9
8 1
9

FAUSTO STASI
ROMA
Via S. Chiara
N. 60
LEGATORE DI LIBRI

PVBLII VERGILII

MARONIS BVCOLICA, GEORGICA, ÆNEIS CVM SERVII COMMENTARIIS ACCVRATISSIME EMENDATIS, IN QVIB. MVLTA QVÆ DEERANT SVNT ADDITA. GRÆCÆ DICTIONES. ET VERSVS VBIQ; RESTITVTI.

SEQVITVR PROBI CELEBRIS GRAMMATICI IN BVCOLICA ET GEORGICA COMMENTARIOLVS NON ANTE IMPRESSVS.

AD HOS DONATI FRAGMENTA CHRISTOPHORI LANDINI, ET ANTONII MANCINELLI COMMENTARII.

P. VERGILII MARONIS VITA PER AELIVM DONATVM CELEBREM GRAMMATICVM EDITA.

PVBLIVS VERGILIVS MARO
Parẽtibus modicis fuit & pręcipue patre Ma
rone quem quidam opificem ſigulum plurę
magi cuiuſdam viatoris initio mercenarium.
mox ob induſtriam generum tradiderũt quẽ
cum agricolatiõi reiq; ruſticę & gregibus pręs
feciſſet ſocer ſiluis coemundis & apibus cus
randis reculam auxit. natus eſt. CN. Pompeio
magno &. M. Licinio Craſſo primum cõss.
Iduũ octobriũ die in pago qui andes dicitur
qui eſt a Mantua non procul. Pręgnãs mater
Maia cum ſomniaſſet enixam ſe laureũ ramũ
quem compactum terre coaluiſſe & excreuiſ
ſe ilico in ſpeciẽ maturę arboris refertę variis
pomis & floribus cerneret, Sequenti luce cum marito rus propinquum petens
ex itinere diuertit atq; in ſubiecta foſſa partu leuata eſt. Ferunt infantem vt fuit
editus nec euagiſſe: & adeo mitti vultu fuiſſe, vt haud dubiam ſpem proſperio
ris genitarę iam tum indicaret. Et acceſſit aliud pręſagium. Siquidem virga po
pulea more regionis in puerperiis eodem ſtatim loco depacta ita breui coaluit,
vt multo ante ſatas populos adęquarit quę arbor Virgilii ex eo dicta atq; con
ſecrata eſt ſumma grauidarum & foetarum religione ſuſcipientium ibi & ſoluẽ
tium vota. Initia ętatis ideſt vſq; ad ſeptimum annum Cremonę egit & decimo
ſeptimo anno virilem togam cepit illis conſulibus iterum quibus natus erat.
Eueniq; vt eo ipſo die Lucretius poeta decederet. Sed Virgilius a Cremona Me
diolanum & inde paulopoſt Neapolim tranſiit. Vbi cum litteris & gręcis & lati
nis vehementiſſimam operam dediſſet tandem omni cura omniq; ſtudio indul
ſit medicinę & mathematicis. Quibus rebus cum ante alios eruditior peritiorq;
eſſet ſe in vrbem contulit ſtatimq; magiſtri ſtabuli equorum. Auguſti amici
tiam nactus multos varioſq; morbos incidentes equis curauit. At ille in mer
cedem ſingulis diebus panes Virgilio vt vni ex ſtabulariis dari iuſſit. Interea
a Crotoniatis pullus equi mirę pulchritudinis Cęſari dono fuit miſſus qui om
nium iudicio ſpem protendebat virtutis & celeritatis immenſę. Hunc cum aſpe
xiſſet Maro magiſtro ſtabuli dixit natum eſſe ex morboſa equa & nec viribus
valiturum nec celeritate idq; verum fuiſſe inuentum eſt. Quod cum magiſter
ſtabuli Auguſto recitaſſet duplicari ipſi in mercedem panes iuſſit. Cum item
ex Hiſpania Auguſto canes dono mitterentur & parentes eorum dixit Vir
gilius & animum celeritatemq; futuram. Quo cognito mandat iterum Virgi
lio panes duplicari. Dubitauit Auguſtus Octauii ne filius eſſet an alterius. idq;
Maronem aperire poſſe arbitratus eſt quia canum & equi naturam parẽteſq; co
gnorat. Amotis igitur omnibus arbitris illum in penitiorẽ partem domus vocat
& ſolum rogat an ſciat quiſnam eſſet: & quam ad felicitandos homines faculs
tatem haberet. Noui inquit Maro te Cęſar Auguſte & ferme ęquam cum diis
immortalibus poteſtatem habere, vt quẽ vis felicẽ facias. Eo animo ſum reſpon
dit Cęſar vt ſi verum pro rogatu dixeris beatum te felicemq; reddam. Vtinã ait

Maro interroganti tibi vera dicere queam. Tunc Auguſtus putant alii me naſtum Octauio, quidam ſuſpicantur alio me genitum viro. Maro ſubridens faſcile inquit ſi impune licenterq; quę ſentio loqui iubes, id dicam. Affirmat Cęſar iureiurando nullum eius dictum ęgre laturum, immo non niſi donatum ab eo diſceſſurum. Ad hęc oculos oculis Auguſti infigens maro, facilius ait in cęteris animalibus qualitates parentum mathematicis & philoſophia cognoſci poſſunt, in homine nequaquam poſſibile eſt. Sed de te coniecturam habeo ſimilem veri, vt quid exercuerit pater tuus ſcire poſſim. Attente expectabant Auguſtus quid nam diceret. At ille quantum ego rem intelligere poſſum piſtoris filius es inquit. Obſtupuerat Cęſar & ſtatim quo id pacto fieri potuerit, animo voluebat. Interrumpens Virgilius, audi inquit quo pacto id conicio, Cum quędam enunciarim, prędixerimq; quę intelligi ſciriq; non niſi ab eruditiſſimis, ſummiſq; viris potuiſſent: Tu princeps orbis item & item panes in mercedem dari iuſſiſti, quod quidem aut piſtoris aut nati piſtore officium erat. placuit Cęſari facetia. At deinceps inquit Cęſar non a piſtore ſed a rege magnanimo dona feres, illumq; plurimi fecit: & Polioni commendauit. Corpore & ſtatura fuit grandi aquilino colore facie ruſticana valitudine varia. Nam plerumq; ab ſtomacho & faucibus ac dolore capitis laborabat. Sanguinem & ſepius eiecit cibi viniq; minimi. Fama eſt eum libidinis pronioris in pueros fuiſſe. Sed boni ita eum pueros amaſſe putauerunt vt Socrates Alcibiadem & Plato ſuos pueros. Verum inter omnes maxime dilexit Cebetem & Alexandrum quem ſecunda Bucolicorum ecloga Alexim appellat donatum ſibi ab Aſinio pollione: vtrunq; non ineruditum accepit. Nam Alexandrum grammaticum Cebetem vero & poetam.

Vulgatum eſt conſueuiſſe eum cum Plotia Hieria. Sed Aſconius Pedianus affirmat ipſum poſtea maioribus natu narrare ſolitum inuitatum quidem ſe a Varro, ad communionem mulieris, ſed ſe pertinaciſſime abſtinuiſſe. Cętera ſane vita & ore & animo tam probum fuiſſe conſtat vt Neapoli parthenias appellaretur vulgo. Ac ſi quando Romę quo rariſſime commeabat viſeretur in publico ſectantes: demonſtranteſq; ſe ſubterfugere ſolitum in proximum tectum. Bona autem cuiuſdam exulantis offerente Auguſto non ſuſtinuit accipere poſſedit prope centies ſeſtertium ex liberalitatibus amicorum. Habuitq; domū Romę in ęſquiliis iuxta hortos mecœnatianos: q̄q; ſeceſſu Campanię Sicilięq; plurimum vteretur.

Quęcunq; ab Auguſto peteret repulſam nunquam habuit. Parentibus quot annis aurum ad abundantē alitum mittebat quos iam grandis amiſit ex quibus patrem oculis captum & duos fratres germanos Silonem imbuberem Flaccum iam adultum cuius exitum ſub nomine Daphnidis defler.

Inter cętera ſtudia vt ſupra diximus medicinę quoq; ac maxime mathematicę operam dedit. Egit & cauſam vnam omnino nec amplius quam ſemel. Sermone tardiſſimum ac pene indocto ſimilem fuiſſe meliſſus tradidit.

Poeticam puer adhuc auſpicatus in Baliſtam ludi magiſtrum ob infamiam latrociniorum coopertum lapidibus diſtichon fecit.

Monte ſub hoc lapidum tegitur Baliſta ſepultus.

Nocte dieq; tuum carpe viator iter.

Deinde Moretum Priapeiam & Epigrammata & Diras & Culicem cum eſſet annorum. xv. cuius materia talis eſt. Paſtor fatigatus ęſtu cum ſub arbore obdormiſſet & ſerpens ad illum proreperet e palude culex prouolauit atq; inter duo

ter duo

ter duo tempora aculeum fixit paſtori. At ille continuo culicem contriuit & vi-
ſam ſerpentem interemit ac ſepulcrum culici ſtatuit & diſtichon fecit.

Parue culex pecudum cuſtos tibi tale merenti.
Funeris officium vitę pro munere reddit.

Scripſit etiam de qua ambigitur Aetnam & mox cum res romanas inchoaſſet
offenſus materia & nominum aſperitate ad Bucolica tranſit. maxime vt Aſi-
nium Pollionem Alphenum Varrum: & Cornelium Gallum celebraret quia
in diſtributione agrorum qui poſt philippenſem victoriam veteranis triumui-
rorum iuſſu tranſpadum diuidebantur indemnem ſe preſtitiſſent. Deinde Ge-
orgica in honorem Mecoenatis edidit cum ſibi vix dum noto opem tuliſſet
aduerſus Claudii veterani milites vel vt alii putant Arii Centurionis violen-
tiam a quo in altercatione litis agrarię parum abfuit quin occideretur. Nouiſ-
ſime autem Aneidem aggreſſus eſt. Argumentum varium & multiplex eſt &
quaſi amborum Homeri carminum inſtar. Pręterea nominibus ac rebus gręs-
cis latiniſqꝫ commune & in quo quod maxime ſtudebat romanę ſimul vrbis
& Auguſti origo contineretur. Cum Georgica ſcriberet traditur quotidie me-
diatos mane plurimos verſus dictitare ſolitum ac per totum diem retractando
ad pauciſſimos redigere non abſurde carmen ſe vrſę more parere dicens & lam-
bendo demum effingere. Aeneida proſaica prius oratione formatam: dige-
ſtamqꝫ in .xii. libros particulatim componere inſtituit vt quidam tradunt. Alii
eius ſententię ſunt vt menti habuerit quatuor & .xx. libros vſqꝫ ad Auguſti
tempora ſcripturū atqꝫ alia quędam percurſurum. Auguſti vero geſta diligen-
tiſſime executurum quippe qui dum ſcriberet nequid ineptum moliretur que-
dam imperfecta reliquit. Alia leuiſſimis verſibus ſcripſit quos per iocum pro
tigillis vel tibicinibus interponi a ſe dicebat ad ſuſtinendum opus. donec ſo-
lidę columnę aduenirent. Bucolica triennio Aſinii pollionis ſuaſu perfecit.
Hic tranſpadanam prouinciam regebat cuius fauore cum veteranis Auguſti
militibus Cremonenſium & Mantuanorum agri diſtribuerentur ſuos Virgi-
lius non amiſit. Facta enim diſtributione ſuos Claudio ſeu Ario datos recu-
perauit. Hunc Pollionem maxime amauit Maro: & dilectus ab eo magna mu-
nera tulit. Quippe qui inuitatus ad coenam captus pulchritudine & diligen-
tia Alexandri Pollionis pueri eum dono accepit. Huius Pollionis filium .C.
Aſinium Cornelium Gallum oratorem clarum & poetam non mediocrem mi-
rō amore dilexit Virgilius. Is tranſtulit Euphorionem in latinum & libris qua-
tuor amores ſuos de Cytheride ſcripſit. Hic primo in amicitia Cęſaris Auguſti
fuit Poſtea in ſuſpitionem coniurationis contra illum ductus occiſus eſt cuius
Propertius meminit dicens. Gallus & in caſtris dum credita ſigna tuetur. Con-
cidit ante Aquilę ſigna cruenta ſuę. Verum vſqꝫ adeo hunc Gallum Virgilius
amarat: vt quartus Georgicorum a medio vſqꝫ ad finem eius laudem contine-
ret quem poſtea iubente Auguſto in Ariſtęi fabulam commutauit. Georgica
ſeptennio Neapoli Aeneida partim in Sicilia partim in Campania .xi. annis
confecit. Bucolica eo ſucceſſu edidit vt in ſcęna quoqꝫ per cantores crebra
pronūciatione recitarentur. At cum Cicero quoſdam verſus audiſſet & ſtatim
acri iudicio intellexiſſet non communi vena editos iuſſit ab initio totam eclo-
gam recitari quam cum accurate pernotaſſet in fine ait Magnę ſpes altera Ro-
mę quaſi ipſe linguę latinę ſpes prima fuiſſet & Maro futurus eſſet ſecūda que
verba poſtea Aeneidi ipſe inſeruit. Georgica reuerſo ab actiaca victoria Au-
guſto atqꝫ reficiendarum virium cauſa Attellę commoranti per continuum

quatriduum legit ſuſcipiente Mecœnate legendi vicem quoties interpella-
retur ipſe vocis offenſione. Pronunciabat autem maxim i cum ſuauitate &
lenociniis miris. Seneca tradidit Iulium Montanum poetam ſolitum dicere
inuolaturum ſe quędam Virgilio ſi & vocem poſſet & os & hypocriſim. Eoſ-
dem enim verſus eo pronunciante bene ſonare ſine illo inareſcere quaſi mutos.
Aeneidos vix dum cœptę tanta extitit fama vt Sextus Propertius non dubitarit
ſic prędicarę.
Cedite romani ſcriptores cedite Graii.
Neſcio quid maius naſcitur Iliade.
Auguſtus vero cum iam forte expeditione Cantabrica abeſſet & ſupplicibus
atque minacibus per iocum litteris efflagitaret vt ſibi de Aeneide vt ipſius ver
ba ſunt vel prima carminis hypographa vel quodlibet colon mitteret negauit
ſe facturum Virgilius. Cui tamen multo poſt perfecta demum materia treis om
nino libros recitauit ſecundum videlicet quartum & ſextum. Sed hunc pręci
pue ob Octauiam que cum recitationi intereſſet ad illos de filio ſuo verſus, Tu
Marcellus eris defeciſſe fertur. atq; ęgre refocillata dena ſeſtertia pro ſingulo
verſu Virgilio dari iuſſit. Recitauit & pluribus ſed neq; frequenter & ferme
illa de quibus ambigebat quo magis iudicium hominum experiretur. Erotem
librarium & libertum eius exactę iam ſenectutis tradunt referre ſolitum quon
dam in recitando eum duos dimidiatos verſus compleſſe ex tempore Miſenum
Eolidem adieciſſe quo non pręſtantior alter. Item huic Aere ciere viros ſimili
calore iactatum ſubiunxiſſe Martemq; accendere cantu, Statimq; ſibi imperaſſe
vt vtrunq; volumini adſcriberet.
Bucolica: Georgicaq; emendauit. Anno vero. LII. vt vltimam manum Aeneidi
imponeret ſtatuit in Gręciam & Aſiam ſecedere trienioq; continuo omnem
operam limatiori dare vt in reliqua vita tantum phyloſophię vacaret.
Sed cum aggreſſus iter Athenis occurriſſet Auguſto ab oriente Romam reuer
ti vna cum Cęſare redire ſtatuit. At cum Megara vicinum Athenis oppidum vi
ſendi gratia peteret langorem nactus eſt quem non intermiſſa nauigatio auxit.
Ita vt grauior in dies tandem Brunduſium aduentarit vbi diebus paucis obiit
decimo Calen. Octobris. CN. Plautio. Q. Lucrecio conſulibus qui cum
grauari morbo ſeſe ſentiret ſcrinia ſępe & magna inſtantia petiuit Crematurus
Aeneida quibus negatis teſtamento comburi iuſſit vt rem inemendatam imper-
fectamq;. verum Tucca & Varrus monuerunt id Auguſtum non permiſſu-
rum. Tunc eidem Varro ac ſimul Tuccę ſcriptura ſub ea condicione legauit
ne quid ederent quod a ſe editum non eſſet & verſus etiam imperfectos ſi qui
erant relinquerent.
Voluit etiam eius oſſa Neapolim transferri vbi diu & ſuauiſſime vixerat ac
extrema valitudine hoc ipſe ſibi epitaphium fecit diſtichon. Tran'lata igi-
tur iuſſu Auguſti eius oſſa prout ſtatuerat Neapolim fuere ſepultaq; via pu-
teolana intra lapidem ſecundum ſuoq; ſepulcro id diſtichon quod fecerat in-
ſcriptum eſt.
Mantua me genuit Calabri rapuere tenet nunc
Parthenope cecini paſcua rura duces.
Hęredes fecit ex dimidia parte Valerium Proculum fratrem ex altero patre: ex
quarta Auguſtum: ex duodecima Mecoenatem ex reliqua. L. Varrum & Plo-
cium Tuccam qui eius Aeneidem poſt obitum prout petiuerat iuſſu Cęſaris
emendarunt Nam nullius omnino ſententia crematu Aeneis digna viſa fuit. de

quare Sulpitii carthaginenſis extant huiuſmodi verſus.
Iuſſerat hęc rapidis aboleri carmina flammis
Virgilius phrygium quę cecinere ducem.
Tucca vetat Varruſq; ſimul tu maxime Cęſar
Non finis ſed latię conſulis hiſtorię.
Infelix gemino cecidit prope Pergamos igni.
Et pene eſt alio Troia cremata rogo.

Extant & Auguſti de ipſa eadem re verſus plures & clariſſimi, quorum initium ita eſt.

Ergo ne ſupremis potuit vox improba verbis
Tam dirum mandare nefas: ergo ibit in ignes?
Magnaq; doctiloqui morietur muſa Maronis? Et paulopoſt.
Sed legum ſeruanda fides. ſuprema voluntas
Quod mandat fieriq; iubet parere neceſſe eſt.
Frangatur potius legum veneranda poteſtas,
Quam tot congeſtos nocteſq; dieſq; labores
Hauſerit vna dies. Et ea quę ſequuntur.

Nihil igitur auctore Auguſto Varrus edidit quod & Maro preceperat, ſed ſummatim emendauit, vt qui verſus etiam imperfectos ſi qui erant reliquerit. Hos multi mox ſupplere conati non perinde valuerunt ob difficultatem quod omnia fere apud eum hemiſtichia pręter illud, Quem tibi iam Troia peperit ſenſum videntur habere perfectum. Niſius grammaticus audiſſe ſe a ſenioribus dicebat. Varrum duorum librorum ordinem commutaſſe, & qui tum ſecundus erat in tertium locum tranſtuliſſe etiam primi libri correxiſſe principium his demptis verſibus.

Ille ego qui quondam gracili modulatus auena
Carmen & egreſſus ſiluis vicina coegi.
Vt quamuis auido parerent arua colono,
Gratum opus agricolis, at nunc horrentia Martis.
Arma virumq; cano.

Nec Virgilius qui columen linguę latinę fuit caruit obtrectatoribus. In Bucolicis enim duas eclogas, ſed inſulſiſſime Paro quidam deridet, & ſic deridendo incipit.

Tityre ſi toga calda tibi eſt quo tegmine fagi? Sequentis.
Dic mihi Damœta cuium pecus. an ne latinum?
Non verum Aegonis noſtri ſic rure loquuntur,

Alius recitante eo ex Georgicis,

Nudus ara ſere nudus ſubiecit habebis frigora febrem.

Eſt & aduerſus Aeneida liber Carbilii pictoris titulo ęneido maſtix. M. Vipranius eũ a mœcenate ſuppoſitũ appellabat noue κακοζηλίας repertoremq; dicebat neq; tumidũ neq; exilem, ſed cõibus verbis opus illud cõfeciſſe, Herennius vitia eius tm̃ cõtraxit, Perilius Fauſtinus furta. Sũt & Quĩti Octauii Auiti volumina qbus annotant quos & vñ verſus trãſtulerit. Aſconius Pedianus libro quẽ cõtra obtrectatores Virgilii ſcripſit pauca admodũ ei obiecta ꝓponit & potiſſimũ ꝙ non recte hiſtoriã cõtexuit. & ꝙ pleraq; ab Homero ſumpſit, ſed hoc crimen ſic defendere aſſuetũ ait. Cur nõ illi quoq; eadẽ furta tẽtarent. Verũ intellecturos faciliuseſſe Herculi clauam: q̃ Homero verſum ſurripere, & tamẽ deſtinaſſe ſecedere, vt omnia ad ſacietatem maliuolorum decideret. Refert etiam Pedia

nus benignum cultoremq; omnium bonorum atq; eruditorum fuiſſe, & vſq; adeo inuidię expertem, vt ſi quid erudite dictum inſpiceret alterius non minus gauderet, ac ſi ſuum fuiſſet neminem vituperare, laudare bonos ea humanitate eſſe, vt niſi peruerſus maxime quiſq; illum non diligeret modo ſed amaret. Nihil proprii habere videbatur. Eius bibliotheca non minus aliis doctis patebat ac ſibi. Illudq; Euripidis antiquum ſępe vſurpabat τὰ τῶν φιλωνκοινὰ. Communia amicorum eſſe omnia. Quare coęuos omnes poetas ita adiunctos habuit, vt cum inter ſe plurimum inuidia arderent illum vna omnes colerent Varrus, Tucca, Horatius, Gallus, Propertius, Anſer vero quoniam Antonii partes ſecutus eſt illum non obſeruaſſe dicitur, Cornificius ob peruerſam naturã illum non tulit.

Glorię vero adeo contemptor fuit, vt cum quidam verſus quoſdã ſibi aſcriberent, eaq; docti haberentur, non modo ęgre non ferebat, imo voluptuoſum id ſibi erat, Cum enim diſtichon quod laudem, felicitatemq; Auguſti continebat feciſſet, valuiſq; non nominato auctore infixiſſet, id erat huiuſmodi.

Nocte pluit tota redeunt ſpectacula mane.
Diuiſum imperium cum Ioue Cęſar habet.

Diu quęritans Auguſtus cuiuſnam hi verſus eſſent, eorũ auctorem non inueniebat. Bathyllus vero poeta quidam mediocris tacentibus aliis ſibi aſcripſit. Quãobrem donatus, honoratuſq; a Cęſare fuit quod ęquo animo non ferens Virgilius iiſdem valuis affixit quater hoc principium. Sic vos non vobis. Poſtulabat Auguſtus vt hi verſus cõplerentur quod cum fruſtra aliqui conati eſſent. Virgilius prępoſito diſticho ſic ſubiunxit.

Hos ego verſiculos feci tulit alter honores.
Sic vos non vobis nidificatis aues.
Sic vos non vobis vellera fertis oues.
Sic vos non vobis mellificatis apes.
Sic vos non vobis fertis aratra boues.

Quo cognito aliquandiu Bathyllus, Romę fabula fuit Maro vero exaltatior. Cum is aliquando Ennium in manu haberet rogareturq; quidnam faceret Reſpondit ſe aurum colligere de ſtercore Ennii. Habet enim poeta ille egregias ſententias ſub verbis non multum ornatis. Interroganti Auguſto quo pacto ciuitas feliciter gubernaretur. Si prudentiores inquit temonem tenuerint & boni malis pręponantur. Itaq; optimi ſuos habeant honores nulli tamẽ aliorum iniuſti quicquam fiat. At Mecoenas quid inquit Virgili ſacietatem homini nõ affert: Omnium, rerum reſpondit aut ſimilitudo aut multitudo ſtomachum facit pręter intelligere. Item interrogauit quo pacto quis altam felicemq; eius fortunam ſeruare poteſt Cui Maro, Si quantum honore ac diuitiis aliis pręſtãtior ſit tãto liberalitate & iuſtitia alios ſuperare nitatur. Solitus erat dicere nullam virtutem commodiorem homini eſſe patiẽtia ac nullam aſperam adeo eſſe fortunam quam prudenter patiendo vir fortis non vincat Quam ſententiam in quinto Aeneidos inſeruit.

Nate dea quo fata trahunt: retrahuntq; ſequamur.
Quicquid erit ſuperanda omnis fortuna ferendo eſt.

Cum quidam eius amicus Cornificii in eum maledicta & inimicitias ſibi enarraret: Quam putas inquit eſſe huiuſce maliuolentię cauſam: Nam neque vnquam Cornificium offendi & eum amo. An inquit Heſiodi ſententię nõ meminiſti? vbi ait.

καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει καὶ τέκτονι τέκτων
καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ.
Architectum architecto inuidere & poetam poetę. De malis inquit gręcus ille
intellexit:Nam boni eruditiores amãt. Sed magna cum mea laude & gloria vin
dictam in manu habeo Maiore enim cura virtuti intendam atq; quo elegantior
ego fiam eo vehementius inuidia rumpetur.
Erat Auguſto familiaris Filiſtus quidam orator & poeſim mediocriter doctus
Cui multiplex variumq; ingenium erat:qui omnium omnia dicta reprehende
rę conabatur non vt verum dignoſceret quod Socrates facere conſueuit ſed vt
eruditior videretur. hic Virgiliũ vbicũq; cõuenire dabatur maledictis ſalibuſq;
vexabat. Quare ille ſępe aut tacibundus diſcedebat aut ſuffuſus pudore tacebat.
Verumcum Auguſto audiente elinguem illum diceret & cauſam etiam ſuam
ſi linguam haberet defendere nequiret Tace inquit tabula. Nam hęc mea taci
turnitas defenſorem cauſarum mearum Auguſtum fecit & Mecœnatem & ea
tuba cum volo loquor quę vbiq; & diutiſſime audietur Tu loquacitate non
modo aures hominum ſed muros rumpis. Auguſtus vero Filiſtum graui vul
tu increpauit. Tunc Maro ſi tempus Cęſar inquit tacendi hic ſciret raro lo
queretur. Tacendum enim ſemper eſt niſi cum taciturnitas tibi noceat aut
oratio aliis proſit. Nam qui contendit & contentionis finis vtilis non eſt ſtul
tis illum annumerandum ſapientes putant. Poſteaq; Auguſtus ſumma rerum
omnium potitus eſt venit in mentem an conduceret tyrannidem omittere &
omnem poteſtatem annuis conſulibus & ſenatui rempu. reddere in qua re di
uerſę ſententię conſultos habuit Mecœnatem & Agrippam. Agrippa enim vti
le ſibi fore etiam ſi honoſtum non eſſet relinquere tyrannidem longa ora
tione contendit. quod Mecœnas dehortari magnopete conabatur quare Augu
ſti animus & hinc ferebatur & illinc. Erant enim diuerſę ſententię variis ratio
nibus firmatę. Rogauit igitur Maronem an conferat priuato homini ſe in ſua
rep. tyrannum facere. Tum ille omnibus ferme inquit rempu. occupantibus
moleſta ipſa tyrannis fuit & ciuibus quia neceſſe erat propter odia ſubditorũ
aut eorum iniuſtitiam magna ſuſpitione magnoq; timore viuere. Sed ſi ciues iu
ſtum aliquem ſcirent quem amarent plurimũ ciuitati id vtile foret ſi in eo vno
omnis poteſtas eſſet. Quare ſi iuſtitiam quod modo facis omnibus in futurũ
nulla hominum facta compoſitioue diſtribues dominari te & tibi conducet &
orbi. Beniuolentiam. n. omnium ita habes vt deũ te & adorent & credant Eius
ſententiam ſecutus Cęſar principatũ tenuit.
Audiuit a Silone pręcepta Epicuri cuius doctrinę ſociũ habuit Varrum. Quã
uis diuerſorum philoſophorum opiniones libris ſuis inſeruiſſe de animo ma
xime videatur Ipſe tamen fuit academicus. Nam Platonis ſententias omnibus
aliis prętulit.
Nunc quoniam de auctore ſummatim diximus de ipſo iam carmine dicendũ
videtur quod bifanam tractari ſolet hoc eſt & ante opus & in ipſo opere. Ante
opus titulus cauſa intentio. Titulus in quo quęritur cuius ſit cauſa vnde ortũ
ſit & quare hoc potiſſimum ſibi ad ſcribendũ poeta pręſumpſerit. Intentio in
qua cognoſcitur quid efficere conetur poeta. In ipſo opere ſane tria ſpectãtur.
Numerus ordo explanatio.
Quamuis igitur multa ψευδογραφᾶ. i. falſa inſcriptiõe ſub alieno nomine ſunt
prolata vt Thyeſtes tragoedia huius poetę quam Varrus edidit pro ſua & alia
huiuſcemodi tamen Bucolica liquido Virgilii eſſe minime dubitandum eſt.

Pręſertim cum ipſe poeta tanquam hoc metuens principio Aenei. & in alio carmine ſuum eſſet teſtatus ſit, ſic, dicens, Ille ego qui quondam gracili modulatus auena, & reliqua. Et Carmina qui luſi paſtorum audaxq; iuuenta Tytire tu patulę cecini ſub tegmine fagi.

Bucolica autem & dici & recte appellari vel hoc ſolum iudiciũ ſuffecerit quod hoc eodem nomine apud Theocritum cenſeatur. Verum ratio quoq; demonſtranda eſt. Tria ſunt paſtorũ genera, quę dignitatẽ in Bucolicis habent, quorũ qui minimi ſunt ἀιπόλοι dicuntur a grecis, iidem a nobis caprarii. Paulo honoratiores qui ποιμενίς. i. opiliones dicuntur. honeſtiſſimi, & maximi βουκόλοι, quos bubulcos dicimus. Vnde igitur magis decuit paſtorali carmini nomen imponi, q̃ ab eo gradu qui apud paſtores excellentiſſimus inuenitur:

Cauſa dupliciter inſpici ſolet ab origine carminis & a voluntate ſcribentis.

Originem autem Bucolici carminis alii ob aliam cauſam ferunt. Sunt enim qui a lacedemoniis paſtoribus Dianę primum carmen hoc redditum dicant, cum eidem deę propter bellum, quod toti grecię illo tempore Perſę inferebant exhiberi per virgines de more ſacra non poſſent. Alii ab Oreſte circa Siciliam vago id genus carminis Dianę redditum loquuntur per ipſum atq; paſtores, quo tempore de Scythia cum Pylade fugerat ſurrepto numinis ſimulacro & celato in faſce lignorum, Vnde Faſcelidem Dianam perhibent nuncupatam apud cuius aras Oreſtes per ſacerdotem eiuſdem numinis Iphigeniam ſororem ſuam a parricidio fuerat expiatus, Alii Apollini Nomio paſtorali ſcilicet deo, qua tempeſtate Admeti boues pauerat, Alii Libero Nympharum ſcilicet & Satyrorum, & id genus numinum principi quibus placet ruſticum carmen. Alii Mercurio Daphnidis patri paſtorum omnium principi & apud Theocritum & apud hunc ipſum poetam. Alii in honorem Panos ſcribi putant peculiariter paſtoralis dei. Item Sileni, Siluani atq; Faunorum. Quę cum omnia dicantur illud erit probatiſſimum bucolicum carmen originem ducere a priſcis temporibus quibus vita paſtoralis exercita erat. Et ideo velut aurei ſęculi ſpeciem in huiuſmodi perſonarum ſimplicitate cognoſci & merito Virgilium proceſſurum ad alia carmina non aliunde cœpiſſe niſi ab ea vita quę prima in terris fuit. Nam poſtea rura culta & ad poſtremũ pro cultis & feracibus terris bella ſuſcepta quod videtur Virgilius in ipſo ordine operum ſuorum voluiſſe monſtrare cum paſtores primo deinde agricolas canit: & vltimum bellatores. Reſtat vt quę cauſa voluntatem attulerit poetę Bucolica potiſſimum ſcribendi conſideremus. Aut enim dulcedine carminis Theocriti & admiratione eius illectus eſt aut ordinem temporũ eſt ſecutus erga vitam humanam vt ſupra diximus. Aut tris modos elocutionũ quos χαρακτῆρας greci vocant ἰσχνόν, qui tenuis ἁδρόν, qui validus, μέσον, qui moderatus intelligitur.

Credibile erat Virgilium qui in omni genere pręualuerit Bucolica primum. Georgica ſecundum, Aeneida tertium voluiſſe conſcribere. Aut ideo potius primo Bucolica ſcripſit vt in eiuſmodi cartamine quod & paulo liberius & magis validum q̃ cętera eſt facultatem haberet captandę Cęſaris indulgentię repetendiq; agri quem amiſerat. Ob hanc cauſam die tertio iduum Martiarum. C. Cęſare interfecto cum Auguſtum Cęſarem pene puerum veterani milites non abnuente ſenatu ſibi ducem conſtituiſſent Exorto ciuili bello Cremonenſes cum cęteris eiuſdem ſtudii aduerſarios Auguſti Cęſaris adiuuerunt. Vnde factum eſt vt cum victor Auguſtus in eorum agros veteranos deduci iuſſiſſet nõ ſufficiente agro Cremonenſium Mantuani quoq; in quibus erat Virgilius ma-

xImam partem ſuorum finium perdiderint eo quod vicini Cremonenſibus fuerant Sed Virgilius Auguſti familiaritate ſuoq; carmine fretus centurioni Ario obſiſtere auſus eſt.

Ille ſtatim vt miles ad gladiū manū admouit. Cūq; ſe in fugam ꝓripuiſſet poeta: nō prius perſequendi finis fuit quā ſe in fluuiū Virgilius conieciſſet. Sed poſtea mecœnate & Pollione & ipſo Auguſto fauentibus agros ſuos recepit. Intentio libri quam σκόπον greci vocant imitatione Theocriti poetę conſtituitur qui ſiculus & ſyracuſanus fuit. Eſt intētio ēt in laudem Cęſaris & principū cęterorum per quos in ſedes ſuas redit omnia deduci. Vnde vt & delectationem & vtilitatem finis contineret: ſcd̄m pręcepta cuncta confecit.

Quęri ſolet cur non plures quā decem eclogas conſcripſerit quod nequaquā mirandum videbitur ei qui conſiderauerit ętatem ſcęnarum paſtoraliū quę vltra hunc numerum non poteſt proferri pręſertim cum ipſe poeta circunſpectior Theocrito vt ipſa res indicat videatur metuere ne illa ecloga quę Pollioni inſcribitur minus ruſtica videatur: cum ipſam ſic pręſtruat ipſe dicens. Sicelides muſę paulo maiora canamus & item ſimiliter in aliis duabus facit,

Illud tenendum eſſe predicimus in Bucolicis Virgilii neq; nuſquā: neq; vbiq; aliquid figurate dici hoc eſt per allegoriam. Vix enim propter laudem Cęſaris & amiſſos agros hęc Virgilio conceduntur cum Theocritus: quem hic noſter toto ſtudio imitari conatur ſimpliciter omnino conſcripſerit.

Quod autem in ipſo carmine tractari ſolet eſt numerus ordo explanatio.

Numerus eclogarum manifeſtus eſt. Nam decem ſunt ex quibus proprie Bucolice. vii. eſſe creduntur. Nam tres vltimę proprie Bucolicę dici non debēt Pollio ſcilicet Silenus & Gallus.

Prima igitur continet conqueſtionem publicam & priuatam gratulationem de agro & dicitur Tityrus. Secunda amorem pueri & dicitur Alexis. Tertia certamen paſtorum & dicitur Palęmon. Quarta genethliacum & dicitur Pollio. Quinta epitaphium & dicitur Daphnis. Sexta metamorphoſim & dicitur Varrus & Silenus. Septima pharmaceutria. Octaua amores diuerſorum ſexuum & dicitur Damon. Nona continet poetę conqueſtionem de amiſſo agro & dicitur mœris. Decima deſideriū Galli: & dicitur Gallus.

Quod ad ordinem ſpectat illud ſcire debemus in prima tantum & in vltima ecloga poetam voluiſſe ordinem ſeruare quoniam in altera principium conſtituit vt in Georgicis ait.

Tityre te patulę cecini ſub tegmine fagi.

In altera oſtendit finem quippe q̄ dicat, Extremam hūc Arethuſa mihi concede laborem. Verum inter ipſas eclogas paſtoralem conſcriptumq; ordinem nullū eſſe certiſſimum eſt. Sed ſunt qui dicunt initium Bucolici carminis nō Tityre eſſe, Sed prima ſyracuſio dignata eſt ludere verſu. Supereſt explanatio ad quā antequam veniamus illud dixerim tenue eſſe Bucolicum carmen & vſq; adeo ab heroico charectere diſtare vt verſus quoq; huius carminis ſuas quaſdam cęſuras habeant & ſuis legibus diſtinguantur. Nam cum tribus probetur metrum cęſura ſcanſione modificatione non erit Bucolicus verſus niſi in quo & pes primus partem orationis abſoluerit & tertius trocheus fuerit & cęſura & quartus pes dactylus magis quam ſpondęus partem orationis terminauerit. Quintus & ſextus pes ex integris dictionibus fuerit quod Virgilius a Theocrito ſępe ſeruatum victus operis difficultate neglexit in ſolo principio incertū induſtria

in caſu has cęſuras ſeruauerit. Nam Tityre dactilus partem orationis abſoluit tupatu lerecu. tertium trocheum quãuis de compoſita dictione concluſit. bãs ſub quartum ſpondeum pro dactilo cum ſubiunxit tegmine fagi. Terminatis partibus orationis integrum coma perfecit. Cuius rei diligẽtiam licet in Theocriti ferme omnibus verſibus admirari. Qui vero ſupradicta acri iudicio diligenterq; conſiderarit facile intelliget quę in georgicis intentio. quiq; finis fuerit nec minus etiam in Aeneide. Poematis ſtili genera tria ſunt aut enim actiuum vel imitatiuum quod gręci δραματικὸν appellant. In quo perſonę loquentes introducuntur ſine poetę interlocutione vt ſunt tragœdię & comœdię δρᾶν enim gręce agere dicitur quo genere ſcripta eſt prima Tityre & Quo te Mœri pedes. Aut enarratiuum quod gręci διηγηματικὸν appellant in quo poeta ipſe loquitur ſine interpoſitione perſone. vt tres primi Georgicon libri. Item Lucretii carmina. Aut commune vel mixtum quod gręci μικτὸν appellant. Vbi & poeta ipſe loquitur & introducte perſone vt ſunt.

Virgilii Aeneis.

FINIS.

SERVII MAVRI HONORATI GRAMMATICI IN BVCOLICA MARONIS COMMENTARIORVM LIBER.

BVCOLICA vt ferunt inde dicta ſunt a cuſtodia boum ideſt ἀπὸ τῶν βουκόλων. Pręcipua enī ſunt animalia apud ruſticos boues. Huius autem carminis origo varia eſt. Nam alii dicunt eo tempore quo Xerxes perſarū rex inuaſit gręciam cum omnes intra muros laterent nec poſſent more ſolito Dianę ſacra perſolui perueniſſe ad montes Laconas ruſticos, & in eius honorem hymnos dixiſſe. Vnde natum carmen bucolicum ętas poſterior elimauit. Alii dicūt Oreſtem cum Dianę Faſcelitidis ſimulacrū raptum ex Scythia adueheret, ad Siciliam eſſe tempeſtate delatum: completo anno Dianę feſtum celebraſſe hymnis collectis nautis ſuis, & aliquibus paſtoribus conuocatis: & exinde permanſiſſe apud ruſticos conſuetudinem. Alii non Dianę ſed Apollini Nomio conſecratum carmen hoc volunt, quo tempore Admeti regis pauit armenta. Alii ruſticis numinibus a paſtoribus dicatum hoc aſſerunt carmen: vt Pani, Faunis, ac Satyris. Et hic eſt huius carminis titulus. Qualitas autē hęc eſt ſcilicet humilis character. Tres enim ſunt characteres humilis, medius grandiloquus. Quos omnes in hoc inuenimus poeta. Nam in ęneide grandiloquum habet in georgicis medium: in bucolicis humilem pro qualitate negociorum & perſonarum. Nam perſonę hic ruſticę ſunt ſimplicitate gaudentes: ſcilicet a quibus nihil altum debet requiri. Adhibentur autem hęc ad carmen bucolicum. Carmen autem bucolicum debet quarto pede terminare partem orationis, qui pes ſi ſit dactylus meliorē efficit verſum vt Nos patrię fines & dulcia. Primus etiam pes ſecundum Donatum dactylus eſſe debet, & terminare partem oratiōis vt Tityre. Quā legem Theocritus vehemēter obſeruat Virgilius non adeo. Ille enim in paucis verſibus ab iſta ratione deuiauit hic eā in paucis ſecutus eſt. Terentianus cum de hoc metro doceret Plurim⁹ hoc pollet ſiculę telluris alumnus Noſter rarus eo paſtor maro. Intentio poetę hęc eſt Vt imitetur Theocritum Syracuſanum meliorem moſcho: & cęteris qui bucolica ſcripſerunt. Vnde eſt: Prima ſyracuſio dignata eſt ludere verſu Noſtra neq; Et aliquibus locis per allegoriam agit gratias Auguſto vel aliis nobilibus quorum fauore amiſſum agrum recepit. In qua re tantum diſſentit a Theocrito ille enim vbiq; ſimplex eſt: hic neceſſitate compulſus aliquibus locis miſcet figuras quas perite plerunq; etiam ex Theocriti verſibus facit quos ab illo dictos cōſtat ſimpliciter hoc autem fit poetica vrbanitate. Sic Iuuenalis Actoris aurūci Spolium. Nam Virgilii verſum de haſta dictum figurate ad ſpeculum tranſtulit. Et cauſa ſcribēdorum bucolicorum hęc eſt. Cum poſt occiſum .iii. idus martias in ſenatu Cęſarem Auguſtus eius filius cōtra percuſſores patris & Antonium ciuilia bella mouiſſet, victoria potitus Cremonēſium agros qui contra eum ſenſerant militibus ſuis dedit qui cum non ſufficerēt etiam mantuanorum iuſſit diſtribui non propter culpam ſed propter vicinitatem vnde eſt, Mantua ve miſerę nimiū vicina Cremonę Perdito ergo agro Virgilius Romam venit & potentium fauore meruit vt agrum ſuū ſolus reciperet. Ad quē accipiendum profectus ab Ario centurione: qui eum tenebat pene eſt interempt⁹ niſi ſe pręcipitaſſet in Mincium. vnde eſt ἀλληγορικῶς Ipſe aries etiam nūc vellera ſiccat. Poſtea ab Auguſto miſſis triumuiris & ipſi integer ager redditus eſt

& mantuanis pro parte. Hinc eſt quod in prima ecloga legimus recepiſſe agrum
poſtea eum querelantem inuenimus vt Audieras & fama fuit ſed carmina tantum
Noſtra valent lycida tela inter martia quantum Chaonias dicunt aquila venien
te columbas. Nec numerus hic dubius eſt nec ordo librorum Quippe cum vnus
ſit liber. De eclogis tantum multi dubitãt. Quę licet decem ſint incertum tamen
eſt quo ordine ſcriptę ſint. Pleriq; duas certas volunt ipſius teſtimonio vltimam
vt Extremum hunc & primam vt in georgicis Tityre te patulę cecini ſub tegmi
ne fagi. Alii primam illam volunt Prima ſyracoſio dignata eſt ludere verſu. Sed
eſt ſciendum. vii. eclogas eſſe meras ruſticas quas Theocritus. x. habet Hic in tri
bus a bucolico carmine ſed cum excuſatione diſceſſit vt in genethliaco Salonini
& in Sileni theologia vel vt ex inſertis altioribus rebus poſſet placere vel quia tot
varietates implere non poterat, Poetę vitam in ęneide diximus. Operis expla
natio in ſequentibus comprobabitur, Sane ſciẽdum Virgilium. xxviii. annorum
ſcripſiſſe bucolica Vnde etiam ipſe in fine georgicorum Audaxq; iuuenta Tity
re te patulę cecini ſub tegmine fagi. Et dicit Donat⁹ quod etiam in poetę memo
rauimus vita in ſcribendis carminibus naturalem ordinem ſecutum eſſe Virgiliũ,
Primo enim paſtoralis fuit in montibus vita Poſt agriculturę amor: Inde bellorũ
cura ſucceſſit. Notandum quoq; bucolica vel Georgica cum apud gręcos in fine
habeant accentum apud nos in tertia a fine habere. Nam vt in vltima ſit latinitas
vetat vt in penultima non ſit breuitatis efficit ratio. Etiam hoc ſciendum & perſo
nas huius operis ex maiori parte nomina de rebus ruſticis habere conficta vt Me
liboeus ὅτι μέλει αὐτῷ τῶν βόων, ideſt qui curam gerit boum & Tityrus dicitur
aries maior Nam Laconum lingua Tityrus dicitur aries maior qui gregem anteia
re conſueuerit ſicut etiã in comediis inuenimus. Nam Pamphilus eſt totus amãs:
Glicerium quaſi dulcis mulier Philomena amabilis. Perſonę ſicut ſupra
dixi ruſtice ſunt & ſimplicitate gaudentes Vnde nihil in his hu
banũ nihil declamatoriũ inuenitur ſed ex re ruſtica ſunt om
nia negocia comparationes & ſi qua ſunt alia. Hinc eſt
q annos a fructibus cõputat vt Poſt aliquot mea
regna videns mirabor ariſtas hinc etiã ille cõ
parationes ſunt, Nã neq; me tãtũ veniẽtis
ſibilus Auſtri. Nec percuſſa iuuant flu
ctu tam littora nec quę Saxo
ſas inter decurrunt flu
mina valles.

FINIS.

PROBI VETVSTISSIMI GRAMMATICI IN BVCOLICA COMMENTARII.

VBLIVS VIRGILIVS MARO NATVS IDIBVS OCTOBRIBVS Craſſo & Pō ꝯ cōſs. Matre Maia Polla, Patre Virgilio ruſtico, Vico andico, q abeſt a Mantua ill a poſſuū. iii. tenui facultate nutritus. Sed quum iam ſummis eloquentiæ doctori caret, in belli ciuilis tpa incidit, quod Auguſtus aduerſus Antoniū geſſit primumq.
Poſt mutinenſe bellum veteranis,

ASTEA reſtitutus bñficio Alpheni Varri Aſinii Pollionis & Cornelii Galli quibus in olicis adulaſ. Deinde p gratiā Mœcenatis in amicitiā Cæſaris ductus eſt, vixit pluribus.
In ocio ſecutus. Epicuri ſectam. inſigni concordia & familiaritate vſus Quintilii, Tuccæ, & Varri. ſcripſit bucolica annos natus octo & xx. Theocritū ſecutus, Georgica Heſiodum & Varronē. Aeneida ingreſſus bello cātabrico, Hoc quoq ingenti induſtria, Ab Auguſto vſq ad ſeſtertiū centeis honeſtatus eſt. Deceſſit in Calabria annum agens quinquageſimū primū. Hæredibus Auguſto & Mœcenate cū p culo minore fratre, quouis ſepulchro, qd eſt in via puteolana hoc legitur Epigramma:

Mantua me genuit. Calabri rapuere. tenet nunc
Parthenope cecini paſcua, rura duces.

ENEIS ſeruata eſt ab Auguſto quāuis ipſe teſtamento cauiſſet, ne quid eorum quæ nō uidiſſet, extaret. Quod Seruius Varrus hoc teſtatur epigrammate:

Iuſſerat hæc rapidis aboleri carmina flammis
Virgilius, phrygium quæ cecinere ducem.
Tucca vetat, Varruſq ſimul, tu maxime cæſar
Non ſinis. ſed latiæ conſulis hiſtoriæ.

BVCOLICORVM ōis origo triplex eē ferſ pmū a Lacedemoniis. Nā quū Xerxes grēciā affectaret, & terribilis eēt relictis ciuitatibꝰ ōis græciæ gēs ī deſerta loca refugerūt. Poſt quū apud Marathonē victus receſſiſſet, lacedemoniis reuerſis in Peloponne ſuꝫ, religioſior fuit cura Dianæ Caryatidis colēdæ. Nā forte ipſo die reuerterūt in patriā victores, q̄ fieri ſacra eidē deæ cōpetebat. Sꝫ qm̄ pūtia virginū deeſſet, q̄ ea celebrare cōſueuerāt, ne ſacrificiū īterimereſ, paſtores ex vicinis agris ꝯxerūt, & p eos ſacra expedierūt adhibitis carmibꝰ ēt ruſticis, R itū āt ſacroꝝ bucolicō appellarūt. Nō qm̄ ſolū boū paſtores ibi fuerūt, ſꝫ qm̄ boues pecora pſtarēt magnitudīe. Hoc idē carmē Aſtrabicō dcm̄ eſt a forma ſedilis q̄ aduecti fuerāt. q illa cātaturi erāt. Sūt āt aſtraba vehicula dcā παρὰ το μὴ στρέφεσθαι, q̄ titulo & Plautꝰ fabulā inſcripſit, ī q̄ mulirres ī eiuſmodi vehiculis īductæ. Altera cā ad ſiculos ptinet. An̄ Gelonis tyrānidē Syracuſis lue pecora īteribāt, Quibꝰ reſouēdis votū fecerūt. eiuſq voti cōpotes tēplū Dianæ īſtituerūt, quā Lyacā vocauerūt, pp qd malis eēnt abſoluti, ad eiꝰ dedicationē plurimi paſtores cōfluxerūt cū vtribꝰ vino plenis, & panibꝰ figuras feraꝝ vel pecoꝝ referētibꝰ, eiq īſtituerūt, vt q cōuenerāt, Laudes deæ decātarēt certato q eas rectiꝰ pſequereſ, cōtēderēt āc ī ea forma ornati, vt cornua frōti adiūcta tænia obligarent cū vtre, & reticulo. quo panificia haberēt cū claua. eū q viciſſet, pmiū hr̄et, qd is q victꝰ erat, cōtuliſſet, pmiſſumq vt inde irēt, & qbꝰ cātauerāt, eiſdē illis fauſta omiarenſ, qd genꝰ religiōis hodie ſōuerſum eſt in queſtū. Idē ſunt enim, q bucoliſte noīanſ, Tertia opinio ad eoſdē Siculos ptinet, Sed ex alia rōne. Nā Oreſtes poſt parricidiū furēs rn̄ſo didicit qd deponeret furorem ita demum, Si recuperata ſorore Iphigenia ablueref fluuio, qd ſeptē fluminibꝰ cōfundereſ, diu vexatꝰ, quū ī taurica Iphigeniā repiſſet, venit ad fines Rheginoꝝ. Ibiq iuēto flumīe eluus traiecit ī ſiciliā, & iuxta ſyracuſas a ſōnio admonitꝰ ſimulacrū deæ, qd ſecū de Taurice aduexerat tēplo poſito ꝯſecrauit, quā appellauit Faſcelitis. Siueq faſce lignoꝝ tectū de Taurice Simulacrū extuliſſet. Eiꝰ deæ nomē breui adpſobatū. pp qd pluria pecora muneri qſq cōferebat, Quæ quū incremētaſſent, nō defuerūt q gratuitā cuſtodiēdis operā adhiberent, cōtēti tanq cōſtitutā mercedē lactis vel caſei. Huius aūt fluminis, apud qd purgatꝰ eſt Oreſtes Varro meminit humanaꝝ. x. ſic, iuxta Rhegiū fluuii ſunt cōtinui ſeptē laiapadon, migodes, eugiō, ſtacteros. polme, meleiſſa, argeades. In his a matris nece dī purgatus Oreſtes Ibiq diu fuiſſe enſem, & ab eo ædificatū Apollinis tēplum quouis loco Rheginos quū delphos proficiſcerentur re diuina facta Lauream decerpere ſolitos, quam ferrent ſecum. Item Cato in originibus tertio, Rhegini taurocini vocātur de fluuio, qui pſeterfluit. Id oppidō arunci primo poſſederunt. Id achæi troia domum redeuntes in eorum agro fluuii ſunt ſex

ſeptimus fines Rheginoꝝ.atq tautinū diſpeſcens fluuio nomē ē paccolico. Oreſtē cū Iphi
genia atq Pallade dñt maternā necē expiatū veniſſe,& nō longinq memoria ē,quū i ar-
bore enſem viderint,quē Oreſtes abiēs reliqſſe dr. faſcelitis aūt Dianæ Lucilius quoq i ter-
tio ſatiraꝝ meminit ſic,Et ſæpe qd ante optaſti,freta Meſſanę & Rhegina videbis Mœnia;
tū liparas faſcelitæ tēpla Dianę.Carmē bucolicū legē hre vr vti verſus eius qrtus p partē oro
nis finiat,qd Theocritus cuſtodiuit.Nā Virgilius i prio verſus actēdit,ſeqntē ptinus alia for
ma fecit.Bucolica Teochritus facilius vr feciſſe,qm grecus ſermo ſic vr diuiſus,vt Doris dia
lectos.quā ille ſcripſit,ruſtica habeaſ,oportunū fuit ergo ei,q paſtores inſerebat, ea lingua
diſputaſſe.Virgilio tāto factū opus maius,quanto vna lingua loqns ſenſus ruſticos aptare
elaborauit ſine reprehēſione ſermonis.ſunt qdā propria heroico carmini ſublimia , Sed bu
colico humilia q apte diuiſiſſe virgilius notatus ē.Nā quum Æneas Didoni gratias ageret,
eiuſq ſe quādiu nā coꝝ ſtetiſſet,memoriā habituꝝ cōfiteret ſic ait.In freta dū fluuii current
dū montibus vmbræ Luſtrabunt,conuexa Polus dū ſidera paſcet.Sic & Tityrꝰ, quū bene-
ficiis Auguſti gratias ageret,rerū naturæ perpetuitatē paſtori cōgruentibus ſenſibus tracta
uit ſic, Ante leues ergo paſcenſ in æthere Cerui,Et freta deſtituēt nudos in littore piſces. In
hoc ēt carmine quoſdā verſus poſuit.q poſſent heroico carmini aptari vt ſunt,Huc ades o
formoſe puer,tibi lilia plenis.Ecce ferūt nymphæ calathis,tibi cādida Nais Pallētes violas
& ſumma papauera carpēs Narciſſum & florē iunget bñ olētis anethi. Et qm intelligebat
ſublimius ſe dixiſſe,nouiſſimū verſuꝫ adtenuauit,quo ruſtico ſenſui carmē aptius fecit Vir
gilius āt vt bucolicā ſcriberet,cāꝫ eiuſmodi habuit. Antonius Octauiā ſorore Auguſti vxo-
rē habebat,Et puinciā ſortitus ē Aegyptū,Vbi quū Cleopatiā adamaſſet & vxorē duxiſ-
ſet,repudio Octauiæ dato,& ſperaret de iperio Alexādriæ ꝯſtituēdo,hoſtis publicus appel
latus eſt,quē pſequus Auguſtus,exercitū in orientē ducebat,eūq bello ſupauit apud actia-
cū Apollinē.Italię ergo ciuitatibus diuerſas partes ſeqntibus Cremonēſes & Mantuani neu
tri ſunt auxiliati,Sed hoc Auguſtus indignatus veteranis, quoꝝ operā in bello habuerat,
agros Cremonēſiū diuidi iuſſit,& ſi nō ſuffeciſſent,Mātuanos adiungi,Vñ factū vti Virgi
lius quoq agros amittēt,quos ſaxaginta veterani acciperēt,ſꝫ inſinuatꝰ Auguſto p corneliū
Gallū ꝯdiſcipulū ſuū pmeruit,vt agros ſuos recipet.Et eo facto concitauerat i ſe veteranos,
adeo vt a Milieno Torone primipilari pene ſit iterfectꝰ,niſi fugiſſet vt ꝓteſtaſ ipſe quū ait.

Quod,niſi me quacunq nouas componere lites.
Ante ſiniſtra caua monuiſſet ab ilice Cornix
Nec tuus hic mœris,nec viueret ipſe Menalcas.

¶GRATIAS ergo agens Auguſto,ꝙ recepiſſet agros bucolica ſcripſit ſꝫ nō eodē ordine
edidit,quo ſcripſit.Eſt.n.ecloga q ereptos ſibi agros qriſ ſic ichoans.Quo te Mœri pedes:an
quo via ducit:in vrbē. Et ea poſita ē in vltio,& prius qri fuit dānaū dein teſtari bñficiū.
Ergo pponi illa ecloga debuerat & ſic hæc ſubſtitui,q gratias agit. Sꝫ virgilii ꝯſiliū hoc fuit
ne offenderet iperatorē,quouis ſæculo librū legendū pbebat,maluit iſtare teſtimonio. Nā
ipſa ecloga q ē de Dāno refert,nec in vltio poſita ē,ne vel ſic inſigniter legereſ. Plerunq.n.
quæ in medio ponunſ,inter pria deliteſcunt.Qua pnunciatione qq ecloga legi debeat,ſic
ordinabiſ,qm in ipſis quę cantanda putat carminis facit mētionē. ſi non putas huius oino
nois nō meminit.iō qa ſcda ecloga cantanda erat,ait in pncipio,O crudelis alexi nihil mea
carmina curas.In tertia vſq quo cantanda nō fuit,pmiſit.at vbi cantandum erat, Ab Ioue
principiū muſæ,Iouis oīa plena Ille colit terras,Illi mea carmina curæ. Et in reliqs eclogis,
hoc idē licet animaduertere . Nā georgica qūo pronunciarentur ſtatim oſtendit, dicendo,
Hinc canere incipiam.Item æneida,qm plaſmate legi volabat.ait Arma virumq cano.
Tityri & Meliboei perſonas de Theocrito ſumpſit. Sed tñ ratio hæc nominū eſt hyrcus li-
byca ligna Tityrus appellaſ.Melibœus græce boum diligens.Congruentia igiſ paſtoribus
nomina.Et totus liber per allegoriā intelligiſ, facit.n.ſe eſſe Tityrū & Melibœū, Corneliū
Gallū qui admireſ ꝙ virgilius ſolus agros retinuerit.Nec mirandū ꝙ infra ſe ſenem dicit
quom certū ſit eū(vt.A.Pedianus dicit) xxviii. ānos natū bucolica ediſſe.Nā eadē licētia
ſenē ſe dixit,quū ſit iuuenis q paſtorē ſe fecit,quū ſit vrbanus,Aut Tityrū noīat quū ſit Vir
gilius.Omne carmen in tres characteres diuiditur. Drāmaticon,in quo perſonæ tm̄modo
loquuntur.Exegematicon,in quo ſolus Poeta. Mixtum,vbi promiſcue & poeta & pſona.
Omnium ſpecierum eclogas in bucolicis poſuit.Drāmaticon erit prima Tityre tu patulæ,
Exegematicon Sicelides muſæ,Mixtum erit,Prima ſyracuſio dignata eſt ludere verſu,

FINIS.

P.V.M.BVCOLICORVM TITYRVS.

MELIBOEVS,TITYRVS

TITYRE[a]TV PATVLAE[b]RECVbans ſub tegmine fagi ME.
Agreſtem[c] tenui[d] muſam meditaris[c] auena.
Nos patriȩ fines,& dulcia linquimus arua.

SER TITYRE TV PATVLÆ RECVbás ſub tegmine fagi.Inducitur paſtor quidá iacẽs ſub arbore ſecurus & ocioſus dare operam cantilenæ. Alter vero qui cum gregibus ex ſuis pellitur finibus, qui cũ Tityrum reſpexiſſet, ita locutus ẽ. & hoc loco Tityrum ſub perſona Virgilii debemus accipere, non tamen vbiq;,ſed tãtũ vbi exigit rõ. Quod autem ſub fago dicit iacere allegoria eſt honeſtiſſima, quaſi ſub arbore glãdifera, quæ fuit victus cauſa. Antea enĩ homines glãdibus veſcebant̃, vnde etiã fagus dicta ẽ ἀπὸ τοῦ φαγεῖν, qđ ẽ comedere.& hoc videtur dicere iaces ſub vmbra fagi ĩ agris tuis tuas retentans poſſeſſiones, quib⁹ aleris, ſicut etiã glandibus alebant̃ ante mortales. b Tu patulæ,patulũ dicimus qđ p ſe patet naturaliter,vt nares, arbor, patens eſt qđ & aperitur & clauditur,vt hoſtium,& oculi. c Silueſtrem muſam,ideſt ruſticũ carmẽ. d Tenui auena, culmo ſtipula, vñ ruſtici plerũq; cantare conſueuerũt,vt alibi, Stridẽti miſerum ſtipula diſperdere carmẽ. Dicendo aũt tenui auena,humilis ſtili genus latenter oſtẽdit,quo(vt ſupra dictũ eſt)in bucolicis vtit̃. e Meditaris,quod græci μελετῶ dicunt, per antiſtichon meditor dixerunt latini. L. enim &.D. interdum ſibi inuicem cedunt, vnde & ſella pro ſeda dicitur a ſedendo.

mu

NT ¶TITYRE,Tityr⁹ mercenarii paſtoris nomen a Theocrito ſumptum, is enim ecloga. iii. inquit. Tityre laſciuas virgultis paſce capellas, & in vltima. Tityrus aſt illic miſeros cãtabat amores Daphnidis. Hircus autem libyca lingua Tityrus appellabatur, vt probus aſſerit, & Melibœus cura bouũ diligens. Scribit idem ꝙ Maro per allegoriã facit ſe eſſe Tityrum & Melibœum, Corneliũ Gallum qui admiratur ꝙ Virgil. ſolus agros retinuerit. Patulæ,apertæ, & late patẽtis. Patulum bouẽ plautus appellabat cuius cornua diuerſe ac late paterẽt, vt Feſtus edocet. Recubãs, iacẽs, quieſcens, iacens autẽ ſemiſupinus ſedens intelligendum, qua quidẽ voce, magnã Tityri ſecuritatẽ & requietẽ innuit, Cum iaceret omni ſpreto timore. Sub tegmine, ſub vmbra, hic ait poſtea, Tu Tityre lentus in vmbra. Fagi, phagos græce latine vorax dicit̃. Phago autem comedo. Hinc fagus, vł fagus arbor glandifera,ꝙ oliꝫ glãdibus veſcerẽtur. Non tamẽ ab re hic ſub tegmine fagi inquit, nam & in agris. Maronis fagus erat,vt patet ecloga nona. Silueſtrem muſam,ruſticum carmẽ, muſa enim cãtus dicitur,muſico cantu contendo. Tenui auena,ſubtili calamo aut fiſtula vel ſtipula,per quod gracile dicendi genus oſtendit. Meditaris, meditando canis,exponis, exerces Nos patriæ fines.

CHR tityrus ¶TITYRE, Tityrus libyce hircum ſignificat,Melibœus græce cura boum, Sunt autẽ nomina de Theocrito ſumpta, per Tityruꝫ ſe,per Melibœũ reliquos Mantuanos allegorice intelligit. Et ſi orationis quinq; ſint partes, vltimæ tamẽ duæ memoria, & pronunciatio ſolius dicẽtis ſunt, Primæ autẽ tres ẽt ad ſcribentem pertinẽt,hæ ſunt inuentio,diſpoſitio,& elocutio. Verum elocutio ea eſt ofonis Partes

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

quæ caracterẽ ſiue figurã orõnis q̃ triplex eſt, cõficit. Elocutio aũt hʒ elegãtiã, cõpoſitionẽ, & dignitatẽ. Elegãtia ſingula ꝟba eligit. Cõpoſitio illa iã electa cõſtruit atq; cõponit. Itaq; qualẽ figurã exprimere volum⁹, talia verba, taliſq; cõpoſitio eſt adhibẽda. Figura aũt generi reꝝ q̃s ſcribim⁹ accomodãda eſt. Ergo cũ hic res paſtoralis agereẽ, humilis orõ atq; depreſſa fuit eligẽda, ac humilis, infimaq; figura. Quapp cũ elegiſſet. Tityre recubãs ſub tegmine patulæ fagi, quæ verba nullũ hiatũ habẽt, nihilq; grãde reſonãt. tñ ita illa cõſtruxit atq; cõpoſuit, vt illud infimũ elocutionis genus nõ excederet. Itaq; ſi attẽte audias. Tityre tu patulæ recubãs ſub tegmine fagi. Intelliges oĩa ſuppreſſa atq; demiſſa. Nam iudiciũ hoc totũ aurĩũ modo illæ eruditæ ſint, eẽ deprehẽdes. ¶ Tityre, amice ac familiariter incepit a nomine ꝓprio, qđ in hoĩe æquali aut inferiori beniuolẽtiã cõciliat. Sin autẽ ſupior ſit pſona a nõĩe dignitatis ſuæ appellari poſtulat. ¶ Tu. q. d. ſolus ex oĩbus nobis. ¶ Recubans, qđ proprium ocioſi, ſecuriq; eſt. Nam cui aut negociũ aut periculũ imminet is minime recubare audet.

Fagus ¶ Tegmine. i. in tegmento, a tegendo, vt agmen ab agendo. ¶ Fagi, glans triangula cute includiẽ. ¶ Hæc muribus gratiſſima eſt, & turdis glires quoq; ſaginat, ſuam hilarẽ facit, carnẽ, & coctibilẽ, & leuẽ, & vtilẽ ſtomacho. Et quãuis ex abietis quoq;, & picis, & tiliæ cortice vãſa fiant, vt ex cortice fagi, tñ in quodã vſu ſacrorũ religioſus eſt fagi cortex. ait Pli. Tenui,

Tenue ſubtile diſtat a ſubtili. Tenue. n. diminutionẽ rei, Vt plurimũ notat. Vnde eſt tenuis vbi argilla, & tenuæ argentũ, venæq; ſecũdæ Hinc attenuo & extenuo nec hʒ laudẽ, niſi illa diminutio ſit ex vſu, vt ſi dicamus tenuia vellera. Subtile vero acuitatẽ hẽt. Ergo laudaẽ ſubtile ingeniũ, tenue vituperaẽ. ¶ Auena, pro oĩ culmo, ex quo ruſtici fiſtulã faciũt. ¶ Nos pĩæ fi. cõtẽtio eſt color rhetoricus. eſt. n. cõtẽtio cũ cõtraria contrariis opponunẽ. Itẽ expolitio qa eadẽ de re ſæpius dicit, ſic in hoc loco. Nos, anxii exulamus tu ocioſus manes. Præterea eſt repetitio. Nã nos in principio clauſulat repetiẽ. Itẽ eſt interpretatio quæ ſæpe affert magnũ argumẽtum rei. Nam interpretaẽ fines patriæ eſſe dulcia a tua, quæ res mouet cõmiſerationem.

> Nos patriã[a] fugimus tu Tityre lẽtus[b] in vmbra
> Formoſã rẽſonare[c] Doces amaryllida ſiluas. TI.
> O Melibœe[d] Deus nobis hęc ocia fecit.

SER a ¶ NOS patriã fugimus, plus eſt q̃ ſi diceret relinquimus, ſic Hora. Teucer ſamalina patreq; cum fugeret. b ¶ Lentus, ocioſus, vt Qui nunc lenti cõſedimus aruis. c ¶ Reſonare doces amaryllida ſiluas. i. carmẽ tuum de amica Amaryllide compoſitũ doces ſiluas reſonare, & melius eſt vt ſimplr intelligamus, Male eniʒ qdam allegoriã volunt, Tu carmẽ de vrbe roma cõponis celebrandũ omnibus gentib⁹. Plus enim ſtupet Meliboeus ſi ille ita ſecutus eſt, vt tm̃ de ſuis amoribus cantet. d ¶ O Meliboee. ſ. qđ miraris deus. i. Cæſar. ¶ Hæc ocia. Sane ſecuritatem vel fœlicitatem.

ANT ¶ NOS patriam fugimus, anaphora eſt. i. relatio de qua legito noſtrũ carmen de figuris ¶ Dulcia ar. Ouid. lib i. de ponto ait, Neſcio qua natale ſolum dulcedine cũctos Ducit & ĩmemores non ſinit eſſe ſui. ¶ Lentus,

Amaryllis ſecurus, & ocioſus auctore Nonio. ¶ Amaryllida, a tertia Theocriti ecloga ſumptũ nomẽ, & argumentũ eſt. n. ibi: Canto ego blãditias, ſteriliſq; amaryllida ſyluæ Cãdidulã recinũt Amarygma autẽ ſplendidor diciẽ.

Echo Amaryſſo luceo ¶ Reſonare, per echo. ſciʒ echeo. n. reſono dẽ. Echo ſonus Ouid. lib. iii. meta. ſcribit echo nympham fuiſſe, reſtitiſſeq; ei vocẽ ſolũ, & oſſaq; lapidis figurã tra-

xiſſe, vocẽ manere, q̃ ſiluis latet, oẽbuſq; auditur, nã ſonus eſt q viuit in illa. ¶ O Melibœe, eſt hoc loco o admirandi aduerbium ſeu mauis interiectio, vtrũq; eniʒ dici pọt, vt Pli. li. xv. docuit, melius tñ interiectio diceẽ. ea enim ſola animi affectus exprimit, vt Donat⁹ etiã ſcribit. Admirabaẽ aũt Tityrus q̃ ille dixerat. Nos patriã fugimus, tu tityre lẽtus ĩ vmbra &c. eſt ergo cũ admiratione legẽdũ. Deus Auguſtũ intelligit. Cui ſueto. teſte ẽt viuẽti prouinciaꝝ quoq; pleraq; templa, & aras, ludoſq; qnquẽnales pene oppidatim cõſtituerũt, de quo & latius eclog. iiii. ¶ Hæc ocia fecit, Pol- ocium lionis. n. Varri, & Galli gr̃a Maroni Auguſt⁹ agrũ reddiderat, vt oſtẽdimus. ¶ Ocia quietẽ, & ſecuritatẽ. Eſt ociũ proprie vacatio a labore, cuius contrarium eſt negocium.

CHR ¶ NOS patriam fugimus, Dixerat linquimus patriam, verum quia voluntarium potuiſſet eſſe exilium, addidit fugimus, quod ſummam etiã mouet cõmiſerationem. Nã quid poteſt eſſe miſerius, q̃ incidere in eam calamitatẽ, vt patriam, qua nihil eſt dulcius veluti rẽ pnitioſam fugere cogaris: ¶ Lentus in vm. nos ꝓperamus in fuga, tu ociaris in loco amœno, nos exercemur in labore, tu in iocundo & voluptuoſo cantu. ¶ Doces

ſiluas

ſiluas reſo.i.doces ſiluas, vt reſonent.i.per reboatũ referre tuum carmẽ. Sed de boatu. & qd ſit.& quõ fiat dicemus paulopoſt R.ſonare autẽ amaryllida poeticũ eſt, & p figurã dictũ. Nã ſonare nõ trãſit, ſic dicimus currere curſum. ¶ Amaryllis, ſunt qui dicant eſſe nomẽ mulieris, quã Romæ adamauit. ¶ O melibœe, & hic ſmo familiaris ẽ, & amicus, o vero nõ vocantis eſt. ſed. pene lætãtis, ꝙ pter ſpẽ. amicũ nihil tale expectãs viderit, & diſtinguit. O melibœe, Vt ſit ſalutãtis, ac deinde adde. ¶ Deus hæc ocia fecit, vel ſi iungis & cõtinua ſit oratio. ¶ O melibœe deus, nobis hæc ocia fecit. ¶ Erit o hoĩs admirantis magnitudinẽ bñficii in ſe a deo collati. ¶ Hæc ocia, q̃ſi tã magna ocia, & fatet ꝙ ille dixerat, Tu tytire lẽtus in vmbra.

FER a ℭ NANq erit ille mihi deus, iteratio ipſa excluſit adulationis colorẽ. b ¶ Semp.i. & poſt mortẽ dũ viuit, Alii .n. īperatores poſt mortẽ in numerũ referũtur deorũ Auguſtus ãt tẽpla viuus

Nãq; [a]erit ille mihi ſemper[b] Deus illius aram
Sępe[c]tener noſtris ab ouilib[9] imbuet Agnus.
Ille meas errare[d]boues (vt cernis) & ipſum
Ludere[e]quę vellẽ calamo[f]pmiſit agreſti. ME.
Non eqdẽ[g]inuideo miror magis vndiq; rotis
Vſq; adeo[h]turbatur[i]agris en ipſe Capellas
Protenus[k]ęger[l]ago[m] hãc ẽt vix Tityre duco,
Hic inter denſas Corylos mõ nanq; gemellos

re, vagari, ac paſci, qa voce ẽt ſine paſtore tutas eſſe oñdit. ¶ Ludẽ, idſi gñat verſibus ſcribere, ſʒ ñ ferre niſi opuſculis, q̃lia ſũt epigrammata. & hæc opuſcula dñr luſus. ¶ Calamo agre. ruſtica ſiſtula, ruſtica.n.hic tractat. Ludere

emeruit. Horatius. Præſenti tibi maturos largimur honores, Iurandaſq; tuũ p nomẽ ponimus aras. ſic Lucanus de Nerone, ſed mihi iam numẽ es. c ¶ Sæpe tener nr̃is ab ouilibus ĩbuet agnus, Imbuere ẽ ꝓprie ĩchoare & Initiare. Nemo aũt vnã eandẽq; rẽ ſæpe ĩchoat ſed cõſtat ſæpe paſcua mutare paſtores, ſicut ẽt in georgicis legimus, Itq; pecus longa in deſerta ſine vllis Hoſpitiis tm̃ cãpi iacet. Vñ neceſſe ẽ paſtores toties aras ĩbuere, quoties mutauerint paſcua. Inuenimus ẽt apud antiquiores ĩbuere eẽ nõ inchoare, ſʒ pfundeř & madefacẽ ꝓm qđ abſolutus ẽ ſenſus, vt ſit ſæpe pfundet. d ¶ Errare, paſci, vt Mille meę ſiculis errãt in mõtibus agnæ. e ¶ Ludẽ, ſcribẽ vt Carmĩa q luſi paſtoꝝ Horatius. poſcimur ſi qd vacui ſub vmbra Luſimus tecũ. f ¶ Calamo agreſti, ruſtico ſtilo, ſicut ſupra Tenui auena. g ¶ Nõ eqdẽ ĩuideo, Excuſat ſe ne frequẽs iterrogatio fœlicitatis alienæ ex ĩuidia venit videat, dicit ſe admirari poti⁹ q̃ ĩuidẽ. h ¶ Vſq; ad eo, intm̃. i ¶ Turbat agris turbamur ſine vlla diſcretiõe culpę vel meriti, & inuidioſe tpa Auguſti carpit latenter. ſane vera lectio eſt turbat, vt ſit iperſonalle, qđ ad oẽs ptinet gñaliter. Nã Mãtuanoꝝ fuerat cõis expulſio. ſi eñi turbamur legeris, Vř ad paucos referri. K ¶ Protenus porro tenus, ideſt lõge a finib⁹, vñ ẽ paulopoſt, At nos hic alii ſitiẽtes ibimus afros. l ¶ Æger, & corpore & aĩo æger dř. Vt Eſto ægrã nulli quõdã flexẽ mariti, m ¶ Ago ãt ꝓprie, Nã agi dicũř pecora.

ANT ℭ NANq, certe. ¶ Semp, & añ & poſt mortẽ. ¶ Imbuet. pfundet, ĩficiet, madefaciet, maculabit. ¶ Ouilibus, ouiũ caulis & ſeptis, ¶ Ille meas, auguſti in ſe bñficia memorat. ¶ Erra

la, ruſtica.n.hic tractat. ¶ Nõ eq i. ſuſpitionẽ tollit, quo ſe tityri ocio nõ dolẽ, ſʒ potius lætari oñdat. ¶ Vſq; adeo, itm̃. ¶ Turbat, turbatio ſit. ¶ Protenus, p e ſcribito i.a lõge, ſeu lõge a finibus. Protenus.n.aduerbiũ locale ẽ.i. porro tenus ꝓtinus p ĩ aduerbiũ ẽ tpale.i.ſtatim auctor ẽ cap. ¶ Æger, pid quoq; pathos. i.paſſio clades, & affectio augeť. ¶ Hic inter, ordo eſt, mõ nãq; hic inter dẽſas corylos cõnixa ab ſilice in nuda reliqt gemellos appoſitio. ¶ Corylos, corylus arborẽ pducẽs nuces q̃ aurlanæ vel pneſtinæ dñr, quas græci ponticas vocãt. Dũ vna queq; natio indit his nucibus nomẽ ex loco ĩ quo naſcunť copioſiores, auctor ẽ Macro.li.iii.ſat. ¶ Gemellos, dñr gẽini ex vno vtero, et vno die editi, vt Marcellus, ait phs vero li, vii. de hiſto. aĩaliũ ſcribit. in gñe certe humano paucos geminos ſeruari, ſi alter mas ſit, aliter fœmina. Protenus coryl⁹ gemini

CHR ℭ OVILIbus, ouiũ ſtabulis. ſic ẽt ab eqs equile, a capra caprile, & a porco porcile. ¶ Ludere, ita ſignat, vt non referať niſi ad poetas. Non.n dicimus, aut Cicerõis ludere tuſculanas qõnes, aut Liuium ludere hiſtoriã romanã, neq; ẽt poetas dicimus in oĩbus ludẽ, ſed in leuioribus, iocundioribuſq;, ſic & Hora. de ſe Poſcimus ſi quid vacui ſub vmbra luſimus tecũ. Quapp neq; in geor neq; in ænei. ludř dixit, ſed canere, ſed hic & ĩ libello quẽ culicẽ appellat. Ait.n Luſimus, octaui gracili modulãte thalia. Atq; vt araneoli tenuẽ formauimus orſum. Luſimus, hæc pp culicis ſũt carmĩa dicta. Oĩs vt hiſtoriæ p ludũ ꝯſonet ordo. Capellas q̃ hñt r ĩ vltĩa ſyllaba in diminutiuis mutãt r in duplex l, ergo a capra capella, a cultro cultellus, ab vmbra vmbella,

Paſtores ouium [a]teneros depellere [b]fœtus.
Sic Canibus [c]Catulos ſimiles, ſic mr̄ib⁹ Hędos.
Noram ſic paruis cōponere [d]magna ſolebam.
Verum hec tm̄ alias inter caput extulit vrbes.
Quātū lēta ſolēt īter Viburna Cupreſſi. ME.
Et quę [e] tanta fuit Romā tibi cā videndi. TI.
Libertas [f], quę ſera [g] tamen reſpexit inertem.
Candidior [h], poſtq̃ tondenti barba cadebat.

SER. a ¶ OVIVM teneros periphraſis agnoꝝ. b ¶ Depellere.i.a lacte remouere. c ¶ Sic canibus catulos ſiles ſic mr̄ibus hædos Norā, ſic paruis cōponere magna ſolebā. Vult vrbem Romā nō tm̄ magnitudine ſed ēt gn̄e differre a cæteris ciuitatibus, & eē velut quēdā alteꝝ mūdū aut q̄dā cęlū ī quo Ceſarē deū vidit. Qui.n. cōparat cani catulū vel hædū capellæ magnitudinis facit nō gn̄is dr̄ias. Qui aūt dicit leo maior eſt cane, et gn̄is facit & magnitudinis dr̄iam, ſicut nūc de vrbe Roma fecit. Putabā inq̄t añ ita Romā cōparādā eſſe aliis ciuitatib⁹, vt ſolet hædus caprę cōparari. Nā q̄uis maior eſſet, tm̄ eam ciuitatē eſſe ducebā, nūc vero ꝓbaui eā etiā gn̄e diſtare. Nam eſt ſedes deorum. Hoc aūt eū dicere ille cōprobat verſus. Quātum lē. ſo. in. vi. cu. Nā viburnū breuiſſimum eſt, Cupreſſus vero arbor eſt maxima. Hoc aūt genus argumētatiōis & apud Ariſt. lectum eſt, & apud Ciceronē. d ¶ Cōponere cōparare. e ¶ Et q̃ tāta fuit. Quæ tāta ad magnū eni aliq̄d nimiū neceſſitas venire cōpellit. Vū q̄ſi miratur hoīem ruſticū Romam viderē potuiſſe. f ¶ Libertas, amor libertatis, eteni aliter dicit ſeruus libertatē cupio, aliter īgenu⁹ ille.n. carere vult ſeruitute, hic hr̄e liberā vitā, ꝓ ſuo.ſ. arbitrio agerē. Sicut nūc Virgi. ſub pſona Tityri dicit ſe amorē libertatis Romā venire cōpulſum, & ita latēter carpit ea tp̄a. q̄bus libertas ñ niſi in vrbe Roma erat. Aut certe ſimpliciter intelligimus hoc loco Tityrū ſicut paſtorē locutū. Nā vbiq; eū Theocritus mercenariū inducit, Itē Vir. Tityre dū redeo, breuis eſt via, paſce capellas. g ¶ Quæ ſera tm̄ reſpexit inertem, deſidē ſeſe nō regrēſſē. Nā culpat ſuā inertiā ꝙ añ romā ierit, & ſit vſus puer libertate, q̃ vti cœpit ꝓuectioris ætatis. h ¶ Cādidior po. ton. bar. ca. Aut mutatio pſonæ, vt quēdā ruſticū accipiamus loquentē nō Virgi. per allegoriā. Nam vt diximus. xxviii. annorum ſcripſit Bucolica, aut certe mutāda eſt diſtinctio. vt ſit non barba cādidior, ſed libertas. Nam. xxviii. annorū barbā pōt q̄s mittere, ſed nō canā, & bñ cādidior libertas, vt intelligamus etiā ante libertate, ſed nō in tali fuiſſe Virgilium.

ANT. Fœtus. ¶ OVIVM teneros fœtus, id eſt agnos per circūlocutionē, q̃ periphraſis dr̄ fœtus dr̄ q̄d naſcitur ex mulieribus vel pecorib⁹, & a foueo verbo deſcēdit, ide ēt fętura i. genitura, q̃ ꝓ toto aīaliū prouētu poni conſueuit, ¶ Depellere, a lacte diſiungere. Agni aūt ad quatuor menſes mā̄mis vbi nati ſūt nō diſiūgūtur hædi tres porci duos auctor ē Varro. Lēta viburna virgulta ſūt q̃ de radice pullulaut. Viburna aūt minuta ſilua hūilia virgulta, vt geniſtæ et hmōi. ¶ Cā ea eſt q̃ nos impingit ad aliquid faciendum. Rō aūt qua vtimur ī faciēdo. Seruī⁹ auctor in arte. ¶ Libertas, ordo ē libertas q̃ ſera, tm̄ cādidior i. clarior & lucidior reſpexit inertē reſpexit inq̄ poſtq̃ barba tondēti cadebat, & tm̄ venit longo poſt tp̄e. Cōuenit item & alter ordo ſic videlicet libertas candidior q̃ ſera, tm̄ reſpexit inertē poſtq̃ barba tondēti cadebat, reſpexit, tm̄ & lōgo poſt tp̄e venit. Eſt aūt ſenſus Titirū ſerius cogitaſſe adirē romam, & poſt refectā barbā, & tm̄ lōge poſt cogitatū & priꝰ barbæ refectionem veniſſe. ¶ Inertē ſegnē deſidē. ¶ Tondenti ſ. mihi, nā paſſiue hic dr̄. ſicut Geor. li. iii. In canaq; mēta cyniphei tondent hirci ꝓ tondētur, ſcd̄m Priſcia. li. viii. dicentem, Sunt quædam in o terminātia, q̃ cū ſint actiua ꝓ paſſiuis quoq; ſolēt poni. vt lauo tōdeo, ꝓ lauor & tōdeor. Fęturæ. virgulta. Viburna. Cauſa Libertas.

CHR. ¶ VIBVRNVM ſpecies eſt fructicis ¶ Libertas, aliter ſeruus, aliter ciuis optat libertatē. Seruus.n. optat a dn̄o manumitti ciuis q̄rit, vt ęquo iure ī ciuitate viuat, vt liba ſint iudicia, & nemini niſi q ſit ī magr̄atu ſit ſeruiēdū. Eſt aūt libertas alia nālis, alia de iure gētiū. Natura.n. hi liberi ſunt q cū nimis valeāt corpis virib⁹ ſapientia & virtute reliq̄s ꝑſtant quibus vero prudētia nō adeſt, & ſola corpis vi nitūtur. ii ſeruire prudētiori dſit vt etiam in politicis oñdit Ariſt. De iure vero gentiū hi dr̄ ſerui qui in bello capti vēdi poſſunt, & ſeruire coguntur. Dr̄ præterea libertas excellentia, & magnitudo animi cū nullo metu coherceri poſſumus, qn freti optima cōſcientia aptis verbis honeſtati, æqtatiq;, & publice vtilitati faueamus. Ergo vt illa ſupior libertas aut a fortuna, aut a natura eſt ſic hæc a bona mēte & volūtaria pficiſcitur quēadmodū reliquæ virtutes.

SER. a ℭET LONGO poſt tpe,venit, Poſtq̄ nos amaryllis habet galatea reliqt.lūgēdum eſt hoc totū,nā duplici ratione tp̄s oſtēdit,quo eū libertas aſpexerit.i. qn̄ cœpit ſecare barbā, & relicta Galatea Amaryllididis amore detineri. Allegoricos aūt.h.d. Poſtea q̄ relicta Mātua romā me cōtuli. Nā Galateaꝫ Mātuā vult eē romaꝫ amarillyda, & bn̄ tpa q̄ſi ruſticus cōputat a barbæ ſectōe b ℉Lōgo poſt tpe. Aut archaiſmos ē. Antiq n.poſt,an̄ citcū & ablatiuo iūgebāt,qđ hodie facer̄ minie poſſum⁹ Aut lōgo poſt vna eſt ps oꝛonis,vt ſit ſenſus venit tpe lōgo poſt ſicut multomin⁹, multo magis poſt mō.Orati⁹.Poſt mō qđ mihi obſit clare multūq̄ locuto.e ℉Et longo poſt,vt poſtpoſita videatur eē ƥpō,& ī vnitatē coacta. d ℉Fatebor enī, hoc p parētheſim dcm̄ eſt e ℉Nec ſpes lib. er.nec cu.pecu.nec ſperare poterā libertatē in oppreſſa ciuitate, nec hr̄e curā pr̄imonii.f ℉Peculi aūt aut antique dixit,qa oē pr̄imonium apud maiores peculium dicebatur a pecoribus,in qbus eoruꝫ cōſtabat vniuerſa ſuba. Vn̄ etiaꝫ pecunia dicta a peculio. Aut certe & hoc ad motſum tēpoꝝ pertinet,nam modo tantum ſerui peculium dicimus,vt inuidioſe pr̄imonium ſuum dixerit peculium ac ſi ſeruus eſſet, qa ſe diu apud Mantuam ſeruiſſe memorauit. Sane peculi pro peculii per ſineræſim dictum eſt. g ℉Exiret victima ſeptis,Septa proprie ſunt loca in campo martio incluſa tabulatis,in qbus ſtās populus romanus ſuffragia ferre cōſueuerat.Sed quoniam hæc ſepta ſimilia ſunt ouilibus,duo hæc inuicem pro ſe ponūtur,vt hoc loco ſepta pro ouilibus poſuit.Item Lucanus ecōtra,Et miſeræ maculauit ouilia romæ. Iuuena. Antiquo quæ pxima ſurgit ouili.Sane pinguis melius ad victimā q̄ ad caſeum refertur.h ℉Ingratæ vrbi,quia cum alimēta ciuitatibus præſtentur ex ruſticoꝝ labore in his ruſtici etiā deridentur a ciuibus,& multa perdunt,& aduectaꝝ rerum precia iniqua ſuſcipiunt.

Reſpexit tamen,& [a]longo[b] poſt tpe [c]venit.
Poſtq̄ nos Amaryllis habet Galatea reliquit.
Nanq̄ (fatebor enim)[d]dū me Galatea tenebat,
Nec ſpes[e] libertatis erat,nec cura peculi[f].
Quāuis multa meis exiret[g] victima ſeptis
Pinguis & ingratę[h] premeretur caſeus vrbi,
Nōvnq̄ grauis ęre domū mihi dextra redibat.

ANT. Gala tea ℭGALATEA, gręce per ēi diphthōgō galatea ſcribit̄,& cū texilī,nympha fuit q̄ Polyphem⁹ adamauit,vt Theocri ſcri.eclo.vi. & Oui.in met.hic vero p Mātua ponitur allegoricos. Amaryllis vero pro Roma ſed de allegoria legito nr̄m carmē.℉Peculi.i.lucri,& pti.Eſt.n peculiū ſeruoꝝ a pecor̄ dcm̄ ſicut & pecūia nobiliū,vt Feſtus ait. Pecūia ℉Victima,eaƥpe dr̄ q̄ poſt victoriā mactatur Oui. faſt. Victima q̄ cecidit dextra victrice vocatur hoſtibus a domitis hoſtia nomē hēt. Feſtus tū vult hoſtiā dcām ab hoſtir̄ qđ ē ferir̄. Victima Hoſtia ℉Septis.i. ouilibus.℉Pīguis hic ſit colon. Ingratę vrbi.cū.n.& victimas et caſeū illuc afferret minimuꝫ lucri cōſeq̄bat̄,qđ qdē ex magna īgratitudine erat. quo.n.pacto huiuſcemodi res vrbani hn̄t niſi agreſtū cura. Ære.i.pecunia, vt puta q̄drātibus vel triētibus,In Cypro pr̄ia fuit æris iuētiō. Æris inuētio Seruius aūt rex primus ſignauit æs antea rudi vſos romæ Timæus tradit ſignatum eſt nota pecudū, vnde & pecunia appellata. auctor Pli.li xxxiii & li.xxxiiii.

CHR. ℭGALATEA.cōueniēs nomē ruſticæ muliebri q̄ſi lactis dea ſunt q credāt illa poni p Lydia quā Mātuę amauit, vt deinde romæ amaryllide.℉Peculi,peculiū diffinit,Labeo eē id qđ ſeruus dn̄i pmiſſu ſeparatū a dn̄icis rōnibus hēt, Sed & dn̄o peculiū eē poſſe oſ̄dit Celſus, & caſtrēſe peculiū eſſe qđ a parētibus,& cognatis militiæ degētibus dono ē datū vel qđ ſilius militiæ acqſiuit, Ruſticos ait audiſſe Celſus q pecuniā ſine peculio fragilē eſſe peculiū appellantes,qđ p̄ſidii cā īponitur. Vn̄ Vlpia. peculiū ait dictū q̄ſi puſilla pecunia ſit,ſiue pr̄imoniū puſillū,puto peculiū eē qcqd noſtra induſtria acqritur ī q̄cū q̄ fortuna ſimus liberi an ſui , & id ſenſiſſe ſenes pecuniā ſine peculio.i. ſine noſtro lucro fragilem eſſe ℉Victima.i.multi fœtus ad victimā i.ſacrificiū faciēdū. victīa aūt & hoſtia dr̄ oē aīal qđ deo imolatur. ſ; qđ inter vtrāq̄ īterſit,audi Oui ille.n. ait, Victīa q̄ dextra cecidit victrice vocat̄. Hoſtib⁹ a domitis hoſtia nomē hēt.Hinc xp̄iani hoſtiā eucharīſtiā noīant, qm̄ illa ſuperatus ſit nr̄ aduerſarius diabolus.℉Septis ſepta loca in quibus pecudes includuntur, quoniā retibus ſepta.i.circundata ſint. Sepire.n. circundare ē hinc ſepes quia illa ſepiuntur agri.Item loca incluſa tabulatis in campo martio ſepta dicebant̄.Martia.ī ſeptis mamurra diu multumq̄ vagatus. Deniq̄ oīa loca īcluſa ſepta appellarunt. ℉Grauis ære domum mihi .d.

Quia paruum

Quia paruum dabat ꝓcium,& eſt modus accõmodatus. ruſticaño.¶Ære,pecunia. Nã pri mu nũmi æneí,nõ aũt aurei & argẽtei fuerũt. Oui.de faſtis, Æra dabãt oli,Melius nũc nomẽ ĩ auro ẽ, Victaq̧ cõceſſit priſca moneta nouæ.Hic pecuniã debitã æs alienũ dicimus. Ærariũ locũ vbi publica aſſeruãt.Prim⁹ ãt Ser.Tul.æs ſignauit.Nã antea rudi vtebãtur. Signatũ eſt nota pecudũ vñ pecunia dcã.Nã argẽteus nũmus ꝑmo ſi ſignatus eſt anno vrbis cccclxxx v.ande.lxii.ãno ſignatus eſt nũmus aureus ¶Q.d mœ.d.a.u Significat ꝙ roma re uocaret deos in auxiliũ,q̃a non hẽet q eam ſuo carmine illuſtraret,q̃a aberat Vir.

Mirabar q̃d moeſta[c] dos amarylli[e] vocares[a]. M.
Cui pẽdere[b] ſua[c] paterereris ĩ arbore poma.
Tityrus[f] hinc aberat.ipſę te Tytire Pinus[g].
Ipſi te Fontes,ipſa hęc Arbuſta vocabant.
Quid facerẽ?neq̧ ſuitio[h] me exire licebat, TI.
Nec tam pręſentes alibi cognoſcere Diuos.
Hic illũ vidi iuuenẽ[i] Meliboee,quot annis
Bis ſenos cui noſtra dies[k] altaria fumant.[l]
Hic mihi reſpõſum[m] prim⁹[n] dedit, ille petenti
Paſcite[o] vt añ boues pueri ſũmitite tauros. ME
Fortunate[p] ſenex ergo tua rura manebunt.

SER. a ¶AMARILLI vocares,vocatiu⁹ gręcus ẽ,q breuis ẽ quotiẽſcũq̧ nominatiuus i.is terminatur vt amarylis pieris. Hora.Dulcẽ q̃ ſtrepitũ pieri tẽperas. b ¶Cui pẽderẽ.i.ĩ cuius honorem. c ¶Sua poma.i. ipſius arboris poma ꝑpa.d ¶Quid vocares,hoc Vir. pſonę cõuenit.e ¶Mœſta amarylli,deeſt tibi q̃ nemine lætabare poeta. f ¶Tityrus.Virg. g ¶Pin⁹.i.roma,vł Ceſar fõtis poetę vł ſenatores,arbuſta fruteta.i.ſcholaſtici.h ¶Seruitio,ab ſuitio,ſuitiũ ẽ ꝯdõnis ĩdiciũ. i ¶Iuuenẽ,Cęſa.dicit octauianũ Auguſtũ.Decreuerat.n.ſenatus ne qs eũ puer̃ diceret,ne maieſtas tãti ĩpeꝝi minueretur K ¶Dies.i. principia mẽſiũ,vel idus oĩuꝫ mẽſiũ.l ¶Fumãt.i.ſacrificãt.m ¶Rñſum dedit.i.pmiſit liberẽ viuere.n ¶Prim⁹.i.añ quẽ nullus ſit.o ¶Paſcite.i. vt añ eratis ĩ pace pueri,ſic mõ paſcite ĩ pace.p ¶Fortunate ſenes,nõ ad ętatẽ Virgi.refert,ſꝫ ad ſortunatũ futur̃ ꝑſago vſus ẽ ṽbo.

ANT. ¶DEOS amarylli,inuocabat deos p ſeditu Tityri abñtis,p hãc aũt roma ĩtelligẽda, q̃ mœſtã abñte Tityro Melibœus ait quo amico gratificetur.¶Poma,arua ipſa & bõa cũcta ĩtelligit. ¶Pẽdere ĩ ſua arbore.i. ſalua eẽ.

A rbuſta ¶Arbuſta.oĩa hæc ſimplr̃ ac ruſtice intelligenda ſũt. Arbuſta aũt loca dñr arboribus vitiferis cõſita ſeneca eplã,lxxxvii.Illud etiã vidi vitẽ ex arbuſto ſuo ãnoſaꝫ trãſferri, & Col.li.iii.de arbuſtis ſic ait,Arbuſtũ ĩter quadragenos pedes diſpoſitũ eẽ cõuenit. Sic.n. & ipſe arbores & appoſitæ vites melius conualeſcũt fructũq̧ meliorẽ dabũt.¶Quid facerẽ apd̃ galateã ĩtelligit.i.Mãtuã.¶Tã pñtes tam ꝓpitios ¶Alibi,q̃.ſ.romæ.¶Diuos.per hos non ſolum Auguſtum, ſed Aſiniũ Pollionem & Varrum,alioſq̧ ſibi propitios accipit ¶Hic, in vrbe roma. ¶Illum iuuenem, in ſine quoq̧ primi voluminis.g.de eodem

Aug.iqt hũc ſaltẽ euerſo iuuenẽ ſuccurrere ſeclo, Ne ꝓhibet &c.florus ẽt iuuenẽ nomiat ſic.n. ſcribit Pria ciuiliũ motuũ cã teſtm̃ Cęſaris fuit, cuius ſcd's hęres Ant. ꝑlatũ ſibi. Octauiũ furens, inexpiabile cõtra adoptionẽ acerrimi iuuenis ſuſcepat bellũ,cũ intra.xviii.ãnos tenerũ & obnoxiũ & oportunũ iniuriæ iuuenẽ videret.Cice.aũt philippica q̃rta ait,Laudo,laudo vos Quirites,cũ grauiſſimis aĩs pſeq̃mini nomen clariſſimi adoleſcẽtis,vel pueri potius, ſunt.n. ſcã eius ĩmortalitatis nõ ætatis.Itẽ q̃nta philippica Quis po.ro. obtulit hũc diuinũ adoleſcẽtẽ: Deus,nõ ab re igiř maro iuuenẽ appellauit. ¶Quotãnis,ſingulis annis, vel anno quoq̧. ¶Biſſenos.d.mẽſes quoq̧ ſemel.¶Hic in vrbe ro.¶Submittite iugo.ſ.ad arandũ.¶Senex,cũ ſenex eris , q̃d alr̃ ꝑbus inquit.¶Ergo,q̃a rñdit,ille paſcite,vt añ boues &c. Augu. iuuenis

¶PENDERE ſua po.naꝫ ruſticor̃ eſt ſineř ſua poma in arboribus cũ alicui ſeruare volũt.Hic aũt ſeruat roma poma Tityro ſuat ſua facta a Vir.celebranda.¶Pinus pro magnis viris quia pinus magnæ ſunt. ¶Fontes pro eloquẽtibus.Nã recta cõparatione arbuſta pro humiliori populo dixit. ¶Quid facerem?modus loquẽdi cor̃ quor̃ cõſultatio dubia ẽ.Nã neq̧ patiebatur reliquer̃ galateã .i.Mãtuam.Nã cuiq̧ ſua pr̃ia ſuauiſſima eſt. Nec rurſus alibi q̃ Romæ tã pñtẽ fauorem pſpiciebat ¶Submittite,ſupermittite,vt ſit a ſubſum antique ꝓpoſitõe,ſic alibi,Quãtũ vere nouo florent ſe ſubiicit alnus.i.ſurſum agit,ergo ſupmittite tauros.i.date opaꝫ, vt tauri ſaliant vaccas nouã ad fœturã comparandaꝫ, vel ſubmittite.i.ſub iuga mittite vt domenť ad agriculturã,& tũc ponet tauros pro validioribus iuuencis.¶Manebunt,pro manebunt in tuo iure,neq̧ mutabũt dñm, CHR.

Et tibi[a] magna ſatis, q̃uis[b] lapis omnia nudus
Limoſoq; palus obducat[c] paſcua iunco,
Non inſueta graues[d] tentabunt pabula fętas,
Nec mala vicini pecoris contagia lędent.
Fortunate ſenex hic inter[e] flumina nota[f],
Et fontes[g] ſacros frigus[h] captabis opacum.
Hinc tibi quę ſemper vicino ab limite[i] ſepes[k]
Hyblęis[l] apibus florem depaſta[m] ſalicti[n]
Sępe leui[o] ſomnum[p] ſuadebit inire ſuſurro.

SER. a ℭ ET TIBI magna ſatis. ordo eſt. Magna ſatis paſcua. b ℱ Quamuis lapis.i.quãuis ſit mons & lacus. nam a monte vſq; ad lacum & inde vſq; ad arborẽ quandam ſuerat terra donata tuæ poſſeſſioni. c ℱ Obducat, tegat, iunco, ſæno limoſo flumine micii. d ℱ Graues accuſatiuus pluraľ quaſi graues. i. grauidas.ſ. non enixas. e ℱ Hic inter flumina inter Padum & mincium. f ℱ Nota, eara. g ℱ Fontes ſacros, quia oı̄bus aqs nymphæ ſũt preſidẽtes. h ℱ Frigus opacum, qa æſtiuo tpe ſub vmbra fit frigus, opacũ.i. auras pſperas vel Nemore, opacũ aũt vtrũ p opacis locis incertũ eſt ita p valde frigidũ, nã vnum hyeme alterũ quo refrigeramur æſtate. i ℱ Ab limite, limes eſt agri terminus. K ℱ Sepes, ſubaudi fiet. l ℱ Hybleis, hybla vel hyble oppidum eſt Siciliæ, qđ nũc Megara dr̃, et poſuit ſpẽm p genere. m ℱ Depaſta florẽ. depaſtum florem hñs vel comeſta. n ℱ Salicti, Virgulti genus eo q ſalit & ſurgit cito. Salictum vbi ſunt multæ ſalices. o ℱ Sæpe leui, hic vocat ruſticũ ad dulcia q̃ ſunt in rebus qbus delectatur. p ℱ Somnum inire, ideſt dormire.

ANT. ℭ ET TIBI magna ſatis, ordo eſt, & manebũt paſcua ſatis magna tibi, q̃uis obducat.i. circũdet oı̄a nudus lapis, & palus iũco limoſo. Horũ aũt campoꝝ ſitũ lege etiã in egloga nona ibi. Certe eq̃dẽ audieram &c. ℱ Obducat.i. circundet, ob.n. aliqñ ponitur p circũ, vt ẽt Feſtus ait, vt quũ dicimꝰ vrbẽ obſideri, aliqñ pro propter, vt obmerita ob ſuperatos hoſtes, vñ obſides pro obſides, non ob fidẽ pſtiæ ꝑſtãdã dãtur. ℱ Nõ iſueta, ordo eſt. Pabula iſueta, nõ tẽtabũt graues fœtas. ℱ Nõ tẽtabũt.i. nõ corrũpẽt, vel nõ variabũt lanã agnis ı̄ vtero grauidaꝝ manẽtibꝰ ait.n. Pli.li.viii. đ arietibꝰ ſcribẽs. Et mutatio aquarum potuſq; variat. Id aũt Pli. accepiſſe vr̃ a Var. is n. li ii. de ouibꝰ ſic ait. Quãdiu admiſſura ſit eadẽ aq̃ vti oportet q cõmutatio & lanã facit variã corrũpit & vteꝝ. Tẽtare aũt p corrũpere. Pli. ẽt li.xxiiii. vtitur ad ſalicũ nã inqens. Caput tentant vini mõ. ℱ Grauis fœ.i grauidas ouis, grauis aũt adiecit qm̃ fęta dr̃ tã q̃ ꝑgnãs eſt q̃ quæ peperit. ℱ Contagia, ſcabiem intelligit. Contagium vetat Feſtus vt vero leges, Gelli.n.lib.xii. ait periculũ etiam venenum & cõtagium. Seneca quoq; epiſto.xiii. inqt. Quid eſt q trepident, q contrarium quoq; mei timeant. Contagio ẽt & cõtagies inuenit. Iuue. Dedit hanc contagio labem. Lucre. lib. iiii. Quæ cõtagę ſua palloribꝰ omnia pingũt, Dicitur aũt contagio & cõtingo morbus q polluit qcquid tangit. Colu. antẽ li.viii. c.v. ſcr. oues frequentius non vllũ aliud animal infeſtari ſcabie, eẽq; illico occurrẽdũ ne tota ꝓgenies coinqnetur nã cũ & alia pecora, tũ ꝓcipue oues cõtagione vexãtur. ℱ Inter flumina nota, padũ & mı́cium, nã vt ẽt Probus aſſerit, Mincius preterfluit Mãtuã. Effluit aũt auctore Stra. li. iiii. a lacu Benaco, q ex alpibꝰ oritur. ℱ Fõtes ſacros. pp naiadũ numia ſacros fontes appellat. ℱ Hı̃c ti. q̃ ſp ordo ẽ hic vi. ab li. ſe. q̃ ſp depaſta. i depaſtũ hs apibꝰ hybleis ſalicti florẽ ſępe leui ſuſurro ſuadebit tibi inire ſõnũ. ℱ Limite, limes ı̄ agris, nũc termı́us nũc viæ trãſuerſæ, auctor ẽ Feſtꝰ. ℱ Hybleis api. Doriẽſes Magarã cõdiderũt cũ ꝑus hybla vocaret, vt ſtrabõ edocet li.vi. de ſicilia loquẽs. Mella ẽt inter Siciliæ vrbes Hyblã noı̄at, ibi aũt mellis optimi copia ꝓpterea hybleas apes appellauit. ℱ Florẽ ſalicti. Cæras ex oı̄um arborũ, ſatorũq; floribus cõfingũt apes excepta Rumice & Cenopide herbarũ hæc genera Auctor Pli. lib. xi. Eſt aũt ſalictũ ſalicũ locus & copia. ℱ Inire incipere. ℱ Leui ſuſurro. paruo murmure, eſt aũt nomen a ſono fictũ p onomatopeiam. ℱ Suadebit, hortabitur.

CHR. ℭ LAPIS nudus, a terra exertꝰ ſiue q adeo lapidoſus ſit ager vt terra tecta illis vix emittat herbã. ℱ Limoſo, qa ı̄ limo ꝓuenire gaudet. Frigus opacũ, nõ hñt latini verbũ. quo exprimãt vi hyemalẽ quo horremꝰ nõ ſine multa moleſtia, ſed illã voluptuoſaꝫ refrigerationẽ q̃ nobis calore æſtuãtibꝰ p vmbrã & leuẽ aurã ꝓuenire ſolet. Nos aũt hẽmus, nam primũ illđ appellamꝰ freddo, hoc vero ſcđm freſco qđ nũc voluit exprimer̃, cũ dixit opacũ frigꝰ. ℱ Ab limite. Limus latı́e obliquus ẽ ſiue trãſuerſus hı́c Terẽ. Limis oculis a limo vero dr̃ limes terminꝰ in agris poſitꝰ, qa ex obliquo ponat̃, hinc ẽt in foribus limen.

ℭ FRONDATOR.

Hinc alta ſub rupe canet frondator[a] ad auras[b].
Nec tamen interea rauc[c] tua cura Palumbes[d]
Nec gemere[e] aeria ceſſabit turtur ab vlmo. TI.
Ante leues ergo paſcentur in æthere[f] Cerui.
Et freta[g] deſtituent[h] nudos in littore Piſces
Ante pererratis[i] amborum[k] finibus exul[l]
Aut Arari[m] Parth[9] bibet, aut germania tigrim.
Quā noſtro illius[n] Labat pectore vult[9]. ME.

SER. ℭ FRONDATOR.i.ruſticus, vel anial quod frōdibus veſcitur, nā tria genera ſunt frōdatoꝝ. Frondator q arbores amputat & de frondibus manipulos facit hiemis tēpore aialibus ad paſtū offerēdos, & q manib[9] vitiū folia auellit, quo ardor ſolis vuā maturiorē reddat, aut auis q̄ i frondibus hitat, & his veſcitur, vt ēt palūbes q̄ i frōdibus nidificant. b ℉ Ad auras. idest in die. c ℉ Raucæ. idest βραγχίδας i. brōgidę. d ℉ Palūbes q̄s vulg[9] tetas vocat, & nō dn̄r latine, ſed multoꝝ auctoritas latinū facit, Cicero i elegia q̄ thalemaſtis ſcribitur. Iā mare tyrrhenū lōge penituſq; palumbes Reliqt. e ℉ Gemere canere. pprie tn̄ dr̄ de turture, Turtur & maſculino & fœminino gn̄e īuenitur, vt hic. Aeria turtur ceſſabit, & plautius, Tibi ob iſtos turtures ab vlmo lignū ē vlm[9] ſub quo vinea fit. f ℉ In æthere cerui, auiū more ante cerui volabunt, & piſces ſine aqua viuēt, an̄ reꝝ nā mutabitur q̄ nos Cæſarē poſſim[9] obliuiſci. g ℉ Freta maria a feruore dicta. h ℉ Deſtituēt.i.derelinquēt. i ℉ Per erratis luſtratis, vel errore cōfuſis. K ℉ Amborū.i. germanoꝝ & parthoꝝ. l ℉ Exul.i. parthus & german[9] quo duce.ſ. Cæſari germanis & parthis victis arari milites germaniæ flumē biberūt. m ℉ Illius.i. Auguſti Cæſaris labatur reſpuatur pro obliuioni tradatur. n ℉ Arari, Arar fluui[9] ē gallię fluēs i flumē Rhodanū Tigris armenię fluui[9] īfluēs pſicū ſinū. Itaq; p Tigrim & Arari vult diuerſa loca inter ſe ſignare, dicit prius parthū ex Arar bibiturū & germanū ex Tigri, q̄ ſibi obliuionē futurā de nō amiſſi agri Cęſaris bn̄ficio.

ANT. ℭ ALTA ſub rupe.i.i alta rupe. ℉ Frōdator, Columella ſcri.li. vii. a Kalendis Iuliis in Kalendas Nouēbris tota æſtate, & deinde i autūno boues ſatiādos frōde. Probaturq; maxie iquit. Vlmea poſt fraxinea & ab hac populea. Vltia ſunt iligna & querna & laurea. ℉ Ad auras.i. ſublimi voce ℉ Gemere, vt eni turturis & palūbiū vox gemitus ēē potius q̄ cātus ℉ Aeria nō aeria turtur, ſed vlmo aeria.i. alta ℉ An̄ le.er. Itē ad Battarū quoq; dixerat, Dulcia amara pri[9] fiēt, et mollia dura Cādida nigra oculi cernēt, & dextera leua. Migrabūt caſus aliena in corpa reꝝ. Quam tua de nr̄is exiret cura medullis. Gaudia ſemper.n. tua me memiſſe licebit. ℉ Ergo cū tot voluptatib[9] frui poſſim bn̄ficio Cæſaris, anteqū eius obliuiſcerer oia naturæ cōtraria fierēt. ℉ Ante perratis, ordo eſt an̄q̄ illius vult[9] nr̄o pectore labatur, aut pth[9] exul bibet arari, aut Germania bibet tigri perratis amboꝝ finibus i. mutatis, vt .ſ. araris parthiā adeat. Tigris vero germaniā ℉ Exul pthus, parthorū iperiū orientis erat, vt Trogus ait li xl. Scytharū exules fuerant qd ēt ipſorū vocabulo maniſeſtatur, nam Scythico ſermone exules parthi dn̄r, quare exul ad parthū ſolūmodo nō etiā ad germaniā refertur. ℉ Arar i, araris, Pli. teſte li.iiii.c.v. fluuius eſt in gallia narbonēſi, & auctore Strabo.lib.ii. vbi arar amnis Rhodano cōmiſcetur Lugdunū in colle cōditū eſt. Labitur preterea ex alpibus. Eſt aūt vicina gallię germania, vt oн̄demus. ℉ Germania, vt ſcribit Tacitus, germania ois a gallis Rhetiiſq; & Pānoniis Rheno & Danubio fluminibus a ſarmatis Daciſq; mutuo metu, aut mōtibus ſeparatur. Cætera oceanus ambit latos ſinus & inſulaꝝ imenſa ſpacia cōplectēs. ℉ Tygri oritur Tigris in regione Armeniæ maioris fonte cōſpicuo i planitie a celeritate aūt tygris dr̄. Ita.n. appellāt medi ſagittā, auctor pli. li.vi. eſt pterea armenię iūcta pthia. Iuuenſati.vi. Inſtātē regi armeno pthoq; cometē.

Araris

germania

ℭ RAVCÆ, Raucā vocē dicimus eā quæ nō cādida ſolidaq; exit, ſed intus magna ex parte verſatur, hęc aliqn̄ offendit aures cum diſſona eſt, & quodāmodo ſtrepit, aliqn̄ qn̄ itra fauces cōtinue uerſatur vehemēter delectat vt accidit in organis, nā cū uoci denegatur liber exit[9] qm̄ itra fiſtulas nō ſine ſua ui modulatōe agitatur, ea vehemēter demulcētur aures. Hoc i gutturis lōgiuſculo ſpacio cōmode faciūt cygni cū raucos illos appellam[9] hic rautio rauſi. ℉ Turtur ad auras, qa elata voce canet ℉ Leues leuis.i. ſine pōdere. Ouidi. Qui quāto eſt pōdere terræ, pondet aquæ leuior tanto eſt oneroſior igne, & p tranſlationē leuia dn̄r quæ nullum momētū rebus afferūt. Item quæ facilia ſunt. Item leues homines q inſtabiles inpppoſito & facile mouētur. ℉ Leues, igitur nō qui ſint leues CHR.

ſed q eſſent ſi æthera aſcēderēt, Et in his oībus ꝓfertur prīa ſyllaba breuis, qñ aūt ꝓducitur prīa ſyllaba ſignat politū & ſine pilo, vt ſæpe in leui quiſſent cornua fronte, Et quia q̄ leuia ſunt lubrica eē ſolēt. Dicimus leue.i. lubricū, hinc dicimus leuigare expolire. Vñ dicimus tectoriū leuigatū. Arari, araris & p ſincopā arar ꝓfertur ait pri. hic a mōte Vogeſo effluēs & p fines eduoꝝ ac ſequanoꝝ leniter fluēs rhodano miſcet. Germania, hęc trāſrhenū incipit, hęc gēs mores hēt gallicis ſimiles, Vñ Strabōe teſte germani dicti ſūt, quaſi galloꝝ germani.i. frēs ſint. Tygris armenię maioris fluui⁹ Vnus ē ex illis q̄tuor q̄s xp̄iani ex paradiſo delitiaꝝ fluere aiūt dr̄ a velocitate currēdi. Tygris.n. ſagitta lingua medoꝝ dr̄. Labatur no.pe. vultus.i. defluat e mēte i.e mēoria nr̄a. Vult⁹ nō incōgrue. Nō ſolū meminerat faciei Augu, ſed eius quoq; liberal' & clemētis lętitię q̄ ſe ſe oñdebat jn facie. Vult⁹.n. nō eſt facies ſed affectus ille vel doloris, vel lętitię, vel irę, vel amoris, alioꝝ motuū qui apparēt in facie. Nūq; ergo mādabit obliuiōi liberali affabilis & clemēs lętitia, q̄ eius vultu deprehendit. Vultus

At nos hinc alii ſitientes[a] ibimus Afros,
Pars Scythiā[b], & rapidū[c] cretę veniem⁹ Oaxē,
Et penitus[d] toto diuiſos[e] orbe Britannos.
En[f] vnq̄[g] patrios longo poſt tempore fines:
Pauperis & tuguri[i] congeſtū ceſpite[k] culmē[h],
Poſt[l] aliq̄d mea[m] regna vidēs mirabor ariſtas,

SER. a SITIENTES ibim⁹ affros. Tropus ſynecdoche. Ab afris.n. lybiā q̄ aq̄ īdiget itelligi vult. b Scythiā, regio ſeptētrionalis ē. c Et rapidū cretæ veniem⁹ oaxē hoc ē lutulentū, qd rapit cretā. Creta alba terra dr̄. Nā oaxis fluuius ē meſopotamiæ, q velocitate ſua rapiēs albā terrā turbulētus efficitur vel oaxes fluui⁹ ſcythiæ, ī creta.n nō ē ſed aq̄ Cretei coloris ē. Oaxē tñ pliſthenes ait Apollis & Anchiales filiū, hūc oaxē ī creta oppidū ꝯdidiſſe q ſuo noīe noīauit, vt Varro ait, vt Quos magno āchiale pt⁹ adducta doloē, & gemis capiēs Tellurē oaxida palmis ſcidet dcā. d Penit⁹.i. oīno e Diuiſos, qa olī iūcta fuit orbi terraꝝ britānia. Eſt.n. īſula ſita ī oceāo ſeptētriōali, & a poetis alter orbis terrarū dr̄. f En ecce. g Vnq̄, aliqū. En vnq̄ vir. alio loco diuidit p iterpōnē, vt īfra ī ipo lib. En erit vnq̄ ille dies: qd ſignat vnq̄ ne aliqū. h Culmē, eo q culmis tegit. Hic ꝑſca ruſticanoꝝ ętas hītabat. iō culmia dcā ſūt tecta qa veteres ędificia de culmo ꝓtegebāt.i. paleis e meſſibus. i Tuguri, a tegendo dictū. k Ceſpite terra cū ꝓpria terra euulſa. l Poſt aliquot poſt multa tp̄a, & quaſi ruſticus p ariſtas nūerat ānos. m Mea regna.i. vbi dn̄atus ſum, vel ſenē ſe dicit agros ſuos recepturum.

ANT. AT NOS, ab exilio mouet affect⁹. Eſt āt figura ꝓlepſis.i. ꝓſūptio fit.n. quū ſumit totū p⁹ ptes accipiūt, vt h̄. Eſt.n. ordo. At nos hic alii ibim⁹ afros ſitiētes ps &c. Sitiētes afros, ibi.n. multū torrida zona occupat, q̄re maxīa mediterraneę libyæ ps, & regio circa oceanū deſerta ē. Id Stra. docuit li. xvii. Scythiā ea regio ē ad ſeptētrionē ī oriētē porrecta includit ab vno lateē pōto, ab altero mōtib⁹ ripheis, a tergo Aſia, et phaſi flumīe m̄ltū ī lōgitudinē et latitudinē pꜫ. Iuſtinus auctor li. ii. & teſte Solino amāꝯ ꝑlia, īteremptoꝝ cruorē ex vulneribus ipſis bibunt. Rapidū cre. oaxē, Vibius quoq; Oaxē Cretę fluuiū dicit eē, a quo & ciuitas Oaxia. Nec abſurdū ē Oaxē cretę fluuiū Melibœū intelligere, Eſt.n. ſenſus q ps ibit ī ſcythiā, ps ī Britāniā, ps vero ī Cretā, hoc ē aliq ad vltias orbis ptes, qdā ad mediterraneas īſulas. Nā vt ſcri. li. x. Stra. Creta īſula a ſeptētriōe ęgeo pſūdit pelago ſimul & cretico, ab auſtro aūt aphricāo alluitur. Britānos, finis erat orbis ora Gallici littoris, niſi britannia īſula nom̄ pene orbis alteri⁹ mereretur, octingētis & āplius milib⁹ paſſuū lōga porrigitur. Illic null' āguis, auis rara. gēs inhoſpita & bellicoſa hęc & plura ſoli. iacet aūt iter ſeptētriōes et occidētē auctoē pli. li. iiii. En vnq̄ i. vnq̄ ne. Eſt aūt ordo, vnq̄ ne lōgo tpe p⁹.i. q̄ diſceſſi poſt inq̄ aliquot ariſtas vidēs ꝑrios fines, & culmē paupis tuguri ꝯgeſtū ceſpite mirabor mea regna. Nā ꝑus opus ē, vt ꝑrios fines videat, deīde ſua regna. Poſt aliq̄d ariſtas.i. ſegetes, & ſic ęſtates ob id ānos. Eſt aūt metalepſis figura. Tuguri, tuguriū a tegēdo q̄ſi tegurinū dr̄ paſtoꝝ caſula. Ceſpite, ceſpes herba dr̄ cū ꝓpria terra euulſa, oui. ii. d amori. gramīe⁹ madidā ceſpes obūbrat humū. Culmē.i. ſūmū nā tecta culmis tegebāt, ī de tecti ſūmitas cul. dr̄. Cōg.i. ꝯpo.

Oaxia

Britannia

Tugurium

Ceſpes

CHR. AT NOS.h.a. deinde cū iā bilis illum ex mœrore ad irā cōuocaret, cōcitati⁹ addidit. Creta, oppidū eſt ſcythiæ. Valeri.n. lib i. Quoties paucos ad littoris ictus Deficiā ſcythicū metuēs pontūq; cretāque. Oaxē oaxis fluui⁹ ē Meſopotamiæ labēs p regionē q̄ eſt iter caſpiū & hibericū mare. Oaxē, oppidū cretæ *īſulæ* ꝯditū ab Oaxe filio Apolinis &

ſinis & Antiſtenes, vt meminit Pliſthẽnes. ¶Toto diuiſos or. Hic Cęſar oĩb⁹ terra mariq; cãptis reſpexit oceanũ q̃ſi hic orbis romãis nõ ſufficeret aliũ cogitauit Claſſe igitur cõparata Britãniã petit. Eſt.n. Britãnia iſula ĩ oceano ĩter ſeptẽtrionẽ & oceanũ iacẽs magno circuitu vt alter orbis videatur Eius forma teſte Stra. triãgula.ẽ.& vt refert Pli. Albiõ ꝑus vocabaſ cũ Britãniæ appellarẽtur oẽs circũ adiacẽtes iſulæ. ¶Paupis tuguri ĩproprie dixit, nã cũ duoꝝ geneꝝ ſit paup, nõ recte dr̃ paup tuguriũ ſʒ poetaꝝ ẽ hęc lnia. Sic alibi đ paupe regno, & Prop. Sydera ſunt teſtes. Tuguriũ & teges a tegẽdo dñr nã illis ꝑter id qđ tecti ſumus nullã aliã cõmoditatẽ aſſeqmur. ¶Mea regna, Ex affectu q ex p̃rio ſolo rus ſuũ regnũ appellat. ¶En vnq̃ poſtremo ãt cũ iam ſolo furore ꝑceps ferretur ĩ exclamationẽ ꝓrupit. ¶Mirabor, nã carẽtia rei & diuturnũ illius deſideriũ adducet ĩ admirationẽ. ¶Mirabor ergo.i. ꝑclarã rẽ putabo id qđ dũ poſſidebã nõ multi faciebã, qm̃ ipſa copia faſtidiũ affert.

Impius ᵃhęc tã culta noualia ᵇmiles habebitᶜ?
Barbarus has ſegetes ᵈ en quo diſcordia ciues
Perduxit miſeros ᵈ en quis cõſeuimus agros ᵉ
Inſere nũc Melibœe pyros ponefᶠ ordine vites.
Ite meę quondã ᵍfelix pecus, ite capellę
Nõ ego vos poſthac viridi proiectus in antro
Dumoſaʰ de rupe procul pendereⁱ videbo.
Carminaᵏ nulla canã. nec me paſcente capellę
Florẽtẽ cythiſũˡ, & Salices carpetis amarasᵐ, T.
Hic tñ hãc mecũ poteris requieſcere noctem
Fronde ſuper viridi, ſunt nobis mitia ⁿ poma,
Caſtaneęᵒ mollesᵖ, & preſſi ᵠcopia lactis.
Et iam ſũma procul villarũ culmina fumantʳ.
Maioreſq; ˢ cadunt altis de montibus vmbrę.

SER. a ¶IMPIVS miles, Irat⁹ melibœus ĩpios milites dicit, ſeu ꝙ agrũ ſuũ teneãt ſeu ꝙ ciuile geſſerit bellũ q ꝑ Antõio arma portauit qui bella ciuilia geſſit. Hit lęſit Virg. Octaui a. augu tñ ſecut⁹ ẽ veritatẽ diu miles portando vĩcẽdo alios. b¶Noualia.i noua rura, q̃ p ſingulos ãnos renouãtur p ſemĩa, vł ẽt noualia dñr⁹ vñ ſilua tollitur. c¶Hẽbit In ſpe ponitur. d¶En q̃ diſ. ad q̃ miſeriã. e¶Inſere ſibimet ipſi ĩpar, et apoſtrophẽ facit ad ſeipſuʒ dolẽdo, vł ĩuidẽdo nõ hĩe ſe id ꝙ Tityr⁹. f¶Pone or. vi. qa q̃drato ordi. vites ponũt. g¶Quõdã felix pecus qñ manebat mihi hęreditas, vł q̃diu ego felix fui aliqñ ĩ finibus nr̃is. Hic videt ſe paſtor excluſuʒ eẽ & videt ſe nõ hĩe illud q̃ Tityrus vtitur. h¶Dumoſa .i. rigida ſpinoſa. i¶Pẽdere, qa cũ paſcũtur ſpinoſa pẽdẽt. K¶Carmĩa.i. qa nõ liber ruſtico canere carẽti poſſeſſione. l¶Cythiſum genus fruticis. ẽ herba q̃ naſcitur ĩter cãpos & ſiluas ĩ cytiza ciuitate. m¶Amaras hoĩb⁹ nõ caꝑs, nã caꝑs dulces ſunt. n¶Mitia, matura q̃ nõ remordẽt cũ mordẽt. o¶Caſtaneæ molles.i. maturæ, vel malæ antiquiores. p¶Molles, maturæ. q¶Et p̃ſſi, emulcti, aut ĩ caſeũ coacti. r¶Fumant.i ad veſpeꝝ cœna ꝑparãda ſ¶Maiores ca. duplicãtur, qa dum duplicãtur vmbræ & ſol decedẽs creſcentes duplicat vmbras, nox imminet.

ANT. Noualc. ¶NOVALIA, hæ nouales & hæc noualia dicimus. Nouale ãt ẽ qđ alternis ãnis ſeritur vt P.i.li.xviii. & li.xvii. dixerat. Talis fere eſt ĩ noualib⁹ cæſa ṽtere ſilua. Var. ãt li.i. ſic ait

Noualis vbi ſatũ fuit añq̃ ſcđa rõe renouet. ¶Barbarus has ſe. p ĩterrogatões q̃dã & affectũ id legitur barbar⁹ ãt.i. ſæuus & ĩmitis, vel qa barbaris ẽt ñ ſolũ latis veteranis agri diſtribuũ ſt. Barbari dicebantur antiq⁹ oẽs gẽtes exceptis græcis & latis auctor ẽ Feſtus. Stra. aũt libro. xiiii. ſic. Sed ego arbitror ab initio ꝯſicto noĩe eos barbaros appellatos: q difficulter aſpe ac dure loq̃rẽtur, vt bleſos balboſq; dicimus. oẽs itaq; q craſſe loquũtur barbari dñr, q̃les ſũt nationes oẽs ꝑter Græcos, hęc ille ¶Segetes ſeges ẽ frumẽti fructus auctoritate. M hic Maro prĩo Geor. Hic ſegetes, illic veniunt fœlicius vuæ. Dr̃ ſeges a ſatu.i. ſemine: vt Var. placet. ¶Diſcordia. bellorũ ciuiliũ.ſ. Saluſtius ãt in Iugurthino ĩqt. Concordia paruæ res creſcũt, diſcordia maximæ dilabũtur. ¶Inſere nũc ſcipſuʒ arguit præterire curæ & diligẽtiæ. ¶Pone or. vi. ſecundo quoq; g. de vitibus ait indulge ordinibus nec ſetius oĩs inunguẽ. Arboribus poſitis ſecto via limite quadret. ¶Pecus, de hoc late lib.i. Geor. ¶Dumoſa, ideſt frondoſa, vt Feſtus ait. ¶Pẽdere vi. id ſumptũ eſt a Theocriti prima ecloga. Ait eñi ibi Tyrſis de Daphnide. Non ego dumoſas frondenteſq; amplius oras. Non ego dulce nemus monteſ ſaltuſq; videbo. ¶Pendere, pendendo paſci. ¶Florentem cyti. cytiſus frutex eſt & ouium pabulum, nec ex alio pabulo lactis maior copia aut melior. Inuentus hic frutex in cythiſo inſula inde tranſlatus eſt in omnes cycladas mox in vrbes græcas,

Barbarus.

Seges

Diſcordia concordia

Plin.auctor li.viii pbs aũt li.iii.de aïalib⁹,ſcribit ẽt ꝙ cytiſus,lac auget,ſed dũ floret īcõmodus eſt.Vrit.n.tãtuſp atq; extinguit ¶Hic ta.affeclus Tytirus amici clade illum adeqtẽ a ſe allicit.¶Sunt nobis mi.po.Sylepſis figura eſt q̃ dici põt cõceptio.fit aũt qñ ſingularis dictio plu.ver.redditur,aut plura dictio ſingula.verbo adiũgitur,vt hoc loco & ibi,Hic illius arma.Hic currus fuit,de hac alibi latius.¶Poma.πῶμα grece latine potio vel poculũ. Vñ apte Mar.Var.ait,Poma ꝙ potu indigeãt dcã eẽ pñt.¶Caſtaneæ.m.i.recẽtes & nouę ac ꝑſſi.¶Preſſi lactis ĩ caſei maſſam redacti põt & mulcti exponi.ſumant, veſperi enim cenæ parantur.¶Maioreſq; cadunt,occi.ſolis perhiphraſis.

CHR. ¶IMPIVS,nã militũ ẽ occiſionẽ facere,ꝑdas abigere,hoĩes ĩ captiuitatẽ ducere ĩpuberes ĩ parẽtũ cõſpectu occidẽ,aut cõſtuprarẽ ferro & igni oĩa populari.Luca.Nulla fides pietaſq; viris q caſtra ſequũtur.Venaleſq; manus ibi fas vbi maxĩa merces.Impi⁹ hęc hic q̃ demũ cõcitata ac pathetica oṙone vtitur & adhibet ĩterrogatõem & diſſolutũ,q̃ qdẽ ai ſũt exita ęſtuãtis & vocat milites ĩpios & barbaros,qa barbarica vtãtur crudelitate Poſt hęc vero labores ſuos irritos dolet & pene ſe ſtultitiæ arguit.Neq; caret cõmiſeratõe ꝙ ad muta ſmonẽ cõuertat,vt Turn⁹ equũ alloqtur Rebe diu res ſi q̃ diu mortalib⁹ vlla ẽ vixi.¶Has q.d.tã pulchras.Nihil aũt iſta oṙone cõturbatius eẽ potuit.Nã cũ a pricipio tãq; ex mœrore cõfectus & ex cõparatõe Tityri ſuas ĩfœlicitates diligẽti⁹ aduerteret cũ ſuſpirio cœpit.

¶Cytiſuꝫ,frutex eſt cytiſus ab antinomacho miris laudib⁹ ꝑdicatus pabulo oiuꝫ.Arid⁹ vero ẽt ſuũ illo p q̃ modicũ pingueſcũt q̃drupedia ita vt iumẽta ordeũ ſpnant.Ex nullo alio pabulo lactis maior copia aut melior oĩb⁹ pecoꝝ morbis medetur,nutricib⁹ i defectũ lactis aridũ & aq̃ decoctũ potui cũ vino datur & firmiores celſioreſq; ĩfantes fiũt ¶Viridẽ,etiã gallinis dãt aut ſi aruerit madefactũ dant,Plãtæ cubitales ꝑferũtur ſcrobe pedali demetitur verno ęqnoctio cũ florere deſinit vel pueri,vel anus viliſſima opa.Hic ta.i q̃uis tot vrgeãt incõmodũ tñ poteris mecũ reqeſcẽ.¶Frõde,accõmodatũ dat ſtatũ paſtori. Nã cum pernoctẽt apud greges,ſtratũ ſibi ex frõdibus & ramis ita altũ conſtruũt,vt ſi pluat aqua ſublabatur,neq; cubãtiũ corpora tangant.¶Preſſi.vel emuncti,& preſſis vberibus,vel ꝑſſi in caſeum premendo conſolidati.¶Caſtaneæ,de his in ſequentibus dicemus.

Cythi. ſus.

ECLOGA SECVNDA ALEXIS.

FORMOSVM [a] paſtor Corydon ardebat [b] Alexin [c].
Delitias dñi,nec quid [b] ſperaret hẽbat.

SER. FOrmoſũ paſtor corydõ. Coridõ is ĩ pſona Virgili⁹ ĩtellr.Cæſar Alexis ĩ pſona ĩducit.b¶Ardebat ĩpatienter diligebat. c¶Alexin,quẽ dñt Alexãdrum,fuit ſeruus Aſinii Pollionis, quem Virgi.rogatus ad prandiũ cũ vidiſſet in miniſterio oĩum pulcherrimũ dilexit, eũq; dono accepit.Cæſarem qdã acceperũt formoſum in opibus & gloria. Alii puerũ Ceſaris, quẽ ſiqs laudaſſet gratã rẽ Cęſa. feciſſet. Nã Virgi.dr ĩ pueros hũiſſe amorẽ.nec eñi turpiter eum diligebat. Alii Corydonẽ Aſinii Pollionis puerũ adamatũ a Virgi.ferũt eũq; ei a dño datũ.Corydõ a Virgi.ficto noĩe nũcupari ex eo gñe auis,q̃ corydalis dr dulce canẽs.Alexĩ vero pueꝝ,q̃ſi ſine rñſione ac ſupbum. Hũc aũt dilectum fuiſſe Pollionis, & Virgi.gratũ ſe futurũ exiſtimaſſe ſi eum laudaret cuius ſoṙa pollio delectabatur q eo tpe trãſpadanam Italiæ partem tenebat,& agris ꝑerat diuidẽdis ¶Delitias dñi hoc ẽ q ſuo dño Cęſari vel pollioni in delitiis erat. d¶Nec qd ſperaret.i.nec ſpẽ potiẽdi hẽbat

ANT. ¶FORMOſũ paſt.cor.arde. Ale.&c. Hęc qdẽ

Cory. ecloga formata ẽ a tertia potiſſimũ Theocriti.ibi vero amaryllis, hic Alexis amatur qęqd aũt ide ſũpſerit Maro paſſi patebit. Cory.id nomẽ a Theocriti ecl.iiii.poeta ſũpſit cui batt⁹ ait, Sic tibi cõtingat.Cor.cariſſime qęqd Exoptas votiſq; tuis ſic Iupiter adſit.Hic tñ p virſumiẽ adamauit.n.vt aiũt,Cebetẽ & Alex. quẽ hic Alexĩ appellat donatũ ſibi ab aſinio

Polliõ. Polli.vtrũq; eruditũ dimiſit nã Alex.grã,Cebe.vero et poetã Apu.oṙone.i.apologię ſic ait.quãto modeſti⁹ tãdẽ.Ma.p.q itidẽ vt ego pueꝝ amici ſui,Pollio.buc.ludicro laudãs,et abſtinẽs noĩuꝫ,ſe ſe qdẽ Co.pueꝝ vero alex. vocat ħ ille q̃re nõ recte qdẽ p Alex.Aug. accipiẽ,vt qdã volũt,Pol.aũt orator fuit et cõſularis,q de Dalmatis triũphauit.lxxx. ſuæ etatis ãno ĩ villa Tuſchulana obiit Euſe.ſcribit.Ale.dr alexis ab a ꝙ ẽ ſie et lexis dcio q̃ſi ſine dictõe ſeu rñſiõe.¶Dñi.i.Aſinii Pollio.

CHR. ¶FORMOSVM.p.& ſi p allegori.Vir. ſub Cor.perſona quæri poſſit.ꝙ Aug.quem per Ale.

per Ale.notet preces ſuas contemnat. Deli, delitiæ dicuntur illa quæ propter voluptatem iocunditatemq́, quæ inde nobis prouenit præponimus, non autem propter vtilitatem aut dignitatem, in ſingulari autem delitia tigni ſpecies eſt ne quid ſemper, quaſi affirmat illud te, vt quando minus ſpei adeſſet, tanto magis amaret.

Tantū[a] inter denſas vmbroſa cacumina Fagos
Aſſidue[b] veniebat ibi hęc incondita[c] ſolus
Montibus[d] & ſiluis ſtudio iactabat[e] inani[f].
O crudelis[g] Alexi[h] nihil mea carmina curas.
Nil noſtri miſerere mori[i] me deniq́ cogis.
Nunc etiam Pecudes vmbras & frigora[k] captāt
Nunc virides etiā occultāt ſpineta Lacertos[m].
Teſtylis[n] & rapido[q] feſſis[o] meſſoribus ęſtu[l]
Allia[p] Serpillumq́ herbas contundit olenteis.

SER a TANTVM, tm̄mō. b Aſſidue.i.ſæpi⁹. c Incōdita incōpoſita, ſubito dicta agreſtia, vel inſanę mentis dicta verba, vel incōdita, ideſt incōſcripta, vt Saluſt. in iugurthino, At illi quibus vires aderant ruere cūcti ad portas, īcōditi tēdere. d Mōtibus, q amorē ei pręſtabant. e Iactabat.i. fundebat incaſſum. f Inani, præ amore nihil ſibi procurās, ſed in abſentem iuuenem loquebatur. g Crudelis, inexorabilis, q nō flecteris meo amore, nec te potiundū p̄bes. Vel allegoricos crudelis Cæſar qui non flecteris meis ſcriptis & nō das ereptos agros. h Alexi.i.Cęſar. i Mori, pro contemptu. K Frigora, ideſt aprica loca. l Aeſtu, æſtiua. m Lacertos genus ſerpentis. n Teſtylis nomen ruſticæ mulieris, quæ meſſoribus æſtu fatigatis diuerſa gña herbarum cōtundens pulmentariū his parat, Vel concubina Corydonis, Vel Theſtylis.i.fictilis ruſticum nomen, vt ab eo q ponat cibum ruſticis. o Feſſis, vel labore vel æſtu. Vel feſſis.i.ferventibus vehementi ardore fatigatis, vel laboris inſtantia. p Allia ſerpilluq́, herbas calidas quæ æſtum repellunt. Nam vt ēt Pli. dicit in naturali hiſtoria, Omnis medicina aut a cōtrario, aut a ſimili quęritur. Vnde ēt calor poteſt aut frigore, aut alio calore depelli. Hinc eſt qđ .n vltima ecloga, cū amator remedium quærat ardori, dicit ſe iturū ad ſcythiam aut ad æthiopiā. Vt Æthiopū verſemus oues ſubſidere cancri, quarum regionum altera eſt frigidiſſima, altera feruēs calore. Sane ſerpillus herba eſt quę in græco aſpirationē habet, quā græci ἕρπυλλον dicunt. In multis.n. noībus, quæ in græco aſpirationem hn̄t, nos pro aſpiratione ſ ponimus, Inde eſt q pro herpillo ſerpillū, p ἕξ ſex, pro ἑπτὰ, ſeptē. q Rapido æſtu, vehemēti ferueti. o Feſſis, ăt vel eſtu vel labore.

ANT Studiū INCONDITA, inculta. Studio inani, occupaiiōe inutili, & vana. Ci.n.li.i.rhet. ſic ait, Studium eſt animi aſſidua, & vehemēs, ad aliquā rem applicata magna cū voluntate occupatio, vt philoſophię geometriæ litterarū, vbi Victorinus ēc ſic, Studiū eſt animi ꝯſenſus ad aliqd. O crudelis, o doloris interiectio eſt hoc loco potiuſq́ vocandi aduerbiū, qđ ſeq̄ntia īdicāt. Nihil mea carmina curas. Theocri. in iii. eclo. Nō amarylli audis, nō vox hæc fertur ad aures Mœſta tuas. Nil noſtri miſerere, In tertia quoq́ Theocritus, At tibi nulla mei virgo ſtat cura doloris. Mori me deniq́ cogis, Theocrit⁹ ait in vltīa, Poſtq̄ difficilis nunq̄ miſeraſ amicū ille meū miſeroq́ mori ſed cogit amore. Nūc ēt.p. arguit amoris furore vexari, nam cū cæteri oēs, & aīalia bruta quieſcant, ſolus ipſe vagaſ ſub ſole ardenti. Nunc virides ēt, Theocritus in vltīa inqt. Quo nūc chare die nitido flagrantibus auris Tendit iter virides rapido ſpineta lacerta Symichida ſub ſole tegūt. fœlicibus vmbris, Ac ēt obſcœna volucres nūc frigus opacū Et molles altis captāt ī mōtib⁹ vmbras.

Theſtylis Theſtylis, ruſtica mulier, ſʒ veneficæ nomē in ſcđa Theocriti eclo. de q̄ qdē ſic ille, Nāq́ potes, vt nēpe facis peiora venena. Quā circe latio, medæa vel īproba colchis. Allia, allium antiqui, & inſanientibus dabant crudū, vt ſcri Plin. lib. xx. & Galeni auctoritate

Tyriaca Ruſticorū ſerpillū eſt alliū tyriaca ruſticoꝝ. Serpillū, id putāt a ſerpēdo dcm̄, qđ in ſylueſtri euenit ī petris maxie, ſatiuū nō ſerpit capitis dolorib⁹ decoctū in aceto illiniſ tēporibus ac fronti cū roſaceo. Item phreneticis auctor Pli. lib xx.

CHR MONTIBVS. q.d cū alibi cōqueri non liceret cōquerebatur apud mō. & ſyl. qui.n. amantes re amata potiri nequeunt, a mœrore facile in ſolitudinē adducunſ eſt.n. ſtudiū vehemēs animi applicatio ad aliquam rem peragendā. Ergo ſtudio inani, qa aīum ad eam rē applicauerat, ſed fruſtra, inde dicimus ſtudiū amorē ac fauorē, qa in vtraq́ re e ſt vehemens applicatio animi. O crudel. Pathetica oro, & amāti accōmodata, vt ad abſentē vertat ſermonē, & crudelē dicat quod in amore nō correſpondet. Nil.n.m.

Repetitione & diſſolutum, vnde maior eſt vehementia ſermoni. ℾMori m.d.c. Magnam probat eſſe crudelitatem cū ad mortē deducat. ℾNūc.u. Quāto amore afficiat̃ probat qm̄ que tpe & lacerti qui ſua natura frigidi ſunt, & meſſores q aſſueti ſunt caloribus ferre aſtū non pn̄t, ipſe cogatur in ſole ardentiſſimo, & quē ſolæ cicadæ perferant illius fugitiui veſtigia ingrere. ℾVmbras &.f.i. Vmbroſa frigora, ad q̄ in calore nos recipimus. ℾSpineta, loca ſpinis denſa, vt dicimus a quercubus querceta, a pinu pineta, ab æſculis æſculeta, & ſic in multis aliis, a ſalicibus vero & roſis & violis, potius ſalicta roſaria & violaria dicimus. ſpinetum

SER a ℂAT MEcum raucis tua dū veſtigia luſtro ſole ſub ardenti reſonāt arbuſta cicadis, Ad ſi p.d. fuerit, erit hyperbatō, vt ſit dū tua luſtro veſtigia ad me arbuſta reſonāt cū raucis cicadis, ſed meli⁹ eſt vt at cōiūctio ſit, & ita itelligam⁹, Theſtylis herbas tritas meſſorib⁹ parat, Ve me cū reſonāt arbuſta cū raucis cicadis. b ℾTriſtis Amaryllidis bn̄ addit triſtes (Plerūq̧.n. vt ait Terē. Amātiū iræ amoris, redintegratio eſt) vt verā irā oſtēderet, nō fictā illā q̄ aliqd gratiæ hēc cōſueuit. Vn̄ Ora. Vrit grata ꝓteruitas. e ℾSuperba faſtidia, ex faſtidio.n. venit oīs ſuperbia. d ℾNōne Menalcā: Tres dr̄ amaſſe Virgi. Alexandrū quē donauit ei Pollio, & Cebetem puerum cū Leria puella, quos a Mecœnate dicitur accepiſſe, vn̄ Volunt quidam per Amaryllida Leriam, per Menalcam Cebetem intelligi. e ℾO formoſe puer, bn̄ dicit Donatus ſuſpendendum o, & ſic dicēdū, Formoſe puer, vt intelligamus per iram cū aliud voluiſſe dicere, ſed i hæc verba ne Alexin offēderet amoris neceſſitate cōpulſum. f ℾNe crede, ne cōfide. Saluſtius, Virtuti ſatis credebant, ideſt confidebant. g ℾAlba ligu ſtra cadūt, & ruſtice, & amatorie ex florib⁹ facit cōparationem. Liguſtrū aūt flos eſt cādidiſſimus, ſed viliſſimus, Vacinia vero ſunt violæ. q̄s purpurei coloris eē manifeſtū eſt.

> At mecum[a] raucis tua dum veſtigia luſtro
> Sole ſub ardenti reſonant arbuſta Cicadis.
> Non ne fuit ſatius triſtis[b] Amaryllidis iras
> Atq̧ ſuperba[c] pati faſtidia: nō ne[d] Menalcam:
> Quamuis ille niger quāuis tu candidus eſſes.
> O formoſe[e] puer nimium ne crede[f] colori.
> Alba[g] liguſtra cadunt Vacinia nigra leguntur.

formā. Irriſus vultu dſpicit illa ſuo. Oui. infaſtis Menalcā ruſtici pueri nomē ℾO formoſe, pōt hic eſſe vocādi aduerbiū, ſ melius doloris interiectio. ℾCrede cōfide. ℾLiguſtra, liguſtr̄ arboris gen⁹ ē, ait.n. Pli. li. xvi. c. xxxi. liguſtra teſſeris vtiliſſima. Itē vacinia italię i aucupiis ſata galbę ꝑo ēt purpurea tīgēdi cā ſuoꝝ veſtes. Intelligi ꝑt igr̄ liguſtrū albos flores ꝓducē nulli rei idoneos. Vacinia vero nigros ſeu purpureosq ad tīgēdas veſtes legūt. Itē q̧ li. xxiiii. iqt ſic, Liguſtrū eadē arbor ē, quę i oriēte cyperos, ſuos i Europa vſus hēt. Liguſtrum Vacinia

ANT ℂAT MECVM, Ordo eſt at dum veſtigia tua luſtro ſub ſole ardenti arbuſta mecū reſonant cicadis raucis.i. ꝓpter cicadas vel cū cicadis. ℾCicadis, cicadę oleas maxīe amāt, vt minus vmbroſas loca n. frigidiora aſpernantur. quamobrē in opacis nemorib⁹ eſſe nequeunt, Ari. id ſcri. li. v. de aīa plura etiam Pli. lib. xi. & Stra. lib. vi Ci. The. itē in vltima ait, Hic etiā graciles rapido ſub ſole cicadæ vocibus aſſiduis crepitabant æſtibus aptæ. ℾNōne fuit ſatius, ꝙ amaryllida ꝓpter alex. reliqrit ſeſe arguit. ℾSatius, melius. ℾSuperba ſa Faſtus ineſt pulchris, ſequturq̧ ſuperbia

CHR ℂCICADIS, cicadarū duo ſūt gn̄a, Minores q̄ priæ ꝓueniūt, & nouiſſimæ pcūt, ſūtq̧ mutæ q̄ canūt vocāt̃ achetæ, & q̄ miores ex iis dn̄r tetrigometrę. Nullę tn̄ canūt niſi mares, gētes oriētales, & ēt pthi ꝗuā opulētiſ illis veſcūt̃, vnū ꝟ ex iis q̄ viuūt ſine ore ē ꝑ eo qdā aculea tū liguis ſiſe, & h in pectore q̄ rore lābūt pect⁹ ipm̄ fiſtuloſum, Hocq̧ canunt rore tm̄ viuūt i vētre nil ē. Nullū hn̄t ad excremēta corpis foramē, i agro rhegino ſilēt oēs. Vltra flumē i locris canūt ꝟ Pli. ait Stra. Cū flu. alex. rhrginū agrū a locrēſi diuidat q per vallē ꝓfundā curſuſ hēt cicadę q̄ i locroꝝ ripa verſant̃ canoræ ſūt q̄ i rhegio & mutę, nā a locrēſi agro ripa eſt aprica, q̧ illarū alas aridas, & corneas reddit, vn̄ aperte ſtridor emittit̃. In rhegino aūt multa vmbra efficit cicadas ita roſidas, vt allaꝝ pelliculas minime pandāt, Eſt apud Locros, Eunoni citharedi ſtatua q̄ inſidētē cythare cicadā hēt. Nā cū hic cū Ariſtone rhegino i pythioꝝ certamie de muſica certaret, & iter certādū chorda vna fracta defeciſſet, cicada ſupuolās aſtitit, & ſupplemēta vocis fecit. Ariſtoteles i li. de aīali. refert i cephalenia iſula flumē eē, cuius altera ripa cicadaꝝ coplā hēt altera oino nullā. So. aūt tradidit graniū hui⁹ ſilētii cām ſcripſiſſe, ꝙ cū obmurmurarēt illi Her. qeſcē ti iuſſit de⁹ ne ſtreperēt, itaq̧ cœptū ex eo ſilētiū ꝑmanet. ℾLuſtro, oculis cūcta luſtrando circūſpicio,

do circũſpicio. ¶ Triſtis, pro triſtes, ab effectu q̃ mihi triſtitiã afferũt. ¶ Supba faſtidia, quia ex ſuperbia me faſtidit. ¶ Colori, pulchritudini, Eſt.n. pulchritudo recta ꝓportio mẽbrorũ decẽti colore ſupinfuſa admonet igi ne formæ cõfidat, qm̃ res illa caduca & momẽtanea eſt, Nã vt ait Sal. dignitas formæ aut morbo aut ætate deſloreſcit. ¶ Liguſtra. Pli. ſic ſcri. Nõ niſi in aquoſis pueniunt ſalices, alni, ppli, Siler, liguſtra teſſeris vtiliſſima. Itẽ vacinia italiæ in aucupiis ſata, galliæ vero ẽt tingendi cã ad ſeruorũ veſtes. Columella in hortis ſic ait de liguſtro. Et nigro pmixta liguſtro balſama. In quo loco vr pro herba poni liguſtrũ, qd ẽt te nẽt medici, apud quos liguſtrũ herba ẽ q̃ violabilis maior dr, q̃ p ſepes, & macerias ſerpit, vel vt aliis pls herba ẽ q̃ dr caprifoliũ, alio loco idẽ Pli. ait. Liguſtrũ eadẽ arbor ẽ cui⁹ acini ꝯ phthyriaſiſ ſt efficaciſſimi. Ergo & herba & arbor erit, vt d loto, & d nõnullis aliis videm⁹.

SER

> Deſpectus tibi ſum nec quis ſim quęris Alexi,
> Quam^a diues pecoris niuei quã lactis abũdãs.
> Mille^b meę ſiculis errant^c in montibus Agnę.
> Lac^d mihi non ęſtate nouum nõ frigore deſit.

a ¶ QVAM diues pecoris niuei. Tria ſũt qb⁹ amatores poſſunt placere, diuitiis, pulchritudine, cãtilena, qbus oĩbus ſe valere cõmemorat. Et multi ſm Homerũ q ait, καὶ γάλακτος λευκὸν legunt, niuei q̃ lactis, ſed melius eſt q̃ diues pecoris niuei. Nã cãdidæ oues in ingẽti ſunt precio. Vnde in georgicis legimus, Continuoq; greges villis lege mollibus albos. Itẽ alibi, Munere ſi niueo lanæ ſi credere dignũ eſt. b ¶ Mille meæ ſiculis errant in montibus agnæ. Theocritus.

ἀλλ' οὗτος τοιοῦτος ἐὼν βοτὰ χίλια βόσκω.

c ¶ Errãt aũt, cũ ſecuritate paſcũtur, & quod ait agnas, & a ſexu & ab ætate laudauit. nã ex fœminecſexu i pecoribus copioſior poſſeſſio pueniet. d ¶ Lac mihi non ęſtate nouũ, nõ frigore deſit. multo melius q̃ Theocrit⁹. Ille. n. ait, τυρὸς δ' οὐ λείπει μ' οὔτ' ἐν θέρει οὔτ' ἐν ὀπώρῃ οὐ χειμῶνος ἄκρῳ. Sed caſeus ſeruari põt, nõ mi ꝓ eſt ſi quouis tempore qs hẽat caſeũ Hoc vero laudabile eſt ſi qs habeat lac nouũ. i. coloſtrũ, qd neutri generis eſt, nã fœminini eſſe penitus non põt. Sane hũc verſum male diſtinguẽs Virgilio maſtix vituperat, Lac mihi nõ ęſtate nouũ, non frigore deſit. i. ſemper mihi deeſt.

lib. viii. Id pec⁹ frigoris ĩpatientiſſimũ ẽ, nec min⁹ æſtui vaporis. ¶ Lac nouũ. i. recẽs, itelligit n illud de quo Varro li. ii. ſic ait, A mulgẽdo atq; ortu optimũ eſt, id qd neq; lõge abeſt a mulſa, neq; a partu cõtinuo eſt ſumptũ. Id aũt dixit pp Coloſtrã quæ mala eſt, de qua quidem Columel. lib. viii. ſic ait, Agnus aũt quum eſt editus erigi dr, atq; vberibus admoueri tum eius deductũ os preſſis humectare papillis, vt cõdiſcat maternum trahere alimentum, ſed priuſq̃ hoc fiat exiguum emulgẽdũ eſt, q̃ paſtores coloſtrã vocãt, ea niſi aliquatenus emittit, noceet agno. Deſit ita legẽdũ eſt, nõ deſit p ſed p ſ deſit.

ANT

¶ DESPECTVS tibi ſum. Tertia ecloga Theocritus ſcribit, Cara amarylli aio ſemp gratiſſimo nr̃o Cur miſeꝝ viridi latitãs ſormoſa ſub antro Me fugis & vocitas tu me non ãplius vnq̃. Nimirũ tibi deſpectus ſum meque peroſa es. ¶ Nec qs ſim, legẽdũ eſt q non qs. ¶ Quã diues, a tribus ſe laudat, diuitiis, cãtu, forma his. n. rebus põt allici amor. ¶ Pecoris niuei, color enim albus, vt etiam ſcribit Columella lib. viii. tum optimus eſt, tum etiã vtiliſſimus, qd ex eo plurimi fiunt. ¶ Lac mihi non æſtate nouum, indicat ſuas oues optimas eſſe, adeo quod nec ęſtate nec hyeme corrugãtur. Nam inquit Collumella

CHR

¶ DESPECTVS tibi ſum, Iuſtiſſima q̃rela qd antea deſpiciat q̃ q ſit quæſiuerit, q̃ recti eſt, ſed animi iam pturbati. ¶ Diues, Et genitiuo iungitur, vt hic, & ablatiuo. Hora. Diues agris diues poſitis in fœnore numis. ¶ Pecoris, Quicqd humana effigie caret dicim⁹ pecus, pecudẽ vero dc inſectis dicere nõ videmur, Cũ dicimus beſtia crudelitatem videmur exprimere, Cum vero beluas magnitudinẽ, & quaſi monſtruoſitatem. Feras opponimus cicurib⁹. ¶ Mille. ſ. enim fuit apud Priſcos. Varro. in. xviii humanaꝝ, ad Romuli initium plus mille, & centum annorum eſt. Item Cicero Milone in quo fundo illius inſanas ſubſtructiones mille hominũ verſabat. ¶ Lac nouum. i. recens, & nuper emunctum, & qd nõ ſit iam coagulatũ, & ſale conditũ. Non aũt intellexit nouũ. i primũ illud qd a fœtu puenit, quã coloſtrã in fœminino genere dixit Plautus. Mea coloſtra, meus melliculus caſeus. Et Columella ait de lacte ſcribens, Exiguum emulgendũ eſt qd paſtores coloſtrã vocãt. Et niſi aliquatenus emittitur noceet agno. Ergo non lac nouum eſt coloſtrũ, ſed vt Pli ait. Spongioſa denſitas lactis a partu. Lac igitur cõueniẽs cibus eſt iſanti, qa eſt ſimile mẽſtruo ſanguini, quo i vtero

Antiope in vincula cōiiceretur. Sed iuppiter calamitatē cōmiſeratus eā ſoluit, illa in cithe rone mōtē auſugit, vbi filios quos dixi pepit q expoſiti a paſtore nutriti ſunt zetus aūt cū adoleuiſſet, Dirce tauro alligauit, a quo tracta diſcerptaq̄ ē, & tādē i fontē ſui nois imuta ta Plutar. in li. de muſica refert Heraclide auctore Amphionē thebanū, quē Antiope Ioui pepit pmū a Ioue pre etharetică poeſis edoctū fuiſſe. Idq̄ pbat ex iis q̄ in ſyriōe de ſacris ar giuoꝝ, & poetis & muſicis ſcripta ſunt, Pli aūt vbi de reꝝ iuētoribus tribuit muſice iuētio nē, & lydios modulos Amphiōi. Dirceus, thebanus a dirce fonte qa Dircæ i eū ꝯuerſa no mē hūit. Hora. Mſta dircæū, leuat aura cygnū. i. Pidaꝝ vatē. Aracyntho, hic mōs, vt ſcri bit pli. in. iiii. eſt i Arcanania Daphnis, vt ſupra dixi, filius fuit Mercurii ex nympha paſto rali vitæ deditus, q̄ propter ſi quē excelētiorē paſtorē iducūt poetæ, eū Daphni appellant. Aracinthus.

> Iudice [a] te metuam ſi nunq̄ fallit [b] imago.
> O tantum libeat mecū tibi [c] ſordida rura [d]
> Atq̄ humiles habitare caſas, & figeř [e] Ceruos,
> Hędorūq̄ gregem viridi [f] cōpellere Hibiſco.
> Mecū vna in ſiluis imitabere [g] Pana canendo.
> Pan primus calamos cęra coniungere plures
> Inſtituit. Pan curat oues: ouiūq̄ magiſtros

SER. a SI NVNQ̄ fallit imago, Nulla. n. res ita decipit quēadmodū imago, naȝ & in ſpeculo cōtraria oſtēdit vniuerſa, & i aq̄ remū inte grū q̄ſi fractū vi dem⁹ qd̄ ēt Cic. in tuſc. pieni⁹ docet. b Iudice te metuā, ac ſi diceret qui meā deſpicis pulchritudinem. c Tibi ſordida rura, vtiná libeat tibi mecū hitař. d Rura tibi ſordida. i. q̄ tu putas ſordida, nā tibi bis accipim⁹. Sane meli⁹ habito illā rē q̄ habito i illa re dicimus. Nā ēt principalitas hui⁹ verbi frequētatiui accuſatiuū regit, vt habeo illā rē, inde ſit habito illam rē, nō in illa re, vt habitare caſas. e Figere ceruos, aut furcas quæ figunř ad caſæ ſuſtētationē, quæ dictæ cerui ad ſimilitudinē cornuū ceruinoꝝ, Aut qd̄ melius eſt. Figere ceruos. i. venari, & iaculari intelligamus, vt magis ad voluptatē eū q̄ ad laborē inuitare videař. f Viridi ibiſco, ad hibiſcū cōpellere .ſ. a lacte depulſos. Hibiſcus aūt genus ē herbæ, & ſic dixit hibiſco, vt It clamor celo. i. ad cælū. g Imitabere pana canēdo, exēplo numinis in agris mecū poteris canere. Naȝ Pan deus eſt ruſticus in naturæ ſimilitudinē formatus, vnde & Pan dictus ē. i omne. Habet enim cornua in radioꝝ Solis, & cornuū Lunæ ſimilitudinē. Rubet eius facies ad ęthe ris imitationē. In pectore nebridē hēt ſtellatā ad ſtellaꝝ imaginē. Pars eius iferior hiſpida eſt pp arbores, virgulta, feras. Caprinos pedes hēt, vt oſtēdat terræ ſoliditatē. Fiſtulā ſeptē calamoꝝ hēt, ꝑpter harmoniā cæli, in qua ſeptē ſoni ſunt, vt diximus in æneide, Septē diſcrimina vocū. ῥάβδον hēt, idest pedū ꝑpter annū q in ſe reccurrit, qa hic totius naturæ deus eſt, a poetis ſingiř cū amore deo luctatus, & ab eo victus, qa vt legimus, Oīa vincit amor, ego Pan ſecundū fabulas amaſſe Syringā nymphā diciř, quam cū ſeqreř, illa iplorato terre auxilio in calamū cōuerſa eſt, quē Pā ad ſolatiū amoris icidit & ſibi fiſtulaȝ fecit. Sane ſciēdū Pana. pa. hře accentū, græca. n. monoſyllaba q̄ ad nos trāſeunt creſcunt in obliqs caſibus, & in genitiuo & i datiuo ſingularib⁹ vltimæ ſyllabæ accentū dant, vt panos pani, Lyncos lynci, plurales etiā iſti duo hūt accētum, licet ad nos tranſire non poſſint.

ANT. SI NVNQ̄ fallit imago. Id dixit, qa vera imago vix apparere pōt in aqs. Vnde vt ēt Alexāder aphrodiſeus in proble. ſcribit. Nūmus & pomū in aqua maiora q̄ ſint videntur, q̄ adiūcta ipſis aqua eoꝝ recipit colorē, aſpectūq̄ decipit, vtpote quæ maiora videātur &c. O tātū libeat optādi aduerbium. Tibi ſordida, quæ tu ſordida putas. Hibiſco, paſtinacæ ſimile hibiſcuȝ oſſibus fractis medeř, folia ex aqua pota aluum ſoluūt. Plinius lib. xx. Pan primus. Ab exēplo conař allicere puerū ad fiſtulæ gratiā. Pan autem, vt Herodotus libro ſecūdo ſcribit e penelope, & Mercurio genitus diciř a græcis, volebant aūt per ipſum pana vniuerſæ ſubſtantie materialis dominatorem ſignificari, de quo late Macro. lib. primo ſat. Fiſtulam vero Pan primus inuenit teſte etiā Plinio lib. vii. Meminit, itē Ouid. libro primo metha.

CHR. SORDIDa tibi. i. quæ tibi ſordēt. Nā mľtis amœna, voluptuoſaq̄ ſūt, ergo repetebis tibi, & ſit, libeat tibi, & ſordida tibi. Nō eniȝ vitupat rē ad q̄ pueꝝ allicere cupit, ſed dixit ſordida tibi, q̄ſi admirabūdus q̄ ſorderent. Caſas, Minores ſūt q̄ dom⁹, & q̄ facile male ſuffultæ cadere poſſint. Hibiſco, In neutro genere poſuit Pli. Ei⁹ verba hæc ſunt Hibiſco a paſtinaca gracilitate differt. Dānatū in cibo, ſed medicinæ vtile. Pana, pan ſm fabulas natus eſt ex Demogorgone atq̄ ex

chao vna cũ trib⁹ parcis, quē Demogorgon cũ cæteris aptior videref, domui ꝑfecit illiq; parcas ſorores dediſſe ꝗs dedit Demogorgonē æternũ ītelligit deũ, q chaon.i. elemētorũ cōfuſionē diſtinxit, & ī ordinē in quo nũc ſunt redigit, ac vſm ꝗdā nām nātaꝫ nři vocāt rebus oībus īdidit, ꝗ cũcta fierēt, creſcerētq;: Hũc pana appellarũt ab eo qđ eſt πᾶν.i. oē, qa de iuſſu oīa inde ſũt pp quā rē nāæ deũ illũ dixerũt. Aſſunt tibi tres pcæ, qa cũcta ꝗ elementis cōſtāt oriunf, creſcũt, atq; itereũt. Effigiē hui⁹ dei pulcherrie Ser. expmit, Certauit cũ amore, & ab eo vict⁹, qa nā, nāta ꝗ ſtati a pria cāpducta cũ ſuo ope delectaref, dict⁹ ē ab amore deuict⁹. Dict⁹ eſt ēt amaſſe ſyrigā.i. harmoniā, qa nihil facit nā ſine harmonia & ꝓportōe. Hũc deũ in ſũmo honore apđ ęgyptios hitũ Diodo. ſcribit. Cũ & in oīb⁹ ſuis tēplis ſtatuas poſuiſſent. Et ſm Thebē vrbē ędificaſſent quā chemō (id.n. ē vrbs) Panos appellarũt. Et cũ priapo ſacra faciũt pp illud mēbrũ. Vñ & ort⁹ oīum aīaliũ Pana pp eandē cāſ veluti naturæ deũ colũt. Euſebi⁹ aũt de ꝑparatiōe euāgelica ait, Pana vniuerſi ſymbolũ obtinere. Nā quod alibi dicit de morte panos, alia ratio eſt. neq; huic loco quadrat.

Nec[a] te pœniteat calamo triuiſſe labellum[b].
Hęc eadē vt ſciret, qđ[c] nō faciebat Amyntas:
Eſt mihi diſparibus[d] ſeptem cōpacta[f] cicutis[e]
Fiſtula Damoetas dono mihi quā dedit olim
Et dixit[g] moriēs te nũc habet iſta ſecundum.
Dixit Damoetas, inuidit ſtultus Amyntas.

SER. a ℭNEC TE pœniteat calamo triuiſſe labellũ, ñ tibi paꝝ videaf. Terē. At.n ꝗtuꝫ hic opis fiat non pœnitet.i. paꝝ vř. Et notādũ pœniteat triuiſſe, ꝑteritũ p pñti poſitũ vſurpatiue, qđ ī eefectiuis licenter fit vbi pñs nō īuenif, vt Quāꝗ aīus meminiſſe horret. b ℉ Labellũ, Inaniſſimā qdā tētāt facē diſcretionē, vt viroꝝ labra, mulieꝝ labia dicanf. c ℉ Quid ñ faciebat amyntas: Quēadmodũ mihi nō obſeꝗbaf, & ex affectu alteri⁹ hũc cogit. d ℉ Diſparib⁹ ſeptē cōpacta cicutis, inęqlib⁹ cānis, nā & harmonia inęqlis ē. e ℉ Cicuta āt ē ſpatiũ, qđ ē inter cānaꝝ nodos. f ℉ Cōpacta, ꝯiũcta, vt Turri cōpactis trabib⁹ quā eduxerat ipe. g ℉ Et dixit moriēs te nũc hēt iſta ſm, Cōmēdat mun⁹, & ex eo qđ ei hēditariũ datũ ē, & ex eo qđ inuidiā meruit. Nā res optīæ & difficile donanf a viuis & acceptę facile merenf īuidiā.

ANT. ℭPOENITEAT.i. pigeat vel tedeat. Terē. in phor. Noſtri noſmet pœnitet amyntas, ab vltīa Theocriti nomē ſumpſit Maro, eſt .n. ibi tres comites gelidas ibamus alētis ad vndas, Eucritus, Hic ſimilis mecũ formoſus amyntas. ℉ Eſt mihi, laudat munus quo facilius attrahat pueꝝ. ℉ Compacta, coniuncta. ℉ Damœtas, paſtoris nomē a ſexta Theocriti ſumptum eſt .n illic, Compulerant pecudes daphnis formoſus ī vnum, damœtaſq;, ambo dulces emittere cantus edocti.

CHR. Calamus ℭCALAMO, græcũ eſt, ꝓprie gracilis harũdo ꝗuis p ſegetis culmīe capiaf, qa ī illis internodia caua ſunt, vt ī calamis, puto harũdinē veluti genus eſſe cuius duæ ſunt ſpēs Calamus q gracilior, & cāna ꝗ craſſior, Ait enim Pli. Nā in india illis ē arborea amplitudo qualē vulgo ī tēplis videm⁹. Nauigioꝝ ēt vicē pſtant ſingla itemodia pncipatũ tenēt harũdines belli paciſq; experimētis neceſſariæ, atq; ēt in delitiis gratæ, Tegulo.n. eaꝝ domꝰ ſuas ſeptētrionales opiunt. In reliquo orbe, & cameras læuiſſime ſuſpēdunt, chartiſq; ſeruiunt calamī ægyptii maxie cognatione quadā papyri, ꝓbatiores tñ gnidii, & q in aſia circa anęticũ lacũ naſcunf. Ex coma illarũ caupones pro pluma ſtrata replent. Orietales populi pro miſſilibus vtunf, his ſoles obũbrant pp hoc dies ſerenos optāt, ventos odere, & imbres qui inter illos pacem eſſe cogunt. Vtunf his ſpiculis. Ætiopes, Ægyptii, Indi, Arabes, ſcythæ, Bactræ, Sarmatæ, & omnes parthorũ populi. præcipuus hic vſus in creta. Sed tñ nullus ſagittis aptior calamus, quā his q in Rheno bononiēſi amne gignitur, cui plurima eſt medulla, pōduſq; & cōtra flatus peruicax. Creticus tñ lōgiſſimus eſt internodiis eſtq; illi obſequium quo libeat flecti calefacto. Eſt itidem alius calamus totus concauus quem Syringam vocant vtiliſſimus fiſtulis, qm̄ nihil eſt ei neq; cartilaginis neq; carnis, Eſt Orchomenius continuo foramine, peruius quē auleticon vocant hæc tibiis vtilior, fiſtulis ille. Quapropter finxerũt pana ſyringem amaſſe qui in ſyringa harũdinem conuerſa ſit, qm̄ ex ea harundine primus fiſtulā inuenit teſte etiā Pli. ℉ Eſt mihi diſparibus, Cōmendauerat ſe a diuitiis, a muſica, a pulchritudine, inuitauerat ad amœnitatem ruris, in quo etiam ſit pan. Nunc offert donũ quod laudat ab auctore. ℉ Donauerat, ideſt Damœtas, & ita donauit, vt nemo añ illũ id habuerit. Quod autē donum pulchrum fuerit oſtenditur ex inuidia amyntæ. Syringo

ℭPRÆTEREA

Pretereaᵃ duo nec tuta mihi valle teperti
Capreoli ſparſisᵇ etiam nunc pellibus albo,
Bina die ſiccantᵇ ouis vbera, quosᶜ tibi ſeruo
Iam pridē a me illos abducere Theſtylis oratᵉ
Et facietᶠ, qm̄ ſordent tibi munera noſtra.
Huc adesᵍ o formoſe Puer tibi lilia plenis.
Ecce ferunt nymphę calathis, tibi cādidaʰ Nais
Pallentesⁱ Violas, & ſumma Papauera carpens
Narciſſum, & florē iungit bene olētis anethi:
Tum Caſiaᵏ, atq; aliis intexēs ſuauibus herbis

SER. a ℭPRÆTEREA duo nec tuta mihi valle repti, cōmēdat a difficultate, ſic ſu prio, Reliqas troia ex ardēte receptas. ℉Sparſis etiā nūc pellib⁹ albo, q hn̄t adhuc maculas a prima ętate veniētes. Acceſſu.n. tpis mutāt colorē & corū; maculę, eē gratię minoris incipiūt: ergo dicit ſeruo tibi capreolos, qui adhuc ſunt pellibus albo aſpſis. c℉Quos etiā nūc tibi ſeruo .i. quos adhuc tibi ſeruo, licet roger a Teſtyli amica, que hos a me cupit abducere. d℉Siccāt, ſugūt. e℉Orat abducere, orat vt abducat, & figuratū eſt, vt donat hr̄e .i. donat vt hēat. f℉Et faciet, noluit dicere & faciā, ne quē amabat offenderet, ſi ſe velle alteri dare mun⁹ diceret, qd ei pauerat. g℉Huc ades o formoſe puer, tibi lilia plenis Ecce ferunt nymphę calathis. Tm̄ honoris hēt puero. vt ei dicat ēt numina obſecutura. Sane calath⁹ gręcū eſt, nā latine quaſillū dr̄. Cicero ī philippicis. Ac vero ſter quaſilla pēdaſ aurum. h℉Cādida nais, vel pulchra, vel dea. Nā dii vmbris ꝯtrarii ſunt, q̄s nigras eē ꝯſtat, Hinc eſt Cādidus inſuetū miratur limē olympi. i℉Pallētes violas, amātium tinctas colore. Oratius Et tinctus viola pallor amātiū. Vñ nō ꝑter affectionē amātis eos flores nymphas dicit offerre, q ſunt amātib⁹ ſlēs. Sane Papauer, Narciſus, Aneth⁹ pulcherrimi pueri fuerūt, qui in flores ſuoꝝ noīuꝫ verſi ſunt quos ei offerendo, quaſi admonet, ne ipſe ēt tale aliqd vnq̄ ex amore patiaſ. K℉Tum caſia herba ſuauiſſimi odoris, vt ſequētia īdicāt, quā gręci caſiā dicunt, & ſic dictū eſt, Tū caſia atq; aliis intexens ſuauibus herbis, vt in Saluſtio. Leonē atq; alias feras.

PRO. ℭNARCISSVS, flos acuſila⁹ refert a Narciſſo Amaranthi q fuit Erechtheis ex inſula euboca ītercēptus ab epoꝑe, ex cruore eius, flores, qui nomē eius acceperūt pereati, a plectore narciſſi florib⁹ Erinyas .i. furias ꝑmas eē coronatas, aiūt pallas q̄s ꝯdidit arces. Ab haſtę q̄ſſatione dicta .i. vibratione, ꝙ ſit bellicoſa. πάλλειν .n. quatere vocāt greci. Hęc primū ędificationū vſum inueniſſe dr̄.

ANT. ℭBINA die ſiccāt, Theocritus quoq; ait in iii. Binos lactifero que nūc alit vbere fœtus

Nō tibi ſeruabo poſt hac ingrata capellam Merenis hāc dudū tētauit Euthacis a me ſūmere pulchra decenſq; cōis, & ſuſca colore. Donaboq; illi poſtq̄ tu ſpernis amores Dura meos certalq; tuū me ludere amātē ℉Tibi lilia, conaſ pluribus modis illum alliceē cū & niphę ſibi obſequantur. ℉Calathis, calathos gręca vox ē, vt ēt Feſt. ait latini dn̄t q̄ſillū. ℉Nais, aqua nympha nao. enim fluo ē. Nais Nao
℉Pallētes violas. Pli. lib. xxi. c. vi. & c. xl. ſcribit violarū eē plura gn̄a, ſunt .n. purpureę luteę albę. Purpureę crapulā & grauedines capitis īpoſitis coronis olfactuq; diſcutiūt. ℉Narciſſus, narciſſi duo gn̄a. Vnū purpureo floꝛ, alteꝝ herbaceū neruis inimicū caput grauās, & a narce narciſſū dcm̄, nō a fabuloſo puero. Pli. li. xxi. ſcri. Narciſſus
Narce āt torpedo dr̄. narceo abſtupefacio. Narce
℉Papauera. Fuiſſe papauera ī honore apd Romanos ſp īdicio ē. Tarqui⁹ ſupbus q legatis a filio miſſis decutiēdo papauera in horto altiſſima, ſanū illud rn̄ſum hac facti ambage reddidit Pli. lib. xix. ℉Caſia, Caſię duo gn̄a, alia .n. cādida alia nigra. ℉Cādida magis ſe humi ſpergit, odorataq; ē, nigra odoꝛ caret. Ambo florēt poſt ęqnoctiū autūni, & multū deniq; tpis florent auctor eſt Theophraſt⁹ li. vi. de ſuffructicib⁹ & herbis. Amplitudo fruticis triū cubitoꝝ inqt Pli. li. xii. nā caſia frutex ē. ℉Intexēt, Theocrit⁹ itē in tertia Cingā mea tpa ſ..is pallētis violę, ac multū redolētis anethi. Atq; roſis, aliiſq; intextis ſuauib⁹ herbis ℉Tū caſia, ordo eſt. ℉Tū .i. ꝑterea caſia atq; aliis ſuauib⁹ herbis ītexēs vacia mollia pigit ea caltha luteola. Narceo

ℭPRÆTEREA duo, Et hoc ēt mun⁹ cōmēdat. prio a nūero ꝙ duo ſint, deīde a difficultate ꝙ capti ſint ī valle, in q̄ a feris īmineāt picula poſtremo ab ętate. Ac demū ꝙ ſine ſūptu alanſ, qd ouis vbera exhauriant. Cōmēdat ꝙ hmōi ſint ꝙ cupianſ & cupianſ ēt ab ea quā ipe amarit, & tn̄ q̄uis bīa ouis vbera ī illis aſſumat q̄uis ab amica muliere aſſiduis ꝑcibus petanſ. tn̄ illos ſibi ſeruat, & ſi dabunſ Theſtyli ſi erit qa illā ꝑponat: ſed qa ipe ſua mūera faſtidiat, vt ſic & illi amittendi timorē incutiat, & ſi odiū nō pariet. CHR.

Mollia[a] luteola pingit Vacinia Caltha.
Ipſe ego cana[b] legã tenera lanugine Mala.
Caſtaneaſq;[c] nuces, mea[d] q̃s amaryllis Amabat.
Addã cęrea[e] prũa, & honos[f] erit huic q̃q; Po(mo)
Et vos o Lauri[g] carpã, & te ꝓxima[h] Myrte (mo
Sic poſite,[i] q̃m ſuaueis miſcetis odores.
Ruſtic⁹[k] es corydõ, nec munera curat Alexis:
Nec ſi muneribus certes, concedet Iolas[l].
Eheu[m] q̃d volui miſ[e]ro mihi, floribus[n] Auſtrũ.
Perditus, & liq̃dis immiſi fontibus[o] Apros.

SER. a ¶ MOLLIA luteola pigit vacinia caltha, mollia vicinia pingit.i.cõponit de caltha luteola. Nã niſi luteola ſeptius ſit caſus nõ ſtat verſus. Mollia ãt tact⁹ plumei.ſ.& hoc dicẽs ex coloꝝ diuerſitate q̃rit ornatũ. b ¶ Cana legam tenera lanugine mala, mala dicit cydonia, q̃ lanuginis plẽa ſt ſed nõ p̃ter obliq̃tatẽ. Nã vt i ęnci- de diximus apud cretẽſes iſamięge nus iuuenib⁹ fuerat non amatos fuiſſe, & verecunde rẽ inhoneſtã ſupprimit, quam Theocrit⁹ aperte cõmemorat. c ¶ Caſtaneaſq; nuces bñ ſpẽm addidit. Nã nuces dñr oĩa tecta corio duriore, vt auellanæ, amygdalæ, iuglandes, caſtaneæ, ſicut e contra dñr poma oĩa molliora. d ¶ Mea q̃s Amaryllis amabat, ne eas viles exiſtimes, q̃s Amaryllis ẽ amar̃ dignata, Nã apđ illã i igẽti fuerũt honor̃. e ¶ Cęrea prũa aut cęrei coloris, aut mollia. Ora. Cęrea Telephi laudat brachia. f ¶ Honos erit huic quoq; pomo, ſi a te dilectũ fuerit, ſicut caſtaneę i honor̃ fuerũt amatę Amaryllidi g ¶ O lauri, ꝫ Ora. dixerit, ſub lauru mea, Meli⁹ tñ eſt iuxta ſcđam formã iſlect̃i. Nã Meli⁹ ſonat. h ¶ Proxĩa myrte, vel vicĩa lauro, vł ad odorem ꝓxima. Põt.n. vtrũq; intelligi. i ¶ Sic poſitæ q̃m ſuaues miſcetis odores, q̃m permixtione vr̃a ſuauẽ odorẽ creatis. K ¶ Ruſtic⁹ es Cory. arguit ſe ſtultitiæ, q̃đ ęuꝫ ſe ſpat placare mũeribus, q põt bře meliora, nã ſupra ait, Delitias dñi. l ¶ Iolas, vł ditior amator, vel eius dñs m ¶ Eheu q̃d volui miſ[e]ro mihi: quo mõ cũ diſcedeř dicit. quẽ ſupra cũ eo dixius ñ fuiſſe: Nã ait ſol⁹ mõtib⁹ & ſiluis, ſed rõne hi caſt. Epicurei.n. dñt, q̃đ ẽt Cicero tractat geminã eẽ voluptatẽ, vnã q̃ pcipiť, & alterã imagĩariã.ſ.eã q̃ naſcitũ ex cogitatõe. Vñ ita debem⁹ accipe hũc vſũ p cogitatiõeꝫ illa imagĩaria voluptateq̃ & cernẽ & alloq̃ videbať abñtẽ. ſꝫ poſtq̃ obiurgatiõe ſua i nãlem prudẽtiã ẽ reuerſus caruit vtiq; illa imagĩaria voluptate, vbi nũc ſibi ſe obfuiſſe dicit p hãc rõcinatiõeꝫ, Ruſtic⁹ es corydõ, nec mũera curat Alexis, Nec ſi mũerib⁹ certes ꝯcedet

ANT. Iolas. n ¶ Florib⁹ auſtrũ, quo facilius areſcũt. o ¶ Fõtib⁹ ap̃s, q puros fõtes cœnoſos efficiũt.

Vacinia ¶ VACINIA, flores nigros ſeu purpureos,

de q̃b⁹ ſupra. ¶ Mollia, ãt iucũda. ¶ Luteola.ſ. ruffa ẽ.n. lute⁹ color ruff⁹ dilucidior vñ ei q̃q; nomẽ eẽ fcm̃ vř ab luce ſauctor ẽ Cel.li.11. c.xxxvi. Et Pli.li.xxi. inq̃t. Lutei video honorẽ antiq̃ſſimũ i nuptialib⁹ flãmeis totũ fœminis conceſſuꝫ. ¶ Caltha, vł olęge nus eſt cuius folia olẽt, nõ flores. vt Plin. lib.xxi.c.vi. ¶ Cana mala, cotonea intelligit, q̃ gręci cydõea vocãt, ex Creta iſula aduecta plura coꝝ gñia, chryſomella i ciſuris diſticta colorẽ ad aurũ iclinato, q̃ cãdidiora nr̃atia cognomiata odoris p̃ſtãtiſſimi, auctor Pli.li.xv. ¶ Caſtãeaſq; nuces, nuces vocam⁹ & caſtaneas inq̃t Pli.li.xv. q̃q̃ accõmodatiores glãdiũ gñi. Sardib⁹ eæ ꝓuenẽr primũ hec ille. Q̃uo ãt & mala & nuces differãt legito Mac.li.iii.ſat. Cærea pruna, Prunoꝝ ingẽs turba inq̃t Pli.li.xv. ſunt ãt & nigra, atq; laudatiora Cerĩa atq; purpurea ſed prũa oĩa poſt Catonẽ cœpiſſe mãifeſtũ eſt. ¶ Erit, ſi tibi placuerit.ſ. nã a te capiet auctẽꝫ. Vñ Pli.li.xiiii. de vinis gñoſis Italiæ inq̃t. Ex alia vacinia Vrbis Veliternæ priuernatiaq; (nã q̃đ Signię naſciť aucte nimia ꝯtinẽdę vti le aluo iter medicam̃ta nũeraťẽ) q̃rtũ curriculũ publicis epulis obtinuẽ a Diuo Iulio. Is.n. prim⁹ auctem iis tribuit, vt epiſtolis ei⁹ apparet. ¶ Et te ꝓxĩa myrte, Proxĩa vł ad odorẽ rettulit, vł q̃a curru quoq; triũphãtes myrtea corõa vſui ſunt, ſicut & laurea & Marc⁹ Valeri⁹ duob⁹ coronis vtebať laurea & myrtea, lege Pli.li.xv. ¶ Ruſtic⁹ es corydõ, ſeipm̃ ignauiæ arguit, cũ aduertat meliora alexim ab altero accipe poſſe. ¶ Iolas, Pollio, intelligiť pueri dñs, nã vti puero et ſibi mutauit nomẽ ita & pollioni. ¶ Eheu q̃d vo. pœnitet eũ iã icepti amoris. ¶ Foribus auſtrũ, auſtro.n. flores ſoluunť, zephyro ſiũt, humid⁹.n. grauiſq; auſter ẽ, vt phi. ſcribit li.viii. de aĩalib⁹. ¶ Apros, q̃bus q̃đã i luto volutatio grata ẽ.

CHR. ¶ CaSTAneaſq; nu.i. eam ſpẽm nucis q̃ caſtaneæ dñr. De his Pli. caſtaneas ẽt nuces vocamus, q̃uis glãdiũ gñi accommodatiores ſint. Sardib⁹ hæ prio veneret, vñ græci ſardianos balanos appellabunt. Macrobi⁹ ait, ex auctoritate Opii eas heracleotieas vocaři, de nucũ gñibus dicemus alibi. ¶ Ruſticus,

arguit

Luteus Color

Caltha

Cana Mala

Prunorum genera

Veliterna Vina

arguit ſeipſum,& ait ruſticus es,ſcilicet non ſolum qa ſis natus ruri.Nam hoc oẽs faciunt, ſed quia iudicium.ſ.tibi ruſticanum & inſulſum eſt,Nam putas poſſe illũ capi tuis muneribus,cũ neq; donis moueat,& ſi moueatur,hẽt alium ditiorem te qui te facile in dandis muneribus vincat.Γ Auſtrũ,quo flante flores decutiuntur,& ſpes pomorũ perit.Γ Quid volui, Damnat ſtultitiã ſuã qui deterrimũ ſumpſerit conſilium.Γ Fontibus aprum,prouerbiũ ruſticanum quo exprimitur ſtultitia eorum,qui ſuis rebus perniciem immittunt.

Quẽ[a] fugis ah demẽs:hitarũt[b] dii quoq; ſiluas
Dardaniuſq; Paris. Pallas[c] qs cõdidit arces
Ipſa colat nobis placeant ante omnia ſiluę.
Torua[d] Leęna[e] Lupũ ſeqt Lupus ipſe capellã
Florentẽ Cytiſum ſequitur laſciua capella.
Te corydõ[f] o alexi. trahit[g] ſua quẽq; voluptas
Aſpice aratra[h] iugo referunt ſuſpẽſa iuuenci.
Et Sol[i] creſcẽteis decedẽs duplicat[k] vmbras.
Me tñ[l] vrit amor. qs enim modus adſit amori.
Ah Corydõ Corydõ quę[m] te dementia cepit:
Semiputata[n] tibi frõdoſa Vitis in Vlmo eſt.
Qui[o] tu aliqd ſaltẽ potius quorũ[p] ĩdiget vſus
Viminibus molliq; paras detexere[q] Iunco:
Inuenies[r] alium ſi te hic faſtidit alexis.

SER. QVEM FVgis ah demens:Iterũ per phantaſiã qſi ad pñtem loqtur & qſi ille dixiſſet ſiluas, hic infert. b Γ Habitarũt dii quoq; ſiluas Dardaniuſq; Paris,Et paris hitauit ſiluas,q de dearum pulchritudine iudicauit. c Γ Palas qs cõdidit arces. Ipſa colat, iõ dea artium Minerua dicitur quia d capite Iouis nata ẽ, ſed quia dea eſt artium & ingenii, ideo iſta finguntur.Nihil enim eſt excellentius ingenio,quippe quo reguntur vniuerſa.d Γ Torua leæna lupum,Theocriti ſunt iſti verſus, & bene ſe reuocat ad ruſticas comparationes, Pene enim fuerat ilapſus dicendo, Palas quas condidit arces. e Γ Leæna autem, dictum eſt ſicut dracæna, & quod ait, Torua leæna lupum ſequitur, verum eſt. Nam neceſſe eſt vt veniente Lupo aduentus agnoſcatur leonis. f Γ Te Corydon o Alexi,Dono a Antibacchius eſt, ſed o breuis ſit, qa vocalis vocalem ſequitur, ſic.Hom.
πλάγχθη ἐπεὶ τροίης ἱερὸν.
g Γ Trahit ſua quenq; voluptas, Notatur a criticis q; hanc ſententiam dederit ruſtico ſupra bucolici carminis legem, aut poſſibilitatem. h Γ Aratra iugo referunt ſuſpenſa iuuenci, Horatius, Videre feſſos vomerem verſum boues collo trahentes languido.& hoc vult dicere,omnia excepto amore finiuntur. i Γ Sol creſcentes decedens duplicat vmbras,variauit, Nã ait ſupra, Maioreſq; cadunt altis de montibus vmbræ.
K Γ Duplicat autem,auget. Saluſtius,Et Marius victus duplicauerat bellum. l Γ Me tamen vrit amor, cum iam calor ſit ſolis exhauſtus. m Γ Quæ te dementia cepit:ideſt cur amoribus vacas,cum multa ſint quæ debes in agro perficere: n Γ Semiputata tibi frondoſa vitis in vlmo eſt plus eſt q; ſi inputata dicerẽt Tolerabili' eſt n. nõ incipere aliqd q; incepta deſerere. Hic ẽ illud in primo,Me ne icepto deſiſtẽ victã: itẽ ĩ georgicis, Atq; ope in medio defixa reliqt aratra. Sane geminã arguit negligentiã, & q; ſemiputata vitis ſit, & q; frõdoſa vlm', nam vtrũq; obeſt,vñ ẽ in georgicis, Bis vitib' ingruit vmbra.Et aut ſimpliciter intelligimus hunc locum vt ſuam arguat negligentiam aut certe illud eſt,non mirum me eſſe dementem, qui habeo vites ſemiputatas.Nam in ſacris dicitur quod corripiatur furore qui ſacrificauerit de vino,quod eſt de vitibus imputatis.o Γ Quin tu,quinimmo,hortantis eſt. p Γ Quorum indiget vſus, ideſt quæ vſus ruſticus requirit.Sane & eget illa re dicim', vt eget illo ſenatu,& eget illius rei.inde eſt indiget, Nam & hoc vtriq; iungitur caſui. q Γ Detexere, multum texere.Finire, perficere.Nam de modo non minuentis eſt, ſed augentis. r Γ Inuenies alium ſi te hic faſtidit Alexis, alium Alexim, alium puerum formoſiſſimum,qui te minime ſpernat,& volunt quidam in hoc loco eſſe allegoriã antiquam in Auguſtum,vt intelligamus aliũ imperatorem,ſi te Auguſtus cõtemnit pro agris rogantem, ſed melius ſimpliciter accipimus hũc locum.Nam nihil habet quod poſſit ad Cæſarem trahi.Illud vero paulo poſt pene aperte dicetur in Auguſtum Cæſarem,Quoniam ſors omnia verſat.

ANT. ℂ PARIS,qui regius fuit.Γ Palas quas condidit arces,hoc ait, quoniã teſte Diodoro libro ſexto palladẽ veſtiũ apparatu & ædificandi artem,exprimẽdiq; olei modum & multa alia inueniſſe volũt.Idem quoq; Diodorus lib.i.ſcribit q; putãt aerem nominatum paladem ac iouis filiam dici & virgi-

nem fuiſſe q̄m & non corrūpatur,& ſublimiorem locū teneat,quapropter ex vertice Iouiſ dicitur nata. Torua leæna lupū. Climax eſt latine gradatio dr̄ teſte fab.li.ix.de qua latius in carmine Torua,terribilis ꝙ ſit torto vultu,Trahit Teren.in Phor.ait verū ita hoc eſt quot homies tot ſentētiæ ſuus cuiq; mos,& Pli.epi.i.Varia ſunt hoīum iudicia, varie volūtates. Tamen q̄uis ſol occiderit,Modus finis cū oīa finianť ᚴ Ah Corydon,Finis huiuſce eclogæ docet nullo pacto vacādū eſſe amori,cum ꝑpter illum aſſequendū & damna & dedecora plurima eueniant, vnde dānari non pōt Maro cum talia ſcripſerit.Quin tu aliquid,ordo eſt Quin cur nō potius tu paras aliqd detexere viminibus & molli iunco,illorū ſaltē quoꝝ indiget vſus,ſi qn eſſet hortantis hoc loco,ordo nō ꝓcederet,legendū etenim eſſe para vel

CHR. pares,quod nō eſt in antiquis.ᚴ Inuenies alium. Succeſſore nouo vincitur omnis amans.

❡ TORVA leæna lu.de his feris dicetur in ſequētibus. Voluptas autem leænę in lupo eſt vt eū voret ᚴ Cytiſum,Frutex eſt de quo loco dicetur.ᚴ Aſpice,Ex hoc oſtendit reliquos a labore quandoq; ceſſare. Suo autem amori nullam requiem dari.ᚴ Semiputata tibi,Duplex ſibi remedium aduerſus amorem adhibet, primum vt vacando rebus vtilibus ocium fugiat.Nam & Teren.Menedemus obiurgat in filio.Et Ouid.idem ſentit cum ait: Quæritur ægythus quare ſi factus adulter In promptu cauſa eſt deſioſus erat .Et Florentinus Petrarcha,Amorem ex ocio & humana laſciua natum,refert.Alterum vt nouo amore hunc pel-

SER. lat,Nam clauo clauus truditur,Et ſucceſſore nouo tollitur omnis amans.

ECLOGA TERTIA PALAEMON.

MENALCAS DAMOETAS PALAEMON.

DIc mihi [a] Damœta cuium [b] pecus,an meliboei? DA.
Nō,[c] verum Aegonis, nuper mihi [d] tradidit Aegon. ME.

DIC mihi Damœta cuium pecus? Tranſit in eclogā plenam litigii & paſtoralium conuitiorum. Qui eni bucolica ſcribit curare debet aſt oia ne ſimiles ſibi ſint eclogæ, quod ēt Virgilius fecit. Nam pria hēt vnius ociū, & alterius q de ſuo agro pelliť congōnē. Secūda amātē exprimit ruſticū. Hæc vero lites hēt & altercationē. Vñ ēt drāmatico charactei ſcripta eſt. Nā nuſq̄ poeta loqtur,ſed introductæ pſonæ tm̄. Noulmꝰ aūt tres eē characteres dicēdi, Vnū exegematicū, in quo tm̄ poeta loqtur,vt ē in tribꝰ libris georgicoꝝ. Aliū drāmaticū,in quo nuſq̄ poeta loqtur, vt ē in comœdiis & tregœdiis. Tertium mixtū eſt,vt in æneide. Nā & poeta illic & introductæ pſonæ loquunť. Hos āt oēs characteres ī bucolico eē cōuenit carmie, ſicut liber ēt iſte dmōſtrat. Nā hēt illū exegematicū,ī quo tm̄ poeta loqtur,vt Sicelides muſę paulo maiora canamus. Hēt mixtū, vt Extremū hūc arethuſa mihi cōcede laborem. Nā ēt Gallū illic īducit loquētē. Hēt drāmaticū,vt in pria ecloga Itē in hac quā miro ordine ex rebꝰ cōibus venientē cōpoſuit. Hēt eni in ipſo ſ̄ſi prio occurſu lites & iurgia, Inde q̄ritur iudex,quo pſite habeāt cōflictū & diſcrepationē. Seqꝛur ide ſnīa que vniuerſa concludit b ᚴ Cuiū pecus? Ab amaritudine cœpit. Nā dicēdo cuiū pecus, oſdit eum eſſe mercenarium. Cuiuꝫ aūt antiq, aut vitans ὁμοιοτέλευτον,ne diceret cuius pecus qđ mōtriū eſt generum, Antiqui dicebāt ſicut meus mea meū,ſic cuiꝰ cuia cuium. Ter. Quid virgo cuia eſt? c ᚴ Non verū ęgonis, Amare etiā hic riualis eius pecora eſſe dixit, vt & diuitias illius oſtendat,& dicat duras eſſe huius partis ſiquidem riualis eius traditis ouibus ſolus amicæ cōis amoribus vacet. d ᚴ Mihi tradidit,meæ fidei cōmiſit & credidit.

❡ DIC mihi da. Sūpra eſt ecloga maxīe a Theocriti amore inqt Oui.quarta & quīta, in q̄rta Battus & Corydō colloquunť,eſt āt initiū tale Batto iterrogāte,illo poſtea rñdēte. Dic mihi o Corydō,cuiū pecꝰ:eſt nephilōdæ? Rñdet Corydō,nō,veꝝ ęgonis nuper mihi tradidit ægon,inde Battus ait,Me cuſtode boni tōderēt paſcua prati. Rñdet corydon;Nōne boues furtim ſero ſub veſpere mulges? Scribiť fuiſſe quēdā,q̄ liuore ductus vt Virg.derideret duo carmina pria ſic mutauerit. Dic mihi Da.cuium pecus,an ne latinum. Non,verum ægonis noſtri ſic rure loquuntur ᚴ Cuium,id cuius cuia cuium variatur,de quo lege Priſ.lib.xvii ᚴ Pecus,ouium gregem hic intelligit, vt Ouid. lib.xiii.metha. Hoc pecus omne meum eſt,vbi de ouibus & capris intelligit. ANT.

❡ DIC mihi. Statī ī iurgiū prūpit,& vt oñdat ſummū cōtēptū veluti viliſſimo īperat, & tāq̄ certꝰ ꝙ pecꝰ ſuū ñ ſit,cuiꝰ ſit īterrogat. CHR.

❡ NEÆRAM

Infelix o ſemper ouis pecus. ipſe Neæram [a]
Dū [b] fouet, ac ne me ſibi præferat [c] illa veretur
Hic alienus Ouis cuſtos bis [d] mulget in hora.
Et ſuccus Pecori, & lac ſubducit agnis. DA.
Parcius [e] iſta viris tñ obiicienda memento.
Nouimus [f] & q te trāſuerſa [h] tuētibus Hirqus,
Et quo, ſed faciles [i] Niphę riſere? ſacello. [g] ME.

SER. a ❡NEÆRAM, amicā eōem ſuā, & Menalcæ. b ❡Dū fouet, d ū āplectif. c ❡Pręferat illa veref, ac ſi diceret iō timet ab ea diſcedere, qa ſcit me pferri ſi ipe diſceſſerit. d ❡Bis mulget in hora, qd vix p totū diē pōt i oībus fœcūdis fieri. Nāq laude ī georgicis poſuit bis ad diem mulgeri oues dicens, Qd ſurgēte die mulſere, horiſq diurnis, Nocte pmūt qd iā tenebris & ſole cadente ſub lucē exportāt calathis Quid ſit bis mulget ī hora ipe dicit. Et ſucc⁹ pecori & lac ſubducitur agnis. e ❡Parci⁹, Melius hic diſtiguif ꝗ poſſit dici ēt pci⁹ iſta. Sēſus āt eſt, Noli valde hęc obiiceř, tū ſciās viris fortib⁹ obiiciēdas rapiās, ipſe.n. ait i. viii. Cōuectař iuuat pdas & viueř rapto. f ❡Nouim⁹ & q te, ſub audis corruperūt, qd ſuppſit verecūde. ꝗ Theocritus apte ipſā turpitudinē pōat & exprimat. ἠοὺμεμν ἀ ὅτ' ἰγὼ κατηλκσα, και τῦσε σαρὼσ ἱ ὑποτεκι γὴ λιζω. g ❡Sacello. i. ī quodā ſacro. Nā diminutiue. dictū eſt. h ❡Trāuerſa tuētibus hirqus. i. veſtrā turpitudinē indignātibus. Alii hoc iprobāt & legūt hirquis. Hirqui āt ſunt oculoꝝ āguli ſm Suetoniū trāquillū i vitiis corpalib⁹ vt ſit ſenſus, Nouim⁹ q te corruperit hirquis trāſuerſa tuētib⁹, & ē hypallage, pro oculis in hirquos retortis, Quā rē ſolet libido pficere, Vñ Iuuenalis, O culoſq ī fine tremētes. Perſi⁹, Patrāti fractus ocello. i ❡Sed faciles nimphæ riſere, iō inqt, idulſere nymphæ, qa mites ſunt & exorabiles, ſic i georgicis Et faciles venerare napæas.

ANT. ❡INFELIX O, dolētis admirātiſq interiectio ē. ❡Semp o. i. molle & debile ait n. poeta li. g. iii. Glacies ne frigida ledat molle pecus. ❡Fouet, amplectif. ❡Bis mulget ī hora, ſcribit Var. li. ii. c. ii. interea dū nutricāť agni eoꝝ mřes nō mulgēdas vel meli⁹ oīno ppetuo, q & lanæ plus fuerūt & agnos pluris. ❡Pecori & lac, non ſit hoc loco ſynalœpha nec ſcribēdū ē, lac & vt qdē faceř text⁹ deprauātes. ❡Parci⁹ iſta viris. i. modeſtius iſta dicēda ſunt viris, hoc eſt claris & dignis. Tñ obiiciēda memēto. i. q tibi obiici pñt. ❡Et q te corrūpere, intelligēdū ē. n. verbū pudoris gfa decedēter ſubtractū, plꝫ āt. Quinti. li. ix. hic ēē ſynecdochen. ❡Trāſuerſa, p trāſuerſe.

Sacellū ❡Faciles, mites. ❡Sacello, id a ſacro diminutiuū ē, eſt. n. loc⁹ puus deo ſacratus, cū ara, Trebati⁹ auctor ē, vt Gelli⁹ refert li. vi. c. xii.

❡OVIS pecus, Ouis ſpēs eſt, pec⁹ gen⁹, Eſt aūt a greco. Illi. n. ὄις dicunt nos digāma æolicū in v cōſonantē iterponimus & dicimus ouis ſicut ab eo qd eſt ὤον dicim⁹ ouū, Oues vt refert Ariſto. in ii. de aiali. Paſcere ſedulę ac ſtabile ſolēt ex potu piguefcūt, ita q dant ſale quinto quoq die. ſ. ſingulis centenis ſingulos modios. Sicq incolumes & pingues cōſeruanť ſale ſub inde plus aquæ hauriunt, & hinc plus lactis puenit, opimat illas olea oleaſter & palea q oia ſalſugine ſolēt aſpergere. Aqua in autūno aqlonia q auſtrina vtilior eſt, & paſcua ad occaſum ſpectantia proſunt, iudicāt Paſtores eam meliorē q pruinā ſuſceptā hibernis tēporibus ſeruat. Nā imbecillæ oues parū cōſtantes diſcutiūt ſuo motu. Pelles velleraq ouium quas lupus occiderit & veſtes ex iis factæ aptiores ſunt ad pediculos gignēdos. ❡Mulget, Huius pteritum deberet eſſe mulſi velut indulgeo indulſi & vrgeo vrſi, ſed Priſciano teſte vt differat ab eo qd eſt mulceo qd facit mulſi ſcribitur p x & facit mulgeo mulxi. ❡Succus, pprie humor eſt quo aīalis corpus alitur ac ſuſtentaf. Teren. Corpus ſolidū & ſucci plenū. Qui vero corruptus eſt humor plus dř, ſi vero nimis mulgeatur fœmina macreſcat oportet, qm vniuerſus ſuccus quo erat alendū, corpus inde fluit. ❡Parcius iſta viris, Nō videf quadrare huic loco verſus q a Seruio inducitur, prio enim conuectare iuuat prædas & viuere rapto, ad venatiōes rectius referri videtur, vt in eo loco exponemus. Deinde ēt ſi laudaret ibi prædas ex hoſtibus raptas, laudaret robur & audaciam. Hic aūt qd robur eſt lac ſubripere ac furari. Quapropter hanc a Vir. hic inductam credo ſniam. Quāuis tu ingenii tui prauitate multa multis obiicias, tñ hæc q obiicis de furto, qm in eo vitio nulla eſt excellētia animi, noli obiicere viris, id eſt fortibus hominibus, qm non veriſimilia ſunt in eorū ingenio, neq ipſi æquo animo ferrent, ergo hæc tam vilia tāq humilia. ❡Viris, qui ſi quando peccāt elatiōe animi non humilitate peccant. ❡Viris, quaſi dicat mihi qui vir ſum, & iniuriam vlciſci potero.

CHR. Ouis Pecus

Succus

Plin.auctor li.vlli phs aũt li.iii.de aīalib⁹,ſcribit ēt ꝙ cytiſus,lac auget,ſed dũ floret īcōmodius eſt.Vrit.n.tãtuſp atq; extinguit.⸿Hic ta.affectus Tytirus amici clade illum adeqrẽ aꝑud ſe allicit.⸿Sunt nobis mi.po.Sylepſis figura eſt q̃ dici põt cõceptio.ſit aũt qñ ſingularis dictio plu.ver.redditur,aut plura dictio ſingula.verbo adiũgitur,vt hoc loco & ibi,Hic illius arma.Hic currus ſuit,de hac alibi latius.⸿Poma.πῶμα grece latine potio vel poculũ. Vñ apte Mar.Var.ait,Poma ꝙ potu indigeãt dcã eẽ pñt.⸿Caſtaneæ.m.i.recẽtes & noue ac pſſi.⸿Preſſi lactis i caſei maſſam redacti põt & mulcti exponi .ſumant, veſperi enim cenæ parantur.⸿Maioreſq; cadunt,occi.ſolis perhiphraſis.

CHR. ⸿IMPIVS,nã militũ ē occiſionẽ facere,ꝑdas abigere,hoies i captiuitatẽ ducere īpuberes i parẽtũ cõſpectu occidẽ,aut cõſtupraꝛ ferro & igni oia populari.Luca.Nulla fides pietaſq; viris q caſtra ſequũtur.Venaleſq; manus ibi ſas vbi maxia merces.Impi⁹hęc hic q̃ demũ cõcitata ac pathetica orone vtitur & adhibet iterrogatõem & diſſolutũ,q̃ qdẽ ai ſũt exita ęſtuãtis & vocat milites ipios & barbaros,qa barbarica vtãtur crudelitate Poſt hęc vero labores ſuos irritos dolet & pene ſe ſtultitiæ arguit.Neq; caret cõmiſeratõe ꝙ ad muta ſmonẽ cõuertat,vt Turn⁹equũ alloqtur Rebe diu res ſi q̃ diu mortalib⁹vlla ē vixi.⸿Has q.d.tã pulchras.Nihil aũt iſta orone cõturbatius eẽ potuit.Nã cũ a pricipio tãq̃ ex mœrore cõfectus & ex cõparatõe Tityri ſuas iſœlicitates diligẽti⁹ aduerteret cũ ſuſpirio cœpit. ⸿Cytiſuz,frutex eſt cytiſus ab antinomacho miris laudib⁹ꝑdicatus pabulo oiũ.Arid⁹ vero ēt ſuũ illo p q̃ modicũ pingueſcũt q̃drupedia ita vt iumẽta ordeũ ſpnant.Ex nullo alio pabulo lactis maior copia aut melior oib⁹pecoꝝ morbis medetur,nutricib⁹i defectũ lactis aridũ & aq̃ decoctũ potui cũ vino datur & firmiores celſioreſq; iſantes ſiũt ⸿Viridẽ,etiã gallinis dãt aut ſi aruerit madeſactũ dant,Plãtæ cubitales ꝓferũtur ſcrobe pedali demetitur verno ęqnoctio cũ florere deſinit vel pueri,vel anus viliſſima opa.Hic ta.i q̃uis tot vrgeãt incõmodũ tñ poteris mecũ reqeſcẽ ⸿Frõde,accõmodatũ dat ſtatũ paſtori. Nã cum pernoctẽt apud greges,ſtratũ ſibi ex frõdibus & ramis ita altũ conſtruũt,vt ſi pluat aqua ſublabatur,neq; cubãtiũ corpora tangant.⸿Preſſi.vel emuncti,& preſſis vberibus,vel pſſi in caſeum premendo conſolidati.⸿Caſtaneæ,de his in ſequentibus dicemus.

ECLOGA SECVNDA ALEXIS.

FORMOSVM[a] paſtor Corydon ardebat[b] Alexin[c].
Delitias dñi,nec quid[d] ſperaret hẽbat.

SER Formoſũ paſtor corydõ. Coridõ is i pſona Virgili⁹ itelli'r. Cæſar Alexis i pſona iducit.b⸿Ardebat ipatienter diligebat. c⸿Alexin,quẽ dñt Alexãdrum,fuit ſeruus Aſinii Pollionis, quem Virgi.rogatus ad prandiũ cũ vidiſſet in miniſterio oium pulcherrimũ dilexit, eũq; dono accepit.Cæſarem qdã acceperũt formoſum in opibus & gloria. Alii puerũ Ceſaris, quẽ ſiqs laudaſſet gratã rẽ Cęſa. feciſſet. Nã Virgi.dr i pueros hũiſſe amorẽ.nec eni turpiter eum diligebat. Alii Corydonẽ Aſinii Pollionis puerũ adamatũ a Virgi.ferũt eũq; ei a dño datũ.Corydõ a Virgi.ficto noie nũcupari ex eo gñe auis,q̃ corydalis dr dulce canẽs.Alexĩ.vero pueꝝ,q̃ſi ſine riſione ac ſupbum. Hũc aũt dilectum fuiſſe Pollionis, & Virgi.gratũ ſe futurũ exiſtimaſſe ſi eum laudaret cuius ſora pollio delectabatur q eo tpe trãſpadanam Italiæ partem tenebat,& agris ꝑerat diuidẽdis ⸿Delitias dñi hoc ē q ſuo dño Cęſari vel pollioni in delitiis erat. d⸿Nec qd ſperaret.i.nec ſpẽ potiẽdi hẽbat

ANT. Cory. ⸿FORMOſũ paſt.cor.arde. Ale.&c. Hęc qdẽ ecloga formata ē a tertia potiſſimũ Theocriti.ibi vero amaryllis, hic Alexis amatur qcqd aũt ide ſũpſerit Maro paſſi patebit. Cory.id nomẽ a Theocriti ecl.iiii.poeta ſũpſit cui batt⁹ait, Sic tibi cõtingat.Cor.cariſſime qcqd Exoptas votiſq; tuis ſic Iupiter adſit.Hic tñ p virſumiſ adamauit.n.vt aiũt,Cebetẽ & Alex. quẽ hic Alexi appellat donatũ ſibi ab aſinio Polli,vtrũq; eruditũ dimiſit nã Alex.grã,Cebe.vero et poetã Apu.orone.i,apologię ſic ait.quãto modeſti⁹ tãdẽ.Ma.p.q itidẽ vt ego pueꝝ amici ſui,Pollio.buc.ludicro laudãs,et abſtinẽs noiũ,ſe ſe qdẽ Co.pueꝝ vero alex. vocat ħ ille q̃re nõ recte qdẽ p Alex.Aug. accipiſ,vt qdã volũt,Pol.aũt orator fuit et cõſularis,q de Dalmatis triũphauit.lxxx. ſuæ etatis ãno i villa Tuſchulana obiit Euſe.ſcribit.Ale.dr alexis ab a ꝙ ē ſie et lexis dcio q̃ſi ſine dictõe ſeu rñſiõe.⸿Dñi.i.Aſinii Pollio. Pollio.

CHR. ⸿FORMOSVM.p.& ſi p allegori.Vir. ſub Cor.perſona quæri poſſit.ꝙ Aug.quem per Ale.

per Ale.notet preces ſuas contemnat. ¶ Deli, delitiæ dicuntur illa quæ propter voluptatem iocunditatemq;,quæ inde nobis prouenit præponimus,non autem propter vtilitatem aut dignitatem,in ſingulari autem delitia tigni ſpecies eſt ne quid ſemper, quaſi affirmat illud te, vt quando minus ſpei adeſſet,tanto magis amaret.

Tantū[a] inter denſas vmbroſa cacumina Fagos
Aſſidue[b] veniebat ibi hęc incondita[c] ſolus
Montibus[d] & ſiluis ſtudio iactabat[e] inani[f].
O crudelis[g] Alexi[h] nihil mea carmina curas.
Nil noſtri miſerere mori[i] me deniq; cogis.
Nunc etiam Pecudes vmbras & frigora[k] captāt
Nunc virides etiā occultāt ſpineta Lacertos[m].
Teſtylis[n] & rapido[q] feſſis[o] meſſoribus ęſtu[l]
Allia[p] Serpillumq; herbas contundit olenteis.

SER a ¶ TANTVM, tm̄mō. b ¶ Aſſidue.i.ſæpi⁹. c ¶ Incōdita incōpoſita,ſubito dicta agreſtia, vel inſanę mentis dicta verba, vel incōdita, ideſt incōſcripta, vt Saluſt.in iugurthino, At illi quibus vires aderant ruere cūcti ad portas, icōditi tēdere. d ¶ Mōtibus,q amorē ei pręſtabant. e ¶ Iactabat.i. fundebat incaſſum. f ¶ Inani,præ amore nihil ſibi procurās, ſed in abſentem iuuenem loquebatur. g ¶ Crudelis,inexorabilis, q nō flecteris meo amore, nec te potiundū pbes. Vel allegoricos crudelis Cæſar qui non flecteris meis ſcriptis & nō das ereptos agros. h ¶ Alexi.i.Cęſar. i ¶ Mori, pro contemptu. K ¶ Frigora,ideſt aprica loca. l ¶ Aeſtu,æſtiua. m ¶ Lacertos genus ſerpentis. n ¶ Teſtylis nomen ruſticæ mulieris, quæ meſſoribus æſtu fatigatis diuerſa gñā herbarum cōtundens pulmentariū his parat, Vel concubina Corydonis, Vel Theſtylis.i.fictilis ruſticum nomen, vt ab eo q ponat cibum ruſticis. o ¶ Feſſis,vel labore vel æſtu. Vel feſſis.i.feruentibus vehementi ardore fatigatis,vel laboris inſtantia. p ¶ Allia ſerpilluq;, herbas calidas quæ æſtum repellunt. Nam vt ēt Pli. dicit in naturali hiſtoria, Omnis medicina aut a cōtrario,aut a ſimili quęritur. Vnde ēt calor poteſt aut frigore, aut alio calore depelli.Hinc eſt qđ .n vltima ecloga, cū amator remedium quærat ardori, dicit ſe iturū ad ſcythiam aut ad æthiopiā. Vt Æthiopū uerſemus oues ſubſidere cancri, quarum regionum altera eſt frigidiſſima, altera feruēs calore.Sane ſerpillus herba eſt quę in græco aſpirationē habet,quā græci ἕρπυλλον dicunt.In multis.n.noibus,quæ in græco aſpirationem hn̄t, nos pro aſpiratione ſ ponimus,Inde eſt q pro herpillo ſerpillū,pro ἕξ ſex,pro ἑπτὰ,ſeptē. q ¶ Rapido æſtu, vehemēti feruēti. o ¶ Feſſis,āt vel eſtu vel labore.

ANT ¶ INCONDITA, inculta. ¶ Studio inani,
Studiū occupatiōe inutili, & vana.Ci.n.li.i.rhet.ſic ait,Studium eſt animi aſſidua, & vehemēs, ad aliquā rem applicata magna cū voluntate occupatio,vt philoſophię geometriæ litterarū, vbi Victorinus ēt ſic,Studiū eſt animi ꝯſenſus ad aliqđ. ¶ O crudelis, o doloris interiectio eſt hoc loco potiuſq̄ vocandi aduerbiū,qđ ſeqn̄tia īdicāt. ¶ Nihil mea carmina curas. Theocri.in iii.eclo. Nō amarylli audis, nō vox hæc fertur ad aures Mœſta tuas. ¶ Nil noſtri miſerere, In tertia quoq; Theocritus, At tibi nulla mei virgo ſtat cura doloris. ¶ Mori me deniq; cogis, Theocrit⁹ ait in vltīa, Poſtq̄ difficilis nunq̄ miſeraſ amicū ille meū miſeroq; mori ſed cogit amore. ¶ Nūc ēt.p.arguit amoris furore vexari,nam cū cæteri oēs,& aīalia bruta quieſcant, ſolus ipſe vagaſ ſub ſole ardenti. ¶ Nunc virides ēt, Theocritus in vltīa inqt. Quo nūc chare die nitido flagrantibus auris Tendit iter virides rapido ſpineta lacerta Symichida ſub ſole tegūt.fœlicibus vmbris, Ac ēt obſcœna volucres nūc frigus opacū Et molles altis captāt ī mōtib⁹ vmbras.
¶ Theſtylis,ruſtica mulier, ſ; veneficæ nomē Theſty
in ſcđa Theocriti eclo.de q̄ qđē ſic ille, Nāq; lis
potes,vt nēpe facis peiora venena. Quā circe latio, medæa vel iproba colchis. ¶ Allia, allium antiqui,& inſanientibus dabant crudū, vt ſcri Plin.lib.xx.& Galeni auctoritate Tyria
eſt alliū tyriaca ruſticoꝝ. ¶ Serpillū, id putāt ca
a ſerpēdo dcm̄,qđ in ſylueſtri euenit ī petris Ruſti
maxie,ſatiuū nō ſerpit capitis dolorib⁹ decorū
coctū in aceto illiniſ tēporibus ac fronti cū ſerpillū
roſaceo. Item phreneticis auctor Pli.lib xx.
¶ MONTIBVS.q.d cū alibi cōqueri non CHR
liceret cōquerebatur apud mō.& ſyl.qui.n. amantes re amata potiri nequeunt, a mœrore facile in ſolitudinē adducunſ eſt.n.ſtudiū vehemēs animi applicatio ad aliquam rem peragendā.Ergo ſtudio inani,qa aīum ad eam rē applicauerat,ſed fruſtra, inde dicimus ſtudiū amorē ac fauorē, qa in vtraq; re eſt vehemens applicatio animi. ¶ O cru. al.Pathetica oro,& amāti accōmodata, vt ad abſentē vertat ſermonē, & crudelē dicat quod in amore nō correſpondet. ¶ Nil.n.m.

Repetitione & diſſolutum, vnde maior eſt vehementia ſermoni. ⁋Mori m.d.c. Magnam probat eſſe crudelitatem cũ ad mortẽ deducat. ⁋Nũc.u. Quãto amore afficiaſ probat qm̃ que tp̃e & lacerti qui ſua natura frigidi ſunt, & meſſores q aſſueti ſunt caloribus ferre aſtũ non pñt, ipſe cogatur in ſole ardentiſſimo, & quẽ ſolæ cicadæ perferant illius fugitiui veſtigia inqrere. ⁋Vmbras &.ſ.i. Vmbroſa frigora, ad q̃ in calore nos recipimus. ⁋Spineta, loca ſpinis denſa, vt dicimus a quercubus querceta, a pinu pineta, ab æſculis æſculeta, & ſic in multis aliis, a ſalicibus vero & roſis & violis, potius ſalicta roſaria & violaria dicimus. ſpinetum

At mecum[a] raucis tua dum veſtigia luſtro
Sole ſub ardenti reſonant arbuſta Cicadis.
Non ne fuit ſatius triſtis[b] Amaryllidis iras
Atq̃ ſuperba[c] pati faſtidia? nõ ne[d] Menalcam?
Quamuis ille niger quãuis tu candidus eſſes.
O formoſe[e] puer nimium ne crede[f] colori.
Alba[g] liguſtra cadunt Vacinia nigra leguntur.

SER a ⁋AT MEcum raucis tua dũ veſtigia luſtro ſole ſub ardenti reſonãt arbuſta cicadis. Ad ſi p.d. fuerit, erit hyperbatõ, vt ſit dũ tua luſtro veſtigia ad me arbuſta reſonãt cũ raucis cicadis, ſed meli⁹ eſt vt at cõiũctio ſit, & ita itelligam⁹, Theſtylis herbas tritas meſſorib⁹ parat, Veꝝ mecũ reſonãt arbuſta cũ raucis cicadis. b ⁋Triſtis Amaryllidis bñ addit triſtes (Plerũq̃.n. vt ait Terẽ. Amãtiũ iræ amoris, redintegratio eſt) vt verã irã oſtẽderet, nõ fictã illã q̃ aliqd gratiæ hẽre cõſueuit. Vñ Ora. Vrit grata ꝓteruitas. c ⁋Superba faſtidia, ex faſtidio.n. venit oĩs ſuperbia. d ⁋Nõne Menalcã: Tres dr̃ amaſſe Virgi. Alexandrũ quẽ donauit ei Pollio, & Cebetem puerum cũ Leria puella, quos a Mecœnate dicitur accepiſſe, vñ Volunt quidam per Amaryllida Leriam, per Menalcam Cebetem intelligi. e ⁋O formoſe puer, bñ dicit Donatus ſuſpendendum o, & ſic dicẽdũ, Formoſe puer, vt intelligamus per iram eũ aliud voluiſſe dicere, ſed i hæc verba ne Alexin offẽderet amoris neceſſitate cõpulſum. f ⁋Ne crede, ne cõfide. Saluſtius, Virtuti ſatis credebant, ideſt confidebant. g ⁋Alba liguſtra cadũt, & ruſtice, & amatorie ex florib⁹ facit cõparationem. Liguſtrũ aũt flos eſt cãdidiſſimus, ſed viliſſimus. Vacinia vero ſunt violæ. q̃s purpurei coloris eẽ manifeſtũ eſt.

ANT ⁋AT MECVM, Ordo eſt at dum veſtigia tua luſtro ſub ſole ardenti arbuſta mecũ reſonant cicadis raucis.i. ꝓpter cicadas vel cũ cicadis. ⁋Cicadis, cicadę oleas maxie amãt, vt minus vmbroſas loca n. frigidiora aſpernantur. quamobrẽ in opacis nemorib⁹ eſſe nequeunt, Ari. id ſcri. li. v. de aĩa plura etiam Pli. lib. xi. & Stra. lib. vi Ci. The. itẽ in vltima ait, Hic etiã graciles rapido ſub ſole cicadæ vocibus aſſiduis crepitabant æſtibus aptæ. ⁋Nõne fuit ſatius, q̃ amaryllida ꝓpter alex. reliq̃rit ſeſe arguit. ⁋Satius, melius. ⁋Superba ſa Faſtus ineſt pulchris, ſeqturq̃ ſuperbia

formã. Irriſuſ vultu dſpicit illa ſuo. Oui. infaſtis Menalcã ruſtici pueri nomẽ ⁋O formoſe, põt hic eſſe vocãdi aduerbiũ, ſz melius doloris interiectio. ⁋Crede cõfide. ⁋Liguſtra, liguſtꝝ arboris gen⁹ ẽ, ait.n. Pli. li. xvi. c. xxxi. liguſtra teſſeris vtiliſſima. Itẽ vacinia italię ĩ aucupiis ſata gallię ꝓ o ẽt purpurea tĩgẽdi cã ſuoꝝ veſtes. Intelligi ꝑt igr̃ liguſtrũ albos flores ꝓducẽ nulli rei idoneos. Vacinia vero nigros ſeu purpureosq ad tĩgẽdas veſtes legũt. Itẽ q̃q̃ li. xxiiii. iqt ſic, Liguſtrũ eadẽ arbor ẽ, quę ĩ oriẽte cyperos, ſuos ĩ Europa vſus hẽt. Liguſtrum Vacinia

CHR ⁋CICADIS, cicadarũ duo ſũt gña, Minores q̃ priæ ꝓueniũt, & nouiſſimæ peũt, ſũtq̃ mutæ q̃ canũt vocãſ achetæ, & q̃ miores ex iis dñr tetrigometrę. Nullę tñ canũt niſi mares, gẽtes oriẽtales, & ẽt pthi ꝗuſ opulẽti illis veſcũſ, vnũ ꝉ ex iis q̃ viuũt ſine ore ẽ p eo qdã aculea tũ ſiguis ſiſe, & h in pectore q̃ rore lãbũt pect⁹ ipm̃ fiſtuloſum, Hocq̃ canunt rore tm̃ viuũt ĩ vẽtre nil ẽ. Nullũ hñt ad excremẽta corpis foramẽ, ĩ agro rhegino ſilẽt oẽs. Vltra flumẽ ĩ locris canũt ꝉ Pli. ait Stra. Cũ flu. alex. rheginũ agrũ a locrẽſi diuidat q per vallẽ ꝓfundã curſuſ hẽt cicadę q̃ ĩ locroꝝ ripa verſanſ canoræ ſũt q̃ ĩ rhegio & mutę, nã a locrẽſi agro ripa eſt aprica, q̃ illarũ alas aridas, & corneas reddit, vñ aperte ſtridor emittiſ. In rhegino aũt multa vmbra efficit cicadas ita roſidas, vt allaꝝ pelliculas minime pandãt, Eſt apud Locros, Eunoni citharedi ſtatua q̃ inſidẽtẽ cythare cicadã hẽt. Nã cũ hic cũ Ariſtone rhegino ĩ pythioꝝ certamie de muſica certaret, & iter certãdũ chorda vna fracta defeciſſet, cicada ſupuolãs aſtitit, & ſupplemẽta vocis fecit. Ariſtoteles ĩ li. de aĩali. refert ĩ cephalenia ĩſula flumẽ eẽ, cuius altera ripa cicadaꝝ copiã hẽt altera oĩno nullã. So. aũt tradidit graniũ hui⁹ ſilẽtii cãm ſcripſiſſe, q̃ cũ obmurmurarẽt illi Her. qeſcẽti iuſſit de⁹ ne ſtreperẽt, itaq̃ cœptũ ex eo ſilẽtiũ ꝑmanet. ⁋Luſtro, oculis cũcta luſtrando circũſpicio,

do circūſpicio. ¶ Triſtis, pro triſtes, ab effectu q̄ mihi triſtitiā afferūt. ¶ Supba faſtidia, quia ex ſuperbia me faſtidit. ¶ Colori, pulchritudini, Eſt.n.pulchritudo recta ꝓportio mēbrorū decēti colore ſupinſuſa admonet igiť ne formæ cōſidat, qm̄ res illa caduca & momētanea eſt, Nā vt ait Sal. dignitas formæ aut morbo aut ætate deſloreſcit. ¶ Liguſtra. Pli. ſic ſcri. Nō niſi in aquoſis ꝓueniunt ſalices, alni, ppłi, Siler, liguſtra teſſeris vtiliſſima. Itē vacinia italiæ in aucupiis ſata, galliæ vero ēt tingendi eā ad ſeruorū veſtes. Columella in hortis ſic ait de liguſtro. Et nigro ꝑmixta liguſtro balſama. In quo loco vř pro herba poni liguſtrū, qđ ēt tenēt medici, apud quos liguſtrū herba ē q̄ violabilis maior dř, q̄ p ſepes, & macerias ſerpit, vel vt aliis pł; herba ē q̄ dř caprifoliū, alio loco idē Pli. ait. Liguſtrū eadē arbor ē cui⁹ acini ꝯ phthyriaſi; ſt efficaciſſimi. Ergo & herba & arbor erit, vt đ loto, & đ nōnullis aliis videm⁹.

Deſpectus tibi ſum nec quis ſim quęris Alexi,
Quam[a] diues pecoris niuei quā lactis abūdās.
Mille[b] meę ſiculis errant[c] in montibus Agnę.
Lac[d] mihi non ęſtate nouum nō frigore deſit.

SER a ¶ QVAM diues pecoris niuei. Tria ſūt qb⁹ amatores poſſunt placere, diuitiis, pulchritudine, cātilena, qbus oībus ſe valere cōmemorat. Et multi ſm Homerū q ait, καὶ γάλα λευκὸν legunt, niuei q̄ lactis, ſed melius eſt q̄ diues pecoris niuei. Nā cādidæ oues in ingēti ſunt precio. Vnde in georgicis legimus, Continuoq; greges villis lege mollibus albos. Itē alibi, Munere ſi niueo lanæ ſi credere dignū eſt. b ¶ Mille meæ ſiculis errant in montibus agnæ. Theocritus.

ἀλλ᾽ οὗτος τοιοῦτος ἐὼν βότα χίλια βόσκω.

c ¶ Errāt aūt, cū ſecuritate paſcūtur, & quod ait agnas, & a ſexu & ab ætate laudauit. nā ex fœmineo ſexu ī pecoribus copioſior poſſeſſio ꝓuenit. d ¶ Lac mihi non ęſtate nouū, nō frigore deſit. multo melius q̄ Theocrit⁹. Ille. n. ait, τυρὸς δ᾽ οὐ λείπει μ᾽ οὔτ᾽ ἐν θέρει οὔτ᾽ ἐν ὀπώρᾳ οὐ χειμῶνος ἄκρῳ. Sed caſeus ſeruari pōt, nō mir͞ eſt ſi quouis tempore qs hēat caſeū Hoc vero laudabile eſt ſi qs habeat lac nouū.i. coloſtrū, qđ neutri generis eſt, nā fœminini eſſe penitus non pōt. Sane hūc verſum male diſtinguēs Virgilio maſtix vituperat, Lac mihi nō ęſtate nouū, non frigore deſit.i. ſemper mihi deeſt.

ANT ¶ DESPECTVS tibi ſum. Tertia ecloga Theocritus ſcribit, Cara amarylli aīo ſemp gratiſſimo nr̄o Cur miſer͞ viridi latitās formoſa ſub antro Me fugis & vocitas tu me non āplius vnq̄. Nimirū tibi deſpectus ſum meque peroſa es. ¶ Nec qs ſim, legēdū eſt q non qs. ¶ Quā diues, a tribus ſe laudat, diuitiis, cātu, forma his.n.rebus pōt allici amor. ¶ Pecoris niuei, color enim albus, vt etiam ſcribit Columella lib. viii. tum optimus eſt, tum etiā vtiliſſimus, qđ ex eo plurimi fiunt. ¶ Lac mihi non æſtate nouum, indicat ſuas oues optimas eſſe, adeo quod nec ęſtate nec hyeme corrugātur. Nam inquit Collumella lib. viii. Id pec⁹ frigoris ipatientiſſimū ē, nec min⁹ æſtui vaporis. ¶ Lac nouū.i. recēs, itelligit n illud de quo Varro li.ii. ſic ait, A mulgēdo atq; ortu optimū eſt, id qđ neq; lōge abeſt a mulſa, neq; a partu cōtinuo eſt ſumptū. Id aūt dixit pp Coloſtrā quæ mala eſt, de qua quidem Columel. lib. viii. ſic ait, Agnus aūt quum eſt editus erigi dř, atq; vberibus admoueri tum eius deductū os preſſis humectare papillis, vt cōdiſcat maternum trahere alimentum, ſed priuſq̄ hoc fiat exiguum emulgēdū eſt, ꝙ paſtores coloſtrā vocāt, ea niſi aliquatenus emittiť, nocet agno. Deſit ita legēdū eſt, nō de ſit p ſ ſed p f deſit.

CHR ¶ DESPECTVS tibi ſum, Iuſtiſſima q̄rela qđ antea deſpiciat q̄ q ſit quæſiuerit, ꝙ recti eſt, ſed animi iam ꝑturbati. ¶ Diues, Et genitiuo iungitur, vt hic, & ablatiuo. Hora. Diues agris diues poſitis in fœnore numis. ¶ Pecoris, Quicqđ humana effigie caret dicim⁹ pecus, pecudē vero de inſectis dicere nō videmur, Cū dicimus beſtia crudelitatem videmur exprimere, Cum vero beluas magnitudinē, & quaſi monſtruoſitatem. Feras opponimus cicurib⁹. ¶ Mille. ſ. enim fuit apud Priſcos. Varro. in. xviii humanaꝝ, ad Romuli initium plus mille, & centum annorum eſt. Item Cicero Milone in quo fundo illius inſanas ſubſtructiones mille hominū verſabať. ¶ Lac nouum.i. recens, & nuper emunctum, & qđ nō ſit iam coagulatū, & ſale conditū. Non aūt intellexit nouū.i. primū illud qđ a fœtu ꝓuenit, quā coloſtrā in fœminino genere dixit Plautus. Mea coloſtra, meus melliculus caſeus. Et Columella ait de lacte ſcribens, Exiguum emulgendū eſt qđ paſtores coloſtrā vocāt. Ea niſi aliquatenus emittitur nocet agno. Ergo non lac nouum eſt coloſtrū, ſed vt Pli ait. Spongioſa denſitas lactis a partu. Lac igitur cōueniēs cibus eſt īfanti, qa eſt ſimile mēſtruo ſanguini, quo ī vtero

Antiope in vinculis cõiiceretur. Sed iuppiter calamitatẽ cõmiſeratus eã ſoluit, illa in cithe ronẽ mõtẽ aufugit, vbi filios quos dixi pepit q expoſiti a paſtore nutriti ſunt zetus aũt cũ adoleuiſſet, Dircẽ tauro alligauit, a quo tracta diſcerptaq, ẽ, & tãdẽ i fontẽ ſui nois imuta ta Plutar. in li. de muſica refert Heraclide auctore Amphionẽ thebanũ, quẽ Antiope Ioui pepit pmũ a Ioue pře ethareticã poeſiȝ edoctũ fuiſſe. Idq pbat ex iis q̃ in ſyriõe de ſacris ar giuoꝝ, & poetis & muſicis ſcripta ſunt, Pli aũt vbi de reꝝ iuẽtoribus tribuit muſice iuẽtio nẽ, & lydios modulos Amphiõi. Dirceus, thebanus a dirce fonte qa Dircæ i eũ ꝯuerſa no mẽ hũit. Hora. Mlta dircæũ, leuat aura cygnũ. i. Pidaꝝ vatẽ. Aracyntho, hic mõs, vt ſcri bit pli. in. iiii. eſt i Arcanania Daphnis, vt ſupra dixi, filius fuit Mercurii ex nympha paſto rali vitæ deditus, q̃ propter ſi quẽ excellẽtiorẽ paſtorẽ iducũt poetæ, eũ Daphni appellant. Aracin thus.

Iudice^a te metuam ſi nunq̃ fallit^b imago.
O tantum libeat mecũ tibi^c ſordida rura^d
Atq; humiles habitare caſas, & figer^e Ceruos,
Hędorũq; gregem viridi^f cõpellere Hibiſco.
Mecũ vna in ſiluis imitabere^g Pana canendo.
Pan primus calamos cęra coniungere plures
Inſtituit. Pan curat oues: ouiũq; magiſtros

SER. a SI NVNQ̃ fallit imago, Nul la. n. res ita deci pit queadmodũ imago, naȝ & in ſpeculo cõtraria oſtẽdit vniuerſa, & i aq; remũ inte grũ q̃ſi fractũ vi dem⁹ qd ẽt Cic. in tuſc. pieni⁹ docet. b Iudice te metuã, ac ſi diceret qui meã deſpicis pulchritudinem. c Tibi ſordida rura, vtinã libeat tibi mecũ hitaſ. d Rura tibi ſordida. i. q̃ tu putas ſordi da, nã tibi bis accipim⁹. Sane meli⁹ habito illã rẽ q̃ habito i illa re dicimus. Nã ẽt prin cipalitas hui⁹ verbi frequẽtatiui accuſatiuũ regit, vt habeo illã rẽ, inde fit habito illam rẽ, nõ in illa re, vt habitare caſas. e Figere ceruos, aut furcas quæ figunſ ad caſæ ſuſtẽta tionẽ, quæ dictæ cerui ad ſimilitudinẽ cor nuũ ceruinoꝝ, Aut qd melius eſt. Figere cer uos. i. venari, & iaculari intelligamus, vt ma gis ad voluptatẽ eũ q̃ ad laborẽ inuitare vi deaſ. f Viridi ibiſco, ad hibiſcũ cõpellere i. a lacte depulſos. Hibiſcus aũt genus ẽ her bæ, & ſic dixit hibiſco, vt It clamor celo. i. ad cælũ. g Imitabere pana canẽdo, exẽplo numinis in agris mecũ poteris canere. Naȝ Pan deus eſt ruſticus in naturæ ſimilitudinẽ formatus, vnde & Pan dictus ẽ. i. omne. Ha bet enim cornua in radioꝝ Solis, & cornuũ Lunæ ſimilitudinẽ. Rubet eius facies ad ęthe ris imitationẽ. In pectore nebridẽ hẽt ſtella tã ad ſtellaꝝ imaginẽ. Pars eius iferior hiſpi da eſt pp arbores, virgulta, feras. Caprinos pedes hẽt, vt oſtẽdat terræ ſoliditatẽ. Fiſtulã ſeptẽ calamoꝝ hẽt ppter harmoniã cæli, in qua ſeptẽ ſoni ſunt, vt diximus in æneide, Septẽ diſcrimina vocũ. ϱάβδον hẽt, ideſt pedũ ppter annũ q in ſe reccurrit, qa hic to tius naturæ deus eſt, a poetis ſingiſ cũ amo re deo luctatus, & ab eo victus, qa vt legi mus, O ia vincit amor, ego Pan ſecundũ fa bulas amaſſe Syringã nymphã dicif, quam

cũ ſeqreſ, illa ipſo rato terre auxi lio in calamũ cõ uerſa eſt, quẽ Pã ad ſolatiũ amo ris icidit & ſibi fi ſtulaȝ fecit. Sane ſciẽdũ Pana. pa. hře accentũ, græ ca. n. monoſylla ba q̃ ad nos trãſeunt creſcunt in obliqs caſi bus, & in genitiuo & i datiuo ſingularib⁹ vl timæ ſyllabæ accentũ dant, vt panos pani, Lyncos lynci, plurales etiã iſti duo hñt accẽ tum, licet ad nos tranſire non poſſint.

ANT. SI NVNQ̃ fallit imago. Id dixit, qa vera imago vix apparere põt in aqs. Vnde vt ẽt Alexãder aphrodiſeus in proble. ſcribit. Nũ mus & pomũ in aqua maiora q̃ ſint viden tur, q adiũcta ipſis aqua eoꝝ recipit colorẽ, aſpectũq; decipit, vtpote quæ maiora videã tur &c. O tãtũ libeat optãdi aduerbium. Tibi ſordida, quæ tu ſordida putas. Hibi ſco, paſtinacæ ſimile hibiſcuȝ oſſibus fractis medeſ, folia ex aqua pota aluum ſoluit. Pli nius lib. xx. Pan primus. Ab exẽplo conaſ allicere puerũ ad fiſtulæ gratiã. Pan autem, vt Herodotus libro ſecũdo ſcribit e penelo pe, & Mercurio genitus dicif a græcis, vole bant aũt per ipſum pana vniuerſæ ſubſtan tie materialis dominatorem ſignificari, de quo late Macro. lib. primo ſat. Fiſtulam vero Pan primus inuenit teſte etiã Plinio lib. vii. Meminit, itẽ Ouid. libro primo metha.

CHR. SORDIDa tibi. i. quæ tibi ſordẽt. Nã mř tis amœna, voluptuoſaq; ſũt, ergo repetebis tibi, & ſit, libeat tibi, & ſordida tibi. Nõ eniȝ vitupat rẽ ad q̃ pueꝝ allicere cupit, ſed dixit ſordida tibi, qſi admirabũdus q ſorderent. Caſas, Minores ſũt q̃ dom⁹, & q̃ facile ma le ſuffultæ cadere poſſint. Hibiſco, In neu tro genere poſuit Pli. Ei⁹ verba hæc ſunt Hi biſco a paſtinaca gracilitate differt. Dãnatũ in cibo, ſed medicinæ vtile. Pana, pan ſm fabulas natus eſt ex Demogorgone atq; ex

chao vna cū trib⁹ parcis, quę Demogorgon cū cæteris aptior videref, domui pfecit illiq parcas ſorores dediſſe qs dedit Demogorgonē æternū itelligit deū, q chaon. i. elemētorū cōfuſionē diſtinxit, & i ordinē in quo nūc ſunt redigit, ac vīm q̄dā nām nātas nři vocāt rebus oībus īdidit, q̄ cūcta fierēt, creſcerētq: Hūc pana appellarūt ab eo qđ eſt πᾶν. i. oē, qa de iuſſu oīa inde ſūt pp quā rē nāx deū illū dixerūt. Aſſunt tibi tres pcæ, qa cūcta q̄ elementis cōſtāt oriunf, creſcūt, atq itereūt. Effigiē hui⁹ dei pulcherrie Ser. expmit, Certauit cū amore, & ab eo vict⁹, qa nā, nāta q̄ſtati a pria cāpducta eū ſuo ope delectaref, dict⁹ ē ab amore deuict⁹. Dict⁹ eſt ēt amaſſe ſyrigā. i. harmoniā, qa nihil facit nā ſine harmonia & pportōe. Hūc deū in ſūmo honore apdęgyptios hitū Diodo. ſcribit. Cū & in oīb⁹ ſuis tēplis ſtatuas poſuiſſent. Et ſm Thebē vrbē ędificaſſent quā chemō (Id. n. ē vrbs) Panos appellarūt. Et cū priapo ſacra faciūt pp illud mēbrū. Vñ & ort⁹ oīum aīaliū Pana pp eandē cāſ veluti naturæ deū colūt. Euſebi⁹ aūt de pparatiōe euāgelica ait, Pana vniuerſi ſymbolū obtinere. Nā quod alibi dicit de morte panos, alia ratio eſt. neq huic loco quadrat.

Nec^a te pœniteat calamo triuiſſe labellum^b.
Hęc eadē vt ſciret, qd^c nō faciebat Amyntas:
Eſt mihi diſparibus^d ſeptem cōpacta^e cicutis^f
Fiſtula Damoetas dono mihi quā dedit olim
Et dixit^g moriēs te nūc habet iſta ſecundum.
Dixit Damoetas, inuidit ſtultus Amyntas.

SER. a ¶ NEC TE pœniteat calamo triuiſſe labellū, ñ tibi paꝝ videaf. Te rē. At. n qtuꝫ hic opis fiat non pœnitet. i. paꝝ vr. Et notādū pœniteat triuiſſe, pteritū p pñti poſitū vſurpatiue, qđ ī ecfectiuis licenter fit vbi pñs nō īuenif, vt Quāq aius meminiſſe horret. b ¶ Labellū, Inaniſſimā qdā tētāt facē diſcretionē, vt viroꝝ labra, mulieꝝ labia dicanf. c ¶ Quid ñ faciebat amyntas: Queādmodū mihi nō obſeq̄baf, & ex affectu alteri⁹ hūc cogit. d ¶ Diſparib⁹ ſeptē cōpacta cicutis, ineq̄lib⁹ cānis, nā & harmonia ineq̄lis ē. e ¶ Cicuta āt ē ſpatiū, qđ ē inter cānaꝝ nodos. f ¶ Cōpacta, piūcta, vt Turri cōpactis trabib⁹ quā eduxerat ipſe. g ¶ Et dixit moriēs te nūc hēt iſta ſm, Cōmēdat mun⁹, & ex eo qđ ei hēditariū datū ē, & ex eo qđ inuidiā meruit. Nā res optīæ & difficile donanf a viuis & acceptę facile merenf īuidiā.

ANT. ¶ POENITEAT. i. pigeat vel tedeat. Terē. in phor. Noſtri noſmet pœnitet amyntas, ab vltia Theocriti nomē ſumpſit Maro, eſt. n. ibi tres comites gelidas ibamus alētis ad vndas, Eucritus, Hic ſimilis mecū formoſus amyntas. ¶ Eſt mihi, laudat munus quo facilius attrahat pueꝝ. ¶ Compacta, coniuncta. ¶ Damœtas, paſtoris nomē a ſexta Theocriti ſumptum eſt. n. illic, Compulerant pecudes daphnis formoſus ī vnum, damœtaſq, ambo dulces emittere cantus edocti.

CHR. Calamus ¶ CALAMO, græcū eſt, pprie gracilis harūdo qūis p ſegetis culmie capiaf, qa ī illis internodia caua ſunt, vt ī calamis, puto harūdinē veluti genus eſſe cuius duæ ſunt ſpēs Calamus q gracilior, & cāna q̄ craſſior, Ait enim Pli. Nā in india illis ē arborea amplitudo qualē vulgo ī tēplis videm⁹. Nauigioꝝ vicē pſtant ſingla internodia pncipatū tenēt harūdines belli paciſq experimētis neceſſariæ, atq ēt in delitiis gratæ, Tegulo. n. caꝝ dom⁹ ſuas ſeptētrionales opiunt. In reliquo orbe, & cameras læuiſſime ſuſpēdunt, chartiſq ſeruiunt calami ægyptii maxie cognatione quadā papyri, pbatiores tñ gnidii, & q in aſia circa anęticū lacū naſcunf. Ex coma illarū caupones pro pluma ſtrata replent. Orīetales populi pro miſſilibus vtunf, his ſoles obūbrant pp hoc dies ſerenos optāt, ventos odere, & imbres qui inter illos pacem eſſe cogunt. Vtunf his ſpiculis. Ætiopes, Ægyptii, Indi, Arabes, ſcythæ, Bactræ, Sarmatæ, & omnes parthorū populi. præcipuus hic vſus in creta. Sed tñ nullus ſagittis aptior calamus, quā his q in Rheno bononieſi amne gignitur, cui plurima eſt medulla, pōduſq & cōtra flatus peruicax. Creticus tñ lōgiſſimus eſt internodiis eſtq illi obſequium quo libeat flecti calefacto. Eſt itidem alius calamus totus concauus quem Syringam vocant vtiliſſimus fiſtulis, qm nihil eſt ei neq cartilaginis neq carnis, Eſt Orchomenius continuo foramine, peruius quē auleticon vocant hæc tibiis vtilior, fiſtulis ille. Quapropter finxerūt pana ſyringem amaſſe qui in ſyringa harūdinem conuerſa ſit, qm ex ea harundine primus fiſtulā inuenit teſte etiā Pli. ¶ Eſt mihi diſparibus, Cōmendauerat ſe a diuitiis, a muſica, a pulchritudine, inuitauerat ad amœnitatem ruris, in quo etiam ſit pan. Nunc offert donū quod laudat ab auctore. ¶ Donauerat, ideſt Damœtas, & ita donauit, vt nemo añ illū id habuerit. Quod autē donum pulchrum fuerit oſtenditur ex inuidia amyntæ. Syringo

¶ PRÆTEREA

SER. a ¶PRÆTEREA duo nec tuta mihi valle repti, cōmēdat a difficultate, ſic iu prio, Reliqas troia ex ardēte receptas. f ¶Sparſis etiā nūc pellib⁹ albo, q hūt adhuc maculas a prima ætate veniētes. Acceſſu.n. tpis mutāt colorē & eoru ma culę, eē gratiæ mi noris incipiūt: er go dicit ſeruo ti bi capreolos, qui adhuc ſunt pelli bus albo aſpſis. c ¶Quos etiā nūc tibi ſeruo.i. quos adhuc tibi ſeruo, ſicet roger a Teſtyli amica, que hos a me cupit abducere. d ¶Sic-

Nō tibi ſeruabo poſt hæc ingrata capellam Menenis hāc dudū tētauit Enthaeis a me ſū mere pulchra decenſq; cōis, & ſuſca colore. Donaboq; illi poſtq; tu ſpernis amores Dura meos certalq; tuū me ludere amātē ¶Tibi lilia, conaſ plu rib⁹ modis illum allicē cū & niphę ſibi obſequantur. ¶Calathis, calathos greca vox ē, vt ēt Feſt. ait latini dīnt qſillū. ¶Nais, aqua nympha nao. enim fluo ē. ¶Pallētes violas. Pli. lib. xxi. c. vi. & c. xl. ſcribit violarū eē plura gña, Nais Nao

Preterea^a duo nec tuta mihi valle teperti
Capreoli ſparſis^b etiam nunc pellibus albo,
Bina die ſiccant^c ouis vbera, quos^c tibi ſeruo
Iam pridē a me illos abducere Theſtylis orat^e
Et faciet^f, qm̄ ſordent tibi munera noſtra.
Huc ades^g o ſormoſe Puer tibi lilia plenis.
Ecce ferunt nymphę calathis, tibi cādida^h Nais
Pallentes^i Violas, & ſumma Papauera carpens
Narciſſum, & florē iungit bene olētis anethi:
Tum Caſia^k, atq; aliis intexēs ſuauibus herbis

cāt, fugūt. e ¶Orat abducere, orat vt abducat, & figuratū eſt, vt donat hīc.i. donat vt hēat. f ¶Et faciet, noluit dicere & faciā, ne quē amabat offenderet, ſi ſe velle alteri dare mun⁹ diceret, qđ ei pauerat. g ¶Huc ades o ſormoſe puer, tibi lilia plenis Ecce ferunt nymphę calathis. Tm̄ honoris hēt puero. vt ei dicat ēt numina obſecutura. Sane calath⁹ græcū eſt, nā latine quaſillū dr̄. Cicero i phi lippicis. Ac vero ſter quaſilla pēdaſ aurum. h ¶Cādida, nais, vel pulchra, vel dea. Nā dii vmbris ꝯtrarii ſunt, qs nigras eē ꝯſtat, Hinc eſt Cādidus inſuetū miratur limē olympi. i ¶Pallētes violas, amātium tinctas colore. Oratius. Et tinctus viola pallor amātiū. Vñ nō ꝑter affectionē amātis eos flores nymphas dicit offerre, q ſunt amātib⁹ ſīles. Sane Papauer, Narciſus, Aneth⁹ pulcherrimi pueri fuerūt, qui in flores ſuop noīū verſi ſunt quos ei offerendo, quaſi admonet, ne ipſe ēt tale aliqd vnq̃ ex amore patiaſ. K ¶Tum caſia herba ſuauiſſimi odoris, vt ſequētia īdicāt, quā gręci caſiā dicunt, & ſic dictū eſt, Tū caſia atq; aliis intexens ſuauibus herbis, vt in Saluſtio. Leonē atq; alias feras.

PRO. ¶NARCISSVS, flos acuſila⁹ refert a Narciſſo Amaranthi q fuit Erechtheis ex inſula euboea itereptus ab epope, ex cruore eius, flores, qui nomē eius acceperūt ꝑcreati, a pl ctore narciſſi florib⁹ Erinyas.i. furias ꝑmas eē coronatas, aiūt pallas qs ꝯdidit arces. Ab haſtæ q̄ſſatione dicta.i. vibratione, q fit bel licoſa. πάλλειν.n. quatere vocāt greci. Hęc primū ædificationū vſum inueniſſe dr̄.

ANT. ¶BINA die ſiccāt, Theocritus quoq; ait in iii. Binos lactifero que nūc alit vbere fœtus

ſunt.n. purpureæ luteæ albæ. Purpureæ crapulā & grauedines capitis īpoſitis coronis olfactuq; diſcutiūt. ¶Narciſſu, narciſſi duo gña. Vnū purpureo flor, alterū herbaceū ner uis inimicū caput grauās, & a narce narciſſū dcm̄, nō a fabuloſo puero. Pli. li. xxi. ſeri Narce āt torpedo dr̄. narceo abſtupefacio. ¶Papauera. Fuiſſe papauera i honore apđ Romanos ſp īdicio ē. Tarqni⁹ ſupbus q legatis a filio miſſis decutiēdo papauera in horto altiſſima, ſanū illud rāſum hac facti ambage reddidit Pli. li. b. xix. ¶Caſia, Caſię duo gña, alia.n. cādida alia nigra ¶Cādida magis ſe humi ſpergit, odorataq; ē, nigra odor caret. Ambo florēt poſt ęqnoctiū autūni, & multū deniq; tpis florent auctor eſt Theophraſt⁹ li. vi. de ſuffructicib⁹ & herbis. Amplitudo fruticis triū cubitop inqt Pli. li. xii. nā caſia frutex ē. ¶Intexēt, Theocrit⁹ itē in tertia Cingā mea tpa ſtis pallētis violę, ac multū redolētis anethi. Atq; roſis, aliiſq; intextis ſuauib⁹ herbis ¶Tū caſia, ordo eſt. ¶Tū.i. ꝑterea caſia atq; aliis ſuauib⁹ herbis ītexēs vacia mollia pigit ea caltha luteola. Narciſ ſus Narce Narceq

¶PRÆTEREA duo, Et hoc ēt mun⁹ cōmēdat. prio a nūero q duo ſint, deide a diſ ficultate q capti ſint ī valle, in q a feris imineāt picula poſtremo ab ętate. Ac demū q ſine ſūptu alanſ, qđ ouis vbera exhauriant. Cōmēdat q hmōi ſint q cupiunſ & cupianſ ēt ab ea quā ipe amarit, & tñ q̄uis bia ouia vbera ī illis aſſumat q̄uis ab amica muliere aſſiduis ꝑcibus petanſ. tñ illos ſibi ſeruat, & ſi dabunſ Theſtyli ñ erit qa illā ꝑponat: ſed qa ipe ſua mūera faſtidiat, vt ſic & illi amiſ tendi timorē incutiat, & ſi odiū nō pariet. CHR.

Mollia[a] luteola pingit Vacinia Caltha.
Ipſe ego cana[b] legã tenera lanugine Mala.
Caſtaneaſq́[c] nuces, mea[d] q̃s amaryllis Amabat.
Addã cęrea[e] prũa, & honos[f] erit huic q̃q; Po-
Et vos o Lauri[g] carpã, & te ꝓxima[h] Myrte (mo
Sic poſite,[i] q̃m ſuaueis miſcetis odores.
Ruſticꝰ[k] es corydõ, nec munera curat Alexis:
Nec ſi muneribus certes, concedet Iolas[l].
Eheu[m] q̃d volui miſero mihi, floribus[n] Auſtrũ.
Perditus, & liq̃dis immiſi fontibus[o] Apros.

SER. a ℭ MOLLIA luteola pĩgit vacinia caltha, mollia vicinia pingit.i.cõponit de caltha luteola. Nã niſi luteola ſeptius ſit caſus nõ ſtat verſus. Mollia ãt tactꝰ plumei.ſ. & hoc dicẽs ex coloꝝ diuerſitate q̃rit ornatũ. b ℉ Cana legam tenera lanugine mala, mala dicit cydonia, q̃ lanuginis plẽa ſit ſed nõ ꝑter obliq̃tatẽ. Nã vt ĩ ęneide diximus apud cretẽſes iſ amięgenus iuuenibꝰ fuerat non amatos fuiſſe, & verecunde rẽ inhoneſtã ſupprimit, quam Theocritꝰ aperte cõmemorat. c ℉ Caſtaneaſq; nuces bĩ ſpẽm addidit. Nã nuces dñr oĩa tecta corio duriore, vt auellanæ, amygdalæ, iuglandes, caſtaneæ, ſicut e contra dñr poma oĩa molliora. d ℉ Mea q̃s Amaryllis amabat, ne eas viles exiſtimes, q̃s Amaryllis ẽ amar̃ dignata, Nã apd illã ĩ ĩgẽti fuerũt honor̃. e ℉ Cęrea prũ.i. aut cęrei coloris, aut mollia. Ora. Cęrea Telephi laudat brachia. f ℉ Honos erit huic quoq; pomo, ſi a te dilectũ fuerit, ſicut caſtaneę i honor̃ fuerũt amatę Amaryllidi. g ℉ O lauri, lʒ Ora. dixerit, ſub lauru mea, Meliꝰ tñ eſt iuxta ſcdam formã iflecti. Nã Meliꝰ ſonat. h ℉ Proxia myrte, vel vicĩa lauro, vl̃ ad odorem ꝓxima Põt.n. vtrũq; intelligi. i ℉ Sic poſitæ q̃m ſuaues miſcetis odores, q̃m permixtione vr̃a ſuauẽ odorẽ creatis. K ℉ Ruſticꝰ es Cory. arguit ſe ſtultitiæ, q̃d eũ ſe ſpat placare mũeribus, q põt hr̃e meliora, nã ſupra ait, Delitias dñi. l ℉ Iolas, vl̃ ditior amator, vel eius dñs. m ℉ Eheu q̃d volui miſero mihi: quo mõ cũ diſcedet dicit. quẽ ſupra cũ eo dixiſſ ñ fuiſſe: Nã ait ſolꝰ mõtibꝰ & ſiluis, ſed rõne ñ caſt. Epicurei.n. dñt, q̃d ẽt Cicero tractat geminã eẽ voluptatẽ, vnã q̃ pcipit, & alterã imagĩariã.ſ. eã q̃ naſcit ex cogitatõe. Vñ ita debemꝰ accipe hũc vſũ p cogitatiões illa imagĩaria voluptateq̃ & cernẽ & alloq videbat abſẽtẽ. ſʒ poſtq̃ obiurgatiõe ſua ĩ nãlem prudẽtiã ẽ reuerſus caruit vtiq; illa imaginaria voluptate, vbi nũc ſibi ſe obfuiſſe dicit p hãc rõcinatiões, Ruſticꝰ es corydõ, nec mũera curat Alexis, Nec ſi mũeribꝰ certes ꝯcedet

ANT, Iolas. n ℉ Floribꝰ auſtrũ, quo facilius areſcũt. Vacinia o ℉ Fõtibꝰ aps, q puros fõtes cœnoſos efficiũt.

ℭ VACINIA, flores nigros ſeu purpureos. de q̃bꝰ ſupra. ℉ Mollia, ãt iucũda. ℉ Luteola.ſ. ruffa ẽ.n. luteꝰ color ruffꝰ dilucidior vñ ei q̃q; nomẽ eẽ fcm̃ vr̃ ab luce ſ. auctor ẽ Cel. li. 11. c. xxxvi. Et Pli. li. xxi. inq̃t. Lutei video honorẽ antiq̃ſſimũ ĩ nuptialibꝰ flãmeis totũ fœminis conceſſũ. Luteus Color

Caltha ℉ Caltha, viole genus eſt cuius folia olẽt, nõ flores. vt Plin. lib. xxi. c. vi.

Cana Mala ℉ Cana mala, cotonea intelligit, q̃ gręci cydõea vocãt, ex Creta ĩſula aduecta plura coꝝ gñia, chryſomella ĩ ciſuris diſticta color̃ ad aurũ ĩclinato, q̃ cãdidiora nr̃atia cognomĩata odoris p̃ſtãtiſſimi, auctor Pli. li. xv. ℉ Caſtãeaſq; nuces, nuces vocamꝰ & caſtaneas inq̃t Pli. li. xv. q̃q̃ accõmodatiores glãdiũ gñi. Sardibꝰ eæ ꝓuenere primũ hec ille. Q̃uo ãt & mala & nuces differãt legito Mac. li. iii. ſat. Cærea pruna, Prunoꝝ ĩgẽs turba inq̃t Pli. li. xv. ſunt ãt & nigra, atq; laudatiora Ceria atq; purpurea ſed prũa oĩa poſt Catonẽ cœpiſſe mãifeſtũ eſt. Pruno rum genera

℉ Erit, ſi tibi placuerit.ſ. nã a te capiet auctẽ. Vñ Pli. li. xiiii. de vinis gñoſis Italiæ inq̃t. Ex alia vacinia Vrbis Veliternã priuernatiaq; (nã q̃d Signię naſcit aucte nimia ꝯtinẽdę vtile aluo iter medicañta nũerat) q̃rtũ curriculũ publicis epulis obtinuẽ a Diuo Iulio. Is.n. primꝰ auctem iis tribuit, vt epiſtolis eiꝰ apparet. Veliterna Vina

℉ Et te ꝓxia myrte, Proxia vl̃ ad odorẽ rettulit, vl̃ q̃a curru quoq; triũphãtes myrtea corõa vſi ſunt, ſicut & laurea & Marcꝰ Valeriꝰ duobꝰ coronis vtebat laurea & myrtea, lege Pli. li. xv. ℉ Ruſticꝰ es corydõ, ſeipm ignauiæ arguit, cũ aduertat meliora alexim ab altero accipe poſſe. ℉ Iolas, Pollio, intelligit pueri dñs, nã vti puero et ſibi mutauit nomẽ ita & pollioni. ℉ Eheu q̃d vo. pœnitet eũ iã ĩcepti amoris. ℉ Foribus auſtrũ, auſtro.n. flores ſoluunt, zephyro ſiũt, humidꝰ.n. grauiſq; auſter ẽ, vt phi. ſcribit li. viii. de aĩalibꝰ. ℉ Apros, q̃bus q̃dã ĩ luto volutatio grata ẽ.

CHR. ℭ CaSTAneaſq; nu.i. eam ſpẽm nucis q̃ caſtaneæ dñr. De his Pli. caſtaneas ẽt nuces vocamus, q̃uis glãdiũ gñi accommodatiores ſint. Sardibꝰ hæ prĩo veneret, vñ græci ſardianos balanos appellabunt. Macrobiꝰ ait, ex auctoritate Oppii eas heracleoticas vocaui, de nucũ gñibus dicemus alibi. ℉ Ruſticus,
arguit

arguit ſeipſum, & ait ruſticus es, ſcilicet non ſolum qa ſis natus ruri. Nam hoc oẽs ſaciunt, ſed quia iudicium. ſ tibi ruſticanum & inſulſum eſt, Nam putas poſſe illũ capi tuis muneribus, cũ neq; donis moueat, & ſi moueatur, hẽt alium ditiorem te qui te facile in dandis muneribus vincat. Auſtrũ, quo ſlante flores decutiuntur, & ſpes pomorũ perit. Quid volui, Damnat ſtultitiã ſuã qui deterrimũ ſumpſerit conſilium. Fontibus aprum, prouerbiũ ruſticarium quo exprimitur ſtultitia eorum, qui ſuis rebus perniciem immittunt.

Que[a] fugis ah demẽs: hitarũt[b] dii quoq; ſiluas
Dardaniuſq; Paris. Pallas[c] qs cõdidit arces
Ipſa colat nobis placeant ante omnia ſiluę.
Torua[d] Leęna[e] Lupũ ſeqt Lupus ipe capellã
Florentẽ Cytiſum ſequitur laſciua capella.
Te corydõ[f] o alexi. trahit[g] ſua quẽq; voluptas
Aſpice aratra[h] iugo referunt ſuſpẽſa Iuuenci.
Et Sol[i] creſcẽteis decedẽs duplicat[k] vmbras.
Me tñ[l] vrit amor. qs enim modus adſit amori.
Ah Corydõ Corydõ quę[m] te dementia cepit:
Semiputata[n] tibi frõdola Vitis in Vlmo eſt.
Qui[o] tu aliqd faltẽ potius quorũ[p] idiget vſus
Viminibus molliq; paras detexere[q] Iunco:
Inuenies[r] alium ſi te hic faſtidit alexis.

SER. QVEM FVgis ah demens: Iterũ per phantaſiã qſi ad pñtem loqtur & qſi ille dixiſſet ſiluas, hic infert. b Habitarũt dii quoq; ſiluas Dardaniuſq; Paris, Et paris hitauit ſiluas, q de dearum pulchritudine iudicauit. c Palas qs cõdidit arces. Ipſa colat, iõ dea artium Minerua dicitur quia d capite Iouis nata ẽ, ſed quia dea eſt artium & ingenii, ideo iſta finguntur. Nihil enim eſt excellentius ingenio, quippe quo reguntur vniuerſa. d Torua leæna lupum, Theocriti ſunt iſti verſus, & bene ſe reuocat ad ruſticas comparationes, Pene enim fuerat ilapſus dicendo, Palas quas condidit arces. e Leæna autem, dictum eſt ſicut dracæna, & quod ait, Torua leæna lupum ſequitur, verum eſt. Nam neceſſe eſt vt veniente Lupo aduentus agno ſcatur leonis. f Te Corydon o Alexi, Dono a Antibacchius eſt, ſed o breuis ſit, qa vocalis vocalem ſequitur, ſic Hom.
πλάγχθη ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν.
g Trahit ſua quenq; voluptas, Notatur a criticis q hanc ſententiam dederit ruſtico ſupra bucolici carminis legem, aut poſſibilitatem. h Aratra iugo referunt ſuſpenſa iuuenci, Horatius, Videre feſſos vomerem verſum boues collo trahentes languido. & hoc vult dicere, omnia excepto amore finiuntur. i Sol creſcentes decedens duplicat vmbras, variauit, Naʒ ait ſupra, Maioreſq; cadunt altis de montibus vmbræ. K Duplicat autem, auget. Saluſtius, Et Marius victus duplicauerat bellum. l Me tamen vrit amor, cum iam calor ſit ſolis exhauſtus. m Quæ te dementia cepit: ideſt cur amoribus vacas, cum multa ſint quæ debes in agro perficere: n Semiputata tibi frondola vitis in vlmo eſt plus eſt q̃ ſi imputata diceret Tolerabili⁹ eſt n. nõ incipere aliqd q̃ incepta deſerere. Hic ẽ illud in primo, Me ne icepto deſiſtere victã: Itẽ i georgicis, Atq; ope in medio defixa reliqt aratra. Sane geminã arguit negligentiã, & q ſemiputata vitis ſit, & q frõdoſa vlm⁹, nam vtrũq; obeſt, vñ ẽ in georgicis, Bis vitib⁹ ingruit vmbra. Et aut ſimpliciter intelligimus hunc locum vt ſuam arguat negligentiam aut certe illud eſt, non mirum me eſſe dementem, qui habeo vites ſemiputatas. Nam in ſacris dicitur quod corripiatur furore qui ſacrificauerit de vino, quod eſt de vitibus imputatis. o Quin tu, quinimmo, hortantis eſt. p Quorum indiget vſus, ideſt quæ vſus ruſticus requirit. Sane & eget illa re dicim⁹, vt eget illo ſenatu, & eget illius rei. inde eſt indiget, Nam & hoc vtriq; iungitur caſui. q Detexere, multum texere. Finire, perficere. Nam de modo non minuentis eſt, ſed augentis. r Inuenies alium ſi te hic faſtidit Alexis, alium Alexim, alium puerum formoſiſſimum, qui te minime ſpernat, & volunt quidam in hoc loco eſſe allegoriaʒ antiquam in Auguſtum, vt intelligamus aliũ imperatorem, ſi te Auguſtus cõtemnit pro agris rogantem, ſed melius ſimpliciter accipimus hũc locum. Nam nihil habet quod poſſit ad Cæſarem trahi. Illud vero paulo poſt pene aperte dicetur in Auguſtum Cæſarem, Quoniam ſors omnia verſat.

ANT. ¶ PARIS, qui regius fuit. Palas quas condidit arces, hoc ait, quoniaʒ teſte Diodoro libro ſexto palladẽ veſtiũ apparatu & ædificandi artem, exprimẽdiq; olei modum & multa alia inueniſſe volũt. Idem quoq; Diodorus lib. i. ſcribit q putãt aerem nominatum paladem ac iouis filiam dici & virgi-

nem fuiſſe qm̄ & non corrũpatur, & ſublimiorem locũ teneat, quapropter ex vertice Iouis dicitur nata. Torua leæna lupũ. Climax eſt latine gradatio dr̃ teſte fab. li. ix. de qua latius in carmine Torua, terribilis ꝙ ſit torto vultu. Trahit Teren. in Phor. ait verũ ita hoc eſt quot homies tot ſentẽtiæ ſuus cuiq; mos; & Pli. epi. i. Varia ſunt hoīum iudicia, varie volũtates. Tamen ꝗuis ſol occiderit, Modus finis cũ oĩa finiant. Ah Corydon, Finis huiuſce eclogæ docet nullo pacto vacãdũ eſſe amori, cum ꝑpter illum aſſequendũ & damna & dedecora plurima eueniant, vnde dãnari non põt Maro cum talia ſcripſerit. Quin tu aliquid, ordo eſt. Quin cur nõ potius tu paras aliqd detexere viminibus & molli iunco, illorũ ſaltẽ quoꝙ indiget vſus, ſi qn eſſet hortantis hoc loco, ordo nõ ꝓcederet, legendũ etenim eſſe para vel pares, quod nõ eſt in antiquis. Inuenies alium. Succeſſore nouo vincitur omnis amans.

CHR. TORVA leæna lu. de his feris dicetur in ſequẽtibus. Voluptas autem leænę in lupo eſt vt eũ voret. Cytiſum, Frutex eſt de quo loco dicetur. Aſpice, Ex hoc oſtendit reliquos a labore quandoq; ceſſare. Suo autem amori nullam requiem dari. Semiputata tibi, Duplex ſibi remedium aduerſus amorem adhibet, primum vt vacando rebus vtilibus ocium fugiat. Nam & Teren. Menedemus obiurgat in filio. Et Ouid idem ſentit cum ait: Quæritur ægythus quare ſi factus adulter In promptu cauſa eſt deſidioſus erat. Et Florentinus Petrarcha, Amorem ex ocio & humana laſciua natum, refert. Alterum vt nouo amore hunc pellat, Nam clauo clauus truditur, Et ſucceſſore nouo tollitur omnis amans.

ECLOGA TERTIA PALAEMON.

MENALCAS DAMOETAS PALAEMON.

DIc mihi[a] Damœta cuium[b] pecus, an melibœi? Da. Nõ,[c] verum Aegonis, nuper mihi[d] tradidit Aegon. ME.

SER. DIC mihi Damœta cuium pecus? Tranſit in eclogã plenam litigii & paſtoraliũ conuitiorum. Qui eni bucolica ſcribit curare debet aſi oĩa ne ſimiles ſibi ſint eclogæ, quod ẽt Virgilius fecit. Nam pria hẽt vnius ociũ, & alterius q de ſuo agro pellit conqõnẽ. Secũda amãtẽ exprimit ruſticũ Hæc vero lites hẽt & altercationẽ. Vñ ẽt drãmatico charactere ſcripta eſt. Nã nuſq; poeta loqtur, ſed introductæ pſonæ tm̃. Nouim⁹ aũt tres eẽ charactęres dicẽdi, Vnũ exegematicũ, in quo tm̃ poeta loqtur, vt ẽ in trib⁹ libris georgicoꝝ. Aliũ drãmaticũ, in quo nuſq; poeta loqtur, vt ẽ in comœdiis & tregœdiis. Tertium mixtũ eſt, vt in æneide. Nã & poeta illic & introductæ pſonæ loquunt. Hos ãt oẽs charactęres i bucolico eẽ cõuenit carmie, ſicut liber ẽt iſte dmõſtrat. Nã hẽt illũ exegematicũ, i quo tm̃ poeta loqtur, vt Sicelides muſę paulo maiora canamus. Hẽt mixtũ, vt Extremũ hũc arethuſa mihi cõcede laborem. Nã ẽt Gallũ illic iducit loquẽtẽ. Hẽt drãmaticũ, vt in pria ecloga Itẽ in hac quã miro ordine ex reb⁹ cõibus venientẽ cõpoſuit. Hẽt eni in ipſo ꝗſi prio occurſu lites & iurgia, Inde qritur iudex, quo pñte habeãt cõflictũ & diſcrepationẽ. Seqtur ide ſnia que vniuerſa concludit. b Cuiũ pecus? Ab amaritudine cœpit. Nã dicẽdo cuiũ pecus, oñdit eum eſſe mercenarium. Cuius aũt antiq;, aut vitans ὁμοιοτέλευτον, ne diceret cuius pecus qđ tñ̃ triũ eſt generum, Antiqui dicebãt ſicut meus mea meũ, ſic cui⁹ cuia cuium. Ter. Quid virgo cuia eſt? c Non verũ ęgonis, Amare etiã hic riualis eius pecora eſſe dixit, vt & diuitias illius oſtendat, & dicat duras eſſe huius partis ſiquidem riualis eius traditis ouibus ſolus amicæ cõis amoribus vacet. d Mihi tradidit, meæ fidei cõmiſit & credidit.

ANT. DIC mihi da. Sũpta eſt ecloga maxĩe a Theocriti amore inqt Oui. quarta & quta. in qrta Battus & Corydõ colloquunt, eſt ãt initiũ tale Batto iterrogãte, illo poſtea rñdẽte. Dic mihi o Corydõ, cuiũ pec⁹ eſt nephilõdæ? Rñdet Corydõ, nõ, veꝝ ęgonis nuper mihi tradidit ægon, inde Battus ait, Me cuſtode boni tõderẽt paſcua prati. Rñdet corydon; Nõne boues furtim ſero ſub veſpere mulges? Scribit fuiſſe quẽdã, q liuore ductus vt Virg. derideret duo carmina pria ſic mutauerit. Dic mihi Da. cuium pecus, an ne latinum. Non, verum ægonis noſtri ſic rure loquuntur. Cuium, id cuius cuia cuium variatur, de quo lege Priſ. lib. xvii. Pecus, ouium gregem hic intelligit, vt Ouid. lib. xiii. metha. Hoc pecus omne meum eſt, vbi de ouibus & capris intelligit.

CHR. DIC mihi. Stati i iurgiũ prũpit, & vt oĩ dat ſummũ cõtẽptũ veluti viliſſimo iperat, & tãq; cen⁹ ꝙ pec⁹ ſuũ ñ ſit, cui⁹ ſit iterrogat.

NEÆRAM

Infelix o ſemper ouis pecus. ipſe Neęram a
Dū b fouet, ac ne me ſibi pręferat c illa veretur
Hic alienus Ouis cuſtos bis d mulget in hora.
Et ſuccus Pecori, & lac ſubducit agnis. DA.
Parcius e iſta viris tñ obiicienda memento.
Nouimus f & q te trāſuerſa h tuētibus Hirqus,
Et quo, ſed faciles i Niphę riſere? ſacello. g ME.

SER. a ¶ NEÆRAM, amicā cōem ſuá, & Menalcæ. b ¶ Dū fouet, dū āplectit. c ¶ Prȩferat illa veret, ac ſi diceret iō timet ab ea diſcedere, qa ſcit me pferri ſi ipe diſceſſerit. d ¶ Bis mulget in hora, qd vix p totū diē pōt i oibus fœcūdis fieri. Nā p laude i georgicis poſuit bis ad diem mulgeri oues dicens, Q d ſurgēte die mulſere, horiſq; diurnis, Nocte pmūt qd iā tenebris & ſole cadente ſub lucē exportāt calathis. Quid ſit bis mulget ī hora ipe dicit. Et ſucc⁹ pecori & lac ſubducitur agnis. e ¶ Parci⁹, Melius hic diſtiguit ł; poſſit dici ēt pci⁹ iſta. Sēſus āt eſt, Noli valde hęc obiicer, tñ ſcias viris fortib⁹ obiiciēdas rapias, Ipſe.n. ait ī. viii. Cōuectaf iuuat pdas & viuer rapto. f ¶ Nouim⁹ & q te, ſub audis corruperūt, qd ſuppliit verecūde. ł; Theocritus apte ipſā turpitudinē pōat & exprimat. ἠ οὐ μέμν ἄ ὅτ' ἐγὼ κατὴλασα, καὶ τὺ σεσαρὼς εὖ ποτεκιγχλίζευ.
g ¶ Sacello. i. ī quodā ſacro. Nā diminutiue dictū eſt. h ¶ Trāſuerſa tuētibus hirqus. i. veſtrā turpitudinē indignātibus. Alii hoc ipro bāt & legūt hirquis. Hirqui āt ſunt oculoꝝ āguli ſm Suetoniū trāquillū i vitiis corpalib⁹ vt ſit ſenſus, Nouim⁹ q te corruperit hirquis trāſuerſa tuētib⁹, & ē hypallage, pro oculis in hirquos retortis, Quā rē ſolet libido pficere, Vñ Iuuenalis, Oculoſq; ī fine tremētes. Perſi⁹, Patrāti fractus ocello. i ¶ Sed faciles nimphæ riſere, iō inqt, idulſere nymphæ, qa mites ſunt & exorabiles, ſic ī georgicis Et faciles venerare napæas.

ANT. ¶ INFELIX O, dolētis admirātiſq; interiectio ē. ¶ Semp o. i. molle & debile ait n. poeta li. g. iii. Glacies ne frigida ledat molle pecus. ¶ Fouet, amplectit. ¶ Bis mulget ī hora, ſcribit Var. li. ii. c. ii. interea dū nutricāt agni eoꝝ mrēs nō mulgēdas vel meli⁹ oīno ppetuo, q & lanæ plus fuerūt & agnos pluris. ¶ Pecori & lac, non ſit hoc loco ſynalœpha nec ſcribēdū ē, lac & vt qdā facet text⁹ deprauātes. ¶ Parci⁹ iſta viris. i. modeſtius iſta dicēda ſunt viris, hoc eſt claris & dignis. Tñ obiiciēda memēto. i. q̄ tibi obiici pnt. ¶ Et q te corrupere, intelligēdū ē n. verbū pudoris gra decedēter ſubtractū, plꝫ ār. Quinti. li. ix. hic ēē ſynecdochen. ¶ Trāſuerſa, p trāſuerſe.
Sacellū ¶ Faciles, mites. ¶ Sacello, id a ſacro diminutiuū ē, eſt. n. loc⁹ puus deo ſacratus, cū ara, Trebati⁹ auctor ē, vt Gelli⁹ refert li. vi. c. xii.

CHR. ¶ OVIS pecus, Ouis ſpēs eſt, pec⁹ gen⁹. Eſt aūt a gręco. Illi. n. ὄϊς. dicunt nos digāma æolicū in v cōſonantē iterponimus & dicimus ouis ſicut ab eo qd eſt ὠὸν dicim⁹ ouū, Oues vt refert Ariſto. in li. de aiali. Paſcere ſedulę ac ſtabile ſolēt ex potu piugueſcūt, itaq; dant ſale quinto quoq; die. ſ. ſingulis centenis ſingulos modios. Sicq; incolumes & pingues cōſeruanf ſale ſub inde plus aquæ hauriunt, & hinc plus lactis puenit, opimat illas olea oleaſter & palea q̄ oia ſalſugine ſolēt aſpergere. Aqua in autūno aqlonia q̄ auſtrina vtilior eſt, & paſcua ad occaſum ſpectantia proſunt, iudicāt Paſtores eam meliorē q̄ pruinā ſuſceptā hibernis tēporibus ſeruat. Nā imbecillæ oues parū cōſtantes diſcutiūt ſuo motu. Pelles velleraq; ouium quas lupus occiderit & veſtes ex iis factæ aptiores ſunt ad pediculos gignēdos. ¶ Mulget, Huius pteritum deberet eſſe mulſi velut indulgeo indulſi & vrgeo vrſi, ſed Priſciano teſte vt differat ab eo qd eſt mulceo qd facit mulſi ſcribitur p x & facit mulgeo mulxi. ¶ Succus, pprie humor eſt quo aīalis corpus alitur ac ſuſtentaf. Teren. Corpus ſolidū & ſucci plenū. Qui vero corruptus eſt humor plus dr, ſi vero nimis mulgeatur fœmina macreſcat oportet, qm̄ vniuerſus ſuccus quo erat alendū, corpus inde fluir. ¶ Parcius iſta viris, Nō videf quadrare huic loco verſus q a Seruio inducitur, prīo enim conuectare iuuat prædas & viuere rapto, ad venatiōes rectius referri videtur, vt in eo loco exponemus. Deinde ēt ſi laudaret ibi prædas ex hoſtibus raptas, laudaret robur & audaciam. Hic aūt qd robur eſt lac ſubripere ac furari. Quapropter hanc a Vir. hic inductam credo ſniam. Quāuis tu ingenii tui prauitate multa multis obiicias, tñ hæc q obiicis de furto, qm̄ in eo vitio nulla eſt excellētia animi, noli obiicere viris, ideſt fortibus hominibus, qm̄ non veriſimilia ſunt in eorū ingenio, neq; ipſi æquo animo ferent, ergo hæc tam vilia tāq; humilia. ¶ Viris, qui ſi quando peccāt elatiōe animi non humilitate peccant. ¶ Viris, quaſi dicat. mihi qui vir ſum, & iniuriam vlciſci potero. Ouis Pecus Succus

Tum credo[a], cũ me arbuſtũ videre Miconis,
Atq; mala[b] vires incidere falce nouellas, DA.
Aut hic ad veteres fagos, cũ Daphnidis arcũ
Fregiſti? & calamos[c], quę tu puerſe[d] Menalca,
Et cum vidiſti puero donata, dolebas.
Et ſi nõ aliqua, nocuiſſes mortuus eſſes. Me.
Quid dñi facient[f] audent cum talia fures?
Non ego[g] te vidi Damonis peſſime Caprum
Excipere[h] inſidiis multũ latrante[i] Lycisca?
Et cum clamarem quo nunc ſe proripit ille?
Tityre coge pecꝰ, tu poſt[k] carecta latebas. DA
An mihi cantando victus non redderet ille,
Quẽ mea carminibꝰ meruiſſet Fiſtula Caprũ?

SER. a ¶ TVm credo, & ruſtice & naturaľr rñdet. nõ. n. añ purgat obiecta, ſʒ alia obiicit. Ita. n. irati facere cõſueuerũt, cũ aut non potuerint, aut noluerint obiecta diſſoluere. b ¶ Mala falce, q̃ tu male vteris. Et dictũ ex affectu vtẽtis, ſicut, Inutile ferruʒ Cingiſ. In hoc ãt maximũ nefas ẽ, qđ ait, vites nouellas. Nã vetullæ & cũ vtilitate inciduntſ. Fuerat ãt capitale ſupplicium arbores alienas ĩcidere. Et arbuſtũ qdã locum ĩ quo arbores ſũt volunt accipe, ſicut ſalictũ. c ¶ Et calamos. Nã hñt arma paſtores, vt in georgicis docuit. Armaq; amycleũq; canẽ, creſſaq; pharetras. ¶ Peruerſe menalca. Aut cõuerſe ad turpitudinẽ, aut ĩtelligamus fuiſſe quẽdã Menalcã nobilẽ, vt iſtum puerſuʒ Menalcã dixerit illiꝰ cõparatione, Sic Salu. Sæuus iſte Romulus. e ¶ Aliqua nocuiſſes. i. aliq̃tenus, aliqua rõne. f ¶ Quid dñi faciẽt audẽt cũ talia fures? Plerũq; perſonæ ſuis noibꝰ exprimunſ, plerũq; p officia deſignanſ, vt ſi dicas phi. nomẽ ipꝫ ponis. Si ãt velis dicere ſapiẽtie operã dãs pſonã exprimes per officiũ, ſicut hoc loco. Nã pro ſeruo furẽ poſuit. Furta. n ſpecial'r ſeruoꝝ ſunt. Sic Plautus de ſeruo, Homo es trium litterarũ . i. fur. g ¶ Non ego te vidi, maniſeſte eum furti arguit dicẽdo vidi. h ¶ Excipe, dolo capere, vt excipit incautũ. i ¶ Latrãte lycisca, Lycisce ſunt, vt etiã Pli. dicit Canes, nati ex lupis & canibus cũ inter ſe forte miſcentur. k ¶ Poſt carecta latebas, loca caricis plena. Carex aũt herba ẽ acuta, & duriſſima aſparago ſiĺis, alibi, Et carice paſtus acuta. Sane ſup hoc loco ſupfluã eẽ allegoriã dicẽtes rẽ nuſq̃ lactãde Virg. Aiũt. n. hoc loco, Varrus tragediarum ſcriptor habuit vxorem litteratiſſimã, cũ qua Vir. adulteriũ ſolebat admittere, cui ẽt dedit ſcriptã tragœdiã, quam illa marito dedit tãq̃ a ſe ſcriptã. Hãc recitauit p ſua Varrus, quã rẽ Virgilius dicit p allegoriã. Nã tragœdiæ premiũ caper fuerat. Oratius Carmine qui tragico vilẽ certauit ob hircũ. Sed melius ſimpliciter accipimꝰ. Refutãdæ. n. ſunt allegoriæ in bucolico carmine, niſi vt ſupra diximus, ex aliqua agrorum perditorum neceſſitate deſcendant.

ANT. ¶ TVM credo, aliud obiicit crimen, vt ſuũ diſſoluat ¶ Nouellas, qđ maioris dãno accedit. ¶ Puero dõata, Theocritus quoq; ait in gnta, Hoc quum Donatum vidiſti tergeſ lacõ, Egregio ſi nõ nocuiſſes mortuꝰ eſſes. ¶ Fures, ſeruos intelligit. Iis. n. ſępius furta cõmittũtur. ¶ Lycisca, dř q̃ſi lyci ſcylax. Lycus. n. lupꝰ dř, ſcylax vero catulus. ¶ Proripit procul rapit. ¶ Carecta, carex herba eſt q̃ naſciſ in paludibus teſte probo, Eſt aũt acuta, hic Maro. lib. iii. Georgi. & carice paſtus acuta. ¶ An mihi, cum nequiret obiectum apertũq; crimẽ repellere purgat ſe, nam cõfeſſionem præcedit defenſio, qđ etiam Fabius meminit lib. ix. ¶ Redderet, reddere debebat.

lycisca

Carex

CHR. ¶ ARbuſtũ, Locũ arboribꝰ ꝯſitũ. Columella de re agraria. Qui vineã vel arbuſtũ ꝯſtituere volet, ſemiaria priꝰ facer debebat. Itẽ alibi. Itaq; cui arbuſtũ nouũ ĩſtituẽ cordi ẽ, ſemiaria vlmoꝝ, fraxinorũq; pareſ. Ergo ſemiaria ſſ, vbi ſeminãſ arbores ¶ Arbuſtũ locus q̃ trãſfereſ iã grãdiuſculę factę. Semia ẽt dñr nouelę plãtę añq̃ trãſferãſ. Alii putãt arbuſtũ ꝯtiere arbores, qbꝰ vites adiũgũſ. ¶ Fures. q. d. qđ faciẽt dñi gregũ? cũ fures hoc audẽt. Nã furti coarguit eũ, cũ dixit, Et ſuccus pecori, & lac ſubduciſ agnis, ac deĩde illi furto hoc addit ꝙ ipſe ſuis oculis vidit. ¶ Caprũ p hirco, vt puto poſuit. Nam ꝓprie capri caſtrati dñr ĩ hoc gñe, quẽadmodũ, capi ĩ genere gallinaceo. Et vterq; qa teſtibꝰ capti & priuati ſint, ĩ ſue vero dicimꝰ maiales ĩ ouillo pecore veruecẽ ĩ eqs cãteriũ. De capro vero & hirco audi Martialẽ Cũ iugulas hircũ, factꝰ ẽ ipſe caper. ¶ Lycisca, nomẽ ꝓpriũ ſuę canis, Nã qđ ait Seruius nõ memini legiſſe. Scri. tñ Pli. indos ex tygribꝰ canes cõcipere. Nã coitus tpe ĩ ſiluas alligãt fœminas. Prio tñ & ſcđo fœtu nimis feroces putãt gigni, tertio educant Hoc idẽ gallos e lupis facere ait, põt tñ eſſe lycisca a lupo, q λύκος græce diciſ. ¶ Redderet, reddere debuiſſet.

Seminaria

Semia

Capri

Maial

Veruex

cãteriꝰ

¶ MEVS

Si neſcis meus[e] ille Caper fuit,& mihi Damō.
Ipſe fatebaſ,ſed reddere[b] poſſe negabat. ME.
Cantādo[c] tu illum? aut vnq̄ tibi Fiſtula cęra[d]
Iuncta fuit?non tu in triuiis[e] indocte ſolebas
Stridēti miſerū[f] ſtipula diſꝑdere carmē? DA.
Vis ergo[g] inter nos qd poſſit vterq; viciſſim[h]
Experiamur:ego hāc vitulā,ne forte recuſes,
(Bis venit[k] ad mulctrā[l],binos alit vber foet[9])
Depono[m] tu dic mecū quo pignore certes.M
De grege[n] nō auſim quicq̄ deponere tecum.
Eſt mihi nāq; domi pater,eſt iniuſta[o] nouerca

SER. a ¶MEVS caper,debitus merito victorie. b ¶Reddere poſſe.ſ.ne ſuo iudicio videreſ eē ſupat⁹. c ¶Cātādo tu illū:iperit⁹ peritū. d ¶Cæra iūcta fuit ſupra. Pan primus calamos cæra ꝓiūgere plures inſtituit. e ¶In triuiis, Cōſuetudo .n.fuerat vt p triuia & quadriuia vlularēt & flebile qddā in honorē Dianæ cātarent ruſtici ad reddendā cereris imitatonē, q̄ raptam Proſerpinā in triuiis clamore reqrebat.Nouim⁹ āt eādē eſſe Proſerpinā quā Dianā. ſic in æneide. Nocturniſq; hecate triuiis vlulata per vrbes. f ¶Miſerū carmē,triſte, flebile, quale canūt ſtipulæ,& qd congruit,ad imitationē mīis orbatæ. g ¶Vis ergo īter nos, aut noſtri cōparatione,aut qd melius ē nullo iudice præſente,poſtea.n ex improuiſo palæmō aduenit. h ¶Viciſſim expiamur.i. amœbœo carmine. Amœbœū,eſt quoties hi q canunt,& æquali numero verſuū vtunſ.& ita ſe habꝫ ipſa rīſio,vt,aut maius, aut cōtrariū aliqd dicant,ſicut hic ſequētia īdicabunſ. i ¶Ego hanc vitulā,ſubdiſtingue vt ita intelligam⁹ ne eam vilē exiſtimes K ¶Bis venit ad mulctram,binos alit vbere fœtus, vt eā laudare ex fœtu & ex ætate videaſ. Male enim queſtionē mouent dicentes vitulā paruam eſſe, nec cōgruere vt eam iam enixam eſſe dicamus,ſed debere nō iuuencam ſubaudire.vt ſit. Ego hanc iuuencam pono vitulam ne forte recuſes, nā & vitula a viridiore ætate dicta eſt,ſicut virgo,vt paulopoſt ipſe dicturus eſt.Si ad vitulā ſpectas nihil eſt ꝙ pocula laudes.Itē Et vitula tu dignus, & hic. Vñ & iuuēcā ſubaudire nō poſſumus, ſed ſecundū ſuperiorē ſenſum ītelligamus. Vitula.n. eſt nomē ætatis non qd tm̄ añ partū vaccæ poſſideant. l ¶Mulctrā,& fœmineo genere dicim⁹ hęc mulctra,& neutro hoc mulctrare,Vnde eſt in georgicis,Implebūt mulctaria vaccæ Alii faciūt diſcretionē vt ſit mulctra tp̄s quo mulgenſ animalia, Mulctrare vas in qd mulgētur. m ¶Depono, in ſponſione colloco ſequeſtro. n ¶De grege nō auſim quicq̄ deponere tecū Supra enim eum aliena paſcere dixit aīalia, vt Dic mihi Da

meta cuium pecus? o ¶Iniuſta nouerca,epitheton generale nouercarum.

ANT. ¶AVT vnq̄ tibi fiſtula cæra: Theocritus quoq; ait ī qnta.An fuit vlla tibi calamis cōpacta cāoris Fiſtula:q̄ pecudes ſierēt p gramina læte. Nōne tuos cāt⁹ diſpdeſ rauc⁹ iertes Stridēti ſtipula iā cū Corydone ſolebas: ¶Miſeꝝ carmē qa ab illo male canebaſ, vł ſiebile vt aiūt ſi volueris ītelligere il loꝝ morē,q in triuiis flebile canerēt ī honorē Dianæ ad cereris imitationē. ¶Vis ergo,ordo ē.Vis ergo viciſſim expiamut īter nos qd poſſit vterq;, Ego hāc vitulā. Theocritus quoq; ait in qnta,Ergo hædū ſi forte velis deponere mecū Nil ſacrū ſanctūq; nihil nullaq; mioris.Rē facio,certabo eqdem dū victus abibis Et domitū donec teipꝭ fateare canēdo.¶Mulctrā,mulgēdi vaſculum.

CHR. ¶IPSE fatebaſ mihi,quaſi dicat,ipſe mihi hoc ē cū ſoli & ſine teſtib⁹ eſſem⁹. ¶Fatebatur,q̄ſi coactus a pudore a quo negare phibeaſ. Fatentur.n.coacti, Cōſitemur ſponte. ¶Sed reddere poſ.ne. fatebaſ debitū cū nō adeſſent teſtes ſed dicebat nō eſſe ſoluendo. ¶Cātādo tu illū,ī ſingulis verbis magna vis ē cātādo.q.d.ea re cur⁹ tu nullā hēs expiētiā. ¶Tu illū.i.idoct⁹ doctiſſimū,īſurgit āt ex īdignatōe qd irati ē,& eclypſi vtiſ. Detraxit .n.verbū.ſ.viciſti,adhibet ēt interrogatiōes q̄ frequētiſſime ī ore eſt iratoꝝ,ſic Terē.ego ne illū:q̄ illa:q̄ me:q̄ nō: ¶Fiſtula cæra iuncta,potuiſti qdē ſingulas fiſtulas inflare, vt oēs idocti ſolēt,ex qua nulla vł erudita muſica naſci poſſe. Plures autē calamos qd panos inuētū ē cæra cōiūctos,in qb⁹ artificiuꝫ apparere pōt ne habuiſti qdē.¶Stipula, placet aūt qd dicit Ser.de ſacris Dianę.Sed poſſumus tñ dicere ī triuiis.i.carmē triuiale.Nā mēdici q indocti ſunt vel ſtirpe in triuiis vł puo lucello ducti ita canūt vt carmē diſperdāt.Dixit.n.diſpdere cū ex inexpientia ita effluat ſon⁹ fiſtulæ vt nō cōprimaſ debitus refract⁹ & cōueniētes diſtictiones. ¶Vitulā optimū ꝑmiū.Nā ī illa & pp ętatē & pp ſexū ſpes ē ꝓpagāde ſobolis. Vitulus āt ita dē in gñe bubulo vt in eqno & aſinino,pullus.

Fateri

cōſiteri

Vitula

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Sed et in elephāte vitulū inuenimus,poſuit aūt vitulā pro adulta vacca.Res aūt multi faciēda ꝙ & bis mulgeat,& qd rariſſimū eſt binos alat fœtus. Depono, deponimus rē cū illā alicuius fidei ſeruāda tradimus.hinc dicimus boni viri eē reddere depoſitū. Sic premium certaminis qm̄ penes aliquē ſeruādū damus deponet dicimus. Nouerca.dr̄ q̄ſi κιάρχx.i. noua princeps,nā defuncta matre pueri illa q̄ ſupinducit vxor priuigno noua princeps inducit ei,priuignus aūt dicit qui prius q̄ illæ nouæ nuptiæ facte fuerint,genitus ſit. Depono Nouerca Priuignus

Biſq;ᵃ die numerāt ābo pecus, alterᵇ & hędos
Verū id,qd multo tute ipſe fatebere maius,
(Inſanireᶜ libet quoniā tibi)pocula ponam
Fagina,cælatum diuiniᵈ opus alcimedontis,
Lenta quibusᵉ torno facili ſuperaddita Vitis,
Diffuſos Hedera veſtit pallente Corymbosᶠ.
In medio duo ſigna,Cononᵍ,& qs fuit alter?

SER. a BIS q̄ die numerāt ambo pecus, & duꝫ vadit ad paſcua, & dū ide reuertit. b Alter & hædos,Male qdā priuignū accipiūt. Alter.n. de duob⁹ dicim⁹ nō de trib⁹,vñ alter de nouerca itelligam⁹. Nec nos moueat ꝙ alter dixit de fœmina,nam & in ſubaudi tiōe ponunt ea q̄ nō poſſumus dicere & ſcimus qa quoties hæ duo genera iungunt, maſculinū ꝑpōderat fœminino. c Inſanire libet qm̄ tibi, vel ſub ſpōſione cōtēdere, vel qd meli⁹ eſt carmina cōponere.Nā inſani dicunt poetæ. d Diuini opus Alcimedōtis,laus ab artifice. Cicero polycleti eē dicebāt.Pocula aūt fagina,quaſi rē maximā. e Quib⁹ torno facilis, Donat⁹ ſic legit. legit & tn̄ torno facili ad excludēda duo epitheta,qd eſt in latinitate vitioſum , ſi ſic lēta facilis vitis. f Corymbos, vuas hederarum. g Conon,dux fuit cuius nomē dicit, qa in omnium ore verſat.Nam philoſophi tacet,quod non poteſt facile ad ruſticum peruenire,& bene ea dicūt philoſophi,quę ad ruſticū pertinent,vt Tempora quæ meſſor,quæ curuos arator haberet.

PRO. CONON, conon ſami⁹ mathematicus. Sꝫ q̄uis fuerint mathematici elegāter ruſticū errārē induxit dicētē.Quis fuit alter. Alter.n.accipit vnus ex duob⁹ in alio ſic conō mathematicus ægyptius natiōe Ptolomeo ad ſidotis libros de aſtrologia ſeptē reliqt. Alteꝛ poſt Cononē,quē dicat īcertū ē. Sed ſuſpicant Archimedē,ꝙ cononis diſcipul⁹, Quidā Eudoxū Cnidiū, qui de aſtrologia diſputauerit,Quidā Aratū,In quē fides videt nutare qm̄ ꝓgnoſtica fecerit.Quidā Heſiodū ꝙ dixerit πλιάδων ἀτλαγενάων ἐπιτελλομενάων, qd & hic Tēpora quæ curuus arator haberet.

ANT. BIS,mane & veſperi,ꝙ q̄ binos etiā fœtus alat,qd qdē maxīe fecūditatis ē. Alter & hædos,de nouerca intelligit,eſt autēꝫ figura alleotheta.i.aliter poſita,ſeu variatio, vel alloeſis.i.permutatio, cōfundit.n.genus

vt ibi. Dulce ſatis humor . depulſis arbut⁹ hædis, ad dulce.n.qd ē neutrū tā maſculina q̄ fœminina reddidit,de hac latius i carmie. Verū id,ordo ē. Verū.i.ſed quoniā libet tibi inſanire ponā id, qd tute ipſe fatebere multo maius,appoſita pocula fagina. Pocula fagia, imitatio Theocriti loco ſic eſt.En hędū depono meū pīguedine tardū. Agnū ēt ſubnecte tuū pro pignore pinguē. Et mecū ſi nūc audes cōtēdere tēta. Pli. aūt lib.xvi.c.lv.ſic ait fagis pectines trāſuerſi in pulpa apud antiquos, inde & vaſis honos. Marcus curius iurauit ſe ex præda nihil attigiſſe præter guttū faginū, quo ſacrificaret. Opus alcimedōtis ab artifice tribuit illis dignitatē. Lēta qb⁹,ordo eſt qb⁹ facili torno ſupaddita lēta vitis,veſtit corymbos diffuſos ab hedera pallente. Vitis. Theocritus quoq; ait in pria,Et Scyphū multo imbutū tibi nectare binis aurib⁹ amplexū,ligni redolēte ſapore,Donabo, labris pellens inſlectitur amplis Hinc hedera, hāc circū frondēs ſupaddita vitis,Cum croceis hederæ ramo ridēte corymbis. Corimbos, corymbon roſtrū nauis dicit, corymbos cacumē, ora corymb⁹. Dicunt aūt corymbi racemi hederæ,vt etiā ſcribit Pli.lib.xvi. Conon, fuit conō Athenienſiū dux,de quo Aemili⁹ Probus & Iuſtinus lib.v.hic vero de aſtrologo intelligitur, ait enim Probus, ꝙ conon ſamius mathematicus de aſtrologia libros ſeptem reliquit. Et quis fuit alter, Anaximander mileſius primus terræ mariſq; circuitus deſcripſit,& ſphæram inſuper cōſtruxit. Auctor eſt Laertius & Strabo li.xiiii.de hoc igitur intelligendum. corymbon conon

CHR. INSANIRE libet,putat enim inſaniam nimis precioſo pignore certare. Fagina, ex fago quę arbor in pcio erat apd Priſcos. Opus,recte. Nam opus eſt quod factū remanet. Nam domus eſt opus fabri. Vnde opatio quarto. Pendent opera interrupta minæq; murorū, opatio eſt ipſa actio,opera vero labor & Opus opatio opera

bor & induſtria, quæ adhibetur circa agendum. ¶ Alcimedontis, Torno græcum eſt. Illi. n. τόρνος & inde τορνεύειν dicūt. ¶ Signa, ſignū ē quo aliqd in notitiā noſtrā īducit, vt ſigna tibi dabo tu cōdita mēte teneto. Per quādā deinde ſimilitudinē dicimus ſigna militaria. i. vexilla, vt ſigna pares aquilas & pila minātia pilis. Item quēadmodū ſimulacra picta tabulas appellamus, ſic ea q cælata, ſculpta, ficta, fuſa ve ſunt, ſigna dicimus. Ergo ſigna. i. ſimulacra. Hic ſigilla parua ſigna, hinc ſigillaria. ¶ Conō, duos excellētes viros eodē nomine fuiſſe accepimus, Alter atheniēſem īperatorē egregiū quē reſpu. ſua oibus inſulis præfecit. Ipſe aūt ſua virtute victis lacedæmonibus patrie libertatē reſtituit. Alter mathematicum inſignem, quē Probus grāmaticus ſummū fuiſſe ſcribit. Hic vt refert Hyginus Ptolomeo regi rettulit ſe vidiſſe crinē Berenices reginæ iter ſydera collocatū. Vñ Catulus Idē me ille conō cæleſti numine vidit E bereniceo vertice cæſariē. Et Proper. Nauta de ſeipſe ait, Me rotat archytæ ſoboles babylonius orops, Orō & a proauo ducta canone dom⁹. Itaq placet mihi q & Probo placere video, Maronē cū de altero tāq de aſtrologo q̄rat ſic Cononē nō exercitus ducē, ſed aſtrorum peritū intelligit, Hic de aſtrologia ſeptem reliquit libros.

Deſcripſit radio[a] totum qui gentibus orbem.
Tēpora quę meſſor, quę curuos arator hēret:
Nec dū[b] illis labra admoui, ſed ↄdita ſuo. DA.
Et nobis[d] idē[c] Arcimedon duo pocula fecit.
Et molli[e] circum eſt anſas āplexus acantho.
Orpheaq; in medio poſuit, ſiluasq;[f] ſequētes,
Nec dū illis labra admoui, ſed condita ſeruo.
Si ad vitulā ſpectes, nihil ē q pocla laudes. M

SER. a ¶ RADIO .i. virga philoſophorum, qua geometræ lineas indicāt. Inuēta aūt hec ē ars tēpore q̄ Nilus plus ęquo creſcens cōfudit terminos poſſeſſionum, ad quos īnouandos adhibiti ſunt philoſophi, qui lineis diuiſerunt agros Inde geometria dicitur, cū non tātū terræ, ſed etiā maris & cæli, & aeris ſpacia metiri cōſueuerit, ſignificat aūt aut Aratū, aut Ptolomeū, aut Eudoxū. b ¶ Nec dum illis labra admoui, hypallage, pocula enim labris adhibem⁹. vt Dare claſſibus auſtros, & tātā in eis dicit venerationē, vt nec dum illis vſus fuerit. c ¶ Idē Alcimedō, Irriſio eſt facta iteratione verborum, & mire omnia in vituperationē trahit quę ille laudauit. d ¶ Et nobis fecit, ac ſi diceret putas te ſolum habere pocula, cui enim Alcimedon non fecit: tu pro reuerentia ea non tangis, ego ideo quia vilia eſſe exiſtimo. e ¶ Molli acantho, quia ille dixerat Lēta vitis. f ¶ Siluasq; ſequentes, non ſecutas, ſed quaſi adhuc ſequentes.

ANT. ¶ RADIO, virga geometrica. ¶ Tempora quæ meſſor, de his late ī prīo Georgi. Amplexus. Theocritus quoq; in prima. Præterea viridi circum eſt amplexus achanto paſtorale decus. ¶ Acantho, eſt acanthus vrbana herba elato lōgoq; folio, crepidiēs marginum aſſurgentiumq; puluinorum toros veſtiēs. Duo genera eius ſunt, aculeatum & criſpum, quod breuius. Alterum leue. Plini. auctor lib. xii. Eſt autem flexibili virgulto, hinc legitur lib. iiii. Geor. flexi vimen acanthi. Eſt etiam arbor. Vnde ſecūdo Geor. eſt & baccas ſemper frōdētis acanthi. ¶ Orpheaq. de hoc nos ecloga quarta. ¶ Nec dū, Theocritus in .i. Nec dū illi labra admoui, ſed cōditus arca Intactus q manet tāto te munere dignum Efficiam mihi ſi dulcem cātaueris hymnū.

CHR. ¶ RADIO, virga eſt qua mathematici lineas indicant. Radios etiā ſolares dicimus. Itē q rotas currū interſecant. Oui. Aurea ſūmæ curuaturæ rotæ radiorū argenteus ordo. Itē ēt quos textores ad telas adhibent. ¶ Illis labra admoui, Cēſeo nō Hyppallage vſum eſſe, ſed voluiſſe vel venerationē, qua pocula coleret demōſtrare. nā hmōi rebus ſolemus ob reuerētiā poti⁹ labra admouere q̄ illas labris, vel morē ruſticanū q adeo ſolēt pocula īplere vt veriti ne inter mouēdū aliqd inde excutiat os ad illa demittūt, non illa ad os attollūt. Alcimedon nō puto autē vt hæc dicat quia velit velitatē afferre poculis, ſed vt oſtēdat ſe nō minus acceptū Alcimedōti fuiſſe, & quāto pluris illa facit, tāto pluris vitula faciēda ſit quam illis pferr. ¶ Acātho, acanthus frutex in ægypto eſt ſemp frondens ſic dicta, qa ſpinis eſt plena. ¶ Orphea, de hoc dicemus in ſequētibus. ¶ Sequētes magna artificis laus cū ſiluas dicat non ſecutas, ſed ſequētes. i. ita ſculptas, vt videātur etiā nūc ſequi, & quaſi moueri. ¶ Ad vitulā ſpe. i. ſi animū ad vitulæ qualitatē conuertas ¶ Nihil eſt q p. l. No. q nō ſint digna laude per ſe, ſed obruuntur illæ laudes comparatione vitulæ. Veluti, ſi dicamus lucere quidem lunam, ſed ſi ſolis lucem conſideremus, euanuerit lux lunæ.

Nunq̃ᵃ hodie effugies veniãᵇ quocũq; vocaris
Audiatᶜ hęc tm̃ᵉ vel qᶜ venit ecce Palęmõ.
Efficiã poſthac ne quēq̃ voce laceſſas. DA.
Quin age ſiqd hẽs in me mora non erit vlla.
Nec quēq̃ fugio tm̃ vicine, Palęmon.
Seſibus hęc imis (res ē nõ parua) reponas. PA.
Dicite, q̃nquidē in molli cõſedimus herba.
Et nũcᶠ omnis ager nunc oĩs parturit arbos.
Nũc frondēt ſiluę nũc formoſiſſimus annus.
Incipe Damœta tu deinde ſequere menalca.
Alternisᵇ dicetis amãt alterna Camœnęᶦ. Da.
Ab iouēᵏ principiũ muſę, iouisˡ oĩa plena.
Ille colitᵐ terras, illi mea carmina curę.

SER. a ¶ NVNQ̃ hodie effugies, ac ſi diceret ne cõcedas, excuſatiõis reqris, nõ qa vilia ęſtimas pocula. b ¶ Veniã deſcendã. c ¶ Audiat hec tm̃, ſubaudi aliqs. d ¶ Tãtũ aũt, iõ qa ſuſpicaꝛ eũ victũ non poſſe cedere, q ita aũ ēt certamē eſt cõtumax. e ¶ Vel q q̃ſi reqrētis ē cũ ſubito venit Palę mõ Alii diſtigũt, vel q venit Bene aũt dubitat ne cã iþe imiſiſſe videaꝛ, & ſit credibile quod ad ciᵒ iudicet gratiã hoc ēt Damœta ſentiens dicit, Nec quēq̃ fugio .i. cõſentio ēt ad edititiũ iudicem. Edititius ē iudex quē vna ps eligit.

f ¶ Vicine palæmõ, beniuolũ reddit ex vicinitatis cõmemoratiõe. Terētius, Vel virtus me tua, vel vicinitas, qđ ego ĩ ꝓpinqua pte amicitiæ puto g ¶ Et nũc oĩs ager, nunc oĩs pturit arbos. Ipſe alibi, Parturit almᵒ ager. Sane bñ ſubdidit, Nũc frõdēt ſilug, referens ad arbores ſteriles, Nã pturiũt đ pomiferis dicimᵒ. Vult ãt tps exprimere, quo & deliciæ ſunt ĩ agris & ruſtici minᵒ laborãt, vt ſit duplex ad cãtilenã iuitatio. h ¶ Alternis dicetis, qa q̃ſi iratus fuerat ꝗ Damœtæ prior locus dabaꝛ, icciꝛco ait, Alternis dicetis. In amœbœo. n. carmie difficilior ps rñdētis ē, qui nõ pro ſuo arbitrio aliqd dicit, ſed aut maiorē, aut cõtrariã format rñſionē, vt diximᵒ ſupra. i ¶ Camœnę, muſę qbus a cãtu nomē eſt iditũ. K ¶ Ab Ioue pricipiũ muſæ, vel muſæ meæ ab Ioue eſt principiũ, vel o muſæ ſumamus ab Ioue. Eſt ãt Arati q ait.

ANT. ἐκ διος ἀρχώμεσθα τὸν οὐδέποτ᾽ ἄνδρες ἐῶμεν
ἀῤῥητον. μεσταὶ δὲ διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαὶ
πᾶσαι δ᾽ ἀνθρώπων ἀγοραὶ, μεστὴ δὲ θάλασσα,
καὶ λιμένες πάντη δὲ διὸς κεχρήμεθα πάντες

l ¶ Iouis oĩa plena. Lucanus, Iuppiter eſt qđ cũq; vides, quocũq; moueris. Ipſe alibi, Spiritus intus alit, totaq; infuſa per artus Mens agitat molem. Ipſe eni eſt ſpiritus, ſine quo nihil mouetur aut regitur. m ¶ Colit terras, amat. Cœtez ſuperior colitur non colit inferiorem, ſic alibi, Vnas poſthabita coluiſſe ſamo. i. amaſſe. Nec mirũ ſi ruſticus ſumpſit ab Ioue principium, quem amare terras conſtat, & habere carminum curam.

ANT. ¶ VICINE, beniuolētiã captat hac voce. ¶ Palemõ, i theocriti quinta. Morſona eligũt lacõ & comatas cãtãtes comatas ait. Hunc igiꝛ lacõ ſi vis vocitabimus ambo. Quē nũc ipſe vides ĩcidere ſectile lignũ. Eſt nãq; is Morſõ, añ alios iuſtiſſimus vnᵒ hic aderit iudex. Efficiã poſt hac Lacon comatę inqt, Huc ades huc tandem ipſe veni, nõ amplius vnq̃ poſt hac efficaciã audebis cõtēdeꝛ cãtu. Quin age ſiqd. h. citiᵒ iã fare comata. Res eſt non par. Comatas ait Morſoni. Magna hic res agiꝛ grauiter cõtēdimus ambo. ¶ Alternis, pro alternatim. ¶ Camœnæ, muſæ a carminibus ſunt dictæ vel ꝗ canũt antiquoꝝ laudes, vel ꝗ ſint caſtæ mētis ꝓſides, vt ſcri. Feſtᵒ. ¶ Ab Ioue primo. ordo eſt, muſæ. i. mõ cãtui principiũ ſit ab Ioue, hoc aũt loco illa q̃ Macro. lib. i. de ſom. ſcribit. ĩſerã. inqt n. deũ vero qui non mõ ĩmortale aĩal, ac diuinũ ſit plenũ inclytæ ex illa puriſſima mēte rationis, ſed ꝗ & virtutes omnes quæ illam patriæ omnipotentiam ſummitatis ſequuntur, aut ipſe faciat, aut ipſe contineat. Ipſum deniq; iouem veteres vocauerunt, & apud theologos Iuppiter eſt mũdi anima, hinc illud eſt ab ioue prĩcipiũ muſæ iouis omnia plena, quod de Arato poetæ alii mutuati ſunt qui de ſideribus locuturus a cælo ĩ quo ſydera exordiũ ſumendũ eſſe decernēs ab ioue incipiendũ eſſe memorauit. ¶ Hæc, ille ¶ Colit diligit.

CHR. ¶ VENIAM quocunq; vocaris. q. d. q̃uis difficillimã proponas mihi de præmio cõditionem tamen & ad eam deſcendã. ¶ Vicine, vicinis dicitur a vico viæ enim vrbanę vicini dicuntur, ergo vicinus qui eundem inhabitat vicum. ¶ Senſibus imis. i. profundis, proprie. n. ſenſus eas vires animæ dicimus quibus corporea & quæ finita ſunt percipimus. Hæ aũt vtũtur inſtrumēto corporeo vt viſus oculo, auditus aure. Et qm̃ non niſi per inſtim.

Vicin.
Silos

ſi p inſtrm corporeũ ſentiũt. Oportet tales ſenſus finitos eẽ. Sũt ergo hi ſenſus exteriores qnq̃, viſus, audit⁹, olfact⁹, guſtus, & tactus. Sũt & alii qnq̃ interni. Sẽſus cõis, imaginatio, phãtaſia, exiſtimatio, & memoria, de qb⁹ alio loco dicem⁹. Et qm̃ ẽt iſti corporeo organo vtunt̃, circa ꝑticularia tm̃ verſãt. Rõne vero itellectu & itelligẽtia vĩalia aſſequmur, veꝝ ẽt iſta tria phi. aliqñ ſenſus noiant, ſed ꝓfundos ſenſus, & de his nũc itelligit poeta. Ergo imis ſenſib⁹.i.itimꝰ mẽti. Cõſedim⁹.tãq̃.n.iudex ſedere voluit. Hoc pricipiũ Arati ẽ, vñ Papini⁹ ab ioue pricipiũ magno deducit arat⁹. Ab ioue pricipiũ, qre pricipiũ ſit ab ioue cõmodius in ſexto ęnei.li.explicabim⁹. Quid muſę ſint i prio explicabim⁹. Aprouian⁹ tñ vult p iouẽ & Appollinẽ Auguſtũ itelligi, q vtriq̃ tẽplũ fecit & p Damœtã Corneliũ Gallũ, & p Menalcã Virgiliũ. At ego credo tm̃ poetã ꝓfundiorẽ quãdã ſciaꝫ arati ſecutũ eſſe.

SER. a ℂET Me phœbus amat, aut ſiſe ẽ qd dicit, qa vnicuiq̃ deus quẽ colit ſummus vĩ, vt ſumme deus ſancti cuſtos ſoractis

> Et me Phœb⁹ amat, Phœbo ſua ſp apud me
> Mũera ſũt Lauri, & ſuaue rubẽs Hyacith⁹. DA.
> Malo me Galatea petit laſciua puella,
> Et fugit ad Salices, & ſe cupit añ ᶜ videri. ME.

rentibus venis, vt græcaꝝ lraꝝ ea figura legat̃ inſcripta. Hom. autem tres flores Laudat. Crocõ Lotõ & hyacinthum.

Apollo: vt Appollinẽ ex quaerit ioui. Aut certe ordo ſit talis. Me & phœb⁹ amat, vt & plus dicat, nec ioui videat̃ Apollinẽ cõparare. b Sua mũera, ipſi grata.i. laurus & hyacinthus. Nã ſcim⁹ & Daphnẽ Ladõis fluminis archadiæ filiã dilectã ab Apolline, & terræ miſeratione in lauꝝ cõuerſam, & hyacinthũ amatũ tã a Borea q̃ ab Appolline, q cũ magis amore Apollis lætaret̃ dũ exercereẽ diſco, ab irato Borea eodẽ diſco ẽ itercept⁹, & mutatus in florẽ nois ſui. c Añ videri, anteq̃ lateat. Orati. Nunc & latentis ꝓditor intimo gratus puellæ riſus ab angulo.

PRO. ℂEt me phœb⁹ amat, Apollo iſta Sol, ſine quo fruges neq̃ oriunt̃, neq̃ maturẽſcunt, Lauꝝ ei gratã accipe debemus, q̃ Daphnem (vt vult Parthenius in volumĩe, q̃ de amãtibus cõpoſitũ eſt) Amyclesi filiã dilexit, quã ne p vim ſtupraret. Iuppiter in arborẽ lauꝝ ꝯuertit, Inſcripti Hyacinthus.n. ab Appolline adamatus pp nimiã pulchritudinẽ, & ab ipſo p ignorantiã occiſus diſco, cõuerſus eſt in florẽ, q i ſe litteras habet Aia, vt ſit vox plorantis. Quidã ex Aiacis ſanguine.

ANT. ℂET Me phœb⁹ amat, Theocrit⁹ quoq̃ in qnta, Et me phœb⁹ amat. nũc molli paſcit̃ herba Me cuſtode aries, veniens quũ carnea mactẽ. Phœbo ſua, ordo eſt munera ſua.i. ꝓpria & ꝯuenĩẽtia phœbo q̃.i. lauri & ſuaue rubẽs hyacinthus ſemp apud me ſunt, vĩ ſic, & lauri & ſ.r.h appoſito Munera.ſ. ph.ſẽper apud me ſunt. Lauri, erat laur⁹ ſpectatiſſima in mõte Parnaſo, ideoq̃ etiã grata Appollini, aſſuetis eo dona mittere iã & regib⁹ romanis, Hæc Pli.lib.xv. Hiacinthus, flos hic maxiẽ durat. hyacinthũ comitat̃ fabula duplex luctũ ꝑferẽs ei⁹ quẽ Apollo dilexerat, Aut ex Aiacis cruore editi, ita diſcur-

Hyacinthus

Plinius libro vigeſimoprimo. Malo me galatea petit. Theocritus in quinto. Malo me clearista petit formoſa puella, & cantu noſtras permulcet molliter aures.

CHR. ℂPHOEBVS, de hoc dicet̃ ſuo loco. Eſt ãt color rhetoric⁹ q dĩ traductio. Fit aũt cum idẽ verbũ mutatis caſib⁹ repetit̃, vt hic phœbus & phœbo. Munera, idẽ munus apud nos eſt qd apud grecos γέρας. ſignificat.n. donũ & officiũ. Nã dicim⁹ præſtitit munus amico.i. functus eſt officio, ergo amicũ, & obire munera in republica dicim⁹ cũ præſtam⁹ debita officia. vt pẽdere vectigal præſtare cuſtodiã, & hmõi. Munera ẽt populo exhiberi dicunt̃, cũ ludi ad illũ oblectandũ exhibent̃. Lauri, Daphnes fabulã enarrat Oui. quã Penei fluminis filiã dicit, Ser. ui aũt Ladonis Hæc imutata eſt in arboreꝫ ſui nois. Nã Daphne græce latie lauꝝ ſignificat, hac cã phœbo laurũ ſacrã volũt fabulę. Lauri autẽ duo genera a pricipio ponit Pli deinde addit & plura alia. Arbor paciſera eſt. Nã cũ ẽt iter armatos hoſtes prætendĩ quietis eſt inditiũ. Romanæq̃ victoriæ nũcia. hinc Iuue. Miſſa eſt a Cæ. laur⁹. Addit̃ militũ lãceis piliſq̃ faſces impatoꝝ dcorat, Ex iis in gremio Iouis optimi maximi deponit̃, quoties victoria lætitiã attulit. Non tñ qa ꝑpetuo viret nec qa paciſera eſt præferẽda myrto, & oleæ eſt, ſed qa ſpectatiſſima in mõte parnaſſo, ideoq̃ grata Apollini aſſuetis iã eo dona mittet̃ regib⁹ Romanis teſte Bruto fortaſſe i argumẽtũ, qm̃ ibi libertatẽ publicã is meruiſſet lauriferã tellurẽ illã oſculatus ex riſu, Sola ex arboribus fulmine nõ icitur. Ob has res honorẽ habitũ in triũphis poti⁹ crediderĩs q̃ q̃ ſuffimẽ tum ſit cedis hoſtium & purgatio, vt tradit

Munus

Laurus

Maſſurius, Adeo in prophanis vſibus polhui laurũ, & oleã fas nõ eſt, vt ne propitiãdis qdẽ numinibus accendi, ex iis altaria arrue debeant. Laurus manifeſto abdicat ignes crepitu. Euſe. ait laurum dicari Appolini qm̃ ignea arbor eſt. Vñ odio a dæmonibus maxime habet, & qua vſta reſonat qd predicẽdi vim notat. ¶ Tyberius Cæ. tonante cælo ea coronabatur. Laurus triũphis proprie dicaſ gratiſſima domibus, ianitrix cæſarum pontificũq;, ſola domos exornat, & ante limina excubat. ¶ Hyacinthus, fabula pueri nota ẽ, hyacinthi aũt
Malũ flos duplex eſt croceus & cæruleus ¶ Malo, hoc pomum græci μηλον dicunt & etiam oues μηλα appellant, hinc ambiguitas nominis induxit fabulam de malis aureis.

At mihi ſeſe offert[a] vltro me[o] ignis Amyntas.
Notior vt iã ſit canibus nõ Delia[b] nr̃is. DA.
Parta[c] meę[d] Veneri ſunt munera. nãq; notaui
Ipſe locũ aerieę[e] quo cõgeſſere[f] Palũbes. ME.
Quod potui puero ſilueſtri ex arbore lecta
Aurea[g] mala decẽ miſi cras altera mittam. DA.
O quoties & quę nobis Galatea locuta eſt?
Partẽ aliquã Vẽti diu om[h] rſeratis ad aures. M.
Quid pdeſt? qd̃ me ipſe aĩo[i] ñ ſpnis Amynta[l].
Si dũ tu ſectaris apros ego retia[k] ſeruo? DA.
Phyllida[m] mitte mihi meus eſt natalis Iola.
Cũ faciã[n] vitula pro frugibus ipſe venito. ME.

SER. a ¶ OFFERT vltro iſte plus dicit lege amœbæi carminis. b ¶ Delia noſtris, Deliam alii amicã priorẽ volunt, Alii Dianã q̃ eſt a delo, & eſt canibus nota, p quos venamur quaſi dea venationis. Nam ſi ad amicam referas hoc dicit, ſic ad me freq̃nter ami tas venit, vt canibus meis notior ſit, q̃ amicã Delia. c ¶ Parta, pparata. d ¶ Meæ Veneri, meæ amicæ. e ¶ Aeriæ, aerii coloris. f ¶ Congeſſere, nidificauere. g ¶ Aurea mala miſi, plus dicit. Nã cũ dixiſſet ſe eẽ miſſuɋ, iſte iã manifeſte cõfirmat. Aurea autẽ aurei coloris, & volunt quidã hoc loco eſſe allegoriã ad Auguſtũ, de decẽ eclogis, qd̃ ſuperfluũ eſt. Quæ enim neceſſitas hoc loco allegoriæ? h ¶ Diuum referatis ad aures Ita inquit dulce locuta eſt mecum Galatea, vt deoruɋ auditu ea digna ſint verba. i ¶ Animo non ſpernis. i. libentiſſime amas & eſt liptotes figura, ſicut Munera nec ſperno. Et multi hũc locum allegoricos accipiũt vt videatur Auguſto dicere. Quid pdeſt quia me diligis, ſi ad capiẽdos hoſtes pergens in ocio me relinqs? Dicitur enim Virgiliũ ſequi voluiſſe Auguſtum cõtra Antoniũ ad accacia bella pperantem. K ¶ Retia ſeruo q̃ res in venatione min⁹ poſſidet voluptatis. l ¶ Amynta, vocatiuus græcus eſt. Et ſciendũ græca nomina in as excũtia ſiue creſcãt ſiue nõ creſcant in genitiuo vocatiuum in a mittere, vt Aeneas æneæ o æn a, Pallas pallantis palla, vt Non hæc o palla dederas promiſſa parenti. m ¶ Phyllida mitte mihi, amicam cõmunem cauſa natalis diei, in cuius tantum ſacrificio licebat voluptatibus operaɋ dare. Nam in aliis ſacrificiis erat caſtitatis obſeruatio, quod etiam ſequentia indicant vbi dicit. Cum faciam vitula. i. cũ p frugib⁹ ſacrificare cœpero, tu tantũ modo venito. Sane cũ natalis apud maiores plenũ fuerat, poſteritas natalis dies diceſ cœpit. Nã cum Ora. dixerit. Natalis grate numeras, Iuuenalis ait, Natali coruine dic mihi dulcior hoc lux. n ¶ Cum faciã vitula pro frugibus ipſe venito, cũ ſacrificauero, & figurate faciã vitula ait, vt Faciã ture, vt faciã agna. Oratius in primo carminũ, ſiue poſcat agna, ſiue malit hædo. Diciſ autẽ hoc ſacrificiuɋ ambaruale, qd̃ arua ambiat victima. Sic ipſe in georgicis, Terq; nouas circũ felix erat hoſtia fruges, ſicut amburbale vel amburbium dicitur ſacrificium, quod vrbem circuit & ambit victima.

ANT. ¶ AT MIHI. Theocritus in quinta. Inſanire facit Cratides mihi quũ obui⁹ extat. Quũq; mouet flauos per candida colla capillos. ¶ Delia, vel vetus amica vel Diana ipſa venationis dea. ¶ Veneri. i. amori. ¶ Ipſe locũ. Theocritus in quinta. Aeriam viridi en capiã ſub fronde palũbem. Qua donabo meam non immemor ipſe puellam ¶ Palumbes, columbi omni tempore pariunt. Turtur & palumbes vero, nec plus q̃ bis. Vita palumbiũ vel ad xl. annos durare exiſtimaſ. Philoſophus li. vi. de anima. ¶ Aeriæ, ſublimes.
Chryſomela ¶ Aurea mala. Chryſomela intelligit Chryſion. n. aurum dicitur, melõ pomum. Theocritus ait in tertia. Roſida mala decẽ duco, cras altera ducam. ¶ Phyllida, eius amicam intelligit. Natalis erat enim celebre natale priſcis, Hic natalis & hoc natale dicitur. ¶ Cum faciam vitula pro frugibus ipſe, quũ faciam rem diuinam, non oue non capra, ſed vitula, tanquam dicat, quum vitulã pro
vitula frugibus ſacrificauero q; eſt. quũ vitula rem

diuinã

diuinã fecero, Vitula aũt deã q̃ potẽs ſit vitę tolerandæ, & iõ hac ꝓ frugib⁹ fieri ſacra dĩr, qa frugib⁹ vita humana toleraƭ, legito. M. li. iii. ſat. c. ii. ⸿Cũ faciã vitula, Theocrit⁹ in qnta. Quũ facies agno nymphas veneratus agreſtes' Tum ꝓperato mihi magnã ꝓmittere ptẽ.

CHR. ❡DELIA, Diana q̃ preęſt canib⁹ ad vigiliã nocturnã adhibitis, iõ nocturna d an'a ſangui ne catuli placabaƭ. ⸿Palũbes, ſiluaticæ ſunt, & I arborib⁹ nidificãt, q̃s Ariſto. in lib. de aia. bis in anno parere ſcribit, vt turtures. Colũbæ vero q̃ a culminibus ſm̃ Varronẽ dñr, qm̃ illa frequẽtãt decies in anno parere. idẽ Auctor eſt. Et in ęgypto duodecies, & plerũq; marẽ & fœminã pariũt. Octenis annis viuũt ſm̃ Pli. colũboꝝ duo gña ponit. M. Var. Vnũ ſaxati le qd in turribus nidificet, vel villæ culminib⁹ maxie timidũ. Alteꝝ demẽtius q; cibo dome ſtico cõtẽtũ intra limina iannæ ſolet paſci. ex duobus his ſit tertiũ genus miſcellũ dictum. ⸿Vitulã. Quædã ſacroꝝ verba amœne ita interpretatus eſt, vt mutato verboꝝ ſono iteger intellect⁹ maneret. Nã vitulari vt eſt apud pictorẽ, eſt voce lætari. Varro in. xv. reꝝ diuinaꝝ ait põtifex qbuſdã ſacris vitulari ſolet, qd græci παιανίζειν dicunt Hic Hillus in libro de diis vitulã ait vocari deã quæ lætitiæ pꝛeſt. Piſo ait vitulã victoriã noĩari qđ poſt victoriam certis ſacrificiis fiat vitulatio. Volũtq; nõnulli ſic dictã, quod eã ſit vitæ tolerãdæ. Et ob hoc huic deæ pro frugibus quæ vitam ſuſtẽtant fiunt ſacra, vnde hic vitulã pro vitulatiõe dixit, Tamen alii legunt vitulam in ablatiuo. i. ſacra non alia hoſtia q̃ de vitula.

Diana. Palumbes. colũbę. miſcellum. Vitula. Vitulatia.

Phyllida amo añ alias, nã me diſcedere fleuit,
Et lõgũ formoſe vale [a], vale inqt [b] Iola. DA.
Triſte [c] Lup⁹ ſtabulis, maturis frugib⁹ imbres.
Arboribus Venti, nobis Amaryllidis irę. ME.
Dulce [d] ſatis [e] humor, depulſis [f] arbut⁹ Hędis.
Lẽta ſalix fœto pecori. mihi ſol⁹ amyntas. DA
Pollio [g] amat noſtrã, q̃uis ſit ruſtica muſam.
Pierides [h] vitulã lectori paſcite veſtro. ME.
Pollio & ipe facit noua [i] carmĩa. paſcite [k] tauꝝ
Iã cornu petat, & pedib⁹ q̃ ſpargat arenã. DA.

SER. a ❡. Vale inquit Iola, Hic paſtor aut habuit duo noĩa, nam ſupra eum Menalcam dixit, aut certe Iolam eũ quaſi paſtorem optimus appellauit: a quodam paſtore nobiliſſimo, ſicut virum fortem plerunq; Achillẽ adulterũ Parim vocamus. Sane longum formoſe vale, ita ait, vt toruũ clamat, pro aduerbio nomen poſuit. b ⸿Vale vale inquit, le corripit ſequẽs vocalis, vt Te Corydon o Alexi. c ⸿Triſte, triſtis res. d ⸿Dulce, dulcis res. e ⸿Satis ſegetibus. f ⸿Depulſis, a lacte prohibitis, vt Depulſos a lacte domi q̃ clauderet agnos. g ⸿Pollio amat noſtram quãuis ſit ruſtica muſam, Blanditur iam Pollioni patrono, quem tragœdiarum & hiſtoriarum ſcriptorem Oratius fuiſſe teſtatur. Nam in ſecũdo carminum dicit, De hiſtoriis periculoſę plenum opus aleæ tractas, & incedis per ignes ſuppoſitos cineri doloſo Itẽ paulopoſt, Paulum ſeueræ muſa tragœdiæ deſit theatris, quem carmen ſuum licet ruſticũ, tamẽ amare confirmat. h ⸿Pierides vitulam lectori paſcite veſtro, ideſt paſcite eius armẽta, qa legit hoc carmẽ, vel vitulam ei nutrite pro præmio. Sane alii legunt Pollio vt pria ꝓducatur, alii Pollio. i ⸿Noua carmina, magna miranda. K ⸿Paſcite taurum, hic auget, nam ille vitulam dixerat.

⸿Triſte [c] prò triſtis vel triſtis res per alleothã, de q̃ ſuperius. ⸿Depulſis, a lacte remotis, q; ſit vbi hædi trimeſtres ſũt facti, vt ſcrib. Var. ⸿Arbutus de hac lege Pli. lib. xv. & xxiii ⸿Pollio, De hoc late in Alexi. ⸿Pierides, dictæ ſunt muſæ a Piero monte, vt ſcri. Feſtus. Eſt autem Pierus mons Theſſaliæ, qui ad Macedoniã protenditur auctore Pli. li. iiii. in Heſ. odi autem theogonia legiƭ ex Ioue Mnemoſyne muſas in Pieria natas. Ergo nõ dictæ ſunt a pieri natabus, vt quidam aiunt. De muſis autẽ plura legito apud diodoꝝ li. i. & lib. v. ⸿Noua, mirãda. cũ nunq̃ talia facta fuerint. Fuit aũt tragœdię ſcriptor, vt meminit Hor. ode prima ſecũdi libri. ⸿Pedibus q ſpargat arenam id tauri pugnaturi faciunt. Vnde Maro lib. iii. Geor. ait, Ventoſq; laceſſit ictibus, & ſparſa ad pugnã proludit arena. *Pierides*

CHR. ❡LVPVS, de hoc in ſequẽtib⁹ diceƭ ⸿Arbutus, arbuti radices valent cõtra peſtẽ, pomum ſimilitudinẽ habet cum fragris, hoc duobus nominibns appellãt græci camerõ & memecchion. Iuba auctor eſt quinquagenum cubitorũ in arabia eſſe arbutos ⸿Pierides, muſæ a pierio monte in quo ex Ioue & mnemoſyne natæ ſunt. Vnde Heſiodus. μοῦσαι πιερίηθεν ἀοιδῆσι κλείουσαι. Conueniens autem eſt vt muſæ poetæ vitulam nutriant. i. premium dent. *Arbuti. Pierides.*

ANT. ❡VALE inquit, nulla hic ſit ſynalœpha.

Qui te Pollio amat, veniat q̄ te[a] quoq; gaudet.
Mella fluāt illi, ferat & Rubꝰ aſp̄ amomū[b]. M.
Qui Bauiū[c] nō odit, amet tua carmina Meui.
Atq; idē iūgat Vulpes, & mūgeat[d] Hircos. DA
Qui legitis flores, & humi naſcentia fraga[e],
Frigidꝰo pueri fugite h̄, latet[f] āguis ī herba. M
Parcite[g] oues nimiū procedere[h]. nō bene[i] ripę
Credit̄, ipſe Aries ēt nunc vellera ſiccat. DA.
Titire[k] paſcentes a flumine reiice[l] capellas.
Ipſe, vbi tp̄s erit, oēs in fonte lauabo. ME.

SER. a ℂ QVO TE quoq; gaudet, ſubaudi veniſ ſe, Peruenerat aūt ad cōſulatū poſt triūphū dalmaticū. Nā vicerat ſalonas ciuitatē Dalmatię. Oratius, Cui laurus æternos honores dalmatico pꝑit triūpho. b ℉ Amōmū, flos ē aſſyrius, vt Luca. Vicinæ meſſis amomū. c ℉ Qui Bauiū nō odit ꝑ pœna ei ꝯtingat vt diligat meuiū peiorē poetā. nā Meuiꝰ et Bauius peſſimi fuerunt poetæ inimici tā Oratio q̄ Virgi. Vn̄ Oratius, Mala ſoluta nauis exit alite ferēs olētē Mæuiū. d ℉ Mulgeat hir. faciat ea q̄ cōtra nām ſunt, e ℉ Fraga mora q̄ in herbis naſcūtur, iō dixit humi naſcētia. f ℉ Latet ang. in her, allegoria eſt, nam vř hoc ad Mātuanos dicere qui inter milites verſabātur armatos quos ſicut anguis mortem inferre poſſe nō dubiū eſt. g ℉ Non bene ripæ Creditur ipſe aries ēt nūc vel. ſic. Allegoria ad illud quod ſupra diximus pertinens, qa poſt acceptos agros ab Ario centurione pene eſt itcrēptus niſi ſe pręcipitaſſet in fluuiū. h ℉ Parcite aūt prohibete. i ℉ Procedere. i. ſeruate ne procedant, vt Gnatis parce tuis. K ℉ Tityre paſcētes a flu. rei. capel. i. o Mantua noli mō velle aliqd agere de repetēdis agris. Nam cū opportunum fuerit ergo oēs lauabo. i. purgabo oēs apud Cæſarem, cum de acciaco bello reuerſus fuerit, & bene in fonte, Ipſe enī ꝑ amicos Cæſaris agrum meruerat, tanquā per riuulos quoſdam. Nunc aūt Mantuanis beneficium dicit ſe ab ipſo imperatore meriturū. l ℉ Reiice capellas, reiice ca. proceleumaticus eſt pro dactylo, & ſic eſt poſitus, vt Genua, labant. Item Arietat in portas.

ANT. ℂ QVO TE. ſ. veniſſe, peruenerat autē ad conſulatum, vt habetur etiam ſequenti ecloga triūpharat quoq; de Dalmatis, ℉ Amomum, amomum in vſu eſt frutice venoſo palmi altitudine, carpiturq; cum radice naſcitur in Armenia in media, & in pōto. plura Pli. li xii. Diaſco ait q̄ amomū genus eſt odoratiſſimæ herbæ, cuius frutex ſimilis eſt botro coloris, ruffi, circum circa folia iūcta & copioſa ſūt, ex tyrſo botruoſum ſemen redditur, florem habet album. ℉ Qui bauiū

Aſteiſmos Aſteizo nō odit. Aſteiſmos ē. i. vrbanitas, aſteizo iocor, putatur autem id quicquid ruſtica ſimplicitate caret & facta ſatis vrbanitate exponitur, vt qui bauium non odit amet tua carmina meui. i. ꝑ pœna ei cōtingat, vt diligat meuiū peiorem poetā. Nā meuius & bauius peſſimi fuere poetæ. inimici tam Oratio quā Virg. vn̄ Hora. in Epoda, mala ſoluta nauis exit alite ferēs Olentem mæuiū. Euſe. aūt ſcrib. q̄ Marcus Bauius poeta quē Virgilius in Bucolicis notat in Capadocia mortuus eſt ſed de vrbanitate latius Fabius libro ſexto ℉ Atq; idem iungat vulpes, ideſt faciat quæ contra naturam ſunt. ℉ Ipſe aries, placet magis vt ſimpliciter accipiatur q̄ allegoricos, quod indicat, etiā illud, Ipſe vbi tempus erit omnis in fonte lauabo. Eſt enim Theocriti in quinta vbi ait Fœlicez ſperate diem vitamque capellæ Cras ego vos omnes ſybaritis fonte lauabo.

Bauius Meui

ℂ RVBVS, hic frutex mora fert, amomū vt ait Diaſcorides eſt genus herbę odoratiſſimæ, cuius frutex ſimi lis eſt botro in circuitu cuiuſlibet arboris naſcens, ramulos habens ſiccos & duros, virgulis aſſimiles coloris ſubruffi, circa quos folia copioſa ē tyrſo botruoſum ſemē redolens & ſibi conuexum album veluti violæ folijs ſimilis brioniæ. Triplex eſt armenicum quod cæteris ꝓſtat aurei coloris vel fului, odoris boni alterum medicum, Tertium ponticū ℉ Vulpes, dicitur vulpes quaſi volipes hoc animal in Creta inſula nō eſt, ſicut nec lupus nec ſerpens. ℉ Fraga, herba quæ illa fert fragantia dicitur. ℉ Latet anguis in herba. Euridice duz herbas perambularet, calcauit inſcia latentem ſerpentem, cuius morſu periit, ſed iam loco prouerbii eſt ne quid inter res lætas noxium nobis incautis eueniat. ℉ Frigidus noxius Nam vitæ aduerſatur frigus vel quia frigidæ ſit naturæ vel frigidus. ℉ Aries, mas eſt non caſtratus qui oues ſalit, Qui vero caſtratus eſt, & propterea inutilis Veneri veruex dicitur, quoniam in eo verſa ſit natura. ℉ Vellera a vellendo dicuntur, nam priſci ouim lanas non tondebant, ſed vellebant.

CHR. Rubu Amomum Aries Veruex

ℂ COGITE

Cogite[a] oues pueri, ſi lac prçceperit[b] çſtus,
Vt nup, fruſtra pſſabimus vbera palmis. DA.
Eheu q̃ pingui macer eſt mihi taurus ī eruo?
Idē amor exitū ē pecori, pecoriſq; magr̄o. ME
His certe neq; amor cauſſa ē, vix oſſib⁹ hęrēt.
Neſcio qs tenēos[d] ocul⁹ mihi faſciat agnos. D
Dic qb⁹ in terris. & eris[e] mihi magnus apollo,

SER. a ❡COGITE oues, In ouilia colligite, vt Ti tyre coge pecus. b ❡Præcepit, Præoccupauerit, nā naturale eſt vt lac augeaſ frigore, calore minuaſ. c ❡Vix oſſibus hærēt, vix oſſa eoꝝ cohærēt. d ❡Teneros oculus mihi faſcinat agnos dicit cām maciei, & p tráſitū pulchrum ſe hr̄e pecus ſignificat quod vtiq; meruit faſcinari. e ❡Eris mihi magnus Apollo, relicto certamīe ſibi pponūt enigmata. Bene aūt ait Eris mihi Appol. qa in reb⁹ incertis ſola opus eſt diuinatione.

ANT. ❡PRÆCEPERIT, poccupauerit, attraxerit. ❡Taurus in eruo, In antiqſſimis textib⁹ eruo & aruo legi in illo ſūmi pōtificis aruo ē p a, plures aūt eruo hn̄t p e. Eſt aūt eruū leguminis ſpēs ſil'e piſo, qđ āpli⁹ q̃ vitia rūcatur. Sufficiūt ſingulis boū iugis modii qnī ſati. Martio mēſe ſatū noxiū eē bobus aiūt. Itē autūno grauedinoſum. Innoxiū aūt fieri prīo vere ſatum. auctor Pli. li xviii. meminit, idē Columella li. ii. vbi ait ēt qđ eruum lætaſ loco macro nec humido, qa luxuria plerūq; corrūpiſ. Per hæc autē verba optīe exponemus pingui eruo. i. lęto. ❡Vix oſſib⁹ hærent. Theocritus quoq; in quarta, Nēpe volunt prati teneris iam paſcier herbis, Illa adeo macra eſt vitula, & vix oſſibus hæret. ❡Faſcinat, laudando decipit, vel degrauat. Faſcinū & fas a fando noiaſ, vt Feſtus ait, Pli. aūt lib. vii. ca. iii. ſcribit in aphrica eē familias quaſdā effaſcinantiū, quaꝝ laudatione intereāt pbata, areſcāt arbores, emoriantur īfantes eſſe eiuſdē generis in triballis, & illyriis q viſu quoq; effaſcinent, interimant quos diutius intueanſ, iratis pcipue oculis, qđ eoꝝ malū facilius ſentire puberes, notabilius eſſe q pupillas binas in oculis ſingulis habeāt, fœminas qdē oēs vbiq; viſu nocere, quæ duplices pupillas habeāt. Cicero quoq; auctor ē. Hæc & plura. Pli. Dic qbus omiſſo canēdi ſtudio ad ęnigma diuertit quo decē tiꝰ cātū abſolueret, nec victus eē videreſ, ne itē infinitū quodāmodo canere cogereſ.

Eruum

CHR. ❡FFRVSTRA preſſabimus i. q̃uis vehementer premamus, tñ fruſtra erit. Eſt autē preſſo frequentatiuum a premo. ❡In eruo, antiquus hēt codex & nō aruo. Dicimus. n. eruum & eruiliam leguminum genus, quo M. Varro pecus pingueſcere ſcribit. ❡Faſcinat, græco eſt hoc verbū. Illic enim βασκαίνω dicunt, eſt autē faſcinatio morbus q ex ſpiritu faſcinātis per oculos, faſcinati ad cor ipſius igreſſo puenit. ſpiritus. n. a cordis calore ex puriori ſanguine generaſ. Tales autē ſunt ī nobis ſpūs qualis ē ſanguis humor. Spiritus autē ſimiles ſibi radios p oculos quaſi pvitreas feneſtras emittit. Cor n. ſuo perpetuo quodā motu pximum ſibi ſanguinē agitās ex eo ſpiritu, in totum corpus pque illos luminū ſcintillas p mēbra diffundit qdē ſingula, p oculos aūt maxime. Ad altiſſimas ptes cū ſit leuiſſimus maxīe euolat ſpūs Eiuſque lumē p oculos cū pſpicui maxime ac nitidi ſint maxime emicat, nam q aliquid lumen in oculis ſit, patet ex eo q quorūdā brutoꝝ oculi in tenebris micant. Qui. & A. Octauianus adeo lucidos oculos habuiſſe ferſ, vt cū acrius quenq̃ ītuereſ coegeret eū qſi ad ſolis fulgorē oculos ſubmittere, Tyberiū quoq; ēt & in tenebris vidiſſe. Trangl. auctor ē, ſed ad breue & cum primū a ſomno patuiſſet. Qđ autē radius ab oculo emiſſus vaporē ſpiritalē ſecū trahit, & vapor ſanguinē, ex eo iā perſpicuū eſt, q lippi rubenteſq; oculi radii ſui emiſſione eos q vidēt eodē morbo cogunt laborare, hoc enim indicat radiū vſq; ad obuiū illū ptēdi & cū radio vna vaporē corrupti ſanguinis emanare, cuius cōtagione oculus ſpectātis nidificaſ. Refert Ariſtoteles mulieres mēſtruo affectas intuitu ſuo ſpeculū ſanguineis guttis ſæpe fœdare. Eſt enim vapor ſanguinis ſanguis qdē tenuiſſimus q aſpectum fugit oculoꝝ, ſed in ſpeciali ſupficie factus craſſior iam apparet. Hoc in rariori aut minus terſa materia nō efficiſ, qa in ea penetrat aut diſſipaſ radius. Nō ergo mirū ſi patefactus & in aliquē intētus oculus radiorū ſuoꝝ aculeos in aduerſos oculos iaculaſ, & vna cū aculeis q ſpirituū vehicula ſunt ſanguineū illū vaporē quē ſpūm nominamus inuehit. Hic violētus aculeus diuerberat oculos, & cū a percutientis corde incitaſ pcuſſi pcordia quaſi regionē ppriā repetit & cor vulnerat, neq; eius duriori dorſo hebeſcit. Redit in ſanguinē, pegrinus hic ſanguis, & cū ab eius q ſautius eſt alienus ſit, ſanguinē eius ppriū inficit. Infectus aūt ſanguis ęgro-

Faſcinatio

tat. Hæc ægrotatio faſcinatio eſt, que icc irco magis nocet teneriori ętati, qa illius corda, cū molliora ſint minus reſiſtūt ferēti, & magis leduntᷣ, dixi vt potui hac verboꝝ breuitate vn̄ ſit faſcinū. Addā illud in illyriis & tribalis hoīes eē q interimāt vidēdo ſi qcq̄ diutius irati pſpiciāt eaſq; binas pupillas hēre, maximeq; hoc malū ſentire puberes, ait Gellius at ꝑ Pli. q etiā in Aphrica familias quaſdā eē dicit teſte Iſogono & Nymphodoro, quoꝝ laudatione intereāt pbata. Areſcant arbores. Emoriantᷣ infantes. Fœminas qdā oēs vbiq; nocere, q̄ duplices pupillas hēat. Cic. quoq; apud nos auctor eſt. Faſcinum pro mēbro viri poſuit in priapeia. Maro. Vt priape q̄ ſis faſcino grauis tenero, & paulo īfra. Placet priape q ſub arboris comis ſoles ſacrū reuictus Pāpino caput. Ruber ſedere cum rubēte faſcino.

Treis[a] pateat cęli ſpaciū nō amplius vlnas. ME

Dic[b] quibus in terris inſcripti numina regum

Naſcātur flores, & Phyllida[c] ſol⁹ habeto. PA.

Nō[d], noſtrū inter nos tātas componere[e] lites.

Et vitula tu dignus, & hic, & quiſqs[f] amores

Aut metuet[g] dulces, aut experietur amaros.

Claudite iam riuos pueri ſat prata[h] biberunt

SER. a ℂ TREIS pateat cęli ſpatium nō ampli⁹ vlnas, Vlna ꝓprie ē ſpatiū in quātū vtraq; extēditᷣ manus dicta vlna ἀπὸ τῶν ὀλέ νων. i. a brachiis, Vnde & λευκώλενοσ ποιή dr, licet Suetonius vnū cubitū velit eſſe tm̄modo. Sane hæc qō varie ſoluitᷣ. Nā alii dicūt ſignificare eum ſepulcrū Cælii luxurioſi cuiuſdā, qui vēditis oībus rebus & conſumptis tantūmodo ſibi ſpatiū reſeruauit, qd̄ ſepulcro ſufficeret, & voluiſſe eū errorē facere ex cæli & cælii ſimilitudine, vt ſit, Dic mihi vbi nā ſepultus eſt Cælius, cuius tribus vlnis cōtinetᷣ ſepulchrū. Alii vero volūt puteū ſignificari, q eſt in Siene pte ęgypti, quē ad hoc nimiæ altitudinis philoſophi effoderūt, vt probarēt locū illū eſſe ſolū quem recto ſol intuitu irradiaret Nam. viii. calen. Iulias die quādo in cētro ſuo eſt ſol lumine ſuo tam imam quoq; illius putei q̄ ſummā terrā irradiat, ſed neutrū hoꝝ cōuenit ruſtico, Vnde ſimplr̄ intelligendus eſt cuiuſlibet loci puteus, in quē cū qs deſcenderit tātum cæli conſpicit ſpatiū, quantū putei latitudo permiſerit. b ℂ Dic quibus in terris inſcripti noīa regum Naſcūtur flores, Quia ſoluere nō potuit, ipſe aliā obiicit qōnē, & captioſe, Quib⁹ in terris dixit. Hiacynthus. n. vbiq; naſcitᷣ flos, q natus eſt prīo de Hiacynthi ſanguine, poſtea de Aiacis, ſicut & Ouidius docet. Eſt aūt rubrū quaſi liliū, deſignās primā hiacynthi litterā Regū aūt nomīa non qſi ipſi reges fuerūt, ſed qa regū filii, vt Magnum reginæ ſed. n. miſeratus amorē, cum de Ariadne diceret Paſiphaes reginæ filia. Sane multi volūt nomina regū pro nomīe regis poſitum, vt ſit quēadmodū illud in Terentio, Nō perpeti meretricum cōtumelias cum de vna loqueretur. Nam flos iſte Hiacynthi tantum & non Aiacis nomē retinet Tamē ſciendū ænigmata hæc ſicut fere oīa

carere apta ſolutione. c ℂ Phyllida ſolus habeto, amicā cōem, qd̄ plus ē q̄ eē Apollinē, nā eē Apollinē impoſſibile ē, qd̄ ille ꝓmiſerat, hic vero poſſibilia pollicetur.

d ℂ Nō, hic diſtinguēdū eſt, vt ſit ſenſus, Officii iudicis eſt ferre ſentētiā, nō eoꝝ qui inter ſe cōtendūt, vnde male quidā totū iungūt, Nō noſtrū inter vos tantas cōponere lites, Nā negaret ſe facturū qd̄ faciet. Iudicaturus enim eſt eos eſſe pares dicens, Tu vitula dignus, & hic. e ℂ Cōponere, finire, vt Añ diē clauſo ꝯponet veſper olympo. i. finiet. f ℂ Et qſqs amores Aut metuet dulces, aut expietᷣ amaros. Et tu & hic digni eſtis vitula, & q̄cūq; ſilis vr̄i eſt. Nā ſupra vn⁹ dixerat, Triſte lup⁹ ſtabulis, maturis frugib⁹ imbres, Arboribus vēti, nobis Amaryllidis irę. Item alter, Dulce ſatis humor depulſis arbutus hædis, Lēta ſalix fœto pecori, mihi ſol⁹ amyntas. Ad cui⁹ amatoris ſiliudinē ptinet, Aut metuet dulces, nāq; hic Menalcas & amabat & amabatᷣ, ſꝫ tāq̄ prudēs timebat ne vnq̄ poſſet amor ille diſſolui, & contra Damœtas amaritudinē amoris expt⁹ fuerat ex amicę Amaryllidis iracūdia. g ℂ Metuet dulces, timebit p dulcib⁹ ne eos amittat. h ℂ Sat prata biberūt, aut ītelligim⁹ hūc exiſſe vt iuberet pueris ſuis vt arua irrigarēt, qd̄ illis cantātib⁹ factū eſt, & re vera dicit Riuos claudite, aut certe allegorices hoc dicit, iā cātare deſinite ſatiati enim audiendo ſumus.

ℂ CÆLI ſpatiū, in ęthyopię fine Siene eſt inſula. C. M. paſſuum ambitu, vt ſcribit Pli. lib. v. Stra quoq; li. xvii. docet, q̄ in ipſa Siene puteus quidam eſt, qui æſtiuū indicat ſolſtitium, quoniam hæc loca circulo tropico ſunt ſubiecta, & ī meridie vmblicos faciūt ſine vmbra, & ſol ſupra verticem ibi manētibus habetᷣ, vnde neceſſe in puteos q̄q̄ ꝓfundiſſimos vſq; ad aquā radios iaci. hoc, ANT. Sien e

de hoc

de hoc puteo intelligere poteris & de quocũq; alio, nam in fundo cuiuſq; putei manẽtibus cælũ nõ videbiť niſi pro adit⁹ magnitudie. ¶ Vlnas, Olene & olenos vlna dř, eſtq; vt aiunt vtriuſq; manus extẽſio, vel magis vnus cubit⁹ tm̃. ¶ Apollo, cui diuinãdi ptãs Macro. lib. i. ſat. ſcribit ꝙ diuerſæ virtutes ſolis noĩa diis dederũt virtutẽ, igiť ſolis quæ diuinationi, curationiq; præeſt. Apollinem vocauerũt, quæ ſermonis auctor eſt Mercurii nomẽ accepit. ¶ Noĩa regũ, de hyacintho flora intelligit, de quo iã dixim⁹, hẽt. n. in ſoliis hya. qđ ẽt Oui. in met. docet aptius. ¶ Nõ, hic fiat colon, vt dicam⁹. ¶ Nõ. ſ. veſtrũ eſt ſed nr̃m ꝗ iudex ſum cõponere &c. ¶ Et vitula tu dignus, i Theocriti qnta, vbi Lacon & comatas, acerbe certauerũt. alter victus eſt. Ait. n. ſic Morſon iudex, Laconẽ Morſon iubeo reticere. qđ ipſum nũcio deuictũ, mea ſic ſn̄ia poſcit Do tibi lanigerũ pignus certaminis agnũ. Quẽ nup docta meruiſti voce comata. In ſexta aũt vbi Damœtas & Daphnis amici cãtarũt Deuicit neuter, neuter ſupatus abiuit. ¶ Aut metuet dulces, vti Menalcas, ſcilicet dixerat enim Dulce ſatis humor &c. ¶ Aut experietur amaros, vti Damœtas, ſcilicet nã dixerat. Triſte lupus ſtabulis &c. ¶ Riuos. i. ora. ¶ Prata, aures. ¶ Biberũt, hauſerunt, audierunt. Eſt enim allegoria quã Fabius li. viii. in verſionem interpretatur, vt aliud verbis, aliud ſenſu oſtendat.

CHR. ¶ COMPONERE, ſinire, vt hic. Item trãquillũ reddere, vt ſed motos præſtat cõponere fluctus. Item comparere. Salu. Vbi metelli dicta cũ factis cõpoſuit illud. Sic paruis cõiũgere ponere magna ſolebã. Itẽ ornare, Dulcis cõpoſitis ſpirauit crinibus aura. Itẽ coniungere, vt Cõponẽs manibuſq; manus, atq; oribus ora. ¶ Riuos, Nã e propinquo flumine deducunť riui quibus irriganť prata, vnde dicimus deriuare flumina cũ ex alueo p riuos dicunť. ¶ Prata, dicunť quaſi parata. qa ſine cultura fructuũ reddũt. Solum expectatur dum herba creſcere deſiit & æſtatibus areſcere tunc ſubſecatur, vt parareſcat, furcillis verſať. Remoto fœno ſicilienda ſunt parata. i. falcibus cõlectãda quæ feni ſit ꝑterierunt, & quaſi herba tuberoſum reliquerũt cãpum, a qua ſectione arbitratur Varro dictũ eſſe ſicilire prata.

ECLOGA QVARTA POLLIO.

SICELIDES ᵃMuſę paulo ᵇmaiora canamus.
Non oẽs arbuſta iuuant, humileſq; ᶜMyricę.
Si canimus ſiluas, ſiluę ſint Conſule digne.

SER. ᵃ SICELIDES muſæ paulo maiora canamus. Aſini⁹ Pollio ductor Germanici exercitus, cũ poſt captas ſalõas dalmatiæ ciuitatem primo meruiſſet laureã, poſt etiã conſulatũ adeptus fuiſſet, eodẽ anno ſuſcepit ſilium, quẽ a capta ciuitate Saloniũ vocauit, cui nunc Virgilius genethliacon dicit, quẽ conſtat natũ riſiſſe ſtatim, quod parẽtibus omẽ eſt ĩfelicitatis, Nã ipſum puerũ inter ipſa primordia periiſſe manifeſtum eſt. Sicelides aũt græcũ eſt. Nã latine ſicilienſes facit. i. Theocritiæ, Nã Theocritus ſyracuſanus fuit, quẽ in hoc opere Virgilius imitať, vt dixim⁹ ſupra. b ¶ Paulo maiora canam⁹ Bene paulo. Nam licet hæc ecloga diſcedat a bucolico carmine, tñ inſerit ei aliqua apta operi. c ¶ Myricæ, virgulta ſunt humillima.

ANT. ¶ SICELIDES muſæ. in antiquis etiã pluribus teſtibus, & in illo qui in ſummi pontificis bibliotheca maioribus characterib⁹ ſcriptus eſt ſicelides per e nõ per i legi, qđ qdem græce dixit illis eni ſicelia, nobis vero ſicilia dř. Celebrať hic Aſinius Pollio q fuit orator & cõſularis, vt docet Euſebius de quo latius in Alexi. fuit hiſtoriarũ & tragœdiarũ ſcriptor, q & de Dalmatis triumphauit. Vñ Horatius ode prima ſecundi voluminis ad eũ ſcribẽs ait, cui laur⁹ æternos honores Dalmatico peperit triũpho. Laudat ibidẽ eũdem a pietate, a prudẽtia, a dignitate & honore, ab eloquẽtiæ viribus. Dicũt alii a Salona Dalmatiæ vrbe capta, ſuſceptũ ſiliũ Saloniũ vocaſſe, qui & parũ vixit. Hic quoq; a Marone cũ patre celebratur, ſed laus ipſa talis eſt, ꝙ ſępe ad Auguſtũ quoq; referẽda eſt. Vt ſuo loco docebimus. Aduertendũ ꝑterea in Strabone legi Salonæ ſalonarũ. in Plinio ſalona ſalonæ. Itaq; nõ recte ſolonæ p o in prima ſyllaba dicitur. ¶ Sicelides muſæ, quę ſcilicet Theocrito ſyracuſano fauiſtis, ſeu o Theocriti cãtus & carmina. ¶ Arbuſta, ideſt minima & humilia. ¶ Siluas, ideſt altiora. ¶ Humileſq; myricæ. Myrica genus eſt fruticis, quã alii tamaricen vocant, auctor eſt Plinius libro. xiii. Idẽ quoq; libro. xxiiii. ſic ait: Mirica quam & amaricon vocat Lene⁹ ſimilis eſt ſcopis amerinis arbitrantur quidam hanc eſſe tamaricam, vulgus infelicẽ eã arborem appellat, qñ nihil ferat, nec ſeratur vnq̃. Hæc ille. ¶ Sint, & ſunt in antiqs Myrica

Cumæ eſt, in illo ſummi pontificis ſint per i. ⸿ Cōſule, Pollion e. i. ⸿ Cumæi carminis, Cumę, in cāpania ſunt, antiquitate cunctas & Sicilie & Italiæ vrbes antecellit, vrbs ipſa plura legito apud Strabonē lib. v. & apud Dionyſiū lib. vii. idem autem ſibyllæ ſacellum erat, ſed eius que rebus romanis quinquageſima olympiade interfuit, cuiuſq; librū ad Corneliū vſq; ſullam pontifices Romani conſulebant, tunc. n. vna cum capitolio igni abſumptus eſt auctor eſt Solinus. Meminit idem Gellius lib. i. ca. xix. ſed latius Dionyſius lib. iiii.

CHR. Sicilides Arbuſtæ ⸿ SICElides, depcaſ errorē ſi paulo ſublimi⁹ q̄ paſtoria res reqrit canat, Dixit āt ſicelides & n̄ ſicilides, Nā cū vl⁹ ſit pronymico noie ꝙ poti⁹ grǣcū quā latinū dduxit ab eo ꝙ ē ſicelia vt dīt grǣci & n̄ ſicilia vt dn̄t latini. ⸿ Arbuſta, cū ppe arbuſtū ſit loc⁹ ꝯſit⁹ nouellas arborib⁹. ⸿ Arbuſtę, q̄ ex ſemiario auulſa ſūt, ſemiaq; appellanſ. voluit notaī hūiliores arbores.

SER. ⸿ Myricę, Virgulta n̄ mltū a gneſtis diſtātes. ⸿ Syluas, nā i ꝑcio fuit paſtoria & agricultura.

Vltima^a cumęi venit iam carminis ętas.
Magnus ab integro^b ſęclorum^c naſcitur ordo.
Iam redit^d & virgo redeunt Saturnia regna,

a ⸿ VLTIma cumęi venit iā carminis ętas, Sibyllini, q̄ cumana fuit & ſęcula p metalla diuiſit, dixit ēt qs q̄ ſæculo iparet, & Solē vltimū. i. dcimū voluit. Nouim⁹ āt eūdē eſſe Apollinē, vn̄ dicit. Tuus iā regnat Apollo. Dixit ēt finitis oib⁹ ſęcul' ruſ⁹ eadē reuocari quā rē ēt phi. hac diſputatōe colligūt dicētes Cōpleto magno āno oia ſidera in ort⁹ ſuos redire, & ferri ruſ⁹ eodē motu. Q d ſi ē idē ſidez mot⁹ nece ē vt oia q̄ fuerūt hēant iterationē. Vniuerſa. n. ex aſtroꝝ motu pēdē māifeſtū ē. hoc ſecut⁹ Virgi. dicit reuerti aurea ſęcula, & iterari oia que fuerūt. b ⸿ Ab itegro denuo. c ⸿ Sęcloꝝ, ſyneręſis p ſęculoꝝ. d ⸿ Redit & virgo, Iuſtitia q̄ Erigōe fuit, & pmiſcet laudes tā pueri q̄ Polliōis, q̄ Auguſti. Nā felicitas tēporū ad iperatoris ptinet laudē.

PRO. ⸿ CVmęi, vel a ſibylla q̄ cumana, & poſt q̄tuor ſcl'a παλιγγενεσίαν, futurā cecinit, vl cumæi carmīs Heſiodi a p̄re Dio. q cumęus fuit. Heſiodus aūt libris ſuis q̄tuor ſæculorū facit mētiōēs. Tiphys gubnator nauis arg⁹. Argo āt a celeritate dcā ē. Sic & Home. qui κύνας ἀργοὺς celeres dixit, inde arguti qui mltū, ac celeriter loquūſ, vt arguta hirūdo.

ANT. ⸿ VLTIMA ætas ferrea itelligiſ, vn̄ ait iſerius, Quo ferrea primū deſinet, ac toto ſurget gēs aurea mūdo, nā ab itegro ſęcloꝝ ordo naſcebanſ Pro. ēt ſcribit qđ cumana ſibylla poſt q̄tuor ſcl'a, nonā gn̄ationē futurā cecinit. ⸿ Magn⁹ ab integro ſæcloꝝ naſciſ ordo. E dcis Cumeæ ſibyllæ hæc poeta ſumpſit q̄ qdē oia de xp̄o ꝑdixerat. vn̄ & Greg. in moralibus ait, xp̄m iudæoꝝ & gētiliū vocibus ꝓpherari, q ꝓ vtrorūq; ſalute veneraſ. Bene qdē ab itegro, qm̄ xp̄i aductu ceſſarūt vetera plurima nouaq; alia iſtituta ſūt, ceſſit & ciuiliū belloꝝ furor. Nat⁹ eſt n. vt Euſebi⁹ ſcribit, āno iperii Auguſti. xlii. Virgilius aūt brūdiſii perierat āno iperii ꝑdicti. xvii. Itaq; xp̄m minime vidit. Sed i Auguſti Pollioniſq; laudē illa q̄ de xp̄o Sibylla dixerat hic iſeruit. Credebat. n. futura eē, vt re vera fuit. ⸿ Iā redit & virgo iō redit dixit, qm̄ virgo teſte Heſiodo Iouis & Themidis filia teſte arato Aſtrei & auroræ, q̄ i aureo ſęculo fuerat, eorūq; priceps, pp diligētiā & æqtatē iuſtitia appellata, in cælum fugerat ætate ænea auctor Igin⁹. ⸿ Saturnia regna. i. aurea ſæcula q̄ qdē Saturno regnāte i latio fuerāt quo tpe, fides iuſtitia & ois virt⁹ colebaſ, & tellus p ſe dabat oia. nō bella, nō enſes erāt, ver erat æternū. Suet. aūt ſcribit fuiſſe quendā vt oē tp̄s prio die natalis vſq; ad exitum Auguſti ſæculū Auguſtū appellareſ, & ita i faſtos referreſ. ⸿ Redeūt ſaturnia regna, id dixit Maro, qm̄ vt ſcri. Li. Auguſti ipe poſt bellū actiacū clauſū ē iani tēplū, pace, terra, mariq; pta. Et vt Luci⁹ Flor⁹ ēt ſcri. Auguſt⁹ ipe ꝯuerſ⁹ ad pacē, ꝓmū i oia mala & i luxuriā fluēs ſęculū grauib⁹, ſeueriſq; legib⁹ coercuit. merito ergo rdeūt ſaſnia regna dixit.

Virgo

CHR. ⸿ VLTIMA cumęi. i. vltimū ſęculū ex quatuor ſæculis q̄ ꝑdixerat Sibylla cumæa. Verū de ſibyllis dicemus in ænei. qđ āt ad hūc locū attinet ſibylla cumæa fuit & cuma que vrbs eſt in locrēſi agro q eſt Ionię Aſiæ minoris quā aliq vicinitate loci Erythreā appellarūt. Hæc vt ponit Seruius ꝓfecta in Italiā. Multa de romanorū fatis vaticinata eſt. Sed vt oñdit Auguſtin⁹ multa ēt de xp̄o eſt vaticinata. ⸿ Cui⁹ verſum, vt oñdit Phocianus capita ita ſe hn̄t vt priæ lr̄æ conficiaut ἰησοῦς χριστὸς θεοῦ υἱὸς σωτήρ Ieſus xp̄s Dei filius ſaluator. Hæc igiſ illū de virgine orituꝝ prædixit veꝝ Maro iſtius theologiæ ignar⁹ ad Octauiani fœlicitatē referēs virginē iuſtitiā intellexit a q̄ ſit Octauianus quęs appellat. i. ſolem. Nam noſtri quoq; natum eſſe ſolē iuſtitiæ Chriſtum dīt Priſci vero pria ſæcula aurea, ideſt ab omni vitio pura fuiſſe dicūt, & in illis virginē, ideſt iuſtitiam cum hominibus

Sybilla cumęa

rum hoſtibus habitaſſe teſte quoq; ipſo Virg. aſſerūt hęc igiť ſæcula iā ſua ętate rediiſſe, nūc teſtať Maro. Q̄d ēt mathematice dem̄ eſſe pōt demōſtrari. Nā apud hæbreos īſignis aſtrologus Abraam ſcripſit ſeptē eſſe planetas & ſeptē angelos eē illoꝝ ductores appoſitos. ſ. Caphiel, Saturno, Sathiel, Ioui, Samael, Marti, Amael, Veneri Michael, Mercurio, Raphael, Soli, Gautici, Lunæ. Quēlibet aūt illoꝝ ducere mundum annos cccliiii. & mēſes quatuor. ¶ Fuiſſeq; ordinē, vt prius Saturnus duceret qua hora Saturni creati ſunt ſol & Luna, poſt ſaturnum duxit Venus, poſt Venerē Iuppiter, Ioui ſucceſſit Mercurius, & illi Mars, Marti Luna itaq; ducatus oīum iſtoꝝ ſeptē abſumit annos circiter ſeptuagitaocto ſupra duo milia & .xl. Quod ſi ſcdo pagaſ huiuſcemodi ducatus pueniet vltra annū ſextū ac qnq̄geſimū ſupra q̄tuor milia ac nonigētos ānos, ſed Maro floruit anno a mūdo cōdito fere lx. ſupra quinq; milia ac centū annos, ex q̄bus oībus perſpiciť quod tūc tertio iā regnabat ſaturnus.

Iam[a] noua progenies cęlo demittitur alto.
Tu modo naſcenti puero, quo[b] ferrea primū.
Deſinet, ac toto ſurget gens aurea mundo.
Caſta[c] faue Lucina, tuus[d] iam regnat Apollo.
Teq; adeo decus hoc ęui, te Conſule inibit[e]
Pollio, & incipient[f] magni procedere menſes.
Te duce[g], ſi qua manent ſceleris[h] veſtigia[k] nr̄i
Irrita[i] perpetua ſoluent formidine terras.

SER. a ¶ IAM noua progenies cælo demittiť alto, vt videanť hoīes non ex mortalib⁹ nati ſed ex numinibus q̄ſi e cælo lapſi, & hic cōiicit fore aurea ſæcula q̄ Auguſt⁹ ipat, & talis eſt natus puer q̄ cōſul ē Pollio. b ¶ Quo deeſt naſcēte. Nā hoc dicit faue ei Lucina cui⁹ ortus ſæcula imutabit aureis. ſ. ferrea. c ¶ Caſta faue Lucina, mō Dianā accipim⁹, ſic Orati⁹ ſiue Lucinā pbas vocari. Terētius, Iunonē Lucinam dicit vt Iuno Lucina fer opē, ſerua me obſecro tn̄ ambæ vnū ſunt d ¶ Tuus iam regnat Apollo, & vltimū ſęculū oſtēdit quod ſibylla ſolis eſſe memorauit, & tāgit Auguſtum, cuius ſimulacrū factū eſt cū Apollinis cūctis inſignibus. e ¶ Inibit, īchoanit, exordiū accipiet, aureū. ſ. ſæculū. f ¶ Incipiēt magni pcedere mēſes, illud tangit, quod Iulius & Augu. mēſes in honorē Cæſaris & Auguſti acceperūt noīa. Nā ante quintilis & ſextilis dicti ſunt & hoc ēt trahit ad argumentū aurei ſęculi. g ¶ Te duce, vel Auguſto, vel Pollione, vel ſalonino. h ¶ Sceleris veſtigia noſtri, Bene nullū vult eſſe præſentiū temporum vitiū, ſed reliquias dicit eſſe ſuperioris ætatis. Sic in georgicis cū laudaret Auguſtum, & carpſiſſet tēpora vicina dicēs, Vicinæ ruptis inter ſe legib⁹ vrbes Arma ferūt, ſæuit toto mars impius orbe, intulit Fertur equis auriga neq; audit currus habenas, vt oſtenderet tātas eſſet reliqas præteritoꝝ malorum, vt ne ab optimo quidem rectore ſedari poſſe viderentur. Viſtigia autem ſcelerū dicit bella ciuilia, quæ geſſit Auguſtus cōtra Antonium apud Mutinam, contra Lucium Antoniū fratrē huius Antōii apud Peruſiū cōtra ſex. Pōpeiū filiū Pōpeii i freto ſiciliēſi cōtra Brutū & caſſiū i Theſſalia, cōtra Antoniū & Cleopatrā i Epiro apud actiū pmōtoriū. i ¶ Irrita, aſt nihilū dducta. k ¶ Veſtigia, & nō dicit Iam irrita ſoluēt terras formidie, ſed fient irrita, & ſoluent terras timore vel formidine, perpetua autem eſt longa.

ANT. ¶ NOVA pgenies, id ēt ſibylla dixerat de Xp̄o ītelligēs, Maro tn̄ de filio Pollionis intellexiſſe voluit, vt amico gratificareť. Nec ītelligas de Auguſto, q̄m dicit, Modo naſcēti puero & poſtea tuus iam regnat apollo. Per quē auguſtū ipſ̄ ītelligit, nā vt ſuetonius ſcrib. acclamatū eſt Cæſarē eē apollinē. Itē exiſtimatū apollinis filiū, q̄m auguſtus mēſe decimo nat⁹ eſſet. Lucina, Luna, vt Varro inq̄t, naſcētiū dux eſt, hic ab iuuādo & luce Iuno Lucina dicta ab latinis, ipſa.n. menſibus actis in lucē pducit infantes. ¶ Tuus iā regnat apollo, dixerat.n. ſibylla vltīa ętate regnatuꝝ apollinē, q̄d intelligendum erat (vt vult Maro) de auguſto, nā vt oſtēdim⁹ apollo dictus eſt, & apollinis filius exiſtimatus. ¶ Adeo, certe. ¶ Pollio, pollioni blandiť cum eo cōſule dicat aureū ſæculū initū iræ. ¶ Procedere, vlterius iræ, magni mēſes. i. Iulius & Auguſtus qui olim Quintilis & ſextilis appellabanť, de quibus plene legite Macr. lib. I. ſat. ¶ Te duce, te Pollione cōſule ¶ Noſtri ſceleris, vult.n. bella ciuilia deorū ira fuiſſe ob Romanoꝝ ſcelera, quod ēt Hora. aſſerit, dicit enim in epod. Sic eſt acerba fata romanos agunt, ſceluſq; fraternæ necis &c. ¶ Perpetua ſoluent formidine, quod veꝝ fuit, nā vt diximus poſt actiacum bellum clauſum eſt Iani templum pace terra mariq; parta.

CHR. ¶ NOVA progenies. Quod ſibylla de xp̄o prædixit, hic ad Octauianū refert. Noua ergo in Chriſto, quia nuſquā alias viſa eſt in

terris ꝓgenies, quæ ēt deꝰ & hō, Sed noua ī Octauiano.i. admirrāda pp orbē illo regnāte oī ex parte redactū ¶ Vel noua, qſi genus nouū hoīum renaſcať. ¶ Apollo, puto p apollinē Octauianū intelligendū eſſe q ſit veluti alter ſalutaris ſol orbi infuſus, vel pp iuſtitiā, quæ p ſolē exprimitur, appellat Apollinē vt p hoc nomē oñdat rediiſſe ſaturnia ſęcula in qua iuſtitia habitauit inter mortales. Eſt ēt Apollo, quia ſuo ſplendore orbis totus illuſtratus ſit. Quin & alibi inducit Apollionē Octauiano in bello actiaco fauentē. Vt Actius hæc cernēs arcum tēdebat Apollo. Nec placet quod ad pollionē referať. Ipſe nō regnauit. ¶ Tuus.ſ. frater, nā Lucina Diana eſt Solis ſoror. ¶ Magni menſes. perplacet ſeruiana ſnīa, vel magni.i. admirabiles ꝓpter aurea ſæcula. ¶ Veſtigia irrita ſoluēt terras.i. reliquiæ ſcelerū iccirco ſoluent, ideſt liberabunt a perpetua formidine terras, qa erūt irrita, ideſt ad nihilū reducta.

Ille[a] Deum vitam accipiet, Diuiſq; videbit
Permixtos Heroas, & ipſe videbitur illis,
Pacatumq;[b] reget patriis virtutibus orbem.
At tibi[c] prima puer nullo munuſcula[d] cultu
Errantes[e] Hederas paſſim cum Baccare tellus,

SER. a ¶ILLE deum vitā accipiet, ſicut ſupra artiſicioſe laudē conſundit, vt poſſit eſſe cōis. Nā ad quēuis pōt referri ille, vel ad Auguſtū, vel ad Saloninū. b ¶ Pacatūq; reget pǐiis virtutibꝰ orbē vľ Auguſtꝰ Cęſaris, vel ſaloninꝰ Pollionis virtute pacatū orbē tenebit, & mira laꝰ vtriuſq; eſt, & eiꝰ q pacauit, & q pacatū tuetur. c ¶ At tibi prima puer nullo munuſcula cultu, Rhetorice digeſta laudatio. Nō.n. improuide ī pricipio vniuerſa cōſumpſit, ſed paulati ſecit laudē cū ætate ꝓcedere. d ¶ Munuſcula, Bn̄ in rebus minoris ætatis vſus eſt diminutiōe. e ¶ Errantes hederas paſſim cū baccare tellus, paſſim vagātes. Vn̄ antiq lyrici dixerūt, Flexi pedes hederas, qđ hac & illac vaganť. Mire aūt puerū laudat ex ipſis muneribus. Nā hedera indicat futuꝝ poetā. vt Paſtores hedera naſcentē ornate poetā, Baccar vero herba eſt, quę faſcinū depellit, vt Baccaŕ frōtē Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro, p qđ pulchrū indicat pueꝝ.

ANT. ¶ILLE deum vitā accipiet. Cicero lib.i. de natu. deo. ſcribit eam eſſe deoꝝ vitam, qua nihil beatius nihil oībus bonis affluētius cogitari pōt. nihil.n. agit, nullis occupatiōibꝰ implicatus, nulla opera mollit, ſua ſapiētia & virtute gaudet. ¶ Ille deū, hic locus aperte oſtendit pro apolline Auguſtū intellig. ¶ Ille ergo.i. apollo, q & Auguſtꝰ erat deū vitā accipiet, nam vt in tityro diximus. Auguſto viuente ēt templa & aræ cōſtitutæ ſunt. De pollionis ſilio nō intelligas, qm̄ de illo inferius ait, At tibi pría puer nullo munuſcula cultu &c. ¶ Heroas, Qui ſunt heroes. Auguſtinus lib. x oſtēdit his verbis. Nomē heroū ab Iunone dŕ tractū, quod græce Iuno hera appellat, & iō neſcio, qs ſilius eius ſecundū græcoꝝ fabulas heros fuit nuncupatus, hoc videlicet myſticū ſignificāte fabula, quod aer Iunoni deputeť vbi volunt cū dæmonibus heroas habitare, quo nomie appellāt alicuius meriti aīas defūctoꝝ. Idē quoq; li. vii. ſcribit, inter lunę gyꝝ & nymborū ac ventorū cacumīa aerias eſſe aīas, ſed eas aio nō oculis videri & vocari heroas & lares & genios. Triſmegiſtus quoq; auctor ē heroas habitare inter aeris puriſſimā partē ſupra nos & terrā vbi nullus eſt nebulis locus. ¶ Patriis virtutibus.i. militia qua quidē Auguſtus Iulium patrē imitatus eſt, & ea orbē pacauit, de qua re legito Appianū circa finē libri, q illyrius dicitur. legito itē Florū in fine. At tibi prima puer, iam vertit ſermonē ad Saloninū Polliōis ſiliū per apoſtrophen, laudās eum in bonis eiꝰ gratia futuris. Prædicit autem multa ac ſi victurus eſſet. innuit tādem quum hęc ſcripta ſunt illum obiiſſe. Ergo in Pollionis gratiam id omne actum eſt. ¶ Hederas, p has futuros honores indicat hedera, ideſt poetę coronabantur. Virgi. in ſeptima ecloga, paſtores hedera creſcētē ornate poetam. Et Plin. ſcribit poetas coronari hedera habenti croceū ſemē, Scribit itē Alexandrum ex india redeuntem exercitū hedera coronaſſe exemplo Liberi patris, Probus autem lib. iii. Geor. ſcribit, qđ ideo poetis ex hedera corona datur, qa exiſtimatur Liber eſſe cum muſis. ¶ Cum baccare, baccar radicis tantum odoratæ eſt, a quibuſdā nardus ruſtica appellať. Odor ei eſt cinamo mo proximus. Ea auxiliatur contra ſerpentes, capitis dolores, ſeruoreſq; odor ſomnū gignit, veſtibus odoris gratia inſeriť. Pli. li. xxi. ca. ſeptimo & quadrageſimoprimo.

heroas

¶PACATVM, ꝓprie pacare eſt, cū ex bello aut tumultu aut alia turbulentia ad pacē tranquillitatemque rem reducimus. ¶ Hederas, de hederis alibi dicetur. ¶ Baccare, baccaris ait Pli. Quia radicis odoratæ eſt qdā nardū ruſticū appellauere. Vnguēta ex eius radice CHR. Pacare

radice fieri ſolita apud antiquos. Ariſtophanes comic⁹ teſtis ē Odor ei eſt cinamomo proximus, & paulo infra. Eorũ error corrigẽd⁹, q baccar nardũ ruſticũ appellauere. Eſt.n. alia herba ſic cognominata, quã grҿci aſaron vocant, Dioſcorides ait, quod aliqui perſam vocant in medicinæ vſu eſt, Veſtibus odoris gratia miſcetur, & poſt ſtatim de aſaron ſubiungit, quod alibi ab eo vocatur baccaris.

Mixtaq; ridenti [a] Colocaſia fundet Acantho.
Ipſҿ [b] lacte domum referent diſtenta capellҿ
Vbera, nec magnos [c] metuent armẽta Leones.
Ipſa tibi blandos fundent cunabula [d] flores
Occidet & ſerpens, & fallax [e] herba veneni
Occidet, aſſyriũ [f] vulgo [g] naſcetur Amomum
At ſimul Heroum [h] laudes, & facta parentis
Iã legere, & quҿ ſit [i] poteris cognoſcere Virt⁹:
Molli paulatim flaueſcet campus ariſta,
Incultiſq; rubens pendebit ſentibus Vua.
Et durҿ quercus ſudabunt roſida Mella.

SER. a ¶ RIDENTI acãtho, lҿto, & ē herba q̃ i ҿgypto naſc ī. b ¶ Ipſe lacte domum referẽt, Quid.n. ē aptius infantib⁹ lacte & laus ī hoc ē qđ ait Ipſҿ referẽt. c ¶ Nec magnos metuẽt armẽta leones, bona vſus ē moderatõe, dicẽs, Erũt qdẽ magni leones, ſed minime armẽtis nocebũt. d ¶ Cunabula, lectuli i qb⁹ ifantes iacere pſueuerũt vel loca i qb⁹ naſcũt q̃ſi cynabula. Nã κύειν eſt grҿce pgnãtẽ eẽ & eniti. e ¶ Et fallax herba veneni nõ cicutã dicit q̃ oib⁹ nota eſt, ſ; illã ſardoniã, q̃ apiaſtri ſilis hoies decipit: Vel aconita, vt Nec miſeros fallũt aconita legẽtes. f ¶ Aſſyriũ vulgo naſcet amomum, Amomũ herba eſt ſuauiſſimi odoris, q̃ tantum in aſſyria naſcitur. g ¶ Vulgo, paſſim. h ¶ Heroũ laudes & facta parentes, ſi fuerit epexegeſis, melior ſenſus eſt. Quæ erũt heroũ laudes, tui virtutes parẽtes. i ¶ Quæ ſit poteris cognoſcere virtus, Acceſſu.n. ætatis quãta ſit virtus agnoſcitur, & cuius gloriæ.

ANT. Colocaſia ¶ COLOCASIA, In ҿgypto nobiliſſima ē colocaſia, hãc e nilo metũt. Ferebat ī Italia glautias acria corpis colocaſia lenīri putauit & ſtomachũ iuuari. Pli. lib. xxvii. cap. xxix. & li. x. ¶ A cantho, vide in palҿmone. ¶ Amomũ, diximus ibidẽ ¶ Fallax, fallit n. ignaros. ¶ Parẽtis. i. polliõis, de quo ſҿpenumero meminit Appianus ſcripſit itẽ hiſtorias & tragœdias, vt dictũ ē

Virtus ¶ Virt⁹, virt⁹ ē vitiũ fugere, inqt Hora. Virtus ē nihil aliud quã in ſe pfecta & ad ſuũ pducta nã. Tul. li. i. de legib⁹, Virtus ē affectio ai cõſtãs, cõueniẽſq; laudabiles efficiens eos in qbus ineſt. Tul. li. iiii. tuſcu. Legito itẽ Apuleius in libro de philoſophia. ¶ Molli ariſta, mollẽ appellat, qa nõ dura, ſed fragilis eſt ¶ Flaueſcet, ſplẽdebit flau⁹ fiet matureſcẽte ſegete, hinc

Flauus color ait paulatim. Eſt ãt flauus color ex viridi, & ruffo & albo pcretus. lege Gel. li. li. ¶ Roſida mella, venit.n. ex aere & maxime ſyderũ ex ortu Itaq; cũ prima aurora folia arborũ melle roſida iueniũt. Pli. li. xi. de quo lati⁹ legito librũ Georgi iiii.

CHR. ¶ COLOCASIA, ait Pli. quã aliq cyamõ. i. fabã dñt i ægypto nobiliſſima, Hãc ex Nilo metũt, caule cũ coctus ē harenoſa in madẽdo, Thyrſo aũt q inter folia emicat ſpectabili foliis latiſſimis. Dioſcorides Fabã ҿgyptiacã appellat, arabice culcas dr. ¶ Acãtho, Eſt acãthus arbor ī ægypto ſemp frõdẽs ſic dcã qđ ſpinis abũdat. Nã ἄκανθος ſpina ē, Vñ acanthis luce dr alba ſpina.

Amomum ¶ Amomũ, herba odoratiſſima, cuius frutex ſimilis eſt botruo, ramulos habet ſiccos & duros virgulis aſſimiles. Ex thyrſo botruoſo ſemen redolẽs, & ſibi cõnexũ florẽ albũ velut violҿ folia brioniҿ ſilia hẽt,

Briõia Brionia vero vitis alba ē. Triplex ãt iuenit armenicũ qđ cҿteris pſtat auroſi coloris vel fului odoris bõi. Scđm medicũ. Tertiũ põticũ. Pli. aũt dicit. Amomi vua ī vſu ē indica vite labruſca, vt aliq exiſtimauere frutice venenoſo palmi altitudine. Capiturq; tũ radice manib⁹ paulatim leuiter cõponit ptinus fragile laudat, quã maxime punici mali foliis ſimile, nec rugoſis colore ruffo. Scđa bonitas eſt pallido, herbaceũ peius, peſſimũ, candidũ, qđ vetuſtate euenit. pciũ vuæ in libro ſicli lxx. Naſcit Mocenæ, que ps Armeniæ ē, & ī media & in põto, adulterat foliis punicis & gumi liqdo, vt cohæreat, cõualuatq; ſe in vuæ modum ſimile illi & noie & frutice. Cardamomũ, Heroũ, heros qđ ſit dicem⁹ in ҿneide. ¶ Flaueſcet campus ariſta. q. d. ſua ſponte naſcet ariſta.

Ariſta ariſta p ſpica. Cæterum ariſtæ ſunt tenues illæ virgulæ & aſperæ, q̃ ſurgũt in ſpica ab ariditate dictæ, ¶ Incultis pendebit. ſ. vuæ. Eadẽ ſententia quæ & in ſuperioribus vt vbiq; oĩa ſua ſponte naſcantur rubens, vt oſtẽdat qđ non ſolum producetur vua ſed etiam matureſcet.

Pauca tamen ſuberunt [a] priſcę veſtigia fraudis
Quę tētare [b] Tethym ratibus que cīgere muris
Oppida quę iubeant telluri infindere ſulcos.
Alter [c] erit tum Tiphys,& altera q̄ vehat Argo
Delectos Heroas,erunt etiam altera bella.
Atq; iterū ad Troiā magnus mittet Achilles.
Hinc vbi iam firmata virum te fecerit ętas,
Cedet [d] & ipſe mari vector,nec nautica pinus
Mutabit merces omnis feret omnia tellus
Non raſtros patietur humus, nō Vinea falcē.
Robuſtus quoq; iā tauris iuga ſoluet arator.

SER. a ℂSVBERVNT.I.erūt,ſed latēter,& bū priſcę fraudis ad ſuoꝝ tēpoꝝ excuſationē,ſicut diximꝰ ſupra. b ⸿Quę tētare tethym ratibus q̄ cingere muris Oppida, A ſequētibus oñdit ꝑcedētia, q̄ vitauit q̄ſi laudi icōgrua. Nā p nauigationē oſtendit fore auaritiaſ q̄ hoīes nauigare cōpellit,p muros bella ſignificat,p agricultură famis oñdit timorē. c ⸿Alter erit tum Tiphys.Specialia p generalibus ponit. Nā p Tiphyſ quēcūq; gubernatorē accepimus, Per argo quācūq; nauē,p Troiā quācūq; ciuitatē. Per Achillē quēcunq; virū fortem. Videt̄ tñ locus hic dictus per ἀποκαˊτάστασιν.i.per omnium reꝝ volubilitatē ex ſiderū rōne venientē, vt diximus ſupra. d ⸿Cedet & ipſe mari vector,neceſſario ſiqdem Oīs feret oīa tellus. Nauigatio.n.ex mercimonii rōne deſcēdit.

ANT. ℂTETHYM,pro mari poſuit,fuit enim tethys Achillis mr̄ Nerei filia. ⸿Tētare, auaritię videlicet cā. ⸿Oppida,Cęſar li.v.de bello gallico ſcrib.qđ oppidū britāni vocant, quum ſiluas īpeditas vallo atq; foſſa muniefūt,q̄ incurſiones hoſtiū vitādę cā cōueniſe cōſueuerat,vñ tñ dicat̄ lege Feſtū,nā pro catello ponit̄ ⸿Cīgere muris, hoſtiū metu. Alter erit tū tiphys. Finito anno mūdano ſeu vertēti qui in ſe ꝯtinet quindecim ſolariū annorū millia,vt phyſici volunt,omnia reiterabunt̄,de quo late Macro.li.ii. de ſomno,& Tul.in lib.de natu. deoꝝ ſcribit, q; ſecundū mathematicos magnus annus tū efficit̄,quū Solis & Lunę,& quinq; errantiū, ad eandē cōparationem cōlectus omnium ſpatiis eſt facta conuerſio, quę quam lōga ſit magna queſtio eſt,eſſe vero certā & diffinitiuā neceſſe eſt &c.

tiphys ⸿Tiphys, is primus inuenit amminicula gubernandi,vt Plinius ſcribit,fuitq; in argo naui magiſter, hīc ait ille.Tiphys,i ęmonia puppe magiſter erat.

Argo ⸿Argo,Iaſon Aeſonis filius,ac pelię theſſalorum Regis nepos, vt in Colchos iret pro aureo vellere rapiendo iuxta pelion nauim ędificauit,magnitudine atq; apparatu longe maiori quā prius fierēt,erat.n.antea paruarū nauiculaꝝ vſus.Iaſon poſtea optimos eorum,qui ſecū ire appetebāt,elegit numero quatuor & quinquaginta,Nauis argo dicta eſt ab argo eiꝰ architecto,vt alii ſcribūt ab eius velocitate quā antiqui argō appellabāt,auctor eſt Diodo.li.v. ⸿Hinc vbi, q̄uis Soloninꝰ dū hęc poeta ſcriberet mortuꝰ eſſet, attamē vti dixi tāq̄ victuro in Pollionis gratiā hęc futura dicebat. ⸿Cedet mari nulla enim erit ăplius auaritia. ⸿Vector q naui vehit̄. ⸿Mutabit merces, qđ nautę lucri cauſe facet̄ ſolent, cū nō vbiq; eadē ſint mentiri colores,nam cum alba ſit accipiendo diuerſum colorē mentitur illū, cum nō ſit natiuus,inficere aūt lanas ſordibus Ludi primi inuenere, vt ſcribit Plinius li.vii.Ipſe ſed in pratis aries & cę.Quū poeta hoc loco loqueret̄ de filio Pollionis id qđ ad principē ſummū ſpectaret adiecit ipſe ſ5 in pratis &c.Tradit̄.n.in libro ęthruſcoꝝ.Si hoc aīal inſolito colore fuerit indutū portēdi impatori rerū omniū cū felicitate largitatē,Eſt ſup hoc liber Tarquinii trāſcriptus ex oſtētario,tuſco,ibi repitur purpureo aureo ue colore ouis aries ue,ſi ſpargetur principi ordinis & generis ſumma cum felicitate largitatē auget genus, progeniē ꝑpagat in claritate lętioreq; efficit, huiuſmodi igit̄ ſtatutū imperatori in tranſitu vaticinatur. hęc ex Macrob,lib.iii.ſat.

CHR. ℂTETHYM,hęc vxor eſt Oceani,Tethys vero mr̄ Achillis. Aquarum.n. effectiua vis oceanū dixerūt priſci cuiꝰ ſymbolū tethys eſt. Vis aque potalis eſt. Achelous. Marinę neptunus,que inquātū gignere poteſt Amphitrite dr̄.

tiphys ⸿Tiphys magiſter fuit eius nauis,qua Iaſon & reliqui delecti ex gręcia heroes in colchos ad vellus aureū nauigarunt, appellata autē eſt argo a velocitate, ἀργός enim velox eſt,Vñ Home. κύνος ἀργου s.i. canes veloces dixit. Hanc autē fuiſſe primā nauem longā & inuentā a Iaſone Philoſtephanus auctor eſt. Quāuis Aegeſias Partalo,Cteſias Samytę Stephanus Semyramidi Archimachus ęgoni hoc inuentū aſcribat. ⸿Tauris, robuſtis iuuēcis. Nā tauri cum ſemp ſint indomiti inutiles ſunt aratro.

ℂDISCET

Nec varios diſcet[a] mentiri lana colores,
Ipſe ſed in pratis Aries iam ſuaue rubenti
Murice[b], iam croceo mutabit[c] vellera luto[d].
Sponte ſua Sandyx[e] paſcentes veſtiet agnos
Talia[f] ſæcla ſuis dixerunt currite[g] fuſis
Concordes[k] ſtabili fatorum[h] numine Parcę[i].
Aggredere o magnos[l] aderit iam tp̄s, honores

SER. a ℂDISCET mētiri lana colores. Cū.n. tingiſ, mētitur alienū colorem. b ⸿Murice, cochlea, vñ tingiſ purpura. c ⸿Mutabit, tīget, inficiet p natura. d ⸿Luteo colore, rubicundo, & eſt hypallage p croco luteo. nā crocū lutei coloris eſt, vñ & alutea pellis. e ⸿Sādyx herba eſt, de qua ſandycin⁹ tingiſ color, quā varanaȝ ruſtici dicunt. f ⸿Talia ſęcla ſuis dixerunt currite fuſis. Meli⁹ ē Currite impatiuū eſſe modū, vt ſit ſenſus dixerūt Parcę cōcordes ſuis fuſis. i. vaticinationibus. g ⸿Currite ta. ſæ. hoc ordine & euentu vr̄o eſtote ſtabili, hic īmutabili & ſemp manēti. h ⸿Fatoꝝ numine, affata dicta a fando qa que parce dixerūt hæc credebantur euenire mortalib⁹, Numine aūt i. ptāte, diuinatione, ac maieſtate, i ⸿Parcæ, q̄ & furię infernales dictæ p antiphraſim qa nulli parcūt. K ⸿Cōcordes ſtabili fatorum numine parcæ, Nā & qd̄ vna dixerit duæ ſequūtur, & fixa ſunt ſtatuta fatorū. Oratius, Quod ſemel dictū ſtabiliſq̄ rerū terminus ſeruet.

ANT. ℂIAM. i. tūc. ⸿Suaue, p ſuauiter. ⸿Murice,

Murex murex piſcis eſt firmiori teſta circūdatus, e cui⁹ ſanguīe lana tīgiſ, de quo late Pli. li. ix. ⸿Croceo luto, ruffo colore, luteus. n. color ruffus dilucidior ē a luce dict⁹, vt Gel. ſcribit de quo ēt in Alexi. ⸿Sādyx, ea in olere ſilueſtri, a gręcis poniſ, decoctæ ſuccus pdeſt ſtomacho fatigato venere corpori ſuccurrit, vt Pli tradit lib xii. libro ēt. xxxv. dicit qd̄ ſi Sandaraca torreaſ, æqua parta rubrica admixta, ſādicē facit, quāquā aīaduertat Vir. hic herbā exiſtimaſſe. ⸿Talia ſæcla ſuis, hic verſus Varti de morte erat, vt ſaeri. Macro. lib. vi. ⸿Cōcordes parcæ, Eætres ſūt Homero teſte Clotho, Lacheſis, Atropos, Clotho fert colū. lacheſis filat. Atropos incidit, Clotho, verbū circumuolo ſignificat. Lacheſis a lachos dr̄, qd̄ eſt ſors, nobis n. ſortitur vitæ terminū, Atropos autē īmutabilis, vel ſine cōuerſione, eo quod omne natū vbi in terminū ſibi ſtatutū veniſſe cognouerit demergat in mortē. ⸿Parcę vero dictę ſunt a parte

Parcæ tu littera īmutata, quaſi parce vt Varro voluit Gellio referente lib. iii. ca. xvi. Naſcentibus enim bonū & malum hominibus cōſerunt, vt Heſiodus ſcripſit. ⸿Stabili numine fatorum. i. īmutabili iuſſu voluntate & lege deoꝝ. Eſt enim fatū vt Plato dixit, voluntas & iuſſio dei, hinc Lucanus ait libro quinto, Siue canit fatū ſeu qd̄ iubet illa canēdo. Fit fatum Cryſippus autē auctore Gellio libro vi. c. ii. dixit fatū eſſe ſempiternā quādā & indeclinabilē reꝝ ſeriem. Cicero libro primo de diuinatione ſic ait, Fatum aūt id appello quod gręci hermamenen. i. ordinem ſeriēq̄ cauſarum, cū cauſa cauſam ex ſe gignat. Ea eſt ex omni æternitate fluens veritas ſempiterna. ⸿Fuſis verſando etenim pollice fuſos fata conſtituunt. ⸿Aggredere, adiuertit autem hic ſermonem ad Auguſtum. ⸿Magnos honores, diuinos intelligit. Vnde ait Horatius epiſtola prima ſecundi voluminis ad Auguſtum, Romulus & Liber pater & Cum caſtore Pollux, poſt ingē tia facta deorum in templa recepti, & infra paulū. Præſenti tibi maturos largimur honores. Iurandaſq̄ tuum per nomen ponimus aras. Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes. Si vero de pollionis filio intelligeres. Licet mortuo: vt diximus, tunc magnos honores conſulatus expone. Nam ſi de imperio intelligeres. Auguſto interitum portenderet, melius tamen de Auguſto intelligemus.

CHR. ℂLANA. a lenitate, ideſt a mollitudīe ſua, dicitur hinc lanugo primi pili in barba, qa

Lana cæteris ſint molliores, & in nonnullis pomis, vt ſunt cydonia, lanuginem dicimus. Eſtque in ſola oue lana. Nam cęterę quadrupedes pilos aut ſetas habent. Inuenitur etiā lanitium. Sic in Georgi. Si tibi Lanitium curę, vt epiſtola & epiſtolium. Nam Catul epiſtolium dixit. ⸿Suaue rubenti. ideo dixit qa in libro Tarquinii ex oſtentario tuſco ita legitur. Purpureo auro vel colore ouis aries ueſi aſpergitur principi ordinis & generis ſumma cum felicitate largitatem auget, genus progeniem propagat in claritate, lætioreq̄ effi cit. Hunc igitur auguſto tranſitu ſtatum vaticinatur. ⸿Sponte ve. Quia color ſandicibus connaturalis erit vt in lana adhuc non tonſa. ⸿Sandyx, ait Diaſcorides, oleus agreſte qd̄ facile comedi pōt. Virtus ē ei ſtiptica. Inuenitur etiam pro auripigmēto vſto Plinius autem inquit in olere ſilueſtri ſandyx a græcis ponitur.

Cara Deũ ſoboles magnũ Iouis[a] incrementũ.
Aſpice cõuexo[c] nutantẽ[b] pondere mundum,
Terraſq;,tractuſq; maris,cęlũq; profundum.
Aſpice venturo lętentur vt omnia ſeclo.
O mihi[d] tam lõge maneat pars vltima vitę,
Spiritus. & quantum ſat erit tua dicere facta.
Nõ me[e] carminib[9] vĩcet nec Thraci[s] Orpheus,

SER. a ¶IOVIS incrementũ,nutrimentũ,& eſt vulgare,quod bucolico conuenit carmini. b ¶Nutãtẽ mundũ, nutat pſentibus malis, lætus eſt bonis futuris. c ¶Cõuexo,curuo inclinato. d ¶O mihi tã lõge maneat ps vltĩa vitæ, Vtinã poſſim frui vita longiſſima & habere tãtũ ſpiritum, quãtũ poſſet ſufficere ad tue virtutis cõmemorationẽ. e ¶Nõ me carminib[9] vincet nec thracius Orpheus,genere ſtili ſeſe Orpheo, vel Lino ſe æqualẽ cõmemorat,Nã nõ ſibi arrogat ſ; hoc dicit, Tãta eſt materies tuę laudis,vt ẽt hũile igeniũ ĩ ea ſupra oẽs poſſit excellere.

ANT. ¶MAGNVM iouis incrementũ, creſcet.n. deoꝝ numerus p auguſtũ,quẽ deũ ſobolem appellat pp ęneã Romulũ & Iuliũ iter deos relatos Si tñ de Pollionis filio accipias. Iouis incremẽtũ ait,qa ſupi[9] de eo dixerat. Iã noua pgenies cælo demittiſ alto. ¶Cõuexo, cõuexũ ẽ ex oĩ pte declinatũ qlis eſt natura cæli,q ex oĩ parte ad terrã verſus declinatũ eſt.Feſtus id ſcribit. ¶Mundũ,Mũdus appellaſ cælũ,terra,mare,& aer,vt ſcribit Feſtus, hic tñ pro cælo tm̃ accipiſ,nã cælũ vere mũdus vocaſ,vt Macro.li.i. de ſom.inqt, mundus eſt deoꝝ domus ait Euripides. ¶Nutãtẽ mũdũ,Id lætitia potius futuri ſęculi agi crediderim q̃ pñtibus malis. Vnde more ſuo ſequẽti carmine illud idẽ aperuit dicẽs. Aſpice vẽturo lætẽtur vt oĩa ſeclo &c.qđ aũt oĩa ſimul & triſtarenſ,vt hic eẽ nullo pacto conuenire videſ,Letitia aũt morari ẽt inanimata,idem maro in Sileno oſtẽdit,ait.n. Tum vero in numerũ faunoſq; feraſq; videres,Ludere,tum rigidas motare cacumina quercus. ¶Conuexo pondere, conuexum pondus intellige ipſius cæli orbem & machinam. ¶Cælumq; profundum, aera hic accipimus,vnde Pli.libro ſecũdo.ſic ait. Namq; & hoc cælum appellauere maiores, quod alio nomine aera infra lunam hæc ſedes, multoq; inferior merito igitur de aere cælum profundum ait. ¶Venturo ſeclo, id autem iam deſcripſit. ¶O mihi,optat ſibi longiorem vitam, quo auguſti laudes cantare queat.Eſt autem ordo. O maneat mihi vltima pars vitæ,tam longe & maneat ſpiritus tam longus,quantum ſat erit dicere tua facta,Dicendo autem ſpiritus quid ſit vita declarat per epexegeſim. ¶Maneat, futura ſit pars vltima .i.meta & terminus. ¶Orpheus,Trax genere filius Oeagri, doctrina melodiaq; ac poeſi exceſſit oẽs, quoꝝ extat memoria, Etenim poema mirandũ edidit & ſuauitate cãt[9] feras etiam ad ſe audiendum alliciebat, auctor eſt Diodorus lib.v.

cõuexũ

mũdus

orphe[9]

CHR. ¶IOVIS incrementum, Spondaicus verſus incremẽtũ iouis dixit,quoniã imperium magnũ adminiſtrabat. qđ quidã ꝑ mathematicos a ioue. Vñ Home. διοτρεφέας βασιλῆας dixit. Orphe[9] Theologus priſcæ theologiæ fuit, quã quidẽ rẽ hymni ſui indicãt.Hui[9] theologiæ pñceps fuit Mercurius triſmegiſtus, Mercurii vero ſectator fuit Orphe[9] Orphei ſacris imitat[9] eſt aglaophæm[9],aglaophæmi Pythagoras,pithagoræ auditor fuit philolaus.Philolaũ aũt audiuit Plato. Sꝫ redeo ad Orphea. Hic.n.orgia ab ægiptiis accepta ad gręcas trãſtulit,q̃ ab eo Orphica dicta ſunt, & fret[9] obſcuritate ãtiqtatis oĩa q̃ de Bacco thebano ex thebæ ægiptiaca ferebãtur, qm̃ Cadmeis amicus eſſet ad Baccũ thebanũ ex boetia trãſtulit. Cuius cũ tãta vis in poetica fuiſſet, vt aut efferatos,aut ſtolidos,ſtupidoſq; homĩes ad mitiorẽ cultum traduceret, dictus eſt tigres leoneſq; demulcere potuiſſe, & ſiluas mouiſſe.extant ergo vt diximus hymni eius plurima primæ theologiæ doctrina referti & mira ſuauitate grauitateq; inſignes. Dñt fuiſſe vnum ex argonautis, & atrocẽ tempeſtatẽ inq; inciderant ſuis auertiſſe.Volunt Citheronẽ boeotiæ montem, qm̃ ibi in ſacris crebrius caneret a ſua cithara nomẽ ſumpſiſſe. ſcribit Pli.auguria q̃ prius ex auibus tm̃ ſumerentur ex reliquis quoq; aĩantibus ſumi poſſe orpheũ dmõſtraſſe. Veꝝ cũ in thratia iſtituiſſet,vt ĩ ſacris bacchi viri a mulierib[9] abſtinerẽt,ratæ illæ id in earũ contẽptũ eſſe inſtitutũ facto agmine hoĩem nil tale timẽtem inuaſere atq; lacerauere.Pleriq; tñ teſte Laer.Dioge.illũ fulmine ictũ piſſe affirmarũt,qđ ẽt epigrãma ĩteſtaſ qđ ẽ huiuſcemõi

θρήικα χρυσολύρην τῇδ᾽ ὀρφέα μοῦσαι ἔθαψαν
ὃν κτάνεν ὑψιμέδων ζεὺς ψολόεντι βέλει

Qđ ſic latine dicemus, Orphea chryſolyrã muſæ hic poſuere poetam Fulmine quem ſtrauit

Cythe ron

ſtrauit Iuppiter alta regens. Linus autē thebanus poeta fuit Appollinis ſm̄ eos, quos nunc poeta ſequitur filius. Diogenes vero refert illū a Mercurio ex Vrania nympha genitum fuiſſe, & ab apolline ſagitta trāſixū periſſe cū iam mundi generationē & ſolis lunæq; curſum & animantiū, fructuūq; originem ſcripſiſſet, hic in principio poematis dixit omnia ſimul fuiſſe, quē ſecutus Anaxagoras oia ſimul nata eſſe, dixit Plutar. in li. de muſica, cum dixiſſet, artem citharedicā primū Amphionē a ioue didiciſſe, addit eodē tempore Linū thebanum lugubres verſus ceciniſſe. Pli. vbi de inuentoribus ſcribit, ponit etiā alios qui cytharæ inuentionem amphioni, alios qui Orpheo, alios vero qui Lino tribuant.

Nec linus: huic mī q̄uis, atq; huic pater adſit,
Orphei Calliopea Lino formoſus Apollo.
Pan etiam Arcadia mecum ſi iudice certet.
Pan etiam Arcadia dicat ſe iudice victum.
Incipe parue puer riſu cognoſcere matrem.
Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes.
Incipe parue puer, qui non riſere parentes
Nec deus hūc mēſa, Dea nec dignata cubili eſt

SER. a ℂLINO, Lin⁹ cū nomē homīs dicim⁹, li breuis eſt. Stati⁹, Medio Linus intertexus acantho, Cum li nū dicim⁹ filū ſignificātes, li longa eſt, cū pducatur apud grecos. b Pā etiā, rediit ad ruſtica numina. Nā ſatis exceſſerat dicendo Linū poetā, Orpheaq; theologū. c Arcadia iudice, q̄ ei fauet. vbi colit. d Riſu cognoſcere matrē. Alludit ad id qđ factū eſt, & rē naturalē ait. Sicut. n. maiores ſermone cognoſcunt, ita īfantes riſu ſe iudicant agnoſcere. Ergo hoc dicit. Incipe parētibus arridere. & eis ſpe boni ois detrahere ſollicitudinē, vt & ipſi tibi arrideāt. e Matri enim decē mēſes attulerūt longa faſtidia, Alii abſtulerint legūt, vt ſit ſenſus. Si riſeris abſtulerīt decē mēſes mři tuę lōga faſtidia. f Qui nō riſere parētes, Nec de⁹ hūc mēſa, dea nec dignata cubili ē, ſicut Vulcano cōtigit, Qui cū deformis eēt, & Iuno ei minime arriſiſſet, ab Ioue ē p̄cipitat⁹ in iſulā Lēnū, illic nutritus ab Sintiis. Cū Ioui fulmīa fabricaſſet, nō eſt admiſſus ad epulas deo℞. Poſtea cū rogaret vt ei Mineruę cōiugiū fortiret, ſpretus ab ea eſt, Vñ diuinos honores nō meruit, ad quos p cōuiuiū numinū, aut p coniūctionē venit dea℞, Hinc eſt q̄ Iunoni agit in prīo Aeolus gratias, q̄ p eius bñficiū diuinos honores meruit, vt Tu das epulis accūbere diuum, non deus, idest Iuppiter, nec dea i. Minerua.

PRO. ℂPAN ETIAM, Pā Mercurii, & Penelopes filius, fiſtulā, carmēq; cōpoſuit, ſimplici iteratione eadem cōſectat, vt ibi oceanitides Ambę ambę auro, pictis Incinctę pellibus ambę Nūc caſuū & generū p̄mutatione. vt ærea cui gradibus ſurgebāt Limina nexæq; ære trabes, foribus cardo ſtridebat athenis, Item quoi pharetra ex auro crines nodantur in aurum Aurea purpureā ſubnectit fibula veſtē, ne ſit mi℞ hic quoq; iteratioē a

ANT. poeta freq̄ntatā. ℂLINVS, hic prius citharā iuenit, vt alii dicunt Orpheus, auctor Plinius, Fuit aūt linus teſte Hermodoro Platonico Mercurii ex muſa Vrania filius, & Thebis genit⁹ Virg. autem Apollinis filiū dicit, ſcripſitq; teſte eodem Hermodoro mūdi gñationē, ſolis itē & lunæ curſus, aialiūq; & fructuū gñatiōes, atq; in prīo ſui operis carmine cūcta ſimul nata dixit. Adſit, faueat. Orphei datiuus ē gręcus, nā latinus ē Orpheo, de quo ēt Phocas & Priſcianus. Pā ēt, de hoc in Alexi dictū eſt, qđ fiſtulā primus iuenerit. Reddit āt ad ruſtica numina, ne penitus videret bucolicī carminis modū exceſſiſſe. Arcadia iudice hoc ait, q̄m hunc deū Arcades colūt. de qua multa Macro. lib. i. ſat. eſt & ibi mons Licæ⁹ Licæus in quo Iouis Lycæi delubrum, quem & pana volunt eſſe. De arcadia autem plene legito Strabo. lib. viii. Incipe parue puer, ad ſalonium reuertitur, exhortans illum vt matri arrideat, ſic. n. Lætitia ducta mater labores omnes & tedia decem mēſium obliuiſcetur, eritq; etiam omen optimum ſcribit Plinius lib. vii. cap. xv. riſiſſe eodem die quo genitus eſſet, vnum accepimus hominem zoroaſtren, eidem cerebrum ita palpitaſſe, vt impoſitam repelleret manū futuræ præſagio ſcientiæ. Riſu cognoſcere matrem, ſolent enim infantes viſa & cognita matre ridere, illi autem nec cognouit nec riſit vnquam quoniam paulopoſt ortū obiit. Tulerint, abſtulerint ſi riſeris, nam vitæ lōgioris omen eſſet. Decem menſes gignitur homo in certo ſpatio, alius ſeptimo mēſe, alius octauo, & vſq; ad initia decimi, vndecimiq;. Inuenta etiam quæ & menſibus. xiii. Partum tulerit auctor Pli. lib. vii. Gelius itē plurima libro. xii. capitu. xvi. Incipe parue puer, ordo eſt. Incipe parue puer, ri

ℂSer. contra oēs veteꝝ auctoritates ſibi fabulā ꝑſingit

ſu cognoſcere matrē. Incipe pue puer, matri decē mēſes tulerint lōga faſtidia. Cui nō riſere parētes: ordo eſt, Hunc. e n. r. p. nec deus eſt dignatus mēſa, nec dea eſt dignata cubili. In oībus fere teſtibus cui legiſ. Quin. tñ li. ix. vbi de ſiguris verborū meminit quui p q non cui p e hoc in loco legēdū īnuit. ait. n. ſic, Eſt ſigura & in numero, vel quū ſingulari pluralis ſubiūgiſ, gladio pugnaciſſima gēs Romāi, gēs. n. ex mltis, vel ex diuerſo. Qui ñ riſeſ pa. nec de⁹ hūc mēſa, dea nec dignata cubili ē, Ex illis n q nō riſere hic quē nō dignata, Ordo igiſ talis erit. O parētes hūc ex illis q nō riſere, nec de⁹ ē dignat⁹ mēſa, nec dea ē dignata cubili. Quib⁹ verbis īnuit Maro illū eē defunctū. cuiq; n. ſuus de⁹ & ſua dea vitę pſides dātur, hoc ē ſuus Geni⁹, ſuaq; Iuno mēſa āt Genio cōuenit Iunoni lectus, ſed hoꝝ neutro ille potitus ē, ergo obire coact⁹, pueris āt nobilib⁹ editis ī atrio Iunōis Luciæ lect⁹ ponebaſ Herculis mēſura, & Sen. epi. ii. lib. xx. ſcrib. Maiores noſtros ſingulis & Geniū & Iunonē dediſſe.

CHR. ORPHEI, datiu⁹ gręcus p datiuo latīo. Nā Orphei ī datiuo & p ſyneresim ὀρφεῖ. Mři lōga decē. q. d. ſatis ſit mři faſtidia x. mēſiū toleraſſe, tu āt deīceps illā riſu ex hilarato. Riſu aūt poterat pbeſ optimā ſpē de ſe futuraꝝ virtutū. Nā cū pueri fuerit vita, qm̄ miſiaꝝ plena futura ſit, a vagitu auſpicenſ. Neq; āt diē q̄drageſimū ā ortu ſuo rideat, optimū auſpiciū antiq eē putauerūt, ſi qs circa ortū ſubito riſiſſet. Quapp zoroaſtrē, qa eadē die q̄ nat⁹ ē riſit pſagiū ſuaꝝ virtutū dediſſe ferūt. Idē aiūt d ſocrate. Erit ergo ſnia icipe cognoſcē mřeꝫ riſu, Nā cū loq ñ poſſit iſātes riſu ipo gratulari, & beniuolētiā oñdere vřr, Cognoſcere riſu, vt hoc bono pſagio remoueas mři faſtidia decē mēſiū, O ptie aūt dixit faſtidia, Nā pgnātes redūdātia corruptoꝝ humoꝝ cū mēſtruis, purgatioīb⁹ nō purgareſ faſtidiū rerū pene oiuꝫ icurrūt. Eſt āt huiuſcemodi pgreſſ⁹, vt ipa ſacietas, q̄ ex nimia copia puenit tediū qddā afferat. Hoc ſi creuerit faſtidiū gignit, ex q̄ ſi nimia ſit nauſea, gigniſ abominatio, q poſtremo ſūmū rei odiū īducit. Hæc oīa pprie ī guſtu ſūt, ſed īde a ſenſu ad aīuꝫ, mēteq; trāſferim⁹. Sūt tñ q itelligāt, Incipe cognoſcē mřem riſu. ſ. ſuo, nā ipſæ tūc mřnā idulgētiā oñdūt, cū īfantib⁹ riſu blādiunſ. Mihi tñ veriſimilior ſit prima ſnia. Cui nō. r. p. Difficile eſt hinc ſniam elicere pptet ambiguitatē noium. Nam ſine aperta diſtinctione trāſit ad Vulcani fabulā, ergo intelligemus incipe ſol o Nine cognoſcere matrē riſu. cū placeas tua pulchritudine. quod nō fecit Vulcanus, Cui parētes offenſi turpitudine pueri nō riſere. Sed de Vulcano dicemus in q̄r. geor. Eſt ēt ſimilis hic locus illi. Quid loq̄r an ſcyllā Niſi quā fama ſecuta eſt. Nā cū de niſi megarēſiū regis ſcylla loq incipiat ſine manifeſta diſtinctiōe trāſit ad ſcyllā Phorci filiā. Hæc difficultas neſcio quo pacto auctoritatē affert & grāꝫ carmini.

SER. a CVR ñ Mop. boni qm̄ cōuenim⁹ ambo. Inducunſ duo amici paſtores canere ad delectationē, vñ & ſe laudant, & ſibi inuicē cedūt. b Boni, āt docti & figura te ait bōi ambo, tu calamos īflare leues, ego dicē verſus. c Hic corylis mixtas īter cōſedim⁹ vlmos: Ordo ē Cur ñ mopſe b pſedim⁹ iter vlmos mixtas corylis. ſ. vt canam⁹. Sane iter ppō qa p⁹ poſita ē mutauit accētū, ſic circū.

ECLOGA QVINTA DAPHNIS.

MENALCAS MOPSVS.

CVR NON Mopſe boni [b], quoniam conuenimus ambo.
Tu calamos inflare leues, ego dicere verſus?
Hic [c] Corylis mixtas īter pſedim⁹ Vlmos. MO
Tu maior tibi me eſt ęquom parere menalca.

ANT. CVR non Mopſe, Thyrſis athænus paſtor in. i. Theocriti ecloga, Daphnidis obitū deflet, illū Maro noſter hoc etiam loco, vt aſſolet imitatus eſt. Ambo boni, tu bonus inflare. Ic Ego bonus, d. u.

CHR. CVR non Mopſe boni, bona dr res quæ conuenit, atq; pm nām eſt ei⁹ cui accidit. Hic bonū dicim⁹ doctū vt hic, itē liberaſ. vt aſſit lętitiæ bacchus dator & bōa Iuno, itē aptū & idoneus, vt & bōa bello cornus. Cōuenim⁹, in eūdē locū venimus. Hoc nō trāſit, ſed aliqñ trāſit vt pueni Pāphilū ī foro, Eſt ēt pueniſ ī ius voca ſ, itē q̄draſ aptū. Vt puenit illa mihi pueit illa tibi, itē paciſci. Inflaſ, cū in ſtřa muſica, aut flatu, aut pcuſſiōe ſſonēt. Illa īflam⁹, hæc pulſam⁹, ergo īllam⁹, tibias & hmōi, pulſam⁹ citharā. Corylis, h⁹ arboris nuces auellāę dñr ſiue pneſtię, ex ea faciebāt faces ad nuptias celebrādas. Vlmos, h⁹ arboris q̄tuor ſūt gña ſcm̄ ē pdigū ī hac arbore ī bello cībrico. Nā nucerie ī luco Iunonis vlmus poſtq̄ ē t ea cumē amputatū ē, qm̄ in arā ipſā pcūbebat reſtitute ſpōte ita, vt ptinus floreret,

Bonum Conuenio Inflare pulſare Auellana Bona

nus floreret, a quo dictũ tpe maieſtas po. ro. reſurrexit, quę añ vaſtata cladibus fuerat. ¶ Tu maior, oſtẽdit qualiter oporteat eſſe inferiorẽ erga ſuperiorẽ. Nam ſi iuſta cã diſſentiendi eſt modeſtiſſime diſſentiet, neq; diſcedet a veneratiõe, quã illi præſtare debet, vt hic q nũc Menalcæ oĩa cõceſſurus polliceaſ. tñ occulte & vmbrã arboris vituperat & antrũ laudat.

Siue[a] ſub ĩcertas zephyris motãtibus vmbras,
Siue antro potius ſuccedimus aſpice vt antrũ
Silueſtris raris ſparſit Labruſca [b]racemis. ME.
Mõtib[9] [c] ĩ nr̃is ſol[9] tibi certet[d] Amyntas. MO.
Quid[e], ſi idẽ certet Phœbũ ſupar̃ canẽdo ME
Incipe Mopſe por, ſi quos aut Phillidis[f] ignes,
Aut Alconis[g] hẽs laudes, aut iurgia[h] Codri.
Incipe, paſcẽtes ſeruabit Tityrus hędus. MO.

SER. a ¶ SIVE ſub incertas zephyris motantibus vmbras, dicit qdẽ verecũde ſe illi obtẽperare debere, oſtẽdit tñ qd ſibi placeat. nã ex ipa laude antri, & ex arborũ vituperatione, quaꝝ incertas vmbras dicit oñdit ſuã ſñiam eẽ meliorẽ. Incertæ ãt vmbræ ſunt, & ex ſolis circuitu & ex mobilitate vẽtoꝝ, qđ ipe ẽt dicit zephyris motãtibus. b ¶ Labruſca, vitis agreſtis, q̃ qa ĩ terrę marginib[9] naſciſ, labruſca dicta ẽ a labris & extremitatib[9] terrę. c ¶ Mõtibus in nr̃is, ac ſi diceret in hoc territorio. d ¶ Et tibi certet, vſurpatũ ẽ, Nã hodie certo tecũ dicimus. e ¶ Quid ſi idẽ phœbũ certet ſupare canẽdo? O ſſenſus cõparatiõe inferioris hoc dixit, licet nõ amare Menalcas dixerit ſolus tibi certat Amyntas, qđ tñ qa hic aſpere accepit, ille pauloPoſt curat dicẽs, Lẽta ſalix quãtũ pallẽti cedit oliuæ. f ¶ Phyllidis ignes, Phyllis regina tracũ fuit hæc Demophoõtẽ Theſei filiũ regẽ atheniẽſiũ redeuntẽ de troiano ꝓlio dilexit, & ĩ cõiugiũ ſuũ rogauit. ille ait añ ſe ordinaturũ rẽ ſuã, & ſic ad ei[9] nuptias reuerſuꝝ. Profect[9] itaq; cũ tãrdaret, Phyllis & amoris ĩpatiẽtia, & doloris ĩpulſu. q ſe ſpretã eẽ credebat laqo vitã finiuit, & cõuerſa ẽ in arborẽ amygdalũ ſine foliis. Poſtea reuerſus Demophoon cognita re eius amplexus ẽ trũcum, q velut ſpõſi ſentiret aduẽtũ folia emiſit, Vnde etiã phylla ſunt dcã a phyllide, q̃ añ petala dicebãſ, ſic Oui. ĩ metamorphoſeõ libris. g ¶ Alconis laudes, Hic cretẽſis ſagittari[9] fuit, cui[9] cũ filiũ draco inuaſiſſet, tãta arte direxit ſagittã, vt ea currẽs ĩ ſerpẽtis deficeret vulnere, nec trãſiret in filiũ. h ¶ Iurgia codri, Codrus dux athenienſiũ fuit, qui orto bello inter laconas & atheniẽſes cum reſpondiſſet oraculũ illos poſſe vincere, quorum dux periſſet, habitu humili ꝓfectus eſt ad hoſtium viciña tẽtoria, & illic iurgio in ſuã cædẽ iſtigauit, & a nullo cognit[9] fecit locũ oraculo.

Labruſca ¶ LABRVSCA, vitis ſilueſtri. Quid ſi idẽ ægre ferens Mopſus ſibi cõparatum fuiſſe amyntã, hæc ironicos refert. ¶ Phyllidis, de hac lege Naſonis epl̃am ad Demophoõta. ¶ Alconis laudes, de hoc Manili[9], vbi đ ſagitta lib. v. ſic ait, Quin ẽt ille pr̃ tali de ſidere cretus Eſſe põt, q ſerpẽtẽ ſup ora cubãtẽ ĩfelix nati, ſomnũq;, animãq; bibẽtẽ Suſtinuit miſſo petere ac ꝓſternere telo. Ars erat eẽ patrẽ vicit nã periclũ. Et pariter iuuenẽ, ſomnoq; & morte leuauit. ¶ Iurgia codri, erãt iter athenienſes & doriẽſes, ſimulatũ veteres offenſæ, q̃s vĩdicaturi bello doriẽſes, de euẽtu ꝓlii oracula cõſulerũt. rñſum ſupiores fore, ni regem atheniẽſiũ cecidiſſent. Quũ vẽtũ eẽt ĩ ꝓlium militib[9] añ oĩa cuſtodia regis atheniẽſis ꝑcipiſ atheniẽſibus eodẽ tpe rex codrus erat, q & rñſo dei & ꝑceptis hoſtiũ cognitis, pmutato regio habitu, pannoſus ſarmẽta collo gerẽs caſtra hoſtiũ ĩgrediſ. ibi ĩ turba, obſiſtentiũ a milite, quẽ falce aſtu cõuulnerauerat, interficiſ, cognito regis corpore, doriẽſes ſine prelio diſcedũt, atq; ita athenienſes virtute ducis pro ſalute patriæ ſe offerentis bello liberãtur. poſt codrum nemo athenis regnauit. adminiſtratio reipu. annuis magiſtratibus permiſſa, hæc omnia ex Iuſtini li. ii. de hoc etiã aliqua in fine li. i. tul. q̃ſtionũ. Codr[9]

CHR. Labruſcas ¶ LABRVSCA, dicitur quia in labris. i. in extremitatibus campoꝝ poſita ſit. ¶ Montibus in noſtris. ſ. t. c. a. tanq̃ q ad magnã laudẽ pertineat. dicit hoc q nullus ꝑter amyntã ſecum certat. ſed Mopſus moleſte fert. q ille ſibi competur. Atq; oſtẽdat ſi ſibi certat non prouenire ex cõſcientia cantus, ſed ex quadam audacia ſtulta, qua nõ dubitaret ẽt Appollini certare. ¶ Alconis, vidiſti quæ dixerit ſeruius, ſed apud eundem Maronẽ in libello đ culice, hæc dicunſ de Alcone. Lapidũ nec fulgor in vlla cognitus vtilitate manet nec pocula gratum Alconis referẽt boetiq; toreuma, nec inde cõchea baccha ꝑcio eſt. ¶ Codri, erectheidaꝝ imperio deſtructo atticorum ad aliud genus tranſlatũ eſt, nã cum Timetes vltimus in illo genere rex in ſingulare certamẽ a Xantho boetio prouocatus eſſet, neq; prodire auderet. Melanthus Alcon

pillenſis androxopi filius certamen ſingulare ſuſcepit, vnde rex creatus eſt cum regnaſſent crecteide a Cecrope primo rege ad Timetem annis.cccxxix. huius filius Codrus in bello peloponenſiaco iuxta merſum ſeipſum morti tradens interimitur, ait Euſebius. Seruabit tityrus, vt anxietate omni ſublcuati commodius canere poſſimus.

Immo hęc in viridi nuper quę cortice[a] fagi.
Carmina deſcripſi, & modulãs[b] alterna[c] notaui
Expiar, tu deĩde iubeto certet Amyntas. ME.
Lenta[d] Salix quantum pallenti cedit Oliuę,
Puniceis humilis quantũ Saliunca[e] Roſetis[f].
Iuditio[g] noſtro tantum tibi cedit amyntas.
Sed tu deſine[h] plura puer ſucceſſim[9] ãtro. Mo.
Extinctum[i] Nymphę crudeli funere daphnin

SER. a CORTICE fagi, vbi.n.debuit magis ruſtic[9] ſcribere: b Modulãs alterna, ſcdm rhythmus cõponẽs c Alterna ãt varia p muſicã, cui[9] ſonus varius inuenit ex pedũ diſſimulatiõe. Significat ãt cãtatur ſe epicediõ, & epitaphiõ Nã epicediõ eſt qd dr̃ cadauere nõdũ ſepulto, vt extictũ nymphę crudeli funere Daphni. Epitaphiũ aũt poſt cõpletã ſepulturã dr̃, vt Daphnis ego ĩ ſiluis hic vſq; ad ſidera notus. d Lẽta ſalix q̃tũ pal lẽti cedit oliuę, Ruſticis vtit̃ cõparatiõibus. Salix ãt viliſſima ẽ arbor oliuę cõparatõe. e Saliũca, herbę genus quã orci tunicã vulgo vocãt. f Roſetis, vbi roſę naſcunt̃. Iudicio nr̃o, ac ſi diceret qd alii ſentiãt videris. h Deſine plura puer, ceſſa te excuſando & talia dicẽdo. & ſubaudit̃ obtẽdere vel dicere. i Extictũ nymphę crudeli funere Daphni, Multi dñt ſimpliciter hoc loco defleri Daphni quẽdã paſtorẽ. Alii dñt ſigñari p allegoriã C. Iuliũ Cæſarẽ, qui ĩ ſenatu a Caſſio & Bruto viginti trib[9] vulneribus interẽptus eſt, Vñ & crudeli funere volũt dictũ. Alii dñt. Quintilium Varrũ, ſignificari cognatum virgilii, De quo etiã Oratius. Ergo Quintilium perpetuus ſopor vrget, tñ crudeli funer̃ ad quẽuis põt referri.

nymphæ, Maro vt diximus Theocritũ imitatus ẽ, nã & ille obitum daphnidis deflet in prima ecloga; crederẽ tñ Cæ. hic intelligi, q tribus & xx. plagis cõfoſſus ẽ. C. Caſſio, Marco, & Decio Bruto pricipibus cõſpiratiõis de quo latius dicem[9] in fine lib. i Geor. illud ãt me credere. Cę. intelligi cogit q̃ daphnin iter deos relatũ dicit, qd & Cæ. euenit, de quo legito Trãquillũ. Apianus ẽt lib. ii. de Cæ. ſic ait, tẽpla illi plurima veluti deo publicis decretis ſtatuta ſunt. Crudeli funere daphni, Theocritus quoq; ait in prĩo Diro moritur, nam funere daphnis, obierat aũt amore, vñ ait ipſe Efferor ad manes crudeli raptus amor̃. Dixerat & ſæuo cõſumptus amore quieuit.

ANT. IMMO .i. potius iſta q̃ illa q̃ tu obtuliſti. Immo hæc, Lycidas in. vii. Theocriti, ait Incipe ſimicida, puũ quod carmẽ ĩ altis Cõfeci pridẽ cãtabo mõtibus audi. Modulans. cãtando cõponẽs. Alterna, alternatio dicit̃ p vices ſucceſſio auctore Feſto. Sapho Ite; ad phaonẽ carmĩa ſua alterna vocauit. i. alternis numeris ſuccedentia, alterna ergo hic. i. varia. Virg. iiii. Hæc alternanti potior ſnĩa viſa eſt, ideſt varia cogitanti. Lenta ſalix. offenderat minus amicum amyntha comparatione, hinc illum placat comparatione præſenti puniceis, rubicundis, quaſi phœniceis. Saliunca, ea folioſa quid eſt, ſed breuis, & q̃ necti nõ poſſit, rad ci numero ſe cohæret herba verius q̃ flos. Pannonia hanc gignit, & norica, alpiumq; Aprica, veſtibus interponi eã gratiſſimũ Pli. lib. xxi. Extictũ

CHR. cortex Liber CORTICE fagi, cortex pars ẽ exterior in arbore, quod munitur contra frigora & calores, Liber vero pars interior, atq; ſubtilis, per quam ſuccus terreſtris a radicibuſq; pro ſtomaco arbori ſunt decoctus in arboribus alimentũ, fœturamq; educitur, ergo venarum munere fungitur. Eſtq; talis in quibuſdã arboribus, vt inde chartas priſci cõmode facerent, vnde ipſa volumina libros appellarunt. Redditq; iam ipſum attentum a nouitate rei. Nuper.n. fabricata erant carmina, tum ab artificio, quod tamen modeſte indicat cũ dicat diligenter notaſſe. Tu deinde iub. vt. c. a. nondũ e mente abierat, indignatio quam ſumpſerat ex comparatione, ergo dixit iubeo vt certe. q. d. Videbis ipſum ſuccũbere. Hanc ergo mitigat Menalcas hac comparatione. Saliunca, gen[9] eſt herbæ, quæ radiculas & folia ſubruffa habet & flores plurimos. Naſcitur in lapidoſis locis & in Norica regione, illa vero eſt optima que eſt odorifera plurimos ramulos & radices habens. Plinius vero ait, ſaliunca folioſa quidem eſt, ſed breuis, & que necti nõ poſſit radici neruoſæ cohæret in herba. Iudicio noſtro, quaſi dicat, ne credas cuĩ dixi. Sollus tibi certet amyntas, iccirco dixiſſe vt eum parem tibi crederem nymphæ quarum genera alio loco explicauimus.

VOS CORYLI

Flebāt vos ᵃCoryli teſtes,& flumīa nymphis.
Cum complexa ᶜ ſui corpus miſerabile nati.
Atq; deos,atq; aſtra ᵇvocat crudelia mater.
Non vlli paſtos illis egere diebus. (nem
Frigida daphni boues ad flumīa nlla ᵈneq; an
Libauit q̄drupes,nec grauaminis attigit herbā
Daphni tuū Pœnos etiā ingemuiſſe Leones
Interitū:monteſq; ᵉferi.ſiluęq; loquuntur.
Daphnis ᶠ& armenias curru ᵍſubiūgerē Tigres
Inſtituit,Daphnis Thiaſos ʰinducere Baccho
Et foliis lentas intexere mollibus haſtis.
Vitis ⁱvt arborib⁹ decori eſt,vt Vitibus Vuę,
Vt gregibus Tauri,ſegetes vt pinguib⁹aruis.
Tu decus omne tuis ᵏpoſtq; te fata tulerūt.
Ipſa Pales ˡ agros,atq; ipſe reliquit Apollo ᵐ.

ER. a ℂVOS CORYLI teſtes & flumia nymphis,Bn̄ teſtimōiis vtit̄ i reb⁹ icredibiib⁹. Nā fletū facile deaꝝ pſona nō recipit,& bonis viſus eſt gradib⁹,fleuerūt nymphę,qbus inſita ē naturalr pietas hoīes ad quos mortis pertinit dolor. Pecudes q̄ lz rōne careāt,tn̄ non carēt ſenſu,ferę crudelitate gaudentes,quā re rurſus q. icredibilis eſt teſtimōio cōprobat dicēs Hoc & mōtes loquūt & ſiluę Q.d. aūt ait Coryli teſtes & flumina vſurpatū ē.Nā teſtes flumia nō dicim⁹. Quę.n.i is execūt neutrū in e mittūt,vt agilis agile,ſed nec hoc teſte,& hęc teſtia poſſumus dicere,Vñ p diffinitionē debemus dicere,Teſtes mihi ſunt q̄res coryli & flumina,ſic Ora. Teſtis metaurū flumē.Proper. Teſtes ſunt ſidera nobis. b ℉Aſtra crudelia,q̄ accelerauerūt Daphnidis mortē. c ℉Cōplexa ſui corpus miſerabile nati,lugētiū eſt vt & corpori inhęreāt. d ℉Nulla q̄drupes,hic & hæc q̄drupes dicimus,alibi,Saucius at quadrupes nota intra tecta refugit. e ℉Mōteſq; feri ſiluæq; loquūtur,hiperbolicos dixit. Et notādū q cū dicere cœperit eius apotheoſim,cōtra lętitiā rebus oib⁹ dat,quas nūc in mœrore fuiſſe memorauit. f ℉Daphnis & armenias curru ſubiūgere tigres,Hoc apte ad Cæſarem ptinet,quē cōſtat primū ſacra Liberi patris tranſtuliſſe Romam. g ℉Curru,pro currui. h ℉Thiaſos,ſaltatiōes,choreas. Liberi.i liberalia. i ℉Vitis vt arboribus,locus Theocriti eſt. K ℉Tuis,ſi Romanis Cęſar ſi paſtoribus Daphnis. l ℉Pales,dea pabulorum. m ℉Apollinē aūt dicit νόμιον .i.paſtoralē. Nā Admeti regis pauit armenta & hoc dicit nec pabula naſcentur,nec pecora.

ℂASTRA cru.hoc ait qm̄ vt Manilius ēt inqt li.iii. Fata quoq; & vitas hominū ſuſpēdit ab aſtris,Sic felix aut triſte venit p ſingula fatū.℉Non vlli paſtos,hoc ait,quoniā daphnis ipſe in prima Theocriti inquit,ille ego ſum daphnis cui lætis paſcere campis, Cura boues domitos & duros ducere tauros Fontibus,& liqdis plenas depellere vaccas.℉Ingemuiſſe leones.Thyrſis,quoq; ait in prima Theocriti.Hunc lynces fleruīt morientem,& turba lupoꝝ.Fleuiſſent ēt libyci mihi crede leones Daphnidis interitū multę gemuere iuuēcæ.Armenias tygres habent hyrcaniæ ſæuū.Ferarū genus,vt Mela ſcribit,ſunt āt Solino teſte diſtinctæ maculis, immanes & pnicitate mirabili. Lynces āt & Tygres Bacchi currū trahunt,vt & Stat. ſcribit,ſed vīnī baccho aſſignari teſte Probo,vt p eaꝝ colorē in vino varias eē hominū mentes intelligamus vel vt p eas ſæuitia demonſtretur,qd qdā poti.infinitā excedūt crudelitatē. ℉Thiaſos,thiaſos ſaltatio apud nos & chorea dici pōt,quæ quidē baccho exhibebatur,deducit āt a thyo qd eſt ſacrificio excito,feſtino,in illius.n.ſacrificio exerceri conſueuerat.℉Lentas haſtas,thyrſos dicit, erant.n.haſtæ q̄dā pāpinis inuolutæ,quam bacchātes in choreis ďportabāt.℉Pales,vt Naſo,& Feſt.ait dicebat paſtoꝝ dea,cuius feſta parilia dicebāt,q p ptu pecoris eidē ſacra fiebāt,de hac latius.iii.geor.℉Apollo, apud Amphryſū theſſalię fluuiū apollo admeti regis armēta iuſſus ſeruiēdi cōtumelia x.annis luere temeritatē,q Cyclopas pdiderat,q fulmē fecerāt,qa indignabat eo pcuſſum æſculapiū filiū,auctor eſt Probus,q̄re aūt id fictū fuerit li.iii.geor.aperiemus.

CHR. ℂATQ; DE.atq; deos incuſat q illū ſub infelici aſtroꝝ configuratione pduxerit.℉Itē aſtra,a quibus ſibi infelicitas influxerit,vel dixit deos & aſtra,ipſos deos,q aſtra ſunt, vt Saturnus Iuppiter,Sol.℉Nō vlli,magnū argumentū mœroris,cū propter illū curā pecoris neglexerint.℉Vlla nec amnē,mirū q hoīes tm̄ dilexerunt,verū hoc tn̄ multo maius mirū qd bruta animantia propter illius deſiderium oblita ſint proprię ſalutis. ℉Libauit nō.n.ſolū ingurgitauit ſe aqua,ſz ne leuiter qdē attigit.eadē iō eſt cum dicit, attigit herbā,qa nō ſolū nō voluit veſci,ſz

Tigris

Thiaſos

Paſtor

Apollo

ne tãgere qdẽ ¶ Herbã, ſic dr̃ qa terræ hæreat, nec vt arbor ab ea extollat. Pœnos aphricanos ibi.n.naſcunt maxime in getulia ¶ Intexere.h.l.haſtæ.n.frõdibus veſtitæ thyrſi appellant. Sunt et thyrſi rami cũ ſuis frõdibus. ¶ Vt gre.t.greges q̃uis ꝓprie de minoribus dicatur, q̃ñq; tñ de maioribus Armẽta raro niſi de maioribus. ¶ Pales, de hac in Geor.

Crãdia[a] ſępe quibus mãdauimus Ordea ſulcis
Infelix[b] Loliũ, & ſteriles[c] dominãtur auenę.
Pro molli Viola, pro purpureo Narciſſo,
Carduus, & ſpinis ſurgit Paliurus[d] acutis.
Spargite[e] humũ foliis, ĩducite[f] fontib[9] vmbras
Paſtores mandat fieri ſibi talia Daphnis.
Et tumulũ facite, & tumulo ſupaddite[g] carmẽ
Daphnis[h] ego ĩ ſiluis hic vſq; ad Sidera not[9].
Formoſi[i] pecoris cuſtos formoſior ipſe. ME.
Tale[k] tuum carmen nobis diuine Poeta.
Quale[l] ſopor feſſis in gramine, quale p̃ ęſtum
Dulcis aquę ſaliente ſitim reſtinguere riuo.

SER. a ¶ GRANDIA ordea, vſurpatiue metricã dixit. Nam triticũ, ordeũ, vinum, mel numeri tantũ ſingularis ſũt, vnde plurali in pſa vti nõ poſſumus, vina tãtũ poſſum[9] dicere Ciceronis exemplo q ait. In prætura vina, cæteraq; que ĩ Aſia facile comparantur. b ¶ Inſelix loliũ, inutile, inſœcundũ. c ¶ Steriles aũt auenas ſm ſitũ dixit Italiæ. Nã in Thracia fructuoſæ ſunt. Hæc aũt dicit cõtigere, vt oſtẽdat terrã dolere quoq; Daphnidis mortẽ. d ¶ Paliurus, herba eſt aſperrima & ſpioſa. e ¶ Spargite, implete, vt Spargit & tellus lachrymis, & dicit ornandũ eſſe locũ ſepulcri ex volũtate defuncti. f ¶ Inducite fontibus vmbras, facite nemora circa fontes: & hoc ideo, qa vt diximus, heroũ animæ habitãt vel in fontibus vel in nemoribus, vt Lucis hitamus opacis Riparũq; toros, & prata recẽtia riuis Incolimus. g ¶ Supaddite carmẽ, duos verſus carmẽ vocauit, nec mirũ cũ ẽt de vno carmine dixerit, vt Et rem carmine ſigno Æneas hęc de Danais victoribus arma. h ¶ Daphnis ego in ſiluis hic vſq; ad ſidera notus, in ſiluis notus ẽt hinc vſq; ad ſidera. i ¶ Formoſi pecoris cuſtos formoſior ipſe, Si ad Cęſarem referas, hoc dicit, Boni populi optim[9] ĩpator. K ¶ Tale tuũ carmẽ, laudãt ſe inuicẽ, vt diximus ſupra. l ¶ Quale ſopor, qualis res, vt Dulce ſatis humor.

ANT. ¶ INFELIX loliũ, & nocens & inſelicitatẽ apportans Eſt.n.vnũ e vitiis & morbis frugũ, nocet etiã oculis, hinc ait Naſo faſt.i. Et careãt loliis oculos vitiãtib[9] agri. Theopraſtus aũt li.viii.ſcribit, q nullũ ex ſenib[9] corruptũ mutari in aliud aptũ ęſt, ꝑterq̃ triticũ atq; hordeum quę mutari in loliũ aſſerunt. (Loliũ) ¶ Steriles auenę.i. inanes & vanę, Virg.lib.i. geor. Expectata ſeges vanis eluſit auenis, inueniunt.n.auenæ q̃dã inanes ĩueniunt & ſteriles quæ qdẽ pro iumẽtis ſerunt. Steriles itẽ dixit.i.ſterilitatem cauſantes, ait nãq; in pri-

mo georgi. Vrit enim lini cãpum ſeges, vrit auenę. Vtq; Pli.inqt lib. xviii. primũ omniũ frumẽti vitiũ auena eſt, & hordeũ in ea degenerat. ¶ Narciſſo, de violis & narciſſo ſupius dictũ eſt: ¶ Carduus, hic ſolio & caule ſpinoſo lanugines hẽt, & ſemie & radice naſci põt. Pli. (carduus) libro vigeſimoprio. ¶ Paliurus, Theophraſtus libro primo ſcribit paliurum fruticem eſſe, & libro.vi. indicat paliurum in armis tantum habere aculeos, meminit item lactius lib.iii.a quo quidem Pli. accepit qd de paliuro ſcribit libro.xiii.

CHR. ¶ LOLIVM, græce zinzania dicit, ſi ſiccũ tritico emolatur paniſq; inde ſiat, inducit ſomnũ Dominantur, qa penitus ſuffocauerunt fruges. ¶ Paliurus, ſcdm Diaſcoridẽ, ab (paliurus) aliis Palearis acus, ab aliis cicer domeſticũ vocat, a nõnullis lanaria. Pli. autẽ ait, paliurus, ſpinę genus eſt ſemen eius afrizurã vocant contra ſcorpiones efficaciſſimũ, Item calculoſis & tuſſi. Radix diſcutit panos, & vomicas tota ruina trahit. Radix decocta & illita extrahit infixa corpori. Vtiliſſima luxatis & tumoribus. Alibi ait fructuoſa ẽ. fructus rube[9] iucũdus & ſuauis, cuius cibus vina ſuauiora reddit. ¶ In ſil. optĩe paſtoris noĩe exprimit impatorẽ. Nam & Homerus Reges populoꝝ appellat paſtores, & vrbes ſiluis cõparãt. Nã vt ſiluæ ferarũ habitacula ſunt, ita in vrbibus plerıq; ſunt efferatis moribus[9] deprauati. ¶ Sopor ſcl.nã ex laſſitudie gignit ſomnus. Nam & laſſitudo eſt ex ipſo motu. Motus aũt vapores ad caput, q a cerebro frigefacti craſſiores deſcẽdũt, meatuſq; ſpiritũ obturãt, vñ fit ſomnus. ¶ Saliẽte, ſalire eſt emicare, vt e fonte emicant riui. dicimus ẽt bruta aĩalia ſalire fœmias cũ coeũt qñ ſaliunt ſupra dorſum, hinc dicimus ſalaces libidinoſos & Veneris cupidos, & cibi, q ad venerẽ excitãt dicunt ſalaces, & membrũ obſcœnũ caudã ſalacẽ appellamus. (Salire) (Salax)

¶ NEC CALAMIS

SER. a ¶NEC CALAMIS ſolū equiparas, ſed voce magiſtrum videtur allegoria quaſi ad Theocritum & Virgiliū reſpicere, Hinc eſt, Tu nunc eris alter ab illo. b ¶Quocūq; modo, put poſſumus, & dicit ſe daphnidis diuturum apotheoſim, vt Daphniq; tuū tollemus ad aſtra. c ¶Tuum, quē diligis. d ¶Tali munere, ſi amicum laudaueris. e ¶Puer ipſe, modo Daphni intelligimus Nam Ceſar non puer occiſus eſt, ſed maioris ætatis. f ¶Iā pridē ſtimichon laudauit carmia nobis, ac ſi diceret ſcio eſſe optia quæ dicturus es, fruſtra ea verbis extenuas, quia ille ſupra verecūde dixerat. Quocūq; modo tibi noſtra viciſſim.

Nec calamis a ſolū ęqparas, ſed voce magiſtrū.
Fortunate puer tu nunc eris alter ab illo.
Nos tn̄ hęc quocūq; b modo tibi nr̄a viciſſim
Dicemus, Daphniq; tuum c tollemus ad aſtra.
Daphnī ad aſtra ferem d amauit nos φq; daphis
An quicq; nobis tali e ſit munere maius? MO.
Et puer e ipſe fuit cantari dignus, & iſta
Iā pridē f Stimichō laudauit carmīa nobis. ME
Candidus g inſuetū miratur limen Olympi,
Sub pedibuſq; h videt nubes & ſidera Daphnis
Ergo i alacris ſiluas & cętera rura voluptas
Panaq; paſtoreſq; tenet k Dryadaſq; puellas.
Nec lupus inſidias pecori nec retia l ceruis
Vlla dolū meditātur amat bon⁹ ocia daphnis.
Ipſi letitia voces ad ſidera iactant
Intonſi n montes. ipſę iam carmina rupes
Ipſa ſonant arbuſta, Deus deus m ille menalca.

g ¶Candidus.i.deus, vnde contra nigros mortuos dicimus Orati. Hinc niger eſt, hunc tu romane caueto. h ¶Sub pedibuſq; videt nubes & ſidera Daphnis, meritum eius oſtendit qui ſummos circulos & cæli ſecreta conſcendit. i ¶Ergo alacris ſiluas, omnia tenet voluptas, quę ſuperius occupauerat mœror, vt ipſa pales agros atq; ipſe reliquit Apollo. K ¶Tenet, ideſt moraſ amplectitur. l ¶Nec retia ceruis Vlla dolum meditātur, adeo placet ſimplicitas Daphnidi, vt etiam ille dolus qui voluptati ante fuerat conquieſcat, ſcilicet venationis, & eſt hyperbole. m ¶Deus deus ille Menalca, hoc ſonat deus deus eſt Daphnis. n ¶Intonſi, ſiluoſi, incædui.

ANT. ¶TV NVNC eris alter ab illo. De Theocrito intelligere non abſurdum eſt, nam re vera Maronis magiſter fuit hoc in opere, vt etiam paſſim oſtendimus. In grāmatica vero Parthenio præceptore in græcis vſus eſt auctore Macrobio libro ſexto. ¶Et puer ipſe fuit. Thyrſis item ait in prima Theo. O miſer infelixq; puer, & in ſexta Theo. inqt Daphnis erat mentum prima lanugine tectus. Cādidus inſuetum, propter hoc de Ceſa. intelligere potes. Licet multa ſecundum Theocritum ipſi Daphnidi referantur, vt oſtendimus ¶Candidus, i. deſt bonus, ait.n. inferius, amat bonus ocia Daphnis, Vtque etiam Seneca epiſtola tertia iquit, Omnes candidatos viros bonos dicimus. ¶Ergo, quia ſcilicet inter deos relatus eſt Daphnis.

¶ALTER ſecūdus. ¶Et puer ipſe. ¶Cæſarem intelligit. Nec refert φ in ætate matura extinctus eſt. Nam allegoricus ſermo huiuſcemodi mutationē nō aſpernatur. ¶Siluas, dicimus loca conſita denſis arborib⁹ nobis nō domeſticis, nec afferentibus quibus fructus, cuius veſcamur. Nam illa pomaria & viridaria dicuntur quāuis poetę etiam illas ſiluas quandoq; nominant ſiluarum aut aliæ glandiferæ, aliæ cæduæ ſunt glandiferæ non ceduntur, ſed ſeruantur, vt glandibus alant pecus. Cæduæ ſeruantur ad certum quoddam tempus, vt cum arbores peruenerint ad eam magnitudinem quam cupimus cædantur vel in materiam ædificiorum, nauigiorumq;, ac multarum aliarum rerum, vel in vſum pabuli Igniſq;. Dicuntur etiam nemora, φ in illis paſcantur greges & armenta. νέμειν enim paſcere eſt. Philoſophi etiam noſtri ſiluam poſuerunt pro materia: quia Græci ὕλην quæ ſilua eſt pro materia etiam poſuerunt. ¶Dryades, nympharum plura ſunt genera, Maris enim nymphæ nerinæ ſiue Nereides dicuntur, Fontium Naiadas, Oreades montium ὄρη enim montes ſunt Dryades ſiluarum, δρῦς enim quercus dicitur. Hamadryades quæ cum arboribus naſcuntur & intereunt. Napeæ herbarum ac florum νάπη enim receſſus eſt intra montes vbi flores optime naſcuntur. ¶Ipſi lætitia, repetitio eſt color Rhetoricus. ¶Deus deus, cognominatio facit vehementem affirmationem. Ille habet emphaſim.

CHRI

ſilua

Pomaria

Viridaria

Sis[a] bonus, o felixq́[b] tuis, en[c] quattuor aras
Ecce duas tibi Daphni, duoq́ altaria Phœbo.
Pocula bina[d] nouo ſpumātia lacte quot[e] ānis
Ceteraſq́ duos ſtatuam tibi pinguis[f] Oliui
Et multo in primis hilarans[g] conuiuia Bacco,
Ante focum, ſi frigus erit, ſi meſſis in vmbra.
Vina[h] nouū fundā Calathis Aruiſia[i] nectar.
Cantabūt mihi Damœtas, & Lictius[k] Aegon
Saltantes[l] Satyros imitabitur Alpheſibœus.
Hęc tibi ſemper erunt, & cum ſolēnia vota

SER. a ℂ SIS bonus o felixq́ tuis, paſtoribus, ſi Daphni accipis, ſi Cęſarem bñ ait tuis. Suis enim pcuſſorib⁹ nocētiſſim⁹ fuit. Nā Augu. eius fili⁹ oēs ē pſecutus. b ℉ Felix aūt ꝓpiti⁹, vt Sis felix, nſtmq́ leues q̄cūq́ laborē. Item ē cōtra Iuno Quæ potui īfelix. i. irata. Deos. n. felices vel infelices ex rebus quas pſtāt vocam⁹. c ℉ En q̄ttuor aras. Ecce duas tibi daphni, duoq́ altaria Phœbo, fecit iq̄t aras quattuor tibi o Daphni duas, & duas aras Apollini quæ ſint altaria. Nouimus. n. aras & diis eē ſuperis & īferis cōſecratas, Altaria vero eē ſuperoꝝ tm̄ deoꝝ, q̄ ab altitudīe cōſtat eſſe noīata, quæ nūc dat Apollini quaſi deo. Daphnidi vero aras ponit. Nā licet eū dixerit dēū, tm̄ mortalē fuiſſe manifeſtū eſt. Sane queritur cur duo altaria Apollini ſe poſiturū dicat, cum cōſtet ſupnos deos īpari gaudere numero, īferos vero pari, vt Numero de⁹ īpare gaudet, qđ ēt pōtificales indicāt libri, ſed cōſtat ſm̄ Porphyrii libꝝ, quē Solē appellauit, triplicē eſſe Apollinis ptātē, & eūdē eē Solem apud ſupos. Liberū patrē in terris, Appollinē apud inferos. Vñ ēt tria īſignia circa ei⁹ ſimulacrū videm⁹, lyrā, q̄ nobis cęleſtis harmonię imaginē mōſtrat. Griphenæū, qđ & terrenū numē oñdit, Sagittas qb⁹ infernus de⁹ & noxi⁹ indicať, vñ & Apollo dictus ē ἀπὸ τοῦ ἀπολλεῖν. Hinc eſt ꝙ & Homerus eūdē tā peſtilētię dicit q̄ ſalutis eē auctorē, & Orati⁹ ait Cōdito mitis, placiduſq́ telo Supplices audi pueros Apollo. Vñ Virg. rationis hui⁹ peritus p altaria ſupnū numen oñdit, p parē numerū infernā indicat poteſtatē. d ℉ Bina, duo. e ℉ Quotānis, ſingulis qbuſq́ annis. f ℉ Pinguis oliui, quod græci λιπαὶ λαιον dīit. g ℉ Hilarās, participiū eſt ab eo qđ dicit hilaro. Sane ſciēdū nomē vñ venit i. hilarus vel hilaris a grę deſcēdente. Nā ἱλαρὸς facit. h ℉ Vina nouū fundā calathis, Ordo eſt, Vina fundā calathis i. calicibus, q̄ vina ſint nouū nectar i. magna dulcedo. i ℉ Aruiſia āt eſt chia a pmōtorio Chii inſulæ Aruiſio. k ℉ Lyctius ægō, Cretēſis, vt Lyctius Idomene⁹. l ℉ Saltātes ſatyros imitabitur alpheſibœus, paſtor qdā. Sane vt in religionibus ſaltaretur, hæc rō eſt, ꝙ nullā maiores nři ptē corporis eē voluerūt quæ non ſentiret religionē. Nā cantus ad animū, ſaltatio ad mobilitatē pertinet corporis. 1.

ANT. ℂ DVAS tibi daphni, q̄ſ̄q̄. n. q̄s cælū aſcenderit, ei⁹ tm̄ ſimulacrū apud inferos eē dř. ppterea ergo duas daphnidi aras poſuit, duas ēt Phœbo, pp ſuperū & inferū hemiſpiū, Vñ Macrob. lib. i. ſa. ſic ait, In ſacris. n. hæc religio arcani obſeruat ote netur, vt quū ſoli ſupero, ideſt diurno hemiſperio ē Apollo vociteť quū in infero. i. nocturno Dionyſius, q eſt Liber př habeať. ℉ Vina aruiſia, Aruiſium promontoriū eſt chiæ inſulæ, ex quo vinum qđ aruiſium vocant, vt inquit Plinius libro decimoquarto c. x. Chios aūt inſula eſt vna Cycladum teſte Solino Homeri ſepulcro aliis aīcellens. de chio multa etiā Stra. lib. xiiii. vbi dicit, ꝙ aruiſia locus ē aſper & īportuoſus ſtadioꝝ ccc. qui vinū fert græcanicorum optimū. ℉ Nectar, græce ſignificat deorum potionē, vt Feſtus inquit, Sunt qui dicāt nectar ſignificare immortalitatē a ne qđ priuationem ſignificat, & κτείνω, ideſt occido. ℉ Hilarans, lætificans. ℉ Calathis, ea licibus hoc loco ℉ Lyctius ægon, Lyctus ē Cretæ vrbs digna, quidē diſtās a Gnoſo ſtadia centū viginti a mari aphrico ſtadia octogita. Strabo meminit li. x. Inde autē Lyctius a ne poſſeſſiuū. ℉ Satyros, ſatyros animal eſt, qđ teſte ſolino de hominib⁹ nihil aliud præfert q̄ figuram. Bacchus autem ſatyros ad pſallendum, ideſt cantandum, ac ad animi remiſſionem aptos ſecum in caſtris habebat, de quo late Diodo. lib. I. ſtrabo. item lib x. ait ſilenos & ſatyros Liberi miniſtros eſſe Alpheſibœus interpretatur inquirens ſeu inueniens boues, alpheo enim inquiro ſignificat alpheno vero inuenio. ℉ Solēnia vota, ſolēnia dicūtur quę in omnibus annis pręſtari ſolēt, Feſtus ſcribit. ſolēnia item dicta, eo quod ſoleant fieri in anno.

Margin: aruiſiū; Chios; Nectar; Lyctus; alpheſibœus; ſolēnia

CHR. ℂ BONVS, bene ficus ℉ O, poteſt eſſe vocantis, ſed rectius optantis. ℉ Ara, ſecundum aliquos dicitur ἀπὸ τῆς ἔρας, ideſt a terra. Nam vt altare in altū porrigitur, ſic

contra

tẽrra ara ad tertã deprimit. Var. aũt dicit vbi frumẽta facta ponunt, vt arceãt ara dicit. Propter hãc similitudinẽ loca pura in vrbe areæ dicunt, a quo põt ẽt eẽe ara deũ, qa pura sit nisi poti⁹ ab ardore ad quẽ vt sit, fit ara. Alii volũt eẽe ab eo qd est ἀρὰ.i. precatio q in ea deos precamur. Ara ẽt prima syllaba correpta stabulũ significat. Oui. in epistolis. Tertius imũde cura fidelis aræ. Nectar. de hoc in æneide dicet. Lyctius, cretẽsis a lycto oppido. Ait.n. vir eiuſdẽ insulæ. Stra. cũ Gnosii qd Homerus, Cæteris quæ in Creta sunt oppidis præfert gloria prolapsa eẽe dignitatẽ ad Cortinã & Lyctũ fuisse translatã. Et noster Vates in tertio. Lyctius idomeneus. Satyri, de his in æneide cõmodius dicetur.

SER. a ET CVM lustrabimus agros, sic supra cum faciam vitula p frugibus. b Dum iuga montis ap, sic infrera dũ fluuii current. c Vt Baccho cererique Hæc eni duo sunt numina q̃ & rustici maxime colũt & quoꝝ numina cõia sunt mortalibus cũctis, sic in geor. Vſo si munere tellus chaoniam pingui glãdem mutauit arista. d Damnabis tu quoq; vo-

Reddemus nymphis & cũ^a lustrabimus agros
Dũ iuga^b mõtis Aper fluuios dũ piſcis amabit
Dumq; Thymo paſcent Apes, dũ rore cicadę
Semp honos, nomẽq; tuũ, laudesq; manebũt
Vt Bacco^c Cererię tibi sic vota quotannis
Agricolę faciũt, dãnabis^d tu quoq; votis. MO.
Quę tibi quę tali reddã^e pro carmine dona?
Nam neq; me tantũ venientis Sibilus^f Austri,
Nec percuſſa iuuãt fluctu tam littora, nec quę
Saxosas inter decurrunt flumina valles. ME.
Hac te^g nos fragili donabimus ante cicuta,
Hęc nos formosum corydon ardebat alexin.
Hęc eadẽ docuit cuiũ pec⁹, an meliboei? MO.
At tu sume^h Pedũ quod me cũ sępe rogaret,
Non^i tulit antigenes; & erat tũ dignus amari
Formosum paribus^k nodis, atq; ęre Menalca^l.

Votis.i. pp vota oblata & non soluta hĩtis opatis. Dãnabis homines.i. dãno & pœna afficies per qd eius potentiã numinis ostẽdit. Pedũ pastoralẽ baculũ incuruum dictũ q: illo oues a pedib⁹ cõprehẽduntur, Fest⁹ auctor. Et erat tũ di.a. Lactã. lib. vi. in pueroꝝ corruptores ita scrib. Quid.n. põt eẽe sanctũ his q ætatẽ ibecillã & psidio indigẽte libidini suæ depopulandam fœdandãq; subiecerint. Non põt hæc res pro magnitudie sceleris enarrari, nihil amplius istos appellare poſſum q̃ impios & pricidas, qbus non sufficiat sexus a deo datus nisi in suum sexũ prophane, ac petulanter illudant, hic ille.

tis.i. cũ tu de⁹ pstare aliq hoib⁹ cœperis, ob noxios tibi eos facies ad vota soluẽdã q antẽq; soluant, obligatos & qli dãnatos hoĩes retinẽt. e Reddam pro carmine dona, ille eũ supra tantũ laudauerat, hic & laudat, & de munere ẽt cogitat. f Sibilus, hic sibilus dr res ipsa. Nã sibila ora pticipialiter dictũ est pro sibilãtia. g Hac te nos fragili donabimus ante cicuta, Bene anticipat & offert munus, quod ille se factuꝝ eẽe promiserat. h Sume pedũ, virga incurua vñ retinẽtur pecudũ pedes. i Nõ tulit ãtigenes, & erat tñ dign⁹ amari, aut pastorẽ quẽdã pulcherrimũ dicit, aut Choraulã signat quẽ legim⁹ admodũ a Virg. fuisse dilectũ. k Paribus no pari & æqli tumore nodosum, & honeste locut⁹ ẽ formosum nodis vel ære, vt si di cas pulcher est frenis. l Menalca vctũs est.

ANT. LVSTRABIMVS agros, lustrare hic circuire signat. Nã ambarualis hostia, vt ait Festus, rei diuinæ causa circũ arua ducebat ab his q pro frugibus faciebant, hinc & nomẽ hostiæ acq̃siũ est, ab ambiẽdis aruis Mac. li. ii. sat. de hostiaꝝ generib⁹ edocet. Dum rore cica. cicades rore vesci. Pli. asserit li. xi. Damnabis tu quo. vo. tu quoq;, vt alii dii.

ambaruałis Hostia Pedũ

CHR. cicada

CICADA, dicitur quia cito cadat.i. moriatur hæ voce carent. Nam quę sanguinem non habent, non habent pulmones, & quæ carent pulmonibus non respirant, sine spiritu autem non fit vox, ergo non canunt, sed stridorem illum ex alarum & reliqui corporis concussione excitanr, dicuntq; fingere ex onomatopœia. Eademq; ratione fit bombus in apib⁹ cicuta. Hæc herba caulem fistulosum habet. Ergo hic pro fistula ponit, cæterum hanc herbam dioscorides quomodo vocat, arabice dicitur succura. Eius frigiditas vim iterimendi habet, sed vino meraco atq; calefacto huic malo subuenitur, Fallun tur autem qui succuram vsquiamõ eẽe dicunt, hæc nos formosum neceſſe est, vt pro Virgi. positus sit Menalca quando eclogas a se factas memorat. Non tulit antigenas, Laus doni cum illud puero amato, & quo tẽpore dign⁹ amari erat dare nõ sit paſſus.

cicuta

ECLOGA SEXTA SILENVS.

PRIMA [a] Syracuſio dignata [e] eſt ludere verſu
Noſtra [b] nec erubuit ſiluas [d] habitare Thalia [c],
Cum [f] canerē reges, & prę́lia, Cynthius [g] aurē [h]
Vellit, & admonuit paſtorem Tityre pingues
Paſcere oportet oues, deductū [i] dicere carmen

SER. PRIMA ſyracuſio dignata eſt ludere verſu Noſtra, Romana inquit muſa nō erubuit ſe ſiluis ante cōmittere. i. imitari Theocritum ſyracuſanū, & bucolica ſcribere Syracuſio aūt græce ait, Nā latine ſyracuſanus dicimus. b Noſtra, id eſt romana, vt Tu quoq; litoribus noſtris. c Et dignata eſt ſic dixit quaſi ex loco ſuperiore, d Siluas habitate, ſicut Atq; humiles habitarē caſas. e Thalia, muſa. ſ. & græce ait θάλεια. Nā latie Thalena debuit dicē, ſicut κυθέρεια cytherea, ſed pp euphoniā cōtēſit ius regulæ, & iō in græcitate permanſit. f Cū canerē reges & prælia, cū canere vellē, & ſigñat æneidē, aut geſta regū albanoꝝ q̄ cepta omiſit nominū aſperitate deterrit⁹. g Cynthius, Apollo, a cyntho mōte Deli, in quo natus eſt. h Aurē vellit. i. mouit, vt alibi, poſteſq; a cardine vellit. Aurem autem ideo, quia Memorię conſecrata eſt, vt frons Genio, digiti Mineruę, genua Miſericordię. i Deductum dicere carmen, tenue tranſlatio a lana, quæ deducitur in tenuitatem.

ANT. ¶PRIMA ſyracuſio, argumētum carminibus patet. Prima, nullus enim e grę́cis quoq; ante Maronem in ſcribendis bucolicis,
Thalia Theocritum imitatus erat. Noſtra, thalia, ideſt latina muſa, noſtra autē inquit, q Var
ſyracuſæ rum poetā quoq; alloquitur. Syracuſio verſu ludere, ideſt Bucolica ſcribere, vti prius Theocritus ſyracuſius ſcripſerat, ſyracuſæ autē gloria ciuitas, maximū olim tyrānorum domicilium ſub pachynni promontorii radicibus, qui in oriētem ſolē aſpicit eſt. Diony. edocet. Stra lib. vi. permulta de ea ſcribit. Thalia, vna eſt nouem muſarū de quibus ample diximus in noſtro carmīe de floribus de qbus, item latius Diodorus li. v. Thalia autem capacitas ſeu celebritas interpretatur, eo quod in lōgum tempus poetarum laus aperta vireſcat, canerem reges, & prælia id ſimile eſt illi Arma, virumq; ca. cœperat at æne. ideſt prius inde deterritus
cynthi⁹ rei amplitudine ad bucolica diuertit. Cynthius, dr Apollo. Eſt enim cynthus mōs ſublimis & aſper Delo monti iminens, quæ inſula in mari ægeo ſita vrbē habet in plano poſitā, & Appollinis templū atq; Latonæ, quę ibi Dianā ſimul & Apollinē peperit, Id Strabo li x. ſcripſit, p Cynthiū vero hic itelligit Auguſtum, dicit. n. octaua ecloga, A te pricipiū tibi deſinet, accipe iuſſis Carmina cœpta tuis. In ecloga vero. iiii. Apollinē appellauit, vt ibi oñdim⁹. Aurē vellit, moſē excitātiū mouētiūq; aliquē ad res agēdas, reminiſcendaſq; ēt. Deductū, tenue ſigñat & ſubtile. ſm macro. lib. vi. ſat. hic ait Affrani⁹, voce deducta Pōponi⁹ itē, Vocem dducas ops, vt mulieris videanſ verba

CHR. NOSTRA, romana quemadmodum cum dixit. Tu quoq; littoribus noſtris. Dignata, actiue nunc protulit, alibi paſſiue, Coniugio anchiſa veneris dignate ſuperbo. Dignare, eſt enim dignū putare, pertinetq; ad facilitatem, humanitatemq;. Quāobrē qui dignatur non modo perſæpe & ſe de ꝓprio gradu dimittit, & alii plus q̄ mereren tribuit. Ergo ſenſus eſt. Quāuis muſa romana aliqd ſupra carmen bucolicum efficere mereatur, tamen ſua facilitate deſcēdit in illū. Vnde ſequitur. Nec erubuit. q d. nō putauit eſſe contra ſuum decorum. Nam cū facim⁹ aut dicimus quod non deceat efficimur pudore. Eſt. n. pudor, aut obſtaculum quoddā vt faciamus id quod putamus eſſe cōtra decoꝝ, aut veluti pœnitentia q̄dā qua animus confunditur ſe iam id feciſſe. Primus ergo pudor in virtute eſt. Secundus pueris dat veniam, quibus cū adhuc vitę degēdæ ignari ſint cōdonaſ delictū, quod pœnitētia ſequatur. Nam videnſ non facturi fuiſſe ſi naturā ei rectius nouiſſent. Is autē quos lōgo vſu atq; multaꝝ rerum experientia conēta callere oportuit, & q̄ bona, q̄ue mala ſint cognoſcere non dat Nō enim reſtat ſpes poſt eum hæc emendatum iri cum longa ætate iam obdurauerit Reges & ꝑlia, ideſt regia prælia. Cynthius, Apollo qui præeſt vatibus. Deductū, Extenuatum quale pro humilitate materiæ bucolicæ eſſe cōuenit quæ humilis eſt, & non grande quale requirunt prælia regum, Ergo non canam iniuſſa. i. obtemperādo Apollini ſine tua iactura cū tibi ſuperſint qui canent tuas laudes Et tamen ſi quis hæc noſtra quæ paſtoralia ſunt leget deprehendet illa te canere.

Dignare

¶NVNC

Nũc[a] ego, nãq́[b] ſuper tibi erũt, q dicere laudes
Varre[c] tuas cupiant. & triſtia[d] condere bella,
Agreſtem tenui meditabor arũdine muſam.
Nõ iniuſſa[e] cano. ſi qs tamen hęc, quoq́[f] ſiqs
Captus amore leget, te noſtrę Varre Myricę,
Tenem⁹ oẽ canet, nec Phoebo[g] gratior vlla ẽ,
Quã ſibi, q̃ Varri pręſcripſit pagina nomen.
Pergite[h] Pierides Chromis[i] & Mnaſylus ĩ ãtro
Silenum pueri ſomno videre iacentem

SER. a ℂNVNC ego, ordo ẽ, Nũc agreſtẽ tenui meditabor arũdĩe muſã i. carm̃ ruſticũ ſcribã. b Nãq́ ſup tibi erũt, ſupabũdabũt tibi inqt. c O Varre, q ãbiãt tua fcã deſcribere. Hic ãt Varrus germanos vicerat, & exinde maximaʒ fuerat & gl̃iã & pecũiã ꝯſecut⁹, ꝑ quẽ Virgil. meruerat plurima. d Triſtia cõdere bella epitheton ꝑpetuum belloꝝ. e Nõ iniuſſa cano. vel a pollione, vel ab Auguſto, vl̃ a Mecœnate. f Hæc quoq́ licꝫ vilia ſicut Theocriti, & hoc dicit ſi qs ſꝫ ruſtica legere fuerit iſta dignatus, tuas tñ ĩ his laudes ĩueniet, Nã ꝑ myricas & nemora bucolica ſignĩat. g Nec phœbo gratior vlla ẽ, nec.n. pagĩa vlla Appollini ẽ gratior q̃ q̃ nomen varri geſtat ĩ titulo. Q̃d iõ dicit, qa hãc eclogã ꝯſtat ĩ honorẽ Varri eẽ ꝑſcriptã. Dr̃ ãt ĩgẽti fauore a Virgilio eẽ recitata, adeo vt cũ eã poſtea cytheris cãtaſſet, ĩ theatro, quã ĩ fine Lycoridẽ vocat ſtupefact⁹ Cice. cui⁹ eẽt ĩ theatro reqreret. Et cũ eũ tandẽ aliqñ vidiſſet, dixiſſe dr̃ & ad ſuã & ad illi⁹ laudẽ, Magnę ſpes altera Romę, qd̃ iſte poſtea ad aſcaniũ trãſtulit, ſic cõmẽtatores loquũt. h Pergite pierides, hortat̃ muſas ad referẽda ea q̃ ſilen⁹ cãtauerat pueris. Nã vult exeq ſectã epicureã, q̃ didicerãt tã Vir. q̃ Varr⁹ docẽte Sirone, & q̃ſi ſb̃ pſõa Sileni Sironẽ ĩducit loq̃ntẽ. i Chromi ãt & Mnaſylõ ſe & Varꝛ vult accipi qb⁹ iõ ꝯiũgit puellã, vt oñdat plenã ſectã epicureã, q̃ nihil ſiñ voluptate vult eẽ ꝑfectũ chromis ãt & mnaſil⁹ iſti pueri ſatiri ſũt.

ANT. ℂVARRE ĩ Horatio nũc varri⁹ nũc varr⁹ legit̃. Hic ãt Varr⁹ ſp. Fuerũt ãt varr⁹ & Tucca, vt ſcribit Fuſe. Vir. & Horatii cõtubernales & poete illuſtres, q ęneidos libros poſtea emẽdarũt, ſub lege ea, vt nihil adderet, Hũc Hora. item alibi & ode. vi. laudat vbi dicit agrippę. Scribẽtis Varrio fortis & hoſtiũ victor mœonii carmĩs alite. Acro dicit & Porphyrio Varriũ tragœdiã ſcripſiſſe de Thyeſte. itẽ Fab. li. x. de varro ſat. vi. Hora. ad Mecœnatẽ ſic ait. Nulla etenim mihi ſe ſors obtulit, optim⁹ olĩ Vir. poſt hũc Varr⁹ dixere qd̃ eſſeʒ. Agreſtẽ muſã, ruſticũ carm̃, hoc ẽ bucolicũ. Tenui arũdĩe, gracili fiſtula. Meditabor, meditãdo canã. Nõ iniuſſa, vt iã oñdim⁹ Auguſto ĩqt ecloga. viii. Accipe iuſſis carmia cępta tuis. Hęc q̃q́ vt. ſ. alioꝝ ſcripta legũt̃. Capt⁹ amore, beniuolẽtia duct⁹. Myricę, de iis late ĩ q̃rta ecloga. Nem⁹, a gręco dr̃ nemos eos verbũ ãt nemo vel nomo ſigñat diſtribuo tribuo paſco, nemora ſignificãt ſiluas amœnas vt Feſtus ait. Canet, reboabit. Pagĩa. i. carta. Paginę ãt dñr q ĩ libris ſuã q̃q́ obtineãt reglõeꝫ vt pagi vl̃ a pãgẽdo q ĩ illis verſus pãgunt̃. i. ſingũt. Feſt⁹ ait. Pręſcripſit titulo deſignauit. Pergite, ĩcipite, ꝑſeuerateq́ canete, vl̃ agite vt ĩqt Feſt⁹. Pierides, vid ĩ Palęmone. Silenũ is fuit Diony. pędagog⁹, ac nutritor, optioꝝq́ ĩſtitutor ſtudioꝝ, q ꝑ͞imũ ſibi ad ṽtutẽ & gl̃iã, reſq́ bellicas ꝑſuit. legito Dio. li. v. — Nemora; Silenus

CHR. ℂCAPt⁹ amore, duct⁹ aliq̃ voluptate. Myricę, ſpẽs geniſtę myrica ẽ cui⁹ rami ſtipites & folia rugoſa & ãguloſa ſũt, fert grana rotũda & rubea, cui⁹ radix dr̃ ſimil̃ reubarbaro & ĩ virtute. Quidã tamaricẽ putãt ꝑp nomis ſiĩitudinẽ. Nec gr̃ior vllã, vt oñdat ꝓhibitũ eẽ ab apollĩe ne canat ꝑlia qa paſtor ẽ. i. cui⁹ ſtil⁹ hũilior exiſtat, nõ qa nolit apollo varii laudes cani. Pagĩa, pagĩę ꝓprie a pãgẽdo dñr cũ ꝑl̃es ĩ pugillarib⁹ aut ĩ li. cõpactę atq́ ĩter ſe iũctę ſint chartę. Chromys & mnaſyl⁹, ſatyroꝝ ſũt noĩa. Silenũ, ait diodor⁹ ſicul⁹ bacchũ ex Niſęis nobiliſſimos duxiſſe, q̃s ſilenos noĩabãt dictos a ſileno q primꝰ niſę ĩpauit, cui⁹ origo ꝑp ãtiqtatẽ ignota fuit q̃q́ caudã harbuit ĩ later̃ qd̃ ſignũ poſteris ſp adſit. Alibi vero idẽ ſcriptor ĩfert Silenũ bacchi alumnũ fuiſſe & bõaꝝ artiũ ꝑcep torẽ extitiſſe, ac m̃lta q̃ ad ṽtutẽ & gl̃iã collatura eẽnt illũ docuiſſe, atq́ in bello armis & ꝑdoꝝ pellib⁹ ĩſtruxiſſe, ĩ pace vero ſolẽnitatib⁹ floridis & d̃litioſis veſtib⁹ exornaſſet. Refert Euſe. q ꝑſci voluerũt atym adonẽ & ſilenũ ad fruges & ad fructus ꝑtĩere, vt atys eos flores ſignificet q ãteaq̃ ad fructũ vẽiãt dcidãt. hic ei pudẽda abſciſca dicũt, qm̃ flores dlapſi ſemĩa ñ ꝓduxerũt. Adonis vero ꝑfectos fruct⁹ ſigñet. Silen⁹ ãt illis ſit ſpiritalis mot⁹ ſymbolũ, cui⁹ caput cãdore fulgẽs cęleſtes mot⁹. Cęſaries vero ĩferiorib⁹ imaginis appoſita craſſitudinẽ terreſtris aeris notat. — Myricę; paginę; Atis adonis

Inflatum[a] heſterno venas vt ſemper Iaccho[b].
Serta[c] procul tantum capiti delapſa iacebant.
Er grauis attrita[d] pendebat Cantharus Anſa.
Aggreſſi (nam ſępe ſenex ſpe carminis ambos
Luſerat) iniiciunt ipſis[e] ex vincula ſertis.
Addit ſe ſociam, timidiſq; [f] ſuperuenit Aegle.
Aegle naiadum pulcherrima. iamq; videnti
Sanguineis frontem Moris, & tēpora pingit.
Ille dolū ridens, quo vincula nectitis inquit?
Soluite[h] me pueri, ſatis[g] eſt potuiſſe videri.
Carmina quę vultis, cognoſcite, carmīa vobis.
Huic aliud[i] mercedis erit. ſimul incipit ipſe.
Tū vero in numerū[k] Faunoſq;, feraſq; videres
Ludere, tū rigidas motare[l] cacumīa Quercus,

SER. a ¶ INFLATVM, impletū venas figurate. b ¶ Iaccho aūt, vino a Libero patre, q̄ ēt Iacchus vocat̃. c ¶ Serta ꝓcul, modo prope. Nā intulit Tantū capiti dęlapſa vt oſtēderet nō longius prouolutā eſſe coronam. d ¶ Attrita anſa, frequenti ſcilicet potu. e ¶ Ipſis ex, ex ipſis, vt tranſtra & ꝑ remos ideſt per tranſtra. f ¶ Timidis, pro timentibus. Nā timidus eſt qui ſemper timet, Timens vero q̄ ad tēpus formidat ex cauſa: Aut re vera timidis, q̄ pueris naturaliter per ętatem timor eſt inſitus. g ¶ Satis eſt potuiſſe videri, Soluite me, Sufficit enim quia potui a vobis videri, quod ideo dicit, quia ſemidei cū volunt tantum vidētur, vt fauni, nymphæ, Silenus. Poteſt & aliter intelligi. h ¶ Soluite me, ſufficit ꝙ talis vobis viſus ſum, vt & ligari poſſim. i ¶ Aliud mercedis erit nymphæ minatur ſtuprum latenter, quod verecūde dixit Virgilius. K ¶ In numerū ludere, ideſt ſaltare ad modū rhythmi & cātilenę. l ¶ Motare cacumina, quaſi hoc genus ſaltatiōis vult eē in arboribus cacuminū motū.

ANT. ¶ IACCO, Iacchus dicitur bacchus a clamore & ſonitu, nam ſibi ſacrificātes clamore ſolebant, Iacheo clamo ſignificat iaco re ſono iache clamor. ¶ Cantharus græcum nomen poculi genus, & proprie Liberi patris poculum quem Maro Sileno aſſignat Menander pro nauicula etiā poſuit Macro. auctor li. v. ¶ Anſa, circulo quo vas tenetur. ¶ Attrita, ideſt leui. ¶ Aegle, nympha fuit ſolis filia ex neæra, vt Home. ſcribit libro. xii. odyſſeæ ægle autem apud nos ſplendor dicitur. ¶ Quo propter quid. ¶ Satis eſt po. vi. ſufficit vobis vidiſſe me, erat. n. ſemideus. ¶ Huic ali clam Venerem innuit. ¶ Innu. ordinem & ratiōnē.
Fauni ¶ Faunos, fauni dicti ſunt a fando, ideſt vaticinando, vnde & fatuos dicimus inconſiderate loquētes, Traditum vero eſt in ſilueſtribꝰ locis fari ſolitos vt ſcribit Varro erant latinorum dii.

CHP. ¶ CANTHARus. Cantharus teſte Macrobio Bacchi poculū ē. Quapropter recte hic ſileno bacchi alumno aſſignat̃ quēadmodū Herculis eſt ſcyphus. Vtrūq; tn̄ dictū eſt a ſimilitudine nauigii Nā calix vnius lr̄æ mutatione ab eo ē, qd̄ grece κυλιξ dr̃, q̄uis ſint q̄ velint calicē latinū eſſe a calido qa calidā potionem illo ſumerēt antiq. Eſt & cymbiū ēt poculi genus a nauigio quoq; nominatū vel a cyſimnio per ſyncopā dicitur cyſimbiū autem poculum, vt ait Home. Cyclopi ab Vlixe datū ē exciſſo, ideſt hedera vt Nicander colophonius & callimachꝰ tradidere, Eſt & carcheſiū dictū a te nauali Naꝫ ſumma velorum carcheſium dixerūt. Hoc datū eſt a Ioue alcmenæ ſcilicet aureū. Eſt proceſum & circa mediā partē cōpreſſum anſis a ſummo ad inſimū pertingētibus, Plautus autem nouitatem verbis fugiens paterā dixit quæ a patendo dicitur. Aegle, nomē cōueniens pulchritudini puelle. Nā αιγλη græce lucem & ſplendorem ſignificat. Iteratio autem illa nominis efficaciam dictis affert; vt illud Ad cœlum tēdens ardentia lumina fruſtra. Lumina nam teneras arcebant vincula palmas. ¶ Videnti, ergo iam a ſomno excitato. ¶ Carmina vobis Huic aliud mer. e. cum ad voluptatem omnia referantur, videbat pueris carmina voluptoſa futura ſed puellę nullam voluptatem afferri poſſe prēter veneream. ¶ Huic, emphaſim habet, quaſi dicat adeo procaci quod ſignum erat laſciuorum motum. ¶ Ludere moueri. ¶ In numerum, numerus eſt compoſitio quantitatis diſcretæ. Hic non fit ſine ordine. Vnde pro ordine capitur, vt digerit numerū; & quia muſica ſuum numerum, ſuumq; ordinem habet, idcirco numerus pro conſonantia & modulatione capitur. Numeros memini ſi verba tenerē. ¶ Faunos, in quibus rō eſt. ¶ Feras, quæ & ſi rōne carēt appetitu mouent̃. Quercus, quę oī motu carēt. Ergo & rōnalia & irrōnalia & ſenſu carentia demulcebat, p qd̄ intelligimus ꝙ muſica & ſapientes efferatos atq; imanes. ac deniq; ſtupidos, ac pene a ſenſu deſtitutos delectat.

Cymbium
Cyſimbium
carcheſium
Patera
Aegle
Numerus

¶ PARNASSIA

SER. a ☞ PARNASSIA rupes, mons theſſaliæ Apollini cõſecrat⁹. b ☞ Rhodope & iſmar⁹, mõtes thraciæ, in qb⁹ orpheus conſueuerat canere, & hoc dicit nõ tm̃ iſti montes gaudent cãtãte Apolline vel orpheo, q̃tũ cantante ſileno lętatus ẽ mũd⁹, Nãq; ẽt paulopoſt dicetur⁹ eſt, Et iuito pceſſit veſper olĩpo. c ☞ Nãq; canebat vti magnũ p inane coacta ſemina,

> Nec tantũ Phœbo gaudet parnaſſia[a] rupes,
> Nec tm̃ Rhodope[b] mirat, & Iſmarus Orphes
> Nãq;[c] canebat vti[d] magnũ p inane coacta,
> Semina, terrarũq; animęq;[e], mariſq; fuiſſent,

Varie ſunt pĥorum opiones de rex origine. Nã alii dnt oĩa ex igne pcreari, vt Anaxagoras, Alii ex humore, vt Thales mileſi⁹. vñ eſt oceanũq; patrẽ rex. Alii ex q̃ttuor elemẽtis, vt Empedocles ſcdm quẽ ait Lucretius, Ex imbri, terra, atq; aĩa naſcũt & igni. Epicurei vero quos nũc ſeqtur nihil hox cõprobãt, ſed dicũt duo eẽ rerũ principia, corpus, & inane. O ẽ.n. qd eſt aut cõtinet, aut cõtinet & corpus volũt eẽ atomos i. q̃ſdã minutiſſimas ptes, q̃ τομην i. ſectionẽ nõ recipiunt, vñ & atomi dictæ ſunt, quas Lucretius minutiores dixit eẽ illis corpuſculis, q̃ infuſis p feneſtrã radiis Solis videmus. Dicit.n. illis nec viſum poſſe accidere Inane vero dicũt ſpatiũ in quo ſunt atomi. De his itaq; duobus principiis volũt quattuor iſta pcreari ignẽ, aerẽ, aquã, terrã. Et ex his cæteris, vt illa duo elementa ſint. Hęc vero q̃tuor ſyntheta. i. cõpoſita, ex aliis duobus pręſtẽt originem, aliis oĩbus rebus. Hac aũt rõnẽ cõprobãt ex atomis & inani eſſe, qd nihil eſt in rex natura, qd nõ & corpus habeat, & quia non recipit ſectionẽ, indicet ẽt inanitatem. d ☞ Vti p inane coacta ſemina, canebat inquit mundi principiũ. i. quemadmodum coactæ & collectæ atomi p magnũ inane fuiſſent origo ignis, aeris, terrarũ, & maris, Nã ſemina atomos dicit, dicimus hęc atomus, & hæ atomi. e ☞ Aięq; i. aeris, vnde & venti ſunt.

PRO. ¶ NANQ; CANEBAT VTI. Hacten⁹ breuiter. Nũc vt oĩs quęſtio tractet. Quærit an poeta quattuor Solis, & his an oĩbus principia rex cõuenire cõfirmet. Tũc deinde an reuolutis ſup eadẽ re ſenſibus paria pcurrat, an vero diuerſa cõfundat. Vt igitur ſenſum plene intelligamus hoc qd eſt ab eo verſu. ☞ Nanq; canebat vti magnũ p inane coacta ſemĩa, Propriũ i virgilio ẽ, vt nihil magnũ ſua auctoritate cõfirmet, ſʒ aut a muſis cõceptũ dicat, aut admirabile famę tribuat. hoc q̃dã diffidẽtię dnt. Nã ſi ↄfirmet, iquiũt opiniões hoim ad credẽdũ facili⁹ nõ iducet. Sʒ poeta fortius pbat, quũ ſuę opioni ẽt famã cõſentire pnũciat, vt eſt illud. Quã Iuno fertur terris magis oĩbus vnã. Et illud ſama ẽ, Enceladi. ſ. ſ. c. & illud, Dedal⁹ (vt fama ẽ). f. m. r. Et illũ, Nãq; ferũt fama Hippolytũ. p. q. a. n. Et illud, Quid loquar, aut Scillã Niſi. q. f. ſ. Quę niſi famæ auctoritas fulciat, fabuloſa viir & inania. Hic ãt fama ſileni æq; auctoritate q̃ canit cõfirmat. Oẽm igitur hãc rex naturę formã tenui primũ, & inani mole diſperſam refert in quattuor elemẽta cõcretã, Et ex his oĩa eẽ poſtea effigiata, Stoici tradũt ζηνων κιττιευς ac Speuſippus ſoloeus & Cleãtes Thaſius q principẽ habuerũt Empedoclẽ agrigẽtinũ, q de his ita ſcribit. τεσσαρα δ᾽ ἀπαντων ριζωματα πρωτον ακουε ζευς αργης ηρη τε φερεσβιος ηδ᾽ αιδωνευς νηστις θ᾽ ἡ δακρυοις τεγγει κρουνωμα βροτειον γενος, vt accipimus ζευς αργης ignẽ qui ſit ζεων, & candens. quod ignis eſt proprium. de quo Euripydes ορας τον υψου τον δ᾽ απειρον αιθερα, και τον περιεχοντα γην υγραις αγκαλαις τουτον νομιζε ζηνα. & Ennius Aſpice hoc ſublime candens, quem vocant omnes iouem. Arges autem. i. λαμπρος και ταχυς. Nam & Homerus, και κυνας αργους, & argus vndiq; lucens & videns. Hoc idẽ Virg. exequutus ait, Et liquidi ſimul ignis purum demõſtrans, non liquentẽ. Et liquidum ſup æthera, lapſæ æq; purũ. Itẽ qd fieri ferro liquido ve poteſt electro, puri coloris vbi aũt ait Liquido diſtendũt nectare cellas. Nec.n. liquenti pro fluẽti dixit. Sed puro in hoc.n. commendatio eſt operis apum. Nec.n. laus eſt mellis ſi fluat, ſed gloria ſi lucidũ denſat. ηρη autem φερεσβιος. terram tradit, q̃ victum ferat. de qua Home. ζειδωρος αρουρα vnde την ηραν, quidam εραν appellauerunt και αιδωνευς Ditem patrem gloſſa ſignificat Sed accipere debem⁹ aera, quẽ Euripydes in Cadmo χαος appellauit ſic, ουρανος υπερ ημας και νυς φωτων ιδιος δαιμονιον το δ᾽ εν μεσῳ του ουρανου τε και χθονος οι μεν ονομαζουσι χαος. Quia quibuſdam videtur aera, qui ex ſumma montium, & ima terrarũ ſegnis faciat cũ reliquo, qui ſup incubat eſſe obtuſiorẽ, atq; ita vicem inferiorũ obtinere. hoc ãt ad notaſſe virgiliũ aiũt in ſexto. Tota paſſim

regione vagant aeris in cāpis lętis atq; oīa luſtrāt, vt poſt mortē ſoluto corpe vmbræ ī hac obſcuret caligine aīæ vlūo aeri, & purior trāſmittat ὑης τις τε aquā ſigūat, quæ.ſ.ſincero habitu cūcta cōſirmet. Nā credit id eundē hoiem quē acceperim ſuare. Cicero āt αιδωνεα pro terra interptat ηραν pro aere verſa vice in libro.ii.de Deoꝝ natura. Aer inquit vt ſtoici diſputāt interiectus inter mare & cœlū Iunonis noīe cōſecrat, quæ eſt ſoror & cōiunx Iouis quod ei ſimilitudo ē ætheris, & cū eo ſumma cōiunctio, effœminarūt aūt eū, Iunoniq; tribuerūt ꝙ nihil eſt mollius, Sed iunonē a iuuando credo nominatā. Hæc de aere. Infra de terra ſic. Terrena aūt vis oīs atq; nā diti pri dicata eſt, qui diues vt apud græcos πλουτων, quia & recidunt oīa in terras, & oriuntur ex terri. Idem hoc Homerus ſignificat ſic.

τριχθα δε παντα δεδαςαι εκαςος εμμορε τιμης
ητοι εγων ελαχον πολιην αλα ναιεμεν αιει
παλλομενων αιδης δ' ελαχεν ζοφον ηερόεντα.
ζευς δ' ελαχ' ουρανον ευρυν εν αιθερι καὶ νεφελησι
γαια δ' ετι ξυνη παντων και μακρος ολυμπος

Vt ad iouē æter ptineat, mare ad Neptunū ditis īperia apud īferos terrā cōem oīb⁹ remāſiſſe. In quo aīaduertēdū ē ꝙ Homer⁹ cōſentiat Empedocli, & Eracleoni Cicerōis diuerſa opīone. Ariſtoteles q̃tuor elemēta ait, aquā & terrā pōderib⁹ ſuis deorſū ferri, Ignē & aera tenuitate ſua ſubleuari, & his q̃tuor elemētis qntū, q̄ſi ꝓpriū æthera addidit priuata mole diſcretū. Idē Ariſtoteles ait, nō eē idē ignē & æthera, diuerſitatēq; eoꝝ cōprobari, ex eo, ꝙ ignis oia cōſumat, æther oia cōſuet & nutriat. Anaxagoras his q̃tuor elemētis ꝯſtitutis rectorē adiūgit ſiue ſpiritū, ſiue deū, ſiue mētē, p quē hæc q̃tuor regunt. Hic Anaxagoras abderites fuit Democrito popularis & diſcipul⁹. Quāq; alii Dyonyſiū Cizicenū: Quidā Ariſtotelē magiſtrum ei⁹ affirmēt vir nobilis Amic⁹ Alexādri apd pſas comes, hic ait pricipiū oīū ſenſuū facit, quē ſecut⁹ Plato ī libro περὶ ψυχης ſic ait, αλλ ακουσας μεν ποτε εκβιβλιου τινος ως εοικεν αναξαγορου αναγινωσκοντος καὶ λεγοντος ως αρα νους εστιν ο παντα διακοσμων τε καὶ παντων αιτιος ταυτη αιτιᾳ ησθην τε καὶ εδοξεν μοι ευεχειν τον νουν ειναι παντων αιτιον καὶ ηγησαμην ει τουτο ουτως εχοι τον γε νουν κοσμουντα παντα κοσμειν καὶ εκαστα τιθεναι ταυτη οπη αν βελτιστα εχοι.

Quod & Virgilius idē ſecut⁹ eſt ſpirit⁹ intus alit, totāq; infuſa p artus Mens agitat molē, nā ꝙ Anaxagoras νουν hūc ſpiritū dixit. Et qm īcidimus ī hūc locū, par ē phrīgi q̄ſtioni ſūmatim videam⁹ qd ī his quoq; agat Virgilius, verſus ita ſe hn̄t, Prīcipio cœlū ac terras, cāpoſq; liquētes Lucētēq; globū lunæ, titaniaq; aſtra ſpūs ītus alit. Q d ibi anchiſen facit diſputātē, ꝙ hic ſilenū deū nō niſi qd poeta enni⁹ Anchiſen augurii, ac p hoc diuini qddā habuiſſe ꝑſumit ſic doctuſq; Anchiſes, ven⁹ quē pl̄chra deaꝝ fari dōauit diuinū pect⁹ hn̄e. Neui⁹ belli punici lib.iii. ſic poſtq̄ auē aſpexit tēplo Anchiſes ſacra ímēſa penatiū ordine ponunt. Immolabat aureā victimā pulchrā Virgi. ſic & ſi pietate meremur Da deinde auguriū pr̄, atq; hæc oia firma. Niſi.n. petiiſſet oia nunq̄ cōſirmari optaſſet, dehinc viſa ſtella ait veſtrū hoc auguriū, veſtroq;.ni.n.t.e. Idē Virgi. in tertio æneī. vbi primū Italiā, quo auſpicati ſunt, ac tēplū ī arce Mineruæ, cōditū ab idomeneo, & ſalētinis. De q̄ re hæc tradit Varro, q ſit Menippeus, nō a magiſtro, cuius ætas lōge ꝓceſſerat noīatus. Sed a ſocietate ingenii qd is quoq; Oigeno Carmine ſatyras ſuas expoliauerat, In tertio reꝝ humanaꝝ refert, Gētis ſalētinæ nomē trib⁹ e locis fert coaluiſſe e creta illyrico, Italia. Idomene⁹ & creta oppido Lycto pulſus p ſeditionē bello magnēſiū cū grādi manu ad regē Cliui cū venit ad illyricū. ab eo itē accepta manu cū locrēſib⁹ pleriſq; ꝓ fugis ī mari cōiunctus, amicitiaq; p ſimilē cām ſociatis locros appulit vacuata eo metu vrbe ibiq; poſſedit, aliquot oppida & cōdidit, In qs vria, & caſtrū Mineruæ nobiliſſimū In tres ptes diuiſa copia ī populos.xii. Salētini dicti ꝙ in Salo amicitiā fecerit. Quū ad hāc igit arcē, ſiue oppidū equos aīaduertiſſet Anchiſes vt augur exclamat bellū o terra hoſpita portas Bello armant equi.b.h.a.m. Sed tm̄.ii.o.c.ſ.f. Quadrupedes.e.f.i.c.f. Spes eſt pacis ait. Apte igit Anchiſes de rebus Diuinis alibi loquit, vt hic ſilenus Queramus Igit an & ibi, ſicut hic q̃ttuor principia deſignet, Principio cœlū ac terras cāpoſq; liquentes, Lucentēq; globū lunęq;.t.a.ſ.i.a. Nā terrā ſimpl'r dixit, in campis liquentibus mare ſignificat, cæterum cœlum, ꝙ dixit. Si pro igni accipimus, vbi aer. Sin vero cœlū pro aere, vbi ignē reqrimus: Emilius Aſper quum hūc locū adnotaret. Sic ait hęc mēbra naturæ, ſic ſolet iungere, vt In tria diuidat. Nā & alibi maria ac terras, cœlūq; profundū. Et Homerus. εν μεν γαιαν ετευξεν ουρανον εν δε θαλασσαν.

Sed & homerum

Sed & homeꝝ ipſo hoc loco poſſumꝰ ꝓbare quattuor elemētoꝝ mētionē feciſſe. Nā ἐν μὲν γῇ ἀστερωξιν Achilles ſignat, vt hō terrenꝰ, cui arma fiebāt ἐν οὐρανῷ aerē. f. In q̄ iſta fiebāt, ignē extriſecꝰ adhibemus i ipſo Vulcano. Siliter & Ennius ī Medea exule ī his, verſibus, Iuppiter tuq; adeo ſūme ſol, q res oīs iſpicis, qq; tuo lumie mare, terrā, cœlū cōtines, inſpice hoc facinꝰ, Priuſq̄ ſit, phibe ſcelus. Iā & hic iuppiter & ſol ꝑ igni, q mare, terrā, & cœlū cōtinet nō dubie cœlū pro aere dixerit, ita vt Virgi. Dædalus vt fama ē. f. m. r. præpetibus. p. a. f. c. cœlo. Nā dædalū volantē aer ſuſtinuit, Ignis ꝑdidit vt icarū, & ī eodē Geminæ quū forte colūbæ ipſa ſub ora viri cælo venere volātes Nā & auiū volatꝰ ī aere, & Lucretiꝰ manifeſtius, quū ait in hoc cœlo q dicit aer. Quāq̄ ꝙ ad Hom. verſus ptinet ἠέλιόν τε καὶ ἄμαντα ignē qdā velit ſignari, qm̄ ſol nihil aliud ee credat, q̄ lumē igni ꝑmiſtū hoc et Anaxagoꝛ Clazomēio viſū ſocrates rephēdit, vt Xenophō ī. iiii. ἀπομνημονευμάτων. ſic ēſert κινδυνεῦσαι δ᾽ ἂν καὶ παραφρονῆσαι τὸν ταῦτα μεριμνῶντα, οὐδὲν ἧττον ἢ Ἀναξαγόρας παρεφρόνησεν ὁ μέγιστον φρονήσας ἐπὶ τῷ τὰς τῶν θεῶν μηχανὰς ἐξηγεῖσθαι ἐκεῖνος γὰρ λέγων μὲν τὸ αὐτὸ εἶναι πῦρ τε καὶ ἥλιον ἠγνόει ὡς τὸ μὲν πῦρ οἱ ἄνθρωποι ῥᾳδίως καθορῶσιν, εἰς δὲ τὸν ἥλιον οὐ δύνανται ἀντιβλέπειν καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ ἡλίου καταλαμπόμενοι τὰ χρώματα μελάντερα ἔχουσιν ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς οὐ· ἠγνόει δὲ ὅτι καὶ τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων ἄνευ μὲν τοῦ ἡλίου αὐγῆς οὐδὲν δύναται καλῶς αὔξεσθαι ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς θερμαινόμενα πάντα ἀπόλλυται. φάσκων δὲ τὸν ἥλιον λίθον διάπυρον εἶναι καὶ τοῦτο ἠγνόει ὅτι λίθος μὲν ἐν πυρὶ ὢν οὔτε λάμπει οὔτε πολὺν χρόνον ἀντέχει. ὁ δὲ ἥλιος τὸν πάντα χρόνον πάντων λαμπρότερος ὢν διαμένει. Igiť ſm exempla apud Virgiliū cū cœlū ꝑ aere poſitū itelligimꝰ ignē ī eo iterꝑtabimur, & ait titaniaq; aſtra. ſa. n. eē ignea ꝑ ipm ꝓbāda i primis qđ ait vbi maximus Atlas Axē humero torquet ſtellis ardētibꝰ aptū. Deinde me pris Anchiſæ quoties aſtra ignea ſurgūt. Itē Nā neq; erant aſtroꝝ ignes. Itē Gnoſiaq; ardētis decedat ſtella coronæ. Itē Cicero in ſcđo de deoꝝ nā ſic. Quē cōplexa ſūma ps cœli, q̄ æther dicit, & ſuū retinet ardorē tenuē, & nulla admixtione cōcretū, & cū aeris extremitate cōiungit In æthere eāt aſtra voluunt, q̄ ſe & nixu ſuo cōglobata cōtinēt, & fořa ipſa figuraq; ſua momēta ſuſtētāt. Sūt. n. rotūda, qbus formis, vt dixiſſe añ videor, minime nocē pōt. ſunt āt ſtellæ nā flāmeæ, q̄ circa terræ, maris, aquaꝝ, vaporibꝰ alant iis, q a ſole ex agris tepefactis, & ex aqs excitant, qbus ꝑ altæ renouatæq; ſtellæ, atq; oīs æther effundat eadē & rurſus trahāt in idē nihil vt fere iereat, aut admodū paulū, qđ aſtroꝝ ignes, & ætheris flāma cōſumēt. Ex quo nři ventoꝝ putāt id, de quo Panetiū addubitare dicebāt, vt ad extremū oīs mūdus inceſceret, quū humore cōſumpto neq; terra ali poſſet, nec remaneret aer cuiꝰ ortus aqua oī exhauſta eē nō poſſet. itaq; relinq nihil ꝑter ignē, a quo rurſum aīante ac de eo renouatio mūdi fieret, idēq; ornatus oriret Si vero cœlū ꝓ igni mihi his verſibꝰ intellexerimus, quē eūdē mūdū, & coſmon dcm̄ ꝓbat Varro in cynicis, quā inſcripſit doliū, aut ſeria ſic, Mūdus domus ē maxia homuli, quā qnq; altitonæ flāmeæ zonæ cingūt, ꝑ quā limbus pictus bis ſex ſignis ſtelli micātibus altus in obliquo æthere lunæ bigas acceptat, & appellat a celatura cœlū græce ab ornatu κόσμος latine a puritie mundus Si ergo cœlū pro igni acceperimus, ſupeſt vt in eo ꝙ ait ſpiritus intus alit aerē dictum preſummamus. Hic eſt ēt, nobis viuēdi ſpiritū cōmeatū largitur, hoc illū & ennius appellauit in annalibus corpore tartareo ꝓgnata plaude virago, cui par imber & ignis ſpiritus & grauis terra Itē Lucilius in. xxix. ſatyraꝝ Hoc quū feceris cū cæteris reus vna tradetur lupo non aderit ἀρχαῖς hoiem & ſtochiis ſimul priuabit eum igni, & aqua Interdixerit duo habet ſtochia id maluerit. priuabit tñ & Cicero ī eo libro, quo ſupra principio enim terra ſita in media parte mundi circūfuſa vndiq; ē ae animabili, ſpirabiliq; natura, cui numē eſt aer, vt Virgilius in verſibus ſuperioribus Terrarūq; animęq;, quū ſignificaret aeris. Ergo in his quoq; verſibus ſpiritū pro aere accepimus. Quattuor elemētoꝝ facta deſcriptio, ad quā imaginē Varro mūdo ouum cōparauit in logiſtorico, qui inſcribit Tubero de origine humana ſic dicēs, Cœlū eſt teſta itē vitellū, vt terra iter illa duo humor quaſi ilcinus cluſus aeri, in quo calor. In eodē ēt libro Varro interpretatur vitellum appellatum, qa nutriat vitalia. Nā & ꝙ ait Virgilius. Ni faciat maria ac. t. c. q; p. Quippe. f. r. f. u. q. p. a. nō vt Aſper putat mūdū in tres partes diuiſit. Nam pro aere venti hic extrinſecus accipiunt, ad quod argumētū collegimus. Ennii exemplum de annalibus. tertio ſic denſi aquila pinnis obnixa volabat vento, quem perhibent graium genus aera lingua Item quum ait Virgilius. Quin aſpera iuno Quę. m. n. t. q. m. c. q. f. Nec hic triū tantūmodo elementoꝝ

ſintelligenda auctoritas. Nam Iunonis nomen inſigne poſitum eſt aeris, & exemplo ſuperiore Ciceronis quo eam Ioui iunctam, vt aeremætheri vicinũ declarauit, Itẽ Homeri verſus eundem referunt intellectum, quum Iuppiter caſtigans ait.

κου μεμνηοτετ ἐκρεμω υψοθεν ἐκ δ᾽ ποδοῖιν
ακμονας υκα δυω περι χερσι δεδεσμον ἴκλα
χρυσεον αρρηκτον. συ δ᾽ ἐν αιθερὶ και νεφεληισὶ ἐκρεμω

Hæc Iupiter Iunoni dixit cõminatus ꝙ n. pũt Iunonis videri ſuſpẽdia, niſi librati aeris elemẽta: ꝗ ſunt pedib⁹ dimiſſa põdera, niſi terra, mariq; iacẽtia, Quis aure⁹ laq̃us, niſi igneus æ. Quid. n. ſi nomẽ Iunonis græce pnũcies ſæpi⁹, nõ ne iteratũ icidit, qnimo cõſeqtur nomẽ aeris. i. vt icipiat ηρα, atq; idẽtidẽ reuoluta tiat aer. Sic ẽt apud Homeꝝ vbi dii armis diſceptãt, Iuno Dianę adꝰpſit, ꝗ luna, & luna ꝓfuſa aeris dẽſitate ꝓ̃uerit pati obſcuritatẽ, Quãꝗ eãdẽ lunã ſiue Dianã, & eãdẽ Iunonẽ videri, ibi dicat Cicero i ſcdo de Deoꝝ nã, ſit luna a lucẽdo noiata, eadẽ Lucina. Itaq; vt apud græcos Dianã, eadẽq; luciferã, ſic apud nos Iunonẽ Lucinã i pariẽdo inuocãt, ꝗ eadẽ Diana anniuaga dr̃ nõ a venãdo, ſed ꝙ in ſeptẽ vagaſ, tãꝗ venatib⁹ Diana dicta, qa noctu q̃ſi diẽ efficeret. Adlubeſ aũt ad ptus, qđ matureſcũt aut ſeptẽ nõnunꝗ aut plerũq; nouẽ lunę curſib⁹. q qa mẽſa ſpatia cõſiciũt, mẽſes noiati, Varro ẽt i logiſtorico, quẽ iſcripſit Meſalla de valitudĩe ait, antiquos agreſtes venãdi peritos, quũ plurimũ i ſiluis agerẽt, ꝙ veluti Diana duce, ad inueſtigãdas feras parerẽt, Deuianã appellaſſe deã, mox Dianã, qđ intelligerẽt eãdẽ eſſe, que diẽ naſcẽtibus daret, Planc trinã ẽe mũdi originẽ, & Lucretius cõſiteſ dicẽs, Principio maria ac terras cœlũq; tuere. Quorũ naturam triplicẽ tria corpora texta, & alio loco. Oia per ſonitus arcet terrã, mare, cœlũ. Africanus ẽt in augure modo poſteaꝗ adripui trabes, hũc noſtrũ augurẽ mare cœlũ terrã tuere. ac tremere diceres. Cõſenſit & Pherecydes, ſed diuerſa affert elemẽta ζηνα inquit και χθοα νιην, και κρονον ignẽ, ac terram tp̃s ſignificans, & eſſe æthera, q regnat terrã qua regatur tẽpus, in quo vniuerſa pars moderatur. Sunt q binis principiis mundũ diſcriminẽt. Nã Xenophanes Colophonius terrã, & aquã ꝓdidit. Quanꝗ ab Homero hæc eſt tractata opinio. αλλ υμεις μεν παντες υδωρ, και γαια γενησθαι. Conſenſit in numero Eurypides, ſed ſpeciem diſcriminat, terram enim & aera inducit principia ſorori declarauit.

ANT. ❡PARNASSIA, Parnaſſus mõs ẽ Phocidis, vt ait Stra. li. ix. q vniuerſus cõſecratus exiſtit

Parnaſſus antra & alia loca honoꝛ & ſctitate digna ptinẽs, eſtq; i pnaſſo rupes q̃dã ꝑrupta ſundoſam

reliquẽs vallẽ, p quã p̃mus amnis diſpgiſ. ꝗ rupes Cyrphis vocaſ. Hic itaq; biceps pnaſſus

cyrphiſ dr̃, ibi ãt Phœbus muſis ꝑeſſe ſerſ lyra ſonãs. ❡Rhodope, Thraciæ mõs, ibi ãt Orphe⁹ ſona

Rhodope re cãtareq; ſolitus erat, & ibi ſacra Liberi pr̃is Orpheo primũ initiãte celebrãtur, vt ſcribit Mela. ẽ ãt mõs ſublimis poſt ẽmũ vt Strabo ait li. vi. de Thracia loquẽs. Ptoleme⁹ li. iii. ſcribit Rhodopẽ montẽ eſſe ſupra Neſum fluuiũ atq; ebrũ. ❡Iſmar⁹, Thraciæ mõs eſt. ❡Nãq; canebat vti hoc carmẽ & ſequẽtia ſex Ennii ſunt i Creſphõte, vt docet Macro. li. vi. ❡Inane, ordo ẽ. nãq; canebat Silenus vt ſemia & terraꝝ, & aiæ, maris, & liqdi ſimul ignis fuiſſent coacta. i. collecta p magnũ iane. i. locũ & ſpaciũ vacãs. Magnũ p inane co. Semi Lucre. li. i. oñdit reꝝ nãm duabus ĩ rebus cõſiſtere i corpore. ſ. & inani. i. atomis & aere ꝙ his verſib⁹, patet, Oĩs vt eſt igiſ p ſe nã duab⁹ cõſtitit ĩ rebus. Nã corpora ſunt & inane, ſhæc i quo ſita ſunt, & quo diuerſa moueuſ. Id aũt ſumpſiſſe vr̃ Lucre a Democrito q qdẽ opinatus ẽ illa pricipia oĩum eſſe, atomos atq; inane. Atomos vero eſſe iſinitas, & cõcretiones oẽs gignere, ignẽ, aquã, aerẽ, terrã, quippe & hæc ex atomis qbuſdã cõſtare, ſolẽ item ac lunã ex atomis eſſe compoſitos. Legito Laer. ❡Semina atomos intelligit vt patuit ❡Animæq; i. aeris.

CHR. ❡PARNASſia rupes, pnaſſus pr̃ occidis mõs byceps, quoꝝ vertex alter Baccho alter Phœbo ſacer ẽ. Nõ tñ ẽ Hericõ aut Citherõ. Nã i Bœotia ſũt. Et muſis natale ſolũ ꝓbuit Helicon.

cyrrha delphi ſub pnaſſo ſũt. Cyrrha vero & Nyſa noia ſũt vrbiũ, & Nyſa i Helicone ẽ. Hẽt tñ duos

nyſa. vertices pnaſſus. Oui. mõs ibi verticib⁹ petit ardu⁹ aſtra duob⁹ noie pnaſſus. Et Hero in. viii. li. quẽ Vraniã appellat, ſcribit e pnaſſo vero gemini vertices abſciſſi i illos irruẽtes multos mortales ptriuere. Ac paulo iſra Vnũ ex verticib⁹ Hyempeũ noiant, & in eo Caſtaliũ fontẽ põit. Hæc iccirco liberi⁹ ſcripſi, qm̃ ego quoq; i eo errore diu fui, qđ Helicõ & Citherõ eſſẽt pnaſſi vertices. ❡Rhodope, mõs Thracię ẽ quẽ Mygdones icolũt ſacris Bacchi celeber. ❡Iſmar⁹, Thracię mõs, Mũdus triplex ẽ inuiſibilis. Itẽ viſibilis quo q̃cũq; creata ſũt cõtineſ.

Mund⁹ Et microcoſm⁹. i. puus mũdus. i. homo. Ergo mũdus. i. oĩa ꝗ in mũdo viſibili ſũt, & ẽ itellectio. ❡Nanq; canebat vti ma. p. i. co. opinionẽ Epicuri ſatis dilucide ponit Ser. reliquorum

autem

aũt philoſophoꝝ de pricipiis opiniones apud multos leges. Veꝝ diſtiͨte diluͨideq; rẽ vniuerſá apud Euſe. de ꝓparatiõe euangelica ſcriptá reperies, ꝓferti qd priſci illi phyſici, quoꝝ volumina nõ extãt ſenſerit. Quibꝰ oĩbus cõfutatis cõſtat verã eſſe xpianoꝝ opinionẽ mũdũ ex nihilo a deo creatũ lapide pyrrhæ a rebꝰ phyſicis ad fabulas delabit Maro ne poetá ſe eſſe obliuiſci videat. Idẽ pricipiũ rebꝰ ſeriis põit ĩ georgicis. Idẽ & luue Ex quo Deucaliõ nimbis tollẽtibꝰ æquor Nauigio aſcẽdit mõtẽ ſorteq; popoſcit, Paulatimq; aĩas caluerũt mollia ſaxa Et maribꝰ nudas oñdit Pyrrha puellas. Deucalionis ãt, & Pyrrhæ diluuiũ narrat Oui quo tpe cũ q ex inundatiõe ſupfuerũt, mõtana icolerẽt ferinã durãq; vitã agẽtes, neq; ĩ plana diluuiũ formidãtes deſcẽdẽ vellẽt, verbis Deucaliõis mares. Pyrrhæ vero hortatu mulieres pluaſæ ſũt, vt ĩ loca culta deſcẽderẽt, & ad mitiorẽ vitã accederẽt, datꝰ eſt fabulæ locꝰ vt ex lapidibꝰ ab illis iactis repatũ ſit humanũ genꝰ, qa ex ferinis duriſq; moribꝰ ad humanũ cultũ rediere, Fuit aũt hoc diluuiũ regnãte athenis, vt ait varro, Crimao ce- diluuiũ
cropis ſucceſſore, vt vero auſe. & Hieronymꝰ ſcribũt, nõdũ defuncto Cecrope. Dictũ ãt eſt deucaliõis diluuiũ, qm̃ maxĩe eiꝰ regionẽ oppreſſit, Ad ægyptũ aũt & eius vicina nõ puenir, Fuit huiuſcemodi diluuiũ anno mũdi ſeptio ſupra tria milia ſexcẽtos ſeptuagita ãnos ad diluuiũ vero vniuerſale qđ fuit tpibus Noe ab Adã. i. a mũdi pricipio interceſſerũt anni ducenti & quadraginta duo ſupra duo milia. Ait ſeuerus, atq; idẽ affirmat Aphricanus q ſcripſit de tpibus & hiſtoriis Hebreoꝝ, & Græcorũ, & perſarũ, & Macedonũ, & Alexandrinoꝝ, item romanoꝝ quinq; libris, oĩa complexus eſt. Fuit & aliud diluuium, regnante ogyge, qui in attica eluſinam condidit. Cuius etiam tpibus apud lacum Tritonidem virgo apparuit, quam græci Athenem, noſtri aũt mineruam dicunt. Verum ab hoc diluuio ad mũdi primordia interceſſerũt q̃draginta & ſeptem anni ſupra tria milia q̃drigentos.

Et liquidi[a] ſimul ignis, vt his exordia primis
Omnia[b], & ipſe tener mũdi cõcreuerit[c] orbis.
Tum durare[d] ſolũ, & diſcludere Nerea Ponto
Cœperit, & rerum paulatim ſumere formas.
Iamq;[e] nouũ terrę ſtupeant luceſcere Solem.
Altius, atq; cadãt ſũmotis Nubibus hymbres.
Incipiant ſiluę cum primum ſurgere: cumq;
Rara per ignotos errent animalia montes.

SER. a Et liquidi ſimul ignis puri. i. ætherei. b Oĩa & ipſe tener mũdi cõcreuerat orbis, Ante orbis, & ſic oĩa quæ in orbe ſunt. nã mutato ordine ait, Primo oĩa & ſic orbis. c Cõcreuerit, collectus & informatus ſit. d Tũ durare ſolũ & diſcludere nerea põto, canebat etiã quẽadmodũ terra rerũ ſumpſerit formã. e Iãq; nouum terræ ſtupeãt luceſcere ſolẽ, canebat quẽadmodum poſt hæc ſtupeãt terræ Solis ortũ, & quẽadmodum cadãt imbres nubibus in altum leuatis. naturale enim eſt vt nubes cũ ceperint Soli eſſe vicine, eius calore ſoluant in pluuias. Vnde & ĩ georgicis ait de ſignis ſerenitatis, At nebulæ magis ima petunt. Bonum ſane ſecutus eſt ordinem, vt poſt ſolis & pluuiarum commemoratiõem ortas ſiluas & animalia cuncta procreata.

ANT. VT HIS exordia pri. Canebat item ſilenus, vt his primis. ſ. ſeminibus omnis exordia concreuerint, & vt concreuerit ipſe tener orbis mundi. i cœli Philoſophus aũt in lib. de cœlo & mundo inquit, cœlũ nec graue nec leue eſſe Tũ durare ſolũ, Canebat vt ſolum. i terra cœperit durare ſe, & diſclu-
Nereus dẽ. Nerea. i. aquã põto. i. in mare, & vt cœperit ſolum ipſum paulatim ſumere rerũ formas. Nerea, nereus oceani & Thetyos filius teſte Heſiodo, quẽ oĩum antiquiſſimũ dixit orpheus in argonautica. ſed p aqua ponit hoc loco, neros enim aqua dicitur. Diſcludere nerea põ. fuerat olim chaos. i. elemẽtoꝝ ꝯfuſio, poſtea qcqd Chaos
ex oĩ materia de qua ĉtã ſũt oĩa puriſſimũ, ac lucidiſſimũ fuit. Id tenuit ſummitatẽ. & æther vocatꝰ ẽ Pars cui minor puritas ierat & aliqd leuis põderis aer extitit, & in ſcda loca delapſus eſt. Poſt hęc ꝙ liqdũ & corpulẽtũ erat in aque fluxum coagulatũ eſt. Qđ deinde ĩpenetrabile & denſatũ ex defecatis abraſum reſedit elemẽtis hęſit in imo. & terræ nomẽ accepit, hãc ſperſus aer vndiq; fulcit & ꝯtinet, nec ĩ receſſum aut acceſſum moueri eã patit. Legito Mac. li. i. de ſom na ſo ẽt li. i. met. optime ſcripſit. Iãq; nouũ, & canebat vti terræ iã ſtupeãt nouũ ſolẽ luceſcere Imbres. i. aq̃ & pluuię ipſę, a terra ãt caligo humida & pp vapores fumida exhalat, hĩc nubes, q̃ ĩ ſublime egreſſæ in liquorẽ ſoluunt, id Pli. lib. ii. docet. Incipiãt ſiluæ & canebat cũ primũ ſiluæ icipiãt ſurgei, & cũ primũ rara aĩalia errent p ignotos mõtes.

Hinc[a] lapides Pyrrhæ iactos ſaturnia regna
Caucaſeaſq;[b] refert volucres, furtūq; ꝓmethei.
His adiungit[c] Hylam nautę quo fonte relictū
Clamaſſent, vt litꝰ Hyla Hyla omne ſonaret.
Et fortunatam, ſi nunq̃ armenta fuiſſent.

SER a ¶HINC lapides pyrrhę, quæſtio eſt hoc loco. Nā relictis prudētibꝰ rebꝰ de mūdi origine ſubito ad fabulas trāſitū fecit. Sed dicimus aut exprimere eū voluiſſe ſectā Epicuri, quę rebꝰ ſeriis īſerit ſemp voluptates, aut fabulis plenis admirationibꝰ puerorū corda mulceri. Nam fabulę cā delectatiōis īuētę ſūt, vt ipſe ī georgicis dicēs, Cætera quę vacuas tenuiſſent carmia mētes. Qđ aūt dicit regna ſaturnia, fabularū ordinē vertit. Nā quo ipe Saturnꝰ regnauit ī terris nō fuit diluuiū, ſed ſub O gyge rege thebanorū. Scdm aūt diluuiū fuit ſub Deucalione & Pyrrha. Sane ſciēdū & p diluuiū & p ecpyreoſim ſignificari tēporū mutationē. b ¶Caucaſeaſq; refert volucres, furtūq; ꝓmethei, Et hic fabulę ordinē vertit, quę talis ē. Prometheꝰ poſt factos a ſe hoīes dr̄ auxilio Mineruę cœlū aſcēdiſſe, & adhibita facula ad rotā Solis ignē furatus, quē hoībus indicauit. Ob quā cām irati dii duo mala īmiſerūt terris, febres, & morbos ſicut & Sapho, & Heſiodus memorant.

ἀλλα δὲ μυρὶ α λυγρα κατ ἀνθρωπους ἀλαληται
πλειη μὲν γαρ γαῖ α κακων πλὲ ιη δὲ θαλασσα

Qđ tāgit & Oratiꝰ dicēs, Poſt ignē ętherea domo ſubductū, Macies & noua febriū terris īcubuit cohors. Ipſi ēt Prometheū p Mercuriū ī mōte Caucaſo religauerūt ad ſaxū, & adhibita ē aq̄la, quę eiꝰ cor exederet. Hęc āt oīa nō ſine rōne fingūt. Nā ꝓmetheus vir prudētiſſimꝰ fuit. Vñ ēt Prometheꝰ dictꝰ eſt απο της πρɛομηθιας a ꝓuidētia. Hic primꝰ aſtrologiā aſſyriis īdicauit, quā reſidēs ī mōte altiſſimo Caucaſo nimia cura & ſolicitudine dephēderat. Hic aūt mōs poſitꝰ ē circa aſſyrios vicinus pene ſiderībꝰ, vñ ēt maiora aſtra demōſtrat, & diligēter eorū ortꝰ, occaſuſq; ſigñat. Dr̄ āt aq̄la cor eius exedere, qđ ἄχος eſt ſollicitudo, q̄ ille affectꝰ ſiderū oēs dephēderat motus. Et hoc q̄a p prudētiā fecit duce Mercurio, q prudētiæ & rōnis deus eſt, ad ſaxū dr̄ eē religatꝰ. Dephēdit ꝓterea rōnē fulminū & hoībꝰ indicauit. Vñ cœleſtē ignē dicit̄ eē furatus. Nā quadā arte ab eodē mōſtrata ſupernus ignis eliciebatur, qui mortalibꝰ ꝓfuit, donec eo bñ vſi ſunt. Nam poſtea malo hoīum vſu in pniciē eorū verſus eſt, ſicut in Liuio lectū eſt de Tullo Hoſtilio, q eo igni exuſtꝰ ē cū oībꝰ ſuis. Numa vero Pōpiliꝰ īpune eo vſus eſt tm̄ ī ſacris deorū. Hinc ē q̄ igne rapto ab iratis numinibꝰ morbi dicunt̄ īmiſſi. c ¶His adiūgit hylam, puerū comitē Herculis, quē pdidit in finibus ioniis iuxta myſiā, nec vſq̄ potuit reperire. Poſtea cū eſſet cognitū q̄ periſſet ī fonte ei īſtituta ſūt ſacra, ī qbꝰ mos fuerat, vt eius nomē clamaret̄ in fontibꝰ, ad quā imitationē nūc dicit, vt Litꝰ hyla hyla oē ſonaret, Poſtremū āt la breue ē, ió q̄a vocalis vocalē ſeq̄t̄. Nam oīs vocatiuus gręcus a maſculio veniēs a terminatus lōgus eſt, vt Aenea, Hylla, Palla.

ANT. ¶HINC lapides, ordo ē. hic refert lapides pyrrhę iactos hic refert regna ſaturnia &c. ¶Lapides pyrrhę. Tpe deucaliōis & pyrrhę, vt narrat Oui. li. i. me. aiūt, diluuiū p vniuerſam terrā fuiſſe, quū ipſi duo tātūmō q̄a optimi reſtitiſſent. Themidis oraculo ducti lapides poſt tergū iacerēt liuq; breui ſpacio ſuperorū numie ſaxa Miſſa viri manibus faciē traxere virorū. Et de fœmieo reparata ē fœmina iactu, veritas tñ alia ē. nā vt Iuſtinꝰ li. ii. ſcri. Amphiteonis Athenarū regis tēporibus aquarū illuuies maiorē grecię ptē aſſumpſit, ſupſuere q refugia mōtiū cœperūt, aut ad regē Theſalię Deucalionē ratibus euecti ſunt a quo ꝓpterea genus humanū cōditū dr̄. ¶Saturnia regna, ſaturnꝰ ętate aurea in latio regnauit, vñ ait Maro. lib. ix. Aureaq; vt phibēt illo ſub rege fuere Secula, ſic placida populos ī pace regebat, latiꝰ tñ ſupra in quarta ecloga. ¶Caucaſeas volucres. Caucaſus Scythię mōs ē dictus q̄ſi graucaſus, hoc eſt niue cādidus, vt Pli. ait li vi. Ibi dicūt aq̄lā Promethei iecur indeficiēs aſſidue deuoraſſe, & eā Herculē occidiſſe. Diod. aūt li. i. rei veritatē exponit. Videto ergo ibidem ne ego ſim longior. ¶Furtumq;, dicunt Prometheum ferula furatum eſſe ignē e ſolari curru, & in terras duxiſſe, & homini quē ex luto formauerat eo ſpiritum immiſiſſe. Sed reuera ipſe docuit ignem ferula aſſeruari, vt ſcri. Pli. lib. vii ¶Promethei, pro Promethi, nam ei pro vnica ſyllaba poſuit, vt ibi iam validam ilionei na. pro ilioni. eſt itaq; Syneręſis, de qua in carmine figurarū legito, poteſ igitur & ꝓmethi & ilioni legere. ¶Promethei, prometheus dici poteſt ꝓuidēs vel prudēs. Id enim promethis dr̄, & ꝓmetheo prouideo

Saturnia Regna

Caucaſus

prouideo. Hylam, hylas vt Strabo docet li.xii. Vnus ex ſociis herculis fuit, qui etiā argonauta erat, & quum aqua tum egrederet, a nymphis captū finxerūt. Fuit autem in Bythinia iuxta pruſiadē vrbem, vbi adhuc feſta quædam celebrantur, in quibus per mōtes vagi ac ſaltantes hylam vocant, quaſi in ſiluas ad illam inquirendum egrediantur, hyalo autē & hiacteo reſono ac latro ſignificant. Vt littus, adiungit etiam vt.i.quemadmodum.

CHR. PROMETHEI, ex Titano cæli & terrę filio natus eſt Iapetus, & ex iapeto Promethus qui matrē habuit Aſiā nymphā. Fingūt hūc auxilio Palladis in cælū ſublatū ferulis ignē ſolarē accepiſſe & in ſtatuā quā de limo finxerat īmiſiſſe. Deos vero pp hoc iratos p Mercuriū in caucaſo religaſſe, aquilāq; q̄ eius iecur corroderet appoſuiſſe, hæc figmēta exprimūt q; relicto fratri regno ī chaldæos ꝓfect⁹ mathematicā oēm didicit. Deinde in caucaſi vertice moratus, ſyderꝫ ortus occaſuſq; fulminū naturā obſeruaſſe, inde ad aſſyrios reuerſum illos aſtrologiam docuiſſe, & ciuilibus moribus informaſſe. Sicq; ex feris manſuetos reddidiſſe Euſebius refert, nōnullos ſentire Prometheū & Epimetheū & Atlantē fratrē & Argū cūcta cementē & Io filiā Promethei fuiſſe tpibus Cecropis, alios añ Cecropē annos quinquaginta vel nonaginta Lactātius ait, illū primū ſimulacrū hoīs feciſſe. Pli. ſcribit primū & ſilice ignē excudiſſe, & ferula ſeruari docuiſſe. De paſiphae dicet in æneide. Hyla oē ſonaret, hylas teſte ſolino. Lacus Bythiniæ eſt, in quem hylam Herculis delitias cecidiſſe credunt, cuius in memoriam ſolēni tripudatione populus lacū circuit hylā voce clamans.

SER. a PAſiphaen nō fabula cretenſiū, rginā Minois vxorem, q̄ tauri amore flagrauit, ah virgo, ad hoc ptinet qđ ait ſolatur, vt q; amat taurū fortūq; magis videat eſſe q̄ mo℘. b Virgo

Paſiphaen[a] niuei ſoluatur amore Iuuenci.
Ah virgo[b] infelix quę te dementia cepit?
Prœtides[c] implerunt falſis mugitibus agros.
At non tam turpes pecudū tñ vlla ſecuta eſt
Concubitus, q̄uis collo timuiſſet aratrum.
Et ſępe in leui quęſiſſet cornua fronte.
Ah virgo infelix, tu nunc in montibus erras,
Ille latus niueum molli fultus Hiacyntho

nū lingua īfelicitatis edidit cās, ex eni ferunt ſolę in tēplū Iunonis itraſſe, & ſe ꝓtuliſſe deæ his rebus offenſa Iuno imiſit eis furorē, vt ſe vaccas putarēt & cupiditatē iniecit ſiluas petēdi, credētes ſe formā īduiſſe vacca℘, qđ euſq; paſſæ ſūt donec a Melāpode īſania liberatę ſūt q qdē herbarię artis pitiſſim⁹ fuit. De hoc lege Lactā.th.iii. Victru. quoq; li.viii. ſic ait, ſōtē apđ Clitoriū Melāpus purgauit Prœti filias, reſtituitq; ea℘ mētes ī priſtinā ſanitatē.

āt, vt dixim⁹ ſupra viridiori ętate. Nā iā mr fuerat phædrę, Ariadnes, Androgei. c Prœtides īplerūt falſis mugitib⁹ agros, Prœtides Prœti & ſtenobeę ſiue Antiopę ꝓm Home℘ filiæ fuerūt, Hæ ſe cū iunoni in pulchritudine prætuliſſent illa irata hūc errorē earum immiſit mētibus, vt ſe vaccas putarēt, adeo vt plerūq; gemerent, & timerēt aratra. Has Melampus poſtea purgaſſe prohibetur.

ANT. Paſipa he PASIPHAEN, Paſiphae terra ſyllabū eſt, non.n. diphthōgon habet in penultima. Vnde Propertius ait, vobiſcum europæ nec proba paſiphæ, fuit autē Minois Cretæ regis vxor, ſoliſq; filia. Traduntq; Minoē quotannis ſpecioſiſſimum oīum taurum Neptuno ſolitū de more ſacrificare, ſed quū ei taurus eſſet cæteris præſtantior aliū ſacrificauit deteriorē, qua ex re iratus Minoi Neptunus, eius tauri amorē paſiphaæ iniecit. Cui arte Dædali ſuppoſita decantatū fabulis genuit minotaurū nā duplici, vt qui vſq; ad humeros taurus, cætera homo eſſet. Diodo.li.v. id ſcribit. Prœtides prœtus Abātis Prœtus filius argiuo℘ rex inimicā felicitatis ſuę habuit fœcunditatē, Tres.n ſuſtulit filias & ad tp̄s nuptia℘ vſq; pduxit, ſed cōtinens virgi-

CHR. PROETIDES, prœtos Abātis argiuo℘ regis filius & Lini nepos, pronepoſq; ægypti, ex antia q̄tuor ſuſcepit filias Merā. Euryalē. Lyſippen, & Iphianaſſam, q̄ cū ſe Iunoni in forma ꝑponerent ab ea in cū furorem quem ponit Seruius cōuerſæ ſunt. Ve℘ cum prœtus regni partem & vnam ex iis ſe daturū illi polliceretur, q eas liberaſſet. Melampus illas helleboro liberauit. Iphianaſſamq; vxorē accepit, ex qua ſuſcepit Mātū & antiphatem vñ eſt oiclus. Vitruuius tñ in libro de architectura ait, illa eſſe a Melāpo ductas apud Clitorium arcadiæ oppidū vt ab ebrietate liberarent, cum illic ex ſpelunca limpiada aq̄ fluat, quę pota vini odiū inducit, de quo Oui. Clitorio quicūq; ſitim de fonte leuauit. Vina fugit, gaudetq; meris abſtemius vndis. Diodo. tñ dicit, melampum vatē fuiſſe & argiuas mulieres. quę ab iram Bacchi furore vexatæ erāt Luſtraſſe. Ob qđ

duas regni ptes ab anaxagora Megapẽthei argiuoꝝ rege accepiſſe, & ex vxore Iphianira Megapẽthei filia antiphatõ & mãto genuiſſe. ¶ In leui ſpolita.q.d.nullis bubulis ſetis obſita ¶ Hyacitho, ſm Dioſco. herba ẽ q̃ liquorẽ purpureũ hẽt & radicẽ ſilẽm bulbo. haſtã duoꝝ palmoꝝ & tenuẽ comã viridẽ & gibboſam. Dr̃ ẽt margabaret. Eſt ẽt lapilli ſpẽs hyacith⁹ e Iacith⁹

Ilice[a] ſub nigra pallenteis[b] ruminat herbas.
Aut aliq̃ꝫ[c] i magno ſeq̃ grege claudite[d] nĩphę
Dictęq; Nymphę nemorũ iam claudite ſaltus.
Si qua forte ferant oculis ſeſe obuia noſtris
Errabunda[e] bouis veſtigia forſitan illum
Aut herba captum viridi aut armenta ſecutũ
Perducãt aliquę ſtabula ad Cortinia[f] Vaccę
Tum canit[g] heſperidum miratã mala puellam
Tum Phaethontiadas[h] muſco circũdat amarę[i]
Corticis, atq; ſolo proceras erigit Alnos.

SER. a ¶ ILICE ſub nigra, vel vmbroſa, vel re vera nigra. Nam talis ẽ. b ¶ Pallẽteis ruminat herbas, reuomit. & denuo cõſumit. Ruminatio ãt dicta ẽ a ruma eminẽte gutturis pte, p quam admiſſus cibus a certis reuocaṫ aĩalibus. Pallenteis autem, vel aridas, vel quæ ventris calore propria viriditate caruerunt. c ¶ Aliquam in magno ſequitur grege, ac ſi diceret. habes aliquid ſpei, ſiquidem noule amare quem diligis. Notandum autem gregem cum de bobus dixiſſe cum armenta dicamus, licet grex ſit quorumlibet animaliũ congregatio, Sic Cicero in philippicis, Fudit apothecas, cecidit greges armentorum. d ¶ Claudite nymphæ, melius hoc a pſona paſiphaes dictũ accipimus, vt dicat Silenus hoc illã aliquãdo dixiſſe. e ¶ Errabunda bouis veſtigia, illud expſſit qd̃ vno verbo Home. ait ἱλίποδας βοῦς, hoc ẽ flexis pedibus incedentes. f ¶ Ad cortynia, nam apud Gnoſon imperabat Minos eius maritus in Creta, vnde illuc tuarũ non vult venire, ſed ad cortynõ, vbi fuerant aliq̃n ſolis armenta. g ¶ Tum canit heſperidum miratã mala puellã, mala qbus acceptis a Venere Hippomenes vicit Atlantam puellam Scyriam curſu potentem: quæ multos ſpõſos ſuperatos occiderat, qd̃ plenius in æneidos tertio libro memorauimus. h ¶ Phaetontiadas, Clymenes & ſolis filias, q dũ extinctũ fratrẽ flerent, cõuerſæ ſunt i arbores, vt hoc loco dicit in alnos, vt in decimo in populos, vbi & plenius hãc diximus fabulã. Mira ãt eſt canentis laus, vt q̃ſi nõ factã rẽ cantaret, ſed ipſe eã cantando facere videaṫ. i ¶ Amaræ corticis, alibi ait, Rapt⁹ de ſubere cortex qd̃ magis ſeq debem⁹, vt maſculĩo vtamur.

ANT. ¶ CLAVDITE. ſ. vt. ſ. eũ facilius inueniam. ¶ Nymphæ dictææ. i. dictæi montis Cretæ nymphæ nemorum i. dryades. ¶ Cortynia, Corty- erat cortyna illuſtris Cretæ vrbs ſita in cã- na po, nec multũ a Gnoſo minois regia diſtãs plura Stra. li. x. ¶ Heſperidũ mala, in æthiopia ſpecioſiſſimũ pomariũ Atlanti fuit in quo naſcebanṫ aurea mala quæ heſpides cuſtodiebãt ¶ Ægle hẽtuſa, heſperetſa & draco puigil. Lactã th. ii. inde aũt malis tribus p Venerẽ habitus Hippomenes Athalantam ſchenei filiam curſu ſupauit, de quo late. x. li. met. Diony. a. ſcri heſperidũ iſulas nõ fruſtra fabulatũ eſſe, aurea poma pduxiſſe, cũ plurimo auro ditiſſimę ſint atq; oĩum pene metalloꝝ gña pariant eas vicini quoq; iberi tenuerũt. Solinus ẽt de Lybia ſcribens & de hortis heſperidũ & puigili dracone ait, q flexuoſo meatu æſtuariũ & mari ſertũ adeo ſinuoſis lateribus tortuoſum, vt viſentib⁹ pcul lapſus anguineos fracta vertigine mẽtianṫ, itaq; qd̃ hortos appellauere circũdat, vñ pomoꝝ cuſtodẽ iterptantes, ſtruxerũt iter ad mẽdaciũ fabulãdi ¶ Phaethõtiadas phaetõ ſolis. Epithetõ triſyllabũ ac diuiſas hẽt, cũ apud grecos ae hẽat, & a phaeno deriueṫ qd̃ eſt oſtẽdo, & phaenos ſplẽdidus dr̃. Quin. itẽ in. i. phaethon triſyllabũ docet eſſe Fuere aũt phaethõtis ſorores i arbores verſę flẽdo fratis obitũ, ppe padũ Phaethuſa. Lãpeti ſeu lapetia, & lãpethuſa, de qbus late Oui. li. ii. met. ¶ Muſco, muſcus pprie dr̃ lanugo viridior q̃ locis humidis naſciṫ. Oui. li. i. met. ad delubra deæ quoꝝ faſtigia turpi palliebant muſco ¶ Proceras, altas. ¶ Alnos, in quas verſæ ſunt phaethontiades.

Phaethon Phaethõtiadas Muſcus

CHR. ¶ RVMINAT, rumẽ pars colli quo eſca deuoraṫ. Vñ rumare, qd̃ nũc rumiare ait feſt⁹. Rumẽ rumaṫ ¶ Dictææ, ſic appellanṫ a dicte qui ſm Stra. eiuſdem iſulæ vix mõs in creta eſt in quo a nymphis enutritus eſt Iuppiter alentibus illũ apibus, quãuis Diodo. ſiculus dicat Iouẽ cũ ad viridẽ ætatẽ perueniſſet, vrbẽ nomĩe dictẽ ędificaſſe, cuius etiam ſua tẽpeſtate veſtigia extitiſſe ſcribit. ¶ Cortynia, a cortyna vrbe q̃ poſt Gnoſon principatũ in creta obtinuit, ea ſita eſt in plano, & olim muro teſte Home. circũdata, deinde illo fundit⁹ diruto ſine mœnib⁹ fuit vſq; ad Ptolomei Philopatris

ſo patris tpa.Ille.n.ad magnam ptẽ reſtituit. Deinde incolæ opus abſoluerũt. Phaethontiadas patronymicũ eſt a fratre. Nam ſolis filię & ſorores Phaethontis fuere. Muſco corticis.i.muſcoſo cortice. Muſcũ dicimus lanuginẽ quãdam viridẽ quæ in mucidis locis oritur aut ſaxis aut imis arboribus hæret Naſcit & in aquis, hæretq; ſaxis. Alnos, arbor eſt alnus, & dr̃ vt placet Iſidoro, quia amne alatur. Naſcitur.n.iuxta fluuios coronare victores ſacri certaminis nemeæ & in cõdimẽtis peculiarẽ gratiã hẽt, ſuauiores aqs potui incoctũ pſtat. Alnus

Tum canit errãtẽ permeſſi ^a ad flumina Gallũ
Aonas in montes vt duxerit vna ſororum
Vtq; viro Phoebi chorus aſſurrexerit ^b oĩs.
Vt linus ^c hęc illi diuino ^d carmine paſtor
Floribus, atq; Apio crines ornatus amaro
Dixerit, hos tibi dãt calamos, en accipe, muſę,
Aſcręo ^e quos ante ſeni, quibus ille ſolebat
Cantãdo rigidas deducere montibus Ornos.
His tibi Grynei ^f nemoris dicatur origo,

SER. a PERmeſſi ad flumina gallum, Helicõ mõs eſt boetiæ, quę & Aonia dr̃ de hoc pׄlima cadũt flumina iter quæ ẽt Permeſſus, iuxta quẽ dicit ambulãtẽ gallũ ab vna muſa ad cæteras eẽ ddu̇ctũ, & illic eſſem factũ poetam. b Aſſurrexerit, honorẽ præbuerit, vt Tmol⁹ aſſurgit qb⁹ & rex ipſe phane⁹.i.cedit. c Vt Lin⁹, Apollinis filius, quẽ ſupra memorauit. d Diuio carmie.i.vaticinãs. e Aſcręo quos añ ſeni, Heſiodo q Aſcręus fuerat, quẽ dñr muſę raptũ de mõte Parnaſſo poetã feciſſe munẽr calamoꝝ. f Grynei nemoris dicaf origo, Gryneũ nemus eſt in finib⁹ Ioniis Apollini cõſecratũ, i quo aliqñ Calchas & Mopſus dñr de peritia diuinãdi inter ſe habuiſſe certamẽ, & cũ de pomorũ cuiuſdã arboris contenderẽt numero, ſtetit gl̃ia Mupſo, cui⁹ rei dolore Calchas iteriit. Hoc aũt Euphorionis cõtinẽt carmina, quę Gall⁹ trãſtulit in ſermonẽ latinũ. V ñ ẽ illud in fine vbi Gall⁹ loqu ſ, ibo, & chalci dico q̃ ſunt mihi cõdita verſu Carmia. Nã Chalcis ciuitas ẽ Euboeæ, de qua fuerat Euphoriõ.

ANT. PER meſſi flu pmeſſus & Olmeus ex helicone Boetię mõte fluẽtes, in vnũq; pmixti in Copaidẽ lacum incurrũt. Strab.li.ix.edocet Gallum. C. Cor Gal Foroiulenſis poeta de quo Virg.hoc loco ſcribit Ægyptũ Romanã prouinciã primus rexit & anno ætatis ſuæ.xliii. ppria ſe manu interfecit Fuit & C. Aſini⁹ Gal. Orator, Aſinii polliõis filius, q diris a Tyberio ſuppliciis necatus eſt. Euſebi. auctor eſt. Aonas in mõ.i.boetios, nã Aones Barbaræ gentes Boetiã incoluerũt, vt ſcribit Stra.lib.ix. Sunt aũt plurimi Boetiæ montes quoꝝ Citheron & Helicon celeberrimi, muſiſq; ſacris, ſunt autẽ denominati a Citherone & helicone fratribus q illic ſinguli pugnauerunt certamine, vt ſcribit Lyſima. Linus, de hoc legito in pollione. Apio, Pli. lib.xix. & lib.xx.de Apio multa, vbi etiã ait, q honos erat ipſi in achala — Cornelius Gallus — Aſini⁹ Gallus

Aſcræo ſeni, aſcra vicus eſt Boetiæ, vt Prob⁹ ait in quo extimaf natus Heſio. Ouidi.li.iiii.de põto. Intumuit vati nec tñ aſcra ſuo. Stra.itẽ lib.ix.ſcri. Aſcram eſſe in Theſpiis iuxta Heliconis partem & Heſiodi patriam, vtq; Pli. lib.xviii.docet. Is princeps omnium de agricultura præcepit, & carmine executus eſt, quẽ poſtea Maro Inge.imitat⁹ eſt. Aſcręo, quos ante ſeni, Tradunt q Heſio. Dum dii patris oues iuxta heliconẽ cuſtodiret, a muſis ad fontẽ hipocrenẽ deductus eſt & poeta effectus, Vnde & Ouidi.lib.vi.fa. inquit, Ecce deas vidi non quas pręceptor arãdi viderat aſcræas cũ ſequeretur oues. Grynei nemoris, gryneum oppidũ eſt myrinneorum in æolia, & apollinis fanũ & peruetuſtum oraculũ, & templum candido lapide ſumptuoſum Stra.docet li.xiii. — Aſcra — Gryneum

CHR. AONAS montes, in Boetia, in qua etiã aones po.fuerũt. Chorus ph cœt⁹ muſaꝝ. de quibus in.i.æne. Apio de hoc Macer. Eſt apiũ dictũ q apex hoc ferre ſolebat Victoris Vetꝫ fieret dũ more triumphus græcẽ dr̃ ſelinõ. Duo eius gña domeſticũ & agreſte. Agreſtis quinq; ſunt ſpẽs hydroſelinõ.i. aquaticũ, apium, hippoſelinõ qd macedonicũ appellaf. Tertia oroſelinon.i. apium montanũ. Quarta petroſelinõ petroſiũf. Quinta ſmirmon.prę̃ter hæc eſt apium ranunum quod Batracon appellant Coronabanf apio victores in ludis nemæis. Item in conuiuiis, quia ebrietatem prohibere dicif. Ornos, Hæc arbor gaudet montibus vexaſſe, conuttus anneus hunc locũ reprehẽdit q vexare in hoc monſtro lĩue & parũ incõmodi putet nec tñ atrocitatẽ cogitęre, ſed Au ge rñdet graue eſſe, tractumq; a veho in quo iam ineſt vis quædã aliẽni arbitrii, Nõ.n.ſui potens eſt qui vehitur. — Aona — Aones — Apiũ — Ornos

Ne quis[a] ſit lucus, quo ſe plus iactet Apollo
Quid loq̃r[b], aut Scyllã Niſi, quã fama ſecuta ē
Candida ſuccinctã latrãtibus inguina mõſtris
Dulichias[c] vexaſſe[d] rates! & gurgite in alto
Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis,

SER. a ℭNE QVIS ſit lucus, quo ſe plus iactet Apollo ſenſus hic ē, Si tu grineũ laudaueris nem⁹, ĩ nullo ſe tñ iactat Apollo. b ℉Quid loquar aut Scyllã Niſi, q̃ fama ſecuta ē, Scyllæ duæ fuerũt, vna Phorci & cretidos nymphę ſilia pulcherrima, quam cum amaret Glaucus deus marinus dũ ipſe amaret a Circe, & eã contẽneret, illa irata fontē in q̃ ſe ſcylla ſolebat abluere ĩfecit venenis, in quē quũ deſcendiſſet puella media ſui pte in ferã mutata ē. Hãc poſtea Glaucus fecit deã marinã, q̃ claſſem Vlyxis & ſocios euertiſſe narrat. Altera vero ſcylla fuit Niſi Megarẽſiũ regis filia, cõtra quos dũ deuictis iã atheniẽſib⁹ pugnaret Minos pp filii Androgei ĩteritũ, quē Atheniẽſes & Megarẽſes dolo necauerunt, amat⁹ ē a ſcylla Niſi filia, quę vt hoſti poſſet placere, comã purpureã parẽtis abſciſã obtulit, quã Niſus ita habuerat cõſecratã, vt tã diu regno potiret quãdiu illã hũiſſe intactã, Poſtea & ſcylla a Minoe cõtẽpta dolore in auē cõuerſa ē, & Niſus extinct⁹ deoꝝ miſeratione in auis mutat⁹ eſt formã, quæ aues hodie, vt ipſe ĩ Geor. docet, flagrãt ĩter ſe magna diſcordia. Modo ergo Virgili⁹ aut poetaꝝ more miſcuit fabulas, & nomē poſuit p noie, vt diceret ſcylla Niſi p Phorci, ſicut alibi Domitus pollucis habenis Cyllarus, cum Caſtor equoꝝ domitor fuerit. Itē Et manibus Progne pectus ſignata cruẽtis, cũ Philomenæ nõ Progne abſciſa ſit lingua, Aut certe ſit hyſterõproteron, vt q̃ſi vtriuſq̧ fabulæ videat facere cõmemorationē, vt intelligamus, Quid loquar aut ſcyllã Niſi, aut quã fama ſecuta ē Cãdida ſuccinctã latrãtibus inguina mõſtris Dulichias vexaſſe rates, Aut certe accipiamus, Quid loquar, aut ſcyllam Niſi, aut quã fama ſecuta ē, vt eſt illud in primo, Nõ ignara mali miſeris ſuccurrē diſco. c ℉Dulychias vexaſſe rates, Ithacẽſes a mõte. Dulychiũ ĩſula ē, vbi mõs eſt Ithacus, in qua fert habitaſſe Vlyxes, eoq̧ & ipſe Dulichius & Dulychias habuiſſe rates dr̃. d ℉Vexaſſe autem rates, per tapinoſin dictum eſt. Nam nõ vexauit ſed euertit, qđ Probus vult hac ratione dicens vexaſſe venire ab eo qđ eſt veho, vecto, vexo, vt vexaſſe ſit portaſſe, & ſine dubio pro arbitrio ſuo euertiſſe.

ANT. ℭSCYLLAM ni. Pãdioni athenarum regi.iiii. fuere filii Ægeus Lycus, Pallas & Niſus Cũq attica regio in ptes.iiii. eſſent diuiſa, Niſo megara ſorte obueniũt, q Niſeã cõdidit. Stra. li. ix. Cõtra hũc demũ minos bella geſſit. Scelere aũt Scyllę filiæ obtrũcatus ē, vt M. noẽ ipſa quē adamabat potiref poſtea ĩ aues ambo ꝯuerſi ſũt, de qb⁹ Ouid. li. viii. met. Str. vero lib. viii. ſcri. Scyllã Niſi filiã Minois cupidine captã quũ ei Niſeã proditione tradidiſſet, ab eo ĩ pfũdũ deiectã eē. ℉Quã fama ſe. eſt, ordo eſt, aut qđ loquar ſcyllam quã &c. hic loquiſ de ſcylla Phorci filia, quã Glaucus marin⁹ deus amauit, pp qđ a Circe venefica ĩ mõſtrũ marinũ cõuerſa ē, de quo lege Ouid. li. xiiii. meta. Maro ẽt lib. iii. æneí. hãc dſcribẽs ait, Pria hoĩs facies, & pulchro pectore virgo &c. Re vera tñ ſcylla ſcopul⁹ eſt in freto Siculo, vt ſcribit Pli. lib. iiii. Saluſtiũ dixit eſſe ſaxũ ingens humanã hũs effigiē parte ſupiori, inferiori vero plures hẽre ſcopulos ſub radicib⁹ cauernoſos, vbi canũ latratus & vlulatus lupoꝝ vnda refracta repreſentat. ſcylla aũt dr̃ a ſcyilo qđ eſt vexo. ℉Inguia, ſũmę coxę ptes dicũt. ℉Dulychias ve. ra. Dulychiũ inſula eſt, vna echinadũ, iacẽs ad Acheloi hoſtiũ Stra. ſcri. li. x. ibi autē Vlyxes regnauit, cum vero ſociis ſpoliauit ſcylla, vñ Oui. li. xiiii. ait, ſcylla loco manſit quũq; eſt data copia primũ In Circes odiũ ſociis ſpoliauit Vlyxẽ Mox eadẽ teucras fuerat merſura carinas Ni prius in ſcopulũ qui nunc quoq; ſaxeus extat. Transformata foret, ſcopulum quoq; nauita vitat.

ℭVEXARE, q ab eo inclinaſ vi atq; motu augetur ſic taxare preſſius, crebriuſq; eſt q̃ tãgere & iactare multo fuſius q̃ iacere & quaſſare violẽtius q̃ quęrere, eodem autem modo Ca. in oratione pro acheis dixit, cũ Hannibal terram Italiam laceraret, atq; vexaret, & Cice. in verrem, quę ab iſto ſic ſpoliata atq; direpta eſt, nõ vt ab hoſte aliquo qui tamen in bello religionem & conſuetudinis iura retineret, ſed vt a barbaris prędonibus vexata. ℉Ah, hac interiectione & indignatione contra monſtrum & cõmiſerationem in Vlyxem oſtendit. Erat autem apud Priſcos interiectio hæc aha, vt ſecunda ſyllaba ſpiraretur, ſed remota vltia aſpiratio ha ſit primæ, vt ſit ah preter latinorũ cõſuetudinem, qui aſpiratione nullã diſtinctionem terminant. CHR.

ℭTEREI,

Aut vt mutatos Terei[a] narrauerit artus.
Quas illi Philomela[b] dapes, quę dona pararit?
Quo curſu deſerta petiuerit, & quibus ante
Infelix ſua tecta ſuperuolitauerit alis?
Omnia quę phœbo quōdā meditāte beatus
Audiit eurotas[c] iuſſitq̧ ediſcere Lauros.
Ille canit, pulſę referunt ad ſydera valles.
Cogere dōec oues ſtabulis, numerūq̧ referre
Iuſſit, & inuito[d] proceſſit, veſper Olympo[e].

SER. a ¶ TEREI, pro Terei. Nam per ſynæreſin dictū eſt, ſicut ſupra, Furtūq̧ Promethi pro Promethei. Tereus autem rex tracum fuit, qui cum Pādionis athenarum regis filiam Prognem nomine duxiſſet vxorē, & poſt aliquantum tempus ab eo rogaretur, vt ſibi Philomelam ſororem videndam acceſſeret, pfect⁹ athenas dum adducit puellā, eam vitiauit in itinere, & ei linguam (ne facinus īdicaret) abſcidit. Illa tamen rem in veſte ſuo cruore deſcriptam miſit ſorori, Qua re cognita Progne Ityn filium interemit, & patri epulandum appoſuit, Poſtea omnes in aues mutati ſunt, Tereus in vpupā, Itys in phaſianum, Progne in hirūdinē, Philomela in luſciniam b ¶ Philomela dapes, Atq̄ hoc Progne fecit, ſed aut abutitur nomine, aut illi imputat propter quam factum eſt. c ¶ Eurotas, fluuius Laconum, qui ab Apolline inſtructus ſuas edocet lauros, qbus eius plene ſunt ripæ. d ¶ Et inuito proceſſit veſper olympo, Et ex eo q̄ dies inuitus abſceſſit, & ex eo q̄ nimio audiendi deſiderio veſper ex ortus eſt, cantilenæ voluptas oſtenditur. e ¶ Olympo, ideſt cælo.

PRO. ¶ TVNC progne, Filium cōmunē Ityn per membra laceratum, Tereo prębuit epulandum. Confeſſa deinde quod feciſſet, cum ſorore effugit. Tereus vindex perſequebat. ſed omnes demutati ſunt in aues. Progne in luſciniam, Philomela in hirundinem Tereus in vpupā. ¶ Oīa quæ phœbo. ἐυρῶτας amnis, vt ait Callimachus, in flumina ſerpit per laconum fines, fontes autem agit ex monte mænalio. cōfunditur alpheo ruſuſq̧ diſcedit, ripæ eius Lauro opacantur, Quas ait Apollonios edidiſſe voces, quoniā eaſdem bucolico carmine referret, beatum dixit ob potentatum Laconum.

ANT. ¶ TEREI, lege de hoc libro. vi. meta. ¶ Tecta pa. ſ vbi Philomela relicta a Tereo fuerat, ppterea dicit añ ſua. ¶ Eurotas, Laconicæ flu. Soli. teſte lauriſq̧ abūdās, vt hic poeta oſtendit. Is teſte Li. h. iiii. de bel. Ma. vrbē Lacedæmona pterfluit quod etiā Stra. aſſerit libro. viii. Numerūq̧ re. Dixit etiam in Palæmone. Biſq̧ die nu. ambo pe. al. & hæ.

¶ Proceſſit, aduenit appuit. ¶ Inuito olympo, nam cælum quoq̧ fileni cantu oblectabatur, qui nocte adueniēte deficiebat. ¶ Veſper, ſtella eſt quæ diem finit Virgi. libro. i. Ante diem clauſo componet veſper olympo, latius Plinius lib. ii. ca. viii. item ſequēti ecloga.

CHR. ¶ PHILOMELA, græce dicitur q̄ melos amet latine luſcinia: qm̄ dulce canit, Eſt. n. luſciniis dieb⁹ ac noctibus cōtinuis q̄ndecim quærulus cantus denſante ſe frondiū germine. Mira profecto res eſt, q̄ tāta vox in tantulo corpuſculo ſit tam pertinax ſpiritus & muſicæ perfectæ modulatus ſonus. Certāt inter ſe, & victa morte quieſcit pri⁹ vita q̄ cantu deficiens. ¶ Audiit, diſcipulum attente & corrigit, propter hæc pia illis ac̄ ſeruis precia erant in ore. ſteſichore poetæ adhuc infantis cecinit. Color huius auiculæ notiſſimus eſt agrippinę tamē Claudii vxori candida luſcinia dono data eſt, non eſt eadem auis ſi cedula, ſed tamen forma ſimilis hæc Plinius qui etiam addit iuuenes Cę: luſcinias habuiſſe græci latiniq̧ ſermonis dociles docentur ſecreto vbi nulla alia vox admiſceatur. ¶ Eurotas, pulſæ quia vox aer eſt verberatus, qui item alium verberat, & ille rurſus alium donec aliquem locum pulſet a quo ſi reflexus, indeq̧ gignitur echo propter q̄ dixit valles referunt, quia verberatæ retro reddūt illam vocem. ¶ Cogere, item colligere.

¶ Explicit Ecloga ſexta.

SER. a FORTE ſub arguta cōſederat ilice d i pſitib, Ecloga hæc pene Theocriti ē. Nā & ipſam trāſtulit, & multa ad eā de alus congeſſit. b Arguta aūt mō canora ſtridula, alibi argutū breue ſignat, vt Argutūq caput. c Daphnis, diuinū hūc inducit quippe filium Mercurii, vt diximus ſupra. Nam hinc eſt qd paulo poſt dictutus eſt Caper tibi ſaluus & hædi quaſi diuinus. d Cōpulerarq Cōpellere pprie eſt in vnū locū, vel diuerſa vel diuerſoꝝ aīalia cogere. e Ar cades ambo, nō re vera arcades Nā apud Mātuā res agitur, ſed ſic piti vt eos arcades putares Nā & paulopoſt dicturus eſt, Soli cātare piti arcades. f Et cātare pares & rñdere parati, Hoc eſt q poſſent etiā cōtinuum carmen dicere. Nā hoc eſt cantare, vt Extinctū nymphę crude li funere Daphnim, vel Candidus inſuetum miratur limen olympi. & amœbœum reſerre, vt Et me phœbus amat, phœbo ſua ſemper apud me Munera ſunt lauri. g Hic mihi dū, ſcilicet circa eam partē in qua Daphnis ſedebat. h Teneras defendo a frigore myrtos, varie hic locus exponit. Nam alii ſimpl'r accipiūt dum myrtos tego & tutor ne eas frigus exurat, Alii quia æſtatis illud fuiſſe aſſeritur tempus dicunt defendo a frigore, & tego cōtra frigus futurū. Alii dicūt dum defendo, id eſt dū mihi ad deſenſaculū pparo myrtos à frigore. i. quæ ſunt ſine frigoribus, Solent. n. paſtores vēdicare ſibi loca aliqua pp̄ter frigus futurū. i Vir gregis, abuſiue, Nam tm̄ hominū, ſicut alibi. Quem legere virum Item & Horatius, Et olentis vxores mariti, acyrologia eſt, quod tū ad Theocriti imitationē dictū eſt q ait, ὦ τράγε τῶν λευκᾶν αἰγῶν ἄνερ.

ANT. FORTE ſub ar Vir imitatus ē hoc loco, vt alibi Theocritū ipſum in ecloga ſexta, vbi Daphnis & Da. A frigore i a frigido vēto. ſolet. n martio mēſe potiſſimū & aprilis initio germina vrere, q quidē fere anno quoq meis quibuſdā citreis arboribus etiā accidit. Id autem hoc pacto exponendum, quoniam tunc teneræ ſunt myrtus pp̄ter q vere id actum eſſe accipimus non æſta quo duræ myrtus. vnde ait inferius. Solſtitium pecori de. iā ve. e. Tor. iam læ. tur. in pa. gē. Contra, ex oppoſito.

ECLOGA PRIMA MELIBOEVS CORYDON ET THYRSIS

FORTE[a] ſub arguta[b] conſederat illice Daphnis[c].
Compulerātq;[d] greges Corydon & Thyrſis in vnum.
Thyrſis oues, Corydō diſtētas lacte capellas.
Ambo florentes ętatibus, Arcades[e] ambo,
Et cantare[f] pares, & reſpondere parati.
Hic[g] mihi, dū teneras[h] defēdo a frigoř Myrtos
Vir[i] gregis ipſe Cap deerrauerat, atq; ego dafni
Aſpicio ille vbi me cōtra videt, ocyus inquit

CHR. FORTE, non pp̄ter hoc ſed cū pp aliud cōſediſſet, forte euenit q cū illic ſederet illi ppelleret greges. Diſtentas lacte, id eſt hūtes vbera diſtēta, id eſt plenas lacte. Diſtendere. n. poetę pro iplere ponunt vt diſtendant nectare celas. Inde tractū q aliqua ſunt que dum implentur diſtēdantur, vt ſacculi, vbera vēter & huiuſmodi Ambo flo. ętatibus, Quod multum facit ad muſicam. Nam in grandiori ætate, nec firmior, nec candida, nec ſonora eſt vox arcades ambo, quaſi arcades quia in arcadia optime canebant, Sunt enim in ſingulis regionibus quædam propria. Vnde dicimus ſingulas regiones habere ſuos cantus. Parati, quod vt arcades eſſent habebant a natura vim muſicæ, ab exercitatione aūt vt & pares cantarent & reſponderent Magna ergo laus vt dona naturæ artificio auxilient. Myrtos, Succorum, nam præcipuam admirationē in myrto habet, quoniā ex vna omniū olei, viniq bina genera fiunt, generoſum etiam obſonium inde faciebāt myrtetum, prima in Italia in Elpenoris tumulo viſa eſt, fuit & vbi nūc roma eſt cū vrbs cōderet. Nam traditur myrtea verbena romanos, ſabinoſq depoſitis armis pacificatos in loco q nunc ſigna Veneris cluacinæ habet. Cluere enim antiqui pugnare dicebāt, ideo tunc electa quia cōiunctioni pręeſt, & huic arbori præeſt Venus. Ante ædē Quirini duæ myrti ſacræ fuere, altera patritia, altera plebeia prtualuit patricia flacceſcente plebeia florens, virenſq donec floruit ſenatus auctoritas. deinde bello marſico cum ſenat⁹ auctoritas lāgueſceret, validior facta eſt plebeia flacceſcente patricia Caro tria myrti genera ponit cād dū nigrū coniugalem fortaſſe a coniugis ex illo cluacinæ genere. Nunc alia diſtīctio latinæ & ſilueſtris, & in vtraq

& in vtraq; letifolię in ſilueſtri propria oxii myrſiqe. Satiuarum genera topiarii facit. Tarentinā folio minuto. Noſtrate patulo latiore, exticam deſſiſſimo ſenis foliorum verſibus. Coniugalem puto nunc noſtratē dici. Myrtus odoratiſſima in ægipto eſt. Virgæ myrti geſtatæ viatori pediti in longo itinere proſunt aut hæc & plura alia refert Pli.

SER. a ℂ CAPER. tibi ſaluus & hedi, aut qa in capro ē ſpes hædoꝶ, aut intelligimus iſtū etiā hædos pdidiſſe, ſed neſcire, qd tñ ille quaſi diuinus indicat. poteſt tñ etiā ſcire, ſed leuius dānum maioris cōtēplatione contēnere. b ℉ Et ſi qd ceſſare potes, ſi potes tibi breue ocium pſuadere. Nā loqtur ad hominem

Huc ades o Meliboee Cap^a tibi ſalu^s & hędi.
Et ſi quid^b ceſſare potes requieſce^c ſub vmbra.
Huc ipſi^d potum venient per prata iuuenci.
Hic viridis tenera prętexit arundine ripas.
Mincius^e eq; ſacra^f reſonāt examina Quercu.
Quid facere? neq; ego^g alcippē nec phillida ha
Depulſos a lacte domi q̄ claudēt agnos(bebā
Et certamē^h erat corydō cū Thyrſide magnū.
Poſt habui tamen illorum mea ſeria^i ludo^k.
Alternis^l igitur contendere verſibus ambo
Cœpere alternos^m Muſę meminiſſe volebant.
Hos corydō illos^n referebat^n in ordine thyrſis. CO
Nimphę^o noſter amor Libethrides aut mihi carmen
Quale meo Codro cōcedite proxima^p Phœbi

rō eſt, q̄ ſm Varronem ipſæ ſunt nymphæ quæ & muſæ, nec immerito, Nā aquæ motus muſicā efficit vt in hydria vitrea videmus. Sane ſciendū q̄ idē Varro tres tantū muſas eſſe cōmemorat, Vnā que ex aque naſcitur motu, Alterā quā aeris ictu efficit ſon^o. Tertiā q̄ mera tm̄ voce cōſiſtit, Et multi voluāt

amātē laboris. c ℉ Requieſce ſub vmbra me, cū ſ. d ℉ Huc ipſi potū veniēt p prata iuueci, ipſi. i. ſponte ſua, & intelligimus iſtū pter capellarū gregē iuuēcos habuiſſe peculiares, aut certe ipſi referam^o ad hædos & caprū, vt p prata iuuēci. e ℉ Micius, fluuiū itelligamus, q Venetię eſt. f ℉ Eq; ſacra, & de ſacra, vt Eq; chao denſos diuū enumerabat amores i. a chao. g ℉ Neq; ego alcippē, neq; phyllida habebā, Has duas intelligam^o eē amicas cantātiū Nā hoc dicit, nec Alcippen habebā, vt ille, nec phyllida vt alter. h ℉ Certamē erat corydon cū thyrſide, figurate locut^o eſt, magnū certamē ille cū illo erat, ac ſi dicas, magna cōtētio eſt cū Cicerone Virgilius i. ℉ Mea ſeria, neceſſitatē capri ingrēdi, vel hædoꝶ. k ℉ Ludo, cātilene, vt ipſum ludere quæ vellem calamo pmiſit agreſti. l ℉ Alternis igit contendere verſibus ambo, hoc eſt qd ait ſupra. Rñdere parati. m ℉ Alternos muſæ meminiſſe volebāt, ſi volebāt ſenſus eſt, Muſæ vtriuſq; meminerant, vt Amant alterna camœnæ, ſed multi volebā legunt, vt ſit, Optabam o muſę meminiſſe alternos. i. omnia quæ dixerunt tenere. Nā & in fine dictur^o eſt, Hæc memini. n ℉ Referebat, amœbei carminis lege, vt diximus ſupra. o ℉ Nymphæ noſter amor libethrides libethros fons eſt vbi colunt muſę & ſic ait libethrides, ac ſi diceret hippocrenides a fonte hipocrene. Vt autē poetæ inuocēt nimphas ſicut hoc loco, Itē i ſine. Extremū hunc arethuſa mihi concede laborem, Hæc

ī hac ecloga eē allegoriā, vt Daphnis ſit Cęſar, Corydō Virgi, Thyrſis vero q vicit Virgilii obtrectator aut Bauí^o, aut An^r, aut me ui^o poetę. p ℉ Proxima phœbi, ſ. laudiē carmia. ℂ CESSARE, vacare, ab labore. ℉ Requieſce ſub. v. ſolet. n. q̄nq; Martii tpe & aprili ſol eē calidior. nā Vir. eſt. ℉ Mincius flu. eſt qui præterfluit Mantuam de quo ſuperius ēt. ℉ Viridis, cæruleus, q̄ etiā arundines efficiunt foliorꝶ copia. ℉ Sacra, Iouis. ſ. Examina, hec. n. Martio menſe incipiunt alucos exire, & arborib^o inhærere. ℉ Corydon p corydoni dixit p antiptoſin. ℉ Poſt habui, poſtpoſui. ℉ Seria. i. grauia ac triſtia. hoc ē amiſſum caprū ſerium triſte & quaſi ſine riſu dicitur auctore Mar. ℉ Ludo, ioco & cātilenæ. ℉ Alternis p alternati. ℉ Alternos viciſſim & alternatim vtriuſq;. ℉ Meminiſſe, recordari ℉ Nymphę, muſas ipſas nymphas appellat. & Strab. x. ſcri. Thracas fuiſſe boeti e accolas, & libetri dū nymphaꝶ antrū cōſecrarūt. ſcri. itē libethrū quedā fuiſſe. Thraciæ locum, vbi muſę cultæ ſunt ℉ Libethrides, libethra fons eſt in magneſia regione quidē theſſaliæ adiuncta vt ſcri. pli. li. iiii. Theſſaliæ itē Borrie iuncta eſt Soli. Inqt. Sed ne trāſeamus pſidium poetarum fons libethris & ipſe magneſiæ eſt. ℂ ADES, veni, nā ſi pñs ſis ſignificaret non huc ſed hic dixiſſet. ℉ Minci^o flu. eſt q ex benaco lacu exiens Mātuam vſq; lab. ſ ibi aūt in circuitu ciuitatis altero lacu facto ſ ui curſu in padum influit. ℉ Quercu, nā ſilueſtres apes i cauis arboꝶ ſępe cōdunt, hec arbor ſa

ANT. Minci^o CHR.

crata Ioui ẽ Arbores q̃ ferũt eas,q̃s ꝓprie glãdes dicim⁹ ſũt q̃rc⁹robur ęſcul⁹,cerr⁹ ilex,ſub er.Ciuica corona ex ilice prío mox ex eſculo,ĩde ex q̃rcu.Seria,ea ſeria dicimus q̃ nõ ad voluptatẽ,ſed ad veritatẽ,vtilitatẽq; ſpectãt.Vñ ioco opponunt hic comic⁹ ſeriõ dicis an ioco.Libethrides,Stra.ſic ponit,helicõ igit nõ ꝓcul a parnaſo diſtãs illi æmulus ẽ & altitudine & circuitu.Vterq;.n.niuibus pulſant Et rupes amboꝝ ſaxea eſt.Hoc aũt in loco eſt conſecrata muſis ædes,fonſq; caballinus & libethrũ ſpelunca nymphaꝝ.Qua ex re ſuſpicari licet eos qui & helicona & pieriam & libethrũ & pinpleam eiſdẽ muſis cõſecrauerũt thraces ext.tiſſe.Pieres aũt vocabant,quibus extinctis,loca hæc macedones nũc poſſidẽt.

Verſibus ille facit,aut[a] ſi nõ poſſumus omnes.
Hic arguta ſacra[b] pẽdebit Fiſtula Pinu. Thyr.
Paſtores hedera creſcentem[c] ornate poetam
Arcades,inuidia rumpantur[d] vt Ilia Codro.
Aut ſi vltra[e] placitum laudarit, Baccare frontẽ
Cĩgite,ne vati noceat mala[f] lĩgua futuro. CO.
Setoſi caput hoc Apri tibi Delia paruus
Et ramoſa micon[g] viuacis[h] cornua Cerui.

SER. a Au ſi non poſſum⁹ oẽs ẽm illud dixit nõ oĩa poſſumus oẽs nã debuit dicere,aut ſi ego ñ poſſum. b Sacra pinu, niſi deũ cõſecrata,ſic ſupra,ſacra quercu.i.Ioui dicata. c Creſcẽtẽ poetã.Verecũde locutus eſt nõ iã poetã dicẽs,ſed naſcẽtẽ Sane hoc loco carmẽ exprimit amœbeũ Nã cũ corydõ petiſſet vt eẽt codri ſilis,hic ſe adeo codrũ ſuperare dixit, vt ĩ ſe eius inuidiã poſſit mouere.Hedera ãt coronant poetæ,vt q̃ſi Libero cõſecrati,qui ẽt vt bacchæ inſaniũt.Sic Horatius, Vt male ſanos aſcripſit ſatyris fauniſq; poetas,vel q; ſemp vireut hederæ ſicut carmina æternitatẽ merent. d Rumpant vt ilia,ſicut ẽt in æneide diximus hoc ile & hæc ilia facit.Vñ ẽt Iuuenalis ait,Vis frater ab ipſis ilib⁹.Nã Marylus mimographus cõtẽpſit artem ad iocum mouendum,& paraſito dixit, Tu vt Hector ab ilio Nunq̃ recedis Eſt aũt hoc dictũ per amaritudinẽ ruſticã. e Vltra placitũ.i.nimie.Irriſorie vltra q̃ placeo & mereor. f Mala lĩgua, faſcinatoria nocẽdi.ſ.ſtudio. g Micon,vel ei⁹ fili⁹,vel pſon⁹. h Viuacis cerui,vt.n Plinius dicit ĩ naturali hiſtoria,cũ ſe cerui grauatos ætate cognouerũt; ſerpentes requrunt,vt eos flatu ad ſe tractos, cũ comederĩt reuertant rurſus ĩ ætatẽ ꝑorẽ.

ANT. NON.p.o ſupple carmina facere ꝓxima verſib⁹ phœbi vti codrus Hedera, de hac latu⁹ in polliõe vbi ẽt de baccare Mala lingua,de faſcino lege ĩ palæmone. Vltra placitũ,vltra æquũ. Tibi, ſupple vouit vel tradit,ac tuo tẽplo affiget. Viuacis cerui,vita ceruis in cõfeſſo lõga,vt inq̃t Pli.li.viii.poſt centũ annos aliq̃bus captis cũ torq̃bus aureis,quos Alexãder magnus addiderat,adoptis iã cute in magna obeſitate. Ramoſa cornua,cornua mares hñt,ĩdiciaq; ętatis in illis gerũt,ſingulis annis adiiciẽtib⁹ ramos, vſq; ad ſexẽnes,ab eo tpe ſimilia reuiuiſcũt, nec põt ætas diſcerni.Pli.lib.viii.

CHR. PINV, in Europa ſex genera cognatorum arborum ſunt,pin⁹ pinaſter ea eſt pinus ſilueſtris ẽ mira altitudine,& a medio ramoſa, inde pix,abies,larix & tæda Vltra.p pluſq̃ ſibi placeat, q̃ſi inultus vnde poſſit oriri faſcinum, hinc dixit mala lingua ſed de faſcino dictum eſt. Baccare,bacca aſſarum eſt vt quidam volunt Pli.autem Baccar eo q; radicis tantum odoratę eſt a quibuſdam nardum ruſticum appellatum, Vnguẽta ea radice feciſſe antiquos teſtat Ariſtopha.comicus, odor illi eſt cinamomo ꝓximus gracili ſolo nec humido prouenit.Et paulo inferius,ſed coꝝ error corrigendus,qui baccar nardũ ruſticum appellant.eſt enim alia herba ſic cognominata,quam græci aſſaron vocant cuius figurã diximus in nardi generibus.Quinimo aſſaron inuenio.vocitari.alio autẽ in loco baccar aliqui ex noſtris perſam vocãt in medicinæ vſu & veſtibus odoris gratia admiſcetur.Dioſ.aũt herbam illã ait eẽ odoratã coronis aptã,& q̃ folia habeat aſpera & lata, cuiq; virga anguloſa ſit & cubitalis ramulis plena aſperis Florẽ aũt habeat purpureum & pinguem & ſubalbidũ odoratum,radicẽ ſimile heleboro albo,odore cinamomo ſimilẽ,naſcit aſperis & humidis locis. Caput,optime,Nã in venerationẽ cæteris donis caput ꝑfert.Hinc Ouid in venatiõe apri calydonii a meleagro caput apri Attalãtæ datũ magna virorum inuidia ſcribit.Hoc aĩal in india cubitales dentium flexus germina ex roſtro totidẽ a frõte ſeu vituli cornua hñt, in arabia nulli ſunt,ſed neq; ſues ẽt.In Macedonia multos eſſe dicunt. Aper a gręco eſt remota prima littera Illi enim κάπρον dicũt. Ramoſa, Quod proprium ceruorum eſt,vnde ceruus παρὰ τῶν κεράτων, ideſt a cornibus dicitur. Sed de ceruis alibi,

Bacca-rius

SI PROPRIVM

Sī proprium[a] hoc fuerit, leui[b] de marmore tota
Puniceo ſtabis ſuras[c] euincta cothurno. Thyr.
Sinum[d] lactis & hęc te liba[e] Priape quot ānis
Expectare ſat eſt, cuſtos es pauperis horti.
Nunc te marmoreum pro tpe[f] fecimus at tu
Si foetura[g] gregē ſuppleuerit aureus eſto. CO.
Nerine[h] Galatea Thymo[i] mihi dulcior Hyblę

SER. a ¶ SI ꝓpriū hoc fuerit, qđ ſupra petierat .ſ. vt talia carmia fecerit, q̄lia Codr⁹ effecerat. b ¶ Leui de marmore tota, ſolēt.n. plerūq; caput tm̄ vel thoraca facere. c ¶ Suras euicta cothurno, iđ ſingulari vſus ē numero qa hoc gen⁹ calciamēti vtriq; ap tū ē pedi, ſic i primo æneĩ. Purpureoq; alte ſuras vincire cothurno. d ¶ Sinū lactis, ſinus gen⁹ ē Vaſis, qđ cū ſigñam⁹ ſi pducit. Cū vero gremiū ſigñam⁹ ſi corripim⁹, ſane notādū hr̄i ꝯſiderationē diuinaꝝ pſonaꝝ. Nā ille ſuꝑ cū veneratiōe locut⁹ ē apđ numē ſeueꝝ, ꝯtra h iocat, qa loqr numini, qđ iocis gaudē māi feſtū ē. Priap⁹ āt de⁹ Lāpſacenu⁹ ē Helleſpōti, q hortos tuet. e ¶ Liba, placēta. f ¶ Pro tpe p neceſſitate. g ¶ Si fœtura gregē ſuppleuerit, ſi tot agnos hūero, quot oues hoc ē.n. gregē ſuppleri p fœturā Fœtura.n. eſt ꝓuētus.i. ipſe fœt⁹. h ¶ Nerie galatea, O amica q̄ talis es q̄lis fuit galatea, quā Cyclops amauit Nerie aūt pronymicū ē græcū. Nā fœminina pronymica aut ī as exeūt, vt pelias, aut ī eis, vt Atreis, aut ī ne, vt nerie Adraſtine. i ¶ Thymo mihi dulcior hyblæ, vel odore hyblæi thymi, vel melle hyblæo, vt a mā rē ipſam dixerit. Nā apib⁹ nō hoībus dulcis ē thym⁹.

ANT. ¶ SI propriū hoc fuerit, ꝓpriū.i. priuatum mihi nec ad alios ptinēs, hoc.ſ. vt carmē q̄le codrus cōponā. Ad id āt Diana īuocat, qm̄ bucolicū carmē Dianæ conſecratū ſcribunt Nā vt Diod ait, tradūt daphnī dianā fiſtula & cātu bucolico apprie oblectaſſe. ¶ Suras, fura dr̄ poſterior pars tibiæ. ¶ Puniceo, rubicūdo q̄ſi phœniceo. ¶ Cothurno, cothurni ſunt calciamētoꝝ gña venatoꝝ, qbus crura ēt muniunt, cuius calciamēti effigies ē in ſimulacris liberi & dianæ, Prob. auctor. ¶ Sinū lactis, ſinū vas ē ſinuoſum, vt ſcribit Marcel. Sinū itē vas vinariū grāde teſte Varrōe. ¶ Liba, ſūt placētæ, de farre & melle & oleo ſacris aptę, dcā vera liba teſte Varrōe ꝙ libarent priuſq; eēnt cocta. Cato āt capite. lxxv. docet latius quo pacto libū fieret ¶ Priape, hic deus nō ſolū ī vrbiū tēplis, ſed ī agreſtibus quoq; locis tāq̄ vineaꝝ atq; hortoꝝ cuſtos colebat, fructuū fures caſtigās, ei ſacra cū riſu ludo fiebāt fabulāt ātiq Diō. ac veneris filiū fuiſſe. aſſerūtq; nōnulli priſcos illos, quū vellent hoīum pudēda occultius noīare

fura

priapū dixiſſe Diodo. auctor lib. v. ¶ Fœtura.i. genitura & ouiū ꝓuentus. ¶ Nerine, Nerei filia, de quo ſuperius. ¶ Thymo, etiam ſupra patuit. ¶ Hyblæ, vide in Tityro.

CHR. ¶ SINVM, Vas in quo exprimit lac, & p diminutionē dictā volūt ſitellā. ¶ Libia libū ī ſacris vt pl; Ser. ſit ex farē & melle & oleo. Marcus tn̄ Cato ita ait. ¶ Libū ſic facito caſei Puncto. ii. ī mortario bn̄ diſterat, vbi bn̄ diſtriuerit fariæ ſiligeneæ librā, aut ſi voles teneri⁹ eē ſelibrā ſimilagis ſolū codē īditio, pmiſcetoq; cū caſeo bn̄ ouū vnū addito & vna bn̄ ꝑmiſceto īde panē facito ſolia ſubito. In focn calido ſub teſta cogto leuiter. ¶ Priape, Diod. de diis ægyptiis ſic ait, hircū effigiarūt, vt gręci priapū pp eā corpis ptē a q̄ ſit oīum ort⁹. Pudēdis.n. nō ſolū ęgyptii, ſed alii ſacra faciūt tāq̄ cāęaiantiū gnatōis. Alio āt loco refert Diōyſii & Veneris filiū fuiſſe priapū phyſica rōne, Nā q vino calēt in venerē ꝓni ſūt. Alii dn̄t virile mēbrū priſcos fabuloſe priapū appellaſſe, & ꝙ gñandoꝝ hoīu; cā ſit īmortalitate donatū Ægyptii aſſerūt titanas Oſiri ex īſidiis laceraſſe, & ſingulos ſingła mēbra clā exportaſſe. Virile ſolū mēbrū ꝙ null⁹ exportare voluerit ī flumē abiecīſſe. Itaq; Iſis cū reliq̄ repiſſet mēbra & ꝯſecraſſet, & ipm virile īuenit nō poſſet ſeorſū vt deū colēdū īſtituiſſe. Appellant ityphallum & nō ſolū ī tēplis hēbāt ſed in agris cuſtodē vitib⁹ & ortis adhibebāt. Qui & faſcinatiōes ꝓhibē putat. hæc Diodo, dat aūt de⁹ ortis, qm̄ nullū gen⁹ agroꝝ fertilius & ꝙ magis gignit iis ē. Euſebi⁹ āt dmōſtrat priſcos priapū habuiſſe ſymbolū quo ſigñaret vis illa ſeminalis, q̄ ī terrā deſcēdit, cui⁹, ꝙ ad ſiccos ptiet fruct⁹ bōa dea ꝙ ad plātaria Diōy. dr̄ ¶ Thymo, herba notiſſima eſt cui⁹ virtutes īſinitæ pene ſūt, calefacit.n. & deſiccat, ꝓuocat vrinā & mēſtrua, pellit fœtū, aperit opilatiōes, viſceꝝ cōfert excreatui pectoris & pulmonis cōfert pectori & ſtomacho, epota cū ſale & aceto abſtergit pituitā, ſi cū melle decoquare cōfert aſthmaticis expellit lūbricos trita ī mortario & ſparſa ſup cibos cōfert obſcuritati viſus, & qm̄ apes paſtę thymo optīa ꝓducūt mella, thymo p melle poſuit. ¶ Hyblę, mōs ē ſicilię, in quo pp copiam thymi optima fiunt mella

thymū

Hybla

Candidior Cygnis, Hedera[e] formoſior alba,
Cum primum paſti repetent præſepia Tauri,
Siqua tui Corydonis[b] hēt te cura, vēito. Thy.
Immo ego ſordois[c] videar tibi amarior herbis,
Horridior Ruſco, proiecta vilior alga,
Si mihi non hęc lux toto iam lōgior anno eſt
Ite[d] domū paſti, ſi quis pudor, ite Iuuēci. CO.
Muſcoſi[e] fontes, & ſomno mollior herba
Et quę vos rara viridis tegit Arbutus[f] vmbra
Solſtitium pecori defendite, iam venit[g] ęſtas
Torrida, iā lęto turgēt ī palmite gēmę. Thyr.
Hic focus[h], & tędę pīgues[i], hic plurimus ignis
Semper, & aſſidua poſtes fuligine nigri:
Hic tantum Boreę curamus frigora, quantum

SER. a ¶ EDERA formoſior alba qa ſunt & nigræ hederæ, vt Aut hederæ pādūt veſtigia nigræ, Nigra āt vel alba hedera nō ex foliis ſed ex ligno cognoſciť. b ¶ Tui corydonis, plen⁹ affectus ē, vt ſi qs amatæ tāg͛t honos aim. c ¶ Sardois herbis, ī ſardinia .n. naſciť q̄dā herba, vt ſaluſt. dicit q̄ ſardoa. dr̄ apiaſtri ſilis. hęc ora hoium rict⁹ dolore cōtrahit & q̄ſi ridētes interimit. d ¶ Ite do. paſti ſi qs pudor ite iuuēci, q ad paſcendū auidiſſimi ſūt, lō aūt increpat tauros tarde redeuntes ad ſtabula, qa ſupi⁹ ille dixerat, tūc amicā ſuā venire debere, cū tauri ad p̄ſepia fuiſſent reuerſi. e ¶ Muſcoſi fōtes lanugīe viridioř coopti. f ¶ Arbutus gen⁹ arboris frōdib⁹ raris g ¶ Iā venit ęſtas, iā aduenit, iā ppīquat. Nō.n. dicit æſtatē eſſe, cū adhuc turgere gēmaꝝ palmites dicat, & bñ tarde frōdere vites in Venetia, quæ ē puincia frigidior. h ¶ Hic focus & tædæ pingues, cōtraria iſte dicit. i ¶ Pingues autem tædas ait deſudantes picem.

ANT. ¶ HEDERA alba, nō pp lignū alba. hedera dicitur, & nigra, ſed pp folia & ſemē ē.n. alia fructu tm̄ cādida, alia & folio arbores aūt necat candida, oēmq; ſuccum auferēdo tāta craſſitudīe augeť, vt ipſa arbor fiat brachia ſibi maxime ramoſa ac robuſta. Pli. li. xvi. ¶ Sardois herbis, herba ſardinia quæ in fluuiis prouenit iuſto largior, ſi edulio fuerit veſcētibus neruos contrahit, rictu ora diducit, vt qui mortē oppetunt velut ridentiū faRuſcū cie intereant, ſolinus auctor. ¶ Ruſco, Ruſcū herba eſt ſponte naſcens, qua in cibis vtun-Alga maria tur plæreq; gentes, Pli. lib. xxi. Alga marina herba tenuiſſima ¶ Muſcoſi, lanuginoſi ¶ Et ſomno mollior herba. i. iucundior ſomno. ¶ Solſtitiū, ſolſtitia duo ſunt brumale & ęſti-Solſtitium uum, Nono calen. Ianuarii brumale ſolſtitium eſt Æſtiuū vero. viii. & vii. & vi. cal. Iulias ī quo fauoni⁹ & calor auctor ē Colu. li. xii. c. ii plura ēt Pli. lib. xviii. c. xli. ¶ Defendite. i. auertite atq; depellite, Nā vt Gel. ſcri. li. viii. c. i. offendere pprie & latine ſignificat ī currere in aliqd & incidere. Defendere vero auertere atq; depellere. Hinc Quin. Claudi⁹ ait a pinnis hoſtes defendebat facillime. ¶ Æſtas, ea incipit. vii. idus ſextilis, hyems. iiii. idus Nouembris. Vir. vii. idus Februarii. Var. li. i. de ruſtica auctor. ¶ Iam læto palmite, palmes dict⁹, vt Feſtus ait, ꝙ in modum palmaꝝ virgulas, q̄ſi digitos edit, ē aūt vt aiūt vitis materia mollis, q p nouella brachia e miſſus fruct⁹ affert, pterea lęto palmite poeta dixit. ¶ Gēmæ, hæ oculi vitis dñr p metaphorā. i. trāſlationē, q̄ teſte Fab. lib. viii. copiā auget ſmonis, permittēdo mutari q̄ nō hēt, vñ neceſſitate ruſtici dñt gēmas in vitibus qd n. diceret aliud. ¶ Tædæ, Tæda reſinā fert vñ ſucco ē abūdātior flāmis, ac lumini ſacroꝝ ēt grata Pli. li. xvi. ¶ Focus, Varro ſcribit focos dictos ꝙ foueant ignes, quicqd aūt ignē fouet focus vocať, ſeu ara ſit ſiue qd aliud ī quo ignis foueť. Sunt qui dicāt a græco fos qd eſt ignis ſeu lux ſeu lumē. ¶ Poſtes, a poſt dicti videnť, ꝙ poſt fores ſtant, Priſ. Focus

Quatuor tpa anni

CHR. ¶ RVSCO, ſunt q credūt idē eē qd ſentes, ¶ Ite. d. p. ſenſus eſt paſti eſtis, & tñ pp auidiſſimā voraginē nō deſinitis. Sed ſi eēt vllus ī vobis pudor diſcederit. Demōſtrat aūt poeta q̄tū ex nimio amore cupiat vt diſcedāt vt poſſit frui re amata poſtq̄ irratiōalia veluti ſi rōnalia eēnt alloquiť. Nā cæcus ex nimio amore non videt quibus dicat. Mollior herba i. quæ recumbentibus in te molliorē ſomnū facis. ¶ Solſtitiū pecori defendite ſol ſtitia duo facit ſol. Alterum qñ ingrediť capricornū, quod hyemale dr̄ Alteꝝ qñ peruenit ad cācrū, qd appellať æſtiuū Illud maxima frigora hēt & dies oīū breuiſſimos. Hoc maximos calores & dies lōgiſſimos, cōſtāt enim ex quīdecim horis, ex tertia paulominus parte vnius horæ. Noctes ſunt ex octo horis, & ex duabus paulomin⁹ partibus de tribus horę partibus. ¶ Defendite ſolſtitium pecori. i. arcete vim caloris, q̄ eſt ī ſolſtitio a pecore. Dixit eodē mō ſtatius. Hic vero ambob⁹ rabiē fortuna cruētā, Attulit haud paſſi ſociis defendere noctē Culminib⁹. Horat. Solſtitium

& toga

tegat q̃ defendere frigus q̃uis craſſa,queat. Sic Home. ἀμύνω q̃d defendo ſignificat eodẽ modo dicit, χειμῶ ἐμοὶ ὀγίνητα ἀνεκα κοιγδὰ μύνω.Ƒ Gemmæ,gemmas dicimus lapillos p̄cioſos,ſed dixit gẽmas in palmite vitis oculi,q iam turgendo extant,vt gemmæ extãt in annulo Ƒ Focus,locus eſt vbi ſit ignis. Dicit aũt cõtraria ſuperiori,ille.n.quærebat remedia contra calores.Hic dicit iam veniſſe cõtra frigora.Ƒ Tædæ,Tęda arbor eſt,in Europam enim ſex genera cognatarum arbo℞ ſunt quæ reſinam ferunt,pinus pinaſter,pix,abies,larix,& tæda. Sed tæda abundantior eſt ſucco q̃ reliqua,flammis ac lumini ſacrorũ etiam grata Hæc Pli notum autem eſt ꝙ in locis in quibus abundat tæda illius ligno pro candelis vtuntur. Hic faces tædas perſæpe appellant poetæ.

Focus

Tæda

SER. a ℭNVMEnim lupus,qa ſolũ cõſiderat lupus p̄rędã. b Ƒ Torrẽtia flumina ripas, q̃ aucta riparũ nomina ſpernunt. c Ƒ Stant & iuniperi, mõ plenæ ſunt alias horrẽt vt Stant lumina flamma,alias vero ſtant,vt ſtant mãib⁹ arę.d Ƒ Caſtaneæ hirſutæ; adhuc inter ſuos echinos locatæ. e Ƒ Rident, lætæ ſunt, vt Mixtaq; ridenti colocaſia fundet acantho: Horatius.Ille ter earum mihi p̄ter oẽs,angul⁹ ridet

Aut nũc ęª lup⁹ aut torrẽtiaᵇ flũina ripas. CO.
Stantᶜ & Iuniperi,& Caſtaneę ᵈ hirſutę.
Strata iacẽt paſſim ſua quęq; ſub arbore poma
Omnia nunc ridentᵉ,at ſi formoſus alexis.
Mõtib⁹ his abeat,videas & flumiaᶠ ſicca. Thy.
Aretᵍ ager,vitio moriẽs ſitit aeris herba.
Liber pampineas inuidit ʰ collibus vmbras
Phyllidis aduentu noſtrę nemus oẽ virebit.
Iuppiterⁱ & lęto deſcẽdet plurim⁹ imbri.CO.
Populus Alcidę gratiſſima,Vitis Iaccho
Formoſę Myrtus Veneri ſua Laurea Phœbo.
Phyllis amat corylos,illas dũ Phyllis amabit
Nec myrt⁹ vicet corylos nec laurea phœbi.Th
Fraxin⁹ in ſiluis pulcherrima,Pinus in hortis
Populus in fluuiis,abies in montibus altis
Sępius at ſi me Lycida formoſę reuiſas
Fraxin⁹ᵏ ĩ ſiluis cędet tibi,pin⁹ in hortis. ME.
Hęc meminiˡ & victũ fruſtra cõtẽdeᵉ Thyrſim
Ex illo ᵐ Corydon Cordyon eſt tp̄e nobis.

PRO. Ƒ POPVLVS alcidæ. g Ƒ Alcides Hercules ab alceo auo ſiue ἀπὸ τῆς ἀλκῆς i.fortitudine Pindarus initio Alcidẽ noiatum.Poſtea Herculẽ dicit ab Hera quã Iunonẽ dicim⁹,q ei⁹ imperiis opionẽ famamq; virtutis ſit cõſequut⁹. In hui⁹ tutela populꝰ.Liberi vites Veneris aũt myrtus. phyſici Herculẽ tp̄s dicũt interp̄tãtes, ideoq; populum ei adſignari allegoricos,vt quia bicolor ſit partes tp̄is accipere poſſumus.i.noctis atq; diei.

f Ƒ Flumina ſicca,ὑπερβολικῶς etiã iuges aquas & p̄petuo fluentes ſiccari conſpicias. g Ƒ Aret ager,ordo.eſt,aret ager & ſitit herba moriẽs vitio aeris.i.peſtilentia corrupti aeris affligit. h Ƒ Inuidit collib⁹ vmbras,exſiccatæ ſunt vites nimio æſtu & folia amiſerũt,vt Te ne inqt miſerãde puer cũ læta veniret inuidit fortuna mihi:Nã Inuideo tibi illã rẽ dicimus. Sane ſciendũ has pampinos nũq̃ Virgiliũ diceret ſed Varronẽ fœminino vti frequẽtius i Ƒ Iuppiter & læto deſcẽdet plurim⁹ imbri,ſic alibi,Cõiugis in gremium lętę deſcẽdit. Aer n.in pluuias ſoluit. K Ƒ Fraxinus in ſiluis cedet tibi pinus in hortis,nõ ſic erũt pulchræ arbores in ſuis locis, hoc ẽ ſibi aptis creatæ,ſicut ſi ad me frequẽter venire curaueris. l Ƒ Hęc memini,& memini illã rẽ dicimus & memini illius rei,vt nec veter℞ memini,lætor ve malo℞.Itẽ numeros memini. m Ƒ Ex illo corydõ corydõ eſt tp̄e nobis,victor nobilis ſupra oẽs,quãtem quaſi ruſticus iplere non potuit.

ANT. ℭTORRENTIA , Impetuoſa æſtuantia. Ƒ Stant,plenæ ſunt inquit Nonius hoc loco ſi ſemina cælum caligine ſtant iuniperi,iuniperos autem cætera omnia excalefacit, extenuat cedro ſimilis accenſa ſerpentes fugat,ſemen ſtomachi pectoris lateris doloribus vtile tuſſes conquoquit,illitum tumores ſiſtit.Pli libro xxiiii.Iuppiter & lęto,deſcender plurimus imbri . Ƒ Iuppi.i.aer ,is.n. iuppiter eſt vt dixit Ennius,quem græci vocant aerẽ,q vetus eſt & nubes imber poſtea ſic.n.Var.docet,deſcendet aũt in terrã læto imbri.i.fecũda pluuia.Ƒ Populus,de hac lege Pli.li xvi & lib.xxiiii.eſt aũt populus in tutela Herculis,q vt aiũt ad inferos iens populea fronde ſe coronauit.Ƒ Alcide i Herculi,fuerat n. Alceus amphytrionis pr̄,vt Euripides oſtẽdit.a quo Hercules ipſe Alcides dicit Ƒ Iaccho,de hoc ſuperius patuit Ƒ Laurea , laurus ipſa. Ƒ Phœbo,Pho bus dicitur lucidus vel purus, quaſi phobios a phos &

Iuniperus

Popul⁹

Alcæus

Phœb⁹

bis.i.lux vitæ.epitheton eſt apollinis vñ legiſ.Mihi phœbꝰ apollo prędixit,ẽ nobis corydõ ac ſi dicẽt dulcis cãtꝰ vł dulcis cãtor.¶ Corydos.n.auis dulce canit,vt aiũt,dr̃ ẽt Corydalos. Corydos

CHR. ¶ TORRENTIA flumina,torrẽtes dicimꝰ fluuiolos puos a mõtibus decurrẽtes dictos ſic qa in caloribꝰ & ſiccitatibꝰ torrẽt.i.areſcũt.Sed qm̃ qñ augenſ ſubitis ĩbribꝰ cũ maxĩo ipetu p precipitia deferunſ.Propterea dicimꝰ res torrẽtes quæ cõcitatæ vehementeſq̧ ſunt vt genus dicẽdi torrẽs.Vñ Iu.Sermo prõptus & Iſæo torrẽtior.Ergo torrẽtia flumina cõcitata & rapida.¶ Caſtaneæ,caſtaneas nuces vocamꝰ,q̃q̧ accõmodatiores glãdiũ generi.Sardibus hæ primũ puenere,vñ græci ſardianas balanos appellãt octo illaꝝ genera ſũt.Laudatiſſime q̃s Tarẽtum pducit ait Pli.Macro.vero nuces heracleoticas vocat ex auctoritate Opi in libro de arboribꝰ ſiluestribꝰ,vbi ait,heracleotica nux quã caſtaneã quidã vocant. ¶ Hirſutæ,hirſutas dixit pp thecas ſpinoſas, q echini dicunſ a ſilitudine echinoꝝ q & ipſi ſpinoſi ſunt.Sed & erinaceus ſpinoſum aĩal echinus dr̃.Fraxinus hæc arbor celebratiſſima eſt ab Home in haſta achillis, quæ in ida troadis naſciſ adeo ſimilis eſt cedro vt dempto cortice emptores fallat.ſ.ſiõdes eius iumẽtis mortiferas,ruminãtibus ĩnoxias græci tradidere. In Italia nec iumẽtis nocẽt.Succus ad potũ,expſſus cõtra ſerpẽtes valet. Arborẽ ipſam ita refugiunt,vt ne vmbram quidẽ vnq̃ attingant.Expertum hoc ſe ait Pli. ſi neceſſitas ſit ignẽ potiuſq̃ in fraxinũ effugere ſerpentem.De reliquis arboribus dicemus alibi. Torrẽs Fraxinus

ECLOGA. VIII. PHARMACEVTRIA.

DAMON, ALPHESIBOEVS

CASTORVM [a] muſam [b] Damonis, & Alpheſiboei,
Immemor [c] herbarũ quos eſt mirata iuuenca.
Certantes,quorũ ſtupefactę [d] carmine Lynces
Et mutata ſuos requierunt [e] flumina curſus,
Damonis muſam dicemus,& Alpheſiboei.

SER. a CAſtorũ muſam damõis apud Teocritum ẽ vna ecloga quæ appellaſ φαρμακευτρια in q̃ induciſ mulier quędã ſacris qbuſdã peruertẽs mentẽ amatoris a quo ſpernebaſ. Quã Virgilius tranſtulit ad huiꝰ eclogę vltimã partẽ. Prima enim eius ps conqueſtionem ſolam habet amatoris decepti,quem nubendo alteri antiqua ſpõſa fefellerat. b ¶ Muſam, cantilenã amorum, quos inter ſe cecinerunt. c ¶ Immemor herbarum quos eſt mirata iuuenca, qui cantilenæ ſuauitate coegerũt ẽt ea aĩalia obliuiſci paſcuoꝝ,que ſunt paſcẽdi auidiſſima. Nam ſupra ait. Ite domũ paſti ſi quis pudor ita iuuẽci. d ¶ Stupefactæ carmine lynces, paulatim ad argumẽta pcedit dicẽs, iuuencę oblite ſunt paſcuoꝝ, ſtupuerunt feræ,fluminã etiã ſenſu carẽtia curſus pprios retardarũt. e ¶ Requierunt flumĩa curſus, quietos eẽ fecerunt, ſic Salu.Paululũ requietis militibus quieſco. Ego enim aliter, & aliter quieſco ſeruum.i quieſcere facio.

ANT. ¶ PASTORVM muſam. Theocriti. ecloga ſcda ſcribit.Simethã cũ theſtyli Delphidi amatori magicũ carmẽ exercere.Id aũt Maro vltima parte huiuſce eclogę imitatus eſt At hic Daphnidi, ibi delphidi carmina fiunt.Ibi item ſępius repetitur.Ducite ſacra domũ mea carmina, ducite delphi. hic ſæpiꝰ. Ducite ab vrbe domum mea carmĩa ducite daphnĩ.Pharmaceutria pterea diciſ veneſica. pharmacia venenatiõ medicina pharmacenomæ incãto pharmaceno veneno incanto. Pharmacũ venenũ medicĩa pigmentũ,pharmacos veneſicus.Nõ ab re igiſ preſens ecloga phamaceutria diciſ,cum in ea carmĩa & veneficia fiãt. ¶ Alpheſiboei,de hoc late ecloga.v. ¶ Muſam,cãtilenã. ¶ Lĩces,in æthiopia naſcũtur,vt ſcri. Pli.ſunt autẽ timidæ & variæ & maculoſę, iũgũturq̧ ẽt curru bacchi, de qbus ecloga v diximus. ¶ Reqerũt,quieſcere fecerunt.

CHR. ¶ LYNCES,lyncũ humor ita redditꝰ, vbi glatiaſ areſcit vt in gẽmas carbũculus ſimile,& igneo colore fulgẽtes lyncurium vocatas Nouere hoc lynces & inuidẽtes vrinã terra operiunt,ſed ideo celerius ſolidatur.Hęc Pli.Errãt aũt q lyncas, ceruarioſq̧ lupos eãdẽ velint eſſe ferã,nã ſeorſum de ceruario ſcri Pli. & ſpeciem lupi eẽ vult. Atq̧ ſi quãuis in ſũma fame mandat qcq̃,& ſorte reſpexerit ita obliuiſci illius cibi, vt digrediẽs aliud q̃rat.Ceruarios thoas græci appellãt. Lyncis fabulã narrat Oui.Mutata a ſua natura,vt q̃ mobilia ſolẽt eẽ fiũt. ¶ Damonis mu. quoties clauſulam,ãc deinde interponimus multa antea quæ adiungamus verbũ repetimus dictionẽs poſitas a principio. Lynx

¶ TV MIHI

Tu mihiᵃ ſeu magni ſuperas iã ſaxa Timaui,
Siue oram illyrici legis ęquoris, en erit vnq̃
Ille dies mihi cum liceat tua dicere facta?
En erit vt liceat totum mihi ferre per orbem
Solaᵇ Sophocleo tua carmĩa digna cothurno
A te principiũ ᶜ tibi deſinet accipe iuſſis ᵈ
Carmina cœpta tuis atq; ᵉ hãc ſine tpa circum
Inter victrices Hederã tibi ſerpere Lauros.

SER. a ¶ TV mihi ſeu magni ſuperas iam ſaxa timaui, vbi vbi es o Auguſte ſiue Venetiæ fluẽta trãſcẽdis, Nã Timauus fluuius eſt Venetiæ, ſiue ꝓpe illyricũ nauigas mare.i. per Dalmatiã, putas vnq̃ erit tps quo mihi liceat tua facta diſcribere, putas erit? Ecce iam aderit. Nã en vnũ optãtis eſt, aliud cõfirmantis. b ¶ Sola ſophocleo tua carmia digna cothurno, ac ſi diceret. Quãq̃ impar ſit ingeniũ meũ laudibus tuis, Nã tuæ laudes merent̃ exprimi ſophocleo tñ cothurno. Sophocles ãt tragœdiographus fuit altiſonus. c ¶ A te pricipiũ tibi deſinet. ſic & home. ἐν σοὶ μὲν λήξω καὶ ἄρξομαι. Hora. Prima dicte mihi ſumma dicẽde camœna. d ¶ Iuſſis carmia cœpta tuis, ſupra .n. dixerat, Nõ iniuſſa cano. e ¶ Atq; hãc ſiñ tpa circũ ĩter victrices hederã tibi ſpere lauros. Allegoricos dicit. Dz ẽt carmẽ meũ florere ĩter tuos plures triũphos. nã victores ĩpatores lauro, hedera coronant̃ poetę. Vere cũde ãt ait ſerpere, hoc eſt humil'r ꝓcedere.

ANT. ¶ TV mihi, ſupple faueas Auguſte, eũ ſiqdẽ p apoſtrophen alloqt̃.i. p auerſionẽ ad ſecũdã pſonã. Apoſtropho.n. auerto ſignificat. ¶ Magni timaui, Timauꝰ fluuius eſt, q

timauꝰ p aqleiæ agrũ labit̃, de quo Pli. li iii. & Strabo li. v. meminerũt. Vtq; mela ſcribit. Timauus nouẽ capitibꝰ exurgẽs vno hoſtio emittit̃. Strabo autẽ inqt, ſeptẽ eſſe. Timaui fontes, mare mox irrũpẽtes, lato & pfundo ſane fluuio, locũq; ipm maris fontẽ & mrem ab ĩdigenis vocari. ¶ Saxa.i. montes, nã Timaus vt ait poſſidoniꝰ e mõtibꝰ delatꝰ decidit in profundũ, qd Strabo refert, & Maro. li.i. ænei. inqt. Et fontẽ ſuperare Timaui. Vnde per ora nouẽ vaſto cum murmure montis. It mare ꝓruptũ & pelago pmit arua ſonanti. ¶ Illyrici æquoris, illyris adriatici maris latus occupat teſtibꝰ Mela & Dionyſio, Plinius item libro iii. inquit. Quæ pars ad mare adriaticũ ſpectat appellatur dalmatia & illyricum. Siue orã illyrici, hoc dicit, qm̃ Auguſtus adoleſcẽs adhuc per ſe dalmaticũ bellũ geſſit. ĩ quo vulnera etiã excepit, idẽq; vt qbuſdã Pãnonicis atq; germanicis, aut iteruẽniret, aut nõ lõge abeſſet Rhauennam vel Mediolanũ, vel Aquileã vſq; ab vrbe progreſſus eſt. Auctor ẽ Suetoniꝰ, ſcri. ẽt Appianus latius in libro, q illyriꝰ dr̃, ꝓpter hæc igit̃ ait Maro. Superas iã ſaxa Timaui, iis enim p aqleiæ agrũ labit̃. quæ regio ab Venetia diuidit̃ flumĩe Natiſone Strabone teſte. ¶ En erit, vnquã, optat prius, deinde cõfirmat. ¶ Sophocleo; Sophocles tragœdiarũ ſcriptor fuit teſte Euſebio. fuit autẽ Athenienſis

Sophocles quẽ Cicero diuinũ poetã lib. i. de diuinatiõe vocauit, vbi mira quędã de herculis ſurrepta aurea patera & illiꝰ viſione ĩ ſomnis meminit. ¶ Sophocleo Cothurno, i. ſublimiori ſtilo, & ſophoclis boatu, de hoc latiꝰ ecloga. vii. diximus, ponitur q; iterdũ pro alto dicẽdi genere apud poetas. Vt hic. Vtũturq; cothurno tragœdi, ſecuti comœdi ſocco. ¶ Tua carmina. i. tua geſta ꝯtinẽtia, nõ. n. de carminibus ipſiꝰ Auguſti ĩtelligit, nã ait. At te pricipiũ tibi dſinet. Q. dvcq; extitit, nã & ĩ Bucolicis, Georgicis, & Æneide eũ celebrauit. ¶ Atq; hãc ſine tẽpora circũ ĩter victrices &c. ſenſus ẽ, cõcede hæc mea carmia eẽ ĩter triũphos & laudes, dignitateſq; tuas. ¶ Hãc hederã, ad illã retulit. ¶ Accipe iuſſis carmina cœpta tuis. Ergo hãc hederã, hæc carmia nã vt diximꝰ hedera poetæ coronabant̃. ¶ Victrices lauros, qbus quidẽ victores & triũphãtes ipſi coronabãtur. Frigida vix cælo, pacta ĩuocatiõe ad narrationẽ deſcendit, exponit enim damonis quærelas decepti amore Nyſæ.

CHR. ¶ TIMAVI, de hoc dicet̃ in prĩo æneidos. ¶ En erit. pterea nimia cupiditate, qſi deſperat talẽ diem vẽturã qđ maxĩe oſtẽdit repetitio iſtius dictiõis, ea q̃ dolẽtis eſt ſimul & optãtis. Deſperat aũt vẽturã diẽ illam, quia deſperat poſſe acquirere ſtilũ cõuenientem rebus quæ ꝓpter ſententiarũ magnitudinẽ mereãtur grãdiloquẽtiã tragicã, qualis fuit in Sophocle. Sophocles enim tragicus fuit, cuius grauitas & cothurnus & ſolus ſublimior videt̃, quã Euripides. Nã hos duos ſcribit. Quintilianus opus tragicũ longe clariꝰ illuſtraſſe. Addit etiã qđ dubitatur. Vter in diſpari, via poeta ſit melior, ſed Euripidem magis imitandũ oratoribus dixit. ¶ Cothurno, vt ſocci calciamẽta erãt comicoꝝ ita cothurni tragicoꝝ, vñ & ſoccus ꝓ comico &

cothurnus ꝑ tragico ponit. Hora. Hũc ſocci cœpere pedẽ grãdeſq; cothurni, ſunt tñ q̃ credãt voluiſſe Maronẽ, laudare carmina Auguſti, q vt oſ̃dit. Trãquillus tragœdiis delectat⁹. eſt. Nã & Aiacẽ maxio ĩpetu aggreſſus eſt, deinde cũ diſpliceret, ꝓpterea qđ aboleuiſſet, & interrogaret quid ag. ret aiax ſuus, rñdit illum in ſpongiã incubuiſſe, vt ait Macro. Quod aũt dixit, Inter victrices hederã tibi ſerpere lauros, volunt illum oſtẽdere auguſtũ laudib⁹. imperatoris poeticã meruiſſe A te princi. ſic Home. ἐν σοὶ μὲν λήξω, καὶ ἄρξομαι.

SER a. ❡ FRIGIDA vix cælo noctis deceſſerat vmbra, ſtatim ſimulatq; deceſſerat, & bñ oſtẽdit amatorẽ tota nocte vigilaſſe. Siqdẽ ortũ luciferum prim⁹. aſpexit, & ad eũ qppe vt ad Veneris ſtellã locus eſt. b ❡ Cũ ros gratiſſimus, maſculini ẽ generis, ſm qđ etiã in æneí. ait.

Frigida[a] vix Cęlo noctis deceſſerat vmbra,
Cum ros[b] in tenera pecori gratiſſimus herba ẽ
Incũbens tereti[c] Damõ ſic cœpit Oliuę. DA.
Naſcere, prçq;[d] diẽ veniens age Lucifer almũ.
Coniugis[e] indigno Nyſe deceptus amore
Dum queror & diuos (quãq; nil teſtibus illis
Profeci) extrema[f] moriẽs tamẽ alloquor hora
Incipe[g] mœnalios mecum mea tibia[h] verſus.
Mœnalus argutũq;[i] nem⁹ Pinoſq;[k] loquẽteis.
Semper habet ſemꝑ paſtorũ ille audit amores
Panaq; q primus calamos non paſſus inertes.
Incipe mœnalios mecum mea tibia verſus.

loquacia cygni.

ANT. ❡ DIEM almũ, ſicut. n. luna, nocturno tẽperamẽto, ita ſol diurno calore oĩa moderaſ & nutrit. ❡ Lucifer, infima eſt qnq; errantium, terræq; proxima ſtella Veneris que phoſphoros græce, lucifer latie dicif, quũ antegredif ſolẽ quũ obſequitur aũt heſperos. Tul. in li. de natu. de. edocuit. ❡ Coniugis idigno, ĩferioribus clauſulis id iũgif nõ ꝓcedẽtib⁹. ❡ Cõiugis, q̃ coniugẽ optabã. ❡ Indigno amo. cum. n illa me ſperneret indigna erat amari mihi ❡ Mœnalios, arcadicos. Mœnalus n. arcadiæ mõs eſt teſte Pli & Stra. cuius tãta eſt altitudo, vt eius cacumẽ aſtris videaf inſertũ, hinc Statius li i[illegible]th. ait, Et in mediis frõdẽtẽ mænalõ aſtris. ❡ Incipe mæ. figura eſt Epimone, quæ dici põt perſeuerãtia vel aſſiduitas, ſæpe enim eadẽ ſententia repetitur, appellanf ii verſus intercalares. i. interpoſiti. ❡ Argutum, ſonorum.

Spargit rapida vngula rore. Sanguineos. c ❡ Tereti, Teres eſt rotũdũ, & oblõgũ, vt columna, arbor. d ❡ Præq; diẽ veniens age Lucifer almũ, Præueniens age diẽ clariſſimũ, ſic alibi, Ducebatq; diem, & hoc dicit naſcere dũ queror cõiugis Nyſæ ĩdigno amore deceptus, & moriẽs alloquor diuos, q̃q; mihi nihil ꝓfuerit q ſum eos ſępe teſtat⁹, Quã rẽ ſcđm epicureos ait, q dicũt. Nec bñ ꝓ meritis capif nec tãgif ira. e ❡ Cõiugis, nõ q̃ erat, ſed q̃ fore ſperabaf, ſic i. iiii, ænei. Quos ego ſum toties iã dedignata maritos. f ❡ Extrema moriens tñ alloquor hora. i, paulopoſt moritur⁹, ſic in q̃rto, Incubuitq; toro, dixitq; nouiſſima verba. g ❡ Incipe mænalios mecũ mea tibia verſus. i. arcadicos. Nã mœnalus mõs ẽ arcadię. Dr aũt hic verſus ĩtercalaris, q frequẽter poſt aliquãtulos ĩterponif verſus, ſicut intercalares dies, aut meſes vocãf, q ĩterponũf: vt rõ Lunę Soliſq; cõueniat. Fecit aũt hũc verſum ad imitationem Theocriti q freq̃nter dicit ĩ pharmaceutria. ἶυγξ ἕλκετυ τῆν νέμον ποτὶ δῶματον ἄνδρα O turbo maritũ meũ domũ adducito, ſicut hic ĩ ſequẽtib⁹, Ducite ab vrbe domũ mea carmĩa, ducite daphnĩ. h ❡ Mea tibia, mea muſa Mœnal⁹ ille mõs. i ❡ Argutũq; nem⁹, garrulũ, ſtridulũ, vt Forte ſub arguta ꝯſederat ilice daphnis. K ❡ Pinoſq; loquẽtes, iõ hoc auſus ẽ dicere, qa dictur⁹ ẽ, Semp paſtorꝝ ille audit amores, Sic ẽt in pria ecloga, Formoſam reſonare doces amaryllida ſiluas. Sic ĩ ęneide, Dãt ſonitũ rauci ꝑ ſtagna

Mœnalus

CHR. ❡ INCVMBENS tanq̃ ſeſſus & lãgueſcẽs ex amore ❡ Naſcere, a mãs apud ſtellã Veneris cõqueri cupit, & ĩ patiẽtia morę dixit naſcere q. d. Accelera ad ortũ. ❡ Almũ oĩa ꝑ q̃ ſum⁹, aut ꝑ q̃ alimur alma dicimus, hinc almã Venerẽ & almã Cererẽ. ❡ Indigno, maximo vel non dignis iniuriis, quos a Nyſa accipit, vel ſit hyppallage. i. Nyſę ĩdigno noſtro amore. ❡ Teſtib⁹. i. vel ſit ſenſus, q nihil mihi ꝓfuerit teſtari ipſos, vl' q ipſi ſũt teſtes q nihil q̃rẽdo ꝓfecerim. ❡ Moriens, optie in pñti pricipio & nõ moritur⁹ ĩ futuro dixit q̃ſi iã nunc nõ ſe oĩno viuũ dicat, ergo mor ẽs. i dũ morior qđ iã cepi, nã amãtes non mõ mori, ſed iã ſe mortuos q̃runf. ❡ Mænalios ar. i q̃les ſolẽt arcades ſoli cãtare piti. nõ . n. ſe iactat vt arcadiæ canat ſed vt canat tibiã rogat, mœnalus aũt mõs arcadię ẽ iuxta ſtimphalũ ❡ Loquentes ex roboatu reſerentis, vt nõ canimus ſurdis rñdẽt oĩa ſiluæ.

Almũ

❡ MOPSO

Mopſo[a] Nyſa datur. quid nō ſperem⁹ amātes?
Iungētur[b] iam Gryphes equis, æuoq[c] ſequēti.
Cū canibus[d] timidi veniet ad pocula Dammę.
Mopſe[e] nouas incide faces, tibi[f] ducitur vxor.
Sparge[g] marite nuces, tibi deſerit[h] heſpus Oetā
Incipe mænalios mecum mea tibia verſus.

SER. a MOPSO nyſa daſ, hōeſta turpiſſimo, pulchra deformi. b Iūgenſ iam gryphes eqs, hoc gen⁹ feraꝝ i hypboreis naſcıſ mō-tibus, oi pte leones ſunt alis & facie aqlis ſimiles, eqs vehemēter infeſtę, Apollini cōſecratæ. c Æuoq ſequēti. i. acceſſu tpis non ſolū pulchræ deformib⁹ nubēt, ſed ēt contrariæ naturę animalia iūgentur. d Cū canibus timidi venient ad pocula dāmæ, alludit ad pſonas Nā Mopſū q̄ſi canē, Nyſā q̄ſi dāmā vult, & dāmas maſculino genere poſuit, ſic alibi, Timidi dāmæ, ceruiq; fugaces. Hora. fœmīeo ait, Et ſuperiecto pauidæ natarunt æquore dāmæ. e Mopſe nouas īcide faces, q̄ ſolēt pire nubētes puellas. ſane Varro in nuptiis dicit iō faces pręire ꝙ antea nō niſi p noctē nubētes ducebanſ a ſpōſis. Quas ēt iō lime ait nō tāgere, ne a ſacrilegio īchoaret, ſi depoſiture virginitatē calcēt rē Veſtæ i. numini caſtiſſimo cōſecratū. f Tibi duciſ vxor. i. ſub tuo noīe alii duciſ, vt eā nō ipſi ſed aliis ſeruiturā ſignificet eſſe. ſ. ei⁹ corruptorib⁹. g Sparge marite nuces, idē Varro ſpargēdarū nucum hanc dicit eſſe rōnem, vt Iouis omine matrimoniū celebretur, vt nupta matrona ſit ſicut Iuno. Nam nuces in tutela ſunt Iouis vnde & iuglādes vocanſ, quaſi Iouis glādes. Nam illud vulgare eſt ideo ſpargi nuces, vt a rapientibus pueris fiat ſtrepitus, ne puellæ vox virginitatem deponētis poſſit audiri. Modo tamē ideo ait, ſparge marite nuces, vt eum culparet infamiæ. nā meritorii pueri. i. catamiti, qbus licenter vtebanſ antiqui recedentes a turpi ſeruitio nuces ſpargebāt idest ludū pueritię, vt ſignificarent ſe puerilia cuncta iam ſpreuiſſe. Vnde & illud dictū eſt, Tibi ducitur vxor, ideſt ſub tuo nomine aliis ducitur, vt eam non ipſi, ſed aliis ſeruituram eſſe ſignificet, ſcilicet eius corruptoribus. h Tibi deſerit heſperus oetam, mōtem theſſaliæ, in quo ſtellæ videntur occidere, ſicut de ida naſci, vt Iamq; iugis ſummæ ſurgebat lucifer idæ, & hoc dicit tibi, ideſt propter te nox aduenit.

PRO. GRIPHES, feræ que habēt capita aquilæ, cætera membra leonis cum alis ingētis magnitudinis, in tutela apollinis.

ANT. GRYPHES, grypoſis curuatio diciſ gryphos habēs naſum aduncum, inde grypes dicunſ, latinoꝝ aliq addito h gryphes dixerūt, ſunt āt i ſcythia alites ferociſſimæ teſte ſolino. c. xvi. & vltra oēm rabiē ſæuiētes, meminit ēt de iis Mella li. ii. Damæ, dama genus ē caprę ſilueſtris, cui fel deeſſe notatū ē, ſicuti ceruo, equo mulo, aſino, & vitulo marino, vt ſcribit philo. li. ii. de aīali, & Pli. li. viii inqt, ꝙ damę māſueſcūt raro, cū feræ dici iure nō poſſint. Nouas faces, patrū & matrū pueri tres adhibebanſ i nuptiis, vn⁹ q facē pferret ex ſpia alba qa noctu nubebāt duo q nubētē tenerēt, auctor ē Feſ. Plutar ī pblematib⁹ ſcri. ꝙ qnq; faces i nuptiis accēdebāt, q̄s cereos appellabāt. Incide, vt ī nuptiis adhibeas. Nuces, honor nucib⁹ naturę peculiaris gemio ptectis opimēto puluinati pmū calycis mox lignei putamis, q̄ cā eas nuptiis fecit religioſas tot modis fœtu munito, qđ ē veriſimilius, q̄ qa cadēdo tripudiū ſomnūue faciāt, Pli. lib. xv. ſcri. Tibi deſerit heſpus oetā. i. in tuā grām occidit heſpus, olī nāq; & nūc quoq; mar t⁹ prio ſpōſæ, nō ī luce, ſed ī tenebris iūgiſ de quo Plutar. pblema extat, hęc oīa tñ ironicos dicta accipianſ. Poſſes itē hoc pacto accipe. Tibi dſerit heſpus oetā. i. te pp e cælo ſuit heſpus tanq̄ id ægre ferēt, melior tñ ſenſus prior, nā noctu nubebāt, vt diximus. Oetā, oeta mōs eſt in theſſalia, q ab oriēte, ac thermopylis in occidētē vſq; in ſinū ambraciū extendiſ, aſpitatis & celſitudinis non mediocris, hæc & plura Stra. li. ix. Oeta

CHR. MOPSO, q̄ſi viro nauci & īdigno, tā pulchra puella. Nyſa, tā pulchra, tā vēuſta. Sūt aūt hęc pferēda cū maxīo pōdere vt indignatio pp acceptā iniuriā, & admiratio pp diſparilitatē piūctoꝝ & cōq̄ſtio, qa dolet tā q̄ amor pdit⁹ amatā re priuari. Quid nō ſperem⁹: i. timem⁹. Tā. n. icredibilis videbaſ illa cōiūctio, vt nihil iā tā īpoſſibile ſit q. ſ. videaſ timēdū, pp qđ ponit duo hæc īpoſſibilia de eqs cū gryphib⁹, & de dāmis cū canib⁹. Gryphes, de his ſic ait Iulius ſolin⁹ in aſiatica ſcythia terræ ſūt locupletes īhabitabiles tñ. Nā cū auro gēmis affluāt gryphes tenēt vniuerſa aliter velociſſimi vel poti⁹ feręvolātes, & vltra oēs rabiē ſæuiētes. Sūt. n. quadrupedes. & corpore qdē leonibus alis aqlæ ſimillimæ, quoꝝ imanitatibus obſiſtētes aduenis rarus acceſſus eſt quippe viſos Gryphes

diſcerpunt veluti geniti ad plectẽdam auaritiæ temeritatem. Arimaſpi cũ his dimicãt, qui vno oculo in frõte media ferunt iſignes, vt itercipiant hos lapides mira cupiditas eſt, & feris rapientibus & arimaſpis cuſtodientib⁹. Hæc ſolinus. Alii dicũt has feras eſſe i tutela Apollinis, & equos vehemẽter odiſſe. Q̃d nũc & Maro teſtat. Ego hos eos eſſe crediderim, quos Plautinus ſtrobilus picos nũcupat. Ait.n. picos diuitiis, q aureos mõtes colũt ego ſolus ſupero. ¶Faces, ſpina nuptiarũ facibus auſpicatiſſima eſt, qm̃ inde fecerũt paſtores q ſabinas rapuerũt, vt auctor eſt Maſſurius. Nũc facib⁹ carpinus & corylus familiariſſimæ, ait Pli. ¶Nuces, q̃uis p nuces iuglãdes itelligamus, tñ nucẽ oẽm fructum appellamus, cuius cortex durior ſit, vt eſt amygdala caſtanea iuglãs auellana. Iuglãdẽ ſm C. Baſſum, qm̃ aut q eã nucẽ dulcioris ſaporis exiſtimauerũt, & Ioui ſacrarũt, iuglãdem appellarũt. Cloatius verius ait. Iuglans, quaſi diu glans, græci hãc baſilicã i. regiã noiant. Nõnulli tñ voluerũt eſſe dictam iuglandẽ a iuuãdo, quæ aũt ex corylo ea dicitur auellena, ſiue pneſtina græci ponticam nominãt. Caſtanea heradeotica dicit, amygdala vero græca & thaſia. Eſt ẽt nux pinea.

O digno[a] cõiuncta viro[b] dũ deſpicis omneis,
Dũq; tibi eſt odio mea fiſtula[c], dũq;[d] capellę,
Hirſutumq;[e] ſupercilium, prolixaq;[f] barba,
Nec curare[g] Deum credis mortalia quenq;.
Incipe mœnalios mecum mea tibia verſus.
Sepibus in noſtris paruam te roſida[h] mala,
Dux[i] ego veſter eram, vidi cum matre legentẽ.
Alter[k] ab vndecimo tum me iã ceperat annus.

SER. a¶O Digno cõiũcta viro iã iſultat puellæ. b¶Viro, mopſo, ruſtico & deformi q̃lẽ tu q̃ſiſti dũ deſpicis oẽs, & iracũde dicit cũ oẽs deſpicere, cũ ſe ſolum deſpiciat. c¶Mea fiſtula, cãtilena. d¶Dũq; capellę. ſ. tibi ſũt odio. e¶Hirſutũq; ſupciliũ, p icultũ corp⁹ oñdit fortitudinẽ ſuã. f¶Prolixaq; barba, demiſſa barba. g¶Nec curare deũ credis mortalia quẽq; ſupbia tua dãnata ẽ turpi marito, dum credis nullũ deorũ curat mortalia Quã rẽ ſm ſtoicos dixit. h¶Roſida mala. matutini roris hũore pfuſa. i¶Dux ego veſter erã, aut dux pibã, aut capellas alloqt. K¶Alter ab vndecimo tũc me iã ceperat annus. i. tertiuſdecimus. Alter.n. de duobus decimus, vt vn⁹ ſit ab vndecimo duodecimus, alter tertiuſdecimus. Nam pubertati vicinũ ſe fuiſſe ſigſiare vult, q̃d de duodecio ãno pcedere non põt.

ANT. ¶O DIGNO con vi. itonicos loqtur, vt iã diximus. ¶Nec curare deum, Et Epicuri ſententia id erat. Is enim vt Ci. ſcribit in lib. de n. d. Ex animis hoium extraxit radicitus religionem, quum diis ĩmortalibus & opẽ & gratiam ſuſtulit, ita ſit vt non modo hoies a deis ſed ipſi dei iter ſe ab aliis alii negligãtur. Stoici vero optĩe dicebãt eorũ prouidẽtia mundũ adminiſtrari & regi. ¶Roſcida, rore infuſa. ¶Alter ab vn i ſecundus, alter.n. de duobus dicitur, ergo. xiii. nam pubertati ſe vicinũ oñdit, q̃d recte ſeruius enodauit.

CHR. ¶O DIGNO cõ. vi. atq; contraria dixerat Mopſo nyſa datur. Sed hæc eſt amantis inconſtantia, in quo amor odiũ ĩdignatio, cõmiſeratioq; alternatim æſtuãt. Ibi enim ex quadã cõmiſeratione dolebat. Hic indignabundus cũ querit de puellæ ſupbia affirmat ſuos faſtus eſſe indignos hac pœna, vt illa turpi nubat. ¶Dũ de. oẽs, dũ p faſti diũ nemo placet. turpiſſimũ ſortita es. deinde narrat q̇ ſint quæ ideo illa oderit quæ potius amanda videbantur, vt eſt muſica, quã ſignificat per fiſtulã, vt ſunt greges, vt eſt quidã virilis habitus. Odit fiſtulã tanq̃ auſtera, & quæ nulla muſicæ voluptate demulceat. Odit capellas tãq̃ nimis delitioſa, & cui ſorderent greges, inter quos nata eſt. odit ſupercilium & barbam tanq̃ quam nihil virile delectet, quod in homine laudi datur. Vnde phædra apud Ouid. Sint pcul a nobis iuuenes vt fœmina cõpti Fine coli medico forma virilis amat. ¶Superciliũ, cilium dicimus ſuperius oculi operimentũ quod cilatur, ideſt crebro mo- cilium ſupercilium
uecatur, dũ frequenter tegit retegitq; oculũ, inde ſuperciliũ infima pars frontis que prę- eminet oculo, quod qm̃ illo animum multis modis indicamus ponitur pro grauitate vt hic poeta in Priapea, Conueniens latio pone ſuperciliũ. Itẽ pro ſuperbia Iuue. Si cũ magnis virtutibus affers grande ſuperciliũ, numeraſq; in dote triũphos, Capitur ẽt pro eminẽtiori montis, colliſue parte editiore. Vnde i Georgi. Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis vndam Elicit. dicunt ſupercilia in tutela Iunonis eſſe, nã illis oculos tegimus p quos luce fruimur, quam Iunoni tribuũt, vnde dicta eſt Lucina Pompeius ait, Ergo hæc hirſutum ſupercilium pro prauitate videt poſuie. ¶Nec curare deum, inſultanter protulit quaſi dicat, ex hac pœna tibi illata vides deos humana curare, quod non credebas.

¶IAM

Iam fragileis[a] poterā a terra contingere ramos.
Vt vidi[b], vt perii: me malus[c] abſtulit error:
Incipe mænalius mecum mea tibia verſus.
Nunc[d] ſcio quid ſit Amor duris in cotibus illū
Iſmarus[e] aut Rhodope. aut extrēi[f] Garamātes
Nec[g] noſtri generis puerū, nec ſanguinis edūt.
Incipe mænalios mecum mea tibia verſus.
Sæuus[h] Amor docuit natorū [i] ſanguine matrē
Cōmaculare[k] manus, crudelis[l] tu quoq; mater
Crudelis mater magis, an puer improbus ille:

SER. a ℭ IAM fragileis poterā a terra cōtingere ramos, nec dū magnos & altos, et hoc dicit tātæ altitudinis erā iā vt poſſem attingere, mīores & fragileis & adhuc arboris ramos & Bene cū annis iūgit habitū corporis, Nā & iure pubertas exvtroq; colligit. b ℣ Vt vidi vt perii: vnū eſt tpis, aliud q̄litatis. Nā hoc dicit, Mox vidi queadmodū perii: c ℣ Mal⁹ error, diffinitio amoris nā amor errare plerūq; cōpellit. d ℣ Nūc ſcio qd ſit amor, vel q̄ſi iā iuuenis, vel quaſi ſpretus. Grauior. n. amor ſit ex deſpa‑tione. Terētius, Perii quāto minus ſpei ē, tāto magis amo. e ℣ Iſmar⁹ aut rhodope mōtes ſunt thraciæ aſprimi. Et perite vituperat amorē ab origine, Itē a geſtis reb⁹, Vt ſæu⁹ amor docuit. Nā de exitu circa deū vitupera tio nō cadit. f ℣ Extremi garamātes, populi ſunt africæ. Extremi aūt ſæui quaſi a cōſortio humāitatis remoti, vt extremiq; hoīum morini, thenuſq; bicornis. g ℣ Nec generis noſtri puerū nec ſanguinis edūt. i. nihil habentē in ſe humanitatis. Nam nō dicit non mortalē. h ℣ Sæuus amor docuit natoꝝ ſanguine matrē Cōmaculare manus, quaſi nouam artē inſinuauit, & inſudit. i ℣ Natorum ſanguine Et bene fabulam oībus notā per trāſitū tetigit. Quis n. ignorat Medeam ab Iaſone cōtemptam ſuos filios interemiſſe: K ℣ Commaculare, polluere. l ℣ Crudelis tu quoq; mr̄, Vtit aūt optīa moderatione. Nā nec totū amori iputat, ne defendat pricidā nec totū matri, ne amorē eximat culpa, ſed & illam q̄ paruit & illū qui coegit incuſat.

ANT. ℭ VT vi. vt pe. i qn̄ vidi, qn̄ pii, qn̄ me malus abſtulit error. Pōt n. vt ꝑ tpali aduerbio ēt accipi, vt hoc loco, de quo & Priſ. memi nit li. xv. ℣ Perii, vt nulla ſit ſynalœpha. ℣ Vt me ma abſtu er. Simeta ait de Delphide ſecunda Theocriti me morbus flāmifer vſſit. Me pœnit⁹ totā & ſenſū mal⁹ abſtulit ignis. ℣ Nūc ſcio qd ſit amor, Theo. ait ī iii Noui qd ſit amor tādē, deus īprob⁹ acer difficilis ditæ quē lactauere leæne, Mōtibus hircanis nutriuit & īproba mr̄, O ſidet inſidiis q me molleſque medullas, Vrit & igniferis figit mea pectora telis. ℣ Extremi garamātes. ii

enim ſunt vltra getulos teſte Diony. ℣ Edūt gn̄ant. ℣ Sæuus amor, oñdit amoris crimīa & ſæuitiā. Medea. n. Iaſonis amoꝛ capta illū a colchis in Theſſaliā ſecuta ē, Cūq; decēniū corynthi ſecū fuiſſet, filioſq; ēt pepiſſet ſpræta ob nouā nuptā Creuſam. ſ. vel Glaucā creōtis filiā furore ducta domū īcēdit radice q̄dā a Circe inuēta ea virtute, vt īcēſus ignis negret extigui, Iaſon tū euaſit, glauca & pr̄ igni abſumpti ſūt. Quidā tñ ſcriptores volunt Medeæ filios dona q̄dam ſponte attuliſſe venenis illita, quibus tractis ſponſa & pater conſumpti ſunt, Irata autē Medea ꝙ Iaſon euaſerat, eamq; ſpreuerat ī eius calamitatem oēs iugulauit natos excepto vno qui fugit Theſſalus, ſcilicet de quibus omnibus plura Diodo. lib. v.

CHR. ℭ VT vi. vt perii. Primum vt tempus ſignificat, uō tñ idē eſt vt & poſtq̄. Nam poſtq̄ oē tps ſequēs ſignificat ſiue ſtatī ſequaꝛ, ſiue ex īteruallo, vt aūt ſignificat ſtatim ꝙ & q̄primū. Ergo vt vidi. i. ſtatim ꝙ vidi. Secūdū aūt vt ſignificat q̄titatē, veluti cū dicimus vt magnus eſt. i. q̄ magn⁹ eſt, ergo vt perii, ideſt ꝑ penitus perii, ſic & greci ὡς ī vtraq; rōne ponunt. Vñ Theocritus, ὡς ἴδον ὡς ἐμάνην. ℣ Garamātes, garamāticæ regionis caput eſt garama oppidū Debri ſonte nobile. Nā illius aquæ noctu feruēt, interdiu frigeſcūt. Sub pricipe veſpeſiano iter tutū eſt factū ad Garamātes cū prius latrones illud redderēt inuiū Corneli⁹ Balbus de Garamātibus triūphauit homo gadibus natus, primuſq; ex externis ad gloriam triumphalē prouectus. Armenta huius gentis obliquis ceruicibus pabulantur. Nā ſi recta ad paſtū ora dirigant officiunt prona ad humū cornua Garamantes æthiopes matrimonia nō nouerunt, ſed fœminas communes habent, vnde filii patres neſciunt, Hæc ſoli Strabo autem refert vlteriorem ſyrtis ac repoſtam regionem & cyrenaicam lybes habent ſterilē ſane. primi Naſamones poſtea pſylli & getulorum pars & Garamātes addit Pręterea garamantum terra quæ ſilphium ferr anguſta eſt & longa & arida. ℣ Nec generis, quaſi dicat, non humani ſed efferati animi. Garamātes

Improbus[a] ille puer, crudelis tu quoq; mater.
Incipe mænalios mecum mea tibia verſus.
Nunc & oues[b] vltro fugiat[c] lupus aurea duræ
Mala ferant Quercus, Narciſſo floreat Alnus.
Pinguia corticibus ſudent. Electra[d] Myricæ[e].
Certēt[f] & Cygnis Vlulæ, ſit[g] Tityrus Orpheus
Orpheus in ſiluis, inter Delphinas[h] Arion.

SER. a ¶ IMPROBVS ille puer, crudelis tu q̃q; mr̄. Nō ē ſup ſua hæc ꝑboꝝ iteratio. Ná ſyllogiſm' eſt plen', q̄ ꝯſtat ex ꝓpōne, aſſumptione, & cōcluſiōe. b ☞ Oues vltro fugiat lupus optat oīa fieri cōtra nām, vt ſ. quia illa pulcherria, Turpiſſimo marito nupſit, q̄d bene cōtra nām videbaſ, cū eēt ipſa honeſta, Conſequēs ſit vt fiāt alia ꝯtra nīs. c ☞ Vt fugiat lup' oues, & terār q̄rc' aurea mala, & rel qua q̄ dicit. d ☞ Electra pīguia. i. ſuccinæ gēmæ. e ☞ Miricæ arbuſta viliſſima. f ☞ Certēt cygnis vlulæ, aues ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν. i. a fletu noīatæ. g ☞ Sit tityr' orpheus, viliſſim' ruſticus Orpheus ſ puteſ ī ſiluis Arion vero inter delphinas Hic aūt leſſbius citharœdus optimus fuit, q quū Tarēto Corinthū cum multis opibus peteret, & videret ſibi ī mari tēdi a nautis īſidias, petiit vt cithara paulu lum caneret, ad cuius ſonū cū delphini pueniſſent, excuſſit ſe ſupra vnū, & ita iminens vitauit periculū. h ☞ Delphinas, nas iō breuis eſt, q̄a græca declinatio eſt, ſicut Arcadas accēſos monitu. Nā oīa græca noīa, quæ nominatiuū in es termināt, vt arcades, delphines, naiades, accuſatiuū pluralem corripiūt.

PRO. ¶ MÆNALIOS, paſtorales & mænalo mōte arcadiæ quæ regio plurima paſcua habet. ☞ Ariō methymneus cytharœdus quum in pyratas incurriſſet Impetrauit, vt ſub eodē habitu quo in ſcenā prodire adſueſſet, canere ei liceret, qui quū cantu delphinas elicuiſſet & in mare ſe præcipitauiſſet, exceptus ab ipſis, perlatum in terram eſſe.

ANT. ¶ NVNC ET oues, cōtraria fore optat cū pulcherrima turpiſſimo iuncta fuerit. ☞ Electra, ferunt heliades ſorores phaethōtis fratris interitū tam diu deploraſſe, vt mortuæ omnes In Alnos tandem arbores lachrimātes adhuc conuerterent, earumq; lachrymas a Celtis ipſis qui ea circū habitant loca ſæpenumero emūgi cū in aureū vertanſ electrū, & tanq̄ lapidē dureſcant, Id Dionyſius ſcri. Dicitur præterea ꝓprie electrū teſte. Pli. lib. xxxiii. vbicunq; quinta argenti portio ineſt auro mixta. De electro ēt lib. iii. Geor. latius diceſ. Electrū ſine h. ſcribitur, cū ψιλὸν aū & græce habeat. Myricæ, de his late ecloga quarta. ☞ Cygnis eſt, cygnus auis vndiq; plumis albis conferta & dulce canens, latine olor dr̄. Scribit āt Cice. li. i. tuſcu q̄ cygni nō ſine cā apollini dicati ſunt, ſed q̄ ab eo diuinationē hr̄e videanſ, q̄ a pauidētes q̄d in morte boni ſit cū cātu & voluptate moriant. Meminit & Pli. li. x ☞ Vlulæ, aues ſunt nocturnæ ab vlulatu dictæ. de q̄bus etiā Pli. ☞ Certent & cygnis vlulæ, comatasait ī Theocriti q̄nta luſciniæ dulci raucos cōtēdeſ turdos Nec faſ ē, epopas cygnis obſtare canoris. ☞ Orphe', de hoc iā dictū eſt. ☞ Ariō, is fuit citharędus q̄ optius, de quo late Oui. li ii. faſ. ait āt. Q̄d mare ñ nouit, q̄ neſcit ariona Tellus. Carmīe currētes ille tenebat aq̄s ptin' in medias ornat' deſilit vndas. Spgiſ ipulſa cerula puppis aq̄ Inde fide mai' tergo Delphina recuruo. Se memorāt oneri ſuppoſuiſſe nouo. Ille ſedēs citharāq; tenēs ꝑciūq; vehēdi cātat, & æquoreas carmīe mulcet aq̄s, hęc & plura Oui. ſed latiſſime Hero. circa pricipiū primi libri, q̄d repetit, ēt Gelli' lib. xv. ca. vl.

CHR. ¶ ELECTRA, Succina ſunt. Ferunt fabulæ ſorores phaethontis, cum ille apud padum fulmine ictus cecidiſſet, illi flētes aſtitiſſe & in arbores cōuerſas gumi q̄d electrū facit ex ſe emittere, dicitq; electrū q̄d ἥλιος. i. ſol earū pater fuerit. Longū aūt eſſet referre diuerſorū ſcriptoꝝ opiniones de electro. Nā neq; de regiōibus in q̄bus naſcatur, neq; ex qua re gignaſ inter illos cōuenit. Sed certum eſt teſte Pli. gigni ī inſulis ſeptētrionalis oceani & a Germāis appellari gleſſum. Itaq; noſtri vnam illarum inſulaꝝ gleſſariā noiant, naſcitur autem defluente medulla pinei generis arboribus, vt gūmi in ceraſis reſina in pineis erumpit humoris abundantia. Quapp latini ſuccinū appellant. Denſatur deide frigore, aut Tepore autūnali. Cum æſtus intumeſcēs ex īſulis rapuerit expellit in littora; Quod aūt pinea arbore ſuccus ſic indicat Pineus in illo ex attritu odor, & q̄d accenſum tedæ more ad nitorē fragret. Liq̄dū prīo diſtillare argumēto ſunt q̄dā intus tranſlucentia vt formicæ & culices q muſteo adheſerūt. De q̄ q̄dē re & apd Martia. epigrāma ē. Naſci ēt in india certum eſt nam Archelaus q regnauit in Cappadocia illic rude aduehi adhuc inhærente cortice, poliriq; lacte incoctū dixit electri vis eſt teſte Calliſtrato, vt cōtra lymphatiōes ꝓſit ꝑterea Vrinæ difficultati potum

et potũ alligatũq; Accepta ex atritu vi caloris paleas & frõdes arentes ità rapit vt magnes ferrũ. Sed & hæc & multa alia diſtinctius inuenies in vltimo Plinii lib. Ethruria ſuccinum ambrã vocat. ¶ Arion, hiſtoriã ponit Seruius. Addit tñ Herodo. hunc virũ Metymnæum fuiſſe ac oẽs cytharedos ſuperaſſe, & a Periandro corynthiorũ tyranno, abeũtẽ in Italiam veniſſe, ac multas adeptũ opes, ex ſuo artificio nauẽ quorundã corynthiorũ qua ad periandrum rediret cõſcendiſſe, & animaduerſis inſidiis impetrauit a nautis, vt aliquantulũ cane re cithara ſinerẽt, atq; νόμον ὄρθιον cecinisſe mox ſe in mare ꝑcipitaſſe ac delphino ſuſceptũ in inſulã tænaron incolumen delatũ eſſe, atq; inde ad periandrũ rediſſe, & nautas qui illũ in Ita. iã eſſe mentiti fuerãt ita arguiſſe, vt ſcelus fateri cogerent. Addit etiam idẽ Herodo. æneam ſtatuam Arionis a delphino vecti poſitam eſſe in tænaro inſula.

Incipe mænalios mecum mea tibia verſus.
Omnia [a] vel mediũ fiant mare, viuite [b] ſiluę.
Pręceps [c] aerii ſpecula de montis in vndas
Deferar extremũ [d] hoc mun[9] moriẽtis habeto.
Deſine mænalios, iam deſine tibia verſus.
Hęc Damon [e], vos quę rñderit Alpheſibœus
Dicite [f] Pierides, nõ oĩa [g] poſſumus oẽs. AL.
Effer [h] aquã, & molli cinge hęc altaria vitta.
Verbenaſq; adole [i] pingues, & maſcula Thura

SER. a ¶ OMNIa vel medium fiãt mare, aut omnis terra operiatur fluctibus maximis aut mediũ χάος optat. n. cõfuſionem omniũ elementorũ. b ¶ Viuite ſiluæ, valete. Nam non bene optantis eſt ſed renũciantis. Ordo eſt. c ¶ Præceps deferar in vndas de ſpecula aerii montis. d ¶ Extremũ hoc munus morientis habeto i. moriar in inuidiã tuã. Nã a mare ait munus, ſic Merentius, Et hæc tibi porto dona prius. e ¶ Hæc damõ, ſubaudi dixit vel cecinit. f ¶ Dicite pierides, Bene animos erigit auditorum dicendo, Superiora vtcunq; dicta ſunt, ſequentia nõ niſi a numinibus potuerunt explanari. Sane id debemus accipere paſtores hoc referre, quod aliquando in arcadia audierunt. Vnde & ſuperius ait, Incipe mænalios mecum mea tibia verſus i. arcadicos. g ¶ Non omnia poſſumus omnes, Sic Cicero, Vnũ ſuſtinere vix pauci poſſunt, vtrunq; nemo. h ¶ Effert aquã, hic inducit mulierem ſacris quibuſdam peruertentem mentem amatoris a quo ſpernebatur. i ¶ Adole, incende, κατὰ εὐφημισμὸν dicitur. nam adole eſt auge.

ANT. ¶ EXTREMVM hoc, ordo ẽ hoc habeto extremũ, munus morientis ¶ Dicite pierides, hic verſus totus eſt Furii ex decẽ lib. A u...eret item libro quinto ait, Maior erat natu nõ omnia poſſumus oẽs. Macrobius auctor libro ſexto. ¶ Verbenas, verbena Iouis ara verrebatur, domus purgabaĩ, luſtrabaturq;, ferebatur autẽ domeſtica flore albo in oris, ſacerdotes eam purificationibus adhibere conſueuerunt, ſiq; medicus viſitãdo infirmum ipſam portauerit, ægroto neſciente, & dicet ægroto ipſi qualiter eſſ... dixerit ...

Verbena

æger bene ſanabit. Si male morietur. Hæc aiiii. Plinius autẽ ſcribit lib xxii. capitulo tertio. verbenam dici gramẽ ex ara cũ ſua terra euulſum &c. Propterea igitur pingues verbenas dici putarim nam & aræ pingues dicunt eſſe ¶ Adole, id eſt vre teſte Nonio. Alibi adolere ſignificat augere, honorare, propitiare, vt lib. primo æne. Et flãmis adolere penates. ¶ Maſcula thura, Maſcula thura aliq putant a ſpẽ teſtiũ dicta. Sunt. n. rotũdiora & religiõi tributa ne ſexus alter vſurparetur auctor Pli. lib. xii.

CHRI. ¶ OMNIA vel mediũ Summam oſtendit deſperationẽ. ¶ Viuite, non optãtis, ſed diſcedẽtis eſt, & ad mortẽ proficiẽtis ¶ Specula mõtis, locus editior dicitur ſpecula, vnde ad multũ ſpaciũ facilis ſpeculatio, proſpectuſq; ſit eadem ratiõe ſpecula feneſtra appellatur. Inuenitur etiam ſpecula per diminutionem a ſpe ¶ Pierides, Sine quarũ auxilio rem ipſam propter ſuam magnitudinẽ nos dicere non poſſemus. Et ſic attẽtionem reſtaurat auditoribus, q iam audiendo feſſi eſſe poſſent. ¶ Nõ omnes poſſumus omnia, immo fortaſſe nullus eſt qui poſſit omnia. ¶ Verbenas, quaſi herbena proprie ſpecies herbæ, eſt quę alio vocabulo vt eſt i ſynonimis verminatia dicitur, græce dicitur hierobotanon quaſi ſacra herba, quoniã illã ſacrificiis adhibebant antiqui, capitur autem verbena pro omnibus frondibus quę adhibentur in ſacris ¶ Maſcula thura, Thus maſcu ũ appellant medici qd ſubalbidum & rotũdum & pingue & naturaliter lene & frangibile eſt, & qd ad ignẽ cito accendaĩ, odorem ſuauẽ copioſe emittit. Hoc omniũ optimum eſt, vt ait Dioſco.

Specula

Verminatia

Thus Maſculum

Coniugis, vt magicis ſanos[a] auertere[b] ſacris
Experias[c] ſenſus, nihil hic niſi carmīa deſunt.
Ducite ab vrbe domū mea carmina ducite da(phnī.
Carmīa[d] vel[e] Cęlo pōt deducerē Lunā.
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyxi
Frigidus[g] in pratis cantādo[f] rumpitur anguis
Ducite ab vrbe domū mea carīa ducite dafnī.
Terna tibi hęc primum triplici diuerſa colore
Litia[h] circundo, terq; hæc altaria circum
Effigiem[i] duco numero[k] Deus īpare[l] gaudet.
Ducite ab vrbe domū mea carīa ducite dafnī.
Necte[m] tribus nodis ternos amaryllì colores.

SER. a ¶ SANOS ſenſus, nō amātes. Vnde contra amantes inſanos vocamus. b ¶ Auertere aūt a ſanitate mutare, aut auertere ait ꝑ ꝯuertere, vt ſit mutata ꝓpoſitio. c ¶ Expiar, Conet, ꝓbē incipiā. d ¶ Carmina vel cælo pōt deducere lunā. e ¶ Vel ideſt ēt, vt vel ꝑiamo miſerāda manꝰ. Eſt autē argumētū a maiore ad minꝰ. Si hęc pōt facere carmina, cur non ēt facilia impleātur? Quid enim facilꝰ ꝙ vt ex vrbe rus redeat, & ciuitatē deſerat ruſticus? f ¶ Cātādo, dum incātat Nā gerūdius modus ab oī verbo ſiſr ꝑcreat. Vñ mō cātādo a paſſiuo ait, cū ſupra ab actiuo dixerit, vt Cantādo tu illū. Tale eſt illud a Saluſtio, Cū ipſe ad iperādū Tiſidiū vocaret, i. vt ei iperaret. g ¶ Frigidus, noctē, vt Frigida ſaturni ꝗ ſeſe ſtella receptet. h ¶ Licia circūdo, bñ vtit liciis, ꝗ ita ſtamen iplicant, vt hæc adoleſcētis mētē iplicare cōtēdit. i ¶ Effigiē duco amatoris dicit effigiē, ſic Dido, Effigiemq; toro locat haud ignara futuri. K ¶ Numero deꝰ īpare gaudet, aut quēcūq; ſuperoꝝ, aut Hecatē dicit, cuiꝰ ptās triplex eē phibet, Vñ eſt, Tria virginis ora Dianæ, nā vt ſupra dictū eſt ſuperi dii īpari inferi pari gaudent. l ¶ Impare aūt ꝓpter metrū ait. Nā ab hoc impari dicimus. m ¶ Necte coniunge tribus nodis, alligationibus.

ANT. ¶ SANOS, ideſt nō amātes, q. n. amāt nō ſani ſūt, Hinc illud Maronis li. iiii. Quū ſic vnanimē alloqtur male ſana ſororē. ¶ Magicis ſacris, maxīe qōnis & ſemp incertę eſt inqt Pli. xxviii. c. ii. valeant, ne aliqd verba, & incātamēta carminum. Veſtales noſtras hodie credimus nōdū egreſſa vrbe mancipia fugitiua retinere vi ſola ꝓcationis. Non pauci ēt ſerpētes ipſos recātari credūt. Cato ꝓdidit luxatis mēbris carmē auxiliari. Marcus Varro podagris. Cæſarem dictatorem poſt vnū ancipitem vehiculi caſum ferunt ſemper vt primum conſcendiſſet id ꝙ pleroſq; nunc facere ſcimus carmine ter repetito ſecuritatē itinerum aucupari ſolitum, hic & faſcinationibus adoratione peculiari occurrimus & impares numeros ad oīa vehementiores credimus. Idq; in febribus dierum obſeruatione intelligitur. Scribit itē ꝙ Theocri. apud græcos. Catu. apud nos, & Virg. amatoria icātamēta imitati ſunt. Magia pterea incātatio di, Mageuo magicam exerceo. ¶ Circe, ſolem ferūt duos ꝓcreaſſe pueros, Æetā ac Perſem, Æeta in Colcho regnauit, in taurica perſes Crudeles ambo efferiq;, e Perſe Hecate horta ē ꝗ poſtea Æetæ nupſit, genuitq; libos tres, Circē, Medeā, & Agialeum. Circe ad oīs generis venenorū curā verſa multaꝝ herbaꝝ, radicūq; varias vires mirabileſq; repit. Venit demum ad Italiā, inq; eo ꝓmōtorio qd nunc quoq; ab illa Circeū vocat reſedit, hæc ex Dio. li. v. Quomō aūt Vlyxis ſocios carminibus verterit inferas, legito Oui lib. xiiii. met. Cice. autē in lib. de na. de. ſcribit Circē ſolis fuiſſe filiā ex Perſide Oceani filia. ¶ Litia, ꝙ ea vim in carminibꝰ haberēt, inuit ēt Pli. lib. xxviii. quū ait inguinibꝰ medent aliq litiū telæ detractum alligantes nouenis ſeptenis ue nodis ad ſingulos noiantes viduā aliquā atq; ita inguia ad alligātes litio. ¶ Cātādo, dū cantat ¶ Numero deꝰ ipare ga. ipares numeros a donia vehemētiores credimus, inqt Pli. lib. xviii. c. iii. & Macro. li. i. ſat. ſcribit ꝙ ipar numerus mas & par fœmina vocat. Itē arihmetici iparē patris, & patrē matris appellatione venerātur. Plinius itē lib. xii. inquit ꝙ maſculū genus religioni tributum eſt.

CHR. ¶ MAGICIS, de his dicet in ꝗrto æneid. ¶ Sanos, nullo amore implicatos. Inſanos enim dicimus furioſos, at furoris, vt Plato ait Quattuor ſpecies ſunt vaticinii, q eſt ab Apolline poeticæ facultatis, qui eſt a muſis Amoris, q eſt a Venere myſterioꝝ, qui eſt a baccho. Ergo q amāt furore pciti ſūt, ergo furioſi, ergo inſani. Vnde ſequitur ꝙ qui ſani ſunt, non amēt. Vult itaq; auertere, ideſt remouere ſenſus viri ſui ſanos i. ab amore liberos quod faciet ſi implicabit amore. Vnde erunt inſani quēadmodum dicimus inſanum poetam, & inſanum vatē. ¶ Ducite ab vrbe domū mea. c. d. d. Sic etiā Theocri. in

Jtl.in pharmaceutria adhibet intercalarem verſum haud diſſimilem.
ἴυγξ ἕλκε τὺν τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα.
¶Cælo pñt de.lu.magoꝶ eſt polliceri ſuis carminibus lunã e cælo euocari. Vñ Theſſali cũ lunã laborare timerēt qa carminib⁹ incãtareſ tinnitu vaſoꝶ æneoꝶ ne illa carmia audiret obſtrepebãt. Hinc Iuue. lã nemo tubas nemo æra fatiget. Vna laborãti poterit ſuccurrere lunæ ¶Terna, ꝓter aĩos negãt pythagorici & platonici qcq̃ numeris eē pſectius qppe qui figuraꝶ, numerũq; ſcũe, ac ꝓportione a ſũmo deo cõſtituta ſint oĩa atq; ita digeſta vt numeris & figuris cõtineri videanſ. Ait.n. Pythagoras, ex monade oriri numeros ex numeris pũcta, ex pũctis lineis, ex iis figuras planas, ex planis ſolidas figuras. ex iis ſolida corpora, & ex iis elemẽta eē, ex qb⁹ fit mũdus. Trinitatẽ aũt Pythagorici reꝶ oĩum menſurã dicunt ¶Nã de⁹ ternario numero res gubernat, prĩo.n. ſingula creat, ſcdo ad ſe creata rapit. Tertio rata pficit. Res itidẽ prĩo a perẽni fonte efflũũt, dũ naſcũtur, Secũdo in eundẽ refluunt. Dum ſuã illã origineẽ repetunt. Tertio perſiciũtur in ſuũ prin ipiũ iam reuerſa. Orpheus igiſ deũ principiũ mediũ, & finẽ dixit. Principiũ aũt vt ꝓducit, Medium, vt ꝓducta ad ſe rapit, Finis vt redeũtia perſicit. ¶Ternos colores, manet in eadem trinitate.

Necte amarili[a] nodos, & venẽris[b] dic vĩcla necto
Ducite ab vrbe domũ mea carla ducite dafnĩ
Limus[c] vt hic dureſcit & hęc vt cera liqueſcit
Vno eodẽq; igni ſic noſtro[e] daphnis amore.
Sparge[e] mol i et fragileis[f] icẽde bitumĩe lauros

MR. ¶AMARYLLI vocatiuus grec⁹. Hæc Amaryllis eſt ea, quam greci συμνιεν dicunt. b¶Et veneris dic vincula necto, Anapeſtus ẽ trimeter hypcatalecticus Hoc aũt metrum eſt cupidini cõſecratũ, vt ita implicef mens amatoris, ſicut ĩplicanſ & cõnectunſ illi colores inuicẽ. c¶Limus vt hic dureſcit, fecerat illas duas imagines alterã ex limo, q ex igne fit durior alterã ex Cera quę igne ſoluiſ, vt Videlicet mẽs amatoris, ita dureſceret, ad illã quã tũc amabat, oẽſq; alias ſicut limus ad ignẽ, & ad ſe ita mollireſ & ſolueref amore, vt Cera ad ignẽ liqueſcit. d¶Sic noſtro daphnis amore, ſubaudi dureſcat & liqueſcat, vt.ſ quã appetit Deſerẽs me, poti⁹ amet. e¶Sparge molã, far, & ſalẽ. f¶Et fragileis icẽde bitumĩe lauros.i. lauros diuino igne cõſume. Nã bitumẽ ex fulmĩe dr̃ ꝓcreari. Vnde iuxta Babyloniã, qa frequentia cadũt fulmina, hac re lacus redũdat, adeo vt inde fabricaſſe muros ſemyramis dicatur.

ANT. ¶CERA liqueſcit, Simeta in Theocriti ſecũda ait, vtq; meis pallena digitis bñ cera liqueſcit, Mindi⁹ ex tẽplo ſic noſtro delphis amore. ¶Molam, erat mola ex ſale & farre molito, vt ſcribit Var. ¶Bitumẽ, bitumẽ ex terra gleba quæ a calore liq̃facta afflaſ atq; diffundiſ, rurſumq; in glaciẽ fortiſſimã ab aqua frigida ĩmutaſ qualis eſt lacuũ aqua, vñ & ſectione & inciſione opus ẽ. Id poſtea in ſũmo ſluitat, Stra. auctor li.xvi. Pli. autẽ lib.xxxv.ca.xiiii. ſcribit, ꝙ bitumẽ alibi limus alibi terra. ¶Lim⁹, ab Iudęę lacu emergẽs Terra in ſyria. Eſt vero liquidũ bitumẽ ſicut & acyntiũ gigniſ & pingue liquoriſq;

oleacei in ſicilia, vtũturq; eo ad lucernarũ lumina. Item ad ſcabiẽ iumẽtoꝶ. Vis bituminis que ſulphuris ſiſtit, attrahit, diſcutit, glutiat, ad lepras prurituſq; corpoꝶ efficax, hæc ex Pli. ¶Lauros, lauro ĩ ſuffimẽtis & purgationibus vtebanſ. Nõ tñ fas erat in prianis vſibus pollui laurũ, vt Pli.li.xv.meminit. lauros

¶VENERIS dic vincula necto, ſimile quidam & Theocritus. CHR.
πάσσ' ἅμα, καὶ λέγε ταῦτα τὰ Δέλφιδος ὀστέα πάσσω.
¶Limus, vt hic quemadmodum vnus idẽq; ignis liquefacit ceram ac contra limum cõſolidat, ſic amor ignis eſt liquefaciendo te mihi reddet durum aduerſus alias vel cum liqueſecerit, & mollẽ reddiderit, in noſtrũ amorem conſolidabit, vt permaneas in eo non diſſimile eſt illud Theocriti.
ὡς τοῦτον τὸν καρὸν ἐγὼ σὺν δαίμονι τάκω
ὣς τάκοιθ' ὑπ' ἔρωτος ὁ Μύνδιος αὐτίκα Δέλφις.
¶Bitumine, Iudææ lac⁹ ẽ quẽ Aſphaltitẽ nominãt ĩmẽſo ãbitu. Vñ mare mortuũ a nõnullis noĩaſ ſed ſapore corruptior eſt q̃ mare, grauitate odoris accolis eſt peſtifer. Et vt placet ſoli. aĩal nullũ hẽt nihilq; in eo mergi poteſt. Vñ ẽt teſte Cornelio Tacito Nãdĩ ĩperitos attollit. Certo enim tpe bitumen eggerit qd a lacu etiã aſphaltũ noiant. Liquor eſt acer natura ſua & ſparſo aceto cõcreſcit primũ manu trahitur, Inde nullo iuuãte influit, non ære non ferro, ſed ſangule mẽſtruo ſcindiſ. Iordanẽ omnem per hunc labi dicunt, nec tamen infici. Hoc ſemyra

enim pro calce ad ſtructurā babylonicoꝝ mœniū vſam dicūt. Pli. ſcribit bituminis naturā ꝓximā eē ſulphuri. Idq; eē limū qđ iudeę lacu emergat. Præterea multa quæ de bitumine ab eodē dicunł Dioſcorides ait, bitumē aliud aridū, aliud liqdū eē, aridū gigni in iudææ Phœnice, & Sidonia liqdū ī Babylonia, Apollonia, & Sicilia, vocał a nōnullis ſtercus dæmonis Galenꝰ dicit illđ vim hr̄e calfaciēdi & diſiccādi. Serapiō ſcribit, ꝙ ꝓhibet apoſtemationē vulneꝝ. Suo ſuffitu cōfert dolorībꝰ mr̄icis, potū cū caſtoreo & vino ciet mēſes & cōfert tuſſi veteri, & aſthmaticis & morſibꝰ venenoſoꝝ, potū cū aceto ſoluit ſanguinē coagulatū, impoſitū dētibus ſedat dolorē admixtū farinæ ordei & nitro & ceræ ꝓdeſt podagrę.

Daphĭs me malꝰ vrit, ego hāc ī Daphĭdeᵃ laurū
Ducite ab vrbe domū mea carĭa ducite dafnĭ.
Talis amor Daphnĭ: qualis cū feſſa Iuuencū
Per nemora atq; altos quęrēdo buculaᵇ lucos
Propterᶜ aquę riuū viridi procūbit in herba.
Perditaᵈ nec ſerę meminit decedere nocti,
Talis amor teneat, nec ſitᵉ mihi cura mederi.
Ducite ab vrbe domū mea carĭa ducite dafnĭ
Has olim exuuias mihi perfidusᶠ ille reliquit
Pignora cara ſui, que nunc ego limineᵍ in ipſo
Terra tibi mādo, debēt hęc pignora Daphnĭ.
Ducite ab vrbe domū mea carĭa ducite Dafnĭ
Has herbas, atq; hęc Pōto mihi lecta venena
Ipſe dedit Mœris, naſcuntur plurima Ponto.
His ego ſæpe Lupū fieri, & ſe condere ſiluis

SER. a ℂ IN daphnide laurū, aut arcaiſmos ē pro in Daphnidē aut ī te ligamus ſupra daphnidis effigiē eā lauꝝ incendere pp noīs ſilitudinē. b ℉ Bucolica bouis eſt diminutio. ſane bos ano malū nomē eſt. Nā hic bos & o bos ꝓducit ſicut his bobus, & ab his bobꝰ. Nā reliqui oēs caſus breuē hn̄t ſyllabam primā. c ℉ Propter aque riuum, iuxta. d ℉ Perdita, amore conſumpta. e ℉ Nec ſit mihi cura mederi, aut nolim magicis artibus ſubuenire, aut nolim cum ipſo cōcūbere. Ab vtroq; enim medicina amātibus venit. f ℉ Perſidus, nūc ſ. perſidus g ℉ Limine in ipſo, luco ſacro, ſicut ſupra diximus Veſtæ.

ANT. ℂ DAPHNIS me malus vrit, Simeta ī ſecūda Theo. ait, Comburit me delphis, ego hāc in delphide lauꝝ. ℉ Propter. i. ꝓpe. ℉ Perdita nec ſeræ, verſus īteger ē Varii de morte, vt edocet Macro lib. ſat. vi. ℉ Pōto, mēſura pōti a Boſphoro ad meotidis lacū ꝓtendiť, vt ſcribit Pli. li. vi. Soli. aūt ſcribit in pōticis oria aconē portū eſſe, q ꝓuentu maloꝝ graminum vſq; adeo celebris eſt, vt noxias herbas aconita illic nominemus. ℉ Lupum fieri, Pli. li. viii. ſcribit, ꝙ in Italia quoq; credit luporum viſus eſſe noxius, vocēq; homini quem priores contuētur adimere ad pręſens. homines, autē in lupos verti, ruſuſq; reſtitui ſibi falſum eſſe cōfidenter exiſtimare debemus, aut credere omnia quæ fabuloſa tot ſæculis comperimus. Euanthes inter auctores græcæ non ſpernendus tradit Arcadas ſcribere eum gente antei cuiuſdā ſorte familia electum ad ſtagnum quoddā regionis eius duci, veſtituq; in quercu ſuſpen-

ſo tranarē atq; abire in deſerta, trāſfiguraríq; ī lupū & cū cęteris eiuſdē generis cōgregari ꝑ annos nouem in quo tpe ſi hoīe ſe abſtinuerit, reuerti ad ſtagnū & cū tranauerit effigiē recipere ad priſtinū hitū addito .ix. annoꝝ ſenio, addit quoq; Fabius eādē recipe veſtē inter auguria ad dextrā cōmeātiū ꝑceſſo itinerē ſi ple no id ore fecerit nullū oīꝫ ꝓſtātiꝰ hęc ex illo.

CHR. ℂ PERDITA nec ſeræ meminit decedere nocti. Verſus eſt ex Vario de morte, dicit.n. Non amnes illam medii, non ardua tardāt Flumĭa, nec ſeræ meminit decedere nocti. ℉ Nec ſit mihi cu. me. Optat.n. & illū amorē īplicari, & ſe ꝓ:re ita liberari vt eū negligat Sic.n. ad plenū iniurias vlciſceť. ℉ Exuuias, qm̄ ꝓ hoſte ille ſe geſſerit, exuuias appellat qs ille ꝓ amoris pignore reliqt. ℉ Cara, nā res amati vehemēter diligit amās. Hęc duo ēt ī Didones exꝓſſit, ꝙ tūc hr̄et ꝓ exuuiis & olī ꝓ pignore amoris cara, ſic Iuue. Grato q; Indulget baſia plectro. ℉ Perſidus, iurgiū eſt amātis. ℉ Nā dolet fidē frāgi. ℉ Herbas at.u. Herbas ex qbus facile fiāt venena. i. philtra amatoria, ꝗ iure venena dr̄, qm̄ ꝑ vēas ad ꝓcordia diſcurrāt vn̄ veneficia appellant & veneficę ꝗ illa faciāt. Probat āt efficaciā veneficii ab auctore, ait ergo ipē mœris. Nam ēphaſim facit ꝓnomē & mœris ea gratuita te ꝓnūciat tāq; ſi ſonet maximꝰ ī ea re artifex. Vide a pria. Nō ī pōto fuit medea oīuꝫ veneficaꝝ maxia. Sꝫ qūo lecta ſūt ab eo venena, ſi mœris dedit, ſꝫ legamꝰ. ℉ Ipē mœris dedit venena lecta mihi. i. recta, vt ego hērē q d. meo noīe legit. Nā cū legūt herbas nomināt cui legāt. ℉ Lupū fieri, refert Auguſt. Lupus

In lib. d ci.dei.M. Varronē ſcribere de arcadib⁹,qd illi ſorte ducti trāſnatāt qdā ſtagnū, vt ibi i lupos cōuertāſ,& cū ſilib⁹ feris viuūt.Si vero carne hūana nō veſcāſ,rurſus poſt no uē ānos remenato eodē ſtagno reformāſ i hoies.Deniq̧ quēdā Demenetū parraſiū guſtaſ ſe d ſacrificio,qd Arcades imolato puero faciūt deo ſuo Lyceo,& i lupū cōuerſū,&.x.āno in hūanā effigiē reuerſū i olympia pugilē victoriā meruiſſe,nec pp aliā cām,& lyceū Iouē & lyceū Pana I Arcadia vocari exiſtimat.Varro,niſi ꝙ ea nō alia ꝗ̄ diuia fieri poſſe exiſti mat.Pli.ēt ſcribit Euāthē iter auctores gretię nō ſpretū tradere,qd Arcades ſcribūt ex gēte Antęi cuiuſdā ſorte filia electū ad ſtagnū quoddā ei⁹ regionis duci,veſtituq̧ i quercu ſuſpē ſo tranare atq̧ abire i deſerta,trāſfigurariq̧ i lupū,& iter lupos verſari p ānos.ix.quo i tpe ſi ab hoie abſtinuerit redire ad ſtagnū,illudq̧ tranare,& effigiē hūanā priſtinā recipe ad dito x.ānoꝝ ſenio.Addit idē Auguſti,mulieres fuiſſe I Italia,ꝗ dātes aliqd i caſeo,hoies in iumēta mutabāt,quę neceſſaria quęq̧ portabāt,deide pfuncti opa ad ſe redibāt,nec tñ ſē ſus rōnalis in illis mutabaſ.¶ Et ſe cū.ſil.Nā vt dixit Varro cū ſimilibus feris habitabant.

Mœrin ſępe animas imis exire ſepulcris,
Atq̧ ſatas[a] alio vidi traducere meſſes.
Ducite ab vrbe domū mea carīa ducite Daphni.
Fer cineres amarylli foras riuoq̧ fluēti,
Traſq̧ caput iace ne rſpexeris[b] his ego daphnī
Aggrediar nihil[c] ille Deos nil carmina curat.
Ducite ab vrbe domū mea carīa ducite Daphni.
Aſpice corripuit[d] tremulis altaria flāmis
Spōte ſua dū ferre moror cinis ipſe bonū[e] ſit.
Neſcio quid certe eſt & Hylax in limine[f] latrat
Credimus?an q amant ipſi[g] ſibi ſomnia fingūt
Parcite ab vrbe venit iā pcite carmīa Daphnis.

SER. a ¶ ATq̧ Satas. a.vi.t.m.magicis qbuſdam artib⁹ hoc fiebat, Vñ ē i duodecim tabu lis Ne ue alienā ſe getem pellexeris. b ¶ Ne reſpe. no lūt n.ſe videri nu mina, niſi ex ni mia neceſſitate. Vñ p miraclo di ctū ē. Alma parēs ꝯfeſſa deā,qd nō faceret niſi i picu lo filii. c ¶ Nihil il le de.n.car curāt.Satis ē ꝙ putat artē magi cam nil valere. d ¶ Corripuit tre.al.flā.hoc vxori Ciceronis dī cōtigiſſe cū poſt pactū ſacrificiū libare vellet i cinerē,viſa eſt flam ma,ꝗ flāma eodē āno cōſulē futuꝝ oñdit ei⁹ maritū,ſicut Ci.i ſuo teſtaſ poemate e ¶ Bo nū ſit,i dubitat & optat,vt hoc ſignū bonū ſit,qa ignis medi⁹ eſt & q poſſit ēt nocere. f ¶ In li.la.i loco vbi amati veſtes obruerat. g ¶ Ipſi ſibi ſōnia fingūt,oia ꝗ ſupra dixerat de arte magica dſtruit dicēdo hęc vera dſide rātib⁹ tm̄ videri,qd per puerbiū eſt locutus.

ANT. ¶ ALIO tra.m.qn ēt iqt Pli.li xxviii.c.ii.& legū ipſaꝝ i.xii.tabulis verba ſūt q fruges ex catafſet,& alibi.Qui malū carmē icātaſſet. ¶ Nihil car,cu.oñdit p hoc Maro carminib⁹ nō eē pōdus ¶ Aſpice verba ſunt amarylli dis.¶ Bonū ſit neſcio, dubitat, an bonū an malū cinis accēſus portēdat, deinde certior ait.Quid cer.ē i.aliqd eſt nā & hylax i limi ne latrat,i limine āt vbi daphnidis exuuię erāt,latrabatq̧ illius aduētu.¶ Hylax,melius p x quā p s ſcribiſ i fine.hylao aūt vel hyla cto latro,vel reſono ſignat,hic & hylactor nomē canis apd Oui. ¶ Credim⁹.ſ.aliqd eē. ¶ An q.a.ip.ſi.ſom.ſin.i.vana cōponūt,vētu

ra putāres ꝗcūq̧ deſiderant.¶ Qui a.nulla ē Synale pha ē ¶ Parcite, hoc ait credēs il lū vētuꝝ eē.¶ Par cite,aūt deſiſtite.

CHR. ¶ IMIS ſep Cre didit āt iqtas vm bras dfūctoꝝ i ſe pulcris reqeſcere. Ac ppea magne illis cure erant ſe pulcra. Hic Iuue. Dii malorū vm bris tenuē & ſine pōdere terrā Spirāteſq̧ crocos, & i vrna ꝑ petuū ver,Qui pceptorē ſcī voluet parētis. Eē loco.Et Prop. Terra tuū ſpinis obducat lena ſepulchꝝ.Et tua qd nō vis ſētiat vmbra ſiti.¶ Atq̧ ſa.a.v.tra.m.hoc i.xii.tabulis fieri phibeaſ.His.e.d.his tā validis.Aggrediar ve luti hoſtē.¶ Nihil il.de n.c.c. Stupefacta hoc dicit.Admiraſ n.ꝙ cū ad id ſacroꝝ iā puene rit,tñ adhuc illū moueri nō ſentiat.¶ Aſpice cū ita admirabūda ſtaret, ſecutū ē hoc mō ſtrū.Vñ amaryllis,ꝗ tatura erat cineres ad monet eos flāmas ꝯcepiſſe.¶ Neſcio qd ſ.ſit. q d neſcio audiā an ñ audiā.Certe ē.cū iteꝝ & clari⁹ audiſſꝫ dixit certe ē.ſ.aliqd,& ſecut⁹ ē poeta nām,nā cū aliqd ex lōgiquo appet, adeo dubia res ē,aut icerti ſim⁹ ſit,ne an nō ſit Deiñ cū magis appropiqt vidm⁹ ēt,ſꝫ tñ qd ſit nōdū ꝯſtat paulo ſo p⁹ cognoſcim⁹ ñ mō equū eē ſed ēt meū vł tuū Eadē rō ē i au ditu Credim⁹ dubitaret pmū an audiſſꝫ qd piā Deiñ cū ꝯſtaret audiſſe dubitauit,qd au diſſet.Poſtrēo putauit audiſſe viꝝ Veꝝ cū ni mis viꝝ cupet,dubitauit ruſ⁹ an nimia cupi ditate dcept⁹ ſeſ⁹ id putaſt eē qd ñ eēt.Figūt ſo.puerbiū ēt nā q nimia cupiditate dcipiſ & credit id eē qd nō ē,dī ſibi ſingē ſomnia.

ECLOGA NONA MOERIS.

LYCIDAS MOERIS.

QVO TE[a] Mœri pedes? an quo via ducit
in vrbem. MOE.
O Lycida viui[b] peruenimus, aduena noſtri.
Quod[c] nūq̃ veriti ſumus, vt poſſeſſor agelli
Diceret hęc mea ſunt, veteres migrate Coloni
Nunc[d] victi triſtes quoniā ſors[e] oīa verſat,
Hos illi[f] (qđ[g] nec qn̄ ꝯtat) mittim[9] hędos. LY
Certe equidē audierā qua ſe ſubducere[h] colles
Incipiunt molliq̧ iugum demittere cliuo
Vſq̧[i] ad aquā & veteris iā fracta cacumīa fagi

SER. a QVO te mœri pedes? an quo via ducit in vrbē: Hæc ecloga cōtinuum non habet carmē, ſed diuerſis locis Theocriti aliqua ad eam contulit, ſane hoc continet. Virgilius poſt quam pene occaſus eſt ab Ario centurione Romā reuertens, mādauit pcuratoribus ſuis, vt tuerentur agros, & ad p̄ſens obſeq̄rētur Ario. modo ergo Mœris procurator ei[9] ſecundum præceptū patroni portat hædos Mantuam, quos Ario offerat. ſequit̃ alter paſtor, & cū quo pergat interrogat, ille deflet ſuas miſerias, & hinc iam variæ præſtatur occaſio cātilenæ. Quo te mœri pedes: ſubaudi dicunt, & eſt zeugma a poſterioribus. b ¶ Viui peruenimus, ideſt diu viuendo ad iſta & oſtendit plerūq̧ obeſſe hominibus vitæ longinquitatem, quæ interdum cauſa eſt miſeriarum. c ¶ Quod nunq̃ veriti ſumus, quia inopinata grauiora ſunt mala. Vn̄ ait Dido. Hunc ego ſi potui tātum ſperare dolorem, Et perferre ſoror potero. d ¶ Nunc victi, ideſt īpotes voti. Nam quomodo victores dicimus voti cōpotes, qui quicqd volūt faciunt, ſic victos e contrario voti impotes, qui non poſſunt facere quod volunt. Cæterum quomodo victi ſunt Mantuani, q nec bella geſſerunt? e ¶ Sors omnia verſat, niſi hoc ad perſonam ruſticam redigas, aſpere contra Auguſtum dictum eſt cuius felicitatē ſicut omnia dicit poſſe mutari. f ¶ Illi, Ario centuriōi. g ¶ Quod nec bn̄ vertat, quę res eius in perniciem vertatur. i. vt malo homine hoc munus accipiat, Tractum autē hoc ab Hectore & Aiace. Nā Hector dedit Aiaci gladium, quo ſe Aiax poſtea interemit. Hector vero balteū accepit ab Aiace, quo circa muros p̄rię tractus eſt poſtea inde & illud cōicum natū eſt, Dii bene vertant qđ agas. Plerūq̧ enim bona in peius, mala mutantur in melius. h ¶ Subducere colles Incipiunt, & ex alto in campos diſſolui. i ¶ Vſq̧ ad aquam, Mincii fluminis ſcilicet.

ANT. ¶ QVO te mœri, argumētū patet carminibus. ¶ Viui peruenimus, ſolet enim longior plurima incōmodi afferre. Vnde Iuuenā. de priamo inqt ſat. x Lōga dies igit̃ quid cōtulit? oīa vidit, Euerſa & flāmis Aſiā, ferroq̧ cadentē ¶ Victi, ideſt ſuperati violentia militum. Eſt autē ordo, Nunc victi nos qm̄ ſors oīa verſat. ¶ Triſtes. i. inuiti mitti m[9]. ¶ Illi. ideſt aduene poſſeſſori hos hædos. ¶ Q đ nec bene vertat. i. in bonum cōuertat. ¶ Sors omnia verſat. ſed p̄fecto fortuna in omni re dominatur, inquit ſaluſtius i catili. & Laberius teſte Macrob. lib ii. Fortunā īmoderata in bono æq̧ atq̧ in malo. ¶ Qua ſe ſubducere colles, Deſcribuntur hic Maronis agri. ¶ Subducere, deſcēdere. ¶ Demittere iugum i. relinquere ſummitatem. ¶ Molli cliuo, facili deſcenſu habeant enim Maronis agri iunctos colles ius erat ei ad illorum ſummitatem. Eſt & mihi agellus huiuſmodi, nam ad occidētem collis eſt, cuius mihi poſſeſſio ad ſummum tātū modo eſt, poſtea vero cāpus ineſt alteri[9] coloni. ¶ Vſq̧ ad aquam, in tityro dixerat, Quāuis lapis omnia nudus Limoſoq̧ palus obducat paſcua iunco. ¶ Fagi, propter ea non ab re ſub tegmine ſagi recubans dixit Melibœus.

CHR. ¶ QVO te mœri pedes, ruſticanas modus loquendi & paſtori vehementer quadrās, ꝙuis vtat̃ expolitione. ¶ O lycida, nō vocātis, ſed dolentis eſt ¶ O viui. q. d hanc calamitatē preſtitit diuturna vita. ¶ Quod nunq̃ veriti ſu. ¶ Vitiū. n hoīum eſt, vt oēs ſibi fœlicitatem proponant nunq̃ ad triſtia reſpiciant. Quāobrem impremeditati ſæpe opprimūtur a calamitatibus, q̃ quidem quāto magis improuiſæ ſunt, tāto magis offendūt. Quapp Ci. in Tuſcula. oſ̄dit perturbationes grauiores ēē fieri cū calamitates imp̄meditatos nos ſubito inuadant. Quapp grauius vrgebatur Mœris ꝙ hæc mala nō p̄uidiſſet ¶ Migrate q d. non reuerſuri diſcedite. Aliud eni eſt ſi dico; diſcedo hinc, aliter ſi dico migro. Nam q diſcedit redibit fortaſſe paulopoſt. Qui autem migrat eo cōſilio diſcedit, vt alibi ſit domicilium poſiturus ¶ Qua ſe, deſcribit Maronis predii terminos.

¶ OMNIA

SER. a Omnia, q̄ ſupradixit. intelligim⁹ aūt aut Virgilii tm̄ agrū, aut toti⁹ Mātuæ eē deſcriptū. b Seruaſſe, recupaſſe. c Audieras & fama fuit, beniuolētiā q̄ dē Auguſti ēt fama vulgaui, ſꝫ eā belli actuaci neceſſitas ſpedimit. d Menalcā audieras. i. voſtrū Virgilium. e Sed carīa tm̄ Nr̄a valēt Lycida tela inter martia ꝗtū Hoc ēt Cice. ait i miloniana, ſilēt. n leges inter arma. f Chaonias dñt aqla veniēte colūbas, Minora. n. auguria maiorib⁹ cedūt, nec vllaꝝ ſūt viriū, ſꝫ priora ſint. Chaonias āt epiroticas. Nā i epiro dr̄ nem⁹ fuiſſe. i quo rn̄ſa dabāt colūbæ, qđ iō fingiꝯ, qa ligua theſſala peliades, & colūbę vati. inatrices vocāꝯ. g Quacūꝗ, ꝗcūꝗ ſubaudi rōne, & bn̄ augurii pitiā dat ei de quo ſup ait, His ego ſępe lupū fieri & ſe ꝯdē ſiluis Mœrim, ſępe aīas imis exire ſepulcris. h Nouas lites, magnas. i. militaria iurgia. i Añ ſiniſtra caua monuiſſꝫ ab ilice cornix hoc ad auguralē ptinet diſciplinā. Augures. n. dſignāt ſpatia lituo, et eis dāt noīa vt pria ps dicaꝯ antica poſterior poſtica, itē dextra & ſiniſtra. Mōargo cornicē q̄ nulla haꝝ pte vēiſſe dicit, ſꝫ ab ātica ad ſiniſtrā ptē volaſſe & i caua ilice cōſediſſe, q̄ res agroꝝ dānū ſignabat. Ilex. n glādifera arbor ē q̄ q̄n vitioſa ē, vitiū poſſeſſōis oſtdit fore p milites clamor gaudētes & litib⁹ ſicut cornix ē. Nā hęc auis & clamor lętaꝯ, et al's freqn̄t īuadit. Hoc ergo nūc dī augurio ſe eē, admōitū, vt abſtinēt ab occurſu litigioſi militis, q retētur⁹ fuerat poſſeſſionē. k Tuus mœ. tu⁹ amicus.

Oīa carminib⁹ vr̄m ſuaſſe menalca. MOE. Audieras & fama fuit ſed carmina tantum Nr̄a valēt Lycida tela inter martia: quantum Chaonis dicunt Aquila veniente Columbas. Quod niſi me quacūꝗ nouas incidere lites, Ante ſiniſtra caua monuiſſet ab Ilice Cornyx Nec tu⁹ ſi mœris nec viueret ipe mēalcas Ly.

PRO. Chaonias. e. qm̄ colūbæ in chaonia regione epiri in quercu arbore ſediſſe dicunꝯ, & humana voce dediſſe rn̄ſa, & ita bonum auguriū erat ſi coruus dextra cornix ſiniſtra volaret, vt cicero diuinaꝝ. Quorū a dextris coruus a ſiniſtra cornix facit augurium.

ANT. Carminibus ſeruaſſe me. hoc loco non paſtor Menalcas, ſed Vir. ē intelligēdus per allegoriā, vt ſcri. Fab. li. viii. Aquila veniēte minora. n. auguria maiorib⁹ cedūt. Chaonias colūbas, In epiro erāt primi chaones, a qbus chaonia dicta vt ſcri. Pli. lib. iiii. aliter Maro li. iii Refert aūt Herodotus lib. ii. Euterpe. ſ. geminas ex egypto colūbas euolaſſe, vtranꝗ nigram, vnam quidē in Aphricā Alteram vero in Dodonam epiri que ſago inſidēs humana voce elocuta, ſic eo loco Iouis oraculū ꝓdi debere. Eā vero q̄ ad aphros abiiſſet colūbā iuſſiſſe aphris vt Ammonis oraculū cōderēt, qđ oraculum & ipm iouis erat. Refert demū Herodo. ipſe colūbas illas fuiſſe re vera fœminas ſacerdotes, & ſorores a phœnicib⁹ his locis venditas &c. Quacūꝗ, quocūꝗ. Nouas lites Probus ſcribit q̄ vbi Maro amicorū bñficio pmeruerat, vt agros ſuos reciperet cōcitauit i ſe veteranos adeo vt a Milieno Torone primipilari pene ſit interſectus ni fugiſſet, hic ait, Quod niſi me &c. Siniſtra, diximus in Tityro cornicem a ſiniſtra facere ratū coruū vero a dextera, vt refert Ci. propter cornicem igitur monitus Maro ab ilce abſtinuit.

CHR. Fama rumor

Fama fuit, eſt pinde ac ſi dicat verū eſt. Nā hoc differt a rumor fama. Quia rumor eſt eaꝝ reꝝ quaꝝ nullius ē cert⁹ auctor, ergo falſa res eē pōt. Fama vero certos hēt auctores, ergo res vera vt plurimū. Chaōias co. ſpēm p gn̄e ponit. Cæteꝝ Chaonia ps epiri eſt i q̄ eſt ſilua Dodona, hec oraculū hēt dodonæi iouis, qđ rn̄ſa dat p colūbas. Alt aūt Hero in Clio, oraculū oīum q̄ in græcia ſūt antiqſſimū eē, & circa ſui pricpia vnicum. Add. t ꝑterea & hoc qđ in Dodona & illud qđ i lybia ē cōſtituiſſe duas ſacerdotes thebani iouis q̄ a phœnicib⁹ abactæ huc, altera illuc, altera puenerūt. Et hæ qđe ſacerdotes iouis dicē, antrū ī loco dodonęi oraculū no tatū eſſe. Duas nigras colūbas ex egyptiaca Thebæ euolaſſe, & eaꝝ alterā i Lybia tēplū Ammonis ædificari iuſſiſſe. Alterā i Dodona ſilua ſup fagū ꝯſediſſe, voceꝗ humana locutā, Illic iouis oraculū ꝯſtituēdū dixiſſe. Sacerdotū vero eaꝝ q̄ i Dodona fuerūt vetuſtiſſimā ꝑmeniā vocatā eē ſeda Timeream, nouiſſimā Nicādrem. Veꝝ idē Hero. priori opinioni aſſentiꝯ, neꝗ credit columbas, ſed mulieres e thebano templo veniſſe. Nec mirum qđ peliades. i. colūbas fuiſſe dicāt græci. Nā antiq̄ pelaſgoꝝ ligua mulieres peliades dicebant. Quod, autem dñt columbas fuiſſe nigras, eſt vt noteꝯ mulieres ægyptias fuiſſe, Et pfecto eūdē ritū qui i templo thebani iouis eſt in dodonæo oraculo obſeruari affirmat. Siniſtra, Eſt in libris augurum Cornicem a ſiniſtra parte augurium ratum

facit. Et Ci. de diuinatõe ait. Alii auib⁹ a dextra, aliis a ſiniſtra datũ ẽ, vt ratũ augurũ faciãt. Et alibi cur a dextra coru⁹ a ſiniſtra cornix facit ratũ. Et plau. i aſinaria, pic⁹ & cornix ẽ a leua cor uus a dextra. f Ilice, gladiferq; arbores maxie ſũt hę, robur, q̃rc⁹, eſcul⁹, ilex, cerr⁹, ſuber, fag⁹.

Heu cadit in quenq̃ tm̃ ſcelus heu tua nobis
Pene ſimul tecum ſolatia rapta menalca.
Quis cãeret nĩphas qs humũ floretib⁹ herbis
Spargeret aut viridi fontes induceret vmbra.
Vel quę ſublegi tacitus tibi carmina nuper.
Cum te ad delitias ferres Amaryllida noſtras
Tityre dũ redeo breuis eſt via, paſce capellas.
Et potum paſtas age Tityre, & inter agendũ
Occurſare capro cornu ferit ille caueto. MOE
Immo hęc quę Varro nec dũ pfecta canebat.
Varre tuũ nomẽ ſupet modo mãtua nobis,
Mantua uę miſerę nimium vicina Cremonę,
Cãtãtes ſublime ferent ad ſidera Cygni. LY.

SER. a HEV ca. ;quẽ q̃ tm̃ ſcel⁹ poſtq̃ audiit occidi potuiſſe Virg. q̃ſi obſtupuit. Hoc gñaliter dicit, põt in quẽq; tm̃ ſcel⁹ vẽire, vt Virgi. necare ptẽdat. f Pene ſil tecũ ſolatia rapta mẽalca cũ ſuis. i. ſolatiis periit poeta, q necdum editis carib⁹ morif. Virgi aũt illo tpe nõdum aliqd op⁹ ſcripſerat, & dicendo ſolatia, latẽter tpa carpit, Auguſti, quibus carmina nõ obleſtamẽto fuere ſed ſolatio, quod iſeliciũ eſſe cõſueuit. c f Quis humũ florẽtibus herbis ſpargeret, ſic eſt dictũ, vt Tũ phaethõtiades muſco circundat amarę Corticis, atq; ſolo proceras erigit alnos. d f Fõtes inducere vmbra, tegeret, cooperiret. e f Vel que ſublegi tacitus tibi carmina nuper, ruſtica affectione reminiſci ſe illoꝝ carminum fingit, quę aliq̃s a Virgilio licet inuito, Romam eũti abſtulerat Nã ſublegi eſt furatus ſum, Vnde & ſacrilegus dr̃, q ſacra legit. i. furatur. f f Delitias noſtras. i. cõmunem materiam. g f Tityre dum redeo, breuis eſt via, paſce capellas, Theocriti ſunt verſus, verbum ad verbũ tranſlati, ſed tamẽ Virgilii negociũ continẽtes. Nam allegoricos imperat ſuis, vt rem tueãtur, nec tñ audeant contra Ar. i. pręceptum venire.

τί τυ ἐμὶν τὸ καλὸν πεφιλαμένε βόσκετας αἶγας
καὶ ποτὶ τὰν κράναν ἄγετε τυρε, καὶ τὸν ἐνόρχαν
τὸν λιβικὸν κνάκωνα φυλάσσε μή τυ κορύψῃ.

h f Inter agẽdũ, dũ agis, & honeſta locutio eſt, ſi dicamus, Inter cœnandũ hoc ſum locutus. i f Nec dũ pfecta, nimię familiaritatis eſt ſignũ, q ei recitabat carmẽ nondũ ad limã redactũ. Dicit ãt carmẽ, qd q̃ſi cœperat in honorẽ Varri cõpõere, & p trãſitũ põit diuerſa ſchedia. K f Supet mõ mãtua nobis ſuperſit reddaf, & hoc dicit. Si nobis mãtua fuerit reddita, faciã vt te celebrẽt oẽs poetę. l f Mantua uę miſerę nimium vicina Cremonę, Bñ ingemit mantuanoꝝ iſelicitatẽ, q ob⁹ ſola obſuit viciniras cremonenſiũ. Nã Caſſii, Bruti & Antonii copias cremonẽſes ſuſceperũt, quos & ipſos mire excuſat dicẽs, Miſerę Cremonę, q ẽt ſi velle minime tãtis copiis poſſet reſiſtere. m f Nimiũ vici. i. vſq; ad piculũ. n f Varre. t. n. ordo eſt. Varre tuũ nomen ſublime ferẽt ad ſidera cãtãtes cygni. i. poetę. Sic Hora. d pidaro, Multa dircęũ leuat aura cygnũ.

ANT. FONTES iduceret. i. delectaret, iduceſ n. q̃nq; delectare ſigñat, vt ẽt Nonius edocet. f Viridi vmbra, plantando. ſ. arbores iuxta. põt & p hypallagẽ legi, vt dicat q iduceret viridẽ vmbrã fontib⁹, vel ſupple qs caneret carmĩa &c. f Tityre dũ re. hęc carmĩa Menalcas amicã petiturus cecinẽrat, q̃ poſtea Lycidas ei ſubiecit f Occurſare ca. Theo. ait in. iii. Tityre laſciuas virgultis paſce capellas. Poſt age muſcoſos fontis has Tityre paſtas interea occurſare capro, q̃ venerat oĩs Puniceo libycis cornu ferit ille caue. Immo hęc imo potius quis cecĩniſſet hęc carmina &c. f Vę miſe. i. valde miſerę ab amiſſos vide licet agros. Vę ãt ptĩcula in aliis vocabul auget, i aliis mĩuit, hic vehemẽs & vegrãde dici m⁹, & veſãos & vecõdes gel. auc. ẽ li. v. c. xii. f Supet no. viua ſupſit ad nr̃a mõda ñ aliẽa

CHR. SOLATIA rapta, ñ puto poetã voluiſſe taxare tpa Auguſti. Itaq; ſnĩas credo eẽ hãs. Maxĩus mœror pueniſſet ex morte Menalcę. Sed tñ ſi carĩa aliq̃ reliq̃ſſet attuliſſent illa q̃dem ſolatiũ in dolore, Nũc aũt q̃a extinct⁹ fuiſſe nullo relicto carie nõ ſolum Menalcas ereptus fuiſſet nobis. Ex qua re multus ſequebat mœror, ſed ẽt carĩa q ſolatio eẽ poſſent. f Heu ca. magna exaggeratio ſceleris cũ tm̃ putaf, vt i nullũ cadẽ poſſe exiſtief. Auget ãt ide duplici repetitiõe, heu & q̃s. itẽ iterrogatiõe. f Tityre. d. r. Mi poetę igeniũ, vt aliẽa carĩa ita i ſuũ op⁹ trãſferat, vt ſuata ecloga lege, ſñ qd ad negociũ ſuũ ptinet allegorice includat.

ſcindat. Varro, in honorē varii. Nec dū pſ. nā ſi pfecta fuiſſent nō fuiſſet arrepta ſolatio. Et vt honoret. Varrū oſ̄dit ꝙ nō adhibuerat cū auditorē vt voluptatē caperet, ſed iudicē vt errata corrigeret. Superet, ſuperſit non deficiat, qđ eſſet niſi reſtituerentur agri.

Sic tua [a]Cyrnęas fugiāt examina taxos.
Sic Cythyſo paſte diſtētent [b]vbera Vaccę,
Incipe ſi quid habes, & me fecere poetam
Pierides, ſunt & mihi carmīa me[c] quoq dn̄t
Vatem paſtores, ſed non ego credulus illis.
Nā neq adhuc Vario[d] videor, nec dicer̄ Cīna[e]
Digna ſed[f] argutos īrer ſtrepe āſer olores. M.
Id qdē[g] ago & tacit[g] Lycida mecū ipſe voluto
Si valeā[h] meminiſſe, neq eſt ignobile carmē.
Huc ades [i] O Galatea qs ē nā [k] ludus in vndis
Hic ver purpureum varios hic flumina circū
Fundit hum[9] flores hic cādida Populus antro
Imminet, & lentę texunt vmbracula vites.
Huc ades, iſani [l] feriāt ſine littora fluctus. LY.

SER. a SIC tua cyrnæas fugiāt examia taxos. venenata arbor ē que abūdat ī corſica, Hęc āt īſula græce Cyrne dr̄, Vn̄ fecit hāc driuationē, Cyrneas taxos, qb[9] paſtæ apes mel amariſſimū faciūt. b Diſtētet vbera, pliſmū lactis reportēt. e Me quoq dn̄t vatem paſtores magna verecūdia ſuū meritū extēuat nec.n. ait pbāt, ſ dn̄t. Nec docti, ſed paſtores, qb[9] tn̄ ipſe n̄ credo. d Vario videor, Vari[9] poeta fuit, đ hoc Horati[9], Varius dicit molle atq facetū. Itē, Scriberis Vario fortis & hoſtilū victor. Nā var[9] dux fuit cui ſupra blāditur. e Cyna digna, ēt Cina poeta fuit optim[9], q ſcripſit ſmyrnā, quē libellū. x. ānis elimauit. f S arguros īter ſtrepere āſer olorēs. Argutos, canoros, vt Forte ſub arguta, & alludit ad Anſerē quēdā Antonii poetā, q eius laudes ſcribebat quē ob hoc p trāſitū carpſit De hoc & Cicero i philippicis dicit, Ex agro falerno āſeres depellāt. Ipm. n. agꝝ ei dōarat Antōi[9]. g Id qdē ago. i. vt carmē i mēoriā poſſit red. h Si valeā meminiſſe, vt ēt in ęneidę dixim[9], iō iſta iūxit tpa, qa defectiuū verbū ē memini. i Huc ades o galatea theocriti verſus ſunt. ἐξωθοις γαλατεια ... ἐξωθοισα καθοιο qbus īducit Cyclopē vſum cū ī ſcopulo ſedēs amicā ſuā Galatheā de fluctib[9] īuitaret ad terras, Cyclops n. dr̄ nymphā amaſſe galateā, q̄ cū quēdam paſtorē amaret, & Polyphemū ſpneret, ille irat[9] Acin necauit, q poſtea Galateę miſeratiōe in fontē mutatus ē, q hodieq latine acilius dr̄. K Quiſnā ludus in vndis: & q̄ ſequunť carmina. Ad maiorē terraꝝ laudē dicit ī mari nullam eē voluptatē. Nam hęc eſt plena laus, q̄ cōtrariaꝝ rerū cōtinet vituperationem. l Inſani fluctus. i. magni, vt inſano iuuat indulgere dolori.

iii. Plura tn̄ meminit Diod. li. vi. Taxos de taxo legito Pli. li. xxvi. Cythiſo, vid ſupius. Cina, Sue. ēt meminit in libello de grāmaticis, de cina poeta rferēs quoq hoc illi[9] carmē ſęcula pmaneat nr̄i doctrīa Catōis Ser. addit illū compoſuiſſe Smyrnā & Tranql. in deō libello ſcri. Craſſitiū cōmentario ſmyrnę edito adeo inclaruiſſe, vt hoc de eo ſcriberet. Vni craſſitio ſe credē ſmyrna pbauit. Id qdē ago vt incipiā ſ. dixerat n. Lycidas, Incipe ſi qd hēs. Huc ades o gal Fuit hęc maris nympha nerei & Doridis filia a cyclope Polyphemo adamata, đ q̄ late apđ Oui. li. xiii. Vn̄ eā vocās apđ illū. Iā mō ceruleo nitidū caput exere pōso. Iam galatea veni, nec mūera deſpice nr̄a, Theocrit[9] autē ecloga. vi id oē pri[9] deſcripſerat. Appian[9] āt ī li. q illyirius inſcribiť ait e poliphēo ciclope & galatea tres filios extitiſſe celtū illiriū & gallū, eoſq ex ſicilia pgreſſos celtis & illiriis & galatis ab ipſis cognomen aſſumentibus imperitaſſe. Inſani. furentes.

CHR. Cym[9], CYRNEAS, cirnū appellāt greci inſulā quā latini & īſulā ipſi corſicā dn̄t. De q̄ Diodo. & Stra. cōtraria ſcribūt, ſed đ hoc alibi. Dicit āt Diodo. illā abūdaŕ terebētina cera & melle, & īcolas paſci lacte & melle & carnib[9], plimas āt ibi oriri taxos ex qb[9] mella amara ſūt. Cythiſo, quā herbā dixim[9] afferť copiā lactis. Et me, & pēt, ergo me quoq vt pierides tria dic̄, ꝙ fecerūt illū poetam pierides vt ſit fides ab auctorib[9] Nam ſolū muſæ faciunt poetam. Sunt & m. vt oſtendat ab effectu ſe eſſe poetam. Dicūt v. p. Arguit a iudicio eorū qui ſunt poetæ. Nam paſtores hoc intelligit, qui nouerunt canere carīa vt de corīdone & de thirſide dictū ē Nec placet q ī dicit Ser. Paſtores. i. indocti. Nam, in ope bucolico paſtores ēt doctos dicimus, vt cur non Mopſe boni. i. docti, ergo poetas. Quamobrem q̄uis Mu-

ANT. CYRNÆAS, ī liguſtico mari ē Corſica, quā greci Cyrnō appellauere, ſed thuſco ppior a ſeptētriōe ī meridiē pıecta Pli. ſcri. li.

ſas magiſtras habuerim, quis carmīa cōdiderim, quis paſtoꝶ iudicio ꝓbet poeta, tñ nolo labi nimia credulitate, cũ videã me nõ poſſe æq̃re Varrũ & Cin. poetas. Nec temere dixit credulus. Nã credulitas vᵹ eẽ eoꝶ qui vltra q̃ oportet credũt. ¶ Hic.u.pp colores floꝶ purpureũ ergo pulchꝶ. Nã vt aurũ dicim⁹ pulchrũ, & qm̃ excedat metalla, ſic purpureũ, qm̃ pue pura reliquos colores ſuperat. ¶ Cãdida p. quẽadmodũ illud. Et glauca canẽtia frõde ſalicta, ſic nũc dr̃ populus cãdida, qm̃ frõdes hẽt ex altera parte albas ¶ Texũt.u. Se in texẽdo faciunt vmbracula. Sũt enim vmbracula tegmẽta, que faciũt vmbras. ¶ Vmbella, vero eſt quã manu geſtantes opponimus ſoli vt facies nõ lędaᵹ radiis ſolaribus. Hac teneriores muliercul æ vtũtur cum in ſole ſunt. Iuue. En cui viridem vmbellam, cui ſuccina mittas. vmbella

Quid? quę te pura [a] ſolũ ſub nocte canentem
Audierã? nũeros [b] mẽini, ſi ṽba tenerẽ. MOE.
Daphni [c] quid antiquos ſignorũ ſuſpicis ort⁹?
Ecce Dionęi [d] proceſſit Cęſaris aſtrum,
Aſtrũ quo ſegetes [e] gauderẽt frugibus, & quo
Duceret apricis in collibus vua colorem.
Inſere Dafni pyros, carpẽt tua poma nepotes.
Oĩa [g] fert ętas. aĩum [h] quoq; ſępe ego longos [i]
Cantando puerũ memini me condere [k] Soles.
Nũc oblita mihi tot carĩa. vox quoq; moerin

SER. a ¶ PVRA ſub nocte, ſerena. b ¶ Numeros memini, metra rhythmos. c ¶ Daphni qd ãtiquos ſignoꝶ ſuſpicis ortus: Ecce dionæi proceſſit cæſaris aſtrũ. Cũ Auguſtus Cæſar ludos funebres patri celebraret, die medio ſtella appuit ille eã eẽ cõtumauit parẽtis. Vñ ſunt verſus iſti cõpoſiti. d ¶ Dionæi ãt lõge repetitũ eſt a mr̃e Veneris Dione. Sane aſtꝶ gręce dixit nã ſtella d̃buit dicẽ. e ¶ Quo ſegetes gauderẽt frugib⁹, ad mẽſẽ alludit Iuliũ, q dict⁹ eſt ĩ honorẽ Cęſaris, q̃ & vuæ & frumẽta maturẽſcũt. f ¶ Carpẽt tua poma nepotes, ac ſi diceret nihil ẽ qd̃ poſſis timeẽ Nã illd̃ reſpicit qd̃ ſupra inuidioſe ait. Inſere nũc meliboee pyros, pone ordĩe vites. g ¶ Oĩa fert ętas. i. aufert Nã intelligam⁹ eũ ſubito obticuiſſe, nec qd̃ coepat iplere potuiſſe. h ¶ Aĩum q̃q;, eẽ memoriã. i ¶ Lõgos Soles, ęſtiuos dies ſi mire, vt tris adeo ĩcertos cęca caligene ſoles. K ¶ Cõdere, finire, atq; ad occaſum ducere.

FRO. ¶ DIONÆI.i.e. ſic vocata Venus, ſiue mater Veneris eſt, Diuũ Iulium ſignificat quouis capita in ſtatua ſtella addita eſt.

ANT. ¶ Q.VID: cur nõ memoras. ¶ Numeros.i. rhythmos teſte Fabio li.ix. Eſt ãt rhythm⁹ auctore Diome. verſ⁹ imago modulata ſeruãs nũeꝶ ſyllabaꝶ, poſitionẽ ſępe ſublatione q; ptinẽs ¶ Si.i. vtinã. ¶ Signoꝶ.i. ſideꝶ, nã vt ſcribit Varro li.iii. Signa dicunᵹ eadẽ & ſidera, ſigna vero q̃ aliqd ſignificẽt, vt libra ęqnoctiũ, ſidera quę ĩ ſindũt ¶ Dionęi cæſa. ĩ venereĩ, ex Venere n. ort⁹ eſt Aeneas, inde Aſcani⁹ a quo iul⁹, cui regni loco apd̃ albã ſacra ẽ ptãs attributa atq; honor, cui⁹ familia fuit maxĩa atq; clariſſima, oĩum auctor ẽ Diony. li.i. Ex eadẽ familia Iulius Cęſar ẽ. vñ & Marq ait. Iulius a magno demiſſum

nomẽ iulo, qd nõ de Aſcanio intelligẽdũ ẽ ſed de iulo: Aſcanii filio: q magnus fuit q̃tũ ad ſacrã ptãtẽ & honorẽ, vt oñdim⁹. Vtq; Ci. in li. de nat. de. ſcri. Venus tertia filia fuit Iouis & Diones. ¶ Ceſaris aſtꝶ. Cęſar ĩ deoꝶ numerũ relat⁹ eſt, ſiqdẽ ludis quos ei hæres Auguſtus edebat ſtella crinita p ſeptẽ cõtinuos dies fulſit, exoriẽs circa vndecimã horã. Creditũq; ẽ, aĩam eẽ Cæſaris in cælũ recepti, & hac de cã ſimulacro ei⁹ ĩ vertice ardebaᵹ ſtella auctor ẽ Trãquil. ¶ Aſtrũ, de aſtro ſidere & ſtella legito Mac. li.i. de ſom. ¶ Gauderẽt frugib⁹, alluſio eſt ad iuliũ mẽſem in Iulii Cæſaris honorẽ ſic appellatũ, cũ eẽt qntilis, eo aũt mẽſe & fruges maturę ſunt, & matureſcũt. ¶ Proceſſit, apparuit. ¶ Segetes, de iis & frugibus in pricipio Geor. videto. ¶ Aĩum quoq;, mẽtẽ ipſam, q̃ in ſenioribus apparet, hinc Iuue. ait ſat. x. Sed oĩ mẽbroꝶ dãno maior demẽtia, que nec noia ſeruoꝶ nec vultũ agnoſcit amici Orbilio idẽ bñuẽtano, vt ſcribit Trãql. euenit, Nã vixit ꝓpe ad centeſimũ ętatis ãnũ amiſſa iãpridẽ memoria, qd̃ verſus Bibaculi docet Orbili⁹ vbi nã eſt lraꝶ obliuio. ¶ Condere, abſcõdere. ¶ Longos ſo. tardius occidẽtes, hinc lõgos dies accipimus. Orbilius

CHR. ¶ NVMEROS, Concẽtũ & modulationẽ, & vt græci dicũt rhythmos. ¶ Dionæi, qui originẽ ducit ab æneã filio Veneris, cuius mr̃ fuit Dione. Alibi referem⁹ tres Veneres ſed hic tãtũ dicã tertiã Venerẽ tertii iouis & Diones filiã fuiſſe. ¶ Aſtrũ, Cometẽ intelligit, q Auguſto fauſtus apparuit in ludis funebribus Iulii Cæſaris quos celebrabat veneri genetrici. De quo ipſe in quadã epiſtola. Apparuit ipſis meoꝶ dieꝶ ludis ſidus crinitum per ſeptem dies in regione cæli qua

ſub

ſub ſeptētrionibus eſt, id oriebať circa vndecimā horā, clarū ex oībus terris cōſpicuū fuit, eo ſidere credidere animā Cæſaris inter deos relatā, ppterea id inſigne capiti ſtatuæ in foro poſitæ adiectū eſt. ☞ Animū memoriā. Nam memoriæ organū ad ſiccitatē tēdere oportet, verū in ſene quāuis humor naturalis defecerit & calor defectu pabuli quod eſt ſibi in humor extinctus ſit, abundat humor noxius, qui memoriā humefaciens corrumpit.

Iam fugit ipſa. Lupi[a] moerin videre priores,
Sed tū iſta ſatis, referet tibi ſępe menalcas. LY
Cauſando[b] noſtros in longū ducis amores.
Et nūc oē tibi ſtratum[c] ſilet ęquor, & omnes
Aſpice, ventoſi ceciderunt murmuris auręꝫ.
Hinc adeo media ē nobis via, nāqꝫ ſepulchrū
Incipit apparere Bianoris[d]. hic vbi denſas
Agricolę ſtringūt[e] frondes, hic moeri canam[9]
Hic hędos depone, tamē[f] veniemus in vrbem.
Aut ſi nox[g] pluuiā ne colligat ante veremur
Cātātes licet vſqꝫ (minus via lędet) eamus
Cātātes vt eam[9], ego h te faſce[i] leuabo. MOE
Deſine[k] plura puer: & quod nūc[l] iſtat agam[9],
Carmina tū melius, cū venerit[m] ipſe, canem[9].

SER. a ☞ LVPI moerin videre priores, Hoc ēt phyſici confirmāt, qđ voce deſeratur is: quē prior viderit lupus, Vñ ēt puerbiū hoc natū eſt, Lupus eſt in fabula, quoties ſupuenit ille de quo loquimur, & nobis ſui pręſentia amputat facultatem loquēdi. b ☞ Cauſando, cām nectē do differs noſtra deſideria. c ☞ Tibi ſtratum ſilet æquor, In tuam gratiam, & hoc dicit, vt poſſis canere cūcta ſiluerūt, qđ quidē ex Theocrito ſumptum eſt.

τὰ δῖνιν καλὰ κύματα φαίνει ἄσυχα
καχλάζοντα

d ☞ Bianoris, hic eſt qui & Ocnus dictus eſt, de quo ait in decimo, Fatidicæ mantus & thuſci filius amnis, cōditor Mantuæ. Dictus eſt Bianor quaſi aīo & corporē fortiſſim⁹. ἀπὸ τῆς βίας, καὶ ἀνδρείας. e ☞ Stringunt frondes, amputant, decutiunt. Ipſe in Geor. Sed tamen & quernas glandes tūc ſtringere. t. f ☞ Tamen veniemus in vrbem. etiam ſi paululum quieſcentes dederimus operam cantilenæ. g ☞ Nox pluuiam ne colligat añ veremur, Aer enim cum occaſu mutať frequenter, quod in æneide etiam ſæpius indicatur. h ☞ Vſqꝫ eamus, iugiter eamus, ſed cātantes. ita enim minorē itineris ſentiemus laborem. i ☞ Hoc faſce leuabo, ſi cantantes ierimus, hædorum te onere ipſe leuabo. Nā faſcem ait onus, ſic in georgicis, iniuſto ſub faſce viam dum carpit. K ☞ Deſine plura puer, ac ſi diceret nimii deſiderii es. l ☞ Qđ nunc inſtat agamus, Nos centurionem placemus. Nam canere ocioſorum eſt. m ☞ Cū venerit ipſe, vel Virgilius cuius aduentu ſperabat ſecuritatē, vel ipſe Auguſtus, q actiacis bellis fuerat occupatus.

Mantus fatidicæ q a matris nomine Mātuā appellauit, auctor eſt Virg. li.x. dicens. Ille ēt pr̄iis agmē ciet Ocn⁹ ab oris Fatidicæ Mantus & tuſci filius amnis. Qui muros m̄riſqꝫ dedit tibi Mātua nomē. Dicit aut Bianor a bia qđ eſt vis, ſeu violētia, & ἀνήρ Virg. Stringunt, excidūt, auctore Nonio. ☞ Minus via lædet, Comes facundus in via pro vehiculo eſt dicebat Publius, vt Gel. & Macro. ſcribūt. ☞ Deſine plura, Lycidā arguit tanq̄ leuiū, voluptatiſqꝫ vanæ cupidū. ☞ Puer, & diaſtole figura in er. ☞ Inſtat, vrget, iminet, vt ſcilicet noſtrorū agrorum poſſeſſori hædos iſtos mittamus venię gratia. ☞ Ipſe menalcas i. Vir. vt agros recipiat.

CHR. ☞ LVPVS, aut ſi āte videat hominē q̄ ab illo videatur, reddit eum raucū. Vnde cum aliquis loquentibus ſuperuenit, cuius pſentia illi tacere cogant, puerbiū eſt, Lupus eſt in fabula. Pli. de lupis ita ſcribit, Sed in Italia quoqꝫ crediť luporum viſus eſſe noxius, vocemqꝫ hominis quem priores contēplētur adimere ad preſens. ☞ Pluuiā, Honeſtior locutio eſt, veremur pluuiā ne nos colligat q̄ ſi dicas, veremur ne nos pluuia colligat. ☞ Minus via lædet, Nā & cantus & facetus ſermo efficit iter ita iocundum, vt laborem eundi nō ſentiamus, vnde Publius q minus ſcribit ait. Comes facūdus in via pro vehiculo eſt. ☞ Deſine p. Et leuitatem in cupiditate pueri & maturū in ſene conſilium oſtēdit. Lycidas. n. nec ſuo nec cōgruo tempore cantus q ocioſoꝝ ſunt, quęrebat, Menalcas in tanta rerū perturbatione iis qui inſtabāt difficultatibus conſulendū & cantū & ociū reſeruandū cenſebat. Atqꝫ ita ſeruato decoro & puer, qꝫ ardētioris ętatis eſt voluptatē q̄rebat. Et vir in quo iam maturus eſſe cōſiliū oportet, ſeria iocis ꝑferenda cēſebat.

ANT. ☞ PRIORES, de lupis videto ecloga præcedenti ☞ Cauſando, cauſas nectēdo. ☞ Bianoris Bianoris, is aliter Ocnus dictus eſt filius autem

ECLOGA DECIMA GALLVS.

EXtremum[a] hunc Arethuſa mihi conceде laborem[b]
Pauca[c] meo Gallo, ſed quæ legat ipſa Lycoris,
Carmīa ſunt dicēda, neget qs carmina Gallo?

SER. EXTREMVM hunc Arethuſa mihi cōcede laborē. Gallus ante oēs primus ægypti præfectus fuit poeta eximius. Nam & Euphorionē (vt ſupra diximus) trāſtulit in latinū ſermonē, & amorum ſuoꝝ de Cytheride ſcripſit libros q̃ttuor. Hic primū in amicis Augusti Cæſaris fuit, poſtea cū veniſſet in ſuſpitionē, q̄ cōtra eum cōiuraret occiſus ē. Fuit amic⁹ Virgilii adeo, vt q̃rtus georgicoꝝ a medio vſq; ad finē eius laudes teneret, quas poſtea iubēte Auguſto in Ariſtæi fabulā cōmutauit. Hic Gallus amauit Cytheridē meretricē libertā Volumnii, quæ eo ſpreto Antoniū eūtē ad gallias eſt ſecuta, ꝓpter qd dolorē Galli nunc videtur conſolari Virgilius. Nec nos debet mouere q̄ cū mutauerit partem quarti georgicorū, hanc eclogā ſic reliquit. Nam licet conſolet in ea Gallū, tamen altius intuenti vituperatio eſt. Nam & in gallo impatiencia turpis amoris oſtēdiť, & aperte hic Antonius carpitur inimicus Auguſti, quē cōtra romanū more Cytheris ē i caſtra comitata. b ¶ Extremū laborē, nō qd laborioſum eſt. Nā ſcribere apud poetas luſus eſt, vt Et ipſum ludere quæ vellē, ſed rē tibi laborioſam. ſ. vt nympha virginitate gaudens præſtes de amoribus cātilenā. Vnde & rogat dicēs cōcede. & verecūde pauca poſtulat, & eā adiurat etiā, Sic tibi cū fluctus ſubterlabere ſicanos. Per arethuſam aūt muſam ſiculā. i. bucolicū theocritū inuocat carmen. Sane arethuſa ſm latinitatē ī penultima habet accētum, ſm rōnē græcam in tertia a fine, ſicut Creuſa & Creuſa. c ¶ Pauca meo gallo, nō ad cæteraꝝ eclogaꝝ cōparationē, ſed pauca quantū ad Galli ꝑtinet ſcripta, que vt ſupra diximus de ſuo amore compoſuit.

PRO. ¶ ARETHVSA fons in Sicilia, a quo muſam vr̄ cognominare, q̄m Bucolica, carmē ſiculū, Vel q̄a amoris cā Alphæus piſcæ fluulus per mare defluens in eam conuenit.

ANT. ¶ EXTREMVM hunc. De gallo poeta ſatis ecloga vi. iā diximus ſm Euſebiū Strab. etiā li. xvii. ſcri. Cornelio Gallo ægypti prouinciam a Cęſa. Auguſto primū cōmiſſam fuiſſe. ¶ Suetonius quoq; meminit Corneliū Gallū ad præfecturam ægipti ex infima fortuna fuiſſe ab ipſo Auguſto ꝓuectū quem poſtea res nouas molientē dānādū ſenatui tradidit, itaq; & accuſatoꝝ denūciationib⁹ & ſenatuſcōſultis ad necem cōpulit, ſcri. Euſebius, vt ante ēt narrauimus, q̄ gallus āno ætatis ſuæ. xliii. propria ſe manu interfecit, addit Ser. hunc ſcripſiſſe libr. iiii. de cytheride olī Volumni liberta, & a ſe amata, q̄ alio noie lycoridā appellauit, demū eo contēpto Antoniū in galliā ſecuta ē. Hinc eum Maro ſolari præſenti carmine voluit, nam ſibi iūctus amicitia fuerat, cū vt ante dixi Cæſari cōmēdatus ab illo agrum receperit. ¶ Arethuſa, fons eſt ſiracuſius teſtib⁹ Plinio, Solino, & Strabōne lib. ſexto, quæ in pelagus fluuiū ſtatim emittit, hūc ipſum Alpheū eſſe traditū eſt in fabulis, q cum in peloponneſo ſumat originē, per mare ſub terram vſq; ad arethuſam fluctū perducit, deinde hoc ex loco emergēs rurſus excurrit in pelagus. hęc & plura Strabo. Naſo ēt lib. q̄nto metha. multa. & Diodo. li. xxi. ¶ Arethuſa, ꝓpter Theocritū hāc nymphā inuocat, qui ſyracuſius fuit, vti ecloga. iiii. & vi. narrauimus. ¶ Extremū laborē, extremum carmē, per qd īnuit toto opere arethuſam fauiſſe ſibi, qd quidē ita eſt, nā vbiq; Theocri. vt patuit immitatus eſt. arethuſa

CHR. ¶ EXTREMVM arethuſa laborem. Recte Serui. laborem ad arethuſam, refert Verū q̄ dicit poetas, ludere habet profecto huiuſcemodi exercitatio, modo recte res procedat ſummā animi voluptatem, ſed ſūmo labori adiunctam. Nam teſte Hora. Qui ſtudet optatam curſu cōtingere metam. Multa tulit, fecitq; puer ſudauit, & alſit abſtinuit venere & baccho, & Iuue. ēt de poeta dixit. Vt dignus venias hederis & imagine macra, & Perſi. pallidāq; pinerem dixit, Eſt igitur laborioſiſſima res in poetam egregiū euadere. ¶ Meo. q. d. Cui tantū gratificari cupio. ¶ Pauca, ſed tamē quæ huiuſmodi ſint, vt ipſa Lycoris legat. q. d. iis moueať. ¶ Neget. q. c gallo, cum ille optimus poeta ſit, & poſſit aliis carmina ſcribere. Vel dicit, quis tam durus erit qui nolit conſolari Gallum amore perditum arethuſam autē nymphā pro muſa poſuit, eſt tamē vna ex illis nymphis quas in Geor. Enumerat. Et tandē poſitis velox arethuſa ſagittis.

¶ SIC

Sic[a] tibi cum fluctus ſubterlabere ſicanos.
Doris[b] amara ſuam non intermiſceat vndam.
Incipe ſollicitos[c] Galli dicamus amores.
Dum tenera attondent ſimę[e] virgulta capellę.
Non canimus ſurdis, reſpondent[e] oīa ſiluę.
Quę nemora[f], aut q vos ſaltus[g] habuerẽ puellę
Naides, indigno[h] cum Gallus amore periret?
Nam neq̃ Parnaſſi[i] nobis iuga, nā neq̃ Pindi
Vlla moram facere, neq̃ Aonię[k] Aganippe.
Illum etiam lauri etiam fleuere Myricę.
Pinifer illum etiam ſola[l] ſub rupe iacentem
Męnalus, & gelidi fleuerunt ſaxa Lycęi.
Stant[m] & oues circū noſtri nec pœniteat illas.

a ℭ SIC tibi cū fluctus ſubterlabere ſicanos Varia.n.opinio eſt. Nā alii dn̄t ad Arethuſā nymphā ſiciliæ Alpheū de Elide venire per maria, ꝑm quos alibi dixit, Alpheus fama ē huc elidis amnē. Alii dn̄t ipſam Arethuſam in fontē mutatā Alpheum fugere & de Elide ad ſiciliā venire, qd nūc eſt ſecut⁹. b ℱ Doris amara, mater nymphaꝝ ē, quā pro mari poſuit. c ℱ Sollicitatos, plēos ſollicitudis p⁹ Cytheridis abſceſſum, quā lycoris vocat. Fuerūt aūt vno tpe nobiles meretrices tres Cytheris, Origo Arbuſcula. Oratius Exploſa albuſcula dixit. Idem vt quondam Marſeus amator originis ille, qui patrium mimæ donat fundumq̃ larēq̃. d ℱ Simæ gręcum nomen eſt, ideſt preſſis narib⁹. Vñ & ſimias dicimus, quod epithetō Theocritus dat precipue apibus.

ὡς τὶνιν αἱ σιμαὶ λειμωνόθε φέρβον ἰοῖσαι
κὴδρον ἰς ἀδίσταν μαλακοῖς ἄνθεσι μελισσαι

e ℱ Rn̄dēt oīa ſiluę. p echo.i. vocis imitationē nos ſolamur. f ℱ Quę nēora, ē q̄dā Theocriti ecloga, ī q̄ ſuos amores dflere daphnis īducit̃ hui⁹ oēm ordinē ad hāc eclogā trāſtulit. g ℱ Saltus habuere puellæ Naides, nymphas ſimpl̄r accipiamus. Nā ſi ꝓprie loq̄ret̃ Oreades diceret. Naides.n. fontiū, Oreades mōtiū nymphæ ſūt. Sane qa dixim⁹ eaſdē eē nymphas q̄s ēt muſas, vr̄ hoc dicere, qa ſi cū ipſo fuiſſēt muſę.i. ſi dediſſet operā ſcribēdis carminib⁹, nō icidiſſet in tātas amoris āguſtias. h ℱ Indigno, vl̄ meretricio, vel magno. nā & Ennius ait, īdignas turres.i. magnas. i ℱ Neq̃ parnaſſi nobis iuga nā neq̃ pidi mōtes theſſalię ſūt apollini & muſis cōſecrati. k ℱ Aoniæ aganippe, noīatiui ſunt ſingl̄ares. Aganippe āt fons ē Bœotiæ, q̄ & aonia dr̄, Aonie āt breuis ſit ni, qa ſeq̄t̃ vocalis vocalē. l ℱ Sola ſub rupe deſ[?]a. Mænalus autem & Lycæus ſunt montes arcadiæ. m ℱ Stāt & oues circū.ſ. circa gallū ei⁹ amorē ſtupētes, ſenſus aūt eſt, Sicut oues o galle circa te ſtare nō pœnitet, ita nec te illaꝝ pœniteat. Nam ēt Adonis quondam ouiū extitit paſtor, & quod ait noſtri, miſcuit ſuam perſonam, vt frequēter facere conſueuit. nā erat integrum tui nec pœniteat illas.

ANT. Doris

ℭ DORIS amara, hec nympha fuit Oceani filia & thetyos vt ſcrib. Heſiodus q̄ Nereo fratri iūcta eſt vxor, a q̄buſdā īterp̄tatur amaritudo, q̄ Nereū, hoc ē mare a neros qd ē aqua dictū ſemp conſequit̃, hinc ſæpe a poetis doris pro mari ponit̃, vt ēt hic. ℱ Simę ſimos vox græca eſt, dr̄ aūt q̄s preſſas nares hīs. Quæ nemora, īterrogatio eſt ℱ Saltus, cāpi. ℱ Naides, per has muſas intelligit vt ſequētia indicant. ℱ Indigno, turpi. ℱ Parnaſſi, de hoc ſuperius. Pindi, pindus theſſaliæ mons eſt, vt ſcribit ſoli. ex cuius vertice teſte Stra lib. vi. fluit inachus amnis. ℱ Aonię.i. bœotię. ē.n. genitiuus caſus, nō āt noīatiu⁹, de aonia lati⁹ eclo. vi. Aganippe, fōs ē bœotie vti Solin⁹ edocet, ſit & Hippocrene, q̄s fōtes cadm⁹ lraꝝ prim⁹ reptor dūtaxat q̄ nā aduiſſet loca, qm̄ equeſtri exploratione dephēdiſſet. Incēſa eſt licētia poetaꝝ, vt pariter vtrūq̃ vulgarent.ſ. qd eoꝝ alter alitis eq̄ vnguicula ſolicitat⁹ foret. alter potatus facundia aīas irrigaret, aganippe demū dr̄ ab agam qd eſt valde & hippos equ⁹ hippocrene vero ab hippos & crene.i. fons. ℱ Lycæi, arcadiæ mōtis de quo ſupra.

Aganippe

CHR.

ℭ DORIS, oceāi filia & nerei ei⁹ īſis vxor Hic vero p ipo mari capit̃. ℱ Quę nēora, dolet nō affuiſſe nymphas ī mœrore Galli. nā ſolitudo hoīb⁹ dolores auget, & qd p nymphas muſas īcelligat, appet, qa pōit pnaſſū quē muſę ī. olūt, & ira cēter īicet ñ ſupatū fuiſſe ab amore ſi muſę affuiſſēt.i. ſi ſtudiis operā dediſſ, & ñ marcuiſſet ocio. Nā ait naſo Ocia ſi tol. pi. cu. arc⁹. ℱ Aoniæ, aones ppl̄i āriq̃ boetię fuerū: e ſunio pfugi a qb⁹ aones mōtes dn̄t, ī qbus fōs ē aganippe ait ſtrab. Lac. vero ait Aon Neptuni fili⁹, a q̄ aonia pſ boetiæ dicta eſt. Theudo. ait hūc factiōe ex apulia pulſum ī boetiā veniſſe & ibi ipaſſe. & neptuni filiū habitū cū onc heſti apuli vi ri ditiſſimi eēt filius & ab hoc aoniā dictā.

Aonia

Nec^a te pœniteat pecoris diuine poeta.
Et formoſus oueis ad flumina pauit Adonis^b.
Venit^c & Vpilio tardi^d venere Bubulci,
Vuidus^e hiberna venit de glande Menalcas,
Oẽs vnde amor^f iſte rogant, tibi venit Apollo
Galle quid inſanis inquit, tua^g cura Lycoris

SER. a ¶ Nec te pœniteat pecoris diuine poeta; Allegoricos hoc dicit, nec tu erubeſcas bucolica ſcribere. b ¶ Adonis, a hẽt accẽtũ, q̃a grecũ ẽ nomẽ, tñ & latie ſic dicim⁹. Nã Adõnuſq̃ lectũ eſt. c ¶ Venit & vpilio, pp metrũ ait vpilio, Nã opilio dicim⁹, & greco vſus ẽ ſchemate, ſicut illi dicunt ὄϱτα, p eo qđ qđ eſt ὄϱη, & ὄνομα p eo qđ ẽ ὄνομα. d ¶ Tardi venẽ bubulci. i. ſtulti. Terẽtius in ἑαυτὸν τιμωϱούμενος. Tardus ẽ. i. ſtultus. Nã porci cito ambulant. e ¶ Vuidus hyberna venit de glãde menalcas, pinguis, & humidũ eſt qđ, extriſec⁹ hẽt aliqđ humoris Vuidũ, vero qđ itriſec⁹, vñ & vuæ dictę ſũt, qđ tñ plerũq; cõfundũt poetę. f ¶ Amor iſte tã impatiens, tã turpis. g ¶ Tua cura lycoris, pene irriſorie dictũ eſt. Tua cura i. pro qua tu ita es ſollicitus reliqt. & bene cũ alii interrogent, quaſi deus Apollo diuinat.

PRO. ¶ ADONIS, Heſiod⁹ ait phęnicis, et Alphęſibeæ agenoris Thoãtis, q ſyriã, arabiãq; tenuit ĩpio, vt ãtimach⁹ ait, Regnauit cypro, vt et philoſtephan⁹ libro q̃ qõnis poeticę ẽdidit cãs ex Ioue ſine illi⁹ ſoriẽ accubitu pcreatũ hũc venandi ſtudioſum fuiſſe, & ab apro interiiſſe, atq; ita plurimis cognitum. Paſtorem non uenimus fuiſſe, ſed amatoriam veneris induxit hiſtoriam.

ANT. Adonis ¶ POENITET, pudet pœnitet pudeat. ¶ Pecoris. i. bucolici caris. ¶ Adõis, theocrit⁹ q̃q; ait ĩ pria, vade age carpe vias, puer ẽ formoſus adõis, & timidos ſigit lepores, nec pcere nouit, ille feris trucibus paſcit dum mõtibus agnas. Fuit ãt cynif cypꝛoꝝ regis fili⁹ ex myrrha filia quẽ ardẽtiſſime Ven⁹ adamauit, tã dẽ ab apro vulnerat⁹ iteriit, đ quo lati⁹ lib. x. met. Fuerat ãt rex, hortorũq; nobiliũ poſſeſſor. Vñ Pli. li. xix. ingt, & qm ãtiqtas nihil pri⁹ mirata ẽ, q̃ & heſpidũ hortos, ac regũ adonis & alcinoi, đ adoni & venẽ mſta Macro. li. i. ſat ¶ Vpilio, nõ opilio p o ĩ pricipio ſed Vpilio p u legẽdũ eſt aucte ẽt Priſciani, q dicit o breuẽ in hoc noie eẽ cõuerſam in u lõgã ex litteraꝝ affinitate. Seruius vero exiſtimauit Maronẽ feciſſe diphthõgõ græcã pp metrũ, vt ounoma p onoma, ſic vpilio p opilio. eſt aũt ouiũ cuſtos. ¶ Vuidus, piguis.

CHR. ¶ ADONIS, ex Papho Cypri rege nat⁹ ẽ. ¶ Cinara, cinara vero Myrrhã filiã habuit q̃ pr̃e inſcio ſecũ filia concũbere adonẽ genuit, q a Venẽ amat⁹ fuit, & demũ ab apro in ſiluis cæſus, a Venere p⁹ multas lachymas in florẽ purpureũ imutatus eſt. Qui vero ad hiſtoriã fabulã referunt Venerẽ ſyriã fuiſſe tradũt ex mr̃e Cypria, q̃ adoni nupſit, & vt lactãtio pl3 meretriciã artẽ iſtituit. Macrob. ãt res ad phiſicẽ ẽfert aitq; adonẽ p ſole, Venerẽ vero p ſupiori terræ hemiſperio, qđ nos icolim⁹, poni vt Proſerpina ponif p inferiori. Ergo Ven⁹. i. terra gaudet adone, cũ ſol p ſupiorẽ zodiaci ptes decurrẽs ver atq; æſtatẽ facit, tũcq; ridet floribus, frõdibuſq; ornata. Cũ vero per ſigna meridiana fert qm ad aliud reſpicit hemiſperiũ, & a nr̃o recedit eripif ſibi a Proſerpina adonis atq; ab apro iterficif. i. ab hyeme que qdẽ frigore, glacieq; hiſpida ẽ, vt aper. Lugetq; tũc terra. i. Venus, q̃a nubibus, pluuiiſq; triſtaf hyemis tpe. Mox tñ redeũte vere, iteꝝ ridet herbis & florib⁹ & frondib⁹, ideoq; aprilis veneri dicatus eſt. Eadẽ ẽt rõne. Iſiſq;. i. terra Oſirim. i. ſolẽ apud ęgyptios luget. Hæc ait Macro. Euſebius aũt Pamphilus ait apud Priſcos adonim. atymq; arboꝝ frugũq; flores itelligit. Sed volũt atym eos flores ſigñare, q ante maturitatem decidũt neq; fructũ gignũt, Proptereaq; illũ emaſculatũ poetæ fingũt adonẽ vero volũt eos flores ſignificare q fructus pducũt, quapropter illo gaudet terra. ¶ Vpilio, cũ græci volũt o micron. i breue longũ efficere adiũgunt illi υ vt ὄϱτα ὄυϱτα. Ergo cũ ſit opilio q̃ſi ouilio cuſtos ouium mutauit o in u, & u eſt pro ου diphthongo græco, quo diphthõgo nos latini caremus. ¶ Bubulci, a bobus dicti ſunt. ¶ Hyberna, Quia hyberno tpe iam maturę legant. ¶ Glãdes, diximus. n. in ſupiorib⁹ glãdes eſſe a Quercu robore, Ilice, Æſculo, Cerro, Subere, Fago, & Galla, & dixim⁹ primũ mortalium cibum glandes fuiſſe, aſſerit tñ ẽt Plinius ſua tempeſtate per hiſpanias inſeri glandes ſecũdis mẽſis. Eaſq; tñ cinere coctas eſſe dulciores. Erat autẽ cautum duodecim tabulis, glãdem in alienum fundũ procidentem licere colligere, omnium autem arborum fructus, aut poma appellantur, vt mala & pyra, aut nuces vt iuglãdes, glãdes, auelanæ amygdalæ, caſtaneæ, aut baccæ, vt ſunt oleę lauri, & corni aut ſunt acini, vt vuę, mali punici. ſambuci, & ebuli. Venus Glãdes

¶ PERG

Perq; [a]niues aliũ perq; horrida caſtra ſecuta ẽ,
Venit & agreſti capitis Siluanus honore
Florentes ferulas & grandia lilia quaſſans[b].
Pan Deus Arcadię venit quẽ vidimus[c] ipſi
Sanguineis[d] Ebuli baccis Minioq; rubentem.
Et quis erit modus inqt? Amor[e] nõ talia curat
Nec lachrymis crudelis amor nec gramia riuis
Nec Cytiſo ſaturantur apes nec frõde capellę

SER. a ¶ PERq; horrida caſtra, Hic tágit Antonium, vt diximus ſupra. b ¶ Quaſſans, concutiens. c ¶ Quem vidimus ipſi, ſolét numina plerúq; ſe ruſticis offerre. Vnde eſt, ſatis eſt potuiſſe videri. Notádũ ſane q; ea numina quæ plerunq; amauerunt dicit ad amatorẽ venire. Nam Apollo amauit Daphni, Pan ſyringa, ſiluanus Cupreſſũ. d ¶ Sãguineis ebuli baccis minioq; vrbẽtẽ, faciẽ.n. rubra pingiſ pá pp ætheris ſimilitudinem eſt. Æther ãt Iupiter. Vnde ẽt triumphantes qui hñt oĩa iouis inſignia, ſceptrum palmatam togã qua vtebantur illi q palmã merebanſ. Vnde ait Iuuenalis, Intunica iouis, faciẽ quoq; de, rubrica illinunt inſtar coloris ætherei. e ¶ Amor non talia curat, quaſi expertus loquitur.

ANT. ¶ ALIVM, Anto, ſignificat, vt iã diximus. ¶ Agreſti honore, cum agreſti corona qđ ipſe declarat dicens. ¶ Florentes ferulas & cæ, ſiluanus amauit Cypariſſum. ¶ Pan, ſyriga, Apollo, Daphnẽ, iccirco hos ad Gallum veniſſe poeta ait. ¶ Ferulas, de ferula legito Plinium lib. xiii. & lib. xx ¶ Pan deus latius ſupra diximus, Videto etiam Macro lib. i. ſat.
Ebulu vbi leges Pana ſolẽ eſſe ¶ Ebuli, Ebulũ herba e alto caule, in ſummitate ſemen habẽs vti ſambucus. Ebuli fumo fuganſ ſerpentes,
Minius vt Pli. li xx ¶ Minio inuenitur in argentariis metallis, minium quondam apud Romanos maxime auctoritatis ſacræ religionis, vnde iouis ſimulacri facies diebus feſtis minio illini ſolebat, triũphãtũq; corpora, & ſic camillũ triũphaſſe. Pli. lib ix. c. xxxiii.

CHR. ¶ SILVANVS, deum ſiluarum hunc putabãt & fœtis mulieribus nocere, Itaq; ne noctu ingrediẽs illas vexaret tres illis deos cuſtodes adhibebant, ſed eorũ deorum ſignificandorum cauſa tres mortales noctu circuire limina domus videbant, vt primus limẽ ſecuri feriret ſecundus pilo tunderet, tertius ſcopis deuerreret, vt his datis culturæ ſignis ſiluanus prohiberetur intrare. Nam nec arbores cæduntur, putanturue ſine ferro, nec far conficitur ſine pilo, nec fruges coaceruãtur ſine ſcopis, ab iis autẽ tribus tres nominant deos ait Varro. De apolline autẽ quẽ hic intelligit noium. i paſtoralem dicemus alio loco.
Ferula ¶ Ferulas, ferula vt ait Dioſco. cuterion appellatur. hęc in calidis, vt ait Pli naſcitur locis, atq; tranſmarina geniculatis nodoſa ſcopis, duo eius genera, quæ in altum aſſurgit narthex diciſ Marchetia vero ſemper humilis. Natura eadẽ quæ aneto & fructu ſimilis. Nulli fructicum leuitas maior, ob id facilem baculum ſenectuti præbet. Quæ ab vno capite diuidiſ in cacumine fœmina putatur. Ferula reliquis animalib⁹ peſtiferum pabulum præbet, aſinis vero gratiſſima eſt, quare id animal baccho aſſignatur cui & ferula ſemen eius in Italia cibus eſt, cõditur in vaſceis, & durat ad annũ ignem ferula optime ſeruari certum eſt. Et a ſole ignem prometheum furatum ferula ſeruaſſe fabulantur. ¶ Baccis, pro acinis poſuit, de quibus diximus in ſuperioribus. ¶ Ebuli, ebulus chameactis ideſt humilis ſambucus, Nã actis græce ſambucus dicitur. Ergo humilis quia non ſurgit in altitudinem arboris, vt ſambucus, ſed parum extollitur a terra, verum frõdes & flores, & acinos ſimiles hẽt ſambuco. ſi ex ebulo fiat emplaſtrum cum ſepo hircino confert podagræ. ſi ſedeatur in eius decoctione expellit ſecunda & confert hydropoſi. Succus immiſſus in aures ſedat ſibilum. ſi ebibatur cõfert morſibus venenatorum. ¶ Minio in argenteis metallis iuenitur. Romæ ĩ ſumma religione fuit. Nam Iouis ſimulacri faciem diebus feſtis illini ſolitum erat. Corpora etiam triumphãtium minio illinebãtur. Quin & a cẽſoribus ĩ primis iuppiter miniandus locabatur. Milton vocant græci, Alĩ cinnabari, quamuis indi cinnabare appellare ſemen draconis eliſi pondere elephantis in morte cadẽtis permixto vtriuſq; animalis ſanguine. Multa alia de minio reperies apud Pli. Triſtis oñdit q; perdit⁹ fit ex amore qui nulla ratione ne adeo quidem ĩde remoueri poſſit, potiuſquam in illo mori q; liberari, velit, ſolatiumq; poſt mortem iam querat ex arcadum cantibus. Dolet deĩde ſe non fuiſſe vnum ex illis cum quocunq; alio amore. Poſt hæc iuiat Lycorim ad voluptates ruſticanæ vitæ. In quibus ſi cum illa fuiſſet, ſperabat ſe poſſe cõſumere æuum ideſt peruenire ad vltimam ætatem, qua priuatus præſentem videat mortem.

Triſtis[a] at ille tñ cantabitis arcades inquit,
Montibus hęc veſtris ſoli cantare periti
Arcades. O mihi tū q̄ȝ molliter oſſa[b] quieſcent
Veſtra meos olim[c] ſi Fiſtula dicat amores.
Atq; vtinam ex vobis vnus veſtriq; fuiſſem
Aut cuſtos[d] gregis, aut maturę vinitor vuę
Certe ſiue mihi Phylli ſiue eſſet Amyntas?
Seu quicunq;[e] furor qd tū ſi fuſcus Amyntas!
Et nigrę violę ſunt, & Vacinia nigra
Mecum inter ſalices lenta ſub vite iaceret.
Serta mihi Phyllis legeret cantaret Amyntas,
Hic gelidi [f] fontes hic mollia prata Lycori:
Hic nemus in ipſo tecum conſumeret ęuo.
Nunc inſanus[g] amor duri me martis in armis
Tela[h] inter media atq; aduerſos detinet hoſtes
Tu ꝓcul a patria (nec ſit[i] mihi credere) tantum
Alpinas ah dura[k] niues & frigora Rheni
Me ſine[l] ſola vides ah te ne frigora lędant
Ah tibi ne teneras glacies ſecet aſpera plantas
Ibo[m] & Chalcidico q̄ ſunt mihi condita verſu
Carmina paſtoris ſiculi modulabor auena.
Certum eſt in ſiluis inter ſpelęa[n] ferarum

SER. a ❡TRISTIS at ille, Alii tñ ſupioribus iungunt, ſed melius vt ſic legamus. Tamē cantabitis, vt ſit ſenſus, licet ego duro amore cōſumar, tñ erit ſolatiū quia meus amor erit veſtra cantilena qñq;. b ❡Oſſa quieſcēt, Nam ſe dicit eſſe moriturū. c ❡Olim, futuri tpis ē modo. d ❡Aut cuſtos gregis, ac ſi diceret. Quid mihi cū vrbib⁹ vbi ſunt meretrices tam pulchræ qua pſidæ. e ❡Quicūq; furor Ois n. amor plenus furoris eſt. f ❡Hic gelidi fontes, h mollia pra. lycori, ac ſi diceret. Quid te iuuat inter frigora gallicana demorari. g ❡Nūc inſanus amor, Hinc vſq; ad finē amatoris incōſtātia exprimit, cui electa diſplicēt ſtatī. h ❡Tela īter media atq; aduerſos detines hoſtes, ex affectu amantis ibi ſe eē putat vbi amica eſt, vt mecum ſit meus animus. i ❡Nec ſit mihi credere tantum, ordo eſt tu es tātum procul a ciuitate que ſolebas vrbibus frui, & per parentheſim dictū eſt, nec ſit mihi credere, ideſt quod vtinam non credam. Hi autem omnes verſus Galli ſunt de ipſius tranſlati carminibus. K ❡Ah dura quæ & amatorem ſpernis. & gallicana potes frigora ſuſtinere. l ❡Me ſine ſola vides, Hinc eſt, ſola domo mœret vacua. m ❡Ibo & chalcidico quæ ſunt mihi condita verſu, Carmina paſtori ſiculi modulabor auena. Euboea inſula eſt, in qua Chalcis ciuitas, de qua fuit Euphorion, quem trāſtulit Gallus, & hoc dicit, Ibo & theocritio ſtilo canam carmina Euphorionis. n ❡Spelæa, græce ait pro ſpeluncis.

PRO. ❡CHALCIDICO verſu Ευφορίων elegiarū ſcriptor chalcidenſis fuit, quouis inſcribēdo ſequutus colorē videt Cornelius Gallus.

ANT. ❡O MIHI tū, ordo eſt, O ſi olim veſtra fiſtula dicat meos amores, q̄ȝ molliter mihi tum oſſa quieſcent. ❡Vinitor, vineæ cuſtos dicitur. ❡Furor amor ❡Tu procul a patria, Ordo eſt, tu procul a patria ſola ſine me ah dura vides niues alpinas & frigora Rheni. ❡Nec ſit mihi credere tantū, Nec poſſim credet talia, optar. n. ſi ſot vera. ❡Rheni, Rhenus fluui⁹ eſt, qui germaniā a gallis & Pānoniis ſepat, vt ſcribit Tacitus. Strabo aūt li. iiii. ſcribit q; rhenus magnas ī paludes lacūq; magnū effūditur, quem alpinorū plæriq; contingunt, & tranſalpinorum nonnulli. ❡Calcidico verſu, de Euphorione ītelligit, de quo ſabius lib. x. ſic. Quid euphorionem tranſibimus, quē niſi probaſſet Virgi. idē nunq; certe cōditorum Calcidico verſu carminum feciſſet in bucolicis mētionē. Ser. addit gallum trāſtuliſſe Euphorionis opus. Calcis aut vt ſcri. Stra. lib x. Euboæ metropolis erat in qua etiam Ariſto. verſatus eſt quo at vita functus. ❡Modulabor, canam. ❡Paſtoris ſiculi, Theocriti. Rhen.

CHR. ❡TV procul a patria nec. ſ. m. ē. tñ. ſ. facin⁹ noluit. n. exprimere ne illū offenderet, nam ex affectu amoris ita alloquebat, vt preſentem eſſe putaret. ❡Ah, repetitio eſt vt ex vehementia maiorē dolorē exprimat ❡Teneras, huic opponit aſpera, q̄ oppoſitio cōtrariorū vehemēter affectū auget. ❡Certū eſt, penitus decreui. oñdit āt poeta ī amātib⁹ iniuria affectis alternatī īſurgere mō īdignatiōe ex ipa accepta iniuria, q; rē amatā relinquere decernūt pauloante poſt affectū amoris. q̄ indignatio illa nō ſolū mitigat, ſed penitus tollit. Vñ ē illud ꝓpertianū, ſi dolor abfuerit crede redibit amor. Hic orit ſūma leuitas ī amāte ſūmaq; icōſtātia, vt q̄ tā ſeuere pauloañ decreuerat, mox penit⁹ dānet Quī rem Terētian⁹ Parmeno mirifice exprimit.

❡CRESCENT

Malle pati, teneriſq; meos incidere amores
Arboribus, creſcent [a] illę, creſcetis amores.
Interea mixtis luſtrabo Męnala Nymphis
Aut acres venabor Apros, nō me vlla vetabūt
Frigora Parthenios [b] canibus circūdare ſaltus.
Iam mihi per rupes videor, lucoſq; ſonantes
Ire. libet partho torquere Cydonia cornu
Spicula tanq̄ [c] hęc ſit noſtri medicina furoris
Aut deus ille malis hoīum miteſcere diſcat.
Iā neq; hamadryades [d] rurſ⁹ nec carmīa [e] nobis
Ipſa placent ipſę [f] rurſus concedite ſiluę.
Non illum [g] noſtri poſſunt mutare labores.
Nec ſi frigoribus mediis Ebrumq; bibamus
Sithoniaſq; [h] niues hiemis ſubeamus aquoſę,
Nec ſi cum moriens alta liber [i] aret in vlmo

SER. a CRESCENT illę, q̄ſi ei iterū diſplicet ne cū arborib⁹ eius creſcāt amores. b Parthenios canib⁹ circūdare ſalt⁹, Partheni⁹ mōs ē Arcadię, dict⁹ a virginib⁹ ἀπὸ τῶν παρθένων, q̄ illic venari cōſueuerāt. c Tāq; hęc ſit nr̄i medicina laboris, Iā q̄ſi ad ſe recurrit, & illā qd̄ ſupra audiit reſpicit, Amor non talia curat. d Hamadryades, nymphę q̄ cū arboribus naſcunt & pereunt, q̄lis fuit illa quā Eriſichthon occidit, q cū arbores incideret & vox īde erupit & ſanguis, & ſic Ouidius docet, dryades vero ſūt q̄ inter arbores habitāt. Hoc āt ad ſuperiora ptinet, qa dixerat, Mixtis luſtrabo męnala nymphis. e Nec carmīa vobis ipā placēt, qa dixerat, Carmina paſtoris ſiculi modulabor auena. f Ipſę rurſus cōcedite ſiluę, ꝓp illd, Iā mihi p rupes videor lucoſq; ſonātes. g Nō illū nr̄i pſſūt mutare labores i. Nec ſi frigoribus mediis, ebrūq; bibamus, manifeſte hoc dicit amore ſe carere nō poſſe, nec ſi ebrū Thracię fluuiū mediis frigoribus bibat, nec ſi ęſtibus nimiis fuerit in ardenti prouincia. Dicit aūt hoc ſcd̄m phyſicos, qui morbos aut a contrariis, aut a ſimilibus aſſerunt poſſe depelli. Sic Theocritus.

ἕβρον πὰρ ποταμὸν τετραμμένος ἐγγύθεν ἄρκτον
ἐν δὲ θέρει πυμάτοισι παρ' αἰθιόπεσσι νομευμένοις,

h Sithoniaſq; niues, Sithon mons ē thracię. i Liber, corticis pars eſt interior.

PRO. HAMADRYADES. nymphę q̄ pariter cū arborib⁹ & creſcere, & decreſcere tradūt.

ANT. PARTHENIOS ſaltus Parthenius mōs eſt Arcadię, teſte Pli. li. iiii. Parthenos āt virgo dr̄ Parthenia virginitas. pthen⁹ Partho cornu arcu parthico. Cydonia Cydonia, ſpicula Cydōia ciuitas vna eſt e trib⁹ Cretę eximiis. vt Strabo li. x. ſcribit. In ea āt calami ſpiculis aptiſſimi. Amadryades Amadryades, ęę dicuntur eſſe nymphę, quę cum arboribus naſcuntur, hama n. aduerbium vna vel ſimul ſignificat. Drys vero q̄rcus eſt. Ebrū, fluuius eſt Ebrus ſub Rhodope Thracię mōte niuoſo. Pli lib iii. Ebrus Sithonias niues, Sithon dictum eſt olim Thracia, vt docet Gel. li. xiii. c. vi.

CHR. MALLE pati, malle obdurare contra amorē, neq; illā amplius curare. Teneriſq;, qd̄ ſit ſolatiū aliqd mei deſiderii. Deinde damnat hoc cōſiliū veluti nociturū, quia ex ea re magis accēderet. Poſthęc q̄rit duplicē medicinā. Nam amor aut alio amor tollit. Vñ Oui. Succeſſore nouo tollit oīs amās, vt enī clauo clau⁹ trudit ſic amor amore pellitur. Hinc eſt quod ait. Interea mixtis luſtrabo męnala nymphis. Aut qd multo validius eſt, decernit ſe vitā periculoſam & laborioſam exercere. Nam qd apud Terētiū ait. Menedemus veriſſimū ē amorē & gigni & facili nutriri, ex ocio & delicata vita. Frigora, nāſi amor inflāmat facile frigore extinguet flāmę. Saltus, oīa loca ſunt q̄ inculta ad ſiluas, & ad pecudū paſt⁹ relinquunt. Parthenios, Partheni⁹ flumē ē Arcadię dicatū virginibus. Nam παρθένος virgo eſt. Alii illū in Paphlagonia eē volūt. Cydonia, Cydon vrbs ē in creta, vbi ſunt optimi calami ad ſagittas conficiendas. Et q̄m apud Parthos populos erāt optimi ſagittarii admiſcuit cydonia & pthica. Sub ſydere cācri, vbi ingentiſſimi ſunt calores. Nā in pria pte cancri ſolſtitiū ęſtiuū eſt. Et cancer ſupra caput ęthiopū ppendiculariter radios iacit, adeo vt fienē quę ſupra Alexandriā qnq; milia ſtadioꝝ ē i meridie ſolſtitii nulla vmbra ſit. Ibi puteus experimēti grā factus totus illuminat. Intrat aūt cācrū ſol die. xiii. Iunii, Sed ita eſt ſolſtitiū, vt ab octaua die huius mēſis vſq; ad quintādecimam ſit ſemper lux quindecim horarū & tertię partis vnius horę. Ebrumq; bibamus, Thracię flumen eſt quod vbi mari admiſcetur. Tenoris portum habet, & Polydori tumulum. Liber, qui interior eſt nedū cortex qui exterior.

Aethiopum verſemus[a] oues ſubſidere Cancri.
Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.
Hęc[b] ſat erit diuę veſtrū cecinisse poetam,
Dum ſedet, & gracili[c] fiſcellam texit Hibiſco
Pierides, vos hęc facietis maxima Gallo
Gallo, cuius amor tantū mihi creſcit in horas
Quantū[d] vere nouo viridis ſe ſubiicit Alnus.
Surgamus, ſolet eſſe grauis cātantibus vmbra
Iuniperi grauis vmbra: nocēt & frugib[e] vmbrę.
Ite domū[f] ſaturę, venit Heſperus, ite Capellę.

P. Virgilii Maronis Bucolicorum Finis.

SER. a ℂ VERSEMVS, paſcamus. b Hæc ſat erit iam ad muſas loquitur. c Gracili fiſcellam texit hibiſco, ac ſi diceret. hac re occupatus minime canerem. Allegoricos autem ſignificat ſe compoſuiſſe hunc libellum tenuiſſimo ſtilo. d Quantū vere nouo viridis ſe ſubiicit alnus. Amo inquit gallum, ſed latenter ſicut arbores creſcunt. Nam cōparatio iſta hoc ſignificat .ſ. ꝓpter Cæſarē. e Et frugib[us] vmbræ, quanto magis hominibus Vn̄ eſt in georgicis, Et ruris opaci fal ſe ꝑmes vmbrā. f Ite domū ſaturæ venit heſperus ite capelle, Verecunde ſe capellarum dicit eſſe paſtorem, ideſt viliſſimoꝝ animalium. Nam bucolica ſcribēs debuit dicere boum eſſe paſtorē, ſed vitans arrogantiam vltimum ſe eſſe voluit, non principem in ſcribendis bucolicis.

ANT. ℂ SVB ſidere cancri. xiiii cal. Iulias ſol exit e geminis & ingreditur cancri, vt ſcribit Oui lib. vi. faſt. Æthiopum oues. Stra. libro xvii. ſcribit ꝙ Æthiopes magna ex ꝑte paſtoralem ac inopem vitā degūt, tum propter ſolis tenuitatē & aeris intēperiē, tum propter ꝙ lōgi a nobis ſepoſiti ſunt. Verſemus, paſcendo circūagamus. Poetam, Maronē ipſum. Hibiſco, de hoc & heſpero ſatis ſupra, per fiſcellā vero & hibiſcū ſenue carmen bucolicum intelligit. Maxime, cum ſint minima. Capellæ, ſe Æpolū potiuſq; opilionem aut bubulcum vitandæ arrogantiæ cauſa oſtēdit, vt per id ſe in ſcribendis bucolicis minimum fateat. hæc iam ſatis ſequemur igit georgicō cōmētarios vt vna legātur.

CHR. ℂ ET nos cedamus amori. q. d ſi amor omnia vincit temerarius ſi videar, ſi velim illi obſtare. Fiſcellam, vas eſt vimineū Eſt aūt diminutiuum, ſed eius primitiuū potius in maſculio profertur ſiſcus, in quo cum olim pecunia quæ Ænea erat in ærario cōderet, pro ipſo ærario ponitur. Hibiſco, ſpecies maluæ eſt, latinum maluauiſcū vocant arabice cathyn. Eadem herba althea eſt, de qua Macer. Altheam maluæ ſpeciem nullus negat eſſe. Altheam quæ dicunt illam quę creſcit in altū. In horas, per ſingulas horas. Alnus, arbor fluuiatilis eſt, quæ propter aſſiduum humorem celerrime creſcit. Subiicit, ſurſum iacit. Se. i. erigitur, puto eē ex antiqua prępoſitione ſubſum quod eſt ſurſum. Cato de re agraria. Si male arabit radices ſubſum adhibunt craſſiores fient, & in radices vires oleæ abibunt. FINIS.

Regiſtrum Bucolicon.

a b c d e f g

Omnes ſunt quaterni

SER VIRGILIVS IN OPERIBVS SVIS diuerſos eſt ſecutus poetas, Homerum in Æneide, quem licet longo interuallo, ſecutus eſt tamen Theocritum in bucolicis a quo non lōge abeſt, Heſiodum in his libris, quem penitus relinquit. Hic auteꝫ Heſiodus fuit de Aſcra ciuitate, q ſcripſit ad fratreꝫ ſuū Perſen librū, quem appellauit ἔργα καὶ ἡμέρας .i. opera & dies. Hic autē liber cōtinet quēadmodum agri, & quibus tēporib⁹ ſint colēdi, cuius titulum trāſferre noluit, ſicut bucolicorum tranſtulit, ſicut æneidem appellauit ad imitationem odyſſeæ, & tamē cum per periphraſin prio exprimit verſu dicēs. Indicabo quo opere & quib⁹ tēporibus ager colendus ſit. Ingenti auteꝫ egit arte, vt potentiam nobis ſui indicaret ingenii, coartando lata, & anguſtiora dilatando. Nā cū Homeri & Theocriti prolixitateꝫ in breuitatē collegerit, vnuꝫ Heſiodi librum diuiſit ī quattuor, quod ratione nō caret, Nam omnis terra (vt etiā Varro docet) quadrifariam diuidiť, Aut enim aruus eſt ager, ideſt ſationalis, Aut cōſitus, ideſt aptus arboribus, aut paſcuus, qui herbis tantum & animalibus vacat, Aut floreus, in quo ſunt horti apibus congruentes & floribus. Male aūt quidam georgicorum duos tantū eſſe aſſerunt libros dicētes georgiam eſſe γῆς ἔργον, ideſt terræ operam, quam primi duo continent libri, neſcientes tertium & quartum, licet georgiam non habeant, tamē ad vtilitatē ruſticam pertinere, Nam & pecora & apes habere ſtudii eſt ruſtici, licet poſſim⁹ agriculturaꝫ etiaꝫ in his duobus ſequentibus inueniře. Nam farrago ſine cultura non naſciť, & in hortis colendis non minoreꝫ ꝙ circa terras conſtat impēdi laborem, & hi libri didaſcalici ſunt. Vnde neceſſe eſt vt ad aliquē ſcribātur, nā præceptum & doctoris & diſcipuli perſonam requirit. Vnde ad Mecœnatem ſcribit, ſicut Heſiodus ad Perſen, Lucretius ad Mēmium Sane agriculturę huius præcepta non ad omnes pertinēt terras, ſed ad ſolum ſuum Italiæ, & præcipue Venetiæ teſte ipſo Virgilio, q ait, Tibi res antiquæ laudis & artis Ingredior, cum de Italia diceret. a ¶ Quid faciat lętas ſegetes, quæ res terras pigues efficiat. Naꝫ ſegetem modo ꝑ terra poſuit, ſicut alibi Horreſcit ſtrictis ſeges enſibus. Pingues autē efficit terras ſicut paulopoſt dictum⁹ eſt, cinis, ītermiſſio arādi, īcēſio ſtipulaꝝ ſtercoratio. Vñ ēt lætas ait. Naꝫ fimus q ꝑ agros iacitur vulgo lætamē vocať. b ¶ Quo ſidere terrā, quo tpe. Ex ſideribus enim tpa colliguntť. Et ſciēdū q̄ttuor primis verſib⁹ textū ſequētiū

MODESTINI IVRISCONSVLTI IN PRIMVM GEORGICORVM ARGVMENTVM.

QVID faciat lętas ſegetes, quę ſidera ſeruet
Agricola, vt facilem terram proſcindat aratris.
Semina quo iacienda modo, cultuſqꝫ locorū
Edocuit meſſes magno olim fœnore reddi.

P. Virgilii Maronis Georgicorū Liber primus

AD MECOENATEM.

QVID Faciat[a] lętas ſegetes, quo[b] ſidere terram
Vertere Mecœnas, vlmiſqꝫ[c] adiungere Vites

quattuor librorum per ordinē cōtineri. c ¶ Vlmiſq; adiūgere vites, Scd̄m Italiæ ſitum locu tus eſt, in qua vites altius eleuanſ, ſic alibi, Non eadē arboribus pendet vindemia noſtris.

PRO ¶ PRÆDiuiſione, quā græci prodiereſin vocāt, qd quoq; libro præcipiat ſignificat. Hic enim rōnē aruoꝝ cultibus agreſtibus neceſſariā ex ſiderū obſeruatione relaturū ſe ꝑmittit. Secūdo demōſtraturū quēadmodū vitibus vlmi maritenſ, & quæ cum his olearū cura agi debeat. Tertio armentoꝝ, pecorūq; rationem, Quarto apum indicaturum. Dicturus quidē de aruis ait. Quid facias lętas ſegeteſ, quo ſidere terram. ¶ Vertere mecœnas. De arboribus, vlmiſq; adiungere vites Conueniat. De pecoribus & armentis.

ANT ¶ QVID faciat. Ordo eſt hic canere incipiā. Quid faciat lætas ſegetes &c. Caue dicas vt il le hic. i. poſt bucolica, qd. n. ſtultius. ¶ Lætas ſegetes. i. pingues feraces fertiles terras, vel læta ſata. Eſt. n. ſeges frumēti fructus, vti Marcel. etiā docet. Dr̄ itē teſte Varrone ſeges qd aratrū ſed necdū ſatū eſt, qnq; abſolute pro oī terra ponif. Maro li. iiii. geor. Nec pecori opportu-

Seges na ſeges. Dr̄ aūt ſeges a ſatu, vt Varroni placet. Quo ſidere, quo aſtro, quo tpe, ex ſiderib⁹, enim tēpora colligūtur. Vnde Macro li. ii. ait, nil aliud tēpora niſi curſum ſolis efficere agri colis ſiderum cura neceſſaria vt oſtendimus. De ſidere autē aſtro & ſtella qūo differunt, vi- de Macro lib. i. de ſom ¶ Vertere, effodere, arare. ¶ Vlmis, adiungunt vites vlmis qm̄ vlmo- rū leuis eſt vmbra, etiam nutriensquecūq; opacat, vt ſcribit Pli. lib. xvi.

CHR ¶ QVID faciat lætas ſegetes. Quid quæ res, Nā quāuis terra ſua ſponte producat fruges tm̄ multo vberiores fiūt artificio humano, qd nūc demōſtrandā ꝑponit. Quapp cū pp inqſi- tionē huius doctrinæ, q̄ multiplex variaq; eſt difficilior oīno res occurrat q̄ fuerit bucolicū carmē in quo paſtorū ruditas ſola fuit exprimēda diuerſa rōne vtrūq; opus aggreſſus ē. nā in bucolicis, neq; ꝑponēdū fuit, neq; inuocādū pp facilitatē, Nā vt ait Hora Nec deus inter- ſit niſi dignus vindice nodus inciderit. Si qua aūt ecloga fuit quæ paſtoralē formā excede- ret. Tunc ſeorſum diuinū implorauerat auxiliū, vt Sicelides muſæ paulo maio. ca. Et in alio loco. Pergite pierides cromis & mnaſylus in an. Itē in amore galli q pene tragicus erat di- xit, Extremū hūc arethuſa mihi cōcede laborē. Hic vero & diſtincte, abſoluteq; ꝑponit, & ea qbus indigebat numina ſapiēter inuocat. Quæ duo cū pro cereri vice fūganſ ſtatim au- ditores & dociles cū demōſtret de qbus rebus ſit dicturus reddit & ſimul attētos cū ꝑponat ſe q̄ apprime vtilia ſunt dicturū facit, nec minus attēti ēt reddimur ex iuocatione qa ex illa ſignificaſ reꝝ magnitudo q̄ & ipſa in primis eos q audiūt attētos facit. Ex pp̄ ōne igiſ qm̄ oſ̄dit ſe laboratuꝝ pro vtilitate cōi & ex iuocatione, qm̄ magna qdā vr̄ polliceri beniuolē-

Seges tiā a ſua ſibi pſona cōciliat. ¶ Segetes, ſeges a ſatu dr̄, Et qm̄ ſatio fieri nō pōt niſi aſſit terra q̄ veluti mr̄ ſemē recipiat atq; fruges cōcipiat, iccirco & terrā ipſam & fruges q fœtus illius

Gaudi- ſunt ſegetē appellāt. ¶ Lætas, differt letitia a gaudio. Nā gaudiū eſt cū aīus exilaraſ aliq̄ re

um grata atq; iocūda, neq; tū ita ad exteriora diffundiſ vltra modū vt facile appareat Lætitia

lætitiæ vero eſt cū ita moueſ aīus aliq̄ re iocūda, vt ēt ad exteriora egrediaſ ille motus, & maxie in vultu appeat in ipſo hoie. Hic dicūt Stoici gaudiū in ſapiētē cadē poſſe, lætitiā non poſſe. Deīde p quādā trāſlationē, qm̄ pīguis hītudo in brutis aīalibus lætitiā quādā pferre videſ, dicimus lætū, pingue, vt Glāde ſues læti redeūt, Eadē rōne & terrā q̄ fertilis eſt, qm̄ ex ipſa exuberātia frugū vr̄ lætitiā oſtēdere. Vn̄ ipſe in ſupiorib⁹ dixit, O ia nūc ridēt, dicimus lætas ſegetes. i. fertiles. Et læta vbera. i. fertilia, qa lacte plena. Et qn̄ læti notiones exprimere corpi mus dicimus lætū. i. celerē, qm̄ in iis in qbus animus lætaſ celeritate vtimur. Ponimus ēt le- tā pro bn̄ volēte vt vobis lætus ego hūc cādentē in littore tauꝝ nā q libēter rē facit cū læti-

vertere tia facit. Sic ꝫ, Triſtē pluito vt Terētius, iuitat triſtis. ¶ Vertere, Optie, nā terra ſiue aratro, ſiue ligonib⁹ ſiue vipalio, ſiue quotūq; ferramēto excollaſ illā vertim⁹. Ex eo qd dicit verte- te oſtēdit abſulutā. Nam vt ait Donatus. Vertere eſt in aliā partē penitus transferre.

Conueniat quę cura[a] Boū quis cultus hn̄do[b]
Sit pecori atq; apibus quāta experiētiaſ[c] parcis[d]
Hinc canere incipiam. vos o clariſſima[e] mundi
Lumina labentem Cœlo quę ducitis[f] annum

SER a ¶ QVÆ cura boū, q cultus ha- bēdo ſit, aut in ſe- quēti epexegeſis ē, vt ſit qs cultus hn̄do ſit pecori, qd eſt, quæ cura boū, aut certe alt boues, & poſtea intulit cæ tera pecota, vt mai⁹ aīal ſepararet a mino- rib⁹. ſicut de hoībus facit dicens. Relliqas danauꝫ atq; i. b ¶ Hn̄do. i. ad hoc vt hēaſ pe cus. c ¶ Expiētia, vſu nata doctria. d ¶ Parcis, aut ſeruatricibus, frugi, quæ mel la cuſtodiunt. e ¶ Vos o clariſſima mundi

Lumina

Lumina liber, & alma ceres. Stoici dĩt non eſſe niſi vnum deum, & vnam deam, eandem eſſe poteſtatem, quæ pro ratione officiorũ noſtrorũ variis nominibus appellatur. vñ eundem ſolem, eundẽ Libeꝝ, eundẽ Apolinẽ vocãt. Itẽ lunã eãdẽ Dianã vocãt, eandẽ cererem, eandẽ iunonẽ, eãdẽ ꝓſerpinã dĩt, ſm quos pro ſole & luna libeꝝ & cererẽ iuocauit. I Quæ ducitis annũ, quoꝝ curſu tpa cõputãtur. Nam per lunã menſis, per ſolem annus oſtenditur.

PRO ℂ QVÆ cura boũ qs cultus hñdo ſit pecori de apibus Quãta apibus experientia parcis. Vos o clariſſima mundi lumina labentem cœlo, q̃ ducitis annũ liber & alma Ceres, Hoc loco vult intelligi lunã, Cererẽ, a creando dictã, qã maturet fruges ſolẽ liberum, quia libere peruagetur per aera. neq; ei fulgor aliorũ ſiderũ. Lumina ꝑſtringat. vel qa maturet vineas.

ANT ℂ CVRA boũ Cato ca. iiii. de re ruſtica inqt. Nihil eſt qđ magis expediat q̃ boues bñ curare. Vtq; Varro li. ii. ſcri. a boue antiq man⁹ ita abſtinere voluerũt, vt capite ſanxerint ſi qs occidiſſet. Cura, ſollicitudo dcã, vt ait Varro, ꝙ cor vrat, Quis cult⁹, q̃ diligẽtia, quæ cura vel cuſtodia. Hñdo, vt hẽat, Iuſtin⁹ li. ii. Spaciũ cõſumãdo opi q̃rebat i. vt ꝯſumaret Pecori, ouiũ mltitudini, vt ibi. Guiũ pec⁹: an morlibei. Experiẽtia, cognitio, ſeu ars & doctria nullo docẽte p vſũ repta. Mãili⁹ li. i. Per varios vſus artẽ experiẽtia fecit. Exẽplo moſtrante viã, experiẽtia ẽ cognitio ſingulariũ, ars ꝓo vliũ, vt docet phs li. i. met. q ẽt lib. vii. phyſicoꝝ inqt, ab experiẽtia pticulariũ accipim⁹ vlẽm ſciaꝫ Parcis cõſeruatricib⁹ & tenacib⁹. Vos o clariſſima mũdi Lumina, Hæc nñ poetæ iuocatio tota ferre ſumpta eſt a Marci Varrõis pro loco ꝓmi voluminis de re ruſtica, vbi xii. deos agricolaꝝ duces iuocat, ꝓmũ tñ Iouẽ & Tellurẽ q parẽtes magni dñr, Iupiter. n. pr̃, Tellus vero mr̃. Scđo ſolẽ & lunã, quoꝝ tpa obſeruanſ cũ q̃dã ſeranſ & condunanſ in tpe. Tertio Cererẽ & Libeꝝ ꝙ hoꝝ fruct⁹ maxie neceſſarii ad victũ. ab iis. n. cib⁹ & potio venit e fũdo. Quarto Robigũ &c. Mũdi lumia ſolẽ & lunã iuocat, parit. n. fertilitatib⁹ glebæ & maturãdis frugib⁹, vel nocturno tẽperamẽto, vel diurno calore moderanſ, qđ ẽt Mac. li. ſat. v. ſcri. q ẽt li. i. dixerat, ꝙ poeta ſciẽs romanos veteres ad lunæ curſum & ſequẽtes ad ſolis anni tpa degeſſiſſe, vtriuſq; ſæculi opinioni reuerẽtiã ſuãs, tã lunã q̃ ſolẽ duces ãni hac iuocatiõe deſignat. Labẽtẽ cœlo q̃ ducitis an. hic ſtat colõ, nõ. n. ſeq̃ntib⁹ iũgi debet. labẽtẽ aũt cœlo annũ ait, qm̃ vti ẽt Macr. ſat li. i. ſcri. Eſt annus ſolis emẽſio, quã luſtrãdo zodaicũ efficit diebus trecẽtis & xiv. & q̃drãte ſeu ſex horis. Annus vero lunaris mẽſis eſt. vt idẽ aſſerit li. ii. de ſõnis, inter quẽ cœli ambitũ luſtrat, nã & a luna mẽſis dr̃, qa græco noie luna mene vocaſ. Var. ẽt. c. xxvii. ꝓmi li. ait, Tpa duoꝝ tẽporũ eſſe. Vnũ annale, qđ ſol circuitu ſuo finit. Alterũ mẽſtruũ, luna circũiens cõprehendit.

CHR ℂ EXPEriẽtia, perior ſimplex verbũ fuit, qđ ab vſu cecidit. Inde expior, & queadmodũ ab

Experientia Periculum explor ſit experiẽtia, ſic a perior ſit piculũ, qđ idẽ, eſt experiẽtia, vt dicit Terẽ. Fac piculũ in muſicis. Tñ ẽt iuenit piculũ diſcrimie poſitũ. Sed hoc nõ venit a perio, ſed a pereo. Veꝝ cũ experiẽtia nõ poſſit ẽẽ in brutis, qa nõ eſt ſine rõne dixit experiẽtiã illũ naturæ ipulſus, qm̃ ad ſuũ edificiũ ipelliſ apes Parcis, laus apiũ. Rara. n. aĩalia ſunt q̃ parcãt ptis. Vos o clariſſima mũdi lumina labẽtẽ cœlo q̃ ducitis annũ. Maximũ igeniũ, maxiaq; doctrina apparet poetæ. Nouerat. n. oẽs deos ad ſolẽ, oẽſq; deas ad lunã referri. Nã vt ait Plato i cratylo priſci viriq; cũ ſolẽ lunã ac ſtellas thein. i. currere p cœlũ viderint numia eẽ putarũt & θεοὺς. i. deos appellarũt. ꝙ per cœlũ curãt. Sed qm̃ ſol. vt ait Heraclitus fons cœleſtis luminis eſt, & vt Cicero dux & princeps & moderator reliquoꝝ luminũ & mens mũdi & cor cœli a phyſicis appellaſ, qm̃ calor frig⁹ & temperies & cũcta alia q̃ p cœlũ ſiũt a ſole ſũt ipm ſolũ deũ putarũt, vt lunã ſolã deã, ſed diuerſis noib⁹ appellanſ, vt eoꝝ diuerſæ ſũt ptãtes. Ergo qa oẽs dii q ſũt ſub cœlo ad ſolẽ referunſ, cũ vt dixi moderator reliquoꝝ luminũ ſit & ſolus ſtellis lumen ꝑſtet ſtellaꝝ ãt curſus ordinẽ reꝝ humanaꝝ diſponũt, ſeqtur qđ ſol q tẽperat nr̃a tẽperãtes oium reꝝ erit auctor, iure igiſ iuocat ſolẽ tanq̃ naturæ deũ. Veꝝ qm̃ ipm ad diſciplinã agrariã iuocat appellat eũ eo noie quo ei⁹ vis circa agriculturã exprimiſ, Dinnyſi⁹. n. q bacch⁹, liberq; eſt, vt refert Euſebius, ignẽ vim ſolis q̃ fructus maturat exprimit. Ariſto. aũt & Euripides eundẽ ſolẽ & bacchũ eſſe dicunt. Addit macrobius, ꝙ in arcanis ſacroꝝ obſeruatur ꝙ ſol in ſupero, ideſt diurno hemiſperio conſtitutus apollo. In inferiori. i. nocturno Dionyſius appelletur. Vnde a Romanis Bacchus quoniam ſol eſt, dicitur liber, quia liber vagus eſt, vt ait Ennius. Apertiſſime autem vniuerſalem hanc demõſtrat Orpheus. Nã de ſole ait, ἥλιον ὃν διόνυσον ἐπίκλησιν καλέουσιν.

Virgilius igitur liberum patrem ſolem inuocauit, & Cererem lunam quia nocturno temperamento & diurno calore cuncta moderantur.

Liber & alma[a] Ceres vr̃o ſi munere[b] tellus
Chaoniam[c] pingui[d] glandem mutauit ariſta
Poculaq; inuentis Acheloia miſcuit vuis,

SER a ℂALMA ceres, alma ab alendo, Ceres a creādo dicta. b ℂSi munere, ſiqdē. Nā ſi cōfirmātis eſt. c ℂChaoniā glādē pingui mutauit ariſta, epiroticā a loco, in quo abūdāt glādes, qbus antea hoīes veſcebātur. & mō ſpēs p gn̄e poſuit. Nō.n.aut ī Epiro tm̄ glādes fuerūt aut de ſolo Acheloo hoīes potare cōſueuerāt. Sane acheloia nō p̄ter rōnem dixit. Nā ſicut Orpheus docet gn̄aliter aquā veteres acheloū vocabāt ſed quia ſpecialiter quidam fluuius achelous dr̄, aut ſpēs eſt pro genere, aut ſm antiquitatē eſt locutus. d ℂPingui ariſta, ariſtā mō p frumēto poſuit, & affectate ait pinguē ariſtā, cū p̄pe ariſta ab ariditate ſit dcā.

PRO ℂVESTRO ſi munere tellus Chaōiā.p.g.m.a. chaonia dicta a Chaonia regione Epiri, in qua Dodōnæi iouis eſt oraculū a loco dictū Dodone eius regionis, Itaq; Colūbas exiſtimat ēt ab ea regiōe chaōias dictas. Et in hoc oraculo fuiſſe vocales, & r̄nſa dediſſe cōſulētib⁹. Tradit̄ ēt quercus arbor ſubiecta tutelæ iouis fuiſſe atq; vocalis, vt Dodone. Et r̄nſa dediſſe apud idē oraculū, qd̄ teſtat̄ Virgi. dicēs, Atq; habitæ grais oracula q̄rcus. vñ dici chaoniā glādē ipſe declarat, quū dicit, Chaoniiq; pr̄is glādes. Appellata āt eſt ea regio a troiano chaone chaōia (vt ipſe teſtat̄) Chaoniamq; oēm troiano a chaone dixit. ℂPoculaq; inuentis acheloia miſcuit vuis, Aetolus paſtor ſtaphilus, quū Oenei capellas in pabulū deduceret, notauit vnā p̄cipue ſedētem a grege lætiorē cæteris recipiētē ſe ſeri⁹ in p̄ſepia q̄uis rei, vt cām cognoſceret, Sequut⁹ē eā clā, & in remota ſtirpe aīaduertit vuā edētē, pomū ei īcognitū, & ſuſtulit, regiq; ptulit Oeneo, q exp̄ſſo humore delectatus, Quū eū vetuſtate cognoſceret miteſceē, Libero pr̄i appoſuit accepto a ſe hoſpitio, q̄uis rei cultū cū demonſtraret, Liber vt ppetua inuētoꝝ eſſet gloria, cōſtituit, vt ab œneo œnō appellaret̄ vinū. a ſtaphyle vua ſtaphylæ. Achelous aūt eſt flumē ætoliæ. Ita q̄tū ad acheloū ptinet aqua ītelligi poterit, quē iō apatiſſimū noīauit, q primus in græciā vr̄ fluxiſſe. Vua aūt ſignificauit vinum.

ANT ℂLIBER & alma ceres, ſm Varronis īuocationē non ſol & luna, ſed ipſe Bacchus & ipſa ceres intelligi debent. Dixerat.n. ille vt patuit. Secundo inuocabo ſolē & lunā, quorum tēpora obſeruant̄ cum quædā ſerantur & cōdantur in tpe. Tertio Cererē & liberū, q horū fructus maxime neceſſarii ad victū, ab iis.n.cib⁹ & potio venit fundo, Ecce Maro quoq; Varronis īuocationē hic imitatus eſt, qua de re vt dixi exponi debet, nō aliter. Prob⁹.n. quē Macr. & Ser. deīde velut agmine ſcō cæteri fere oēs ſecuti ſūt, ſcribit poetā hoc loco voluiſſe intelligere Lunā Cererē a creādo dictā, qa maturet fruges, ſolē Liberꝝ, qa libē puaget p aeria, ſed plura ſcri. Macr. li. v. ſat. Nec refert Apollinē & liberꝝ p̄rem vnū, eūdēq; deū eē affirmet. Varro.n. vt patuit aptiſſime īdicat. Hic debē nos ītelligē Liberꝝ ip̄m bacchū, & Cererē ipſam deā, qd̄ ēt p ſequētia iam cōſirmauero. ℂLiber, Plutar. i p̄ble. ſcri. Dionyſiū liberꝝ patrē appellatū, vel q bibētib⁹ libertatis cā ſit, vel ſicut Alexāder dicit q p Boetiæ libertate pugnauit. Liberat p̄terea a curis & in agēdis ſecuriores facit Macr. vero li. I. ſat. ſcribit. Næuiū dixiſſe liberꝝ ſolē a Romanis appellari, & liber & vagus eſt. Hic tn̄ vt dixi de baccho ītelligēdū nō de ſole. ℂAlma, ab alendo dicta, quia nos alit. ℂCeres, Varro ſcribit q terra ceres dicitur q gerit fruges. Tullius itē li. ii. de. n. de. aut, q a gerēdis frugibus Ceres tanq̄ geres dicta eſt. Hæc autē vt Pli. lib. vii. docuit frumenta cū antea glande veſcerentur, Inuenit & molere & cōficere, in Attica Italia, & ſicilia. Ob id dea iudicata, Sed de cerere plurima legito inſeri⁹ ibi Pr̄ia ceres ferro mortales vertere terrā inſtituit. Iuſti. li. Ii. ſcri. Sub Erichtheto athenaꝝ rege frumēti ſationē apd̄ Eleuſim a Triptolemo reptā, At Diod. li. vi. ait, q ceres pr̄ia adinuenit vſum frumēti, qd̄ forte īter alias herbas naſcebat̄ ignotū cæteris. Docuitq; hoīes naſcēdi, ſeruādiq;, & ſerēdi modū. Siqdē eſt n. cōſirmātis. ℂNumine, munere & numie in antiqs legit̄. ℂChaoniā, Chaonia pars erat Epiri dcā troiano a Chaone Heleni fr̄e ſm Maro. Pli. ēo li. iiii. ſcri. q in epiro erāt primi Chaones, a qb⁹ Chaonia plura legito ī Strabo. li. ii. Chaoniā ergo glādē. i. Epiroticā, ibi .n. glandiū copia fuit pp Dodoneā ſiluā ioui ſacrā. poſuit aūt ſpēm pro gn̄e, nō n in Epiro tm̄ glādes fuerāt, de glādibus aūt lati⁹ legito Pli. li. xvi. ca. v. ℂGlandē mutauit ariſta, Diodo. li. i. ſcribit hoīes a principio ſilueſtri & incōdita vita vixiſſe, quibus herbæ, & arborum fructus vltro victum ferebant. Deniq; neceſſitatē ipſam rerū magiſtra ſingulorum peritiam ingeniis mortalium ſubminiſtraſſe

Liber Pater

Ceres

Chaonia

niſtraſſe.⸿Pīgui ariſta,ꝑ id ſpicā itelligit,ide triticū⸿Pocula,poculū vis ē potio qđ hauritˀ
poculū ſæpe tñ vt hic poculū ꝓ potiōe ipſa pōiť a poetis.⸿Pocula acheloia,Mac.ſat.li.v.ſcri. Quū
vellet hoc ioco poeta aquā itelligi,Acheloū Amnē potiſſimū noiauit.Antiqſſimoꝝ greco
rū more eloqt⁹,apđ q̄s ꝑpe ī aq̄ ſignatiōe ponebať,Achelous, q mos loq̄ndi ꝑuagat⁹ fuit,
vt Acheloū ꝓ q̄uis aq̄ diceret.Hæc ille,vt aūt pli.li.iiii.edocet Achelo⁹ amnis ē e pido fluēs
q Acharnaniā ab ætholia dirimit.Soli.ēt pido ortū aſſerit addens,cū ꝑmis græciæ amni-
bus ꝑditū veteri claritate.⸿Miſcuit.Pli.li.vii.ſcri.ꝙ vinū aq̄ miſceri Staphylus ſitheni filius
ꝑmus edocuit.⸿Inuentis vuis, Bacchus apud græcos primus docuit vini vſum, vt teſtis eſt
Capella libro de nuptiis.Euſeb.ſcri.vitē inuētā a Dionyſio,ſed nō ſemeles filio anno regni
Cecropis qnq̄geſimo,q fuit vltimus.Lactā.vero li.ii.ca.xiiii.ſcri.ꝙ Noe quū egreſſus eēt ex
arca vt ſacræ līæ docēt terrā ſtudioſe coluit.Atq; vineā ſua manu ſeuit.vñ arguunť ait q au
ctorē vii Liberū putāt.ille.n.nō modo Liberꝝ,ſed etiā Saturnū multis anteceſſit ætatibus.

CHR. ⸿CERES.ait idē Euſeb.ꝙ terræ vis veſta dř.Rheā vero quā opē dicimus lapidoſæ,mōta
næq; terræ vi vocāt.Cererē vero feracis & planæ.Sed de hac in ſeq̄ntibus.⸿Vřo munē.Nā
bacchus fructuū humidoꝝ.i.vini & pomoꝝ.Ceres aūt ſiccoꝝ vt fruges ſint ſimbolū hñtur.
⸿Acheloia,achelo⁹ fluuius ē q ex Pido Theſſaliȩ mōte ꝓfluēs ætholiā ab archania diuidit,
& i ſiiacū ſinū effluit Nō tñ hic ſpēm ꝓ gñe poſuit,ſed legerat antiquos,ita aq̄rū vim diſti-
xiſſe,vt vis effectiua aq̄rū occeanus vocaret.Simbolū vero eius thetis eſſet vis aq̄ potabilis
ahelous,Marinȩ neptunus q̄ inquātū gignere pōt Amphitrides dř aquaꝝ dulciū ꝑticulares
vires nymphæ,marinaꝝ nereides.Ergo cū vim aq̄ potabilis acheloū appellarēt , antiq nō
ſine rōne dixit acheloia pocula,nā & antiqſſimi græcoꝝ poetæ ſic dixerūt , vt appet apud
Ariſtophanē.Sūt q dñt Acheloū primū e terra erupuiſſe , atq; ex eo aquā acheloū noiari.

Et vos[a] agreſtum prȩſentia numina Fauni,
Ferte[b] ſimul,Fauniq; pedē, Dryadeſq; puellȩ
Munera veſtra cano . Tuq; o cui[c] pria fremētē
Fudit equū magno tellus percuſſa tridenti

SER. a⸿ET vos agreſtū pñtia numina fauni.i.ꝑpicia, vt Nec tā pñtes alibi cognoſceȩ diuos, quoꝝ pñtia fauō eſt.& bñ de diuerſis rebus dicturus , diuerſa inuocat numina. b⸿Ferte ſimul fauniq; pedē,ferte , aut ſimul vēite,aut date carmini meo facultatē,quod vtiq; pedib⁹ cōtineť , vt ſit Ferte pedē,metri cā ꝑſtate rōnē. c ⸿Cui pria fremētē Fudit equom magno tell⁹ ꝑcuſſa tridēte, fabula talˀ ē.Quū Neptun⁹ & Minerua đ athenaꝝ noie cōtēderūt placuit diis vt ei⁹ noie ciuitas appellareť q mun⁹ melius mortalib⁹ obtuliſſet tūc neptunus ꝑcuſſo littore equū aial bellis aptū ꝑduxit,Minerua iacta haſta oliuā creauit,q̄ res eſt melior cōprobata, & pacis inſigne, vt aūt mō neptunū iuocet , cā eius muneris facit,qa de eqs eſt dicturus i tertio,alioquin incōgruū eſt, ſi de agricultura locutur⁹ numē inuocet maris.Equum aūt a neptuno ꝓgenitū, alii ſcythiū,alii ſyronē , alii,Arionē dñt fuiſſe noiatū,& iō dř equū inueniſſe, qa velox ē eius numē & mobile ſicut mare. Vñ ēt Caſtor & pollux, qa coꝝ velociſſimæ ſtellæ ſunt, equos in tutela habere dicuntur.

PRO. ⸿ET vos agreſtū pñtia n.f.Eūdē pāna,eūdē inuū,eūdē faunū,qdā iterꝑtanť ꝙ ei i italia qdā annuū ſacrū celebrāt, qdā mēſtruū, exiſtimať aūt faunus fuiſſe rex ab originū q ciues ſuos mitiorē vitā docuerit ritu ferarū viuētes. & prim⁹ loca certis noib⁹ & ædificia q̄daꝫ, Lucoſq; ſacraue-rit, a quo & fana ſūt dicta.ipſe aūt recept⁹ i deoꝝ nu meꝝ credit.Itaq; ēt oraculum eius ī albunea Laurētinoꝝ ſilua ē,pl'es aūt exiſtimanť eē ēt pñtes,icciρco ruſticis ꝑluaſum ē lcoiētibus eā ptem italiæ q̄ ſuburbana eſt,ſæpe eos i agris cōſpici.⸿Dryadeſq; puellæ,Dryades puellas dicit,q̄s alii hamadryadas vocāt,& eas cum q̄rcu naſci,& interire ſimul,ſed diuturnas eē, & inde hamadryadas dictas.Quercus.n.grȩce appellať δρῦς ἅμα ſignat ſimul.⸿Tuq; o cui prima frementē Fudit.e.m.t.p.t.n.campi in theſſalis ſunt Petrei , in qbus locus petra noie ꝑcuſſus tridente Neptuni equum,q ſcyphios vocatur.Romani aūt neptunū equeſtrem vocant. græci hippicon Poſſidona,ꝙ extimetur princeps originis equoꝝ. Et icciρco etiam poetæ tradunt ab eo donatū equū Adraſto Ariona & Iunoni Xanthum & cyllaron quos illa dederit Caſtori & polluci, ſed harum fabularum & opiniōis huius initium eſt natura.Nam quia animalium materia liquore conſtat , & ei præcipue effuſa. in ſtudiū cōſtat & gñationes, eſt naturæ eq̄ſtris adeo,vt eq̄s certū ſit plerūq; & vēto cōcipere,aīalū vero feminis,hoc ē liquoris vniuerſi de⁹ exiſtimať neptun⁹ & equoꝝ eo magis & planicies eis ꝑueniēs ſit q̄ aqs accidit.

ANT. ¶ ET VOS. a. qm̃ poeta de variis rebus dicturus eſt. varia inuocat numina. ¶ Pñcia, ꝑpitia, quoꝝ qdem pñtia fauor eſt. Fauni, de his dicimus in Sileno. Ferte ſimul faunią pe. Epanalepſis figura eſt. i. cũ maiore ſignato facta repetitio, q̃ qdē & ornat & exauget orõnē. epalãbano ãt repeto ſignat. Mac. ſat. li. vi. notãs. ¶ Ferte ſimul faunią pedē dryadeſą pu. dicit vir. id dicēdi gen' a græcis ſũpſiſſe, ſicuti alia multa Teſtimõio itaq Ma. male legũt q dñt. ¶ Ferte ſi. ſatitią pe. ¶ Ferte pe. adeſte venite. Dryades nymphe ſũt a q̃rcubus denoiate, qa ſiluas hĩtare dicebanſ, nã qd græce drys, latine q̃rcus dr̃. ¶ Mũe. i. officia ac dõa. ¶ Tuą o cui pria, Tractatur' de eqs poeta neptunũ inuocat. ſcri. n. Dio. li. vi. neptunũ ꝑmũ equos domuiſſe, artēą eqtãdi ab illo traditã ex quo hippicos ſit appellat'. Lac. ãt. l. iiii th. ſcr. q cũ adhuc ignotus eēt equoꝝ vſus mortalibus, & hoꝝ aialiũ nã egeret terra Neptunus ĩ Theſſalia terrã tridēte pcuſſit, ſubitoą ꝓſilerũt duo eq. Scyphios & ariõ quo itē Luca. li. vi. vr̃ aſſerere, inqt. n. prius ab æquorea pcuſſis cuſpide ſaxis. Theſſalicus ſonipes bellis feralibus omē. Exilit. Oui. li. vi. met. ſcri. litē fuiſſe de terræ noīe iter Mineruã & neptunũ, itaq pñtibus diis duodecim Ioue medio, Neptunus lõgo tridēti ſaxa pcuſſit, qua d re idē equus exiliit. Pallas idē ſua cuſpide terrã pcuſſit, vñ oliua cũ baccis ēt ꝓdit, q̃ vt alii dñt, qm̃ vtilior viſa ſit equo Minerua deoꝝ iudicio Ciuitatē ſuo noīe nuncupauit athenas, nã Minerua græcis athena dr̃. Iuſtin'.
Fremē vero. l ii. ſcr qũo p' grecũ regē athenaꝝ ãphitethõ regnauit. q prius Mineruę vrbē ſacrauit, &
Frēdere nomē ciuitati athenas ddit. ¶ Fremĩtē, fremitũ & hinitũ. excitãtē, vl̃ cũ furor vociferãtē ē. n.
Tridēs. fremē magnũ ſonare, vt noni' ait, Frēdere vero eſt dētē dentibus iraſcēdo q̃tē. Stati' li. viii.
Neptunus th. Sic ait ifrēdēs. ¶ Tridēti, ē tridēs neptũi ſceptrũ, ſeu fuſcina. Vir. Nõ illi impiũ pelagi &c.
¶ AGRESTVM. nu Nã hoꝝ fauore eget ĩ agricultura. ¶ Ferte, pedē, Optie biſariã expõit
CHR. ſeruius vel ferte pedē, q̃ſi pſtate fœlicē nauigationē. Nã pedē dixerũt latini, q̃ vulgo pogiam nunc dñt, vt Atą vna fecere pedē. ¶ Cui neptunũ intelligit, cui attribuunt originē equorũ, quia in eqs vt in mari ſumma velocitas eſt. aiunt aũt equũ a neptuno pcuſſa terra editũ ſiphiũ eſſe appellatũ hæc de cã a græcis hippicos, a latinis eq̃ſtris dicebaſ. Et ludi cyrcenſes q
Hĩnire equeſtres erant ĩ honore neptuni exercebanſ. ¶ Frementē, hinnientē. Hinnire. n. equorũ eſt quaſi ferocem. Nam ipſo hinnitu viuacitatem quandã & vehemētiã indicat. Syluaue ſunt qui ita de hoc deo fabulenſ, Nã dñt fuiſſe ĩ calabria paſtorē noīe Cratim, cui ex caprarũ grege ſibi capellã ad libidinem delegerat. Hunc cum obdormiſſet ĩ ripa fluminis capellæ maritus, vt iniurias vlciſcereſ adacto cornu in fluuiũ deiecit, ab eo flumen Cratis, appellatus. Ex capra vero illa natus eſt puer, cuius infernæ partes caprinæ eſſent. Hunc vt deũ coluerunt, Syluanũą appellarunt q Cypariſſum pueꝝ, vt refert ſeruius adamauit. Tenerã alludit ad ætatem pueri, q̃ tenera eſſet. ¶ Prima tellus, ideſt littus, vt Primaą vetant conſiſtere terra Nam prima terra quæ ſeſe e mari aduentãtibus offert littus eſt. ¶ Equum, de cuius animalibus nã ſuo loco diceſ. ¶ Frementem, Neptune: & de hoc deo dante in æneido. diceſ.

Neptune, & cultor' nemorum cui pĩguia Cęę
Tercentum niuei tondent dumeta iuuenci.
Ipſe nemus liquens patrium, ſaltuſą lycęi

SER. a ¶ ET CVLtor nemoꝝ cui pĩguia cææ Ariſtæũ inuocat. i Apollinis & cyrenes filiũ: quē Heſiod' dič Apollinem paſtoralem, Hic (vt ēt ſaluſtius docet) poſt laniatum a canibus Actęonem filiũ matris inſtinctu thebas reliquit, & Cæam inſulam tenuit primo, adhuc hoībus vacuã, poſtea ea relicta cum Dædalo ad ſardiniã tranſitum fecit. b ¶ Lycæi, montis arcadiæ.

PRO. ¶ ET CVLtor nemoꝝ cui pĩguia cęę Tercētũ niuei tõdēt dumeta iuuēci, iſula eſt cęa in ęgeo mari, ĩ q̃ ſt vrbe q̃ttuor iuli', Carthęa Loepeſſa, Coteſſos, ibi exiſtimaſ fuiſſe peſtilētia pecoꝝ, & armētoꝝ grauis pp̃ īteritum Actęõis, Ariſte' mõſtrãte apolie ꝑſe ꝓfect' eſt ĩ iſulã cęã, & ibi ſacrificio fcõ, arã ioui icmęo ꝯſtituit, q placatis flatib', & æſtu q necabãt, & armēta & pecora liberauit ea, ipſe aut p' exceſſũ vitæ ipeſrãte oraculo, ab imorãtib' eã iſulã, relatus ĩ numeꝝ Deoꝝ, appellat' ē nomi' & ęgoros, & agreſti ſtudio & cura pecoꝝ armētorũą nõ mediocriter ꝓfuerat hominibus. tradiſ hæc hiſtoria de Ariſteo ĩ corpore Argonautaꝝ a Varrone atacino dumeta & aſpera loca & mõtoſa dñr. ¶ Ipſe nemus linquens patrium ſaltuſą Lycæi. Pã. o. c. t m. c. Adſis o tegeæ. f. Pana inuũ latini interp̃tantur, cuius religionē Italiæ ferſ intuliſſe euander, ſed creditur pp duo argumēta ſub eius numine & vocabulo Iuppiter coli, ideſt mũdus, quorũ vnum Pan g. ſignificat omne. i. vniuerſam naturam. Alterũą hinnuli pellis qua tegitur varietas maculis imittur ſtellas.

¶ NEPTVNE,

ANT. ¶NEPTVNE, fuit neptun⁹ ſaturni fili⁹ ex Rhea q pri⁹ nauigãdi arte iuẽta claſſem inſtituit, eiuſq; pfect⁹ ẽ a ſaturno fact⁹, ꝗpp traditæ ẽ poſteris. Neptunũ ipaſſe mari, ſacraq; ei a nauigãtib⁹ facta, auctor ẽ Diod. li. vi. Equos ẽt prim⁹ domuit vti oñdim⁹. ¶Et cultor ne. Ariſteũ iuocat, q qdẽ vt in lib. xiii. Iuſtini legi. fili⁹ Apollinis fuit cirenes filię Hipſei regis Theſſaliæ, ſʒ Virg. li. iiii. geor. Penei dicit. Is ãt i archadia late regnauit ꝑmuſq; & apiũ & melis vſũ & lactis ad coagula hoib⁹ tradidit. Pli. ẽt li. vii. docuit, ꝙ Ariſteus atheniẽſis oleũ trapetis exprimere iuenit, idẽq; Mella. Diodorus quoq; i fine lib v. cũ iuſtino ꝯuenit, adẽs ꝙ nymphis a mẽe traditis ẽ nutriẽdũ, a qb⁹ cũ lac coagulare mel atq; oleũ cõficere didiciſſet, prim⁹ ea in vſuʒ hoĩum traduxit, Vñ a poſteris vt de⁹ cultus ẽ poſt actæonis filii mortẽ habitauit in chio iſula, inde in lybiã ad matrẽ rediit, poſtea in iſulã ſardoũ ꝓfectus eã arborib⁹ cõſeuit moratus, eſt ẽt in ſicilia vbi pro deo ſũmo honore cultus, hæc & plura Diod. ¶Cultor ne. hoc iõ, qa paſtor fuit, vñ li. iiii. Geor. ait ſator ariſteus. ¶Cææ, Cæa teſte Pli. li. iiii. inſula eſt

Cæa in mari ægeo, quæ tñ Coeos a græcis dr. Stra. aũt li. x. plura ſcri. ¶Tõdent, paſcunt. ¶Dume

Dumeta ta, inculta, ſunt n. dumeta loca vbi dumi naſcunt. ¶Ipſe ne. lin. ordo eſt adſis. i. veni fauens.

¶Ipſe. i. tu o pan tegæ cuſtos ouiũ linquẽs patriũ nemus ſaltuſq; lycæi. ſim ꝓ q̃uis tua mæ

lycæus nala tibi curæ. f. ſint. Eſt aũt lycæus archadiæ mõs i quo lycæi iouis delubrũ, auctore Pli. li. iiii. & Stra. lib. viii. quem iouẽ lycæũ aliqui pana volunt eſſe. de quo in Buco dictum eſt.

CHR. ¶CÆÆ, Cæa iſula i mari ægeo, in q̃ pecoris, & armẽtoꝝ grauis peſtilẽtia fuiſſe dr, pp interitũ Acteonis. Ariſteus aũt apollinis & cirenes filius moſtrãte patre in hanc inſulã profectus, facto ſacrificio aram ioui erexit, quo placato peſtis ſedata eſt. Et q̃m agreſti ſtudio & cura pecoris nõ mediocriter mortalibus profuit ab inſulanis ꝓ deo habit⁹ eſt, & noie atq; egaros appellat⁹ hæc ait Var. ſcri. ab atticinio i argonautis hic primus, vt ait pli. mel vino admiſcere. i. mulſuʒ facere iſtituit. ¶Tondẽt, paſcunt, Naʒ in corrodendo dumeta tondent.

KER. a ¶Si Tibi, ſiquidem. b ¶Mænala mõs eſt arcadiæ dictus ἀπὸ τῶν μήλων. i. ab ouib⁹ qb⁹ plenus ẽ. c ¶Tegeææ, vocatiu⁹ ẽ a deriuatione Tegei oppidi arcadiæ, & tegeũ tribrachus ẽ, Tegeææ, pæõ terti⁹. d ¶Vnciq; puer mõſtrator aratri, Alii Triptolemũ alii Oſirĩ volũt, qd magis verũ ẽ. Nã Triptolem⁹ frumẽta diuiſit. Bene ãt tacuit de noĩe, & gñaliter ait puer. Nã nõ vnus aratrũ in toto orbe mõſtrauit, ſed diuerſi in diuerſis locis.

Pan Ouium cuſtos, tua ſi tibi[a] Mænala[b] curę,
Adſis o Tegeęę[c] fauens, oleęq; minerua
Inuentrix, vnciq;[d] puer monſtrator aratri.

μέμφις. Quorũ alterum mẽphitę colunt apin, alterum hieropolitæ μέμφιν.

PRO. ¶MÆNALVS & lycæus mõtes ſunt arcadiæ. ¶Tegea eiuſdẽ oppidũ cuius noĩe eſt in tuſcia ab exulibus arcadiæ vrbs condita. ¶Oleæq; minerua inuentrix Putant eã qdã & neptunũ cõtentionẽ de atheuis habuiſſe vtrius vrbs noĩe appellãda eſſet, Neptunum tridẽte percuſſiſſe arcẽ, & inde ꝓſiluiſſe aquã ſalſi hauſtus, & hodieq; fontẽ in ea arce Neptuni appellari. Mineruam ictu cuſpidis in idẽ oleã euocaſſe, q̃ qa vtilior eſſet hominibus ei ceſſiſſe athenas. ¶Vnciq; puer mõſtrator aratri, Quidã putãt Triptolemũ atticũ dici, quẽ in volucri curru tradũt poetæ, fruges terre reddidiſſe. Quidã Breſſer q prim⁹ inueniſſe exiſtimat arãdi vſum, ſed conſtat multis annis ante & fruges in ægypto inuẽtas eſſe, & araſſe primũ Oſyꝛ duob⁹, quoꝝ noĩa nunc ſunt ſacra ſub eis, q religionis cã eodem vocabulo appellati coluntur apis &

ANT. ¶MÆnala, Menalus arcadiæ mõs, & que

Mænalus lale i buc. ¶Tegeææ, tegea vrbs ẽ arcadiæ, de qua Stra. l. vii. ait, At tegea mediocri adhuc

Tegea ſtatu ꝑmanet. Tegeææ vero e pæõ tertius q cõſtat, vt Diome. ſcri. ex pyrrichio, & Trochæo, hoc ẽ ex duabus breuibus, & lõga & breui. Id ãt Prop. quoq; oñdit quũ ait, Ergo muſaꝝ & Sileni pr̃is imago ſictilis & calãi pã tegeææ tui, ſicutiq; nemæa nemæ⁹ facit. ſic ẽt tegæa tegæus ¶Oleæq;, m. i quo nã pacto oleã Minerua inuenerit diximus. Diod. ꝑterea lib. vi ſcri. ꝙ palladi oleaꝝ, oleiq; educẽdi inuentionẽ tribuunt. Nã ante huius deę ortũ erat hæc arbor cũ aliis ſilueſtribus immixta, olei vſus aberat cum eſſet ignota. de pallade plura ẽt in buc. ¶Vnciq; puer mon-ſtrator aratri. Pli. li. v. ſcri. ꝙ bouẽ & aratrũ inuenit Briges Atheniẽſis, vt alii dĩũt triptolemus. Tribulus vero elegia. vii. dixit. Prim⁹ aratro manu ſolerti fecit oſyris. Et teneram ferro ſollicitauit humũ. Ceres ãt li iiii. faſt. de Triptolemo ait, Iſte qdẽ mortalis erit, ſʒ primus arabit, Et feret, & culta ꝑmia tollit humo. de quo paulo ante ẽt diximus alia.

Triptolemus

CHR. ¶PAN, de hoc ẽ dcm̃ i buc Diximus & de ſyluano. Qd ãt tenerã. i. nouellã feret cupreſſum, & pp ſimilitudinẽ pueri a ſe amati.

Et teneram[a] ab radice ferens Siluane cupſſum
Diiq́[b], deęq́ omnes, ſtudiũ quibus arua tueri,
Quiq́ nouas alitis nonnullo[c] ſemine fruges,
Quiq́ ſatis[d] largum Coelo demittitis imbrē.

SER. a ℂET TENEram ab radice ferens ſiluane cupreſſum, Siluanus de⁹ ē ſiluaꝝ, hic amauit pueꝝ Cypariſſum noīe, q habebat manſuetiſſimã ceruã, hãc cũ ſiluan⁹ neſciēs occidiſſet puer ē extīctus doloꝛ, quē amator de⁹ in cupreſſuꝫ arborē eius nois vertit, quã p ſolatio portare dr̃. b ℙDiiq́ deęq́ oēs p⁹ ſpecialem inuocatione trāſit ad generalitatē, ne qd numē ꝑtereat, qd aũt dicit ſtudiũ qbus arua tueri, noĩa hæc numinũ ĩ indigitamētis inueniunꝭ.i. in libris pōtificalibus, q & noĩa deoꝝ, & rōnes ipſoꝝ numinũ continēt, quæ ēt Varro dicit. Nã vt ſupra diximus, noĩa numinibus ex officiis cõſtant impoſita, verbi, cauſa, vt ab occatione deus Occator dicaꝭ, a ſarritione deus ſarritor, a ſtercoratione Sterqlinius, a ſatione Sator. c ℙNõnullo ſemine.i.aliquo, & hoc dicit qa a nobis iacta ſemĩa veſtris ſeminibus alitis. Semina aũt dicit deoꝝ cœli temperiem pluuias & imbrem. d ℙSatis, ſegetibus, vt ſata læta, boumq́ labores.

PRO. ſiluan⁹ ℂET TEnerã.a.r.f.ſ.c. Siluanũ qdã ſic ortũ ferunt. Crathis paſtor in Italia quom iuxta flumē aliquot paſceret capellas, & vnã eaꝝ ĩcurrere ſoleret, hoc eſt libidini ſuæ in ea ſeruiret, & obdormiſſet in ripa ſedēs, ſomnióq́ pōdere caput, q̃ſi deiectũ ſubide nutaret, ca per q ſoleret eã capellã ſalire ĩpetu in eũ facto, crebroq́ cũ cornib⁹ diſcuſſo, abiecit eũ in flumē, qd in facti noīe Crathis ē appellatũ. Quũ aũt ex capella puer eſſet nat⁹, cuius pars inferior erat capꝛina, eũq́ diis educaret, augeretq́ ea re familiaritatē, vt aīaduertit adultæ eē ætatis educator timens, ne feritas ei⁹ noceret ſuis clã eũ tollit in ſiluã, & ibi deſtituit, quē qa in ſilua primũ agreſtes cõſpexere, vt deũ venerati, ſiluanũ appellarunt.

ANT. cypariſſus ℂSILVANE cupreſſum, fuerat Cypariſſus puer pulcherrim⁹. Ceæ gētis dilectus quidē a phœbo, huic aũt ceruus mãſuetiſſim⁹ gratus erat, quē imprudens iaculo fixerat, vtq́ morientē vidit, ſtatuit ipſe etiã velle mori, tandē egeſto ſanguine per imenſos fletus in arborē nominis conuerſus eſt, auctor Oui. lib. x. met. Poeta aūt hoc loco a ſiluano dilectum pueꝝ indicat. Erat autem ſiluanus nõ ſolũ ſiluarũ, ſed aruorũ etiã & pecoꝝ deus, qd latius hoc anno in epodis oſtendimus. ℙTenerã ab radice, plantã ĩtelligit pp cypariſſum puerũ a ſe amatũ & in hanc arborē verſum. ℙStudiũ, de hoc diximus in alexi. Nõnulo ſemīe.i.aliquo ĩ terra ſiqdē fœcũda ſemĩa reꝝ ſũt, & in ibri & igni, hic ait Oui. li.i.met. Cætera diuerſis tellus aĩalia formis ſpõte ſua pepit, poſtꝗ̃ vet⁹ humor ab igne. Incaluit ſolis cœnũq́ vdæq́ paludes. Intumuē q̃bus fœcũdaq́ ſemina reꝝ. Viuaci nutrita ſolo ceu mřis ĩ aluo Creuerũt, faciē.q aliquã cœpe morãdo. Quippe vbi tēperiē ſumpſere humorq́ calorq́ Cõcipiũt, & ab iis oriunꝭ cũcta duobus. Lucretius itē lib. i. dixit. Huc accedit vti ſine certis ibrib⁹ ãni. Lætificos nequeat fœtus ſubmittere tellus. Tulliuſq́ in li. de na. deo. ſcribit, q terra grauidata ſeminib⁹, oĩa parit, & fundit ex ſeſe ſtirpes amplexa alit & auget, & Varro ibi duodecim deos agricolaꝝ duces ĩuocat iqt. Nec nõ ꝓcor lymphã, ac bonũ euentũ, qm̃ ſine aq̃ oĩs arida ac miſera agricultura, ſine ſucceſſu ac bono euētu fruſtratio eſt non cultura fruges, videto in buco. ℙSatis, ſegetib⁹. ℙCœlo.i.ab aere. ℙImbrem, pluuiam.

ANT. ℂDEÆq́, Legerat poeta apd Marcũ Varronē duodecim illũ ĩ ſuo de re agraria libro inuocaſſe deos quos duces agricolaꝝ appellet. Quapp cũ nõnullos ex illis ĩuocaſſe neq́ nũc ꝑteriret addidit. ℙDiiq́ deęq́ o. Sũt aũt ſex mares totidē fœminæ, quoꝝ primi ſunt Iuppiter & tellus qui oēs fructus agriculture cœlo & terra cõtinēt. Quapp magni parentes dñr, Iuppiter pꝛ & tellus mꝛ. Scdo in hoc loco poſuit ſolē & lunã quoꝝ tpa obſeruãꝭ cũ quædã ferãꝭ & cõdonãꝭ in tpe. Tertio in loco ĩuocat Libeꝝ & Cererē qd hoꝝ fructus maxīe neceſſarii ſint ad victũ. Ab iis.n. cib⁹ & potio venit e fundo Veꝝ hos q̃ttuor ipſe duobus noĩbus ſolis & lunæ inuocat. Quarto robigũ & Florã qb⁹ ꝓpitiis neq́ robigo frumēta aut arbores corrũpit neq́ nõ tēpeſtiue florēt. Itaq́ robigo feriç & robigalia, & flore ludi floralia inſtituti. Quinto in loco Venerē & Mineruã cũ altera Oliueta, altera hortos pcuret, poſtremo Lymphã & bonũ euentũ qm̃ ſine aq̃ oĩs eſt arida & miſera agricultura. Sine ſucceſſu & bono euētu fruſtratio eſt & non agricultura ꝑterierat igiꭍ ex iis aliquos & ꝑter hos hñt ēt priapũ in hortis hñt in agris plurima oĩno numina, hñt in paſcuis paleni Nominũ. Ergo inuocat deos quibus eſt ſtudium tueri arua.i. cõſeruare & diſponere vt bene ꝓcipe poſſint,

ſint, & emittere fruges & eos q iam natas alūt vt creſcūt aliquo ſemine.i. vt dicit Ser. tēpe rie cœli pluuia & rubore, & huiuſcemodi rebus, nā q̄uis ager ita cultus ita ēt fimo aſpſus, ita ſemine oppletus ſit vt bene cūcta naſcanſ. Tñ ſi aut robigo, aut viredo, aut ſupſluus hu mor, ſiccitaſue nimia nimiuſq; calor iſtaret oīa nata ante maturitatē intereant neceſſe eſt. Tuenſ ergo arua qa ita illi preſunt, vt oīa ſalubria impendent, oīa noxia propulſent.

Teq; adeo[a] quē mox que ſint habitura deorū
Concilia incertum eſt vrbis[b] ne inuiſere Cęſar
Terrarumq; velis curam & te maximus orbis
Auctorem frugum tempeſtatumq;[c] potentem
Accipiat cingens materna[d] tempora myrto.

a ❡ TEq; adeo quem mox q̄ ſint habitura deorū Concilia incertū ē, lā adulaſ Auguſto, quē īter deos inuocat, nec totū tñ dandū eſt adulationi, ſed & veritati. Nā cū oēs īperatores poſt mortē ſint īter deos relati, Auguſt⁹ viu⁹ diuinos honores meruit, qđ ēt Orati⁹ teſtaſ dicēs, Pñti tibi maturos largimur honores, Iurādaſq; tuū p nomē ponim⁹ aras. Vñ male qdā culpāt Virgiliū dicentes eū auiditate laudādi citū interitū Auguſto optaſſe, cum eū cōſtet ad rē q̄ tūc ſiebat reſpexiſſe. Mox tñ poſſum⁹ pro poſtea accipe, vt Ora. Mox daturos pgeniē vitioſiorē.i poſtea, pōt etiā mox ad vitæ hūanæ breuitatē referri, nā ipſe ait i decio, Rhœbe diu, res ſi q̄ diu mortalibus vlla ē Vixim⁹. Sane ſciēdū mire eū laudaſſe, qđ ait, Quē mox q̄ ſint hītura deorū Cōcilia īcertū ē.i. nōdū ſcim⁹ q de⁹ eē velis, nā deū fieri maximum eſt. In ptāte aūt hēre qs deus velis fieri, plus eſſe q̄ maximū conſtat. b ☞ Vrbis ne īuiſcere Cæſar, vtrū velis terrarum, an maris, an cœli īperiū poſſidere. c ☞ Tēpeſtatūq; potētē, aut bonarū tēpeſtatū, vt vnde hæc tā clara repēte Tēpeſtas aut tempeſtatū ait tēporū, ſicut vbiq; Saluſtius. d ☞ Materna myrto, que in honore eſt Veneris, a qua Augu. originem ducit.

PRO. ❡ ACCIPIAT. c. m. t. myrto. Myrtus eſt arbuſcula Veneris ſubiecta tutelæ. Cæſar autē Iulius, quia trahit ab Aenea genus icc irco materna myrtus dicta eſt a Virgilio.

ANT. ❡ TEq; adeo, Auguſtū cęſarē īuocat, Nā vt lati⁹ in buco. oſtidim⁹, viuēti ēt diuīos honores īpēderūt. ☞ Teq; adeo, hypbaton ē, tēdit n. illuc vſq; Da facilē curſum, qdā tñ id publice īterpretādo cū neſciret huic loco, ordinē tradere, dixit legēdū eē. Teq; adeo textus eſt oēs veteres, & poetæ venuſtatē deprauans. Erit igiſ ordo talis. Et tu Cæſar, quē eſt adeo incertū l. valde īncertū eſt quæ deorum cōcilia mox ſint habitura, Siue & tu Cæſar, quem adeo i. pfecto incertū, q̄ &c. ☞ Mox. i deinde
cōciliū vbi mortales reliqueris. ☞ Cōcilia, cōuentus ſocietates a cōcalando. i. vocando, vt ſcribit Feſtus, dicit aūt incertum eſſe quis deus fieri velit, an terrarum & vrbiū, an maris, an cœli cū poſſit quocūq; eligē. ☞ Vrbis ne inuiſcere cę. vrbis actūs ē nō gtūs, nā Gelli⁹ li. xii. c. xix. ſcribit. Probū valeriū hoc loco vrbis p iſcriptū legiſſe in li. manu. Vir. colecto. Verte aūt & muta vt vrbes dices. Inſipidius neſcio qd facies & pigui⁹ cōtra li. iii. æneī. vrbes dixit p e lſtam, Centū vrbes habitāt magnas hic. n. mutat vt vrbis dicas nimis exilis vox exit & exāguis tāto qppe iūcturæ dria eſt i ꝯſonātia vocū pxiarum Probus idē ait auctore p̄dicto diuerſis i locis vir. vrbs & vrbes dixiſſe, arbitrio conſilioq; vſus auris. Sic turrē & turris tres & tris &c. ☞ Inuiſere, viſitare. ☞ Cæſar, ſcribit Sueto. Octauiū Caii Cę & deīde Auguſti cognomē aſſumpſiſſe Alterum teſtamēto maioris auūculi, alterū Munacii plāci ſnia. ☞ Maximus orbis, īmēſus terræ globus nā dixerat, Terrarūq; velis curā. Pli li. ii īqt. Orbē certe dicim⁹ terræ, globūq; verticib⁹ īcludi fatemur, & paulo īferi⁹ īmenſum terræ globū appellat, id qdē p placet, ſed vr ēt de cœlo intelligendū pp ſequētia. ☞ Auctorē frugū i. ducē & cām qđ pp Erygonē ait & librā quæ cereri dedicatæ ſunt. Manilios lib. ii. Spiciferæ eſt virgo cæteris fabricataq; libra ☞ Tēpeſtatū. i. tēporū. tēpeſtas enim au- Tēpeſtas ctore Varrone a tpe dicitur, vel ipſarū tempeſtatum ppter Scorpionē, qđ ſydus marti dedicatum eſt tempeſtatum deo, ſed hoc modo carminum tranſpoſitio eſſe videreſ. Illorum ſ amnc nouū & an deus immenſis & ergo priora potius. ☞ Materna myrto. i. Auguſti gen⁹ venerea Auguſt⁹, ideſt a venere duxit originem nā filius fuit Acciæ natæ ex Iulia ſorore Iulii Cæſaris Suetonio referente. Deinde Iulii Cæſaris filius per adoptionem, quo autem pacto Iulius Cæſar a Venere originem traxerit, late apertū eſt in Buco. ecloga. ix. ☞ Materna myrto, myrto p̄eſt Venus, inqt Pli xv. & Gelli. lib. v. c. vi. ait, q̄ oualis corona myrtea erat eaq; vtebātur imperatores qui ouantes introibant vrbem. Ouandi autem hac nō triūphandi cauſa erat, quā aut bella nō rite indicta neq; cum iuſto hoſte ge

Vrbis in actō

ſta erant, aut hoſtiũ nomen humile & idoneũ fuerat vt ſeruoꝝ piratarũq́, aut deditione repẽte facta in cruẽta victoria obuenerat. ¶ Cui facilitati aptã eẽ veneris frõdẽ crediderunt, q̃ nõ martius, ſed venerius qdã triũphus foret, hæc ex Gelli. Pli. aũt lib. xv. edocet auctore Maſurio curru quoq; triũphantes myrtea corona vſos. Maro itaq; pp triumphos Augu‑ſto ait. Cingens Materna tempora myrto, & propter libram veneris domicilium.

CHR. ¶ MOX, paulo poſt etiã viuens. ¶ Incertũ, non tibi in cuius poteſtate eſt eligere quẽ deum eſſe velis, ſed nobis qui neſcimus quẽ potiſſimũ eſſe velis deum, icciꝛco aut illum inuocat q̃ poterit eſſe deus agricolarũ ſi volet. ¶ Auctorem, optime, nam auctoritas eſt ſentẽtia imitatione digna & eſtimatio quę reprehenſioni obnoxia non ſit. ¶ Cingens. m. t. m. nam cũ agreſtem deum corona vti deceat, non iniuria veteris illa ex materna arbore.

An deus immenſi venias maris, ac tua nautę
Numina[a] ſola colãt, tibi ſeruiat vltima Thule[b]
Teq́; ſibi generũ Tethys[c] emat oĩbus vndis.

SER. a ¶ NVMINA ſola colant i. magna q̃ſi melior ſit futurus & Neptuno & cæteris diis marinis. b ¶ Thule, inſula ẽ oceani iter ſeptẽtrionalẽ & occidẽtalẽ plagã vltra britãniã & orchadas quę inſula in oceano vltĩa eſt in qua ſol cũ in cãcro eſt ppetui dies ſine noctibus eſſe dicunt. c ¶ Tethys emat oĩbus vndis, Tethys vxorem Oceani nympharum mater, quod aũt ait emat, ad antiquum nuptiarum pertinet ritum, quo ſe maritus & vxor inuicẽ emebant, ſicut habemus in iure.

PRO. ¶ TIBI ſeruiat u. t. t. q. s. g thetys. e. o. u Superior ſenſus declarat ãbigi inter deos. vtrũ ioui ſuccedere dẽat Cęſar frugũ tẽpeſtatũq́; arbiter futurꝰ agreſtibꝰ, & oĩbꝰ vrbibꝰ venerabilis. Sequẽs an ẽt Neptuno, q ei det ãphitritẽ vxorẽ neptuni futurã Cæſaris coniugẽ tethyn matrẽ ait dubitaſ generatã ex oceano. Inſulę ſunt in oceano ſeptẽtrionali iunctę britãnię vltimis partibus Orchades, q̃ꝝ vltima eſt thule ſignificat quoq; hanc ſeruiturã Cæſari conſecuturo honores cœleſtes.

ANT. ¶ TVA numina, tuas ptãtes. Numen. n. auctore Feſto dr̃ quaſi nutus dei atq; ptãs. Varro inqt, Numẽ dictũ eẽ impiũ dictũ a nutu. ¶ Colãt, venerenſ. ¶ Vltĩa thule, apud Stra. & Dion. atq; Euſtachiũ qui grece diligẽtiſſime orbis ſitũ cõſcripſerũt. θουλη, thule legitur inſula in vltima ſeptẽtrionalis parte.

Numẽ

Thule ¶ Thule, inq̃; p th & u ſequẽte. Strabo autẽ ſic ait. de Thule item obſcura eſt hiſtoria pp eius in vltĩa loca remotionẽ, hãc ſiqdem ad ſeptẽtrionẽ expoſitã locãt. Sol. quoq; de Britãnia loquẽs ait. Multæ & aliæ Circũ Britãniã inſule, e qbus thule vltima, Vltra thulẽ accepimus pigrũ & concretũ mare. ¶ Thetys, thetys thetyos, vt iginius ſcribit & alii. fuit Oceani coniux nympharumq; mater. ¶ Emat, Romano more elocutus eſt, vbi dote adhibita generi cõparanſ. Iuſtinus aũt li. iii. refert Lycurgũ inter lacedæmonũ leges

thetys

ſtatuiſſe virgines ſine dote nubere, iuſſiſſeq; vt vxores eligerenſ non pecunia, ſeuerius m̃rimonia ſua viri coercerent, cũ nullis frenis dotis tenerentur, hinc optime Iuu. nalis ait, ĩtolerabilius nihil eſt q̃ fœmina diues.

¶ AN DEVS im. u. m. demõſtrauit neceſſitatẽ iuocãdi cũ poſſit eſſe deus agricolarũ, nũc oſtendit quãtus vir ſit cũ ſit a diis ĩmortalibus putatus dignus libera optione. ¶ Tu ſola, tm̃. n. nomẽ habeare vt reliquos maris deos miſſos faciat. ¶ Vltĩa, qa ĩ oceano poſita ẽ. ¶ Thulæ, vł forſitã thulæ eſſe dicẽdũ, qa in Stra. & Dionyſio eſt θουλη ĩ vltĩo ſeptẽtrione. Ego tñ ab vſu nõ diſcederẽ. De hac Pli. ita ait. Vltĩa oĩum q̃ memoranſ thyle in qua ſolſtitio nullas eſſe noctes indicauimus cãcri ſignũ ſole trãſeũte, nulloſq; cõtra per brumã dies. Hæc qdã ſenis mẽſibꝰ cõtinuis fieri arbitranſ. Nr̃o tñ tpe cũ Florentia homines viderit q circa initia Tanais habitẽt, oĩa de illa regione vera nouit. Ego aũt ĩterfui cũ illos Paulus phyſicus diligẽter quæq; ĩterrogaret, hæc ergo ĩſula tpa Maronis vltima fuit de qua haberet cognitio, neq; ĩ ea ſũt in ſolſtitio dies cõtinui cũ ſit in lxiii. paralello, in quo lõgiores dies nõ excedũt horã decimãnonã & mediã vnius horę, ĩ ſexageſimo quarto paralello dies eſt viginti horaꝝ, in ſexageſimoqnto ſolſtitiũ hꝫ diem viginti unius horaꝝ vbi eſt Gotia & Suetia. in ſexageſimo ſexto hꝫ diem. xxii. horaꝝ vbi eſt Ventellãs, in ſexageſimoſeptio eſt dies maior horis. xxiiii. in ſexageſimooctauo dies eſt vniꝰ mẽſis, in ſexageſimonono dies eſt duoꝝ mẽſiũ, in ſeptuageſimo habet diẽ triũ menſiũ, in ſeptuageſimoprimo eſt maior tribus menſibus. ¶ Generum, dicit gener qa generãdi cauſa cõparat. ¶ Thetys, Nerei vxor eſt, Nam qñ eſt mater achillis dicitur thetys. ¶ Omnibus vn. Ergo relinquet oceanum, ergo tua nomina ſola erunt.

CHR.

¶ TARDIS

Anne nouum tardis[a] ſidus te menſibus addas
Qua[b] locus Erigonen inter Chelaſq́ ſequētes
Panditur[c]. ipſe tibi iam brachia ꝯtrahit ardēs[d]
Scorpius, & cœli iuſta[e] plus parte reliquit,

SER. a ¶ TARDIS ſidus te mēſibus addas.i.eſtiuis. b ¶ Qua loc⁹ erigonē īter chelaſq́ ſeqn̄tes, ægyptii, duodecī eē aſſerūt ſigna, chaldæi vero vndecī. Nā ſcorpiū & librā vnū ſiguū accipiūt, chelæ.n.ſcorpii librā faciunt. Idē chaldęi volūt eq̄les eē ptes ī oībus ſignis, ſed p q̄titate ſui aliud ſignū .xx. aliud xl. hr̄e quū ægyptii tricenas eē ptes in oibus velit, mō ergo ſm chaldęos locut⁹, eſt dicēs poſſe eum hr̄e locū īter ſcorpiū, & virginē. Nā erigōe ipſa ē virgo. Sciēdū deide ē voluiſſe maiora ī his ſignis eē deoꝝ domicilia & ſolis ē Leo, Lunæ vero Cācer. Cęteroꝝ vero qnq́ planetaꝝ bina ſūt ſigna, ꝓut ſe rō ſideꝝ ſeqt. Nā prius circulus a terrę Lunę eſt, ſcd̄s Mercurii, terti⁹ Veneris, q̄rtus ſolis, qnt⁹ Martis, ſext⁹ Iouis, Saturni vltim⁹, ſꝫ remotis ſole & luna, quoꝝ domicilia leo & Cācer, hi qnq́ ordīe, quo eoꝝ ſūt circuli bina poſſidēt ſigna, Vnū a ſeq̄ntibus, & vnū a ſupioribus, vt Mercurii ſint Virgo & Gemini, Veneris Libra & Taur⁹, Martis ſcorpi⁹ & Aries, Iouis ſagittarius & piſces, Saturni Capricornus & aq̄rius. Vn̄ p hæc loca ſideꝝ Auguſtū & fortē pp ſcorpiū.i.martis domiciliū, & iuſtū pp librā, & prudentē pp vicinā virginem.i.Mercurii domiciliū eē ſignat, bn̄ aūt auguſto īter virginē & ſcorpiū, ſter iuſtitiā & virtutē locū tribuit, nā chelæ ſcorpii brachia ſunt, q̄ ſexaginta ptes in cœlo ſunt, ſoſū fore ſign̄at. ¶ Pandit ipſe tibi, ordo eſt, qua locus ipſe pandit, tibi aūt in tuū honorem & gratiam. d ¶ Ardens ſcorpius ardens ad illud refert, qa martis eſt domiciliū, nā ſcorpii tp̄s frigidū eſt, qppe cuius nouember eſt menſis. e ¶ Iuſta plus pte, ſm chaldæos qui ſcorpiū dn̄t ſpatiū duoꝝ ſignorum tenere.

PRO. ¶ ANNE nouū.t.ſ.t.m.a. Qua loc⁹.e.i.ch.q.ſ. Pādit.i.t b.c.a ſ. &.c.i.p.p.z. tardis mēſib⁹, iō ꝙ dōicilū ſaturni tradāt aſtrologi librā, qđ ē ſignū ęq̄tatis cui⁹ mēſis eſt biēnii & ſex mēſiū, cui⁹ loco ſutuꝝ Cæſarē dicit. ¶ Chelas dicit ſcorpionis brachia Erigonē dicit virginē, cui iuſtitia Aſtræi filia, q̄ quom morata eēt aureo & argēteo ſeculo cū hoibus ferreo ſeculo ſe recepit ī cœlū, qa vltra ī terris ſedē nō hūerit, nec ſuſtinuerit ſe hoīūꝫ miſcē ſcelerib⁹. Erigōe āt Icari fuit filia paſtoris attici, que relata eſt ī numeꝝ ſideꝝ, nō ſignoꝝ. Sidera enim extra ſigniferum circulum ſunt ſigna tantū .xii. placet eſſe aſtrologis. ¶ Iuſta plus pte relingt, a ſcorpiōe, qa ſcorpius duorū ſignoꝝ ſpatiū teneat, ī cui⁹ brachiis duobus poſita ſtatera ſignū libræ q̄ græci ζυγὸν vocāt. hoc n. ſpatiū ab eo detineri, & Ouid. teſtaf, quū ait. Eſt locus ingeminos, vbi brachia cōcauat art⁹ ſcorpius & cauda flexis vtriq́ lacertis porrigit ī ſpatiū ſignorum mēbra duorum.

ANT. ¶ TARDIS mēſib⁹.i. tardis ſiderib⁹, vt leoni & erigōe, mēſes n. a ſiderib⁹ denoīabāt nāſcs.ſ.de qbus lati⁹ videto ibi, Hoc metuēs cœli &c. Aduertēdū ꝭ ſigna accipi p duodenis cœli ptib⁹ ęq̄libus reſpectu primi mobilis, ſidera vero ipſas imagīes ī octaua ſphera Iulius ꝑterea, & Auguſt⁹ tardi mēſes dici pn̄t, iuli⁹ qdē a ſidē leōis, Auguſt⁹ vero a ſidē Erigōes, ſol.n. diuti⁹ ſub leōe moraſ atq́ erigōe, q̄ ſub quo vis alio cœli ſidē, ſub leōe ſiqdē.xxix.diebus vel circiter, ſub erigōe āt.xlvi.fere dieb⁹, nā dū ſol octauū ſigni leōis gradū nr̄o ꝗuo īgredit qđ ē circa, xxii.diē Iulii mēſis ciuilis tūc īgredit leōis ſidus cōtinueq́ ſub eodē icedit ſidē donec xvii.ſigni virginis gradū ꝑtīgat, ꝙ ē circa Auguſti finē ītra qđ ſpatiū itercipiunt gradus.xxxix. dies qdē totidē ꝯſtituētes, aut circiter, qm̄ ſoli die q̄q́ p gradū vnū fere īcedit. Erigōes vero ſidus ſol īgredit p diē fere an̄q̄ leōis ſidus exierit, ꝭ eſt dū.xv.ſigni virginis gradū attigerit, inceditq́ ſub eadē erigone donec ſm ſigni ſcorpiōis gradū attingat, qđ qdē ē circa.xvi.mēſis octo.diem ītra qđ ſpatiū gradus .xlvi. fere incipiunt.tot.n. diebus ſol erigonē pcurrit. Cū itaq́ mēſes a ſiderib⁹ olim denoīauerīt, vt & chaldęi, aſſerūt iure tot dies hr̄e deberēt, quot ſub eiſdē ſol incedit Libra deniq́ vulcania contractis brachiis ſcorpiōis addita magnis mēſibus Iulio & Auguſto, ꝭ ē ſiderib⁹ leoni & erigōe īter auctricē frugū erigōem & tēpeſtatū potentem ſcorpionem collocata eſt, gradus fere.xvi.ī cœlo occupans, eos vcꝫ q a ſeptio ſigni ſcorpiōis in xxii.intercipiunt, & īde iuſta plus pte cœli ſcorpius contrahendo brachia relinqueret Cæſari dū a ſcd̄o gradu ſigni ſcorpiōis in.xxv. eiuſdem locus Cæſari mortali aſſignaref. Hi gradus, q librā & erigonem ac ſcorpionēꝫ & librā itercipiūt cū ſua libra Cæſari adiūgunt, quæ libra dū romani īperii maieſtatem reſpicit. teſte quoq́ Manlio lib.v. heſperiam ſua libra tenet: q̄ cōdita Roma orbis & imperiū retinet &c.

erigōe

uoluit Vir.ſi Cæſar cœlū appeteret iter ipſa ſydera vbi ſedes ẽ romani īperii ſe nouū ſydꝰ adderet tardis mẽſibus ꝑcedẽtibus.i.tardis ſyderibus Leoni & erigõe, vt dctū ẽ.Hæc de ſyderibus a ꝑſtãtiſſimo viro & nr̃i ſæculi ſũmo aſtrologo Ioãne tholopho norico accepi.Locus .n.erat obſcuriſſimꝰ.Erigonẽ.i.virginẽ de q̃ late apd̃ iginū. Chelaſq; ſeq̃ntes,Scorpio magnitudine ſui corporis duoꝝ locū occupat ſignoꝝ.Oui.li.ii.meta.de Scorpio.Porrigit ĩ ſpaciū ſignoꝝ mẽbra duoꝝ.E qbus iginio teſte priores ps chelæ, reliq̃ aũt ſcorpio vocaẽ. Eſt aũt Libra dimidia ps ſcorpiõis,vt idc ait,chelæ aũt a chelos qd eſt vngula dñr. Qua locus erygonẽ iter chelaſq; &c.ſub libra Auguſtū Ceſarẽ collocari cupit, q̄ libra domiciliū ẽ veneris in mſis,& italia illi ſubeſt ſigno.vt dixĩus.Et Manilius lib.iiii.de natis ſub libræ horoſcopo ait,illū vrbes & regna tremẽt nutuq; regneẽ,Per librã igiẽ ſũmū ĩpatorẽ deſignare cupit. Scorpius,dr̃ a ſcorpizo qd̃ ẽ ſpargo,ſpgit.n.brachia.i.chelas. Ardẽs.i.pugnax acer,trux, terribilis,Scorpius.n.ẽ Martis domiciliū.Mani.li.ii.Vulcano pugnax mauorti ſcorpius hęret,& iteꝝ Pectora ĩ chelis & q̃ dat ſcorpius acer,& li.iiii.Scorpius armata violẽtia cuſpide cauda ĩ bellū ardẽtes aĩos & martia caſtra.Efficit & multo gaudẽtẽ ſanguine ciuẽ. Scorpionum cauda ſp in ictu ẽ nulloq; momẽto moueri ceſſat ne qn̄ deſit occaſioni, qbuſdã geminĩ ſunt aculei,mareſq; ſæuiſſimi Pli.li.xi. Iuſta plus parte,ſcorpius.n.magnitudine ſui corporis duoꝝ locum occupat ſignoꝝ vti oſtendimus,adeo autem ſua retrahit brachia, vt relinquat pluſq̃ chelarum locus,ſeu libræ ſignum occupat quod & dictum eſt latius ſupra.

Libra

ſcorpiꝰ

ſcorpizo

CHR. ℂ MENſibus,mẽſis dr̃ ab eo q̄ eſt μην.i.mẽſis,nã vt ſolis curſus annū ſit lunæ mẽſem facit. Tardis mẽſibꝰ, At q ſi pp lõgiores dies dixit tardos libra ĩ quã vult illū cõuertit dies ĩcipit breuiores reddẽ q̃ noctes.ſed ñ ẽ legẽdū addas te mẽſibꝰ ĩ datiuo.ſʒ addas ſydꝰ aliis ſyderibus cū tardis mẽſibꝰ.i cū h̄ honore vt æſtiui mẽſis denoĩẽ alſ a p̃ce alſ a te, vt ſit duplex honor,& q̄ ĩ ſydꝰ cœleſte cõuertaẽ,& q̄ nomẽ det mẽſi.Nõ dixit ãt mẽſibꝰ ĩ p̃ſali,vt põcret numeꝝ p nũero,ſʒ vt ñ nihil ẽt g̃ſiæ ex p̃mo noĩe a quo qntilis iuliꝰ ẽ appellaẽꝰ ad ſe redũdare videreẽ Quĩtilis ãt a Ceſare Iulio dictꝰ ẽ,q̃m ipe q̃rto idus illiꝰ mẽſis natꝰ ſit.Vt Auguſtus ſextili mẽſe nõ ẽ natꝰ,ſed q̃m ꝑmū cõſulatū ĩ eo mẽſe inierit,& triũphos tres ĩ vrbe retulerit & ægyptū ĩ eo mẽſe ĩ p̃tãtẽ ppl̃i ro.degerit,& bellis ciuilibꝰ finẽ poſuerit, ex Sex.C. Sextilis Auguſtꝰ ẽ appellatꝰ,vt refert Macr.Fuit ẽt aliq̃n ſeptẽber Germanicꝰ a germanico, & octob a Domitiano domitianꝰ noĩatꝰ. Erygonẽ iter,Anaſtrophe ĩ q̃ ꝑpõ poſtpõiẽ, vt trãſtra p & rẽos.Virginis ãt ſignū ĩtelligit ĩ quo fabulaẽ cõuerſã fuiſſe, hæc ex icaro nata ẽ, & iuſta vocata,& a Baccho ĩ formã vuæ cõuerſã cõplexa ẽ. Et demũ cū ĩ Marathonis ſilua patrẽ a paſtoribus iterrẽptū ĩueniſſet,laq̃o ſe ſuſpẽdit,vt als p̃lixius diceẽ. Deoꝝ ãt miſeratio ne ĩ hoc ſignū mutata ẽ,vt ait Heſio.Aratus ſcri.hãc aureo ſeculo terrã habitaſſe & a viris abſtinẽtẽ cū virginibus iudẽ ſolitã hoĩbus eq̃tatẽ p̃ſtaſſe. Veꝝ cū ide hoĩes a veritate abirẽt ſe magis e cõſpectu eoꝝ remouit,donec oĩbus ĩ vitia cõuerſis cœlū petiit dñt eã eẽ Cæterẽ quæ ſpicã tenet, Virgo ſignū eſt terreū,frigidū nocturnū.Domus eſt Mercurii prima,& eſt exaltatio Mercurii in qndecimo gradu,pria facies eius eſt ſolis,ſecũda veneris, tertia Mercurii.In mẽbris humanis hẽt ventrẽ,& inteſtina,ꝑducit hoĩes pulchros decorã faciẽ & pulchros oculos.tẽperat appetitū,& ſignat iuſtitiam.Diciẽ virgo. qa vt virgo ſterilis eſt,ſic ſol hoc ſignū intrans ſuo calore humores cõſumit & terram a fructibus ſterilẽ reddit,hæc Mathematici de virgine.Macro.aũt ait,Virgo aũt ariſtam manu tenẽs quid aliud eſt q̃uis ſolaris quæ fructus curat,& ideo iuſtitia crediẽ,quę ſola facit naſcentes fructus ad vſus hoĩum peruenire. Chela.ſ.ſcorpionis. Cœli.iu.p.p.i.reliquit id ſpacium cœli quod ipſæ occupauerat plus iuſta parte.Nam cum ſingula ſigna occupent tricenas partes cœli, quæ ſunt trecentæ.ccclx.Scorpius preter.xxx.partes, quas occupat ſuo corpore.xxx.alias partes occupat chelis,ergo ne Augu. nouum ſignum futurus efficiatur contra rationem cœli.xiii. ſignum extinguetur libra ſcorpione ſuas chelas contrahente,& auguſtus libræ ſignum ſubibit.

mẽſis

Quintilis

Auguſtus

erygõe

Virgo

SER. a ℂ QVICquid eris, ordo eſt quicquid eris da facilem curſum,cætera enim per parentheſin dicta ſunt. b Nec ſperent tartara regem, Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido,

Quicq̃dᵃ eris(nã te nec ſperentᵇ Tartara regẽ,
Nec tibi regnandi veniat tam dira Cupido:
Quãuisᶜ Elyſios miretur Grecia campos,

Allegoricos dicit illum nec debere mori velle, nec poſſe.

c Quamuis elyſios miretur,Grecia campos, licet præferantur inferi a græcis poetis

QVICQVID

PRO ¶ QVICQVID eris nã te.n.ſp.t.r.Nec tibi.r.u.t.d.c.q̃uis elyſios.m.g.c.Nec.c.r.l.c.p.m.Tartarum ait. Virgi. apud inferos locũ ꝑcipitē infinitæ altitudinis, quũ ait, tum tartarus ipſe Bis patet in ꝑceps tm̃ tendiq̃ ſub vmbras.q.a.e.elyxios campos dicit apud iferos, in quos recipiant pio℞ aiæ, quos alii putãt eſſe inſulas fortunato℞. Nã ꝙ negat Proſerpinã ſeq voluiſſe matrē cõtra hiſtoriã refert. Cognito.n.eius raptu Ceres, Ioui detulit querelã, q permiſit matri filiam abducere, ſi nullum cibum ore apud inferos cõtigiſſet. Quom aũt indiciũ feciſſet Aſcalaphus Orphnes & Acherõtis filius eã tria grana mali punici in horto dr̃ deuoraſſe, mutatus eſt in auē bobonē Iupiter aũt ꝑmiſit ſex mẽſibus cũ matre filiã eſſe, totidē cũ viro.

ANT ¶ QVICQVID vel terra℞ vel maris, vel cœli numē. ¶ Nec ſ perēt innuit eũ cœlũ aſcenſurũ. ¶ Dira, triſtis & infeſta, & quaſi deo℞ ira miſſa. ¶ Elyſios cãpos, Maro li.vi.ſcri.elyſios campos btõrũ locũ apud iferos eſſe, At ſtra.li.iii.docet Home℞ eo in loco piorũ regionē, & elyſium cãpũ finxiſſe quo ꝑteus Menalũ trãſmiſſurũ eſſe dicit, Elyſiũ in cãpũ terraꝵ ũq vltima tandē. Dii te trãſmittent, fiat flauus vbi Rhadamantus. Exiſtitq̃ viris vbi vita facillima durans nõ hyemis vis multa niuis nõ ingruit imber ſtridula ſit ſemp zephirorũ flumina mittit ingens oceanus. Aeris.n.ſalubritas & ſuauis zephyri ſpiritus eius regionis peculiaris, eſt quæ in occaſum vergens nunq̃ tēperie caret. Tũ vero terræ terminus vbi poeta infernum eſſe fabulatus eſt. Mac. vero li.i.de ſom.ait, ꝙ in ſphæra quæ aplanes dr̃ elyſios campos eſſe puris animis deputatos, antiq̃tas nobis intelligendũ reliquit, qđ quidem noſtræ etiam fidei cõuenire vr̃, in cœlo.n., credimus beatorũ locum quē noſtri theologi paradiſum appellant.

Nec repetita[a] ſeq curet Proſerpina matrem.
Da facilē[b] curſum atq; audacib[c] annue cœptis
Ignaroſq;[d] viæ mecum miſeratus agreſtes
Ingredere & votis iam nunc[e] aſſueſce vocari.
Vere[f] nouo gelidus canis[g] cũ mõtibus humor

SER a ¶ NEC repetita ſeq curet ꝓſerpia, mřes ceres cũ raptã a Pluõe ꝓſerpinã filiã diu q̃ ſiſſet tandē aliqñ eã eē apud iferos cõperit, ꝑ quã re quũ iouis ĩploraſſet auxiliũ, ille rñdit poſſe eã reuerti ſi nihil apud iferos guſtauiſſet, illa aũt iã punici mali ĩ elyſio grana guſtauerat quã rē Aſcalaph[9] ſtygis ſilı[9] ꝓdidit. Vñ pſerpina ad ſupos remanē nõ potuit. Hic ait Lu. Quæ te detineãt æthnęa dapes, quã neceſſitatē mõ Virg. Proſerpiæ tribuit volũtati. Sane ceres a ioue poſtea meruiſſe dr̃, vt pſerpina ſex eēt cũ mře mẽſib[9], ſex cũ marito, qđ iõ ſingit ꝗ pſerpina ipſa ē q̃ & luna, q̃ toto anno ſex mẽſib[9] creſcit ſex dficit.ſ ꝑ ſingulos mẽſes qndenis dieb[9], vt creſcēs apud ſupos, deficiēs apud iferos eē videaſ. b ¶ Da facilē curſu, mẽo.ſ poemati. c ¶ Audacib[9] annue cœptis verecũde ſuas vires extēuat. d ¶ Ignaroſq; viæ me cũ miſat[9] agreſtes igredē, aut mecũ viæ.i.rõnis ignaros itelligas, aut ruſticis ignaris ſaue mecũ.i.qb[9] ēt ego his ſcriptis collatur[9] ſũ, aut mecũ ignaros agricolas miſerare, aut eis mecũ faue. e ¶ Iã nũc.i.adhuc viu[9]. Nã vt dixim[9] Auguſt[9] viu[9] diuinos honores emeruit. ſ ¶ Vere nouo gelid[9] canis quõ mõtib[9] humor liq̃ſ, nouũ ver iõ ait qa ãni initiũ mẽſis ē marti[9]. Et ſciēdũ decē tm̃ mẽſes fuiſſe apud maiores. martiũ ãt ãni ꝑncipiũ hře voluerũ, pp Martē ſuæ gētis auctorē. Aprilis dict[9] eſt q̃ſi terras, tepore aperiēs, Mai[9] a Maia. iuni[9] a iunone, quã q̃ alii a maioribus & iunioribus hos duos mẽſes velint eē noiatos, nã añ po.ro. i cẽturias iuniorũ & ſenio℞ diuiſus fuerat. Reliq iã a nũero noiabanſ, qntilis, ſextilis, ſeptẽber, octob nouẽb, & decẽber. Et hi erãt tm̃.x.mẽſes duo vo pp rõnē ſigno℞, ãni itercalabãtur, q poſtea a iano & Februo noĩati ſũt Febru[9] ãt Ditis ē pr̃, cui eo mẽſe ſacrificabaſ. Quitilis & ſextilis mutati ſũt poſtea i honorē Iulii Cæſaris & Augu ſti, vñ ſũt Iuli[9] & Auguſt[9]. Sic Oui.i faſtis, Ergo vere nouo & ãni initiũ accipim[9] & ꝑmã ptē veris. Nã ãni q̃ttuor ſũt tpa diuiſa in ternos mẽſes, & ipo℞ tpo℞ talē faciũt diſcretionē, vt prio mẽſe veris, nouũ dicaſ ver, ſcdo adultũ, tertio ꝑceps. Sicut & Salu.dic̃ vbiq̃, Itē noua æſtas, adulta ꝑceps. Sic autũn[9] nou[9] adult[9] ꝑceps. Itē hyems noua adulta ꝑceps, vel extrēa, vñ ē extremæ ſub caſũ hyemis.i. u.ſ Sane ſciēdũ Xenophõtē ſcripſiſſe vnũ librũ œconomicũ, cui[9] ps vltia agriculturã cõtinet, de q pte mlta ad h op[9] Virgi. trãſtulit, ſicut ēt de georgicis Magonis afri. Catonis, Varronis, Cicerõiſq; quoq; li.iii.œconomico℞ qui agriculturã continet. Nã primus ꝑcepta hēt quēadmodũ dēat materfamilias domi agere. Scdus quēadmodũ foris pr̃familias. Illud quoq; ſciēdũ eſt ĩ his libris nõ eſſe obſcuritatem in quæſtionibus, ſicut in æneide, niſi in paucis admodum locis. Sed in hoc tantum eſſe difficultatem vt res poſitas intelligamus, ideſt τοκὺ μιον, ſicut hæc pri

ma quoq̃ eius præcepta ſignificant. Nam hoc dicit agrū fertilem .i. pinguem & herboſum bis debere arari verno tempore, vt & herbæ adhuc tenere & ſine ſemine auellātur, & æſtatis calore, vt ſuperfluus humor ſiccetur, vel glebarū putreſiat durities, & ſemel autūnali cum ſeminibus, agrum vero tenuem & ſterilem autumnali tantum tempore arandum ne ſi & verno araueris exiguus eius humor ſiccetur æſtate. g ℱ Canis montibus, albis ex niue.

ANT ℂPRO ſerpia, fuit ꝉ iouis & cereris filia, q̃ Pluto iſern⁹ res rapuit i cāpo æthnēſi, q̃ florid⁹ ſp ē, nā ꝑpe ē demerſū lorarū, ꝗ ditē pře ʒ ad raptū ꝓſpię exiuiſſe fama ē vti ſoli. ſcri. hāc mē ceres totu p orbē q̃ſierat, vt li. v. met. plene hr̄. Audiuit tādē eē apđ Plu. ſed qa ieiunia ſoluēt ſeptē granis pūicei pomi ſtatutū ē. vt. vi. mēſib⁹ cū mře. vi. ꝓo cū marito māeret, poeta āt ꝉ loco ei⁹ arbitrio redire tribuit. ℱ Auda. arrogātiā vitat. ℱ Annue, eſſētiř faue. ℱ Viæ, rōnis & ꝯſuetudis. ℱ Ingredē, aſſis aduci. n dū viuis. ℱ Vere no. veris ꝑncipio prīo. n. mēſe ver nouū dř, ſcdo adultū, tertio āt ver ꝑceps, ſic ēt đ æſtate & aliis, dies āt ꝑm⁹ veris extat. vii. Idus februarii. æſtatis. vii Idus Maii. autūni. vii. Idus Sextilis. hyemis. iiii. idus nouē. auc. Var. l. i. c. viii. ℱ Vere no. Col. li. xii. c. ii. ſic ait ſup ꝉ loco, Noui āt veris nō ſic pricipiū obſuare ruſticus debet vti aſtrolog⁹, vt expectet certū diē illū q̃ veris initiū facē dř, ſed aliqd ēt ſumat đ pte hyemis, qm̄ ꝯſupta brūa iā itepeſcit ānus, pmitteq̧ clæmētior dies opa moliri, poſſit igř ab idibus Ianuariis, vt pricipē mēſē romāi āni obſuet auſpicari culturaꝝ officia. Satis āt erit p dimidios mēſes exeq qdcūq̧ negociū, qa neq̧ ꝑfeſtinatū op⁹ nimiū imatuř videri poſſit añ. xv. dies ſcm̄, nec rurſus poſt totidē nimiū tarde, hęc ille ℱ Canis, niuoſis. ℱ Gelid⁹ humor. i. nix.

CHR ℂDA FA. c. trāſlatio ſcriptoris a curſore. Nā vt curſor a carcē ad calcē feſtiat ita ſcriptor ad finē voluminis ꝑperat. ℱ Vere no ver dř qa tūc virgulta viuē icipiūt & vertit ſe tp̄s āni, niſi ſit a græco, nā iones ἦρ dn̄t. Alii a veniēdo dım̄ putāt, qa eo tpe oīa e terra veniāt. i. naſcanř. Hs. n. ān⁹ q̃litates nřoꝝ corpoꝝ humorib⁹ ſimillimas, nā ver ꝙ ꝑncipiū āni ē. calidū ē, & humidū, in q̃ ānus puer dici pōt, excitař ſanguis q̃ & ipſe cali. eſt tp̄s aptū gňatiōi, vñ i eo oīa facile gignunř & naſcunř. Dř aūt ver eo ꝙ oīa in eo veniāt. i. naſcanř & creſcāt, Id. n. ſignat venio, vt hic Sege. i. l. ve. fœ. vuæ. icipit aūt ver ſole pmā přearietis ingrediēte, quo ingreſſus æqt ſol lucē tenebris, ꝑpeaq̧ eſt eqnoctiū poſt ꝙ dies icipiūt ſupare noctē. Scdm tp̄s ē æſtas ab æſtu. i. a calore noiata. Excitaturq̧ hoc tpe bilis q̃ humor calidus ē & ſiccus, vt ē ipſa ęſtas eſt aūt iuuēt⁹ anni. Atq̧ icipit cū ſol ad primā přē cācri venit, q̃ ps qm̄ ē altiſſima in nřo polo, facit diē oīuꝫ lōgiſſimū & ſolſtitiū efficiř ęſtiuū. Tertiū tp̄s autūn⁹ noiař, qm̄ in eo augeamur varia copia fructuū. Hæc āt iure dici pōt virilis ætas āni in q̃ oīa matureſcāt. Oriturq̧ cū ſol ad primū libræ gradū puenit, rurſuſq̧ eqnoctiū efficiř ꝙ noctes icipiūt ſupare dies, vltimū tp̄s ē hyems cana & vera ſeneet⁹ anni. Efficit āt illā ſol q̃ primū capricornū tāgit, faciteq̧ ad ſolſtitiū q̃ brumā q̃ſi βραχυν ημεραν angit. ſi. breues dies latini noiarūt, icipit aūt ānus ꝯm aſtrologos cū ſol itrat arietē. Arietē aūt iccirco pricipiū zodiaci faciūt, qa q̃uis in ſphera nihil aut primū aut poſtremū ſit tñ icipiēte die illo q̃ pmū fulſit, & natalis mūdi vocař arietē i medio cœlo fuiſſe dūr, & mediū ver-ex mūdi ē, & q̃ſi caput. Tūc luuā cācer, geſtabat ſol cū leone oriebař. Mercurius Virginē, Mars ſcorpiū, Iuppiter ſagittariū, Venus librā, Saturnus capricornū tenebat. ℱ Nouo, quaſi prima, ſui parte. nam ſingula hæc. iiii. anni tēpora in tres partes diuidunř, vt dicamus nouū adultum & præceps ver. & ſic in aliis.

Liquiř a & Zephiro b putris c ſe Gleba reſoluit,
Depreſſo d incipiat iam tū mihi e Taurus aratro

SER a ℂLIQVItur, liquor quuꝫ nomē ē, li breuis ē, quoꝫ ad verbū venerit pducitur vt liquot liqueris liquiř. Nā mutauit nām ſicut homīs hu breuis eſt, human⁹ pduciř, itē ituri produciř, itiners corripit. Liquiř, defluit. b ℱ Et zephyro putris ſe gleba reſoluit, quo tpe fauonii flatu arua laxātur q̃ fuerāt ꝑcluſa frigorib⁹, ipſe alibi, Rura gelii tū claudit hyems. c ℱ Putris gleba, ſolubilis. d ℱ Depreſſo incipiat iam tum mihi taurus aratro ingemere, Aliud pendet ex alio, nā altius impreſſum aratrū boues cogit in gemitum, quod genus arationis pingui conuenit terræ, nam cōtra paulopoſt de infœcunda terra dicturus ē, Tenui ſat erit ſuſpēdere ſulco. e ℱ Mihi autem, aut vacat, vt Cicero Qui mihi accubāres in cōuiuiis, aut mihi hoc eſt ruſtico amāti terras & taurum bouem fortiſſimū accipimus, nā tauri difficile ad aratra iunguntur.

ANT ℂLIQVITVR, liquefit diſſoluiř. ℱ Zephyro, zephyrus latine fauonius dř, vt Pli. lib. ii. oſtēdit. vētus eſt qui ab occaſu æquinoctiali flat. & tepidus ē & ſiccus. Colu. tñ ait ꝙ. vii. Idus Februarii fauonii ſpirare incipiūt. Pli. item li. xviii. ſcribit ꝙ fauonius ver inchoat,

Aperitq; terras, tenui frigore ſaluber. ¶ Putris.i.humecta mollificata & ſolubilis, vẽti enim occidentales mollificant & humectant, vt ẽt Ptole. in lib. iiii. partium ſcribit ¶ Gleba, terræ globus, nam terra ligata gleba ẽ, ſoluta vero puluis. ¶ Reſoluit, a rua enim hyemali rigore zephy. præcluſa zephyri tempore laxantur. ¶ Depreſſo.i. valde preſſo, qđ pingui cõuenit terræ nã ti de ſterili dicet, Tenui ſat erit ſuſpendere ſulco.

CHR ¶ LIQVItur, in hoc pria pducitur. Cõtra aũt in liqſco, vt in Buco. Limus vt hic dureſcit, & hæc vt cera liqſcit Zephyrus. Vẽtus eſt occidẽtalis, q ſuo tẽperato calore, q̃ frigore hyema li cõſtricta fuerat relaxat atq; apit. Nã cũ ſol parũ moret in occidenti, non multũ inflãmat huiuſmodi vẽtum, neq; humiditatẽ eius penitus deſiccat. Vñ tẽperatus oĩa tẽperata reddit. Quapp q̃uis aſtrologi ver ab ingreſſu ſolis i arietẽ initiũ ſumere velint, medici tñ q̃primũ incipiunt flare zephyri ver inchoat, ſiue ante huiuſmodi ingreſſum ſiue poſt id eueniat. ¶ Putris g.r.i. reſoluendo ſe putreſcit ¶ Depreſſe, vt altius infigatur.

Ingemere & ſulco attritus^a ſplẽdeſcere vomer.
Illa ſeges^b demum^c votis^d reſpondet^e auari
Agricolæ bis quæ^f Solem bis frigora ſenſit
Illius immenſæ ruperunt^g horrea meſſes.

SER a ¶ ATTRItus ſplẽdeſcẽ vomer, a freq̃nti arõne atterif, & decreſcit, Lucreti⁹, O culto decreſcit vomer i aruo. Dicimus ãt & hic vomer & hic vomis, ſed ab vtroq; huius vomeris facit. b ¶ Illa ſeges demũ, ſeges mõ terra. c ¶ Demũ ãt nouiſſime Vere, ſpãliter. d ¶ Votis rñdet, imane eſt qđ ait votis, nã plerunq; plus optamus q̃ ſperamus poſſe cõtingere. e ¶ Rñdet aũt cõſentit, vt Dictis rñdent cætera mẽtis. f ¶ Bis q̃ ſolẽ bis frigora ſenſit, quæ bis & dierũ calorẽ, & noctiũ ſenſerit frigora, per qđ duplicem oñdit arationem vernalem, & autũnalẽ, nec enim ad tpa æſtatis, vel hyẽmis referre poſſumus, qđ ait. Bis ſolẽ bis frigora. quia non ſunt in italia in vno anno duæ æſtates. & duæ hyemes, ſicut geometræ dicunt eſſe in quadã parte Indiæ in inſula Taprobane g ¶ Rupuerunt horrea plus eſt q̃ dicere impleuerunt.

PRO ¶ ILLA Seges demum votis rñdet auari Agricolæ bis quæ Solẽ bis frigora ſenſit, de eo agro loquiť quẽ noualẽ vocamus, alternis aũt ceſſat, ſed ſub exitu hiemis ſemẽte facta ſequenti æſtate reddit fructũ Ergo bis ſentit frigus, ſemel æſtate deficiente hyeme initio veris iterũ poſt ſementũ bis ſolẽ ſemel æſtatem, quia ceſſat iterum qua fructus refert ipſe aũt ſubſtituet huius rei cauſam progreſſu operis, quũ præcipiet, vt ſub itroitu hyemis ſterilis, ager proſcindatur. illum enim qui eſt fertilis, ſub exitu hyemis proſciſſum, ideo putat relinqui opportere ceſſantem, vt ſiccet æſtu ne ſi luxuriantis ſole nã fertilis efficiaf, inter fruges herbæ naſcantur. Rurſum eum q fertilis eſt, idcirco ſub hyeme proſcindẽdũ putat, q humorem cæleſtem, hibernũq; accipiendo eſſe fœcundior poſſit.

ANT ¶ VOMER, aratri ferrũ, q vomit terrã, vt ait Varro. ¶ Illa ſeges idẽſt terra. ¶ Votis, de-

ſideriis. ¶ Rñdet. cõſentit. ¶ Auari, cupidi. ¶ Bis q̃ ſolẽ bis frigora ſenſit. Plin lib. xviii. cap. xxxiii. ſic ait. Quarto ſeri ſulco Virg. exiſtimaf voluiſſe quũ dixit optimã eſſe ſegetẽ q̃ bis ſolẽ, bis frigora ſenſiſſet ſpiſſius ſolũ ſicut plerũq; in italia q̃nto ſulco ſeri melius ẽ, in Thuſcia ⁊o Nono, pdicta Pli. verba vt q̃rto ſulco ſeraf ſm Virg. oñdũt probi in hoc loco explanationẽ non cõuenire quẽ multi alii ſecuti ſũt, nõ aduertẽtes Pli. verba, nec ẽt Varronis. ſcri n. Varro. li. i. ca. xxix. q terrã quũ primũ arãt pſcindẽ appellãt quũ iteꝝ effrigẽ dicũt offringere vocant tertio cũ arãt iacto ſemine boues lirare dñr capite vero ſeq̃nti ait idẽ Varro q inter vernũ æqnoctiũ & virgiliarũ exortũ, & Solſtitiũ boues terrã pſcindeř dñt. Et ca. xxxii ſcri. Iter ſolſtitiũ & caniculã cũ pſcinderis effrigi. oporteť. i. iterare, vt frãgant glebæ. Et ca. xxxiii. ait inter caniculã & æqnoctiũ autũni oporte aratro effrigi, & ca. xxxiiii. iqt, ab æqnoctio autũnali icipe oportẽ ſerẽ, vſq; ad diẽ xci. poſt brumã niſi q neĉia cã coegerit, nõ aſſerẽ. Theophraſt⁹ itẽ li. iii. đ cauſis plãtaꝝ ait, Cura nouali ũ tpe vtroq; ſuſpicif, æſtate & hyeme, vt terra ſolẽ ac frigora ſẽtiat, His oĩb⁹ verbis ꝫ iã quo pacto ſeges bis ſolẽ, bis frigora ſẽtiat.

CHR ¶ INGEMERE, de vi hui⁹ verbi dicet i prio æneĩ ¶ Sulco, Dř ſulcus qa inde ſubtulit terrã vomere, ex qua quidẽ proiecta porcã facit, ergo porca dř q ex proiecta terra ſiat. ¶ Vomer, aũt dř avomendo. Euomit n. e ſulco terrã ad porcã faciendã. ¶ Demũ, poſt longã & diligentẽ culturã ¶ Votis, Cupiditatibus, vt conſequens pro antecedenti, qa. n. aliquid cupimus vota, vt id aſſequimur concepimus, Magna ergo res eſt vt reſpondeat cupiditatibus cũ per ſæpe cupiamus maiora q̃ ſperemus, Sed maior, vt rñdeat cupiditatibus

auari in quo explebiles omnino ſunt cupiditates ¶ Bis ſo.b.fri. Nam & ſecũdo & tertio arã tur per ſæpe terra. Nã dicunt ꝓſcindere, cũ primo arãt, deide iterari cũ iterũ araſ. Tertio tertiari, Pli. aũt ait. Quarto ſeri ſulco, hoc in loco exiſtimaſ voluiſſe cũ de ſole æſtiuo, & frigoribus hibernis loquaſ. ¶ Loquiſ, ergo etiã auctoritate Probi grãmatici de noualibus que in fine hyemis circa veris initiũ ꝓſcinduntſ, vt æſtate ꝓxima ſiccenſ, deinde in itroitu hyemis ſemẽte facta ſequẽti æſtate reddit fructũ Ergo bis ſentit frigus, ſemel añ æſtatẽ. iterũ poſt ſemẽtẽ. ¶ Bis ſo. ſemẽ æſtate q̃ ceſſat iterũ q̃ fructũ refert. vnde Columella dixit iugerũ talis agri q̃ttuor opis expediſ, nã cõmode ꝓſcindiſ duabus vna teraſ, tertiaſ dodrãte, in lirã ſtatĩ redigiſ q̃drante ope. Liras aũt ruſtici vocãt eaſdẽ & porcas, cũ ita araſ, vt inter duos latius diſtantes ſulcos medius cumulus ſiccã ſedẽ frumẽtis ꝓbet, ab eo aũt ꝙ aratri vomer ſuſtulit ſulcus dr̃ ſulant illos q ex tranſuerſo ducunſ ampliores, vt per eos aqua ex agro deducatur. Elices vocant qa aquas ex agro eliciant. ¶ Horrea granaria ſunt. i. loca in qbus fruges conduntur. ſunt q putent dicta ab horrore ariſtarũ, nã priſci fruges in ſpicis ſeruabant.

Ac prius[a] ignotum ferro q̃ ſcindimus æquor.
Ventos[b] & varium[c] Cœli prædiſcere morem
Cura ſit ac patrios[d] cultuſq; habituſq; locorũ
Et quid quæq; ferat regio & q̃d quæq; recuſet.
Hic Segetes illic veniunt[e] fœlicius Vuæ.

SER a ¶ AC PRius ignotum ferro q̃ ſcindimus æquor. i. anteq̃ faciamus veruactum. Aequor autẽ modo terram accipe ab æqualitate dictã, vnde & maria æquora dicunſ. b ¶ Vẽtos, qa diuerſis locis diuerſi præualent venti, & hoc dicit dbes ſciſ ager cui vẽto ſubiaceat. c ¶ Variũ cœli prædiſcere morẽ ideſt aeris. Lucretius, in hoc cœlo q dr̃ aer. & hoc dicit, debes ẽt cœli q̃litatẽ noſſe, vtrũ pluuiis gaudeat, an tepore vel frigore. d ¶ Patrios cultus hituſq; locorũ, duas res dicit. ſciendũ eſt ager queãd modũ a maioribus cultus ſit & quid melius ferre cõſueuerit. nanq; habitus locorũ poſſibilitates accipimus. e ¶ Veniunt, creſcunt, vt Et pulchro veniens in corpore virtus.

ANT ¶ FERRO, vomeſ ¶ Aequor, campum ab æqualitate Ventos & varium cœli &c. quæ ſint agricolis neceſſaria diximus iam circa pricipium huius commentarii, & quia huic etiam loco conueniunt, ibidẽ relegenda ad moneo. ¶ Ventos hoc dicit ne imbribus, ventiſq; imminentibus opera inchoet agricola laboremq; fruſtreſ, vt Columella docet, & Pli. lib. xviii. ca. xlix. inquit, in boream poníto arbores, viteſq;, ſed hoc flante ne arato fugem ne ſerito, ſemen ne iacito. ¶ Varium cœli morẽ. idem Colu. in prologo lib. i. apit inquit. n. cœli & anni preſentis mores ítueaſ agricola. ſ. neq;. n. ſemper eundẽ velut ex ꝓſcripto habitum gerunt, nec omnibus annis eodem vultu venit æſtas aut hyems, nec pluuium ſemper eſt ver, aut humidus autũnus. ¶ Patrios cultus, Varro lib. i. ca. v. Agriculturæ inquit quattuor ſunt partes ſummæ. Equibus prima cognitio fundi parteſq; eius quales ſint. ſecunda quæ in eo fundo opes ſunt, a e debeant eſſe culturæ cauſa, Tertia quæ in eo eſt predio colẽdi cã ſint faciũda. Quarta quo, quicq; tpe in eo fundo fieri cõueniat. ¶ Habituſq; locorũ. Varro libro prĩo cap. ſexto ſcri. in terra eſſe diſſimili vi ac poteſtate, partes permultas, in quibus lapis marmor, arena, puluis, creta, ignis carbũculus. i. quę ſole pferuet, ita vt radices ſatorum comburat, partim ſunt humidiores, partim aridiores, partim mediocres ſunt macræ, ſunt pingues. ¶ Habitus, ideſt qualitates. dr̃q; habit⁹ ab habendo aliquid. ¶ Et quid quæq; ferat regio. Idem Varro lib. prĩo, capitulo ſexto ait, Nõ eadẽ oĩa in eodem agro recte præſente. nã vt alius eſt ad vitem appoſitus, alius ad frumentũ ſic de cæteris, alius ad aliam rem. Et capi. xxiii. inquit Alia loca appoſita ſunt ad fœnum, alia ad frumentũ, alia ad vinũ, alia ad oleum. ¶ Segetes, ideſt ſata. ¶ Hic ſegetes illic &c. Pli. libro. xvii capitu. quarto inquit. Quippe non eadem terra arboribus conuenit & frugibus, plerũq; nec puella qualẽ habet Cãpania, vbiq; optima vitibus, aut quæ tenues exhalat nebulas Vir. & quæ fœlicem ferat nõ improbat vitibus. Clateoſum oleis ſolum aptiſſimum in Venafrano pinguiſſimum in betica, tanta eſt argumentorum & ſoli varietas, ac differẽtia. Capite vero. v. ait idem, Fruges alit tophocea alba, proxia eſt ruffa, Et lib. xviii. Agri ipſius bonitas inquit quibus argumentis iudicanda ſit ſubſignabimus Catonis maxĩe verbis. Ebulũ vel prunus ſilueſtris, vel rubus, bulbus, miutus triſoliũ, herba pratẽſis, q̃rcus ſilueſtris, pirus, maluſq; frumẽtarii ſoli notæ. ¶ Veniũt, creſcunt.

CHR ¶ VENtos, Nã multũ itereſt cui vẽto expoſita ſit regio. ¶ Morẽ, Quid ferre conſueuerit. ¶ Hic ſegetes, repetit oẽm agriculturam.

¶ ARBOREI

Arbore[a] fœtus alibi atq; iniuſſa[b] vireſcunt
Gramia. nō ne[c] vides croceos vt tmol[9] odores
India[e] mittit Ebur molles[f] ſua tura Sabęi?
At Chalybes[g] nudi ferrum: viroſaq; [h] Pontus

SER. [a] ℭARBO rei fœt[a] alibi.i.poma. b ⸢Iniuſſa vireſcūt gramia, bñ iniuſſa, nā frumēta iuſſa naſcūt, vñ ē Atq; ipat aruis. c ⸢Nō ne vides, argumētaſ q̄ſi hoc dicēs, ſi vna ꝓuīcia ferre nō pt oīa, q̄to magis vn⁹ ager: d ⸢Vt tmolus, mōs ē ciliciæ ī quo naſciſ crocū ꝑcipue, nā loca cōmemorat vbi plus ꝓuenit, & meli⁹ aliqd, nā crocū & i africa naſciſ, ſʒ ñ tale, nec tm̄, vł q̄le ī cilicia. e ⸢India mittit ebur, & ī africa fuerūt elephātes, ſʒ meliores ī india, hic ē qđ ait Terē. Elephātis quē īdīcis ꝑfecerat.i.maximis. f ⸢Molles ſua tura ſabęi, ſabęi ppłi ſūt iuxta ſyriā & arabiā, dicti ſabęi απο του σεβεσθαι, qđ apud eos tus naſciſ quo deos placam⁹. Molles āt iō ait, qđ ſub aere clemētiore ſunt, nā vt ait Luca. Quicqd ad eos tract⁹ mūdiq; tepore Labiſ, emollit gētes clemētia cœli. Aut certe quia Alexāder macedo dř obſcœnos oēs de exercitu ſuo ſegregatos illic ꝓdidiſſe ſane tus mō ſine aſpiratōe dicim⁹, nā antiq thus dicebāt απο των θεων qđ diſplicuit vł a θυω qđ eſt ſacrifico. Tura.n.a tūdēdo dicta eē voluerūt a glebis tuſis, cū qbus dř fluēs ď arboribus coaleſcere. g ⸢At chalybes nudi ferꝝ, ppłi ſūt apud quos naſciſ ferꝝ, vñ abuſiue dř chalybs ipſa materies, vt Vulnificuſq; chalybs nudi āt aut apđ quos arbores nō ſunt, aut vere nudi pp ferri cædēdi ſtudiū. Nā legim⁹ Brōteſq; ſteropeſq; & nudus mēbra pyragmō. h ⸢Viroſaq; pōtus caſtorea, Fibri canes ſūt pōtici, quoꝝ teſtes apti ſunt medicaminib⁹, pp quos vbi ſe reqri ſēſerūt eos ſecāt, de his Cicero, Redimunt ſe ea pte corpis pp quā maxie expetunſ. Iuuenalis, Qui ſe eunuchū ipſe facit cupiēs euadere dāno Teſticuli. Caſtores āt a caſtrādo dicti ſūt viroſa aūt venenata, nā licet ſint multis remedio, tñ prægnātes eoꝝ odore abiiciunt, & eggerūt ptē, & viroſa dicta ab eo qđ eſt virus. Alii fortia accipiunt a viribus.

PRO. ℭNONNE vides croceos vt tmolus odores, India. m.e. m.ſ.t.ſ. at chalybes.n.f.u. q; p.c.e.p.c. ⸢Tmolus lydię mons eſt, quē non idcirco noīat vtiq; ꝙ ſolus crocū ferat, ſed ꝙ ꝑcipue, peluſſiacā lētē dicit & ſicyoniam baccā oliuā, non ꝙ ſicyone tm̄ naſcanſ, aut peluſii ſolū lētes, & India mittat ebur, ſʒ & africa. Sed maiores ſunt in india elephāti. ⸢Sabęi, natio ē arabię, quos molles vitio ſermonis, qa paꝝ viriliter loquāſ. dicit. ⸢Chalybes natio pōtica, in q̄ ſūt ferri fodinę. Ibi āt a nudis ferꝝ q̄riſ pōt⁹ fert & caſtorea ſʒ ñ ſol⁹, fibri.n. teſtes hoc nole appellāſ qđ aial quūt ēt ī aliis regiōibus q̄ ī pōto naſcaſ, non tñ tāta eſt vis teſtiū, quāta pōticoꝝ fibroꝝ.

ANT. ℭARBO rei fœ. i.poma. De fœtu diximus ī buco. ⸢Iniuſſa gra. frumenta.n. iuſſa naſcūt. Vñ ē atq; ipe rat aruis. ⸢Nō ne vi. Exēplo qđ dixerat apit & loca narrat vbi plus ac meli⁹ aliqd ꝓuenit. ⸢Croceos odo. Pli.li.xxi.ſcri.ꝙ pria nobilitas cilicio croco ineſt, & ibi in Corico mōte dei lycio mōte olympo. Mox cētūripino Siciliç aliq phlegreo ſm locū debere, optimū vbicūq; qđ piguiſſimū & breuib⁹ capillis. ⸢Tmol⁹ Strabo.li.xiii.docet.qđ Tmolus ſatis coact⁹ ē, & ābitū mediocrē hñs, & ī ipſis Lydiæ ptibus terminaſ, iminetq; ſardibus vrbi mōs ipe fœlix, a quo pactolus fluit, Is iō Tmolus appellabaſ, vt Pli.li.vi.ſcri. qđ qdē Oui. quoq; li.vi.met.oñdit. Deſeruere ſui nymphæ vineta Tmoli. At ſūt qdē q cōtēdūt hic legēdū eē, nymphę vincta Tmoli, qđ ꝑfecto abſurdū ē. Pli. auctoritate. Eſt āt vino, Melle, Croco ꝑfertilis. Vñ Soli. ait ď lydia, & Tmolus croco florētiſſimus. ⸢India, ea maxia ē ad oriētē expoſita, de q̄ multa. Stra.li.xv. Fauonii vero ſpū ſaluberrima ē, bis in anno ęſtatē hēt, bis legit fruges, auctor ē Soli. ⸢Ebur. Pli.li.viii.ſcri. Elephātes fert affrica ferunt ęthiopes, ſʒ maxios india arma hñt q̄ iuba cornua appellat Herodotus melius dentes, hos deciduos caſu aliquo ďfodiūt, hoc ſolū ebur ē q̄; q̄; nup oſſa ēt ī lauinas ſecari cœpe, penuria eteni rata āplitudo iā dētiū ꝑterq; ex īdia repiſ. ⸢Moles ſua t.ſa. Docet Pli.lib.xii. ꝙ tura ꝑter arabiā nullis, ac ne arabię qdē vniuerſę regio eoꝝ turifera ſaba appellanſ ſpectās ortus ſolis ęſtiui. ⸢Mol.ſa. Stra.li.xvi.docet, ꝙ ſabæi fœlicē arabiā incolūt q̄ maxia natio ē, apđ hos & tus, & myrrha & cynamomū naſciſ ī ora ēt balſamū, hñt ꝑterea palmas odoratas, hoīes pp maximā fructuū copiā ocioſi ſegneſq; viuūt ſub rege ſūt, & ipſe tū ēt ſui ī delitiis mulieribus viuūt. ſuppellectilē ex argento & auro multā hñt vaſa, lectos, tripodas, crateras, cū opculis domoſq; ſuptuoſas, nā & portę & pietes tecta ex ebore auro & argento, lapidibuſq; icruſtatis ſūt diſticta, pp hos igiſ mores & tantā reꝝ copiā poeta molles ſabęos ait.

Tmolus

India

ſaba ſabæi

ocioſos, ſegnes delicioſos. ¶ At pb⁹ iqt. Molles vitio ſermonis appellat, q̃a pa̱ virilit̃ loq̃nt. Chalibes ¶ Chalybes, Iuſtin⁹ li. vi. d̾ hiſpania loq̃ns ſcribit apd̾ ãphilocos galatię portionẽ, p̃cipue ferri mã, ſʒ aq̃ ipſa ferro violẽtior, qppe tẽperamẽto ei⁹ acri⁹ reddit̃ ferp̃, nec vllũ apd̾ eos tellũ p̃bat̃, qd̾ ñ aut byrbili fluuio, aut chalybe tigat̃. Vñ ẽt chalybes fluuii hui⁹ finitimi appellati, ferro q̃ cęteros p̃ſtare dñr. ¶ Nudi, labore. l. ac ignis ęſtu. ¶ Viroſa. i. potẽtia, & multe virtutis ac viriũ, vt oñdim⁹. Vir⁹. n. q̃nq̃ p nãli virtute legit̃, vt Noni⁹ ſcri. & Pli. teſte, Vir⁹ d̾r q̃ gręce pharmacõ. i. medicina, hic ẽt Iuue: ait i ſat. Natali coruie die. Adeo medicatũ intelligit iguẽ. Virus p̃terea d̾r qd̾ diſtillat ab iguine eq̃ q̃ tpe agitat̃ amoris furore, vel qd̾ diſtillat a coeũtib⁹ aialibus. Vir. li. geor. iiii. Hic demũ, hyppomães vero qd̾ noie dñt. Paſtores lentũ diſtillat ab iguine vir⁹. & Pli. li. xxviii. c. xxi ait, q̃ vir⁹ verinũ & ſcroffę ex coitu exceptũ p̃uſq̃ terrã attigat, cõtra dolores valet, potes ergo viroſa itelligẽ ẽt p̃p id, nã cũ caſtorea ſint teſtes ſ̾cte viroſa dici p̃nt. Põt⁹ mẽſura põti ab boſſoro ad meotidis lacũ p̃tẽdit̃, vt doc. pli. li. 4

CHR. ¶ GRAmina. Herbas vt ſit locus aptus paſcuis. ¶ Tmolus, Mõs, de quo Stra. Tmolus qdẽ ſatis coactus ẽ, & ambitũ mediocrẽ hñs i ipſis Lydię p̃tibus terminat̃. Lydię quoq̃ momẽ eẽ. Pli. & ſolinus aſſerit, & Oui. de aragne, Riget arduus alto Tmolus i aſcẽſu cliuoq̃ extenſus vtroq̃, Sardibus hic illic puis hĩtat̃ hipeppis. Sardes ãt lydię vrbẽ ponit Herodo. Tmolũ igit̃ Croco florẽtiſſimo, Probus ſolinus & Columella rẽ dñt. Nec puto odores ad vnũ eẽ referẽdos vt multi igenioſi volũt ¶ Chalybes, p̃pl̃i ſũt i põto apud quos vel nobile ferrũ ẽ, vel plurimũ ibi reptũ. ¶ Nudi, vel iculti, vel q̃a inferri ſodiẽs nudi ferp̃ querũt. ¶ Ferrũ a feriẽdo dictũ nõnulli credũt. Sua. n. ſęuitia feriẽdo domat, reliq̃ metalla attenuat & extẽdit. Ariſtoteles ait, illud gigni ex argẽto viuo & ſulphure groſſo nõ puro. In cuius cõmixtione plus ẽ de ſulphure q̃ de argento. Quapp q̃a dñat̃ illi frigidũ & ſiccũ terreũ ferrũ frigidũ & ſiccũ, & valde durũ & cõpactũ. Et iõ difficile in igne mollit̃, q̃a minus in ſe. hẽt aeri magis q̃ reliq̃ metalla Rubigine rodit̃ q̃ illi accidit p̃ ſuæ ſubſtãtiæ ipuritate. Nullius tñ rei rubigine q̃ ſanguis excedit̃ vt videat̃ ſanguis hũanus illo pacto ſe vlciſci. Caret tñ rubigine ſi ceruſa aut medulla ceruia vngat̃. ¶ Viroſa, ambiguũ, an viroſa caſtorea, an viroſa põtus. Nã põtus viroſa q̃ſi venenoſa dici põt, q̃m teſte hoc eodẽ poeta venenis abũdat, vt in bucolicis, has herbas atq̃ hæc põto mihi lecta venena ipſe dedit meris naſcũtur plurima ponto.

Caſtorea, Eliadum [a] palmas Epiros equarum.
Continuo [b] has leges, ęternaq̃ fœdera certis
Impoſuit Natura locis, quo tempore primũ
Deucalion [c] vacuũ lapides iactauit in orbem.

SER. a ¶ ELIAdũ palmas epiros eq̃rũ, hyppalage ẽ. Nã hoc dicit Epiros creat eq̃s optĩas, q̃ apud Elidẽ, palmas meret̃ iouis olipici curruli certamĩe. Sane epiros græce p̃fert̃, vñ ẽt e hẽt accẽtũ. Nã ſi latinũ eẽt epirus epiri pi hẽet, q̃a lõga ẽ. Nec mereris eq̃s curret̃. Nã vt dicit Pli. velociores ſũt, iõ qd̾ i curſu vrinã faciũt. b ¶ Cõtinuo has leges, iugiter i ęternũ ad p̃petuũ, ſicut ſequẽtia indicãt. Nã dicturus ẽ. Aeternaq̃ fœdera mũdi. c ¶ Deucalion lapides vacuũ iactauit in orbẽ, Iã trãſit ad fabulã & poetice dicit, iſta tũ primũ ſtatuta q̃ ab initio mũdi ↄſtat fuiſſe.

PRO. ¶ ELIAdũ palmas. e. a. Copioſiſſimã eſſe palmis epip̃ ſigñat, nec tñ ſolũ eas ferre dicit. n. & idumeas. Queri ſolet q̃re eq̃p̃ potius q̃ equop̃ dicat, ipſe rõnẽ cõſilii ſui explicat quũ ait i lib. iii. Seu qs olympiacę m. p. p pa ſcit e. f. q fortis ad a. i. corpa p̃cipue mim legat. ¶ Cõtinuo has leges ęternaq̃. f. e. i. n. l. q. t. p. d. l. i. i orbẽ. Vñ hoĩes dup̃ nati gen⁹ Deucaliona putãt p̃methei fuiſſe filiũ, & hũiſſe in mr̃imõio ſororẽ patruelẽ pyrrhã epimethei filiã his tpibus, qb⁹ ira iouis inundata græcia catbaclyſmo p̾diit hũanũ genus q quom plati eſſent in mõtẽ parnaſũ, quouis tñ duo vertices eminebãt, & ibi eẽt oraculũ Thamidos, itrauerũt adorãtes q̃ẽadmodũ poſſent reſtitui hoĩes, q̃bus rñſum ẽ iactãda his eẽ parẽtis magnæ oſſa poſt terga diſcīctis, capitibuſq̃ velatis. iterp̃tari ãt quũ eẽnt terrã parẽtẽ, oſſa eius lapides, iecerũt poſt ſe, ex qb⁹ hoĩuʒ genus renatũ ẽ. cuius ẽt Oui. meminit, quũ ait; Inde genus dup̃ ſumus, experienſq̃ labop̃, Et documẽta dam⁹ q̃ ſim⁹ origie nati, at ſi nõ fuerit tellus. ſe. i. arcturũ. t. ſ. c. ſ. ſ. Arcturus eſt ſtella in cauda maioris vrſę, quã gręci helicen vocãt dcã a cauda & vrſa. Arctos. n græce, vrſa d̾r, cauda ura, cuius ortu hyems incipit.

ANT. ¶ CASTOrea Pli. li. viii. itẽ li. xxxii. docet, q̃ i terris & in aq̃ victus ẽ fibris, q̃s caſtores vocant, & caſtorea teſtes eop̃, quos ſibi ipſi ãputãt piculo vrgẽte, ob hoc ſe peti ignari, efficaciſſimi ãt e põto galatię, mox affricæ, ſternutamẽta olſatu mouẽt, ſõnũ cõciliant

cum

tũ roſaceo pſuto capite,medent & vertigini neruoꝝ vitiis,ſic & contra comitiales ſumpti
poti vero cõtra inflãmationes tormina veneña aduerſus ſcorpiões ex vino bibuntur,ad-
uerſus aconitũ ex lacte aut aq̃.claritatẽ viſus faciũt cũ melle attico iniũcti,robibẽt ſingult⁹
ex aceto.Solin⁹ vero ſic ait,p vniuerſũ põtũ fiber plurimus,quẽ alio vocabulo dñt caſtorẽ,
teſticuli eius appetunt i vſum medulaꝝ.Eliadũ,equaꝝ.Elis vt Pli ſcri,li.iiii.vrbs fuit Ara-
iæ,p agrũ vero Eleũ vt ſcri.Strã li.viii.Alpheus amnis plabit,apud quẽ olympicoꝝ ludoꝝ
certamẽ agebaſ gymnicũ,atq̃ equeſtre teſte Herodoto li.viii.vbi pmiũ erat oleagia corona
qua donarent nõ n.pecuniariũ certamẽ agitabant ſed virtutis,id aũt Hercules.iſtituerat.
Sed hæc oĩa latius p nos habenſ ĩ ode pria Horatii.Palmas,eliadũ equaꝝ.i.equas aliarũ vi-
ctrices apud Elidẽ.Probus aũt ait,q̃ põeta copioſiſſimũ eſſe palmis epirũ ſignificat,quod
aliter oſtendit ipſe Maro.li.iii.Georgi.dicens,Quamuis ſæpe fuga verſos ille egerit hoſtis,
palma Et patriam epiꝛ referat fortiſq̃ mycenas.Palmas,palma arbor eſt,de qua multa Pli.ſed
ꝓpterea inqt Plutar.i certaminibus palmam ſignũ eſſe placuit victoriæ,qm̃ ĩgeniũ hõmi
ligni eſt,vt vrgentibus,pmentibuſq̃ nõ cadat.Plura ſcri Gel.li.iii.ca.vi.Ex piros ea,vt Pli.
lib.iiii.docet,eſt i tertio Europæ ſinu,atq̃ acroceraunijs icipiens mõtibus ad magneſiã,ma
Lex cedoniãq̃ tẽdit.Has leges lex eſt rõ ſumma inſita in nã,q̃ iubet ea quæ faciẽda ſunt,prohi-
betq̃ cõtraria.Tul.li.i.de legibus.Fœdera,fœdus appellatũ,quia iter fœdera ĩterponebaſ
natura fides,vt ait Feſtus.Natura,eã vt aiũt dicta eſt ab eo q̃ aliqd naſci faciat,gignendi.n.&
faciẽdi potẽs eſt.Eſt igiſ natura creatura oĩum ẽt inuiſibiliũ reꝝ.Vñ Lucre.li.i.ait,Diſſerere
incipiam & reꝝ primordia pãdam.Vñ omnis nã creet res,aucte,alatq̃.Sed de natura la-
tius in ſileno diximus.Deucalion,Quæ conſtat a mundi initio ſtatuta fuiſſe,poetice & fa-
buloſe hoc loco narrantur.Sed de deucalione latius & plene diximus in ſileno.

CHR. CASTOREA,Caſtor quẽ alii canẽ põticũ alii fibrũ appellãt,eſt quadrupes fluuiatilis.
Caſtor paꝝ differt a lutra Nã Ariſtoteles i libro de aĩalibus põit fibrũ,ſateriũ ſatyriũ,lutrẽ,& la-
tacẽ pene i eodẽ gñe,latacẽq̃ dicit lutra latiorẽ & dẽtes hñe adeo robuſtos,vt virgulta illis
vt ferro præcidãt.Hunc ait Albertus poſteriores pedes hñe anſerinos qbus facili⁹ natet,an-
teriores aũt caniuos qm̃ humi quoq̃ gradianſ.Vulgo tradiſ q̃ ſeipſos caſtrẽt,id admonẽ-
te natura,cũ ꝓpter teſtes plurimis medicamentis apros venatores illũ inſectentur.Aiunt
prǽterea fel ſuũ eomeſ,cũ id cognoſcat ad multa medicamẽta vtile.Itẽ roagulũ ad comi-
tiales morbos.Albr⁹ negat poſſe caſtrari ſine pnice,qa teſtes ſpię alligati ſint.Si quẽq̃ mor-
ſu dphẽdit,nõ ãtea admittit q̃ crepitãtis oſſis ſtrepitũ ſẽſerit.Dẽtib⁹ virgulta cedit.domũ-
q̃ ſibi i fluminũ ripis duab⁹ aut trib⁹ cõtignatõib⁹ extollit,vt p icremẽto,decremẽtoq̃ aq̃
aſcẽdat,deſcẽdatue Peregrios caſtores i ſeruitutẽ redigit,i.iiſq̃ p iumẽtis ad cõuectandam
mãs & cibaria vtiſ,veſciſ piſce.pomiſq̃ & arboꝝ cortice.Eius pellis nota eſt,& in pcio ha-
beſ.Nři galeros ide cõficiũt Barbari ãt illi apd q̃s hoc aĩal naſciſ beuer appellãt.ſiles lutris
Beuer ſũt,ſʒ paulo maiores.Sũt vẽtricoſi & breuiorib⁹ cruribus,ppeaq̃ currere haud facile pñt.
Caudã pluſq̃ pedalẽ hñant ſine pilis piſciũ pelle tecta,apprime piguis & eſui ſuauis,ſale
ẽt cõditas cõdũt.Ceterę eius carnes abhominabiles,neq̃ eſt q illis veſcanſ.Medicamẽtũ qd
inde caſtoreũ vocat,declinet ad colorẽ nigri ſanguis.Nã ſi variũ eſt declinãs ad nigredinẽ
venenũ eſt,& vel interſecit eodẽ die vel ad malã ducit ægritudinẽ.Q ñ bonũ eſt calidũ &
Elis ſiccũ ſubtiliſſime exiccationis cõfert neruis & paraliticis,valet ad fœtũ & ad ſcdm eiicien-
dã.Eliadũ,Elis vrbs erat ſub olympo,vbi ludi agebanſ poſt finẽ q̃rti cuiuſq̃ anni a mõte
ipſo olympici dicti.Epiros,Laudat epirũ vehemẽter Ariſtoteles i lib.de ani.dicit q̃ oẽs
q̃drupedes illã magnas ferro excepto aſino Epiroticas aũt vaccas pſingulas præ ſua præci-
pua magnitudĩe ãphoras ſingulas ĩplere atq̃ erectũ q mulget ſtare,qm̃ ſedẽdo non queat
vbera attigere.Neq̃ id mirãdũ,Nã cũ opus largiore paſtu gradioribus ſit ſcribit hãc terrã
illuc abũde ferre,& eẽ ibi excellẽtes oues q̃ pyrrhicæ a Pyrro rege cognominenſ.De epiro
dicemus i.iii li.ęnei.Epirus nřo tpe albania dř.Equaꝝ.Nã vt reliq̃s quadrupedes ſic equos
prǽſtãtes gerit.Cõtinuo,ſtatim a primordio ſuo.Deucalion,vt phs dixit,Statim a mũ-
di pricipio has leges ĩpoſitas eẽ a natura,Sed vt poeta fabuloſum ponit principiũ mũdi.
Deucalionis aũt diluuiũ nõ fuit vniuerſale vt diluuiũ Noe.Fuit aũt,vt ait Varro regnante
Crimao Cecropis ſucceſſore,vt Euſebius & Hieronymus nõdũ defuncto Cecrope.Dictũ
aũt Deucalionis,qm̃ maxime eius regionẽ oppreſſit,ad ægyptum aũt & eius vicina non
peruenit.Factũ eſt anno mũdi ſeptimo ſupra tria milia & ſexcẽtos ac ſeptuaginta cũ vni-
uerſale diluuiũ qd fuerit tpe Noe fuerit ãno xlii.ſupra duo milia ac ducẽtos.Dictus eſt aũt

Deucalion lapides in hoĩes conuertiſſe, quia q ex diluuio ſuperfuerant timẽtes iterũ diluuiũ ſe in montibus continebant aſpero & ferino mõ viuentes. At ille verbis paulatim emolli‑uit, & in planũ deducens ad mitiorẽ & humanũ cultũ traduxit Deucalionis aũt filiũ fuiſſe dicunt Hellenẽ a quo græci hellenes ſunt dicti. Theſſaliæ aũt imperaſſe Deucalionẽ refert.

Vnde[a] hoĩes nati durũ genus. Ergo[b] age terræ
Pingue ſolũ primis[c] extẽplo a mẽſibus[d] anni
Fortes inuertant Tauri glebaſq; iacentes
Puluerulenta[e] coquat maturis ſolibus æſtas.
At ſi non fuerit tellus fœcunda ſub ipſum[e].
Arcturum tenui ſat erit ſuſpendere ſulco[f].

SER. a ¶ VNde hoĩes nati durũ gen⁹ ex ꝓſſit τοα̃ τιον.i. cãtiuum & græce populi λαοι dicunt a lapidibus λααι eni lapides dñr. b ¶ Ergo age pĩgue ſolũ, iã reddit ad cãm. c ¶ Primis a menſibus anni, hoc eſt qđ dixit vere nouo. d ¶ Puluerulẽta coq̃t maturis ſolib⁹ æſtas, q̃ glebas ſoluit ĩ puluerem, & reddit cãm cur hoc debeat fieri. maturis aũt ſolibus eſt vehemẽter feruidis magnis. e ¶ Sub ipm arctuꝶ.i. autũnali tpe, quo arcturus orit. Et ſciendũ qa ſub ꝓpoſitio qñ tẽpus ſignat accuſatiuo gaudet, vt hoc loco ſub arctuꝶ.i. circa arctuꝶ. Itẽ aut vbi ſub lucẽ dẽſa inter nubila ſeſe, & ſub lucẽ exportant calathis. f ¶ Sulco.i. aratione, aliter arcturus qui & artophylax.i. bootes poſt vrſæ caudã locatus, quẽ alii arcadẽ fuiſſe caliſtonis & iouis filiũ, quia cũ matrẽ in figura vrſæ ira Iunonis traſſiguratã vellet occidere, ambos a Ioue in cœlũ eſſe tranſlatos, ille arcturus illa Elice dicta, alii Icarꝶ hunc volunt eſſe, qui a paſtoribus, quos vino tũc primum reperto ebrios fecerat velut dato veneno fuerat occiſus arcturus aũt q poſt caudã vrſæ locatus ſit αρκτος.n. vrſa. και ουρα cauda, bootes q boues cũ plauſtro agat dictus eſt, orit ãt idẽ arcturus añ.xv. Kal. octobris, atq; ex ide pluuiæ incipiũt, qđ ipſe apuit dicẽdo, Hic ſterilẽ exiguus ne deſerat humor arenã, arcturũ ãt pluuiaꝶ & tẽpeſtatũ eẽ auctorẽ & plaut⁹ oñdit ĩ rudẽte cũ eũdẽ ipm dicentẽ facit, Increpuit hybernũ & fluct⁹ moui maritimos.

ANT. ¶ ERGO age terræ. Ad cãm reuertit docẽdo qđ faciat lætas ſegetes vt ꝓdixerat. ¶ Pingue ſolũ, palladius li.ii. de mẽſe Ianuario ait Pingues & ſicci agri ꝓſcindi & apparari iã ꝓñte, & li.iii de Februario inqt locis tepidis aut ſi clemẽs tps & ſiccũ fuerit, colles pigues vel hoc mẽſe ꝓſcinde, & lib.vi. de mẽſe maii ſcribit. Nũc quoq; pigues agri & herboſi ꝓſcindanf, & li.vii de mẽſe iunii inqt, Nũc frigidiſſimis locis quæ maiora ſunt ꝓmiſſa faciemus agros, & q; ꝓſcindemus. Colu ſcri. lib. xii ca.ii q idibus Ianuariis qđ hẽt tps inter brumã & aduentũ Fauonii, ſiccos & pigues agros tẽpeſtiuũ eſt ꝓſcindere Paulo inferius inqt q ab eqnoctio verno optia vliginoſa & pinguia loca ꝓſcindunf. Ad quæ mẽſe Ianuario veniã‑cta facinus, nunc vltia pte Martii ſunt iterãda, poſtea docet q circa ſextum idus iulias optiẽ iteraf ꝓſciſſum veruactũ. ¶ Primis a mẽſib⁹ anni. Ianuariũ & Februariũ itelligit q primi mẽſes anni Numæ Põpilii fuerũt, đ quo aperte loqtur. Col. vt oñdimus ibi vere nouo Gelidus. Pli. ẽt li.xviii.c.xxxii. inqt. Tepidioribus locis a bruma ꝓſcĩdi arua oportet a frigidioribus ab æqnoctio verno & maturi⁹ ſicca regiõe q̃ hũida, maturius dẽſa terra q̃ ſoluta, pigui q̃ macra, altũ & graue ſolum ẽt hyeme moueri placet. ¶ Glebaſq; ia. Cãm aperit quare id fieri đbeat, vt calor in puluerẽ Glebas diſſoluat. Solis.n. ardore ſiccatur liquor, & cũcta torrẽturq; ſorbenf, qđ Pli. lib.ii. docet. quũ vero proſcindũtur arua hoc vtilitas habẽt, q inuerſo ceſpite herbaꝶ radices necantur, qđ idem lib.xviii. edocuit. ¶ Maturis ſolibus.i. ardẽtibus eſt enim a pomis metaphora, nam ſoles maturi dici pñte quum feruеſcere cœperint. ¶ At ſi non fuerit tellus fœcũda, Pli. li.xviii. ca.xxxii. inquit, q tenue valde & aridũ ſolũ pauloante ſatiõis tẽpus moueri debet. Columella vero li.ii. ca. iiii. docet q graciles cliui nõ ſunt æſtate arãdi, ſed circa ſeptẽbris Kal. cũ ſit ante hoc tẽpus proſcindif, effœta & ſine ſucco humus æſtiuo perurif ¶ Sub.i. circa. ¶ Arcturum, Arcturus, vt Pli. ſcrib. lib.ii. ca. lxix. exoritur. xi. diebus añ ęquinoctium autumni. Eſt autem æquinoctium veꝶ.viii. Kal. Aprilis, vt docet Columella lib.xii. cap.ii. Autumnale æqnoctium. vii. Kal. Octobris, ideſt die ſeptẽbris. xxiiii. orietur ergo Arcturus die ſeptembris xiii. Arcturus autem ſtella eſt, quæ vrſæ cauda interpretatur eſt.n. in cauda maioris vrſæ locata quam bootes in zona habere dicitur clarius cæteris lucentem, auctore Iginio. ¶ Suſpendere, ſurſum agere. Arcturus ęquinoctium

CHR. ¶ IACENTES, inertes, Nam qui iacent homines inertiam quandã in ſe eſſe oſtendũt. ¶ Arcturum, arcturus qui & boetes dicitur, cuſtos paluſtri eo quod paluſtrum ſequir i. ſeptẽtriones

ſeptētriones, & quaſi ſuccinctus ſit ſeptentriōnibus arcas fuit Caliſtros & Iouis filius a quo arcadia noīata. Hic a lycaōe pelaſgi filio epulādū Ioui poſit⁹ eſt, cū an deus eēt tentare vellet, ad Iupiter lycaōis. domū vbi. Trapetos deīde vrbis fulmīe incēdit, & huius membra reſtituit, & caprario q̄dem nutriendū dedit. Verū cū fact⁹ adoleſcens ſīci⁹ mr̄i vi īferre pararet, Incoleq; lycæi vtrūq; īterfīcē parēt Iupiter ambos eodē geſtu quo erant aſtris ītulit illa vrſæ nā ille īpetū faciens, quem homer⁹ bootē appellat, ſignū hoc cōſtat ex. xliii. ſtellis. Nā habet ī dextera quattuor q̄ nō occidūt ī capite claram vnam ī ſingulis humeris ſingulas. In ſingulis manib⁹ claras ſingulas. In mā̄milla dextra obſcurā vnā. In dextero cubito claram vnam Inter genua vtraq; clarā & magnā vnā; q̄ eſt arcturus. Inter ſingulis pedib⁹ ſingl'as.

Arcas

Illic^a officiant lętis ne frugibus herbę,
Hic^b ſterilē exiguus ne deſerat humor arenā^c.
Alternis^d idem tonſas^e ceſſare nouales,
Et ſegnem patiere^f ſitu^g dureſcere campum.
Aut^h ibi flaua ſeres mutato ſidere^i farra^k.
Vn̄ prius lętū^l ſiliqua^m quaſſante^n legumen

SER. a ¶ ILLIC, ī terra pigui. b ¶ Hic, ī ſterili, ī tenui, & ī fœcūda, & vt ſuꝑ diximꝰ, oīa ꝓꝑ ea q̄ cōmemorat ad illd̄ ꝑtinet qd̄ ait, qd̄ faciat lętas ſegetes. c ¶ Arenā aridā terrā q̄ eſt ſicut arena. d ¶ Alternis. i. alternati, idem. ſ. agricola. e ¶ Tōſas nouales, agros meſſos. dicimꝰ āt & has nouales, & h̄ noualia ꝓprie nouales ſūt ꝑmū arua ꝓſciſſa & primū ſegetē ferētia. f ¶ Patiere, ꝓ patieris. g ¶ Situ dureſcere cāpū, vt redeat ī vires priores. Sane ſciēdū & Cice. ī dialogis, & cæteros pħos tractař ſi qd dēat fieri ſed qd potiſſimū fieri, quā rē nūc Virg. ſeqtur. nā quū dicat multa remedia agroꝝ recreādoꝝ pōit ꝑ oībus ītermiſſionē, vn̄ eā rem freq̄nter iterat. h ¶ Aut ibi flaua ſeres mutato ſideř farra, ſi te terraꝝ cogit anguſtia, & nō hēs vbi ītermiſſio agros rurſus ſeras, ibi frumēta ſeras, vn̄ legumia ſuſtuliſti, aut ſi tibi ē opꝰ frumēto, ſtercora ſpge, & cinerē, vel īcēde ſtipulas. i ¶ Sideř, mō anno. K ¶ Far. n. genꝰ ē frumenti optimi, dř frumētū a fruie qd̄ ē gulæ ꝓminens ps. l ¶ Lętū legumē, fertile, & lætꝰ put res fuerit accipimꝰ, vt lætꝰ hō. i. hilaris, lętū pecꝰ. i. pigue, lętū legumē vt diximꝰ fertile, & ſic ī reliqs. m ¶ Siliq̄, theca legumis. n ¶ Quaſſante. i. q̄ſſa. & legumen dř q̄ manu legař, nec ſectionē reqrat, frumēta vero ſūt oīa q̄ ex ſe emittūt ariſtas, naꝫ qd̄ ſupra ait farra frumēta accipimꝰ, ſpēs ē. n. ꝓ gn̄e.

PRO. ¶ HIC ſterilē ex. n. d. arenā, Quidā aſpirāt arenā qa hæreat, cui ſdigamō adiūctū eſt, qd̄ ēt hauriat, hoc eſt ī ſe receptū humorem trahit. hꝰ hanc eſſe nām teſtař Virg. dicens, Collectū humorē bibula deducit arena. Bibula. n. q̄a bibat dř. Aut ibi flaua ſeres. m. ſ. ſ. vū. p. l. ſ. q. leg. aut tenues. ſ. vitiæ. t. q. l. ſ. fragiles. c. ſ. q. ſ. Putant nō minꝰ eſſe vtilē ad ſationē farris agrū, ex q̄ aliꝰ fructꝰ ſublatꝰ ſit, q̄ eū, q vi[r]ibus ceſſat, Lethæo ꝑfuſa papauera ſōno, lethęū ſōnū dič eo q̄ excutiat memo-

nā ſopitis. lethe ē. n. obliuio. Papauer āt, qd̄ ī ſegete naſciř facit ſōnū nullo ſe tm̄ myſia cultu Ia. et. i. ſ. m. gargara. mi. myſia natio ē ꝓiūcta barbaris ꝓtigens adriaticum ſinum ſed & altera huius noīs terra iuncta troadi aliq̄n ſubiecta regi Thelepho, & ante theutranti.

ANT. ¶ ILLIC, in pigui ſolo. ¶ Hic, ī ſolo nō pingui. ¶ Sterilē arenā, īfœcūdā & aridā terrā. ¶ Alternis, viciſſim. ¶ Tōſas nouales, meſſos agros. De nouালibꝰ videto ī Tityro. ¶ Segnē infœcūdū. ¶ Situ dureſcere vt vires accipiat. Situs aūt ꝓprie dř lanugo q̄dam humore ꝓueniens, fit aūt ī ſolis ſole carētibus. ¶ Situ, ergo. i. ſordibus & ſqualore quodā, qualis intra opaca domus q̄ diu nō re purgař eſſe ſolet. Vn̄ M. Fabius inqt, Excitanda mens & attolenda ſemꝑ eſt, q̄ in hmōi ſecretis, aut lāgueſcit, & q̄ndam velut ī opaco ſitū ducit, aut &c. Poniř ēt ꝑ loci q̄litate, vt de ſitu vrbis &c. ¶ Aut ibi flaua ceres mutato ſidē farra. Pli. li. xviii. ca. xxxvi. inqt, ſi fuerit illa terra, quam appellauimꝰ tenerā, poterit ſublato hordeo miliū ſeri. eo cōdito raphanus, iis ſublatis hordeū vel triticū. Alius ordo, vt ibi adoreū fuerit, ceſſet q̄ttuor mēſibꝰ hibernis, & vernā fabā recipiat, frumētū qdā ſeri vetant, niſi ī ea q̄ ꝓxio anno q̄euerit. ¶ Sidere, anno. ¶ Farra, far adoreū veteres appellauēř eſtq;, ex oī gn̄e duriſſimū, & cōtra hyemes firmiſſimū patiř frigidiſſimos locos, & minnus ſubactos, primꝰ antiqs latio cibus. Pli. lib xviii. c. viii. ¶ Flaua, flauus color ex viridi ruffo, & albo cōcretꝰ. Gel. li. ii. c. xxvi. ¶ Lætū fertile. ¶ Siliq̄, leguminū follículꝰ dř ꝓprie tn̄ cuiuſdā arboris fructꝰ lōgus, latuſq; ēt, de qua arbore Pli. li. xiii. meminit. ¶ Quaſſante cōcutiente legumen ipm maturum & ſiccū.

ſitus

Far

Flauus Color

ſiliquas

CHR. ¶ SEGNEM, nihil producentem, quia non ſeres. Tranſlatio ab homine nihil operante. Segnis, dicitur ſine igne. Quoniam quorū

Segnis

ſanguis frigidior eſt illi & corpore & animo hebeſcunt ſ Situ, Videbis in ſexto. ſ Siliquaſ.

Siliqua Proprie eſt quæ arabice carnub dicitur. Vnde quidam latinorũ carnubiam dixerunt. Græce xilocerata.i.lignea cornua, Huius ſemen dicitur Kirath.

Aut[a] tenues fœtus Viciæ, triſtiſq;[b] Lupini
Suſtuleris fragiles calamos ſiluamq; ſonantẽ.
Vrit[c] enim Lini campum ſeges vrit Auenę.
Vrunt Lethęo[d] perfuſa papauera ſomno.

SER. a ſ AVT tenues fœtus viciæ, Mire ait tenuis, nã vicia vix ad triplicẽ puẽit fructũ quũ, alia legumia pvẽtũ habeant ſolicitiſſimũ & fertilẽ. b ſ Triſtiſq; lupini ſuſtuleris fragiles calamos ſiluãq; ſonantẽ, amari, nam icoct[us] amarus eſt. c ſ Vrit.n.lini cãpũ ſeges.bñ excerpſit linũ, auenas, papauer, & dicit poſt hæc frumẽta ſerenda nõ eſſe nã hæ manu legunſ, & ſint ĩter legumia, virib[us] tñ frumentis exæqnſ d ſ Læthæo pfuſa papauera ſomno, plena obliuionis, nã Ceres Ioue admonente dr̃ cibo papaueris orbitaris oblita. & re vera papauer gignit ſoporem.

ANT. ſ VICIÆ, vicia per e ſcribiſ, dſ.n.a viẽdo Vicia q̃ itẽ capriolos hẽt vt vitis, qbus verſum ſerpit. & ſcapũ lupini aliũue calamũ ad quem hæreat, ſolet vicere. Varro auctor lib.i.cap. xxxi. Pli. vero lib. xviii. ca. xxii. inqt, & vicia piguefcunt arua, nec ipſa agricolis operoſa vno ſulco ſata ñ ſariſ, nõ ſtercoraſ, nec aliud quam deocaſ. Vitibus ꝑripuit ſuccũ, langueſcũtq; ſi ĩ arbuſtis ſeraſ. Sationis ei[us] tria tpa, de qbus latius ibidẽ. ſ Tenuis fœtus viciæ Co lu. lib ii. c. xi. de vicia inqt. Idq; genus ꝑcipue nõ amat rores quũ ſeriſ. Itaq; poſt ſecũdam diei horã vel tertiã ſpargẽdũ eſt, quũ iã oĩs humor ſole, vẽtoue deterſus eſt, neq; amplius piici debet q̃ qd eodẽ die poſſit operiri, nã ſi nox iceſſit quãtulocunq; humore priuſq̃ obruaſ corrũpiſ pp id igiſ tenus fœtus viciæ poeta dixiſſe vr. ſ Triſtiſq; lupini.i.amari, & triſtitiã ferentis, ait.n. Pli. ab oĩbus aĩalibus amaritudie ſua tutũ, vnũ hoc ſeriſ non arro vbi fuerit maxie ſabuloſa & ſicca atq; ẽt arenoſa tellurem adeo amat vt q̃uis frutecto ſolo còiectũ, ĩter ſolia, vepreſq; ad terrã, tñ radice pueniat piguefcere hoc ſatu arua veniaſq; dixius. Itaq; adeo nõ eget fimo vt optime vicẽ reꝑſentet. Primũq; olum ſeriſ nouiſſimũ tolliſ vtrũq; ſeptẽbri ſere menſe. ſi depaſtũ ſit ĩ frõde, inarari ꝓtinus ſolum eſt opus. Pli. lib. xviii. vbi lupinus, & lupinũ legiſ ſ Fragilis, teneros & fractu faciles ſ Siluãq; ſonantem maturi ſiqdẽ lupini, & ſicci, adhuc ĩ ſiliqs retenti ventoꝝ motu reſonãt. ſ Vrit.n.lini, hæc ẽt legumia recte appellari põt, nam legunſ nõ ſecanſ, vt frumenta hic Pli. lib. xviii ca. xxviii. inqt exceptis leguminibus quæ velluntur & terra ſ ſub ſecãſ. Vñ & legumina appellata, qa ita leguns. Monet aũt poeta p[9] hæc non eſſe frumenta ſerenda, nã ſolũ tenue reddũt. ſ Vrit lim campũ ſeges, Cato ca. xxxvii.i li. de ruſtica, ait, ordeũ & fœnũ græcũ, & eruũ. hæc oĩa ſegetem exigunt, & oĩa quæ velluns ex eis mala ſũt, lupinũ ſaba vicia & cætera ſtercus vñ faciashnt. Pli. ãt li. xix. ca. i. inqt de lio Vrit agrũ, deterioremq; facit, ſequẽti quoq; capite dixit, Vere ſatũ æſtate velliſ & hanc quoq; terræ iniuriã facit, q̃ velliſ. f. Et Colu. lib. ii c xiiii. inqt, Tremelius obeſſe maxime ait, ſolo virus ciceris, & lini alteꝝ qa ſit ſalſẽ, alterum qa ſit feruidæ naturę ſ Vrit auenæ, auena vt Theophraſtus lib. viii. ſcribit terram vehementer extenuat & multiplici tũ radice, tũ calamo condiſ. Eſt itaq; extenuationis cauſa radicũ multiplicitas & calamoꝝ qbus qdem ſoli pĩgui attrahiſ. ſ Papauera; legito Pli. lib. xix. & lib. xx. ſ Læthæo ſõno; Læthæ apud nos obliuio dſ, ĩde lethus obliuioſus ſomnus aũt reꝝ oĩm affert obliuionem ſopitis, & Pli. ſcr. q̃ papaueris ſatiui alſ bi. Cabæ ipſe teriſ & bibiſ ſomni cã, & e nigro papauere ſopor gignitur ſcapo inciſo.

CHR. ſ VICIÆ, hac fruge piguefcũt arua, nec ipſa operoſa eſt agricolis vno ſulco ſata non ſaritur non ſtercoratur. Siccitatem ex oĩbus quæ ſeruntur maxime amat. Non aſpernat vmbroſa. Vitibus tamen ꝑripit ſuccum langueſcuntq; ſi ĩ arbuſtis ſeratur. ſ Lupini, hoc legumen & minimũ, vt ait Columella operarũ aſſumit, & viliſſime emitur, & maxie ex iis quæ ſeruntur iuuat agrum. Repoſitũ in granario patitur æuum. Boues in hyeme coctum, maceratumq; probe alit. Famem ſi ſterilitas inceſſit ab hominibus propellit in tabularum quo ſumus prouenit optie refertur. Nam ſi humor inuaſerit vermes gignit, qui vbi oſſila lupinorum ediderunt, reliqua pars enaſci nõ poteſt. Iugerum decem modios occupat. ſ Siluam, Nam altius extolluntur & denſi propter ramos ſurgunt. ſ Lini. De quo Columella lini ſemẽ niſi magn[9] eſt in ea regione quam colis prouentus & precium prinrat ſerendum non eſt. Agris.n. præcipue noxium eſt.

Auenæ

Læthæ

lupini

ſ ALTERNIS

Sed tamen alternis [a]facilis labor. arida tantum
Ne ſaturare [b] fimo pingui [c] pudeat ſola, neue
Effœtos [d] cinerẽ [e] ĩmundũ iactare per agros.
Sic quoq; mutatis [f] requieſcũt [g] fœtibus arua.
Nec nulla interea eſt inaratę gratia terrę.
Sępe etiam ſteriles incendere [h] ꝓfuit agros.
Atq; leuẽ [i] ſtipulã crepitantibus vrere flãmis.
Siue [k] inde occultas vires, & pabula terrę
Pinguia cõcipiunt, ſiue illis omne per ignem
Excoqtur vitiũ [l], atq; exudat [m] inutilis humor,
Seu plures calor ille vias, & cęca [n] relaxat [o]
Spiramẽta nouas veniat qua [p] ſucc⁹ in herbas.
Seu durat [q] magis, & venas aſtringit hianteis [r].

SER. a ¶ ALTERNIS facilis labor, redit rurſus ad ꝑceptũ, qđ ſcit eẽ ꝑcipuũ. i. ad itermiſſionẽ, vlternis ĩtermiſſis, ſubaudi agris, facilis, vtilis. b ¶ Ne ſaturare, recreare pro reparare. c ¶ Pingui fimo, vel humido, vel fertili. d ¶ Effœtos per agros, continua fertilitate laſſatos, ſicut & frequẽti ptu effœta dr̃ mulier. e ¶ Cinerẽ imundũ, dicit ad diſcretionẽ illius, quo vtunt puellæ de qbus ĩ cineribus in bucolicis, Fer cineres amaryli foras. f ¶ Mutatis fœtibus, vt oĩ anno pferũt ſed diuerſa, nã eadẽ ferre ſemp non poſſunt. g ¶ Regeſcunt fœtibus arua, non etiã roborãtur, qđ intermiſſio efficit arationis, quã rẽ rurſus repetit dicẽdo, Nec nulla interea eſt inaratæ gratia terræ nã liptotes figura eſt. i. maxima & ꝑcipua. vt munera nec ſperno. h ¶ Incẽdere profuit agros, nõ agros, ſed ea q̃ in agris ſunt. i. ſtipulas vel qſquilias i. purgamenta terrarũ, nã vt videmus, ſi in agris q icẽdẽdi ſunt deſint ſtipulæ aliũde illuc nutrimẽta portãt incẽdii. i ¶ Atq; leuẽ ſtipulã crepitãtib⁹ vrere flãmis ecbaſis poetica. K ¶ Siue ĩde occultas vires, ĩde. i. ex igni occultas ãt arcana q̃dã rõne celatas, in hoc ãt ſenſu ſeqtur Heracleti opionẽ, q dicit oĩa ex igni ꝓcreari, quẽ nunc terris alimẽta ꝑbere cõmemorat. l ¶ Vitiũ, qđ fœcunditatẽ ĩpedit. m ¶ Exudat ĩutilis humor, noue locut⁹ eſt, nã nõ ipſe humor, Sed terra deſudat, Vñ exudat ꝓ exudaſ accipimus. n ¶ Cęca relaxat ſpiramẽta, breues cauernas, ꝑ q̃s ſudor emanat, q̃ tenuitate ſui ñ pñt videri. o ¶ Relaxat, aperit. p ¶ Qua, quę pro quę. q ¶ Durat, actiuũ eſt hic, Dicimus n. duro & duror, & duro neutraliter & dureo. r ¶ Hianteis, apertas & patentes.

ANT. ¶ ALTERNIS facilis labor, Aruis labor, facilis eſt, quũ viciſſim ſerunſ, dũmodo ſtercorenſ ¶ Fimo pingui, q per ſe pinguis eſt, & pingues efficit agros Cato. cap. lxi. inqt. Quid eſt agrũ bñ colere, bñ arare, qđ ſcđm arare, tertio ſtercorare Fimi aũt plures differẽtię, de qb⁹ plene legito Pli. lib. xvii. c. vi. Item lib. xviii. cap. xxxvi. ¶ Effœtos agros, exauſtos & euacuatos aſſiduo fœtu. ¶ Cinerẽ ĩmũdũ, nõ purgatũ, quali mulieres vtuntur Pli. lib. xvii. c. vi. inqt. Trãſpadinis cineris vſus adeo placet vt anteponãt fimo iumẽtorũ. ¶ Regeſcũt, nõ tñ pingueſcũt ſicut itermiſſione. ¶ Nec vllus. i. maxĩa & ꝑcipua ¶ Interea, ẽt mutatis fœtibus aliquãdo intermitteſ aratione quã maxĩe ꝓdeſt aruis hic Pli. li. xviii. ca. xxxiii. inqt Virg. Alternis ceſſare arua ſuadet, & hoc ſi patianſ iuris ſpatia vtiliſſimũ procuĩdubio eſt, qđ ſi neget conditio far ſerẽdũ, vñ lupinũ aut vitia, aut ſaba ſublata ſint, & quæ terrã faciãt lætiorẽ. ¶ Incẽdere agros. Pli. li. xviii. ca. xliiii. inqt. Sunt q accendũt ĩ aruo. Et ſtipulas magno Vir. ꝓconio. Summa ãt rõ vt herbarũ ſemen exurant. ¶ Stipulam, ſtipula ꝓprie eſt culmi vagina. ¶ Pabula terræ, pabulũ a paſco venit. Eſtq; pecudũ cib⁹ herbace⁹, fœniceus, paleaceus, & ſimilium. ¶ Exudat, exit emittiſ ¶ Cæca ſpiramenta, clauſa ſpiracula. ¶ Seu, plures calor ille vias ignis, vt Ariſtoteles inqt auctore Gellio. li. xviii. ca. iiii. cõcretũ reſoluit, & gelu conſtrictum, vt niuẽ ſol ¶ Hianteis, hiare eſt aliqd ſua ſe ſpõte vel externa aliqua vi apire vel diſcindere, vt tellus æſtu & ligna ariditate vel nimio calore hiant hiſcere ẽ tm̃ oris, & qdẽ humani, accipiturq; ꝓ eo qđ eſt loq, aut os aperire ad loquẽdum.

Stipula pabulũ Ignis Hiare Hiſcere

CHR. ¶ EFFOETOS, Effœta dr̃ quaſi extra fœtum. i. partũ qđ quãuis ad mulierẽ quę amplius non emittat fœtũ, tñ belle & ad terrã & ad arbores q̃ ſterileſcũt referre poſſum⁹. ¶ Gr̃a inaratæ terrę. Nã ſi non parit illo anno pariet ſequẽti multo plura. ¶ Incẽdere, nã incẽſa materia decoquiſ ẽt Tellus. ¶ Crepitãtibus, crepitum emittentibus. ¶ Inde, ex ipſo igne q admixt⁹ humori facile multa gignit ¶ Inutilis, nam ſuccus naturalis terræ vtilis eſt. Vt in corporale animalis alius humor naturalis eſt quo aliter corpus & gignit, Diciturq; ſucc⁹ aliis noxi⁹ eſt & appellatur pus. ¶ Cæca, Non viſa. Nã aperiuntur pori in terra q pręæ tenuitate non videntur

ſed facile cognoſcunt adeſſe qui emittunt ſpiritum & fiunt illi peruii. Vnde & ſpiramentá & ſpiracula dicuntur rimulæ tenuiores. ¶ Adurat, ad calorem & frigus optime refert. Ad pluuias aũt referri non põt. Sed cõſueuerunt poetæ quædam diuerſa ita adiungere vniuerbo, vt tamẽ neceſſe ſit alterũ ſubintelligere, vt illud. Diſce puer virtutẽ ex me & tollerare labores fortunam ex aliis. Vbi ſubintelligendum eſt opta. Sic in hoc loco.

Spiramẽta
Spiracula

Ne tenues[a] pluuię, rapidiue[b] potentia Solis
Acrior, aut Boreę penetrabile frigus adurat.
Multũ adeo raſtris[c] glebas[d] q frangit inertes
Vimineaſq[e] trahit crates, iuuat arua, neq illũ
Flaua Ceres[g] alto[f] neqquã[h] ſpectat[k] Olympo,
Et qui proſciſſo, que ſuſcitat[i] ęquore terga
Rurſus[l] in obliquom verſo prorũpit aratro.

SER. a ¶ NE TEnues pluuię, aut lẽtę & penetrabiles aut epitheton ẽ aq̃ꝝ, aquæ.n. naturalr tenues ſunt ſic alibi, aut ĩ aquas tenues dilapſus abibit. b ¶ Rapidi, feruidi & ardentis. acrior, validior, boreæ, vẽti aqlonis, penetrabile frigus qd oĩa penetrat, adurit, & ad ſolẽ & ad frigus ꝑtinet, nã vno ſermone duo diuerſa concluſit, q̃ tñ vnũ effectũ hñt, nã & frig⁹ eſt caloris initiũ & ſũm⁹ calor frigoris ẽ pricipiũ, vñ quaſi vnus effectus ẽ & frigoris & caloris. c ¶ Raſtris, & hos raſtros dicim⁹, & hęc raſtra. Legim⁹.n. At iſtos raſtros ĩterea depone in Terẽti, itẽ Raſtraq & in curuis æuũ tribuere ligones. Et raſtra dcã qd terrá radát. d ¶ Glebas inertes, pigras nihil creátes. e ¶ Vimineas crates, inſtra ruſtica ad agroꝝ.ſ. ex æquationẽ, & hic tráſit ad aliud ꝓceptũ. f ¶ Alto de alto. g ¶ Flaua ceres flaua dr̃ pp ariſtaꝝ maturitatẽ, & Ceres nomẽ eſt qd in poliſyllabis in noĩatiuo ſingulari ꝓducit vltimá, quum in obliqs corripiat. h ¶ Neq̃.i. nõ ſine cã, nã ſemp duę negatiuę vná cõfirmatiuá faciũt, vñ male qdá locũ illũ legũt ĩ Terẽtio, Pr adeſt caue ne te triſtẽ ſentiat, ſi.n. hoc eſt, dicit vide vt te triſtẽ cẽ ſentiat, qd ꝓcedere minime põt, ſ ita ĩtelligẽdũ eſt cauete triſtẽ ſentiat, nã & ne, & caue ꝓhibẽtis eſt. i ¶ Quæ ſuſcitat æquore terga.i. terrá quá arauerat. K ¶ Spectat, reſpicit. l ¶ Rurſus in obliquũ verſo prorũpit aratro.ſ. autũnali tpe, quo iam cũ ſeminibus aratur, ná hoc præcipit, vt quom denuo aramus, tunc per obliquum aratra ducamus, nemo enim vno tempore bis arat.

ANT. ¶ TENVES, ſubtiles & penetrabiles, facile enim aqua ſua tenuitate penetrat. ¶ Rapidi ſolis, qa rapit ac attrahit ad ſe cũcta, torrẽs & ſorbẽs calore ſuo quo liquor ſiccaſ. ¶ Acrior, vehemẽtior, fortior, Boreæ, flat boreas ĩter ſeptẽtrionẽ, & exortũ ſolſtitialẽ, vt ſcribit Pli.li.ii. de eius aũt vi legito Oui. lib. vi. ibi.ſ. Apta mihi vis eſt &c. ¶ Penetrabile, qd facile penetrat, dr̃ ẽt qd penetraſ, penetrare autẽ eſt penitus intrare, vt ſcri. Feſt. ¶ Adeo

Penetrabile
penetrare

ꝓfecto certe. ¶ Raſtris, ſũt raſtri, vt Var. ait qbus dẽtalibus penit⁹ eradunt terram atq̃ eruũt, Raſtelli vero qbus in pratis fœni ſecta abradunt quo abraſa raſtelli dñr. dicimus ꝓterea hos raſtros & hęc raſtra. ¶ Inertes, inutiles, deſides. ¶ Crates dicunſ crates a cratco qd eſt teneo, qa ſe inuicẽ teneãt. De cratibus aũt Pli.li.xviii.ca.xxxi. ſic ait. Latitudo vomeris ceſpites verſat. ſemen ꝓtinus iniciũt, crateſq dẽtatas ſup trahũt, nec ſarriẽda ſunt hoc modo ſata. ¶ Flaua ceres. Flaua dr̃ a colore quem hñt matura frumẽta. ¶ Neq nequiquá, nõ fruſtra. ¶ Olympo.i. cœlo. ¶ Aequore terga, ſulcoꝝ culmina. ¶ Rurſus in obliquum, Pli.lib.xviii. ca. trigeſimo ſecundo inquit. Omne aruum rectis ſulcis, mox & obliquis ſubici debet.

Raſtri
raſtelli
Crates

CHR. ¶ TENVES pluuiæ, penetrãdo noxiũ humorẽ relinquãt. ¶ Glebas inertes, ſine arte.i. rudes nõ excultas. Ná ſi maiores reſtane glebę terra pene inculta inarataq relinqſ. Has glebas ita ĩtegras inter duos ſulcos relictas ſcena appellauerũt. ¶ Vimineas crates, quẽ græco vocabulo. ¶ Ceres, quaſi geres, latine dr̃ a gerẽdo, qa oĩa gerat & ꝓducat terra. A græcis aũt dr̃ δημητηρ quaſi γημητηρ.i. terra mr̃, Euſebius aũt de ꝓparatione euangelica ait, priſcos telluris vim veſtam eſſe. Et terræ lapidoſæ, ac momẽtaneæ vim eſſe rhęam. Feracis aũt ac planæ cererẽ. Huius imago ſpicis coronaſ, & papauera q̃ fertilitatis ſymbolũ ſunt circa cá ponunſ. Eius filia Proſerpina quá a Plutone raptam ferũt vis eſt ſeminis in terrá proiecti q̃ ſol qui in hyemali tẽpore ima tenet, & ꝓpterea Pluto vocatur, ſub terris fouet. Vnde illam ſub terra latẽtẽ quæritat ceres donec fruges enaſcentes ſupra terrá extent. Hinc eſt locus fabulæ q illa vis.i. proſerpina ſex mẽſes apud inferos ſit, & totidem apud ſuperos, qa hyeme ſub terra eſt æſtate ſupra terram, Verũ has fabulas etiam aliis modis interpretantur. De quibus foꝛtaſſe alibi, Diciſ aũt filia cœli & veſtæ, qa fertilitas frugũ a ſole & a terra

Proſerpina

terra eſt. Rurſus in obli. Arant agricolæ quater campũ, proſcindũt.n. iterãt, tertiãturq;, & quarto lirant. Lirare enim dicunt cũ iacto iam ſemine terrã inaras.i. in ſulco dirigunt. Nam ſulcis muniũt porcas, ac poſtremo ſulcos aquarios, quos nomĩant elices, ex tranſuerſo ducũt, p quos aque ex agro in foſſas ex agrũ quas appellãt colliquias deriuentur. Lirare

Exercetq; frequẽs Tellurẽ, atq;[a] ĩperat aruis:
Humida[b] ſolſtitia, atq; hyems orate ſerenas
Agricole, hiberno[c] lętiſſima puluere farra
Lætus[d] ager nullo[e] tantum ſe mœſia cultu
Iactat: & ipſa ſuas mirãtur Gargara[f] meſſes,

SER. a Atq; imperat aruis. i. vt tm̃ ferãt q̃tũ ipſe deſiderat, & hoc eſt qđ ait ſupra, Illa ſeges demum votis rñpõdet auari agricolę. b Humida ſolſtitia, atq; hyemes orate ſerenas. Duo ſunt ſolſtitia. Vnũ ęſtiuũ. viii. calẽ. Iulii die quo tpe remeare ſol ad inferiores incipit circulos, & aliud hyemale. viii. cal. Ianuarias die, quo tpe ſol altiores incipit circulos petere. Vñ hyemalis ſolſtitii dies minimus ſicut ęſtiui maximus ĩuenit. Vr̃ ergo cõtrariũ eſſe qđ dicit optate pluuias p ſolſtitia, & per hyemẽ ſerenitatẽ, quũ vt diximus vnũ æſtiuũ ſit, & aliud hyemale ſolſtitiũ. Sciẽdũ modo annũ in quattuor partes eſſe diuiſum, in duo ſolſtitia, & duo æquinoctia, vnũ vernale, & aliud autũnale, quæ græci ισομερίας vocant, ſunt aũt. viii. cal. aprilis, & viii. calẽ. octo. die, q annus olim in duas tãtũ partes diuidebatur, hoc eſt in æſtiuũ & in hyemale ſolſtitiũ, in duo hemiſperia, vt intelligamus oĩa cum tẽpore voluiſſe cõplecti. Nã hoc dicit, optandũ ruſticis, vt autũnali & hyemali tẽpore ſit ſerenitas, que duo tẽpora pro vno habebant ſecundũ hemicycli rõnem, vt diximus. Vernali vero & ęſtiuo tpe, vt ſint pluuiæ, q̃ & ipſa duo tẽpora pro vno erãt, tñ ſi diligẽter attẽdamus poetica licẽtia eſt vſus, vt pluralẽ numeꝝ pro ſingulari poneret, nam ſolſtitia pro ſolſtitio & hyems p hyeme poſuit. Dicit aũt optãda hæc, q̃ p naturã non ſunt, quo poſſit vtriuſq; tpis aſperitas mitigari, & æſtatis calor fluuiis, & frigus hyemis ſerenitatis tẽpore. c Hiberno puluere, hybernã ſerenitate, eo q̃ nimia ſerenitas puluerẽ creat. d Lætus ager hiberno. ſ. ſereno. e Nullo ſe tantũ meſia cultu, cõſtat qdem meſiã circa culturam eſſe diligẽtem, ſed nõ ei cultus ſuus tantum prodeſt quantũ hiberna ſerenitas. Myſia autem puincia eſt, meſia vero ciuitas phrygiæ haud lõge a troia, quã magis debemus accipere propter gargara montes phrygios. f Mirantur gargara meſſes, phantaſia eſt poetica rei inanimatæ ſenſum dare, ſic alibi mirata eſtq; nouas frondes & non ſuã poma.

PRO. GARGARA appellatur caput idæ phrygiæ.

ANZ. Atq; imperat aruis, tũc aruis iperat, quũ bñ colũt. Hũida ſolſtitia atq; hyemes optate ſerenas. Sẽſus eſt qđ agricolæ optẽt cõtraria.i. hyemẽ ſerenã & æſtatẽ, humidã poſuit.n. ſolſtitia æſtiua p ipſa ęſtate. Debẽt itaq; agricolę optare, orareq; o dii date nobis ſerenã hyemẽ, æſtatẽ vo hũidã ac ſi diceret pluuia q̃ in hyeme vẽtura eẽt, reſeruet ĩ ęſtate. Pli. aũt li. xvii. c. ii. ait, hyemẽ aqloniã eẽ oĩb' ſatis vtiliſſimã, ſ; arborib' ĩutiliſſimũ ẽ, ergo q dixit hyemes ſerenas optãdas nõ p arborib' vota fecit, qm̃ cib' eaꝝ ĩber, nec p ſolſtitia imbres vitibus cõducũt. Solſtitia pterea duo ſũt, brumale & ęſtiuũ, de qb' legito ĩ ecloga. vii. Hiberno puluere, hiberna ſerenitate, q̃ qdẽ puluis habet. Macro. lib. v. ſat. ait, Et vt liq̃at Virgiliũ nĩm vndiq; veterũ ſibi ornamẽta traxiſſe, vñ hoc dixerit hiberno lætiſſima puluere farra. In libro.n. vetuſtiſſimoꝝ carmi. q ante oĩa q̃ a latinis ſcripta ſũt cõpoſitus ferebat, inuenit hoc ruſticũ vetus canticũ, hiberno puluere verno luto, grandia farra Camillæ metet. Letiſſima. ſ. ſunt. i. fertiliſſima. Lætus ager. i. ferax ẽ hiberno puluere. Nullo ſe tm̃ myſia cultu, Iactat & ipſa ſuas mirant gargara meſſes, Sẽſus eſt hoꝝ verſuũ talis, vt ẽt Macr. li. v. ſat. ſcribit. Cũ ea ſit ãni tẽperies vt hyeme ſerena ſit, ſolſtitiũ vero ĩbricũ fructus optiẽ pueniũt, hec aũt adeo agris neceſſaria ſũt, vt ſine iis nec illi natura fœcũdiſſimi Myſiæ agri rñſuri ſint opinioni fertilitatis, quæ decis habet. Additq; myſię noĩatim gargara, q̃ ea vrbs poſita in imis radicibus idæ montis deſluẽtibus inde humoribus irrigetur. poſſitq; videri ſolſtitiales ĩbres nõ magnopere deſiderare, hæc Macro. Ego tñ aliter accipio, vt ſit ſenſus, & myſiæ agri nullo cultu tm̃ ſe iactẽt quãtũ. ſ. hiberno puluere, nec d ſolſtitio ĩbrico ĩtelligat, nã vt ſupra oñdimus ibi. Humida ſolſtitia atq; hyemes optate ſerenas, eſt ſenſus talis optat vt pluuia q̃ i hyeme vẽtura eſſet, reſeruet i æſtate, nõ q̃ opponet reuera illã, vt ęſtate pluat ẽ.n. loquẽdi modus vt quũ dr̃ alicui obſequere in.

hoc mihi,in aliis vero eſt o aduerſus.Poeta ēt repetit illud tñ de ſerena hyemē.Hiberno lętiſſima puluere farra,nec ãpliꝰ de ibrico ſolſtitio dixit.¶Gargara,Mac.dicto lib.ait ꝙ gargara hęc ſũt in myſia,q̃ ē helleſpõti ꝓuincia,ſed ſignatiõ nois & loci duplex eſt,nã & cacumē mõtis idę & oppidũ ſub eodē mõte hoc noie vocaſ,& ciues gargares.Cũ igiſ ꝯſtet iqt idē,gargara nũc ꝓ mõtis cacumie,nũc pro oppido ſub eodē mõte poſito accipiēda,Vir. nõ de ſũmo mõte,ſed de oppido loqſ,& Homerus humidũ deſignat ſubiacētē mõti agꝛ. Vñ hæc gargara tãta frugũ copia erãt,vt q magnũ cuiuſq́ rei numeꝛ vellet exprimere ꝓ multitudine imẽſa gargara narraret hæc ille.Sed vbi ait ꝙ Homerus hũidũ deſignat ſubiacētē mõti agrũ oñdit ꝙ hyems ſerena ibi neceſſaria,nec ad ſolſtitiũ ibricũ referēda agri illiꝰ fertilitas,ſʒ vt dixi ad hibernũ puluerē,ad ſerenã hyemē.Quid dicã iacto.Heſiodꝰ q̃ ait,ſemina quũ terræ cõmittis,pene ſequaſ ſeruulus atq́ auibus raſtro ſata læta recondat. — Gargara

CHR. ¶HVMIDA ſol.Multũ laborat in hoc loco ſeruius,vt oñdat p ſolſtitia itelligi ęſtatē.Sed breuiter dicēdũ vẽ ꝙ q̃uis ſit duplex ſolſtitiũ,aliud hyemale aliud æſtiuũ,tñ cũ ſimplr ꝓferimus ſolſtitiũ intelligimus æſtiuũ.Nã hyemalē brumã a breuitate dierũ nũcupare cõſueuerũt.¶Hiberno lętiſſima puluere farra,Refert Macro.ꝙ in libro vetuſtiſſimoꝝ carminũ ante oĩa q̃ a latinis ſunt cõpoſita inueniſ hoc ruſticũ carmen. Hiberno puluere verno luto grãdia farra Camille metes ¶Mœſia cultu & gar.hæc vt refert Macro.ſũt in mœſia helleſpõti ꝓuincia,ſed ſignatio nois & loci duplex eſt,nã & cacumē montis idæ & oppidũ ſub ipſo mõte gargara appellaſ.Atq́ vtrũq́ hoc apparet apud Home. Ergo Vir.nõ de ſũmo mõte,nã cõſtat oẽm illã Myſiã feracē eē ab humore ſolis.Erãt.n. gargara tãta in fertilitate,vt pro imẽſa multitudie gargara ponanſ,vt apparet apd Alceũ.Et ariſtophanes cõpoſuit nomē ex area & multitudie.Ergo gargara oppidũ poſitũ in imis idæ mõtibus.Vnde defluẽtibus humoribꝰ irrigeſ,ex quo ſolſtitiales imbres nõ magnopere deſiderat.Aeſchylus aũt nõ ſolũ gargara,ſed oẽm Myſiam fertilem eſſe ſcribit.Hęc Mac.vt autē apud Strabo apparet,vt phrygia duplex eſt,ita ēt & myſia.Ex q̃bus oĩbus apparet myſia,& nõ mœſia legēdũ eſſe.Et eſt ſñia poetæ ꝙ hæc regio non tñ cultura quãrũ ſuo humore fertilis eſt.

SER. a ¶COMminꝰ .i.ſtati ſiñ itermiſſiõe. b ¶Inſeqſ,ꝑſeqſ & nõ finit qẽſcere. c ¶Male pĩguis ñ pĩguſ.i.ſterilſ,ruit ãt euertit diſſipat,naʒ modo agẽtis,vt vna eurusq́ notusq́ ruunt.Nã alr dictũ ē ruit alto a culmĩe troia. d ¶Deinde ſatis fluuiũ iducit riuoſq́ ſequẽtes poſt cõmemoratã gñalẽ agriculturã trãſit ad ſpẽs & culturas veniẽtes ex tpe,nã arrare,cinerē iacere,icẽdere æternũ ē,irrigaſ ãt nõ niſi nimiæ ſiccitatis eſt,ſicut ſiccare ēt aut ex magnis pluuiis,aut ex flumis erupṫiõe cõpellimur. e ¶Satis,ſegetibꝰ agris ſatis,nã pticipiũ ē. f ¶Riuoſq́ ſeq̃ntes.i. iuges aut certe riuoꝝ ē epithetõ g ¶Exuſtꝰ ager.ſ. ęſtatis caloſ. h ¶Moriẽtibꝰ herbis,ſʒ pythagoricos q dicũt oē q̃d creſcit hr̃e aĩaʒ, Vñ ē atq́ iterfice meſſes. i ¶Ecce.i.ex improuiſo. K ¶Supcilio,altitudie, ſũmitate terrarum. l ¶Raucũ p leuia murmur ſaxa ciet,nõ ſolũ vtilitati hãc rē dicit fore,ſed ēt voluptati. m ¶Leuia, lubrica. Detrita,nitida. n ¶Scatebris,ebulatiõibꝰ q̃ ſũt quũ aq̃ i aliq̃s ruias dfluxit,vñ ēt vaſa ęſtuãtia ſcaturire dicunſ.

Quid dicã[a] iacto qui ſemine cõminus arua
Inſeqtur[b] cumuloſq́ ruit male[c] pinguis arenę.
Deinde[d] ſatis[e] fluuiũ iducit riuoſq́[f] ſequẽtes,
Et cũ exuſtus[g] ager moriẽtibus[h] ęſtuat herbis,
Ecce[i] ſupercilio[k] cliuoſi tramitis vndam
Elicit,illa cadens raucum[l] per leuia[m] murmur
Saxa ciet,ſcatebriſq́[n] arentia temperat arua.

¶COMminus, vicie illico,nã cõminꝰ ꝓpẽ ſignat q̃ſi cũ manibus, Eminꝰ vero lõge quaſi e manibꝰ. ¶Cumulos, glebas. ¶Ruit, diſſipat. ¶Male pinguis, non pĩguis. ¶Satis fluuiũ iducit.Segetes irrigãdę ſũt vbi ſiccitas euenit,nã rigua vt Pli.ſcri. li. xvii.c. xxv.Æſtiuis vaporibꝰ vtilia hieme inimica autũno varia circa canis ortũ rigua maxiẽ pſũt.Riuoſq́,ſeq̃nteſq́. p.i p expexegeſim. ¶Seq̃ntes.i.dilueẽtes,vł dcurrẽtes.¶Exuſtꝰ calore nimio.¶Æſtuat,feruet.¶Moriẽtibꝰ herbis,ſʒ arbores & herbę tã rõne q̃ ſẽſu carẽãt tñ vt ēt Macr.li.i.d ſõ.ait,qa creſcẽdi tm̃mõ vſus i his viget,hac ſola pte viuere dñr,moriũſ itaq́ vbi creſcẽdi vis deſt.¶Supcilio,faſtigio,ſũmitate.¶Cliuoſi tra.iclinatę,dcliuiſq́ vię.trames dr̃ trãſuerſa via vł ãguſta a trãſmeãdo.Elicit,educit,euocat. Leuia, attrita. Ciet,emittit,cõmouet. Scatebris,ebullitionibus,quę fiũt quũ aq̃ in aliq̃s riuas defluit.

ANT. Cõminus — eminꝰ — tramẽ

CHR. ¶FLVuiũ in.His.ſ.regionibꝰ q̃ nõ ita abũdãt hũore vt myſia.¶Tẽperat, vt ariditatē ſubmoueat,neq́ tñ nimiũ humorē iducat.

¶QVID.

Quid^a q ne grauidis^b ꝓcũbat culmus^c ariſtis
Luxuriem^d ſegetum tenera depaſcit in herba
Cũm primũ^e ſulcos ęquant ſata/quiq; paludis
Collectum humorem bibula deducit^f arena.
Preſertim incertis^g ſi menſibus amnis abũdans
Exit,& oducto^h late tenet^i omnia limo.
Vnde^k cauę tepido^l ſudant humore lacunę,
Nec tñ^m hęc cũ ſint hoiumq; boũq; labores
Verſando terram experti nihil iprobus^n Anſer
Strymonięq;^o Grues,& amaris^p Intiba fibris

SER. a ¶ QVId ſubaudi de illo dicendum eſt,aut Quantũ illi ꝓdeſt: b Grauidis ariſtis, grauidas ariſtas periphraſticos ꝑ ſpicis poſuit. Dicimus aũt & hic ſpicus & hoc ſpicũ. Cicero i Arato,ſpicũ illuſtre ferens īſigni corpore virgo. ſed ſcire debemus i vſu eē a maſculio vtrũq; numeꝛ, a neutro vero raro tñ ſingularē iueniri, nã pluralis nuſq̃ lectus.eſt c Culmus iũctio ſpicarũ. d Luxuriē ſegetũ bñ luxuriē, vt oſtñdat rē ſupfluã & nociturã niſi amputetur. e Cũ primũ ſulcos æquãt ſata, quũ adhuc herbæ ſunt teneræ.i.añq; cogant in culmos & eſt Virgilii hoc hemiſtichion vnũ de iuictis. f Deducit, ſiccat,detrahit, ſic paulo poſt,Riuos deducere nulla Religio vetuit.i. ſiccare. g Incertis menſibus, iopportunis. Incerti aũt mēſes ſunt veris,& autũni,nã & hyemis certũ eſt frigus, & æſtatis certus eſt calor. Veris vero & autũni nũc frigus,nunc calor ē. Obducto late tenet oĩa limo, ſuplico,ſuperfuſo. i Tenet occupat,& operit. K Vñ,de hmōi inũdatiōe ē amnis. l Tepido hũore,noxio inutili. Lacunę ãt ſũt foſſę ĩ qb^9 collecta aq̃ ſtare ꝯſueuit. m Nec tñ hęc,quũ ſint hoiumq; boũq; labores, ordo eſt,nec tñ nihil officiũt, & hoc dicit, ꝗ hæc oĩa q̃ dixi arãdo ſint experti & hoiũ & boũ labores,tñ ſũt adhuc aliq,quę obſũt niſi ꝓuideris.ſ.vt aues abſint, aut vmbra arborũ. n Improb^9 ãſer,iſatiabilis nulli ꝓbãdus,& dicit ãſeres agreſtes o Stymonięq; grues, traciæ,a flumine ſtrymone. p Et amaris intyba fibris, vt ẽt Donat^9 dicit, male qdã intybã auē quãdã amari iecoris accipiunt, nã intyba dicit cicorea, quaꝝ radices multę & tenues ãbiũt ſegetes & necãt. Fibris autē abuſiue ait ꝙ radices intyboꝝ hac atq; illac dcurrũt,vt fibrę p iecur.i.venę quędã & nerui. Amaris,nocẽtibus,vt Hoſtis amare.

PRO. ¶ STRImonięq; grues, dictę ſũt a ſtrimone thracię flumie, vbi maxie p ęſtũ morãt.

ANT. ¶ QVID: videlicet de illo dicẽdũ. Grauidis ariſtis,ſpicas intelligit. Luxuriem ſegetũ,ideſt vbertatē ſupfluitatēue, & intẽpeſtiuã abundãtiã, vt ait Nonius,Pli. autem lib. xviii.de vitiis ſrugũ ait.Inter vitia ſegetum & luxuria eſt quũ onerata fertilitate procũbũt, & paulo iferius ſequẽti capitulo ait,Luxuria ſegetũ caſtigatũ dẽte pecoris i herba dũtaxat,& depaſtæ qdē vel ſæpius nullã iniuriam i ſpica ſentiũt. Sulcos æquãt,cũ adhuc herbæ ſũt tenerę,añq; cogant i culmos. Bibula ddducit arena.i. diminuit remouet ſiccat paludis humorē collectũ deducit aũt hũor arena bibula ſup iniecta, aut gracili bibulaq; ſuper humidã ac ꝑpinguē ſed demẽtiæ operii eſt qd eni ꝑt ſpare q talē colit. Bibula, q̃ humorē bibit. Incertis mē.i.veris tpe ac autũni, hyemis.n.certũ ē frigus æſtatis cert^9 ē calor Veris vero & autũni tpib^9 nũc frigus nũc calor ē,Hic Naſo li.ii.de arte,dixit de autũno Quũ mō frigoribus ꝑmimur mō ſoluimur ęſtu Aere nō certo corpora lãgor hēt ſiũt ẽt pluuiæ maxiæ,ac fulmia. Vñ Pli.li.ii.ca.lii. ait. Vere ãt & autũno crebiora fulmina,& Vir.li.iiii.geor. vere madẽt vdo terrę. Obducto,ꝑducto,ꝯtracto,circũfuſo. Tepido hũore,Pli.li.xviii.de vitiis frugũ ait. Naſcũt & vermiculi in radice, quũ ſemētē ĩbribus ſecutis icluſerit repẽtinus calor humorē gignũt & in grano cũ ſpica i pluuiis calor infeſeruelcit. Lacunę,lacuna vt Feſt.ait ē aq̃ collectio & a lacu deriuat. Nec tñ hic,oſtẽdit auctor vltra ꝑdcã curãdũ ẽt ne aues & alia obſint aruis. Improb^9,nocẽs ſęuus. Strymonięq; gru.ſtrymō amnis vt Soli. docet, mox īter macedoniã & thraciã terminũ facit,q ab ęmi iugis irrigat,id q̃q; aſſerit Pli.lib.iiii. ibi ãt grues maxie p ęſtũ morãt vti & Probus inqt. Intyba,hui^9 noīs variationē late in ſpica docuim^9, ītybũ ãt & cicoreũ ꝑ eodē Pli.vſ accipe lib.xx. Amaris fibris,ſunt eni intybi radices amaræ guſtu,quas habꝫ plurimas ac pfuſas. Fibris i. radicib^9,antiqui.n.vt Var. ait fibrũ dicebãt extremum.

¶ SVLcos eq.ſ.nã maiuſcul' factis frugib^9 ñ diſcernũt ſulci a porcis Strymonię,thraceſes a ſtrymōe amne hic ab emo mōte fluens macedōiã a thracia diuidit.i.vii.ãt lac^9 diffundit anteq̃ ripis coarctatus vt fluuius fluat. Grues,vt refert Ariſt.de aĩali. Ex cãpis ſcythicis ad paludes ęgypto ſupioꝛ duo CHR.

Stry-

Grues

ſant, vñ Nilꝰ ꝓfluit, quo ī loco pugnare cũ pigmæis dr̃, nec id fabula, ſʒ certe gēriꝰ cũ hōſtes tū equoꝝ puſillũ ē, degũtq̃ ī cauernis, vñ nomē troglodytæ a ſubeūdis cauernis hñt. Idē alibi ſcribit, grues ſui cōmodi cā lōgiqua petũt volant alte vt ꝓcul ꝓſpiciant, iſurgente tēpeſtate aut nubibus terram petũt. Ducē hñt, & ii q̃ clament poſitis extremo agmine, vt vox percipi poſſit. Cũ dormiũt cæteræ ſub ala caput tendũt alternis pedibus iſiſtētes. Dux detecto capite ꝓſpicit, & qđ viderit voce ſigñat. Intyba, grecũ eſt, latine dr̃ endiuia, arabice hūdebe. Pli. aũt ait, intubũ erraticam apud nos quidā ambulā appellant ī ægypto cicoriũ.

SER. a ℭ AVT vmbra nocet, vt Nocent & frugibus vmbræ. b Viā, rōnē & artē colēdi. c Mouit agros curis acuēs, dictꝰ ē Iouē feciſſe multa, q̄ pñt ī vituperatiōnē vēire, & ea hoc colore defendit, qđ dicat voluiſſe cum ingenium mortalibus ex neceſſitate ꝓſtare, ne torperēt ocio, qđ ex reꝝ abũdātia ꝓreat. d Acuens, exercens. e Veterno, pigritia, nam veternũ dr̃ morbus incus i. ὕδερπψ, qui hoīes efficit pigros, & dicit intercus intercutis. f Subigebant. i. ſuo labore colebant. g Arua, Nec ſignare qdem aut partiri limite campũ, diuidere & deſignare. h Fas. i. licet. i In mediũ quærebant in cōe. k Oīa liberius, quia ſupra ait: Atq̃ imperat aruis. Bene Tũc. n. libere cuncta ſponte ꝓferebant, nunc aũt imperante alio per laborem culturæ ſeruiunt. l Malum virus, bene addidit malum, ad diſcretionem epithetō, nam virus & bonum & malum eſt, ſicut venenum, nam idem eſt. venit autē a græco, nam & illi φαρμακον medium habent, ideſt bonum & malũ. Sane virus hodie tres tm̃ habet caſus, hoc virus, hoc virus o virus, antiqui huius viri dicebant. Lucretius, Tetri primordia viri.

Officiũt autᵃ vmbra nocet pater ipſe colendi

Haud facilē eſſe viāᵇ voluit primuſq̃ ꝑ artem.

Mouitᶜ agros curis acuens mortalia corda.

Nec torpere graui paſſus ſua regna Veterno.

Ante Iouem nulli ſubigebant ᶠ aruaᵍ coloni.

Nec ſignare quidem, aut partiri limite cāpum

Fasʰ erat in mediumⁱ quærebant ipſaq̃ tellus

Omniaᵏ liberius nullo poſcente ferebat.

Ille malumˡ virus ſerpentibus addidit atris.

Prędariq̃ Lupos iuſſit, pontumq̃ moueri.

Nec inaratꝰ ager grauidis canebat ariſtis, d argēteo vero ſęc'o qđ ſub ioue ſuitq̃. Iupiter antiq̃ ꝯtraxit tpa veris. Scīa tũ primũ lōgis cerealia ſulcis. Obruta ſũt ꝓſſ iugo gemuē iuuēci. Acuēs, accedens, excitans. Torpe, pigra eē & ſegnia. Oui. n. ait de p̄rio ſæculo, Mollia ſecuræ pagebant ocia gētes. Veterno. i. ſōno, nā vt Feſtꝰ inqt Veternoſus veternoſus dr̃ q̃ graui ꝓmit ſomno. Probꝰ ēt inquit, q̄ veternũ grauem ſomnium volunt intelligi ſpectantem ad icteritũ quē medici lethargum vocant Plin. ēt ait lib. viii. de vrſis. Tam graui ſomno præmũtur, vt ne vulneribꝰ qdem excitari queāt tũc mirũ modũ veterno pingueſcũt. Coloni, agrorum cultores. Limite. i. tramite. Virg. lib. xii. Limes Limes agro poſitus, & Feſtus ait, Limites in agris nũc termini, nũc vię tranſuerſę. Nec ſi q. iure cōi priuati ac ſeparati agri nihil erat, iure vero gentiũ agris termini poſiti qđ qdem notat, lege ex hoc iure gentiũ Digeſtis de iuſtitia & iure, & ī paragrapho ius aũt gētiũ, Inſtitu. de iure nāli gentiũ & ciuili, ſcribitur. n. ibi ex hoc iure gentiũ īrroducta ſũt bella diſcretaq̃ gentes regna cōdita dīūa diſticta agris termini poſiti &c. In medium, ī cōe. Quærebāt victũ. ſ. de quo ſibi ſupra, Chaoniam pingui. Oīa liberius. Oui. item lib. i. met. ait, Ipſa quoq̃ imunis, raſtroq̃ intacta nec vllis ſaucia vomeribus per ſe dabat oīa tellus &c. Atris, nigris Pontumq̃ moueri Oui. ait de prima quoq̃ ætate Nondum cæſa ſuis peregrinum vt viſeret orbem Montibus in liquidas pinꝰ deſcenderat vndas. Pontus aũt dicitur a pontizo. i. mergo.

PRO. ℭ NEC torpere graui paſſus. ſ. r. u. Veternũ grauem ſomnum volunt intelligi ſpectantem ad icteritũ, quē medici Lethargũ vocāt.

ANT. ℭ AVT vm. no. Pli. lib. xvii. ca x, de vmbris arboꝝ nociuis & iucundis ait iuglādiũ grauis, & maxime ēt capiti humano, oībuſq̃ iuxta ſatis, necat gramina & pinus, ficorũ leuis q̄uis ſparſa, ideoq̃ inter vineas ſeri non vetantur. Vlmoꝝ leuis ēt nutriens quæcunq̃ opacat iucunda & platani, iuglandium ſiquidem, pinorumq̃ & picearum & abiectis venenũ eſt. Primuſq̃ ꝑ artē Mouit agros, de aureo ſæc'o, qđ ſub ſaturno fuit. Oui. li. i. meta. ait, Mox ēt fruges tellus inarata ferebat.

CHR. ℭ PATER ipſe. c. h f. e. u. u. recte ad ſummũ ipſum deum referri pōt, qui nō inuidia quæ abeſt a diuina mēte, ſed amore vt humanũ genus excultiꝰ reddē, & a ſegnitie ad actionē traduceret, nō nobis victũ facilem, vt reliquis

Veter- liquis aiantibus ꝓbuit. Veternū, grauem ſignificat ſomnū, vt refert Probus quē medici le
num thargū noiant ponitur aūt pro deſidia & ſqualido ſitu. Hinc Teren. Veternoſum eunuchū
Virus .i. deſidē. Alii veternū volūt eſſe hydropoſtā. Virus, non ſolū venenū ſignificat, ſed vehe-
mentem, grauemq; odorē & abominabilē. Quapropter Pli. in quibuſdam herbis huiuſce
modi odorem virus dixit. Hora. etiam ſic horridus ille defluxit numerus ſaturnus. Et gra-
ue virus munditiæ pepulere. Prædari, nam & vi inuadit, & inſidiis excipit.

Mellaq; decuſſit foliis ignemq;[a] remouit.
Et paſſim[b] riuis[c] currentia vina repreſſit
Vt varias vſus meditando extunderet artes.
Paulatim, & ſulcis frumenti[e] quæreret herbam
Et ſilicis venis abſtruſum excuderet[d] ignem.
Tunc, Alnos fluuii primū ſenſere cauatas.
Nauita[f] tum ſtellis[h] numeros[g] & noīa fecit.

SER. a IGNEMq; remouit, nō penit' ſuſtulit, ſed occu-
luit, vñ ē Quærit ps ſemina flāmæ Abſtruſa i venis ſilicis. b Paſſim abūdanter vbiq;. c Riuis, fluminibus. d Ex cudeſt
ſtudioſe repiret & coleret. e Frumēti herbā, plphraſis ſegetis. f Nauita, p nauta, ſicut Mauors p mars. g Numeros, aut currēdis modos .i. ortus & occaſus qd ſi ē, qſi rem phoꝝ ꝑtermiſit. nā tm̄ de noib' dicit, vt pleiadas hyadas, Aut certe re vera ait numeros Nā hipparcus ſcripſit de ſignis, & cōmemorauit ēt vnū quodq; ſignū quot claras, quot ſecūdæ lucis, quot obſcuras ſtellas hēat, ſm qd bñ cōmemoratis ſignis, qſi notū ſtellaꝝ numeꝝ ꝑtermiſit. & i eo cū dixit. h Nautā ſtellis numeros & noīa feciſſe, ſignat neceſſitatē qrendaꝝ reꝝ, quæ añ ſpōte ſua cūctis puenieībāt, hoies nauigandi peritiā & ſtudiū reperiſſe, & ex eo qd ſeqtur id qd pcedit oñdit nauigandi, Quippe peritiā ſequit ſtudiū motus & rōnes ſiderum cognoſcendi pp̄ter
ANT. tempeſtatem maris & ventorum motus.

MELLAq; decuſſit, Naſo li. I. met. de ætate aurea inqt, Flauaq; de viridi ſtillabāt illice mella. Igneq; remouit, irat' iupiter q a pmetheo decept' eſſet i portiōe hoſtiaꝝ, mortalib' eripuit ignē, nec carnis vſus vtilis hominib' videret cū eo q nō poſſet, de quo latiſſime Igin', Pirodes āt cilicis fili' ignē e ſilice īuenit. At eūdē aſſeruare i ferula, Promethe' auctore. Pli li vii. Currētia vina, Oui. ēt ait, Flumia iā lactis iā flumia nectaris ibāt. Vſus, opus vel vtilitas. Meditādo, excogitādo. Extūderet, extorqret, vel īueniret auctore Nonio. Sulcis qreret .i. arando. Frumēti, herba i. ſegetes. Excederet, cudendo eliceret. eſt. n. cudere a cudēdo dictū, vt Feſt'
Alnus ait. Alnos, cauatas piphraſis ē nauiū. Aln' .n. pinus & piceæ ad aquaꝝ ductus in tubos cauant. obrutæ terra plurimis durant annis Pli li. xvi. Stellis numeros, Pli. lib. ii. ca xlii. ſcribit eē. lxxii. ſigna q ſunt reꝝ aut aiantiū effigies in qs digeſſere cœlū piti. in iis qdam
melle ſex centas annotauē ſtellas inſignes, vel effectu, viſuue. Igin' āt ſcribit, q Mercurius prius mēſes iſtituit & ꝓuidit ſiderū curſus. Euhemer' vero ꝓmā ait Venerem
aſtra pſtituiſſe & Mercurio demōſtraſſe, ſed māi. li. i. ait, Tu priceps, auctorq; ſacri cyllēie tanti, Per te iam cœlū in terris iā ſidera nota. Ioſephus aūt ſcribit, q Adam duas colūnas reliqt. Vnā æneam alteram lateritiā, in quibus ſiderū motus deſcripſerat, Lactan. li. ii. cc. xiiii. docet ægyptios oium primos curſus ſiderum & defectus notaſſe Dio. lib. iiii. Atlātem de ſphæra primum inter hoies diſputaſſe. Pli. ēt lib. vii. Atlātem Libyę filium aſtrologiā īueniſſe ſcribit, vt alii diīt aſſirii. ſpærā i ea mileſius Anaximāder inuenit. ſiderū obſeruationē in nauigando phœnices.

MELLA, de his dicem' in. iiii. Vina, fabuloſū eſt tñ aqua tradit eſſe lynceſtis quæ CHR.
vocat acidula quæ vini mō temulētos facit. Itē in paphlagonia & in agro caleno, & in andro inſula in tēplo liberi p̄ris fons eſt, qui vt ait Mutianus ter cōſul ſingulis annis Kal. Ianua. vinū fluit, ait Plin. Varias vſus, non odio aut liuore, q vt ait Plato a diuino choro abeſt, ſed vt hoies i difficultatib' ita exerceret, vt meliores, acutioreſq; redderet. Paulatim. nam nulla ars, & inuenta ſimul, & perfecta eſt, ſed per varia addimēta a tenui prīcipio ad ſummum vſq; producta eſt. Herbam, naȝ primo naſcitur herba a qua mox culmus erigitur cui fert ſpicas primum cum antea non nauigaſſet nauem primā in græciam inuexit Danaus ex ægypto, ante ratibus nauigabatur inuentis i mari rubro a rege Erythra, ſunt qui dicant Myſios. & troianos priores excogitaſſe in helleſponto cum tranſirent aduerſus Thracas Longa naui Iaſonem primum enauigaſſe Philoſtephanus refert at Egeſias, Parrhalum, Cteſias, ſamiram, ſaphanus, ſemimramim, Archimachus Aegeonem, Biremē erythreos feciſſe refert, Damaſthenes triremē amocles Corynthius

Inuenit teſte Thucidide. Ignē nōnulli ex ægypti ſacerdotib⁹ aiūt Vulcanū prīo. i ægypto regnaſſe q cū ignis inuētor fuiſſet ꝓpter huiōi bñficiū principatū aſſūpſit. Nā cū in monti-bus hītaret, vidit arborē fulmīe tactā cremari, & ſiluā ide accēdi accelit, & vtilitatē ignis (Nā hyemale tp̄s erat) ſenſit, & legni deficiēti ligna addēs ignē nutrire didicit. Hæc Diodo. — *Inuētio ignis*

Pleiadas[a], Hyadas[b] clarumq;[c] Lycaōis Arcton.
Tum laqueis[d] captare feras, & fallere viſco
Inuentū, & magnos[f] canibus circūdare ſaltus.

SER. a Pleiadas, ſignū ē an̄ genua tauri, qđ ortu ſuo priæ nauigatiōis tp̄s oñdit vñ grece pleiades dñt ἀπὸ τοῦ πλεῖν latīe virgillæ a verni tp̄is ſignatiōe quo oriunt. b Hyadas, ſignū ē ī frōte tauri, qđ ortu ſuo effic pluuias, vñ ſtellę hyades vocant ἀπὸ τοῦ ὕειν, q̄s latini ſeculas appellauerūt. c Claraq; lycaōis arctō, Elicē dicit .i. maiorē ſeptētrionē, nā minor appellat cynoſura. Lycaōis āt ſubaudi filiā, vt Deiphobe glauci. Lycaō. n. rex archadię hūit filiā caliſto, quā qūo vitiaſſet iupit, Iuno ī vrſā ꝯuertit, & poſtea iupit miſat⁹ ī ſignū trāſtulit. d Tū laq̄s captare feras & fallē viſco Inuētū, vn⁹ ſenſus ē diuiſus īterpōne alteri⁹ nā laq̄s feras captat ad venationē ꝑtinet .i. illaq̄are feras ī curuatis arborib⁹. e Fallere viſco, ad aucupiū. f Et magnos cāib⁹ circūdare ſalt⁹. Itē ad vēationē, male āt de aucupio reſpuūt totū ſ̄ſerētes ad vēationē, & dñt fallē viſco ꝓ viſceratiōe poſitū. Cōſtat. n. lupatios carnib⁹ tinctis veneno lupos necare, qđ iō nō ꝓcedit, qa hoc viſcū hui⁹ viſci facit ſicut tēplū tēpli, vñ ē fallē viſco. Viſc⁹ vero .i. ca. ro. viſceris facit, vt pec⁹ pecoris, & ſi đ carne loq̄bat viſcere debuit dicere. Lucreti⁹. Per mixt⁹ viſcere ſanguinis. Itē ipſe, viſc⁹ gigni ſanguēq; creari prīo de nautis & nauigio inuento, poſtea de venatione dixit, nūc de piſcatoribus loqtur, cūcta. n. neceſſitas iuenit.

PRO. Pleiadas, hyadas. c. l. q̄, a. Pleiades virgiliæ dñr (vt qbuſdā liquet) qa ſint Atlantis & pleiones filiæ, vel ἀπὸ τοῦ πλεῖν dictæ. Idcirco qđ eaꝝ ortu prīa cura ſit nauigio, q̄rū mētionē facit Oui. i phęnomenis dicēs de pſeo, Pleiades an̄ gen⁹ ſeptē radiata ferunt, ſʒ tm̄ apparēt ſub opaca ſeptīa nube, hyades exiſtimant eē ī cornib⁹ tauri, aut ī ore q̄s impiti ſuculas appellāt arbitrātes, ἀπὸ τοῦ σῦν hyadas dictas. Sʒ errāt dictæ ſūt. n. ἀπὸ τοῦ ὕειν, hoc ē aſpargēdo. Eſt. n. pluuiū ſid⁹, hoc nō temē orit, vt nō ībres ſequant. Lycaōis arctō, dicit vrſionē & vulgarē ſeq̄tur hiſtoriā Iupiter. n. Caliſto Lycaōis filiā credit mutat⁹ in dianā cōpreſſiſſe, q̄ grauida mutata ī vrſā ira iuuonis pepit puerū Arcada, quē Iupiter ne venās matrē ferirt, mutatū ī eadē formā cū ea īter ſidera retulit ſunt āt ibi duæ vrſæ maior & minor, maior helice, minor cioſura vocatur. Cū iā glat q arbuta .ſ.d.ſ.e. u.d n. arbuta ſunt arbuſculę, q̄ ī ſiluis freq̄nter naſcūt, q̄ plerīq; vndōes vocāt, dodona locū cōtinētē q̄rc⁹, q̄ cōtinet erāt, dicta ē āt tēplū dodonei iouis ī chaonia pte epiri, quæ hoc noīe appellant.

ANT. Pleiadas. Pli li ii. c. xlii. feri ī eē caudā tauri ſtellas vii. q̄s appellauere virgilias īqt ī frōte ſuculas, idē vero Gel. quoq; li. xii. c. ix. aſſerit dicens Sicuti cæteræ ptes, & reliq̄ imago tauri ꝯfirmata, & q̄ſi ꝺpicta ē locis ſgiōibus q eaꝝ ſtellaꝝ q̄s greci pleiadas, nos virgilias vocam⁹, Igin⁹ ēt docet īter tauri finitionē & arietis caudā ſtellas eē, q̄s virgilias nři græci āt pleiadas appellauerūt. Dictas āt, & q̄ ex pleiōe oceāi, & Atlāte ſint natę. Hę nūero ſeptē dñr, ſʒ memo āpli⁹ q̄ ſex vidē pt, extimāturq; choreā ducer ſtellis, eas ſtellas virgilias nři dixē q p⁹ vere exoriunt Ex ꝑdictis ergo pʒ pleiades ñ eē ſignū an̄ genua tauri. ille dixit. De his āt latius hr li. iiii faſto. — *Pleiades*

Hyadas. ſcri. igin⁹ tauꝝ hēc ī cornib⁹ ſingulas ſtellas, vtriſq; oculis ſingłas, ī frōte media vnā, ex qbus locis cornua naſcunt ſingulas q̄ vii. ſtellę hyades nūcupant Gel. āt lib xii c. xi. docet q hyades a nobis prīo ſyades deiñ ſuculæ appellatæ, hyadeſq; ab hyo .i. pluonā & quū oriunt, & quū occidūt largos ībres cient, ſed de eiſdē lati⁹ Gel. Claraq;, lycaonis arctō, arcto maiori loqtur. hāc āt igino teſte Heſi. ait eſſe Caliſto. noie lycaonis filiā q̄ a iunone in vrſe ſpēm cōuerſa fuit, cū aūt Arcada pueꝝ ex ioue genuiſſet ipſam cū filio, Iupiter īter ſidera collocauit eāq; Arcton, filiū aūt Arctophylaca noīauit, minorē vero arctō. Iginus idē Cynoſurā eē vnam de iouis nutricibus ſcribit ſic ēt Elicē hic ꝓ bñficio ī mūdo collocatas, & vtraſq; arctos dictas, q̄s nři ſeptētriones dixerūt. Oēs aūt q pelopōneſū incolūt maiori vtunt arcto phœnices vero minori, q̄ ſtudioſius pſpiciēdo diligētius nauigare exiſtimarent, hic apud Oui. faſto li. iii. legit eē duas arctos quaꝝ cynoſura petat ſidonis elicē gſaia carina notet. Claram arctō, claram ait qm̄ maior arctos ſtellas hēt. xxi. mīor vero ſtellas hēt tm̄modo .vii. Fallere, vʒ aues, nam feræ viſco nō capiuntur. — *Hyadas*

FVNDA

Atq; alius latū funda [a]iam verberat amnem
Alta petēs, pelagoq; alius trahit humida [b]lina
Tum ferri rigor [c], atq; argutę [d] lamina Serrę.
Nam primi cuneis ſcindebāt fiſſile [e] lignum,
Tum varię venere artes labor [f] omnia vincit
Improbus, & duris [g] vrgens in rebus egeſtas. [h]
Prima [i] Ceres ferro mortales vertere terram

SER. a ❡FVNDA iā verberat, gen⁹ ē retis dictū a fundēdo.i.retiaculū, q dr̄ βoλoς. b ❡Humida lina, verticulū ſignificat. c ❡Rigor, durities, Vn̄ & rigid⁹ durus hō dr̄. d ❡Argutæ ſerræ, ſtridulæ, ſonoræ, & dr̄ Perdix ſororis Dædali fili⁹ inueniſſe circinum & ſerrā. e ❡Fiſſile, qd ſindi p̄t, tū variæ venere artes, ex neceſſitate .ſ. diuerſarū rep, q-bus hoīes repſſa ſpōtanea cūctap rep origīe, & terrap fructificatiōe ceperūt egere. f ❡Labor ĩprob⁹ vel magn⁹. vel nulli pbabilis, nullus ē.n. amator laboris g ❡Duris vrgēs in reb⁹ vrgēs, iſiſtēs, cogēs & q̄ſi iportunus. h ❡Egeſtas indigētia rep, Perſius, Magr̄ artis ingeniiſq; largitor Vēter negatas artifex ſeq voces. i ❡Pria ceres, pria Ceres oē genus agriculturæ hoībus indicauit, ſupfluo.n. qōnem mouēt, qdā cōmētarii dicentes Oſyrim vel Triptolomeū aratrū inueniſſe, Nā aliud eſt vnā rē iuenire, & aliud oēm agriculturā docere qd fecit Ceres, Nam ferrū dicendo cūcta gnaliter ruſticop arma cōplectitur.

LANT. ❡FVNDA, iaculo, rete. ❡Hūida lina.i.rætia ipſa. ❡Tū ferri rigor.ſ.iuēt⁹ eſt Pli.li.vii. ait q̄ ferp heſi.ĩ Creta eos iueniſſe ſcribit, q vocati ſūt dactyli idęi, fabricā ferreā Inuenē Cycoples, rigor, durities. Feſt⁹ inqt Rigidū p̄ter modū ſignificare frigidū & dup. ❡Argutæ, ſonorę. ❡Lamia, ea dr̄, lata portio ferri, æris, plūbi, ſtagni, auri, argēti, bractea vero poti⁹ auri argētiue ac oricali. eſt.n tenuis & ſua ſpōte plicabilis, lamina aūt craſſior. ❡Serræ Pli li.vii. ſcri. Dædalū fabricā materiā inueniſſe, & in eā ſerrā aſciā ppendiculū terebrā, glutinū. Normam aūt, & libellam, & tornū, & clauim theodop ſamiū. Oui.tū lib.viii. meta oñdit, pdicē Dæd. lib.e. ſorore nepotē, circinū & ſerrā iueniſſe. traxerat.n. in exēplū ſpinas in medio piſce notatas de quo etiam ibim vt cui cauſa necis ſerra repta fuit. Diodo.vero li.v. ſcri. q̄ Talus adoleſcens filius ſororis Dædali q ab eo erudiebatur, ĩgenii acumine inuenit rotam, qua figuli vtunt. Deinde reperta ſerpentis maxilla paruulū cum ſecuiſſet lignū imitatus poſtea dentiū ſerpentis ſpiſſitudinē, ſerram ferream fabricauit. Reperit etiam & tornū, inuidia motus. Dædalus hūc puep dolo interfecit. ❡Labor omnia vin. hinc etiam Manilius li.i. ait. Oīa conando docilis ſolertia vicit. Quantū aūt labor in agricultura valeat legito exēplū Caii Furii Creſcini apud Pli. li.xviii ca.vi. ❡Improbus, ſcuus, ingēs, vltra modū. ❡Vrgēs in rebus egeſtas. Ouid. itē li. ii. de arte ait, igenium mala ſæpe mouēt &c. Manilius itē li.i. inquit. Et labor igeniū miſeris dedit, & ſua quęq;. Ad vigilare ſibi iuſſit fortuna p̄mēdo. Diod. quoq; lib.i. ait. Neceſſitatē ipſam rep magrām, ſingulop pitiā igeniis ſubminiſtraſſe. ❡Egeſtas, ĩdigentia, neceſſitas ❡Pria ceres, Oui. quoq; li.v. meta ait pria ceres vnco glebā dimouit aratro, Pria dedit fruges alimentaq; mitia terris, Pria dedit leges, cereris ſunt oia munus. Diodo. aūt li.vi. ĩ pricipio ſcribit q̄ ſiculi tradūt ſiciliā Cereri, & pſerpinæ ſacram eſſe, has ſimul deas primū ĩ ſicilia viſas inq; ea prio frumentū terræ bonitatæ ortum, in agro aūt Leontino, multiſq; p̄terea ſicilię locis etiam tpe ipſius Diodo, vt inqt oriebat agreſte triticū. Quū aūt raptam filiam pſerpinam q̄reret hoīes q eam grate ſuſcepe rant, frumenti vſum edo uit, hęc eadē leges dedit qb⁹ iuſte, pieq; hoīes viuere aſſueſcerent, ex quo & legiſeram dixerunt plura Diod. & nos latius ibi Liber & alma ce.

CHR. ❡FVNDA, gen⁹ retis a fundēdo dicta, qa e ſupiori loco a piſcatoribus fuudit, ita vt ĩ circuitū ſe extēdēs qcqd piſciū ĩtra ſe deprehendit capiat, Dr̄ & funda inſtr̄m quo fundunt, cōtorquenturq; lapides, quæ in balearibus ĩſulis repta eſt. ❡Trahit. h.l. deſcribit aliud genus retis qd per aquas trahitur. Lina autem pro retibus poſuit.ſ. materiā pro eo qd ex materia ſit, hoc vericulū dr̄ ab eo qd ē verro.i.traho, vt Quippe ferāt ſecū rapidi vertantq; p auras. ❡Lamina, ĩ metallis dr̄, quoties ipſa mā cudendo extenuat ❡Rigor durities, nā cęteris metallis rigidius eſt, de quo alibi. Sed ferrū Heſi. in Creta eos q vocati ſunt, dactyli idæi iueniſſe refert fabricam ferream inuenire Cyclopes, vt placet Pli. duo igitur dicit iuentū fuiſſe ferrum, & deinde ex eo ferro iuen[illegible]ā fuiſſe ferram. Serram aūt aſciam ppendiculū, terrebram, & glutinum, & ichthycollam Dædalum inueniſſe auctor eſt Pli. Diodo. vero ſic. huiuſcemodi inuentum, Talo eius ſorore nepoti

attribuit. Nā cū ſerpētis maxillā inueniſſet, illāq; paruū lignū ſecuiſſet eius dētiū imitatiōne ferreā ſerrā machinatus eſt. Scdm Euſeb. Glaucus chius primus ferri glutinū excogitauit. ¶ Labor īduſtria, & exercitatio, & expiētia diligētiſſima qua nō fit ſine ſūmo labore. vñ dixit īprobus. i. inexplicabilis, vt ſupra. ¶ Improb⁹ an. vt ſit ſnia nūq̃ tm̄ laboris adhibeㄝri ab hoīb⁹ circa rerū īuētiōes qn aliqd reſtet. ¶ Ceres, de hac dea in ſupiorib⁹ dcm̄ ē. Sūt q dicāt Cererē antiqſſimā fuiſſe ſicilię reginā, & qm̄ frumētū in ea īſula prīo pp ſoli fertilitatē natū eſt potuit rōnē frumēti ſerēdi aliis oñdere. Nā & Dio. ſicu. ſuo tpe frumētū agreſte, & in agro leōtino, & in multis aliis locis naſci ſcripſit. Ideq; plura alia de Cerere ſcripſit. illud vero in pⁱmis qđ ēt plurimas optimaſq; leges ad vitā hūanā optīe inſtituēdā tulit Vñ Themoſophora noīata ē. Quib⁹ reb⁹ nihil maius eē pōt cū & viuere, & bñ viuere ī illis ſit.

Inſtituit, cū iam glandes, atq; arbuta ſacrę[a]
Deficerēt ſiluę, & victū[b] Dodona negaret.
Mox & frumētis labor[c] addit⁹ vt mala culmos
Eſſet[d] Rubigo ſegniſq;[e] horreret in aruis
Carduus. intereūt ſegetes. ſubit aſpera[f] ſilua.
Lappęq; tribuliq; interq; nitentia culta
Infœlix[g] Loliū & ſteriles[h] dominātur auenę.

SER. a ¶ SACRÆ deficerēt ſiluę, ēphaſis eſt. i. ēt ſacrę, quarū ſterilitas cęterarū quoq; ſignificat in fœcūditatē. Arbuta āt ſūt rubra poma ſiluarū, q̃ Plini⁹ vnedones vocat, aſperitate ſui plura edi nō pñt. b ¶ Victū dodona, negaret, dodona ciuitas epiri, iuxta quā ē nem⁹ Ioui ſacratū & abūdās glādib⁹ ſp, vñ κατ᾽ ἐξοχὴν dodonę efficit mētionē & totū qđ dicit hic hoc ē, pri⁹ hoīes vt legim⁹ glādib⁹ paſti ī ſūt, nec aliud ad victū q̃rebāt, cū igił iā deficerēt glādes, & nō ſolū q̃libet ſiluę ſed ēt ſacrę, victū hoīb⁹ negarēt & cū aliis ſiluis ipſa quoq; Dodona ciuitas, quę iuxta ſe nem⁹ Ioui cōſecratū hēbat glādes vſib⁹ hūanis ſubtraheret. Ceres prīa oē genus agriculturę hoībus īdicauit. c ¶ Labor addit⁹, aut dat⁹, vt nihil mali añ habuerit, aut re vera addit⁹, qa añ erat qdē labor, ſed tm̄ herbarū intyborū, poſtea acceſſit rubiginis, carduorū. d ¶ Eſſet ꝯſumeret, vt Eſt mollis flāma medullas, Rubigo āt gen⁹ eſt vitii, quo culmi pereūt, ſed abuſiue rubigo dř. nā ꝓprie rubigo ē, vt Varro dicit vitiū obſcœne libidi s, qđ vlc⁹ vocał, id aūt abūdātia & ſupfluitate humoris ſolet naſci, quę grece σατυρίασις dř. e ¶ Segnis cardu⁹, inutilis īfœcūdus. f ¶ Aſpera ſilua, notādū ēt de herbis ſiluā dictā. g ¶ Infœlix loliū, infœcūdū, cōtra Fœlicēq; trahit limū. h ¶ Steriles auenę, ad diſcretionē earū quę ſeruntur.

ANT. ¶ SACRÆ, ſi ſacrę q̃to magis, & alię. Eſt ergo ēphaſis. i. dmōſtratio, d q̃ Fabius li. ix. ¶ Victū, cibū a viuēdo dř. ¶ Dodona, ab excellētia nemoris dodonā poſuit dodona. n. ī epiro Ioui ſacra erat, nā illic tēplū & oraculū fuerat ei ꝯſtitutū, qđ lati⁹ apuim⁹ ecloga ix. Vtq; Pli. li. ii. c. cvii. docet ī dodona Iouis fōs erat gelid⁹, q īmerſas faces extīguebat, ſi tñ extictę admotę fuiſſēt accēdebāł. Mox

deiñ. Et frumētis la. ad. labor erat hoīb⁹ arādi, ſerēdi & ſimiliū deiñ addit⁹ ē ēt frumētis labor videlicet rubiginis carduorū &c. ¶ Labor calamitas. ¶ Eēt carpet aſſumēt. ¶ Rubigo, aīt vitiū ē rodēs ferrū, vł ſegetes q̃ſi robigo. Vñ olī robigo dicebał Pli. āt li. xviii. d vitiis frugū ait. Cœleſte frugū vicarūq; malū nullo min⁹ noxiū ē rubigo freq̃ntiſſima hęc ī roſcido tractu, ꝯuallibuſq;, ac pflatū ñ hñtib⁹, e diuerſo carēt ea vētoſa & excelſa. Feſt⁹ āt ait, q̃ robigalia dies Feſt⁹. vii. ca. maias, qñ putabāt rubiginē vertere colebāł, & Pli. li. xviii. īqt q rubigalia numa ꝯſtituit, q̃ agebāł. vii. cal. maias, qm̄ tūc ferē ſegetes rubigo occupat. ¶ Segnis, Steriſ, & ſegnitiē ꝑbēs ſegeti ¶ Cardu⁹, vide ī bucol. Subit, ſuccedit. ¶ Lappęq; Pli. li. xviii. d vitiis frugū ait loliū, & tribulū, & carduū, lappāq; ſi min⁹ q̃ rubū īter frugū morbos, q̃ īter ipſi⁹ terrę peſtes nūerauerī. De tribul āt lati⁹ Pli. li. xxi & li. xxii. ¶ Nitētia culta, ſplēdētia, & arata arua. ¶ Loliū, de hoc late diximus ecloga. v. ¶ Steriles auenę, de auenis ēt latius eclog. v.

CHR. ¶ CARdu⁹, herba ſpīoſa, q̃ dipſacos grece dř. i. ſitiēs q ſemp aquā hēat ī foliis. arabice vocał cōca. ¶ Carduus ſilueſter, vt refert Pli. dř ſcolimō & foliis q caule ſpinoſam lanuginē fert, florē purpureū mittit īter medios aculeos. ¶ Lappę, & maior iuenił, & minor lapa. Maior vocał bardana Pli. mirabile īqt ī lapa q adhereſcit, q ī ipſa flos naſcił ñ eui dēs, ſz īt⁹ occult⁹, & ītra ſe ſemiat velut aīalia q̃ ī ſe pariūt. ¶ Auenę, hęc herba grece dř ęgilops, ſpit īter ſegetes cū foliis tritico, ſimilibus ſimplicib⁹ qdē, ſed hirſutis cū tenui calamo hñti ī ſumitate ſemē trib⁹ tegumētis optū, ex qbus ariſtę ſiles capillis extant. Arabicę dř deuſer. ¶ Steriles, nā eſt ēt frugifera auena cuius granis iumenta paſcuntur.

¶ QVOD

cerase marine.

Quod[a] niſi & aſſiduis terrā īſectabere[b] raſtris[c]
Et ſonitu terrebis[d] aues & ruris opaci
Falce premes[e] vmbras[f] votiſq;[g] vocaueris ībrē,
Heu magnū alteri[s][h] fruſtra[i] ſpectabis aceruom
Concuſſaq; famē[k] in ſiluis ſolabere Quercu.
Dicēdum & quę ſint duris[l] agreſtibus arma[m]
Queis ſine[n] nec potuer̄ ſeri nec ſurger̄[o] meſſes.
Vomis[p], & īflexi primū graue[q] robur Aratri:
Tardaq;[r] Eleuſinę matris voluentia Plauſtra.

SER. a ¶ QVOD niſi & aſſiduis terrā, lā cōcludit, & hoc dicit niſi ſępe ſarrieris, pp illđ, Et amaris iſtyba fibris Officiūt, niſi aues fugaueris pp illud, Strymonięq; grues, niſi falce āputaueris ramos, pp illud, Aut vmbra nocet, niſi votis ī vocaueris pluuias, pp humida ſolſtitia, atq; hyemes orate ſerenas, ſine cā ingētis frumēti alieni aceruos aſpicies, p qđ oſtēdit ruſticum ſua inertia famē nō anni vitio ſuſtinere. b ¶ Inſectabeŕ, p īſectat⁹ fueris: futuꝝ īdicatiui, p futuro ſubiūctiui. c ¶ Raſtris, ſarculis. d ¶ Terrebis, p terrueris. e ¶ Premes vm. coartabis & īminues. f ¶ Vmbras.i. ramos arboꝝ īcūbētes ſegetib⁹ āputās. g ¶ Votiſq; vocaueris Imbrē, vt īuoces fore tibi pluuiā. h ¶ Alteri⁹ aceruū, q hęc accurate egerit. i ¶ Fruſtra ſpectabis, ī alio cernēs, qđ ipſe nō hēas. K ¶ Famē ſolabere, ac ſi diceret ne glādib⁹ qdē ſatiaberis, qa dixerat Et victū dodona negaret. l ¶ Duris agre. qa ī labore durāt. m ¶ Arma, īſtrā, vt alibi, cerealiaq; arma. n ¶ Quis ſine, ſine qb⁹ ſerī ſemiari. o ¶ Surgere creſcere. p ¶ Vomis, & ab eo qđ eſt vomer, & ab eo qđ ē vomis vomeris facit, ſꝫ rōnis eſt vomer. Nā vomis vſurpatū eſt, raꝝ.n.ē, vt in is excūtia. ri ī obliqs recipiāt, vt cinis puluis, talis ē & ī gręcis rō, nā actin & actis dicūt, delphin & delphis eleuſin & eleuſis, ſed veri⁹ in n deſinūt, qđ ī obliqs hn̄t, vt actinos, eleuſinos, delphios. q ¶ Graue ro. pp ſulcos altius īprimēdos, īflexi āt p flexi, nā ī abundat. r ¶ Tardaq; Eleuſinæ mr̄is, Eleuſin ciuitas ē atticę puīciæ nō lōge ab athenis, in q̄ quū regnaret Celeus, & Cererē filiā querēte liberaliſſime hoſpitio ſuſcepiſſet, illa p munere oñdit ei oē gen⁹ agriculturæ, filiū etiā eius Triptolemū recēs natū p noctē igne fouit, p diē diuino lacte nutriuit, & eū alatis ſerpētib⁹ ſuperpoſitū p totū orbē miſit ad vſum frumētoꝝ hoīb⁹ īdicandū, Ergo hoc dicit, Plauſtra volubilia mr̄is Eleuſinæ.i. q̄lia oñdit Ceres apud eleuſin. Aut certe q̄libus mr̄ deū colit, nā ipſa etiam eſt Ceres.

PRO. ¶ TARDAq; Eleuſinæ matris voluentia plauſtra. Imperiti ea ploſtra appellant. Sūt enī vehicula, quoꝝ rotæ non ſunt radiatæ. Sed tympana cohærentia axi, & iuncta cātho ferreo. Axis aūt cū rota voluiŕ. Nā rotę circa eiuſdē cardinē adhibeŕ. Hoc vehiculū in ſacris Cereris arcauæ, quæ eleuſis appellatur ab oppido eleuſine attico, & id ducūt boues. Eſt p̄terea oliuæ viridis ſiliqua ſolliculus ī quo ſaba naſcitur.

¶ QVOD niſi ANT. p̄dictoꝝ epilogū facit, dixerat enī. Multum adeo raſtris &c. Eſt āt ſēſus q̄ q̄uis p̄dicta ab agricola fierēt niſi ſequentia quoq; agerentur fruſtra prædicta oīa forēt. ¶ Terrebis aues: pp illud Nihil improb⁹ anſer &c. ¶ Premes vmbras, pp illud. Aut vmbra nocet. ¶ Opaci, vmbroſi. ¶ Premes, cohibebis, excides. ¶ Arma, inſtrā, de qb⁹ late Caro ī li. de re ruſtica. ca. x. & Var. h.i.c.xxii. ¶ Vomis, vomeꝝ plura ſunt genera. ¶ Culter, vocaŕ p̄dēſam terrā ſecās p̄uſq̄ p̄ſcīdaŕ, futuriſq; ſulcis veſtigia p̄ſcribēs inciſuris, q̄s reſupin⁹ in arādo mordeat vomer. vomer Alteꝝ genus eſt vulgare roſtratū vti vectis. Tertiū in ſolo facili, nec toto porrectū dētali ſed exigua cuſpide ī roſtro latior. Pli. lib. xviii. deſcri. ¶ Graue robor.i. graue lignū ē, itaq; robor p or nō p ur legēdū, quoties p ligno poniŕ. Robor.n. q̄uis arboris ſpēs ſit. tn̄ pro oī ligno poni ſolet, vt & gramē p oī herba, q̄uis p ꝑpria ſpēs ſit. ¶ Graue, id ait, vt terra alti⁹ ſubigaŕ. ¶ Tarda, p tarde Eleuſinę mr̄is. Erat Eleuſin op. atticæ regionis, vt Pli. ſcri. li. iiii. Ibi āt eleuſinę cereris tēplū extabat, vt Stra. docet li. ix. ¶ Plauſtra, ea ſunt vehicula qbus opa deſerūŕ, vt frumēta legumina, itē lapides aſſeres, tignū, Cereris aūt eleuſinæ plauſtra poeta dixit, q̄m auctore Iuſt. li. ii. ſub erechtheo athenaꝝ rege frumēti ſatio apđ eleuſin a Triptolemo repta eſt, vbi & Cereris templū erat, vt diximus.

¶ VOTIS, nā quæ nō ſunt in nr̄a p̄tāte illa CHR. deos rogare debemus. At in hoc loco monet etiā religioſos ¶ Vomis, qđ etiā vomat. ¶ Duris, quoꝝ corpora laborib⁹ durata ſūt. ¶ Eleuſinæ. m. Cereris quæ apud eleuſinā vrbem atticæ regionis colitur. Vide Seruiū, ſed & Diodo. ait, Cererem queritantē filiā ab athenieſibus benigno hoſpitio fuiſſe ſuſceptā, proptereaq; illam ſerere frumētum illos docuiſſe, Eleuſināq; oſtendere illos, vbi primum hoc munus dea dederit.

ſanguis frigidior eſt illi & corpore & animo hebeſcunt ¶Situ, Videbis in ſexto. ¶Siliquã,
Siliqua Proprie eſt quæ arabice carnub dicitur. Vnde quidam latinorũ carnubiam dixerunt. Græce xilocerata.i.lignea cornua, Huius ſemen dicitur Kirath.

Aut[a] tenues fœtus Viciæ, triſtiſq;[b] Lupini
Suſtuleris fragiles calamos ſiluamq; ſonantẽ.
Vrit[c] enim Lini campum ſeges vrit Auenæ.
Vrunt Lethæo[d] perfuſa papauera ſomno.

SER. a ¶AVT tenues fœtus viciæ, Mire ait tenuis, nã vicia vix ad triplicẽ puẽit fructũ quũ, alia legumia pueñtũ habeant fœlicissimũ & fertilẽ. b ¶Triſtiſq; lupini ſuſtuleris fragiles calamos ſiluãq; ſonantẽ, amari, nam icoct⁹ amarus eſt. c ¶Vrit.n.lini cãpũ ſeges.bñ excerpſit linũ, auenas, papauer, & dicit poſt hæc frumẽta ſerenda nõ eſſe nã ꝗ manu legant, & ſint iter legumia, virib⁹ tñ frumentis exæqnt d ¶Læthæo pfuſa papauera ſomno, plena obliuionis, nã Ceres Ioue admonente dr̃ cibo papaueris orbitatis oblita. & re vera papauer gignit ſoporem.
ANT. ¶VICIÆ, vicia per c ſcribit, dr̃.n.a vicẽdo
Vicia ꝙ itẽ capriolos hẽt vt vitis, qbus verſum ſerpit. & ſcapũ lupini aliũue calamũ ad quem hæreat, ſolet vicere. Varro auctor lib.i.cap. xxxi. Pli. vero lib.xviii.ca.xxii.inqt, & vicia pigueſcunt arua, nec ipſa agricolis operoſa vno ſulco ſata ñ ſarit, nõ ſtercorat, nec aliud quam deocat. Vitibus ꝑripuit ſuccũ, langueſcũtq; ſi i arbuſtis ſerat. Sationis ei⁹ tria tpa, de qbus latius ibidẽ. ¶Tenuis fœtus viciæ Colu.lib ii.c.xi. de vicia inqt. Idq; genus ꝑcipue nõ amat rores quũ ſerit. Itaq; poſt ſecũdam diei horã vel tertiã ſpargẽdũ eſt, quũ iã oĩs humor ſole, vẽtoue deterſus eſt, neq; amplius ꝓiici debet q̃ qđ eodẽ die poſſit operiri, nã ſi nox iceſſit quãtulocunq; humore priuſq̃ obruat corrũpit pp id igit tenus fœtus viciæ poeta dixiſſe vr̃. ¶Triſtiſq; lupini.i.amari, & triſtitiã ferentis, ait.n.Pli. ab oĩbus aĩalibus amaritudie ſua tutũ, vnũ hoc ſerit non aratro vbi fuerit maxĩe ſabuloſa & ſicca atq; ẽt arenoſa tellurem adeo amat vt ꝗuis fruſeto ſolo cõiectũ, iter ſolia, vepreſq; ad terrã, tñ radice pueniat piguefœre hoc ſatu arua vel niaſq; dixius. Itaq; adeo nõ eget fimo vt optime vicẽ reꝑſentet. Primũq; olum ſerit nouiſſimũ tollit vtrũq; ſeptẽbri fere ĩmenſe. ſi depaſtũ ſit i frõde, inarari ptinus ſolum eſt opus. Pli.lib.xviii. vbi[de] lupinus, & lupinũ legit ¶Fragilis, teneros & fractu faciles. ¶Siluãq; ſonantem maturi ſiqdẽ lupini, & ſicci, adhuc i ſiliqs retenti ventoꝝ motu reſonãt. ¶Vrit.n.lini, hæc ẽt legumia recte appellari pñt, nam legunt nõ ſecant, vt frumenta hic Pli.lib.xviii ca.xxviii.inqt exceptis legumi- nibus quæ velluntur & terra ſubſecãt. Vñ & legumina appellata, qa ita legunt. Monet aũt poeta p⁹ hæc non eſſe frumenta ferenda, nã ſoli tenue reddũt. ¶Vrit lini campũ ſeges, Cato ca.xxxvii.i li.de ruſtica, ait, ordeũ & fœnũ græcũ, & eruũ. hæc oĩa ſegetem exigunt, & oĩa quæ velluntur ex eis mala ſũt, lupinũ ſaba vicia & cætera ſtercus vñ faciashñt. Pli. ãt li.xix.ca.i. inqt de lĩo Vrit agrũ, deterioremq; facit, ſequẽti quoq; capite dixit, Vere ſatũ æſtate vellit & hanc quoq; terræ iniuriã facit, ꝙ vellit .ſ. Et Colu. lib.ii c.xiiii. inqt, Tremelius obeſſe maxime ait, ſolo virus ciceris, & lini alteꝛ qa ſit ſalſe,
alterum qa ſit feruidæ naturæ ¶Vrit auenæ, Auenã
auena vt Theophraſtus lib.viii. ſcribit terram vehementer extenuat & multiplici tũ radice, tũ calamo condit. Eſt itaq; extenuationis cauſa radicũ multiplicitas & calamoꝝ qbus qdem ſoli pigui attrahit. ¶Papauera, legito Pli.lib.xix. & lib.xx. ¶Læthæo ſõno,
Læthæ apud nos obliuio dr̃, idẽ lethus obli- Læthæ
uioſus ſomnus aũt reꝝ oĩum affert obliuionem ſopitis, & Pli.ſcr. ꝙ papaueris ſatiui albi. Calix ipſe terit & bibit ſomni cã, & e nigro papauere ſopor gignitur ſcapo inciſo.
¶VICIÆ, hac fruge pigueſcũt arua, nec ip- CHR.
ſa operoſa eſt agricolis vno ſulco ſata non ſaritur non ſtercoratur. Siccitatem ex oĩbus quæ ſeruntur maxime amat. Non aſpernat vmbroſa. Vitibus tamen ꝑripit ſuccum lan-
gueſcuntq; ſi i arbuſtis ſeratur. ¶Lupini, hoc lupinũ
legumen & minimũ, vt ait Columella operarũ aſſumit, & viliſſime emitur, & maxĩe ex iis quæ ſeruntur iuuat agrum. Repoſitũ in granario patitur æuum. Boues in hyeme coctum, maceratumq; probe alit. Famem ſi ſterilitas inceſſit ab hominibus propellit in tabularum quo fumus prouenit optĩe refertur. Nam ſi humor inuaſerit vermes gignit, qui vbi oſilla lupinorum ediderunt, reliqua pars enaſci nõ poteſt. Iugerum decem modios occupat. ¶Siluam, Nam altius extolluntur & denſi propter ramos ſurgunt. ¶Lini. De quo Columella lini ſemẽ niſi magn⁹ eſt in ea regione quam colis prouentus & precium prioꝛat ſerendum non eſt. Agris.n. præcipue noxium eſt.

¶ALTERNIS

SER. a ℭ ALTERNIS facilis labor, redit rurſus ad pceptū, qđ ſcit eē pcipuū.i.ad itermiſſionē, vlternis itermiſſis, ſubaudi agris, facilis, vtilis. b Ne ſaturare, recreare pro reparare. c Pingui ſimo, vel humido, vel fertili.

exauſtos & euacuatos aſſiduo fœtu. Cinerē Imūdū, nō purgatū, q̄lli mulieres vtuntur Pli.lib.xvii.c.vi.inqt. Trāſpadinis cineris vſus adeo placet vt anteponāt ſimo iumētorū. Reqeſcūt, nō tñ pingueſcūt ſicut itermiſſione. Nec vllus.i. maxīa & pcipua Interea, ēt mutatis fœtibus aliquādo intermittet aratione quā maxie pdeſt aruis.hic Pli.li.xviii.ca xxxiii. inqt Virg. Alternis ceſſare arua ſuadet, & hoc ſi patianſ iuris ſpatia vtiliſſimū pculdubio eſt, qđ ſi neget conditio far ſerēdū, vñ lupinū aut vitia, aut faba ſublata ſint, & quæ terrā faciāt lætiorē.

d Effœtos per agros, continua fertilitate laſſatos, ſicut & frequēti ptu effœta dr mulier. e Cinerē imundū, dicit ad diſcretionē illius, quo vtunt puellæ de qbus ci neribus in bucolicis, Fer cineres amaryli foras. f Mutatis fœtibus, vt oī anno pferūt ſed diuerſa, nā eadē ferre ſemp non poſſunt.

Sed tamen alternis [a]facilis labor. arida tantum
Ne ſaturare [b] fimo pingui [c] pudeat ſola, neue
Effœtos [d] cinerē [e] imundū iactare per agros.
Sic quoq; mutatis [f] requieſcūt [g] fœtibus arua.
Nec nulla interea eſt inaratę gratia terrę.
Sępe etiam ſteriles incendere [h] pfuit agros.
Atq; leuē [i] ſtipulā crepitantibus vrere flāmis.
Siue [k] inde occultas vires, & pabula terrę
Pinguia cōcipiunt, ſiue illis omne per ignem
Excoqtur vitiū [l], atq; exudat [m] inutilis humor,
Seu plures calor ille vias, & cęca [n] relaxat [o]
Spiramēta nouas veniat qua [p] ſucc⁹ in herbas.
Seu durat [q] magis, & venas aſtringit hianteis [r].

g Reqeſcunt fœtibus arua, non etiā roborant, qđ intermiſſio efficit arationis, quā rē rurſus repetit dicēdo, Nec nulla interea eſt inaratæ gratia terræ nā liptotes figura eſt.i.maxima & pcipua. vt munera nec ſperno h Incēdere profuit agros, nō agros ſed ea q̄ in agris ſunt.i.ſtipulas vel q̄ſquilias l purgamenta terrarū, nā vt videmus, ſi in agris q icēdēdi ſunt deſint ſtipulæ aliūde illuc nutrimēta portāſ incēdii. i Atq; leuē ſtipulā crepitātib⁹ vrere flāmis ecbaſis poetica. K Siue īde occultas vires, īde.i.ex igni occultas āt arcana q̄dā rōne celatas, in hoc āt ſenſu ſeqtur Heracleti opionē, q dicit oīa ex igni pcreari, quē nunc terris alimēta pbere cōmemorat. l Vitiū, qđ fœcunditatē ipedit. m Exudat īutilis humor, noue locut⁹ eſt, nā nō ipſe humor, Sed terra deſudat, Vñ exudat p exudat accipimus. n Cęca relaxat ſpiramēta, breues cauernas, p q̄s ſudor emanat, q̄ tenuitate ſui ñ pñt videri. o Relaxat, aperit. p Qua, quę pro quę. q Durat, actiuū eſt hic, Dicimus n. duro & duror, & duro neutraliter & dureo. r Hianteis, apertas & patentes.

rō vt herbarū ſemen exurant. Stipulam, ſtipula pprie eſt culmi vagina. Pabula terræ, pabulū a paſco venit. Eſtq; pecudū cib⁹ herbace⁹, fœniceus, paleaceus, & ſimilium. Exudat, exit emittit. Cæca ſpiramenta, clauſa ſpiracula. Seu, plures calor ille vias ignis, vt Ariſtoteles inqt auctore Gellio.li. xviiii.ca.iiii. cōcretū reſoluit, & gelu conſtrictum, vt niuē ſol. Hianteis, hiare eſt aliqđ ſua ſe ſpōte vel externa aliqua vi apire vel diſcindere, vt tellus æſtu & ligna ariditate vel nimio calore hiant hiſcere ē tm̄ oris, & qdē humani, accipiturq; p eo qđ eſt loq, aut os aperire ad loquēdum. — Stipula pabulū — Ignis — Hiare Hiſcere

Pli.li. xviii.ca.xliiii.inqt. Sunt q accendūt I aruo. Et ſtipulas magno Vir. pconio. Summa āt

ANT. ℭ ALTERNIS facilis labor, Aruis labor, facilis eſt, quū viciſſim ſerunſ, dūmodo ſtercorenſ. Fimo pingui, q per ſe pinguis eſt, & pingues efficit agros Cato.cap.lxi.inqt. Quid eſt agrū bñ colere, bñ arare, qd ſcdm arare, tertio ſtercorare Fimi aūt plures differētię, de qb⁹ plene legito Pli.lib.xvii.c.vi. Item lib.xviii.cap.xxxvi. Effœtos agros,

CHR. ℭ EFFOETOS, Effœta dr quaſi extra fœtum.i.partū. qđ quouis ad mulierē quę amplius non emittat fœtū, tñ belle & ad terrā & ad arbores q̄ ſterileſcūt referre poſſum⁹. Gr̄a inaratæ terrę. Nā ſi non parit illo anno pariet ſequēti multo plura. Incēdere, nā incēſa materia decoquitur ēt Tellus. Crepitātibus, crepitum emittentibus. Inde, ex ipſo igne q admixt⁹ humori facile multa gignit. Inutilis, nam ſuccus naturalis terræ vtilis eſt. Vt In corporale animalis alius humor naturalis eſt quo aliter corpus & gignit, Diciturq; ſucc⁹ aliis noxi⁹ eſt & appellatur pus. Cæca, Non viſa. Nā aperiuntur pori in terra qpræ tenuitate non videntur

ſed facile cognoſcunt adeſſe qui emittunt ſpiritum & ſiunt illi peruii. Vnde & ſpiramenta & ſpiracula dicuntur rimulæ tenuiores. ¶Adurat, ad calorem & frigus optime refert. Ad pluuias aût referri non pôt. Sed cóſueuerunt poetæ quædam diuerſa ita adiungere vni verbo, vt tamẽ neceſſe ſit alterũ ſubintelligere, vt illud. Diſce puer virtutẽ ex me & tollerare labores fortunam ex aliis. Vbi ſubintelligendum eſt opta. Sic in hoc loco.

Spiramẽta

Spiracula

Ne tenues[a] pluuię, rapidiue[b] potentia Solis
Acrior, aut Boreę penetrabile frigus adurat.
Multũ adeo raſtris[c] glebas[d] q frangit inertes
Vimineaſq;[e] trahit crates, iuuat arua, neq; illũ
Flaua Ceres[g] alto[f] neqquã[h] ſpectat[k] Olympo,
Et qui proſciſſo, que ſuſcitat[i] ęquore terga
Rurſus[l] in obliquom verſo prorũpit aratro.

SER. a ℂ NE TEnues pluuię, aut lẽtę & penetrabiles aut epitheton ẽ aqꝑ, aquæ.n. naturalr tenues ſunt ſic alibi, aut i aquas tenues dilapſus abibit. b ¶Rapidi, feruidi & ardentis. acrior, validior, boreæ, vẽti aqlonis, penetrabile frigus qđ oĩa penetrat, adurit, & ad ſolẽ & ad frigus ptinet, ná vno ſermone duo diuerſa concluſit, q̃ tñ vnũ effectũ hñt, ná & frig⁹ eſt caloris initiũ & ſũm⁹ calor frigoris ẽ prĩcipiũ, vñ quaſi vnus effectus ẽ & frigoris & caloris. c ¶Raſtris, & hos raſtros dicim⁹, & hęc raſtra. Legim⁹.n. At iſtos raſtros iterea depone in Terẽti, itẽ Raſtraq; & in curuis æuũ tribuere ligones. Et raſtra dcã qđ terrã radãt. d ¶Glebas inertes, pigras nihil creátes. e ¶Vimineas crates, inſtra ruſtica ad agroꝶ.ſ. ex æquationẽ, & hic tráſit ad aliud pceptũ. f ¶Alto de alto. g ¶Flaua ceres flaua dr̃ pp ariſtaꝶ maturitatẽ, & Ceres nomẽ eſt qđ in poliſyllabis in noĩatiuo ſingulari pducit vltimá, quum in obliqs corripiat. h ¶Neq;.i. nõ ſine cá, ná ſemp duę negatiuę vnã cõfirmatiuã faciũt, vñ male qdã locũ illũ legũt ĩ Terẽtio, Pr̃ adeſt caue ne te triſtẽ ſentiat, ſi.n. hoc eſt, dicit vide vt te triſtẽ eẽ ſentiat, qđ pcedere minime pôt, ſ; ita ĩtelligẽdũ eſt cauete triſtẽ ſentiat, ná & ne, & caue phibẽtis eſt. i ¶Quæ ſuſcitat æquore terga.i. terrã quã arauerat. K ¶Spectat, reſpicit. l ¶Rurſus in obliquũ verſo prorũpit aratro.ſ. autũnali tpe, quo iam cũ ſeminibus aratur, ná hoc præcipit, vt quom denuo aramus, tunc per obliquum aratra ducamus, nemo enim vno tempore bis arat.

ANT. ℂTENVES, ſubtiles & penetrabiles, facile enim aqua ſua tenuitate penetrat. ¶Rapidi ſolis, qa rapit ac attrahit ad ſe cũcta, torrẽs & ſorbẽs calore ſuo quo liquor ſiccat. ¶Acrior, vehemẽtior, fortior, Boreæ, flat boreas iter ſeptẽtrionẽ, & exortũ ſolſtitialẽ, vt ſcribit Pli. .ii. de eius aũt vi legito Oui. lib. vi. ibi.ſ. Apta mihi vis eſt &c. ¶Penetrabile, qđ facile penetrat, dr̃ ẽt qđ penetrat, penetrare autẽ eſt penitus intrare, vt ſcri. Feſt. ¶Adeo pſecto certe. ¶Raſtris, ſũt raſtri, vt Var. ait qbus dẽtalibus penit⁹ eradunt terram atq; eruũt, Raſtelli vero qbus in pratis. fœni ſecta abradunt quo abraſa raſtelli dñr. dicimus pterea hos raſtros & hęc raſtra. ¶Inertes, inutiles, deſides. ¶Crates dicunt crates a crateo qđ eſt teneo, qa ſe inuicẽ teneãt. De cratibus aũt Pli. li. xviii. ca. xxxi. ſic ait. Latitudo vomeris ceſpites verſat. ſemen ptinus iniiciũt, crateſq; dẽtatas ſup trahũt, nec ſarriẽda ſunt hoc modo ſata. ¶Flaua ceres. Flaua dr̃ a colore quem hñt matura frumẽta. ¶Neq; nequiquã, nõ fruſtra. ¶Olympo.i. cœlo. ¶Aequore terga, ſulcoꝶ culmina. ¶Rurſus in obliquum, Pli. lib. xviii. ca. trigeſimo ſecundo inquit. Omne aruum rectis ſulcis, mox & obliquis ſubici debet.

Penetrabile

penetrare

Raſtri

raſtelli

Crates

CHR. ℂTENVES pluuiæ, penetrãdo noxiũ humorẽ relinquãt. ¶Glebas inertes, ſine arte.i. rudes nõ excultas. Nã ſi maiores reſtant glebę terra pene inculta inarataq; relinqr. Has glebas ita ĩtegras inter duos ſulcos relictas ſcena appellauerũt. ¶Vimineas crates, quẽ græco vocabulo. ¶Ceres, quaſi geres, latine dr̃ a gerẽdo, qa oĩa gerat & pducat terra. A græcis aũt dr̃ δημητηρ quaſi γημητηρ.i. terra mr̃, Euſebius aũt de pparatione euangelica ait, priſcos telluris vim veſtam eſſe. Et terræ lapidoſæ, ac momẽtanæ vim eſſe rhęam. Feracis aũt ac planæ cererẽ. Huius imago ſpicis coronat, & papauera q̃ fertilitatis ſymbolũ ſunt circa cã ponunt. Eius filia Proſerpina quã a Plutone raptam ferũt vis eſt ſeminis in terrã proiecti q̃ ſol qui in hyemali tẽpore ima tenet, & pp terea Pluto vocatur, ſub terris ſouet. Vnde illam ſub terra latẽtẽ quæritat ceres donec fruges enaſcentes ſupra terrã extent. Hinc eſt locus fabulæ q illa vis.i. proſerpina ſex mẽſes apud inferos ſit, & totidem apud ſuperos, qa hyeme ſub terra eſt æſtate ſupra terram, Verũ has fabulas etiam aliis modis interpretantur. De quibus fortaſſe alibi, Dicit aũt filia cœli & veſtæ, qa fertilitas frugũ a ſole & a terra

Proſerpina

terra eſt. ❡Rurſus in obl. Arant agricolæ quater campū, proſcindūt n. iterāt, tertiāturq́; & quarto lirant. Lirare enim dicunť cū iacto iam ſemine terrā in [illegible]ras. i. in ſulco dirigunt. Nam ſulcis muniūt porcas, ac poſtremo ſulcos aquarios, quos no[illegible]nt elices, ex tranſuerſo ducūt, p quos aque ex agro in foſſas ex agrū quas appellāt colliqu[illegible]s deriuentur. Lirare

Exercetq́; frequēs Tellurē, atq́;[a] iperat aruis;
Humida[b] ſolſtitia, atq́; hyems orate ſerenas
Agricole, hiberno[c] lętiſſima puluere farra
Lætus[d] ager nullo[e] tantum ſe męſia cultu
Iactat: & ipſa ſuas mirātur Gargara[f] meſſes.

SER. a ❡ATq́; imperat aruis. i. vt tm̄ ferāt q̄tū ipſe deſiderat, & hoc eſt qđ ait ſupra, Illa ſeges demum votis reſpōdet auari agricolę. b ❡Humida ſolſtitia, atq́; hyemes orate ſerenas, Duo ſunt ſolſtitia. Vnū eſtiuū. viii. calē. Iulii die quo tpe remeare ſol ad inferiores incipit circulos, & aliud hyemale. viii. cal. Ianuarias die, quo tpe ſol altiores incipit circulos petere. Vñ hyemalis ſolſtitii dies minimus ſicut eſtiui maximus fueniť. Vē ergo cōtrariū eſſe qđ dicit optate pluuias p ſolſtitia, & per hyemē ſerenitatē, quū vt dixi mus vnū æſtiuū ſit, & aliud hyemale ſolſtitiū. Sciēdū modo annū in quattuor partes eſſe diuiſum, in duo ſolſtitia, & duo æquinoctia, vnū vernale, & aliud autūnale, quæ græci ισομερίας vocant, ſunt aūt. viii. cal. aprilis, &. viii. calē. octo. die, q annus olim in duas tātū partes diuidebatur, hoc eſt in æſtiuū & in hyemale ſolſtitiū, in duo hemiſperia, vt intelligamus oīa cum tēpore voluiſſe cōplecti. Nā hoc dicit, optandū ruſticis, vt autūnali & hyemali tēpore ſit ſerenitas, que duo tēpora pro vno habebanť ſecundū hemicycli rōnem, vt diximus. Vernali vero & eſtiuo tpe, vt ſint pluuiæ, q̄ & ipſa duo tēpora pro vno erāt, tñ ſi diligēter attēdamus poetica licētia eſt vſus, vt pluraſe numeṗ pro ſingulari poneret, nam ſolſtitia pro ſolſtitio & hyems p hyeme poſuit. Dicit aūt optāda hæc, q̄ p naturā non ſunt, quo poſſit vtriuſq́; tpis aſperitas mitigari, & æſtatis calor fluuiis, & frigus hyemis ſerenitatis tēpore. c ❡Hiberno puluere, hyberna ſerenitate, eo q̄ nimia ſerenitas puluerē creat. d ❡Lætus ager hiberno. ſ. ſereno. e ❡Nullo ſe tantū meſia cultu, cōſtat qdem meſiā circa culturam eſſe diligētem, ſed nō ei cultus ſuus tantum prodeſt quantū hiberna ſerenitas. Myſia autem p̄uincia eſt, meſia vero ciuitas phrygiæ haud lōge a troia, quā magis debemus accipere propter gargara montes phrygios. f ❡Mirantur gargara meſſes, phantaſia eſt poetica rei inanimatæ ſenſum dare, ſic alibi mirata eſtq́; nouas frondes & non ſuā poma.

PRO. ❡GARGARA appellatur caput idæ phrygiæ.

ANZ. ❡ATq́; imperat aruis, tūc aruis iperať, quū bñ colūť. ❡Hūida ſolſtitia atq́; hyemes optate ſerenas. Sēſus eſt qđ agricolæ optēt cōtraria. i. hyemē ſerenā & æſtatē, humidā poſuit. n. ſolſtitia æſtiua p ipſa eſtate. Debēt itaq́; agricolę optare, orareq́; o dii date nobſ ſerenā hyemē, æſtatē vo hūidā ac ſi diceret pluuia q̄ in hyeme vētura eēt, reſeruet i eſtate. Pli. aūt li. xvii. c. ii. ait, hyemē aqloniā eē oīb⁹ ſatis vtiliſſimā, ſꝫ arborib⁹ inutiliſſimā ē, ergo q dixit hyemes ſerenas optādas nō p arborib⁹ vota fecit, qm̄ oib⁹ eaꝝ iber, nec p ſolſtitia imbres vitibus cōducūt. Solſtitia p̄terea duo ſūt, brumale & eſtiuū, de qb⁹ legito i ecloga. vii. Hiberno puluere, hiberna ſerenitate, q̄ qdē puluis habeť. Macro. lib. v. ſat. ait, Et vt liq̄at Virgiliū nr̄m vndiq́; veterū ſibi ornamēta traxiſſe, vñ hoc dixerit hiberno lætiſſima puluere farra. In libro. n. vetuſtiſſimoꝝ carmi. q ante oīa q̄ a latinis ſcripta ſūt cōpoſitus ferebať, inuenit hoc ruſticū vetus canticū, hiberno puluere verno luto, grandia farra Camillæ metes. ❡Letiſſima. ſ. ſunt. i. fertiliſſima. ❡Lætus ager. i. ferax ē hiberno puluere. ❡Nullo ſe tm̄ myſia cultu, Iactat & ipſa ſuas miranť gargara meſſes, Sēſus eſt hoꝝ verſuū talis, vt ēt Macr. li. v. ſat. ſcribit. Cū ea ſit āni tēperies vt hyeme ſerena ſit, ſolſtitiū vero ibricū fructus optie p̄ueniūt, hec aūt adeo agris neceſſaria ſūt, vt ſine iis nec illi natura fecūdiſſimi Myſiæ agri reſfuri ſint opinioni fertilitatis, quæ de eis habeť. Additq́; myſię noīatim gargara, q̄ ea vrbs poſita in imis radicibus idæ montis deſfluētibus inde humoribus irrigeť. poſitq́; videri ſolſtitiales ibres nō magnopere deſiderare, hæc Macro. Ego tñ aliter accipio, vt ſit ſenſus, & myſiæ agri nullo cultu tm̄ ſe iactēt quātū. ſ. hiberno puluere, nec d ſolſtitio ibrico itelligať, nā vt ſupra oñdimus ibi. Humida ſolſtitia atq́; hyemes optate ſerenas, eſt ſenſus talis optat vt pluuia q̄ i hyeme vētura eſſet, reſeruet i æſtate, nō q̄ opponeret reuera illđ, vt eſtate pluat ē. n. loquēdi modus vt quū dr̄ alicui obſequere in.

hoc mihi, in aliis vero eſt o aduerſus. Poeta ēt repetit illud tñ de ſerena hyeme. Hiberno lętiſſima puluere farra, nec ſpl⁹ de ibrico ſolſtitio dixit. Gargara, Mac. dicto lib. ait ꝙ gargara hęc ſūt in myſia, q̄ ē helleſpōti ꝓuincia, ſed ſignatiō nois & loci duplex eſt, nā & cacumē mōtis idę & oppidū ſub eodē mōte hoc noie vocaſ, & ciues gargares. Cū igiſ ꝓſtet iq̄ idē, gargara nūc ꝑ mōtis cacumie, nūc pro oppido ſub eodē mōte poſito accipiēda, Vir. nō de ſūmo mōte, ſed de oppido loqſ, & Homerus humidū deſignat ſubiacētē mōti agꝛ. Vñ hæc gargara tāta frugū copia erāt, vt q magnū cuiuſq; rei numeꝝ vellet exprimere ꝓ multitudine īmēſa gargara narraret hæc ille. Sed vbi ait ꝙ Homerus hūidū deſignat ſubiacētē mōti agrū oñdit ꝙ hyems ſerena ibi neceſſaria, nec ad ſolſtitiū ībricū referēda agri illi⁹ fertilitas, ſꝫ vt dixi ad hibernū puluerē, ad ſerenā hyemē. Quid dicā iacto. Heſiod⁹ q̄q; ait, ſemina quū terræ cōmittis, pene ſequaſ ſeruulus atq; auibus raſtro ſata læta recondat. Garga ra

CHR. HVMIDA ſol. Multū laborat in hoc loco ſeruius, vt oñdat ꝑ ſolſtitia itelligi ęſtatē. Sed breuiter dicēdū vēꝗ q̄uis ſit duplex ſolſtitiū, aliud hyemale aliud æſtiuū, tñ cū ſimpl'r ꝓſerimus ſolſtitiū intelligimus æſtiuū. Nā hyemalē brumā a breuitate dierū nūcupare cōſueuerūt. Hiberno lętiſſima puluere farra, Refert Macro. ꝙ in libro vetuſtiſſimoꝝ carminū ante oia q̄ a latinis ſunt cōpoſita inueniſ hoc ruſticū carmen. Hiberno puluere verno luto grādia farra Camille metes. Mœſia cultu & gar. hæc vt refert Macro. ſūt in mœſia helleſpōti ꝓuincia, ſed ſignatio nois & loci duplex eſt, nā & cacumē montis idæ & oppidū ſub ipſo mōte gargara appellaſ. Atq; vtrūq; hoc apparet apud Home. Ergo Vir. nō de ſūmo mōte, nā cōſtat oēm illā Myſiā feracē ēē ab humore ſolis. Eſſāt. n. gargara tāta in fertilitate, vt pro īmēſa multitudie gargara ponanſ, vt apparet apd Alceū. Et ariſtophanes cōpoſuit nomē ex area & multitudie. Ergo gargara oppidū poſitū in imis idæ mōtibus. Vnde defluētibus humorib⁹ irrigeſ, ex quo ſolſtitiales imbres nō magnopere deſiderat. Aeſchylus aūt nō ſolū gargara, ſed oēm Myſiam fertilem eſſe ſcribit. Hęc Mac. vt autē apud Strā. apparet, vt phrygia duplex eſt, ita ēt & myſia. Ex q̄bus oibus apparet myſia, & nō mœſia legēdū eſſe. Et eſt ſnia poetæ ꝙ hæc regio non tñ cultura quātū ſuo humore fertilis eſt.

Quid dicā iacto qui ſemine cōminus[a] arua
Inſeqtur[b] cumuloſq; ruit male[c] pinguis arenę:
Deinde[d] ſatis[e] fluuiū īducit riuoſq;[f] ſequētes,
Et cū exuſtus[g] ager morietibus[h] ęſtuat herbis,
Ecce[i] ſupercilio[k] cliuoſi tramitis vndam
Elicit, illa cadens raucum[l] per leuia[m] murmur
Saxa ciet, ſcatebriſq;[n] arentia temperat arua.

SER. a COMmin⁹ .i. ſtatī ſiñ itermiſſiōe. b Inſeqſ, ꝓſeqſ & nō finit ge ſcere. c Male pi guis ſi pigu .i. ſteril, ruit āt euertit diſſipat, nā modo agētis, vt vna euruſq; notuſq; ruunt. Nā al'r dictū ē ruit alto a culmie troia. d Deinde ſatis fluuiū iducit riuoſq; ſequētes poſt cōmemoratā gñalē agriculturā trāſit ad ſpēs & culturas veniētes ex tpe, nā arare, cinerē iacere, icēdere æternū ē, irrigaſ āt nō niſi nimiæ ſiccitatis eſt, ſicut ſiccare ēt aut ex magnis pluuiis, aut ex flumis eruptiōe cōpellimur. e Satis, ſegetib⁹ agris ſatis, nā ꝑticipiū ē. f Riuoſq; ſeq̄ntes i. iuges aut certe riuoꝝ ē epithetō g Exuſt⁹ ager. ſ. ęſtatis caloſ h Moriētib⁹ herbis, ſꝫ pythagoricos q dicūt oē q̄ creſcit hēe aiaꝫ, Vñ ē atq; iterfice meſſes. i Ecce. i. ex improuiſo. K Supcilio, altitudie, ſūmitate terrarum. l Raucū ꝑ leuia murmur ſaxa ciet, nō ſolū vtilitati hāc rē dicit ſore, ſed ēt voluptati. m Leuia, lubrica. Detrita, nitida. n Scatebris, ebulatiōib⁹ q̄ ſūt quū aq̄ i aliq̄s riuas d̄fluxit, vñ ēt vaſa ęſtuātia ſcaturire dicunſ.

ANT. COMminus, vicīe illico, nā cōmin⁹ ꝓpe ſigñat q̄ſi cū manibus, Emin⁹ vero lōge quaſi e manib⁹. Cumulos, glebas. Ruit, diſſipat. Male pinguis, non piguis. Satis fluuiū iducit. Segetes irrigādę ſūt vbi ſiccitas euenit, nā rigua vt Pli. ſcri. li. xvii. c. xxv. Æſtiuis vaporib⁹ vtilia hieme inimica autūno varia circa canis ortū rigua maxīe plūr. Riuoſq;, ſeq̄nteſq;. ꝑ. i ꝑ expexegeſim. Seq̄ntes. i. d̄fluētes, vl' d̄currētes. Exuſt⁹ calore nimio. Æſtuat, feruet. Moriētib⁹ herbis, ꝗ arbores & herbę tā rōne q̄ ſēſu careāt tñ vt ēt Macr. li. i. d̄ ſō. ait, q̄a creſcēdi tm̄mō vſus i his viget, hac ſola pte viuere d̄ñr, moriūſ itaq; vbi creſcēdi vis d̄eſt. Supcilio, faſtigio, ſūmitate. Cliuoſi tra. iclinatę, d̄cliuiſq; vię. trames dr̄ trāſuerſa via vl' āguſta a trāſmeādo. Elicit, educit, euocat. Leuia, attrita. Ciet, emittit, cōmouet. Scatebris, ebullitionibus, quę fiūt quū aq̄ in aliq̄s riuas defluit. Cōmi nus emin⁹ trames

CHR. FLVuiū in. His. ſ. regionib⁹ q̄ nō ita abūdāt hūore vt myſia. Tēperat, vt ariditatē ſubmoueat, neq; tñ nimiū humorē iducat.

QVID.

Quid^a q ne grauidis^b ꝓcũbat culmus^c ariſtis
Luxuriem^d ſegetum tenera depaſcit in herba
Cum primũ^e ſulcos ęquant ſata? quiq; paludis
Collectum humorem bibula deducit^f arena.
Preſertim incertis^g ſi menſibus amnis abũdans
Exit, & oducto^h late tenet^i omnia limo.
Vnde^k cauę tepido^l ſudant humore lacunę,
Nec tñ^m hęc cũ ſint hoĩumq; boũq; labores
Verſando terram experti nihil ĩprobus^n Anſer
Strymonięq;^o Grues, & amaris^p Intiba fibris

SER. a ¶ QVid ſubaudi de illo dicendum eſt, aut Quantũ illi ꝓdeſt: b ¶ Grauidis ariſtis, grauidas ariſtas periphraſticos ꝓ ſpicis poſuit. Dicimus aũt & hic ſpicus & hoc ſpicũ. Cicero ĩ Arato, ſpicũ illuſtre ferens ĩſigni corpore virgo. ſed ſcire debemus ĩ vſu eẽ a maſculio vtrũq; numeꝝ, a neutro vero raro tñ ſingularẽ iueniri, nã pluralis nuſq̃ lectus. eſt c ¶ Culmus iũctio ſpicarũ. d ¶ Luxuriẽ ſegetũ bñ luxuriẽ, vt oſtẽdat rẽ ſupfluã & nociturã niſi amputetur. e ¶ Cũ primũ ſulcos æquãt ſata, quũ adhuc herbæ ſunt teneræ. i. añq̃ cogant in culmos & eſt Virgilii hoc hemiſtichion vnũ de iuictis. f ¶ Deducit, ſiccat, detrahit, ſic paulo poſt, Riuos deducere nulla Relligio vetuit. i. ſiccare. g ¶ Incertis menſibus, ĩopportunis. Incerti aũt mẽſes ſunt veris, & autũni, nã & hyemis certũ eſt frigus, & æſtatis certus eſt calor. Veris vero & autũni nũc frigus, nunc calor ẽ. ¶ Obducto late tenet oĩa limo, ſuplico, ſuperfuſo. ¶ Tenet occupat, & operit. K ¶ Vñ, de hmõi inũdatiõe ẽ amnis. l ¶ Tepido hũore, noxio inutili, Lacunę ãt ſũt foſſę ĩ qb^9 collecta aq̃ ſtare ꝯſueuit. m ¶ Nec tñ hęc, quũ ſint hoĩumq; boũq; labores, ordo eſt, nec tñ nihil officiũt, & hoc dicit, ħ hæc oĩa q̃ dixi arãdo ſint expti & hoĩuꝫ & boũ labores, tñ ſũt adhuc aliq̃, quę obſũt niſi ꝓuideris. ſ. vt aues abſint, aut vmbra arborũ. n ¶ Improb^9 ãſer, ĩſatiabilis nulli ꝓbãdus, & dicit ãſeres agreſtes o ¶ Stymonięq; grues, traciæ, a flumine ſtrymone. p ¶ Et amaris intyba fibris, vt ẽt Donat^9 dicit, male qdã intybã auẽ quãdã amari iecoris accipiunt, nã intyba dicit cicorea, quaꝝ radices multę & tenues ãbiũt ſegetes & necãt. Fibris autẽ abuſiue ait ꝙ radices intyboꝝ hac atq; illac dcurrũt, vt fibrę p iecur. i. venę quędã & nerui. ¶ Amaris, nocẽtibus, vt Hoſtis amare.

& luxuria eſt quũ onerata fertilitate procũbũt, & paulo ĩferius ſequẽti capitulo ait, Luxuria ſegetũ caſtigatũ dẽte pecoris ĩ herba dũtaxat, & depaſtæ qdẽ vel ſæpius nullã iniuriam ĩ ſpica ſentiũt. ¶ Sulcos æquãt, cũ adhuc herbæ ſũt tenerę, añq̃ cogant ĩ culmos. ¶ Bibula ꝺducit arena. i. diminuit remouet ſiccat paludis humorẽ collectũ deducit aũt hũorẽ arena bibula ſupiniecta, aut graciliſ bibulaq; ſuper humidã ac ꝑpinguẽ ſed demẽtiæ opariii eſt qd eni ꝑt ſpare q talẽ colit. ¶ Bibula, q̃ humorẽ bibit. ¶ Incertis mẽ. i. veris tpe ac autũni, hyemis. n. certũ ẽ frigus æſtatis cert^9 ẽ calor Veris vero & autũni tpib^9 nũc frigus nũc calor ẽ, Hic Naſo li. ii. de arte, dixit de autũno Quũ mõ frigoribus ꝑmimur mõ ſoluimur ęſtu Aere nõ certo corpora lãgor hẽt ſiũt ẽt pluuiæ maxiæ, ac fulmĩa. Vñ Pli. li. ii. ca. lii. ait. Vere ãt & autũno crebiora fulmina, & Vir. li. iiii. geor. vere madẽt vdo terrę. ¶ Obducto, ꝑducto, ꝯtracto, circũfuſo. ¶ Tepido hũore, Pli. li. xviii. de vitiis frugũ ait. Naſcũt & vermiculi in radice, quũ ſemẽtẽ ĩbribus ſecutis ĩcluſerit repẽtinus calor humorẽ gignũt & in grano cũ ſpica ĩ pluuiis calor inferueſcit. ¶ Lacunę, lacuna vt Feſt. ait ẽ aq̃ collectio & a lacu deriuat. ¶ Nec tñ hic, oſtẽdit auctor vltra ꝑdcã curãdũ ẽt ne aues & alia obſint aruis. ¶ Improb^9, nocẽs ſęuus. ¶ Strymonięq; gru. ſtrymõ amnis vt Soli. docet, mox ĩter macedoniã & thraciã terminũ facit, q ab ęmi iugis irrigat, id q̃q; aſſerit Pli. lib. iiii. ibi ãt grues maxie p ꝑlũ morãt vti & Probus inqt. ¶ Intyba, hui^9 noĩs variationẽ late in ſpica docuim^9, ĩtybũ ãt & cicoreũ ꝑ eodẽ Pli. vt accipe lib. xx. ¶ Amaris fibris, ſunt eñ intybi radices amaræ guſtu, quas habẽt plurimas ac ꝓfuſas. ¶ Fibris i. radicib^9, antiqui. n. vt Var. ait fibrũ dicebãt extremum.

PRO. ¶ STRImonięq; grues, dictę ſũt a ſtrimone thracię flumie, vbi maxie p ęſtũ morãt.

CHR. ¶ SVLcos eq. ſ. nã maiuſcul facttis frugib^9 ñ diſcernũt ſulci a porcis ¶ Strymonię, thraceſes a ſtrymõe amne hic ab emo mõte fluens macedõiã a thracia diuidit. i. vii. ãt lac^9 diffundit anteq̃ ripis coarctatus vt fluuius fluat. ¶ Grues, vt refert Ariſt. de aiali. Ex cãpis ſcythicis ad paludes ęgypto ſupioꝛ duo

ANT. ¶ QVID: videlicet de illo dicẽdũ ¶ Grauidis ariſtis, ſpicas intelligit. ¶ Luxuriem ſegetũ, ideſt vbertatẽ ſupfluitatẽue, & intẽpeſtiuã abundãtiã, vt ait Nonius, Pli. autem lib. xviii. de vitiis frugũ ait. Inter vitia ſegetum

ſant, vñ Nil⁹ p̃fluit, quo l loco pugnare cũ pigmæis dr̃, nec id ſabula, ſʒ certe gẽn⁹ cũ hoĩuʒ cũ equoꝝ puſillũ ẽ, degũtq; ĩ cauernis, vñ nomẽ troglodyte a ſubeũdis cauernis hñt. Idẽ alibi ſcribit, grues ſui cõmodi cã lõgĩqua petũt volant alte vt ꝓcul ꝓſpiciant, ĩſurgente tẽpeſtate aut nubibus terram petũt. Ducẽ hñt, & ii q clament poſitis extremo agmine, vt vox percipi poſſit. Cũ dormiũt cæteræ ſub ala caput tendũt alternis pedibus inſiſtẽtes. Dux detecto capite ꝓſpicit, & qd viderit voce ſigñat. ꝩ Intyba, grecũ eſt, latine dr̃ endiuia, arabice hũdebe. Pli. aũt ait, intubũ erraticam apud nos quidã ambulã appellant ĩ ægypto cicoriũ.

Officiũt aut ᵃvmbra nocet pater ipſe colendi
Haud facilẽ eſſe viã ᵇvoluit primuſq; p artem.
Mouit ᶜagros curis acuens mortalia corda.
Nec torpere graui paſſus ſua regna Veterno.
Ante Iouem nulli ſubigebant ᶠarua ᵍcoloni.
Nec ſignare quidem, aut partiri limite cãpum
Fas ʰerat in medium ⁱquęrebant ipſaq; tellus
Omnia ᵏliberius nullo poſcente ferebat.
Ille malum ˡvirus ſerpentibus addidit atris.
Prędariq; Lupos iuſſit, pontumq; moueri.

SER. a ℭ AVT vmbra nocet, vt Nocent & frugibus vmbræ. b ꝩ Viã, tõnẽ & artẽ colẽdi. c ꝩ Mouit agros curis acuẽs, dicturus ẽ Iouẽ feciſſe multa, q̃ p̃nt ĩ vituperatiõnẽ venire, & ea hoc colore defendit, qđ dicat voluiſſe cum ingenium mortalibus ex neceſſitate ꝓſtare, ne torperẽt ocio; qđ ex reꝝ abũdãtia ꝑreat. d ꝩ Acuens, exercens. e ꝩ Veterno, pigritia, nam veternũ dr̃ morbus incus i. ὑδρωψ, qui hoĩes efficit pigros, & dicit intercus intercutis. f ꝩ Subigebant. i. ſuo labore colebant. g ꝩ Arua, Nec ſignare qdem aut partiri limite campũ, diuidere & deſignare. h ꝩ Fas. i. licet. i ꝩ In mediũ querebant in cõe. K ꝩ Oĩa liberius, quia ſupra ait: Atq; imperat aruis. Bene Tũc. n. libere cuncta ſponte ꝓferebant, nunc aũt imperante alio per laborem culturæ ſeruiunt. l ꝩ Malum virus, bene addidit malum, ad diſcretionem epithetõ, nam virus & bonum & malum eſt, ſicut venenum, nam idem eſt. venit autẽ a græco, nam & illi φαρμακον medium habent, ideſt bonum & malũ. Sane virus hodie tres tñ habet caſus, hoc virus, hoc virus o virus, antiqui huius viri dicebant. Lucretius, Tetri primordia viri.

PRO. ℭ NEC torpere graui paſſus. ſ. r. u. Veternũ grauem ſomnum volunt intelligi ſpectantem ad ĩteritũ, quẽ medici Lethargũ vocãt.

ANT. ℭ AVT vm. no. Pli. lib. xvii. ca. x, de vmbris arboꝝ nociuis & iucundis ait iuglãdiũ grauis, & maxime ẽt capiti humano, oĩbuſq; iuxta ſatis, necat gramina & pinus, ficorũ leuis q̃uis ſperſa, ideoq; inter vineas ſeri non vetantur. Vlmoꝝ leuis ẽt nutriens quæcunq; opacat iucunda & platani, iuglandium ſiqdem, pinorumq; & picearum & abiectis venenũ eſt. ꝩ Primuſq; p artẽ Mouit agros, de aureo ſæcl'o, qđ ſub ſaturno fuit. Oui. li. i. meta. ait, Mox ẽt fruges tellus inarata ferebat. Nec inarat⁹ ager grauidis canebat ariſtis, d argẽteo vero ſęcl'o qđ ſub ioue fuitqt. lupiſ antiq ꝑtraxit ꝑ veris. Scia tũ primũ lõgis cerealia ſulcis. Obruta ſũt ꝑſſq; iugo gemuẽ iuuẽci ꝩ Acuẽs, accedens, excitans. ꝩ Torpe, pigra eẽ & ſegnia. Oui. n. ait de prio ſæculo, Mollia ſecuræ pagebant ocia gẽtes. ꝩ Veterno. i. ſõno, nã vt Feſt⁹ inqt veternoſus dr̃ q graui ꝓmit ſomno. Prob⁹ ẽt inqũt, q; veternũ grauem ſomnium volunt intelligi ſpectantem ad ĩteritũ quẽ medici lethargum vocant Plin. ẽt ait lib. viii. de vrſis. ꝩ Tam graui ſomno præmũtur, vt ne vulneribꝰ qdem excitari queãt tũc miꝝ modũ veterno pingueſcũt. ꝩ Coloni, agrorum cultores. ꝩ Limite. i. tramite. Virg. lib. xii. Limes agro poſitus, & Feſtus ait, Limites in agris nũc termini, nũc vię tranſuerſę ꝩ Nec ſi q. iure cõi priuati ac ſepaeati agri nihil erat, iure vero gentiũ agris termini poſiti qđ qdem notat, lege ex hoc iure gentiũ Digeſtis de iuſtitia & iure, & ĩ paragrapho ius aũt gẽtiũ, Inſtitu. de iure nãli gentiũ & ciuili, ſcribitur. n. ibi ex hoc iure gentiũ ĩtroducta ſũt bella diſcretæq; gentes regna cõdita dñia diſticta agris termini poſiti &c. ꝩ In medium, ĩ cõe. ꝩ Quærebãt victũ. l. de quo ſibi ſupra, Chaoniam pingui. ꝩ Oĩa liberius. Oui. item lib. i. met. ait, Ipſa quoq; ĩmunis, raſtroq; intacta nec vllis ſaucia vomeribus per ſe dabat oĩa tellus &c. ꝩ Atris, nigris. ꝩ Pontumq; moueri Oui. ait de prima quoq; ætate Nondum cæſa ſuis peregrinum vt viſeret orbem Montibus in liquidas pin⁹ deſcenderat vndas. Pontus aũt dicitur a pontizo. i. mergo.

Veter nolum

Limes

CHR. ℭ PATER ipſe. c. h ẽ. e. u. u. recte ad ſummũ ipſum deum referri põt, qui nõ inuidia quæ abeſt a diuina mẽte, ſed amore vt humanũ genus exculti⁹ reddẽ, & a ſegnitie ad actionẽ traduceret, nõ nobis victũ facilem, vt reliquis

Veternum liquis aiantibus ꝓbuit. ¶ Veternū, grauem ſignificat ſomnū, vt refert Probus quē medici lethargū noīant ponitur aūt pro deſidia & ſqualido ſitu. Hinc Teren. Veternoſum eunuchū .i. deſidē. Alii veternū volūt eſſe hydropoſtā. ¶ Virus, non ſolū venenū ſignificat, ſed vehe-
Virus mentem, grauemq; odorē & abominabilē. Quapropter Pli. in quibuſdam herbis huiuſce modi odorem virus dixit. Hora. etiam ſic horridus ille defluxit numerus ſaturnus. Et graue virus munditiæ pepulere. ¶ Prædari, nam & vi inuadit, & inſidiis excipit.

Mellaq; decuſſit foliis ignemq;[a] remouit.
Et paſſim[b] riuis[c] currentia vina repreſſit
Vt varias vſus meditando extunderet artes.
Paulatim, & ſulcis frumenti[e] quæreret herbam
Et ſilicis venis abſtruſum excuderet[d] ignem.
Tunc, Alnos fluuii primū ſenſere cauatas.
Nauita[f] tum ſtellis[h] numeros[g] & noīa fecit.

SER. a ¶ IGNEMq; remouit, nō penit' ſuſtulit, ſed occuluit, vñ ē Quærit ps ſemina flāmæ Abſtruſa i venis ſilicis. b ¶ Paſſim abūdanter vbiq;. c ¶ Riuis, fluminibus. d ¶ Excudeŕ ſtudioſe repiret & coleret. e ¶ Frumēti herbā, piphraſis ſegetis. f ¶ Nauita, p nauta, ſicut Mauors p mars. g ¶ Numeros, aut currēdis modos .i. ortus & occaſus qđ ſi ē, q̃ſi rem pboꝝ ptermiſit. nā tm̄ de noīb' dicit, vt pleiadas hyadas, Aut certe re vera ait numeros Nā hipparcus ſcripſit de ſignis, & cōmemorauit ēt vnū quodq; ſignū quot claras, quot ſecūdæ lucis, quot obſcuras ſtellas hēat, ſm qđ bñ cōmemoratis ſignis, q̃ſi notū ſtellaꝝ numeꝝ ptermiſit. & i eo cū dixit. h ¶ Nautā ſtellis numeros & noīa feciſſe, ſignat neceſſitatē q̃rendaꝝ reꝝ, quæ añ ſpōte ſua cūctis pueniebāt, hoīes nauigandi peritiā & ſtudiū reperiſſe, & ex eo qđ ſequr id qđ pcedit oñdit nauigandi, Quippe peritiā ſequiŕ ſtudiū motus & rōnes ſiderum cognoſcendi pꝑter
ANT. tempeſtatem maris & ventorum motus.

¶ MELLAq; decuſſit, Naſo li. i. met. de ætate aurea inqt, Flauaq; de viridi ſtillabāt illice mella. ¶ Ignēq; remouit, irat' iupiter q a pmetheo decept' eſſet i portiōe hoſtiaꝝ, mortalib' eripuit ignē, nec carnis vſus vtilis hominib' videreŕ cū eo q nō poſſet, de quo latiſſime Igin', Pirodes āt cilicis fili' ignē e ſilice iuenit. At eūdē aſſeruare i ſerula, Promethe' auctore. Pli li vii. Currētia vina, Oui. ēt ait, Flumia iā lactisiā flumia nectaris ibāt. ¶ Vſus, opus vel vtilitas. ¶ Meditādo, excogitādo. ¶ Extūderet, extorq̃ret, vel iueniret auctore Nonio. ¶ Sulcis q̃reret .i. arando. ¶ Frumēti, herba i. ſegetes. ¶ Excederet, cudendo eliceret. eſt. n. cudere a cudēdo dictū, vt Feſt'
Alnus ait. ¶ Alnos, cauatas piphraſis ē nauiū. Aln' n. pinus & piceæ ad aquaꝝ ductus in tubos cauanŕ obrutæ terra plurimis durant annis Pli li. xvi ¶ Stellis numeros, Pli. lib. ii. ca xlii. ſcribit eē lxxii. ſigna q̃ ſunt reꝝ aut aīantiū effigies in q̃s digeſſere cœlū piti. in iis qdam

melle ſex centas annotauē ſtellas inſignes, vꝫ effectu, viſuue. Igin' āt ſcribit, q Mercurius prius mēſes iſtituit & ꝓuidit ſiderū curſus. Euhemer' vero pmā ait Venerem aſtra pſtituiſſe & Mercurio demōſtraſſe, ſed māi. li. i. ait, Tu priceps, auctorq; ſacri cyllēie tanti, Per te iam cœlū in terris iā ſidera nota. Ioſephus aūt ſcribit, q Adam duas colūnas reliqt. Vnā æneam alteram lateritiā, in quibus ſiderū motus deſcripſerat, Lactan. li. ii. cc. xiiii. docet ægyptios oīum primos curſus ſiderum & defectus notaſſe Dio. lib. iiii. Atlātem de ſphæra primum inter hoīes diſputaſſe. Pli. ēt lib. vii. Atlātem Libyę filium aſtrologiā īueniſſe ſcribit, vt alii dīıt aſſirii. ſpærā i ea mileſius Anaximāder inuenit. ſiderū obſeruationē in nauigando phœnices.

¶ MELLA, de his dicem' in. iiii. ¶ Vina, fabuloſū eſt tñ aqua tradiŕ eſſe lynceſtis quæ vocaŕ acidula quæ vini mō temulētos facit. Itē in paphlagonia & in agro caleno, & in andro inſula in tēplo liberi pris fons eſt, qui vt ait Mutianus ter cōſul ſingulis annis Kal. Ianua. vinū fluit, ait Plin. ¶ Varias vſus, non odio aut liuore, q vi ait Plato a diuino choro abeſt, ſed vt hoīes i difficultatib' ita exerceret, vt meliores, acutioreſq; redderet. Paulatim, nam nulla ars, & inuenta ſimul, & perfecta eſt, ſed per varia addimēta a tenui pricipio ad ſummum vſq; producta eſt. ¶ Herbam, naꝫ primo naſcitur herba a qua mox culmus erigitur cui fert ſpicas primum cum antea non nauigaſſet nauem primā in græciam inuexit Danaus ex ægypto, ante ratibus nauigabatur inuentis ī mari rubro a rege Erythra, ſunt qui dicant Myſios. & troianos priores excogitaſſe in helleſponto cum tranſirent aduerſus Thracas Longa naui Iaſonem primum enauigaſſe Philoſtephanus refert at Egeſias, Parrhalum, Cteſias, ſamiam, ſaphanus, ſemimramim, Archimachus Aegeonem, Biremē erythreos feciſſe refert, Damaſthenes triremē amocles Corynthius

CHR.

ĩnuenit teſte Thucidide.⁋Ignẽ nõnulli ex ægypti ſacerdotib⁹ aiũt Vulcanũ prĩo ĩ ægypto regnaſſe q cũ ignis inuẽtor fuiſſet ꝑpter hmõi bñficiũ principatũ aſſũpſit. Nã cũ in mõtĩ bus hitaret, vidit arborẽ fulmĩe tactã cremari, & ſiluã ĩde accẽdi accẽlut, & vtilitatẽ ignis (Nã hyemale tp̃s erat) ſenſit, & legni deficiẽti ligna addẽs ignẽ nutrire didicit. Hæc Diodo. | Inuẽtio ignis

SER. a ⁋PLEIAdas, ſignũ ẽ añ genua tauri, qđ ortu ſuo priæ nauigatiõis tp̃s oñdit vñ grece pleiades dĩit ἀπὸ τοῦ πλεῖν latĩe virgillæ a verni tp̃is ſignatiõe quo oriunt. b ⁋Hyadas, ſignũ ẽ ĩ frõte tauri, qđ ortu ſuo effic̃ pluuias, vñ ſtellę hyades vocant ἀπὸ τοῦ ὕειν, q̃s latini ſeculas appellauerũt. c ⁋Claráq; lycaõis arctõ, Elicẽ dicit. i. maiorẽ ſeptẽtrionẽ, nã minor appellat cynoſura. Lycaõis ãt ſubaudi filiã, vt Deiphobe glauci. Lycaõ. n. rex archadię hũit filiã caliſto, quã qũo vitiaſſet iupit, Iuno ĩ vrſã ꝯuertit, & poſtea iupit miſat⁹ ĩ ſignũ trãſtulit. d ⁋Tũ laq̃s captare feras & fallẽ viſco Inuẽtũ, vn⁹ ſenſus ẽ diuiſus ĩterpõne alteri⁹ nã laq̃s feras captat ad venationẽ ꝑtinet. i. illaq̃are feras ĩ curuatis arborib⁹. e ⁋Fallere viſco, ad aucupiũ. f ⁋Et magnos cãib⁹ circũdare ſalt⁹. Itẽ ad vẽationẽ, male ãt de aucupio reſpuũt totũ ĩſerẽtes ad vẽationẽ, & dñt fallẽ viſco ꝑ viſceratiõe poſitũ. Cõſtat. n. luparios carnib⁹ tinctis veneno lupos necare, qđ lõ nõ ꝓcedit, qa hoc viſcũ hui⁹ viſci facit ſicut tẽplũ tẽpli, vñ ẽ fallẽ viſco. Viſc⁹ vero. i. ca. ro. viſceris facit, vt pec⁹ pecoris, & ſi đ carne loq̃bat viſcere debuit dicere. Lucreti⁹. Per mixt⁹ viſcere ſanguinis. Itẽ ipſe, viſc⁹ gigni ſanguẽq; creari prĩo de nautis & nauigio inuento, poſtea de venatione dixit, nũc de piſcatoribus loqtur, cũcta. n. neceſſitas ĩuenit.

Pleiadasᵃ, Hyadasᵇ clarumq;ᶜ Lycaõis Arcton.
Tum laqueisᵈ captare feras, & ᵉfallere viſco
Inuentũ, & magnosᶠ canibus circũdare ſaltus.

maior & minor, maior helice, minor cioſura vocatur. ⁋Cũ iá glãtes q arbuta. ſ. d. ſ. e. uđ n. arbuta ſunt arbuſculę, q̃ ĩ ſiluis freq̃nter naſcũt, q̃ plerũq; vndões vocãt, dodona locũ cõtinẽtẽ q̃rc⁹, q̃ cõtinẽt erãt, dicta ẽ ãt tẽplũ dodonei iouis ĩ chaonia pte epiri, quæ hoc noĩe appellant.

PRO. ⁋PLEiadas, hyadas. c. l. q̃, a. Pleiades virgiliæ dñr (vt qbuſdã liquet) qa ſint Atlantis & pleiones filiæ, vel ἀπὸ τοῦ πλεῖν dictæ. Icirco qđ eaꝝ ortu pria cura ſit nauigio, q̃rũ mẽtionẽ facit Oui. ĩ phęnomenis dicẽs de pſco, Pleiades añ gen⁹ ſeptẽ radiata ferunt, ſ; tm̃ apparẽt ſub opaca ſeptĩa nube, hyades exiſtimant eẽ ĩ cornib⁹ tauri, aut ĩ ore q̃s impiti ſuculas appellãt arbitrãtes, ἀπὸ τοῦ σῦν hyadas dictas. S; errãt dictæ ſũt. n. ἀπὸ τοῦ ὕειν, hoc ẽ aſpargẽdo. Eſt. n. pluuiũ ſid⁹, hoc nõ temẽ orit, vt nõ ĩbres ſequant. ⁋Lycaõis arctõ, dicit vrionẽ & vulgarẽ ſeq̃tur hiſtoriã Iupiter. n. Caliſto Lycaõis filiã credit mutat⁹ ĩn dianã cõpreſſiſſe, q̃ grauida mutata ĩ vrſã ira iuuonis pepit puerũ Arcada, quẽ Iupiter ne venãs matrẽ ferirẽt, mutatũ ĩ eãdẽ formã cũ ea ĩter ſidera retulit ſunt ãt ibi duæ vrſæ

ANT. ⁋PLEIadas. Pli li ii. c. xlii. ſcri ĩ eẽ caudã tauri ſtellas vii. q̃s appellauere virgilias ĩgt ĩ frõte ſuculas, idẽ vero Gel. quoq; li. xii. c. ix. aſſerit dicens. Sicuti cæteræ pres, & reliq̃ imago tauri ꝯfirmata, & q̃ſi đpicta ẽ locis ſgiõibus q eaꝝ ſtellaꝝ q̃s greci pleiadas, nos virgilias vocam⁹, Igin⁹ ẽt docet ĩter tauri finitionẽ & arietis caudã ſtellas eẽ, q̃s virgilias nñi græci ãt pleiadas appellauerũt. Dictas ãt, & q̃ ex pleiõe oceãi, & Atlãte ſint natę. Hę nũero ſeptẽ dñr, ſ; memo ãpli⁹ q̃ ſex vidẽ pt, extimãturq; choreã ducẽt ſtellis, eas ſtellas virgillas nñi dixẽ q p⁹ vere exoriunt Ex ꝑdictis ergo p; pleiades ñ eẽ ſignũ añ genua tauri. ille dixit. De his ãt latius hr̃ li. iiii faſto. ⁋Hyadas. ſcri. igin⁹ tauꝝ hr̃e ĩ cornib⁹ ſingulas ſtellas, vtriſq; oculis ſinglas, ĩ frõte media vnã, ex quibus locis cornua naſcunt ſingulas q̃. vii. ſtellę hyades nũcupant. Gel. ãt lib xii c. xi. docet q hyades a nobis prĩo ſyades deiñ ſuculæ appellatæ, hyadeſq; ab hyo. i. pluonã & quũ oriunt, & quũ occidũt largos ĩbres cient, ſed de eiſdẽ lati⁹ Gel. Claráq; lycaonis arctõ, arcto maiori loqtur. hãc ãt igino teſte Heſi. ait eſſe Caliſto. noĩe lycaonis filiã q̃ a iunone in vrſe ſpẽm cõuerſa ſuit, cũ aũt Arcada puerũ ex ioue genuiſſet ipſam cũ filio, Iupiter ĩter ſidera collocauit eãq; Arcton, filiũ aũt Arctophylaca noĩauit, minorẽ vero arctõ. Iginus idẽ Cynoſurã eẽ vnam de iouis nutricibus ſcribit. ſic ẽt Elicẽ hic ꝑ bñficio ĩ mũdo collocatas, & vtraſq; arctos dictas, q̃s nñi ſeptẽtriones dixerũt. Oẽs aũt q peloponẽſũ incolũt maiori vtunt arcto phœnices vero minori, q̃ ſtudioſius pſpiciẽdo diligẽtius nauigare exiſtimarent, hic apud Oui. faſto li. iii. legit eẽ duas arctos quaꝝ cynoſura petat ſidonis elicẽ graia carina notet. ⁋Claram arctõ, claram ait qm̃ maior arctos ſtellas hẽt. xxi. mior vero ſtellas hẽt tm̃modo. vii. ⁋Fallere, vꝫ aues, nam feræ viſco nõ capiuntur. | ANT. Pleiades | Hyadas

⁋FVNDA

Atq; alius latũ funda [a]iam verberat amnem
Alta petẽs, pelagoq; alius trahit humida [b]lina
Tum ferri rigor [c], atq; argutę [d] lamina Serrę.
Nam primi cuneis ſcindebãt fiſſile [e] lignum,
Tum varię venere artes labor [f] omnia vincit
Improbus, & duris [g] vrgens in rebus egeſtas. [h]
Prima [i] Ceres ferro mortales vertere terram

SER. a ¶FVNDA iã verberat, gen⁹ ẽ retis dictũ
a fundẽdo.i.retiaculũ, q dr̃ βολος b ¶Hu
mida lina, verticulũ ſignificat. c ¶Rigor, du
rities, Vñ & rigid⁹ durus hõ dr̃. d ¶Argutæ
ſerræ, ſtridulæ, ſonoræ, & dr̃ Perdix ſororis
Dædali fili⁹ Inue
niſſe circinum &
ſerrã. e ¶Fiſſile,
qd̃ ſindi p̃t, tũ va
riæ venere artes,
ex neceſſitate .ſ.
diuerſarũ re⁊, q
bus hoĩes re p̃la
ſpõtanea cũcta⁊
re⁊ origĩe, & ter
ra⁊ fructificatiõe ceperũt egere. f ¶Labor
ĩprob⁹ vel magn⁹. vel nulli ꝓbabilis, nullus
ẽ.n.amator laboris g ¶Duris vrgẽs in reb⁹
vrgẽs, ĩſiſtẽs, cogẽs & q̃ſi ĩportunus. h ¶Ege
ſtas indigẽtia re⁊, Perſius, Magr̃ artis inge
niiſq; largitor Vẽter negatas ãrtifex ſeq vo
ces. i ¶Pria ceres, pria Ceres oẽ genus agri
culturæ hoĩbus indicauit, ſupſluo.n.q̃õnem
mouẽt, qdã cõmẽtarii dicentes Oſyrim vel
Triptolomeũ aratrũ inueniſſe, Nã aliud eſt
vnã rẽ ĩuenire, & aliud oẽm agriculturã do
cere qd̃ fecit Ceres, Nam ferrũ dicendo cũ
cta gñaliter ruſtico⁊ arma cõplectitur.

ANT. ¶FVNDA, iaculo, rete. ¶Hũida lina.i.re
tia ipſa. ¶Tũ ferri rigor.ſ.iuẽt⁹ eſt Pli.li.vii.
ait ꝙ ſer⁊ heſi.ĩ Creta eos ĩueniſſe ſcribit, q
vocati ſũt dactyli idęi, fabricã ferreã Inuenẽ
Cycoples, rigor, durities. Feſt⁹ inqt Rigidũ
p̃ter modũ ſignificare ſrigidũ & du⁊. ¶Ar
Lamia gutæ, ſonorę. ¶Lamĩa, ea dr̃, lata portio fer
Bractea ri, æris, plũbi, ſtagni, auri, argẽti, bractea ve
ro poti⁹ auri argẽtiue ac oricali. eſt.n tenuis
& ſua ſpõte plicabilis, lamina aũt craſſior.
¶Serræ Pli li.vii.ſcri. Dædalũ fabricã mate
riã inueniſſe, & in eã ſerrã aſciã ꝑpendiculũ
terebrã, glutinũ. Normam aũt, & libellam,
& tornũ, & clauim theodo⁊ ſamiũ. Oui.in
lib.viii.meta.oñdit, ꝑdicẽ Dæd.lib.e.ſorore
nepotẽ, circinũ & ſerrã ĩueniſſe. traxerat.n.
in exẽplũ ſpinas in medio piſce notatas de
quo etiam ibim vt cui cauſa necis ſerra rep
ta fuit. Diodo.vero li.v.ſcri.ꝙ Talus adole
ſcens filius ſororis Dædali q ab eo erudieba
tur, ĩgenii acumine inuenit rotam, qua figu
li vtunt̃. Deinde reperta ſerpentis maxilla
paruulũ cum ſecuiſſet lignũ imitatus poſt
ea dentiũ ſerpentis ſpiſſitudinẽ, ſerram fer
ream fabricauit. Reperit etiam & tornũ, ĩui
dia motus. Dædalus hũc pue⁊ dolo interfe
cit. ¶Labor omnia vin. hinc etiam Mani
lius li.i.ait. Oĩa conando docilia ſolertia vi
cit. Quantũ aũt labor in agricultura valeat
legito exẽplũ Caii Furii Creſcini apud Pli.
li.xviii ca.vi. ¶Improbus, ſęuus, ingẽs, vltra
modũ. ¶Vrgẽs in rebus egeſtas. Ouid. itẽ li.
ii.de arte ait, ĩge
nium mala ſæpe
mouẽt &c. Mani
lius itẽ li.i.inquit.
Et labor ĩgeniũ
miſeris dedit, &
ſua quęq;. Ad vi
gilare ſibi iuſſit
fortuna p̃mẽdo.
Diod. quoq; lib.i.
ait. Neceſſitatẽ ipſam re⁊ magr̃am, ſingu
lo⁊ pitiã ĩge[n]iis ſubminiſtraſſe. ¶Egeſtas, ĩ
digentia, neceſſitas ¶Pria ceres, Oui. quoq;
li.v.meta ait pria ceres vnco glebã dimouit
aratro, Pria dedit fruges alimentaq; mitia
terris, Pria dedit leges, cereris ſunt oia mu
nus. Diodo. aũt li.vi.ĩ pricipio ſcribit ꝙ ſicu
li tradũt ſiciliã Cereri, & ꝓſerpinæ ſacram
eſſe, has ſimul deas primũ ĩ ſicilia viſas inq;
ea prio frumentũ terræ bonitatæ ortum, in
agro aũt Leontino, multiſq; p̃terea ſicilię lo
cis etiam tp̃e ipſius Diodo. vt inqt oriebat̃
agreſte triticũ. Quũ aũt raptam filiam ꝓ
ſerpinam q̃reret hoĩes q eam grate ſuſcepe
rant, frumenti vſum edo[c]uit, hęc eadẽ leges
dedit qb⁹ iuſte, pieq; hoĩes viuere aſſueſce
rent, ex quo & legiferam dixerunt plura
Diod. & nos latius ibi Liber & alma ce.

CHR. ¶FVNDA, gen⁹ retis a fundẽdo dicta, qa
e ſupiori loco a piſcatoribus fuudit̃, ita vt ĩ
circuitũ ſe extẽdẽs qcqd piſciũ ĩtra ſe depre
hendit capiat, Dr̃ & funda inſtr̃m quo fun
dunt̃, cõtorquenturq; lapides, quæ in balea
ribus ĩſulis repta eſt. ¶Trahit. h.l. deſcribit
aliud genus retis qd̃ per aquas trahitur. Li
na autem pro retibus poſuit.ſ. materiã pro
eo qd̃ ex materia fit, hoc vericulũ dr̃ ab eo
qd̃ ẽ verro.i.traho, vt Quippe ferãt ſecũ ra
pidi vertantq; p auras. ¶Lamina, ĩ metallis
dr̃, quoties ipſa mã cudendo extenuat ¶Ri
gor durities, nã cęteris metallis rigidius eſt,
de quo alibi. Sed ferrũ Heſi.in Creta eos q
vocati ſunt, dactyli idæi ĩueniſſe refert. fabri
cam ferream inuenire Cyclopes, vt placet
Pli. duo igitur dicit iuentũ fuiſſe ferrum, &
deinde ex eo ferro ĩuen[t]ã fuiſſe ſerram. Ser
ram aũt aſciam ꝑpendiculũ, terrebram, &
glutinum, & ichthyocollam Dædalum inue
niſſe auctor eſt Pli. Diodo. vero ſic huiuſce
modi inuentum, Talo eius ſorore nepotĩ

attribuit. Nā cū ſerpētis maxillā inueniſſet, illāq; paruū lignū ſecuiſſet eius dētiū imitatiōne ferreā ſerrā machinatus eſt. Sedm Euſeb. Glaucus chius primus ferri glutinū excogitauit. ¶Labor īduſtria, & exercitatio, & expiētia diligētiſſima qua nō ſit ſine ſūmo labore. vñ dixit īprobus. i. inexplicabilis, vt ſupra. ¶Improb⁹ an. vt ſit ſnia nūq̄ tm̄ laboris adhiberi ab hoib⁹ circa rep̄ iuētiōes qn aliqd reſtet. ¶Ceres, de hac dea in ſupiorib⁹ dcm̄ ē. Sūt q dicāt Cererē antiqſſimā fuiſſe ſiciliæ reginā, & qm̄ frumētū in ea īſula prio pp ſoli fertilitatē natū eſt potuit rōnē frumēti ſerēdi aliis oñdere. Nā & Dio. ſicu. ſuo tpe frumētū agreſte, & in agro leōtino, & in multis aliis locis naſci ſcripſit. Idēq; plura alia de Cerere ſcripſit. illud vero in primis qd ēt plurimas optimaſq; leges ad vitā hūanā optie inſtituēdā tulit Vñ Themoſophora noiata ē. Quib⁹ reb⁹ nihil maius eē pōt cū & viuere, & bñ viuere i illis ſit. deiñ. Et frumētis la. ad. labor erat hoib⁹ arādi, ſerēdi & ſimiliū deiñ addit⁹ ē ēt frumētis labor videlicet rubiginis carduorū &c. ¶Labor calamitas. ¶Eēt carpet aſſumēt. ¶Rubigo, ait vitiū ē rodēs ſerp̄, vł ſegetes q̄ſi robigo. Vñ olī robigo dicebał Pli. āt li. xviii. d vitiis frugū ait. Cœleſte frugū vicarūq; malū nullo min⁹ noxiū ē rubigo freq̄ntiſſima hęc ī roſcido tractu, ꝯuallibuſq;, ac pflatū ñ hn̄tib⁹, e diuerſo carēt ea vētoſa & excelſa. Feſt⁹ āt ait, q̄ robigalia dies Feſt⁹. vii. ca. maias, qñ putabāt rubiginē vertere colebāł, & Pli. li. xviii. īqt ꝙ rubigalia numa ꝯſtituit, q̄ agebāł. vii. cal. maias, qm̄ tūc fer ſegetes rubigo occupat. ¶Segnis, Steril, & ſegnitiē p̄bēs ſegeti ¶Cardu⁹, vide ī bucol. Subit, ſuccedit. ¶Lappęq; Pli. li. xviii. d vitiis frugū ait loliū, & tribulū, & carduū, lappāq; ñ min⁹ q̄ rubū īter frugū morbos, q̄ īter ipſi⁹ terrę peſtes nūerauerī. De tribul āt lati⁹ Pli. li. xxi & li. xxii. ¶Nitētia culta, ſplēdētia, & arata arua. ¶Loliū, de hoc late diximus ecloga. v. ¶Steriles auenæ, de auenis ēt latius eclog. v.

Inſtituit, cū iam glandes, atq; arbuta ſacrę[a]
Deficerēt ſiluę, & victū[b] Dodona negaret.
Mox & frumētis labor[c] addit⁹ vt mala culmos
Eſſet[d] Rubigo ſegniſq;[e] horreret in aruis
Carduus: intereūt ſegetes. ſubit aſpera[f] ſilua.
Lappęq; tribuliq; interq; nitentia culta
Infœlix[g] Loliū & ſteriles[b] dominātur auenę.

SER. a ¶SACRÆ deficerēt ſiluę, ēphaſis eſt. i. ēt ſacræ, quap̄ ſterilitas cæterap̄ quoq; ſignificat in fœcūditatē. Arbuta āt ſūt rubra poma ſiluap̄, q̄ Plini⁹ vnedones vocat, aſperitate ſui plura edi nō pn̄t. b ¶Victū dodona, negaret, dodona ciuitas epiri, iuxta quā ē nem⁹ Ioui ſacratū & abūdās glādib⁹ ſp, vñ κατ' ἐξοχὴν dodonę efficit mētionē & totū qd dicit hic hoc ē, pri⁹ hoīes vt legim⁹ glādib⁹ paſti ſūt, nec aliud ad victū q̄rebāt, cū igił iā deficerēt glādes, & nō ſolū q̄libet ſiluæ ſed ēt ſacræ, victū hoib⁹ negarēt & cū aliis ſiluis ipſa quoq; Dodona ciuitas, quæ iuxta ſe nem⁹ Ioui cōſecratū hēbat glādes vſib⁹ hūanis ſubtraheret. Ceres pria oē genus agriculturæ hoībus īdicauit. c ¶Labor addit⁹, aut dat⁹, vt nihil mali añ habuerit, aut re vera addit⁹, qa añ erat qdē labor, ſed tm̄ herbap̄ intybop̄, poſtea acceſſit rubiginis, carduop̄. d ¶Eſſet ꝯſumeret, vt Eſt mollis flāma medullas, Rubigo āt gen⁹ eſt vitii, quo culmi pereūt, ſed abuſiue rubigo dr̄. nā pprie rubigo ē, vt Varro dicit vitiū obſcœne libidiſ, qd vlc⁹ vocał, id aūt abūdātia & ſupfluitate humoris ſolet naſci, quæ græce σατυρίασις dr̄. e ¶Segnis cardu⁹, inutilis īfœcūdus. f ¶Aſpera ſilua, notādū ēt de herbis ſiluā dictā. g ¶Infœlix loliū, infœcūdū, cōtra Fœlicēq; trahit limū. h ¶Steriles auenæ, ad diſcretionē earū quæ ſeruntur.

rase marine.

ANT. ¶SACRÆ, ſi ſacrę q̄to magis, & alię. Eſt ergo ēphaſis. i. dmōſtratio, d q̄ Fabius li. ix. ¶Victū, cibū a viuēdo dr̄. ¶Dodona, ab excellētia nemoris dodonā poſuit dodona. n. ī epiro Ioui ſacra erat, nā illic tēplū & oraculū fuerat ei ꝯſtitutū, qd lati⁹ apuim⁹ ecloga ix. Vtq; Pli. li. ii. c. cvii. docet ī dodona Iouis fōs erat gelid⁹, q īmerſas faces extīguebat, ſi tū extīctę admote fuiſſet accēdebāł. Mox

CHR. ¶CARdu⁹, herba ſpioſa, q̄ dipſacos gręce dr̄. i. ſitiēs ꝙ ſemp aquā hēat ī foliis. arabice vocał cōca. ¶Carduus ſilueſter, vt refert Pli. dr̄ ſcolimō & foliis ꝙ caule ſpinoſam lanuginē fert, florē purpureū mittit īter medios aculeos. ¶Lappę, & maior īuenił, & minor lapa. Maior vocał bardana Pli. mirabile īqt ī lapa ꝙ adhereſcit, ꝙ ī ipſa flos naſcił ñ eui dēs, ſ; itus occult⁹, & ītra ſe ſemīat velut aīalia q̄ ī ſe pariūt. ¶Auenę, hęc herba gręce dr̄ ęgilops, ꝑpit īter ſegetes cū foliis tritico, ſimilibus ſimplicib⁹ qdē, ſed hirſutis cū tenui calamo hn̄ti ī ſumitate ſemē trib⁹ tegumētis optū, ex qbus ariſtę ſiles capillis extant. Arabicę dr̄ deuſer. ¶Steriles, nā eſt ēt frugifera auena cuius granis iumenta paſcuntur.

¶QVOD

Quod[a] niſi & aſſiduis terrā īſectabere[b] raſtris[c]
Et ſonitu terrebis[d] aues & ruris opaci
Falce premes[e] vmbras[f] votiſq́[g] vocaueris ībrē,
Heu magnū alteri[s][h] fruſtra[i] ſpectabis aceruom
Concuſſaq́ famē[k] in ſiluis ſolabere Quercu.
Dicēdum & quę ſint duris[l] agreſtibus arma[m]
Queis ſine[n] nec potuer̄ ſeri nec ſurger̄[o] meſſes.
Vomis[p], & īflexi primū graue[q] robur Aratri:
Tardaq́[r] Eleuſinę matris voluentia Plauſtra.

SER. a ¶ QVOD niſi & aſſiduis terrā, lā cōcludit, & hoc dicit niſi ſępe ſarrieris, pp illđ, Et amaris intyba fibris Officiūt, niſi aues fugaueris pp illud, Strymoniæq́ grues, niſi falce āputaueris ramos, pp illud, Aut vmbra nocet, niſi votis ī vocaueris pluuias, pp humida ſolſtitia, atq́ hyemes orate ſerenas, ſine cā ingētis frumēti alieni aceruos aſpicies, p qđ oſtēdit ruſticum ſua inertia famē nō anni vitio ſuſtinere. b ¶ Inſectabere, p īſectat⁹ fueris: futurꝑ īdicatiui, p futuro ſubiūctiui. c ¶ Raſtris, ſarculis. d ¶ Terrebis, p terrueris. e ¶ Premes vm. coartabis & īminues. f ¶ Vmbras .i. ramos arboꝝ īcūbētes ſegetib⁹ āputās. g ¶ Votiſq́ vocaueris Imbrē, vt īuoces fore tibi pluuiā. h ¶ Alteri⁹ aceruū, q hęc accurate egerit. i ¶ Fruſtra ſpectabis, ī alio cernēs, qđ ipſe nō hēas. K ¶ Famē ſolabere, ac ſi diceret ne glādib⁹ qdē ſatiaberis, qa dixerat Et victū dodona negaret. l ¶ Duris agre. qa ī labore durāt. m ¶ Arma, īſtrā, vt alibi, cerealiaq́ arma. n ¶ Quis ſine, ſine qb⁹ ſeri ſemiari. o ¶ Surgere creſcere. p ¶ Vomis, & ab eo qđ eſt vomer, & ab eo qđ ē vomis vomeris facit, ſʒ rōnis eſt vomer. Nā vomis vſurpatū eſt, raꝝ .n. ē, vt in is exeūtia .ri. ī obliqs recipiāt, vt cinis puluis, talis ē & ī græcis rō, nā actin & actis dicūt, delphin & delphis eleuſin & eleuſis, ſed veri⁹ in n deſinūt, qđ ī obliqs hnt, vt actinos, eleuſinos, delphios. q ¶ Graue ro. pp ſulcos altius īprimēdos, īflexi āt p flexi, nā ī abundat. r ¶ Tardaq́ Eleuſinæ mr̄is, Eleuſin ciuitas ē atticę puīciæ nō lōge ab athenis, in q̄ quū regnaret Celeus, & Cererē filiā querētē liberaliſſime hoſpitio ſuſcepiſſet, illa p munere oñdit ei oē gen⁹ agriculturæ, filiū etiā eius Triptolemū recēs natū p noctē igne fouit, p diē diuino lacte nutriuit, & eū alatis ſerpētib⁹ ſuperpoſitū p totū orbē miſit ad vſum frumētoꝝ hoīb⁹ īdicandū, Ergo hoc dicit, Plauſtra volubilia mr̄is Eleuſinæ .i. q̄lia oñdit Ceres apud eleuſin. Aut certe q̄libus mr̄ deū colit, nā ipſa etiam eſt Ceres.

PRO. ¶ TARDAq́ Eleuſinæ matris voluentia plauſtra. Imperiti ea ploſtra appellant. Sūt enī vehicula, quoꝝ rotæ non ſunt radiatæ. Sed tympana coherentia axi, & iuncta cātho ferreo. Axis aūt cū rota voluit. Nā rotę circa eiuſdē cardinē adhibet. Hoc vehiculū in ſacris Cereris arcanæ, quæ eleuſis appellatur ab oppido eleuſine attico, & id ducūt boues. Eſt p̄terea oliuæ viridis ſiliqua ſolliculus ī quo faba naſcitur.

ANT. ¶ QVOD niſi p̄dictoꝝ epilogū facit, dixerat em̄. Multum adeo raſtris &c. Eſt āt ſēſus q̄ q̄uis p̄dicta ab agricola fierēt niſi ſequentia quoq́ agerentur fruſtra prædicta oīa forēt. ¶ Terrebis aues: pp illud Nihil improb⁹ anſer &c. ¶ Premes vmbras, pp illud. Aut vmbra nocet. ¶ Opaci, vmbroſi. ¶ Premes, cohibebis, excides. ¶ Arma, inſtrā, de qb⁹ late Cato ī li. de re ruſtica. ca. x. & Var. li. i. c. xxii. ¶ Vomis, vomeꝝ plura ſunt genera. ¶ Culter, vocat p̄deſam terrā ſecās p̄uſq́ p̄ſcidat, futuriſq́ ſulcis veſtigia p̄ſcribēs inciſuris, q̄s reſupin⁹ in arādo mordeat vomer. Alteꝝ genus eſt vulgare roſtratū vti vectis. Tertiū in ſolo facili, nec toto porrectū dētali ſed exigua cuſpide ī roſtro latior. Pli. lib. xviii. deſcri. ¶ Graue robor .i. graue lignū ē, itaq́ robor p or nō p ur legēdū, quoties p ligno ponit. Robor .n. q̄uis arboris ſpēs ſit. tn̄ pro oī ligno poni ſolet, vt & gramē p oī herba, q̄uis p ppria ſpēs ſit. ¶ Graue, id ait, vt terra alti⁹ ſubigat. ¶ Tarda, p tarde Eleuſinę mr̄is. Erat Eleuſin op. atticæ regionis, vt Pli. ſcri. li. iiii. Ibi āt eleuſinę cereris tēplū extabat, vt Stra. docet li. ix. ¶ Plauſtra, ea ſunt vehicula qbus opa deferūt, vt frumēta legumina, itē lapides aſſeres, tignū, Cereris aūt eleuſinæ plauſtra poeta dixit, qm̄ auctore Iuſt. li. ii. ſub erechtheo athenaꝝ rege frumēti ſatio apđ eleuſin a Triptolemo repta eſt, vbi & Cereris templū erat, vt diximus. vomer

CHR. ¶ VOTIS, nā quæ nō ſunt in nr̄a ptāte illa deos rogare debemus. At in hoc loco monet etiā religioſos. ¶ Vomis, qđ etiā vomat. ¶ Duris, quoꝝ corpora laborib⁹ durata ſūt. ¶ Eleuſinæ .m. Cereris quæ apud eleuſinā vrbem atticæ regionis colitur. Vide Seruiū, ſed & Diodo. ait, Cererem queritantē filiā ab atheniēſibus benigno hoſpitio fuiſſe ſuſceptā, proptereaq́ illam ſerere frumētum illos docuiſſe, Eleuſināq́ oſtendere illos, vbi primum hoc munus dea dederit.

Tribulaq;[a], traheçq;[b], & iniquo[c] pōdere raſtri
Virgea[d] prçterea Celei, villiſq; ſupellex
Arbuteç[e] crates, & myſtica[f] Vannus Iachi,
Oia quç multū āte[g] memor ꝓuiſa[h] repones[i],
Si te digna manet[k] diuini[l] gloria ruris.
Cōtinuo[m] in ſiluis magna vi[n] flexa domatur[o]

SER. a ℭ TRIBVLA, genus vehiculi, quo teruntur in area fruges maturæ. b ℱ Traheæq;, epentheſim fecit cā metri, ſicut nauſica. traha aūt genus vehiculi dictū a trahēdo, nam nō habet rotas. c ℱ Iniquo pōdere raſtri, pro iniq pōderis .i. magni .ſ. vt ſine laboꝛ ruſtici glebas poſſint infringere. d ℱ Virgea, pręterea celei, villiſq; ſupellex. i. vaſa de vimie facta, q̄lia Ceres aliq̄n mōſtrauit, ſ. vt qualos, corbes, & cętera. Sane hęc corbis dicēdū ē fœmineo gn̄e ſcdm Tulliū, q ait. Meſſoria ſe corbe cōtexit. Sane ſuppellex vſurpatū, nā artis eſt ſuppellectilis, genitiuus. n. aut par debet eſſe noiatiuo, aut maior, vt muſa muſę, doctor doctoris. Si duabus maiorē inuenerimus, contra artē id eſſe manifeſtū eſt, vt anceps, præceps, & pauca alia. e ℱ Arbuteæ crates, ex arbuto factæ. f ℱ Et myſtica vannus iacchi .i. cibrū areale. legimus aūt & vallus ſcdm Varronē, qđ id nihilominus ſignificat, myſtica aūt Iacchi iō ait, qđ Liberi pr̄is ſacra ad purgationem animæ pertinebant, & ſic hoies eius myſteriis purgabant, ſicut vannis frumēta purgabant, hinc ē qđ dicit Oſyridis mēbra a Typhone dilaniata Iſis cribro ſuperpoſuiſſe, nam idē eſt Liber pater, in cuius myſteriis vannus eſt, qa vt diximus animas purgat, vnde & Liber ab eo qđ liberet dictus ē, quē Orpheus a gigātibus dicit eſſe diſcerptum. g ℱ Ante memor ꝓuiſa repones, anteq̄ agriculturā exerceas, ante præparabis hec oia, que in illius rei ſunt vſu neceſſaria. h ℱ Prouiſa, ideſt præparata. i ℱ Repones, recōdes, & ſilua cuſtodies. K ℱ Manet, expectet d g. r. ideſt ſi tu gloriā diuini ruris vis adipiſci, aut ſi id tibi conceſſum eſt cælitus, vt gloriā ruris habeas. l ℱ Diuini aūt a diis cōditi, qa terra dea dr̄. m ℱ Cōtinuo, pricipio ſtatim aut priuſq̄ agriculturā ceperis. n ℱ Vi, virtute. o ℱ Domari, vſui ſeruire cogitur.

ANT. ℭ TRIBVLAq;, Varro. li. i. ca. li inquit Tritura ſit apud alios iumētis iunctis, & tribulo. Id ſit e tabula lapidibus aut ferro exaſperato ꝙ impoſita auriga, aut pondere grādi trahitur iumentis iunctis, aut diſcutit e ſpica grana, aut ex aſſibus dētatis cum orbiculis, in quo quis ſedet, vt agitet quæ trahāt iumēta. Pli. quoq; li. xviii ca. xliii. ſcribit. Meſſis ipſa alibi tribulis in aerea, alibi equorū greſſibus exteritur, alibi perticis flagellatur. ℱ Traheçq;, traha genus vehiculi dictū a trahēdo. nā nō habet rotas, pro eo aūt ꝙ ē pluraliter trahæ, traheæ dixit, e literam addens. ℱ Virgea celei, Varro de his quæ iumēta dicunt ait. Tragula ab eo ꝙ trahit p terrā. Sirpea q̄ virgis ſirpat .i. colligendo iplicat, in quā ſtercus aliud ve quid vehitur. Ita poeta virgea pro Sirpea dixiſſe vr̄. Celeus aūt, vt ſcribit Euſeb. Eleuſine regnauit, quo tpe Triptolemus lōga naui illuc acceſſit, diſtribuitq; frumēta Oui. li. iiii. faſt. Triptolemi pr̄ē fuiſſe dicit. ℱ Supellex, Varro lib. i. c. xxii. ait, inſtrm̄ & ſuppellectilem ruſticā oēm oportet hr̄e ſcriptā in vrbe & rure dn̄m. Villicum cōtra ea ruri oia certo ſuo quæq; loco ad villā eſſe poſitā. ℱ Arbuteæ crates, pro vehēdis meſſibus, aut ſtercore. Pli. li. xviii. ca. xxxix. ſic ait, Reliqua opa nocturna maxīe vigilia cōſtat qualos, crates, ſiſcīas texere, faces incidere, ridicas pręparare. libro vero xvi. ca. xii. inquit, Cortex e fago, tilia, abiete, picea, ī magno vſu agreſtiū, vaſa; corbeſq;, ac patentiora quædam meſſibus conuehendis, vindemiiſq; faciūt atq; prætexta tuguriorū. ℱ Vannus, cribrū ē, quo frumēta & legumia vētilant, vt ſcribit Marcellus, hīc dictū eſt vānat euānat, vānatur euānatur .i. vētilat & vētilatur. ℱ Myſtica vān⁹ .i. occulta, & ſine apta ſignificatione ipſorū ſacrorū. ſ. quæ proprie diuinis viris, ſacerdotibuſq; tātūmō cognita ſunt, in quibus vāno vtebant myſtica & occulta rōne, nā Bacchi ſacra ad purgationē aīæ ptinere aiūt, ſicq; ei⁹ myſteriis purgari hoies, ſicuti, vāno frumēta, Myſticos aūt græce latine arcanū ſignificat. ℱ Iacchi, bacchi, ſed cur iacchus videto in Sileno. ℱ Gloria, ille ſe quidem ruris gloriam habet, qui omnia ſuo tempore in aruo colēdo exercuerit, multoq; ante neceſſaria ſibi parauerit. ℱ Diuini, fertilis. ℱ Manet, expectat, ſeu tibi futura eſt. Vānus

CHR. ℭ MYSTICA, quæ in ſacris Bacchi per myſterium habetur. ℱ Vānus enim purgat fruges, & quoniam ſacris bacchi putabant animas purgari, iccirco in illis vannum adhibebant, vt huiuſmodi purgationem ſignificarēt. Eſt enim myſterium cum in ſacris aliquid ſit, non propter illud, ſed vt illo aliud ſignificetur.

ℭ INBVRIM,

In Burim[a];& curui formā[b] accipit vlm⁹ aratri.
Huic[c] a ſtirpe[d] pedes[e] temo[f] ꝓtentus in octo
Binæ[g] aures duplici[h] aptantur Dētalia dorſo.
Ceditur & tilia ante iugo[i] leuis[k], altaq́ʒ Fagus
Stiuaq́ʒ[l], quæ currus[m] a tergo[n] torqueat[o] imos
Et ſuſpenſa[p] focis exploret robora fumus
Poſſum multa tibi veterum pręcepta referre
Ni refugis[q] tenueſq́ʒ[r] piget[s] cognoſcere curas.
Area tum primū[t] ingenti eſt ęquāda Cylindro
Et vertenda manu,& creta ſolidanda tenaci.

SER. a In burim,i curuaturā. Nā buris ē curuamētū aratri, dictū q̄ſi βοὸς οὐρά, q̃ ſit i ſiſitudie caudę bouis. b Formā modū. c Huic .i. aratro. d A ſtirpe, a radice, vel ima ſūmitate. e Temō, ad quē ligant̄ vel iūgunt̄ boues. f Pedes ꝓtētꝰ i alto ſubaudi aptat̄. g Binæ, duę qbꝰ latior ſulcꝰ efficiat̄. h Duplici dētalia dorſo, dētale ē lignū ad qđ icludit̄ vomer. duplici autē dorſo dr̄ aut lato vt at duplex agit̄ p lūbos ſpīa. Aut re vera duplici ex ſus vtrunq́ʒ emiet latus. Et fere hmōi ſunt oēs vomeres i italia. i Iugo .i. ad iugū. k Leuis iō leuis ne boues laborēt. l Stiua, manica aratri q̄ regit̄. Cicero i ſcauriana, Ab ipa ſtiua mecū hoies loq̄bant̄. m Currus imos, currus dixit ꝑp morē puīcie ſuæ in q̄ aratra hn̄t rotas qbus iuuant̄. n A tergo poſt tergum. o Torq̄at vertat. p Suſpēſa focis exploret ꝓbatæ .n. ſoliditatis ſunt ligna ſi fumo rimas minime effecerit. nāq́ʒ ad exudandū fumū adhibita, ſi rimas faciūt & ſciſſuras mala ſunt & iſirma totus aūt hic locꝰ de aratro heſiodi eſt.

τῆμος ἄρ' ὑλοτομεῖν μεμνημένος ὥριον ἔργον

ὅλμον μὲν τριπόδην τάμνειν ὕπερον δὲ τρίπηχυν

ἄξονα δ' ἑπταπόδην.

q Ni refugis, niſi graue tibi ſit. r Tenues, leues s Piget, pigrū ē. tū primū, i primis. t Tū primū igēti æquāda cylindro, Et vertēda manu & creta ſolidanda tenaci, hæc p hyſterōproterō, naʒ primū eſt vt terra vertat̄, deinde ſolidet̄ glarea, poſtmodū æquet̄ cylindro .i. lapide tereti i modū colūne, q a volubilitate nomē accepit. κυλινδεῖν ē vti.

ANT. Bura BVRIM, bura, vt Noniꝰ ſcribit, dr̄ pars poſterior aratri decuruata, hāc Virgiliꝰ burim vocauit. Dr̄ aūt bura quaſi bouis vra .i. cauda, in cuius ſimilitudinē formata ē. Vlmus, Pli. li. xvi. c. lvi. ſcribit, q̃ rigorē fortiſſime ſeruat vlmus. ob id cardinibus, craſſamētiſq́ʒ portaꝝ vtiliſſima, qm̄ minime torquet̄ vlmus & fraxinus lētæ ſed facile pandunt̄, flexibiles tn̄ ſtanteſq́ʒ circūciſura ſiccatæ fideliores. A ſtirpe, a radice. Pedes,

Pedis pedis menſura eſt digitorum. xvi. Temo,

Temo Varro ſcri. q̃ dictꝰ ē a tenēdo is .n. cōtiet iugū & plauſtrū. Binæ aures, ſit .n. ſulci latiores ſiūt. Dētalia, dētale ē aratri ps ꝓpria, i q̄

Dētale vomer īducit̄ q̄ſi dēs. Duplici dorſo, dētale .n. quadratū ſit, iō duplici dorſo ait. Tilia, i tilia mas & fœmia differūt nāq́ʒ materies maris dura, ruffiorq́ʒ ac nodoſa, et odoratior nec ſemē fert aut florē vt fœmina mā teredinē ñ ſentit Pli. lib. xvi. Iugū Varro ſcr. iugū, & iumētū a iūcti. dcā. Stiua docet. Varro q̃ ſtiua a ſtādo dr̄ ē āt aratri manicula dcā qdē manicula q̃ manu bubulci tenet̄. Currus, id ait qm̄ vt Pli. li. xviii. c. xxxi. ſcri. Gallię aratro duas addiderūt rotulas, qđ genꝰ vocāt plāctaꝝ. Exploret, ꝓbet, vl̄ ſiccet, vt Noniꝰ q̄q́ʒ ait. Poſſū mlta tibi, oratorie agit, reficit .n. lectoris auditoriſq́ʒ aiuʒ, ac reparat noua pollicitando, & reddit attētū. Area vbi frumēta ſecta terrāt̄, & areſcāt area dr̄, vt Var. ſcri. Cato āt c. xci. ſic ait, areā ſic facito, locū vbi facias cōfodito, poſtea amurca ꝯſpgito bn̄, ſinitoq́ʒ ꝯbibat, poſtea cōmiuito bn̄ glebas, deiñ coęq̄to, & pauicul̄ v̄berato, poſtea druo amurca ꝯſpgito, ſinitoq́ʒ areſcat, ſi ita feceris, nec formica nocebit, neq́ʒ herbę naſcēt̄, plura ēt dicit i ca. cxxviii. vbi iubet areā Cylīdro aut pauicula coęquādā. Varr āt li. i. c. li. iqt areā eē opʒ i agro ſublimiori loco, quā pflat̄ poſſit vētꝰ, potiſſimū rotūdā, & medio paululū extumidā, vt ſi pluerit ñ ꝯſiſtat aq̄, amurca ſolēt pſūdē, ea .n. herbaꝝ ē inimica, & formicaꝝ & talpaꝝ venenū, ꝑpe area faciēda vmbracl̄a q̄ ſuccedāt hoies tpe meridiano. Cū ꝑmis, ꝓ iprimis, dq̄ Gel. videto. Cylīdro. cylīdrꝰ dr̄ a cyleo, vl̄ a cylizo qđ ē voluo ē .n. lapis teres i modū colūnę. Vertēda manu .i. tractāda, & ſtrigēda, dixit .n. cato, areā ſic facito locū vbi facies ꝯfodito poſtea ꝯminuito bn̄ glebas Alio ēt loco dixit cōfodiat̄ miute fre &c. Solidāda, roborāda, itegrāda. Creta tēaci. pli li. xviii c. xlii. ſcri. areā ad meſſē creta ꝑparāda. Catōis ſnia amurca tēpata: Malor̄ expte ęquāt tm̄, & ſimo bub'lo dilutior̄ illinūt, id ſat ad pl̄ueris ſmediū vr̄.

CHR. Tilia TILIA, arbor eſt cuius fructū aīal nullū attingit, cum filiorum etiam corticis dulcis

ſit ſucus. ¶Explorat robora.i.nos p fumū exploram⁹ dū ſiccanſ ad fumū, an hiſcāt, vel pādant. ¶Area, ab ariditate dr̄ loc⁹ coæq̄tus, ſtatuſq;, & vehemēter cōſolidat⁹, in q̄ ruſtici triturā faciūt, de qua nūc itelligit poeta. In vrbib⁹ āt dicim⁹ areas q̄s gręci plateas noiant. Preterea loca illa coæq̄ta q̄ edificio occupaſ volum⁹, areas appellauerūt. In ortis ēt ſpacia q̄dam ſulcis aut limitib⁹ diſticta ī qb⁹ olera ſerim⁹ areolas nūcupāt. ¶Cylidro, lapis teres, eſt quē p areā deuoluūt, vt loc⁹ coæqueſ ac cōſolideſ ab eo. qd̄ eſt κυλινδῶ.i. deuoluo. Chelydr⁹ āt ornatus ē muliebris. Iuue. Donāt arcana celydros. ¶Creta, qd̄ nr̄i fimo bubulo aſſequuntur.

Ne ſubeāt herbę neu[a] puluere victa fatiſcat.
Tum varię[b] illudunt peſtes ſępe exiguus[c] mus
Sub terris poſuitq; domos, atq; horrea fecit.
Aut oculis[d] capti fodere cubilia talpę,
Inuentuſq; cauis[e] Buffo[f], & quę plurima terrę
Mōſtra[g] ferūt[h] populatq; ingētē farris[i] aceruō
Curculio[k], atq; inopi[l] metuēs formica ſenectę.
Contēplator[m] itē cum ſe nux[n] plurima ſiluis[o]

SER. a ¶NEV puluere victa fatiſcat, hypallage ē p ne victa fatiſcat i puluerē. b ¶Varię illudūt peſtes, p ludū nocēt. c ¶Exiguus mus, nitela cuius Cicere meminit i ſextiana, & qa h̄ Virg. viliū aialiū mētionē fecit, iō p̄miſit ni refugis, tēueſq; cognoſcē curas. d ¶Aut ocl̄is capti talpæ, hoc eſt oculis debiles, & mutauit gen⁹, nā h̄ talpa dr̄, ſicut & de dānis fecit, vt cū cāib⁹ timidi veniēt ad pocl̄a dāmæ. cū n. talpæ cęci naſcanſ, quē capti ocl̄is: illi.n. capi dr̄ q aliq̄n viderūt. e ¶Cauis, cauernis. f ¶Buffo, rana terreſtris nimiæ magnitudis. g ¶Mōſtra.i. & alia purgamenta terraꝝ. h ¶Ferūt gignunt. i ¶Farris frumēti & ſpāle poſuit p gn̄ali, nā nō ſolū far, ſ; aliis fruges & ſegetes hęc mōſtra p vermes populanſ K ¶Curculio, Varro ait, hoc nomē p antiſtichō dc̄m q̄ſi gurgulio, eo q nihil ī eo pene aliud que guttur vr̄. l ¶Inopi metuēs formica ſenectę, q̄ ſp alienū q̄rit auxiliū, nā iopi n̄ tm̄ ad formicā ptiet, ſ; gn̄ale epitheto ē ſenectutis. m ¶Cōtēplatō itē, pgnoſticō ē āni fertil' vl' iſœcūdi, ɔtēplator āt mōi ipatiui ē futuꝝ p pn̄ti ɔtēplare, vt cōtēplator aq̄s dulces, Terē. loqtur paucula p lo q̄re. n ¶Nux plīma.i. lōga ſigīat āt amigdaliū, ſed hoc grecū eſt τὸ ἀμυγδάλον καὶ τὰ ἀμυγδάλα & cū flos iduat nucem i. veſtiat, figurate hoc dixit. o ¶Siluis, in ſiluis.

ANT. ¶SVBEANT, ſuccedāt. ¶Pulue, q fit calor, & æſtu ¶Fatiſcat, fatiſcē ē pire, vt ſcri. Noni⁹ fati vero abūdāter dicim⁹, vn̄ & affati. Hiſcere āt apire. ¶Tū i. vbi area hiſcere cœpit. ¶Illudūt, decipiūt, p luſū q̄ndā ¶Mus, græce Mys dr̄. De murib⁹ aūt plīma legito i Pli. li. vi i. Itē lib. xviii. & li. x. Itē i Ariſto de aialib⁹ li. vi. ¶Oculis capti i. orbati oculis. ¶Talpæ. Ariſto. li. i. de aialib⁹, talpā ocl'os oio hr̄e negat. hi āt ſp terrā effodiūt, & humū egerūt, & radices ſubter frug. b⁹ comedūt. Pli quoq; li. xxx. c. iii. ſcr. talpas cæcitatis ppetuæ tenebris dānatās. ¶Buffo, rana terreſtris maxīa.

Fatiſcē

Fatim

¶Poplat deſtruit pdaſ. ¶Curculio frumēti vermis vl' fabæ, Pli. li. xviii. ſcr. curculionē nō deſcēdeſ īfra. iiii. digitos nec āpli⁹ picitari. ¶Formica, Pli. li. xviii. ca. xlii. ſcri. formicā interlunio.i. lunæ coitu q̄eſceſ, plenilunio ēt noctib⁹ opari meminit ēt li. xix. c. xlvii. Sed li. xi. c. xxix. dixerat formicis eē reip. rōnē, memoriā curā, & qd̄ ſemīa arroſa ɔdūt ne ruſ⁹ ī fruges exeāt e terra, maiora ad itroitū diuidūt madeſcā ībre pferunt ac ſiccāt opanſ, & noctu plena lūa. ſilices itinē eaꝝ attritos videm⁹, & i ope ſemitā factā. ¶Cōtēplator, aſpice cōſpice nā tēplū, & cōtēplare, vt Varro ſcri a tuor dr̄.i. cōſpicio, vt apud enniū i medęa, cōtēpla & tēplū cereris ad leuā aſpice. Dicebāt āt veteres ēt ɔtēplo. ¶Nux plu.i. lōga Eſt āt nux gręca, & amygdala dr̄. videto Mac. li. ſat. iii. de nucib⁹ hoc āt teſte pli. l. xvi. c. xxxv. ē ex arborib⁹ q̄ prię germināt, & inſ nouiſſimas nudātur. c. vero. xxxiii. eiuſdē li ſcr. q ex iis hieme ɔcipiūt florē pria oīum amygdala, mēſe Iāu.

CHR. ¶BVFFO, rubeta. ¶Talpę, Talpa ſub terrā degit, nō diſſimilis ē a more, niſi roſtrū anſerinū hēat. Refert Ariſto. ī orcumēio Boetiæ agro, mr̄tas eē talpas. at i lebadico illi vicīo nullas, & ſi aliūde illuc iportāſ nolle fodere; pli. āt cū multa iucet⁹ ſiti magoꝝ vāitatē tn̄ ex eoꝝ verbis refert. Nullū religiōis capaci⁹ eē aial, vt ſiqs cor talpe recēs, palpitāſq; duorauerit diuinatōis, & reꝝ efficiēdaꝝ euēt⁹ pmittat. Dēte talpę viuę excepto ſanari dētiū dolores alligato affirmāt. Nec qcq̄ pbabili⁹ īuenit q̄ muris arāei morſib⁹ aduerſari, qm̄ ſrā orbitis depſſā auerſanſ. ¶Curculio, hoc l. ſertū ne frumēto noceat ſic ait. M. Ca. caueri poſſe lutū de amurca facito paleaꝝ paꝝ addito. Sinito marceſcēt bn̄, & ſbignito eo granariū totū oblinito. craſſo luto poſtea ɔſpargito amurcā bn̄ oē qd̄ lutaueris. Vbi aruerit eo frumētū refrigeratū ɔdito curculio n̄ nocebit, Mures nō tāgēt. ¶Formica, de q̄ dicemus alio

Curculio

mus alio loco. Plurla, lege lõga q̃ ex amygdala, ſed de nucib⁹ iã dcm̃ eſt. Nitrũ, ait Dioſco. nitrũ eſt eligẽdũ leue rubeũ ſpõgioſum albũ vero acre eſt dr baurach. Pli. ait, nitrũ exiguũ ſit apud medos caneſcẽtib⁹ ſiccitate cõualibus qd vocãt almirogora. Minus ẽt in Thracia apud philippos terra, & appellant agrũ optimũ aũt, copioſumq; i Macedõia qđ vocãt caleſtricũ lacus eſt nitroſus exiliẽte e medio dulci ſonticulo, ibi ſit nitrũ circa canis ortũ nouenis diebus totidem ceſſat, ac ruſus inatat, & deinde ceſſat. Mi⁊ aũt eſt ſcatebra ſonticuli ſemper emicante lacum nec augeri, nec effluere. Sed hæc pauca de multis ſatis fuerint.

SER. a INDVET in florẽ, ſe effũdet i florẽ, & bñ eligit arborẽ q̃ foliis p̃ma veſtit. b Ramos curuabit olẽtes, multitudĩe & dẽſitate florum. c Olentes, auteȝ odoriferos. d Si

Induet [a] in florẽ, & ramos [b] curuabit olentes [c]
Si ſuperant [d] fœtus, pariter [e] frumẽta ſequẽtur
Magnaq; [f] cum magno veniet tritura calore.
At ſi luxuria [g] foliorum exuberat vmbra,
Nequicq̃; [h] pingueis paleę [i] teret Area culmos.
Semĩa [k] vidi equidẽ, multos medicare ſerẽtes
Et Nitro [l] pri⁹, & nigra [m] pfundere Amurca,

pnunciatur. vt C. gaius. Cn. gneus. FOETVS .i. fruct⁹ ipſi. Cum mag. ve. tri. ca. i. tãta ſrugũ copia erit q̃ tritura ipã ad toti⁹ ęſtatis calorẽ, & tps pducetur. Col li. xli. c. i. ANT.

ſuperant fœ. i. ſi flores i fructus vertunẽ, & ſi ipſi creſcãt & abũdẽt, nã pprie ſupant abũdãt. e Parit fr. ſe. & ẽt frumẽta copioſa puenĩẽt, piter h p ſilr Plau. i aulul. Parit morat⁹ vt pr atq; auos fuit ei⁹. f Magnaq; cũ mag. ve. tri. cal. aut æſt⁹ nimios futuros ſignat cũ abũdantia ſrugũ, aut certe p calorẽ ſeſtinationẽ opis, alibi feruet op⁹, vt oñdat eo ãno p copia ſrugũ ſeſtinantiã & ſtudioſã trituram futurã. g Luxuria ſo. exu. ſubabũdat, & amplior eſt. h Neq̃; pi. nõ pĩgues. i. ſine ſrugibus, vt alibi, neq̃ ſeros exercet noctua cãt⁹. i. nõ. i Palea, abltũs ẽ, q̃ſi ex palea, & hoc dić, ſi i amygdali ſlorib⁹ folia ſp abũdauerĩt & i ſrugibus paleę granis, erũt copioſiores, & i area ãplius paleæ q̃ grana terunẽ. Et notandũ paleã dictã ſinglari nũero cõtra artẽ Naȝ q̃ ex plibus cõſtant nũeri ſũt tm̃ plalis ꝯ artẽ, vt cãcelli, bigę ſcopę, h abutãẽ poetę. K Semina vidi eqdẽ multos medicare, Incipit dicere de medicandis ſeminibus leguminũ, queadmodũ & maiora ſiant, & modico igni ſoluanẽ. bñ aũt ait eqdẽ, vt a p̃iudicio ĩchoaret, nã hoc dicit eqdẽ hęc vidi ſieri ſed ſic quoq; legumĩa dgenerãt, niſi ſinglis q buſq; ãnis hoc ſiat, Inde. n. ẽ. Sic oĩa ſatis in pei⁹ ruere. Medicare ãt antiq̃ dixit, nã maiores medico, & medicor dicebãt, vt pplo & populor, q̃ verba mõ ab vtraq; ſignatione paſſiuæ ſũt declinatiõis, ſed vt medicare p medicari diceret metri neceſſitas fecit. Sane medicor actũm regit, vt medicor illam rẽ, medeor vero illi rei dicimus, medeor illã rẽ figuratũ eſt. l Et ni. prius nitrũ ex aq̃ i modũ ſalis coaleſcit, & ad ſolẽ liq̃ſcit, qđ aptum eſt ad lauãdũ. m Nigra pſũ. amur. olei ſordib⁹, ſ his q̃ p̃cedũt, nã ſordes q̃ oleũ ſequũtur ſæces vocãẽ, & amurca p c ſcribiẽ, & p g

ait, Tertio cal. Augu. aqla occidit', his dieb⁹ locis tẽperatis, & maritimis meſſis cõſicit, & lib. ii. ca. xxi. inqt, Sed cũ matura fuerit ſeges anteq̃; torreaẽ vaporibus æſtiui ſideris q ſunt vaſtiſſimi p ortũ caniculæ celeriter demetaẽ Nã diſpẽdioſa eſt cũctatio. Appetãt canicula. vii. cal. Augu. hic caligo æſtuoſa auctor eſt idẽ li. xii. ca. ii. Tritura, ea eſt Var. teſte quũ frumẽtũ teriẽ. Luxuria, abundantia. Paleæ, hoc vocabulo non culmi pprie, ſed folliculus ipſi granulo⁊ cõprehẽpunẽ. Vnde Pli. li. xix. c xliiii, inqt, ſi palea deſit & culm⁹ teriẽ. Dicta aũt a pala ſm Var. lib. i. ca. l. Pala. n. ventilaẽ, vt frumẽta purgenẽ. Semina vi. equl. docet hic poeta quo pacto ſruges validiores ſiant. Pli. ẽt lib. xiii. ca. xxvii. ſcribit vino ſemia pfuſa min⁹ ægrotate exiſtimãt: Virg. nitro & amurca pfundi iubet ſabã, ſic ẽt grandeſcere pmittit. Quidã vero ſi triduo ante ſatum vrina, & aqua maceretur præcipue adoleſcere putant. Reliqua ſemia cup̃ſ ſi ſoliis tuſis ſi miſceantur non eſſe vermiculis obnoxia, nec ſi interlunio ſerantur, quin & armo talpæ contacta ſemina huberiora ſunt &c. Nitro, nitri natura, vt Pli. li. xxxi. ca. vili. docet, nõ multum a ſale diſtat in medicina caleſacit, extenuat, mordet, ſpiſſat, exulcerat. Amurca, ea dicitur, & quæ præcedit oleum, & quæ ſubſequiẽ. Pli. li. xv. cap. vi. de oleo quando ſit Inquit. Et e cortinis in labra fundendum, vt ſæces & amurca liquẽtur. Palladius in nouẽm tit. xvii. deide cum amurca ſubſederit oleum purum. xxx. diebus exactis ĩ vitrea vaſa transferri, & q̃uis igni exiguo properata maderent. Ordo eſt & igni q̃uis exiguo pperata maderẽt, ideſt prope, & cito madeſcerẽt, tunc enim madere videnẽ quũ coquẽdo molliſicata fuerint. Nitrũ

Grandior vt fœtus ſiliquis[a] fallacibus eſſet,
Et quãuis igni exiguo properata[b] maderent
Vidi lecta diu, & multo ſpectata[c] labore
Degenerare tñ, ni vis[d] humana quotãnis
Maxima queq; manu[e] legeret, ſic oĩa fatis
In peius[f] ruere, ac retro ſublapſa referri.
Non aliter, q̃ q̃ aduerſo vix flumine Lẽbũ[g]
Remigiis ſubigit[h], ſi brachia forte remiſit,
Atq;[i] illũ in pręceps prono rapit alueus amni
Pręterea[k] tam ſunt Arcturi ſidera nobis.

SER. a ¶ SILIQVIS fallacibꝰ, q̃ fallere plerũq; ſolẽt. Interdũ.n. leguminũ ſolliculi maiores vñt quũ inanes ſint. b ¶ Properata maderẽt, feſtinãter coq̃rent & cito. c ¶ Spectata pbata. vt Et rebꝰ ſpectata iuuẽtꝰ. d ¶ Ni vis humana, aut poſſibilitas. Saluſtiꝰ, ſ; noſtra oĩs vis i aio & corpe ſita eſt. Aut certe multitudo. Tñ veriꝰ eſt vt vis q̃ſi violẽtia ſit i rebꝰ, q̃ cõtra nãm vertũt i meliꝰ. ſic.n. & Donatus ſenſit, dicẽs niſi violẽtia fiat naturæ, oĩa i deteriꝰ cadũt. e ¶ Manu legeret, hic qdam volũt dcm̃ legumen. f ¶ In peiꝰ ruere ac retro ſublapſa referri, το αυτο nã bis idẽ dixit. g ¶ Lembũ nauiculam ad modũ breuẽ. h ¶ Subigit ſurſum agit, vt Et corpa ſaltu ſubiiciũt i equos, Aut certe ſubigit eſt vrget impellit. i ¶ Atq; ſtatim i p̃ceps, & hoc dicit, ita oĩa quæ terra pfert, niſi cõtinuũ in eis ſtudium agricola exerceat, licet medicentur, & grandia plerũq; naſcantur, in peius ruũt & ſic ferunt, ſicut q cõtra curſum fluminis & vi naui agere vult, ſi aliquantulũ brachia & manus remiſerit, & feſſus vl̃ modica ab opere ceſſauerit, ſtati agẽte vi fluminis & nãli curſu relabit, nec põt ſurſum ire, ſed in p̃ceps vadit, nã pprie p̃ceps id ſignificat. K ¶ Pręterea tã ſunt arcturi ſidera nobis iam dicit Aſtrologiá, ita ruſticũ & nauigãtẽ ſcire debere, vt ſicut nauigãdi tp̃s & ventoꝝ atq; tẽpeſtatũ motus alte ex ſideꝝ cõpoſitõe cognoſcit, ita & iſte terrã colẽdi cõgrua tpa & diuerſos caſus vel caloris vel frigoris aut pluuiaꝝ ex ſtellis agnoſcit. Arcturꝰ ãt ſtella ẽ in ſigno bootæ poſt ſeptẽtrionẽ, cuiꝰ ortꝰ & occaſꝰ tẽpeſtates grauiſſimas fac̃, vñ ait ſidera.i. tẽpeſtates vt alibi, ſcit triſte mierũq; ſidꝰ.

PRO. ¶ LEMBVM, genus nauigii.

ANT. ¶ SPECTATA, pbata. ¶ Degñare, de ſuo gñe exire, hic degñes dñr ignobiles, & ſuo gñe diſſimiles. Degñare dñr q ſuoꝝ maiorũ virtutibꝰ nõ rñdẽt, aut vitio Mani. li. iiii. Degenerãt nati p̃ribus, vitiũq; parẽtis. ¶ Vis humana, violẽtia ſeu mauis prudẽtia Fatis prudẽtia, Fatis i peiꝰ ru. Co. li. iiii. c. x. iqt. Cõptũ hẽo nãli q̃dã malignitate deficẽ iterdũ q̃uis diligẽter probata ſemina idq; nobis poeta oñdit dicendo. ¶ Vidi lecta diu &c. q nõ tm̃ ſeminibꝰ leguminũ, ſed i totã agricolatiõr rõnẽ dcm̃ ẽẽ itelligẽdũ eſt. Sic q̃uis maxia quæq; lecta fuerit, vidi tñ oĩa fatis i peiꝰ ruere &c. ¶ Fatis. i. nãli quadã malignitate, vt ſuperiꝰ Co. dixit, ſeu nãli ordie vel mortali lege ait.n. Ma. lib. I. oĩa mortali mutant lege creata ſ; fato ãt latiꝰ i Pollioẽ dcm̃ ẽ. ¶ Vix, cũ labore lẽbũ lẽbus nauicula breuis piſcatoria vt ſcri. Noniꝰ. ¶ Remigiis, remoꝝ ordines. ¶ Remiſit, retraxit, ad ppriũ locũ reduxit. ¶ Atq; il. Gel. li. ix. c. vi. in hoc loco exponit atq; p ſtati, vbi ẽt docet atq; cõiũctionẽ ẽẽ cõnexiuã, ſed plerũq; pro aduerbio valẽ, quũ dicimꝰ alit ego feci q̃ tu atq; tu, ſignat.n. alit q̃ tu &c. ¶ In p̃ceps, i. pfundũ, & locũ piculoſum. ¶ Prono, defluẽti. ¶ Alueꝰ, flumis foſſa dr̃. ¶ Prætera tam ſũt, poſt mlta p̃cepta addit ẽt ſidera ſuáda agricolis, ſicut & nautis. Nã vt ſcr. Pli. li. ii. de æſtatis tẽpeſtatibꝰ, ſideꝝ ppria ẽ qbuſq; vis, & ad ſuã cuiq; nãm fertilis. Alia ſũt i aliquo reſoluti humoris fœcũda, alia cõcreti i pruinas, aut coacti i niues aut glaciati i grãdines alia roris. Igit i ſuo q̃q; motu naturá ſuã exercet, & Co. li. xvii. c. ii. ait, q debemꝰ tpibus accõmodare opa ruris, vt permiſerit ſtatus cœli. Arcturi. l. arcturi ſigna, de q̃ Pli. li. ii. c. xxxix. ait. Arcturi vero ſidus nõ ferme ſine pcelloſa grãdie emergit. & Pla. i rudẽte itroducit arcturꝝ ſic loq̃nte. Increpui hibernũ, & fluctus moui marios. Nã arcturus ſignũ ſuũ oium accerrimũ, vehemẽs ſuũ exoriẽs, cũ occido vehemẽtior. Co. ãt li. xii. c. ii. ait. viii. cal̃. martii, arcturꝰ pria nocte orit̃, frigidus dies acq̃lone, vel choro iterdũ pluuia. Iteꝝ iqt ibidẽ. iiii. cal̃. no. arcturus i veſpe occidit ventoſus dies. Iteꝝ. xv. cal̃. octo. arcturus exorit̃. Fauonius & affricꝰ iterdũ Eurus, quẽ qdã vl̃turnũ appellant. Item. xi. & xii. cal Iulias, arcturus mane occidit tẽpeſtatẽ ſignat. De arcturo ẽt latius vide ibi ſupius. Sub ipm arcturũ &c.

CHR. Fatum Lẽbus ¶ SIC oĩa fatis, in peiꝰ ruere, nã q cõſtãt ex q̃ttuor elementis ſemp in deterius ruũt ¶ Atq; q̃uis copulatiua ſit, tñ bis ſtatim i hoc loco ſignificat, vt ſit ſenſus eodem tpe & brachia remittit, & in pręceps refertur. ¶ Archturus, hic & bootes dicitur, de quo dictum eſt.

¶ HÆDORVMq;

SER. a ❡ HÆdorūq; dies. Aurigę ſignū ē haud lō ge a ſeptētriōe, cui⁹ pedē cū cornu tauri vna ſtella cōiūgit. h̄ i manu ſiniſtra fert hædos i hūeris caprā q̄ aluiſſe dr̄ Iouē. hoc quoq; ſignū tā ortu q̄ occaſu ſuo efficit tēpeſtates, bn̄ āt ait dies, qa & magnitudine ſui mltis diebus orit̄, & tēpeſtas aut p̄cepit ſignū aut ſeqt̄, aut cū eo ē. Sane ſciēdū oēs aſtrologos p rōe climatū diſſentir̄ i ortu ſideꝝ, ſed ipſa diſſenſio vltra ſeptē dies n̄ pcedit. ſeptē n. ſūt ip̄a quoq; climata, hic ē q̄ ſolē ad vnū qdq; ſignū alii xv. Kl. die dn̄t venir̄. Alii. xiii. & īfra vſq; ad. viii. nec qſq̄ pcedit vlterius. b ❡ Lucid⁹ āguis, tres ſūt āgues ī cœlo, vn⁹ q ī ſeptētriōe ē alter ophiuchi, terti⁹ auſtralis ī quo ſūt crater & coruus, de quo nūc pprie ait anguis, nā ὕδρα dr̄ gręce, & ſcim⁹ āgues aq̄rū eē, ſerpētes terraꝝ, hęc āt ſigna gn̄alr̄ poſuit, n̄. n. hec tria tm̄, ſed oia p̄cipit obſeruāda. c ❡ Vectis, his q vehūt̄, cuius ſignificatiōis pticipiū latinitas nō h̄ēt. d ❡ Pōtus & oſtriferi fauces tentant̄ abydi, ſeſtos & abydos ciuitates ſūt helleſpōti, q̄ anguſto & piculoſo mari ſegregāt̄. Vn̄ elegit locū piculoſiorē quē p ol pōeret pelago. Sane ſm artē hęc oſtrea oſtreę dicimus. nullū. n h̄ēt latinitas nomē aīalis qd̄ neutri ſit gn̄is, ſicut gręce τοκῆτος καὶ τακητα. l; & Horati⁹ dixerit Oſtrea circæis miſeno oriūtur echini. & luue. Grandia q̄ mediis iam noctibus oſtrea mordet, quos tn̄ poſſumus gręce locutos accipe. ita. n dn̄t το ὄστρεον, καὶ τα ὄστρεα.

> Hędorumq;ᵃ dies ſeruādi, & lucidusᵇ Anguis,
> Quā q̄bus in patriā vētoſa p ęquora vectusᶜ
> Pontusᵈ, & oſtriferi fauces tentātur Abydi.

PRO. ❡ HÆDOrūq; greges, Adraſtea capella, q̄ ſeducauit Iouē cū hędis, ob hoc bn̄ficiū ī ſideribus ſacrata ē, quoꝝ pluuię ſequūt̄. ❡ Et lucid⁹ āguis, Draco exiſtimat̄ puellaꝝ heſperidū pomarii cuſtos, relat⁹ īter ſidera īterficere duos vntriōes, q̄ oia gn̄a ſtellaꝝ tēpeſtatē ſignificat. Ait ergo tā agreſtibus obſeruāda eē cœleſtia ſigna q̄ nauigantibus, qa vtriſq; noceāt tēpeſtates. Oſtriferꝝ aūt dicit abydū q̄ ibi oſtrea generantur copioſiſſima.

ANT. ❡ HÆDOrūq; dies, henioch⁹ quē nos latīe aurigā dicim⁹ h; i manu duas ſtellas q̄ hędi appellāt̄, de q̄bus plīme legito apd̄ Igi. Col. aūt li. xii. c. ii. ait. v. cal. octob. hędi exoriūt̄, Fauoni⁹ nōnūq̄ auſter cū pluuia. Itē pridie nonas octo. hædi oriūt̄ veſpe. Pli. quoq; li. ii. ſcri hędoꝝ exort⁹ tēpeſtates iducer̄. Manili⁹ ēt li i. inqt. Tū ſubeūt hędi claudentes ſidere pōtū ❡ Lucid⁹ anguis, Iginus īter ſidera tris anguis noīat. Vn⁹ vaſto corpe oñditur īter duas arctos collocat⁹ q dr̄ aurea mala heſperidū cuſtodiſſe, & draco appellat̄, alteꝝ anguē māib⁹ t; mediū corp⁹ ei⁹ īplicāte oſ hiucus, i. anguitenēs ſeu ſerpētari⁹ dict⁹. Cui anguis ē oīo ſtellaꝝ nūerus. xxiii. Ophis āt ſerpēs dr̄ & echo teneo. Terti⁹ āguis hydra dr̄ ī q̄ coruus ī ſider̄, & Crater poſitus exiſtimat̄ occupās lōgitudinē triū ſignoꝝ, Cācri, Leōis, & virginis, iter æqnoctialē circulū & hyemalē collocat̄, h̄ētq; ī capite tris ſtellas ī pria capitis curuatura ſex, ſ; eaꝝ maximā clarā, ī ſcd̄a curuatura tres, ī tertia tres, ī q̄rta duas, ī qnta vſq; ad caudā octo oēs obſcuras, ita ſiūt nūc. xxxvi. Occidit aūt aq̄rio & piſcibus exortis, oritq; cū Cancro, Leōe, & Virgie. ❡ Lucid⁹ anguis, ſerui⁹ de hydra hoc loco ītelligit. Ego vo de dracōe, d̄ q̄ ēt Man. li. i. ait. Diuidit v; vrſa, & cingit ſtellis ardētibus āguis. Draco. n. teſte. Igino h̄ēt ī vtroq; tpe ſtellas ſingulas, ī oculis ſingulas, ī mento vnā & toto corpe ī liquo paſſim claras. x. ita vt oīo ſit ſtellaꝝ. xvi. Ex illis āt. x. ſex craſſiores vt aiūt alii ī virgīe & libra ſūt, ſuntq; ex nā ſaturni & Martis iducētes tēpeſtatē, oriūtur āt circa mediū ſeptēbris, duratq; diebus plurib⁹. Anguifer āt q a gręcis ophiucos dr̄ auctor ēt Col. ix. cal. iulias mane occidit tēpeſtatē ſigñat. ❡ Pōt⁹, de pōto ſupra patuit. ❡ Oſtriferi, oſtrea piſces ſunt, q ſilicea teſta īcludūt̄, de qb⁹ late Pli. li. ix. dn̄r āt ab oſtricō qd̄ ē teſta ❡ Fauces, dn̄r aditus anguſtoꝝ locoꝝ. ❡ Abydi, Pli. li v̄ca. xxiii. ſcri. Abydū oppidū eē ī helleſpōto, vbi anguſtiæ. vi. ſtadioꝝ, Soli. ēt. c. x. inqt. Ille aūt magnus helleſpōtus ſtringit̄ in ſtadia. vii. q̄bus ab Europa aſiaticā plagā vindicat hic quoq; vrbes due. Abydos Aſiæ, & ſeſtos Europæ.

Ophiucus

Ophis

Hydre

Oſtrea

Fauces

CHR. ❡ HÆDorūq;. d. Erichthōi⁹ Vulcāi & Minerue fi. q prim⁹ currui equos iūgere prim⁹ panathenea ſacra īſtituit, p̄m⁹ arcē, tēplūq; ædificauit, a ioue īter aſtra relatus ē. Hic caprā ī hūero portat, q̄ Iouē nutriuit. Itē eius hędos in brachio. Hāc caprā ſolis filiā dixit Muſę⁹, cui⁹ aſpect⁹ ita atrox fuit, vt gigātes terreret. Itaq; rogarūt terrā mr̄em, vt eā abderet terra ī ātro clauſā Amaltheę tradidit cuſtodiendā. Hęc iouē cura Amaltheę nutriuit. Mox cū aduerſus Titanas iermis pugnatur⁹ exiret, ei⁹ pellē accepit q̄ illos terruit. Vñ alia pelle caprā rectā vitę reſtituit, & īmortalitate donatā cœlo īpoſuit. H̄ēt ergo in capite Erichthonius ſtellam vnam in ſingulis

Erichthōius

humeris ſingulas,clariorē tñ ĩ ſiniſtro q̄ capra appellaṫ, ĩ ſingulis genib⁹ ſingulas, ĩ dextre manu vnā,ĩ ſiniſtro duas,& hi hędi vocanṫ ſūt oēs octo.Sūt q dnt hūc nō Erichthoniũ ſʒ myrtylū eē a Mercurio p̄te aſtris illatū,hui⁹ caput nō multū diſtat ab elice.Genua gem nis opponūt,pedes vero cornib⁹ tauri.Anguis tres ſūt ĩ cœlo ſpētes,prim⁹ īter vrſas ſuit, hūc ait Phærecydes a Iunone cuſtodē poſitū.Nā cū ĩ ſuis nuptiis oēs dii mūera obtuliſſet, ipſa aurea mala q̄ terra obtulerat ĩ hortis ſuis,qa apđ atlātē ſūt ĩſeri iuſſit, & heſpides at lātides filias cuſtodes appoſuit,ſʒ cū ille mala ſurriperēt,pui gilē draconē arbori applicauit hūc Hercules ĩteremit Iuno ĩter aſtra retulit Hēt ſtellas tres ĩ capite ſplēdidas,ĩ reliquo cor pore.xii Scđs ſerpēs ē,quē vtraq̄ manu Ophiuch⁹ q ſup ſcorpionē ſtat.Hic fuit Æſculapi⁹, quē ĩterſectū Iouis fulmĩe,tñ ipſe Iupiter ꝓcib⁹ Apollinis p̄ris ĩ aſtra retulit cui⁹ imago cō ſtat.ex.xvii.ſtellis.Ipſe āt ſpēs quē vtraq̄ manu tenet,hʒ ſtellas.xxx.Tertius ſerpēs ē hydra ſup cui⁹caudā coru⁹ ſedet,& ĩ medio vrnā aſſerūt eē.Signū ē ĩ pte auſtrali caput ad cācrū deflexū hēt,corpis medietas ānexa ē cū leone,caudā extēdit ad cētauꝝ.ℂ Oſtriferi.Oſtrea rū viuaria pm⁹ ĩuenit.Ser.orata ĩ baiano tpe Craſſi oratoris,pm⁹ optimū ſaporē lucrinis oſtreis dilucidauit,poſtea Brūdiſiū ĩ oſtreis ꝑlatū ē nup excogitatū illinc raptas ĩ lucrino paſceṙ ait Pli. Tegūṫ āt oſtreę ſilicū duritie.ℂ Abydi,abd⁹ ac Seſtus ex aduerſo ędificate ſūt pōto ĩteriacēte,diſtāt ĩter ſe a portu ĩ portū ad ſtadia.xxx Hic āt noĩauit potius abidū,qa vt ait Stra. Seſt⁹ ē ĩteri⁹ ꝑpōtidē verſus a dextra pte flux⁹,qa ab ea ferṫ,q̄pp facilius enaui gaṫ e ſeſto ſi qs paululū deflectat,atq̄ ĩde ſoluat,cū fluct⁹ibi ad trāſitū adminiculeṫ,ex aby do vero trāſeūtibus ĩ ꝯtraria ꝑter nauigādū ē circiter octo ſta.ad turrim ſeſto oppoſitā po ſtea ĩ obliquū eūdū ē,& neq̄q̄ aduerſus fluxū enauigādū thraces abydū poſt res troianas, deĩn milleſii hitauere.ℂ Fauces,qa pōtes anguſtus ē ibra, Sol cū ē ĩ libra cuius qđe prima ꝑtē ingrediṫ noſtro tpe idibus ſeptēb.die.i.lucis,ſed de hoc genitiuo dicemus in æneidæ. Aaby dos Seſtus

Libra die ª,Somniq; ᵇ pares vbi fecerit horas.
Et medium luci ᶜ,atq; vmbris iā diuidit orbē,
Exercete ᵈ viri tauros ᵉ,ſerite hordea ᶠcāpis

SER. a ℂLIBRA dic, hic iam ĩcipit di ſputare de cogni tōe tēpoꝝ ex ſide ribis die, non eſt apocope p dici, ſʒ regularis genitiu⁹, nā vt ſepe dixim⁹ obliq caſus ſingularis nūeri nō debēt eē maiores noĩatiuo plurali, qđ verū eē Saluſti⁹ ꝓbat,q in ꝓſa ait Dubitauit acie ps,hinc ē & illud Curruq; abſciſa duoꝝ Su ſpēdit capita. b ℂ Sōni.i. noctis, nā ab offō tps demōſtrat dicit aūt ęqnoctiū autūnale, qđ fit ſole in libra poſito vernale eqnoctiū ſol ĩ ariete efficit. dicit āt frumēta ſerēda eē autūnali tpe Legumĩa vero vſq; ad veris ini tiū. c ℂ Luci diei Vmbris nocti diuidit orbē vt orbē vʒ cœli medium teneat ſol mediā lu nā. d ℂ Exercere viri. e ℂ Tauros, ad aratra iūgite.Tauros āt boues ſorte accipes. f ℂ Or dea vſurpatiue. Et ſciēdū ĩ his tres tm̄ caſus vſurpari,hęc hordea,hęc hordea o hordea, ſicut vina vina,vina,& mella,mella, mella.

PRO. ℂLibra die ſōniq; pares. u.f. h. Æqnoctiū autūnale dſcripſit,ſōno.n noctē ſignat,Ver nū æqnoctiū fit ĩ ariete, Autūnale in libra. Cereale p̄apauer ait,quia in ſegete naſcitur.

ANT. ℂLIBRA dies, hoc loco ſerēdi tp̄s oſtēdit Gel.l.viii.c.xiiii.legit hūc vſū Libra dies ſō niq; pares vbi ſecerit horas, p diei. dicebāt n.āt iq hęc facies hui⁹ facies & ſacii, & dies hui⁹dies dii & M.tul.p p.ſeſtio dies ſcripſit p diei,verba.n.ſunt hęc,Eqtes vero daturos illi⁹ dies pœnas, Dii aūt p diei ſcri pſit Vir. ĩ illo ver ſu Munera lętitiā ꝙ dii, qđ ĩperitio res dei legūt,ſed Caius cæ.ĩ.ii. de analogia ſcđo hui⁹ die & hui⁹ ſpe dicēdū putat, hęc Gel.Pli.āt li.vii.legit hūc verſum libra die p diei.Pares horas,ſcri.lgi.q; maxim⁹circul⁹ ĩ ſphęra ęqnoctialis ē,quo ſol quū puenerit bis anno cōficit æqnoctiū hoc ē ĩ ariete,& chelis.i.libra eſt āt æqnoctiū vernū.vii.calē. apri.vt Pli.li.xviii.c.xxxix.& Col.li.xii.c.ii. ſcri.autūnale vero octauo cal.octo.Vtq; Pli. li.xviii.c.xxviii.inqt,æqnoctiū dies raro nō aliquos tēpeſtatū ſignificat⁹hñt.ℂ Mediū di uidit orbē.i. totā mūdi machinā æqnoctii, nāq; tpe.xii.horis ſol ſupra terrā totidē ſub terra meat. De libra quoq; Mani. li.iii.ĩqt,li bra diē noctēq; pari cū fœdeṙ ducit,& li.iiii. Librātes noctē chelæ cū tpe lucis. ℂ Vmbris i.noctib⁹.Pli.li.ii.c.x.ait,neq; aliud eē noctē ꝙ terræ vmbra.ℂ Hordea,Pli.li.viii. ait,pri mū ex oĩbus frumētis,ſeriṫ, hordeū qđ ſru gū omniū molliſſimū eſt.ſeri,non valet niſi in ſicca & ſoluta terra ac niſi læta.

CHR. ℂSOMNI.i. tenebraꝝ. ℂ Pares.h.non mō numero,nā p vniuerſum annū ſinguli dies ſingulæq; noctes.xii.habēt horas,ſed etiam ſpatio ipſo tpis,nā ꝑterq̄ in æquinoctiis ho ræ inęquales ſunt,vt in hyeme lōgiores ſint in nocte in æſtate vero in die.

ℂVSq;

Vſq; ſub [a] extremũ brumę intractabilis [b] ĩbrẽ.
Necnon & lini ſegetẽ,& cereale [c] Papauer
Tp̃s humo tegere,& iãdudũ [d] incũbere [e] aratris
Dũ ſicca [f] tellurę licet,dum nubila [g] pendent.
Vere Fabis [h] ſatio [i]:tũc te [k] quoq; Medica putres
Accipiunt ſulci,& Milio venit annua cura,

a ❡VSq; ſub extremũ brumæ.i. nõ vſq; ad brumæ finẽ,ſ; circa.Nã bruma finit octauo cal.ianua.die,& iſte nõ vſq; ad ip̃m diẽ dicit eẽ ſerẽdũ. b ⁋Intractabilis ãt pp frigus dura & aſpera. c ⁋Cereale papauer,vel q̃d ẽ cibui ſicut frumẽtũ,vel quo Ceres vſa eſt ad obliuionẽ doloris. d ⁋Iãdudũ, q̃ primũ, & dicit ſerẽdũ eẽ eo tpe, nõ quo iã ſũt pluuiæ,ſed quo imminẽt pluuię. e ⁋Incũbere aratris,iſiſtere arationi. f ⁋Dũ ſicca Tellure licet,dũ adhuc nõdũ pluit,ſ; iã ẽ vicinũ. g ⁋Dũ nubila pẽdẽt,dũ pene iã vidẽt nubila pẽdere & expectare vt effundãt pluuias. h ⁋Vere fabis,Tẽpore veris. i ⁋Satio, ſemẽtis,& declinat ſicut nauis. K ⁋Tunc te quoq; medica putres.Accipiunt ſulci, ad ipſam herbã apoſtrophã facit, hæc ãt herba a medis trãſlata ẽ ĩ greciã,quo tpe eã iuaſerũt,hui⁹ plena Venetia ẽ,& vt dicit Diony. triũ folioꝝ ẽ ſempq; virẽs. Q̃d ãt ait putres ſulci,nãm ipſius herbę reſpicit, nã vno ãno frequẽter ſerit,&poſtea aliquot ãnis ſponte ꝓcreant.q̃d ẽt ſequẽs ĩdicat verſus,nam dicẽdo Et milio venit ãnua cura,oñdit medicæ curã ñ eẽ ãnuã, hęc ãt herba vulgo dr̃ ſylla.

ANT. ❡BRVMÆ,ſcri.Pli. lib.xviii .brumã finiri viii.cal.Ianu.fere dcã ãt Var.teſte,ꝙ breuiſſimos dies eſt,iõ vero Pli.dicto li.ca.xvii.ſic ait,iter oẽs aũt cõuenit circa brumã ſerẽdũ nõ eẽ magno argumẽto,q̃m hiberna ſemina quũ añ brumã ſata ſint.vii die erũpant, ſ; poſt brumã vix.xl. ⁋Lini ſegetẽ. Col.li.ii. c.x.inqt,lini ſemẽ piguiſſimũ locũ & modice hũidũ poſcit.Serit a cal.octo. ĩ ortũ aqlę q̃ ẽ ſeptĩo idus decẽ.Nõnullis placet Macro ſolo,& q̃ ſpiſſiſſimũ ſemẽ ei⁹ cõmitti, ꝗ tenue linũ ꝓueniat,idem iteꝝ ĩ leto ſolo mẽſe Februa.x.modios iniugerũ iaci oportere debet Pli.ẽt li.xix.c.ii.de lino ait, Vere ſatũ æſtate velliť,Et lib.xviii.ca.xxxvii. dixerat, vere linum auenam & papauer ſerẽda. ⁋Cereale papauer papaueris ſatiui tria genera. Sed candidi ſemen toſtum in ſecunda menſa cũ melle apud antiquos edebatur,hoc & panis ruſtici cruſta inſꝑgebatur affuſo ouo inhærens vbi inferiorẽ cruſtã apio Gitq; cereali ſaporẽ cõdiebãt. Serit aũt papauer cũ braſica portulaca & eruca & cũ lactuca.Pli. aũt li.xix.c. xlii. Diximus & plura ſuperius ibi vrũt lethco pfuſa papauera ſõno,Braſſica aũt toto ãno ſerit,q̃m & toto ſecaľ vtiliſſime tñ ab ęqnoctio autũni.Pli.li.xix. Probus ãt,ait cereale papauer dici,qa cũ ſegete naſcit,Ego tñ cereale dici exiſtĩo cãdidũ papauer pp ſupradcãs cãs,nã cereri.i.pani ruſtico ĩſpargebatur. ⁋Iãdudũ q̃pmũ. Dũ ſicca tellure licet.i.dũ nõ pluit, tũc.n. pẽdẽt nubila,quũ vero pluit deſcẽdere dñr,nã in ĩbres vertũtur. ⁋Vere fabis ſatio.Pli. li.xviii. de leguminũ natura ſcribit de faba.Serit añ vergiliaꝝ occaſu leguminũ pria antecedat hyemẽ Virg.p ver eã ſeri iubet circũpadanæ italiæ ritu,ſed maior pars malũt fabalia maturæ ſationis q̃ trimeſtrẽ fructũ eius aq̃s ĩ flore maxĩe cõcupiſcit,quũ vero d̃ſloruit exiguas d̃ſiderat ſolũ ĩ q̃ ſata ẽ lętificat ſtercoris vice. ⁋Medica, col. li.ii.c. xi.ait, ꝙ medica agrũ ſtercorat & locus in quo medicã ſatur⁹ ẽ ꝓſcidi debet circa cal. octo.& eũ tota hyeme putreſcẽ ſinito.Var. li.i.alr̃ melicã vocat.Pli.lib.xviii.c.xxv.ſcribit,medicã a medis aduectã fuiſſe, vnoq; ſatũ ãplius q̃ trecenis ãnis durat ſilr̃s eſt triſolio caule,foliiſq; geniculata ſolũ ĩ quo ſeraŧ elapidatũ purgatũq; ſubigiŧ autũno, mox aratũ & occatũ tegiŧ crate iteꝝ & tertio quinis dieb⁹ iterpoſitis & fimo adito ita ꝑparatũ ſeriť mẽſe maio,aľs pruinę obnoxio paulo iſeri⁹ inqt.Verno ſeri dẽt. ⁋Putres ſul.putres ait q̃m vt dixim⁹ tota hyeme fimo addito putreſcere,d; loc⁹ medicæ ſerẽdæ. ⁋Et mi.ve.an.cura,ãnua reſpectu medicæ ait, q̃ ſemel ſata diuti⁹ durat vt dixim⁹ ex Pli ⁋Milio,Col. li.xii.ca.ii.ait, milii & panici ſatio pagi d; circa idus aplis Pli.li.xviii.c vii.ſcri. ꝙ miliũ & panicũ & oĩa ęſtiua.xl.dieb⁹ maturanť,cap.aũt.xxxix.ait.Extrema aũt panici miliiq; ſatio eſt iuſtũ,eſt hoc ſeri maturato hordeo,atq; etiã in eodem aruo. Miliũ

CHR. ❡SEGETEM,Oĩa q̃ ſerim⁹ ſegetẽ appellare poſſum⁹. ⁋Fabę, Faba iter legumĩa ꝑcipua ẽ.Faria ex illa lomẽtũ appellaŧ.Vſus ei⁹ multiplex oĩb⁹ q̃drupedib⁹ ꝑcipue homini. Hebetare tñ ſenſus exiſtimaŧ, ĩ ſõnia q̃q; facere & ob hoc a pythagora dãnata, vel vt alii tradidere,qa mortuoꝝ aĩæ ſũt ĩ ea. Vñ parẽtãdo aſſumiť.Var.ob hoc flamĩe ea nõ veſci tradidit,q̃m in flore eius litteræ lugubres reperiantur.Sola frugũ etiam exeſa repletur creſcente luna, ſolum in quo ſata eſt

pinguefacit Ideo cũ florere cœpit inuertũt arua, Naſcit ſua ſpõte in pleriſq; locis in ſeptẽ trionalib⁹ inſulis, q̃s ob id fabarias ap pellãt, naſcit in mauritania ſilueſtris, & ꝑdura & que ꝑcoqui nõ poſſit, naſcit in ægypto ſpinoſo caude, vt a cocodrilis fugiat lõgitudo ſcapo q̃t tuor cubitoꝝ in eo fabæ nõ ſupra. xxx. fabæ &c. legumina in vaſis oleariis oblita cinere ꝑ diu ĩcolumina ſeruant ait in Varro ☞ Medica, hãc herbã Auicena vocat eot & aliſticor, & ait eẽ eã cibũ oium aialiũ. Serapion vocat cadob. Dioſcorides ait illã eẽ ſimilẽ trifolio, qđ inter fœnũ naſcit, folia hẽt anguſta & virgã ſimilẽ trifolio, ſemẽ vt lẽticulã, qđ multi pani admiſcẽt ꝓ odore & ſale Iſido. illã ĩter legumĩa ſcri. Pal. in li. de re agraria ait. Medica que ſerit. x. ãnis ꝑdurat, ita vt quater aut ſexies poſſit in ãno recidi, agꝝ ſtercorat, aĩalia macra piguefacit, curat ægrota, Pli. in nãli hiſtoria ait, mediã a peregrina ẽ, in græciã p bella pſarũ, quæ a dario geſta ſunt aduecta a medis eſt tãta dos eius vt vno ſatu ãplius trecenis annis duret, ſimilis ẽ trifolio caule foliiſq; geniculata, vnũ de ea & cytiſo volumẽ Amphidochus fecit. Opus eſt cũ ſerit dẽſitate ſeminis oĩa occupare. id ꝓſtãt iugera modia vicena, Secat incipiẽs florere & quoties refloruit id ſexies euenit p annos, aut cũ minimũ quater ad trimatũ liberat herbis ſi mẽſis a ſolo radat. Nã ipa ita alte radices agit vt ſine ſuo dãno herbe intereãt. ☞ Milio, ex milio fit panis, ſed ſuo tpe ait Pli. ex india in Italiã inuectũ miliũ nigrũ colore amplũ granũ arũdineũ culmo, adoleſcit ad pedes altitudine ſeptẽ ꝑgradibus culmis lobas vocant oium frugum fertiliſſimũ, Ex vno grano terni ſextarii gignuntur. Medica

Cãdidus ᵃauratis aperit cum cornibus annum
Taurus, & aduerſo ᵇcedẽs canis occidit aſtro.

SER. a ❡ CANDidus auratis aperit cũ cornib⁹ ãnũ taurus, quo tpe ãnũ aperit cãdidus taur⁹, q ẽ cũ auratis cornib⁹ nã apit cornib⁹ nõ ꝓcedit, nõ n. a capite, ſed a dorſo orit i. a medio ſui, vñ icipit apparere, nã ea pte, q̃ latus ẽ orit nõ a frõte, aperit aũt iõ ait, aut qa aprili mẽſe ſol ĩ tauro eſt, quo cũcta apiunt, & aliud ẽ apire annũ, & aliud ĩchoare, nã nullus dubitat martio mẽſe, vt ſupra dixim⁹ annũ ĩchoari, & hoc eſt meli⁹. Aut certe apit annũ dixit, qa & vnũquodq; ſignũ põt ĩchoare ãnũ & finire, vt aperit annũ dixerit. ſ. ſuũ, nã & a tauro vſq; ad tauꝝ, & a geminis vſq; ad gemios annus ẽ. b ☞ Auerſo aũt aſtro, duplex lectio ẽ, nã alii aduerſo legũt, cũ cane. n. naſcit Sirius q ẽ terris aduerſus, de q̃ legim⁹. Ille ſitim morboſq; ferẽs mortalib⁹ ægris naſcit, aut aduerſo ſit peſtifero & ꝯtrario mortalib⁹, ſi ãt auerſo legerim⁹ cũ ſubaudiam⁹ neceſſe ẽ, vt Atq; ixionii vẽto rota ꝯſtitit orbis. i. cũ vento, vt ſit ſenſus, quo tpe ẽt canis cedens occidit cũ auerſo aſtro. i. cũ argo, q̃ & ipſa media ẽ ſicut taur⁹ & a puppi orit, cui canẽ ꝯſtat eſſe cõiũctũ, & cedẽs canis nõ recedẽs, ſed incedẽs accipim⁹ & ſe mouẽs. Tpe. n. quo taurus cũ ſole ẽ, ẽt canis ad ortũ feſtinat. Q đ autẽ ait occidit, ad aſpectũ nrm retulit, nã ortus & occaſus duo ſũt. Vnus ἡλίακος, ideſt ſolis, & alter κοσμικος. i. mũdanus, vñ fit, vt ea ſigna q̃ cũ ſole oriunt a nobis nõ poſſint videri, & ea quæ videmus, quantũ ad ſolis rationẽ ptinet, videant occidere, ſecũdũ ꝙ nũc ait occidit canis, nam canis paranatenlon eſt cancri, ideſt cum eo oritur. Cãcer autẽ quo tpe ſol in tauro ẽ, poſt horã q̃rtã diei orit, nã taur⁹ & gemini binas horas tenent, ſic ergo fit, vt canis nobis occidat, q̃tũ autẽ ad ſolis ptinet curſum in ortu eẽ videat. Scđm hanc rõnẽ etiã paulo poſt dicturus eſt Ante tibi eoæ atlantides abſcondat, nam eoas ait in ortu heliaco poſitas, vnde & tibi abſcõdant intulit.

PRO. ❡ CANdidus auratis a. c. e. a. ☞ Taur⁹ & aduerſo. e. c. o. a. Icari attici paſtoris canis, q ſeruauerat corp⁹ occiſi, & filii Erigone, q̃ ſe ſuſpẽdio necuerat ob interitũ pris relati ſunt in ſidera. Pecoribus aũt canis ſidus iõ inimicũ eſt, ꝙ poetæ ferũt icaꝝ a paſtoribus occiſum. Occidit ãt canis oriẽte tauro, q exiſtimat iõ ſacrat⁹ ĩter cœleſtia, ꝙ ĩſidias parãtẽ iouẽ Europę celauerit. Tꝑs aũt definitur extremi aprilis menſis vſq; in calendas maias hoc idoneum fabæ ſationi putant.

ANT. ❡ CANdidus. a. a. c. c. a. ☞ Taurus &. a. ce. ca. oc. a. cãdidũ tauꝝ appellat, qm̃ cãdidũ fuiſſe aiũt. Col. li. xii. e. ũ. ĩqt, ꝙ. xv. cal. ma. ſol ĩ tauꝝ trãſitũ facit & ꝑdie cal. ma. cauſis ſe veſpere celat. Oui. aũt li. iiii. fa ꝙ. xi. cal. ma. ſol exit arietẽ ĩgredit tauꝝ, Mac. ſcri. li. i. de ſõ ꝙ Vir. hoc loco nõ vult ĩtelligi Tauro oriente cũ ſole mox ĩ occaſum ferri canẽ, q ꝓxim⁹ Tauro ẽ, Sed occidere cũ dixit Tauro geſtãte Solẽ, qa tũc icipit nõ videri ſole vicino. Ioãnes vero toloph⁹ noricus nr̃o æuo ſummus aſtrologus a me cõſultus, ſuper hoc ẽt loco aſſerit Virg. voluiſſe agricolas habere reſpectum ad aurea cornua tauri quę ſuo tẽpore in ſigno Tauri decimæ ſphęre erãt, & ad canẽ ſiriũ in cuius ore ſtella primæ magnitudinis

...itudis ſita ē, vt ferāt legumia qñ occidũt heliace, hoc ē qñ ſole occidēte ipſa ſidera pxio... ſe & viſui nr̃o abſcōdũt. Seu certe tpe occaſus coſmici.i.qñ cũ ipo ſole occidũt, qa tau... imaginē añq̄ ſol occupare icipiat canis ipſe veſpi ſole occidēte vix apparet, & occidē heliace icipit qđ nr̃o euo ſit a.ix.gradu tauri, i q̄ dũ ſol ē. Taurꝰ cũ pleiadibꝰ coſmice occidē icipit, & cāis heliace qđ ē circa.xx.diē aprilis, ħ Virg.tpe pluſq̄ x diebꝰ añ id accidiſſet, totũq; occaſuiſſe taurꝰ cōceſſerat, hodieq; ſol.xix.gradũ ſigni.x.ſphæræ geminoꝝ occupāte, hoc ē circa primũ mēſis Iunii diē pleiades occaſũ coſmicũ.iiii.dieꝝ iteruallo pficiũt, hyades vero in frōte Tauri occidũt coſmice.xxv.gradu vſq; i finē tauri qnq; fere dieꝝ iteruallo, vñ quũ taurus icipit occidē coſmice cornua euſdē tēdũt ad occaſũ heliacũ, & canis ipſe cedens cũ aſtro auerſo.i.tauro occidit heliace paulatĩ & coſmice. Siue cedēs.i.locũ dās. ⸿ Aſtro auerſo .i.argo naui, q̄ ſimilr̃ auerſe p mũdũ voluit. occidēte.n.cane argo ſibi qpinq̄ eidē cani ſuccedit. ⸿ Canis, ſcribit iginꝰ maiorē canē hr̃e i ligua ſtellā vnā quæ canis appellat̃. In capite aũt alterā quā nōnulli ſiriō appellāt. Pli.āt li.xviii.c.xlii.dicit, q̄ Canis.iiii.cal.Maii occidit, ſidꝰ & p ſe vehemēs, & cui poccidē caniculā neceſſe ſit. ⸿ Auratis cornibus, aſtrologi tauꝝ cũ cornibus auratis eē ſingũt, hr̃eq; i cornibus ipſis ſingulas ſtellas, ſed i ſiniſtro clariorē, vtriuſq; oculis ſingulas i frōte media vnā ex qbus locis cornua naſcunt̃ ſingulas, q̄.vii. ſtellæ hyades nũcupant̃, de qbus latius ſupra. ⸿ Aperit annũ, nō taurus aplt veꝝ ſol exiſtēs ibi cornibus. Nam Oui.faſt.lib.iiii.ait, Vacca ſit an taurus nō eſt cognoſcere pmptũ Pars prior apparet poſteriora latēt, & lib.ii.met.inqt, Per tñ auerſi gradieris cornua tauri. Aperit tñ annũ intelligendũ eſt vti ſcribit Oui.lib.iiii.faſt.quum ait. Nam qa ver aperuit tunc oĩa dēſaq; cedit Friogris aſperitas ſœtaq; terra patet, Aprilem memorant ab aperto tempore dcm̃.

CHR. ⸿ TAVRVS, hũc dñt i aſtris poſitũ pp eā formā q̄ iupit̃ Europā rapuit. Nigidiꝰ ait, Iouē a neptuno tauꝝ p grām abduxiſſe, q ſenſũ humanũ hr̃et, cũ ſidonē, vt Europā ad ſe ducēt miſiſſe, Eratoſthenes vero bouē paſiphaes hũc eē ſcri.h fabuloſe, phyſice ꝙo tauꝝ ægyptii ad ſolē refert, vl̃ qa apđ heliopoli tauꝝ quē neutō dñt ſoli hñt ſacꝝ. Et i Mēphi bos apis ſol iſtat accipit̃, & i tēplo hermũti ſoli ſacꝝ tauꝝ colũt Baci noĩantes iſignē miraculis naturæ ſolis cōuenietibꝰ, nā ſingulis horis imutat colores, & hirſutis ſetis i aduerſũ nitētibꝰ cōtra nāſ alioꝝ aĩaliũ. Vñ habet̃ veluti imago ſolis i aduerſum mũdi ptē nitētis. Taurus ē ſignũ terreũ, frigidũ, fixum, nocturnum, pria domus Veneris, Dñatur collo & gutturi. Dat faciē amplam & curtam, naſum grauē & lōgũ, amplas nares, oculos graues, & iocundũ efficit hoiem honeſte incedentem, & tñ vanum. ⸿ Aperit, Nam relaxatur terra & tota germiat. Sol in tauro

At ſi triticeam[a] in meſſem, robuſtaq;[b] farra
Exercebis[c] humũ, ſoliſq; inſtabis ariſtis[d],
Ante tibi eoæ atlantides abſcondantur,

SER. ⸿ TRIticeam in meſſem, ad meſſem tritici vel ſegetis. b ⸿ Robuſtaq; farra, frumēta quę plus hñt viriũ, q̄ legumia, quo tpe atlātides nobis occidũt ſunt ſerēda. atlātides aũt licet ſeptem fuiſſe dicant̃, ſex tñ vident̃ in cœlo, quæ nouēbri mēſe nobis incipiũt nō videri, hæ aũt vt alii volũt Iouis, vt alii Liberi nutrices fuerũt, alii ipas fuiſſe aſſerũt heſpidas. c ⸿ Exercebis, pro exercueris, ſoliſq; inſtabis ariſtis, non leguminibus, ſed ſolis ſegetibus inſtabis pro inſtiteris. d ⸿ Ariſtis, & hic ſicut ſupra per ariſtas frumenta ſignificat.

PRO. ⸿ ANTE tibi eoæ atlātides abſcōdat̃. g.q. a.d.ſt c. ⸿ Debita, q̄ ſulcis.c.ſ.q. ſi i hoc exercebit̃ terra, vt triticũ accipiat priꝰ ingt occidāt vergiliæ & corona Ariadnes q̄ ſemētē facias matutini exortus Eoæ ſigñat. Eos.n. præcedit aurora. Atlātis aũt filiæ ſũt vergiliæ, Id. irco Atlātides vocant̃. Ariadnes āt coronæ talis hiſtoria tradit̃ Adamatꝰ Theſeꝰ ab ariadne cũ eiꝰ ope iterfecto minotauro Labyrinthi euaſiſſet errorē, & eā raptā in iſula dia dormiētē reliqſſet, liber eā adamauit, & eius capiti coronā dtractā miſit i cœlũ q̄ ſidus fcā ē. qđ ē poſt erigonē. Ipſā āt Ariadnes mr̃imōio ſibi iũctā liberā appellauit imortalitate donatā. Cnoſiā āt dic̃ ab oppido cnoſſo cretę.

⸿ At ſi tri.poſtq̄ ſerendoꝝ leguminũ tempus poeta oſtendit ad frumēta, iam redit. Colu.aũt li.ii.ca.viii.ait, placet noſtro poetæ adoreũ atq; etiā triticum. non ante ſeminare q̄ occiderint vergiliæ. Pli. vero. libro xviii.ca xxxvii. ſeri q̄ Heſi.q princeps omniũ de agricultura pcepit vnũ tps ſerēdi tradidit ad vergiliaꝝ occaſum. Vir. triticũ, & far ad vergiliarum occaſum ſeri iubet, hoc deũ inter eqnoctiũ autũni, & brumā, viciā vero faſeolos, & lentē boote o. cid. nte, inter oēs autē conuenit circa brumā ſerēdum nō eſſe magno argumēto, quoniā hyberna ANT. Vergiliæ

ſemina,q̃uũ añ brumã ſata ſint ſeptĩo die erũpãt,ſi poſt brumã vix.xl.Sũt q ꝓperent atq̃ ita ꝓnũciẽt feſtinatã ſemẽtẽ ſepe decipe ſerotinã ſemp ecõtrario alibi vel vere potiꝰ ſerẽdũ ꝗ male ĩ autũno.Col.li.xii.c.ſecũ ait,Vetꝰ ẽ agricolaꝝ ꝓuerbiũ maturã ſationẽ ſæpe decipẽ ſolẽ ſerã nũq̃ qn mala ſit.Itaq̃ ĩ totũ ꝑciplmꝰ,vt q̃ſq̃ nã locꝰ frigidꝰ erit Is ꝑmũ cõſeraſ,vt q̃ſq̃ calidꝰ nouiſſime.Ibidẽ quoq̃ ait optimũ ẽẽ iter cal.Decẽ.ſemẽtẽ cõſeciſſe.Var.ẽt li.i.c.xxxiiii.inqt,vbi q̃ſq̃ locꝰ frigidiſſimꝰ aquoſiſſimuſq̃ erit,ibi ꝑmũ ſerito ĩ calidiſſimis locis ſemẽtẽ poſtremã fieri opꝫ quo aũt agro vel legumia q̃q̃ vel frumẽta ſerẽda ſint legi.Pli.li.xviii.c.xxviii.⸿Robuſtaq̃ farra robuſta dixit q̃m Pli li.xviii.ca.xviii.ſcri.ex oĩ gñe duriſſimũ far, & cõtra hyemes firmiſſimũ patiſ locos frigidos & minꝰ ſubactos vel æſtuoſos ſiticẽteſq̃ ꝑmꝰ antiq̃s latio cibꝰ.⸿Atlãtides.i.Pleiades ſeu virgiliæ ex pleiõe & Atlãte genitæ; de q̃bꝰ late ſupiꝰ pleiadaſq̃ hyadas.Abſcõdunſ aũt vt dicit Col.ſup hoc loco li.ii.c.viii.altero & triceſimo die poſt autũnale æqnoctiũ,q̃d fere cõficiſ ix.cal.Octo.pp q̃d ĩtelligi debet tritici latio dieꝝ ſex.&.xl.ab occaſu Virgiliaꝝ,q añ diẽ.ix.cal.Nouẽ.ad brumæ tp̃a,ſic.n.ſeruant prudẽtes agricolæ,vt.xv.diebꝰ añq̃ cõficiaſ bruma,totidẽq̃ poſt eã cõfectã,neq̃ arẽt neq̃ vitẽ aut arborẽ putẽt.Idẽ quoq̃ Col.li.xii.c.ii.ait.xiii.cal.Nouẽ.Solis ex ortu virgiliæ ĩcipiũt occidẽ tẽpeſtatẽ ſignãnt.xi.cal.no.Tauri cauda occidit auſter ĩterdũ pluuia Itẽ.v.cal.no.virgiliæ occidũt hyemat cũ frigore & gelicidiis.Itẽ ſeptĩo idus nouẽ.virgiliæ mane occidũt ſignat tẽpeſtatem.⸿Eoæ atlãtides.i.ſplẽdentes oriẽtales vel matutiæ,ĩ aurora.n.viſr, ſed exoriente poſtea ſcorpione cũ ſole occidunt occaſu coſmico ſeu mũdano reſpectu oppoſitionis fit.n q̃ñ ſol oriſ cũ aliquo ſigno,cuius ſigni oppoſitũ occidit coſmice.Taurus ergo ĩ quo ſunt pleiades appoſitus ſcorpioni,ĩ quo ſol exiſtit ĩ fine autumni occidit ſcorpione exoriente cũ ſole.Hĩc ait Col.ꝗ.xiii.&.xii.cal.nouem.Solis ex ortu virgiliæ ĩcipiũt occidere.Pli.lib.xviii.cap.xxviii.ait,ꝗ exortus occaſuſq̃ binis modis ĩtelligunſ, aut.n.aduentu ſolis occultanſ ſtellæ & cõſpici deſinũt,aut eiuſdem obſceſſu ꝓferũt ſe ĩ emerſum.i.exortũ, illo modo quo ĩcipiunt apparere vel deſinũt oriente ſole,aut occidente matutini, veſpertiniue cognoĩati.⸿Eoæ atlantides, nõ fit Synalœpha.i.vocalis compreſſio vel coniunctio.

CHR. ⸿TRITICEAM ĩ meſſem, Fruges dñr oĩa ex q̃bꝰ grana legimus.Sed frugũ duo ſũt gñ̃a frumentũ & legumen.Frumentũ eſt vt triticũ,hordeũ,& ſimilia, q̃ falce metimꝰ.Legumẽ aũt vt eſt faba,cicer,& ſimilia q̃ nõ metimus ſed manu legimꝰ.⸿Farra,frumenti gñ̃a ĩ Italia vulgatiſſima ait eſſe Pli.Far q̃d hordeũ veteres dixere,ſiligo & triticũ.⸿Populũ aũt romanũ farre tñ̃ ex frumento trecentis annis vſum,Verriꝰ tradidit.Vñ̃ a farre faria noĩata eſt.Refert aũt Pli.Populũ romanũ longo tp̃e pulte & non pane vixiſſe. Quapropter Iuue. Illam vetuſtam conſuetudine oſtendere volens ait,Grandes fumabant pultibus ollæ.

Fruges

Frumẽtum

Legumen

Farra

Farina

> Gnoſſiaq̃ ᵃ ardentis decedat ſtella coronæ,
> Debita q̃ ſulcis ᵇ cõmittas ᶜ ſemina,quamq̃
> Inuitæ ᵈ properes anni ᵉ ſpem credere terræ.

SER. a ⸿GNoſſiaq̃ ardentis,quũ Liber pr̃ ariadnã Minois regis cretæ filiã vxorẽ ducẽt, vulcanꝰ ei coronã obtulit quã ille ad vxoris ĩſigne ĩter ſidera collocauit,& h̃ ſtellã poetica licẽtia diẽ Cæteꝝ ſũt q̃bꝰ ĩ cœlo corona declaraſ.Gnoſſia aũt cretica,q̃a ad laudem illiꝰ q̃ cretici regis filia fuit,ĩ cœlo ẽ poſita ipſa corona. b ⸿Sulcis,aratiõibꝰ. c ⸿Cõmittas,q̃ſi cuſtodibꝰ fidis. e ⸿Inuitæ terræ, q̃ q̃ſi coacta ruſticoꝝ labore,& non ſpõte fructus ꝓfert. e ⸿Anni ſpem,vñ̃ tu annũ poſſis deducere.

ANT. ⸿GNOSSIA ſtel co.corona , hæc vt iginꝰ ſcri.exiſtimaſ Ariadne fuiſſe a Libero pr̃e inter ſidera collocata dr̃.n.cũ Ariadna libero nuberet hãc primũ muneri accepiſſe ab Venere,cũ oẽs dii ĩ eiꝰ nuptias dona cõferrent hanc humero ſiniſtro ꝓpe cõtigere Arctophylax vr̃,habet aũt ſtellas nouẽ ĩ rotũdo diſpoſitas,ſed ex his tres clariꝰ cæteris lucẽt.

⸿Stella co.de ſtella fulgẽti ĩtelligiſ. ait.n. Mani. lib.i. At p̃te ex alia claro micat orbe corona Luce micans varia nã ſtella viciſ vna. Col.lib.xii.ca.ii.ait.viii.Idus Octo.Coronæ clara ſtella exoriſ,poſtea inqt,Tertio & pridie Idus Octob.Corona tota mane exoriſ, auſter hibernas & nõnũq̃ pluuia p hos dies frigidis regiõibus frumenta matura ſerunſ, & ꝓcipue far adoreũ,locis ẽt opacis triticũ nũc recte ſeriſ,ſtella ꝓterea clarior ĩ corona ex radiis ſolis ortu heliaco decedit,q̃ñ pleiades occaſum coſmicũ petit Decedit autem ſtella coronæ e radiis ſolis nr̃o æuo ſole ab ix.gradu ſcorpii ſigni decimæ ſphæræ p̃cedẽte,quod eſt a.xxiii.die octobris,donec dicti ſigni ſcorpii limites exceſſerit.⸿Gnoſſia i.Ariadnes cretenſis.

CHR. ⸿GNOſſia coronæ,in fabulis aiũt Liberũ ad Minoa veniſſe,vt Ariadnã vxorẽ duceret,&

& coronã puellæ dono dediſſe a Vulcano ex auro,gẽmiſq̧ cõfectaȝ, eo qdẽ fulgore,vt ſ ea ex labyritho liberaret,q̃ poſtea aſtris iſixa ẽ,cũ vtriq̧ i Naũ iſulã venissent.Habet s octo,quaꝝ tres ſplẽdida ad caput arcturi ſunt.¶Inuitæ,Dat ſenſum rei ſenſu carenti pra,& ipſa ſuas miraſ gargara meſſes,iuitæ ergo qa nollet alieno tempore, recipere.

ANT. ¶ANTE occa n maiæ.anteq̃ atlãtides occidãt nã Maia vna ẽ ea rũ. b ¶Vilẽ,abũ dantẽ,naȝ oẽ qd abũdat vilẽ ẽ, vt Vilib⁹ aut onerat pomis.c ¶Nec pe

Multi ante[a] occaſum maię coepere,ſed illos
Expectata ſeges vanis eluſit auenis.
Si vero viciãq̧ ſeres,vilemq̧[b] faſellum.
Nec peluſiacę[c] curam aſpernabere lentis.
Haud obſcura cadens[d] mittet tibi ſigna bootes
Incipe,& ad medias ſementẽ extende pruinas

¶ANte oc.ma.i. Virgiliaꝝ, Maia. n.e.virgiliiis vna ẽ de qbuslate.Oui. li.iiii.fa.Pli.xviii. c.xlii.ait,q̧ Virgi lię priuati attinet ad fructus,vt q̃rũ exortu ęſtas icipi

luſiacę curã aſpnabere lẽtis peluſiũ vnũ ẽ de ſeptẽ hoſtiis nili,vbi optĩa lens naſcif,vnde κατ᾽ ἐξοχὴν locut⁹ ẽ. d ¶Cadẽs, occidẽs verno.ſ.tpe tũc.n.Bootes occidit. qđ aũt ſubdi dit ĩcipe & ad medias ſemẽtẽ extende pruinas oĩa cõplexus ẽ tpa, & vernũ.ſ.quo legumẽ ſeriſ,& autũnale quo frumẽtũ,& multi volũt ita hãc ptẽ aſtrologię libraſſe Virg,vt in oĩbus vtrũq̧ ſignaret,vernale & autũnale,vñ & ſup bina ſigna memorauit tauꝝ cũ cane,atlantides cũ corona,tñ quantũ ad neceſſitatẽ loci huius ptinet, hæc dixiſſe ſufficiat nã maioris prudẽtię eſt ad ſubtilẽ haꝝ reꝝ ſciam puenire,adeo vt ſeq̃ntem rõnem zonarũ metrodorus phi.vix qnq̧ exp̃ſſerit libris iſertis tã aſtronomiæ q̃ geometrię ptibus ſine cuius lineis haud facile zonaꝝ dep̃hendiſ rõ.Idẽ ẽt Metrodorus aſſerit fruſtra culpari a pleriſq̧ Virg.q̃ſi ignaꝝ aſtrologiæ, quũ cũ cõſtet opis lege cõpulſum, vt quædã exponeret quæ obſcura vñr,iõ qa a naturali ordine remota ſunt.vt autem oĩa nõ diceret ruſticaꝝ perſonarum habuit cõſiderationem, & ipſius eſt operis breuitate cõpulſus.

PRO. ¶MVLTI ante occaſum maiæ.c.ſ.i.e.ſ.u.e. auenis.Multi inqt añ occaſum Vergiliaꝝ ſemẽtẽ fecerũt ſed ianẽ meſſẽ ſuſtulerũt Maia aũt vna ẽ ex Virg. ¶Si vero viciam.q.ſ.u q. phaſellũ nec peluſiacę c.a.l.haud.o c.m.t.ſi.b Ciceris ẽ gen⁹ q̧ phaſellũ vocant.Vicia ẽ ęq̧ legumĩs gen⁹ lẽtis magnitudĩe,Peluſiacã lẽtẽ dicit a peluſio oppido ægypti,a quo fluminis nili vnũ hoſtiũ peluſiacũ dr̃.Optĩa lens in ægypto naſcif,Bootes ẽ ſtella i arctophylacis(vt pleriq̧ putant)Baltheo, vt alii iudicant i hũero, dicta a bub⁹,Nã vtriões quos græci duas vrſas vocant,Helicẽ & cynoſurã in barbarica ſphera plauſtꝝ eſſe, qđ ducaſ a bubus iũctis cui⁹ rei teſtis ẽ getulicus quũ ait đ britãn s,Nõ aries illũ verno ferat aere cornu,noſſia nec gemĩos p̃cidũt cornua tñ ſicca lycaonius reſupinat plauſtra bootes.

at occaſu hyẽs.Ca.vero.xlvi.ait,q̧.iii.Id.no. virgiliæ occidũt.Col ãt li.xii.c.ii ſc.q̧.xiii.& xii.K.Nouẽ.ſolis exortu Virgilię icipiũt occidere tẽpeſtatẽ ſignat.itẽ poſtea ingt.v.K. Nouẽ.Virgiliæ occidũt, hyemat cũ frigore & gelicidiis,& paulo iſeri⁹ ſcri.q̧ vi.Id⁹ No. virgiliæ mane occidunt.v.idus No.hyemis initiũ.¶Vanis auenis,vide ſupius ibi & ſteriles dñanſ auenæ.¶Viciã, var.li.i.c.xxxi.ſcri. ſatiõis viciæ tria tpa ẽẽ circa occaſum arcturi,vt decẽ mẽſe paſcat.Scđa ſatio menſe Ianua.ẽ nouiſſima martio ſiccitatẽ ex oĩb⁹ q̃ ſeruntur maxie amat.latius vide ſupius ibi aut tenuis fœtus viciæ.¶Vilẽq̧ faſellũ,Colu. lib.ii.cap.x ſcri.q̧ a Kal.Octobris recte faſelus terræ mãdabiſ.Vilẽ aũt faſellũ ait poeta qñ vt ſcri.Serapio faſeoli gñant multã vẽtoſitatẽ,& iflant gñant humores flegmaticos craſſos,ſũt mali ſtomaco hñt mltũ hũiditatis ſũt graues digeſtiõi, & teſte Auerroi ĩducũt ſõnia mala & faciũt vertiginẽ.Vileſcit igiſ iis vitiis.¶Peluſiacæ lẽtis.i.ægyptiacæ ſeu niliacæ a peluſio Nili hoſtia, Hinc & Oui.lib.v.faſt.ait.Et peunt lẽtes aduena nile tuę.De ſeptẽ nili hoſtiis legito Str li.xvii & Pli.li.v.c.xi.¶Curã lẽ.Pli.li.xviii.c.xix.ſcr.Ex leguminibus ãt Nouẽbri ſeruns lẽs & i græcia piſa, lẽs amat ſolũ tenue magiſq̧ pigue cœlũ vtiq̧ ſiccũ.Duo gña ẽiuſ i ægypto,alterũ rotũdius nigriuſq̧ alteꝝ ſua figura piſum in apricis ſeri debet frigoꝝ ipatiẽtiſſimũ,iõ in italia & auſteriore cœlo nõ niſi verno tpe terra facili ac ſoluta.Colu.quoq̧ lib.ii.ca.x. plura ſcri.iter q̃ q̧ duas eius ſatiões ſeamus alterã maturã p mediã ſementẽ, ſeriorẽ alterã mẽſe Feb.cadẽs Bootes, occidit bootes iii.Nonas Mar.vt ſcri.Oui.lib iii.Faſt.loquiſ ergo hic poeta de verno tpe Booteo ãt aro ſignat bootes bubulc⁹,idẽ vero Arctophylax appellaſ. Manilius lib.i.ait, a tergo vẽit arctophylax idẽq̧ bootes,ſeqtur plauſtrũ.i. maiorẽ arctõ,ide arctophylax dictus.i.vrſę

vicia

cuſtos. Ad medias pruinas.i.ſereno & ſicco tpe quo qdē pruina cadit ex rore gelido, rorē aūt neq̧ gelu neq̧ arboribus neq̧ vētis nec niſi ſerena nocte gignunt, vt ſcri. Pli. lib. xi. ergo ſereno & ſicco tpe optīe talia ſerunt, hic idē li. xviii. ait, ꝙ vicia ſiccitatē ex oibus q̄ ſerunt maxie amat, & lēs tenue ſolū cœlūq̧ vti ſiccū. Sed .ñ itelligēdū eſt, id ēt de tpe autūnali vt ſereno tpe ſerat qdūq̧ ſemē, hic ait ſ. ri⁹ nudus ara ſere nud⁹, & hycmē aglonia ēē oib⁹ ſatis vtiliſſimū, inqt Pli. li. xvi. Pruinas, pruina vt ſcri Pli. lib. ii ex rore gelido gignif eſt.n. matutio tpe roris gelidi aq̄ cōgelata, dicta vero vt Feſtus ait, ꝙ fruges ac virgulta perurat.

CHR. AVENIS, non produxerunt grana, & pro tritico ſurrexerunt auenæ.

Iccirco certis dimenſum[a] partibus orbem
Per duodena regit mundi Sol aureus aſtra
Quiq̧[b] tenēt cœlū Zonę. quarū vna coruſco
Semper ſole rubens[c] & torrida[d] ſemper ab igni
Quā circum extremę[e] dextra leuaq̧ trahūtur
Cęrulęę, & glacie cōcretę, atq̧ imbribus atris.
Has inter mediamq̧ duę mortalibus ęgris.
Munere cōceſſę Diuom, & via ſecta p ambas[f]
Obliquus qua[g] ſe ſignorum verteret ordo.

SER. a DIMENſus ptib⁹ orbē annū diuiſum i q̄ttuor tpa, & .xii ſigna. xii. mēſes accipimus. b Quiq̧ tenent zonæ cœlū, Circuli q cœlū ac terrā veluti zonę cigūt. Trāſlatiue, nā ꝓprie zonæ in terris, ſed p parallellis.i.circulis poſuit ſeptētrionalis æſtiualis æqnoctialis brumalis auſtrallis. c Rubēs, ardēs. d Torrida.i.accēſa. e Extremæ, bn̄ extremæ addidit, ne eas itelligerem⁹ q̄ circa igneā ſūt, q̄s cōſtat eſſe tēperatus vicinitate ſolis & frigoris, quarū vnā nos habitamus, alterā antipodes, ad quos hic torrēte zona, hic frigidis ire prohibemur. Antipodes aūt dñr q cōtra nos poſiti ſūt cōtrariis veſtigiis terram.n. dn̄t vndiq̧ cœlo & aere cingi, per has aūt duas zonas i obliquū vertif ſignifer circulus q ſolis cōtinet curſum, vnde ēt ſit, vt duæ zonæ frigidiſſimæ ſint ad q̄s nūq̄ accedit, vna feruens a qua pene nunquā recedit, duæ tēperatæ ad quas viciſſim venit. f Per ambas vtranq̧ cū vitet tēperatā ipſa ꝓpoſitio p iter accipienda eſt. g Qua.i.p quam.

PRO. QVINq̧ tenent cœlū zonæ. q.n.c. Semp. ſ.r.&.t.ſ.a.i. Quā circū ex.d l. q.t.mortalibus æ. Munere.c.q.&.u.ſ.p.a. Obliquus.q.ſ. ſ. verteret ordo. Mūdi caloris, & luminis ſol cauſa eſt. Eius aūt talis eſt curſus, vt neq̧ itra ſolſtitialem circulū ad nos accedat nec vltra brumalem ꝓcedat. Radiis aūt eius vbi deficiūt, ibi neceſſe eſt eſſe frigus, Quū tenebris aūt deficiunt eius radii bruma ad vntrionalem circulū, ibi aūt frigus eſt cū obſcuritate. Sol aūt eqa brumalem, & ſolſtitialem circulum cōficit annuū curſum totam hanc mediam, regionem vrit, quæ latine vocaf plaga aduſta. Ex ea quæ vntrionalis eſt vbi deficiunt ſolis radii, & qa frigida eſt & obſcura frigus i ꝓximam regionē puenit, & miſcef calori q ex aduſta regione i eandem ſedem fertur & efficitur temperata regio, i qua hu-

mus, que eſt habitabilis, Alterę duę ihabitabiles, ſed phyſica rōne nobis ſūt incognitę. Prohibemur enī tranſire aduſtę regionis calorē. ſed qa meridiem bruma aiaduertim⁹ vltra ſolē magnū ſpacium cœli vacare, ſcimus, & cōtrariam nobis ptem eius radios ferri, & quemadmodū hic ita illic deficere, vbi defecerūt eſſe frigus cū tenebris. Et inde aliquā ptē ferri i ꝓximū locū, & ex aduſta regiōe q̄ finif brumali ſolſtitiali circulo, i eūdem puenire vaporē, & vtroq̧ miſto perinde temperatam efficere regionē mediā frigidæ & aduſtæ. Quiq̧ ergo ſunt zone regione cœli. Terræ duæ extremæ frigidæ vntrionalis & auſtrina. Vna aduſta duæ tēperatæ iter frigidam, & aduſtā cigētes eā, & intercidentes frigidis, q̄rū altera antærumene vocaf. Via aūt ſecta p ambas dicit ſigniferū circulū, q a brumali obliquus, ad ſolſtitialē Cācro, æqnoctialem Libra & Ariete. Obliquus qua ſe ſignorū vertif ordo, icci̇rco dixit, qa hic ipſe circulus xii. ſigna cœleſtia voluit. Clima noſtrū hoc eſt i climate, zonę nrę ſicut ſe habet vt ſimus ad vntrionem ab ea pte, qua ſcythia eſt & riphæi mōtes quo cōtraria iclinatio eſt ad affricā. Ergo hoc ſentit, quū ait. Illic vt perhibent, aut i tempeſta ſilet nox ſemp & optēta denſanf nocte tenebræ. Quiq̧ tenent cœlū zonæ, i qnq̧ zonas mūdū eſſe diuiſum accipimus, quas ſm clima noſtri orbis, ſic deformabimus, vt leuā manū cōtra ora noſtra ponamus, atq̧ vbi ſit pollex ibi ſit zōa q̄ appellaf grece ἀρκτικη, qd i ſe hēt arctos.i. vrſas, eadem latie vntrionalis cognominaf ꝙ i ea pte cœli poſita ait, q̄ vento ſeptētrione adflaf. Eaq̧ ps ſemp ſupra vertif, hoc eſt nunq̄ i oceanū demergitur, quod ēt home. ſignificauit, quum ait. ἄρκτον την καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν.

ἤτ᾽ αὐτοῦ στρέφεται καὶ τ᾽ ὠρίωνα δοκεύει. οἴη δ᾽ ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο.
Et virgili⁹ Arctos oceani metuētes ęq̄re tīgī. Nā & zona ĩhabitabilis eſt pp nimios rigores
pollici pxim⁹ digit⁹ obſeruabit ĩuicē zonę, q̄ gręce appellat̃ θερινή, a nobis ęſtiualis, qd̃ ſ. ſol
quū ĩ eādē zonā declinauit, lōgiores dies efficit, ibi. n ſolſtitiū facit æſtiuū i. viii. cal. Iul. Hęc
zona hītabilis pp tēperiē, & multi ſolis, & illi⁹ vicinitate zonę quā vntriōalē nūcupanim⁹.
Medius āt digit⁹ ſignificabit zonā, q̄ gręce dr̃ ἰσομερινή. Latīe æquinoctialis, Sed & ſol ĩ hāc
zonā bis anno venit, & toties librā facit diei & noctis. i. viii. cal. Octob. Hęc zona ĩhabita-
bilis. Nā pp nimios ardores loca ſubiecta hēt exuſta. Quart⁹ deinde digitus ſignificabit zo-
nā q̄ appellat̃ χειμερινή, a nobis hyemalis, qd̃ ſ. quū illā ſol trāſcēdit, hyemē facit, & bre-
uiores dies agit. Nā ibi ſolſtitiū efficit, qd̃ ē. viii. cal. Ianua. Hāc quoq̧ zonā, ĩhabitari credi
bile ē, qm̄ & ipſa pstēperata iter æſtiuū, & iſomerinē poſita eſt, quēadmodū ei⁹ ſupra fe-
cim⁹ mētionē, æſtiual. s iter æquinoctialē, & vntriōalē Et ĩ hac zōa ſi q ĩhabitāt appellant̃
a nob̄ antichthōes. ὥστην ἀντίον χθόνα οἰκοῦντες. Digit⁹ minim⁹ hĩ qntā zonā appel
latā notion, qm̄ ex illa pte, quū adflat vētus, hūidū facit aerē. Nā & hūorē colligēs corpus
notia dr̃. Hęc plaga latine auſtralis appellat̃ depſſior q̧ vt a nob̄ videri poſſit, & iō ĩfra ori
zōtē dſcēdit. Orizō āt ē q definit ſpęrā ſupiorē, q & idē a nocte diſtermiat. Hęc quoq̧ pſu-
mēda ĩhabitabilis pp rigores, quos patiat̃, neceſſe ē, qm̄ lōge a ſole ſegregat̃ Circul⁹ āt zo-
diac⁹, q loxos appellat̃, p tres zōas medi⁹ fert̃, p quē ſol currit. Sic ergo qm̄ ad vltīas nō p-
ueniat frigidas, relinqt mediā zonā, qm̄ ſæpe onerat ignē facit. Huius zonæ mētionē facit
Virg vii. quū vellet ex verbis Ilionei latinos cōſirmari nemīnē eē ĩ orbe toto, q ignoraret
q̄to bello aſia & europa cōflixiſſet, qn̄ qdē ſcire poſſent ēt q vltra oceanū extimū agitarēt
qq̧ diuiſi plaga æqnoctiali zonā illā, qua ἰσομερινὴν diximus incolerēt, quā veriſimile ab
aliqb⁹ ĩhabitari. Sūt āt q hoc dclarāt verſus eiuſmodi, Quāta p ideos ſęuis effuſa mycenis
Tēpeſtas ierit cāpos, qbus actus vterq̧, Europę atq̧, Aſię fatis cōcurrerit orbis, Audiit, & ſi
quē tell⁹ extrema refuſo, Sūmouet oceano & ſi quē extēta plagaꝝ, Quattuor ĩ medio diri
mit plaga ſol' iniq. Hāc tñ vniuerſā diſputatōēs certū ē Virgiliū trāſtuliſſe ab eratoſthene,
cui⁹ lib eſt exametris verſib⁹ ſcriptus, q hermes ĩſcribit̃, cuius diſputatiōis tale pricipiū eſt.
πέντε δέ οἱ ζῶναι περιηγέες ἐσπείρηντο αἱ δύο μὲν γλαυκοῖο κυανωτέραι.
Et cętera ex ipſo libro reqrēda. Nā qdā orbē terraꝝ dſcripſerīt ĩformā lrē ω & ĩ liniamētis.
q̄ p circuitū ābīt, iſtam formā refert oceāi, quē recte ζωστῆρα τοῦ κόσμου dixerīt ēt Cyrill⁹
cū ait. ὠκεανὸς ὅν πᾶσα περὶ ῥέεν ὑπὸ ζωστεῖται χθών. In media aūt pte, Linea q̄ ddúcit̃,
atlanticū oceanū fert̃ trāſmitter, qd̃ mar̃ tradit̃ ſubiectū eē plagę ęqnactiolli, & ſic diuiſas
eē duas ptes orbis, q̄rū nos hitem⁹ eā, q̄ ſit ab oriēte dexterior, atq̧ eē veriſile, vt aduerſo ĩ
tā pari tractu, gēs alia hoim ĩhitet, ſi tñ velimus oēm diligētiā ĩ examinā. is Homeri car-
minibus adhibere, ibi quoq̧ fortaſſe deſcriptiōis huius ordinē poſſimus ĩuenire. Clypeus
n. Achillis qnq̧ orbibus intextus fuit, quoꝝ ſic meminit. αὐτὰρ ἐπίτυξε.
ἦ τοι πέντε πτύχας ἤλασε κυλλοποδίων
τὰς δύο χαλκείας δύο δ᾽ ἔνδοθι κασσιτέροιο
τὴν δὲ μίαν χρυσῆν τῇ ῥ᾽ ἔσχετο χάλκεον ἔγχος.
Nā examiem⁹ colorē metalloꝝ, & ad:tōe zonaꝝ, & poterim⁹ recte cōpare, vt κασσιτέροι.
i. plūbi albi zōas dixerit vntriōalē, & auſtralē, vt. ſ. frigidas, & cana niue oppletas, ęreas āt
q̄ refulgēt hn̄tes tēpaturā cādoris & rutuli coloris dixerit æſtiualē & hyemalē, aureā āt ſi-
ne dubio igne. i. nā ē ſic dcrīt fert aurea ſidera clamor. Et a pidaro ὁ δὲ χρυσὸς αἰθόμενον
πῦρ & Vulcanus: vt ignis deus viriū ſuaꝝ bn̄ficiū ĩ illa zōa voluerit auꝝ clypeo ſuppōere.
NT. CICCIRCO, vt tpa diſcernam⁹, ſol. n. dator eſt tpoꝝ & horaꝝ, nā ſideꝝ curſus recurſuſq̧
vt ēt Mac. li. i. de ſom. ſcri. moderat̃ certa diſſōne. Nam ſpacii certa diſſō eſt. ¶ Certis par. de
qnq̧ zonis itelligit. ¶ Duodena. m. a. a dixit, qa zodiacus circulus, & vn⁹, & ĩ ſummo cœ-
lo eſt q vere mūd⁹ vocat̃, quē ſignis diuiſum vel diſtinctū videmus, q̄ cœlo ĩfixa ferūtur. Di
uiditur aūt mūdus p. xii ptes æquales q dīt ſigna. ¶ Duodena aſtra, de iis ibi ſupius patuit.
Qua locus erigonē iter, Regit orbē p duodena aſtra. Sol n. vt Pli. li ii. c. vi. docet planetarū
medius fertur ampliſſima magnitudie ac ptāte, nec tpoꝝ, mō terraꝝ, ſed ſideꝝ ēt ipſorum
cœliq̧ rector, hic lucē reb⁹ miſtrat, auferto; tenebras hic reliq̄ ſidera occultat, h vices tpum
annūq̧ ſp renaſcētē ex vſu nāę tpat, hic cœli triſtitiā diſcutit, atq̧ ēt nubili hūani aī ſere-
nat. Mac. ēt li. i. de ſom. inqt, nō ſolū terrā ſed ipm quoq̧ cœlū qd̃ vere mūd⁹ vocat̃ tempa
ri ſole certiſſimū eſt adeo vt extrēitates eius, q̄ lōgiſſime a via ſolis receſſerīt, oī careāt bñ-

ſi¬io caloris,& vna frigoris ꝑpetuitate torpeſcūt.Sol ꝓterea vti Igi.ſcri.dies.xxx.vno ꝗꝗ ſigno vehiſ,Quiq; zōę,Tul.ď repu.vi.terrá ꝗſi qbuſdá redimitá & circúdatá cīgulis dicit, Vir quoq; eiſdē quas gręco noie zonas vocat aſſerit cœlū teneri.Stra.itē lib. iii.ſcri.ꝙ cœlū qnq; cōſtare zonis ꝑſupponēdū ē,qnq; ēt zonis terrá cōponi,i ſexto āt rigore vt dicit etiá Pli.li.ii.& æterno ꝑmiſ gelu,qcqd ē ſubiectū duabꝰ extremis,vtrinq; circa vertices hūc qui ſeptētrionalis vocaſ,eūq; q aduerſus illi Auſtrinꝰ appellaſ,haꝝ vtraq; hitatiōis ipatiēs ē,qa corpor ille glatialis nec aiali nec frugi vitá miſtrat.¶ Media,zona,& iō maxia ęternoꝰaffla tu ꝯtinui caloris vſta ſup ea ſolis orbita ē ihabitabilis ꝗꝗ.Inter extremas vero & mediá duę maiores vltimis media mioris ex vtriuſq; vicinitatis intēperie tēperaſ,eæq; ipſe iter ſe nō puię pp icēdiū ſideris,ita terræ tris ptes abſtulit cœlū.De zonis āt plura Macr. li.ii. & Stra. li iii.¶ Zonæ,zona græce latie cigulꝰ dř,zonió vero cigulū,zōniſco & zōno cigo.¶ Per am bas,Macr.li.ii p ābas ꝑ iter ābas poetá voluiſſe itelligeř ſcribit,zodiacꝰ.n.iter ābas tēpera tas voluiſ.Nō p ābas ¶ Obliquꝰ ſignoꝝ ordo,de zodiaco dicit q circulꝰ iterſecat æqnoctia lē & iterſecaſ ab eodē i duas ptes æqles, vna aūt eius medietas declinat in ſeptētrionē ver ſus,altera in auſtrū,vñ ab Ariſto.in lib.de genera.& corruptio. circulus obliquus appellaſ. Conſtat aūt ſolē p zodiacū circulū currentē neq; ſurſum vltra cancrū neq; vltra capricor nū deorſum meare,ſed quū ad tropicoꝝ cōſinia venerit mox reuerti, Vñ & ſolſtitia vocā tur.Macro.ēt teſte li.ii.¶ Signoꝝ,hoꝝ noia ordo & numerus his patēt verſibus. Sūt Aries, Tauri,Gemini,Cācer,Leo,Virgo,Libraq;,Scorpius,Arcitenēs,Cap,amphora,Piſcis.

zona cœli

zodiacus

CHR ¶ Q.VINq; tenēt cœlū.Ex vera mathematicoꝝ doctria,cœlū in qnq; regiōes diſtiguūt,ꝗs gręci qa cœlū circūcigūt zonas noiant.Eadēq; rōne orbē terraꝝ q cœlo ſubiacet diuidūt,i q̄ re ē aiaduertēdū qđ cū cœlū in.ccc.ac.lx.gradꝰ diuidaſ,ſinguli cœli gradꝰ ſena ac qnqge na milia paſſuū terrę,ac iſup ex tribꝰ ptibꝰ duas de mille paſſibꝰ,itaq; cū nřa zona hitabi lis,q̄ iacet iter torridá & zoná frigidá ſeptētrionalē.xl.duobꝰ gradibꝰ, & qnqgita minutis tegaſ,occupat i terra circiter duo milia q̄dragita ac octo milia paſſuū.Veꝝ ꝗuis ex priſco rū mathematicoꝝ doctria mediá pp ardētiſſimos calores,ac extremos nimiá viꝫ frigoris ihabitabilē dicat,tñ nō ita abſolute itelligēdū ē.Ná ꝗuis ægre ac difficulter torrida zona, qa ſol ab eo nūꝗ diſcedat atq; duę extremę,qm̄ ad illas nūꝗ accedat ſol ihabitabiles videá tur.Tñ i ptibꝰ nobis ꝓpiqoribꝰ a multis magniſq; ppľis hitanſ. Ná vt a torrida zona quæ ęqnoctialis liea dř exordiū ſūmamꝰ ſcribit Petrꝰ de Abono,qđ ſi ſub tropicis habiraſ, ha bitabiſ ſub ęqnoctiali,q̄ ē in medio tropicoꝝ.ſ.cácri & capricorni, qñqdē vt affirmat Ari ſto.mediū extremoꝝ ná ſapit.Sꝫ ſub cácro hitari ďmōſtrat Ptol.& Vir.i buco.ſcri.Aethio pá vſemꝰ oues ſub ſideř cácri.Igiſ & ſub ęqnoctiali hitaſ,ꝓterea Rō q̄re ſub tropicis ſit dif ficiľ hitatio duplex ē.Prio pp lōgá ſolis morá ſupra caput Aethiopū.Scđa pp directōeꝫ ſo lis ſupra caput ipoꝝ.In ęqnoctiali āt lꝫ ſol directꝰ ſupra capita hitátiū ſit,tñ nō diutiꝰ mo raſ,cū ibi ęqnoctiū pene ſemp ſit,raroq; xii.horas excedat diebꝰ, vt qđ lux caleſacit tene brę refrigerēt.Quapp aerē i ea plaga cōtēpatiſſimū q̄ i aliis zonis credidit idē Petrꝰ & fru ges,reliq̄ſq; terrę fructꝰ bis i áno matureſcere,qm̄ q̄ttuor áni tpa bis ſingulis annis apud il los ſunt.Cōciliator in æqnoctiali Ararim vrbē ponit.Et Ptole. Taprobanē iſulá habitabi lē ponit,q̄ ex dimidia ſua pte ſit i ęqnoctiali.Q đ ēt zona frigida habiteſ,& Ptolemeus & poſt Ptolemeū coſmographi iá ſcripſerūt.Sic ꝓbāt prio.n.zoná nřam i ſeptē diſtiguūt cli mata.Veꝝ cū vltimū clima diē q illi maximꝰ eſt ex.xvi.horis & dimidia pte vniꝰ horę cō ficiat,q̄cūq; regiōes lōgiorē diē q̄ ille ſit,hñt iá extra noſtrá zoná poſitæ i zona frigida cō ſiſtēt.Sed ſcythæ & ſarmatæ & Británia inſula & nōnullæ aliæ ibi ſinitimæ.Eum diē hñt, qui plus q̄ decē & ſeptē horaꝝ ſit,cōſtat iam non in zona nřa eſſe,ſed in frigida,vt magis minuſq; ſeptētrioni propinquæ ſunt.Vt in bucolicis diſtinctius demonſtrauimus.

Mūdus[a],vt ad ſcythiá,Riphęaſq; arduꝰ[b] arces
Cōſurgit,premitur Libyę deuexus i Auſtros.

SER. a ¶ MVNdus vt ad ſcythiá,iá hic diffinitio eſt nři climatis.i nřę habitationis,q̄ a ſeptētione incipiēs i auſtrali plaga deſinit. Riphæas aūt arces ſcythiam dicit,cuius ſunt montes riphæi. b ¶ Arduus excelſus,& ſumma vertice arctatus.

ANT. ¶ MVNdus vt ſcy.ordo eſt,vt mūdus ꝯſur git arduꝰ,ad ſcythiam,& arces ripheas ita deuexꝰ ꝑmiſ i auſtros lybię,quo pacto āt mūdus nūc altꝰ nūc deꝑſſus ſit,licet Manilius p ſupiora carmia ſatis apuit tñ aliq̄ ex Macro. addanſ.Is.n li.i.de ſom.inqt ꝙ vti erigiſ mundus in ſeptētrionalē plagá,ita vergit in auſtralē, pars enim

hæc

hæc terræ, ꝗ incolif ab vniuerſis hoib⁹ ad ſeptētrionalē verticē ſurgit, & ſphæralis cōuexitas auſtralē nobis verticē ĩ ima demergit. Cũ vero ſp circa terrã ab ortu ĩ occaſũ cœli ſphęra voluaf, vertex hic q ſeptētriōes hēt quoquo verſũ mũdana volubilitate vertaf, qm̃ ſup nos ē ſp a nobis vĩ ac ſemp oñdit Arctos oceaoi metuētes æquore tingi. Auſtralis, ꝯtra qa demerſus nobis ꝑ hitationis nr̃æ poſitiōe nec ipſe nobis vnq̃ vĩ nec ſidera ſua oñdit, Hic poeta dixit, hic vertex nobis ſp ſublimis. At illũ ſub pedib⁹ &c. ⸿ Ad ſcythiã, ſcythia regio ē ad ſeptētrionē, ꝗ qdē Iuſtino teſte li. ii. adeo editior oĩb⁹ terris ē, vt cũcta flumia ibi nata ĩ meoticũ, deiñ ĩ pōticũ, & ęgyptiũ mar̃ decurrãt. Scythia ãt ĩ oriētē porrecta ĩcludif ab vno latē pōto ab altero mōtib⁹ riphęis, a tergo aſia, & phaſi flumĩe. Riphęũ vo iugũ regōes hs aſſiduis obſeſſas niuib⁹, qppe caſus cũtinuaꝝ pluuiaꝝ qdã ibi exp̃mit pœnaꝝ ſiĺe dãnata ps mũdi, & ab reꝝ nã ĩ nube æternæ caliginis merſa. ⸿ Libyæ, libya aphricę regio ęgypto cōtermina, vt ſcri. Pli. li v. Stra. vero li. xvii. oñdit totã aphricã lybiã appellatã, plura ēt Solinus. c. xxiiii. Deuex⁹ decliuis. ⸿ In auſtros, Mani. li. iiii. ait. Aſper ab axe ruit boreas fugit eurus ab ortu, auſter amat mediũ ſolē zephyruſq̃ ꝓfũdũ. De auſtro aũt multa. Pli. li ii. c. xix. ſcithia Libya

HR. ⸿ MVNDVS, vt ad ſcythiã Riphæas, Riphæi mōtes ſcythię in extrema parte germanię a perpetuo ventorum iactu nominati ῥιπτειν. n. iacere eſt, in his Tanais fluuius oritur, vltra hos iacet ora aſſiduis demerſa nebulis.

Hic Vertex[a] nobis ſemper ſublimis, at illum[b]
Sub pedibus Styx atra videt, Maneſq̃ ꝓfũdi.

ER. a ⸿ VERtex nobis ſemper ſublimis. i. hæc ps mũdi a nobis ſemp vide. b ⸿ At illũ ſub pedib⁹ ſtyx atra videt. i. axē notion. i. auſtralē, q a nobis nunq̃ vĩ, ſicut boreus. i. ſeptētrionalis a nobis ſemper vĩ, & ſicut varie ſ̃t phoꝝ opiones, ita & hic varie loqſ, nã alii dicũt a nobis abſcendētē ſolē ire ad antipodas, alii negãt & volũt illic tenebras eē ꝑpetuas. Mire ãt ait, q̃ſi de ĩferis ſtyx atra videt maneſq̃ ꝓfundi, vt oñderet illd qđ dicũt phi recedētes hinc aĩas, & illic corpa ſortiri, vñ & Luca. ait, Regit idē ſpũs artus orbe alio, qđ veriſiĺe ē, qa dr̃ aĩa, aut igni, aut vento, aut aqua purgari, qđ vt fiat neceſſe ē dũ per aut frigidas plagas, aut igneã trãſeũt. Et ħ hoc alii a Virgilio dictũ ꝑ poeticã licentiã velint, tñ ſciendũ eſt eum poeticæ licentiæ inſeruiſſe phiam.

NT. ⸿ VERTEX, polus arcticus. Fab. li. viii. ſcribit, ꝙ vertex eſt cōtra ĩ ſe aq̃ vel qcqd aliud ſiĺr vertif, ide pp flexũ capilloꝝ ps ſũma capitis, ex hoc ēt ĩ mōtibus eminētiſſimũ idē quoq̃ Fab. li. i. dixerat ꝙ vorſus & vortices dixerit ãtiq, ꝗ prĩo ſcipio aphricanus ĩ e litterã ſcđas vertiſſe dr̃. Capet ãt ait vertex capitis ē, vortex flumĩs, vt aũt Pli. li. ii. c. xv. ſcri. poli. etiã vertices appellanf. ⸿ Stix, Strab. li. x. de archadia inqt apud phæneũ ſane ſtygis aque ſtãt, ſic. n. vocãt lætalis aque ſtillicidiũ, quã ſacrã hoium facit opi. Pli. etiã lib. xxi. c. ii. ait in archadia ad phęneũ aq̃ ꝓfluit e ſaxis ſtyx appellata ꝗ illico necat, Hæc ille. Poetæ tñ fabuloſe deſcribũt ĩferoꝝ paludē eſſe: deduciturq̃ a ſtygnos qđ eſt triſtitia. ⸿ Sub pedibus ſtyx atra videt, De habitantibus antarcticũ ab hyemali circulo loqtur q nobis antipodes dñr, vt Iginus ſcri. Cicero ēt ĩ libro đ ſomno docet, e qnq̃ terræ circulis duos hitabiles, ꝗrũ auſtralis ille, ĩ quo q inſiſtũt aduerſa nobis vrgēt veſtigia, nihil ad nr̃m genus. Hic ãt alter ſubiect⁹ aqloni tenui nos pte ꝯtigit. Vult ãt Cic. ĩtelligē, vt ſcri. Macr. li. ii. terrã q̃ttuor hitari locis, quũ dixit, hoſq̃ q incolũt terrã nō mō ĩterruptos ita eē, vt nihil inter ipſos ab aliis ad alios manare poſſit. ſed ptim obliquos, pti trãſuerſos, pti oēs aduerſos ſtare nobis. Interruptio ãt oium geneꝝ a ſe diuerſoꝝ, itē qdē a Macro. diſtiguif. Hi quos ſeparat a nobis puſta. Siĺr ab illis q ĩferiorē zonæ ſuæ icolũt ptē ĩteriecta auſtrali gelid a ſe parãt. Rurſus illos a viuētibus p nr̃i ciguli ĩferiora ĩteriectio ardētis ſeq̃ſtrat, & illi a nobis extremitatis rigor̃ remoueſ. Quēadmodũ aũt cæteri oēs veſtigia ſua figere ad nr̃a credãf, ipſe Cicero diſtrixit, & auſtrales qdē apte ꝓnũciauit aduerſo ſtare nobis dicēdo, quoꝝ auſtralis ille videlʒ circulus ĩ quo ĩſũt aduerſa nobis vrgēt veſtigia, & iō aduerſa nobis ſũt, qa in pte ſphęre ꝗ cōtra nos ē morant. Trãſuerſos vero ſtare nobis voluit ĩtelligi ĩferiorē zonę nr̃ę ptē tenētes. Obliquos aũt eos q auſtralis circuli deuexa ſortiti ſũt. Pli quoq̃ li. ii. ca lxvi. plura de antipodibus. ⸿ Maneſq̃ ꝓfundi, inferos dicit. Nã quidam manes deos inferos tradunt. antipodes

⸿ VERTEX, a vertēdo, qa circa illũ vertif cęlũ, Græce polus eadē rōne dr̃. Nã πολέω verto eſt. ⸿ Semper, qa nunq̃ ſuo curſu diſcedit, ita qn nobis ſit ſupra caput. ⸿ Styx, loquif de antipodibus tanq̃ de inferis. De ſtyge vero dicetur in. vi. Ænei. libro. CHR.

Margin fragments (left): rtex / rtex / rti· / yx

Maximus^a hic flexu ſinuoſo elabitur Anguis
Circū^b, perq; duas in more^c fluminis arctos,
Arctos Oceani^d metuētes ęquore tingi.
Illic (vt perhibēt)^e aut intēpeſta^f ſilet Nox
Semper, & optēta^g denſantur nocte tenebrę,
Aut redit a nobis aurora, diēq;^h reducit.
Noſq; vbi primus eq̄s Oriēs afflauit^i anhelis,
Illic ſera^k rubens accendit lumina Veſper^l
Hinc^m tempeſtates dubio^n prędiſcere cœlo
Poſſumus, hinc meſſiſq; diē, tēpuſq; ſerēdi^o.

SER. a ¶ MAXImus anguis, qa ipſe cæteris eſt maior. b ⌈Circū pq; duas, & circū.n.ē & p, nā p vtrāq; labiť, maiorē caud.ī tāgens, aluo cōplectēs miorē. c ⌈In morē flumis arctos. Heſio. ποταμῷ ἐοικώς. d ⌈Oceani metuētes æquore tingi, hoc referť ad fabulā. Nā hæ dux pellices Iunonis fuiſſe dňť, q̄s poſtq̄ Iupiter in ſiderū numeꝝ retulit, Iuno rogauit tethym ſuam nutricē, ne vnq̄ eas patereť occidere, vñ nūc metuētes dixit.ſ. nutricem Iunonis. e ⌈Vt phibēt, poetice, nā ī rebus dubiis ſuā denegat fidē. ⌈Intēpeſta, inactuoſa, alta, dēſa craſſa, q̄lis eſt intēpeſta, poſſe āt hoc fieri in aliq̄ pte mūdi, vt pene totū ſibi vendicet nox, ꝓbat britānia quę lucis diues vix q̄dā ſpatiū noctibus cedit. g ⌈Obtēta, obducta. h ⌈Diēq; reducit, vt qñ diſcedit a nobis, & dies claudiť, tunc illic ſit aurora. i ⌈Afflauit anhelis, curſu anhelātib⁹. K ⌈Sera, nocti vicina. l ⌈Veſper, ſtella q̄ & Ven⁹ & Lucifer dř Nā veſper, eo ꝙ qbuſdā mēſib⁹ veſpere. Lucifer aūt dř eo ꝙ qbuſdā mane oriať. m ⌈Hic .i. ex rōne aſtrologiæ, & eſt cōcluſio, nā hoc dicit nō ſine cā intuētur ſideꝝ ortus & occaſus. hinc.n. vniuerſe noſcuuť. n ⌈Dubio cœlo.i ēt dubio cœlo qd nūc ꝓſpa nūc aduerſa ingerit meſſibus idem.i. qñ ſit metendi tp̄s opportunū. o ⌈Serendi.i.ſeminandi.

PRO. ¶ HI C.f ſ.e.a. Circū perq;.d in.fl. arctos o. m.æ.t. quidā draconē, cuius ſidus inter duas vrſas, hoc eſt duos vntriones exiſtimāt eſſe echidnā qui cuſtodierit Heſperidum mala, Quidā cōſecratū a minerua tradūt, quo ſit educatus Erichthonius. Arctos aūt ſūt duo vntriones, quos metuere ait æquore tingi, qd nec occidant, nec oriātur autūmat. Quidā ex oceano oriri ſidera, & in hoc canem occidere, qa ibi vrſus nř deficiat, vbi defecerit orizon fiat ī alio ſic. ⌈Aut redit aurora d.q.r. noſq;.u.p e.o.a.a. Illic ſera rubens. a.u. ait.n aut æternā eē noctē in auſtrīa frigida regiōe, qa ibi deficiūt ſolis radii, aut ī antoeiumene, quū occidat nobis ſol icipere ortū aut quū oriať ibi occaſum eē maximus.

ANT. ¶ MAXIMVS hic videlicet iuxta polū arcticum. ⌈Anguis, de dracone dicit, de quo late Igi. & nos ibi ſupius, Et lucidus anguis. ⌈Per duas arctos, Macr. li.ii. docet, ꝓ loco p pro iterpoſitū eē, neq;.n. āguis arctos ſecat, ſed circū eas, & iter eas voluiť nō p eas ⌈Metuētes æquo. tn. ſcribit Iginus, ꝙ hoc ſignū vt plures dixerūt non occidit, & q volunt aliq̄ de cā eē iſtitutū negāt, Tethi oceani vxorē id recipere, cū reliq̄ ſidera eo ꝑueniāt in occaſū, ꝙ Tethys Iunōis ſit nutrix cui Caliſto ſuccubuerit vt pellex, ꝙ ēt latius docet Oui. lib. ii. met. Re vera tñ nō occidit, qui cū ſuper nos ſit polus arctic⁹ ſemp a nobis vř. ⌈Aequore tingi, poetice loqtur. dñt.n occidētia ſidera ſubire æquor, & hoc qa ita apparet cū ſit aliter. ⌈Illic, ſub polo antarctico q ſubeſt nobis. ⌈Intēpeſta nox, dicta ē a tēpeſtate, tēpeſtas a tpe In tēpeſta nox quo tpe nil agiť, qd alii concubiū appellarūt, ꝙ fere oēs tunc cubarēt, alii ab eo qd ſilereť ſilētiū noctis. Plau. cōticiniū vocat, vt Var. ſcribit. ⌈Redit, ad illos nobis iſeriores ſole occidēte nobis ⌈Aurora eſt matutinus ſplēdor ante ſolis ortū, ab eo ꝙ ab igne ſolis, vt auro aer aureſcit, Var. docuit. ⌈Equis, ſolis equi Phlegon Pyrois Eous & æthon. Solis equi lucis debenť quattuor horæ, hæc rubet, hæc ſplēdet, tñ hæc calet, illa tepebit. de his oib⁹ latius videto noſtrū carmen de floribus. ⌈Illic, ſub pedibus nřis manentibus. ⌈Rubēs.u. Pli. li.ii. ca.xviii. inquit, ꝙ Saturno color eſt cādidus Ioui clar⁹. Marti igneus. Lucifero cādens. Veſperi refulgēs. Mercurio radiās &c. idē quoq; li.ii c viii. de Venere ait, ꝑueniēs quippe, & ante matutinū exoriens, luciferi nomē accipit, vt ſol alter, contra ab occaſu refulgens nuncupatur veſper ꝓrogās lucem, vicē ue lunæ reddens. ⌈Hinc, a boreali polo vbi ſidera ſunt plurima ⌈Dubio cœlo i icerto aeri, momēto n. turbať. ⌈Meſſiſq; diē, Var li.i. c.l. inquit, meſſis proprio nomine diciť in his quæ metūtur, maxime in frumento, quū vero eſt matura ſeges metendum, fieri i aūt debet decreſcēte potius q̄ creſcēte luna, vt idem edo. ca. xxvii. dicti lib. & Col. li.ii. c. xxi. ait. ſed quū matura fuerit ſeges anteq̄ torreatur vaporibus æſtiui ſideris, qui ſunt vaſtiſſimi per ortum

Intēpeſta nox
Cōticinium
auro
Planetarum
lorū
Meſſis

ortum caniculæ celeriter demetatur &c. plura etiam ſcribit. Palla. de menſe Iul. c. ii.

INTEMPESTA .i. talis qualis apud nos eſt quæ intempeſta hora noctis dicitur hæc eſt circicer mediam noctem, quæ non habet idoneum tempus aliquid agendi.

Et qñ infidum[e] remis impellere marmor[b]
Conueniat quando[c] armatas deducere claſſes.
Aut tempeſtatiuam[d] in ſiluis euertere pinum.
Nec ſi uſtra ſignorũ obit[9] ſpeculamur, & ortus
Temporibuſq[e] parem diuerſis quattuor annũ.
Frigidus agricolam ſiquando continet imber
Multa[f] forent quę mox cœlo pperāda ſereno
Maturare datur, durum procudit[g] arator

SER. a INFIdũ, cui nullus pôt aut debet cõmitteř fidẽ nam ſubito fallit hoiem. b Marmor, mař. c Quãdo armatas deducẽ claſſes .i. qñ ſit tẽpus ad agẽdũ nãle pliũ. d Tẽpeſtiuã pinum oportunã, nã tpe iportuno ceſæ arbores cito termites faciunt. ita. n. ligni vermes vocanť. e Tpibuſq; parẽ, de rebus cõtrariis fecit declamationẽ, dicẽdo parẽ ex diuerſis. Re vera. n. nihil ẽ tã cõtrariũ iter ſe, q̃ æſtas & hyems, & tñ de his ann[9] efficiť. f Multa forẽt q̃ mox cœlo pperãda maturare ſereno dať, ordo eſt multa dať maturare quo forẽt pperãda ſeren o cœlo .i. in ſerenitate, nã male qdam ſorent pñtis tpis eſſe volunt, vt ſit ſenſus multa ſunt, q̃ maturare dať, mox cœlo ſereno pperanda .i. in vſum ſereni cœli, qd non eſt idoneum, licet re vera fore tantũ ſemper futuri tpis ſit. nam foret & præteritũ & preſens, & futuꝝ cõplectitur Saluſtius. Ni virtus, fideſq; veſtra ſpectata mihi foret .i. eſſet. ordo eſt. Multa maturare datur, & celeriter facere, q̃ ſi velis cœlo ſereno pperanter facere, nõ diligenter poteris facere, dũ feſtinas. g Procedit, cudendo extenuat.

NT. MARMOR .i. æquor, ipm mare. n. marmor appellãt pp albas ſpumas, & marmoreas manus pp albedinẽ. Vñ Oui. lib. ii. met. de Nar. ait, Nudaq; marmoreis percuſſit pectora palmis, & Gel. li. ii. c. xxvi. ſup illo Enni verſu, Verrũt extẽplo placide mař marmore flauo, ait qđ nõ videbať ei ceruleũ mare cũ marmore flauo cõuenire. Sed cũ ita ſit, vt flauus color viridi & albo mixtus ſit, pulcherrime prſus ſpumas virẽtis maris flauo marmore appellauit hęc ex illo. Quare certũ eſt mare marmor dici pp albas ſpumas. Infidũ, Hic Seneca epi. iiii. inqt, Noli huic trãqllitati ꝯfidere, momento mare euertiť, eodẽ die vbi luſerũt nauigia ſorbenť. Armatas claſſes, ſcri. Pli. li. vii. ꝙ claſſe princeps depugnauit minos, pugnare ãt ex q̃ Theſſali q cẽtauri appellati ſunt iuenire. Tẽpeſtiuã pinũ, Cato cap. xvii inqt Reb[9] materies vbi ſolſtitiũ fuerit ad bruma ſemp tẽpeſtiua ẽ quæ materies ſemẽ hẽt, quũ maturũ ſemen hẽt tũ tẽpeſtiua eſt, q̃ materies ſemẽ nõ hẽt, quũ glƀbet tũ tẽpeſtiua eſt eo qa ſemen viride, & matuꝝ hẽt Mac. ẽt li vi. ſat. meminit. Tẽporibuſq; parẽ. Annus, æqliter in q̃ttuor diuidiť ptes ſeu tpa. ſũt aũt Ver, Aeſtas, Autũnus, Hyems, Vt Macr. inqt li. vii. Ver deus oĩum fabricator calidũ fecit & humectum. Sicca ẽ æſtas & calida. Autũnus ſicc[9] & frigidus, Hyems humida pĩter & frigida ẽ. Var. aũt li. i. c. viii. ſcri. ꝙ ver dies hẽt nonagintaunũ, æſtas nonagitaqnq;, autũnus nonagitaunũ, hyẽs nonagitanouẽ. Qñ ãt h oĩa initiũ habeant, vide ibi, vere nouo gelidus &c. Frigid[9] agricolã, Docebit iã agẽda agricolis ibri cadẽte, Cato c. xxxix. ait, vbi tẽpeſtates malę erũt quũ op[9] fieri nõ poterit, ſterc[9] de ſterqlino egerito, bubile, ouile, cortem & vilã bñ purgato &c. Mox .i. ſtatĩ, vel deinde, nã & poſt legiť in antiqs. Maturare, id ſignificat cũ mõ ſtudiũ adhibere feſtinum, auctore Nonio & Gel. li. ix. c. xi ait, ꝙ Publi[9] Nigidius, Maturare inqt eſt qđ neq; citius ẽ, neq; ſerius, ſed mediũ qdã & tẽperatũ eſt. At iam qđ nõ ſegnius ſed qđ feſtinantius ſit id fieri imature diť hęc & plura Gel. & Mac. li. vi. Procudit, cudendo extenuat. Maturare

CHR. TEMPEſtiuã, Oẽ qđ ſuo tpe ſit tẽpeſtiue ſit. M. ãt Cato ſic ſcri. Materies itẽ ridica vbi ſolſtitiũ fuerit ad brumã ſemp tẽpeſtiua ẽ. Quæ materies ſemẽ hẽt, cũ maturũ ſemen hẽt tẽpeſtiua ẽ, quę vero nõ hẽt cũ glibet .i. corticẽ detrahir & germina. Parẽ, Quãuis ex ꝯtrariis ſiãt ãni .i. ex frigore & calore, & ſicco & hũido, tñ eam ſeruãt parilitatẽ, vt hyems oẽs frigidæ æſtates oẽs calidæ q̃ttuor. t. ĩcipit n. ãnus a vere qđ facit ĩtroit[9] Solis in arietẽ, nõ ſolũ qa illa ps anni infantiæ pueritiæq; ſiľis ſit. Verũ etiã qa vt oſtendũt mathematici incipiente de illo, qui primus oĩum illuxit, ppterea iure natalis mundi vocať, aries ĩ medio cœlo ſuit, & qa mediũ cœlũ quaſi mũdi vertex eſt aries, pptereaq; primũ ſignũ inter oĩa habitũ eſt, q & mundi caput in exordio lucis apparuit. Tũc aũt Cãcer Lunã geſtabat, Sol cum Leone orie-

baſ. Mercurius ĩ virgĩe Venus ĩ libra. Mars ĩ ſcorpiõe. Iupiter ĩ ſagittario. Saturnus ĩ capri-
Noxiū corno erat. ¶ Frigidus, vel noxius humanis corpibus. Noxiū. n perſeuerare ſub pluuiis, vel ep
thetū eſt aquarū, ſũt n frigidæ. Vel frigidus diſcretiuū ſit epithetū. O panſ. n. nõnulla aliqñ ĩ
pluuia, q̃ nõ afferat ſecū trig⁹. ¶ Ego frigidus iber. q d nõ oĩs iber, ſed ille q eſt frigid⁹ ¶ Pro
Feſtiare perãda, aduertẽda ẽ vis, notioq; verborũ. Eſt. n. feſtinare pperare, & maturare Feſtiatio igiſ
pperarẽ & pperatio hẽt ĩ ſe vtiq; tumultuariã celeritatẽ, q̃uis q feſtinat multa qdẽ ĩchoat, ſed nihil
Matu- pficit. Qui aũt pperat ĩchoata qdẽ ad exitū pducit. Sed ĩn vrgẽte celeritate multa neceſſe
rare eſt nõ omo abſolute fieri. Maturare aũt ſm Nigidiū ẽ qd nec citi⁹ ẽ, ſed mediū quoddã. Vñ
poma matura ſũt q̃ neq; acerba & ĩmitia, neq; rurſus caduca & nimiū cocta, ſed tpe ſuo tẽ
perate adulta. Hãc iterpretationẽ nigidianã ſic Aug explicabat σπεῦδε βραδέως, p qd mo-
nebat ad rẽ agẽdã adhibeſ & iduſtriæ celeritas, & diligẽtię tarditas Ex qb⁹ cõtrariis fit ma
turitas. Poeta ergo ĩ hoc loco pperare & maturare tãq; cõtraria põit Nã ĩ pluuiis ſũt ea q̃
p ociū ſub tecto fieri pñt. Ne mox ſicco cœlo cogamur eodẽ tpe facere, & q̃ ſub tecto fieri po
terãt, & q̃ nũc ſub diuo facere vrgemur Ergo vbi diuerſis tpib⁹ vtraq; maturari pbelle po-
terãt, nũc eodẽ tpe pperare vrgemur Vñ ait Pli. Malū patrẽfamilias eẽ q̃ſqs ĩterdiu faceret
qd noctu poſſet, niſi tẽpeſtate cœli peiorẽ q p feſtis dieb⁹ agẽt qd feriatis deberet. Peſſimū
q ſereno die potı⁹ ſub tecto oparet q̃ ĩ agro. Vides ergo qd ſit maturare. Itaq; cū ſignãm⁹
qd feſtinati⁹ ſit, rectius pmature q̃ mature ſcm̃ dicim⁹, Affranius ĩ togata. Appetis dñatū
petens pcone atq; immature. ¶ Procudit producendo acuit, q iam actone hebes factus erat.

Vomeris[a] obtuſi dentẽ cauat arbore lintres[b].
Aut pecori[c] ſignū aut nũeros ĩpreſſit aceruis.
Exacuunt[f] alii vallos[g] furcaſq; bicornes[h],
Atq; amerina[d] parant lentę[e] retinacula viti.
Nunc facilis[i] rubea[k] texatur Fiſcina virga,

SER. a ¶ VOMERIS optuſi dẽtẽ antiq tñ n addebãt, qd nos pp euphoniã in aliqb⁹ detraximus, vt optuſus ĩ aliqb⁹ n remãſit, vt tūſus. b ¶ Lintres, fluuiales nauiculas. c ¶ Aut pecori ſignū aut numeros ĩpreſſit aceruis. i. facit aut characteres qbus pecora ſignanſ, aut teſſeras, q bus frumẽtorũ numerus deſignaſ, nã numeros p litteris poſuit, qbus numeri cõtinenſ. d ¶ Amerina retinacula, virgas de qbus vites religanſ, q̃ virgæ abũdant circa amerinū oppidū italiæ, cuius crebrã in roſciana facit Cicero mentionẽ. e ¶ Lenta, flexibili, hic cõputat ex q̃ qlibet domi põt facere, dum ab agricultura pluuiis ipediſ, aut nimiū frigus terrã cõſtrigit. Cũcta. n. rutilia ſũt humano vſui, q̃ hic dicit & quouis tpe poſſunt fieri. f ¶ Exacuũt, repugãt, & reformãt ĩ altitudinẽ priſtinam. g ¶ Vallos, foſſas & muros de terra factos, & glebis q̃ ſũt ĩ circuitū cohortiū & vinearũ, aut qbus aq̃ ducuntur de locis aquoſis. h ¶ Bicornes duorũ cornuū. i ¶ Facilis fiſcina, leuis ad faciendū. K ¶ Rubea virga, q̃ abundat circa rubos italiæ oppidum. Horatius, Inde rubos feſſi peruenimus, ideſt ea virga, quæ apud rubos plurima naſcitur.

ANT. ¶ OPTVSI, ſeu hebetis. ¶ Lintres, linter ge
Linter nus eſt dolii ruſticani, vt oñdit Cato priſcus ſed h p naui accipi põt, de q̃ Feſtus ait. nauia lignū cauatū vt nauis, quo ĩ vĩdemiis vti ſolent. Marcellus vero ait lĩtres naues fluuiales. Virg. li. i. Geor. Cauat arbores lĩtres. De naui magis placet, vel de dolio ruſticão vt patuit. Aut pecori ſignū. Col. li. xii. c. i. loqñs de ianuario circa finẽ ipſius ait. His etiã diebus maturi agni & reliq fœtus pecudū, nec min⁹ maiora q̃drupedia caractere ſignari dñt Idẽ quoq; loqñs de fine Aprilis ait, eodẽ tpe fœtus fœcũdi pecoris ſignari oportet. ¶ Numeros im
preſſit acer, numerus ẽ multitudo ex vnita- Numerus
tibus cõſtituta, ſolẽt aũt agricolæ modiorū numeros aceruis ipſis frumentorũ ĩprimere .i. deſignare, vel manu, vel baculo aliquo illos ĩprimẽdo ¶ Vallos, palos. ¶ Amerina re-
tinacula, ameria, vt Str. ait lib. v. vrbs eſt in Amerina
Vmbria retiacula aũt ĩtellige ſalices. Col. n. lib. v. de ſaliceto ſic ait. Amerina ſalix gracilem virgam & rutilam gerit, Meminit item Pli. lib xvi c. lii. ¶ Rubea vir. Acro. Ora lib. i. ſermonū, ĩde rubos feſſi puenimus docet rubos eſſe Italiæ vrbem, afferens quoq; hunc Vir. locum. Ego tñ de virgulto ſanguineo intelligo, poteſt etiam de rubro ipſo intelligi. ¶ Fiſcina, a ferendo dicta, ea n. comportantur fructus ac res neceſſariæ Varro teſtis.
¶ CAVAT. ſi ex vna ſolida arbore facit lin
trem, dicemus cauat lintres in arbore, ideſt CHR.
cauando arborem facit lintrem. ¶ Vallos
in maſculino genere ſignificat ſingulos pa- Vallus
los. ¶ Vallum vero in neutro ſignificat ſeri-
em multis pallis. ¶ Amerina, ab ameria quę Vallū
vrbs ſabinorum eſt, vt rubi in Campania oppidum fuerunt.

¶ NVNC

Nunc torrete igni fruges[a] nunc frãgite[b] ſaxo
Quippe[c] etiã feſtis quędam exercere diebus
Fas[d] & iura ſinunt riuos[e] deducere nulla
Relligio vetuit[f] ſegeti prętendere[g] ſepem,
Inſidias[h] auibus moliri incendere[i] vepres.
Balantumq;[k] gregem fluuio merſare ſalubri.

SER. a ¶ NVNC TORrete igni fruges ſiccare. b ¶ Frãgite ſaxo, hyſterõ pterõ tanq̃ dicat torrete igni coq̃te panes, & poſtea dicat frãgite ſaxo, cũ pri⁹ ſit frumẽtũ molere, & deinde factos panes coq̃re, ſed recte & ordiate dixit, nã torrere fruges nõ decoq̃ndis panib⁹, ſed de ſiccãdis frugibus dixit, qđ ſit primũ & poſtea ſiccate fruges moluntur & pcipit parãdũ eẽ panẽ, quo vtẽdũ ſit ſereno cœlo, ne ea res tũc ſit impedimento. c ¶ Quippe ẽt, nõ miꝝ eſt ruſticũ aliquas res facere debere p pluuias, quũ ſint q̃dam quæ facere poſſit ẽt feſtis diebus. d ¶ Fas & iura ſinũt, diuia humana iura pmittũt. nã fas ad religionẽ iure ptinẽt ad hoies. e ¶ Riuos deducẽ nulla religio vetuit. i. ſiccare, nã irrigare inducere eſt, vt Deide ſatis fluuiũ iducit. Sane ſciendũ ſm Varronẽ cõtra religionẽ eſſe vel ſi irrigentur agri, vel lauentur aĩalia feſtis diebus. nymphæ. n. ſine piaculo nõ pñt moueri ſed ſcim⁹ neceſſitati religionẽ cedere, vñ perite Virg. ait, Balantũq; gregem fluuio merſare ſalubri. i. ſalutifero, nã. dicturus eſt i tertio. ſcabie tentari aĩalia niſi lauentur. De irrigatione vero nihil ad hũc ptinet locũ, qa deducere, vt diximus ſignificat ſiccare. f ¶ Vetuit, phibuit g ¶ Prætendere ſepẽ, circundare & opponere, & ſubaudi nulla religio vetuit. h ¶ Inſidias auibus moliri. i. aucupia facere. i ¶ Incendere vepres, hoc aũt ſicut & pprie licet & feſtis diebus agere. K ¶ Balãtũq; gregem. i. ouiũ freq̃nter mergare ppter ſcabiẽ.

ANT. ¶ NVNC frangite puerbiũ dũ pluit molẽdum eſſe. ¶ Etiam feſtis, Col. li. ii. c. vlti. ait, q põtifices negant ſegetẽ feriis ſepiri debere. Vetant quoq; lanaꝝ cã lauari oues niſi ppter medicinam. Virgi. q liceat feriis flumine abluere gregem Præcepit, & iccirco adiicit fluuio merſare ſalubri. i. ſalutari. Sunt. n. vitia quoꝝ cã pecus vtile ſit lauare. Feriis aũt ritus maioꝝ ẽt illa permittit. Far pinſere, faces incidere candelas ſeuare, vineam cõductam colere piſcinas lacus foſſas veteres tergere & purgare ſtercora æquare caſeum facere &c. ¶ Fas & iura, fas a fando dr̃ auctore Feſto, fas ad religionẽ, iura pertinent ad hoies. fas igitur & iura ſinunt. i. diuina humanaq; iura permittũt, nam fas lex diuina eſt, ius lex humana. ¶ Riuos deducere. i. attenuare vel detergere, teſte Mac. li ſat. iii. Nam feſtis dieb⁹ riuos veteres ſordidatos detergere licet, nouos fodere nõ licet. Et Pli. lib. xviii. inq̃t Humiliorẽ agrũ foſſiõe cõcedi atq; ſiccari vtiliſſimũ eſt, foſſas aũt retuſis locis aptas relinq. Religio eſt deoꝝ cultura, vt Noni⁹ inq̃t religio itẽ met⁹ vel ſollicitudo legito aũt plura i Gel. li. iiii. c. ix. & i Mac. li. iii. ¶ Sepẽ, ſ ſeptis & ſepib⁹ multa varro. Li. c. xiiii & . xv. ¶ Inſidias, inſidere ẽ dolo ſe aliquẽ expectare, vñ & inſidiæ noiatę ſunt. Vir. li. xi. Et vluis inſedit iniq̃s. ¶ Vepres, ſpinas. ¶ Fluuio merſare ſalubri id iã patuit p Columellã. Sed Macro. ẽt lib. iii. id quoq; declarat dicens, cauetur. n iure põtificio, vt q̃m oues duabus ex cauſis lauari, aut vt curetur ſcabies aut purget lana. ¶ Feſtis dieb⁹ purgãdæ lanę grã oues lauari nõ liceat, liceat aũt ſi curatione ſcabies abluenda ſit, ideo hoc inter cõceſſa numerauit ¶ Balantũq; gregem &c.

religio — Inſidere — Inſidiæ

CHR. ¶ FESTIS, dierũ diuiſio eſt, vt alii feſti, alii interciſi dicantur. Feſti dies dicati ſunt, in quibus ſunt ſacrificia, epulæ, ludi ferię Profeſti ii ſũt in qb⁹ rẽpub. & priuatã gerere licet. Hi cõtinent faſtos comitiales cõperendinos & preliares. Interciſi vero deoꝝ, hoĩumq; cões ſũt. In his cũ hoſtia ceditur, fari nefas eſt, itercesa & porrecta fari li. Rurſus cũ adoletur nõ licet. De feſtis & pfeſtis ita ait Plautus, Feſto die ſi qđ pdegeris pfecto egere liceat niſi peperceris. Lõge plura notãda ſunt diuiſiõe dieꝝ, Sed iis erit accõmodatior locus. Cõſult⁹ aũt ſceuola qd feriis agi liceret inq̃t, q pternuſſũ noceret. Itaq; neq; q boue adhibitis opis ex ſpecu, qđ lapſus eſſet eduxiſſet. Neq; q fractam tecti trabẽ fulciſſet ferias pol'uebat. M. aũt Var. ait, negare põtifices ſepes feriis ſepiri debere. Vetãt quoq; oues lanaꝝ cã lauari, ſed pp medicinã. Vñ poeta fluuio ſalubri dixit. Licet pterea in feriis far pinſere faces incidere, candelas ſeuare, piſcinas, lacus, foſſas, veteres tergere, & purgare, prata ſicilire . i. ſtercora æq̃re, fœnũ in tabulata cõponere fructus olueti cõductos cogere, caſeum facere. Arbores ferendi cã collo, vel mulo clitellario afferre, ſed iuncto aduehere nõ permittitur. Neq; apportata ferere, neq; terram aperire, neq; arborem collocare, neq; ſemẽt . . . adminiſtrare niſi catulo feceris. Vuas & oliuas conditas legere licet. In horto quicquid olearum cã facies omne licet. M. Cato Mulis

Dies profeſti — Dies interciſi

equis aſinis nullas ferias eſſe dixit, Idemq; iungere boues permittit lignorum & frumentorum aduehendorum cauſa. Sepes, qua agrum circundamus. Hinc ſepire.

Sepes
SER.

Sepe oleo tardi coſtas[a] agitator[b] Aſelli
Vilibus[c] aut onerat pomis lapidemq;[d] reuertēs
Incuſum aut atrę maſſam[e] picis vrbe reportat
Ipſa[f] dies alios alio dedit ordine Luna
Fœlices[g] operū qntā[h] fuge pallidus[i] Orcus

a COSTAS, aſelli, aut re vera coſtas, aut clitellas, vt horati⁹, Hi muli capuæ clitellas tēpore ponūt. b Agitator, verberator, ab agendo dict⁹. c Vilib⁹ pomis, abūdātibus, vt vilemq; faſellū. d Lapidē incuſum, manualē molam cudendo aſperatā. e Maſſam picis vrbe reportat, aut q oleū vel poma portauerat ad vrbem, aut certe ideo reportat, quia pix agris naſcit, & in vrbē diſtracta in agrū a pleriſq; reportat. f Ipſa dies alio, pleniſſime de Lunę dieb⁹ oībus expreſſit Heſiodus.

ηματα δ' εκδιοθεν πεφυλαγμενος ευκα τα μοιραν
πεφραδεμεν δμωεσσι τριηκαδα μηνος αριστην
εργα τ' εποπτευειν ηδ' αρμαλιην δατεασθαι

Quā rē hī iſte ſlibat. g Fœlices opū, aptos ſcz. icib⁹ opib⁹. h Quītā fuge, Dr̄ n. ꝙ numerus Mineruæ eē cōſecrat⁹, quā ſterilē eē ꝯſtat vñ ēt oīa ſterilia qnta luna naſci dñr, vt orc⁹ furiæ, gigātes. i Pallidus, qa pallidos facit.

ANT.
Cudo
Incudo

COSTAS, dorſum. Agitator, ductor agaſo aliter. Incuſū, cudere a cedēdo dcm̄, vt ait Feſtus, ide fit icudo icudi vel incuſi incuſum p ſimplex ſ quod latius ī ſpica oſōdi. Maſſam picis, Col. li. xiii. ſcribit picē ruſticos opari, & ī vaſis & ī vinis condiēdis, ſed plura Pli. li. xiiii. c. xxiiii. Luna, Pli. li. xviii. c. xlvii. ait ꝙ Vir. ēt ī numeros lunæ q̄dā d gerēda putauit Democriti ſecut⁹ oſtentationē. Multa ēt Varro de lunaribus diebus. lib. I. ca. xxxvii. Quītā fuge, veteri ſuperſtitione creditū eſt qcqd qnta luna naſceret ſterile atq; dānoſum fore, iſanteq; tūc natū iuuenē morituꝝ Heſiodus quoq; de dieb⁹ ſic ait, Sit tibi pterea ſeries ſeruāda dieꝝ Ab ioue natæ oēs ſunt ab ioue tpa nata, vltima mēſis erit nullo exercēda labore, Hac genio vrēdū illa oēs ſeſta p vrbes Ducit illa foꝝ claudit, neq; iura reſoluit, Prima dies ſacra ē, & q̄rta & ſeptia pria. Natus Apollo die radiātia lumia fudit. Luce domū q̄rta fœlix ducēda fit vxor. Omine captato, ſūt oīa pſpera reb⁹ Et licet icurtuā trabibus cōponere nauim. At qntas fuge neq; illarū pallidus orcus Tum diræ eumenidū facies toto orbe vagantis Caſtigāt ſi q̄ in terris piuria falſum Affirmant', q̄lis alterna agitata creauit. Sexta dies triſte oſtēdit mulieribus oriū. Lata viris, mulieq; ēt naſcit in illa Quis mala mens fallax aius fallacia verba. Et qui ꝯcubia exercēt arcana p artē, Hac ouib⁹ ſet⁹ licitū caſtrare vel hedos Et licet īfixa pecudes circūdare mādra. Scidim⁹ octaua forti genitalia tauro. Caſtramuſq; ſues fœlix eſt pōere plātas. Noua viros gigni vel amica forte puellas. Luce viris decia fauſtos quoq; credim⁹ ort⁹. vnaq; poſt decimā fœlix icidē vites, Et tēpeſtiuā ſegeti ſupponē falcē. Hoc curat biſſexta ēt fœlicior illa, Stamia & ex alto tenuiſſima torq̄t arachne. Ingētē accumulāt formicę farris aceruū. Et iuuat arguto pcurrē pectine telas. Tūc q̄q; ſilueſtres licitū caſtraſ iuuēcos. Tertia p⁹ decimā plātarib⁹ optia ſurgit. Spargē ſemē humi pallet cōtraria ſp. Quartaq; p⁹ decimā mulieꝝ pſpera natu. Sexta p⁹ decimā plātarib⁹ inuida ſurgit. Septia p⁹ decimā cereris terat hordea ſacræ. Ingētēq; li ſerro diſcidere ſiluā. Ac varias aptare trabes qb⁹ ardua tecta molliri, aut ſtructā poſſis agitare carinā. Orcus. i. Pluto ait. n. Cicero i Verinis, vt alter orc⁹ veniſſe ętnā & nō pſerpinā, ſed ipāſ cererē rapuiſſe videat. Sūt q velit orcū dcm̄ ex eo ꝙ dii iurabant p ſtygē. Eſt. n. orcos iuſiurādū & orcoo ad iuſiurādū voco. Eſt orc⁹ ēt apd Homeꝝ li. iliad. Theſſaliæ, fluuius q peneū olei inſtar ſupernatat, ſed breui ſpatio portatū abdicat penales aquas, diriſq; ginitas argenteis ſuis miſceri recuſat auctor Pli. lib. iiii. cap. ix.

Orc
Orc

CHR
Aſini

AGITATOR, aſſiduus ac freq̄ns ipulſor. Nā cū aſin⁹ & feſſu & corpe tard⁹ ſit, qa in eo atrabilis eſt niſi aſſiduo verberet nō mouet. Nā vt ait Albert⁹ magn⁹, i qb⁹ atrabilis pdominat pdurioris corpis ſūt, vñ min⁹ ſentiūt. Quietiā ſi ex corio aſini quo on⁹ portat calcei ſiūt, nullo q̄uis aſſiduo & lōgo itinē frāgi pnt, ſed adeo dureſcūt vt pedes illud ferre neq̄ant. Veꝝ adeo lubrici ſūt hmōi calcei vt geſtātes ſępe ad caſū ipellant, Adeo frigid⁹ eſt aſin⁹ vt i frigidis locis nō naſcat. Sūt aſini ſilueſtres quos onagros græci appellant. Ex hiis igit mālu factis & eq̄ veloces i curſu mulæ gignunt duritia eximia pedū, ſed rugoſo corpe, indomito aīo, ſed gl̄oſo. Onagro & aſina genit⁹ oēs aūcellit, Hoꝝ i phrygia & lycaonia

monlá greges multi ſunt, qui ad ſeminationes idonei ſunt, ꝙ ferro ſit manſuetus & facili ex manſueto ferus nunꝗ. manſueti in Italia ſunt omnes, ſed in ea rheatini reliquos antecellunt preſtantiſſimi etiam in archadia, Hinc perſius, Findor vt archadiæ pecuaria rudere credas. Pullos aſinaꝝ epulari mœcenas inſtituit. Poſt eū iterijt auctoritas ſaporis. ΓMaſſam picis, nam antiq agricolæ & ad vina condienda & ad varia quadrupedum, hoīumq remedia, & ad multos alios vſus picem adhibebant. Ergo emebant picem in vrbe, quam in agrum referrent. ΓReportat, qa e locis vbi enata eſt in vrbem venalis iportatur, atq ex vrbe a varíis empta rurſus in agrum reportatur.

Eumenideſq̃ [a] ſatę, tū partu terra nefando [b]
Cœūq̃ iapetumq̃ erat, ſęuomq̃ Typhœa
Et coniuratos cœlum reſcindere fratres
Ter ſunt conati imponere Pelio [d] Oſſam
Scilicet atq̃ oſſę frōdoſum iuoluer̄ Olympū
Ter pater extructos diſiecit fulmine montes.
Septima [e] poſt decimā fœlix & ponere vites
Et prenſos domitare boues & litia telę
Addere. nona [f] fugę melior, contraria [g] furtis

SER. a ΓEVMEnides vt ſępe diximus κατ᾽ εὐφημισμόν, eumenides vocāt. bΓNeſando, ſacrilego, per Cœū aūt & iapetū. & typho eum oēs gigātes intelligūtur. c ΓFres, Othū & Ephialtē dicit, q fuerūt filii Neptuni & nouē digitis ſingulis creſcebāt mēſibus, qua freti altitudine cœlū voluerūt euertere, ſed confixi ſunt ſagittis Apollinis & Dianæ. d ΓPelio oſſam, o lōga eſt, ſed ſit breuis ſequēte vocali o, vt Sub ilio alto. e ΓSeptima poſt decimā fœlix, aut ſeptimā dcimā dicit aut hoc dicit, fœlix qdē ē ſeptia, ſed fœlicior decia, vt primū locū decimæ relinquat. Alii q̃rtā decimā accipiūt, vt ſit fœlix eſt ſeptía duplicata. i cui⁹ nūerus poſt decimā īuenit̄, quo die re vera meli⁹ vites ponim⁹. f ΓNona fugæ melior cōtraria furtis, nō vt qbuſdam iperitis vr̄ Virgilius aut fugam ſeruis ſuadet, ſut eis idicat dies, qbus ſe a rapinis abſtineāt, nā & fugā de plectione & curſu legimus, vt ſimul arua fuga ſimul æquora vertit Etiā velocē equū fugacē dicimus, & fuga pōt ēē honeſta eē, vt ſiqs hoſtē, ſi quis īminētē tyrannū, ſi qs ſæuum iudicē fugiat g ΓCōtraria āt furtis illic ſpectat, vt dño ſit ſpes inueniēdi quod amiſerit, & ſeruus rapere aliqd aufugiens formidet.

PRO. ΓPELION & oſſam, mōtes Theſſaliæ.

ANT. ΓEVMENIDES, furię dr̄ p antiphraſim Alecto Tiſiphone Megæra ab eu & mane qđ vtrūq bonū ſignificat, cum ipſe oī bonocareāt, ſunt q mites interpretent̄. Earum noia in carmine de floribus ſum interpretatus, fuere aūt Noctis filiæ ſcđm maronē. ΓTū partu, Titan cœli filius vxorē habuit Terrā, ex qua plures ſuſcepit filios. cū qbus aduerſus iouē, deoſq reliquos bellū habuit, eiſq cœlū conātes eripere mōtes, mōtibus ſuperimpoſuerūt, demū a diis ceſi & fulmine īterempti ſūt. Ex eorum poſtea ſanguie & terra nati ſunt gigantes. q ēt bellū mouere Ioui vt pres fecerant, atq eos adeo terruere, vt ī ęgyptū vſq formis mutatis fugarēt, habuereq pedes āguineos. Sed de gigātū hiſtoria Macro. lib i. ſat. legito. Et ſtrabo libro qnto de cāpo Phlegręo meminit. ΓCœum, is Titanis, Terræq fili⁹ Latonæ pr̄ extitit, vt aſſerit Ouid. li. vi. ΓIapetū, in antiqs textibus Iapetitū & iapitū legi. ΓTyphoea, Typhon vel Typhoeus triū ſyllabarū cum eu diphthongo in fine, & non cū oe diuiſa vel cōiuncta. Gigas fuit de quo Seneca ī Octauia, non tā ſerū typhona neglecto ioue irata tellus edidit quondā parēs, hūc dicit Lactantius Iouē prouocaſſe de regno, hinc ab irato ioue fulminatū, & teſte Oui. li. v. met. Siciliæ ſuppoſitus eſt, Typhos āt ſupbia dr̄, Typho incēdo, Typhoome inaniter iacto ſuperbia. ΓFres, Otum & Ephialtē intelligit qui fuere Neptuni filii ex iphimedia vxore Aloei filii Titanis & terræ. Hinc Aloide dicti Vir. li. vi æneid. Hic & aloidos geminos īmania vidi Corpora, q manibus magnū reſcindere cœlū Agreſſi, ſuperiſq iouē detrudere regnis. Hii vt aiūt nouē digitis mēſe quoq excreſcebāt. Dicit aūt Home. hiis ideo tā magnū īcremētū fuiſſe eo ꝙ terra nutriētur, eoſq nō amplius nouē annis vixiſſe, & eoꝝ deſignās magnitudinem dicit nouem brachioꝝ amplitudinē habuiſſe longitudinē vero nouē paſſuū. vt aiūt. ΓPelio. Pelion Oſſa & Olympus Theſſalię montes ſunt, vt Solinus etiam edocet. ΓConati, in hoc verſu bis non ſit ſynalœpha.

ΓLITIA telæ. Etiā quo ſuimus veſtes litiū dicimus. Florentini a ſuendo rete appellāt, ῥάπτω græce ſuo ſignificat, cuius p̄teritum plectū eſt ἔῤῥαφα. Hinc dicimus reſe.

Eumenides | Titan | Cœum | Typhō | Pelion Oſſa Olympus | CHR.

Multa adeo melius gelida ſe nocte dedere,
Aut cum ſole nouo terras irrorat Eous.
Nocte leues ſtipulę melius, nocte arida prata
Tōdētur, noctis lentus non deficit humor.
Et quidam ſeros hiberni ad luminis ignes
Peruigilat, ferroq; faces inſpicat acuto.
Interea longum cantu ſolata laborem
Arguto coniux percurrit pectine telas.
Aut dulcis muſti vulcano decoquit humorē.
Et foliis vndam tepidi deſpumat aheni,
At rubicūda Ceres medio ſucciditur æſtu.
Et medio toſtas ęſtu terit area fruges,
Nudus ara, ſere nudus hyems ignaua colono.

SER. a ¶ ADEO, valde. Terētius, Adoleſcentem adeo nobilē. b Melius ſe nocte dederūt, meſius nſo obſequūtur labori. Nocte nomē ē, adeo vt ei Horatius iunxerit ꝑpoſitionē, vt iugulēt hoīes, ſurgunt de nocte latrones, nā aduerbiū noctu facit ſicut diu. Salu. Diu noctuq; laborare, feſtinare. c Nō deficit, nō deſerit, vñ & qui deſerūt exercitū, ad hoſtes trāſeūtes defectores vocant. d Sole nouo. i. oriēte die & ſole adhuc re. ēti nec dum feruenti. e Irrorat, luſtrat, aut. n. certe matutino tēpore ros cadit, & dicit hoc loco & die & noctu inſiſtendū labori. f Eous. i. lucifer, de quo ēt Cirina in ſmyrna ſi. ut ait Te matutinus flentem cōſpexit eous, & fiētē paulo vidit poſt heſpus idē arida prata iā matura. g Tōdent, ſecant nocte es accuſatiuus pluralis. h Faces inſpicat, incidit ad ſpeciem & ariſtarum imaginem. i Aut dulcis muſti Vulcano decoqt humorē, hypmetrus verſus eſt, vnde & ſequens a vocali inchoat. Bene aūt ait, decoqt humorem. i. rem ſuperfluā, ſicut ſupra poſuit luxuriē ſegetū tenera, depaſcit i herba. K Aheni, vaſis in quo coquitur vinū, & trepidum dicitur qa quod bullit quaſi tremere videt, aheni ex ære facti. l Ceres, frumentum. m Medio æſtu, per diem quādo æſtus eſt. n Nudus ara, ſere nudus, ſic Heſio.

γυμνὸν σπείρειν, γυμνὸν δὲ βοωτεῖν
γυμνὸν δ᾽ ἀμάειν

Adeo ſereno cœlo vt amictū poſſis contēnere. Sane qdā poſt hoc hemiſtichiū dī ſub ſecutus, habebis frigore febres. o Hyems ignaua, quæ ignauum reddit colonum.

ANT. ¶ MVLTA adeo docebit iā quę nocturno tempore quæq; diurno melius fiāt. Adeo ideſt certe, vel adeo melius. i. longe melius.

Heous Eos Eous, eoos. Lucifer matutinis orientalis Eous dicitur Eos vero aurora oriens. Sole no. ſcdm illos loqtur qui dicebant ſolē die quoq; nouum fieri Irrorat, hoc ideo dicit, quia circa auroram ſolet plus roris deſcendere ſolis videlicet vicinitate, quo quidem gelu ſoluitur. Hinc Ptolemeus in libro quattuor partiū ait, ſtellæ vero matutinales quo apparēt d ſub radiis ſolis vſq; ad ſtationē primā plus deſiccāt, a qua vſq; ad ſuā occultationē magis infrigidāt. Tondentur. i. ſecantur. Noctis lentus nō deficit hu. Cauſa eſt luna, cuius maior vis eſt humectare, vt Ptolemeus inqt in libꝭ qttuor tractatuū. Decoqt humorē verſus eſt hypmeter. Vulcano, igni, Vulcanus. n. vt Diodo. libro. i. ſcri. fuit ignis iuētor apud ęgyptios, vbi prim⁹ regnauit. Aheni, ærei vaſis, iterponitur aūt h inter primas vocales, de quo legi Gel. li. ii. & iii. Nudus. i. ſereno aere, vt palliū deferas. Nudus ara, id qdē Heſiodi eſt, ait. n. Nudus ara, nuduſq; ſere, & mete corpore nudo. Si tēpeſtiuos agroꝝ ducere cultus, Augeriq; illos magnis ſucceſſibus optas. Hyems, pluuia tēpeſtas vł ipſa bruma. Ignaua, inutilis nō apta induſtrię, nam induſtrios ignauos dicimus.

Vulcanus Ignem reperi

CHI Muſt ¶ DVLCIS muſti, optime dulce dixit muſtā Nā vt oſtēdit Macro. in muſto ſola dulcedo eſt, ſuauitas nulla Nā vinū ipm in ſua infantia dulce eſt. Cū vero pubeſcit magis ſuaue q̄ dulce eſt. Harū duaꝝ rerū diſtantię Homerus teſtis eſt. Vocat. n. melle dulce, vinū ſuaue, Muſtū aūt latini nō ſolū vinū ſed quicqd nouellū eſt nominauere, hinc Neui⁹ vxorē ducerē ſi muſta eſt. Decoqt, coquēdo minuit. Id n. eſt decoquere, Vn decoquere dicūtur mercatores, qū rōnes ſuas vehementer minuūt, vt fidē fallāt. Humorē, qui in vino aqueus eſt. Nāq; in muſto ſit aqua ſic ꝓbat, vt ait Mac qa vetuſtate ſit mēſura minus, ſed vi ac robore acrius. Ex decoctione ſit defrutū, ac ſi magis decoquatur trāſit in ſapā, Nā paſſum eſt id vinū dulce, qđ ſit ex vuis paſſis. Patiūtur enim vuæ cū adhuc in vite pēdētes tortis de induſtria pediculis botrionis cū iā eas ſuccus qui a vite ꝓuenit deficiūt, lāgueſcūt atq; in rugas cōtrahunt. Faciebant ꝑterea paſſum ex vua quā græci ſticā vocāt, nos apicinā. Vuæ. n. in vite diutius ſole adurūtur aut oleo feruente. Alii ſiccāt in ſole vuas expanſas, donec paulo amplius deco

plus dimidiū pōdꝰ ſupplit. Poſtea aridū acinū ī doliū ꝯiciūt, ide muſtū iſerūt vt grana ſub
merſa ſint, qđ vbi cōbiberit ſeq̨ īpleuerit ꝑlo ꝑmunt. ꝟ Ignaua ab effectu. i. q colonos igna
uos. i. pigros facit. Eſt. n. ignauꝰ ab eo qđ ē nauus & ī ꝑmitiua dictōe, & mutat̃ n in g eupho ignauꝰ
niæ cā. Nauū. n. ꝑprie dicimꝰ celerē & vehemētē ī rebꝰ agēdis dictū a nauiū velocitate. Hic
dicimꝰ nauare. i. ſtrenue ꝑficē. Cicero in verrē. Nauus & pudēs & ꝓbꝰ filiꝰ eſſet. Itē ī epiſtola Nauus
ad Torq̄tū. Sꝫ qa nemo ē adeo afflictꝰ, q ſi nihil aliđ ſtudeat niſi id qđ agit, poſſit nauar̃ ali nauare
qđ & effiœ̄. Itē ꝑ. M. Celio ſi me audiāt, nauēt aliā operā aliā ineāt grāꝫ ī aliis ſe rebꝰ oſtētēt.

Frigoribus parto agricolę plerūq̨[a] fruuntur,
Mutuaq̨ inter ſe lęti conuiuia[b] curant.
Inuitat genialis[c] hyems, curaſq̨[d] reſoluit.
Ceu preſſę[e] quum iam[f] portū tetigere Carinę,
Puppibus & lęti nautę impoſuere[g] coronas.
Sed tñ[h] & quernas Glandes tū ſtringere tēpꝰ.
Et lauri baccas: oleāq̨, cruētaq̨[i] myrta,
Tūc Gruibus pedicas[k], & retia ponere ceruis,
Auritoſq̨[l] ſequi lepores: tum figere dām[ę]
Stupea torquentem balearis[m] verbera fundę:
Cum nix alta iacet, glaciē cū flumina trudunt

R. a ℂ PLErūq̨, qa dicturus eſt aliq, q̄ ruſticus ēt hyeme poſſit efficē. b ꝟ Cōuiuia, aut mittere ſibi inuicem aut viciſſim parare. c ꝟ Genialis hyems, voluptuoſa cōuiuialis, nā quoties voluptati operam damꝰ, indulgere dicimur genio, vñ econtrario habemus ī Terētio, Suū defraudās geniū, geniū aūt dicebāt ātiq nālē deū vniuſcuiuſq̨ loci vel rei aut hoīs. d ꝟ Curaſq̨ reſoluit, qeſcere facit a labore & curis. e ꝟ Preſſæ cariæ, onerariæ. f ꝟ Quū iā portū tetigere, dat ꝯparationē de nauigātibꝰ ꝙ ſicut illi expleta iā nauigatione & poſitis ī ſicco nauibꝰ lætant̃, & epulis vacant, ſic ēt ruſtici cōpletis & finitis æſtiuis laboribꝰ hyeme ꝯuiuia celebrāt, & a curis ſoluūt̃. g ꝟ Impoſuere coronas, aut re uera coronas, aut ſpiras funiū accipimus. h ꝟ Sꝫ tñ & q̄rnas glādes, ſūt alīq̄ deriuationes ex vſu magis q̄ ex rōne veniētes, vt q̄rnus, ficulnꝰ, ilignus, colurnꝰ a corylo, ilice, ficu, quercu. i ꝟ Cruenta, matura. n. cruoris, imitant̃ colorē. K ꝟ Pedicas, laqueos, qbus pedes illaqueant̃. l ꝟ Auritos lepores, maiores aures hñtes. Hor. alr ait, Doctū & auritas fidibꝰ canoris ducere q̄rcus ſenſū audiēdi hñtes. m ꝟ Balearis fundæ, hiſpanicæ, a balearibꝰ iſulis hiſpanię, vbi īuēta ē funda.
ℂ MVTVA, reciproca, nūc hic, nūc ibi īter ſe ꝟ Strigere, dcerpe ſm Noniū ꝟ Lauri bacchas, haꝝ vim docet Pli li. xxiii. cap. xxviii. ꝟ Cruētaq̨ myrto, cruēta ait qa Pli. li. xxiii. c. xxix ait, ꝙ myrtꝰ ſatiua cādida minꝰ vtilis ē medicīæ, q̄ nigra, ſemē eiꝰ medet̃ ſāguinē excreātibꝰ. idē ꝯtra fūgos ī vino potū. odo rē oris cōmēdat &c. ꝟ Pedicas, Maniliꝰ li v. ait. Cruētiſq̨ feras pedicaꝝ cōpede nectunt. ꝟ Auritos. auritꝰ a magnis auribus dr̃, alias ab audiēdi facilitate, vt ſcribit ſeſtus. ꝟ Dammas, de hiis videto ecloga. viii. ꝟ Balearis fundæ, baleares inſulæ ī hiſpania a græcis dictæ a fundarū iactu, qbus hoīes maxie vtebant̃, auctor ē Diony. Ballo aūt iacio dnotat, hic balearis. Florꝰ autē lib. iii. de balearibus inqt, tribus qſq̨ fundis ꝑliat̃ certos eſſe qs mirer ictus, cum hęc ſola genti arma ſint id vnū ab īfātia ſtudiū. cibū puer a mr̄e nō accipit, niſi quē ipſa mōſtrāte percuſſit.

ℂ GENIALIS, recte a ſeruio exponit̃, volu ptuoſas a Genio, cui indulgere dicimꝰ quoties voluptatē quærimus. Oui. Enodis abies curuataq̨ glādibus ilex. Et platanus genialis, acerq̨ coloribꝰ impar. Alii a gignēdo dictū volūt, & apparatū oē nuptiarū genialē appellant, qa nuptiæ gignendi cā inſtitutæ ſint. Ouidius de arte amādi, Ducūtur raptæ genialis tuba puellæ, Et potuit multas ipſe decere timor. ꝟ Glādes, in quercu, ilice, æſculo, cerro, & robore. Nuces eoꝝ ſunt quorum cortex durior & magis ligneus eſt vt in iuglāde, & amygdalo in corylo. Baccæ ſunt oleæ, lauri corni, & hmōi. Acini vero vuæ, hebuli, ſambuci, mali punici, & ſimilia dicūtur. Poma poſtremo mala pira, & talia. ꝟ Lepores. Hoꝝ plura ſūt genera, nā & quos cuniculos appellāt, īter hos ſcriptores reponūt. In alpibus cādidi gignūtur, qbus hibernis mēſibus pro cibatu niuē eſſe crediderūt. Certe liqueſcēte ea rutileſcūt ānis omnibꝰ. Archela leporibus vtrāq̨ vim ſingulis ieſſe ſcribit, ac ſine mare equæ gignere. Lepus ſolus omniū, teſte etiā Ariſto. preter hominē & daſipodē ſuperfœtat aliū educans, alium in vtero pilis veſtitū, aliū implumē, alium inchoatū gerēs. ꝟ Dāmæ, māſueſcunt raro cum feræ iure dici nō poſſint, cōplures ſunt nec placidę nec ferę, ſed medię, īter vtrūq̨ naturæ, vt hirūdines, apes, & delphini. ꝟ Fūde baleares, Baleares duæ hiſpanici maris

CHR. Genialis — Acinus — Poma — Lepus

Inſulæ ſunt, quas inter Tarraconis & Sucronis maritimã eẽ ſitas cõtingit. De hiis Philetas ſcribit. Hirta ĩqt veſtis & ſordida tarus limibus inuoluit & ſuccũ ornamẽtũ. Fundas vero habẽt aut iunceas, aut ſetis cõtextas, aut neruis, in hiis habenæ ſunt, aut lõgiores, aut mediocres, aut breuiores, vt volũt ictus, aut lõgiores eſſe, aut ꝓpinquiores. Pueri ita exercent vt alioquin ne pãni quidẽ illis exhiberetur niſi funda prius, quicq̃ attigiſſent.

PRO. ℂ BALEARIS, inſulæ continuant hiſpaniam, vt optimi funditores.

Quid tempeſtates[a] Autũni. & ſidera dicam[b]
Atq; vbi iam breuiorq; dies, & mollior ęſtas?
Quę vigilãda[c] viris: vel cũ ruit ĩbriferum Ver,
Spicea[d] iam cãpis cũ meſſis inhorruit[e], & cum
Frumenta[f] in viridi ſtipula lactentia turgent?
Sępe ego cõflauis[g] meſſorẽ induceret[h] aruis
Agricola, & fragili[i] iã ſtrĩgeret[k] ordea culmo,
Omnia[l] ventorum concurrere pręlia vidi.
Quę grauidã late ſegetem ab radicibus imis
Sublime[m] expulſam eruerẽt, ita turbine[n] nigro
Ferret hyẽs, culmũq; [o] leuẽ, ſtipulaſq; volãteis
Sępe etiã imẽſum cœlo venit agmẽ[p] aquarũ.
Et fœdã glomerãt tẽpeſtatẽ imbribus atris

SER. a ℂ QVID tẽpeſtates autumni, Verno & autũnali tẽpore fiũt tempeſtates, qñ nec plena æſtas ẽ nec plena hyems, vnde mediũ & cõfine vtriuſq; tẽporis ex cõiũctione contrariarũ rerũ tẽpeſtates efficit, ſane ſciendũ vltimas partes tã autũni q̃ veris ſignificare quib9 ſunt procellę, quod de autũno hic indicat verſus, atq; vbi iam breuiorq; dies & mollior ęſtas, de vere hic, Spicea iam campis cũ meſſis ĩhorruit. deinde ait Ruit. i. ꝓcipitat in finẽ. & in hoc talis eſt ſenſus. b ⸿ Quid dicã, quantũ oporteat ſolicitũ ac ſtudioſum eẽ agricolã tẽpore autũni & veris: c ⸿ Vigilanda viris, vigilanter prouidenda. d ⸿ Spicea meſſis, ſpicos de maturis frugibus abuſiue dicimus, nã proprie eſt ſpicus quum per culmi folliculum. i. extremũ tumorem ariſtæ adhuc tenues in modũ ſpiculi eminent. e ⸿ Inhorruit, intremiſcit. f ⸿ Frumenta lactẽtia, adhuc tenuia & lactis plena. Sane ſciendũ Varronem in libris diuinarũ rerum dicere lactantẽ deum eſſe q ſe infundit ſegetibus, & eas facit lacteſcere. Et ſciendum inter lactantem & lactẽtẽ hoc intereſſe. ꝙ lactãs eſt q lac præbet, lactens cui lac præbetur. g ⸿ Flauis, maturis, ſpicula nomine pro culmo abutiſ. h ⸿ Induceret aruis, pro ſegetibus. i ⸿ Fragili culmo ideſt quæ in fragili culmo erant. K ⸿ Stringeret, ſecaret, vt Hic vbi dẽſas agricolę ſtringunt frondes. l ⸿ Omnia ventoꝝ cõcurrere iter ſe, vt Mutati trãſuerſa fremũt. m ⸿ Sublimẽ expulſam eruerẽt, ideſt p ſublime portarent erutã ſegetẽ. n ⸿ Turbine nigro, tempeſtate noxia. Horatius. Hic niger eſt, hunc tu romane caueto. o ⸿ Culmumq; leuem, culmus eſt ipſe calamus, ſtipulæ vero folia que ambiunt culmen. p ⸿ Agmen aquarum, impetus, vt Leui fluit agmie thybris.

Eſt autẽ hic ecbaſis poetica ad deſcribendã tempeſtatem.

ANT. ℂ QVID tẽpeſtates autu. oſtendit qualibet anni pte fieri tẽpeſtates, propterea cognoſcẽdas ne nimis obeſſe poſſint. ⸿ Sidera, quę ſcilicet tẽpeſtates producunt vt delphin ſol in virgine, capra, argo cẽtaurus, hædi, corona, vergiliæ, caſſiope, tauri caput &c. de quibus late apud Col. li. xii. cap. ii ⸿ Atq; vbi iã breuiorq; dies, de bruma intelligit eſt aũt ordo, & qd dicã vbi. i. qñ dies breuior eſt, & mollior æſtas. i. ipſi9 brumæ calor remiſſior q̃ ſcilicet fuerit in autũno. ⸿ Vigilanda, vigilandum eſt brumæ tẽpore ob paruos dies, longaſq; noctes. Vnde Col. ẽt lib. xii. c. ii. ait. Optimũ eſt intra calẽ. Decẽb. ſemẽtẽ confeciſſe, ſed etiã longis noctibus ad diurnũ tꝑs aliqd adiiciẽdũ eſt, nã multa ſunt quæ in lucubratione recte agũtur. Inertiſq; agricolæ eſt expectare diei breuitatẽ. ⸿ Vel cum ruit, vel quid dicã &c. ⸿ Imbriferũ ver, De vere udo latius ſuperius dictũ eſt. ⸿ Quũ meſſis, vel quid dicã cũ meſſis &c. ⸿ Lactãtia, lacte plena, dũ. n. adhuc molleſcũt lacte plena eẽ videnſ ipſa grana. ⸿ Flauis aruis, ꝑpter flaua frumenta dixit. ⸿ Ventoꝝ, ventus eſt fluctus aeris teſte. Pli li ii. ⸿ Quæ grauidam, Ordo eſt, que ventoꝝ prælia eruerent ab imis radicibus ſegetem late grauidam ſublime expulſam, eruendo enim in altum expellunt. ⸿ Hyems, ventorum tempeſtas & violẽtia, nam de pluuia iam dicet.

CHR. ℂ VIRIS, hominibus fortibus i. a quibus abeſt oĩs ſegnitia, & laboꝝ patientes ſunt. ⸿ Agmen, Magna vis cum impetu. ⸿ Fœdã, non ſolum aſpectu turpem, ſed quæ omnia proſternẽdo deturpat, vel fœdam crudelẽ, vt ſenſum dei rei ſenſu carenti. ⸿ Grauidam cuius ſpicæ plenæ ſunt.

ℂ COLLECTÆ

Collectę ex alto nubes. ruit arduus ęther,
Et pluuia ingenti ſata lęta, boumq́ʒ labores
Diluit, implętur foſſę, & caua flumia creſcũt
Cum ſonitu, feruetq́ʒ fretis ſpirãtibus ęquor
Ipſe pater media nimborũ in nocte coruſca
Fulmina molitur dextra, quo maxima motu
Terra tremit, fugere Ferę, & mortalia corda
Per gẽtes humilis ſtrauit pauor, ille flagranti
Aut atho, aut rhodopẽ, aut alta ceraunia telo
Deiicit, ingeminãt Auſtri & deſiſſim⁹ imber.
Nũc nemora ingẽti vẽto nũc littora plãgũt
Hoc metuens Cœli menſes & ſidera ſerua.

a ❡COLLECTÆ ex alto nubes, ab aqlone q vtiq de alto flat i.a ſeptẽtriõe, & tẽpeſtates grauiſſimas facit, nã auſter humilis ẽt vt Mũd⁹ vt ad ſcythiã, ripheaſq arduus arces Cõſurgit, premit libyæ deuexus in auſtros. b ❡Ruit arduus æther, tonitrib⁹ per crepat, vt Cœli q ruina. c ❡Caua flumina, pſunda & alta. Lucanus, Rutubãq cauum. d ❡Spirãtibus, i motu poſitis, alibi Qua vada nõ ſpirãt, nec fracta remurmurat vnda. e ❡Coruſca Fulmĩa, coruſcãtia, vt Sibila lãbebãt lĩguis vibrãtib⁹ ora. f ❡Mollit, agitat & iacit g ❡Terra tremit, terremot⁹ efficit vel tremit terra tremere vẽ & pauẽt hi q terrã colũt. h ❡Humilis pauor, q humiles reddit, vt pallidus morb⁹. i ❡Aut atho aut rhodopẽ, p trãſitũ ſm epicureos loqt, q dicũt fulmina nõ iudicio deoꝝ, ſed ex nubibus fieri, nã mõtes qd neceſſe fuerat fulminari: Athõ aũt mons eſt græciæ rhodope mons thraciæ. K ❡Aut alta ceraunia, mõtes ſũt Epiri, a crebris fulminibus dicti. Vnũ.n. fulmẽ qd colorat, aliud qd trãſfigit, aliud qd afflat, vt ẽ ex quo me diuũ pater atq hoium rex fulminis afflauit. l ❡Ingeminant auſtri, repetunt ſuos flatus venti. m ❡Plangit, reſonare facit, alii legũt plangũt, vt ſit nemora & littora plangũt. i. reſonant. n ❡Hoc metuẽs cœli menſes & ſidera ſerua. i. duodecim ſigna qbus mẽſes cognoſcimus. Sidera aũt vel tẽpeſtates vel planetarum motus. Sciendũ aũt vt diximus de planetis quinque duos eſſe noxios Martẽ & ſaturnum, duos bonos Iouẽ & Venerem, Mercurius vero talis eſt qualis ille cui iungitur, vñ ẽt fingitur miniſter eſſe deorum, q eoꝝ obtemperat poteſtati, hinc eſt q dicit in quos cæli orbes erret Cyllenius ignis. i. vtrũ in ſeptentrionalem, aut in auſtralem partem inclinetur aut cui planetarum cohæreat, vt qlitatem Mercurii ex illo poſſis agnoſcere. Cyllenius autem ignis propter ſtellam mercurialem dicitur, quia in Cyllenio monte arcadiæ dicitur natus eſſe mercurius.

ANT. ❡COLLECTÆ ex alto nubes. Exhalat a terra humida caligo, alias vero pter vapores fumida, nubeſq liquore egreſſo in ſublime, aut ex aere coacto in liquorẽ gignunt, vt ſcribit Pli. li. ii. ca. xliii. ❡Ex alto, id dicit, qa aſcẽdũt vt patuit i aera nubes, & inde ex alto aqs emittũt. Nec intelligas ab aqlone, nã vt dicit Pli. li. ii. c. xlix. vẽti a ſeptẽtriõe reliquos compeſcũt, & nubes abigũt. ❡Ruit, ruere vẽ pter imbres, ignes & tonitrua. ❡Fretis ſpi. æſtib⁹ inſonãtibus ❡Nimboꝝ, tẽpeſtatũ, ſed cur Ioui fulmina aſſignẽt videto Pli. li. ii. c. xx. ❡Athõ, ẽ athos macedoniæ mons, vt ſcribit Pli. li. iiii. Solinus aũt ait, q ẽ athos ſublimis adeo, vt altior æſtimetur q vnde imbres cadunt, de Rhodope diximus in bucolicis. ❡Ceraunia, ſunt altiſſimi epiri mõtes, a crebris fulminibus dicti. κεραυνος.n. fulmẽ dẽ κεραυνῶ fulmino. ❡Auſtri, humidus eſt auſter & pcipue Italię. Saluberrim⁹ oiũ aqlo noxi⁹ auſter, noctu auſter ĩterdiu aqlo, vehemẽtior Pli. li. ii. ca. xlix. ❡Plangũt reſonant. ❡Hoc metuẽs &c. i. tẽpeſtates pdictas. ❡Cœli mẽſes. i. primi mobilis ſigna, vñ menſes ſm indoꝝ, Babyloniorũq dogmata ex ſolis ambitu inſtituti ſunt. Hinc ẽt optime Cic. in li. de na. de. ait, q lunæ curſus, qa mẽſe ſpacia cõficiunt mẽſes noiant. ❡Serua, obſerua, q̃dam.n. ſingulorum hmõi ignea ſunt impſſiones calidas, cometas, fulmina & depopulationes pducẽtia, q̃dam terrea terræmotus, ſterilitates & fertilitates, annno neq inopiã aut copiã, q̃dã aerẽ, ventoꝝ rabiẽ, ac tranqllitatẽ, q̃dã aquea inũdatiões aquaꝝ & pluuias gñantia. ❡Et ſidera. i. octauæ ſphęrę imagines, ac eaꝝ ſtellas a qbus imaginibus inæquallbus ſm Caldeoꝝ ſniam, mẽſes tardi breueſq, vt ſupra meminim⁹ determinati ſunt, quæ ſidera ſimilia opa pducunt cum fulgoribus tonitruis torrentibus terræmotibus depopulatiõib⁹ vẽtorũ ac pluuiaꝝ tẽpeſtatib⁹. ſeu tranqllitatib⁹ & aeris ſerenitate.

CHR. ❡RVIT arduus æt. Hæc deſcriptio & commiſerationem cõmouet. & locum ipm crebris præceptis horridiorem factum poetico nitore exhilarat Et quod in re maximũ eſt auditorẽ ad id qd pcepit magnitudine vtie

Athos

Ceraunos

Cerauno

llitatis propoſita vehementer accendit Non enim tm̃ noſcendæ aſtrologię laborem niſi vt vitetur ſummum incómodum ſubire par eſſet, De turbine ac fulmine dicemus in primo æneid Denſiſſimus, quia ex condenſato aere ſit pluuia. Menſes cœli, Qui ex curſu cœleſti fiunt. Plangunt, Proprie plangere eſt qm̃ ex mœrore mulieres corpus tũdunt. Illa autem ventorum percuſſio in tempeſtate illum mœrorem videtur imitari. Plãgeſ

Frigida[a] Saturni ſeſe quo ſtella receptet.
Quos[b] ignis cœli Cyllenius erret in orbes.
In primis[c] venerare deos atq; annua[d] magnę

SER. a FRIGIDA, ſaturni quo ſeſe ſtella receptet .i. nocẽs, vt frigidus o pueri fugite hic iacet anguis ĩ herba. Iõ aũt hoc dicit, qa ſaturn⁹ de⁹ pluuiarũ eſt, vñ ẽt primus ſenex ſingiſ. nã ſenes nouimus ſp ẽẽ gelidos. hic aũt ĩ capricorno facit grauiſſimas pluuias & p̄cipue ĩ italia, vñ & Hora. ait, ſeu tyrãn⁹ heſperię capricorn⁹ vñ, vt ĩ ſcorpio grandies. Itẽ ĩ alio fulmĩa, ĩ alio vẽtos, vñ p̄cipit nos ſcire debẽ, ĩ qd̃ ſe ſignũ recipiat ſid⁹ ſaturni Sane pite ait receptet, vt ex freq̃ntatiuo verbo nobis oſtẽderet ſaturnũ bis ad vnũq̄dq; ſignũ reuerti, qd̃ alii planetę minime faciũt. ſol⁹.n. eſt q & lõgi⁹ a ſole diſcedat, & bis ad vnũq̄dq; ſignũ recurrat. b Quos ignis cylleni⁹ erret ĩ orbes ordo ẽ, ĩ quos orbes cœli erret Cylleni⁹ ignis, & bñ erret, nã planetæ vocanſ ἀπὸ τῆς πλάνης .i. ab errore, nã ĩterdũ ad auſtrũ, ĩterdũ ad ſeptẽtrionẽ, plerũq; contra mũdũ nõnũq̃ cũ mũdo feruſ. c In p̄mis venerare deos, poſt hæc cognita da p̄cipue operã ſacrificiis, qb⁹ tẽpeſtates & pluuiæ poſſint repelli & mire hoc ſtatĩ ſubiũxit, qa occurrebat, qd p̄deſt tẽpeſtates futuras vidẽ, & bñ ait ĩ primis p̄cipue, & añ oĩa. nã alia neglecta pñt hr̃e emẽdationẽ tẽpeſtas aueniẽs niſi ante p̄uideris vniuerſa ſubuertit. d Annua ſacra refer cereri, anniuerſaria magna ſicut ĩ ęneide ãnua q̄ differẽ nefas. et Ambaruale ſacrificiũ dicit.

PRO. FRIGIDA ſaturni. q. ſ. ſ. r. quos ignis cœlo. c. e. i. orbes. Oib⁹ ſtellis ſol & lumẽ dat & calorẽ. ĩfra ſolẽ aũt Veneris ſtella eſt trib⁹ hemitoniis ſepoſita ĩtercedentib⁹, ſupior ſole Martis ſtella eſt, q̄ pyrois appellaſ, tono ĩtercedẽte altior, ĩde hemitonio ſupior ẽ Iouis, quæ appellaſ phaethõ. Sũma eſt, ſaturni, q̄ qa p̄prior eſt chryſtalo. hoc eſt cœlo ĩ ea defecit color ſolis Rapit.n. eũ ad ſe pyrois, quę ſtella ardore ſuo horrore ac frigore ſaturno veniente in Iouẽ temperat. Cylleni⁹ aũt Mercurii ſtella eſt, quæ duob⁹ toniis infra ſaturnũ eſt, & vocaſ ſtilbon. Ait ergo obſeruandũ ẽẽ agreſtib⁹, vt vitare poſſint tẽpeſtates, occaſus ſtellarum, & in quo quæq; ſit ſigno.

ANT. FRIGIDA ſaturni, frigida ait qm̃ nã ipſa frigidus eſt, & accñdaliter ſiccus, ac pp retrogradationem quã patiſ, vti & cæteri planetę, & ſit⁹ circa ſtellas humidaſq̃ꝗ; humidus efficiſ grauiſſimas tẽpeſtates p̄ducẽs. Quo ſe receptet, an ĩ ſigna ignea, terreaue &c. an efficiaſ ſeptẽtrionalis, meridionaliſue, an aſcẽdẽs, & deſcẽdẽſue, ĩ ecẽtrico vel epicyclo, an direct⁹ retrogradusue, an circa imaginẽ octauæ ſphæræ illã vel iſtã, an circa illã vel hãc de ſe, ſiue nã ſtellã an in applicatiõe corpali ſiue aſpectuali ad illũ vel iſtũ planetã exiſtat, an oriatur aut occidat coſmice, cronice ſeu heliace, an ĩ hoc vel illud tẽplũ ſiue domũ cœli ſe receptet. Quos ignis cœ. cyl. er. ĩ or. obſeruat itẽ ſicuti de ſaturno & cæteris erraticis, ĩ quo cœli orbes errãt ignis, Cylleni⁹ .i. ſtella Mercuri⁹, q ĩter cæteros tã ĩ motu diuerſus q̄ ẽt ĩ impreſſiõe vari⁹ eſt, qm̃ cõuertibilis eſt nãæ cui nãq; aſſociaſ corpe vel aſpectu illi⁹ nãm aſſumit. Quare p̄cipit Virg. toti⁹ aſtrologiæ pitiã cõplectẽs p̄cipue Mercuriũ obſeruãdũ eſſe, q q̃dẽ nĩboſas p̄cellas, vẽtoꝝ rabiẽ & p̄cipitãtes demittit ĩpreſſiões, Demũ p mẽſes cœli ſigna duodecĩ primi mobilis ĩtroituſq; Planetaꝝ ĩ pricipia eorũdẽ & ſitũ, & p ſidera octauæ ſphæræ imagĩes, ac ſaturni, Mercuriiq; ſidus oĩuꝫ planetaꝝ ĩfluẽtias obſeruare hortaſ, qm̃ ex iis p̄fectũ reddiſ vaticiniũ p̄ſtatas tẽpeſtates timẽtib⁹, hæc eadẽ a Tholopho ſuplori accepim⁹. Pli. ãt li. II. ca. viii. ſic ait. Q ð vocãt ſaturni ſidus ſũmũ eſt. iõq; minimũ vr̃, & maximũ ambit circulũ, annoq; xxx. ad principia ſuæ ſedis regrediſ naturæ eſt gelidæ & regẽtis. Hæc ille & Ptolome⁹ li. iiii. ptium de Cyllenio inq̃t q̄ ſtellæ Mercurii opus eſt in maiori p̄te deſiccare & æqualiter humectare, in qbuſdam etenim oris deſiccat humores eo q̄ nuſq̃ a calore ſolis nimis elõgaſ. ĩ qbuſdam vero humectat, eo q̄ eius locus ſupeſt lunari ſphæræ, q̃ terre propior exiſtit, & in hoꝝ q̃dẽ vtroq; eius alteratio eſt feſtina. Ventoꝝ & hic auctor exiſtit, ob hoc q̄ eius motus circa ſolẽ citius habeſ. Planetæ

CHR. ſaturni. SATVRNI, Saturnũ Cœli & veſtæ quæ terra eſt filiũ dixerũt. Ideo aũt cœli filiũ qa ſolemus eos quorũ virtutem miramur aut qui repẽte veniũt cœlo cecidiſſe dicere. Terræ autem

e aũt ꝙ ignotis parentibus natos filios terræ dicimus, ſed veri⁹ alii putãt eſſe. Saturnus cũ potẽtiſſimus rex eſſet ad memoriã parẽtũ retinẽdam noĩa coꝝ cœlo terræq; indidiſſet, vt videm⁹ & mõtes & maria & flumĩa a viris nomẽ ſumpſiſſe. In hiſtoria ꝑterea ſacra ſcribit, ꝙ ſaturnus Opẽ ĩ vxorẽ duxit. Titã aũt cũ regnare vellet, erat.n. maior natu, frater tñ duertẽs matrẽ, ſororeſq; ſuas ſaturno fauere, & forma ꝑſtantior eẽt cõceſſit, ſed ea l ge ne ſaturnus plẽ maſculinã tolleret, vt regnũ ad ſobolẽ ſuũ eſſet redituꝝ ille tñ quattuor liberos clanculũ ſuſtulit. Iouẽ Neptunũ Plutonẽ & Iunonẽ. Titan vbi hęc cognouit, cũ filiis qui ticani dñr aduerſus ſaturnũ bellũ parat. Illũq; atq; opẽ ſororẽ bello captũ muro includit. Quod ẽt affirmat Sybilla inde iupiter cretẽſiũ manu collecta parẽtes in libertatẽ reſtituit. cũ Sed ſaturnus ex oraculo naſcẽs fore, vt a filiis regno pelleref, ob hocq; ioui inſidias ſẽderet a Ioue regno pulſus ĩ Italiam ꝓfugit & vbi poſtea Roma fuit latuit, ex q̃ re latiũ illã regionem qm̃ ibi latuerit appellauit Recept⁹ eſt aũt a iano illius religiõis rege, & cũ agriculturam ab eo eſſet edoctus regni illũ ſociũ aſſumpſit. Et cũ primũ æs ſignaſſet, ĩ altera pte vt ait Macro. Satur. effigiẽ ĩ altera naue q̃ vectus erat expſſit. veꝝ cũ ĩter hæc ſatur. ſubito nõ cõparuiſſet Ianus ĩ eius honoris amplificatiõnẽ oẽm terrã ſuæ ditionis parẽtẽ ſaturnã appellauit & arã, & ſaturnalia illi inſtituit, & ſimulacrũ eius tanq̃ agriculturæ inuẽtoris falce inſigniuit, & qm̃ hoc regnãte nemo ſeruiuit, nullũq; furtũ factũ eſt ĩ ſaturnalibus oĩs licentia ſeruis pmittif, & ĩ eius æde ærrariũ inſtitutũ eſt veluti ĩ illa tutius eſſe poſſet, atq; hæc in hiſtoria. Referũt ꝑterea ad phyſicam rõnẽ & dñt illud ipſ eſſe. Vñ gręce χεονος appellatur remota h ab eo qđ eſt χεονος, qđ græce tp̃s ſigñat. Vñ volũt illũ voraſſe filios oẽs præter Iouẽ, Iunonẽ, Neptunũ, & Plutonẽ, qa tp̃s oĩa conſumit q̃ corruptibilia ſunt ꝑter quattuor elemẽta. iupiter.n. ignis ẽ, iuno aer, Neptunus aqua, & Pluto terra latine aũt dr̃ ſaturnus a ſaturitate qm̃ oĩbus rebus corruptibilibus ſaturaf ipſ. Alii dñt a ſatu cuius cã de cœlo eſt. Crediderũt.n ſaturnũ cœlũ eſſe, & opẽ terram cuius ope, alimẽta humanæ vitæ q̃runf, vel ab opere quo fructus, frugeſq; naſcunf. Huic deæ, & ſaturno Cecropẽ in Attica primũ aras inſtituiſſe, Philocorus refert & illos iouẽq; pro terra coluiſſe, inſtituiſſeq;, vt patreſfamilias frugibus ac fructibus iam pceptis paſſim cũ ſeruis veſcerenf, cũ q̃bus in rure colẽdo laborẽ tollerauerãt. Alii ſaturnũ ſolẽ eſſe dñt, qm̃ ipſe eſt auctor tẽpoꝝ, in ſaturni tẽpli faſtigio Romani Tritones cũ tubis ſculpſere caudis terræ iſertis ſigñantes, ꝙ a ſua ætate p oĩa deinceps tpa hiſtoria q̃ prius obſcura erat clara ſit. Patri ſuo cœlo virilia amputaſſe referũt & ĩ mare pieciſſe, quoꝝ agitatõe ſpuma effecta Venerẽ genuit, qa vis cœleſtis ĩ terrã deſluẽs cã eſt gñationis ſin ad ſtellã ipſam ſaturnũ referimus, ipſe eſt ſupremus oĩum planetarũ, Et qm̃ habet ſphæram amplioris circũferentiæ oĩum tardiſſimus in curſu eſt. In ſingulis.n ſignis triginta moraf mẽſes Et planeta oĩno maliuolus Nã vt demõſtrat Ptolomeus in li. de harmonia Vitã noſtram ꝑcipue ſol & luna moderaf. Deinde dicit iouẽ & Venerẽ nobis ꝓpitios, Saturnũ & Martẽ ea rõne aduerſos qa certi ſunt numeri p quos oĩa q̃ ſibi cõuenientes iungunf & aptanf ſit iugalis cõpetentia, nec quicq̃ põt alteri niſi p hos numeros cõuenire, poſt hæc lõgo ordine explicat hmõi numeros, ac oſtendit iouẽ & Venerẽ interuẽtu numeroꝝ illoꝝ cũ luminibus bene iungi & cõſociari, alia nullius numeri nexu applicari, & iouis ſtellã Soli p oẽs numeros, Lunæ p plures, Venerẽ vero lunæ per oẽs, Soli aũt p plures iungi, indeq; fieri, vt q̃uis vtraq; ꝓpitia ſit ſtella, ꝓpitior tñ ſit iupiter. Saturnũ aũt & aliqua extrema linea ad ſolẽ Martẽ ad Lunã referri, ideoq; minus cõmodos eſſe planetas demõſtrat. Et ergo maliuolus ſaturnus & ſiccus & frigidus, q̃ duæ qualitates mortiferæ ſũt, eſt nocturnus põderoſus plus nocet retrogradus q̃ rectus, Vñ fabulæ illi falcẽ tribuũt, q̃ tũc maxĩe ſecat cũ reducif, Colore plũbeo eſt, ſm ptolemeũ, & ꝓducit hoĩem ſuſcũ, turpẽ, pigrũ, grauem, ac triſtem, corpe aſpero & q amet turpia & fœtida, domus ſaturni Capricornus & Aquarius. Dñm habet in libra ſignificat ædificiũ doctrinam & locũ frigidũ Pingebatur autem apud priſcos homo ſenex canus, ꝓlixa barba curuus triſtis, pallidus, tecto capite, & q dextra falcem, & eadem ſerpentis imaginem caudam ſuam ore mordentis, ſiniſtra infantẽ filiũ ori deuoraturus admouebat, iuxta q̃ttuor hũc aderant filii & vxor in forma matronæ, q̃ mãu dextra ſe oĩbus opem laturam ſignificaret ſiniſtra panem pauperibus porrigeret. ¶ Recepit, vſus eſt frequẽtatiuo, qa velox eſt planeta. ¶ Cyllenius. de Mercurio in quarto æneidos libro dixim⁹. ¶ Venerare deos, ſapiẽter admonet nõ ſufficere diligẽtiã atq; induſtriam humanã niſi diuinũ accedat auxiliũ Et optimus poeta hortaf ad religionẽ. ¶ In primis venerare deos, Heſio. itẽ ait, Plutonẽ ĩ pmis veneraf, atq; ãnua ſacra vota refer cereri.

Sacra refer cereri, lætis[a] operatus in herbis
Extremæ[b] ſub caſum hyemis iam[c] vere ſereno.
Tunc agni[d] pingues, & tunc molliſſima[e] vina
Tum ſomni dulces denſęq;[f] in mōtib⁹ vmbrę
Cuncta tibi[g] Cererē pubes agreſtis adoret.
Cui tu[h] lacte fauos, & miti dilue Bacco.
Terq; nouas circum fœlix[i] eat hoſtia fruges
Omnis[k] quā chorus, & ſocii comitētur ouātes
Et Cererem[l] clamore vocent in tecta neq; ante
Falcem maturis quiſq; ſupponat ariſtis
Quam Cereri torta[m] redimitus tpa quercu
Det motus[n] incompoſitos, & carmina[o] dicat
Atq; hęc vt certis poſſimus diſcere ſignis
Aeſtuſq; pluuiaſq;, & agenteis frigora Vētos
Ipſe pater ſtatuit qd mēſtrua[p] Luna moneret.

SER. a ℂ LÆTIS operatis ĩ herbis, aut dans ope rā cõuiuiis, aut poſtq̃ opa cũcta cõpleueris. b ℂ Extremæ ſub caſũ hyemis circa finē hyemis añq̃ ver incipiat. c ℂ Iā vere ſereno, ver pluuiale tpſ ē; ſed circa finē īcipit eē ſerenũ, dicit ergo vere ſereno vt ſit iā tũc & ver & ſerenũ. d ℂ Tũc pingues agni, ſubaudi ſũt qa aut epulis, aut ſacrificiis ſint apri. e ℂ Molliſſima vīa, carētia aſperitate & defæcata. e ℂ Dēſe ĩ mõtibus vmbræ, qa tũc ĩcipiũt arbores frõdeſcē. g ℂ Tibi, ĩ honorē tuũ, & ĩ tuā gratiam. h ℂ Cui tu, lacte fauos & miti dilue bacco, cui tu liba de lacte melle, & vino, nā ſupfluũ eſt qd qdā dĩit cõtra religionē dixiſſe Virgi. licere Cereri de vino ſacrificari. põtificales nanq; hoc nõ vetāt libri, qd aũt ait plautus ĩ aulularia cuius ipſi vtunt exēplo, Cereri nuptias facturi eſtis, qa temeti allatũ nihil video nõ eſt huic loco cõtrariũ, nā aliud eſt ſacrificiũ, aliud nuptias Cereri celebrare, ĩ qbus re vera vinũ adhiberi nefas erat, q̃ Orci nuptiæ dicebant, q̃s pñtia ſui põtifices ingēti ſolēnitate celebrabant, Alii hunc locũ aliter accipiunt, vt miti baccho nõ ſit ſeptimus caſus, ſed datiuus, & duo nomina ĩtelligimus liberi & Cereris, nā ſupra quoq; ait ĩ primis venerate deos, vt ſit ſenſus, cui Cereri & miti Baccho fauos lacte dilue. i. eis ſacrifica melle & vino pmixtis. i ℂ Fœlix hoſtia. i. fæcunda, & dicit ambaruale ſacrificiũ, qd ſæpe de porca fæcũda, & grauida fieri cõſueuerat, ſiue fœlicē dicit cuius ſacrificio & ĩmolatione fœcũditas agrorũ merebat. K ℂ Oĩs quā chorus, chorus ppie eſt coæuo℞ cantus atq; ſaltatio. l ℂ Cererē clamore vocēt, inuocēt dari copiā frumento℞. m ℂ Torta redimitus tpa quercu. i. hñs ĩ memoria victũ priorē a quo Cereris reuocat⁹ eſt benignitate, nam olim hoies glandibus veſcebant. n ℂ Det motus incõpoſitos. i. ſaltationē aptā religioni, nec ex vlla arte veniētē, Saluſtius, ſaltare elegātius q̃ neceſſe eſt probę. o ℂ Carmina dicat. hymnos. p ℂ Menſtrua luna, vñ & mene dē.

ANT. ℂ OPEratus. i. ſacrificās. ℂ In herbis læ. i. in ſatis. ℂ Molliſſima, dulciſſima, iucũdiſſima. ℂ Tibi, ad tuũ cõmodũ. ℂ Miti bac. Mac. lib. iiii. ſat inqt. Poeta ſciēs cereri mulſo libari, adiecit miti bac. fauos dilue. ſ miteſceret vinũ dicēs quũ mulſum cœpit fieri, ad diē autē. xii. cal. Ianuarii Herculi & cereri ſacrifbāt ſuæ pgnāte paib⁹ mulſo. Vtq; Pli. ſ. lib. xiiii. Ariſte⁹ prius oĩus mel miſcuit vino ſuauitate pcipua. ℂ Fœlix ho. i. eximia. Veraci⁹. n. docet eximias dictas hoſtias q̃ ad ſacrificiũ deſtinatę eximant e grege vel q eximia ſpē q̃ offerēdæ numinib⁹ eligant, Ambarualis hoſtia eſt, vt ait Põpeius feſtus q̃ rei diuinæ cā circũ arua ducit ab iis q pro frugib⁹ faciũt, hæc & plura Mac. lib. iii. de hiſtoria℞ generibus. ℂ Chorus multitudo in ſacris collecta. ℂ Cererem, ipſa frumenta. ℂ Quam cereri tor. Cato pceptũ eſt. c. qdem. cxxxiii. vbi docet priuſq̃ meſſe facias cereri ſacrificādā eē porcā. ℂ Atq; hoc vt cer. Mac. li. v. ait, q poeta hæc ſerenitatis, tēpeſtatiſq; ſigna de arati phænomenis traxit. ℂ Æſtuſq; pro. i. ℂ Mēſtrua luna. i. q̃ mēſe quoq; ſuũ pficit curſum, vnde & mēſis mene. i. luna dicit.

CHR. ℂ OPERATVS, operari ſacrificare ſignat. Proper. Cynthia iā noctes ē opata decē Nulla. n. opa excellētior eſt q̃ ſacrificiũ. Hor. Vnico gaudēs mulier marito pdeat iuſtis opata ſacris ℂ Cui tu lacte fauos & miti dilue bac. Optie hic Ser. adde ēt q poeta, vt ait Macr. Ita ĩ rebus doctrinę ſectator vt in verbis eloquentiæ executor legerat q ad. x. cal. Ianua. Herculi & Cereri faciebant ſue prægnāte & panibus & mulſo iccirco dixit, & miti Baccho. i. mulſo. Nam melle domitũ vinũ mulſum fit. Vnde ipſe alibi. Et durũ bacchi domitura ſaporē. Diluere aũt eſt cũ rē duriorē ſpiſſioreq; admixto humore liq̃facimus vt Diluuis hellebo℞, ergo mella q̃ craſſiora ſũt vino diluimus. ℂ Terq;, ambaruale hoſtiam intelligit de qua diximus ĩ Buco. ℂ Quercu, qm Cęſaris bñficio hoĩes fruges adepti a q̃rnis glãdibus qb⁹ antea veſcebant abſtinere.

ℂ CADERENT

Quo ſigno caderēt [a] Auſtri,qđ ſępe videntes
Agricolę propius ſtabulis armenta tenerent.
Continuo Ventis [b] ſurgētibus,aut freta [c] pōti
Incipiūt agitata tumeſcere,& aridus [d] altis
Mōtibus audiri fragor,aut reſonātia [e] longe
Littora miſceri,& nēorū īcrebeſceř [f] murmur.
Iā [g] ſibi tū curuis male tēperat [h] vnda carinis.
Quū medio [i] celeres reuolāt ex ęquoř Mergi.
Clamorēq; [k] ferūt ad littora quūq; marinę [l]
In ſicco ludūt Fulicę,notaſq; paludes
Deſerit,atq; altā [m] ſupra volat ardea nubem.

℄ CADERENT auſtri,deſinerēt vēti,Ex ēt loco pgnoſtica ſunt trāſlata de Ara, & pauca de multis ppius ſtabulis armē. tenerēt.ſ.pp repētinos caſus tēpeſtatis aut grādinis,vel terremot⁹ alioꝝ vc,& dicit qđ vidētes agricolæ poſſint hęc vētura pſcire, b ⸿ Vētis ſurgētib⁹,ſlare icipiētibus,vñ eſt econtrario cū vēti poſuere.i.ſlare dſierūt. c ⸿ Aut freta pōti,littora pelagi,q̄ feriūř a fluctibus duo āt dicit nālia.futura.n.tēpeſtare & aū aduentum fluctus mouetur,& fragor audiř a ſiluis arcana quadā rōe nāæ. d ⸿ Aridus fragor,ſonitus q̄lis ſolet fieri ex aridis cū frāgunř arboribus,ergo aridus nimius oē n.quod aridū eſt,quum frangi cœperit nimiū efficit ſonū,fragor etiam a fracta p reꝝ noiatus eſt ſonitu. e ⸿ Aut reſonantia lōge,Littora miſceri, το αυτο.i.bis idē dixit.miſceri aūt perturbari,vt Miſcet agēs telis. f ⸿ Increbeſcere murmur,ſæpe & crebros fieri ſonitus. g ⸿ Iam ſibi tum,ſcias inqt in pelago eſſe grauiſſimam tempeſtatē, quum mergi ad littora conſugiunt,Poetice autem ait,ſibi tum vnda male temperat a curuis carinis,ideſt ſibi non parſcit,ſed creſcit in perniciem ſuam,Nam in carinā ſcindendā conſurgit,& nauigantiū perniciem temperat aūt abſolute poſuit,nā certe ſubauditur male. h ⸿ Temperat,ſeipſam ſibi. i ⸿ Cū medio Celeres reuolant ex æquore mergi,ſcias inqt in pelago eſſe grauiſſimā tempeſtatē.cū mergi ad littora cōfugiunt. mergi aūt ſunt nōnulli,quos ceruos aquaticos vocant. k ⸿ Clamorēq; ferūt.i.ſi cū clamorē reuertunř,nam plerūq; plura dicit ſigna e qbus vnū nō ſufficit,ſed oīa ſunt animaduertēda,vt quū cornix plena pluuiam īuocat īproba voce.Et ſola in ſicca ſecū ſpatiař arena. l ⸿ Marinæ fulicæ,ad diſcretionē fluuialiū Fulicę aūt ſunt aues aquaticæ Anatibus paulo minores,ſed corpis forma conſimiles. m ⸿ Altam ſuperuolat ardea nubē, Ardea aūt dicta eſt quaſi ardua,quæ cum altius volauerit tempeſtatem ſignificat.Luca. Quod ſignum auſa volare ardea.

℄ Cōtinuo ventis.Pli.lib.xviii.ca.vlt.inqt. Mare ſi in tranqllo portu a curſu ſtabit,& murmurauerit itra ſe vētū prędicit.Si idē tidē,hyemē & ibrem Id quoq; de mari ait, Sępe & ſilentio īumeſcit,ſtatuq; altius ſolito iam itra ſe eſſe ventos fateř. ⸿ Aut reſonantia lōge.Littora miſceri. idē Plinius ait φ littoris ripæq; ſi reſonabūt ex tranqlla aſperā tempeſtatem prædicunt ⸿ Et nemoꝝ īcrebreſcere murmur.idem inqt, Eqdem & montium ſonitus nemorūq; mugitus prædicunt.ſ.ventos. ⸿ Male ſibi temperat,a curuis carinis.i.nō ſe continet, ſed carinis illidiř ⸿ Mergi,idē ſcribit mergi, anateſq; pēnas roſtro purgantes ventū,cæteraq; aqticæ aues cōcurſantes,grues ī mediteranea feſtinantes,mergi maria aut ſtagna fugiētes. ⸿ Fulicę,ait idē φ fulicę matutino clāgoř,ranęq; quoq; vltra ſolitū vocales tempeſtatis ſigna ſunt. Veterem q̄relā qūo latona cū Apolline & Diana Iunonis iram fugiens,vertit agreſtes in ranas ī Lycię finibus,videto Ouid lib.vi.meta.item videto Aeſopi fabellā,de ranis & hydris. ⸿ Ardea, hęc in mediis arenis triſtis tēpeſtatis ſignū oſtendit,auctor eſt idem. Fulicæ Ranæ

℄ INCIPIVNT agitata tu.Hic loc⁹ pp ambiguitatem pōt aliqd obſcœnū mentibus nřis afferre,itaq; nō ſępe ſunt hęc a ſcriptoř adhibenda ⸿ Inuenias qd.Quintilianus ſentiat.Pronoſticoꝝ vero hmōi rōnē diligenter applicat Pli.i li.xvi.ait.n.eſt aquaꝝ ſignificatio.Mare ſi i trāquillo portu a curſu ſtabit & murmurauerit,itra ſe ventū prędicit. Si itidem & hyemē & ibrem littoris,ripęq; ſe reſonabūt tranqlla aſperam tempeſtatē & paulopoſt ſępe & ſilentio intumeſcit.ſtatuq; altius ſolito iam iter ſe eē ventos fateř. Veꝝ & in hoc loco cætera oīa pſequiř pronoſtica quæ a Marone ponunř Pli.ibi etiam hæc ſunt verba.Equidem & mōtiū ſonitus nemorūq; mugitus,pdicunt tempeſtatem. ⸿ Aut reſonantia lōge,expolitio eſt,Eandē enim ſniam repetit. ⸿ Increbreſcere,ab eo qd eſt creber ſit increbeſco. ⸿ Temperat ſibi i.abſtinet,Nam q abſtinet ab aliq̄ re ſibi ipſi imponit temperantiam. CHR.

Sępe etiam ſtellas[a] vento impendēte videbis
Pręcipites Cœlo labi, noctiſq; per vmbras
Flāmarū longos a tergo albeſcere tractus.
Sępe leuē[b] paleam, & frōdes volitare[c] caducas,
Aut ſūma nantes[d] in aqua colludere[e] plumas.
At borec[f] de parte trucis cū fulminat, & cum
Euriq; Zephyriq; tonat domus oīa[g] plenis
Rura natant foſſis, atq; oīs nauita ponto
Humida vela legit[h]. nūq;[i] imprudētibus iber
Offuit, aut illum ſurgentēs vallibus imis
Aerię fugere grues, aut Bucula Cœlum
Suſcipiens[k] patulis captauit naribus auras,
Aut arguta lacus circumuolauit irundo,

SER. a ℂ STELLAS ꝓcipites, ſeqꝉ vulgi opionē, nō.n.oia prudēter a poeta dicēda ſūt, qđ āt videmus ſtellas quaſi cœlo labi ἀπορ ἐ οι αι ſunt ignis ætherei, q̄ fiunt ex igne æthereo, quū vehemētior vētus altiora cōſcēderit, & inde q̄ſi quaſdā pticulas trahē cœperit, q̄ ſimulant caſum ſtellaꝶ, nā ſtellæ cadere non pñt, q̄rū natura ē vt ſtent ſemp, vñ & ſtellæ vocanꝉ, & ſciēdū eſt ab illa pte ventū flatu rū, i quā ille ignis ceciderit. b ℉ Sæpe leuē paleā, dat aliud ſignū qđ ſit q̄ſi futuro vētoꝶ motu ſponte ſua leuis palea volitat. c ℉ Et fron. arboꝶ minores & leuiores. d ℉ Nātes, natātes. e ℉ Colludere, moueri. Terē. Cōgruū iſtū maximū ſiuito ludere. i. moueri. Virgili⁹, Ludere pēdētes pueros. f ℉ At boreæ de pte trucis quū fulminat, hoc vult dicere vbiq; grauiſſimas & igētes efficit pluuias tēpeſtas ab his mota vētis. g ℉ Oia plenis Rura natāt foſſis, opiunꝉ terrę, aqs & foſſę, vbicūq; fuerit iplenꝉ, & eſt hic Metaphora dicit n. natare rura cū tera īmobilis eſt. h ℉ Legit. i. colligit. i ℉ Nūq; iprudētib⁹ iber Offuit, Alii i vacare volūt, alii augentis hāc ſignificationē, vt ſit nūq; iber valde prudentibus offuit, q̄ res ſatis nō ſunt idoneæ, vnde melius ē itelligere, nūq; iber offuit nō añ ꝓuiſus tā clara ſui ſigna dat, vt īprudentibus ignauis accipiam⁹, nā hoc dicit, nūq; neſciēti nocet iber, qa ſe deſignat añ vētuꝶ, & ſcimus leuiora eē mala, q ex opīone cōtigūt, aut aerii coloris, aut ī altū volātes, dicit aūt grues de vallib⁹ fugere, nō pluuiā de vallib⁹ ſurgere. K ℉ Suſpiciens patulis, hic locus oīs de Varrone eſt, ille.n. ſic Tū liceat pelagi volucres, tardæq; paludes Cernere, inexpleto ſtudio certare lauādi, Et velut īſolitū pēnis infundere rorē, Aut arguta lacus circūuolauit irūdo Et bos ſuſpiciēs cœlū (mirabile viſu) Naribus aeriū patulis decerpſit odorē, Nec tenuis formica cauis nō euehit oua.

ANT. ℂ SÆPE etiā ſtellas, Pli. de ſtellis ait, diſcurrere cū videnꝉ, vētiq; ꝓtinus ſequunꝉ, idem. Si volitare plures ſtellæ videbunꝉ quo ferūtur albeſcentes, ventos ex iis partibus nunciant, idē li. ii. ca. xxvi. ingt, Fieri videꝉ & diſcurſus ſtellaꝶ nūq; temere, vt nō ex ea parte truces vētī orianꝉ, & ex iis tūc procellę in mare, terriſq;. Tu vero cur ita fuit ꝓblema, legito apđ alexādrū aphrodiſiū. ℉ Et frōdes volitare caducas, idem ait, ꝙ tēpeſtatem prædicūt ſine aura, quę ſentianꝉ folia ludentia. Lanugo ppli aut ſpinę volitās, aqſq; pluma inatās. ℉ Boreæ trucis, terribilis, de cui⁹ vi legito Ouidi. circa finē libro ſexto met. flat āt boreas inter ſeptētrionē, & exortū ſolſtitialeꝫ, vt ſcri. Pli. lib. ii. ab oriēte vero brumali vulturnus quem græci eurū appellāt, ab occaſu æquinoctiali fauonius q zephyrus a græcis. ℉ Imprudētib⁹. i. incautis, & iſciis, nā qſq; ſigna futuræ tēpeſtatis ꝓuidet, vel iprudētib⁹. i. valde prudētibus, vt apud Cice. li. v. Tuſ. q nihil metuant nil agāt nil cōcupiſcāt, nulla ipotētia efferātur. i. valida ſeu magna potētia. Surgentem vēturū. ℉ Bucula, ait idē ꝙ boues cœlum olfactātes, ſeq; lābentes contra pilum præſagia aeris ſentiunt. ℉ Irundo. Ait idem, ꝙ irūdo tam iuxta aquam volitans, vt pēna ſæpe percutiat, hyemem nunciant.

CHR. ℂ LABI ꝓcipites, labētes. ꝓcipites. i. ad inferiora tendentes. ℉ Longos tractus, lōgos q̄ſi ſulcos, quos a tergo ſibi relinquunt. ℉ At boreæ de pte, cū eodem tpe a diuerſis locis flāt venti magnæ ſolent pluuiæ concitari. Nam boreas ſeptētrionalis ventus eſt eurus oriētalis, zephyrus occidētalis. ℉ Rura natāt foſſis, aliter dicimus rura natant cum diluuio exundant. Aliter homo natat, nam hic ſup aquas ferꝉ, illa intra aquas dimerſa latent. ℉ Imber, Qui cōcitatior, maiorq; eſt q̄ pluuia. ℉ Irundo, auis eſt, Irudo ſanguiſuga, eſt ergo irūdo ex iis animātibus, que neq; fera oino nec māſueta ſunt, nidū luto cōſtruūt, ſtramēto corroborant, ſi q̄n inopia eſt luti pēnis multa aqua madefactis puluerē ſpargūt. In ęgypti heracleotico hoſtio molē cōtinuatione nidoꝶ vagāti nilo inexpugnabilē opponūt ſtadii vnius ſpacio, ꝙ humano ope perfici nō poſſet, vt latius narrat Pli.

Marginal notes: St… cadentes · Irūdo · Irūdo

ℂ ET VETEREM

Et veterem[a] in limo Ranę cecinere querelam
Sępius & tectis penetralibus extulit oua
Anguſtum Formica terens iter & bibit ingẽs[b]
Arquus & e paſtu decedens agmine magno
Coruorum increpuit[d] denſis exercitus[e] alis.
Iam varias[f] pelagi volucres & quę Aſia circum
Dulcibus in ſtagnis rimantur[g] prata Cayſtri
Certatim largos humeris[h] infundere rores
Nũc[i] caput obiectare fretis nũc currere[k] i vndas
Eſt ſtudio[l] incaſſum videas geſtire lauandi
Tũ Cornix[m] plena pluuiã vocat iproba voce,
Et ſola in ſicca ſecum ſpaciatur[n] arena.
Nec nocturna quidem carpentes penſa[o] puellę
Neſciuere hyemem teſta[p] cũ ardente viderent

a ℂET VEterem in limo ranæ, fabula duplex eſt, nã vt Ouidius dicit, Ceres quũ Proſerpinã quæreret ad releuãdã ſitiꝫ acceſſit ad quędã fontẽ, tũc eã lycii ruſtici a potu ꝓhibere cœperũt, & cõturbantes pedibus fonteꝗ, quũ ꝯ eam mitterẽt turpẽ naribus ſonum, illa irata eos cõuertit in ranas, q̃ nũc qꝫ ad illius ſoni imitationẽ coaxant, ſꝫ hoc nõ eſt valde aptũ, nã illud magis inſultatio fuerat q̃ querela, & pœnam ſacrilegii iuſte ptulerãt, vñ magis Æſop⁹ ſequẽdus ẽ, q dicit, quũ Iuppiter reges oĩbus aialib⁹ daret, & ranis dediſſet colẽdũ breuiſſimũ lignũ, tũc illud aſpnate ſũt, inde exquetæ appellatæ ſũt ranæ, tũc Iuppiter iratus hydrũ eis dedit q veſcit ranis. b ☞ Bibit ingẽs Arquus, ſeqtur rurſus vulgi opinionẽ. c ☞ E paſtu decedẽs agmina magno, dicit ẽt coruos ꝓpter futurã inũdationẽ a paſtu fugere. d ☞ Increpuit, inſonuit. e ☞ Exercitus, multitudo. f ☞ Iam varias pelagi volucres & q̃ aſia circum Dulcibus in ſtagnis rimantur prata cayſtri, Hæc eſt vera lectio, & ſenſus talis ẽ. Iã varias volucres pelagi, & eas quæ circũ aſia prata rimanƭ in dulcibus ſtagnis cayſtri videas certatim largos humeris ĩfundere rores, nã ſi iaꝫ varie legeris ſenſus nulla rõne ꝓcedit. Cayſtrus ãt fluuius ẽ, Aſia ṽo palus, Vñ fecit per deriuationẽ poſſeſſiuũ, qđ poſſeſſiuũ quantũ ad litterã ſiſis eſt primitiuo ſuo, nã de ꝓuincia prata aſiatica diceret non aſia prata, & de palude aſia a lõga eſt, de ꝓuincia breuis, vt Europa atqꝫ Aſia pulſus. & eſt homericus verſus. ασίω ἐν λειμῶνι καυστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα. g ☞ Rimanƭ, paſcunƭ in pratis, cibũ per terræ rimas regrentes Nã rimari tractum eſt a porcis, q glades rimanƭ de rimis terrarum. h ☞ Humeris ĩfundere rores, pfundere humeros largis aqs, & q̃ſi ſe irritare. i ☞ Nũc cap. ob. fre. mergere ſub aquis caput. K ☞ Currere in vndas, ſe ĩ aquã mittere & natare. l ☞ Studio geſtire lauãdi, lætitiã ſuã habitu corporis ſignificare, nã vt hoĩes lætitiã ſuã verbis ita aues corporis geſticulatione exꝑmũt. Incaſſum aũt lõ qa plumaꝶ cõpoſitio aquam minime admittit ad corpus. m ☞ Tũ cornix plena, rauca contra naturã ſuã. Et vocat poetice, non enim vocat ſed denunciat pluuiaꝫ. Et notandũ cornicẽ rauca voce & ſolã pluuiã ꝓdicere. Coruos ṽo & plres & voce tẽui & puriſſima cõtra naturã ſuã, vt Tũ liqdas corui pſſo ter gutture voces, & alti⁹ aliis auib⁹ ſonãt, ſed cũ pluuia denũciãt, ienues formãt. n ☞ Spaciaƭ diſcurrit, nec nocturna qdẽ dicit, nec puellas qdem carpẽtes lanas nocte ignorare venturam tẽpeſtatẽ ſi ſciãt hoc qđ nunc dicit. o ☞ Pẽſa, lana q̃ ad penſum datur puellis intra cõſtitutos dies parãda. p ☞ Teſta cũ ardente, ꝓpter vilitatẽ noluit dicere lucerna ſed nec lychnum, quẽadmodum in heroico carmine Dependent lychni dixit. medius. n. in his ſtilus eſt libris, ſicut diximus ſupra.

ℂET VETEREM in Limo ranę cecinere q̃relã, in lycia latona æſtu exhauſtis vberibus educans Apollinẽ & dianã infantes, acceſſit ad melã fontẽ, Et quũ vellet bibẽ ꝓhibuit eã Neocles paſtor. Quum aũt illa ꝓtinatior eẽ ꝓhibuerũt aq̃. Itaqꝫ deæ numine mutati ſũt in ranas. ☞ Et q̃ in aſia circum dul p. cayſtri, Aſia correpta prima littera dr̃, in qua quodam pratum aſiũ iuxta cayſtrum appellaƭ. PRO

ℂRANÆ, Ait idẽ ꝙ Ranę quoqꝫ vltra ſoni tũ vocales tẽpeſtatis ſigna ſunt. ☞ Formicæ, ait idẽ ꝙ ſegniter & ꝯ iduſtriã ſuã formicæ abſcõditæ cõcurſantes, aut ꝓgignẽtes oua tẽpeſtatẽ ꝓnũciãt. ☞ Et bibit i. arquus, ait idem Arqu⁹ quũ ſũt duplices pluuias nũciãt, a pluuiis ſerenitatẽ nõ pinde certã bibit ãr humorẽ, ide emittit. Sed de arquụ pſa idẽ Pli lib. ii. ca. lxi ☞ Coruoꝶ, ait idem, Coruiqꝫ ſinguitu quodã latrãtes, ſeqꝫ cõcutiẽtes ſi cõtinuabũt, vẽtos, ſi ṽo carptim vocẽ reſorbẽt vẽtoſum ibrẽ, & gracili ſero a pabulis recedẽtes hyemẽ ☞ Varias pe. vo. ait idẽ ꝙ hyemẽ ſigñant quũ terreſtres volucres ꝯ aquã clãgores dabũt p fundẽtes ſeſe maxĩe coruis. Poeta aũt id tribuit aq̃ icis ẽt auibus ☞ Aſia. p. Vibi⁹ ſeq̃ſter ſcri. ꝙ Cayſter decurrit ꝓximus paludi

ANT
Ranæ
Formica
Arqu⁹

aſiæ,& Prob.inqt.aſia pducta pria lſa dr I qua quoddã pratũ aſiũ iuxta cayſtrũ flumẽ appellaſ:Maro.li.vii.æne.d aſia palude,& Cygnis & Cayſtro ẽt meminit, vbi ait. Ceu quōdã
caySter niuei.Irẽ ſonat ãnis,& aſia lōge pulſa palus. Cayſtri,cayſter fluui⁹ ẽ in Mœonia, teſte Dio
Aſia ny.& teſte Pli.li.v cayſtro alluiſ epheſus amazonũ op⁹. Lauãdi,paſſiue dcm̃,nã tōdeo & lauo ẽt paſſiue dĩr,de qb⁹ lati⁹ ibi ĩ Buc.Tōdẽti barba cadebat. Cornix d hac iãiã dcm̃ ẽ.

CHR ❡CORNIX,Hæc auis cum noctua graues inimicitias exercet. Ipſa.n. iterdiu oua noctuæ vorat.Noctua cōtra Illius noctu abſorbet,ait Ariſto.Nuces ab alto in ſaxa remittunt, vt teſtam frangant In templis & lucis Mineruæ raro viſuntur,athenis nunq̃.Solæ volantes pullos aliquãdiu paſcunt.Poſſidonius ait,in Hiſpania cornices nigras eſſe.

Scintillare oleũ & putres^a concreſcere fungos.
Nec minus ex imbri^b Soles & aperta^c ſerena
Proſpicere & certis poteris cognoſcere ſignis.
Nam neq̃ tum ſtellis acies optuſa videtur
Nec^d fratris radiis obnoxia ſurgere Luna
Tenuia^e nec lanę per Cœlum vellera ferri.
Non tepidum ad ſolẽ pĩnas in littore pandunt
Dilectę^f Thetidi Halcyones nō^g ore ſolutos

SER a❡PVTRES cōcreſceɼ fungos,vt dicit Pli. quũ aer humidus eẽ cœpit fauilla q̃ tũ furno ſolet egredi ꝓhibita aeris craſſitate ĩ lucernis ĩſidet: & q̃ſdã velut fungo ꝓimitaſ imagines. b Ex ibri ſoles, ſerenitates & verſa vice dat ꝓgnoſtica, qb⁹ agnoſcam⁹,e tẽpeſtuoſo cœlo futurã ſerenitatẽ. c Apta ſerena,aer.n.dẽſaſ nubilo, & rareſcit ſereno,vt dẽſet erãt q̃ rara mō & q̃ denſa relaxat. d Nec fris radiis obnoxia ſurgẽ lũa, ſbaudi a ſuplorib⁹ obtuſa lũa,nã ĩ dicit nec lũa vĩ obtuſa,q̃ eſt radiis ſolis obnoxia Nã vt dĩit phyſici ab eo accipit lumẽ. e Tenuia,ꝓceleuſmatic⁹ eſt ꝓ dactylo, quã rẽ q̃tieſcũq; facit Vir.ſuat locũ ſynereſi,vt tenuia,itẽ Et gẽua labãt. f Dilectę thetidi halcyones,Ceyx fili⁹ luciferi hũit ꝯiugẽ.Halcyonẽ,a q̃ quũ ꝓhibit⁹ iuſſet ad ꝯſulẽdũ Apollinẽ ſup ſtatu regni ſui naufragio pilt,cui⁹ corpus quũ ad vxroẽ Halcyonẽ delatũ fuiſſet, & illa ſe ꝑcipitauit ĩ pelag⁹,poſtea Thetidis & Luciferi miſeratiōe ꝯuerſi ſunt ambo ĩ aues marinas,q̃ halcyones vocãſ. Et ſciẽdũ qa cũ de muliẽ dr,hęc Halcyōe facit,quũ de auib⁹ hic & hęc halcyon,hi & hæ halcyões. Iſtę ãt aues nidos faciũt ĩ mari media hieme,qbus dieb⁹ tãta ẽ trãqllitas,vt penit⁹ nihil in mari poſſit moueri. Inde ẽt dies halcyonii vocantur. g Nō ore ſolutos.ſ.manipulos, qd ſequtur,alii ſolutio ore accipiunt.i.nimiũ patẽti.

PRO ❡DILECTÆ thetidi halcyones, varia eſt opinio haꝝ volucrũ originis. Itaq; in altera ſeqtur Oui.Nicandrũ, in altera Theodorũ. Putaſ n.Ceyx Luciferi filius cum Halcyone Eoli filia mutatus in has volucres. Idẽ refert Halcyonẽ Scyronis filiã latronis attici Polyphemōis filii,quum pr̃ ei ꝑcipet,vt q̃reret maritũ arbitratã ꝓmiſſum ſibi, vt cōcumberet cũ qbus vellet ab irato pr̃e deiectã ĩ mare mutatã in hãc volucrem.Icciɼco aũt dilectas Thetidi dicit has aues,ꝙ p ſeptẽ dies qb⁹ excludũt fœt⁹,in mari trãqllitas ẽ vt tuta ſit nauigatio.

❡FVNGOS,ait Pli.pluuias ſignificari,ſi in lucernis fungi fuerit,ſi flexuoſe volitet flãma vẽtũ,& lumina cũ ꝑſe flãmas elidũt,aut vix accẽdũſ.Itẽ quũ ĩ eo pſ dẽtes cōaceruanẽ ſcitillæ,vel quũ tollẽtib⁹ ollã carbo adhæreſcit,aut quũ ꝯtẽpt⁹ ignis a ſe fauillã diſcutit, ſcitillãue emittit,vel cũ cinis ĩ foco ꝯcreſcit, & quũ carbo vehemẽter ꝑlucet,eſt & aquaꝝ ſignatio Nec mi.ex im.futuræ hyemis hactẽn⁹ ſigna docuit,nũc ꝟo futuræ ſerenitatis poſt ĩbrẽ. Stellis acies ob.ait idẽ,ꝙ quũ repẽte ſtellaꝝ fulgor obũbraſ,graues denũclãtur tẽpeſtates. Luna,idẽ ait de luna,quartã eã maxĩe obſeruat ægypt⁹ ſi ſplẽdẽs exorta puro nitore fulſerit ſerenitatẽ,ſi rubicunda, vẽtos ſigna pluuias portẽdere crediſ.in qnta cornua ei⁹ obtuſa pluuiã.Erecta & ĩfeſta vẽtos ſemp ſignificãt.quarta tñ maxĩe, demũ pleriq; obſeruabãt lunæ ꝑlagia ĩ octo ei⁹ articulis ĩ ẽ.iii.vii xi.xv.xix.xxiii xxvii. & interlunio auctor idẽ Pli. Nec fris radiis obnoxia,ordo ẽ nec luna obnoxia radiis fri vĩ ſurgere obtuſa.obnoxi⁹ ãt ꝓprie pene obligatus dr̃ ob delictũ,vt ſcri.Feſtus.Luna vero obnoxia & obligata eſt ſoli, qm̃ ab eo illuminaſ,cum ſit corpus opacũ. Lanæ.u.ſupeɼius dictũ eſt,ꝙ tẽpeſtates ſignificat lanugo populi,aut ſpinæ volitans, aq̃ſq; pluma innatans. Halcyones, hæ aues paulo maiores paſſere ſunt,purpureis & cãdidis, admiſtis pennis fœtificant bruma q dies halcyonides vocanſ,placido mari per eos, & nauigabili.ſiculo maxime faciũt aũt.vii añ brumam diebus nidos, & totidem ſeq̃ntib⁹ pariũt,plura etiam Pli.lib.x ca.xxxiii. Dilectæ thetidi,hoc ait ꝓpter eis cōceſſum mare tẽpore fœturæ,qd etiam Probus aſſerit.

ANT

Fungi

❡ACIES

CHR ¶ACIES ob.Nō mutaꝛ in ſe aut materia aut forma ſtellaꝝ,Verū ex aeris q̄litate q inter nos,& illas interiacet mutari videnꝛ.Nā cū denſior eſt aer hebetiores videnꝛ, cū rarior acutiores.¶Carpentes,ꝓprie dixit,nā carpere dicimus cū paulatim aſſumēdo minuimus,hic dicimus carpere iter carpere herbas.dicimus ēt carpe famā cū famam alicuius minuimus. ¶Penſa,a pendendo dñr,nā certo quodam pōdere lanæ nendæ dabantur. Vnde & famula illa q̄ certo pondere aliis deuidebat lanas,libraria a libra dicebatur,vt demonſtrat Iuue.Nā librarii nō a libra dñr,ſed a libris,qa libros ab aliis ſcriptos tranſcribunt. Dicimus ēt penſum circūſpectio q̄dam,& cautio ne ab vtili,honeſto ue ne temere aliqd agendo diſcedamus,quia rē illam pendimus i.diligentius exiſtimamus. ¶Obnoxia ſr.r.Luna ex ſe lumen non hꝫ,ſed a ſole accipit. Vnđ qcqd luminis hēt id ſoli dꝫ.¶Halcyones,de his auibus ita ait Ariſtoteles in li.de aīali.Halcyones in hyeme tm̄ coeunt.Sunt āt iſti dies qui halcyonei appellanꝛ ſeptē ante brumā totidē poſt brumā.Hinc Simonides poeta p menſem hibernum. Iuppiter bis ſeptē moliꝛ dies tpis nutricē lactā.Tranquillū vero tantiſp tp̄s efficit.ſi ita euenerit,vt bruma auſtrina virgiliis aquiloneis fiat.Septē primis diebus nidificant,reliquis ſeptē parere ac educare dñr.Halcyonios fieri circa brumā nō ſemp in nr̄is locis cōtingere cōſtat in ſiculo vero mari pene ſemp,oīum aūt rariſſimū eſt videre halcyonē,fere circa virgiliarum occaſum,brumāq; apparet Et vbi non pluſq̄ ſemel nauē circūuolauerit ſtatim abit vt nuſq̄ poſtea videaꝛ,vt ait Steſichorus,hæc Ari.Pli.āt addit ipſas aues paulo ampliores eſſe palleribus,colore cyaneo ex parte maiore tm̄ purpureis,& candidis admixtis pennis, collo gracili & procero, Alterū genus earū magnitudine diſtingui,& cātu Minores in harundinetis canere.Nidi halcyonū in pilæ formā,ferro itercidi nequeūt,valido ictu frāgunꝛ. Albertus vero magnus ſcribit cauſam eſſe,ꝙ tropico hyemali nidificent raritate corporis ꝙ vehementer terreū eſt itaq; in æſtate vehementer exſiccaꝛ adeo,vt ſemen hr̄e nō poſſit. In maximo vero frigore clauſis vndiq; poris inducit humidū ſcri.præterea non eſſe credibile,vt poſſit viuere in regione quæ excedat latitudinem quinti cliatis pp nimium frigus. ¶Dilectæ thetidi,Diligit eas,quia tranquillitatem in illarum nidificatione parat mari.

Immundi[a] meminere Sues iactare maniplos.
At nebulę[b] magis ima petūt cāpoq; recūbunt,
Solis & occaſum ſeruans de culmine ſummo
Nequiq̄[c] ſeros[d] exercet noctua cantus.
Apparet liquido[e] ſublimis in aere niſus
Et pro purpureo pœnas[f] dat Scylla capillo.
Quacūq; illa[g] leuē fugiēs[h] ſecat ęthera[i] pēnis,
Ecce inimicus atrox[k] magno ſtridore[l] per auras
Inſequitur niſus quam ſe fert niſus[m] ad auras
Illa leuem fugiens raptim ſecat ęthera pinnis.

IR a ¶IMMVNDI ſues,luto gaudentes, Horatius, Et amica lutoſus. b ¶Nebulæ ima petūt, depmunꝛ ad valles. c ¶Nequiq̄ exercet.i.nō Perſius, Nequiq̄ fundo ſuſpiret nūmus in imo.Item Virgili⁹.Et ſūmo clipei nequiq̄ vmbone pependit. d ¶Seros noctua cātus.Noctua aūt auis ē luci fuga,q̄ ſigñat pluuiā,ſi cecinerit poſt ſolis occaſū.d hac taliſē fabula,Nictimene poſtq̄ cū pr̄e cūcubuit,& agnouit facimus,in ſiluis ſe abdidit,& lucē ffugit,Vbi deoꝝ volūtate ꝯuerſa eſt in auē,q̄ tāto ſcelere oībus auibus eſt admiratiōi. e ¶Liqdo aere,Niſus rex megarēſiū in auē mutatus, de quo plenius dcm̄ eſt ī Bucolicis. f ¶Pœnas dat aduerſante ſibi patre Scylla, eiuſdē Niſi filia q̄ patri ſuo abſciſſam comā purpureā Minoi obtulit cōtra patrē pugnanti,& inde i auē cōuerſa ē quas aues dicit nunc diſcordes nimis eſſe inter ſe. g ¶Illa.i.Sylla. h ¶Fugiens,patrē.ſ. i ¶Aethera,aerē. k ¶Atrox,crudelis & imitis. l ¶Stridore,ſonitu alaꝝ. m ¶Niſus auis.

¶SVES,Pli.ait. ANT turpeſq; porcialię no ſibi māipulos fœni lacerātes ſup ple oñdunt aeris mala præſagia. ¶Nebulæ,idē ait, nebulæ e montibus deſcendentes aut cœlo cadentes vel in vallibus ſedentes,ſerenitatē promittūt.¶Noctua,noctuas nouem voces hr̄e tradit Nigidius ſcri.Pli.li.x.lib.aūt.xviii. āit.ꝙ noctua in imbre garrula ſerenitatem oſtendit,in ſereno tēpeſtatem ¶Niſus.de Niſo in auē verſo latius videto in ſexta ecloga. ¶Scylla,Niſi filia in auē.Cirim verſa eſt,& Niſus in Halietū,vt patet lib.viii. metamo. apud Oui.Halietus aut eſt aquilæ genus.de quo late Plini.libro decimo. haliet⁹

CHR ¶IMMVNDI, Verum epitheton ſuis quo nullum animal immundius eſt.¶Magis ima Quia cum redeunt ad terram vapores purgatus relinquitur aer . ¶Noctua , hoc genere auium vehementer abundabant athene, vnde extat prouerbium . Noctuas athenas

portas, cum rem aliquam eo portamus vbi maxime abundat. Noctua contra maiorem auium multitudinem illam circundantem collecta in arcum roſtro, & vnguibus tota tegitur, auxiliatur accipitur. Sexaginta illam noctibus cubare cum nouem voces habere ait Nigidus. Niſus, accipiter minor quem ſpːauerium eſſe affirmat Albertus.

Tum[a] liquidas Corui preſſo ter gutture voces
Aut quater ingeminãt[b] & ſępe cubilibus altis
Neſcio qua pręter ſolitum dulcedine lęti
Inter ſe folijs ſtrepitant. iuuat[c] imbribus actis
Progeniem paruam dulceſq; reuiſere nidos
Haud[d] equidem credo quia ſit diuinitus[e] illis
Ingenium aut rerum fato prudentia[f] maior.
Verum vbi tempeſtas & cœli mobilis humor
Mutauere[g] vias & iuppiter[h] humidus auſtris
Denſet erant quę rara modo & q̃ dẽſa relaxat,
Vertũtur[i] ſpecies animorum & pectora motus
Nunc[k] alios, alios dum nubila ventus agebat
Concipiunt hinc ille auium[m] cõcẽtus in agris
Et lętę[n] pecudes & ouantes gutture Corui

SER a TVM Liquidas corui p̃ſſo ter gutture voces aut quater ĩgeminãt, Pli. in nãli hiſtoria diẽ coruos obliuioſos eſſe & plerũq; minime ad nidos ſuos reuerti, ſed quadã rõne naturæ cõgerunt ad ſuos nidos quę ꝑmes poſſint creare, ex qbus relicti eoꝝ pulli aiunt interdũ horũ obliuionẽ ꝓbat ẽt ex rebus q̃s quõ abſconderint derelinquunt, qđ ẽt muſtellæ dĩr efficere, & mures. b Ingeminant, repetunt voces ꝑter cõſuetudinẽ lęti ex vẽtura ꝓpinquitate ſerenitatis. c Iuuat, delectat. d Haud equidẽ credo, ꝓponit ſibi queſtionẽ acerrimã, & de intima phia, quã tñ totã facilitate diſſoluit. Nã q̃rit cur hoies, quos conſtat eſſe prudẽtiores aĩalibus p ſe nõ ſentiãt qualitatẽ futurã aeris, ſed ea magis ex aliis aĩantibus colligant. Et hoc dicit hoies prudẽtiam hr̃e naturalẽ, & ſuo iudicio lætos eſſe vel triſtes, q̃ res in hæc aĩalia cadere nõ poſſit, q̃ nĩhil ſuũ habẽtes, naturã aeris ſequunt, & pro eius q̃litate aut læta vñr, aut triſtia, nec ꝑdicere aeris naturam vñr, ſed eam vel proſperam vel aduerſam ſequunt. Nos vero & læti eſſe inter nubila poſſumus, & i ſerenitate ſolliciti. e Sit diuinitus illis ingeniũ, nõ eſt illis diuinitus cõceſſum ingeniũ. f Nec prudentia, q̃ eſt maior reꝝ fato, alibi Metus oĩs & inexorabile fatũ ſubiecit pedibus ſtrepitũq; acherõtis auari. g Mutauere vias, dicit qa aĩalia & aues aĩos cum cœli & aeris q̃litate cõmutãt, vt q̃ ſerenitate gaudẽt tẽpeſtate turbentur h Iuppiter humidus i. aer, vt Hora. Manet ſub ioue frigido venator, ideſt aere. i Vertuntur, ſpẽs aĩorum mutatur, aut lætitia in triſtitiã, aut triſtitia in lætitiã k Nũc .i. in ſerenitate. l Dũ nubila vẽtus agebat, dum eſſent imbres & pluuiæ. m Auiũ concentus, commixtus cantus .i. ſymphonia. n Lætæ pecudes, aeris ſerenitate gaudẽtes.

ANT LIQVIDAS voces, dictum eſt ſuperius q̃ ſi corui carptis voce reſorbebũt, vẽtoſuꝫ imbrẽ ſignificãt. Hic ꝓ oſtẽdit Maro, p liquidas, claraſq; voces ſerenitatẽ portendi. Haud equideꝫ cre. ꝑdicta .ſ. aĩalia futura qbuſdã ſignis oſidere. Apparit autẽ cãs vñ id ꝑcedere poſſit. Ingenium, ꝓprie dĩ naturalis ſapiẽtia teſte Nonio. Fato, deorũ volũtate. Iuppiter .i. aer denſet, denſet legẽdum eſt, ſic enim antiqui textus habent, ſic quoq; Priſci. lib. viii. hic legit, idem etiam Maro. lib. x ait Poſtremi addenſet acies Denſo denſas etiam in eadẽ ſigñatione & conſtructione reperitur. Vertuntur, mutãtur. Species qualitates. Nũc, ideſt ſereno tempore. — *Ingenium*

CHR LIQVIDAS, cãdidas, nõ raucas. Haud equidem, Homo ſolus ex oĩbus aĩalibus hẽt principiũ ſui motus in ſe .i. ſuarum actionũ ꝓpter diuinitatẽ aĩoꝝ, vñ plurima aduerſante corpore, ſenſibuſq; faciũt, qa ſunt dñi ſuarum actionũ. Et ſæpe euenit, vt in corpore egrotanti aĩus lætus ſit atq; cõtra. bruta aũt qm̃ inſtinctu naturæ mouent, lætitiã aut triſtitiam recipiũt ex affectu corporis. Corpus aũt ex ĩmutatione aeris ſummopere ĩmutatur, vñ redeunte ſerenitate læta illa eſſe, quia leuantur corpora. Aere aũt ex aſſurgẽtibus vaporibus craſſante grauãtur corpa, vñ illa triſtia efficiunt. Non igitur ꝓ̃udent iſta, ſed hoĩes ſua prudentia ex illoꝝ variis motibus prouidere poſſunt, quod itidem ex propriis corporibus multi adnotãt. Corui, iſti peſſimam ſignificationem edũt, cum glauciũt vocem veluti ſtrangulati. Nulla auis eſt quæ expreſſius ſermonem humanum imitatur, Huius rei exempla plurima inuenies apud Plini. Coruos parere & coire ore vulgus credidit, itaq; grauidas, ſi ederint coruinũ ouũ per hos partum reddere, atq; in totum difficulter ſi tecto inferãtur parere, ſed Ariſtoteles hæc omnia negat. — *coruũ*

SOLEM

Si vero Solē ᵃ ad rapidum, Lunaſq; ᵇ ſequētes
Ordine reſpicies, nunq; ᶜ te craſtina fallet
Hora, neq; inſidiis noctis capiere ᵈ ſerenæ,
Luna reuertēteis cum primum ᵉ colligit ignes
Si nigrum obſcuro ᶠ comprēderit Aera cornu,
Maximus ᵍ agricolis, pelagoq; parabit imber,

ſER. a ℭ SOLEM ad rapidum, velocē. Et notā dum hæc ſigna magis fida & ſubtiliora eē, quæ ex ſole & luna colligimus. b ꝑ Lunaſq; ſequentes ordine reſpicies, nō ordinē reſpicies, ſed ordine. i. rōnabilr ordinē ſequentes, Luna. n. ſolis circulū ſeqtur, licet ipſa ſit inferior. Donatus dicit lunas noctes accipiēdas, ſed male. Nō. n. ſigna q̄ dicturus eſt ex nocte, ſed ex luna colligimus, ergo lunas poetice dixit pluralr, nō varietate eius luminis & augmēti & tēporū. c ꝑ Nūq; te craſtina fallet Hora hypbole eſt. nec hora qdē te decipiet. d ꝑ Capiere, decipieris, & eſt aphæreſis, ēt ſi ſit ſerena nox, & futura īmineat tēpeſtas, non tñ te poterit noctis ſerenitas decipe, qn poſſis ꝑuidere futuros imbres ex lunæ qualitate reuertentes. e ꝑ Cū primū colligit ignes cū incipit renaſci. f ꝑ Obſcuro cornu, nō clare lucēti. g ꝑ Maximus agricolis pelagoq; parabitur īber. i. ſi nō hūerit pura cornua, & ītra eā nigrū aerē videris, erit vbiq; pluuia, ſicut ſupra. Oīa plenis Rura natāt foſſis atq; oīs nauita pōto.

ANT. ℭ SOLEM rapidū, perpetuū ſolis epithe ton. nā vt ſupra oñdimus ſuo calore oīa fere
unæ rapit, & deſiccat. ꝑ Sequentis, futuras ꝑ Luna
lores reuertēteis cū primū colligit ignes. i. poſt nouilunium, hinc Var. dicebat, vt ſcribit Pli. lib. xviii. naſcēs luna ſi cornu ſupiore obatro ſurget pluuias decreſcēs dabit, ſi inferiore ante pleniluniū. Si in medio nigritia illa fuerit imbrē in plenilunio, ſi in ortu cornua craſſiora fuerint horridā tēpeſtatē. ꝑ Si nigrum ob. dictū eſt ſupius, q; ſi nigra apparuerit luna imbres portēdere creditur, ſi rubicūda vētos.

HRI. ℭ LVNAS ſequētes Ordine. i. dies lunares.
una Luna per ſyncopen dicta eſt a lucina, Huius naturā primus Endymion adinuenit, vt ait Pli: vñ illius amore captū eū dñt. hæc. xxviii. diebus, & tertia inſup parte diei curſum pagens ad eandē ſigni partē a qua a ſole diſceſſerat reuertitur, Moratur. n. in quoquo ſigno duobus diebus ac tribus horis & beſſe. Nā in reliqs vſq; ad. xxx. cōſequitur ſolē qui de loco vbi eū reliqt iam diſceſſerat, inuenit. n. ſolem aliud iam ſignū pene cōfeciſſe. Origo eius numerus ſeptēnarius eſt. Nā ſi ab vno vſq; ad ſeptem quātum ſinguli numeri exprimūt, tm̄ antecedentibus addendo procedas inuenies xxviii. nata de ſeptē. Luna etiā ſeptē pmutationibus toto menſe diſtinguitur, Nam cum naſcitur ē arcualis ſiue cornicularis, diciturq; monoides, deinde, circa octauā diē eſt dichotomos, quaſi p mediū ſecta. Circa vero duodecimā diē ſit amphicyrtos, & dubia de ſua plenitudine. circa aūt qntādecimā eſt pāſelines, i. tota luna cum eſt in oppoſitiōe ſolis, Cum vero rurſus appropinquare incipit ſolī ſit amphicyrtos deinde dichotomos. Poſtremo lumine priuatur. Facit aūt eclypſim ſolis, qñ illi eſt coniuncta, nō tñ ſemp ſed cū ipſa cōiunctio ſit a linea eclyptica. Vñ Albumaſar ait, Si luna inter nos, & ſolē ſeſe iniicit defectū radiorū ſolis neceſſario facit in capite vel in cauda draconis. Nō aūt ſol cū deficit qcq; de ꝓprio lumine amittit, ſed luna q̄ ſeſe media interponit radios quos ad nos deſcēdere oportebat intercepit. Cōtra vero luna cuius corpus obſcurū eſt, cū patitur eclypſim lumē amittit, patitur autē cū penitus ſoli oppoſita eſt, & ſit in linea eclyptica ꝓpter interpoſitionē tumoris terræ intra ſe & ſolē. In cœleſti harmonia lunæ circulus hēt ſonū grauiſſimū ſicut in ſphæra cœleſti eſt acutus. A luna ea ꝑfecto vis eſt in gignēdis corporibus, quā græci phyticen dñt. Nā vt in diuinis vltima eſt, ſic in nr̄is corporibus prima luna etiā aerē purū facit. Nā ſuo cōtinuo motu rarificat atq; attenuat. Nā niſi eſſet motus ſphæræ lunaris aer ex nocturna vapoꝝ eleuatiōe, ita craſſus efficeretur, vt nō modicā gigneret corruptionē, Hippocrates aūt & Galenus mandant medicis, vt diligēter ſpectent lunā. Nā cōiunctio illius cū ſtellis fortunatis fœlicē exitū ægrotis, cū infortunatis vero infœlicē demōſtrat. Nā vt ait Ptolemeus, luna cū maliuolis maliuolus eſt planeta. Semp luna dimidiā ſui partē habet illuſtratā a ſole, ſed quāto magis eſt ſubiecta ſoli, tanto magis illuſtratur illa ps ſua ſuperior, quę a nobis non vr̄, quāto vero magis diſcedit, tāto magis illuſtratur pars inferior, quæ a nobis vr̄. Vñ in oppoſitione tota nobis apparet. Vnde aūt lunæ a terris interuallū intelligas, eſt ꝑfecto ſi Alfragano credimus trigeties ac ter tantū quātum eſt dimidium diametri terræ, ac inſup vigeſima eius pars dimidiū autē terræ diametrū amplectitur quadringenta ad duodecim miliaria ſupra centum ac ſeptem miliariorum.

Atſi virgineum [a] ſuffuderit ore ruborem
Ventus erit vento ſemper rubet aurea [b] Phœbe
Sin ortu [c] quarto (nanq̧ is certiſſimus auctor)
Pura neq̧ obtuſis per Cœlum cornibus ibit
Totus & ille dies, & qui naſcentur ab illo
Exactum [d] ad mẽſem pluuia, ventiſq̧ carebũt,
Votaq̧ ſeruati ſoluent in littore Nautæ,
Glauco [e] & Panopeæ, & Ino [f] Melicertæ.
Sol [g] quoq̧ & exoriẽs, & quũ ſe cõdet ĩ vndas
Signa dabit, Solẽ certiſſima [h] ſigna [i] ſequentur.
Et quæ [k] mane refert, & quę ſurgẽtibus [l] aſtris.
Ille vbi naſcentem maculis [m] variauerit ortum

SER. a ℂSI VIRgineum ſuffuderit ore ruborẽ, ſi ruborẽ forinſecus habuerit, nã de Interori parte inſuderit diceret. b ꝑ Aurea, ideſt pulchra, vt At non venus aurea cõtra. Phœbe aũt venit ab eo qd᷑ eſt Phœbus. Et ſciẽdum quædã ꝓpria nomina fœmininũ ex ſe facere tãtũ non ẽt neutrũ, vt phœbus phœbe, Iulius Iulia, Tullius Tullia, Nõ vt appellatiuũ doctus docta doctũ c ꝑ Sin ortu quarto, Aratus tertiã dicit aĩaduertendã eſſe Lunã, hic quartã non illud improbans, ſed hoc magis probãs, nam ad hoc ꝑtinet, Nãq̧ is certiſſimus auctor. d ꝑ Exactũ ad mẽſem, vſq̧ ad menſis v.timã partẽ. Vñ & exacti mẽſes dicuntur, qui circa partũ ſunt. Ipſe in ſequẽtibus, Exactis grauidæ cũ mẽſibus errãt. ꝑ Glauco & Panopeæ, & Inoo Melicertæ. Glaucus piſcator fuit de Anthedone ciuitate, qui quũ captos piſces ſup herbã poſuiſſet in littore, & illi recepto ſpiritu rurſus mare petiſſent, ſenſit quãdam herbarũ potentiã, qbus eſis cõuerſus eſt in numẽ marinũ. Panopea aũt eſt nympha marina. f ꝑ Inoo aũt eſt patronymicũ a matre Ino. Sane Ino & Melicerta filius poſtq̧ ſunt in numina commutati; græce palæmõ & Leucothoe ſunt appellati, latine portunus, & mr̃ Matuta his ergo numinibus dicit mox ſacrificaturos nautas in littore eis diebus, quibus ꝓdicta ſerenitas fuerit eo, ꝙ ſint ĩ mare ſeruati. g ꝑ Sol quoq̧ & exoriens. e.c.ſ.c i.v. dr̃ enim occidens ſe in mare tingere. h ꝑ Signa dabit, pluuiarũ vel ſerenitatis. i ꝑ Certiſſima ſigna, de qbus nemini neceſſe ſit dubitare. k ꝑ Et quę mane refert, ortu diei. l ꝑ Surgẽtibus aſtris, ſuperueniente nocte. m ꝑ Maculis, variauerit ortũ, nõ clara & pura luce reſplẽdes in ortu ſuo.

PRO. ℂGLAuco & panopeæ & inoo melicertæ, Panopea hãc virginẽ vnam noĩat inter Nereidas. Glaucus aũt deus maris eſt. Is autẽ piſcator fuit, & guſtu cuiuſdã herbæ cõuerſus eſt in numẽ. Inoum melicerten ait palęmona, quẽ quidã portunũ interꝑtãtur. Ipſa aũt mr̃ ꝓcipitata cũ eo in mare numẽ pelagi ſcã ẽ, & appellata mr̃ matuta, gręce leucothea.

ANT. ℂAVREA phœbe, pulchra luna. ꝑ Sin ortu quarto, dictũ eſt ꝙ quartã lunã maxĩe obſeruat ægyptus q̃ ſi ſplẽdens exorta puro nitore fulſerit, ſerenitatẽ portẽdit. ꝑ Glauco & Panopeæ, & Inoo Melicertæ hic verſus ſic diuiditur, & Glauco, & Panopeę & Inoo melicertæ. Gelli. li. xi. c. xxv. ſcribit, Parthenii poetæ gręci verſũ eẽ. Glauco, Nereiq̧, atq̧ maris genio Melicertæ, cũq̧ verſum Vir. ęmulatũ eſſe & feciſſe duobus vocabulis venuſte immutatis parẽ. Glaucus aũt piſcator erat, qui herba quadã guſtata mare ſubiit, atq̧ inter deos marinos receptus, de quo late hr̃ in fine li. xiii. met. ꝑ Panopeæ, de hac Maro. li. v. Leua tenet thetis, & melite, Panopeaq̧ virgo ꝑ Inoo melicertæ, Learchus & melicerta filii fuere Athamãtis ex ino Cadmi filia, vt teſtatur Oui. li. iiii. me. Learchus ſaxo illiſus a patre obiit. Ino aũt cũ melicerta fugiens ſeſe in vndas dedit ipſa itaq̧ cõuerſa eſt in deã, quæ leucothea dicitur, a nobis vero matuta Melicerta aũt palæmõ dictus eſt. latine portunus, hinc Ouid. vi. faſt. ait. Leucothoe graiis matuta vocabere nr̃is. In portu nato ius erit oẽ tuo. ꝑ Quem nos portunũ, ſua lingua palæmona dicet &c. ꝑ Ille vbi naſcentẽ maculis variauerit ortũ. Pli. de ſolis ꝓſagiis li. xviii. inquit, ꝙ quũ oriente radii non illuſtres eminebũt, q̃uis circũdati nube nõ ſint pluuiã portẽdent, ſi ante exortũ nubes globabuntur hyemẽ aſperã denũciabunt, ſi nubes ſolem circũcludẽt, quãtominus luminis relinquent, tanto turbidior tẽpeſtas erit.

Glauc. | Learchus | Præſagia | Solis colores

CHRI. ℂVIRGINEVM, qui familiaribus virginibus eſt. Non imutatur color lunę, ſed qñ pluuiæ futuræ ſunt aer craſſior effectus nigreſcit. Vnde luna quæ per aeris medium a nobis videtur nigra apparet. quando vero aer ſiccioribus vaporibus quibus venti gignũtur rubeſcit, & ipſa luna rubea apparet. Hoc faciũt ẽt alia intermedia. Nam ſi trans vitrum aliquam rem aſpicimus, talis in ea color apparet, qualis eſt, color vitri p quod aſpicimus. Vapores autẽ a terra eleuari ex quibus pluuiæ ſunt futuræ, quoniã ex multo humore

to humore condenſantur nigreſcunt. Hii autem ex quibus ſunt venti, qm̄ ſicciores ſunt tu-beſcunt. ¶Votaq; ſeruati, ſenſus moralis eſt. ¶Oſtendit enim oportere pios homines gratias diis immortalibus pro acceptis beneficiis agere. ¶Certiſſima, quia certiora quã lunæ, & quam reliqua pronoſtica. ¶Ille vbi naſcentem, expolitio eſt. Nam eadem ſententia eſt quam dixit, Et quæ mare refert, & quæ ſurgentibus aſtris.

SER. a ¶CONDITVS in nubem.i.ſi orbis eius quaſi cõcauus fuerit qd ipſe exprimit dicẽs Medioq; refugerit orbe.i. non fuerit plenus ĩ ſui metro. b ¶Vrget, iminet, & iſtſtit. e ¶Satis, ſegetibus. d ¶Notus, vẽtus. ¶Siniſter, noxius. f ¶Sub lucũ oriẽte die. g ¶Dẽſa ĩter nubila, op to ſole nebula. h ¶Diuerſi rupẽrũt, radii abſcondito & opto ſole diuerſi radii p nubẽ erũpẽt. i ¶Tithoni croceum, Tithõnia frater

Conditus[a] in nubem, medioq; refugerit orbe
Suſpecti tibi ſint imbres. nanq; vrget[b] ab alto
Arboribuſq;, ſatiſq;[c] Notus[d] pecoriq; ſiniſter.[e]
Aut vbi ſub lucem[f] denſa[g] inter nubila ſeſe
Diuerſi[h] rumpent radii, aut vbi pallida[i] ſurget
Tithoni croceum linquens Aurora cubile.
Heu male[k] tum mites defendet pãpinus vuas.
Tã multa[l] ĩ tectis crepitãs ſalit horrida grãdo.
Hoc ẽt e menſo[m] quum iam decet Olympo
Profuerit[n] meminiſſe magis. nã ſępe videmus
Ipſius in vultu varios errare colores.
Cæruleus[o] pluuiam denunciat, igneus Euros.
Sin maculæ incipient Rutilo imiſcerier igni,
Omnia[p] tum pariter vento nimbiſq; videbis
Feruere.[q] non illa quiſq; me nocte[r] per altũ
Irẽ, neq; a terra moneat conuellere funem
At ſi[s] cum referetq; diem, condetq; relatum
Lucidus orbis erit, fruſtra terrebere nimbis.
Et claro[t] ſiluas cernes aquilone moueri

notus neque parturit imbres perpetuos.
¶ VRGET.ſ. imbres. ¶Ab alto.i.ab aere. ¶Notus, qui latine auſter dr̃. ¶Siniſter, nocens aduerſus. ¶Aut vbi ſub lucẽ, ait idẽ ſi in exortu lõge radios per nubes porriget & medi⁹ erit inaniis, pluuiam ſignificabit. Pallida autẽ idẽ q[illegible] ſol pallidus oriẽs hibernã grãdinẽ nũciat. ¶Tithoni ſui viri. ¶Cæruleus, ait idẽ ſi in occaſu eius radii in ſe nubẽ trahent, ANT.

Laomedõtis regis & amatus ẽ ab aurora, cũq; optaſſet plixiorẽ vitã cõuerſus ẽ in Cicadã. k ¶Male defendet pampinus vuas, nõ defendet. ¶Nam decuſſis pãpinis etiã vna vim grandinis patitur. l ¶Tam mala in tectis, dicit ꝙ ſi oriẽte ſole pallida aurora fuerit, ſicut ſæpe videmus diluculo ſub eius ortu pallidã lucem fieri ſignũ hoc ſit tempeſtatis indubitãter. m ¶Emẽſo olympo, percurſo, perluſtrato cœlo, cũ iam deſcẽdet ad occaſum. n ¶Profuerit meminiſſe magis, ideo magis addidit, quia a ſole veniẽtia veſpertina ſigna meliora ſunt. o ¶Cæruleus pluuiam denunciat, breuiter collecta cõcluſio. p ¶Omnia tum pariter, vbiq; & pluuię & venti erũt. q ¶Feruere, æſtuare, impleri, cuncta hæc erunt in occaſu conſideranda. r ¶Me nocte, gratiorẽ ſenſum fecit interpoſita ſuæ perſonæ cõmemoratione, nã hoc dicit nulli ſe ſuadere illa nocte nauigare. s ¶At ſi cũ referetq; diem condetq; relatũ, hoc ad futurę ſerenitatis ptinet ſignũ. Nam ſi de ipſo die dicas, de quo præmiſit, ſtultiſſimum eſt. t ¶Claro aquilone, ſerenifico, qa eſt & nubilus, ſicut fere omnes vẽti. Hora. Albus vt obſcuro deterget nubila cœlo, Sæpe

aſperã in proximũ diẽ ſignificabunt tempeſtatẽ. ¶Igneus euros, ait. Idem ſi circa occidentẽ cãdens erit ſol, ventum ſignificat. ¶Lucidus orbis, ait idẽ quod ſol purus oriẽs atq; nõ feruẽs ſerenum diem nunciat. Si & occidit pridie ſerenus, & uritur tãto certior fides ſerenitatis. ¶Claro aquilone. Is enim teſte eodẽ ſerenus eſt italiæ cũ aphricæ nubilus ſit. eſtq; ſaluberrimus omniũ aquilo. Aquilo

CHRI. ¶PALLIDA, & nõ roſea, vt ſolet. ¶Grãdine, grãdo ſm Ariſtotelem, eſt ſtilla pluuię frigiditatis, & venti rigore ĩ aere cõgelata. Grãdo

Fit enim ex vapore frigido & humido ad ĩteriora nubis fricato per dominiũ caloris circunſtãtis, qui calor in nube recipitur, & a frigiditate aeris cõdẽſatur. Nam frigus fugiens calorem aeris in interiora nubis ſe recipit, & ex ſua aggregatione virtus eius cõualeſcit. Vnde vaporem quem in nube inuenit ſua virtute cõſtringit. Hinc eſt quod minus in hyeme fiunt grãdines, quia virtus, q̃ in æſtate vtitur, & in vna parte aeris cõgregatur in hyeme per aerem totum diſpergitur. Vnde debilior ad vaporem congelandum redditur. Fit autem minor in nubibus a terra longinquis, & magis orbiculata, qa

longiuſculo ſpatio per aeream rotata atteritur atq; orbiculatur. Nã ſi contingat in loco terræ propinquo gigni, & maior deſcendit, & minus orbiculatur. ¶Cæruleus pluuiam.i. Propter eam rationem, quam in pronoſticis lunæ diximus. ¶Funem, ideſt anchoram funibus religatam. ¶Lucidus orbis, per quam luciditatem aer purus oſtenditur, & ſine vaporibus, ergo neq; pluuiæ, neq; venti erunt, qui fiunt a vaporibus.

Deniq; ᵃ quid veſper ſerus vehat: vnde ſerenas
Vẽtˀ agat nubes, quid ᵇ cogitet hũidus Auſter,
Sol tibi ſigna dabit. ſolem quis ᶜ dicere falſum
Audeat? ille etiam cæcos inſtare ᵈ tumultus
Sæpe monet fraudẽq;, & opta tumeſcere bella.
Ille ᵉ etiam extincto miſeratus Cæſare Romã,
Quom caput obſcura nitidũ ferrugine ᶠ texit.

SER. a ¶DENIQVE quid veſper ſerus vehat, Concluſio eſt quæ hoc cõtinet, ſigna q̃ poſſumus ex ſtellis vel ex vẽtis colligere meliˀ ex ſole colligimˀ. b ¶Quid cogitet humidus auſter.i.in quã ptẽ ſe flectat vtṝ ad ſerenitatẽ an ad pluuias. vt diximus ſupra. c ¶Quis dicere falſum.i.fallacẽ. Saluſtius in catilinario, Ambitio multos mortales falſos fieri coegit. d ¶Tumultus, cõiurationes & latẽtes inſidias. e ¶Ille ẽt extĩcto miſeratus Cæſare romã, Bonũ epilogi reppit locũ, vt in Auguſti gratiã defleat Cæſaris mortẽ. Cõſtat aũt occiſo Cæſare ĩ ſenatu pridie idus martias. Solis fuiſſe defectũ, ab hora.vi. vſq; ad noctẽ. Q đ qa multis ptractũ horis, dicit in ſequẽtibus. Aeternã timuerunt ſecula noctem. f ¶Ferrugine texit, ferrugo eſt purpura nigrior hiſpana. alibi, Et ferrugine clarus hibera.

ANT. ¶VESPER, de hoc late ſupius. ¶Tumeſcere, creſcere. ¶Cæſare, cõſpiratũ ẽ in Cæſarem
cęſarea Cõſpiratio a.lx. amplius. G. Caſſio. Marcoq; & Decio bruto principibus, cõſpirationis. itaq; illũ idibus
cęſareę Cædis martiis. in Põpei curia tribus & viginti plagis cõfoderũt, Quod Suetonius edocet. ¶Vtque
Prodigia plutarcus ait, periit Cæſar ſexto & quinquageſimo ætatis ſuæ anno, Poſt põpeium
Cęſaris Cædes haud multo amplius quattuor ſupſtes annis, ſcribit ẽt Suetonius, Quod Cæſari futura cædes euidẽtibus pdigiis enunciata eſt paucos ante mẽſes, capuæ enim tabula ænea ĩ monumẽto, ĩ quo dicebatur capys cõditor Capuæ ſepultus inuenta eſt cõſcripta litteris, verbiſq; græcis, hæc ſentẽtia. Quãdocũq; oſſa Capys detecta eſſent, fore vt Iulo pgnatus manu cõſanguineorũ necaretur, magniſq; mox italię cladibus vindicaretur. Et ĩmolãtem aruſpex ſpurina monuit, caueret piculũ. qđ non vltra Martias idus pferretur, pridie aũt eaſdẽ idus auẽ regaliolũ cũ laureo Ramulo Pompeianæ curiæ ſe inferentem volucres varii generis ex proximo nemore proſecutæ ibidẽ diſcerpſerũt. Ea vero nocte cui illuxit dies cedis, & ipſe ſibi viſus ẽ per quietẽ, interdũ ſupra nubes volitare, alias cũ ioue. Dextram iungere. Et

calphurnia vxor imaginata ẽ, collabi faſtigiũ domus, martiũq; in gremio ſuo cõfodi, ac ſubito cubiculi fores ſponte patuerũt. Ob hęc ſimul & infirmã valitudinẽ diu cũctatus an ſe cõtineret, & q̃ apud ſenatũ agere ppoſuerat differret. Tãdẽ Decio Bruto abhortante qnta fere hora pgreſſus eſt. Deinde pluribus hoſtiis cæſis cũ litare nõ poſſet, ĩtroiit curiã ſpreta religione, vbi vt diximus vulneribus viginti tribus cõfoſſus obiit. ¶Cũ caput obſcura. Plutar. vbi de prodigiis poſt extinctũ Cæſarẽ meminit, inqt, Solis præterea lumẽ caligine obſeſſum, totoq;, nãq; illius anni ſpatio pallẽs globus, & ſine ſplẽdore oriẽs, imbecillẽ ac tenuẽ ex ſe calorem emittebat, quare grauis ac diſperientis ĩbecillitate caloris obſcurus aer ſemicoctos edebat fructus ĩmaturos, & impſecto flore illabẽtes, tñ aeri frigus inerat. Euſebius vero ſcribit, poſt Cæ-
ſaris cædẽ Romæ tres ſimul ſoles exortos, qui Soles
paulatim in eũdẽ orbẽ coierunt. Pli. item li.ii. tres
c.xxx. ait, Fiunt prodigioſi & longiores ſolis defectus qualis occiſo Dictatore, Cæſare, & Antoniano bello totius pene anni pallore continuo. Oui. item ait, ſolis quoq; triſtis imago. Lurida ſollicitis præbebat lumina terris. Id aũt Oui. ante Cæſ. obitũ fuiſſe dicit, ideſt Vir. vero, & alii auctores vt Pli. poſt eiuſdem obitum. Appi. quoq; li.iiii. ſcribit multa prodigia, ſignaq; perhorrenda Romæ viſa ſunt poſt Cæſaris cædem. Meminit, & Hora. ode ſecunda. ¶Ferrugine, colore nigro.

¶VESPER, De quo, & de lucifero alibi inue CHRI.
nies. ¶Falſum, mẽdacẽ. ¶Cæcos, qui nõdũ videbantur. Nam hominẽ nõ vidẽtem, & rem quæ nõ videtur & locus in quo non videmus
cæcum dicimus. ¶Ille etiam extincto. Occa- Cęcum
ſionem nactus deplorat mortẽ Cæſaris. Nam magnæ eclipſes ſolares maximorum virorũ, interitum portendere videntur. In morte autẽ Cæſaris ſolis lumẽ caligine obſeſſum ſcribunt, Toto enim illo anno pallens globus, & ſine ſplendore exoriẽs imbecillẽ ex ſe calorẽ emittebat. ¶Quapp grauis, & ob defectum

caloris

caloris diſpartientis obſcurus aer ſemicoctos edebat fructus immaturos,& imperfecto flore conlabentes tantum aeri frigus inerat ¶Ferrugine, color eſt purpureus ad nigrũ tendẽs, credo non eſſe diſſimilem illi,quem Florentini pagonatium appellant, & lugubrẽ eſſe,idẽ teſtatur in ſexto.Et ferruginea ſubuecta corpora cymba, Aeternam, nam & duratio eclypſis multarum horarũ fuit,& totus inſecutus annus nullum diem clarum habuit.

Impiaq; ᵃ æternam ᵇ timuerunt ſecula noctem.
Tẽpore ᶜ q̃q̃ illo tellus quoq;,& ęquora ᵈ Põti
Obſcœniq; canes,importunæq; ᵉ volucres
Signa dabãt quoties Cyclopũ efferuere ĩ agros
Vidimus ᶠ vndantem ᵍ ruptis fornacibus Aetnã
Flãmarũq; globos:liquefactaq; ʰ voluere ſaxa?
Armorum ſonitum ⁱ toto Germania Cœlo

SER. a ¶IMPIA ſæcula, q̃bus fuerat Cæſar occiſus. b ¶Æternã noctẽ timuerũt, pp diutinũ & prolixũ ſolis defectũ.i.timuerũt ne ſemp ille defectus maneret.c ¶Tpe q̃q̃ illo tellus, ac ſi diceret q̃q̃ illo tpe nõ ſolũ ſol defecerit, ſed ẽt diuerſæ res & elemẽta quaſi fleuerit Cæſaris mortẽ & inaudita portenta fuerint,vt ex reliquoꝝ cõparatiõe nõ minus mirũ videatur ſolẽ defeciſſe.d ¶Aequora põti,nõ ſine cã addidit ponti, q̃a ſunt & campi ęquora,vt Ac prius ignotum ferro q̃ ſcindamus ęquor.e ¶Importunęq; volucres,ĩ alienũ tp̃s ruẽtes, vt ſtyges, aut bubones nocte gaudẽtes p diẽ poſſent videri. f ¶Vidimus vndãtem ruptis fornacibus ætnã, malũ.n. omen eſt quoties ætna mons ſiciliæ non fumum, ſed flammarum erigit globos,& vt dicit Liuius tanta flamma ante mortem Cæſaris ex ætna monte defluxit,vt nõ tm̃ vicinæ vrbes, ſed etiã rhegina ciuitas afflaretur.g ¶Vndãtem autem vndæ modo flammas euomentem. h ¶Liquefacta ſaxa. igne ſoluta. i ¶Sonitum toto germania cœlo audiit, bene germania, quam vicerat Cæſar, vt eo occiſo in rebellionem videretur exurgere.

vero lucere cacumine, ĩterdiu ãt fumo, & caligĩe obſideri, ſæpeq; ignium Riui in agrũ catanenſiũ pxime deferuntur. De hac Vir. ait. Cui nomen facies dedit ipſa rotunda. Soli.ſcribit in ætnæ vertice hiatus duos eſſe crateres noĩatos,per quos eructatus erũpit vapor,nec ante ſe flãmaꝝ globi attollũt,q̃ iterni ſtrepitus ãtecedãt. ¶Liq̃facta ſaxa,pumicea ĩtelligit. ¶Armoꝝ ſonitũ, hęc Ouid. fuiſſe añ cęſaris mortẽ ſcribit,ait n.Arma ferũt iter nigras crepitãtia nubes. Terribileſq; tubas , auditaq; cornua cœlo,p̃monuiſſe nefas.Appianus vero hęc poſt illius mortẽ fuiſſe ſcribit,ait.n.q̃d hoim ĩmães voces armoꝝ ſtrepitus ęquoꝝ curſus ĩſpectãte nemĩe audiebãtur.Pli.ãt li.ii. ca.lix.ſic ait, armoꝝ crepitꝰ,& tubę ſonitus,auditꝰe cœlo cymbricis bellis accepimꝰ crebroq; prius & poſtea. ¶Germania,de hac videto ĩ Tityro.

ANT. ¶TEMPORE q̃q̃ illo, oſtendit non ſolis tantũ,ſed etiã alioꝝ plurima fuiſſe p̃digia, de q̃bus ample Appia.vt diximus. ¶Obſcœniq; canes i. abhominabilia canẽtes. Appia. inquit,canes luporum vice vlulatus edidere. ¶Importunæq; volucres miſcuit,Poeta,ſicut etiam Oui.illa quoq; p̃digia quæ ante etiam Cæſaris obitũ fuerãt, de quibus iã diximus, Plu.item ſcribit,ante Cæſaris mortem ſolitarias in foro aues dilapſas,& Sueto. vt patuit de regaliolo aui. Oui.item ait, Triſtia mille locis ſtygius dedit omnia bubo. Cyclopum in agros, Cyclopes appellarunt viros quoſdam gigantes,qui in ſicilia iuxta ætnam morantes vnicum lumen in frontis medio habebant phœbeæ lãpadis inſtar,cyclops itaq; dici põt circularis oculus. ¶Aetnam, Strabo lib.vi. vbi de ſicilia meminit ſcribit ętnam mõtem a catana abeſſe.lxxx.ſtadia, p noctẽ

Cyclopes

Aetnã

CHRI. ¶O B S C OE N I,multi dñt ĩ auſpiciis aues obſcœnas dici,quo ore futura p̃dicãt,p̃petes vero q̃ volatu,alii p̃prie q̃ ĩfœlicia portẽt aſſerũt q̃ illud obſcœnas pelagi fœdare volucres,ſed & hoc loco poſſumus ĩtelligere obſcœnas q̃ ore p̃dixerit,& nõ volatu q aũt de canibus dicit,mirũ refert. Aug.in.iii.li de ciuitate dei,ante bellũ ſociale eueniſſe. ¶Efferuere in agros.Intellige vidimus,ętnã vndãtẽ.i.vndatim emittẽtẽ flãmas efferuere.i.cũ feruore & æſtu emittere Refert aũt Auguſtinus.Ex etnęo vertice ad littus ignibus maximis defluẽtibus adeo mare deferbuiſſe,vt rupes,exurerẽtur,& pices nauiũ ſoluerẽtur, eodẽq; ęſtu tãta vi fauillę oppletã eſſe ſiciliã, vt catinẽſis vrbis tecta obrupta ruerent,qua calamitate moti Romani tributũ eius anni remiſerũt ¶In agros,Recte & nõ ĩ agris, Non enim efferuebat in agris tanq̃ in loco, in quo eſſet,ſed in agros tanq̃ ad locum,ad quẽ flãmas iaceret. ¶Ruptis fornacibus.i.a fornacibus q̃ ex locis ſubterrãeis erũpebãt. ¶Flãmaꝝ globos ĩterpretatio eſt,nam quid aliud eſt q̃d ætna efferueat in agros propinquos,q̃ per feruorẽ euoluere globos flãma-

obſcœnæ aues.

Prepetes aues

Efferuere.

Triſtibus [a] aut extis fibræ [b] Apparere minaces.
Aut puteis manare cruor ceſſauit, & altæ [c]
Per noctem reſonare lupis vlulantibus vrbes.
Non alias [d] Cœlo ceciderunt plura ſereno
Fulgura, nec diri [e] toties arſere Cometæ.
Ergo inter ſeſe paribus [f] concurrere telis
Romanas acies iterum [g] videre Philippi.

SER. a ¶TRISTIBVS extis, viſceribus pecoꝝ triſtia portēdētib⁹. b ꝑ Fibrę minaces, fibras dicit venas aliquas q̄ ſi appent in viſceribus malū omē erat, q̄ nūc apparuerē, aut puteis manare, nec ceſſauerunt eodē tpe, aut fibræ minaces apparere, aut puteis manare cruor. c ꝑ Altę vrbes, magnę. d ꝑ Nō alias cœlo ceciderūt plura ſereno fulgura, omē eſt i eo, & qa ſereno cœlo miſſa ſunt fulgura, & qđ plura miſſa ſūt. e ꝑ Diri cometę, crinitę ſtellę & peſſimę, qa ſūt & bonę, vt diximus i ęneide factę ex Ioue vel Venerē, quā rē pleniſſime Auienus exeqtur. f ꝑ Parib⁹ cō currere telis Luca. Pares aqlas, & pila minātia pilis. g ꝑ Iterꝫ videre phi. ciuitas ē theſſaliæ, i qua prio Cęſar & Pōpeius, poſtea Auguſtus & Brutus cū Caſſio dimicauerūt.

ANT. ¶FIBRÆ mi. Plu. ait, Ipſi quoq; cęſar imo Fibræ lāti cor nuſq̄ cōparuiſſe victimę, qđ dirū ſane erat pdigiū. Oui. quoq; inqt, Victima nulla litat, magnoſq; iſtare tumultus Fibra monet cęſumq; caput repitur i extis. ꝑ Fibrę, antiq, vt Var. ait, fibrū dicebāt extremū, vñ in ſagis fimbrię, & in iecore extremū fibra. ponitur aūt nūc p neruis qbuſdā nūc p extremitatibus, vel iecoris vel pulmōis, & filium. Extra ꝑ Extis, exta dicta q ea diis pſecētur, q̄ maxime extāt, eminētq; auc. Feſto. ꝑ Lupis, Appi. ſcri. q lupi ēt ſoꝝ diſcurrere ꝑ Fulgura, Pli. li. ii. ſcri. q in catilinianis pdigiis. M. Herēnius Decurio ſereno die fulmine ictus ē. ꝑ Cometę di. t. horrēdi. Pli. li. ii. inqt. Cometas græci vocāt nři crinitas, horrētes crine ſanguineo. & comaꝝ mō i vertice hiſpidas, ſit candidus cometes argēteo crine ita reſulgēs vt vix cō tueri liceat. De comete aūt Luc. ait. Et terris mutātē regna cometē. Pli. itē ait, terrificum magna ex pte ſidus eē, atq; nō leuiter piatū, Philippi vt ciuili motu Octa. cōſul. ꝑ Philippi. Philippi ciuitas eſt in macedōia, q̄ datos olim dicebatur. Crenida añ dati nomē appellata fōtes, qppe plurimi circa collē vberr⁹ ſcaturiūt aqs. Et locum Philippus vallo ſepſit, & a ſe philippos nūcupauit. Cōdita ē.n. ciuitas i prupto quodā colle. Apud philippos demū, & Caſſius & Brutus pugnātes contra Auguſtū & Antoniū victi ſibiipſis mortē cōſciuere, de qbus oībus videto Appia. li. iiii. prius aūt circa eadē fere loca pugnarūt Cęſar dictator, & Pom. vñ Lucius Florus ſic ait, Sic pcipitātibus fatis plio ſūpta Theſſalia eſt, & philippicis cāpis vrbis iperii generis humani fata cōmiſſa ſunt, nunq̄ vllo loco tm̄ viriu m poro. tm̄ dignitatis fortuna vidit.

¶FIBRÆ minaces, ſub corde atq; pulmōe, vt ait Corne. trāſuerſū ex valida mēbrana ſeptū eſt. Hoc itaq; apte ſupior hēt cor atq; pulmonē, q̄ pc exta ab extando dñr. CHRI. A pte iſerior iecur & liē, ſed & hoc exta dñr qa ſup iſeriora iteſtia locātur. Vñ ātiqua religio caput extoꝝ iecur dixerūt. Aruſpices igr̄ duas fibras, q̄ ſūt duo capita i iecore ita diuidebāt, vt alterā ſacrificāti, alterā aduerſario aſſignarēt, ſꝫ viſcera pſecabāt, q̄ p ſecta dicebāt, Lu. lauit calido pſecta cerebro. ſi qđ ergo i extis appebat futuroꝝ idiciū putabatur. Hic pncipatū portēdi ſyllę rñſū eſt, q ſacrificāti apđ laurētū i capite vitulini iecoris ſilitudo corōę appuit. ꝑ Puteis ma. cru. Hoc mōſtrū i gallicū bello euēiſſe memorię pditū ē. Nā fluui⁹ q p agrū picenū fl. it ſāguinē fluere viſus ē. ꝑ Lupis vlu q p mōſtro pſci habuere. Vñ & Liui. refert, Cōſule. I.. Quito Flamineo formias duos lupos igreſſos aliquot obuios laniaſſe ꝑ Cometę, ſtella crinita quā gręci cometē appellāt i morte Cęſaris ad ſeptē vſq; noctes eximio fulgore apparuit, poſtea nūq̄ viſa ē. Vñ epl'a Aug. iis ipſis ludoꝝ meoꝝ dieb⁹ ſidus crinitū ſeptē diebus in cœli regiōe ſub ſeptētriōibus ē cōſpectū, id oriebatur circa vndecimā horā diei, clarūq;, & oibus terris conſpicuū fuit. Hoc ſigno putauit vulgus aīam Cęſaris īter deos relatam. Cometa vt ait Pli. i vno totius orbis loco colitur i tēplo Romę ſūt q hęc ſidera ppetua eē credāt, ſuoq; ābitu ire, ſed nō niſi relicta a ſole cerni. Alii putāt naſci humore fortuito & ignea vi, ióq; ſoli. breuiſſimū quo cernitur ſpatiū ſeptē dieꝝ ānotatū ē lōgiſſimū vero octogita. Mouetur āt alii errātiū mō, alii imobiles ſūt, & oēs ferme ſub ipo ſeptētriōe vidētur. Ex qbuſcūq; āt ſtellis cometæ naſcātur, ſiue ex planetis, ſiue ex ſtellis fixis ſp īflāmatio appet verſus ſeptētrionē. Quapp ſtella q̄ appuit i ortu xpi nō fuit cometa, qa mouebatur ab oriēte ad meridiē verſus occaſū, qđ nō facit cometa, vt refert Chryſoſtomus ꝑ Paribus, nā vtrinq; pila erant. Cometa.

Nec [a] fuit indignum Superis bis ſanguine nr̄o,
Emathiam[b], & latos Aemi pingueſcere [c] cāpos,
Scilicet & tēpus veniet: quum finibus illis
Agricola incuruo [d] terram molitus aratro
Exeſa inueniet ſcabra [e] rubigine Pila.
Aut grauibus raſtris galeas [f] pulſabit inanes,
Grandiaq; [g] effoſſis mirabitur oſſa ſepulchris,
Dii [h] patrii īdigetes, & Romule, Veſtaq; [i] mr̄.

SER. a ¶NEC fuit īdignū ſuperis, quaſi exela matio ē ad deos. b ¶Emathiā & latos æmi pingueſcere cāpos, æmathiā theſſaliam dictā ab Emathio rege. ęmus aūt mōs eſt theſſaliæ. c ¶Pingueſcere vero, aut fœcūdos fieri ex humano cruore, aut pigueſcere dixit quaſi humana corpa terra deuorans, pinguis effici potuerit, ſicut ex carnium cōmixtione frequēter humana caro pingueſcit. d ¶Incuruo, vna pars arōnis eſt. e ¶Scabra rubigine, aſpera, vñ & ſcabies dr̄ a corpis aſpitate. f ¶Galeas inanes, concauas vt galeā aū pedes piecit ianē. g ¶Grādia oſſa, aut multa, aut ingentia, quaſi antiquo♃ heroū. h ¶Dii patrii idigetes & romule veſtaq; mr̄ patrii dii ſunt q pſunt ſingulis ciuitatibus vt Minerua athenis. Iuno carthagini. Indigetes aūt pprie ſunt dii ex hoibus facti, quaſi in diis agētes. Abuſiue aūt oēs dii poſſunt dici idigetes, tanq̄ nullius rei egentes. Romulū aūt iō iuocat, qa ipſe iam inter deos colebatur, & recte eū ad Auguſti ſalutem iuocat, quaſi ex eo deſcēdētis, & q illius ſit vrbis impator, quā Romulus cōdiderat. i ¶Veſtaq; mr̄, quæ thuſcum tyberim & romana palatia ſeruas, poetice Nam verū nomen numinis qd̕ vrbi Romæ peſſet ſciri ſacro♃ lege phibetur, qd̕ auſus qdā tribunus plebis enunciare in crucem leuatus eſt.

PRO. ¶EMATHIAM & latos ęmi. p. c. Æmus mons diuidit thraciam a Macedonia dictus a nomine regis thracum Aemi cuius ſoror vxor Rhodope fuiſſe traditur. Emathia dicitur macedonia, vt pleriſque auctoribus liquet, ab Emathione fratre Memnonis Auroræ, & Tithonii filii.

ANT. ¶EMATHIAM, Emathia, vt Pli. ſcri. lib. iiii. ca. xi. antea dicta, poſtea Macedōia. Auctor quoq; Soli. q ait ab Emathio primo rege dictā. ¶Aemi, æmus mons eſt in Thracia vaſto iugo pcumbēs in pōtū, auctor Pli. lib. iiii. Thracia aūt vt oſtēdit Ptole. li. iii. iuncta eſt Macedoniæ vñ & Luca li. vi. ait. Qua iuga deuexus pharſalica porrigit æmus. ¶Pila, Modeſtus ſcribit, pilū fuiſſe telum maius ferro triangulo vncia♃. ix. haſtile pedū qnq; & ſemis qd̕ ſuo tp̄e ſpiculum dicebatur ad cuius iactū exercebātur pcipue milites, q arte & virtute directū, & ſcutatos pedites & loricatos eqtes ſępe trāſuerberat. ¶Grandia oſſa, olim fuiſſe hoies grādiores, vt Home. indicat, & Vir. hic Iuue. ait ſat. xv. Terra malos hoies nunc educat atq; puſillos. ¶Dii patrii, expoſitis olī cęſareā cędē pdigiis actis, nūc ipſum Auguſtū romanū iperiū fouere optat. ¶Indigetes: Feſt⁹ ait, Indigetes dii, quorum noīa vulgari nō licet, & idiges Aeneas appellatus ē ab Aſcanio poſt humanū abſceſſum Liui. autem ſcribit appellatū Ioue indigetē. Sunt & qui dicāt idigetes dici, q ex hoibus ad cōſecrationē veniūt, vt Aeneas &c. ¶Romule, Romulus. xviii. natus annos potitus ē Romano regno, annos aūt. xxxvii. dominatus. qntū aūt & qnquageſimū vitę agēs a ciuibus ſuis iterfectus eſt (licet varia de morte referātur) cū iā iperiū nō regie, ſed tyrānice exerceret, poſt hęc Iulius pculus in forum pcedēs, Romulū ingt, ego ex agro aduenieſ vidi abeūtē ex vrbe armatū, q vbi pximus mihi fuit ita eū dicere audiui. Nuntia romanis Iuli q me ſortitus ab initio vitę genius in cœlū ducit mortali expleto ſæculo, ſum aūt Quirinus. Succedēs exide in regnū Numa Pompilius ipm Romulū, vt naturā ſuperantē mortalem templi adornatione, & anniuerſariis ſacrificiis Quirinū vocatū ſtatuit honorari. Hæc ex li. ii. Dionyſii. ¶Veſtaq; mater, Erat Veſta vrbis Romæ cuſtos, quā virgines ſeruabant perpetuo igni. Cuius extinctionem ſuper grauia omnia Romani timebant, interitum vrbis ſignum id aſſumētes quacūq; accideret cauſa. De quibus omnibus plura Dionyſius lib. ii. & Ouid. in faſtis.

Emathia. Pilum Romulus. Veſta

CHRI. ¶EMATHIAM, Theſſalia q̄ ab emathione rege ſic dr̄. Nam græce ημαθια dr̄. Hunc Memnonis filii Auroræ & Tithoni fratrem fuiſſe ait Probus. Aemi, mons Thraciæ ab Aemo filio Boreę & orithiiæ. ¶Saltem, quaſi dicat ſi rapuiſtis Cæſarem maturum vi♃. & qui optimus eſſet imperii defenſor. Saltē placeat ſeruare hūc iuuenē, qui euerſo morte Cęſaris impio ſuccurrere poſſit. ¶Veſtaq; de Veſta & Palatio alio loco dicetur. ¶Ne phibete, tacite oſtendit ſuis viribus poſſe modo dii non ipediant ſuccurrere. Mixta ergo

laus q ſolus

laus ꝙ ſolus & iuuenis valet. Nõ dico cõfirmare biñ iſtitutũ ſeculũ, ſed reſtaurare iã euerſum. ¶ Laomedõteæ piuria troiæ, Laomedõtis pfidia in Appollinẽ ac neptunũ vulgatiſſima eſt. Sed & aliã in Herculẽ meminit Diodo ſiculus, ait.n. Herculẽ cũ argonautis in colchos enauigantem in phrygiũ mare peruniſſe, & Heſionem filiã laomedõtis in litore religatam, & mõſtris marinis iuſſu oraculi deuorandã expoſitã vidiſſe eamq; liberaſſe, & monſtra interfeciſſe, ppeaq; præmiũ ſibi laomedontem obtuliſſe equos inuictos. Ad Herculẽ eodẽ equos apud ipſum laomedõtem donec ex colchis rediret depoſuiſſe, Reuerſo deinde Herculi denegaſſe depoſitum laomedõtem Qua ex re ira percitũ Herculẽ laomedõtẽ & reliquos filios qui ſecum ſenſerant interfeciſſe. Soli.aũt Priamo qui fidẽ ſeruãdã & equos reſtituẽdos cenſuiſſet troianum regnum reliquiſſe. ¶ Remouet aũt culpã belli ciuilis a Cæſare Iulio, & reiicit in peccata troianoꝝ, vñ Roma originem ducit. Quæ aũt ſcelera nunc orbẽ premũt dicit eſſe quia dii homines Cæſarem inuiderent ¶ Patrii indigetes, de Iano Fauno, Euãdro, Ænea, Carmente, & cæteris qui ex hoĩbus dii habiti ſunt. ¶ Romule. ſcilicet vrbis cõditor.

Quę thuſcũ tyberim & romana palatia ſeruas,
Hunc[a] ſaltem[b] euerſo iuuenẽ ſuccurrere ſeclo
Ne prohibete[c] ſatis iampridem[d] ſanguine[e] nr̃o
Laomedõteę[f] luimus periuria Troię.
Iampridem nobis Cœli te Regia Cęſar
Inuidet atq;[g] hominũ querit curare triũphos.
Quippe vbi fas[h] verſũ atq; nefas tot bella ꝑ orbẽ
Tã multę ſcelerũ facies non vllus aratro
Dignus honos ſquallẽt abductis[i] arua colonis
Et curuę rigidum[k] falces conflantur in enſem,

SER a ¶ HVNC euerſo, orat vt poſſit ſedare tãta prelia & bella ciuilia. b ¶ Saltẽ vt Auguſtum dii cõſeruẽt Cuius tẽporibus pax vniuerſo orbe erat, & malis finẽ iponẽ, & pene iã ruenti mundo ſubuenire poſſim. c ¶ Ne prohibete. i. ne phibeatis. d ¶ Iampridẽ, olim. e ¶ Sanguĩe nr̃o ĩ romanoꝝ. f ¶ Laomedonteæ, Excuſat Auguſti tpa, & eũ dicit ſuis viribus nõ cõpenſare dãna reipu. q̃ ex maioꝝ vitiis deſcendiſſe cõfirmat. Horatius, Negligis imeritis nocituram poſtmõ te natis fraudẽ cõmittere. g ¶ Atq; hoĩum queritur, cum cœleſtes poſſis mereri. h ¶ Vbi fas verſum atq; nefas, apud hoies. ſ. qui ſpernunt licita, appetentes illicita. i ¶ Abductis colonis, ad bella. ſ. vt Et latos vaſtant cultoribus agros. K ¶ Rigidũ falces conflant in enſem, ita orbem bella turbant, vt hi qui prius agriculturæ inſiſtebãt, Cogãtur deficiẽtibus iã armis inſtrumẽta colendoꝝ agrorũ & metendarũ ſegetũ in arma conuertere.

ANT tyberis ¶ THVSCVM tyberim. Strab lib. v. ſcri. ꝙ ex apœninis montibus tyberis effluit. pluribusq; auctus amnibus partim p ipſam excurrit Hetruriam, deinceps vero ipſam diſterminãs, primum quidem ab ea diuidit Vmbriã, poſtea vero Sabinos & latinos Romæ ad littus vſq; finitimos. Legito, item plura i Pli lib iii. cap vi. ¶ Romana palatia, Corne.

Roma tacitus ſcri vrbem Romã in palatino mõte primũ ędificatã, in eoq; reges primũ deinde cõſules, poſtea Imperatores maiori ex parte ſedem habuerunt. Et in bello macedonico Liuius oſtendit in palatio fuiſſe ędẽ magnæ matris deũ a Iunio Bruto dedicata fuit, & ibidẽ ędis victoriæ eodem teſte lib. viii. de ſcdo bello pu. ĩ eodẽ palatio, vt ſcribit Sueto. Cæſar Auguſtus templũ Appollini dedicauit. ¶ Hunc iuuenẽ, cur auguſtũ intelligens iuuenẽ appellat late iam diximus in Tityro hic illum vidi iuuenẽ melibœe. ¶ Iampridem, multi &.n. romanorũ ab Annibale Mario & Sylla a Cæſare, & Põ. & aliis antea fuerant interempti. ¶ Luimus, purgauimus. luo. n. a luce dr̃, vt ſcribit Varro. ¶ Laomedonteæ, ſcdm fabulas Apollo & Neptunus troiana mœnia ſtruxere, fictum eſt, vt aiunt, qm̃ cum troianorum pecunia in ſacro eorũ deorum ſeruaret ab eis Laomedon petiit rediturum ſe iurans vnde mœnia inſtaurauit, poſtea tñ non reddidit, hinc datus eſt fabulæ locus, ꝙ deos deceperit quos vult Maro hic propterea etiam in romanos ſæuiſſe. ¶ Iampridem no. in auguſti gratiam Iulium Cæ. iam diu a diis deſideratum aſſerit. ¶ Aratro dignus ho. de agriculturæ honore videto in principi. ¶ Conflantur fabricantur conuertuntur. luo laomedon

CHR ¶ PALATIA, pro tota vrbe. Nam palatiũ fuit antiquiſſima ſedes Roma, vt apparet vbi de Euandro narratur ¶ Facies, Formæ. ¶ Et curue. r. qd n. ſce. eſtius eſſe poteſt q̃ ferramenta ad vſum agriculturæ inſtituta, vñ vita hũana & alit & aſſiduo labore pia caſtaq; conſeruatur, ad bellaq; & hoies perdunt, & oĩum ſcelerũ ſemina præbent. Magna ergo indignatio ꝙ non ſolũ ab vſu rei ſanctiſſimę amoueatur, ſed etiam turpiſſime attribuat.

adiūgere vites. ¶ Te bacche, nō ſolū bacche dicit pp vires, q̄rū inuētor p̄hibel, ſed pp oēs arbores Dionyſiū.n. poſuerūt pro ignea vi ſolis q̄ poma ad ductus oēs arboꝝ decoq̄t ac maturat. Nā vis ſeminalis q̄ a ſole in terrā deſcēdit priapi noīe honorat, cui⁹ qd ad ſiccos pertinet fructus bona dea, qd vero ad plātaris Dionyſius dr̄. Ergo qa ignea vis ſolis ē Dionyſ. icirco ægyptii Oſirim q̄ ē ſolē itei p̄ant Dionyſiū teſte Diod ſiculo appellauerūt. Vnde Eumolphus poeta, lōgiouū radiis Dionyſiū dixit. Æt orphie⁹ cū ſplēdoris auctorē ſcribit. Atq̄ hæc ad phyſicē. Hiſtoria vero duplex eſt. Aliter.n græci, aliter ægyptii ſentiunt. Ægyptii.n. Dionyſiū oſirim noīant, quē volūt diuinis virtutibus virū p̄ditū fuiſſe, ægyptiiq̄ regno & Iſidis quā lunā, cereremq̄ noīant cōiugio potitū vniuerſum orbē pagraſſe, & vt iſis tritici, ordeiq̄ repertrix fuit. antea n. iter alias herbas incognita oriebant, ſic oſiris in Nyſa locus Arabiæ fœlicis ægypto conterminus eſt enutritus, ppeaq̄ & a ioue p̄re & a loco illo Dionyſius appellatus, vitis reptor fuit, hoīeſq̄ docuit & vitis cultū & vini vſuȝ atq̄ p̄ſeruationē. Volūt p̄terea ægyptii oleā quoq̄ nō aūt Mineruā vt græci dicūt īueniſſe. Hic p Arabiā & rubium mare ad idos & orbis terræ termīos p̄greſſus ē. In ind s ꝓo & alias vrbes, & nyſam ꝯdidit monumētū ei⁹ in q̄ nutrit⁹ fuerat, in q̄ hederā ēt ſeuit, ꝓiectus eſt, & in Aſiā & p Helleſpōtū in europā & in Thraciā ſibi aduerſantē Lycurgū iteremit, Maronēq̄ p̄fectū ſuū, & vitis colēdæ peritū in regione q̄ ab eo Maronea dicta eſt, reliquit & Macedonē filium in regno q̄ ab eo Macedonia appellata eſt. Atq̄ hæc de Dionyſio apud ægyptios Græci vero varia referūt. Alii.n. vnū, alii tres ponūt. Sunt ēt q huius dei formā humanā fuiſſe negēt, ſed vini dationē Dionyſiū dicāt. Terrāq̄ ſua ſponte vites ꝓtuliſſe, Dimetora aūt a priſcis nomīatū qd fit ex duplici mr̄e, primāq̄ geneſim numerāt qñ in terra poſita plāta incrementū accipit. Scdam qñ fructus matureſcāt. Vñ altera ex terra, altera ex vite dici origo eſt. Q d ꝟo dicunt ex Ioue & Cerere natū, & gigātibus diſcerptū ac elixatū, ac rurſus a Cerere cōpoſitis membris in iuuenē reductū phyſicū eſt. Nā ex terra & ībre incremētū ſumit vitis ad vuas, creandas, q̄ ab agricolis calcādo laniant, multiq̄ vinū decoquūt, vt melius fiat vinū. Ceres auteȝ rurſus mēbra cōponit, qa terra ſingulis annis ſuccū vitibus ad nouas vuas ſubminiſtrat. Eſt etiā phyſicū qd dicat vi fulminis ex vtero Semeles abductū, & donec tp̄s maturo fœtui datū cōpleret Iouis fœmori aſſutū. Nā ignea vis in vuis matureſcit. Veꝛ cū iā ex vuis exp̄ſſum eſt vinū, qa nōdū ſatis cōcoctū eſt iteꝝ in lacubus ebulliat neceſſe eſt Dio. aūt ait, terra. antiquas Thyonē a ſacris qua ſibi fiebāt cū ſacra θυσιας dicāt, & ſemelē quaſi caſtā ab eo qd ē ζεμνη Bis aūt eius Geneſim a Ioue eē, qa cū Deucalionis diluuio piſſet rurſus poſt pluuias in terra appuit Sȝ hæc phyſice. Fabuloſe vero dicūt tres fuiſſe Dionyſios. Primū indū q ex vitib⁹ ſua ſpōte naſcētib⁹ calcādaꝝ vuaꝝ īuētor, & vini, pomorūq̄ cōditor fuit. Q m̄ āt barbat⁹ eſt & barbā indi vſq̄ ad mortē nutriunt. Hic orbē pagrās calcationē vuaꝝ intorcularibus adiuenit a q̄bus Lenæus appellatus ē. Scds & Ioue & ꝓſerpina, vel vt alii dīt ex Cerere fuit q primus boues aratro iūxit. Antea.n. manibus ſodiebāt terrā mortales pp qd īmortales honores meruit, eiuſq̄ ſimulacrū cornib⁹ inſignit, vt inuētor aratri demonſtret. Tertius Iouis & Semeles fili⁹ fuit, q poſt ſm ortū ex fœmore Iouis in Nyſam īdiæ a Ioue delatus & a nymphis educatus eſt pulcherrimus & muliebrib⁹ delitiis deditus exercitū ex mulierib⁹ cōfecit, thyrſiſq̄ illas armauit. i. haſtis hedera īplicitis cū ferrea cuſpide quo dolo reges nihil tale de mulieribus credētes interemit. Inter quos Pētheus apud græcos, Miranus apud idos, Lycurgus apd̄ thraces fuit. Q m̄ vero ex india triēnio elephāte inuectus orbē pagrauit græci illi Triterida. i. triēnalia ſacra inſtituerūt, orbē pagrans docuit ſacra & myſteria. Certamina muſica ꝓpoſuit, cūctaq̄ in. pace cōponebat. Dicūt primū fuiſſe q multis cōgeſtis ſpoliis in patriā triūphans redierit Probus ait. Bacchari eſt furere Vñ bacche dnr̄ ſacerdotes q̄ per furorem ſacra Liberi celebrāt, & ipſe bacchus dicitur a furore quē ſuis incurrit cultoribus. bacch⁹ bacchari bacch

SER

Virgulta, & prolem tardeᵃ creſcentis oliuę.
Hucᵇ pater o Lenęe. tuisᶜ hic omnia plena
Muneribus tibiᶜ pampineo grauidus Autūnoᵈ
Floret ager ſpumat plenis Vindemia ᶠ labris.

a ¶ TARDÆ creſcentis oliuæ, res enim diu duratura tardius creſcit. b ¶ Huc pr̄ o Lenæe, pater licȝ generale ſit omnium deorū, tñ proprie Libero ſemper cohæret. Nam Liber pater vocatur. Lenæus a teꝗ απο τοῦ ληνοῦ. i. a lacu. Nam qd donatus dicit ab eo quod mentem leniat nō p̄cedit. nec eniȝ poteſt græcum nomē latinam etymologiam recipere. c ¶ Tuis hic omnia plena Muneribus, tuis muneribus

ribus hic ſunt oīa plena, & ea vbiq̧ regnūt pāpineo. d Autūno, cuius tp̄e vites & foliis & fructibus plenæ ſunt, & ſub quo maturæ ſiūt & pāpineo ꝓ pāpinoſo, vt nemus frōdeū pro frōdoſum. e Tibi Floret ager, in ho... tuū exultat, & lætus eſt, nā autūnali tp̄e re vera florere nō pōt ager. f Vindemia ... ndemiā numero ſingulari dicimus, vni⁹ ānī ſignificamus, quū plurali multoꝝ, vt m... eſſes, hyemē, hyemes, hæc n ſemel tm̄ ānis ſingulis cōtingūt. Multi tñ volūt vinde... totius orbis generalr̄, vindemias ſingularū partiū, vt plus ſignificet ſingularis q̄ pluralis numerus, Sicut plus eſt cū dicimus per terrā pluit, q̄ per terras, Tunc enim omne elemētū, non terras aliquas ſignificamus.

NT. TARDE cre. oli. Pli. li. xvii. c. xii. ſcri. Nā tarde creſcere oīa lōgo æuo durātia at quæ cito occidūt velocia eſſe vt ficus malus pirus. Idēq̧ li. xvii. c. lxi. ſcri. ad ſua tp̄a duraſſe in linterno Aphricani prioris manu ſatas oliuas, & myrtus eodē loco cōſpicuę magnitudinis. Lenæ, Lenæus bacchi nomē, lenos enim torcular dr̄ lenæus torcularis, vt Probus ait. Grauidus autū. non grauidis in ablatiuo ſed grauidus in nominatiuo legendū eſt, ſic enim antiq textus habēt, eſt ergo diaſtole figura. Floret, lætus eſt. Labris ahenis. Lenæ

HR. ET PROLEM, Nā a radice pullulat, & veluti filios ꝓducit. Vn̄ illæ plātæ alio trāſferūt. Autūno pāpineo, pro vuis pāpinos poſuit. Labris. vaſis maiorib⁹ in qbus vnū ebulliēs ſpumas agit. Labrū. n. vas capacius eſt. Cic. in epiſtolis, Labrū ſi in balneo nō eſt fac vt ſit: Labrū

Huc pater o Lenæe veni, nudataq̧ muſto[a]
Tinge nouo[b] mecū direptis[c], crura cothurnis
Principio[d] arboribus varia eſt natura creādis.
Nāq̧ aliæ nullis hominum cogentibus, ipſæ

R. a MVSTO, muſtum numero tātū ſingulari dicimus, ſicut & vinū, licet Oui. abuſiue dixerit muſta, ſed hoc ille plus fecit q̄ & muſtis, cū vt diximus de his noībus tres caſus tm̄ vſurpari cōſueuerint. b Tinge nouo mecū, pulchre īuocat liberū patrē adeſſe ſibi canēti de rōne vinearū, & venire in auxiliū, & poetice dicit, hoc liberū patrē ſecum agere q̄ ipſe ab agricolis deberc fieri carmīe demōſtraturus eſt, cū dicit, tinge mecū. c Direptis latis qd̄ eſt genus calciamēti poetici, nā hoc vindemiæ tēpore fieri debere ipſe demonſtraturus eſt. d Principio arboribus, Creandaꝝ arboꝝ naturaliter ſunt tria genera, aut n. ſua ſpōte naſcuntur, aut ex ſeminibus fortuito iacentibus ſurgunt, aut ex radicibus pullulant, nā cætera vſus inuenit fauente natura.

O. COTHVRNI, ſunt calciamentorum genera venatori apta, quibus crura etiā muniuntur, cuius calciamenti effigies eſt in ſimulacris liberi & Dianæ.

IT. COTHVRNIS, videto ecloga ſeptima. Muſto nouo, & hic pleonaſmos ē vel epexegeſis, Nā vt ſcribit Nonius, Muſtū non ſolū vinū veꝝ nouellū quicqd eſt dr̄ recte. Næuius vtrū ſit melius virginē an viduā ducere virginē ſi muſta eſt. Principio, canā videlicet, ſiue a principio. Arboribus, varia eſt natura creandis, Maro in hac re Teophraſtū ſecutus eſt, ille enim li. ii. inqt, Arborum & ſūmatim plātaꝝ generationis, aut ſpōte, aut ſemine, aut radice, aut auulſione, aut ramo, aut ſurculo, aut ipſo trūco actitātur. Videto itē paulo īſerius ibi videlicet, Hos natura modos & cætera.

HVC pater o le. ve. Cōſueuerūt & poetæ & oratores cū clauſulā formāt vt plura interponāt anq̄ eā claudāt repetere, pricipiū ſic in buco. Nā cū incepiſſet, Paſtoꝝ muſaſ damonis & alpheſiboei & anq̄ adderet, verbū. ſ. dicemus multa īterpoſuiſſet, repetit Damonis muſam dicemus & alpheſiboei Sic & in hoc loco cū dixiſſet, Huc pr̄ o lenæe poſt lōgā hyꝑbatō repetiit, Huc pr̄ o le. veni. P. Lcipio, breuiter ꝓpoſuerat ſe de arborib⁹ dicturū. Deinde inuocauerat. Huc pr̄ o lenæe, qd̄ ꝓhœmiū eſt. Nā ex ꝓpoſitione cōparat docilitatē ſūmā rei breuiter exponēs itē beniuolētiā a re qa illā vtilē oſndit & a pſona ſua cū alioꝝ vtilitate ſe laboratuꝝ ꝓponat ex īuocatiōe at, qa nō adhibet, niſi magna ꝓponant, attētionē ſibi conciliat. Pricipio arboribus, Pli. ait, arbores quas naturæ debeamus tribus modis naſcunt, ſpōte ſemīe radice. Col. vero ſcri. Placēt nobis ſicut Virgilio duo gn̄a ſulcoꝝ, quoꝝ alteꝝ ſua ſpōte gignit, Alterū humana cura ꝓuenit Primū materiæ magis aptū, ſcd̄m vero fructibus. Arborib⁹, Frutices ſimul & vites ītelligit. Veꝝ ita plātas diſtigūt, vt arbores appellēt quæ magnitudīe excellāt, vt Oleæ Mali piri, Quercus & ſimiles. Frutices vero q ad eā magnitudinē nō ꝓueniūt, & tñ herbas excedūt, vt ſunt rubi ſentes, ēge ſanguineæ. Oui. Et denſi frutices & vincto cortice virge. Tertium genus eſt vitis, que nec arbor ſed frutex appellatur, vt Pli. Columellaq̧ oſtēdūt: CHR.

Spōte[a] ſua veniūt[b] campoſq;[c], & flumina late
Curua tenent. vt molle[d] Siler, lētęq; Geniſtę,
Populus, & glauca[e] canentia fronde Salicta.
Pars[f] autē poſito ſurgunt[g] de ſemine, vt altę
Caſtaneę, nemorūq;[h] Ioui q̄ maxima frondet
Aeſculus atq; habitę[i] Graiis oracula Quercus.
Pullulat[k] ab radice aliis denſiſſima ſilua.
Vt Ceraſis[l], Vlmiſq;, etiam parnaſſia[m] Laurus

SER. a ¶ SPONTE ſua, ſpōte mō nomē e[…] iūctū eſt ei gen⁹, quo caret ſemp aduer[…] b ¶ Veniūt, creſcūt, alibi, illic veniūt fœl[…] vuæ. c ¶ Cāpoſq; & flumina hic Curua t[…] nēt, p tranſitū oſtēdit in qbus locis arbor[…] ſpōte naſcūtur.ſ. in humidis Nam terra mr̄ eſt rerū omniū, & ſeminum cūctoꝝ creatrix. d ¶ Vt molle ſiler arboris gen⁹ eſt, Et notādū genus neutrū de arbore quod eſt ad modum rarum. e ¶ Glauca canētia frōde ſalicta, locū ſalicū p ipſis arboribus poſuit bñ aūt ait & glauca & canētia, nā ſalix ab vna pte alba ē, ab altera viridis Sane cacēphaton ē glauca canētia. f ¶ Par, aūt poſito de ſemine ſurgūt, q̄cūq; rōne piecto, vel ab auib⁹, vł ab hoib⁹ ne icipiāt eē induſtriæ, Dicit qppe pleraſq; arbores ex ſemine naſci, nō ſtudio hoium iacto, ſed quocūq; mō, & euentu veniente. g ¶ Pars ſurgūt p ſurgit. h ¶ Nemorūq;, Ioui q̄ maxia frōdet Aeſculus, ordo eſt nemorūq; maxia æſculus q̄ Ioui frōdet i. q̄ creſcit dodonæo nemore qđ erat Ioui cōſecratū. i ¶ Atq; habitæ graiis oracula q̄rcus, Nā in dodonæo nemore arbores dātes rñſa fuiſſe dīr habitæ aūt graiis, vel q̄ſi nō credens dixit, vel q̄ſi italus, q loca illa neſciret, vel re vera quondā habitæ, qa illo tpe iam ſilebant. K ¶ Pullulat ab radice, mira ī ſingulis ē proprietas, Nā ait. Spōte ſua veniūt, ſurgūt de ſemie, pullulāt ab radicib⁹. l ¶ Vt ceraſis vlmiſq;, hęc ceraſus his ceraſis facit. Sane ceraſus ciuitas eſt ponti, quā cū deleſſet Lucullus genus hoc pomi inde aduexit, & a ciuitate ceraſū appellauit. Nā arbor ceraſus, pomū ceraſum dr̄. hoc āt ēt añ Lucullū erat ī Italia ſed duꝝ & cornū appellabaꝛ, qđ poſtea mixto noie cornoceraſū dcm̄ ē. m ¶ Parnaſſia laur⁹, a parnaſſo mōte Apollini cōſecrato.

[…]phicū parnaſſo mōti phocidos ſubeſt. ¶ MOLLE ſiler, Pli. li. xxiiii. c. xxxvi. inqt, [ANT. Siler] [ſi]leris folia illita frōti capitis dolores ſedāt, [ſerp]ētes & hūc fruticē refugiūt, baculūq; ru[…]b id ex eo geiūt. ¶ Geniſtæ. Pli. li. xix. [geniſt] ca. ii. inqt aſia ex geniſta facit lina ad rętia prępicua: in piſcādo durātia frutice madefacto. x. dieb⁹, & li. xxiiii. c. xxxiii. ait, geniſta quoq; vinculi vſum præſtat flores apibus gratiſſimi geniſta itē mixta cum axūgia genua dolētia ſanat. ¶ Popul⁹, legito Pli. li xvi. c. xxvi ¶ Glauca, glaucus color viridis cæruleⁿ dr̄, vt ī Gel. [glauc color] legiꝛ li. ii c. xxvi. ¶ Salicta, Pli. li. xvi. c. lii. ſcribit de ſalice, & ī Aſia tria genera obſeruāt, [tria genera ſalictum] nigrā vtiliorē vitib⁹, cādidā agricolaꝝ vſibus, tertiā quæ breuiſſima eſt, quā elicē vocāt. ¶ Caſtaneæ, de iis multa Columella li. v. & Pli. li. xv. ¶ Aeſculus, arbor eſt glādifera [aeſcul⁹] ab edo, nā ei⁹ fructu olim hoīes veſcebanꝛ: & Pli. lib. xvi. c. vi. inqt, glās optīa in quercu: atq; grādiſſima, mox æſculo. ¶ Oracula q̄rcus, [querc⁹] exiſtimāt in dodonæi iouis oraculo q̄rcū vocalē fuiſſe, ex qua Minerua argonautis futura prædixit. Probus auctor. Stra. vero li. vii inqt. Dodoneum autē oraculū quēadmodū &c. quodāmodo derelictum eſt. Videto latius ecloga nona. ¶ Ceraſis, ceraſi añ victoriā Mythridaticā. L. Luculli non fuere in Italia. At vrbis anno ſexcēteſimo octogeſimo is primum vexit e ponto, ſeptētrione, frigidiſq; gaudent, Pli. lib. xv. ca. xxv. ¶ Parnaſſia laurus, Pli. li. xv. ca. vlti. ſcribit, q duo [duo genera lauri] eius genera tradit Cato, Delphicam, & Cypriam. Delphicam eſſe æquali colore, viridiorē maximis bacchis, atq; e viridi rubentib⁹, hac victores Delphis coronari, & triūphātes Romæ. Cypriam eſſe filo breui nigro: per margines imbricato criſpam.

PRO. ¶ ATq; habitæ graiis oracula quercus, exiſtimāt in dodonæi Iouis oraculo quercum vocalē fuiſſe, ex q̄ lignū Minerua argonautis futura pdiceret. ¶ Vt Ceraſis vlmiſq; etiā parnaſſia laurus. Ex vrbe ceraſunte, q̄ eſt in ponto Lucullus q oppugnauit Mithridatē, tranſtulit arboris genus, qđ ferret ceraſa poma. Ipſe āt oppidi noīe ceraſon vocauit pomū ceraſiū. ¶ Parnaſia laurus, dr̄ qa ſubiecta eſt Apollinis tutelæ, cuius oraculum deb[…]

CHR. ¶ VENIVNT, naſcuntur. ¶ Campos & flumina, quia in ſolo pinguiori vt campi ſunt & humidiori, qualе eſt iuxta flumē facilius plantæ proueniūt ¶ Siler, fuſis faciendis accōmodata eſt arbor, populi autē & ſalices non niſi in aquoſis proueniunt. Vt Ceraſis. Lucullus rediēs e Mythridatica victoria ex vrbe Ceraſo quæ in ponto eſt aduexit in Italiā arborē quam ab vrbis noīe ceraſum appellauit, pomū eius ceraſium dicitur.

¶ PARVA

Parua^a ſub ingēti matris ſe ſubiicit vmbra.
Hos^b Natura modos primū dedit. his gen⁹ oē
Siluarū, Fructicūq; viret, nemorūq; ſacrorū.
Sunt alii quos ipſe via^c ſibi repperit^d vſus.
Hic^e plātas tenero abſcides de corpore matrū
Depoſuit ſulcis^f, hic ſt ipes^g obruit aruo.
Quadrifida q; ^h ſudes, & acuto^i robore vallos.
Siluarūq; ^k aliæ preſſos propaginis arcus^l
Expectant: & viua^m ſua plantaria terra.
Nil radicis egent aliæ, ſummūq; putator
Haud dubitat terræ referēs mādare cacumē.

ER. a ℂ PARua ſub ingēti .i. radice maioris mi-nor creſcit & ſurgit, ſicut vt ī lauris b ℱ Hos nā modos pmū dedit, bñ pmū. Nā vt ſupra diximꝰ, fauor nāe fuit ēt ad alios īueniēdos vſus pcrā nām. n. nihil hoīu; īuētū valeret. c ℱ Via, rōne. Vt inueni germana viā. d ℱ Repperit adinuenit & dicit illa quæ pus dixe rat ex ipſa nā oēs origine ducē. hęc aūt q̄ ſequūt vſu, & ſtudio adinuē-ta ſunt, non obſi-ſtente tñ ēt in his nā. e ℱ Hic plātas tenero, Inter plā-tas & plantaria hoc īter eſt, q; plā-tæ raptæ ſūt d arborib⁹, Plātaria vero q̄ ex ſeminib⁹ nata cū radicib⁹ & terra ppa trāſ ferunt, vt Et viua ſua plātaria terra. f ℱ Sul cis, foſſis, vt Auſim vel tenui vitē cōmittere ſulco. g ℱ Hic ſtipes obruit aruo, alti⁹ depo nit, validiores cū radicib⁹ plātas. h ℱ Qua-dri ſidaſq; ſudes, ita robuſtas vt poſſit in q̄t-tuor ptes diuidi. i ℱ Et acuto robore .p acuti roboris accipimꝰ & bis idē dixit. Nā & val-li & ſudes idē ſūt. K ℱ Siluarūq; aliæ ppago pcipue vitibus cōgruit, vñ appet ſiluas eū ēt de vitib⁹ dicē. l ℱ Arcus aūt bñ ait, nā ita re-flectunt ppagines vitiū cū i terra ponunt, vt in medio ſui i terra iaceant & vtriq; capita terra excedāt. m ℱ Et viua ſua plātaria terra & aliæ ſiluaꝝ expectāt plātaria cū ſua terra viua .i. naturali, vt Viuoq; ſedilia ſaxo. Inde eſt mutata ignorēt ſubito ne ſemina matrē.

ANT. ℂ SES V. attollit ℱ Hos n m. Pli. li xvi. c. xlv. inqt, Arbores q̄s nāæ debeamꝰ trib⁹ modis naſcunt, ſpōte aut ſemie aut ab radice. Cura numeroſior exiſtit, ſed lali⁹ vide ibi pricipio arborib⁹ & e ℱ Siluaꝝ, ſilua ab hyle qd ē mā dr, vel a xylō qd ē lignū, eſt aūt ſilua gñalius

Silua

Frutex

nomē ℱ Fruticū, frutex eſt q ad iuſtā magni tudinē arboris nō aſſurgit. & ſtatura ſimilis eſt multis herbis, ſed nō demorit, neq; are-ſcit vt herba. ℱ Nemorū, de nemore videto ecloga vi ℱ Via. rōne ℱ Hic plātas, Pli. li xvii ca vii inqt, multiſq; arborib⁹ ſtolones vixe-re, quo in gñe & cū parui ſunt auellunt, ptēq; aliqui e mſis quoq; corpe auferūt ſecū, hoc mō plātant punica, coryli, mali, ſorbi, ſici, ī primiſq; vites ℱ Stipes, Craſſos trūcos cum radicib⁹ ℱ Quadrifidaſq; ſudes, perticas vel

ſurculos i q̄ttuor ptes ſiſſas, alt. n. Theophra ſtus li. i. Oleas q̄q; & ficos mſcifidas omitte-re aſſolēt. Pli. ēt li xvii. c. vii. ait ex eodē iuētu ē ſurculos obſciſſos ſerere, hoc prio ſepis cā ſcīti ſābucis cotoneo & rubis depactis Mox & culturæ, vt po-puli alnis ſalicē qua vel inuerſo ſurculo ſerit Acu to robore vallos .i palos acutos & ſurculos Serūt n. ſurculi q̄drifidi & acuti. ℱ Propagi-nis arcꝰ, Pin⁹ bac cha & ppagie ſe-rit. Citreo itē gra no & ppagie, au ctor Pli li. xvii. ca pite. vii. ℱ Terræ mandare cacumē, vti de ſalice dictum eſt.

CHR. ℂ PARua ſub ingēti, Mirifice delectat ora tio quæ a contrario declamat, vt hic. paruū eſt & ingēs. ℱ Via, rō & artiliciū ℱ Vſus, ex-periētia ℱ De tenero corpe, Quia virgulta teneriora excerpunt, vt vidimus ī fico & in ſalice. ℱ Quadrifidas, Vt in olea. ℱ Et viua, Quæ cū radicibus trāſferunt Nā vegetatiua q̄ nutrit & auget radicibus eſt. q̄ oris, ſtoma chiq; officio fungunt Humore. n. de ppiqua terra aſſumūt, atq; decoquūt, vñ decoctus p arborē ſpargit. Ergo vita vegetatiua ī hiis ē. In his aūt quæ radicibus carent nō oino eſt. ℱ Sua terra, Nā vehemēter pficiūt arbores, quaꝝ radicibus ſua terra hæret. Nā radices q̄ excuſa ſua terra tranſferunt nō ita fœliciter coaleſcūt ℱ Radicis egeat aliæ, Arbor radi-ces hēt p ore ſtomachoq; atq; epate. his. n. de pxima terra humor attrahit, attractuſq; in ſiccū quo arbor alat dequoquit ſurgit ab radice trūcus, cuius pars interior medulla p oſſe eſt. Medulla ligno ambit, qd carnis vicē ſuſtinet. Lignū ipm ſubtilis cartilago circum-dat q̄ arbori p vena eſt. Nā per eā humor a radice decoctus & in nutrimentū conuerſus trahit p oēs ptes veluti mēbra arboris Hinc rami, frōdes, flores, fructuſq; reperiant hac ergo cauſa areſcat oportet arbor. A libro li-bros dicimus quoniā in nonnullarum arbo rum libris ante vſum cartarum antiqui ſcri-bebant, Cortex poſtremo, quæ durior exte riorq; eſt librū, ita veſtit vt pellis piliq; ani-malia tegunt. Vt ſit tanquam veſtis contra frigora & calores Truncum deniq; vnde ra-mi exeunt codicem & caudicem dixerunt.

Quin. & caudicibus ſectis(mirabile dictū)
Truditur e ſicco radix oleagina ligno
Et ſępe alterius ramos impune videmus
Vertere in alterius mutatamq́ inſita mala
Ferre pirū,& Pruṁnis lapidoſa rubeſcer corna
Quare agite o ꝑprios generatim diſcite cult
Agricolę fructuſq́ feros mollite colendo.
Neu ſegnes iaceāt terrę iuuat Iſmara Baccho
Conſerere atq́ olea magnū veſtire Taburnū.
Tuq́ ades inceptumq́ vna decurre laborem
O decus,o famę merito pars maxima noſtrę
Moecenas pelagoq́ volans da vela patenti

SER. a ℂQVIN & caudicibus ſectis, caudicibus poſuit ꝑ codicib⁹ ſicut caulē ꝑ colē,ſauticē ꝑ ſorice dicimus,Fit aūt qđ nūc dicit de oliua & myrto,quarum ſicci ſtipites ſecantur vſq́ ad medullam,& terra īſoſſi ex ſe arbores gignūt,qđ ſine dubio mir ē. b ℞Truditꝛ, vrgente nā ꝑ creatꝛ. c ℞E ſicco ligno,ex arido. d ℞Radix oleagina deriuatum ab olea. e ℞Impune videm⁹, ſine dāno ſui. & loqꝛ de īſitiōe. Sane īſitas arbores dicim⁹,ī ſertasvero cāsaut fabulas. f ℞Lapidoſa corna, dura alibi, Lapidoſaq́ corna Dant rami. g ℞Generatim,ꝑ ſingula gīia gñaliter aūt ſimul oīa γενικως και κα-ταγενος. h ℞Fruct⁹ feros, q nō ſūt apti humanis vſib⁹, ſiue feros ſilueſtres & incultos. i ℞Mollite,aptos facē. K ℞Colēdo, ve cultu. l ℞Segnes terrę,pigrę,īfœcūde,& docet poſſe īduſtria ēt loca aſprima ad fertilitatē ꝑduci. m ℞Iſmara,mōtes thraciæ. n ℞Taburn⁹ mōs cāpanię. Veſtire vo īplē ſigñat. o ℞Tuq́ ades mecœnas,adeſto & īceptū fauorē oīb⁹ libris īpēdito,Nā vbiq́ eū īuocat. p ℞O dec⁹ o ſamæ merito ꝑs maxia nrę,Hora.O & ꝑſidiū,& dulce decus meū. q ℞Pelagoq́ volās de vela patēti,ſimplici generi carminis præſta fauorē.vt vela fauorē accipiamus, patēs, pelagus carminis facilitatē, hoc aūt carmē facile eſſe ipſe ſignificat,dicens,In manibus terræ eſt in facili & in prōptu res poſita eſt.

PRO. ℂIVVAT iſmara baccho Conſerere atq́ olea magnū veſtire taburnū, Thracia vino fertilis,cui⁹ nationē quandā appellat Hom̄. Aliter oppidū ē iſmar⁹ qđ expugnauit Vlyſſes.quū a Troia diſcederet, & victor vinum accepit a marmore,cui⁹ pꝛ Cupithus tradiꝛ, qđ Cyclopi dedit.Ei⁹ aūt tanta vis exiſtimatur,vt vnū metrō vini viginti ēt metra ſuſtineat aquę.Ergo qa tam īfficax eſt nā ī vino thraciæ,præcepit eam cōſerēdā vitē.Taburnus mons eſt apuliæ regiōis,q̄ fertilis ē olea.

ANT. ℂCAVdicibus,Caudex dꝛ ī arbore qđ ſuꝑ
caudex terrā ſimplex aſſurgit in herbis vero caulis
Caulis appellaꝛ,vt Theophraſti interpres oſtendit.
Radix ℞Radix oleagina,radix ē quod ſubter tellu
Olea. ri cohęret.Olea aūt Theophraſto teſte li.ii.

plurimis modis vtire vꝛ,Nā ex trūco ramo cōciſo radice ligno virga. ℞Impūe, ſine dāno. ℞Vertere,ſupple ſe ī alteri⁹.ſ.ramos. ℞Iſmara,iſmar⁹ Thracię mōs īſignis oleo & vino teſte vibio. ℞Taburnū,taburn⁹ mons eſt Apulię regionis q̄ fertilis ē oleæ, vt Prob⁹ inqt Poeta li.æneı.xii.meminit ēt dicēs,Ac veluti īgenti ſyla ſūmoue taburno Quū duo ꝯuerſis inimica ī ꝓlia tauri frōtib⁹ īcurrūt &c. ℞Tuq́ ades, prio volumie Auguſtū Cæ.iuocauit,hic vero mecœnatē cui & tot⁹ opus dedicat. ℞In cœptūq́ decurre laborē i.auxiliare mihi tuo īgenio. ℞Patēti plana.i.patēti,& amplæ materiæ ℞Vela ſtudiū,& auxiliū. ℞Volās,citus & feſtinus in antiquis teſtibus & volans legitur, vtrunq́ conuenit.

ℂVERtere ī alteri⁹, de īſitiōe tractat,de q̄ paulopoſt. ℞Et ſicco,Nō ex ſicco, ſꝫ qđ ſiccū videat. ℞Segnes, q̄ deſidioſe nō ferāt fruct⁹. ℞Veſtire,trāſlatio ab humanis corporibus. ℞Iſmara,mōs ī Thracia hic ē cui⁹ ꝑs aſpera īcultaq́ ē Altera vero vinetis, oliuetiſq́ ſpectabilis.Eſt ī regiōe moronea ī q̄ Diodo.ait Baccū iterſecto lycurgo reliqſſe maronē ꝑfectū ꝑmōſtratorēq́ vineaꝝ, & ab eo maroneā dictā. Hac regiōe expugnate ait Hom̄. Vliſſe vinū exportaſſe.Pli.aūt antiqſſimam claritatē vino maroneo dat āt,addicq́ Ariſteū primū oīum ī hac gēte vel miſcuiſſe vino ſuauitate ꝑcipua vtriuſq́ naturæ ſpōte ꝑuenietis. Maroneū vicies tm̄ addito aq̄ miſcēdū Hom̄ ꝑdidit.Mutian⁹ ter ꝯſul ſextarios ſingulos octogenis q̄ miſceri cōpetit pñs in eo tractu. ℞Taburnū, mons ī ſamnio oliuetis cōſpicu⁹. ℞Ades,Faue Nā tāq́ deū ſuocat.Dii āt ſua pñtia iuuāt ℞Decurre laborē, artificioſiſſime dixit,nā decurre oñdit ſummā facilitatē ad:uuādi ī Mecœnate.ꝑ laborē aūt difficultatē ī ſe ꝑp īgenii inopiā ſigñat, petitio ergo hęc cōtinet honeſtatē.Honeſtū eſt.n.amico ſubuenire in re ꝑſertim īchoata ne turpiꝛ ab īcœpto reſiliat. Cōtinet facilitatem,cū ipſe ſuo ſtilo ac doctria facile ꝑſtare poſſit.Cōtinet vtilitatē cū magna ꝑs decoris famæq́ Virgilianę in ipſum redūdatura ſit.

CHR.

ℂNON

Non[a] ego cuncta meis amplecti verſibus opto
Non mihi ſi linguę centum ſint oraq; centū.
Ferrea vox. ades, & primi[b] lege littoris oram.
In manibus[c] terrę. non[d] hic te carmine ficto
Atq; per ambages, & longa exorſa tenebo
Sponte[e] ſua quę ſe tollunt in luminis auras
Infœcunda[f] quidem[h] ſed læta[g] & fortia ſurgūt
Quippe[h] ſolo Natura ſubeſt tñ hęc[i] quoq; ſiqs
Inſerat[k], aut ſcrobibus[l] mādet mutata ſubactis

SER. a ¶NON ego cūcta meis amplecti verſib⁹. opto i. nō ſum vniuerſa dicturus, nec.n.poſſum, quare & ſuā extenuat poſſibilitatē, & Mecœnatis auribus ex ſui carminis breuitate blādit, alii aliter accipiūt, Cōſtat Mecœnatē fuiſſe ſcrip. peritū, & plura cōpoſuiſſe carmia. Nā & Auguſti Cæſaris geſta deſcripſit, qd. teſtat Horatius dicēs, Tuq; pedeſtribus dices hiſtoriis ꝑlia Cæſaris Mecœnas melius, ductaq; ꝑ vias. regum colla minaciū, vt hoc nūc dicat, Inceptūq; vna decurre laborē i. adeſto, & ſimul ſcribam⁹. l3.n. q̄ tu ſcribis eē cōſtet ingētia, meū aūt carmē & breue ſit & totū id explicare ñ poſſim, debes tñ fauere minoribus, vt Pelagoq; volāda vela patēti ſit, ingētia ſcribe. b ¶Et primi lege littoris orā, faue minora ſcribenti. Non ego cūcta meis, Lucretii verſus, ſed ille Ænea vox ait nō ferrea. Primi lege littoris oram lege nauticus ſermo eſt, q nūc & ad nauigādū, & ad lectionē pōt referri, nā hoc dicit ſaueto pricipio vel humilitati carminis mei. c ¶In manibus terræ. i. in facili & in prōptu eſt terraꝝ deſcriptio, quod πρόχειρον græci dñt. d ¶Nō hic te carmīe ficto. i. ſimplr vniuerſa deſcribā, neq; vt in æneide aliqbus figmētis, aut vllis vtar ambagib⁹, lōga aūt exorſa dicit, pœmia lōge repetita, q̄ cōſtat eſſe vitioſa. e ¶Sponte ſua, ad illud qđ omiſerat redit, & exequit q̄litatē triū generū, q̄ ſupra memorauit arboꝝ. ſ. ſpōte nataꝝ, ꝑcreatarū ex ſemine, & earū q̄ de radicibus pullulant. f ¶Infœcūda, fœtu carētia, & ꝑ tranſitū rem phyſicā tangit. Nā ſemē eſum ſalicis dr̄ infœcūditatē mulierib⁹ gignere. g ¶Læta & fortia, q̄ſi in hoc ipſis arboribus genus ſit fœcūditatis. h ¶Quippe ſolo nā ſubeſt, qa vt ſup̄ dixim⁹ nāliter reꝝ oīum mr̄ eſt terra, & vniuerſa ītra ſe cōtinet ſemina, hic eſt. Quippe ſolo nā ſubeſt. Natura.n. dicta eſt ab eo ꝙ naſci aliqd faciat. Mire āt ait ſubeſt. i. ineſt latēter, Nā nō apparet. vñ epicurei dñt nihil eſſe qđ nō habeat originē ſui, nam hoc eſt gigni de nihilo nihil, in nihilum nil poſſe reuerti. i ¶Hæc quoq; ſiqs, v3 infœcūda, ſed fortia. k ¶Inſerat, ſi qs eis fructiferaꝝ arboꝝ ſurculos iſerat. l ¶Scrobib⁹ mādet mutata ſubactis, nos ſcrobes gñe dicimus maſculino, licet Lucanus dixerit cōtra artere, Exigua poſuit ſcrobe duas āt hic tres dicit, v3 vt aut inſerātur infœcūdæ arbores fœcūdis & fructiferis, aut certe mutent de ſuis locis & foſſis īmittant. vtrunq;.n. eius infœcunditatem aufert.

ANT. ¶NON mihi, ſi optarē amplecti cūcta inqt ſi cētū &c. ¶Ferrea vox, firma ideficiens. ¶Et primi le. lit. o. nauiga extremitatē primi littoris. i. a pricipio h⁹ volumis tuo mihi igenio, ac ſtudio faue. ¶Per ābages, verboꝝ circuit⁹. ¶Lōga exorſa lōga exordia, vñ ſtati ad narrationē ꝯuertit. ¶Infœcūda ſterilia. ¶Læta, āpla. ¶Solo nā ſubeſt de nā & terræ ſeminib⁹ videto ecloga vi. & li. i. Geor. ibi īpoſuit nā locis, & ibi lati⁹. Qui ꝙ nouas alitis nōnullo ſemīe fruges. ¶Mutata, Pli. li. xvii. ca. viii. inqt, añ oīa igr̄ in ſimilē transferri terrā aut meliorē op3, Præfodere ſcrobes añ ſi fieri poſſet tāto donec pīgui ceſpite obducāt. Magnū añannū fieri iubet, vt ſolē, pluuiaſq; cōbibant Arborē nec minorē bima, nec maiorē trima transferri qdā ꝓcipiūt. Alii cū annū ēpleat plerīq; id demū cauēt, vt plaga deputati cacumīs meridiē ſpectet. ¶Subactis i. verſatis excultis, & efoſſis.

CHR. ¶NON ego cūcta meis amplecti verſibus opto, & hoc rē facilē facit, qa non in oīa ſed in pauciora auxilium imploret. ¶Primi littoris, Quia nō audeo ꝓfundū petere. i. grandiorē materiā aggredi. ¶In manibus terræ, Terræ ſunt in manibus meis, ac ſi dicat in ꝓſenti opere, Vel ſunt in manibus oīum hoc eſt ī prōptu, nā materia nō eſt recōdita, ſed omnibus euidens ¶Nō hic te carmine ficto, nō ſunt hic poetarū fabulæ, quæ plus voluptatis q̄ vtilitatis cōtinent. ¶Per ambages, qđ poetaꝝ eſt qui & alti⁹ repetūt, vt Ennius qui a materia argos nauis exordit diſceſſū Medeæ. Altius n. repetūt ipſi poetæ & lōgi⁹ proſequuntur. ¶Longa exorſa, exprimit qđ intelliget ambages. ¶Spōte ſua, ſuapte natura & nō humano artificio, eſt aūt ſn̄ia ꝙ q̄uis terra oīum reꝝ ſemina in ſe cōtineat, tñ in diuerſis locis ſemina diuerſis arborib⁹ accōmodatiora hēt. Quapropter q̄ in ipā natura ꝑueniūt, fortius, validiuſq; ſurgunt, tanq̄ a ſolo ꝓprium ipſius ſemen continente, ergo natura. ſ. propria illius arboris ¶Infœ-

cunda, nõ.n. ꝑducit fructũ, ſed pro fructu ipſa abũdantiſſima materia eſt. Differt & fœcũ-
fœcũd⁹ dum & facundũ. Fœcũdus.i.fertilis a fœtu q̃ſi plurimũ effundens fœtũ. Facũdus vero a fan
facũd⁹ do eloq̃ns & copioſus in oɼone eſt. ſ Inſerat aut ſcrobibus.i.foſſis. Duplici.n.via miteſcũt ſiluaticæ arbores in ſerẽdo, & in miti⁹ ſolũ transferẽdo. Scribit Columella, Ante annum q̃ poma diſponere voles ſcrobes fodito. Ita ſole pluuiæ macerabunſ, & qđ poſueris cito cõprehendet. Sed ſi eodẽ anno ſemen ponere voles, añ duos mẽſes fodito & ſtramẽtis eas cõ
ſcrobẽ pleto & ĩcẽdito quo latoires ſcrobes feceris, h erũt latiores ſapidioreſq; fruct⁹ dicimus aũt ſcrobẽ, & ſcobẽ. Scrobẽ.n appellam⁹ foſſam, Scobẽ vero minuta illa, q̃ aut limãdo, aut terebrãdo, aut aliquo mõ terẽdo cadũt. Sed & dum locũ deuerrimus quicq̃d imunditiarum educitur ſcoben dicimus. Iuue. Et tamen vnus ſemodio ſcobis hæc emundat ſeruulus vnus.

Exuerint ſilueſtrem[a] aĩum, cultuq; frequenti
In quaſcunq; voces[b] artes haud tarda ſequenſ.
Necnon & ſterilis quę ſtirpibus exit ab imis
Hoc[c] faciet vacuos ſi ſit digeſta[d] per agros.
Nunc[e] altę frondes, & rami matris opacant.
Creſcentiq; adimũt fœtus vruntq;[f] ferentem.
Iam[g] quę ſeminibus iactis ſe ſuſtulit arbor
Tarda venit ſeris factura[i] nepotibus[h] vmbram.
Pomaq;[k] degenerant ſuccos oblita priores.
Et turpeis auibus prędam fert[l] Vua racemos.
Scilicet omnibus eſt labor impẽdẽdus, & oẽs
Cogẽdę[m] ĩ ſulcũ, ac multa[n] mercede domãdę.
Sed truncis[o] Oleę melius propagine Vites

SER. a ſ SILVEſtrem aĩum, naturalẽ aſpitatẽ & ĩfœcũditatẽ. b ſ Voces artes, fœcunditates ex arte venientes. c ſ Hoc faciet .i. erit fœcũda ſi fuerit inde trãſlata. d ſ Digeſta, & poſita & plãtata.i. ſi liberũ ſpaciũ habeat. e ſ Nũc altę frõdes, hoc ẽ frõdes & rami arborũ ex q̃b⁹ oriunſ nocenteis & ſuis vmbris eaꝝ fœcũditatẽ auertũt & ꝓhibent. f ſ Vrũtq;, ferẽtẽ quæ ferre põt, ſi ei vmbra non noceat. g ſ Iam quæ ſeminibus iactis.i. quę ex ſemine quocũq; mõ iacto orta eſt, iã particula hic pro ꝓterea ponif, & tp̃s qđ ẽ ſignificat vt iam tp̃s agi res. h ſ Nepotib⁹ arbuſculis q̃ ex ea oriunſ. i ſ Factura vmbram, ſui magnitudine & opacitate. K ſ Pomaq; degenerant, mõ degenerant in peius vertuntur, alias in melius. Poma aũt arborũ ex ſemine ꝓcreataꝝ dicit, quas conſtat niſi inſitæ aut tranſlatæ fuerint non reſpondere qualitati ſeminis ſui. l ſ Fert vua racemos, vuam pro vite poſuit.i. fructum pro arbore. Sane racemus botryonis eſt pars, & botryo græcum, & ſic vuã pro vite poſuit, ſicut Hora. ꝓ vino, Nam ait Cecubũ & prælo domitã caleno tu bibes vuã. m ſ Cogendæ in ſulcum in ordinẽ componendæ, aut certe arandæ. n ſ Multa mercede, multo labore, a ſequente qđ precedit intellige. o ſ Sed truncis oleæ, q̃a ſupra ait, Truditur e ſicco radix, ẽt redit ad eos modos quos inuenit induſtria. Dicẽdo aũt melius, oſtẽdit ẽt alias arbores poſſe ex truncis ꝓcreari. Sane olea eſt arbor ipſa, vñ deriuatũ eſt oleũ. Oliua vero fructus ip̃e, vñ eſt oliuũ. Legimus tñ & oliuã de arbore, vt incumbens tereti damon ſic cœpit oliuæ.

ANT. ſ CVLTVq; frequẽti, Pli. li.xvii. ca.xli. ait atq; ĩ totum oĩs cura ſterilitatẽ adiicit fertilitas ſenectem. ſ Ferentẽ.ſ. fœtus. ſ Tarda venit, niſi.ſ. digeſta fuerit per vacuos agros & poma in peius vertenſ. ſ Vua, vitis ipſa niſi e ſeminario fuerit trãſpoſita turpes racemos producet. ſ Sationis .n. vitiũ duo genera, vt ſcri. Colu.lib.iiii.ca xiiii. maleoli, vel viuiradicis qđ vtrunq; ab agricolis vſurpaſ, & in prouĩciis magis malleoli, neq; enĩ ſeminariis ſtudẽt, nec vſum hñt faciẽdæ viuiradicis. ſ Trũcis oleæ, de hoc lege Catonem titu.xlv. ſ Propagine vites, De hoc videto Col.lib.iiii.c.vii. Myrtus, Theophraſtus lib ii. inquit q̃ myrtus & ligno & ramo prouenit. Pli.lib.xvii.ca.xvi. ſcribit, q̃ ramo ſeruntur & punica pali laxato prius meatu. Itẽ myrtus. capite vero .vii. dicti lib.xvii. atq; myrti genera omnia in campania bacchis ſeruntur Romæ propagine Tarentina.

CHR. Aĩus animus ſ ANIMVM ſilueſtrem, Atqui animus rationalis eſt & quo ſapim⁹, anima vero quã viuimus. Ille proprius hoĩs. Hæc nobis & cũ brutis & cum plantis cõis eſt. Q̃uo ergo deponũt aĩum cũ illo carcãt. Sed vſus eſt tranſlatione ab hoĩe. Nam vt homo ſi ex agreſti incultaq; vita in ciuilẽ & bonis artibus excultam traducaſ ferina vita depoſita miteſcit. ſic arbor ab inculta regione, incultum agrũ tranſlatum ſumat mitiorem ſuccum. ſ Artes.i. ſuccos, quos per artificium induxeris: ſ Iam quę ſeminibus, Dicit quidem arbores ex ſuis ſeminibus progignere arbores. Sed in ea re duplex eſt incommodum & q̃ tardius creſcunt & q̃ degenerãt. Nã & mali & piri non

pla non referunt maternos ſuccos & vitis vuas rariores, minutioreſq́ pducit. Recte autẽ dixit poma. Nam nuces ſiue iuglandes ſint, ſiue amygdolæ, ſiue caſtageæ, ſiue auellanæ nõ ita degenerant. Labor, laborioſus cultus reſpondens ſatiſſaciunt votis tuis.

Reſpõdẽt, ſolido [a] paphię de robore Myrtus.
Plantis [b] eduræ Coryli naſcuntur & ingens
Fraxinus, herculeęq; [c] arbos vmbroſa coronę
Chaoniiq; [d] patris glandes. etiã ardua [e] Palma
Naſcitur, & caſus [f] Abies viſura marinos.
Inſeritur vero ex fœtu, [g] nucis arbut⁹ horrida.
Et ſteriles [b] Platani malos geſſere valentes.

SER. a SOLIDO. paphiæ, ſicut & olea. Paphię aũt venere a papho, iſula, i qua Ven⁹ colit. Veneri aũt myrtus eſt cõſecrata, vel q; hæc arbor gaudet litorib⁹, & Venus de mari dr̃ procreata, vel q; vt medicoꝶ idicãt libri, hæc arbor apta eſt mulierũ neceſſitatib⁹ plurimis. b Plãtis eduræ coryli naſcũt, duras dixit nõ ad lignũ, ſed ad fructũ ipſaꝶ referẽs. Alii edurę legũt quaſi nõ durę vt paulo poſt Enodes trūci. i. ſine nodis, vt mõ. e. nunuẽtis nõ augẽtis hẽat ſignificatio nẽ. Sane coryli pprie dñr. Nam auellanæ ab auellano cãpaniæ oppido vbi abũdant nominatæ ſunt. c Herculeæ, ipſe alibi, Herculea bicolor cũ popul⁹ vmbra. nã cũ hercules ab iferis rediret, hãc primã arborẽ dr̃ cõtẽplat⁹ eẽ, & inde coronaſſe cõueniẽte colore arboris illi euentui quo a tenebris i lucẽ cõmeauit. d Chaoniiq; pr̃is, Iouis epirotici. e Ardua palma, aut alta, aut ad quã difficile puenit. f Caſus abies viſura marinos, eſt. n. abietis ſpẽs apta nauib⁹, quã ſappinũ vulgo vocãt. g Ex fœtu arbutus horrida, Verſus dactilycus Nã male qdã horrens legũt. Horrida ãt hiſpida. Et iã trãſit. ad iſitionẽ, q̃ duplex eſt, Nã aut iſitio dr̃ quũ infiſſo trunco ſurcul⁹ fœcũdæ arboris ſterili iſerit, aut oculoꝶ ipoſitio, quũ iciſo cortice libro alienę arboris germẽ iſerimus. h Et ſteriles platani malos geſſere valẽtes, Dicit qd i quã arborẽ debeamus iſerere, in arbuto nucẽ, in platano malũ, in orno pirũ, ſed caſtanea fagos eger expoſitiõe. nõ. n. in caſtanea fertili in fœcũda fagus inſerit, vñ aut hypallage ẽ, vt ſit caſtaneę fagos p fagi caſtaneas geſſere, aut eſt mutanda diſtinctio, vt ſit & ſteriles platani malos geſſere valentes.

PRO. SOLIDO paphię de robore myrt⁹. Inſula eſt cypros tota Veneri ſacrata, in qua ẽ oppidũ paphos, a quo paphiã myrtũ appellauit arbuſculam, quæ veneris tutelæ eſt ſubiecta. Herculeæq; arbos u. c. Popul⁹ qa Herculis tutelæ exiſtimet ſubiecta, teſtat in Aeneide Virgilius, dicens. Dixerat herculea bicolor quũ populus vmbra, Velauitq; comas, foliiſq; innexa pependit.

ANT. PAPHIæ myrtus, paphos cypri vrbs portum habebat & tẽpla optime ſtructa, Str. li. xv. auctor ẽ Pli. vero li. ii. ait, q; celebre phanũ hẽt. Veneris paphos i cuius qdã areã nõ pluit. Paphię ergo venereæ. Edurę coryli, nõ durę fragiles. De corylis plura in Tityro. Herculeęq; arbor. co. i. ppl's Herculis tutelę ſubiecta, q & aiũt ad iferos accedens populea frõde ſe coronauit. Chaonii pr̃is i. iouis Dodonei, vide lati⁹ li. i. Geo ibi chaoniã, & pigui &c. Palma. de hac videto li. i. Geor. Palmas epiros equaꝶ. Abies, Pli. lib. xvi. c. xvi. ſcr. Abietẽ ex petitã nauigiis, ſitũ q; hẽre i excelſo montiũ ceu maria fugerit. Idẽ Pli. l. xvi. c. lv. aitq; abies admiratiõis pci puę viſę i naui q̃ ex ęgypto Gaii pricipis iuſſu Obeliſcũ i vaticão circo ſtatutũ, q̃ttuorq; trũcos lapidis eiuſdẽ ad ſuſtinẽdũ eũ abduxit. Qua naue nihil admirabili⁹ viſũ i mari certũ ẽ. Lõgitudo ſpaciũ obtiuit magna ex pte oſtieſis port⁹ late leuo, q̃ arboris craſſitudo q̃ttuor hoiũ vlnas cõplectẽtiũ iplebat. Arbut⁹ horri. vſus ẽ dactylic⁹. Arbut⁹ ãt arbor ẽ fructicoſa pomũ hẽt ſiſe terreſtribus frugis, dr̃ alio noie, Vnedo argumẽto vnũ tm̃ edẽdi. Plura Pli. l. xv. c. xxiiii. Valẽtes. i. feraces. Platãi, hęc arbor lata folia hz vti vitis & ficus, Pli. li. xvi. c. lxxvii. legito.

Abies Ingens

Nauis obeliſci obeliſc⁹ Vaticanus

Platãus

CHR. PAPHIÆ. veneri ddicatę. Nã ven⁹ paphi colit, q̃ vrbs cypri iſulę ẽ Cicero. Oẽs tibi cypreos pmẽdo, paphios pſerti. Hora, Venus regia gnidi paphiq; Ardua, q̃ ſua nã ardua i. alta adeo anixa petit, vt nullo põdẽr ſupimpoſito iflectat, ſz creſcẽs oẽm molẽ cõſtãter afferat recte ſp aduerſ⁹ difficultatẽ nitẽs qm̃ q; ppriũ fortitudis ẽ cã ẽ vt palma victori pmiũ det. Fœtu, pſurculo poſuit. Platani, Hęc arbor frõdiũ latitudine nomẽ accepit. Hęc ex alieno orbe vmbrę cã expetita ẽ & prio p mare Ioniũ in Diomedis inſulã deuecta eiuſdẽ tumuli gr̃ia. ĩde in Siciliã, ac poſtremo i Italiã delata, & deinde i Gallię Dionyſi⁹ tyrãn⁹ primus i regiã ſuã itra vrbẽ trãſtulit, cõſueuere vino irrigare, qa cõpertũ ẽ id pdeſſe radicib⁹, celebrateę primũ ſũt i drambulatõe academie, Celebrata &

Arbut⁹

tremiti Isola di puglia

In Lycia iuxta fontē Domicilii, modoq; imaginē ſpeluncæ facit intra quã Mutianus ter cõſul cũ decem & octo comitibus epulatũ ſe copioſe ſcribit denſitate frõdiũ oẽm imbrẽ excludens cũ voluptate crepitus. Eſt increta platanus nunq̃ folia dimittẽs. Vnde fabulantur græci Iouẽ cũ Europa ſub ea cõcubuiſſe, veluti in cypro alia eiuſdẽ generis nõ eſſet huius arboris vſus nõ eſt alius q̃ ſolẽ æſtate arcere hyeme admittere. Q. Hortenſius in quadã cauſa a Tul precario poſtulauit, vt ſecum locũ dicendi ꝑmutaret, cum ſibi neceſſe eſſet in Tuſculanum abire, vt platanũ quã poſuerat vino ſuffunderet. Sunt & chamæ platani coactæ breuitatis, Nam de induſtria cogunt illas eſſe breues & veluti inter proceras arbores pumiliones Fit autẽ & ſerẽdo & tondendo. ℱ Coryli, harũ nuces a..ellanæ ſeu preneſtinæ dicũtur: Græci pontica vocant. Ex corylo priſci faces nuptiales faciebant.

Caſtaneę[a] fagos[b], Ornuſq; incanuit albo
Flore Piri, glandeq;[c] ſues fregere ſub vlmis.
Nec modus[d] iſererẽ, atq; oculos iponerẽ ſimplex
Nam qua ſe medio trudunt[e] de cortice gemmę,
Et tenues rumpunt tunicas[f], anguſtus in ipſo
Fit nodo ſinus, huc aliena[g] ex arbore germen
Includunt, vdoq; docẽt inoleſcere[h] libro.

SER. a ℭ CASTAneę, hoc eſt inſitæ. undæ arbores platani fortes ramos caſtaneę portauerũt. b ℱ Fagos ornuſq; incanuit albo flore piri, ꝑm quã diſtinctionẽ fagos licet breuis ſit gos, finalitatis tñ rõne ꝑducit, fagos n. Incepit eẽ noiatiuus caſus græc⁹ ſingularis, nã pluralis nõ eſt actũs. Alii neutrũ ꝑbãt, & ita accipiũt caſtaneæ flore fagos incanuit, piri flore ornus icanuit, vt ſit fagos noiatiuus ſit græcus. ℱ Glãdẽq; ſu. fr. ſub vl. i. vlmi inſertis ſibi ſurculis q̃rcuũ glãdes tulerũt. d ℱ Nec mo. iſe. aut nõ ẽ ſimplex & fortuita rõ, ſꝫ ea q̃ ingẽti labore colligit, aut hoc dicit, nõ eſt idẽ inſerere qđ & oculos iponere, q̃rũ rerũ diſcretionẽ hoc loco memorat, ſicut nos diximus ſupra. e ℱ Trudũt, ꝑcellũt, eiiciũt. f ℱ Tunicas. i. libros arboris interiores. g ℱ Huc ex aliena, qa ait, ex aliena arbore, & eſt mutatio, ideo non ait, hic includunt, ſed huc. Sic Cicero, Includũtur in carcerem condẽnati vtiq; qa illuc fuerãt aliũde deducti. h ℱ Inoleſcere, cõcreſcere σὶ μφυειν. i ℱ Libro, liber dicitur pars corticis interior.

ANT. ℭ CASTANEÆ fagos ſ. geſſere ſolebat. n. caſtanea ſilueſtris ex fago inſeri, quo glãdes ꝑduceret. ℱ Ornus, arbor ẽ ſterilis, albo cortice. ℱ Nec modus iſerere, atq; oculos iponere ſimplex. Pli li xvii. c. xiii. docet qđ ſeminia quoq; inſerere natura docuit, qđ quidẽ aues in mollibus arborũ lecticis rgeſſerãt, & ventus forte imiſerat in aliq̃s corticũ rimas Vñ vidimus inqt ceraſum in ſalice, platanũ in lauro, laurũ in ceraſo. Rõ põt eẽ duplex, & prima inter corticẽ, lignũq; inſerendi mox truncũ perforare mediũ priſci, ipſiq; medullæ calamum vnum imprimere, neq; enim plures capiebat medulla ſubtilior, poſtea trũcũ leniter findere cœperunt, cuneoq; tenui fiſſura cuſtodiente in rimã deciſum calamũ

Inſerẽdi modus

inſerebãt, ſed obſeruandũ ne fiſſura in nodo fiat. Certumq; eſt ab humeris arborũ oriẽte æſtiuũ ſpectãtibus ſurculos petẽdos, & e feracibus & e germine nouello niſi vetuſtæ arbori inſerant. ii. n. robuſtiores eẽ debẽt, ꝑterea vt ꝑgnantes. i. germinatione turgẽtes, & quo parere illo ſperauerint anno. Inſerunt aũt & inuerſi quũ id agit & mior altitudo i latitudinẽ ſe fundat. Calamis exercutio medullã ne nudet calamus ad corticẽ vſq; ſuũ deprimat, nec cortex explicet i rugas, iõ lachrymãtes calamos iſeri nõ oportet, nec aridos qdẽ Id ẽt religionis ſeruant, vt luna creſcẽte calamus vtraq; deprimatur manu validiuſq; demiſſi tardius ſerũt, fortius durãt, nõ hiſcat nimiũ rima nec cõpreſſum necet. Si craſſior trũcus inſerat iter corticẽ & lignũ iſeri melius cuneo optie oſſeo ne cortice rũpat laxato, ceraſi lib. dẽpto findunt hæ ſolæ, & poſt brumã inſerere aptiſſimũ q̃ ꝓximũ terræ patiat nodorũ, trũciq; rõ eminere calami ſex digitorũ lõgitudine nõ ampli⁹ debẽt. Cato inſeri ꝑcipit pira ac mala, ꝑ ver tñ luna ſitiẽte hoc eſt ſicca. Preterea poſt meridiem ac ſine vẽto auſtro. Et abũde arbitrant paleato luto rimã cuſtodire duobus digitis inſito extãte, inſerit autẽ oleaſter calamo & inoculatione, vt idẽ ait, capite xvii. De iſitu vero & iõculatione optime ẽt Theophraſtus meminit lib i de cauſis plãtarũ. Meminit itẽ optime Colu. li. iii. c. xxxvi Nã q̃ ſe medio. Hæ arbores recipiunt talẽ inſitionẽ, teſte Columella, que humidũ ſuccoſumq; & validũ librũ hñt ſicuti ficos, adde etiam caſtaneam & oliuam &c.

CHR. ℭ CASTANEÆ, Nux caſtanea heracleotica vocat. Appius in lib de arborib⁹ ſilueſtribus heracleotica nux, quã qdẽ caſtaneã vocãt, & vt a quercu dicim⁹ querceta, ſic a caſtanea

ſtanea dicimus caſtaneta ſubtracta ei ſyllaba, ſunt q credũt dictã caſtraneã a caſtrãdo. Nã infructuoſa ſit niſi caſtref, crepat ĩ igne nõ ſine aſtãtũ piculo, caſtal vocãt arabes nos imitãtes. Nã ipſa ea carẽt. ¶ Sub vlmis, qa inſita fuerit in vlmo quercus. ¶ Nec modus inſerere, p inſerẽdi, ponit hic duos modos at Columel. refert tres, poſtremo addit qrtũ tãq̃ a ſe inuẽtũ oculos ĩponere, hũc modũ emplaſtrationẽ & inocultationẽ Col. te. antiqui dixerunt.

SER. a ¶ AVT rurſus enodes trũci reſecanſ, rurſum hic non hẽt ſignificationẽ iterãdi, ſed abũdat. b ¶ Enodes trũci, ſine nodis. c ¶ Reſecanſ, abſcidunſ. d ¶ Alte, pfunde. e ¶ Findit in ſolidũ, vt ſolida ſit ipſa fiſſio, & non habeat rimas, aut aliquas ſciſſuras. f ¶ Feraces, fertiles, & fructiferæ plãte. ſ ĩmittunſ ſurculi, nã abutiſ plãtis p ſurculis arboꝝ fertiliũ. g ¶ Nec longũ tẽpus, nec multa mora. h ¶ Exiit ad cœlum arbos, nã hoc genere inſitæ arbores citiſſime creſcũt. i ¶ Ramis fœlicibus, fructiferis & fertilibus. K ¶ Mirata eſtq̃ nouas frõdes, & nõ ſua poma, ingens phãtaſia. Sane mirata eſtq̃ legẽdũ ẽ, vt ſtet verſus. l ¶ Præterea genus haud vnũ, Docet nũc ẽt in ſingulis arboꝝ ſpeciebꝰ eſſe aliquã varietatẽ. m ¶ Lotoq̃, lotos nympha quædã fuit, quã quũ amatam Priapus perſequeref, illa deorũ miſeratione in arborẽ cõuerſa eſt, quæ vulgo faba ſyriaca dicitur.

Autᵃ rurſum enodes trũciᵇ reſecãturᶜ & alteᵈ
Finditurᵉ in ſolidũ cuneis via deinde feraces ᶠ,
Plantę immittuntur, nec longũ ᵍtẽpus, & ingẽs
Exiitʰ ad Cœlũ ramisⁱ fœlicibus arbos,
Miraturᵏ nouas frondes, & non ſua poma.
Præterea ˡgenus haud vnũ nec fortibus Vlmis,
Nec Salici, Lotoq̃ᵐ nec idęis Cypariſſis.

Naſciſ fructus dẽſus in ramis myrti modo ligno color niger ad tibiaꝝ cãtus expetiſ, Pli. li. xiii. capi te. xix. ¶ Idæis cypiſſis. ¶ Cypariſſi, duo genera, fœmina metam habet in faſtigiũ cõuolutã, mas ſpargit extra ſe ramos, in idæis montibus cypariſſus plurima eſt, Pli. lib. xvi. capite. xlvii. Cypariſſus

PRO. ¶ IDÆIS cypariſſis. Cypariſſus dicit cypſſum, qdã dicũt a cypariſſo, qui in ĩſula chia quũ haberet ceruũ mãſuetũ, quẽ vnice diligebat, & errãtẽ in ſiluis ignarus iaculo traieciſſet, inedia ſe necauit, quẽ qa nec cõſilio a morte, nec viribus medicine Apollo, q euꝫ ĩmoderate diligebat, reuocare poterat, conuertit in cupreſſum arborẽ luctuoſam, Quidã putãt vt Aſclepiades ait, Boreã fuiſſe celtaꝝ regẽ, qui filiã Cypariſſam amiſerat, & nouũ arboris huius genus primus in eius tumulo ſeuerit. Ob eãq̃ cãm eſſe luctuoſam cupſſum. Idæas aũt cypariſſos ideo dicit, q̃ copioſæ ſint in nemore matris magnæ.

T. ¶ ET ALTE finditur, Fiſſuram trium digitorũ Columella docet. ¶ Vlmis, Vlmi duo genera græci nouere. Mõtoſam que fit amplior. Campeſtrem quæ fruticoſa, ſunt & alia genera, vt Pli. docet libro decimoſexto capite. xxx. Nec ſalici, videto paulo añ ibi, Et glauca canentia fronde ſalicta. ¶ Lotoq̃, hoic magnitudo eſt quæ piro, inciſurę in folio crebriores, alioquin ilicis viderentur differẽtiæ plures, eaq̃ maxime fructibus fiũt.

CHR. ¶ FOELICIbus, fertilibus aut mitibus & ſuauibus. ¶ Miraſ, mira ſuauitate & poetica phãtaſia dat ſenſum rei ſenſu carẽti. ¶ Fortibus vlmis, validis huius duo genera ſũt, gallicũ & vernaculũ, gallicũ, atimã, vernaculũ noſtratẽ dicũt. Ex atinia frõdes pecori gratiores ſunt, ſemel vlmi amara ſiue ſamaria dr. ¶ Loto, arbor in affrica, ſed Italia familiaris verũ cũ terra mutata magnitudo illi quæ piro. quãquã Cornelius nepos breuem tradat. Frondes habet ilicis, niſi inciſuræ crebriores ſint. Differẽtiæ plures maxie in fructibus magnitudo fabæ color croci, ſed añ maturitatẽ alius atq̃ alius ſicut in vuis, Naſcitur dẽſis in ramis myrti modo, tã dulcis vt nomẽ genti dederit, nõ dicũt ſentire vẽtris morbũ, qui eũ mãdãt. Vinũ hinc exprimunt ſimile mulſo. Sed vltra denos dies nõ durat. Bacchas cũ ſiliqua doliis ad cibũ condiunt, & radice cultelli capulos faciũt Eſt & paluſtris herba in ægypto eodẽ nomie recedẽte nilo pueniẽt ſimilis fabæ. Fructus in capite papaueris ſimiles, intus grana ceu miliũ ex iis panẽ faciũt. Sole occidẽte compriműtur papauera, oriẽte aperiũtur. ¶ Idæis, ab ida monte cretæ. Nã patriã cretæ fuiſſe Plinius teſtaſ. Cato terẽtinam appellat, ſed credit Plinius, qa illic prius aduenerit, aitq̃ eſſe aduenam, & ex difficillimo naſcẽtium. Idẽ Cato ait, hiatu eſſe moroſam, fructu ſuperuacuã, Bacchis toruam, foliis amaram, odore violentam, ac nec vmbram quidem gratioſam. Diti ſacra eſt, & ideo funeris ſigno appoſita. Aſclepiades ſcribit, Borecam regem celtarum ĩ tumulo filiæ ſuæ cypariſſæ cupreſſum ſeuiſſe, & ob id habitã eſſe luctuoſam arborem.

Nec pingues vnā[a] in faciē naſcuntur Oliuę.
Orchites[b], & radii[c] & amara[d] Pauſia bacca.
Pomaq́[e], & Alcinoi[f] ſiluę, nec ſurculus idem
Cruſtumiis[g], ſyriiſq́[h] piris, grauibuſq́ volemis:

SER. a ℂ VNAM in faciē in eandē ſimilitudinē. b ℂ Orchites, genus oliuæ a græca etymologia, ſʒ obſcœna. i. a teſticulis, q ὄρχεις dñr. c ℂ Radii, radii oliuæ ſunt, ita a longinqtate noiati. d ℂ Amara pauſia bacca, oliua a pauiendo dicta. i. a tūdēdo. Aliter n. ex ſe oleū non faciet amara autē bacca viridi, vt alibi. Florib⁹ atq́ applo crinis ornatus amaro i. viridi. Nā de pauſia viride oleū ſit, vñ cōtra dr̄ dulce qd non eſt viride. e ℂ Pomaq́, ſubaudi a ſupiorib⁹, nō vnā naſcunt̄ i faciē. f ℂ Alcinoi ſiluæ. i. pomiferæ arbores. Nā alcinous rex phæacū fuit, diligēs cultor hortoꝝ, vñ p ei⁹ ſiluas arbores pomiferas ītelligim⁹, de quo Hom̄. qd haberet.

κουρῆτιν ὄχνη γηρασκεῖ, μῆλον δ' ἐπὶ μήλῳ..
αὐτὰρ ἐπὶ σταφυλῇ σταφυλὴ σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ

g ℂ Cruſtumiis, Cruſtumia pira ſunt ex pte rubentia, ab oppido cruſtumio nominata. h ℂ Syriiſq́ piris grauibuſq́ volemis, ſyriis i. nigris. Grauibus volemis. i. magnis. Nam & volema ab eo qd volam impleant dicta ſunt. Vola autē eſt medietas palmæ vel pedis, vnde & inuolare dicimus, volema autē gallica lingua bona & grandia dicūtur, ſed magis dicta ſunt ab eo q̄ volā impleant.

PRO. ℂ ORCHItes & radii & amara pauſia. Orchites a magnitudīe appellatę q̄ ſilēs ſint teſticulis, q̃ g. ὄρχεις dñr ℂ Pauſia, oleæ genus ē acerbę, quā poſſian vocāt. ℂ Pomaq́ & alcinoi ſiluę. Alcinoi ſiluas dicit, qa refert Homerus eū habuiſſe pomariū īcredibili ſupbia. Fuit āt rex phæacū, q ſūt in īſula corcyra, & habuit ex Arate fratris ſui filia Rhexenoris Nauſicaā filiā, quę vlyſſi inopi ī litrore opē tulit & luro pr̄is domū veſtitū dedit.

ANT. ℂ OLIVæ, Oliuaꝝ gn̄a tria dixit. Virgilius inqt, Pli. li. xv. capite. iii ℂ Orchites, & radii & poſia, poſia plurimū carnis hēt, orchites olæi Probus āt ſic ait, Orchites a magnitudine appellatæ, q̄ ſilēs ſint teſticulis, Orchis enī teſticulus dr̄ ℂ Pauſia, oleæ gen⁹ eſt acerbæ quā poſiā vocant. In Varrone item poſea & pauſia legitur. Columella libro ſexto capite ſexto ſcribit, decē oleaꝝ genera ī notitiā ſuā peruniſſe Sūt āt pauſia, Algiana, Liciniana, Sergia, Culminia, Orchis, Regia, Circites, Murtea, Ex qbus baccha iucundiſſima ē pauſia, ſpecioſiſſima eſt regia ēt virga q̃ potius eſcæ q̃ oleo eſt idonea, pauſiæ tñ oleū ſaporis egregii dum viride eſt. Orchea quoq́ & radius melius ad eſcā q̃ in liquorē ſtringit̄. Oleū, optimū licinia dat, plurimū ſergia oīſq́ olea & maior fere ad eſcam, minor oleo eſt aptior. ℂ Alcynoi ſiluæ, Probus ait, alcynoi ſiluas dicit, qa refert Homerus eum habuiſſe pomariū incredibili ſupbia, fuit aūt Rex phæacū, q ſunt in īſula corcyra, Pli. itē ſcribit lib. xix. ca. vii. q̄ antiqtas nihil pri⁹ mirata eſt, quā & heſperidum hortos, ac regum adonis & Alcinoi. ℂ Cruſtumiiſq́ ſyriis piris grauibuſq́ volemis. Pli. li. xv. cap. xv. de piris inqt. Cūctis āt, cruſtumina gratiſſima pxīa phalerno a potu, qm̄ tanta vis ſucci abūdat lactea hæc vocant ī his, quę alii colore nigro donat ſyriꝗ. Propterea dixit volema Vir. a Catone ſumpta, q & ſemētina, & muſtea noiat, Cruſtumiis, Pli. li. iii. de Italia loquēs ait. Volterani cognomine hetruſi Volſinenſes in eadē pte oppidoꝝ veteꝝ noia retinēt agri Cruſtumini. Calatran⁹, idē lib. etiā tertio capite ſexto ſcribit cruſtumiū fuiſſe in latio oppidum.

CHR. forma ℂ FACIEM, formā a faciendo. Nā nō materia, ſed forma rē facit, Non. n. eſt Iouis ſtatua, qd ex marmore ære vt ſit, ſed qd eius formā hēt. Iouis ſtatua eſt. ℂ Vnā in faciem, Oleaꝝ genera ſunt. x pauſia, ſiue poſia, Sergia, Regia, Picena, Sidichia, Maioria, Trāſmarina. Radius a lōgitudine dictis. Orchis qm̄ teſticuloꝝ formā hēt. Orchis. n græce teſticulus eſt, hæc idonea eſt cibo, pauſia optimū fundit oleū. ℂ Alcinoi, Ex Neptuno vt eſt apud Homeꝝ natus eſt Nauſithous rex phæacū ex Nauſithoo Rexenor genitus ē, q relicta arite filia ab Apolline pcuſſus piit. Hæc mulier ex Alcinoo pepit Nauſithoū, Nauſithoi fili⁹ fuit Alcino⁹, q vlyxē honorifice ſuſcepit. Nā nauſithoa ei⁹ filia cū ad fluuiū cū pediſſeqs veſtes lotura acceſſiſſet Vlyxē nudū & naufragū & frondibus ſe tegētem & cibū orātē ad patrē pduxit. Hic rex Corcyræ habitauit, & pulcherrima habuit pomaria, pira āt nobiliora ſunt Cruſtumina, Regia, Signia, Tarentina, q̃ ſyria dñr. Fauoneana, Laterana, Dolobelliana, Volema, Cruſtumia, Syria ſunt purpurea, Volema Virg. a Catone ſūpſit quæ dicunt̄ ſemētina & muſtea, qa ſero matureſcunt. ℂ Volema, qa Volā manus implēt, vñ dixit grauibus.

ℂ NON

Non eadē [a]arboribus pendet vindemia noſtris
Quam methymnęo [b]carpit de palmite Leſbos.
Sunt Thaſię[c] vites ſunt & Mareotides[d] albę.
Pinguibus [e] hę terris habiles leuioribus illę.
Et paſſo [f] pſythia vtilior tenuiſq́[g] lageos
Tentatura [h] pedes olim [i] victuraq́ linguam.
Purpureæ[k], Precięq́[l], & quo te carmine[m] dicā

SER. a ¶NON eadē arboribus pēdet vindemia nřis.i. vites q́ diuerſæ ſūt. Nřis aūt italicis, & bn̄ pēdet dixit. Nulla. n. vitis in italia ē q̄ nō pēdeat. b ☞Methymnœo carpit de palmite leſbos. leſbos iſula eſt in ęgęo mari cui⁹ ciuitas methymna hn̄s ꝑcioſiſſimū vinū. c ☞Thaſiæ vites a thaſo iſula nominatæ. d ☞Mareotides albæ, ægyptiæ. Mareotis .n. pars eſt ægypti. & dicēdo albæ oñdit ēt eſſe purpureas, vel alterius coloris. e ☞Pinguib⁹ hæ terris habiles pinguib⁹ thaſiæ leuioribus mareotides, Nā ordinē poſitū ſeqmur, quū apte aliqd nō cōmemoraŕ. f ☞Paſſo pſythia vtilior, bene vtilior, vt oñdat ēt de alia vua poſſe paſſum fieri, ſed meli⁹ de pſythia, Paſſum aūt dř a patiēdo, Nā muſtū decoquiŕ & īde fit paſſū, hīc defrutū dictū q́ defraudeŕ & q̄ſi fraudē patiaŕ. g ☞Tenuiſq́ lageos, lageos eſt q̄ latine leporaria dř, nā λαγως grece lepus dř. tenuis aūt penetrabilis q̄ cito deſcēdit ī venas. h ☞Tētatura pedes, Terēti⁹ neq́ pes neq́ mens ſuū ſatis offm̄ facit. i ☞Olim, aduerbiū eſt cuiuſlibet tpis. K ☞Purpureæ, purpurei coloris. l ☞Precięq́, hæ cito maturēſcūt, vn̄ & ꝑciæ dictæ ſūt, q̄ſi ꝑcoquę, q́ añ alias coquāŕ. m ☞Quo te carmie dicā Rhetica: hāc vuā Cato ꝑcipue laudat ī libris q̄s ſcripſit ad filiū; cōtra Catullus eā vituperat, & dicit nulli rei eē apta, miraturq́ cur eā laudauerit Cato. Sciēs ergo vtrūq́ Virgili⁹ mediū tenuit, dicēs, Quo te carie dicā Rhetica?

PRO. ¶NON eadē arborib⁹ pēdet vindemia noſtris.q.m c.d.p.l. Leſbos eſt inſula aſiæ ī ſinu ægeo cōſpicua troadi & thraciæ, a leſbe filio Macaris appellata, in q̄ eſt oppidū qđ appellaŕ methymna. Ex quo ſuit Arion citharoedus palmitē ſignāt vitē. ☞Sunt thaſiæ vites.ſ.e.m a.a thaſo dř iſula vn̄ thaſias. ☞Mareotidas, ægyptiacas ītelligim⁹ a plaude mareotide, q̄ eſt ī ægypto. pſythiæ gen⁹ vitis & lagæos & ꝑciæ & purpureæ argites aūt dcā eſt a cādore. Tmolus aſſurgit, qbus & rex ipſe Phaneus, tmolū vult intelligi lydiæ mōtē oīno fertilē, phaneū portum vult eſſe inſulę chiæ, & ſignificari inde chium ammineum.

ANT. ¶ARBORIbus nřis l. italis vitib⁹, Pli.n.li.xiiii.capite.ii.ait, vites iure apud priſcos magnitudie q́ iter arbores numerabanŕ. Ioui ſimulachrū ī vrbe populonia ex vna cōſpicim⁹ vite tot ānis īcorruptū. Itē Maſſiliæ paterā metapōti tēpiū Iunonis viriginels colūnis ſtetit, nec ē ligno vlli æternior nā. ☞Leſbos, Probus ſic ait, leſbos ē iſula aſiæ in ſinu Aegeo cōſpicua Troadi & Thraciæ, in q̄ eſt oppidū qđ appellaŕ methymna, ex q̄ fuit arion citharœdus. ☞Thaſiæ vites, Plin. lib. xiiii.c.iiii.iqt. Dixit Virg. Thaſias & mareotidas & lageas complerés q́ externas, q̄ nō repiūŕ ī Italia thaſos āt īſula erat liba oli Eria vł Etria dcā, vt idē ſcr.li.iiii.c.xiii. Hero. ſcri. q́ thaſos dcā ē a thaſo ſilio phenicis ē, q̄ īſula ī mari ægeo. ☞Mareotides, docet ꝓbus q́ ęgyptiacas ītelligim⁹ a mareotide palude, q̄ ē ī ęgypto. Idē q́ aſſerit Acrō & porphyrio ode.xxxvii.ꝑmi volumis iuxta quā paludē vinū optimū eē aiūt Mareoticū appellatū. ☞Pīguib⁹ terris, Colu.li.iiii.c.i.ſcri. Celſum cēſere optimū eē ſolū vitib⁹ nec dēſuʒ nimis, nec reſolutū. ſoluto tn̄ ꝓpius, nec exile nec lætiſſimū ꝓximū tn̄ vberi, nec ſiccū, nec vliginoſum modice, tn̄ roſidū, nec amaꝝ, nec ſalſuʒ, nec ſaporē vini corrūpat. ☞Paſſo pſythia, vtiliora patiētia nomē acines daŕ paſſis, vt ſcri. Pli.lib.xiiii.c.ii. capite vero.x.ait, pſythiū paſſi gen⁹ ſuū ſaporē, nō vini referēs, q̄ āt pacto paſſum fiat, late docuit Col. li.xiii.c.xxxix. paſſum iqt Nonius, dř liquoris gen⁹ qđ ex vua paſſa cogiŕ, alibi dixerat paſſum ē ꝓprie rugoſū vel ſiccū, vn̄ & vua dcā paſſa ē qđ ſit rugis īplicata, hīc Plautus ait, ꝓ vua pēſili paſſa, & Lucilius rugōſi paſſiq́ ſenes. ☞Lageos, hāc extremā ſcri. eē Pli. q̄ nō repiŕ ī Italia. Lagos āt lepus dř, īde lageos leporaria dici pōt. ☞Oli, q̄ñq́ cū ſit tēnuis & penetrabilis ☞Preciæq́, Pli li.xiiii.c.xiii. ingt ꝑciæ duo gn̄a magnitudine diſcernuuŕ. Dn̄r āt ꝑciæ q̄ſi ꝑcoces, qđ āte alia matureſcūt. ☞Quo carmiue, qbus laudibus.

CHR. ¶METHYMnæo. Methymna vrbs leſbi ꝑtia ariōis muſici, hīc vinū leſbiū. ☞Thaſiæ, a thaſo īſula. ☞Mareotides, a mareote palude ęgypti, Pli. tn̄ refert Virgiliū thaſeas mareotidas etilageas, & cōpl'es alias externas rettulit, q̄ nō repiunŕ in Italia ☞Paſſo, paſſū vt fieri iubet varro, vuā ꝑcocē bn̄ maturā legito acina maculata aut acida relcito, palis ſuſpēdito & ſinas iſolaŕ. et caueto ne irroreŕ ſic īſolatā & paſſā ꝓmito, & ī doliū ponito.

thaſos

Paſſū.

Methymnea

Rhetica nec cellisᵃ ideo contende falernis.
Suntᵇ & Amineę vites firmiſſima vina.
Tmolusᶜ aſſurgit qbus, & Rex ipſeᵈ Phanęus.
Argitiſqꝫᵉ minor cui ᶠ. non certauerit vlla
Aut tm̃ ᵍ fluere aut totidem durare ꝑ annos

SER. a ¶NEC cellis ideo cõtende falernis i. licet ſis a Catone laudata, tñ vino te cãpano ꝓferre nõ debes. Cellis ãt apothecis dicit, nã cellas vinarias dicimꝰ. Et falernus mons eſt campaniæ, i quo optia vina naſcunt̃. b ¶ Sunt & aminex vites firmiſſima via, amineũ vinũ dcm̃ eſt q̃ſi ſine minio .i. rubor, nã albũ ẽ. Sane aminex dici verſus ꝓbat, q ſtare nõ pt ſi amineũ dixerimꝰ. c ¶ Tmolus aſſurgit, duplex ẽ hoc loco expoſitio, Nã alii volũt ſine dubio in ſubauditiõe eẽ poſita, q̃ aperte dicere nõ poſſumus, vt ſit qbus vinis aſſurgit. i. cedit, & Tmolus & phaneꝰ, qd ſi apte dicat̃ ẽ vtrũqꝫ vitioſum, tñ vinis de græco traxit, Nã οἶνος dñt. pleraqꝫ aũt ſubaudiri, quæ apte dicẽ nõ poſſumꝰ, & ipſe alibi docet, dicẽs de alecto, Nec dextræ erræti deus abſuit, qd penitꝰ dicere nõ poſſumus, quũ Alecto fœmininũ ſit. & ſaluſtius q ait, Quia ſortorio triplices inſidiæ p idoneos ſaltus poſitæ erãt. Pria & ſubaudiẽdũ reliqt inſidia, qd penitus dicere nõ poſſumꝰ. Alii aũt ad ſupiora referũt, vt qbꝰ nõ ad vina referat̃, ſed ad vites, vt ſit qbus vitibus cedit Tmolus & phaneus montes vitibꝰ cõſiti. & eſt figura, qualis illa in enæide, Me puer Aſcaniꝰ capitiſqꝫ iniuria cari, Quẽ regno heſpiæ fraudo. ſ. Aſcaniũ, nõ quẽ caput, Tmolus aũt mons ẽ Ciliciæ. & Phaneꝰ mons ẽ in ꝓmõtorio Chii dictus a phaneo rege. Aſſurgit vero cedit ſigñat, qd tractũ eſt a ſedẽtibus, q in honorẽ alicuius ſurgere cõſueuerunt. d ¶ Rex ipſe phaneus, & Lucillo tractũ eſt, qui ait χῖος τε δυναστὰ ὁ οἶνος. e ¶ Argitiſqꝫ minor, quantũ ad ſpẽm ſolam pertinet. f ¶ Cui non certauerit vlla. i. nulla ſe ei in his quæ ſequuntur cõpararet, cõtendat. g ¶ Aut tantum fluere. i. tam abundans eſſe.

ANT. ¶ RHETICA, añ Tyberiũ Cæſarẽ inqt Pli. li. xiiii. ca. ii. Rheticis prior mẽſa erat. Hæc ãt locis tẽperatis fœcũdæ bonitatis copiã ꝓſtat eſtqꝫ breuis & cute oĩum tenuiſſima cõfert a Cino degener vino. Rhetice aũt vites dĩu a Rhetia regiõe. ¶ Ideo, ꝙ laudãda es & dicenda. ¶ Cellis falernis, ſcda vini nobilitas phalerno agro erat, q ager a põte cãpano læua petentibus vrbanã coloniã ſyllanã nuper capuæ contributã incipit auctor Pli li. xiiii. ca. ix ¶ Aminex vites. Macro. libro. iiii. ſatu. de oleis & vitis ſic ſcribit. Sicut vuarum iſta ſũt genera aminea. ſ. ab regione. Nam Minæ

fuerũt vbi nũc phalernũ eſt. & Pli. li. xiiii. ca. iii, inqt pricipatꝰ dat̃ Amineis pp firmitatẽ, ſenio quoqꝫ ꝓficiẽtẽ vtiqꝫ qnqꝫ eius gña, Pꝛia ex amineis matureſcit ocyſſime, atqꝫ putreſcit. Idẽ ca. v. ait. Eſt & nigra aminea, cui ſyriace nomen de amineis ãt ẽt pla Col. lib. iiii. ca. ix. ¶ Tmolꝰ, de hoc latiꝰ d i. Geor. croceos vt tmolꝰ odores. ¶ Aſſurgit, iactat ſe vel eleuat̃ & creſcit altior. n. mons ipſe vel vitibus adultis. ¶ Quibꝰ, vitibꝰ. ſ. vñ Probꝰ ait, Tmolũ lydię mõtẽ amineo fertilẽ vult itelligi. ¶ Rex ipſe Phaneꝰ, Probꝰ ait, ꝙ phaneũ portũ vult eẽ inſulæ Chiæ, & ſigñari, idẽ Chiũ amineum. Rex ãt ait, qm̃ vt aiũt a phaneo rege portꝰ ille appellatus eſt. ¶ Argitiſqꝫ minor, Probus ait. Argitis dicta eſt a cãdore argetus ãt candidus dr̃ Rhodia vitis a loco dicta eſt. eſt. n. Rhodus i Lycia iſula, teſte Mela. & Pli. lib. v. rhodos
¶ RHETICA, de hac Pli. in Veronẽſi, Item Rhetia falernis tñ poſthabita a Virgi. nr̃o. CHR.
¶ Falernis, ager falernis in cãpania eſt iuxta ſetinos & cecubos, ibi ſunt maſici gaurani, & ſurrentini Quæ oĩa loca olim vino nobilitata ſunt, nec frugibus ignobilitata. Vnde teſte Pli. dixerunt, veteres ſummũ fuiſſe liberi pr̃is cũ cerere certamẽ. Auguſtus ſetinum ꝓtulit. Scda nobilitas data ẽ falerno. Ad tertiam palma varię venere. Vinũ ita diſtiguit ab eodem Pli. in auſterũ dulce, & tenue, q ẽt addit, Quidam ita diſtingũt ſũmis collibus gauranũ gigni, mediis Fauſtianũ, ĩmis Falernũ. ¶ Aminex vites ſit. vi. amineaꝝ viniũ gña ſũt qnqꝫ quoꝝ pricipatũ hẽt mior aminea, q̃ auſtro lædit̃, cœteris vẽtis alit̃. Prima ex amineis cito matureſcit & cito putreſcit. ¶ Tmolus, mons Libyæ amineis vitibꝰ conſitus eſt. Sunt & aminex optimę in Chio, ſed de Tmolo monte, ſic ait Stra. Tmolus qdẽ ſatis coacctus eſt, & ambitũ mediocrẽ hñs in ipſis Lydiæ ꝑtibꝰ terminat̃. Lydiæ quoqꝫ mõtem eſſe, Pli. & Soli. aſſerit, & ẽt Oui. de aragne, riget arduus alto Tmolus in aſcẽſu, cliuoqꝫ extenſus vtroqꝫ. Sardibus hinc illinc puis habitat̃ hippopis. ſardes aũt Lydiæ vrbẽ ponit Herodotus. Phaneus, in Chio inſula phaneus portus eſt. Vñ itelligit vinũ chiũ amineũ eſſe ꝙ & ariuſiũ appellat̃. ¶ Argitiſqꝫ minor, duplici. n. laude effert. & qd multũ fluat. i. magnã vini copiam ex ſe emittat, & etiam qd illud vinũ ad multos duret annos. Sardes

¶ ET MENSIS

Non ego te menſis[a] & diis accepta ſecundis
Tráſieri rhodia[b], & tũidis[c] Bumaſte[d] racemis.
Sed neq; quã multę[e] ſpes nec nõia quę ſint
Eſt nũer[9]. neq;.n. nũero cõprehendere refert[f]
Quẽ qui ſcire velit Libyci[g] velit ęquoris idem
Diſcere, quã multę Zephyro turbentur arenę
Aut vbi nauigiis violentior incidit Eurus.
Noſſe quot Ionii veniãt ad littora fluctus
Nec vero[h] terrę ferre omnes omnia poſſunt
Fluminibus Salices craſſiſq;[i] paludibus Alni
Naſcuntur ſteriles[k] ſaxoſis montibus Orni.
Littora[l] Myrtetis lætiſſima deniq; apertos[m]
Bacchus amat colles, Aqlonẽ, & frigora[n] taxi.

CHR. a ¶ ET MENSIS accepta ſecundis, pomoꝶ ſcilicet. b ¶ Rhodia, rhodos iſula ẽ, cuius nũc vinũ laudat. c ¶ Tumidis racemis, turgentibus. d ¶ Bumaſte, vua ĩ mammę bouis ſimilitudinẽ. e ¶ Quã multæ ſpẽs, ſcit apud diuerſos lecta eſſe innumera vitiũ gña, qbus offenſus ait, Colligere tãta vitiũ gña, nec vtile eſt, nec poſſibile, Qui n conaẽ vniuerſa cognoſcerẽ, debet ẽt ĩpoſſibilia ſcire vt arenarũ vel fluctuũ numerũ. f ¶ Refert, aut ĩtereſt, aut ꝓdeſt. g ¶ Libyci æquoris. i. affricani, ipſe alibi litt⁹ arenoſum libyæ. h ¶ Nec vero terræ, aut gñale eſt, ſicut ait in primo, Et qd quæq; ferat regio, & ad ſuperiora ptinet, vt talis ſit ſenſus, nõ ꝓdeſt noſſe cuncta vitiũ gña, nec.n. oĩa pereanẽ in omnibus terris. i ¶ Craſſis paludibus, lutoſis naturaliter. K ¶ Steriles ſaxoſis montibus orni, non ſolũ in oibus terris minime naſcuntur, ſed ẽt ea que propria ſunt ſingulis regionibus, nõ vbiq; in eis proueniunt, ſed diſtinctis, propriiſq; locis naſcunẽ, vt q̃dam iuxta flumina, q̃dam in montibus, nõnulla in locis paluſtribus orianẽ. Si ergo vna regio arbores ſibi naturaliter inſitas, nõ in qbuſcũq; locis. ſed diſtinctis & certis profert, multo magis vna prouincia vel regio non põt vniuerſas arbores diuerſi generis continere. l ¶ Littora in myrtetis lætiſſima, locũ poſuit pro ipſis arboribus, ſicut ſalictum pro ſalicibus. Nam myrtetũ eſt locus, ipſa arbor aũt myrtus vocaẽ. m ¶ Apertos bacchus amat colles, hinc eſt ꝙ vites amant montiũ laxiora vel ſcopulos. nã dicit Bacchũ colles amare, vt ſignificet vineas in montibus plerũq; fertiliores exiſtere, licet etiam planities plurimæ. n ¶ Et frigora taxi, taxus eſt, arbor venenata, & taxi hic pluralis eſt numerus, & hoc dicit, Bacchus amat colles. i. vites vberiores ſunt in montibus. taxi amat aquilonẽ qui eſt ventus frigidus.

¶ MENSIS ſecundis, primæ menſæ carnis erãt ſecũdæ vero pomoꝶ. Quę bellaria dicebanẽ. Vñ Macro. lib. ii. ſat. ſic ait. Significant aũt bellaria omne menſæ ſecũdæ genus. Vina quoq; dulciora eſt inuenire in comœdiis antiqoribus hoc vocabulo, dictaq; ea liberi bellaria. ¶ Diis, eius. n. vio illis libenter libabant. ¶ Bumaſte, Pli. lib. xiiii. capite ſecũdo ait. Tumẽt vero mãmarũ modo Bumaſti. Cõponiẽ aũt ex bu qd magnũ qd enũciat & maſtos qd ẽ mãma. ¶ Et numer⁹. Pli. lib. xiiii. cap. ii. inquit, Genera vuarum atq; comprehendi numero poſſe vnus extimauit Democritus. cuncta ſibi græciæ cognita profeſſus. Cæteri innumera atq; infinita eſſe prodiderũt. ¶ Libyci æquoris, Põponius mella inquit, Mare quo aphrica cingitur ſeptẽtrione, Libycum ab meridie. Aethiopicum ab occidente, Atlanticum dicimus ¶ Zephyro, videto libro primo. Et putris zephiro &c. ¶ Ionii fluctus, Solinus ſcribit, ꝙ græci Thuſcum mare Ionium vel tyrrhenum. Itali inferum vocant, & Strabo lib. iii. ſcribit, Ionicum ſinum partem eſſe eius maris, quod adriaticum dicitur. ¶ Apertos Bacchus amat colles, Columella libro quarto capite. xxi. ſcribit eſſe proprietatem in vitium ſurculis, vt alii meridiano axe conualeſcant, quia ſunt calidiores, alii ſeptentrionem deſiderent, quia contriſtentur æſtu, quidam temperamento lætentur oriẽtis vel occidentis, & Celſus, vt refert idem Columella libro quarto capite primo, Cenſebat ſolum vitium eſſe, nec campeſtre, nec pręceps, ſimile tamen edito campo, Cœlum porro neq; niuale vinea, nec æſtuoſum deſiderat, calido tamẽ potiuſq; frigido lætatur imbribus magiſquam ſerenitatibus offenditur, & ſolo ſic eo q̃ nimis pluuioſo eſt amicior, pflatu modico, leniq; gaudet. ¶ Taxi, de taxo videto. Plinius libro. xvi. capi. xxi. ANT.

PRO. ¶ RHODIA & bumaſtos. genera ſunt vuarum. ¶ Rhodia, a loco dicta. ¶ Bumaſtos ꝙ imitetur papillas vaccæ. ¶ Ionius fluctus, dicit adriatici maris, ꝙ Ioniũ ab Ione dictum.

CHR. ¶ MENSIS ſecundis, in quibus ponebãtur poma, dicebanturq; bellaria. Conſueuerant etiam priſci vina pcioſiora in ſecũdas mẽſas differre. Vnde vina precioſiora bellaria

Bacchi nūcupabant. Alni paludibus alnus dr̄ quaſi a amne alat, q̄ gaudet locis aquoſis. Hęc arbor ad aquaꝝ ductus in tubos cauat. Obruta terra plurimos durat annos. Si nō integrat̄ xito ſeneſcit. ꝩ Orni in ſaxoſis. Hæc arbor mōtes amat. ꝩ Apertos, ad meridiē expoſitos. Ex e. i. n. parte pp aſſiduū ſolem oīa apertiora, & ymbris carentia ſunt aquilonem & frigora d. loca ad aquilonem vergentia, quæ frigida ſunt. ꝩ Taxi. Taxus arbor gracilis & triſtis & minime virens dura & nullus ſuccum hīs Mas aūt ſola fert bacchas noxio ac letali fructu in Hiſpania præcipue venenū ineſt. Vaſa ēt viatoria ex ea vina i gallia facta mortifera fuiſſe cōpertū eſt. Sextius hanc a græcis ſmilacem di i refert, & eſſe in arcadia tam præſentis veneni, vt ſiquis dormiat, ſub ea cibūue capiat moriat, ſunt qui toxica venena, qbus ſagittæ tingunt hinc dicta putent. Repertū eſt inoxiam fieri, ſi in ipſa arbore clauus æneus abdicat. Pli. Cæterū noſtris temporibus taxum appellant, ex eaq̄ ſcorpiones, baliſtaſq̄ fabricant. Bacch. Taxus

SER. a ꝩ ASPICE, & extremis, intuere & extremū orbē cū ſuis cultoribus domitum, Nam ſubaudiamus cū, & p tranſitū maieſtatem romani

Aſpice & extremis domitū cultoribus orbem
Eoaſq̄ domos Arabum pictoſq̄ Gelonos
Diuiſę arboribus patrię ſola India nigrum
Fert hebenum, ſolis eſt Thurea virga Sabęis
Quid tibi odorato referam ſudantia ligno

Meduſq̄ & Idus, te pſugus ſcyses miratur. ꝩ Eoas, Orietales. ꝩ Arabū, arabiæ pars vt dionyſius ſcribit, q̄ ad oriētem & auſtrū ſpectat

laudat impii. b ꝩ Eoaſq̄ domos, Arabum, Arabia pāchaia & ſabæorū gēs eadē ē, apud quā thus naſcit, vt ſolis eſt thurea virga ſabæis. Itē Totaq̄ turiferis panchaia pinguis arenis. Plaut⁹ Arabico thure. c ꝩ Pictoſq̄ gelonos. i. ſtigmata habētes, & ſunt populi ſcythiæ, vt pictiq̄ agatyrſi. d ꝩ Diuiſæ arboribus patriæ, regiones, vt italiā quarto patriā. e ꝩ Sola india nigrū Fert hebenū, atqui & in ægypto naſcit, ſed indiam oēm plagam æthiopiæ accipimus Sane hæc hebenus & hoc hebenū dr̄, hic neutro vſus eſt. Lucanus aūt ait, Hebenus mareotica vaſtos Nō operit poſtes. f ꝩ Hebenus aūt arbor eſt, q̄ cæſa dureſcit in lapidē. g ꝩ Solis eſt thurea, apud ſabæos thus naſcitur, qui vt ſupra dictū eſt, iidem ſunt & arabici, & panchaici, od. ſud. lig. i quorū ligna odoriferum ſuceū referūt.

PRO. ꝩ EO A Sſq̄ domos arab. p. q. gelonos, ſūt ſcythiæ dicti ab Herculis filio Gelono & Echidna vt in iiii. Herodot⁹ refert. ꝩ Hebenū, lignū ē nigrū ꝓciosū. Balſamū eſt liqdū medicamentū coloꝝ curationi neceſſariū q̄ arboribus diſtillat in modū piris. Achant⁹ eſt herba ſpinoſa folia lata habens & rugoſa.

ANT. ꝩ ASPICE & extremis, ſicuti prio volumine oſtendit nō quālibet regionē, oīa producere eodem modo hic diuerſa eſſe arborib⁹ patrias, & hoc qa dixerat. Nec vero terrę ferre oīs &c. Et aptos Bacchus amat colles &c. ꝩ Extremis domitū cultoribus orbem, ideſt cum extremis cultoribus In Auguſti aūt laudem id dicitur, ab Auguſto enim, vt ſcribit Euſebius indi per legatos amicitiam poſtularunt. Et Horatius lib. iiii. ode. ix ait, Auguſto ſcribens. Te cantaber nō ante amabilis.

rubro alluit mari. Vtq̄ ſolinus ait, arabia ſacra interpretatur, partem eius eudæmonē Græci noſtri beatā nominauerunt, non fruſtra, Nam præter odores quos erat plurimos ſola thus mittit in eiuſdē ſaltibus Myrrha gignit. ꝩ Pictoſq̄ gelonos, geloni, vt ſolinus ſcribit populi ſunt in ſcythia, Qui de hoſtiū cutibus & ſibi indumēta faciūt, & equis ſuis tegmina, iis ꝓpinqui ſunt agathyrſi, q̄ vt illi coloribus ſe pigere cōſueuerūt, agathyrſi aūt vt ſcribit Mella, orta artuſq̄ pingūt, vt quiſq̄ maioribus præſtāt ita magis vel minus, Cæterum iiſdē notis oēs, & ſic vt ablui neqant. ꝩ India, vide libro primo Georgicoꝝ India mittit ebur. ꝩ Hebenū, Plini. xii. capite ſecūdo ſcri. q̄ inter indiæ arborū magnitudinē Virgilius Hebenū nuſq̄ alibi naſci ꝓfeſſus. Herodotus eam æthiopiæ intelligere maluit, accendi eam Fabianus negat, vritur tamen odore iucundo, materia nigri ſplendoris, ac vel ſine arte priorinus iucūdi. ꝩ Sabęis latius ibi molles ſua thura ſabæi. Gelon

CHR. ꝩ ASPICE & extremis, ꝗ orbē cultoribus domitum a ſpecie tranſit ad genus Primo enī demonſtrat q̄ in ſingulis regionibus diuerſitas eſt Vnde aliæ campeſtria amēt, aliæ fluuios, aliæ paluſtria, aliæ colles, aliæ editiores montes Deinde oſtendit non omnes regiones omnia ferre. ꝩ Pictoſq̄ gelonos, in Budinorum. Qui ſcythiæ ſunt regione ampla lataq̄ vnica vrbs eſt quam Gelonum appellant Cuius omnia edificia publica ac priuata, & ipſa mœnia lignea ſunt, fuerūt aūt geloni a pricipio Græci. Qui inter budinos q paſtoriam vitā exercentes, nullas certas ſedes habent hanc vrbē condidere. Nec linguā

moreſq̄

ſnoreſq; ſcythicos gręcos ſeruāt, i eoꝝ regiōe paluſtri caſtores oriūť. Vt plene ꝑſegtur Herodot⁹ ¶ Pictoſq; gelonos; ſunt.n.q dicāt gelonos dictos eē a Gelono filio Herculis, & eſſe ruffos, & cęſis oculis & dites & pictos appellatos ꝓpter veſtes verſicolores. Solinus autem refert, Gelonos de hoſtiū cutib⁹ ſibi veſtes, & eqs tegmina facere cæꝛulo pinguń, ſuccatis iter cæꝛulū crinibus, quāto qſq; nobilior, tāto magis tingiť, vt ſit indiciū humilitatis min⁹ pingi. ¶ Hebenū, Pli. de hebeno ait. iter idię arboꝝ magnitudinē vnā quā peculiari⁹ Vir. celebrauit hebenū nuſq̄ alibi naſci ꝓfeſſus Herodotus eā æthiopię itelligere maluit, & eam æthiopes ꝓ tributo Perſaꝝ regib⁹ olī tradidiſſe aſſerit, atq; iſra duo gſia ei⁹raꝝ id qđ meli⁹ arboreū trūco enodi mãæ nigri ſplēdoris, ac ſine arte ꝓtin⁹ iucūdi, alteꝝ fruticoſū cythiſi mō, & tota india diſperſum, alii tertiū genus ponūt ſiſt terebitho, fructui amigdolis i bactris abūdat ibiq; terebinthus putať. Romæ eā magnus Pōpeius in triūpho mithridatico oſtēdit. Accēdi eā Fabianus negat. Vriť tñ odore iucundo arabes abnum vocant.

Balſamaq; ᵃ, & baccas ᵇſemp frōdētis achāti?
Quid nemora Aethiopū molli canētia lana:
Velleraq; ᶜ vt foliis depectāt ᵈ tenuia Seres,

SER. a ¶ BALSAMAq; vocat q, vt alibi, dixitq;, & pręlia voce diremit. Sane balſamum eſt ipſa arbor. Opobalſamū ſuccus collectus ex arbore, Nā ὀπὸς dř ſuccus, ξυλον lignū, vñ xylobalſamū lignū ipſius arboris. Probatio autem opobalſami eſt, vt dicit Plinius. ſi contra ſolem ſtať, & corruptū non ſit, manū ferentis exurit. b ¶ Et baccas ſemp frōdētis achanti, achantus arbor eſt i ęgypto ſemp frondens, & oliua, laurus, & achant⁹, dicta quaſi ſpinis plena, nā ē ſpinoſa arbor, abūdat hæc ēt i cyrenaica iſula. c ¶ Velleraq; vt foliis; Apud indos & ſeres ſunt qdā in arboribus vermes, q bombices appellantur, q in aranearum morē fila tenuiſſima deducūt, vñ eſt ſericū, Nam lanā arboreā non poſſumus accipere, quę vbiq; procreatur. d ¶ Depectant, decerpant, ſed alii depectat legūt quod ſi eſt, ſeres poſuit pro ſer, ſicut trabes. ꝓ trabs ſic. Lucan⁹ ſub iuga iam ſeres iam barbarus iſſet araxes.

PRO. ¶ QVID nemora æthiopū. m. c. Lvell. q. v. ſ. d. t. ſ. Exiſtimāť beſtiolæ qdā quas bombycas vocāt. Quidā iudicāt ex arundinū foliis feras veluti lanā facere, & inde fieri ſerica. ſeres aūt natio eſt in vltima india.

ANT. ¶ BALSAMA. Pli. lib. xii cap. xxxvi. inqt. Sed oibus odoribus præfertur balſamū vni terraꝝ iudeæ conceſſum eſt autē arbuſcula viti ſimilior q̄ myrto, perpetua coma, ſemen eius eſt vino proximum guſto, colore ruffum, nec ſine pingui. Ram⁹ inciditur vitro lapide oſſe ſiue cultellis, ferro lędi vitalia odit ſuccus e plaga, manat, quā opobalſamū vocāt eximię ſuauitatis lignū xilobalſamum vocatur, & coquitur in vnguentis, ꝓ ſucco ipſum ſubſtituere officinę, pręcipua autem gratia lachrymæ, ſecūda ſemini, tertia cortici, minima ligno & cętera ¶ Achā-

opobalſamū xylobalſamum

Achā-

ti, ē achantos hic arboris ſpēs alibi herba, videto latius ecloga tertia. ¶ Aethiopū, æthiopia ægypto contermina inſignes arbores non fere habet præter laniferas propior tamē hinc natura lanæ maiorq; folliculus granati modo mali, Plin lib. xiii. capitulo. xvi. ¶ Seres, hii vti Pli. ſcribit libro ſexto capi. xvii. Regionem inhabitant, quæ ſpectat æſtiuum orientem, & primi ſunt hoium, q noſcantur lanificio ſiluarū nobiles perfuſam aqua depectentes frondium caniciē. Solinus addit, q lanuginis teneram ſubtilitatē humore donant ad obſequium, & q hoc illud eſt ſericum in vſum publicum damno ſeueritatis admiſſum, & duo obſtētare poti⁹ corpa q̄ veſtire prio fœminis, nunc ēt viris pſuaſit luxurię libido

CHR. ¶ BALSAMVM, in ſola iudæa oriť, & in duob⁹ tm̄ hortis vtraq; regio, oſtendere arbuſculā hāc vrbis iperatori Veſpaſiani viti ſimilior ē q̄ myrto. Malleolis ſeriť, & vt vitis vineas iplet, intra triēniū fructifera ē icidit vitro, lapide, oſſe ſiue cultellis. Ferro lędi vitalia odit, caueturq; neq; intra corticē icidať, Succus manat eximiæ ſuauitatis, ſed tenui gutta oibus odorib⁹ ꝓferť, proceritas itra bina cubita cōſiſtit, pria gratia lachrymæ, ſecunda ſemini, tertia cortici, minima ligno. Lachrymę probatio, vt ſit tenuis pinguis āc modice ruſa & ifricando odorata. Adulteratur multis modis quos Pli. refert. Sed ſumma ꝓbō ē, vt lac coagulet, & maculas ī veſte nō faciat. Sudātia. icidiť. n. cortex & liquor ille tenuiter exſudat. Sed caueť ne plaga vltra corticē ꝓcedat. ¶ Ligno. Quod xylobalſamum appellant, nā opobalſamū balſami ſuccus ē, Qui adeo tenui gutta manat, vt referēte Plinio Alexādro magno ibi res gerente toto die æſtiuo vnam cōcham

ĩpleri viſum eſſet. Dioſcorides vero beleſen arabice dicit vocari, & tãtũ ſucci dicit legi p
annũ, vt vix ſex aut ſeptẽ vrcei colligant. Plutarchus in vita Mar. Antonii ſcripſit ipſum An
toniũ eã partẽ iudeæ in qua balſamũ naſcit Cleopatræ emãcipaſſe. ¶ Achanti, Plinius ait,
ſpinæ albæ ſimilis eſt. Spina illa quã græci achanton dicũt minoribus multo foliis & acu
leatis p extremitates & arenoſa lanugine obductis, ex q̃ collecta veſtes bõbicinis ſimiles
faciũt oriẽte. Idẽ Pli. Pyrachãti baccæ cõtra ſerpentũ ictũ bibũtur, pyrachãtus appellatur Pyrachãtus
ppter aculeũ ſpinæ flãma. Vnde aryſta pyra appellat inde etiã pyramides. ¶ Molli canen
tia lana Vellera, de his Plinius in libro ſexto poſt ſcythiæ orietal s plagã inter deſerta ſũt.
¶ Seres, lanitio ſiluarũ nobiles perfuſam aqua depectũt frondiũ canitiẽ. Vnde geminus fœ
minis nr̃is labor redordiẽdi fila, ruſumq̃ retexẽdi, tam multiplici ope, tã lõginquo orbe
petitur, vt in publico matrona tranſluceat. Ex his verbis multi putant hmõi vellera non a
vermibus, vt apud nos cõfici, ſed ſua ſponte in frondibus illaꝝ arboꝝ naſci. Cui etiam opi
nioni ſuffragãtur verba Soli. ait enim ſeres aquarũ aſpergine inundatis frondibus vellera
arboꝝ adminiculo depectũt liquoris & lanugine tenerã ſubtilitatẽ humore domant. Hoc
illud ſericũ in vſum publicũ dãno ſeueritatis admiſſum. Ex quo oſtẽdere potius corpora
q̃ veſtire primo fœmiuis, nũc etiã viris luxuriæ perſuaſit libido, ſed fortaſſe huiuſcemodi
lanugo e viſceribus vermiũ eſt, q illas frõdes ita veſtiunt vt ægre nec niſi ſine aqua poſſint
illa exui frõdens. Ego aũt haud difficile crediderim inuecta illinc eſſe in noſtrũ orbẽ oua,
quæ illos nobis vermes parerẽt, ex qbus fit hoc noſtrũ ſericum. Vel fortaſſe ſericum ppter
quãdã lanuginis ſimilitudinẽ appellamus vellera bõbicina. Nã Pli. in lib. xi in quo inſectoꝝ
naturã pſequitur, oſtẽdit in aſſyria ex bõbici fieri necydalus, & ex illo in ſex menſibus bõ
bices telas araneoꝝ modo texunt ad veſtẽ, luxumq̃ fœminarũ, quæ bombicina appellat,
prima eas retorqueri, ruſuſq̃ texere inuenit in iſula coo mulier noĩe pãphila platis filia, Pãphila
vt ẽt Ariſto. refert in libro de aĩalibus, addit idem Pli. de bombice coa. refertq̃ naſci in ea
inſula cupreſſos terebinthos, fraxinos, quercus, inde florẽ imbribus decuſſum terræ halitu
animari, fieri autẽ primo papiliones paruos nudoſq̃, mox frigoris patientia villis inhor
reſcere & aduerſus hyemes tunicas ſibi inſtaurare dẽſas pedũ aſperitate reddite folioꝝ la
nugine in vellera. Hãc ab iis quoq̃ cogi, ſubigiq̃ vnguiũ carminatione, mox trahi inter ra
mos tenuari ceu pectine poſtea apprehenſam inuolui nido volubili. Tunc homine tollit,
flectibuſq̃ vaſis tẽpore & furfurum eſca nutriri. Atq̃ ita ſubnaſci ſui generis plumas, qui
bus veſtitos ad alia pẽſa demitti. Quæ vero capta ſint lanificia humore lenteſcere, mox in
fila tenuari iunceo fuſo Nec puduit has veſtes etiã viros leuitate vſurpare ppter onera æſti
ua. Aſſyriã autem bõbicem adhuc fœminis credimus. Eſt igitur aut id qđ nos ſericum di
cimus, aut res non diſſimilis. Nam quod florentini hexamiton vocant ab ex textura eſt,
quã ſex filis ordiũtur. ἓξ enim græce, ſex eſt latine, & μιτος filũ, ſeres aũt vt Strabo tam
longe vitæ ſunt, vt ad ducenteſimũ annum perueniat, habẽtq̃ ſenatum ex quinq̃ milibus
hominum, qui ſinguli ſingulos elephantes reipublice nutriunt.

Aut quos oceano [a] propior gerit india lucos
Extremi ſinus orbis, vbi aera vincere ſũmum
Arboris haud vllæ iactu potuere ſagittę?
Et gens illa qdẽ ſumptis nõ tarda [b] pharetris.

SER. a ¶ OCEANO ppior gerit idia lucos, gerit p habet, vt alibi, Virginis os habitũq̃ gerens, hęc enim hẽt arbores magnas, quę eſt iuxta oceanum, hinc eſt Extremi ſinus orbis. b ¶ Nõ tarda. i. ſtrenuiſſima, nam eſt lipotes figura.

ANT. ¶ INDIA. Plinius libro. xii. capite. x. inquit. Arabiæ autem arbores ex quibus veſtes faciant Cynas vocari, Iuba tradit, folio palmæ ſimilis ſic indos ſuæ arbores veſtiunt. Vtq̃ Diony. ait, ad orientem ſita eſt india regio ſane omnium extrema iucundiſſima, tamẽ & in ipſis Oceani labris ſita. Haud vllo iactu. Solinus etiam capitu. xlv. ait, indoꝝ nemoſa in tam proceram ſublimãtur excelſitatẽ, vt ſuperari ne ſagittis quidẽ poſſint.

CHR. ¶ AVT QVOS oceano, proprior gerit india lucos, ſed hoc dicit Virgilius ppter inſulas Oceani laniferas. Ait enim Clitarchus teſte Plinio, inſula eſt in æthioplo mari, vbi ſacer mons eſt in ſilua cũ arboribus diſtillãtibus odorem miræ ſuauitatis. Et Plinius in Tylo, inſula maris perſici, ſunt arbores, quas egoſampinas vocãt lanigeræ, folia hñt infœcũdia, ferunt cucurbitas amplitudine mali cotonei quæ maturitate apertæ oſtẽdũt lanuginis pilas, ex quibus pręcioſa lintea conficiant.

¶ MEDIA

Media[a] fert triſtes ſucços,tardūq́ʒ[b] ſaporem
Fœlicis[c] mali,quo non preſentius vllum
Pocula ſiquādo ſęuę[d] infecere nouercę.
Mīſcuerūtq́ʒ herbas & non innoxia[e] verba.

SER. a ℭ MEDIA fert triſtes ſuccos, Di ſine ſibi-
lo pferēda eſt, græcū enim eſt nomē Et Me-
dia pūncla eſt. Triſtes autē amaros, vt Tri-
ſtesq́ lupini. b ℱ Tardūq́ ſaporē Fœlicis ma
li, apud medos naſcit quędā arbor ferēs ma
la quę medica vo
cant, quā per peri
phraſin oſīdit ei⁹
ſuppmēs nomē;
Hāc plerīq́ citrū
volunt, qđ negat
Apuleius ī libris,
quos de arborib⁹ ſcripſit, Et docet lōge aliđ
eē genus arboris. Tardū aūt ſaporem dicit
vix ītelligibilē, q̄ illi ad carnē mediā citri re
ferūt. Nā pria & interior facile ſuū oſīdit ſa
porē. c ℱ Fœlicis mali, ſm eos q̄ dicūt citrū
fœcūdū. Nā hęc arbor oī pene tpe plena eſt
pomis, quę ī ea ptim matura, ptim acerba,
ptim adhuc ī flore ſūt poſita, aut certe fœli
cis, ſalubris. Nulla.n. efficacior res ē ad vene
na pellēda. d ℱ Sæuæ nouercæ, aut illæ quæ
ſæuæ ſunt, aut epitheton ē oīum nouercaꝝ.
e ℱ Nō īnoxia verba, liptotes figura eſt i. no
cētiſſima. & ē augmētū q̄ſi paꝝ putent vene
na miſcere, niſi ēt magicos cāt⁹ addiderint.

PRO. ℭ MEDIA fert. t ſ. t. q ſ. fœlicis mali, pars
parthoꝝ media eſt appellata a Medo filio.
Medeæ, & ægei, vt exiſtimat Varro qui q̄t-
tuor libros de argonautis edidit. Arbor aūt
quæ deſcribit a Virgilio naſcit quidē. & in
Italia, Sed non eſt eiuſdem effectus cuius in
media appellatur rododaphne.

ANT. ℭ MEDIA, vt Strabo ait, li. xi. eſt in partes
duas diuiſa, in maiorē & in minorē. Maio-
ris metropolis ſunt. Echata magna ciuitas,
& medici impii caput, qua parthi regia vte
bant, Nā reges ibi æſtatē egebāt, frigida.n.
eſt media, hyemē vero ſeleuciæ, quæ ſecus
Tigrim eſt ppe Babylonē. altera pars ē me-
dia atropatia ab atropato duce noīata. Dī
aūt medus medeæ filius regioni nomē īpo-
ſuiſſe fœlicis mali, Pli. lib. xvi. capite. iii. ait.
ℱ Malus aſſyria, quā alii vocāt medicā vene
nis medet, Foliū eius eſt vnedonis intercur-
rētibus ſpinis, pomū ipſum alias non man
dit odore præcellit, foliorum quoq́ qui trā-
ſit in veſtes vna conditus, arcetq́ animaliū
noxia. Arbor ipſa omnib⁹ horis pomifera
eſt aliis cadentibus, aliis matureſcentibus,
aliis vero ſubiacētib⁹. Nec alia arbor lauda-
tur in medis, eius autē grana parthoꝝ pro-
ceres incoquebant eſculentis, commendan-
di halitus gratia. Macrobius vero lib. iii. ſa-
turnaliū, capite de nuce pinea ſic ait, Quod
aūt ait, idē Cloatius Citreū & ipm perſicū
malū eſt ſm Virgiliū fœlicis mali quo non
preſtātius vllū, & reliqua. Et vt nemo dubi
tet hęc de citrio dixiſſe Virgiliū, accipe que
appius in libro de ſilueſtrib⁹ arborib⁹ dicat.
Citrea idē malus
& pſica altera ge
nerat ī Italia, & ī
media altera, Et
paulopoſt de Ci
treo loquens ait,
Eſt aūt odoratiſ-
ſimū, ex quo īteriectura veſti tineas necat,
fert aūt venenis contrariū, cū tritū cū vino
purgatione viriū ſuaꝝ bibētes ſeruat. Gene-
rant aūt in pſide oī tpe mala citrea, alia.n.
pcarpunt, alia interim matureſcūt. ℱ Vides
hic & citreū noīari, & oīa ſigna poni, quæ
de eo Virg. dixit, licet nomē citrei ipſe non
dixerit, hæc Macrobius. ℱ Triſtes ſuccos, So
li. ca. xli. ſcribit pomū ipſum, de quo iam di
ximus, eſſe ſapore aſpero & amaritudinis
miræ. Ergo triſtes ſuccos. i. amaros vt ibi tri
ſtiſq́ lupini &c. ℱ Tardūq́ ſaporē. i. diutius
īmorantem guſtanti ppter mirā amaritu-
dinem. Vnde non procedit, vti ille ait, vix
intelligibilē, amaritudo enim illico ſentit.

ℭ MEDIA fert. Pli. ait malū ſyriā, quā alii vocāt medicā venenis medet, foliū eius eſt CHRI
vnedonis incurrētib⁹ ſpinis, pomū ipm alſ
nō mādit odore pcellit folioꝝ quoq́, q̄ tran
ſit in veſtes vna pditus arcetq́ aīaliū noxia,
arbor ipſa oībus horis pomifera, aliis cadē
tib⁹, aliis matureſcētib⁹, aliis ſubnaſcētib⁹,
tētauere hoīes trāſſerre, ſʒ niſi apud medos,
& in pſide naſci noluit. Itē alibi de parthis
ſic loqtur. Parthoꝝ populis graue aīæ virus
pp indiſcretos cibos. Nāq́ vino ferēt ora ni-
mio, ſed ſibi pceres medentur grano aſſyrii
mali, cui⁹ ſuauitas eſt præcipua in eſculētis
addito. Eadē pene refert Solinus, ait autem
malū inimicū veneno ſapore aſpeꝝ & ama
ritudinis meræ odoris fragrātia pluſq́ iucū
dū & lōge ſenſibile. Alii addūt pomū vtile
eſſe cū qs potiorē hauſerit ad nates admo-
ueri, vt nauſeā cōprimat. ℱ Præſentius, ma-
gis indubitatū, nā de iis, quæ præſentia ſūt
nō eſt dubitatio. Sic alibi, pſentēq́ viris intē
tāt oīa mortē. ℱ Nouercæ, Nouerca ppriæ ē Nouerca
quæ defuncta, priore vxore noua accipitur
vxor, quæ filio ex priore nato preſit, quaſi
νεαρχη. i. noua princeps. Vitricus aūt eſt
quē mulier defuncto marito, nouū accipit
maritū. Qui preſit filio ex defuncto ſuper-
ſtiti dictus. Qua metum illi præbeat.

Auxiliũ venit, ac membris[a] agit atra venena.
Ipſa ingens arbos, faciẽq;[b] ſimillima Lauro.
Et ſi non[c] alium late iactaret odorem.
Laurus erat folia haud vllis labentia ventis.
Flos[d] apprima tenax, animas[e], & olẽtia[f] Medi
Ora fouẽt illo, & ſenibus medicãtur anhelis.
Sed neq;[g] Medorum ſiluę ditiſſima terra,
Nec pulcher gãges[h], atq; auro turbid[i] Herm[9]
Laudibus[k] Italię certẽt nõ Bactra[l], neq; Indi,

SER. a ℭMEMBRIS agit atra venena, Radices nuces, lupini, citrũ, apiũ ꝓſunt cõtra futuꝝ, nõ cõtra iã acceptũ venenũ, vñ etiã antiq̃tus ante vllas alias epulas hæc ſolebãt menſis apponere. Apparet ergo nõ cũ de citro loqui in præſenti quũ dicit, Membris agit atra venena, iam data. b ☞ Faciẽq; ſimillĩma lauro, figura Ciceronis, q ait ĩ cęſarianis Sed ſimillimũ deo iudico. Sane etiã hoc ꝓbat citrũ nõ eẽ. Nam citri arbor multũ nõ poteſt creſcere, & multo hẽt folia maiora q̃ laur⁹. c ☞ Si nõ aliũ late, & infinitũ emittit ſuum odorẽ, & lõge aliũ q̃ laurus. d ☞ Flos apprima tenax, apprima i maxĩe. & eſt nomen ꝓ aduerbio Sicut & pede terrã crebra ferit, ꝓ crebro. e ☞ Aias δυσπνοιαν .i. pulmonis vitioſum anhelitũ, qđ exprimit ſubdẽs ſenibus medicanẽ anhelis f ☞ Olẽtia ora, putentia .i. δυσωδίαν oris Notãdũ ſane huic vni tñ arbori incubuiſſe Virgiliũ & expreſſiſſe vbi q̃lis ſit, cuius prãtis ſicut in q̃rto de herba amello. Q đ q de arborib⁹ aut herbis ſcripſerũt in oib⁹ exequunẽ g ☞ Sꝫ neq; medorũ ſiluæ, Iã incipit laus italæ, quã exeqẽ ſm ꝑcepta rhetorica. Nã dicit eam & hẽe bona oĩa, & carere malis vniuerſis. h ☞ Gãges, Indiæ fluui⁹, p quẽ ꝓuincia ſignificaẽ. i ☞ Hermus, lydiæ fluuius arenas aureas trahens. K ☞ Laudib⁹ Italiæ certẽt, figurate. nã certo tecũ dicim⁹. l ☞ Nõ bactra, regio iuxta aſſyrios, vnde & populi bactriani.

PRO. ℭNEC pulcher.g.a.a.tur hermus Laudib⁹ ĩ c.n.b.n i. Totaq; tu.panchaia p.a. Ganges fluuius eſt lydiæ. ☞ Hermus, lydiæ, q fert aurum. ☞ Bactra, oppidum Indorum.

ANT. ℭAGIT atra venena .i. expellit, venena ipſꝫ malũ, qđ iã late ſupi⁹ ꝑatuit. ☞ Apprima ꝓ apprime .i. valde ☞ Aias .i. halitus ☞ Sed neq; medoꝝ, ordiẽ iam Italię laudes. ☞ Ditiſſima terra, De medoꝝ diuitijs videto Straboñe li.xi. ☞ Pulcher gãges, Stra li.xv. ait, ꝙ a mõtib⁹ gãges deſcẽdit, quũq; ĩ planiciẽ ꝑuenit ad oriẽtẽ ꝯuerſus ĩ mare ꝓgrediẽ, vnũ oſtiũ hñs, q̃q̃ oium indicoꝝ flumẽ maximũ ſit, Pulcher igiẽ poeta ait ob ei⁹ magnitudinẽ, Pli aũt li.vi.c.xviii. plura de gãge ſcri. ☞ Hermus, fluuius eſt in Mæonia, q ſmyrneos cãpos ſecat, & phrygiã ſcindit agaria. Huncq; hermũ fluctibus aureis æſtuaſſe ãtiq̃tas credit, auctor ẽ Soli ca.xxvii. ☞ Laudib⁹ Italiæ, Pli.li.iii.ca.vi. de Italia inq̃t. Terra oium terraꝝ alũna, eadẽ & parẽs numine deũ electa, quæ cœlu ipſꝫ clari⁹ faceret ſparſa cõgregaret imperia, rituſq; molliret, & tot populoꝝ diſcordes, feraſq; linguas ſermonis cõmertio cõtraheret ad colloquia, & humanitatem homini daret, breuiterq; vna cũctaꝝ gẽtiũ in toto orbe pãtia fieret, tanta nobilitas omniũ locoꝝ, tanta reꝝ ſingulariũ, populorũq; claritas. Vrbs Roma vel ſola in ea, & digna ẽt recta ceruice facies. Eſt & cãpanię ora, ſolaq; illa ac beata amœnitas. Iã vero tota vitalis ac perẽnis ſalubritas cœli rẽperies, tam fertiles cãpi, tã aprici colles, tã inoxii ſalt⁹, tã opaca nemora, tã munifica ſiluaꝝ genera, tãta frugũ, & vitiũ, olearũq; fertilitas, tã nobilia pecoꝝ vellera, tã optĩa tauris colla, tot lacus, tot amniũ, fontiũq; vbertas, totã eã ꝑfundẽs, tot maria portus, remigiũq; terraꝝ cõmertio patẽs vndiq;. Neq; ingenia, rituſq; ac viros & lĩgua, manuq; ſuperatas cõmemoro gẽtes, hęc plura ille. Multa ẽt Stra. li.vi cõmemorat. ☞ Bactra, Stra li xi. ſcribit ꝙ in ſcythia ſit bactra vrbs, quæ ẽt zariaſpa appellata eſt. Pli.tñ li.vi.ca.xvi. ait ꝓcedẽdo ad Bactra oppidum, qđ appellaẽ zariaſtes. zariaſpa Poſtea inq̃t, bactri, quoꝝ oppidũ zariaſtes, qđ poſtea bactrũ a flumine appellatum eſt. ☞ Indi, ſcribit Diony ꝙ in pleriſq; indiæ locis aurũ eruiẽ, qđq; multi ex eis inde quæſtũ aucupanẽ, alii telas lineas contexunt, alii ſectos elephãtiũ dentes abradunt, alii per fluminũ decurſus incedentes perquirũt beryllos adamãtas, iaſperides, ametiſtos, ſũt & orti ibi & arua perpulchra & læta, quæ & vniuerſum ſemper per annum virent.

CHR. ℭMEMBRIS, Quia venenum per omniũ membrorum venas diſcurrit. ☞ Et ſi non aliũ, quaſi dicat, ꝙ ſolo odore differt a lauro. ☞ Bactra, Quæ & zariaſpa teſte Strabone dicitur, regio eſt ſupra perſidem, Bactra vrbs eſt bactrianæ regionis caput a bactra amne dicta. ☞ Indi, primus e Romanis Traianus bellum indis intulit. Bactra

ℭPANCHAIA,

Totaq́ turiferis Panchaia[a] pinguis arenis.
Hęc [b] loca non tauri ſpirantes naribus ignem
Inuertere ſatis[c] immanis dentibus Hydri[d]
Nec galeis denſiſq́ virū ſeges[e] horruit haſtis.
Sed grauidę[f] fruges, & Bacchi Maſſic[9] [g] humor
Impleuere tenent oleęq́ armentaq́ lęta.
Hinc bellator equos cāpo ſeſe arduus [h] infert.
Hinc [i] albi Clitumne greges, & maxiā[k] Taurus
Victima ſępe[l] tuo perfuſi flumine ſacro
Romanos ad tēpla Deū duxere[m] triumphos.

SER. a ℂPANCHAIA, arabia, vt ſupra dixim[9]. Arabia aūt ē regio vbi & tēplū Triphyllii Iouis hn̄t ipſe albi pāchæis adololcēt ignibus aræ. b ℾHæc loca nō tauri ſpirātes naribus ignē, q̄les fuerūt ī Colchide ciuitate Scythię. Nā hoc hēt fabula. Iaſon colchos pfect[9] ad tollēdū vellus aureū, qđ dicarat Marti phryxus fret[9] Medeæ auxilio, & puigilē draconē occidit, & eius dētes ſeuit, iūctis tauris ignē flātibus, Vn̄ nati armati q̄ primū fecerūt impetū ī iaſonē fruſtra poſtea mutuis vulneribus ſe cōciderunt. Has autem ei cōditiones æta rex pposuerat, cui Apollo rn̄derat tā diu eū fuiſſe regnatuꝝ, q̄ diu illud vellus fuiſſe in tēplo. c ℾSatis ſeminatis. d ℾHydri, ſerpētis, hic eſt anguis quē Cadmus in bœotia occidiſſe ferſ, Cuius dentes ipſe partim ibidē ſeuit, partim æetas in colchide, ex qbus vtrinq́ ſeges armatoꝝ hominū enata eſt. Tauri aūt hi ſunt, quos ignē flantes æetæ imperio iaſon iunxit vnguēto vſus qđ ei Medea dederat. e ℾSeges horruit non placuit ſeges aūt qa de ſemine. f ℾGrauidæ fruges, largæ, abūdantes. g ℾMaſſicus humor. i. vinū campanū a maſſico mōte cāpaniæ. h ℾArduus, celſus, & eminēs. i ℾHinc albi clitūne greges, & maxima taurus Victima clitūne vocatiuus eſt. Clitūnus aūt fluui[9] eſt in Meuania, quæ pars vmbriæ partis thuſciæ, de quo fluuio dicit Pli. in hiſtoria naturali, q aīalia q̄ eum potauerunt albos fœtus creant. K ℾMaxima victima, qa triūphātes de albis tauris ſacrificabant. l ℾSæpe tuo pfuſi flumine ſacro, Flumine fluēto. Perfuſi āt tauri q ante triūphantes vſq́ ad tēpla ducebantur, aut certe pfuſi greges intelligamus, qđ ad equos triūphales pt referri. m ℾDuxē triūphos, ſi eq duxerūt, ſi boues deduxerūt.

PRO. ℂPANCHAIA, regio a rege pāchæo dicitur. ℾHinc albi clitumne greges & maxima taurus victima. l. t. p. f. s. Clitumnus eſt æturie flumen a fonte nauigabilis.

ANT. ℂPANchaia, pſidis regio ab rege pācheo, vt pb[9] inqt. ℾHæc loca, laudat Italiā, q expers eſt maloꝝ, bonorūq́ ferax. ℾNō tauri, apđ Colchos ī pōto id eueniſſe iaſoni, Qui. ſcri. li. vii. met. C. đ itē Medea Iaſoni ſcribēs,

pácha- a

apđ eū poeta ī heroidib[9] ſic ait. Martis erāt tauri pluſq̄ p cornua ſæui. Quorū terribilis ſpirit[9] ignis erat. Aere pedes ſolidi, pſetaq́ narib[9] ora. Nigra p afflat[9] hæc quoq́ facta ſuos. Semia pterea populos genitura iuberis. Spargere deuota lata p arua māu. Qui peteret natis ſecū tua corpora telis. Illa eſt agricolæ meſſis iniq̄ ſuo. Diodo. āt li. v. hæc oīa latius. Diximus & nos aliq̄ ecloga. iiii. Maſſic[9] hūor. Pli. de cāpania loquēs li. iii. c. vi. iis iūgūtur phalerni Caleni deiñ cōſurgūt Maſſici Gaurani, Surrētiniq́ mōtes, & li. xiiii. c. ix. de vinis generoſis Italiæ īqt, Certāt maſſica ęquę ex mōte Gaurano puteolos, baiaſq́ p ſpectantia. ℾClitūne, in phaliſco Clitūni amnis aq̄ pota cādidos boues facit. In Bœotia amnis Melas, oues nigras, Pli. li. ii. c. cvi. ℾHic albi clitūne gre. ordo eſt a clitūne, hinc ex italia albi greges, & taur[9] maxīa victima ſępe tuo ſacro flumie pfuxi, duxere romanos triūphos ad tēpla deū. Triūphātes. n. albis eqs curru faurato capite coronato lauro p vrbē vecti capitoliū aſcēdebant ad tēplū iouis optimi maximi, vbi mactato albo tauro, domum poſtea repetebāt. ℾTēpla deū, erat ī capitolia arce celeberrimū Iouis optimi maximi tēplū, đ q̄ Tac. li. xix. meminit. Erat & Iunonis monetę, itē mineruę dlubꝝ. In capitolio demū deoꝝ oīuꝫ ſimulacra colebāt, vt Ser. li. ii. inqt, ibi videlicet, Ecce aūt Pāthus &c.

ANT. ℂPANchaia, ait Pli. Thus nō niſi ī iſta pte arabię naſci, & ī ſilua, cui[9] lōgitudo. xx. chenos nō excedat, cū chen[9]. xl. ſtadia āplectat. i. qnq́ milia paſſuū & latitudo ſit dimidio breuior. Colu. tn̄ dicit ſua tēpeſtate plātam thuris Romæ coaluiſſe Laudib[9] Italię miro artificio pſeqtur laudes Italiæ. Res aūt poſita ī genere demōſtratiuo. Et qm̄ vna queq́ res laudes ſumit a bonis, animi corpis & fortunæ appellabimus hic bona animi Italiæ egregios viros, eoꝝ īmortales virtutes. Bona corpis cōtinenſ nā ſituq́ regionis, bona fortunæ cōmode appellabimus vrbes, ædificiaq́ reliq̄ & alia egregia opa humano artificio cōfecta. Sumit aūt laudes non ſolū a bonis q̄ aſſunt, verū ēt a peſtib[9] q̄ abſunt. Nā

ea res tũ demũ pfecta, abſolutaq; ẽ, q̃ & oĩ vitio exuta, & oĩ virtute ornatã exiſtit. Demonſtrat igr̃ hõeſtatẽ & excelẽtia, frequẽtiaq; viroꝝ. Demõſtrat vtilitatẽ, facultateq; ad res oẽs pñdas, ab eadẽ re & a copia multaꝝ maximarũq; reꝝ. Demõſtrat deniq; ab effectu, q̃ tñ ipiũ ſibi peperit. ¶ Hæc loca ñ tau. Fabula iaſonis atq; Medeę nota ẽ apud Naſonẽ. Sed q̃ de

maſſicꝰ Medea ſcribat, Diodorꝰ Sicu. Ibi copioſiꝰ accipe. ¶ Maſſicꝰ, mõs ẽ cãpaniæ olĩ Mineruæ ſacer, cuiꝰ ĩ radicibꝰ ſurrẽtũ ẽ vbi ſiunt optĩa vina. Nã Stra. cũ de cãpania ſcribat addit. Hinc Romã optĩa vĩa aduehi, Falerna ſetia & Calena, qbꝰ ſurrẽtina ꝯtẽdũt. Facto nup eoꝝ picu lo qm̃ lõgã accipiũt vetuſtatẽ. ¶ Bellator. Quãuis hoc epithetõ hoi ꝑprie accõmodãdũ ſit tñ equꝰ neſcio q̃ ĩnata prudẽtia eqtẽ veluti rõne vtẽs mirifice ĩ ꝑlio iuuat. ¶ Sele arduꝰ i. q. d. de ĩduſtria, & nõ nãli motu magnanimitatẽ in ĩgreſſu oñdat ¶ Hic albi clitũne greges, clitũnus vmbriæ fluuiꝰ ẽ apud Meuaniã deflués, ex quo ſi vacca, ouiſue poſt ꝯceptũ biberit al

Cephi bos parit. Idẽ ſcriptores ꝓbati de Cephiſo Bœotiæ flumie aſſerũt, Cũ melas eiuſdẽ regiõis

ſos flu. nigros greges reddat, vñ melas dr̃, qa μελας græce nigrũ ſignificet. Xãthꝰ græce flauũ

xanthꝰ ſigñat. Hic xãthũ Troiæ fluuiũ dcm̃ volũt. qa lanas ĩ gregibꝰ flauas ꝓducat. Neq; credat qſo q̃ hæc ĩcredibilia. Nã Ariſt. ĩ li. de aial. ait, aqs ẽt ad colorẽ facẽ, Videmꝰ ẽt ex oium reꝝ op . tia parẽte terra varios, & q ſapore & colore & virtute differãt humoreſemergere. In ſicilia

himera Himera fluuiꝰ ĩ duas ptes diuidiſ, & ĩ altera dulcẽ ſaporẽ retinet, ĩ altera ſalſũ aſſumit. Sunt

liparis & fõtes q qm̃ p venas pigues fluxerũt oĩno vncti ſint. Hic q̃ ĩ lipari ſiciliæ flumie natãt velu

Hiera- ti oleo vnguntſ. Apud Hierapolĩ phrygiæ vrbẽ fõtes ebulliũt, ex qbꝰ aquæ p foſſas deriuatę

polis poſt annũ lapideſcũt. In paphlagonia fons eſt e nã vini, ex quo q potãt temulẽti efficiunſ,

clitoriꝰ In Arcadia Clytoriꝰ vrbs ſpeluncã hẽt, vñ fluẽs aqua abſtemios potãtes reddit. Ad eũ fontem Melãpũ ſcribũt Rabiẽ filiaꝝ prœti ſacrificiis purgaſſe, reſtituiſſeq; virginũ mẽtes ĩ priſtinã ſanitatẽ. Hæc aũt cur nõ fieri poſſe credamꝰ cũ ex vno vniꝰ aĩalis corpuſculo, qd eodẽ cibo, potuq; enutritũ ſit ſanguis pituita bilis atra, ac poſtrẽo vrĩa, & ſudor colore ſapoꝛ ac nãli vi multũ differẽtes humores appareãt. ¶ Maxĩa victima, nã triũphãtes tauros auratis cornibꝰ inſignes ſacrificabat, q̃ nulla maior eſt victima italia adeo genꝰ bubulũ adamauit, vt ab italicis. i. vitulis nomẽ acceperit. Capitale erat bouẽ interimere Reſeruabaſ hæc victima Ioui, Hic pau. æmiliꝰ ĩ triũpho macedonico. cxxx. boues cũ auratis cornibꝰ ſacrificauit.

Hic[a] Ver aſſiduũ. atq; alienis[b] mẽſibus ęſtas.
Bis[c] grauidę pecudes bis pomis[d] vtilis arbos
At rabidę[e] Tigres abſunt, & ſęua[f] leonum
Semina[g], nec miſeros[h] fallunt Aconita[i] legẽtes

SER. a ¶ HIC VER aſſiduũ atq; alienis mẽſibꝰ æſtas, ver aſſiduũ verna tẽperies. Nam ver ꝑprie aſſiduũ eſſe nõ põt ſeu lõgum. Hora. ver vbi lõgũ tepidaſq; ꝓbet iupiter vmbras. b ¶ Alienis mẽſibꝰ æſtas. i. qñ alibi hyems in italia pene æſtas eſſe vr̃. c ¶ Bis grauidæ pecudes, vcꝝ eſt, inde. n. eſt ĩ bucolicis, Lac mihi nõ æſtate nouũ, nec frigore deſit. d ¶ Bis pomis vtilis arbos. i. biferæ ſunt arbores e ¶ At rabidæ tigres abſũt malũ armeniæ. f ¶ Et ſæua leonũ ſemĩa, malũ libyę. g ¶ Semina, gña, & eſt Lucretii ſermo. Nã q̃ ait ſeua aut cruẽta accipimꝰ, aut re vera ſęua ſemina, vt. n. ait Pli. aĩalia q̃ ſũt cũ acutis vnguibꝰ freq̃nter parere nõ pñt. vitianſ. n. ĩtrinſecus ſe mouẽtibꝰ pullis. h ¶ Nec miſeros fallunt aconita legẽtes, Mira arte vſus eſt, vt excuſaret rẽ quã negare nõ poterat. nã aconita naſcunſ in italia, ſed ea nõ obeẽ dicit, qa ſunt oĩbꝰ nota, vñ dicit, nec fallit legẽtes, vel qa ea ſciẽtes renuũt, & reiiciũt, qd oẽs ſcire ſigñat. i ¶ Aconita aũt nata dñr eſſe de ſpumis cerberi, quo tpe Hercules cũ ab ĩferis traxit. Q d qa ĩ ſaxis & cotibus naſciſ, aconituꝫ dr̃ ἀπὸ τῆς ἀκονης i. a cote, & dicimus τὸ ἀκονιτον καὶ τα ἀκονιτα.

PRO. ¶ NEC miſeros fallũt aconita legẽtes, aconita ſunt venenorum genera, quæ fere in petris naſcuntur ſcythiæ iuxta mæotida paludem. Exiſtimaſ autem eẽ ex ſpuma cerberi, quã is ſuderit pręttactus ab Hercule in lucẽ. Aconita autem græce cautis nomine dicuntur, illam enim ακονην appellant.

ANT. ¶ HIC Ver aſſiduum atq; alienis menſibus ęſtas, hoc ait quoniam vt etiam Stra. lib. vi. ſcribit, italia ſubiacet vniuerſi aeris temperiei. Solinus item inquit ineſſe italiæ locorum ſalubritatem, & cœli tẽperiem, quod & Pli. ſcrib. ¶ Tygres, de iis videto ecloga quinta. ¶ Leonum de his legito Plinium lib. viii capi. xv. ¶ Aconita, videto ecloga octaua. Prima autem hecate aconitum inuenit, de quo latius Diodo. lib. v. Pli. autem lib. xxviii. cap. ii. de aconito plura ſcribit.

CHR. ¶ HIC, iſta Italia. ¶ Ver aſſiduum, ſed quo pacto poterit eſſe aſſidua veris temperies, ſi

etiam ſint

etiam ſint rapidi caloris æſtatis, Sed dicit aſſiduum, quia nō itercedit frigus, ſed q; hyemis eſt occupat ver. ¶ Aeſtas aūt occupat autūnum, Vñ dixit alienis mēſibus æſtas. Hoc aūt intelligit de ea pte Italiæ quæ ad tyrrenū mare, & ad meridiem vergit. ¶ Aconita aconitum planta eſt quæ ab Auicena dr̄ ſtrāgulator. Duæ ſunt ſpecies, altera dr̄ lycoctonos.i. ſtrangulator lupi, altera dr̄ Pardaliphontes.i. ſtrangulator leopardi, Prima ſpecies abundat Italia diuerſo colore ab altera. ſed folia ſimilia platano niſi eſſent minora & nigriora, & magis inciſa, haſtam hēt didomo ſimilē, & leuē ad cubitū altam, ſemē in ſolliculis oblongis pardaliphontes teſte Pli. folia habet cicamis nō plura q̄ttuor aut cucumeris leuiter hirſuta, ſed miora. & haſta duaꝝ palmaꝝ, radix ſimilis eſt cammaro marino, alii dīīt caudæ ſcorpiōis ſed limpida, vt alabaſtris Sūt q myoctonō appellarit, qm̄ pcul ex lōginquo odore mures necat. Naſcit̄ i locis nudis. ſ. petroſis quos aconas vocāt, vt ait Pli. alii dcm̄ volūt ab acone portu q eſt i portu hāc herbā natā fabulant̄ ex ſpuma Cerberi ad ſupos, ab Herc. extracti.

Aconitum

Nec rapit immēſos orbes per humū neq;[a] tāto
Squammeus in ſpirā tractu ſe colligit Anguis
Adde[b] tot egregias vrbes operumq;[c] laborem.
Tot congeſta[d] manu prerupris[e] Oppida ſaxis.
Fluminaq;[f] antiquos ſubterlabentia muros.
An Mare[g] qd̄ ſupra mēorē? quodq;[h] alluit īfra?

SER. a ¶ NEq; tanto ſquámeus, ſunt q dā ſerpētes i italia, ſed nō tales, q̄les i ægypto, aut in affrica. in ſpirā aūt dicit in collectionē volubilitatis, qd̄ ē a ſunibus tractū. b ¶ Adde tot egregias vrbes, laudat Italiā a ciuitatibus, q̄s & plures hēt, & maximas, & oportuniſſime collocatas. c ¶ Operumq; laborē quæ ſunt in muris & mœnib⁹ Vrbiū, aliiſq; ædificiis & tēplis. d ¶ Cōgeſta manu, ædificata & cōſtructa, & hic ipſe vrbes nō ſolū ex ſua magnitudīe, ſed ēt ex ope nobili laudat. e ¶ Præruptis ſaxis, excelſis & magnis, & ſubaudi adde. ſ. ad laudem Italię. f ¶ Fluminaq; antiquos ſupterlabentia muros, Quod laudat etiam Cicero in republica. g ¶ Mare qd̄ ſupra, ideſt mare adriaticū. h ¶ Quodq; alluit infra, ideſt tyrrhenum.

PRO. ¶ AN MARE quod ſupra memorem: qđq; alluit infra: Cyngit Italiam ab vntrione hadriaticus ſinus, a meridiæ thuſcum mare hadriaticū ſuperum appellant, tuſchum infeꝝ.

ANT. angues ¶ ANGVIS, ſcribunt in india ſerpentes in tantam magnitudinem adoleſcere, vt ſolidos hauriant ceruos, tauroſq;, Metrodorus circa Ryndacū amnem in ponto, vt ſupra volantes q̄uis alte, pernicitерq; alites hauſtu raptas abſorbeant, auctor Pli. lib. viii. ca. viii. ¶ In ſpiram, reuolutionem. ¶ Sub antiquos muros, hoc ē ſub antiqua oppida. Multa ſiquidem italiæ oppida prope mœnia vel intra labentia flumina habent. ¶ An mare, Italia vt Pli. ſcri. lib. iii. cap. vi. ſita eſt inter duo maria inferum. & ſuperum. inferū a græcis Thuſcum, & Tyrrhenum vocatur. Superū vero adriaticum appellant ab adria inclyta vrbe. vt Stra. Ait. Probus etiam inquit. Cingit italiam a ſeptētriōe, Adriaticus ſinus ab meridie, Thuſcū mare adriaticū ſuperū appellaſ thuſcū iſeꝝ.

Italiæ Maria Thyrrhenum Mare

CHR. ¶ NEC rapit, Sunt qdē ſerpentes, ſed non tanti quanti apud Alacheos Æthiopiæ populos q ſunt viginti cubitorum, aut quāti in īdia qui ſecūdū Magaſthenem ceruos, & tauros ſolidos haurire pñt. Regulus aūt in punico bello ad flumē Bagradā tormētis & baliſtis ſerpentem cōfecit centū viginti pedū Nihilominus & in Italia Boiæ ita magnæ efficiūtur, vt ſub Claudio impatore q̄dam occiſa ſit, cuius in aluo ſolidus infans ſpectatus ſit. Ego aūt eo anno q ſeptuageſim⁹ ſupra mille ac quadringētos a ſalute nr̄a enumeraſ in agro caſentinati, & in ea apenini pte vñ arno fluuio origo eſt, nō pcul ab eo caſtello qd̄ caſteneanū vocant ſerpentem interfectū vidi cuius magnitudo odoriſeci canis magnitudine nō vincereſ. Ille aūt qui occidit vel tetro ſerpentis odore, vel alia occultiore cauſa nullo vulnere ab eo ictus nullis verberibus pcuſſus poſt paucas dies e vita exceſſit. Verum hęc rariſſima ſunt. ¶ In ſpirā, qd ſpira ſit dicemus in ſecūdo æneі. ¶ Mare quod ſupra mare ſuperū, quod vergit ad ſuperiorē ptē mundi, ideſt ad partem ſeptētrionalem quę nobis ſublimis eſt, vt hic vertex nobis ſemp ſublimis. Dicitur aūt Adriaticū ab adria colonia etruſcoꝝ, incipit aūt a pyreneis montibus Epiri, & per Italiam ſuperiorem extēditur vſq; gallos. ¶ Quodq; alluit infra, Mare tyrrhenum eſt quod alluit Italiam a meridie, quæ mūdi plaga infima eſt ac depreſſa. Vnde dixit in ſuperiorib⁹ de polo meridionali, Aſt illū ſub pedibus, ſtyx atra videt, incipit autem ab hoſtio Vari quod flumē Italiam a gallia diuidit, & diſcurrit ad fretum vſq; ſiculum. Quare autem dicatur tyrrhenum, ideſt etruſcum alio loco apparebit.

An ne lacus tantos?te Lari ᵃmaxime?teq; ᵇ
Fluctibus, & fremitu aſſurgēs Benace marino
An memorēᶜport⁹: Lucrinoq; addita clauſtra:
Atq; indignatū ᵈmagnis ſtridoribus Aequor.
Iuliaᵉqua Ponto longe ſonat vnda refuſo.
Tyrrhenuſq;ᶠfretis immittitur æſtus Auernis

SER. a ¶ TE LARIA maxime, larius eſt lacus vicinus alpibus, q iuxta Catonē in originibus ſexaginta rēdit milia, Et Larius Lari vocatiuus facit, ſicut Iulius Iuli, Mercurius Mercuri, b ¶ Teq; Fluctibus & fremitu aſſurgēs benace marino, Benacus lacus eſt italię q magnitudie ſui tēpeſtates imitať marias. Aſſurgēs aūt vocatiuus eſt caſus vt ſit memorē & te o Benace aſſurgens.i.tumeſcens, Fremitu marino aut certe antiptoſis eſt.i.caſus pro caſu aſſurgēs p aſſurgentem. c ¶ An memorē port⁹, lucrinoq;, addita clauſtra, i baiano ſinu cāpaniæ cōtra puteolanā ciuitatē duo lacus ſunt, Auern⁹, & Lucrinus, qui olim pp copiā piſciū vectigalia magna pſtabāt. Sed quū maris īpetus plerūq; irrum pēs exinde piſces excluderet, & redēptores grauia dāna paterenť ſupplicauerūt ſenatui & pſectus. C. Iuli⁹ Cæſar ductis brachiis excludit ptē maris, q̄ aň infeſta eſſe cōſueuerat. reliqt breue ſpatiū p auernū, q̄ & piſciū copia poſſet intrare, & fluct⁹ nō eſſent moleſti. Quod opus Iulii dcm̄ eſt. Sed hoc ambitioſe vndā iuliā appellauit fremētē cōtra moles a iulio oppoſitas. d ¶ Indignatū magnis ſtridoribus æquor, indignatū a ſolita excluſum licētia, & indignationē ſuā ſtridorib⁹ pdēs. Indignatū iō dixit, qa quo tpe in Lucrinum lacū mare īmiſſum eſt, deinde terra effoſa cōtigit inter ipm Lucrinū & Auernū, vt duo lacus miſcerenť, & tanta tēpeſtas orta eſt, vt pdigii loco habita ſit, ac nūciatū, ſimulacrū auerni ſudaſſe, pp qd pōtifices ibi piacularia ſacra fecerūt. e ¶ Iulia aūt, vnda puteolanū portū ſignificat. f ¶ Tyrrhenuſq; fretis æſt⁹, æſtus qdem dixit auerni, qm̄ p Lucrinum lacum mare Tyrrhenum influit in Auernum.

PRO- ¶ AN NE lacus tantos te lari.m.t.q.fl e.fr. aſſ.benace marino: vterq; lacus eſt in Italia. Larius ambros tangit, & puenit vſq; comū. Benacus eſt ex quo minciusflumen oritur, quod præterfluit Mantuam.

ANT. ¶ LACVS tantos, Larius vti Stra.li.vi meminit, ī Gallia ciſalpina prope Comū vrbē lacus eſt, quem Adua fluuius auget, inde amnem Padum ingrediens. Eſt aūt vt idē ſcrib. lib.iiii latius lōgitudinis fere ſtadiop trecentop, latitudinis trigīta, q amnē eiicit Ticinū ſane grandē. ¶ Benace, Benacus vt Stra.in ſi. li.iiii.ait, lacus ſtadiop qngentū longitudinē hēt, latitudinē vero .xxx. de quo Minti⁹ amnis effluit. Eſt et lacus verban⁹ lōgitudinis q̄dē ſtadiop.cccc. latitudo vero anguſtior ē q̄ benaci, Emittit fluuiū Aduā, oēs āt tres dicti lacus in padū influunt, oriunturq; ex alpib⁹. ¶ Lucrinoq; addita clauſtra, lucrinus ſinus vſq; Baias latitudinē pādit. q ex exteriori pelago p aggerē longitudinis ſtadiop octo, latitudinis āt vnius orbitæ arceť, illū aūt ab Hercule traducendarū Geryōe boū cā aggregatū fuiſſe phibēt, quē cū pedib⁹ pambulari pp fluct⁹ ingruētes per hyemes ſupne vix poſſet. Agrippa exornatū meli⁹ cōſtruxit, leuioribus.n.nauibus præſtat ingreſſum, ītra aūt lucrinū ſinū Auernus eſt, qui cōprehēſam Miſenū vſq; tellurē manua iem efficit inſulā, a maris ſpatio iter ipſum atq; cumas, Eſt aūt auernus, & fundo & hoſtio ſin⁹ cōmodus, & magnitudie, & nā portum cōtinēs, vſum tñ portus nequaq̄ pbēs, qm̄ añ illū Lucrin⁹ portus iacet. Supcilia aūt ardua auernū vndiq; circūcludūt, præter hoſtiū ſuo qdē tpe amœnis culta modis, inquit Stra. olim aūt agreſtibus referta nemoris, & pceris arborib⁹ inuia, nā poſtea auerni lucū ſuccidit agrippa locis per pulchra adornatis ædificia, hæc ex Stra Iulia vnda. Iuliū portū intelligit, de quo Sueto.ī Auguſto ſic ait, Do nec nauib⁹ exinde agre fabricatis, ac.xx. ſeruorū milibus manumiſſis, & ad remū datis portū iuliū apud Baias īmiſſo in lucrinū, & auernū mari, lacū efficit ī quo cū hyeme tota copias exercuiſſet Pompeiū inter Mylas, & Naulocum ſuperauit. ¶ Aeſtus, is eſt maris acceſſus, ideſt inqetudo. Vnde & æſtuaria p[…] quæ mare viciſſim tam accedit, q̄ recedit fretum autem appellatum & ibi ſemper mare ferueat, nam fretū eſt, Anguſtū & quaſi feruens mare ab vndarum feruore nominatū.

¶ LARI; larius lacus eſt piſcium copia excellens in gallia ciſalpina propinquus Como vrbi, a qua etiam comanus appellatur, Ex hoc abdua fluit. ¶ Benacus autem, eiuſdē galliæ lacus in montium faucibus locatus, vnde vi ventorum inſurgente veluti mare variis tempeſtatibus æſtuet. Benacus Mincium flumen emittit idem lacus aureas arenas habere dicitur, ſed profecto piſcem gignit nuſq̄ alio loco repertum, quem incolæ carpionem vocant ſapore ſuauiſſimo.

Larius Lacus

benac⁹

Verbanus

lucrin⁹

auern⁹

Iulius portus

Aeſtus

CHR

FAVRO

Hęc eadem argenti riuos,ęriſq; metalla
Oſtendit venis,auro ᵃplurima fluxit.
Hęc genꝰacre virū Marſoꝝ pubemq; Sabellam
Aſſuetūq;ᵇ malo Liguitē,Volcoſq;ᶜ verutos ᵈ
Extlit,hęc decios marios ᶠmagnoſq; camillos ᵍ

SER. h ℭAVRO plurla fluxit.i.copioſior fuit ī rē ꝑcioſiorē. b ꝶAſſuetū malo ligurē.i.labori. c ꝶVolſcoſq; verutos,italię ꝑpli. d ꝶVerutos iaculo vtētes ī modū veru,vel qa veru tis pugnā. e ꝶExtulit hęc decios creauit. Decii āt duo fuerūt, quoꝝ vnus bello latio, alter gallico ſe ꝑ republica duouerūt. f ꝶMarios,Marii multi fuerūt , quorum vnus fuit ſepties cōſul. g ꝶCamillos,abuſiue pluralem numerum pro ſingulari.nam Camillus vnus fuit, q a gallis ſublata ſigna reuocauit.

PRO. ℭHÆC genus acre virum marſos pubēq; ſabellam Aſſuetumq; malo ligurē volſcoſq; verutos,Sabelli gens eſt italiæ,Apuli iidem appellantur & Dauni,Volſci veruti iō dr̄r, ꝙ dolonibus in prælio ſoliti ſint vti.

ANT. ℭMETALLū,metallū a metallo dr̄,qđ eſt

Metallum ſcrutor vel inqro.Nā ī oī fere mā,vna iuēta vena,nō ꝑcul iuenif alia qđ & Pli.notauit.li. xxviii.c.viii.ꝶAuro,auꝝ auſtria plurimū gignit,neq; ī alia pte terraꝝ tot ſęculis hęc fertilitas.Italię q̄ pcitū eſt veteř iterdcto patꝝ, alio q nulla fœcūdior metalloꝝ quoq; erāt tellꝰ &c.Pli li xxxiii.c.v.ꝶMarſos,marſi italię populi velocitate pedū plurimū ad curſum ꝑſtāt,vt Dio.ſcribit.Solinꝰ āt ait,Marſoꝝ gētē ſerpētibus illęſam eē ſed nihil miꝝ a Circes filio hli genus ducūt,& auita potētia deberi ſibi ſciunt ſeruitiū venenoꝝ,iōq;

Fucinꝰ venena cōtēnunt.Stra.vero lib.v.ait ꝙ alba

Sānitii Marſis finitima ē ī excelſo locata ſaxo ꝑpe fucinus eſt lacus lōgitudie par pelago.Is aūt marſis & vicinis maxio oībus vſui ſit.ꝶSabellā, Sannitas ītelligit,q vt Feſtus ait,dicti ſunt a colle ſamnio,vbi ex ſabinis aduētantes cōſederūt.Pli.vero li.iii.c.xiii.ait,ꝙ ſamnites erant italiæ populi,quos ſabellos & ſamnitas gręci dixere.Ea gens,vt Florus li.i. ait,opulēta erat fallax.rapida,ac furioſa,& in exitiū vrbis ꝑtinax.ſexies.n.rupto ſodere,cladibuſq; ipſis aīoſior erat.hos tñ quinquaginta ānis p Fabios & Papiros pr̄es,eorūq; liberos vrbs Roma ſubegit ac domuit. Sūt āt ſamnites iter cāpaniā & apuliam,vt oñdit Stra.li.v.regionē mōtanam poſſidētes,& mari nō admodū ꝓximi,Hęc autem natio exigua eſt qdē,ceteꝝ fortitudine con

Marſicum bellum ſpicua, oſtentata Romanis eoꝝ ſæpiſſime virtute,tandē quū libertatem aſſeq vellent deſciuerunt,vñ Marſicū exarſit bellū.Marſi cū āt iō noīatū,qm̄ a marſis rebellādi ſuſcitatū fuerat initiū.ꝶAſſuetūq; malo li. Liguria ī ipſis appēninis mōtibꝰ iter Galliā atq; hetruriā ſita ē,nihil deſcriptōe dignū hīis, niſi ꝙ vicatim vitā agūt,terrā arātes aſprimā ſatigāteſq; ligonibꝰ,imo vero ſaxa ſcīdētes, vt poſſidoniꝰ inqt,ita Stra.li.v. Dio.ēt li.vi.ſcri.ligures ꝑtiam habitātes aſperā,ac oī ſterilē plurimo labore,cōtinuoq; vitā durā ageř Vena iiōibꝰ cōtinue vacare,captiſq; feris fructuū iopiā ſuſtētare,ī terra cubař,vt ꝑlimū,hocq; pacto priſco moř abſq; apparatu aliquo viueř.Deniq; mulieres viroꝝ viros feraꝝ robur , & vires hře feroces eā,& atuti igenii,ñ ī bello ſolū,ſed ī cōi vita &c. Propter ſupradcā igiř mala,& labores ait Maro.Aſſuetūq; malo ligurē,ñ āt malo.i.latrociniis,vt qdā volūt pp illđ ęne.Vāe ligur. &c.nā poeta hic eos laudat,& Dio.vitā durā ageř eos ſcribit.ꝶVolſcoſq; verutos Dio. alicar.li.vii.iqt.Vrbs volſcoꝝ iſignis Velitrę Velitrę magna ipſa & populoſa,hęc ille pp qđ legēdū ē apud Sylliū li.viii.ſecia,& ī celebri miſerūt valle velitrę.i.frequēti valle Nā adhuc veſtigia appię vię ī eiꝰ valle exiſtūt diſtātis a mœnibus ſtadio.xii.vel circa.Celebraſ ēt hodie cōtinue vrbs ipſa a ꝑegrinis illac trāſeūtibus,quū ab vrbe Roma Neapolim petūt,& ecōuerſo.Fuit ide Auguſtꝰ octauiꝰ oriundꝰ,de quo late apud Trāquillū q īter alia ſic ait,Velitris antiqtus tacta de cœlo parte muri rūſum ē eiꝰ oppidi,ciuē quāq; reꝝ potiturꝝ,ſero tñ documētis apparuit oſtētū illū Auguſti potētiā portēdiſſe.Diſtat aūt ab vrbe Roma vigīti milibꝰ paſſuū,ab lanuio vero milibꝰ paſſuū tribus.ꝶVerutos,Verutū ē Verutum telū breue & anguſtū,vt ſcribit Noniꝰ.Probus vero inqt.ꝶVolſci veruti iō dr̄r ꝙ dolonibus in pręlio ſoliti ſint vti.ꝶDecios,de iis & reliqs late Plinius de viris illuſtribus.

CHR. ℭÆRIS metalla,noīe metalli venit qcqd

Metalla ex terra effodiř,in terręq; viſceribus,veniſq; diligentius inquiritur , Vnde & lapidicinæ metalla appellātur e gręco verbo.Nam μεταλλάω inqro ſignificat.Argētū ēt a græ argētū ca appellatōe ē,illi.n.ἀργύριον dñt Fit autē ex argēto viuo & ſulphure albo,plꝰ tñ ē de aereo,aqueoq; argēti viui q̄ de ſulphur.Vñ minus pōderis in eo q̄ ī auro.Duplex autē argētum eſt ſimplex & cōpoſitū.Simplex

liqdū eſt,& argētū viuū appellat̄,cui⁹ ſubſtātia aquea eſt ſubtili terreno mixta robuſta mixtione,& idiſſolubili,& hoc ineſt ſibi ex magna ſiccitate terrea q̄ nō liq̄ſcit in ſiccitate plana albedinē trahit ex ſubtili terræ albedīe,& ex admixtione aeris, Argētū aūt viuū cū ſulphure ſunt mā oīuꝫ metalloꝝ, Aes vero qđ cuprū ēt dn̄t ex ſulphure, & argēto viuo, vt cætera metalla cōponit̄,ſꝫ plus ē ī eo ſulphuris q̄ argēti,ſꝫ ſulphur ē terreū nō pure rubeū colorē hn̄s adurētē. Argētū vero eſt mediocre nec nimis ſubtile, vt oſ̄dit Ariſt. aurū aūt creat̄ ex ſulphure ſubtili & rubeo,& ex viuo argēto ſubtili & albo,& plus tn̄ cōfert ad illud formandū de ſoliditate ſulphuris q̄ de aereo aquoſo viui argēti, Quapp ſolidius,pōderoſiuſq̄ eſt q̄ argentū. ⸿ Acre virū,de numeroſis populis Italiæ ſic loqt̄. Pli. Hęc eſt illa Italia q̄ Æmilio paulo &. C. Atilio cōſulibus,nūciato gallico tumultu ſola ſine extremis auxiliis,& ſine traſpadanis equitū ſeptigēta milia peditū. lxx. milia armauit,& Diony. iii. ſcri. romanos quaſi Hānibalis aduētū puidētes cēſum fecerunt,& ciuiū ſuoꝝ & ſocioꝝ decies cētena milia hoīum qui eſſent bello apti deſcripſerunt. Marſos vltra picenū veſtini ſunt, & marſi & peligni & marrucini,& frētani ſamnites populi. Natio exigua eſt,ſed fortitudine conſpicua. Nā & aduerſus romanos fortiter pugnarūt idē pro illis ſocii fecerūt. Poſtremo libertatē & ciuitatis cōmunionē cōſequi volētes repulſam paſſi bellū marſicū excitarūt, ait Stra. de origine marſoꝝ alio loco dicet̄. ⸿ Sabellā, ſamniticā, hæc a ſabinis ē. ⸿ Ligurē, Ligurum genua metropolis eſt. ⸿ Verutos, quia telis que veribus ſimilia eſſent vtebantur in bello. Aes | Aurū | Italia

Scipiadas[a] duros bello,& te maxime Cęſar,
Qui nunc extremis Aſię iam victor in oris
Imbellem[b] auertis Romanis arcibus indum.
Salue[c] magna parens frugū Saturnia[d] tellus,

SER. a ¶ SCIPIAdas duros bello, ſcipiadas pro ſcipionibus dixit, ſicut amazonidū pro amazonum alibi poſuit. Scipiones āt duo fuerūt, auus,& nepos,quoꝝ vn⁹ leges victę carthagini iпoſuit alter eādē diruit. Hæc āt oīa pleni⁹ in. vi. memorauim⁹. b ⸿ Imbellē auertis romanis arcib⁹ indū, auertēdo reddis ībellē. Romanis āt arcib⁹ a romanis vrbib⁹, a romano īpio. c ⸿ Salue magna parēs, poſteaq̄ ea diutius laudauit, vertit ſe ad ea,& bn̄ dić eā laudās. d ⸿ Saturnia tell⁹, nā italia ſaturn⁹ regnauit.

ANT. ¶ SCIpiadas, vt. P. Scipionē & Gneum fratres, q in hiſpania pro romano impio occubuerunt,& Corneliū ſcipionē publii filiū q deuicta Carthagine Affricanus dict⁹ eſt. Cuius frater. L. ſcipio ob aſiā deuictā aſiaticus eſt appellatus,& Gnei ſcipionis. p. corneliū Naſicā filiū q in tota vrbe vir optimus iudicatus eſt. Adde & iis ſcipionē æmilianū Carthaginis exitiū. De ſcipionibus aūt hæc & plura plutar. Cæſar. Auguſtū intelligit, nam vt ſcribit lutius Florus ſcythæ miſerāt legatos Auguſto & ſarmatę amicitiā petētes, ſeres ēt habitāteſq̄ ſub ipſo ſole indi cū gemmis & margaritis, elephātoſq̄ inter munera trahētes nihil magis q̄ longinqtatē viæ imputabāt, quā quadriēnio īpleuerant, Parthi quoq̄ quaſi in victoria permanerent, rapta clade craſſiana ſigna retulere, hæc ille meminit ēt Sueto. ⸿ Saturnia tellus. Saturn⁹ enī in Italia regnauit, quo tp̄e aureū ſeculū fuiſſe aiunt, conſtruxitq̄ vrbē in monte Capitolino, quā ſaturniā appellauit, hinc maro lib. vii. ait. Hāc Ianus pr̄, hanc ſaturnus cōdidit arcē, Ianiculūq̄ illi, huic fuerat ſaturnia nomē,& Varro. ſcri. Tarpeiū mōtem ſaturniū a ſaturno appellatū,& ab eo ſaturniam terram.

ſcipionum

ſaturn⁹

CHR. ¶ TE MAXIME Cęſar, magno artificio iā puenit ad laudes Cæſaris qđ maxime cupiebat,& ita rē deduxit, vt neq̄ a laudib⁹ italicis q̄s ſibi ppoſuerat aberrare. Neq̄ q̄ qdem re oīs laus euaneſcit quicq̄ p adulationē inferre vid cat. ⸿ Indū, ad indos nūq̄ peruenit Cæſar, ſed blādit̄ illi qa pacato orbe terraꝝ indorū legatio ad cū romā venit. intelligit āt de arabia quā domuit p. C. aqllū & ęthiopiā quā ſupuit p petroniū, ſalue, mira & breuiſſima ꝯcluſio, nā hæc dictiōe ſalue colligit ex ſupiorib⁹ eā eē dignā veneratione. Deinde p fruges iſert copiā oīum q̄ ex terra gignūt̄ q̄ dixim⁹ eē p bonis corpis p viros itelligit virtutes illorū,& egregia facinora q̄ poſuimus p bonis animi. Preterea opa humano artificio edita, vt vrbes oppida, & q̄ iis ſilia ſūt q̄ regioni erūt loco bonoꝝ fortunę. ⸿ Saturnia. q. d. digna q̄ ſaturnia appellat̄ digna q̄ ſaturnū auctorē, pceptorēq̄ tū moꝝ tum agriculturę habuerit. Tūc. n. pceptore dign⁹ eſt diſcipulus cū illi ſeſe parē addiſcēdo reddidit ⸿ Saturnia, ſaturnū veteres putabant largitorē oīum fœlicitatū. Hinc fertilia loca ſaturno dedicabāt. Ergo ſaturnia. i. fertilis. Dionyſi. aūt alicarna. ait, in primo li. Nullā terrā fertilitate Italiæ cōparabo, ī quo loco demōſtrat quicqd eſt quo carere vita non debeat nunq̄ eſſe preſtantius q̄ in Italia:

¶ MAGNA

Magna^e virum. tibi^b res antique laudis, & artis
Ingredior ſanctos auſus recludere fonteis.
Aſcręũq;^c cano Romana per oppida carmen.
Nũc^d locus aruorũ ĩgeniis^e, quę^f robora cuiq;
Quis^g color, aut quę ſit rebus natura ferẽdis,
Difficiles^h primum terrę, colleſq;^i maligni,
Tenuis^k vbi argilla, & dumoſis^l calculs^m aruis,
Palladia gaudent ſilua viuacis^n Oliuę
Indicio eſt tractu^o ſurgens Oleaſter^p eodem
Plurimus^q & ſtrati^r baccis^s ſiluestribus agri
At quę pinguis humus, dulciq;^t vligine lęta
Quiq; frequẽs herbis & fertilis vbere cãpus

a ℂMAGNA virũ, virorũ fortiũ, & iã ↄclu dit laudãs eã a viris, a fertilitate reꝝ, a ſatur ni ĩperio. b ℾTibi res antiq̃ laudis & artis ĩgredior, tibi ĩ tuã vtilitatẽ ſcribo carmẽ georgicũ. Antiq̃ aũt laudis, vel magnæ, vel qđ apud ãtiqs ingẽti honore fuit agricultura. c ℾAſcręumq; carmen, heſiodicũ, nã heſiodus aſcræus de ciuitate aſcra fuit. d ℾNũc loc⁹ aruorũ, nũc inqt tp̃s ẽ nãm agroꝝ dſcribere. e ℾIngeniis naturis. Multi culpãt hoc loco Virgiliũ, ꝙ in vnum coegit q̃ttuor librorũ ꝓpoſitiões. Nã & de aruo, & de ↄſito, & de paſcuo, & đ florido, iſto loco cõmemorat, qđ ıc̃ nõ ẽ reprehẽdẽdũ, qa nõ ea late exeq̃tur, ſed carptim & breuiter trãſit, q̃ lati⁹ explanat ĩ ſingulis. f ℾQuæ robora quiq;, quę ſit vnius cuiuſq; poſſibilitas. g ℾQuis color, q̃ ſpecies, ſicut dicim⁹, q̃ colore ille recitauit. i. ſpecie, licet breuiter ẽt ſit dicturus de colore terraꝝ. h ℾDifficiles, pene ſteriles, & paꝝ creantes. i ℾColles maligni. i. ĩfœcũdi. k ℾTenuis vbi argilla, ſine hũore, qa ẽ & piguis. l ℾDumoſis, ſpinoſis, & vepꝛib⁹ plenis. m ℾCalcul⁹, lapis breuis terræ admixt⁹, dict⁹ calcul⁹, ꝙ ſine moleſtia ſui breuitate calceẗ. n ℾViuacis oliuæ, diu viuẽtis, hĩc ſupra Tardæ creſcẽtis oliuę. Res. n. diu duratura tarde creſcat neceſſe ẽ. o ℾTractu, plaga regiõe. p ℾOleaſter, olea ſilueſtris. q ℾPlimus, abũdãs. r ℾStrati agri, opti. s ℾBaccis ſilueſtrib⁹, oliuis & oleaſtro natis. t ℾDulciq; vligie læta, terræ vligo ꝓprie eſt naturalis ei⁹ hũor, ex ea nũq̃ recedẽs, bñ aũt dulci addidit ad diſcretionẽ amaræ, vliginoſus ergo ager ẽ ſemp humidus Nã humidus diciẗ qui aliqñ ſiccatur.

PRO. ℂASCRÆũq;. c. r p. o c. Aſcra vicus ẽ bœotiæ in quo exiſtimaẗ natus Heſiodus, q ſcripſit ἔργα, καὶ ἡμέραις Quo libro. agri quoq; cultus rõnẽ ſtringit. Et iõ ſi dicit aſcræũ carmẽ Virgilius p romana oppida canere.

ANT. ℂMAGNA virũ, ordo eſt, magna parẽs virũ, repetit. n parẽs. ℾAntiquæ laudis, quãta agricolis laus eẽt olĩ circa pricipiũ apuim⁹, Præterea antiquoꝝ multis in Italia vinearũ cultaꝝ laudata fuit, de q̃ videto Plĩ. lib. xiiii. c. vi. Laudabaẗ itẽ Italia ob gñoſa vina de q̃bus itẽ Plĩ. li. xiiii. c. ix. ℾSãctos fõtes, muſaꝝ. ſ. ℾAſcræũ carmẽ, Heſio. aſcræi ĩtelligit, quĩ pnceps oĩuꝫ de agricultura ꝑcepit, & carmĩne execut⁹ ẽ, quẽ poſt a Maro. hic ĩ Ge. imitat⁹ ẽ. De aſcra ãt lati⁹ ecloga. vi. ingeniis. i. naturĩ & q̃litatib⁹. Ingeniũ vñq; dẽ ſua ſpõte nã qđ hic ẽt Noni⁹ ĩtellexit. ℾPrimũ cano. ſ. Difficiles p̃mũ ſenſus eſt ꝙ terræ difficiles colles malignĩ ſteriles. Terra vbĩ eſt tenuis argilla, & arua calculis plena oliuis gaudẽt ℾTẽuis argilla, ñ piguis creta. Plĩ. li. xvi. c. v. ſcribit, argilloſaꝫ terrã eẽ q̃ opi difficilliã q̃q; raſtros ac vomeres ĩgẽtib⁹ glebis onere. ℾCalculus, lapillos, dulci vligie, dulci piguedĩe, & nãli hũore nõ ãt amara. ℾAt q̃ piguis hum⁹, ſenſus ẽ ꝙ hum⁹ piguis & fertilis dulci vligine, & cãpus herboſus, & fertilis vbere, & abũdantia, q̃lis cãpus ĩ mõtis ↄualle eẽ ſolet, & agrĩ q expoſitus eſt auſtro, & q fœlicẽ habet vitibus conueniunt, & vina optima producũt.

ℂTIBI. n. i. ĩ honorẽ tuũ deſcribo artẽ ipſã agriculturę ex q̃ tibi ꝓuenerũt laudes, q̃ antiq̃ fuerũt. vtpote a ſaturno ꝑfectæ. ℾAuſus, tãq̃ rẽ arduã, & pene ſupra meas vires. ℾAſcręũ ſnĩa ẽ. p̃m⁹ apđ latinos de re agrari verſib⁹ ſcribã imitat⁹ Heſio. Nã oratiõe ſoluta ſcripſerãt añ eũ latĩe. M. Cato ſaſernæ duo pẽ, & ſilius Tremeli⁹ ſcrofa. M. Terẽ. Varro. imitat⁹. ergo Heſiodũ q verſib⁹ græce de re agraria ſcripſit. Quãuis idem Menecrates Epheſi⁹ fecerit. ℾAſcræũ, q ex aſcra fuit, hęc vt ipſe ſcribit penes Heliconẽ eſt. Vitupera ẽ ẽt ab eo ſuis verſib⁹, appellat n. ↄus iſœlix & ꝙ hyeme dirũ ſit æſtu triſte, & nullo tẽpore optabile. ℾNũc loc⁹, pene ꝓpoſitionẽ reſtaurat. ℾIngeniis, trãſlatio ẽ ab hoĩe. Hẽt. n, animus hũanus duplicẽ vim alterã q̃ pcipiãt, alterã q̃ iã pcepta retineãt. Et illã qdẽ docilitatẽ hãc memoriã appellãt. Vtrũq; aũt cõplectunẗ cũ ingeniũ dixerũt. Ergo in hoc loco ingeniũ dixit innatã cõnaturalẽq; vim quæ quidem varia in variis terraꝝ generibus reperiẗ. ℾQuæ robora, ad quid quæq; valeat, & interpꝛetatus eſt quid dixerit ingenia.

CHRI

Qualem ſępe caua montis conualle ſolemus
Deſpicere, huc[a] ſũmis liquũtur rupibꝰ amnes,
Fœlicẽq;[b] trahũt limũ, quiq; editus Auſtro,
Et Filicem[c] curuis inuiſam paſcit aratris.
Hic tibi preualidas olimꝰ, multoq; fluentes
Sufficiet Baccho Vites, hic fertilis vuę,
Hic laticis, qualem pateris[e] libamus, & auro,
Inflauit[g] cum pinguis[f] ebur Tyrrhenꝰ ad aras,
Lancibus[h] & pandis fumantia[i] reddimus exta.
Sin armenta magis ſtudium, Vituloſq; tueri,
Aut ouium fœtus, aut vrenteis[k] culta capellas,

SER. a ¶FOELICEM limũ terraꝝ ſ.i. fertilẽ. Nã fluminum limus eſt noxius. b ¶Huc, illuc. c ¶Filicẽ curuis iuiſam, ſiacis radices ſiui inuicẽ nexæ ẽt quũ auulſæ fuerint renaſcũtur. d ¶Olim, quouis tpe. e ¶Pateris & auro. i. pateris aureis, en diadem facit, vt Molleq; & mõtis. f ¶Piguis tyrrhenus, victimarũ. ſ. carnibꝰ, vt Plau. in aulularia tibi. dabit piguior ſu dicina qa pp aſſi dua ſacrificia pingues ſiũt. g ¶Inflauit ebur, tibiarũ dicit, qbꝰ i auẽ ſacerdotiscani ſolebat. h ¶Lácibꝰ pãdis, aut patulis, aut extoꝝ põdere curuatis. i ¶Fumãtia reddimus exta, ſacerdotũm vſus eſt verbo. Reddi enim dicebãtur exta cũ ꝓbata & elixa aræ ſupponebãt. K ¶Aut vrenteis culta capellas. O ẽ enim quod momorderint vrunt & exſiccant, vnde eſt, Et admorſo ſignata in ſtirpe cicatrix.

PRO. ¶HIC laticis. q. pate. l. e. a. Infl. c. p. ebur. Tyrrhenus ad aras pinguis. Tyrrhenus thuſcus tibicen ſignificat, vel ꝙ non ſit ſubtilis muſice barbara, vel ꝙ tumeant buccæ inflantes tibias, que ſignificantur ebore dicto.

ANT. ¶MONTIS cõualle. Cato agrũ optimũ iudicat ad radicẽ mõtiũ, planitie in meridiẽ excurrẽte, ꝗ̃ eſt totiꝰ Italiæ ſitus Pli. li. xvii. c. v. ¶Filicẽ inuiſam aratris, id ait, qa ex vna

Filix radice ꝗ̃plures exeũt filices, & radices ipſæ lõgæ ſunt in obliquũ, qbus qdẽ ſues pingueſcũt. folia cimicẽ, necãr ſerpẽtẽ nõ recipiũt, Pli. li. xiiii. c. xliiii. ¶Præualidas, ãplas. ¶Sufficiet, ſubminiſtrabit. ¶Baccho, vino. ¶Fertilis. ſ. eſt. ¶Laticis, vini. ¶Pateris & auro. i. pateris aureis per Endyadin ¶Libamus ad aras. ſ. pinguis tyrrhenus. ¶Thuſcus, tibicen ſignificat, vel ꝙ nõ ſit ſubtilis muſicæ vel ꝙ tumeant buccæ inflantes tibias que ſignificantur ebore dicto. Probus ſcribit potius tũ pinguis victimarum carne. Ebur, tibiaꝫ intelligit, quãuis tubam nõ tibiam Tyrrheni inuenerit. Vñ Virg. Tyrrhenuſq; tubæ mugire per æthera clangor, & Pli. li. vii. ſcribit. Aeneam tubã inueniſſe piſcum Tyrrhenũ. obliquam tibiam Mydã in phrygia geminas tibias Marſiã. In eadẽ gente lydios mo-

Tibia dulos Amphion, cũ tibiis canere voce Tro-

xenius Dardanꝰ iſtituit. Adhibebaſ ẽt tuba nõ ſolũ in ꝓliis, ſed in oĩbus feſtis diebus pp laudis vel gaudii claritatẽ. Vñ & i pſalterio dr̃. Canite initio mẽſis tuba i die iſigni ſolẽnitates vræ ꝓceptũ. n. fuerat iudæis vt initio nouæ lunæ tuba clãgerent. Tibias aũt diu funeribꝰ, ferunt adhibitas, mox & ſacris gõtiliũ. ¶Tyrrhenꝰ, tyrrhenos, romani Hetruſcos appellãt, atq; tuſcos. Græci vero eos hoc noie noiauerunt a tyrrheno Atys filio, q ex lydia colonos hãc in regionẽ dimiſit. Cæteꝝ thuſciæ lõgitudinẽ maximã a luna vſq; Oſtiã, ꝑ littꝰ ſtadioꝝ milibꝰ duobus & qngẽtis ſcr. Stra. li. v. & Pli. li. iii. ait, ꝙ tyrrheni a ſacrificio ritu lingua græcoꝝ thuſci ſunt noĩati. ¶Pandis, curuis. ¶Magis ſtudiũ, ſupple ẽ tibi. ¶Aut ouiũ fœ. aut & c. s cũ ſua vocali ꝓcedẽti tolliſ i ſcãſiõe. qdã vero textꝰ ãtiq fœtũ hñt. ¶Vrẽteis culta capel, hoc iõ, qa vt Pli. ſcri. lib. viii. c. xlvii. Capris aĩa eſt, ꝗ̃ ouibus ardentior, earũq; morſus arbori exitialis, oliuam lãbendo quoq; ſterilem faciunt. eaq; ex cauſa Mineruæ imolantur.

Tuba

tyrrhenus

capraꝝ Morſꝰ

CHR. ¶FILICEM, Filicis teſte Pli. duo ſunt genera, alteꝝ nec florẽ hẽt nec ſemẽ phtergia vocãt græci, quã maſculũ putãt, vltra bina cubita creſcũt, nec graui odore ſunt, ex vna radice plures exeũt. Alterũ genus philipteron dicũt, vel peterim eſt nõ fructicoſa breuior, molliorq;, ac denſior ad radicẽ cauliculata. Radices vtriq; lõge, in obliquũ nigræ, precipue cũ inaruere. Difficile illa agri purganſ, tñ renaſcunſ nup ortæ, & adhuc tenellæ baculo decutiunſ. Capellas vrẽtes culta Caprarũ morſus arboribꝰ exitialis eſt. Oliuã etiã lãbẽdo ſterilẽ reddit hoc aĩal, ſunt q credũt hoc ꝓuenire ex illaꝝ febricitati, adurentiq;, & icciꝛco peſtilẽti anhelitu, Aiunt enim capras nũꝗ̃ febre carere. Ob idq; in vẽditionibus a priſcis nõ ẽẽ ſolitũ preſtari de ſanitate, ſatiſq; fuiſſe ſi vẽditor diceret. Aĩo has capras beneq; bibere. Refert autem Archelaus non naribus ſed auribus ſpirare. Ferunt quinq; menſibus vt oues pariunt, quæ etiam quaternos raro ſenos. In paſcendo ſemꝑ ad altiora progrediuntur pingueſcũt

pinguedine

pinguedine ſterileſcunt. Quibus cornua ſunt annorum numerum per incrementa nodorum oſtendunt quæ illis carent mutilæ dicuntur. Tondentur in Cilicia capræ vt alibi oues. In Siria auribus menſura palmari, & dodrantali, ac nonnullæ demiſſis adeo vt ſpectẽt ad terram, ait Ariſto. Vita ad octauum annum.

Saltus, & ſaturi[a] petito longinqua Tarenti
Et qualem[b] infœlix amiſit Mantua campum
Paſcentẽ niueos[c] herboſo[d] in flumĩe Cygnos.
Non liq̃di[e] gregibus fontes nõ gramia deſunt
Et quantum[f] longis carpent armenta diebus
Exigua tantum gelidus Ros nocte reponet.
Nigra[g] fere & preſſo pĩguis[h] ſub vomere terra.
Et cui putre[i] ſolũ (nãq; hoc imitamur[k] arãdo)
Optima[l] frumẽtis nõ vllo ex ęquore[m] cernes.
Plura[n] domũ[o] tardis decedere plauſtra iuuẽcis.
Aut[p] vnde iratus ſiluam deuexit arator
Et nemora euertit multos ignaua per annos,

SER. a ℂ SATVRI, aut fœcundi, aut q̃d eſt iuxta oppidũ ſaturũ Tarentũ .n. & ſaturũ vicinæ ſũt ſibi calabriæ ciuitates Horati⁹ Me ſatureiano vectari ſ[?]ura caballo. b ℂ Et q̃lẽ amiſit Mãtua cãpũ, q̃n. ſ. Aug. agros mãtuanos cũ agris Cremonẽſiũ militib⁹ ſuis dedit, dicit aũt cãpũ aptũ ad paſcẽda animalia. c ℂ Niueos cygnos, cãdidos. d ℂ Herboſo flumine, pratis iuxta flumẽ poſitis. e ℂ Liquidi fontes, puri, ſine peſtilentia. f ℂ Et q̃tum longis carpent armenta diebus Exigua tm̃ gelidus rus nocte reponet vt in æneide diximus, hoc dicit Varro, vbertatẽ fuiſſe ĩ roſulano agro, poſtq̃ velinus ſiccat⁹ ẽ lac⁹, vt ibi lõgũ ptica magnitudo ſuparet herbaꝝ. g ℂ Nigra fere, ñ p oĩa nigra, ſ; pene. h ℂ Pĩguis terra, craſſi & abũdãtis hũoris. i ℂ Putre ſolũ, ſolubile. K ℂ Hoc imitamur arãdo. Hæc arãdo ĩſpicim⁹ & videre ſolem⁹. l ℂ Optia frumẽtis, ſubaudi ẽ hmõi terra. m ℂ Aequore. i. agro vł cãpo. n ℂ Plura domũ tardis, plura ꝓparatiuũ ẽ, nã dicit huiuſcemodi terrã tãtæ fertilitatis eẽ, vt ex nullo agro ãplius agricola aliq̃s frumẽtum colligat, q̃ ex ea q̃ huiuſcemodi eſt. o ℂ Domũ decedere. i. ad domũ redire. Tardis ãt iuuencis, grauatis pondere ex copia frumẽti. p ℂ Aut vñ iratus. ſ. infœcũditati diuturnæ.

PRO. ℂ SALTVS & ſaturi petito. l. t. Et q̃lẽ i. a. m. c. Tarẽtũ oppidũ in Italia. Cõdiderũt pthenidæ, hoc ẽ exules lacedæmonioꝝ duce phalãto In ſinib⁹ ãt tarẽtinoꝝ ẽ loc⁹ quẽ ſaturiũ vocãt. Nõ ĩ ẽt paludẽ ſaturã, Cui⁹ ẽt in vii. mẽtio eſt, quũ ait Virg. Qua ſature iacet atra pal⁹. g. q p. i. q. i. u. a. m. m. c. vſens Saturi, Saturi ergo tarẽti a ſaturio loco vł a ſatura palude dixit. Quidã dicũt tũ ob agri bonitatẽ, tũ ab loco q̃dã ſaturo, q ẽ ꝓpe tarẽtũ ſatuꝝ cognominatũ dr̃ ãt tarãtẽ Neptũi filiũ lacedęmõia ciuitatę ex ſaturia Minois cretẽ ſiũ regis filia ꝓcreaſſe filiũ Hũc pirectũ naufragio facto delphinus in Italiã euexiſſe dr̃,

Cui⁹ hodieq; teſtimõiũ manet, nã ĩ mũicipio tarẽtĩ noꝝ hois effigies ĩ delphino ſedentis ẽ a ſaturia vxore eũ locũ ſaturia appellaſſe fert. Et poſtea ei loco ex ſuo noĩe nomẽ tarẽtũ ĩpoſuiſſe. Iõ ĩfœlicẽ Mãtuã dicit quia mantuanis q̃ a romanis deſciuerant agri adempti ſunt.

ANT. ℂ SATVRI tarenti, a ſatura palude ei vicina, vel ob agri bonitatẽ, vt Probus ait. ℂ Lõginqua, eſt enim Tarentum Calabriæ proxima vrbs extrema Italiæ: de quo late Stra. lib. v. Florus ſcribit tarentum Calabriæ quõdam, & Apuliæ, totiuſq; Lucaniæ caput poſitum in ipſis adriatici maris faucibus. ℂ Mantua ca. de amiſſis Mãtuę aruis late diximus in argumẽto tityri. ℂ In flu. Mintio videlicet q̃ Mãtuã præterfluit, Exigua tãtũ Cęſar vopiſcus cũ cãm apd̃ cẽſores ageret cãpos Roſiæ, dixit Italiæ ſumẽ eſſe in q̃bus ptica pridie relicta gramẽ operiret, ſed nõ niſi ad pabulũ probãt Plinius li. xvii. ca. iiii. ℂ Nigra, pulla terra eſt optima, & operi ſatiua, quæ tẽperatæ vbertatis eſt malis, faciliſq; culturæ nec madida nec ſitiẽs, & poſt vomerem nigreſcẽs, & quã recẽtem exquirunt improbæ aliter vomerem comitãtes, coruiq; aratoris veſtigia ipſa rodẽtes, Pli. lib. xvii. cap. v. ℂ Nãq; hoc imitamur arãdo, ſenſus eſt q̃ arando fit ſolum putre, neq; enim vt inquit Colu. lib. ii. c. ii. aliud eſt colere q̃ ſoluere & fermentare terrã, ideoq; maximos queſtus ager præbet. ℂ Plauſtra, de iis lib. geor. i ℂ Siluam deuexit, noualẽ intelligit, cæſa vetere ſilua, videto in tityro de nouali. tarẽtũ,

CHR. ℂ PVTRE SOLVM, Nam hoc facile ſe radicibus frumẽti peruiũ prebet, a radicibus aũt omne alimẽtũ accipit planta. ℂ Tardis, quoniã põderoſiora grana inſunt. ℂ Siluã, hoc noſtra tẽpeſtate vſu cõpertũ eſt, cũ inculta & ſiluoſa noſtri appennini iam coli cœpta ſint. In quibus ex ſingulis ſextariis ſupra. xxv. reddidiſſe manifeſtum ſit.

Antiquaſq;[a] domos auium cū ſtirpibus imis
Eruit illę altum nidis petiere relictis.
At rudis enituit[b] impulſo[c] vomere campus
Nam ieiuna[d] quidem cliuoſi glarea ruris.
Vix humiles apibus caſias roremq; miniſtrat.
Et Tophus[e] Scaber, & nigris[f] exeſa Chelydris
Creta negant[g] alios ęque ſerpentibus agros
Dulcem[h] ferre cibū, & curuas prębere latebras
Quę tenuē[i] exhalat nebulā fumoſq;[k] volucres
Et bibit humorē, & cū vult ex ſe ipſa remittit
Quæq; ſuo[l] viridi[m] ſemp ſe gramine veſtit
Nec ſcabie[n], & ſalſa lędit rubigine ferrum.
Illa tibi lętis intexet vitibus Vlmos
Illa ferax oleę eſt illam experiere colendo
Et facilem pecori, & patientem vomeris vnci.
Talē[o] diues arat Capua, & vicina[p] Veſeuo
Ora iugo, & vacuis[q] Clani⁹ nō ęquus Acerris.

SER. a ℭ ANTiquaſq; domos, aut reuera antiq̄s, aut caras. Saluſtius, Tātum antiq̄tatis, curæq; maiorib⁹ p italica gēte fuit. Eſt aūt echaſis i. iſta deſcriptiōe. b Enituit, fertilitate iucūdus extitit. c Impulſo vomere, imiſſo aratro. ſ. ab agricolis. b Ieiuna glarea ſicca & ſterilis terra. Caſia & roſmarin⁹ apib⁹ aptę ſūt herbę. To phus ſcaber, lapis aſpim⁹. Vñ & ſcabies dcā ab aſpitate. f Nigris chelydris nocētibus. g Negāt. ſ. Nicāder & ſolin⁹, q de his rebus ſcripſerūt. h Dulcē ferre cibū, ordo eſt æque dulcē, hoc ē tā dulcē. i Quæ tenuē exhalat nebulam, nūc dicit agrū oium rep ſe tacē, q̄ttuor q ppe imitatur gr̄a agroꝝ, qui ſolus pōt, quod illi quattuor, ſicut ſequētia īdicant. K Fumoſq; volucres, q̄ſi fumos. ſ. ex humore. l Quæq; ſuo ſp, naturali. ſ. non coacto. nam cum ager alia q̄ ei natura dederit, aut amplius pfert, per ſtudiū culturæ cogi vr̄. hic aūt de eo dicit, q herbis nāliter abūdat nā hoc. m Viridi ſe gramine veſtit. i. herbis ſemp eſt plena, nō p ſemē acceptis, ſed naturaliter prolatis. n Nec ſcabie & ſalſa rubigine ferrū, pprie eſt. Nā rubigo q̄ſi ſcabies ferri eſt. o Talem diues erat capua, ideo diues qa talem arat. p Et vicina veſeuo, veſeuus mons eſt liguriæ ſub alpibus poſitus. Nam cāpaniæ mons quidā veſuuius dr̄, pro quo multi veſeuū poſitum volūt. q Et vacuis clanius nō æquus acerris, Acerræ ciuitas eſt campaniæ haud longe a Neapoli quam clanius preterfluit fluuius, cuius frequēs inundatio eam exhaurit vnde ait vacuit. i. infrequentibus.

PRO. ℭ TALEM diues erat capua & vicina veſeuo Ora iugo & vacuis Clani⁹ nō ęquus acerris, Veſuuius mons eſt in cāpania, vino fertilis, quē veſeuum iugū dicit. Eiuſdem campaniæ flumen Clanius iuxta acerræ nomine, ſed gigantis noīe Clanius dictus eſt, ideo dicit, vt Metrodorus ait. Nō æquus aūt idcirco accerris exiſtimatur, quod eas ſæpe inundet que vacuæ icc irco dñt, q pene deſertæ ſunt.

ANT. ℭ ATRVDIS. i. ſterilis, & macer. Enituit, icanuit, nō nigruit vti pigui agro euenit. Ieiuna glarea. i. ſicca, macraq; terra, minutiſſimis. lapillis mixta, Glareoſū oleis ſolū aptiſſimū in Venafrano. Pli. ſcri. li. xii. c. iiii. Caſias, de caſia late ecloga. ii. Pli. li. pterea. ii. xxi. ca. de cura, & pabulo apiū ait, hāꝝ ergo cā ops ſerere thymū, roſam, violas, liliū, fabā, caſiā, & plura. Humiles, cādidæ. n. caſiæ magis ſe humi ſpargūt, ſūtq; odoratæ. Roremq;, rorē marinū itelligit. Tophus ſcaber, Pli. l. xvii. c. iiii. aie q tophus ſcaber nā fricabilis expetitur quoq; ab auctoribus pro vitibus. ſ. Sequenti vero capite inqt, fruges alit tophacea alba, quæ ſi ſit iter fontes repta eſt refinitū fertilis. Chelydris, Calabria chelydris frequētiſſima eſt, vt Soli. ſcri. titulo de italia. Diues capua. Stra. lib. v. ſcribit, Capuam campaniæ caput eſſe, Cāpaniamq; campos oēs fœlicitate ſuperare. Et Pli. li. xviii. inquit, q quantum vniuerſas terras campus ille campanus antecedit tantum ipſum pars eius quæ leboriæ vocatur, quē Phlegræum græci appellant finiūturq; leboriæ via ab vtroq; latere conſulari, quæ a puteolis, & quæ a Cumis Capuam ducit. Veſeuo iugo, veſeuus, veſuius, & veſuuius dicitur. Eſt autem mons in campania teſte Solino, qui vt ſcribit Strab. lib. v. amœniſſimis habitabatur agris excepto cacumine. Dicunt alii Neapoli ad quartum lapidē proximū eſſe. De hoc Pli. iunior quomodo ſuo tempore arſerit, late ſcribit lib. v. epiſtola vero decimaſexta & vigeſima. Clanius, campaniæ flumen eſt Clanius iuxta acerras a nomine gigantis ita dictus. Non æquus autem Acerris ideo exiſtimatur q eas ſæpe inūdet quæ vacuæ iccirco dicuntur, q pene deſertæ ſunt, auctor eſt Probus.

Glarea

Capua

Clani⁹

CHR. ℭ ANTIquas domos, vtitur Ecbaſi, vt aſperitatem præceptoꝝ huiuſcemodi feſtiuitate exhilaret.

exhilaret.¶ Rorē, Roſmarinꝰ appellaſ, græce vero dſ libanotis ¶ Veſeuo, Et veſuuiꝰ & veſulus & veſeuꝰ dſ, iſte mons veſuuiꝰ igſ cāpaniæ eſt, cui ab oriēte pōpeii ſunt, nec ꝑcul eſt Neapolis, & Nola & nuceria, de hoc ſcri. Strabo, Hiſce locis incūbit mōs veſuuiꝰ amœniſſimis, habitatꝰ agris, excepto cacumie fructū nullū ferēte. Sed cineres ī ꝓſpectu hn̄te & cauernoſo antra ſaxis ignibꝰ arroſis. Ergo plagā iſtā prioribꝰ annis ardere ſolitā cōiecturis aſſequmur. Reſtinctā aūt eſſe ceſſante mā, q̄ forte fertilitatis illiꝰ ioci cā extitit. Excoctas.n. glebas pingue aliqd hr̄e qd vberiores fructus afferat. Eſt aūt locus iſte nobilitatus morte Plinii nouocomēſis. nā dū igniū ex hoc mōte ſcatētiū miraculū viſcere cupiēs incautius nauī accēdit fauilla, ac cinere oppreſſus neq̧ aduerſantibus vētis remeare valens periit. Idē baſſo poetæ
veſuuiꝰ euenisſe dn̄t. Montē aūt hūc Veſuuiū vterq̧ Plinius, & Suetonius de viris illuſtribus, & pōpeius Strabo & Euſebius de tꝑibus appellant, Et præterea Veſceuus alpiū mons, e cuius radicibus effluit padus, Sed de huius fertilitate nemo extat auctor. ¶ Nec baccho ge. cū ſapor illi naturalis eſt, nō ſeruat ergo genus, qa degenerat. ¶ Specimen, cognitionē ab eo qd eſt ſpecio verbū ab vſu remotū. ſed ſunt in vſu compoſita, vt aſpicio deſpicio reſpicio & alia.

Nunc quo quanq̧ mō poſſis cognoſcere dicā
Rara ſit an ſupra [a] morem ſi denſa requiras.
Altera Frumētis quoniā fauet, altera Baccho.
Denſa [b] magis Cereri, rariſſima quęq̧ lyęo.
Ante locum [c] capies oculis alteq̧ iubebis
Inſolido [d] puteum demitti omnemq̧ repones
Rurſus humū, & pedibus ſūmas ęq̄bis arenas.
Si deerit rarum pecoriq̧, & Viribus almis
Aptius [e] vber erit ſin in ſua poſſe negabunt
Ire loca, & ſcrobibus ſuperabit terra repletis
Spiſſus ager glebas [f] cunctantes craſſaq̧ terga
Expecta [g], & validis terram proſcinde iuuencis
Salſa autem tellus: & quę perhibetur amara
(Frugibus īfelix ea nec māſueſcit [h] arando
Nec baccho genꝰ, aut pomis ſua [i] noīa ſeruat.)
Tale [k] dabit ſpecimē tu ſpiſſo [l] vimine quallos
Collaq̧ Prelorum [m] fumoſis deripe tectis.
Huc ager ille malus dulceſq̧ a fontibus vndæ
Ad plenum calcentur aqua eluctabitur [n] omnis
Scilicet, & grandes ibunt per vimina guttę.
At ſapor indicium faciet manifeſtus, & ora
Triſtia tentantum ſenſu torquebit amaror [o].
Pinguis item quę ſit tellus hoc deniq̧ pacto
Diſcimus. haud vnq̧ manibus iactata fatiſcit:

SER, a ¶ SVPRA morē abūdāter plus æquo. Iſti aūt verſus incōparabiles ſunt tantā hn̄t ſine piſſologia aliq̄ repetitionem. b ¶ Dēſa magis cereri. bene addidit magis, Nam hoc vult oſtēdere qd vbi melius naſciſ. pōt eteni frumētū ī rara, & vinū in dēſa, ſed nō fœliciſ naſci. e ¶ Locū capies, eliges, vt Aut capeſ, aut captas iā deſpectare viſr. d ¶ In ſolido, ne ager ſit cōcauuꝰ. e ¶ Aptiꝰ vber erit, aptior vbertas & fertilitas. f ¶ Glebas cūctantes, validas, graues, & magnas, vt Auiduſq; refrigit cūctantē. g ¶ Expecta, ꝓba.

tii, & vera lectio. Nam multi amaro legūt. vt ſit ſenſu amaro.
¶ LIÆO, Lyęus bacchi nomen a lyo qd eſt ſoluo, eo ꝙ mentem & mēbra vinū diſſoluat, vn̄ ſeqtur paralyſis. ¶ Vber, fertilitas. ¶ Proſcīde luuēcis, ad frumenta ſerenda. ſ. ¶ Salſa tellus, Pli. li. xvii. ca. iiii. ait, Salſæq; terrę multo melius credun tur tutiores a vitiis innaſcētium animaliū. ¶ Amara, Pli. li. xvii. c. v. ait, terrā amaras ſiue macram ſiqs probare velit demōſtrant eā atræ degenereſq; herbę. ¶ Specimē, documentū, idiciū, ſignū experimentum. ANT: Lyæus

h ¶ Nec manſueſcit arando, dum aratur. alibi de arboribus, Ita exurint ſilueſtrem animum. i ¶ Sua nomina, propria generoſitatem, vt Et nos aliquod nomēq; decuſq; geſſimus. K ¶ Tale ſpecimen, talem ꝓbationem. l ¶ Spiſſo vimine quallos, ſpiſſo vimine pro ſpiſſi viminis. m ¶ Prælorum. i. quallos per quos vinum defluit, q & ipſi a colando dicti ſunt. Pręla aūt trabes ſunt, qbus vua iam calcata ꝑmiſ. n ¶ Eluctabiſ, cū mora egredieſ. o ¶ Amaror, amaritudo & eſt ſermo Lucretii, & vera lectio. Nam multi amaro legūt. vt ſit ſenſu amaro.

¶ Quallos, Calathos. ¶ Colla ꝓlorum. i. torcularū vaſa viminea, ſeu crates illas virgeas que vinaceis ſupponunſ prælis. i. lignus quibus calcata vua præmitur. ¶ Fumoſis tectis, ſolent. n. huiuſmodi res in tecta ſeruari, ne pluuia putreſcant. ¶ Eluctabitur, exibit, ¶ Amaror, Gelli. lib. i. c. xxi. ſcribit hoc loco legendum eſſe amaror & non amaro. Aitq; poetā, id a Lucretio ſumpſiſſe q quidē li. iiii. dixit. Quū tuimur miſeri abſcynthia tangit amaror. ¶ Fatiſcit, diſſoluitur, aperitur.

Sed picis in morē ad digitos lēteſcit[a] habēdo[b].
Humida[c] maiores herbas alit ipſaq; iuſto[d]
Lętior. ah nimium[e] ne ſit mihi fertilis illa.
Neu ſe prȩualidam primis[f] oſtendat ariſtis.
Quȩ grauis eſt. ipſo tacitā[g] ſe pondere prodit.
Quȩq; leuis. promptū eſt oculis pdiſcere nigrā
Et qſqs[h] color. at ſceleratū[i] exquirere[k] frigus
Difficile eſt. Piceȩ tantum, Taxiq; nocentes
Interdū aut hederȩ[l] pandunt veſtigia nigrȩ[m].
His animaduerſis[n] terrā[o] multo ante memento
Excoq̄re, & magnos ſcrobib⁹ ↄcidere mōteis.
Ante ſupinatas Aquiloni oſtendere glebas,

SER. a ❡ LENTESCIT, cohæret. b ❡ Habēdo, dū habeſ. c ❡ Humida, q̄ humore abūdat & aq̄. d ❡ Iuſto lętior, vltra modū pluſq̄ opꝫ. e ❡ Ah nimiū ne ſit mihi fertilis illa. i. ne herbȩ pluſ q̄ opꝫ creſcētes ſpē adimāt frumētoꝝ. Vnde ait in prio, Luxuriē ſegetū tenera depaſcit i herba. f ❡ Primis ariſtis .i. herbis ſurgentibus, q̄rū luxuries ſut ariſtrugib⁹ nocet, quas culmi tenues ferre n̄ pſſt. g ❡ Ipſo tacitā .i. ſi mānuteneaſ eius aliq̄ ps ſtatiꝫ ſcri pōt, ex pōdē grauē & validā eē terrā. h ❡ Et qſqs color, vera lectio eſt quiſqs calor. Nā male qdam & qſcuiq; legūt excludētes at, vt ſit Et qſcuiq; color ſceleratū exq̄rere frigus Difficile eſt, alii colos legunt vt excluſo fiat ſynalœpha, & ſcandamus, & qſcuiq; colat ſceleratū, vt ſit queadmodū inter ſe coiiſſe viros & decernere ferro, q̄d nō pcedit, tūc n. r. l. mutaſ cū lōga opus eſt ſyllaba, vt labor labos, honor & honos, hic āt nō ſolū lōgam nō facit ſyllabā, ſed ēt excluditſ cū ſupiori vocali, vn̄ legendū eſt & qſq; color. Q̄d nec obſcuritatē affert, nec fidē derogat lectiōi. i ❡ Sceleratū, nocēs oia exurēs. K ❡ Exq̄rere frigus difficile eſt .i. terrā cui frigus dn̄atur exq̄rere Difficile eſt. l ❡ Hederæ pandūt veſtigia nigræ, hederæ idicāt frig⁹, nam veſtigia idicia dicit. m ❡ Nigræ aūt dicit ad albarū diſcretionē, vt hedera formoſior alba. n ❡ His aiaduerſis .i. agri q̄litate dephēſa. o ❡ Terrā multo an̄ momēto excoq̄re, hoc dicit nō eſſe eo anno ponēdas vites, quo fodiunſ ſcrobes, ſꝫ poſt annū, vt caloꝛ & frigoꝛ, & laboꝛ ruſtici poſſit terra putreſiri.

ANT. ❡ HAbēdo dū hī. ❡ Humida maiores herbas alit, Pli. li. xvii. c. iiii. inq̄t, nec ſp aquoſa ē terra, cui pceritas herbaꝝ. ❡ Quæ grauis eſt, idē li. vii. c. iiii. ait. Nec grauis aut leuior iuſto dephēdiſ pōdē, q̄d n. terræ pōdus iuſtū intelligi pōt. ❡ Piceæ, Picea mōtes amat atq; frigora hæc plurimā reſinā fundit, idē li. xvi. c. xv. ❡ Taxiq; nocentes, eſt. n venenoſa arbor, de qua late idem li xvi. ❡ Hederæ nigræ, idē lib. xvi. ca. xlviii. ſeri. hederā inimicam ſatis oibus ſerpentiū frigori gratiſſimam, eſt aūt cādida & nigra, de qua ēt latius ecloga. vii.

Picea

hedera

❡ His aiaduerſis .i. terraꝝ nā pcepta vel cognita. ❡ Exquoq̄re caloreꝫ & frigore. Multo an̄ .ſ. q̄ lætu iſodias vitis gēn⁹. ❡ Scrobib⁹, hoc dicit, q̄m vitiū ſurculi teſte ēt Pli. li. xvii. c. xx. ſeruntſ, & i ſcrobe & i ſulco lōgiori, ſup quod tenerrima igeritſ terra, ſed eē vitis radicem i media ſcrobe opꝫ. Et Colu. lib. iii. c. iiii. ait, itē ſi ſcrobib⁹ aut ſulcis vineā poſituri erimus optimū erit aſi annū ſcrobes vel ſulcos facē. Magnos mōtis, ſi iubet, Quia cliuoſa altiorſ ponunt ſcrobes, q̄d itē Pli. l. xvii. c. xxi docet, & Maro ſuperi⁹ ait, Aptos bacch⁹ amat colles. Co. ēt li. iii. c. iiii. ait, Curādū āt ē, vt locis arduis & cliuoſis alti⁹ vitis deponaſ q̄ ſi humidis & planis. ❡ Aquiloni, vt eius ſ frigore excoquātur.

CHR. ❡ AH NImiū ne ſit. Oro pathetica q̄ vt plurimū impſecta pſeraſ, aut ex idignatiōe, & Quos ergo aut ex dolore, aut ah ne te frigora ledāt. ❡ Ah tibi. n. t g. ſ. a. p. Ergo & ex dolore pathetica ē oro itaq; ſub itelligēdū ē vereor ❡ Taxiq; u. de hac arbore i ſupiorib⁹ dictū eſt. ❡ Pice, arbor, vn̄ eſt pix Hæc i frigidis mōtib⁹ oriſ, feraſ arbor, & funeris idicio ad fores poſita, gēmā cādidā gerit, & Thuri ita ſilem, vt admixta dinoſci neq̄at, aſia picē in dicā pbat, Græcia piericā. Vir. naritiā. ❡ Hederæ nigræ, Hedera iā dī i Aſia naſci, negauerat Theophraſt⁹ nec i idia niſi i mōte Mero harpal⁹ vt in Medis ſereret fruſtra multis modis laborauit. Alexāder auctor ex india ob raritatē coronato exercitu rediit exēplo Bacchi, inimica arbor ſatis oib⁹ frigori ſpētū gratiſſima. Vt mīꝫ ſit in vllo honore hīi. Mas iueniſ & fœmina, Mas maior corpe, & folio duriore & piguiore. flore ad purpureā accedēte. Vtriuſq; āt flos ſiſis ē roſæ ſilueſtri, niſi q̄d caret odore hederarū. Teſte Pli. ſpēs tres ſūt, cādida, nigra, & elix Hæ ſpēs i alias diuiduntſ. Nā alia tm̄ fructu cādida, alia & folio. Fructū vo cādidū ferētiū aliis dēſus acin⁹ & grādior racem⁹ i orbē circūacti, q vocantſ corymbi aliis minor acin⁹, ſpſiorq; racem⁹. Siſi mō i nigra, alii ſemē nigrū, alii croceū. Ex his min⁹ nigra folia hn̄tē qdā nyſiā, al bacchiam dn̄t maximis exiſtētibus inter nigras corymbis

… s corymbis, apd grecos qdã hui⁹ duo gña faciũt a calorꝫ acinoꝝ erythranũ.i.rubis aci … & chryſocarpũ.i.aureis. Elicis tria gña herbacea, altera cãdido folio, tertia verſicolor. Quę thracia dr. Adoleſcit ĩ lõgitudie herbacea, arbores aũt necat cãdida, oẽmq; ſuccũ auſert, tãta.n.craſſitudie augeť, vt ipa arbor fiat. Eſt & rigẽs hedera q̃ ſine admiculo ſtat, Ob idq; vocata ciſos. ꝯ raq; q̃ nũq̃ niſi huml ꝑpit chameciſos dr. arabice vocať aſſan, ſiue thalibech ſiſis hederę Similax dẽſis geniculata, caulib⁹ ſpĩoſa fruticoſa ramis, folio hederaceo puo ñ anguloſo, emittit pãpinos flore cãdido olẽte liliũ. Fert racemos labruſce mõ colore rubro ĩ auſta oib⁹ ſacris & corõis, qñi ſit lugubris virgie eiuſdẽ nois. pp amorẽ pueri croci mutata ĩ hũc fruticẽ. Et ſimilace fiũt codicilli. Hui⁹ mã aurib⁹ admota kuẽ ſõnũ reddit. Si vas ex hedera fiat, & vinũ iſũdať trãſmittit vinũ aq̃, ſi aq̃ fuerit admixta ꝑmanẽte. Siluaꝝ he. terras vł ꝯtra ignis eliciť. ¶ Mõtes, ſaxa cõtra ſaxũ p mõte aqlõi, Cui⁹ frigoꝝ recoquanť.

Quã lętũ infodias[a] vitis genus[b]. optĩa[c] putri
Arua ſolo. id vẽti curant: gelideq;[d] pruinę.
Et labefacta[e] mouẽs robuſtus iugera foſſor.
At ſi quos haud vlla viros vigilantia fugit,
Añ locũ[f] ſimilẽ exquirũt vbi prĩa[g] paretur
Arboribus[h] ſeges, & quo mox digeſta[i] feraľ,
Mutata ignorẽt ſubito ne ſemina matrem[k].
Quin ẽt cœli regionem in cortice ſignant.
Vt quo queq; modo ſteterit, qua pte calores
Auſtrinos tulerit, quę terga[l] obuerterit axi,
Reſtituãt. Adeo ĩ teneris cõſueſcere multũ ẽ.

SER. a ¶ INFOdias, obruas. b ¶ Vitis gen⁹.i.ita fac ſcrobes, vt eodẽ ãno quo factæ fuerit, hyeme cõtigãť, & ãno ſequẽti vites põas. c ¶ Optĩa putri.i.ad vites ponendas putre ſolũ i ſolubile optimũ eſt, & q̃ rẽ difficilẽ videbatur ꝓcepiſſe addit id vẽti curant. d ¶ Gelideq; pruinę: per qd docuit nos oporteꝛ vt ſolib⁹ & pruinis coqť. itẽ alibi vt cui putre ſolũ. e ¶ Et labefctã mouẽs hypallage mouẽs & labefaciẽs. f ¶ Añ locũ ſilez exqrũt, dicit ĩ trãſlatõe arboꝝ ſilez terrã eẽ reqrẽdã. g ¶ Vbi pria pareť arborib⁹ ſeges.i.vbi arbores añ hac fructuoſę, vł ẽt agreſtes ꝗgeneres effectę fructuoſę & ſaporis cõgrui exiſteꝛ poſſint, & bñ q.a ꝗ ſemiario loqť arboꝝ ſegetẽ appellauit h ¶ Arborib⁹ ſeges, qa ꝗ ſeminario loqť, arborũ bñ ſegetẽ appellauit. i ¶ Digeſta, ordinata, vt Digerit in numeꝝ. K ¶ Mrem, terrã, vt Antiquã exquirite matrem l ¶ Quę terga obuerterit axi ſeptẽtrioni. Nam græce ἅμαξα dicitur.

ANT. ¶ OPTIMA, ordo eſt, arua putri ſolo optĩa ſũt. ¶ Putri.i molliſicato & ſolubili id vẽti, vt arua ſint putri ſolo. ¶ Pruinę, de iis iam dcm̃ ẽ. ¶ Labefacta i.cõuulſa, effoſa ſubacta. ¶ Iugera, iugeri mẽſura ducẽtos, & q̃dragínta lõgitudis pedes ꝯtinet, dimidiũq; ĩ latitudie, d q̃ Fab. l.i. Pli. vero li.xviii.c.iii. ait, ꝙ iugeꝝ vocabaľ qd vno ago boũ exarari ĩ diẽ

Iugerũ potuiſſet, act⁹ i q̃ boues agereť cũ arãt vno ĩpetu iuſto. Hic erat cẽtũ vigĩti pedũ, duplicatuſq; ĩ lõgitudinẽ iugeꝝ faciebat. Hæc ex Pli. Var. iugeꝝ ait dcm̃, ꝙ iũctũ ẽ duob⁹ actibus q̃dratis ¶ At ſi quos &c. hoc ẽ ſi q ſũt vigilantes ¶ Pria ſeges.i.ſeminariũ, vel arboꝝ vel vitiũ ¶ Locũ ſilem, Theophraſtus lib.iii. de cauſis plãtaꝝ ait, ex ſiſi loco aut non deteriori ſemẽ eẽ cipiẽdũ. Colu li. iii. cap.i. ait. Optimũ eẽ eodẽ agro quo vitẽ diſpoſiturus es, vel certe vicino faceꝛ ſeminariũ, at ſi cãpeſtres, & vliginoſos agros poſſidebis, pderit quoq; ſeminarium ſiſi loco facere & vitẽ largo cõſueſcere hũore, idẽ Columella li.iiii.c.ix. ſic ait, ſed & q̃litas ſoli plurimũ iuuat, vt ex macro aut mediocri trãſduçaľ in melius, nã qd aſſuetũ eſt pingui nullo mõ maciẽ terrę patiť niſi ſępi⁹ ſtercorea, de hoc latius idẽ li.iiii.c.v. Cœli regionẽ Cato ꝓcipit meridianã cœli ptem ſignare in cortice, vt trãſlata iiſdẽ & aſſuetis ſtatuereť oris ne aqlonię meridianis oppoſitę ſolibus ſinderentur & alegerent meridianę aqlonib⁹. Hæc & plura Pli li.xvii.ca.viii. ¶ Axi.i.ſeptẽtrionali cœlo. de quo Feſtus, adeo multũ eſt tm̃ prodeſt. Ouid quoq; ait in arte. Fac tibi conſueſcat nil aſſuetudine maius. Et Theophraſtus li.v. ait, ꝙ mos ſolitus plurimũ valet, ſit enim tanq̃ natura.

¶ LÆTVM, vel fertile, vt Quid faciat lętas ſegetes, Vel qd lætum reddat hoiem, vt dr mors pallida & frigus iners. ¶ Iugera, ab eo qd eſt iuger. Sed & hoc iugerũ etiã dicitur. CHR.

Semiaria ¶ Arboribus ſeges, ſeminaria appellant antiq loca, in qbus bñ ſubactis denſe ſerantur arbores quę deinde adultiores factę ſed adhuc nouellæ p agꝝ, deinde in ordinẽ & debitis interuallis digerãtur. Hãc igitur ſegetẽ appellat, & ſemina ipſas arbores nũcupat. Duo autem præcipit, primum vt vellens e ſeminario plantam eam transferas in ter

rãm ſimilẽ, & nõ diſſimilẽ ne ignorẽt matrẽ.i.terrã, vnde nutrimentũ ãccepturæ ſunt, quã ignorarẽt, ſi diſſimiles illi in qua ſatæ nataq; eſſent. Secũdũ vt ptes arboris reſtent vergentes ad eas ptes cœli, ad quas vergebãt in ſemınario. ¶In teneris cõſueſcere multũ eſt. Sñia, eſt color rhetoricus, q̃ extẽdit ad oĩa in quibus eſt aliqua aĩa, aut rõnalis, aut ſenſitiua, aut vegetatiua. In his.n.ipſa a teneris annis conſuetudo alteram pene naturam facit.

Collibus[a], an plano melius ſit ponere Vites
Quęre prius, ſi pinguis agros metabere[b] cãpi:
Denſa[c] ſere. in dẽſo nõ ſegnior vbere Bacchꝰ.
Sin tumulis accliue ſolum: colleſq; ſupinos.
Indulge[e] ordinibus, nec ſecius oĩs in vnguẽ[e]
Arboribus[f] poſitis ſecto[g] via limite quadret[h],
Vt ſępe ingenti bello cum longa cohortes
Explicuit Legio, & cãpo ſtetit agmen aperto,
Directęq; acies, & late fluctuat[i] omnis
Aere renidenti tellus, nec dũ horrida miſcent
Pręlia, ſed dubius mediis Mars errat in armis.
Omnia ſint paribus numeris[k] dimenſa viarũ:
Nõ animũ modo vti paſcat[l] pſpectus inanem
Sed q̃a nõ aliter vires[m] dabit omnibus ęquas
Terra nec in vacuũ[n] poterũt ſe extẽdere[o] rami
Forſitan[p], & ſcrobibꝰ quę ſint[q] faſtigia quęras

SER. a ¶COLLibus in plano, atq; ſup̃ ait, Deniq; aptos Bacchꝰ amat colles, ſed ẽt in vallibus poni poſſe vites ſupius indicauit, vt Hic tibi p̃ualidas olim multoq; fluẽtes. Sufficiet baccho vites. Vñ mõ vtrũq; cõplectitur, & dicit quẽadmodum in colle vites ponere debeamꝰ. b ¶Metabere, eliges, & longe alia ſignificatio eſt metor metaris, vñ Lucanus Heſperios audax veniã metator in agros, & alia metior metiris. Illud.n. metatus ſum, hoc mẽſus ſũ facit. c ¶Dẽſa, p dẽſe, vt Et pede terram crebra ferit p crebro. d ¶Indulge ordinibꝰ.i. da opaꝫ, & ordines effice largiores, Nã de plano ait dẽſa, ſere. e ¶In vnguẽ, ad pfectionẽ, & eſt trãſlatio a marmorariis, q iuncturas vnguibꝰ pbãt. Horatiꝰ, Ad vnguẽ factꝰ hõ. f ¶Arboribꝰ poſitis, vitibꝰ ordinatis. g ¶Secto, ducto, vnđ & ſectæ phoꝝ dñr.i. ductus. h ¶Quadret, cõſentiat, cõgruat, trãſlatio a q̃dris lapidibꝰ, q ſibi bene cõueniũt. i ¶Fluctuat, reſplẽdet. K ¶Numeris, ordinationibus. l ¶Vt paſcat, delectet, vt Atq; animũ pictura paſci inani. m ¶Vires æq̃s.i. fertilitatẽ æq̃lẽ oĩbꝰ viribꝰ. n ¶In vacuũ, in aptũ & patulũ. o ¶Extẽdere, excreſcere. p ¶Forſitã & ſcrobibus q̃ ſint faſtigia q̃ras, vt ẽt ſupra diximus, ſcrobes maſculini ſũt generis Nã & Cicero i œconomicis ſic dicit, & Plautꝰ ait, Sexagenos ſcrobes. Minor autẽ eſt Lucani Gracchi auctoritas, nã Lucanus ait, Exigua poſuit ſcrobe. Gracchus abũde foſſa, ſcrobis eſt, qđ exẽplũ in Terẽtiano eſt. q ¶Quæ ſint faſtigia q̃ras, faſtigiũ & ſũmæ & ĩſimæ partis poſſumus dicere, ſicut altum & mare & cœlum dicimus. Hinc eſt Cœlũq; profundum, quum & puteus ſit profundus.

ANT. ¶COLLibus an plano, de ſolo & cœlo, vi

tibꝰ oportuno videto latiꝰ ibi. Deniq; apertos bacchus amat colles. ¶Metabere, parabis, ſic.n. Nonius hũc locũ agerit. ¶Dẽſa, pro dẽſe. Colu.li.iii. ca iiii. inq̃t. Vinea q̃ anguſtiſſime cõſerit quoquo verſꝰ q̃n q; pedũ ſpatio interpoſito põit inter ſeptẽ vel octo pedes quã rariſſime. Vt etiã facile arari poſſit inter denos pedes pſtituit. Pli. autẽ lib. xvii. ca. xxi. ait, q inter binas vites ĩtereſſe oportet pedes quinos, minimũ autẽ læto ſolo pedes q̃ternos tenui plurimũ octonos. ¶Nec ſecius, Ordo ẽ. Nec ſeciꝰ arboribꝰ poſitis in vnguẽ q̃dret oĩs via ſecto limite.i. ducto tramite vel ſulco. ¶Nec ſeciꝰ, nec aliter quã vitibus ſolent enim arbores ĩter vites ſeri. ¶Vel nec ſeciꝰ.i. nõ aliter arboribus.i. vitibus via quadret, q̃ acies inter ſe ante incœptum pręlium. In vnguem, ad perfectionẽ: eſt enim Metaphora ſumpta a Marmoriis, qui quidem iũcturas vnguibus probant. ¶Legio, in legione erãt centauriæ.lx. Manipuli.xxx. Cohortes x. vt Cynthius libro ſexto notauit, auctore Gellio libro decimoquinto cap. quarto. Legio autẽ dicta eſt, q legũtur milites in delectu, vt Varro docet. De legionibus autem & cohortibus videto modeſtum.

CHR. ¶INDVLGE ordinibus, vt certo ſpacio inter ſe diſtẽt, vt tellus q̃ minus ſucci habet nõ habet denſiora q̃ alere poſſit. ¶Faſtigia. Nomẽ mẽſuræ eſt faſtigiũ mediũ, & ad infra, vt in hoc loco, & ad ſupra, vt ſummi ad faſtigia tecti. Sed & id qđ erigitur ſupra ædificioꝝ culmẽ ornatus gratia, & a tota latitudine ſurgere incipiens, paulatim tollit in acumen, qđ vulgus frontiſpiciũ vocat. Hinc illã formã in quacũq; re faſtigium dixere. Hinc Pli. ſolia faſtigiata dixit. Faſtigium

¶AVSIM,

Auſim[a] vel tenui vitem cõmittere ſulco[b].
Altius ac penitus terrę defigitur arbor.
Aeſculus[c] in primis quę q̃tũ vertice ad auras
Aetherias, tantũ[d] radice in Tartara tendit.
Ergo nõ hyemes illã nõ flabra[e], neq; imbres
Conuellũt, imota manet, multoſq; p annos.
Multa virum voluens durando ſecula vincit.
Tum fortes late ramos & brachia tendens.
Huc illuc media ipſa ingentẽ ſuſtinet vmbrã
Ne ue[f] tibi ad ſolẽ vergant vineta cadentem.
Ne ue[g] inter vites Corylũ ſere, ne ue flagella
Sũma pete aut[h] ſũma defrige ex arbore plãtas.
Tantus amor terrę neu ferro[k] lęde retuſo.
Semina, ne ue[l] oleę ſiluestres inſere truncos.

SER. a ¶ AVSIM, auſus ſim, vel audebo. b ¶ Sulco. i. foſſa. c ¶ Aeſculus in primis, arbor eſt glãdifera, quę licet ab eſu hẽat deriuationẽ, tñ per æ ſcribit, ſicut & cælatũ, qd eſt participiũ, licet a celo celas ſit dictũ. d ¶ Tantum radice in tartara tẽdit. i. quantũ altior ſũmitate ſui cõſurgit, tantum etiã radicib[9] ima terræ pfundius penetrat. e ¶ Flabra hoc nomẽ tantũ pluralẽ recipit numerũ ab eo vero q flamina flamẽ poſſumus accipere licet ſit vitãdũ ppter aliã ſignificationẽ. Nã dicit flamẽ dialis, flamen martialis. f ¶ Ne ue inter vites corylum ſere, radices enim eius nocent vitibus. g ¶ Ne ue flagella ſumma pete, flagella dicunt ſummę arborum partes, ab eo q vẽtorum crebros ſuſtinẽt flatus. h ¶ Aut ſumma defringe ex arbore plantas. Dicit nõ eſſe ſummitatẽ vitiũ amputandã vt tantũ plante fiãt. i ¶ Tãtus amor terræ. i. ſic diligẽter a ruſticis ager eſt colẽdus. K ¶ Ferro retuſo, obtuſo, quo vites quaſſant potius q̃ putãtur. l ¶ Ne ue oleę ſilueſtres, non q nõ proſit, ſed vt etiã ipſe dicit propter caſum incendii.

ANT. ¶ TENVI ſulco, videto paulo ſupius ibi. Et magros ſcrobibus cõcidere montis. ¶ Penitus, maxime. ¶ Flabra, ventoꝝ flatus. ¶ Multoſq; per annos, quidã antiqui textus habẽt etiã multoſq; nepotes, quod magis placet. Erit aũt ordo, & durãdo voluẽs multa virũ ſecula vincit multos nepotes, ſiue & voluẽs multa virũ ſecula durãdo vincit multos nepotes, ideſt multam, & lõgam poſteritatẽ. ¶ Multoſq; p annos ordo eſt, & per multos annos voluens multa virum ſecula durãdo vincit, ideſt ſuperat illa ſecula, nõ ſuperatur ab illis. ¶ Secula, ſeculũ ſpacium annorũ centum vocarunt, dictũ a ſene, q longiſſimum ſpaciũ ſeneſcẽdorũ hominũ id putant, Varro eſt auctor. ¶ Vergant, inclinẽt. ¶ Ad ſolẽ cadẽtem, Pli. li. xvii. c. ii ait, q Virg. vites ad occaſus ſeri dãnauit, aliqui ſic maluere q̃ in exortu, a plurib[9] meridiẽ probari animaduertõ, nec arbitror ppetuũ qcqd in hoc precipi poſſe, ad ſoli naturã, ad loci ingenium ad cœli cuiuſq; mores dirigẽda ſolertia eſt. In affrica meridiẽ vineas ſpectare, & ſi viti inutile, colono ſalubre eſt. Quoniã ipſa meridianæ ſubiacet plagæ, quapropter ibi qui in occaſum, aut ſeptẽtriones conſeret, optĩe miſcebit ſolũ cœlo. cũ Virg. occaſus improbet. Nec de ſeptẽtrione reliqui dubitatio vt, atq; in Ciſalpina Italia magna ex pte vineis ita poſitis compertũ eſt, nullas eẽ fœliciores, multum rationis obtinẽt vẽti, hæc ex Plinio. ¶ Corylum, de Corylo vide in Tityro, ẽ autem fructicoſa arbor. de qua multa Theopraſtus libro tertio. ¶ Flagella ſumma, Theopraſtus libro quinto de cauſis plantarum ſcribit, plantas petendas eſſe ab radice potiſſimum: quod ſi minus conſequi poſſint a parte inferiore arboris potius q̃ a ſuperiore accipiunt, hęc. n. viuaciora intelligũtur, excepta vite ac ſico, & quicquid humido ſit, quippe humida pte ſuperiore melius geminãt. Columella libro iii. capitulo tertio ait, qd vitis ſemina optima habentur a lumbis, ſecũda ab humeris, tertia ſumma in vite lecta, quę celerrime cõprehendunt, & ſunt feraciora, latius autem eadem habẽtur libro quarto. capi. decimo. ¶ Flagella, ſummæ arborum partes dicũtur a Vẽtorũ flatu. ¶ Retuſo, hebeti, Theophraſtus libro quinto de cauſis plantarum ait, q ferro q̃ leuiſſime purgãdæ ſunt arbores, & vites etiam periculũ, nãq; interitus propter vlcera imineẽt. Quẽadmodum enim radicibus vulneratis. Quum fodiũt arbores deterioreſcunt, ſic etiam vulnere partis ſuperioris noxam eandem his poſſe afferri credendum eſt. Quum nequeunt tolerare. ¶ Semina, arborum, vel vitium plantulas.

Seculũ

CHR. ¶ ÆSCVLVS, in deſcribenda hac arbore inſiſtit, vt huiuſcemodi varietate iucundius reddat poema ¶ Media ipſa, ſtipitem intelligit, quod in medio ramorum poſitus eſt. ¶ Cadentem, occidentalem ¶ Semina, tenellas plantas.

SER. a ¶ INCAVTIS paſtoribus, negligẽtibus, & circa alia occupatis b ¶ Ruit atram nubem, egerit, & emittit, & ruere facit. Nam modo ruit actiuam hẽt ſignificationẽ. c ¶ A vertice, ab Aqlõe, vt Hic vertex nobis ſemp ſublimis. d ¶ Ferẽs, ſiãs, vt Fieret vento mora ne q̃ ferẽti. e ¶ Hoc vbi ſubaudi ꝯtigerit. f ¶ Infœlix, infœcũdus, & ſterilis. g ¶ Supat, ſupeſt, vt Quid puer aſcanius ſupat ne. h ¶ Nec tibi tam prudẽs, dicit quo tẽe vites ſunt ponẽdæ, & probat tollerabilius autũno, melius verno, Nã dicturus Ver adeo frondi nemoꝝ, ver vtile ſiluis. i ¶ Nec ſemie iacto, ſyllepſis eſt ꝑ aſſumptionem caſus, nam ablatiuo, ideſt ſemine aſſumẽdus eſt nominatiu°, hoc eſt ſemẽ, & erit ſic nec ſemine iacto, patiẽ ſemen radicẽ terræ affigere. K ¶ Concretam radicem, ante enim quaſi gutta quædã ex terra & humore procreatur, quæ poſtea tenditur in radicẽ. l ¶ Vere rubenti, floribus ſplendidoꝝ m ¶ Candida auis .i. Ciconia. n ¶ Longis inuiſa colubris ideſt odioſa eis, nam interficit illos & comedit. Iuuenalis, Serpente ciconia pullos paſcit.

Nam ſæpe incautis[a] paſtoribus excidit ignis,
Qui furtim pingui primũ ſub cortice tectus
Robora comprendit, frõdeſq; elapſus in altas
Ingentem coelo ſonitum dedit inde ſecutus
Per ramos victor, perq; alta cacumina regnat.
Et totũ inuoluit flãmis nemus, & ruit[b] atram
Ad coelum picea craſſus caligine nubem.
Præſertim ſi tempeſtas a vertice[c] ſiluis
Incubuit, glomeratq; ferẽs[d] incendia Ventus.
Hoc vbi[e], non a ſtirpe valent, cæſæq; reuerti
Poſſunt, atq; ima ſimiles reuireſcere terra.
Infœlix[f] ſuperat[g] foliis Oleaſter amaris.
Nec[h] tibi tam prudẽs quiſq; ꝑſuadeat auctor
Tellurem Borea rigidam ſpirante mouere.
Rura gelu tũc claudit hyems, nec ſemie[i] iacto
Concretam[k] patitur radicem affigerre terræ.
Optima vinetis ſatio eſt, cum Vere[l] rubenti.
Cãdida[m] venit Auis longis[n] inuiſa colubris.

ANT. ¶ RVIT, emittit, Ab vertice, a ſeptẽtrione. ¶ Tẽpeſtas, ventorum furor. ¶ Ferens, flans. ¶ Hoc vbi, ſupple euenerit ¶ Infœlix, ſterilis. ¶ Borea ſpirãte, Cum ſolũ flatibus aqlonis cõcreſcat atq; ſicceſcat, auſtrinis cõtra labeſcat, atq; humeſcat, plãtaq; pari rõne humidior, ſiccior ne ſeipſa reddat hac de cã meli° per auſtrũ ſerit. radicat enim, germinaturq; celerius cum planta turgẽs credatur ſolo turgeti, cœlũq; adeſt emollitũ atq; benignum. aquilone aũt aduerſa omnia veniunt, frigẽt etenim plantæ atq; laborant, & ſolo gelato neq; radicẽ æque demittere neq; germẽ ede re poſſunt, hæc ex Theophraſti li.v. de cauſis plantarũ ¶ Optima vinetis ſatio, eſt Colu.li.iii.ca iii.ait, Plantaria facito ab exoriẽte a decia luna & a viceſima, hęc vel medior

eſt vitibus ſatio, ſed quũ feres frigidos ventos vitato; docet etiã ibidẽ Colu. quo pacto plãcaria fieri debeat, & lib.iiii.ca.xiiii.ait, q. vitis verẽ autũno tẽpeſtiue depomi. ¶ Vere, melius, ſi aut pluuius aut frigidus ſtatus cœli eſt, vt ager pinguis aut campeſtris & vliginoſa planties ¶ Ruel° autũno ſi ſicca, ſi calida ẽ aeris qlitas, ſi exilis aut ardu us cãpus, ſi macer ꝑruptus ue collis. Vernæq; poſitionis dies fere q̃draginta ſunt ab idib° Februarii vſq; in æquinoctium, ruſus autũnalis ab idib° Octobr. in calẽ. Decẽbris, ſationis autẽ duo genera malleoli, vel Viuiradicis, qd vtrũq; ab agricolis vſurpat &c. Prima vel autũni, Theophraſtus li.iii. de cauſis plantarum ait, Turgeſcit ſolum quum humectum atq; tepidũ eſt, ſtatũq; tẽperatum aeris obtinet; tunc enim agile fertile atq; lætum conſiſtit; qd duobus fieri temporibus maxime arborum generi ſolent vere ac autũno, & quidẽ iis temporibus arbores magis ſerimus, ſed melius vere tũc enim ſolum humidum eſt, & ſol tepe faciens elicit germen, & cœlũ placidũ atq; roſidũ conſtat, ita vt ex iis omnibus educatio & germinatio proſpere ſequi poſſit, tamẽ ſatio cõmunior omniũ vel plurimorum tam fructuum q̃ plantarũ tẽpori verno tribuitur, hæc ille. ¶ Rubenti, florido. ¶ Candida auis, Ciconiã intelligit, quam e longinquo venire nõ dubiũ eſt, vti & grues; illas hyemis has æſtatis aduenas, nec veniſſe, ſed veniſſe cernimus, honos iis ſerpẽtiũ exitio tantus vt in Theſſalia capitale fuerit occidiſſe, eadem legimus pœna, quæ in homicidas, hæc & plura Ph.lib.x.capi.xxii. ciconis

¶ SEMINE iacto, impoſito malleolo. Nã ſemen non ſolum de granis ſegetum ſiue pomorum dicimus, ſed etiam de virgultis, vnde arbores ferunt, & ipſas nouellas arbores quæ e ſeminario transferuntur ſemina appellant. CHR.

Prima vel Autũni ſub frigora cũ rapidus Sol
Nõdũ hyemẽ cõtigit eqs iam prçterit ęſtas.
Ver adeo fundi nemorum, Ver vtile ſiluis
Vere[a] tumẽt[b] terrę, & genitalia ſemina poſcunt
Tũ Pater[c] Omnipotẽs fœcũdis ĩbribus Aether
Coniugis[d] in gremiũ lętę deſcendit, & omnes
Magnus alit[e] magno cõmixtus[f] corpore fœtus
Auia[g] tunc reſonant[b] auibus virgulta canoris

SER. a ℂ VERE tument terræ, Aſper ſimpliciter accipit, vt terræ noiatiuus pluralis ſit, ꝗ dñr verno tumere, & ſemina poſcere. Donatus vero terræ genitiuũ vult eſſe ſingularẽ, vt ſit ſenſus mutata diſtinctiõe, vere tumẽt ſiluę.ſ. a ſupioribᵘ terræ & genitalia ſemina reqrunt terrarũ, ſed melius aſperũ ſeqmur, vt genitalia ſemia, quæ nos iacimus intelligamus, nõ ꝗ ſiluæ ex terra ſuſcipiũt. Genitalia aũt dicimᵘ ſemĩa qbus aliqd pcreatur & gignit. b ℉ Tument. ſuſpẽdunt. c ℉ Tũ pater oipotens, Interdum pro aere Iuno, pro æthere iupiter accipit, aliquotiẽs & pro aere & pro æthere iupiter. Iuno vero ꝑ terra, & aqua ponit, ſicut hoc loco intelligimus, Nã æther nõ hẽt pluuias, vñ iouem pro æthere accipimus, cui attribuuntur aer, & æther, quæ duo mixta terræ & humori, pro qbus iuno ponit vniuerſa pcreãt. Dicit aũt verno tempore eſſe pluuias, qbus cuncta naſcũtur, vnde & fœcũdis imbribus dixit, quibus terra fœcundatur. d ℉ Cõiugis in gremiũ deſcendit in terrã, quę ĩtelligit ꝑ iunonẽ, ĩ gremiũ ſuũ. e ℉ Alit, nutrit, fouet. f ℉ Cõmixtᵘ corpore, pro corpori, vt Hæret pede pes, item alibi, Et magno ſe corpe miſcet licet poſſumus accipe mixtus terræ magno ſuo corpe.i. æthere. g ℉ Auia virgulta, in quibus nõ eſt via vel deſerta, tum vere.ſ. h ℉ Reſonat, auibus canoris, rẽ dicit nãlem, qd veris tpe amplius ſolẽt aues cantᵘ edere, tam ex ſerenitate tpis, ꝗ̃ ex herbarum, frondiũq; innouatione, & naturalis voluptatis.

ANT. ℂ CVM rapidus ſol, rapit enim ac attrahit ad ſe cuncta torrens & ſorbens calore ſuo, quo liquor ſiccatur, de quo etiam ante patuit. ℉ Aeſtas, autumni calorem æſtatem appellauit. ℉ Tument, turgeſcunt. ℉ Et genitalia ſemina poſcunt, ſemper enim ſolo turgenti ſemina mandare oportet. Sic.n. optime germinatio agit, vt ſcribit Theophraſtus lib.iii. de cauſis plãtarum. ℉ Coniugis in gremium, Iuppiter vt dixit Ennius, is eſt

Aer quem grçci vocant aerem, qui ventus eſt & nubes, imber poſtea dictᵘ, qa mortalis atq; arbores, herbaſq; omnis iuuat. Iuppiter itẽ cœlũ dicitur. Var. ſcribit talia. iuppiter igitur ideſt aer qui vẽtus eſt, & nubes imber poſtea. Deſcendit in gremium lætæ coniugis ideſt Iunonis, ꝗ & terra & pħs eth libro.viii. ſcribit Euripidem hæc dicere. Quũ eſt ſicca tellus ipſa certe tum imbrem amat quũ turget æther imbri quum cœlũ tumet affectat, vt telluris ĩ ſinus cadat. ℉ Æther iupiter, quẽ ſummũ deũ, mũdiq; aĩam voluet Euripides æthere cœlũ ipſum ac iouẽ voluit, vt ſcribit Tull. li.i. de.n. de. ℉ Lætæ, fœcũdæ veris tempore. ℉ Magno corpore.ſ. terræ ſubeſt enĩ natura terræ, vñ ſuperius ait. Quippe ſolo natura ſubeſt. Natura aũt res omnes creat auget, alitq; vt lucrętius inquit. Reſonant. Ouidius item libro primo Faſtorum ait, Et tepidum volucres concentibus aera mulcent, Ludit & in pratis, luxuriatq; pecus.

CHR. ℂ VERE tument.q.d. facile concipiunt ex natura ſua calida & humida. ℉ Tum pater, Iouem multis modis intelligi ſuo loco demõſtrauimus. ℉ Modo enim iouem ſtellam illam ſalutarem, quæ in ordine ſecunda eſt modo pro aĩa mũdi. Sæpiſſime autem pro ipſo ſummo Deo, a quo oĩa ſunt intelligimus. Nõnũq; vim ipſam duoꝝ ſupiorũ elementoꝝ, que actiua eſt ꝑ iouẽ exprimimus, que dũ agit in hæc duo inferiora ad generationẽ & corruptionẽ eoꝝ, quę aſſiduo mutãtur oĩno facit. Iunonẽ ipſa vero duo inferiora elemẽta aquã, terrãq; ĩtellexerũt phyſici, quæ paſſiua nũcupat. Vnde qñ pariter ad gignendũ concurrunt fratrẽ, ac ſororem dixerũt, qm̃ vero illa agunt hæc patiũtur, Iouem maritũ qm̃ maſculinam, agentẽq; iunonem vxorem, quoniam fœmineã, patientẽq; vim obtinet, appellarunt. Verno igitur tẽpore propter maximam elemẽtorum cõtẽperantiam, cum iam calor in humidum agere incipiat, tecta temperie dicimus iouem actiuã vim fœcũdis imbribus, ideſt genitiuo humore deſcendere in gremiũ Iunonis, ideſt terræ, quæ egentem vim tanq; fœmina virile ſemen accepit. ℉ Late, paſſim. ℉ Auia, ex illa enim contẽperie caloris in humidum excitatur natura, ita ducente deſiderium ad procreandum, ex quo deſiderio & aues ſuauiter quærũtur, & animalia cuncta ſalire & inire cupiunt, & in terra ipſa plantæ in quibus non eſt ſenſitiua, ſed vegetatiua vis parturiunt.

Et venerem certis[a] repetunt armenta diebus
Parturit almus[b] ager Zephyriq́[c] tepētib[d] auris
Laxāt arua ſinus ſuperat tener oībus humor
Inq́ nouos[e] ſoles audent ſe gramina tuto
Credere nec metuit[f] ſurgentes Pāpinus aſtros,
Aut[f] actum cœlo magnis Aquilonibus imbrē
Sed trudit[g] gemmas,& frondes explicat oīs.
Non alios[h] prima creſcentis origine mundi
Illuxiſſe dies aliumue habuiſſe tenorem[i]
Crediderī. Ver[k] illud erat Ver magnus agebat[m]
Orbis,& hibernis[n] parcebant flatibus Euri.
Cum primum luce pecudes hauſere virumq́
Ferrea[o] progenies durum caput extulit aruis.

SER. a ℭ CERTIS diebus, ſtatutis legittimis,aūt arcana q̄dā rōne diſpoſitis, vt tractat Lucreti⁹,q dicit rōnē hāc æthereo calore deſcēdere. b ℉ Almus ager,ab eo ꝙ nos alat.c ℉ Zephyri,fauoni, alibi zephyro putris ſe gleba reſoluit. Hora ſoluitur acris hyems grata vice veris, & fauonii d ℉ Nouos ſoles, vernales dies. e ℉ Nec metuit ſurgentes pāpin⁹ auſtros varie dicit. nā ſupra ait audēt ſe gramina cōmittere. f ℉ Aut actum cę. m.a. im .i. nullos calores aut ēt pluuias. Tūc vitis timēt, qppe tēperie.g ℉ Trudit gēmas,ꝓpellit,effundit ī folia. h ℉ Nū alios prima,hoc ſecūdū licentiā poeticā dixit,Nā falſum eſt.Cōſtat.n.poſt fcm̄ mūdū ex qualitate curſus ſolis tpa eſſe diuiſa. i ℉ Tenorē, ductum. K ℉ Ver illud erat,abſoluta locutio.qcquid illud fuit, ver fuit. l ℉ Ver magnus agebat.i.magn⁹ orbis.Tūc vernale tp̄s ducebat in ſui.ſ.primordio, pōt & magnū orbē zodiacū circulū dicere,q tēpoꝝ diuiſionē facit, ꝙ ſi eſt. m ℉ Agebat pro circumagebat accipiēdū erit orbis. n ℉ Hibernis, aſperis,ſæuis. o ℉ Ferrea ꝓgenies,ꝓcreata ex lapidibus ad laborem alibi,Vnde hoīes nati durū genus.

ANT. ℭ ZEPHYRI, de his late li.i.Georgi. Ex zephyro putris ſe gleba reſoluit. ℉ Superat tener oībus humor,Ver vero calidum fecit & humectū,deus oīum fabricator. Sicca æſtas & calida, Autūnus ſiccus & frigidus, hyems humida pariter & frigida, eſt auctor Macr. lib vii.℉ Nouos ſoles,tunc n.eſt noua temporis ætas,vt etiam Ouidius libro primo faſtorum inquit.℉ Auſtros,qui humidi ſunt & nubila nutriūt,de quibus latius ſupra.℉ Imbrē, ideſt grandinē,ait n Aquilo libro ſexto metamorphoſeon īduroq́ niues,& terras grādine pulſo ℉ Gemmas, vitium oculos intelligimus per metaphoram, vt latius patuit

Mūdus ecloga ſeptima. ℉ Origine mundi, Pli.ſcrib. mundum qđ alio noīe cœlū appellari libuit neq́ genitum,neq́ interiturum vnquam.Noſtri Thelogi ſcribunt decimoquinto calēdas Aprilis,mundum creatum fuiſſe die ſolis. Poeta etiam id idē vł aſſerere, ait.n.Ver illud erat &c.℉ Orbis, dictus eſt mūdus, q̄m eius forma ī ſpēs orbis abſoluti globata eſt, vt Pli.docet.℉ Magnus orbis,magn⁹ ait,q̄m vt teſtatur ēt Plinius, imēſus eſt & infinitus ac finito ſimilis, furorq́ eſt mēſura eius aio quodā agitaſſe atq́ ꝓdere auſos. Orbis

℉ Pecudes.quinto & ſexto die volatilia & aīalia cūcta genita ſūt, deinde homo q illis dominaretur.I quo qdem poeta ipſe noſtræ fidei ſeqtur opinionē. ℉ Ferrea ꝓgenies, fabulas ſequitur, narrantes & lapidibus natos homines.de quo latius Ouidi.

ℭ VENEREM,ſic dicta vel quod in omnia veniat,vt inferius.Omne adeo genus in terris,hominumq́, ferarumq́. Et.g.e p.q.u.In furias ignemq́ ruunt amor omniſius idem. CHR. ℉ Certis diebus,vernali tempore, quod ſingulis annis ſtatuto tempore redit.vel qa certo quodā tpe, & nō omni fœmina marē expetit exceptis,vt ait Ariſto.muliere & equā q̄ omni tpe ēt fœtæ concubitum expetunt, Item iis quæ ſuperfœtant.i.quæ adhuc prægnantes aliū fœtum concipiunt vt lepores. ℉ Almus,qa ſuis fructibus nos alat.℉ Zephyri, venti ſunt occidentales, qui vere flantes ſua contemperantia caloris & humoris terrā ad varios cōceptus aptam reddunt. Dr̄r aūt ab eo qđ eſt ζω.i.ferueo,quia illis terrę cōcaleſcentes grauidæ redduntur. ℉ Laxant, quod caloris eſt vt frigores cōdenſare. ℉ Superat abunde eſt quod non ita in reliquis anni temporibus accidit.℉ Tener, quaſi nouellus pp anni principium.& qui facile ad quid vis gignedum verti poſſit. ℉ Nouos,renouatos ꝓpter principium anni. ℉ Sed trudit gēmas & frondes explicat oīs,alterum ab altero eſt.Primo enim turgēt oculi in ramis hæ gēme dr̄r,prodeunt frondes.℉ Non alios, veriſimile vł principium mundi a vere fuiſſe. Et ſecūdum Macrobiū incipiente die illo, q omniū illuxit,quō iure natalis mundi vocatur, fuit aries in medio cœli, & quia mediū cœlum,quaſi mundi vertex eſt, iccirco,aries vt mundi caput in exordio lucis apparuit. Sed de hoc dictum eſt in alio loco.

ℭ IMMISSEq́

Immiſſæq; feræ ſiluis, & ſidera cœlo.
Nec res hunc teneræ poſſent perferre laborē[b],
Si non[c] tanta quies iret frigusq;[d] caloremq;
Inter, & exciperet[e] Cœli[f] indulgētia terras[g].
Qđ[h] ſupeſt quęcūq;[i] premes[k] virgulta p agros
Spge fimo pigui, & multa mēor occule terra
Aut lapidē[l] bibulū aut ſqllēteis[m] iſode cōchas.
Inter enim labentur aquę tenuiſq; ſubibit.
Halitus atq; animos[n] tollēt ſata iāq;[o] reperti
Qui ſaxo ſuper atq; ingentis pondere teſtę
Vrgerent hoc effuſos[p] munimen ad imbres.
Hoc vbi hiulca[q] ſiti findit Canis ęſtifer arua.
Seminibus poſitis ſupereſt deducere terram
Sępius ad capita[r] & duros[s] iactare bidentes.
Aut preſſo exercere ſolū ſub vomere, & ipſa
Flectere[t] luctantes inter vineta iuuencos,
Tum leues[v] calamos, & raſę[x] haſtilia virgę

SER. a ¶ IMMISSÆq; feræ ſiluis, hūc ordinē pp arcadas tenuit, q ſe pſelēos eē aſſerūt. i. an lunā natos, qđ & Cicero i fundaniana cōmemorat, & ſtatius q ait, Arcades aſtris lunaq; priores. b ¶ Laborē, vel frigoris, vel caloris. c ¶ Si nō tāta qes iret, trāqlitas & ē veris diffinitio. d ¶ Frigus calorēq; iter dicit orienté icĉirco veris tēperamētū fuiſſe, vt res noue tunc oriētes & adhuc teneræ nec hyemis frigora nec æſtatis ferre ſufficerēt. e ¶ Excipet accipet. f ¶ Cœliq; idulgētia. i. ſerenitas & tempatio. g ¶ Terras. i. fetus terræ, & noue indulgētiā dixit. veteres. n. idulgitatē dicebāt, vt Cæli[9] in ſeptio, Cōſuetudinē vxoris idulgitate liber. h ¶ Quod ſupereſt, nō qđ deeſt, ſed quod ſeqtur. i ¶ Premes, demerges infodies. K ¶ Quæcunq; virgulta, ſiue de plātariis, ſiue đ arborib[9]. l ¶ Lapidem bibulū, q arenarius vocatur. m ¶ Aut ſquallēteis infode cōchas, cochleæ pp admittenda ſpiramina iſodiunt. Lapis vero arenarius aut pp ſpiramia, aut pp hauriēdū hūorē, ſi forte nimi[9] fuerit. Squallētes, ſordidas. n ¶ Aīos tollēt, ſumēt ex his reb[9] magnanimitatē. o ¶ Iamq; reperti. ſ. ſunt diligētiores. p ¶ Effuſos ad ībres. i. contra nimias pluuias. q ¶ Hiulca ſiti, pnimiis calorib[9] ſciſſa. r ¶ Ad capita. ſ. vitiū poſitaꝝ. ſ ¶ Et duros iactare bidentes, hoc ad cōminuēdas pertinet glebas. t ¶ Flectere luctantes iuuēcus, cū quadā moderatione ducere, ne tenera adhuc virgulta cōcutiāt. v ¶ Leues calamos. i. nitidos. x ¶ Et raſæ haſtilia virgæ, præcipit & cānas in virgas radi oportere, ne videlicet ex corticibus rubigo aduerſa vitibus procreari poſſit.

ANT. ¶ ET SIDERA cœlo, quarto die vt aiūt, ſacta ſunt luminaria duo i firmamēto cœli vt lucerēt ſup terrā. ¶ Laborē. ſ. caloris & frigoris. ¶ Indulgētia cœli. i. aeris trāqllitas & tēperies, Qđ ſupeſt, qđ reſtat docendū eſt ſupplevel aduertendū. ¶ Fimo, Theophraſtus li. iii. de cauſis plantaꝝ inquit, q ſtercus agrum & ſolutū & tepidū reddit, qđ alii ptinus terræ pmixtū plantæ aggregāt, alii inter terrā ſuperiorē mediū diſponūt ¶ Occule terra, terra iſerior alit vitē & arborē, ſupior cuſtudit, Col. lib. iii. c. ili. auctor. ¶ Lapidē, lapideſq; ſubiiciūt vt plātæ & p hyemē humorē pſrui, & p æſtatē poſſis refrigerari Enim vero cōtra vtrūq; tps ita ppa raſſe op; vt lapides humorē cōtineāt, & æſtate radicib[9] calorē propulſent, alii ſarmēta ſubſternūt, alii vas fictile plenuȝ aquæ apponunt Theophraſt[9] edocet lib. iii. Colu ēt lib. iiii. ca. iiii. ait, in imo ſcrobe lapides circa pōdo quinq; ponito ne vitem primant. Sed iuxta radices ſint. Theophraſtus autem predicto libro ait oportere eſſe calculos ab amne, aut ſaucib[9] torrentis petitos, nā ſi lapis latus atq; perpetuus ſit arbori ē noxæ, ſi rotūdus, m nutuſq; ſubiiciat, refrigerat, & aquā trāſmittit, & locū radicibus peruiū pſtat, lapides pterea hyeme tepefacere æſtate refrigerare poſſe affirmāt. ¶ Squallētis, ſquallēs a ſquāmis dr, ſplēdēs a calore vero ſordidū. ¶ Qui ſaxo ſuper, Maronis pceptū fuit, vti i ſcrobibus lapides diſponerent, q ſinguli non excederent, quiq; libraꝝ pōdus, hii. n. vne & aquas hyemis, & vapores æſtatis ppulſare radicib[9], auctor eſt Colu li. iiii. c. xv. ¶ Munimē. ſ. ē. ¶ Hoc ſ munimen eſt. ¶ Hiulca ſiti. i. ſiccitate aperiente ea arua. ſ. ab hio hiulcus deducitur. Catullus ēt ait, Quū grauis exuſtos æſtus hiulcat agros. ¶ Canis, æſtifer, ſeptimo calē. Augu. canicula appet, eſtq; caligo æſtuoſa, vt ſcribit Col. li. xii. Et Pli. lib. ii. ait. caniculæ exortu accendi ſolis vapores quis ignorat. ¶ Ad capita, capita vitiū putata circūfodito, arare icipito, vltra, citraq;, ſulcos ppetuos ducito, ita pcipit Cato teſte Pli. lib. xvii. ca. xxi. Colu aūt lib. v. ca. v. ait, quod ſat pleriſq; viſum eſt ex calen. Martii vſq; i Octob. trigeſimo quoq; die nouella vineta confodere, omneſq; herbas & precipue gramina extirpare &c.

Fimus

ſqllens

Hiulca

Fraxineaſq́ aptare ſudes furcaſq́ bicornes.
Viribus eniti quarum,& contemnere ventos.
Aſſueſcant ſũmaſq́ ſequi tabulata[a] p Vlmos.
Ac dum prima nouis adoleſcit frondibus ętas
Parcendum teneris,& dum ſe lętus ad auras
Palmes agit laxis per purũ[b] immiſſus habenis.
Ipſa[c] acie falcis nondum tentanda ſed vncis
Carpendę manibus frondes interq́ legendę.
Inde,vbi iã validis amplexę ſtirpibus[d] vlmos
Exierint,tum ſtringe comas,tũ brachia tonde.
Ante reformidant ferrum tum deniq́ dura[e]
Exerce imperia, & ramos compeſce fluenteis.
Texendę[f] ſepes ẽt,& pecus omne tenẽdum eſt
Pręcipuę dum[g] frons tenera ĩprudẽſq́ laborũ
Cui ſuper indignas[h] hyemes,Solẽq́[i] potentem
Silueſtres[k] Vri aſſidue,Capręq́[l] ſequaces
Illudunt paſcuntur Oues auidęq́ iuuencę.
Frigora nec tantum cana concreta pruina
Aut grauis incũbens[m] ſcopulis arentibus ęſtas
Quantum illi nocuere greges duriq́ venenũ
Dentis,& admorſo[n] ſignata in ſtirpe Cicatrix.

SER. a ℂTABVLATA,ſũt rami effuſiores & in plana tẽdẽtes,nõ ad altiora creſcẽtes & ẽ relatio facta a domibus.in qbus extructiones ſingulæ tabulata dñr. b ℉Per purũ.i per aerẽ. c ℉Ipſa acie falcis nondũ tentãda,ſi acies legerim⁹ hic erit ſenſus,teneris adhuc vitibus nõdũ eſt falcis acies neceſſaria ſi acieſub audim⁹ virgulta, vt ſit ipſa virgulta nondũ falcis acie tẽtãdã ſũt. d℉Stirpib⁹, ſolidiorib⁹ palmitibus.i.trũcis,alii ſtirpẽ pro ipſa materie vitiũ poſitã volunt, vt idem alibi, Et admorſo ſignata in ſtirpe cicatrix. e℉Dura exercę iperia,aut laborioſa aut quaſi durũ ſit ipſis vitib⁹ ferro aputari.f℉Texẽdę ſepes ẽt,alii hic diſtingũt,alii ſeparant Texendę ſepes etiam & pecus omne tenendum g℉Dum frondes tenera,vera lectio eſt frondis Lucretius, Frondiferaſq́ domos,au um.hodie vero & a frõte & a fronde vnus .eſt nominatiuus frons, vt frons frontis,& fron frondis, ſicut & lens a lente,& a lende capitis breuiore pediculo. h℉Indignas autem hyemes, ſæuas. i℉Solẽ potentem,intolerabilem grauem. K℉Silueſtres vri,boues agreſtes, qui in pirenæo naſcuntur monte poſito inter gallias & hiſpanias.Sunt autem exceptis elephantis maiores cęteris animalib⁹,dicti vri απο των ορων .i.a montibus. l℉Capręq́ ſequaces, perſecutrices,vt Malcæq́ ſequacibus vndis m℉Incumbens ſcopulis, ideſt etiam ſaxa calore penetrans. n℉Admorſo , participium eſt, ac ſi diceret abroſo.

PRO. ℂTABVLATA per vlmos,rami ſunt q vites ſuſtinent per tranſlationẽ, qa ruſtici quũ putãt,ſupra eos ramos ſtãt, hoc eſt tabulas.

ANT ℂAPTARE, ſupereſt ℉Tabulata, cacumina ipſa & arborum calulas.℉Parcendum teneris,Pli.lib.xvii.cap.xxii docet non eſſe feſtinandum ad putationem nouellæ vitis,ſed primo in circulos materiẽ colligendam,nec niſi valde putationem admouẽdam ℉Palmes agit,viti,materia mollis Qui per nouella brachia ennius fructum affert,propterea lætus palmes ait poeta, Dicitur aũt palmes vt Feſtus ait,q in modum palmarum virgulas, quaſi digitos edit Et Colu. ait lib.iiii.c vi.qd malleolus nouell⁹ eſt palmes inatus prioris anni flagello &c.℉Vri,in ſilua hercynia germaniæ ſunt magnitudine paulo infra elephãtes ſpẽ & colore & figura tauri . magna vis eorum & velocitas,neq́ hoĩ,neq́ feræ quã cõſpexerũt parcunt , hos ſtudioſe foueis captor interficiunt cõnua ſtudioſe cõquiſita ab fabris argẽto circũcludũt atq́ in ampliſſimis epulis pro poculo vtunt, Hæc ex lib.vi commenta. Cæſaris de bel.Gal.Macrobius libro ſexto ait,quod vri Gallica vox eſt, qua fieri Boues ſignificant. ℉Capręq́, capreæ in plurimas ſimilitudines trãſfigurant, ſunt capreæ, Sunt rupi capreæ ſunt ibices pernicitatis mirandæ, ſunt & Dãmæ,multaq́ alia haud diſſimilia, Plinius libro octauo.℉Incumbens ſcopulis arẽtibus,ideſt ſaxa etiam ipſa calore penetrãs. ℉Admorſo,caprarum morſus, arboris exitialis Oliuam lambendo quoq́ ſterilem faciunt, eaq́ ex cauſa Mineruæ immolantur, auctor Plinius libro octauo cap.xvii. capreæ

CHR. ℂINTERq́ legendæ,vt rariora omnia ſint in arbore,quo ſol facilius p omnia penetret quod interlucare & inſolare dicunt quin de re ruſtica ſcribunt ℉Vri,ſoli.ait,vbi poſt ſcythas Germania incipit eſſe Veſontes qui boues feris ſimiles eſſe, idem veros quos imperitum vulgus vocat bubulos.cum bubali pene ad ceruinam faciem in affrica generẽtur, ſed Vris taurina cornua eſſe, quæ in tantum modum protenduntur,vt inter regias menſas potuum gerula fiant. Vris

ℂNON

Non aliā ᵃ ob culpā Baccho Caper oībus aris
Cęditur,& veteres ᵇ ineunt Proſcęnia Ludi ᶜ,
Pręmiaq̧ ᵈingētes pagos,& cōpita ᵉ circum
Theſidę ᶠ poſuere,atq̧ inter pocula lęti
Mollibus ᵍin pratis vnctos ſaluere ʰ per vtres.

SER. ¶NON aliā ob culpā,victimę numinib⁹ aut p ſilitudinē aut p cōtrarietatē imolāt.p ſilitudinē vt nigꝛ pec⁹ Plutoni,p cōtrarietatē,vt porca,q̄ obest frugib⁹Cereri,& Caper q obest vitib⁹libero itē capra Aeſculapio, q eſt deus ſalutis, quū Capra nūq̄ ſine febre ſit Aris ãt oīb⁹ nō ſine cā: dixit.Nam cū nuīnib⁹ cęteris varie pro q̄litate regionū ſacrificet, vt Veneri paphię tm̄ de thure.vñ eſt,Haud eq̄ dē tali me dignor honore Genitrici vero Veneri i.Rōanę ēt de victimis.Libero vbiq̧ caper imolat. b ¶Veteres ineūt,pſcęnia ludi pmi ludi theatrales ex liberalib⁹nati ſūt,iō veteres ait.Proſcæīia ãt ſūt pulpita añ ſcænā,i qb⁹ludicra exercēt. c ¶Veteres ludi.dionyſia.antiq̄ſſimi.n.ruſtici cōfecta vindemia faciebant. d ¶Pręmiaq̧ īgētis i.p q̄driuia,q̄ cōpita appellant ab eo qđ multę vię in vnā cōſluūt,& villas,q̄ pagi ἀπὸ τῶν πηγῶν.i.a fontib⁹ circa quos villæ cōſueuerāt cōdi.vñ & pagani dicti ſunt,q̄ſi ex vno fonte potātes. e ¶Cōpita,vñ ludi cōpitalitii. f ¶Theſidæ,athenięſes,q primi ludos īſtituet liberales. g ¶Mollib⁹ i pratis,vnctos vel oleo, vel lixiuia In pratis ãt iō ne lęderētur cadentes. Vtres vero fiebāt ad īſultationē ēt mortuorū caproꝝ,ne qđ ex eis eēt qđ ñ ſentiret iniuriā. h ¶Saluere,ſm artē dixit.Nā ãtiq ſalio ſalui dicebāt,nūc ãt & ſalui,vñ Cicero ī miloniana.Quū ſi de rheda reiecta penula deſiluiſſet,ſic ēt ab eo qđ ē cano ñ cecini,ſ; canui dicebāt vñ ſaluſti⁹ cornua occanuerūt.

PRO. ¶NON aliam ob.c b.c o.a. Cæditur.e.tu.in.Proſcænia ludi præmiaq̧ ī.p c.c.cir.Thæſide.p.a.i p.l Mollibus.i.p.n.ſaiuere p vtres, Poſtq̄ mortale genus animaliū cœpit carne veſci,ex his quæ frugibus nocerent , vel aliquos læderēt fructus.Prima exiſtimatur hoſtia fuiſſe ſus.Secunda caper ille,quia terram roſtro pro trudēdo ſemine rueret,hic quia vitem læſerat,Itaq̧ etiam Ouidius in xv.Teſtimoniū huic opiniōi dicēte,Pythagora,Et pria putatur hoſtia ſus Meruiſſe necē,qa ſemina pando eruerat roſtro,ſpemq̧ īterceperat ãni,vt caper.m.b.m.ad.aras ducitur,Vltoris nocuit ſua culpa duobus.Præmia aūt poſuiſſe theſidas.Quū dicit igētes pagos,& compita circū.Athenięſes ſignificat a Rege Theſeo dictos.Itaq̧ ludis,qa pmiū victori erat caper,q græce tragos,tragœdia cœpit appellari genus quoddam carminis ab antiqs cā ſpectaculi inſtitutum.

¶CAPER pria hoſtia fuiſſe putat ſus,ſcđa caper,illa qa rictu ſemia eruerat,hic qa vitē læſerat,Hic Oui.li.xv.met.Loquēte Pythagora ſcr. Et pria putat hoſtia ſus meruiſſe necem. Quia ſemia pando Eruerit roſtro ſpemq̧ intercęperit anni,Vite caper morſa Bacchi mactatus ad aras Dr Vltoris nocuit ſua culpa duobus,Aſſerit.idē Varro li.ii.ca.iiii. ¶Oib⁹ aris,Nā cū aliis Diis p varia regionū pſuetudie vario mō ſacrificet Baccho ſp & vbiq̧ in liberalibus mactat caper.¶Veteres lu.ſpectaculoꝝ origo.teſte Caſſiodoro,ab græcis tracta ē,nā quū agricultores feriatis dieb⁹ ſacra diuerſis numioib⁹ p lucos,vicoſq̧ celebrarēt.Athenięſes primū agreſte principiū ī vrbanū ſpectaculū collegerūt.Theatrū gręco vocabulo appellātes.Vtq̧ Diomedes ait.hircus pmiū cātus pręponebat.tñ & Hora.in arte inqt,Carmine q̄ tragico vilē certauit ob hircū Inde itaq̧ tragœdia dcā ē carminis gen⁹ a trago.i hirco.Theſpis ãt gñe athenięſis prim⁹ iuenit tragœdiā,ait.n. Hora.ī arte ignotū tragicę gen⁹ iueniſſe camœnę dr,& plauſtris vixiſſe poemata Theſpis.¶Incūt,petūt,adeūt ¶Proſcęnia,pulpita erāt añ ſcænā,i qbus ludicra exercebant. ¶Pagos.i.vicos,& cōuēticula ruſticoꝝ ſcđm Diomedē,dicti ãt pagi a fontib⁹,πηγαὶ .n. aq̄ dr Dorice auctor eſt Feſt. ¶Cōpita,ſunt triuioꝝ plateæ vel ſpatia.¶Theſ dę athenięſes,Thæſeus.n.vt Euſebius ſcri.athenienſes prius p regionē diſperſos in vnā ciuitatem cōgregauit.¶Poſuere.ſ.caprū,Vt iis eſſet pmium.¶Vtres.icaro pri Erigones,Liber pr vinū & vitē & vuā tradidit,q eū ſcuiſſet vitē ipſam,& hircus i vineā ſe cōieciſſet.& q̄ ibi tenerrima folia videret deſcerpſiſſet ex pelle eius vtrē fecit,ac vēto plenū pligauit, & in mediū mare piecit,ſuoſq̧ ſodales circa eū ſaltare coegit,auctor eſt Higinus.

ANT. Caper Sus

Tragœdia theſpis

Proſcęnia

Pagus

cōpita theſe?

CHR. ¶ET VETERES ineunt.p.lu.initium tragœdię ſignificat,q̄ a rebus diuinis eſt īchoatum.quibus pro fructibus vota ſoluentibus operabant antiq . Nāq̧ incenſis iam altaribus & admoto hyrco id carmē quod ſacer chorus Libero patri reddebat tragœdia dicebatur.hoc eſt ab hyrco vineaꝝ hoſte,& a cantu,vt refert Dona. Vel quod vter ex eius

pelle vini plenus ſolēne premiū cātoribus fuerat, vt in hoc loco oſtēdit Virg. vel qđ hyrcū donabaꝛ eius carmis poeta ¶ Veteres ludos dixit, qa vetuſtiſſimis tpibus ab atheniēſib⁹ reperti fuerūt ¶ Proſcænia dicimus, vt pro pylea. Eſt āt ꝓſcænia pulpitū añ ſcæna. Scænarū aūt tria gña ſunt ¶ Tragicæ formanꝛ colūnis & faſtigiis & ſignis regalib⁹. Comicæ ædificioꝝ ꝓuatoꝝ hñt ſpēm. Satiricæ arborib⁹ ſpelūcis, & montib⁹ ornanꝛ. Ob aliā culpā q̄ q̄ vitibus noceat ¶ Pagos & cōpita .i. circa cōpita pagoꝝ. Nā vetuſto tpe athenieſes nondum intra vrbē coacti, ſed per pagos diſperſi conſtructis aris hos ludos exercebant. Proſcænium Scæna

SER. a ¶ NEC non auſonii Troia gens .i. ēt romani hos ludos celebrāt & canūt. Nā hoc eſt verſibus incōptis ludūt .i. carminibus ſaturnio metro cōpoſitis, qđ ad rhythmū ſolū vulgares cōponere ꝯſueuerūt. Horati⁹, Libertaſq; recurrentes accepta p annos luſit amabiliter. b ¶ Riſuq; ſoluto .i. cachīno. c ¶ Oraq; corticibus ſumūt, qa neceſſe erat p rōne ſacroꝝ aliq̄ ludicra & turpia fieri, qb⁹ poſſet populo riſ⁹ moueri, q ea exercebāt pp verecūdiæ remediū hoc adhibuerūt, vt pſonas factas de arboꝝ corticib⁹ ſumerēt, ne agnoſcerēꝛ. d ¶ Et te bacche vocāt, hymnos i tuū honorē canūt. e ¶ Tibiq; oſcilla mollia, pēſilia, vt pilētis matres i mollib⁹. Oſcilloꝝ aūt variæ ſūt opiones. Nā alii hāc aſſerūt fabulā. Icarus atheniēſis pr̄ Erigones quū acceptū a libero p̄ſvinū mortalib⁹ īdicaret, occiſus ē a ruſticis, q quū plus æquo potaſſent, ebriati venenū ſe accepiſſe crediderāt, hui⁹ canis ē reuerſus ad erigonē filiā, q̄ cū ei⁹ comitata veſtigia puueniſſet ad pr̄is cadauer, laqo vitā finiuit. Hæc deoꝝ volūtate īter aſtra relata ē, quā virginē vocāt. Canis ille ē inter ſidera collocat⁹. Sed poſt aliq̄tū tps atheniēſibus morb⁹ īmiſſus ē talis, vt eoꝝ virgines q̄dā furore ad laqueū cōpellerenꝛ ¶ Rñditq; oraculū ſedari poſſe illā peſtilentiā, ſi erigones & icari cadauera reqrerenꝛ, q̄ quū diu quæſita nuſq; iuenirenꝛ, ad oſtēdēdā deuotionē ſuā atheniēſes, vt ēt in alieno ea q̄rere viderenꝛ ex mēto ſuſpenderūt de arboribus funē, ad quē ſe tenētes hoies hac atq; illac agitabaꝛ, vt ēt q̄ſi in aere illoꝝ cadauera quęrere viderenꝛ. Sed quū inde pleriq; caderēt, inuentū eſt vt formas, vel perſonas ad oris ſui ſimilitudinē facerent, & eas pro ſe ſuſpēderent & mouerēt. Vñ & oſcilla dcā ſunt ab eo, qđ in his cillerenꝛ i. mouerenꝛ ora. Nā cillere ē mouere. Vnde & furcillæ dictæ ſunt, quibus frumēta cillenꝛ. Alii dicunt oſcilla eē mēbra virilia de floribus facta, que ſuſpendebātur per intercolūnia, ita vt in ea homines acce- ptis clauſis perſonis īpingerenꝛ, & ea ore cillerent .i. mouerēt ad riſuƺ populo cōmouēdū, & hoc in Orpheo lectū ē Prudētionb⁹ tñ aliud placet, q dicunt ſacra. Liberi pr̄is ad purgatioñē aïæ ptinē. Oīs āt purgatio, aut p aqs, aut p ignē fit, aut p aerē, ſicut & i ſexto ait, Aliꝫ pādūꝛ inanes Suſpēſę ad vētos, alii ſub gurgite vaſto Infectū eluiꝛ ſcelus, aut exuriꝛ igni. Vt nūc p oſcilla gen⁹ purgatōis qđ maximū eſt itelligamus. Nā primū aquę, ſcđm ignis, tertiū aeris. g ¶ Mollia .i. mobilia & vt Vir. illoꝝ opinionē ſeq, q in honorē liberi patris putant oſcilla ſuſpēdi, ꝙ eius ſit pēdulus fructus. f ¶ Oſcilla autem dicta qñi capita & ora beſtiarū in ſūmis porticibus tegebanꝛ. Siue qa hūc vſum oſci dñt frequenter exercuiſſe, & per Italiam ſpaſiſſe.

Necnon Auſonii Troia gens miſſa coloni
Verſibus incomptis ludunt, riſuq; ſoluto.
Oraq; corticibus ſumunt horrēda cauatis.
Et te Bacche vocant per carmina læta. tibiq;
Oſcilla ex alta ſuſpendunt mollia pinu

PRO. ¶ NEC nō auſonii troia gens miſſa coloni. V. in. l. r. q. ſ. ¶ Oraq; corticib⁹. ſ. h. e. Et. te. b. vocant p l. t. q. Oſcilla ex a ſ. m. p. Hic ritus oſcilloꝝ iactationis frequēs in italia ab atticis eſt traditus. Celebraꝛ āt feriis, ſemētinis ex hac cā ab atheniēſib⁹ iſtitutus. Icarus paſtor atticus, quū a libero pr̄e accepiſſet vinū deputādū venale, & ꝓciperet ignotantibus adhuc vſum hui⁹ vt pce biberēt. Illi ſapore dlectati, ꝯtumaces fuerūt p̄cepto. Itaq; quū & corpus eoꝝ ſolueret, & ſmo ebrietate, arbitrati ſe venenū accepiſſe, ītefecerūt Icaꝝ. Cāis āt ei⁹ ſine dño reuerſus ad erigonē filiā dux fuit q̄rēti patreꝫ. Illa āt cognita morte icari, ſuſpēdio ſe necauit. Canis nō recedēs a corpe dñoꝝ inedia cōſūptus eſt. Quū aūt ſubita peſtilētia in attica īcidiſſet, & noui generis virgines alienata mēte ſuſpēdio ſe necabāt ī ſiluis, Cōſultū ē oraculū apollinis de fine tā luctuoſi furoris. Rñſum eſt remediū futuꝝ, pēis ſuppliciū eoꝝ, q occiderāt icarū. Quibus aqſitis & iterfectis, ſacratiſq; inter ſidera icaro filia, & cane plane numinibus ſacrificiū iſtitutū eſt, quo oſcilla imitarenꝛ ſuſpēdia atticaꝝ virginū. Elcā græce dicunt oliuā, ex qua premiꝛ oleū, qđ elcon vocaꝛ.

Elcos

Eleos dr̃ miſericordiæ quæ quia cõtingit eis quibus pax datur,olea pacis ſignum eſt.

NT. ¶NEc nõ auſonii,p̃dictos atticoꝝ ritus,vt Caſſiodorus & Prob⁹ ſcribũt Romã ſicut cęte ra externa ad ſuã rẽpu.traxerũt,auſonii aũt Italiæ populi pometio agro vicini cãpaniã te nebant,& cũ mare ſiculũ ne ſemel qđe incoluerint, Siculũ tñ pelagus auſoniũ appellatur, auctor ẽ Stra.li.v.Feſtus vero ſic,auſoniã appellauit Auſon vlixis & Calypſus fili⁹ eã pmã Italiæ ptẽ,in q̃ ſunt vrbes beneuẽtũ & cales,Deide paulatim tota quoq; Italia,quę a pœni no,finiſ dicta ẽ Auſonia ab eodẽ duce a quo vrbẽ etiã Aurũcã cõditã ſerũt.¶Ora pro pſo nis poſuit,vt Macro.ẽt lib.vi.ait.¶Per carmina læta.i.p hymnos ¶Oſcilla, Higinus ſic ait, Cũ in finib⁹ atheniẽſiũ multæ virgines ſine cã ſuſpẽdio ſibi mortẽ conſciſcerẽt, qđ erigone moriẽs erat pcata,vt eodẽ læto filię atheniẽſiũ afficerẽtur,quo ipſa foret obitura niſi Icari mortẽ pſecuti,& cũ forẽt vlti.itaq; cũ id eueniſſet.petẽtibus eis Apollo dedit rñſum,ſi vel lẽt euentu liberari erigone ſatiſfacerẽt,quiq; ea ſe ſuſpẽderat,inſtituerunt,vti tabula inter poſita pẽdẽte funib⁹ ſe iactarẽt,vtq; pendẽtes vẽto mouerent,qđ ſacrificiũ ſolẽne inſtitue rũt,itaq; & priuatim & publicæ faciebãt.Probus aũt ſcribit.Oſcilloꝝ ritus in Italia ab atti cis quoq; ſumptũ ẽe,qui ritus celebrabaſ ſerii ſemẽtinis,dictæ vero feriæ ſemẽtinæ auctore Var.a ſemẽte.Refert aũt Probus eadẽ pene quæ Higinus de oſcillis.¶Mollia,ideſt pẽſilia, vt apud Martia.nec triuię tẽplo molles laudent honores.i.penſiles,nã ſũma miracula inqt Pli.li.xxxvi.c.xii.Erant ibi epiſtilia tãtæ mollis attolli potuiſſe,nec de re alia intelligendũ eſt.ſit enim cõparatio ad amphiteatrũ ab ædificio,nõ a ſtatuis vel aliis.¶Tibiq;,mortuus fuerat Icarus bacchi munere,inde Erigone filia ſe ſuſpẽderat,inde ẽt Athenienſium virgi nes ob erigones imprecationẽ,ſed habito reſponſo poſtea vt dictũ eſt Oſcillorũ ſacra in ſtituta ſunt.Poſtea dicit baccho illa fieri ſolita,vt placaref.ſ ac ſi eiuſdẽ irato numine ſuſpẽ dia virgines exercuiſſent,hac rõne baccho oſcillorum ſacra potiſſimũ tributa exiſtimo, cum ppter Icarũ & Erigonem fuerint inſtituta,ad tollenda virginum ſuſpendia.

HR. ¶CAVATIS,cõcauis,& in formã pſonaꝝ recuruatis ¶Oſcilla,hæc a ſeruio exponũtur. oſcilla
Cæterũ Herodotus ſcri.ęgyptios ſimilia græcis ſacra baccho facere,in qbus mulieres cubi tales ſtatuas,quas phallos vocãt circũferũt.Hæ pene maiorẽ reliquo corpore hñt,illũq; ſo lũ mouẽt.Aliæ aũt mulieres phallos ſequũtur Dionyſiũ canẽtes.Et Var.teſte Auguſti.libe rũ eſſe dictũ vult a liberamẽto qđ mares in coeũdo p eius bñficiũ emiſſis ſeminibus libe Liberũ
rẽtur.Hoc idẽ in fœminis agere liberã quã Venerẽ putãt.Et ob hoc libero mẽbri virilis li beræ muliebris formã in tẽplis ponebat.Ob eandẽ rẽ mulieres aiũt attributas libero,& vi nũ pp libidinẽ concitãdã.Sic; bacchanalia cõcitãtur.Colebãt ergo auctore eodẽ Auguſti no in eius ſacris virilia,& p dies feſtos hoc mẽbrũ poſtellis poſitũ primũ rure in cõpitis, & vſq; in vrbẽ poſtea vectabant,in oppido vero Lauino vni libero totus mẽſis tribuebaſ, cuius diebus flagitioſis verbis vtebanſ,donec illud mẽbrũ per forũ tranſuectũ ſuo in loco quieſceret,cui honeſtiſſima materfamilias coronã Imponebãt,hæc habui que de hmõi ſa cris referrẽ.Oſcilla etiam ab ore diminutiuum eſſe vĩ.Nam Colu.oſcilla lupinoꝝ dixit.

ER. a¶HINC.i.poſt hæc ſacra celebra ta. b ¶Largo, abundanti,& fer tili. c ¶Ergo rite ſuum. b.d.h.iuſte igiſ Liberi ſacra celebrabimus.

Hinc[a] omnis largo[b] pubeſcit vinea foetu.
Complentur valleſq; cauę,ſaltuſq; pfundi
Et quocũq; deus circũ caput egit honeſtũ[d].
Ergo[c] rite ſuum Baccho dicemus honorem
Carminibus[e] patriis,lanceſq;,& liba feremus.

cebanſ.¶Lances, ſacrificãdi vaſcu la ¶Libaq;,de iis ecloga.vii.legito.
CHR. ¶HINC,ab iſtis ſacris,Et hortaſ ad religiones qñ tantũ ex ſacris ꝑ

d ¶Honeſtũ pulchrũ. e ¶Carminib⁹ patriis i.romana lingua, pleraq;.n.ſacra p gentiũ qualitate, pleraq; ſm ſuũ ritũ coluntſ. Nam hymni Libero apud græcos græca,apud la tinos latina voce dĩr,hymni vero mſis deũ vbiq; ppriã.i. græcam linguam requirunt.

NT. ¶HINC,poſt bacchi ſacra.¶Pubeſcit, ger minat,creſcit,floret.¶Honeſtum pulchrũ; carminibus patriis.i latina lingua,nã apud græcus etiã græca lingua hymni libero di

ueniat cõmodũ ¶Fœtu, quicqd concipitur fœtus appellaſ,ſiue ab aĩatis, ſiue ab inani matis pueniat.Vnde & fœmias & arbores quæ cõceperint fœtas dicimus hinc fœtura eſt,hinc ẽt fœnus qđ pecuniæ fœtus fit.¶Et quocũq; deus cir.ca. Oſtẽdit qđ nobis pro ueniat ex pſentia numinis. Cũ qcqd circũ ſpexerit fœtus vberes pducat. Et tacite ad monet non minorẽ curã circa ſacra q̃ circa culturam agrorum habendam eſſe.

Fœtus
Fœnus

SER. a ¶ DVCTVS cornu ſtabit ſacer hircus ad arã,ſtabit placebit,tũc.n. eſt aptũ ſacrificiũ quũ aĩal dedicatũ victimæ pătiẽs iuenitur. Vñ alibi ſic ait, Et ſtatuã añ aras aurata frõte iuuẽcũ.i.placere faciã. Cõtra Lucan⁹ Diſcuſſa taurus ab ara.Nã ĩprobant ariſpices hoſtiã q̃ admota altarib⁹ reluctaſ. Sacer au tẽ execrabilis, vt auri ſacra fames. b ¶ Verib⁹ colurnis.i.de corylo factis, & hoc ppea qa ſicut cap ẽ ĩmic⁹ vitib⁹,q libẽ ro imolatur, ita etiã eis nocẽt coryli. Vñ & ſupra ait, Neue inter vites corylũ ſere. c ¶ Eſt ẽt ille labor,ĩã ſe paulatim tẽdit ad vitiũ vituperationẽ dicẽs,& iſinitũ ẽẽ eaꝝ laborẽ,vt Cui nunq̃ exhauſti ſatis ẽ,& icertũ fructũ,vt Et iã maturis metuẽdus iuppiter vuis,& ipm ẽt fructũ pnitioſũ, vt Bacchus & ad culpã cãs dedit. d ¶ Exhauſti,exhauſtionis finitionis,qđ qa aſperũ viſum ẽ ſe ad figurã trãſtulit dicẽs exhauſti,vt ſeruãtiſſim⁹ æqui,p æqtatis. e ¶ O ẽ ſolũ cõtinens.ſ. vites. f ¶ Aeternũ,ſemp,& ppetuo, & abſolute locutus eſt. g ¶ Leuãdũ,releuandũ,ſpoliãdũ.O ẽ aũt nemus dicit & arborũ & vitiũ Vnde paulo poſt dicturus eſt Bis vitibus ingruit vmbra. h ¶ Redit agricolis labor actus in orbẽ.i in anni circuitũ labor ſe inuicẽ ſeqtur ruſticoꝝ. i ¶ Olim,q̃nq̃ ſignificat autẽ finale tẽpus autũni. K ¶ Seras frondes,ſero cadentes. Tarde enim ſpoliãtur vites frondibus. l ¶ Frigidus & ſiluis aqlo decuſſit honorem, Varronis hic verſus eſt. m ¶ Acer ruſticus,nõ quilibet, ſed acer & diligens. n ¶ Curas venieutẽ extendit quaſi in tpe alieno pmeditaſ futuꝝ laborẽ. o ¶ Curuo ſaturni dente.i. falce q̃ eſt in eius tutela. Nã ſaturnus dr patri Cœlo falce virilia amputaſſe que in mare cadentia venerem creauerunt,qđ iõ ſingiſ,qa niſi humor de cœlo in terras deſcẽderet,nihil crearetur, Alii ſaturnũ deũ eſſe tẽporũ dicunt, que ſicut falx in ſe recurrunt, Alii vero dicunt ſaturnũ in progreſſu nihil nocere,quũ retrogradus eſt eſſe periculoſum, ideoq̃ eũ habere falcẽ in tutela,qđ & ipſa protenta nihil valet,retro vero acta,quicqd ei occurrit ſecat. p ¶ Reli-

Et ductus ᵃ cornu ſtabit ſacer Hircus ad aram.
Píguiaq̃ ĩ verᵇbus ᵇtorrebimus exta colurnis.
Eſt etiamᶜille labor curandis vitibus alter
Cui nũq̃ exhauſtiᵈſatis ẽ nãq̃ oᵉ quot annis
Terq̃ quaterq̃ ſolũ ſcindẽdũ glebaq̃ verſis
Aeternũᶠ frãgẽda bidentibus.omne leuãdũ ᵍ
Frõde nemus,reditᵇagricolis labor actᵘ ĩ orbẽ
Atq̃ in ſe ſua per veſtigia voluitur Annus.
Ac iam olimⁱſerasᵏpoſuit cũ Vinea frondes,
Frigidus ˡ & ſiluis Aquilo decuſſit honorem,
Iam tũ acerᵐcuras ⁿ veniẽtẽ extẽdit in annum
Ruſticus,& curuoᵒSaturni dente relictam ᵖ

ctam.ſ.a ſe paulo ante deſertam.

ANT. ¶ STABIT, nõ ſugiet p qđ aptũ ſacrificiũ notãt ¶ Sacer, execrabilis. ¶ In veribus colurnis,i paſſibilis verib⁹ ãt ait, qm̃ qdã exta in olla, quædã in veru coqbanſ, Vñ ait Varro, hęc ſũt q̃ ĩ ſacrificiis exta in olla nõ ĩ veru coquũſ. ¶ Sat, exhauſti.i. ſufficiẽs finis vel pfectio,vt q̃ bella exhauſta cãebat, i.finita,& pfecta, ¶ Terq̃, quaterq̃ Pli.li.xvii.ca.xxi. ſcri. Satis eſſe vineã ter ãno cõfodi,ab equinoctio verno,ad virgilia rum exortũ & canis ortũ, & nigreſcẽte acino. Quidã ita determinãt veterẽ ſemel a vindemia añ brumã,cũ alii ablaqucare,& ſtercorare ſatis putẽt itẽ ab idib⁹ Aprilis aſiq̃ cõcipiat,hoc ẽ i.vi. idus maii deide priuſq̃ florere icipiat, & quũ deflorerit,& variãte ſe vua. Peritiores affirmãt ſi iuſto ſepi⁹ fodiaſ i tm̃ tenereſcere acinos, vt rũpãſ quę fodiunſ,ante ſeruẽtes oras dici fodiẽdas cõuenit. Aeternũ,ſemp. ¶ Frãgẽda gleba,id occare appellãt ab occidẽdo,q̃ grãdes terrę cędir globos,vt Feſtus ait, O ẽ nem⁹ vitiũ.ſ. de q̃ vide paulo iferi⁹,Bis vitib⁹ ingruit vmbra. ¶ Labor act⁹.i.i ipſa vinea babit⁹ & effectus ¶ Annus, ſolis ãnũ nõ ſolũ a calẽ. lanuariis vſq̃ ad eaſdẽ vocam⁹, ſi ẽt a ſequẽti poſt calẽdas die ad eundẽ diẽ, & a quocũq̃ cuiuſlibet mẽſis die, vſq̃ in diẽ eũdẽ reddit⁹ annus vocaſ,auctor Macrobius li.ii.de ſom. & lib.i. ſat. inqt, q̃ At eius Capito annum circuitu tp̃is putat dictũ, qa veteres an p eir cũ ponere ſolebãt. ¶ Honorẽ,nã vt aiũt turpe,& ſine frondibus arbor,& ſine crine caput. ¶ Saturni dentẽ,falcẽ ſaturno putãt attributã qđ tẽpus oĩa metat,excelet, & incidat,nã idẽ Chronos eſt.i.tp̃s,auctor Mac. li. i.ſaturnalium,falcis autẽ vinitoriæ ſigura a Columel.li.v.ca.xxv.docetur ample.

GHR. ¶ SACER,execrabilis ¶ Pinguia,nam pingues decet ẽẽ hoſtias q̃ ſacrificanſ. ¶ Verſus, nã capitibus bidẽtiũ, & maraꝝ aſſiduo vſu glebas ĩ minutiſſima tritula terẽdo frãgũt ex q̃ humeſcit ſoli ſuperficies,& refrigeſcit frigefactaq̃ vitẽ opaco frigore contra caloris vim munitã reddit. ¶ Nem⁹.i.opacitatẽ pãpinorum

ꝑinorū que ſpēm nemoris ꝓbet. Eſt igiſ interlucāda vitis, vt ſol ad vuas maturādas facilius penetret. ¶ Redit agricolis labor actus in orbē. Sentētia eſt, Toto anno laboraſ circa vites, quo qdē finito redit labor redeūtis anni. ¶ Per ſua veſtigia, nā ita p duodecī zodiaci ſigna circū agitur ſol a quo annus eſt, vt nuſq̄ ex ſuo trito curſu diſcedat. ¶ Dente curuo ſaturni, Falcē putatoriā intelligit, quā inueniſſe Saturnū ferunt. Vnde ſimulachra illa inſigniuntur.

Perſequitur vitem attondēs fingitq̃[a] putando
Primus[b] humū fodito prim[9] deuecta cremato
Sarmenta. & vallos[c] primus ſub tecta referto.
Poſtremus metito[d] bis vitibus[e] ingruit vmbra
Bis ſegetem[f] denſis obducunt ſentibus herbę.
Durus[g] vterq̃ labor laudato[h] ingentia rura
Exiguum colito necnon etiam aſpera Ruſci[i]
Vimina per ſiluam, & ripis fluuialis arundo

SER. a ¶ FINGIT, cōponit, vt fingitq̃ ꝓmēdo. b ¶ Prius humum fodito. i. ad laborē primū te eē cōuenit, Vlti mū ad fruct⁹ legē dos. Vinū. n. fcīn de vuis imaturis cito aceſcit. & in hoc loco eſt vitiū vitupatio, quaꝝ fructus aut īmaturi collecti depereunt, aut li eaꝝ fuerit expectata maturitas, nihilominus peunt, Nā dicturus eſt. Et iam maturis metuēdus Iupiter vuis. c ¶ Vallos prim⁹, ſub tecta referto. i. vitiū ſuſtētacula quæ nōnullis locis ſub tecta portanſ, ne imbribus cito depeant. d ¶ Metito, vindemiato. e ¶ Bis vitibus ingruit vmbra. ſ. & ipſius vitis & arboris, quæ amputāda eſt, vt demptis foliis ſol admittaſ, quo poſſint vuæ maturefcere. f ¶ Bis ſegetē denſis obducūt ſentibus herbæ, ſemel autūnali, & ſemel vernali tpe. g ¶ Durus vterq̃ labor, & euellēdarū herbaꝝ & ſecādaꝝ frōd. ū. h ¶ Laudato ingētia rura Exiguū colito, hoc ēt Cato in libris dicit ad filiū de agricultura, qđ iō dictū eſt, vel qa maiores agros incultos rura dicebāt i. ſiluas & paſcua Agrū vero dicebāt eū qui coliſ, vt intelligamus Laudato ingentes ſiluas, colito agrū minorē, vel qđ melius, qa ait in primo, Alternis idē tonſos ceſſare nouales, Et ſegnem patiere ſitu dureſcere campum qđ fieri non pōt niſi fuerint ſpatia maiora terraꝝ. Nā & Cato, vt dixim⁹, & Cicero in œconomicis ob hoc laudāt prædia latifundia, vel qa (vt Donatus dicit) ēt nō culta præſtāt aliqd hois. i ¶ Ruſci, ruſcū virgultū ē, vñ vites liganſ, & cōmemorat labores q licet circa alia, tñ pro vitibus exercentur.

ANT. ¶ FINGIT, componit. ¶ Putando, Theophra. li. iii. de cauſis plātaꝝ ait, qđ qñ beneuitis putaſ & germen & fructū melius afferſ, & viuere diutius pōt. Tps aūt amputādi alii locis tantūmodo diuidunt, alii genera etiā tangunt, iubent mature illas recidere que ſolo ſicco & calido cum primū ſua demittere folia ceſſauere que in frigido atq̃ pluuio poſitæ ſunt has paulo ante germinationē, qppe que in ſolo ſunt ſiuēte, humorem ſuū ſeruātes ipſæ melioreſcunt, & fructū vini ſuauioris ꝓgenerāt, q vero ī frigido ſūt emiſſo hūore, nec ipſo deteriores quicq̃ reddunſ, & fruct⁹ ſit incorruptior, mediū āt ac tēperatū obtinētibus agrū mediū tps ſtatuiſ Pli. vero. l. xvii. docet quo maturi⁹ putanſ aptis dieb⁹ eo pl⁹ māꝫ fundūt quo ſeri⁹ eo fructū vberiorē, qre maceras pri⁹ cōuēit putare validas nouiſſime plagā oēm aliq̄ fieri vt facile decidāt ībres Recidi āt ſp īter duas gēmas, ne ſit vuln⁹ oculis in reciſa pte. Si macra vitis idoneos palmites ñ hēat ad terrā recidi eā, nouoſq̃ elici vtiliſſimū. ¶ Sarmēta, ipſa vinea putata. i. purrefcā. Vñ & virgulę abſciſę ſarmēta dicūr, ſarpē. n. antiq p purgaſ pōebāt, Feſt⁹ auctor. ¶ Sub tecta, ne pluuia marceſcat. ¶ Vallos, palos. ¶ Metito, fruct⁹ ſumito ¶ Bis vitib⁹ igruit i. ſupuenit, bis aūt ait, qm poſt primā pāpinationē iteꝝ creſcunt pāpini, & q̄titate, & numero. vñ Pli. li. xvii. c. xxi. ait, pāpinatio verna i cōfeſſo ē ab idib⁹ maiis inter dies decē vtiq̃ āteq̄ florere icipiat, de ſequēte variāt ſñiæ, quū defloruerit aliq pāpinādū putāt, alii ſub ipſa maturitate. his igiſ patet nō cōuenire illud. ¶ Bis vitib⁹ ingruit vmbra. ſ. ipſius vitio & arborib⁹. ¶ Bis ſegetē, poſt primā nāq̃ purgationē iteꝝ opus eſt purgare atq̃ euellere herbas, nec ꝓcedere pōt. bis i. autūno & vere qa hyemis initio, vt plurimū feriſ, aut autūni fine. ¶ Vterq̃ labor, vitiū & ſegetū purgatio dēſis ſentib⁹, id pp carduos & tribulos, ac lappas, vñ lib. i. inqt, vt mala culmos eēt rubigo ſegniſq̃ horreret i aruis, Cardu⁹ intereūt ſegetes ſubit aſpa ſilua, lappæq̃, tribuliq̃ &c. ¶ Exiguū colito, modum agri i primis ſeruādū antiq putauere qppe, ita cēſebāt, Satius eſſe minus ſerere melius arare, qua in ſñia, & Virgiliū fuiſſe video, ait Plinius libro decimooctauo. Colu. etiā refert libro qnto. ca. tertio. Paridium quendam duas filias, & vineis cōſitum habuiſſe fundū, cuius tertiam partem nubenti maiori filiæ, dediſſe in dotē, ac nihilominus ęque

Sarmē ta

Sarpēt

magnos fructus ex duabus partibus eiuſdẽ fundi pcipere ſolitũ. Minorẽ deinde filiã nuptui collocaſſe in dimidia parte reliqui agri, nec ſic ex priſtino reditu detraxiſſe &c. ¶Ruſci, ruſcum herba eſt ſponte naſcens, quia in cibis vtuntur pleræq; gẽtes, Plinius lib. vigeſimoprimo ca xxviii. Maro tamen fruticis genus eſſe oſtendere videt, eo demũ vites ligabantur.

CHR. ¶PER ſeqtur vitẽ relictã. q d cõtinuat laborẽ anni inſequẽtis i vite cuius pteriti anni cultu rã reliqrat. ¶Fingit, cõponit, & indubitã formã reducit ea amputãdo. ¶Sarmẽta, oia q́ ſupflua ex arboribus amputam' ſarmẽta dñr ¶Vallos, in maſculino gñe palos dicimus ¶His ideſt ſuſtentant vites, & alio vocabulo dñr pedamenta. ¶Metito i. vindemiato. ¶Ruſci, qui ſentes alio noĩe appellant Naſcuntur vbiq; in agris, & ſepibus. Eſt aũt ad vituperationem vitiũ, q̃ non ſolũ ipe maximo ſtudio colendæ ſunt, ſed & multi frutices pp vites coluntur.

Cęditur incultiq́ʒ ᵃexercet cura Salicti·
Iam vinctę vites iam falcem ᵇarbuſta reponũt.
Iam canit ᶜextremos effœtus vinitor Antes
Sollicitanda tñ tellus puluiſq́ʒ ᵈmouendus.
Et iam maturis ᵉmetuendus iupiter Vuis.
Contra non vlla ᶠeſt oleis cultura neq́ʒ ᵍ illę
Procuruã expectant falcem raſtroſq́ʒ ʰ tenaces

SER. a ¶INCVLTIq; exercet cura ſalicti, quaſi cũ indignatiõe ait cã vitiũ cura, nos etiã ſponte naſcentiũ rex ſatigat. b ¶Iã falcem arbuſta reponũt. i iã putatę ſunt, nec falcẽ requirũt. c ¶Iam canit extremos effœtus vinitor antes, melius eſt effœtus legere, q̃ effetos vt qdam volũt, & antes. alii extremos vinearũ ordines accipiũt. Alii macerias qbus vineta claudunt, q̃ maceriæ fiunt de aſſis. i. de ſiccis lapidibus, vñ & aſſæ tibiæ dñr, qb' canitur ſine chori voce. Dñr aũt antes a lapidibus eminẽtioribus, q interponuntur ad maceriem ſuſtentandã. licet Cato de re militari primo pedites quattuor agminibus, equites duobus antibus duces. Nam proprie antes ſunt eminẽtes lapides, vel colũnæ vltiæ, qbus fabrica ſuſtinetur, & antes appellantur σποτου αντιπηκειν, ad quam etymologia ẽt extremos ordines vinearũ poſſumus trahere, qui ante ſtant hoc aũt dicit, iam canit ruſticus labore finito, tñ deeſſe non põt, qd circa culturam vitiũ exercere adhuc debeat, & quod dicit iam canit extremos antes, ita ſentiendũ. q d. iam qd vltimũ & finitũ eſſe vr in vineis cultor ruſticus cõpleuit. nã & vltimam partẽ vineæ per colũnas & macerias ſtruxit. vltimũ. n. vr eſſe, vt inde quaſi iam ſecur' ſui laboris canit & gaudet, tñ adhuc debet eſſe ſolicitus, nec vnq̃ in oĩbus eſſe ſecurus. d ¶Puluiſq; mouendus genus ipſum culturæ puluератio vocat, quo iminutæ glebæ vitibus applicantur. e ¶Maturis metuendus iupiter vuis, aer more ſuo, cuius varietas laborem plerũq; decipit ruſticorũ & tacite vr admonere, qd in primo aperte dixit, in primis venerare deos, ſacrificiis tẽpeſtates eſſe pellendas. f ¶Non vlla. i. nulla, Alii nõnulla legũt. i. aliqua, nõ vt i vitibus nimia. g ¶Neq; procuruam expectant falcem vt putẽtur, quod tñ ad curã aniuerſariam refert Nam neceſſe eſt licet tarde oliuã putari. h ¶Raſtros, ad fodiendum. ſ. Negligentiam autem ſerũt oleæ quũ iam cœperit eſſe valẽtiores, Nam adhuc paruæ nimiã curã reqrunt.

PRO. ¶ANTES effœt' ordĩes. n. ad vĩdemiã ſcõs dicit, & tũ maxĩe ſubitos ibres piculoſos ẽe.

ANT. ¶EXERCET, agricolam ſcilicet. ¶Inculti ſalicti, hoc ideo, quia vt Plinius libro decimoſexto, capit. quinquageſimo ſecundo ait de ſalice. Nullius quippe tutior reditus minoris vel impendii, aut tempeſtatum ſecurior. ¶Arbuſta, arbores vitibus maritatæ, de quibus ecloga ſecunda latius, & Pli. lib. xxvii. c. xxii. ait, Nobilia vina non niſi in arbuſtis gigni, & in iis quoq; laudatiora ſummis, ſicut vberiora imis adeo excelſitate proficiſcitur. (Arbuſtum) ¶Iam canit effœtus extremus vinitor antes ſic quidam antiqui textus habent quidam vero. Iam canit extremos effœtus vini. an. ¶Canit, laudat canendo. ¶Effœtus, laſſus, fatigatus, languidus. ¶Antes, dicũtur extremi ordines vinearum, vt Feſtus ait. Antiæ vero muliebres capilli demiſſi in frontem. ¶Vinitor, vineæ cuſtos & foſſor. (Antiæ vinitor) ¶Puluis, Plinius libro decimoſeptimo, capt. vigeſimoprimo ſcribit, foſſione puluerem excitatum contra ſolem, nebulaſq; vuis pdeſſe. Theophraſtus libro tertio cauſarum docet, q̃ pulueris excitationem primis temporibus cum nigreſcere vuæ incipiunt facere debemus, damnari autem quoq; ad maturitatem perueniãt. ¶Iupiter aer pluuia qua nimia marceſcunt vuæ. ¶Contra, econtra. ¶Non vlla, ideſt nulla, nec aliquo pacto legẽdum eſt non nulla, ideſt aliqua, nam ipſemet poeta dicit oleas vbi excreuerunt nõ expectare falcẽ, nec ligones, nã ſatis hũoris recipiũt vel cũ vinea effodit, vel cum arat ager ad ſegetes: nõ ergo

Virgi.

Vir. id qđ nūc ait de primis annis intelligit ſed vbi excreuerint, vt dixi, nā in primis annis adhibēda eſt cura. vn̄ Cato. ca. xliiii. ſic ait, Sed voles vinea cito creſcat & olea quā ſeueris ſe mel in mēſe ſarito ſulcos, & circū capita oleagina quot mēſibus donec trimæ erūt fodere ops eodē mō cæteras arbores pcurarro. c. xliii. ait. O liuetū dieb⁹ qndecim añ æqnoctiū ver nū incipito putare ex eo die dies qdragītaqꝫ recte putabis &c. Col. li. iii. c. xvii. inqt. Si in olea vtus ram⁹ aliquāto cæteris lætior eſt, niſi eū reſcideris arbor tota ſiet retorrida, & Pli. li. xvii. c. xvii. ſcribit, ꝙ ſiqs querat qđ tps oleæ ſerēdæ ſit agro ſicco p ſementē. agro læto per ver. O liuetū diebus qndecim ante æquinoctiū vernū incipito putare ex eo die dies qdraginta recte putabis ſtirpes leues facito, circūoleas autūno ablaqueato, & ſtercus adiicito ra dices ſi ſurſum abibūt craſſiores ſient, & ī eo radices vires oleæ abibūt. Veꝝ oliuetū ab æqnoctio verno itra vergiliaꝝ exortū Interradi alternis annis meli⁹ inuētū, circū ſodiāt oib⁹ annis a ſolſtitio duꝝ cubitoꝝ ſcrobe pedali altitudine ſtercorari tertio anno. His igiť patet & vbi excreuerit oliuas reqrere aliq̄ culturā. Poeta tñ nec ſalce nec raſtris vbi excreuerit indigere ait, qđ abſurdū nō eſt. vidi. n. olíueta oino pene neglecta nihilominus baccehis referta. ¶ Expectāt, anno quoqꝫ veꝫ ſicut vites. ¶ Tenaces, ſuperius ait, Et duros iactare bidentes.

Vuidū Humidum — ¶ PVLVISqꝫ mouendus, quod dixerat paulo ſupra, glebaqꝫ verſis Aeternum frangenda bidētibus. ¶ Vuis, vua dicitur quaſi vuida. Differt autem vuidum ab humido. Vuidū. n. internum hēt humorem vt poma. Humidum vero externum, vt dicimus tabulā humidā.

SER. a ¶ AVRASqꝫ tulerūt, ferre auras pprie ē aſſueſcere aeris varietati, q̄ obeſt reb⁹ teneris. b ¶ Ipſa ſatis tellus, hoc dicit aratū oliuetū & oleis pdeſt, & exinde frumenta gignunť. c ¶ Sufficit humorē. ſ. quū ſūminiſtrat arborib⁹. d ¶ Grauidas cū vomē fruges,

Cum ſemel hęſerunt aruis auraſqꝫ[a] tulerunt.
Ipſa[b] ſatis tellus cum dente recluditur vnco
Sufficit[c] humorē, & grauidas[d] cū vomeř fruges
Hoc[e] pinguem, & placitā paci nutritor[f] oliuā.
Poma quoqꝫ vt primū trūcos ſenſere valētes
Et vires[g] habuere ſuas ad ſidera raptim
Vi propria nitūtur opiſqꝫ haud indiga noſtrę.
Nec minus interea fœtu[h] nemus oē graueſcit.
Sanguineiſqꝫ inculta rubent auiaria[i] baccis
Tondētur[k] Cythiſi, Tedas ſilua alta miniſtrat.
Paſcūturqꝫ ignes nocturni, & lumina fundūt

mere, ordo eſt, & quū tellus recludi tur vomere ſufficit. i. ſubminiſtrat fruges grauidas. ¶ Hoc, hac, re. ¶ Nutritor, nutriť & nutricať p nutrit & nutricat oli dixere, vt probat Noni⁹. Poma q̄qꝫ oſtēdit pomaria fieri debere cum nulla fere cura idſ geāt. ¶ Vires ſuas

cū abundat. Nam hoc dicit ſūminiſtrat fruges vomere. i. per vomerem. Ennius, Effundit voces proprie cum pectore ſancto. i. pro prio pectore, Nam cū vacat, Vrbanus tñ ſic accipit grauidas cum vomere. i. ſtatim poſt arationem. e ¶ Hoc, hac re. f ¶ Nutritor, autem pro nutri poſuit imperatiui paſſiui futurum pro pſenti actiui. g ¶ Et vires habuere ſuas, quia tenera virgulta ſolent religari validioribus ſuſtibus, ſicut ſupra ait de vitibus, Vitibus eniti quarum & condemnere ventos. h ¶ Fœtu nemus omne graueſcit, fœtu vtilitate, Nam omnis vtilitas fœtus eſt. Illuc aūt tendit laus iſta ſiluarū. Vt & probet nō mirū eſſe, ſi & poma & oliuæ ſine nulla cultura pbeantur, & creſcat vituperatio vitium in quas tantas impendiť labor. i ¶ Auiaria, ſecreta nemora quæ aues frequentant. Baccas autem ſanguineas accipimus poma ſilueſtria. K ¶ Tondentur cythiſi virgulta a Cytho inſula vbi abundant nominata.

ANT. ¶ DENTE vnco, ligone vel raſtris. ¶ Cū vo-

dū. n. tenellæ ſunt arbores ſudibus ligari ſolent. ¶ Interea, dum noſtra ope non indiget. ¶ Nec minus, q̄ ſi nr̄a ope indigeret, ea quæ ſrueteť. ¶ Omne nemus fœtu graueſcit, omnis amœna ſilua pducit, vt caſtaneas, corylos, nuces, mala, ceraſi, & huiuſmodi. ¶ Inculta auiaria incultæ ſiluæ auiū ſtationes. ¶ Sanguineis baccis, vt arbutis, cornis, ſorbis, & ſimilibus. ¶ Tondentur, metuntur pro animalibus. De cythiſo autem frutice latius videto in Tityro Pli. præterea li. xiii. ait, ꝙ nec aliud minoris impendiť eſt. ¶ Tædas, faces, nam Tæda arbor eſt reſinam ferens flammis, ac lumine ſacrorum etiam grata. Pli. lib. xvi. paſcuntur a tædis. ſ. propter reſinam. Tæda

¶ AVRAS tulerūt, paſſæ ſūt aerē. ſ. & frig⁹ & calorē, ita vt iam aſſueuerit. ¶ Sanguineis baccis, Nā frutices qdam ſunt, q̄s virgas ſanguineas nūcupant. ¶ Tondenť cythiſi, nā vt diximⁿ ſexies, aut ad minus q̄ter ī anno metūt cytiſum. ¶ Paſcūť, ægyptii ignē aīal putauere, & tā diu viuē q̄diu illi alimētū ſuppeti- CHR.

SER. a ¶ ET DVbitāt hoies ſerere aut ipēdere curas.i.nō ē neceſſe hoib⁹ his arborib⁹ & ſiluis cultarā ipēdere, q ppe ſua ſpōte pueniūt, & hoc dicit; vt ex obliquo vitiū vituperatio ſubaudiat. b ¶ Quid maiora ſeqr.qd de maioribus multū dicā arborib⁹: cū minora q̄ꝙ virgulta humāis vſib⁹ multā cōmoditatē pſtēt ſine vllo cultu puenīē.ia. c ¶ Aut illæ.ſ.ſalices & geniſtæ. Multi tñ & tiliæ legūt, vt tria dixerit, ſalices, tilias, & geniſtas. d ¶ Vndātē buxo ſpectare cytorū, mōtē macedoniç in quo abūdat buxus, q̄ mota vēt⁹ æſtus imitat vndaꝝ. d ¶ Naritiæꝙ picis, a loco in quo abūdāt piceæ. f ¶ Nō vlli obnoxia curæ, nō debitricia, nihil labori nr̄o debētia. g ¶ Ipſç caucaſeo, Caucaſus mōs eſt ſcythiæ, poſitus hic pro qbuſlibet aſprimis mōtib⁹. Steriles aūt dicit cōparatione pomiferaꝝ arborum.

Et dubitant[a] hoies ſerere atꝗ impēdere curas:
Quid[b] maiora ſeqr: Salices humileſꝗ Geniſtç
Aut illç[c] pecori frōdem aut paſtoribus vmbrā
Sufficiunt ſepemꝗ ſatis, & pabula Melli
Et iuuat vndantem[e] buxo ſpectare Cytorum,
Naritiçꝗ[e] picis lucos iuuat arua videre
Non raſtris hominum nō vlli[f] obnoxia curç.
Ipſç[g] caucaſeo ſteriles in vertice ſiluç.
Quas animoſi Euri aſſidue frāgūtꝗ ferūtꝗ
Dant alios aliç fœtus dant vtile lignum
Nauigiis Pinos, domib⁹ Cedroſꝗ, Cupſſoſꝗ

ritiæꝙ, naritia ithacæ tellus optatiſſima, & ipa oli vlyxis pria vt ſcri. Dion. Ithaca āt inſula ē i mari Ionio, vt mella ſcri. ¶ Picis pitea mōtes amat atꝙ frigora, feralis arbor & funebri idicia ad fores poſita, hæc plurimā reſinā fundit itérue niētę cādida gemma tā ſimilī turi vt mixta viſui diſcerni nō qat, & i de ſta⁹ ſæpiſſime aſiç Pli.l.xvi.c.xv ¶ Caucaſeo vertice, De caucaſo vide ecloga.vi. Eius āt vertices hyeme ſūt inacceſſibiles, vt Stra. ait lib.xi. ¶ Cedroſꝙ; Maioris plurima arbor cedri & mīſaꝝ iſania ſūt āt cupſſo fœmie čtonū ſilueſtri ſilēs ſolio, odoř caudice, vt Pli. li. xiii.c.xvii.ſcr. Theophraſt⁹ vo li.iii. edocet, ꝙ cedr⁹ ē iunipo nō abſiſis, ſed ſolio maxie diſtat ei⁹ materies putredinē nullā ſētit frutex odotat⁹, idē Pli.li.xvi.c.lv. ait, ꝙ Cedr⁹ i Creta affrica ſiria laudatiſſima ē, & cedri oleu p uncta materies, nec tineā, nec curiē ſētit iuni po eadē virt⁹ q̄ cedro Epheſięꝙ diāç tēpli tectū ꝓuēit eē e cedrinis trabib⁹. valuas eē cupſſo, & vticę tēplū apollinis cedrias trabes hēt.

PRO. ¶ ET IVVAT.u.b.ſ.cytorum, Cytoros eſt oppidum ponticum fertile buxo non ſolū, Sed precipue. Naritiæ.p.l. Naritia eſt oppidum locridos piceis frequens.

ANT. ¶ DVBITANT; cū nulla fere cura ſit opus. ¶ Serere, videlicet q̄ in nemore & auiariis ſine aliqua cura fœtus producunt. item ſerere cythiſum & tædas cū ſine labore, ſine cura, ſine impendio multū cōmodi afferat ¶ Maiora, maioris cōmodi, de qb⁹ iā dixit, & ſic ait iā minora quoꝙ hoibus i multis ꝓdeſſe.

genista ¶ Ille, ſalices & geniſtæ. ¶ Pabula melli, geniſta.n. vt Pli.li.xxiiii.c.xxxiii. flores hēt apib⁹ gratiſſimos & i Tityro poeta dixit, Hyblçis apib⁹ florere depaſta ſalicti. ¶ Et iuuat, oſtendit poeta oblectationē pbere ſilueſtria loca, q̄to magis igiť cultura narrat inde ſilueſtriū arboꝝ cōmoda qbus qdē fruunť hoies ¶ Cytorū, is mons eſt in paphlagonia teſte Pli.li. vi.c.ii. Et Stra.lib.xii. ſcrib. Cytorum vrbem fuiſſe ipſius paphlagoniæ Aſiæ prouinciæ a Cytoro phryxi filio addens, ꝙ in Amaiſtrano agro plurima atꝙ optima, Buxus naſciť preſertim circa cytorum. ¶ Buxo, buxi materies honorata eſt. eſt.n. lenis & ſolida & quadam duritia ac pallore cōmendabilis. Bux⁹ pyreneis ac cytoro montibus plurima ac berecyntio tractu Pli. lib.xvi.capi.xxix. ¶ Na-

CHR. ¶ ET DVbitant, optia iterrogatio, & q̄ magnā hēt efficaciā cū re iā ita exaggerata iſerať & aliter q̄ volum⁹ aduerſari⁹ rndere nō pt. ¶ Quid maiora ſe ſnia ſi tāta vtilitas ē i minorib⁹ reb⁹, vt ſūt ſalices & geniſtç q̄ta erit in maiorib⁹. ¶ Cytoꝝ, refert Stra. in paphlagonia eē cytoꝝ qd oli ſynopēſum emporiū fuerit, & vt ait Ephor⁹ dcm̄ ē a cytoro phryxi filio. Ait idē Stra. i amaſtriana regiōe plurimā atꝙ optimā buxū naſci pſerti circa cytoꝝ.

Buxus Bux⁹ āt arbor ē i ope topiario ſūmope cōmēdata. Dř āt op⁹ topiariū.i. locale quoties arbor ſuis radicib⁹ adherēs, ac viua i ſuis ſedib⁹ manēs hūano artificio i varias ſoꝛas flectiť, vt aut hois, aut draconis, tria ei⁹ ſunt gña, Gallica amplitudīe ꝓcerior. Oleaſtrū in oī vſu dānatū, nā graue pſert odorē. Tertiū gen⁹ nr̄ate ē. Bux⁹ pyrenæis ac cytoro mōtibus pluria ē. In berecītio tactu cariſſima grçce πυξος dř. Vñ & pyxides appellant vaſa q̄ ex buxo ſiant, Iuue. cōdita pyxide lyde. Nos aūt boxon ethruſce appellem⁹, illa boxola dicimus. ¶ Vndantē, nā mota vēto ſilua, cui⁹ virgulta flexibilia ſunt æquoꝛ vndas faciens imitatur

imitaſ ¶ Naritię, oppidū ēſt locride. ¶ Aloſi, vehemētes ē āt epithetū ꝗ nōīe gręco: ἀκτμῶτ n. vet⁹. ¶ Siluę, loca arborib⁹ cōſita dn̄r. Sed ꝗ cōſtāt ex arborib⁹ pomiferis, & pomaria & viridaria dn̄r. Siluaꝝ vo alię ſūt glādiferę qm̄ ſuib⁹ ac reliqs ꝗdrupedib⁹ glādes ſubmiſtrāt. Alię cedue ꝗ certo quodā tpe cæſæ, aut ædificiis, vinearūq; pedamentis mām prębent, aut ignē alūt ¶ Cedros, de hac arbore dicemus in ſeptio æneí. De cupreſſo vero dictum eſt. Naritię

SER. a ¶ HINC, ꝗ ſiluis. ſ nā de cupreſſo, aut de cædro nullus vnq̄ efficit rotas aut radios. b ¶ Triuere, ornauere, cōpoſuerē de torno. c ¶ Tympana tecta vehiculoꝝ. d ¶ Pādas curuas. e ¶ Vimi nibus ſalices fœcūdę, legiſ & fœcūdæ frōdib⁹. vlmi. f ¶ At myrt⁹

Hic[a] radios triuer[b] rotis, hic tympana[c] plauſtris
Agricolę, & pandas[e] ratibus poſuere carinas.
Viminibus[e] Salices fœcūdę, frondibus Vlmi.
At Myrtus[f] validis haſtilibus, & bona[g] bello.
Cornus, Ityreos[h] Taxi curuantur in arcus.
Nec Tilię[i] leues, aut torno raſile Buxum
Nō formā accipiūt, ferroq; cauantur acuto.
Necnon & torrētē vndā leuis innatat Alnus
Miſſa[k] Pado, necnon & Apes examina cōdūt
Corticibuſq; cauis, vicioſęq;[l] Ilicis alueo.
Quid[m] memorādū ęq; bacchea dōa tulerūt[n]

validis haſtilibus, alibi, Et paſtoralē pręfixā cuſpide myrtū. g ¶ Et bona bello corn⁹, apta eſt. n. ēt cornus haſtilibus. h ¶ Ityreos taxi. torquentſ in arcus, hoc eſt ī ſimilitudinē arcuū ityreoꝝ. Ityreos aūt dicit parthicos. i ¶ Nec tiliæ leues, Ordo eſt nec nō, hoc eſt ēt. K ¶ Miſſa pado, ſpecies eſt pro genere. l ¶ Vitioſæq; ilicis aluo, carioſæ, vult autem probare ēt putres arbores habere aliquam vtilitatem. Sane hic p alueo per ſynæreſim aluo dr̄. m ¶ Quid memorandū æque. i. qd ſit laudandū n ¶ Tulerūt dona liberi, ſicut ſiluæ multa ſponte procreantes, Alii & quæ legunt, vt ſit ſenſus qd dicendū ꝗ tulerunt. i. attulerunt, ipſa ēt dona bacchea, vt hoc dicat parū eſt ꝙ vites tm̄ laborem reqrūt, munera earum cauſas præſtant furoris.

PRO. ¶ ITYREI, natio eſt ſcytharum.

ANT. ¶ RADIOS corni, lignum non alio pene ꝗ ad radios rotarū vtile, aut ſi quid cuneandum ſit in ligno clauis ue ſigēdū ceu ferreis. Ilex item & oleaſter ac olea quæ cariē vetuſtatemq; non ſentiunt. Pli. lib. xvi. cap. lvi. ¶ Tympana, dicūtur a tympanizo, quod ē extenſio & verbero, ſunt enim vaſa ſemiſphærica, quę ſemper bina feruntur, in qbus ab vno latere pellis extenditur & virgula percutiuntur, iis in ſacris Cibeles vtebanſ, hic autem pro operimentis vehiculorum metaphoticos ponuntur ¶ Plauſtris vehiculis, de qbus lib. i Geor. hic autem pro pilentis ponuntur erat. n pilentum contextum rotis quattuor qbus ma. r .næ olim vtebanſ Virg. pilentis matres in mollibus. ¶ Et pandas ratibus poſuere carinas, laxix i hūore Pilētū

pcipua & aln⁹ nigra nō iprobaſ, ſ ꝗ & fagus Pli. li. xvi. ca. lvi. ¶ Ratibus, Rates, vt inqt Feſtus vocanſ ligna colligata, quæ p aquā agūtur, quo vocabulo etiā interdum naues ſignificāſ. ¶ Pādas, curuas. ¶ Carinas, nauię carinā vocāt inſimā trabem vbi Rates

nauis fundaſ, quod qdem Ouidius quoq; vſ: aſſerere, ait eni libro quarto de ponto, Dū mea pupis erat valida funda: a carina, Qui mecum velles currere primus eras ¶ Itureos arcus, Id nomen ſine h ſcribendū eſt. Probus aūt ait. Itureos nationē eē ſcytaꝝ. Str. vero lib. xvii. ſcri. Mōtanā regionē Iturei & Arabes hn̄t malefici oēs Pli. l. v. c. xxiiii. i pte ſyrię ꝗ cœle dr̄ ſcribit eē itureoꝝ gētē. Ab illis igiſ pplis itureos arc⁹ poeta dixiſſe ītelligēdū cēſeo. ¶ Tilię, de Tilia videto li. i. Geor. ¶ Raſile, raſiles calati dn̄r ꝗſi raſi nihil extātis aut redūdātis plenitudis habētes, Vir. tn̄ b loco ait. ¶ Raſile buxū. ꝗſi raſibile. ¶ Corticib⁹ ſuberis &c. ¶ Quid memorādū, qd vltra dicēdū de ſiluis & arborib⁹. ¶ Aeq; codēmō ſicut exaīa & alia cōmoda iā enumerata, vel qd memorādū ęque, qd ſit laudādū. ¶ Tulerūt ac ipſę ī ſiluis, nāq; ſilueſtres vites & vuæ in eis ſunt. ¶ Bacchea dona vites & vuas, bacchus & ad ſupius vites qb⁹ nūq; ſatis opę ē dānaſſe, quodāmō viſus ē nūc vero eaꝝ fructus qbus qdē furor oibus igruit. Vel poti⁹ nos hortaſ facta ecbaſi. i. ex curſu enumerādo ſiluaꝝ cōmoda, vt vites nō reliquamus, ꝗq; multo laboř idigeāt, cū p eaꝝ fructu potiēdo cētauri ēt mori nō dubitarint. raſilę

¶ VIMINIBVS ſalices, Salicis octo genera ponit Pli. Nam quædam in eam pceritatē exeunt, vt perticas & pedamenta prębeant vitibus. Item vimina corbibus, & aliis vaſis extendendis. Vnde tertiū ruris ſalici in extimatione dedit Cato. ¶ Ituros, Iturei populi ſunt, de qbus ita ait Stra. Eius initium eſt Laodicea, quæ apud libanum eſt Mōtanam CHR. ſalices

regionē Iturei, & arabes habēt, idē auctor in cōſinib⁹ Picētinoꝝ, q Italiæ populi ſunt. Ituꝝ ponit oppidū Iſpello vicinū. Quid memorādū æque, Artificio ſe cōcludit vituperationē vini cū maiori cultura idigeat, & pp illud virgulta colant, ac denicꝫ hoies furioſos redat. Itureī Iturū

Bacchus & ad culpā cauſas dedit ille[a] furēteis
Centauros lœto domuit, Rhœtūqꝫ, Polumqꝫ
Et magno[b] Hylæum Lapithis cratere minātē.
O fortunatos[c] nimium, ſua ſi bona norint.
Agricolas, qbus ipſa pcul[d] diſcordibus armis
Fundit humo facilē victū iuſtiſſima[e] Tellus.

SER. a ℂILLE furēteis cētauros, Atqui ī æneide ait, Mars pdere gētem Immanē lapythum valuit, Sꝫ hoc ſoluit Horati⁹ dicēs Nec ſemel ei⁹ cū marte confundet prælia thyoneus. Nā re uera licet iratū cās Mars habuerit. Lapythæ tñ & cētauri in furorē ſunt ebrietate cōpulſi, deinde hoc loco cētauros ait, in furorē actos a Libero, nō lapythas. b Magno hylæū lapythis cratere minātē, bonū ſchema, ita.n. pigunt, qſi pocułis bella tractātes. c O fortunatos nimiū ſua ſi bona norint Agricolas, nō ē abrupt⁹ trāſitus ad laudē vitæ ruſticanæ, ſed ad ſuperiora ptinet poſt vituperationē qppe vini. iſta qū cōſolatio ē p quā oñdiť quātas voluptates ruſticis natura præſtiterit. Qd āt ait, fortunatos nimiū, nō ad fortunā, ſed ad fortunæ ptinet quātitatē. Nam hoc dicit quātū in ſe eſt, maximas eis natura præſtitit voluptates, quas ſi noſſent, eſſent non fortunati ſicut nunc ſunt, ſed nimium fortunati. d Procul diſcordibus armis. i. longe a ciuitatibus plenis iurgio & rapinis. e Iuſtiſſima tellus, pprie. Nā ſi iuſtus eſt qui qd accipit reddit, terra vticꝫ iuſtiſſima eſt, que maiore fœnore accepta reſtituit.

ANT. ℂAD Culpā, ad ſcelus. eius. n. odore ducti doliū pholo rapere voluerūt. Centauros, Hiſtoria eſt, vt Diod. li. v. edocuit Pholus cētaur⁹ quū domi Herculē ſuſcepiſſet deloſſuꝫ antea vini doliū extulit, verū eius odor ingēs ad ppinquos. Centauros delatus ebrios reddidit, vna igiť pholidomū magno īgreſſi tumultu ad rapinā verſi ſunt, pholus itacꝫ timēs quū ſe abſcōdiſſet ſolus Hercules illis obſtitit q ſupior multis eorū peremptis reliquos in fugā vertit. Verū pholus vt cognatos ſepeliret ſagitta a quodā euulſa ſeipſum vulnerauit quo vulnere cum curari neqret obiit, & ab Hercule magnifice ſepult⁹ mōti nomē dedit. Cētauros, Cētao ſtimulo nobis ē inde cētauri vt puto. Nā vt ſcribit Stra. lib ix. de Theſſalia centaurorū natio dura ſane agreſtiſcꝫ erat, quos Home. a petithoo fuiſſe expulſos a pelio monte ſcribit, qui filius Ixionis Lapitharū regis erat. Lapithis Lapithæ Theſſaliç poꝝ q in pindo & Othry montibus habuere ſedes, vt Pli. li. iiii ca. ix. edocet. Eſt aūt Lapithæ nō laphithæ dicēdū græci enim p th nō per ph ſcribeꝫ ſoliti. O fortunatos agricolas. Tullius in Catone maiore Catonē ipm illa dicere introducit venio nūc ad voluptates agricolarū qbus ego Incredibiliter delector, quæ nec vlla ipediūť ſenectute, & mihi ad ſapientis vitā videtur acce dere, habent enim rōnē cū terra, quæ nunqꝫ recuſat imperiū, nec nūqꝫ ſine vſura reddit qd accepit, ſed alias miore plerūqꝫ maiore cū fœnore; & Seneca epiſtola prima lib. xiii. de Scipione maiore inquit. Ablucbat corpus, laboribus ruſticis feſſum, exercebat enim opere ſe, terramqꝫ, vt mos, fuit priſcis ipſe ſubigebat. Horatius quocꝫ ſecūda ode carminis. Epodon ruſticæ vitæ laudes & cōmoda enumerat vti & maro āpliſſime. O fortunatos, o nunc interiectio eſt admirantis, de qua latius in Tityro. Sua ſi bona norint, Enumeratis ſiluaꝝ cōmodis qb⁹ agricolæ frui pñt, & alii nūc multo plura cōmemorat. Facilē victū, facilē cibū, habēt enim in agro parata omnia ad victum neceſſaria.

pholus cētaur⁹

CHR. ℂLAPYTHA, ſcdm iſidoꝝ Apollinis filia fuit, a qua Lapythæ populi nominati ſunt hi in theſſalia ſūt Cētauri teſte Pli. ex equo pugnare inuenerūt, Vehi aūt equo inuenit Bellorophontes. O fortunatos, cū iā multos in agricultura labores eſſe oſtēderit ita librū cōcludit, vt nihilominus ſint perferendi labores quādo inde ſummū bonū conſequimur ppter animorum quietē quam ibi inueniemus cum ab ea ambitio atcꝫ auaritia quibus maxime præmitur vita ciuilis, & vnde & ciuilia & externa excluduntur bella omnino remota ſint. Procul diſcordibus armis, a quibus extremæ proueniunt calamitates. Iuſtiſſima, vrbani quæſtus periculis laboribuſcꝫ pleni ſunt. Nam impiger extremos currit mercator ad indos p mare pauperiē fugiēs per ſaxa, per ignes & ſæpe, aut naufragiis, aut iacturis merces pereunt, aut vileſcunt, qua cari emptæ fuerant. Tellus autē ſine vllo periculo ſemen acceptū cū maximo fœnore reddit.

ℂSI NON

Si non[a] ingentē foribus domus alta ſuperbis
Mane ſalutantū[b] totis vomit ędibus vndam.
Nec varios inhiant[c] pulchra[d] teſtudine poſtes.
Illuſaſq̃[e] auro veſtes, Ephyręaq̃[f] ęra.
Alba[g] nec aſſyrio fucatur lana veneno[h].
Nec Caſia[i] liquidi corrumpitur vſus Oliui.

SER. a ℂSI NON ingentē forib⁹ domus alta ſuꝑbis, Mane ſalutātū totis vomit ędib⁹ vndā, Vt ēt in laude fecit Italię, nō ſolū vitā laudat ruſticā, ſed ēt cōtrariā .i. vrbanā vituperat. Nā iſta q̄ de vrbib⁹ dicit opinabilia ſunt bona, nō ēt vera, Vt ruſtica ſunt, Multū enim intereſt inter veꝝ & opinatū malum ſeu bonū Vn̄ Iuuenalis, Pauci dignoſcere pōt. Vera bona. b Ϝ Mane ſalutātū, hoc ē ſi nō patianf aduenientē multitudinē ſicut faciūt hi q in vrbib⁹ ꝯſiſtētes frequētiā multoꝝ quotidie patiunf. c Ϝ Inhiāt, hīc deſiderāt, & dicimus inhio illā rem. d Ϝ Pulchra teſtudine .i. indica, vn̄ poſtes ornantur vel lectuli. Lucan⁹ Forib⁹ teſtudinis indę, Terga ſedēt fuluo maculas diſticta ſmaragdo. e Ϝ Illuſaſq̃ auro veſtes .i. in qb⁹ artifex ludēs auro aliq̄ depigit. Male āt qdā īcluſas legūt. f Ϝ Ephyræaq̃ æra corinthia, q̄ laudat ēt Cicero, Nā ephyre ē corithus. g Ϝ Alba nec aſſyrio fucaf lana veneno, Aſſyrii populi ſunt adiacētes ſyrię, apd̄ q̄s primū vſus inuēt⁹ eſt purpuræ. h Ϝ Veneno, colore. i Ϝ Nec caſia liquidi corrūpit̄ vſus oliui, Caſia herba ē, q̄ fit vnguētū. Mire aūt ait vſus oliui corrūpitur. Nā oleū gnālē vſum hēt, qd̄ quū in vnguētū fuerit corruptū, vnū rei tātū eē aptū īcipit.

PRO. ℂEPHYREA æra coryn̄thia. Ephyra enim prius dicta eſt, poſtea corinthus, tempe ſunt loca nemoroſa frigida fontana.

ANT. ℂMANE ſalutātū, pria, ſcdaq̃, hora potētes amicos ſalutabāt qd̄ Martialis li. iiii optime docet, ibi videlꝫ pria ſalutātes atq̃ altera ꝑtinet hora Exercet raucos tertia cauſidicos. Ϝ Inhiāt, ꝯcupiſcūt. Ϝ Varios, ornatos vti

Poſtes ſolebat i ſupbis domib⁹ apparef. Ϝ Poſtes, a poſt dici vn̄t, ꝙ poſt fores ſtāt Priſc. auctor.

Teſtudines Ϝ Teſtudie i. teſtudīcis laminis, qb⁹ ēt lectos & repoſitoria veſtiebāt Lucan⁹, forib⁹ teſtudinis idæ, ſcribit āt Pli. li. ix c. x. ꝗ teſtudines tātæ magnitudis īdicū mare emittit, vt ſingulaꝝ ſupficie hītabiles caſas ītegāt atq̃ iter īſulas rubri ꝑcipue maris his nauigent cibis. teſtudinūq̃ putamīa ſecaf i lamias, lectoſq̃ & repoſitoria iis veſtire. Caruili⁹ pollio īſti-

Ephira Corith⁹ tuit. Ϝ Illuſas, ꝺpictas Ϝ Ephyreiaq̃ ęra, Ephira āt poſtea Corith⁹ appellata ē colonia colli applicata iniſthmo ſ. videto Pli li. iiii c. v. vbi de peloponneſo loqtur. De Corintho ēt Stra. lib. octauo plurima ſcribit, inter queꝗ ciuitas ipſa Corithioꝝ ampliſſima vſq̃ fuit & opulentiſſima ſeu viros inumerabiles ad ciuile regimē peritiſſimos ſiue eximias opificum artes aio vertas, erātq̃ in ea plurima opa ære elaborata. Ϝ Ephyræa, ſunt q dicāt cā metri iterpoſitū, ſed cū ephyreos a græcis dicaf ſoluit ei diphthōgū, vt ēt ibi Priameia virgo Ϝ Aſſirio perſiæ iūcta eſt Aſſyria, ī qua Babylon eſt, vt Stra li. xvi. ſcribit. Ϝ Veneno colore, itelligit āt purpureū liquorē ī Tyro vrbe Phœniciæ optimū, Phœnicia .n. ps eſt Syriæ, vt ſcribit Ptolo. lib. v. Plin. li. v. c. xiii. Ϝ Fucatur, tingif, coloraf, Phycos enim græce latine color dicitur. Ϝ Caſia, de hac videto in Alexi. aſſyria Phœnicia

CHR. ℂINHIANT, Hiare eſt os aperire, Sed qa q aliqd admirāf, aut vehemēter cupiūt, hiātes .i. aperto ore id ſpectāt, ī hiare cōcupiſcere dicimus Ϝ Teſtudine, Teſtudines tāte magnitudinis ī indico mari ſunt, vt ſingularū ſuperficie habitabiles caſas integāt, Atq̃ inter inſulas ꝑſertim rubri maris his nauigāt cymbis, cū libertate ſpirandi ī ſummo enatent, ita deſiccanf coria, vt mergi nequeant, Vnde facile capiunf. Troglodytę cornigeras habēt, vt in lyra adnexis cornibus latis ſed mollibus, quorū in notādo rimigio ſe adiuuāt. Chenelophagi populi ſūt q illis veſcunf. Troglodytæ aūt ad quos adnatāt vt ſacras adorāt. Teſtudinū putamina ī laminas ſecāre, lectoſq̃ & repoſitoria illis veſtire. Carbili⁹ pollio īſtituit. Deīde lignarii fabri, ex varietate coloꝝ q in lignis ſūt teſtudineū illud op⁹ imitari cœperūt. Ϝ Ephyrea. Corithia Corith⁹ a coritho Siſyphi filio Pri⁹ Ephyra noīata fuit. Aiūt nōnulli. Euſebi⁹ aūt ponit hæc verba, Ephyra q̄ nūc Corith⁹ vocaf a Siſypho ꝯdita eſt āno mūdi. MMMcccccccxcii. regnāte Pelope a quo eſt Pelopōneſ⁹ vocata, & regnāte Athenis Erechtheo pandionis filio. Ϝ Ephyreia, ſoluif dipthōgus vt ſtet verſus, nā eſt ἐφυρεῖος grece. Dicebanf aūt vaſa corinthia, qm̄ incēſa coritho fecit caſus vt ſimul liquefactis auro argēto & ęre ex admixtione illoꝝ coloꝝ pulchrius appareret metallum. Ϝ Aſſyrio, Tyrio, nā Tyros phœnicis eſt q̄ eſt in Aſſyria. Ϝ Veneno colo. eo quod veſtē ita pcurrat, vt venenū corpus Nā latini, id venenū vocāt, quod gręci pharmachon carent ergo luxurioſis delitiis. Hiare Inhiaf

SER. a ¶NESCIA fallere vita, aut qa inocentes ſunt, aut qa imobilis eſt ſtatus vitæ eoꝝ. Vrbanorū n. fortuna aut inſidiis, aut proſcriptione variaſ. b ¶ Latis ocia fundis, fundus dr̄ ab eo qd rerū omnium ſit fundamentū. c ¶ Spelūcę viuiq; lacus, idem bona nālia nō ſicut ī vrbib⁹ labore quęſita. vñ Iuuc. Et ſpeluncas diſſimiles veris. d ¶ Frigida tēpe, Tēpe ſūt ꝓprie loca amœna Theſſalię. abuſiue cui⁹vis loci amœnitas. e ¶ Mollesq; ſub arbore ſōni. μαλακοὶ δ᾽ ὑπὸ δενδρέσιν ὕπνοι. f ¶ Illic ſaltus & luſtra ferarū. i. venationes quæ penitus in vrbibus nō ſunt. Bene aūt luſtra feraꝝ, qa ſūt in vrbibus luſtra meretricū. g ¶ Paruoq; aſſueta. i. nō vt vrbana, quę ē ſegnis & ꝓdiga. h ¶ Sacra deū ſanctiq; pr̄es, duo dicit ſacra deoꝝ ſancta apud illos ſūt, ſancti ēt parētes. i ¶ Extrema p illos iuſticia excedens terris veſtigia fecit, hoc & Aratus dicit iuſtitiā prīo in vrbibus, poſtea tm̄ in agris fuiſſe, vbi eaꝫ inducit loquentes cur abſcedat e terris. K ¶ Me vero ꝓmū dulces ante oīa muſæ Accipiant, diu quæſitum eſt vtrum philoſophiæ, an ruſticitatis vita eēt fœlicior, vnde nunc dicit primā eſſe philoſophiā, poſt ipſam ruſticā vitā. Suā auteꝫ ꝑſonā pro quocūq; ponit, ſicut paulo poſt, Rura mihi placeāt, mihi p cuilibet poſuit, ſic in prīo, Non illa quiſq̄ me nocte p altum ire. in tertio, Ne mihi tunc molles ſub diuo carpere ſomnos. & hoc eſt qd̄ dicit Hora. in arte poetica, Hoc amet, hoc ſpernat ꝓmiſſi carminis auctor. l ¶ Quarū ſacra fero, poeta. n. quaſi muſarum ſacerdos eſt. m ¶ Cœliq; vias, aut artes vt alibi. Inueni germana viꝫ, aut certe circulos, qbus ſidera cōtinenſ.

ANT. ¶ OCIA, voluptates. ¶ Fundis, ager qd videbaſ pecudū ac pecuniæ eſſe fundamētū, fundus ē dictus, aut ꝙ fundat quot ānis multa Varro auctor. ¶ Tēpe, loca amœna a caliti tēperamēto dicta, vt. li. i. h inqt Lactā. Sunt āt ꝓprie loca in theſſalia qnq; miliū paſſuū lōgitudine & ferme ſex latitudīe vltra viſus hōis attollētib⁹ ſe dextra, leuaq; leniter cōuexis iugis intus ſua luce viridāte allabitur peneus ꝗ īter oſſam & olympū numeroſa cō-

At ſecura quies & neſcia^a fallere vita
Diues opum variarum, at latis^b ocia fundis.
Speluncę^c: viuiq; lacus, at frigida^d Tempe
Mugituſq; boū, molleſq;^e ſub arbore ſomni.
Non abſunt illic^f ſaltus, ac luſtra ferarum,
Et patiens operum, paruoq;^g aſſueta iuuētus.
Sacra^h deū, ſanctiq; patres, extrema^i per illos
Iuſtitia excedens terris veſtigia fecit,
Me^k vero primum dulces ante omnia Muſę
Quarū^l ſacra fero ingenti percuſſus amore,
Accipiant, Cœliq;^m vias, & ſidera monſtrent,

ualle delluit. Pli li. iiii. c. ix. ¶ Frigida, ꝓp aqꝫ & vmbras ait. ¶ Molles, iucūdi. ¶ Saltus ſiluæ, qa dicit luſtra ferarū p quæ venationes intelligit. ¶ Sacra deū ſanctiq; patres, figura ſylleptis p genera dicēdo. n. ſacra & patres ſancti ēt ſacra ſācta itelligim⁹. Sacrū autē vocatur qcqd deſtinatum eſt diis. Mac. lib. i. ſat. ¶ Iuſticia. vide to eclog. iiii. ¶ Me vero primū præponit ruſticę vitę philoſophicam. Hinc illam optat ad quā ſi accedere nō poſſit, ruſticā degere vitam exoptat. Eſt autē ordo. Vero ſed primū añ oīa me dulces muſæ accipiant &c. ¶ Cœliq; vias, motus rōnes curſus. Vltimi cœli motus ē, vt dñt aſtrologi ſup duas axis extremitates, polū. ſ. arcticū & antarcticū, ab oriēte per occidētē in oriētē itēꝝ rediēs, quē motū æqnoctialis circulus p mediū diuidit, & ē alter inferioꝝ ſphęraꝝ motus p obliquū huic oppoſitus ſuper axes ſuos diſtātes a primis. xxiii. gradus, & xxxiii. minutis, ſed primus oēs a.ias ſphæras ſecū impetu ſuo rapit intra diem & noctē circa terrā ſemel illis tñ cōtranitētibus, hunc aūt ſm̄ motū diuidit p mediū zodiacus, ſub quo qlibet ſeptē planetarū ſpæram habet propriā in qua proprio motu differtur contra cœli vltimi motum. ſacrū

CHR. ¶ SECVRA. q. & n. Quibus rebus nihil eſt in vita iucūdius. ¶ Viui lac. ad differentiā ſtagnoꝝ, in qbus aquæ mortue dicunſ. ¶ Frigida, voluptuoſa, ꝓpter eſtiuā refrigidationē: ¶ Tēpe, ſunt tēpe amœna loca in Theſſalia circa ripas Penei fluminis vt demōſtrat Herodotus a qbus reliqua loca ruris amœna tēpe denoianſ. Tēpe āt neutri generis numeri pluralis, & greca declinatio τα τεμπεα και τεμπη, ſic dicimus certe. ¶ Et patiēs operū, duo ſūmopere optāda, & qd corpus facile labores toleret aius naturæ obediēs paucis cōtētus ſit. ¶ Sacra deū ſanctiq; pa. & religionē colunt, & ſenectutē venerātur. Quæ duo maxima putanda ſunt ¶ Me vero primum proponit vitam contemplatiuā, quæ vnica eſt, deinde e vita actiua que multiplex, variaq; eſt & circa plurima verſaſ: eligit vitam ruſticanā tanq̄ oium reliquaꝝ quietiſſimā.

¶ Quarum

¶ Qũtũ la.ſero. Nam poetæ muſaꝝ ſacerdotes. ¶ Cœli vias, reuolutiões cœloꝝ q oẽs ſpacio xxiiii. horaꝝ ab oriente toti vertunť. ¶ Sidera præter planetas reliquæ ſtellæ ſunt in octaua ſphæra q quauis & ipſæ contra ſuũ cœlũ ferant, tñ pp ſummã motus tarditatẽ immobiles dicunť. Planetæ aũt cũ ſeptẽ ſint ſinguli ſingulis ſphæris, & ipſa contra cœlũ ferunť, diſparili. tñ motu. Saturnus. n. xxx. an. ſpaciũ duodeci ſignorũ peragit. Iuppiter duodeci. Mars duobus. Venus in ſingulis ſignis vigenos ac nouenos dies morať. Mercurius in quolibet ſigno conſumit dies. xxviii. ac horas ſexdecim. Sol triginta. Luna duobus diebus & tribus horis & beſſe morať. in quolibet ſigno. Hinc curſuȝ zodiaci pficit. xx. ac octo diebus. Stellæ vero q in. viii. ſphæra ſunt pp illius imenſã amplitudinẽ ſingulos gradus cœli cẽtenis annis tranſeũt. Quapp cũ cœlũ ac in trecẽtos ac. lxvi. grad⁹ diuidať nõ ante. xxx. ac ſex milia annorũ totũ ipſuȝ ambiunt. Hæc aũt de qbus nũc quærit explicabunť in prio libro æneidos.

Defectus[a] Solis varios[b], Lunæq;[c] labores.
Vnde[d] tremor terris, qua[e] vi Maria alta tũeſcãt
Obiicibus ruptis rurſuſq; in ſeipſa reſidunt.

SER. a ¶ DEFFEctus ſolis varios, at q vno modo tantũ ſol nobis deficere vĩ. ſ quũ pria lunae regione eius obſtiterit radiis, & eos nobis fecerit nõ videri. Vñ varios accipimus defectus, nõ qa variatione cõtingũt, Nã rõ vna ẽ, vt 'diximus, ſed qa vel variis tpibus fiũt, vel varie, Nam ĩterdũ duobus, iterdũ q̃tuor, iterdũ plurib⁹ deficit. b ¶ Varios ſm epicuꝝ q ait, nõ vnam cãm pnũciandam, qa ſol deficeť videať, ſed varias põt. n. fieri vt extiguať, vt lõgius recedat, vt aliqđ cũ corpus abſcõdat. c ¶ Lunæq; labores, vel errores, qa nõ recta incedit, vel defectus, q cõtingũt lunæ, quoties terræ altitudo ĩteruenicns radiis ſolis eam illuminari nõ patiť, a qbus dť lumẽ accipere. d ¶ Vnde tremor terris, variæ ſunt opiniones, Nã alii dicũt ventũ eſſe ĩ concauis terræ. q motus ẽt terram mouet, Salu. Venti p cauſa terræ citati. Lucanus, Quærentẽ erũpere ventũ Credidit Alii aquã dicunt genitalẽ ſub terris moueri, & eas ſimul concutere, vt vaſa aquæ, vt dicit Lucretius, Alii σφογγοειδῆ terrã volũt, cuius plerũq; latẽtes ruinæ ſuppoſita vniuerſa cõcutiũt. e ¶ Qua vi maria alta tumeſcant Obiicibus ruptis, Alii ſic accipiunt, q ruptis obiicibus. i. calpe & atlante mõtibus hiſpaniæ & mauritaniæ oceanus eruperit, & iſta fecerit maria, qđ non procedit. Si. n. hoc eſſet, non diceret tumeſcãt, ſed tumuerunt quũ eruperunt oceani maria, vñ æſtuaria oceani accipimus, q p hiſpanias & gallias infinitum erũpit contẽpta lege riparũ, ad quas rurſus recurrit. Cuius rei opinionis lucanus in primo cõmemorat dicens; Ventus ab extremo pelagus ſic axe volutet. Deſtituatq; ferens, an ſidere mota ſecundo Tethyos vnda vagæ lunaribus æſtuat horis. Flãmiger an titan vt alẽtes hauriat vndas, Erigat oceanũ, fluctuſq; ad ſidera tollit.

RO. ¶ DEFFECTVS ſolis varios, lunæq; labores, dficit ſol quũ eius orbe ſubit luna & obſtat radiis Lunæ ãt defectio fit, qa nõ ſuo lumẽ lucet, ſȝ eo qđ a ſole accepit, quũ in vmbrã terræ venit. Aeſtus aũt maris ad lunæ motũ, & rõnem fiũt, ſed lunæ ſunt quoq;, motus diurnus, menſtruus, annotinus altitudinis. hi extremi ad maꝛ ptinẽt. Veræ aũt tremoris tres cãę ſũt. Nã aut vẽtis ĩcluſis exitũ q̃rẽtibus fũdamẽta quaſſanť, vt iis labefactis ſupiora cõtinuanť, aut igni, quem ĩeſſe terræ ætna docet exuſta cõcadũt, quũ eis fon⁹ ipſoꝝ ſubſidit, aut aqua id qđ ſuſtinẽt, delabi in liquorem patiũtur, ſed conſumptis terris latius conſtituuntur.

ANT. ¶ DEFFECTVS SOLIS Varios, Quũ in plenilunio luna fuerit ĩ capite vel cauda draconis ſub põto directe oppoſito ſoli ĩ firmamẽto, tunc terra interponeť ſoli & lunæ, vñ quum luna lumẽ non hȝ niſi ab ſole, deficit a lumine. Eſtq; gñalis eclipſis ĩ oĩ terra ſi fuerit in capite vel cauda draconis directe particularis vero eclipſis ſi fuerit prope vel ĩfra metas determinatas eclipſi, ſemperq; in plenilunio vel circa cõtingit eclipſis. Quuȝ aũt fuerit luna in capite vel cauda draconis vel prope metas ſupradictas, & ĩ cõiũctione cũ ſole, tunc lunæ corpus interponeť inter aſpectum noſtrũ & corpus ſolare, vnde obũbrabit nobis claritateȝ ſolis, & ita ſol patietur eclipſim, non qa deficiat lumine, ſed deficit nobis interpoſitione lunæ inter aſpectũ noſtrũ & ſolẽ Eclipſo ãt deficio ſignificat, inde eclipſis, ideſt defectio. ¶ Defectus ſolis varios, Vario enim modo ſol eclipſatur quod contingit propter diuerſitatẽ reſpectus in diuerſis climatibus. ¶ Lunæq; labores, ideſt defectus. Iuuena. ſat vi. de mulieribus, Vna laboranti, poterit ſuccurrere lunæ. ¶ Vnde tremor terris, Babyloniorum placita motus terræ, hiatuſq;, & cætera omnia vi ſiderum exiſtimant fieri ventos in cauſa eſſe nõ

Solis eclipſis

dubiũ reor inq̃t Pli.li.ij.c.lxxxi. Neq̃.n.vnq̃ intremiſcũt terræ niſi ſopito mari, celoq̃ adeo tranq̃llo vt volatus auiũ nõ pendeát ſubtracto oĩ ſpiritu q vehit, nec vnq̃ niſi poſt vẽtos cõditos. ſ.in venas & cauernas ciᵒ occulto afflatu, neq̃ aliud eſt i terra tremor q̃ in nube tonitruũ, nec hiatus aliud q̃ cũ fulmẽ erũpit incluſo ſpiritu luctãte, & ad libertatẽ exire nitẽte. Qua.vi.ma.al.t. Oceanus ſoli.teſte quẽ græci ſic nominãt a celeritate ab occaſu ſolis irrũpẽs leuo latere Europã radit Affricã dextro, ſciſſiſq̃ Calpe & Abila mõtibus quos dĩt colũnas Herculis iter Mauros fundiſ & hiſpaniã. Et Pli.li.ii.inq̃t, ſed æſtus maris accedere & reciprocare maxie miꝝ eſt pluribus q̃bus modis accidit. Verum cã in ſole, lunaq̃. Id aũt Macro.ẽt

Oceanus li.i.de.ſom.ſentit, ait n. Oceanus quoq̃ in incremento ſuo hunc numerũ tenet, nam primo naſcentis lunæ die ſit copioſior ſolito minuitur paulíſper ſecũdo minoremq̃ videt eũ tertius q̃ ſecundus, & ita decreſcendo ad diem ſeptimũ peruenit. Rurſus octauus dies manet ſeptimo par, & nonus ſit ſimilis ſexto decimus quinto, & xi. ſit.iiii.par.iii. quoq̃ xii. & xiii. ſit ſimilis.ii.xiiii.primo. Soli item aut dubitatur ẽt nunc quibus ex cauſis intumeſcat. Oceanus nec in obſcuro eſt plurá pro ingeniis differentium potiuſq̃ pro veritatis ſide expreſſa.

Quid ᵃ tm̃ Oceano ᵇ properent ſe tingere ſoles
Hiberni vel quę tardis mora noctibus obſtet.
Sin ᶜ has ne poſſim Naturę accedere partes
Frigidus ᵈ obſtiterit circum pręcordia ſanguis

SER. a ℭ QVID ob quã cãſ. b ſ Oceano pperẽt ſe tīgere ſoles Hiberni, circuloꝝ hoc efficit rõ, vt ẽt i enci. de diximus. Tardis aũt noctibus.i.æſtiuis noctibus tarde venientibus. c ſ Sin has ne poſſim.i pres phyſicæ philoſophiæ ex qua ſunt illa que dixit. d ſ Frigidus obſtiterit ſm phyſicos dicit qui dĩt ſtultos hoĩes frigidioris eſſe ſanguinis, prudẽtes vero calidi. Vñ & ſenes i qbᵒ friget & pueri in q̃bus necdũ calet minus ſapiunt.

PRO. ℭ QVID tantum.o.p.ſ.t.ſ Hiberni vel.q t. m.n. obſtet, breuem diem facit quum octaua parte. maior eſt ea pars circuli, qua ſubiecta terris eſt brumalis & ſuperior eadẽ maior æquinoctialis circuitus. ſ Sin has ne.p.n. a.p. Fri.obſtiterit circum pręcordia ſanguis, ſignificat ſanguine circum præcordia ductoq̃ animum Empedoclis ſententia.

ANT. ℭ QVID tm̃ occa. Dierũ & noctiũ inęqualitatis cã obliquitas eſt ſigniferi teſte Pli.li.ii. cũ pars æqua mũdi ſup, ſuperq̃ terras oĩbus ſiat momẽtis, ſed quæ recta in exortu ſuo cõſurgunt ſigna longiore tractu tenẽt lucẽ, quę vero obliqua ocyori trãſeũt ſpacio. Alii ſic i oĩbus circulis qui ſunt ab æquinoctiani vſq̃ ad tropicõ cãcri & in ipſo tropico cãcri maiorem arcus diei q̃ noctis.i.arcus ſuper horizontẽ q̃ ſub horizonte. Vnde toto tpe quo ſol mouet a principio arietis p cancrũ vſq̃ ad finẽ virginis creſcũt dies ſupra noctes & tanto plus q̃to magis accedit ſol ad cancrũ & tanto minus quanto magis recedit. Econuerſo aũt de diebus & noctibus dum ſol eſt in ſignis auſtralibᵒ, i oĩbus aliis circulis quos ſol deſcribit inter æq̃noctialẽ q̃ tropicum capricorni maior eſt circulus ſub horizonte & minor ſupra, vnde arcᵒ diei eſt minor q̃ arcus noctis, & ſm pportionẽ arcuũ decreſcũt dies ſupra noctes, & tãto circuli ſũt ppinq̃ores tropico hyemali tãto magis decreſcũt dies. ſ Tardis no. tarde veniẽtibus intelligit. n p id dies æſtiuos q lõgi ſũt. ſ Nature partes.i.nãlem phiam. Sũt.n. phiæ tres ptes, Moralis, Naturalis, & Rõnalis, Moralis eſt q̃ docet moꝝ elimatã pfectionẽ. Naturalis q̃ de diuinis corporibus diſputat Rõnalis vero quũ i corporeis ſermo ẽ quẽ mens ſola cõplectit. Mac.ait.l.ii.de ſom.cũ itaq̃ Maro cœli vias & ſidera ſolis & lunæ defectᵒ terrarũ tremorẽ, & Oceani æſtuaria dieꝝ & noctiũ longitudinẽ & breuitatẽ cõplectit, phyſicæ ſecreta cõmemorat. eſt aũt phia vt ſcribit Alcinous affectio ſapiẽtiæ q̃ ſoluit ac reducit ad intelligibilia, ↄuertitq̃ nos ad ea q̃ ſũt ſm veritatẽ. Sapiẽtia aũt eſt ſcia humanaꝝ diuinarũq̃ rerũ cognitio. ſ Frigidᵒ ſan. Empedoclis ſnĩa loquit.is.n. vt ſcri. Cice.li.i. Tuſcula. Aĩum eſſe cẽſebat cordi diffuſũ ſanguinẽ. Calidᵒ aũt ſanguis maiorẽ virtutẽ hꝫ q̃ frigidus, vnde oẽs dexiræ partes validiores ſunt & debiliores ſiniſtrę, q̃a has regit calor iecoris q eſt cõcretus ſanguis, hinc caloris domiciliũ eſt. ille vero contagione frigidi lienis hebetant, lege Mac.li.vii. & Pli.xi. c.xlvi ſcri, q̃d cordi ineſt pcipuus calor, q̃dq̃ ibi mens habitat Tul.ẽt in li.de na.deo.ait, q̃ omne q̃d eſt calidũ & igneũ cieſ & alitur motu ſuo. Quod aũt alitur & creſcit motu quodã vertiſ certo & ęquabili, q q̃diu remanet in nobis, tãdiu ſẽſus & vita remanẽt, refrigerato aũt & extincto calore occidimus ipſi & extiguimur. ſ Pręcordia.exta hoĩ ab inferiore viſcerũ pte ſeparanſ mẽbranis, q̃ præcordia appellãt cordi prætẽduſ Pli.li.xi.

Dierum ac noctium Inequalitas

Partes Phiæ

Sapientia.

ℭ IN GLORIVS

CHR. ¶FRIGIDVS ſanguis, ex frigido ſanguine craſſiores, hebetioreſq́ ſpiritus efficiuntur. Ex huiuſcemodi autem ſpiritu ingenium hebes, tardumq́ redditur, ergo frigidus ſanguis tardum ingenium denotat.

Rura mihi & rigui placeāt in vallibus amnes.
Flumina amem, ſiluaſq́ inglorius[a]. o vbi cāpi.
Sperchiuſq́[b]. & virginibus bacchata lacęnis
Taygeta[c]. o qui me gelidis in vallibus Aemi[d]
Siſtat & ingenti ramorum protegat vmbra.
Fœlix[e] qui potuit rerum cognoſcere cauſas,
Atq́ metus omneis. & inexorabile[f] fatum[g]
Subiecit[h] pedibus ſtrepitūq́ Acherōtis[i] auari.

SER. a ¶INGLOrius cōparatiōe.ſ. philoſophiæ, ſic i æneide, Et mutas agitare inglorius artes, nō q̄ nulla glia medicīa eēt, ſed q̄ minor q̄ diuinitatis, & augurādi, q̄ ei obtulerat Apollo munera, vt Auguriū, citharāq́ dabat celereſq́ ſagittas. b ¶Sperchius, fluui⁹ theſſalię. c ¶Taygeta, mons laconū Libero & bacchis ꝯſecratus. d ¶Aemi, mōtis theſſaliæ, in quo ēt ſunt tēpe. e ¶Fœlix q potuit, repetitio ē ſupioris coloris Nā hoc dicit & ruſtici fœlices ſunt, & qui tribuunt operā philoſophiæ. f ¶Inexorabile ſatū, Alibi fortuna oīpotens & ineluctabile fatum. g ¶Subiecit, calcauit. h ¶Fatum.i ex fato venientia. i ¶Acherontis auari, omnem mundum in mortem trahentis.

RO. ¶SPERchius, ē theſſaliæ flumē. ¶Taygeta, laconicis, vbi venanꝰ virgines. ¶Lacenæ, Laconio.n. lacænas facit. Lacedęmō lacedæmonius. Laconicæ regio eſt. Lacedæmon oppidū ſpartæ dꝛ, vñ ſptanæ ſunt eædē virgines.

NT. ¶O VBI cāpi, optādi aduerbiū ¶Spchius, Theſſaliæ fluuius, vt ſcri. ſtra. li. Ix. ſoli. aūt ca. x ſcri. in ſperchio ꝓmōtorio, Orpheū ſiue ſacroꝝ ſiue cantuū ſecreta agitaſſe. ¶Taygeta, Taygetus vt ſtra. docet li. viii. mōs eſt Laconicæ q̄ in Achaia eſt, Eſt āt mōs ſup mare nō grādis admodū cæteꝝ excelſus & erect⁹, cui ſubiicitꝰ ſparta & amycle i regiōe mediterranea, vbi Apollinis templū. Liberi quoq́ pꝛis delubrū, Nō ab re igitꝰ lacænis virginib⁹ bacchata, Maro. ait. ¶Lacęnis.i. Laconicis, Nam teſte ēt Probo, Laconica lacænas facit, eſt āt Lacon. g. m. lacæna vero g. f ¶Aemi, Thraciæ mōs ē cui⁹ excelſitas ſex milia paſſuū cōtinet, vaſto iugo ꝓcūbēs in pontū, vt Pli. lib. iiii. c xii. ſcr. De eodē li. i. faſt. ait Oui. Et q̄cūq́ tuas accolit ęme niues. Eſt fertilis Thracia inquit Plī. li. xvii. c iiii. frugū rigore, & æſtibus Affrica & Ægypt⁹. ¶Siſtat, repleūtet, Cice. ad Atticū, Vt te añ calē, Ianuarias vbicunq́ erimus ſiſtas. ¶Reꝝ cognoſcere cāſ, Cōmētator li. i. phyſicorū ait, ſcientiaꝝ quedā eſt pfecta, & illa eſt q̄ fit p cām, quædā impfecta, & eſt illa q̄ eſt ſine cā. ¶Atq́ metus omneis, Cicero li. iii. officioꝝ ſcri. Magnitudinis animi & fortitudīs ꝓpriū eē, nil extimeſcere, oīa humana deſpicē nihil qd hoī accidē poſſitītolerandū putare, & paulo īferius inq̄t fortitudinē eē doloꝝ, laborūq́ cōtemptionē. ¶Inexorabile fatum i ex fato venictia. De fato aūt latius ecloga q̄rta videto. Itē Maro lib. vi. inq̄t, Deſine fata deū flecti ſperare pcādo. ¶Acherontis auari, ſtrepitū hoc eſt ipſam molem, Qua mediāte animæ īmortalitas acq̄riꝰ, vt Cicero ait. ſtrepitū aūt dixit, pp aīarū oīum illuc tendentiū tumulū. Vnde poeta lib. vi. de hac eadē re ait Æneas miratus.n. motuſq́ tumultu, Dic ait o virgo, qd vult concurſus ad amnē, Quidue petūt aīæ, vel ſtrepitū dixit, Quoniā ibidē de Acheronte inferno fluuio inquit, Nec ripas datur horrēdas, Nec rauca fluenta Tranſportare prius quā ſedibus oſſa quierint, ¶Acherōtis, eſt Acheron fluuius in Calabria, in peninſula quadā iuxta Conſentiam, a quo oppidani Acherōtini, vt Pli. lib. iii ſcri. Poetæ vero dñt eſſe fluuiū infernū cœno turbidū, & æſtuātem. Strabo autem lib. viii. docet, Quod acheron amnis fluens per pylum Vrbem achaiæ alpheū intrat, acherontiq́ ꝓpter inferni proprietatem inditum eſt vocabulū, qm̄ ea i ora Cereris & Proſerpinæ ac Plutonis templa magno in honorē ſunt. ¶Auari, nam vt inquit Ouid. Serius aut citius ſedem properamus ad vnam, omnis enim acheron cymba recepit in alteram ripam, nec ſatiatur vnq̄, Nam omnes auet.

Acheron

Acherontis

CHR. ¶SPERchius, Theſſaliæ fluuius eſt cuius in faucibus thermopylarū ſunt anguſtiæ. Huic ſi rediiſſet ſuas comas deuouerat Achilles, ꝑterfluit anticyrā vrbeq́. ¶Taygeta, Mons eſt inter Lacedæmonē & mare poſitus, Libero olim pꝛi & Apollini ſacer, Hinc poeta bacchata dixit. ¶Aemi, Mons hic Theſſaliam a Thracia diuidit, cuius i radicib⁹ eā eſſe volūt amœnitatē, quæ græci tēpe noīant. Ex cuius cacumine, qm̄ excelſiſſimum eſt adriaticum ſimul & euxinū mare cerni crediderūt Qua fama impulſus Philippus demetrii filius, & Macedoniæ rex triduo nō ſine ſumma difficultate illū aſcēdit, ſed nebulis oīa occupata

erant. Vnde re infecta diſceſſit aris, tū duabus ioui & Apollini cōſecratis in huius radicibus ex parte Thraciæ Tribali ſunt, apud quos Oui. poeta exul vixit. ⁋ Fœlix. q. Nimirū cū animus prima ac maxima pars ſit hois, animi aūt perfectio ſit ipſa ſcia fœlix erit, qui ſummā ſit philoſophiā aſſecutus, ex qua cū nouerit excellentiā animi ſui & īmortalitatē, & metu mortis & oibus quæ in ſapientē nō cadunt perturbationibus liberabiť, & cū cauſas rerum nouerit nihil tenebit poſt vitā aūt contēplatiuā accedet ꝓxima vita ruſticana quæ in omnibus partibus actiuæ vitæ plus ocii & quietis aſſeqtur & minus a ꝑturbatiōibus vexatur.

Fortunatus & ille Deos[a] qui nouit agreſteis.
Panaq́ Siluanūq́ ſenē nymphaſq́[b] ſorores.
Illum non populi[c] faſces non purpura regum
Flexit & infidos[d] agitans diſcordia fratres
Aut coniurato[e] deſcendens Dacus ab Iſtro[f].

SER. a ❡ DEOS qui nouit agreſteis q abſtinet a ciuicis malis, & aut rura hitat, aut cuꝫ ſuis numinib⁹ rura deſcripſit. b ⁋ Nymphaſq́ ſorores, ſi Panis ſorores, aut ſiluani, ſꝫ iter ſe ſorores, vt ætnæos frēs iter ſe. ſ. c ⁋ Nō ppli faſces. i. honores, q a pplo ꝓſtanť ꝓprie āt locut⁹ eſt, vt faſces ppli regū purpurā diceret. d ⁋ Infidos agitās diſcordia, diſcordiā poſuit ꝓ auaritia ab eo qđ ꝓcedit id qđ ſeqť. Infidos āt frēs iō ait, ꝙ auaritiæ cā d ſſentiūt. e ⁋ Aut ꝯiurato deſcēdēs dacus ab iſtro, nō ſ ū ſollicitat cōiuratio barbaroꝝ. f ⁋ Iſter aūt fluui⁹ ē ſcythię.

ANT. ❡ DEOS agreſteis, de iis li. i. Georgicoꝝ late iam dictum eſt. Quoꝝ ēt hic aliquos poeta noīat. Nouit, ille deos nouit agreſtes, q optimus ē hic fortūati hri ꝓūt. ⁋ Sorores, itrr ipſas. ſ. ⁋ Populi faſces, duodeci erāt lictores. i. miniſtri, q cū faſcib⁹ virgaꝝ ſecuri cuiq; conſulū ꝓferebāt. Vtq; cōſulū iſignia erāt duodecim faſces, ita ꝓtoꝝ ac ꝓſidū ſex tm̄. Lictor āt a ligando dictus, qđ quū magiſtratus populi Romani virgis quēpiam verberari iuſſiſſent crura ei⁹ & manus ligari. vinciriq; a viatore ſolita ſūt. Iſq; q ex collegio viatoꝝ officium

Lictores ligādi haberēt lictor ſit appellat⁹, ita Valgi⁹ dixit de lictore, vt refert Gellius lib. xi. ca. iii. Tyro aūt Ciceronis libertus lictorē, vel a lino vel a licio dcm̄ ſcripſit. Licio n trāſuerſo qui magiſtratibus præminiſtrabant, cincti erant, vt inqt auctor idē Gelius ⁋ Populi faſces, populi ait, qm̄ in quē populi ſuffragia, cōſularibus habitis comitiis, auſpiciiſq; rite peractis cōcurrebāt. iis erat cōſul deſignatus.

Purpura ⁋ Purpura regū, Trabeā intelligit, erat n. toga ex purpurea & albo. Virg. lib vii. de Pico Rege, Paruaq; ſedebat ſuccinctus trabea. ⁋ Flexit, mouit, ſollicitauit. ⁋ Infidos, alter. n. alteri ſublegit. ⁋ Diſcordia, auaritiam intelli-

Coniurate git. Coniurato actiue dixit nō paſſiue, vt ille docet Coniurato autem, qm̄ eius populi oēs quodammodo in Romanos coniurauerant vt Daci, Sarmatæ, Germani, coniurare autē & conſpirare fere in malū accipiuntur, quoties in patriā aut in principē coniuratio fit atq; conſpiratio coniuratio ſemp in alterius ꝑniciē graſſari ſolet. ⁋ Dacus,

Daci diuidūtur Daci a germanis Danubio, vt ſcribit Tacit⁹. Lucius Florus inqr, qđ daci montibus inhærēt quotieſq; cōcretus gelu Danubi⁹ iunxerat ripas,

Danubius diſcurrere ſolebāt. & vicina populari. Viſum eſt Cæſari Auguſto gentē aditu difficillimā ſubmouere. Miſſo igiť Lentulo vltra vlteriorem reppulit ripā citra ꝓſidia ꝯſtituit, ſic tūc Dacia nō victa, ſed ſummota atq; dilata eſt, Sarmatas quoq; per rūdē lentulū Danubio ꝓhibuit, Quibus tāta barbaries eſt, vt pacē nō intelligāt. Germania quoq; magis turpi-

Florū ter amiſſa quā glorioſe acqſita. Hæc eſt Floro Tranquillus vero ſcribit Auguſtū germanos vltra albim ſummouiſſe, ex quibus ſueuos & ſycambros dedētes ſe traduxit in gal-

Iſter liam ⁋ Iſtro, iſter vt ſtrabo ait lib. ix oritur ab extremis Germanię partibus. ſuperiores aūt fluminis partes in fontes, verſus vſq; ad præcipites eius decurſus, quos cataractas nominant Danubiū vocant, q̄ maxime p Dacorū agrū delabuntur, Alias vero inferiores vſq; in pontū per Getas, Iſtrum vocitāt. Cæterum idem Dacorum & Getarū ſermo eſt

CHR. ❡ ILLVM nō populi faſces, Reddi cauſam quare fœliciores ruſticani q̄ vrbāi, Quoniā neq; ambitione laborāt, neq; ciuilibus diſſenſionibus vexanť nō effœminanť delitiis nō miſerrimi fiunt auaritia ⁋ Faſces, cōſulatum denotat. Cōſules n. duodecim miniſtri præibant, & ſinguli ſingulos faſciculos virgarū gerebāt, in qbus incluſæ eſſent ſecures, & cū de reo capitale ſumendū ſuppliciū erat miniſter illum ad palū ligabat, ex qua re lictor nuncupabať. Deinde virgis q̄ in faſce erant verberabat poſtremo ſecuri capite percuſſo interficiebat, faſciculos ergo illos faſces no-

Purpura minabāt. ⁋ Non purpura, ſemper Romę fuit vſus purpuræ, vt ait Plini ſed romulo intrabea, Tul hoſtilio in toga prætexta & latiōe clauo, Tempore Cornelii Nepotis violacea

purpura

purpurá viguit. Deide rubra Tarẽtina, ide ꝯſule Clecrone Diabapha tyria. ¶ Dacus populi iſti in Thracia ſunt bellicoſi, q olim Boſos & Tauriſcos ſuparũt. vt ait ſtrā ſũt q credát hác regionẽ eá eſſe, ꝗ hodie Voluchia dr̃ vlꝫra, citraq̃ hiſtrũ, & dr̃ itala, qm̃ italica vtaſ lingua.

ER.

¶ NON RES romanæ perituraq̃ ſc. regna ſ. barbarorum. Nam duo dicit ruſticus nec romanum imperium mouet. i. ad ábitũ cogit, nec barbarorꝫ regna peritura; Non. n. romano maledixit iperio, lꝫ ꝯ alii dictum velint ex gñali ſniá venire

Non res[a] Romanę perituraq̃ regna, neq̃ ille[b]
Aut doluit miſerás inopẽ, aut inuidit habenti
Quos rami fructus, quos ipſa volentia rura
Sponte tulere ſua, carpſit, nec ferea[c] iura,
Inſanumq̃[d] forũ, aut populi[e] tabularia vidit.
Sollicitant alii remis freta cęca[f], ruuntq̃
In ferrum, penetrant[g] aulas, & limina[h] regum.
Hic petit excidiis vrbem, miſeroſq̃ poenates
Vt gemma[k] bibat, & Sarrano[l] dormiat oſtro,
Condit opes alius defoſſoq̃ incubat auro.

nus, ſtirpem admiſceri phrygiã, ſe limine pelli. i ¶ Hic petit excidiis vrbẽ incertũ alienam an ſuaſ. K ¶ Vt gẽma bibat. i. gẽmeo poculo, nõ gẽmato. l ¶ Sarráo oſtro. i. tyria purpura, ꝗ. n. nunc tyros dr̃, oli ſarra vocabaſ a piſce quodá, q

ꝙ oĩs iperii magnitudo picłis ſubiacet. vñ ẽt luuena. ait, Ad generꝫ cereris ſine cæde & ſanguie pauci Deſcẽdũt reges, & ſicca morte tyrãni. b ¶ Neq̃ ille Aut doluit miſerans īopẽ aut īuidit hñti, Cicero i tuſculanorꝫ qrto li. hoc tractat dicẽs ī quẽ cadit vna mẽtis ꝑturbatio poſſe ĩ eũ oẽs cadẽ, ſicut ꝑt oĩ virtute pollet, cui virt⁹ vna ꝯtigerit. vñ nũc virgili⁹ voluit dare ruſtico miſericordiá, ne ei daret ẽt cæteras animi paſſiões ꝗs nouim⁹ & a bonis & a malis venꝫ ĩ reb⁹. A bõis opinatis duas, vná p̃ñtis tpis, vt gaudiũ, vná futuri, vt ſpem A malis ſiſr duas, vná p̃ñtis, vt dolorẽ. & vná futuri, vt metũ, ꝗs paſſiones eẽ animi nõ dubiũ ẽ, vñ & ipſe ait ī ſexto. Hinc metuũt, cupiũtq̃ dolẽt, gaudẽtq̃. Salu. ẽt ĩ Catilinæ bello ait, Oẽs hoĩes q de rebus dubiis ꝯſultãt, ab odio amicitia, ira atq̃ miſericordia vacuos eẽ decet. Ná anim⁹ haud facile verꝫ ꝓuidet vbi illa officiũt. Ergo aut ꝓꝫ tractatũ Ciceronis hoc dixit, aut qđ abſoluti⁹ ĩtelligam⁹ iõ ruſticũ pauptatẽ nõ dolere, ꝙ eá malũ eẽ nõ credit, ſed mun⁹ deorũ. Lucan⁹ de pauptate, Et munera nõdũ intellecta deũ. Eſt & aliud qđ poſſum⁹ accipe iõ ruſticũ nec bonis, nec malis alienis moueri, qa ei⁹ nõ ītereſt, qppe q ab vrbibus eſt remotus. c ¶ Nec ferea iura, dura, īexorabilia, ĩmutabilia. d ¶ Inſanũq̃ forum litigioſum. e ¶ Populi tabularia, vbi actus publici continentur. Significat autẽ templum ſaturni, In quo ærarium fuerat, & vbi reponebantur acta, quæ ſuſceptis liberis faciebant parentes. Iuuenalis, Tollis eni & titulis actorꝫ ſpargere gaudes Argumẽta viri. f ¶ Cæca freta, ſubito in tẽpeſtatem ſurgẽtia. g ¶ Penetrãt aulas. i. profitenſ ſatellitiũ. h ¶ Limina autem dicit interiorem familiaritatem, ſic tur-

illic abũdat, quẽ ligua ſua ſar. appellãt. Iuue. aut pictę ſarrana ferẽtẽ ex hũeris aulęa togę.

¶ VT GEMma bibat &. ſ. d. o. Tyriá purpurá vult ĩtelligi. Sarranũ oſtrũ. Tyrõ ãt ſarrá appellatá Home. docet, quẽ ẽt Ennius ſeqtur auctorẽ, quum dicit, pœnos ſarra oriundos. PRO.

¶ FERREA iu. dura, firma, ĩmobilia. ¶ Inſanum clamoſum. ¶ Forꝫ, locus dr̃ in quo iudicia fieri ſolẽt, vt ſcri. Feſtus. ¶ Tabularia, loca vbi tabulæ i. ſcripta publica & lr̃æ ponuntur græci Grãmatophylaria appellãt. ¶ Cæca freta, latentia, momento. n. vertunſ, cum tranquilla eſſe videanſ. ¶ Penetrãt aulas, varias, vrbanorũ vota indicat, aliq n auaritia ducti nauigant, aliq faſtu colunt regia tecta, aliq militiam &c ¶ Aulas, aulæ græce, latine atriũ. Aulos vero tibia. ¶ Limina, ĩteriora. ſ. ¶ Penates, domos. ¶ Vt gẽma bibãt, Martialis ẽt ait, gẽmmatũ ſcythicis vt luceat ignib⁹ aurũ. Ah. quoties digitos exuit iſte calix Iuue. ſat. v. tránſfert. ad pocula gẽmas. Plí. Nec hoc fuit ſatis, turba gẽmarꝫ potam⁹, & ſmaragdis teximus calices gẽmæ aũt ꝑcioſi lapides dñr vt aiũt, ꝙ iſtar gũmi luceat. ¶ Sarrano o. i tyra purpura. Tyrus. n. ſarra qñq̃ deĩ eſt, vt Home. docet, quẽ ẽt Ennius ſeqtur auctorẽ, quum dicit pœnos ſarra oriũdos, vt ſcri. Probus. Tyri aũt nobilitas oĩs cõchylio atq̃ purpura ꝯſtat, vt Pli. li. v. c. xx. inqt. ſtra: ãt li xvi. ait ꝙ poſt ſidonẽ maxĩa atq̃ antiquiſſima phœnicũ eſt Tirus, ꝗ tota inſula eſt cõtinẽti tñ agere cõiũgiſ, quẽ Alexander in obſidione cõgeſſit, apud Tyrũ purpurarꝫ piſcatus, hĩc Tyria purpura optĩa oĩum ħr betur. Diſtat, Tyrus a ſidone non pluſq̃ ducẽtis ſtadiis, Poſt Tyrum eſt antiqua Tyrus xxx diſtans ſtadiis, oſtro purpura ex oſtreis enim piſcibus etiá tingiſ, de qbus li. i. Geor.

ANT.

Tabularia grãmatophilaria

aula aulos Gẽma

ſarra Tyrus

Hic ſtupet attonitus roſtris hũc plauſus[a] hiãtē
Per cuneos geminatus .n. plebiſq́ patrumq́
Corripuit gaudent perfuſi ſanguine fratrum
Exilioq́[b] domos & dulcia limina mutant.
Atq́ alio[c] patriam quęrũt ſub ſole iacentem.
Agricola incuruo terram dimouit aratro.
Hic[d] anni labor, hinc patriã[e] paruoſq́ nepotes
Suſtinet hĩc armẽta Boum meritoſq́[f] iuuẽcos
Nec requies[g] quin aut pomis exuberet annus.
Aut fœtu pecorũ aut cerealis[h] mergite culmi.
Prouentuq́ oneret ſulcos atq́ horrea vincat.

SER. a ¶PLAVSVS hiantē p cuneos geminat[9] eni plebiſq́ patrũq́ Corripuit, Ordo ē, corripuit. n. hũc geminatus p cuneos plauſus & plebis & patrũ. b ¶Exilio voluntario .ſ. pp auaritiã. c ¶Sub alio ſole, ſub alio climate. d ¶Hinc anni labor. i. ex agricultura hĩ totius anni ſubſtãtiã. e ¶Hic p̄riã ſuſtinet, Donatus villã intelligit, nõ reuera patriam. f ¶Meritos iuuencos, laboris ſui conſortes. g ¶Nec reqes .i. nunquã poteſt ruſticus oĩ ex pte deſtitui. h ¶Cerealis mergite culmi. Manipulos ſpicarum mergites dicimus.

lior q̃ ſi diceres. ¶Nec requies .ſ. eſt vnquam. ¶Quin. i. aut non annus, vt pomis exuberet aut &c. q ſenſus aliqualiter ēt conueniret, pp verba Theophraſti iamiã ſeq̃ntia. Q d autē quin pro vt aliq̃n exponaſ, Gellius ēt li. xvi. ca. xiii. edocet, Sꝫ pro vt non apud Maronem libro tertio ibi, Hic tibi ne qua more fuerint diſpendia tãti, Quin vates in ſanam aſpicias. ¶Cerealis mergite culmi, manipulo triticei calami. ¶Prouentuq́ oneret ſulcos, Theophraſtus lib. viii. inquit, ad incrementũ aũt, alimentũq́ plurimũ quidē cœli temperies, atq́ in totum anni cõditio iuuat imbribus enĩ ꝫ ſerenitatibus oportune ſecutis omnia feracia, permultiſq́ fœcunda redduntur, quam rem non perperã ꝓuerbio dr̃. ¶Annus, fructificat non tellus. ¶Vincat, rũpat, idē li. i. Geor. Ruperunt horrea meſſes. — Quin

ANT. roſtra ¶ROSTRIS, erãt Roſtra in foro locus ad palatinas radices, Vnde ad populũ loqui plurimũ ꝯſueuerãt, & a roſtris Nauiũ ſic quoq́ cognominata, ait. n. Liuius naues antiatum partim in naualia ſubducte, partim incēſæ, roſtriſq́ eaꝝ ſuggeſtum in foro extructũ adornari placuit. ¶Hiantē, anhelantē certaminis labore & palma, Eſt ãt ordo hunc hiantem corripuit i mouit, ſolicitauit, & plæbis patrũ, plauſus. n certe, ſed vacat potius p cuneos geminatus. i. ſæpe redditus, nõ. n. ſemel tñmodo plaudebatur, ſed iteratis vicibus potes etiam exponere hiantē. i. honoris cupidũ, & referre ad graues viros q in theatris cũ plauſu excipiebanſ, ignaui cũ ſibilis. ¶Cuneos ꝯſeſſus. ¶Gaudēt, alii. ſ. ¶Exilio, parricidiis. n. exulare cogũſ. ¶Sub alio ſole, ſub alia regiõe. ¶Hic, ex agricultura ē. ¶Anni labor, hoc ē opa totius anni toto ſiqdē anno p ſegete laborãdũ ē. Vñ & Ouidius li. i. met. ait, ſternunſ ſegetes, & deplorata colonis. Vota iacent, longiq́ perit labor irritus anni. ¶Hic ex agricultura & labore toti[9] anni. ¶Patriã villã. ¶Armẽta boũ meritoſq́ iuuẽcos. Varro. lib. ii. c. v. ait. in bubulo gñe ætatis gradus dñr quattuor p̄ria vituloꝝ, ſcd̃a iuuencorũ, tertia boũ nouelloꝝ, quarta vitulorũ. Merito erga agricolã ipſum, iuuẽcus. n. dr̃, vt Varro docet ab iuuãdo qa iam ad agrũ colendum iuuare poſſit. ſuſtinet autē armẽta boũ & iuuencos ex agricultura ferẽdo eruum, viciam medicam, & ſimilia. ¶Nec requies. ſ. ē agricolæ. ¶Quin, ideſt vt annus aut pomis exuberet. ¶Aut fœtu pecorũ &c. q ſenſus me-

CHR. ¶STVPET nam ex admiratione, ita pene ſuas vires amittũt ſenſus, vt corpore pariter ac aĩo torpeſcat. ¶Plauſus, nã plauſ[9] magnis viris dabaſ in theatro, & a populo & a ſenatu. Hĩc Horatius de mecœnate, Vile potabis modicis ſabinũ Cãtharis græca qd ego ipſe teſta conditũ leuidatus in theatro, cum tibi plauſus Chare mecœnas eques. ¶Cunei, in Theatro in quibus ſpectatores reſident, ita diuiduntur, vt anguli trigonorum, qui currunt circum curuaturæ circinatiões dirigãt aſcenſus ait. Vitru. & paulo infra idem. Hĩ autem qui ſunt in immo, & dirigunt ſcalaria erunt numero. vii. Reliqui. v. ſcænæ deſignabunt compoſitionem. Et vnus medius cõtra ſe valuas regias hře debet, & qui erũt dextra & ſiniſtra Hoſpitaliorũ deſignabũt compoſitionē. Extremi duo ſpectabunt Itinera verſuaruꝫ. ¶Patriam, Nam cupiditate quæſtus loca a ſoto Natali remotiſſima ſibi patriam facit. ¶Alio ſub ſole, Vnus ideq́ ē ſol, ſed dicimus ſolem cadētem cum occidētalem & naſcentem, cum orientalem plagã obtinet. ¶Iacentem, quia terræ imas partes tenent inclementius, ergo iacẽtes comparatione aliorum elementorũ. Cum antem dixit, cõpoſq́ iacentes, Dixit cõparatione mõtium qui attolluntur e campis.

¶SICYONIA

Venit hyems terit ſicyonia[a] baccho trapetis[b].
Glande ſues lęti redeunt dant arbuta[c] ſiluę.
Et varios ponit fœtus Autumnus & alte
Mitis in apricis coquitur vindemia ſaxis.
Interea pendet[d] dulces circum oſcula nati.
Caſta[e] pudicitiam ſeruat domus vbera vaccę
Lactea demittunt pingueſq; in gramine lęto
Inter ſe aduerſis luctantur cornibus hędi.
Ipſe dies[f] agitat feſtos fuſuſq; per herbam
Ignis vbi in medio & ſocii cratera coronant:
Te libans lenęe vocat pecoriſq; magiſtris
Velocis iaculi certamina ponit in vlmo.
Corporaq; agreſti[g] nudant prędura palęſtra.
Hanc olim veteres vitam coluere Sabini.

FER. a ❡SICYONIA bacca, oliua a ciuitate Laconiæ ſicyone, vbi abundat olea. b Γ Trapetis, mollis oliuaribus, & declinatur trapetũ ſicut templum. Terentianus, Quo ſuper inſidens trapeto ſigna gyris temperat, qđ metrum aptũ eſt oliuam terentibus. c Γ Arbuta, poma ſilueſtria. d Γ Pendent circum oſcula nati. i. non ſolũ aliis rebus, ſed etiam filiorũ aſpectu, & frequentia gaudent contra illud, Exilioq; domos, & dulcia limina mutant. e Γ Caſta pudicitiam domus, nõ vt in vrbibus impudica. f Γ Ipſe dies agitat, hic eſt ſuſpendendum, & ſic inferendũ feſtos, Nam hoc dicit omnes dies ſic habet vt feſtos putes, alii dicunt feſtos dies cum religione concelebrant. g Γ Agreſti palæſtra, ruſtica luctatione. Palæſtra autem dicta vel ἀπὸ τῆς παλῆς, ideſt a luctatione, vel ἀπὸ τοῦ παλλειν, hoc eſt a motu vrnæ. Nam ducti ſorte luctantur.

PRO. ❡TERITVR ſicyonia bacca trapetis, ſicyonia baccam oliuam dicit. Γ Trapetum, torcularem olei.

ANT. ❡SICYONIA BACCA, oliuam dicit, vt etiam probus ait. Sicyon autem teſte Plinio libro quarto, Achaiæ oppi. fuit. Vtq; ſtrabo libro octauo inquit, Maximam agri Corinthii partem ſicyonii poſſeſſam occupauere, præterq; agrum ſicyonium Aſopus perfluit. Γ Trapetis, mollis olcariis. trapeta autem a terendo, dicta, niſi græcum eſt, id Varro docet. Cato autem capitulo centeſimo quadrageſimoquinto. Γ Trapetos, ait Varro vero libro primo capitulo quinquageſimoquinto, Trapetas Autumnus dictus, ꝙ tunc maxime augeantur hominum opes coactis agrorum fructibus, auctor Fe. Γ Apricis, ſoli expoſitis, quaſi apricis, ideſt ſine frigore, phryce enim frigoris horror dicitur. Γ Caſta pudicitiam, Iuuenalis tamen ſaty. vi. ait, Iamq; eadem ſummis pariter, minimiſq; libido. Nec melior pedibus ſilicem, quæ conterit arum. Quam quæ longorum vehitur ceruice ſyrorum. Γ Ipſe, agricola ſcilicet. Γ Agitat, ſæpe agit & celebrat. Γ Te libans, legit etiam in antiquis delibans Γ Lenæe, vide to libro ſecũdo Georgicoꝝ in principio. Γ Magiſtris, paſtoribus, magiſtrare eniꝫ eſt moderari, vt docet Feſtus, ideſt regere & gubernare. Γ Palæſtra, ludus & loc⁹ dr̄. pale lucta, paleo luctor, Palæſtrioni locus vbi palæſtra exercet, palęſtes luctator. Palęſma lucta certamẽ. Γ Palæſtræ, aũt repertor mercurius fuit, vt ſcribit Diodorus libro primo, quod Horatius lib. primo, ode decima etiã aſſerit. Γ Hãc vitam ruſticaꝫ & agreſtem, de qua latius, ibi de laudibus agriculturæ. Γ Sabini veteres, Sabini vt Quidam exiſtimauere ab religione, & deorum cultu Seuini appellati. Velinos acolunt lacus roſcidis collibus. Nar amnis, exhaurit illos ſulphureis aquis. Infra Sabinos Latium eſt, ab latere picenũ, a tergo, Vmbria, apœnini iugis ſabinos vtrinq; vallantibus, Plin. auctor li. iii. c. xiiii. ſabinorum autem ager egregie Oliuetis & vinetis præditus eſt, Glandeſq; paſſim producit, maxie gregibus & armentis ſtudens. Et autem gens antiquiſſima, de qua Strab. lib. v. hæc & plura.

Magiſtrare

Palæſtra

ſabini

CHR. ❡CASTA pu. pudicitia eſt ab I iniuria turpium libidinũ libera, caſtitas vero & ab iis cõtinẽs, & remota ꝑterea & religioſa munditia & puritas. Γ Hanc olim, cõmendat auctoritate ſabinorum, qui populi ſanctiſſimi fuerũt, & antiquiſſimi. Nam vt ait Zenodotus trœzenius, Vmbricæ gentis indigenæ habitauerũt circa agrum reatinum. Deinde pulſi a pelaſgis in eam terram, vbi nunc ſunt, venerũt, & pro vmbris ſabini vocati ſunt Cato autem vocatos eſſe ſabinos a ſabino ſangui diui genitalis filio Quod videt & Virg. ſequi, q vbi ait, Italus paterq; ſabinus, Varro aũt ſcri. Virginẽ rheatinã, dũ in Enyalii dei tẽplo ſaltat furore diuino correptam in adytũ dei irruiſſe. Ex eoq; concepiſſe Modiũ ſabidũ virũ bello egregiũ, q cures ſubinoꝝ vrbẽ condidit. Fuerũt aũt ſabini vt demonſtrat Liui. auſterioris diſcipline amatores.

Pudicitia

Caſtitas

Hāc remus & frater ſic fortis[e] Hetruria creuit
Scilicet & rerum facta eſt pulcherima Roma
Septem quę vna ſibi muro circundedit arces.
Ante[b] etiam ſceptrum Dictęi regis & ante;
Impia[c] quā cęſis gens eſt epulata iuuencis
Aureus hanc vitam in terris Saturnus agebat
Necdum etiā audierant inflari claſſica necdū
Impoſitos duris crepitare incudibus enſes.
Sed nos immenſum ſpaciis cōfecimus ęquor.
Et iam tempus[d] equum fumātia ſoluere colla

SER. a ¶ SIC fortis hetturia creuit, iuxta hiſtoriā Nam conſtat tuſcos vſq; ad fretum ſiculū oia poſſediſſe. b ꝩ Ante ſceptrū, ideſt anteq̄ regnaret iuppiter, qui eſt i dictæo cretæ mōte nutritus. c ꝩ Impia q̄ cæſis gens eſt, Arati eſt hoc, qui dicit maiores boues cōmedere neſas putaſſe, Iuuēalis, Ne ſcierāt primi gladios extūdere fabri. d ꝩ Iam tempus equus fumātia ſoluere colla, Allegorice hoc dicit debemus fatigato ingenio parcere, & finem facere carmini. Sane non eſt comparatio, ſed tranſlatio, ſicut & ī fine primi libri legimus. Et multi volūt ideo dixiſſe eū hoc loco finē carmini ī georgico ſe eſſe facturū, q̄ duo ſequētes libri paſtorales ſunt non georgici, vt etiam in pria huius carminum parte cōmemorauimus.

PRO. ¶ DICTEO regi Ioui a Dicta monte Cretæ, in quo educatus creditur.

ANT. ¶ HETRVRIA, Plin. libro tertio, capitulo ſexto docet, quod primus Hetruriæ o p. Luna portu nobile. Colonia luna a mari recedens, propriorq; Piſa. Hetturiæ autem fines ad Tybridis ripam, vt ait ſtrabo. extēſi ſūt. ꝩ Septem arces. Roma enim ſeptem amplexa eſt montes, Capitolinum, Auentinum, Cœlium, Exquilinum, Viminalem, Quirinalem, Palatinum. Horum autem etymologiam Var. ſcribit, docetq; etiam q̄ dies, ſeptimontium nominatus eſt ab his ſeptem montibus, in quibus ſita eſt. ꝩ Dictæi regis, ideſt iouis, cuius templum erat in dicte mōte Cretæ, qui mōs ab ida ad oriētem ſolem mille abeſt ſtadiis, vt ſtra. libro .x. ſcribit. In eo monte iuppiter educatus creditur, vt ait Probus, id autem Maro quoq; libro quarto Georgicorum aſſeruit, dicens, dictæo cœli regem pauere ſub antro. ſucceſſit demum ſaturno iuppiter argenteo ſæculo. ꝩ Ante, ante epanalepſis figura, ideſt replicatio. ꝩ Impia gens Varr. libro ſecundo capitulo quinto ait de boue loquens, Hic ſocius hominū in ruſtico opere, & cęteris miniſter ab eo antiqui manus ita abſtinere voluerūt, vt capite ſanxerint. ſiquis occidiſſet. Plinius autem libro ſexto docet, q̄ animal occidit, primus Hyperbius Martis filius, Prometheus bouē.

ꝩ Aureus Saturnus, qui aurea ætate regnauit in Latio, vt ſupra etiā patuit latius, agriculturāq; ibidē edocuit, de quo Maro h. octauo, Sic prius ab æthereis venit ſaturnus ab oris, Arma iouis fugiens & cætera. Tu reliqua illic videto, aliqua etiam diximus ecloga q̄rta & ecloga ſexta, que hic quoq; cōueniunt. ꝩ Claſſica, tubarum ſonitus Inde nominatur, quia claſſes equitum ordines vocant, qui maxime vtuntur tubis Priſcia. aucto. Tubæ etiam claſſica appellantur, vt hic. ꝩ Inflari claſſica, Ouidius quoq; libro primo methamor. ait de aureo ſæculo, Non tuba directi, non æris cornua flexi, Non galeæ, non enſis erat, ſine militis vſu Mollia ſecuræ peragebant ocia gentes ꝩ Cōfecimus ęquor, ideſt abſoluimus immēſam materiam. Eſt enim Metaphora .i. tranſlatio a currētibus equis ad ſuum ſcribendi tenorem. Fabi. libro octauo oſtendit eſſe cum tranſlatione Allegoriā, ideſt inuerſionem. Vt aliud verbis aliud ſenſu oſtēdat, Erit autem ſenſus, quæ tractāda fuerant explicuimus, iam congruū eſt carmen finire.

CHR. ¶ HANC remus & frater, Nam conditores vrbis Romanæ agriculturā in maximo haberi precio voluerunt. Vnde & conſules & dictatores ex agro ad magiſtratus accipiendos acceſebātur. ꝩ Sic fortis hetruria creuit, Nam robor corporis ac laborum, difficultatumq; tolerantia vehementer ex opere ruſtico, aut acquiritur, ant a natura acceptum augetur Hetruria autem nominat, quia Hetruſci toti Italiæ imperarunt, cuius rei iudicium manifeſtum eſt, quod inferum mare ab illis Tyrthenum ſuperum a colonia illorū adriaticum nominarunt. Magna ergo laus agriculturæ, q̄d auctores habeat, & ſanctiſſimos ſabios, & fortiſſimos hetruſcos, & maxios omniū Romanos, ſed maior quod a ſaturno tanto deo adinuenta ſit.

¶ FINIS SECVNDI GEORGICON

MODESTINI IVRISCONSVLTI IN TERTIVM GEORGICON ARGVMENTVM

TE q; PALES, & paſtorum memorande per orbem.
Et pecorum cultus & gramine paſcua lęta:
Queis habitẽt armenta locis ſtabulent & agni
Omnia diuino monſtrauit carmine vates.

GEORGICON AD MECOENATEM
LIBER TERTIVS

TE QVO q;[a] magna Pales[b] & te memorande canemus.
Paſtor ab Amphryſo[c], vos ſiluę[d] Amneſq; Lycęi,

SER. TE Q VO q; magna Pales &. Inuocat deam pabuli dicturus de animalibus, ſicut de frumentis & de vitibus dicturus Cererem inuocauit & liberum, Sane non eſt mirandum vſum eſſe cum procemio: ſicut eſt vſus in pmo. Nam nunc aliud quodã modo inchoaturus eſt carmen paſtorale, ſcilicet poſt completum georgicon. Deinde etiam ſi vnum ſit ſcimus conceſſum eſſe ſcribentibus, vt iteratione procemii legẽtum reficiant interdũ laborem. Nam et Liuius frequẽter innouat principia, vt Incenſa a gallis vrbe, & cõpletis conſulibus, & Cicero in verrinis, qui in frumentaria conciliauit auditorum animos, iteratione principii, Vt omnes qui alterũ iudicant & reliqua. b Pales autem, vt diximus, Dea eſt pabuli, Quam alii Veſtã, Alii matrẽ deum volunt, hanc aũt Virgilius genere fœminino appellat. Alii inter quos Varro maſculino, vt hic Pales huic ſacra ſoluuntur. xii. calend Maias die, q̃ palilia vocãtur. c Ab amphryſo, amphryſus fluuius Theſſaliæ, circa quem ſpoliatus Apollo diuinitate ob occiſos cyclopas Admeto regi pauiſſe armenta dicitur, vnde eum nunc inuocat, que nomius vocatur vel απο της νομης. ideſt a paſcuis, vel απο των νομων. i. a lege chordarum. d Siluæ amneſq; lycæi, κατ᾽ ἐξοχὴν montem arcadiæ poſuit, vel quia pecoroſa ẽ, vel quia Pan illic eſt ruſticum numen.

PRO. TE Q VO q; magna pales, & te. m. c. Paſtor ab. a. vos. ſ. a. q. l. Pales dea eſt paſtorũ, cui diem ſacrum appellant parilia trãſpoſita littera l. que ſi ſuo loco eſſet palilia poti? dicerentur, q dies natalis ẽ vrbis romæ, que a paſtoribus eſt codita, huius autem cuius Deæ eſſet, etiam ritus declarat Nã & ignẽ tranſiliũt accenſis ſtramentis more agreſti, ibi hunc diem colentes lactem libant, qui fructus ex pecore tollit. Amphryſo, flumẽ eſt theſſaliæ, cuius regionẽ quondã moloſi icolũt. Quorum rex fuit Admet? Pheretis fili?, cuius pecora & armẽta Apollo pauit iuſſus ſeruiẽdi cõtumelia. x. ãnis luere temeritatẽ, qua cyclopas pdiderat. qui fulmẽ fecerãt, qa indignabatur cõpulſus Aſclepiũ his ergo inuocat eũ cũ Pale. Lycę? mõs arcadię regiõis, q̃ pecor̃ p̃ci pue eſt ſtudioſa.

ANT. Cato maiori cicerone de agricultura loquẽs ſic ait. Nec ẽ͂ ſegetibus ſolũ & pratis & vineis & arbuſtis res ruſticæ lætæ ſũt, ſed pomariis ẽt & hortis, tum pecudũ paſtu & apũ examinib?, Florũ oium varietate, itaq; nõ iniuria poeta feciſſe vr̃, ſi poſt ſegetes atq; vineta & robuſta, de pecudũ paſtu & apũ

bus ſcripſi. Te quoq;, ſicut Cererē & Bacchū cecinimus. Pales, vt Naſo & Feſtus aiunt Dicebatur paſtorum dea, Cuius feſta parilia dicebantur, quę pro partu pecoris eidem ſacra ſiebant, qui dies vt Probus ait, Dies natalis eſt vrbis Romæ, quæ a paſtoribus eſt cōdita, quo die & ignem tranſiliebant accenſis ſtramētis more agreſti, & lactes libabant, qui fructus ex pecore tollitur, de iis autem late Ouidius lib. iiii. Faſt. Pli. autē lib. xviii. cap. xix ſcribit. Romæ natalē fuiſſe. xi. cal. Maii. ſic etiam Solinus ait. Ouid. tamē lib. iiii. Faſt. xii. cal. Maii fuiſſe ſcribit. Sunt qui aliter ſcribant, demū quo die condita fuerit incertum putare debemus, cum etiam & quo tempore, & a quo minime conſtet quod quidem late oſtendit Dionyſius lib. i. antiquitatū, vbi maximā refert varietatem. Paſtor, Appollinem intelligit, quomodo autem Admeti regis armenta apud Amphryſum Theſſalię fluuium pauerit videto ecloga. v. Macro. vero lib. i. ſat. de diuiſione dierū ait. Nomion apollonia cognominauerūt, non ex officio paſtorali, vt fabula, per quā fingitur Admeti regis pecora pauiſſe, ſed quia ſol paſcit omnia, que terra progenerat, vnde non vnius generis, ſed omnium pecoꝝ paſtor canitur. Lycæi, arcadiæ montis, in quo delubrum Iouis Lycæi, quē pana volunt intelligi, vt etiam ante oſtendimus, Strabo autem lib. viii. ſcribit, in Arcadia fertilia fuiſſe pecori paſcua. præſertim equis atq; aſinis equarum ſuppoſitoribus.

parilia

Lycęus

Pales

CHR. TE QVOq;, vt in frugibus inuocauit Cererē & in arboribus, Bacchum ſicuti pabulis. Pale hæc dea pabuli eſt, puto eam eſſe quam Rheam nominant, qua mōtanæ, lapidoſæq; terræ vim continet, quæ pabulis abdicatur. Huic ſacra. xi. cal. Maias faciebant, qua die poſitis in igne fœni manipulis ludibundi ruſtici ſaliebant. Hoc enim ſacro luſtrari putabant, de quibus Cice. ait in philip Parilia, quæ nunc palilia mutatis litteris dicimus. Hoc die condita eſt Romana vrbs Romulo duo de viginti nato annos hora poſt ſecūdam ante tertiam vt ſcripſit. L. Tarucius mathematicus īſignis, Ioue in piſcibus, Saturno, Marte, Venere, Mercurio in ſcorpione, Sole in Tauro, Luna in Libra conſtitutis Ait Soli. & obſeruatum deinceps, ne qua hoſtia cederetur parilibus, vt dies ille a ſanguine purus eſſet. Refert autem Sueto q; ex. s. C. decretū eſt, vt dies quo Calicula imperium ſumpſit, parilia appellaretur, velut argumentum rurſus conditæ vrbis. M. autem Varro ait, Parilia tam priuata ſunt, q; publica. Eſt enim genus hilaritatis, & luſus apud ruſticos, vt congeſtis cum fœno ſtipulis ignem magnum trāſeant, quod pales expiari ſic credatur. Paſtor, Apollinē nomium intelligit, de quo Serui. Cæterum Cice. in libro de natura deorum, quattuor ſcribit fuiſſe Apollines, Primum antiquiſſimum Vulcani filium cuſtodem athenarum, alterum Corybantis filiū natum in Creta, cuius de illa inſula, cum Ioue fuiſſe certamē traditur, Tertium Ioue tertio natum, & ex Latona qui ex hyperboreis delphos venerit. Quāuis Euſe. illum antiquiorem deſcribat, Quartū in Arcadia quē Arcades, q; illis leges impoſuit Nomionem appellarūt. Deinde ꝓpter nimiam ſeueritatē regno pulſus ad Admetū Theſſalię regem confugit, & iuxta amphryſum fluuiū quibuſdā populis imperauit, Creduntq; multi paſtoriam exercuiſſe. Ob idq; pro paſtoꝝ Deo fuiſſe cultū. Amphryſo flumē eſt Theſſaliæ, apud quē Admeti armenta pauit. Lycæi, Mons arcadiæ a lupis quibus abundat dictus.

palilia

parilia

apollō

Amphriſo

Cetera[a] quę vacuas tenuiſſent carmina mētes.
Omnia iam vulgata quis[b] aut Euryſthea durū?

SER. a ÆTERA quæ vacuas. t. c. m. omnia iā vulgata. ideſt fabulę quæ delectationi eſſe poterant, & occupare mentes curis ſolutas iam deſcriptæ a multis in oīum ore verſantur. b Quis aut Euryſthea durum, Euryſtheus rex fuit Græciæ Perſei genus, qui Iunonis inſtinctu imperabat Herculi, vt varia mōſtra ſuperaret, quibus poſſet perire. vnde eum durum appellauit, qui potuit ad complendum odium nouercale ſufficere.

PRO. QVIS aut Euryſthea durū, Euryſtheus fuit rex, quo ius imperio Hercules intolerabilia ſtipen lia ſuſtinuit.

ANT. EVRYSTHEA durū, Euryſtheus vt Euſe. ſcrib. Fuit mycenarū, Lacedæmoniorūq; rex. q teſte Diodo. lib. v. Herculi. xii labores ſeu certamina perfici mādauit, propterea durum poeta dixit.

CHR. VACVAS, ocioſas a curiis ceſſātes. Hor. Poſcim' ſiqd vacui ſub vmbra luſimus tecū. Captat aūt attētionē, cū demōſtret nō eſſe ſed de rebus tritis & vulgatis dicturū, ſed de inſolitis atq; inuſitatis. Ex qua ēt re beniuolētiā cōciliat, cū nō fabuloſa, ſed fructuoſa ſe dicturū pollicear. Ipſa ēt veluti occupatione qua fabulas nomīa duo efficit. Nam & ipſis fabellis principium libri exornat, & illarū comparatione rem ſuam extollit.

Aut[a] illaudati neſcit Buſiridis aras[b]?
Cur[c] non dictus Hylas puer? & latonia[d] Delos?
Hipodameq;[e]: hũeroq;[f] pelops iſignis eburno

SER. a AVT illaudati neſcit buſiridis aras, Buſiris rex fuit ægypti, q quũ ſuſceptos hoſpites ĩmolaret, ab Hercule interẽpt⁹ eſt, quũ ẽt eũ voluiſſet occidere, hui⁹ laudẽ ſcripſit Iſocrates, vñ illaudati participiũ eſt ꝓ noĩe, vt ſit illaudabilis nõ q laudat⁹ nõ ſit, ſꝫ q laudari nõ meruit, vt ẽ illud in. vii. Diues ĩ acceſſos vbi ſolis filia lucos, ꝓ ĩacceſſibiles, ñ quos null⁹ acceſſit, ſed ad quos accedẽ null⁹ dẽat. b Aras, in qbus ille hopites ĩmolabat. c Cui nõ dict⁹ hylas puer: cui aũt i. a quo Horatius, Scribẽtis Vario fortis & hoſtiũ, ꝓ a vario Hylas ãt ſoci⁹ Herculis fuit, q aquaꝝ ꝓfect⁹, rapt⁹ eſt a nymphis ĩ myſia. d Latonia delos, iſula in qua latona enixa ẽ Apollinẽ & dianã, quã inſulã añ vagã Apollo, vt ĩ tertio legim⁹ Mycone celſa, Gyaroq; reuĩxit, vbi fabulã ei⁹ pleni⁹ diximus, ſtabilẽ fecit. e Hippodameq; græca q in ĸ exeũt, plerũq; ipm ĸ in ia ſoluunt, vt hippodame hippodamia, Penelope penelopia. Fabula talis ẽ, hippodame filia fuit Oenomai regis ciuitatũ Elidis, & Piſæ, hic equos hũit velociſſimos vtpote vẽtoꝝ flatu creatos. Qui ꝓcos filię mltos necauit, ſub hac ꝯdõne ꝓuocatos ad curule certamẽ, vt aut victꝰ traderet filiã, aut victos necaret. Quũ poſtea Pelopẽ amaſſet Hippodamia, corrupit Myrtilũ aurigã pr̃is ꝓmi coit⁹ pactiõe, q factis cęreis axib⁹ quũ victore Pelope a puella ꝓmiſſũ poſceret ꝓmiũ, ab ei⁹ marito ẽ pcipitat⁹ ĩ mare, cui nomẽ ĩpoſuit. Nã ab ei⁹ noĩe myrtoũ dr̃ pelag⁹. f Humeroq; pelops iſignis eburno. Tãtalus pr̃ pelopis volẽs deorũ tẽtar̃ diuinitatẽ, eis ĩuitatis filiũ ſuũ epulãdũ appoſuit, a quo oẽs dii abſtinuerũt excepta Cerere, q brachiũ ei⁹ conſumpſit poſt ea dii petẽte Tãtalo quũ voluiſſet ei⁹ filiũ reuocare ab iferis Ceres ei eburneũ brachiũ reſtituit. Quod iõ fingit, qa Ceres ipſa ẽ terra, q corpora vniuerſa cõſumit oſſa tantũ reſeruans.

PRO. AVT il. n. b. aras, Buſyris neptuni fili⁹ rex ægyptioꝝ fuit, aduenas aras imolare ſolit⁹, quẽ Hercules iterfecit. Cui nõ. d. hylas p. ei. d hylas Theiodamãtis, fili⁹ Dryopũ, regis, quoꝝ gẽs ſubiecta parnaſſo fuit, q pr̃e iterfecto Herculẽ ſecut⁹; ſtudio ei⁹ virtutis ardẽs, Quũ ex comitatu argonautaꝝ ĩ myſia hercules receſſiſſet, ad mãs q̃rendã remi quẽ fractũ volebat reficere, & Hylas adhauriẽdam aquã aſcanii fluminis vrnã extuliſſet, dũ accedit ad ripã, adamat⁹ a niphis eſt, pp hũc Hercules comites deſeruit, nec ſecutus Iaſonẽ vt refert Apollini⁹ i argonautis ei⁹ fluminis nipha meliæ Eunicæ part⁹ ẽ, & Apollonius refert i argonautis, μισσ η δ᾽ ενικαββαλεδι νη. Latonia delos, qa ibi pepit Apollinẽ & Dianã i ipſa palmę & olee arbor.

ANT. ILLAVDATI bu a. legit ẽt arces in antiqs. Mac. li. laudar̃ ſat. vi. exponit, illaudati ꝓ illaudabilis. i. nũq̃ noiandi, nã laudare ſignat priſca ligua noiare, appellareq;. Stra. vero li xvii. ſcri. ꝙ nullus buſiris nec rex fuit, nec tyrãnus i ægypto, vñ fabula eſt, qd de ipo dr̃, idẽ quoq; diodo. cõfirmauit, ait. n. li. ii. i Oſiridis veluti frugũ ac fructuũ reptoris memoriã apud poſteros imortalẽ, boues ruffos, qm̃ vñr colore ſiles Typhoni, q Oſiridẽ necauit imolari ꝓmiſſũ, hoieſq; colore Typhonis antiq reges ad ſepulcrũ Oſiridis ſacrificio mactabãt, q ex cã pauci ruffi ęgyptii repiebant. externi plures, hęc res mãm labulãdi grecis dedit Buſiridẽ hoſpites necaſſe, ſꝫ oſiridis ſepulchꝛ ea crudelitate notatũ ẽ. Li. tũ. v. ſcri ꝙ hercules buſiridẽ ægyptioꝝ regẽ ĩ ægypto mactatos aduenas ioui ſacrificãtẽ merito affecit ſupplicio. Euſe. ait, ꝙ buſiris, Neptuni & libię Epaphi filię fili⁹ apud vicia Nilo loca tyrãnidẽ exercuit trãſeũtes hoſpites crudeli ſcelere iterficiẽs. Hylas puer, vide to ecloga. vi. Latonia delos, qs ibi peperit Dianã & Apollinẽ, & tẽplũ hr̃. Sed ꝓpterea ĩ iſula dñr nati (vt ſcr. Mac. li. i. ſat.) ꝙ ex mari nobis oriri vñr. Et hęc iſula iõ Delos vocar̃, Delos
qa ort⁹ & q̃ſi partus luminũ oĩa facit dela. i. aperte clareſcẽ. Præterea delos manifeſt⁹ dr̃. Deloo maniſeſto declaro. Eſt aũt delos iſula in mari ęgeo ſita vrbẽ hñs i plano poſitã, & Apollinis tẽplũ atq; latonæ, q ibi Dianam ſimul & Apollinẽ peperit, auctor Strabo li. x. Hippodameq; in piſa pelopõneſi ciuitate (vt Dio. li. v. edocet) Mars ex ęgina Aſopi filia genuit Oenomaũ. Is vnicã filiã Hippodamiã appellauit, finẽ vitę ab oraculo ſiſcitãte rñſũ ẽ, tũc in fata illũ ceſſurũ, quũ filia nupſiſſet, decreuit igit filiã ꝑpetua virginitate frui. Multis tãdẽ vxorẽ ſibi illã poſtulãtibus certamẽ ꝓpoſuit, q q vict⁹ eẽt iterficeret, victor virginẽ deſpõderet. Equoꝝ itaq; inſtituit curſus a piſa ad arã Neptuni, q erat apd iſthmũ corithi. Curſ⁹ erat eiuſmodi, Oenoma⁹ arietẽ Ioui ſacrificabat, q virginẽ poſtulabat, q̃tuor eq̃ꝝ ferebar̃ curru, Oenoma⁹ ſacris pactis curſu ſeq̃bar̃ ꝓcedẽte auriga Myr

Osiris

tilo.aſſecutũ haſta q̃ manu geſtabat īterſidebat, h pcõ cũ pſ̄ces equoꝝ velocitate pemiſſet, Pelops Tãtali filiꝰ viſa hippodamia corruptoq̧ My.tilo illiꝰ opa victoria vſus ē pmꝰ.n.ad arã Neptũi puenit q̃ ex dolore actꝰ oenomaꝰ extimãs aduenire ſuũ tps, ſibi mortẽ cõſciuit pelops ãt ſũpta vxorẽ hippodamia piſę regnũ tenuit, h ex Dio. ¶ Hippodame, dici pt belli coſa, Hippodamos.n.bellicoſꝰ dr̃, vl' eqꝝ domitor. ¶ Hũcroq̧ pelops, ordo ē, et pelops acer eqs, iſignis eburno, quo pacto ãt id euenerit ſibi videto li.vi.met. Ser.aũt fabulã interptaſ.

Acer eqs[a]: tẽtanda via[b] eſt, q̃ me quoq̧[c] poſſim
Tollere humo victorq̧[d] virũ volitare[e] per ora
Primus[f] ego ĩ patriã mecũ modo[g] vita ſuperſit,
Aonio[h] rediens deducam vertice muſas.
Primus idumęas[i] referam tibi Mantua palmas
Et viridi in cãpo templũ de marmore ponam,
Propter[k] aquam tardis ingẽs vbi flexibus errat
Mincius, & tenera pretexit arundine ripas

SER. a ¶ ACER eqs, victor etiã oenomai. b ¶ Via rõ. c ¶ Me quoq̧.i.ſic ſe alii ſuſtulerunt carminis merito. d ¶ Victor, effector, propoſiti & voti, ſic paulo pꝰ illi victor ego. e ¶ Volitarẽ, laudare ab oĩbꝰ. f ¶ Primꝰ ego ĩ patriã, iõ prius q̧ añ illũ nullus mãtuanoꝝ poeta fuit, Aut qa nullus ide talis emerſit. g ¶ Modo tm̃modo. h ¶ Aonio vertice, bœotio. Aonia ipa ē bœotia, in q̃ ē mons helicõ muſis dicatus. i ¶ Idumæas palmas abũdãtes, q̃les ſũt, & quantæ apud Idumẽ ciuitatẽ phœnicis. Lucanus, Et arbuſto palmarũ diues Idume. K ¶ Propter aquã.i.iuxta aquã & viridi ĩ cãpo, h ē cãpꝰ, de quo ait, & q̃lẽ iſœlix amiſit mãtua cãpũ.

PRO, ¶ PRImus ego ĩ patriã.m.m,u.ſ. Aonio.r. d.u.m.Prius idumæas.r.t.m.p. Terrã q̃ nunc bœotia vocaſ habuerũt añ hiãtes, Leges Tẽmices, Phœnices, aones. Vñ adhuc aonia dr̃. Eſt ãt ĩ ea helicõ mõs ſacer muſis, ĩ cuiꝰ vortice muſis fons expſſus dr̃ vngula pegaſi. Quẽ alii aganippẽ, alii hippocrenẽ vocãt. Inde ergo ſe deductuꝝ muſas dicit, qa pꝰ mãtuanoꝝ carmĩa ſcripſerit. Idumęas ãt palmas ab idumęoꝝ gẽte.i.iudeoꝝ, q̃ regio ē ĩ ſyria palęſti. Locũ ãt hũc dixit, q̧ ñ ibi tm̃ ſint palmę. ſed pcipue. ¶ Vbi flexilis errat mincius, Mincius flumẽ ex Benaco lacu fluens, pterit Mantuã.

ANT. ¶ VICTOR, voti cõpos. ¶ Viꝝ volitare per ora Pli. iunior lib.vi.epi.ad tacitũ eqdẽ beatos puto, qbus deoꝝ munẽ datũ ē, aut facẽ ſcribẽda, aut ſcribẽ legẽda beatiſſimos puto qbus vtrũq̧. ¶ Aonio vertice ĩ aonia bœotiæ pre mõs ē Helicõ phocidi affinis, ex aqlonis ptibus nõ pcul a parnaſſo diſtãs, q ĩ phocide eſt. Parnaſſo æmulus ē & altitudĩe & circuitu, vterq̧.n niuibꝰ pulſaſ & rupes amboꝝ ſaxea ē, h ãt ĩ loco ē ɔſecrata muſis ædes, fõſq̧ Caballinꝰ, & Libethridũ ſpelũca niphaꝝ auctor ē Stra.li.ix. Vtq̧ Probꝰ ait, fõs ille expſſus dr̃ vngula pegaſi, Quẽ alii aganippẽ, alii Hopocrenẽ vocãt, ĩde ergo ſe dedactuꝝ ſecũ muſas ait, q̧ prius Mãtuanoꝝ carmĩa ſcrip-

ſit. ¶ Idumeas pal. i.laudẽ & gl'iam, palma.n.p victoriæ pmio ponif, ex q̃ laus redũdat de q̃ palma videto li.i. Geor. Idumæa ãt ps ē ſiriæ teſte Pli.v.ca.xiii. ſupraq̧ idumæas iudæa lõge, lateq̧ ſũdiſ, Dixit ãt idumæas palmas, qm ibi copia maxĩa ē, ñ q̧ alibi ẽt nõ fuerit, Ptolemeꝰ li.vi.ſcr. Idumeã regionẽ totã eſſe ab occaſu iordanis fluuii ĩ palęſtina ſyrię puincia. Stra. li.vi.ſc.ĩ hiericõ cãpo palme tũ eẽ ſpacio ſtadioꝝ cẽtũ & totũ irriguũ, & habitationibꝰ plenũ vbi & regia, eſt & Balſami viridariũ, Pli.q̧ li.v.c.xv.ſcri. hiericũtẽ palmetis ɔſitã, fõtibꝰ irriguã ppea igiſ idumeas pal. Maro ait Hiericꝰ.n. oppidũ ĩ iudea ē palæſtine q̧ regiõe ſicuti idumæa, ē itẽ iudæa ab occaſu iordanis fluuii, ſicuti & idumęa, vt oñdit ptolemeꝰ li.v. & Pli. ait li ẽt.v.q̧ ſupra idumeã, iudęa lõge, lateq̧ fundiſ, ergo ob hiericõtis cãpũ idumæas palmas ait, eſt.n. ppinqtas eis. ¶ Propter. ppe. ¶ Micius, qa Mãtuã pterfluit.

CHR. ¶ TENtãda.u Aliq̃ noua & ñ vſitata tritaq̧ pagẽdũ. ¶ Tollẽ.h. Nã humi ſerpere dñt, quorũ & fama obſcura ē, & ſcripta ſunt ignobilia, ſicut cõtra erigi ad aſtra dñt, quoꝝ fama ſcriptaq̧ celeberrima ſunt. Vñ ĩ ſupioribus, Daphni ad aſtra feremus. Et Hor. Mlta dyrcẽũ leuat aura cygnũ. ¶ Idumæas, iudeæ extrẽa occidẽtalia caſio pxima idumæi tenẽt, vt lacus idumæi nabathei ſũt, q orta ſeditione ide egreſſi ac iudæis ĩherẽtes eiſdẽ legibus cõicauerũt, ait Stra. aũt mox idumęa icipit, & palæſtina ab emerſu ſyrbonis lacus. hero. caſio mõti applicuit. ¶ Palmas, iudea palmis ĩclyta ē, ſt ĩ Europa, vulgoq̧ ĩ italia, ſed ſterilis. Ferũt ĩ maritimis hiſpaniæ fructũ verum ĩmitẽ, dulcẽ ĩ Affrica, ſ; cito euaneſcẽtẽ, ĩ oriente via ex iis & ĩ aliqbꝰ panis. ¶ De ma. laus mã micius, Ex Benaco lacu fluit. ¶ Micius, q Mantuã vſq̧ labiſ, ibi in circuitu vrbis altero lacu facto breui curſu in padũ deuenit, de ſe quidẽ tenuis, ſed imbribus adeo augiſ, vt nullus tã exiguo curſu tm̃ accipiat incrementi.

¶ IN MEDIO

In medio mihi Cęſar erit templumq́ꝫ tenebit.
Illi victor ego, & tyrio conſpectus in oſtro
Centũ quadriiugos agitabo ad flumĩa currus.
Cũcta mihi alpheũ liquẽs, lucoſq́ꝫ Molorchi

SER. a ℂIN medio mihi cęſar erit tẽplũq́ꝫ tene/bit i tẽplũ ipſi dabo, & verbo vſ⁹ ẽ põtifica li. Nã q tẽplũ dicabat poſtẽ tenẽs, dat ſe dice bat numini, q ꝫ ab illo neceſſe fuerat iã tene ri, & ab hũano iur diſcedet, qđ ãt dicit ĩ me dio ei⁹ tẽplũ ſore ſignat. Nã ei ſp ſa crat⁹ numini lo cus ẽ, cui⁹ ſimula/crũ ĩ medio cõſti tuit. Alia n. ad or natũ tñi ptinent.

b ℂ Tyrio cõſpect⁹ ĩ oſtro, ĩ habitu põtificis cui⁹ ſe offĩn dicit ĩ tẽpli cõſecratõe ſupturũ. c ℂ Cẽtũ q̃driiug. i. vni⁹ diei exhibebo circẽ/ſes ludos, qa vt Varro dicit ĩ libris de rebus ppſi romãi, olĩ. xxv. miſſi exhibebãt, ſed vi/geſim⁹ qnt⁹ dicebat ęrari⁹, eo qđ đ collatõe ppſi exhibebat, q deſiit eẽ, poſtq̃ cõferẽdæ pecũię ẽ ↄſuetudo ſublata, vñ hodieq́ꝫ pmã ſit vt vltimus miſſus appellaret ęrari⁹, ergo cẽtũ curr⁹ ꝑ. n ãtiqtatẽ dixit ſicut ẽt ad flumi na. Olĩ n. ĩ littoꝛ flumĩs circẽſes agitabãt in altero latere poſitis gladiis, vt ab vtraq́ꝫ pte eẽt ignauię pñs piculũ, vñ & circẽſes dci ſũt q exhibebãt ĩ circuitu enſib⁹ poſitis, licet alii a circũeũdo dicãt circẽſes vocari. d ℂ Cũcta mihi alpheũ liguẽs, mihi. i ad honorẽ meũ & hoc dicit ex aliis agonib⁹ ad me certatu/ra gręcoꝝ multitudo cõueniet, p alphęũ aũt louis olympici agonẽ ſignat. Nã alphę⁹ flu/ui⁹ ẽ Elidis q̃ ciuitas iuxta piſam eſt, ĩ q̃ colit olympi⁹ luppiter. e ℂ Lucoſq́ꝫ molorchi. i. ſil uã Nemeã, ĩ q̃ celebrat agon in honorẽ Ar chemori cuiuſdã paſtoris. Molorchus ãt pa ſtor fuit, q Herculẽ veniẽtẽ ad occidẽdũ ne/meæũ leonẽ ſuſcepit hoſpitio. Eos ãt ludos accipim⁹ p Alpheũ q olympiaci dñr, p lu/cos Molorchi eos qui nemæa vocantur.

PRO. ℂCVNCTA mihi alpheũ. l. l. q́ꝫ molorchi Curſib⁹, & c. d g. cęſtu. Eos ſignat ludos, q ĩ achaia celebrãt qnto quoq́ꝫ ãno, & appellãt olympia, & eos q ĩ arcadia, & dñr nemęa. Alphę⁹. n. flumẽ ẽ achaiæ, iuxta quẽ Elis op pidũ, extra qđ olympii louis tẽplũ ibi cele/brãt qnquẽnalia certamia gymnica, Lucos Molorchi nemea dicit, Moloreh⁹ fuit Hercu lis hoſpes, apud quẽ is, diuerſatus ẽ, quũ ꝓ/ficiſceret ad leonẽ nemeæũ necandũ, Qui quũ imolatur⁹ eẽt vnicũ arietẽ, quẽ hẽbat, vt Herculẽ liberalius acciperet, Impetrauit ab eo Hercules, vt eũ ſeruaret imolatur⁹ vel vi/ctori, tãq̃ deo vel victo & interfecto leone, quũ ſolutus eẽt, vel odio Iunonis ne ei cœle/ſtes honores cõtingerẽt, vel fatigat⁹ experre

ctus mira celeritate dãnũ correxit. Sũptaq́ꝫ picea corona q̃ honorant, q ĩ nemea vicũt, ſupuenit. Itaq́ꝫ & molorcho parãti ſacrificiũ manib⁹, vbi & aries ĩmolatur⁹ erat. Inde ne mea iſtituta ſũt. poſtea Archemori manib⁹ ſũt renouata a ſe ptẽ viris, qui the bas petebãt. Sed molorchi mẽtio eſt apđ Callima/chum in ætion li bris.

ℂTENEBIT, ſeruabit, cuſtodiet. ℂ Victor, voti cõpos. ℂ Tyrio, oſtro, vide in fine lib. ii. geor. ℂ Oſtro, id ait, qm̃ prætor præſidebat ludis circẽſibus habitu triũphali, qđ ẽt Iuue nalis ſatyra. x. innuit, ibi ſcꝫ. Quid ſi vidiſſet prætorẽ &c. ℂ Quadriiugos, habẽtes q̃ttuor equos iugo, pollicet aũt curules ludos augu/ſto. ℂ Agitabo, ſæpe agã Alpheũ, de alpheo & olympicis ludis videto li i. geor. iiii. Elia/dũ palmas epiros equaꝝ. ℂ Lucoſq́ꝫ mo. eos ludos itelligit auctore Probo, q in archadia celebrabant, dicebãturq́ꝫ Nemeæa. ℂ Molor chus. n. fuit Herculis hoſpes quũ ꝓficiſceret ad leonẽ Nemeæũ necandũ, quo qdẽ neca/to Nemeæa iſtituta ſunt, poſtea archemori nıãib⁹ ſũt remota a ſeptẽ viris q thebas pete bãt. ℂ Molorc. ãt mẽtionẽ apđ callimachũ. ANT. nemeæa

ℂCIRCENSES, ait Pli. ĩ plebeis circẽſibus excuſſo auriga equos ita vt ſi ſtaret ĩ capito liũ cucurriſſe ſedẽq́ꝫ ter luſtraſſe. Sꝫ de huiuſ/cemodi ludis plura dicemus ĩ æne. de raptu ſabinaꝝ. ℂ Molorchus, hic paſtor fuit ĩ ſilua Nemeæa, & Hercu. ad nemeæũ leonem occi dẽdũ miſſus hoſpitio ſuſcepit, erant aũt q̃t/tuor precipua apud græcos ludoꝝ gñia q̃uis eſſent, & alia pria olympia in honorẽ Pelo pis, quoꝝ corona ex oleaſtro eſſet, agebant in arcadia, inter piſam elidẽq́ꝫ vrbes, finito q̃rto quoq́ꝫ anno, & ĩcipiẽte. v. Hos ludos cõ ſecrauit Her. Ioui in honorẽ, vt ait lactã. pe/lopis eius cõſanguinei, Nã & alcmena, quæ herculem peperit, fuit filia Lyſidices quæ ex pelope & hippodamia orta eſt, tanta aũt ĩ auctoritate fuerunt apud græcos, vt etiã in ſummis belloꝝ piculis huiuſcemodi celebra tio non defereret. Nam & cum vexaret Xer ſes græciã, tñ vt refert Hero. nõ ſunt itermiſ ſi. Deniq́ꝫ tẽpora p olympiadas enumera/bãt. Fuit aũt prima olympias teſte Affrica no q Euſe. quoq́ꝫ affirmat regnante in Hie/ruſalẽ Iohathã anno mundi. xxiiii. ſupra q̃/tuor mil ia ac quadrigentos. Solinus tñ ait, Olympicũ certamẽ qđ Hercules ĩ honorẽ CHR. Quattuor genera ludorũ.

pelopis attaui mſni ediderat ĩtermiſſum Iphitus filius eius inſtaurauit poſt excidiũ troiæ ccccvii.anno. Ergo ab Iphito numeraſ olympias pria ſm gen⁹ ludoꝝ Pythia erãt ĩ honorẽ Apollinis, in qb⁹ laurea corona victores donabãſ, erat hic honos Apollini, pp interfectũ Pythonẽ, de quo plu. ia refert Macr. poſt hæc Iſthmia ĩ honorẽ Palæmonis apd Corĩthũ celebranſ in Iſthmo, quoꝝ corona e pinu eſt. Palæmon át portuũ deus eſt, ac latine portunus noiaſ. Quartũ gen⁹ Nemea dixerũt in honorẽ Ophelæ Lycurgi filii, q in bello thebano, vt ẽ in ſexto Statiũ ſerpẽtis ictu, dũ ab hypſipile in herba relictus eſt periit ppeaq; puer Archemorus eſt dictus, qſi fati, mortiſq; pricipiũ, qa prim⁹ ex græcis periit ab adraſti partib⁹, hæc ergo qttuor ludoꝝ gña apud græcos celebratiſſima erãt, q̃uis eſſent & alia. Nam in attica celebrabanſ Panathenæa, Herculea, Eleuſinia, quoꝝ pmiũ erat æneus Clypeus, apd Agros agebanſ Iunonia, quæ dicebanſ Hecatombea, ĩ Arcadia celebrabãſ Lycea Ioui Lycæo, vbi victores vaſis æneis honorabanſ. apud Thebanos erant Herculea & Iolẽſia, & Victori tripos erat ex ære, ĩ Boetia plures erãt ludi, nã apud Theſpiẽſes erãt cupidini dedicati ludi, Apud Platæenſes libertati, Oropi, Amphiarao, in Aegina Aeaco. Pallenæ vero, q̃ in Achaia ẽ agebanſ Theoxenia & Mercura, qb⁹ præmiũ erat veſtis quã χλαῖναν dicunt.

Curſibus, & crudo[e] decernet Græcia cæſtu
Ipſe caput tonſæ[b] foliis ornatus Oliuæ[c]
Dona feram iam nunc ſolẽneis ducere põpas.
Ad delubra[d] iuuat[e] cæſoſq;[f] videre iuuencos.
Vel ſcæna[g] vt verſus diſcedat frontibus, vtq;
Purpurea[h] intexti tollant Aulæa Britanni

SER. a CRVDo, duro, vt ſeu crudo ſi dit pugnã cõmittere cæſtu b Tõſæ oliuæ, minutis foliis cõpoſitę, vt Tõſilq; ſerũt mãtilia villis. habitu rũ ſe aũt coronã tonſilẽ dicit. vt Cicero cũ ſaltatrice. e Tonſa i. ꝯpoſita. d Delubra, deoꝝ tẽpla. e Iuuat delectat. f Cæſos iuuẽcos, imolatos in ſacrificiũ. g Vel ſcęna vt verſis apud maiores theatri gradus tm̃ fuerunt. Nã ſcæna de lignis ad tps fiebat, vnde hodieq; ꝯſuetudo pmãſit, vt ꝯponãſ pægmata ad ludoꝝ theatraliũ editorib⁹. Scæna aũt quæ fiebat aut verſilis erat aut ductilis, verſilis tũc erat quũ ſubito tota machinis qbuſdam vertebaſ, & aliã picturæ faciẽ oñdebat Ductilis tunc cũ tractis tabulatis hac atq; illac ſpẽs picturæ nudabaſ iterior. vñ pite vtrũq; tetigit, dicẽs verſis diſcedat frõtib⁹ ſingula ſingulis cõplectẽs ſermõibus, Q. d Parro & Suetonius cõmemorãt. h Purpurea ĩtexti tollãt, hoc ſ; hiſtoriã ẽ locut⁹. Nã Auguſt⁹ poſtq̃ vicit britãniã plurimos d captiuis quos adduxerat, dõauit ad officia theatralia. Dedit ẽt aulæa. i. vela inimica, in qb⁹s depixerat victorias ſuas, & queadmodũ britanni ab eo donati eadẽ portarẽt vela, q̃ re vera portare cõſueuerãt. quã rẽ mira expſſit ãbiguitate, dicens in texti tollãt, Nã in velis ipſi erãt picti, q ea portabũt. Aulęa aũt dicta ſũt ab aula Attali regis, ĩ qua pmũ inuẽta ſunt vela igẽtia, poſtq̃ is populũ romanum ſcripſit hæredẽ.

PRO. PVRPVREA. i t.a. britanni, Plerũq; Ludis impatoris, quaſpxime gẽtis deuicit, eaꝝ habitum & figurã aulæis intexunt, quo ſæpius reintegreſ memoria virtutis, quã populo oñdant. Brĩtanos át pro qlibet gẽte dixit.

ANT. CRVDO cæſtu, ludo cæſtuũ vi deto poetã lib. v. æneĩ. Cæſtus aũt a cædẽdo dicitur. Ipſe, ego Maro. Ornat⁹, p victoriã. ſ. foliis oliuæ ſcribit Hero. li. viii. olympici certamis fuiſſe pmiũ ppoſitũ oleaginã coronã q̃ donareſ nõ. n. pecuniaꝝ certamẽ agitabãt, ſ; ṽtutis Pli. itẽ li. xv. c. iiii. ait, Oleæ bonorẽ romana maieſtas magnũ pbuit turmas eqtũ Idib⁹ Iuliis ex ea coronãdo. Itẽ miorib⁹ triũphis ouãtes, athenę q̃q; victores olea coronãt. Græci vero oleaſtro olympię. Põpas, dr̃ põpa mſtitudo ipſa ad ſacra collecta, & q̃ triũphũ ſeqſ, q̃ itẽ ad ſun⁹ pgit, vox græca eſt Delubra tẽpla, de qb⁹ Ser. li. ii. ænei. & nos lati⁹ ppe ſinẽ li. iiii. geor. Scæna, id dr̃ tẽtoriũ tabernaculũ, Scenoo. n hito ꝯtubernio pono tẽtoriũ. Scenoma hĩtaculũ. Scia vmbra, ſcęna át Caſſiodoro teſte ab ruſticis pmũ inũbrationis cã cõpta fuit, vbi pri⁹ carmia ĩcõdita ſũt, hicq; a nõnullis tabernaculũ traductũ fuit. Verũtñ poſtq̃ ĩ vrbẽ deducta fuit ſcęna, redactũ ẽ nomẽ ad eã theatri ptẽ, q̃ ab vno ei⁹ cornu ad alteꝝ, cũ coopatura dicebaſ, fiebat. n. theatrũ in hemycicli formã. Ser. át ſic ait, apud maiores theatri grad⁹ tm̃ fuerũt, nã ſcęna d lignis ad tps fiebat, vñ hodieq; ꝯſuetudo pmãſit, vt ꝯponãſ pegmata a ludoꝝ theatraliũ editorib⁹. Scęna aũt q̃ fiebat aut verſilis erat, aut ductilis Verſilis, tunc erat quũ ſubito tota machinis qbuſdã vertebaſ, & aliã picturę ptẽ oñdebat. Ductilis tũc quũ tractis tabulatis hac atq; illac ſpẽs picturę nudabaſ iterior, Vnde pite vtrãq; tetigit. dicẽs verſis

Scæna

diſcedat

diſcedat frōtibꝰ, ſingula ſingulis ꝯplectēs ſermonibꝰ, qd Var. & Sue. cōmemorāt. Vitruuiꝰ āc li. v. pōit tria ſcęnaꝝ gſa. ℞ Aulæa, picta velamēta, aulæis victaꝝ gētiū plerūq; habitū, & figurā itexebāt, ꝗ ſæpiꝰ reitegraret memoria virtutis, quā pplo oñdebāt Britanos aūt pro qubet gēte dixit, hęc ait Probꝰ. Q đ āt ait Seruiꝰ auguſtū vici. ſe Britāniā, adduxiſſeq; pluri Britāmos captiuos, ſecꝰ ē, nā Iuliꝰ cæſar id egit vti iā oñdā. Stra. n. li. iiii. ſcribit, de diuo Cæſare narrās ſic. Duabꝰ aūt victoriis cōtra Britānos re bñ geſta cū duos tm̄ militū ordines traieciſſet, acceptis obſidibꝰ magnū ſeruoꝝ numeꝝ, ingētēq; prædā reportauit, hoc tñ tpe qdā eiꝰ loci ꝑncipes legatōibꝰ & obſeruātiis auguſti Cęſaris amicitiā cōparātes i Capitolio dona deis obtulerūt, & vniuerſā fere iſulā Romanis ꝓpriā, familiarēq; iſtruxerūt, hæc ille Plutar. ēt ſcr. Iul. Cę. ex ꝯtigēti gallię i britāniā bis adnauigaſſe, maioraq; hoſtibꝰ dāna ꝙ ſuis emolumēta cōtuliſſe ob regionis iriopiā, at ꝗlē aīo ꝯceperat bello finē īpoſuiſſe, accepꝭ āc a rege obſidibꝰ, & tributis īpatis ex iſula remeaſſe, hæc fere oīa cū Strabōe cōueniūt, Itaq; vt dixi qđ Seruius auguſto tribuit, diui Cęſaris fuit. ℞ Britāni, videto ī Tityro de Britānia. Aulæa Britānia

SER. a ℭ SOLIDO elephāto, ex ebore integro, non ſectili. b ℞ Gāgaridū faciā, Gāgaridæ populi ſūt inter indos & aſſyrios habitātes circa Gangē fluuiū, vñ etiam Gāgaridæ dicti ſunt, hos

In foribꝰ pugnā ex auro, ſolidoq́[a] Elephāto
Gangaridum[b] faciā, victoriſq́ arma Quirini.
Atq́ hic vndātē[c] bello, magnūq́[d] fluentem
Nilum, ac nauali[e] ſurgenteis ęre columnas.
Addā vrbes Aſię domitas, pulſumq́ Niphatē[f]
Fidentēq́[g] fuga Parthū, verſiſq́ ſagittis.
Et duo rapta[h] manu diuerſo[i] ex hoſte trophęa
Biſq́ triumphatas vtroq́ a littore gentes,

tunc. n. melius iaculātur ſagittas. h ℞ Rapta manu trophæa, raptim & ſine laboꝝ quęſita. i ℞ Diuerſo ex hoſte. i. oriētis & occidētis accipimus, vñ & ab vtroq; littoꝝ, oriētis pp gangaridarū, occidētis ꝓpter britānorū triumphum.

vicit Auguſtus, vñ ēt Imbellē auertis romanis arcibꝰ indū Gāgaridū aūt ꝑ gāgaridaꝝ dixit, qa hic gāgarida facit. Q đ āt ait Victoris arma qrini, nō ē cōtrariū, Nā vt ēt in primo æneidos diximus, Suetonius Tranqllus hoc de auguſto cōmemorat, quodā tpe tres ptes populi ꝯſentiēte ſenatu obtuliſſe ei tria noīa Quirini, Auguſti, Cæſaris ille ne vnū eligēdo alias offenderet ptes, prīo Quirinꝰ eſt dictus, inde Cæſar, poſt in noīe Auguſti ꝑmāſit, vñ eū Virgilius oībus his noībꝰ appellat. Nam hic Quirinū Romulū nō poſſumus accipe, qa gāgaridas penitꝰ ignorauit. c ℞ Vndātem bello nilū, quaſi nō vndas ſed bella portantem, pp Antonii & Cleopatræ grauiſſimū præliū. d ℞ Magnūq; fluētē, pro magne, nomē pro aduerbio, vt Toruūq; repēte clamat. e ℞ Ac nauali ſurgēteis ære colūnas, Auguſtus victor totius ægypti, quam Cæſar pro pte ſupauit multa de nauali certamine ſuſtulit roſtra ęrea, qbus cōflatis qtuor effecit colūnas, ꝗ poſtea a Domitiano ī Capitolio ſūt poſitę, ꝗs hodieq; ꝯſpicimꝰ, vñ ait Nauali ſurgētes ære colūnas, Nā roſtratas Iuliꝰ Cęſar poſuit victis pœnis nauali certamīe, e qbꝰ vnā ī roſtris, alterā añ arcū videmꝰ a pte ianuarū. f ℞ Niphates, & fluuius eſt & mons, vt Et cimini cū mōte lacū. Per eū autē populos iuxta habitātes accipimus, N. ī nec fluuius vnꝗ nec mons pōt pelli. g ℞ Fidentēq; fuga parthū, bene fidentē,

ℭ GANGARidū. ſ. u. a. q. Ad. u. a. d. p. q. niphatē. Et duo. r. m. d. ex hoſte trophæa. Gangaride dñr ab Indiæ flumīe gāge. Cigit. n. caucaſo, Indiæ flumīe & oceano. ℞ Quirio, Victorē Romulū ſignificat, ſic n. Proculus Iulius pſuaſit pplo, quū Romulus nō cōparere eū vidiſſe, ab eoq; in mādatis accepiſſe vti. P. R. Quirinū ſe appellaret, qa in numerū deoꝝ eēt receptꝰ. ℞ Niphates, mōs eſt armenię, ꝗ cingit tigri, euphrateq; fluminibꝰ. Eſt & ps meſopotamię. Hæc aūt flumīa decurrunt in praſſum ſinū. ℞ Diuerſo ex hoſte trophæa, ſignificat oriētali & occidentali. PRO.

ℭ SOLIDOq; ele. duo ebore, Virg. lib. iii. geor. de eqs, Et ſolido grauiter ſonat vngula cornu, & li. vi. æneī. Solidoq; adamāte colūnæ. i. duro Itaq; ſolido elephāto. i. ex ebore integro, nō ꝯuenit, ſ; duro exponēdū. ℞ Gāgaridū, gāgaridæ īdicunt a flumine gāge, cingit n. Caucaſo India & flumine & oceano, ꝓbus auctor, De gāge aūt videto li. ii. georgi. Solinꝰ ſcribit gāgarides extimū Indiæ populū, cuius Rex ingt eqtes mille, elephātes ſeptingētos. peditū. lx milia in apparatu belli hēt. Auguſtus aūt re vera nūꝗ cū indis pugnauit, vt latiꝰ li. ii. Geor. oſtēdimus, ſed tñ illi eius amicitiā petētes legatos cū muneribꝰ miſere. poeta vero cū īdis pugnaſſe innuit, dixit. n. lib. ii. Geor. Et te maxīe Cæſar. Qui nūc extremis aſiæ iā victor in oris im- ANT.

bellē auertis romanis arcibus indū, Sed intelligas id fuiſſe qn̄ in Parthos, & Armenios bel lū geſſit, vbi Tyberius Tribun⁹ militū recepit ſigna, quę M. Craſſo ademerāt parthi. tūc. n. potuerūt cū medis, armenii & parthis cōtra Auguſti exercitū pugnare gāgaride. ¶ Quiri ni. i. Auguſti, Nā Lutius Flor⁹ ſcribit, ob īgētia facta tractatū ī ſenatu, an qa cōdidiſſet ipſū Romulus vocaret, ſed ſancti⁹ & reuerēti⁹ viſum ē nomē Auguſti meminit itē Sueto. ¶ Nilū nilus in certis oriſ ſōtib⁹ ſm̄ qſdā imēſo lōgitudīs ſpatio ābulās, demū plurib⁹ in locis & la tēs & exiēs affricā ab æthiopia diuidēs medios æthiopes ſecat, lōgo poſtea īteruallo ī ęgy ptū mare ſe euomit. Certis tn̄ dieb⁹ auctu magno p totā ſpaciat⁹ ægyptū fœcūdus inatat terræ. Hæc & plura Pli. li. v. c. x ¶ Vndātē bello, pp bellū Cleopatræ & Antonii in Auguſtū ait, q qdē vt ſcribit Plutar. in Antonii vita duxere armatas naues qngētas in Auguſtū, tā dē pugnādo apud actiū in Epiro victi ſūt, fugiētesq; Alexādriā petierūt, vbi poſtea ab Au guſto oppreſſi ſibiipſis mortē cōſciuere. ¶ Magnū fluētē, p valde fluētē, hēt. n. hoſtia. vii. & exūdat, vn̄ dictū ē ¶ Aere colūnas, id Serui, ipſe apuit. Sūt aūt nr̄o æuo in diui Ioānis La

nyphatem — teranēſis baſilica ¶ Vrbes aſiæ domitas, itelligit Medos, Parthos & Armenios. ¶ Niphatē, nyphates mōs ē ī armenia Maſiio mōti oriētē verſus imīnēs, vt Stra. li. xi. docuit. Eſt & flu uius, inde Luca. alt. Armeniuſq; tenēs voluētē ſaxa nyphatē, & Iuue. ſat. vi. Quoſdā facit iſſe

Parthi — niphatē in pp̄los &c ¶ Pulſumq; nypha. locū pro acolis poſuit. ¶ Parthū, de parthis vide to ī Tityro. ¶ Fidētē fuga, ſcribit Trogus li. xli. q̄ parthi comin⁹ in acie præliari, aut obſeſ ſas expugnare vrbes neſciūt. pugnāt itaq; aut p currētib⁹ eqs, aut terga dātib⁹, ſæpe et fu gā ſimulāt, vt icautiores aduerſum vulnera iſequētes habeāt, plerūq; in ipſo ardore certa minis p̄lia deſerūt, ac paulopoſt pugnā ex fuga repetūt ¶ Diuerſo ex ho. i. oriētali & occi dētali, vt ait Prob⁹. Meli⁹ tn̄ meridiano & ſeptētrionali accipim⁹, nā vt Lutius Flor⁹ oſtē dit ſub meridiano Muſulanos, atq; Getulos acolas ſynthiū Coſſo duce cōpeſcuit. Marma ridas & Garamāthas Turmio ſubigēdas dedit, ad ſeptētrionē puer⁹ ꝯpeſcuit noricos, Illy ricos, pānonios, Dalmatas, Thraces, Dacos, Sarmatas, Germanos, Tropęa, trophō gręci

trophęum — dn̄t, latini vero Tropęū a tropi qd ē cōuerſio, Trepo verto, Tropoo ī fugā verto. Qui. n. dux hoſtē cōuerterat Trophæū merebaſ, q aūt & plenā victoriā cōſeqref triūphū. ſæpe āt arbor in q̄ hoſtiū ſpolia effigebanſ trophæū dicebaſ. Vñ Maro. li. xi. æneid. de Aenea q Me zētiū occiderat ait. Ingentē quercū deciſis vndiq; ramis Cōſtituit tumulo, fulgētiaq; induit arma Mezēti ducis exuuias, tibi magne trophæū, Bellipotēs aptat rorātes ſanguie criſtas, Telaq; trūca viri &c. & paulo īferi⁹ ait, Indutoſq; iubet trūcos hoſtilibus armis ipſos ferre duces, inimicaq; noīa figi &c. ¶ Vtroq; a littore. i. oriētali & occidētali, ergo vti ſupius appo ſitū eſt Quadrat, vult. n. Maro oſtēdere totius orbis ptes Auguſtū ſubegiſſe. idē Florus ſcri bit, q̄ Auguſtus ad oriētem verſus exercitū miſit in armenios, medos, parthos, qui poſtea oēs cū indis etiā Auguſti & Romanoꝝ ditioni paruerunt, ſub occaſu aūt cantabros & au ſtres &c. ſupauit, vtq; ſcribit Sueto. alias nationes male quietas ad obſequium redegit.

Stabunt⁹ & Parii lapides ſpirantia ſigna.
Aſſaraci ᵇ proles, demiſſæq; ab Ioue gentis
Noīa, troſq; ᶜ parēs, & Troię ᵈ Cynthi⁹ auctor.

SER. a ¶ STAbunt & parii lapides ſpi rātia ſigna, in tē plo Cæſaris. Sta tuas, maioꝝ eius dicit ſe eē poſituꝝ, q̄s cōmēdat & a precioſo marmorꝛ & ab arte, dicēs, ſpirātia ſigna, ſic alibi, Viuos ducēt d marmorꝛ vult⁹, Itē pari⁹ ue lapis circūdaſ auro. b ¶ Aſſaraci p̄les, po nā iqt eē ꝑ ſtatuas q a Ioue vſq; ad Aſſaracū & ab Aſſaraco vſq; ad Auguſtū originē du cūt. Aſſarac⁹ āt auus Anchiſę, pr̄ Capis fuit. c ¶ Troſq; parens, troianoꝝ rex Ganymedis pr̄, a quo & troia noīata eſt. d ¶ Troiæ cyn thius auctor, vel Apollinem dicit pp muros troiæ ab eo cōditos, vl' Cynthiū rēgē troię, quem in troicis ſuis Nero cōmemorat. &. t. cynthius au ctor, Paros īſula eſt cyclas in ęgeo mari, ī q̄ mōs eſt morpeſſos, vnde marmor excidiſ cādidū, vt ipſe Vir. i. vi. mar peſſiā cautē vocat. Aſſaraci āt p̄lē vult accipi Cęſarē, q deducat pgeniam ab Aenea, q ex Anchiſe p̄re ē, Capys Aſſaraci fili⁹. Aſſara cus āt Trois, Tros ipſe Erichthonii fili⁹. Eri chthoni⁹ ex Electra & Ioue naſciſ, vt ſcyllos tragicus ſcriptor ſētit. Cynthius ē Apollo a monte inſulæ Deli cyntho dictus. iecirco Troiæ auctor dicitur, q̄ eam munierit ſub Laomedonte & Neptunus.

PRO. ¶ STAbūt & parii lapides ſpirantia ſigna Aſſaraci p̄les demiſſæq; ab. i. g. N. Troſq;. p.

ANT. Paros — ¶ PARII lapides, paros īſula ē vna Cycla dum ab delo xxxviii. milia diſtās: vt docet Pli. li. iiii. c. xlii. & Str. li. x inqt. paros lapidē pducit, quē pariū appellāt, ad marmoreas ſculpturas

ſculpturas aptiſſimū. ❡Spirātia ſigna, appoſitio ē, dicit āt ſtatuas troianę gētis, a q̄ auguſtꝰ origīnē habuit velle affigere. ❡Aſſarici proles, Dardanus Iouis filius Ericthoniū genuit, huic natus eſt tros, a quo troia dicta troi aſſaracus, ei Capis, ex quo Anchiſes, ex eo, & Venere Aeneas troianoꝝ clariſſimus auctor, Dio. lib. v. ab Aenea aūt Iulus, ex quo Iulia gens, qđ latius in Buc. patuit. ❡Cynthius. i. Apollo, de quo late eclo. vi. ❡Troiæ auctor, ſm fabulas loquitur. Nos autem apuimus in fine primi voluminis Georgicon.

Dardanus

❡ASSArici, optie aſſarici. Nā hīc fcā ē diuiſio familiaꝝ. Tros.n. genuit Ilionē & Aſſaracū, ab iliōe domꝰ Priameia puenit. Siqdē iliōis filiꝰ fuit laomedō, & laōedōtis ꝑamꝰ, aſſaracꝰ āt genuit Capi, Capis Anchiſen, Anchiſes Aeneā, a q̄ ē iuliꝰ iulioꝝ familię auctor demiſſę a ioue. Nā aſſaracꝰ ex troe natꝰ ē Tros ex Ericthōio, & ille ex dardano filio iouis ex Electra.

Inuidia[a] infœlix furias, amnemq́ꝫ[b] ſeuerum
Cocyti metuet, tortoſq́ꝫ[c] Ixionis angues,
Immanēq́ꝫ rotam, & non exuperabile[d] ſaxū.

SER. a ❡INVIdia infœlix, quæ inuidētes efficit infœlices. dicit āc ſe italia ſcripturū vel facturū q̄ magnitudie ſui mereant inuidiā, ipſaſ tñ inuidiā nihil eē nocituraā timore pœnarum. b ❡Amnēq ſeuerū, triſtē. Cōtra Terētiꝰ triſtis ſeueritas ineſt i vultu atq i verbis fides. c ❡Tortos ixionis angues, quibus videlicet Ixiō ē relegatus ad rotā, poſtq̄ illicitos iunonis petiuit āplexꝰ. d ❡Nō exuperabile ſaxū qđ cōtra mōtē Siſyphus voluit, & inexuperabile dixit nō qđ exuperari nō pōt, ſed qđ exuperare nō valet ſūmū mōtis cacumen.

PRO. ❡INVIDIA infœlix. f. a. q. ſ. cocyti. m. t. q. Ixionis angues, pōt videri h̄ ſnia ambigua, qa & angues aliqs iterpretari pōt rotā. ❡Ec nō exupabile ſaxū ixionis, ſed nec p rotā & ſaxū aliud eſſe ſuppliciū. ſentit.n. illū a furia, & perithoū vrgeri epulis regii appatus, q̄rū prius incēdanſ, & motu ſpēdēte ſaxi vrgeri, quū ait, Quid memorē lapithas, ixiona. pirithoūq, Quos ſup atra ſilex iā iā lapſura cadēti, īminet ad ſiſſs, ſed ſignatio hoꝝ verſuū fere hæc ē, Quiſq iuiderit huic opi, debebit timē poſt exceſſum vitæ ſupplicia, q̄ pati exiſtimanſ defūcti, & furias. ❡Cocytus aūt paulus ē inferoꝝ & ſtyx, ſtyga ſi diceret ſeuerā intellexerimus eā ob hoc dici, q eius religio teneat deos per eā.n. iurare creduntſ, ſed cocyti amnē dicit, qa luctuoſa voce appellaſ. ❡Seuex aūt ſignat triſtē, qđ ppriū eſt morti. ❡Interea dryadū ſiluas. ſ. q. ſ. i. hoc eſt ſcribamus carmen agreſte imperatum a Mecænate.

ANT. Inuidia ❡INVIdia īfœ. hoꝝ carminū ſenſus teſte ēt Probo. Quiſqs iuiderit huic opi, debebit timē poſt vitæ exceſſū ſupplicia, q̄ pati exiſtimāſ defūcti, & furias iuidia āt triſtitia eſt de alieis bōis ſm Damaſcenū, dicebatq Socrates vtinā iuidi ī oībꝰ ciuitatibꝰ oculos & aures hērent, vt de oībꝰ pfectibꝰ torq̄rent, quot.n. ſūt hoiu̅ fœliciū gaudia, tot ſūt inuidoꝝ gemitꝰ. & Hor epiſto. il pmi voluminis ait, iuidꝰ alteriꝰ marceſcit rebꝰ opimis, iuidia ſiculi nō inuenere tyrāni, maius tormētū, merito ergo inuidia īfœlix Oui. āt li. ii. meta. latiſſime d̄ iuidia ſcribit. ❡Seuex amnē. i. triſtē, qđ ppriū ē morti, ītelligitq ſtygē paludē. ❡Cocyti, cocytꝰ fluuiꝰ ē infernꝰ, iterptaturq luctꝰ & vlulatꝰ, Cocyo & cocyzo ploro lamētor lugeo. vñ & Mac. l. i. de ſo. ait, q cocytū aliđ eē ñ aſſeruerūt q̄ qcqd hoīes ī luctū lachrymaſq cōpellit. ❡Iſiōis, iſiō plegiæ filiꝰ iunonē attētauerat, ea ſibi nubē in ſua ſoīa obiecit, cū q̄ ꝯcūbēs cētauros genuit, q̄ ſe iactans ab Ioue fulmiatus apđ iferos torq̄ſ ſup rota ſerpētibus circūfuſa ligatus ppetua volitiōe vnde Tibulus ait, ilic iunonē tētare Iſionis auſi Verſāſ celeri noxia mēbra rota. & Oui. li. iiii. met. Voluiſ iſion, & ſe, ſeqturq fugitq. Macr. āt li. i. de ſom. ſcri. q oīa q̄ apud iferos eſſe credidit fabuloſa pſuaſio ī nobiſmetipſis, & ī ipſis hūanis corꝑibus aſſignare conati ſūt, vñ illos q radiis rotaꝝ deſtricti pēdēt nihil aliud itelligi voluerūt, q̄ q nihil cōſilio ꝓuidētes, nihil rōne mederātes, nihil virtutibus explicātes ſe & actus ſuos oēs fortunę ꝑmittētes caſibus, & fortuitis ſp rotanſ. Saxū ingens voluere inefficacibus, laborioſiſq conatibus, vitam terētes. & Oui. li. iiii. met. ait, Aut petis, aut vrges ruiturum ſiſyphe ſaxū.

Cocytus

CHR. ❡INVIdia īfœ. i. q̄ miſeros rđdat iuidētes. nā vt ē apud Hor. Inuidꝰ iuidia cōburiſ itꝰ & extra, Inuidiā ſiculi ñ iuenē tyrāni, maiꝰ tormētū dicit ergo q carebit iuidia pp magnitudinē reꝝ, q̄ iuidiā ſupabūt. Eſt.n. iuidia iter pares, aut paulo ſupiores Quapp illi, q egregiis ſuis vtutibꝰ lōgo iteruallo reliqs a ſgo reliqrūt oī carēt iuidia, & potiꝰ ſūt ī admiratiōe, qa iā deſpamꝰ nos illos ꝯſeq poſſe. Hīc gręci q̄ ꝓclatiſſima & maxīa ſt ἄφθονα ανευ φθονου. i. ſine iuidia appellāt Quapp recte flaccꝰ in carmīe. Nō vſitata, nec tenui ferar pēna biformi p liqdū ęthera vates, neq ī terris morabor lōgiꝰ, inuidiaq maior vrbes reliquā. ❡Amnē ſe, q̄ đ iferis dñr videbimꝰ ī. v. æne.

Interea[a] Dryadum ſiluas ſaltuſq; ſequamur[b]
Intactos[c] tua Mecœnas haud[d] mollia iuſſa
Te[e] ſine nil altũ mens inchoat en age ſegneis
Rũpe moras. vocat[f] igẽti clamore Citheron[g].
Taygetiq;[h] canes domitrixq;[i] Epidaurꝰ equoꝝ
Et vox aſſenſu nemorũ ingeminata[k] remugit.
Mox[l] tñ ardenteis[m] accingar dicere pungas
Cęſaris, & nomen fama tot fere per annos.
Tithoni[n] prima quot abeſt ab origine Cęſar.

SER. a ❡INTEREA dryadũ ſiluas.i.donec laudãdi Cæſaris tp̃s adueniat interi georgica ſcribamꝰ iter arbores habitãtes. b ¶ Intactos ãt ſaltꝰ ait, ꝙ añ ip̃m nullus latie carmẽ georgicum ſcripſit. c ¶ Seq̃mur, pſeq̃mur. d ¶ Haud mollia iuſſa, ñ leuia, ſed q̃ fœlicita tẽ hr̃e poſſint aut debeãt, & ſubaudi ſeq̃mur a p̃cedẽte verſu. e ¶ Te ſine nil altũ mens ĩchoat, ac ſi dicẽt nõ meo igenio, ſꝫ tuo fretꝰ ipio ad hoc carmẽ acceſſi f ¶ Vocat ingenti clamore citherõ.i.hortanſ ad ſcribẽdũ nos illi mõtes q aĩailbꝰ ſunt referti g ¶ Citheron aũt ps eſt parnaſſi. h ¶ Taygetiq; canes.i.lacones. Nã taygeta ciuitas laconiæ. & hoc iõ qa dicturꝰ eſt nec tibi cura canũ fuerit poſtrema. i ¶ Domitrix epidaurꝰ equoꝝ, Epiri ciuitas eſt eqs nobiliſſima. K ¶ Ingeminata.i.duplicata p echo, alibi. Nõ canimꝰ ſurdis rñdẽt oĩa ſiluæ. l ¶ Mox tñ, i.poſtq̃ georgica ſcripſero. m ¶ Ardẽteis dicere pugnas Cæſaris ardenteis pugnas legẽdũ. Nã male qdam ardẽtis Cęſaris accipiũt, vt is cõmunis ſit ſyllaba. n ¶ Tithoni pria quot abeſt ab origine Cæſar.i.fcã Cæſaris tot annis celebrabunſ, quot anni ſunt ab eo vſq; ad mũdi principiũ, & mõ Tithonũ pro ſole poſuit pro Titane Nã Tithonus Laumedontis frater fuit, quẽ preliantem Aurora dilexit & rapuit, a quo vſq; ad Cęſarem non valde multum tempus eſt.

PRO. ❡VOCAT igẽti.el.Cytherõ taygetiq; c.d.q.e.eq. Citherõ mons eſt bœotia, ibi arcana Liberi p̃ris ſacra celebranſ tertio quoq; anno, q̃ trieterica dñr Exiſtimaſ autẽ liber eſſe cũ muſis, & iõ ex hedera fronde eiꝰ corona poetis datur, quũ iccirco vocari ſe eius ſacris vult accipi, qd & de vitibꝰ p̃peperit. ¶ Taygetos canes, dicit lacõicos a taygeta monte lacõices. ¶ Epidaurꝰ, ẽ pelopõneſi, Vñ optimi & generoſiſſimi eq excũt. ¶ Mox tñ ardẽteis ac.d p.Cæſaris.c.n.f.t.f p.a Tithoni.p q a a.o.Cæſar, Pollicetur autem ſe quoq;, Cæſaris Octauiani, q poſtea Auguſtus cognominatus ẽ ſcriptorũ victoriã. Et qdã putãt eũ promiſſis fidẽ deſtituiſſe ignorantes, non quidẽ Prohegumenos acta eius ſcripſiſſe, ſed tñ nõ claudicare q̃tũ ad fidei ptinet vinculum. in. vii n.deſcripſit in clypeo eiꝰ pugnã & actiacũ bellũ, qd eſt geſtũ cũ Antonio. Tithonus aũt fuit laomedõtis filius, frater Priami qui exiſtimaſ ab aurora adamatus, vxorẽ.n.eã habuiſſe Priami ãt filia Creuſa Æneæ vxor mř Aſcanii, a quo gẽre ad Cæſarẽ peruenit.

ANT. ❡INTEREA, antiq̃ tẽplũ de marmoꝛ ponã ¶ Driadũ, vide to li.i geor. Dryadeſq; puellę. ¶ Saltus, cãpos ĩtactos ab latinis.ſ.poetis. dicit ãt ſcribamꝰ carmẽ agreſte a mecœnate ĩpatũ. ¶ Haud mol.ſꝫ ardua p liptotẽ. ¶ Segneis, inutiles, ſteriles, pigras. ¶ Citherõ, saltꝰ eſt p̃pe thebas ĩ bœotia, vt ſoli & Pli.ait.l.iiii. mela inq̃t ĩ phocide Delphi & mõs pnaſſus, ĩ bœotia thebe & Citheron fabuliſq;, carminibuſq; celeberrimꝰ. Probus ſic ait, Citherõ mõs eſt bœotię vbi arcana liberi p̃ris ſacra celebranſ tertio quoq; anno, q̃ trieterica dñr. exiſtimaſ aũt liber eẽ cũ muſis, & iõ ex hederæ frõde eius corona poetis daſ, Oui.itẽ.l.iii.met.ait, Vadit vbi electꝰ faciẽda ad ſacra citherõ cãtibꝰ & clara bacchãtũ voce ſonabat. Stra.li.ix.ſcri.ꝙ citherõ p̃pe thebas finiſ, penes quẽ aſſopꝰ currit ĩferiora eiꝰ alluẽs. Videto itẽ ecl.vi. ¶ Citherõ, hũc noĩat qa de duobꝰ ſcripturus eſt, vñ Bœotia dicta ẽ in q̃ citherõ hĩ ¶ Taygetiq;, videto in fine.ii.lib Geor. ¶ Epidaurꝰ, vrbs eſt pelopõneſiũ, inq̃t Pro vñ optimi & gñoſiſſimi eq exeunt. Prolæ. ẽt lib.iii. in pelopõneſo ponit Epidaurũ Stra.li.viii. vř ſcribere epidaurum eſſe iter Achaiã & pelopõneſum, anteaq; epidauꝝ vocatã. Mela aũt ſcri. Epidauꝝ oppidũ eſſe littori appoſitũ. Circa finẽ vero dicti li.viii. ſtra. ſic ait. Equoꝝ ſane genꝰ excellit Arcadicũ, quẽadmodũ & argolicũ, & epidauricũ. Etholoꝝ preterea & acarnanũ ſolitudo paſcẽdis eqs ẽ accõmodata nõ minꝰ q̃ Theſſalia. Pli. aũt li.iiii ſcri. Epidauꝝ oppidũ Æſculapii delubro celebre eẽ in achaia. Soli. ẽt. ca.vii. ſcri Epidauꝝ eſſe ĩ achaia, eiq; decꝰ eẽ. Æſculapii ſacellũ cui incubãtes ægritudinũ remedia capeſſunt monitis ſõniorũ. ¶ Vox p̃dictorum.ſ.locorũ. ¶ Mox ta.ar. pollicetur Cæſaris octaui q poſtea Auguſtꝰ cognominatus eſt ſcripturũ victoriã, qd re vera fecit lib.viii æn. deſcripſit ĩ clypeo eius pugnã & actiacũ bellũ, qd ẽ geſtũ cũ antonio, vt ẽt Prob.ait. ¶ Tithoni, Tithoniꝰ, vt Diodo.ait lib.v. filius fuit Loamedontis, & Priami fr. qui extimatur

Epidaurus

qui extimatur ab aurora adamatus, eã vxorẽ habuiſſe. Priami aũt filia Creuſa Æneæ vxor mater Aſcanii, a quo ſecuta gens, quę ad Cæſarẽ peruenit, qđ item edocet Probus. A prima origine tithoni. i. ab ipſo Dardano Iouis filio, a quo ad Auguſtum fuere anni mille ſexcenti, vel circa vti ex Euſebio colligi põt, poeta tamen finitum pro infinito numerum poſuit.

CHR. EPIDAVRVS, oppidum epiri vbi ſunt optimi equi.

SER. a SEV qs olym piacę, dicturus eſt de armẽtis & gregibus, Armẽta ãt ſũt equoꝝ & boũ ꝙ hæc aĩalia apta ſunt armis, vt ſcutis boũ coria, eq̃ pͣlio. Greges capellaꝝ & ouiũ ſũt, ſ'pe paulo pᵒ Hoc ſatis armẽtis ſupat ps altera curæ. La

Seuᵃ qs Olympiacę ᵇ miratus pręmia palmę
Paſcitᶜ equos ſeuᵈ qs fortes ad aratra iuuencos
Corpora ᵉ pręcipue matrũ legat optimaᶠ toruę
Forma bouiscui turpeᵍ caput cui pluriaʰ ceruix
Et crurũ tenus a mẽto palearia ᵏ pendent.
Tum longo nullusˡ lateri modus oĩaᵐ magna.
Pes etiã ⁿ & camurisᵒ hirtę ſub cornibus aures.
Nec mihiᵖ diſpliceat maculis inſignis & albo
Aut fuga detractans interdumq; aſpera cornu
Et faciemᵠ Tauro proprior quęq; ardua tota

tauro p. i. hñs faciẽ ppiorẽ, ſiliorẽ ꝙ tauro. Pli. ãt li. viii. inqt Tauris ĩ aſpectu gñoſitas torua frõte, auribus ſetoſis, qbus minora ꝙ bobus cornua tenuiora ꝙ. Var. vero li. ii. c. vi. de bubᵒ ſcri. ꝙ q gregẽ armẽto rũ emere vult ob ſeruare dẽt, vt ſint vaccæ bñ cõpoſitę, vt integris mẽbris piloſis, oblongæ amplæ, nigrantibus cornibus, latis frõtibus oculis magnis & nigris, piloſis auribᵒ, pſſis malis, aptis naribus, labris ſubnigris, ceruicibᵒ craſſis, ac lõgis, a collo corpe amplo dmiſſo, bñ coſtuto latis humeris, bõis clunibᵒ, codã pfuſaꝝ vſq; ad calces vt hẽant, ĩ inferiorẽ ptẽ frequẽtibᵒ pilis ſubcriſpis, cruribus potius minoribus, rectis genibus, & cuius vngues ſint leues & pares, coriũ attactu nõ aſpeꝝ ac duꝝ, colore potiſſimũ nigro, deide rubeo, tertio heluo, quarto albo. moliſſimᵒ. n hic vt duriſſimus primᵒ, neq; nõ pterea vt mares fœminis bõſ ſint, quoꝝ & forma eſt ſpectãda &c. Colu. ẽt li. viii. c. i. ſcri. quõ. Mago Carthaginẽſis pdidit, & paradi ſũt boues nouelli, qdrati, grandes mẽbris, cornibus pceris, ac nigrãtibus & robuſtis frõte lata & criſpa, hirtis auribᵒ oculis & labris nigris, naribus reſimis, patuliſq; ceruice lõga & toroſa, palearibus amplis, & pene ad gẽua pmiſſis, pectoꝶ magno, armis vaſtis, capaci & tãq; implẽte vtero, lateribus porrectis, lũbis latis, dorſo recto, plẽoq;, clunibus rotũdis, cruribᵒ cõpactis, arrectiſq; ſe breuioribᵒ potiᵒ ꝙ lõgis, nec genibᵒ iprobis vngulis magnis, claudis lõgiſſimis & ſetoſis piloſiſq; corpe dẽſo, breuiq;, colore rubeo vel fuſco, tactu corpis molliſſimo. ca. vero. xviii. đ tauris idẽ ait, ſe cẽlẽt pbãdos tauros maxĩe mẽbrꝭ ãpliſſimis, moribᵒ placidis, media ęta te, cætera fere oĩa eadẽ ĩ his obſuabimᵒ, qẽ bubᵒ eligẽdis. Nec. n. alio diſtat bouᵒ taurᵒ a caſtrato, niſi ꝙ huic torua facies eſt, vegetior aſpectᵒ, breuiora cornua, toroſior ceruix, & ita vaſta vt ſit maxĩa portõ corpis, vẽtre paũ lo ſibſtrictiore, idẽ quoq; c. xix. de vaccis ait,

Tauri Forma Boum

tiges agitare greges, hirtaſq; capellas, hęc tñ armẽta. i. & greges ſciẽdũ, ꝙ plerũq; ꝯfũdit auctas. b Olympiacę miratᵒ pmia palmę. i. ſtudioſus curulis certamis, qđ gerifad ipaꝝ in honorẽ Iouis olympiaci. c Paſcit equos. i. amãs curule certamẽ, paſcit equos ei rei aptos d Seu qs fortes ad aratra iuuẽcos. i. ſiue aliqs ſtudiũ hẽat arãdi, & icirco curã gerat. e Corpa pcipue matrũ legat. i. magis mĩus ꝑ qđ oñdit ẽt patrũ corpa eẽ regrẽda. f Optima toruæ foſa bouis, paulo poſt, Et faciẽ tauro ppior. i. tauro ſilis toruę aũt terribilis. g Turpe caput. i. magnũ, vt Turpes paſcit ſub gurgite phocas. h Pluria ceruix, lõga, vt quũ ſe nux pluria ſiluis iduit ĩ florẽ. l Crurũ tenᵒ, vſq; ad crura. & mõ tenᵒ ẽ aduerbiũ. Nã ſi eẽt ppõ ablõ cohæret. K Palearia ãt ſũt pelles depẽdẽtes ex gutture. l Nullᵒ lateri modus. i. hẽt latᵒ grãde & lõgũ, & nõ dicit illũ hẽe modũ vt ondat quo maior fuerit, eo bouẽ maiorẽ. m Oĩa magna, oĩa eius mẽbra magna ſũt. n Pes ẽt, ſbaudi ſit magnᵒ. o Camuris cornibᵒ. i. curuis, vñ & cameræ appellatæ ſũt. Pręcipit ãt aures & magnas & hirſutas eẽ dẽre, camuri. n. boũ ſũt q cõuerſa introrſum cornua hñt, qbᵒ cõtraria patuli q cornua diuerſa hñt, quorũq; cõnua terrã ſpectãt, his cõtrarii licini q cornua ſurſũ verſus reflexa hñt. p Nec mihi diſplicat, liptotes figura ẽ. i. valde placeat, vt Munera nec ſpno. q Faciem, imaginẽ & ſimilitudinẽ totam.

ANT. OLYMpiacę palmę, olympica certamia in achaia ppe alphæũ itelligit, de qbᵒ latius li. i. geor Eliadũ palmas epiros eq̃rũ. Pluria eẽr lõgum collũ. Palearia, pelles depẽdẽtes ſub collo. Camuris, curuis, ide camerꝭ tecta recurua. Detractãs, male tractãs. Et faciẽ

ꝙ vaccæ quoq; ꝓbanť altiſſime foræ, lōgæq;, maximis vteris, frōtib⁹ latiſſimis, oculis nigris & patētibus, cornib⁹ vēuſtis & leuib⁹ & nigrātibus, piloſis aurib⁹, cōpſſis malis, palearib⁹, & caudis āpliſſimis, vngulis modicis & crurib⁹. Cętera quoq; fere eadē q̄ ī marib⁹ dſiderāť.

CHR. ¶ PALEAria, hęc ſyriacis bob⁹ nō ſūt, ſed ī dorſo gibbū, vt refert Pli. hūc. ℞ Corpa matrū nā ſemē p̄rnū ꝑ artifice ē, formāq; ꝓbet, & vitā īducit, mām āt mř ſubminiſtrat. Vñ oportet eā eſſe bñ materioſam, & hře optimā corporationē. ℞ Proprior faci. per ſynecdochen i. hñs faciē ꝓpiorem tauro. Vacca vnius anni non admiſcet ſe mari, ſi admiſceť prodigiū eſt.

Et gradiens ima verrit veſtigia cauda.
Aetas Lucinam[a], iuſtoſq; pati hymenęos
Definit ante decē, poſt quattuor incipit annos
Cętera[b] nec fœturę habilis nec fortis aratris
Interea ſuperat[c] gregibus dum lęta iuuentus,

SER. a ¶ LVCinā iuſtoſq; pati himenæos, hyſterō proteron, ante. n. eſt hymenæos pati, poſt Lucina ꝯſequtur. Itē hyſterō proteron ē definit añ decē poſt q̄tuor īcipit annos. añ. n. Incipit, ſic deſinit. b ℞ Cætera ætas. ſ. q̄ eſt vel añ q̄rtū, vel poſt decimū annū bñ oñdit ꝑ hęc quoq; tpa poſſe qdē arīntis ſed īutiliter ꝑuenire fœturā. c ℞ Superat gregib⁹ dū læta iuuētus, dū ſuppetit, & dicit iuuenili eas ętate debere cōcumbere, qa cito meliora tēpora deperunt.

PRO. ¶ ÆTAS lucinam i. q. p. hymenęos Definit a. d. p. q. i. a. Ex lucina part⁹, ex hymenæo cōcubitus accipimus. Itaq; hoc ait poſt annum quartū, & intra decimū ad cōcipiēdū eē vtiles boues, extra finē hūc parū. Spadices palmæ, cui⁹ iā deficit color, colorē dicit. Siculi. n. palmā, quā græci phœnica appellāt vocāt Spadica, ſpadix color ē, quē leucopyꝛ vocāt hoc ē alb⁹ & fuſcus Glaucus āt color viridis.

ANT. ¶ IMA cauda, huic tñ aiali oīum, qb⁹ ꝓcerior cauda, nō ſtati nato ē cōſumatæ vt cæteris mēſuræ, creſcit donec ad veſtigia ima ꝑueniat Pli ℞ Lucinā, ex lucia ꝑtus, ex hymenæo cōcubit⁹ accipim⁹, itaq; hoc ait poſt annū. iiii. & itra. x. ad cōcipiēdū vtiles eē boues. Probus, luna aūt vt Var. inqt. naſcētiū dux eſt, hīc ab iuuādo & hæc iuno lucina deā ab latinis, ipſa. n mēſib⁹ actis ī lucē ꝓducit īfantes. ℞ Hymenæos, hymenæus teſte Martiāo capella Veneris & Bacchi fili⁹ dictuſq; nuptiaꝝ deus, cui⁹ offīm eē dixit pſallere ī nuptiis cātare ad thalamos & coronare limīa fertis ꝑ coitu hic poniť. hymē vero ſm græcos & latinos ē q̄dā virginalis pellis, q̄ primo coitu abrūpiť, pōiť & ꝑ hymenæo hiſiphyle Ouidiana ad Iaſonē, Non ego ſum furti tibi cognita, ꝓnuba Iuno affuit & fertis tpa vict⁹ hymē. Dñt alii hymenæū q̄ndā fuiſſe apud athenas, q īter bella ſæuiſſima virgines liberauit quā ob cām nubētes eius numē īuocabāt q̄ſi lil eratorias virginitatis ℞ Lucinā pa. hy. hyſterō ꝓterō, hoc ē vltimū pri⁹ nā ſnia ordīe cōmutaſ. Sic ēt ē ibi. Definit añ. x. &c.

(margin notes: Hymenæus. — Lucinā)

℞ Definit an de Var. li. ii. c. v. ait, ꝙ nō minores opꝫ inire bimas vt trimæ pariāt eo melius ſi q̄drimæ plerāq; pariūt in. x. an q̄dā ēt plures. Maxīe idoneū tps ad cōcipiēdū ab Delphini exortu vſq; ad dies. xl. aut paulo plus q̄. n. ita cōceperūt tēperatiſſimo anni tpe pariūt. Vaccæ n. mēſibus x. ſūt ꝓgnantes mas an fœmina ſit cōcepta ſignat taurus quū iniit ſi qdē ſi mas ī dexteriorē ptē abit ſi fœmina in ſiniſtriorē ptē. Pli. vero li. viii. c. xlii. ſcri. ꝙ ſuo tpe anniculæ ad fœcūditatē poſcebanť tolerātius tñ bimæ tauri generationē q̄drimi implēt & ſingulis denas eodē anno tradūt. Cōceptio vnico initu pagiť ꝙ ſi forte perrauerit xx. poſt die marē fœmia repetit piunt mēſe x qcqd añ genitū iutile eſt. Tauri nō ſæpius q̄ bis die ineūt. Robur ē tauris ī gmanu vita fœminis. xv. annis longiſſima maribus. xx. ℞ Fœturæ geniture & prouentui. ℞ Cætera ætas, hoc eſt añ q̄rtum annū & poſt decimū. Colu. itē li. vii. c. xix ait, Quū vaccæ exceſſerunt annos. x. fœtibus iutiles ſūt rurſus minore bimis inire nō oportet ſi ante tñ cōceperint partū earū remoueri placet ac ꝑ triduū ne laborent vbera extrēmi poſtea mulctra ꝓhiberi. ℞ Supat intereſt iminet. ℞ Dum le. iu. vel iuuēta. i dū iuuenes ſūt vaccæ cōcipiāt reperit enim ſeneсta cum morbis plurimis.

CHR. ¶ LVCINAM, ſimpliciter pro partu poſuit Nam bruta lucinæ opem nō inuocant. Vaccarum ætas Alberto magno teſte eſt. xv. annoꝝ eadē eſt tauroꝝ, Caſtrati vero ad vigeſimum perueniunt Terminus iuuentutis tauri eſt qnq; annorum inde incipit exſiccari. Bene ergo Home. dixit Taurus quinq; annorū in robore ſuo ieſt. Magni ſunt boues in Epyro vt ſcri. Ariſto. Pli. ait, indicos ſua proceritate camellos æquare & cornua quattuor pedes in latitudinem habere. Bouis ſoli animalium retro ambulantes paſcuntur. ℞ Interea ſuperat. Optimum præceptum nam nō ſolum viuētium corpora curanda ſunt ſed qa ſingula pereunt danda eſt opera ſucceſſioni.

Solue mares: mitte ī Venerē pecuaria [a] primus
Atq; aliā ex alia generando ſuffice [b] prolem
Optima [c] quęq; dies miſeris mortalibus ęui
Prima fugit ſubeūt [d] morbi, triſtiſq; Senectus,
Et labor, & durę rapit inclementia Mortis
Semper erunt quarum mutari corpora malis,
Semper enim [f] refice: ac ne poſt amiſſa requiras
Añ veni, & ſobolē [g] armēto ſortire quotānis
Nec non & pecori eſt idē [h] delectus equino
Tu mō quos in ſpē [i] ſtatues ſummittere gētis
Pręcipuū [k] iam inde a teneris īpēde [l] laborē,
Cōtinuo [m] pecoris [n] generoſi pullus in aruis

SER. a PECVARIA, ab eo qđ ē pecuař venit. nā pecua, vt ait in pōpeiana Cice. ab eo qđ eſt pecu venit, vt genu genua. b Suffice p. ſe, ſubminiſtra, vñ & ſuffectos conſules dicimus. c Optia quęq; dies, hæc ſnīa nō ſolū ad aīalia ptinet, ſed gñaliter ad oīa. d Subeunt morbi triſtiſq; ſe. nect⁹ nālē ordinē tenuit dicēs aduenīt morbos poſt ſenectutē, ad vltimā mortē. e Inclemētia mortis, ī exorabilitas, & duricies. f Semp. n. refice, vacat. n. Sane dicit añ veniēdū eē vt an teq; peat, reparet armēta. g Sobolē armēto ſortir, ſubſtitue ſubminiſtra. & ē verbū iudicioꝝ. Nā ſubſtituti dñr iudices, q occupatoꝝ funguntur officio. h Eſt idē pecori delect⁹ eqno. i. vt hēat matres optias. i In ſpē ſtatues ſūmittere. i. ḋſ vis admiſſarios fieri. Notāda ſane exquiſita varietas. Nā vt ī bob⁹ mēs añ deſcribit, in eqs admiſſarios añ cōmemorat. K Pręcipuū, maximū a teneris, ex quo primū oriūtur & teneri ſunt. l Impēde laborē ſ. vt ab ipſa primū ętate eligas. m Cōtinuo, ī, primordio, vt ambulare īcipit. n Pecoris generoſi pullus. i. q ex optimo gñe deſcendit.

ANT. SOLVE ma. primus quo tpe vaccę ineūdę ſint iā dixim⁹. Colu. ēt lib. vii. c. xxii. ſcribit, q mēſe iulio fœminæ marib⁹ plerūq; p mittēdę, vt eo tpe cōceptos pxīo vere adultis iā pabulis edāt, nā decē mēſibus vētrē pferūt, vnūq; marē. xv. vaccis ſufficere abunde eſt. Pecuaria, pecuare pecuaria facit, pecu pecua, pecus pecudes, pecus hæc pecora. Suffice, ſubminiſtrā, Colu. lib. vii. ca. xx. de vaccis ait, ſed & curādū eſt oībus ānis ęque atq; in reliqs gregibus, pecoris vt delectus habeař. Nā & nixę & vetuſtę, q̄ gignere deſierūt ſūmouēdæ ſunt, & vtiq; tauro q̄ locū fœcūdaꝝ occupāt, ablegendæ, vel aratro domādæ, qm̄ laboris & opis nō min⁹ q̄ iuuenci pp veteri ſterilitatē patientes ſunt. Optia quęq; di. Oui. quoq; de arte. Cito pede labiř ętas, Nec bona tam ſeqř, q̄ bona pria fuit. Inclementia, duritia, & crudelitas. Sortire, elige. Idē delectus, vt. l. corpa pcipue matū ledat. itē vt quotānis ſobolés armēto eligat in ſpem gētis fœturā vt ſint admiſſarii.

CHR. TV MODO. quos in ſpē, Mira varietas, nā in bubulo pecore a mr̄ib⁹, in eqno a patribus incipit, Sūt āt hęc tria pecoꝝ gñā oībus pcipua. Bos Bos. n. nobis terrā colit, ſine cui⁹ opa agricultura oio difficilis eēt. Equus Equus & cōmode nos vehit, & in bello auxiliař egregie, & i multis rebus comes ē hoī, atq; i vecturis & veterinos habemus equos & iumēta. Docilitas maxia eſt in equo. Amiſſos lugent dñōs deſideriis, lachrymas mittit, interfecto Nicomede rege eius equus in edia vitā finiuit. refert Philarch⁹ Cētaretriū e galatis occiſo i pugna. Antiocho potitū equo ei⁹ illū accēdiſſe, at equū īdignatiōe accēſum pcipitē i abrupta iſſe, ac ſe, equiteq; pdidiſſe. Bucephal⁹ Alexādri equ⁹ neminē ornatu regio iſignitū pter ipm Alexādrū excipe voluit, ī expugnatiōe thebaꝝ vulnerat⁹ Alexādrū i aliū equū trāſire nō eſt paſſus. Equ⁹ Cęſaris nullū niſi ipm Cæſarē dorſo accipe voluit. Hic anteriores pedes humanos hēbat. Semiramis equū vſq; in coitū amauit, vt ait Iuba. Ariſ. āt i li. de aīali. equū, equāq; poſt hoīem reliqs aīalibus ſalatiorem eſſe dicit. Addit ēt ipm. xl. dentes hře, primores quatuor trigeſimo mēſe mutare. Anno deinde poſt binos vtrinq; ſuperne & iferne, itē alio anno quattuor. Itē alio quattuor. Cōpletis annis q̄ttuor & menſibus ſex nō emittit, & tūc idoneū tps ad procreandū habet. Refert pterea equū omnibus temporibus, & donec viuit coire. Idē facere fœminā. Dicit p. terea ætatē ad. xviii. annū ptendi in equo, Sed ad longū ad trigeſimum vſq; pduci, in nōnullis etiā ad qnquageſimum, ſed minus viuere q domi alunř, q̄ gregarii. Albertus aūt cognomento magnus ait, equū biēnio inire incipere, ſed meliorem eſſe fœtū poſt trienniū vſq; ad xx. q eſt arcus ſcdm quem minori cōiūctiōe iūgūř Iuppiter & Satur. Iniri aūt vſq; ad. xxx. annū & equā concipere q̄uis debiliter vſq; ad. xl. qđ fere ſpacium eſt ſuæ vitæ quāuis olim inuentus ſit equus lxx annoꝝ. ipſe aūt Albertus refert vidiſſe

ſe equũ ex maioribꝰ apud militẽ, q adhuc robuſtus exceſſerit ãnũ.lx.⸢Pullus, vt pueros dĩ cimus ĩ hũano gñe, ita ĩ equo, mulo, aſino, atq; camello dicimꝰ pullos. itẽ ĩ oĩ auiũ gñe, in boue vero & elephãte vitulũ. Qui ẽt ex arboꝝ radicibꝰ gignũt, pulli appellãt, hic pullulare. Pullus Vitulũ

Altius[a] ingreditur, & mollia crura[b] reponit
Primus[c] & ire viã, & fluuios tentare minaces
Audet, & ignoto[e] ſeſe cõmittere[d] ponti.
Nec vanos[f] horret ſtrepitus, illi ardua[g] ceruix.
Argutũq;[h] caput, breuis aluus obeſaq; terga.
Luxuriatq;[i] toris animoſum pectus honeſti
Spadices[k], glaucíq;[l], color deterrimus[m] albis
Et Giluo, tũ ſi qua ſonũ procul arma dedere,

SER. a⸢ALTIVS igredit, cũ exultatiõe quadam incedit. b⸢Mollia crura reponit, Ennius de gruibus Perq; ſabam repunt & mollia crura reponũt. c⸢Primꝰ ire viá, mhs p̃ire veſtigia. d⸢Ignoto, põti, per quẽ nũq̃ tranſierat. e⸢Cõmittere, credere ſe & ingredi, & bis idẽ dixit ná q; fluuios tentare minaces, hoc eſt ignoto ſe cõmittere põti f⸢Nec vanos horret ſtrepitus. i. nõ facile paueſcit ĩ. ſtrepitus, vanos aliquos. g⸢Ardua Ceruix, alta. h⸢Argutus, breue. i⸢Luxuri atq; toris aíoſum pectus, toroſum, & eminens pulpis. K⸢Spadices, phœniciatos vocant. i. pſeſſos myrteos, ipſi ſunt badii. l⸢Glauci autem felineis oculis i. quodã ſplẽdore pfuſis. m⸢Deterrimꝰ albis & giluo, Atqui alibi ait, Qui candore niues ante irẽt. Sed aliud eſt candidũ eſſe. i. quadã nitenti luce perſuſum, aliud albũ, quod pallori conſtat eſſe vicinum. Giluus autẽ eſt melinus color, quem vulgo fuluum vocãt. Multi ita legũt albis & giluo, vt non album vel giluum, ſed albogiluum vituperet, qđ ſi ſinguli colores vituperandi ſunt, quãto magis mixtus vtroq;. i. albo giluus.

ANT. ¶ET MOLLIA cru. re. glomerat apte reducit alterno cruꝝ explicatu. ⸢Mollia crura faciles tibias, nõ. n. ieptæ, duræue ãbulat, vt pleriſq; euenit ⸢Primꝰ & ire viã. Var. Lii. c. vii inqt. Equi boni futuri ſigna ſũt, ſi cũ gregalibus, ĩ pabulo cõtẽdit ĩ currẽdo, aliaue q̃ re potior ſit ſi quũ flumẽ traiiciẽdũ ẽ gregi in p̃mis pgredit ac non reſpectat alios. ⸢Argutũq; caput. i. breue & exiguũ. Var. lib ii. c. vii. ait, equas debere eſſe clunibus ac ventribus latis equos ad admiſſuram quos velis habere legere oportet amplo corpore, formoſos nulla parte corporis inter ſe non cõgruenti, caput habeant nõ magnũ, nec mẽbra confuſa, ſint oculis nigris, naribus non anguſtis, auribus applicatis, non anguſta iuba, crebra, fuſca, ſubcriſpa, ſubtenuis ſetis implicata in dexteriorẽ partẽ ceruicis, pectus ſit latũ & plenũ, humeri lati, vẽter modicꝰ, lũbi deorſum verſum p̃ſſi, ſcapulæ latæ, ſpina maxĩe duplex, ſi minus non extãs, coda ãpla, ſubcriſpa, crura recta, equalia, introuerſa, genua rotunda, nec magna, vngulæ duræ toto corpore vt habeant venas, quæ aíaduerti poſſũt. Hæc ex Var. Colu. & lib. vii. c. xxvii. ſic ait: cũ vero natus eſt pullus cõfeſtim licet idolẽ exiſtimare. ſi hilaris, ſi itrepidus, ſi neq; conſpectu, nouæq; rei auditu terret, ſi añ gregẽ pcurrit, ſi laſciuia & alacritate iterdũ & curſu certamĩs eq̃les exupat, ſi foſſam ſine cunctatiõe trãſilit põtẽ, flumẽq; tranſcẽdit, hæc erũt honeſti animi documẽta corpis vero forma cõſtabit exiguo capite, nigris oculis, naribus aptis breuibus auriculis & arrectis, ceruice molli, lataq; nec lõga, dẽſa iuba, & p dextrã ptẽ pſuſa, lato & muſculoꝝ toris numeroſo pectore, grãdibꝰ armis & rectis, lateribꝰ iſlexis, vẽtre ſubſtricto, teſtibꝰ paribꝰ & exiguis, cauda lõga & ſecta, criſpaq;, mollibus, atq; altis, rectiſq; cruribus, tereti genu, paruoq;, neq; introrſus ſpectãti, rotũdis clunibus, fœminibus toroſis, ac numeroſis, duris vngulis & altis & cõcauis, rotũdiſq;, qbꝰ coronæ mediocres ſuppoſite ſunt, ſic vniuerſum corpus cõpoſitũ, vt ſit grãde ſublime, erectũ, ab aſpectu quoq; agile, & ex longo quãtũ figura pmittit rotũdũ. ⸢Breuis aluꝰ, modica, ſubſtricta. ⸢Obeſaq; terga, grãdes lati, & pigues humeri. obeſus. n. vt Feſt. ait, pinguis dr̃ quaſi obedendum factus. ⸢Luxuriat toris, abũdat pulpis, debet. n. eſſe latum & plenũ, ac toroſum ⸢Spadices, phenkeus color, ſeu puniceus, & ſpadix, idem eſt teſte Gel. li. ii c. xxvi. ſignat aũt exuberãtiã, ſplendorẽq; ruboris. ⸢Glauciq;, cærulei, Glaucꝰ. n. color viridis dr̃ qđ probus oſtẽdit, & Gelliꝰ dicto loco ⸢Albis, nõ cãdidis, ſ; albis. i. pallidulis. ⸢Giluo, gilu color eſt buxeus, vt qdã volũt vulgo giallus appellat. aliq vero p giluum intelligũt flauũ, q ex viridi & ruſſo & albo cõcretus eſt. Seruius Melinũ intelligit. Eſt aũt melinus color candidus, optimus in melo inſula, in ſamo quoq; naſcit, auctor ẽ Pli. li. xxxv. c. vi. Aulus Gellius aũt in fine li. xii. inuit giluũ colorẽ eſſe mediũ iter nigrũ & albũ, ſcribit. n. tria genera eẽ vini, nigrũ, album,

ſpadix
glaucꝰ color
Giluus Color
Melinꝰ Color

album, mediũ, qđ vocant κιῤῥὸν giluum. Luxuriat toris, Abũdat modũ excedit in toris q d. vltra modũ toroſus eſt. Nã mebra toroſa .i. maiores toros .i. muſculos & lacertos habẽtia validiora ſũt. Vñ i hercule toroſa brachia pigũt. Eſt .n. torus ſiue maſculus, ſiue lacert⁹. Spadices, Palladi⁹ Aemilian⁹ colores i equo refert, badiũ, aureũ, albineũ, ruſſeũ, mureũ, ceruinũ, giluũ, ſcutulatũ, albũ, gutatũ, cãdidiſſimũ, nigrũ, pſſum. Sequẽtis metri enumerat variũ cũ pulchritudine nigro, vel albineo, vel badio mixtũ. Canũ cũ quouis colore, ſpumeũ maculoſum murinũ obſcurionẽ. Giluus color eſt cinericus. Aetatẽ quoq; ita ſignat. Nã bimo & ſex mẽſiũ dẽtes medii ſupiores cadũt, Quadrimo canini mutanẽ, infra ſextũ ãnũ molares ſupiores cadũt, Sexto ãno quos prio mutauit exæqt. Septio anno oẽs dentes eius explenẽ. latẽt ab hinc ætatis notæ. Sed pcectionibus tẽpora cauari icipiũt, ſupcilia caneſcere, dẽtes plerũq; pminere. Formã vero equi ita deſcribit Columel. vt ſit capite exiguo, nigris oculis, apertis & breuibus auriculis & arrectis, ſemp ceruice molli lataq;, nec longa.

Stare loco neſcit, micat aurib⁹ & tremit[a] artus.
Collectũq; premens voluit[b] ſub naribus ignẽ
Dẽſa iuba & dextro iactata recũbit in armo.
At duplex agitur per lumbos ſpina cauatq;
Tellurẽ & ſolido grauiter ſonat vngl'a cornu
Talis[d] amyclęi domitus Pollucis habenis
Cyllarus, & quorũ Graii meminere poetę
Martis[e] equi biiuges, & magni[f] curr⁹ Achillis

SER. a ℂTREMIT artus, figurate pro artubus tremit. b Voluit, ſub naribus ignẽ, flatu indicat magnanimitatem ſuam. c Aut duplex agitur per lũbos ſpina, aut re vera duplex, aut lata, vt alibi Duplicẽ gẽmis auroq; coronã. Item Et duplici aptanẽ dẽtalia dorſo. d Talis amyclæi domitus pollucis habenis cyllarus, Atq castor domitor equoꝝ fuit, ſed fratrẽ p fre poſuit poetica licẽtia, vt Quas illi philomena dapes, pro Progne. Itẽ reuocato a ſanguine teucri, p dardani. Aut certe iõ pollucẽ p Caſtore poſuit qa ambo licenẽ, & Caſtores & polluces vocanẽ. Nã & ludi, & tẽplũ eius, & ſtellæ caſtorũ vocantur. e Martis equi, δεῖμος, & φόβος. f Et magni currus Achillis, Baliarchus, & Xanthus.

Amyclæi pollucis, Pollux & Caſtor Lacedæmone nati ſunt, qui exiſtimanẽ equos accepiſſe ab iunone muneris noie Xanthum & Cyllarus, quos ei Neptunus donauerat prob⁹. Amyclæi, amyclæ oppidum eſt Laconiæ regionis, achaiæ, teſte Plin. libro quarto fuit autem patria caſtoris & pollucis. Strabo libro octauo ait, ꝙ Taygæto monti ſubiicitur ſparta & amyclæ. Plinius libro tertio ſcribit, amyclas etiam fuiſſe prope Tarracinam a ſerpentibus delatas. Martis equi biiuges, Martis equi traduntur dimos & phobos Homero auctore, vt ſcribit Probus Achillis vero Xanthus & æthon, quidã quattuor putant, & in eis adiiciunt podargũ & lampum auctor idem Probus. Martis Equi

PRO. amyclę ℂTALIS. a. d. pollucis. h. Cyllaros. c. q graii m. p. Martis. e. b. et m. c. a. amyclæ oppidũ ẽ lacõices, Vñ refert Homer⁹ in catalogo ducũ, q ad troiã acceſſerũt. Pollux ãt & caſtor lacedæmone nati ſũt q exiſtimãẽ equos accepiſſe a iunone muneris noie xãthũ, & cyllaꝝ, quos ei Neptun⁹ donauerat. Martis equi dicunẽ dimos & phobos Homero auctore Æchillis Xãth⁹ & æthõ. Quidã qttuor putãt & eis adiũgũt podargũ & lãpũ, Sed eis qui duos eredũt hęc euꝝ epitheta eẽ pſuaſũ eſt.

ANT. ℂMICAT auribus, arrigit, ac deprimit aures. Tremit artus, cõcutit. Collectũ ignẽ, attractã flatus vim, & potẽtiã. Fremẽs, & fremens, & præmẽs in antiqs legitur erit ãt ordo. Et præmẽs ignẽ collectum voluit ſub naribus præmens autẽ, ideſt non emittens, ſed retinẽs interitus, hinc ſub naribus voluit. Voluit ſub naribus, per qđ eius vis apparet, eſt enim magiſtratus. Solido, duro.

CHR. ℂDENSA IVBA, & in dexteram partem profuſa, lato & muſculorum toris numeroſo pectore. Grandibus armis & rectis, lateribus inflexis, ſpina duplici, ventre ſubacto, teſticulis paribus & exiguis, latis lumbis, & ſubridentibus, ideſt pulchris & pinguibus, cauda longa & ſeta, criſpa, mollibus, atq; altis, rectiſq; cruribus, terete genu, paruoq;, neq; introrſum ſpectante, rotundis clunibus ſemotibus totoſis ac numeroſis, duris vngulis & altis & concauis, rotundiſq;, quibus coronæ mediocres ſuperpoſite ſunt, corpus ipſum ſit grande, ſublime, erectum, aſpectu quoq; agile. Longitudo quantum natura permittit, Cum vero natus eſt confeſtim licet indolem exiſtimare, ſi hilaris, ſi intrepidus, ſi aſpectu nouæ rei non auditu ne terretur, Si foſſam ſine cunctatione tranſit, pontem, flumen tranſcendit.

Talis & ipſe iubam ceruice effudit equina
Coniugis[a] aduentu pernix Saturnus, & altum
Pelion[b] hinnitu fugiens impleuit acuto.
Hũc[c] q̃q; vbi aut[d] morbo g̃uis aut iã ſegnior ãnis
Deficit abde[e] domo nec turpi[f] ignoſce ſenectę
Frigidus[g] in Venerẽ ſenior fruſtraq; laborem
Ingratũ trahit. & ſiquãdo [h] ad pręlia vẽtũ eſt,
Vt quõdã in ſtipulis magnus ſine viri b[9] ignis

SER. a ❡CONIVGIS aduẽtu pnix ſaturnus, dũ cũ amica phillyra ſaturnus coiret, Ops eius vxor aduenit, cui[9] põtiã veritus, ſe in equũ cõuertit, qualẽ potuit numẽ imitari, exinde natus ẽ Chirõ dimidia pte homo, dimidia equus. Sane ops quũ de vxore ſaturni dicimus o corripitur. vt ops opis quũ vero de nympha dicim[9] opis longa eſt, vt Opis ad ęthereũ pennis aufert olĩpũ. pernix autẽ ad equũ refertur. Nã ſaturni ſtella tardiſſima eſt. Saturnus cũ phyllirã oceani adamaſſet, & quũ ſecũ coiret, aduẽtãte vxore ille ſe in equũ illã i equã cõuertit, atq; ita vterq; opprobriũ effugerũt, hinc nat[9] ẽ Chiron cẽtaurus. Quidã phyllirã in flore cõuerſam dicũt, vel i arborẽ, vñ Liber phyllirin[9] quo coronæ alligant. b ❡Pelion, mõtẽ theſſaliæ, in quo Chiron habitauit. c ❡Hũc q̃q;, licet bonũ & tot ſignis probatum. d ❡Vbi aut morbo grauis aut iã ſegnior ãnis Deficit, duo ſũt qbus minuunt corpis vires, ſenectus & morbus, vñ mire vtrũq; cõplexus ẽ. e ❡Abde domo in domo. Nã ſi aduerbialr vellet loq domi diceret. Tale eſt illud in q̃rto. Non libyæ non ante tyro. f ❡Nec turpi ignoſce ſenectæ. Cicero in Catone maiore & laudat & vituperat ſenectutẽ, vñ dupl̃r hũc locũ intelligimus, aut nec ignoſce turpi ſenectę, vt non turpi ſenectę ignoſceri. abde & ignoſce ſenectæ, q̃ turpis nõ eſt, qa p naturam venit. g ❡Frigidus, iam p ſenectutẽ, adhuc qdẽ vult concũbere, ſed ipedit defectu viriũ, fruſtraq; laborẽ, difficilem & irritum. h ❡Si quando ad prælia ventum eſt alibi, Nocturnaq; bella.

PRO. ❡TALIS & i. i. c. ef. e. Coniugis. a. p. ſ. e a. Pelion hinnitu fugiẽs ĩpleuit acuto. Saturnus phylliran oceani, & Thetis filiã exiſtimat adamaſſe, & quũ ea ſe mutaſſet in equã vt eũ falleret, ille q̃q; in equũ trãſſiguratus, cũ ea cõcubuit. Ex quibus natus eſt Chiron doctiſſimus cẽtaurus pelion eſt theſſaliæ mõs. Neptuniq; ipſa ded. orig. gentis Neptunus Cereri quũ vim adferre vellet, ea ſe in equã trãſſigurauit, nihilominus incepto nõ deſtitit Neptunus, Eamq; ita compreſſit, q̃ genus equorum inde proditur eſſe.

ANT. ❡SATVRnus, is cũ ioue filiũ quæreret in Thracia cũ phyllira Oceani filia ſ equũ verſus dĩ cõcubuiſſe, & ex ea Chironẽ centaurũ natũ artis medicinæ inuẽtorẽ, q a phyllira phyllirides dĩ a poetis, ſcribũt Aratũ d aduentu vxoris nil ſcribere. Virg. tñ hic oñdit vxoris opis aduẽtu in equũ verſus eẽ dũ cũ illa coiret. ❡Pernix, velox qa equ[9]. ❡Altũ Peliõ, Theſſaliæ mõtem altiſſimũ teſte Plinio. in quo vt ſcri. Soli. nuptiale cõuiuiũ thetidis & pelei celebratum fuit. ❡Nec turpi ignoſce ſenectæ, ordo eſt, nec ignoſce turpi ſenectæ q̃uis. n. ſeniores equi ſint, cũ mõ tñ laborẽ tollerare valẽt. Eſt aũt ſenſus q̃ vbi optim[9] equus vel morbo vel ſenecta deficit remouẽdus ẽ ab admiſſura, & in domo retinẽdus, nec parcendũ oñdit. n. oĩno fatigãdũ cũ mõ tñ. ❡Turpi ſenectę. Iuuena. ĩ ſaty. x. ait, Sed q̃ cõtinuis & quãtis lõga ſenect[9] plena malis, deformẽ & tetrũ ante oĩa vultũ, diſſimileq; ſui deformẽ pro cute pellẽ, Pẽdẽteſq; genas & tales aſpice rugas &c. Quãuis ãt ſenecta ſit a natura oĩno qn turpis ſit negari, nõ põt, ergo nec ignoſce turpi ſenectæ dicẽdũ ❡Frigidus in venere ſenior, hic locus aſſerit qd dixi verũ eſſe vt. ſ. ad admiſſura ſenior in domo teneat, ibiq; fatiget cum modo, nec penitus ignoſcat ei, generat aũt mas ad annos. xxxiii. & ad. xl. duraſſe tradũt adiutũ mõ in attollenda pori parte corpis, ſed ad generãdũ paucis aĩaliũ minor fertilitas, qua de cã p interualla admiſſuræ dant, nec tñ qndecim init[9] eiuſdẽ anni vallet tollerare. Equæ gignunt annis oĩbus ad. xl. vixiſſe equum. lxx. annos pdit. Pli. auctor li. viii. ca. xl. Col. vero li. vi. ca. xxvi. ſcri. q̃ marẽ putãt minorem trimo non eſſe idoneũ admiſſuræ, poſſe vero vſq; in. xx. annũ pgenerare fœmininã, bimã recte cõcipere, vt poſt tertiũ annũ enixa fœtũ educet, eandẽq; poſt decimũ nõ eſſe vtilem. Superiori autẽ capite dixerat q̃ nec minus q̃ qndecim, nec rurſus plures, q̃ viginti vnũ debet implere. ❡Fruſtraq; laborẽ ingratum trahit, Ordo eſt, & fruſtra trahit. i. producit ingratum laborem ingratum coitũ, nã calidiſſimus quiſq; citius venerem perficit, & gratior illa ſit, ſenes vero tardiores ſunt qa frigent. ❡Quondam, quandoq;.

❡ANIMOS

Incaſſum furit. ergo aĩos[a], ęuumq́ꝫ notabis
Pręcipue, hinc alias artes, prolẽq́ꝫ parentum
Et quis[b] cuiq́ꝫ dolor victo, quę gloria palmę,
Nõne vides cũ pręcipiti certamine campum.
Corripuere? ruũtq́ꝫ[c] effuſi carcere currus?
Cũ ſpes arrectę iuuenũ[c]? exultãtiaq́ꝫ haurit[e]
Corda pauor pulſans? illi inſtãt verbere[f] torto
Et proni dant lora volat[g] vi feruidus axis,
Iãq́ꝫ humiles, iãq́ꝫ elati ſublime videntur
Aera per vacuũ ferri, atq́ꝫ aſſurgere in auras.
Nec mora nec reges. at fuluę nimbus arenę
Tollitur, humeſcũt ſpumis, flatuq́ꝫ ſequẽtũ.
Tantus amor laudũ, tanta eſt victoria curę.
Primus Erichthonius[h] currus & q̃ttuor auſus
Iũgere equos, rapidiſq́ꝫ[i] rotis inſiſtere victor[k].
Frena Pelethronii[l] Lapithę, gyroſq́ꝫ dedere

SER. a ℂANIMOS æuumq́ notabis præcipue, ante oĩa ætatẽ & magnanimitatẽ requires, poſt cętera parẽtes & ſtudiũ. b ℉ Et qs cuiq́ꝫ dolor victo q̃ gloria palmæ, vult ꝓbare mo ueri equos vel amiſſiõe, vel acqſitione victo riæ, Nam eo ten dit ſequẽs iſte de curſus, vnde eſt paulo poſt Tan tus amor laudũ tantæ victoria cu ræ. Lucan⁹. Quã tũ clamore iuua tur Eleus ſonipes. c ℉ Ruũt effuſi car cere currus, vſur patiue pro carce rib⁹, q ab arcẽdo dicti ſunt. Nã car cer.ẽ cuſtodia no xiorum. d ℉ Iuue num, aurigarum vel ſpectantium. e ℉ Haurit, ferit, vt Latus haurit apertũ. f ℉ Verbere torto freq̃nti. ſ iteratõe. g ℉ Volat vi feruid⁹ axis, alibi, Frenaq́ feruẽteſq́ rotas. Nã tam rotę q̃ axis curſu caleſcũt. h ℉ Prius erichthonius Vulcan⁹ impetrato a Ioue Mineruæ cõiugio illa reluctãte effectũ libidinis ꝓiecit in terrã. ĩde natus ẽ puer draconteis pedibus q appellatus ẽ Erichthonius q̃ſi de terra & lite procreatus. Nã ερις eſt lis & χθων terra. hic ad tegẽdã pedũ ſorditatẽ iũctis eqs vſus eſt curru quo tegeret ſui corpis turpitudinẽ. De hoc varro ĩ libro q mirabiliũ inſcribiť Erichthoniũ primũ q̃ttuor iũxiſſe equos ludis q panathenaica appellantur. De hoc Ericthonio alibi ſatis dcm̃ eſt q anguinis pedibus fuiſſe memorať. i ℉ Rapidus velox. k ℉ Victor ꝓpoſiti ſui effector. l ℉ Frena pelethronii Pelethroniũ oppidũ eſt theſſaliæ, vbi primũ domandoꝝ equoꝝ vſus inuẽtus ẽ. Nã cũ qdam Theſſalus rex bobus oeſtro exagitatis ſatellites ſuos ad eos reuocandos ire iuſſiſſet, illiq́ curſu nõ ſufficerẽt, aſcẽderũt equos, & eorũ velocitate boues ſecuti eos ſtimulis ad tecta reuocarũt, ſed hi viſi aut quũ irent velociter aut quũ eoꝝ eq circa flumẽ Peneon potarẽt, capitibus inclinatis locũ fabulæ dederũt, vt cẽtauri eſſe crederenť qui dicti ſunt centauri απο του κεντευτους ταυρους. Alii dicunt centaurorũ fabulam eſſe confictam ad exprimendam humanæ vitæ velocitatem qa equum conſtat eſſe velociſſimũ, bene autẽ ait Pelethronii, quia ſunt & alii lapithæ Pelethroniũ autem antrũ eſt in theſſalia vbi Achillem Chiron erudiuit.

PRO. ℂPRIMVS erichthonius. c. & quatuor au. Iũgere equos ra. pidiſq́. r. i. u. Frena pelethronii lapithæ gyroſq́. d. Erichthoni⁹ crois filius fuit ſꝫ huius nũc mẽtio nõ eſt, ſed attici Vulcani filii & Terre cum cupiditate ei⁹ patris luctãdo vĩ voluiſſet iferre p certamina nat⁹ eſt a terra igiť & certamĩe Erichthoni⁹ dictus. Primus dť q̃drigis vſus, quo decẽti⁹ celaret pedes ãguinos ſuos. ℉ Lapithæ natio eſt theſſalorum. ℉ Pelethronii dicti a loco, qui ſubiectus eſt Pelio monti ab eo, ꝙ medicamentorum magna vis ibi naſcať, qđ græci gloſſemathicos thron vocãt. Pelion eſt aũt eadẽ lingua liuidũ, lapithæ ergo primi exiſtimanť equitaſſe, & vt Palephatus ĩ libro ariſton ait, ei⁹ gẽtes vtiq́ ei, q in nephele caſtello morẽtur. Ex q̃ cã cẽtauri quoq́ nebulæ filii tradunť, & Ixion eis mercedẽ ꝓmiſit, ſi furentẽ taurorũ gregẽ occidiſſent quoꝝ velocitate quũ ĩpet⁹ effugerẽt, & ipſos telis ꝯficerẽt, απο του κεν ταυ. ꝙ ẽ ſtigere & taur⁹ dicti ſũt. Exiſtimati ſunt biformes, qa primi equitare cœperũt.

ANT. ℂANIMOS, vt ſit hilaris equ⁹ & itrepidus &c vt ſup oſidit Colu. ℉ Æuũ, Col. li. vii. ca. xxvii. ſcri ꝙ annoꝝ notæ cũ corpe mutanť, nãdũ bimus & ſex mẽſiũ ẽ medii dẽtes ſupiores & inferiores cadũt cũ q̃rtũ agit, iis q canini appellanť deiectis alios affert itra ſextũ deide annũ molares ſupiores cadũt. Sexto anno quos primos mutauit exeq̃t ſeptio oẽs expleť æqualiter & ex eo cauatos gerit nec poſtea quotannoꝝ ſit mãifeſto cõphẽdi. põt decimo tñ anno tpa cauari icipiũt & ſupcilia nõnũq̃ caneſcere & dẽtes ꝓminere, ħ ille. ℉ Alias artes equoꝝ. n. alii ſũt ad rẽ militarẽ idonei, alii ad vecturã, alii ad admiſſurã alii ad curſurã, alii ad ꝓdã. itaq́ nõ itẽ ſũt ſpectandi, atq́ habendi. Hinc peritus bellã

alios eligit atq; alit, ac docet, alios q̃drigari⁹ &c. Plura Var. li. ii. c. vii. ¶ Proleq; parētū, Var. ꝓdicto loco ſic ait ſtirpe magis īntereſt q̄ ſint, q̄ gñia ſūt multa, itaq; ad hoc nobiles ab regiōī bus dīr ī græcia Theſſali eq, a terra apuli, ab roſea roſeani. Quę gloria palmæ, vt curſu cer tās x̄ąles ſupare conet &c ¶ Carcere, repagulis. ¶ Curr⁹ q̃drigę, exultātia, ſaliētia, tremētia q. ¶ Haurit, eleuat, ferit. ¶ Inſtant, imīnēt eqs. ¶ Verbere, ſcutica. ¶ Lora, habēas. ¶ Vi, violentia. ¶ Nimbus, nubes. ¶ Erichthonius, fuit is Vulcani & Terrę filius, q primus dī quadrigis viſus, quo ducētua celaret pedes ſuos anguineos. Probus auctor & Pli. li. vii. inqt, q̄ bigas primū iūxit phrygū natio, quadrigas Erichthonius, Euſebius itē ſic ait, Erichthonius prim⁹ quadrigas iūxit ī græcia, erat qppe apud alias nationes, id aūt fuit Danao regnāte argis ¶ Fræna pelethronii, Īpoſiti dorſo & inſultat ſolo carmina ſunt Ennii in Alexādro, vt docet Macro li. v. Frænos aūt & ſtrata equoꝝ pelethroniū inueniſſe ſcribunt pugnare ex equo Theſſalos, q centauri appellati ſunt habitantes ſcđm Peliū montem, vt ſcribit Plin. lib. vii. & probus ait, Pelethronium ſubiectum eſſe Pelio monti. ¶ Pelethronii Lapythę, ideſt ex pelethronio oriundi fræna inuenere. habebant enim Lapythæ plura oppida in ipſa Theſſalia.

CHR. ¶ DOLOR, nā & lachrymas victos emittere, & victores letitiā oſtdere dixerūt ¶ Cū ſpes arrectæ, Ecbaſis ornādi loci cā. ¶ Inſtāt, nūq; ceſſant ab ope. ¶ Torto, nā ex crebro motu cōturq̄nt, & īflectunt lora ¶ Ruunt effuſi, pinxit illoꝝ celeritatē. ¶ Iāq; humiles, tota hæc curſus deſcriptio, picturæ q̄ ſcripturę ſimilior ē, ipſæ ēt cōciſæ, breueſq; clauſulæ faciūt, vt celeritas narrātis expſſius demōſtret celeritatē currētiū. ¶ Iā humiles, iā elati, qa ſaltu rē peragūt, vt ꝓpter eoꝝ leuitatē p aerē potiuſq̄ p terrā ferri videant. ¶ Tātus a. lau. īccirco accelerāt, qa victoriæ cupidiſſimi ſūt. Pelethronii frenos ac ſtrata equoꝝ primi īuenerūt. ¶ Erichthonius, Auguſtinus in li. de ciui. dei ait, hūc pueꝝ athenis in Vulcani, mineruæq; tēplo adinuētū ſerpente implicatū, & qa ſibi regnū portēdebat diligenter enutritū, Horūq; deoꝝ filiū, cū parentes ignorarent iudicatū. Idem Augu. refert. Hic, vt placaret iratū Appollinē, q eius templum a Danao rege incēſum fuerat, nec græci id ꝓhibuerant, & ꝓpterea ſterilitate regionē oppreſſerat, ludos muſicos eidem Appollini īſtituit, itidēq; mineruæ, vbi victores oleo donabant, Plinius autem ſcribit Erichthonium quadrigas inueniſſe, item argētum Athenis.

Impoſiti dorſo, atq; eqtem[a] docuere ſub armis
Inſultare ſolo, & greſſus[b] glomerare ſuperbos
Aequus vterq;[c] labor ęque iuuenēq; magiſtri
Exquirunt[d], calidūq; animis, & curſibus acrē.
Quamuis[e] ſępe fuga verſos ille egerit hoſteis.
Et patriam[f] Epirum referat fortiſq; Mycenas.

SER. a ¶ EQVITEM docere. i. equum nam pro equo rectorem poſuit. b ¶ Greſſus glomerare ſupbos vt cū diſciplina incederet. c ¶ Vterq; labor, & ſub iugū mittere, & ſubuertere frænū. d ¶ Exquirūt, calidumq;. e ¶ Quāuis ſæpe fuga, ordo eſt, ꝙuis ſæpe victor fuerit ꝙuis nobili genere procreatus, tñ a magiſtris ætas eſt magnanimitaſq; requirenda, quę ſi non fuerit, illa nihil proſunt. f ¶ Et patriam epirum referat, quia ī epiro ſunt equæ optimæ, quibus exercetur curule certamen, Iouis olympici.

ANT. ¶ EQVITEM i. equum portātem hominē omnes enim antiqui ſcriptores vt hominē equo inſidentem, ita & equum qui portaret hominem equitem vocauerunt, & equitare non hominem tantum, ſed equum quoq; dixerunt, auctor eſt Macro. libro ſexto in fine. (Equus. Eqtare) ¶ Vterq; labor ſ docere equum ſaltus & ingreſſus, poteſt etiam per epexegeſim legi, vt dicatq; i. æque magiſtri exquirunt iuuenem equum, Calidumq; animis & curſibus acrē. ¶ Quāuis, ſenſus eſt eligendum eſſe equum iuuenē, calidūq; animis & curſib⁹ acrem ꝙuis ſæpe curſu victor alioꝝ fuerit, ꝙuis optimā referat, & optimā ſtirpē ¶ Egerit fugauerit. ¶ Epirū de epiro latius lib. primo Georg. Palma epiros equarum. ¶ Fortiſq; mycenas ad agamemnona reſpexit qui grecorum ductor exercitus Troiam deleuit. vñ alibi ait, Agamemnoniaſq; Mycenas. Præterea docet. Strab. libro ſeptio q Argos a primordio magis ac magis extitit potentia primarium, ſubinde Mycenæ ampliora ſuſceperunt incrementa ꝓpter cōmigrantes in illas pelopidas, nam cum omnes ad Atrei filios conſiſterent. Agamēnon natu grandior regnum adeptus duce virtute, ac pariter fortuna comite regionis pateṙnam poſſeſſionem ampliauit, & mycenæo laconicum adiecit imperium, verum Menelaus Laconicæ regimen tenuit. At agamemnō Mycenarum vſq; Corynthum, ac Sicyonem & Ionum & Agialeorum. ſic enim ea vocabantur ętate cum poſterius Achei dicti ſint, regnum ſuſcepit. Hæc & plura Stra. (Menelaus)

¶ NEPTVNNI S

SER. a ¶NEPTVNIq́ ipſa deducat origine gẽ tẽ.i.ſi ſit ꝑcreat⁹ ab equo Neptuni,q edit⁹ eſt tridẽtis ꝑcuſſiõe. b ¶His aĩaduerſis, morib⁹ & ætate depꝛhẽſis. c ¶Inſtãt ſub tẽps,coeũdi.ſ. quo eis cura maior adhibet d ¶Denſo diſtẽ

vim afferre vellet,ea ſe in equã vertit,Neptunus vero eã, ita cõpreſſit, vñ gñoſi eq pditũ eſſe dñr, auctor Prob⁹,nos aũt latius de neptuni eqs lib.i. Geor.ibi.ſ. Tuq́ o cui prima tremẽtũ &c. ¶His vʒ ætate & annis eq ¶In

Neptuniq́ᵃ ipſa deducat origine gentem.
Hisᵇ aĩaduerſis inſtantᶜ ſub tempus & omnes
Impendunt curas denſo ᵈdiſtendere pingui
Quem legere ducẽ,& pecori dixereᵉ maritum.
Florentesq́ᶠ ſecat herbas fluuiosq́ miniſtrãt.
Farraq́,ne blandoᵍ nequeant ſupereſſe labori.
Inualidiq́ patrum referant ieiuniaʰ nati.
Ipſa autem macie tenuant armenta volentes.
Atq́ vbi concubitus primos iã nota ⁱvoluptas
Sollicitat frondesq́ᵏ negat,& fontibus ˡarcent
Sępe etiam curſuᵐ quatiunt,& Soleⁿ fatigant
Cum grauiter ᵒ tunſis gemit area frugib⁹ & cũ
Surgentẽ ad Zephyrum palee iactãtur inanes
Hoc faciuntᵖ nimio ne luxu obtuſior vſus
Sit genitaliᵠ aruo ſulcosq́ʳ oblimet inertes.
Sed rapiat ſitiens Venerem interiusq́ recõdat
Rurſusᵗ cura patrũ cadere, & ſuccedere matrũ

dere pigui,nõ laxo, qđ qbuſdam potionib⁹ agaſones p fraudẽ facẽ ꝯſueuerũt, vñ ait Dẽſo pigui.i.viribus pleno. Sane pigue gñris ẽ neutri, & ita in oĩb⁹ idoneis iuenit.nã nec piguedo nec piguedo latius ẽ. e ¶Dixere, ꝑ deſignauẽ. Cicero de re.p.ſic de accuſatore.l.v. dicta. & Hora. quẽ Venus arbitꝝ dicit bibẽdi pro deſignat. f ¶Florẽtesq́,ſecãt herbas, adultas, maturiores,qbus

ſtãt,incũbũt,attẽdũt. Sub tẽps ꝓpe tẽps coeundi.ſ.cui dat initium teſte Varrone li.i.c.vii. ab eqnoctio verno ad ſolſtitium. Admittẽ ãt oportet, quũ tẽs anni venerit, bis die, mane,& veſpere. Colu. ẽt lib.vii.c. xxv.ſic ait, vulgarib⁹ eqs paſſiꝫ maribus,ac fœminis paſci pmittit, nec admiſſuræ certa tpa ſeruent.Gñoſis circa vernũ eq noctiũ mares iũgent, vt eodẽ tpe quo cõceperit iã

robur acqrit. g ¶Ne blando nequeat ſupereſſe labori periphraſis eſt coitus. h ¶Ieiunia, infirmitatẽ ex inedia venientẽ. i ¶Nota voluptas,dicẽdo nota p tranſitũ rẽ ab aliis diligenter expſſam tetigit.Nã equæ puellæ quũ primũ coeũt, ſi macræ ſunt & debilitant,& debiles gigunt.poſt primũ aũt partũ tenues eſſe debẽt. K ¶Frõdesq́ negant, cõtra illud, Florẽtesq́ ſecant herbas,fluuiosq́ miniſtrãt. l ¶Fontib⁹ arcẽt.i.a potu ẽt phibẽt m ¶Curſu quatiũt, currere faciũt. n ¶Sole fatigant, calore faciunt laborare. o ¶Cũ grauiter tunſis,hoc eſt die medio,hoc aũt ad exprimendum diei tẽps eſt poſitũ,nõ q equæ tpe æſtatis coeant. p ¶Hoc faciũt nimio ne luxu,nimio pingui, & bñ rẽ turpẽ aperte a lucretio tractatã vitauit trãſlationibus, quas oẽs ab agricultura traxit,vt luxu pp luxuriẽ ſegetũ. q ¶Genitali aruo,pro muliebri folliculo quẽ vuluã vocãt.vt ẽt Pli dicit, nã ante folliculus dicebat. r ¶Sulcos oblimet inertes, claudat meatus. & hoc ſimiliter per tranſlationem dixit.Nam legimus ſupra, Et obducto late tenet omnia limo. ſ ¶Interiusq́ recondat, ideſt intra naturalia ſecreta & loca, quibus fœtus clauditur. t ¶Rurſus, non iterum,ſed contra ponitur.

ANT. ¶NEPTVNI origine,Neptunus cereri quũ

lætis, & herbidis campis poſt anni mẽſem paruo cũ labore fœtũ educẽt, nã menſe xii. partũ edũt ¶Dẽſo,pigui. Ait idẽ Colu.eoq́ tpe quo vocat a fœminis,equus.ſ.roborãdus eſt largo cibo,appropinquante vere hordeo eruoq́ ſaginandus,vt Veneri ſupſit quãtoq́ fortior inierit,firmiora ſemina præbeat futuræ ſtirpi & Varro li.ii.c.v.de bubus ſic ait, ꝓpter fœturam,Hoc obſeruare ſoleo añ admiſſuram, mẽſem vnũ ne cibo & potiõe ſe impleant,qđ exiſtimat facilius macram cõcipere, Contra tauros duobus mẽſibus ante admiſſuram, herba & palea, ac fœno facio pleniores,& a fœminis ſecerno. ¶Blando labori.i.Veneri.Iam nota voluptas, de equabus intelligit alias enixis ¶Paleæ, quid proprie palea ſit li.i geor.videto. ¶Luxu, copia abũdantia. ¶Obtuſior.i.hebes eſt,n gradus pro gradu. ¶Vſu, vtilitas. ¶Genitali aruo.i. vuluæ,& matrici ibi.n.concipitur, ibi educatur,& creſcit quicqd concipitur. ¶Oblimet, obducat,coopiat,claudat,limo repleat proprie ¶Sulcos inertes, vuluæ meatus conceptioni ineptos, ſi repleti fuerint nimio luxu. ¶Sitiens,vulua ipſa macrior. ¶Venerẽ, equi ſemen ¶Patrum admiſſariorũ, vbi.n.equas impleuerint,eorum cura habetur nimia. ¶GENITALI auro, tranſlatio ab agricultu- CHR.

ra. Fit aũt obſcœnitatis vitãdæ cã. Inachię, ab eo qđ eſt iachus. Fuit. n. rex vigeſimuſprimus Sicyonoꝝ, q regnauit annos. xlii cui ſucceſſit Pheſt⁹, & iſ ſe poly bo ſucceſſerat. Sicyonorũ prim⁹ rex agyaleus fuit, a quo agyalea dicta eſt, q̃ deide Peloponeſus ẽ vocata, icepit ãt re gnũ regnãte Nino apud aſſyrios anno mũdi quto, ac octogeſimo ſupra mille, ac centũ, & pductũ ẽ vſq; ad mũdi annũ ſeptuageſimũ ſupra q̃ttuor milia, fuitq; vltim⁹ rex zeuſippus

SER. a ℭEXACTIS grauidę cũ mẽſibus, vicinis ptui, tũc. n. diligẽti⁹ tractãdæ ſũt ne abigant b ℉Nõ ſaltu ſupare viã ſit paſſus, qđ ſolet fieri quũ paſcũt pedibus impeditis. c ℉Saltib⁹ ĩ vacuis, magnis. d ℉Et plena flumia, ne iclinant ad potũ. e ℉Eſt lucos ſilari circa ilicibuſq; virentẽ Plurimus alburnũ volitãs, Ordo talis eſt circa lucos ſilari fluminis lucanię & alburnum eiuſdẽ mõtẽ plurimus volitãs, at ſi diceret eſt, multa muſca. Volitãs aũt modo nomẽ eſt nõ participiũ. f ℉Oeſtrũ graii vertere vocãtes, vertere ex ſoni ſimilitudine onomatopeiã facere. Non. n. poſſumus accipere ex latina lingua mutauere, quũ cõſtet græcã primã fuiſſe, œſtrũ aũt grecũ eſt, latine aſilus vulgo tabanus vocatur. g ℉Cui nomẽ aſilo Romanũ eſt, vt cui Remulo cognomẽ erat.

Incipit exactis [a] grauidę cum menſibus errant.
Nõ illas grauibus quiſq; iuga ducere plauſtris
Non ſaltu [b] ſuperare viam ſit paſſus, & acri.
Carpere prata fuga fluuioſq; innare rapaces.
Saltibus [c] in vacuis paſcant, & plena [d] ſecundũ
Flumĩa muſcus vbi, & viridiſſima gramĩe ripa
Speluncęq; tegant, & ſaxea procubet vmbra
Eſt lucos [e] Silari circa ilicibuſq; virentem
Plurimus Alburnũ volitans cui nomẽ [g] Aſilo
Romanum eſt, Oeſtrũ [f] graii vertere vocantes.
Aſper acerba ſonans quo tota exterrita ſiluis
Diffugiunt armenta furit mugitibus ęther

ſecernant, ne inter ſe pugnare poſſint pgnantẽ neq; iplere cibo neq; exaurire oportet alternis annis qui admittũt diuturniores equos, & meliores pl'os fieri dñt. ℉Grauib⁹ pauſtris inuit aũ qua part⁹ vicinus fuerit pregnantes equas & fatigari poſſe leui mõ. De plauſtris videto libro. i. geor. ℉Saltib⁹ vacuis, cãpis magnis & carẽtibus ſaxis, & arborib⁹ deiectis. ℉Secundum ppe ad potũ pcũbant. ℉Muſcus, Vbi, lanugo viridior q̃ locis humidis, & ſole carẽtibus fit muſc⁹ dicit, hic pro herba illa tenella, ſeu lanugine, q̃ in aquaꝝ ſupficie naſcitur, accipit. ℉Lucos ſilari, Silarus fluuius eſt, q vetere campaniã diuidit a picẽtibus, cui qđem fluuio proprium illud ineſſe tradit, vt in eius aqua dimiſſa virgulta ſaxificẽtur, forma tamen, coloreq; ſeruato, auctor eſt Strab. lib. v. Probus ſcri. ſilarum lucaniæ fluuium eſſe, ſic etiam Ptolemæus lib. iiii. ℉Alburnum, alburnus lucaniæ portus, & eiuſdem nominis mons teſte Probo. Aſilo. Pli. lib. xi. c. xvi. ſcribit q̃ naſcũtur aliquũ in extremis fauis apes grãdiores, q̃ cæteras fugant. ℉Oeſtrus, vocat hoc malum Theodorus aũt interps Ariſt. li. v. de hyſto. animaliũ ait, q̃ Aſilus latiuſculis quibuſdam beſtiolis, q̃ in fluuiis ſupernatãt enaſcit, quamobrem magna aſilorũ copia circa aquas, vbi id genus beſtiaꝝ eſt. Tabani vero ex ligno naſcuntur, Feſtus vero ſcribit Oeſtꝝ græco vocabulo furorẽ dici. Preterea œſtreo inſanio, œſtre lateomne ſtimulor ſũt qui putent aſilum a voce dictum ab latinis. Oeſtrũ quoq; a voce græcis. Ego tñ œſtrũ dictum ab illis puto a furore, & ita vertiſſe vocantes œſtrum. Latini. n. ab voce aſilum, illi œſtrum a furore vocarunt. Vertit aũt nomẽ quoties ab pprio ĩ aliud trãſmutat, ſic Birſa cũ ſit pprie coriũ, ab re ipſa quoq; dicta eſt Carthaginis arx, ſic & œſtrus cũ ſit furor ab eodẽ effectu œſtrus dictum eſt illud animal.

Silarus

Alburnus

Aſilus

tabani

œſtrus

PRO. ℭEST LVCOS ſilari circa ilicibuſq; u. p. l. al. u. c. n. aſilo. Ro. e. œſtrũ graii u. u. Silarũ flumẽ eſt lucaniæ, portus alburnus, & eiuſdem nominis mõs ad ſextum a primis tabernis. mentionẽ facit lucilius hoc verſu. Quattuor hinc ad ſilari, flumẽ, portũq; alburnũ. ℉Aſilo, gen⁹ eſt tabani adeo acer, vt ſoleat armẽta bucera inqetare, vocat græce œſtreos Meminit aũt hiſtoriæ hoc loco Virg. eius, quã Ouidius in primo met. expoſuit plene. referens inachi filiã io cõpreſſam a ioue mutatã in vaccã actã eſſe p orbẽ terrarũ Oeſtro donec ad flumẽ Nilũ venir, Ibi mitigata iunone finit⁹ ſit ei⁹ labor, quã inachiã dicit Virg.

ANT. ℭEXACTIS mẽſibus. i. pfectis & partui vicinis, vñ li. i. Geor. Exactũ ad mẽſem pluuia ventiſq; carebũt. Varro lib. ii. ca. vii. ait. Quũ cõceperint æquæ, videndũ ne aut laborent pluſculũ, aut ne frigidis ſint in locis, qđ algor maxie pregnantibus obeſt, itaq; in ſtabulis & humore prohibere oportet humum, clauſa habere oſtia, ac feneſtras & inter ſingulas a preſepibus interiicere longorios, q eas di-

ℭSICCI

Concuſſus, ſiluęq;, & ſicci[a] ripa Tanagri.
Hoc quōdā [b]monſtro horribiles exercuit iras
Inachię Iuno peſtē [c]mediata iuuencę.
Hūc[d] quoq;(nā medius[e]feruorib⁹ acrior iſtat)
Arcebis [f]grauido pecori, armentaq; paſces
Sole [g]recēs orto: aut noctē ducentibus aſtris.
Poſt partum [h]cura in vitulos traducitur oīs.
Cōtinuoq; notas [i], & noīa gentis inurunt.
Et quos aut pecori [k]malint ſūmittere hñdo [l],
Aut aris ſeruare ſacris, aut ſcindere terram,
Et campū [m]horrētē fractus inuertere glebis.
Cętera [n]paſcūtur virides armenta per herbas.

SER. a ¶ SICCI tanagri, nō multū valētis, Tanager āt fluui⁹ ē Lucanię, & hoc dicit armētoꝝ mugitu cūcta reſonare. b Hoc quōdā mōſtro, argumētaſ ab exēplo dicēs, Iunonē œſtrū ſe cōtra pellicē defendiſſe. Nota āt eſt fabula Io Inachi filiā ab ipſo qdē Ioue Iunonis aduētu ꝯuerſam eē ī vaccā, cui Iuno īmiſit œſtrū quo toto orbe fatigata tādē aliqñ venit ad ęgyptū, & illic ī Iſim cōuerſa ē. Trāſiit aūt ꝑ mare auguſtū qd boſphorō ab ea appellatū ē, nūc heleſpōt⁹ noiaſ. c Peſtē meditata iuuencæ, vel quā peſtē añ excogitauerat, vel meditata īferēs & exercens accipiamus. Horati⁹, Horrēdaq; cultis Diluuiū meditaſ agris. i. īfert exercet Nā & ī ipſa meditatiōe exercitiū ē. d Hunc quoq; arcebis. i. ēt hoc malū remoue. e Nā mediis feruorib⁹ acrior iſtat, tūc ē acrior Et dicēdo tp̄s oſtendit quēadmodū poſſit euitari. f Arcebis grauido pecori. i. a grauido pecoꝛ. Nā arceo a te dicim⁹. g Sole recēs, orto ſtatim, Saluſti⁹, Coria recēs detracta veluti glutio adoleſcebāt. h Poſt partū cura ī vitulos, mō & de eqs & de bob⁹ accipimus gñalr. i Notas, characteres. k Pecori ſūmittere, admiſſarios facere. l Habēdo, vt habeaſ. Vt luci⁹ ī trigeſimo, Nōnūq; dabit ipſa ętas, qd poſſit habēdo. m Cāpū horrētē, ecbaſis poetica ſuffecerat enim dicere Aut ſcindere terram. n Cætera paſcunſ, ꝑ hoc intelligimus illa oīa quæ dixit aīalia domi eſſe ſeruanda.

PRO. ¶ ET SICCI, ripa tanagri, Tanagr⁹ torrēs eſt lucaniæ: qui cū pluuię ſunt, effuſior eſt, & ſæuit, quum ſerenum ſiccum eſt.

ANT. Tanagrus. ¶ TANAGRI tanagrus torrēs ē Lucaniæ, qui cū pluuiæ ſunt effuſior eſt, & ſæuit quū ſerenū ſiccus eſt, idem Pro. Acerba ꝓ acerbe. Inachię iu. inachus apud argos primus regnauit annis. l. auctor Euſe. eius filia Io ab Ioue in vacā Iunonis aduentu cōuerſa, quā poſtea Iuno dono accepit, tradiditq; ſeruādam Argo paſtori ſuo quo obtruncato ob mercurio irata Iuno in io œſtrū īmiſit, quo exterrita illa vſq; ī ægyptū fugit, ibiq; Ioue agente in humanam rediit figuram, mutatoq; noie Iſis dicta ē, & ab ęgiptiis pro dea culta. id aūt lati⁹ Ouid narrat libr i. metha. Hūc quoq;, vltra ꝓdicta arcenda, vitādaq;. Pecori armenta, hic nulla eſt Sinalœpha. Poſt ptū cura in vitulos. Varro li. ii. c. v. ait de vitulis Lactantes cū matribus necubēt, at. erūt n. quū creuerint vituli, leuādæ matres pabulo viridi obiciendo in præſeplis, itē his fere in oībus ſtabulis lapides ſternendi, aut qd, itē ne vngulæ putreſcant, ab equinoctio enim autūnali, vna paſcuntur cū matribus. Semeſtribus vitulis obiiciunt furfures triticeos, & farineā ordeaceā, & tenerā herbam & vt bibāt mane, & veſpere curāt, hæc ex Vartone. Palladius Itē de aprili ait Hoc mēſe vituli naſci ſolēt, quoꝝ matres abūdātia pabuli iuuentur, vt ſufficere poſſint tributo laboris, & lactis. Notas inurūt, Columella libro. xii. capite ſecūdo loquēs de fine aprilis ait, quod eodem tempore fœtus fœcūdi pecoris ſignari oportet. Sed de ianuario ſcribēs circa eius finē inquit. His etiā diebus maturi agni, & reliqui fœtus pecudum, nec minus maiora quadrupedia charactere ſignari debent Palladius quoq; de aprili ait, Et ſerotini fœtus hoc mēſe ſignēſ. Et quos aut pecori, & omnis cura traducitur in illos quos, & cætera intelligit autē admiſſarios futuros. Cætera paſcuntur, Varrone teſte libr. ii. paſcuntur armenta cōmodiſſime in nemorib⁹, vbi virgulta, & frons multa hyeme, quum hybernant ſecūdum mare, æſtu abiguntur in montes froudoſos.

CHR. Pulli. ¶ IN VITVLOS, Vt pullos dicimus iuniores in equo aſino muloue, ac in oī volatiliū gñe, ſic in boue & Elephanto vitulos dicimus. Sed & in humanæ ſpē pullos dixerunt amatores pueros obſcœne amatos. Vñ Fabius qui ob candorē eburnus dicebaſ, ꝙ ei⁹ natis fulmine icta eſt, iouis pullus eſt vocatus, Pullum deniq; nigrū dicimus; Hinc pullam ficum, & iuuen. pullatos ꝓceres dixit: Vitulos quoq; de maiorib⁹ piſcibus, vt ſūt delphini: & balenæ Qui & vitulus marinus piſcis, hos phocas appellant.

Tu quos[a] ad ſtudiũ, atq; vſũ formabis agreſtẽ,
Iam vitulos hortare, viãq;[b] inſiſte domandi,
Dum faciles animi iuuenũ, dũ mobilis[c] ętas.
Ac primum laxos tenui de vimine circlos[d]
Ceruici ſubnecte, de hinc, vbi libera colla
Seruitio aſſuerint, ipſis e torquibus aptos
Iunge pares, & coge gradũ[e] cõferre iuuẽcos.
Atq; illis iam ſępe rotę[f] ducantur inanes
Per terrã, & ſummo veſtigia puluere ſignent.
Poſt valido nitens ſub pondere faginus axis
Inſtrepat, & iunctos temo trahat[g] ęreus orbes.
Interea pubi[h] indomitę nõ gramina tantum,
Nec veſcas[i] ſalicũ frondes, vluãq; paluſtrem
Sed frumẽta[k] manu carpes ſata, nec tibi fœtę[l]
More patrũ niuea ĩplebunt mulctaria[m] vaccę.
Sed tota in dulces conſument vbera natos.
Sin ad bella magis ſtudium: turmaſq; feroces,

SBR. a ¶ TV Quos ad ſtudiũ, loc⁹ de bobus domãdis. b ¶ Viãq; inſiſte domãdi, inſtitue artẽ domandi. c ¶ Mobilis ætas. i. anteq̃ magnitudo viriũ & pfecta ætas eis ſit, ante eos icipe domare, mobilis flexibilis. d ¶ Circlos circus eſt pricipale, vñ fit circulus, & per ſyncopam circlus ſicut periclũ a piculo, ſeclũ a ſeculo. e ¶ Coge gradũ conferre, ſimul icedere. f ¶ Rotæ ducãtur inanes, ſine põdere. g ¶ Trahat ęreus, fortis, ſic ĩ qnto. Aerea quẽ obliquũ rota trãſiit. Horatius, Incluſam danaẽ terris aerea. h ¶ Pubi idomitæ, hoc ad iuuẽcos tãtũ pertinet, Nã de equis paulo poſt dictu rus eſt, vt Namq; ante domandum ingentes tollunt animos. i ¶ Nec veſcas ſalicũ frõdes, ſiccas, & teneras. Nã veſcũ hoc ẽ pprie, vñ & aranearũ telæ veſcæ vocant. K ¶ Frumẽta manu. i. ẽt ferraginẽ eis dabis. l ¶ Fœtæ More patrũ, fœtæ nr̃o more, neq; .n. mulgeri niſi enixæ pñt antiq enim fœtũ ꝓ grauido ſolebãt ponere, vt Varro, vt cui⁹ fœta feris libiæ, & ipſe Vir. ſcãdit, fatalis machina muros Fœta armis, & more patrũ, q lac magis ſeruabãt fœtib⁹, alioq accuſabaſ auaritia eorũ, q ſibi oẽ lac mulgebant. m ¶ Mulctaria, legiſ & mulgaria. vt Valg. ait, Sz nos añ caſam Tepidi mulgaria lactis, Et ſinũ vini ceſſauim⁹ fundere bacchi.

ANT. ¶ HORTARE, aſſueſce. ¶ Viãq; domandi. Columella li. vii. capite ſcdo ait, qđ vitulos oportet, quum adhuc teneri ſunt, conſueſcere manu tractari, ad pſepla religari, vt exiguus in domitura labor eorũ, & min⁹ ſit periculi. Verũ neq; ante tertiũ, neq; poſt qntum annũ iuuencos domari placet. Cũ illa ætas adhuc tenera ſit, hec iã prædura. ¶ Viam, rõnem, conſuetudinẽ. ¶ Inſiſte, ſtatue, frequenta, exerce. ¶ Iunge pares, cuſtodiendum ne ſtatura vel viribus impar cũ valentiore iungaſ, nã vtraq; res iferiori celeriter affert exitiũ, verba ſunt Columellæ. ¶ Ipſis e torquibus aptos, ipſis e torquibus, ideſt ab ipſis circulis iunge pares & cetera. Aptos aũt e torquibus ait, q a ſeruitio aſſueti torquiũ, apti ad domãdum effecti ſunt. ¶ Aereus, Fortis. ¶ Pubi indomitæ, vitulis indomitis Nõ gramina tantũ. Columella lib. vii. capite tertio ſcribit q̃ ſi vbertas regionis viride pabulũ ſubminiſtrat, Nemo dubitat quin id gen⁹ cibi ceteris anteponẽdũ ſit. Ab idibus tñ menſis aprilis vſq; i idus Maias viride pabulũ recte ſectantur, poteſt enim in calẽ. Iulias frigidioribus locis idẽ præſtari, a quo tẽpore in calẽ. Nouẽbris, tota æſtate, & deinde autũno ſatiẽtur fronde, pbaſ maxiẽ vlmea, poſt fraxinea, & ab hac populnea, vltima ſũt illignea, & querna, & laurea. ¶ Veſcas frondes. i. minutas, veſcũ. n. teſte Nonio hunc etiã locũ afferente, minutũ, & obſcurũ notat. Feſtus inquit qđ veſcus faſtidioſus diciſ, & pro puſillo vtebanſ ¶ Frumenta, farraginẽ, de qua latius iam iã. ¶ Sin ad bella magis, iam ad equos tranſit. ¶ Turmas, acies eſt enim turma proprie equitum habens equites. xxxii. huic qui præeſt Decurio nominatur, vt ſcribit Modeſtus.

Veſcũ

CHR. ¶ VESCAS, Hoc nomen vt refert Gellius ex ve, & eſca cõpoſitum eſt. Et cum ve particula modo augmẽtum, modo priuationẽ afferat, Nam dicimus vehementẽ a magnitudine mentis, & contra dicitur vecors quaſi ſine corde, poterit veſcum vtrumq; ſignificare. Ergo recte Gellius ait, aliter Lucretium dicere ſalem veſcum ab intentione edendi, aliter Lucilium veſcum appellare cum edẽdi faſtidio. Quapropter veſcas frõdes, ideſt quibus auide veſcuntur iuuenci, Feſtus quoq; ſcribit veſcum faſtidioſum ſignificare, & Lucretium pro edace poſuiſſe, vt nec mare qua impendet veſco ſale ſalſa pereſo, priſci ue particulã pro re parua ponebant, Varro oues vegrãdes fiunt, atq; imbecilles. ¶ Frumẽta, vt ordeum, ſpelta. ¶ Sin ad bella, Equinũ gen⁹ tripartito ponit. Co

lumella

lumella. Eſt enim generoſa materies, quæ circo, ſacriſq; certaminibus equos præbet. eſt mularis quę precio fœtus ſui comparatur genero ſo, & vulgaris quæ mediocres fœminas, mareſq; progenerat.

Aut alphea[a] rotis pręlabi flumina Piſę,
Et Iouis in lucco currus agitare volanteis.
Primus equi labor eſt, aīos atq; arma videre
Bellantum, lituoſq;[b] pati, tractuq; gemẽtem
Ferre rotā, & ſtabulo frenos audire ſonāteis.
Tū magis atq; magis blādis gaudere magiſtri
Laudibus, & plauſę ſonitū ceruicis amarę.
Atq; hęc iamprimo[c] depulſus ab vbere mr̄is
Audiat, inq;[d] vicē det mollibus ora capiſtris.
Inualidus, etiāq; tremēs etiam[e] inſcius æui.
At tribus exactis, vbi quarta[f] acceſſerit ętas.
Carpere mox gyrū īcipiat: gradibuſq; ſonare
Compoſitis, ſinuetq; alterna volumia crurū.
Sitq;[g] laboranti ſimilis. tū curſibus auras.
Prouocet. ac p aperta volās ceu liber habenis
Aequora: vix ſumma veſtigia ponat arena.

SER. a ¶ AVT alphea rotis prælabi flumino piſæ, qa vt ſupra dixim⁹ circa ea flumía maxime agitabatur curule certamen. b ¶ Lituoſq; pati, buccinas ſonātęs audire lituus etiā virga regalis q̄ſi lites diſterminās, nā & virga mercurii noīaf lituus & poteſt hic intelligi virga qua domanf equi vt virgæ ſonitum tāq; percutiētis frequēter audiat. c ¶ Iā primo, non prio vbere, ſed iamprimo quaſi vnū lege, vt ſit iamprimo audiat depulſus ab vbere mr̄is. d ¶ Inq; vicē, frenoꝝ. ſ. ne adhuc tenera ora lædanf. e ¶ Etiā inſcius æui, nondum habēs ab annis fiduciam. f ¶ Vbi quarta acceſſerit ætas, ideſt quartus annus. Nā ætatē plerūq; generaliter dicimus & pro anno, pro. xxx. pro centū pro quouis tpe. g ¶ Sitq; laborāti ſimilis, preparetur ad futurū laborem.

PRO. ¶ ALPHEVS flu. eſt achaiæ piſæ oppidū, quod habuit Oenomaus.

ANT. ¶ PRÆLABI rotis. i. iuxta decurre. ¶ Alphea flumina piſæ, Iouis olympii tēplū in agro Piſano erat, ab Elide ſtadiis min⁹ trecētis abſens, añ illud vero lucus agreſti veſtit⁹ olea ſurgebat, ī quo ſtadiū erat, vbi curule certamē, auctor ē Strabo li. viii. id āt olympicū certamē, & equoꝝ & paleſtræ erat, qd Hercules Ioui patri dedicauerat, elegit autē optimū Græcie locū ad ſtatuēda certamía, cāpos. ſ. iuxta Alpheum flumē ſitos, hæc ex Diodori libro quinto. Diximus & plura in principio huius tertii libri. Cuncta alpheū linquens, & cætera. ¶ Lituos, erat lituus augurum baculus adūcus ſine nodo, de quo latius in principio. Acro vero docet inter Tubam & Lituū diſcrepare. Lituus enim equitum eſt, & incuruus. Tuba autē peditum & directa Litui acutus ſonus eſt, Tubæ grauis, Virgilius etiam ait, Et lituo pugnas inſignis obibat & haſta, Gellius libro quito ſcribit, quod Tuba a ſonitu Lituus appellata eſt. ¶ Frenos audire. Varro li. ii. capi. vii. admonet, pullos quum ſtēt cū matribus interdū tractandū ne quum ſint diſiuncti extereātur, eadēq; cauſa ibi frenos ſuſpendēdū, vt oculi cōſueſcant, & videre eoꝝ faciem, & emotu audire crepitus. Quū iā ad manus accedere ꝯſueuerint, interdū imponere his puerū bis, aut ter pronum, & cætera, & hoc quum ſit trimus. ¶ Sunt qui dicant poſt annū, & ſex menſes equū domari poſſe, ſed melius poſt trinū, a quo tēpore ſartago dari ſolet, hæc. n. purgatio maxime neceſſaria eqno pecori, quod diebus decē facere oportet, nec pati vllū cibū alium guſtare, ab vndecimo die vſq; ad drcimūquartū dando hordeum quottidie adiiciēdo minutatiſ, qđ quarto die feceris, in eo decē diebus proximis manēdū, Ab eo tēpore mediocriter exercendū, & quū ſudauerit, oleo perungendum. ¶ Si frigus, erit in equili faciendus ignis. ¶ Depulſus ab vbere matris, docet Varro dicto loco equinū pullum, non prius biēnio confecto ab lacte remouēdum. ¶ Inq; vicem. ſ. frenorum, ne tenella ora lædantur. ¶ Inualidus iam, iamq; tremens, etiā inſcius æui. Legitur item inualidus etiāq; tremens, quod non eſt abſurdū, licet us breuis ſit, nam ſępe in hoc opere, & alibi poeta vtitur Diaſtole, qđ latius in verſilogo oſtendimus. ¶ Inſcius æui, antequam vires habeat. ¶ Tribus exactis, tranſactis & præteritis tribus ætatib⁹. i. tribus annis, quo aūt tpe. Varro id iubeat iam iam diximus. ¶ Aperta æquora, campos amplos.

CHR. ¶ FRENOS, in ſingulari frenū ē, in plurali & freni, & frena. ¶ Blādis vocibus, Manſueſcat. & vocibus & tactu magiſtri. ¶ Carpere gyrū, Vt facile in gyrū fleti aſſueſcat. ¶ Sinuet, incuruet, vt pedes altius a terra tollat.

Qualis[a] Hyperboreis Aquilo cũ denſus ab oris
Incubuit, ſcythieq́ʒ hyemes atqʒ arida[b] differt[c]
Nubila, tum ſegetes altę, campiq́ʒ natantes
Lenibus horreſcũt[d] flabris, ſũmęq́ʒ ſonorem
Dant ſiluę, longiq́ʒ vrgẽt ad littora fluctus.
Ille[e] volat ſimul arua fuga, ſimul ęq̃ra verrẽs[f].
Hic vel ad Elei[g] metas, & maxima campi
Sudabit ſpatia, & ſpumas[h] aget ore cruentas.
Belgica[i] vel molli[k] melius feret Eſſeda collo.
Tum demũ craſſa magnum farragine corpus
Creſcere iã domitis ſinito: nãq́ʒ ante domãdũ
Ingentes tollent animos, prenſiq́ʒ negabunt
Verbera lenta pati, & duris[l] parere lupatis.
Sed non vlla magis vires induſtria firmat,
Quã Venerẽ, & cęci[m] ſtimulos auertẽ amoris[n]
Siue boum ſiue eſt cui gratior vſus equorum

SER. a ℭ QVALIS hyperboreis, hyperborei mõtes ſũt ſcythię, dicti ꝙ ſupra eos ſiet boreas. Dicit aũt equus ſic currat, vt ventus. b ⁋ Arida nubila, ſine pluuiis. c ⁋ Differt, diſſipat. d ⁋ Horreſcũt, cõtremiſcũt. Perſius, Scis comitẽ horridulum trita dõare lacerna. i. trementem. e ⁋ Ille volat. ſ. vẽtus. f ⁋ Verrẽs, trahens g ⁋ Ad elæi metas. i. circi. Elis nãq́ʒ ciuitas ẽ arcadie. in qua agitabaſ currule certamen, & ſpecies eſt pro genere. h ⁋ Spumas aget ore cruentas, qd ẽ ſignũ equi fortiſſimi, ſi velut rubras egerit ſpumas. i ⁋ Belgica eſſeda, gallicana vehicula. Nã belgæ ciuitas eſt gallię, in qua huiuſcemodi vehiculi vſus repertus eſt. K ⁋ Molli, domito, vt Et mollia colla reflectit. l ⁋ Duris parere lupatis, frenis, aſperrimis. Dicta autẽ lupata a lupinis dentibus, qui inequales ſunt, vnde & eoꝝ morſus vehementer obeſt. m ⁋ Cæci, latentis. n ⁋ Amoris, cupidinis.

ANT. ℭ HIC vel a. e. m. e. m. campi, Eleus campus ſtadium olympiacũ vbi equi quoq́ʒ certãt. ⁋ Scythia, regio eſt ſeptentrionalis. ⁋ Belgæ, natio gallorum.

PRO. ℭ HYPERBOREIS oris, habitant hyperborei ſupra aqlonis flatũ, dicti qđ humanę vitæ modũ excedant, viuendo vltra centeſimũ annũ, vt ſcribit Feſtus. Solinus etiã ſcribit ꝙ hyperborei incolunt vltra aquilonẽ, apud quos mũdi cardines eſſe credunt. Domus ſunt nemora, vel luci, in diem victũ arbores ſubminiſtrant, diſcordiam neſciunt, ægritudine non inquietanſ, ad innocentiã omnibus æquale votũ ⁋ Scythięq́ʒ niues, de ſcythia late lib i. Geor. Mundus, vt ad ſcythiam. Differt in diuerſas fert partes, ae pellit. ⁋ Nubila dum, legitur item tum, & quuʒ in antiqs. ⁋ Cãpiq́ʒ natantes, exundãt enim ſata ob ventorum flatus. ⁋ Horreſcunt, contremiſcũt. ⁋ Longiq́ʒ vrgent, legitur lõgeq́ʒ vrgẽt. ⁋ Verrens, trahens. ⁋ Hic, legiſ & hinc in antiquis. ⁋ Elæi metas campi, Seneca in Thyeſte ait, Alpheus ſtudio notus olympico id aũt iam iam apertũ eſt. ⁋ Metas, currẽdi terminos. ⁋ Molli collo. i. domito ac placido. ⁋ Spumas cruẽtas, fortiſſimi equi ſignũ eſt, ſi velut rubras egerit ſpumas. ⁋ Belgica eſſeda melius feret. i. aptior erit ad belli currus, quibus quidem Belgici pugnaciſſimi vſi ſunt. Tranſalpinã Galliã qdã tris in partes diuiſere, Aquitanos, Belgas, Celtaſq́ʒ, Belgas noĩabant Oceano ꝯfines vſq́ʒ ad hoſtia Rheni, & nonnullos rheni & alpiũ vicinos icolas, Ebe Igis Veneti ſunt, q aduerſus Cæſarẽ nauali certamine cõtenderũt, & ſuperati ſunt. Vniuerſa vero natio, quã hæc ætas, inqt Strabo ſuo æuo gallicã, vel gallaticã vocat Martis ſtudio & animorũ ardet impetu, conſerẽdęq́ʒ pugnæ alacritate impigra, ſemperq́ʒ ſpectãtes in boreã, aut oceano propiores cõferẽdis pugnis audatiores. e quibus ſũmos Belgas aſſerũt eſſe per gentes qndecim diuiſos intra rhenũ, ac Lygerin vergẽtes i oceanũ, Belgarũ fortiſſimos Belloacos eſſe dicunt, poſt iſtos Veſſiones hæc ex Strabonis lib. quarto. ⁋ Ferragine, de hac paulo ſuperius dictũ eſt, ibi. ſ. Frenos audire ſonãtis. ⁋ Lenta, flexibilia, mollio, ſcuticæ enim & virgæ lentæ, & molles ſunt. ⁋ Duris lu. duris frenis a lupinis dẽtibus dictis. Lupus autẽ lupatum frenũ diciſ Oui. in Tri Et placido duros accipit ore lupos. Et Mar. Mordẽt Aurea ꝙ lupata cerui. ⁋ Cæci amo. Vis magna mentis, blãduſq́ʒ animi calor Amor eſt, inquit Seneca in octauia. Eſt item amor mentis quædã paſſio ab exterioribus illata, & p ſenſus corporeos itroducta, cecũ vero amorẽ fingũt, vt aduertamus amantes ignorare quo tendãt, nulla coꝝ eſſe iudicia, nullas rerũ diſtinctiones, ſed ſola paſſione duci. Charinus ãt in mercatore Plauti amorẽ hæc cũcta vicia ſectari ſolent, inquit Cura, ægritudo, nimia elegãtia, inſomnia, ærũna, error & fuga, ineptia, ſtultitia, temeritas, immodeſtia, petulantia,

Lupus

Quid

lantia,cupiditas,maliuolentia,deſidia,iniuria,inopia, contumelia, diſpendium, multiloquuum,pauciloquiū.hoc ideo ſit,qa nec quæ attingūt ad rem,nec ſumptus videt. Amoris item pathos latius ecloga octaua oſtendimus.¶ Stimulos auertere,Columella libro ſeptimo,capi.vigeſimoſeptimo ſcribit.Maxime curandum eſſe verno tēpore anni; vt tam fœminis q̃ admiſſariis deſiderantibus coeundi fiat poteſtas,quoniam id præcipue armentū ſi prohibeas,libidinis extimulatur furiis. Vnde etiā veneno inditum eſt nomē Hippomanes,q equinæ cupidini ſimilem mortalibus amorem accendat.Equus autē præcioſos reliquo tempore anni remouere oportet a fœminis ne, aut cum volent ineant,aut ſi id facere prohibentur cupidine ſollicitati noxam contrahant. Itaq; in longinqua ſpacia marē placet ablegari,vel ad præſepia contineri.

Atq; ideo tauros procul,atq; in ſola relegāt[a]
Paſcua p⁹ mōtē oppoſitū, & trās flumīa[b] lata
Aut intus clauſos ſatura ad præſepia ſeruant.
Carpit enim vires paulatim,vritq; videndo[c]
Fœmina,nec nemorū patit mēiniſſe nec herbę
Dulcibus illa quidē illecebris & ſępe ſupbos
Cornibus inter ſe ſubigit decernere amātes.
Paſcitur in magna[d] ſilua formoſa iuuenca.
Illi alternantes multa ui pręlia miſcent.
Vulneribus crebris lauit ater corpora ſāguis.
Verſaq; in obnoxios vrgentur cornua vaſto
Cū gemit.roboāt[e] ſiluęq; & magn⁹ olympus
Nec mos bellantes vna ſtabulare ſed alter
Victus abit.longeq; ignotis exulat[f] oris
Multa gemens ignominiā.plagaſq; ſuperbi
Victoris tum quos amiſit inultus amores.
Et ſtabula aſpectans[g] regnis exceſſit auitis.
Ergo omnis cures vira[h] exercet,& inter

SER. a ¶ RELEGAnt ſmouēt. b ¶ Trās flumina lata,ſcilicet ne natatus ſit facilis. c ¶ Videndo,dum videt geſtūdii mod⁹ a paſſuo. d ¶ In magna ſilua, alii ſila legūt,vt ſit mons Lucaniæ,qđ modo nſa neceſſitas cogit,vt in æneide, Ac velut ingēti ſila ſūmo ue taburno,vbi vtrūq; ſpeciale ē. e ¶ Reboant ſiluæ, reſultant, remugiunt. Reboo autē græcum verbum eſt. Ná apud latinos nullum verbum eſt quod ante o finalem o habeat,excepto ichoo. Quod tamen maiores aliter ſcribebát aſpirationem interponentes duabus vocalibus, & dicebát inchoo.tria enim tantum habebant nomīa in qbus litteram ſequeretur aſpiratio,ſepulchrum,orchus,pulcher,ex qbus pulcher tantum hodie recipit aſpirationem. f ¶ Exultat,extra ſolum ſuū habitat. g ¶ Aſpectans, Cicero de Catilina, Retorquet oculos profecto ſæpe ad hanc vrbem,quam e ſuis manibus ereptam luget. h ¶ Vires exercet,ab inultu robur acquirit.

ANT. ¶ VIDENDO,DVM VIDETVR. ¶ Illecebris, ſuaſionibus , voluptatibus , blanditiis, ſed in malam & bonam partem ſūt. Tul.de repu.lib. ſexto ſuis te oportet illecebris ipſa virtus trahat ad verum decus, item pro.M. Cæſ. Erant apud illum illecebræ libidinum multæ, & pro Milone quis ignorat maximam illecebram eſſe peccandi impunitatis ſpē.¶ Subigit,impellit,cogit.¶ Silua,ſilua in antiqs ſemper legi. ¶ Decernere, certare. ¶ Lauit,a lauo lauis pręſens eſt,lauit aūt inficit,deturpat.¶ Ob noxios, cōtrapoſitos, contranitētes.¶ Reboant,reſultant per echo, ſcilicet Magnus olympus , mons eſt Theſſaliæ, qui excellenti vertice tantus attollitur, vt tegmina eius cœlum accolæ vocent.ara eſt in cacumine Ioui dicata,cuius altaribus ſi qua de extis inferuntur nec diſſlantur ventoſis ſpiritibus,nec pluuiis diluuntur, Sed voluente altero anno,cuiuſmodi relicta fuerint, eiuſmodi reperiuntur, litteræ in cinere ſcriptæ ad alteram anni cerimoniam permanent. Hæc Solinus, capitulo octauo. ¶ Multa,pro multum. ¶ Ignominiam , eſt enim hæc nominis nota atq; macula. ¶ Aſpectans, ex patho,& affectione ideſt.

¶ LAVIT,PRESENTIS temporis eſt.Erat CHR enim apud Priſcos lauo lauas & lauo lauis. Plautus in pſeu Geſtans tabellas eas lachrymis lauis. ¶ Ater,Quia quamprimum venas egreditur contabeſcens nigreſcit,vel qa in Tauro ſanguis melenconicus eſt.Deſcriptio autem huius certaminis , ac deinde fugæ, & poſtremo reuerſionis ad vltionem verbis a militia humana tranſlatis vehemēter illuſtratur. ¶ Aſpectans , ex qua re exprimitur deſiderium. ¶ Ignominiam plagaſq;,magnū oportebat eſſe dolorem in eo qui præter ignominiam, victus eſſet,etiam

graue damnum vulnerum reportaret, ſuper oīa autē intolerabilis vt ſuperbia victoris re- gnis auitis, Durum eſt exulare durius ex antiqua patria duriſſimū inde vel vbi maiores ſui non vinci, ſed regnare conſueuerant. Omnia autem q̄ hic de certamine, & fuga victi, & de corpore reficiendi, ac de reditu & de vltione vera eſſe perhibēt. Qui de re paſtoria ſcribūt, magno aūt ingenio poeta naturam animantium exprimit, vt in ſecundis rebus obtorpe- ſcant, in aduerſis aūt magis, magiſq; excitētur, vt ſæpiſſime victores a victis vincantur. Cū alteri ſecordiæ, ignauiæq; ſe dedant & fortunæ ſucceſſu elati a nullo ſibi noceri poſſe putēt. Alteri vrgentibus rebus aſperis nihil inauſum nihil intentatum relinquant.

Dura iacet Pernix[a] inſtrato ſaxa cubili
Frondibus hirſutis & Carice[b] paſtus acuta
Et tentat ſeſe atq; iraſci in cornua diſcit
Arboris obnixus trunco ventoſq; laceſſit
Ictibus & ſparſa ad pugnam proludit arena
Poſt vbi collectum robur vireſq; receptę
Signa mouet precepſq; oblitū[c] fertur in hoſtē
Fluctus[d] vt in medio cœpit cū albeſcere pōto
Longius ex altoq; ſinum trahit. vtq; volutus
Ad terras immane[e] ſonat per ſaxa nec ipſo
Monte minor procūbit, at ima exęſtuat vnda
Vorticibus nigramq; alte ſubiactat arenam
Omne adeo genus ī terris hoīumq; ferarumq;
Et genus ęquoreum pecudes pictęq; volucres
In furias ignemq; ruunt amor[f] oībus idem
Tempore non alio catulorum oblita[g] Leęna
Sęuior errauit campis nec funera vulgo
Tam multa informes[h] Vrſi ſtragemq; dedere

SER. a PERNIX, mō pleuerās. Horati⁹, pnicis vxor apuli, & ē tractū pnix a pnitendo. b Carice acuta, herba duriſſima. c Oblitū, iā ſecurū ex anteacta victoria. d Fluct⁹ vt in medio ſic paulati taur⁹ mouet ad p̄lia d Immane ſonat, p ī- maniter, nomē p adūbio. f Amō oīb⁹ idē i. in vno quoq; gn̄e vnus ē amor. i. ſimilis, vt puta ī lupis vn⁹ ē amor. i. ſil̄. s. itē in eqs, aliiſq; omnibus pro qualitate generis ſui. ſicut alibi ait, ſopor ſuus occupat artus, ideſt ipſis aptus. Nam in omnibus animalibus nō eſt amor vnus atq; iedm, ſed in ſingulis gn̄ibus pro q̄litate naturæ. g Oblita catulorum leæna, cauſa. ſ. nimii amoris. Leæna autem grecum eſt, ſicut dracæna. Nā nos hic & hec leo dicimus, lea nanq; vſurpatum eſt, quia in o exeuntia fœminina ex ſe non faciunt, vt fullo, latro, leo. h Informes vrſi, vel magni vel quia tempore quo naſcūtur carēt forma dicitur enim quedam caro naſci, q̄ mater lambēdo in mēbra cōponit.

PRO. ANT. CARIX, herba que naſcitur in paludib⁹.

PERNIX, PERSEVERANS. Carice, herba paluſtri, teſte probo Obnixus, incūbens obluctans. Laceſſit, prouocat, affligit lacerat Proludit imaginem quandam veri ludi & certaminis agit. Vireſq; receptæ, legitur & referetæ. Signa, pugnandi ſcilicet, vnde a mari ſumpſit metaphoram, nā quū mare in medio albeſcit, ſpumas agens, ac paulatim vndas eleuat, inde exæſtuat maxime, Sic taurus paulatim ſigna bellandi mouens in hoſtem poſtea irruit. Procūbit, decidit. Adeo certe. Amor oībus idem i. eodē mō ſæuus & vehemēs. Leæna, Magna leænis libido coitus & ob hoc maribus ira: Coitum ſentit in adultera leo, totaq; vi con- ſurgit ī penā quū p catulis fœta dimicat oculōrum aciē traditur deſigere in terras, ne venabula expaueſcat, Plinius libro octauo cap decimoquinto Vulgo, paſſim. Informes vrſi, eorū coitus hyemis initio ambobus cubantibus, complexiſq;, pariunt trigeſimo die, ac plurimum quinos, hi ſunt candida, informiſq; caro paulo muribus maior, ſine oculis, ſine pilo, vngues tantum prominent, hanc lambendo paulatim figurant, idem libro octauo. [margin: leones; Vrſi]

CHR. OMNE ADEO, Oſtēdit quam vehemens ſit amoris perturbatio. Quæ quidem omni amantium generis communis ſit, vt tota tremor pertentet equorum corpora. Ex vi, ſcilicet amoris. Ariſtoteles eni libro de animalibus, affirmat equum ſalaciorem eſſe reliquis animalibus, homine excepto ipſumq; inire omni tēpore & dum viuit. Quin & equæ ſicut mulieres etiam fœtæ coitum patiuntur. Cætera marem fugiunt, niſi quæ ſuperfœtant, vt lepores. Equæ ſocietate coniunctæ, ſi equa ſocia moriatur pullum ſuum nutriunt. Sunt adeo p̄lis cupidæ vt ſæpe ſteriles auferāt pullos a matribus, quos tueātur, ſed lacte carētes deprauant, quos diligūt ait Ariſtoteles. Equæ potiſſimū ex fœminis libidine accenduntur, equiuntq;. Vnde & mulieres libidinoſiores equire dicimus.

SOLIS,

Per ſiluas tũc ſęuos Aper tũc peſſima Tigris.
Heu male tunc Libyę ſolis[a] erratur in agris.
Nonne vides vt tota [b] tremor pertẽtet equorũ
Corpora ſi tantum[c] notas odor attulit auras?
Ac neq; eos iã frena [d] virum neq; verbera ſęua
Nõ ſcopuli rupeſq;[e] cauę atq; obiecta retardãt
Flumina correptoſq; vnde torquentia montes
Ipſe ruit denteſq; ſabellicus[f] exacuit Sus.
Et pede proſubigit[g] terram fricat arbore caſtas
Atq; hic[h] atq; illic hũeroſq; ad vulnera durat.
Quid iuuenis[i] magnũ cui verſat ĩ oſſibus ignẽ
Durus amor? nempe abruptis turbata ꝓcellis
Nocte natat cęca ſerus freta quẽ ſuper ingens
Porta [k] tonat Cœli & ſcopulis illiſa reclamant
Aequora nec miſeri[l] poſſunt reuocare parẽtes.
Nec moritura ſuper crudeli funere virgo.

SER. a ¶ SOLIS, deſertis, libyæ aũt in aruis ſerpẽtibus plenis. b ⸢Vt tota tremor pertentet equorũ Corpora ſignatis ſermonibus vtitur ad vim amoris exaggerandã, dicẽs, & tota corpa & ptẽtet.i.penitus tẽtet quũ dicat leuẽ odorẽ equarum. c ⸢Si tãtũ notas odor attulit auras, hypallage eſt ꝓ ſi auræ notum odorẽ apportauerint. d ⸢Frena virũ, virorũ fortiũ. e ⸢Rupeſq; cauę, ad illud reſpicit qd ſupra poſuit, Poſt mõte oppoſitũ.& trãſflumina lata. f ⸢Sabellicus ſus, ſabinus, & eſt ſpẽs ꝓ gñe, dicit autẽ ſuẽ domeſticũ, quẽ cicurem vocat, nam ð apris ſupra ait. Tunc ſeuus aper. hoc.n. vult ꝓbare nõ tñ feras, ſed ẽt mãſueta animalia amore in furorem moueri. g ⸢Et ſubigit terrã.i.fodit, & pedibus impellit alternis, qd pugnaturi ſues facere conſueuerunt ad acqrendũ robur, vñ ẽt latera & coſtas terentes durant ea in futura certamina. h ⸢Hinc atq; hinc, & ad pedũ motũ & attritionẽ coſtarũ. i ⸢Quid ieiunis ne forte occurrat illa animalia carere rõne, dicit ẽt grauius hoĩes in amorem cõmoueri. fabula talis eſt. Leander abydenus & Hero Leſtias fuerunt inuicem ſe amantes. Sed Leãder ad Hero noctu ire conſueuerat per fretũ helleſponticum. qd ſeſton & Abydon ciuitates interfluit, quum igitur iuuenis oppreſſi tẽpeſtate cadauer ad puellam delatum fuiſſet, illa precipitauit ſe e tueri. K ⸢Porta tonat cœli, aer nubibus plenus, per quem iter eſt ad cœlum. l ⸢Miſeri parentes.i.amor parentũ.

quod oſtendit equorũ furorẽ, cũ flumina ẽt rapidiſſima tranent. ⸢Sabellicus ſus, ſpecies eſt pro genere. ſed de ſabellis videto latius li. ii. Geor. Pubẽq; ſabellam. ſuilli tñ pecoris admiſſura a Fauonio ad æquinoctiũ Vernum impleſ vno coitu. Pli. li. viii. & Var. li ii. ca iiii. pluria. ⸢Pro ſubigit, effudit Hũores durat in luto volutatio ſuibus gratiſſima, vt ſcri. Pli. & Col. l. viii. ⸢Quid iuuenis, agit ſupple. ⸢Nocte natat, alluſio eſt ad Leãdrũ is ãt apd Oui. ad Hero ſuã ſcribens, ſic ait, Nox erat incipiẽs (nãq; ẽ meminiſſe voluptas) Quũ forib⁹ ꝑriis egrediebar amãs. Nec mora depoſito pariter cum veſte timore, iactabam liquida brachia lenta mari. ⸢Freta, Helleſpontum intelligit, de quo Soli. capi. x. inquit. Ille autem magnus Helleſpõtus ſtringitur in ſtadia ſeptẽ, qbus ab Europa Aſiaticam plagam vindicat, hic quoq; vrbes duæ, Abydos aſiæ, & ſeſton europæ Leander autem abydo diſcedens ſeſton per Helleſpontum ad Hero nauigabat. Hic ait ipſa, Quid referam quoties do veſtibus oſcula, quas tu helleſpontiacas ponis iturus aquas. ⸢Porta tonat cœli, ianum quidam ſolem demõſtrare volunt (vt ſcribit Macro. lib. ſat. i.) & ideo geminum quaſi vtriuſq; ianuæ cœleſtis potẽtem, qui exoriens aperiat diẽ, occidens claudat. Et apud Ouid. libro primo faſt. ipſe ianus ait, Præſideo foribus cœli cum mitibus horis, Et redit officio iupiter ipſe meo. Porta itaq; cœli duplex eſt oriens, & occidens de quibus libro prio Geor. ſic ait Maro At boreæ de parte trucis quum fulminat, Et cum euriq; zephyriq; tonat domus omnia plenis Rura notant foſſis ⸢Illiſa, impulſa ⸢Moritura virgo, Hero leandro ſcribens ait, ſi tibi nõ parcis, dilectæ parcæ puellæ, Quæ nunq̃ niſi te ſoſpite ſoſpes erit. Ianus

PRO. ¶ SABELLI, genus eſt Italiæ coniuncta mari, vbi maxima copia aprorum eſt.

ANT. ¶ TIGRIS, de tigribus videto ecloga quinta. ⸢Heu male tũc libyę ſolis erraſ in agris.i. deſertis, hoc autem propter varias feras dixit poeta, Nam vt ſcribit Stra. lib. xvii. multa libyæ loca, quæ habitari poſſent, nõ habitantur propter feras, maxĩaq; mediterranea pars, & regio circa oceanum deſerta eſt, Multum quoq; torrida zona occupat. ⸢Torquentia, voluẽtia. ⸢Montes, ingẽtes lapides ꝓpter

CHR. ¶ QVID iuuenis, leandrum abidenũ intelligit. Hoc exẽplo docet tantã eſſe vim amoris, vt ẽt ĩ quo rõ eſt, illi repugnare nõ poſſit Fabulã hanc deſcribit Muſæus grecus poeta,

Quid Linces Bachi variç? genus acre Luporũ?
Atq; canũ? quid quæ ĩbelles a dãt prçlia cerui?
Scilicet ante omneis furor b eſt inſignis equarũ
Et mentem Venus ipſa dedit, quo tpe Glauci
Potniades c malis mẽbra abſumpſere quadrigç.
Illas ducit amor trans d Gargara, tranſq; ſonãtẽ
Aſcanium ſuperant e montes, & flumina tranãt
Cõtinuoq; auidis vbi ſubdita flãma medullis
Vere magis (quia vere calor redit oſſidus) illæ
Ore omnes verſç Zephyrũ ſtant rupibus altis

SER. a ¶IMBELLES, licet ſint imbelles, tñ mouẽtur ad præliũ. b ¶Furor eſt inſignis equarũ, notabilis eſt pcipuus. c ¶Potniades, potnia ciuitas eſt de qua fuit Glaucus, q quũ ſacra Veneris ſperneret, illa irata equabus eius ĩmiſit furorẽ qb' vtebaĩ ad currũ, & cũ morſibus dilacerauerunt. Ordo autẽ talis eſt. Quuo tpe Glauci mẽbra malis abſũpſerũt Potniades q̃drigæ, hoc ãt iõ fingiĩ, q eis furorẽ Ven' imiſerit, qa dilaniatus eſt Glauc', eſfrenatis nimia cupidĩe equabus, quũ eas cohiberet a coitu, vt eſſent velociores. d ¶Trãs gargara, trãſq; ſonantẽ Aſcaniũ, gargara p qbuſlibet mõtib' ſicut Aſcaniũ, pro qbuſlibet fluminibus poſuit, qd & ſequẽtia indicãt. e ¶Superãt montes & flumina tranãt, orẽ oĩs verſç in zephyrum, hoc ẽt Varro dicit in Hiſpania vlteriore verno tpe equas nimio ardore cõmotas cõtra frigidiores vẽtos ora patefacere ad ſedandũ calorẽ, & eas exinde cõcipere & edere pullos, licet veloces diu tamen minime duraturos. Nam breuis ad modum vitæ ſunt.

PRO. ¶QVO tẽpore g. potniades malis. m. abſ. q. Potnia vrbs eſt bœotiæ, vbi Glaucus Siſyphi filius, & Meropes, vt Aſclepiades in tragodumenon lib. i. ait. habuit equas, quas adſueuerat humana carne alere, quo cupidius in hoſtem irruerent, & pernicioſius. Ipſum autem quum alimenta defeciſſent, deuorauerunt in ludis funebribus Peliæ. Quidã aũt has equas Diomedis fuiſſe, quas Hercules ad Euryſthea perduxerit, & ab Euryſtheo & ſiſypho diſtractas, cumq; filio ſuo dediſſe.

ANT. ¶LYNCES bacchi, videto ecloga quinta in illo verſu daphnis, & armenias coeunt autem lynces auerſi, vt camelli, leones, elephanti, tigres, auctor eſt Soli. ¶Genus acre luporum, coeunt lupi toto anno nõ amplius dies xii. vt Soli. & Plinius ſcribunt. ¶Atq; canum, canum iuſta ad pariendum annua ætas, gerunt in vtero ſexagenis diebus, gignunt cæcos, nec vlli præter hominem memoria maior, Plinius libro octauo ¶Quid, ordo eſt, quid cerui imbelles, quæ prælia dant, vel q̃ pro &. ¶Cerui, a conceptu ſeparant ſe ceruæ, at mares, relicti rabie libidinis ſæuiunt, animal eſt ſimplex & oĩũ rerum miraculo ſtupẽs, Pli. lib. viii. ¶Furor equaꝝ, videto paulo ſuperius ibi, ſtimulos auertere amoris, qd ex Colu. dixerim. ¶Mentẽ, voluptatẽ, & appetitũ libidinis. ¶Potniades, non longe thebis in bœotia. Lẽ & fons Dyrce & potnia, in qb' obuenere, q̃ de potniado glauco fabulç vulgant, illũ potniades diſcerpſerit equæ, Stra. ſcri. lib. ix Probus vero inqt, q potnia vrbs ẽ bœotiç vbi Glaucus ſiſyphi fili', & Meropes, vti Aſclepiades li. i. ait, habuit equãs, quas aſſueuerat humana carne alere, quo cupidius ĩ hoſtẽ irruerent. Ipſum aũt cũ alimẽta defeciſſent deuorauerũt. in ludis funebribus peliæ. ¶Quadrigæ, de iis videto ſuperius ĩ lib. i. georgicoꝝ. ¶Gargara, de iis itẽ videto lib. i. georgicoꝝ. Mirantur gargara meſſes. ¶Aſcanium, Strabo libro decimoquarto ſcribit, Aſcaniũ fluuium ex Aſcanio Myſiæ lacu defluere. ¶Verſç in zephyrum, in fœtura res incredibilis eſt in Hiſpania, ſed eſt vera, q in Luſitania ad Oceanum quædam e vento certo tempore concipiunt equæ, vt hic gallinç quoq; ſolent quarum oua hipenemia appellant, ſed ex iis qui nati pulli non plus triennium viuũt, hæc Varro libro ſecundo, cap. primo. Col. quoq; libro ſeptimo, c. xxv. ait, Notiſſimum etiam eſſe in ſacro monte hiſpaniç, qui procurit in occidentem iuxta Oceanum, frequenter eq̃s ſine coitu, vẽtum pertuliſſe, fœtumq; educaſſe, qui tamen inutilis eſt, q triennio priuſq̃ adoleſcat, morte abſumitur.

CHR. ¶QVID lyn. Non idem ſunt lynces, & ceruarii lupi, vt multi crediderunt. Nam Pli. cũ de lupis tractet ait, ſunt in eo genere, qui ceruarii dicantur, qualem e Gallia in Pompei magni arena ſpectatum diximus, Huic q̃uis infame mandenti, ſi reſpexerit obliuionem cibi ſurrepere aiunt, digreſſumq; q̃rere aliũ. Lyncũ autem humor ita redditus vbi gignũtur glaciatus areſcit in gemmas carbunculis ſimiles, & igneo colore fulgẽtes dureſcit. norunt hoc linces, & inuidentes vrinam terra tegũt, ſed eo celerius ſolidatur. lyncas vulgo frequentes in æthiopia gigni ait Pli. & multa alia monſtroſa animalia.

¶EXCEPTANT,

Exceptantq́ʒ[a] leueis auras, & ſępe ſine vllis
Cōiuglis vento grauidę (mirabile dictu)
Saxa p & ſcopulos, & depreſſas conualles
Diffugiunt, nō Eure tuos neq́ʒ Solis ad ortus
In Boreā: caurūq́ʒ[b] aut vnde nigerrim⁹ auſter
Naſcitur, & pluuio cōtriſtat frigore Cœlum
Hinc[c] demū Hippomanes: vero qđ noīe dñt
Paſtores, lentū[d] diſtillat ab inguine virus
Hippomanes qđ ſępe male legere nouercę
Miſcueruntq́ʒ[e] herbas, & non innoxia verba
Sed fugit interea fugit irreparabile Tempus
Singula[f] dum capti circūuectamur amore.
Hoc ſatis armentis ſuperat ps altera curę
Lanigeros agitare greges hirtaſq́ʒ[g] capellas.
Hinc labo.[h] hinc laudē fortes ſperate coloni
Nec ſum aī dubius verbis ea vincere magnum
Quā ſit & anguſtis[i] hūc addere reb⁹ honorē.

SER. a ¶EXCEPTANT, frequenter accipiunt. b ¶Cauꝝ, p coꝝ, ſicut ſaurex p ſorex caulis p colis. c ¶Hinc demū hippomanes Scit le ctū ēē apud Heſiodū herbā ēē quādā, q̄ hip pomanes vocaƚ, q̄ſi ἱππομανία. ſi.n. eā co mederint equi fu rorē patiunƚ. vſi nūc adiecit Vero qđ noīe dūt. nā vult illā herbam abuſiue hippo manes dictā ab equoꝝ furore & inſania quū poſ ſint eq furere, & alia q̄cūq́ rōne. Re vera aūt hip pomāes dicit ēē virus defluens ex equaꝝ īguinib⁹. quo tpe feruntur amoris furore & inſania vt ſit hip pomanes vir⁹ na tum ἀπὸ τῆς μα νίας τοῦ ἵππου. d ¶Lentū virus, viſcidum, glutile. Theocritus autem herbā dicit naſci in Arcadia, qua guſtata equæ in libidinem ardeſcunt, & Theophra. Carūcu lum in fronte equi. e ¶Miſcuerūtq́ herbas, exprimit augmentum malitiæ nouercarū quæ virus herbis, & cantibus herbarum au gmentant venena. f ¶Singula dum capti, dr ſpeciatim ſingula deſcribimus. g ¶Hir taſq́ capellas, ſetoſas, vt hirſutumq́ ſuper cilium. h ¶Hinc labor, ad tuenda imbecil liora animalia. i ¶Et anguſtis hūc addere rebus honorē. i. humilem materiā alto ſer mone decorare. Sic illud in quarto eſt, In te nui labor, at tenuis non gloria.

PRO. ¶HIPPOMANES qđ. ſ. m l. n. Hippoma nes nunc ſignificat id quod, ex inguinibus defluit equarū quod datū amatoriū & fu rorē facit, ſi aut intēpeſtiuū eſt, aut excedit modum. Theocritus herbā eſſe dicit quam equi ſi guſtauerint efferantur.

ANT. Fauōi⁹ Corus ¶CAVRVMq́, Fauonius, q ab gręcis ze phirus dr ab occaſu æquinoctiali flat, cor⁹ vero, quī A greſtes aliter ab occaſu ſolſtitia li. Pli. li. ii. ca. xlix. grādines ſeptētrio impor tat, & corus, ſiccus eſt corus præterq̄ deſi nens, antea caurus dictus eſt, vt aiunt. ¶Au ſter, de hoc ſupius. Hinc ex furore libidinis. ¶Hippomanes, ſcribit Plin. libro. viii. equis amoris inaſci veneficiū, Hippomanes ap pellatū, in frōte, ī caricę magnitudine colo re nigro, qđ ſtatim edito ptu deuorat fœta, aut ptū ad hubera nō admittit, ſi qs preptū hēat, dr aūt ab hippō i. equoꝝ, & mania fu ria, iſania. Eſt itē hippomanes vi rus ſtilās ab īgui ne eq̄ libidinis fu rore extimulatę vt hic ēt appet. ¶Legere nouer cę. Iuue. itē ſat. vi. Hippomāes, car męq́ loquar co ctūq́ venenum, Priuignoq́ datū. Fugit irreparabi le tps. Oui. quoq́ li iii. de arte inqt Ludite eunt anni moꝛ fluētis aquę. Nec q̄ pteriit iterū reuocabiƚ vnda, Nec q̄ pterīt ho ra rediƚ pt Et ſe neca ad Luciliū, epiſtola prima ait. Oīa mi lucili aliena ſunt tps tm̄ noſtrū eſt ¶Capti amore, ducti vo luptate, & oblectatione ¶Hinc, e gregibus. ¶Labor, ſubit. ſ. ac ſequiƚ. ¶Verbis vincere, laudibus extollere ē n difficile minima lau dibus oſtēdere maxima, quod qui exequūƚ pbandi ſunt hic ait li. ſequenti de apibus, in tenui labor, at tenuis non gloria.

CHR. ¶VENTO gra. Conſtat in luſitania circa Lixiponē vrbē, & Tagū amnē equas Fauo nio flāte obuerſas animalē cōcipere ſpiri tum, idq́ partum fieri, & gigni pnaciſſimū ita, ſed triennium vitæ nō excedere ait Pli. ¶Hippomanes, ait Ariſt. equas cū equiunt relictis ſociis ex aduerſo aquilonis aut au ſtri currere, nec quēq̄ appropinquaƚ ſibi pa ti donec vel defatigatæ cōſiſtāt, vel ad ma rem pueniāt, tumq́ aliquid emittere q hip pomanes appellatur eodē, quo illud quod naſcitur nomine. Tale aūt hoc eſt, quale il lud ſuis, q apriā vocat, ſed hoc pręcipue ad amoris beneficia petitur. Equaꝝ libido eo dem Ariſto. teſte tonſa iuba extinguiƚ. Pli. autem ſcri & ſane equis amoris inaſci vene ficium Hippomanes appellatū in fronte ca ricæ magnitudine colore nigro, q̄ ſtatim edito partu deuorat fœta, At ſi præreptum ſit, partum ad hubera non admittit.

Sed me^a^ Parnaſſi deſerta per ardua dulcis
Raptat amor, iuuat ire iugis^b^ q̃^c^ nulla priorũ
Caſtaliam molli^d^ diuertitur orbita cliuo.
Nũc^e^ venerãda Pales, magno nũc ore ſonãdũ
Incipiens ſtabulis^f^ edico in mollibus herbam
Carpere oues, dũ mox frõdoſa^g^ reducit ęſtas
Et multa duram ſtipula, filicũq; maniplis
Sternere ſup humũ, glacies ne frigida lędat
Molle pec^9^ ſcabieq; ferat turpeſq; ^h^ podagras
Poſt hinc^i^ digreſſus iubeo frondentia Capris
Arbuta ſufficere, & fluuios ^k^ prębere recentes

SER. a ℂSED me Parnaſſi deſerta p ardua, per parnaſſi ardua heliconẽ & citheronẽ mõtes muſis dicatos ſignãt. & hoc dicit ſcribendi amor rapit me ad op^9^ arduũ, & ãtea nullo deſcriptũ, qđ p piphraſim, & allegoriã poeticam indicat.
b ꝑ Iugis, p iuga. c ꝑ Qua nulla po rũ.i. diſpono ire ad fontẽ caſtaliã, per eã viam per quã null^9^ añ egit orbitã ſuam. Ordo autẽ eſt Qua nulla prioꝝ orbita caſtaliã diuertit. d ꝑ Molli cliuo.i. facili itinere & deſcẽſione, hic aũt locus tot^9^ de Lucre. trãſlatus eſt. e ꝑ Nũc venerãda pales, i. dea pabuli iuocãda nũc maxie. f ꝑ Stabulis in mollibus, clemẽtioribus, & aeris tẽperati, vel pp plagã auſtralẽ, vel pp ſuppoſitas herbas aialibus. g ꝑ Frõdoſa reducit ęſtas.i. donec vernũ tẽpus adueniat Nã vt etiã in primo diximus, ver & ęſtas ſicut hyems, & autũnus vnũ fuerũt ſm rationẽ hemiſperii. h ꝑ Turpeſq; podagras, reſpexit ad curã, q̃ ſine pãnis & medicaminib^9^ ſordidis nõ ſit. i ꝑ Poſt hĩc, quũ hoc feceris, & poſt hĩc vnũ vacat, ſicut pmus ibi añ oẽs. K ꝑ Fluuios prębere recẽtes i. aquã ſtatim hauſtã Nam ſi pigrã potauerint morbum ſtatim cõtrahunt.

PRO. ℂCASTALIAM, Caſtalius fons eſt delphis in Apollinis oraculo qui adluit ipſam aram Dei, dictus a caſtalio delphici Apollinis filii nepotis Neptuni. Apollo autem dicitur muſigetes, quia muſis ſacrũ exiſtimeſ. vt Lutatius in primo cõmunis hiſtorie ait, qui deorum curam egerat.

ANT. ℂPARnaſſi ardua deſerta, Parnaſſus mõs
Parnaſſus eſt phocidis, q vniuerſus cõſecratus exiſtit, eſtq; in eo rupes quedã pręrupta frõdoſam
Cyriphis relinquens vallẽ, q̃ rupes Cyrphis vocatur, ſaxea eſt, & nubibus pulſat. Stra li.ix. ꝑ Sed me parnaſſi, ſenſus ẽ, q̃uis difficile ſit, anguſta laudibus extollere, attamen iuuat cũ ductum amore gloriæ talia exequi, & parnaſſum aſcendere per aliã viam, quam alii vates aſcenderint, hoc eſt ſcribendo quæ ab aliis non ita tractata fuerant. ꝑ Iugis, per iuga.i. cacumina parnaſſi. ꝑ Qua, via ſupple.
orbita ꝑ Orbita, ideſt iter vel curſus, eſt enim orbita proprie veſtigiũ rotę ab orbe dicta. ꝑ Diuertit, voluit, tẽdit. ꝑ Molli cliuo, facili aſcenſu. ꝑ Caſtaliã, caſtalia fons ẽ in parnaſſo, ad Caſtalia
fines cui^9^ fontis delphi vrbs locata erat Stra lia
bonis tẽpore, vt ipſe docet lib.ix. Prob^9^ ait, delphi
qđ caſtalius fons ẽ delphis in apollinis oraculo, qui abluit ipſam arã dei. ꝑ Magno ore, res eniꝫ minime extollendæ ſunt. ꝑ Stabulis in mollibus.i. mitibus & tẽperatis, nõ frigidis, Hinc Varr. lib.ii. cap.ii. ait, de ouibus, Primũ puidendũ, vt totum annũ recte paſcãtur intus & foris, ſtabula idóneo loco, vt ſint nec vẽtoſa, quæ ſpectẽt magis ad orientẽ, q̃ ad meridianũ tps, vbi ſtent ſolũ oportet eſſe eruderatũ & procliuũ, vt euerri facile poſſit, ac fieri purũ, nõ.n. ſolũ huligo lanã corrũpit ouiũ, ſed etiã vngulas, ac ſcabras fieri cogit, quũ aliquot dies ſteterunt, ſubiicere oportet virgulta alia, quo mollius regeſcãt, purioreſq; ſint, libẽtius eniꝫ ita paſcunſ, faciendũq; ſepta ſecreta ab aliis, quo enitẽtes ſecludere poſſis, item quo corpore ægro, hæc magis ad vilaticos greges aiaduertẽda. cõtra illæ, quæ in ſaltibus paſcũtur & a tectis abſunt longe, portãt ſecũ crates, aut ratia, quibus cohortes in ſolitudine faciant. ꝑ Frondoſa æſtas, non ver intelligit, ſed æſtatem ipſam que qdẽ incipit. vii. idus Maii. Ver autẽ. vii. idus Februarii quo tẽpore etiam niues & frigore vigere ſolẽt, vnde Varro dicto libro ait, q ſibi greges in Apulia hibernabant, qui in rheatinis montibus æſtiuabant. ꝑ Molle, debile. ꝑ Turpeſq; poda Poda
gras turpes efficiẽtes. Podagra autem cõpo gra
nitur a podos.i. pedis & agra captura, aut præda, agria vero dolor dr̃. Ponit itẽ podagra quandoq; pro laqueo ſeu pedica q podas, ideſt pedes agreuei.i. capit. ꝑ Fronden Capra
tia arbuta, capræ potius ſiluestribus delectãtur ſaltibus quam pratis, ſtudioſe enim de agreſtibus fructicibus paſcunſ, atq; in locis cultis virgulta carpunt, itaq; a carpendo capræ nominatæ, ſic Varro ſcribit libro ſcđo ca. iii. meminit. & ſimilia fere Columella libro ſeptimo de capris.
ℂCASTALIAM, a Caſtalio filio Apollinis fons eſt muſis ſacer. CHR.

ℂSTABVLA

SER. a ℂSTABVLA a ventis, figurate.ſ. ventos non perferentia. b Hiberno ſoli, ideſt cõtra plagam meridianã, per quã ſol currit p hyemem, qd explanat dicens, Ad medium conuerſa dię. c Iam cadit Aquarius, menſe ianuario, cadit ideſt occidit occaſu, ſcilicet heliaco, qui cũ oriatur Coſmice cũ ſole, tamẽ occidit heliace, quoniã a nobis videri nõ poſ ſunt ſigna cũ ſole

Et ſtabula a ventis hiberno opponere Soli
Ad medium conuerſa die, cum frigidus olim
Iam cadit, extremoq́ irrorat Aquarius anno
Hęc quoq́ non cura nobis leuiore tuenda.
Nec minor vſus erit, q̃uis mileſia magno
Vellera mutuentur tyrios incocta rubores.

orientia, quod nunc Virg. ait, Iam frigidus Aquarius cadit, Aquariũ autem multi Ganimedẽ eſſe volũt. d Extremo anno, ideſt menſe ianuario, qui eſt penultimus. Nã vt etiã in primo diximus, Vt primis extẽplo a menſibus anni. Martio menſe inchoabat annus apud maiores. Ergo extremo anno dicit extrema parte anni. e Hæc quoq́ nõ cura, quũ de capellis loquiť figurate neutro vſus eſt genere, nam itegrũ erat, Hæc quoq́ nõ cura nobis leuiore tuendæ. Sane perite, q̃m ſcit planã eſſe ouiũ vtilitatẽ, eã prẹterit, & exaggerat meritũ capellarũ, vt dictis in lucem promat, rem per ſe minus patẽtem. f Mileſia magno Vellera mutentur, lanæ præcioſiſſimæ, nã miletus ciuitas ẽ aſie, vbi tingũturlanæ optiæ. Ipſe in quarto mileſia vellera nymphæ Carpebãt. Cicero ĩ Verrẽ, Quid a mileſiis lanæ ſuſtulerit Magno autẽ mutenť, ingẽti precio cõparenť Nam apud maiores omne mercimonium in permutatione cõſtabat, qd & Caſus homerico confirmat exẽplo. g Tyrios incocta rubores, figurate ideſt quæ coquẽdo tyrium traxit ruborem, ideſt migrauit in purpuram.

PRO. ℂAQ V Arius, hyemem, & piſces ſiunt ab eis. Ver incipit, hæc eſt Ariete.

ANT. ℂSTABVLA a ventis, ſcilicet remota ſtabula bulantur caprinum pecus, melius ad hibernos exortus. Caprile autẽ lapide, aut teſta ſubſterni oportet, quominus ſit vliginoſum ac luculentum, foris quũ eſt pernoctandũ, ſubſternimus virgultis ne oblinantur Varro libro ſecũdo. Aquarius decimoſeptimo calendas februarii ſol in aquarium trãſit, & Aqrius decimoquinto calẽ. Februarii Aquarius incipit oriri, ventus aphricus tempeſtatem ſignificat. Nonis februa. medię partes Aquarii oriũtur ventoſa tempeſtas. Quintodecimo calen Martii Sol in piſces tranſitum facit, hinc occidit Aquarius, auctor Columella libro decimoſecũdo capi. ſecũdo. Quũ frigidus olim, ordo eſt quum olim frigidus iam cadit, quum etiam occidit nõ ita frigidus eſſe videť, vt autẽ Aquarius frigidus & hyemalis, vt etiam aſſerit Ptolemeus libro primo, quattuor partium hinc Saturno aſſignat. Extremo anno ſm illoꝝ opinionẽ locutus eſt, qui annum a martio ĩcipiebat, hoc. n. pacto Aquari⁹ & piſces in extremo ãno eſſe videnť. Olim vero Aquarius & piſces vnum ſydus erant, vt ſcorpius & libra, vel aquariũ vltimũ ait, qa ver piſcibus ĩcipit in primo mobili, de quo. etiã manilius. Hæc quoq́ caprina, videlicet pecora. Vſus vtilitas. Mileſia vellera, miletos laconiæ caput Cadmi olim dom⁹, ſed eius q primus inueuit proſę oſonis diſciplinã, Solinus auctor ca. xxxvii. Strab. vero lib. xiiii. ſcribit, Miletũ a Neleo conditã, qui genere Pylius fuit. Erat aũt optia vrbs atq́ clariſſima, ex qua oriũdi fuere viri memoratu digni, Thales vnus ex ſeptẽ ſapiẽtibus, q primus phyſiologiæ ac mathematicæ auctor fuit inter græcos. Anaximãder eius diſcipulus & Anaximãdri Anaximenes. Item Hecateus q hiſtoriã ſcripſit. Aeſchines orator q aſſumpta nimia erga Põpeiũ magnũ licẽtia miſſus eſt in exiliũ Magno mutẽtur grandi precio mutentur aliis ſcilicet mercibus, vt olim ſiebat. Mileſia vellera, tertiũ lanæ locum mileſiæ oues obtinent, Plinius ſcribit libro octauo capi. nono Tyrios rubores, purpureum liquorẽ intelligit de quo videto libro ſecundo Georgicorum. Et ſerrano dormiat oſtro. Eſchines

CHR. ℂEXTREMO Aquarius anno, nã ſi principium anni eſt Aries Aquarius qui vndecimus eſt in zodiaco eſt pene ſine anni. Hæc ſ. ſtabula caprarũ nõ ſunt minori cura tuendã q̃ ouium licet non ferant lanas vt oues ſed tamen in Cilicia vt refert Ariſtoteles, tõdentur vt oues. Mileſia vellera, miletum in Ionia condidit Neleus, qui genere pylius fuit Ephorus autem. ſcribit cretenſes, prius eam ſupra mare condidiſſe, vbi nunc antiqua miletus eſt, atq́ habitatos ex Mileto cretenſi a Sarpedone deductos, & vbi nomen impoſitum a Mileto quæ in Creta eſt cum prius ſe leges locũ tenerent, poſtea Neleum hanc nouam condidiſſe.

Dẽſior^a hinc ſoboles. hinc largi copia lactis.
Quã magis exhauſto ſpumauerit vbe mulctra^b
Læta magis preſſis manabunt vbera mãmis.
Nec minus interea barbas^c, incanaq; menta
Cinyphii^d tondent Hirci, ſetaſq; comãteis
Vſum^f in caſtrorũ, & miſeris^e velamia nautis
Paſcuntur^g vero ſiluas, & ſumma^h Licæi
Horrenteiſq; rubos, & amanteis ardua dumos
Atq; ipſæ memores redeunt in tecta ſuoſq;^i
Ducũt, & grauido ſuperant vix vbere limen.
Ergo omni ſtudio glaciem: vẽtoſq; niuales

SER; a DENSIOR hinc ſoboles. binos enim
pariunt capellæ plerũq;. b Mulctra, vas in
quo lac premitur. c Barbas ſic de quadru-
pedib⁹. Nã hoĩum barbã vocamus. Incana
aũt dicit nimiũ cana. d Cinyphii hirci, li-
byes a fluuio ci-
nyphe. e. e Miſe
ris nautis, qa fre-
quẽter patiuntur
picula. f In vſus
autẽ caſtrorũ iõ
dixit, qa d ciliciis
& polliunt loricæ
& tegunt tabula-
ta turitum, ne ia-
ctis facibus ignis
poſſit adhærere,
& bene laudat ca
pellas dicens, cili-
ciorũ vſum & in
mari & in terra pdeſſe mortalib⁹, hoc ẽ in
duob⁹ elemẽtis cõceſſis hoĩbus, itẽ Cilicia q̃
celſus ait, retuliſſe Varronẽ, iõ ſic appellari
q vſus co᷑ in Cilicia ortus eſt. g Paſcũtur
ſiluas, & paſco & paſcor illa᷒ rem dicimus.
h Sũma lycæi, montis arcadiæ, & eſt ſpẽs
pro genere. i Suoſq; ducũt, educũt fœtus
pprios. & nutriũt, vñ & educatos dicimus.

PRO. CINYPHII tondẽt hirci, ſetaſq; cõ. Vſus
i.c.e.m.u n. Cinyps oppidum eſt & flumen
affricæ regionis garamantũ, Apud eos hir
ci viloſiſſimi naſcũtur, quos tondent ad Ci-
licia, quibus nautæ vtuntur.

ANT. DENSIOR hinc ſo. Capræ pariũt & q̃-
ternos, ſed raro admodũ, ferũt. v. mẽſib⁹ vt
oues capræ piguedie ſterileſcũt, trimæ min⁹
vtil͛r generãt & in ſenecta nõ vltra quadriẽ
niũ incipiũt. vii. mẽſe & adhuc lactẽtes cõci
piũt Nouẽbri mẽſe, vt Martio pariunt, vita
lõgiſſima vt plurimũ ãnis. viii tradũt & no
ctu nõ min⁹ cernere q̃ ĩterdiu, Pli. viii. Colu.
vero li. itẽ. viii. c. vi. de capris ſic ait. parit aũt
ſi eſt generoſa ples frequẽter duos, nõnunq̃
hubera trigeminos Læta hubera mãmis, hoc loc⁹
oſtdit hubera recte deduci ab humeo ſcdm
tubera aliquos vt tubera a tumeo m l͛ra in b cõuer
ſa. loca n. arida ĩfœcũda ſunt, appareto; hu-
bera dici interiora mãmarũ, mãmas vero
huberis eminẽtias. Nec minus inte. dũ in-
quit capræ & ſobolẽ & copiã lactis prebẽt,
hirci etiã cõmoda hoĩbus tribuũt, & ĩ terra
& in mari Cinyphei hirci, Cinyps fluuius
eſt ĩ lybia p huberrima arua decidẽs, vt ſcri.
Mela, Poeta vero oſtẽdit, illic eẽ hircos tõſili
villo, & Pli. li. viii. ait, q in Cilicia, circaq; ſy
riã capræ vilo tõſili veſtiunt Tõdẽt, pro tõ-
dent, hoc loco Priſ. exponit li. viii. tu videto
latius ĩ Tytiro ibi tõdẽti barba cadebat põt
ẽt dici tondẽt. ſ. paſtores, & ſic cinyphei hir-
ci grũs eſſet ſingularis. Barbas, id pilos di-
cũt mẽtum vero
pilo᷑ locũ. Inca
na, valde cana.
Vſum in caſtro
rũ, Var. lib. ii. c. vl
ti. ſic ait, Suſcipit
coſtini⁹ vt fructũ
ouis e lana ad ve-
ſtimẽtum. Sic ca- Capra
pra pilos admini rũ pili
ſtrat ad vſum nau
ticũ, & ad bellica
tormẽta, & fabri
lia vaſa. Neq; non
q̃dã nationes ha-
rũ pellib⁹ ſũt veſtitæ, vt ĩ Getulia & ſardinia.
Poſt inqt, q magnis villis in magna parte
Phrygiæ, vñ Cilicia & cætera ei⁹ generis fie
ri ſolẽt. Paſcunt ſiluas, videto paulo ſupius
ibi frõdẽtia arbuta. Lycæi, p q̃cũq; monte Licæi
poſuit Lycæũ arcadiæ mõtẽ, ne ibi & ouiũ
& capra᷑ copia. Dumos, ſpinas. Suoſq;
ducũt, vel ſecũ ducũt paſcẽdo, vel ducũt pro
educũt. i. nutriũt ac lactant, q q̃uis ſit oĩno
hubera plena domũ referũt Colu. li. viii. ca.
vi. ſcri q capella pcipue pbat ſimillima hir-
co, ſi ẽt eſt huberis maximi & lactis abũdã
tiſſimi. Glaciẽ, Colu. li. viii de capris inqt,
huic pecudi nocet æſtus, ſed magis frigus &
pcipue fœtæ. i. grauidæ, quem gelicidio hye
mis conceptũ fecit. De caprili vero ſuperius
videto ibi ſtabula ab ventis.

CHRI COPIA lactis, mulieri añ ſeptimũ men
ſem pfuſus lac ĩnutile. Ab eo mẽſe quo vita
lis ẽ part⁹ ſalubre. pleriſq; totis mãmis & in
ſinus alia᷑ fluit Cameli lac mulget, nec ite᷑
grãueſcat. Suauiſſimũ hoc putat ad vnã mẽ
ſurã trib⁹ aq̃ additis Bos añ partũ nõ hẽt. Ex
prio ſemper a partu coloſtra fiũt, ne admi-
ſceat aq̃ in pumicis modũ coeũt. Gen⁹ mali
vocat coloſtratio. Caſeus non fit ex vtrinq;
dẽtatis qm̃ eo᷑ lac non coit. Tenuiſſimũ ca
melis. Mox equabus craſſiſſimũ aſinis vt co
aguli vice vtant. Quæ plures quaternas mã
mas hñt caſeo inutilia. Meliora q̃ binas. Co
agulũ inutile leporis. Hedi laudatũ melius
daſipodis vnius vtrinq; dẽtato᷑. Summa
lycæi, alluſit ad naturã capra᷑ quæ eſt vt pa
ſcẽdo aſcẽdant & nõ deſcendãt. Vnde in zo
diaco ſignũ in quo ſol ab inferioribus par-
tibus

tibus meridianis incipit ad ſeptētrionales atq; ſupiores ptes aſcēdere, hac potiſſimū rōne capricornū dixerūt, Eſt aūt magna laus ꝙ lacte pleq; vincāt oues, & ꝙ loca inculta ſatis illi ſint ad paſcua, & ꝙ cuſtode nō multū indigeāt, qm̄ ſua ſpōte paſtæ domū redeant, Ergo nam cum non egeant auxilio humano niſi in hyeme non ſunt eo tēpore deſerendæ.

Quo[a] minor eſt illis curę mortalis egeſtas
Auertes, victūq; feres, & virgea lętus
Pabula, nec tota claudes fœnilia bruma.
At vero zephyris cū lęta[b] vocantibus ęſtas
In ſaltus vtrūq; gregē, atq; in paſcua mittes,
Luciferi primo cum ſydere frigida rura
Carpamus[c] dū mane[d] nouū, dū[e] gramía canēt,
Et ros in tenera pecori gratiſſimus herba eſt
Inde, vbi quarta ſitim Cœli collegerit hora,
Et cantu[f] querulę rumpent[g] arbuſta Cicadę
Ad puteos, aut alta greges ad ſtagna iubeto.

SER. a ℂQVO minꝰ eſt illis curæ mortalis egeſtas, ordo eſt omni ſtudio auertas ab eis ventos & glaciē, que egeſtas mortalis. i. neceſſitas mortalitatis minor eſt illis curæ, hoc eſt minus ad ipſaꝶ pertinet curā. Nā hoc dicit, quāto ſibi adeſſe nō poſſunt, tāto eis a te maior eſt impendenda diligentia. b ꟳQuū læta ęſtas, ſubaudi aduenerit. Dicit aūt ver, quo flare zephyrus incipit, vt Et zephyro putris ſe gleba reſoluit. c ꟳCarpamus, carpere cogamus aīalia. d ꟳEt mane paſci præcipit oues ſcdm morem ſuæ prouinciæ. Nam in aliquibus locis morbum contrahunt, niſi iam ſiccato rore paſcātur. e ꟳDum cramina canēt, nocturnis & matutinis lucētes roribus herbæ. f ꟳEt cātu q̄rulæ rūpent arbuſta cicade, querulæ canoræ. Horatius ſub cātu querulę deſpice tibiæ, Aut certe querula, ꝓpter illam fabulam dicit, ꝙ Tithonus maritus Auroræ poſt optatam longiſſimam vitam in cicadam dicitur eſſe cōuerſus. g ꟳRumpent, nimio. ſ. clamore. Iuuenalis Et aſſiduo ruptę lectore colūnæ. Perſiꝰ. Findor vt arcadiæ pecuaria rudere dicas.

ANT. ℂMORTALIS egeſtas, ordo eſt in hoc carmine. ꟳQuo egeſtas mortalis eſt minor curæ illi, ideſt minori curæ, hoc eſt quanto minus curant humanam indigētiam neceſſitatem auxilium, tanto magis eas curare debemus. ꟳVirga pabula, arbuſculis. n. frutetiſq; maxime gaudent capræ, ea ſunt arbutus, cytiſuſq; agreſtis, nec minus illignei, querneiq; frutices, qui in altitudinem non proſiliunt, Columella libro. viii. ꟳFœnilia bruma, idem eodem lib. ca. vero. viii. ait de ouibus, quod penuriæ hyemis ſuccurritur obiectis intra tectum per præſepia cibis. Aluntur autem commodiſſime repoſitis vlmeis vel ex fraxino frondibus vel autumnali fœno, qd cordum vocatur, nam id mollius & ob id iocūdius eſt q̄ maturum. Cytiſo quoq; & ſatiua vicia pulcherrime paſcuntur, hæc ille de ouibus hyeme cibandis, qd quidē etiā de capris itelligēdum eſt, ait enim Varro lib. ii. capi. iii. Nec multo aliter tuēdū eē hoc pecus ī paſtu atq; ouilū. ꟳAt vero, ordo eſt, At vero quū æſtas læta. ſ. eſt vel aduenit zephyris vocātibꝰ mittes inſaltꝰ &c. ꟳLæta æſtas, nō de vere, ſed de ipſa æſtate loquitur, Colu. n. lib. xii. capi. ii. ſic ait. Nonis Maii vergiliæ exoriuntur mane, Fauonius. vii. idus Maii, æſtatis initium fauonius, aut corus interdū & pluuiæ. vi. idus vergiliæ totæ apparent fauonius, aut corus interdum pluuiæ. Ecce hic apparet quomodo ęſtatem zephyri vocāt. Præterea Varro etiā li. ii. c. ii id apertiſſime oſtendit de æſtate non de vere intelligendū ait. n. de ouibus, ꝙ ęſtate cum prima luce exeunt paſtum, propterea quod tunc herba roſida meridiana quæ eſt aridior iucunditate preſtat, ſole exorto puro ꝓpellunt, vt reintegrantes rurſus ad paſtum alacriores faciant. Circiter meridianos æſtus dum deferueſcāt ſub vmbriferas rupes & arbores patulas ſubiiciūt, qd refrigerato aere veſpertino rurſus paſcant ad ſolis occaſum. Ita paſcere pecus opꝫ, vt aduerſo ſole agat, caput n. ouis molle maxime eſt. ꟳAb occaſu, paruo īteruallo interpoſito, ad bibendum appellunt, & rurſus paſcunt quoad contenebrauit, iterum enim tum iocunditas in herba reintegrata eſt, hęc ab vergiliarum exortu, ad equinoctium autumnale maxime obſeruāt, Reliquæ paſtiones hyberno ac verno tpe īmutant, qd pruina iam exhalata propellunt in pabulum, & paſcūt diem totum ac meridiano tpe ſemel agere potum ſatis habent. His igitur patet de æſtate intelligi non de vere, q̄ omnia Varronis Maro appoſuit, hoc loco Colu. item lib. viii. ca. iii. de ęſtate intelligit. ꟳVtrūq; gregem, ouium & caprarum. ꟳLuciferi, de hoc iam ſupra. ꟳCanent, propter pruīnam ſcilicet. ꟳRos, de rore. Item ſuperius. ꟳSitim cœli. i. aeris æſtum. ꟳCicadæ, vide in Alexi.

Currentem ilignis[a] potare canalibus vndam.
Aeſtibus ac mediis vmbroſam exquirere vallē.
Sic vbi[b] magna Iouis antiquo robore quercus
Ingenteis tendat ramos aut ſic vbi nigrum
Ilicibus crebris ſacra nemus accubet vmbra,
Tū tenuis[c] dare ruſus aquas & paſcere ruſus
Solis ad occaſum cum frigidus aera veſper
Temperat[d] & ſaltus reficit[e] iam roſida luna[f].
Littoraq́[g] Alcyonē reſonāt & achātida dumi,
Quid[h] tibi paſtores Libyę quid paſcua verſu
Proſequar? & raris habitata. Mapalia tectis?
Sępe diē noctemq́, & totū ex ordine menſem
Paſcitur, itaq́ pecus longa in deſerta ſine[i] vllis
Hoſpitiis tantum campi iacet omnia ſecum
Armentarius[k] afer agit tectumq́[l], laremq́.

SER. a ❡ ILIGNIS canali.ex ilice factis. Sane & canalibus melius gñe l.q̃.m.ꝑſerimus. b ❡ Sicubi magna iouis antiquo robore q̃rquę eſt Ioui cōſecrata. Nigrū qđ dicit Iouis q̃rcus & ilicibus crebris ſacra vmbra, nō re vera cōſecratos lucos dicit nos petere debere, ſed ita denſos vt ſūt illi quos religio defendit vñ apparet q̃rcū Iouis & ſacrā vmbrā generalia eē nō ſpālia epitheta nā vt dixim⁹, & ois q̃rcus Ioui eſt ꝯſecrata & ois luc⁹ Dianę. c ❡ Tenues aq̃s, epitheton aq̃rū. Alibi, At i aq̃s tenuis dilapſus abibit contrariū eſt illud. Et impingui flumie nilus. d ❡ Tēperat, refrigerat æſtatis calorē. e ❡ Reficit, recreat. f ❡ Luna, nox. g ❡ Littoraq́ alcy. i. quo tpe ſonat p littora alcyō auis cuius fabulā ī prio memorauimus. p dumos vero achātis quā alii luſciniā eſſe volūt, alii vero carduelum, q̃ ſpinis & carduis paſcitur, vt inde ēt apud grecos achantis dicta ſit ab achantis. i. ſpinis qbus paſcit. h ❡ Quid tibi paſtores li. dicit pro qualitate prouinciaꝝ diuerſa eſſe gñā paſtionū. i ❡ Sine vllis hoſ. ſine vllis ſtabulis. K ❡ Armentarius afer agit, abuſiue armētariū poſuit. Nam nūc de gregibus loquitur. l ❡ Tectumq́ laremq́, tentoria militum more, ac ſi cauſam diceret.

PRO. ❡ LITTORAq́ alcyonen reſonāt &. a. du. Alcyone fuit filia, Aeoli vxor Ceicis, cui naufragio amiſſo mutata eſt in aues alcyonias, cuius partus dum excluditur. vii. diebus mare quietum eſt. Achanthis ea eſt, quæ græce acanthis dicta eſt latinę carduelus a carduo. ❡ Dumi, vocantur aſpera loca & inculta collicoſa, alii luſciniam. ❡ Mapalia, loca deſerta punica ❡ Quid tibi paſtores libyæ. q. p. v. p. & r. habitata mapalia t. Numidæ mapalia vocant tecta ſua, quæ ſubductis nauibus ſuis poſt Amiſſum regem Perſea inuerſa pro domicilio habere cœperunt.

ANT. ❡ ILIGNIS, canalibus, Columel. lib. viii. ca. iii. ait nulla, eſſe tam blanda pabula aut etiā paſcuo, quorum gratia nō exoleſcat vſu cōtinuo, niſi pecudū faſtidio occurrerit ꝑbito ſale, qđ veluti ad pabuli condimentū præſtatur canalibus ligneis impoſitū, quos paſtu redeunt, oues lambūt, atq́ eo ſapore cupidinem bibēdi, paſcendiq́ cōcipiunt. ❡ Roſida luna, humida, intelligitq́ de veſpertina luna quæ oia vt iam oſtdi. Var. quoq́ edocuit. ❡ Alcyonē, vide li. i. georgicoꝝ ibi Dilectę thetidi alcyones. ❡ Achātida, ſic legēdū eſt nō aliter nā Theocritus in quodam carmīe eclogę q̃ inſcribiſ Thalyſia achātides ait. Eſt autem Achātis auis varia colore & ſtridula, q̃ iter ſpinas viuit. legaſ igitur carmē ſic, littoraq́ alcyonen reſonant & achantida dumi. ❡ Quid tibi, oſtendit ſecundum varias regiones, vario modo & tempore paſci. ❡ Paſtores libyæ. numidas ſeu nomadas intelligit, ſcribit enim Solinus, q́ numidæ incolæ quandiu errarunt pabulationibus vagabundi Numades dicti ſunt, & Plinius libro quinto capi. quarto ſic ait, numidæ vero nomades a permutandis Papilionib⁹, mapalia ſua hoc eſt dom⁹ plauſtris circunſerentes, nomas autem numidia dicitur & paſtor nomæus paſtor, nomæo paſco nome pabulum paſtura, Nomao autem cū ſecunda littera omega diuido moueo. ❡ Raris habitata mapalia tectis, Mapalia caſæ pœnice appellantur, vt inquit Feſtus, de his vero ſaluſtius in Iug. ſic Cæterum adhuc ædificia Numidarum agreſtium quæ mapalia illi vocant, oblonga incuruis lateribus tecta, quaſi nauium carinæ ſunt. ❡ Raris tectis, ſcribit Strabo libro decimoſeptimo, q́ maxima mediterraneæ Libyæ pars & regio circa Oceanum deſerta eſt. Paruis præterea habitationibus & ſparſis, & ex magna parte paſtoralibus diſticta eſt. Ora autem quæ ex aduerſo nobis eſt tota bene habitatur ❡ Armentarius, ſunt enim ibi & armenta & greges propterea armentarius ait. ❡ Tectumq́, mapalia, ideſt domos paluſtris intelligit, vt ex Plinii verbis ſuperioribus habetur. ❡ Laremq́, larem hic intelligo ignem, q̄m tectū dixit, & Colu. lib. xii. de Villico inquit, conſueſcatq́

achātis

nūidæ

Mapalia

ſueſcatq́ ruſticus circa larẽ dñi focũ ſamiliarẽ ſp epulari, lar ẽt quoq́ ꝑ domo ponif. Oui. li. i. triſt. Quæ nr̃o fruſtra iuncta fuere lari, ponif & pro deo ipſo familiari q domi i ipſo foco colebaf, nã focus deoꝝ penatiũ ara eſt, vt ẽt Porphyrio tradit, hæc tñ latiꝰ hñr ode ſecũda.

CHR. ℭROSIDA luna, humectis luna, nam ab aſtrologis dr̃ mater roris & humoris miniſtra, humidus. n planeta eſt. ℱLittoraq́ alcyonẽ, de huiuſcemodi aũt dictũ eſt in ſuperioribus. ℱPaſtores libyes, Hos nomadas appellant. Nã in numidia q̃ pars libyæ eſt paſtoriam exercent. ℱArmentarius, ſpeciem pro genere poſuit. Nam de armentis & de gregibus loquitur.

SER. a ℭAMYCLÆumq́ ca. laconicũ & eſt ſpẽs ꝑ gñe. Amyclæ aũt ẽ ciuitas laconicę, vñ eſt talis amyclæi domitus pollucis habenis. Cillarus. b ℱCreſſáq́ pharetram, creticá dicit aũt paſtorẽ gregum ẽt arma hr̃e debere, qbus & ſe greges defendat & aliqd ẽt venef aliter hic rẽpħendif. Virgi. q getulis ꝑter decoꝝ ſagittas, nõ aũt lanceas dederit. c ℱPatriis ar. gñaliter ſibi conceſſit ac ſi diceret martiis. d ℱIniuſto ſub fa. ſub magno onere, vt Ego hoc te faſce leuabo. Magnũ aũt onus dicit pp arma, alimẽta veſtitũ. e ℱAnte expec. i dicto citius, anteq̃ eiꝰ expecteẽ aduẽtus, & eſt vna pars or̃onis, hoc eſt aduerbiũ. f ℱStat, obſtat. Nã aphæreſis eſt. g ℱAt non qua ſcythiæ gen. ſubaudi talis eſt paſtio. h ℱMæoticaq́ vn. Mæotis palus eſt ſcythiæ frigore congelaſcens. i ℱIſter, fluuius ſcythiæ, qui & danubius nominatur.

> Armaq́ amyclęũq́ ᵃcanẽ craſſáq́ ᵇ pharetram
> Non ſecus ac patriis ᶜacer Romanus in armis
> Iniuſto ᵈ ſub falce viam cum carpit & hoſti
> Ante expectatũ ᵉpoſitis ſtat ᶠ in agmine caſtris.
> At nõ ᵍqua Scythię gentes Męoticaq́ ʰvnda
> Turbidus, & torquens flauenteis iſter ⁱarenas.

ℱMæotica vnda, Męotis ſcythię lacus q Tanaim recipit, vt Stra. docet. l. xii. Pli. q́q́ li. vi. lacũ dic, idẽ vo Stra. li. vii. Mæotidis paludis oſtiũ inqt. ℱIſter, de ſ̃ꝑ videto li. ii. Geor. ibi deſcẽdis Dacꝰ ab iſtro.

PRO. ℭAMYCLÆVMq́ canem creſſam, cretenſem, quia ibi optimi ſagittarii ſunt.

ANT. ℭAMYCLÆVMq́, laconicũ de amyclis ſuperius patuit. ℱCreſſam, i creta n. optimi calami ꝑ ſagittis ſunt apud Cydoniá vrbẽ, de qua i fine Buc. ℱIniuſto ſub faſce, ſubingenti onere. Vegetius n. li. i. ſcri qd põdus quoq́ baiulare vſq́ ad. x. libras, & iter facẽ gradu militari frequẽtiſſime cogẽdi ſũt iuniores, quibus i arduis expeditionibꝰ neceſſitas iminet annoná pariter & arma portãdi, quá rẽ antiquos milites factitaſſe Virgilio ipo teſte cognoſci põt ex hoc loco. vt idem ait. Et hoſti legif & hoſtẽ in antiquis. ℱAt. non. ſ pecus ſit longa in deſerta ℱScythyæ gentes, hic Nomades alios paſtores q in ſcythia ſunt intelligit, de qbus ſtra. li ii. ſic ait, Nomades etenĩ tentoriis vtunf centonũ inſtar pilo cõtextis in paluſtris vitá degentes, circũq́ tentoriá pecora comitanf, a qbus victum captant & alunf lacte caſeo carne. Paſcua vero ſectãtur loca ſemp herboſa permutantes, hibernis q dem tpibus meoticis verſanf in paludibus, æſtiuis vero per campeſtria vagantur & ex.

Noma des

Męotis

CHR. ℭAMICLÆVM, Amycle vrbs eſt laconiæ ꝓuinciæ, nã laconia optimos canes habuit. Marcus. n. Varro duo gñã canũ ponit, alios venaticos, alios ad cuſtodiá pecoris iter hos maxĩe laudat laconicos & epiroticos & lõgo ordine deſcribit q̃li figura eos eẽ & quo colore deceat. Et qm̃ emi cõſueuerũt dicit remediũ eẽ, vt relicto vẽditoꝛ emptorẽ ſequaf raná coctá ſibi obiici. Tertiũ genꝰ addit Columella, eoꝝ q ad villæ coſtodiá cõparanf, in qbus nõ multũ referre ait, q veloces nõ ſint, ſed oportere eẽ ampli corporis, & vaſti latratꝰ & canori, & vt auditu, & cõſpectu terrorẽ furi inferát ſit colore niger, ná i luce terribilior appet i tenebris nõ aſpicif. Paſtor vero albũ ꝓbat, qm̃ ẽ fere diſſimilis, neq́ pro fera i nocte pulſabif. Pecuariꝰ aũt villico celerior, venatico tardior ſit. Ná ſat eſt vt lupũ ouẽ deportátẽ aſſequaf Duo ad cuſtodiá vniꝰ gregis ſatis ſũt, ſit aũt fœmina & mas, quo maiori cõcordia iter ſe degant. ℱAcer ro. ná refert Cic. i tuſcu. Queſtiõibꝰ nr̃i exercitꝰ ꝓmũ vñ habeát nomẽ vides, Deide q labor & q̃ tos, vides ferre pluſq̃ dimidiati mẽſis cibaria. Ferre ſiqd ad vſum velint ſere vallũ. Ná ſcutũ gladiũ galeá pro onere nr̃i milites, nõ plus numerant q̃ humeros lacertos manus. ℱPoſitis ſtat i agmine caſtris, Ná caſtra munire cũ vallũ tulerit paruo tpis momẽto pñt. ℱAt nõ qua ſcythiæ, ſub ſcythia olĩ magna pars Germaniæ fuit & Boemiæ, Germania attigit amnẽ oderá, ab oriẽte dacos, ab occidente gallos, a meridie Italiá ſarmatia incipit ab Odera flumine vſq́ ad Boryſthenem ꝓprie ſarmatæ, nũc ſunt lituani polloni. Sarmatia. vii. linguas habet. Scythia incipit a ſcythia boryſthene. ℱMæotica, hæc palus maxima eſt, parte eius ſuperiori infunditur Tanais.

CHR. amyclę genera canum

Quaq; [a]redit mediū rhodope porrecta ſub axē
Illic clauſa tenent ſtabulis armenta neq; vllę
Aut herbę campo apparēt, aut arbore frondes.
Sed iacet aggeribus niueis informis[b] & alto
Terra gelu late ſeptemq;[c] aſſurgit in vlnas.
Semp hyems ſemper ſpiranteis frigora cauri.
Tū ſol pallenteis[d] haud vnq̃ diſcutit vmbras.
Nec cū iuectus equis altū petit ęthera nec cum
Pręcipitē Oceani rubro lauit[e] ęquore currum.
Concreſcunt[f] ſubitę currēti in flumine cruſtę
Vndaq; iam tergo ferratos ſuſtinet orbes
Puppib[g] illa pri⁹ patulis nūc hoſpita[g] plauſtris
Aeraq;[h] diſſiliunt vulgo[i] veſteſq;[k] rigeſcunt
Indutę cęduntq;[l] ſecuribus humida vina
Et totę[m] ſolidam in glaciem vertere lacunę

SER. a ¶ QVAQVE redit mediū rhodope porrect. i. ſub axē, Qua rhodope mons thraciæ ptentus in orietalē plagā, in ſeptētrionalem reflectit. Nam iō ait redit ſub axē. Nam axis eſt ſeptentrio, q̃ græce ἄμαξα dī. b ⁋ Informis, niuis ſupfuſione carēs varietate formaꝝ, nulliſq; agnoſcēda limitib⁹. c ⁋ Septē aſſurgit in vl. creſcit i ſeptē vlnas. Vlna āt ſm alios vtriuſq; man⁹ extēſio eſt, ſm alios cubit⁹, qd magis veꝝ eſt, q̃ græce ὠλένη dī cubit⁹, vñ eſt λευκώλενος ἥρη. d ⁋ Pallēteis haud vnq̃ i. nūq̃ nubes diſſoluit. Nā pallenteis vmbras nō ex nocte, ſed ex nubib⁹ factas appellat. e ⁋ Lauit, hic pñtis ipis eſt pro lauat, nā ſi eſſet præteritum la non corripuiſſet. Dicit aūt illic ſolem nec ortu ſuo nubes reſoluere, nec occaſu, ſed continue ibi nubium vmbras eſſe. f ⁋ Cōcreſcunt ſubito currenti in flumine cru aq̃ currētes repente congelaſcunt. Et notādum quia quū cruſtam dicimus, ſ genere lapidis, aut ligni, aut gelu, partē ſignificamus, Quū vero cruſtū dicimus eduliū aliqd ſignificam⁹ partem panis vel placentæ. Ipſe in ſeptimo, O & bē fatalis cruſti. Horatius, Dant cruſtula blādi, Doctores. Iuuenalis, Nos colapum incutimus lābenti cruſtula ſeruo. g ⁋ Hoſpita, facilis, vnde & hoſpitalis hō dī hoſpiti ſeruiens apte. h ⁋ Aeraq; diſſi. crepāt. i ⁋ Vulgo, paſſim. Nā tā nimio frigore q̃ calore æra rumpunt. Perſius, Findit infantes ſtatuas. K ⁋ Veſteſq; rigeſ. durant, vt frangi potius q̃ ſcindi poſſe videantur. l ⁋ Cæduntq; ſecuribus humida vina, & vina naturaliter calida illic gelant. Intelligimus aūt peregrinū. Nā illic nō naſcunt vina pp nimiū frigus & cōtinuū, ſicut ipſe paulo poſt docet dicens, Fermento atq; acidis imitantur vitea ſorbis. Sane volunt phyſici vinum non gelari, vnde hoc loco aut hyperbole eſt, aut quia dixit humida aquæ mixta intelligimus. Ita enim gelare dicuntur. m ⁋ Et totæ ſolidam in glaciem ver. Foſſæ ad ſiccandos agros paratæ, quum alibi tm̄, incruſtētur illic vſq; ad imū gelantur.

PRO ¶ RHODOPE mons Thraciæ. ⁋ Medium ex vntrionem dicit.

ANT. ¶ RHODOPE, Thraciæ mons tēdēs in ſeptētrionē vbi axis ē, de quo ſupra. Stra. l. vii. Myſos Thraces & Getas ēt nomadas vocatos innuit. i. paſtores. ⁋ Informis terra, ſine forma ppria, niue. n. tecta eſt. ⁋ Gelu, Stra. dicto li. de Męotica regiōe ait, q̃ ęreæ ſcindunt hydriæ, q̃ vero inter illas ſunt cōgelant & piſces i glacie deſtituti ligōib⁹ effodiuntur, alueus plauſtris de ambulatur. Meminit itē plura de glacie Mæotidis li. ii. ⁋ Septē vlnas, in ſeptē brachia de vlna latius ecloga. iii. Semp hyems, de ſcythica regione multa q̃ hic ēt cōueniūt dicta ſūt li. i. Geor. ibi mūdus vt ad ſcythiā. ⁋ Cauri, in hoc li. iā de eis diximus. ⁋ Altum ætheria, ideſt nec quum tendit ſol ad Cancrū, nec quum tēdit ad Capricornum, nam tunc deſcendit. ⁋ Rubro æquore, quod rubrū mare ſiue æthiopicum appellant, ad auſtrū verſus effundit, ex ea maxime parte qua vaſta quædam ſolitudo & ihabitabilis terræ plaga cōſpicitur, ardētibus ſemper caloribus exuſta, auctor Diony. videto, itē Pli. lib. vi. ca. xxvii. & Tul. li. i. ca. xlvii ⁋ Ferratos or. Strab. lib. ii. ſcribit, q̃ in ore paludis mæoticæ tanta glaciei vis eſt, vt quo in loco miſſus a Mitridite imperator equeſtri pugna barbaros i glacie hyeme ſuperauerat illos eoſdem nauali prælio ſoluto per eſtatem gelu vicerit. ⁋ Hoſpita, ideſt habilis ⁋ Aeraq; diſſiliunt, diximus iam iā q̃ æreæ ſcinduntur hydriæ, q̃ intra illas ſunt congelantur ⁋ Vulgo, paſſim. ⁋ Rigeſcunt, indureſcūt ex gelu. ⁋ Vina, Macro. li. ii. ſcri. q̃ vina aut nunq̃, aut raro congelaſcunt, q̃a vinum ſemina qdam in ſe caloris habet. An alia q̃piā cā eſt quā q̃a ignoro, ſcire cupio inqt. ⁋ Lacunæ, lacuna vti Feſtus ait, eſt aq̃ collectio & ab lacu deriuatur. lacuna

CHR. ¶ AERA. i. vaſa ærea ⁋ Diſſiliunt, franguntur, quia eoꝝ partes in diuerſas partes ſaliūt. ⁋ In ſolidam, nō enim cruſtæ ſupeficiem tegūt, ſed tota aqua ad fundū vſq; cōgelaſcit.

¶ STIRIAq;

SER. a ¶ STIRIAq́ ĩpexis idu. ſtiria.i.gutta, vñ ſit diminutiuũ vt dicamus ſtilla, vñ ſit diſtillat, & ſtillicidiũ. Senſus aũt duplex ẽ, Nã aut hoc dicit de ĩpexis barbis pecudũ pẽdẽs gutta duraſ aut certe detectis & arborib⁹ gutta horrida ĩduruit ĩ modũ barbarũ. iceteſſet, Gutta ingt ſtat & ſtilla cadit. Euſe. Guſcri. Interea dũ cõgelaſcũt aq́ ¶ Nõ ſeci⁹, nõ alr, nõ ſegni⁹. ¶ Ningit, eſt ĩ ſcythia riphæũ iugum regio aſſiduis obſeſſa niuibus, Soli. ¶ Pruinis, qppe caſus cõtinuaꝝ pruinaꝝ qdã ibi exprimit ſiſe pœnaꝝ. Soli.

Stiriaq́ ᵃ impexis induruit horrida barbis.
Interea toto non ᵇ ſecius aere ningit
Intereunt pecudes, ſtant circunfuſa pruinis ᶜ
Corpa magna Boũ. cõfertoq́ ᵈ agmine Cerui ᵉ
Torpẽt mole ᶠ noua: & ſũmis vix cornib⁹ extãt
Hos nõ ĩmiſſis canibus, non caſſibus ᵍ vllis.
Puniceæue agitãt pauidos formidine pinnæ ʰ
Sed fruſtra oppoſitũ trudẽtes pectore montẽ
Cõminus optruncãt ferro grauiterq́ ⁱ rudẽtes
Cædunt, & magno læti clamore reportant.
Ipſi ᵏ in defoſſis ſpecubus ſecura ſub alta
Ocia agunt terra, cõgeſtaq́ robora totas
Aduoluere focis vlmos, igniq́ dedere.
Hic noctem ˡ ludo ducunt, & pocula læti
Fermẽto ᵐ, atq́ acidis imitãtur vitea ſorbis.
Talis Hyperboreo ſeptem ⁿ ſubiecta Trioni
Gens ᵒ effrena virũ Riphæo ᵖ tunditur Euro.

b ¶ Nõ ſe nõ ſegnius q̃ ĩchoauerat. c ¶ Pruinis, abuſiue p niuib⁹, nã pruina eſt matutini tpis frig⁹. d ¶ Cõferto agmine, cer. cõiuncto. e ¶ Cerui .n. cõgregatiõe gratulãtur. f ¶ Mole noua nimia magnitudie. g ¶ Caſſibus retib⁹, hinc eſt ꝙ incaſſum dicit.i.ſine cã. q̃ſi ſine caſſib⁹, ſine qbus inutilis venatio ẽ. h ¶ Pẽnæ ſagittæ qb⁹ pẽnæ ĩſerũtur. i ¶ Grauiterq́ ru. tumore ſuo corripuit, vt ĩ ſepti ᵓ Et ſera ſub nocte rudẽtũ. Peruſi⁹ pducit. Fidor vtorcadiæ pecuaria rudeſ dicas. k ¶ Ipſi ĩ defoſſis ſpe. Artis fuerat ſpecibus diceſ, vt fluctib⁹, qa q̃rta dclinatio ĩ da. & abla. pluralib⁹ vini vertit, vt manu manibus, ſed qa pigui⁹ ſonat & melius ſpecubus dicim⁹ vnũ tñ nomẽ ẽ qd aľr nõ dicimus vt tribub⁹. l ¶ Hic noctẽ ludo du. q̃ſi ppetuitatẽ noctis ſub terris locati ludos concelebrant. m ¶ Fermẽto atq́ acidis, potiõis genus eſt, qd ceruiſia nũcupaſ, & cõſequẽs eſt, vt vinũ nã calidũ in puincia frigida nõ poſſit creari. n ¶ Septẽ ſubiecta trioni, tmeſis p ſeptentrioni. o ¶ Gens ef. ſæua & rectorẽ recuſans. p ¶ Riphæo eu. ſcythico vento. Riphæi aũt montes ſunt ſcythiæ, vt iam diximus a ppetuo ventoꝝ flatu noiati. Nam ριφη græce ĩpetus, & ορμη dr απο του ριπτειν.

PRO. ¶ RIPHÆO tũdiſ euro, Euro ſignificat vẽto non vtiq́ eo, q ab ortu flat, ſed eo quem aquilonem vocamus. Riphæos mõtes quidam putauerũt alpes, ſed ppriẽ ſunt riphæi mõtes ſcythiæ, ſcythiũ quidam interpretãtur lupini colore, quidam it iſcum.

ANT. Stilla. ¶ IMPEXIS barbis, de brutis melius ĩtelligendũ ¶ Stiria, gutta ſtilla. iterre gatus aũt Palæmõ grãmaticus qd intẽr ſtillã & guttã

¶ Torpẽt, ſtupẽt, frigent, rigent, pigri ſũt. ¶ Mole, nimiũ congerie, ac põdere. ¶ Noua, nix. n ptinue decidit ¶ Caſſib⁹, pedicis laqueis retibus ¶ Puniceæ, rubra, ẽ ãt venãtiũ mos pẽnas tenſis funib⁹ effingere, quo cerui pauentes in caſſes decidãt Vñ ĩ Oui. li. xv. meta. ait. Nec formidatis ceruos ĩcludite pennis. ¶ Mõtẽ, niuis cumulũ. ¶ In defoſſis ſpecubus, Scythaꝝ ĩterius habitantiũ inqt Soli. aſpior rit⁹ eſt ſpec⁹ ĩcolũt, pocula de inimicoꝝ capitib⁹ moliũſ, amãt plia, numero cædiũ honor creſcit. ¶ Hic noctẽ, legiſ & hinc noctẽ. ¶ Fermẽto, fermẽtũ a feruore dici volũt, ꝙ pl⁹ vna hora nõ pt cõtineri. creſcendo n. excedit. Pli. li. xviii. ait, ꝙ milii pcipuus ad fermẽta vſus e muſto ſubacti ĩ annuũ tps. Nũc fermẽtũ fit ex ipſa farina quæ ſubigiſ priuſq́ addaſ ſal ad pultis modum decocta & relicta donec areſcat. Dñt alii ꝙ pp acorẽ cũ ſorbis etiã acidis mixtũ fermẽtum vini quẽdã ſaporẽ reddit. Idem Pli. lib. xiiii. ſcribit, ꝙ fit vinũ facticium e piris, malorũq́ oĩbus gñibus e cornis meſpillis, ſorbis, moris, ſiccis, nucleis, pineis &c. & li. xv. ait, ꝙ ſorbis ineſt vini ſapor qbuſdã, q̃dam vero acri odore & ſuauitate iucunda ¶ Hyperboreo, de hyperboreis videto ſuperius. ¶ Septem ſubiecta trioni, Tmeſis figura eſt, caue temeſis dicas cũ e poſt t, ſed lati⁹ videto in nr̃o carmine figuraꝝ. ¶ Riphæo euro. i. vento, nõ vtiq́ eo qui ab ortu flat, ſed eo quem aquilonem vocamus. Probus de Riphæo iugo iam iam diximus.

DI CHR. ¶ STIRIA, Cuius diminutiuũ eſt ſtilla aũt, vt ait palæmon grãmaticus, ſtilla dum ſtat, gutta dũ cadit. ¶ Montẽ, cumulũ niuis,

Et pecudū[a] fuluis velantur corpora ſetis.
Si tib.[b] lanicium curę: primū aſpera ſilua
Lappæq;[c], Tribuliq; abſint, fuge pabula lęta.
Cōtinuoq; greges villis[d] lege mollibus albos,
Illum autē, quāuis Aries[e] ſit candidus ipſe,
Nigra ſubeſt vdo[f] tantum cui lingua palato
Reiice[h], ne maculis infuſcet vellera pullis[g],
Naſcentum, plenoq; aliū circūſpice campo,
Munere[i] ſic niueo lanę (ſi credere dignū eſt)
Pan deus Arcadię captam te Luna fefellit.

SER. a ℂPECVDVM fuluis velant corpora ſe. rhenonib⁹, Nā vt Saluſt. dicit i hyſtoriis, veſtes de pellib⁹ rhenones vocat̄. b ☞ Si tibi laniciū cu & hęc lana dicim⁹ & hoc lanitiū, ſicut fuga & effugiū, qd āt dicit oues lanæ cā nō debere pingueſcere, phyſicū eſt. Oē. n. pingue aial caret pilis, qd hirſutum efficit macies. c ☞ Lappæq; ab. a qbus rebus lana decerpitur. d ☞ Villis le. mollibus al. lana. n. alba ꝑciſior eſt, quippe ſuſceptura aliū quēlibet colorē. Quod aūt colorē hic ꝑ trāſitū tāgit, ī aliis pleni⁹ legit̄ maxitū pecoris & cornu & vngulis & palato album eē dbere. Alioqn lꝫ aries ſit cādidus: lanis cōſtat ex eo pullos. i nigros creari. e ☞ Aries ſit cādidus ipſe, bñ addidit ipſe q̄ſi aut dñs gregis ē, aut qa ātea ꝓ dño capitale dari cōſueuerat. Nā apud maiores, homicidii pœnā noxi⁹ arietis dāno luebat, qđ ī regū legib⁹ legit̄. g ☞ Pullis, nigris. f ☞ Vdo palā, ſemp hūido, alibi Vdæ vocis itur. h ☞ Reiice, rei aut q̄ſi monoſyllabū ꝓduxit licēter, aut vt ſupra dixim⁹ qa cū faciat reiecci i ꝓ duplici habet, & re ii efficit lōgā, iō & ī aliis modis ꝓſumit ſibi ꝓductionē. i ☞ Munere ſic ni. mutat fabulā. Nā nō Pā, ſed Endymion amaſſe dr̄ Lunā, q ſpret⁹ pauit pecora cādidiſſima, & ſic eā in ſuos illexit amplexus, Cuius rei myſtici volūt quādā ſecretā eſſe rōnē. Si credere dignū eſt, tm̄ de Luna ſacrilegium.

PRO. ℂMVNERE ſic niueo. c. t. l. ſ. in nemora al. vo. n. tu, Pā Mercurii fili⁹ quū Lunā cōcupiſſet, & hr̄et optimū pecus poſcēte ea ꝑtē pecoris pro cōcubitu dr̄ pollicit⁹, & duas partes feciſſe gregū, quaꝝ alterā candidiorem, ſed Lanę craſſioris, Lunā deceptā cādidiore deterius pecus abduxiſſe, vt poeta ſigñat.

ANT. Fuluus Color ℂFVLVIS ſetis, fulu⁹ color vī ꝺ ruffo atq; viridi mixtus, inquit Gellius li. ii. ca. xxii. in aliis plus viridis, in aliis plus ruffi habere, ſic poetā fuluā aqlā dixit & fuluū auꝝ & arenā fuluā, & fuluū leonē. Scythæ āt vt Iuſtin⁹ li. ii. docet, pellibus tm̄ ferinis ac murinis vtūtur. ☞ Laniciū, lana ipā, vt effugiū pro fuga. ☞ Aſpera ſilua, Colu. etiā lib. viii. ca. iii. ait. ſe q̄ris aūt noualia nō ſolum herbida, ſed quę olearūq; vidua ſunt ſpinis, nā quottidie minuit lana, q̄ q̄to ꝓlixior ī pecore cōcreſcit, tāto magis obnoxiū ē rubis, qbus velut hamis inūcata a paſcētiū tergorib⁹ auellitur, mole vero pec⁹ ēt velamē q ꝓtegit̄ amittit, atq; id nō puo ſumptu reparat̄. Facit. itē vt ait Varr. ſcabras oues. ☞ Tribuliq;, de his videto li. i. geor. ☞ Pabula lęta, pecora. n. quū pinguia ſunt pluri mū aſſumunt nutrimēti, hinc p'ures pilos habēt & craſſiores quum gracilia tēues ab exiguo nutrimēto, lꝫ qdē pilus ſuꝑfluitas ē auctor Alexāder Aphrodyſieus. ☞ Greges albos, color. n. alb⁹, vt ſcribit Col. li. viii. tū optimus ē, tū ēt vtiliſſim⁹, ꝙ ex eo plurimi fiūt. ☞ Greges albos, Var. ll. ii. c. ii. ait, ꝙ ouē eē opꝫ corpore amplo q̄ lana multa ſit & molli, villis altis & denſis, toto corpe maxie circū ceruicē & collū ventrē quoq; vt habeāt piloſum, itaq; que id nō haberēt maiores nr̄i Apica appellāt, eē opꝫ cruribus humilibus, caudis obſeruare, vt ſint ī italia ꝓlixis, in ſyria breuib⁹, vt agnos ꝓcreēt formoſos. ☞ Nigra ſubeſt, idē Varro ibidē ait, ꝙ Arietes ſint frōte lata, veſtiti bñ intortis cornibus ꝓnis ad roſtrū grauis, oculis lana optis, aurib⁹ amplis, pectore & ſcapulis & clunib⁹ latis cauda lata & lōga. Animaduertēdū quoq; līgua ne nigra, aut varia ſit, ꝙ fere q eaꝝ hñt nigros aut varios ꝓcreāt agnos. ☞ Lanę, pan Mercurii filius cū lunā cōcupiſcet & haberet optimū pecus poſcēte ea partē pecoris pro concubitu dr̄ pollicitus: & duas ptes feciſſe gregis, quaꝝ alterā cādidiorē ſed lanæ craſſioris. Lunā deceptā candidiore deterius pecus abduxiſſe poeta ſignificat Probus auctor. Cū itaq; Luna albū pecus elegerit, oſtendit Poeta multo præſtantius albū laniciū eſſe oibus aliis. Poteſt etiam illud accipi ꝙ Luna cādore lanæ ducta Arietē albū elegerit, deceptaq; fuerit, cū illi nigra līgua ineſſet qua totum poſtea gregē maculauit. De pane autem latius in Buco. & lib. i. geor.

ℂMVNERE ſic ni. la. dñt Lunā adamatā a pane petiuiſſe mun⁹, & pana obtuliſſe gregē ouillū, illā vero delectatā candore ari tē album cepiſſe, ſed cum non animaduertiſſet maculas lingue fuiſſe deceptam. CHR.

ℂSALSASq;

In nemora alta vocans, nec tu aſpꝛnata vocātē
At cui lactis amor, cytiſum, Lotoſq; frequētes
Ille manu, ſalſaſq;[a] ferat preſepibus herbas
Hic & amāt fluuios magis, & magis vbera ten
Et Salis occultū referūt ĩ lacte ſaporē. (dūt
Multi iā excretos[b] ꝓhibēt a matribus Hędos.
Primaq; ferratis[c] pręfigunt ora capiſtris.
Quod ſurgente die mulſere, horiſq; diurnis.
Nocte[d] ꝓmūt, qđ iam tenebris, & ſole cadēte.
Sub lucē exportāt calathis[e] addit opida paſtor
Aut parco[f] ſale cōtingūt, hyemiq; reponunt.
Nec tibi[g] cura canum fuerit poſtrema[h], ſed vna
Veloces[i] Spartę catulos, acremq; Moloſſum
Paſce[k] Sero pingui nunq; cuſtodibus illis,
Nocturnum[l] ſtabulis furē: incurſuſq; Luporū

JER. a ¶ SAL ſalſq; ferat præſe. vt & multū potantes reddant plurimū lactis, & ipſum lac nō ſit fatuū, ſed habeat ſalis occultū ſaporē idest vix intelligibilē, & non ſtatim apparētem. b ¶ Excretos, validiores. c ¶ Ferratis capiſtris, i. duris. d ¶ Nocte pre. cogunt in caſeos. e ¶ Calathis, vaſis æreis, in qbus lac vel recēs caſe⁹ in vrbē diſtrahiſ. f ¶ Aut parco ſale contingūt aut modico ſale, aut re vera parco, i. ſeruatorio, quia in qd mittiſ ſeruat. Nā & hō frugi parcus vocaſ, aut certe parco dixit pro parce, vt ſit nomē ꝓ aduerbio. g ¶ Nec tibi cura canū fuerit poſtrema, liptotes figura, pro magna tibi cura ſit canū. h ¶ Poſtrema, vilis. i ¶ Veloces ſpartæ catulos acrēq; moloſſum, & illis velocitas, in his autem fortitudo laudatur, ſparta autem laconiæ eſt ciuitas, moloſſia pars epiri. K ¶ Paſce ſero pingui, aqua lactis quæ pingues efficit canes. l ¶ Nocturnum furem, noctis opportunitatem captātem. Fur autem a furuo dictus eſt, ideſt, nigro, Nam noctis vtitur tempore Horati⁹ Quam pena vidimus furuæ regna Proſerpinæ. Aut certe a græco venit. Nam fur φωρ vocatur.

ANT. ¶ CYTISVM, latius in Bucoli. Varro autē lib. ii. cap. ii. ait, ꝙ maxime cytiſus & medica pingues facit facillime & generant lac.

Lotos ¶ Lotoſq; frequentes, de loto herba ĩtelligit, quæ faba græca appellatur a noſtris, vt Pli. docet lib. xxiiii. cap. ii. ¶ Excretos hædos, fere ad quattuor menſes a māma non diſiunguntur agni. hædi tres, porci duos. Varro. li. ſecundo. ¶ Prohibent, ne lac exhauriatur ab eis. vnde Columel. lib. viii cap. iii. ait, ꝙ teneri agni dū adhuc herbæ ſunt expertes lactis tradēdi, quoniam & parua ſumptu deuehūtur, & his ſummotis fructus lactis a matribus non minor percipitur. ¶ Quod ſurgente die, mulgent vere ad caſeum faciendum mane aliis temporibus meridianis horis, tā & ſi propter loca & pabulum diſparile non vſq; quaq; idem ſit, Varro libro ſecundo, No

cte ꝓmunt quō pacto caſeus premendus eſt & ſaliēdus, legito latius Colu. lib. viii. c. viii. ¶ Sub lucē. ante lucē. ¶ Calathis, i. fiſcellas, aut calathos vel formas trāſferſ caſeus, qa maxime refert primo quoq; tpe ſerū ꝓcollari, & a cōcreta mā ſeparari. Idē Colu. auctor ē. ¶ Parco ſale. i. mediocri nec nimio, ſcribit n. Colu. ꝙ nimio ſale caſe⁹ ſalſus ſit, & Vitio aſcribiſ pōt dici ēe parco ſale. i. ſaluatorio, nā vt ſcribit Macro. li. ſat. vii. ſal natura ſiccus & calidus eſt, & fluxū corpis calore cōtrahit, humorē vero ſiccitate vel cohercet vł exorbet. Et Var. ꝑterea ſcri. li. ii ꝙ qui aſpergi ſolent ſales, melior eſt foſſilis ꝙ marinus. ¶ Cura canum canes vel in primis mercari, tueriq; dēt agricola, qđ & villaſ & fructus familiamq; & pecora cuſtodit, nā qs hoīum clarius, aut tanta vociferatiōe beſtiā vel furem prædicat ꝙ canis latratu? qs famulus amantior dñi? quis fidelior comes? quis cuſtos icorruptior? quis excubitor inueniri poteſt vigilantior? quis deniq; vltor, aut vindex conſtantior? hæc ex Colu li. viii ¶ Spartæ catulos. Varro quoq; laudat lacōes & epiroticos, de Sparta vide ſuperius, & de Moloſſis epiri populis. ¶ Paſce ſero pingui. Columel. li. viii. ſcribit, Canes hordacea farina cum ſero commode paſci, ſiue farreo vel triticeo pane admixto tamen liquore coctæ fabæ, ſed tepido, nam feruens rabiē creat.

¶ CYTISVM, de hoc frutice in ſuperiorib⁹ dictum eſt. ¶ Salſas herbas, Oues vt ait, Ariſtote. ex potu pingueſcunt, itaq; dant ſalem quinto quoq; die. l. ſingulis centenis, ſingulos modios Sale ſubinde plus aquæ hauriūt & hinc etiam plus lactis prouenit. ¶ Fluuios aquam quam idem Ariſtoteles ait, in autūno aquiloniam ꝙ auſtrinam vtiliorem eſſe. ¶ Excretos, Qui iam per ætatem creſcere deſinūt. ¶ Sero, nam ex ordaceea farina ſero diluta panes in canum cibum faciundos iubent, qui de re pecuaria ſcribūt. iubēt & cōtra rabiem ſimum gallinaceum admiſceri. CHR.

SER. ¶IBEROS, abactores. ſere n. hiſpani oẽs acerrimi abactores ſunt. b ¶Onagros, agreſtes aſinos, & eſt laus canũ. c ¶Sæpe volutabris ſil. volutabra loca ſunt in q̃bus ſe apri volutãt. ſilueſtrib⁹ aũt iõ q̃a circa caſas eẽ & in ciuitatib⁹ pñt. d ¶Diſce & o. p odoriferã. Et loq̃tur de ſerpẽtũ remediis q̃ ingreſſi tecta aĩalibus nocent. e ¶Agitare, pſeq. f ¶Graui nido. ſerpentibus. ſ. noxio. g ¶Galbaneoq; galbanũ ẽ multis apta medicamib⁹. h ¶Chelydros, chelydri dicti ſunt q̃ſi cherſydri, q̃a ĩ aq̃s & in terris morant. Nam χερσον dicimus terrã, ϋδωρ autẽ aq̃ã. i ¶Mala tactu vi. q̃ ẽt tacta nocet, eſt pniacioſa dũ tãgit. K ¶Vipera aũt ſpẽs eſt ſerpentis, quæ vi parit, Nam corroſis eius lateribus exeunt pulli cũ matris interitu Luc. Viperei coeunt abrupto corpe nodi. l ¶Cœlũq; exterrita ſu. i. tectis gaudet. vt ſunt αγαθοι δαιμονες, quos latine genios vocant. m ¶Fouit. hu. amplexa, terrã eſt in qua poſſet latere.

Aut impacatos a tergo horrebis Iberos[a].
Sępe etiam curſu timidos agitabis Onagros[b].
Et canibus Leporẽ, Canibus venabeř Dãmas.
Sępe[c] volutabris pullos ſilueſtribus Apros
Latratu turbabis agens monteſq; per altos
Ingentem clamore premes ad retia Ceruum
Diſce[d] & odoratam ſtabulis accendere Cedrũ
Galbaneoq;[g] agitaꝛ[e] graues nidoꝛ[f] Chelydros[h]
Sępe ſub immotis preſepibus aut mala[i] tactu
Vipera[k] delituit Cœlumq;[l] exterrita fugit.
Aut tecto aſſuet[s] Coluber ſucccedeř & vmbrę
Peſtis acerba boum pecoriq; aſpergere virus.
Fouit[m] humũ cape ſaxa manu cape robora paſtor
Tollẽteq; minas & ſibila colla tumẽtẽ

PRO. ¶IBEROS, hiſpania flumine ibero. ¶Galbani medicamenti genus.

ANT. ¶IMPAcatos iberos, abigeos ĩtelligit & pecoꝝ fures. poſuit. n. iberos ob ſiles mores. (Cantabri) Vñ cãtabros & vicinas illis gẽtes latrocinia exercẽtes Cæſar auguſt⁹ oppſſit, & q̃ romanoꝝ ſocioꝝ prædones erãt poſtea p romanis rei militari ſeruierũt. Coniaci videl3 & q̃ Iberi amnis ſontes ĩcolũt. Labiꝛ aũt iberus a cãtabris e medie ortũ hñs p magnũ cãpoꝝ ſpaciũ, Stra. auctor li. iii. d hiſpania vbi etiã ſcri. ꝙ eadẽ & iberia & hiſpania nominat. ¶Onagros, aſinos ſilueſtres. Onos. n. aſinus & aſina dř. Agrios ãt agreſtis imitis ferox, onagri ĩ phrygia & Lycaonia p̃cipui. pullis eoꝝ ceu p̄ſtãtib⁹ ſapore. Affrica gloriaꝛ quos laliſiones appellãt. Pli. li. viii. ¶Volutabris lacunis cœnoſis, vbi ſe volutant. ¶Agens pſequens. ¶Cedrum, de Cedro videto libro. ii. Geor. Præterea Pli. li. xxiiii. ſcri. ꝙ cedri ſcobe ſerpentes fugari certum eſt. Item bacchis tritis cũ oleo ſiqui perunganꝛ. ¶Galbaneo nidore, dat galbanũ ſyria in amano mõte ſincerum ſi vratur fugat nidore ſerpẽtes ſugiunt & perunctos galbano, ſerpẽtes oleo & ſpõdyllo mixto tactu necat. Pli. li. xii. & lib. xxiiii. Col. aũt li. viii. ca. iiii. ait, ꝙ muliebriũ capillorum aut ceruorum cornuum ſæpius vſtoꝝ odor nõ patiꝛ ſtabulis ſerpẽtes cõſiſtere. ¶Nidore odoꝛ. ¶Chelydros ſerpẽt. chelydris ãt calabria frequẽtiſſima eſt vt ſcri. ſoli. ¶Vipera, ſerpẽtiũ Vipera ſola terra dicit cõdi. cęteræ arborũ aut ſaxoꝝ cauis. i coitu viperæ mas caput inſerit in os, ꝙ illa abrodit voluptatis dulcei de auctor Pli. li. viiii. Ariſt. vero ĩ lib. de aĩalib⁹ ait, ꝙ ſerpẽs vini ĩcõtinẽtes ſũt perinde viperas aliqui vino cũ fictilibus ad ſepes diſpoſito venantur, ebriæ. n. capiũtur. (Vipera)

CHR. ¶IBEROS abactores. Nã iberi hoc vitio vehemẽter laborabãt, poſuit ergo ſpeciem pro genere. ¶Onagros, aſinos ſilueſtres de quibus dictum eſt ¶Galbaneo, in ſyria frutex eſt ferulæ ſimilis, ex quo reſina deſtillat, hoc galbanum appellant Vtilẽ quod colorem thuris habet & grana, vt faba limpidũ & ſine ligno. arabice Kenech dicitur, vim habet cõtra venena. Hinc dicitur Bezard, quo nomine omnia contra venena dñr. (Galbaneo) ¶Vipera, genus ſerpentis q̃a vi pariat. Ait. n. Hero. ꝙ in coitu mas caput in os fœminæ immittit, at ipſa in emiſſione ſeminis illud præcidit, fœta vero vipera non parturit, ſed catuli lacerata matrice per illa erumpũt, Echidna a græcis vocatur. & cum relĩq ſerpentes oua pariãt ſola echidna, & alia ſerpẽs q̃ ĩ arabia penata eſt catulos edũt. Herodo. aũt eſt q̃ ea quæ diximus de partu viperæ ĩ Melpomene refert. Ariſtoteles aũt ſcribit, Viperã oua quidem intra ſe concipere, ſed tamen non oua, ſed catulos parere qui membranis obuoluti ſint, ſed illos tertia die diſrumpi. Nonnunq̃ tamen abruptis in vtero membranis prodire ſingulis quidem diebus ſingulos, eſſeq; illos ſupra viginti. Alber. autẽ ait, viperæ venenum nõ eſſe frigidum, q̃uis vulnerati extrema frigeſcant. Id enim iccirco euenire aſſirmat, ꝙ naturalis calor a venenoſo calore

victus

victus concedat. ¶ Coluber, quia vmbram colat. Vnde dixit tecto & vmbræ. ¶ Cape ſexa, Magna exhortatio. & quæ aliqua ex parte increpationem ſapiat. Exornatur autem locus pluribus coloribus, in quibus inſit efficatia. ſ. repetitione diſſoluto apoſtrophe.

Deiſce. iamq; fuga timidū ᵃcaput abdidit alte
Cum medii nexus extremæq; ᵇagmina caudæ
Soluūtur tardoſq; trahit ſinus vltimus orbes
Eſt ēt ille malus Calabris in ſaltibus anguis
Squammea conuoluēs ᶜſublato pectore terga
Atq; notis lōgā maculoſus grādibus aluum.
Qui dū amnes vlli rumpuntur fontibus & dū
Vere madent vdo ᵉterræ pluuialibus Auſtris
Stagna colit ripiſq; habitās hic piſcibus atram
Improbus ᵉingluuie ᶠRaniſq; ᵍloq̄cibus exple.
Poſtquā exuſta palus terræq; ardore dehiſcūt
Exilit in ſiccum & flāmantia lumina torquēs
Sæuit agris aſperq; ʰſiti atq; exterritus æſtu.
Ne mihi ⁱtū molles ſub diuo carpere ſomnos
Neu dorſo nemoris libeat iacuiſſe per herbas.
Cum poſitis nouus exuuiis nitiduſq; ᵏiuuenta
Voluitur aut catulos ˡtectis aut oua relinquēs
Arduus ad ſolē & linguis micat ore triſulcis.

SER. a ¶ TIMIdū ca. cui timet. Nam vt Pli. dicit, ſerpētis caput ēt ſi cū duobus euaſerit digitis, nihilominus viuit. b ¶ Extremæ a. cau mot⁹ & h. d. cadæ ſerpētem, donec caudæ volubilitas ꝯqeſcat. c ¶ Cōuoluēs ſub. pe. ter i. erect⁹, q̄ ſ ad expſſionē ſerpētis gilis poſuit. Alii n. repunt toto corpe, aliæ erigūtur corpis pte. Luca. Et cōtentus iter cauda ſulcare parias. d ¶ Vdo vere ma. ter alibi Quū ruit imbriſer ver. e ¶ Improb⁹, iſatiabilis. f ¶ Ingluuiē, ventris capacitatē. g ¶ Ranis lo. clamoſis & loq̄cib⁹, iō qa ex hoibus factæ ſūt, vt dicit Oui. h ¶ Aſper. ſiti. Sa u Q d gen⁹ ſiti magis q̄ alia re accēdit. i ¶ Mihi, p cuicūq; vt Nō illa q̄ſq; me nocte p altū ire. K ¶ Nitiduſq; iu. pelle. n. depoſita redit ad priorē ætatē. l ¶ Catulos, abuſiue dixit Nam catuli pprie canum ſunt.

PRO. ¶ CALABRIA, regio in qua Brundufium eſt oppidum.

ANT. ¶ IAMq; ſu. ordo eſt, & iā. l. tunc quū medii nexus. i. motus impetus & reuolutiōes extremæ caudæ ſoluunt, extendunt, & vltimus ſinus i. curuatura trahit tardos. i. pigros orbes. i. ſpiras & reuolutiones. ¶ Fuga. i fugæ loco alte abdidit timidū cap demū ſenſus eſt, q̄ percuſſus ſerpēs qn̄ diſſoluit nodos & elōgatur, trahitq; ægre vltimas curuaturas loco fugæ caput abſcōdit pp qđ innuit Maro vt caput ipſm opprimere debeamus. ¶ Calabris, Calabria Italiæ pars eſt, in q̄ Brunduſiū hydrus mons tā ſalētini cāpi, vt Mela ſcri. græci teſte pli li. iii. Meſapiā a duce appellauere, & añ peucetiā a peucetio Oenotri fratre. ¶ Anguis, de Chelydro itelligit, vt diximus. ¶ Vere vdo, hoc declaratū eſt lib i. Geor ibi præſertim in certis ſi menſibus amnis abundans exit &c. ¶ Atram, obſcuram ſeu nigram, vt Nonius ait. ¶ Ingluuiē, gulam. ¶ Improbus. i.

ſæuus, auctore ēt Nonio. ¶ Ne mihi, legit & nec mihi i antiqs. ¶ Sub dio, Aſconi⁹ ſup li. iii Verrinaꝝ ait ſub dio i. ſub cœlo cœlū græci τὸν δία dñt. nis igitur ps errare illos, q ſub dio dñt cū u. Molles iucundos. ¶ Neu dorſo, neu libeat inqt reſupinū iacuiſſe p herbas nemoris caue dorſo nemoris legas. ¶ Micat, Micare ē hoc loco p vices ſine ordine mouere, vt docet non⁹ alibi p̄o fulgē, vt Micat ignibus æther. Q ſiq; ēt eſt ſortiri digitis. M. T. lib iii offi. Dignū eſſe ducunt, qui cū in tenebris mices &c. ¶ Linguis triſulcis, linguæ nō oībus eodē mō tenuiſſima ſerpētibus & triſulca. Pli. lib. xi. ¶ Amurca, latius lib. i. Geor. Micare

CHR. ¶ RANIS. Carrulū eſt aīal. Nā coaxāt. Id. n. nomē eſt earū voci q̄uis in Macedonia teſte Pli. Ranæ & apri muti ſint, mutæ ſunt & in ſeripho, ſed aliūde alatæ canūt. Ranaꝝ plures ſpēs, ſed q̄ venenoſa eſt dr̄ rana rubeta. Elixatura ranaꝝ ī aq̄ & aceto, ſi dētes abluāt ſedat dolorē ¶ Aſpq; ſiti, Nā vis veneni colore & ſiccitate augeṫ, oñdunt phyſici mares q̄ fœminas, ſenes q̄ iuniores, arida q̄ humida habitantes, ieiunos q̄ ſaturos, iratos q̄ placatos in calido & ſicco tpe q̄ in aduerſo magis nocere. ¶ Dorſo, p cliuo poſuit & loco editiore. ¶ Sub. a. Sub diuo. Diuū n Iouē īrelligit q eſt aer Hic Hor. Manet ſub ioue frigido, teneræ, ɔiugis, īmemor, venator. ¶ Catulos & oua, qa aliæ ſerpētes catulos, pariunt, aliæ oua, Vel dixit catulos, qa ex ouis pueniūt catuli. Nā catulos dicim⁹ & ſerpētib⁹ & in q̄drupedib⁹ q̄ nō vngulas ſ; vngues hñt, vt canes, vrſi leones. ¶ Triſulcis, in nr̄is libris de aīa expſſim⁹ rōnē, q̄re virga ſūma velocitate mota nō ſimplex, ſ; triplex videaṫ. Idē igitur euenit in lingua ſerpētis, q̄ q̄uis vnica ſit, tamē ſua crebra mobilitate triplex apparet. Ranæ

Morborum[a] quoq; te cauſas & ſigna docebo
Turpis[b] oues tẽtat Scabies vbi frigidus imber
Altius[c] ad viuum perſedit & horrida cano
Bruma gelu[c] vel cum tonſis illotus[d] adhęſit
Sudor & hirſuti[e] ſecuerunt corpora vepres
Dulcibus[f] iccirco fluuiis pecus omne magiſtri
Perfundunt vdiſq;[g] Aries in gurgite villis
Merſatur miſſuſq; ſecundo[h] defluit amni
Aut tonſum triſti[i] cõtingũt corpus Amurca,
Et ſpumas miſcent Argenti viuaq;[k] Sulphura
Idęaſq;[l] pices & pingueis vnguine Ceras
Syllãq;[m] Helleboroſq; graues nigrũq; bitumẽ
Non tñ vlla magis pręſens[n] fortuna laborũ eſt.

SER. ¶ MORBORVM quoq; te cauſas & ſi.do. Tria dicit. Signa morboꝝ cãs, remedia, ſed nõ ſeruat ordinẽ legittimũ. Nam poſt remedia morborũ ſigna cõmemorat. b Turpis ſca.q̃ aſperum & turpe efficit corpus. c Altius ad vi.per.medullas & oſſa penetrat. d Illotus ad.ſu.lot⁹ vel lautus dicimus. Inde eſt iautũ co. Nã illud ab Hratio ſatis licẽter dctũ eſt, Aſt vbi me feſſum ſol acrior ire lauatũ admouit. e Et hirſuti ſecuerunt corpa vepres duas res dicit, vñ ſcabies pecoꝝ naſcit. aut nimiũ frigus & humorẽ aeris, aut etiam cum poſt tonſionem non lauantur. ex validiore.n. ęſtu ſudor eis adhæret, ac propterea lauari frequẽter præcepit, vepres, hic maſculino genere, at lucretius fœminino, vt illorũ ſpoliis vepres volitantibus auſtris. f Dulcibus flu. ſalſa.n. aqua magis pruriginé generat. g Vdiſq; ari. in gur. v mer. dicit ducem gregis, quem etiam Varro ita commemorat. huic autem partem aliquam lanæ paſtores ſolẽt relinquere. vnde ait vdis villis, Nam oues ſemper tonſæ lauantur. h Secundo da.am. cum aqua. ſ. i Triſti. a. amaris olei ſordibus hoc autem remedium eſt contra ſcabiẽ, & læſum vepribus corpus K Viuaq; ſul. dactylicus verſus. l Idæaſq; pi. liquidas, quæ in ida phrygiæ monte naſcuntur. m Syllamq; ele gra. genera herbarum ſunt. n Preſens ſor efficax vtilis profutura, & dicit incidendum eſſe vulnus ſi medicaminibus emolliri minime potuerit.

PRO. ¶ SYLLA, bulbi genus, vñ inficitur acetũ qđ ſyllites dicitur. Helleborũ, genus medicamẽti venenati, qđ interdũ mortiferũ eſt.

ANT. ¶ MORBORVM quoq;, Aduertendũ quę cuiuſq; morbi ſit cauſa quæq; ſigna cauſarũ earum ſint, & quę quęq; morbum curatio ſe qui debeat, inquit Varro li.ii ca. Morborũ Morbus eſt habitus cuiuſq; corporis contra naturam, qui vſum eius facit deteriorẽ, Gellius lib.iiii.cap.ii. Cicero vero lib.iiii. Tuſ. ait, ꝙ morbum appellant totius corporis corruptionem. Ægrotationem, morbum cũ imbecillitate. Vitium, quũ partes corporis inter ſe diſſident, ex quo prauitas membrorũ, diſtortio, deformitas. Scabies, Oues frequẽtius quã nullũ aliud aĩal infeſtant ſcabieque fere naſcit, ex his cauſis poeta refert precipue tñ exiguitas cibi maciẽ, macies ãt ſcabiẽ facit, hæc vbi corperit irepet. ſic ĩtelligit. Vitioſum locũ pecudes, aut morſu ſcalpunt, aut cornu, aut vngula tũdunt, aut arbori affricãt, parietibuſue detergẽt. Hic prio q̃ tpe occurrẽdũ, ne tota ꝓgenies inficiat, cũ præcipue Oues ꝓtagiõe vexent. Colu li.viii. c.v. Scabies, eſt ſcabies durior cutis rubicũda, ex q̃ puſtulæ oriunt. Quædã humidiores, q̃dã ſicciores, Exit ex qbuſdã ſanies quo aſperior eſt, quoq; prurit magis. eo difficilius tollit, auctor eſt Celſus lib.v. Dulcibus fluuiis, Colu. æſtiuũ ſudorẽ mari vel flumine abluendũ cẽſet. Villis, lanas intelligit quæ in ſumma pte arietis tonſi relinq. ſolent Secũdo amni, auerſus n. flumini nõ aduerſus defluit. Amurca, ſcabiem tollit ſi ad fecem & amurcam, ſuccũq; decori lupini miſcenas portione æqua detritũ albũ helleborũ. Eidẽ remedio eſt, amurca duabus ptibus decocta. Itẽ vetus hoĩs vrina teſtis cãdẽtibus inuſta Prodeſt ẽt ſulphuris triti & piſcis liquidæ, Modus æqualis igne lẽto coctus. auctor Colu.li.ii. Triſti, amara, De amurca latius ſupra. Spumas argenti, ſpuma diſtat a ſcoria, quo põt ſpuma a fece diſtare, alterũ purgantis ſe materiæ, alterum purgatæ vitium ſpumæ vis eſt, ſiccare, mollire, refrigerare, tẽperare, purgare, explere, vlceꝝ tumores lenire. Pli. lib.xxxiii.c.iiii. Sulphura viua, ſulphuris genera ſunt q̃ttuor, viuo ſolo ex oib⁹ gñibus medici vtunt. Viuum effodit, tranſ luceto; & viret. Pli.li.xxxv. Dioſcorides vero ait, ꝙ viuũ ſulphur tale eſt, quale a terra ꝓducit, ſulphur autẽ extinctũ ſeu mortuũ eſt, qđ artificioſe parat, & ĩ calamis ferreis fundit. Q ñ viuũ ſulphur miſcetur cũ terebinthina curat ſcabiẽ & ægritudinẽ cũ qua eleuat cutis. Idæaſq; pices, circa idã in Troadæ plurimæ ſunt, vt ſcribit Pli. Picis autem duo genera, ſpiſſum, liqdumq;. Spiſſarũ vtiliſſima medicinæ

Quatuor genera ſulphuris

duo genera picis

medicinę eſt brutia, q̃m pinguiſſima & reſinoſiſſima, vtraq; præbet vtilitatẽ, ſed magis Rutilia q̃ cæteræ, Picis natura eſt vt calefaciat, explet ad ſcabiem pecorũ præcipuũ remediũ idem libro vigeſimoquarto. ¶ Vnguine, viſcoſitate quadã. ¶ Ceras, Cera in medio eſt æqualiter calefacientium, & infrigidantium, & humectantiũ, & ſiccantiũ, auctore Galeno. ¶ Syllamq;, ſyllarum in medicina alba eſt, quæ maſculis, fœminæ nigra, ſylla quæ candidiſſima fuerit, vtiliſſima erit, diſcutit furfures capitis, & vlcera manantia, illita ex oleo cocta. Pythagoras, ſyllam in limine quoq; ianuæ ſuſpenſam malorum medicamentorum introitum pellere tradit Plinius libro vigeſimo, ca. vigeſimonono. ¶ Elleboroſq; graues, Ellebori duo prima genera candidum & nigrum. Nigro equi, boues ſues necantur, itaq; cauent id, cum candido veſcantur, Album non facile colligitur, caput enim aggrauat maxime, niſi præſumatur alium, & ſubinde vinum ſorbeatur, celeriterq; fodiatur. Nigrum purgat per inferna, candidum vomitione, cauſaſq; morborum extrahit quondam terribile poſtea tã promiſcuum, vt pleriq; ſtudiorum gratia ad prouidenda acrius quæ cõmentabantur, ſæpius ſumpticauerit. Italia veratrum vocat. Nigrum ſcabiem quadrupedum cum ture & cera vel pice ſanat, Plinius libro vigeſimoquinto, cap. decimoſecundo. ¶ Graues aggrauat enim maxime caput. Poteſt etiam exponi noxios propter eorum naturam & vires. ¶ Nigrum bitumen, de hoc latiſſime vide ecloga octaua ¶ Magis preſens, ideſt præſtantior. duo genera Elleb ri

CHR. ¶ SCABIES, ſic dicitur quia ſcabra. i. aſpera eſt. ¶ Ad viuum, Quia penetrauit pellem, quæ boo multum ſenſus habet. ¶ Triſti amara. ¶ Amurca, eſt humor in oliuis admixtus aquæ, qui dum teruntur ante oleum effluit, quæ coqui ſolet ad mellis ſpiſſitudinem, & ſic vetuſtatem accipit. Nam fex eſt illa quæ poſtrema reſidet Amurca decocta in vaſe æneo, & mixta aceto aut vino, aut ouo & melle, confert doloribus dentium & apoſtematibus, & miſcetur in medicinis oculorum. Cliſtere ex illo confert ano apoſtemato, & callo matricis, Mixta cũ chameleonte, & cum aqua in qua dulcorati ſunt lupini, ſanat ſcabiem quadrupedum. Noua vero & ſine decoctione ſedat dolorem podagræ, Illinitur corio & extenditur ſuper ventrem adminuendum tumorem hydropici. De ſylla elleboro & bitumine dictum eſt. Amurca

Quam ſi quis ferro potuit reſcĩdere ſummũ[a].
Vlceris os alitur vitium viuitq;[b] tegendo
Dũ medicas adhibere manus ad vulnera paſtor
Abnegat & meliora[c] Deos ſedet oĩa poſcẽs.
Quin etiam ĩma dolor balantũ lapſus ad oſſa
Cum fuerit, atq; artus[d] depaſcitur arida febris[e].
Profuit incenſos[f] æſtus auertere & inter.
Ima ferire pedis ſalientẽ[g] ſanguine venam

SER. a ¶ SVMMVM vl. os, ergo tũc ſecandũ eſt cum os habuerit. b ¶ Viuitq; te. dũ tegit. c ¶ Meliora deos om. po. maiores. n. expugnãtes religionẽ totã in experiẽtia collocabãt. Saluſtius, Nõ votis neq; ſuppliciis mulieribus deorũ auxilia cõparantur vigilando & laborando proſpere oĩa cedũt, vbi ſecordiæ tete atq; ignauiæ tradideris, neq̃; deos implores. irati, infeſtiq; ſunt. d ¶ Artus de & paſco & paſcor illã rem dicimus. e ¶ Arida fe. quæ arida efficit corpora. Tamen ſciendum febrem licet a feruore dicta ſit, eſſe ẽt frigidam, vnde modo ad diaſtolẽ ait aridam. f ¶ Incenſos æſ. febrem. g ¶ Salientem ſan. ve. i. mobilem dicit autem illam venam feriendam eſſe, quæ ſuper vngula animalia eſt tã lata q̃ mobilis.

adiuuãt, inq̃t Varro lib. i de re ruſtica. Et Saluſtius in Catilinario ait, ñ votis neq; ſuppliciis mulierib[9] auxilia deoꝝ parãt, vigilãdo, agẽdo, bñ ↄſulẽdo ꝓſpera oĩa cedũt, vbi ſecordiæ, atq; ignauiæ te tradideris neq̃; deos iplores. irati, infeſtiq; ſunt. ¶ Febris, dicit febris a feruitate morbi, vel mali, vt ſcribit Nonius, Eſt aũt febris genus morbi in toto corpore, de cuius generibus late Celſus lib. iii. ¶ Incenſos æſtus, febris feruores ¶ Ima ferire pedis, febricitantibus ouibus de talo, vel inter duas vngulas ſanguinem mitti oportet. Nos etiã ſub oculis & de auribus ſanguinẽ detrahimus, Verba ſunt Collumellæ libro octauo. Febris

ANT. ¶ FERRO reſcidere, referãdũ eſt hulcus & medicamẽtis curãdũ. ¶ Hulceris os, hulcus traxit aſpirationẽ ab græco, illi n. helcos dĩt eſt aũt hulcus tecta & clauſa malignitas. Vulnus vero hiat[9] patẽs, Marcell[9] auctor. ¶ Tegẽdo, dũ tegit. ¶ Deos oĩa poſcens, dei ſatiẽtes

CHR. ¶ TEGENDO, dũ tegit ¶ Et meliora deos, Moralis locus quo oñdit diuinũ auxiliũ nõ pigris, deſidibuſq; ſed ꝓuidis & induſtriis ꝓuenit. nõ. n. negat nõ eſſe auxiliũ a diis poſcẽdũ, ſed nõ eſſe in ſecordia ſperãdũ. ¶ Sedet, quaſi penitus ceſſat. ¶ Oĩa poſcens: Nã q̃ nobis ipſi ꝓſtare nr̃a opera poſſumus, ea a diis nõ ſũt petẽda, ſed ea q̃ nr̃as vires excedunt.

Biſaltę[a] quo more ſolent acerq́ Gelonus
Cum[b] fuit in Rhodopen, atq́ ĩ deſerta Getarũ
Et lac concretum cum ſanguine potat equo.
Quã ꝓcul aut molli ſuccedere ſępius vmbrę
Videris aut ſummas carpentẽ[c] ignauius herbas
Extremamq́ ſequi aut medio ꝓcũbere campo
Paſcentem & ſerę ſolam decedere nocti
Continuo culpam[d] ferro compeſce priuſq́
Dira per incautum[e] ſerpant contagia vulgus.
Non tã creber agẽs hyemẽ ruit ęquore turbo.
Quã multę pecudũ peſtes nec ſingula morbi
Corpora corripiunt ſed tota[f] ęſtiua repente
Spẽq́[g] gregẽq́ ſimul cũctáq́ ab origĩe gẽtem
Tum ſciat Aerias[h] Alpeis & Norica[i] ſiquis
Caſtella in Tumulis & Iapidis[k] arua Timaui
Nunc quoq́ poſt tanto videat deſertaq́ regna
Paſtorum & longe ſaltus lateq́ vacantes

SER. a ¶ BISALTE, populi ſcytharũ, q fugientes equorũ ſanguie alunt lacte pmixto. b ¶ Cũ.ſ. vel vera fugit, vel pgit celeriter. c ¶ Carpẽtẽ i. h. negligẽtius & ſine auiditate. d ¶ Culpã.ſ.c. at qui hic morbũ culpæ nõ eſt, ſed hoc dicit occidendo eã tuã culpã cõpeſce. i. vita crimẽ, ĩ qd po tes icidẽ ſi dũ vni parcis fuerit tot⁹ grex ei⁹ cõtagiõe corruptus. e ¶ Incautũ ſ. quod ſe morbo ſi pecoris cõtagiõe abſtinẽ nõ nouit. Saluſti. Repẽte agros incautos iuaſit. i. ſecutos, & qb⁹ ꝑcautũ non erat, & vt excipit icautũ, & alr bñ dixit icautũ. f ¶ Tota. æ. loca poſuit ꝓ aĩalibus. Æſtiua ãt ſũt loca vmbroſa, in qb⁹ per æſtatem pecora vitant ſolis calorem. Stati. Vmbroſi patuere æſtiua lycæi. g ¶ Spemq́ g. i. agnos cum matribus pariter. h ¶ Aerias. a. ſenſus hic eſt. ſi quis eſt qui ſciat iſta loca, qualia tũc fuerunt quum pecoribus erant referta, nunc quoq́ ea vacantia videat, licet plurimũ a peſtilẽtia fluxerit tempus. h ¶ Aerias al. i galliã, & dicendo aeris verbum expreſſit de verbo. Nam gallorum lingua alti montes alpes vocantur. i ¶ Norica. ſ. Noricum pars eſt illyrici. K ¶ Et ia. i. Venetiam, nam iapidia pars eſt Venetię ab iapidio oppido dicta. Sal. Primam modo iapidiam ingreſſus. huius eſt fluuius Timauus, vnde male quidam iapygis legunt, quum iapygia ſit Apulia.

PRO. ¶ BISALTÆ, gens eſt thracum. ¶ Geloni, ſcythæ, & vtriq́ a regibus dicti. ¶ Iapidia, regio dicta eſt hiſtriæ.

ANT. ¶ BISALTÆ, libera gens Biſaltæ in macedonia, vt ſcri. Pli. lib. iiii. cap. xi ¶ Gelonus, de Gelonis videto lib. ii. Geor. ibi pictoſq́ gelonos. ¶ Rhodopen, de hoc monte iam ſuperius. ¶ Atq́, legitur & aut. ¶ Deſerta getarũ, Getas græci Thraces opinati ſunt, qui quidem vtrunq́ iſti latus incolebant, getæ ad pontum in orientẽ vergunt, interq́ mare põticum ab iſtro ad Tyram flumen getarũ ſolitudo periacet plana tota & aquarũ idigna

Stra. libro. vii ¶ Contagia, videto in Tityro ¶ Ferro, quo. ſ. imã pedis venã ferias. ¶ Hyemem, grandini intelligit. ¶ Turbo, dr turbo ventus, qui repentinis flabris pſilit, atq́ vniuerſa perturbat. Vortex ille eſt, quũ torquet hum⁹ arida, & ab infimo erigit ad ſummum, auctor Apuleius in li. de mũdo meminit, & Pli lib. ii. capi. l. ¶ Æſtiua, loca dicuntur vmbroſa, vbi & pecora & milites ſoliis ardorẽ vitãt. Sueto. in Auguſto, Reliquaſi hyberna & æſtiua circa finitima oppida dimittere aſſuerat. Reliqsãt cohõtes ſupple. ¶ Spemq́, agnos, & agnas, & fœturã ipſam. ¶ Tuꝫ. ꝑterea. Tũ ſciat huius peſtilẽtiæ color tot⁹, & liniamẽta fere oia tracta ſunt de deſcriptiõe peſtilẽtię, q̃ eſt li. vi. Lucre. deſcribit ẽt Manilius li i. ſed Oui. li. vi. met. latiſſime. ¶ Alpes, mõtes ſunt altiſſimi, q Italiã ab germania ſubmouẽt, teſte Pli. li. iii ¶ Norica caſtella, Norici incolæ ſunt alpiũ, quondam Tauriſci appellati, iis cõtermini Rheti, & Vindelici, omnes ĩ multas ciuitates diuiſi, idem lib. iii. ¶ Iapidis timaui iapides populi & Timauus amnis in Venetia regiõe Italiæ ſunt, vt ſcribit idem li. iii. De Timauo autem latius ecloga. viii. ſtra. ꝑterea lib. vii. ſcribit, q iapides in albio monte ſiti ſunt, q Alpibus poſterior eſt excelſo admodũ, Hinc quidem ad Panaonios, iſtrũq́ pertinentes, hinc aũt ad adriaticum mare, pugnaces qdem, cæterum ab Auguſto Cæſare tandem expugnati ad vnum, ſcdm iapides in liburnos eſt nauigatio. ¶ Poſt tãto, tpe. ſ Eſt aũt ſenſus, qd tãta peſtilẽtia fuit, vt ſi qs videret illa loca nũc quoq́ deſerta aſpiceret, q̃uis iam diu id fuerit &c.

CHR. ¶ BISANTÆ, populi in thracia ſunt. ¶ Geloni, tractari dicũtur, quos corrupto vocabulo tartaros dicimus. Hi ſoluunt venas equorũ, & ſanguinẽ admiſcẽt lacti, & inde bibũt. ¶ Tota æſtiua, Æſtiua appellãt loca mõtana & frigidiora, in qbus pecora a caloribus defendunt, vt hyeme ĩ locis maritimis & apricis defenduntur

Notiça
Timâ
Biſal
Æſtiua

ſtis defendũtur a frigoribus,& hęc hibẽrna dicunť. Quæ vocabula ẽt militibus tribuimus. ☞Regna paſtoꝝ,ambitioſe dixit optima paſcua.☞Norica,tractus ille vniuerſus,qui a Rheno vſq; ad ea loca quæ Veronæ & como iminent Rhetos cõtinet.Huius nationis,Leponcii,Camuli,Vindelici,ac Norici ſunt,☞Timaui,de quo dicemus in ænei.

Hinc quõdã [a]morbo Cœli miſerãda[b]coorta ẽ
Tẽpeſtas,totoq; [c]Autumni incanduit ęſtu
Et genus oẽ neci pecudũ dedit omne ferarũ.
Corripuitq; [d]lacus,infecit pabula tabo
Nec via[e]mõtis erat ſimplex.ſed vbi ignea venis
Oĩbus [f] acta ſitis miſeros adduxerat artus
Rurſus abũdabat fluid[9] [g] liquor,oĩaq; in ſe
Oſſa [h] minutatim morbo collapſa trahebat.
Sępe ĩ honore [i] Deũ medio ſtãs hoſtia ad aras
Lanea [k] dum niuea circundatur infula vitta
Inter cunctãtes cecidit moribũda miniſtros
Aut ſi quam ferro mactauerat [l]ante ſacerdos,
Inde neq; [m]impoſitis ardent altaria fibris
Nec reſponſa [n]põt conſultus reddere Vates
At vix ſuppoſiti [o] tinguntur ſanguine cultri.
Summaq; [p] ieiuna ſanie infuſcatur arena.

SER. a ☞HIC.q.m.deſcribit peſtilẽtiã Venetiæ, galliæ, illyrici, Nã quodam tpe cũ Nil[9] pl[9] ęquo excreuiſſet,& diu pmãſiſſet in cãpis,& aq̃ fluminis & caloꝛ puintiæ diuerſa & plurima in limo aĩalia ſunt creata q̃ recedẽte ĩ alueos ſuos nilo & integra,& q̃ ſemiplena fuerant putrefacta ſunt, exinde corrupto aere nata peſtilẽtia ẽ,quã auſter flãs prio ex ægypto ad atticã puintiã pepulit,mox inde in tractũ Venetię & illyrici vſquequaq; verſũ vniuerſa vaſtauit,hãc aũt peſtilẽtiã ordine quo diximus pleniſſime Lucre.executus eſt. b ☞Miſeranda.t.peſſima,inſerẽs rẽ dignam miſeratiõe. c ☞Totoq; au.in.æ.exarũt pria pte Autũni,q̃ ſemp grauẽ efficit peſtilentiã. vt aũt Autũnus abũdet morbis facit cõſine frigoris & caloris,qđ licet ẽt vernũ tp̃s habeat,caret tñ morbo,qa tunc corpora præcedenti durata ſunt frigore,quę Autumnus corrũpit laxiora inueniẽs poſt æſtatis calorem. d ☞Corrupitq;.l.in.p.t.ordinẽ ſecutus, quẽ & Luc.tenuit ,& Sal.primo aerẽ,inde aquã poſt pabula eſſe corrupta. e ☞Nec.u.m.e.ſ.nec moriebanť ex vſu.i.ſcđm nãlẽ ordinem,non tm̃ fuga aĩæ,ſed ẽt corpis reſolutiõe,Eſt aũt Sal.q ait,nec ſimplici qdem moriebantur. f ☞Omnibus.a.ſ.feruidus calor ab eo quod præcedit id quod ſequitur. g ☞Fluidus li.humor ſordidus. h ☞Oſſa. etiam oſſa,& p hyperbolem totũ hoĩem ſignificat. i ☞In.h.d.in ſacrificiis,vt Haud. equidem tali me dignor honore. K ☞Lanea.i.victima . nam non ſtat verſus,ſi lanea vittam dixeris. l ☞Mactauerat ,a.ſ.eius .ſ. mortem præueniens. m ☞Neq; in.a.a.ſ.quia vt dicit Plinius.Morboſa caro non coquitur. n ☞Nec.r.p.c.u. colligi.n. niſi ex ſana victima futura non poſſunt. o ☞Suppoſiti,

ſic & ĩ ſexto. Supponunt alii cultros,dicẽdo autẽ ſuppoſiti ſeriẽdi genus oñdit. Nã iterdũ ab ĩferiori pte,interdũ de ſup feriebantur, p ☞Sũmaq;.i.ſ.i.a.ſignatis vſus ẽ verbis , nimiũq; libratis.

ANT. ☞MORBO cœli,atris corruptõne,q̃ poſtea aut ĩ aq̃s cadit,aut fruges pſedit ĩ ipſas aut alios homis paſtus,pecudũq; cibatus,aut ẽt ſuſpenſa manet vis aere in ipſo.Et quũ ſpirãtes mixtas hinc dicimus auras,illa quoq; in corp[9] piter ſorbere neceſſe eſt, Lucre.lib.vi.tẽpeſtas peſtilẽtia. ☞Incãduit ferbuit.☞Autũni æſtu,tũc.n.magis corpa langore afficiunť aere nõ certo,vt ẽt Oui.in arte oſtẽdit.☞Tabo,corruptione. ☞Lanes inſula,faſcia in modũ diadematis, a qua vitæ ab vtraq; pte pendẽt,de hac lib. iiii.de ponto legiť.Ambiat vt fuluas inſula longa comas.☞Aut ſiquam,legitur item.at ſi quam.☞Neq; ardẽt,ppter corruptionem id erat.☞Fibris,videto li.i.Geor.☞Ieiuna ſanie,ſanguine corrupto & deſicco.

CHR. ☞ÆSTV autumni,quia humores cõtracti in æſtate tunc rebulliunt,& corrupti peſtiferos,lætaleſq; morbos excitãt. Peſtis.n. nõnũq̃ æſtate deſinit,ſæpius tñ in hyeme, in Vere raro,in Autumno pene nunq̃.☞Pecudũ,nũc poſuit pro cicuribus,quia ſequiť ferarum.Cæteꝝ etiam in feris pecudes dicimus.☞Adduxerat,cõtraxerat,ſententia eſt qđ deſiccato ſucco naturali in ſumma maciem iam areſacta cõtrahebanť.Mox putreſcẽte toto corpore vniuerſa mẽbra quæ arida,exſiccataq; regnabant ſimul atq; ẽt oſſa liqueſcebãt & tabida fluebant.☞Sæpe in.h.de.Locus plenus cõmiſeratiõe cũ ne religio quidem morbũ arceret.☞Inſula,de qua dicemus in æneide.☞Nec reſponſa poteſt,qa corrupta erant exta ac fibræ.

Hinc lętis vituli Vulgo[a] moriūtur in herbis
Et dulceis animas plena ad pręſepia reddunt.
Hīc canib[9] [b] blādis rabies veīt, & quatit[c] ęgros
Tuſſis anhela ſues, ac faucibus[d] anguis[e] obeſis,
Labitur infœlix ſtudiorū atq; īmemor[f] herbę
Victor equos, fōteiſq; auertitur, & pede terrā
Crebra[g] ferit demiſſę aures, incertus[h] ibidem
Sudor, & ille quidē moriturus[i] frigidus aret,
Pellis[k] & ad tactum tractanti dura reſiſtit.
Hęc ante Exitium primis dant ſigna diebus.
Sin in proceſſu cœpit[l] crudeſcere morbus,

SER. a ¶VVLGO, vbiq;, paſſim & cateruatim, lætus āt herbis, iō ne eos ſame periſſe putarem[9]. b ¶Canib[9]. b. ēt blādis canib[9] ex peſtilentia rabies naſcit. c ¶Quatit æ. t pprie, nā tuſſis cōmouet corpa. d ¶Faucib[9]. o, tumētibus. e ¶Angit, bn̄ ait angit. Naȝ āgina dr̄ porcoꝝ morbus, qui occupat fauces. Pla. Vellē me in anginaȝ verti, vt huic aniculæ fauces p̄occuparē. f ¶Immemor herbæ p herbaꝝ. vt ipſe immemor herbarū quos ē mirata iuuenta vt occupatione morbi obliuionē cibi factā eē dicat, qdā vero volūt, ꝙ īmemor ſit ſtudioꝝ & herbæ, qm̄ ātiq̄ i pratis certamīa exhibere ꝯſueuerāt, vn̄ cōgrue cōiūxit vtrūq; ſtudioꝝ & herbę. g ¶Crebra ſ. crebro nomē pro aduerbio h ¶Incertus. ſ. irrationabilis, ſine labore, cuius cā nō apparet. i ¶Moriturus ſ. a. frigidus ſudor mortis futuræ ſignū eſt. Et morituris frigidus pleonaſmos eſt. K ¶Pellis. d. r. rigida eſt, nec cohæret digitis. l ¶Cœpit, c. m. validior fieri, vt Deiecta crudeſcit pugna camilla, & iam dat ſigna morbi validioris.

ANT. ¶HINC, ex ignea ſiti, & fluido liq̄re ac peſtilitate. ¶Vulgo paſſiȝ. ¶Lętis herbis, īnuit ñ penuria cibat[9] id fuiſſe. ¶Angit, ſtrāgulat, vn̄ & fauciū dolor anginavocaſ vt ſcri. Feſt. eo aūt morbo ſues maxīe cruciant vt aiunt. ¶Auertitur refugit. ¶Crebra, pro crebro. ¶Crudeſcere, magis crudus ac durus fieri.

CHR. ¶RABIES, & peſtilentia oriſ. Rabies q̄ ne canes vexet mādat Colu. vt pani q̄ veſcunſ galliace[9] fim[9] admiſceat ¶Tuſſis ānela ſues, Nā hic morb[9] illis domeſtic[9] ē ¶Sues, antiquoꝝ pūerbiū fuit. Ignauū, & ſumptuoſum eū eē, q ſuccidiā i carnario ſuſpēderit poti[9] e lanſario quaȝ ex domeſtico fundo. ſues vt ait Varro, Aduertanſ a facie & ꝓgenie, & regione cœli, ſi formoſi ſint verres & ſcroſa, ſi multos pariūt ſi in eo loco ampli ſunt exiles, Parari.n ſic ſolent Illaſce ſues ſanas eſſe, hēreq; recte licere, noxiſq; præſtare, neq; de pecore morboſo eſſe, Spōdes ne, Quattuor mēſes fœtū fert. Voluntabrū illis requies vt lauatio hoi. Sus græce dr̄ υς olim θυτης ab eo qd ē θυειν, imolare. A ſuillo. n. pecore immolandi initiū ſumptū vr̄. Veſtigia ſunt qđ initiis Cereris porci īmolāſ. Initiis pacis fœdus cum feriſ porcus occidiſ. Nuptiaꝝ initio antiq̄ reges & ſublimes viri, ī Ethruria ī cōiūctione nuptiaꝝ, noua nupta & marit[9] porcū īmolabāt, idē Priſci Latini & Græci in Italia factitarūt. Nſæ mulieres & maxime nutrices naturam quā fœminæ ſūt ī virginib[9] appellāt porcū, & græci χοιρον ſignificātes eē dignū iſigne nuptiaꝝ. Suillū pecus donatuȝ a nā dicūt ad epulandū, & is aīam datā p ſale vt carnes conſeruent. Ex iis ſuccidas, magnas ac optias galli facē ꝯſueuerūt. Signū ē ꝙ ēt nūc quotānis e gallia apportātur Romā puæ tomaciæ, tamacæ, & petaſones In arcadia teſte Varrōe ſus fuit adeo pīguis, vt ꝯſurgē nō poſſet, vt mus ī ei[9] corpe exeſa cutē nidiuȝ feciſſet & mures pepiſſet. Vna q̄q; ſetoſa ſua hara ſuos alat porculos. Nā iter ſe dētib[9] ſauciāſ, ī haris hoſtiū pōaſ & limē īſeri[9] altū palmipedale ne porci ex hara cū matrē ſequūſ trāſilire poſſint. Porci a lacte depulſi a qbuſdā delitiæ vocanſ, neq; iā lactātes dn̄r, q a partu decīo die habēſ puri, & ab eo appellanſ ab antiqs ſacres q̄ iū ad ſacrificiū pmū idonei dn̄r. Plaut[9] ī menechmis, eū inſanū q putat, vt pieſ in oppido Epidāno iterrogat q̄ti hic porci ſūt ſacres, ſi ſūdus miſtrat dādi ſūt vinacei ac ſcapi ex vuis. Amiſſo noīe lactātis dicūſ nefrēdes, ꝙ nōdū fabā frēdere. ī frāgere poſſint. Porcus græcū nomē ē ātiquū. ſȝ obſcuratū quē nūc χοιρον dicūt. Tot parere opȝ, qđ mamas hȝ ſi pauciores nō ē fructuaria, ſi plures portēdū ē. In q̄ illud ē, qđ ſus Aeneæ Lauini. xxx. peperit, Nā portēdit factū trigeſimū annū, vt lauinēſes ꝯdiderit albā. Verres āniculi caſtranſ, nec minores q̄ ſemeſtres, Caſtrati nō verres, ſed maiales dicūſ. ¶Angit, Hinc angina dr̄ qui morbus eſt gulæ ¶Studiorū. i. cupiditatū, ergo victoriā. Studiū eſt pprie in homine vehemens applicatio animi ad aliqđ peragendū. Equos autē vehemēter victoriā. & in bello & in curſu appetere vidimus, Vnde victos lachrymis mœrorē oſtendere grauiſſimi auctores tradidere.

Sues

porcus

Verres

Maiales

Studiū

¶OBSESSAS,

Tū vero ardentes oculi, atq; attractus ab alto
Spiritus interdū gemitu grauis, imaq; lōgo
Ilia singultu tendunt, it naribus ater
Sanguis, & obſeſſas[a] fauces p̄mit aſpa[b] lingua
Profuit[c] inſerto latices infundere cornu
Lenęos, ea viſa ſalus morientibus vna.
Mox[d] erat hoc ipſum exitio, furiiſq;[e] refecti
Ardebant ipſiq; ſuos iam morte ſub ęgra
(A Diis[f] meliora piis errorēq; hoſtibus illum)
Diſciſſos nudis laniebant dentibus artus.
Ecce autē duro fumans[g] ſub vomere taurus
Concidit & mixtū ſpumis vomit ore cruorē.
Extremoſq;[h] ciet gemitus[i] it triſtis arator
Mœrentē abiūgens fraterna[k] morte iuuēcum
Atq; opere in medio defixa reliquit aratra
Nō vmbrę altorū nemorū nō mollia poſſunt
Prata mouere[l] animū nō q per ſaxa volutus
Purior[m] electro cāpum petit amnis at ima
Soluūt latera atq; oculos ſtupor vrget inertes
Ad terrāq;[n] fluit deuexo pōdere ceruix.
Quid[o] labor: aut bñfcā iuuāt: qd vomē terras
Iuuertiſſe graueis: atqui[p] non Maſſica Bacchi
Munera non illis epulę[q] nocuere repoſtę,

BER. a ¶ OBSESSAS, clauſas. b ¶ Aſpa, i. ſ. ex nimia ſiccitate. c ¶ Profuit in. nō ſemp pfuit, ſed aliqñ. Nā hoc ſolū ē, qd aut morbo liberat, aut cōmouet ī furorē. d ¶ Mox, e. h. i. qd ſaluti eē putabaſ, & hoc eſt qd paulo poſt dicitur⁹ ē, Quę ſitq; nocēt artes e ¶ Furiiſq;. r. qa lāguentia corpora in vires quodāmō excitat furor, & facit ea ī exitiū ꝓualeſcere. f ¶ Dii. m. p. p parētesim in execrationes hoſtiū hanc torquet īſaniā. g ¶ Fuma n. a. ſ. u. t. p hoc oñdit etiā fortes tauros repente morbo concidere. Nemo. n. peſtilētem ad aratra duč iuuēcum. h ¶ Extremoſq; ciet ge. vltimuȝ hoc gemit, ſane & ciet mon dat ſigna, ſicut in tertio de Andromache, Lachrymaſq; ciebat quū ciere ꝓprie ſit alteri aliqd cōmouē. i ¶ It, t. a morte iuuenci, triſtē dicit agricolā. K ¶ Fna. m. cōſortis iteritu, & ex affectu dictū ē ruſtici. l ¶ Mouere. a. ī ſui deſideriū illicere. m ¶ Purior. e. c p. a. Nā ſicut electrū deſæcatius eſt metallis oībus, ita & currens aq; cęteris purior. n ¶ Ad ter. q. fl. d p c. Luca. Laſſūq; caput ſe ferre recuſat. o ¶ Quid. l. a b. i. q. u t. ſi neutr̃ mortē repellit, nec corpis exercitiū, nec mētis religio. Nā ſi gilal's eſt ſnſa ꝓm epicureos ꝯtra religionē ē. ſi āt ad bouē tm̄ referſ. hoc dicit, qd ei prodeſt labore ſuo aluiſſe mortales. p ¶ Atq nō m. b m. via pretioſa a maſſico mōte cāpaniæ, & p trāſitū tāgit illa, q̄ dicūt phyſici morbos venire ex cibi & potus nimietate, vel mutatiōe ex nimiis vigiliis, & multa ſollicitudīe, dicitq; ēt ſine his naſci ægritudinē. Nā in aialib⁹ quū nihil horū ſit, tñ ægritudines pati cernim⁹. q ¶ Epulæ r. aut abundantes, aut variæ.

ANT. ¶ PROFVIT, als f. tūc ꝑo exitio erat ¶ Inſerto, ori imiſſo ¶ Lenæos, latices, vinū; De lenæo videto. lib. ii. Geor. ¶ Dii me. totū carmē parēthesim hȝ. ¶ Abiūgēs, ſeparās. ¶ Reliqt, legiſ & reliqt. ¶ Electro, Oī auro ieſt argētū vario pōdeř alibi dena, alibi nona, alibi octaua pte, vbicūq; qnta argēti portio ē, Electrū vocaſ, Electri nā ē lucernarū lumīa clari⁹ argēteo ſplēdore, qd ē natiuū & venena dēphēdit, namq; diſcurrūt ī calicibus arqu⁹ cœleſtib⁹ ſilēs cū igneo ſtridorē. Pli. lib. xxxiii. c. v. videto pr̃a ī Buc. ¶ Inertes, īmobiles, ¶ Quid labor, aut bñ fcā iuuāt: Oui. amoꝝ li. iii. īqt, Scȝ oē ſacros mors īportuna ꝓfanat Oīb⁹ obſcuras iniicit illa man⁹, ſiue tñ moriere pi⁹, colle ſacra colētē mors grauis a tēplis ī caua buſta trahet. ¶ Atq nō maſſica, bacchi munera. Certe īqt nō potētia vīa illis nō epulæ repoſtæ. i. ſæpius appoſitæ, ac p id copioſæ & variæ nocuere. vti qdē hoīb⁹ accidere ſolet, nam clari fontes & flumia viua potū p̄bebāt, frōdes & herbæ ſimplices pabulū miſtrabāt, Et itaq; metaphora ab edacibus & ebriis ſūpta. ī peſtilētia. n. maxime obeſt edēdi luxus. hic iubēt medici eo tpe in eadē menſa diuerſa cibaria eſſe nō dēte nec edēda eē Nā nō eqliter digeruntſ. hic generātur hūores mali ęgritudīes faciētes, & pnecātes, vt ēt Auicēna tradit, Seneca ēt in epiſtolis inqt, qd vbi ſūt diuerſa cibaria inqnāt nō alūt, Peſtiſq; tpe vt medici aiūt vina potētia lōge obiūt. dulcia itē & artificialia.

CHR. ¶ ATTRACTVS ab alto, difficultatis ſpirit⁹ triplicē ponit ſpēȝ Cornel. celſus, Nā dū modica difficultas ē, neq; ex toto ſtrāgulat diſpnœa dř, cū vehemētior ē vt ſpirare ęger ſine ſono & anhelatōe nō poſſit aſthma cū poſtremo acceſſit, id quoq; ne niſi recta ceruice ſpūs nō attrahaſ orithopnœa vocatur, ¶ Inſerto cor, imiſſo corno. Nā itra os imittebāt cornu, vt p illud tanq̄ per fiſtulā īfūde

ret vinũ i gulã, qd ſua ſpõte abſorbere nollet ¶ Furiiſq re. ardebãt. i. recreatis virib' ex vio i maiores furias cõcitabãt. ¶ Ecce ãt, rẽ ſubito & iprouiſo quoq fieri, ex hac dictiõe oñdũt, ergo ſubitaneã mortẽ dſcribit, vt maior morbi vis appeat, maiorq cõmiſeratio pcitet, q abſoluit ab oib' ptib'. Prio a ſæuitia morbi. Deiñ ab eo qd ẽ ꝑtet ſpẽ cũ artes q̃ſitę noceãt & qd i eũ furorẽ ruerẽt, vt ſui ſe dẽtib' laniarẽt, qd ex morte iuuẽci op' ipfectũ relinq̃ret, qd oi oblectatiõe nemoꝝ ac aq̃ꝝ vi morbi ꝑuarent, moriebãt ergo ſubito moriebant maxio cruciatu moriebãt ſine vllo ſolatio, moriebant nulla eoꝝ culpa, & d agricultura bñmeriti.

Frondibus & victu paſcũtur ſimplicis[a] herbę.
Pocula ſunt fontes liqdi, atq exercita curſu
Flumina, nec [b] ſomnos abrũpit cura ſalubres.
Tempore non alio dicunt regionibus illis
Quęſitas ad ſacra boues Iunonis, & Vris[c].
Imparibus ductos alta ad donaria currus.
Ergo ægre[d] raſtris terram[e] rimantur & ipſis
Vnguibus[f] ifodiũt fruges, mõteiſq per altos
Contenta ceruice trahunt ſtridentia plauſtra
Non lupus inſidias explorat ouilia circum:
Nec gregib' nocturn'[g] obãbulat[h]. acrior illũ
Cura[i] domat, timidi[k] damę. Ceruiq fugaces

SER. a ¶ SIMplicis. h. pp varietatẽ epularũ dixit ſimplicis herbę. b ¶ Nec ſ. a. c. ex cura. n. nimia vigilię pcreãtur c ¶ Vris. i bob' agreſtib', & ipſis ixqlib', Nã vri agreſtes boues ſt, vt dixim' ſup, & hoc poetice dixit Ceteꝝ veritas hęc ẽ. Quũ mos eſſet ſacerdotẽ argiuã iũctis bob' ire ad tẽpla Iunõis, & ſolẽni die boues nõ iuenirẽt, peſtilẽtia. n. q̃ p atticã, vt diximus trãſierat, vniuerſa ꝯſũpſerat duo ſacerdotis filii Cleobis & Biton mrẽ ſubeũtes iugo ad tẽpla duxẽt. Tũc Iuno pbãs eoꝝ ɼligionẽ obtulit mri id qd vellet poſceret filiis, illa pia rñſiõe ait, vt qd ſciret vtile dea mortalib', ipa pſtaret. Altero itaq die ſacerdotis filii iuuenes repti ſũt mortui, ex q̃ pbatũ ẽ nihil eẽ morte pſtãti, qd Hero apd gręcos plẽiſſime ꝯmemorat i pria hiſtoria. Donaria ãt ppe ſũt loca, i qb' dona reponũt deoꝝ. Abuſiue ãt tẽpla. Nã ita & puluinaria p tẽplis ponim', quũ ſint ppe lectuli, q ſterni i qbuſdã tẽplis ꝯſueuerãt d ¶ Aegre difficulẽ. e ¶ Terrã. r. i rimas agũt. f ¶ Vnguib', hypbolice p manib'. g ¶ Et. g. n. q ait nocturnus figurate rẽ tpis ad pſonã trãſtulit. h ¶ Obãbulat, inſidiat. i ¶ Cura. ſ. peſtilẽtiæ. K ¶ Timidi. d mutauit gen', vt vitaret ομοιοτιλευτον. Nã Hor. fœminio genere poſuit dicẽdo. Et ſupiecto pauide natarũt æquore dĩme, dicẽdo damas & ceruos errare cũ canibus duo oſtẽdit, & hos timoris, & illos ferocitatis oblitos.

ANT. somn' ¶ SOMnos ſalubres, tpat'. n. ſõn', & q nõ ex crapula & ebrietate venit iſtaurat ſpũs i vigiliis ɼſolutos, mbra laboɼ feſſa ɼparat, calorẽ ſtõacho ſbmiſtrat, mẽtẽ purgat. deniq totũ corp' ad agẽda oia ɼnouat, imoderat' vero ſõn' cõp' dſiccat & iſrigidat, ac ſupflui tatib' replet flegmaticis. Supfluęq vigilię calorẽ itẽdũt, corp' dſiccãt. ¶ Nec abrũpit, vti

ẽt hoib' accidit, adhuc. n. perſlat in metaphora. i ¶ Quæſitas ad ſacras boues, Herodot' qnto ſolio pmi voluminis ſic ait. Cũ dies feſtus Iunonis apd argiuos eẽt oporteret q oio mrẽ hoꝝ (Cleopis videlꝫ & Bitonis) ad tẽplũ ferri duobus iunctis, ii q boues ex agro ei' ad horã pſto nõ eẽnt, tũc iuuenes excluſi tpe. iugum ſubeũtes paluſtrũ ptraxerũt, quo mr vehebat & qnq ac q̃dragita p ſtadia ferẽtes, ad tẽplũ puenerũt. Quib' cũ hæc feciſſẽt, & ab oi cœtu cõſpecti fuiſſent, optim' obtigit vitæ exit', p quẽ de' iudicauit, ſati' eẽ hoi mori quã viuere. Nã cũ circũſtantes Argiui laudibus tollerẽt, viri qdẽ cõſiliũ filioꝝ, femiæ vero eoꝝ matrẽ, qd talib' filiis predita eſſet, Mr gaudio pfuſa, tum liboꝝ facto tũ fama, añ ſimulachꝝ ſtãs, pcata ẽ deã, vt Gleobi & Bitoni filiis ſuis daret, id qd optimũ eẽt hoi cõtigere, poſt hãc pcationẽ, vbi ſacrificauerũt, epulatiq ſũt qeſcẽtes i ipſo delubro, nõ ſũt ãpli' excitati, ſed hoc vitę exitu pfuncti; q̃ & effigies tãq viroꝝ, q optimi extitiſſent argiui factas apud Delphos collocarũt, hæc ille. Cicero vero lib. i. Tuſcula. ſic ait, Primũ argiuæ ſacerdotis Cleobis & bitõ filii pdicãtur. Nota fabula ẽ, cũ. n. illã ad ſolẽne & ſtatutũ ſacrificiũ curru vehi ius eẽt, ſatis lõge ab oppido ad Fanũ, morereturq iumẽta, tunc iuuenes ii, quos mõ noiaui, veſte poſita, corporea oleo punxerũt, ad iugũ acceſſerunt, ita ad vecta i fanũ, cũ curr' eẽt duct' a filiis pcata a dea dr, vt illis pmiũ daret de pietate qd maximũ hoi dari poſſet a deo poſt epulatos cũ mre, adoleſcẽtes ſõno ſe ddiſſe, mane iuẽtos eẽ mortuos, hæc Cicero, ¶ Et vris i parib'. ad poeticũ ẽ. Nã & Herodo. & Cicero oñderũt alr eueniſſe. de Vris ãt lati' li. ii. Geor. ¶ Donaria, tẽpla intelligit. multa. n. illic

Hic diis donantur ¶Rimanť, in rimas & ſulcos agũt hoĩes ipſi. ¶Aegre, duriter, difficulter. ¶Explorat, exquirit, ꝑmeditatur. ¶Proluit, aſpergit, lauat. ¶Obambulat, circum ambulat.

CHR. ¶TEMPORE non alio, & hic creſcit commiſeratio cum oſtenduntur quam maxima incõmoda ſecuta ſint. ¶Non lupus magna vis morbi cũ illa cogant naturam ſuam ediſcere.

Nunc interq; canes, & circum tecta vagantur.
Iam maris imẽſi prolẽ, & genus oẽ natãtum.
Littore ĩ extremo ceu naufraga corpa fluctus
Proluit inſolitę fugiunt[a] in flumina Phocę,
Interit & curuis fruſtra defenſa latebris
Vipera & attoniti ſquamis aſtantibus Hydri.
Ipſis[b] eſt Aer Auibus non ęquus, & illę
Precipites alta vitam ſub nube relinquunt.
Pręterea nec iam mutari pabula refert.
Quęſiteq; nocent artes ceſſere magiſtri.
Phillyrides[c] Chirõ Amithaoniuſq;[d] Melãpus
Sęuit & in lucem ſtygiis emiſſa tenebris.
Pallida Tiſyphone morbos agit ante metũq;
Inq; dies auidum ſurgens caput altius effert.
Balatu pecorum & crebris mugitibus amnes
Arenteſq;[e] ſonant ripę colleſq; ſupini.
Iamq; cateruatim dat ſtragẽ, atq; aggerat ipſis
In ſtabulis turpi dilapſa cadauera tabo
Donec humo tegere ac foueis abſcõderẽ diſcũt
Nam[f] neq; erat coriis vſus nec viſcera[g] quiſq;

SER. a ¶FVGIVNT, quaſi timẽtes marinã peſtilẽtiam. b ¶Ipſis ẽ a.a.n.æ ſuis quodãmõ q̃ alaꝝ velocitatẽ ſupgredi aerẽ poterant peſtilentem. c ¶Phillyrides.c. medicinę inẽtor. ſaturni & phillyres fili⁹. d ¶Amythaõiuſq;.m. amithaonis fili⁹, καθαρτικοι. purgator. nã prœtidas ipſe purgauit luſtrationibus quas inuenit, & hoc dicit conualeſcente morbo nec medicinã prodeſſe nec religiõem poſſe. e ¶Arenteſq;.ſ.r. vult peſtilentiã ẽt clemẽtia ſẽtire. ſicut ĩ tertio, Arebãt herbę & victũ ſeges ęgra negabat. nã ſegetẽ ꝑ ẽra poſuit. f ¶Nã n e.c.u. qppe morbo putrefactis. g ¶Nec.u q. nec lauri, nec coq poterãt. caro n. corrupta morbo quẽdã hȝ mucorẽ, q ñ pt ablui, q̃m oẽ corp⁹ poſſidet. itẽ igni ſuppoſita, aut putreſcit, aut dureſcit, nã nõ coqtur.

ANT. ¶FVGiunt in flumina tãq; hæc ſalubriora eſſent. ¶Phocę Vituli marini, q̃s vocãt Phocas, ſpirãt ac dormiũt ĩ terra, moreq; pecudũ ĩ eadẽ pariũt nũq; geminis plures. educãt mãmis fœtũ ñ añ duodecimũ diẽ deducũt ĩ mare, ipſis ĩ ſono mugit⁹, vñ nomẽ vituli acceperũt, nullũq; aĩal ꝑmiť grauiore ſõno, pẽnis qb⁹ ĩ mari vtunť, humi quoq; vice pedũ ſerpũt. Pli. li. ix. ¶Hydri, ſerpẽtes aq̃tici, hydas. n. hydoſq; & hydor aq̃ dť Mutari pabula, Col. li. viii. c. v. ſic ait, q̃d ſi ægrotat vniuerſum pec⁹, ẽ remediũ pñs & ſũmũ pabula mutare, & ęq̃tiões toti⁹ regiõis aliũ q̃rere ſtatũ cœli. Cutẽ vſq; ſi ex calore & æſtu cõcepta peſtis ĩuaſit, vt opaca rura, ſi ĩuaſit frigore vt eligãť apca. ¶Ceſſere magři, nõ ẽ ĩ medico ſp releuet vt æger ĩterdũ docta plus valet arte malũ. Ouí. li. i. de põto. ¶Phillyrides chirõ, herbariã & medicamẽtariã a chirõe

Phocæ
Hydri

ſaturni & Phillyrę filio inẽtas, ſcr. Pl. li. vii. & medicinã ab ægyptiis, alii p arabũ babylõis & apollinis ſi liũ. ¶Melãp⁹, is teſte Ho. li. xv. odyſſeę, Fuit amythaonis fili⁹, ꝑña argo, q vt ait mãtis fuit. i. vates veq; lactãtius ſcri lib. iii. the. prœti abãtis filii argiuoꝝ Regis, inſanas filias Melamp⁹ curauit herbarię artis piſſimus, lati⁹ aũt eclo. vi. ¶Tiſyphone, Tiſis pœna, vł tio pũitio dť phone aũt ac phonos cędes vł mors fertur. Alecto icesſãs dici pt. ¶Megæra, vero a megæro q̃d ẽ odi ac ĩuideo, Eæ tres furię dñr. ¶Metũ. i. mortẽ. ¶Inq; dies. i. quottidie magis. ¶Stragẽ, corpoꝝ ꝓſtrationẽ & ruinã. ¶Cateruatim, multipľr, cõgregatũ. ¶Tabo, corrupto hũore & ſãguie. ¶Abolere, purgať ita corrupta erãt.

Tiſyphone
Alecto
Megæra

¶NEC iã, maris imẽſi, Nullũ aĩaliũ genus ĩmune euaſiſſe vult ab hac peſte, ſȝ deſcriptio poti⁹ poetica ẽ quã philoſophica. ¶Quęſitę artes nocẽt, Mai⁹ ẽ quã ſi dicat nõ iuuãt. ¶Phillyrides, Et phillyræ filius Saturni fuit. ¶Chirõ, Melãp⁹ q argiui prœti filias a furore purgauit, amythaonis fili⁹ fuit & fratrẽ habuit biãtẽ. ¶Inq; dies, aliud ẽ indies aliud indiẽ, indies. n. quottidie cũ ĩcremẽto ſignificat. Quapp aut cũ cõparatiuo poniť, aut cũ verbo q̃d ĩcremẽtũ ſignificet. Vt magis magiſq; ĩdies hoĩes admirabanť. Indiẽ vero cũ dť ĩ ea pñtia tpis denotať, vt nulla futuri rõ habeať, vñ ẽ illud more feraꝝ indiẽ viuẽtes. ¶Nã neq; erat coriis vſus, Peſte corrupta corpora ouina & pelles & lanas corruptas hñt; Quin etiã refert Ariſt. in eo. lib. quẽ de aĩalibus ſcripſit ait, pelles & vellera ouiũ quæ lupus occiderit; & veſtes ex iis factas aptiores eſſe ad pediculos gignendos.

Indies
Indiẽ

Aut vndis abolere poteſt, aut vincere flāma.
Nec tondere quidem morbo illuuieq́ pereſa
Vellera nec telas poſſunt attingere putres
Verum etiam inuiſos ſiquis tentarat amictus
Ardētes papulæ[a] atq; īmundus[b] olentia ſudor
Mēbra ſequebatur nec longo deinde moranti
Tempore cuntactos artus ſacer[c] ignis edebat.

FINIS TERTII GEORGICON.

SER. a ¶ PAPVLÆ, carbūculi. b ¶ Immundus ſudor, morbus pediculāris φθειρίασις. c ¶ Sacer ignis, quem græci ἱερὸν πῦρ vocant.

ANT. ¶ ILLVVIE, ſquallore, immunditia, ſorde. ¶ Vellera, Varro lib. ii. cap. vlti. ſcri. q̄ lanam dēptam ouib⁹. ſ. & cōglobatā alii vellera, alii vellumia appellāt ex quorum vocabulo ait, animaduerti licet prius lanæ vulſurā quā tonſuram inuentā, Quid ēt vellunt añ triduo ieiunas habēt, qđ languidæ minus ægre radices lanæ retinerēt. Omnino tonſores, in Italiā primū veniſſe ex ſicilia dicunt. Olim tonſores non fuiſſe aſſignificant antiquor ſtatuæ, qđ plereq; hñt capillū, & barbam magnā, hæc ex Varrone. ¶ Attingere telas peruenire ad telas. ¶ Putres, ſolubiles vt illud, & zephyro putris ſe gleba reſoluit. vt & Penelope, vt Homerus ſcribit, q̄ interdiu texebat, noctu diſſoluere ſolita eſt. ¶ Inuiſos, odioſos, malis ſequētibus. ¶ Ardentes pabulæ, pabularum duo genera ſunt, altera eſt in qua per minimas puſtulas cutis exaſperatur & rubet, leuiterq; roditur mediū habet pauſillo leuius, tarde ſerpit, idq; vitium maxime rotundū incipit, eademq; ratione in orbem procedit altera autem eſt quā agriam. i. ferā græci appellant, in qua ſimiliter quidē ſed magis cutis exaſperatur, exulceraturq;, ac vehemētius & roditur & rubet, interdum etiā pilos remittit, hæc Celſus lib. v. vbi etiā curationes edocet. ¶ Contactos, correptos, coinquinatos. ¶ Sacer ignis. i. execrandus, nam vt inquit Celſus lib. v. Sacer quoq; ignis malis hulceribus annumerari debet, Eius duæ ſpecies ſunt, alterum eſt ſubrubicundū, aut mixtum rubore atq; pallore, exaſperatūq; per puſtulas continuas, quarū nulla altera maior eſt, ſed plurimæ per exigue in iis ſemper fere pus, & ſæpe rubor cum calore eſt, ſerpitq; id nonnunq̄ ſaneſcente eo quod primo vitiatum eſt nonnunq̄ etiā exulcerato, vbi ruptis puſtulis hulcus continuatur humorq; exit, q eſſe inter ſaniem & pus videri poteſt, fit maxime in pectore aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipue in plantis, alterū autem eſt in ſummæ cutis exhulceratione ſed ſine altitudine latum ſubliuidum, inæqualiter tamen, mediumq; ſaneſcit extremis procedentibus, ac ſæpe id qđ iam ſanū videbitur iterum exhulcerat, at circa proxima cutis quę vitium receptura eſt, tumidior & durior eſt, colorēq; habet ex rubro ſubnigrū, hæc Celſus, igni aūt ſacro, vt Pli docet li. xxx medentur vermis terreni ex aceto illiti. Grillis cōtritus in manibus adeps anſeris viperæ caput aſſeruatū & cōbuſtū deinde ex aceto impoſitū &c. Plura inde Celſus medicamēta ibidem edocuit. Colu. vero li viii. c. v. ſic ait. Eſt ēt inſanabilis ſacer ignis quā puſtulam vocant paſtores ea niſi cōpeſcitur intra primā pecudem, quæ tali morbo correpta eſt, vniuerſum gregē cōtagione pſternit &c.

CHR. ¶ SACER IGNIS, ſacer quoq; ignis, vt ait, Corne. Malis vlceribus annumerari debet eiuſq; duas ſpecies ponit, vt aliter rubicūdus ſit, & mixt⁹ rubore & pallore, exaſperatuſq; per puſtulas continuas, ac per exiguas. Et in iis ſemper fere pus & ſæpe rubor cum calore, ſerpitq; nōnunq̄ ſeneſcente quod incepit vitiari, nonnunq̄ etiam exulcerato, vbi abruptis puſtulis vlcus continuatur, Humorq; exit qui eſſe inter ſaniem & pus videri pōt. Fit maxime in pectore, aut lateribus, præcipue in plantis, alter eſt in ſummæ cutis vlceratione, Sed ſine altitudine latus ſubliuidus Medium ſaneſcit extremis procedentibus, ac ſæpe quod ſanum videbitur, iterum exulceratur. Cutis quæ circa proxima vitium receptura eſt tumidior. duriorq; eſt, colorem que habet ex rubro ſubnigrum. Hoc fere ſaniora corpora tentantur, & quæ mali ſunt habitus, ſed in cruribus maxime Non autē idem morbus eſt ignis ſacer, & carbunculus, vt idē Celſus oſtendit. Nam multo grauior morbus eſt carbunculus.

¶ FINIS TERTII GEORGICON.

SER. PROTINVS Aerii mellis cœleſtia dona Exequar, Rhetorice dicturus de reb⁹ mi nimis magna promittit, vt & leuem materiam ſubleuet, & attentum faciat auditorez. Sane petite, quoniam ſcit breue eſſe opus hoc de apibus & intra paucos verſus poſſe cõſumi, vſus eſt trãſlationibus ad dilatandam materiam, dicẽs apes habere reges pretoria vrbes & populos. Sane ſciendũ, vt ſupra diximus, vltimam partẽ huius libri eſſe mutataz, nam Galli laudes habuit locus ille; qui nunc Orphei continet fabulã, quæ inſerta eſt, poſtq̃ irato Auguſto occiſus eſt Gallus.
a ☞Protinus, deinceps. Exinde etiã floridum agrum exequar, ſicut ſuz ceteros executus Et Aerii mellis dicit, quia mel ex rore colligitur, q vtiq; ex aere defluit, vnde eſt & Cœleſtia dona. i. munus deorum. antea enim mel inueniebatur in foliis, vt mellaq; decuſſit folis.
b ☞Hãc etiam ſicut ſuperiores.
c ☞Admiranda tibi, Audiss ex rebus leuib⁹. digna ſtupore eẽ in apibus pceres & tanta certamina.

ANT. ☙ARISTEVS, de quo latius primo libro Georgicorum habetur primus & apiuz & mellis vſum & lactis ad coagula hominib⁹ tradidit, vt Iuſtinus lib. iii. ſcri. Diodo. quoq; in fi. quinti li. cũ Iuſtino conuenit. dicit. n. q nymphis a mr̃e traditus eſt nutriẽdus a quibus cũ lac coagulaſ mel atq; oleum conficere didiciſſet, primus ea in vſum hominum traduxit, vnde a poſteris vt deus cultus eſt. Quãdo vero & in qua regiõe primũ natæ ſint apes, videto Colu. li. x. c. ii. Eſt aũt apis res præcipui queſtus quum fauet, vt teſtaſ Pli. lib. vigeſimo primo. ☞Protin⁹ aerei mellis, de protenus & ꝓtinus videto latius in Tityro. ☞Protinus, ideſt ſtatim continuo vel deinceps. ꝓterea, vtrũq;. n. hic cõuenit, nam Caper ſcri protinus per i, aduerbium eſſe temporale. i. ſtatim, & Priſ. lib. xvi. ſcri. eſſe aduerbiũ ordinatiuũ vt dein de preterea cõtinuo. ☞Aerei mel. Venit mel ex aere & maxime ſiderꝫ exortu. Itaq; cũ prima aurora folia arborꝫ melle roſida inueniũtur, at ſi qui matutio ſub dio ſuere, vnctas liquore veſtes, capillũq; cõcretum ſentiũt, ſiue ille eſt cœli ſudor, ſiue quedã ſiderũ ſaliua, ſiue purgãtis ſe aeris ſucc⁹, ſiue aq̃ eſt & purus ac liqdus, ac ſuæ nãæ q̃ſi ue fluit, Pli. li. xi. ☞Hãc aſ. p. attentũ hic Mecœnatem

MODESTINI IVRISCONSVLTI
IN QVARTVM GEORGI,
CON ARGVMENTVM

PROTINVS aerii mellis redolentia regna,
Hybleas & apes, aluorum & cerea tecta,
Quidq; albi flores examina queq; legenda
Indicat, humenteiſq; fauos cœleſtia dona.

.P.V.M. GEORGICORVM LIBER QVARTVS.

PROTINVS [a] AERII mellis cœleſtia dona.
Exequar, hanc [b] etiam Mecœnas aſpice partem.
Admiranda [c] tibi leuium ſpectacula rerum.

FRO. ☙PROTINVS aerii mellis cœleſtia dona Exequar, Quidam dicunt mel in aere naſci. Quidam apes colligere, quo tẽpore in ida Iuppiter nutriebatur, tum primum ex aere fluxiſſe, eoq; ipſo altior.

A reddit rogãdo vt hæc quoq; aſpiciat. ¶ Admirãda tibi, attẽtũ itẽ reddit promittens ſe de rebus mirandis verba facturũ, exponenſq; & numero res de quibus dicturus eſt.

CHR. ¶ PROTINVS aerii melius, cũ de apib⁹ atq; de eo qd ab iis ẽ melle narrãdũ ſit, ex eo q̃ huiuſmodi interp̃tationẽ q̃rũt ex re futur̃ arbitror, vt ſemel ſꝫ breuibus cũcta percurramus, de qbus & diligẽtiſſime ab Igino, ornatiſſime a Virgi. & elegãtiſſime a Celſo, dictũ affirmat Colu. Principio. n. q fabuloſe magiſq̃ vere rem pſequunt. Alii mulierẽ pulcherrimam fuiſſe Meliſſam referũt, eam in huiuſmodi inſectũ relicto tñ ſibi ſuo vetuſto noie iuppiter conuertit. Apes n græce μελισσαι dñr Homerus ãt apes ex crabronibus & ſole natas ſcri. quas nymphæ phryxonides educauere q̃ mox, Dictæo antro Iouis nutrices aſtitere, & dei munere pabula ſortitæ ſunt, qbus ipſe paruulũ aluerunt alumnũ, Quærunt præterea de regione, in qua primũ natę ſint. Vtrũ in Theſſalia ſua Ariſteo, an ĩ inſula Cea, vt ſcri. Home. An Ericthonii tpibus in monte hymetto, vt refert Euthronius, An cretæ ſaturni tpibus qd pꝫ Nicandro. Refert p̃terea Ariſtoteles, ꝙ alii putarẽt apes, neq; coire, neq; parere, ſꝫ aliunde fœturas deportare exiſtimant, Alii ex flore calinthri, Alii ex flore hirundinis, Alii oleæ, Alii dicunt fucorũ fœturã ita deportari. Ortũ aũt apum pręſtari a rege q ſolus mas ſit. Eſſe aũt huius rei argũ, ꝙ nulla ſine vllo ſit fœtura, alii putant apes fœminas fucos mares, atq; inde eſſe fœturã. Quærunt quoq; vtrũ euomant liquorẽ mellis, an alia parte reddant. Gñã apũ plura idẽ Ariſt. tradidit, earumq; alias vaſtas, ſed glomeroſas, eaſdemq; nigras & hirſutas, Alias minores q̃dem, ſed aquæ rotundas & fuſci coloris, horridiq; pili, alias magis exiguas nec tam rotundas ſed obeſas tñ & latas & coloris meliuſculi non vilas minimas, gracileſq; & acuti alui & varias atq; leues, Eiuſq; auctoritatẽ ſequẽs Maro, maxie pbat paruulas, oblõgas, leues, nitidas, ardentis auro paribus, lita corpa guttis. Moribus ẽt placidis. Nã quanto grandior apis atq; rotundior tãto peior, Si vero ſeuerior maxie peſſima. Sed tñ iracundia notæ melioris facile deliniſ aſſiduo interuẽtu eorũ, q curãt aluearia Apes annũ decimũ nõ excedunt, gaudent thimo origano, tymbana, ſaturea, rore marino, cytiſo. ¶ Protinus, ex p & tenus eſſe puto, p ãt in cõpoſitiõe denotat rẽ ad vlteriora duci, vt de loco ad locũ moueaſ. Vñ eſt pcedo pdo. Hinc Teren. cũ riſum eſſe moueo addidit, Sꝫ nihil pmoues tenus ãt demonſtrat ptingentiã q̃dam, vt cũ dicimus, tenus crurũ oñdiſ ꝙ a collo cõtinuanſ palearia dũ tangant crura Ex hoc manifeſtũ eſt ptinus ſigñare iugiter. Eadem rõne deinceps, Nam quod fit iugiter fit ſine intermiſſione, vt poſt vnũ ſequaſ alterũ, erit ẽt ſtati, nã illud ſtatim fit, qd nulla iterpoſita mora abſoluto priore aggredimur Quin & quũ Maro dixit. Quo protinus oẽ intonuit nemus. Duo ſimul oñdit ſonũ celeriter oia ptingiſſe, & gradarim pp̃etua ſucceſſione pceſſiſſe. Sic in Buco Eu. ipſe capellas protinus æger ago, Nã oſtendit fieri fugæ iugem progreſſum, ex quo oportet illã ad longinq̃ eſſe. ¶ Aerei qa ab aere, cœlũq; vt diximus, eſt ex eadẽ ẽt materia refert Albertus cognomẽto magnus, Mãna eſt q̃ nõ apparet niſi in calidis regionibus, qa ros in illis melius decoquitur. ¶ Hanc ẽt m. a. p. aſpice, veluti numen mecœnatem inuocat. Nam numina ſolo aſpectu prodeſſe poſſunt. Hinc illud ad Iouem, aſpice nos. ¶ Admiranda tibi. q d. talia eſſe etiam maximi ingenii viris, qualem te eſſe volumus, admirationem incutere poſſint. ¶ Liuium, quid ergo maius eſſe poteſt, q̃ ex rebus leuibus ea prouenire quæ admirationem afferant Magnum ergo ꝙ exoriatur admiratio, Maius ꝙ ex rebus leuibus maximum ꝙ proueniat ſapientibus viris. Ergo quid maius quadrare potuit ad attentionem captandam. Maximum ergo poetæ ingenium, maximumq; conſilium. Nam in re depreſſa & humili ſibi attentionem comparat, & pollicetur ſe & dona cœleſtia & ſpectacula rerum q̃uis leuium tamen ad miranda relaturum. Rhetorem enim p̃ceptum apprime vtile eſt, vt in rebus humilioribus & quas auditor iure ſuo ꝯtẽnere poſſe videaſ, attentionẽ nobis cõparemus. Deinde cũ ppriis ac ſuis verbis res ſua pte nã humilis extolli nõ poſſit, ipſi crebris trãſlatiõibus attollamus.

Magnanimoſq; duces. totiuſq; ex ordĩe gẽtis
Mores[a], & ſtudia[b] & populos[c] & pręlia[d] dicam
In tenui[e] labor at tenuis non gloria: ſi quem

SER. a ¶ MORes, qa caſtæ ſunt, vt illum adeo placuiſſe apibus mirabere morem b ¶ Et ſtudia, vt Tantus amor florum, & generandi gloria mellis. c ¶ Et populos, vt Binæ regum facies, ita corpora plebis d ¶ Et prelia dicam, vt Erũpunt portis, cõcurriſ æthere in alto. e ¶ In tenui labor, at tẽuis nõ gloria compenſatio eſt laboris quod magnã dat gloriã, ſi fuerit mater exilis ornata.

¶ DVCES

ANT. ¶DVCES,apium reges,⸢Mores,inſtituta & cões oĩum conſenſus.⸢Studia,occupationes,labores.⸢Populos, progeniem.⸢In tenui labor, eſt enim difficile minima exornare atq; extollere econtra maxima leue eſt.Sunt enim refecta bonis pluribus.

CHR. ¶MAGNAnimoſq; d.duoꝝ inſectoꝝ genera videmus q̃ ſuo cœtu ꝓxime ad ciuilẽ humanãq; vitã accedere videanſ formica atq; apis.Verũ formicæ popularẽ ſtatũ, apes aũt regiã ptãte imitanſ.Quapp cũ apũ ſit nãm deſcripturus a regib⁹,tũ circa diſciplinã militarẽ,tũ circa reipublicæ adminiſtrationẽ trãſlationib⁹ crebris vtiſ.Oñdit aũt re ipſa in tenui laborẽ eſſe at nõ tenuẽ gloriã,qñ qdẽ rẽ tã depreſſam trãſlationib⁹,ſimilitudinibuſq;, ac multis aliis variiſq;,tũ figuris,tũ verboꝝ,ac ſniaꝝ coloribus ita rẽ exornat atq; erigit,vt non apũ naturã alueriaue,ſed ꝑſtãtiſſimoꝝ ducũ,inuictorũq; exercituũ caſtra ac prælia deſcripſiſſe putes,nec vero ſolũ attẽtionẽ,vt demõſtrauimus captat.Veꝝ & ab eodẽ loco beniuolẽtias ſibi cõciliat vtilitatẽ rei ſtatim a principio ꝓponẽs,& vt exordii vim penitus adipſcat breuiter,veꝝ dilucide atq; abſolute qbus de rebus dicturus ſit ꝓponit.⸢Magnanimos,trãſlatio eſt ab ipſis iperatorib⁹.⸢Ex ordine,oſtẽdit ſe gradatim a primis illaꝝ incunabulis ad extremã ſenectutẽ oĩa proſecuturũ.⸢Mores & ſtu.Solus ex oĩbus aĩalibus hõ eſt, q qm̃ rõne inſigniſ ſuarũ actionũ principiũ in ſe habeat,itaq; & mores & ſtudia & cætera oĩa quæ a rõne ſunt vere in hoĩe dicimus eſſe.Reliqua aũt aĩalia nõ rõne,ſed naturæ ipulſu mouenſ, & tñ teſte ẽt Ari.ipſo in brutis quoq; deprehẽdiſ aliquo mõ prudẽtia.Vnde & de apib⁹ nõ incõgrue mores & ſtudia dixit.ex morib⁹ aũt.i.cõſuetudine in qua ſunt aſſidui actus,& ex ſtudiis q̃ hñt vehemẽtẽ animi applicationẽ ad aliqd peragẽdũ proueniũt virtutes morales,q̃ habitus ſunt ab aſſiduis actionibus ꝑfecti. Nec mirũ hmõi ingeniũ eſſe in apibus Nã docet Alber.Magnus,aſtuta eſſe genera ſerpentũ ꝓpter ſubtiliorez humorẽ qui in illis eſt. Frigida enim cũ ſint carẽt eo calore qui illoꝝ actiones cõmiſcere, cõfundereq; poſſit. Ineſt aũt calor ille quem complexionalẽ nuncupant,quo cuncta & decoquantur & recte digerãtur.Hinc ſpiritus animales in illis lucidiores fiunt,& lucidior extimationis internus ſenſus q̃ in quadrupedibus,in quibus multum de terra ſupereſt.Hinc illud eſt ingenii acumen in ſerpentibus,& eadem ratione inſectis omnibus præterquam in muſcis.

Numĩa[a] leua ſinũt,auditq;[b] vocatus Apollo[c].
Principio[d] ſedes Apibus,ſtatioq; petenda.
Quo neq; ſit ventis aditus.nã pabula Venti
Ferre domũ ꝓhibẽt neq; Oues,hędiq;[e] petulci

SER. a ¶NVMINA leua, proſpera.vt alibi,Intonuit leuum.alibi autem hoc in malũ ponit, vt cuz dicat, Sæpe malũ hoc nobis ſi mẽs nõ leua fuiſſet, De cœlo tactas memini ꝑdicere q̃rcus. b ⸢Auditq; vocatus apollo, aut q̃ſi poeta Apollinẽ inuocat aut q̃ſi paſtoralẽ deũ. c ⸢Nã Apollo Nomi⁹ dr̃ απο των νομων.i.paſcuis. d ⸢Principio ſedes,dicit vbi alueària ponẽda ſint, in q̃ re ſatis perite,& ea quę abeſſe debeãt,ne noceãt apib⁹,& q̃ debeãt adeſſe cõmemorat.Sane qm̃ ſupra ait,Magnanimoſq; duces,iõ intulit mõ Sedes,ſtatioq;,quã trãſlationẽ diligẽter ſeruat. e ⸢Hædiq; petulci, laſciui & exultantes.& petulci dicti ab appetẽdo,vnde & meretrices petulcas vocamus.

⸢Sedes apib⁹ ſedes apib⁹ collocãda eſt contra brumalẽ meridiem procul a tumultu & cœtu hominũ ac pecudũ,nec calido loco,nec frigido,nã vtraq; infeſtantur, hæc aũt ima parte ſit vallis,ſic.n.facili⁹ apes ſcandunt quũ prodeunt pabulatũ,cũ onere autem per procliuia non ægre deuoluant. Columel.lib.x capi.v.⸢Hædiq; petulci, hoc epitheton primus Lucretius vſus eſt, dixit enim libro ſecundo.Præterea teneri tremulis in vocibus hædi Cornigeras norunt matres,agniq; petulci. Macrobius libro ſexto. ⸢Petulci,laſciui.

PRO. ¶PETVLCI,laſciuientes hædi.

ANT. ¶NVMINA leua ſinunt.i. aduerſa,nã deos quoſdã vt ꝓdeſſent celebrabãt,quoſdam vt ne obeſſent placabant, propterea Virgiliũ quoq; aiunt,Numina leua in georgicis deprecari ſignificantẽ,quandã vim eſſe huiuſmodi deorum in lædendo magis q̃ iuuãdo potentem. Gellius libro quinto capitu. xii.

CHR. ¶NVMINA le.Seruius ait, leua.i. proſpera hoc dici in auguriis placet. De qua re alio loco dictum eſt. Sed in cæteris rebus nunquam legi leuum pro proſpero placet ergo qđ refert Gellius cuz dicere numina leua,nõ deos quos vt prodeſſent celebrabant, Sed eos quos cum nocendi poteſtatem haberẽt ne obeſſent placabant. ⸢Principio, iure a principio eligit locum & præparat & materiam oſtendit quibus in locis conſtituenda ſint apiaria.

Floribus inſultent: aut errans Bucula campo
Decutiat rorem & ſurgenteis atterat herbas.
Abſint & picti[a] ſqualentia terga lacerti
Piguibus[b] a ſtabul. Meropeſq;[c] aliæq; volucres
Et manibus[d] Progne pectus ſignata cruētis.
Omnia nam late vaſtant ipſaſq; volantes
Ore ferunt dulcem[e] nidis immitibus eſcam.
At liquidi fontes & ſtagna virentia muſco
Adſint & tenuis[f] fugiens per gramina riuus,
Palmaq; veſtibulū aut īgēs Oleaſter obūbret.
Vt cum prima[g] noui ducent examina reges

SER. a ¶ PICTI terga lacerti, picta terga hītes. b ¶ Pinguibus a ſtabulis, plenis, ſicut ēt econtrario inanes res tenues noīamus ecōtrario. c ¶ Meropeſq; aliæq; volucres, dicēdo aliæq; volucres oſidit & meropes eſſe aues, ſunt āt virides & vocantur apiaſtræ, quia apes comedunt. d ¶ Et manib⁹ pgne, nomē poſuit p noīe. Nā philomena in hirundinē verſa eſt, p qua prognem vel quaſi ſorores poſuit, vel quaſi eas quæ fuerat illius ſceleris cā, nā ipa miſerat Tereū ad ducēdū ſororē. e ¶ Dulcem nidis immitibus eſcam. i. crudelib⁹ pullis, q apū morte nutriūſ. f ¶ Et tenuis fugiēs ſuſpēdendū eſt tenuis, ne incipiāt eē duo epitheta, qđ apud latinos cōſtat eſſe vitioſum. g ¶ Prima pro primū, nomen p aduerbio.

PRO. ¶ AVT Errans bucula. c. vaccā dicit. Meropeſq;. a. q v. Meropes dnr aues, q̄s ī Italia vocāt barbaros, quaꝝ vox qa multiplex capit ptitionē vocis meropes appellāſ grece a meriſmo, quē greci vocāt nos partitionē vocis, q̄ idē σπα dicūt gloſſematicos ¶ Et manib⁹ pgne. p. ſ. c. Hirundo quondā pgne Pandionis filia, quæ quum filiū ſuū Itym cōiugi p epulis appoſuiſſet, pp qđ in auē mutata eſt, iō dixit Et manibus Progne. p. ſ. e. in hirūdinē Philomela ferſ ab aliis non pgne verſa.

ANT. ¶ INSVLTENT, inſiliant. ¶ Bucula, a boue diminutiuum eſt. ¶ Surgenteis, creſcenteis. Squalentia, ſplendida. ¶ Pinguibus pinguia pp mel ait. ¶ Meropeſq;, hæ aues cunabula ī terra faciunt, corporis grauitate prohibitæ ſublime petere, genitores ſuos recōditos paſcentes, pallido intus colore pennarum ſuperne cyaneo, priori ſubrutilo. Nidificāt in ſpecu ſex pedum defoſſa altitudine Plin, lib. x. cap xxxix aliter gauli dicuntur, vt aiunt vulgo etiam ieuoli ¶ Progne, in hirūdinem Philomela fertur ab aliis, nō Progne verſa. Id autem Varro etiaꝫ aſſerit, dicit enim, Luſciola q luctuoſe canere exiſtimaſ, atq; eſſe ex attica Progne in luctu facta auis. Latius tamen de Progne videto lib. vi. metamor. ¶ Pectus ſignata, occiderat enim Itym filiū. Hinc ait etiaꝫ Ouidi. neq; adhuc de pectore cędis exceſſere notæ, ſignataq; ſanguine pluma eſt ¶ At liqdi fontes, Varro ī lib iii. cap. xvi. docet, prope apiarium debere eſſe loca vbi pabulum ſit frequēs & aqua pura. Si pabulū nāle deeſt ſerēda ſūt roſa, ſerpillū, apiaſtrū, papauer, faba, lens, piſuꝫ, ocymū, medica maxīe cytiſuꝫ, qđ valentibus vtiliſſimū ē etenim ab æquoctio verno florere incipit & pmanet ad alterū æqnoctium autūni, ſed vt hoc aptiſſimum ad ſanitatem apium, ſic ad melleficium Thymum. ¶ Muſco, viridi lanugine.

meropes

Apum Sedes

CHR. ¶ INSVLtent, Verbū hoſtile poſuit vt oſiderēt nocumētū. ¶ Rorē, vñ eſt mel futurū. ¶ Petulci, Laſciui. Nā petulcus a petendo ē, petit enim aut vñ non oportet, aut pluſq; oportet. ¶ Decutiat, Quatere cōmouere eſt, idē quaſſo. Decutere autē eſt quatiendo rem, id qđ in ea eſt deicere excutere idem pene ē, Hinc dicimus equū equitem excuſſiſſe, qm̄ dū ſe quatit illū deiicit Concutere eſt vndiq; quatere, Hinc dicimus concutere ciuitatē, cum aut pauore, aut grauiori quadā perturbatione vehementer cōmoueſ. Diſcutere poſtremo ē cū rē ita vndiq; quatim⁹, vt ſi qđ in ea latebat veniat in lucē Vñ dicimus litē eſſe diſcuſſam ¶ Lacerti Stelliones inimiciſſimi cocleis ſunt, negātur ſemeſtrē vitā excedere in arabia cubitales reperiunſ. in Nyſum vero indiæ monte. xxiiii. pedū in longitudine cōſpiciūſ colore fului, aut punicei, aut cærulei. ¶ Squallētia, nitētia, variis maculis. De ſquallore āt dicēſ in æneiđ. ¶ Et manibus Progne. Pandionis Athenaꝝ regi filia fuit progne, Hæc tereo thracenſi regis nupſit, verū cū ille eius ſorori philomelæ vim intuliſſet, ac mox linguā precidiſſet ne illa ſcelus queri poſſet, pgne Itym cōmunem filium patri Tereo epulandum poſuit. Parabat in mulieres vltionē re intellecta Tereus. At dii miſericordia moti ipſū in Vpupam Itym filium in Faſianum. prognem in hirundinem, philomelā in luſcinā cōmutauere. Dicuntq; prognem habere purpureū e ſanguine interempti filii. ¶ Dulcē īmitibus, iucundiorem reddunt orationē, contraria verba vt ſunt dulce & imite, Præterea cōciṫaſ cōmiſeratio, q tam nobile inſectū. Eſca.

Petulci

quatere
decutere
excutere

Concutere

Diſcutere

ſit inutilis

ſit inutilis pene auibus. ¶Merops, aues ſunt quas Italia appellat barbaros a partitione cantilenæ,& vt ait Plinius,quia corporis grauitate in ſublime ferri prohibent,in terra nidificant. Genitores ſuos reconditos aliæ pallido intus colore pēnarū, ſuperne cyaneo priori ſubrutilo,nidificat in ſpecu ſex pedum defoſſa altitudine.

Vere ſuo[a],ludetq́ꝫ fauis emiſſa iuuentus.
Vicina[b] inuitet decedere ripa calori,
Obuiaq́ꝫ hoſpitiis teneat frondētibus arbor.
In mediū[c].ſeu ſtabit iners[d],ſeu pfluet humor
Tranſuerſas Salices,& grādia conilce ſaxa.
Pontibus[e] vt crebris poſſint cōſiſtere,& alas
Pandere ad ęſtiuū ſolē,ſi forte[f] morantels
Sparſerit,aut pces Neptuno[g] imerſerit Eurus.
Hęc circū Caſię virides,& olentia late
Serpilla & grauiter[h] ſpirātis copia Tymbrę
Floreat,irriguūq́ꝫ[i] bibant violaria[k] fontem.
Ipſa autem ſeu corticibus tibi ſuta cauatis
Seu lento fuerint aluearia vimine texta
Anguſtos habeant aditus nam frigore mella
Cogit hyems,eadēq́ꝫ calor liq̄facta remittit.

SER. a ¶ VERE ſuo, ſibi grato & aptiſſimo. b ¶Vicina inuitet decedere ripa calori, vt æſtus poſſint aq̄ vicinitate vitare. c ¶In mediū, ordo eſt in medius trāſuerſas ſalices & grādia coniice ſaxa,In medium nō ad honorē retulit,ſed abſolute dixit. d ¶ Iners, hic p ocioſo poſuit, vt in Bucoli. Libertas, q̄ ſera tñ reſpexit inertē,quę vox ponit pro ignauo,vt Spumantēq́ dari pecora inter inertia votis. optat pro eo qui ſine arte ſit, vt apud Lucil. in primo, vt prohibetur iners, in quo non vlla eſt ars. e ¶Pontibus vt crebris,veluti pontibus, nā nō ſunt pontes. f ¶Si forte morantes, tarde remeantes ex paſcuis. g ¶Neptuno imerſit, deum pro aquis poſuit. h ¶Grauiter ſpirantis copia tymbræ,genus eſt herbæ abūdātis in phrygia. Grauiter autē modo bene & multum ſignificat, alias male, vt Aut vbi odor ceni grauis.itē,Graue olētis Auerni. i ¶Irriguū, hic qui irrigat,alias qui irrigatur. K ¶Violaria,loca vbi naſcuntur violæ.

Ordo eſt in medium cōiice &c. ¶Morāteis, dum pabulant. f. ¶Neptuno,aquis ipſis Caſiæ, de his videto in Alexi. Sic etiaꝫ de ſerpillo. ¶ Tymbræ, hæc alio vocabulo ſatureia dicit, ſerit menſe Februario Plinius libro. xix. Columella vero libro decimo. capi.quarto. ſic ait, aut etiā tymbræ vel noſtratis Cunilæ, quam ſatureiam ruſtici vocant. in Pli. autē libro vigeſimo,Cunila ſemper legitur. ipſa autē aluearia ſunt optima cortice,ſecūda ferula,tertia vimine, Plinius libro.xxi. Varro autē libro tertio ait ꝙ alii faciūt aluos ex viminibus,alii e ligno a corticibus,alii ex arbore caua, alii fictiles, alii etiā ex ferulis quadratas,longas pedes circiter tres,latas pedē, hec oīa vocant a mellis alimonio aluos. ¶Aluearia, hoc alueare & hoc aluearīū,hæc aluus,& hec alue[9],ſic thymus & thymum, cytiſus cytiſum legimus in Varro.Columel. & Pli.ſic etiam ſatureiā in ſingulari & ſatureia in plurali reperim[9]. ¶Anguſtos aditus, Columel. docet libro.x. aditum fore capacem vnius apis tantūmodo,ſed plures eſſe debere, quo facilius apes intrent,exeantq́.

Tymbra ſatureia

PRO. ¶CASIÆ virides & olentia late Serpilla, caſia herbæ genus,quod herbæ eſt odoratę. ¶Serpilla,item herbæ genus, quod a ſerpēdo ſerpilla cognominatur.

ANT. ¶VERE ſuo,ſibi cōuenienti. ¶Fauis. Fauus eſt quem fingunt multicauatum e cæra cum ſingula caua ſena latera habeāt ſingulis pedes dedit natura. Varro li.iii. ¶Iuuētus,apiū pgenies. ¶Hoſpitiis, ſedibus. ¶In medium, apibus aquā liquidā vnde bibant eſſe oportet,eāq́ propinquā quæ præterfluat, aut in aliquē locū influat,ita ne altitudine aſcendat duos aut tres digitos, i qua aq̄ iaceāt teſtæ,aut lapilli,ita vt extēt paulū, vbi aſſideſ & bibere poſſint, i q̄ diligēter hñda cura, vt aq̄ ſit pura, qd̄ ad mellificiū bonū vehementer pdeſt, Varro libro tertio. ¶In medium,

Fauus

CHR. ¶VERE ſuo,ideſt ſibi cōuenienti. ¶Iners. tanquam lacuna profluant vt riuus. ¶Sparſerit,torquendo aquam in eas miſerit,quia illas in aquam deiecerit. ¶Serpilla, Latine piper erraticum hæc herba dicitur. Huius duæ ſunt ſpecies,vna hortularis ſiue vſualis quæ in cāpis ſabuloſis ſiue arenoſis creſcit. Alia agreſtis quæ etiam cor dicitur,quæ nō ſerpit,ſed ſurgit cum ramis duorū palmorum altitudine. ¶Tymbræ,hæc latine ſatureia dicitur a ſatyris,quia vtentes in venerē pronos redit,vt ſatyri ſunt. Abūdat i agro troiano,vbi templum eſt Apollinis, q inde tymbreus dicitur.

SER. a ℭVTRAq; vis apib⁹ pariter metuẽda, tã caloris q̃ frigoris. Q. d. ĩs vtrũq; æquali mõ metuẽdũ ſit, tñ diſſimiliter nocet. Nã calore liq̃facta defluũt mella, q̃ ſi fuerint frigore cõdurata, cõſtrictas apes interimũt. b ℉ Spiramẽta, exit⁹. alibi, Sæui ſpiracula ditis. c ℉ Fucoq; ge. n⁹ ẽ herbę, vñ tingiſ veſtis. Fucum aũt & flores pro cæra poſuit, quã ex his colligũ rebus. d ℉ Hæc ipſa ad munera, ad officia coanguſtandarum, cauernarũ. e ℉ Et viſco & phrygiæ, ordo ẽ ſeruãt gluten, qd eſt lẽtius, & viſco & phrygiæ idæ pice. ſeruãt ãt mi .ae ait nam pilas

nõdũ tñ cera, ſed fauorũ ſtabilimẽtũ, quã oẽs frigoris aut iniuriæ aditus obſtruunt, odore ẽt nõ graui, vt qua plerią; pro galbano vtanf, meminit & Var lib. iii. ℉ Munera, officia. ℉ Picæ idq;, de hac ſupius. ℉ Sub terra fodere latẽ, circa Thermodõtẽ fluuiũ duo apiũ genera, aliq; in arboribus mellificãs, aliæ ſub terra triplici ceratũ ordine huberrimi puẽ tus Pli. li. xi. capi. xvii. ℉ Penitus cauis, valde cauis. ℉ Pumicib⁹, lapidib⁹. ℉ Antro, cauerna. ℉ Limo ſimo, bubulo, ingt Pli. ℉ Cãcros, grauis & tetri odoris, non ſolum vſ rentia, ſed quelibet

Vtraq; vis[a] Apibus pariter metuẽda neq; illę
Nequicq; in tectis certamin tenuia cęra.
Spiramenta[b] linunt, fucoq;[c]. & floribus oras
Explẽt, collectũq; ipſa hęc[d] ad munera glutẽ
Et viſco[e], & phrygię ſeruãt pice lentius Idę.
Sępe ẽt effoſis (ſi vera[f] eſt fama) latebris
Sub terra fodere larem, penituſq; repertę
Pumicibuſq; cauis, exeſęq; arboris antro.
Tu tamen e leui[g] rimoſa cubila limo
Vngue fouẽs circũ, & raras ſupiniice frõdes,
Neu propius tectis Taxũ[h] ſine, neue rubẽteis[i]
Vre foco Cãcros alte[k] neu crede paludi
Aut vbi odor cœni grauis aut vbi cõcaua pulſu
Saxa ſonant vociſq;[l] offenſa reſultat imago.
Qd ſupeſt vbi pulſam[m] hyemẽ ſol aureus egit

q̃dã i alucarib⁹ faciũt, de qb⁹ poſtea cerea tecta ꝓponũt. f ℉ Si vera ẽ fama, ſi credẽdũ ẽ apes poſſe terrã effodere. g ℉ E kui rimoſa cubicula limo, Alii & leui legũt. Vnus tñ ſẽſus ẽ. Nã hoc dicit qd illæ nimio labore pficiũt, Tu e leui vnge rimoſa cubilia circũfouẽs, limo ẽt raras frõdes ſupiniiee. Q. d. iõ ſit ne vel lim⁹ crepet, vel cauernę aut ſole penetrẽſ, aut frigore. h ℉ Taxũ ſine, venenatã arborẽ. Ipſe i buco. Sic tua cyrnęas fugiãt examina taxos. Mel. n. exide peſſimũ gignitur. i ℉ Rubẽteis cãcros, odore. n. ipſo pereũt rubẽtes aũt quũ vrunſ, non q p r naturã ſint huius coloris. K ℉ Altæ neu crede paludi. ne facile mergãtur. l ℉ Vociſq; offenſa, reſonat Echo repcuſſa, quã apes vehementer horrere manifeſtũ eſt. m ℉ Pulſam hyemem, ſm phyſicos q dñt, tpe quo hic hyems eſt, æſtatẽ eſſe ſub terris, & verſa vice cũ hic æſtas il lic hyemẽ. Quod ẽt Lucreti⁹ exequtur, & trahit in argumẽtũ puteãlem aquã, que æſtate frigidiſſima eſt, hyeme vero calidiſſima.

ANT. ℭCERtatim, cũ certamine. ℉ Tenuia ſpiramẽta, rimulas. ℉ Linũt, iũgũt, Circũlini alueai ia ſimo bobulo vtiliſſimũ, iqt Pli. li. xxi. ℉ Fucuſq; ẽ fuc⁹ rubea herba q̃ veſtes tigunſ, φυκος. n. color dſ ℉ Et flo. flores q̃q; latiores aditib⁹ circũſtruũt apes, vt Pli. ſcr. ℉ Oras, ſiſſuras. ℉ Glutẽ, ꝯfectiõnẽ quãdã ea ãt, vt Pli. li. xi. ca. vii. oñdit. Propolis dſ, ait n. ſic propolis craſſioris iã materiæ additis floribus

Propolis

bet tes phibeãſ, ſicuti cãcri nidor, quũ ẽ ignib⁹ aduſt⁹, aut odor paluſtris cœni, nec minus vitenſ eaux rupes aut valles argutæ, q̃s greci ech⁹ vocãt, Colu. li. ix. c. v. ℉ Cãcros, cancrũ odore ſi q̃s iuxta coq̃t apes exanimanſ, Pli. li. xi. ℉ Altæ paludi, aq. n. nõ debet aſcendere duos aut tres digitos, vt iã oñdim⁹ latius ℉ Offẽſa, repcuſſa. ℉ Vocis imago, echo ītelligiſ, imago vero q̃ſi imitago dr. ℉ Reſultãt, inimica apib⁹ echo ẽ reſultãti ſono q pauidas alterno pulſet ictu inimica, & nebula. Pli. li. xi. ℉ Q. d. ſupeſt, qd teſtat docebimus. ℉ Vbi pulſas hyemẽ, Alexãder aphrodyſie⁹ ꝓblematũ, Sectione ſexta ſic ait, Cur putea lis aq. in hyeme calida ẽ, in æſtate ãt frigida. Rñdẽdũ q̃ cõtrariũ ſemp fugit, vtpote ſibi infeſtũ cõtrariũ. Cũ ergo calidũ & frigidũ inuicẽ inter ſe cõtraria atq; corruptoria ſint non dubiũ quin p æſtatẽ calor acrẽ ambiat calidũ inq; terre ſinus atq; penetralia fuget frigus, & ob hoc aquã ingelaciat. Per hyeme vero frigore dominãte ī aere calor por ro in terre penitiſſima diffugiens aquã calefacit, nã ita natura ſanxit, vt cõtraria in eodem loco, ac per ides tẽpus ſimul manerẽt, hæc ille tamen eadem ſere Lucretius quaq; dixit, quũ ait, frigidior cur in puteis æſtate ſit humor. Areſcit q̃a terra calore &c.

CHR. ℭSPIRAMENTA linunt, vt paulo ſupra demonſtratũ eſt. Spiramenta tenues rimas per quas ſaltẽ ſpiritus ingredi poſſit. ℉ Fuco,

ſpecies

ſpecies herbæ fucus eſt de qua lana inficitur, fucus ēt dr̄ quo mulieres colorant̃, & p trāſlatione oē ſigmentũ fucũ dnt. ¶ Cancros, cancri hyeme affrica littora ſectant̃ æſtate in opaca gurgitũ recedũt, Autũno & vere pigueſcũt, pleni iunio magis, qa noctu ſidus tepido fulgore mitificat vita iis lōga pedes octeni fœminæ primus pes duplex mari ſimplex, ſole cā-

Cancri cri ſigno tranſeũte, Cancri cadauer in ſicco poſitũ in ſcorpionē transfigurari ferũt ait Pli. fere. ¶ Cæras Celſus ait, vt inquit Colu. li. x. ex floribus cæras fieri ex matutio roř mella q̄ tāto meliorē qualitates capiũt quāto iucũdiore ſit materia cæra cōfecta. ¶ Caueis, ab alueis. ¶ Æſtatē liqdā, ver ſerenũ, ait. n. inferius, Ergo vbi ver nactę ſudũ. ¶ Agmē examē quippē talis eſt apũ nā, vt pariter q̄q; plebs

Apum Reges

generetur cũ regibus q vbi euolādi vires adepti ſunt cōſortia dedignant̃ vetuſtiop multoq; magis imperia Itaq; duces procedunt cum ſua iuuentute quæ vno aut altero die in ipſo domicilii veſtibulo glomerata ꝓſiſtēs. ingreſſu ſuo proprie deſiderium ſedis oſtendit &c. Colu. lib. x ¶ Contemplator, inſpice, aduerte. ¶ Meliphylla. Pli. li. xx. ſic ait. Apiaſtrum Iginus quidē meliphyllon appellat, hæc ille interꝑtat̃ autē vt aiunt alii meliſſes i. apis phylō foliũ, herba. n. cuius folia mel ſapiunt, idem vero Pli. lib. xxi. ſcribit, meliphyllo ſiue meliterna ſi perũgātur aluearia nō fugient apes, nullo. n. magis gaudēt flore. Copia iſtius examina facillime continētur. Itē ꝑentiſſimũ ē cōtra ictus earũ, veſparumq; & araneorũ, item ſcorpionum &c.

Apiaſtrum Meliphyllũ

¶ Cęrinthę, herba eſt folio cādido, incuruo, cubitalis, capite cōcauo, mellis ſuccũ habente, floꝝ eius auidiſſimę ſunt apes atq; etiam ſinapis. Pli lib. xxi. c. xxiiii. ¶ Tinnituſq; cie, Varro lib. iii. ſcri. qñ noua examina volant iaciundo inter apes puluerem, & circũtiniēdo ære perterritas quo voluerit ꝑducet. Mellarius, & Pli. lib. xi. inqt de apibus, Gaudent plauſu atq; tinnitu æris, eoq; conuocantur.

Cærinthæ

¶ Matris cymbala, inſtrumenta erant qbus vtebantur in ſacris Cybeles deoruʒ matris. Medicatis ſedibus, ſolent enim mellarii locum aliquem oblinere apiaſtro, cęteriſq; rebus quibus delectantur apes vt ibi confidāt, vbi conſiderint aſſerũt aluum prope eaſdę

Cymbala

Sub terras, Cœlumq; ęſtiua luce reduſit
Illę continuo ſaltus ſiluaſq; peragrant
Purpureoſq; metunt[a] flores, & flumina libant
Summa leues hinc[b] neſcio[c] qua dulcedine lętę
Progeniem nidoſq; fouent hinc arte recentes
Excudunt cęras & mella[d] tenacia[e] figunt.
Hinc vbi iam emiſſum caueis[f] ad ſidera Cœli
Nare per ęſtatem[g] liquidā ſuſpexeris agmen.
Obſcuramq; trahi vento mirabere nubem
Contemplator[h] aquas dulceis[i] & frondea ſemp
Tecta petunt huc tu iuſſos aſperge ſapores
Trita[k] Meliphilla & Cęrithę[l] ignobile gramen
Tinnituſq; cie & matris[m] quare cymbala circũ
Ipſę conſident medicatis ſedibus ipſę

SER. a ¶ METVNT flores ſecant, vnde & meſſo res dicti ſunt. ſane meto metis præteritum facit meſſui. b ¶ Hinc, ex floribus. c ex quibus primo mel, mox pullos efficiunt. d ¶ Neſcio qua dulcedine, quadam arcana ratiōe naturæ. d ¶ Mella tenacia figũt, qa quum inuerſi ſint faui, mel tamen inde non fundit̃. e ¶ Vnde ait tenacia, q̄ in reſupinatis fauis cohærent. f ¶ Caueis, aluearibus. g ¶ Æſtatē liqdam per ver ſerenũ. h ¶ Contemplator, pro intuere, nā tempus futurũ pro præſenti poſuit ab imperatiuo modo. i ¶ Aquas dulcis, propter hoc ait ſupra, Et tenuis fugiens per gramina riuus. K ¶ Trita melliphylla, Varro hanc herbam apiaſtrum dicit, in tertio libro operis ruſtici. ¶ Gærinthæ ignobile, vile vbiq; naſcens. m ¶ Matris cymbala, quæ in eius tutela ſunt, ideo qd̄ ſimilia ſunt hemicyclis Cœli, quibus cingitur terra, quę eſt marer deorum.

PRO. ¶ TRITA meliphylla, eſt herba, quam pleriq; vocant melilotum. ¶ Cærinthon, eſt flos luteus cuiuſdam hærbæ, quæ copioſiſſima eſt in Euboea, in qua oppidum eſt impoſitum. Tarentum lacedæmonii condiderunt duce phalantho, qui ſunt dicti partheniadæ nati quũ oppugnaretur Meſſene nō legitimo matrimonio.

ANT. ¶ ILLÆ CONTINVO, hyeme apes conduntur ante ſabas florentes non exeunt ad opera & labores, nulluſq; quũ per cœlum licuit ocio perit dies, primum itaq; fauos conſtruunt, cæram fingunt, hoc eſt domos, cellaſq; faciunt, deinde ſobolem poſtea mella, Pli. li. xi. ¶ Et flumina libant, ſine aqua, inqt. Colu. lib. x. Neq; faui, neq; mella, neq; pulli, deniq; figurari quærũt. ¶ Eſt igit̃ opus vt aq̄ ſit apibus vicina. ¶ Hinc, e floribus & aquis. ¶ Dulcedine, dulcis enim eſt ſoboles oībus

Illiciſis intus,& prope appoſita fumo leui circundato cogunt eas intrare,Var, inquit lib.iii.

CHR· ℂNARE,violare,quia mutua eſt tranſlatio a nauibus ad aues,vnde mare veliuolum dixit & remigio alarũ.⸿Meliſphylla,apiaſtrum eſt,Var.ait de apiaſtro,qđ alii meliſpholon, alii melinẽ appellant.Sunt etiam qui credant melliloton candẽ eſſe herbã,alii nolunt differre. ⸿Cerinthæ,herba eſt folio candido,incuruo capite concauo,& quæ mellis ſuccum habeat. Eius magna eſt copia in Euboea,in qua eiuſdem nominis ẽt oppidum fuiſſe dicunt. ⸿Ipſæ, ſua ſponte ſine tua opera.⸿Medicatis.ideſt aſperſis odoribus, de quibus dictum eſt ſupra.

Intima more [a]ſuo ſeſe in cunabula condent.
Sin [b]aũt ad pugnam exierint(nã ſępe duobus
Regibus inceſſit [c] magno diſcordia motu)
Continuoq; animos vulgi & trepidãtia bello [d]
Corda licet longe preſciſcere nanq; moranteis [e]
Martius ille ęris rauci canor increpat & vox
Auditur fractos [f] ſonitus imitata Tubarum.
Tũ trepidę [g] inter ſe coeunt pinuſq; [h] coruſcãt
Spiculaq; exacuunt roſtris aptantq; lacertos
Et circa regem atq; ipſa ad prętoria denſę
Miſcẽtur magniſq; vocant [i] clamoribus hoſtẽ.
Ergo vbi Ver [k] nactę ſudũ campoſq; [l] patẽteis.
Erumpunt portis concurritur ęthere in alto
Fit ſonitus magnũ mixtę glomerãtur [m] ĩ orbẽ.
Prę cipiteſq; cadunt non denſior [n] aere grãdo.

SER. a ℂMORE ſuo, naturali ratione, cuius cã non redditur.Quis enim nouit cur æris ſono redeant in aluearia, licet ipſe paulo poſt dicat, Crepitantiaq; ęra ſecute Dictę o cœli regẽ pauere ſub antro,Sed & hoc poeticũ ẽ. b ⸿Sin autem ad pugnã exierint, longior ſolito hæc parentheſis eſt. Eſt.n.ordo. Sinautem ad pugnam exierit. Motus animorum Atq; hec certamina tanta Pul.ex.ia.cõ.q. c ⸿Inceſſit,ingruit,inuaſit, alibi, inceſſi muros, igne ad tecta volare, & Inceſſit regibus figuratum eſt, Nam inceſſit reges dicimus. d ⸿Trepidantia bello, alacritate pugnandi,nõ timore,alibi, Exultãtiaq; haurit Corda pauor pulſans. e ⸿Morantes, tarde incedẽtes. f ⸿Fractos, colliſos g ⸿Trepidæ coeunt,feſtinant inter ſe in aluearibus. h ⸿Pinniſq; coruſcant,quemadmodum ſcuta milites commouent. i ⸿Vocant hoſtem, prouocant. K ⸿Ver nactæ ſudum, ſerenum poſt pluuias, vt Per ſudum rutilare vident. ⸿Campoſq; patentes aerem purum & liquidum non nubibus clauſum, & ita aer cãpus eſt apum,vt mare nauium, hominum ſolũ, ipſe in quinto, Subtrahiturq; ſolũ m ⸿Glomerantur in orbem,more bellantũ. n ⸿Nõ denſior aere grando, In aliis enim bellis victi tantum pereunt, in certamine vero apum etiam victrices, Nam dicturus eſt. Animaſq; in vulnere ponunt,

ANT. ℂINCESSIT, inuaſit. ⸿Aptantq; lacertos, perſtant in metaphoris. ⸿Circa regem, mira apum circa regem obediẽtia, quum procedit totum examen circa eum cõglobatur cingit,protegit,cerni non patitur.Pli.lib.xi. ⸿Prętoria,dicta ꝙ ibi reſideat prętor ad diffiniendum.⸿Nactæ,inuenerunt.⸿Ver ſudũ, ideſt ſiccũ,q̃ſi ſine vdo, vt ait, Feſt.

CHR. ℂANIMOS, audaciam & timorem illum ex ira, vt Pone animos & pulſus abi. ⸿Trepidãtia, nõ timentia, ſed feſtinantia ad pugnã. Auditur fractos ſonitus imitata tubarũ, Dũ vult exprimere, ꝙ voce ſua clangorem tubarũ imitantur, ipſe eundem ſonitũ ſuo verborum compoſitione exprimit quod mirum eſt. ⸿Fractos,quia in nullo muſico inſtrumento magis fractus ſonitus gignitur,nec minus continuatus. ⸿Trepidæ, feſtinæ, vt Ne trepidate meas Teucri defendere naues, ⸿Coruſcant, Et crebrum motum ſimul, & ſplendorẽ,qui ex pẽnarum motu exoritur expreſſit. Eſt.n. coruſcare ſplendere,Sed quoniam ſplendor crebram mobilitatem.iccirco coruſcare,crebro moueri ſæpe dicitur. ⸿Spicula, hoc ex phantaſia ſua, Cæterum aculei quibus pungunt ex poſterioribus ſunt. ⸿Et circa regem prebent enim munus deuotorum ſatellitũ, vt paratæ ſint regis vitam, ſua morte defendere. ⸿Prætoria, prętorium in vrbe dicimus vbi prætor ius dicit, Verum militiæ, prætoriũ appellamus. Vbi prefectus exercitus per ſidet,ſiue p̃tor,ſiue conſul,ſiue quicunq; alius ſit.Nam & in claſſe prætoriam nauem dicimus,quæ exercitus imperatorem gerit.& in caſtris tabernaculum eiuſdem prætoriũ appellamus. ⸿Ergo,hic prætorium dixit,quia regem ducem exercitum ponit.Clamoribus ſuo bombo. ⸿Erumpunt, vt feroces milites concurrunt. ⸿Fit ſonitus &c.huiuſmodi mirum poetæ ingenium demonſtrant, vt in re leuiſſima fortiſſimorum exercituum pugnã exprimat. ⸿Ipſi.quaſi dicat,præter cæteros, Nam emphaſim habet pro nomen.

ℂTANTVM

Nec de cõcuſſa tantum[a] pluit illice Glandis.
Ipſi per medias acies inſignibus alis
Ingenteis [b] animos anguſto in pectore verſant
Vſq; adeo obnixi nõ cedere dũ grauis aut hos
Aut hos verſa fuga victor dare terga ſubegit.
Hi motus animorum atq; hęc certamina tanta
Pulueris [c] exigui iactu compreſſa quieſcent
Verum vbi ductores acie reuocaueris ambos.
Deterior[d] qui viſus eum ne prodigus[e] obſit
Dede neci melior vacua ſine regnet in aula.
Alter erit maculis auro ſquallentibus[f] ardens,
(Nã duo ſunt genera) hic melior ĩſignis & ore
Et rutilis clarus quammis ille horridus alter
Deſidia latamq; trahens inglorius aluum.
Vt binę regum facies ita corpora plebis.
Nanq; alię turpes horrent ceu puluere ab alto
Cum venit & terram[g] ſicco ſpuit ore viator
Aridus elucent aliæ & fulgore coruſcant
Ardentes auro & paribus [h] lita corpora guttis.
Hęc potior[i] ſoboles hinc Cœli[k] tempore certo

SER. a ℂ TANTVM glandis, erit nominatiuus hæc glans. b ℉ Ingentes animos anguſto in pectore verſant, Statius, Maior in exiguo regnabat corpore virtus. Homerus. μικρος μεν εων δεμας αλλα μαχητης. c ℉ Pulueris exigui iacto, qa cum puluerẽ viderint ſperãt tempeſtatem futurã, quę eis plurimum nocet. d ℉ Deterior q viſus, peior a malo dr̃, deterior a meliore. e ℉ Prodig⁹ nõ mella cõficiẽs ſed mella conſumẽt ideo regem ſolũ pręcipit occidendum, quia eo amiſſo ſuus diſſipaf exercitus, nã vt Binę regum facies ita corpora plebis. f ℉ Squallentibus, ſplendẽtib⁹, quod a ſquãmis venit, vt ſquãmis auroq; trilicẽ. Nam a ſquallore ſordidum ſignificat, vt ſquallantem herbã. g ℉ Terram ſicco ſpuit ore, aut in terram, aut reuera terram propter puluerem. h ℉ Paribus lita corpora guttis ſimilibus, ideſt aureis habentes diſtincta corpora. Nam lita in lita diſtincta. i ℉ Potior ſoboles, ad mella. ſ. procreanda. K ℉ Cœli tempore certo, & quum oriuntur pliades, & quum occidũt, ideſt verno tempore & autumno.

ANT. ℂ PVLVERIS exiguii actu, Var. libro. iii. ſic ait, Quæ crebrius inter ſe pugnabunt aſpergi eas oportet aqua mulſa, quo facto nõ modo non deſinunt pugna, ſed etiam cõfertiũt ſe lingentes &c. ℉ Prodigus cõſumptor. prodigere enim eſt conſumere, vt docet Feſtus. (Prodigus) ℉ Vacua, altero, ſcilicet rege. ℉ Aula, ea atriũ dicitur, aulizo autem in aula habito. ℉ Alter erit maculis, Ariſto. libro quinto, ſic ait, Ducum apium duo ſunt genera. Alterum fuluũ quod præſtantius eſt, alterum nigrum, magiſq; varium, magnitudo iis dupla q̃ cęteris nec vnus in quoq; examine dux, ſed plures. Pli. vero libro. xi. ſic apium rex non vermiculus naſcitur, vt aliæ, ſed ſtatim penniger, (apium Reges) Reges plures incohantur, nec deſunt. poſtea ex iis ſoboles quum adulta eſſe cœpit tõcordi ſuffragio teterrimos necat, ne diſtrahãt agmina. Duo autem genera eorum, melior niger, variuſq; omnibus forma ſemper egregia, & duplo q̃ cæteris maior pennæ breuiores crura recta, ingreſſus celſior in frõte macula quodã diademate cãdicãs multum & nitor a vulgo diſferunt, illudq; cõſtat imperatore aculeo non vti, ſi qs alam ei detrũcet nõ fugiet examẽ, Quum proceſſere ſe, quęq; ꝓximam cupit eẽ, & in officio conſpici gaudet, feſſũ humeris ſubleuãt validius fatigatũ ex toto portant, vbicunq; ille conſedit ibi cuncta ꝑ caſtra ſunt, tunc oſtenta faciũt priuata ac publica dephendentes in domibus, tẽpliſue ſedere in ore infantis Plato. Tunc etiam ſuauitatem illã prædulcis eloquii pordentes. ſemper dulce præhenſo totum tenetur agmen amiſſo dilabiſ, migrãtq; ad alios eſſe vtiq; ſine rege non poſſunt. ℉ Inuite, autem interimunt eos cum plures fuere, potiuſquam naſcentiũ domos dirimũt, hæc plinius. ℉ Squallentibus, ſplendentibus. ℉ Ardens lucens. ℉ Melior inſignis in ore, Diaſtole eſt. ℉ Ore, aſpectu & forma. ℉ Facies eſt facies totius corporis forma dicta facies a factura corporis, vt ait Nonius. ℉ Aliæ turpes horrent apes, ſunt & ruſticæ, ſilueſtreſq; horridæ aſpectu multo iracũdiores, ſed opere ac labore præſtantes, vt banarum duo genera optimæ breues, variæq;, & in rotunditatem compactiles. Deteriores longæ, & quibus ſimilitudo veſparum. Etiam deterrimæ ex iis piloſæ in ponto ſunt quedam albæ, quæ bis in menſe mella faciunt, Plinius libro decimoprimo. ℉ Lita, ideſt illita ac diſtincta ſunt. ℉ Potior, melior.

CHR. ℂ SQVALLENTIBVS, ſplendentibus, De quo verbo dicetur in Æneide, vbi melius cadit. ℉ In aula, quia vocauerat regem.

Dulcia ᵃMella premes nec tantũ dulcia q̃tum
Et liquidaᵇ & durumᶜ Bacchi domitura ſaporẽ
At cum incerta volãt, Cœloq́ꝫ examina ludũt.
Contẽnuntq́ꝫ fauos & frigidaᵈ tecta relinquũt
Inſtabilesᵉ animos ludo prohibebis inani
Nec magnus prohibere labor tu Regibus alas
Eripe non illis quiſq̃ᶠ cunctantibus altumᵍ
Ire iter aut caſtris audebit vellere ſigna.
Inuitentʰ Croceis halantes floribus horti
Et cuſtos furum atq́ꝫ auium cum falce ſaligna
Helleſpontiaciⁱ ſeruet tutella Priapi.

SER, a ℂDVLCIA mella, non eſt ſuperfluũ epi- thecon. Nã ideo dicit dulcia, q̃a ẽt ſunt ama- ra, vt corſicana, ſicut in bucolicis diximus. b ℙLiquida, defæcata ſine ſordibus, nã quæ fluunt mala ſunt. c ℙDurũ bacchi domitura ſaporẽ apta mulſo. Bñ aũt ait ſaporẽ. q̃a maiores vĩa aſprima mellis dulcedine tem perabãt. d ℙFrigida tecta, melle vacua iopoſa, cõtra Feruet op⁹. Terẽtius. Nimiꝑ hi homines frigent. e ℙInſtabiles aĩos ſuadẽs inanẽ vagandi licentiam. f ℙQuiſq̃, ſubaudi militũ, aut q̃ſq̃ de exercitu. g ℙAltũ iter, aut ludẽdo ĩ aliũ volare, aut ĩ bella ꝓcedere, & trahit trãſlationẽ a militib⁹ q̃ in bellũ ꝓ- ceſſuri ducũ præcepta ſigna tollunt. nã apes hæc ſigna nõ hñt, ſed ſigna dicit ipm motũ bellãdi itra ſe. h ℙInuitẽt croceis halãtes floribus horti, tã odoris optimi q̃ coloris nõ. n. dicit illic ſolũ crocũ eẽ dr̃e. i ℙHelleſpõtiaci ſeruet tutela priapi, nõ dicit priapũ illic eſſe dr̃e, ſed ꝑcipit tales eẽ hortos, vt mereantur deũ hr̃e cuſtodẽ Hic aũt priapus fuit de lampſaco ciuitate helleſpõti, de q̃ pulſus pp viri- lis mẽbri magnitudinẽ, poſt ĩ numeꝝ deorũ recept⁹ meruit numẽ eẽ hortoꝝ. De hoc Hora. Nã fures dextra coercet, Obſcenoq́ꝫ rubet porrect⁹ ab inguine palus, Aſt ĩportunas volucres ĩ vertice arũdo Terret fixa. Dr̃ ãt ꝑeſſe hortis pp eoꝝ fœcũditatẽ. Nã quũ alia terra ſemel creet aliq̃d, horti nunq̃ ſine fructu ſũt.

PRO. ℂET CVSTOS furũ atq́ꝫ auiũ cũ falce ſaligna Helleſpõtiaci ſeruet tutela priapi, i helleſpõto ẽ lãpſacũ oppidũ, ĩ quo priapus formoſiſſimus dr̃ eẽ, quẽ ciues eius colũt vt deũ, is aũt in horto ponit̃, vt auib⁹ formidini ſit. Itẽq́ꝫ noctu furib⁹, q̃d interdũ cuſtos vr̃ ſtare.

ANT. ℂMELLA premes, mellis cõficiendi tẽpora duo ſunt ℙVer, atq́ꝫ autũnus, ſed vernum ſuauius, candidus, omnino præſtãtius, autũnali eſt auctor Ariſto li. ix. de aĩalibus Sicuti autem duo conficiendi tempore, ita eximẽdi Columella autem lib x ſcribit q̃ peracto ſolſtitio vſq́ꝫ ad ortũ caniculæ, qui ſere dies. xxx ſunt pariter, frumẽta & faui demetũtur a canicula ſere poſt diem. l arcturus orit̃ poſt arcturi exortum circa æquinoctiũ libræ fa-

uorum, ſecunda eſt exemptio. Var. vero, libi iii. ſcri. eſſe tria tp̃a eximendoꝝ fauoꝝ, de q̃bus inferius dicã ibi. ſ. Duo tp̃a meſſis. ℙLiquida, pura. ℙDurũ bacchi domitura ſaporem. Ariſtæus primus oluꝫ mel miſcuit vino ſuauitate ꝑcipua, fit ãt mulſum e muſto cum q̃nq́ꝫ congiis auſteri muſti congio mellis, & ſalis ciatho ſuffer uefactis, Pli. l. xiiii. ℙLudo inani. i. ab ludo ꝓhibebis inani, tũc n. nõ mellificãdi gr̃a exeũt ℙVellere ſigna, a militibus ſumpta methaphora. illi. n digreſſuri euelͨ ſunt ſigna ℙQuiſq̃ i. aliqua apium. Nam vt ſcri. Pli. Siquis alã regis detruncet, nõ fugiet examen. Quiſq́ꝫ ꝑterea, & maſculino & fœminino generi iungit̃. Terẽti. in Eu. q̃nquidẽ illaꝝ neq́ꝫ te quiſq́ꝫ nouit, vbi notãdũ quiſq̃ pro muliere dictũ. ℙHelleſpõtiaci, priapi fabulant̃ antiq liliũ Dionyſii ac Veneris priapũ fuiſſe, ducti vero ſatis ſimili cõiecturæ, q̃d qui vino indulgeãt, ſunt nã ad Venerẽ prõptiores, nõ ſolũ aũt ĩ vrbiũ tẽplis, ſed ĩ agreſtibus quoq́ꝫ locis, tanq̃ vineaꝝ atq́ꝫ hortoꝝ cuſtos colit̃, fructuũ fures caſtigãs, huic deo ſacra cũ ludo & riſu fiebãt. Diodo. li. v. Priapus itẽ portus eſt & vrbs ad mare helleſpõti ſita, nomen habens a priapo q̃ apud eos colebatur. Hinc ab iunioribus ĩ deum habitus eſt, Nam Heſiodus priapum nõ mouit. Strabo libro decimotertio. ℙFalce ſaligna. Plini. libro decimonono, capi. ſeptimo ſic ait, hoc toſq́ꝫ & foroſtantum contra inuidentiũ faſcinationes dicari videmus in remedio ſaturnica ſigna, hæc ille, Cur autem falx ſaturno detur libro ſecundo, Georgicorum oſtendimus, & Columella libro decimotertio de cultu hortorum ſic ait, Sed truncum forte delatum. Arboris antiquæ numen venerare Ityphali terribilis membri medio qui ſemper in horto Inguinib⁹ puero prædoni falce minetur. Diodo autem ſcribit libro quinto, q̃ hunc deum quidam Ithyphallum, alii Thyphonem nominant, dicitur autem præeſſe hortis, vt ait Ser. propter eorum fœcunditatem, Horti enim nunquam ſine fructu ſunt.

CHR. ℂLIQVENTIA, pura & defæcata. ℙBacchi domitura ſaporem, nã vina durioris ſaporis melle

Mulſu. Quiſq̃ Priap⁹.

poris melle cōcinat. Fitq; multum, qd Ariſtæi inuētū eē dīt. ℓ Croceiſ, croci, vt referūt qui de herbis ſcribūt duplex genus eſt. Alius cōis q orietalis dr, Alius hortulan⁹ & inſectiu⁹ vocat, qa inde ſericū inſiciūt Caramiq; flos eſt. Dicūt.n. caramū herbā q̄ hēt ſolia longa, diuiſa, & ſpinoſa, thyrſum aūt lōgū & ſpinoſum, in quo ſunt capita rotūda cū flore, croceo: ſemē albū ab lōgū & anguloſum, quo pſytacus auis paſcit, hunc græce cincū & gintū appellāt, ait Dioſcorides, Puto priorē illā ſpēm apud priſcos nō ita vulgo ſeri conſueuiſſe, vt ſequētibus deinde tpibus ſatā eē videmus, Nā pauci q de re agraria ſcripſerūt raro huius meminerūt, Coryciū crocū. Dioſcorides cæteris præponit. ℓ Priapi, de hoc ita ait. Stra. cū de phrygia ſcribit. Priapus portus eſt, & vrbs ad mare ſita ſiue a mileſiis, ſiue a cyzicenis cōdita, & nomē hēt a priapo q apud eos colit, ſiue ex orneis, q apud Corinthum ſunt nomē acceperint, ſiue Liberi pris & nymphæ filius dicat. Hoies pſecti ad eū colēdum moti ſunt. Nā hæc regio & finitima pariana & lampſacena vineis abundant, Hic a iunioribus deus habitus eſt. nā Heſio. Priapū nō nouit. Diodo. aūt ſicu. ſcribit. Hircū ægyptii deificarunt, vt græci priapū pp eam corporis ptē a qua ſit oīum ortus Nā pudēdis nō ſolū ægyptii, ſed alii plures ſacra faciūt tāq; cauſæ animātium generatiōis. Alio aūt in loco idē ait Priapum Diony. & Veneris filiū fuiſſe volūt phyſica quadā rōne, nā q vino calent in Venerē proni efficiunt. Alii dūt virile membrū priſcos fabuloſe priapū appellaſſe. Nonnulli volunt hoc membrū eo q generandoꝶ hoīum cā ſit eſſe immortalite donatū, hæc Dio. Euſe. autem Pāphilus ait, vim ſeminalē q̄ in terram deſcendit priapū eſſe. Cuius quod ad ſiccos ptinet fluctus bona dea, quod aūt ad arbores Diony. appellat. Ego vero puto icciɽco hortorum deum putari, quia nulla agrorum ſpecies hortis feracior eſt.

SER.

Ipſe[a] Thymū, Pinoſq; ferens de mōtib⁹ altis,
Tecta ferat late circū: cui talia curę
Ipſe labore manum duro terat, ipſe feraces
Figat humo plātas, & amicos irriget [b] imbres [c].
Atq; equidem extremo ni iā ſub fine laborum
Vela trahā [d] & terris [e] feſtinē [f] aduertere prɔram
Forſitan & pingueis [g] hortos quę cura colēdi
Ornaret canerē, biferiq; [h] roſaria Peſti

a ℓ IPSE. ſ. diligēs ruſtic⁹, & cultor agroꝶ. b ℓ Irriget, infundat. c ℓ Imbres, aq̄s. Iuuenalis, In tenuis plātas facili diffundit hauſtu. d ℓ Vela trahā, p traherem. e ℓ Et terris feſtinē aduertere prorā, illam allegoriā reſpicit, q̄ eſt vſus in primo, Ades & primi lege littoris orā. Itē pelagoq; volās da vela petēti. f ℓ Feſtinē, p feſtinare. g ℓ Pingueis hortos, fœcundos. h ℓ Biferiq; roſaria peſti, Peſtum oppidum eſt calabriæ in quo vno anno bis naſcitur roſa.

ANT. ℓ THYMVM, hortis maxime, aluearia, & apes cōueniūt, res pręcipui quæſtus quū fauit, haꝶ ergo cā oportet ſerere thymū, apiaſtrum roſam, violas, lilium, cythiſum, fabā papauer, caſiam, mellilotū, meliphyllū, cerinthem ſinapim, arbores itē quę proximę ſeri conuenit quæ & euolātiū examina inuitēt, nec longius abire patiant & geniſtas circunſeri aluearijs gratiſſimum Plin. libro xxi. capitu. xxiiii. ℓ Thymum, thymi duo genera, candidum, radice lignoſa in collibus naſcens, quod & præfertur alterum nigrius, floriſq; nigri præcordiis medetur ex aceto cum melle q̄ potio datur, & in alienatione mētis, ac melancholicis. Plinius libro vigeſimoprimo. Varro autem libr. iii. ſcribit, Thymū aptiſſimum eſſe ad mellificiū, ppter hoc ſiculum mel inqt fert palmā, quod ibi thymū bonū, & frequēs eſt, & columella libro decimo ait q ſaporis præcipui mella reddit thymus. Thymo deinde proxima tymbra, ſerpillūq; & origanū. ℓ Pinoſq; ferēs, Cæras. n. ex oīum arboꝶ, ſatorūq; floribus confingunt apes, excepta Rumice & Clenopde herbaꝶ, hęc genera Plinius lib. xi. ℓ Atq; equidem, excuſat ſe cur de hortis nō ſcribat. ℓ Vela traham, a nautis ducta metaphora, qui portui vicini aut littori vela cōtrahunt. ℓ Aduertere, appropinquare. ℓ Biſeri peſti, In Lucania Peſtū oppidū ab gręcis poſſidonia appellatū, a Dorenſibus conditū, vt Pli. lib. iii. & Soli. aiūt. Stra. itē lib. v. ſic ait. hoc vero tempore ſinus ipſe preſtanus nuncupatur, verū vrbs ipſa poſſidonia peſtū vocat medio in ſinu locata, vtq; alii dicunt tanta ibi cœli indulgentia viget, q bis in anno fructus quoſdā, & roſas ipſas producit, qd quidē hic quoq; Maro oſtendit.

CHR. ℓ PESTVM, de hoc Stra. ita ſcribit, vt ponat poſt Campaniam, & terram ſamnitū in picētinis, ait enim ad mare Tyrrhenum picentinorum natio colit. Eorum pars mo

Margin: Caramus — Priap? — thym⁹ — Peſtū

dica picētinoꝶ qui adriam habitāt, quos Romani poſſidonatē in ſinū colonios traduxere, Hoc vero tēpore ſinus ipſe peſtanus appellaſ. Vrbs vero ipſa poſſidonia peſtum vocaſ. Qđ aūt florida ſit regio plurimi poetæ teſtantur, qui peſtanas roſas, peſtanoſq; flores dīcūt. ſic proptius, Vidi ego odorati victura roſaria peſti, Sub matutino cocta iacere noto.

Quoq; modo potis gauderent intyba riuis,
Et virides Apio ripæ: tortuſq; per herbam
Creſceret[a] in ventrē cucumis, nec[b] ſera comātē
Narciſſum, aut flexi tacuiſſem vimen Achāti,
Palēteiſq;[c] Hęderas, & amāteis littora myrtos

SER. a CRESCEret in vētrē cucumis, in curuaturā, Iđ autē ſic, qa p herbā. Nā rectus creſcit ſi pendeat. Sane h̄ cucumis huius cucumis declinaſ, ſicut agilis ꝑm idoneos. Nā neoterici huius cucumeris dixerunt ſicut puluis pulueris. b Nec ſera comātē Narciſſum, ſera flores hñtē. c Palleteis hed. dicit ſe niſi ad finem Georgicoꝶ feſtinaret, etiā hortorū rationē & herbarū cultū adhuc ſcriptum fuiſſe.

ANT. CINTYBA, de iis li. i. Geor. Apio, de hoc ecloga. vi. Tort⁹, cucumis, creſcūt cucumes q̄ cogūſ forma ī Italia virides, & q̄ minimi in prouinciis maximi, & citrini, aut nigri, ſi vas cū aq̄ ſubiiciaſ a q̄tuor digitorū interuallo deſcēdūt ante poſterū diē, at ſi oleum eodē mō ſit ī hamos curuanſ, quū magnitudinē exceſſere pepones vocanſ. Proueniūt & mali cotonei effigie, q̄s Melopepones vocāt, nō pēdēt ii, humi rotūdāſ. pli. li. xix. vtq; etiā ex li. xx. colligi pōt, Cucumeres torti dicūtur pepones rotūdi, Melopepones melones. Narciſſum videto lati⁹ in alexi. Sera, pro ſero ac diu. Acanthi, videto in palæmone. Hederas, diximus ecloga. vii. (Pepones)

CHR. CINTIBA, Græcū nomē quidā putāt quæ Endiuia latiæ dicaſ, arabice hūdebe Pli. aūt ait, intybā erraticā apud nos qdā ābulā appellāt, ī ægypto Cicoriū vocāt, qđ ſilueſtre ſit ſatiuū aūt ſeri, Et īfra qdā pp ſingularem ſalubritatē creſton appellat, alii pācratiō qđ ſilueſtre gen⁹, alii hedrimoda, Stephan⁹ āt cicoriō endebani intubā appellat. Virides apio ripæ, qa ī locis humidiorib⁹ viuacius ſurgit apium, vt ait Macr. Eſt apiū dictū q̄ apes hāc ferre ſolebat, Victoris veteꝶ fieret dū more triūphus. Arabice dr̄ Karpi græce ſelinon huius duo ſunt gene. domeſticū, & agreſte, agreſtis q̄nq; ſunt ſpēs, aquaticum, hydroſelinon, qđ & macedonicū dicit, & latine oluſatrū, Eſt & mōtanū Oroſſinon. Eſt & quarta ſpecies dictū a petra petroſelinō, Quinta ſmirinon, Eſt & apiū a ranis dictū vtrachion. Coronabanſ apio in conuiuiis quia herba huiſcemodi ebrietatē arceri putabant. Huius hei bę virtus prima calefacit, ſcđa attenuat & incidit, tertia prouocat vrinā, & menſes muliebres valet ad tuſſim, & ad venena. Cucumis, ſi cucumeres ſerātur ſemine per biduū ante in lacte mulſo macerato, dulcioris ſūt ſaporis in Italia virides, & quā minimi, in puiciis maximi, & citrini & nigri. Oleū oderūt. Nā curuanſ poti⁹ quā ad illud creſcāt, aquā dirigunt, itaq; modice diſtātes etiā ſecti ad eas adrepūt. Col. docet, q̄uo toto anno naſci poſſint, ſi ſemen cucumeris herba quę culix dr̄ trita macereſ cucumeres inde nati carēt ſemīe. Quos āt florentini mellones appellant eos antiq a forma lōga atq; tenui ſinuata cucumeros āguinos dixerunt. Veꝶ vt aliqđ de fabula admiſceamus aiūt cephiſi fluuii q p Boetiā labiſ, & liriopes nymphę narciſſus filiū fuiſſe, adoleſcentulū oium pulcherrimū. Hic cū forte in fonte ſui corpis imaginē ꝓſpicit illa captus eſt, neq; vnq̄ a fonte illā intuēs diſcedere potuit, donec in florē ſui nois cōuerſus ē. Fabulæ autē iſti huiuſcemodi ſenſum ꝓfundiorē adhibet Orpheus. Sed de hoc dicem⁹ ī. iiii. lib. æneī. cū de amore aliq̄ deſcribēda erūt. Narciſſus, Plinius de liliis hæc ait, liliū ipō ſitū ēt roſas decet medio illarū puentu inci pies nec vllis forū excelſitas maior lāguido ſemp collo, & nō ſufficiēte capitis oneri candore foliis foris ſtriatis ab anguſtiis ī latitudinē paulatim ſe laxantibus effigie calathi reſupinis p ambitū labris, tenuiq; folio, & ſemine ſtātibus in medio crocis. Et flos non diſſimilis illi in herba q̄ cōuoluolū vocant, naſcens per fruteta, nullo odore nec croceis intus candorē tantū referens, & veluti rudimentū nature lilia facere cōdiſcentis, nil fœcūdius vna radice quingenos ſæpe emittēte bullos. Eſt & rubens liliū qđ græci crinon vocant, alii florē eius cynorodon, ſūt & purpurea lilia aliquādo gemino caule carnoſiore tm̄ radice: maioriſq; bulbi ſed vnius, Narciſſum vocant, Huius alteꝶ genus flore candido calice purpureo. Differentia liliis eſt, & hæc qđ Narciſſi ſ folia in radice ſunt. Floret aūt narciſſus poſt arcturi ortum in ipſo autūno, Vñ dicit ſera comantē Narciſſum, Dixit igitur de lilio, & de narciſſo.

Margin notes: Cucumis; apium; Macedonicū; Narciſſus; Lilium; Cōuoluolum

OEBALIÆ

Nanq; ſub Oebaliæ[a] memini me turribus altis
Qua niger humectat flauētia culta Galeſus[b]
Corycium[c] vidiſſe ſenem, cui pauca relicti[d]
Iugera ruris erāt, ne fertilis illa iuuēcis,
Nec pecori opportūa ſeges, nec cōmoda Baccho
Hic rarū[e] tamē in dumis holus, albaq; circum
Lilia Verbenaſq; premēs, veſcūq;[f] Papauer
Regū[g] æquabat opes animis, ſeraq; reuertēs
Nocte domū, dapibꝰ mēſas onerabat iēmptis.
Primꝰ Vere Roſam, atq; Autūno carpe Poma

SER. a ℭOEBALIÆ turribꝰ altis, Oebalia ipſa eſt laconia, vñ de caſtore, & polluce ait Statius, Oebalidæ frēs. b ☞Galeſus, fluuius calabriæ, q iuxta ciuitatē labit̃ tarētinā, ĩ qua ſe hortos optimos vidiſſe cōmemorat. Oebaliæ aūt turres ait, quas cōdiderant ii q de œbaia venerāt. nam vt ēt in tertio æneidos diximꝰ, Lacones diu bello attriti ab atheniēſibus, & inopiā timentes virorū, Præceperūt vt virgines cū qbuſcūq; cōcūberent, quo facto quū poſt victoriā iuuenes de incertis parētibus nati erubeſcerēt originē ſuā, nā & patherniatæ. i. de virginibꝰ nati appellabant̃, duce palāto octauo ab Hercule nauigiis pfecti venerūt ad oppidū calabriæ, qđ Tiaras Neptuni filius condiderat, & id auctū habitauerūt. c ☞Coryciū vidiſſe ſenē, cilica. Corycos n. ciuitas ē ciliciæ in q̃ antrū illud famoſum pene ab oībꝰ celebratū, & hic p trāſitū tāgit hiſtoriā memoratā a Sueto. Pōpeius n. victis piratis cilicibus partim ibidē, partim in græcia, partim in calabria agros dedit. Vnde Lucanus, An melius fiēt piratæ magne coloni. Male autē quidā coryciū propriū eſſe aſſerūt quum ſit appellatiuū eiꝰ q more corycio hortos excoluit. Qđ etiā Plinii teſtimonio cōprobat̃. Et hic ordo eſt memini pprie vidiſſe coryciū ſenē. dicimus aūt & memini me videre. Terētius, Memini videre quo æquior ſuꝫ Pāphilo ſi ſe illā inſomnis. d ☞Relicti, deſerti, atq; cōtēpti. Quis. n. agrū non ſperneret nulli rei aptū: non vitibus aut frumentis vel paſcuis: e ☞Rarum holus. i. plantatile. f ☞Veſcūq; papauer, veſcū tria ſignificat minutū, Edule, multum, & aliter quo veſcimur. Naꝫ eſt aliud lethæū quo non vtimur. Nam veſcas ſalicum frondes aliter dictū eſt. g ☞Regū æquabat opes animis, non ptāte, qa regum more cibis non cōparatis vtebatur.

PRO. ℭOEBALIA, arx ab Oebalo dt̃ in lacedæmone hoc ipſum oppidū, qđ pterfluit. ☞Galeſus, flumē, Pompeius quū oppugnaret piratas remigibus eorū pmiſit agros, Si viciſſet eorum adiutorio. Quorū proditione victor tarētinorū agros veteranis diuiſit. Et qcquid detertimū fuit, remigibꝰ dedit, Cilices aūt tunc exercuerunt piraticā. Eſt aūt in Cilicia promontorium coryciū, cilicem intelligi vult, hoc eſt remigem piratarum.

ANT. ℭOEBALIÆ turribus, Tarenti intelligit, qđ oppidū lacedæmonii ædificauerūt duce phalanto. Apollinis oraculo, vt latiꝰ Stra. li. vi. edocuit. Oebalus aūt argoli filius laconicæ rex đ ſuo nomine prouinciam dixit, vt ſcrib. dictis cretēſis in troiana hiſtoria, Galeſus, is vt Liuius lib. v. ſecūdo bel. punico dixit Calabriæ flumē eſt Tarēto pximū per qnq; paſſuū milia. ☞Niger, cæruleus. ☞Coryciū ſenē, cilicē intelligi vult, vt Probꝰ inqt, hoc eſt remigē piratarū, ĩ Pōpeius. n. quū oppugnaret piratas remigibus eorū promiſit agros, ſi viciſſet eorū auxilio quorū pditione victor Tarētinorū agros dimiſit, ē aūt corycos Mela teſte oppidū in cilicia ſupra qđ ſpecus ē noīe, Coryciꝰ ſupra quā dić poſſit eximiꝰ. ☞Seges. i. terra ☞Baccho, vitibꝰ. ☞Rarū holus, qa rarū trāſponit̃. Holus Eſt āt holus vnaquæq; herba qua veſcimur. Vt ait Varro ab holla holera dicta, ibi eniꝫ decoquebant̃. ☞Verbenas, videto ĩ pharmaceu. iii. eclo. ☞Veſcūq; papauer, de papauere latiꝰ in Alexi ecloga latiſſime tñ lib. i. Geor. ibi Et cereale papauer. ☞Veſcū, id minutuꝫ ſignat teſte Nonio, pōt tñ hic ēt q̃ veſcimur exponi, veſcebant̃. n. papauere, vt ſupiꝰ oſtēdimus ☞Opes animis, ait Seneca in animo nō in pſimonio putemus, eſſe diuitias, Animus eſt q diuites facit. ☞Carpere, carpebat.

CHR. Corycium ℭCORYciū, cilicē. in cilicia. n. eſt corycum pmontoriū vltra qđ ad ſtadia. xx. eſt antrū corycū in quo crocus optimus naſcit̃, id āt eſt ingēs quedā cōcauitas in orbē ducta, cui labrū petroſum ac ſatis altū circūadiacet, cū deſcēderis ſolum eſt inæquale, & magna ex parte petroſum materia ſemp virēti plenū. Adiacēs vero ſolū croco ſatū ē, ait Strabo. ☞Relicti, deſtituti ab aliis pp ſterilitatē. Fecit ergo hortū quæ ē quarta ſpecies agriculturæ cū neq; aratorius eſſet ager ad fruges, qđ genus ĩ libro primo tractauit. ☞Nec paſcuis idoneus, neq; arboribus cōſerēdus, quæ duo in ſecūdo & tertio libro tractata ſunt. Animis, nam opes tantæ non erant

quantæ regibus ſunt, ſed ita illis paruis contentus degebat, vt regeſ ſuis magnis. Et per trã ſitum oſtendit, naturã paucis minimiſq; contẽtam eſſe, & in illis vitam beatam inueniri, modo cupiditates nimias coerceamus. Et laudat vitam Pythagoreã qui ab omni animã te abſtinebant. Quod & Iuuenalis proſequitur, Viuę bidẽtis amans, & cuſtos pauperis hor ti, Vnde epulum poſſis centum dare pithagoreis.

Et cũ triſtis hyems etiam num frigore[a] ſaxa
Rũperet: & glacie[b] curſus frenaret aquarum,
Ille comã mollis iam tum tõndebat Achanti
Aeſtatẽ[c] increpitans ſerã zephyroſq; morãteis
Ergo[d] Apibus fœtis idẽ atq; examine multo
Primus abũdare, & ſpumantia cogere preſſis
Mella fauis: illi[e] Tiliç atq; vberrima, Pinus,
Quotq; in flore nouo[f] pomis ſe fertilis arbos
Induerat, totidem Autũno matura tenebat.
Ille etiam ſeras[g] in verſum[h] diſtulit[i] Vlmos,
Edurãq;[k] Pirũ, & ſpinos[l] iã Pruna ferentes
Iãq; miniſtrãtẽ Platanũ potãtibus vmbras.
Verũ hęc ipſe eqdem ſpatiis[m] excluſus iniqs
Prętereo, atq; aliis[n] poſt cõmemorãda relinquo
Nunc age naturas[o], Apibus quas Iuppiter ipſe

SER. a ℂ FRIGORE ſaxa. Vnus.n.ẽ vt diximus effectus caloris & frigoris b ℂ Glacie curſus frenaret aquarũ, mira varietas, Nã ſupra ait, Cõcreſcũt ſubitæ currẽt in flumine cruſtæ. c ℂ Aeſtatem increpitans ſerã, tarde venientem, quũ ille eius iam carperet fructus. d ℂ Ergo apibus, ne ſine cã hortos deſcripſiſſe videretur. e ℂ Illi tiliæ atq; vberrima pinus, illi.ſ. vberrima Nã per naturã & tiliç & pinus ſteriles eẽ dicunſ. f ℂ Flore nouo.i. verno tpe cũ primũ florere icipit. g ℂ Seras vlmos, maiores, quod nimiæ difficultatis eſt. h ℂ In verſum, in ordines, vt Triplici pubes quã dardana verſu ĩpelluut. i ℂ Diſtulit, trãſtulit. Nã pmutauit ꝑpoſitionẽ. K ℂ Edurã pirũ, edurã nimiũ durã, valldam. ℂ Et ſpinos pruna ferentes, Prunoꝝ arbor ſpinus vocaſ genere maſculino. Nã ſentes has ſpinas dicim[9]. m ℂ Spatiis excluſus iniqs, ãguſtis, vt Spatioq; ſubit ſergeſtus iniquo. Et dicit ſe carmĩs breuitate cõſtrictũ hortos pleni[9] nõ poſſe deſcribere. n ℂ Aliis poſt memorãda reliquo, Gargiliũ Martialẽ ſignat. o ℂ Naturas apibus quas Iuppiter ipſe addidit, naturas pro morib[9] poſuit aut dedit ſignificat, aut re vera addidit neceſſe.n. eſt eas etiam ante habuiſſe aliquos mores proprios.

ANT. ℂ ETIAM nunc, hoc eſt adhuc dicitur item etiamnum. ℂ Seram, tardius venientem cũ ipſe ĩ hyeme roſas carperet, & huiuſmodi. ℂ Zephyroſq; morãtis, libro.iii. Georgicoꝝ, diximus zephyros in æſtatis principio flare, ibi videlicet, At vero zephyris quum læta vocãtibus æſtas. ℂ Fœtis, ac ſi diceret enixis, ℂ Abundare, abundabat. ℂ Cogere, cogebat. ℂ Illi tiliæ.ſ. erant vberrimæ, fœmina enim ſemen fert ac florem, teſte Plin. Sed de Tilia latius libro primo Georgico. ibi cæ

ditur, & tilia ãte: ſugo leuis. Colu. aũt libro decimo capi. quarto ſcri. Tilias eſſe apibus nocẽtes. Virgilius vero aliter ſenſiſſe videſ cũ hic appoſuerit cuꝫ ipſa pinu, cuius qdem floribus, vt cæterarũ pomiferarũ arboꝝ veſcantur apes, Et paulo inferius ait, Et pinguem Tiliã.ſ. paſcũtur, Et Plinius lib. vndecimo. ca. xiii. ſcribit, quod ſorbeſ mel optimum, & minime frõde inſectũ, e quercus, tiliæ arũdinũ foliis. ℂ Seras, diutinas, grandes ingentes. ℂ In verſum, in ordinẽ. ℂ Diſtulit, tranſtulit. ℂ Edurã, hoc loco robuſtã, & p id grãdẽ. ℂ Iam pruna ferentes, per id agelli optimũ ingeniũ oſtẽdit, cũ in eo trãſpoſiti ingentes trunci, non ſolũ plantulæ optimæ prouenirẽt, ac creſcerẽt. ℂ Iniquis, anguſtis, breuibus, hoc eſt carminis breuitate cõpulſus, & cætera. ℂ Atq; aliis poſt cõmemorãda relinquo, id aũt Columella executus eſt poſtea vnde ait ipſe libro vndecimo, Hortoꝝ quoq; te cultus Siluine docebo atq; ea quæ quondam ſpatiis excluſus iniquis Cũ caneret lætas ſegetes, & munera Bacchi, Et te magna pales, necnon cœleſtia mella, Vergilius nobis poſt ſe memorãda reliquit. Floruit autem Columella Senecę tempore ipſe nãq; libro quarto capitulo tertio de vineis ſic ait, his certe temporibus & Nomẽtana regio celeberrima fama eſt illuſtris, & precipue quam poſſidet. Seneca vir excellẽtis ingenii atq; doctrinæ, cuius in prædiis vinearum iugera & cætera.

ℂ PLATANVM, hac arbore noſtro tẽpore Italia caret, Aliis quod deinde dixit Columella & Pli. & Palladius. ℂ Naturas, nõ mores ſed natura, Nam naturali vi hoc inſitũ eſt apibus. Veꝝ de apibus ac melle ſemel in huius libri principio diximus. GHR.

ℂ PRO

Addidit expediam pro qua[a] mercede canoros
Curetum ſonitus crepitantiaq̃ ęra ſecutę
Dictęo Cœli regem pauere ſub antro
Solę[b] communeis natos conſortia tecta
Vrbis hñt magniſq̃[c] agitāt ſub legibus ęuum
Et patriam ſolę, & certos nouere[d] penates
Venturęq̃ hyemis memores ęſtate laborem
Experiuntur, & in medium[e] quęſita reponūt.
Nāq̃ alię victu[f] inuigilant & fœdere[g] pacto
Exercentur, agris pars intra ſepta domorum

IER. a ℭPRO QVA mercede, Ordo eſt expediá naturas apum, quæ canoros curetum, ſonitus, crepitantiaq̃ æra ſecutæ. Dictæo cœli regē pauere ſub antro. pro qua mercede, id eſt gratia, vel labore. b ℉Solæ cōmunis natos, Ná vt ét Donatus dicit tragicum eſt, & vltra carmē georgicū, ſi accipiamus pro qua mercede exclamationē eſſe, vt ſit pro quántá hoc mercede fecerunt, vt ſcilicet Iouem alerēt, quem op' ſaturni vxor curetibus corybátibus & idæis dactylis cuſtodiēdū dedit ī mōte cretæ dictæo ne cū ſaturnus cōſumeret, vt filios oēs ſolebat. Quod ideo fingiſ, quia ſaturnus vt diximus temporum deus eſt, quæ in ſe reuoluūtur in æternum, tunc itaq̃ apes æris ſonum ſecutæ Iouem melle aluiſſe dicūtur, pro quare eis poſtea præſtitit Iupiter vt haberent liberos ſine vllo concubitu. b ℉Solæ communis natos, Plato in libris quos περὶ πολιτείας .i. de re publi. ſcripſit, dicit amori rei publicæ nihil eē præponēdū. Oēs præterea & vxores & liberos ita nos tāq̃ cōes habere debere, vt caritas ſit, non libido confuſa. Q.d præceptū nullū dſ præter apes ſeruare potuiſſe. c ℉Magnis agitant ſub legibus .i. æternis nunq̃ mutabilibus, iiſdē enim legibus ſemper vtunſ, nec eas vt hoīes ſæpe cōmutāt. d ℉Nouere penates, cariſſimos habēt, vt Hic inter flumina nota .i. cara. e ℉Et in mediū quæſita reponunt, quæſita & parta in cōmune conſeruant. Ipſe alibi In medium quærebant. f ℉Vt victu inuigilāt, pro victu. g ℉Fœdere pacto .ſ. vt viciſſim in aluearibus vel in agris laborent.

ANT. ℭPRO Qua mercede, qa Iuppiter eis tales nās addiderat. ℉Curetū, Curetes vt Stra. docet li' x. dicti ſunt quaſi curatores. ii. n. infantē Iouē curarūt, pulſantes cymbala & ſimilia, ne pariens mſ Rhea, eiuſq̃ vagitus a Saturno audireſ, qui qdē natos filios illico deuorabat, hæc ex illo Curetū aīt ſonitus apes ſecutæ mella itra Iouis ora īſerebāt, q̃ illi gratiā referrēt, naturæ eis ab ipſo traditæ. Macro. vero lib. i. ſaturnaliū, de Saturno inqt, hunc aiunt filios ſuos ſolitum deuorare, eoſq̃ ruſus euomere, per qd ſimiliter ſi-

curetes

gnificatur eum tēpus eſſe, ā quo vicibus cuncta gignantur, abſumātur q̃, & eo denuo renaſcātur. Eundem a filio pulſum quid aliud eſt, quā ſenſentia, ab eis quæ poſt ſunt nata depelli. ℉Dictæo antro, Dicte vt Strabo Dicte ſcribit libro. x. in Cræta mons eſt, vbi Iouis dictæi tēplū. ℉Solæ, ex cūctis oībus aīalibus .ſ. ℉Cōis natos, nihil. n. nouere niſi cōe, vt etiā Plinius ſcri. ℉Cōſortia tecta, eiuſdē ſortis ſunt .n. communia omnibus. Tamen vt ait Plini'. Regias imperatoribus futuris in vna parte aluei extruunt amplas magnificas, ſeparatas, tuberculo eminentes. ℉Certos penates, id quidem quod ait Plinius libro. xxi. poeta hic aſſerit Nam hoſtilia vicus alluitur pado, huius inquilini pabulo circa deficiente imponunt nauibus aluearia, noctibuſq̃ ad quina milia paſſuū cōtrario amne ſubrūt. egreſſæ luce apes paſtæq̃ ad naues quottidie remeant mutanteſq̃ locū donec pōdere ipſo preſſis nauib' plena aluearia intelligāt, reuectiſq̃ eximūtur mella, Et in hiſpania mulis puehūt ſimili de cauſa. ℉Nāq̃ aliæ victu quum agmē ad opera pceſſit, aliæ flores aggerunt pedibus, aliæ aquā ore guttaſq̃ lanugine totius corporis, aliæ intus operantur, Pli. lib. xi.

ℭCOMMVNIS natos, in qua re non ſolū optie reipu. formā qualis apud hoīes aliqñ repta ē, & Ariſt. deſcribiſ. Sed qualis ét a platone fingiſ deſcribit in q̄ filios cōes eē vult. CHR. ℉Experiunſ exercēt. ℉Iuppiter ipſe, quāuis ad fabulā hoc iure referri pōt, tñ etiā varietatē ſub fabula occultat. Si enim prolem vt diximus pducunt nemini dubiū eſt, q hoc illis a natura quā Iuppiter omniū rerū cōditur impoſuit inſitum eſt. ℉Addidit, iſeruit, hoc fabulæ magis quam veritati. q. d cū ſua priori natura aliter rē pſicerēt Iuppiter pro accepto beneficio hoc extra ordinē illis cōceſſit, quod tamē naturæ loco ſubiuit ℉Curetum, de his ac corybantibus in æneid. dicetur. ℉Magnis, vel epithetum æternum eſt legū. ſunt enim magnæ quia ex illarū obſeruatione vita beata prouenit. ℉Vel magnis qa in magna auctoritate & obſeruation. e i. las habent, neq̃ vnq̃ immutant.

Narciſſi[a] lachrymã & lentũ de cortice gluten.
Pꝛima[b] fauis ponũt fundamĩa deinde tenaces[c]
Suſpendunt ceras alie ſpem gentis adultos[d]
Educunt fœtus aliȩ puriſſima mella
Stipant & liquido diſtendunt nectare cellas.
Sunt quibus ad portas cecidit[e] cuſtodia ſorti.
Inq;[f] vicem ſpeculantur aquas[g] & nubila cœli
Aut onera accipiũt veniẽtũ aut agmĩe[h] facto
Ignauum[i] Fucos[l] pecus[k] a pręſepibus arcent
Feruet[m] opꝰ redolẽtq; thymo fragrãtia[n] mella.
Ac veluti[o] lentis Cyclopes fulmina maſſis
Cum properunt[p] alii Taurinis[q] follibus auras
Accipiunt redduntq; alii ſtridentia tingunt
Aera lacu gemit impoſitis incudibus Aetna.
Illi inter ſeſe magna vi brachia tollunt
In numerum[r] verſantq; tenaci[s] Forcipe Ferrũ
Non aliter (ſi parua licet componere magnis)

SER. a ¶ NARciſſi lachrimam, humore, qd aũt ait. Narciſſi lachrymã alluſit ad ſabulã, q vt diximꝰ de puero eſt cõuerſus i florẽ. b ¶ Prĩa fauis ponunt fundamina, græce πρόπολιν locãt duriore cæra, quæ vix ferro poteſt frãgi, quã colligunt de gũmi arboꝝ, & de raſſis lapidibꝰ vñ paulo poſt dicit, Sæpe ẽt duris errãdo in cotibus alas Atriuere. c ¶ Tenaces ceras, mella retinentes. d ¶ Adultos educunt fœtus, quos educãdo adultos faciũt. e ¶ Cecidit cuſtodia ſorti, ex ſorte nam aduerbiũ ẽ, qd traxit a militia legimꝰ.n. Partibꝰ æquabat iuſtis aut ſorte trahebat. f ¶ Inq; vicẽ, diuiſit & Tmeſin facit, nã ordo eſt in vicẽ.i. vicibus ſuccedẽtes. g ¶ Aquas hic pro pluuias. h ¶ Agmĩe fctõ ĩpetu. i ¶ Inauũ fucos, inutile, nõ aptũ induſtriæ, nã ĩduſtrios gnauos dicimus. K ¶ Pecus vetuſte dixit, cum oĩa aĩalia pecus dicerent. l ¶ Fucos, fucus eſt ſm Æmilium maior ape, crabrone minor, dictus eo q̃ ſit apibus nocens, q̃ cũ ipſe nihil gignat, aliena cõſumit, a præſepibus arceat ab alueariis pellunt, ſm Pli. in nãli hiſtoria, Apũ multa ſunt gña, ꝓprie tñ vocant Apes de Bobus, Fuci de Equis crabrones de Mulis Veſpę de Aſinis. m ¶ Feruet opus cõcelebrat vt contra friget, ceſſat dicimus. n ¶ Fragrantia mella, quoties incendiũ ſignificat, qd flatu alitur flagrat dicimus, quoties odor, q fracta ſpẽ maior eſt fragrat dr. o ¶ Ac veluti lẽtis, cõparatio ad feſtinationẽ pertinẽs ſolã. p ¶ Properãt, cũ ꝓperatione feſtinãt ipſi.n. dñr Iouis fulmina facere, properant vetuſte, vt Plau. properat prandium, & Ennius, Feſtinat diem. q ¶ Taurinis follibus, plau. quam folles Taurini habet, cũ liqueſcũt petrę ferrũ vbi ſit. r ¶ In numeꝝ, in ordinem, verſantq;. s ¶ Tenaci forcipe ferrum, forcipe compoſitum ex foruo & capio, foruum eniꝫ veteres, calidum dicebant. Forceps, quaſi foruiceps, ſi parua licet cõponere magnis ſi congruum eſt paruas res magnis æquare.

ANT. ¶ NARciſſi lachrymã, colligunt ẽt lachrymas arborũ, q̃ glutinũ pariunt, vt Pli. docet ¶ Gluten, ꝓpolim itelligit, de qua ibi ſupius. collectũq; hæc ipſa ad munera gluten. ¶ Ceras, ex oium arboꝝ ſatorũq; floribus cõfingũt ceras, vt ſcribit Pli. Ariſto. vero li. v. de aĩalibꝰ dicit, eas cõſtruere fauos e floribus, Ceram e lachryma arboꝝ fingẽ. Mella ex rore aeris ſiderũ exortu potiſſimũ. ¶ Educũt nutriũt hic.n. verꝰ ſenſus ẽ poetæ, nã apes gallinaꝝ mõ incubãt, vt latius infra dicemus. ¶ Stipant, cõponũt dẽſant. ¶ Liqdo, mundo, puro. ¶ Diſtẽdũt, implẽt. ¶ Nectare melle h loco. Sed qd ꝓprie dr videto ecloga. v. ¶ Sorti, aduerbium eſt hoc loco. Nomina.n. p diuerſos caſus loco aduerbioꝝ poununtur per nominatiuũ, vt ſors pro ſorte recens pro recenter per genitiuũ militię pro in militia, per datiuum vt veſperi ruri. ſorti. Priſci. li. xv. ſorti per ſortem. ¶ Coſtodia, more.n. caſtroꝝ iterdiu ſtationem ad portas ſeruant. ¶ Aquas, id ait. qm̃ prædiuinat vẽtos, imbreſq;, & tunc ſe continet tectis, vt ait Pli. ¶ Accipiunt, qui enim flores comportant ab aliis exonerantur. ¶ Fucos, ſunt fuci ſine aculeo maiores apibus, nouiſſimeq; a feſſis, & iam emeritis inchoati, primos in opera expetunt, tardẽtes ſine clementia puniũt, neq; in opere tm̃, ſed in fœtu coadiuuãt eas, multũ ad calorẽ cõferẽte turba. Quũ mella cœperint matureſcere abigũt eos multæ ſingulos aggreſſe trucidãt. Nec id genus niſi vere conſpicit, Fucus ademptis aliis in alueũ reiectus, ipſe cæteris adimit. nigri ſunt fuci, & lata aluo fures maximi iter apes, ita appellati, qa furtiꝫ deuorẽt mella, Pli. auctor li. xi. ignauũ pecꝰ animal ĩmune ſine doctrina, inutile nõ aptũ induſtrię, nã induſtrios gnauos dicimꝰ ¶ Præſepibus, alũearibus ꝑſepia.n. nõ tm̃ qbus iumenta cæteraq; aĩalia pabulantur, ſed oĩa loca clauſa & tuta dcã ꝑſepia, auctor eſt Marcellus. ¶ Feruet frequentatur. Cyclopes, Brontes

(Marginal notes: forti — Fucus — ꝑſepia)

Cyclopes Steropes Pyracmon Folles

Brontes, Steropes, & Piracmõ, Cyclopes inſignes fuere, hos artificioſos fuiſſe cõſtat, quos Vulcano ignis deo attributos, ſub eo iouis cõficere fulmina volũt, de qbus lati⁹ Maro ipſe lib.viii. meminit. Bronteſq;, Steropeſq;, & Nudus mẽbra Pyracmon. Brontes aũt tonitrũ dici põt, nã bronte tonitrũ ſignificat. ſteropes vero fulgur interpretari valet. Aſtiape enim coruſcatio dr̃, pyracmon dr̃ quaſi ignita incus, Pyr nanq; ignis eſt, Acmon incus. Videto et de Cyclopibus lib.i. Georgicoꝶ circa finẽ. ⸿Follibus, inſtra ſunt folles ex corio, qbus excitando igni vtuntur fabri ferarii. ⸿Redduntq;, quum.n. folles eleuant aerem concipiunt, quũ vero premuntur, emittunt eundẽ. ⸿Aetna, de hoc monte videto libro.i. Georgicorum circa finẽ. Diodorus ſcribit libro ſexto, q̃ aſſerunt nonnulli meatus eſſe ſubterraneos ab ætna ad æolias inſulas, ſub æoliis autem Cyclopes eſſe vulcani miniſtros poetæ fabulantur. ⸿In numerum in ordinem & rationem. ⸿Forcipe, Forceps dicitur, q̃ foruon, ideſt candens capiat ferrum, foruum enim calidum ſignificat, inde fornus & fornax Marcellus ſcribit.

forceps

CHR. ¶PRIMA ſun, de quibus iam dictum eſt. ⸿Educũt, nam cum paterna aluearia nouam ſobolem capere non poſſint, educitur tanq̃ in coloniã. ⸿Cecidit, caſu euenit.i. forte quaſi hominum conſilia imitenť. ⸿At veluti lentis cyclopes, mirũ ingeniũ q̃d humiles apiũ naturas & trãſlationibus & cõparatiõibus tã mirifice extollat. De cyclopibus aũt dicet in.iii. æneidit lib.ii.ca.xxvi.

SER. a ¶CECROPIAS, athenienſes a rege Cecrope atticę regiõis, vbi optia mella naſcunť. b ⸿Innat⁹, inſituſ. c ⸿Vrget, pmit. d ⸿Grãdæuis oppida curę, ſicut ſenes muros tuenť, nec ĩ bella prumpunt. e ⸿Dædala tecta, ĩgenioſa, vt Dædala circe. f ⸿Crocũq; rubentẽ, Saluſtius in hiſtoriis ait, in qua crocũ gignitur gñe neutro ſecũdũ artẽ vſus eſt. hic poetice maſculino referens ſe ad puerũ, qui in hunc florẽ diciť conuerſus. g ⸿Ferrugineos hyacinthos, ferruginei.i. nigri coloris.

> Cecropias [a] innatus [b] Apes amor vrget [c] habẽdi
> Munere quãq; ſuo grandęuis [d] oppida curę
> Et munire fauos & Dędala [e] fingere tecta.
> At feſſę multa referunt ſe nocte minores
> Crura Thymo plenę paſcũt & arbuta Paſſim
> Et glaucas ſalices Caſiãq; Crocumq; [f] rubentẽ
> Et pinguẽ Tiliam & ferrugineos [g] Hyacĩthos.
> Omnibus vna quies operũ labor oĩbus vnus.
> Mane ruunt portis nuſq̃ mora rurſus eadem

⸿Tiliam, de hac latius paulo ſuperius, & ẽt libro.ii. georgicoꝶ. ⸿Hyacinthos, de hyacĩtho videto ecloga.iii. ⸿Ferrugineos, Ferrugineũ colorẽ ferri ſil'em eſſe volunt, Verũ tamẽ Ferrugine⁹ color cæruleus eſt, Marcellus auctor etiam hunc locum afferens. ⸿Mane ruunt, Noctu quis in matutinum, donec vna excitet omnes gemino aut triplici bombo, vt bucino aliquo. Tunc vniuerſæ præuolant, ſi dies mitis futurus eſt Plinius.

Ferrugineus color

ANT. ¶CECROPIAS apes, cecropes ædificandæ vrbis athenarum initium dedit, vt Sera. docet libro nono, Licet non omnes id aſſerunt. Euthronius autẽ ſcripſit, apes Erichthonii tpibus in monte Hymetto primũ natas, vt inquit Colu. libro decimo capi. ſecũdo. Et Plinius libro decimoprimo ſcribit, ĩ hymetto atticæ monte mel optimũ eſſe, vti in Hybla ſiciliæ. ⸿Dædala, ingenioſa. Dædalos.n. ingenioſos dicitur, dædalo orno vario. ⸿Fingere, componere. ⸿Minores, iuniores, nam adoleſcentiores ad opera exeunt ſeniores intus operantur. aliæ enim ſtruunt, aliæ ſuggerunt, aliæ cibũ comparant, ex eo quod allarũ eſt. Neq; n ſeparatim veſcunť, ne inæqualitas opis aut cibi fiat. & tpis, Pli. li.xi. ⸿Crura thymo plenæ, Quæ flores cõportãt prioribus pedibus fœmina, onerãt, pp id nã ſcabra pedes priores roſtro, totoq; honuſtæ remeãt ſarcia pādatæ, Pli. Glaucas ſalices, glaucus color viridis cæruleus diciť, vt Gel. oſten-

Apes vbi inuentæ

Opera apum

glauc⁹ color

CHR. ¶CECROPIAS innatus apes, athenienſes propter nobilitatem mellis hymettii, nam in hymetto monte attico optima producũtur mella propter thymi copiam. Nobilitatur etiam iſte mons ſpecie quadam herbę, ĩ qua vis amatoria ineſſe putatur, Ergo illam brachiis alligatam gerunt mulieres quo a viris ardentius appetantur, Præterea regem, Duo genera inſectorum ſunt, quæ vitam ciuilem haud multum diſſimilem vitæ humanæ degunt Formicæ atq; apes, Sed formicæ ſtatũ popularem adamant, & tanquam ſub magiſtratibus viuentes in commune degunt, & reipublicæ formam obſeruant, apes autem veluti monarchiam ſecutæ regem habent, illumq; humano pene ingenio obſeruant. ⸿Grandæuis, imitantur mores ciuitatum, in quibus ſenes muros cuſtodiunt, iuniores in prælium aduerſus hoſtes prodeũt. ⸿Ferrugineos hyacinthos, Nam in illis ita rubet color, vt ad ferruginem tendat.

SER. a ¶ TVM corpora curant, ideſt ſe reficiũt, vt Feſſaq; equos & corpora curant. Sane curare corpus ſi de hominibus dicimus & cibo & lauacro intelligimus, aut altérutro, ſi de apibus, tãtum cibo accipimus. b ¶ Muſſant, circo ſtatutus ex Ægypto Caii principis iuſſu adductus eſt. De abiete autem huius nauis diximus libro ſecundo Georgico. circa principium, vbi eſt ſcriptum capi. lv. pro cap. lvi. ¶ Nixibus, partubus conatibus. ¶ Ipſæ, natos

Veſper vbi e paſtu tandem decedere campis
Admonuit tum tecta petũt tũ corpora[a] curant
Fit ſonitus muſſantq;[b] oras & limina circum.
Poſt vbi iam thalamis ſe compoſuere ſiletur
In noctem feſſoſq; ſopor[c] ſuus occupat artus.
Nec vero a ſtabulis pluuia ĩpendente recedunt
Longius aut[d] credũt Cœlo aduẽtãtibus Euris.
Sed circum tutę ſub mœnibus[e] vrbis aquãtur
Excurſuſq; breues tentant, & ſępe lapillos
Vt cymbę inſtabiles[f] fluctu iactante, Saburrã
Tollunt his ſe ſe per inania nubila librant.
Illum adeo placuiſſe Apibus mirabere morem
Quod nec ꝯcubitu[g] ĩdulgẽt nec corp̃a[h] ſegnes
In venerem ſoluunt aut fœtus nixibus[i] edunt
Verum ipſę natos foliis & ſuauibus herbis
Ore legunt ipſę regem paruoſq; Quirites
Sufficiunt aulaſq; & cęrea regna[k] refigunt.
Sępe etiam duris errando in cotibus alas
Attriuere vltroq; animam ſub faſce[l] dedere.
Tãtus[m] amor florũ, & generãdi gloria mellis.
Ergo ipſas quãuis anguſti terminus ęui
Excipiat, (neq; enim plus ſeptia ducitur ęſtas)

hic murmurant, que vox ponitur & in tacẽdi ſignificationẽ vt apud Ennium in ſeptimodecimo, non poſſunt muſſare boni interdum p̃ dubitare, vt muſſat rex ipſe Latinus. c ¶ Sopor ſuus, ipſis aptus. d ¶ Aut credunt cœlo, ſcilicet ſuos volatus. e ¶ Sub mœnibus vrbis aquã hauriũt ex vicio. f ¶ Inſtabiles, fluctuantes. g ¶ Concubitu indulgent, pro concubitui datiu[9] eſt nam indulgeo illi dicimus. h ¶ Nec corpora ſegnes i veneres ſoluunt. i. in libidinem non reſoluuntur, Perſius, Ille in venerem putris eſt. i ¶ Nixibus, partubus, vnde & enixa dicimus. K ¶ Regna refigũt. i figũt. l ¶ Sub faſce, ſub onere, vt iniuſto ſub faſce viam. d. c. m ¶ Tantus amor florum, ſupra de equis, Tantus amor laudũ tantæ eſt victoria curæ.

apes gallinarum modo incubant, id quod excluſum eſt primum, vermiculus videt cãdidus iacens trãſuerſus, adhærenſq;, ita vt paſcere videatur. Res ſtatim mellei coloris vt electo flore ex omni copia factus, neq; vermiculus, ſed ſtatim pennigera. ¶ Quirites, ac ſi dicat, ciues & nobiles, apud regem eſt, enim ab vrbibus ſumpta metaphora. ¶ Sufficiũt, ſubminiſtrant. ¶ Aulaſq; & cærea regna refigunt nõ p̃figũt, exponaſ, ſed itẽ p̃ſigunt, ait enĩ Plinius libro vndecimo, capit. decimo. Ruentes cæras fulciunt pilarum inſtar interitus a ſolo fornicatis, vt ſit additus ad ſarciendum. ¶ Attriuere, colligendo inde rorem. ¶ Faſce, onere. ¶ Septima æſtas, Ariſtoteles libro quito de hyſtoria animalium ſcribit, vitam apium annos ſex. nonnullas etiam ſeptem poſſe complere.

ANT. ¶ VESPER, videto libro primo Georgico. ¶ Fit ſonitus, Quum inueſperaſcit in alueos ſtrepunt minus ac minus donec vna circumuolet, eodẽ quo excitauit bombo, ceu quietem capere imperans, & hoc caſtrorum more, tunc repente omnes conticeſcunt Plinius. ¶ Vrbis, ideſt apiarii. ¶ Lapillos, tollunt Ceruſæ ſecundos flatus captant. Si cooriatur procella apprehenſis pediculo lapillis ſe librant, quidam in humeros imponi tradunt iuxta vero terram volant, Plinius. ¶ Cymbæ, nauiculæ. ¶ Saburram arenam, grauem terram, & onus, quo naues ſtabiles fiunt. Vnde Plinius libro decimoſexto, capi. ſexageſimoſexto, ſcribit. cxxx. modios lentis pro ſaburra fuiſſe naui, qua Obeliſcus in vaticano

ſabur ra

CHR. ¶ VESPER, magna illarum vis, vt vniuerſum diem in opere conterant, quietem non niſi noctu accipiunt. ¶ Siletur in noctem, nã vno ſuo bombo veluti tuba alueare circuit quo veluti ſigno dato omnes ſtatim ſilent, & quietem capiunt. ¶ Nec vera a ſtabulis. Oſtenderat illorum tollerantiam in laboribus. Nunc vero deſcribit cautelam, in periculis vitandis, in quibus non tamen omnino ab opere ceſſant. ¶ Quod nec concubitu, in datiuo caſu eſt, vt curruq; volans dat lora ſecundo ſequitur opinionem eorum qui negant illas ex concubitu concipere. ¶ Aquantur, militare elegit verbum, vt maneat in tranſlatione.

AT GENVS

At genus [a] ĩmortale manet, multoſq́ꝫ ꝑ annos
Stat fortuna Domus [b]: & aui numerātur auoꝝ
Prętereà regem non ſic Aegyptus, & ingens
Lydia nec ppl'i [c] Parthoꝝ aut Med[9] Hydaſpes
Obſeruant rege [d] incolumi mēs oībus vna eſt.
Amiſſo, rupere fidem, contractaq́ꝫ [e] mella
Diripuere ipſę, & crates ſoluere fauorum.
Ille operū cuſtos, illū admirantur & omnes
Circūſtāt fremitu denſū, ſtipantq́ꝫ [f] frequētes
Et ſępe attollunt [g] humeris, & corpora bello
Obiectāt, pulchrāq́ꝫ [h] petūt ꝑ vulnera mortē.

FER. a ¶ AT GENVS ĩmortale manet. ſ. ꝑ ſucceſſionē. b ¶ Domus, familia, vt Da ꝓpriā tymbrææ domū. c ¶ Nec populi parthorū aut medus hydaſpes, fluuius mediæ, de his āt gētibus ſaluſtius dicit, Adeo illis ingenita ē ſanctitas regii nominis, q̄s gentes cū apes dicit amore circa regē ſuperare Virgili[9]. d ¶ Regem obſeruant, venerant. alias obſeruare ē calli de aduertere. Terētius, Obſerues filium quid agat qd cū illo cōſilii captet. e ¶ Conſtructaq́ mella Diripuere ipſæ, quæ etiā ipſæ animam colligēdo melli impendere conſueuerunt, vt vtroq́ animam ſub faſce dederunt. f ¶ Stipantq́ frequentes, quas quodam ſatellitio ambiunt. g ¶ Attollunt humeris ętate, ſcilicet ſeſſum. h ¶ Pulchrā petunt per vulnera mortē, glorioſam mortē, quippe quæ ꝑ rege ſuſcipit. Traxit aūt hoc de celtiberoꝝ more, q vt in ſaluſtio legimus, ſe regibus deuouēt, & poſt eos vitam refutant.

PRO. ¶ PRÆTEREA. r. n ſ ęgyptus. & i. Lydia, media nationes in Aſia. ¶ Aut medus Hydaſpes, flumen Indiæ, Sed Virgilius, medię dixit flumē hydaſpen, quod medi duce Alexandro per eum regem Indorum, & ipſam Indiam ſubegerint.

ANT. ¶ REGEM nō ſic ęgyptus, ægyptii, & ciuilem & mitē vitā degunt, nā Rege cōſtituto multitudinē trifariā diuiſerūt, & alios qdē milites, alios ſacerdotes vocauerūt, & alios ſacroꝝ curatores, alios eoꝝ, que ad hominē pertinent, alios quæ ad bellū, alios quæ ad pacem & terram & artes ſpectant, ex qbus regi prouentus afferebātur. Sacerdotes philoſophiam, & aſtronomiā exercebant & cum regi us diuerſabanſ, Strabo libro decimoſeptimo ¶ Lydia, Ea cum phrygia & Caria & Myſia iungitur, Quapropter earū regionū loca difficulter diſtingui poſſunt,

Lydia cum inter ſeſe coeant. ¶ Lydia, aūt, & Mœonia eadem eſt. ſardis vrbs quidē magna Lydorum, caput fuit. Strabo libro decimotertio. ¶ Parthorū, de partis videto in Tuyro.

Media ¶ Medus, Media teſte Pli lib vi. ab ortu Parthiæ iungiſ, tu vero latius videto li, ii. Georgicoꝝ. ¶ Hydaſpes, is fluuius eſt ampliſſim[9] & ad nauigādi vſum aptiſſimus in īdia. vt ſcribunt Diony. & Strabo lib xv & Ptolemeus li. vii Poeta tamē Medū appellat, & id pp eius amplitudinē. ¶ Obſeruant cuſtodiūt, hinc ait rege incolumi mēs oibus vna eſt. Et ſupius ait. Et circa regē dēſæ miſcent &c. Plinius itē lib. xi. inquit, Mira apū circa regē obedientia, quū procedit totum agmē circa eum conglobaſ, cingit protegit, cerni non patitur. Aſconius vero libro ſecūdo Verrinarum exponit, obſeruant hoc loco pro venerantur, ſed conuenit etiam cuſtodiūt, vt patuit Crates, vnde dicantur Crates videto libro. i. Geor. nam hic conuenit. ¶ Attollunt humeris, ſeſſum regem humeris ſubleuant validius fatigatum ex toto portant, ſe quæq́ proximam illi cupit eſſe, & in officio conſpici gaudet ¶ Pli. ¶ Pulchram mortē, vt illud pulchrūq́ mori ſuccurrit in armis. Plinius autem ſcribit, q aculeum apibus natura dedit ventri inſertū ad vnum ictum hoc infixo, qdam eas ſtatim emori putant, aliqui non niſi in tantum adacto, vt inteſtinum ſæpe aſſequatur, ſed fucos poſtea eſſe nec mella nec facere, velut caſtratis viribus.

Hydaſpes

CHR. ¶ GENVS immortale manet Hoc cōmune eſt cū cæteris animantibus Nā quamuis ſingula ipſa, & pticularia quæ in vnaquaq́ ſpecie indiuidua vocāt ĩmortalia nō ſint, tamen ſucceſſione natorum & reliquorū deſcendentium ſpēs immortalis relinquitur. Nā quāuis nullus ex iis qui in ſuperioribus ſeculis fuerunt, nūc viuant, tamen qa aliis alii aſſiduo ſuccedunt, humana ſpēs imortalis eſt. ¶ Ægyptus, & lydia meminit eorū populoū, apud quos ea tempeſtate reges pene pro diis colebātur Nec diſputabo nūc id quod oēs pene philoſophi validiſſimis argumentationibus probant, ex omnibus ciuitatum ſtatibus monarchiā cæteris pręſtare Quod ſi approbauerimus optime regi apes cōcedemus, amiſſo rūpere fidē. O is enim turba diſſoluitur & in diſcordias cadit pereunte principe.

His quidam[a] ſignis atq; hęc exempla ſecuti
Eſſe apibus partē diuinę mentis,& hauſtus[b]
Aethereos dixere,Deum nāq; ire per omneis.
Terraſq;, tractuſq; maris, Cœlūq; profundū.
Hinc[c] pecudes,armēta,viros,genus oē ferarū
Quēq; ſibi tenueis naſcentem arceſſere vitas.
Scilicet[d] huc reddi,deinde ac reſoluta referri
Omnia,nec morti eſſe locum ſed viua volare
Sideris in numerū, atq; alto ſuccedere Cœlo

SER. a ℂHIS Quidam ſignis atq; hæc exempla ſecuti,eſſe partem diuinæ mentis,Sane locū hunc plenius eſt executus in.vi.quē hoc loco breuiter colligit, vt ꝓbet etiā apes partem habere diuinitatis, nāq; oīa aīalia ex quattuor elemētis, & diuino ſpiritu cōſtare manifeſtum eſt. Trahūt enim a terra carnē, ab aqua humorē,ab aere anhelitū, ab igne feruorem a diuino ſpiritu ingeniū, qd qa ē in apibus,ſicut ēt in hominibus, nāq; metuūt, cupiūtq; dolētq; gaudētq. Quæ probanť ex his quæ faciunt,dimicāt enim,colligūt flores,præuidēt pluuias, fateamur neceſſe eſt ēt apes partē habere diuinitatis. Vt autē hoc exemplis,ideſt rebus ſimilibus comprobaret, Lucretiū ſecutus eſt qui dicit,ea quę per ſe ꝓbare non poſſumus,a ſimilibus cōprobanda. Ventūq; docet eſſe corporalem nō qd eum tenere vel cernere poſſumus, ſed quod eius ſimilis aquæ effectus eſt, quā corporalē eſſe manifeſtum eſt. b ℉Hauſtus æthereos, diuinos ſpiritus. Deum nāq; ire per omnes terras,tractuſq; maris.ipſe in.vi.Cœlum ac terras,cāpoſq; liquentes. Spiritus intus alit.Lucanus,Iuppiter eſt quodcūq; vides quocūq; moueris. c ℉Hinc.i. ex deo & diuino enim ſpiritu ſumūt omnia cum naſci cœperint vitam,cæterū corpus ex quattuor elementis eſt,vt diximus ſupra. d ℉Scilicet huc reddi, ſine dubio etiā cuncta diſſolui incipiunt, & redire rurſus in originē ſuam neceſſe eſt.nec eſſe locum morti,ideſt perditioni.nil enim eſt qd perire funditus poſſit quū ſit το παν. ideſt omne,in qd redeūt vniuerſa reſoluta. Res aūt hęc quæ mors vocať non eſt mors, quippe quæ nihil perire facit, ſed reſolutio. Vnde mors a pleriſq; bene īteritus dicta ē, quaſi interueniēs,& mixtarū rerū cōnexionem reſoluens. Lucretius, Nā continuo hoc mors eſt illius quod fuit ante connexio.

ANT. ℂHAVSTVS æthereos, diuinos ſpiritus. ℉Deum namq; ire per omnes. Deus vt etiam Fabius inquit libro ſeptimo, ſpiritus eſt omnibus partibus immixtus. At Tullius libro primo Tuſculanarū ait,Certe & deum ipſum,& diuinum animū, corpore liberatum,cogitatione complecti non poſſumus, Lactantius vero lib.I. ſic Deus eſt mēs quædam ſoluta libera, & ſegregata ab omni concretione mortali,omnia ſentiēs, & oīa mouens. Videto etiā plura ecloga tertia ibi, ab Ioue principiū muſæ Iouis omnia plena. Cœlumq; profundum, ideſt aera, qd latius declaratū eſt ecloga quarta,vbi eſt hoc idē carmē. ℉Hinc pecudes,deus q primа cauſa ē,& vocatur (vt Macrobius ait, libro primo de ſōno) vnus omnium quęque ſunt, quæque eſſe videntur,princeps & origo eſt. Hinc pecudes ordo eſt Dixere hinc, ideſt a deo pecudes armenta viros, & cætera arceſſere ſibi tenues vitas. ℉Tenueis,vitas, ideſt ſpūit⁹ & animas. Hippocrates enim Macrobio teſte libro primo de ſomno dixit, animam ſpiritum eſſe tenuem, per corpus omne diſperſum, Epicurus vero ſpeciem ex igne & aere,& ſpiritu mixtā ℉Scilicet huc reddi deinde, animę de cœlo in terras meare, & de terris in Cœlum remeare creduntur, vt etiam Macrobius inquit, & Manilius libro quarto, An dubium eſt habitare deum ſub pectore noſtro,in cœlumq; redire animas, cœloq; venire. ℉Nec morti eſſe locum, Sūt qui diſceſſum animi a corpore putent eſſe mortem, vnumq; illud erat inſitum priſcis illis quos Caſcos appellant, Ennius eſſe in morte ſenſum,Neq; exceſſu vitæ,ſic deleri hominem,vt funditus interiret. Ipſam enim mortem quandam quaſi migrationem, cōmutationemq; vitæ credebant. Quæ in claris viris,& fœminis dux in cœlum ſoleret eſſe, in cæteris humi retineretur, & permaneret tamen. Ex hac opinione Romulus in Cœlo cum diis agit æuum,& Hercules,& huiuſmodi.Cicero auctor libro prīo Tuſculanarum. ℉Sideris in numero, in ordinem & rationem, vel inter ſidera. Dicitur autem ſidus auctore Macrobio,id quod in aliquod ſignum ſtellarum plurium compoſitione formatur, vt Aries, Taurus, Perſeus, vel corona. Sydus

ℂESSE APIBVS partem diuinę mētis.Ex philoſophia locus grauiſſimus eſt,de quo explicatius ſcribemus in ſexto Æneidos libro. CHR.

ℂSI Qñ

SER. a ¶ SI Quãdo ſedẽ auguſtã.i.alueatia,& ꝓprie auguſtũ ẽ tectũ augurio ꝯſecratũ. Abu- ſiue auguſtũ nobile, quaſi maieſtatis plenũ. b ¶ Theſauris.i.repoſitionibus diceres, ac ſi apothecis. c ¶ Hauſt⁹ ſparſus aquaꝝ, ꝑ ſpargẽs,pticipiũ eſt ꝑ pticipio. d ¶ Ore foue,ipſos hauſt⁹ ſ.& dicit ſpargẽdo aquã imitabere pluuiã. e ¶ Fumos prætẽde ſeq̃ces,fumũ ẽt pſer. ſ.vt cuj his rebus territæ illæ diſceſſerint,ĩpune poſſis mella collige. Alii legũt,Ore fa ue,vt ſit tace,vt ẽt ipſe in qnto, Ore fauete oẽs.Horati⁹,Fauete liguis. f ¶ Seq̃ces fumos, q̃ppe apũ pſecutores,vt Melexq; ſequacib⁹ vndis. g ¶ Bis grauidos cogũt fœt⁹.i gemina eſt fœcunditas mellis. h ¶ Duo tẽpa meſſis, fruct⁹.Iuuenalis,verã dpręhẽdere meſſem Si libet. i ¶ Taygete ſimul os, Taygete vna eſt de pleiadib⁹.vii. vt autẽ etiã ſupra diximus,bis mel pręcipit colligẽdũ orientibus pleiadibus. i. verno tpe, & quum occidunt, autũnali.ſ.tpe. K ¶ Oceano ſpretos pede reppulit amnes,Homeri ẽ. παρ᾽ ὠκεανοῖο ῥοάων. Amnes ãt bñ ait,qa ĩ morẽ fluminis fluẽta reditura prũpũt. l ¶ Aut eadẽ ſidus auſtrale piſcẽ ſignat.q aq̃rii vndã ore ſuſcipit. Vñ & aquoſi addidit,tũc.n. piſcis hic orif, quo tpe pleiades occidũt.Nam ideo ait fugiens. m ¶ Triſtior,vel pp occaſum,vel pp propinquitatẽ iam hyemis aſperitateſ. n ¶ Illis ira modũ ſupra eſt,excedunt in iraſcendo modo,nam cum ſuo naſcuntur interitu.

Si quando^a ſedem auguſtam,ſeruataq; me'la
Theſauris^b relines,prius hauſtus^c ſparſus aq̃rũ
Ore foue^d. fumoſq;^e manu prętẽde ſequaces^f,
Bis grauidos^g cogũt fœt⁹ duo tẽpora^h meſſis.
Taygete^i ſimul os terris oſtendit honeſtum
Pleias,& oceani^k ſpretos pede reppulit amnes
Aut eadem^l ſidus fugiens vbi Piſcis aquoſi
Triſtior^m hibernas Cœlo deſcendit in vndas.
Illis^n ira modum ſupra eſt,læſęq; venenum

gito Col li.x.c xv. ¶ Theſauris repoſitoriis. Theſaurizo.n ſignat colloco,repono. ¶ Pri⁹ hauſtus,Ordo eſt,prius ore foue.i.cõtinue hauſtus aquaꝝ. ¶ Sparſus.ꝑſpargẽs in alueos.ſ.atq; apes,ſic.n. fugiẽt pluuiã putãtes, & fugient & fumis ſequentibus ¶ Bis grauidos cogũt, ſœ.us,bis inqt cogũt,ſtipãt, conficiunt mella apes bis ẽt eximuntur de hoe ãt lati⁹ ſupra videto, vbi.ſ. Mella ꝑmes. Meſſis.i. vindemiæ & mellatiõis. ¶ Taygete pleias. i. ex Pleione & Atlãte genita, eſt.n. vna ſeptem Pleiadũ,de qb⁹ late.h.i.Geor.ibi pleiadaſq; hyadas,exoriunt aũt Vergiliæ nonis Maiis mane,vt ſcribit Col. li.xi.c.ii Et Pli. li.xi. c. xiiii.ſcri. primã vindemiã mellis fere Maio mẽſe icludi.Col ẽt li.xii. vbi dixit. Tertio ca lẽ. iunias vẽtoſa tẽpeſtas, ait iis dieb⁹ oportere caſtrare aluos,ſi ſũt pleni atq; opculati faui,alr differẽda mellatio ¶ Honeſtũ, pulchrũ. ¶ Pede repulit,quũ.n oriũf pleiades,vi dẽf e mari exire cũ alr ſit. ¶ Aut eadẽ, ordo ẽ,aut vbi eadẽ Taygete, fugiẽs ſidus aquoſi piſcis,& cætera. Vergiliæ ãt ĩcipiũt occidere ſolis exortu xiii &.xii cal. Noueb. vt ſcribit Col.li.xii ¶ Sidus aquoſi piſcis. De piſce qui Notius dr ĩtelligit,is.n.iter hyemale & ẽſtatiuũ circulũ media regione collocat⁹, ſpectare ad exortũ vł iter Capricornũ & Aq̃riũ ore excipiẽs aquã q̃ ꝓfundiſ ab Aquario exoriſ aũt cũ piſcib⁹,auctor eſt Igin⁹. Varro vero lib.iii.ſic ait,Eximendoꝝ fauoꝝ primũ putant eſſe tẽpus Virgiliarũ exortũ,ꝓm æſtate exacta, anteq̃ totus exoriſ arcturus. Tertiũ poſt Virgiliaꝝ occaſum & cætera.

PRO. ¶ TAYGETE, Vergiliarũ oſtendit ſidus ſyncehdochos vna ex his hoc nomine appellaſ. Equa totũ aſtrum ſignificatur pleiades, quoniã cum hac Iuppiter concubuit in mõte,qui ex euentu taygetos dicitur.

ANT. ¶ ANGVSTA, Seruius legit auguſtã per u in antiqs vero anguſtam legi per n ſcilicet, vtrũq; tamẽ cõuenit.tunc.n.anguſta eſt quũ melle repleta fuerit. Vnde Colu. ſcribit li.x. ſemipleni faui differẽdi ſunt, ſed etiã liquore completi,& ſuppoſitis ceris tanq̃ operculis obliti demetanſ,qd etiã li.xii.ca ii. latius repetit. De auguſto ãt loco, & videto Feſtũ. ¶ Relines,eximes,rades,nã duob⁹ ferramẽtis ĩ eximẽdo melle opus eſt,altero eni faui ſuccidunſ,altero eradunſ,de quoꝝ figura le

CHR. ¶ SI Quãdo ſedẽ auguſtã. Nobilẽ Nã & in ſupiorib⁹,& aulã & regiã aluearia noĩauit. ¶ Relines ex lino,linis leui & liui & lini.Q.d ſignat obturare,queadmodũ cum picaſ aliqd lini dr,hinc relinere aperire,qd ita picatũ fuerat. ¶ Prætende,profer. ¶ Sequaces,vel inſecutores,vt Melexq; ſequacibus vndis,vł ſequaces qui vehementer & continuata ſerie ſiue interruptione ſequũtur. ¶ Bis grauidos fœtus bis in anno prolem producunt, & bis melle colligũtur, Dixit autem meſſis vt eſſet tranſlatio a perceptione frugũ,nam meſſes colliguntur fruges.

Theſaurizo

Relinere

SER. a ⁋SPICVLA cæcā, breuia quę latere pñt. b ⁋Aiaſq; in vulnere ponūt, nō in ſuo, ſed a ſe illato, & āphibolicos dictū eſt, vt alibi, Cū Turni iniuria matrē admonuit, quā iſerebat. ſ. nō quā patiebaſ. Itē Saluſtius iniuria validiorꝫ. ſ. quā i ferebant validiores. c ⁋Res miſerabere fractas. i. afflictas. d ⁋Suffire thymo, ſuffumigare, Vt exinde inimica illis aīalia fugiāt. e ⁋Cæraſq; recidere inanes, ſine melle. Et ſane hoc dicit ſi nihil habuerint in aluearibꝰ, vel te tollēte, vel ex edētibꝰ prauis aīalibꝰ apibꝰ minuatis, ſciſā cęrā miniſtra. Stelliones vero & cętera thymi ſumo ab eis repelle. f ⁋Ignotus ſtellio, ignobilis, vel ex iprouiſo veniēs. g ⁋Adedit, cōſūpſit. h ⁋Lucifugis blactis, p noctē vagātibꝰ.

Morſibus inſpirāt, & ſpicula[a] cęca relinquunt
Affixę, venis animaſq;[b] in vulnere ponunt.
Sin duram metues hyemem, parceſq; futuro,
Contuſoſq;, animos, & res[c] miſerabere fractas
At ſuffire[d] Thymo, Cęraſq;[e] recidere inanes
Quis dubitet? nā ſępe fauos ignotus[f] adedit[g]
Stellio, & lucifugis[h] congeſta cubilia Blactis.

ANT. ⁋SPICVLA relinquūt, hoc latius dictū ē, iā ibi ſ. pulchrāq; petūt p vulnera mortem. ⁋Si durā metues hyemē. Eſt in eximēdis fauis neceſſaria diſpēſatio, qm̄ inopia cibi deſperāt, moriūturq;, aut effugiunt. Cōtra copia ignauiā affert. Qui ſunt diligētiores ex verna vindemia duodecimā partē apibus reliquūt, æſtiua aūt mellatione decimā ptē Thaſio Dionyſio relinq placet, ſi pleni fuerint aluei, ſi minus pro rata portione, aut inanes oīno nō attingi. In mellatione vero quæ ſine vīdemia & Virgiliaꝝ occaſu Idibꝰ Nouēbris fere includiſ, relinq ex ea duas partes apibꝰ rō pſuadet, & ſemp eas ptes fauorū quæ habeāt Erythacē, quā alii Sandaracā, alii Cerinthū vocāt, hic erit dū operanſ cibꝰ, q ſępē inueniſ in fauoꝝ inanitatibꝰ ſepoſitus, & ipſe amari ſaporis, ſed plenꝰ humoris cibus. gigniſ aūt rore verno, & arborū ſucco gūmi mō, Hæc oia pli. li xi. ī Varrone aūt lib iii. Rythacen legiſ, Aut ſuffire thymo, Colu. lib. x. admonet vſq; in autūni æqnoctiū. x. quoq; die aluos apiēdas eſſe & ſuffumigādas, qđ cū ſit moleſtū examinibꝰ ſaluberrimū tñ eſſe cōuenit. Suffitas deinde æſtuantis apes refrigerare oportet ꝓſperſis vacuis partibus alueorum & recētiſſimi Rigoris aqua infuſa. Preterea, vt tineæ ſi apparuerint euertantur Papilioneſq; enumerenſ qui plerūq; inter aluos morantes apibus exitio ſunt, Nam & cæras erodunt, & ſtercore ſuo vermes ꝓgenerāt, quos aluorum tineas appellamus. Ergo Virgiliaꝝ occaſu prio ſtatim cōueniet aperire aluos & purgare qcqđ imūdi ē, diligētiuſq; curare, qm̄ per tēpora hyemis nō expedit mouere, aut tepefacere vaſa. hęc ex Colu. Var. ēt lib. iii. ſic ait, verno tempore & æſtiuo fere ter in mēſe mellaria inſpiceſ debet ſuffigās leniter, & a ſpurcitiis purgare aluū & vermiculos eiicere. Cæraſq; recidere inanes, q; pro vel exponēdū eſt pp aut præcedēs, Iginus ſcripſit Ariſtomachū exiſtimaſſe ſuccurrēdū laborātibus hoc mō, primū, vt oēs vitioſi faui tollātur, & cibꝰ ex integro recēs ponaſ, deīde vt fumigenſ, Col. li. x. vbi ēt dicit, vacuas cerarū ptes cōputreſcere, & vitiis paulatim ſerpētibꝰ corrupto melle ipſas quoq; interire. ⁋Ignotus vnde. n. venerit non apparet, Vel potiꝰ ignotus qa ī aluis latet, & ſic mellario ignotus eſt ergo ignotus. i latēs. ⁋Stellio, lacertæ genꝰ a colore dictus eſt. n. corpore picto lucentibus guttis in modū ſtelarū. teſte ēt Ouid. ait. n. lib. v. meta. Latebraſq; petit: aptūq; colori Nomen habet variis ſtellatus corpora guttis. ⁋Stellio, apes plurimoꝝ aīaliū iniuriis obnoxiæ, impugnāt eas naturæ eiuſdē degeneres veſpæ atq; crabrones, populanſ hirūdines, & quędā aliæ aues inſidiātur aquatibus ranæ, papilio ēt cæras depaſciſ, & relinqt excremēta qbus teredines gignunſ. Naſcunſ & ipſo ligno teredines, quæ cæras præcipue appetūt. Filis ēt araneus q̄cūq; inceſſerit alarū maxīe lanugines obtexit Pli. lib. xi. ⁋Lucifugis blaptis, Blaptos in aluearīis gigni aptū eſt, quæ & ipſe pēnatæ ſunt, inqt Ariſt. lib. v. de aīalibus, Dicuntur aūt a blapto q; eſt noceo, nec ſolū in aluearīis gignuntur, ſed ēt extra, vnde Hora. ſat. iii. lib. ait, cui ſtragula veſtis blaptarū ac tineaꝝ epulæ putreſcat in arca, & Plinius lib. vigeſimo. capi. quinquageſimo quarto. de Cunilagine herba ſic ait, Manipulo quoq; eius adiecto omnes etiam a tota domo blaptas conuenire ad eam tradunt. Idē quoq; lib. xi. c. xxvii. ait, q; tenebrarum alūnæ blaptæ vitam, lucemq; fugiunt, in balneis maxime humido vapore prognatæ.

Stellio

blapta

CHR. ⁋IGNOTVS, cum indignatione dictum, quaſi dicat, q; animal inertiſſimum deuoret apes qbus nihil ſit ſolertius. ⁋Blatis, & hoc inſecti genus eſt.

⁋IMMVNIS

SER. a ¶IMMVNIS, a labore ſcilicet, ventri tantum indulgens. b ¶Imparibus armis, inæquali conſilio. Nam apes laborant, iſte conſumit, alibi, Et quærere conſcius arma .i. cõſilium. c ¶Inuiſa Mineruæ foribus ſuſpendit aranea caſſes. Araneã inuiſam mineruæ ideo dicit, quod ab ea in hoc animal puella Lyda cõmutata eſt, quũ deam laniſicio ꝓuocaſſet inferior. Sane Virgilius quidẽ cõfundit, tñ ſciendũ maiores animal ipſuʒ maſculino genere appellaſſe hic araneus, Retia vero quæ faciũt fœminino genere. d ¶Caſus apibus quoq; noſtros vita tulit, vitæ lõgitudo morborum creatrix, ſicut in Bucolicis, O lycida viui ꝑuenimus. e ¶Continuo eſt ægris alius color .i. pallidus, quia dixit ſupra, Ardentes auro & paribus lita corpora guttis. f ¶Triſtia funera dicũt, cũ exequialis pompa, & ducere proprie funeꝝ ẽ. Perſius, Nerio iaʒ tertia ducit vxor. g ¶Aut illæ pedibus cõnexæ ad limina pẽdent, hinc multi dictas apes eſſe volunt ꝙ ſe pedibus inuicẽ tenent, licet crebrior ſit illa opinio ꝙ ſine pedibus primo eſſe dicuntur, vt Trunca pedũ primo. h ¶Tractim, ſine intermiſſiõe iugiter. i ¶Frigidus vt quondam. Vt mare ſollicitum ſtridet, Tres cõparationes ſingulis impletæ verſiculis de Homero tranſlatæ ſunt, quas ille binis verſibus poſuit.

Immuniſq;[a] ſedẽs aliena ad pabula Fucus,
Aut aſper Crabro ĩparibus[b] ſe ĩmiſcuit armis
Aut dirũ Tineæ genus aut inuiſa[c] Mineruæ,
In foribus laxos ſuſpẽdit Aranea caſſes.
Quo magis exhauſtæ fuerit, hoc acrius oẽs
Incumbent generis lapſi ſarcire ruinas,
Cõplebũtq; foros, & floribus horrea texent.
Si vero (quoniã caſus[d] Apibus quoq; noſtros
Vita tulit) triſti languebunt corpora morbo,
Quod iã nõ dubiis poteris cognoſcere ſignis
Continuo[e] eſt ægris alius color horrida vultũ
Deformat macies tum corpora luce carentum
Exportant tectis & triſtia[f] funera ducunt
Aut[g] illæ pedibus cõnexæ ad limina pendent
Aut intus clauſis cunctantur in ędibus oẽs
Inauęq; fame & contracto frigore pigræ.
Tum ſonus audit grauior tractimq;[h] ſuſurrãt
Frigidus[i] vt quondã ſiluis ĩmurmurat auſter.
Vt mare ſolicitum ſtridet refluentibus vndis
Aeſtuat vt clauſis rapidus fornacibus ignis.

PRO. ¶INVISA mineruæ. L i.ſ.f. aranea. c. Mars deuicta Thracia dicitur Mineruæ donaſſe regiam puellã, ex captiuis noĩe Arachnen, quæ ſubtilitate operis laniſicii negauit cedere Mineruæ, ob hoc in Araneam conuerſa eſt, & græce αραχνη vocatur.

ANT. ¶IMMVNIS. expers ſine labore & officio ¶Imparibus armis, Crabrones maiori aculeo vtuntur. vnde Plin. libro .xi. Ictus eorum haud temere ſine febri eſt. Auctores ſunt ter nouenis punctis interſici hominẽ. ¶Tineæ,

paulo ſuperius dictum eſt. ¶Aranea inuiſa Mineruæ, aragnæ .n. optima laniſicii ſtudio Mineruæ non cedens, cum ea certauit poſita tela, irata inde illius telam dilacerauit, eiuſdemq; frontem terq;, quaterq; radio percuſſit, ſuſpẽdit ſe dolore mota puella. Pallas vero eam tunc miſerata leuauit & in vermẽ araneum vertit, hinc ſtamen remittit, & exercet antiqs telas, Hæc autem latius lib. vi. metamor. Ouidi. habet, Araneæ vero telas obeſſe apibus iam dictũ eſt. ¶Caſſes, rætia telas. ¶Exhauſtæ, ad illũ potiſſimũ retulit. Cæraſq; recidere inanes, nã ſi cæræ fuerint recisæ acrius incumbent vt reſarciantur. Retulit itẽ ad apiũ ꝑniciẽ dicẽs, quo magis fuerit exhauſtæ & conſumptæ ab prædictis magis conabuntur ſarcire generis ruinas. ¶Foros, cellas. ¶Horrea, fauos. ¶Eſt ægris, alius color minus valentium ſigna ſi ſunt piloſæ & horridæ vt puluerulentæ, niſi opificii eas vrget tempus, tunc enim propter laborem aſperantur & marceſcunt, Varro lib. tertio ¶Tractim, continue. ¶Quondam, quandoq;.

CHR. ¶FVCVS, de quo diximus, nam cum ipſe non mellificet, aliena cõſumit .i. mel ab apibus partum. ¶Crabro, nam cum grandior ape ſit validiorem habet aculeum quo apes conficiat. ſolent autem crabrones apium tergoribus inſidere, atq; dum miſellæ hoſtẽ fugere nituntur, illum ferre coguntur. Ille interim ſuccum omnem ab eis haurit, & ſe paſcentes illas conficiunt. ¶Armis, viribus. ¶Aranea, araneus inſecti genus eſt, qui ex interioribus ſuis, quibus pro filo vtitur retia texit, in quibus hærentes apes inuadit, irretitaſq; necat, atq; depaſcit. Araneorũ genera plura ſunt. ¶In foribus, vt ingredietes irretientur. ¶Foros, loca proprie in nauibus vacua relicta per quæ ferantur ii qui naui miniſtrant. ſed hic per ſimilitudinem foros dixit.

Hic[a] iam Galbaneos ſuadebo incēdere odores.
Mellaq; arundineis inferre canalibus vltro
Hortantem & feſſas ad pabula nota vocantē.
Proderit & tunſum[b] Gallę admiſcere ſaporem
Arenteſq; Roſas aut igni pinguia multo
Defruta[c] vel Pſythia paſſos de vite racemos
Cecropiumq; thymū & graue[d]olētia cētaurea
Eſt etiam[e] flos in pratis cui nomen Amello
Fecere agricolę facilis quęrentibus herba
Nanq; imo ingentem tollit de ceſpite ſiluam
Aureus[f] ipſe, ſed in foliis quę plurima circum
Funduntur Violę[g] ſublucet Purpura nigrę.
Sępe Deum nexis ornatę torquibus arę.
Aſper in ore ſapor tonſis[h] in vallibus illum

SER. a ¶HIC IAM Galbaneos ſuadebo incendere odores. i. quum iam hic proceſſerit morbus, galbanus incendēda eſt, nō vt ſupra thymus, mel ēt in aluearia medicatū tū eſt inferendū, nō vt ſupra ceræ inanes. b ¶Tūſum gallę ſaporē, multi pilas cypariſſi accipiunt. c ¶Defruta, vina decocta, & defraudata, ꝓprio ſapore. d ¶Graueolentia cētaurea, herbę ſi gen⁹ eſt a Chirone cētauro reptū, a qua & curat⁹ dr̄ cū Hercules excep⁹ hoſpitio ptra ctāti arma teſum excidiſſet ī pedē, q̄ re aliq chironiū appellāt, folia ſūt lata & oblonga, ſerrata ambitu denſa a radice, caule circūgeniculato, triū cubitorū. e ¶Eſt ēt flos in pratis cui nomē amello, plene hanc herbā, vt ēt ſupra arborē fœlicis mali exequitur, nā dicit vbi ereeſ, qualis ſit, quid poſſit. f ¶Aureus ipſe, flos. ſ. g ¶Violæ ſublucet purpura nigræ mire ait ſublucet, vt oſtendat purpurei coloris folia quodā nitore eē pfuſa. h ¶Tonſis in vallib⁹, nō ſiluoſis. Vñ eſt cōtra intōſi mōtes.

ANT. ¶HIC, TVNC. ¶Galbaneos odores, galbanus odore comitialibus ſubuenit, & in ſtomachi defectu. Plini. libro vigeſimoquarto. latius tamen circa finem libri. iii. georgicorum, videto Columel. vero libro decimo ſic ait, necnon etiam ille morbus maxime eſt conſpicuus, qui horridas cōtractaſq; carpit, quum frequenter aliæ mortuarum corpora domiciliis ſuis efferūt, aliæ intra tecta, vt publico luctu mœſto ſilentio torpent, id cū accidit arundineis infuſi canalibus offeruntur, cibi maxime decocti mellis & cum galla vel arida roſa detriti, galbanum etiam, vt eius odore medicētur incendi cōuenit. paſſoq; & defructo vetere feſſas ſubſtinere, optime tamen facit Amelli radix, cuius eſt frutex lute⁹ purpureus flos, ea cum vetere amineo vineo decocta exprimitur, & ita liquatus eius ſuccus datur, hæc ille. ¶Defruta, defrutum dicit ſi muſtum ex duabus partibus ad tertiā partem redigatur deferuere faciendo, ad mediā vero partem decoctum Sapa vocatur, vti Marcellus ſcribit. Plini. libro decimoquarto oppoſitū ſcribit ſapam nāq; appellat muſto vſq; ad tertiā partē mēſuræ decocto, de frutum vero ad dimidiā partē lib. ēt. xxiii. in qt, Vino cognata res ſapa ē muſto decocto, donec tertia pars ſuperſit, ex albo hoc melius. ¶Gallæ saporē tūſum. i. tūſe gallæ, gallaꝝ aūt ſapor ſtipticus eſt valde Galēo teſte. Vniuerſaliter qdē adminiſtrandę ſunt ad ſtipticādū, retinendū, & deſiccandū, & ſatis in frigidāt fortiſicāt mēbra fluxa, omneſq; ægritudines ꝓhibēt, quæ ſiūt ex humoꝝ diſſolutione, eaꝝ ēt fluxus ꝓhibeſ. ¶Pſythia paſſos, de hiis late videto libro ſecūdo Georgi. ¶Cecropiū thymum, atticum, eſt. n. optimum in hymetto monte, eſt autē ſpecies pro genere. ¶Centaurea, herba hæc maior & minor ē, ambæ tamen calidæ & ſiccæ complexionis in ſecūdo gradu maior totum vētrem purgat, minoris elixatura bibita coleram & humores pingues deponit, auctor Dioſcorides, Plin. etiam multa libro vigeſimoquinto. ¶A mello, paulo ante de ei⁹ flore, & frutice diximꝰ. ¶Violæ ſublucet purpurea nigræ, purpuræ florem illū tingendis expetitum veſtibus in midiis habent faucibus, liquoris hic minimi eſt ī candida vena, Vnde præcioſus ille bibitur nigrantis roſæ colore ſublucens, Pli. lib. ix. ca. xxxv. ¶Tonſis, falce meſſis, vel nō ſiluoſis, inde e contra intonſi montes dicuntur.

CHR. ¶GALBANEOS, Galbanum teſte Dioſcoride lachryma eſt herbæ, ſimilis ferulæ quæ in Nicomedia & in ſyria naſcitur Multi metoponon vocant, vtile colorē thuris habet, grana vt faba, arabice Kenech dicitur. Verū propter proprietatem quaꝫ habet aduerſus venena bezard dicunt, ꝙ nomen commune eſt omnibus medicinis contra venenuꝫ. Pli. vero ait, Dat & galbanum Syria in eodem Amanno monte, quod maxime laudāt cartilaginoſum, purum ad ſimilitudinem hammoniaci, minimeq; lignoſum. Sic quoq; adulteratur faba aut ſagapeno ſincerum ſi vratur fugat nidore ſerpentes. ¶Defruta, quod defrutum qd ue paſſum diximus in libro. ii.

Galbanus

Defrutum

ſapa

PROPE

Paſtores & curua legũt prope [a]flumina Mellę
Huius odorato radices incoque Baccho
Pabulaq; in foribus plenis appone caniſtris
Sed ſiquem [b]proles ſubito defecerit omnis
Nec genus vnde nouę ſtirpis reuocet habebit
Tempus & Arcadii [c]memorãda inuẽta magiſtri
Pandere quoq; modo cęſis [d]iam ſępe iuuencis
Inſincerus [e]Apes tulerit cruor altius [f] omnem
Expediam prima repens ab origine famam.
Nam qua [g]Pellęi gens fortunata Canopi
Accolit effuſo ſtagnantem flumine Nilum

SER. a ¶ PROPE flumina mellę, Mella fluuius galliæ eſt, iuxta quẽ herba hæc plurima naſcit. Vñ & amella dr̃, ſicut populi habitãtes iuxta Lemãnũ fluuiũ alemanni dñr. Vñ Luca. Deſeruere cauo tentoria fixa lemanno. b ¶ Sed ſi quẽ, miro vſus ẽ ordine, nã prĩo ait, quẽadmodum aĩalia apib[9] inimica pellẽda ſint, deide q̃bus medicaminibus morbo poſſint carẽ, nũc dič penitus amiſſæ q̃ poſſint rõe reparari. c ¶ Arcadii magiſtri, Ariſtęi, Ariſtæũ dicit Apollinis & Cyrenes filiũ, q prim[9] inuenit quẽadmodũ apes poſſet reparari. d ¶ Cæſis, iuuẽcis occiſis verberibus, Bono aũt ſermone vſus eſt, Nã cædi iterdũ occidi, iterdũ verberari ſignat. e ¶ Inſincerus cruor vitiatus, corruptus. Nã iõ verberant, vt ex putrefacto cruore vermes creent, vñ apes ſint. f ¶ Altius oẽm expediã prĩa repetẽs ab origine famã, contra in æneide, ſed ſumma ſequar faſtigia rerũ. ſane ſciẽdũ Pliniũ dicere de bobus apes, de equis crabrones, de mulis fucos, de aſinis veſpas, ſicut ſuderius dixim[9] pcreari. g ¶ Nã qua pellæi canopi, Canopus ciuitas eſt iuxta Alexandriã, quã Alexãder a ſe dictã cõdidit iſtar chlamydis ſuæ, q fuit de ciuitate Macedoniæ, quæ pella nominatur. Canopus autẽ dicta eſt quaſi canobus a Canobo, Menelai gubernatore illic ſepulto.

PRO. ¶ NAM qua pel.g.f.c. Pella eſt oppidũ Macedoniæ patria alexãdri. oẽs aũt alexãdrias alexander cõſtituit. Ergo canopi pellei dicti ſunt. Canopus eſt aũt oppidũ i ægypto iuxta alexãdriã a gubnatore dcm̃ Menelai. Fortunatã aũt dixit gẽtẽ ꝓpter agri fertilitatẽ.

ANT. ¶ FLVMINA mellæ, põponius mellã ſcribit, fluuiũ eſſe in Thracia & in Ægeũ ingredi. Alibi ẽt ait, in Pãphilia eſt melas nauigabilis fluuius eſt, item alter in Sicilia eſt & pluribus in locis. Oui. dixit in meta. Mygdoniuſq; melas. Mellam vero galliæ fluuium dñt.

Mellas ¶ Sed ſiquẽ proles, docebit iam reparandarum apiũ modũ. Peracto autẽ ſolſtitio vſq; ad ortũ caniculę tpe progenerari apes poſſe iuuenco pempto Democritus & Mago, nec minus Ver prodiderunt, Mago q̃dẽ ventribus ẽt bubulis idem fieri affirmat, Colu. li. x.

¶ Arcadii magiſtri, Ariſtæi.i. in arcadia late regnauit, ꝓmuſq;, & apiũ & mellis vſus hoibus tradidit, vt lati[9] in pricipio hui[9] voluminis patuit, & i pricipio primi. ¶ Pellæi canopi, canopus cẽtum ac.xx. ſtadiis diſtat ab Alexandria pedeſtri itinẽ vadentibus dicta de noie Cãobi, q Menelai claſſem gubernabat, & ibi mortuus ẽ, i ea vero erat Serapidis tẽplũ, & cultu & religione excellẽs, e ſepẽ ꝑterea Nili hoſtiis ꝑcipue canopico oſtio vtebãtur ægyptii tanq̃ emporio occluſis Alexãdriæ portubus. Stra. id ſcri. lib. xvii. Eſt aũt Canopus i quadã Nili iſula teſte ſolino quã vrbẽ aiunt ab alexãdro Pellæo ædificatã.i. Macedonico Plla.n. vrbs Macedõiæ eſt, teſte Mella quã maxĩe illuſtrẽ alũni effecerũt Philippus græciæ domitor, alexãder ẽt aſiæ. ¶ Fortunata, id dixit pp agri fertilitatẽ, vt ait prob. mella ẽt ſcribit, ægyptũ mire fertilitatis eẽ, & hoium, aliorũq; aĩaliũ ꝓcreãdã genetricẽ. Dicit itẽ fortunatã Canopi gentẽ pp ipſum Nilum in quo ſita eſt vrbs. & canopi cum oſtium quo ægiptii tanq̃ emporio vtebant. ¶ Stagnantẽ nilum, videto li. iiii. geor. Ariſtę[9]

CHR. ¶ ARCADII, optimũ principiũ i quo ſummã captat attẽtionẽ. Dicit.n. ſe dictuꝝ nõ fabulas nec ꝑcepta vulgaria, ſed memoranda, nec inducti hoĩs, ſed magiſtri, & arcadii, vt ſit laus a natione, Nã arcades præualuerunt in oĩ pecore colẽdo. ¶ Arcadii.i. Ariſtæi, q vt meminit Iuſtin[9] i arcadia regnauit, ꝓmuſq; lactis coagulãdi auctor fuit, melq; reperit, & vt ait Pli. primus mel vino miſcuit, mulſũq; inuenit. Diodo. aũt ait, Ariſtæũ primũ Baccho contra ſaturnũ profecturo tanq̃ deo ſacrificaſſe. ¶ Altius oẽm demonſtrauerat ſe ꝑcepta narratuꝝ Nunc ſic narratuꝝ pollicetur vt altius exponat. q. d. ita a principio repetã, vt res facile intelligi poſſit. ¶ Canopi pellæi, non a Pellæo rege conditi, ſed canopi ægyptiaci, in qua ægypto rex Pellæus.i. Alexãder ſibi regnũ cõſtituit, ædificata alexãdria cognominata a pella vrbe Macedoniæ ſuæ patriæ. Vñ & Iuue. Vnus pellæo iuueni vix ſufficit orbis, Canopum aũt vrbs ægypti, quaſi cãobũ a cãobo auriga Menelai illic ſepulto.

Et circum pictis ᵃvehitur ſua rura Phaſellis
Quaq; pharetratæ vicinia perſidis vrget
Et viridem ęgyptum nigra ᵇfœcundat arena
Et diuerſa ruens ſeptem diſcurrit in ora
Vſq; coloratis amnis deuexus ab indis.
Omnis in hac ᶜcertam regio iacet arte ſalutem.
Exiguus primum atq; ipſos cōtractus ad vſus
Eligitur locus hūc anguſtiq; ᵈ imbrice tecti
Parietibuſq; premūt arctis & quattuor addūt
Quattuor a ventis obliqua ᵉ luce feneſtras.
Tum vitulus bima ᶠcuruās iam cornua fronte
Quęritur huic geminę Nares & ſpiritus oris
Multe ᵍreluctanti obſtruitur plagiſq; pempto
Tunſa per integram ſoluuntur ʰviſcera pellem
Sic poſitū in clauſo linquunt & ramea ⁱ coſtis
Subiiciūt fragmēta Thymū Caſiaſq; ᵏrecētes.
Hoc geritur Zephyris primū ipellētibꝰ vndas
Ante nouis rubeant q; prata coloribus ante
Garrula q; tignis nidum ſuſpendat Hirundo.
Interea teneris ˡ tepefactus in oſſibus humor
Aeſtuat & viſenda modis ᵐanimalia miris
Trūca ⁿpedum primo mox & ſtridētia pinnis ᵒ
Miſcētur tenuemq; magis, magis Aera carpunt
Donec vt ęſtiuis effuſus nubibus imber
Erupere aut vt neruo pulſante ſagittę
Prima leues ineunt ſiquando prelia parthi.

SER. a ❡PICTIS phaſellis, breuibus nauiculis quibus vtuntur quum ſtagnauerit Nilus. b ❡Nigra fœcūdat arena, nouum.n.ſemper limum trahit qui efficit fœcunditatem. Vnde & nilus dictus eſt, q̃ſi νεαν ιλυν trahēs.i. nouū limū. Nam antea Nilus latie Melo dicebatur. c ❡In hac certam iacit ſalutem pomum apum reparandarum ſalutē Cice. iacta ſūt fūdamenta defenſionis meæ, Ipſos cōtractus ad vſus eligitur ad ſuſtinēdum tm̄ & coarctandū bonis cadauer. d ❡Anguſtiq; imbrice tecti imbricem quidā volunt tectū, quidam canales quo repellit pluuia imbrex, tn̄ dicitur q imbrem arceat licet & hic imbrex lectum ſit, melius tn̄ ſcdm plautum hæc imbrex dicimus Nāq; ait fregiſti imbrices meas dum te dignas ſectaris ſimiam. e ❡Obliqua luce feneſtras, quæ ex obliquo lumen infundunt, vt in horreis cernimus. f ❡Bima fronte, ætatis biennii, bimus nanq; trimuſq; biennis, trienniſq; di. g ❡Multa reluctanti, pro multū, nomen pro aduerbio. h ❡Soluuntur viſcera, liqueſcūt, & putreſcunt. i ❡Ramea fragmenta, de ramis fracta.i. ramoꝝ fragmina dicimus aūt & hic ramus & hoc ramale. Perſius, Vt ramale vetus. K ❡Caſiaſq; recētes, ſtatiꝫ carptas. l ❡Teneris tepefactus i oſſibus humor, vtpote bimi vituli, in quo plurimum feruentis eſt ſanguinis. m ❡Modis viſenda animalia miris, & quod ex cadauere naſcuntur animalia, & qd apes ex vermibus procreantur. n ❡Trunca pedū primo.i. ſine pedibus primo, & bene addidit primo. Nam poſtea. tam pennas q̃ pedes accipiunt. o ❡Pinnis miſcentur, inter ſe pennarum leuitate conueniunt.

ANT. Phaſellus ❡PHASELLIS naui. Noni, aūt ait, q phaſellus proprie eſt nauigiū campanū. Stra. li. xvii. ſcri. q a ſeptem nili oſtiis partes quædam obruptæ & in totā inſulā diuiſæ multos riuulos inſulaſq; fecerunt vt tota inſula ſit nauigabilis ſolū bsi foſſas diuiſis tāta facilitate nauigātis vt nōnullę teſtaceas ſcaphas habeant. illa autē inſula delta noiatur quam mare, duoq; Nili fluenta efficiunt, Delta vero dicit propter figuræ ſimilitudinem, quā habet triangulam. ❡Pharetratæ, perſidis, poſt Carmaniā Perſia ē, Carmania aūt ab indi oſtio vltia. Venantur perſæ pila & ſagittas ab eqs mittentes, & funda vtētes, Stra. li. xv. ❡Viridē ægy. propter ſata, & vineta, & gramina ob Nili fœcunditatem, hic ait nigra arena ideſt nigro limo, & li. ſecundo geo. diximus, optimam eſſe nigrā terram. ❡Coloratis indis, id eſt nigris, Nilus autem originem, vt iuba Rex potuit exquirere in monte inferioris mauritaniæ, non procul oceano habet, auctor Plinī. libro quinto, capi. decimo. ❡Deuexus, declinatus, pronus demiſſus. ❡Imbrice, imbrices tegulæ dicuntur, quod imbres capiant. ❡Zephyris, ii ſtare incipiunt. vii. idus Febru. primo ſcilicet die Veris vti latius libro primo, Georgicorum. ❡Irundo, de hac Ouid. in fine libri ſecundi Faſto. ait, Fallimur an veris prænuncia venit irundo, & philoſophus li. i. ethi. ait, q ver nec vna facit irundo nec vnus dies Col. vero libro. xii. capi. ii. ſic ait, Decimo cal. Martii Leo deſinit occidere, venti ſeptentrionales qui vocantur ornithiæ p dies. xxx. eſſe ſolent, tum & irundo aduenit. CHR.

❡VIRIDEM, pp abūdātiā, & copiā frugū;

❡EXTVDIT

Quis Deꝰ hāc Muſę qs nobis extudit [a] artem?
Vn̄ noua [c] ingreſſus [b] hoīum experiētia cepit
Paſtor [d] Ariſtęus fugiens Peneia Tempe [e]
Amiſſis (vt fama eſt) Apibꝰ, morboq; fameq;
Triſtis ad extremi [f] ſacrum caput aſtitit amnis
Multa quęrens, atq; hac affatus voce parentē
Mater [g] Cyrene mater quę gurgitis [h] huius
Ima tenes, quid me pręclara ſtirpe Deorum
(Si mō quē phibes pr̄ eſt Thymbręꝰ Apollo)
Inuiſum fatis genuiſti aut quo tibi noſtri
Pulſus amor? qd me [i] Cœlū ſperare iubebas?
En ēt hunc ipſum vitę [k] mortalis honorem
Quē mihi vix frugū [l] & pecudū cuſtodia ſolers
Oia tentanti extuderat, te matre [m] relinquo
Quin age & ipſa manu fœlices [n] erue ſiluas:

SER. a ¶ EXTVDIT, ſtudioſe repperit. b Ingreſſus, exordia, nā eſt accuſatiuus pluralis. c Noua experiētia, nullo docēte ars p vſū repta. d Paſtor Ariſtæus, Ariſtæus filiꝰ fuit Apollinis & Cyrenes filiæ penei fluminis Theſſaliæ, q quū Eurydicem nympham vxorem Orphei vitiare voluiſſet, & illa fugiēs a ſerpēte fuiſſet occiſa, nympharū iracondia cūctis aīalibꝰ pditis funditis, & cūctis apibꝰ, mr̄is implorauit auxiliū. e Tēpe, ſunt i Theſſalia amœniſſima. f Extremi amnis, ſūmi, vn̄ naſcit & ſic dicimꝰ p ſupremo pr̄. g Mr̄ cyrene mater, inuidioſum eſt noīe parentes vocare. Vn̄ eſt paulo poſt, Et te crudelē noīe dicit, ſic in .xii. in deſperatiōe ait, Ruitq; iplorās noīe Turnum. h Gurgitis huius .i. penei fluminis. i Quid me inuiſum fatis genuiſti, natus ex diis, iuſſus eſt fatis. Sic in prio æneidos, Nos tua progenies Cœli qbus ānuis arcē. Itē Quis te nate dea p tanta picula caſus inſeqt? k Vitæ mortalis honorē, bn̄ honorē ait, qa arare bene, aīalia paſcere apes ēt hīc honor erat. Nā ingēti honore fuit ruſticitas. alibi, Non vllꝰ aratro dignꝰ honos. l Cuſtodia ſolers, diligēs & perita induſtria. m Te. m. r. ac ſi diceret, ſub ea pdo vſum laboris ſub qua augere debuerā. n Fœlices ſiluas, fertiles.

PRO. ¶ PASTOR Ariſtęus fugiens peneia tēpe. Peneos ē Theſſalię flumē, ꝙ in pindo mōte eiuſdē terrę orit. Tēpe aūt ſunt loca frigida, opaca frōdoſa, copioſa frōtibꝰ vel fluminibus, hoc cōe oīa eiuſmodi locoꝝ ē. Et iccirco additū peneia tēpe, qa poterāt & alia intelligi dr̄ quidē & in eis locis pcipue vbi peneos orit. vt in .i. meta. Oui. refert dicēs, Eſt nemus ęmonię prerupta qd vndiq; claudit ſilua. vocant tēpe, p q̄ peneus ab imo Effuſus pindo ſpumoſis voluit vndis inſula Carpathoſdcī quæ exiſtimat obiecta peneo.

ANT. ¶ EXTVDIT, inuenit. Ariſtæus, latiſſime de hoc circa principium primi libri Geor. Ingreſſus, initia. Peneia tempe videto li. ii. Geor. Extremi, ſūmi. Amnis, penei q fluuius eſt in Theſſalia in pindo mōte ortū habēs. Tymbreus, apol. Thymbra cāpus erat antiquo ilio pximꝰ & Tymbreꝰ q p eū fluit in ſcamādrum emittēs ab Apollinis Thymbrei tēplū quinq;gita ſtadii diſtabat, ſcribit Stra. lib. xiii. Solers, dr̄ ſolers in oī re prudēs vt ſcribit Feſt. Oia tētāti, de iis late diximꝰ li. i. geo. ibi & cultor nemoꝝ &c. Extuderat, parauerat.

Solert

CHR. ¶ QVIS deꝰ: Captat attētionem oſtēdēs magnitudinē rei cum ſine muſaꝝ fauoꝛ exprimi nō poſſit. Tymbrę, tymbra, vt ait Dioſco. herba ē q naſcit locis ſaxoſis & aſperis, folia hēt ſimilia thymo, Sed molliora & maiora & ſtiptica & viridia hēt ſpicā plenam floribꝰ, quoꝝ color tēdit ad citrinitatē & viriditatē. eadē herba dr̄ ſaturea a ſatyris, q luxurioſi, ſalaceſq; ſunt, qm̄ eos q illa vtunt ī Venerē pnos reddat, hinc dr̄ Apollo Tymbreus. Eſt āt oro pathetica, & ab aīo pturbato pficiſcens, vn̄ hēt pricipiū vix ab iurgio abſtinēs, & q̄relis refertū. Quid me e. ſ. i. nā iniuria ſumma eſt, vt cui cœlū pmittatur, is idē humanū honorē tueri nō poſſit, & cum quidē honorē quē ipſe ſumma cū induſtria & labore arādo, paſcēdoq; ſibi acquiſierit, Eſt. n. locꝰ pter ſpē, vn̄ ſummū citat pathos qui iubente matre cœlum ſperaret, is ab humano honore deciderit, ꝙ eo etiam infœlicius accidit, quia deceptus eſſe videtur a matre, in qua ſi ſpē oēm repoſuerat iure reprehēdi nō poterat, & ita deceptus vt dum maiora pmittat, ea q̄ ſuo ſudoꝛ pepererat, eripiātur. Omnia. t. in quo & corporis extremꝰ labor, & vt aiūt ſumma induſtria apparet. Te. m ex duobus verbis duplex reſultat argumētatio. Te ſ dea, ex quo oſtēdit quid poſſit mater & hic dolet ꝙ officium mr̄nū deſerat. Quin. a. cōceſſio eſt color rhetoricus, qd fit cum id cōcedimus quod fieri nullo pacto vellemus quo tempore ſemper aliquid addimus, quo a faciēdo deterreamus,

Tym bra

vt I leq̃re italiã vẽtis pete regna p vndas. Nã deterret ipſum ab agẽdo qd cõcedit ꝓpoſito metu tẽpeſtatis, Sic hic ꝓpoſita calamitate in filiũ quã nõ eſt veriſimile, vt mater vllo pacto euenire cupiat. ⁋ Etuic. ſ. vt aius in ꝓces ex pturbatione ferebaſ, ita & q̃ animũ exprimit oratio ꝓcipiteſ, neceſſe eſt hic abrupta & occiſa & magna ex pte ſine copulis fluctuat.

Fer[a] ſtabulis inimicũ ignẽ, atq; iterfice[b] meſſes
Vre ſata, & validam in vites molire bipennem
Tanta[c] meç ſi te cœperunt tedia laudis.
At mater[d] ſonitũ Thalamo ſub fluminis alti
Senſit eam circum Mileſia[e] vellera Nymphç
Carpebant Hyali ſaturo[f] fucata colore
Drimoq;[g] Xantoq; Ligeaq; Phyllodoceq;
Cçſariem effuſç nitidam per candida colla
Neſeq; Spioq; Thaliaq; Cymodoceq;
Cydipe & flaua lycorias altera virgo,
Alteratum primos Lucinç experta labores
Clioq; & Beroe ſoror oceanitides ambç
Ambç auro[h], pictis incinctç pellibus ambç.
Atq; Ephyre, atq; Opis, atq; Aſia Deiopeia
Et tandem poſitis velox Aretuſa ſagittis.

SER. a ⁋ FER, infer. b ⁋ Interfice meſſes, ſm Pythagorã, q animã habere dicit cũcta creſcentia. Vñ & alibi, Aret ager vitio moriẽs. c ⁋ Tãta meæ ſi te cœperũt tedia laudis, Tediũ eſt angor mentis & animi, nõ corporis valitudo. d ⁋ At mr̃ ſonitũ, cur non ẽt vocẽ audiuit: ſcilicet qa in ima fluminis parte erat lanificiis occupata. e ⁋ Mileſia vellera, ꝓcioſa. Cicero, Nã quid a mileſiis lanæ publicæ abſtulerit: f ⁋ Hyali ſaturo, fucata colore, Hyali ꝓ hyalino colore. Vitreo, viridi nymphis apto. Saturo aũt largo abũdãti, aut certe tarẽtino ab oppido ſatureo. Iuxta tarẽtũ.n. ſũt baphia, in qbus tigiſ lana. g ⁋ Drymoq; Xãthoq;, hæ ſunt, vt multi volũt, de qbus ait Iuno, Sunt mihi bis ſeptem præſtãti corpe nymphç. Sed magis poetice cõficta noĩa accipiamꝰ. Sane mira varietate hic vſus eſt, nã ne ꝯtinuatio nominũ poſſet creare faſtidiũ, in aliis habitũ, in aliis cõmemorat virginitatẽ, i aliis pulchritudinẽ. h ⁋ Auro ambæ pictis incinctæ pellibꝰ ambæ. i nebridas habẽtes, ſed hic venatricũ eſt habitus, quẽ iõ nymphis dat, qa multas ex eis legimus ex venatricibus factas, vt Et tãdẽ poſitis velox arethuſa ſagittis. Notanda aũt eſt figura honeſtiſſima facta ex repetitione ſermonis, vt Oceanitides ambe, Ambæ auro pictis incinctæ pellibus ambæ.

ANT. ⁋ MILESIA vellera, de iis videto libro. iii. geor. ⁋ Carpebant, diuellebant nebant, vnde ait inferius. Dũ ſuſis mollia penſa deuoluunt. ⁋ Hyali. i. vitri, cuius color cum aqua conuenit, hialos vitrũ dicitur, hialinon vitreus, hyalurgos vitriarius, hyalurgion officina vitriaria. ⁋ Fucata, depicta, tincta, colorata, phycos enim color dicitur. ⁋ Drymoq; figura eſt hoc verſu Polyſyndeton, ideſt multipliciter coniunctum, huic contraria eſt Dyaliton vel aſyndeton. i. ſine coniũctionibus. ⁋ Neſeq;, ſpioq;, thaliaq;, cymodoceq;, hoc mõ legendũ eſt carmẽ. Euſtachius enim exponit Spio a Spæon. i. ſpecubꝰ. dictã pp maris cauernas, & q græca ſcriptura ẽ ſpeio cũ ei diphthõgo, quæ in i lõgã vertiſ, eſt idẽ carmen in fine libri quinti æneid. legitur etiã niſeæ. ⁋ Cymodocea, ea dicta eſt q vndas maris cũ ventoq; ſpiritu qeſcere faciat. ⁋ Lucinæ labores. i. partus, de Lucina latiꝰ li. iii. geor. ⁋ Oceanitides ambæ. i. oceani filiæ, nec lr̃gẽdũ ẽ oceanides, q oceanus añ penultimã, & penultimã corripit, variabiſ ãt ſingulariter oceanitis oceanitidis. ⁋ Ambç, epanalepſis ẽ. i. repetitio, quæ qdẽ multũ venuſtatis hẽt, & grauitatis ⁋ Pellibꝰ, nebridibꝰ. ſ. i. damaꝝ, & hinuloꝝ, Nebros.n. hinnilus dr̃. ⁋ Poſitis ſagittis, fuerãt.n. virgo venatrix Diãæ comes, ď q̃ late oui. li. v. met. ⁋ Velox, ꝛ̃tulit id ad fug. i ipis fugit.n. alpheũ

CHR. ⁋ MILESIA, miletũ vrbẽ Neleus condidit Stra. teſte nobilitata olim eſt pulchritudine lanæ ioniæ caput eſt ꝓpe quã Meãder flu. in mare decurrit, Columella ait, oues generis eximii, calabras, apulaſq;, & mileſias noſtri exiſtimabant ⁋ Hyali, optimũ nomẽ niphç fluuiatilis ναλος.n. vitrum eſt. ⁋ Drymo, a robore, Xãthio a flauo colore, Ligea a ſono philodoce ab amico hoſpicio, cydipe decꝰ equeſtre, lycorias dulcedo, mõtis. Poſſetq; & in reliqs interpr̃tatio dari, ſed non eſt neceſſe, Mira aũt narratio haꝝ nymphaꝝ pp mirã diſtinctionẽ ac varietatẽ que mihi cauſa eſt. Modo enim diſtinguit epitheris, modo coniunctim enarrat, alias a forma, alias ab çtate, alias ã vita & moribꝰ, alias ab ambitu & laudat, vt tot nomina quæ ſine faſtidio proferri poſſe non videbantur ſumma cum audientum voluptate recenſeat.

⁋ CVRAM

Inter quas curā[a] Clymene narrabat inanem
Vulcani[b], Martiſq; dolos, & dulcia furta,
Aq;[c] Chao dēſos Diuum numerabat amores,
Carmine quo captę dum fuſis mollia penſa
Deuoluūr, iterum maternas impulit aures
Luctus Ariſtęi, vitreiſq; ſedilibus omnes
Obſtupuere, ſed ante alias Arethuſa ſorores
Proſpiciens ſumma flauū[e] caput extulit vnda,
Et procul, o[e] gemitu nō fruſtra exterrita tāto
Cyrene[e] ſoror ipſe tibi tua maxima cura[f]
Triſtis Ariſtęus Penei[g] genitoris ad vndam
Stat lachrymās: & te crudelē nomine dicit.
Huic percluſa noua[h] mentē formidine mater
Duc age duc ad nos fas illi[i] limina Diuum
Tangere ait, ſimul alta iubet diſcedere late
Flumina, qua iuuenis greſſus inferret. at illū
Curuata in montis faciem circūſtetit vnda,
Accepitq; ſinu vaſto, miſitq; ſub amnem.
Iāq; domū mirās genitricis, & humida regna
Spelūciſq;[k] Lacus clauſos, lucoſq; ſonanteis
Ibat, & ingenti motu ſtupefactus aquarum
Omnia ſub magna labentia flumina terra
Spectabat diuerſa locis, Phaſinq;[l], Lycumq;[m]

SER. a CCVRAM inanē, diffinitio eſt amoris. b Vulcani Martiſq;, ſm Donatum hic eſt diſtinguēdum, & ſic inferendū, vt dolos ad Vulcanū, furta dulcia, ideſt adulteriū referamus ad Martē. Scimus enim q sole indicāte Mars cū venere p artem Vulcani ē religatus catenis. c A q; Chao, & a chao narrabat crebros amores deorū. d Sūma flauum caput extulit vnda, Mire p tranſitū veritatē tetigit. Namq; Arethuſæ fōs dulcia aquæ fluenta inter medios ſeruat fluct⁹. e Cyrene ſoror, pp̄ter ſimilitudinē poteſtatis ait ſoror, Nā Cyrene theſſaliç, Arethuſa vero dea eſt elidis. f Tua maxima cura, quē tu plurimū diligis. g Penei genitoris, aut tui genitoris, aut honoriſē, vt Tybri pater. h Noua formidie, magna, vt pollio & ipſe facit noua carmina. i Fas illi limia diuom Tāgere, vtroq;.n. parēte deo natus erat. K Spelūciſq; lacus clauſos lucoſq; ſonāteis, mirās per oīa ſubaudiamus, Lacus aūt dicit fontiū & fluulorū receptacula Hæc autem non ſunt per poeticam licentiā dicta, ſed ex ægiptiis tracta ſunt ſacris. Nam certis diebus Nilides pueri de ſacris parētib⁹ nati, & ſacerdotibus nymphis dabantur, qui quū adoleuiſſent redditi narrabāt lucos eſſe ſub terris, & imenſam aquā omnia continentem, Ex qua cūcta perreantur. Vnde eſt illud ſecundum Thaleta, Oceanumq; patrē rerum. l Phaſinq;, fluuius colchidis. m Lycum, fluuius.

ANT. CCVRAM, vulcani inanē, fruſtra enim curioſus erat in venerē, illa nāq; cū Marte ſæpiſſime cōcurrebat. Pōt ēt ītelligi inanē curā amorē ipm. Martis dolos.i. quos Mars a Vulcano recepit. æreis.n. cathenis retib⁹, & laqueis ab illo cū Venere eodē loco circūdatus fuit diis cūctis inde aſpiciētibus, vt lib. iiii. met. Oui. educet. A q; chao, deſta mundi initio, & elementoꝝ ſegregatione, nā vt Feſtus ait, Chaos appellauit. Heſi. cōfuſam quōdā ab initio vnitatē, hiantē, patētēq; in profundum. Vitreis, vitreo colore, qui aquæ ſimilis eſt. Phaſinq;. Phaſis Aſiæ fluuius. c. ac. xx. pontibus pertrāſitur, q pp̄ter flexiōes aſper ac violētus in colchidē defertur, auctus demū exiit in pontum, ſecus cuius vrbs iacet eiuſdē noīs, & lacus non p̄cul ipſa vrbs Colchoꝝ emporiū, qd ex alia pte amnis p̄cingit, ex alia lacu, ex alia mari, Stra. lib. xi. Dionyſ. ſcrib. Phaſin oriri ex mōte armeno, labiq; ex altiſſimis collib⁹ Caucaſi cui mōti Colchi adherēt, inde in Euxinum dflecti. Lycūq;, Lycus fluuius poſtea Rhyndacus dictus eſt, orit ī ſtagno artinia iuxta miletopoliꝫ recipit magestō pleroſq; alios, Aſiā, Bithyniāq; diſterminās, Pli. li. v. c xxxiii. Mela ſcribit in Anthiochia Syriæ parte lycū amnē eſſe.

Chaos

Phaſis

Lycus Rhyndacus

CHR. CFAS ILLI. quia ex deo natus ſit. Simul alta, ex phantaſia poetica ea fingit quæ rē faciūt veriſimilē. Phaſi, ingens fluuius Colchiā regionem illabens, oritur ex Armenia glaucum & hyppū recipit, illi adiacet vrbs eiuſdē nominis cum per ſarapānorum anguſtiis fluit, ita flexuoſus eſt. vt. cxx. pōtib⁹ tranſeat, Habet prope ſe Leucothoæ tēplū a Phryxo cōditū, in quo aureū vellus dedicauit, naſcit in eo virga quā leuſiphilon dicunt, cuius hęc eſt vis, vt thalamis illata matrimonia pudica cōſeruet. Lycū, flu. prope eſt Cizicū, alio noīe Rhyndacus noīatus ē, & alius lycus, q a ſummo mōte Celenæ vrbis defluit, ſed donec intra mœnia labit nō lycus, ſed marſia dicitur.

Phaſis

Et caput vnde altus primũ ſe erupit Enipeus[a]
Vnde Pi[b] Tyberinus,& vnde Aniena fluenta
Saxoſumq̧[c] ſonãs Hypanis[d] Miſuſq̧[e] Caycus
Et gemina auratus Taurino Cornua vultu
Eridanus[f].quo nõ alius per pinguia culta
In mare purpureũ violentior influit amnis.
Poſtq̧ eſt in Thalami pendẽtia Pumice tecta
Peruentum & nati fletus[g] cognouit inanes
Cyrene,manibus liqdos dãt & ordie[h] fontes
Germanę,tonſilq̧ ferunt Mantilia[i] villis,
Pars epulis onerant mẽſas,& plena[k] reponũt
Pocula,Panchęis[l] adoleſcunt[m] ignibus arę.

SER. a ¶ENIPEVS,theſſaliæ fluuius. b ¶Pe ty-berinus, Tyberis & Anio italiæ ſunt fluuii. c ¶Saxoſuq; ſonãs,& ſaxoſum legendũ ẽ nõ ſaxoſus,ne ſint duo epitheta,qđ apud latios vitioſũ ẽ. d ¶Hypanis,& põti fluui⁹. e ¶Myſuſq; caycus q p mysiam labitur. f ¶Eridanus, fluuius Italiæ,qui & padus vocat. Purpureũ aũt nigrũ ex altitudine accipimus. Nã padus nõ in rubrũ mare,ſe iuxta rauẽnã in adriaticum cadit,& purpureum græcũ eſt epitheton, mare rubrũ ẽt dixit Home. ζυσᾶ λα πορφυγυσαν. Vñ appet victorinũ hoc loco erraſſe,q purpureũ. mare rubrũ eẽ dixit, qđ ẽ iuxta idiã. g ¶Nati flet⁹ cognouit inanes,bñ inanes flet⁹,his.n.mouebant rebus q̃rũ erat facilis reparatio. h ¶Dãt ordie fontes, rite ſcđm ordinẽ epulaꝝ. i ¶Matilia,qb⁹ manus tergunt.Cæteꝝ Plau:hui⁹ ſingulare mãtellũ poſuit i captiuis,nec his ſycophãtiis, nec fucis vllũ mãtellũ obiiciã.Lucil.aũt mãtella dicit,mappas mãtella merũq; ,quę græci μανδυα vocãt. K ¶Plena ĩponũt pocula, iterãt ſæpe offerũt. l ¶Pãchæis ignib⁹,ture arabicis odoribus. m ¶Adoleſcũt aræ, pro incendunt κατεῦφημισμον ponit, & adoleſcũt hic vim hẽt frequẽtatiõis,& pãchæis adoleſcunt.i. pãchæis odoribus incendũtur aræ.

PRO. ¶TAVrino cornua vultu,Eridanus ſiue padus.Et iõ Taurino vultu,q eius ſonus,vt tauri mugitus,& ripæ flexuoſæ ſint vt cornu.

ANT. ¶ENIPEVS,ẽ is theſſaliæ flu.q i api dãnũ elabit,Apidãn⁹ vero i peneũ. Stra.li.ix. edocuit altus ãt Enipeus poeta ait, q ex Othry mõte defluit,vti ait. ¶Tyberin⁹,tyberis ãntea tybris appellat⁹,& primus albula e media fere lõgitudine apẽnini profluit, tenuis primo inde &.xl fluuiis auctus ꝑcipuus autẽ nare & aniene q & ipſe nauigabilis in Tyrrhenũ dilabit æquor. Pli.li.iii. ¶Aniena,fluẽta,anio ex alba decurrẽs ꝑter latinã Marſorũ vrbẽ,& ꝓpiquũ illi campũ Tyberim poſtea intrat Stra.li.v.deſcẽdit aũt per Tybur. Hypanis & megaros aurũ vehũt ditiſſima oium flumia.ea.n.a mõte Hemodo primũ exorta in oceanũ tãdẽ dilabunt Soli, quoq; de india ſcri. Hypaniã nobiliſſimũ flumen; q Alexãdri magni iter terminauit ſicuti arę in ripa eius poſitæ ꝓbãnt. ¶Myſuſq; caycus, ſupra ptẽ Troadis ĩ mediterraneo ẽ q̃ vocat Teuttrania,quã Miſi antiq̃t⁹ tenuere ibi Caycus amnis oritur. Pli.lib.v. ¶Eridanus, padus nulli amnium claritate inferior a græcis dr. Eridanus, vt ſcri Pli li. iii.& teſte Mela ab Imis radicibus Veſuli mõtis exort⁹ paruis ſe primũ fontibus colligit more ita augeť aliis amnibus, vt ſe p ſeptẽ oſtia effundat, vnum de iis magnũ padũ appellãt,ide tã citus ꝓſilit, vt diſcuſſis fluctib⁹ diu qualẽ emiſit vndã agat, ſuũq; ẽt in mari alueũ ſeruet,donec eum ex aduerſo littore iſtriæ eodẽ ĩpetu ꝓfluẽs iſter amnis accipiat. ¶Aurat⁹ cornua geminas ripas intelligit q̃ cũ tortæ ſint fluuioꝝ cornua appellant,aurat⁹ ãt dicit poeta, qm̃ vt Pli. refert padus amnis ẽ Italiæ ditiſſim⁹,& cãpos vbertate fœcũdat,vel poti⁹ auratus ait, qm̃ iter ſidera relat⁹ ferť,habetq; ſtellas.xiii. vt ſcribit Iginus. ¶Taurino vultu,id ait,qm̃ Eridani ſonus,vt tauri mugit⁹ ſit,& ripæ flexuoſæ,vt cornua,prob⁹. ¶Purpureũ ma.padus vt Pli.ſcribit i mare adriaticũ iſluit,i qđ trigita flumia defert,purpureũ ãt cęruleũ intelligim⁹.vñ paulo ſupi⁹ poeta dixit,violæ ſublucet purpura nigræ, qđ ibi lati⁹ aptũ ẽ. Ariſt.ãt pticula.xvi. ꝓblematũ ſcribit ꝓflãte aqlone mare ꝑſpectius atq; trãſlucidius fieri q̃ auſtro.pticula vero.xvi ſcribit,auſtro ſpirãte cæruleũ mare fieri,demũ purpureus color nigerẽ rubore quodã admixto. De purpureis ãt colorib⁹ q̃uo varii ſũt ſcđm ſolis tẽperiẽ i diuerſis locis videto latiſſime Victruuiũ in penultimo & vltio. c.li.vii. ¶Pumice, ſaxo vndis coroſo. ¶Panchæis, ignibus.i.tureis,tus.n.in pãchaia naſciť. Vir.lib. ii. geor. Totaq; turiferis pãchaia pinguis arena , & ſupius eodẽ libro dixerat,Solis eſt turea virga ſabæis,p qđ intelligiť panchaiã in ſabæa regione eſſe,probus vero ꝓſidis regionẽ ſcribit,eſſe ab rege panchæo dictã. ¶Adoleſcũt augenť,honorantur,incenduntur. Pãchæas

CHR. ¶HYPANIS,flu.ẽ,q ex luco ſchythaꝝ palude

ſide oritur, fluit dulcis donec admiſceatur fonti qui Exampeus dicit, cuius aquæ adeo amaræ ſunt, vt deinceps totus fluuius amarus reddat, de hoc ſcribit Ariſt. in lib. de animalibus & ipſum apud cimmeriũ boſphoꝝ, atq; deferre, veluti folliculos acinis maiores e quibus quadrupedes volucres erumpunt, viuũtq; poſt meridianum tempus, & volant, ſole deſcẽdente macreſcunt, & languent, occidente vero moriuntur, hinc ephemeri dicuntur.

Et mater, cape Mæonii[a] Carcheſia[b] Bacchi
Oceano[c] libemus ait ſimul ipſa precatur
Oceanumq;[d] patrẽ rerũ, Nymphaſq; ſorores.
Centũ[e] quæ ſiluas, centũ quę flumina ſeruant.
Ter liquido[f] ardentẽ perfudit nectare Veſtã.
Ter flãma ad ſummũ tecti ſubiecta reluxit.
Omine quo firmans animum ſic incipit ipſa
Eſt in[g] Carpathio Neptuni gurgite Vates

SER. a ℂ MÆONII Bacchi, lydi vini. b ℂ Carcheſia, ſũt poculorũ ſunt genera, Cęteꝝ nymphis libari pontifices negant, ſane mox ita euidẽter apparuit, cũ ait, Ter liquido ardẽtem pſudit nectare veſtã. c ℂ Oceano libemus ait, qſi nympha Oceano ſacrificat. d ℂ Oceanũq; patrẽ rerũ, q; ex eo oĩa gignãtur, & originẽ ducunt ſcdm Thaleta, vt ſupra diximus. e ℂ Centũ quæ ſiluas, aut du cẽtas nymphas aſſerit, aut finitus eſt numerus pro infinito. f ℂ Ter liquido ardentem perfudit nectare veſtam. i. in ignẽ vinum puriſſimũ fudit, poſt qd quia magis flãma cõualuit bonũ omen oſtẽdit. g ℂ Eſt in carpathio Neptuni gurgite vates cæruleus Proteus, Carpathos inſula eſt contra ægyptum: a qua vicinũ pelagus carpathium appellatũ: hic aliquando regnauit proteus relicta Pallene ciuitate Theſſaliæ, ad quam tamen reuerſus eſt poſtea, quod oſtendit hoc loco dicens, Patriamq; reuiſit pallenen, hoc ideo dicit, quia proteus anteq; in ægyptum commigraret, Thraciæ fuit incola, vbi habuit vxorem, ex qua filios Thelegonum & polygonum, qui cum aduenas ſecum luctari adigerent, & excruciarent ad poſtremum ab Hercule victi & interempti patris animum perculerunt, quapropter tedio præſentium rerũ ſolum vertere coactus Ægyptum petiit.

PRO. ℂ MÆONIVM, Liberum patrem dicit, qa Lydia mæonia vocatur.

ANT. ℂ CARCHESIA, eſt Charcheſium poculũ græcis tm̃ modo, notum procerum, & circa mediã partem compreſſum, anſatũ mediocriter anſis a ſummo ad infimũ pertingentibus, Macrobius lib. v. ℂ Mæonii bacchi, vini lydii, De lydia autem dictum eſt paulo ſuperius. ℂ Oceanumq; patrem rerũ, Diodorus libro primo ait, q; humiditatem oceanum priſci vocitarunt, & græcorum nõnulli oceanum generatorem deorum, & matrem Tethym, prius etiam dixerant, q; in humidis calore adhibito fit gñatio. ℂ Nectare, optimo vino, de nectare vero latius ſuperius eſt. ℂ Ardentẽ veſtã, ignẽ. ipſũ vnde ait Oui. lib. v. faſtoꝝ, Nec tu aliud veſtam quã viuã intellige flãmã. Cicero autẽ in libro de natura deorum ſcribit, veſtæ nomen a græcis eſſe. Ea enim quæ ab illis Heſtia dicit, vis autẽ eius ad aras, & focos pertinet, itaq; in ea dea q; eſt rerũ cuſtos intimarum omnis, & precatio, & ſacrificatio extrema eſt. Dixerat autẽ paulo ſupius in oĩbus reb⁹ vim habere maximã, prima & extrema, & q; principẽ in ſacrificãdo Ianũ eſſe voluerũt quod ab eundo nomen eſt dictũ, de Veſta etiã plura diximus in fine libri primi Georgicorũ. ℂ Carpathio gurgite, eſt Carpathus Carpa inſula excelſa. cc. ſtadi. habẽs. ſuitq; vrbibus 4 thus iiii. pollẽs, & nomẽ celebre conſecuta eſt, a qua pelago quoq; nomen eſt inditũ. Strab. ſcribit libro vndecimo de ſporadibus, & Plinius libro quinto capitulo trigeſimo ſecũdo ſcribit. vnam eſſe de inſulis Rhodiorum. idẽ Strabo libro tertio ait, Carpathium marẽ eſſe vſq; ad rhodum Cretamq; ac Cyprum.

CHR. ℂ OCEANVMq; patrem reꝝ ſm Thaletẽ mileſium qui aquam principium rerum poſuit, hic fuit primus qui apud græcos hæc inquireret Heſio. vero poeta terrã, Anaximander Thalis auditor, & Anaximanes Anaximandri diſcipulus, aeris ſubſtantiam infinitam ponunt. Dioge. apolloniata infinitum aerem ponũt, Anaxago. quattuor elemẽta confuſa qualitates, quam materiem primã appellat. Archelaus hui⁹ diſcipulus duas ponit generationis cauſas, calidum quod agat & frigidũ quod tanq; materia patiatur. parmenides, Xenophanis, & Anaximandri diſcipulus, ac pythagoreorum ſtudioſus duo ponit elementa, ignem vt artificem, & terram vt materiam. Leucippus Democritus & Epicurus, materiam volunt eſſe atomos infinitas quæ per infinitum volitent Empe. protagoræ auditor quattuor ponit elementa, ex quibus amicitia & diſcordia mo

uente conſici oĩa,& in hæc reſoluta referri.Heracle, epheſius ignem eſſe vult cuius tum cõ preſſione,tum eliquatione oĩa cõſtent,& fluminis inſtar cuncta diffluere, Trimegi. Pytha. Plato.& Ariſto.mundi materiam ponunt,nõ quattuor elementa, ſed aliud inuiſibile & inſenſibile,q̃ oĩbus quæ videntur ſubiectum ſit, & oĩum formarũ receptaculũ ſui natura informet ſed oẽs ab alio recipiens.℟ Carpathio,Carpathium mare a carpatho inſula hæc excelſa eſt,& circuitum.cc.ſtadiorum habet.Fuitq; vi bibus quattuor pollens, & nomen celebre conſecuta eſt,a qua pelago nomen eſt inditum,Diſtat ab Alexandria ſtadia mille.

Cęruleus[a] Proteus magnum[b]q̃ piſcibus ęquor
Et iuncto bipedum curru metitur equorum
Hic nunc Emathię portus patriamq; reuiſit
Pallenen hunc & nymphę veneramur & ipſe
Grandęuus Nereus nouit nanq; omnia Vates
QVę [c]ſint quę fuerint q̃ mox vẽtura trahãtur
Quippe ita Neptuno viſum eſt immania cuius
Armenta & turpes[d]paſcit ſub gurgite Phocas.

SER. ℭCÆRVLEVS pteus, marinum. b ℟ Magnũ q piſcib⁹ ęquor & iũcto curru metit.e.q .n.marini pria pte eq ſũt poſtrema reſoluũt i piſces.c℟ Quę ſint,q̃ fuerit q̃ mox vẽtura trahũt, vt Ho. ος κδ̃η τα τ' εοντα τα τ' εσσομενα. πρ̃ο τ' εοντα Ita Neptuno viſuз eſt, vbi deeſt rõ ſic loqtur ná ita &.iii.dixit,Sic viſum ſuperis,quũ'pmi ſiſſet imeritá. d ℟ Turpes phocas, magnas, vt cui turpe caput,phocę át ſt marini boues.

PRO. ℭHIC nũc Emathiæ port⁹, patriáq; reuiſit Pallenẽ,Emathia dr̃ macedõia ab emathiõe frẽ Mẽnonis,vbi eſt vrbs pallene,ſed Prote⁹ in ægypto nat⁹ eſt.& pp crudelitatẽ Buſyridis dr̃ pallenẽ petiiſſe,& ita rdiiſſe ĩ ęgyptũ.

ANT. ℭPROTEVS,Diodo.lib.ii.ſic ait, defũcto rege poſt.v.genus, cũ Ægyptus rege careret ex dignioribus qdam in regẽ aſſumptus eſt, quẽ ægyptii Cætea greci proteũ appellãt,q Iliaco tpe extitit,hũc artiũ peritũ fuiſſe tradunt,& in varias ſeſe formas vertere ſolitũ, vt nũc aĩal qñq; arbor,aut ignis, aut qd aliđ videretur, quæ eadem & ſacerdotes de illo ſcribunt hax rerũ cognitionem continuo ex aſtrologox ac ſacerdotũ vſu rex eſt aſſecut⁹ cõſuetudo aũt regibus tradita græcis cãm hmõi tráſmutatiõis ſingẽdi pbuit,Ná ęgyptiis mos erat regib⁹,aut leonis,aut tauri,aut dracõis priorẽ partẽ in capita ferre inſignia pricipatus,qñq; vero arborẽ aliqñ ignẽ,qñq; redolentia ſupra caput vnguẽta, hæc tũ ad decorẽ ſpectabãt atq; ornatũ, tũ ſtuporẽ ac ſupſtitionẽ quãdam aſpicientibus iniiciebãt hæc ille teſte vero Heſi i Theogonia oceani, & Tethyos filius fuit,ſuitq; Vates maxim⁹, De quo qdẽ & Theocri. vti proteus phocas ẽt deus exiſtẽs pauit.℟ Bipedũ equox, marini equi prima pte equox effigiẽ hñt poſtrema piſciũ,qua figura ẽt in antiqs marmoribus cernunt,vt aiunt,Bipedũ ait, qñ vt ſcribit Pli.Pennæ quapedũ vice datæ ſunt piſci-

bus nullis ſupra q̃tuor qbuſdã ternæ, qbuſdã binæ aliqb⁹ nullæ &c. ℟ Emathiæ port⁹ de hac video ĩ ſine li.i.geor.℟ Pallenẽ, Pallene Arcadiæ oppidũ,teſte Pli.hic vero intelligit Maro de pallene vrbe Thracię quá habitauit,vt apud Lycophronẽ apparet proteus añq in ægyptum tráſiret, Dicta aũt eſt Pallene a pallene filia ſythonis,vt apud Euſta.habet. ℟ Nereus,oceani & Tethyos filius, teſte Heſi.que oium antiqſſimũ dixit orpheus in agro nautica.neros aũt aq̃ dr̃. ℟ Immania armẽ. humoris cã, vt ſcri Pli.lib.ix.ſunt ĩ mari aĩalia maiora,ẽt terreſtrib⁹,plurima ãt & maxĩa in ĩdico mari,ex qb⁹ Balenæ q̃ternũ iugerũ piſces ducenũ cubitox.℟ Phocas, vitulos marinos ĩtelligit,q in terra pariunt pecudũ more nũq; geminis plures educãt mãmis fœtũ: ipſis in ſono mugitus,vñ nomẽ vituli acceperunt,Nullũ aĩal premit grauiore ſõno, pẽnis qbus in mari vtunt humi quoq; vice pedum ſerpũt.veſtiunt ãt pilis vti priſtis & balena.

CHR. ℭPROteus,de⁹ marin⁹,oceani & Thetidis fili⁹ fuit,& Vates,q ab Agamẽnone vi coactus ſm Hom.futura pdixit. Sũt qui dicãt ex Pallene fuiſſe,& apud ægyptios regnaſſe,& ad eũ p⁹ excidiũ troianũ tẽpeſtate cõpulſuз deueniſſe agamẽnona,ſз Herodo.ſcr.pari rapta Helena tẽpeſtate ĩ ægyptũ apud canopi cũ Nili oſtiũ delatũ, & ab otone hoſtii cuſtode ad pteũ deductũ eẽ,at pte⁹ cognita rapia Helená,reſq; ſuas illá Menelao reſtituẽdá retinuit,ac triduo parim abire iuſſit Mene.deinde expugnata troia.Helenaq; ĩ ea vrbe nõ inuẽta ĩ ægy.venit,atq; illá a Propt. recepit. ℟ Turpes phocas, phocæ vituli marini dñr, ſpirãt,vt balenæ & delphini ac in terra dormiũt,& pfundũ accipiũt ſomnũ,pſertim cũ multa eſca crapulent, nõ ſquama, ſed corio bubulo tegunt, pariri littore & lac pbet, teſte Ariſto. Quapp ambiguum hoc aĩal eẽ.i. aquaticũ & terreſtre,idẽ philoſophus aſſerit.

Marginalia: pallene; Nereus; Phocæ; proteꝰ; Phocæ

EXPEDIAS

Hic tibi Nate prius vinclis capiendus vt omnẽ
Expediat [a] morbi cauſam euentuſq; ſecundet.
Nam ſine [b] vi non vlla dabit prȩcepta neq; illũ
Orando flectes vim duram & vincula capto
Tende doli [c] demũ circũ hæc frangent inanes.
Ipſa ego te medicos cum ſol [d] accenderit ȩſtus.
Cũ ſitiũt herbȩ & pecori iã gratior vmbra eſt,
In ſecreta [e] ſenis ducam quo feſſus ab vndis
Se recipit facile vt ſomno aggrediare iacentẽ.
Verũ vbi correptũ manibus vincliſq; tenebris
Tum variȩ illudent ſpecies atq; ora ferarum.
Fiet enim ſubito Sus horridus atraq; [f] Tigris
Squammoſuſq; Draco & fulua ceruice Leȩna
Aut acrem flãmȩ ſonitũ dabit atq; ita vinclis
Excidet aut in aquas tenuis dilapſus abibit
Sed quãto ille magis formaſſe vertet ĩ omneis
Tanto Nate [g] magis contenda tenacia vincla
Donec talis erit mutato corpore qualem
Videris incepto tegeret cum lumina ſomno.
Hȩc ait & liquidũ [h] Ambroſiȩ diffudit odorẽ,
Quo totum Nati corpus perduxerit at illi
Dulcis compoſitis ſpirauit crinibus aura.
Atq; habilis [i] mẽbris vẽit vigor eſt ſpec9 [k] ingẽs
Exeſi latere in montis quo plurima vento
Cogitur inq; ſinus ſcindit ſeſe vnda reductos
Deprenſis [l] olim ſtatio tutiſſima Nautis.
Intus ſe vaſti proteus tegit [m] obiice [n] ſaxi

SER. a ¶ EXPEDIAT morbi cauſam euentuſq; ſecundet, duo enim iſta requiruntur in oraculis, cauſa mali & remedium. b ¶ Nam ſine vi nulla dabit præcepta, ne eum ſperaret poſſe precibus flecti. c ¶ Doli circum hæc demum frangentur inanes, circa vincula nouiſſime eius deſinent doli. idest formarum varietates, cuius figmentum phyſicam volunt eſſe rationem, nanq; homo habet in ſe libidinem, ſtultitiam, ferocitatem, dolum, quæ dum inuicem in vno vigent, pars illa quæ vicina eſt diuinitati, idest prudentiæ non apparet, quæ tunc poteſt ſuas vires tenere. Cum fuerit illa religata, idest cum quiſcarit omnibus vitiis. Vnde facerdotem hunc dicit tunc poſſe vaticinari, & ſuſcipere diuinitatem cum religata in eo fuerit ignea cupiditas. Siluestris aſperitas lapſuſq; animi, aquarum mobilitati ſimilis medicos. d ¶ Cum ſol accenderit æſtus, fere enim numina tunc videntur Lucanus, Medio cum phœbus in axe eſt, Aut cœlum nox atra tenet, tunc ipſe ſacerdos Acceſſum, dominumq; timet deprẽdere luci. e ¶ In ſecreta ſenis ducam, fere omnes dii marini ſenes ſunt. albent enim eorum capita ſpumis aquarum. f ¶ Atra tigris, idest ſæua. g ¶ Tanto nate magis, alii legunt Tantum nate magis. h ¶ Liquidum ambroſiæ diffundit odorem, videto vnxit eum, quo poſſet vidẽdi numinis capax eſſe. i ¶ Habilis vigor, vegetabilis. K ¶ Specus ingens, in ſingulari numero hoc ſpecus, in plurali hi ſpecus dicimus. l ¶ Deprenſis, nautis, periclitantibus, verbum nauticum eſt, Cum tempeſta te occupantem, ſic alibi, Argolicoue mari deprehenſus. m ¶ Tegit, tegere conſueuit, Nam tunc illic non erat. n ¶ Obiice, obiectione, & melius hic obex quam hæc obex dicimus. ¶ Obiice, oppoſitione, obiectione, obiices peſſuli ſeræ inquit Feſtus.

ANT. ¶ AMBROſiæ, ambroſia ſpecies ambro ẽ arthemiſiæ ſim ſia plici caule foliis minimis, flores copioſi erumpũt quum vna matura reſcit odore non iniucundo, Plini9 libro vigeſimo quito. Ex hac autem dii paſti ſunt crediti. Vnde ait Oui. libro primo de ponto, Nectar & ambroſiam latices, epulaſq; deorũ Det mihi formoſa grata iuuẽta manu, idem autem eſt ambroſios & diuinus & immortalis. ¶ Perduxit, perũxit, affecit. ¶ Dulcis aura, idest ventus, ſic enim Nonius quoq; hunc locum exponit. ¶ Vigor, fortitudo, firmitas. ¶ Deprenſis, a tempeſtate oppreſſis. ¶ Olim, quãdoq;.

CHR. ¶ VINCLIS CAPIENDVS, nam ipſa veritas inter tot veriſimilia niſi vi ipſius ingenii colligatur, teneri non poteſt. ¶ Doli manes, idest quos inaniter adhibebit, & reuera omnis fraus, & deceptio res vana eſt, Nam omne quod eſt, bonum eſt, fraus autẽ nihil eſt, quod autem ſe illum in ſecreta ſenis perducturam eo tempore pollicetur, quo ſol meridiem facit non ab re, Nam verum in rebus niſi multa luce ſapientiæ, ac doctrinȩ diſcerni non poteſt. ¶ In ſecreta ſenis, Veritas enim a natura occultatur. ¶ Senis, Nam nihil vetuſtius veritate. Dicitur autem a matre, idest a ratione.

Hic iuuenē ī latebris auerſū [a] a lumīe Nympha
Collocat ipſa procul nebulis obſcura receſſit.
Iam rapidus [b] torrens ſitienteis [c] Sititis indos
Ardebat Cœlo & medium ſol igneus orbem
Hauſerat arebāt herbę & caua [d] flumina ſiccis
Faucibus ad limum radii tepefacta coquebat.
Cum proteus cōſueta petens e fluctibus antra
Ibat eum vaſti circum gens humida ponti
Exultans rorem late diſpergit amarum.
Sternunt ſe ſomno diuerſo in littore Phocę.
Ipſe velut ſtabuli cuſtos in montibus olim
Veſper vbi e paſtu vitulos ad tecta reducit
Auditiq; Lupos acuunt balatibus Agni
Conſedit ſcopulo medius numerūq; recenſet
Cuius Ariſtęo quoniam eſt oblata facultas
Vix defeſſa [e] ſenem paſſus componere membra
Cum clamore ruit magno maniciſq; iacentem
Occupat ille ſuę contra non immemor artis
Omnia transformat ſeſe in miracula rerum
Ignemq; horribilemq; ferā fluuiūq; liquentē
Verum vbi nulla fugam reperit pellacia victus
In ſeſe redit atq; hominis [f] tādem ore locutus

SER. a ℂAVERSVM lumine, paululū obliquū a lumine. Et ſciendum proteum temporalē ſuſcipere diuinitatem alioquin potuit etiam Ariſtæum cognoſcere latitantem. b ⸿Iam rapidus, hic diſtinguēdum propter duo epitheta. Sirius autē ſtella eſt in ore canis, per quam nimios æſtus accipimus. c ⸿Sitientes idos populos ſubſolanos. d ⸿Caua flumīa, alta. Lucanus, Deſeruere cauo tentoria fixa lemano. e ⸿Vix defeſſa ſenē paſſus cōponere membra auiditatem exprimit tenere cupiētis. Vnde eū contra matris præceptum cito in proteum impetū feciſſe dicit, per qđ incontinentes hominum animos docet poeta. f ⸿Hominis ore, humana .ſ. voce.

PRO. ℂQVVM Proteus conſueta petens e fluctibus antra ibat. Proteus deus maris ſolitus ſe in omnis figuras conuertere.

ANT. ℂRAPIDVS Sirius. Canis maior habet in lingua ſtellam vnam quæ canis appellatur, In capite autem alteram quam iſis ſuo nomine ſtatuiſſe extimatur, & Sirion appellaſ ſe propter flamine candorem, ꝙ eiuſmodi ſit, vt præter cæteras lucere videatur. Scribit ita Iginus, Siriao autem, & luceo, & ſiceo ſignificat. inde Sirius ſtella quia autem dę natura Martis eſt, homines nimio ſolis ardore fatigat, Plinius ſcribit libro decimo octauo capitulo quadrageſimoſecundo Auem parram oriente Sirio ipſo die non apparere, & donec occidat. ⸿Rapidus, ſuo enim ardore cuncta rapiendo deſiccat. Hac etiam ratione ſuperius diximus Rapidum ſolem appellari, quod hic locus apertiſſime indicat ita eſſe. ⸿Rorem marinum, ſcilicet qui amarus eſt. Plinius libro nono capitulo quadrageſimonono, ſic ait. Libanotis locis putridis & macris, ac roſidis ſeritur radicem habet holuſatri nihil a ture differentem, Vſus eius poſt annum ſtomacho ſaluberrimus, q dam eam nomine alio roſmarinum appellant, hæc illæ. ⸿Ipſe, velut, ordo eſt, ipſe conſedit ſcopulo medius numerumq; recenſet, cætera per parentheſim claudantur. ⸿Olim, quandoq;. ⸿Auditi, legitur & auditis. ⸿Acuūt, inſtigāt. ⸿Recenſet, retractat, recognoſcit. ⸿Facultas copia oportūitas. ⸿Manicis, vinculis, Nam quiſquam pro quisnam.

roſmarinus

CHR. ℂHOMINIS .n. verum inquirentis mater ratio ē, Ratio .n. & nō appetitus optia dux eſt ad veri inquiſitionem. Dormit autem ſenex ī antrum, qa ipſa veritas in obſcuro latet. Sed cum ingenium noſtrum ad inquirendum illud accedit, tūc cōcutitur omnis rex, & ex ipſa inqſitione variæ formæ inſurgunt aīo noſtro, qua ſpēm veritatis ꝑſe ferāt vt multa putemus vera eſſe ac bona, Nā oē verbū bonū, ꝗ falſa mala ſunt, & tūc cōuertitur in feras Proteus, qa deludiſ ingeniū noſtrū falſis imaginibus, putamus .n. verā eſſe voluptatē corporeā, quā in ſe fingit eſſe ſummum bonū, aut ſaturare irā, vnde naſciſ crudelitas quā exprimit in tigride, Aut fallimur pulchritudine rerū terrenaꝝ, & credimus illas eſſe ſummū bonū, quas ꝑ draconē terreſtre animal intelligit, nōnunquā reponimus fœlicitatē in ambitione ac ſupbia qđ exprimit leo, nā flāma ira eſt, Verum quanto magis ille mutabitur in varias formas .i. quanto plures falſæ opiniones ſeſe offerentur, tanto acrius vrget vt verum deprēdat. ⸿Nulla .f. r. f. poſtꝗ ita repertum eſt verū. vt nulla fallacia occultari queat, Proteus redit in formā humanam in qua ſola ineſt rō, qua verum diſcernitur, & dimittit formas ferinas, in quibus ſolus ſenſus eſt, ī quo nō ē cognitio veri.

ℂNAM Quid

Nam quis[a] te iuuenum, confidentiſſime nſas
Iuſſit adire domos: qd ve hinc petis igr: at ille
Scis[b] Proteu, ſcis ipſe neq; [c]eſt te fallere cuiq;
Sed tu deſine velle. Deum[d] præcepta ſecuti
Venimus huc lapſis quęſitum oracula rebus.
Tm̄ effatus. ad hęc Vates vi deniq; multa
Ardenteis oculos intorſit lumine glauco.
Et grauiter [e]frendens, ſic ſatis ora reſoluit.
Non te [f]nullius exercent numinis irę.
Magna lues[g] cōmiſſa. tibi has[h] miſabil orphe[9]
Haudquaq; [i]ob meritū pœnas (ni fata reſtāt.)
Suſcitat & rapta grauiter pro coniuge ſęuit.
Illa quidē dū te fugeret p flumina pręceps,
Immanere añ pedes Hydrū moritura [k] puella
Seruantem [l]ripas alta non vidit in herba.
At chor[9] [m]ęqualis Dryadū clamore ſupmos[n]
Implerunt mōtes. flerunt [o] rhodopeię arces.
Altaq; Pangęa, & Rheſi [p]mauortia tellus,

SER. a ¶NAM Quis te iuuenū cōfidētiſſime. i. qſnā hodie. n. nā pticula poſtponit, antea ꝓponebat. Terētius i phormiōe, Nā q̃ ē anus a ſte egreſſa meo: b ¶Scis proteu, vocatiu[9] græc[9], vt Orpheu. c ¶Neq; ē te fallere cuiq;, Alii qcq; legunt hoc āt dicit quū oīa noueris, deſine aduentus mei cām velle cognoſcere. d ¶Deū ꝓcepta ſecuti, pp matrem. e ¶Grauiter frēdēs, cum ingenti tumultu. f ¶Nō te nulli[9]. i. non humilis, ſed magni. g ¶Magna lues cōmiſſa tibi. i. magnorū ſcelerū eſt iſta pſolutio, & alii ita diſtingunt, vt ſit a te cōmiſſa alii. h ¶Tibi has miſerabilis orphe[9]; nō humile āt numen dicit Tiſyphonē. i. mortis vltricē, nā iō Tiſyphone dicta eſt, quaſi cui cura ſit τισισφονου. i. mortis vltio. i ¶Haudquaq; ob meritū. i. nō tales quales meretis, nā eius vxoris cā mortis fuiſti. Inferret aūt digna ſupplicia, niſi fata phiberent, qbus fauētibus ita numinū minora infert, licet maiora nō poſſit. k ¶Moritura puella merito non vidit quippe moritura. l ¶Seruantē ripas tenentē. vt Tantas ſeruabat filia ſedes, m ¶At chorus æqualis dryadū, & eurydice ergo dryas, & bono cōpendio ei[9] ꝓtermiſit iteritū n ¶Supremos mōtes, ſummos, vt Pro ſupme Iuppiter. o ¶Flerunt rhodopeiæ arces, Rhodope mons eſt thraciæ ſicut pangæa. p ¶Rheſi mauortia tellus, quā poſtea Rheſus tenuit, & eſt prolepſis ex pſona poetę. Quo. n. tpe orphe[9] fuit, Rheſus necdū regnabat in Thracia.

tertio Geor. pbauimus. ¶Frendens, dētibus inſonās. ¶Fatis, oraculis, ſunt. n. fata quæ dii fant, de quibus latius ſupra Luis p i nō per e in antiquis legit. Luis ergo. i. purgas, vt ibi poſt mihi nō ſimili pēa cōmiſſa luetis. Luo n. a lue dr, vt ſcribit varro. ¶Haudquaq; ob meritū, nō ſecundū meritū maiores eni merit[9] eſſes ¶Sæuit, ordo eſt. & prorapta cōiuge ſęuit grauiter ꝓſeuiret ni fata reſiſtāt. ¶Pāgæa, pangæus thracię mōs eſt, teſte Pli. libro quarto, cōponitur autem a Pan quod eſt totum & græa terra ¶Rheſi tellus, Thraciæ partem poſſedit Rheſus, vbi Mars oīum deus, vt Mela ſcribit. Pāgæ[9].

PRO. ¶ALTAq; pāgæa & rheſi mauortia tellus Pāgæus mons ē & rhodope thracię ¶Rheſi tellus thracia, q̃ prius dicta eſt Aria ab Areo rege patre, Thracis & edonię a quo thracia dicta eſt, & q̄dā gens eſt edime, Latine autē interpretať anſa, martia ſiue mauortia, Mabors aūt dicitur magna vertens deus.

ANT. ¶EST CVIq;, pro datur cuiquā. ¶Velle. ſ. fallere. ¶Glauco cæruleo viridi, vt latius lib,

CHR. ¶NAM Quis, ideſt quiſnam, & eſt anaſtrophe in qua præpoſitio poſtponitur, vt Tranſtra per & remos. ¶Confidentiſſime, magna enim eſt confidentia audere accedere ad Proteum, ideſt ad difficultatem veri inueniendi. ¶Scis proteu, ſola enim veritas ſeipſam nouit, nec a quocunq; decipitur. ¶Ardentes oculos lumine glauco, ardentes, ſplendentes ingenii enim acumen iudicat ſplendor in oculis, idē notat color glaucus in pupillis, hinc eſt q pallas quæ dea ſabinæ habetur γλαυκωπις cognominetur eſt autem glaucus color quem latini veteres ceſium dixerunt, vnde ceſiam glaucopiā appellarunt, dicitur autem ceſia teſte Nigi. de colore Cœli quaſi cœlia. ¶Orpheus, fabula nota eſt orphe. vxorem habuiſſe Euri. quæ dum Ariſt. fugeret per loca herbis, floribuſq; ornata, latentem ſerpentem calcauit, cuius venenato morſu extincta ad inferos deſcendit, eſt autem Eurydice humana anima quæ dicitur Eury. ideſt altum iudicium habens, propterea quod ratiōalis eſt hæc nubit orpheo cum corpori coniungit & amatur ab Ariſteo, ideſt ab optimo, illa autem corporeis voluptatibus irretit. id n. ſunt flores atq; herbæ q̃ terræ ſunt pulchri-

tudo optimũ qđ eſt p illa fugit atq; a ſerpẽte.i.a peccato qđ inter illas voluptates latet in/ terimit,& ad inferos demergit,ſed cõcedit Orpheo vt illã ſono citharæ.i. actionũ optia cõpoſitione quæ maxima harmonia eſt,vnde virtus exoritur ab inferis requocet.i. a vitiis liberet,ſed ea lege ne reſpiciat i.ne in vitia relabatur,nam relapſa habitum facit.

SER. a ¶ HEBRVS, fluui⁹ thraciæ gelidiſſim⁹. b Γ Actias orithyia, atheníenſis nympha, q̃ Boreas in ſuũ matrimoniũ rapuit. c Γ Ipſe, Orpheus. d Γ Caua teſtudine, peryphraſis citharæ, cuius vſus repert⁹ eſt hoc mõ. Quũ regrediens Nilus in ſuos meat⁹ varia in terris reliq̃ſſet aĩalia, relicta ẽt teſtudo eſt, que quum putrefacta eẽt, & nerui eius remãſiſſent extẽti intra corium, percuſſa a Mercurio ſonitũ dedit, ex cuius imitatione cithara eſt cõpoſita. e Γ Aegrũ amorẽ,mœſtũ, deceptus. f Γ Solo in littore,deſerto,in quo ſine vxore morabaẽ. g Γ Tænarias ẽt fauces, Tænarus laconiæ ꝓmõtoriũ ẽ, circa finẽ maleæ, vbi ĩferoꝝ di eẽ deſcẽſus. h Γ Maneſq; adiit, regẽq; tremẽdũ,hec oĩa ad laudẽ ptinẽt citharæ,q̃ fractus iſta ſupauit. i Γ Neſciaq; humanis precib⁹ mãſueſcere corda,ad exitũ futuræ rei reſpexit nõ ad principiũ, nã prio me tuit Eurydicẽ. K Γ Erebide ſedib⁹ imis,de iñterioribus tenebris inferorũ. l Γ Amplexe, inuolutæ,implicitæ, ωπιπλεγμεναι.

Atq; Getę atq; Hebrus[a], atq; actias[b] Orithyia.
Ipſe[c] caua[d] ſolans ęgrum[e] teſtudine amorem,
Te dulcis coniux,te ſolo[f] in littore ſecum
Te veniente die,te decedente canebat.
Tęnarias[g] etiam fauces alta hoſtia Ditis,
Et caligantem nigra formidine lucum
Ingreſſus maneſq;[h] adiit regẽq; tremendum
Neſciaq;[i] humanis p̃cibus manſueſcere corda.
At cantu cõmotę Erebi[k] de ſedibus imis,
Vmbrę ibãt tenues,ſimulacraq; luce carentũ,
Quã multa in ſiluis auium ſe millia condunt,
Veſper vbi,aut hibernus agit de mõtib⁹ imber,
Matres atq; viri,defunctaq; corpora vita
Magnanimũ Heroũ,pueri,inuptęq; puellę
Impoſitiq; rogis iuuenes ante ora parentum.
Quos circũ limus niger, & deformis arundo
Cocyti,tardaq; Palus inamabilis vnda
Alligat,& nouies Styx interfuſa coercet
Quin ipſę ſtupuere domus,atq; intima leti
Tartara,cęruleoſq; amplexę[l] crinibus angues
Eumenides,tenuitq; inhiãs tria Cerberus ora

iux. Epanalepſis ẽ.i. replicatio, ſeu anaphora i.relatio vel repetitio. Γ Tænarias, etiã fauces. Tænar⁹ in laconica promõtoriũ aduerſum aphricæ. ripa erecta ẽ,ſacrã Neptuni ædẽ cõſtructã cõtinens in luco, ꝓpinquaq; ſpelũca eſt,p q̃ cerberus ab inferis ſupius reductũ ab Hercu. fabulæ canũt. Soli. ſcri. & Stra. lib. viii. Γ Fauces, anguſtos aditus. Γ Erebi, dñt erebũ eſſe terrę profũdiſſimũ & abſconditũ locũ,ſeu inferoꝝ pfundítatẽ atq; receſſum, erebenos aũt græce, latinæ obſcurũ ſigñat. Γ Cocyti, videto li.iii.geor. Γ Styx,latius ſupra. Γ Tartara, iã diximus Eumenides de lib.i.geor. Cerber⁹ is dr̃ q̃ſi Creoboros.i.carnẽ edẽs,nã creas caro ẽ.Boros edẽs,de hoc Seneca i Hercule furẽte ait.poſt hęc auari ditis appet dom⁹, hic ſæuus vmbras territat ſtygi⁹ canis,q terna vaſto capita ꝯcutiẽs ſono regnũ tuetur ſordidũ tabo caput lãbũt colubræ,viperis horrẽt iubæ:lõgiuſq; torta ſibilat cauda draco par ira forę & cętera. Γ Inhiãs,itẽt⁹,cõcupiſcẽs. Γ Tenuit,clauſit,vt illđ, intẽtiq; ora tenebãt,p claudebãt, nec eſt aliter exponẽdũ,qđ & hic locus indicat.

Erebus

crebed

PRO. ¶ TÆNARIAS etiã fauces, Tænaros eſt laconiæ littus,in quo ſpecus ẽ,p quẽ Hercules exiſtimaẽ deſcẽdiſſe ad ĩferos & Orpheus.

¶ GETÆ, de his ſuperius. Γ Hebrus, videto ANT. ecloga.x. Γ Actias orithyia.i. athenienſis,nã vt Euſebius ſcribit Erichthonii Vulcani filii filiã Orithyiã Boreas Ariſtei fili⁹ Thrax rapuit,quẽ fabula ventũ fingit, latius ẽt Oui. li.vi met.ſcribit ĩ fine.ſ.Hebrus & us atq; & breues ꝓ longis more ſuo p Diaſtolen. Γ Attias,attis regio in q̃ erant athenę,ſcđm t habet aſpiratũ,inde attias p̃onymicũ.i Athenienſis. Γ Teſtudine.i. cheli. Γ Te dulcis con/

CHR. ¶ ACTIAS or.orithyia erichthonii athenienſiũ regis filia a Borea rapta eſt,& i thraciam trãſlata ex qua zetũ & calaim alatos iuuenes ſuſtulit. Γ Te dul.cõ. Repetitio eſt color rhetoricus qui multum valet ad cõmiſerationẽ captãdã,vñ ipſe in æneí. Tenemus angitię vitrea te fuſcinus vnda Te liqdi flue re lacus. Γ Tænarias, in laconica regione ꝓmontorium eſt circa finẽ malei montis, in quo quia hiatus eſt,& ex eo agẽte ſpũ murmura audiunẽ inferoꝝ dixere fauces.

¶ IXIONEI

SER. a ¶IXIONEI vento rota, deeſt cum, & dicit cum vento ſua rota conſtitit, ideſt cum cauſa volubilitatis quieuit. b ¶ Incautum amantem, epitheton amantis eſt. c ¶ Ignoſcenda quidem ſcirent ſi ignoſcere manes, participium ſine verbi origine, nõ enim facit ignoſcor, ſicut nec triumphor, regnor. d ¶ Eurydicenq; ſuam iam, alii legũt, iam luce ſub ipſa. e ¶ Victuſq; animi, ſic hoc loco dixit, vt O pręſtans animi iuuenis. f ¶ Reſpexit, ideſt cõmiſit in legem ſibi datam. g ¶ Terq; fragor auditus auerni, q̃ ſi exultarent vmbræ reditu Eurydicis. Lucanus dicit i Orpheo ſtrepitum factum redeunte Eurydice ob hoc, q̃a Gaudent a luce relictam Euridicẽ, iterum ſperãtes orphea manes. h ¶ Iterum crudelia retro Fata vocãt. Ouidius, Bis rapitur, vixitq; ſemel. i ¶ Natãtia lumina, in mortem reducta. K ¶ Inualidas palmas, in vrbæ tenuitatem redactas. l ¶ Heu non tua, quia ſupradixit, Eurydicen que ſuam. m ¶ Iam fugit diuerſa, per diuerſa.

Atq; Ixionei[a] vento rota conſtitit orbis.
Iamq; pedem referens caſus euaſerat omneis.
Redditaq; Eurydice ſupas veniebat ad auras.
Põe ſequẽs (nãq; hãc dederat Proſerpĩa legẽ)
Cum ſubita incautũ[b] dementia cepit amantẽ
Ignoſcẽda[c] quidẽ, ſcirent ſi ignoſcere Manes.
Reſtitit, Eurydicẽq;[d] ſuã iam luce ſub ipſa
Immemor heu, victuſq;[e] animi rſpexit[f] ibi oĩs
Effuſus labor, atq; immitis rupta tyranni
Fœdera, terq;[g] fragor ſtagnis auditus auernis.
Illa qs & me inqt miſerã & te pdidit Orpheu?
Quis tantus furor? en iterum[h] crudelia retro
Fata vocant, conditq; natantia[i] lumina Sõnus.
Iamq; vale, feror ingenti circundata nocte,
Inualidaſq;[k] tibi tendẽs heu, non[l] tua palmas.
Dixit, & ex oculis ſubito ceu fumus in auras
Cõmixtus tenueis fugit[m] diuerſa, neq; illum
Prenſantẽ nequiquã vmbras, & multa volẽtẽ

ANT. ¶ IXIONEI orbis, videto lib. tertio Georgicorum. ¶ Vento, quo quidem moueri ſolebat, cum vento, ergo reſiſtit pone poſt. ¶ Sub ipſa luce, prope ſuperas auras. ¶ Proſerpina, hanc Plutoni tribuerunt, quoniam terrena vis omnis atq; natura. Diti patri, dedicata eſt, qui dictus eſt apud græcos Pluton, quia & recidãt omnia in terras, & oriãtur e terris; Proſerpina autem ea eſt, græce perſephone nominatur, quaſ frugum ſemẽ eſſe volunt, abſconditamq; quæri a matre fingũt, vt ait Cicero in libro de natura deorum. Varro tamen inquit, q̃ Ephicarmus Ennii lunam Proſerpinam quoq; appellat, q̃ ſolet eſſet ſub terris, nam hæc vt ſerpens modo in dextram modo in ſiniſtrã partẽ late mouetur. Serpere vero & pſerpere idẽ dicebãt, de hac etiã plura libro primo Georgiconum. ¶ Auernis, ſtagnis, in auerno maiores noſtri Homerica defunctorum vaticinia fuiſſe fabulis edidere. hanc enim locorũ partem Plutoni dicatam opinabantur, placatiſq; prius per ſacrificia diis manibus illuc intrabant, aderãt enim qui talibus exponendis ductores eſſent locorum, fructus percipiẽtes. Fons vero ibi fluuialibus ſcatena aquis excurrit in mare ab ei⁹ vſu abſtinebant oẽs ſtygias opinãtes eſſe aquas, eo in loco cõſtructus erat oraculum ex aquarumq; ſeruore vicinarũ phlegethõtem eſſe cõiecturam factitabant, & ex acheruſia, hæc & plura Strabo lib. qnto, videto etiam latius libro tertio Georgicorum.

Proſerpina

¶ CONSTITIT, reſtitit, non mota eſt iãq; pedẽ, maxima cõmiſeratio q̃ veluti nauis quæ multas euaſerit tempeſtates in portu perierit, & eſt pathos ab eo qđ ẽ pter ſpem. ¶ Reddita, quaſi reddita. ¶ Dementia, nã vis amoris dementia eſt. ¶ Incautum, nihil tam pprium amanti, vnde pueris equiparant, & ppterea Proper. Quicũq; ille fuit puerum qui pinxit amorem. Nõne putas miras hũc habuiſſe manus? Is primum vidit ſine ſenſu viuere amantes Et leuibus curis magna perire bona. ¶ Ignoſcenda, nam ſi cognoſceremus quam miſeræ cupiant amantes viſere rem amatam, & q̃ vehemens ſit hec pturbatio in hac re iudicaremus illis huiuſcemodi erratum condonãdum. Sed manes propter illorũ crudelitatem nullam nouerunt imanitatem. ¶ Immitis, vnde nulla eſſet cõmiſeratio ſperanda. ¶ Illa quis & me inquit miſerã & te, poratio vehemẽter pathetica. Nam & ſuum vehemẽter exprimit dolorẽ. Demonſtrat enim eo deueniſſe amantes, vt culpa illius qui nihil minus q̃ hoc voluiſſet infœliciſſimo ac æterno diſſidio ſepareẽtur. ¶ Heu non tua, quaſi dicat, qđ vtrũq; miſerrimum accidit. CHR.

Dicere, prçterea[a] vidit, nec portitor[b] Orci
Amplius obiectam paſſus tranſire paludem.
Quid faceret? quo ſe rapta bis coniuge ferret?
Quo fletu manes? qua numīa voce moueret?
Illa quidem ſtygia nabat iam frigida Cymba
Septem illũ totos perhibẽt ex ordine[c] menſes
Rupe ſub aeria deſerti[d] ad Strymonis vndam
Fleuiſſe, & gelidis hçc euoluiſſe[e] ſub antris
Mulcẽtẽ Tigres, & agẽtem carmine Quercus
Qualis populea mœrẽs Philomela[f] ſb̃ vmbra
Amiſſos queritur fœtus, quos durus arator
Obſeruans nido implumes detraxit, at illa
Flet[g] noctẽ: ramoq; ſedens miſerabile carmẽ
Integrat: & mœſtis late loca queſtibus īplet.
Nulla Venus, nulliq; aīum flexere Hymençi.
Solus hyperboreas glacies, Tanaimq;[h] niualẽ
Aruaq; riphçis nunq̃[i] viduata pruinis
Luſtrabat, raptam Eurydicen, atq; irrita Ditis
Dona q̃rẽs, ſpretç[k] Ciconũ quo munere m̃res

SER. a PRÆTEREA, poſtea, vt Quiſq; numẽ Iunonis adorat Præterea. b Nec portitor orci Amplius, myſticũ eſt. Dicitur enim bis candẽ vmbrã euocari nõ licere. c Ex ordine, ſine intermiſſione. d Deſerti ſtrymonis, aſperi inculti. Strymon aũt fluuius eſt Thraciæ, circa quẽ ad extinguẽdum amoris morabatur calorem. e Hæc euoluiſſe, talia qualia ipſe cõmemorat. f Philomela, p quauis aue. Nam ſpeciẽ pro genere poſuit. g Flet noctem, iugi nocte continuo fletu. h Tanaimq; niualem, fluuium ſcythic. i Nunq̃ viduata pruinis. ſp niuib⁹ plena. K Spretç ciconũ quo munere matres nuptiali. ſ Cicones aũt ſunt Thraces mulieres, quæ ab Orpheo ſpretç diſcerpſere eũ p liberi ſacra ſimulata.

PRO. SPRETÆ ciconũ quo munere m̃res, Cicones natio Thracũ, q̃ oppidũ eſt Iſmaros.

ANT. PRÆTEREA, poſtea. Portitor orci i. charon. Vir. li. vi. æne. Portitor has horrendus aquas: & flumina ſeruat Terribili ſqualore Charon &c. poſtea inqt, Ipſe ratẽ cõto ſubigit, veliſq; miniſtrat, Et ferruginea ſubuectat corpora cymba. Orci, videto lib. i. Geor. Strymonis, li. I. Geor. dicim⁹. Mulcentem ti. per id ſua eloquẽtia feros homines & rapaces reuocaſſe in mãſuetudinẽ & humanitatẽ orphea intelligimus. Et agẽ. e. quercus, per Id obſtinatæ opinionis hoĩes ĩtelligimus, q niſi per eloq̃ntiæ vires queũt a ſua pertinacia remoueri. Philomela, luſciola hoc loco, alibi Irundo, vt latius ſupra oſtendimus. Philon autem amans dicit. Mela vero mala, poma ſeu oues. Miſerabile carmen Integrat, Pli. li. x. ſcribit, q luſciniis diebus ac noctibus continuis. xv. garrulus ſine intermiſſu cantus, dẽſante ſe frondium germine, in qua vna aue perfecta muſicæ ſcientia modulatus editur ſonus, & nũc continuo ſpiritu trahitur in lõgum, nũc variat in flexo, nunc diſtinguitur cõcluſo, copulat in torto, promittitur, reuocat. Plura tamen ibidẽ leges miranda quidẽ. Hymenæi, nulla cõiugia vide lib. iii. Geor. Hyperboreas, li. iii. geor. latius videas. Tanaim, tanais fluuius Europa; ab Aſia diſterminãs iungit, atq; ãbos fines vtrinq; p labens, in. Boream ver p Sauromatas ĩ ſcythiã vſq; atq; in meotidis paludẽ protẽdit, oritur autẽ ex indiç mõtibus. Diony. ſcri. & Strab. li. vii. & libro. xi. Riphæis, vide libro. i. ge. Ciconum matres, Circa hebrũ thraciæ fluuium Cicones habitãt, teſte Mela horũ mulieres, teſte quoq; Ouid. lib. xi. met orpheum eo q fœmineus amorem in puerorũ Venerẽ tranſtuliſſet, & propterea eas ſperneret furialiter laniarunt, poſt vero lyram & caput eius in hebrum iecerunt.

Philomela Luſcinia

Tanais

CHR. QVID Faceret, dubitatio eſt quam græci aporeſim dicunt, que vehementer mouet cum dolentis vel iraſcentis ſic dubitare, ſic Dido, En quid agam rurſus ne procos obli ta priores? Septem Illum, A tempore etiã vehementer citatur pathos ſic de Palinuto. Tris notus hibernas immenſa per æquora noctes Vexit me violentus aqua vix lumine quarto Aſpexi Italiã. & Achimenides, Tertia iam lunæ ſe cornua lumine complẽt. Et ſeptima poſt Troiæ excidium iam vertitur æſtas. Augetur aũt hic locus q dixit totos. i. ĩtegros, & ex ordine. i. ſine ĩterruptione potuiſſet res geri, verbi gr̃a, ab Idibus Martiis ad nonas Auguſti vt eſſent ſex mẽſes, ſ; nõ ĩtegri ĩminuto Martio & Augu. & potuiſſent poni menſes intermedii ſine mœrore, vñ illa ægritudo habuiſſet aliquid interuallũ & pauſam quæ facili⁹ fieri poſſet. Qualis populea mœrens philomela ſub vmbra, parabola eſt, vnde ſæpiſſime mouetur pathos, aut in miſericordia eſt, aut indignatione, in miſericordia vt hic Item qualis commotis

motis excita ſacris thyas, Et qualem virgineo demeſſum pollice florem, In indignatiōe vt illud, Ac veluti pleno lupus in.o. Cum fremit ad caulas. Et qualis mugitus fugit cum ſau. aram taurus, Durus, inexorabilis, & qui materno affectu non mouetur. ¶ Implumes, commiſeratio ab ætate & ab imbellitate.

Inter ſacra deum nocturniq; Orgia Bacchi
Diſcerptum latos iuuenem ſparſere per agros
Tū quoq; marmorea [a] caput a ceruice reuulſū
Gurgite cū medio portans Oeagrius, Hebrus [b]
Volueret, Euridicen vox ipſa & frigida lingua
Ah miſeram euridicen aīa fugiente vocabat
Euridicen toto referebant flumine ripæ.
Hęc [c] proteus, & ſe iactu dedit ęquor in altum
Quaq; dedit ſpumantē vndā ſub vertice torſit
At non [e] Cyrene (nanq; vltro affata timentem)
Nate licet triſteis animo deponere curas
Hęc oīs morbi cauſa hinc miſerabile Nymphę
Cum quibus illa choros lucis agitabat in altis
Exitium miſere apibus tu munera ſupplex
Tende petēs pace [f] & faciles [g] venerare Napeas.
Nanq; dabunt veniam votis, iraſq; remittent.
Sed modus orandi quis ſit prius ordine dicam
Quattuor eximios prętanti corpore Tauros
Qui tibi nunc viridis depaſcūt ſumma Lycęi,

SER. a ¶ MARMOREA caput a ceruice reuulſum, ideſt pulchra. Conſtat enim caput orphei in hebrum proiectum, & id fluctus in leſbum inſulam detuliſſe. b ¶ Hebrus autem fluuius i Thracia eſt, qui ex fontibus rhodope mōtis prolabitur dictus ab Hebro boreæ fratre, quem oeagrium ab oeagro patre dicunt. Sane alludit ad id quod dicit ouidius, quia cum caput ei⁹ delatū ad ripas ſerpēs mordet voluiſſet, ē cōuerſus in lapidē. c ¶ Oeagrius hebrus, Oeagrius fluuius eſt pater Orphei, de quo Hebrus naſcitur, vnde eū appellauit Oeagriū. d ¶ Hæc proteus, ſubaudi dixit. e ¶ At non cyrene, deeſt territa eſt, quod ex ſequētibus datur intelligi. f ¶ Pacem petens, pacem, beneficium, beniuolentiam. g ¶ Faciles napæas, exorabiles nymphas, & ad ignoſcēdum paratas. Sane ſciendū eaſdem eſſe napæas, quæ & Dryades ſunt. Nā ſupra ait, At chorus æqualis Dryadum.

PRO. ¶ ET FACIles venerare napæas. Napeæ ſūt nymphæ.

ANT. ¶ ORGIA bacchi, i Rhodope thracię mōte, orpheus ſonare, cantareq; ſolitus erat, & ibi ſacra Liberi patris Orpheo primum ini-
orgia tiante celebrabantur, vt ſcribit Mela. ¶ Orgia bacchi, Strabo libro decimo ſic ait, plurimi igitur græcorū totum cerimoniale negoclum qđ orgia vocant, bacchanaleq; & cottytium & ſacrorū myſteria libero patri attribuerūt, & Apollini, & Hecate, & muſis, & Cereri, pp hæc Strabonis verba optie Ser. dixiſſe, videł libro quarto æne. vbi ait Orgia apud græcos ſacra omnia dicuntur, ſicut apud latinos Cerimoniæ. Sed iā abuſiue ſacra Liberi patris orgia vocantur. præte

rea orge ita dicitur, Orgao, concito, concupio. Orgiazo orgia celebro orgizone ira ſcor. Oeagri⁹ hebrus œagros vir ſiue fluui⁹ Orphei pater, vt ipſe i argo nautica ait, Dio. itē lib. v. aſſerit, orpheū œagri filium & doctrina & melodia, ac poeſi exceſſiſſe oēs, quorū extet memoria, de Hebro ſuperius patuit. Ser. āt ait, ex œagro fluuio natū hebrum. ¶ Sub ver. ē vertex ꝯtorta in ſe aq̄, vel qcqd alid ſimilr vertitur, inde propter flexum capillorꝝ pars ſūma capitis ex hoc inquam in mōtibus eminentiſſimum, recte dixeris hæc omnia vertices proprie tamen vnde initiū & Fab. libro octauo, qui etiā libro primo ſcribit vorſus & vortices dixerūt antiqui, quæ primo Scipio affricanus in e litteram ſecundam vertiſſe dicitur, & Caper inquit, vertex capitis eſt vortex fluminis. ¶ At non cyrene, ſupple timuit, refertur enim ad illud. Nāq; vitio affata timē. ¶ Faciles, mites, placabiles. ¶ Na-
pæas, nymphæ ſunt propriæ quæ virgultis & floribus delectantur, vt Oreades quę mōtibus. Lactan. li. th. iiii. napeæ

CHR. ¶ OEAGRIVS, refert Dio. ſicu. bacchū inſidias Lycurgi thracenſium regis admonitu theropis viri thracis vitaſſe, ac paulo poſt victor lycurgū regno ſpoliaſſe, illudq; bñficii memor theropi tradidiſſe, q moriēs oeagrū filiū a quo & fluui. denoiatus eſt hēdeꝫ liqt. Ex oeagro autē natus eſt Orpheus, dicit oeagrum fuiſſe pronepotem atlātis ex alcyone vna ex filiab⁹ atlātis, de orpheo plura alio loco diximus, addā hic fuiſſe & eiuſdē noīs poeta in arcadia & alius crotoniās qui cū Piſiſtrato atheniēſium tyrāno vixit. ſūt q ēt ſex orpheos noient, hūc āt quē ꝓcio

habemus ſcribunt libyam & ægyptum peragraſſe & Trimegiſti Mercurii doctrinam imbibiſſe, Quanq̃ teſte Cice. Ariſto. docet Orpheum poetam nunquam fuiſſe, & hoc orphicum Carmen Pythagoræi ferunt cuiuſdam fuiſſe cerconis. ¶ Se de. i. a. Nam veritas cũ aliqua ex parte ſe ſe oſtendit refugit in profundum, ideſt in obſcurum, & nunquam ſe totam oſtendit. ¶ At non cyrene, quia ratio nunquam a nobis fugit.

Delige & intacta[a] totidẽ ceruice iuuencas
Quattuor his aras alta ad Delubra Deatum
Conſtitue & ſacrum iugulis demitte cruorem.
Corporaq́ꝫ ipſa Boum frondoſo deſere luco.
Poſt vbi nona ſuos Autora oſtẽderit ortus.
Inferias Orphei[b] lethęa[c] papauera mittes
Et nigram mactabis Ouem Lucumq́ꝫ reuiſes.
Placatam[d] Eurydicen Vitula venerabere cęſa.
Haud mora cõtinuo Matris pręcepta[e] faceſſit.
Ad delubra venit monſtratas excitat aras.
Quattuor eximios pręſtanti corpore Tauros
Ducit & intactas totidem ceruice iuuencas.
Poſt vbi nona ſuos Aurora induxerat ortus
Inferias Orphei mittit. Lucumq́ꝫ reuiſit.
Hic vero[f] ſubitum ac dictu mirabile monſtrũ
Aſpiciunt liquefacta Boum per viſcera toto
Stridere[g] Apes vtero & ruptis efferuere coſtis.
Immẽſaſq́ꝫ trahi nubes iamq́ꝫ arbore ſumma
Confluere & lentis[h] Vuam demittere ramis.
Hęc[i] ſuper aruorum cultu pecorumq́ꝫ canebã.
Et ſuper arboribus Cęſar dum magnus ad altũ

SER. a ¶ INTACTA ceruice, indomita. & dicit ita aĩalium ſacrificiũ eẽ faciendum, vt nõ tantum occidantur hoſtiæ, ſed cædant. b ¶ Orphei datiuus græcus ẽ. c ¶ Lethæa papauera. i. agreſtia. d ¶ Placatam Eurydices vitula venerabẽ cæſa, Hippallage pro venerabere placatam placabis. e ¶ Præcepta faceſſit. i. facit. & eſt frequẽtatiuũ pro pricipali. Aut certe iõ faceſſit, quia plures hoſtias immolauit. f ¶ Hic ſubitum, ac dictu mirabile mõſtrũ, res. n. hæc ex improuiſo venit, vt apes ex bobus erũperent. Nam præcepta Cyrenæ tñ ad placanda numina pertinebãt. Notãdũ ſane quia ex hoc euentu illa ars inuenta eſt, quã ſupra memorauit, & melior facta per induſtriã. g ¶ Stridere apes vtero, & ruptis efferuere coſtis, hęc verba & ſecundæ ſunt coniugationis & tertiæ, nunc tñ tertiæ. h ¶ Lentis vuam demittere ramis, in morem vuæ. i. botryonis deſluere, qd græci βοτρυδὸν dicunt. i ¶ Hæc ſuper aruorum, per aruorum cultum, primum librum ſignificat per pecora autem tertium & quartum, qa & oues pecora ſunt per arbores ſcdm & hoc dicit. Hæc ego i. georgica ſcripſi, dum Cæſar in oriente pugnaret.

ANT. Delubrum ¶ DELVBRA, Var. lib. viii. rerum diuinaꝶ Delubrum ait illos æſtimare in quo præter ędem ſit area aſſumpta deum cauſa, vt eſt in circo flaminio iouis ſtatoris, alios quo loco dei ſimulacrum dedicatuꝫ ſit & adiecit, ſicut locum i quo figerent candelam candelabrũ appellatum. ita in quo deum ponerẽt nominatum Delubrũ. His a Var. præſcriptis poſſumus intelligere id potiſſimũ ab eo probatum, q ex ſua cõſuetudine in vltio poſuit vt a dei dedicato ſimulacro delubrum cœperit nũcupari hæc Mac. l. iii. ſat. ¶ Orphei, melius orphei legemus, vt in Bucc. Orphei calliopia. De quo ibi lati⁹. ¶ Lethęa palam ſuper oſtẽdimus. ¶ Vuã, iuue. etiam ait, Examenq́ apium lõga cõſederit vua. ¶ Hęc ſup ar. cul. Peroratio eſt, q̃ cumulum quidã, concluſioneꝫ aliĩ vocant quidã enumerationem, breuiter enim repetit totã ſimul cauſam atq́ materiã decurrendo per capita. De hac etiam Fabi. libro ſexto latius ſcribit. ¶ Ad altum euphratem Armeniam maiorem intelligit, in qua Euphrates oritur, vt Stra. ſcribit lib. vndecimo, atq́ decimo ſexto, Cæſar autem Auguſtus, vt Florus ſcribit ad oriẽtẽ verſus exercitum miſit in armenias Medos Parthos qui poſtea omnes cum indis etiam Auguſti & Romanorum ditioni paruerunt.

CHR. ¶ PLACATAM, vel hyppallage eſt, vt ait Ser. vel eſt ordo. ¶ Venerabere, Eurydicen placatam ante a te cæſa vitula. ¶ Matris p. i. Nam ſemper eſt rationi obtemperandum ſi verum inuenire cupimus. ¶ Vuam, quia conſiſtunt ita inter ſe ſerentes, vt formam pendentis racemi faciant. Refert autem Pli. q in totum amiſſas apes reparantur ventribus bubulis recẽtibus cum fimo obrutis Vir. vt vides iuuenci corpore exanimato ſicut equorum veſpas atq́ crabrones Aſinorum ſcarabeos naſci putant, Sunt qui mortuos ſi intra tectum hyeme ſeruentur, deinde ſole verno terantur, ac ſiculneo cinere toto die ſoueantur putent reuiuiſcere.

¶ FVLMINAT,

Fulminat[a] Euphraten bello, victorq[b] volẽteis
Per populos dat iura, viamq[c] affectat olympo
Illo Vergilium me tempore dulcis[d] alebat
Parthenope ſtudiis[e] florentem ignobilis ocii
Carmina[f] qui luſi paſtorum, audaxq[g] iuuenta
Tityre te patulę cecini ſub regmine fagi

¶P. Vergilii Maronis Georgicon Libri Quarti Ac Vltimi Finis.

SER. a ¶FVLminat. Fortiter facit. b ¶Victorq volis. Per populos dat iura: vnũ virtutis eſt alteꝝ iuſtitiæ. Nã vincere virtutis: volẽtib⁹. i. non inuitis imperare: iuſtitiæ eſt. c ¶Viãq affectat olympo. Præparat ſibi diuinos honores. d ¶Dulcis alebat Parthenope. i. Neapolis: q primo ex corpore vnius Syrenis illic ſepultæ Parthenope ẽ appellata. e ¶Studiis florentẽ: ignobilis ocii. i. artis poeticæ: quam ociũ ignobile appellauit: ne quid de ſe videreť arroganter dicere. f ¶Carmina q luſi. Qui ẽt Bucolica ſcripſi. g ¶Audaxq iuuẽta. Ætate iuuenili Naꝫ vt diximus ſupra xxviii. annoꝝ erat: quum Bucolica ſcripſit: & bene breuiter a ſe ſcripturum rerum executus eſt titulum.

ANT. ¶VOLENTEIS po. Auguſtus virtutis moderationiſq fama indoſq ẽt ac ſcythas pellexit ad amicitiã ſuam: populiq Romani vltro p legatos petẽdã: vt ſcri. Suetoni⁹. Florus ẽt & Euſebius. quę oĩa latius ſupra patuerũt. ¶Viamq affectat olympo. Ouidius quoq libro primo Faſto. ait. Sic petitur cœluꝫ: per labores: ſcilicet & virtutem: vitiorumq fugam affectare inquit Feſtus eſt pronum animũ ad faciendũ aliqd habere affectat ergo viã. i. præparat ¶Olympo. Ad diuĩos honores. ¶Vir. Virgi. Maro. In pago que dicebať Andes: haud pcul a Man. natus eſt. Pom. & Craſ. cõſulibus. Cre. ſtudiis eruditus ſumpta toga Medio. trãſgreſſus eſt: poſt breue tẽpus Ro. perrexit: vt ſcribit Euſebi. Alii vero ſcribũt Vergiliũ ab Mediolano Neapolim iuiſſe: q & ipſemet hoc loco indicat: vbi ante alios & grȩce & latine eruditior factus: ſe in vrbẽ cõtulit. Oſtẽdit aũt hic Georgica Neapoli ſcripſiſſe. In vita ipſius etiaꝫ legitur: eum Geor. ſeptẽnio Neapoli. Aeneida vero partim in Sicilia. partim in Cãpania. xi. annis confeciſſe. Bucolica autem triennio pfeciſſe aiũt annos natum: vt Probus aſſerit. xxviii. inde inquit inferius. Audaxq iuuenta &c. ¶Parthenope dulcis. Neapolis olĩ Parthenope ab tumulo Syrenis appellata ẽ: vt ſcribit Plinius lib. iii hãc Auguſtus poſtea Neapolim eẽ maluit: vt Solinus ait: Neapolis vero idem eſt qđ noua ciuitas: vt etiã Stra. docet In li. v. Varro tñ ſcribit: q ab eã græcã voce Neapolis Nouapolis ab antiqs noſtris vocitata eſt. Strabo lib. v. ait: qđ Neapolis dicta eſt. i. noua ciuitas: qđ poſtea & Calcidẽſes incoluerũt: & ex pithecuſis: Atheniſq venientes: vbi Parthenopes vnius e Syrenibus ſepulchruꝫ oſtendiť. Neapoli aũt quinquẽnalis facer ille muſicus & gymnicus cõplures p dies celebrať agon. Habet & Neapolis calidaꝝ aquarũ ſcatebras: et apparatiſſima balnea nulla ex parte Baianis inferiora. Plurimi vero e Roma Neapolim ſeceſſum facientes victũ græcanico ritu pducebãt: aut quietis & ocii gratia: preſertiꝫ qui eruditioni dabãt operã: aut remiſſioris vitæ deſiderio maxĩe quos ſenectus affligebat: vel aduerſa valitudo. Hęc & plura Stra. ¶Ignobilis ocii, Icarii laboris & ſtudii. i. poetici: hinc ẽt Ouid. li. iiii. de põto ait de Dionyſio. Ille Syracuſia mõ formidatus ĩ vrbe. Vix humili durã repulit arte fameꝫ. Docuit eĩm corinthi. Idẽ quoq lib. iiii. de triſt. inqt. Sæpe pater dixit: ſtudiũ quid inutile tentas. Meonides, nullas ipſe reliqt opes. ¶Luſi: ſcripſi: de quo latius ibi in Tityro. Ludere quæ vellẽ. carmina paſtoꝝ Bucolica intelligit: qđ per epexegeſim ſequenti carmine ſuo more apertius innuit. ¶Audaxq iuuẽta. Homerus in odyſſea inqt. Tu tamen intrato: metuens nihil oĩbus audens: in rebus melior. Turnus itẽ li. x. æneí. ad ſuos. Audẽtes fortuna iuuat. Et Socrates in Gorgia Platonis cenſet. Animam recte inſtitutã tria potiſſimuꝫ habere debere. Scientiã primo. Deinde opinionem prudentis ſcilicet atq beniuoli. Tertio audaciã. Vtq Victorinus ait: audax eſt qui in pſperis rebus temere aliqd aggrediť. Audax item eſt ille: qui prouiſis rationibus fortiter aliqd incipit. Itaq & ad malũ & ad bonuꝫ. audax referri non poteſt. Temerarius vero ſemper ad malũ. Vtq Feſtus inquit: audacia ab auide. i. cupide agẽdo eſt dicta. Audaxq iuuenta, id ex calore procedit. calidus enim ſanguis maiorẽ virtutem habet q̃ frigidus: vt in ſenibus apparet, de quo latius lib. iii. Geor. cecinit, & cecini & cecinit in antiquis legimus, vtrũq conuenit.

CHR. ¶ ALEBAT. Quia inde aſſequebar doctrinam, quo animi humani ita alũtur, vt corpora quattuor elementis. Animus enim imortalis doctrine veritate, quæ imortalis eſt paſcitur, corpus ex elementis, ex quibus eſt cõpoſitum. Omnia enim ex iis aluntur, ex quibus conſtant. ¶ Ignobilis ocii. Ocium aliquando ceſſatio eſt omnium rerum, & hoc dãnatur, aliqñ dicitur ocium cum animus ab agendo ad contemplandum reuocatur, ita vt ocia ſtudia ſignificent in illo primo ita ceſſamus a negociis, vt in pigritia contabeſcamus. In altero ita a reliquis actionibus auocamur, vt mentem noſtram ad eam, ad quam nata eſt rerum humanarum & diuinarum contemplationem abducamus. Dixit autem ignobile ex maioris hominum partis opinione, qui auaritiæ aut ambitioni dediti diuinum huiuſcemodi ociũ vituperent, & ſua ſtultitia ignobile putent, cum nihil ſit nobilius. Vel potius dixit ignobile, ideſt valde nobile, volens ambiguo verbo & verum oſtendere, & ſtultoꝝ falſam opinionẽ ludere, vt illi aliud putarent dici cum, ille aliud diceret. Carmina qui luſi, paſtoꝝ, cum eſſent ea tempeſtate qui aliena ſurriperent, & pro ſuis proponerent, voluit oſtẽdere vtrũq; opus Vergi. fuiſſe. Quod etiã ab initio, qđ in Aenei. ſcripſit manifeſtum fecit. FINIS.

¶ P. VERGILII MARONIS GEORGICON LIBRI QVARTI AC VLTIMI FINIS.

Regiſtrum Georgicon.

A B C D E F G H I K L M N O P

Omnes ſunt quaterni prẹter P qui eſt ternus.

SERVII

¶SERVII MAVRI HONORATI GRAMMATICI IN P.VERGILLII MARONIS AENEIDEM COMMENTARIORVM LIBER PRIMVS.

IN EXPONENDIS auctoribus hęc conſideranda ſunt, Poetę vita. Titulus operis. Qualitas carminis. Scribentis intentio: Numerus librorum, Explanatio. Virgilii vita hęc eſt. Ortus fuit patre Virgi. Matre vero Maia, fuit ciuis Mantuanus quę ciuitas eſt Venetię, Diuerſis in locis litteris operam dedit. Nam & Cremonę & Mediolani & Neapoli ſtuduit, adeo autem verecundiſſimus fuit, vt ex moribus cognomen acciperet. Nam dictus eſt Parthenias omni vita probatus. Vno tamen morbo laborabat. Nam impatiens libidinis fuit. Primum a Verg. hoc diſticon factum eſt in Baliſtam latronem. Monte ſub hoc lapidum tegitur Baliſta ſepultus. Nocte dieq; tutum carpe viator iter ſcripſit etiam octo libros hos Cirin: Aetnam: Culicem: Priapeam: Catelecton: Epigrammata: Copam: Diras. poſtea ortis ciuilibus bellis inter Antonium & Auguſtum: Aug. victor Cremonēſiū agros: qui pro Antonio ſenſerant: dedit militibus ſuis: qui cum non ſufficerent. his addidit agros mantuanos ſublatos nō propter ciuium culpam: ſed propter vicinitatē Cremonenſium. Vnde ipſe in bu. Mantua ve miſerę nimiū vicina Cremonę. Amiſſis ergo agris Romam venit & vſus patrocinio Pollionis et Mœcenatis ſolus agrū quem amiſerat meruit. Tunc ei propoſuit Pollio: vt carmen Buc. ſcriberet. Quod cum conſtat triennio ſcripſiſſe & emendaſſe. Item propoſuit Mecœnas Geor. quę ſcripſit & emēdauit. vii. annis. Poſtea ab auguſto Aeneidē propoſitā ſcripſit annis xi, ſed nec emendauit nec edidit: vnde eam moriens pcepit incendi. Augu. vero ne tantum opus periret. Tuccam & Varrū hac lege iuſſit emendare: vt ſuperflua demerent: niſ adderent tū. vnde & ſemiplenos eius inuenimus verſiculos: vt hic currus fuit: & aliquos detractos vt in principio. Nam ab armis non cœpit. Sed ſic.

Ille ego qui quondam gracili modulatus auena
Carmen: & egreſſus ſiluis vicina coegi.
Vt quāuis auido parerent arua colono.
Gratum opus agricolis: at nunc horrentia martis.
Arma virumq; cano.

Et in ſecundo conſtat hos verſus eſſe detractos.

Aut ignibus ęgra dedere.
Iamq; adeo ſuper vnus eram: cum limina Veſtę
Seruantem: & tacitam ſecreta in ſede latentem
Tyndarida aſpicio: dant clara incendia lucem
Erranti: paſſimq; oculos per cuncta ferenti.
Illa ſibi infeſtos euerſa ob pergama Teucros
Et danaum pœnas: & deſerti coniugis iras
Pręmetuens Troię: & patrię cōmunis Erynnis
Abdiderat ſeſe: atq; aris inuiſa ſedebat.
Exarſere ignes animo ſubit ira cadentem
Vlciſci patriam & ſceleratas ſumere pœnas.
Scilicet hęc ſpartā incolumis patriaſq; Mycenas
Aſpiciet partoq; ibit Regina triumpho
Coniugiūq; domumq; patres notoſq; videbit,
Illiadum turba & phrygiis comitata miniſtris?
Occiderit ferro Priamus, Troia arſerit igni?

Dardanium toties ſudarit ſanguine littus?
Non ita. nanq & ſi nullum & memorabile nomen
Fœminea in pœna eſt nec habet victoria laudem,
Extinxiſſe nefas tamen & ſumpſiſſe merentis
Laudabor pœnas animumq expleſſe iuuabit
Vltricis flammę & cineres ſaciaſſe meorum.
Talia lactabam & furiata mente ferebar.
Cum mihi ſe non ante alias.

¶ Periit autem Tarenti in apulię ciuitate. Nam dum Metapontum cupit videre, valitudinem ex ſolis ardore contraxit. Sepultus eſt autem Neapoli, in cuius tumulo ab ipſo compoſitum eſt tale diſtichon, Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc. Parthenope, cecini paſcua, rura, duces. Titulus eſt ęneis deriuatum nomen ab Aenea, vt a Theſeo theſeis. ſic Iuue. Vexatus toties rauci Theſeide codri. Qualitas carminis patet nam eſt metrum heroicum & actus mixtus vbi & poeta loquitur & alios inducit loquentes. Eſt autem heroicum quod conſtat ex diuinis humaniſq perſonis continens vera cum fictis. Nam Aeneam ad italiam veniſſe manifeſtum eſt, Venerem vero locutam cum ioue miſſumue Mercurium conſtat eſſe cōpoſitum. Eſt autem ſtilus grandiloquus qui conſtat alto ſermone magniſq ſententiis. Scimus enim tria eſſe genera dicendi humile medium grandiloquum. intentio Virg. hęc eſt Homerum imitari & Aug. laudare a parentibus. Nam eſt filius Actię, quę nata eſt de iulia ſorore Cęſaris. iulius autem ab iulo filio Aeneę originem ducit vt confirmat ipſe Verg. dicens a magno demiſſum nomen iulo. De numero librorum nulla hic quęſtio eſt licet in aliis inueniatur auctoribus. Nam Plautum alii dicunt ſcripſiſſe fabulas. xxi. alii. xl. alii centum. Ordo quoq manifeſtus eſt licet quidā ſuperflue dicant ſcdm primum eſſe tertium ſecundum & primum tertiū ideo quia primum ilium concidit poſt errauit Aeneas inde ad Didonis regna peruenit. neſcientes hanc eſſe artem poeticam vt a mediis incipientes per narrationē ad prima redeamus & nonnunq̄ futura pręoccupemus vt per vaticinationem Quod & Ora. ſic pręcepit in arte poetica dicens. Vt iam nūc dicat iam nunc debentia dici. Pleraq differat & preſens in tps omittat. Vnde conſtat perite feciſſe Verg. Sola ſupereſt explanatio. quę in ſequenti expoſitione probabitur. Hęc quantum ad Aeneidem pertinet dixiſſe ſufficiat. Nam in Bucollicis & Georgicis alia ratio eſt. Licet eadem ſit obſeruatio. Sciendum pręterea eſt qđ ſicut nunc dicturi thema proponimus ita veteres incipiebāt carmen a titulo carminis ſui vt pote. Arma virumq cano. Lucanus Bella per ema. Statius. Fraternas acies alternaq bella.

✠

ARGVMENTA

ARGVMENTA.XII.LIBRO RVM AENEIDOS

Aeolus immittit ventos Iunone precante.
Troianoſq vagos Libycas expellit in oras.
Solatur venerem dictis pater ipſe dolentem.
Aeneam recipit pulchra Carthagine Dido.
Cui venus aſcanii ſub imagine mittit Amorem.

Secundi.

Cogitur Aeneas bellorum exponere cauſas
Graiorumq dolos & equum fraudemq ſinonis
Excisamq vrbem priamiq miſerrima fata
Vtq patrem impoſitum forti ceruice per ignes
Extulerit charamq amiſerit ipſe Creuſam.

Tertii.

Poſt caſum Troię fabricata claſſe ſuperſtes
Vela dat Aeneas vrbemq in littore Thraces
Mox aliam pulſus Cretęis Condidit oris.
Cedit & hinc Helenumq videt pręcaptaq ſumit
Aetneum Cyclopa fugit ſepelitq parentem.

Quarti.

Ardet amore graui Dido ſoror Anna ſuadet
Nubere iunguntur nimbo cogente ſub antro.
Incuſat precibus patrem contemptus Hiarbas.
Nauigat Aeneas iuſſu iouis illa dolore
Impatiens & amore necem ſibi protinus infert.

Quinti.

In Siculas iterum terras fortuna reducit
Aeneam tumulumq patris perſoluit honorem.
Tum cogit naueis incendere Troadas iris
Troes ibi linquunt ſocios Venus anxia placat
Neptunum ſomnus Palinurum mergit in vndas

Sexti.

Sacratam phœbo cumarum fertur in vrbem
Rex phrygius vatiſq petit reſponſa ſibyllę.
Miſenum ſepelit poſt hęc adit infera regna
Congreſſuſq patri diſcit genus omne ſuorum
QVoq modo caſus valeat ſuperare futuros.

Septimi.

Tandem deueniunt laurentia troes in arua
Et pace accepta lęti noua mœnia condunt
Nocte ſatam iuno furiam vocat illa latinos
Inter & Aeneadas bellum ſerit & ciet arma
Protinus auxiliis terra inſtruit itala turmas.

Octaui.

Vidit vt Aeneas ſumma vi bella parari.
Arcadas. Euandrumqȝ ſenem ſibi fœdere iungit
Dardanioqȝ duci ſociatur Ethruria tota.
Arma petit: genitrix dat mulciber in Clypeoqȝ
Res pingit Latias & fortia facta nepotum.

Noni.

Ad Turnum propere iunonia mittitur Iris.
Infeſtatqȝ animos aciem mouet ilſe phrygaſqȝ
Obſidet inde igni euerſa eſt Aeneia claſſis.
Euryalus Niſuſqȝ ruunt nece prælia noctis.
Vi turnus potitur caſtris vi pellitur inde.

Decimi.

Placat & vxorem dictis Et iurgia natę
Iupiter auxiliis inſtructus troius heros
Aduenit occurrūt populi atqȝ in littore pugnāt.
Occidit a turno palas victorqȝ ſuperbus.
Aeneę eripitur Mezentius interit acer.

Vndecimi.

Occiſis proprium pars vtraqȝ reddit honorem.
Supplicibus Calydone ſatus negat arma Latinis.
Cum turno alterno iurgat certamine Drances.
Aeneas equitem pręmittit & obuia virgo
Excipit extincta rutuli dant terga Camilla.

Duodecimi.

Troianis rutuliſqȝ placet coniungere fœdus.
Id rutuli rumpunt nato venus alma medetur
Dictamo rutuliqȝ inunt periuria victi.
Cogitur Aeneę Dauni concurrere proles
Pallantea necem miſero dant cingula Turno.

OCTAVII

OCTAVII AVGVSTI IN VERGILII AENEI DEM VERSVS

ERGONE ſupremis potuit vox ĩproba verbis
Tam dirum mãdare nefas: ergo ibit in ignes.
Magnãq; doctiloq; morietur Muſa Maronis?
Ah ſcelus ĩadignũ, ſoluetur littera diues?
Et poterunt ſpectare oculi: nec parcere honori
Flamma ſuo? ductum quę operi ſeruabit amorem
Pulcher Apollo veta, Muſę prohibete Latinę.
Liber, & alma Ceres ſuccurrite, veſtet in armis
Miles erat veſter docilis per rura colonus
Nam docuit, Quid Ver ageret quid cogeret Aeſtas
Quid pater Autumuus quid Bruma nouiſſima ferret
Arbuta formauit ſociauit Vitibus Vlmos.
Curauit pecudes apibus ſua caſtra dicauit.
Hęc dedit vt pereant ipſum ſi dicere fas eſt.
Sed legum eſt ſeruanda fides ſuprema voluntas.
Quod mandat, fieriq; iubet parere nec eſſe eſt
Frangatur potius Legum veneranda poteſtas.
Quam tot congeſtos noctesq; dieſq; laboras
Hauſerit vna dies ſupremaq; verba parentis
Amittant vigilaſſe ſuum ſi forte ſuperbus
Errauit in morte dolor ſi lingua locuta eſt
Neſcio quid titubaute animo non ſponte, ſed altis
Expugnata malis odio langoris iniqui
Si mens cęca fuit iterum ſentire ruinas
Troia ſuas iterum cogetur reddere voces.
Ardebit miſerę poſt vulnera vulnus Eliſę.
Tam ſacrum ſoluetur opus? tot bella tot enſes
In cineres dabit hora nocens & perfidus error?
Huc huc pierides date flumina cuncta ſorores
Expirent ignes viuat Maro. doctus vbiq;.
Ingratuſq; ſui ſtudiorumq; inuidus orbi
Et factus poſt fata nocens quod iuſſerat ille
Sit vetuiſſe meum ſatis eſt poſt tempora vitę.
Immo ſit ęternum tota reſonante Camoena
Carmen & in populo diui ſub numine nomen
Laudetur. vigeat. placeat relegatur ametur.

ARGVMENTA.XII.LIBRORVM AENEIDOS.XII.VERSIBVS COMPRAEHENSA.

PRIMVS habet Libycā veniūt vt Troes in vrbē.
Edocet excidium Troię, cladēꝗ Secundus.
Tertius a Troia vectos canit ęquore Teucros.
Quartus item miserę duo vlnera narrat Eliſę.
Manibus ad tumulum Quinto celebrantur honores.
Aeneam memorat viſentem tartara Sextus,
In Phrygas italiam bello iam Septimus armat.
Dat ſimul Aenee ſocios Octauus, & arma,
Daunius expugnat Nono noua moenia Troię,
Exponit Decimus Thuſcorum in littore pugnas.
Vndecimo Rutuli ſuperantur morte Camillę.
Vltimus imponit bello Turni nece finem

ADILON.

Aeneas primo Libyes appellitur oris.

Modeſtini Iuriſconſulti in Primum Aeneidos librum. Argumentum.

VIR Magnus bello. nulli pietate ſecundus.
Aeneas odiis Iunonis preſſus iniquę,
Italiam quęrens Siculis errauit in vndis,
Iactatus tandem Libye peruenit ad oras.
Ignaruſꝗ loci, fido comitatus Achate
Inditio matris regnum cognouit Eliſę.
Quin etiam nebula ſeptus peruenit ad vrbem,
Arreptoſꝗ vndis ſocios cum claſſe recepit.
Hoſpitioꝗ vſus Didonis cuncta benignę.
Excidium Troię iuſſus narrare parabat.

P. VIRGILII MARONIS AENEI.

LIBER PRIMVS.

Ille ego q quōdā gracili modulatus auena
Carmen, & egreſſus ſyluis, vicina coegi,
Vt quãuis auido parerent arua colono:
Gratum opus agricolis. At nũc orẽtia Martis.

Arma[a] Virumq́[b] cano[c]. Troię[d] qui primus[e], ab oris.
Italiam[f] fato[g] ꝑfugus[h], Lauinaq́[i]
venit.

SER. Arma. Multi varie dixerunt cur ab armis Virgilius cœperit, omnes tamen in hanc ſententiam aſſentire manifeſtum eſt, cum eum conſtet aliunde ſumpſiſſe principium, ſicut in præmiſſa eius vita monſtratũ eſt. Per arma aũt bellũ ſignificat, & eſt tropus metonyma. Nam arma quibus in bello vtimur pro bello poſuit, ſicut toga qua ĩ pace vtimur, ꝓ pace ponitur, Vt Cicero, Cedant arma togæ, ideſt bella paci. ꝶ Arma viruq́, figura vſitata eſt, vt non eo ordine rñdeamus, quo propoſuimus, nã prius de erroribꝰ Æneæ dixit, poſt de bello hec autẽ figura ẽt in proſa vtimur. ſ. hyſterõ proteron Sic Cicero in verrinis, Nã ſine vllo ſumptu noſtro, coriis tunicis frumẽtoq́ ſupeditato maximos exercitus noſtros veſtiuit, aluit, armauit. b ꝶ Virum, quem non dicit, ſed ex circũſtantiis oſtẽdit Aeneã. c ꝶ Cano polyſemus ſermo eſt. Tria eniꝫ ſignificat, aliquãdo laudo, vt Regẽq́ canebãt. Aliqñ diuino, vt ipſa canas oro. Aliquãdo cãto, vt hoc loco Nam proprie canto ſignificat, qa cantãda ſunt carmina. d ꝶ Troiæ, Troia regio eſt aſiæ, iliũ ciuitas eſt Troiæ. Plerũq́ tamẽ vſurpant poete, & pro ciuitate vel regioneꝫ vel prouinciã ponunt Iuuenalis. Et flãmis aſiaꝫ ferroq́ cadẽtẽ. e ꝶ Qui primus, Quęrũt multi cur Æneam primũ ad Italiã veniſſe dixerit, cum paulo poſt dicat Antenorem ante aduẽtum Æneæ fundaſſe ciuitatem. Cõſtat quidem, ꝙ habita temporũ ratione perite Virgilius dicit. Nãq́ illo tẽpore quo Æneas ad Italiam venit finis erat italiæ vſq́ ad Rubiconẽ fluuium. Cuius rei meminit Lucanus vt Et gallica certꝰ Limes ab Auſoniis diſterminat arua colonis. Vnde apparet Antenorem non ad Italiã veniſſe, ſed ad Galliam Ciſalpinam, in qua Venetia eſt. Poſtea vero ꝓmotis vſq́ ad alpes Italiæ finibꝰ nouitas creauit errorẽ. Pleriq́ tamen queſtionẽ hanc volũt ex ſequẽtibus ſolui, vt videatur ob hoc addidiſſe Virgil. ad lauina littora: vt non ſignificaret Antenorem. Melior tñ eſt ſuperior expoſitio. f ꝶ Italiã. Ars qdẽ hoc exigit, vt nominibus prouinciarum præpoſitioneꝫ addamus, ciuitatum nunq́, Tamẽ plerũq́ ꝑuerſo ordĩe lectũ eſt. Naꝫ ecce hoc loco detraxit ꝓuinciæ præpoſitionẽ dicens, Italiaꝫ fato venit, ꝓ ad Italiam venit. Tullius in Verrinis, Ea die Verres ad meſſanam venit. Sane ſciendũ ẽ vſurpari ab auctoribus, vel vt addãt, vel detrahant prepoſitiones. Nãq́ ait Virgilius, Syluis te tyrrene feras pro in ſyluis. Vt ergo illic detraxit loco prepoſitionẽ, ſic hic ꝓuinciæ, & eſt figura. Italia aũt pars Europæ eſt, Italus enĩ rex Siculorũ profectus de Sicilia venit ad loca quæ ſunt iuxta tyberim, & ex noĩe ſuo appellauit Italiã Ibi autẽ habitaſſe ſiculos, vbi Laurolauiniũ eſt, manifeſtum eſt, ſicut ipſe alio loco dicit, Siculi vetereſq́ ſicani. Item. Et gentes venere ſicanæ ſæpius. g ꝶ Fato ꝓfugus Fatũ ad vtrũq́ pertinet, & ꝙ fugit, &

ꝙ ad italiam venit, & bene addidit fato, ne videatur aut cauſa criminis patriam deſeruiſſe, aut noui imperii cupiditate. h Profugus autem proprie dicitur qui procul a ſedibus ſuis vagatur quaſi porro fugatus. Multi tamen ita diſtiniunt, vt profugos eſſe dicũt eos qui excluſi neceſſitate de ſuis ſedibꝰ adhuc vagantur, & ſimul ac inuenerint ſedes non dicantur profugi, ſed exules, Sed vtrunq; falſum eſt. Nam & profugus lectus eſt qui iam ſedes locauit, vt in Lucano, Profugiq; a gente vetuſta, Gallorum celtæ miſcentes nomẽ iberis, & exules qui adhuc vagãtur, vt in Saluſtio. Qui nullo certo exilio vagabuntur adeo exilium eſt ipſa vagatio. i Lauinaq; venit littora, hæc ciuitas tria habuit nomina, Nam prius lauinum dicta eſt a Lauino Latini fratre. Poſtea laurentũ a lauro inuẽta a Latino, dum adepto imperio poſt fratris mortem ciuitatem augeret. Poſtea Lauinium a Lauinia vxore Æneæ. Ergo lauina legendum eſt, nõ lauinia, quia poſt aduentum Æneæ Lauinium nomen accepit. Ergo aut lauinum debuit dicere, ſicut dixit, aut laurentum, quamuis quidam ſuperfluæ eſſe prolepſim velint.

DON. ¶ PROPOnit & diuidit, & ſeſe cõmendat ꝙ neq; ludrica, nec turpia, ſ; ſpectata elegerit Armo, ſcutũ & reliqua quæ AEneæ fabricauit Vulcanus. Virũ non ſexus, ſed excellentię. Ergo virũ qui talia arma & tã pulchra & hr̃e & gerere potuerit, q romani imperii auctor eſſe meruerit, q Iunonis inimicitias & reliquoꝝ deoꝝ factiones ſuperauerit, q tot aduerſa mari ꝑpeſſus tolerãdo trãſmiſerit, nec errauit ſi primo re; deinde perſonam poſuit. Nam Salu. nulla metri neceſſitate coactus primo rẽ deinde Po. Ro. perſonam poſuit Virgi. in propoſitione liberã ordinãdi habuit licentiam. Exequendi vero alium ordinem tenuit. Cano arma & viꝝ ſed armoꝝ deſcriptionem primo propoſitam ſequenti diſputationi reſeruabit. Troiæ. altera cum propoſitione diuiſio vt oſtendat quid AEneas fatali ratione compulſus, & qd extra fatum perpeſſus ſit. Fati enĩ fuit, vt relicta Troia italiã peteret, Ergo crimine deſertæ patriæ abſoluit, Non potuit enĩ defendi quæ fato interitura erat, ſ; neq; pœna fuit ꝙ ſit Aſia pulſus ſed gl̃ia, nã minori detrimẽto affectus maius eſt emolumentũ cõſecutus ſc; vt Ro. imperium conderet, Non ergo malo fatorum patriam perdidit, ſed ne ab ea detineretur. Æneas qui ĩperio Ro. conſtituendo dignus auctor parabatur.

¶ ARMA virũ & ſi heroici poetæ tãm græci q̃ latini proponãt, inuocent & narrẽt tñ græci eodem tp̃e proponunt & inuocãt Home. enim in iliade ait μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος & in odyſſea ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη, ſic Heſio. μοῦσαι πιερίηθεν ἀοιδῆσι κλείουσαι. Latini vero prio proponunt, deinde inuocant, Hoc apud Naſonem Lucanum, ac ſtatium, inuenies. Proponit primo Virg. Verũ in ipſa propoſitione non ſeruat ordinem. Nam cu; primo arma, deinde virum ſe dicturum polliceatur, prius virũ ideſt errores Æneæ deinde arma ideſt bella ꝓſequit. Peruertit autem ordinẽ eius, propoſitionis quæ vniuerſalis eſt, & totũ opus nõ aũt opis partẽ diuidit, Poetis qdem cõceditur. Nam & eruditioribꝰ & ocioſis & eadem ſæpe legentibus ſcribunt quos puerſio ordinis, neq; fallere, neq; perturbare põt Oratori vero non conceditur. Orat enĩ per ſæpe apud indoctos, & occupatos, & q rẽ ſemel audituri ſint, Quapropter monet Ci. vt in ea diuiſione quæ tertia inter partes orationis totã cauſam cõtinet quo ordĩe ꝓponimus eodẽ narremus, in cæteris vero ꝓpoſitionibus nõ totã cãm, ſed particulas aliquam continentibus nihil intereſt peruertatur an obſeruetur ordo. Propoſitio aũt & inuocatio in poetis ꝓhemii officio fungunt. Huiuſcemodi aũt exordium accõmodatu; cãæ turpi. Habet eni cãm turpẽ non natura rei, ſed opinione. Laudandũ enim ſibi ꝓponit Æneam, de quo erãt inueterata opinio illum patriæ deſertorẽ fuiſſe. Quapropter a validiſſimo aduerſariorũ argumẽto ĩcipit, & ꝙ a patria diſceſſerit, in fatũ trãſfert Captat aũt beniuolentiam a pſona ſua, qm̃ ſe non in nugis, ſed in maximis rebus occupatum oſtendit. Captat a pſona Iunonis cum illam ĩ odiũ ꝓpter iniquã in virum piũ crudelitatẽ & inuidiã ꝓpter abuſionẽ ſuæ potẽtiæ trahat. Captat præcipue ab Aenea. cum in tot erũnas illũ aliena iniuria incidiſſe, & tñ inuicto aĩo illas ptuliſſe oſtendat. Attentum autem auditorem reddit tũ quia nõ in nugis, ſed ĩ maximis rebus ſe occupatũ oſtẽdit, tum quia aliterq̃ multorũ opinio ſerat ſe dicturum polliceatur, ipſa pręterea ĩuocatio qm̃ nõ niſi in maximis rebus adhibet ſũmã ſibi audientium attentionem conciliat. Reddit poſtremo q lecturus ſit docilẽ quia & ſummam rei breuiter atq; deſtincte ꝓponit & dilucide explicat. Arma ſunt qui putent arma dicta a græco verbo ἁρμόζειν. i.

conuenire

conuenire & quadrare inutilia.n.ſunt arma niſi ita quadrent corpori vt neq̃ anguſtiora arctioraue,neq̃ rurſus ampliora laxi oraue ſint, vt neq̃ corpus lædatur, neq̃ cōtra ſe in illis traducat & fluctuet,vt de Vlyxe i armis Achilles ſcr.Iuuena Vnde cum interrogaſſet quēdam Xenophon, cur ſua arma pluris ꝙ cæteri venderet, quia inquit mea omnibus corporibus melius quadrēt. Sunt qui velint arma.ab armis.i.humeris dici, quia & infe riora inde pendent & ſuperiora iiſdem ſuſtentātur. f Vir.i.hominem plurimis maxi miſq̃ virtutibus pditum.Huiuſcemodi enim hō proprie vir dicit̃ ab ipſa.ſ. vi.i.ab excellē tia animi,& a viro dicit̃ virtus. Vnde in.iiii. dixit multa viri virtus aīo multuſq̃ recurſæ Gentis honos.Nonnunq̃ tñ per virum ma rem ſimpliciter exprimimus, Nonnūquam maritus Teren.O mi vir o mea vxor. f C a no,nam canūtur verſus poetarū, ſic Home. μῆνιν ἄειδε θεά.Vnde a canendo dictū car men volunt,ſed quia Cice. teſte clarorū vi rorum laudes ad tibiam canebātur, Canere laudare ſignificat,vt ibāt æquati numero,re gemq̃ canebant, quia etiam ſybillæ priſcæ oracula verſibus edebant,dicimus canere va ticinari, vt ſola mihi tales caſus Caſſandra canebat. f Troiæ, græca nomina nonnunq̃ ita mutant latini,vt diphthongū vbi ſit i lit tera diſſoluant & in conſonantem verſum ſequenti ſyllabæ adiungant, vt αἴας aiax μαῖα maia, ſic τροίη troia.

SER. a ℂ LITTORA laurolauiniū conſtat. viii. milibus a mari remotum. Nec nos debet ſal lere,quia dixit la uina litora. Litus enim dicitur ter ra quæq̃ mari vi cina,ſicut ipſe Virgilius in quarto, Cui litus arandum,quū per naturā litus arari nō poſ ſit.Ergo ſciendum eſt litus vocari & terras.

> Littora[a] multū ille[b] & terris[c] iactatus[d] & alto[e],
> Vi[f] ſuperū,ſæuæ[g] memorē[h] Iunonis ob iram.
> Multa[i] quoq; & bello[k] paſſ9, dū cōderet[l] vrbē
> Inferretq;[m] deos latio[n] genus[o] vnde latinum,
> Albaniq;[p] patres atq; altæ mœnia[q] romæ.
> Muſa[r] mihi cāſas memora quoq;[s] numine læſo.

ſæuā dicebāt veteres magnā,vt Ennius,īducta fuit ſæ na ſtola.ſ.magna Itē Virg. quū vbi q̃ piū īducat. Æ neā, ait Maternis ſæuus i armis Æ neas.i.magnus.

b f Multum ille,colliſio eſt, & ille hoc loco abundat.Eſt enim interpoſita particula pp metri neceſſitatē,vt ſtet verſus, Nā ſi detra has ille ſtat ſenſus ſi nō ſtat verſus. Sicut alio loco ipſe nūc dextera ingeminās ictus nunc ille ſiniſtra. Eſt aūt archaiſmos. c f Et terris iactatus,fatigatus ē.n.apud thraciā mōſtro illo,qđ e tumulo Polydori ſanguis emana uit, Apud cretā peſtilētia, Apud ſtrophadas inſulas harpiis,Tēpeſtate vero & in primo, & in tertio,& ꝓprie locutus. d f Nam iacta mur in mari fluctibus. Fatigamur in terris, & bene duorū elemētoꝝ mala vno ſermo ne cōcluſit. e f Et alto,modo mari. Altū tñ ſciendum eſt ꝙ & ſuperiorē,& inferiorē alti tudinem ſignificat.Nāq̃ mēſuræ nomen eſt altitudo. f f Vi ſuperum, violentia deorum ſm Homerum qui dicit a Iunone rogatos eſſe deos in odium troianorū,quod & Vir gilius tetigit dicēs,Vos quoq̃ pergameæ iā fas eſt parcere genti. Diiq̃,deæq̃ omnes La tenter autē defendit hac ratione troianos ꝙ non ſuo merito eos inſequebātur numina, ſed Iunonis impulſu. g f Sæuæ,Cū a iuuan do dicta ſit Iuno, quærūt multi cur eā dixe rit ſæuā,& putant temporale eſſe epitheton quaſi ſæuam contra troianos, neſcientes ꝙ

h f Memorē iunonis ob irā, cōſtat multa in auctoribus inueniri p contrariū ſignificātia, pro actiuis paſſiua,vt pictis bellant̃ amazo nes armis, pro paſſiuis actiua, vt populatq̃ ingentē farris aceruum. Et hæc varietas vel potius contrarietas iuenitur etiā in aliis par tibus orationis vt ſit pronomen pro aduer bio,vt eſt, Hoc tunc ignipotens cœlo deſce dit ab alto ꝓ huc.Et in participio,vt Et qua vectus abas, pto vehebatur & in nomīe,vt Memorem iunonis ob iram. Non quæ me minerat,ſed quæ in memoria erat,nam ira non meminit. De his autem hæc tantū quæ lecta ſunt ponimus, nam ad eorum exem plum alia formamus. i f Multa quoq̃ & bel lo paſſus, duas coniunctiones ſeparatas na turaliter nemo coniungit. Sed hoc plerūq̃ a poetis cauſa metri fit, ergo hic vna vacat. Sicut alio loco, Dixitq̃, & prælia voce dire mit. K f Bello paſſus, quod contra Turnum geſſit. l f Dum conderet vrbem, Tres hic ſunt ſignificationes. Aut enim Troiana di cit, quam vt primum venit in italiam fecit Æneas,de qua ait Caſtrorum i morem pin nis atq̃ aggere cingit, & alio loco Mercu rius.Nec te troia capit. Troiam autem dicit quam primum fecit Æneas & Liuius in pri mo, & Cato in originibus teſtantur, Dum enim id eſt quo tempore hæc fieret ab agre ſtibus ob vulneratum regium ceruum com

mota ſunt bella. Aut Laurolauiniũ,& ſignificat dũ donec. tã diu enim dimicauit q̃ diu tẽps faciendæ ciuitatis veniret .i. donec Turnus occumberet, Aut Romam ſignificat,& eſt ſenſus dummodo ergo cõderet vrbẽ aut troiam, aut Laurolauiniũ, aut Romã ſignificat. m Inferretq; deos latio. n Latium duplex eſt, vnũ a tyberi vſq; ad fundos, aliud inde vſq; ad vulturnũ, Latiũ aũt dictũ eſt q̃ illic. Saturnus latuerit. Inferretq; deos latio, hoc eſt in latiũ,& eſt vſitata figura apud virgilium Quod enim cũ præpoſitione p accuſatiuum dicimus, ille per datiuuʒ ponit ſine præpoſitiõe. ſic albbi, It clamor cœlo pro ad cœlũ. o Genus vnde latinuʒ, Si iam fuerũt latini,& latium dicebatur, ↄtrariũ eſt qd dicit ab Aenea latinos originẽ ducere, prima eſt iucunda abſolutio, vt vnde nõ referas ad perſonam ſed ad locũ, Nãq; vnde aduerbiũ eſt de loco, non deductio a perſona. Tamen Cato in originibus dicit hoc, cuius auctoritatẽ Saluſtius imitatur i bello Catilinę prio Italiã tenuiſſe quoſdã q appellabant. Aborigines, hos poſtea aduẽtu Aeneæ Phrygib⁹ iunctos latinos vno nomine nũcupatos. Ergo deſcendunt latini non tm̃ a troianis, ſed ẽt ab aboriginibus. Eſt autẽ vera expoſitio hæc nouimus q̃ victi victorum nomẽ accipiunt, ↄ̃ potuit ergo victore Aenea perire nomen latinum. Sed volens ſibi fauorẽ latii cõciliare, nomen latinũ nõ ſolũ illis nõ ſuſtulit ſed ẽt troianis impoſuit. Merito ergo illi tribuit qd in ipſo fuerat vt poſſet perire, Vnde & ipſe inducit in.xii.lib rogantẽ Iunonẽ ne pereat nomẽ latinũ, itẽ i execratione Didonis legim⁹, Nec cũ ſe ſub leges pacis iniquę Tradiderit. Iniqua enim pax eſt in q̃ nomẽ amittit ille qui vicit. p Albaniq; patres, Albã ab Aſcanio cõditã fuiſſe cõſtat, ſed a quo incertũ vtrũ a Creuſæ an a Lauiniæ filio de q̃ re ẽt Liuius dubitat Hãc aũt quũ euertiſſet Tullus Hoſtilius, omnes nobiles familias romam tranſtulit. Et ſciendum bene hunc ordinẽ ſemp ſeruare Virgiliũ, vt ante dicat latium, deide albã, poſt Romã, quod ẽt hoc loco fecit,& in.v.li. Priſcos docuit celebrare latinos, Albani docuere ſuos nunc maxima porro Accipit Roma,& patrium ſeruauit honorem. Item in.vii.li. Mos erat heſperio in latio, quem protinus vrbs Albanæ coluere ſacrum, nunc maxima rerum Roma colit. q Altæ mœnia romæ, aut pp gloriam aut pp ædificia, aut quia in montibus collocata eſt. r Muſa mihi cauſas memora. Poetæ in tres partes diuidunt carmẽ ſuum, proponunt, inuocãt narrãt, plerunq; tñ duas res faciunt,& ipſam ↄ̃poſitionẽ miſcent inuocatiõi, qd in vtroq; opere Homer⁹ facit, Nãq; hoc meli⁹ ẽ vt in odyſſea ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον,& in iliade μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος Lucanũ tñ ipſius ordinẽ vertit prio.n. ↄ̃poſuit, deiñ narrauit poſtea inuocauit, vt eſt Nec ſi te pectore vates Accipiã Sane obſeruandũ eſt in oĩbus carminibus ne numẽ aliqd inuocef, niſi aliquid vltra humanã poſſibilitatẽ requirimus hinc in arte poetica Hor Nec deus interſit niſi dignus vindice nodus inciderit. Bene ergo inuocat Vir.nõ.n. poterat p ſe irã numinis noſſe. Itẽ in.ix.lib. niſi adderet iuno vires aĩumq; miniſtrat, quis crederet Turnũ euaſiſſet de caſtris. Quo numine læſo, quo in quo in q̃ cauſa,& ẽ.vii.caſus,& cõmunis elocutio, dicimus eniʒ quo te læſi eſt & alia expoſitio, nãq; iuno multa hʒ numina eſt Curetis q̃ vtiẽ curru,& haſta, vt ẽ Hic illi⁹ arma Hic currus fuit. eſt Lucina q̃ partubus ↄ̃eſt, vt Iuno Lucina fer opẽ. eſt regia, vt Quę diuũ incedo regina ſunt & alia eius numina Merito. ergo dubitat, qd numẽ eius læſerit. Alii tñ dicunt ſeparãdũ eſſe, vt de odio Iunonis nõ dubitet, q̃rat aũt qd aliud numẽ ẽ lęſum. s Quo numine læſo, iõ trahiẽ in ambiguitatẽ,& requirit in quo Iunonis numen læſit Aeneas, quia in ipſum certa nõ erant odia ſed in gentem pp cauſa paulopoſt dicẽdas.

¶ LAVINA littora, cum alii ante Aeneã in Italiã venerint, ille tñ primus venit ad eam ptẽ, vbi deide fuerũt littora lauina,& prius fato venit cũ caſu alii veniſſent. ergo fato ↄ̃didit patriã. Fato excluſus peruenit in littora lauina. Multũ il.t.i.& a.alia cũ ↄ̃poſitione diuiſio eſt. ſcri.n. quæ mari, quæ terra ſit paſſus. Vi ſuperũ. vis eſt cũ ſit aliquid contra leges ideſt contra fatũ, vt aũt oñdat nihil tale de ſupis meruiſſe Aeneã addit. Sæuæ.m.i.ob.i Ergo non pp culpam Aeneæ fecerunt ſuperi, ſed vt obſeq̃renẽ iunoni tanq̃ omnium reginę, purgatur igitur Aeneas & deformatur iuno aduerſaria. Sæuæ ideſt crudelis quæ proſequatur innocentem,& q deorum omnium atq; ipſius cultor ſit, onerat etiã eam q̃ inimicitias nulla Aeneæ culpa ſuſceptas diutiſſime tenaciterq; retieret cum ne id quidem etiam ſi iuſtæ ſint inimicitiæ facere probis cõueniat. Hoc latius ĩ.v. iunonis grauis ira, nec exaturabile pectus. Quam nec lõga dies pietas nec mitigat vlla. Dum.c. vt exaggerat q̃ Aeneam bello appetiiſſet, cum cõderet vrbem,& deos imperio

DON. Vis

perio

perio publico profuturos inſerret. Quod ſi obtinuiſſet, nec latinum genus, nec albani principes, nec Ro imperiũ fuiſſe futuꝝ, nec Cæſar impii Ro. culmen habiturus, ĩdoluit. n. Cum molini iá tecta videt iá ſidere terræ, & bellũ p furiá excitauit, ꝓpoſitione aũt iſta nõ ſolum quæ dicturus ſit oſtendit ſed multiformi ratione diuiſionis vtiẽ, cõmẽdat carmen, æneá a culpa liberat. Iunonẽ multa, variaq; inuidia obruit, caput carminis ab inuocatione muſæ aggrediẽ cui niſi lectoris iſtruẽdi cá thema ꝓmiſiſſet, laboris gł̃am pdidiſſet, cũ qd lecturus eſſet neſciret, qd ſi cũcta nõ ĩpleuit morti ĩmature attribuẽdũ ẽ, ná Albaniq; pa. atq;. a. m. r. nõ ſcripſit. ¶ Muſa, ab ĩuocatiõe muſę qd erat ſcripturus incepit, q̃ cum dea ſit nihil latere oportet, interrogat ergo vt cũ nulla in ænea culpa inueniaẽ, confirmet Iuue. ſæuitiam.

CHR. ¶ LITTORA, terra quá mare tangit, litus eſt dictũ ſm Sæuolá, ꝙ ad id a qua alludat, vel ꝙ aqua alluatur, vel ꝙ ibi a qua elidaẽ, ſed & vicinæ mari terræ littora dicunẽ, vt hic. ¶ Ille, nõ modo nõ vacat, verũ emphaſiꝫ facit, vt ſit ille quaſi tantus vir, & tá crudeliter vexatꝰ.

Italia. ¶ Italiá, ſunt q dicant a bobus denominatá, qd græcoꝝ priſca lingua boues italiæ dicebáẽ, qd aũt bobus abundaret, ex eo patet, ꝙ multa quæ ſuꝑma dicebaẽ iſtituta erat duaꝝ ouiũ boum vero triginta pro copia boum & ouium penuria, ait Gellius, Serui. áũt ab italo rege Siciliæ dictá putat, q in eam regionẽ venerit, in qua poſtea regnauit Turnus, Italiá de ſuo nomine illá appellauit. Feſtus aũt ſcripſit Italiá dici, ꝙ magnos italos. i boues habeat, quia vituli ab italis ſunt dicti itali. ¶ Fato, de fato qm̃ plurima dicenda ſunt, in aliũ locũ differe-

Lauiniũ mus. ¶ Lauina placent quæ dicunẽ a Seruio, tũ ſi Dyoniſium audiamus, cũ Æneas in italiá veniſſet auſpicato oppidum in eo loco condere cœpit, in quo ſus ꝓgnás, & iam aræ ab Ænea deſtinata diffugiens requeuerat. Verũ, latinus q tñ aduerſus rutulos bellũ gerebat peregrinos, regnũ ſuũ intraſſe & vrbẽ ædificare cœpiſſe audiens. illuc cũ exercitu cõuolauit ferro aduenas expulſurus. Verũ cũ deoꝝ monitu vterq; ad amicitiá cõuerteretẽ, adiuuáte Latino vrbẽ abſoluit Æneas, noiauitq; Lauiniũ vt Romani volunt a Lauinia Latini regis filia, vt aũt qdá græci fabuloſe hyſtorie ſcriptores ponũt a Lauinia Geloni regis Deliorũ filia Æneæ rogáti data a patre, cũ fatidica eſſet ſapiens. Euenit aũt, vt dũ lauinũ cõderetẽ igne p ſe ex ſaltu accẽſo lupus arida ligna ore ferens ſup ignẽ iecerit, aduolanſq; aqla motu alaꝝ flammas excitarit. Vulpes. aũt caudá e fluuio madefactá ferẽs ignẽ extinguẽ cõareẽ, ſed tádẽ victa diſceſſit vulpes Quod mõſtrũ hoc iperiũ tandẽ ſupatuꝝ q̃uis cũ difficultate oſtẽdit. ¶ Vi. vis vim & vi in ſingulari hꝫ. Eſt aũt a græco βία eni apud illos dr̃, & ſignificat robur, vt ſit via vi, itẽ virtutẽ, vt multa vi muniet albá Itẽ violẽtiá, vnde dicimus illatá vĩ virgini ſignificat copiá, Vis magna auri hoĩ illi fuit. ¶ Vi ergo ſuperũ. i. nõ iuſtitia & æqtate, ſed violẽtia a q̃ nõ abeſt crudelitas, cõciliat ergo beniuolẽtiá Æneæ a pſona aduerſarioꝝ q tá iniq̃ Æneá inſectarenẽ, & a pſona Æneæ cõmiſerationem excitat, ꝙ non ſua culpa, ſed alioꝝ crudelitate in tantas tanq̃ graues erũnas inciderit, & tñ oĩa animi magnitudine & ſapientia tolerauerit & ſuperauerit, & cũ non verſimile videreẽ. ꝙ ſupi dii ita inique fuerit hoiem piũ inſectari. oſtẽdit illos ſtudia iunonis eſſe ſecutos, quá Home. ẽt ſcribit deos ĩ troianos cõcitaſſe. ¶ Sæuæ crudelis, qa iniuſta ira contra troianos moueretẽ. Oſtẽdit. ex hac re quáta fuerit troianoꝝ miſeria, cũ dea qua a iuuádo nomẽ ſortiert, tá iniq̃ crudelitatẽ exercuerit, ergo & dea cũ munus ꝓpriũ dei ſit iuſtitia vti. & ea dea quæ a iuuado dr̃ p ſumá iniqtatẽ in victis crudelis fuit. ¶ Memorẽ, multa noĩa acctiue, paſſiueq; ponunẽ. Actiue dicimꝰ ſis fœlix noſtrũq; leues quæcunq; laborẽ i. ſis ꝓpitia, ac da fœlicitatẽ. Paſſiue aut. Viuite fœlices nõ ꝙ inferrát aliis, ſed ipſi accipiát, ſic formidoloſus, & q infert, & cui infereẽ formido. Aliter ergo Teren. Nimis formidoloſa es. Aliter Salu. ſemp illis aliena virtus formidoloſa, eſt, ſic memor actiue poniẽ, vt Dũ memor ipſe mei, dũ ſpũs hos reget artus Paſſiue cũ ait Hora. Siue puer furens impꝛẽſſit memorẽ dẽtibus notá. i. de q̃ illa meminerit. Sic nũc memo-

Latiuꝫ rẽ irá. i. de q̃ meminiſſet iuno. ¶ Latio, Pli. Latiũ antiquũ a Tyberi circeos vſq; ꝓducit, deinde ad liri vſq; fluuiũ minturnẽſiũ ꝓceſſiſſe ſcr. idẽ ſentit Sol. vñ a quo Ænea, ná ipſe auctor generis latini eſt. ait eni Euſe. de tẽpo. ¶ Latinis, q poſtea Romani nuncupati ſunt poſt tertiũ annũ captiuitatis Troiæ, ſeu vt quidá volunt poſt octauũ regnauit Æneas annis tribꝰ. ante Æneá Ianus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinus ĩ Italia regnauerũt circiter annis. cl. Hęc Euſe. Veꝝ ii populi q ſub iano, Saturno, Pico ac Fauno. fuerũt, nõ latini ſed aborigenes nominati ſunt, ipſe. n. Diony. alicar. antiqtatis diligentiſſimus ſcrutator, latinorum ante aduentũ Æneæ nuſquam meminit & Liui. ait. Æneas aduerſus tanti belli terrorẽ, aut animos aboriginum ſibi conciliaret, nẹ ſub eodem iure ſolum, ſed etiam noie omnes eſſent lati-

nos vtranq̃ gentẽ appellauit.& Stra.idẽ pene ſentit.Iuſti.aũt in li.xx. Qui latinos populos
qui ab Ænea cõditi viir, Æneas igiť vt exẽplũ ſuæ clemẽtiæ populis nup victis ꝑberet, vtq
ex duob⁹ populis vnũ efficeret, vtrũq nõ ab auctore ſe, ſed aut a latino, aut a latio deuicto
latinos dixit, remittẽs multũ de iure ſuo cui licebat, vel a patria troianos, vel a ſe æneadas
illos denoīare iſtituit aũt hoc īperiũ Æneas anno poſt mũdũ cõditũ.xx.ſupra q̃ttuor mi
lia.⸿Albani p̃res, nã Aſcanius relicto Lauinio ſuæ nouercæ albã lõgã cõdidit, in q̃ ipſi ſuiq
poſteri ſedes regiaſq habuerũt vſq ad Romulũ Romæ cõditorẽ, iure igiť p̃res romanorũ
albani dicenť, Regnauerũt aũt iſti reges annos circiter centũ ac qnquaginta. Quo aũt tpe
Roma cõdita ſit, & quare Roma vocata, mira iter ſcriptores varietas apparet. Frequẽs opi
nio eſt illã cõditã a Romulo & Remo anno prĩo.vii.olympiadis, anno aũt poſt captũ iliũ
trigeſimo ſupra trecẽteſimũ regnãte Athenis Caropo. Cephalõ aũt Gerhithius vetuſtiſſi
mus ſcriptor illã cõditã ponit ſecũda ætate poſt Troianũ bellũ ab iis q exilio cũ ænea ſer
uati ſũt, a Romo Æneæ filio idẽ pene Demagoras & Agathyllos ponũt. Alii aſſerũt æneã
q ex moloſſis vẽnit poſt Vlyxẽ Romã cõdidiſſe.& eã ab vna ilieſiũ mulieꝝ q̃ Roma dice
bať Romã denoīaſſe, Hæc.n.alias troianas mulieres, vt naues incẽderẽt, hortata eſt errores
grauiter ferẽs. Ariſto.philoſophus ſcribit achiuos quoſdã a troia reuectos tẽpeſtate ĩ Italiã
cõpulſos eſſe, & q̃uis exacta hyeme inde enauigare decreuiſſent, Tñ cõbuſtis nauib⁹ ab iis
quas captiuas adduxerãt mulierib⁹ cõſiliũ neceſſitate ĩpellẽte ĩmutaſſe, & Romã cõdidiſſe
Callias refert Romã troianã mulierẽ, q̃ cũ aliis troianis venerat nupſiſſe Latino arborige
nũ regi, eiuſq deide filios vrbẽ cõdidiſſe, & a m̃re denoīaſſe, Xenagoras hyſtoricus refert
Vlixi ex Circe tres filios ſuiſſe, Romũ, Antiũ & ardeã, q tres vrbes cõdidere, & cõditas a ſe
denoīauere. Diony.chalcidẽ Romũ qdẽ cõditorem ait fuiſſe ſiue Aſcanii, ſiue Emathionis
filius fuerit Alii volũt Romã cõditã fuiſſe a Romo Itali filio Hæc igiť græci ſcri: ũt, ex ro
manis aũt nullus ſcriptor vetuſtus eſt, Sed ex vetuſtis ſermonib⁹ ſeruatis ĩ ſacris tabulis nõ
nulli ſummũt Æneæ filios fuiſſe Romũ & Remũ Romæ cõditores, alii ex Æneæ filia illos
natos dñt, & Latino obſides dato atq ab eo ſine filiis deſcẽdẽte heredes regni relictos. Alii
dñt Aſcaniũ ſucceſſiſſe, & cũ fratribus regnũ diuiſiſſe, ipſumq albã & alia oppida. Romũ
vero capuã a proauo capy. Anchiſen ab Anchiſe, & Æneã quę poſtea ianiculũ vocata eſt a
p̃re, a ſe vero Romã denominaſſe. Hæc quodã tpe fuit deſerta, ſed ſequẽtibus deinde tpib⁹
aduẽtãtibus colonis, quos albani ſub Romo & Romulo duce miſerũt antiquã cõſtitutionẽ
reſumpſit, vt duplex fuerit cõſtitutio. Alia paulopoſt res troianas, alia qndecim ætatib⁹ in
ferior antiochus ſyracuſanus, tertiã ponit multo antiqorẽ regnãte in Italia Morgete. Soli.
aũt refert Euandrũ cũ in Italiã veniſſet, oppidũ ibi in monte inueniſſe, quã Valentiã latini
apppellauerunt Ergo ipſe hãc ne nomẽ imutaret, Romã græco vocabulo dixit. Verius tñ
putant a Romulo conditã Romã eam q̃ quadrata dicta eſt.eo ꝙ equilibra foret poſita. In
cipit a ſilua quæ eſt in ara Apollinis.& ad ſuperciliũ ſcalarum Caci finitur, vt tuguriũ fuit
Fauſtuli in quo manſit Romu.& Ro. auſpicato fundamenta iecit duo de viginti natus an
nos xi. Kalen. Maias, hora poſt ſecundam ante tertiam. vt ait. L. Taruncius mathematicus
nobiliſſimus Ioue in piſcibus, Saturno, Venere, Marte, & Mercurio in Scorpione, Sole in
Tauro, Luna in libra cõſtitutis. Dies illa parilia habet. obſeruatũq eſt deinceps ne qua ho
ſtia cederetur parilibus, vt dies ille a ſanguine purus eſſet. Muſa ab eo qđ eſt μυεῖν .i. docere
dr̃, vel παρὰ τὸ μῶ .i. inqro, nã oĩum bonaꝝ artium illas inuẽtrices eſſe volunt. Heſio.i ſua
thegonia muſas a Ioue eſſe creatas ait, ex Mnemoſyne .i. memoria Nouem.n.noctes cũ illa
in Pierio monte cõcubuiſſe fere, hinc nouem genitæ ſunt muſę qua a monte ipſo pierides
appellantur, inde idem Heſio. μοῦσαι πιερίηθεν dixit, nomina autem his verſibus refert.

κλειώ τ' εὐτέρπη, θάλεια, τε μελπομένη τε
τερψιχόρη τ' ἐρατώ τε πολύμνιά τ' οὐρανίη τε
καλλιόπη θ' ἡ δὲ προφερεστάτη ἐστὶν ἁπασέων.

Anaximander lampſacenus, Xenophanes heracleopolites dicũt poetas eſſe ĩ tutela apol
linis, qui lyra canit, & nomen muſarum in quarum medio ipſe reſidet, & per Apollinẽ hu
manam vocem intelligunt, quæ nouẽ inſtrumentis perficitur.⸿Quo numine læſo. Quidue
dolens, quaſi ſtupeat, cum ignoret aut quo numine læſa ſit, aut propter quam rem doleat,
& cur dea cum ſit ſuſtinuerit in tot calamitates iniicere virum non modo pium ſed pie
tate præſtante, cum nulla virtus acceptior diis immortalibus eſſe debeat. Eſt.n. pietas qua
quo oportet amorẽ in patriã in parẽtes, ac in reliquos ſanguine coniunctos affecti ſumus.

⸿Læſo,

¶ Læſo, lædere & offendere differunt, Lædit enim qui dãnum detrimentũ doloręue affert. Offendit vero qui ex dicto, facto ue ſtomachum, indignationeq; cõmouet & dãnum nullum infert ¶ Cauſas .f. efficientes tam grauem iram, tanq; ſæuum odium.

ER.

Quid ue dolẽs, regina deũ, tot voluere[a] caſus
Inſignem[b] pietate virum tot adire labores
Impulerit. tantę ne[c] animis[d] cœleſtibus irę?
Vrbs[e] antiqua fuit Tyrii[f] tenuere coloni,
Carthago Italiã[g] contra Tyberinaq; longe[h]
Hoſtia diues[i] opũ ſtudiiſq;[k] aſperrima belli.
Quã Iuno fertur[l] terris magis omnibus vnã
Poſthabita[m] coluiſſe Samo hic[n] illius[q] arma[o]
Hic currus[p] fuit. hoc regnũ dea gentibus eſſe
Siqua[q] fata ſinant, iam[r] tum tenditq;[3] fouetq;
Progeniẽ ſed enim troiano a ſanguine duci[3]
Audierat[v] tyrias[x] olim[e] quę verteret arces
Hinc[b] populũ late regem: belloq;[c] ſuperbum
Venturum[o] excidio Lybię ſic voluere[f] Parcas

a ¶ TOT voluere caſus, caſib⁹ voluí, & eſt figura hypallage, q̃ fit quotieſcũq; verba per contrariũ intelliguntur, Sic alibi, Dare claſſibus auſtros, quuꝫ ventis naues demus nõ nauibus ventos. Item Animũq; labantẽ impulit, hoc eſt ĩpellendo fecit labantem. b ¶ Inſignẽ pietate virũ, quia patrẽ, & deos penates de Troia liberauit, & hic oſtẽdit merito inuocaſſe muſam. Nã ſi iuſtus eſt Æneas, cur odio deoꝝ laborat. c ¶ Tantę ne animis cœleſtibus iræ: Hic iam nõ de qualitate iracũdiæ, ſed de quãtitate quærit. Nimia eteniꝫ ira eſt quæ nõ habet pietatis conſideratione̅, & hoc quidẽ ſm ſtoicos dicit, ſed miraſ cur tantũ. Nam epicurei dicunt deos humana penitus nõ curare. c ¶ Tãtæ ne, quaſi exclamatio eſt mirantis. d ¶ Animis cœleſtibus, diis ſupis, nã apud inferos conſtat eſſe iracũdiã, vbi ſunt furiæ & iræ, Erinnys, Alecto, & Megæra. d ¶ Vrbs ãtiqua fuit, Vrbs dicta ab orbe, ꝙ antiquæ ciuitates in orbeꝫ fiebant, vel ab vruo parte aratri, quo muri deſignabanſ, & antiqua aũt & fuit benedixit, nãq; ante ſeptuaginta annos vrbis Romæ condita erat & eã deleuerat, Æmylianus Scipio quæ autẽ nunc eſt, poſtea a Romanis eſt condita. vnde antiquã accipe, & ad cõparationẽ iſtius quæ nũc eſt & Roma antiquiorem. e ¶ Tyrii tenuere coloni, deeſt quã Amant nãq; antiqui per expexegeſim dicere, qđ nos interpoſito ꝓnomine exprimimus. Item eſt locus Italiã grãii cognomine dicunt, deeſt quẽ. f ¶ Coloni autẽ dicũtur cultores aduenæ, & hos de tyro conſtat veniſſe, qui carthaginẽ cõdiderunt. g ¶ Italiã contra, Cõſtat tria latera habere Italiam, ſuperi maris inferi, & alpiũ. vnde tollendi erroris cauſa adiecit, Contra tyberina hoſtia, quæ in infero mari ſunt. h ¶ Longe, valde. Saluſtius, Longe alia mihi mens eſt patres cõſcripti. i ¶ Diues opũ, modo tantũ diues, dicimus, Antiqui adiũgebant cui⁹ rei, vt diues equũ diues pictai veſtis & auri, iũgentes tantum genitiuo caſui. K ¶ Studiiſq; aſperrima belli, cauſam oſtẽdit mirabilem dicẽs hos eẽ bellicoſos & diuites, quum ocioſa ſit ſemper opulẽtia. Iure ergo hãc diligit Iuno, & vult orbis regna ſortiri.

K ¶ Studiis, non ſtudio, qa ter rebellauit contra populũ romanũ. l ¶ Fertur, diciſ & ingenti arte Virgilius vtitur, ne in rebus fabuloſis aperta vtaſ licentia poetarũ, ſed quaſi opinionẽ ſequiſ, & p tranſitũ poetico vtitur more. m ¶ Poſt habita coluiſſe ſamo, non contẽpta, ſed in ſecũdis habita. Nãq; in ſuperiori verſu dixit magis, vt etiã originali loco ſeruetſ affectio. Sic Iuuenalis, Et ſamia genitrix quæ delectatur arena. n ¶ Hic illius arma, figura creberrima, aduerbiũ ꝑ aduerbio poſuit, præſentis loci pro abſenti debuit enim dicere illic ſicut habemus ĩ ſuperioribus. o ¶ Arma, inſtructã armis Iunonẽ in alio loco ipſe teſtatur. Ferro accincta vocat. p ¶ Currus, aut vere currum, quo ſm Homerũ in cœlo vtiſ, aut thẽſam ſignificat, qua deoꝝ ſimulachra portanſ. Thenſa aũt cũ aſpiratione ſcribiſ ἀπὸ τοῦ θείου, ideſt re diuina. q ¶ Hic illi⁹ arma, hic currus fuit quotiẽſcũq; noĩa pluralis & ſingularis numeri cõnectũtur, rndemus viciniori, vt ecce hoc loco currui non armis rñdit. eadẽ & in diuerſis generibus eſt obſeruatio. vt magis vicino ſiue maſculinũ ſit ſiua fœmininũ rñdeamus, vtputa vir & mulier magna ad me venit, Si autẽ plurali numero velimus vti, ad maſculinũ tranſeamus neceſſe eſt, vir & mulier magni ad me venerũt. q ¶ Siqua, qua vacat, & eſt ornatus cã poſitũ vtq; tandẽ gentiũ, locoꝝ, & reliq, vt Dixitq; & prælia voce diremit. y ¶ Iam tum, ex quo conſtituta eſt a tyriis colonis. 3 ¶ Tenditq;, fouetq;, figurate dixit, nam nõ regnũ fouet, ſed tẽdit & fouet, vt regnũ eſſe

poſſit. & ¶ Duci, ductũ iri, infiniti modi a paſſiuo, tps pñs pro futuro poſuit, & verbũ pro verbo, vt ſupra oſtẽſum eſt. ꝯ ¶ Audierat, a Ioue aut fatis, non enim oĩa numina hñt diuinandi poteſtatẽ, deniq; ne ipſe quidẽ Apollo ſua ſponte diuinat, vt eſt, Quæ phœbo pater oĩpotẽs, mihi phœbus apollo Prædixit, & perite audieri, In Ennio enim inducitur Iuppiter promittens romanis excidiũ carthaginis. ꝑ ¶ Tyrias arces, Carthaginẽ dicit quã tyrii condiderunt. a ¶ Olim, nunc q̃ñq;, Tria.n.tẽpora ſignificat preteritũ, vt Olim arbos nam ad imp.q g.l. præſens, vt Tundiſ olim fluctibus, futurũ, Nunc olim quocũq; dabunt ſe tpe vires. b ¶ Hinc populũ late regẽ, a romanis laudat autẽ eoꝝ populũ dicendo late regem. c ¶ Belloq; ſuperbũ, nobilem, vt Ceciditq; ſuperbũ Ilium. d ¶ Venturum excidio, ad excidium nota figura. e ¶ Libiæ, carthaginis, & prouinciã pro ciuitate poſuit. Dicta aũt lybia ꝙ inde libs flat, hoc eſt affricus, vel vt Varro ait, quaſi λυπτοῦ σατοῦ ὕειν.i.egens pluuię, vnde Saluſtius, Cœlo terraq; penuria aquarum. f ¶ Sic voluere parcas, a filo traxit voluere, vna enim loquitur, altera ſcribit, alia fila deducit. & dictæ ſunt parcę κατὰ ἀντίφρασιν, ꝙ nulli parcat, ſicut lucus a non lucendo, & bellum a nulla re bella.

DON. ¶ INSIGNEM pie.i.deoꝝ cultorẽ, & ſpectatæ vitæ, quid ergo delinquẽti feciſſet cũ ita infectet in noxiũ. Ergo collige, nã cum iraſcẽdi cauſa non ſit, & nõ ſaciari innumeris tormẽtis, & grauiſſimis caſibus probat illã eſſe ſæuam his dictis inſtruit hoĩes ad bonũ viuendi rationẽ. bonũ enim virũ iuſtus dolor moueat, & tñ non ſit in vltione ĩmoderatus, nec iuſtas iras diutius retineat, vñ Salu. Et iniuria accepta ignoſcere q̃ perſequi malebãt. ¶ Tãtæne.a. admiraſ hoc poeta cũ dii lenes eſſe ſoleant, & miſericordes ꝙ reprehẽdaſ in eis ꝙ in hoĩbus diſplicet. Poſt inuocationẽ aũt nõ in adiumentũ carminis, ſed in fauorem ſuſcepti ſui operis poſitas cauſas enumerat q̃bus lector in initio aduertat, & Iunonẽ ſæuã, & deos malo ſtudio Iunonis motos, & Aeneã non ſua culpa hæc eſſe paſſum ¶ Vrbs antiqua, primã Iunonis odioꝝ cãm dicit, q̃ Aeneã inſectatus, qm̃ ab eo gens oritura erat q̃ imperium qđ ipſa Carthagini ſeruari cupiebat, preruptura eſſet. Volebat ergo ſi poſſet illũ extingui. Igiſ hæc ſola cã ſatis erat ad odia excitãda. Verũ aliæ quoq; enumeranſ, vt cum ſint ꝑculpa Aeneæ, & ipſe purgeſ, & Iunonis factio iniquiſſima cognoſcaſ. Laudaſ multipliciter Carthago vt oſtẽdaſ illa Ro. imperiũ opprimere potuiſſe maxime annitẽte Iunone ¶ Antiqua, nõ magna, vt multi dicunt, ſed ꝑlapſi tpis, vt annoſitate corroborata imperium Ro. naſcens longe vis viribus premeret. ¶ Coloni, vt ꝑter incolas ẽt aucta ſit colonis. ¶ Italiã cõ. laus eſt a ſitu ¶ Diues, a fortuna. ¶ Studiiſq;, a natura & moribus, ergo oĩs erat occaſio Iunonis fauor, locoꝝ ꝓximitas, ſubſtãtia rei familiaris, bellatoꝝ numeꝝ, fiducia naturalis, & innatũ ſtudiũ dimicandi. ¶ Poſt habita.c.ſ. tanta obſtinatione contra Ro. imperiũ nitebaſ pro carthaginis opibus, vt oĩbus terris, & ipſi ſolo genitali illa præpoſuerit, & inſignia ſui numinis, quicquid potuit in ea collocauerit. ¶ Verteret, eam habet ſignificationẽ, vt nihil poſt excidium ſuperſit. Vnde alibi. Quæ te genitor ſententia vertit.i. pœnitus ita immutauerit, vt nihil in illo pietatis relictum ſit. Item & omnis immo vertit neptunia troia.

CHR. ¶ TOT vol.c. fortaſſe non eſt hypallage, nam quãuis a Iuno. impulſus ſit ad multos caſus ille tñ ſapientia & animi magnitudine potius voluit caſus q̃ ab illis volueretur, preſtãtiſſimi enim viri potius fortuna regunt, q̃ ab illa reganſ. ¶ Vrbs an. laudat carthaginẽ, vt oſtẽdatur non omnino ſtultã rei perficiendæ ſpem fuiſſe iunonis, & ſumũtur loci de probabili qđ ponitur in cõſtitutione cõiecturali, in hac eſt ſignũ, & ſigni partes ſunt locus, tempus, ſpaciũ, occaſio, ſpes perficiendi, & ſpes celãdi, locus ergo idoneus dabit ſpem, ꝙ eſſet propinqua italia, & oppoſita Romæ, Erat ſpes perficiendi, quoniã & antiqua, & diues, & populoſa, & bellicoſa, ergo quãuis etiã accenſa eſſet odio, Non tñ preceps conſiliũ cœpiſſet niſi fuiſſet ſpes perficiẽdi ¶ Antiqua, ergo roborata, viribus opponebaſ naſcenti. Sic inferius dolet ꝙ vrbs antiqua ruat multos dominata ꝑ annos, vrbs hanc deſignabant ſulco qa ea ducebatur qua mœnia futura eſſent, ꝙ cum illuc perueniebatur vbi eſſet futura porta, id ſpaciũ nõ ſignabaſ ſulco, ſed portabatur aratrũ ne terrã tangeret, vnde a portando portã dici volunt. Ipſe alibi, Interea Aeneas vrbẽ deſignat aratro. Nam Cato ait, conditores vrbium taurũ in dexterã vacca interius iungebant ipſi incincti ritu gabino, ideſt togæ parte caput velati tenebant ſtiuã incuruam, vt glebæ oẽs intro ruerent, vnde territoriũ quaſi terribouium dictũ eſt tritu boum, & aratri, Erant boues albi, vt illo candore oſtenderef ciues ſine labe eſſe oportere. Glebæ internæ reiiciebãtur, quoniã omnis fertilitas in vrbẽ importanda ſit. Erant ita boues iuncti, vt vacca interior taurus exterior eſſet, qa mulieris eſt quæ,

intra

intra domũ ſunt arare. Viri vero quæ extra, de hac re. Oui. in lib. faſto. Inde premẽs ſtiuã
deſignat mœnia ſulco, Alba iugũ niueo cũ boue vacca tulit. Sulcus autẽ ille qui ſic tunc im-
primebaſ, teſte Pompeio feſto primigenius dicebaſ. Vomis autẽ æneus adhibebaſ, vt re-
coloni ferṭ Macro. ☞ Coloni, noui, & aliunde profecti habitatores vrbiũ, ſed & agrũ alienũ qui ea
cartha conditione arant, vt partẽ fructuũ capiant colonos appellãt, qui de re ruſtica ſcribũt, Car-
go thago condita eſt, vt quidã volunt a carchedone tyrio, vt vero alii a Didone eius filia an-
nis. cxliii. poſt troianũ bellũ, alii vero dicunt cõditam a Didone anno mundi xc. ac cẽteſi
mo ſupra quatuor milia, poſtremo vero ſunt qui velint regnante Auentino in latino poſt
iiii. milia. & ccc. ac quinquaginta mũdi annos eam cõditam, ſed poeta ſuo iure hęc fingit,
ait Euſe. ☞ Samo, quã inſulã vehemẽter amabat, qm̃ in ea adoleuit. ☞ Ioui nupſit, & vt ſcri-
bit Var. Parthenia prius eſt appellata. Itaq; antiquiſſimũ habet ibi tẽplũ, & ſimulacrũ ha-
bitu nubẽtis figuratũ, & ſacra eius anniuerſaria nuptiarũ ritu celebranſ, ait Hero. tẽpla ſa-
mũ habere pulcherrima omniũ quæ in græcia ſunt. ☞ Hic illius arma h. c. ſ. repetitio eſt co
lor rhetoricus. Dea tẽdit. q. d. iccirco audet niti cõtra fata, qa dea eſt. Libye pars tertia ter-
rarũ eſt quã latini affricã nominãt græci dicũt libyã denominatã, a libya Epaphi filia quę
Buſiridis mater fuit. Parcas quoniã vita humana initiũ habet progreſſum & finẽ, hæc tria
p tres parcas antiqui noĩauerunt. Noĩa quæ ſunt apud græcos Clotho, Lacheſis, & Atro-
pos. Clotho quæ initiũ vitæ typum habet colũ cumpenſo geſtat, vt ſit ortus noſter q ma-
teriam viuẽdi præbet. Lacheſis vero filum expẽſo deducit. Id enim eſt tẽpus viuẽdi qđ ſor-
tiri ſumus. Vnde & ipſa a λαγχάνω qđ eſt ſortitor dr̃. Tertia vero filũ a lacheſi iam dedu-
ctũ abrũpit, & denotat mortẽ vñ dr̃ Atropos, quaſi ἀνευ τρόπου. i. ſine cõuerſione, qa im
plicabilis eſt mors, & nulli parcit. Gel aũt refert tribus fatis tria noĩa eſſe latina. Et prima
dici parcã a pariẽdo, ſecũda nonã, tertia decimã, qa nono & decimo menſe partus maturi
Parce ſint. Ceſellius vero vindex parcarũ ponit tria nomina latina, nonam decimã & mortã,
productiq; Liuii verſum. Quando dies aduenict, quam præfata eſt morta, Has alii de mor
gonis ex chao filias dicunt. Alii noctis, alii quibus aſſentitur Marcus Tullius in libro de na
tura deorum, herebi, & noctis. Has ait Heſiodus bona & mala hominibus ſortiri.

Id metuẽs[a] veteriſq;[b] memor Saturnia[c] belli
Prima[d] quod ad Troiã[e] p caris[f] geſſerat Argis
Necdum etiam cauſę[g] irarum ſęuiq; dolores
Exciderant animo. manet[h] alta[i] mẽte repoſtũ[k]
Iudicium Paridis ſpretęq;[l] iniuria formę
Et genus[m] iuiſũ & rapti[n] Ganymedis[o] honores
His accenſa[p] ſuper iactatos ęquore toto
Troas relliquias[q] Danaũ atq; immitis[r] Achilli
Arcebat longe Latio multoſq; Per annos
Errabant acti[s] fatis maria[t] omnia circum.
Tantę[v] molis erat Romanam[x] condere gentẽ
Vix[y] e conſpectu[z] Siculę telluris in altum
Vela dabant lęti[&] & ſpumas ſalis ęre ruebant

SER. a ☞ ID METV-
ens, de futuro ti-
mor eſt, Odiũ de
pſenti. Metuebat
ergo carthagini.
Odiuṡ aũt habe-
bat per cauſas ſe-
quentes, & eſt de
vtroq; exemplũ.
Conueniunt qui-
bus aut odiũ cru-
dele tyranni, Aut
metus acer erat.
b ☞ Veteris beli,
quantum ad Vir
gilium pertinet,
antiq ſi ad Iuno-
nẽ referas diu geſti. Tunc autẽ ad perſonam
referendũ eſt, cũ ipſa loquiſ, quod ſi nulla p-
ſona ſit, ad poetaṡ refertur. Nunc ergo vete
ris ex perſona poetæ ĩtelligendum eſt, ſicut
ipſe alibi, Mirantur dona æneæ. miranſ iu-
lum Flagrantiſq; dei vultus, partem ad ſe re
tulit, partem ad tyrios qui deum eſſe neſcie
bant. c ☞ Saturnia, antonomaſia eſt, nõ epi
theton, quæ fit quoties p proprio nomine
ponitur, quod poteſt eſſe cuṡ proprio noie,
põt & epitheton dici. d ☞ Prima, atqui Her-
cules prior cõtra
troianos pugna-
uit, vnde modo
pria princeps ac-
cipiendũ eſt, Naṡ
plerunq; poeta ſi-
gnificationẽ no-
minum dat par-
ticipiis vel e con-
tra, vt Voluenti-
bus annis, ſigñat
enim volubilibus
hac licentia & in
nomine vſus eſt,
vt pria pro prin-
cipe poneret.
e ☞ Ad troiam, &
ad, & apud accuſatiuæ ſunt prepoſitiones.
Sed apud ſemp in loco ſigñat, ad & in loco
& ad locum, vt Ad quẽ tũ iuno ſupplex his
vocib⁹ vſa ẽ. Cicero in verrinis, Decẽ fiſcos
ad ſenatorẽ quendã relictos. Itẽ ad Marcum
Leccam te habitare velle dixiſti. f ☞ Caris,
argis. illic enim eam coli omnibus notum
eſt. Argos auteṡ in numero ſingulari neutri
generis eſt, vt Horatius, Aptum dicet equis
argos, in plurali vero maſculini, vt hi argi,
cæteṛ deriuatio nominis argiuos facit, nõ

argos. g ¶ Cauſæ irarū,nunc de præteritis loquiſ. h ¶ Manet alta mente repoſtū iudiciū pa ridis,in quo pro Venere Paris Alexander cōtra Iunonē,Mineruāq; iudicauit. i ¶ Alta mente,dicit.i.ſecreta,recondita. K ¶ Repoſtū,autem ſyncopa,eſt vnā enim e medio literā ſeu ſyllabam tollit,ſed quū omnes ſermones aut integri ſint,aut pathos habeant,hi qui pathos habent,ita vt iecti ſunt debent poni,quod ēt Maro facit,nam & repoſtus & porgite de Ennio trāſtulit,integris autem & ipſis vtimur,& eorum exemplo alis. l ¶ Spretæq; iniuria formæ,epexegeſis eſt,hoc enim fuit iudicium Paridis,vtq; particula vacet, ſicut alio loco,Dixitq;,& ꝑlia voce diremit.Licet nonnulli ſeparent dicentes aliud eſſe. Nunq̄.n.coniunctio poniſ,niſi inter duas res.Et ſpretæ formæ referūt ad Antigonā Laomedontis filiā, quā a Iunone pp formæ arrogantiā in ciconiā conſtat eſſe ꝯuerſam. m ¶ Et genus inuiſum pp Dardanū Electræ Pellicis filiū.Electra pellex fuit Iouis,ex q̄ Dardanus natus eſt,a quo troiani ducūt originē. n ¶ Rapti,ſtuprati,vt eſt Rapta garamātide nympha, Itē Et raptas ſine more ſabinas. o ¶ Ganymedis honores,Trois regis troianoꝝ filii.honores āt dixit vel pp miniſteriū poculoꝝ,ad qd recept⁹ ē remota Hebe Iunonis filia, q̄ Ioui bibere miniſtrabat,vel ob hoc qd inter ſidera collocatus aqrii nomen accepit. p ¶ His acceſa ſup iactatos æquore toto,ſup his,aut de his,aut ſup metū carthaginis,his quoq; acceſa. q ¶ Relliqas,vt ſtet verſus geminauit l.Nā in proſa reliquias dicimus. r ¶ Atq; imitis achilli.ħn ꝭ Homeꝝ ſegregauit ducē a populo.ſic Aeneas in ſcdo poſt oīuş caſum Priami ſeparauit interitū,vt Forſitan & Priami fuerit q̄ fata requiras,imitē aūt dixit q in patrocli vltionē & circa extictū Hectorē crudelis fuit: Achilli pp ὁμοιοτέλευτον detraxit s literā,quæ plerunq; ꝑ ſibilo habeſ nō ſolū neceſſitatis,ſed ēt euphoniæ cauſa,vt Saluſt. A pricipio vrbis ad belliū pſi macedonicū pro pſis.detrahiſ aūt s tertiæ declinationis genitiuo. s ¶ Acti fatis,ſi odio Iunonis qūo acti fatis:ſed hoc ipſū Iunonis odiū fatale eſt.laborat enī Virgili⁹ nil troianoꝝ meritis,ſed oīa fatis aſcribere. Eſt & alter ſenſus,nā fatum voluntatē legimus, vt Fatis Iunonis iniquæ,Ideſt voluntate locutionis,vt hic intelligamus agebant fatis Iunonis.i.voluntate. t ¶ Maria oīa circum,In fine accentū ponimus contra morē latinū,ſed corruptio hoc facit,Nāq; ꝑpoſitio poſtpoſita corrupta eſt ſine dubio. u ¶ Tante molis erat, difficultatis. x ¶ Romanā cōdere gentē,latēter oſtēdit hinc odiū Iunonis Aeneā pertuliſſe,q Romanæ gentis auctor extabat. y ¶ Vix.hoc loco mox ſignificat. ȝ ¶ E ꝯſpectu, vt adhuc de Sicilia poſſent videri. & ¶ Læti,vel alacres vel veloces vt eſt Et lætus eois Eurus æquis, Itē Et virgea lætus pabula.i.feſtinus,& cū omni intentione, vel re vera læti, q̄q̄ incongruum ſit pp Anchiſæ mortē,ſed & interitus ſenū minus dolet,& magis lætos intelligendū eſt vt ſit Iunoni cauſa maioris iracūdiæ,ſic.n & in ſeptio Iraſcif vbi lætū Ænea ſiculo ꝓſpexit ab vſq; pachynno. ꝯ ¶ Salis,maris ſm Home. τὸ ἅλα δῖαν. Salem aūt quo vtimur ſingulari numero tm̄ dicimus,quū locos ſignificamus pluralē tm̄ ponimus numerū ſm Lucanū q ait, Non ſoliti luſere ſales.Aliqū aūt & vrbanitatem per ſingularē numerum ſignificamus,vt Teren.Qui habet ſalem quod in te eſt,ideſt quæ res in te eſt,maſculini enim.g.eſt non neutri,& neutra triptota ſunt,nec ab hac accuſatiuo nominatiuus eſſe poteſt hoc ſale.

DON. ¶ ID MEtuens,vt firmet primā fuiſſe pricipalē cāɜ icipit dicere alias.Timet ergo ne troiani ab excidio libertati vel vires aduerſus gręcos reparēt, vel in Italia cōſiſtētes carthagini officiāt.Artificioſe deīde aliā cām addit iudiciū Paridis,& vnā iniuriā facit duplicē.ſ.qd offenſa ſit ī eo iudicio q minori ſit poſtpoſita,& q ſit ſpreta forma ſua qa in pomo ſcriptū erat,Pulchriori def.Hoc maxīe vexat mulieres Hāc igiſ partē facit.Virgilius cū dicit, Manet alta mēte repoſtū iudiciū paridis,ſpretæq; iniuria formæ,Vt nō tm̄ iraſcaſ qd victa ē, q̄tū qd forma ſua ſit ſpreta. ¶ Manet,ergo ad oīa ptinet. ¶ Repoſtū āt iudiciū Paridis. ¶ Iudiciū.ſ.corruptū libidis premio. ¶ Paridis,vt cōuitiū ſit nō hoīs nomē.ſ.quaſi abiecti.venalis,vulgaris,& inhoneſti.Falluns aūt q referūt iniuria formæ ad antigone. Vnde addit, Et genus inuiſum,vt ad principalem cām gentis æſtus reduceret. ¶ Ganymedis,Qui turpiter amatus eſt a Ioue.Eſt āt fœdū hoc loco aliqd itelligere de zodiaco, in quo Ganymedes dr̄ collocatus,ne īfames inter ſancta ſidera ſint collocati,& ſentiamus id qd poeta non dixit. Oſtēdit oēs has cās eſſe alienas ab Ænea. Atq; vt poſterius dictas oſtenderet incidētes ait. ¶ His acceſa ſuper.i.ſuper illā quæ fuit ob excidiū carthaginis. ¶ Vix e cōſpectu,A ſeptimo anno incipit narrationē,vt priora referret ad conuiuiū Didonis. ¶ Iactatos æquore, hæc omnia ad exprimendā Iunonis iniquitatem pertinent,vt oſtendat excidium carthaginis ſolam cauſam fuiſſe ne ipſa miſereretur,nec deſerit intentionē ſuam quæ cognoſcens non

poſſe

poſſe expugnare fata, cupiebat ſaltē illos arcere, quos ad plenū ſuperare non poterat, Nō
miſerebaẛ igiẛ, vt iactatos toto æq̃re, & eos q ex infinito numero ad paucos redacti eēnt,
quos e manib⁹ ſæuiſſimoꝝ hoſtiū fortūa ſeruauerat, īſidiis aſſiduis obtereret. ℾReliqas da
naū Magna crudelitas quæ nullis cladib⁹ ſatiari poterat. Laus ār Æneæ magna qđ de ſolis
reliqis troianoꝝ īperiū Romanū ꝯdere potuerit, Ergo ni fata obſtitiſſēt patriā ītegris opi
bus deſendiſſet, cū in aliena terra īperiū ꝯdiderit. ℾActi fatis. i. ipſi q fatis agebanẛ in Italia
errabāt Iunonis inimicitiis. ℾTantæ molis: Nō ſiūt ſine magnb labore magna. Laudaẛ aūt
Æneas q nullo labore, nulla diuturnitate erroris deſiſtebat ab īcepto. ℾVix læti, Vtrunq̃ tē
perat, Nam læti erant qđ eſſent ꝓpinq Italiæ. Sed morte Anchiſæ cōtriſtati vix erant læti.
CHR ℂID METVENS, Nam eſt prima cauſa, celiquæ ſunt acceſſoriæ. ℾVeteris ac ſi diceret im-
perfecti operis, Hoc alibi ipſa dolens ait. Non capti potuere capi. Et paulopoſt, Mene ince
ptis deſiſtere victā, vel memor belli, ideſt iniuriaꝝ. ob quas bellū ſuſceperat. ℾSaturnia, q̃ſi
dicat crudelis, vt a Saturno eſſe ſe oſtendat. dē autē Iuno a iuuando, ſed qm̃ in hoc loco tro
ianos non iuuaee. ſed ledere conaẛ optimus vates illā a Saturno ſtella noxia denominare
maluit. Cæteꝝ poetæ cū eā phyſica quadā ratione deſcribunt, terrā intelligūt. Hæc pulchre
oſtēdit Dyoniſius ac Euſebius & Varro. Quapp hac eatione ipſam deā regnoꝝ nomināt,
qa hæc terrena ſunt, atq̃ oīs cōtētio inter mortales, & terraꝝ poſſeſſione eſt. Capiẛ aūt a
Marone allegoricc ꝑ ambitione quæ eſt cupiditas regnādi & imperādi. Huius deæ ſimula-
chrū ligneū apđ Samios, vbi apprie colebaẛ, fuiſſe refert Callimachus, Iunonē priſci volue-
rūt eſſe nuptialē viri ac fœminæ ꝯiūctionē. Quapp illi ſacrificātes bilē ad hoſtia euomebāt,
ac iuxta arā infodiebāt, vt oſtenderēt ſine ira & odio, & amaritudīe m̄rimoniū eſſe opor
tere, Iunonis aūt & Latonæ p̄rātē ſic iungunt, ꝙ Iuno terra ſit, Latona nox, nā obliuio ex
nocte per ſomnū fit, Nox aūt eſt terræ vmbra, matrimonii vero finis precatio eſt. i. a tene-
bris ad ſolis lumina progreſſio. Dicunt autē Ioui Iunone irata & ab eo diſſidente mœſtum
Iouē a Calabeomene indigna doctū, vt alterā ducere ſimularet. Quapp ille ex quercu mu-
liebre ſimulachrū compoſuit nuptiaſq̃ præparauit, ad quas tritōides nymphæ. & vniuer-
ſa boetia confluebat. Quare cōmota Iuno a Citherone deſcendit, & platæenſium mulierū
turba ſequente ad Iouem peruenit, ſimulationeq̃ pateſacta illi ſumma cum lætitia reconci
liata eſt. ſimulachro autē quod Dædalem appellarunt, Iunonis gratia feſta Dædala inſti-
tuta ſunt, Iunoni præterea oīum menſe Kalende dicatæ ſunt. Vnde illi duodecim aras in-
ſtituunt, ℾCauſæ irarum. ℾIniuriæ, iniuria enim iram gignit quæ eſt accēſio ſanguinis ad
vlciſcendum, ℾDolores. qui & ipſi ab iniuriis naſcunẛ ait Diodorus, mulieres Diopolitanas
ſiue thebanas quæ in ægypto ſunt (nā Diopolis Thebe eſt) pharmacū aduerſus irā. & mœ-
ronē inueniſſe ℾAnimo, mente, ideſt memoria, vt Manet alta mente repoſtū iudiciū pari
dis. ℾIactatos æquore, arcebat. Omnib⁹ ex locis iunonē īuidia onerat, pathoſq̃ cōmouet,
in hoc aūt loco citat amodo, vt ipſe alibi, Altaria ad ipſa tremētē. Traxit, & in multo lap-
ſantē ſanguine nati. ſic Demoſthenes ſe pulſatū cothurno quæritur, in quo erat contume-
lia Nam non ſolū iniuria ex ſe ſpectaẛ, ſed ēt modos inferendæ iniuriæ, iniuria eſt ꝙ arcet
Italia Mos autem quod arceret crudeliſſime illos per omnia maria iactando, & vt magis
illius odiū inſatiabile oſtendat, dixit troianos non integros, & florentes in patria, in quos
poſſet concitari aliqua inuidia, ſed miſeros atq̃ infœlices, & qui ex græcorum præſertim
Achillis crudelitate ſuperfuerant, qui non ſolum venia, ſed etiam commiſeratione digni
eſſent, eoq̃ magis quod tam diu in eos ſæuierat, vt iam omnis ira ſatiata eſſe potuiſſet.
ℾLæti, capiebant lætitiam propter peopinquitatem Italiæ, quæ res magis iunonem incen
debat, Nam ex inimicorum lætitia dolent inimici. ℾCaris, ſic & apud Homerū loquitur.
ητοι ἐμοὶ τρεῖς πολυφίλταται εἰσὶ πόλιες
ἄργος τέ σπάρτη τὲ καὶ εὐρυάγυια μυκήνη
ℾIudicium paridis, de Paride Ganymede atq̃ aliis troianis dicemus ſuo loco. Hic ad ea que
dicit Donatus, addam ingenioſiſſime poetam noſtrū, cum cauſas quæ iunonē excitabant
poneret ita narrare voluiſſe, vt ipſa ſi adheſſet narraret. Nā ſi vt ait Cice. a natura, & vſu
non eſt recedendū, Non rōnem habuit temporū, ſed ſi irata Iuno loq̃retur, ſemper ea pria
ꝑferret, q̃bus magis premereẛ, & quia nihil grauius accidit reginæ, quā poſtponi mīorib⁹
nihilq̃ moleſtius fœminæ, q̃ in iudicio formæ ſuccūbere, iudiciū in quo vtrūq̃ incōmodū
eſt prius dixit. deinde ꝙ moleſtius ī ſcđo loco erat, Electrā viro ſuo potirā, quā Ganymedē
Forma filie in munere ſuccedere. Forma a græco eſt ꝑ tranſpoſitionē lrarū. illi. n. μορφὴν nos for-

mam dicimus. Eſt autem forma propter quam aliquid qđ non erat eſſe incipit. Nam ebur Phidiæ Iouis ſimulachrum, non erat, ſed poſtq̃ addita eſt ad materiã forma cœpit eſſe ſimulachrũ Ergo qa dat eſſentiã & pulchritudinẽ forma pro ipſa pulchritudine capit ⸿His accẽ. aduerbiũ eſt i hoc loco ſup ſm Priſci. ⸿Danaũ, græcoꝝ a Danao antiqſſimo rege fratre Ægypti, q relicto ægypti regno fratri in græciã nauigauit, argoſq; venit, & nomẽ gẽti dedit, ait aũt Pli. Hũc primũ naui nauigaſſe cũ antea homines ratibus ab erithra in mari rubro inſtitutis vterenſ, Euſe. ita ſcribit ægypti q̃ prius aeria dicebaſ ab ægypto ibi regnãte nomẽ accepit, cui datũ eſt regnũ eiecto Danao, q in græciã argos occupauit, ac aqs abũdare fecit, Achilles eſt q̃ſi ἀνευχίλου .i. ſine cocto, qm̃ illũ Chiron ita educaſſet herbis, bacciſq; ſiluestrib⁹, vt nullũ cibũ coctũ guſtaret. Vñ Euphoriõ poeta. Εἰς ἰσὶ ἀνχίλον κατηι παμβανα γευτος τ' ουνεκα μυεμὶ δονες μὲν ἀχιλλεα φημιξαντο. ⸿Errabant, a recto curſu vagabanſ, aliqñ peccare. Itẽ paſci vt Mille meæ ſiculis errãt in mõtibus agnæ. ⸿Tantæ molis, tãti põderis difficultatis. Lege allegorias nſas, & inuenies qđ proprie velit. ⸿Tantæ molis, Epiphonema eſt q̃ eſt rei enarratæ, vel ꝓbatæ ſumma accumulatio, ſic Ci. Facere. n. probus adoleſcens periculoſe q̃ perpeti turpiter maluit. ⸿Vix e conſpectu ſiculæ telluris in altum Vela dabant læti, erat adeo intenta his rebus Iuno, vt vix nauigare incœperint, cũ animaduertit. Et ſpumas ſalis ære ruebant, ideſt aquam ruebant ſpumoſam reddebant.

Cum Iuno[a] ęternũ ſeruãs ſub pectore vulnus
Hęc[b] ſecum me[c] ne incepto[d] deſiſtere victam?
Nec[e] poſſe Italia Teucrorum auertere regem?
Quippe[f] vetor fatis. pallas ne[g] exurere claſſẽ[h]
Argiuum[i] atq; ipſos potui? [i] ſubmergere põto
Vnius[k] ob noxam[l] & furias[m] Aiacis Oilei[n].
Ipſa[o] Iouis rapidũ[p] iaculata[q] e nubibus[r] ignem.
Deſiecitq; rates[s] euertitq; ęquora ventis.
Illum[t] expirantem[v] tranſfixo pectore flammas
Turbine[x] corripuit ſcopuloq;[y] infixit acuto.
Aſt ego[3] quę diuom incedo[z] regina Iouiſq;[?]
Et ſoror & coniunx vna cum gẽte tot annos[?]
Bella gero & quiſquã[a] numen Iunonis adorat
Pręterea[b] aut ſuplex aris imponit honorem?
Talia[c] flammato ſecum dea corde volutans

SER. a ⸿CVM iuno æternum ſeruans ſub pectore vulnus de ꝓterito dolore dixit, de futuro nãq;, ad vtrũq; vulnus retulit. b ⸿Hæc ſecũ, ſubaudi locuta eſt. deeſt. n. & hoc ſictum eſt, vt ſupis diximus. vnde. n. hoc ſciret poeta? bñ aũt impatientiã doloris oſtendit, detrahẽdo ei ſolatia, vt i quarto ſolam inducit Didonem. En qđ ago? c ⸿Me ne. ne nõ vacat, ſignificat. n. ergo. & eſt coniunctio rõnalis. d ⸿Incœpto deſiſtere, tolerabilius eſt. n. non inchoare q̃ incepta deſerere. e ⸿Nec poſſe italia teucroꝝ auertere regem. ſic & in. vii. Vicor ab Ænea, & detraxit more ſuo ꝓuinciæ propoſitionẽ, nõ. n. dixit de italia, ſed Italia. f ⸿Quippe vetor fatis, re vera inqt fata me ꝓhibent, ergo iuno ignorat vim fatorũ, ſed hoc non poſſumus dicere qa ſuperius lectũ eſt. Si qua fata ſinaũt, Et ꝓgeniẽ troiano a ſanguine duci. Audierat, hoc ergo eſt. oẽs res hoĩuꝫ aut ex noſtra volũtate deſcendũt, vtputa ſedere ſurgere, aut ex fati neceſſitate, vtputa naſci mori, aut ex deoꝝ voluntate, vtputa nauigare vel honoribus frui Nũc de nauigatione agitur, & bñ inuidioſe, quaſi etiã huius rei ptãtem ei poſſint fata detraheſ, & eſt alter latẽs ſenſus, vt ſperet ſe regina cõtra exulũ fata poſſe aliqđ, ſi Minerua numẽ inferius valuit contra fata victorum. g ⸿Pallas nc Minerua ἀπὸ τοῦ πάλλειν, τὸ δόρυ i. ab haſtæ cõcuſſiõe, vel quod Pallantem gigantem occiderit. h ⸿Claſſeꝫ, ad inuidiã poſuit vt ꝓ vna naui claſſem dicat. Sic Venus, Nauibus infandũ amiſſis, quũ Orõtis ſola periiſſet, aut re vera vnã nauẽ ſignat. vt Hora. Me vel extremos numidarũ in agros claſſe releget. claſſis n. dicta eſt ἀπὸ τῶν κάλων .i. a lignis vñ a calones dñr qui militibus ligna portãt & καλοποδια. i ⸿Potuit, ad illud referſ qđ ſupra dixit nec poſſe. K ⸿Vnius ob noxã, in iſtis ſermõibus vnius, illius ipſi⁹, nãiiter media ꝓduciſ ſyllaba, ſed quũ opus eſt corripiſ hac excuſatiõe, & quotiẽs vocalẽ longã vocalis ſeqtur, ei ſupiori vires detrahit, vt eſt inſulæ ionio in magno, Et ſub ilio alto, & hoc mutat acẽtũ, in latino. n. ſermone cum penultĩa corripiſ, añpenultima habet accẽtum vt hoc loco, Vnius ob noxã. & contra, Nauibus iſandum amiſſis vnius ob irã ꝓdimur. l ⸿Noxã, pro noxiã, & hoc intereſt inter noxã & noxiam, ꝙ noxia culpa eſt i peccatum, noxa autem pœna. m ⸿Et furias aiacis

alacis ollei ſuria,amor eſt vt i bucolicis, ſeu quicũq; furor. n ⌈O ilei,nõ vocat,Nã & duo aiaces fuerũt,& ambo furuerũt,ſed ſra Thelamonius,hic amore,æ eſt græca figura ſi dicamus æneas Anchiſæ & ſubaudiamus filiꝰ. hac aũt figura vtimur circa pſes & circa maritos tantũ,vt Virg.Deiphobe glauci.i.filia. Idem Hectoris andromache.i.vxor,ipſa,bñ ipſa,dulcis eſt.n.ꝓpria manu q̃ſita vindicta, vñ plus dolet iuno alienis viribus ſe vti, vt Aeoli,vt iferoꝵ, ſicut ipſa flectere ſi nequeo ſuperos Acherõta moueбo. o ⌈Rapidũ, velocẽ,vt eſt. Quũ rapidus ſol nõdum hycmẽ cõtingit æquis,iã præterit æſtas,itẽ rapidiue potẽtia ſolis. p ⌈Iaculata, ĩ libris ethruſcoꝵ lectũ eſt,iactus fulminum manubias dici,& certa eſſe numina poſſidẽtia fulminũ iactus vt iouẽ,Vulcanũ,& Mineruã,vñ cauendum eſt ne aliis hæc numinibus demus. q ⌈Enubibus,ſecundũ phyſicos,q dñt colliſione nubiũ fulmẽ creari. r ⌈Rates,abuſiue naues,nã ꝓprie rates ſunt conexæ inuicẽ trabes. Quæ χέδια græce dcã ſunt. ſ ⌈Illũ,, auctorẽ.ſ.criminis. t ⌈Expirantẽ flãmas, non aiam dicit flãmas,ſed cũ aĩa fulminis flãmam euomẽtes, vt ſuperius pleno nomini adiecit opũ i. diues opũ, ſic hic verbo quũ plenũ expirat addidit flãmas, vt alio loco Cõſixi expirãt aĩas. u ⌈Turbĩe,volubilitate vẽtoꝵ. x ⌈Scopulo ſaxo eminẽti ſcopulus, aut a ſpeculãdo dictus eſt nã σκόπελος ἀπὸ τοῦ σκοπεῖν aut a tegmento nauiũ ἀπὸ τοῦ σκεπάζειν τὰς ναῦς.Cõtigerunt aũt iſta circa Caphareũ montẽ Euboeæ. y ⌈Aſt ego, nunc cõparat ſingula,& ne leue eſſet quod dixerat ego addidit deoꝵ reginã.ſic ſalu.Nos aũt,hoc eſt Po.Ro. z ⌈Incedo, incedere ꝓprie eſt nobiliũ pſonaꝵ. & ⌈Iouiſq; & ſoror & coniunx, Phyſici iouẽ ætherẽ.i.ignẽ volunt intelligi. Iunonẽ vero aerem.& qm̃ tenuitate hæc elementa paria ſunt,dixerũt eſſe germana,ſed qm̃ iuno hoc eſt aer ſubiectus eſt igni.i ioui iure ſuppoſito elemento mariti traditũ nomen eſt.iouem aũt a iuuando dixerũt.Nulla n res ſic fouet oĩa queãdmodũ calor, vñ & ζεὺς iupiter ἀπὸ τοῦ ζῆν .i.a feruore dr. ꝯ ⌈Tot annos,licẽter in iſtis locutionibus & accuſatiuo vtimur & ablatiuo. Dicimus.n. & tota nocte legi. & totã noctem legi honeſtior aũt elocutio eſt p accuſatiuum ꝵ ⌈Aut quiſq̃,non troianorũ ſed oĩum generaliter. a ⌈Præterea , poſtea , Vt præterea vidit nec portior orci Amplius obiectam paſſus tranſire paludẽ. b ⌈Talia flãmato , quod ſupius intermiſerat nũc reddit,Nã dixerat ſuperius Hæc ſecum, & modo ait volutans,ideſt cogitans Nimborum.nimbi nũc ventos ſignificãt,plerunq; nubes, & pluuias,ergo prout locus fuerit intelligendũ eſt proprie tamen dicuntur nimbi repentinæ & precipites pluuiæ nam pluuias vocamus lentas,& iuges.

¶ CVM Iuno æternũ ſeruans ſub pectore vulnus,aduertẽs iuno troianos de ꝓximitate italiæ laborare recrudeſcebat vulnus & excluſa ab inuẽtione nocẽdi, & a loco & a tpe ſic ſuos dolores intimis ſenſibus enumerat. DON. ⌈Me ne,cõponit ſumma arte quales hẽc debuerit cogitationes carens inuẽtione ad nocendũ , & inducto qualitatis ſtatu ꝑ exẽpla aliena inuenta cõſilia enumerat, & cõparat perſonã ſuam cũ perſona Mineruæ & Troianoꝵ & Grecoꝵ & inimicitiaꝵ cãs Me.ne, emphaſim hẽt pronomen , & magnũ dicẽdi pondus,qd infra aperuit,cũ dicit. Aſt ego quæ diuũ incedo regina iouiſq; & ſoror & cõiux. ⌈Inceptis deſiſtere victã, incepta ſunt animoꝵ deſtinationes, Saluſtius.Nã talia incepta nõ conſultorem vertiſſent reꝵ peſtem ſactura. Dolet igitur intẽtionẽ ſuã ſine effectu defeciſſe,nec ſupereſſe nocẽdi conſilium vel tp̃s, & qa bonorũ eſt incepta diſerere,ſi aut prece flectãtur,aut ſpõte ignoſcãt,oñdit vtrãq; occaſionẽ perdidiſſe, & incidiſſe ĩ ludibriũ, vt ſcilicet ſuperata diſcederet. ⌈Regem,i.deſt ſi perdere nõ potui debui ſuperare Teucrorum regem ⌈Italia.i.ab italia. Sic alibi Bellum ingens geret italia, ergo ſi non poterat perdere ſaltem diſiungere ab italia, & ſi omnes nõ perirent ſaltem id obtineret iuxta vnum Æneam,cuius ſtirpi deberi ſciebat imperium romanum. ⌈Quippe vetor ſatis.Ergo magis debuit vetari Minerua ſatis Græcorũ ⌈Pallas ne. ⌈Quæ nõ eſſet tanti meriti aut poteſtatis. ⌈Exurere claſſem, Comparatio pœnarum Minerua potuit naues Græcorũ & ipſos exurere,ego vnum ab italia arcere non potui.Exurere,vrere eſt aliqd ludere incendio,exurere eſt penitus abolere.Confirmat aũt poeta ſoli æneæ deberi imperium, cum de ipſo ſolo laboret Iuno. illum expirantem, illa propter vnum plurimos perdidit,ego a plurimis offenſa vnum ab italia arcere nõ poſſum, & qd auget dolorem oſtendit Mineruam minorem deam iouis fulmie vti potuiſſe, & in pœna delicti defendit Auctorem. Si ergo ille iniuſte grauiſſimum pertulit ſupplicium, multo magis eius ſocii. Defendit autem culpam in amorem reiiciens,& vtitur veniali ſtatu Factum enim quod manifeſtũ eſt non purgatur, niſi

dicatur non erat ſuæ mentis nec ſui cōſilium Aiax, ſed furore amoris trahebat. Nā q̄ qd fit p pathos, non aſcribitur homini. Diſiecitq; rates. Ne ſi alicui cōtigiſſet euadere, nauigandi ſubſidiū. Euertit ꝙ æquora ventis, Alieno eſt vſa imperio, Nam iouis fulmē arripuit, & neptuni imperium. Habuit n. poteſtatem in ventos qui alieno ſubiecti ſunt imperio. Illum, emphaſim pronomen habet quaſi temerarium in cōſideratum, ſacrilegū prophanum qui in templo deæ virginis añ aras in conſpectu numinis regiam ſacerdotem intactā violauit. Pectore, quo vulnus oīno lætale eſſet. Turbine corripuit, nā aliter infigi nō poterat & oſtēdit vim iræ ī tāto impulſu. Voluit infigi ſcopulo, ne ad littus deueniēs ſaltē ſepulturā acquireret. Aſt ego quæ diuū incedo Regina iouiſq;, Et ſoror & coniunx, Declarat qd illud ſit. Aſt ego, ſcilicet quæ oī genere rerum Mineruam ſupero. Sum.n.Regiua. Sum ſoror & cōiunx iouis. Vnde deberem ab eo qui frater eſt & maritus oīa impetrare. Vna cum gente tot annos, Cum Minerua vno ictu potuerit. Præterea.in medio poſuit & bis eſt repetenda. Flammato.ſuperius dicit accenſa ſed plus eſt flāmato.p.Vt oſtēdat quantum accreueret ira ex cōparatione Mineruæ, nocendi āt conſilium de Mineruæ exemplo cœpit præſertim cum troianos videret nauigantes.

CHR. GVM Iuno æternū.de hac dea deoq; ioue alio loco dicetur. Quare aūt troianis inimica implacabilis fingatur, nos ī noſtris diſputationibus chalmadulenſibus, in quibus ſex primos libros ſecundum allegoriā interpretati ſumus diligenter expreſſimus, nā cū Iuno dea regnorum ſit iureq; poſſit pro cupiditate imperādi & pro oī ambitione capi. Quid eſt qd egregium virum italia.i.a cōtemplatione diuinarum reꝝ in qua eſt ſummum bonū magis amouere poſſis. Sed hæc & reliqua oīa in eo loco intelliges. Me ne, Hec iratorum eſt, Vt principia orationis habeant abrupta & præcipitata, clauſulas breues & verba ſubtrahāt, & ab interrogatione incipiant, Cui vix aliter quā qd volunt reſponderi poſſit. Hæc oīa in illa Terentiana deprehendunt. Ego ve illam, quæ illū, quæ me, quæ non. Preterea non pōt explicare a principio id qd poſt quam irā euomuerunt facilius exprimūt. Itaq; a pricipio dixit me, nec potuit explicare quid oneris habeat me. Explicauit autem poſt quam ī oratione debaccata euomerat iram & ſe nō nihil colligerat. Aſt ego quæ diuum incedo Regina iouiſq;, & ſoror, & coniunx. Pallas exurere claſſem, Hæc latine Minerua dī, quā nō ſolum laniſicii ac multarum muliebriū artium deam eſſe volūt, ſed ipſius quoq; ſapiētiæ, Aiuntq; nō ex muliere conceptam eſſe, ſed capite iouis ortā, eſt ergo fabula iouem cum iunonē ſterilem videret, vt liberos hret ſæpius concuſſo capite Mineruam edidiſſe, per qd oſtendunt nulla admixtione reꝝ humanarū, aut corporeaꝝ ab ipſo deo nobis ſapiētiam prouenire. Et re vera hebeti oīno ingenio ille erit qui ſapientiā, quæ intelligentiam ſcientiāq; amplectiſ ex corpoꝝ cōmixtione nobis ꝓuenire opinetur. Ipſa.n.ex itellectu ſiue potius intelligētia. Quæ pura ſimplex incorporeaq; eſt ꝓuenit, Cicero ī libro de natura deoꝝ quinq; Mineruas ponit, Græci Mineruā athenā dīt, a qua dictæ ſint athenæ vrbs de qua re in Georg. dictū eſt, Minerua laniſicium & texturā reperit, & numeros atq; illoꝝ figuras. Hanc Vulcanus adamauit vxoremq; petit. Verum cum illa concubitū refugeret ſemen in terram fluxit, natuſque inde eſt Ericthonius, ſic dictus a terra in qua natus eſt, quæ χθον græce dī & a cōtentione quæ inter Vulcanum & ipſam fuit, quæ Grece ἔρις dī. Pallas præterea appellatur, vel a Pallante eius parente interfecto, vel a cōcuſſione haſtæ. Nā παλλειν concutere eſt, appellatur ēt Tritonia a Tritōe. africæ palude. Apud quā vt ſcribit Auguſtinus regnante Ogygio apparuit, Fuit autem Cecrops, quo Regnāte ab athena, ideſt Minerua Athenæ denominatæ ſunt, anno mundi quinquageſimo ſupra tria milia ac ſexcētos quo tempore Moyſes ex ægypto populum eduxit. Herodotus autem ait in africa Maclyes eſſe populos iuxta quos Triton fuit fluuius, ex q̄ ſit Tritonis palus, ex qua dicunt Neptunum mineruam ſuſcepiſſe, Se cum pater illi q̄nq̄ ſuccenſuiſſet, ſe Ioui adoptandā dedit, huic virgines ſingulis annis ſacra faciētes in duas acies diuiduntur, ac lapidibus fuſtibuſq; inter ſe decertant, & ſi qua in pugna occubuerit ea pſeudo parthenos.i.nō vera virgo appellatur ante autem quam pugnam ineant pulcherrimā omnium ex iis Corinthia, Galea, & Tota armatura Græca ornatam Currum imponūt, illamq; paludem luſtrantem ſequuntur. Cretenſes tamen in Creta Tritonem fluuium eſſe dicunt, & apud illū Fontes ex ioue nataꝫ affirmauit, ibiq; illius templū oſtendunt, addit Diodorus ſiculus, Mineruā in Tritone flumine natam ab ammone cōiuge Rheæ aduerſus illam cuſtodem poſitā filio.

Palas
Triton
Tritōis

filio. Quę ex amalthea ſuſceperat, ipſumq;
perpetuam, virginitatem ſeruaſſe & ꝓpter
animi ſolertiam multas artes inueniſſe, &
Alcida in Bello plurimum valuiſſe, atq; alcidã bel-
luam quæ ignem vomens omnia inflama-
ret ingenio ac viribus interemiſſe. Dicunt
hanc belluam primus in phrygia apparuiſ-
ſe quæ ex hoc combuſta vocatur. Deinde in
taurum montem conuerſam cũcta nemo-
ra perpetuo tenore ad indos vſq; incendio
conſumpſiſſe. Deinde per phœniciã conuer
ſam ac libani ſyluis exuſtis per egyptum in
lybiam tranſiſſe vſq; ad heſperum. ibiq; in
ceraunis Syluis omnia cremantem omnes
mortales aut perdidiſſe aut in fugam vertiſ
ſe. Donec pallas eam perdiderit, Ægypti ve
ro Mineruam ætherem eſſe interpretãtur,
& Iouis filiam volunt ac virginem, Quia
æther naturã ſemper incorruptam habeat.
Sed vt ad rem redeam, Ex comparatione
maxime creſcit indignatio ac dolor, eſt au-
tem duplex comparatio & ad perſonas &
ad rem. Dolet enim primum quod Pallas
minor Dea non prohibita ſit quin ſe de ho
ſte vlciſceretur. Ipſa vero maior dea prohi-
beatur. Ad rem autem pertinet quod multo
minus flagitium fuit, quod cõmiſit aiax in
Palladem quam quod Troiani in ſe. Vnius
obnoxiam, Neſcio an Seruii ſententia vera
ſit. Illud ſcio minime obſeruari. Nam noxa
frequenter pro pœna ponitur. Sed in iure ci
uili de verborum ſignificatione ſcriptus eſt
Noxæ appellatione omne delictum conti-
neri, Ouidius. Inuidiam noxæ continet ille
Noxa meæ. Et alibi Nocte nocent potæ ſine noxa
Noxia luce bibũtur. Noxia adiectiuum potius eſt.
Nam noxios & innoxios dicimus. ¶ Furias,
inualidat cauſam, quæ non fuerit per ratio-
cinationem. Sed per impulſionem, ſcilicet p
vim amoris, verum de furiis amoris latius
in quarto diſputabitur. ¶ Aiacis oili, pro
oilei per ſinereſim. Et poſuit datiuum Græ-
cum pro genitiuo latino, alibi in datiuo di-
xit, vt Orphi calliope a lino formoſus apol
lo vbi eſt Orphi pro orpheo. ¶ Oillus: Rex
locrorum fuit, Igne Iouis, Potuit vt ſe vlci-
ſceretur alienis vti armis. Cæterum fulmen
ſm phyſicos eſt vapor ignitus compactus
& ſolidus impetuoſe cadens. Gignitur ex
vapore groſſo ex contrariis & diuerſis cõ-
poſito vehementi calore inflãmato, & ven
torum nubiumq; concuſſione impulſo, &
quaſi lapis igneus ſit de concauitate nubis
deorſum per violentiam pulſo, Raro cadit
in frigidiſſima hyeme, quia propter frigus
vapor in aere non gignitur, Raro etiam in
vehementi æſtate, quia propter ſiccitatem
ſubtilitatem aeris vapores in nubibus non
aggregantur. Sed calore conſumuntur. Ea-
dem ratione in partibus orbis aut calidiſſi-
mis aut frigidiſſimis rariora cadũt. Et in ea
parte Italię, que a ſeptẽtrione ad meridiem
diſcedit, crebriora apparent, Ergo in vere,
& autũno vapores multi eleuantur, & con-
denſantur, & igneſcunt Priſci fulmen qui- fulmen
buſdam ſacris eliciebant non ſine periculo,
Nam hoſtilius Rex cum eliceret cum omni
regia crematus eſt. Ethruſcorum litteræ te-
ſte Plinio nouem deos fulmina emittere, di
cunt eaq; eſſe vndecim generum, ſed Iouem
tria emittere. Romani duo tantum ſtatue-
runt diurna quæ Ioui & nocturna, quæ Su-
mano tribuunt. De ſumano meminit Plau-
tus. Refert Ariſtoteles tria eſſe genera fulmĩ
num, Vnum quod adurit, alterum quod qa
humidum eſt, non vrit, ſed quæ tangit, ni-
gra reddit. Tertium eſt clarum, & miræ na-
turæ. Nam vinum effundit in tactis vaſis ali
quando fracto vaſe ita obtupeſcit vinum,
vt per tres dies non fluat. Aurum in ſaccis &
vaſa argentea in capſulis ita liquefacit, Vt
ſacci capſuleq; integre maneant, comburũt
corpora intactis veſtibus, Martia romana
mulier grauida icta fulmine partu examina
to illæſa permanſit, propter hanc triplicem
naturam triſulcum fingitur a poetis fulmẽ,
Refert acron cæterorũ deorum manubias
albas nigraſq; eſſe, Iouis vero rubras. Huius
rei haud ignarus Hora. Inde Ioue dixit, &
rubenti dextra ſacras iaculatas arces. Diſie-
citq; rates euertitq; æquora ventis. Exagge-
rat rem quod illa propter vnius ſcelus mul-
tos vlta eſt. Exornat autem locum colore
rhetorico, qui eſt ſimiliter deſinens, ſcilicet
auertere, exurere ſũmergere. ¶ Turbine cor-
ripuit, ſi vẽtorum in circuitum ſe notante,
& quæq; proſternente, Plinius autẽ ponit re
pentinos flatus, qui exhalãte. Terra cooriũ
tur, & nubium cute obducta multiplices exi
ſtũt inter hos enumerat Typhonẽ & turbi-
nẽ, ac turbinẽ eum dicit, Qui maiore depreſ
ſæ nubis ſpecu erumpit, ſed minus lato quã
procella, nec ſine fragore ꝓxima quęq; ꝓſter
nit. Si idem ardẽtior fuerit, præſter vocatur
amburẽs cũcta pariter ac proterens, ab hac
circulari reuolutione Turbinem dicunt Lati
ni ludorum puerorum. quẽ Græci trochon
nuncupant, ipſe alibi. Ceu quondam torto
volitans ſub verbero turbo. ¶ Scopulo, ſcili
cet ſaxo euboico. ¶ Quiſquã adorat, interro

gatio quæ ſimplex quãdoq; eſt, vt Sed vos qui tandẽ: aliquando figurata, cum non ſci tãdi ſed inſtãdi gratia ſit. Cice Quid.n.tuus ille tubero diſtrictus gladius in acie pharſalica agebatur, item quouſq; Catilina abuteris patientia noſtra: Nam magis ardet ꝗ̃ ſi dicamus diutius abuteris. Interrogamus ẽt qd negari non poſſit. Cice.dixit. ne tãdẽ. C.Figulanus facula: Item vbi difficilis eſt reſpõſio, vt vulgo dicimus quomodo poteſt hoc fieri.Itẽ inuidiæ gratia, vt Medea Quas peti terras iubes: aut miſerationis, vt virgi. Heu q̃ me i.ꝗ tellus, q̃ me æquora pñt excipere: Cõuenit itidẽ idignatiõi vt hic. Quiſ quã numẽ iu a.itẽ admirationi vt Quid nõ mortalia pectora cogis improbe amor.

Nimborũ i patriã loca[a] fœta furẽtib[o] Auſtris[b]
Aeoliam[c] venit. hic[d] vaſto[e] rex Aeolus antro
Luctanteſq;[f] ventos, tempeſtateſq; ſonoras[g]
Imperio premit, ac vinclis[h] & carcere frenat,
Illi indignãtes[i] magno[k] cum murmure mõtis
Circũ clauſtra fremũt, celſa[l] ſedet[m] Aeolus arce
Sceptra tenens, mollitq;[n] aĩos, & temperat iras
Ni faciat, maria[o], ac terras, cœlumq; profundũ
Quippe ferãt[p] rapidi[q] ſecũ, verrãtq;[r] ꝑ auras
Sed Pater omnipotens ſpeluncis abdidit atris
Hoc metuens[s], mollẽq;[t] & mõteis inſuꝑ altos
Impoſuit. regemq; dedit, qui fœdere[v] certo
Et ꝑmere[x], & laxas ſciret dare iuſſus habenas,
Ad quẽ tum Iuno ſupplex his vocibus vſa eſt
Aeole (nãq; tibi diuũ[r] Pater atq; hominũ rex

SER. a LOca fœta, nũc plena vt alio loco fœta armis. Sciẽdũ eſt aũt dici fœtã & grauidã, & ꝑtu liberatã vt ſecerat & viridi fœtã mauortis i antro. En: xã aũt eam fuiſſe lac q̃ pueris ꝑbebat oñdit, Itẽ fœtã in illo loco grauida oſtẽdit, Nõ inſueta grauis tẽtabũt pabula fœtas, Ergo quia fœta medius ſermo ẽ bñ hoc loco epitheto diſcreuit, dicẽs grauis fœtas, vt bonũ facinus & malũ facinus dicim᷒, & bonũ venenũ & malũ venenũ. b Auſtris, figura ẽ celebrata apud Virgiliũ, eſt aũt ſpẽs pro gñe; Legerat apud Enniũ Furẽtibus vẽtis, ſed q̃ſi aſperum fugit, & poſuit auſtris pro ventis. c Aeoliã venit, nouẽ inſulæ quæ ſunt poſt fretũ Siciliç appellanf æoliæ, ab Aeolo rege Hippote filio. lꝫ & habeãt ꝓpria noĩa, vnde Virg. ait. Aeoliã liparen. Poetæ qdẽ fingunt hũc eſſe regẽ vẽtoꝝ, Sed vt Varro dixit rex fuit inſulaꝝ, ex quarũ nebulis & fumo vulcaniæ inſulæ prædicẽs futura flabra vẽtorum ab iperitis viſus eſt vẽtos ſua ꝑtãte retinere. d Hic. illic, vt ſupius, Hic currus fuit. e Vaſto antro, phyſica ratiõe hoc fingit poeta, Naturale.n.eſt, vt loca cõcaua plena ſint ventis f Luctãtes, elaborãtes egredi. g Sonoras, graui ſonas, & eſt tẽpeſtatis epitheton. ordo autẽ talis eſt, Aeolus luctãtes vẽtos, & tempeſtates ſonoras vaſto antro premit. h Ac vinclis & carcere frenat, trãſlatio ẽ ꝑ poeticã licentiã facta, Carcer autẽ eſt vndecũq; ꝓhibemur exire, dictus quaſi arcer ab arcendo. locũ aũt in quo ſeruanf noxii carcerem dicimus numero tantum ſingulari. vnde vero erumpunt quadrigæ carceres dicimus numero tantũ plurali. licet plerunq; vſurpat poeta vt ẽ ruũtq; effuſi carcere currus. i Illi idignãtes, hic apte oñdit qd ſit luctãtes. k Magno cũ murmure mõtis nõ circũ montis clauſtra, ſed cũ magno montis murmure. ſic fremebãt, vt ẽt ãtra poſſent ſonare. l Celſa arce, ꝑm qd ſupius dixim᷒ vẽti.n. melius deprehẽdunf ex alto. m Sedet, nõ ociatur, ſed curat Vt alio loco ait, Turn᷒ ſecreta valle ſedebat. n Mollitq; aĩos.i.vẽtos ἀπὸ τῶν ἀνέμων, vt alibi, Quãtũ ignes aĩæq; valent, & Hora. impellũt aĩe lintea thraciæ. Molit aũt iõ dixit, vt ꝑ tranſitũ oſtẽderet vitia naturæ nulla rõne mutari, ſed mitigari aliq̃ten᷒ poſſe. o Maria ac terras cœlumq; profundũ, atq quattuor elementa ſunt, terra mare, aer, & æther. Sed hoc loco rite prætermiſit ætherẽ quia venti non turbant ſuperiora, vt ait Lucanus, Pacem ſumma tenent, ſed vt terras, aut maria aut aerem Nam cœlũ hoc loco ꝓ aere poſuit, vt Lucretius, in hoc cœlo qui dr̃ aer. p Ferant.i. auferant. & eſt aphereſis. q Rapidi, veloces, vt ſupra. r Verrantq;, verrere eſt trahere a rete quod verriculũ dicitur eſt autem principalitas verbi verro verris præteritum verſ', vnde fit participiũ verſus, hinc alibi, Et verſa puluis inſcribitur haſta, ideſt tracta. s Id metuens timens, ergo Iupiter timet non ſibi, ſed elementis ne turbentur eruptione ventorũ, vt ſi dicas belloꝝ tempore virum fortem timere nõ ſibi, ſed liberis ſuis. t Mollẽq; & mõtes.i ꝓmolẽ montis, & ẽ figura endyadis vt vna res i duas diuidat metri cauſa interpoſita coniunctione vt alibi Pateris libam᷒ & auro, ideſt pateris aureis. v Fœdere, modo lege, alias pace,

quæ

queſit ĩter dimicãtes. Fœdus ãt dcm̃ vl'a ſœ
cialib⁹.ſ.ſacerdotib⁹,p quos fiũt fœdera, vl'
a porca ſœde lacerata.i.lapidib⁹ cęſa,vt ipſe
alibi.Et cęſa iungebãt fœdera porca. x Et
premere & laxas ſciret dare iuſſus habenas.
pmãſit ĩ trãſlatione.iuſſus ãt ob hoc poſuit,
qa ſuo nihil facit ĩperio.Nã tolle hoc,& ma
ior ẽ oib⁹ diis,ſi ad ei⁹ volũtatẽ poſſint ele
mẽta cõfũdi,vt ipſe Æolus, Mihi iuſſa cape
ſcere fas ẽ.ſimul & vẽtoꝝ oñdit vis,qb⁹ paꝝ
fuerat mõtẽ ſupponi,niſi & regẽ acciperẽt,
q ipſe quoq; alieno pareret ĩperio. Ad quẽ
p apud quẽ,vt ſupra.Æole,rhetoricũ eſt in
oi petitione hoc obſeruare, vt poſſit pſtari
qd petit.i.vt ſit poſſibilitas,& ſit res iuſta,vt
hẽat modũ petitio,vt ſeqt remuneratio. Et
ſciẽdũ ſm hũc ordinẽ oẽs petitões formare
ĩgib⁹,Vt ĩ hoc loco poſſibilitas ẽ. Et mulcer
dedit fluct⁹ & tollere vẽto. iuſta petitio eſt.
Gẽs inimica mihi. Oẽ.n. qd cõtra inimicos
petim⁹ iuſtũ ẽ,modus eſt petitiõis,Et diſiice
corpora põto.Remuneratio. Sunt mihi bis
ſeptẽ,Ordo ẽ Æole incute vim vẽtis, & ẽ fi
gura parẽtheſis.Inter parẽtheſim & eclyp
ſim hoc interẽt,qa parẽtheſis eſt quotiẽs re
mota de medio ſnia integer ſermo pdurat
ſic a gręco dcã q iterponat.i.παρενθεσις
plenũ nãq; eſt Aeole incute vim vẽtus.Item
Aeneas rapidũ ad naues premittit achatẽs,
Eclypſis eſt aũt quotiẽs remotis ĩterpoſitis
deeſt aliqd ἀπὸ τοῦ ἐκλείπω, vt quos ego
deeſt enim affligã. y Diuũ pr atq; hoĩum
rex,periphraſis eſt ideſt circũlocutio.

DON. ⸿NIMBORVM in patriã,Habet rõnẽ p
ſonæ nõ reginæ,ſed iratæ quę occaſionẽ no
lit omittere loci & tpis.Nã ſi rõnẽ reginę ha
beret,mitteret aliquẽ q æolo iuberet ſed qa
mãdata,niſi ipſa adeſſ; poterãt aut negligẽ
ti⁹ agi aut differri,& ſic pteriret nocẽdi oc
caſio,miſit pſonã Reginæ,& ſic monet poe
ta p nos ipſos agẽdũ,qd rectius curari volu
m⁹,& iſeriori pſone inhibẽdũ honorẽ,ſi il
la ĩdigem⁹.Nã gratat ſibi a potiore eẽ dela
tũ,Cætera ſignificãt vẽtos cauis terre oriri.
Supplex,nõ qa ſupplicantis verba ſit locu
ta,ſ; qa venit. Æole oĩa ĩ hac orone facia
ta ſũt ſũmo artificio.ĩcipit a noĩe,qd nec iu
nonẽ humilẽ facit,& æolo gratũ eſt. Oñdit
n.ſe illi beniuolã cũ norit nomẽ,& ipſe letat
ſe potiori notũ,pindeq; acceptũ atq; carũ,
ergo captat beniuolẽtiã Iuno, Facit itẽ attẽ
tũ.Cũ idẽ cõiiciat æolus officiũ ſuũ Iunoni
eẽ neceſſariũ,cũ ſubtil'r ĩtellexiſſet hẽre in uẽ
tos pleniſſimã ptãtẽ. Diuũ pr, ne arrogãtẽ
faceret iunonẽ,ſi dixiſſet marit⁹ & frater,vt
ſupra eũ locuta ẽ ſecũ,ergo hic ſatius fuit id
ĩtelligi poſſe quã dici,ne aũt ,plixior eẽt fu
tura oro ipſa occulte ſibi proponit,q excuſa
tionis cã potuiſſet æolus opponere, & illis
rũdet ne vlterius accedi poſſit, & negaret
æolus vẽtos eẽ ĩ ptãte ſua puenit oñdẽs ple
nam illũ a Ioue in eos habere poteſtatem.

⸿ÆOLIAM, æoliæ iter ſiciliã & italiã ĩſu
læ ſũt,hæ ĩ cõmẽtariis Serui nouẽ eẽ dñr,in CHR. Æolie inſulæ
q numero librarioꝝ errorẽ eẽ putãt, nã Pli.
atq; Strabo optimi geographi ſeptẽ ponũt
has græci a Vulcano q ab illis ἡφαιστίας vocãt,
epheſtiades dicũt latini ab eodẽ deo vulca
nia noĩant,Noĩa ſingulaꝝ ẽt extãt, nã pria
dcã ẽ lipara a Liparo Auſonii filio, q Italia
a frib⁹ pulſus illuc venit ei⁹ filiã æolus vxorẽ
duxit & regno ſucceſſit Lipara olim lõgina
noiata ẽ. Hiere ſcda eſt olim theraſia dicta.
collẽ hẽt nocturnas euomẽtẽ flãmas. Tertia
ſtrõgyle apprime ignita ſi futur⁹ ẽ auſter,ca
ligine euomit ſi zephyr⁹ fumũ mixtũ igni.
Quarta Dydime. Quinta Ericuſſa. Sexta Vẽtus
phœnicuſa.Septĩa Euonimos,Ptolome⁹ cir
ca ſiciliã ponit has iſulas, Dydime, inceſie,
Ericodes.phœnicodes. Vulcãi iſula, Lipara.
Euonimos. Strõgyle,Vſtica,Oſidens, phor
bãtia,æguſa,Hierapaconia.æoli iſula. Au
ſtris vẽtis ſpẽs p gñe ponit.Eſt ãt vẽt⁹ vt pl;
Ari.ĩ meteoris,vapor ſicc⁹ a terra reſolutus
cũ aliq virtute cœleſti cõpoſit⁹, a verrois ait
ventũ vapore eẽ frigidũ & ſiccũ ex terris &
aqs p calorẽ reſolutũ,qa aere vehemẽter im
pellit.Dict⁹ eſt ãt vẽt⁹ a veniẽdo,qa non flat
ſ; venit.Vel a vehemẽtia q ĩ illo ẽ,q terrã ac
cœlũ cõturbat maria pcitat.Sũt ãt qtuor vẽ
ti a qtuor mũdi ptib⁹,ſed ſinguli iter nos di
uidũt.Ergo ab oriẽte æqnoctiali ſubſolan⁹
ẽ.Sed ad ſeptẽtrionẽ h; vulturnũ a voluẽdis
nubib⁹ dcm̃,ad meridiẽ eurũ ſic dictũ qa la
te flat,Hi ſunt calidi & ſicci, qa ſub ſole diu
morant.& vt placet Auerroi,ĩ ortu diei ſũt
ſalubres qa veniũt ab aere tpato Hinc flumĩ
na ad oriẽtẽ labẽtia ſalubriora ſunt,qa oriẽ
taliũ vẽtoꝝ occurſu & ſolis oriẽtalis reuerbe
ratu purgãt & tenuiores fiũt, ab occaſu ęq
noctiali fauoni⁹ ẽ dict⁹,qd foueat q naſcũt.
Huic circi⁹ ẽ ad ſeptẽtrionẽ,zephyr⁹ ad Au
ſtrũ, Sũt iſti tẽperate frigidi & humidi,qa
ſol paruã facit morã in occidẽte pptereaq;
nec multũ caleſacit illos nec multũ deſiccat,
in fine diei ſalubres ſunt,qa a ſole tũc ſubti
liores reddunt,a meridie,Auſter ẽ dict⁹, qd
auriat aqs.Huic ad oriẽtẽ notus eſt, q græce
ſic dr ab humore. Afric⁹ ad occidẽtẽ, calidi
humidiq; nubes pluuiaſq; inducũt Aerẽ deu

ſum. Flumineū q; reddūt. Citāt tempeſtates marinas. Impediūt virtutes aīales & grauitatē corpori afferūt. Ait. n. Hippo. q grauāt auditū & caput, Hūores diſſoluūt, & ad exteriora trahūt ſenſus, grauitatē faciunt, bilē corrūpūt, & in recidiuam, morbos trahūt. Apiūt tñ poros terræ, & germia pducunt, a ſeptētriōe boreas ē. Huic ad oriētē aqlo ſurgit. Ad occaſum chor⁹. Hi vēti frigidi ſūt & ſicci, Vñ corpa indurāt, poros ꝯſtringūt, humores purificant. Spūs ſubtiliores reddunt. Vi decoquēdi & retinēdi corroborāt. Maſculos teſte Ariſ. pducūt quēadmodū auſtri fœmias. Nec me fugit pſcos qtuor dūtaxat vētos a qtuor mūdi ptib⁹ flātes noiaſſe. Vñ pres nō meminit. Home. Deīde additos fuiſſe ſingulis ſingulos vt eſſent octo. Poſtremo alias qtuor vt ſint. xii. pterea idē vēti diuerſis noib⁹ vocanſ, nā eurū vulturnū appellāt, & ſubſolanū emphiliotē, africū Libi noīant, poetice tñ ipſi vēti aſtrei & auroræ filii dñr, q a iunone pp natū Epaphū, vt ait Lactan. cōcitati a ioue repſſi ſūt. Theodōti⁹ ait illos a furiis cōmotos, ſed a ioue hortatu litigii, cœlo pulſos, & cū oīa in diuerſa traherēt a ioue æolo ſubiectos fuiſſe. æolus, æolo Hellenis Deucalionis fi. Mimas filius fuit. Ex h menalippa nat⁹ ē hippotes. Hic aliū dicim⁹ æolū genuit q carnē ſuſcepit, ex q neptunus boetū genuit. Vey pr illā ex neptuno grauidā nō credēs hoſpiti metapūtio adducēdā tradidit. at illa æolū & boetū pepit qs metapōti⁹ ex oraculo adoptauit, ii ſi aūt viri facti metapōtyrānidem occuparūt. Metapōtiiq; vxorē autolidē, qa arnæ mari eoy adueſabaſ iteremerūt. Q. d cū ægre ferret Metapōti⁹, ſumpta arna mře abierūt, & æolus quidē ad eas iſulas tyrrheni maris, qs a ſe æolias noīauit emigrauit. Hæc Diod. alii ſcribūt hūc æolū regē vētoy fuiſſe fi. Iouis ex Sergeſta hippotē. Troiani filia, & habuit ſm Home. vi. filios totidēq; filias quos matrimonio illis copulauit, Hoc interptanſ, qa. xii. vēti ſunt qoy ſex terrā diſponūt, vt vires ſuas emittat & ſex illā ad ſuſcipiēdā pparāt. ℣ Tēperat, nō penitus tollit quæ nāia ſunt Cice. ad Qu. frem, neq; ego hoc cōtē lo qd fortaſſe tū in oī nā tū in nra ætate difficile ē mutare animū, & ſi qd eſt penitus inſitū ſubito euellere. ℣ Atris, obſcuris. ℣ Laxas remiſſas, p. x ſcribiſ, laſſus aūt defeſſus, ſed lapſus a labor laberis eſt. ℣ Habenas, lora ſunt freno alligata quę manibus habemus, vt equum regamus. Ergo ab habendo.

SER. a ℂ ET mulcē dedit fluct⁹ & tolleſ vēto aliud pēdet ex alio. nā q mulcē pōt, pt & tollē .i. erigere in tēpeſtatē. b ℣ Gēs inimica mihi, ſmo hic & nationē ſignificat & familiā, ſi nūc ad vtrū q pōt referri, nā aut ad familiam Aeneę, aut ad troianā gentē referſ. c ℣ Tyrrhenū, tyrrhenū mare dictū eſt, vel q thuſciā alluit. i. tyrrheniā, vel a tyrrhenis nautis, q ſe in hoc mare deiecerūt, nāq; hoc hs fabula. Dormiētē in littore libey patrē puerū nautas abſtuliſſe tyrrhenos, q quū eēt exprectus in naui, quo ducereſ interrogauit, rñderūt illi, quo volueris. Liber ait ad naxū inſulā ſibi ſacratā, ſed cū alio vela deflecterēt, iratū numē tigrides ſibi ſacratas viſibus eoy obiecit, quo terrore ſe illi i fluct⁹ dedere pcipites. d ℣ Nauigat æquor τὴνθα λατταν πλέω figura græca eſt, nos. n. p æquor nauigat. ſilr etiā alio

Et mulcere[a] dedit fluctus & tollere vento,
Gēs[b] inimica mihi Tyrrhenū[c] nauigat[d] ęquor
Ilium[e] in Italiam portans, victoſq;[f] penates.
Incute[g] vim vētis ſubmerſaſq; obrue puppes[h]
Aut age diuerſas, & diſiice[i] corpora ponto.
Sunt[k] mihi bis ſeptē pſtāti[l] corpore Nymphe,
Quarum quę forma pulcherrima, Deiopeiā
Cōnubio[m] iungā ſtabili, propriamq; dicabo.
Omnes vt tecum meritis[n] pro talibus, annos
Exigat, & pulchra[o] faciat te prole parentem.
Aeolus[p] hęc cōtra, tuus O Regina[q] qd optes
Explorare labor, mihi[r] iuſſa capeſſere fas eſt.

loco terrā, mare, ſydera iuro, quū latinitas exigat, vt addaſ prepoſitio, & nō vacat, q tyrrhenū addidit videſ enim dicere iā eis Italiā eſſe vicinam. e ℣ Ilium in Italiā portans, res ilienſes, & inuidioſe dicit iliū quaſi ipſā cernat ciuitatē, quū troiāos aſpexit. f ℣ Victoſq; penates, ne timeat æolus penates lædere tacitæ occurit quæſtioni, portat quidē deos, ſed victos & contēnendos. g ℣ Incute vim ventis, duplex ſenſus eſt. incute enim iniice ſignificat. ventis datiuus eſt caſus, ſi aūt fac, ſeptimus caſus eſt & erit ſenſus, fac vim troianis per ventos. h ℣ Sūmerſaſq; obrue puppes. Ordo eſt in ſenſu cōfuſus, ante enim eſt, vt obruanſ fluctibus, & ſic ſummergaūſ. Tota aūt Iunonis petitio i ſequētibus explanatur. i ℣ Diſiice corpora ponto. tam virorū q nauiū. vt ipſe alio loco, quū de nauibus loquereſ.

Querel. Et toto diſcedit corpe peſtis. Sciẽdũ ſane ẽ artẽ hãc eẽ petitiõis, vt mĩora ſpetra re cupiẽtes, maiora poſcam⁹, qđ et nũc luno facit, ſcit nãq; ſe ſatis obſtare nõ poſſe, ſ; hoc ait, vt eos arceat ab italia. k Sũt mihi bis ſeptẽ, nõ ſine rõne Iuno dr̃ nymphas in ſua ptãte retineẽ, ipſa.n.ẽ aer de q̃ nubes creãt vt ẽ, Atq; i nubẽ cogit aer, ex nubibus aq̃ q̃s nymphas eẽ nõ dubiũ ẽ, iõ ãt nymphã Aeolo pollicet, qa vẽto℞ rex eſt, q aq̃ motu creãtur, bñ ergo ei aq̃ iungit origo vento℞. Sane notat Virgiliũ critici, q marito ꝑmittit vxorẽ, qđ excuſat regia licẽtia, iuxta Saluſtiũ, q ait Denas alii, alii plres hñt, ſ; reges eo amplius. l Præſtãti corpore nymphæ, bñ etiã iſtas laudat, vt maior ſit i Deiopeia pulchritudinis gloria, laudabili⁹.n.eſt ſupare laudatos, vt ipſa ad maiorẽ Aeneæ gloriã laudat & Turnũ, harũ aũt q̃tuordeci noĩa, vt qdã volũt i Georgicis iuenimus. m Connubio iũgã ſtabili, ꝓpriãq; dicabo, Cõnubiũ ẽ ius legitimi mr̃monii, Et bñ cõnubio iũgã dicit, vt hãc ab aliis ſegregaret q̃ a regib⁹ ſine lege hñr ſolẽt.n.reges iter plures vni ꝓcipuũ dare nomẽ vxoris, & ꝯnubio, nu, breuẽ poſuit, quũ nãr lõga ſit. Nubo.n.vñ h; originẽ lõga, ſed eſt tropus ſyſtole, q ſit q̃ciẽs longa corripit ſyllaba pp metri neceſſitatẽ, Stati⁹ quoq; corripuit cõnubia lia pãdũt ãtraſin⁹, ipſe alio loco lõgã poſuit, vt ẽ Hectoris andromache pyrrhi cõnubia ſeruas: Itẽ Cuiq; loci leges dedim⁹ cõnubia nr̃a Repulit, & Per cõnubia nr̃a, Et numadũq; petã ꝯnubia ſupplex. Sciẽdũ tñ eſt q plerũq; in cõpõne vel deriuatione pricipalitatis natura corrũpit. Cõnubio iungã ſtabili, Multa in vnũ cõtulit verſũ, quæ iuno ꝑmittit, dicẽdo.n.cõnubio oñdit legitimã, dicẽdo ſtabili lõgam ꝑmitti cõcordiã.i.quæ diuortio careat, dicẽdo ꝓpriã adulterii remouet ſuſpitionẽ, q aũt adiecit dicabo, obſeqntẽ eã fore demõſtrat. In vſu n.eſt vt dicam⁹, ſacerdos dicat⁹ ẽ numini, hoc eſt ad obſequ; datus ẽ, igit totus cũ dictione ꝓnũciãdus eſt. n Meritis, præſtitis, vt alibi, Nec te regina negabo ꝓmeritã.i.ꝓſtitiſſe, & alterũ pendet ex altero meritũ.n.nõ niſi ex præſtitis bñficio deſcẽdit. o Pulchra prole, vbi cõnubii finẽ oñdit notãda figura Freqnter.n.hac vtit, nam qđ nos ꝑ genitiuũ ſingularẽ dicimus: antiq ꝑ ſeptimũ dicebãt, vt hoc loco parẽtẽ pulchra ꝓle.i.pulchræ ꝓlis. Et ſimpliciter intelligendũ eſt. erant nanq; qđ dicunt iõ pulchra dixiſſe ꝓpter Canacẽ & Macareũ in ſe inuicem turpiſſimos fratres, illi.n.alterius Aeoli filii fuiſſe narrant. p Aeolus hæc cõtra, ſubaudi dixit, qđ ex poſterioribus itelligit, vt ſupra notauimus. q Regina inferioris pſonæ reuerentia eſt maiorẽ meritis appellare, nõ noĩe, cõtra maioris eſt, minorẽ tñ noĩe vocare, q ordo nõ niſi p indignationẽ corrũpit, vt i duodecimo, Sages i extremis rebus Turnũ nõ regẽ vocat, vt Rultq; i plorãs noĩe Turnũ, & alibi de Ariſteo, Et te crudelẽ noĩe dicit. r Explorare labor, ſuperius nãq; añ multa popoſcerat iuno, hoc ergo dicit tuũ ẽ deliberare qđ velis. r Mihi iuſſa capeſſere fas ẽ figura ẽ liptote, q ſit q̃tieſcũq; minus dicimus, plus ſignificamus p ꝯtrariũ itelligẽtes, vt h loco nõ ait l; mihi iplere q̃ ꝓcipis, ſed nefas eſt nõ iplere que iuſſeris. Itẽ Munera nec ſperno.i.libenter accipio.

¶GENS ini. hic nõ noĩauit Aeneã ne rñderet æol⁹ nõ audeo i nepotẽ iouis a q̃ ipeiũ ſũpſi. Spãle igit ſubtraxit gñale poſuit. Inimica, nõ dicit ſe gẽti inimicã, ſ; gẽtẽ ſibi qñ inferiores potiores ꝓuocẽt, q̃ res ẽt æolo in dignationẽ mouear vt iunoni auxiliaret. Mihi. q.d. reginæ, & iouis ſorori, & ꝯiugi, qđ ne arrogãs videret ſbtraxit. Tyrrhenũ qđ & facili⁹ ꝯcitat & italiæ vicini⁹ ẽ. Iliũ.q.d. oẽs opes ſuas ſi amiſiſſet nõ eẽt facultas recupandi Ne ãt excuſaret æol⁹ deo℞ cãm addidit. Victoſq; penates, Nã q̃uis dii ſint tñ. qa victi cõtẽnẽdi. Incute vi vẽtis, exꝑſſit pathos pp qđ nõ explicat rẽ ordie. Dixit ergo q̃ cupiebat ſed pp ꝑturbationẽ ſine ordie, q erat. Incute vĩ vẽti, ſubmerſaſq; obrue puppes, & deſiice corpora põto qđ neceſſe erat fieri nauib⁹ ſubmerſis Deide pócre, aut age diuerſas. Vt ſi nõ poſſit ꝑuẽire ꝑmũ ꝯueniat ſcdm, qm ſparſi neqcq; audere, nec ad italiã ꝑuenire poterãt. Sũt mihi. addit mun⁹, vt explicet ardor cupiditatis ei⁹. Ex obliq̃ autẽ pulſat veneris mun⁹ i paridẽ quæ dedit mulierẽ, quæ nõ erat i ptãte ſua, vñ cõtra Iuno dicit. Sũt mihi nec poterat Helena eẽ ꝓpa vxor nec inde creari lt̃a ſoboles, ergo acute ſunt mihi. Et ꝯnubio iũgã ſtabuli ꝓpriãq; dicabo. O ẽs vt tecũ meritis ꝓ talib⁹ annos. Ex &.p.f.t.ꝑ p.qua℞ re℞ nulla ſuit in Helena.nõ.n.erat veneris, ergo nõ potuit dare ſtabilẽ, nec legitime collocare. Faciat te ꝑ le pa.nam ex legittimo, & ſtabili connubio hec proles erat ſperanda. Extollit etiã munus primũ a numero bis ſeptem, deinde a qualitate ꝓſtanti corpore, oẽs pulchræ ſunt, qđ difficile eſt, ipſa aũt oĩum pulcherima, in paride aũt nõ erãt talia, qa ex adulterio nõ pot dici pr̃ nec legitima ẽ ꝓles, ergo nõ

DON.

pulchra. Nã pulchritudinẽ hãc nõ ĩ corpe po nit, ſz ĩ hõeſtate nataliũ, ſic alibi. Naſcet pulchra troian⁹ origie Cęſar. Oñdit aũt poeta debere nos dare ea q̃ magna ſũt apud nos, vt voto potiamur. ⸿ Aeolus hæc. c. nõ cõtra volũtatẽ iunõis, ſz cõtra verba, .n. n. ad p̃mia rñdet, nec videat moueri libidine, vt paris. Reddit beniuolã cũ dicit diſcernẽdo officia tuũ ẽ iubẽ, Meũ cõplẽ iuſſa. ⸿ Fas ẽ, licebit facere ẽt ſi illicita iuſſeris. Rñdet cõtra veluti ſi dicat ẽt ſi victi nõ ſint penates licebit facer. Nã cũ q ptãtẽ hẽt iubet illicita, fiũt licita iſeriori. Vel dixit ɔtra qa iuno dixit illũ hr̃e ĩpiũ a ioue h rñdet hr̃e ab ipſa iunõe, & vt videat memõ bñſicioꝝ addit tu ſcepta iouẽq̃.

CHR. ⸿ GENS, ita ad natiõnẽ referſ, vt ẽt in brutis dicamus gẽtẽ. Vñ alibi de apib⁹. Cũ gentis adultos educũt fœtus, imitatus Home. q de muſis gentes dixit, vt illud μυάων τὸν τα πολλά ⸿ Tyrrenũ n. æ. Figurata locutio, vt oñdit Qui. dicimus. n. nauigio ĩ æquore, eſt aũt hæc oƀo æolι, & ſupior iunonis gñe de liberatiuo. Cui⁹ finis ẽ vtilitas Quæ hẽt honeſtũ, & tutũ. i. vtile, & in eo q̃ritur qd facile fieri põt. Captat igiſ beniuolẽtiã iuno a nomine pprio, qa illa oñdit notã familiaritatẽ. Itẽ ex eo q̃ extollit illius ĩperiũ, atq̃ ex eadem re captat attẽtionẽ qa nõ niſi pp aliqd magnũ id nemo rare vſ. Præterea id facile fieri poſſe qd Eſſe petit vtile ſibi pp p̃mium qd pponiſ. Et honeſtũ, qa vlciſcaſ inimicitias tãtæ deæ. Obſeruat ãt hoc maro, vt añ q̃ petitionẽ ponat, id facile, & honeſtũ oſtẽdat Erat igiſ ordo ⸿ Aeole icute vim vẽtis. Sed interpoſuit facilitatẽ dicens. ⸿ Nãq̃ ti d. p. a. h. r Itẽ honeſtatẽ cũ addit. Gens. i m. t. n. æ ⸿ Iliũ q. d. Sacra, & pfana ita in Italiam transfert. Vt ite grã ciuitatẽ reſtauraturus ſit.

pẽates ⸿ Penates, de his varia apud antiquos opinio fuit. Nam Nigidi. requirit an ſint Troianoꝝ. f. Apollo & Neptunus, qui mœnia illis ædificarũt, & nõ in Italiã eos æneas dixerit Idẽ affirmat corne. labeo hãc opi. tãgit poeta ibi tauꝝ neptuno, tauꝝ tibi pulcher Apollo Var. ãt refert. penates Dardanũ ex ſamothracia in phrygiã, ex phrygia vero ĩ italiã ęneã portaſſe. Sed cũ eos q ſint nõ dicat, ſũt q affirmẽt penates eſſe p quos penitus ſpiramus, p quos habemus corpus per quos rõnẽ animi. Erit ergo medius, æther. i. Iupiter, & ſupremus. i. Minerua, & imus aer cũ terra. I. Iuuo. huius iudiciũ ẽ q̃ Targnius priſcus ſamothracũ ſacris ibutus hęc tria numina ſub eodẽ tecto tẽploq̃ poſuit, Caſſius Emina dicit hos eſſe quos appellãt magnos, Vñ poeta alibi cũ ſociis natoq̃ penatib⁹, & magnis diis. Higi. addit eſſe deos primos hic poeta, patriq̃ penates. ⸿ Incute vim, iſer vim, & recte icute. Nã vis vẽtoꝝ eſt ipſa incuſſio, & cõmotio. ⸿ Bis ſeptẽ, de his meminit ĩ geor. vt multi putãt. Sed nos in nr̃is diſputationib⁹ in qb⁹ allegoricũ ſenſum hui⁹ poetæ expſſimus, hũc locũ phyſicæ interptati ſumus, nã phœbi auroreq̃ filios. xiiii. fuiſſe dicũt eaſq̃ Iunoni niphas attributas. Iuno aer eſt. Aeri aũt ſeptẽ attribuunf, ſeptem itidem gignuntur quæ oĩa ſolis operandũ in nr̃o hemiſperio ẽ pueniũt Et igiſ aeris, vt leuis ſit, vt mobilis, aut calidus, vt humidus, feren⁹ quoq̃ taciturnus, ſpirabilis iſta ergo ſeptẽ aeri attribuunf, i aere ãt gignunf ĩ p̃mis iris, cui tres adſũt miniſtræ pluuia, grãdo, nix, ĩ hac cõtigit, vt nubes ſoli opponũtur ſed nubiũ corpus, ita eſt vt alia ſui parte dẽſum alia dẽſius alia dẽſiſſimũ ſit, a pria ſubrubeus, a ſecũda ceruleus, a tertia niger eſt color. Cõtra vero partes q̃ in eo puræ ſunt croceũ, quæ priorẽ viridẽ. quæ puriſſimæ albũ pducũt, hæc ergo prima ex aliis ſeptẽ nympha eſt poſt eã pythõ cometa. Fulmen exhalatio tonitruũ ac, terręmotus. Verum hęc vt dixi in noſtris chalmadulenſibus diſputationibus latius inuenies. ⸿ Explorare, Vide in georgicis. Explorat robora fumo. ⸿ Capeſcere, proprie eſt ſuſcipere, vt tuteris aut perficias. Salu. Expergiſcimini, & capeſcite rempublicam.

SER. a ⸿ TV MIHI q̃cũq̃ hoc regni redit ad phyſicã rõnẽ, nã mot⁹ aeris i. iunonis, ventos creat qb⁹ Aeolus pẽſt dicẽdo ãt q̃cũq̃ aut verecunde agit, ne videatur arrogans, aut latenter pene iocatur poeta

Tu ᵃmihi (quodcũq̃ hoc regni.) tu ſceptra Ioſ
Cõcilias. tu ᶜdas epulis accũbere diuũ: (ueq̃ᵇ
Nimborumq̃ facis, tempeſtatumq̃ potẽtem.
Hęcᵉ vbi dicta, cauum conuerſa cuſpide mõtẽ
Impulit in lates. ac venti velut agmineᵉ facto
Qua data portaᶠ ruunt, & terras turbineᵍ pflãt
Incubuere mari. totumq̃ a ſedibus imis
Vnaʰ Euruſq̃ Notuſq̃ ruũt, creberq̃ pcellisˡ
Aphricus & vaſtos voluũt ad littora fluctus.
Inſequiturᵏ clamorq̃, virũ ſtridorq̃ ˡ rudẽtum.

quis enim poſſit ventos i. rẽ inanẽ tenere: b Iouẽq̃ concilias, hyſteron proteron in ſenſu. nõ enim iupiter conciliatur, Aeolo, ſed Aeolus ioui. q. ſuperiori cõciliatur. Conciliantur autẽ noui, reconciliantur

Eripiunt ſubito nubes cœlumq́ʒ diemq́ʒ
Teucrorū[m] ex oculis pōto nox[n] incubaţ atra.
Intonueř Poli[o], & crebris micaţ ignib⁹ ęther[p]
Pręſentemq́ʒ viris intentant[q] omnia mortem.
Extemplo [r] Aeneę[s] ſoluuntur frigore[s] mēbra
Ingemit[t] & duplices[v] tēdēs ad ſydera palmas
Talia voce refert o terq́ʒ[x] quaterq́ʒ beati.
Quis[y] ante ora patrū Troię ſub mœnib⁹[z] altis
Cōtigit oppetere[&] o Danaum fortiſſime[ɔ] gētis

antiq. Tu das epulis accūbere diuū hoc eſt tu me deū facis. duplici.n. rōne diuinos honores meremur, dearū ɔiugio & deorū cōuiuio, vñ & in buccolicis legimus, Nec de⁹ hūc mēſa, dea nec dignata cubili. d ¶ Hæc vbi dictata Iunone & ab Aeolo. Cauum, ordo eſt cōuerſa cuſpide cauū mōtē in latus impulit, & alibi, In latus inq́ ferí curuā cōpagibus aluū Cōtorſit. q. in rem q̄ facile cedit ictui. e ¶ Agmine, vel ipetu vel multitudie. agmē.n. ſermo polyſemus eſt. i. πολλα σημαίνων. Nā ſignat ipetū, vt illi agmine facto Lacoōta petūt, & multitudinē, vt Vocat agmina ſæua ſororȝ ēt exercitū incedentē agmen vocamus. f ¶ Porta, oīs exitus porta dř. q. qua pōt vel importari vel exportari aliqd. g ¶ Turbine, vi vētorū. Sciendū q̄ñ appellatiuū eſt facit turbinis, ſi nomē ꝓpriū turbonis facit, Vt Oratius turbonis ī armis. h ¶ Euruſq́ motuſq́, cardinales q̄ttuor vēti ſunt, de qbus nūc tres ponit, paulopoſt vnū, quē omiſerat reddidit, Vt ſtridēs aqlone ꝓcella. i ¶ Procellis, ꝓcella eſt vis vētoȝ cū pluuia, ab eo ꝙ oīa ꝓcellat. i. cōcutiat. k ¶ Inſequitur clamorq́ viȝ, qa ꝓceſſerat vētoȝ ſonus, quē & ipm clamorē poſſumus dicē. l ¶ Stridorq́ rudētū ꝓprie n ī funibus ſtridor ē. m ¶ Teucroȝ ex oculis, nūq̄ n. totū cœlū nubib⁹ tegiř, ſed illa ps cōtra quā flauerit vēti. qđ āt dixit diē eripi, ad vidētiū oculos retulit, non ad nām nam dies adhuc erat. n ¶ Nox incubat, nox dicta qa oculis noceat, icubat āt iō dixit, ꝙ alienū tpſ iuaſit. Nā icubare ꝓprie dř p vim rē alienā velle retinere. o ¶ Poli, axes. i. extremæ ptes cœli. ſuper qbuſ cœlū vertiř. i. πολεῖται vñ & vertices latie græce πόλοι dñr. p ¶ Aether, ętherem hoc loco ꝓ aere poſuit, nubes.n. vñ & fulmina aeris ſunt nō ætheris & frequenter Vir. duo iſta cōfundit. q ¶ Intentāt, minantur, oīa aūt ad ſuperiora retulit. r ¶ Ex templo, ilico, & eſt augurū ſermo. Templum.n. diciř locus auguris manu deſignatus in aere poſt quem factum ilico captantur auguria. ſ ¶ Aeneæ, ſeruauit τὸ πρέπον vt Æneā vltimum territū dicat ex Homero eſt de vlyſſe. καὶ τοτ' ὀδυσῆος λύτο γούνατα, καὶ φίλον ἦτορ Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν. ſ ¶ Frigo-

re, timore & eſt reciproca trāſlatio Nā & timor pro frigore, & frigus ꝑ timore ponit, vt in Terētio, Vxorē tuā pauitare aiūt, non timere, ſed laborare frigorib⁹, vtrūq́ n. in vnū exitū cadit, ſicut de calore & frigore vrere dicim⁹, vt eſt. Aut boreæ penetrabile frigus adurat. t ¶ Ingemit, nō ꝑp mortē, ſeqř u. O terq́ quaterq́ bti, ſed ꝑp mortis gen⁹. graue eſt.n ſ̄m Homeȝ pire naufragio, qa aīa ignea ē & extigui vř ī mari. i. elemto cōtrario, vt igne⁹ ē ollis vigor. u ¶ Duplices, duas ſ̄m morē antiquū. Nā duplices duas dicebāt, vt hoc loco, & binos duos, & vtroſq́ ꝑ vtrūq́, vt Cic. Binos habebā, iubeo ꝓmi vtroſq́. Itē Salu. cū de duobus loq̄reř. Hi vtriq́ ad vrbē īpatores erāt. x ¶ O terq́ q̄terq́ bti. i. ſępi⁹. finit⁹ nūer⁹ ꝑ īfinito ex homero ē de vlyſſe τρὶς μάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις, οἳ τοτ' ὄλοντο Τροίῃ ἐν εὐρείῃ χάριν Ἀτρεΐδῃσι φέροντες. y ¶ Quis, & qs & qbus ſ̄m artē dicim⁹ ab eo n. qđ eſt a qui, in bus mittit, ab eo qđ eſt a quo in is mittit, ſed a tertia declinatione in vſu ſunt datiuus & ablatiuus plurales, licet antiq oībus vſi ſint caſibus. deniq́ Cato ī originibus ait, Ques ſunt populi, & declinauit ques quiū, ſicut puppes puppium. z ¶ Mœnibus altis ꝑp ꝑgama, quæ altiſſima fuerūt, ex qbus 'oīa alta ædificia ꝑgama vocantur, ſicut Aeſchylus dicit. & ¶ Oppetere, ore terrā petere. i. mori etymologia eſt non aut cōpoſitio, poſſum⁹ aūt ſic vt hoc ſermone vt & ꝑ ſe plenus ſit, & recipiat adiectionē ergo dicimus & oppetit, & morte oppetit, ſicut & expirat, & aiam expirat. ɔ ¶ Fortiſſime gentis, atq vt in artibus legibus ſuplatiuū gradū nō niſi gtō plurali iūgi cōſtat quidem, ſed gens nomen eſt enūciatione ſingulare, itellectu plurale. bñ ergo iunxit, in gente.n. plures ſunt, vt alibi, ipſe ditiſſimus agri phœnicū nō.n. vnus eſt ager phœnicum. ſic Saluſtius, Romani gñis diſertiſſimus. Sane q̄riř q̄re Diomedē fortiſſimū dixerit, quum poſt Achillem & Aiacē ipſe ſit tertius, vñ & Saluſtius ait primū græcorū Achillē. multi dicunt iō fortiſſimū, qa iuxta Homeȝ & venerē vulnerauit & Martē alii ad gētem referunt, ꝙ Achilles theſſalus fuit, Aiax græcus. Diomedes danaus, multi ad excuſationem

volunt fortiſſimum dictum,a quo cum con ſtat eſſe percuſſum.

DON. ¶TV MIHI,qd vult eſſe Iunonis q̃ Iuno illū a Ioue accipiſſe memorauit. ⸿Das epulis ſupius bñficiū humanitatis accumulat̃.ſi cō uiuiū cū potiore miſceat̃.Tertio ſi cū potio rib⁹ plurimis. Quarto ſi iferior pſona nō ſe deat.vt fieri ſolet,ſed accūbit, poſuit in fine hoc qd dſideras,tuū ē.Perſonap̄ igit̃ i vtraq̃ orone rōnē habuit.Liunonis,ęoli,troianop̄, penatiū victorū,veneris Helenæ Paridis & Deipeię,ltē loci pp mobilitatē tyrrheni ma ris,& pximitatē italię.ltē tpis,nā & iuno bř orauit,& æolus breuius rñdit ne lōgitudine tps noccdi ſubtraheret̃. ⸿Hæc vbi,poſt vtri uſq̃ orōnē,cœpit æolus iuſſa cōplere.Emiſit plurimos ac cōtrarios vētos, vt cōſurgētib⁹ iter ſe fluctibus regēdis nauibus cōſiliū non ſuppeteret,& deficiēte iduſtria facilius mer gerent̃, & merſis nauibus corpa diſiicerent̃, & cōplerent̃ iuſſa iunonis acceſſit ad violen tiā maris aliorū quoq̃ elemētop̄ pturbatio, nā nox eripuit cœlū ac lucē, vt eſſet eadē fa cies maris,& terę ne cōtra mala cōſiliū ſuſci pi poſſet neſciret gubernatores i quā partē nitcrentur.Mittebant̃ tonitrua,& fulgura vt multiplici metu , Troiani deſperantes nihil aliud q̃ mortē expectarēt. ⸿Ex tēplo æneæ, exprimit qle & ai & corpis ſenſerit pathos ⸿Frigore,nō pro timore poſuit,nā deroga ret ei⁹ virtuti ergo frig⁹ dixit ppe q̃ oriebat̃ nō ex caſu euidētiſſime mortis,ſʒ ex tot ad uerſis q̃ corpis calorē extiguerūt,qa crucia bat̃ aius viri fortis q maluiſſet glorioſi⁹ i cā po occūbē q̃ ignobil̃r i fluctib⁹ iterire. ⸿O, terq̃.q i.multifariā ⸿Quis añ.o ꝺ polyte ex iis q̄ in.ii.,dñr itelligim⁹, q cede pyrrhi i cō ſpectu pr̄is occubuit ⸿Altis.q.d.integra ad hoc ciuitate, ipſe.n.æneas nō Troiā altā ſed cāpos vbi Troia fuit reliq̄t,& i fluctib⁹ picli tatur⁹ ē. ⸿O danaū fortiſſime gētis, Ex illo ad aliud rapt⁹ ē,exiſtimās ſe iſelicē q,& hūc exitū vitę ſociat̃, & ignobili morte piturus.

CHR. ¶SCEPTRVM.grecū eſt baculus quo vte bat̃ reges Home.σκῆπτρον βασιλῆϊ ide σκηπτοῦχοι reges dñr. ⸿Epulis p dapib⁹ſi

ſceptrū Epulæ

vera eſt dñia & epulę priuatop̄ ſunt dapes re gum,& deorū,illud aūt veriſſimū eſt epulū in ſingulari.n.g.eſſe ſignificare conuiuiū qd publice populo dat̃. ⸿Procellis.Plini.verba ſunt eſſe ventos repentinos exhalante terra editos qui vagi ruentes torrentiū more to nitrua & fulgura edant maioriq̃ illatos pō dere curſuq̃ ſi ſiccam rapiunt nubē procellā gignunt.Hanc autem tempeſtatē,& quere la Veneris ad Ioue & q̃ Iuppiter rñdet exne uio de prio bello punico cœpit. ⸿Poli extre mitates ſpæ ſunt duæ q circa axē vertunt̃ ſic dicti.Quia πολῶ verto ſignificat,vñ alibi ipſe a vertendo vertices polos appellat,vt ꝥ vertex ſemp ſublimis ad illū, Sub pedibus nox atra videt.Stati,atq̃ oia mūdi clauſtra tonāt multiſq̃ polos inclinat oriō. ⸿Vaſtos

Vaſtu

pprie vaſtū eſt qd adeo excreuit.vt forma q̄ ē velut pierit aliud eē videat̃ Hic dicim⁹ va ſtū hoiē,cuius geſtus nō appareāt hoīs, & vaſtā vncē qua formā humāæ vocis amiſit, hinc vaſtare agros dicimus,Ergo vaſtos flu ct⁹adeo magnos,vt mōtes aut aliqd hmōi potius q̃ fluctus viderent̃. ⸿Oculos,oculi ab oculēdo dicti.nā in ꝯcauis latēt,vt eminētia vndiq̃ eos defendāt,ppterea melius cernūt ex obſcuriori loco. ⸿Et crebri.m.ig.recte qa eodē tpe ſunt fulgetre,& tronitrua. ⸿Pręſen

Pñs

tē,ieuitabilē,nā q pñtia ſunt iā venet̃, ergo vitari nō poſſunt,aliqñ fauēs,vt idē i Bucu. Non tam pñtes alibi cognoſcere diuos,nā ſola pñtia ſua fauent dii,aliqñ potens. Ho rati.O diua gratū quæ regis antium pñs vel imo tollere de gradu mortale corpus ⸿Fri gore,cum aliquid horrendū venit in mentē timet interium natura, & cū diffidat totū corpus veluti ipſam vrbē tueri poſſe ſaltem conatur cor idest totius vitæ arcem tutari. atq̃ omnem ſanguinē,& pñs vbi calor eſt, vt munimē ſic illuc cogit.Hinc membra ex terna a calore deſerta frigeſcūt, & abſentia ſanguis in quo calor eſt paleſcunt , & nerui amiſſo calore debilitati diſſoluunt̃ & trime ſcunt. ⸿Vitis,ita horrenda erāt. vt ēt fortes homines mortē timere cogerent̃ ⸿Ingemit

igemi

recte, nam legerat apud Cicero in ſcda tuſ ca.ingemiſcere nonnunq̃ viro cōceſſuʒ eſt. Idq̃ raro. ⸿Eiulatus.aūt ne mulieri quidem. ⸿O terq̃,quaterq̃,ait Macrobius,animam ꝯſtare ex ſymphoniis muſicis,& primū he mioliū ternariū & primum epitritū q̃ ter nariū eſſe dicit,& ex his duobus cōſtare dia teſſeron,& diapēte,ex qbus diapaſon ſym phonia gñat̃.Vnde Virgilius nullius doctri næ expers plene,& p oia beatos exprimere volēs ait. O terq̃ quaterq̃ beati . ⸿Ante ora patrū nam pulchrū fuit,& ſuaue pugnantes pro patria ſpectātibus partibus ſatiſfacere. ⸿Oppetere,ore terram petere.Nam qui vi riliter occumbebant,ne quam vocem indi gnam viro forti emitterent Modicus ter ram petebāt Quod ſic expreſſit Homerus. πρηνέες ἐν κονίῃσιν ὀδὰξ λαζοίατο γαῖαν

TYDIDE,

Tydide[a] me ne iliacis accumbere campis
Nõ potuiſſe? tuaq; aĩam hãc[b] effundẽ[c] dextra?
Sęu[d] vbi Aeacidę telo iacet Hector vbi ingens
Sarpedõn[e] vbi tot ſimois[f] correpta ſub[g] vndis
Scuta virũ galeaſq; & fortia[h] corpora voluit.
Talia[i] iactanti ſtridens Aquilone[k] procella
Velũ aduerſa[l] ferit fluctuſq; ad ſydera tollit.
Frãgũtur[m] remi. tum prora auertit[n] & vndis
Dat[o] latus. ĩſequit cumulo[p] p̃ruptus[q] aq̃ mons
Hi ſummo ĩ fluctu pẽdẽt. his vnda dehiſcens[r]
Terrã ĩter fluctus aperit[s]. furit ęſtus harenis[t].
Treis[v] Notus arreptas in ſaxa[x] latentia torquet
Saxa[y] vocãt itali mediis quę in fluctibus aras
Dorſum[z] ĩmane mari[&] ſũmo. tris Eurus ab alto
In[ꝯ] breuia & ſyrteis[ꝰ] vrget (miſerabile viſu:)
Illiditq; vadis atq; agere cingit harenę
Vnã quę Lycios[a] fidumq;[b] vehebat Orontẽ
Ipſius[c] ante oculos ingens[d] a vertice[e] Pontus

SER. a ¶ TYDIDE, vocatiuus græcus eſt. ſi.n.latine diceret, o Tidyde debuit ponere. Oia enĩ patronymica quæ in des exeũt apud latinos p̃mæ ſunt declinationis, vt Sæuus vbi æacidæ telo iacet Hector. b ¶ Animã hãc.q. cum dolore hãc aĩam dixit, q̃ſi diceret, quæ ad labores nata eſt. c ¶ Effundere, ſecũdũ eos q dicũt ſanguinẽ eſſe animã, & ipſe alibi purpureã vomit ille animã. Nam alio loco alioruʒ opinionẽ ſeqtur. qui dicũt ſpirituʒ eſſe animã, vnde eſt, Atq; in ventos vita receſſit. d ¶ Sæuus magnꝰ, vt ſupius dictũ ẽ, Et bene elegit cũ q̃bus periiſſe debuerit. Ipſe enim & fortis eſt, & numinũ p̃les. Recte ergo his iungiť, in q̃bus talia fuerũt. e ¶ Sarpedõn & in vltima poſſumus accẽtũ ponere, & in penultima. Nã Homerus & Sarpedonis declinauit, & Sarpedõntis, vñ & varius accẽtus eſt. Sarpedonis ãt in antepenultima habet accentũ. Sarpedõntis penultĩa, ſed ſarpedontis vſurpauit. naturalis eniʒ declinatio eſt Sarpedonis, vt Mẽnon Memnonis, Sinon ſinonis. Si aũt genitiuũ in dõtis miſerit, a circũflexo venit, q eſt in vltĩa ſyllaba noĩatiui, vt Demophõn Demophõntis lacoõn lacoõntis, ſic ergo & ſarpedõntis. Eſt aũt Sarpedon filius Iouis, & Laodamiæ occiſus a Patroclo. f ¶ Simois, hoc nomen integrum ad nos tranſiit, vnde ſuo eſt accentu proferendum. Nam ſi eſſet latinum. antepenultima haberet accentum, quia ſecũda a fine breuis eſt. g ¶ Sub vndis, & ſub vndis legimus & ſub vndas correpta intellige, ſi ſub vndis voluit, varia ergo diſtinctio eſt. h ¶ Fortia corpora, hoc eſt virorum fortiũ corpora, nulla enim eſt in mortuis fortitudo. Et ex Homero tractũ eſt καὶ σιμόεις ὁ τιπολλὰ βοάγρια καὶ τρυφάλειαι κάππεσον ἐν κονίῃσι καὶ ἡμιθέων γένος ἀνδρῶν. i ¶ Talia iactanti, inaniter loquenti Vt alibi, Atq; irrita iurgia iactat, & voces dum iactat inanes. K ¶ Aquilone, ab aquilone. l ¶ Aduerſa cõtraria, qa ad Italiã nauigãtibus aq̃lo cõtrarius eſt. m ¶ Frãgunť remi, vel gubernacula, vel qđ melius eſt re vera remi. Antiqui enim velis remiſq; nauigabãt, vt validiſq; incũbere remis, O bliquatq; ſinus ĩ vẽtos. n ¶ Auertit p̃ auertiť, & eſt figura creberrima, p̃t nanq; pro actiui verbi ſignificatione paſſiuũ poni, vt eſt & pictis bellantur amazones armis pro bellãt. nec nos dĳ mouere q̃ bellor facit natura.n.hoc p̃hibuit, Nam cõpone hoc verbũ, & ĩueniť adiectiuũ, facit enim debello. & debellor, & ɔtra p̃ paſſiui verbi ſignificatione actiuuʒ ponitur, vt eſt hoc loco auertit pro auertitur, & inſinuat pauor, pro inſinuatur, & Nox humida cœlo Præcipitat, pro præcipitať, ſed hæc verba tantũmodo pro ſe inuicem ponunť, quæ & actiua eſſe poſſunt, & paſſiua, vt eſt auerto & auertor, præcipito & præcipitor, ergo non poſſumus dicere qđ quidã artigraphus declinationes actiui verbi & paſſiui p̃ ſe inuicẽ poni. Nam & naturalis verbi declinatio actiua eſt, & cõmunis deponentis ue paſſiua. & aliud eſt eſſe actiuum verbum, & aliud actiui verbi declinationẽ. o ¶ Dat latus, inclinať. p ¶ Cumulo, altitudĩe. q ¶ Præruptus, in altũ eleuatus. r ¶ Dehiſcens.i.valde hiſcens. De enim augentis eſt, vt in Terẽtio, Deamo te Syre. s ¶ Aperit, oſtendit, vt Saluſtius, Caput aperire ſolitus, ideſt nudare oſtendere. t ¶ Arenis, & ab harenis, & cũ arenis.i.vel ab imo mouebať mare, vł cũ ipſis arenis, vt in tẽpeſtate ſolet. v ¶ Treis, latinum eſt. Genitiuus enim pluralis quotiẽs in ium exit, accuſatiuũ pluraleʒ in is mittit, vt puppium puppis. quotiens in um exit in es mittit, vt patrũ patres. x ¶ In ſaxa latentia, p̃pter tẽpeſtatẽ. hæc aũt ſaxa inter africã & ſardiniã ſunt, quæ ſaxa ob hoc itali aras vocant q̃ ibi afri, & romani fœdus inierũt, vſq;

& Dido Littora littoribus contraria, fluctibus vndas Imprecor, quæ aræ a Sisenna ꝓpiciæ vocanſ. y ſ Saxa vocãt itali mediis q̃ eſt in fluctibus aras, Ordo ẽ, q̃ ſaxa ĩ mediis fluctibus itali aras vocant. ſ ſ Dorſum ĩmane, eminẽs altum ſm Home. & ſ Mari ſummo, vel in ſũmo. ꝯ ſ In breuia & ſyrtes.i.in breuia ſyrtiũ, vt moleq̃ & mõtes, breuia ãt vadoſa dicit, ꝑ q̃ pedibus poſſumus vadere. ꝩ ſ Syrtes, ſyrtiũ ſinus duo ſũt pares nã impares magnitudie, vt Saluſtius dicit. a ſ Lycios, hi troiæ ad auxiliũ cõuenerãt, q mortuo rege Pãdaro Æneã ſecuti ſunt, vñ & in ſedo ait, Comitũ affluxiſſe nouoꝝ inuenio. b ſ Fidũ, fidelẽ vtrũq̃ nomẽ idẽ ſigñt. c ſ Ipſius añ oculos, ad maiorẽ dolorẽ vide alibi. Quæq̃ ipſe miſerria vidi. Itẽ Qui nati corã me cerneſ letũ feciſti. d ſ Ingẽs põt⁹ magna pars põti, & ẽ trop⁹ ſynecdoche, vt Saluſti⁹ in iugurthino vbi ſigna & ſcuta erãt præſidiũ hoſtiũ ꝑ ſ uta itelligẽdũ cętera arma & iõ Tercẽtũ ſcutationes, ꝑ armati. e ſ A vertice, aut a puppi ꝙ vertex nauis ẽ, aut ab aqlõe q flat a mũdi vertice, hoc ẽ a ſeptẽtriõe, vt ipſe alibi, Hic vertex nobis ſẽp ſublimis.

DON. ¶ MENE iliacis. ex his ſe ĩfœlicẽ exiſtimãs q hunc exitũ vitæ non habuerit, ſed vir fortis in pelago eſſet moriturus Nõ potuit aũt explere rationẽ interueniẽte fluctu, Eſſet ãt vitiũ poæte ſi finitis q̃relis fluctus interueniſſet, Semp ergo impſectas reliquit querelas, vt Hæc dum dardanio Æneæ miranda videnſ, & alibi, Talia fũdebat lachrymãs ſ Iactanti, adhuc loquenti interuenit vis fluct⁹, Nec pmiſit explicare. Fœlices, q in troia pierunt, Se infœlicẽ q in fluctibus ſit periturus. ſ Hi ſummo in fluctu, fluctibus vario motu venientibus aliæ erigebantur tumore fluctuum, Aliæ deprimebanſ. ſ Ab alto, peritus locorũ. Eurũ dixit ducere in ſyrtes ab alto i.a pelago. Alter eni nõ põt cũ flatus habeat ab orientis partib⁹ in qbus ſunt ſyrtes eo nauigia cogere vñ potuit reuocare. Sex igiſ naues alienatæ ſũt a cæteris. Vna turba ta ꝑmiſ vbi erat Aeneas. Nunc caſus octauæ deſcribitur. ſ Apparent.r.n. vt cõpleaſ, id ſubmerſaſq̃ obrue.p. Petiit ergo amicus, & fidus, & in eius conſpecto excuſaſ. ſ Orõtes qui nõ ĩprudẽtia ſed vi tẽpeſtatis pierit.

CHR. ¶ TVA.q d. adeo forti. Hanc. quaſi in fœlicem. Pronomina enim efficaciam ſummaꝫ habẽt. Ergo mirum ꝙ a tam forti tam miſer nõ perierit, niſi ad maiorem miſeriam reſeruabatur ſ Non potuiſſe. Cum nunquã pugnare deſtiterim & ſemper me periculis obiecerĩ. ſ Hector, ſit piit Hector fortiſſim⁹ troianoꝝ ego quoq̃ periiſſem niſi fortuna ad maiorẽ miſeriã me reſeruaſſet, ſ Vbi. vt oñdat ſe ĩ eadem acie vbi ille pugnabit pugnaſſe. Vbi repetitionẽ facit. ex q̃ oĩo vehemẽtior ẽ. ſ Simois fluit ex ida ſub ilio currẽs. & ꝓpe mare Xãtho mixt⁹, facta palude apud ſygæũ ꝓmõtoriũ in mare cadit. Vn⁹ ẽ ex fluminib⁹ teſte Herodo. defecerũt potãte Xerſis exercitu. apd hũc ex Anchiſe Ven⁹ eneã ꝯcepit. ſ Scuta, eqtũ dñt qa miora. Clypeos vero peditũ, & maiores a græco vocabulo qa totũ corp⁹ fureſ clipeus.i abſcõdat. Scuta clypei

.n. furari ẽ ſ Iactãti, inaniſ loqnti iacto a iaceo ẽ freq̃tatiuũ, & q facit admittit, itẽ iactat gl'iaſ, qa multa fruſtra loqſ, Iuue. ipſe lacernatæ cũ ſe iactaret amicæ, hinc iactura ẽ detrimẽtũ ꝓprie qd accipim⁹ cũ tẽpeſtate e naui res ĩ mare ꝓiicimus, vt exonerata nauis facilius fluctib⁹ reſiſtat. Sed ꝑ trãſlationẽ ꝓ oĩ dãno capiſ. ſ Aqlone, qa ab alto idcſt a ſeptentrione veniat. ſ Fluctuſq̃ ad ſy. hyp. bole ẽ, quã latini ſuplatiõnẽ nominant. Hęc nõ fit, vt id credaſ quod dicimus, ſed vt ex eo qd incredibile ẽ credaſ aliqd pene incredibile. Nõ poſtulat ergo vt credaſ fluctũ ſydera tetigiſſe, ſʒ ad incredibilẽ pene altitudinẽ ſe erexiſſe. In hac virt⁹ eſt augendi & minuẽdi. Fit ãt cũ aut plus facto dicim⁹, vt hic, & cicero. Vomẽs fruſ⁹tris eſculentis gcemiũ, ſuũ. & totũ tribunal ĩpleuit. Aut ꝑ ſimilitudinẽ, vt credas inare reuulſas cycladas, aut ꝑ cõparationẽ, vt Et fulminis ocior alis, aut ſi gnis qbuſdã, vt illa vel ĩtactę ſegetis ꝑ ſumma vo laret gramina, nec teneras pedibus leſiſſ ariſtas. ſ Prora, prior pars nauis quia. Quia proruat aquas. Huius extrema acuta, & ferro munita pars roſtrum dr. ſ Pendẽt, ſuſpenſi ſunt pendere enim ponderare eſt. Et qa antiqtus pecunia quæ Ænea erat ponderabatur & nõ numerabaſ. pẽdere, & expendere pecunias dicũt, itẽ pẽdere pœnas, qa oẽs pœnæ pecuniariæ erãt Dicim⁹ pendere corpora q̃ ſupne alligata nullo inferiori fundamẽto herẽt. Itẽ aio pẽdere dicimus cũ ita ambigui ſumus, vt nulli certæ rei hæreamus vñ iſra ſuſpẽſi Euripylũ ſcitatũ oracula phœbi mittimus. ſ Apit, oſtẽdit qa res prius clauſæ ſi aperiunſ oſtẽdunſ. Item apire vulnerare, qa vulnus qd latebat oſtẽdit, Iuuenalis fuſte aperire caput, candelã apponere valuis, Item detegere. Statius ſic factus aperto. Enſe vocat ſocios. ſ Syrtes duo ſunt ſin⁹ africani maris diſpari magnitudine ſed pari periculo dictæ ſunt. παρὰ τ' σύρειν.i. traho. Prora roſtrũ

traho. Vēto.n.trahunſ harenæ. Vñ idē locus mō vadoſus ſit accedente cumulo harenaꝝ, mō ꝓſundior illis alio depulſis. Et ãt & minor ſyrtis,& maior. Minor lotũ cibũ ſuauē ꝓducit. Inde lotophagitis appellatur, de his Salu.nãꝑpe duo ſũt ſin⁹ ĩ extrema africa ĩpares magnitudĩe pari nã quoꝝ loca ꝓxia terre pre alta ſunt, Cætera iteriora, vbi ſors tulit alta alia, alia in tēpeſtate vadoſa, Nam

Loto-phagi-tis.

in tēpeſtate fluctus quaſi limũ harenã, & ſaxa trahũt,& hinc facies locoꝝ mutaſ. Ipſi⁹ añ ocu.citat pathos. Grauiora.n. q̃ vñr q̃ꝫ q̃ audiunſ. Cice, ad Brutũ, Nã & ſi quocũq; in loco qſq; ſit idē eſt ei ſenſus & eadē acerbitas iteritu reꝝ ſuaꝝ, & publicaꝝ, oculi tñ augēt dolorem. Monet ergo pathos atteſtatio rei viſę, vt ipſe caput niuei fultũ Pallãtis, & ora & vidi leuiq; patēs in pectore vulnus.

SER.

In puppim ferit excutitur pronuſq; magiſter[a]
Voluitur in caput: aſt illã ter[b] fluctus ibidem[c]
Torq̃t agēs circũ & rapid⁹ vorat ęquor̃ vortex
Apparēt[d] rari nantes[f] in gurgite[g] vaſto
Arma[h] virũ tabulęq;: & troia[i] gaza[k] ꝑ vndas.
Iam[l] validã Ilionei[m] nauē: iam fortis Achatę.
Et qua vectus[n] Abas & q̃ grãdęuus Alethes.
Vicit[o] hyems laxis laterum cõpagibus omnes
Accipiunt inimicũ ĩbrem[p] rimiſq; fatiſcunt[q].
Interea magno miſceri murmure Pontum
Emiſſamq; hyemē ſenſit Neptunus & imis[r].
Stagna[s] refuſa vadis grauiter cõmotus & alto[t]
Proſpiciēs ſũma placidũ[v] caput extulit vnda.
Diſiectã Aeneę toto videt ęquore claſſem.
Fluctibus oppreſſos Troas cœliq;[x] ruina
Nec latuere[y] doli fratrem Iunonis: & irę
Eurũ[z] ad ſe zephiruq; vocat dehinc talia fatur
Tanta ne vos generis[&] tenuit fiducia veſtri?

a ℭ MAGIſter, Leucaſpis vt i.vi. li. Leucaſpi & Lyciæ ductorē claſſis orõtē. b ℱ Ter, ſæpius finitus numerus pro infinito. crebros.n. fluctus facit aqlo. vt Saluſtius, Crebritate fluctuum vt aqlo ſolet. c ℱ Ibidē, ibidē & vbinam, multi dubitãt vbi debeat eē accentus, qa vbi, & ibi naturaliter breues ſunt, ſꝫ ratione finalitatis plerũq; producũtur ĩ verſu neſciētes hãc eſſe rōnē, qa pronũciationis cã cõtra vſum latinũ ſyllabis vltimis, q bus particulæ adiũgunſ. accentus tribuiſ, vt muſaq;, illene, huiuſce, ſic ergo & ibidem. d ℱ Apparēt. aliud eſt parere, & aliud apparere. Parere n. eſt obedire, vt paret amor dictis. Apparere aũt videri, vt Apparet liqdo ſublimis ĩ aere Niſus, & hęc obſeruatio diligēter cuſtodiri dꝫ, licet cã auctores metri cã clauſulæ ue plerũq; corrumpãt. e ℱ Rari, vel pp maris magnitudinē, Vel qa vna perierat nauis. f ℱ Nantes, prima verbi poſitio eſt no nas nat, vnde eſt Nare per eſtatē liquidã. & pria ſyllaba nãliter lõga eſt. lꝫ natare na breuis ſit in eadē ſignificatione. g ℱ In gurgite vaſto, Tapinoſis eſt. i. rei magne humilis expoſitio, Prudēter tñ Vir. humilitatem ſermonis epitheto ſubleuat, vt hoc loco vaſto addidit. Itē cum de equo loquereſ ait ca uernas ingentis. h ℱ Arma virum, bene addidit virũ. Arma eni dicunſ cunctarũ artiũ inſtrumēta, vt Cerealiaq; arma. Item colligere arma iubet. Item alio loco dicendum, Et quę ſint duris agreſtibus arma. i ℱ Troia, differentia in ſermone eſt & ĩ ſenſu, & in ſyllabis, Nã cũ prouinciã dicim⁹ & principale eſt nomē, & breuis eſt tro. qñ aũt nõ eſt principale, & deriuatio eſt & longa ē tro. vt Troi⁹ Æneas. K ℱ Gaza. perſic⁹ ſermo eſt, ſignificat diuitias eſt autē generis fœminini, vt gaza læt⁹ agreſti, quo exēplo apparet quoq; ſuperfluo quęri a multis quēadmodũ potuerit auꝝ natare, neſciētes gazas ideſt opes. dici omne qđ poſſidemus & opes. l ℱ Iam validã, zeugma eſt ab inferiorib⁹, qđ ſit & a ſuperioribus & a medio, plerumq; & ad vtrũq; rñdet, vt Troiugena interpres diuũ, qui numia phœbi. Qui tripodas Clarii laurus, qui ſydera ſentis. ecce hoc loco ſentis. & antedicta & ſequētia cõcludit. m ℱ Ilionei, antiptoſis eſt, pro genitiuo eniꝫ datiuũ poſuit. cõſtat enim huiuſcemodi græca nomina datiuum ſingularem in ei diptonguꝫ mittere, vt Orphei. Nam illa ſolutio eſt, quum Orphei dicimus, nec modo Ilionei poſſumus dicere, adſtrictum eſſe genitiuum vt ipſe ſit qui & datiuus, qđ & ſi forte cõtingat. nõ regula mutaſ, ſed antiptoſis ſit. qua plerũq; vtunſ poetæ, vt vrbē quã ſtatuo veſtra eſt, pro vrbs. & Hæret pede pes, ꝑ pedi. n ℱ Vectus, qua vehebatur ſignificat, & pro preſenti participio qđ nõ habemus preteritũ poſuit. In latino enim ſermone a paſſiuo verbo præſens participiũ non, neq; ab actiuo præteritũ, ſed qđ vno ſermone explicare non poſſumus, aut circũlocutione oſten-

dimus,aut ſi hoc nolumus participium pro
participio ponimus,ſed vſurpatiue, vt hoc
loco factũ eſt. o ⸿Vicit hyems,hyems duas
res ſignificat,aut tp̃s,aut vim vẽti,& ſic hoc
loco intelligẽdũ eſt. p ⸿Imbrem, imber dr̃
humor omnis,vt Lucretius. Ex igni terraq;
aialia naſcunt̃ & imbri.i.humore. q ⸿Fati-
ſcunt,abũdanter,aperiunt̃. Fatim aũt abun
danter dicimus,vñ & afatim. hiſcere autẽ
aperire. r ⸿Imis,bñ in imo voluit eẽ Neptu
nũ,vt iam factã cognoſceret tẽpeſtatem vt
non incipientẽ vetaret. s ⸿Stagna, ſtagnũ
dr̃ aqua ſtans,ſed nũc p̃funda maris ſignifi
cat,ab eo ꝙ non niſi nimia tẽpeſtate turbã-
tur, ergo ſtagna & imis vadis refuſa. aliud
pendet ex altero,qa imobilis aqua in imo
maris tãtũmodo eſt t ⸿Et alto proſpitiens
aut e mari erigens caput,aut mari p̃uidens.
v ⸿Placidũ caput, quærũt multi quẽadmo-
dũ placidũ ſi grauiter cõmotus, quaſi non
poſſit fieri,vt iraſcat̃ vẽtis, p̃pitius ſit troia-
nis,vno ãt epitheto more ſuo habitũ futu-
ræ orationis oſtẽdit,vt alibi vno ſermone,
Tunc quaſſans caput. x ⸿Cœlique ruina.i.
tonitribus,quorum ſonus ſimilis eſt ruinis.
y ⸿Nec latuere doli fratrem Iunonis & iræ,
Aut doli Iunonis,aut fratrẽ Iunonis, gemi-
na igit̃ diſtinctio eſt. z ⸿Eurũ ad ſe zephy-
rũq; vocat,p hos enim oẽs intellige.iſti eni;
ſunt cardinales. & ⸿Generis fiducia veſtri,
Aſtreus.n.vnus de titanibus qui cõtra deos
arma ſumpſerunt cum Aurora concubuit,
vnde nati ſunt venti ſm̃ Heſiodum.

Ατραίῳ δ᾽ ἠὼς ἀνέμους τίκε καρτεροθυ
μους
Αργεστην,ζεφυρον,βορεην καὶ ψεοκελευ
θον
Καὶ νοτον ὡφιλοτητὶ θεῶ θεὰ εὐνηθεῖσα

& hoc loco fiduciã p cõfidẽtia poſuit, quũ
fiducia in reb⁹ bonis ſit cõfidentia in malis.
DON. ⸿IN PVPPIM ferit, hos ſpãliter cũ eorũ
noib⁹ ponit,qui in iis potiores nauigabãt,
& vno caſu ferebant̃. ⸿Oẽs accipiunt ini.i.
vna oĩuz cã ac ſimilis fortuna fuit,ſ; neptu-
ni dat̃ occaſio,ne penitus Iunonis iuſſa iple
rent̃ ⸿Nec latuere fratrẽ,ſororis ſtudia non
latebãt.Ergo vocatis vẽtis,orationẽ habuit
patheticam,vtpote cõmoti animi.⸿Abſciſ
ſam.i.nec continuã,nec cõpoſitã. ⸿Fuit bre
uis,qa ſubueniẽtis in hoc caſu non erat,mul
ta loqui. ⸿Tanta ne, hoc genus increpationis
nõ habet prĩcipiũ,& crimẽ exaggerat,oſtẽ
dens illos non tñ ſuã,ſed hereditariã ſecta-
ri temeritatẽ,qđ vitiũ,qa naturale eſt nõ po
teſt emendari.Sunt enim venti a gigãtibus
qui bellum diis inferre auſi ſunt, ſed pœnas
reddere. Oſtendit igit̃ eoꝝ eſſe crimẽ quod
amiſerant,eſſe etiã originale ſangninis.
⸿FERIT, hoc verbũ preterito caret teſte GHR.
Priſciano,ſ; a p̃cutio mutuat̃ & facit p̃cuſſi
ſic in multis.Nã Siſto ſtatui h; a ſtatuo.Fero
tuli.Nã antiq dicebãt tulo.Cerno creui a cre
ſco.⸿Excutit̃,eiicit̃. Dicemus.n. excutere cũ Excutẽ
dũ aliqd quatit̃,id qđ ineſt vel ſupeſt deiicit̃.
Vñ eqdẽ ab equo excuti dicimus. ⸿Voluit̃
in caput,nã caput qđ ſtante illo ſupius erat.
cadendo qa voluit homo ſit inferius.⸿Tor
quet,in girũ vertit,hinc torques ornamẽta
militaria qa circuli ſunt,itẽ torquere.i. iacu-
lari,qa vt ipetus ſit,torquemus rem prius ꝙ̃
emittamus,inde tormenta machine, qbus
maſſilia iacim⁹,itẽ cruciari,vñ tormẽta cru
ciat⁹ quoq; dicim⁹.⸿Vortex,ſit cũ aq̃ in gy
rũ acta abſorbet̃.⸿Vaſto imẽſo, p̃prie.n.va
ſtũ dicimus id qđ ita modũ excedit. vt de-
ſtruat formã ſuã. Hinc vaſtã vocẽ dicimus,
ꝙ̃ nimia ſit,& nõ ſeruet decoꝝ, inde vaſtare Vaſtũ
agros.i populari, qa formã ſuaz amittant. Vaſtaſ
⸿Inimicũ,tẽporaneũ epithetũ,& nõ perpe
tuũ,Non.n.abſolute ita dr̃ inimicus imber,
& palidi morbi,& turpis egeſtas,qa poteſt
eſſe amicus.⸿Fatiſcũt,hio eſt,& nõ deberet
eẽ hiaſco,ſed ſit hiſco.i.fatiſco valde hiſco,
Nã ſtatim & affatim valde ẽ ⸿Rimis,rimæ Rimæ
hiatus ſunt anguſtiores,& fiſſuræ in re,quæ rimari
rũpi incipit,inde rimari ingrere, tractum a
ſuibus q paſcentes intra rimas terræ ſibi ci-
bũ quęrũt.Eſt aũt ab eo qđ eſt ἐρευνῶ.i.ſci-
do.⸿Põtũ,gręcũ ẽ põtus ποντον, τ᾽ ουκτανοντεροαὶ καὶ ταρταρα γαὶης ⸿Hyemẽ,
& p̃lixe,& conſtãti ordine ita exprimimus
allegorias,ſiue morales ſenſus huius poetæ,
vt quod ſemel in vna ſignificatione poſitũ
ſit in eadem deinceps ſemper ponatur. Ten
dit igitur Aeneas in Italiam.i.laudẽ dignus
vir tendit ad ſummũ bonum quod eſt poſi
tũ in cõtẽplatione rerũ diuinarũ teſte Pla-
tone quem ipſe ſequitur,Huic Implacabilis
inimica eſt Iuno,Nam dea regnorum fingi
tur ab antiquis ergo erit cupiditas regendi
adminiſtrãdiq; in vita ciuili rẽpu.Hęc enim
virum excellẽtem ab Italia Carthaginem,
ideſt a vita contemplatiua ad actiuam tra-
ducere conatur.Sed cũ ille a propoſito non
flectatur ipſa per æolũ tẽpeſtatem citat.i.p
rationem inferiorem quæ cum circa parti-
cularia verſetur,facile fallitur, quia pertur-
bationibus cõmouetur, ſed Neptunus.i. rõ
ſuperior,& intellectus non corrumpit̃ a Iu-
none,ſed ſedat tempeſtatem. Quæ omnia
quæſo

quæſo te lector, vt diligẽter in illis libris noſtris chalmadulenſibus legas. Puto eni fore, vt te minime pœniteat. ¶ Commotus, contra ventos. ¶ Placidum, erga Troianos. Fratrem Iunonis. Saturni filios fabulanter antiqui iouem, iunonem, neptunum, & Plutonem, Addunt ipſum cæteros oẽs qui ſibi naſcebantur filios voraſſe Saturnuȝ .n. pro tempore ponũt, vnde græce ſubtracta aſpiratione cronos dicit a chrono quod eſt tempus, Tẽpus enim omnia creat atq; creata adultaq; conſumit, preter quatuor elemẽta, ea enim ſunt Iuppiter. i. ignis. iuno aer, Neptun⁹ aqua, & pluto terra, ergo frater Iunonis eſt Neptun⁹, Hic cum aqua ſit a nando Neptunus dicitur græce autem appellatur ποσιδῶν, quia potum prebet ποσις enim potus eſt δίδωμι do ipſe, quandoq; Amphitrite dicitur, Aquarum dulciũ particularis vis naides ſunt. Marinarum vero nereides, Sed vt aliis videt Amphitrice vxoris nomen eſt Fundamenta illi ſacra ſunt qa eius opera terra mouet, ob idq; enoſigæus, ideſt terram quotiẽs dicitur. Phyſici aquarũ effectiuam vim oceanum ponunt, Symbolum autem tethyn. Vis aquæ potabilis achelous eſt. marinæ Nuptunus. Que inquantuȝ gignere poteſt. Amphitrite dicitur mouens terram, quia aquæ terræmotus cauſa videntur. Conſolidat terram illam a ſe excludendo. ¶ Hinc illum ἀσφαλίωνα ideſt terram ſtabilienteȝ appellant. ¶ Tanta ne vos. Optimum orationis patheticæ, genus quia abruptum, & conciſum eſt, & ab interrogatione incipit, & quum proprium gygantũ fuerit aduerſus deos bellũ gerere. Vnde venti in regnuȝ Neptuni irrumpere niſi a temeritate paterna auſi eſſent.

SER. a ¶ IAM cœlum terráq; ordo eſt, auſi eſtis ſine meo numine tãtas moles tollere & cœlũ terraſq; turbare. aut certe illud eſt q; tria hæc numina, licet diuiſa imperia teneat, vñ tñ regni toti⁹ hñt poteſtatẽ, ſicut & ipſa elemẽta quæ retinent phyſica iter ſe quadã rõne iungunt, quod & ipſoꝝ numinũ ſceptra ſignificãt. Iuppiter .n. triſido vtitur fulmine, Pluton Cerbero, Neptunus tridente.

Iam[a] cœlum terramq; meo ſine numine Venti
Miſcere & tantas audetis tollere moles?
Quos[b] ego ſed motos[c] p̃ſtat[d] cõpõere fluctus
Poſt[e] mihi non ſimili pœna commiſſa luetis[f].
Maturate[g] fugam regiq; hęc dicite veſtro
Non illi imperium Pelagi ſęuumq;[h] Tridẽtem
Sed mihi ſorte[i] datum tenet ille imania,[k] ſaxa
Veſtras[l] Eure domos illa ſe iactet in aula[m]
Aeolus & clauſo[n] ventorum carcere[o] regnet
Sic ait & dicto[p] citius tumida ęquora placat[q]
Collectaſq;[r] fugat nubes ſolemq; reducit.
Cymothoe[s] ſimul & Triton[t] annixus[v]. acuto
Detrudunt naueis ſcopulo leuat[x] ipſe tridenti
Et vaſtas aperit ſyrteis & temperat ęquor
Atq; rotis ſummas leuibus plabitur[y] vndas.
Ac[z] veluti magno ĩ populo cũ ſępe coorta eſt

& preſtat illo. ¶ Poſt mihi non ſimili pœna commiſſa luetis, aut non ſimili pœna ideſt non ea, qua troianos affectis aut certe mihi nõ ſimili, ideſt vehementer irato. f ¶ Luetis, perſoluetis & hic ſermo a pecunia deſcendit antiquorum, enim omnes pœne pecuniariæ fuerunt g ¶ Maturate fugam cũ maturitate, ideſt cuȝ tranquillitate diſcedite. Quo modo dicimus matura iracundiam tuam, ideſt mitiga, perniciosum enim eſt troianis ſi maturent fugã, hoc eſt ſi accelerent. h ¶ Sæuumq;, vel magnum, vel vere ſeuum in ventos, quia minatur. i ¶ Sorte, ac ſi diceret potuiſſe ſe etiam cœlum tenere, Aeolum vero beneficio & carceris regna meruiſſe. K ¶ Immania, aſpera, Manum enim antiqui bonom dicebant, & inde mane dicitur, quid enim melius? & per antiphraſin manes inferi, quia non ſunt boni. l ¶ Veſtras eure domos, iraſcentium, eſt vti proprio nomine vt Terentius. Ego in priſtinũ te Daue dedam, Aut quaſi contra principem tempo

Multi enim querunt cur de alienis cõqueratur elementis. b ¶ Quos ego, deficit, hoc loco ſermo, & congrue quaſi iratæ & turbatæ mentis, vt alibi, Me me. ad ſum. itẽ alibi, Incipit effari, mediaq; in voce reſiſtit, Terentius, Quem quidem ego ſi ſenſero his enim affectibus tantum ſermonis defectio congrui. c ¶ Sed motos præſtat, prudenter agit plus enim eſt innocentibus ſuccurrere, quam nocentium delicta punire. d ¶ Præſtat, melius eſt, vt Præſtat trinacrii metas luſtrare pachyni, & notandus ſermo nam & per ſe plenus eſt, & tam accuſatiuo iungitur quam ſeptimo. dicimus enim prẽſtat illum,

ſtates iraſcitur, quem primum cōſtat egreſſum eſſe. Qđ aūt dixit ſaxa imania, de pſeudulo Plauti tractū eſt, vbi ait, niſi carcerē aliqñ effregeritis vr̃am domū. m ⸿Aula, irriſio eſt. ſeqtur. n. carcere, & nihil tā contrariū ſi ſimpl̃r intelligimus. n ⸿Clauſo, qa dimittere vētos nō ipſius eſt, ſed iubētis. o ⸿Carcere regnet, licet carcer ſit, tñ regnū eſt Aeoli. hæc. n. pro effectu poſſidētis intelligēda ſūt, vt alibi quū de rure loqueretur, Poſt aliquot mea regna vidēs. & alibi, Regum æquabat opes aio. p ⸿Dicto citius, nō añq̃ diceret, dixit. n. hęc ait, Sed citius q̄ dici pōt. q ⸿Placat ſub poetica licētia phyſicā quoq̃ tāgit rōnē. Mare. n dr̃ eſſe Neptunus, quē ſuperius dixit grauiter eſſe, cōmotū, qa tēpeſtas erat, nūc aūt ait placat, qa iam ſedari cœperant maria. r ⸿Collectas, aut nūc collegit, & fugauit, Aut añ a ventis collectas, fugauit. i. reſoluit. s ⸿Cymothoe, noīa deoꝶ plerūq̃ de cauſis ſunt facta ab elemētis, q̄ numina dici voluere maiores, vt Cymothoe. i. curſus fluctuum απο τοῦ θειν το κῦμα. t ⸿Triton, deus marinus, Neptuni & Salatię deę maris filius ab aqua ſalſa dictæ. v ⸿Annixus, antiquū eſt, vt cōnixus, qbus hodie nō vtimur, Dicimus enim adniſus & conniſus, ſed & multa alia vſus cōtra antiquitatē vindicauit. Illi enim parſi dicebāt, nos peperci. Item nos dicimus ſuſcepi, illi aūt ſuccepi, Vt ſuccepitq̃ ignem foliis. x ⸿Leuat, leues ac nauigabiles facit, vt Noſtrūq̃ leues quæcunq̃ laborem. & ſcire debemus prudenter poetā pro cauſis vel tēdere vel corripere orationē, vt hoc loco periclitantibus troianis tota celeritate dicit eſſe ſubuētū. Contra in. v. lib. vbi nullū periculū eſt, latius deſcribit placātē maria, Neptunū. Item in ſcđo qñ imīnet periculū vno verſu ait, Quo res ſumma loco panthu, quā prendimus arcē: y ⸿Perlabiť vndas figura eſt qđ enim nos modo dicimus per præpoſitionē nomini copulatam ſequente verbo, antiqui verſo ordine per prępoſitionem detractam nomini iungebāt verbo, ita tñ vt eſſet vna pars orationis, & faciebāt honeſtā elocutionem. Nos dicimns p vndas labiť, illi dicebāt perlabiť vndas, Itē per foꝶ curro, & percurro foꝶ. Notandū plane ꝙ plerūq̃ accuſatiuū regit caſum, plerūq̃ ad ablatiuum tranſit. z ⸿Ac veluti magno in populo, Virgi tempeſtati populi motū cōparat, Tullius populo tēpeſtatem pro Milone equidē cæteras tēpeſtates & pcellas in illis dūtaxat fluctibus contionū Ideo autem magno addidit, quia vbi frequens populus, ibi crebra ſeditio.

DON. ⸿GENERIS. Non maculant filios paterna ſcelera, polluūtur tñ ſi illa ſectātur. ⸿Iam cœlum, obſcura breuiſq̃ oratio, & qa iratus erat & ad ſuccurrendū properabat. Deniq̃ trāſit ab alioꝶ elementoꝶ iniuria a qbus erat alienum, & venit ad propriam. ⸿Meo. q. d. me cōtempto. ⸿Venti, abiecte pronunciandū, vt cōuitium ſit nō nomen. ⸿Tantas molles, mira probatio criminis, vt non ſolum aſſerat verbis ſed ipſis aſpectib⁹ ſubdat. ⸿Quos ego, duo pronomina cū pondere maximo. Quos ſcilicet ſceleratos, & ex peſſimis ortos & quæ ſimiliter intelligi pñt. Ego. i. imperator loci, & de potioribus diis nō vlciſcitur, ſed nō dimittit eos ſine metu futuræ pœnæ. ne ſe inuaľ dum demonſtraret ⸿Sed motos præſtat, addit cām dilatę pœnę. ⸿Poſt mihi, ſiquid deinceps auſi fueritis re nō verbis puniam. ⸿Maturate, celerius remeate. ⸿Regi mittit, & regi conuitia deformans regni ipſius poteſtatem, & perſonam aſſerens non habere regnum ſed ſaxa, nō aulam ſed eſſe cuſtodem carceris ⸿Dicto citius, effectus ſtatim apparet obiurgationis, & dilatæ pœnę, vt dicto citius placidus fiat mare, & omniū elementorum remouet iniuriam. ⸿Ac veluti, hac comparatione datur occaſio, vt oſtēdat cuius meriti, & grauitatis debet eſſe qui in ciuitate ſua princeps eſt, Nam cum ventū eſt ad furorem ſi virum præſtantem meritis audiunt, eius dictis acquieſcunt.

CHR. ⸿IAM cœlum terram, cō queritur prius de alienis elementis, ne ſi de ſuo tm̃ minus credibile, & nimis ſibi indulgere videaľ. Auxeſis eſt: Nam maius quidam eſt moles q̄ fluctus: & mira variatio, vt modo fluctus ad ſydera tollunt, modo p̄ruptus aquæ mons, modo tantas moles dicat. ⸿Quos ego, mouet pathos Apoſiopeſis, quā Cicero reticentiam, Celſus obticentiā nōnulli, vt Quintiliano placet interruptionē nominant ſic alibi, Quāquam. o. ſed ſuperent qbus hoc Neptune dediſti. Et nouimus, & q te tranſuerſa tuētibus hirquis. ⸿Sed motos, obſeruat præpon. Nam ſapiētem deum rōne duci potius q̄ ira rapi oportebat. Ergo prius periclitantibus ſubuenit quā noxios puniat. ⸿Pręſtat, deeſt ante ſtat, ergo melius eſt, nā cum plura ſe offerūt, illud ante ſtat quod prius eſt eligēdum. i. qđ eſt melius. Sic alibi, præſtat trinacrii metas ſuperare pachinni. Eadē rōne dicimus præſtare quaſi promptos paratoſq̃ eſſe. vt quæ tenemur faciamus, Cicero pueris albini omnia recepi, & præſtabo, vnde eſt p̄ſto nomen quaſi promptus, & paratus,

Hinc

DON

Hinc dicimus ſeruos preſtolari dños.i.prõ-
ptos paratoſq; ſe pbere ne in mora ſit,cum
illi eo℞ opera vti volũt. Teren. quẽ pſtolare,
Eſt ẽt pſtare ante ſtare.i.excellere.Cic.in rhe
to.cõtra Hermagoram, At mihi vñr hoĩes
cũ multis rebus humiliores, & iſeriores ſint
hac re maxime beſtiis pſtare ꝙ loq poſſint.
Præſto cõponere ¶Cõponere, ſimul ponere ne alius aliũ ex-
cedat,ergo placare.& adæquare ſic dicimus
componere lites, Nam quod Marcellus ait.
recreare,& reficere, vt vix defeſſa ſenis paſ-
ſus componere membra ab eadem ratione
eſt, Sic ꝙ ſignificet comparere,& diſponere
& ornare ꝙ colligere,& reliqua huiuſcemo-
di hinc originem habẽt.¶Poſt,deinceps cũ
vacauero a componẽdis fluctibus.¶Non ſi-
mili pœna,nã erit tunc re qua nũc eſt minis
vel non ſimili mihi quia tunc ero ocioſus,vt
poſſim vlciſci,non autem impeditus nego-
cii, vt nunc commiſſa peccata, ſic alibi quid
meus æneas in te cõmittere tñ. ¶Maturate
fugam,maturare ſm Nigidium eſt, cũ neq;
citius neq; ſerius,ſed conuẽniẽti tpe ſit vnde
poma matura dicimus quæ neq; acerba, &
imitia ſunt neq; nimis caduca, & decocta,
ſed tẽperate adulta Hãc tẽperationẽ Augu-
ſtus ſic grece expmebat σπεῦδε βραδέως,
ſic igiẽ monebat, vt ad rẽ agẽdã & induſtrię
celeritas,& diligentię tarditas adhiberet,ex
qbus cõtrariis ſit maturitas, vñ noſter poe-
ta alibi maturare,& properare, vt cõtraria
ponit Frigidus agricolam ſi quãdo cõtinet
imber multa forent quæ mox cœlo prope-
rãda ſereno maturare datur.¶Veſtro,igno-
minioſe dixit quaſi dicat viliſſime rei regẽ.
¶Non illi imperium pelagi,quæ res magna
ac lata eſt. ¶Triton,de hoc dicetur in ſexto.
¶Ac veluti,cõparat tẽpeſtatẽ populo. Con-
tra Statius populũ tẽpeſtati,vt ſic vbi diuer-
ſis maria euertere procellis, Hinc boreas eu-
ruſq; illinc niger imbribus auſter pulſat dies
regnantq; hyemes venit æquoris alti Rex
ſublimis equis,geminuſq; ad ſpumea triton
Fręna natans late pelago dat ſigna cadenti.

Seditio,ſęuitq; animis[a] ignobile vulgus[b],
Iãq; faces & ſaxa volãt,furor[c] arma miniſtrat.
Tũ pietate grauẽ[d] ac meritis, ſi forte virũ quẽ
Conſpexere,ſilẽt,arrectiſq; auribus aſtant:
Ille regit dictis animos & pectora mulcet,
Sic cũctus pelagi cecidit fragor,ęquora poſtq;
Proſpiciens genitor[e],cœloq;[f] inuectus aperto
Flectit equos,curruq;[g] volãs dat lora ſecũdo[h]
Defeſſi[i] ęneadę quę proxima littora curſu[k]
Contendunt petere,& libyę vertunt[l] ad oras.
Eſt in[m] ſeceſſu[n] longo locus[o]: inſula portum
Efficit obiectu laterũ,quibus omnis ab alto
Frãgit, inq;[p] ſinus ſcindit ſeſe vnda reductos.
Hinc atq; hinc vaſtę rupes,geminiq; minant[q]
In cœlum ſcopuli,quorũ ſub vertice[r] late
Aequora tuta ſilent,tum[s] ſiluis ſcęna[t] coruſcis
Deſuper horrẽtiq;[v] atrũ[x] nemus ĩminet vmbra,
Fronte ſub aduerſa ſcopulis pẽdẽtibus antrum
Intus aquę dulces:viuoq;[y] ſedilia ſaxo
Nympharũ[z] dom⁹, hic[&] feſſas nõ vĩcula naues

SER. a ¶ANIMIS
ignobile vulgus.
i.ſtultum, contra
nobilem animũq;
prudentem dici-
mus, vnde etiam
paulopoſt ait,ar-
rectis aurib⁹ ſum
pſit.n.tranſlatio-
nem ab aĩalibus,
vt Terẽtius, Arri
ge aures pamphi
le. b¶Vulgus, &
maſculini & neu-
tri lectum eſt ge-
neris. neutri hoc
loco.alibi maſcu-
lini, vt in vulgus
ambiguas Et hos
eſt artis vt maſcu
lino vtamur, qa
omnia latina no
mina in us exeũ-
tia,ſi neutra fue-
rint,tertię ſũt de-
clinationis, vt pecus pecoris,ſi aũt ſecundæ
declinationis fuerint, maſculina ſunt vulgi
autem facit,nõ vulgeris vt docti, clari vſur-
patum tñ eſt, vt neutrũ genus ſit pp vnum
græcũ nomẽ,ideſt pelagus, q̃uis enim pela
gi faciat, neutri tñ eſt gñis. c ¶Furor arma
miniſtrat ſic alibi, Rimanti telum ita facit.
d ¶Grauẽ,venerabilẽ,vnde & contẽptibiles
leues dicimus, &
ſane ſeruat circa
hanc rhetoricam
diffinitionem cui
dat & iuſtitiã &
peritiã dicẽdi, vt
Tum pietate gra
uẽ & ille regit di-
ctis animos. Ora
tor enim ita diffi
nitur, vir bonus
dicẽdi perit⁹. quẽ.
i.aliquẽ arrectiſq;
auribus aſtant de
imperito & ſtul-
to populo ſermo
nes facit recte ar-
rectis auribus. Di
cit & eſt propriũ
animaliũ. e ¶Ge-
nitor,venerabilis
vt Tybri pr,ergo
hoc nomen & ad
verũ pertinet pa-
trem,& ad hono
rem refertur. f ¶Cœloq; inuectus aperto,nõ
per cœlum vectus, ſed cœlo iam ſereno ve-
ctus per maria. g ¶Curru, non vt quidã pu-
tant pro currui poſuit, nec eſt apocope,ſed
rõ artis antiquæ, quia omnis nominatiuus
pluralis regit genitiuum ſingularem, & iſo-
ſyllabus eſſe debet, vt muſæ huius muſæ,hi
docti huius docti. Item a genitiuo ſingulari

datiuus regitur ſingularis, vt ſi ſyllabus ſit, vt huius docti huic docto, vnde eſt Curruq; abſciſa duo℞ ſuſpẽdit capita. Et libra die, ne ſi diei feciſſet, maior eſſet noiatiuo plurali. h Γ Secũdo, troianis obſequẽti. & tractus ẽ ſermo a ſequẽtibus ſeruis.i.pediſſeq̃s ſecũdis, vt ſcdã fortunã dicimus, q̃ eſt ſm nos.i.ppe nos, vel a ſimilitudine vẽti tractũ eſt ppitii qui ſſet a tergo vt proſequtur ſurgẽs a puppi vẽtus eũteis. i Γ Defeſſi æneadæ, nũc troiani aliqñ romani, vt Æneadæ in ferrũ pro libertate ruebãt. K Γ Curſu, aut ſm q̃ ſuperius diximus pxima curſu.i.curſui aut contendunt curſu petere, & eſt ſeptimus caſus. l Γ Vertuntur, ſcilicet a pposito itinere, hoc eſt ab Italia. m Γ Eſt in ſeceſſu lõgo, eſt topotheſia.i. fictus ſm poeticam licentiam locus, ne aũt videretur penitus a veritate diſcedere, hiſpanienſis carthaginis portum deſcripſit, cæte℞ hunc locum in africa nuſq̃ eſſe conſtat, nec incongrue propter nominis ſimilitudinem poſuit, nã topographia eſt rei veræ deſcriptio. hoc tñ ad homeri imitationẽ feciſſe Virgi. Videtur qui portum ithacæ ſic deſcripſit.

φορκυνος δ' ετις ἐςὶ λιμην ἁλιοιο γεροντος,
Εν δημῶ ἰθακης δυο δι προβλητις ιν αὐτῶ
Ἀκραὶ ἀπορρῶγες λιμενος ποτὶ πεπτηυιαι
Αἱ τ' ἀνεμων σκεπωσι δυσαηων μεγα κυμα
Εκτοθεν, ἐντοσθεν δι ἄνευ δισμοῖο μενουσι
Νῆες ἐυσσελμοι, ὅ ταν ὅρμου μετρον ἵκονται
Αυταρ ἐπι κρατος λιμενος τανυφυλλος ἐλαιη
Αγχοθι δ' αὐτῆς ἄντρον ἐπηρατον ηεροειδες
Ιερον νυμφαων αἳ νηιαδες καλεονται ἐν δι κρητῆρες τε καὶ ἀμφιφορῆες ἔασιν
Λαὶνοι ἔνθα δ' ἐπειτα τιθαιβωσσουσι μελιτται.

n Γ Seceſſu, ſinu ſecreto. o Γ Locus ſubaudi quẽ, vt ſupius vrbs antiqua fuit. Et eſt ſciẽdũ quotiẽs ꝑtermittimus nomẽ cuiuſlibet generis & interpoſito prĩo noĩe ſeqtur nomẽ alterius generis, medium illud pnomen proprii nois genus ſeqtur. Vt ſaluſti⁹ ĩ Catilinario, Eſt ĩ carcere locus, qd Tullianũ appellaẽ. ecce pprio iũxit, nõ appellatiuo, Tullianum enim pprĩũ nomen eſt, carcer appellatiuũ, ſi aũt vtraq̃ noĩa appellatiua fuerint, licenter cui volumus rñdemus. p Γ Inq̃ ſinus ſcindit ſeſe vnda reductos.i.replicabiles. q Γ Gemini pares ſiſ es, interdũ & duos ſignificat, vt gemini fratres. q Γ Minanẽ, eminent, vt minaſq̃ murorum ingentes & illa vſq̃ minatur. r Γ Sub vertice, hoc eſt circa radices mõtis, q̃ ad rectã lineã ſuſpiciũt cacumẽ i.verticem. s Γ Tũ ſiluis ſcæna coruſcis hoc eſt ſyluarũ coruſca℞ i.criſpãtiũ, vt Iuuenalis, Longa coruſcat Sarraco veniẽte abies. & poſuit ſeptimũ pro genitiuo, vt ſuperius pulchra prole. t Γ Scæna.i.ũmbratio & dicta ſcæna ἀπὸ τῆς σκιᾶς.apud antiquos.n.theatralis ſcæna parietẽ nõ habebat, ſed de frondibus vmbracula q̃rebãt, poſtea tabulata cõponere cœperũt in modũ parietis. v Γ Horrẽtĩ, horror plerũq̃ ad odiũ ptinet, plerunq̃ ad venerationẽ vt hoc loco. ſic Lucanus, Arboribus ſuus horror eſt, & horridus in iaculis. x Γ Ætrũ nem⁹, trop⁹ eſt p atrũ nigrũ oñdit p nigrũ vmbroſum, p vmbroſum dẽſum i. frõdibus plenũ. y Γ Viuo, nãli, vt Viuo præterue hor hoſtia ſaxo. z Γ Nympha℞ dom⁹, aut ve℞ dicit, & eſt hiſtoria. aut ad laudẽ ptinet loci. Talis inqt locus ẽ, vt domus credaẽ eſſe nympha℞. & Γ Hic, pro illic more ſuo. ⸿SEDITIO. vt populus ſurẽs motus grauitate viri qeſcit, ſic mare auctoritate rectoris quieuit. Γ Cælo aperto, qa dixerat eripiũt ſubito nubes cœlũ. Liberauit igiẽ a tempeſtate troianos neptunus, ſed euẽtus aliud attulit. Nã illos ĩ libyen terrã inimicæ iunonis detulit. Ergo ĩ caſum deteriorẽ deuecti ſunt. Γ Defeſſi, licet feſſi nitebanẽ proximã terrã attingere, ne interea aliqs caſus emergeret. Γ Cõtendunt, oſtẽdit curſus difficultatẽ quẽ feſſi cõplere nitebanẽ maxĩme qa in aqua difficilior greſſus eſt properãtibus curſum. Γ Eſt in ſeceſſu, loci hæc deſcriptio negocio neceſſaria eſt. Placiditas.n.fuerat pelagi pcurãda propter corruptas naues. Hãc prebebaẽ. Γ Obiectu laterũ. Secretũ vero proſiciebat, qa cauendum erat pp regiones incognitas. Hos dabat lõgitudo ſeceſſus Nympharum domus aqua℞ copiam pſtat, Sunt & defenſacula aduerſus ſolẽ antrũ & nemus. Tãtaq̃ erat oportunitas loci, vt naues anchoris nõ eſſent retinendę. Γ Ab alto, a mari mira igiẽ breuitas quę contineat oĩa neceſſaria, Cum autem locus contineatur quattuor partibus ponit duo latera & ingreſſum. Quartã deinde partem poſuit. Γ Fronte ſub aduerſa, Semper autem loca ſic poeta deſcribit, vt ingrediens, ſic facit Saluſt. Quæ omnia mutabuntur

tabuntur ſi vt recedẽs ſcribat. Addit autem deſcriptioni duos altos ſcopulos, vt ſit vnde latus pſpectus in pelagus appareat ad inq̃rẽdas naues ab ænea ſepatas. Opacitas autẽ vt minus ab extremis cõſpiciatur facit.

CHR SEDITIO, Ciuilis diſcordia a ſeorſum eũdo. Vulgus. Nã impita multitudo ptur batiõe poti⁹ rapit q̃ rõne ducit. Ais, **Aius** Aius ē quo ſapim⁹, **anima** aĩa q̃ viuim⁹. Ergo bruta aĩam hñt, Iuuenalis pricipio indulſit cõis cõditor illis tm̃ aĩas nobis aĩum quoq;. Verum aĩos. Plurali ẽt accipimus pro vehemẽtia & pturbatinne ipſi⁹ animi, ſic illud pone aĩos & pulſus abi, & Iuuena. Nos aĩoꝝ ipulſu cæca, cupidine ducti. Ergo aĩs furorib⁹ & pturbationibus. Itẽ aĩoſos dicim⁹ vehemẽti animo preditos. Iãq; fa. & fa. vo. Ponit rem ante oculos, vt pingere eam videat. Furot, Explicat quid ſit ſæuit animis. Tum pietate, **pietas** pietas iuſticie pars eſt qua diligẽs officium tribuimus patriæ, & iis qui nobis ppinquitate cõiuncti ſunt. Huius partes ſunt amicitia & liberalitas. Pietate ergo huius viri coguntur reliqui, vt eos pudeat furoris, & grauitate vero. vt pudeat leuitatis. Virũ hominẽ his virtutibus excellentẽ. Conſpexere, Cum orator ſit vir bonus dicẽdi peritus ex ipſa bonitate fidẽ ſibi cõciliat, & ex ea ſilentium, Ergo ſilent & attentionem prebent. Vnde arrectis auribus aſtãt. Dictis i. ſua eloquẽtia, Regit animos, Qui ſine rectore in oĩ facinus cadunt, & profecto. vt ait Cicero O rratoris eſt poſſe dicendo genus hominũ tenere, mẽtes allicere, voluntates impellere quo velit, vnde ãt velit deducere. Pro-

ſpitiẽs genitor. Grauis eſt in hoc loco & digna q̃ a bonis viris audiat allegoria, ſed hãc vide, i. diſputationib⁹ nr̃is chamaldulẽſibus. Regit, Ne tũc ruãt. Mulcet. vt diſcedant a ppoſito æneadæ q̃ſi dicat tales q a tãto hæroe cognominãdi ſint. Nã quãuis defeſſi nõ ppea obmiſerũt qn ſtrenue aliquẽ portũ tenerẽt. Cõtedũt. oib⁹ viribus incũbũt. Eſt in ſeceſſu. Deſcriptio iſtius port⁹ a poeta cõficta ẽ, in q̃ nõnulla ſumit a portu hiſpanicę carthaginis. Imitat aũt Homeꝝ, q ithacẽſẽſ portũ deſcribẽs eũ aliter quã hic ponat. Syllius quoq; ſic deſcribit Carthago ipenſo naturæ adiuta fauore. Excelſo tollit pelago circũflua muros arctatas ponit fauces modica inſula Claudit, Qua titan ortu terras aſpexit eoo. Rupes abrupta montiũ ſunt. Ripæ vero margines fluuioꝝ, vt littora ſunt maris. **Abrupta ripa littora** Coruſcis, Coruſcare ꝑprie ſplendere ē. Et quoniam ſplendor criſpatur & tremulo. **Corruſcare** motu mouetur Icirco pro criſpare capitur queadmodũ micare. Nemus, dicitur ab eo q̃ νεμειν idest paſcere, hoc Ethruſci appellant boſcum ab eadem ratione. Nã βοσκω paſco eſt, vt Theocritus βοσκετας αἶγας. In illo enim armẽta paſcunt. Nymphaꝝ, aquarũ dulciũ particulares vires Nymphæ ſymbolum ſunt, vt marinarũ nereides. Verum etiam montium Nymphæ dicuntur oreades. quia ὄρος mons eſt, ſyluarũ Dryades δρυμος. enim græce ſylua eſt. Hamadryades dicunt Quæ cũ arboribus & naſcũtur & intereũt. Napeæ floꝝ & vallium ſunt ναπη enim conuallis eſt. Naides poſtremo fontium dicuntur vt multi tradiderunt.

Vlla tenent, vnco nõ alligat anchora[a] morſu.
Huc ſeptem Aeneas collectis nauibus, omni
Ex numero ſubit ac magno telluris[b] amore
Egreſſi optata potiuntur Troes harena[c].
Et ſale[d] tabẽtes artus in littore ponunt.
Ac primũ[e] ſilicis ſcintillam excudit Achates[f]
Succepitq;[g] ignem foliis atq; arida circum
Nutrimenta dedit rapuitq;[h] in fomite flammã
Tunc Cererẽ corruptã[i] vndis cerealiaq;[k] arma
Expediunt feſſi[l] rerũ, frugeſq;[m] receptas[n]
Et torrere[o] parãt flãmis & frangere ſaxo.
Aeneas[p] ſcopulum[q] interea conſcendit, & oẽm
Proſpectũ late[r] pelago[s] petit Antea[t] ſi quem[v]
Iactatum vento videat, phrygiaſq; biremes[x]

SER. a ANCHORA morſu, hoc nomen cũ in græco vñ originẽ ducit ἄγκυρα aſpiratiõnẽ nõ hẽat in latino aſpiratur, q̃ eſt contrariũ. Nã magis grecorũ eſt aſpiratio, ſed hoc in paucis noĩbus iuenitur. morſu autem de anchoris bene dixit, quũ alio loco inueniamus. Tuſ dente tenaci Anchora fundabat naues. b Telluris amore, cuiuſcũq; poſt pericula. vñ & ſæpius dixit. Qu r pxia littora

curſu cõtendunt. & paulo poſt infert, Optata potiuntur troes harena. Tellurẽ aũtẽ pro terra poſuit. quũ Tellurẽ deaſ dicamus terram eſum vt plerũq; vulcanũ ponim⁹ p igni, Cererẽ p frumẽto, Liberũ p vino c Arẽa, q̃ ni ſi hẽat nec ne nomẽ h aſpirationẽ & Varro ſic diffinit, ſi ab ariditate dicitur non habet ſi abhærendo, vt in fabricis videmus, habet, melior tamen eſt ſuperior etymologia.

d ☞ Sale tabētes madefactos aſpgine. e ☞ Ac primū ſilicis ſcintillā excudit, bene adiecit ſpeciē, qa i certis lapidibus inuenit ignis excudit aūt eſt feriēdo elicit, qa cudere eſt ferire, vnde & incus dr, qd illic aliqd cudamᵘ.i. feriamus. f ☞ Achates, alluſit ad nomē. Nã achates lapidis ſpecies ē. bñ ergo ipſū dicit ignē excudiſſe, vñ ēt achatē eius comitē dixit. lectū eſt eni in naturali hiſtoria Plinii, q ſi qs hūc lapidē i ánulo habuerit, gratioſior eē videat io achates Æneæ comes dr q ſolicitudo comes eſt regibus ἄχος.n. cura dr & ſolicitudo. g ☞ Succepit, proſuſcepit, vt diximus ſupra. h ☞ Rapuitq; i ſomite flāmas, pene ſoloe cophanes ē, nā cū mutationē verbū ſignificet, ablatō vſus ē ſ; hoc ſoluit aut anti q circa oēs ppoſitiōes licētia, vt ē Cōditus i nubē ɔtra. Et nota ɔdunt in aliud. Itē ſæua ſedēs ſup arma Et gemina ſup arbore ſidunt. Cice. Q d ille i capite ab hoſtiū duce acceperat. Itē in principio libri tertii verrinap, Et ſi fortes fueritis in eo quē nemo ſit auſus defendere. Aut rapuit, rapti fecit flāmā in ſomite.i. celeriter. i ☞ Corruptā vndis, aq emollitā. K ☞ Cerealiaq; arma fugiēs vilia ad gñalitatē traſiit pp carminis dignitatē, & rem vilē auſit honeſtate ſermonis, vt alibi ne lucernas diceret, ait Teſta cū ardente videret Scintillare oleū. Et ſciendū eſt iudice euphonia dici cerralia, vel cerialia. Typhoea, vel Typhoia, Cæſareanus vel cæſarianus. in his ergo licentia deriuationis eſt. l ☞ Feſſi rerū, hoc eſt penuria fatigati. & feſſus generale ē, Dicimus enim & feſſus animo, vt Ter feſſus valle reſedit, & feſſus corpore, Quod magis eſt pprium. Et feſſus rerum a fortuna veniētium vt hoc loco, epitheta enim nunq; vacant. Sed aut ad augumentum, aut ad dimi nutionem, aut ad diſcretionem ponuntur. m ☞ Fruges, gñaliter oēs fruges vocant. & erāt q diſcernunt frumenta a frugibus. Nam Cicero ait olei & frugū minutap, quū de leguminibus diceret, vt oſtēderet frumēta & fruges vocari. frugū aūt nomē tractum eſt a frumine.i. ab eminente ſub mēto gutturis pte. n ☞ Receptas libatas, vt Mrdioq; ex hoſte recepit. o ☞ Et torrete parāt flāmis & frāgere ſaxo, multi hyſteron proteron putant non reſpicientes ſupiora, qa dixit vndis Cererē eſſe corruptā, quā n ecelle fuerat ante ſiccari, qui tñ etiam contra hoc illo ſe tuentur exemplo, Nunc torrere igni fruges nunc frāgere ſaxo. & volūt etiam hyſteron proterō eſſe, quod falſum eſt. Nā & hodie ſiccari ante fruges & ſic frangi videmus, & quia apud maiores noſtros maiorum nō erat vſus, frumenta torrebant, & ea in pilas miſſa pinſebāt, & hoc erat genus molendi, vnde & piſtores dicti ſunt qui nūc piſtores vocantur. Pinſere aūt dici Perſius pbat, vt o Iane Ategō quē nulla ciconia pinſit. p ☞ Æneas metrica perſonarum vilibus officiis intereſſe nō debent, qd bene obſeruat vbiq; Virgi. vt in hoc loco. Itē in ſexto, cū diuerſis officiis troianos diceret occupatos. ait, At pius Æneas arces qbus altus apollo pſidet, niſi cū cā pietatis interuenit, vt ad ſepeliendū ſocium de Ænea dixit Nec non Æneas opa inter talia primus Hortat ſocios paribuſq; accigit armis. q ☞ Scopulū.i. ſpeculā: & qñ ſpeculationē ſignāmus g. eſt fœminini, vt Specula mīſcenus ab alta, ſpeculū āt ī quo nos ītuemur generis ē neutri. vt Iuur. Speculū ciuilis ſarcīa belli. qd graece ἐνοπτρον r ☞ Late petit in ɔtū pōt. s ☞ Pelago, ī pelagus, vt Infertq; deos latio. t ☞ Antea ſiquē ordo eſt Aſcēdit ſcopulū reqſiturᵘ antea capyn. Caicū. v ☞ Si quē videat, & vſus ē hoc gñe elocutiōis quo & Terē. q dixit, Q d plerīq; oēs faciūt adoleſcētuli. Atq nil contrariū. oēs.n gñale plerīq; ſpāle, ordo ergo ē quod oēs faciūt adoleſcētuli vt aūt ad aliqd ſtudiū adiungāt plerīq; equos alere, plerīq; canes. Aut certe quē vacat, vt ſupius diximus iſtas freqnter vacare particulas, vt alibi Virgilius rhebe diu res, ſi qua diu mortalibus vlla ē, nemo dicit, ſiqua vlla, ſed ſi vlla vacat ergo qua, itē in Lucillo, Ecquē Pamphilū quæris, quem vacat, nā de vno loquebat. x ☞ Biremis, naues habentes remorum ordinem geminum, vt alibi Triplici pubes quas dardana verſu impellunt. ☞ SEPTEM. Vna ī q ipſe erat, tres de ſaxis, tres de ſyrtibᵘ ereptæ. ☞ Optata qa ɔtrariā ī pturbatiōe pelagi viderāt, cum nauigia ad imū vſq; demercēt. ☞ Tabētes ſale. a ɔtrario. Sal.n ɔſeruat. Sed iuentᵘ ē caſus, vt tabeſcat ſale qd ſeruari ɔuenit. Aqua.n. maris quāuis ſalſa admittit corruptionē. ☞ Achates. igneſ fieri curabat, vt madidas fruges torreret, vt ſic ſiccatæ frāgi poſſent. Nō ergo eſt ppoſtera ordinatio, Neq; dixit coqre, ſed torrere, Nā meminerat dixiſſe. Oēs accipiūt inimicū imbrē reliq igit ſeipſos curabant Æneas aūt anxiᵘ de ſalute ſociop labori nō pepcit ſed altitudinē ſcopuli aſcendit nō ergo tm ptinet ad pſpectū deſcripta altitudo ſcopuli quantū ad laudē Æneæ Qui aūt non pſpexit vim pelagi aut de refectiōe corporis nō curauit, & vt ſaltem ſociorū pcuraret nullo victus labore tantas altitudinem aſcendit.

DON.

CVNCO

CHR. ¶ VNCO morſu. Vnco dente quo terraȝ mordet ¶ Anchora: græce ἄγκυρα dr̃. ¶ Telluris. Deos terræ habuerũt antiq Tellurẽ dictã a vi fœmina: qua ſemina recipit. Item tellumonẽ a vi maſculina: qua ſemina terra emittit. Appellant ẽt altorẽ ꝙ oĩa ex terra aluntur. Irẽ ruſorem ꝙ rurſus eodem cuncta reuoluantur. Ergo iſta ſunt noĩa deorũ terræ. Terra autẽ eſt ipſum elementũ. ¶ Sale tabentes. Pathos mouet hæc declamatio a ꝯtrario. Nã miſerum eſt membra ea re tabeſcere: q̃ carnes ſeruari ſolent. ¶ Ponunt in littore ponunt artus tanquã eſ ſœti omnibus viribus. ¶ Silicis. Plinius de ſilice ſic ſcribit. Nigri ſilices optimi quibuſdaȝ in locis: & rubentes nonnuſq̃: & albi ſicut in tarquinenſi: & anicianis lapidicinis circa lacũ vol ſienſem: & in ſtatonienſi ſunt quibus nec ignis nocet. Idem: & in monumenta ſculpti cõtra vetuſtatem incorrupti permanent. ex iis formæ fiunt: in quibus æra funduntur. ¶ Achates. Species lapidis eſt: olim teſte Plinio in magna fuit auctoritate: nũc nulla: reperta primũ in ſicilia iuxta Achatem fluuiũ: poſtea in pluribus locis excedẽs amplitudine & varietatibus diuerſis mutantibus cognomina eius: ſpecies quædam eſt in ipſis: quæ contra araneorum: & ſcorpionũ ictus valet: hęc in Creta reperitur: ſed idẽ ſiculas poſſe crediderim: qm̃ primo afflatu illius prouinciæ ſcorpionum peſtis extinguit. In india inuentæ quæ idem faciunt: & aliis miraculis pollent. Reddunt enim ſpecies nemorum: fluminũ & iumentoꝝ: & heredæ: & equorum ornamenta. Spectaſſe ẽt prodeſt oculis. Sitim ſedant ſi in os additæ ſunt: & in ipſis quarum ſuffitu tempeſtates auertantur: & fulmina ſiſtantur. Argumentum eſt ſi in ſeruens ahenum coniectæ refrigerent. Eſt & quædam vnius coloris: quæ inuictos athletas illã geſtantes facit. Argumentuȝ ꝙ in ola olei plena cocta cũ diuerſis pigmentis: & intra duas horas ſubſeruefacta vnum colorem ex oĩbus faciat minii. Hæc pauca e multis: quæ apud Plinium ſcripta ſunt excerpſi. Nuſquam tñ illic eſt ꝙ geſtata fauorem conciliet. Sed vel geſtabat: vt eſſet inuincibilis: vel potius referamus Achatem: ad id quod eſt ἄχος. ideſt cura: nam cura: & ſollicitudo ſemper comitatur principes. Scintillam recte: nam ſcintilla ardens eſt. Fauilla vero extincta vnde in ſexto. Reliquias vino: & nigram lauere fauillam ¶ Excudit: ſm Diome. Cariſi. & focam preſentis temporis eſt: dicunt enim cudo cuſi. Alii tamẽ volunt eſſe præteriti: quod melius videtur: quia ſequitur ſuſcepit. ſcĩtilla fauilla

> Aut Capyn: aut celſis in puppibus [a] arma Caici
> Nauem in cõſpectu nullã: tris littore ceruos [b]

SER. a ¶ PVPPIBVS arma caici, ꝗa nauigantium militũ eſt puppibus arma religare, vt alibi. Pacem orare manu & præfigere puppibus arma. ¶ Errantes, paſcentes vt ipſe alibi. Mille meæ ſiculis errant in mõtib⁹ agnæ. Re vera enim dum paſcuntur, vagantur, & in ſeptimo de ceruo. Errabat ſiluis, & alibi cum de colũbis diceret. Paſcentes illæ tantũ prodire volando. b ¶ Ceruos. Cerui dicti ſunt ἀπὸ τῶν κεράτων. ideſt a cornibus. Sciẽdum eſt etiam latina nomina grecam plerũq; ætymologiã recipere, ſed cerui non ſunt in prouincia proconſulari, ad quam venit Aeneas, aut ergo fictum eſt ſecundũ poeticum morem, aut ob hoc dictum, quia heroicis temporibus vbiq; omnia naſcebãtur, vt ipſe. Omnis feret omnia tellus.

CHR. ¶ CERVOS. Animal timidum, ſed lõgiſſimæ vitæ. Scribit Ariſtoteles, quod prudentia reliqua bruta antecit, & iuxta viam parit metu hominũ, vt feras ab inuadendis natis arceat. In volucrũ partus excedit, inde herbam ſeſilim petit, mox redit ad prolẽ, inulũ ducens ad luſtrum aſſueſcit quo fugere diſcat, vno aditu eſt luſtrũ, quem a feris tuet. Mas fructuũ tempore pinguior factus ſecedit ſentiens ſe facilius capi poſſe. Cornua in locis vbi difficilius inueniri poſſint, deponit. vñ eſt prouerbiũ, qua cerui cornua. Non vult. n. inermis reperiri. Siniſtrũ cornu a nemine adhuc reptũ eſt. Id enim medicamẽto præditũ eſt. Bimis cornua oriunt ſimplicia, & recta ad ſubularũ ſimilitudinẽ. Vnde & ipſi ſubulones dicunt. Singulis annis menſe aprili cornua amittũt, & donec renaſcãtur noctu paſcũtur. A venenata fera morſi cancros edũt, qd & homini prodeſſe credit. Sibilo & cantu demulcent a venatoribus, quo allecti facile capiunt. Ita vnus venator cãtat alter ſibilat. tertius a tergo ferit, ſed ſi aures arrectas habeat ita ſentit, vt inſidiæ illũ nõ lateãt. Hæc Ariſt. Pli. aũt ait de his multa xi. li. Tragelaphus in nulla re diſtat a ceruo niſi ꝙ barbatus eſt, & armoꝝ villis armatus. Placet autẽ quod ait Serui. qd non ſint in prouincia aphricæ. Nam ait Herodotus ceruis & apris omnis libya caret, cum habeat leones, elephãtes, vrſos, ſerpẽtes, & aſinos cornua hñtes. Item capite canino. Item ſine capite oculos in pectore habentes.

Proſpicit errātes : hos tota[a] armēta ſequūtur.
A tergo:& lōgū per valles paſcitur agmen[b].
Cōſtitit[c] hic:arcūq; manu:celereſq; ſagittas
Corripuit[d]:fidus quę tela gerebat[e] Achates.
Ductoreſq; ipſos primū capita alta ferentes.
Cornib[9] [f] arboreis ſternit:tū vulgus[g],& oēm
Miſcet[h] agens telis nemora inter frōdea[i] turbā:
Nec prius abſiſtit:q̄ ſeptē[k] ingentia victor[l]
Corpora fūdat[m] humi:& nūeꝝ cū nauib[9][n] ęq̄t
Hinc[o] portū petit:& ſocios partitur[p] in omnis

SER. a ℂTOTA,Inter totū & oē hoc iterest, ꝙ totú dicim[9] vnius corpis plenitudinē,oē de vniuerſis dicim[9], vtputa totū auditoriū hēt ſcholaſticos,hoc ē plenū ē auditoriū ſcholaſticis oē auditoriū hꝫ ſcholaſticos.i.oia auditoria. Vſurpāt tñ poetę & iſta confūdūt, vt hoc loco tota ꝓ oib[9] poſuit & cōtra ꝓ toto oēm poſuit,vt ē. Oēmq; reuerti ꝑ Troiā. Statius. Et totos in pœnā ordire nepotes.i. oēs.pleriq; driuatione dicūt ab eo qd ē tot totus vt ab eo qd ē quot quot[9]. Sed illd notādū ꝙ in deriuatiōe mutat plerūq; nāꝫ,nā cū tot nālr breuis ſit tot[9] ꝓducif,quot[9] vero ſm originē ſuā breuis remanet. b ℉Agmē, agmē ꝓpe dr ordiata multitudo,vt eſt ābulātis exercitus,neq; n.ī vno loco ſtās agmē vocaf, aut ſi inuētū fuerit vſurpatū ē,vn̄ bñ adiecit lōgū vt icedētiū oſtēderet ſignificatiōnē. c℉Conſtitit,con ſm nām breuis eſt ſemp, excepto quū.f vel.ſ ſeqtur tūc.n.tm̄ ꝓducif ſicut i ſyllaba iſula,inſula. d℉Corripif,aut de pharetra corripif,vt eſt Corripit hic ſubita trepidus formidie ferrū. Aut ab Achate,vt eū ſecutū eē p ſilētiū itelligam[9],vt i illo loco Niſā ꝑmiſſ[9] achates Afforet.Itē nūe repeto anchiſes,fatoꝝ arcana ſliq. e℉Gerebat aut tūc aut q̄ gerei ꝯſueuerat. f℉Cornib[9] arboreis, aut ſubaudi eū,vt illo loco Atq; ixionii vēto rota ꝯſtitit orbis i.cū vēto. Aut certe ſm ſupradictā figurā p cornuū arboreoꝝ.meli[9] tñ ē,vt cū ſubaudias. g℉Tū vulg[9]. Bñ vulgus ductorib[9] iterēptis. h℉Miſcet,pturbat,circū agit,īſeqf. i℉Frōdea. ꝓ frodoſa poſuit.Plerūq;.n.dū varietati decliatōis ſtudēt poetę, mutāt ꝓpetatē,nā frōdeū ē totū de frōdib[9] vt trūc[9],frōdoſus vero ē lucus. Lꝫ n. abūdet frōdib[9],nō tñ ē de frōdib[9] totus vt ſaxe[9] & ſaxoſus. K℉Quā ſeptē Bñ finiuit nūeꝝ.Neceſſitatis.n.ē hęc venatio,nō voluptatis, ī q̄ plura reqrūf. l℉Victor,hoc loco ꝓpoſiti effector,vt ē Atq; rotis iſiſtere victor. m℉Fūdat humi.Per humū & ē aduerbialr poſitū vt humi nitēs i.p humū. n℉Cū nauib[9]. Ca cephatō i ſmōe,qd ſit ſi cū ꝑticulā.n. lr̄a ſequaf o℉Hic ꝑide. Abutif.n.aduerbio more ſuo. p℉Partif.Saluſti[9] ait,ꝓuicias iter ſe partiuerāt,nā & partio & partior dicimus,& ē verbū de his,q̄ quū vtrāq; recipiāt declinatione ꝑ nr̄a volūtate,actiue tñ ſūt ſignificatōis,vt punio punior,fabrico fabricor,laboro laboror,q̄q; tētauerit Prob[9] facē drīam iter actiuā paſſiuāq; ſignationē, vt dicam[9], tōdeo alteꝝ,tondeor ab altero, ſꝫ hoc i aliis verbis dicere non poſſum[9] vt fabrico fabricor,paſco paſcor, nā legimus. Florē depaſta ſalicti, & paſcunf vero dumos. Sūt āt alia verba,q̄ actiuę declinationis ſignationiſq; ſūt, vt cędo.Sūt q̄ paſſiue,vt cędor.Inuenim[9] tñ actiuā declinationē hēre paſſiuā ſignificationē,vt vapulo,& cōtra declinationē paſſiuā actiuā habere ſignificationē,vt loquor.Hęc ergo caute ab illis ſegreganda ſunt verbis.

DON. ℂPROSPICIT,bis accipe, vt nauē nullā ꝓſpicit,ſꝫ tñ ꝓſpicit ceruos.℉Gerebat.vl tūc pius vel portabat Aeneas tela,q̄ achates itētus igni excitādo reliq̄rat.Nō vidit naues, ſꝫ cuēt[9] oñdit ceruos,q̄ res nō ad venādi voluptatē,ſꝫ ad ict[9] neceſſitatē recepta ē.Septē ergo maiores ſtrauit,ī qb[9] alimonię maior eſſet copia.Multos deīde puulos iteremit.Reprehēdūt āt temerarii qd poeta dixit. A tergo ſequūtur.Error ē iterpꝛtantiū. Nā tres ceruos errātes i littore ſequebanf. Alii p valles a tergo paſcebātur,ita ergo legif. Proſpicit tres ceruos,& hos ſequūf tota amēta. A tergo vero totū agmē paſcif.ergo illi errabāt, hi paſcebanf. Neq;.n.oēs errabāt aut oēs paſcebātur.Sed alii erāt ſubiecti oculis ei[9]. Alii fuerāt poſt ipm.Similis āt verſus eſt.Theſtylis & rapido feſſis meſſorib[9].ꝛc.hoc ē & theſtylis,itē puppibus & læti nau. im.c. ideſt & puppibus.Ipſi quoq; numeri gręcā diuerſitatē ſignificāt.De errātibus.n plr̄ dixit de paſcētibus vero ait.℉A tergo & longū per valles paſcif agmē. Ergo in littore poſitos plr̄ dixit.In vallib[9] vero paſcif agmē.Huc accedit ꝙ qui paſcitur non errat, & qui errat nō paſcif.℉Hine por pe.Peracta ceruoꝝ ſtrage quę troianis ſatis ſit,remeat ad naues.

CHR. ℂAGmē,ab agēdo dr,& qa agere ipellē ē nōnūq; ſigñat ipetū,vt ibi.agmie ſcō laocoonta petūt Itē ducē.Hinc exercitū ordie ductū agmē dixerūt.Et qa ad impetū faciēdū oēs i vnū cocūt,agmē ꝓ mltitudie capim[9].

ℂVINA

Vina^a bonus quę deīde cadis onerarat Aceſtes
Littore tinacrio^b: dederatq; abeūtibus Heros^c
Diuidit: & dictis mœrentia pectora mulcet.
O ſocii^d (neq;. n. ignari^e ſumus ante malorū^f)

SER. a ℭ VINA bonus quæ deinde cadis onerarat aceſtes. Ordo ē. deiñ vina partit quæ aceſtes dederat. b Trinacrio. Græcū eſt, ꝑpter tria ἄκρα .i. ꝓmōtoria. ſ. lilibæum, pachynnū peloꝝ. latine aūt triquetra dr̄. c Heros. Vir fortis, ſemideus, plus ab homine habens, vt ait Heſiodus. Ζεὺς κρονίδης ποίησε δικαιότερον καὶ ἄρειον ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος οἳ καλέονται ἡμίθεοι. d O ſocii. Ordo eſt, o ſocii reuocate aīos. bñ āt ſocios dixit, vt ſe eis æq̄ret. e Ignari. Pro īmemores, & eſt acyrologia. Ignarus ē enim qui ignorat, īmemor qui oblitus eſt. f Ante maiorū ὑφ' ἓν eſt, vt alibi Cœli ſubterlabētia ſigna. Ante enim hic ad ſolā ptinet cōiunctionē & plenitudinem verſus.

DON. ℭ BONVS. Bonus ciuis & bonus largitor. Cadis. Prętermiſſo cadoꝝ nūero. oñdit vini copia. Onerarat. Oſtēdit nō quantū voluerit largitor datū, ſed quātū troiani ferre potuerūt. Abeūtib⁹, quaſi dicat præter id qđ manētibus dederat. Dictis. Nō poterāt in maxio mœrore cibū cape. Ergo adhibēda cōſolatio erat. Veꝝ a pſona aliena a mœrore, ſed hæc in ſolitudie nō repiebant. Hāc igit ſubit Aeneas, q animi præſtātia mœrore vincere poterat. Hic ita ſe gerit, vt neq; ſe ſatis triſtē oſtēderet, ne a conſolatione illos deiiceret, neq; oīno doloris īmunē. Ne ī ſua tā oīno alienus videret. Mulcet. Nā grauiſſime inflictus mœror penitus remoueri nō poterat. Sūpto āt cibo & vino more humani ingenii ſperat animoꝝ vētura relaxatio. Si aūt h cōſolatio ab alieno ſit, poſſet rñderi Terētianū illud. Tu ſi hic ſis, aliter ſentias. Cū aūt ſocio maloꝝ pōt attēte audiri. O ſocii. ſ. laboꝝ. Mira arte loqtur, norat enim odioſum illud eē laborātibus, vtpote cuius cā vniuerſi trahebant p tot & tā diuturnas calamitates. Ponit ergo premiū, o ſocii laborū, quaſi dicat qui nil ſine me paſſi eſtis, ergo debetis audire quæ dicā. Ignari. Mira cōſolatio, nā cū odioſa ſit infortunioꝝ dura cōmemoratio exulcerās eoꝝ corda, q paſſi ſunt, adiungit poeta cōmemorationi comparationem, vt dicta ipſa potius medicinę ſint quam exulcerationi. Nam enumeratio præteritorum maloꝝ ac grauiorum oſtendit ferenda eſſe præſentia. Addit & ſuſtinē di conſuetudinem nutriiſſe patientiam.

CHR. ℭ QVÆ one. ca. poti⁹ ꝙ qbus onerarat cados. Nā cū vinū ſit ex iiiis noib⁹, quæ in plurali carēt trib⁹ caſib⁹, ſi dixiſſet qbus ſubintelligēdū erat vinis cōtra vſum. Heros, dr̄ ab eo qđ eſt ἀρετὴ .i. virtus quæ maxia in illis fuit hic Ariſt. excellētiſſimā virtutē heroicam vocat, vel ab eo qđ eſt ἀὴρ, qđ poſt mortē nubib⁹ inuoluti a Ioue hominib⁹ prępoſiti dicant, vel ab ἔρας i. terra qa eoꝝ bella de īperiis fuerūt. Auguſti. autē hoc nomē a Iunone dicit tractū, quæ græce hera dr̄, q ēt refert filiū illi fuiſſe Heroa nuncupatū. hoc miſticū ſignificāte fabula, ꝙ aer Iunoni deputet, vbi volūt cū demonib⁹ heroas habitare, quo noie appellāt alicui⁹ meriti aīas defunctorum. itē ait alibi, gyrū, & nymboꝝ, ac vētoꝝ cacumina aereas eē aīas quæ aīo nō oculis cernant, & vocari heroas & genios, & lares. Triſmegi. auctor eſt heroas habitare īter aeris puriſſimā ptē ſupra nos, & terrā vbi nullę ſunt nebulę. Aceſtes, Crimniſii flumis filius fuit ex ægyptæ Hyppote troiani filiæ. O ſocii Oratio eſt in genere deliberatiuo. Suadet. n. eſſe deponēdū timorē, & more ſuo antea ꝙ ponat qđ petit. interponit ea qbus illud vtile honeſtū & facile eē oſtendat. Eſt. n. ordo, o ſocii mittite mœſtū timorē. oſtendit aūt facile fieri poſſe & debere, qm̄ aſſuetis accidat, & qui grauiora paſſi ſint, & pollicet deū, vt aliis præteritis malis, ſic huic pñti finē daturū. Ponit aūt honeſtū & vtile hoc ne ſuccūbant malis, ſed magno aīo patiant, qm̄ ſic aſſecuturi ſint non modo ſedes, ſed tranquillas ſedes, nec trāquillas ſolū, verū etiā in quibus cōſtituant imperiū. Deniq; addit id qđ in deliberando plurimū valet. ſ. neceſſitatem, quando fata quibus obſiſti non poteſt, ita velint. O ſocii. æquat ſe illis, & ſic captat beniuolentiam. Nam ſocius par dignitate, & reliquis rebus eſt. Comes vero ſequitur, vt ſi ſeruus non ſit, tamen priori par non exiſtat. Ergo Cicero pro Marcello dixit illus ſociū, & comitē, ſociū quidē, quia ī republica par ſibi erat, comitē autem quia cum non eſſet ſibi collega in conſulatu, in eo non erat ſocius, ſ; ſuffragator. Ignari. Proprie poteſt poni. Nam qui iam conſcii ſunt malorū ex conſuetudine iam ſunt in ea ſpecie fortitudinis, de qua dicit Ariſtoteles. Veteranos eē fortiores tyronibus.

Heros | ſocius | comes

O paſſi[a] grauiora dabit deus his[b] quoqꝫ finem
Vos & ſcyllæam[c] rabiem: penituſqꝫ[d] ſonanteis
Acceſtis[e] ſcopulos: vos & cyclopea[f] ſaxa
Experti: reuocate animos: mœſtumqꝫ[g] timorē
Mettite[h]: forſā[i] et hęc oli[k] meminiſſe iuuabit[m]
Per varios[n] caſus: per tot diſcrimina rerum
Tendimus in latium: ſedes[o] vbi fata quietas
Oſtendunt: illic[p] fas regna reſurgere Troię.
Durate[q]: & voſmet[r] rebus ſeruate ſecundis.

SER. a ❡O PASSI grauiora, arte magna vtitur. vult.n.eos meminiſſe grauiſſimoꝝ, vt pñtia facilius tollerēt, & bñ grauiora dicit eē trāſacta, vt futura oſtēdat eē leuiora. b ☞His quoq; .ſ. ſicut & grauioribus. c ☞Scyllęā rabiem. Exēpla pro nego cioꝝ qualitate ſumere debem⁹, vt hoc loco in marinis piculis ponit peractatēpeſtatis exēpla. d ☞Penituſq; ſonanteis i. valde & aut valde ſonāteis. e ☞Acceſtis, ꝓ acceſſiſtis aut valde acceſſiſtis.i.iuxta. & bñ ait acceſtis, non.n.paſſi ſūt hæc pericula, ſed his fuere vicini. f ☞Cyclopea ſaxa aut q̄ Cyclops in Vlyſſem iecit, aut certe ſiciliā dicit ī qua Cyclops habitauerūt vt ipſe Centū alii curua hæc habitāt ad littora vulgo. Infandi cyclopes, poſſum⁹ tñ ætnā accipere, nā & ipſe in tertio ait. Noctē illam tecti ſiluis immania monſtra perferrimus. g ☞Mœſtūq; timorē, qđ mœſtos & ſollicitos efficiat, vt mors pallida, & triſtis ſenectus. h ☞Mittite, omittite, & eſt tropus aphæreſis q̄uo temnere, pro contēnete. i ☞Forſan, fortaſſis, forſitan, forte, fors vnū ſignificāt, ſed varie pro metri rōne ponunſ. K ☞Olim, mō futuri tpis eſt l ☞Meminiſſe, meminit & genitiuū regit & accuſatiuū. dicimus n & memini maloꝝ & memini mala, & iuſta rōne, nā memorię obliuio cōtraria ē & obliuiſcor ſiſr & genetiuū regit & actuū, vt obliuiſcor cæteris, & īcēdioꝝ, & obliuiſcor īiurias tuas, & itē Cicero Obliuiſcot Iniurias tuas o Clodi. m ☞Iuuabit, futuri tpis eſt. hui⁹ aūt verbi ꝑteritū pfectū anomalū eſt Nā cū primæ cōiugationis verba i tpe pfecto aut ī aui exeāt vt amaui, aut ī vi ſolutā, vt tonui, hoc verbū neq; in aui facit, neq; in vi, ſed vui, vt Iuui. Luca Iuuit ſumpta ducē, iuuit dimiſſa ptās. n ☞Per varios caſus argumentū a cōpenſatione. o ☞Sedes quietas nō vacat qđ adiecit quietas. habuit.n.ſedes ī thracia & in creta, ſed non quietas. p ☞Illic fas regna reſurgere Troiæ figura eſt, & iam antedicta, qua per contrarium aliquid intelligimus. dicendo.n. illic fas oñdit alibi nefas, vt occurreret cogitationi ſocioꝝ, ne fatigati malis qualcūq; requirerēt ſedes, quod etiā In quinto factū eſt nauibus incenſis. q ☞Durate, duri eſtote ad ſuſtinendos labores. ſic Oratius. Vix durare pñt imperioſius æquor. r ☞Et voſmet rebus ſeruate ſecūdis, παρέλκον eſt. Sciēdū aūt eſt has pticulas met, piā pte, vt egomet, qſpiā, ſuopte, tutemet, & ſilia ornatuſcā poni. Sūt enim aduerbia. qcqd. n. ab illis ſeptē receſſerit ptibus, aduerbiū ſit neceſſe eſt. Itēq; quēadmodū probamus aduerbia eē qa dicim⁹ docte facio docte feci, docte feciſti; & mutato verbo remanet aduerbiū, ergo ſic & in iſtis particulis iuenim⁹, vt egomet, noſmet, vt mutatis caſib⁹ vel pſonis cū eadē pticula remāeat aduerbia ſine dubio ſūt. Nulla.n.hoc alia ps orōnis admittit. Notādū ſane q̄ hæ particulæ plerūq; ſuā vim & nām hñt nō ſyllabaꝝ. Nā quū te & me lōgæ ſint, tutemet dactylus iuenit, nec poſſumus harū partiū nām diſcutere, qa ſub regulis nō ſūt.

DON. ❡GRAVIORA. Vt incōmodorū nouitas graui⁹ puertit, ſic ferēdi cōſuetudo qcqd acciderit facili⁹ tolerat. ☞Dabit de.ſ. vltro rñdit ſi q̄rerēt, qñ hęc mala iuenięt finē, & poſt cōparationē grauat ꝑterita, & leuat pñtia, & a gñali ad ſpālē rōnē ꝯvenit ☞Scyllæā in mari ſiculo ē loc⁹ horrēdis ſaxis obſeſſus. Nō aūt mulier vſq; ad pubē humani corpis. Inferius vero canibus armata. ☞Acceſtis. Oſtēdit fortunæ ſuffragio ex intima ſaxorū pte liberatos. ☞Forſan & hæc delectabit nos cum ad ꝓſpera veneribus, ēt hæc inter mala enumerare. Olim tria tpa ſignificat ꝑteritū, pñs, & futuꝝ. ☞Durare, qñ p mala ad bona trāſeūdum eſt, ſpe bonorū tolerāda ſunt aduerſa, ꝓſertim vbi ſpōdeſ p breuiſſimū tps ocium ſempiternū. ☞Fatis ergo parendū eſt, nā illis obſiſti nō pōt. ☞Illic fas & euadēdi, & ꝑueniēdi ſpē pollicetſ. & aſſerit italiam ſolā eſſe, quæ digna ſit, in q̄ troiæ imperiū reſurgat.

CHR. ❡O PASSI gra. captat beniuolētiam vel a cōmiſeratiōe, vel qa laudat eoꝝ aīoꝝ robur & ſimul arguit a maiori. Nā q ſunt paſſi grauiora, multo magis patieſ minora, & tacite innuit turpe futuꝝ, ſi paſſi grauiora nūc deſiciant. Veꝝ qa potuiſſent obiicere grauia ad certū tps ferri pñt ſemp aūt nō pñt. Addit. ☞Dabit. h.d q ſi hoc ꝓbat cōiectura reliquorum calamitatum q̄ tñ finē hūerunt. ☞Aīos vehemētiā aīoꝝ quaſi fortitudinē quę ī calamitate occubuerat. Per varios caſus, duo dicit primo

eſt primo oſtendit non eſſe refugiendā mala, per quæ venitur ad tm̄ bonum, deinde non eſſe dubitandum de eo bono, quod promittunt fata. Durate. Non hoc dixit niſi poſtq̄ oſtenderat, quare eſſet toleranda. Rebus ſecundis. Quaſi indubitate oſtendat eua bonē.

Talia voce[a] refert, curiſq́[b] ingentibus æger[c]
Spem[d] vultu ſimulat, p̄mit altū corde dolorē.
Illi ſe prędę[e] accingunt[f] dapibuſq́[g] futuris
Tergora[h] diripiunt coſtis, & viſcera[i] nudant.
Pars in fruſta ſecant, veribuſq́[k] trementia[l] figūt
Littore ahena[m] locant alii, flāmaſq́ miniſtrant,
Tum[n] victu[o] reuocant vires, fuſiq́[p] per herbā
Implentur[q] veteris bacchi, pinguiſq́ ferinę[r].

SER. a VOCE refert ἀντίθετον μος q fit quotiēs adduntur ſuperflua, vt alibi. Voceq́ his auribus hauſi. Terentius. His oculis egomet vidi. b Curis. Cura ab eo dicta eſt q cor vrat, deniq́ paulopoſt ait. Premit altus corde dolorem. c Æger eſt & triſtis & male valēs. Ægrotus aūt ſiue ægrotans tantūmodo male valens. d Spē. Lætitiā, & eſt crebra apud Virgi figura, q̄ fit quotiēs ſignificat ab eo qd præcedit id qd ſeqtur. Nam ſpem lætitia ſequitur. ſpes vero in vultu nō vt, ſed lætitia. hæc aūt figura & verſa vice fit, vt itelligamus ab eo qd ſeqtur id qd præcedit, vt Meritaq́ expectent præmia palmę, palmā pro virtute poſuit, quæ primū meret, & palmā poſt accipit. e Prædæ. Ad p̄dā, vt Infereq́ deos latio. f Accingunt. Studioſe parant, vt alibi. Accingūt operi. accinctos.n. induſtrios dicimus, vt paribuſq́ accingit armis. Oratius Altius ac nos p̄cincti ſumus, ſicut cōtra negligētes diſcinctos vocamus, vt. Diſcinctos mulciber afros, & Hor. qd aut auarus vt chremes terra premā diſcinctus, aut perdā, vt nepos, vt græce ἄζωνοι, expediti dnr. g Dapibuſq́ futuris. Ambitioſe dixit q ſint cerui dapes futuræ. h Tergora. Tergus tergoris, vn̄ & tergora coriū ſignāt tergū vero tergi, vt tēplū tēpli, dorſum ſignat, vt ſaluſtius. Scilicet qa tergis abſtinētur. i Viſcera nudant. Viſcera nō tm̄ inteſtina dicimus, ſed quicqd ſub corio eſt, vt in Albano latius viſceratio dabatur i. caro. Eſt aūt noīatiuus hoc viſcus huius viſceris. Vt lucretius. Viſcus gigni ſanguenq́ creari. Sāguen autem ideo dixit, qa ſanguinis facit, vt carmen carminis. Si enim ſanguis diceret, par eſſet noīatiuus genitiuo vt anguis pinguis. k Veribus. Ecce nomen de his, quę in numero ſingulari indeclinabilia ſunt. Vt veru, cornu, genu. l Trementia. Palpitantia adhuc. m Ahena locant. Quibus vtebantur non ad elixandas carnes, ſed ad ſe leuandos. heroicis enim temporibus carne non veſcebantur elixa huic autem nomini maiores aſpirationem dabant. Nam ahena dicebāt. n Tunc. i. poſtq̄ ſe lauerunt.

o Victu. Cibo, vn̄ & cōuictores dicimus, vt Oratius. Nō qa ſum tibi Mœcenas cōuictor. Nā cōuiuæ a p̄uiuio dnr. p Fuſi. Polyſemus ſermo eſt, ſignāt n. & diſcūbentes vt hoc loco, & fugatos, & occiſos. q Implentur. Impleor duos caſus regit. dicim⁹.n. & impleor huius rei, vt Cicero. Squaloris plen⁹ ac pulueris, & Terē. Plenus rimarū ſum, & īpleor illare, vt hoc loco, & alibi plenāq́ ſagittis threiciis. & Iuue. Lectica Mathonis plena ipſo. r Ferinæ. Feras dicimus aut q oī corpore ferūtur, aut q naturali vtunt libertate, & pro deſiderio ſuo ferunt. Poſtq̄ exempta fames, caute in mœſtitia cibis famē exemptam dicit. i. fugatam non ad affluentiam quæſitā ſicut Homerus. Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο

DON. CVRISq́ ingen. æ. p̄ſuaſoris erat, vt metū diſſimularet, cū ſpem p̄ſuadere tētaret, & regis erat afferre cōſolationē, vtrunq́ ergo p̄ſtitit, neq́ oportebat illū in ſua cā ſine cura eſſe. Illi. Oſnditur qd potuerit cōſolatio. Nā niſi mœror ſublatus fuiſſet, refectionē aliquā non q̄ſiſſent. Tergora diripiunt. Diuidit p officia p̄curatio epularū, neq́ delitioſæ dapes aut irritamenta gulæ erant iis parāda, q naufragio, & iedia laborauerūt. Tergora. Eodē tpe alii detrahebant coria. Alii anteq̄ tota corpa apparerēt reſecabant ptes, & vt plenā p̄perationē oſndat addit. Verib⁹ tremē. Hoc eſt in qbus adhuc aliqd ſpūs teneret. Ahena. Aquā imponebāt igni, vt elixā faceret carnē Hæc coquēdis viſceribus celeritatem p̄ſtant. Deniq́ epulis paratis vires labore & fame p̄ditas reuocant. Fuſiq́ p. Adeo aduerſariorū obliti erāt, vt fuſi p herbā plus ſibi ingererēt q̄ refectio poſtulabat. Hoc āt præſtitit p̄ſuaſio conſulti regis. Ferinæ. Per ſe ſuauis caro eſt hęc, ſed additur pinguedo, vt ſuauior aīos appetentiū irritet. Vino aūt acceſſerat gratia tpe qualitate & quātitate. Nam & vetus & optimum & abundans fuerat. Hinc dixit Implentur veteris Bacchi.

CHR. ÆGER. Magna ſapientia. q̄ poterat vim afferre p̄turbationibus, & ita coherce, ne apparerent. Spem, quō pro lętitia ponit, quę

eſt de pñti bono, qđ nullū hic eſt, ergo in ꝓpria ſignatione dixit ſpē, q̄ ita vultu demonſtrari poterat, vt lætitia. Nā vtraq; res hilaritatē hēt. Veꝝ de ſpe ac reliquis aīoꝝ moribus alio loco diſtinctius dicef. Dapibus ſu. ex affectu illoꝝ loqtur, q̄ in tanta egeſtate vilia præcioſiſſima putabant, vt illud. Poſt aliquot mea regna videns mirabor ariſtas. ꝩ Ahena, ab eo qđ æs ſit æreus atq; æneus, & ſubſtantiuū ꝑ diſſolutionē diphtongi & interpoſitionē h. ahenū vas ex ære, quo aqua caleſit. Si aūt capacius ſit, vt id quo vtunf infectores ad veſtes tingendas, & hmōi artifices cortina dr̄, vt īuenies apud Pli. ꝩ Flāmas. Quia flando excitanf. ꝩ Bacchi. i. vini, & eſt denoīatio color rhetoricus, q̄ trahit orationē a rebus propinquis, vt intelligantur res q̄ ſuo nō ſint appellatæ noīe, vt ab inuentore, vt ſi tarpeiam capitoliū dicamus, vt ſi pro libero vinū ponatur, vt ab inſtrū, vt ſi ſariſſas pro macedonibus ponas, aut quod ſit pro eo quod facit, vt cū dicimus Mars hoc fecit. i. bellum, aut quod facit pro eo quod ſit, vt pigrum frigus quia pigros facit. Item cum ponitur continens pro contento, aut ecōtra.

Poſtq̄ exēpta fames epulis menſęq;[a] remotę,
Amiſſos[b] longo ſocios ſermone requirunt.
Spemq; metūq; inter dubii: ſeu viuere credāt:
Siue extrema pati: nec iam exaudire[c] vocatos.
Pręcipue[d] pius ęneas nunc acris Oronti[e]
Nunc amyci caſum gemit: & crudelia ſecum[f]
Fata Lyci fortemq; Gyan: fortēq; Cloanthū.
Et iam finis[g] erat cum[h] iupiter ęthere[i] ſummo

SER. a ℭ MENSEq; remotæ, quia apud maiores menſes apponebāt ꝓ diſcis, vñ eſt. Et mēſæ grata ſecūdæ. duas n. habebāt mēſas vnā carnis alterā pomoꝝ. b ꝩ Amiſſos. Non re vera, ſed vt illo tpe putabant. c ꝩ Exaudire vocatos. Aut ſub audiamus deos & q̄ſi cōqueſtio eſt ꝙ nō flectanf precibus, aut certe hoc dicit, nō ſolum piiſſe eos ſed nec ſepulturā hēe ad quā vocētur nouimus n ꝙ mortuoꝝ vmbræ ad ſepulturā vocabanf, vt ē. Maneſq; vocabat. Hectoreū ad tumulū, & eſt figura ab eo qđ ꝓcedit id qđ ſeqf, qa poſt ſcā ſepulcra, māes vocāf. d ꝩ Præcipue. Præter oēs q̄ſi aliis' magis pi⁹. e ꝩ Oronti. Pro orontis, vt. Immitis Achilli. f ꝩ Secū. Propter ſocios, vt ſupra. Spē vultu ſimulat. g ꝩ Finis. Vel fabulaꝝ vel diei, ſeqtur nāq; paulopoſt. Æneas ꝑ noctē plura voluēs. Et ſciēdū eſt Virgiliū non ſꝑ dicere ortū vel occaſū diei, ſed aut itellectui relinq̄re vt hoc loco, aut negociis tpa ſignare, aut poetica κακοπισια. i. exornationis rōne nō oīa exꝑmere, vñ ait Ora. ī arte poetica. Nec verbū verbo curabis reddē fidus iterpres, q̄uis pleriq; de trāſlatiōe græcitatis hoc aſſerant dem̄ Homerus ſane iſta cōtēnēs tpa vniuerſa deſcribit. h ꝩ Quū iupiter æthere ſummo deſpiciens œconomiā iſtam ſecūdū matheſim videtur ordinaſſe Virg. Nam ioue ī altitudine ſua poſito cum venere ſignificaf, qđ per mulierē aliq̄ felicitas poſſit euenire ergo qm̄ Æneas in partē regni admittef a Didone ꝑ occaſionē coniugii. Iccirco hoc poetice ꝓmiſit. Sane & illud aduertēdū eſt ꝙ peritiſſime dixit triſtiorē Venerē fuiſſe cū ioue, ex quo ſignificat exitū vxoris infelicē futurum Nam ſe vtiq; Dido interimit, qđ āt Mercu-

riū facit a ioue defluentē ad occaſū deſcēdef, ideſt ad ima terraꝝ oñdit amicitias qdē ſoſ ſed minime diuturno tpe ꝑmanere illud ēt lectū ē & mathematici dñt venere in virgine poſita miſericordē fœminā naſci. atq; iō Virgilius fingit ī habitu virginis venatricis Venerem occurriſſe filio, ꝙ & miſericordē poſtea ſginā ꝓbauit Aeneas, & ī vēatiōe cū ea ꝑmixt⁹ ē. i ꝩ Aethere ſūmo, q ſūmus ē, & ꝓpriū ætheri epitheton dedit, qa oībus ſuperior eſt.

ℭ POSTq̄ exēpta fa. Fame & laſſitudine opꝓſſos nullos cura tāgebat. Refectis vero venit ī mētē recordatio ſocioꝝ quoꝝ cū de morte īcerti rēnt, erāt īter ſpē vitæ & metū mortis. Aeneæ āt maior ponif virtus, q nec cibū ſumpſit. nec diſſimulare de ꝑditis potuit. nec eoꝝ curā poſuit, q nec ſupaſſe poterant. ꝩ Secū. Nā apud alios ſpem vultu ſimulat. ꝩ Finis epularū, vel fabularū, vel lucis.

ℭ SPEMq; metu inter, anaſtrophe ē, qa ꝓpoſitio poſtponif, vt. Trāſtra per & remos ideſt ꝑ tranſtra. Poſuit aūt hic duas perturbationes ambas de futuro. Nam metus eſt opinio impendentis mali. Spes eſt impēdētis boni. Sed poſuit ſpē pro libidine. Nā ſpes ſedatus eſt mot⁹ in bono qđ expectaf, & cadit in ſapientē. Quatuor enim ſunt ꝑturbationes. Hæ aūt in ſapiētē non cadunt. Quia expellunt tranquillitatē ex aīo, in qua ſemꝑ eſt ſapiens, excitanf enim non ſua natura, ſꝫ falſa nr̄a opiniōe, & habēt motū aduerſantem rōni. Nā cū de bono pñti ſupra modū lætaf. dr̄ lęticia geſtiens. Si aūt ex futuro bono nimis pendet, dr̄ libido, ergo lætitia geſtiēs ē opinio recēs boni pñtis ī q̄ efferri rectū videaf. Libido āt eſt opinio futuri boni

CHR: Metus Spes lęticia libido

qđ ſi

qd ſi ex vſu iā pñs eē & adeē. Sinaūt ī malo pñti ſim⁹ dr̄ illa ęgritudo. Quę ē opīo recēs mali pñtis, ī q̄ de miti ꝯtrahi aīo rectū eē videat. Si āt ē īpēdēs ac futuꝝ malū dr̄ met⁹: q ē opīo īpēdētis mali: qd ītollerabile eē videaꝭ. V eꝝ vt ꝑturbatiōis mot⁹ ē aduerſans rōni. Sic inuenitꝭ appetit⁹: q rōni obtēperet: & cōſtāter ſedateq̧ īſurgat. Ergo ī bono futuro ē volūtas. Ea āt ē quæ qd cū rōne deſiderat: in pñti āt eſt gaudiū: qd placide cōſtāterq̧ moueꝭ. Sinaūt ſit de futuro malo appellaꝭ cautio, pñtis āt mali nulla bona affectio ē. Ergo poſuit ſpeꝫ ꝓ libidine & nimia cupiditate. ⸿ Pręcipue. p. Semꝑ ī officiis iuſtitię pietatis ac fortitudis hūc pręcipuū facit. Gemit optīe dixit vt ſuꝑ: īgemit. Variat āt hūc locū: ne ſilitudo faſtidiū afferat. Nō. n. dixit gemit caſū orōtis lyci giæ & cloāthi. Sed diſtinxit & īſuꝑ exornauit repetitōe.

SER.

a ⸿ DESPIciēs, deorſum aſpiciēs ſicut ſuſpiciēs ſurſum aſpiciēs. Notādū ſane: q ſi diſpiciēs dixerim⁹ diligenter ingrēs ſignificam⁹: ſicut deduco & diduco. Nā deduco eſt proſequor diduco vero diuido. b ⸿ Veliuolū, duas res ſignāt & qd velis volaꝭ. i. tranſeaꝭ vt hoc loco: & qd velis volat vt Ennius: naues veliuolas. qd & ꝓprie dixit & eſt iſta reciproca trāſlatiō nauiū & auiū. Legim⁹. n. Et veloꝝ pandim⁹ alas: & cōtra de apib⁹. Nare ꝑ æſtatē liquidā, quom natat⁹ nauiū ſit: alę vero auiū. Et ſciēdū eſt reciprocā trāſlationē eē & ptis vni⁹. e ⸿ Iacētes. Aut ī lōgū expoſitas: aut ꝓpriū epitheton eſt terraꝝ. nā cetera elemēta mobilia ſūt: ſola terra ſtabilis ē: vñ & bruta dr̄ aut iacētes īferi⁹ poſitas. ſunt. n. oīuꝫ īſimę elemētoꝝ. d ⸿ Latos populos, quom pplos numero plurali dicim⁹ vrbes ſignificamus, quom vero pplm vni⁹ multitudinē ciuitatis ītelligim⁹, vt pplm late regē belloq̧ ſupbū; de romano. n. ītellexit. e ⸿ Sic, qd eſt ſic. i. vt iſta cōſpiceret. f ⸿ Et libyæ defixit lumīa regnis, ꝑœconomia. i. diſpō carmīs, vituꝑabile. n. fuerat: ſi ex abrupto trāſitū faceret, qd ī nono fecit. Atq̧ ea diuerſa penit⁹ dū pte gerūꝭ, q̄ res tñ excuſaꝭ vno ſmōe, atq̧ ea. i. eodē tpe qd ſolū ē īterpoſitū, nūc vero bñ trāſiit, qa īducit Iouē & de reb⁹ hūanis cogitātē, & africā reſpiciētē, ad quā venere troiani vñ honeſtus color ē, vt Venus adeat Iouē timēs, ne romana fata carthagini ꝯcedat. fœlix. n. euētus ſeqꝭ loca, q̄ reſpexerit Iuppiter. vnde ī ſcdo ait. Aſpice nos hoc tm̄. & alibi. Atq̧ oculos rutuloꝝ reiicit aruis, vbi erat futura victoria. g ⸿ Tales, de rebus humanis. h ⸿ Iactātē pectore curas, nūc ſm ſtoicos loquiꝭ, q deos dicūt humana curare. Interduꝫ ſm Epicureos poetica vtēs licētia, vñ illud. Nec curare deum credis mortalia quēquā. i ⸿ Triſtior. cōparatiuū ꝓ poſitiuo poſuit qñ enim triſtis ē Venus: vt nūc triſtior diceret: accuſatiuum: vt deiectus animū mœſta vultum. dicendo autem nitentes expreſſit etiaꝫ nimiam in lachrymis pulchritudinem. ſicut de Euryalo: Lachrymæq̧ decoræ.

Deſpiciens[a] mare veliuolū[b] terraſq̧ iacentes[c]
Littoraq̧, & latos[d] populos: ſic[e] vertice cœli
Conſtitit: & lybię[f] defixit lumina regnis.
Atq̧ illum taleis[g] iactantē[h] pectore curas.
Triſtior[i], & lachrymis oculos[k] ſuffuſa nitēteis

k ⸿ Oculos ſuffuſa nitētes: nitidos oculos lachrymis ꝑfuſos hñs: & eſt figura q̄ ſit quoties ꝑticipio præteriti tpis a paſſiuo iūgimus caſuꝫ

DON.

⸿ DESPIciēs. Iuppiter ex alto actus hoīuꝫ cōſiderabat: vētus aūt arrepta occaſione cū alloqꝭ. ⸿ Triſtior. Quaꝫ antea. ⸿ Lachrymis. Ille ē maximus dolor q añ vocis exortū lachrymis pręcedētib⁹ nūciaꝭ. ⸿ Tales. Res plena ſubtili arte, vbi nō pſonaꝝ ſolū, ſed rerū habeꝭ rō. Loqtur Venus ad Iouē, ſi priuata filia ad prēꝫ, ſi publica īferior dea apud ſummū deoꝝ. Vicit aūt qd publicū fuit. Cōcitat ſubtilē inuidiā, q ſ Iuppiter, cui⁹ ſit iuſte curare, quid dii, qd hoīes agant omiſerit. verum Æneā piū & innoxiū tot tormētis diſſimulans vexari ſinat, præponitur ergo publica perſona & ſubnectitur priuata apud enim patrē non potuit cōqueri de diis. Sed apud deorum regem. Diis autem applicauit æternis. r. i. Et hominibus fulmine. t.

CHR.

⸿ VERTICE cœli. Eū locū ſignāt, quē mathematici appellāt decimā domū, & eſt in medio cœli. Quæ domus eſt decia in ordīe duodecim domoꝝ cœli, quę ſignificat reges ſublimitatē, exaltatōēꝫ, dignitates & laudē. ⸿ Triſtior. Subtriſtis, ſignāt. n. cōparatiuum aliqñ min⁹ q̄ poſitiuū: vt crudior fuit hodie roſci⁹. ⸿ Lachrymis. Sūt q a lacerādo lachrymas dici putāt, ſua enim ſalſedine genas lacerant. Vt. n. e naribus pituita, & ex auribus bilis, ſic ex oculis atra bilis emittiꭍ. Hic auteꝫ humor quia terrā refert ſalſus eſt, ꝓptereaq̧ corrodit. Alii dicunt lachrymas dici a græco verbo. Nam illi δάκρυα dicunt lachrymas ab eo qd eſt δακρύω mordeo: qa oculos mordent. Antiqui autem lachryma, ſepulchrum, & pulcher aſpirauerunt.

Alloquit Venus o qui res hominūq;, deūq;
Aeternis[a] regis imperiis, & fulmine[b] terres
Quid meus[c] Aeneas in te[d] committere tantū?
Quid Troes[e] potuere? qbus tot funera paſſis
Cunctus ob Italiam[f] terrarū clauditur orbis?
Certe[g] hic Romanos olim voluētibus[h] annis
Hic fore[i] ductores reuocato[k] a ſāguie[l] Teucri
Qui mare qui terras omni ditione[m] tenerent

SER. a ¶ ÆTERNIS regis impiis & fulmine terres, volūt qdā ſupſluo reges ad deos referri, terres ad hoies neſciētes maioris eē ptātis, idem poſſe circa deos qd circa hoies. b ¶ Et fulmine terres, nō ſine cā adiecit terres. eſt.n. fulmē qd terreat, ē qd afflet vt Fluminis afflauit vētis, eſt qd puniat, vt Vel pr omnipotēs adigat me fulmine ad vmbras. peremptorii autē fulminis late patet ſigniſicatio & ē qd preſagit, vt De celo tactas memini pdicere quercus. c ¶ Quid meus ſubaudi filius, vt Aiacis oilei, vt añ diximus. d ¶ In te, mō cōtra te. alibi pro ſignificat, vt Benignum accipit in teucros aiū. i. pro teucris. e ¶ Quid troes potuere, Argumētū ab ipoſſibili. vt alibi. Nō ea vis aio, & eſt validius q̄ a voluntate. plus enī ē nō poſſe q̄ nolle. Troes, erit noīatiuus tros & hæc breuiter ſciēda regula ē, qa oīa noia monoſyllaba græca, quæ in latinū ſermonē trāſeūt, tertiæ tantū ſunt declinationis, & tā latine q̄ græce decliari pñt, vt tros trois & troos. Pā panis & panos, vt Arcadici dictū panos de more lycæi. f ¶ Ob Italiā. Ne ad Italiā pueniāt. toto orbe pelluns, atq; in africa ſunt, ſed ſi diligēter reqras ēt inde pellūtur. ait nāq; Hoſpitio phibemur arenę. g ¶ Certe hinc romanos, atq; hoc nuſq̄ legimus, ſz Iouē pmiſiſſe p ſilētiū intelligim⁹, vt ſupius de Iunone audierat. h ¶ Voluentibus volubilibus. & ē pticipiū pro noīe. voluēs. n. q voluit, volubilis āt q voluit. Anni āt voluūtur, nō voluunt, vt eſt. Atq; in ſe ſua per veſtigia voluit annus. i ¶ Fore, futuros eſſe, & eſt de verbis defectiuis. K ¶ Reuocato, dicendo reuocato oſtēdit Italiā, vnde Dardanus ſuerat. l ¶ A ſanguine teucri. Teucrum pro Dardano poſuit. Dardanus enim de Italia pfectus eſt, Teucer de creta, quia ſolēt poetę nomina de perſonis aut puinciis vicinis vſurpare, vt Domitus pollucis habenis Cyllar⁹, quū Caſtor equoꝝ domitor fuerit. Item. Et manibus Progne pectus ſignata cruētū, pro Philomena. Item Didonem dicit ſidoniam quom ſit tyria, a loci vicinitate. Itē. Quid loquar aut ſcyllam niſi ? quom Phorci fuerit. Et ſciendum eſt inter fabulam & argumentum & hiſtoriam hoc intereſſe, q fabula eſt dicta res contra naturam ſiue facta ſiue non facta, vt de Paſiphæ. Hiſtoria ē qcqd ſm naturā dr, ſiue factū, ſiue non factū. vt de Phedra. Argumētū vt ſic diffinit. ē res ficta, quæ tñ fieri pōt. vt ſunt argumēta comœdiarū. m ¶ Omni ditione, melius oī quā oīs. Nam ſignificat oī poteſtate, vt ſignificet oī poteſtate. i. pace, legibus bello.

DON. ¶ ÆTERNIS Ergo nō ſunt cōtēnenda veluti ea quæ ad tps ſunt. q. d. non veniunt dii contra fata. ¶ Quid, freta inocētia Troianoꝝ querit nomē delicti, quo nō inuēto cōſtet eos imeritos pati. Æneas, ſpeciale ponit nomē atq; inde trāſit ad genus. ¶ In te, regē. d. & h Qui oīa habes in ptāte. Auum ſuū promiſſorē noui imperii, quem omnes dii ſuſpiciunt, & homines fulmīe tertii venerātur. ¶ Meus. ſ. filius tuus nepos. ¶ Tātū. Bis repete, qd tantū Æneas, & quid tantum troes. ¶ Tantū. Tam magnū, tam īmane. ¶ Cunctus, ad id redigitur, nec alibi ſtare nec in Italiam venire poſſit. Ergo reſtat, vt in fluctibus ſemper exagitetur.

GHR. ¶ O QVI. O vocātis eſt Itē admirantis, vt O qualis facies & qualis digna tabella. Indignātis, vt O tempora, o mores. Optātis vt Quāq̄ o, ſed ſuperēt qbus hoc neptune dediſti. Eſt aūt oratio in genere deliberatiuo. Suadet. n. Ioui vt liberet troianos a piculis, deducat in italiā. Ponit rē facilē cum ille oīa poſſit. Ponit honeſtā cū pollicitus fuerit. Ponit vtilē, qa def filio & poſteris. Captat beniuolētiā, cū appellet regē hominū & deorum. Eſt ſermo patheticus. Naz ſtatim a pncipio latēter cōquerit qd cū oīa poſſit, promiſſa non obſeruet, prorūpit in interrogationē, quæ tunc grauiſſima eſt, cū aliter quā velit interrogator rñderi non poſſit vt hic, nā cū dicat. Quid meus Æneas cōmiſit, nō poteſt rñderi niſi nihil. Agit aūt tanq̄ apud deoꝝ regē de iure, tanq̄ autem apud patrē de cōmiſeratione. Quibus duobus cōiūctis oportet cām cōuinci. ¶ O qui rex h. Hoc pncipio & beniuolentiā ſimul captat & facultatē ineſſe in Ioue oſtendit, vt det qd petit, cū mlto maiora poſſit. ¶ Æternis. Ergo nec defuit adhuc, nec defutura eſt ſibi facultas. ¶ Regis, in qua re includit iuſtitia, quā in eo laudat, cū iuſta ab eo impetrare contēdat. ¶ Terres, Ergo & aduerſarios noſtros ne iniuſte in

iuſte in nos agant terrore continebis. Quid ęneas, & quid troes. Vt cum rex & populus extra noxam ſint nuſquam crimē relinquat. Magna aūt miſericordiæ motio eſt, vt poſt tot calamitates ēt regno excludant, vt nuſquā conſiſtere liceat, & latenter Iunonē ingenti inuidia onerat. Certe hinc, aſſenſio primi aduerbii, & repetitio alterius maximū affert pondus orōni. Maxima aūt exaggeratio pollicitationis cū alia repetitione cū dicit Qui mare q terras oī ditione tenerent. Quæ te geni. Quis a deo potens apud te, vt deducat te, & penitus deducat. Id enim eſt verti de via recta, præſertī cōtra filiā & nepotē, id eni eſt genitor.

Pollicitus[a] quę te genitor[b] ſententia vertit?
Hoc[c] equidē occaſum Troię, triſteiſq; ruinas
Solabar: fatis contraria fata rependens[d].
Nunc[e] eadem fortuna viros tot caſibus actos
Inſequitur: quē das finē[f] Rex magne laborū:
Antenor[g] potuit mediis elapſus Achiuis

SER. a POLLICIt' pollicemur ſponte, pmittimus rogati. b Quæ te genitor ſententia vertit, verecunde agit Venus, nec enim puenieba t, vt aperte contra vxorē ageret apud maritū, vnde & ſimiliter rñdet Iuppiter. Neq; me ſententia vertit. c Hoc. Hac re. d Repēdēs, cōpēſans, & eſt trāſlatio a pecunia, quæ antea pēdebatur. e Nūc eadē ſimilis, qualis ab initio fuit, vt oñdat nec longitudinē tpis pdeſſe troianis. f Finē. Ac ſi diceret nō regnū requirimus, ſed finē labo℞. g Antenor potuit, nō ſine cā Antenoris poſuit exēplū, cum multi euaſerint troiano℞ periculū vt Capys, qui campaniā tenuit, vt Helenus qui Macedoniā, & alii qui ſardiniā ſm Saluſtiū ſed pp hoc, ne forte illud occurreret, iure vexari tanq̄ pditorē patriæ. elegit ergo ſimilē perſonā. hi n. duo troiā prodidiſſe dicuntur ſm Liuiū, qđ & Virgilius per trāſitum tangit, vbi ait. Se quoq; prīcipibus pmixtū agnouit achiuis, qđ excuſat Ora. dicens. Ardentē ſine fraude troiā, hoc eſt ſine proditione, quæ quidem excuſatio non vacat. nemo. n. excuſat niſi rē plenā ſuſpitionis. Siſenna tñ dicit ſolū Antenorē prodidiſſe quē ſi volumus ſequi, augemus exēplū, ſi regnat proditor, cur pius vagat? ob hoc aūt credit græcis antenor patriam prodidiſſe, quia & legatos qui ppter Helenā venerāt, ſuſcepit hoſpitio, & Vlyſſes in mēdici habitu cognitū non prodidit.

DON. POLLIcitus cōuenit ex veteris promiſſis imo pollicitatiōis fide turpe. n. ē decedere de fide turpiſſimū eius mutare ſniam. Quid ergo tāto deo pſertim vbi filiæ nepotiſq; vertat incōmodū. Genitor ponit poſt publicā pſonā prem, vt appareat neutiā illa℞ decere pfida traduci. Vertit cū vas vertitur oē qđ hēt effundit. Ergo oñdit qđ iupiter inimica pſuaſiōe ita ſit verſus, vt nihil pietatis ſit i eo relictū quā itegra filiæ pſtare debuit. Genitor multū valet hæc pſona i pmiſſis, q̄ non liberis ſolū veru; & poſteris ſint profutura.

Que ſententia. q. d qs te potior q te poſſit vertere: Hoc equidē diſſimulandū eſt dſ num, ſi quod admiſſu; eſt alteri' commodi ratione pēſatur. Vnde cōpenſatio dr̄ veluti ſi in altera lance dāno poſito, in altera cōmodū par aut maius ponat. Occaſum troiæ. Oſtēdit re; maximā periſſe. Caſus n. paruæ rei eſt, vel pſone iſerioris. Occaſus diuinæ rei, vel perſonæ ſupioris. Nā ſolē lunāq; occidere, & viros pclaros occidiſſe dicim'. Repēdēs Cōparās & exæquans mala fata bonis. Nunc eadē. Non ſolum non veniunt bona, ſed manent mala. Quē das finē. Quia iupiter pōt poſtulata cōplere, & potuit efficere. ne aliqñ accideret. Pōt & ſic intelligi. Quē das finē i. qñ troiani venient in italiā, aut qñ carebunt his malis. Antenor potuit. Cōparatio a minore ad maius exaggerat mœrorē, antenor ergo alienus a neceſſitudine tua homo humilis & depreſſus manus hoſtium potuit effugere.

CHR. HOC eqdē. A duplici loco mouet πάθος & qđ i calamitatib' maximis diutius fuerit. Nā diuturnitas hoc facit, vt illud Sepē illū perhibēt totos ex ordine mēſes. Et qđ pter ſpē cōſolationē amiſerit, vt illud. O lycida vi ui puenim' aduēa nr̄i. Q. đ nūq; verit: ſum'. Antenor. Admiror dicē ſeruiū teſte Liuio antenorē & ęneā pditores prīę dictos fuiſſe. Quæ. n ſcribit Liuius hec ad verbū ſunt. Satis cōſtat troia capta i cæteros ſęuitū eē troianos, a duobus Ænea antenoreq; & vetuſti iure hoſpitii, & qa pacis, reddēdæq; Helenæ ſp auctores fuerāt oē ius belli Achiuos abſtinuiſſe. Duo ergo dicit Liui' & antiquos græco℞ hoſpites hos duos fuiſſe, & pacis reddēdęq; Helenæ ſp auctores extitiſſe. i ho℞ vtro pditionis accuſant. An qa hoſpites fuerit añ bellū Nam i bello nō potuerūt, atq hoc eſt patriā pdere, ſed potius illius maieſtatē propagare, an qa pacis ac reddēdæ Helenæ per ſummā iniuriā ereptæ auctores fuerit, cū id fuerit patriæ ab iis, q̄ ſecutæ ſunt calamita-

tibus liberare, illáq; iuſtitiá illuſtrare, cum ius faſq; poſtulent, vt rapta ac raptores repetentibus tradant. Neq; veriſimile eſt, voluiſſe poetá cū virū, quem omni laudū gñe ad diuinitatem vſq; extollere ꝓ̃dat, vel minima infamiæ ſuſpitione deſpare. Neq; cū dixit. Se quoq; principibus ꝑmixtū agnouit achiuis. Oſtēdit illū aduerſus patriá pugnaſſe, qđ neq; Homerus neq; alius ſcriptor vnquá ponit, ſed amore in patriá adeo flagraſſe vt dū illá tuteſ, vel inter confertiſſimos hoſtes ferri non dubitarit. Dixit ergo Antenor potuit, vt a maiori argumētū faceret. Nominauit autem potius antenorē quá cæteros Troianos, qa illi in Italiá nō ꝑuenerant excepto Capy, qui vnus (vt puto) e comitibus Æneæ fuerat. Quáobrē ego is ſum qui libenter illis aſſentio, qui ciuē optimū fuiſſe dicunt, & de reconciliatione inter priamū & Græcos egiſſe, ſuaſoreq; ſemper reddendæ Helenæ ſe prebuiſſe. Glaucū filiū, quia ſequebatur Paridē, abdicauiſſe, eundēq; ab Agamēnone cæſum nō fleuiſſe. Hic capto ilio cū nūciareſ in eū conſpirari, mare cū ſuis cōſcendit. Henetis qui ſub Pylemene fuerát eū ſecutis, Itaq; ſuperato ægeo ac Ionio, adriaticū ꝑuenit, ac hic dalmatas, illiricos, liburnoſq; linqns. Hinc apulos, & picenos ī euganeá venit, pulſiſq; inde euganeis patauiū cōdidit. Prouincia ipſa ab Heneto, qui ſub eo erat, Henetia primū, poſt Venetia ē appellata. Nec videnſ huic ſnię contraria eſſe quæ ab Euſebio ponunſ, quáuis ſcribat Hectoris filios adiuuáte Heleno Iliū recuperaſſe pulſis inde antenoris poſteris, nā potuerūt illi & fortunæ auxilio, & hoſpitalitate antenoris intercedēte ita ſine vlla fraude patriá recupare, vt Helenus īter inimicos græcos regnare potuit. Quapp nō hæc ſcripſit poeta, vt duos huiuſcemodi viros ꝓditiōis argueret, q̃ re nihil magis a ſuo cōſilio, quo auctore romani gñeris illuſtrandū ſibi propoſuerat, alienū eē potuit, ſ; vt oñderet ſi antenor tāta fœlicitate in Italia ſedes regnūq; occupauit nullo ſanguine Ioui cōiunctus, nō debere ab eadē Italia Æneam nepotē ſuum arceri.

Illyricos[a] penetrare ſinus, atq; intima tutus[b]
Regna Liburnorū: & fontē[c] ſuperare Timaui

SER. a ℭ ILliricos penetrare ſinus. Antenor nō illyricū nō liburniá, ſ; Venetiá tenuit. iō aūt Virgili⁹ dicit Illyricos ꝙ inde venit quidá Henetus rex, qui Venetiá tenuit a cuius nomine Henetiá dictam, poſteri Venetiá nominauerūt. b Tutus. ideo tutus qa rhetii, & videlici ipſi ſunt liburni, ſæuiſſimi admodū populi, ꝯtra quos miſſ⁹ eſt Druſus. hi autē ab amazonibus originē ducunt, vt ēt Oratius dicit. Quibus mos vñ ductus per omne tempus amazonia ſecuri dextras obarmet, quærere diſtuli hoc ergo nunc ad augmētū pertinet ꝙ tutus eſt ēt inter ſæuos populos. c Fontē timaui. Amát poetę rē vnius ſermōis circūlocutiōib⁹ dicerē vt ꝑ Troia dicát vrbē Troianá, ꝑ buthroto arcē buthroti, ſic & mō ꝑ timauo ait fontē timaui, & paulo poſt, vrbē pata. i. patauiū.

DON. Penetrare. ℭ ILLIRYcos penetrare. Voluit demōſtrare difficultatē ꝑueniendi, & ad hoſtiles ꝑtes penetrandi, quæ oīa facit dictis poſteri⁹ annexis. Penetrare. n. eſt penitus ītrare: & ſinus ſunt receſſus terraꝝ penitus remotaꝝ, qbus clauſis nō potuiſſet euadere, ſi picula extitiſſent, & miro verbo vſa ē trāſire, qđ eſt ſine moleſtia. vel īpedimēto, ꝗ vis ꝑuenire. Et qa fōtē ſupare difficultatē nō demōſtrat addit.

CHR. Veneti. ℭ HENETOS. Autē de qbus meminit Seruius in paphlagonia aſiatica regione fuiſſe, a qbus italici oriundi ſunt Liuius & Pli. ſcribūt. Stra. tñ Venetos italicos a Venetis galliæ populis coloniá eſſe cenſet. alii dicūt Henetos veniſſe in Italiá cū Antenore. Illyricos. Illyrici tenēt quæ iſtro ſunt alpibuſq; continua interq; italiá & germaniam iacentia. inchoant autē a lacu vindelicorū & rhetiorum & noriorum, ipſius oræ partes occuparunt daci, q boios & tauriſcos deleuerunt. Eſt aūt dicta illyria ab illyro polyphemi filio. intima. Suplatiuū ab eo qđ eſt intus. Lyburni. Sinus ionicus adriatici pars eſt, huius a dextra latus facit illyriá Siniſtrū vero italia vſq; aquileiæ receſſus. ad terrá illyricá inſule ſunt abſyrtides, curictica lyburnicæ, itemiſſa, traguriū mellina, corcyraphanus. Tymauus. Fluui⁹ eſt venetoꝝ cōcordiæ atq; tergeſtæ oppidi vicinus. Ex mōte grandi per nouē ora effuſus ampliſſimū ante alia fontem facit, ex quo tandem vno alueo fluens in adriaticū exit mare in ſinū trigeſtinum. Ait Florētinus Foccatius Strabo vero non procul aquileia, quæ Venetias regionem terminat Diomedis templū eſt, & portus Tymau⁹, & lucus miro decore. Septem aſſunt fluuiatilis aquę fontes mare irrumpētes lato & profundo ſane fluuio. Reliquos vno excepto ſalſas habere aquas Polybius ſcribit, locūq; ipſum matis fontē;, & matrē ab incolis vocari. Tymauus. Vt ait Poſſidonius e montibus delatus decidit in profundū, deinde intra terram abſorptus ſtadiis circiter. cxxx. decidit in mare. Illyriá Tymauus

ℭ VNDE

Vnde[a] per ora nouē vaſto[b] cū murmure mōtis
It mare[c] ꝓruptū[d] & pelago[e] premit[f] arua ſonāti
Hic[g] tñ ille vrbem[h] Pataui ſedeſq́[i] locauit
Teucrorū & gēti[k] nomen dedit armaq́[l] fixit
Troia nunc placida compoſtus[m] pace quieſcit
Nos[n] tua progenies cœli quibus annuis[o] arcē.
Nauibus infandum[p] amiſſis vnius[q] ob iram

SER. a ⸿VNDE per ora nouem. multi ſeptem eſſe dicunt ꝗ ſi incerta fides eſt finitus eſt numerus pro infinito. b ⸢Vaſto cum murmure mōtis, tanta vi exit in mare, vt etiam reſonet vicinus mons, & ſic dictum eſt, ſicut ſuperius. Illi indignantes magno cū murmure mōtis. Circum clauſtra fremunt. c ⸢Mar. amat poeta rem hiſtoriæ carmi ſuo cōiungere. Varro enim dicit hunc fluuiū ab incolis mare nominari. d ⸢Proruptū.i. effuſum fluens, & melius eſt proruptum q̃ præruptum legere. bene autem diffiniuit qd eſt larg⁹ fons ſolutū mare. e ⸢Pelago. Aquarum abūdātia. f ⸢Peremit. Populať, vaſtat. g ⸢Hic tamē. Hoc eſt & in hoc loco difficili. h ⸢Vrbem pataui, ideſt pątauium. Pątauiū autem dictum ē, vel a padi vicinitate, quaſi padauiū vel ἀπὸ τοῦ πέτεσθαι, ideſt a volando, quod captato augurio dicitur cōditū vel quod auem telo petiſſe dicitur, & eo loco condidiſſe ciuitatem. i ⸢Sedeſq́ locauit. Ex votis ſuis facit inuidiā dicēs id cōceſſum Antenori, qđ ipſa deſiderat. K ⸢Et gēti nomen dedit. Hoc eſt qđ ne victori quidē conceder æneę, qđ ſcimus a iunone eſſe perfectū contra quam obliq́ loquitur propter conſiderationem mariti, vt ait, ne vetus indigenas nomen mutare latinos Neu troas. ſ.i. hi autem primis temporibus ab Antenore dicti ſunt antenoridæ. l ⸢Armaq́ fixit troia. Hoc eſt ſecurus eſt, qa ſolent omiſſa militia, ſiue gladiatura quibuſlibet templis arma ſuſpendi, vt Oratius. Veranius armis. Herculis ad poſtē fixis, & dunais depoſte refixum. m ⸢Compoſtus. Syncope eſt. detraxit enim de medio ſyllabā vt. Pocula porgite dextris. n ⸢Nos tua progenies. Sic loquitur quaſi ſit vna de troianis Nam aliter ſenſus nō procedit, quod autem dixit tua ꝓgenies expexegeſis eſt, vt. Aſt ego quæ diuū icedo regina. o ⸢Annuis. Quia nutu ſemper ꝑmittit aliquid iupiter. p ⸢Infandum. Pro infande. vt in. vi. Miſerum ſeptena quot annis, corpora natorum, pro miſerabiliter. Item. Toruūq́ repente, clamat. Pro torue. & eſt figura quæ ſit quotiens nomen pro aduerbio ponitur. magis autem poetica eſt. in proſa aut rara, aut nunquam. tamen hoc loco infandum poteſt eſſe etiam interiectio dolentis. q ⸢Vnius. Produxit hic penultimam.

⸿VNDE per ora nouem & cætera. Et commemorat tantæ illum fontem virtutis eſſe, vt per nouem illius ora tutus tranſiret. ⸢Vaſto cum murmure montis. It mare proruptum, vt fons ſolo vocabulo re vera ſui abūdantia in terris pelagi faciē oſtenderet. Repete ergo potuit hoſtes euadere, potuit penetrare, ſi ille potuit ſuperare. ſ.r. ⸢Hic ſcilicet in regionib⁹ hoſtilib⁹, & p oēs difficultates. Ergo vnū aduerbiū & ꝓnomē graue pōdus doloris adiecit. ille mīoris dignitatis cur tm̄ fœlicitatis adept⁹ ē: vt tut⁹ trāſierit: tutus puenerit: tutus vrbē ſuis cōdiderit: tut⁹ noīe troiano vocitari indigenas fecerit: tutus arma troiana. i. victa in eoꝝ partibus fixerit. quos nō cōſtat victores fuiſſe. Nos tranſit ad comparationē. ⸢Tua progenies. Interpretatio ē. ⸢Tua. Qui deos & hoīes in ptāte hēs. apud quē priuilegiū primi gradus hr̄e debemus. Dū ſpe ꝓmiſſoꝝ ducimur: naues amiſim⁹: & ꝓmiſſam italiam tenere non poſſumus. ⸢Vnius ob. i. optime ad finē orationis reſeruauit: ne ſi inter initia dixiſſet: offenſus Iuppiter ſororis & cōiugis iniuria alienaretur. Nec etiam nomen Iunonis poſuit: vt ſine offenſa ad Iniuriarum numerum perueniret. DON.

⸿NOS tua. P. Per contentionē q color rhethoricus ſūmā vim orationi affert. Eſt. n. huiuſcemodi. Antenor vir nulla cognatione, aut affinitate tibi cōiūctus ī Italiā īcolumis venit, & ſine difficultate vrbē cōdidit, I q̄ cū ſuis ī ſūma trāq̄litate degit. Nos āt q tua ꝓgenies ſumus poſt diuturnos grauiſſimoſq́ errores: & multa pericula ī ea terra: quā fata cōceſſerūt cōſiſteř nō poſſum⁹. ⸢Nos. Admiſcet pſonā ſuā. Nā cū filius ex mr̄is viſcerib⁹ ſit, nihil euenit nato. qn idem & mr̄i nō eueniat. Quinēt dolētius in filio: quā in ſe damna ſentiūt matres. Maximopere igitur mouet Iouem cū oſtendat ſe iouis filiā hiſdem calamitatibus: quibus Aeneas premi. ⸢Cæli q. a. a. quid grauius accidere pōt: quā illis qui iubente ioue tanto deo cœlū ſperabant: nūc terras denegari. Eſt āt maximū pathos cū aliqđ preter ſpem euenit: vt alibi demōſtrauimus. ⸢Vnus. q. d. etiā ſi plures irati nobis eſſent: ne dum vna: tamen contra tua iuſſa nullū efficacem conatū habere deberent. CHR.

Prodimur[a] atq; italis longe diſiungimur oris.
Hic[b] pietatis honos[c]? ſic[d] nos i ſceptra reponis?
Olli[e] ſubridens[f] hominum ſator, atq; deorum,
Vultu quo cœlum, tempeſtateſq; ſerenat[g],
Oſcula[h] libauit natę dehinc talia fatur.
Parce[i] metu Cytherea[k] manēt[l] immota tuorū[m]

SER. a ¶ PRODIMVR. Multa quidē hic ſermo ſignificat. ſed modo porro damur. ſ. ab Italia. Et ſciendum eſt omnium auctorum eſſe ꝯſuetudinē res dubie poſitas in ſequentibus explanare, & planius dicere, vt hoc loco. nā qđ eſt prodimur oſ̄ndit dicēs. Atq; ital' lōge diſiūgimur oris. b ¶ Hic. Ideſt talis, vt Hūc ego te Euryale aſpicio. Id eſt tales. c ¶ Honos. cuiꝫ ſecundum arteꝫ dicam⁹ honor, arbor, lepor, plerūq; poetæ or in os mutant cauſa metri. os enim longa ē, or breuis. hoc qdē hꝫ ratio. ſed i hoc loco ēt abſq; metri neceſſitate honos dixit. Itē Salluſtius pene vbiq; labos poſuit, quē nulla neceſſitas coegit. melius tñ eſt ſeruire regulæ. d ¶ Sic nos in ſceptra reponis? Reponis in ſceptra, aut ad imperia reſeruās. Sic, hoc eſt p naufragia, aut certe antiqua eſt licētia cōmuniū propoſitionū ſceptra pro i ſceptris. e ¶ Olli. Modo tunc pp ſequentia. pronomē enim non debet poni cum noīe, ſed pro ipſo nomine. nullus enim dicit, illi natæ. alias tñ olli illi ſignificat, vt. Olli dura quies oculos, & ferreus vrget, ſomnus. f ¶ Subridens. Lætum oſtendit Iouem, & talem qualis eſſe ſolet quom facit ſerenum. poetarum enim eſt elementorū habitū dare numinibus, vt ſupra de Neptuno dictum eſt. g ¶ Serenat. Hoc verbum de his eſt, quæ carent pria poſitione, quod fit in his, quæ in nr̄a non ſunt ptāte, vt tono, fulmino, pluo. hoc enim nō poſſumus dicere, niſi forte perſona inducat eius, qui poteſt, vt tale aliqđ Iuppiter dicat. h ¶ Oſcula libauit natę. Leuiter tetigit. Et ſciendum eſt oſculum religionis eſſe, ſuauium voluptatis, vt alibi. Sūmaq; p galeā delibās oſcula. & Terentius. O thais meū ſuauium. i ¶ Parce metu. Quotiēs in cauſis arguimur, ante nos purgare debem⁹. & ſic ad actionē deſcendere, quod & hoc loco Iuppiter facit, ante enim obiecta purgat, & ſic venit ad pmiſſionē. & eſt parce metu, elocutio vſualis, ideſt dimitte metum, quomō dicimus parce verbis, parce iniuriis. k ¶ Cytherea. Omnia quæ apud græcos ei diphthongon habent, apud latinos in e productum conuertūtur. κυθέρεια Cytherea. μήδεια Medea. Omnia autē quæ dicit Iuppiter ad ſolationē pertinent antedictoꝝ. Ideo aūt nunc dicit. Parce metu, quia ſupius dixerat triſtior. l ¶ Manent immota. qā dixerat. Quæ te genitor ſententia vertit, & ſimul per trāſitum dogma ſtoicorū oſtendit nulla ratione poſſe fata mutari. m ¶ Tuorum. Vel Troianorum, vel romanorum.

DON. ¶ OLLI ſubridens vt Venus lachrymis āteq; loq̄ret ſignificauit dolorē internum & qđ dictura eēt. Sic Iuppiter ſtatī debuit hilaritate vult⁹ & oſculo & prima parte orationis demere angorē filię, nec oportuit eam circuitione deferri. ¶ Subriſit. Riſu vtitur, vt eam exhilararet, ſed ſubriſit vt maieſtatē ſeruaret ex modeſtia. Naꝫ ſatori hominum & deorum turpis erat plenus riſus. Subriſit, vt partē daret Troianorum caſibus, parteꝫ reſeruaret illis, quæ erat promiſſurus ¶ Vultu quo cœlum, tali qualē habet cum elementa tranquillat. ¶ Oſcula. Signum optimum cum beniuolentiaꝫ ſuā oſculo publicat. ¶ Dehinc. oſtēdit ſigna iſta nō fruſtra fuiſſe præmiſſa, quæ veneris mœrorem leuarent. ¶ Parce metu. Si ſolum hoc dixiſſet, abunde ſuffecerat ad demulcendum animum. Reddit enim ſecuram & nihil immutatum eſſe demōſtrat. Dat autem huic poeta perſonam regis non patris. De futuris enim nō niſi deus loquit. Ergo cytherea dixit & nō filia, & tuorum & non noſtroꝝ.

CHR. ¶ DISIVNGIMVR. Miſerum non tenere Italiam, ſed miſerius ab ea longe remoueri, vt omnis ſpes potiundi eripiatur. ¶ Hic pietatis honos: cum validis iam argumētis occupauerit mentem Iouis ad poſtremū grauiſſima interrogatione vehementer vrget, vt non ſolum perſonā deæ ad deum agat, ſed licētius filiæ ad patrem, & in ea interrogat ad quæ aliter q̄ ipſa velit Iuppiter reſpōdere non poſſit. ¶ Subridens. Optimum tēperamentū non ſolum quia tantæ maieſtatis non erat profuſius ridere, verum quia vt hac modeſta exhilaratione ſpē auxilii præſtabat, ſic ſolutiori riſu cōtēptū oſtendiſſet. ¶ Cytherea. Venus a cytheris inſula dicta. Eſt autem cythera inſula e ragione lacedæmonis locus contra ſpartem bellum gerentibus apprime aptus. De qua iſula dixit chilon ſpartanus vir ſapiens præſtare lacedæmonibus illam demergi, quam extare. Venus pria cœli & diei filia fuit. & ex Ioue ſeu libero amorem geminū & gratias genuit.

Filia

Filia cœli quia ſuo cœlo affixa eſt:& diei quia lucidus eſt planeta. Geminum amorem.ſ.caſtum & laſciuum. Gratias quæ ſine amore non ſunt. Venus ſcđa ex viribus cœli nata eſt. Saturnus enim vt ait Heſio. accepta falce a matre: quæ illum vlciſci cupiebat ex inſidiis virilia amputauit cœlio. Et eoꝝ ſanguineis guttis terra gigãtes erynes & nymphas melias genuit. virilia autẽ in mare proiecta:& fluctibus agitatã ſpumam fecerunt: ex qua Venus creata ẽ: vnde a virilibus quæ μήδεα dicuntur philomedea. A ſpuma vero quæ ἄφρος appellatur aphrodite dr̃:& quia mari primo cytheris inſulæ adhæſit: ac mox in cyprum profecta eſt cytherea: ac cyprogenia dr̃. Tertia aũt Venus Iouis & dionæ filia: ex qua eſt Aeneas. antiquiſſimũ aũt illi templũ aſcaloniæ vrbis ſyriæ fuit. Nã qđ in cypro eſt hinc veniſſe cyprii volunt: qđ aũt in cytheris phœnices: qui ex hac ſunt ædificarunt: hoc ſcythæ q ſyriã inuaſerunt cũ rapuiſſent. Venus in eos fœmineũ morbũ immiſit: vocaꝛ ab aſſyriis militia arabes alitã: Perſæ mitraꝫ noiant ait Herodo. Venus latine dr̃ vel qđ ad oĩa animalia veniat: vel qđ per eam oĩa veniant: ideſt oriantur. Venerem gignendi vim dicunt. Si aũt ad hiſtoriaꝫ referas: dicunt cretenſes Iouis illã filiã fuiſſe:& qua ætate:& quibus ſacris nuptiæ ſunt celebrandæ inueniſſe. ac primũ in ſiciliã iuxta Ericem nauigaſſe: deinde in Paphum Cypri:& in inſulam Cytherã:& i naſiam & ſyriã: ait Diodo. eſt præterea ſtella venus in tertio cœlo amoris ꝑciliatrix:& apprime ſalutaris pp optimũ in ea cõtẽperamentũ humoris & caloris. Solus planetarũ excedit zodiacũ duobus gradibus. Nunquã a ſole diſcedit vltra quadragintaſex gradus: qm̃ illũ ſubſequiꝛ motu nãli. Antecedit aũt motu proprio planetaꝝ: q eſt ab occidente in orientẽ cõtra motu firmamenti: apparet in occidẽte poſt occaſum ſolis. & dr̃ heſperus ſiue veſp qñ aũt cõtra apparet in oriente ante ortũ ſolis:& dr̃ Lucifer:& Iubar. Primus aũt apud græcos Pythagoras auctore Parmenide deprehendit eundẽ eſſe Luciferꝝ & heſperũ. Inducit amatores muſicæ & verſuũ. Domicilia ſua ſunt libra & taurus. Manet in vno quoq; ſigno vigintinouẽ dies:& perficit curſuꝫ trecẽtis & q̃dragintaoctauo diebus. heſpus Lucifer

Fata[a] tibi cernes[b] vrbem. & promiſſa Lauini
Mœnia: ſublimemq;[c] feres ad ſydera cœli
Magnanimum[d] Aeneam neq; me ſnĩa vertit
Hic[e] (tibi[f] fabor enĩ, qñ[g] hęc te cura remordet[h],
Longius & voluens fatorũ arcana[i] monebo)

SER. a ¶ FATA tibi: nõ pp te: fati eniꝫ immobilis ratio ẽ ſed aut vacat tibi: vt q mihi accubantes in cõuiuiis: aut certe tua ſunt tibi fata: nõ tñ propter te. b ¶ Cernes vrbẽ, aut mœnia lauini, aut Romã ſignificat, qa quom ꝓprietatẽ detrahimus, qđ magnũ eſt ſignificamꝰ vt ſi dicas legi oratorem, nec addas quẽ intelligo Ciceronem, & ne longa ſit expectatio adiecit & ꝓmiſſa lauini mœnia, aut certe detrahe, & ſicut multi & expexegeſim facis Cernes vrbem. i. promiſſa lauini mœnia. c ¶ Sublimẽq; feres ad ſydera cœli, propter illud. cœli quibus annuis arcem Æneas enim ſecundum quoſdam in numicum cecidit fluuium, ſecundum Ouidium in cœlum raptus eſt, appellatuſq; eſt iupiter indiges d ¶ Magnanimum, magnus & paruus, quoniam menſuræ ſunt, ad animum non niſi καταχρηστικῶς adhibiꝛ. e ¶ Hic i. Æneas. & ẽ ordo. Hic bellum ingens geret italia. f ¶ Tibi fauor enim. Hoc loco excuſat queſtionẽ futuram, & quaſi Veneri dolẽti. quæ vera ſunt dicit, ſed aliter loquiꝛ cunctis ꝑſentibus diis, dicet enim in decimo. Abnueram bello italiam concurrere teucris. g ¶ Quando, ſiqdẽ. h ¶ Remondet, ſollicitat, Terẽtius. Par pari referto: quod eaꝫ morderat. i ¶ Arcana: ſecreta: vnđ & arca & ars dcã quaſi res ſecretæ.

DON. ¶ MANent tibi fata: hoc ſat erat ſed vt ſaciaret qđ aſſerebat addit ĩmota. Deĩde enumerat ſpecialiter qđ gñaliter clauſerat. Rñdet ẽt querimoniis veneris. Nã cũ illa dixiſſet. Cũctus ob italiam terrarũ clauditur orbis. Hic dicit cernes vrbem. ¶ Et ad id cœli. q. a. a. ponitur. Magnanimũ Æneam fabor ſnĩa ad ſydera cœli, Vt aũt apertiorem faceret generalitatem, addit fatorum diſpoſitionem. Tangit aũt geſta ab Ænea ad Cæſarem & tpa Cæſaris. Quæ ſcribenda cũ propoſuiſſet morte præuentus, non impleuit, breui igitur oratione ſecuram facit venerem, longo deinde ordine futura explicat Non enim ocioſe audiſſet venus. quæ pertinerent ad gaudium, niſi prius amotus eſſet metus. Sic Terentius Vbi inueniam Pamphilum, vt metũ in quo nũc eſt adimam, atq; expleam animũ gaudio. ¶ (Fauor enim) Arcana fatorum, quæ nulli fas eſt noſſe commẽdat ſenſibus filiæ, & ſe illicite facere demonſtrat, vt cognoſcat illa beniuolum ſtudium patris. ¶ Tibi, quia filia es ſollicita. quia nolo te vexari angoribus. Tu docta tuorum fata lætaberis.

Bellum ingẽs geret italia[a], populoſq́ꝫ[b] feroces
Contundet moreſq́ꝫ[c] viris, & mœnia ponet.
Tertia[d] dum Latio regnantem viderit ęſtas:
Ternaq́ꝫ tranſierint Rutulis hiberna ſubactis.
At[e] puer Aſcanius cui[f] nunc cognomen[g] Iulo
Additur[h]. Ilus erat dum res ſtetit Ilia regno,
Triginta magnos[i] voluendis[k] menſibus orbes
Imperio explebit regnumq́ꝫ a ſede[l] Lauini
Tranſferet & longã multa vi[m] muniet Albam
Hic[n] iam tercentum[o] totos[p] regnabitur annos

SER. a ¶ ITALIA In italia. & detraxit ꝓpoſitionẽ more ſuo, ſic illo loco. Non libyæ nõ ante Tyro deſpectus hiarbas. i. in Tyro. nã ſi aduerbialiter vellet dicere, Tyri diceret. b ¶ Populoſq́ feroces. Cõtundet incõgruũ fuerat in cõſolatione bella prędicere, ob hoc ergo & victoriaꝫ pollicetur. c ¶ Moreſq́ viris & mœnia ponet hyſteron pteron i ſenſu, ante.n. ciuitas deinde mos poſt iura condunſ. Leges aũt mores dici nõ dubium eſt. d ¶ Tertia dũ latio, rhetorice, ne breue eẽt ſi triẽniũ diceret, tpa diuiſit i ſpẽm ordo aũt eſt lõgiſſimus nã aliter non ꝓcedit. Sublimẽq́ feres ad ſydera cœli. Magnanimũ Æneã. Tertia dũ latio regnãtẽ viderit æſtas. e ¶ At puer aſcani⁹. Prudẽter exitũ Æneæ oñdit. & tacuit dicẽdo filium poſtea regnatuꝝ. f ¶ Cui nũc cognomẽ Iulo. h ¶ Addiſ. Scd̃m Catonẽ hiſtoriæ hoc hẽt fides. Æneã cũ pr̃e ad italiã veniſſe, & ꝓpt inuaſos agros cõtra latinũ Turnũq́ pugnaſſe in quo ꝓlio piit Latinus. Turnũ poſtea ad Mezẽtiũ cõfugiſſe, eiuſq́ fretũ auxilio bella renouaſſe. qb⁹ æneas turnuſq́ piter rapti ſũt migraſſe poſtea i aſcaniũ & Mezẽtiũ bella, ſed eos ſingulari certamĩe dimicaſſe. Et occiſo Mezẽtio Aſcaniũ iulũ cœptũ vocari a prima barbę lanugine, q̃ ei tpe victoriæ naſcebaſ. Sciẽdũ eſt aũt hũc primũ Aſcaniũ dcm̃ a Phrygiæ flumĩe Aſcanio, vt ẽ. Trãſq́ ſonãtem Aſcaniũ deĩde ilum dcm̃ a rege ilo, poſtea iulũ occiſo Mezẽtio, de qbus nominib⁹ hoc loco dicit. At puer aſcanius cui nunc cognomen iulo. Addiſ ilus. Ab hac hiſtoria ita diſcedit Virgi. vt aliqbus locis oñdat ſe non ꝓpter ignorantiã, ſed p artẽ poeticã hoc feciſſe, vt illo loco. Quo magis italiã mecũ lætere reperta, ecce ἀμφιβολικῶς hoc dixit, oñdit tñ Anchiſem ad italiã perueniſſe, ſic aũt oĩa cõtra hãc hiſtoriã ficta ſunt, vt illud vbi dr̃ æneas condidiſſe Carthaginem cum eam conſtet ſeptuaginta annos ante vrbem Romã conditã. Inter excidium vero Troiæ & ortũ vrbis Romæ anni inueniũtur. cccxl. g ¶ Cognomẽ iulo, ſi ꝓprie loquereſ agnomen diceret, nõ cognomẽ, ſed magis ad familiam reſpexit, quia oĩs gens iulia inde originem ducit. dicimus autẽ & nomen eſt mihi Cicero, vt Terẽtius. Accyra eſt huic nomẽ ſabulæ, & Ciceronis, vt Sal. Cui nomen obliuionis cõdiderãt, & Ciceroni, vt. Cui Remulo cognomẽ erat, & Ciceronẽ, vt Æneadaſq́ meo nomẽ de noĩe fingo. meli⁹ tñ eſt datiuo vti. i ¶ Magnos orbes, tria ſunt gña annoꝝ, aut.n. lunaris annus eſt xxx. dieꝝ, aut ſolſtitialis duodeciꝫ mẽſiũ, aut ſm Tuliũ magn⁹ q tenet duodeciꝫ milia qngẽtos annos, vt i Horten. Hoꝝ annoꝝ quos in faſtis habem⁹ magnus xii. milia qngẽtos qnquagitaquattuor amplectiſ, hoc ergo loco magnũ dicit cõparatiõe lunaris, & alibi. Interea magnũ ſol circũuoluiſ annũ Annus ãt dictus eſt q̃ſi anuus. i. annulus, & i ſe redeat, vt ẽ. Atq́ in ſe ſua p veſtigia voluiſ ãnus, vel ἀπὸ ἀνανεοῦσθαι. i. ab inouatione. K ¶ Voluẽdis. Volubilibus, vt ſupra l ¶ Ab ſede lauini tranſferret. Veꝝ eſt, vitans.n. nouercalẽ inuidiã deſeruit Lauiniũ, & Albam longã cõdidit, dictã ab omĩne albæ porcæ repertę, vel ſitu ciuitatis. m ¶ VI, non virtute nã multa ſignãt. n ¶ Hic iam. Præterea. o ¶ Tercentũ Quomodo tercentũ annos dicit. cũ eam quadringentis regnaſſe cõſtet ſub albanis regibus: ſed cũ ꝓſcriptione ait trecẽtũ. ſ. vſq́ ad ortum vrbis Romæ, ait nãq́. Donec regia ſacerdos Marte grauis. & ꝯſtat i regno Romuli, & Numę, & Tulli Hoſtilii, q euertit Albã centũ annos qbus pariter Roma & Alba regnarunt eſſe conſumptos. p ¶ Totos. i. ſine intermiſſione.

DON ¶ BELLVM. Præponit curã belli ſed bona vẽtura ꝓmittit Mortẽ aũt æneæ. qd̃ erat triſte ſubticet. ¶ At pu. Oſtẽdit qd̃ optabile eſt Æneæ non externũ, ſed filios ſucceſſuros eo fœliciorẽ, vt nõ triẽnio, vt ipſe, ſed. xxx. an. ſit regnaturus. ¶ Hic iã tercentũ. Poſt triẽniũ Æneæ. xxx. Aſcanio. & . ccc Hectoreę gẽti dãtur. Regina q̃ q̃uis geminos pariat ad vnuꝫ Romulũ imperiũ peruentoꝝ oñdit, & parricidiũ occultat, & romãos a romo appellatũ iri, q tanta ſint fœlicitate regnaturi, vt nullis alteꝝ regnũ temporum terminis claudãtur.

CHR. Alba longa ¶ REGNABIT. Refert Li. albam longam nomẽ ſumpſiſſe, & ab alba porca cuius omĩne condita eſt, & a ſitu vrbis, quoniã in mõtis iugo in longitudinem porrecta ſit, & cõditam eſſe

ditã eẽ ab aſcanio Æneę ſilio. Sȝ vtrũ ab eo
quẽ ex creuſa in phrygia, an ab alio quẽ ex
Lauinia ĩ italia gñarat ãbigit. Tñ ita pſeqt.
Is Aſcanius q̃cũq; ſit matre natus, abũdãte
Lauini multitudiẽ albã cõdidit, atq; ĩter La
uinũ & albã triginta ĩterſuere anni. Siluius
deiñ regnat aſcanii filius caſu q̃dã ĩ ſiluis na
tus Is Æneã Siluiũ creat, inde Latinũ Siluiũ
a quo aliquot coloniæ deductæ priſci Lati
ni ſunt appellati. Mãſit deinceps Siluius oĩ
bus cognomẽ. Alba ex Latio ortus, & ex Al
ba Atis, ex Ate Capys, ex Capy Capet⁹, ex
Capeto Tyberinus, q in tractu Albulę ſub
merſus nomẽ ſuũ flumini reliqt. Ex Tyberi
no orit̃ Agrippa, & ex Agrippa Romul⁹ q
fulmine ictus piit, ex quo ẽ Auentinus a quo
mons Auentinus, q: ĩ illo ſepultus ẽ nomẽ
ſũpſit. Auentini filius Procas ẽ, q Numitorẽ
creat, & Amuliũ. Amulius Numitorẽ cui re
gnũ legatũ erat, q̃m grandior eẽt natu peli
it, filiũq; ĩterimit, & filiã veſtalẽ virginẽ fa
cit, quę grauida facta Martẽ. ſiue q; ita crede
ret, ſiue vt q: de⁹ auctor culpæ honeſtior eẽt
patrẽ nũcupat. Eius ptu natus ẽ Romulus &
Remus Hæc Liui. Diony. ãt halycarnaſeus
refert Aſcaniũ Creuſæ filiũ q antea Eurylẽõ
vocabat̃, Albã ↄdidiſſe. Erat Æneæ & alter
filius, ſed ex Lauinia. Hic Silui⁹ vocabat̃ q̃m
mr̃ illa metuens priuignũ illũ clanculũ ĩ ſyl
uis alendũ curauerat tradens illũ Tyrrheno
paſtori quẽ Latino ſciebat fuiſſe acceptum.
Mortuo ãt Aſcanio certabant de regno hic
Siluius & Iulus Aſcanii filius. Sȝ populus Li
tẽ diremit, Siluiũq; regnare iuſſit. Iulo ãt re
gni loco ſacrã quãdã ptãtẽ attribuit hono
rẽ piculis ĩperii vacãtẽ. Quẽ idẽ Diony. ſcri
bit ĩ domo Iulio℞ ad ſuã vſq; ætatẽ duraſſe,
in q̃ Cæſar mirifice floruit. Regnauit ãt Sil
ui⁹ vñ trigĩta annis Æneas fili⁹ trigĩta vnũ.
Latin⁹ Li. Alba q̃dragĩta. Capys vigĩtiocto.
Poſt tũc põit Dionyſius regnaſſe Calepetũ
annos treſdeci Tyberiũ octo Agrippã trigĩ
ta tres. Poſt nũc loco Romuli põit Allidius
tyrannica violẽtia vi℞, q deos ↄtẽnẽs fulmi
nũ & tonitruũ imitationibus ſe deum credi
cupiebat. Ve℞ ĩbribus & fulminibus in eius
domũ cadentibus, & lacu, iuxta quẽ habita
bat ĩ ei⁹ domũ exundãte cũ tota domo ab
ſorptus ẽ. Auentin⁹ regnauit annos trigĩta
ſeptẽ. Procas vigintitres. Amulius q fratri re
gnũ eripuit duos & q̃draginta regnauit an
nos Euſebi⁹ ait Aſcaniũ Albã ↄdidiſſe anno
mũdi vigeſimoſeptio ſupra q̃tuor milia, &
regnaſſe ãnos trigĩtaocto. Deiñ Siluiũ poſt
humũ vigĩti nouẽ. Æneã Silui. trigĩta vnũ
Latinũ li. Albã trigĩta nouẽ Atĩ ſiue ęgyptũ
vigĩtiq̃tuor. Capys vigĩtiocto. Caleptũ treſ
deci. Tyberiũ octo. Agrippã q̃draginta. Re
mulũ quẽ alibi Remulũ vł Romulũ trigĩta
nouẽ. Auentinũ trigĩta ſeptẽ. Procã viginti
tres Amuliũ q̃dragĩta quatuor annos. Anni
certus modus apđ ſolos ægyptios ſemp fuit
aliæ gẽtes diſpari numero pari errore muta
bãt. Arcades. n. triũ mẽſiũ habebãt annũ, a
carnanes ſex. reliq Græci trecẽto℞ q̃dragin
ta quatuor die℞ Romulus Romanus ex de
cẽ mẽſibus inſtituit annũ a Martio initium
ſumẽtẽ ↄfectũ ex ducẽtis tribus dieb⁹. Numa
deĩde Põpilius addidit q̃nquagĩta. Mox ẽt
vnũ diẽ ad honorẽ ĩparis numeri addidit.
Verũ cũ ſol trecentis & ſexagintaq̃nq; die
bus ac quadrãte zodiacũ ↄficiẽs annũ faciat
ſicq; deeſſent vndecĩ dies anno ac quadrãs,
greco℞ q̃dã inſtituerũt vt octauo q̃q; anno
nonagĩta dies intercalaret̃, dieſq; illos ὑπερ-
βαίνοντας, & menſes ἐμβολισμοὺς ap
pellarũt Romani ãt alternis annis binos &
vicenos, alternis ternos & vicenos ĩtercala
bãt. vñ octauo anno q̃tuor actis ĩtercalatio
nib⁹ pp illũ quẽ addiderat Numa octo dies
ſuperãt. Itaq; errore cognito ĩſtituerũt vt ter
tio quoq; octennio nõ nõagĩta, ſed ſexagin
ta ſex intercalaret̃ remotis vigĩtiquatuor
dieb⁹ q totidẽ ãnis affluebãt. Intercalatio ãt
fiebat poſt viginti tres dies februarii termi
nalib⁹ ſacris pactis, deiñ reliq q erãt q̃nq; re
ligiõis cã poſt intercalares ponebãt̃, ne Mar
tius a Februario diſiungeret̃. Fuit ẽt tp̃s in q̃
intercalatio religiõis cã ſublata ſit. Quin &
ſacerdotes ĩ fauorẽ publicano℞ nũc iũ die℞
mõ augebãt, modo diminuebãt. Cæſar ãt
ad verũ curſũ ſolis annũ redegit cõſumptis
iis diebus q cõfuſionẽ facerent. Itaq; fuit ille
annus. ccc. xliiii. dierũ Voluit eſſe ex. ccclxv.
diebus, & quarto quoq; anno pp quadran
tẽ ſuperabundantẽ diem intercalari iuſſit.
Annum romani a bruma hebræi ab æquno
ctio verno, græcia ſolſtitio. Ægyptii ab au
tumno incipiũt ait Iſidorus, Atq; hæc de ſo
lari anno. Eſt & annus lunaris triginta fere
die℞. Eſt & annus magnus q ĩpleret̃ quotieſ
cũq; oẽs planetæ ac oẽs octaue ſpheræ ſtellę
eodẽ redierint, vñ a principio mundi motũ
inceperunt. De hoc ſpatio varię apud pſcos
fuerũt opiniones, Tñ Andalo & Paulus Flo
rentinus eũ ex triginta & ſex millib⁹ anno℞
cõſtare dixerũt, q̃m gradus in cœlo ccc. ac.
lx. ſunt, & ſtellæ fixe nõ niſi cẽtenis annis ſin
gulos gradus ↄficiunt. Quapp totũ cœli ſpa
tiũ minori tp̃e peragrare minime poſſunt.

Gente[a] ſub hectorea. donec[b] regina[c] ſacerdos
Marte[d] grauis geminam partu dabit Ilia plem.
Inde[e] Lupę fuluo[f] nutricis tegmine lętus
Romulus excipiet[g] gētem: & mauortia cōdet
Mœnia: romanoſq̧[h] ſuo de nomine dicet.
His ego nec metas[i] rerum: nec tempora pono
Imperium ſine fine dedi. quin[k] aſpera[l] Iuno
Quę mare nūc terraſq̧ metu[m] cœlūq̧[n] fatigat
Conſilia[o] in melius referet: mecumq̧ fouebit
Romanos rerum dominos, gentemq̧[p] togatā
Sic placitum. veniet luſtris[q] labentibus ętas

SER. a ℭ GENTE ſub hectorea.i.troiana: ſ; debuit dicere æneia: diximus ſupius, poetas nomina ex vicino vſurpare. b ℱ Donec regina ſacerdos. Hiſtoria hoc habet. Amuli⁹ & Numitor fratres fuerunt: Amulius fratrē regno pepulit: & filiū eius necauit: filiam vero Iliā Veſtæ ſacerdotē fecit: vt ſpem ſobolis auferret: a q̄ ſe puniri poſſe cognouerat. hāc vt multi dicunt Mars compreſſit: vnde nati ſūt Remus & Romus: quos cum matre Amulius præcipitari iuſſit in tyberim: tū (vt quidam dicunt) illā anien ſibi fecit vxorem: vt alii inter quos Ora. Tyberis: vnde ait: Vxorius amnis. Pueri vero expoſiti ad vicinā ripam ſunt. Hos Fauſtulus repit paſtor: cuius vxor erat meretrix Acca laurentia: quæ ſuſceptos aluit pueros. hi poſtea auum ſuum Numitorem occiſo Amulio in regna reuocauerunt: qbus dum cū auo auguſtū Albæ videret̄ imperiū. receſſerunt: & captatis auguriis vrbē condiderunt: ſed Remus ꝑor ſex vultures vidit: Romul⁹ poſtea. xii. quæ res bellū creauit: in quo extinctus ē Remus: & a Romi noīe romani appellati. Vt aūt ꝑ Romo Romulus diceret̄ blādimēti gr̄a factum eſt: qđ gaudet diminutione: ꝙ aūt a lupa dicunt̄ aliti: fabuloſum eſt ad celādā auctorū romani gn̄is turpitudinē: nec incongrue fictū eſt. Nā & meretrices lupas vocamus: vnde & lupanaria: & cōſtat hoc aīal in tutela eſſe Martis: vt alibi Martius a ſtabulis rapuit lupus. c ℱ Regina regis filia. Abuſiue ait more poetico: vt alibi Magnū reginæ: ſed n. miſeratus amorē.i. regis filiæ Paſiphæ. d ℱ Marte gra grauida: vt Nō īſueta grauis tētabūt pabula fœtas. e ℱ Inde: deinde. f ℱ Fuluo tegmie.i. pelle lupę: q̄ vtebat̄ more paſtoꝝ. ſ; hoc multi rep̄hēdūt cur nutricis tegmie vſus ſit q gemīa rōne refutant̄: vel falſitate fabule: vel exēplo Iouis: q capræ nutricis ſuę amalthęę vtit̄ pelle. g ℱ Excipiet gētē: Remo.ſ. ītetēpto poſt cui⁹ mortē natā cōſtat peſtilētiā: vn̄ cōſulta oracula dixerūt placādos eē manes fratris extīcti: ob quā rē ſella currulis cū ſceptro & corona: & cęteris regni īſignib⁹ ſemp iuxta ſanciētē aliqd Romulū ponebat̄: vt pariter īperare videret̄: vn̄ & Remo cū ſſe quirinus iura dabūt. h ℱ Romanoſq̧ ſuo de noīe dicet. Perite nō ait Romam: ſed Romanos. Vrbis enim illius verū nomen nemo vel in ſacris enunciat: deniq̧ tri. ple. qdā: vt ait Varro: hoc nomē auſus enūciare in crucē leuat⁹ eſt: qđ nec Iginus quidē quū de ſitu vrbis loqueretur expreſſit. i ℱ Nec me. rerū nec tempora pono: metas ad terras retulit. tempora ad ānos. Lauinio.n. & Albæ fines inſtituit. romāis tribuit ęternitatē. K ℱ Quin: qnēt: min⁹.n.ē ēt. nā plenū ē qnēt: vt. Quinēt hiberno molīris ſydē claſſes. l ℱ Aſpa Iuno: tolerabili⁹ hoc Iuppiter dicit: vt criminaret̄ vxorē: marito magis congruit q̄ alii. m ℱ Metu vt ſupra. Id metuens. n ℱ Terras cœlūq̧ fatigat: vt alibi Abſūptæ in teucros vires celiq̧: mariſq̧. o ℱ Cōſilia in melius referet quia bello punico ſcđo Iuno placata cœpit romanis fauere. p ℱ Gentēq̧ togatā bene gentē, qa & ſexus oīs & conditio toga vtebat̄, ſ; ſerui nec colobia nec calceos habebāt. togas aūt ēt fœminas habuiſſe cycladū & riciuii vſus oſtendit, Recinius aūt dicit̄ ab eo qđ poſt tergum reiicitur, qđ vulgo maſorte dicit̄. Sic placitum, vel fatis vel mihi. Nam impſonale eſt. q ℱ Luſtris, qnquenniis. & bene olympiadibus computat tēpora, quia nondū erat vel Roma vel conſules. luſtrum autem dictū, ꝙ poſt quinquēnium vnaquæq̧ ciuitas luſtrabatur.

ℭ ASPERA Iuno. apte ponit qđ ven⁹ vni⁹ obitā dixit, ergo tātā fœlicitatē pollicetur, vt acerrima inimica poſito odio futura ſit. DON.

ℭ METAS. Sic dcā ē meta vel qa ſit poſita in dimēſo ſpacio vel qa illā metiant̄ q̄drigę. Eſt āt termin⁹ ad quē currit̄, & cū illic puētū ſit, neceſſe ē, vt circa ipſam flectant̄. Hinc Iuue. Per quē magnus equos arūcæ flexit alūnus, vt Stati⁹ Flectere ſi poſſet circū cōpedia metæ. & Virgilius in qnto. Hic viridē æneas frōdēte ex ilice metā. Cōſtituit ſignū nautis pater vn̄ reuerti. Scirent & lōgos vbi circūflectere curſus. ponit̄ tn̄ pro omni termino. ℱ Togatā. Sic Laberius poeta licentiam & libidinem vt tollam petis togatæ ſtirpis. CHR. Meta

ℭ DOMVS

Cũ domꝰ[a] Aſſaraci phthiã[b] claraſq; Mycenas[c]
Seruitio premet: & victis dñabitur Argis.
Naſcetur[d] pulchra[e] troianus[f] origine Cęſar[g],
Imperiũ[h] oceano. famam qui terminet aſtris.
Iulius a magno[i] demiſſum nomen Iulo.
Hunc tu olim[k] cœlo ſpoliis[l] oriẽtis honuſtũ[m]
Accipies ſecura: vocabitur hic[n] quoq; votis.
Aſpera[o] tum poſitis miteſcent ſecula bellis.

SER. a ¶ DOmꝰ aſſa. i. familia troiana. Nã aſſaracꝰ capyn gẽuit: capys ãchiſen: vñ ęneas auctor rõani gñis, ex qbꝰ mũmius q achaiã vicit. b ¶ Phthiã. Achillis pr̃ias. c ¶ Mycenas. agamẽnonis pr̃iã vt agamẽnoniaſq; mycenas. d ¶ Naſcet ad id r̃ndet. certe hic rõanos: & ois poetæ itẽtio: vt i q̃litate carmis diximꝰ ad laudẽ tẽdit augusti, ſić & i ſexti catalogo, & i clypei diſcriptiõe. Hæc ãt iouis allocutio ptis oba purgat, ptim aliqd pollicet. e ¶ Pl̃chra: alludit pp venerẽ, vñ & venꝰ aurea nũcupat. f ¶ Troianꝰ, ac ſi dicẽt ẽt cęſar troianꝰ ẽ. g ¶ Cęſar. hoc ẽ q dictꝰ ẽ caius iuliꝰ cęſar C. pnomẽ ẽ, iuliꝰ ab iulio, cęſar vel q cęſo mr̃is vẽtre natꝰ ẽ, vel q auꝰ eiꝰ i affrica manu ppa occidit elephãtẽ, q cęſar dr̃ pœnoꝶ lingua. h ¶ Impiũ oceano, famã qui termiet aſtris, aut ad laudẽ dcm̃ ẽ aut certe ẽ ꝑ hiſtoriã. Re vera. n. & britanos q i oceão ſũt vicit & poſt mortẽ eius cũ ludi funebres ab Aug. eiꝰ filio adoptiuo darent, ſtella medio die viſa ẽ: vñ ẽ. Ecce dionęi pceſſit cęſaris aſtꝶ. i ¶ A magno, ſicut alexãder, ſicut põpeiꝰ. k ¶ Olĩ: mõ futuri ẽ tpis. Cœlo. i cœlũ. l ¶ Spoliis oriẽtis victo Pharnace Mithridatis filio, q re vera i oriẽte fuit, ceteꝶ ęgyptꝰ i q̃ ptholemæũ vicit i auſtrali ẽ plaga. m ¶ Honuſtũ, ĩter honuſtũ & oneratũ hoc itereſt, q oneratꝰ ẽ q̃licũq; p̃ilus põdẽ, honuſtꝰ vero cui onꝰ ipꝫ honori ẽ, vt ſi qs hoſtiũ ſpolia ferat, ſꝫ oneratꝰ aſpiratiõeꝫ ñ hꝫ: qa ab onere venit honuſtꝰ ꝰo qa ẽt ab honor. diſcẽdit retiet aſpiratõeꝫ. ¶ Accipies ſecura: qa poſt mõtẽ cęſar meruit arã, faſtigiũ, flaminẽ, vt cicero i philippicis. n ¶ Hic q̃q;, ꝑt ĩtelligi ſicut romulus, ſꝫ meliꝰ ſicut æneas, de q̃ ſupiꝰ ait. Sublimẽq; feres ad ſydera cœli. Magnanimũ æneã. Quoq; ãt ſp ad ſilitudinẽ ponit, vt Tu quoq; littoribꝰ noſtris. Nã iõ i bucollicis dr̃. Nãq; erit ille mihi ſemp Deus: & in Georgicis. In medio mihi Cæſar erit. t. c. Votis, vel ad vota, vel in votis vocabit. o ¶ Aſpera. i. iniqua tũc. i. cæſare cõſecrato. Quũ Auguſtꝰ regnare cœperit clauſo iam tẽplo, pax erit p orbẽ. Cõſtat aũt tẽplũ hoc ter eẽ clauſũ Primũ regnãte numa, poſt bellũ punicum ſcdm, tertio poſt bella actiaca, q̃ cõfecit Auguſtus: quo tpe pax qdẽ fuit q̃tũ ad exteras ptiet gẽtes ſꝫ bella flagrauere ciuilia, qd & ipſe p trãſitũ tãgit dicens.

Furor ipiꝰ ĩtus huiꝰ ãt apiẽdi vl̃ claudẽdi rõ varia ẽ; alii dicũt romulo ɔtra ſabios pugnãte: quũ i eo eẽt vt vincerẽt: calidã aquã ex eodẽ loco erupiſſe, q̃ fugauit exercitũ ſabinoꝶ. hic ergo tractũ morẽ vt pugnaturi apirẽt tẽplũ, qd i eo loco fuerat ɔſtitutũ q̃ſi ad ſpẽ auxilii pſtini. alii dicũt tatiũ & romulũ fcõ fœdere hoc tẽplum ædificaſſe, vñ & Ianus ipſe duas facies hꝫ, q̃ſi vt oſtẽdat duoꝶ rgũ coitõem, vl̃ q ad bellũ ituri dñt d pace cogitar. ẽ alia meliõ rõ q ad p̃lũ ituri optẽt ĩuerſiões.

¶ AT DOmꝰ aſſa. extremꝰ cumulꝰ lętitię, vt q ad tp̃s victores erãt, ſiis q̃s vicerãt futuri eſſet qd ẽ plꝰ q̃ ãtenorẽ ĩter victores populos cõſediſſe, & p medios achiuos ɔplapſũ eẽ. Verũ qa hęc in honorẽ cęſaris ſcribebat, apuit qd i poſterioribꝰ fuiſſe ſcripturus, niſi mors pueniſſet. Nã poſt mortẽ turni ſeqbant. xxx. ac. ccc. ãnoꝶ geſta, ac deinceps vſq; ad Cæſaris tpa ſcã. Et cæſarẽ ita ãplificatuꝶ romanũ ipiũ, vt nihil ĩliqret qd ñ ſe ſubactũ fateret. ¶ Pulchra, optia & hõeſta, vt ñ corpis ſit ſꝫ origis. ¶ Iuliꝰ. cęſar trahẽs nomẽ demiſſũ. intm̃ aũt domituꝶ oẽs gẽtes, vt ex ñtibus triũphis eiꝰ, pax dehic, & fides ppetua pmanẽt. DON.

¶ PHTHIA. ps theſſalię auſtralis ẽ, in q̃ thetidis fanũ ppe pharſalũ veterẽ & nouũ ẽ iuxta magneſiũ pelagꝰ. Stra. ¶ Mycenas. Peloponẽſi ẽ vrbs cõdita a pſeo iouis & danaæ fi. cæſar nõ h pmus cęſar cognominatꝰ ẽ. Nã & i iulioꝶ. familia plęriq; an hũc cęſares fuerũt. Et pli. li. vii. ait. Auſpicatius enecta parẽte gignunt: Sic Scip. aphricanus por natꝰ eſt pmuſq; cęſar a cęſo mr̃is vtero dictꝰ. Helius ãt ſpartanꝰ ſcribit pmũ q cęſar appellatus ſit nomẽ accepiſſe ab elephãto: q maurica lingua cæſar dr̃ in p̃lio a ſe cęſo. Vel qa mortua mr̃e cæſo vẽtre ſit natus. Vel qa magnis crinibus vtero materno ſit effuſus. Vel qd oculos ceſios habuerit Hũit aũt originẽ iuliorũ domus a regibus albanis, q a Iulio aſcanio ſunt. Nã remulus ſiue romu. filiũ hũit Iuliũ, vt placet Euſe. q fuit pauus Iuli pculi q cũ romulo romã cõmigrãs. Iuliã gentẽ fundauit. ¶ Nomẽ in cęſare nomẽ fuit In aſcanio vero cognomẽ. Nã a lanugine qua primũ eius genæ veſtiri cœperãt, dictꝰ eſt Iulus. Eſt ãt iulus diſſyllabum nomen, ſed metri rõe ſit diæreſis in prima ſyllaba, & efficitur triſſyllabũ. CHR.

Cana Fides & veſta Rhemo cũ frẽ Quirin⁹
Iura dabunt. Diræ ferro & cõpagibus arctis
Claudentur belli portæ, furor impius intus

SER. a ℂCANA ſi. & ve. ſubaudi erit. vel qd ĩ cã nis hoib⁹ iuenit, vel qd ei albo pãno iuolutã mãu ſacrificat, p qd oñdit fidẽ dbet eẽ ſecretã, vñ & orati⁹. Et albo rara fides colit vela ta pãno. Veſtã vero religõe3 qa nullũ ſacrificiũ ſine igne ẽ, vñ & ipa & ian⁹ ĩ oĩbus ſacrificiis iuocat. veſta ãt dcã vl' ἀπὸ τῆς ἑστίας, vt digãmos ſit adiecta ſicut ĩ ę vet, enetus, venet⁹, vel qd variis veſtita ſit reb⁹. Ipſa. n. eẽ dr̃ fra, quã ignẽ hr̃e nõ dubiũ ẽ, vt ex ętna Vulcanoq; daf itelligi. b ℂRemo cũ frẽ qrin⁹. Multi ſic itelligẽ volũt, vt ſup dixim⁹, qa poſt peſtilẽtiã ad placãdos frĩs manes gemi nis oĩb⁹ vſus ẽ romul⁹, vñ ẽ. Viden vt gemi nę ſtãt vertice criſtę. S3 hoc eẽ nõ pt, qa itera tio ẽ añdictoꝝ, aut ordo ꝑpoſter⁹, ſi poſt dictũ ceſarẽ romulũ repetit. Cõſtat ꝑterea iani tẽplũ patuiſſe ſub romulo. Alii volũt per hos rõanos itelligi. Vera tñ hoc h3 rõ. Quirinũ auguſtũ eẽ. Remũ vero ꝑ agrippa poſitũ, q ſororẽ auguſti duxit vxorẽ & cũ eo pariter bella tractauit, vt Parte alia diis & vẽtis agrippa ſcdis. Nã adulãs ppl's roman⁹ octauião tria ei obtulit noĩa vtꝝ vellet quiri. au ceſar, an auguſt⁹ vocari. Ille ne vnũ eligẽdo ptẽ lędẽt, q alid offerre cupiebat, diuerſo tpe oĩb⁹ vſus ẽ. Et prĩo qrin⁹ dict⁹ ẽ, & ſde ceſar. poſtea qd & obtinuit auguſt⁹, ſic Sue. ꝓbat, & ĩ ge. oñdit Virg. Nã cũ d Gãgaridũ victoria diceret, q iuxta gãgẽ ſũt, qq; ab auguſto victi ſũt ait. Victoriſq; arma quirini. Vt ãt ꝑ agrippa remũ poneret, poetico vſ⁹ ẽ more. Nã nomẽ ex vicio ſũpſit. Hoc ergo dicit cũ cepit Iuli⁹ ceſar cœlũ tenere pacatis oĩb⁹ bellis, iura dabũt aug. et agrippa romulus ãt iõ qrinus dict⁹ ẽ, vel qꝛ hasta vtebaf, q ſabinoꝝ lĩgua curis dr̃. Haſta. n. i. curis telũ lõgũ ẽ, vñ & ſecuris q̃ſi ſemicuris, vel qd gręce κοίρανος rex dr̃. vñ Home. ꝗs εἷς κοίρανος ἔστω. Cõſtat ãt grecos fuiſſe romanos, vel pp gñis nobilitatẽ. Mars. n. cũ ſæuit Gradiu⁹ dr̃ cũ trãqllus ẽ. Quir. i. dñiq; ĩ vrbe duo eius tẽpla ſũt, vnũ quirini ĩ terra vrbẽ q̃ſi cuſtodis & trãqlli aliud ĩ appia via extra vrbẽ ꝑpe portã q̃ſi bellatoris vel gradiui. ℂDiræ cũ aptæ ſũt. c ℂCõpagib⁹. Ambages & cõpages ãtiq tm̃ dicebãt, poſteritas admiſit vt ẽt cõpago dicaf, ſ3 nõ qa varius eẽ põt noia tiuus, d3 ẽt declinatio mutari, queãdmodũ nec ĩ iſtis noĩb⁹, arbor arbos, vomer vomis nã & arboris & vomeris tm̃ facit. ergo ꝯpages cõpagis, q̃ñ cõpago vſurpatũ eſt. cõpaginis ãt nemo penitus dicit. Oui. tñ in prĩo metamor. ait. Atq; ita diſpatib⁹ calãis cõpagine cerę: cõpagie a gtõ ꝯpagis eẽ atbitror. d ℂFuror ip̃'iuſ: vt ſupi⁹ dixim⁹ pp bella ciuilia q geſta ſũt ꝯtra brutũ & caſſiũ ab aug. in philippicis, cõtra Sextũ põpeiũ ab Aug. in ſicilia.

DON. ℂIVra dabũt ĩ. leges romuli pdũrabũt & dẽiq; ceſſura oĩa mala ſelicitate ceſar. dixit furorẽ. ſ. et bellãdi necitatẽ.

GHR. ℂCANA. qa q fidẽ ſuãt, ñ mutãf, ſ3 ꝯſtãter in amicitia pſeuerãt, ĩ eaq; ſine alliq nouitate pſeneſcũt. ℂVeſta. de hac allo ĩ loco. ℂSecura. pollicef nõ ſolũ fugã piculoꝝ, veꝝ ẽt vacatõe3 curaꝝ. ℂFides. hic duplex ẽ. alia. n. d ẽa ſi dẽdo, qa p eã cõſidim⁹ aliqd futuꝝ Hec aũt vna ẽ ex trib⁹ ill' theologicis virtutib⁹. Alia ãt ẽ quã Cic. fũdamẽtũ iuſtitię nũcupat dr̃q; fides qd fiat qd dcm̃ ẽ. Iuſtitię. n. ptes ſũt. Religio, inocẽtia, pax, cõcordia, pietas itegritas & vidicatio, itegritas ãt eſt iuſticia q reꝝ cõſtãtiã dcõrũq; veritatẽ iuiolabilr̃ cõſuat. Fides ẽ itegritas, q dictoꝝ pactoꝝ cõitex vel ſpãte cõſtitutoꝝ itemerata veritas cuſtodit. Veꝝ d iuſtitia lati⁹ paulopoſt ℂCõpagib⁹ et cõpagẽ & cõpaginẽ dixerũt Oui. atq; ita diſpoſitis calamis cõpagie cęre. Et ſeneca ĩ epiſtolis cõpaginẽ dixit. Belli portę, ſcribit piſo ĩ ãnalib⁹ ędificatũ tẽplũ a nũma põpilio int rõanũ boariũq; ſoꝝ iano gemio fuiſſe et ab eo iſtitutũ, vt ei⁹ porta clauſa pacẽ apta bellũ ſignaret. Clauſa ẽ ter, prĩo ſuo tpe, ſcdo ꝑmo bello punico a luctatio finito. tertio ſub aug. finitis bellis ciuilib⁹. Ian⁹ vt ĩfert Macr. ſiue ſol ſiue mũd⁹ putef ab eũdo dr̃, qa mũdus ſp ẽ ĩ motu. Appellaturq; ian⁹. Itẽ pr̃ gẽinus. Itẽ Iũoni⁹ qa calẽdaꝝ ẽ pricepes q iunoni dicatę ſũt vñ illi, vt ait varro, duodeci arę dicatę ꝑ duodeci mẽſib⁹ erãt. Dr̃ cõſini⁹ a cõſerẽdo. ſ. ꝑpaginẽ gñis hũani. itẽ Quirin⁹ qa belli ſit port⁹. Dr̃ patulci⁹, & cluſini⁹, qa bello valueq; eius pateãt & pace claudãf. Volebãt rõani ĩ bello ſabio qd raptis virginib⁹ geſtũ ẽ portã q erat ĩ radicib⁹ coll' vimialis: deiñ ab euẽtu iãuale vocatã claudẽ. ſ3 cũ ter clauſiſſẽt et totidẽ ſua ſpõte pateret armati ĩgreſſũ cu ſtodiebãt, mox cũ audirẽt ab alia pte ſuos a Tatio fugatos fuga arrepta cuſtodiã deſeruerũt Tũc erãt irrupturi ſabini cũ extẽplo p hanc portã magna vis torrẽtiũ ſcatẽtib⁹ vndis erupit, & multas cateruas hoſtiũ aut ferũetibus aqs vſtas. aut vaſta voragine deuoratas ferũt Hinc mos mãſit iani ianuã ĩ bello ad auxiliũ patere. Maia filia fuit Atlãtis. S3 de ipſo eiuſq; natis in georgicis dixim⁹.

Ianus
Gemi nus
Iunonius

Sęua[a] ſedens ſup arma & cẽtũ vinctus ahenis[b]
Poſt tergũ nodis fremet horidus ore cruẽto.
Hęc ait & Maia[c] genitum demittit ab alto.
Vt terrę[d] vtq; nouę pateant[e] Carthaginis arces
Hoſpitio[f] Teucris: ne[g] fati neſcia Dido
Finibus arceret. volat ille per aerea magnum
Remigio[h] alarũ ac Lybię citus[i] aſtitit oris.
Et iã iuſſa facit ponuntq; ferocia Pœni[k]
Corda volente[l] deo in primis[m] regina quietũ
Accipit in teucros[n] aĩum metemq; benignam.

SER. a ¶ SÆVÃ ſedens arma. Scđm antiquã licentiã. Sciendũ tũ hodie in & ſub trĩ cõmunes eſſe præpoſitiones, cæterũ ſup & ſubter iam accuſatiue ſunt, ſicut clã & poſt, q̃ antea cõmunes fuerunt, nũc in his mutata nã eſt. b ¶ Ahenis nodis, nõ centũ nodis, ſed cathenis, quas circũlocutione ſignificauit qa ſunt cathenæ nodi plures. c ¶ Eę maia gẽitũ. Mercuriũ, & ẽ piphraſis Cicero i libro de deorũ nã plures dicit eſſe Mercurios, ſed i deoꝝ rõne fabulæ ſeq̃ndę ſunt, nã veritas ignorat̃, ſimul alluſit poeta, qa p caduceatores, ideſt internũcios pax ſolet fieri. d ¶ Vt terræ, pp illud qđ ſeqt̃, Hoſpitio ꝓhibemur arenæ. e ¶ Pateãt pp illud. Cunctus ob Italiam terraꝝ clauditur orbis. f ¶ Hoſpicio, ad hoſpitium. g ¶ Ne fati neſcia dido, non ſui Nam ſi ſciret exitum ſuuꝫ multo magis vetaret, ſed fati dixit, voluntatis Iouis, ſicut fatis Iunonis iniquæ, aut certe fati troianorum, qui non ſponte, ſed neceſſitate ad aphricam venerant, quod vtiq; ignorabat Dido. illo enim tempore inuadẽdarum terrarum cauſa fuerat nauigatio, vt Saluſtius meminit. Facili tum mutatione ſedium, quod etiã excuſant troiani. Non nos aut lybicos ferro populare pẽates. Venim⁹ ergo hoc agitur, vt diſcat Dido eos ad Italiã tendere, quomodo ergo ſe iungit æneæ: ſed furoris illud eſt, non conſilii. Nam nec ſacerdotibus hæc dicẽtibus credidit, vnde eſt. Quid vota furentem: Quid delubra iuuãt: h ¶ Remigio alarum. Tranſlatio reciproca, vt ſupra diximus. i ¶ Citus, cuꝫ enim alia ſigna tarde ad ortus ſuos recurrant, Mercurius octauo decimo die in ortu ſuo inuenitur. K ¶ Pœni, antiſtœchon eſt quaſi phœni. l ¶ Volẽte deo. mercurio vel Ioue. m ¶ In primis, precipue. n ¶ In teucros, pro teucris, vt ſupra diximus.

DON. ¶ HÆC AIT & Maia geni. Expoſita futurorũ promiſſione prouideri ſecuritas debuit, ne naufragi in terris alienis, & in quibus inimica regnabat Iuno, aliquã violentiã paterent̃. Procurat̃ aũt troianis ſecuritas p duos quoꝝ alter auus. alter affinis ẽ. Nã maia mercuril mater Troianoruꝫ generi nectebatur. Debuit ergo ad effect⁹ iplẽdos talis mitti pſona, q̃ pceptoꝝ auctoritate duplici rõne ducta celerius maturaret alaꝝ iuuãte ſubſidio. ¶ Nouæ qa nouitas regni cuncta hꝫ ſuſpecta vt ipſe. Res dura, & regni nouitas. m. t c. m. Vel lege vt Terræ chartaginis et nouitas edificioꝝ ꝑ ateãt teucris, ſolus aũt Iupiter miniſtro Mercurio potuit pſtare, vt inimicos ſuos carthago ſuſcipet, ſꝫ oĩa cuꝫ celeritate erãt agenda, quã breui ſermõe eſt amplex⁹. Terras aũt dixit, ne in regiõib⁹ carthaginis aut ĩ littoribus a gẽtib⁹ vexarent̃. ¶ Nouas ar. Etiã ſic accipimus, ne carthaginẽ ĩcogniti vẽiẽtes aduerſa paterẽt̃. Rimigio alaꝝ, aliter. n. volare nõ potuiſſet. ¶ Et iã iuſſa. Fructũ executiõis ipletę poſuit. ¶ Ponũt ferotia corda Nã ferox in lenitatẽ mutat̃. ¶ Volẽte deo. Nã niſi dei. ideſt Iouis, vel mercurii iuſſus iterceſſiſſet, nã ferox ĩmutari nõ potuit, & qa reginæ ptes ĩ ſcđo loco poſuit correxit dicẽdo ĩ primis. Nã ipſa fuit lenĩẽda q̃ vel ĩcitare illos poſſet vel violẽtiã cõprimer. Et qm̃ fieri ñ poterat, vt eodẽ tpis pũcto ferocitatẽ põerẽt & amarẽt, librauit ṽba, et ñ dixit amãt, ſꝫ ponũt corda ferocia,

CHR. Maia ¶ ET MAIA ex Ioue natus ẽ Merc. cũ ex eodẽ ioue atq; Ellectra natus ẽt Dardan⁹ ſit. Ergo vtraq; ab origine cõiũctus erat troianis Mercurius, & qa ex ioue nat⁹ eẽt, & Æneas iouẽ auũ hẽbat, & qa ex maia q̃ electræ ſoror eẽt, ex q̃ erat dardan⁹ itaq; ñ ſolũ qa nũcius ẽ deoꝝ mittẽdus erat Merc. veꝝ ẽt qa cognat⁹ troiãis p illoꝝ ſalute laboratur⁹ eẽt. đ mercurio ãt dicemus ĩ. v. huius voluminis libro. ¶ Pateant vt q̃ſi vrbe penoꝝ p ſua vtãt teucri ¶ Carthaginis, cũ ſtupore ꝓnunciat̃. q. d. vrbis oĩo inimicę & pp nãlẽ crudelitatẽ & pp aduerſariã iuno. At pi. Æneas. ¶ Deſcribit ꝓncipẽ oĩ ṽtutũ gñe accumulatiſſimũ. ẽ eni & ſũma diligẽtia & ſũma ĩ ſuos charitate pdit⁹, q ne noctu qdẽ ſalutis inueſtigãdæ curã omitat. ẽ & ſũma prudẽtia, q & ſocios optĩe occultat, & cautiſſime ad explaratõeꝫ reꝝ accidat. Nec defuit magnus anim⁹ & ĩ rebus piculoſis tẽtãdis excluſa temeritate fortitudo. Deniq; magna ĩ illo appet caſtitas, q aſpectu pulcherrimæ virgis mĩme mot⁹ ſit,

SER. a ¶PER noctem. Decet enim pro cunctis regem eſſe ſollicitum vt apud Homerum. Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα ᾧ λαοί τ᾽ ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλεν. Æneã in horoſcopo virginẽ habuiſſe Bene ergo ĩ media ſilua virginis habitu ei Venerẽ poeta fecit occurere, vt ſupra dixim⁹ Venere ĩ virgĩe cõſtituta, & miſericordes p̃creãtur fœĩæ, & viri p mulieres felices ſũt futuri, vt p̃bam⁹ ĩ ænea.

At pius ęneas p noctem[e] plurima voluens:
Vt primũ lux alma[b] data eſt exire locoſq;[c]
Explorare nouos quas[d] vẽto acceſſerit oras
Qui teneãt[e] (nã ĩculta videt) hoĩes ne ferę ne
Quęrere conſtituit ſociiſq; exacta[f] referre.
Claſſem ĩ cõuexo[g] nemorũ ſub rupe[h] cauata
Arborib⁹ [i] clauſam circũ atq; horrẽtib⁹ vmbris
Occulit ipſe vno graditur comitatus[k] Achate
Bina[l] manu lato[m] criſpans haſtilia ferro.
Cui Mater media[n] ſeſe tulit obuia ſilua

b ¶Alma alma lux dcã ꝙ alat vniuerſa, vñ & alma Ceres, & nos alat Nã phyſici dicũt oĩa p diẽ creſcere qũo igiẗ virg. ait, exigua tm̃ gelid⁹ ros nocte repõit: ſed hoc p miraculo poſitũ eſt, vt ẽt Pli ſentit. c ¶Locos & loca dicim⁹ cũ in numero ſingulari loc⁹ tm̃ dicam⁹, ſiſe eſt & iocus, nã & ioca facit & iocos. vt ioca atq; ſeria cũ humillimis exercerẽt, & ꝙ multa ioca ſolẽt eẽ in epiſtolis, & tũ iuuenes agitare iocos. d ¶Quas vẽto acceſſerit oras. Diximus ſupius figurã fieri, cũ p̃poſitio detracta nomini verbo copulaẗ, & plerũq; eã ſuã retinẽ nãm plerũq; cõuertẽ. Hoc ergo ſciẽdũ eſt, ꝙ caſum ſuũ retinet hyſterologia eſt, vt loco, quũ ãt mutat figura ẽ, vt cũ ait. Cuma tũ adlabiẗ oris, oris. n p oras poſuit. Plerũq; .n ſupſluas ponũt p̃poſitiões. e ¶Qui teneãt iure dubitat cũ oĩa cernat ĩculta Eſt aũt ordo, q teneãt hoĩes ne, feræ ne, media p parẽteſim dcã ſũt. f ¶Exacta, exqſita. g ¶In cõuexo nemoꝝ p œconomia ad eãm ptinens. nõ. n. tenebiẗ ab aphris, vt naues Illonei. Cõuexo curuo. vñ ẽt cõuexũ dicimus cœlũ. Sane ſub audiamus loco vt alibi. Caſtroꝝ & cãpi medio. ſ. ſpacio. h ¶Sub rupe cauata, periphraſis eſt ſpelũcæ. i ¶Arboribus atq; horrentibus vmbris. Vmbris arboꝝ, quomodo Molẽq; & mõtes, aut certe arboribus & vmbris ſpelũcę. K ¶Comitatus achate. Dixim⁹ quæri, cur Achates æneæ ſit comes, varia quidem dĩr melius tñ hoc fingitur, vt tractum nomen ſit a græca ætymologia ἄχος enim dr̃ ſollicitudo, quæ regum ſemper eſt comes. l ¶Bina. Si ad vtrũq; referas bene dixit bina ſi ad æneam tm̃, antiquus mos eſt, vt ſupra diximus bina p duobus poni, ſicut. Et duplices tendens ad ſydera palmas. m ¶lato ferro. i. lati ferri, vt pulchra faciat te prole parẽtem, ideſt pulchræ prolis. n ¶Medio ſe ſe tulit obuia ſilua, quã græci ὕλην vocant poetæ nominant ſiluam. i. ęlementorum cõgeriẽ vnde cuncta procreantur, & multi volũt

DON ¶AT PIVS Æneas. interpoſita narratiõi fuerant verba Veneris & iouis ĩ luctu troianoꝝ, nũc ad narrationẽ redit eo vñ digreſſus fuerat. ¶Et iam finis erat. ¶Exacta. poſuerat plura in maſculino & fœminino. Hæc aũt vt cõplecteret poſuit neutrũ ¶Claſſẽ ĩ cõuexo Exitur⁹ cũ ſolo achate nec oĩno inermis fuit, vt temerari⁹, nec oĩno armat⁹ vt timidus, cũ ſolis igiẗ inqt haſtilib⁹ & vno ſocio ĩ ſolitudinẽ. n. itur⁹ debebat eẽ expeditus pp reqſitionẽ celerẽ & maturũ reditũ. Ad oĩa circũſpectus ſocios oĩ cautela occultat. Cui rei inſeruit deſcriptio portus. ¶Claſſem ĩ cõuexo nemoꝝ. Quãta ergo diligentia fuit q nõ antea pfectus ꝙ ſocioꝝ ſaluti cõſuluiſſet. Et cũ vno ad incertũ pgit. Additur ad laudẽ a loco tpe & pſona, nam cũ ſeſe fœmina ad fallẽdũ cõpoſita ſolo in ſilua obtuliſſet motus libidine nõ eſt, ꝙuis virginitas pulchritudo, & veſtitus accẽderet. Accedebat ad caſtitatem congeries calamitatum que ẽt libidinoſos coercet, vñ Terẽ. Nulla adeo ex re iſtud fit niſi ex nimio ocio.

CHR. ¶PER no. Vt quietẽ mortalibus a nã datã ſibi ſubtrahẽs publicæ curæ inuigilaret, ꝙ iouis apud Hom. p̃ceptũ ẽ. οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. Non. n. decet totam noctẽ dormire populi cõſultorẽ viꝝ. ¶Plurima. Nam nunꝙ recte cõſuliẗ niſi prius oẽs q̃ in cãm cadere pñt rõnes in vnũ cõferamus, ac qbuſq; vel falſis vel ineptiorib⁹ reiectis ſolidas veraſq; teneamus. ¶Vt primũ Optimus progreſſus. Nam & prius cõſulito & vbi conſuluere mature facto opus eſt. Cõſulit ergo prudenter per noctẽ. Deinde prĩa luce qđ decreuit fortiter aggrediẗ. ¶Mater. Quare venus in excidio troiano ſe vt dicta filio oñdit, & quare h̃ vt venatricem, in nr̃is chamaldulenſibus exp̃ſſimus q locus non te fugiat obſecro lector. videbis ꝙ altos, ꝙq; profundos ſenſus diuinus poeta ſub huiuſcemodi fabularum figmentis abſcondat.

Virginis[a] os, habitūq; gerens, & virginis arma
Spartanę[b] vel qualis equos Threiſſa[c] fatigat[d]
Harpalice[e] volucremq; fugam pręuertit[f] Hebrū
Nāq; humeris[g] d more habile[h] ſuſpēderat arcū
Venatrix, dederatq; comā[i] diffundere ventis
Nuda[k] genu, nodoq; ſinus[l] collecta fluenteis.
Ac[m] prior. heus[n] inqt iuuenes mōſtrate mearū
Vidiſtis ſiquam hic errantem[o] forte ſororum
Succīcta[p] pharetra & maculoſę[q] tegmīe Lincis
Aut ſpumantis Apri curſū[r] clamore prementē?
Sic Venus, & Veneris contra ſic filius orſus[s].
Nulla tuarum audita[t] mihi, neq; viſa ſororum.

JER. a Virginis os habitūq; gerens, vultum & amictū. b Spartanæ, lacænæ Sparta.n. ciuitas eſt Laconiæ, vbi ſūt puellæ venatrices. Reddit autē cā cur virgo ſit in ſiluis ſ. ꝓp venatū. b Threiſſa, Thracia. & eſt ſolutio nā threſſa facit, ſicut creſſa genus pholoe, veniunt autē ab eo verbo qd ē cres chres. & vt creiſſa non faciat illud eſt quia creſſa p x ſcribit, nec poteſt recipere ſolutionē. threiſſa vero per ei diphthongon vnde & reſoluitur. d Fatigat, ſuo ſ curſu. e Harpalice, hęc eſt que patrē ſuū captū a Getis multitudine collecta liberauit celerius, q̄ de fœmina, pōt credi, Vnde & flumina dr̄ celeritate trāſille. multū aūt epitheton fluminis eius addidit laudi. f Pręuertitur. i. trāſit. dicimus aūt & præuertit & pręuertit noua rōne. Nā paſſiua declinatiōe vtimur in actiua ſignatione, vt hoc loco eū āt actiua declinatio eſt. paſſiuā hēt ſignationē, vt ille me pręuertit. g Nāq; humeris de more, vt oſdat eſſe venatrix. h Habilē, aptū ſexui. Vnuſqſq;.n. hȝ arcum pro viribus ſuis. i Comā diffundē vt diffunderet græca aūt figura ē, ſic alibi, Et argēti magnū dat ferre talētū, vn̄ da bibeṙ vſus obtinuit, qd facē nō debemus ne duo verba iungāt, niſi in poemate. K Nuda genu, nudū genu habēs vt ſi dicas bonꝰ aīūȝ, & eſt græca figura. ſȝ nō ea quā diximus fieri p ꝑticipiū præteriti tpis & caſum accuſatiuū. hæc.n. p nomē fit, q̄uis ad vnā ſignatione recurrāt. l Sinus collecta. vt Oculos ſuffuſa nitentis. m Ac prior paulo poſt ſequit, inquit. n Heus inqt, heus nunc aduerbiū vocantis, alias interiectio eſt dolētis, vt heus ēt menſas cōſumimus inqt iulus. o Errantem, inueſtigantē. p Succinctā, inſtructā vel vt alii dicunt in cingulo habētem pharetram & pellem. q Maculoſæ lyncis, Lyncus, rex ſcythiæ fuit, qui miſſum a Cerere Triptolemū, vt hoibus frumenta mōſtraret ſuſcepiū hoſpitio in ſe glia tanta migraret, interimere cogitauit, ob quā rem irata Ceres eū cōuertit in lyncē ferā varii coloris, vt ipſæ variæ mentis extiterat. & erit noiatiuus hęc lynx, vt pan, Tros q̄ i genitiuo vna ſyllaba creſcūt. r Curſum clamore pmentem, plerūq; duo diuerſa in vnū exitū cadūt licet ꝯtraria ſignificēt, vt hoc loco. vidiſtis.n. ēt advocē pertinet, quod ēt ex Æneę rñſione colligitur. s Orſus, nūc incepit, alias finiit. vt Sic iuppiter orſus. ſȝ illic proprie poſuit hic vſurpatum eſt, præteritum.n. ꝑticipium eſt. t Audita neq; viſa, hinc probatur quia ſuperius hoc interrogauerat Venus.

DON. ¶ DEBVIT. venus offerre loquēdi fiduciā ne improbum vr̄, quod cum virgine cum ſola tunc eſſe putaret miſcerēt colloquium, ſed & ad fallēdū quoq; pertinebat, vt nō ſolū ſpecie ſed ēt ſermone imprudētes traduceret, vt ad interrogādi neceſſitatē venire potuiſſēt. Mōſtrate, interrogatio ē breuiſſima quæ tn̄ neceſſaria ad fallēdū cōtinet. Dixit & ſigna veſtitus, & habitū expreſſit, Breuius autem reſpondit Æneas, nec tn̄ a propoſitis aberat.

CHR. ¶ SPARTANÆ, ex legibus Lycurgi cogebant ſptanæ mulieres virilibus officiis exerceri, vn̄ & mōs ī lacōia παρθένιος ē a virginibꝰ q̄ i eo virgines venaret, Et ꝓprius ſic huius rei meminit mlta tuę ſpte miramur iura palæſtræ, ſȝ mage virginei tot bōa gimnaſii & iſra, & mō raygeti crines aſpſa pruina Sectat pr̄ios p iuga lōga canes, & Plato ī repa ſua oñdit qd ſi ī cęteris aīantibꝰ fœmineꝰ ſexus Prio viribus ē maſculio, ita & mulieres virilia munera obire pn̄t. Harpalice, fabulā narrat Seruiꝰ, Sȝ ēt legit Boreæ filiā fuiſſe Harpalicē, ī q̄ par ē rapidiſſimi pr̄is fuiſſe velocitatē, Hæc phineo regi nupſit ꝓuigniſq; infenſa fuit. Succīctā pha. & .m. te li. Copulat diuerſos caſꝰ cōtra cōſuetudinē, ſȝ melius in qbus codicibus legit pharetra ī ablatiuo. cādē qōne hȝ. Quod ſcelus aut lapithis aut calidona merentē, ſed & lapithas iuenit & calidone ltē iuſtitia ne prior mirer belli ne laborū, ſed iuſtitię legit, ait Priſcia. Apri a gręco ē remota pria lra κάπρος.n. dr̄. Apri ſemel in anno gignūt plurima feritas eo tpe ī maribus Nā īter ſe dimicāt durātes coſtas attritu arborū, in india cubitales dētiū flexus gemini ex roſtro totidem fronte ceu vituli cor

nua, in Arabia nullum eſt ſuillum genus, hedera apri ſibi in morbis medentur, & cancros veſcendo maxime mari eiectos ait Pli.

O q̄ te[a] memorē Virgo: nāq̃ haud tibi vultus
Mortalis nec vox hoiem ſonat: O dea[b] certe,
An phœbi[c] ſoror. an Nympharū[d] ſanguis vna:
Sis[e] fœlix. noſtrūq̃ leues[f] quęcunq̃[g] laborem
Et, quo[h] ſub cœlo tandem[i] quibus orbis in oris
Iactemur doceas ignari hominūq̃ locorūq̃[k]
Erramus vento huc vaſtis & fluctibus acti.
Multa tibi ante aras nr̄a cadet Hoſtia[l] dextra.
Tū venus haud eq̄dē tali me[m] dignor honore
Virginibus tyriis mos eſt geſtare pharetram.
Purpureoq̃[n] alte ſuras[o] vincire cothurno.
Pūica[p] regna vides. Tyrios[q] & agenoris[r] vrbē.

SER. a ℭ O q̄ te quæ dea ſit dubitat, nā deam eē cōſidit. Ho. ωτω.ξ. οδυσσιας αυτικα μειλιχιον και κερδαλεον φατο μυθον γουνουμαι σε ανασσα θεος νυ τις η βροτος εσσι ει μεν τις θεος εσσι τοι ουρανον ευρυν εχουσι αρτεμιδι σε εγω γε διος κουρη μεγαλοιο ειδος τε μεγεθος τε φυην τ αγχιστα εισκω ει δε τις εσσι βροτων τοι επι χθονι ναιετα ουσι τρις μακαρες μεν σοι πατηρ και ποτνια μητηρ. Nec vox hoīe ſonat, grǽca.n. figura eſt. b ꝩ O dea certe ꝯclō ē ſyllogiſmi, q ꝯſtat ex ꝑpōne, aſſūptiōe, & ꝯclōne, nā ſi nec vox nec vult⁹ mortalis ē, reſtat vt dea ſit. c ꝩ An Phœbi ſoror. i. Diana, nā venatrix eſt. bn̄ āt ſuſpicaṫ ꝑ loco & q̄litate hīt⁹ ꝑſoneq̃. d ꝩ An nymphaꝝ ſanguis. i. gn̄is. e ꝩ Sis fœlix, ꝓpicia fœlix n dī & q hꝫ fœlicitatē, & q facit eē fœlicē, vt ī buc. ſis bonus o fœlixq̃ tuis. vn̄ & ꝯtra iūo ī ſeptio dicit. q̄ potui ī fœlix. i. aduerſa troianis. f ꝩ Leues leuē facias, vt leuat ipſe tridēti. g ꝩ Quęcunq̃, ſeu diana, ſeu nīpha. h ꝩ Et q̄ ſub cœlo, aut ſub q̄ pte cœli, aut ſm epicureos dixit, q plēs volūt eē cœlos, vt Ci. ī Hortēſio. i ꝩ Tādē, hoc loco vacāt tādē. Sciēdū ſane multas ꝑticulas ad ornatū ptinē tm̄mō, vtputa. n. dū gētiū, locoꝝ, terraꝝ. K Hominūq̃ locoꝝ, hypmetr⁹ verſus, vnā. n. plus hēt ſyllabā, q quotiēs fit dēt ſequēs verſus a vocali incipē, vt hoc loco, itē Oia Mercurio ſilis vocēq̃ calorēq̃, Et crines flauos, niſi forte ſynęreſis fiat ī fine. i. vocaliū colliſio, vt eſt Nec cura peculii, hic. n. nō ē neceſſe, vt ſequēs a vocali verſus īcipiat. l ꝩ Hoſtia dextra, hoſtię dr̄r ſacrificia, q̄ ab his fiūt, q ī hoſtē pergūt, victimæ ſacrificia q̄ poſt victoriā fiūt. ſꝫ hæc licēter cōfundit auctas. m ꝩ Tali me dignor honoṙ ī ſacrificio. & aut vult ſe ꝓbare nō numē, ſꝫ vgīnē tyriā, aut certe qa paphiæ Veneri, quę Cypri coliṫ, ture tm̄ ſacrificaṫ & floribꝰ. Dignor, dignā me iudico, vt ꝯiugio anchiſa veneris dignate ſupbo. i. digne hite. n ꝩ Purpureoq̃, aut pulchro, aut roſei coloris. o ꝩ Suras vincire cothurno, cothurni ſūt calciamēta venatoria ſuras quoq̃ vicientia, quorū quia vtriq̃ aptus eſt pedi, ideo & numero vſus eſt ſingulari. p ꝩ Punica regna vides hic attētum facit Æneā. q ꝩ Tyrios nil īcereſt vtrum Tyrios an ſidonios dicat nomina enim vt diximus de vicio mutuantur. r ꝩ Agenoris vrbē, quā fecerunt Agenoridæ. Agenor aūt rex phœnicis fuit, ſic alibi, Et tandē euboicis cumarū allabiṫ oris. i. ad Cumas, q̄s fecerunt hi qui de Chalcide venerāt Eubocę ciuitate.

DON. ℭ O q̄ te, Cōpleto rn̄ſo explicat ſeriē, extimationis, quā de ea habuit. ꝩ O dea, cū hoc pronūciatū ſit ſeqtur certe an phœbi ſoror. ꝩ Quecūq̃, ſiue Diana, ſiue nympa, Hæc aūt æneæ datur ſcia religionū non n poſſet aliqd diuinū intelligere in hois forma niſi qa pollebat oī ſcia ſacroꝝ. ꝩ Multa hoſtia, Cogebat nō ad iterrogata rn̄dē, qa & ipa ignorāte cupiebat iſtruere, ſed prio non primis, ſed nouiſſimis occurrit. Naꝫ ſi oblationē ſacrificii ī extrēo poſitā tacēdo acceptaſſet, cōfirmaſſet ſe deā, qd cōſutare feſtinat. ꝩ Tali, nā ſi honorificētiā mereor talis, erit q̄ hoī pſtāda nō deo exhibēda ſit. ꝩ Virginib⁹ tyriis qa ven⁹ ſuſpicari poterat qbus ſignis illi deā eē putabāt. Icctrco illa conatauertē. Habit⁹ .n. inqt quo me deā ſuſpicamini nō me⁹ eſt ī qt, ſed oium tyriaꝝ virginū, q̄ ī his regiōib⁹ ſūt. ergo pr̄ius mos pharetrā & cothurnos ꝓbet. Hoc aūt facile poterat illa pſuadere, qa æneas ſe regiōes ac hoies ignorare dixerat. ꝩ Punica. r. u. breuis & cōcinna narratio. Nō .n. debuit Æneas ſub icerto diutius teneri. & ipſa idē volebat. Rn̄det āt eo ordie q̄ iterrogaṫ. ille. n. q̄ ſub cœlo &. q. o m o. hæc punica regna vides & dſignato loco dicit pſonas tyrios inqt & addit ſupioris cōditoris nomen.

CHR. ℭ NAMq̃ h t. u. ſic ait Diua potēs nemorū. nā te vultuſq̃ pudorq̃ Mortali de ſtirpe negāt ꝩ Phœbi. ſ. Diana q̄ venatrix, ē vn̄, Qualis in eurotæ ripis aut p iuga cynthi exercet Diana choros. ꝩ Nymphaꝝ, ſm Ari. mortiūṫ tādem nīphę, ſed ad pluria ſecula durat. De

his vero & faunis & panib⁹, idē īuenies apd euſe. Pāphilū. ꝩ Hoſtia, qa ad victima differat ſic pōit oui. victia ꝙ dextra cecidit victrice vocaſ Hoſtib⁹ a domitis hoſtia nomē hȝ. ꝩ Agenoris vrbē poetæ auctorē gñis pro ipſa gēte ponunt vt ſupra Reuocato a ſanguine teucri. Genus iſtoꝝ ſic ſe hȝ, ex Ioue prio nat⁹ eſt Epaph⁹ ex hoc Belus pſc⁹, ex belo agēor, ħ phœnicē gēuit, ex phœnice ſcds belus nat⁹ eſt, q Methres ē appellat⁹, Hui⁹ filii ſūt pygmaliō & Dido & Anna. Eiuſdē aūt phœnicis fili⁹ fuit Plisthenes, ex quo nat⁹ ſicarbas q pri ī ſacerdotio ſucceſſit & eliſam ꝙ Dido a Maro. appellaſ vxorē cepit, Eſt ab eodē Belo priſco alia ſucceſſio. Fuerūt.n. ſibi filii Danaus & Ægypt⁹ ægypt⁹ linceū genuit q pulſo ſiue cæſo patruo ſuo Danao argis regnauit, reliqtq; Abātē filiū, ꝗuis ſūt q hūt a priſco belo genitū ſcribāt, Abas genuit laſiū & ħ amphionē q orchomeni & pili regnauit. Itē talaonē ex ꝗ natus eſt adraſtus, ex eodē belo Agēor ē, Hui⁹ fili⁹ fuit Cylix, ex Cylice pygmaliō oriſ q Cyprū occupauit & paphū genuit, q oppidū de ſuo noie & in eo tēplū veneris cōdidit, Cinyrāq; filiū reliqt. Hic ex myrrha filia ab ea tū deceptus Adonē genuit, hæc oīa icirco adiūxi qm̄ multi icidēt loci ī qb⁹ ħ noſſe ex vſu erit. ꝩ Germanū fugiēs, nā niſi magna iniuria coactā pria pudicā mulierē reliquere nō decet. iudicātur.n. turpioris vitæ, que patriā mutant, hinc Parmeno terētian⁹ ſe tacere poſſe dicit, cū Thais narrat Samiā ſibi matrē fuiſſe & habitaſſe Rhodi, qſi ex priæ mutatione īpudicitiæ illa argueret. Hoc idē & ſimo ī Andria cū exclamat, Adeo eſt demēs ex peregrina, & Cice. ad Trebaciū ex medea verſus profert idē oſtendentes, ait enim. Quibus illa perſuaſit ne ſibi vitio verterent qđ abeſſet a patria.

Sed fines[a] libyci genus itractabile[b] bello.
Imperium Dido tyria regit vrbe profecta
Germanum[c] fugiens longa eſt iniuria: longę[d]
Ambages: ſed ſumma ſequar faſtigia[e] rerū
Huic[f] coniunx Sicheus erat ditiſſimus agri
Phœnicum & magno miſerę[g] dilectus amore.
Cui pater intactam dederat: primiſq; iugarat
Omnibus[h] ſed regna Tyri[i] germanus habebat
Pygmalion ſcelere[k] ante alios imanior oēs
Quos inter medius venit furor. ille[l] Sicheum

SER. a ꝩ SED fines libyci, añ dicta dubia eē potuerunt nūc apte regionē oñdit dicēdo, Libycos fines, Tyri.n. & alibi eſſe potuerūt. b ꝩ Intractabile, īſupabile aſperū, ſeuū. c ꝩ Germanum ſ. hoc loco qſi ſtupuit æneas, vñ auditoris auiditati pſcribit Venus dicēs lōgā eē iniuriā.i. cāȝ ab eo qđ ſeqſ id qđ pcedit, vt ſupra. Spē vultu ſimulat. d ꝩ Lōge ābages.i. circuitus. e ꝩ Faſtigia, pmordia, qa ſcit lōgā eē hiſtoriā carthaginis, vt Sal. de carthagie, Silē medi⁹ puto ꝙ pauca dīe. f ꝩ Huic. c. ſ. d. qtiēs poeta aſpa inuenit noīa, & in metro nō ſtātia, aut mutat ea, aut đ his aliqđ mutilat. Nā ſiche⁹ ſicarbas dict⁹ ē. Bel⁹ Didōis pr̄ Methres carthago a charta, vt lectū ē & ī hiſtoria pœnoꝝ, & ī Liuio Sane ſiche⁹ breuis ē p nāȝ. ſȝ hoc in loco ectaſin facit ea lnīa ꝙ ē ī ppriis noīb⁹. ſȝ n. in ꝗuis noīs pte ſyllabę mutare nāȝ, qđ & ī appellatiuis euenit, ſi tū đ ppis originē ducāt, vt ſicāio ptēta ſinu, qa venit a ſicano rege ſiciliæ. g ꝩ Miſeræ, diūs ē ñ aduerbiū h ꝩ Oīb⁹ augurnis. & ꝑȝ romāos locut⁹ ē, q nil niſi captatis faciebāt auguriis, pcipue nuptias, Lucan⁹, Cōtētiq; auſpice bruto. Iuue. Venit cū ſignatoribus auſpex. i ꝩ Tyri, aduerbiū eſt. k ꝩ Scelere añ alios imanior oēs. Quos īter medi⁹ vēit furor, iūge totū, nā alr̄ nō pcedit ſi ſegreges ꝗs īter medios vēit furor cū ipſe dicat Licȝ ſimlatas fuiſſe: tñ amicitias, ſiſ nāq; ſacrificabant, ac ſi dīcet ſceleratior atreo, & thyeſte, vſ etheocle, & polinice. l ꝩ Ille ſicheum, ſi hoc loco ſȝ nām poſuit.

DON. ꝩ FINES lybici, illic.n. occurrente pelago africę termini claudūſ. ꝩ Inſupabile, memierat.n. ex pſōa ſua dixiſſe, ſtudiiſq; aſpra belli. Nec ē ħ repetitio eiuſdē rei qm̄ et dici neċe fuit et ex alteri⁹ pſōa dem̄ ē. ꝩ Impiū.d. mira breuitas ſȝ ꝙ mlta ɔplectaſ. Præteritū.n. & pñs pōit, & ꝙ vocareſ, & qđ agēt ꝙ illic īpabat. cōpēdii ṽo cā fuit ne īterrogādo rñdēdoq; lōgū fieret ꝙ matuř đbuit fieri ꝩ Germanū fugiēs potuit.n q̄ri ꝙ cā ipſā fuerit vt ſlicta pria mlier. qđ difficile ē lōginq̄ ſectareſ. Lōga ē in ħ addit qa īcredibile fuerat tātā īteruēiſſe cāȝ ꝙ cogeret germanā dura ſectari reliquēiē eū quē amare dēbat ꝩ Sȝ ſūma ſe. Artificioſa narratio Nā multa pter miſſurā ſe ſimſat vt ſpe breuitaſ attēti⁹ audireſ ꝩ Huic ɔiūx, amoris iter cōiuges honeſtas īſerit cās amabat ingt hoīeȝ ſcouta iudiciū pris, et diuitē, et pbū ꝩ Intactā, multū.n. dīt iter affectū ꝩgis, et ei⁹ ꝙ ſcđo nupſit pmis nullis aliis ſȝ ſolis. ꝩ Sȝ ꝩgna tyri, ex ꝙ itelligit habuiſſe ſpē faciēdi, et ſcīi deſēdēdi qa rex. ꝩ Immanior ſcelē, nō.n. ē intel igēdū qđ ſu-

ror medi⁹ iter ſicheũ,& pygmaliões venit,nã ſic defendi poſſet pygmaliõis ſcelꝰ ſi nõ volũtate,ſꝫ furor peccauit,& furẽs fuiſſet ſicheus ergo pares.Quapp ita pnũciãdũ,vt ſicheus fuerit inoxius.Pygmaliõ vero oĩb⁹ aliis ſceleratior qs ĩ facin⁹ ĩpulit furor.Ergo alii ſi in criminna ĩciderũt furor cã fuit aut ĩſania,aut animi dolor,& pñt hẽe veniã facti pygmaliõ vero aliorũ cõparatione ſceleratior oſtẽdiſ,qa volũtate nõ caſu,aut neceſſitate ſcelus admiſit.

CHR. ℂPRIMIS.i.optimis,Nam que bono omine fiunt maiorẽ habẽt efficaciã.vnde in Didoñ cõiugio qm̃ diuortiũ futurũ erat,mala ponit auguria.ꝑ Primis optimis, Statius aduenisse ducis genero primiſq; hymænei egregiã argiã,nec formæ laude ſecũdã Deiphilem.

Jmpius[a] ante aras,atq; auri cęcus amore,
Clam ferro incautum ſuperat ſecurus[b] amorũ
Germanę.factumq; diu celauit.& ęgram[c]
Multa[d] malus ſimulans vana[e] ſpe luſit[f] amãtẽ.
Ipſa ſed in ſomnis[g] inhumati venit imago
Coniugis ora modis attollens pallida miris.
Crudeles[h] aras traiectaq; pectora ferro
Nudauit[i] cęcumq; domus ſcelus oẽ retexit[k]
Tum[l] celerare fugã patriaq; excedeꝛ ſuadet[m].
Auxiliumq; vię veteres tellure recludit

SER. a ℂIMpius ante aras,pbauit ĩpiũ qa añ aras. b ꝑ Securus amorũ germanæ, aut contẽnens amorẽ ſororis,vt Securi pelagi atq; mei.i.cõtẽptores, aut certe ſecur⁹ erat ð amore germanæ circa maritum nimio, ob quem ſe poſt mortẽ Sichei intermere poſſe credebaſ nec.n.ſeqſ.vt occiſo Sicheo ipſe ſtatim potireſ auri,niſi ẽt Dido piret,ſꝫ p ꝯtẽptũ dictũ ẽ,q̃ſi ex pigmalionis pſona. nõ amorẽ vocãs honeſtũ, ſꝫ amores in cõuiuio.Amores ãt pl'ali nũero ad voluptatẽ ptinẽt,vt ſecur⁹ amoꝝ. Qui iũctũ tibi ſp erãt ſingulari ẽt ad ꝛligionẽ. c ꝑ Ægram, mœſtã,anxiã. d ꝑ Multa mal⁹ ſimulãs vana ſpe luſit amãtẽ,at q legim⁹.Quis fallẽ poſſit amãtẽ,ſꝫ hic ĩ nimia Pygmaliõis oñdiſ malitia,q̃ ẽt amãtẽ feſellit e ꝑ Vana ſpe qa dicebat eũ mox reuerti. f ꝑ Luſit,decepit. g ꝑ Inſõnis,ſi ab eo qd ẽ ſõniũ,ſynęreſis ẽ, vt peculi p peculii,ſi aũt de ſõno venit in ſõnis i.dũ ſõnos capet. h ꝑ Crudelis aras,epithetõ hoc de cã ẽ.nã arę pię ſũt.ꝑ Nudauit,ĩdicauit,vñ cõtra ĩ ſexto hẽm⁹,Et vulnera dira tegentẽ. qd.n.tegeret oĩ pte trũcat⁹.K ꝑ Retexit,ecce hic plani⁹ qd ſit nudauit oñdit. l ꝑ Tũ celerare fugã,celeriter abire, vñ dicim⁹ curſum celero. m ꝑ Suadet ẜm nãm duæ ſũt ſyllabæ, ſꝫ multi triſyllabũ putãt,qđ ẽt ſi ĩueniaſ ſolutio dicẽda eſt,quo dicimus ænea, & ahena, hoc ãt ſolũ hmõi verbũ in latino inuenitur.

DON. ℂCÆCVS amore, vnã cãm ponit a vitio nãæ pfectã,ſꝫ cui alia crimia adnectunſ, nã Salustius ait, Auaritia fidẽ pbitatẽ cæteraſq; bonas artes ſubuertit, Pro iis ſupbiã crudelitatẽ, deos negligẽ oĩa venalia hẽe edocuit, Auaritiæ ergo crudelitas comes pſidiaq; cõiũcta,nõ.n.pt voto potiri niſi ad id p ſcelus venerit,Habem⁹ exẽpla apđ poetã hic pygmalionis in tertio polymeſtoris. in ſexto q

auro patriã pdiderat, nihil ãt in prima narratiõis ptefruſtra poſitũ ẽ.ꝑ Ditiſſimus. a. imitatur peſſimã opulentiã.ꝑ Et magno. m. d.a.h grauaſ factũ, vt chariſſimũ ſorori virum necarit. ꝑ Cui pr̃ vt cõtra iudiciũ pr̃is fecerit.ꝑ Clã grauat factũ nullus.n clã facit,niſi illicitã eſſe ſciat, Vel clã,ne ſi palã ĩnocẽs defendi poſſet ergo clã vt lateret auctor.Quis.n crederet ſororis viꝝ ĩnoxiũ amabilẽ nullis ĩteruenĩẽtibus ĩnimicitiis ab eo cęſum ꝑ Ante aras,occidit pp ſolã auaritiã,cũ rex nulla inopia vrgeretur occidit innoxiũ,incautũ ſororis virũ Ergo virtute oratoria vnũ admiſuꝫ q̃tis criminũ gñib⁹ aggrauat poeta & ptes cõis loci igreſſus quã late diſcuſſit nõ omiſſa breuitate, q̃ æneæ neceſſaria erat,pp tot calamitates feſtinãti.ꝑ Ille,de quo nihil tale ſperabaſ. Ille quẽ nulla vrgebat inopia, q germanaꝫ viro ꝑuare non debebat, q affinẽ ſeruare debuit. Qui cõtra nãæ religionẽ faceret,Cõtra iudiciũ pr̃is rupto hũanitatis, & affinitatis vinculo,Añ aras, vt ſceleri ſacrilegiũ adderet. ꝑ Añ aras ide diis ſpectãtib⁹ q̃s hũana cęde funeſtare nõ debuit. Auri cæcus,a cupiditate eni ĩpeditus nõ ꝯſiderauit vbi,qđ cur,& in quẽ facẽt,Ferũ celauit,Duplici d cã.Pr̃a ne mãifeſta cæde ad auctorẽ aliq̃ via ireſ. Scđa ne re pateſacta potiẽdi auri occaſiõe ꝑuareſ. ꝑ Ipã.ſꝫ i.qm̃ neq; ſuſpitio ĩ Pygmaliões duci pp affinitatẽ poſat nec teſtis extabat,poſita ẽ imago.ꝑ Inhumati,vñ augeſ crudelitas q cęſuꝫ ſepultura ꝑuauerit.ꝑ Pallẽtia,vt iã illũ cęſũ ĩtelligat auditõ.ꝑ Crudeles aras, hoc p ỽba.ꝑ Traiecta,hoc p viſũ nudaſ.ꝑ Cęcũq; d.ſtrictim,ponit q̃ ſupra diffuſi⁹ dicta fuerãt. ꝑ Suadet,ãt fugã qm̃ neq; vlciſci valet apud ſceleratũ tuta ñ pt. ꝑ Auxiliũq;.u.ppoſita fuga addit facilitatẽ in tãta theſauroꝝ copia.

ℂANTE

CHR. ¶ ANTE aras, Pathos a loco, ſic de orpheo iter ſacra deũ nocturnaq; vigilia bacchi. ſ Securus, contẽptor, Perſi. Hic ego ſecurus pelagi, & qd preparet auſter, nam ꝗ ſecurus eſt, non timet, q nõ timet cõtẽnit. ſ Celauit, nã facile fratri ſoror credere poterat. ſ Amãtẽ, & propterea redditũ viri cupientẽ facile aũt credũt qd cupiũt miſeri. ſ Ipſa ſed in ſom. Tragœdiã excitat, Mire aũt, & tpi, perſonis accõmodaſ narratio quia cuꝫ nihil breuius ſit, tñ omnia veriſimilia, & aperta ponuntur. ſ Recludit, nam ſi in promptu fuiſſent iam rapuiſſet illos pygmalion, nec etiam tuti fuiſſent, ſi ita latuiſſent, vt tñ noti Didoni fuiſſent. Facile enim nihil de fratre ſuſpicans illos fratri indicaſſet, ignotum ergo Didoni.

Theſauros[a] ignotum[b] argenti pondus & auri.
His cõmota[c] fugam Dido ſocioſq; parabat,
Conueniũt[d], quibus aut odiũ[e] crudele tyrãni,
Aut metus acer erat. naues, quę forte paratę,
Corripiunt: onerantq; auro: portantur[f] auari
Pygmalionis opes pelago, dux fœmina facti.
Deuenere[g] locos, vbi nunc ingentia cernes
Mœnia, ſurgentemq;[h] nouę[i] Carthaginis arcẽ.
Mercatiq;[k] ſolum facti[l] de noĩe Byrſam
Taurino quãtum poſſent circundare tergo[m].

SER. a ¶ THEſauros, hoc nomen nõ hꝫ ſicut atlas, gigas, abas, pallas, ſꝫ in obliqs caſibus inueniatur ſicut nec formoſus, qa deriuatiuũ eſt a forma, vt a ſpẽ ſpecioſus, ab odio odioſ⁹, ab genere gñoſus vel a ſcelẽ ſceleroſ⁹ b ſ Ignotũ argẽti põd⁹ & auri, aut qd ignorabat dido aut certe ad magnitudinẽ ptinet. i. tm̃ quãtũ nullus vnq; noſſe potuit. c ſ His cõmota ſupradictis oibus. d ſ Cõueniũt qb⁹ odiũ crudele tyrãni, Aut metus acer erat, oderãt læſi, metuebãt lædẽdi, hoc ẽ q timebãt ne læderẽſ, vñ ẽ illud ĩ qr to, Et quos ſidõia vix vrbe reuelli, qa nõ volũtate, ſed aut odio, aut timore cõuenerant. e ſ Odiũ crudele tyrãni. nã ĩ tyrãnũ odiũ iuſtũ ẽ. i. crudelis tyrãni, & ẽ figura hypallage. f ſ Portanſ auari pygmaliõis opes pelago, quõ pygmalionis, ſichei erãt ſoluiſ ſꝫ eas iã ſuas fecerat ſcelẽ, q ſicheũ occiderat, aut ad animũ retulit auari, q opes alienas iã fecerat ſuas pygmalionis opes pelago, ꝗs pigmaliõ iã ſuas putabat. vñ ẽ in ꝗrto, Vita virũ. Que n. maior auarĩ pœna ꝙ pecuniã pp quã aliq rat pdẽ: remoue hoc & falſũ ẽ vita viꝝ. Sciẽdũ autẽ q elã tãgit hiſtoriã Moris n. erat, vt de pecũia publica phœnices miſſo a rege auro de pegrinis frumẽta coemeret. Dido aũt a pygmalione ad hũc vſũ paratas naues abſtulerat ꝙ cũ fugiẽtẽ a frẽ miſſi ſeqrẽſ, illa aurũ pcipitauit ĩ maria, q reuiſa ſeqntes reuerſi ſũt. g ſ Deuenere locos, ad minus ẽ. h ſ Surgẽtẽ, erigẽtẽ ſe, vt ſurgẽtem ĩ cornua ceruũ. i ſ Nouæ carthaginis, Carthago. n. eſt ligua pœno ꝝ noua ciuitas: vt docet Liui⁹. K ſ Mercatiq; ſ. f. de. n. b. appulſa ad libiã Dido, cum ab Hiarba pelleref, petiit calide vt vẽderet tãtũ terræ, quãtũ poſſet coriũ bouis tenere, qd cum ille permiſiſſet, coriũ ĩ tenuiſſimas corigias ſectũ tetendit, occupauitq; ſtadia vigĩti duo, quã rẽ bẽ tãgit Vir. dicẽdo de noĩe, & nõ tegere ſed circundare. l ſ Facti de nomĩe, de cauſæ qualitate facti. m ſ Tergo, pro tergore, ſignificat, qa qualis cauſa fuit, tale nomẽ accepit, carthago enim ãtea ſpẽ habuit duplicis oppidi quaſi aliud alterum amplectetur, Cuius interior pars byrſa diceba, exterior magalia, huius rei teſtis eſt Cornelius nepos in eo libro qui vita illuſtriũ inſcribitur byrſa, βυρσα græce latine corrigia dicitur.

DON. ¶ ODIVM, eoꝝ q nullis viribus potuiſſent reſiſtere. ſ Metus, eoꝝ qui aliqd crudelitatis expectarent ſ Ergo alii fauebãt Didoni, ne ille occupato auro fieret fortior, alii ppter metũ qbus ferebat occaſio, vt carerẽt ſæuiſſimi hoĩs dñatione. Paratæ, Si. n. aliquid ĩnouaſſent in nauigiis dabatur aperta ſuſpitio. ſ Onerãt auro, aurũ omne & argentũ iuſſerat tolli ſicheus. Sed iſti qa maior nauiũ copia ad oẽ tollẽdũ opus fuiſſet, id tulerũt qđ naues cape poſſent. Ergo auro qdẽ pcioſius ẽ & nõ argẽtũ. ſ Onerãt, vt plus ẽt ꝙ naues ferre poſſent ĩpoſitũ eſſe videaſ, Quãta ergo fuit theſauroꝝ copia cũ relicto argẽto ne totũ qdẽ aurũ naues ferre poſſẽt. ſ Auari pygmalionis, oẽ illuc tẽdit, vt pbeſ qđ dictũ eſt. Sed quo mõ pigmalionis. Quia illas ſuas futuras aĩo ↄcepat, pp qđ ſibi ereptas iniq; ferret. ſ Dux fœmina, ad inſultationẽ pygmalionis dictũ, vt ea duce pdiderit, qua aſſecuturũ ſe putabat. ſ Deuenere locos. ordia ſic deuenere locos ſ Mercatiq; ſolũ u u. m. o. m. nã ædificiũ inſtitui, nõ potuit, niſi prius empto ſolo. ſ Taurino quãtũ, alii dicunt pecuniã tũc ex corio bubulo fuiſſe, pecuniã dcãq; ꝙ ex pecore originẽ duceret, tñq; fuiſſe in pcio loci, quãtũ bouis coriũ cõficere potuiſ ſet, alii fraudẽ emptoris ponũt, q tm̃ merca

tus ſit quātū corio ouis poſſit circūdari, at vēditor nihil tale ſuſpicās arbitrat⁹ ſe tm̄ dediſſe q̄tū integrū coriū poſſet occupare. Emptores vero i tenuē corigiā illud ſectātes pluſq; debe ret occupāt, ꝗ fabuloſa ſūt oīa, nā ſi attēdat magnitudo vrbis, & q̄ta a Virg. deſcribit, nō poterat, niſi latioribus locis ꝑdi, ꝗ poeta hoc credibile faciat dicēdo facti de noīe byrſā, qd & lingua græca vn̄ fuit Dido, & punica .i. ipſius regionis i qua res eſt geſta, coriū ſignat.

CHR. ℂPORtanſ auari, exprobratio i auaritiā q̄ ſæpe ipellit nos pp q̄ſtum ad ſcelus ex quo ab

Terra euētu decepti nullū cōmodū cōſequitur. ꝩ Solū. nō ſolū terra eſt ſolū vetꝝ qcqd aliqd ſuſtinet

Taurus aial, Vñ & de mari ſolū dixit vt ſubtrahitq; ſolū. ꝩ Noīe, aliqñ famā ſignat, vt ītra, Et nos

Iuuēc⁹ aliqd nomēq; decuſq. ꝩ Taurino, taurus ē bos nō caſtratus & armēti maritus. Iuuēcus aūt

Vitul⁹ qui in iuniori ſit ætate. Vitulus q adhuc nō ſit pfectus tanq̄ puer in hoīe. ſed. in elephāto vi

perget tulū dicimus. ꝩ Circūdare, dupliciter dicimus vt circundo solū corio. vt hic & circundo co

Vacat riū ſolo, Martia. Qui recitaturus circūdat vellera collo Hic ſe poſſe loq; poſſe tacere negat.

> Sed vos[a] qui tādē quibus aut veniſtis ab oris:
> Quo ue tenetis iter quęrenti talibus ille
> Suſpirans imoq;[b] trahens a pectore vocem.
> O dea[c] ſi prima repetens ab origine[d] pergam[e].
> Et vacet annales[f] noſtrorū audire laborum:
> Ante diem clauſo[g] cōponet[h] veſper[i] olympo.
> Nos troia[k] antiqua (ſi veſtras forte per aures
> Troię nomen iit) diuerſa per ęquora vectos
> Forte[l] ſua lybicis tempeſtas appulit[m] oris.

SER. a ℂSED VOS q candē, vacat hoc loco tādē. & ē nā lis iterrogatio, q eſtis, vñ, vel quo, ſicut ipſe i octauo ꝗ mutato ordīe, Quo tēdit is inqt vt q gen⁹: vñ domo: b ꝩ Imoq; trahēs a pectore vocē, deeſt dixit, & quotiēs longe rñdet parentheſis eſt quotiēs nulq; eclypſis dr̄, vt hoc loco. c ꝩ O dea, pſeuerat in opinione ſua, ita tn̄ vt illius orōni aliqñ ꝓcedat, Nam paulopoſt ait, Si veſtras forte p aures Troiæ nomen. Aut certe illud eſt qd ſupius dixerat, An nympharꝝ ſanguinis vna, q̄ nō oīa ſciūt. Nā & moriunſ. ſcdm Ariſto. vt Fauni vel panea. d ꝩ Ab origine a raptu Helenæ. e ꝩ Pergā pſeuerē, hoc ē, vniuerſa dicā. f ꝩ Annales, inter annales, & hiſtoriā hoc intereſt, hiſtoria eſt eorū tēporū quæ vidimus, vel videre potuimus, dicta απο του ιστορειν .i. videre. Annales vero ſunt eorꝝ annorum temporū, quæ ætas noſtra nō nouit, vnde Liuius ex annalibus & hiſtoria cōſtat. Hęc tn̄ cōfundunſ licenter, vt hoc loco hiſtoriā inquit annales. g ꝩ Clauſo, more poetico inquit. Nā poetæ dicunt cœlum per noctem claudi, & aperiri die, vnde ēt, Porta tonat cœli, & Conſidunt tectis bipatentibus. h ꝩ Cōponet, finiet, vt Oblato gaudens componi fœdere bellum. i ꝩ Veſper ꝓprie eſt ſtella, cū aūt veſpi dicimus aduerbiū tpis eſt. & eſt ſciēdū ꝙ oīa nomina q̄ de græcis in os exeūtibus ad nos trāſeūt apud nos aut i us tm̄ exeūt, vt delos delus, aut in er, vt agros ager, aut in vtrāq;, vt Euandros euandrus euander. k ꝩ Troia antiqua, nobili venerabili, more ſuo, alibi, Terra antiqua .i. nobilis. nec. n. poterat eē noua, ītē tēpla dei ſaxo venerabar ſtructa vetuſto.

l ꝩ Forte ſua, caſu ſuo. i. quo ſolet. Forte aūtē nomē ē a noīatiuo fors vt Terē. Fors fiat pol. Libycis, ſiam ſciuit, audiuit. n. ſed fines libyci. m ꝩ Appulit oris, figura ſupradctā eſt, vt datiu⁹ pro accuſatiuo cū ad ponatur.

ℂSED vos, mira breuitas interrogātis nec fraude caret. Nā conaſ oſtēdere ſe nō eē deā, ſed nō fallit æneā ꝩ Nā cū magna animi laceratione rñdet. ꝩ O dea, Duo dicit ipedire, Vnū qa ñ vacat, Alterꝝ qa breuitas tpis narrationē expleri nō patitur ꝓperat redire ad ſuos a qb⁹ locis deſertis noctu ſepari nō debuit. Beniuolā āt facit & honorificā cū deā appellat. Et attētā cū multitudinē calamitatū ſuarꝝ ꝓponit et nō tm̄ oēs ſe dicturꝝ. Rñdet ad oīa ſed nō ordīe. Prīo n. rñdet ſecundæ, Quib⁹ aut veniſtis ab oris. Et q̄uis narratione toti⁹ diei nō poſſe expleri calamitates dixerit tn̄ breuitate mirāda labores oīum cōcluſit annorꝝ, nā dicēdo nos troia antiq̄, primā tpis ptē poſuit, Dū aūt diuerſa per. e. u. tangit mediā, & forte ſua libycis ponit poſtremā, & ſimul oſtēdit, ꝙ violētia fluctuum illic appulerit, & qa cum dea putabat ſe loqui, cōmendat perſonam ſuam dicendo. DON.

ℂTANdeq;, nō vacat, ſed ſignificat affectū loquētis, qui quāuis breuiſſime perorauerit tm̄ pluſq̄ vellet tēporis cōſumpſiſſe dolet dixit ergo tandeq;, qa ſibi nimium tēpus quāuis breue fuerit cōſumpſiſſe videſ. Nam aio properanti nihil ſatis feſtinaſ. ꝩ Pergā, pergere eſt ſuo ordine ꝓcedere. Ergo eſt ac ſi dicat. Ita narrē, vt nihil omittā. Hinc dicimus pergere pſeuerare. ꝩ Vacet, ociū ſit. Vacare enim eſt vacuum eſſe. Vnde dicimus vacare imperium CHR.

imperiũ qđ imperatore caret & qm̃ qui curis vacui ſunt ocioſi ſunt dicimus vacare ocioſum eſſe, & qm̃ quod ocioſum eſt nihilq agit ſuperabundat, dicimus vacaret ſupfluũ eſſe. Præterea qa quibus nullũ negocium eſt ii attentius aliquid aduertunt dicimus vacare attente incũbere quia qui diligentius intendunt vacuos & ab omni alia cura prebent. Erit igitur ſententia. Si ergo ordine cuncta narrem & tu atente audias erit prius diei q̃ narrationis finis. ¶ Olimpo, cœlo quaſi ολολαμπος ideſt totus ſplendens. Forte nominatiuum habet fors. Sponte autem ſolum habet ablatiuum. ¶ Tempeſtas, qualitas eſt tpis, & quamuis pro tpis ſæuitia ſæpius ponaƒ, tñ verbũ mediũ ẽ, vt p bono capiaƒ, vt vñ hæc tam clara repẽte tẽpeſtas Capiƒ ẽt pro ipſo tpe abſolute, vt ſæpe apud Salu. inuenies. ¶ Annales, pontificẽ facit æneã ſm Macro. nã pontificibus pmiſſa eſt ptãs memoriã rex geſtax i tabulis cõſerẽdi & hos annales maximos vocãt q̃ſi a pontificib⁹ maximis factos. Differũt aũt annales ab hiſtoria, Hiſtoria n nõ ſolũ res geſtas lõgo ordine explicat, ſed & ↄſilia, qbus geſtæ ſũt ponit, & cõciones facit, & acies iſtruit, & ſitus locoꝝ deſcribit. Annales aũt ſingulorũ annorũ geſta nude ac breuiſſime notãt vñ annales piſonis & pictoris dicimus. Liuii aũt & Salu. hiſtorias annales græci χρονιχας nũcupant, pius eſt enim pietas gratũ & diligens officium quod tribuimus iis qui propuinquitate nobis coniuncti ſunt, & patriæ etiam deuotis.

Sum Pius[a] Aeneas. raptos q ex hoſte[b] penates
Claſſe veho mecum, fama ſuper ęthera notus.
Italiã[c] quęro patriã. & genus[d] ab ioue ſummo
Bis denis phrygium[e] conſcedi[f] nauibus ęquor
Matre[g] dea monſtrante viã data[h] fata ſecutus,
Vix ſeptem cõuulſę[i] vndis euroq ſuperſunt.
Ipſe ignotus[k] egens libyę deſerta peragro[l]

SER. a ¶ SVM pius æneas, nõ ẽ hoc loco arrogãtia, ſʒ iudiciũ. Nã ſciẽtib⁹ aliquid de ſe dicere arrogantiæ eſt ignotis iudicium aut certe heroum ſecutus eſt mores quibus quã mentiri turpe fuerat, tã vera reticere, deniq. Vlyxes in Home. ait ſuã famã vſq ad cœlum veniſſe. vnde & iſte Fama ſuper æthera notus. b ¶ Hoſte penates, optia elocutio eſt pluſq̃ ſignat de pl̃alitate ad ſingularitatẽ tranſire. vt venor multis caſſibus, & multa cane, vt Ora. aut trudit hic acris, & hic multa cane apros i obſtãtis plagas. c ¶ Italiã q̃ro, hoc loco diſtinguẽdũ ẽ, Nã ſi iunxeris patriã nõ ꝓcedit. patria. n. i. ciuitas in ꝓuincia eẽ põt, nõ tñ vt ipſa ꝓuincia patria ſit. lʒ in Salu. lectũ ſit hiſpaniã ſibi antiquã patriã eẽ ſed illic ad laudẽ ptinet non ad veritatẽ. Tria ergo dicit ꝓuinciã quæro hoc eſt italiã, patriã, hoc eſt Corytũ Tuſciæ ciuitatẽ, vñ Dardanus fuit. d ¶ Genus ab ioue ſũmo, iõ qa ex electra & ioue Dardanus, iaſiuſq nati ſunt, q dardan⁹ auctor ẽ Troiæ. & bene ad tria interrogata rñdet. q eẽt, vñ veniret, quo tẽderet. e ¶ Phrygiũ æquor. i. heleſpontũ. f ¶ Cõſcendi, bene cõſcendi ſm phyſicos, qui dicunt terrã inferiorẽ eſſe aqua qa oẽ qđ cõtinet ſupra illud eſt qđ continet, vnde eſt, Humileq videmus Italiã. g ¶ Matre dea monſtrante viã, hoc loco p tranſitum tangit hiſtoriã, quã per legẽ artis poæticæ apte non põt ponere Nã Varro in ſcđo diuinarum dicit Ex quo de Troia egreſſus eſt Æneas, Veneris eũ per diẽ quotidie ſtellã vidiſſe, donec ad agrũ Laurentũ veniret. in quo ea m nõ vidit vlterius, q̃re cognouit terras eẽ fatales, vnde Vir. loco, Matre dea monſtrãte viã ité Nuſq abero, & tutũ patrio te limine ſiſtã, & Iãq iugis ſũmæ ſurgebat lucifer idæ, qđ aũt diximus cum poetica arte ꝓhiberi ne apte põat hyſtorias certũ eſt. Lucanus nãq iõ eſſe non meruit in nũero poetaꝝ, qa vr̃ cõpoſuiſſe hiſtoriã, nõ poema. h ¶ Data fata. ſ. a Ioue. i ¶ Conuulſę aut conuulſæ vndis, euroq aut ſupſunt vndis euroq cõuulſæ, aut iõ qa hẽs ſupra laxis laterũ cõpagnibus. K ¶ ignotus, deeſt quaſi. Nã cõtrariũ dixit. Fama ſup æthera notus, facit hoc frequenter Virg. hãc particulã ſubtrahat, vt Medias iter cædes exultat amazõ. i. quaſi amazon. Nã volſca fuit. l ¶ Peragro, per hẽt accentũ. Nam a longa quidẽ eſt, ſed non ſolida poſitione, Muta enim & liquida quotiens poniƒ metrũ iuuant, nõ accentum.

DON. ¶ RAPTOS q. e. h. p. c. u. m. fama, medie poſuit nec dixit q̃ fama, nam & multi mala fama noti ſunt, ſed q̃ fama itelligat, ponit cũ illũ religiõe in deos. fama ſup. æ. n. dicit. Cũ. n. laboribus meis eſſem notus toti orbi fama nois mei ſine fine decurrẽs ad cœlũ venit. ¶ Italiã q̃ro, ad id Quo vt tenetis itereſt & ornatus genus addit, qđ non q̃ſitũ fuerat. & genus a ioue ſummo. ¶ Matre dea, hbenter audiƒ qđ gratias agat matri quaſi abſẽti. ¶ Data ſ ergo nõ voluntario a patria diſceſſerãt. Sic præteritũ ſtrictim tangit, & i pñti imoraƒ, vt maiorẽ moueat miam. ¶ Bis. d. oñdit magnũ nũerũ, Sũt aũt ſi doktis aius

excutere volumus ſeparatim ſingula cogitanda. Vix. oſtendit quanta difficultate euaſit. Ignotus ſumma i humanis miſeria, in alienis terris nullius hic notitiã, Augetur aũt ſi ſit egens, nam ſi nõ egeret, nõ eſſet ei cuiuſdam notitia neceſſaria, ad hæc duo mala ignotus & egens, additur tertium ſolitudo, vt nihil ad victum ſuppeteret nec inueniretur q daret.

CHR. LIBYÆ Deſerta, pathos a loco, vt cum vitam in ſyluis inter deſerta ferarum. Item At nos hinc alii ſitientes ibimus afros. Vix ſeptem, vnus eſt ex locis ad captandã miſericordiam cum ex ampla fortuna in calamitatem incidiſſe oſtendimus, Sic infra Hic finis priami.

Europa[a], atq; Aſia pulſus nec plura querẽtem
Paſſa Venus medio ſic interfata dolore[b] eſt.
Quiſqs[c] es haud[d] (credo) iuiſ[o] cœleſtib[9] auras[e]
Vitaleis carpis[f] tyriam[g] qui adueneris vrbem[h].
Perge[i] modo atq; hic te reginæ ad limia pfer[k]
Nãq; tibi reduces[l] ſocios claſſemq; relatam.
Nuncio & in tutũ verſis[m] Aquilonibus actã.
Ni[n] fruſtra augurium vani docuere parentes.

SER. a EVROPA atq; aſia pulſ[9] aut orbem in tres ptes diuiſit & abſolutũ ẽ aut ſi Europã tñ & Aſiã itelligimus, iuidioſe locut[9] ẽ, vt ſupra ven[9] ait, Cũcti[9] ob italiã terrarũ claudit orbis, q̃ũ cũ idignatõe dicat p troiã Aſia careo, p italiã europa. Deniq; ñ paſſa ven[9] ei[9] iterrupit q̃relas. b Dolore e, aut narrãtis æneæ, aut certe ſub doloꝛ. Æquũ n. eſt malis filii ẽt ipſã moueri. c Quiſqs es, pleraq; p cõceſſionẽ ſic tradit poeta, vt argm̃ faciat, vt hoc loco audierat Ven[9], ſum pi[9] æneas fama ſup æthera not[9]. dicit tñ qſqs es, ẽt ſi hæc i te nõ ſint, hic tñ cõſtat te eẽ fœlicẽ, q venisti Carthaginẽ. Itẽ in ſcdo qſqs es amiſſos hinc iã obliuiſcere graios, hoc eſt q̃libet rõne cõtra nos bella ſuſceperis. d Haud credo inuiſus cœleſtibus, lipote figura per cõtrariũ ſignificans. i. te eſſe chariſſimũ ſuperis, vt ſupra mihi iuſſa capeſſere fas eſt. Cœleſtibus aũt ſcdm pythagorã & præcipue Platonẽ dixit, q cõfirmãt viuos eſſe ſupis caros, mortuos vero inferis. vñ & Virg. de Palante, & nil iã cœleſtibus vllis Debentẽ, Item e cõtra, Vos o mihi manes eſte boni, qm̃ ſuperis auerſa voluntas. e Auras vitaleis carpis, qbus viuimus, Nil eſt. n. aliud vita niſi reciprocus ſpiritus, vñ iupiter, quo conſtant oĩa vocatur ζευς απο της ζαης. i. vita. f Carpis, accipis. vt & placidam carpebant membra quietẽ. g Tyriam, Carthaginem a colonis. h Adueneris vrbẽ, hyſterologia, vt ſupra. i Perge modo, tantũmõ hoc eſt hæc tibi ſola ſit cura, nã liberatæ ſunt naues. K Perfer, imperatiu[9] modus eſt, vt Fer cineres Amarylli foras. l Reduces, proprie reduces dñr qui pericula euadunt, ſic infra, Vt reduces illi ludunt. ſ poſt periculũ illatum ab aquila. m Verſis aquilonibus, qa poſtq̃ ad Africam iter verterunt, aduerſus ante aqlo cœpit eſſe pſperior. n Ni fruſtra auguriũ vani docuere parentes, hoc ad cõfirmandũ errorẽ Æneæ dixit ne diuinãdo dea eſſe crederet Q d aũt dicit vani parẽtes, aut hypallage eſt. i. vanũ auguriũ, vt dare claſſib[9] auſtros et ibãt obſcuri ſola ſub nocte p ipſi ſoli p obſcurã noctem, aut certe vani parentes, qui res falſas & inanes docent & per hoc plerũq; decipere oſtẽdit auguria. Multi volunt ad nimiũ hoc amorem parentum referri, qui teneritate affecti etiam ſuperflua docent liberos.

DON. EVROPA Atq; aſia. tacuit de Africa, qa in ipſa erat, Venus autem ſermonẽ interrupit vel quia norat cuncta, vel quia nõ libenter audiebat, vel quia maturãdum, quoniã ante noctem via monſtranda erat Quiſqs es, adhuc veluti cũ ignoto loquitur. Haud equidem oportet te diis carum eſſe, quoniã carthaginem veneris hæc verba oĩum ſpondebant effectum, de quibus conqueſtus erat. Nam & noticiam ſui & celebritatem & humanitatem pollicetur. Perge, hortatur ne redeat ad ſuos, vt propoſuerat, ſed eat Carthaginem. Namq; tibi, demit ſollicitudinem de ſociis ſalutem illorum augurio nunciãs Ni fruſtra augurium vani docuere parentes. ordina ſic, ni vani fuere parentes. i. maiores noſtri & fruſtra nos docuerunt.

CHR. EVROPA, Ab europa Agenoris filia quã iupiter ſub forma tauri rapuit, & p mare trãſuexit. Hora. Vxor inuicti iouis eſſe neſcis, Mitte ſingultus bñ ferre magnã, Diſce fortunã tua ſect[9] orbis noĩa ducet. Qui adueneris, plæpe relatiuũ & vim ſuã retinet & quia ſignat, ſed tũc ſubiunctiuo iungitur, vt hic q adueneris. i. qa adueneris, ſic Platus ante qui conſidẽtior iuuentutis mores q ſciam q hoc noctis ſolus ambulem. Vani, nõ q ſint vani, ſed q eſſent ſi fruſtra docuiſſẽt, ſic Hora. At tu nauta vage ne parce malign[9] haræ oſſibus & capiti inhumato particulã dare. Sic quodcũq; minabitur eurum fluctibus heſperiis venuſiæ pectantur ſyluæ te ſoſpite. ideſt qui eſſes malignus ſi parceres.

BISSENOS

Aſpice biſſenos[a] lętantes[b] agmine[c] Cycnos:
Aetherea quos lapſa plaga Iouis[d] Ales aperto
Turbabat cœlo: nunc terras ordine longo
Aut capere[e] aut captas iam deſpectare videntᷣ.
Vt reduces illi ludunt ſtridentibus[f] alis:
Et cœtu cinxere polū: cantuſq́[g] dedere:
Haud aliter puppeſq́[h] tuę: pubeſq́[h] tuorū
Aut portū tenet: aut pleno ſubit hoſtia[i] velo
Perge modo & qua te ducit via, dirige greſſū.
Dixit: & auertēs[k] roſea[l] ceruice refulſit:

SER. a ℂBISSENO S cycnos Cycnos nauib⁹ cō parat, aqlā tēpeſtati in auguriis āt cōſiderā dę ſunt non ſolū aues ſed ēt volatus vt in p̄petibus, & cātus, vt in oſcinibus, qa nec oēs, nec oibus dant auguria, vt colūbę nō niſi regibus dant, quia nūq̄ ſingulæ volāt ſicut rex nūq̄ ſolus incedit, vnd i ſexto. Maternas agnouit aues Per tranſitū oſdit regis auguriū. Item cycni nullis dāt niſi nautis, ſicut lectū in ὀρνιθογονίᾳ. Cycnus i auguriis nautis gratiſſim⁹ ales Hunc optant ſp qa nunq̄ mergiᷣ vndis. cū cycnus neq̄ i p̄petib⁹. neq̄ i oſcinibus noieᷣ. cur ab illo ſumiᷣ auguriū. Soluitur ꝙ augurium ad aquilā poeta retulit, ſed docet Virg. bonum omē nauibus fcm̄ de cycni volatu b ℞ Lætātes poſt periculū. c ℞ Agmine volatu. ipetu. Agmē aūt apud Virg. ē cuiuſlibet rei ipetus, vt illi agmie certo, & vocat agmia ſæua ſorop. d ℞ Iouis ales, aqla, q̄ iu tutela iouis eſt, qa dᷣ dimicāti ei cōtra gigātes fulmina miniſtraſſe. qđ iō ſingiᷣ qa p nām nimii ē caloris, adeo vt & oua qbus ſupſedet poſſit coq̄re, niſi admoueat hagaten lapidē frigidiſſimū, vt teſtaᷣ lucan⁹. Fœta tepefacta ſub alite ſaxa. e ℞ Capē, eligē, vt aſi locū capies oculis. f ℞ Stridētibus aliis. ſignū augurii ē. ℞ Cœtu. Dicit Pli in nāli hiſtoria oēs aues colli lōgioris aut recto ordine volare, vt pōdus capitis p̄cedētis cauda ſuſtētet, vñ & p̄ria pleſūq̄ deficiēs relicto loco icipit eē poſtrema. aut i cœtu ſe oēs inuicē ſuſtinere. Hoc āt volatu imitanᷣ lr̄as q̄ſdā vñ in Luc. Et turbata perit diſpſis lr̄a pennis. g ℞ Cantuſq́ dedere. Alluſit ad nautas. h ℞ Puppeſq́ tuæ. Tropus ſynecdoche a pte totū ſignat. Terē. O lepidū caput. i. o lepidus hō. i ℞ Hoſtia. Proprie hoſtia dn̄r exitus fluuiop, ſed modo abuſus ē, quia plerunq́ hoſtia ipſa pro portu ſunt. k ℞ Auertēs. ſe ſubaudi, hoc eſt cū aduertere tur, vt Tū prora auertit. l ℞ Roſea i pulchra.

DON. ℂBISSENO S. Numero nauiū coæquātur quas Æneas putabat oppſſas. ℞ Æherea q̄s vt cycni poſt pturbationem illatā ab aquila liberati ſuo ordine læti volantes terram captam petunt, ſic tui a tempeſtate erepi tuti ſunt. ℞ Et qua. t. u. Ne ille diceret nō noui ℞er.

℞ Et Vera īceſſu p d Cōpletis q̄ voluit dimiſit lętū & īſtructū & p̄mis ſignis ſe māifeſtauit, & ſplēdoꝛ, & doloꝛ, & defluxu veſtis.

CHR. ℂBISSENO S. Poetice. Nam oratores nō ponūt h̄ noīa p numeralibus, niſi cū noīb⁹ carētib⁹ ſingulari vt ſenas lr̄as, bīas nuptias. ℞ Cicnus grecū eſt nomen latine dr̄ olor, de hoc in buc. Iouis ales, iō aqla Iouis armiger dr̄ teſtē Acrone, qa cū titanibus pugnaturus bonū auguriū ab ea accepit Iuppiter. Alii dicunt eā aqlā in vexilō habuiſſe, q̄ cōſuetudo apud cretēſes manſit, & inde ad troianos hoc ſignū trāſtuliſſe teucrū, inde in italiā induxiſſe Æneā ppeaq̄ romanos aqlā in vexillis habuiſſe. Refert p̄terea Plin. aqlā ſolā ex auibus fulmine, qđ a ioue mittiᷣ ſingūt poẜte nō tāgi ſicut ex piſcibus ſolus vitulus marin⁹ & ex arborib⁹ ſola laur⁹ fulmīe nō tāgūᷣ. Quapp & Tyberiū īpatorē qm̄ fulmīa vehemēter timebat ſup turbatiōe cœlo laureā coronā i capite geſtābat alii dicūt aqlā iō i tutela iouis eē: q ęthere: qm̄ nulla auis altitudīe volat⁹ ppiq̄or ętheri accedit. Ales ſm Lactā. i fœminino gn̄e p̄ malo augurio poniᷣ. Ho. Mala ſoluta naue exit alite. i maſculīo vero p bono. Vir. Nāq̄ volās ſidus Iouis ales ab æthra. De auguriis āt & cęteris diuinādi gn̄ib⁹ dicem⁹ i ſcđo, loquiᷣ āt more romano, apđ q̄s i maxīo p̄cio erāt auſpitia Ci. de oratore. Quid leges vetētes moreſq́ maiop: qđ auſpicia qb⁹ ego & tu cū magna ſalute reipu p̄ſumus: ℞ Pubes. Puppes. Color rhetoric⁹, traductio, vt ē illđ i hac calamitoſa fama q̄ i aliq̄ pnitioſa flāma. lt̄ē itellectio. nā poſuit pupes ptē nauis p totis nauib⁹. cętep pubes pili ſt q i hūano corpe naſcūᷣ. Hoc fit circiᷣ q̄rtūdecimū ānū q̄ ętas pub̄tas dr̄. Hic ipuberes q nōdū pilis veſtiunᷣ & puberes q iā veſtiti. Et qm̄ pubes maxīe circū pudibūda oriᷣ: illā p pudibūdis capim⁹. Oui. ip̄a ven⁹ pubes q̄ties velamina ponit. ptegiᷣ leua ſemireducta manu ℞ Ceruice. ceruix poſterior ps colli ē dicta ꝙ p eā partē cerebrū ad medullā ſpinæ dirigiᷣ q̄ſi celebri via, ſupbiā ſignificat. Cice. in verinis. p̄torē tuas frangere ceruices. Hortēſius primus hoc noīe in ſingulari vſus eſt ait Quin.

Ales

Pubes
Pili
Ætas
Pubertas
Impuberes

Ambroſiæq; comę diuinum vertice odorem
Spirauere[b] pedes veſtis[c] defluxit ad imos,
Et vera[d] inceſſu patuit dea ille[e] vbi matrem
Agnouit tali fugientem[f] eſt voce ſecutus:
Quid[g] natum toties crudelis tu[h] quoq; falſis
Ludis imaginibus? cur dextrę iungere[i] dextrã
Non datur: ac veras[k] audire, & reddere[l] voces?
Talibus[l] incuſat[m] greſſumq; ad menia tendit.
At[n] Venus obſcuro[o] gradientes aere ſepſit,
Et multo nebulę circum dea fudit[p] amictu.
Cernere ne quis eos, neu qs cõtingere poſſit.

SER. a ❡ AMBROSIÆq̃ comæ, aut deoꝝ vnguẽ obſitæ, hoc ẽ ambroſia .i. herba ĩmortali. ã. ꝑ. ſine βροτὸς mortalis, aut certe abuſiue dixit diuinę comæ. b ❡ Spirauere, exhalauere. c ❡ Veſtis defluxit, qa dixit ſupra, ſinus collecta fluẽtis. d ❡ Vera, bene vera, de qua dubitabatur. e ❡ Ille vbi matrẽ agnouit, nũc matrẽ cognoſcit. nã dcã eẽ ſupius dixerat. f ❡ Fugientẽ, celeriter abſcedẽtem. g ❡ Quid natũ totiẽs, ſæpe & aut κατ τοσιων πώμενον ĩtelligimus ſæpe eũ eſſe deluſum, aut certe ſm ipm Virgi. q ait ĩ ſcdo. Cũ mihi ſe nõ añ oculis tã clara videndã. Obtulit. Multi tñ volũt ĩ hoc ipo loco ſæpe eũ eẽ deceptũ, vt ĩ hitu ĩterrogatõe, rñſiõe ĩ auguriis. h ❡ Tu q̃q; ſicut iuno, cæteriq; dei, q troianis inimici ſt. i ❡ Cur dex. iũ. d. maioꝝ n. hęc fuerat ſalutatio cui⁹ rei τὸ αιτιον .i. cãs varro callimachũ ſecut⁹ expoſuit aſſerẽs oẽs eoꝝ honorẽ dexteraꝝ ꝯſtitiſſe virtute, ob q̃ rẽ hac ſe venerabãt corpis pte. K ❡ Veras audire & reddẽ voces. Sũt multæ reciprocę locutiõẽs, vt hĩ loco, ſũt multæ vni⁹ ptis vtriq; ſufficientes, vt tñ mutuis amicitiis rediculũ. n. ſi addas mutuis, cũ amicitiis vtrũq; ſignẽt ſicut frõto teſtat. Itẽ ſt elocutiõẽs, q̃rũ vna ps plena ẽ, q̃ ſi cõuertãt hñt aliqd ſupfluũ, vt ĩ Sal. in tugurio mulieris ancillæ, bñ addidit ancillæ. At ſi dicas ĩ tugurio ancillæ mulieris, erit ſupfluũ mulieris, ancilla .n. & cõdõnẽ oñdit & ſexũ. Itẽ res erat ꝑtoribus nota ſolis, hoc ſufficerat male ergo addidit. Ignorabat a cæteris, qđ ſi cõuertas, nil ſuperfluum iuenit. l ❡ Talib⁹ ĩcuſat redarguit. m ❡ Incuſare ꝓprie eſt ſupiorẽ arguere, vt in Ter. pr̃ ad filiũ. Quid me ĩcuſas Clitipho: accuſare vero vel parẽ. vel ĩferiorẽ, vt ĩ eodẽ ad maritũ vxore. Me miſerã q̃ nũc quã ob cãm accuſer neſcio. & hoc ꝓprietatis ẽ, lʒ vſus iſta male corrũpat. Sciẽdũ tñ ẽ Terẽ. pp ſolã ꝓpetatẽ oĩb⁹ comicis eẽ ꝑpoſitũ, qb⁹ eſt q̃tũ ad cætera ſpectat ĩferior. n ❡ At ven⁹. Ordo ẽ. at Ven⁹ dea. o ❡ Obſcuro aere .i. nebula, cui⁹ diffinitio ẽ Hic loc⁹ ex Ho. ſumpt⁹ eſt de vlyxe a littorẽ ĩgrediẽte vrbẽ Καὶ τότ᾽ ὀδυσσεὺς ὦρτο πόλιν δὲ ἴμεν αὐτὰρ ἀθήνη πολλὴν ἠέρα χεῦε φίλα φρονέουσ᾽ ὀδυσῆϊ. Μή τις φαιήκων μεγαθύμων ἀντιβολήσας Κερτομέοι τ᾽ ἐπέεσσι καὶ ἐξερέοιθ᾽ ὅτις εἴη p ❡ Circũ fudit. Figura temeſis eſt, cũ ſecto vno ſermone aliqd interponimus. vt alibi: Septẽ ſubiecta trioni, ſed hoc tolerabili⁹ eſt in ſermone cõpoſito, cæteꝝ in ſimplici nimis ẽ aſperũ, qđ tñ faciebãt antiqtas, vt ſaxo cere cõminuit brũ.

DON. ❡ AMBROSIEq; .o. ſic ei⁹ comæ ſe effuderãt vt putarent ambroſia, q̃ mulieres ĩ vnguẽtis admiſcẽt pfuſæ. ❡ Voces. Quã gradiẽdo vel currẽdo non potuit qd incuſatio nõ cõtũelioſa, ſed ex affectu & religiõe ꝓcedẽs? Ergo mĩ nomen tuũ cõfitteri noluiſti, & q̃ſi aliena locuta es mecũ maternis verbis miſerias meas nõ leuaſti nec ſemel hoc feciſti, ſed ſæpe. Cõſtabat. n. ĩter ipſos multa & varia fuiſſe colloqa, in qbus ille vultu, habitu & colloqo matris falſus eſt. Debuit aũt incuſatio ad abeuutẽ non eſſe longior q̃ vt ad celeriter fugiẽtis aures peruenire poſſet ❡ Obſcuro aere Nõ ſatis fuit verbis inſtruxiſſe filiũ, licet ſciret oĩa eadẽ cõpoſuiſſe Mercuriũ, ſed quattuor de cauſis texit, ne viderent, ne tãgerent, ne interrogatiõib⁹ variis detinerent, vel veniẽdi cãs q̃rẽtes eos qui ante noctem venire debebant detinerent.

CHR. ❡ AMBROSIA. Apud medicos herba eſt de qua Dioſco. Ambroſia, quã multi broti aut artimiſiã vocãt, frutex eſt multas virgas hñs longas palmis tribus & folia ſimillima rutæ, virgæ ſunt plenæ ſemine, vt ſint q̃ſi acini odorẽ vini habẽtes. Naſcit ĩ cappadocia que circa ſe habuerit amplectit. Fingunt tñ poetæ ambroſiã eſſe cibũ deoꝝ ſuauiſſimũ vt nectar eſt potio ipſorũ. Plato tñ põit ambroſiam ꝓ cognitione reꝝ cœleſtiũ. Nectar vero pro gaudio, quod inde ꝑcipimus. ❡ Inceſſu, deorum & nobilium eſt ſic ſupra. Aſt egoq; diuũ incẽdo regina. ❡ Tuq̃q; q. d. ſat ẽ q laudat ab hoſtibus. ❡ Dextrã, hoc mẽbrũ antiq fortitudini & fidei cõſecrarũt, quẽadmodũ frontẽ genio. Digitos Mineruæ. Genua miſericordiæ. Aures memorię, Ergo in cõgreſſione iungũt dextræ quaſi ſit pign⁹ fidei & beniuolentiæ. ❡ At venus. Totus locus vſq; ad moliri ve moram, ex Home. eſt.

❡ AVT

Moliri ue morā, aut[a] veniēdi expoſcere cauſas
Ipſa Paphum[b] ſublimis[c] abit: ſedeſq; reuiſit
Lęta[d] ſuas. vbi templum illi centumq; ſabęo[e]
Thure[f] calent arę: ſertiſq;[g] recentibus halant.
Corripuere[h] viam interea qua ſemita mōſtrat.
Iamq; aſcendebant collē qui[i] plurimus vrbi
Immuniet aduerſaſq; aſpectat[k] deſuper arces.
Miratur[l] molem Aeneas magalia[m] quondam.
Miratur portas ſtrepitumq; & ſtrata viarum.

SER. a ℂ AVT veniendi expoſcere cās. i. ne ſæpe narrādo crebrū patiaſ dolorē, vñ melius ad Æneam refertur. Medio ſit iter ſata dolore. b ☞ Ipſa paphū, ciuitatē Cypri. c ☞ Sublimis diuino inceſſu. d ☞ Lęta, vt Ho. φιλομμειδὴς ἀφροδίτη ecce Veneris ꝓpriū epithetō. e ☞ Sabęo, arabico. Arabiæ tres ſunt inferior petrodes eudemō in q̄ populi ſūt ſabęi, apud quos naſcif thus. Dicti āt ſabæi ἀπὸ τοῦ σέβεσθαι. i. venerari, ꝙ deos p ipſoꝝ thura veneranſ. f ☞ Thure calēt aræ ſertiſq; recētib⁹ halāt. ecce vñ ſupra dixit Haud eqdem tali me dignor honore. Q đ aūt dicit recentibus laus loci eſt, q ſp flore veſtitur. g ☞ Sertis. ſertū & ſerta cū nihil adiicif dicimus, & hoc loco ītē alibi exp̄ſſimus, ſerta p̄cul tm̄ capiti delapſa iacebāt. ſi aūt ſertos dixero addo flores, ſi ſertas, addo coronas, vt Luca. Accipiūt ſertas nardo florēte coronas. Hoc i multis noībus obſeruādū eſt, vt gen⁹ ex adiectiōe formeſ, qua detracta in neutrū cadat neceſſe eſt, vt piſcinalis locus piſcinalis cella, piſcinale, ſaginarius mulus, ſaginaria mula, ſaginarium. h ☞ Corripuere viam officium eundi celeriter arripuerunt. Neq; n. via corripitur. i ☞ Qui plurimis, ideſt lōgus, vt eſt. Cui plurima ceruix. Item. Cum ſe nux plurima, ideſt amygdala, longa namq; eſt. K ☞ Aſpectat, rei iſenſibili dat ſenſum, vñ eſt illud in quarto de Atlante. Item ſaluſtius. Lyciæ Pſidiæq; agros deſpectantem. Home.

θαυ μάζι δ' ὁ δυσσεὺς λιμένας καὶ νῆας ἐΐσας
Αὐτῶν θ' ἡρώων ἀγορὰς καὶ τείχεα μακρὰ.
Ὑψηλὰ σκολόπεσσιν ἀρηρότα θαῦμα ἰδέσθαι.

l ☞ Miratur m ollē æneas, hoc ad ipm̄ referſ. m ☞ Magalia quondam, hoc ad poetā. Non enī hoc nouit æneas Magalia vero antiſtœchon eſt. Nā debuit dicere magaria, qa magar nō magal pœnoꝝ lingua villam ſignat.

DON. ℂ MIRATVR. Ponit generaliter ꝙ omnes vir, & portæ feruebant, & ſtrepitus agētiū perſonabat. ☞ Inſtant, [illegible] per ſpecies, laudantur autem ꝙ non inu[illegible]gebant.

CHR. ℂ PAPHVM, vrbs ī cypro. Cicero ad Sextiliū. Oēs tibi comendo cyprios, ſed magis paphios. Paph⁹ cyliciſ, a quo cylicia đnoīa ta ē fili⁹ & ſucceſſor fuit, & ī cypro vrbē ꝯdidit paphō a ſe denoīatā, & ī eā tēplū veneri cōſecratū. ☞ Sedes ſuas. In cypro. n. colif, illudq; pmū ex mare appuliſſe nōnulli affirmāt. Vñ κυπρογένεια dixit theocritus, & cypro genia ēt appellaſ. Libido āt & laſciui mores ei⁹ gētis illā ſibi aſciuerūt, nā virgines cypriæ nō ante nubebāt quā apud portuſ aduenas excipiētes cōcubitib⁹ dotes lucrarēſ. Scriptū āt ē ea hiſtoria, quā priſci ſacrā appellāt. Venerē artē meretriciā iueniſſe, auctorēq; mulieribus ī cypro fuiſſe, vt vulgato corpe q̄ſtū facerēt, ne ſola īpudica & viroꝝ appetēs videreſ. ☞ Tēplū. Antiqſſimū oīuz, quę veneri ædificata ſūt tēpla fuit Aſcalonę q̄ vrbs ē ſirię. Hinc āt aiūt cyprii ꝓfectos eos eē qui ī cypro h tēplū cōdiderūt. Q đ vero ī cytheris iſula ē. cōdiderūt phœnices q & ipſi ex eadē ſyria ſūt. Hęc Hero. Corne. āt Tacitus ſcribit. Tēpli veneris qđ paphi ē cōditorē veneri anniū vetus memoria tradit. Fama recētior tradidit a cynara ſacratū tēplū, deāq; ipſā cōceptā mari huc appulſā. Sz ſcīa aruſpicū huc accitā, & paulo īfra cynarides ſacerdos cōſulif. Certiſſima fides hędoꝝ fibris hētur ſanguinē aræ effūdere vetitū Precib⁹ & igne puro altaria adoleſ. Nec vllis ībrib⁹ q̄q̄ ī apto madeſcūt ſimulachrū deę ñ effigies hūana, ſz cōtinuus orbis latiore initio tēue ī ābitu metę mō exurgēs & rō ī obſcuro. ☞ Thure. thura ñ niſi ī pte vna arabię naſcūſ ī mōte excelſo. Hęc regio thurifera ſaba appellaſ, qđ myſteriū ſignat, nec arborib⁹ ipſis q̄ ſit facies ꝯſtat. Cū alii ſolia pyri mīora & herbidi coloris hře dicāt alii lōtis cōſilem arborē dicūt rutiloſolio. Quidā therebithū eē, & ſic putauit ātigon⁹ allata fructice pria. Videmia circa ortū canis eſt q̄ maxime p̄gnās vſ. Incidif cortex & exit ſpumā tegete palmea excipiēte. Q đ ī arboꝛ hęret ferro đcidif, vñ corticoſū ē. Legif autūno ex ęſtiuo ptu. Hoc cādidū ē. Altera videmia ē ī vere ex cortice ī hyeme īciſo. Ruſum hoc nec poni ꝯparādū, illđ carphiatū. hoc daciacū vocāt, qđ ex eo rotūditate guttę pēpēdit maſculū vocaſ religiōi tributū. Ergo ſabæū th⁹ a ſaba dſ. ☞ Strata. V. via lapidib⁹ ſtrata.

paph⁹ cilicia

cypro genia

Thus Saba thurifera

Inſtant[a] ardentes Tirii: pars ducere[b] muros:
Moliriq́[c] arcē & manibus ſubuoluere ſaxa.
Pars optare[d] locū tecto[e] & concludere ſulco[f].
Iura magiſtratuſq́ legūt[g]: ſanctumq́ Senatū.
Hic portus[h] alii effodiunt: hic alta[i] Theatri
Fundamenta locant alii: immaneſq́ colūnas
Rupibus excidūt, ſcęnis decora alta futuris.

SER. a ℂINSTANT ardentes tyrii, multū feſtinantes. Alii ingenioſi itelligūt. Nā p ɔtrariū ſegnē, ideſt ſine igni ingenio carētē dicimus vñ & a græco venit catus, ideſt ingenioſus ἀπὸ τοῦ και τῶ. b ℣ Ducere muros, ædificat. c ℣ Moliriq́ arcē molib' tactis extolle. d ℣ Optare, eligere, vt Tu' o regia qd optes, Explorare labor. e ℣ Tecto, ad tectū, nota figura. f ℣ Sulco, ſolia. Ciuitas.n. nō dom' circundat ſulco, vt alibi. Auſis vel tenui vitē cōmittere ſulco. g ℣ Legūt, eligūt. h ℣ Port' effodiūt. i. cothona faciūt Cothona ſūt portus in mari nō nāles, ſed arte & manu facti. ē āt & maſculini & neutri gñis, nā & cothō huius cothonis facit. & cothonū hui' cothoni. i ℣ Alta theatri fundamenta hinc futura magnitudo cognoſcitur.

DON. ℂPARS ducere. Prio curabā quæ aduerſus hoſtes fuerāt neceſſaria. ℣ Locū tecto, priuata ædificia curabant. ℣ Iura. diſpōit leges, & honores curiales. ℣ Portus, & hoc ad ſalutis ſubſidiū. ℣ Alta theatri, poſt ea quæ ad ſalutē, & honorē ptinent pſpicit voluptatibus pp ſcænas qđ nō fit niſi in ocioſa ciuitate. qđ Æneæ erat neceſſariū. ℣ Columnas, vt nō ſolum Theatri geſta, verū aſpectus operis iuuaret. Ponit apum cōparationē, Que & induſtria & labore & æquitate operis & concordia excellētes ſūt, & quæ fucos aīal nō ſolū iners, verū ēt vorax a ſedibus pellant.

CHR. ℂMANIBVS, ſcilicet nā ſua magnitudine ferri nō poterat. ℣ Iura magiſtratuſq́. optie nā primā iura cōdenda ſunt. deiñ magiſtratus creādi q viris preſint, ius āt triplex eſt. ſ. ius nāle, ius gentiū, ius ciuile. Nāle duce nā p uenit. Nam qđ vim vi repellere liceat, φ filii alanẗ. impulſu naturæ fit. ius gentium dr̄ qđ tacito quodā hoiuꝫ oiuꝫ cōſenſu approbaẗ quo parētes maioreſq́ natu veneramur, & legatos icolumes eē volumus. Ciuile vero ē qđ ſibi vna quæq́ ciuitas ſanciuit, vt ius ciuile atheniēſiū, ſpartanoꝝ, Romanoꝝ. Sed vt iuris ciuilis Romanoꝝ origiuē pſequar. Romulus cū in. xxx. curias populū diuiſiſſet leges tulit, quas curiatas appellauit Tulerunt & ſequentes reges, quas oēs, qm̄ a Sexto papirio ſuo ordine in vnum volmen redactæ ſunt, ius papirianum appellarunt. Verum vt de multis pauca dicā. Lex fuit a Romulo lata q̄ oēm ptātē p oē tps vitæ patri ī filium cōceſſit, ſiue coercere, ſiue verberare, ſiue vinctū ruſtico ope detineẗ, ſiue mallet ēt occidere. Lex aūt Numæ ita fuit. Si pr̄ filio pmiſit vxorē ducere, ſacroꝝq́ & pecuniaꝝ legibus futurā nō ampli' ptātē eē vēdēdi ſiū patri, qđ non ſcripſiſſet niſi poſtribus legib' filios vēdere pr̄i licuiſſet. Inuenies et alias regū ro. leges apud Dionyſiuꝫ alicarnaſeū. Exactis vero regibus lege a tribunis lata oēs leges exſoluere, ac deide ad multos annos cōſuetudine potius q̄ lege vixit popu. Rom. inde creati ſunt decē viri anno vrbis altero & treecenteſimo, q cōquirerēt leges a græcis ciuitatibus quas in. x. tabulas eburneas pſcriptas in roſtris poſuerunt. Fuitq́ illis ius ſine puocatiōe eo anno, vt leges corrigerēt, & ſi qđ videreẗ adderēt. vñ ſeq̄nti āno alias duas addiderūt tabulas, ppterea φ fuit. xii. tabulaꝝ lib. Harū ferendaꝝ auctorē dicunt fuiſſe Hermodoꝝ quēdā epheſiū in italia exulātē. Hic āt exorta ē prudētiū iterꝑtatio & diſputatio fori. Hæc interꝑtatio ſine ſcriptis ꝓpū nomē nō hñs ius ciuile dr̄ Inde ex iis legib' eodē fere tpe actiones cōpoſitæ ſunt, qbus iter ſe hoīs diſceptarēt, quas ne pro ſuo arbitrio hoīes inſtituerent certas & ſolēnes eſſe voluerūt. Hæc āt pars iuris legis actiōes appellanẗ. Scia tñ iterpretandi & actiōes apđ collegiū pontificū erat, ex qbus cōſtituebaẗ qs quoq́ anno pꝛeeſſet. Hæc cōſuetudo annis ferre cētū durauit. Poſtea cū appius Claudi' ppoſuiſſet, & i formas redegiſſet has actiones. C. flauius ſcriba eius libertinus ſubreptū librū populo tradidit. vñ meruit tri. ple. ædilis, ac ſēator fieri. Hocq́ ius flauianū dixerūt Inde ſex. Helius alias actiones cōpoſuit & ħ ius helianū dictū eſt. Intercedētē deinde diſcordia ſeceſſit populus & ſibi iura cōſtituit, quæ plebiſcita dicunẗ. inde cū tm̄ populum coire difficile eēt, cura ad ſenatū reiecta Senatuſcōſulta facta ſunt. ℣ Senatū ſedæ declinationis antiqtus fuit Plau. in caſſina. ſed ecū ſenati columē pſidiū populi. Senatus ab eo qđ eſt ſenex & natu vt placet Ciceroni, Nā maiores natu ī eū ordinē legebāẗ. ℣ Theatri. De hoc dictū ē in Georg. ℣ Scænis, q̄uis græcū nomē ſit, & apud illos p κ ſcribatur, tamen latini per æ diphtongum ſcribunt.

Ius naturale
Ius gentium
Ius ciuile
Ius flauianum
Ius helianum
plebiſcita

QVALIS

Qualis apes[a] æſtate[b] noua per florea[c] rura[d]
Exercet[e] ſub[f] ſole labor, cum[g] gentis adultos
Educunt fœtus, aut cum liquentia[h] mella
Stipant[i], & dulci diſtendunt[k] nectare[l] cellas[m].
Aut onera accipiũt veniẽtũ, aut agmĩe facto,
Ignauũ[o] fucos[p] pecus[q] a pſepibus[r] arcent.
Feruet[s] opus, redolẽtq; thymo fragãtia[t] mella,
O fortunati[v] quorum iam mœnia ſurgunt
Aeneas ait & faſtigia[x] ſuſpicit[y] vrbis.
Infert ſe ſeptus nebula (mirabile[z] dictu)
Per medios[&] miſcetq; viris, neq; cernitur[ɔ] vlli.
Lucus[a] in vrbe[a] fuit media lętiſſimus[b] vmbra

SER. a ℭ QVAlis apes, Tertię ḋcliatõis genitiu' pl'al' & ĩ iũ, & ĩ um exit, ſʒ cũ p nr̃o arbitrio cũ noiatiu' ſingl'aris fuerit ĩ n & s termiat' vt amãs & amãtũ & amãtiũ dicim'. cũ aũt noiatiu' ſingl'aris fuerit termiat' ĩ er & ĩ vr, tñ in um exit, vt pr pl'uʒ, murmur murmuꝝ: reliq̃ vo noĩa aucte ſiuna m' vt apis apũ vl' apiuꝫ. b ℞ Æſtate noua bene noua, q̃a adl'ta & pceps ſm Sa. c ℞ Florea p florida, vt Nemora iter frõdea turbaʒ. d ℞ Rura gręce, ἄγρουρα dicit'. Aphæreſis ergo ſermonẽ facit latinũ, e ℞ Exercet, fatigat, vt Nate iliacis exercite fatis. Hoc ãt pticipiũ ab exercitu. i. militũ multitudĩe ḋcliatiõe diſcernim', nã illḋ nomẽ q̃rtę pticipiũ ſcḋe decliatiõis ẽ, vt viſ' hui' viſus vel viſi, paſſus hui' paſſus vel paſſi adit hui' adit' vel aditi. f ℞ Sub ſole ĩ ſole, vt nãq; ſb igẽti luſtrat dũ ſingula tẽplo. g ℞ Cũ gẽtis fœt', ad laudẽ apũ hoc ptiet, qḋ ĩ q̃rto geor. meli' ĩtelligit'. h ℞ Liq̃ntia, dẽfecata, ſine ſordib', nec tñ dulcia q̃ſiũ & liq̃da. i. pura, nã dura mella cõſtat eẽ meliora. i ℞ Stipãt, dẽſant, trãſlatio a nauib', ĩ q̃b' ſtupa iterponit' vaſis, quã ſtipã dñt. K ℞ Diſtendũt, iplẽt, vt Et dẽſo diſtẽdet pigui. l ℞ Nectare, melle, abuſus ẽ pp ſuauitatis ſil'itudinẽ cũ νεκταρ poculũ diuinũ ſit dulce, ĩmortale iterptat' vt. i. nõ κτείνω occido. m ℞ Cellas, & h abuſus eſt. vt Fauoꝝ cauernas cellas vocaret. traxit ãt reponẽdi ſil'itudine, vel a celãdo, vñ cellã appellauerũt. n ℞ Agmĩe: nũc ipetu. o ℞ Ignauum & iutile, nõ aptũ ĩduſtriæ, nã iduſtrios gnauos dicim'. p ℞ Fucos, ſm Pli. apũ multa ſũt gña pprie tñ apes vocant' ortæ de bobus, fuci de eq̃s, crabrones de mulis, veſpæ ḋ aſinis, Fucus aũt eſt ſm Æmyliũ Macrũ maior ape, crabrõe mior. q ℞ Pec', pec' dicim' oẽ qḋ hũana ligua & eff gie caret. Vñ Ora. Oẽ cũ Proteus pecus egit. r ℞ Preſepibus, alueariis. & eſt trãſlatio, q̃ fit quotiẽs vel deeſt verboꝝ ppetas, vel vitat' iteratio. ſ ℞ Feruet, cũ celebrat', vt cõtra friget cũ ceſſat dicim', vt Terẽ Nimiꝝ huc hoĩes frigẽt. t ℞ Fragantia, Quotiẽs incẽdiũ ſignificat', qḋ flatu alitur, vel a fũma per. l dicimus, quotiẽs odor, qui fracta ſpecie maior ẽ p r dicimus. Sciẽdũ ſane nil ĩ hac vacare ↄpatõe Nã Pœnoꝝ opi apũ labor, cuſtodię littoꝝ, fucoꝝ: parat' expulſio. v ℞ O fortũati, bñ fortũati q̃ iã faciũt q̃ ipſe ḋſiderat. x ℞ Faſtigia, nũc opis ſũmitates, al. bi ima ſigñat, vt ſuſlitã & ſcrobibꝰ q̃ ſint faſtigia q̃ras. y ℞ Suſpicit, mirat', vt e cõtrario ḋ ſpicit ↄ tẽnit ſigñat. vl' ſuſpicit alta aſpicit vt alibi. Hac pmũ ſuſpice rupẽ. ʒ ℞ Mirabile dcm̃, ob h q̃ ſequit', q mixtus cunctis latebat. & ℞ Per medios, figura eſt. Nã planũ fuerat, mediis ſe inſert. ɔ ℞ Neq; cernit' vlli. i. ab vllo & ẽ gręcũ, vt Ora ſcriberis vario. i. ſcribet te Vari'. s ℞ Luc', vbicũq; Virg. lucũ põit ſeq̃t' ẽt cõſecratio, vt luco tũ forte parẽtis Pilũni Turn' ſacrata valle ſedebat, vñ ĩ ſexto, Nulli certa dom'. lucis hitam' opacis. Dñr. n. heroũ aĩæ lucos tenẽ. Lucus ãt dr̃ q nõ luceat, ñ q ſint ibi lumĩa cã religiõis, vt q̃dã volũt. a ℞ In vrbe fuit media, nũc iã ĩ media. b ℞ Lętiſſim' vm ſeptim' caſus eſt, aut ſm Probũ gtũs vt ſit lętitiſſimus vmbrę, ſicut ſal. Frugũ pabuliq; lætus ager.

ℭ O fortũati, nõ iuidet alienæ fœlicitati, ſʒ ꝑſequit' laudē. q. d. q̃ſi ego ad hanc fœlicitatẽ perueniã: an vrbe an vmbra nihil refert. DON.

ℭ QVAlis apes, duę ſũt cõpatiões apḋ Homeꝝ, altera apiũ, alia muſcaꝝ. Elegãtiſſim' CHR. ãt poeta muſcaꝝ cõpationẽ tãq; ſordidiorẽ nuſq; põit. apiũ vero veluti elegãtiorẽ elegit eãq; exacti' pſecut' ẽ. Home. n. vagas apes ponit Maro vero vt rẽ penit' exp̃mat iduſtrioſas laborioſaſq; effingit. Neq; potuit ex brutis eligẽ aĩal, q ſ magis rẽ exp̃meret. Duo. n. ſũt gña ĩſectoꝝ q̃ ad hũanã iduſtriã atq; ad rẽp. pxĩe accedũt formicę atq; apes: ſʒ formicę ſtatũ ppl'arẽ imitat'. Apes ãt regiũ, & monarchicũ. Nã regẽ habẽt cui' iuſſu oĩa agũt. Quipp optĩe pœni ſb didone regia ſe ſũma cũ iduſtria exercẽtes apib' cõparãt'. De his abũde dixim' ĩ geor. ℞ Fucos, Fuci maiores ſt apib' ſʒ ab illis nouiſſime tãq; a feſſis ipſe ẽe veluti apes ſine aculeo pducunt' fotius fœt' & q̃ſi ſuitia veaꝝ apũ. Adiuuãt tñ circa fœtũ multũ ad calorẽ adiuuãte turba. Verũ cũ mella, matureſcere cœperũt, Abigũt eos apes multæq;, ſingulos aggreſſe interimũt,

Quo^e primū iactati vndis & turbine Poeni
Effodere^b loco signum quod regia^c Iuno
Monſtrarat caput acris equi ſic nā fore bello
Egregiam & facilem^d victu per ſęcula gentem
Hic templum Iunoni ingens Sidonia^e Dido
Condebat donis^f opulentū & numine Diuę.
Aerea^g cui gradibus ſurgebāt limina: nexeq̃
Aere trabes foribus^h cardo^i ſtridebat^k ahenis.

SER. a ℂQVO primū, hoc eſt ſimul vt venerūt. nec.n.ſcđo ad africā vētū ē. b ⸿Effodere loco ſignum, hiſtoria hoc hēt, quā more ſuo Vir.p trāſitū tāgit. Dido cū trāſiret p quādā inſulā Iunonis, illic accepit oraculū, & ſacerdotē eius ſecū abſtulit, cū ei parūs crederet pmittēti carthaginis ſedes q cū veniſſꝫ, ſacerdos elegit locum faciendæ vrbis, q effoſo inuētū eſt caput bouis, qd cum diſplicuiſſet, qa bos ſēp ſubiugat⁹ ē, alio loco effoſſo caput eq inuētū placuit, qa hoc aīal lꝫ ſubiugeſ, bellicoſum tñ ē & vincit, & plerūq; cōcordat, vt ipſe oñdit pleniſſime ī illo loco, bello armanſ eq, bellū hęc armēta minanſ. Sꝫ tñ iidē olī curru ſucre dere ſueti Quadrupedes, & frena iugo concordia ferre. Spes ē pacis. ait illic ergo Iunoni tēpla fecerūt, vñ & bellicoſa ē Carthago p eq omen, & fertilis p bouis. c ⸿Q. d regia Iuno Mōſtrarat, mōſtro dederat, & vt diximus tāgit hiſtoriā. d ⸿Et faci v.p bouē, q̄ licet nō dicat tñ ex hiſtoria ſūmit. e ⸿Sidonia, pro Tyria. f ⸿Donis opulētū & numīe diuæ, aut ſimulacrū quoq; aurum fuit, & nomen pro ſimulacro poſuit, vt Cicero, Se ſe iā ne deos qdē, ad quos confugerēt hēe, aut vult oſtēdere pleuū eſſe ꝑſentia numinis tēplum. g ⸿Aerea. ærea iō, vel q̄ æs magis in vſu veteres habebāt, vel q̄ religioni magis apta eſt hæc materies, deniq; flamen dialis æreis cultris tondebaſ, aut certe ærea ſæcula ſignificat. Nam vt Heſiodus dicit, tpe quo hæc geſta ſunt, æreū ſæculum fuit. h ⸿Foribus, fores ꝓprie dicunſ, q̄ foras apiunſ, ſicut apud veteres fuit, Valuæ autē ſunt, vt dicit Varro q̄ reuoluunſ & ſe velāt. Ianua aūt eſt primus domus īgreſſus, dicta qa Iano cōſecratū eſt oē principiū, cætera ſtra ianuā hoſtia vocatur gñaliter, ſiue valuæ ſunt ſiue fores, q̄uis vſus corruperit. i ⸿Cardo, dictus ē q̄ſi cor Ianuæ q̄ moueſ. ἀπὸ τῆς καρδίας. K ⸿Stridebat ahenis, ad ſua retulit tempora cautum enim fuerat poſt proditum hoſtibus a Tarpeia virgine capitolium, vt ærei cardines fierent quonꝫ ſtridor poſſet aperta hoſtia omnibus indirare.

DON ℂQVO primū, vt ſupra per ſignū demonſtrata fuerat felicitas, ſic nunc per pœnos q tēpeſtate vexati huc incolumes venerunt & fundaméta fodiētes caput equī īuenerāt, ſignū habuerūt vt ī bellicis copiis eēnt futuri copioſi. ⸿Hic. oportuit.n. deā in eo loco hēe honeſtiſſimā ſedē i q̄ virtutē ſuæ maieſtatis oñderat Et cū nōdū pſectū eēt, tāta reuerētia colebaſ, vt & dōis copioſū eēt. & dea ipa p̄ſis eē crederetur.

CHR. ℂTEMplū q̄ſi te ctū āpluꝫ. Varro āt dixit a tuēdo. Hinc cōtēplor & addit triplex eſſe tēplū a nā vt ī cælo, vt Cōtremuit tēplū magnū Iouis alti tonātis. ab auſpiciis ī terra, a ſimitudine ſub terra, vt ī Andromacha acheruſia tēpla alta ora ſaluete īfra. Tēplū illud q̄ in aere ab augurib⁹ deſignaſ q̄tuor hꝫ ptes. Siniſtrā ab oriēte. Dextrā ab occaſu, Anticā a meridie, Poſticā a ſeptētriōe & qa q̄ primū aues tēplū īgrediebanſ augurīū captabaſ, dictū eſt extēplo.i.ſtatim Hoc igiſ ꝑm eſt tēplū. Tertio qđ hoīs deo cōſtituunt. ⸿Aera, æs primū metallo℞ in vſuꝫ veniſſe multis cōiecturis facile crediderim. Nām hēt ſtipticā vñ ſquamas ei⁹ medici, adhibēt remedio cōtra putredinē. Qui vero ī metallo æris moranſ, ſemp ſanitate oculo℞ pollēt vt ait Macro. aura n. quæ ex ære pcedit ī os īcidēs haurit & exſiccat q̄ male influit, Ariſtoteles aūt ait vulnera ex ære minus eē noxia quā quæ ex ferro, Poeta vero ærea hic dixit. qa ad rē diuinā pleraq; ærea adhibenſ pcipue in ſacris lunæ, qb⁹ aut deuouere, aut pellere aliquos morbos volebāt. Vñ plautus Mecū hēt pagus morbum æs, & Sophocles Medeā inducit quæ herbas nocuas auerſa ſeccat. & ſuccū inrados æneos fundi, & Vir. Curetū ſonitū crepitātiaq; æra. & Carminis ait tuſcos æreis aratris ad cōdēdas vrbes vt in ſacris trageticis appet eē vſos Sabinoſq; æneos cultros ad tūdēdos ſacerdotes facere. æs dſ ēt cuprū & ſm Ariſtotelē cōponiſ ex ſulp hure & argento viuo, vt alia metalla, ſed tunc fit æs cū plus eſt ibi de ſulphure quā de argento viuo, & ſulphur eſt terreum non pure rubeū habens colorē adurentem, argentum autem viuum eſt mediocre nec nimis ſubtile. Eſt autem hic traductio color rhetoricus aerea aere athenis. ⸿Connexæ aere. architecti enim antiqui in magnis ædificiis non ferreis ſed æreis clauis vtebantur, qa æs non ita ærugine ſumitur, vt Ferrum. ASC

Hoc[a] primũ in luco noua res oblata timorẽ[b]
Leniit[c] hic primum Aeneas ſperare ſalutem.
Auſus[d] & afflictis[e] melius confidere[f] rebus,
Nanq; ſub ingenti luſtrat dum ſingula tẽplo[g]
Reginam[h] opperiens dum fortuna[i] ſit vrbi
Artificumq;[k] manus inter ſe operumq; labores
Miratur videt illiacas ex ordine[l] pugnas.
Bellaq; iam fama[m] totum vulgata per orbem.
Atridas[n] Priamũq; & ſęuũ[o] ambobus Achillẽ.

a ¶HOC primũ ĩ luco, ſecuta ſũt.n.& alia quæ deſtraxere formidinẽ. b ⸿Timorẽ multi quęrũt cur poſt viſam matrẽ ꝗequã timuerit, qđ tñ alii ſic ſoluunt, vt dicãt ne tũ quidẽ Aeneã Venerẽ quã viderat eẽ credidiſſe, cui⁹ vt ipſe putabat agnitæ nulla verba pceperat, ſed vera ſolutio hæc eſt Venus nil de aſtrorum morib⁹ vñ nũc formidat Aeneas, ſed ꝗ claſſe liberata dixerat filio ſciẽdũ tñ eſt ĩ Vir. interdũ validiora eẽ obiecta purgatis, vt hoc loco. c ⸿Leniit, ꝗrte cõiugationis tp̃s ptĩti pfectũ vel in vi iũctam exiit, vel ſublato digãmo ĩ ii p nr̃o arbitrio vt lenii leniui, audii audiui Sane cũ ĩ vi exit, penultĩa lõga ẽ, & ipſa accẽtũ retinet, cũ vo in ii penultĩa breuis eſt, & pdit accẽtũ, qa vt ſupra dixim⁹ vni⁹ ob noxã, quotiẽs vocalis vocalẽ ſeqꝉ, detrahit lõgitudinẽ pcedẽti, ſed hoc in metro vbi neceſſitas cogit. Nã in pſa & nãm ſuã & accẽtũ retinet, nũc ergo leniit tertia a fine hẽt accẽtũ, qa penultĩa breuis ẽ. Sane plerũq; accentũ ſuũ retinet ẽt ſmo corrupt⁹, vt Mercuri, Domiti, Ouidi, tertia a fine hẽre debuit accẽtũ, qa pẽultĩa breuis ẽ, ſed pſtat hęc noĩa apocopẽ ptuliſſe. Nã apđ maiores erat idẽ noĩatiuus q & vocatiu⁹, vt hic Mercurius o Mercurius, vñ cũ ꝫ breuis ſit, ẽt poſt apocopẽ ſuũ ſeruat accentũ. d ⸿Auſus, bñ auſus, qa inter icerta ſatis audacter ſalus ſperaꝉ. e ⸿Afflictis, de afflictis, nec.n eẽ ſeptimus caſus põt. f ⸿Confidere, fido & cõfido datiuũ regit, vt Et fidere, nocti. Sane optia figura eſt, quæ nunq̃ a pricipalitate diſcedit vt atq; humiles habitare caſas, actõ iunxit, qa hẽo domũ dicius, vñ ẽ hito freq̃ntatiuũ. g ⸿Sub templo ĩ eſt in tẽplo, vt ſupra, Exercet ſub ſole labor.i.ĩ ſole. h ⸿Reginã oppiẽs expectans, aut intelligebat venturã ex artificũ feſtinatione, aut certe videndæ reginæ occaſionẽ requirens. i ⸿Quæ fortuna ſit vrbi, felicitas. K ⸿Artificũq; manus ĩter ſe, hoc eſt hẽbat artificũ cõparationẽ. l ⸿Ex ordine, hoc loco oñdit oẽm pugnã eſſe depictã, ſed hæc tñ dicit, quæ aut Diomedes geſſit, aut Achilles, per qđ excuſatur Aeneas ſi eſt a fortibus victus. m ⸿Fama totũ vulgata per orbem, qa Auropa ĩtulit Aſia paſſa eſt. Africa iã depigit. n ⸿Atridas, Atrei filios Agamẽnonem, & Menelaũ, ſed vſurpatũ eſt.nã Pliſthenis fuiſſe dicunꝉ. o ⸿Sæuũ ambobus Achillẽ, atq; tres dixit, ſed Atridas pro vno accipe, quos vnius partus conſtat fuiſſe.

¶Hoc primũ ꝓpoſitionis genus eſt Dictu⁹ ẽ n.qđ viderit, vñ aliqđ ſperauit vñ ſit lenitus metus. Nam totus eradi non potuit. ⸿Noua, vel cõtra ſpẽ, cũ pauloante viderit oia deſerta vel noua qa videbat, troiana certamina depicta. ⸿Nãq; redit rõnẽ qđ ſit qđ leniebat metũ & ſpẽ inopiã pmittebat. ⸿Reginã o ñ leuib⁹ picturis tenebaꝉ, ſꝫ qđ neciũm erat reginã opiebaꝉ. Ergo ad ſui excuſationẽ hoc dixit. Circũſpectabat ẽt veluti & ipſe nouã vrbẽ cõditur⁹ vt aduerteret ꝗto id labore pſtaret. ⸿Artificũ.q.m.ita oẽs pariter vna gr̃a & vna ſubtilitate certabãt, vt ĩtuẽs nullã aliis pferre potuiſſet. Deſcripta aũt magnitudĩe & fortitudĩe trãſit ad ornatũ picturę. ⸿Sęuũq; cõparatõis ſpẽs vt ſic ſęuior fuit achilles agamemnone & Menelao.

¶NOVA.i. inſolita fortunæ Troianoꝝ. Et auget letitiã ſpes improuiſa. Ex eiſdẽ.n.locis diuerſa argumẽta reducunꝉ. Vt.n.ille magis eſt doliturus ex eo, qđ ponꝉ, Et nũc ille quidem ſpe multũ captus inani. Ita magis gauiſurus qđ ait via prima ſalutis qđ minime reris, graia pãdeꝉ ab vrbe. Sub ingẽti.i.in Sta. Priniæq; occiduæ domus effuſa ſub oĩ terra dieq;. ⸿Sic gręci ὑπο pro ἐν. Heſiodus ĩ theogonia ἄρμασι ποιμαίνοντι λιγυρῶς ὑπὸ ζαθέοιο. Sub qñ ad locum ſignificat accuſatiuo iungiꝉ & ponitur pro ante, aut p, vt poſtesq; ſub ipſos. Item at ſi nõ fuerit tellus fœcunda ſub ipſum arcturũ. Itẽ ſub lucẽ exportant calatis.i. ante lucem. Item ſub noctẽ cura recuſat i per noctem. Qñ vero in loco ſignificat ablatiuo iungiꝉ, vt arma ſub aduerſa poſuit radiantia querci. In compoſitione mõ localis eſt, vt ſubduco Aliqñ minuit vt ſubtriſtis, ait Priſ. Eſt color rhet. repetitio. ⸿Dũ ſinglã tẽplo & dũ.q.ſ ſu. ⸿Ex ordie, ergo & oẽs pugnę & ſuo quęq; loco erãt Quę res oñdit acuratã inqſitionẽ aſtroꝝ eius Belli. pugna ãt a bello differt. Bellũ n cõtiet vniuerſũ illud ſpatiũ diſcordiaꝝ & qcqđ in eo geſtũ, dem̃ ve ẽ pugna ãt eſt cũ man⁹ hoſtilr̃ cõſeruntꝉ, ergo vnũ bellũ plimas hꝫ pugnas;

CHR.

Sub

bellum

pugna

Cōſiſtit, & lachrymās qs iā loc⁹ inqt Achate,
Quę regio in terris noſtri nō plena[a] laboris?
En[b] Priamus ſunt[c] hic etiā ſua[d] pmia laudi[e]
Sunt lachrymę rerū & mētē mortalia[f] tangūt
Solue[g] met⁹ feret[h] hęc aliquā tibi fama ſalutē.
Sic ait atq; aīum pictura paſcit inani[i].
Multa gemēs largoq;[k] hūectat flumine vultū.
Nanq; videbat vti bellantes pergama[l] circum
Hac fugerent Graii pmeret troiana[m] iuuētus.
Hac Phryges īſtaret curru criſtatus[n] Achilles.
Nec procul[o] hinc Rhœſi niueis tentoria velis
Agnoſcit lachrymās pmo[p] quę pdita ſomno
Tydides[q] multa vaſtabat cęde cruentus
Ardēteſq;[r] auertit equos in caſtra priuſq;
Pabula guſtaſſent Troię Xāthumq; bibiſſet.

SER. a ¶ PLENA laboris, plenus genitiuo meli⁹ iungit, vt Terē. Plenus rimarum ſum b ¶ En priamus, laus picturæ eſt, p quā non imago, ſed ipſe oſtendit Priamus. c ¶ Sunt hic etiā ſua premia, vt ſupra diximus Oīs Æneę ſolicitudo de moribus Afrorum erat quam nunc picturæ contemplatione deponit. Qui n. depingunt, & virtutem diligūt. & miſeratione tāguntur. d ¶ Sua, ſ. congrua, vt ſtrueremq; ſuis altaria donis. e ¶ Laudi, virtuti, vt Primā merui q laud coronā. f ¶ Mortalia, aduerſa, quibus conſtat ſubiacere mortales. g ¶ Solue metus, collectio ē. Nā vbi virtutis pmia aduerſa miſerationē merent, rite formido deponitur. h ¶ Feret, p afferet. i ¶ Inani, epithetō eſt picturę, aut qa caret corpe, q corpora imitat plenitudie, aut qa nullius ē vtilitatis, ſ Cicero ī padoxis quā vilipēdat picturā p cū ait, ſ obſecro te ita nūc iſta venuſta linr non vt viro vincula ſed vt oblectamēta puerorū. k ¶ Largoq; humectat flumie vultū, tapinoſis eſt qd dixit humectat, largo nāq; flumie eſt fluore.i fluxu ipſo. l ¶ Pergama circum, abuſiue. nō.n.circa pgama, ſed circa Troiā bella gerebāt. m ¶ Troiana iuuētus, diffinitio ē hectoris, vt Catilluſq; acerq; coras argiua iuuentus & re vera ſic pene vbiq; Home. ponit, vt Hectori tm̄ vel Achilli totus cedat exercit⁹. Hac phryges ſm vbiq; Vir pro negocii qualitate dat Troianis ēt nomina. Nā timidos phryges vocat, vt hoc loco. Itē O veræ phrygię, neq; n. phryges, Dardanidas generoſos, vt Dardanidę magni genus alto a ſanguine diuū, Laomedōtiadas perfidos, vt Nōdū laomedonteæ ſentis periuria gentis, Troas fortes, vt Tros agūt princeps turmas inducit aſylas, Hectoreos quoq; fortes vt Nunc nunc inſurgite rēis Hectorei ſocii. n ¶ Criſtatus Achiles, ſm Home. qui dicit in Achillis criſtis terribile quiddam fuiſſe. περὶ δὲ τρυφάλειαν ἀεὶ ρας κρατὶ θέτο βριαρὴν, ἣ δ' ἀστὴρ ὣς ἐπιλάμπετ ἵππουρις τρυφάλεια. o ¶ Nec paul hinc rhœſi, Rhœſus rex Thraciæ fuit, qui cum ad Troiæ veniſſet auxilia, clauſiſq; iā portis tētoria locauiſſet in litore. Dolone pdente troiano qui miſſus fuerat ſpeculator, a Diomede & Vlyxe eſt interfectus, qui & ipſi ſpeculatū venerant, abductiq; ſunt equi, quibus pendebāt fata troiana. p ¶ Primo ſōno prima parte noctis, vt Libra die ſōniq; pares vbi fecerit horas. q ¶ Tydides, id eſt Diomedes & ſm Vlyxem celat pp Aeneas, vt ſupra diximus. aut quia ſm Homerū occidēte Diomede cadauera Vlyxes trahebat ὅν τινα τυδείδης ἄορι πλήξειε παραστὰς τὸν δ' Ὀδυσεὺς μετόπισθε λαβὼν ποδὸς ἐξερύσασκε. r ¶ Ardentes, & cādidos ſignificat, & veloces, vt pernicibus ignea plantis, ſi ignea velox eſt ſine dubio, & ardentes Xanthum, fluuium Troiæ.

DON. ¶ CONSTITIT, mēte dolebat de aduerſis ſuis imperiiq; troiani calamitatibus & ſuo interitu factas eſſe Fabulas, quas loquerentur & oblectationis cauſa pingerēt. ¶ Sic tamen ita dolenda protulit. vt partes etiā conſolationis inferret. ¶ Feret hæc aliquam. t. ſ. ſ. Nam calamitas citat cōmiſerationem. ¶ En non tātum demonſtrantis eſt, verum etiam dolentis quaſi dicat ecce ad quam infœlicitatem perductus eſt priamus. Exponit iam ſuos dolores, quos ex perſona potentiſſimi regis ſenis & ſoceri ſumebat. ¶ Sunt &c. ſ p. l. ſunt. l. r. & hęc propoſitio Dicturus eſt, enim quæ laudanda & quæ dolenda. ¶ Mortalia; quæcunq; aduerſa mortalibus acciderint. ¶ Multa gemens. a. a p. p. i propoſitio, Monſtrat quæ res in pictura animum reficiat, & quæ dolorem afferat. Vtrunq; tamen animum conſiderantis ducebat ad lachrymas. ¶ Namq; videbat, oſtendit vnde lætitiam caperet. ſ. hac fugerent Graii. & vnde dolorem ſ. hac phryges. ¶ Priuſquam pabula guſtaſſent. t. x q. b. Voluit oſtendere celerem exitum, & finem eius. ¶ Tentoria, vt oſtendat plures fuiſſe mactatos. Non enim ſolus in tentoriis fuiſſe.

¶ PARTE

SER. a ¶ PARTE alia fugiens amiſſis troilus armis, veritas hoc hēt Troili amore, Achillem deni palūbes ei qbus ille delectabaſ obieciſſe, q̄s cū vellet tenere, captus ab Achille i eius amplexib⁹ periit, ſed hoc q̄ſi indignū heroico carmine mutauit poeta. b ¶ Fugiēs fugere volēs accepto iā vulnē. c ¶ Infelix, multi hoc loco diſtigūt tñ ēt ſi iūgas puer, vnus eſt ſenſus d ¶ Atq̃ i par, ac ſi diceret ēt ſi puer

Parte[a] alia fugiens[b] amiſſis Troilus armis
Infelix[c] puer, atq̃ impar[d] cōgreſſus[e] Achilli
Fertur equis currūq̃[f] hæret reſupinus inani[g]
Lora[h] tenēs tñ huic ceruixq̃ comæq̃ trahūtur
Per terram & verſa puluis inſcribitur[k] haſta[l].
Interea[m] ad templū nō æquę[n] Palladis ibant
Crinibus Iliades paſſis[o], peplumq̃[p] ferebant

nō eſſet. e ¶ Cōgreſſus achilli, Cōgredior tibi antiq dicebāt, ſicut pugno tibi dimico tibi hodie dicim⁹ cōgredior tecū, dimico tecū. f ¶ Curru, currib⁹ falcatis vſos eē maiores & Liui & Sal, docēt, & apud Xenophōtē im pœdia Cyri legiſ. g ¶ Inani, ſine rectore. Nā corp⁹ hęrebat. h ¶ Lora tenēs, tñ q̄uis mōtu⁹. i ¶ Verſa, tracta, vt Plau. inueniāt oīa verſa. i. ſparſa. venit aūt ab eo qd ē verror. K ¶ Inſcribiſ, dilaceraſ, vt Plau. Corp⁹ tuum virgis vlmeis Inſcribā. l ¶ Haſta, hoſtili. ſ. quū traſfix⁹ trahebat. m ¶ Interea, dū hæc geruntur & ſatis opportune a mr̄ibus feſtinaſ ad tēplū, vt alibi, Nec non ad templū ſūmaſq̃ ad palladis arces. n ¶ Nō æquæ. i. iniquæ, liptote figura ē, vt alibi, Et vacuis clani⁹ nō æquus Acerris. o ¶ Paſſis, participiū eſt ab eo qd eſt pandor, iō aūt ñ facit paſus, q̄ plerūq̃ n qd in pria verbi poſitiōe iuenit, in p̄teriti pticipio nō eſt, de q̄ re iudicat euphōia, vt ab eo qd ē tundor tūſus facit, vt Tūſæ pectora palmis, & tuſus, vt nō obtuſa adeo geſtam⁹ pectora pœni, & Nam neq̃ tū ſtellis acies obtuſa vr. Sciēdū tñ eſt lȝ alia euphoniæ cā varienſ, vel in gn̄ib⁹, vel ī numeris, nactus tñ & paſſus n penit⁹ nūq̄ accipere. p ¶ Peplūq̃ ferebat, peplū p̄prie eſt palla picta fœminea Mineruæ cōſecrata, vt Plaut⁹, Nūq̄ ad ciuitatē venio, niſi cū inferſ peplū hodie tñ multi abutunſ hoc noīe vel hiſtoria de peplo ex Ho. tracta magis huic loco cōgruit, nā fugātib⁹ achiuis troianos cāpo vſq̃ ad mœnia helen⁹ vates filii⁹ p̄ami mittit hectorē ad hecubā vt p̄petiāde palladis grā ducat cœtū mr̄onaꝝ troianarū ad palladis tēplū & afferat pulcherrimū & eximiū ſuis veſtib⁹ peplū qd ſcm̄ ē ſupplicātib⁹ mr̄onis & offerēte peplū vxoſ añnoris theāo noīe venerabili iter troianos facia

ἥδ᾽ ἀραπιπλον ἱλοῦ σαδεαρα καλλιπαρηος

θῆκεν ἀθηναίης ἐπὶ γούνασιν ἠυκόμοιο εὐχομένη δ᾽ ἠρᾶτο διὸς κούρη μεγάλοιο

DON. ¶ INfœlix, q̄a puer, & ipar ei cōgreſſus eſt, quē iuuenis ſuperare nō potuiſſet. Eſt aūt deſcriptio ei⁹ q ſupinus ferebaſ. ¶ Peplū genus veſtis ptinētis ad ritū ſacroꝝ Mineruæ alii ſcutū modicum dicunt.

peplū

CHR. ¶ TROILVS alii dñt Troilū cū capt⁹ eēt ab achille iugulari iuſſus fuiſſe. Ei⁹ pueri cāſū miſerādū troſa fleuit, & q̄a imatura ętate plerat, & q̄a pulcherrim⁹ erat alii dñt q̄ refert Serui⁹. ¶ Curru, antiq n ī curru pugnabāt. Duo. n. erāt, alſ qui equos auriga regeret, vñ illud martis eq biiuges, & magni currus achillis, alter q Soli pugnę itēt⁹ eēt. Proptereaq̃ huiuſcemōi currū γίφρον qd duos ferret noiabāt. ¶ Lora. t. tñ amphibologia. i. dubi⁹ ſmo ē, Nā dubitaſ vtrū ꝑ teneat tñ lora, an q̄uis teneat tñ trahaſ. āmphibologiæ aut ſinglis verbis ſūt, vt Gallus i quo q̄riſ ſit ne gētile nomē an p̄priū aut i cōiūctis, vt cū id qd mediū ē vtriq̃ poſſit trahi, vt hic aut cū id qd vltimū eſt dubiū ſit vtri referaſ, vt hæres vxori dato qdcunq̃ volet, Nā q̄riſ qd volet vxor an hæres. Quitilian⁹. ¶ Ardētes, q̄ſi dicat vehemētes, Nā qb⁹ calidior ē ſāguis ii vehemētiores ſt ſic ēt Ho.

ὅσσ᾽ ἀν᾽ ἄερακι ἰδων φερον ἵπποι αἰθὶ ονται μελαινοὶ ποταμοῦ ἀπο σταληντος.

Ardere etiā Cupere ſignificat. Vt arderabire. Fuga. q d. r. t. Itē vehemēter amare, vt Ardet amans dido. Itē ſplendere vt Tyrioq̃ ardebat murice lena. Itē iraſci Iuue. Quid referam quanta ſiccum iecur ardeat ira. ¶ Puer phatos ab ætate, vt paruumq̃ patri tēdebat iulū, vt nō minus miſerabile ſit piculū in patre q̄ ī filio. Et ſupet ꝯiūx ne Creuſa aſcani⁹ vt puer. ¶ Comæ, Græcū verbū eſt. Sūt. n p̄prie ornati & nō cæſi capilli. Vñ eſt comere. i. ornare, Quapp p̄prie mulierum dici pūt. Ouí. Sint procul a nobis iuuenes vt fœmina cōpti, Cæſaries aūt q̄a cedēdo dr, vr eſſe viroꝝ. Crines vero dñr a cernēdo. i. diuidēdo, q̄a ducta p mediū caput diuiſione vtriq̃ pro ſua portiōe pēdēt. Capilli āt dñr quaſi capitis pili. ¶ Paſſis, a trib⁹ verbis ē hoc pticipiū a pēdo, patior, & pateo. ¶ Peplū, Scdm Lactātiū in ſtantiū peplū ē veſtis cādida aureis clauis picta ſine manicis, qd ſimulachris fiebat, ſȝ hoc peplū primū ab atheniēſib⁹ inſti

Ardeō

Comæ Comē

Cæſaries

Crines Capilli

autum eſt, qđ matronæ ſuis manibus faciebant, & intra triennium numinibus offerebant. Recte ergo peplū qm̄ athenienſes maxime Mineruæ quā præcipue colebant offerre conſueuere. Home. refert Hecubam ex cōſilio Heleni Vatis ex veſtibus ſuis pcioſiſſimū peplū comitante cœtu matronarum ad templū palladis tuliſſe. Vxorem aūt Antenoris cui erat nomē Theano obtuliſſe, verum huiuſcemodi, dono minime placatam fuiſſe mineruam.

Suppliciter[a] triſteis & tunſę[b] pectora palmis.
Diua ſolo fixos oculos auerſa[c] tenebat.
Ter circū[d] iliacos raptauerat[e] Hectora muros
Exanimūq;[f] auro corpus vendebat[g] Achilles.
Tū vero[h] ingētem gemitū dat pectore ab imo
Vt ſpolia vt currus[i], vtq; ipſum corpus amici[k]
Tendentēq; manus[l] Priamū cōſpexit inermes

SER. a ¶ SVPPLICIter triſtes, vt decet cogātes, & bn̄ addidit ſuppliciter, qa & p iracūdiā, & p grauitatē, & p religionē, & p dolorē triſtes ſumus. b ¶ Tonſę pectora, vt Oculos ſuffuſa. c ¶ Auerſa, irata, Ho. ἄντυσι δὲ κάλλας ἀθήνα. Nec.n. poterat cōuertere ſe ſe ſimulacrū, ſic alibi Talia dicentē iādudum auerſa tuet, quō auerſa, niſi iratā intelligas: d ¶ Ter circū iliacos, apud veteres multa ad ſenſum, nō ad aſpectū pn̄t referri. Tertio.n. tractū intelligere poſſumus, nō i pictura cōſpicere, vnde eſt & illud, mulcere alternos & corpora fingere lingua. e ¶ Raptauerat, bn̄ forma vſus eſt frequētatiua, p quā oñdit qđ per numerū dixerat. f ¶ Exanimū, exanimus & exanimis dicim⁹, ſicut vnanimus & vnanimis, inermus & inermis. ergo pro nr̄o arbitrio aut ſecūdæ declinatōis, aut tertiæ, ſed a tertia ablatiuū ſingularē in i mittunt, qa cōis ſunt gn̄ris. Exanimis aūt eſt mortuus, vt hic indicat locus, exanimatus vero timēs, vt Exanimata ſequēs impigeret agmīa muris. g ¶ Vēdebat. ingenti arte vtit verbis. Nā hoc loco qa pingi potuit, pn̄s tp̄s poſuit ſupius, pingi nō potuit ſed referri, pfecto executus eſt tēpore dicendo raptauerat nō captabat. h ¶ Tum vero ingentē gemitū, iam.n. ſupius cum lachrymaſſe dixerat, hoc ergo addidit viſum Hectoris corpus, vt ēt grauiter gemeret. i ¶ Currum, quo tractus eſt ab Achille in patrocli vltionem ab illo prius interfecti. k ¶ Amici, plus eſt q̄ ſi Hectoris diceret, vt alibi, Paruūq; patri tēdebat iulū. cū potuerit dicere mihi. l ¶ Manus inermes, aut ſine ſceptro, aut ſupplices, vt Dexteras tēdamus inermes, qđ tractū eſt de hiſtoria. Qui.n. victi ſe dedunt inermes ſupplicāt, Aut re vera inermis tūc. Contra Pyrrhum.n. proceſſit armatus. Sane per tranſitum hiſtoriam tetigit, qa conſtat Priamū cū ad ſupplicandum tentorium Achillis fuiſſet ingreſſus, dormientem Achillē excitauiſſe, vt pro filii corpore precaret eum, cū eum potuiſſet occidere, ſʒ hoc hom. pp Achillis turpitudinem ſupprimat.

¶ OCVLOS DON. auerſa.i.q ſ faciūt irati ne videāt qđ oderunt, Achillis aūt actio nō ſolū dolorē cōſiderantis, ſed ēt crudelitatē agētis exprimit & auaritiā, Nō n. odiū vltra mortē pcedere dēt. ¶ Ter, auget crudelitas q nō ſemel, & q circa eos muros quos defenderat, Gemuit ergo primo fortunā tāti viri. Dei de q đ eo triūphus act⁹ ē, & qđ pri⁹ erat ſub ipſis mœnib⁹, vt ciuitas defenſorē ſuū in ea calamitate cerneret. Trahebat ergo extinctus an̄ eos muros, qs tāta fortitudie defenderat, & totiēs circūducebat ne qs ab ea cognitiōe ſubtraheret, tātaq; fuit imanitas, vt pr̄i orbitatē ſuā vēderet. Eſt āt p dolore in pnūciādo extollēdū hectoris nomē, & achillis deprimēdū, Quis.n. mortuū vēdidit niſi impi⁹: Quis i regno poſit⁹ ideoq; diues aurū deſideraat niſi auar⁹: Ergo ipi⁹ & auar⁹ achilles. ¶ Tū vero. ex hoc oſtēdit aliquot ai dolorib⁹ pgreſſus. hūc maiorē eē. Nā dixerat Cōſtitit & lachrymās. Itē multa gemēs. itē agnoſcit lachrymās. Hic āt addit igētē. g. d p. ab imo, multiplici acerbitate pculſus. Videt.n. ſpolia erepta viro forti, & ciui optimo. ¶ Amici, ēt corp⁹, En priam⁹ in ei⁹ noie latiſſimū dedit intelligēdi tractū. ſ. q fuerit grauioris ætatis, ptātis Regiæ, & diu fœlix, Dolebat in eo ſocerū ſuū, & tot pditorū patrē atq; auū eo redactū, vt i ſūma orbitate hoſtē rogare cogeretur ſine regiis inſignibus. Nā q rogatum venerat oibus inferiorē ſe mōſtrare debebat.

CHR. ¶ HECTORA, ab eo qđ ē ἔχω, iō hēo & defendo, qm̄ ipſe defenſor vrbis fuit, ſʒ vtrū ab achille cæſus fuerit. an achilles ab ipſo in ſequētib⁹ diſputabit. ¶ Tū vero. Coniungunt iſtæ duæ particulę cū rē reliqs maiorē oñdere volumus. Ergo oſtēdit hic q q̄uis in aliis doluiſſet, non tm̄ tn̄ doluiſſet. Sic infra. Tum vero ingētem pugnā ceu cætera nuſq; Bella forent. ¶ Vt Spolia auxeſis eſt. ¶ Doluit, ſpoliis Hectoris magis aūt curru maxime tandē corpore. Turpiſſimū.n. erat cadauere hoſtem potiri, Cum vero indignitatē tanti regis cerneret, accumulati ſūt omnes dolores.

¶ SE QVOq;

Se quoq; [a]pricipib[9] pmixtũ agnouit Achiuis.
Eoaſq;[b] acies,& nigri Memnonis arma[c].
Ducit Amazonidum[d] lunatis agmina peltis[e].
Penteſilea[f] furens,mediiſq; in milibus ardet
Aurea[g] ſubnectens exertę[h] cingula mãmę
Bellatrix,audetq; viris concurrere virgo[i].

SER. a ℂ Se quoq; pncipibus p.agno.achi.aut latenter pditionẽ tangit,vt ſupra dctm̃ ẽ,aut virtutẽ eius vult oñdere.nimiæ.n.fortitudis eſt iter hoſtiũ tela verſari vt Sal.Catilina lõgẽ a ſuis inter hoſtilia cadauera repertus eſt. Cornutus tñ dicit verſu iſto, Vadimꝰ imixti danais hoc eẽ ſoluẽdum. pricipibꝰ, qũo ſe potuit in pictura cognoſcere.ſoluit ſic, ſiue ꝙ nomia traſcripta, ſiue ex factis facile poſſit agnoſcẽ,ſed melius ad virtutẽ bellatoris referẽdũ eſt b ℉ Eoas,e naliter lõga eſt,ſit tñ breuis iterdũ cũ eã vocalis ſequat,vt prio ſurgebat eoo.℉ Nigri Mẽnonis arma,qa Tithonꝰ frater Laomedõtis raptꝰ ab aurora filiũ ſuũ Mẽnonnẽ ex ipſa pgenitum ad Troiæ miſit auxilia. Nigri aũt dixit æthiopis,vñ pria ſurgit Aurora. c ℉ Arma, vulcania,vt ille idicat locꝰ,Te potuit lachrymis tithonia flectere cõiunx. d ℉ Ducit amazonidũ,hoc eſt qd ſupra dixit. Videt iliacas ex ordine pugnas.Home.n.hæc oĩa tacuit,q̃ ſũt fcã poſt Hectoris mortẽ. Amazonidũ ãt deriuatio eſt p pricipalitate,ſicut Scipiadas duros bello,p ſcipõibꝰ.Sane Amazones dcẽ ſũt vel ꝙ ſiſt viuãt ſine viris q̃ſi ἀμαζῶσαι, vel ꝙ vnã mãmã exuſtaꝫ hẽt q̃ſi ἄνευμαζου. Has aũt iam nõ eẽ cõſtat extictas partiꝫ ab Hercule, partim ab Achille. e ℉ Peltis,ſcutis breuiſſimis i modũ Lunæ iaꝫ mediæ. f ℉ Pẽtheſilea fu.furẽtẽ iõ dixit, qa ſororẽ ſuam in venatione cõfixit ſimulans ſe ceruaꝫ ferire,ſꝫ hoc p tranſitũ tangit, nam furor bellicus intelligitur. g ℉ Aurea,amphibolon eſt hoc loco,vtrũ ipſa aurea, an aurea cingula. Sciendũ tñ plerũq; amphiboliam metri rõne diſſolui,vt Aurea cõpoſuit ſpõda dido, Aurea, enim ſi ad ſponda referas non ſtat verſus. h ℉ Exertæ,nudatæ nudant.n.quã aduſſerũt mãmã. i ℉ Virgo,ætatem oſtẽdit & ſexum.

CHR. ℂ SE q̃q;,honorificũ fuerat cõfertos hoſtes ñ timuiſſe.℉ Hęc dũ,nõ ſola hęc fuerat picta Sꝫ aduẽtꝰ Regiæ iterrupit ne reliq̃ cõſiderare poſſet.Eſt aũt vna res q̃dripartito poſita breuiſſime dcã.nã vt ẽ ſũmi oratoris res breues late diſſerere ita & latitudinẽ coercere.

DON, Memnon Memnoniæ ℂ MEMnõ.Fabula eſt Tithonũ Laomedõtis filiũ ab aurora ob pulchritudinẽ in ęthiopiã raptũ,& ide natũ eẽ Mẽnonẽ,q cũ maximo exercitu in auxilium priami venit & tandẽ ab Achille cæſus,cum corpus eius cremaretur pręcibus Auroręin auẽ mutatus eſt. Ex eadẽq; pyra multæ aliæ aues euolarunt, quos mẽnonias vocãt in Solini aũt geographia ſcriptũ ita eſt, iuxta illũ Mẽnonis ſtat ſepulchrũ ad qd ſẽpiterno ex æthiopia aues volant,q̃s Mẽnonias dñt Cremũtius auctor ẽ has eaſdẽ anno qnto in ęthiopia cateruati coire ide ad regiam mẽnonis cõuenire. Diodo. aũt ex teſtimõio. Creſiæ hiſtorici refert Teutamũ Syriorũ regẽ,Cũ ſibi ſocietas eſſet cũ Troianis mẽnonẽ Titıtoni filiũ cũ decẽ milibus æthiopum totidẽq; ſocioꝝ & cũ .cc.currıbꝰ I auxiliũ priami miſiſſe q cũ egregia facinora ediſſet,tãdẽ iſidiis Theſſaloꝝ circũuẽtus piit Cadauer aũt a ſuis crematũ ẽ,& ad Tithonũ oſſa delata,His ſuſis regiã edificauit,q̃ vſq; ad tpa ſ[...]ſaꝝ durauit Nigri qa ęthiops amazões Hoc genus mulieꝝ apd Thermodõtẽ fluuiũ fuiſſe teſtaſ Diodo,q̃ ſiſ cũ viris bellicas artes tractabãt.itaq; q̃dã ex iis regia ptãte potita.roborẽ ãt iſignis exercitũ mulieꝝ iſtruxit et mltas gẽtes debellauit. Qua fortuna elata ſe e Marte gẽitã dixit,legẽq; tulit, vt viri muliebria,muliẽs virilia exercẽnt.Ipſoſq; viros vt ibelles reddẽt cruribus brachiiſq; iutiles reddidit.Muliebribus ãt dexterã mamillã,vt in pugna expeditoes rẽnt iuri iuſſit.A q̃ re amazones appellatę ſũt.Vrbẽ quoq; Themiſcyrã iuxta Thermodõtis hoſtia ꝯdiderũt.Fuitq; florẽtiſſimũ illaꝝ ipiũ donec tãdẽ Hercules ab Euryſtheo miſſus & vt Balthẽũ illaꝝ regiæ referret iuſſus illas collatis ſignis ſuparauit,Hipolytẽq; reginam captiuaꝫ obduxit. Quo ꝯflictu ita extẽuatę eaꝝ vires ſſ vt a vicinis deiñ pplis vexatę pene ad nihilũ redierit.Paucis tñ ãnis poſt victoriã Herculis pẽtheſilea earũq; reliq̃ erãt regia cõſanguinea cęde polluta exultãs p troianis pugnans ab achille iterfecta ẽ.Hęc diod.herodotꝰ ãt ſcri. victas amazonas nauibus a gręcis ipoſitas. Veꝝ illas cũ altũ tenuiſſent viros a qbꝰ ducebãt iterfeciſſe & iſcitia nauigãdi ad fõtes vſq; meotidis d latas pmũ ad ſcythas libos deide ad mãgones pueniſſe,cũ qbꝰ pꝰ ꝓlia coiſſ et cũ mariſ tanai trãſiẽ,atq; ide natos fuiſſe ſauromatas,qꝝ mlieres ex iſtituto pẽtũ bellica exercẽt. Amazões ãt a ſcythis dcẽ ſunt corpate.i.ridicæ Nã eoꝝ ligua cor viꝝ & pata iterficere ſignat.Lõgũ aũt eẽt ſcribeſ q̃ a

Strab.dñr.Qui ãt geſta Alexãdri ſcribũt,illũ cũ Thaleſtri amazonũ regina cõcubuiſſe volũt.¶Cingula,Baltheũ itelligit quo pẽdebãt arma q̃ vẽtrẽ,& ꝓpinquas illi partes tegerent.

Hęc dum dardanio Aeneę mirãda videntur.
Dũ ſtupet,obtutuq́[a] hęret defixus in vno[b],
Regina ad templũ forma[c] pulcherrima Dido
Inceſſit magna iuuenum ſtipante[d] caterua:
Qualis in Eurotę[e] ripis,aut per iuga Cynthi[f]
Exercet[g] Diana choros,quã mille[h] ſecutę
Hĩc atq́ hĩc glomerant Oreades[i] illa pharetrã
Fert hũero,gradiẽſq́ deas ſupeminet omneis.
Latonę tacitum[k] pertentant[l] gaudia pectus.
Talis erat Dido,talem ſe lęta ferebat
Per medios inſtans[m] operi,regniſq́[n] futuris.
Tum[o] foribus Diuę,media teſtudine[p] templi

SER. a ¶ OBTVTV, aſpectu. b ¶In vno,in viro quoq́,hoc eſt ſingula mirabat. c ¶Forma pulcherrima: vt Pulchrã prole, vbiq́.n. Virgi. & Home. reges formoſos iducũt cũ vẽerabiliores ſint formoſi ad iperãdũ & ſibi parendũ,vt alibi Gratior & pulchro veniẽs in corpe virt⁹,et Home. ειδος πριάμου ἄξιον ἀρχῆς. d ¶Stipãte caterua,ad hoc ſequẽs tãtũ ptinet cõpatio,quã vituperãt multi, neſcientes exẽpla,vel parabolas,vel cõparatões aſſumptas nõ ſemp vſquequaq́ cõgruere,ſed iterdũ oĩ pte,iterdũ aliq̃ cõuenire. e ¶Eurotæ ripis,fluuii Laconiæ. f ¶Cynthi,mõtis Deli, in quo nata Diana memoratur. g ¶Exercet Diana choros,hoc non ad cõparationẽ ptinet,ſed eſt poeticæ deſcriptionis euagatio. h ¶Mille, finit⁹ numer⁹ pro infinito. Nã de nymphaꝝ nũero varia eſt opinio. i ¶Oreades nymphe mõtiũ Oreades dĩt,ἀπὸ τῶν ὀρῶν. ſyluarũ Dryades, ἀπὸ τῆς δρυὸς.i. quercu ſpẽ pro gñe arboꝝ,vl' ἀπὸ τοῦ δρυμοῦ.i.a ſylua,quæ cũ ſyluis naſcuntur Amadryades,ἅμα ſimul καὶ δρυὸς Napeæ, vel Naiades fõtiũ, maris Nereides K ¶Tacitũ. maior.n.taciturnitatis affect⁹ vt ſupra,Hæc ſecũ,ſic Terẽ.vt mecũ tacita gaudeã. l ¶Pertẽtãt,mõ vehemẽter tentãt, alibi leuiter, vt Blãda viciſſim Gaudia ptẽrãt mentẽ. Apud Home.Virg. Nauſica a ludibũda iter familiares puellas cũ Diana cõfert ĩ iugis mõtiũ: ĩter agreſtes deas ſicut Virg didonẽ ĩter Tyrios principes cõparat,q̃ diſſimilitudine inſpice Aulũ Gelliũ li.ix.noctium atticarum.

οἵη δ' ἄρτεμις εἶσι κατ' οὔρεος ἰοχέαιρα
ἢ κατὰ τηΰγετον περιμήκετον, ἢ ἐρύμανθον
Τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείῃς ἐλάφοισι
Τῇ δέ θ' ἅμα νύμφαι κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο
ἀγρονόμοι παίζουσι γέγηθε δέ τε φρένα λητώ
Πασάων δ' ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει, ἠδὲ μέτω

πον εὖα δ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι Sũt.n. multa q̃ p locis itelligũt, vt ipotẽs,& ſatis,& min⁹,& nihil potẽs ſignat. m ¶In ſtãs operi, zeugma eſt ad ſequentia ptinẽs. n ¶Regniſq́ futuris regnatæ Carthagini.Tũ forib⁹ diuę inſtans præcipue foribus.& hoc loco diſtiguẽdũ ẽ. Magno.n. ſtudio & labore tẽploꝝ fores fiebãt,quas quibuſdã inſignibãt hiſtoriis, vt ĩ foribus lætũ androgeo.Itẽ in foribus pugnã ex auro ſolidoq́ elephãto,quãuis quidã iũgãt. o ¶Tũ foribus diuæ media teſtudine tẽpli, vt vnũ itelligas tectũ tẽpli,& fores, qđ ſi eſt ſub medio tecto ſunt fores, ſed prima melior ẽ expoſitio. p ¶Teſtudine, camera obliqua incurua,quẽ ſm eos qui de rõne ſcripſerũt tẽplorũ,ideo ſic fit, vt ſimulacro cœli imaginẽ reddat,qđ conſtat eſſe conuexum.

DON. ¶REGINA ad tẽplũ, qa regia.i.pcuratrix negocii publici,& qa ad templũ accedebat meref excuſationẽ qđ publice mulier iuuenis ſe viris admiſceret.Religio ergo & neceſſitas ipulit,vt tẽpli opa inſpiceret,& ad maturãdũ artifices cogeret.¶Latonæ tacitum, Occaſione cõparationis expſſit poeta quã lætí ſint parẽtes ſucceſſib⁹ filioꝝ ¶Inſtãs,vna cura teſtabaf religiõnẽ pficiẽdi tẽpli. Altera ĩperãtis iuſtitiã oñdebat.¶Lætã, ex ſucceſſu rerũ.¶Tũ fo.d m.t.t.Septa.ar. Niſi ordinato ſenſu queraf intellectus,nõ poterit cõprehẽdi.Erit ſatis icertũ qđ poeta deſcripſerit. Neſciret qppe vbi ſederit dido,& vbi armis ſepta ſit.Ordinam⁹ ergo ſic.¶Tũ fo d ſepta ar.me.t.templi,ſolioq́ alte ſubnixa reſedit. Qđ ĩo ẽ iudicioꝝ omniũ cõſuetudo, Ducunf iudices vſq́ ad fores ſecretarii ibideq́ offm remanet. Illi vero ingreſſi ſoliũ acedũt,& ſedẽt.Oẽs igif q ꝓgrediẽtẽ cõitabanf reginã erãt vt armati & añ fores remãſerũt.Illa ingreſſa vbi ad mediã teſtitudinẽ.i. ad mediã arã peruenit aſcẽdit ſolium & alte ſedit.

CHR. ¶DARDAnio,quaſi magnanimo, & q vera poſteritas dardani eẽt.¶Obtutu, ꝓſpectu

a tutor

q tueor tueris. Eſt n. tueor, & tuor, Lucr. Nec calidos ęſtus tuimur nec frigora q mus vſurpaſ oculis. Cynth⁹, Deli mōs adeo excelſus vt vmbra ſua oēm ægei maris ambitū tegat. Latonæ t. tā grata mulieri ē pulchritudo, vt illā reliqs bonis ꝓferāt. Voluit ergo expmē poeta ꝙ latenſ mulieres pulchritudīe filiaꝝ gaudeāt. Hic Iuue. Formā optat modico pueris maiore puellis, murmure cū veneris fanū videt anxia mr̄. vſq; ad delitias votoꝝ. Læta, oñdit ꝙ bene volēs & cū ſūma deligentia cuncta ꝓcurabat. Lætus. n. bene volens eſt, vt nobis lætus ego hoc candentē in littore taurū. Contra triſtis inuitus eſt, Terentius. inuitat triſtis.

Septa[a] armis ſolioqꝫ[b] alte[c] ſubnixa[d] reſedit
Iura[e] dabat: legeſqꝫ viris operumqꝫ laborem
Partibus ęquabat iuſtis aut ſorte[f] trahebat.
Cum ſubito Aeneas cōcurſu[g] accedere magno
Antea Sergeſtumqꝫ videt fortemqꝫ Cloāthū,
Teucrorumqꝫ alios ater quos ęquore turbo
Diſpulerat[h]: penituſqꝫ[i] alias aduexerat oras
Obſtupuit[k] ſimul ipſe ſimul ꝑculſus Achates,
Lętitiaqꝫ[l] metuqꝫ auidi coniungere dextras
Ardebant[m] ſed res[n] animos incognita turbat.
Diſſimulant[o] & nube caua ſpeculantur amicti
Que fortuna[p] viris claſſem quo littore linquāt
Quid veniant: cūctis[q] nā lecti nauibus ibant
Orantes veniam[r] & tēplum clamore petebāt.
Poſtq̄ꝫ introgreſſi & coram data copia fandi

SER. a SEPTA armis, ſatellitum l. b Solio, ſolio ꝓprie eſt armarium vno ligno factū, in quo reges ſedebāt ꝓp tutelā corporis ſui, dcm̄ q̄ſi ſolidū, mō iā abuſiue ſellā regalem intelligimus. c Alte, ac ſi diceret in tribunali. d Subnixa, pro ſubniſa, vt ſupra diximus. e Iura dabat legeſq;. ius gn̄āle eſt, ſed lex iuris eſt ſpēs, non eſt ergo iteratio, ius ad nō ſcripta ēt ptinet, leges ad ius ſcriptū. qd aūt dixit iuris, ad Didonis ptinet laudē. f Sorte trahebat, ꝓprie locutus eſt trahunt n. ſortes, hoc eſt educunt. g Concurſu accedere magno, cū magna aſtrorū multitudine. & hoc eſt qd formidat Aeneas incertus qua eos mente comitentur. h Diſpulerat, ſegregauerat. & magna eſt īterdi & dis dr̄ia, vt dcm̄ eſt ſupra. i Penitus longe a regina remotos, q̄ res ēt inſolentes cuſtodes littorū facit. K Obſtupuit, & ad admirationē, & ad timorē hic ptinet ſmo, quo dicēda ꝓoccupat. l Lætitiaq; metuq;, lætitia ꝓp ſocios liberatos, metu ꝓp concurſum. m Ardebāt, cupiebāt, vt Formoſum paſtor corydon ardebat alexin, adeo aūt & accuſatiuū regit & ablm̄. n Res īcog hoc eſt q̄ affectione Pœnorū populus cōueniret. o Diſſimulāt, diſſimulam⁹ nota ſimulam⁹ ignota diſſimulamus qd ſumus, ſimulamus ꝙ nō ſumus, vt Sal. Simulator, & diſſimulator. p Quæ. ſ. vtrum proſpera, an aduerſa. q Cuncti. n. ln̄. i. bn̄ addidit lecti, ne penit⁹ oēs ītelligeremus, nonnulli tn̄ lectis nauibus legūt, qd & ſi ſit hyppallage ē, & illuc ſenſus recurrit. & ſciēdū plerūq; (vt hoc loco) addi aliqd gn̄alitati, & fieri ſpecialitatē, vt ſi dicas Oēs ſcholaſtici laborant, gn̄alitas eſt, ſi addas iſti fit ſpecialitas, vt Sal. Tranſgreſſos oēs recepit mons ballera, prudēter addidit trāſgreſſos. r Orātes ve. pacē, ꝓp incēdium nauiū, & ꝓpe verbū pōtificale eſt, vn̄ eſt, Tu mō poſce deos veniā, & paulopoſt, Pacē, q̄ paras Exqrūt. dcā aūt venia ad, eliciēdam miſericordiā. Mer. f. n. beniuolētiam numinū, q licꝫ innocēs ſit, veniā tāq̄ peccauerit petit, vn̄ eſt cōfeſſio illa in Terentio, Quid meritus es: crucem.

DON. IVRA dabat, meritū Reginæ. Nō. n. tot viri fœmīe puiſſent niſi qa egregiæ ī ea virtutes eēnt, ſpāl'r ponit. Iura. d. l. v. Qd nō ē exponēdū īperat ſed cōſtituebat iura. Præcipua ergo laus cum ſcriberet leges & iura, qa acqeſcebāt viri iuſſis fœmīæ. Cū āt a publicis cōſultis ad operā veniebat oñdebat eqtatē ſuā & ī cōſulēdo prudētiā. Partib⁹ æq. i. a. ſ. t q̄ æſtimatione iuſtitiæ æqri poterāt diſtribuebat. Quæ āt nā ſua ad plenū æqri nō poterāt ſortis iudicio dabat vt q graui⁹ on⁹ ſubiret. fortunā ſuam non reginā accuſaret. Antea ſer. eſt ad iplētū qd mater de ſaluis ſociis dixerat. Diſſimulāt, cōſiliū prudētiæ vt euentū rei ſpectarēt. Quæ fortuna, Quā euaſerat & quā eſſent accepturi. Cūcti, nō abſolute. Nam cum veniſſent lecti nō oēs venerāt, ſed cūcti q venerant. Orantes veniā, & tēplū clamore petebant, nō conueniunt. (Orare) Nam orare eſt ꝓcibus petere. Clamare ē inuerecūdo ſtrepitu vocem maiorē emittere. (clamare) Cōliciebāt igit clamorib⁹ magna illos vrgētiū neceſſitate, Hos effundebāt antequā Didonē orare poſſent. Ergo iuſta cā & nō ſeditiōe clamabāt. Nā cū nullus nūciare Didoni, q̄ intus erat nō poterat niſi clamore remꝑcipe Dido. Sed poſtq̄ intus fuere, ſeruatus eſt decoꝝ in ꝓbis cū facta ſit copia Didonis.

CHR. ¶IVRA dabat legeſq;, interpretatio. Nam cum Ius genus ſit, addidit leges quæ pars ſunt iuris. Ius enim triplex, Naturale, Gentium, & ciuile. Et rurſus ciuile aliud ſcriptum eſt, aliud non ſcriptum, Scriptum vero leges continet.

Maximus[a] Ilioneus placido[b] ſic pectore cœpit.
O regina[c], nouam cui condere Iuppiter vrbē,
Iuſtitiaq;[d] dedit genteis frenare[e] ſuperbas,

SER. a ¶MAXIMVS illoneus, reb⁹ oĩbus maxim⁹. nõ eniȝ aliqd addit, & nõ ſine cã ipm vbiq; inducit eloquētē, vt.n.Home. dicit, Phorbas pr ilionei ſemp Mercurio deo eloqntiæ fauēte pugnauit, vt Orati⁹, Mercuri facũde nepos atlãtis. Merito ergo huic dat eloquētiã. b ¶Placido ſic pectore cœpit, more ſuo vno ſermone habitũ futuræ oỡnis expſſit. c ¶O regina, ꝑm artē rhetoricã id ei dat, qd ĩpetrare deſiderat. Nam eam per laudē beniuolã reddit, d ¶Iuſtitia, bñ cõſiderauit ſexum. Nec enim virtute dicere poterat. e ¶Frenare, continere, vt contra, Et numidæ infreni cingunt.

DON. ¶O REgia, magna oĩno arte ſcribit. Prio ꝑncipia ſũma breuitate ſubiũgit quę tñ plurima neceſſaria cõtinēt, prio ꝑſonã didonis laudat. Subtilē obiurgationē nõ omittit, & ĩ ipſa obiurgatiõe beniuolētiã reddit, inhumanitatē & ſupbiã reiicit ĩ alios. Ipſaȝ iuſtã dicit, ne eã lędat a q̃ auxiliũ poſtulat. Veniebat igiſ incognitus ad ĩcognitã, vñ ignarus oĩuȝ cõiectura rimaſ qũo aliq̃ laude illã ſibi beniuolã faciat. Suſpitiõe ãt debuit duci, cuȝ hoĩes ĩpii eēnt ipſaȝ &q; q̃ ĩpetraret iiſdē moribus eē, ſȝ de illis apte dixit, Partē vero hui⁹ meliore cõparatiõe argumētãdi correxit, cñ illã oblique tãgit ex aliena. i. ſuoꝝ rephēſiõe cõfuſaȝ. Collectis igiſ cõtrariis oĩbus cõponiſ duob⁹ verſib⁹ plena laudatio. ¶O regina, a difficultate laus. Difficile eſt.n. fœminã regnare. ¶Nouã cui cõdere, alia magna laus qd fœmĩa faciat, qd difficulter viris euenire ſolet, duo ergo miracła. Primũ regnat mulier, Scđo cõdit vrbē. Addit tertiũ, vt regat hoĩes, qb⁹ nã parēdi ſtudiũ denegauit. Et ſic oñdit plenã afroꝝ feritatē. Mali autēȝ hoĩes nõ paribus, ſed cõtrariis ſuperanſ humanitate. ſ regētis & volũtate, Quas in didone fuiſſe colligit Ilione⁹ q vituperãdo ĩcolas ĩmanitatis laudat eã, quã oñdit hũanitate ꝯpellē id ad qd alii ĩpoſitis Frenis ĩpellũſ.

CHR. Phorbas ¶ILIOneus, Phorbas Priami fi. Fuit ex epithelia, q̃ mygdonii Staſippi filia fuit. Hic in bello troiano aduerſante Priamo ĩ prœlius diſcēdit, & cũ multa egregia facinora ediſſet, tãdē a Menelao gladio ſauci⁹ periit. Erat aũt belli tpe ita grãdis natu, Vt Priamo frater poti⁹ q̃ fili⁹ videreſ. Dicit præterea Home. illũ in prælio ſemp a Mercurio adiutũ ĩ quo eloquentia eius indicaſ. Hinc igiſ Maro eius filiũ Ilioneũ tã eloquētiæ pſnæ hæredē, & regio genere illuſtrē ꝑncipē legationis facit & maximũ appellat Nã qd maius eſt in hoĩe q̃ eloquētia cũ ſapiētia cõiũcta ſit? ¶O regia oſo in gñe deliberatiuo, In qua petit vt recipiãſ hoſpitio arenæ, dũ naues reficiãt ac hēant. Captat beniuolētiã cũ appellet, noĩe dignitatis. Magna ãt la⁹, vt vrbē cõdere potuerit. Maior vt condiderit nouã. i. magnã. Nã niſi magnã ſignificet, ſupuacãee diceret nouã, cũ oĩa q̃ ꝯdũſ noua ſint. Ergo nouã magnã vt Pollio & ipſe facit noua carmĩa. Magnã ergo vt cõderet vrbē, vt ꝯderet magnã, maximũ vt vrbe cõdita poſſit iuſtitia gētes ſupbas frenare. ¶Iuſtitia, maxĩa laus in fœmina vt iuſtitia qd ĩ ſe ipſa ē & nõ vi armoꝝ q̃ nõ põt ſine multis exerceri cohibeat efferatas gētes, q̃ nõ ſua ſpõte obtēperēt, ſȝ vi ſint cogēdæ. Eſt aũt iuſtitia ꝑpetua q̃dã ꝯſtanſq; volũtas ius ſuũ vnicuiq; tribuēs. Sed illã triplici rõne colimus. Eſt.n. quã erga deos, quã erga alios hoĩes, quã poſtremo erga nos ipſos gerimus, erga deũ eſt religio, qua diligētiſſimũ cultũ deo exhibem⁹. Ergo nos ē q̃ rõni appetituiq; qd vtriq; ꝓpriũ eſt concedimus. ſ. vt rõ preſit, appetitus obtemperet. Eſt n iuſtus ordo nature, vt aĩa ſubdaſ deo, aĩæ caro. ac p hoc aĩa & caro deo, Eius iuſtitiæ, q̃ in alios vtimur ptes ſũt ĩnocētia, Pax, Cõcordia, Pietas, Integritas, & Vindicatio, ĩnocētia, iuſtitia eſt nullã alicui leſionē violētiã vel contumeliã inferens ſine rõnabili cã. Huius partes ſunt humilitas quæ eſt innocētia a ſuo iure ſubmittēs: & a ꝓpa gloria excellētiaq; rõnabili volũtate refrenãs, & manſuetudo q̃ ita dulcedine quadã gratificat animũ, & benignitate cõformat eſt tranquillitas, q̃ ſyncera placabilitate aĩum perfundēs funditus remouet perturbationē, Cõcordia volũtates rõnabiliter copulat vel ad aliqd honeſtũ fortiter iũgit. Pietas eſt gratia quæ diligens officiũ tribuit ꝓpinqıate nobis cõiunctis & patriæ deuotis, Sub pietate amicitia eſt & liberalitas, integritas habet fidem quæ intemerata cuſtos eſt conuentorum promiſſorumq; omnium publicæ priuatimq; Pietas

natimq̃ factorũ, Habet veriloquium qđ ſine animi fallacia vt ſeſe res habet ita illam pronunciat, Habet ſimplicitatē quæ nihil aliterq̃ in corde cōperit ſimulat intētione fallēdi. ſʒ vt rē latius amplectar quemadmodũ rex & regula ordinis in diuino intellectu. ita iuſtitia eſt regula ordinis in diuina voluntate, & q̃a intellectus p̄cedit voluntatē prior erit lex q̄ iuſtitia. Et q̃a deus eſt regula totius ordinis neceſſe eſt legē & iuſtitiā eſſe i deo. Hinc Orpheꝰ iuſtitiā oculũ amorēq̃ iouis dicit. Pyhtagoras aritmeticā, muſicā, & geometriā dei dixit iuſtitiā p̃la. in Cratyilo iuſtitiā dixit deũ penetrātē, & diſſponentē cuncta. deniq̃ cōcludemus iuſtitiā quadruplicē eſſe diuinam, Nālem, Domeſticā, & Ciuilē, Diuina reſpicit cœlos, ſpũs & elementa. nālis continet proportionē in rebus nālibus, ſine qua illa nō durarent. Nullum n. corpus duraret, niſi calori, & frigori, humori. & ſicco, quantũ illa ſingula merentur, diſtribueret. Domeſticā ſeipſum ac familiam tutatur. Ciuilis vniuerſam rōnē politicā reſpicit.

Troes[a] te miſeri ventis[b] maria omnia vecti
Oramus prohibe infandos a nauibus igneis.
Parce[c] pio generi & propius[d] res aſpice noſtras
Non nos aut ferro lybicos populare[e] penates
Venimus aut raptas ad littora vertere p̄das
Non ea[f] vis animo nec tanta ſuperbia victis.
Eſt locus[g]. Heſperiā[h] Graii cognomine dicũt.

SER a ℭTROES te miſeri, tacitis occurrit q̃ōnibus ne ad populationē veniſſe videātur, more latrocinandi, q tūc vigebat. b ℱVentis maria oīa vecti p maria & eſt cōtra illud cur ad Africā venerint. c ℱParce pio gn̄eri, quotiens inuidioſæ ſunt p̄ntes pſonæ, rhetoricum eſt ad alias cōfugere, vt hoc loco cōfugit ad genus, & iſi a cōfugit ad pſonā dauni miſerere ſenecte. d ℱEt ꝓpius. i. vicinius. ſ. vt tāq̃ victi accipianſ. nō tales qualis Paris fuit ī Spartæ expugnatione, raptuq̃ Helenæ nā hiſtoriæ hoc hʒ veritas. nō volūtate Helenā ſecutā ſʒ raptā expugnata ciuitate, vñ & recipi meruit a marito. Tāgit āt h latēter Vir. illo loco. Me duce dardanꝰ Spartā expugnauit adulter. e ℱPopulaſ, antiq & populo dicebāt & populor, vñ eſt nūc populaſ, & populatq̃ igētē farris aceruũ Curculio. Nūc tñ paſſiua vtitur declinatione. ℱNō ea vis aīo argm̃ ab īpoſſibili, vt Quid troes potuere? vis aũt eſt poſſibilitas. g ℱEſt locus, cōparatione orbis totius Italia locus eſt. Nā puīcia locus nō pōt dici. minus āt eſt quā vt Vrbe antiq̄ fuit. h ℱHeſperiā, heſperiæ ſunt duæ. vna q̄ hiſpāia dr̄, altera que ē in Italia, q̄ hac rōne diſcernunſ, aut. n. ſolā heſperiā dicis, & ſigſias Italiā, aut addis vltimā, & ſigñs Hiſpaniā, q̄ ī occidētis eſt fine, vt Ora. Qui nūc heſperia ſoſpes ab vltima. eſt hæc vera Heſperia ab Heſpero dicta. i. ſtella occidētali. cæterũ Italia Heſperia dr̄ a fratre Atlantis qui pulſus a germano Italiā tenuit. eiq̃ nomen priſtinæ regionis īpoſuit, vt Higinus docet.

DON. ℭTROES te miſeri, collecta rōne pricipiorum quibus mores incolarũ vituperat, & reginā laudat, purgat troianos ne violentiā iuſte paſſi eſſe videantur. Ergo quā cito & quā euidenter exp̄ſſit pſonam & fortunā. ℱMiſeri, p hoc oſtendit miſeros nihil audere poſſe vel potuiſſe cōtra Didonē. ℱVentis vecti ergo nō ſponte venerāt. ℱProhibe, ſimili breuitate ſummā petitionis ponit iuſtā & ſine p̄ſtātis detrimēto q̄bus vel duriſſimis flectaſ. Poſita aũt ſunt tria ne incēderenſ naues voluntatē, & neceſſitatē abeundi, & caſu veniſſe. ℱPio gn̄ri, reus erit qui pio nocebit, & maior nr̃a eſt pietas, qđ illam nā ſanguinis ducti nō conſtricti lege ſeruamus. ℱPropiꝰ. r. a. n tertia petitio gn̄alis, vt q̄cq̄d ad cōmodũ noſtrũ ſpectat p̄ſtes. Quā rē honeſtiꝰ nō ponēdo p ſpēs amplexus eſt. ℱEſt locus. & locoꝝ & hoium carthaginis plena delormatio, ſed nō apta. Dicit ergo tēdebamus ī italiaʒ fertilē terrā, & potentē fortibus viris & bonis. Itaq̃ non veniſſemus ad ſolitudines has, & ad feros homies niſi tēpeſtate coacti. Ergo non eſt ſtudiũ in nobis violentiæ inſerendæ. Deſcriptio autē naufragii mouet miſericordiam & cum oīa violenta quæ obiicī poſſent purgarit, retorquet inuidiā in calūniātes vſus anticategoria Dicit. n nō nos fecimus, ſed tui in inoxios violenti fuerunt.

ℭTROES, Captat beniuolentiā p cōmiſerationē q locus afficaciſſimus eſt. Quis. n. dignior miſericordia eſt: q̄ is qui tā diuturna iactus tēpeſtate a littore prohibeaſ. Verum qm̃ eo maxime vrbegebanſ quia putabanſ ex cōſuetudine piratarũ veniſſe. ad abigendas p̄das in primis hoc erat confutandum. Quo non cōfutato nihil oīo qđ ſperare poſſent relinquebaſ. Ergo poſt hoc exordiũ adhibet hāc partē cōfutationis ſine qua vniuerſa cauſa ruat neceſſe ē, quēadmodũ & Cicero p milone poſt exordiũ cōfutat, quæ niſi confutaſſet æqs auribus a iudice audiri non poterat. ℱNon ea vis aīo, p̄bat a neceſſitate, CHR.

Terra ãtiqua[a], potẽs armis, atq; vbera[b] glebę.
Oenotrii[c] coluere viri nũc fama[d], Minores[e]
Italiam[f] dixiſſe: ducis de nomine, gentem,
Huc curſus fuit.
Cũ[g] ſubito aſſurgẽs fluctu nimboſus Orion[h]
In vada[i] cęca tulit penituſq; pcacibus[k] Auſtris
Perq;[l] vndas ſuperãte ſalo pq; inuia[m] ſaxa
Diſpulit huc pauci veſtris adnauimus[n] oris.

SER. a ℭ ANTIqua, nobilis, nec enim noua eſſe poteſt, licet primam terram ſuam eſſe dicãt Athenieſis. b ℾ Vbera glebæ, Vber proprie eſt fœcunditas & bene virtutem Italiæ fœcũditatemq; collaudat, ne Africam petiſſe videãtur. c ℾ Oenotrii coluerẽ viri, de eſt quam, Oenotria autem dicta eſt vel a vino optio.i. Ἰνου quod i Italia naſcit, vel vt Varro dicit ab Oenotro r. geſa binorum. d ℾ Fama, ſubaudimus ẽ. e ℾ Miores maiores & minores quotiẽs de gñe dicimus, numeri ſunt tm̃ pluralis. ℾ Italiam, Italus rex ſiciliæ ad eam partem venit, in qua regnauit Turnus, quam a ſuo nomine appellauit Italiam, vnde eſt Fines ſuper vſque ſicanos. nõ vſque ad ſiciliam, nec enim poterat fieri, ſed vſque ad ea loca, quæ tẽuerunt Sicani, Ideſt ſiculi, a ſicano fratre Itali, nam non vſq; ad ſiciliam, nec enim poterat fieri. g ℾ Cum ſubito aſſurgens fluctu nimboſus oriõ, Oenopinon rex cum liberos non haberet, a Ioue, Neptuno, & Mercurio, quos hoſpitio ſuſceperat hortantibus vt ab his aliquid poſtularet, petiit vt ſibi concederent filios, illi intra corium immolati ſibi bouis vrina facta pręceperunt vt obruptum terra completis maternis menſibus ſolueret quo facto inuentus eſt puer cui nomen ab vrina impoſitum eſt vt οὐρίων diceretur, quod græca dorica lingua commutatum eſt vt ου diphthongus in o verteretur. Quod autem plerunq; prima ſyllaba breuis inuenitur, vt in hoc loco cum ſit naturaliter lõga, græcæ rationis eſt nam detractio ſit υ litterę & o breuis remãet quo modo ζυγεα τέσκιοντα pro δρια, & πονσον pro πωσον, & hoc quia aut ω eſt naturaliter longa aut ου diphthongus, Cæterum ſi ſit in proprio nomine dichronos, vt omnes latinæ ſunt propriorum nominum abutemur licentia, vt in artibus lectum eſt. h ℾ Orion, ergo poſtea venator factus dum vellet cum Diana concubere, vt Ora. dicit, eius ſagittis, vt Lucanus immiſſo ſcorpione periit, & deoꝝ miſeratione relatus in ſidera ſignum famoſum tempeſtatibꝰ fecit. Veriſimilius aũt eſt a ſcorpione interemptum, quo oriente occidit. ſane magnitudine ſua multis oriſ diebus, & iõ eius etiam apud peritos eſt incerta tempeſtas, vnde dictum eſt, Cum ſubito aſſurgens, ad excuſationẽ non præuiſæ tempeſtatis, Et multi ſuperfluo quærunt cur ortus cõmemoretur Orionis, cum ſit a Iunone immiſſa tempeſtas, ſed Ilioneus iſta non nouit, quæ a poeta ſupradicta ſunt permuſus vt diximus cognita. Et conſtat numina niſi euenta occaſione nocẽ nõ poſſe, quod i omni ſuo opere Virgilius diligẽter obſeruat. i ℾ In Vada cæca, incognita, latentia. K ℾ Procacibus auſtris, perſeuerantibus & procax proprie petax eſt. Nam procare eſt pẽtere, Vnde pci petitores vocantur. l ℾ Per que vndas ſuperante ſalo, eleuato mari, & in vndas diuiſio, vt ſolet in tẽpeſtate. Salum autem ab eo venit quod eſt ſalum ſali. Nam ſale tabẽtes, ab eo quod eſt hic ſal ſalis. cum ſalum a σαλεύω. ℾ Perq; ſin uia ſaxa, inuia ideſt aſpera, immania, Vnde & paulo poſt Dido. Quæuis immanibus applicat oris: Non eni ſuos vituperat, ſed nãm littoris culpat. n ℾ Adnauimꝰ oris, eligit verbum aptum naufragio ad eliciendam miſericordiam, q̃uis & de nauibus natat lectum ſit, vt Natat cuncta carina.

DON. ℭ PAVCI, & miſericordiam captat, & ſuſpitione violentiæ remouet.

CHR. ℭ OENOTRI coluere viri. Ex archadia decem & ſeptẽ ætatibus ante troiã obſeſſam nauigauit. Oenotrus Lycaonis fi. q quintus erat ab ægeo & Phoroneo q primi in Peloponenſo regnarunt, & venit cũ ſuis in italiã non ſatiſfaciente ſibi in græcia portione ſua Nam cum eſſent Lycaoni vigintiduo filii in totidem partes diuiſa erat arcadia. Venit & cum eo peucetius vnus ex fratribus, ſed Peucetius ſedes ſupra montes iaphygios cõſtituit. Ab eoq; Paucetii ſũt noiati. ℾ Oenotrus maiori exercitu i ſinum qui ex accolis auſoniis Auſo. dicebatur enauigans oram multã occupauit, eamque œnotriã vocauit, & populos œnotrios, vt apparet i ſophoclis trag. Triptolemo, ſic autem aboriginibus populis græca origo fuit, ſicuti Catoni & ſempronio placet, œnotrorum progeniem fuiſſe arbitror, Hæc ait Dionyſius alicarna. Qui œnotri progeniem, ſic ponit Aegeus & Phoroneus primi in peloponeſo regnarunt

gnarunt Phoroneo ſi fuit Niobæ, hæc ex ioue pelaſgū pepit, Aegeo aūt fi. fuit lycaon & lycaonis filia Deianira, ex ea vero & pelaſgo alter lycaō q œnotrū genuit. ſola aūt œnotri, vt ait ſtrab. Italia olī appellata ē. ¶ Orion, de hoc audiſti ſer. alii tñ dicūt cū Dianæ ſe comitē in venatione dediſſet, & cū oēm ferā ſupare auderet, terra cū ſcorpione miſſo īteremit. Diana in ſydus celeſte trāſtulit & canē ſuū ſiriū. ſer. alibi ait hūc œnopiōis filiū habitū virū īmēſæ ſtaturæ & venatorē. Veꝝ cū Oenopionis filiā violare vellet ab eo luminibꝰ ꝓuatū q īde ab oraculo accepit ſi lumina recupare vellet p mare ita ad oriētē tēdēt vt ſinus oculorū ſoli ſēp oponeret, ſic ergo duce ſene ad cyclopas acceſſit, & ab vno eoꝝ hūeris īpoſitꝰ iuſſa oraculi pegit, & lumīa recupauit. Theodūtiꝰ ait eū Oenopionis ſicibæ regis fuiſſe filiū & a Venē p qeiē admonitū vt ei q̄ ſibi prius obuiā fieret mulieris cōcubitū peteret, ſurrexiſſeq; ex ſtro ac ſororē Cādiopeā q̄ & ipſa vēatrix eēt obuiā factā cōpiliſſe, ex ipſaq; Hypologū gēuiſſe Hic idē mox ob hoc exul factꝰ iubēte oraculo vti oriētē tēderet cū cādiope & filio in thraciā enauigauit, ibiq; ſubactis incolis, Neptūni filius habitꝰ ē Higi āt de cōfiguratiōe ſydeꝝ ait illū ab inūdatiōe aquaꝝ græce Orionē dicit ꝙ eius tpe Hyems hēat ortū & mare ac terras tēpeſtatibus turbet. Latini eū iugulā dicūt ꝙ ſit vt gladius armatoꝝ fulgoř ſtellaꝝ terribilis q ſi fulget ſerēitatē, ſi obſcuraſ tēpeſtatē portēdit. Heſiodus illū neptuni filiū ait. a quo accepit, vt mare ita vt terrā pābulare poſſet, Hunc Oenopius ob vitiatā filiā Mœropē excecauit. ille in lēnū ꝓfectus & a Vulcano caballo accepto ad ortus ſolis pexit, ac ab eo lumen recepit voluit vlciſci Oenopionē, ſed cū ille a ciuibus ſuis occultaref, in cretā profectus eſt verū cū nullam ſe ferā relicturū minaref, tellus īdignata ſcorpionē extulit qui eū interemit, ſed a ioue ob virtutē ſuam in aſtra relactus eſt Habet aūt has ſtellas, in capite tres, ſed media eſt ſpendidior, in ſingulis humeris ſingulas claras, in dextro cubito obſcuram vnā, in eadē manu vnā, in zona tres, in gladio quē manu tenet tres, in ſingulis genibus ſingulas.

Qdᵃ genꝰ hᵇ hoīū? quę ve hūc tā barbara morē
Permittit patria? hoſpitioᵇ prohibemur arenę.
Bella cient, primaq́;ᶜ vetant conſiſtere terra.
Si genus humanū. & mortaliaᵈ temnitis arma.
At ſperateᵉ deos memoresᶠ fandi, atq; nefandi.

SER. a ¶ QVOD genus hoc hominū Rhetorice vituperaturᵃ mores: nō ad Didonem loquitur, ſed ad terciam ſe cōferret pſonas. b ¶ Hoſpitio ꝓhibemur arenæ, vt alibi, Lituſq; rogamus Occupantis eſt. n poſſeſſio litoris, vnde oſtenduntſ crudeles, q ēt a cōibus prohibeāt. c ¶ Primaq; vetant conſiſtere terra, ideſt in littore, vt alibi, Tuq; o cui prima fremētem Fudit equum magno tellus pcuſſa tridenti. d ¶ Mortalia arma, mortalem poſſibilitatē. ſane arma ēt conſilia ſignificant, vt Quærere conſcius arma. Sed hoc loco terret latenter propter Siciliam. Nam & paulopoſt ait. ſunt & ſiculis regionibus vrbes, cum vnam habeant, in qua Aceſtes regnat, ſed ad terrorem vrbis dixit. e ¶ At ſperate deos, abuſiue timete, vt alibi, Hunc ego ſi potui tātum ſperare dolorē, cum ſperemus bona, timeamus aduerſa f ¶ Memores fandi atq; nefandi, iuſt. & iniuſti. Et bene memores, qui etiā ſi non ſtatim puniant crimina, ſunt tñ memores, vt Horatius. Raro antecedentem ſceleſtum deſeruit pede pœna claudo.

DON. ¶ QVOD genus, ſub q̄relis & accuſatione tyrioꝝ, ſuā ēt laudē, nā q alienos mores grauiter repꝛhendit, ab iis ſe alienū demonſtrat. adeo āt diſplicēt mores, vt nomen nō inueniat. Oēs n. feros imītate vicerūt Tyrii ¶ Que ve hi. cuius regionis eſt tam ſæua barbaries quaſ eſt tuæ. Nomē ergo quo eos appellare nō inueniat, exemplum nō reperitur, quod erat grauius potuiſſent. n. defendi ſimilitudine alterius gentis. ¶ Hoſpitio arenæ, quid ergo facerent ſi humano more tectorū peteremus hoſpiciū. ¶ Bella. c. nō patiunſ, ſed inferunt, nec leuiter ꝓhibent, ſed bellantiū more vtūtur armis. ¶ Prima terra, vel quæ prima naufragos cœperat & poſt naufragium, & captat miſericordiam. Vel prima. i. litus q̄ terra prima ē e mari egreſſis vt illud hoſpitio prohibemur herenæ. Cum autem de tyriis conqueritur, etiam conqueritur de Didone quæ illos regit. Deinde relicta hac ſubtilitate, aperte, Didonem taxat, cum dicit Tēnitis & ſperniris, & non temnūt & ſpernunt.

CHR. ¶ QVOD genꝰ hoc ho corroborata cauſa ſua tū deniq; audet prūpere in grauiſſimaſ querelā. Habet aūt tantā vim hæc iterrogatio, vt aliter q̄ ille poſtulet rñderi nō poſſit. ¶ Hoſpitio harenæ, cuſ ſtupore cūq; dolore eſt ꝓnunciādū quare manifeſte demonſtrat barbaros mores, cū paucos, egenos, īermes ac naufragos quos alii intra tecta mīa moti ſuſciperēt, ipſi a terra ſterili & īutili arceant

Rex erat Aeneas nobis quo iuſtior alter[a].
Nec pietate fuit nec bello[b] maior & armis.
Quem ſi fata virum ſeruant ſi veſcitur[c] aura
Aetherea nec adhuc crudelib⁹ occubat vmbris
Non metus[d] officio[e] nec te certaſſe priorem.
Pœniteat[f]. ſunt & ſiculis regionibus Vrbes.
Armaq́ꝫ troianoq́ꝫ[g] a ſanguine clarus Aceſtes.

SER. a ℭQVO iu.alter. Nec pietate fuit multũ l. tercit iter iuſtitiã & pietatẽ. Nã pietas ps iuſtitiæ ẽ, ſꝫ nãlis ſicut ſeueritas. nũc ergo h̃ dicit q̃ pte ſit iuſt⁹ .i. pietate. Et bñ duo laudat ĩ ænea pietatẽ, quã a didone ipetrat̃ itẽdit, & virtutẽ q̃ vl̃t timeri. pietas.n. i deos iuſtitia ĩ hoĩes eſt qb⁹ duab⁹ virtutib⁹ regẽ ornatũ eẽ cõuenit. b ℾBello maior & armis, ẽ iteratio. Nã bellũ & cõſiliũ hꝫ, arma tm̃ ĩ actu ipo ſũt. vt itelligat eũ & ſapiẽtẽ ĩpatorẽ & fortẽ eẽ militẽ, vt de Agamẽnone iqt Ho. ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής. c ℾSi veſcit̃ aura, veſcor illa re, vt alibi veſcit̃ æneas ſil' & troiana iuuẽt⁹ ppetui tergo bouis & luſtralib⁹ extis. Nec nos decipiat qđ dicit pli. vt elocutões ex ſilib⁹ formem⁹. Nã ecce comedo illã rẽ dicim⁹, nec tñ veſcor illã rẽ. & ẽt ip̃e dicit ñ vſq̄q̄ h̃ eẽ faciendũ. d ℾNõ me. h̃ loco diſtiguẽdũ ẽ, cui⁹ ãt rei exẽplũ ex ſeq̃ntib⁹ pbat, nã vl̃t, eã nõ timet̃, ne hęc inaniter p̃ſtet. e ℾOffõ nec te certaſſe porẽ. f ℾPœniteat, nec tibi paꝝ videat̃ p̃mã bñficia p̃ſtitiſſe, quũ poſſis maiora recipere. Nã pœnitet paꝝ vł̃ ẽ, vt Terẽ. i heautõtimorumeno, At.n. q̃tũ hic opisſiat pœnitet, hoc eſt paꝝ vł̃. g ℾTroianoq̃ a ſa.c.a. quũ Laomedõ pmiſſã muroꝝ mercedẽ Neptũno & Apollini denegaſſet, Neptũnus iratus Troiæ cetos ĩmiſit, q eã vaſtarẽt. vñ Apollo cõſult⁹ cũ & ip̃e iraſceret̃, magis aduerſa rñdit dicẽs obiicẽdas nobiles puellas beluæ qđ cũ fieret timẽs Hippotes qdã nobilis filiæ ſegeſtæ cũ laomedõtis regis Heſiona iã eſſet orta ſeditiõe religata, ipoſita eã naui miſit quo fors tuliſſet. Hæc ad ſiciliam delata a Crimniſæo fluuio, quẽ Crimniſum Virgi poetica licẽtia vocat cõuerſo in vrſum vel in canẽ, cõpreſſa edidit Aceſtem, qui ex m̃ris noĩe ciuitatem Troianis condidit q̃ hodie ſegeſta nominat̃.

DON. ℭREX ĩ h̃ ṽtutes ai laudat. ſ. iuſtitiã & pietatẽ & corpis. ſ. fortitudĩeꝫ, q̃ ẽ ĩ exercitatõe belládi. vult.n. p bñfactis ɔſiſeꝫ vicẽ pmittẽ, q̃ ẽ a iuſtitia & pietate & p iiuria vltõeꝫ q̃ ẽ a fortitudĩe. ℾQuẽ ſi.f.v. quã pl̃chre variãdo idẽ. i. ſi viuit tripl̃r p̃fert. Magna ãt arte pua petit & magnã remũeratiõeꝫ pmittit & audiẽtẽ terret, nã cũ demĩam⁹ poſſe ml̃tũ pdeſſe itelligit̃ aſſerẽ poſſe & ml̃tũ nocẽ, ſi res exigat, h̃ mõ ſi æneas viuit, nihil nob̃ ẽ metuẽdũ, ſim ɔtra hẽm⁹ aceſtẽ r̃gẽ magnũ & opulẽtũ viris armis dictis his ergo ppõit ſpẽ & igerit me. ℭREX erat, cũ podẽ verboꝝ legẽda ſi, ſtũ. & ſuſpitio vt q̃c⁹ fuerit, & q̃to dãno ide aſfecti ſint appeat.

CHR. Laudat ãt a iuſtitia & a fortitudie nã & ſi oẽs maxias virtutes ĩ rege eẽ oporteat, tñ qa regiũ eſt & ppl̃ꝫ ſuũ i trãgllitate p ſũmã ɔcordiã reger̃, & ab oĩ externa virtutũ p̃ſtare Neq illud p̃mu ſine iuſtitia, neq h̃ ſm ſine fortitudĩe vnq̃ p̃t fieri iccirco has p̃ter cęteras optius rex h̃rẽ curabit. ℾQuẽ viꝝ, & h̃ cũ eleuatõe p̃ferẽdũ. Seruãt & veſcit̃ nec occubat. Expolitio ẽ colõ rhetoric⁹ q̃ tũc fit cũ eodẽ ĩ loco mãem⁹, & aliud atq aliud dicẽ videm⁹. Ea fit dupl̃r ſi aut eãdẽ rẽ plane dicem⁹ aut de eadẽ re eandẽ dicem⁹ nõ eodẽ mõ, ſꝫ cõmutabim⁹ tripl̃r verbis pnũciãdo & tractãdo. De eadẽ re cũ dicem⁹ pl̃ib⁹ vtemur cõmutatiõib⁹. Nã rei rõnẽ afferre poterim⁹ cũ illã ſimpl̃r pnũciauerim⁹, deide dupl̃r efferem⁹, vł̃ cũ rõne vł̃ ſine, deide ɔtrariũ afferem⁹, hic ſilẽ ẽ exẽplũ & p⁹ hęc cõ:ſonẽ. ℾVeſcit̃, cur de aere dixit veſci, cũ veſci & comedẽ idẽ ſit, referatq ad alimẽtũ, qa ſm Alb. mag. ĩ lib. de aĩalib⁹. Aer quẽ pulmões veluti ſolles vẽtũ attrahũt nõ ſolũ cor refrigerat, verũ ẽt vt nutriat & reſtauret ſpm̃ vitalẽ, in corde gignit ex ſubtia aerea decocta atq digeſta. Nã talis ſubſtãtia exuberat ĩ ſubſtãtia ſpũs vitalis, lꝫ ſit mixt⁹ ex pluriũ elemẽtorũ ſubſtãtiis nõ.n. ſolus aer cõuerſus ſit ſpũs nec ſol⁹ nutrit ipꝫ ſicut nec ſola aq̃ nutrit mẽbrũ ſed aerea ẽ maior ps ſubſtãtiæ. ℾCrudelib⁹, ĩexorabilib⁹, & q̃ nullis p̃cib⁹ placant̃. Vñ ip̃e alibi ignoſcẽda qdẽ, ſcirẽt ſe ignoſcere mães. ℾOffõ, eſt ãt offm̃ act⁹ cõgruus vnicuiq. Vñ id ad qđ nã ipſa ipellit offiñ dr̃. Itaq ẽ offiñ hoĩs p̃ſtare beneficiũ aliis cũ põt, qa homo nõ ſibi, vt inquit Plato natus eſt, ſed oĩbus. Remos dr̃ fortaſſe remus a gręco verbo ερα q̃ facile per aquã fluat, inde remigare. ſ. remis nauigiũ agẽ. Inde remiges q r̃mos agũt. Inde remigiũ, nõ ſolũ remigiũ actus, verũ ẽt ipſa remigum turba, vt ſeruitiũ dr̃ & offiſcium ipſum & turba ſeruorũ. Inde remulcũ qđ eſt cũ aliud dũ noſtrorũ remis ipellimus alligatũ trahimus, Cæſar in cõmen. Poſtq̃ relictã in littore nauẽ conſpexit hanc remulco abſtraxit, quod Eruſci debẽt rimorchiar̃.

Remꝰ
r̃miga
re
Remi
ges
Remi
giumꝫ
remul
cum

ℭQVA

Quaſſatam[a] ventis liceat ſubducere[b] claſſem,
Et ſiluis aptare[c] trabes & ſtringere[d] remos.
Si datur italiam ſociis[e] & rege recepto
Tendere vt italiam lęti Latiumq; petamus.
Sin[f] abſumpta ſalus & te pater optime Teucrū
Pontus habet Libyę nec ſpes iam reſtat[g] Iuli
At freta Sicaniç ſaltem ſedeſq; paratas[h]
Vnde huc aduecti regemq;[i] petamus Aceſtē
Talibus[k] Ilioneus cuncti ſimul ore[l] fremebant
Dardanidę.
Tum breuiter[m] Dido vultū demiſſa[n] ꝓfatur.
Soluite[o] corde metū Teucri ſecludite[p] curas.
Res[q] dura: regni nouitas[r] me talia cogunt

SER. a QVASſatā vētis, iuſta petitio. b Subducere, in terrā trahere. Deducere aūt in mare mittere, vt Deducunt naues ſocii. c Aptare, aptas legere. d Stringere remos, aut defrondare, vt agricolæ ſtringūt frōdes, aut Fractos ſtringere remos. i. ligare. e Sociis & rege recepto, ſyllepſis per numeros, vt hic illius arma, Hic currus fuit. f Sin abſumpta ſalus, hoc eſt ſi periit Aeneas, qui Troianorum eſt ſalus. g Nec iam ſpes reſtat iuli, bene de Aſcannio ſpem dicit ꝓpter ætatem. h Sedeſq; paratas pp Aceſtis cognationē. i Regē, aut q nūc rex ē, aut q nr̄ ēt futurus ē. K Talibus illioneus, aut ſubaudi loq̄bat, aut ex poſterioribus fremebat itelligis. l Ore fremebāt, hoc ē ꝯſentiebāt. & bn̄ ore, qa et armis poſſum͛ fremē. m Tū breuiter Dido, atq nō breuiter loqt, ſꝫ breue & lōgū, magnū & paruū pfectū nihil hn̄t, ſꝫ p cōparationē itelligunt, vt ſupra de ꝓuincia. Eſt loc͛ orbis (vt dixim͛) cōparatiōe. itē hoc loco bt̄ i. minus ꝙ illioneus, Et notādū regū eē breuiloquiū. vt multis ī Vir. locis ꝓbat, & fœminaꝝ verecūdiā, vñ vtrūq; dedit Diodoni, vt & ſophocles, γυναι γυναιξὶ κοσμον ἡ σιγη φερει. n Vltū demiſſa, nota figura, vt Oculos ſuffuſa nitenteis. o Soluite corde metū teucri, ſicut ſupra Iouis oro p͛im obiecta purgat, p͛im petita ꝓmittit. ſciēdū ſane qa cū petunt vel ꝓmittūt aliq̄ a validiſſimis īchoādū ē, vt h loco, & ē genus argumēti a nec io. p Secludite curas iteratio ē ad argm̄ beniuolentiæ. Secludite vero ꝑ excludite, qd fit aut pp hiatū aut pp ſuauitatē, vt ah ſilice ī nuda cōnixa ꝓ enixa. q Res dura, ac ſi diceret ē qddā et duo formidat, & vicinos barbaros, & fratris aduentū, que pp nouitatē pſonarū gn̄aliter dicens religt. q Regni nouitas q̄ ſemp h̄ timorem.

DON. QVAſſatā vētis, ingerit ſummā petitionis non oneroſam dari. ſ. vt liceat in ſyluis reſarcire conuulſas naues, vt poſſit ſi viuit æneas in italiā tēdere ſin autē non viuit in ſiciliam. Si pater. ex apoſtrophe captat cōmiſerationē didonis. Breuiter, pōt intelligi ꝓpter perſonam locuturæ mulieris & ſermonem facturæ ad viros incognitos. Vultum. d. non ſolum propter verecūdiam muliebrem. verum etiam ꝓpter obiecta, & eo magis erubeſcat q nec barbara fuit, Artificioſe autem non negat que manifeſta ſunt, ſed purgat. Soluite pauciſ ſecuros reddit, vt cætera libētius audeant. Regni no. errāt qui rem duram & nouitatem regni vnum putant. Nam rē duram iteritum mariti & metum fratris intelligit, ne regnū ad huc infirmum ſuaderet, ſed nec expreſſit, ne narrādo qd teucros latebat vulnus antiquū refricaret, & ſcelus domus detegeret. Conſulit ēt poeta negocio ſuo, ne qd per venereꝫ narrauerat, iteꝝ ponat. Cogunt, exprimit q̄ feciſſet eſſe a ſua nā aliena, vt cuſtodia littoꝝ nō ad inferendā iniuriā qd cōquerit ilioneus ſed ad ꝓpulſandā poſita videat.

CHR. L. AETI, pp receptū regem, vel veloces pp auiditatē veniendi. Pater optīe cū eadē cura ſit in ciuitate adminiſtranda Regis, quæ eſt patris in ſua domo a ſimilitudine rex pr̄ appellatur, & eſt maxima laus regis qd pr̄ habebatur i. oēs ciues veluti filios amore paterno curet. Sedes pa. facit diſceſſum veriſimilem, Vt malint illuc ire vbi ſedes ſint paratæ, ꝙ in lybia vbi eſſet parandæ īmorari. Vultū demiſſa pp pudorē quæ laus in muliere maxima eſt. Nam vt ait Cicero cuſtos vero virtutū oīum dedecus fugiens laudeſq; maxime conſequēs verecundia eſt, hæc igit efficit, vt apd alienos, neq; diutius loqueret, neq; laſciuius intueret. Quo vtoq; vitio maxime onerat eas quas vituperat mulieres, Iuuen. Audax. n. inqt & cętus q̄ poſſit ferre violarū, Cumq; paludatis ducibus pn̄te marito ipſa loqui recta facie ſtrictiſq; mā̄millis, vtitur aūt ipſa ſtatu aſſumptiuo in cōceſſione criminis per purgationem. Nā affert neceſſitatem. Soluite beniuolentiam & attentionem mirifice captat. Statim enim eos a timore liberet neq; ſolum id iubet verbis. Verum etiam affert rōnem & quare coacta ſit talia facere & q̄re debeat in illos eſſe mitis,

Moliri[a] & late fines cuſtode tueri.
Quis[b] genus Aeneadũ? q̃s[c] Troiæ neſciat vrbẽ:
Virtuteſq; viroſq; aut tanti incendia[d] belli?
Non obtuſa[e] adeo geſtamus pectora Pœni
Nec tã[f] auerſus equos tyria Sol iũgit ab vrbe.
Seu[g] vos Heſperiam magnã ſaturniaq; arua:
Siue[h] Erycis fines: regemq; optatis Aceſten:
Auxilio tutos dimittam opibuſq; iuuabo.
Vultis & his mecum pariter conſidere regnis?

SER. a ¶ MOliri, hõ nõ facẽ, ſʒ moliri, vt ſit terroris ſit, nõ crudelitatis. b ¶ Quis gen' æneadũ, ſatis ppẽ dixit æneadas, q̃ q̃ ab ilioneo audierit, rex erat æneas nob. nec hęc i ope icindato miráda ſũt. c ¶ Quis tro. ne. vrbe: aut iñũ dicit, qđ i troia p uicia e, aut Troiæ vrbẽ vt vrbẽ pata ui, vrbes bu:roti. d ¶ Incẽdia belli. i. vi ſp. n. diluuio & icẽdio cõparaſ bellũ, vt i ſegetẽ velu ti cũ flãma furẽtibus auſtris icidit, aut rapid' mõtano fluuie torrẽs. e ¶ Nõ obtuſa adeo, ñ adeo, aut ñ multũ, vt i Terẽ. Adoleſcẽtẽ adeo nobilẽ, aut nõ adeo. i. nõ intñ, vt tu dicis. Obtuſa vero nõ ſtulta, ſʒ crudelia. f ¶ Nec tã auerſus equos tyria ſol iũgit ab vrbe, Fabula qdẽ ẽ hʒ Atreũ & Thyeſtẽ germãos cũ diſſenſiõe ſibi nocẽ ñ poſſẽt in ſimulatã g̃rãʒ rediiſſe, q̃ occaſiõe Thyeſtes cũ ſr̃is vxore Aerope cõcubuit. Atre' vero ei ſilios epulãdos appoſuit q̃ ſol abhoĩatus ne polueret aufugit, ſʒ veritatis hoc ẽ atreũ apđ Mycenas pmũ ſolis eclypſim iueniſſe, cui inuidẽs frater ex vrbe diſceſſit tpe q̃ eius pbata ſũt dcã. g ¶ Seu vos heſperiã magnã μεγα-λη.n. ἑλλας appellata eſt, qa a Tarẽto vſq; ad cũas oẽs ciuitates gręci cõdiderũt. h ¶ Siue Ery. fines, Eryx Veneris & Butæ fili' fuit qui occiſus ab Hercule mõti ex ſepultura nomẽ impoſuit, in quo matri fecerat tẽpiũ, quod Æneæ adſcribit poeta dicẽs, Tũ vicina aſtris erycino in vertice ſedes Fundatur Veneri. In hoc aũt monte dicit ẽt Anchiſes ſepultus, licet ſm Catonem ad Italiã venerit.

inſcitia amittimus humanitatẽ. Nec tam A. Sta, Quid nota recõdis. Scim' ait nec ſic aduerſus, atma mycenis vertit iter Sol auerſus Placet fabula Atrei. ſed phyſici oñdũt regiones frigidiores efferatiores hoies pduce conſueuiſſe. ¶ Magnã ẽ epitheto diſcernit italiã ab hiſpania. ¶ Saturniaq; arua, ñ ſolũ põit italiã ſed eã partẽ italiæ quã petũt, ſʒ. latiũ quo a filiis fugat' ſaturn' cõfugit, idq; latiũ vocari voluit q̃m tut' in eo latuiſſet ¶ Erycis, ẽ mõs drepãõ vicin' eſt, denoiat' ab Eryce, cui' gen' ita dr̃ Neptũnus Amycũ genuit ex muliere nympha. Hic a polluce arte pugili ſupat', cæluſq; ẽ relicto filio, q butes vocat' eſt. Fuit ãt rex bebryciæ q̃ poſt Bithyniã eſt. Butes ãt poſt mortẽ pr̃is ab argonautis domo pulſus drepanũ in ſiciliã venit. Vbi a lycaſte nobili meretrice qa formoſus corpe eẽt adamat', ex ea Erycẽ genuit, Verũ Lycaſte pp pulchritudine ven' appellaret Veneris filiũ Erycẽ dixerũt. Hic & diuitiis matris & virib' pr̃is iſoiẽtior ſcũs ab Hercule ex Hiſpania reueniẽte occiſus, & i mõte ppiquo q ab eo Eryx dr̃ ſepult' ẽ. Dio. ãt ſicu. ait Butẽ regẽ ſiciliæ fuiſſe & ex venẽ Erycẽ ſuſtuliſſe, q ob gen' mr̃nũ i maxia g̃lia habit' eſt. Vrbẽq; i alto loco a ſe denoiatã cõdidit, atq; in arce tẽplũ mr̃i poſuit, Cui' famã ñ vt alia pleraq; vetuſtas minuit, ſed i dies auxit. Vñ & æneas i italiã veniẽs vehemẽter honorauit, idẽ fecerũt carthaginẽſes magna parte iſulæ potiti. Multo ãt magis romãi. Nã. xvii. ex fideliſſimis vrbib' huic tẽplo aurũ pẽdere iuſſerũt, & milites q illud cuſtodirẽt poſuerũt. ¶ Auxilio. t. d. opibuſq;. i. Dua magna pollicetur qđ tñ militũ dabit, vt q̃uis pauci relicti ſint tñ vti ſuo exercitu ad ſuos puenire poſſint, & qđ iſup his munerib' ab ea donabũt vt vbicũq; cõſederint, ibi cõmodis & ſine inopia eẽ poſſint, pariter, Vno aduerbio adĩpleuit, qđ tñ i ſeq̃ntib' aptius iterp̃taſ. Nã pollicetf illis & poſſeſſionẽ vrbis cõem cũ ſuis & eodẽ iure quo ſui ſunt illos apud ſe futuros, Vrbem quã ſtatuo, & quæ dicta ſunt placet & fortaſſe morẽ imitatus eſt grecorum qui antecedens in caſu in quo ſit relatiuũ ſæpius q̃ in eo quẽ requirit verbũ reponere malũt. Sic Terẽ. tabulas q̃s feciſſet placerẽt populo.

DON. ¶ QVIS gen', oñdit beniuolẽtiã, vt credaſ vera dixiſſe, vt turbatos ↄgrue honorificẽtię rõne cõpõeret. ¶ Nouim' iq̃t virtutes vr̃as & aduerſã troiæ fortunã, q̃ cũ dicit hũanitatis ſpẽ pbet. Facile. n. iis ſuccurriſ quoꝝ aduerſa nõ ſint. ¶ Nõ obtuſa adeo. nõ ſũt corda nr̃a ab hũanitate aliẽa, nec ſic viuim' vt ſolis-eq tas a nob auertat curſ' ſuos pp facin', qđ videat. ¶ Seu vos. h. pſeq̃t ſũmã bñficioꝝ ſuoꝝ & ppoſitis rñdet, vt q̃cũq; ire voluerit auxilio pſeq̃tur ¶ Vultis, ecce plẽa beniuolẽtia, vt in ſocietatẽ regni eos vocet, q oĩa deſparint.

CHR. ¶ NON obtuſa. i. crudelia, & cãm p effectu poſuit Obtuſum. n. dicim' ingeniũ cũ tardũ eſt & eſt trãſlatio a ferro cũ amittendo aciẽ efficiſ otuſum, ex tarditate aũt ingenii atq;

¶ VRBEM

Vrbem[a] quam ſtatuo: vr̃a eſt. ſubducite naues.
Tros Tyriuſq; mihi nullo diſcrimine agef[b].
Atq; vtinā rex ipſe noto[c] compulſus eodem[d]
Afforet[e] Aeneas equidem[f] per littora certos[g]
Dimittam & libyę luſtrare extrema iubebo,
Si quibus electus[h] ſiluis aut vrbibus errat.
His animum[i] arrecti dictis & fortis Achates
Et pater Aeneas iādudum[k] erumpere nubem
Ardebant. prior Aeneam cōpellat Achates.
Nate dea, quę nunc animo ſententia ſurgit[l]:
Omnia tuta vides claſſem ſocioſq; receptos.
Vnus abeſt, medio ī fluctu quē[m] vidimus ipſi
Summerſum dictis[n] reſpondent cętera Matris.
Vix ea fatus erat, cum circūfuſa repente
Scindit[o] ſe nubes: & in ęthera purgat apertum.

SER. a ℂ VRBEM quam ſtatuō veſtra eſt, multi anciptoſim volūt, vt ſit pro vrbs. ſed ſi ſic intelligamus, quā nihilominus ſeqtur, & antiptoſis ſit p caſus mutationē, debuit. n. dicere Vrbs quæ ſtatuitur. melius eſt ergo vultis bis intelligere, & ſit zeugma a ſupiori verſu cōnectēs ſequētē hoc mō, vultis regnis his cōſidere: vultis vrbē quā ſtatuo: veſtra eſt, vt ē Eruet ille Argos, agamēnoniaſq; Mycēas ipſumq; æacidē; ſubaudis ille. Alē. p. Pyrrhū vicit, alter Mycenas. Itē; Non ignara mali miſeris ſuccurrere diſco, ſubaudis ñ diſco. b ℉ Agetur regef. c ℉ Noto cōpulſus eodē, aut quouis vēto, aut re vera noto, q de ſyrtibus Garthaginē ducit, Supra. n. Ilioneus, In vada cæca tulit penituſq; pcacibus auſtris. d ℉ Eodē, o naturaliter lōga eſt, ſed ſi corripiaſ metri eſt, vt Steterūtq; comę. e ℉ Afforet, adueniat tpis eſt futuri. f ℉ Eqdē, in omni Virgi. ego qdem ſignāt. ſed in aliis & pro quidem tm̃ ponif, vt Tulli. Ego equidem cæteras tēpeſtates. Itē Perſi. Nō eqdem hoc dubites ambo⁊ fœdere certo Cōſentire deos. & per me eqdem ſit oīa protinus alba. g ℉ Certos, aut veloces, aut fideles vtrūq;. n. hoc loco ſignāt, aliqñ & firmos, vt Sal. Apd latera certos locauerat, Aliquādo & deliberati iudicii, vt Certus iter libyę κατὰ χέ‹ι›τηκῶς, Nā Dido Lybię regna nō tenet. h ℉ Electus, naufragus, vt Eiectum littore egentem. i ℉ Animum arrecti, nota figura eſt. k ℉ Iādudum, & cito ſignificat, vt Iādudum ſumite pœnas, & olim, vt hoc loco. l ℉ Surgit, oritur. & eſt tranſlatio corporis ad aīum, vt alibi, ſtat cōferre manū Æneæ. m ℉ Quem vidimus ipſi ſummerſum, qd ante doloris fuerat, vt ipſius ante oculos. nunc conſolationis eſt, cū cernit oēs incolumes. n ℉ Dictis reſpōdent cætera mr̃is, mō cōſentiūt, qa dixerat ſupra Venus, Nanq; tibi reduces ſocios. alibi reſpondet, reſpicit, vt Reſpondet gnoſia tellus. o ℉ Scindit ſe nubes, nubes tantum dicamus, non nubs, licet dicamus trabs trabes, ſtirps ſtirpes, prex preces, plebs plebes. Sed de his tantum quæ legimꝰ ſunt ponēda. nō enim artis ſunt, ſed vſurpationis, q̃ metri cā vtunf poetæ, vt vel minuāt, vel augeāt noīatiuum, inde eſt & ſuppellex ſuppellectilis.

DON. ℂ VESTRA eſt, auget ſtudiū beniuolentiæ offerēs, plenā facultatē poſſidendæ vrbis lege aūt ne ſit error. Quā ſtatuo vrbē veſtra eſt. ℉ Tros ty. Mire tēperauit dicēs troianos cū incolis vno futuros affectu, vt honorifice iuxta hoſpites nō illos poſtponeret, ne ve rurſus deiiciēs ſuos q ex tyro illā ſecuti erāt, inter populos inimicitias excitaret. ℉ Atq; vtinā, qa viderat troianos anxios de rege optat aduētū & offert inqſitionis auxiliū & vt ſatiaret oblati bñficii gr̃am addit. ℉ Libyæ. l. ex. iu & ī hoc loco oñdit Vir. nō ſolū carthaginē, ſed multas alias ciuitates eē ſub Didone. ℉ His aīum, Cū iam oīa tuta eēe exploraſſent, ſtatuūt ſe offerre ne illa inqrēdi negociū aſſumat. ℉ Nate dea, qa inferior non pprio noīe appellat ſed honorifico, Et q̄uis prior loquatur nihil iubet aut cōſulit. ſic. n. æneæ prudentia inferior fuiſſet & ille arrogans, ſed interrogat tanq̃ prudentiorem. ℉ O ia tuta vides, ne plixitate morā afferret, quā breuiter oīa tranſit. ℉ Scindit ſe nubes, nō ipſi ex nube progreſſi ſunt, ſed nubes diſceſſit, vt oñdatur re⁊ natura commodis Æneæ inſeruire. Ergo tamdiu fuit tectus, quamdiu opus fuit. Deinde diſceſſit nubes.

CHR. ℂ CERTOS, id certū de quo ita exploratū ſit, vt nulla penitus reſtet dubitatio. Vnde & fortem & fidus dicimus certū qm̃ nulla aut de fide aut de fortitudine eius dubitatio ſit. ℉ Prior. qa animi cupiditatem nō potuit ita cōprimere vt Æneas cōprimebat, & pariter ſapientiorē conſulere placebat. ℉ Vix ea fa. e. ex ſapiētia erat æneæ cū de diuino mr̃no fauore occultatū cerneret, oīa deæ matri integra relinquere, nec qcq̃ illius in iuſſo decernere. Ergo non erupit de nube, ſed illa ita iubente dea ſcinditie. Extrema libyæ vt non ſolum per ſuum imperiū, verum ēt per omnes longinqores libyæ partes cōquireretur.

SER. a ℂRESTITIT Æneas, abſcedente.ſ.nube. b Γ Claraq; in luce refulſit, laus eſt nimiæ pul chritudinis, cui nec lucis claritas derogauit. c Γ Os humeroſq; deo ſilis, ſiles hūeros hñs deo.& ē græca figura σωεκδοχη, vt ſupra dixim⁹. d Γ Ipſa aut quod ſequtur, natogenitrix aut certe ipa pulchritudis dea. e Γ Decorā cæſariē, a cædēdo dcā cęſaries ergo tm̄ viro℞ ē. Q d āt dicit decorā cæſariē, vult ēt in ꝗnea nālē fuiſſe pulchritudinē, ne ſi totū tribuat Veneri nil Æneæ ſit

Reſtitit^a Aeneas claraq;^b in luce refulſit
Os^c humeroſq; deo ſimilis. nanq; ipſa^d decorā^e
Cęſariem nato genitrix lumenq; iuuentę^f
Purpureum^g & lętos^h oculis afflarat honores
Quale manus^i addūt ebori^k dec⁹, aut vbi flauo
Argentum, Pariusue^l lapis circundat auro.
Tunc^m ſic reginam alloquitur cūctiſq; repēte
Improuiſus ait. coram^n quē quęritis adſum
Troius Aeneas libycis ereptus ab vndis.
O ſola^o infandos Troię miſerata^p labores,

reliquū, vel cōtra nil reliquaſ mřis fauori, qđ ſequēs meli⁹ indicat cōparatio, vt Hora. Fortes creanſ fortib⁹, magna arte nec eruditiōi aliqd nec natalib⁹ derogat. f Γ Iuuētę, iuuēt⁹. eſt multitudo iuuenū, Iuuenta dea ipſa, ſicut Libertas, iuuēta vero ætas, Sed hæc a poetis cōfunduntur plerūq;. g Γ Purpureū, pulchrū, & floridum, vt Hora. Purpureis ales oloribus. h Γ Lætos honores, nō terribiles, vt eē i viris fortib⁹ ſolēt. Notādū aūt ſp reges formoſos deſcribi, vt dignitas & auctas magis ad ſui cōtēplatiōe, obſeruātiāq; alliciat. i Γ Manus, vel artificis, vel ars ipſa K Γ Ebori dec⁹, Ebur a barro.i.elephāto dcm̄, vt Hora. Quid tibi vis mulier nigris digniſſima baris? Sane nāq; huiuſmōi nois nec deriuatio nec obliq caſus ſeruāt. & eboris.n. & eburneus facit, nō eburis, ſicut murmuris, nec ebureus. l Γ Parius ue, lapis cādiſſim⁹ eſt lideus noīe, qapud parū naſcit inſulā. m Γ Tum ſic, & ſui gfa ꝑpotēs, & mřis auxilio. n Γ Corā quē quæritis adſum, hoc loco diſtinguēdū, nā ſi vnū eēt adeſt diceret, nō adſum. o Γ O ſola, pp polymeſtoris factū, qui fide violata defecit in græcos vt oſtendit in tertio. p Γ Miſerata, & miſereor, & miſeror vnū ſignāt, ſed miſeror ac cuſatiuū regit, vt hoc loco. Itē nec miſeratus amātē eſt, Miſereor genitiuum, vñ eſt Miſerere aī non digna ferentis. & plerūq; cū dtō.

DON ℂ CLAraq;, dicit Æneā ſplēdore ſuo lucem diei feciſſe meliorē. Γ Conſtituit, vt dictū eſt ſed pulchrior ꝙ fuit. Naq; hoc curauit mater pp iunonia auſpicia. Γ Cōparat auro & argēto, quæ cū p ſe ſplēdeāt arte tñ meliora fiūt. Γ Cōparat deo, quia nepos iouis eſt & Veneris filius, & Cæſaris pinde affinis, quē omni

occaſione poeta laudat. viro℞ aūt forma & ſplēdor corpis iūgunſ fortitudini. Pulchritudo.n. ſola plurimo℞ obfuit famæ. Γ Nāq; ipſa deco c. ad pulchritudinē ptinet Γ Humeros, ad fortitudinē. Γ Tūc ſic, debuit loq prior, vt & ex ſe indicaret & ageret gřas, & vt oñderet ſe aſfuiſſe Γ Corā, vno verſu oīb⁹ rñdet, vt properaret ad gřas agēdas. Γ O ſola in ſūma arte loqtur & hȷ rōnē loci tpis & pſonę loqbaſ carthagię vrbe inimica pp iunonē & i tēplo ipſi⁹ apđ eā ꝗ ſūmā teneret īperii, & eo tpe quo poſt naufragium terras cupiebat Ergo nihil de iunonis factione cōqueſta eſt. Gřas agit nullū culpās. Γ Sola, laudat fem̄, qđ ſit ſine exēplo & occulte mir: ſ inuētā ibi reqeq;, vñ piculū fuiſſet timēdū cāſ aduētus qa ilioneus dixerat ꝑterit.

CHRI Os ℂ OS HVmeroſq;. d ſ hēbat ſiſe os deo, qa in ore.i. in facie apparebat diuinus aſpectus. Γ Os.n. latini nō ſolū appellāt hiatū ipm in quo dētes liguaq; latet, ſed totū illud a pncipio frōtis metū. Faciēs aūt oīs cuiuſcūq; rei

Facies forma eſt, vt qbus aſpera quodā viſa maris facies, ſed qa ī hoīe ea pars aliū ab alio diſtiguit icicirco faciē dicim⁹, qa ſit forma hoīs, & dr a faciendo, qa nō mā, ſȷ forma rē facit. Γ Lumēq;, donū n. ē iuuētutis. vt ī formoſo corpore appareat nitor ex cādido ſimul & ſubrubēti colorē ſuauiſſimo quodā tpamēto pmixt⁹. Γ Honores le. grāmatici pulchritudinē interptanſ, vt Apud Sta. Quātus honos, quātuſq; pudor ne credite při. Et ſup heſterna licuit coſſeē mēſa. Ergo credo honores eē aſpectū illū ī facie ꝗ honoř dignl putamur.

Venuſtas Dignitas Hoc ī muliē dř venuſtas, ī viro dignitas. hoc igř dignitatē ita fuiſſe oñdit ī ænea: vt grauitati ꝗ ppria viri ē admixta, tñ eēt iocūditas, ergo erāt honores pp dignitatē aſpect⁹, ſed erāt lęti pp admixtā iocūditatē Nā ſūmopere laudaſ in viro ſūma grauitas ſūmę iocūditatē

Ebur Barrus cōiūcta Γ Ebori, Ebur a barro dř, & elephātis dens eſt, vt multis ī locis iuenies, Barrus aūt.i. elephas eſt p onomatopœiam qa vox ei⁹ ſonū hui⁹ nois ī mittaſ, Ait tñ Theophra. Ebur foſſile nigro, & cādido colorē iueniri, & oſſa, e terra naſci, inueniriq; oſſeos lapides. Γ Parius, paros vna eſt cycladibus inſulis a

Paro

Faro Iaſonis nepote ſic dicta, cũ antea minoa diceret. Gignit marmor cãdidiſſimũ, q̃ qdẽ ꝑmi ſculptores Dipænus & ſcylis in ſculpẽdo vſi ſunt, & deinde melas & Mictiades ei⁹ filii & Bualis, & qm̃ huiuſcemõi lapis i cuniculis ad lucernã credebat. Lychnites appellatus eſt.

SER. a ℂ QVAE nos reliquias danaũ, ſi troianos ſigñat ſimpliciter intelligendũ, ſi ad ſe refert ꝙ Achillẽ cua ſit fauore Neptuni. b ☞ Terræꝗ, mariſꝗ, Terrę pp cretenſem peſtilẽtia, maris pp Orõtis iteritũ. c ☞ Oĩum ege. eget honeſtius gtõ iungit q̃ abtõ, cui iungit Cice. vt eget ille ſenatu. Itẽ cõtra Vir. Quorũ indiget vſus. d ☞ Vrbe. d. ſ. hoc eſt & publico & priuato dignatis hoſpitio. e ☞ Nõ opis eſt nr̃æ Dido, opis i. poſſibilitatis, & ſm̃ Atteiũ philologũ, Opes nũero tm̃ plurali diuitias ſigñat vt Troianas vt opes, nũero tm̃ ſingulari auxiliũ. vt Ter. Iuno Lucina fer opẽ, ſerua me, obſecro, ab vtroꝗ numero poſſibilitatem. f Nec qcqd vbiꝗ ẽ, meminit hiſtoriæ. Multi. n. poſt excidiũ Troiæ orbis diuerſa tenuerũt, vt Helenus Epirũ, Antenor Venetiã, Alii ſardiniã ſꝫ Salu. alii vicina ſyrtibus loca ſꝫ Lu. vt portuſꝗ qetos, O ñdit libyę phrygio placuiſſe magro. g ☞ Si q̃ pios. ſ. n̄ ſiqdẽ, vt Hor. ſi tñ ĩpię nõ tãgẽda rates trãſiliũt vada. Nec. n. cõgruit optare dubitãrẽ, aut certe ad ſe retulit, q cũ pius eẽ tot laborabat incõmodis. h ☞ Si qd vſꝗ iuſtitię ẽ, ſi valz apd̃ hoĩes iuſticia. i ☞ Et mens ſibi cõſcia recti, ſm̃ ſtoicos q dñt ipſam virtutẽ eẽ ꝓ ꝑmio, ẽt ſi nulla ſint ꝑmia. vñ & Cice. cõſciẽtia bñ actę vitæ, multorũꝗ bñfactoꝝ recordatio iucũdiſſima aut mõtibus. i. rotatu ſolis vertent, circa mõtiũ ſinus, vt. k ☞ Quæ te tã læta tulerunt ſæcula. Alibi Nati melioribus annis. Fœlicitas. n. tẽporũ ex naſcẽtiũ meritis cõprobat. l ☞ Qui tanti. t. g p. ſm̃ artẽ rethoricã parentes quos ignorat laudat ex liberis, ſimul ſciẽdum oĩa hoc loco laudis ꝓcepta ſeruata. Nã & a parẽtibus laudant, vt Qui tãti talẽ genuere parẽtes, & ab ipſa, vt Vrbe domo ſotias & a futuro, vt Nomenꝗ tuũ laudeſꝗ manebunt.

Quę^a nos reliquias Danaũ terręꝗ^b mariſꝗ
Omnibus exhauſtos iã caſibus oĩum^c egenos,
Vrbe^d domo ſocias grates perſoluere dignas
Non opis^e eſt noſtrę Dido nec^f qcqd vbiꝗ eſt
Gentis dardanię magnũ quę ſparſa per orbem
Dii tibi:^g ſi qua pios reſpectãt numina ſi quid^h
Vſꝗ iuſtitię eſt & mens^i ſibi conſcia recti.
Pręmia digna ferant quę^k te tam lęta tulerunt
Sęcula: qui tanti^l talem genuere parentes:

i maius, vt nõ ſolũ in hoſpitiũ ſuſcepti ſint, ſed ẽt ĩ ſocietatis fœdera vocati. ☞ Caſib⁹, exhuſtũ oſtendit ĩopiã nõ eẽ originalẽ, qua ſi abiectæ ꝑſonæ ſed fortunæ violẽtia ꝑueniſſe. Docet q̃ ſint curãda ĩ laudibus. nã ſparẽ ſe in reciprocis bñficiis, debuit demõſtrare. Inuenit tñ in hoc occaſionẽ a laudis officio nõ alienã, q̃ multitudinẽquoꝗ troianoꝝ laudaret, q p orbẽ ſpſi exigui in numero carthagiẽ erãt. ☞ Dii tibi, qm̃ bñficiis tuis ſingularibus & in æternũ ꝓferendis humana vox rñdere non põt. Dii pro nobis quę mereris exoluant. ☞ Quæ te tã læ. t. ſæcula. q. d. cur tu ſola talis & non alii ſimiles his ſæculis natẽ ſunt, vt ſuꝑ o ſola infandos & occulte inuit ſæculorũ eſſe vt aut boni aut mali naſcant, Quærit igit ſæcula quibus Dido talis potuit naſci, qa p totũ orbẽ iactati troiani ſolã beniuolã & liberalẽ illã iuenerũt. Qui tanti qa naſcendi rõ per parentes prouenit. Horũ eſt fœlicitas, ſi ꝓicpuos ſuſcipiant liberos. ☞ Quę: runt ſæcula q̃runt parentes. Dido ſola in toto orbe iuſtiſſima memorat, vt qd ſummũ ẽ ẽt totũ ſuũ ſit, nec habeat parẽ. ☞ Dii. t. Ne oẽm reciprocã vicẽ referendæ gr̃æ omittat deos rogat, vt ꝙ ipſe nõ põt ipſi preſtent. qd autem ipſe poteſt non nocebit.

CHR. ℂ LÆTA ſæcula. i. fœlicia ſydera quorũ cur ſu ſęcula ꝯſtãt, Nã & ſi aĩ humani ſuapte nã pares ſint, neꝗ aſtris ſubiecti, tñ cum iclũſi ſint copibus ſortiunt inde multas inclinationes & ꝓcliuitates, vt a ſtellis hẽant, & acumen ingenii, & hebetudinẽ, & proni ſint ad virtutẽ, & ad vitia, hinc ſtati. Dic age qñ tuis alacres altiſſimus vndis. Quæ domus, aut tellus aĩam. quib⁹ hauſeris aſtris. Qui tanti ſta. Dic quis, & ille pr̃, nec. n tibi numina longe Tranſierit fortuna licet, Laudatio eñi in tria tẽpora diuiditur. ſ. qd ante eos, fuit in patria parẽtes, & maiores, Qui ipſi vixerit, & qd boni aut mali eoꝝ cã poſt mortẽ ſit ſecutũ. ☞ Si q̃ pios, Nã in tãtis calamitatibus cõſtitutus non dubitat numina pios deſpicere, ſed hæc velut ſi dubitaret conqueritur.

DON. ℂ QVAE nos. ſ. reliquias danaũ, reliqas terræ, reliquias maris. Demũ qa infiniti perieſant & vrbs ceciderat. ☞ Terræ. pp peſtẽ cretenſem qua multi perierant. ☞ Maris, quia naufragio orontes perierat. ☞ Vrbe domo, curtit per amplificationẽ extollens ꝓſtitum:

In freta[a] dū fluuii, currēt dū mōtibus[b] vmbrę
Luſtrabunt conuexa polus dū ſydera paſcet,
Semp honos nomēq; tuū laudeſq; manebūt.
Quę[c] me cunq; vocant terrę. ſic fatus amicū
Ilionea petit dextra, leuaq; Sereſtum.
Poſt alios fortēq; Cayn fortemq; Cloāthū.
Obſtupuit[d] primo[e] aſpectu Sidonia Dido.
Caſu[f] deinde viri tanto. & ſic ore[g] locuta eſt.
Quis[h] te nate Dea per tanta pericula caſus
Inſequitur? quę[i] vis ī manibus[k] applicat[l] oris?
Tu ne ille Aeneas quem Dardanio[m] Anchiſę
Alma Venus phrygii gēuit Simeōtis ad vndā?
Atq; equidē Teucrū[n] memini Sidona venire
Finibus expulſum patriis: noua regna petentē
Auxilio Beli genitor tunc Belus opimam.

SER. a ¶ IN FReta, Abuſiue mō maria, Nā ꝓprie fretū e mare nāliter mobile, & terris vicinū aut īclusū vt fretū ſiculū, ab vndarū feruore noiatū. b ¶ Dū mōtib⁹ vmbrę Luſtrabūt cōuexa, Alii h loco diſtinguūt, & dūt q̄diu īclinata ī mōtibus latera vmbræ p ſolis flexū circūibūt ē vt Luſtrat, auētīni montē, aut Luſtrabant. inūbrabunt, vñ luſtra & ferarū cubilia & lupanaria p contrariū dicim⁹ q a cauꝭ illuſtranſ. Alii tñ ꝯuexa ſydera volunt. ſ. pēdētia, vt Et cæli cōuexa p auras. i. ſuſpenſa, planetaſq; intelligūt q nō ſunt fixi ſz in aere feruntur Paſci āt aqs marinis ſydera. i. cæleſtes ignes phyſici docēt ſm quos ait Lucanus Atq; vnde pluſquā qd diſgregat aer. c ¶ Quæ me cunq; vocant terræ, ideſt vbicunq; terrarū habitauero. Eſt aūt timeſis q̄cūq;. d ¶ Opſtupuit. aio pculſa eſt, qd iam futuri amoris ē ſignū. e ¶ Prīo aſpectu. i. pulchritudine. f ¶ Caſu deīde. i. miſeratione: g ¶ Et ſic ore locuta eſt, pleonaſmos, ſicut voceq; his aurib⁹ hauſi. h ¶ Quis te nate dea: qs, q̄lis, admirantis eſt. n. non īterrogātis, vt Quis globus o ciues, nō. n. īterrogat ille qui nūciat. h aūt Dido (vt poſt indicat) ex teucri narratione cognouit. i ¶ Que vis, qualis. K ¶ Immanibus oris. vt Sal. Mare ſæuū. i. importuoſum. l ¶ Applicat. ſm præſentē vſum p d prima ſyllaba ſcribiſ. ſm antiquam orthographiam quæ præpoſitionem vltimā litterā in vicinā mutabat per p, ſm euphoniam per a tm̄ Præpoſitio. n. cū ad cōpoſitionē trāſierit, aut vim ſuā retinet, vt induco aut mutat vltimā litterā vt ſufficio, aut pdit vt coeo. m ¶ Dardanio Anchiſæ, bene Anchiſæ addidit. Cum multis enī Venus cōcubuit. Sz ſciēdū Anchiſen paſtorē fuiſſe, & cū eo amato Venerē cōcubuiſſe. vñ Æneas circa Simoim fluuiū natus eſt. Deæ. n. vel nymphæ enitūſ circa fluuios, vel nemora, qd cū iactaret Anchiſes, afflatus fulmīe, oculoq; ꝓuatus eſt. n ¶ Teucrū ſidona venire, hiſtoria hoc hz. Herculē cum ī Colchos irēt, perdito Hyla poſt peragratā Myſiā nauibus Troiā veniſſe, a cuius portu cū eū Laomedō arcēt occiſ⁹ ē, & eius filia Heſiona belli iure ſublata comiti Telamoni tradita ē q prim⁹ aſcēderat murū, Vñ natus eſt Teucer. Nā Aiacē ex alia ꝓſtat ꝓcreatū. Tū Hercules ꝓamū quoq; redēptū a vicinis hoſtibus ī paterno regno locauit Vñ & priam⁹ dict⁹ ē ἀπὸ τοῦ πριαμαι emo. Cęteꝝ q̄ deliberata dicūtur Heſiōa cōſtat eē fabuloſa. Sed Teucer cū Troia euerſa ſine frē eēt reuerſus, q ſe furore pp pdita Achillis arma īteremerat, Salamine pulſus Sidona venit. ex quo Dido cuncta cognouit. Aiax autē Achillis patruelis frater fuerat qm̄ Telamō & peleus fratres fuerūt Aeaci filii.

DON. ¶ IN freta oñdit oīum rerū finē futurū, cū illius honos nō ſtabit. Simile illud dū dom⁹ æneæ capitolii īmobile ſaxū Accolet imperiūq; pr̄ romanus habebit. ¶ Meq; Subtiliter ſenec ceſſaturū dixit, nec ē. policitus abiturū ne Diomedē læderet vrbis ſocietatē afferentē. ¶ Amicū, qd ꝓbauit amici abſentis cauſā defendendo. ¶ Obſtupuit, viſa eius forma & cū caſum eius vehementer miraret quomō liberari, & ad ipſam nulli viſus peruenire, ¶ Quis te nate dea. ex his verbis oſtendit aſſ quā ſui gñis notitiā hře. & q̄uis hoc apd Æneā poſſit eē mirabile, ait īdigne illū pati, vt q dea genitus tēpeſtate ad regiōes ſæuas delat⁹ ſit. ¶ Per tāta. p. mitaſ picula in e o quē potētia nūinis tueri debuit. ¶ Atq; eqdē Exponit qūo hęc ſcierit; q̄re. ſ. cū videatis vos nō eē incognitos, & mortē eē familię meæ, vt venientes excipiat, vt Teucer a pr̄e ſuſceptus eſt.

CHR. ¶ SYDEra paſcent. Quod ſemp eſt ſm platonicos q dicunt ſydera aīata eſſe, & hūore ga ſole attrahiſ paſci. ¶ Tu ne ille. hz emphaſim ille quaſi dicat tantus vir. ¶ Dardanio q̄ſi generoſo, & cum quo Venerem concubuiſſe non puderet. Nam a dardano Iouis filio originem ducit. ¶ Ad vndam, conſueuere poetæ, vt diis genitos. iuxta flumina genitos dicerent, ſic Sta. namq; vt paſſa deum nege ci ad fluminis Vndas Bis quinos plena

cū fronte

cum fronte reſumeret orbes cynthia. ¶ Sidona, vrbs phœniciæ eſt ſydon. ¶ Auxilio beli, Patris mei de quo diximus de Teucro, Hora. Teucer ſalamina patrẽq; cũ fugeret, & reliqua.

Vaſtabat[a] Cyprum & victor ditione tenebat.
Tempore iam ex illo caſus[b] mihi cognit⁹ vrbis
Troianę nomenq; tuum regeſq; Pelaſgi.
Ipſe[c] hoſtis Teucros inſigni laude ferebat[d].
Seq; ortũ antiqua Teucrorũ a ſtirpe volebat[e].
Quare agite o tectis[f] iuuenes ſuccedite nr̃is.
Me quoq; permultos ſimilis[g] fortuna labores
Iactatam hac domum voluit conſiſtere terra,
Non[h] ignara mali miſeris ſuccurrere diſco.
Sic memorat. ſimul Aeneam in regia ducit
Tecta. ſimul diuum templis indicit[i] honorẽ.
Nec minus interea ſociis ad littora mittit
Viginti tauros magnorum horrentia centum
Terga ſuũ[k] pingues centũ cũ matribus agnos,

SER. a ¶ VASTAbat Cyprũ quã ſubactã cõceſſit Teucro, vt i ea collocaret imperium. b ¶ Caſus, hoc loco ruinę nõ fortunæ itelligẽdus eſt caſus. c ¶ Ipſe hoſtis teucros, Troianoꝝ laudis exaggeratio, ꝙ etiã ab hoſte laudãt. d ¶ Ferebat, laudabat, ꝓferebat. e ¶ Teucroꝝ a ſtirpe. vo. pp genus maternũ, vt ſupradiximus, & plus eſt qđ dixit volebat quaſi materno gaudens refutaret genus paternum f ¶ Tectis ſuccedite, ad conuiuiũ vocat. Nam ſupra dixit. Vrbe, domo ſotias. g ¶ Similis. f. ſcilicet aduerſa errãdi & aliena inquirendi. h ¶ Nam ignara mali miſeris ſuccurrere diſco, quare nõ diſco: quia nõ ſum ignara. Bis enim intelligimus non vt ſupradiximus, ſic Sal. ſenior neq; minus grauis ſed multiplex cura. i ¶ Indicit honorem. i. iuſſit fieri ſupplicationes. & bene indicit, qa Troiani inopinato venerant. Feriæ aũt legittime ſunt, aut indictæ Indici aũt dicuntur, quia paupertas maiorũ ex collatione ſacrificabat, aut certe de bonis damnatorum, vñ & ſupplicia dicuntur ſupplicationes, q̃ ſunt de bonis ſupplicia paſſoꝝ. Sal. in ſuppliciis deoꝝ magnifici. hinc ẽt ſacrum, & venerabile, & execrandũ intelligimus, quia ſacræ res de bonis execrãdorum fiebant. K ¶ Terga ſuũ, non declinatio hoc loco u geminat, ſed nõ nois, in quo eſt u ſicut pater qđ in rũ mittit gtũm pluralem, nõ per declinationẽ, ſed qa eſt in noie, vt patrũ. Alituum vero vbi legimus epẽtheſis eſt, ſicut Mauortis vel induperatoris, Naꝫ alituum facit, ſicut Martis aut imperatoris.

DON. ¶ ME quoq;, Quam nunc videtis fœlicem, aliquãdo fortuna depreſſit, vt nõ pudeat calamitatum quæ ſunt æquo animo ferendæ, Et quoniam non præſentibus ſolũ cõſulendũ erat, mittit ad abſentes munera, laudat a magnitudine, & tauri, & a numero ꝙ viginti, Si. n. boues dixiſſet iminuiſſet grãm. ¶ Pingues, & ergo pigues erãt, & ducẽta oñdit capita, Munera lætitiãq; dei, Vinum qđ

ſufficeret oibus. ¶ Vt ſu. ſ. ad illos quos reliq̃rat Æneas, & ad illos q̃s ilione[a]. ¶ At. q. oñdit ꝙ cũ hoſpites recipimus, domus ꝑ eoꝝ meritis eſt cõponẽda, Ergo cũ accipiendus eſſet æneas tãtus vir domũ regali luxu ꝑ ſe ſplẽdidaꝫ, tñ additis multis repentinis ornauit, Ergo legẽdũ Dom⁹ ſplẽdida regali luxu, & interiecta mora dicamus inſtruit. ¶ Interior, qa interim in exteriorẽ partẽ troianos induxerat, iterior meli⁹ ſollto ornabat. ¶ Mediis tectis, nam cũ multa turba eẽt accipienda, alibi tot triclinia ſterni nõ poterãt, Oĩa cõuiuia vehemẽter ſplẽdebãt, ſed fuit in apparatu diuerſitas pp diſtantiam ꝑſonarum, Nam hoſpites cũ regina recepti ſunt ĩ oſtro ſuperbo, Tyrii vero tanq̃ minoris dignitatis in veſtibus pictis, vt in textu videbis.

CHR. ¶ CYPRVM, quã ſubactaꝫ cõceſſit teucro. ¶ Pelaſgi, populi ſunt q prius ſamothraciaꝫ coluerunt, Deinde cũ athenieẽſes totum ſuũ agrum colere non poſſent hos ſuos vicinos receperũt, & partẽ illis agri habitandaꝫ dederunt pacti, vt ſibi murũ q eſt circa arcem ædificarent, Hinc græci vocari pelaſgi cepti ſunt, ait Herodo. ſunt aũt pelaſgi ſm Dionyſium alycarnaſeum dicti ſunt a pelaſgo eorum rege quem ex ioue, & Niobe Phoronei filia, cui primæ mortaliũ cõmixtus eſt natum dicunt. ¶ Ipſe hoſtis, ipſe quaſi tãtus vir. ¶ Hoſtis, q̃uis eſſet hoſtis. ¶ Volebat, quaſi hoc importat, vt ſe troianũ q̃ græcum eſſe mallet. ¶ Similis fortunæ credant ſe cõtemni ab ea, quia deiecti ſint. ¶ Hac demum, dat ſpem, & illos inuenturos ſedes ¶ Non ignara, poſſumus legere ſimpliciter, Ergo cũ animaduerto calamitatẽ veſtram diſco ſuccurrere, quia nõ ignara mali, ideſt quia experta ſum in me hæc mala. ¶ Indicit honorẽ, ideſt ſacrificia, & oñdit ferias fuiſſe imperatiuas, Feriarum. n. aliæ erant ſtatiuæ, quæ omnes cões, & certis mẽſibus, & diebus in feſtis annotatæ erãt, vt Agonalia, Carmẽtalia, Cõpi- Feriæ ſtatiuæ

Feriæ Cóceptiuæ — talia, Aliæ ꝯceptiuę, q̃ quotãnis a ſacerdotib⁹, vel magſatib⁹ ꝯcipiunſ ĩ dies certos, vel incertos, vt erát latiæ, ſemẽtiæ paganalia, aliæ ĩpatiuæ q̃s cóſules vel ꝑtores ꝑ arbitrio ĩdicebãt, Alię nũdīe dñr pagãoꝝ, ruſticoꝝ, qb⁹ ꝯueniũt negociis ꝓpriis, & mercib⁹ emẽdis vẽdẽdiſue. Feriæ ĩpatiuę núdiæ — polluũſ feriæ ſi ĩ iis op⁹ ſit, Regi ãt ſacroꝝ, & flamini ipſis feriis op⁹ fieri vidẽ nõ lʒ, & ıõ ꝑ ꝑconẽ nũciabãt, ne qd tale fieret, & ĩ obtẽperãtẽ mulctabãr, ſed de feriis lati⁹ eſt ĩ georgicis vbi eſt Feſtis q̃dã exercere dieb⁹ Fas, & iura ſinunt, Ergo in hoc loco notat ferias indictas.

Munera^a, lętitiamq́ dii
At domus interior regali ſplendida luxu^b
Inſtruitur, mediiſq́ parant cõuiuia tectis.
Arte laboratę^c veſtes: oſtroq́ ſuperbo,
Ingens^d argentum menſis cęlataq́^e in auro
Fortia facta patrum ſeries^f longiſſima rerum
Per tot^g ducta viros antiquę ab origine gẽtes.
Aeneas^h (neq́ enim patrius conſiſtere mẽtem
Paſſus amor) rapidũ^i ad naueis ꝑmittit Achatẽ

SER. a ℂ MVnera lętitiáq́ dei. i. vinũ, aut certe vt multi legũt lętitiáq́ die .i. diei vt ſupradicta munera ſint multoꝝ dieꝝ vſui ſufficiẽtia. Intelligam⁹ ãt miſſa aliq̃ ẽt ad vſum diei. b ℂ Luxu, mõ abũdãtia, alibi luxuria, Et notãdũ q̃a affluẽtiã vbiq́ exteris gẽtibus dat Romanis frugalitatẽ, q duob⁹ cibis tm̃ vtebanſ, & ĩ atriis edebãt ſedẽtes, vñ iuue. Quis fercula ſeptẽ ſecreto cœnauit auus? & Virg. Perpetuis ſoliti pr̃es cõſidere mẽſis. c ℂ Laboratæ veſtes, labore pfectæ, vt Laborataſq́ primũt ad pectora ceras & ẽ ꝑmo in cõpendiũ coactus, ſicut Rapuitq́ in fomite flãmã. i. raptim fecit. d ℂ Ingẽs arg. men. aut ſubaudi exponũt, aut mẽſas argẽteas accipe. e ℂ Cælataq́ in au. ſculpta, & nomẽ hoc in principali aliã hʒ nãm, in deriuatiõe mutat. Nã cœlũ dr̃ ferũ ipſm, quo opanſ argentarii, qd ꝓduciſ naliter, ſed ĩ deriuatiõe mutaſ diphthõgus náq́ ẽ cælata ĩ auro. f ℂ Series, ordo cõnexus. g ℂ Per tot du. vi. a Belo prio rege Aſſyrioꝝ, vt Ab antiquo durãtia cinama belo. Ab eo vſq́ ad Belũ patrẽ Didonis q & ipſe Aſſyrius fuit, hinc eſt, Quã belus & oẽs A belo ſoliti, cũ inter pr̃em & filiã medius nullus exiſtat. hæc eſt gñis ſeries, Iupiſ, Epaphus, Belus, Priſcus, agenor, Phœnix, Belus minor q & methres, Dido & Pygmaliõ & hoc regis nomẽ rõne non caret. Nam oẽs in illis ptibus ſolẽ colũt, q ipſoꝝ lingua Hel dr̃, vñ & Helios, ergo addita digãmos, & ĩ ſine facta deriuatio a ſole regi nomen impoſuit. h ℂ Æneas, ſeqtur Rapidũ ad naues, cætera ꝑ parentheſim dicta ſunt. i ℂ Rapidũ ad naues ꝑmittit achatẽ, nõ præmittit, nec. n. ſequitur ipſe, ſed ꝑrapidũ, qd ex affectu pr̃is intelligẽdũ eſt, nõ ex Achatis velocitate. & ſic ꝓ rapidũ dixit, q̃ mõ Terẽ. Per poi q̃ paucos, h eſt perq̃ paucos. Pol. n. p ſe plenũ eſt iurantis aduerbiũ, cui ꝓpoſitio ſepatis nũq̃ cohæret. ℂ ARGENTVM menſis, adiecit menſis vt oñderet eſcarium argẽteũ, ne putareſ in ea ſpẽ eſſe q̃ lõge eẽt ab vſu mẽſaꝝ. Eſt multiplex argẽti laudatio. Nã fuit magnũ ĩſignitũ auro, & miro artificio vt ars cum ipſi ꝑcio certaret. Sculptura aũt geſta maioꝝ cotinebat, quoꝝ cõtemplatiõe meruit lõgiſſimũ tp̃s ꝯſuari. ℂ Premittit, ſi q̃a eẽt ſecutur⁹ nec ĩtelligiſ ꝑrapidũ mittis. Sʒ ꝑmittit. i. añ prãdiũ mittit, vt maturi⁹ videret filiũ, & vt afferẽt mũera, q̃ didõi daſ volẽs ĩter epulãdũ cõmodiſſime dabãſ. Maior. n. erat futura ꝯuiuii voluptas & ꝑñtia aſcãii & oblatõr muneꝝ.

CHR. ℂ LÆTITIáq́ dei, A prouian⁹ diei legit ea rõne, q̃d nõ tm̃ ĩterdiu, ſed noctu bibatur, Ergo mũera, & lætitiã bacchi. ſed Gelli⁹ dii legendũ ait, q̃a antiq̃ declinatio erat dies hui⁹ dii, ꝑnicies ꝑnicii Lucilli⁹, Rugoſuʒ atq́ famii plenũ, & ſiſena li. vii. Romanos in ſerẽdæ ꝑnicii cã veniſſe, & Cato pueri, & mulieres exturdebantur famii cã. Gn. Matius In iliade, Altera ps acii vitaſſet fluminis vndas. Itẽ an maneat ſpecii ſimulachra in morte ſilẽtum, Tullius ꝓ Roſcio ꝑnitii ſcriptũ reliqt Dixerũt aliq hic dies huius dies, Nam Aulus Gellius idiographũ, Virgi. in Geor. dicit habuiſſe Libra dies ſõniq́ parẽs vbi fecerit horas, Dixerit, & hui⁹ die, & hui⁹ acie, vt oñdit Cæſar. Regali luxu. i. tanto q̃tum reginã decebat, luxus aũt nõ vitupaſ in ditiſſimis, q̃m id opes ferũt ſuæ. ℂ Vituperaſ in tenui cenſu, Quapp recte Iuue. Atticus eximiæ ſi cœnat laut⁹ hr̃. Si rutulus, demens, qd. n maiore cachino, Excipiſ vulgi q̃ miſer apici⁹. ℂ Ingẽs a. Hoc metallũ poſt aurũ ꝑcioſiſſimũ eſt. Vt argẽti aũt a Græca eẽ dictione, illi. n. ἄργυρον dĩt. Habet hoc qd cũ albũ ſit linea ducit nigras Gigniſ ex argẽto viuo & ſulphure albo. Vñ albũ & lucidũ ſonoꝝ puꝝ, & excepto auro magis quaʒ cætera metalia ductile balſamũ potiſſime cõſuat, itẽ iaſpidis lapidis vł vehemẽter cõſuat. Vt pollẽtior ẽ argẽto quã ĩ auro ſit valet argẽtũ, & ad pluria remedia Nã eius ſpuma vulnera ſanat, neq́ ſinit ſupfluas carneſ

carnes excreſcere. Sordes cordis mūdificat. Aduſtionē in corpe factā ne putreſcat tutat. Fluxibilia mēbra corroborat. ¶ Series dr̄ a ſerendo q̄ſi ordo in quo res cōnexe ſint cū elatione pronunciandū q d p tot ſortes principes. ¶ Amor patrius, qui oium efficaciſſimus ē, Nam in ſeipſum diffundit cum in filium diffundit. Qui viſcera patris eſt. ¶ Achatē, allegorice, Nam ſecuram ſignificat, Cura eſt quæ ptingit filiū. Oīs in aſcanio. Sublato noie pprio erit ſnia. Series

Aſcanio ferat [a] hęc ipſumq; ad moenia ducat.
Omnis in Aſcanio cari ſtat [b] cura parentis.
Munera preterea iliacis [c] erepta [d] ruinis
Ferre iubet Pallam [e] ſignis [f] auroq; rigentem
Et circum textum croceo velamen [g] Acantho [h]
Ornatus [i] argiuę Helenę quos illa mycenis
Pergama cū peteret incōceſſoſq; [k] Hymenęos.

SER. a ¶ FErat, afferat, nūciet, vt ferũ hæc aliq̄ tibi fama ſalte. b ¶ Stat mō ē, aľs horret, vt ſtāt lumia flāma, & ſtabat acuta ſilex. Itē plenū eſt, vt iā puluē cœlū ſtare vidēt. ſtāt & iunipi & caſtaneæ hirſutæ. Itē poſitū ē, vt ſtāt manib⁹ arę. Itē plȝ vt ſtat cōferre manū. & ſtat caſus renouaī oīs. p loco ergo hic itelligēdus ē ſmo. c ¶ Iliacis. c. r. cōmēdat ex loci difficultate, vt Nec tuta mi valle repti. Itē ex pſōa ornat⁹ argiuæ Helenæ, & ilione qd geſſerat olī. vt Hoc priami geſtamē erat, quēad modū ex iteruali lōgitudie, vt Ter. Ex ęthiopia ē vſq; ācilla h. d ¶ Erepta, laborat h ſmone pbaī ab ęnea n̄ eē pditā pſiā, quā cū Antenore pdidiſſe māifeſtū ē, ſi ornat⁹ Helenæ ex icēdio belloꝝ nō p pmio pditiōis accepit. f ¶ Signis auroq;, ſignis aureis, vt molēq; & mōtis. ¶ Pallā rigentē, durā pp auꝝ, ſic & nouas veſtes videm⁹, ſignat āt tunicę palliū, q̄ ēs Varro. palla dcā ē ab irrugatiōe, & mobilitate, q̄ eſt circa ſinē hmōi veſtiū ἀπὸ τοῦ πάλλειν. g ¶ Velamen, cycladē ſignificat. h ¶ Achāto, gen⁹ virgulti flexuoſū, qd vulgo herbacāthū. i. flexibile virgultū dr̄, i cui⁹ imitationē arte veſtis ornaī. i ¶ Ornat⁹ argiuæ helenæ, a vicinitate dixit argiuæ, & paulo poſt Mycenis cū ſpartana fuerit, q̄ ciuitas ē laconię. Nā legim⁹, Me duce dardanius ſpartā expugnauit adulť. & vid iā omē i fœlicitatis futurę cū dido adulterę ſuſcipit munera. K ¶ Incōceſſoſq; hymenęos, et fato et legib⁹ Hymenę⁹ āt vt alii dn̄t de⁹ ē nuptiaꝝ, vt alii qdā iuuenis fuit, q die nuptiaꝝ oppſſus ē ruina, vt explatiōis cā noiaī i nuptiis, ſȝ falſū ē. Nā vitari dbuit magis nom̄ extīcti. ſȝ h magis veritas hȝ. Hymenæ⁹ qdā apud athenas īter bella ſquiſſima virgines libauit, quā ob cām nubētes ei⁹ iuocāt numē, q̄ſi libator virginitatis. Hinc ēt apd romanos Talaſio iuocaī, Cū enim in raptu Sabinaꝝ plebeius q̄dā raptā pulcherrimā duceret. ne ei auferretur ab aliis, Talaſionis eā ducis. nobilis eſſe ſimulauit, cuius noie fuit puellæ tuta virginitas. Alio enim modo, Hymenæus Atheniēſis adeo pulcher fuit, vt adoleſcēs puella putaretur, is cū vnā vgīnē nobilē ipe mediocriſ ort⁹ adamaſſet eiuſq; nuptias deſparet, qd vnū poterat ſeqn̄do puellā amore ſatiſfiebat. ſȝ cū atheniēſiū nobiliſſimę vgīes eleſinę cereri ſacra facerēt. ſubito aduētu piratꝝ raptę ſt īter q̄s ēt hymenę⁹ q illo amatā ſecut⁹ fuerat puellā, tāq; puella rapt⁹ ē, ſed cū piratę pdā p lōgiq̄ maria portaſſet, ideſtā regionē dlati ac fatigati ſōno ſederē, q̄s cū hymene⁹ vniuſos occidiſſet, rlictis virgīb⁹ athenas reūſ⁹ ē, petiitq; a ciuib⁹, vt ſi virgies q̄ raptę fuerāt rduxiſſet, dilectę nuptias ipetrarēt q̄s cū reduxiſſet optatā ī mřimoniū virginē meruit, qd piugiū q̄a fœlix fuerat placuit atheiēſib⁹ oib⁹ nuptiis hymenęi nom̄ īterec̄, ē āt alia rō vocabl̄i, nā hymē q̄dā mēbrana q̄ſi rgīali eē dr̄ puellę, q̄ rupta, hienęi nuptię dcē.

DON. ¶ Oīs ī a, Nā reliq̄ curæ iā ſcotæ erāt. ¶ Mūera, h piuiū grati⁹ factura erāt, & poterāt oñdē q̄ta vrbis fuiſſȝ fœlicitas. ¶ Erepta de magnis & plurimis credēdū ē meliora rapuiſſe. ¶ Argi. h. Hāc adeo ſoſolā fuiſſe dn̄t, vt eius ſoſa redacto maxīo pitiſſioꝝ pictoꝝ in vnū nūero ppoſitis ēt ſoſoſiſſiaꝝ mulierū nūdis cōpib⁹ pigi neqerit. ſ q̄cūq; erat ſoſola ab ea appellabaī Hel. ſȝ Vir. argiuę dix̄, vt d illa ſola itelligereť. ¶ Extulerat, nā cū eēt regis vxor et locupletiſſia, eť iret ad troiā has vt pcipuas ſecū abſtulit n̄ rediturā ſe ſperās. pp admiſſū adulteriū, ppea addidit icōceſſos hymenęos.

CHR. ¶ MVnera, & dona ſign̄at. vt hic & officia. Vn̄ imūes dn̄r q̄a munē. i. offō publico pſtā do liberati ſūt, Hæc eadē ſign̄at, γέρας apd græcos, ¶ Signis, quicqd ſculptura ſicturaue aut arte fuſili ſtatuaꝝ ē ſignū dicim⁹ vt pictura dr̄ tabula itē ſigna militaria vexilla appellamus. Luca. ſigna pares aqlas & pila minātia pilis. ¶ Ornatus ar. h. Nō laudat ab auctore vtē ſceptꝝ illione. qd geſſerat olim. ſȝ oſtēdit magnitudinē ornat⁹. Cū tā pulchræ Mulieri ornamēto eē pōt Præſertī cū adultero placē ſtuderet quo tpe ſe ſolito vehementi⁹ comāt. Hinc iuue. Mœchis ſoliata parantur.

Feriæ Cōceptiuæ — talia, Aliæ ꝯceptiuę, q̄ quotānis a ſacerdotib⁹, vel magſtatib⁹ ꝯcipiunſ ĩ dies certoſ, vel incertos, vt erāt latiæ, ſemētiæ paganalia, aliæ ĩpatiuæ q̄s cōſules vel ꝑtores ꝑ arbitrio idicebāt, Alię nūdię dñr pagāoꝝ, ruſticoꝝ, qb⁹ ꝯueniūt negociis ꝓpriis, & mercib⁹ emēdis vēdēdiſue Feriæ ĩpatiuę nūdiæ — polluūſ feriæ ſi ĩ iis op⁹ ſit, Regi āt ſacroꝝ, & flamini ipſis feriis op⁹ fieri vidē nō ħ, & iō ꝑ ꝑconē nūciabāt, ne qd tale fieret, & ĩ obtēperātē mulctabāt, ſed de feriis lati⁹ eſt ĩ georgicis vbi eſt Feſtis q̄dā exercere dieb⁹ Fas, & iura ſinunt, Ergo in hoc loco notat ferias indictas.

SER.

Munera^a, lętitiamq; dii

At domus interior regali ſplendida luxu^b

Inſtruitur, mediiſq; parant cōuiuia tectis.

Arte laboratę^c veſtes: oſtroq; ſuperbo,

Ingens^d argentum menſis cęlataq;^e in auro

Fortia facta patrum ſeries^f longiſſima rerum

Per tot^g ducta viros antiquę ab origine gētes.

Aeneas^h (neq; enim patrius conſiſtere mētem

Paſſus amor) rapidū^i ad naueis ꝑmittit Achatē

a ℭ MVnera lętitiáq; dei.i. vinuꝫ, aut certe vt multi legūt lętitiáq; die .i. diei vt ſupradicta munera ſint multoꝝ dieꝝ vſui ſufficiētia. Intelligam⁹ āt miſſa aliq̄ ēt ad vſum diei. b ⁋ Luxu, mō abūdātia, alibi luxuria, Et notādū qͣ affluētiā vbiq; exteris gētibus dat Romanis frugalitatē, q duob⁹ cibis tm̄ vtebanſ, & ĩ atriis edebāt ſedētes, vñ iuue. Quis fercula ſeptē ſecreto cœnauit auus: & Virg. Perpetuis ſoliti pr̄es cōſidere mēſis. c ⁋ Laboratæ veſtes, labore ꝑfectæ, vt Laboratáſq; primūt ad pectora ceras & ē ſmō in cōpendiū coactus, ſicut Rapuitq; in fomite flāmā.i. raptim fecit. d ⁋ Ingēs arg. men. aut ſubaudi exponūt, aut mēſas argēteas accipe. e ⁋ Cælataq; in au. ĩſculpta, & nomē hoc in principali aliā hꝫ nām, in deriuatiōe mutat. Nā cœlū dr̄ ferū ip̄m, quo opanſ argentarii, qđ ꝑducit nāliter, ſed ĩ deriuatiōe mutaſ diphthōgus nāq; ē cælata ĩ auro. f ⁋ Series, ordo cōnexus. g ⁋ Per tot du. vi. a Belo prio rege Aſſyrioꝝ, vt Ab antiquo durātia cinama belo. Ab eo vſq; ad Belū patrē Didonis q & ipſe Aſſyrius fuit, hinc eſt, Quā belus & oēs A belo ſoliti, cū inter pr̄em & filiā medius nullus exiſtat. hæc eſt gn̄is ſeries, Iupiſ, Epaphus, Belus, Priſcus, agenor, Phœnix, Belus minor q & methres, Dido & Pygmaliō & hoc regis nomē rōne non caret. Nam oēs in illis ptibus ſolē colūt, q ipſoꝝ lingua Hel dſ, vñ & Helios, ergo addita digāmos, & ĩ fine facta deriuatio a ſole regi nomen impoſuit. h ⁋ Æneas, ſeqtur Rapidū ad naues, cætera ꝑ parentheſim dicta ſunt. i ⁋ Rapidū ad naues ꝑmittit achatē, nō præmittit, nec.n. ſeqtur ipſe, ſed ꝑrapidū, qđ ex affectu pr̄is intelligēdū eſt, nō ex Achatis velocitate. & ſic ꝑrapidū dixit, q̄ mō Terē. Per pol q̄ paucos, ħ eſt perq̄ paucos. Pol.n. ꝑ ſe plenū eſt iurantis aduerbiū, cui ꝑpoſitio ſepatis nūq̄ cohæret. ℭ ARGENTVM menſis, adiecit menſis vt oñderet eſcarium argēteū, ne putareſ in ea

ſpē eſſe q̄ lōge eēt ab vſu mēſaꝝ. Eſt multiplex argēti laudatio. Nā fuit magnū iſignitus auro, & miro artificio vt ars cum ipſi⁹ ꝑcio certaret. Sculptura aūt geſta maioꝝ cōtinebat, quoꝝ cōtem platiōe meruit lōgiſſimū tp̄s ꝯſuari. ⁋ Præmittit, ſi qͣ eēt ſecutur⁹ nec ĩtelligiſ ꝑrapidū mittis. Sꝫ ꝑmittit.i. añ prādiū mittit, vt maturi⁹ videret filiū, & vt afferēſ mūera, q̄ didōi daſ volēs ĩter epulādū cōmodiſſime dabāſ. Maior.n. erat futura ꝯuiuii voluptas & pn̄tia aſcānii & oblatōē munerum. CHR.

ℭ LÆTItiáq; dei, Aprouian⁹ dici legit ea rōne, qͣ nō tm̄ iterdiu, ſed noctu bibatur, Ergo mūera, & lætitiā bacchi. ſed Gelli⁹ dii legendū ait. qͣ antiq̄ declinatio erat dies hui⁹ dii, pnicies pnicii Lucilli⁹, Rugoſuꝫ atq; famii plenū, & ſiſena li. vii. Romanos in ſerēdæ pnicii cā veniſſe, & Cato pueri, & mulieres exturdebantur famii cā. Gn. Matius in iliade, Altera ps acii vitaſſet fluminis vndas. Itē an maneat ſpecii ſimulachra in morte ſilētum, Tullius ꝑ Roſcio pnitii ſcriptū reliqt Dixerūt aliq hic dies huius dies, Nam Aulus Gellius idiōgraphū, Virgi. in Geor. dicit habuiſſe Libra dies ſōniq; parēs vbi fecerit horas, Dixeſt, & hui⁹ die, & hui⁹ acie, vt oñdit Cæſar. Regali luxu.i. tanto q̄tum reginā decebat, luxus aūt nō vitupaſ in ditiſſimis, qm̄ id opes ferūt ſuæ. ⁋ Vituperaſ in tenui cenſu, Quapp recte luue. Atticus eximiæ ſi cœnat laut⁹ hſ. Si rutulus, demens, qd.n maiore cachino, Excipiſ vulgi q̄ miſer apici⁹. ⁋ Ingēs a. Hoc metallū poſt aurū ꝑcioſiſſimū eſt. Vt argētū aūt a Græca eē dictione, illi.n. ἄργυρον dñt. Habet hoc qđ cū albū ſit linea ducit nigras Gigniſ ex argēto viuo & ſulphure albo. Vñ albū & lucidū ſonoꝝ puꝝ, & excepto auro magis quaꝫ cætera metalla ductile balſamū potiſſime cōſuat, itē laſpidis lapidis vī vehemēter cōſuat. Vt pollētior ē argēto quā ĩ auro ſit valet argētū, & ad pluria remedia Nā eius ſpuma vulnera ſanat, neq; ſinit ſupfluas

carneſ

carnes excreſcere. Sordes cordis mũdificat. Aduſtionẽ in corpe factã ne putreſcat tutat. Flexibilia mẽbra corroborat. ¶ Series dr̃ a ſerendo q̃ſi ordo in quo res cõnexe ſint cũ elatione Series pnunciandũ q d p tot ſortes principes. ¶ Amor patrius, qui oium efficaciſſimus ẽ, Nam in ſeipſum diffundit cum in filium diffundit. Qui viſcera patris eſt. ¶ Achatẽ, allegorice, Nam ſecuram ſignificat, Cura eſt quæ ptingit filiũ. Ois in aſcanio. Sublato noie pprio erit ſnia.

Aſcanio ferat [a] hęc ipſumq; ad mœnia ducat.
Omnis in Aſcanio cari ſtat [b] cura parentis.
Munera pręterea iliacis [c] erepta [d] ruinis
Ferre iubet Pallam [e] ſignis [f] auroq; rigentem
Et circum textum croceo velamen [g] Acantho [h]
Ornatus [i] argiuę Helenę quos illa mycenis
Pergama cũ peteret incõceſſoſq; [k] Hymenęos.

SER. a ¶ Ferat, afferat, nũciet, vt fers hæc aliq̃ tibi fama falſẽ. b ¶ Stat mõ ẽ, als horret, vt ſtãt lumia flãma, & ſtabat acuta ſilex. Itẽ plenũ eſt, vt iã puluẽ cœlũ ſtare videt. ſtãt & iunipi & caſtaneæ hirſutæ. Itẽ poſitũ ẽ, vt ſtãt manib⁹ arę. Itẽ plꝫ vt ſtat cõferre manũ. & ſtat caſus renouat ois. p loco ergo hic itelligẽdus ẽ ſmo. c ¶ Iliacis. e. r. cõmẽdat ex loci difficultate, vt Nec tuta ni valle repti. Itẽ ex pſõa ornat⁹ argiuæ Helenæ, & ilione qd geſſerat oli. vt Hoc priami geſtamẽ erat, quẽad modũ ex iteruali lõgitudie, vt Ter. Ex ęthiopia ẽ vſq; ãcilla h. d ¶ Erepta, laborat b ſmo ne pbat ab ęnea ñ eẽ pditã p̃riã, quã cũ Antenore pdidiſſe mãifeſtũ ẽ, ſi ornat⁹ Helenæ ex icẽdio belloꝝ nõ p p̃mio pditiõis accepit. f ¶ Signis auroq;, ſignis aureis, vt molẽq; & mõtis. ¶ Pallã rigentẽ, durã pp auꝝ, ſic & nouas veſtes videm⁹, ſignãt ãt tunicę palliũ, q̃ꝫ Varro. palla dcã ẽ ab irrugatiõe, & mobilitate, q̃ eſt circa ſinẽ hmõi veſtiũ απο τοῦ παλλειν. g ¶ Velamen, cycladẽ ſignificat. h ¶ Achãto, gen⁹ virgulti flexuoſũ, qd vulgo herbacãthũ. i. flexibile virgultũ dr̃, i cui⁹ imitationẽ arte veſtis ornat. i ¶ Ornat⁹ argiuæ helenæ, a vicinitate dixit argiuæ, & paulo poſt Mycenis cũ ſpartana fuerit, q̃ ciuitas ẽ laconię. Nã legim⁹, Me duce dardanius ſpartã expugnauit adult. & vid iã omẽ i fœlicitatis futurę cũ dido adulterę ſuſcipit munera. K ¶ Incõceſſoſq; hymenęos, et fato et legib⁹ Hymenę⁹ ãt vt alii dñt de⁹ ẽ nuptiaꝝ, vt alii qdã iuuenis fuit, q die nuptiaꝝ oppſſus ẽ ruina, vt explatiõis cã noiat i nuptiis, ſꝫ falſũ ẽ. Nã vitari dbuit magis nom̃ extĩcti. ſꝫ h magis veritas hꝫ. Hymenæ⁹ qdã apud athenas iter bella ſęuiſſima virgines libauit, quã ob cãm nubẽtes ei⁹ iuocãt numẽ, q̃ſi libator virginitatis. Hinc ẽt apd romanos Talaſio iuocat, Cũ enim in raptu Sabinaꝝ plebeius q̃dã raptã pulcherrimã duceret. ne ei auferretur ab aliis, Talaſionis eã ducis. nobilis eſſe ſimulauit, cuius noie fuit puellæ tuta virginitas. Alio enim modo, Hymenæus Athenienſis adeo pulcher fuit, vt adoleſcẽs puella putaretur, is cũ vnã vgĩnẽ nobilẽ ipſe mediocris ort⁹ adamaſſet eiuſq; nuptias deſparet, qd vnũ poterat ſeq̃ndo puellã amore ſatiſfiebat. ſꝫ cũ athenieſiũ nobiliſſimę vgĩes eleſinę cereri ſacra facerẽt. ſubito aduẽtu pirataꝝ raptę ſt iter q̃s ẽt hymenę⁹ q illo amatã ſecut⁹ fuerat puellã, tãq; puella rapt⁹ ẽ, ſed cũ piratę p̃dã p lõgiq̃ maria portaſſẽt, i deſtã regionẽ dlati ac fatigati ſõno ſederẽt, q̃s cũ hymene⁹ vniuſos occidiſſet, rlictis virgĩb⁹ athenas reuſ⁹ ẽ, petiitq; a ciuib⁹, vt ſi virgies q̃ raptę fuerãt rduxiſſet, dilectę nuptias ipetrarẽt q̃s cũ reduxiſſet optatã i mrimoniũ virginẽ meruit, qd ꝯiugiũ qa fœlix fuerat placuit atheĩẽſib⁹ oib⁹ nuptiis hymenęi nom̃ itereẽ, ẽ ãt alia rõ vocabli, nã hymẽ q̃dã mẽbrana q̃ſi ỽgiali eẽ dr̃ puellę, q̃ rupta, hienęi nuptię dcẽ.

DON. ¶ Ois i a, Nã reliq̃ curæ iã ſeotæ erãt. ¶ Mũera, h ꝯuiuiũ grati⁹ factura erãt, & poterãt oñdẽ q̃ta vrbis fuiſſꝫ fœlicitas. ¶ Erepta de magnis & plurimis credẽdũ ẽ meliora rapuiſſe. ¶ Argi. h. Hãc adeo ſoꝛoſã fuiſſe dñt, vt eius ſoꝛa redacto maxio pitiſſioꝝ pictoꝝ in vnũ nũero ppoſitis ẽt ſoꝛoſiſſiaꝝ mulierũ nudis cõpib⁹ pigi neq̃erit. & q̃cũq; erat ſoꝛoſa ab ea appellabat Hel. ſꝫ Vir. argiuę dix̃, vt d illa ſola itelligeret. ¶ Extulerat, nã cũ eẽt regis vxor et locupletiſſia, et iret ad troiã has vt p̃cipuas ſecũ abſtulit ñ redíturã ſe ſperãs. pp admiſſũ adulteriũ, ppea addidit icõceſſos hymenęos.

CHR. ¶ MVnera, & dona ſignãt. vt hic & officia. Vñ imũes dñr qa munẽ. i. offõ publico p̃ſtãdo liberati ſũt, Hæc eadẽ ſignãt, γέρας apd græcos, ¶ Signis, quicq̃d ſculptura ficturaue aut arte fuſili ſtatuaꝝ ẽ ſignũ dicim⁹ vt pictura dr̃ tabula itẽ ſigna militaria vexilla appellamus. Luca. ſigna pares aq̃las & pila minãtia pilis. ¶ Ornatus ar. h. Nõ laudat ab auctore vtẽ ſceptꝝ illione. qd geſſerat olim. ſꝫ oſtẽdit magnitudinẽ ornat⁹. Cũ tã pulchræ Mulieri ornamẽto eẽ põt Præſerti cũ adultero placẽ ſtuderet quo tpe ſe ſolito vehementi⁹ comãt. Hinc Iuue. Mœchis foliata parantur.

Extulerat matris[a] Ledę mirabile donum.
Pręterea ſceptrum[b] Ilione qđ geſſerat olim
Maxima[c] natarum Priami colloq́ʒ[e] monile
Baccarum[e] & duplicē[f] gēmis auroq́ʒ coronam,
Hęc[g] celeras iter ad naues tēdebat Achates
At cytherea[h] nouas[i] artes: noua pectore verſat
Conſilia. vt faciē[k] mutatus & ora Cupido:

SER. a ℂMATRIS lędæ miſerabile donū, vł qđ ipſa filiæ, vel qđ ei Iupiter dederit. b ⸿Pręterea ſceptrūʒ illone, bñ offert munera apta pſonis, ſicut ēt latino in ſeptio. c ⸿Maxima natarū Priami, qa antiqt⁹ ēt fœminæ regnabāt, pſertiʒ pmogenitę. vñ ait maxima. Hæc autēʒ vxor Polineſtoris fuit. d ⸿Colloq̄ monile, ornamentū gutturis; qđ & ſegmētum dñt vt Iuue. Segmenta & longos habitus, lʒ ſegmētatas veſtes dicam⁹, vt ipſe Et ſegmētatis dormiſʒ puula cunis. e ⸿Baccatū, ornatū margaritis, dicim⁹ aūt & hæc margarita, & hoc margaritū, & hæc margaris, qđ græcū ē quo Nals. Sane multi ſepa rāt gēmā a margarita, vt Cicc. Nullā gēmaʒ aut margaritā, & gēmas volunt dici diuerſi coloris, margaritas vero albas, vel gēmas ſ. regras, margaritas ptulas. f ⸿Duplicē gē. auroq́ co. duplicē aut lataʒ, aut duplicē gēmis & auro g ⸿Hęc celerans, celeriter facere cuplēs. h ⸿At cytherea, ab inſula q̄ tm̄ numero plurali dř, vt Sūt alta cythera. i ⸿Nouas artes, ars των μιςων eſt, vñ ſine epitheto male ponitur, vt bonas artes, malaſq́ artes dicamus K ⸿Faciē mutatus, nota figura eſt, qđ autem addidit Ora piſſologia eſt.

DON. ℂLEDÆ mirabile. Vt tā pulchra niſi a matre donari nō potuiſſent, & cū donarenł mi ratos eē q viderēt Adduxit aūt vt his vterēł quotiēs adultero formoſior videri volebat. Ergo ſupabat formā q̄ Pingi nō potuit pulchrioreq́ reddebāt. ⸿Maxia, ſolēt. n. religioſi parētes, q̄ hūt optīa filiis deferre maioribus. ⸿Bacchatū, neq́ hæc diſſimilia eē debebāt quæ optim⁹ př & ditiſſim⁹ maxīe filiæ dederat. ⸿Hęc celerās. laudat hoīs diligētiā. ⸿At cy. i. dū hæc geruntł, Neceſſaria metuentis Veneris deliberatio, cuius æſtus augebat ꝯſideratio loci tpis & pſonæ. Erāt ab achate pficiēda iuſſa. Et piculoſū credere nepotē eidē piculo in quo erat æneas, ne tota ſimul p genies iteriret. Nā q̄uis Troiani eēnt humane ſuſcepti metuebał fallax nā Tyrioꝝ & ſtimulus Iunonis, ne ipſa opportunitatē loci & occaſionem tpis nacta terra opprimeret, quos mari extinguere nō poterat, ⸿Artes, ergo nouæ. i. cōſilia elaborata exquiruntł, vt aſcanius nō pergeret, & tñ achates iuſſa faceret. Fallit ergo omnes & profert æneæ amorē ſibi cōcilias didonē, nam neq́ æneas irateq́ reſiſtere potuiſſet exigua ſubſtātia. Neq́ conuulſis nauibus & in hyeme effugere.

CHR. ℂBACchatū, baccha cū aſpiratōe Bacchi ſacerdos ē, & ē græcū nomē. Latīe āt bacca ſine aſpiratōe ſru ct⁹ ē Lauri, Myrthi oleę, hederę, & ſilia Vep a ſilitudīe rotūdi corporis Baccas appellāt, & vniones q̄s græci margarita noiant. naſcūł in mari idico. Fertiliſſima ē taprobana iſula & primula pmōtoriū idiæ, Pręcipue laudanł circa arabiā in pſico ſinu maris rubri. Sūt. n. cōchæ q̄ vbi genitalis annis ſtimulauit hora, prudētes ſeſe q̄dā obcitatiōe īpleri roſido ꝯceptu tradūł. Grauidaſq́ poſt eā eniti, partūq́ eē Margaritas p q̄litate roris acceptı. Si pur⁹ īfluxerit cādorē cōſpici. Si turpid⁹ ʒ Pallet ſi cælo minate cōſpicił, nā cæli maior eſt ſibi ſocietas quā maris. Inde ǵ trahunt colorē aut nubilū aut ſerenum vt fuerit aer Quapp orientales margarite pp aſſiduā aeris ſerenitatē lucidæ ſūt, ſʒ miores pp paucltatē roris. Sʒ ſeptētrionales ʒ qm̄ magis abūdat ros ſʒ cælū turbulētū ē, maiores ſūt ſʒ colore turbido, ⸿Faciē & or. expſſit quā faciē dicere, Nā facies dř de cuiuſq́ rei forma, vt qb⁹ aſpera quōdā viſa maris facies, Os āt hoīs ē, vt Os humeroſq́ deo ſilis. ⸿Artes, Ars & prudētia ī vita actiua verſanł, quēadmodū ītelligētia, ſciā, & ſapiētia, ī cōtēplatiua, ē igił ars recta rō reꝝ ſaciēdaꝝ, & artis remanet op⁹, vt phydiæ arte remāet ſtatua Iouis, prudētię vo ē actio quēadmodū videm⁹ ī admiſtratore rei aut publicæ. aut puatæ, Tñ ars aliqñ capił p ſciā q̄ ē reꝝ vſiū, itē p aſtutia q̄dā, & trāſit ad prudētiā ſiue ī virtute ſit, vt ī hoc loco ſiue in vitio. vt īſtruct⁹ & arte pelaſga, Ergo nouas artes inauditā, & mirā aſtutiā ī cōſultādo. Ars āt q̄ ē pro diſciplina ſm Varronē duplex ē, extriſec⁹, & itriſec⁹, Ars extrinſec⁹ ſciētiā ſolā demōſtrat, vt cū ſcio qđ ſit eloquentia, & qđ ſit finis, & offm̄ ei⁹, & quæ oratio, & in quot ptes diuidał, qb⁹ cognitis, nō tñ ſcio loqui ex arte, ītrinſecus eſt cū artē ipſam cōſequor, Ita vt ex arte loq ſciam. vt cū doceor qūo exordiū faciā, qūo narrationē, diuiſionē, ac cōfirmationē, & reliq̄ intrinſecus igił ita dat ſciaʒ, vt qb⁹ rōnib⁹ id qđ ſciaʒ dat aſſeq poſſiʒ. Aug. āt in q̄rto de ciuitate dei iqt

Bacchā · Bacca (margin)

ars extriſec⁹ (margin)

ars ītrīſecus (margin)

ars

ſita bñ recteq̃ viuēdi virt⁹a veterib⁹ diffinita ē, Vñ ab eo qd grece dr̃ ἀρετὴν nomē artis la
tinos tradidiſſe putauerũt. ❡Noua,c.exponit qd ſit nouas artes, Cōſiliũ āt ē vt ph̃ Ari.co
q̃ ad finē ſũt inqſitio, cui⁹ tria ſunt officia. Primũ ſi q̃ ſunt q̃ ad finē ducāt viæ pq̃rere. Scd̃ʒ ſi
ſint quot ſint. Tertiũ ſi vna plures ue ſint quonāmō illis vti valeamus ❡Dulci, ſibi qa nepos.

Pro dulci Aſcanio veniat donisq̃ᵃ furentem
Incendat reginam atq̃ oſſibus īplicet ignem
Quippeᵇ domũ tīet ābiguā tirioſq̃ bilingueisᶜ
Vrit atrox iuno & ſubᵈ noctem cura recurſat.
Ergoᵉ his aligerum dictis affat Amorem.
Nateᶠ meę vires mea magna potentia ſolusᵍ
Nate patrisʰ ſũmi qui tela typhoeaⁱ temnisᵏ.

SER. a ❡DO niſq̃ furentē icēdat reginā, icēdat & furē faciat, vt Aiumq̃ labātem impulit. b ❡Quippe domũ timet ambiguā, i. q̃ hitat mutabilis fœmīa, vt Variũ & mutabile ſemp fœmīa. Itē Iuno in .iiii. Suſpectas habuiſſe domos carthagis altæ. c ❡Tyrioſq̃ bilingueis. i. fallaces. nec. n. ad liguā retulit, ſed ad mētē. Itē apd̃ liuiũ de annibale ihumana crudelitas pfidię pluſq̃ punica, veri nihil, nihil ſancti, nulli⁹ dei met⁹, nullũ iuriſiurādũ, nulla ṙligio. d ❡Sub noctē cura ṙcurſat. circa noctē. Eſt. n. ſciēdũ ꝙ cũ tp̃s ſignaꝛ ſub ꝑpoſitio actō cohæret, vt Aut vbi ſub lucē dēſa īter nubila ſeſe Diuerſi ṙũpũt radii. e ❡Ergo his aligeꝝ dictis affaꝛ amorē, Latini deũ ip̃ʒ Cupidinē vocant, eo ꝙ facit amorē, ſed hic imitat⁹ ē grecos, q vno noīe vtrũq̃ ſignāt. Nā amorē dixit deũ, ſed diſcreuit epitheto. Sane nomē hoc diſcretione nō caret Nā qa turpitudīs ē ſtulta cupiditas. puer pigiꝛ, vt īter q̃s curā clymene narrabat inanē. i. amorē. Itē qa impfect⁹ eſt ī amātib⁹ ſmo ſicut in puero, vt icipit effari, mediaq̃ ī voce reſiſtit. Alatus aũt iō, qa nil amātib⁹ leui⁹, nil mutabili⁹ iueniꝛ. vt ī ipſa pbaꝛ Didone. Nā de ei⁹ interitu cogitat, cui⁹ paulo añ amore deperibat, vt nō potui arreptũ diuellere corpus. idē ex Terētio patet. ī amore hæc ſũt vitia, iniuria. ſuſpitiōes, inimicitiæ induciæ bellũ, pax rurſum. vel qa amorē & libidinē ſeqtur pũctura pœnitētiæ & dolor Sagittas ēo veloceſq̃ ſũt. & hæc rō pene ī oīb⁹ aliis numinib⁹ ꝑ ptātuʒ q̃litate formaꝛ. f ❡Natæ meæ vires, aut qa venerea voluptas exerceri ſine amore nō pt, aut ſm ſimonidē q dicit cupidinē ex venere tm̃ eē ꝑgenitũ q̃q̃ alii dicat ex ipſa & Marte, alii ex ipſa & vulcano, alii vero Chai & priæ reꝝ naturæ eũ eē filiũ, velint. g ❡Solus nate, q ɔtēnis iouis fulmina, q̃ diis cæteris ſolēt eſſe terrori. h ❡Patris ſum. nunc quoq̃ proprie de ioue dixit Sciendum tñ ꝑ q̃litate rerũ vel pſonarũ ſũmũ deũ dici vel patrem. Nam vnuſquiſq̃ putat eũ eſſe ſummum deũ, quem colit vt ſumme deum ſancti cuſtos ſoractis appollo. i ❡Typhoea, multi Typhoia legunt, vt cerealia & cerialia. Typhoea aũt dixit, nō qb⁹ Typhoe⁹ vſus ē, ſed qb⁹ iupiter in Typhoeũ a ſpoliis. i. virtute & victoriæ epitheton poſuit vt Scipio africanus, Metellus Creticus. K ❡Temnis, aphæreſis eſt, pro contēnis. hac autem laude hoc agit facile eum poſſe contēnere Iunonē, qui contemnit & Iouem.

DON. ❡NATE, breuiter oīa cōſilia ſua exꝑmit et qũo fieri poſſet oñdit, & hōeſtũ facile & neceſſariũ demōſtraꝛ. ❡Meæ vi. vēdicat ſibi neceſſitudo parētũ q̃cq̃d liberi pñt. Et docet īter filios & parētes tale debere eadē volēdi & nolēdi ſtudiũ, vt ī multis h̃ʒ corpib⁹ voluntas, vna & neceſſitudinis vīculũ idiſtīctũ integrũq̃ pduret. ❡Tela ty. facile oñdit eē qd̃ petit q. n. potuit iouis fulmē cōtēnere, facili⁹ poterit fœminæ mētē poſſidere, ergo ita dixit, ne ille excuſaret pp Iunonē, Fecit ergo beniuolũ filiũ dicendo nate. Item qd̃ potior eſſet Ioue, & ꝙ eſſet potentia ſua.

CHR. ❡Oſſibus, In ipſis medulis q̃ intra oſſa ſunt ❡Ignē amorem ❡Domũ, didonē, & oēs domeſticos quorũ cōſilio ipſa mutari poterat Amorē. i. cupidinē, Cicero ī libro d̃ nā deoꝝ tres pōit cupidines, hoꝝ ꝑmũ mercurio dianiq̃ pria natũ tulit, alteꝝ Mercurio & Venē ſcda, Tertiũ q ἀντέρως noīaꝛ ex venē, & ꝑfecto Triplex ē amor, diuinarũ reꝝ & nālũ ac poſtremo laſciuiæ, primũ cōcepit Diana q̃ dea caſta puraq̃ ē ex Mercurio, Nā cũ mēs nr̃a oī labe pura ad deũ ɔuertiꝛ ex mercurio i. ex ſapia atq̃ doctrina amorē diuinaꝝ reꝝ cōcipit. ſcdus āt ex eodē mercurio ſed ex venere oriꝛ qa amor rerũ nāliũ a doctrina carũ eſt, ſed ex venere, qa ea doctrina nō in corporeis vt ī diuinis ſe corporeis admiſceꝛ, Tertius āt ex ſcda venere, quia laſciuia tota corporea eſt, & nihil egregiũ ſuſcipit, Vnde recte Petrarcha nr̃ illũ ex ocio laſciuiaq̃ natũ aſſerit. Hic optie a Proptio deſcribiꝛ in ea elegia cui⁹ eſt initiũ. Quicũq̃ ille fuit pueꝝ q pīxit amorē, Nōne putas miras hunc hũiſſe man⁹, Heſiod⁹ āt ī theogonia ait chaos añ oīa fuit, Terra poſt chao pauimẽtũ deoꝝ, Itē

Tartarũ.Itẽ amor. Alii dñt pmũ cupidinẽ ſcdi Mercurii & priæ dianæ filiũ fuiſſe. Scdſ vt pl̃s ſimonidi,ex ſola venẽ. Tertiũ ex venẽ & marte,alii dñt venerẽ fuiſſe vnã ex cupidinib⁹ reliqs ãtiqorẽ, Refert ãt Auſoni⁹ cupidinẽ qñq; i Myrteto herebi duolaſſe,atq; ibi ab heroidib⁹,q̃ pp illũ mltos labores,ac demũ mortẽ paſſæ fuerũt captũ fuiſſe.& i alta myrto cruci affixũ,ipe tñ mox itenictu veneris,q̃ illi cathenas a vulcano fabricatas inmitabaſ ñ ſolũ liberũt,vep et a venẽ,vt illi veniã daret ĩpetrarũt,Nate,oẽo i gñe dnbatiuo verſaſ,Quãto ãt artificio ꝯſcripta ſit Dõat⁹ demſtat.Captat.n.beniuolẽtiã,attẽtionẽ, & docilitatẽ, & oñdit qd petit facile,vtile,hõeſtũ,& neceſſariũ.Sũmi,ad oĩpotẽtiã refert,ſic Ci.ꝓ dono ſua,Quo circa capitoline iupiter quẽ po.Ro pp bñficia optimũ pp vi̾ maximũ noiauit. Typhœa. E ꝓ ei diphthõgo poſuit,ſʒ alibi lõgã poſuit. Stirpis achilleæ faſt⁹ iuuenẽq; ſupbũ hic breuẽ ait Pri. Typhoea.q.d maxia qa maiorib⁹ in corpus gigãteũ vſum fuiſſe Iouẽ credimus,vel Typhœa i.armenia.qa ibi ſit Typhœus & i illius antris fulmia fabricat Vulcan⁹, Fuit ãt Typhœus Titanis,& terræ filius,Et in bello Titanũ a ioue fulmine pcuſſus ſub ætna, vt placet Oui.vt vero Maroni ſub Inarime relegat⁹ eſt,fuit & ali⁹ Typhõ,vir oĩuʒ crudeliſſim⁹,& q frẽʒ Oſyri de hũano gñe optie meritũ iteremit,eiuſq; corpus i vigiti,& ſex ptes diſcerpſit, ſingulisq; cõiuratis ſingulas dedit.mox ab iſide,vt Oſyri maritũ vlciſceret interemptus eſt.

Ad te^a cõfugio,& ſupplex tua numina^b poſco
Frater^c vt æneas pelago tuus omnia circum
Littora iactetur^d odiis^e Iunonis iniquæ,
Nota^f tibi & noſtro^g doluiſti ſæpe dolore.
Hũc Phœniſſa^h tenet^i Dido,blãdiſq; moratur
Vocibus,& vereor quo^k ſe iunonia vertant.
Hoſpitia,haud^l tãto ceſſabit cardine rerum
Quocirca^m capere ante dolis, & cingere flãma
Reginam meditor^n ne^o quo ſe numine mutet
Sed magno Aeneę mecum^p teneatur amore.

SER. a ¶ AD te confugio pſonaꝝ rõ facit laudis augmẽtum. b Tua nu. poſſibilitateʒ. Et notãdũ vnũ deũ plura hẽ numia vt ſupra dixim⁹. c Fr vt.æ. conciliatio a q̃litate pſonæ. Vt autẽ eſt quẽadmodũ ꝙ i pnũciatione extenditur qñ tẽporis nõ eſt. d Iacteturq;,vacatq;. e O diis.i. iuſtæ cã petitiõis oñdit, O dic ãt o i noĩe breuis ẽ,i verbo lõgũ,vt odi,quẽadmodũ liƀr libreuis ẽ,liq̃ lõga. f Nota.t.græ.figura ẽ qa pſale a ſingulari regiſ.vt Ter. Meretricũ nõ ppeti cõtumelias. g E.n.ſ d.aut eo q̃ et ego, aut doluiſti,iõ qa me dolẽtẽ vidiſti.vt doleo illa te. h Phœniſſa,de phœnice. i Tenet, moraſ. K Quo ſe.iu.ver. Ho.q̃.i in quã ptẽ. Iunõia ãt hoſpitia,chartaginẽ dicit,vbi habitat Iuno,vt Hic illi⁹ arma, aut certe ħ ipm vereor ꝙ Æneæ carthago i hoſpitiũ patuit, vt ẽ Timeo danaos et dona ferẽtes. l Haud t.c.c.r.aut δυκτικῶς ne itm̃ qdẽ,hoc ẽ breui occaſiõe ceſſabit,aut ſimplr itelligẽdũ ẽ, nõ poterit i tãta reꝝ oportunitate ceſſare.vt ſit de ꝓuerbio tractũ,quo dr̃, Res in cardie eſt,hoc eſt in articulo. m Quo circa, qua pp. n Meditor, mẽte ptractu. o Ne q. ſe. n.v quo vel vacat,vel ꝓnomẽ eſt,& bñ ſupprimiſ numẽ Iunonis,ne ei⁹ frequẽti cõmemoratione Cupidinẽ terreat. magis.n. vult eã intelligere q̃ audire Iunonẽ,aut certe aduerbiũ eſt,vt ſit Timeo ne ſe numine Dido aliquã cõmutet in ptẽ. p Mecũ.i. cũ officio venereo, nec põt itelligi quẽadmodũ ego. Aliter.q. a mr̃e æneas, aſſ amata didone.

DON. ¶ AD te. q.d.nõ eſt alter q tñ aut dbeat aut poſſit. Supplex,admonuit pietate & filium rogauit vt deũ qd igiſ acceſſit oneris cum eſt rogatus ab ea, q̃ auctoritate parẽtis iubere poterat. Fr vt.æ. fecit beniuolũ & attẽtũ,Nũc facit docilẽ ſub iũcta narratiõe toti⁹ negocii,dixit fr̃ tu⁹ vt appeat opaꝫ nõ i extraneo ponẽdã,ſed i frẽ eẽ neciã,ꝙ hõeſtũ & piũ,vt fr̃ ꝓ fr̃e laboret, ꝓſtim i cã ſaluſ. Adiũgit labores vt moueat cõmiſeratiõeʒ,et oñdit iniuſte pati & ꝯformat pſona aduerſarie,q̃ ꝓſeq̃ſ inoxiũ. No. ti.ħ ad laudẽ cupidis ptinet. Maximũ.n crimẽ eẽt ei⁹,ſi fr̃is piculũ neſciret. Doluiſti. ſi pterita doluit.dʒ cauẽ ne rurſus dolẽda ſuccedãt. Di.tʒ oñdit facilitatẽ petitiõis, nã ſi iã æneæ affecta ẽ,ſi ẽ op⁹ initio amoris i q̃ magna ẽ difficultas,ſʒ augmẽtũ dſideraſ ãt augmẽtũ qa tiret iuno,a q̃ amor talꝭ poſſʒ abrũpi,ꝙ op⁹ erat tali amoꝛ,q ñ poſſet abrũpi a iunõe cardie ħ fidẽ facit fores claudũſ, & tribuit firmitatẽ.ꝙ dixit. Tãto.c.c.erat.n i ptãte abſoluẽ amorẽ,quẽ volũtate ſuſcepat:ſʒ diuict⁹ ĩpact⁹ ñ poſſet hũano arbitrio ſũmoueri, aſſerit ꝙ neciũ remediũ q̃ ois illa factio ſuccũbat. Mecũ,tãto amore amet,q̃to mr̃ amat filiũ,cui⁹ amor nulli⁹ violẽtia numis valet abrũpi. Cape an oñdit meli⁹ eẽ vẽtura ꝓpullare, q̃ iis q̃ venerũt remedia q̃rere;

¶ FRATER,

CHR. ¶FRATER, dr̃ quaſi fere alter, ¶Hoſpitia, Hoſpitalitas amicitia, q̃ cõtrahiť iter eos q nõ
Frater ſunt eiuſdẽ patriæ. Sed alter cũ in alterius p̃riam venit, illius domo, vt ſua vtiť dr̃q; illud hoſpitiũ, & illi hoſpites, Quæ aũt nõ beniuolẽtia, ſed pecunia nos recipiunt, nõ hoſpitia dñr ſed diuerſoria, & cauponæ. ¶Flãma, amore qd vinculũ oĩum tenaciſſimũ indiſſolubile eſt.

Qua[a] facere id poſſis nr̃am nũc accipe[b] mẽtẽ[c].
Regius accitu[d] cari genitoris: ad vrbem[e]
Sidoniam puer ire parat. mea maxima[f] cura
Dona ferens pelago: & flãmis reſtãtia Troię.
Hunc ego ſopitum[g] ſomno ſup alta Cytera
Aut ſuper Idaliũ[h] ſacrata[i] ſede recondam.
Neq̃[k] ſcire dolos medius[l] ve occurrere poſſit.
Tu faciem[m] illius noctem[n] nõ amplius vnam
Falle dolo & notos pueri[o] puer indue vultus.
Vt cum te gremio accipiet lętiſſima Dido
Regaleis[p] inter menſas laticemq;[q] Lyęum
Et dabit amplexus atq; oſcula dulcia figet:
Occultum[r] inſpires ignem fallaſq; veneno[s].
Paret[t] Amor dictis carę genitricis & alas[u]
Exuit: & greſſu gaudens incedit Iuli.
At Venus aſcanio placida[x] per mẽbra getem.

SER. a ¶QVA .i. quo modo. b ¶Accipe, audi, vt e contra, Da .i. dic, vt Da tityre nobis, non indebita poſco. c ¶Mentem diſpoſitionem cõſilium. d ¶Accitu euocatione, & eſt quartæ declinationis. e ¶Vrbeʒ ſidoniam, quam tenent ſidonii. f ¶Mea maxima cura, & Aeneas cura eſt, ſed Aſcanius maxima, cui regnum Italię, romanaq; tellus debentur. & vbiq; Aſcanius maxima cura Veneris introducitur, vt Veneris iuſtiſſima cura. Item Hunc tegere & diræ valeam ſubducere pugnæ. g ¶Sopitum ſomno, vnum quidẽ eſt ſopor ſomnus ſed modo ſopitum irrigatum intelligimus. h ¶Idaliũ, Cypri, nemus eſt, in quo oppidum breue vt paulopoſt. Idaliæ lucos. Itẽ Idaliũq; nemus. i ¶Sacrata ſede, vel tẽpli, vel oppidi. k ¶Nequa, qua vacat, vt frequenter diximus. l ¶Medius, importuus, incõgruus. m ¶Tu fa. il. faciem pro vultu poſuit. Nullus. n. poteſt accipere faciem alterius ſed vultum, qui promẽtis qualitate formatur, vnde infra Et notos pueri puer inde vultus. n ¶Noctem non amplius vnam, vt ſupra diximus, artis poeticæ eſt nõ omnia dicere, vnde nunc premiſſit noctem vuã. Nec. n dicturus eſt aut abſceſſum Cupidinis, aut aduentum Aſcanii. o ¶Pueri puer, argumẽtum a facili. p ¶Regaleis inter menſas, puellas in temperantes, in quibus caſtitas rara ẽ & facilis amoris occaſio, vnde eſt illud Terẽtii, ſine cerere & libero friget venus. q ¶Laticemq; ly. latex proprie aqua eſt, ab eo q̃ intra terræ venas lateat, ſed & vinum latet intra vuam, vnde nunc dixit laticem lyæum, aut pro lyæum dixit figurate ponens principalitatem pro deriuatione. r ¶Occultum in. ſ. i. diffinitio amoris eſt, ignis occultus. s ¶Veneno, venenum dictũ q̃ per venas eat.

t ¶Paret. a. d. vt ſupra pro cupidine amorẽ poſuit. u ¶Et. a. F. laus ingẽs Aſcanii p trãſitum. ſi quid alis tantum depoſitis Aſcanius fuit. x ¶Placidaʒ per. m. q. aut epithetõ eſt quietis, aut iõ placidam dixit, quia eſt qes quæ poteſt ẽt ſomniorũ terroř turbari.

DON. ¶PVER. ſ. p. oſidit in cõmutatiõe formę ętatis cõmutatione nõ fore difficilem. ¶Maxima. c. nolebat mitteř aſcãiũ ne duoẏ ſolicitudinẽ tangereť vel is mittereť qui exorienter tumultu ſibi p pieatẽ cauere nõ poſſet. ¶Hũc ergo ne diceret cupido qd fiet de Aſcanio ſi ibo. ¶Sopitũ, nã illa ætas multũ p̃fundeq; dormit, ergo erit ſat tpis, ad capiẽdos mulieris animos, Deſignat ẽt tp̃s, & locũ amoribus aptũ. ¶Noctẽ. n. erat ſpatiũ breue, ſʒ erat pperãdũ, ne lõgi tpis opera eẽt neceſſaria, qa aſcanius longiori ſomno teneri non potuit ¶Paret, non r̃ndet, qd. n. pſonæ mr̃is vel maxime in tali cauſa r̃nderet, & tp̃s facta non fabulas exigebat. Ergo ſe officioſũ mr̃i preſtat. ¶Gaudens, vel vt ſiliũ exp̃ricre ad patrẽ euntẽ, vel qa plena voluntate iuſſa mr̃is iplebat. ¶At venus, nã puerorũ tangiť, qui ſecurius, & diu dormiunt, ſi ẽt accedant alia oblectamẽta, vt ſeceſſ⁹ flores, & odores & mollicies, Opacitaſq; vmbrarũ. Duce achate ergo hũc fallebat, & lętus portabat dõa Quia nõ frangebať onore mũerũ nec tedio viaẏ.

CHR. ¶MENTEM, animum, & voluntatem, Anima enim teſte Auguſt. eſt ſpiritus intellectualis, rationalis ſemper viuens ſemper in motu bonæ malæq; voluntatis capax ſecundum benignitatem creatoris, ac ſecundum ſui operis officium variis nominibus dicitur, ſcilicet anima dum vegetat. Spiritus dum contemplatur. Senſus dum ſentit, Animus dum ſapit. Mens dum intelli-

git ratio dum diſcernit, Memoria dum recordat, voluntas dū vult, Differunt iſta non ſubſtantia, ſed noibus, Vna aīa eſt, ꝓprietates diuerſæ, in ſpū tn̄, & aīa pōt eſſe dr̄ia, ná oīs aīa ſpūs, non oīs ſpūs aīa. Sidoniá, carthaginem, quam cōdiderunt qui de ſidoniis partibus venerant. Eſt.n.in phœnicia poſt ortholiam, & eleuthe, Tripolis, quæ nomen a re ipſa accepit, Tres.n.vrbes hēt ſyrū, Sidonem, & aradū. Idalius, mons, Veneri ſacer in cypro ē in
Idalius ſula in ſinu iſſico, & pāphilio poſita quę pelago cōtinua eſt ægypto, Lyæū vnū ē ex noib⁹
Lyæus Bacchi ab eo qđ eſt λύειν.i.ſoluere qa hoies a curis liberet, De his noibus ſcribit Oui. Thuraq; dant, baccūq; vocāt bromiūq; lyceum, Ignigenāq;, ſatumq; iterū ſolūq; bimatrē, addit his Niſeus indetonſuſq; thyoneus, & cū lenæo genialis cōſitor vuæ, nyctileuſq; Eleleuſq; pares, & Iacchus, & Euan, ſꝫ de Baccho alibi. O ccultū inſpires ignē, idest occulte, & diſſimulanter immitas. Venenū, quia peſtifera res eſt amor, & cito tranſcurrens occupat venas.

Irrigat & fotum[a] gremio Dea tollit in altos
Idalię lucos vbi mollis Amaracus[b] illum
Floribus & dulci aſpirans cōplectitur vmbra.
Iamq;[c] ibat dicto parens & dona Cupido
Regia portabat Tyriis duce lętus Achatę.
Cum[d] venit aulęis[e] iam ſe Regina ſuperbis[f]
Aurea[g] cōpoſuit ſpōda[h] mediamq;[i] locauit.
Iam[k] pater Aeneas: & iam troiana iuuentus.
Conueniunt, ſtratoq; ſuperdiſcūbitur oſtro[l].

SER. a FO Tum ſublatum a fouēdo. b Amarac⁹, hic puer regi⁹ vnguētarius fuit, qui caſu lapſus dum ferret vnguenta maiorem ex confuſione odorē creauit, vnde optima vnguenta amaricina dr̄ hic poſtea in herbam ſampſucū verſus eſt, quā nunc amaracū dixit. c Iāq; ibat, cū vix Venus iſta dixiſſet. ſane nec feſtinantibus pſonis, neq; mioribus eſt rn̄dēdi facultas, vt hoc loco Cupidini, vt Mercurio ſupra. Idem in quarto, vt in ſeptimo furiæ d Cū venit, aut ꝓ cū veniret aut cū ſit aduerbium tpis pro dū Nec.n. pōt cōiunctiui modi particula iungi indicatiuo. ſane ſciendū cum & dum malo errore a Romanis eſſe cōfuſa. e Aulæis; velis pictis, q̄ ideo aulæa dicta ſunt, q̄ primū in aula Attali regis Aſiæ, qui populum Romanū ſcripſit hæredem inuenta ſunt, ideo etiam in domibus tendebant aulæa, vt imitatio tentoriorum fieret, ſub quibus bellantes ſemper habitauere maiores, vn̄ & in thalamis hoc fieri hodie conſpicimus. Varro tamē dicit vela ſolere ſuſpendi ad excipiendum puluerem, qa vſus cameræ ignorabatur, vnde Hora. in terea ſuſpenſa grauis aulæa ruinas In patinam fecere trahentia puberis atri Quantū non aquilo campanis excitat agris. Sciendū ſane omnia græca nomina in η litteram exeuntia cum deriuationem faciunt η in æ diphthongum conuertere, vt αὐλὴ aulæa, Ἰδαίη idæa, Αἰτνη ætnæa. f Superbis, nobilibus, vt Cecidítq; ſuperbum ilium. g Aurea, ſi Dido aurea pulchram ſignificat, & eſt nominatiuus. ſi ſponda ſeptimus quidem eſt, ſed ſynæreſis ſit, & ſpondeus eſt. h Sponda, ſtibadia antiqui non habebāt, ſed ſtratis tribus lectis epulabantur, Vnde & triclinium ſterni dicitur. ſic Cicero ſterni triclinia, & in foro ſterni iubebat. Vnde apparet errare eos qui triclinium dicunt ipſam Baſilicam vel cœnationem. i Mediamq; locauit, ipſe .n. apud maiores domini fuerat locus vt aperte ſaluſtius docet, igit diſcubuere ſertorius inferior in medio. ſuper eum. T. Fabius Hiſpanienſis ſenator ex proſcriptis. in ſummo Antonius, & infra ſcriba ſertorii Verſius, & alter ſcriba Mecœnas in imo, medius inter Tarquinium & denatium Perpēna. K Iam pater æneas, religioſus quia pater proprie oium deorū eſt epithetō, vt oſtēdit vbiq; Virgilius l Oſtro, ꝓ purpura poſuit, vnde tingitur purpura.

CVM VENIT, executus eſt iuſſa maturæ quia peruenit conuiuium, & venit cum iam diſcumberent in aptiſſimo tempore. Mediam, nam is locis potior apud veteres fuit. Nam ſalu. ita ſertorii conuiuium deſcribit vt ipſum quia potior fuit, collocarit in medio. Iam pater æneas. Diſcernitur ipſe, & Troiani ſedibus purpureis. DON.

FO TVM, ab eo quod eſt foueo, Dicunt enim aues pullos ſuos fouere cum alarū amplexu incubant. Amaracus, recte exponitur a ſeruio hāc herbā Thuſci perſam appellāt, ſanſucus, vt ait Diaſcorides a ſiculis amaracus dr̄ ramoſa herba multas virgas ſuper terram ſpargit, Foliis paruis & rotundis nō diſſimilibus nepite, tota herba odorata eſt, ſimon illam maioranam & perſam vocat amaracum Cynaræ regis cypri filiū in hāc herbam mutatum fabulantur. Sponda, exterior pars lecti eſt, vt pluteus interior. CHR.

DANT

SER. a ¶DANT manib⁹ ſa.lym.humilis character,q ἔκγονος dr̃ vilia.n.deſcribũt. b ¶Ton ſiſq̃ ſ.m.v.tõſis villis.i.minutis,vt cõpoſitis, Cõſtat.n.maiores mappas habuiſſe villoſas mãtilia vero a manibus añ lotis dicta,quo mõ torale a toro Q.d aũt legimus in Horratio,Nec turpe toral apocope ẽ. c ¶Quinquagita intus famulæ,hoc ẽ multa. d ¶Ordine lõ

Dãt ᵃ mãib⁹ famuli lÿmphas cererẽq; caniſtris
Expediunt tõſiſq; ᵇferunt mantilia villis.
Quinquaginta ᶜ intus famulæ qbus ordie ᵈ lõgo
Cura penũ ᵉ ſtruere ᶠ & flãmis ᵍ adolere Penates
Centum aliæ totidemq; ʰ pares ætate miniſtri.

go diſpõne ſm Tuliũ,q in œconomicis dicit,qd vbi ponẽdũ ſit.nec.n.dñt vniuerſa cõ fũdi. e ¶Cura.p.ĩter penũ & cellariũ ħ ĩtereſt.q; cellariũ ẽ paucoꝝ dieꝝ,vñ & ĩ cellã dr̃ ſpatũ frumetũ,pen⁹ vero lõgi tpis.Sane dicim⁹ hic & hęc & hoc pen⁹,ſʒ ĩ maſculio & in fœminino gñe q̃rtę ẽ declinatiõis,a neutro tertiæ qũo pec⁹ pecoris,vñ Hora.portet frumẽta penuſq;,maſculio vero gñe Plaut⁹, Niſi mihi ãnuus pen⁹ daſ,& fœminino Luci lius poſuit,vt vxori legata pen⁹,q̃rtæ ãt declinationis eẽ pſus docet,vt in locuplete pe nu defenſis piguib⁹ vmbris. f ¶Struere,ordi nare,cõponere.vñ & ſtructores dicunſ fercu loꝝ cõpoſitores. g ¶Et flã.ado.pe.colere.ſed adolere pprie eſt augere,in ſacris aũt adole re per bonũ omen dicif. Nam & in aris nõ adolentur aliqua,ſed cremanſ. h ¶Totidẽq; pares ætate miniſtri,non numerus habet admirationem,ſed ætatis qualitas.

DON. ¶DANT,deſcribit familię ordinẽ.¶Caniſtris,Mos apd veteres ferſ fuiſſe,vt panis nõ argẽteis,ſʒ vimineis vaſculis ĩferreſ. ¶Lõgo ordie vbi fuerãt qnq̃ginta ad quaꝝ curã pti nebat pcuratio cellarii,& deoꝝ penatũ cul tus illas ſine dubio viciſſitudo lõgo ordie tã gebat.¶Cẽtũ aliç,elegãter atq; breuiter diui tias expſſit laudauitq;,Voluit.n.demõſtrare ducẽtos,& ſexũ,& ætatẽ diſcernere. Numerus aũt nõ ẽ res magna in Rege,Sed parilitas ætatis q̃ oñdit quãta ſibi ſeruoꝝ eẽt mul titudo.Ex q̃ ducẽti pari ætate eligi potuerit digni,q curarẽt ſupradicta,Nec nõ ſup oſtꝝ troiani,q magis eſſent honorãdi ſederunt.

CHR. ¶LYMphas,aq̃s q̃ dñr a nymphis,Vulgo ãt teſte põpeio memorię pditũ ẽ qcũq; ſpẽs q̃dã e fonte.i.imaginẽ nymphę viderit furẽ corpũt,q̃s græci νυμφολήπτους latini lymphatos appellant.¶Cererẽ.i panẽ,& deno

Ceres minatio qm̃ capiſ auctor pro re cuius eſt au ctor,Sine cerere,& libero friget venus,Cererẽq; deaꝝ frugũ Fabulanſ cæli & Veſtæ filiã,Alii Iouis dicũt.Ferũt pterea cũ ſ Saturn⁹ cui fauebat pulſus eẽt metu Titani ĩ ãtro latuiſſe.Preſertiꝫ ãt pudore ductã,qa creſceret ſibi vter⁹ Nõ cõcepat iã Acherõtẽ,q & ip ſe cũ nat⁹ eẽt,eodẽ pudore affectus delituit, & ĩferos deflexit cõcepit Acheron tẽ ex captiuitate fris.i.merorẽ ex q ſollitudine gaude bat,Ad id.n.ſprllit mœrore.Qui rẽ ad hiſtoriã referũt,aiũt illã Sicani antiq̃ſſimi ſiciliæ regis filiã fuiſſe,& ab ea ſiculos vſuꝫ frumẽti colẽ di cœpiſſe.Diodo.vero ſiculus q ex hac iſula oriũdus rẽ diligẽti pſeq ſiciliã Cereri & ſiliæ ei⁹ ſacratã icolas a maiorib⁹ ſuis p ſucceſ ſiões ſemp accepiſſe affirmat.Addũt ẽt poe tæ ĩ nuptiis plutonis,& pſerpinæ hanc iſulã ſpõſæ a ioue dono datã ipſaſq; dras primo hic appuiſſe grauiſſimi ſcriptores tradidere. prioq;,hic frumẽtũ eẽ natũ pp loci Fertilita tẽ.Vñ ẽt nũc ĩ agro leõtino,& aliis in locis qd agreſte frumẽtũ nũcupãt naſcif. ergo hãc deã volũt nõ mõ ſerẽdi fruges pcepta dediſſe,ſʒ leges ad iuſte viuẽdũ tuliſſe,vñ themoſ phora dr̃,Quapp,& viuẽdi bene viuẽdi auctor fuit,Sũt quoq; q dicãt Cererẽ Saturni & Rheæ filiã frugũ culturã ĩueniſſe,& qdeꝫ añ pſerpinã natã,& a plutone raptã.nã ĩ ra pina ipa oẽs ſegetes icẽdit,tũ pp inimicitias q̃s cõtra iouẽ ſuſcepit,tũ pp Filiæ mœrorẽ, ĩuẽta ãt filia,& ioui recõciliata ẽ.& Triptolemũ miſit,Qui fruges ferẽ doceret,Multi deniq; ppli de hac dea ptẽdũt,Ægyptii.n.di cũt Cererẽ ac iſiꝫ eãdẽ deã eẽ,& in ægyptũ ſemẽ ĩtuliſſe Quo tpe Nilo ſtagnãte Regio optie ſemẽ excipet Athenięſes in attica eluſina oñdũt,vbi primũ hoc mun⁹ dea dederit,hæc oĩa Diod.Euſe.aũt pãphilus ita rem partif.vt Telluris vim veſtã appellet cui⁹ vir ginale ſimulachrũ in ſoco ignis ſtatuit,quæ virtus qm̃ ferax ẽ muliebri ſpẽ fungiſ Rhea quã & opẽ dicũt Lapidoſæ mõtanæq; terræ vis ẽ,Ceres feracis,& plenæ.Hæc bonã quæ Proſerpina ẽ Ioui pepit,aciõ hãc ſpicis coronam⁹ & papauera iuxta ponim⁹,qm̃ fer tilitatis ſymbolũ ſũt pſerpina vis ẽ piecti ſe minis ĩ terrã,quã pluto.ĩ ſol q in hyeme remotionẽ ptẽ luſtrat ad ĩferos rapit.¶Villis, gilis maſculini,& ſcdæ declinationis,Vellus aũt gñis neutri,& tertię declinatiõis ¶Mãti lia a manu,& tego volũt q illis man⁹ lotæ abſtergans,Vñ Mantilia pleriq; dñt famulę

ancillę, ab olcis origo ē huiꝰ nōis, apud quos ſeruꝰ famel dr. ⸿ Caniſtris, à capiēdo dīit, aliq̄ a græ. eē credūt, illi.n. τα κανῖτα dīit. ⸿ Struere, ordiare & i recta Figura res diuulſas cōponere. hinc dicimꝰ ſtruere orōnē, hic ſtruē lignū hic deſtruo cū cōpoſita deficiūt, hic ſtruere aciē. & mētē p trāſlationē iſtruere dicimꝰ. ⸿ Cura pe. & lōgū & lōgo legiſ vt ſit lōgo ordie vel lōgū penū, Penꝰ ē oē q̄ veſcūſ hoies, vt ait Ci. i li. ii. de nā deoꝶ, Et Feſtus ſcribit penora res eē neceſſarias ad victū quotidianū, Et ſcæuola ait penꝰ ē qd̄ eſculētū poculētū ue ē, Gellius vo refert q̄ lōge vſionis gra cōtrahūſ & recōdūſ, qa nō in prōptu ſint, ſʒ intꝰ & penitꝰ hēanſ penꝰ dcā ſūt, Et pterea apd̄ iuriſcōſultos titulus de penu legata i quo penꝰ appellatōe venire demōſtrāt q̄ eſui potuiq; ſūt, Neq; ſolū vt panis caro caſeꝰ vinū. ſed & vt ſunt cōdimēta ſal, pip, garū, crocū. Et i quo, vt vaſa i qbꝰ eſculēta poculētaq; tenenſ, penariū, aūt. vt ēt cellariū nō penū eē diceremꝰ, ſed cellā ipſam & repoſitoriū in quo penus ſeruaſ, vt granariū vbi grana cōdunſ, Cellarius eſt q pēſt penori, q vt notari pōt apud Plautū à promēdo & condēdo nomē eſt, accepit Sum pmus condus, pcurator peni ⸿ Abolere, qa vrēdo odor eiicitur. Hinc Home καδδ᾽ ἴσ ἰνθα λᾶμα ἶνα δ᾽υκκωυτι .i. ardēti, hoc eſt olenti.

Qui dapibus[a] onerēt mēſas, & pocula[b] ponāt
Necnon & Tyrii per limina lęta, frequentes
Conuenere: toris iuſſi diſcumbere pictis.
Mirantur[c] dona Aeneę, mirantur Iulum,
Flagrantiſq;[d] dei vultus, ſimulataq;[e] verba.
Pallamq;, & pictū croceo velamen Acantho.
Pręcipue[f] infœlix peſti deuota futurę
Expleri[g] mentem nequit, ardeſcitq; tuendo[h]
Phœniſſa, & puero pariter, doniſq; mouetur
Ille[i] vbi complexu Aeneę, colloq; pependit,
Et magnū[k] falſi impleuit genitoris amorem,
Reginam[l] petit, hęc oculis, hęc pectore toto
Hęret: & interdū gremio[m] fouet inſcia Dido
Inſidat[n] quantus miſerę deus at[o] memor ille
Matris Acidalię[p] paulatim abolere[q] Sichęum

SER a ℂ DApibꝰ dapes regū ſūt. ꝛpu le pꝛatuꝶ. b ⸿ Et p. p. ſm āti quū locutus eſt morem. c ⸿ Miraſ. d. æ. miranſ iulū, ſʒ ad Tyros retulit. d ⸿ Flagrātiſq; dei vultū hoc ad poetā refert. e ⸿ Simulataq; ver. cōpoſita in Aſcanii ſilitudinē. & hoc ex pſona poetæ accipiendū. f ⸿ Præcipue infœlix pp caſum futurū, vt pbāt ſequētia Peſti deuota futurę. g ⸿ Expleri. m. n. gręca figura ē. h ⸿ Tuēdo, dū ītueſ, & oīs gerūdii modus tā ab agētis q̄ a patiētis ſignīatiōe ſilr pſerſ, vt Cantādo tu illū. i. dū cātas, & Frigidus in pratis cātādo rūpiſ anguis. i. dū ei incantaſ. i ⸿ Ille vbi, poſtq̄, vt Hora. Nos vbi decidimꝰ. hoc ē poſtq̄, nā ſi loci eēt q̄ diceret, ergo vbi īterdū aduerbiū loci ē, īterdū tpis. K ⸿ Et m. arduū. Difficile ē. n. imitari verū filii affectū. l ⸿ Reginā p. nō ſimplr dixit petit, nam petere nō ſolū adire. ſʒ ēt petere ē pprie inſidiari. m ⸿ Græmio. ſ. ſuſtinet, vt Eotū græmio. n ⸿ Inſideat. legiſ & inſidiat. o ⸿ At memor. i m. hoc ē pceptoꝶ mřis. p ⸿ Acidaliæ, Acidalia Venꝰ dr, vel qa iniicit curas, quas græci ἄκιδας dīit, vel certe a ſonte Acidalio, q ē in Orchomēto Bœtiæ ciuitate, i quo ſe Græ lauāt, q̄s Veneri cōſtat eē ſacratas, ipſiꝰ. n. & Liberi filiæ ſūt, nec imerito Græ. n. p horū fere numinū munera cōciliāſ. lō āt nudæ ſūt q̄ græ ſine fuco eē debēt. iō cōnexæ, qa iſolubilē eſſe gras decet, Hora. Segneſq; nodū ſoluē græ. Q d vo vna auerſa pingiſ, duę nos reſpicientes. Hæc rō ē, qa pfecta a nobis gra duplex ſolet reuerti. Vñ ſupra Nec te certaſſe priorē pœniteat. q ⸿ Abolere ſi. in ordo nālis, Prius. n. eſt euellere inhærentia, & poſt noua inſerre. ſic Ter. vt metū in quo nūc eſt adimam atq; expleā aīuʒ gaudio.

DON ℂ TYrii, vero in veſtibus pictis. ⸿ Miranſ, p hoc oſtēdiſ regina, q̄q̄ ditiſſimi viri vxor fuiſſet talia nūq̄ habuiſſe, cū hæc ipſa & ſui tyrii mirantur, Aliꝰ intellectꝰ eſt Miranſ dona æneæ. i. mirātur talia æneaʒ vel hře vel donare potuiſſe. ⸿ Mirantur ergo ſubſtantiā animi largiētis. ⸿ Ardeſcitq;. t. cōtrariū poſuit, Nā cōſiderationi incēta faſtidiū incurrere debuit. ⸿ Falſi magna res. vt ēt pater deceptus ſit. ⸿ Inſidat q̄tus. Tāto libētius iprudens cōplectabatur. Quātū neſciebat qualē deū amplectaretur. ⸿ Infœlix. Quia benignū aīum exhibebat, quē dřet inimicū exhibere cū ex eo patereſ ſibi mors. ⸿ Abolē, priꝰ. n. debebat remoueſ amorē pſtini viri, & paulatiʒ qa cū vehemēter hęreret, nō poterat vno ipulſu dimoueri, iccirco āt Dido. caſtā, diuitē, pulchrā, deceptā iducit p cupidinē, vt nō ſolū Didonis veꝶ ēt æneæ extimationē oñderet. Ne illū ignobilis Fœmiæ pſecti pudoris ſpōte amaſſe, aut puocata mūeribꝰ videaſ, Aut ille malis ſubmerſus inūeris de amoribꝰ illicitis cogitaſſe.

ℂ HÆRET,

CHR. ¶ HÆRET, affixa manet, Eſt autem hic repetitio. hæc.o. hæc.p.t. ¶ Abolere, remouere, Sunt autem exoleo & aboleo compoſita nõ cum ſoleo, ſed cum oleo. vt placet Priſciano.

SER. a ¶ VIVO amo re, tu aut certe ve hemẽti. b ¶ Præ uertere, ꝓoccupaȓ pp iunonẽ ſine du bio c ¶ Reſides.a. pigros ad aman dũ iertes. Iurauerat.n. nulli ſe eſſe nupturã, vñ ɔtra inſtãtes dicim⁹ in duſtrios. d ¶ Qui es c.pp regalẽ aſ fluẽtiã, ɔtra vt ſu pra ait, Poſtq̃ ex empta fames, pp

Incipit & viuo ᵃ tentat prǽuertere ᵇ amore
Iampridẽ reſides ᶜ animos deſuetaq; corda.
Poſtquã pria quies ᵈ epulis menſæq; ᵉ remotę
Crateras ᶠ magnos ſtatuunt, & vina ᵍ coronant.
Fit ſtrepitus ʰ tectis vocemq; p ampla volutant
Atria ⁱ dependent Lychni ᵏ laquearibus ˡ aureis
Incenſi, & noctem ᵐ flammis funalia ⁿ vincunt,
Hic ᵒ Regina grauem gẽmis, auroq; popoſcit
Impleuitq; mero pateram quam ᵖ Belus, & oẽs
A Belo ſoliti. tum facta ſilentia tectis.
Iupiter (Hoſpitibus ᵠ nã te dare iura loquunt)
Hunc lętum Tyriiſq; diẽ, Troiaq; profectis ʳ

incenſos mortuis ꝓferebãt. o ¶ Hic, tunc.eſt ergo ad uerbium tẽporis. p ¶ Quam Belus, primus rex Aſſyriorum, vt ſupra diximus, quos conſtat ſaturnũ, quẽ & ſolem dicunt, iunonẽq; coluiſſe q̃ numia, & apud afros poſtea culta ſunt vñ & lingua pũica Hal dr̃ de⁹, apd aſſyrios

naturæ neceſſitatẽ nõ ãt luxuriã. e ¶ Mẽſæq; remotæ iſ ſub extranea pſona Romanorũ tñ exeqr morẽ apud q̃s dux mẽſę erãt, vna epularum, altera pomorum. f ¶ Crateras, græcũ, ẽ ab eo qd eſt hic craſ. Nã latie hæc cratera dr̃ vñ Perſi⁹, Si tibi crateras argẽti icluſaq; pingui Auro dona ferã. g ¶ Et v.c. vina pro poculis poſuit. & ẽ trop⁹ ſynecdoche, vt Cererẽ dicamus, ſic Plau. Vinũ pcemur, nã hic deus pñs adeſt. ¶ Coronãt, ãt ẽ aut iplẽt vſq; ad marginẽ, aut qa ãtiq coronabãt pocula, & ſic libabãt, vñ ẽ, Magnũ cratera corona iduit im pleuitq; mero h tractũ ẽ ex Ho. q ait i iliade κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο h ¶ Fit ſtre.te. i.ad tecta, vt It clamor cœlo. legiſ ãt. Et ſit ſtrepit⁹ tecti. i ¶ Atria, vt ſup dixim⁹ tãgit morẽ romãorum. Nã vt ait Cato & i atrio et duob⁹ ferculis epulabãſ ãtiq. vñ ait Iuue. Quis fercla ſeptẽ Secreto cœnauit au⁹: Ibi et pecũias hẽbãt. vñ q honoratiores erãt liminũ cuſtodes adhibebãſ, vt Qui dardãio ãchiſę Armiger añ ſuit fiduſq; ad limina cuſtos. Ibi ẽt et culina erat, vñ et atriũ dcm̃ eſt. atrũ.n. erat ex fumo. K ¶ Lychni, grçco ſmone vſuſẽ, ne vile aliqd itroferret. Alychno ãt lucerna dcã ẽ, vñ et breuis ẽ lu, vt Iuue. diſpoſitę piguẽ nebulã vomuere lucernę. Hor. Vnguẽ oliuo Nõ q̃ ſũdatis imũd⁹ nacta lucernis. Si.n.a luce diceref ñ ſtaret uſ⁹. l ¶ Laqaribus, ꝓncipalr lac⁹ dr̃ vt lucilli⁹. Reſultãt ędeſq; lacuſq;, dimiutio lacunar fac. Hor. Nec mea renidet i domo lacunar, Inde ſit alia dimiutio lacunariũ, & p antiſtœchon laquearius. m ¶ Noctẽ. v. lumis ẽ exaggeratio. n ¶ Funalia ſunt q̃ intra cærã ſũt, vñ ſũt dcã a funib⁹, quos ante vſum papyri cæra circũdatos habuere maiores. vñ & funera dicunſ q funes

ãt Hel dr̃ q̃dã ſacrorum rõne & Saturn⁹ & ſol. q ¶ Hoſpitib⁹.n. te.d.i.I.ſ. exẽplo Lycaonis, q cũ hoſpites ſuſceptos hoſpitio necaret, a ſuſcepto Ioue poſtq̃ ei epulas hũanas appoſuit verſus i lupũ oñdit hoſpitii iura nõ eſſe violãda. vnde dr̃ iupiter ξένιος.i. hoſpitalis. r ¶ Troiaq; pf. ſane bñ voluit dicere pfugis. ¶ POſtq̃.p.q. cõuiuii pſixi nox deſcribitur. Nã cõfectis eplis ſtudiũ Bibendi pſequunſ. ¶ Funalia, Faces ex funibus pcreatæ ¶ Grauẽ laudat a põdẽ, & a mã, Deide quo maiores Didõis vñ ſint, & durãte merito trãſierit ad Dido. ¶ Fata. I.rẽ.n. dinã arctura ſilentiũ idu xit. ¶ Iupiter rogat iouẽ, & ei⁹ virtutẽ narrat vt oñdat pleno voto Troiãos excepiſſe. Cũ initã ſocie: atẽ teſtimõio hoſpitalis iouis cõfirmet. Cũ ãt ipſa eẽt fidõia q̃ſi mortis ſuę pſagio, Tyriorum ſolũ, & Troiãorum meminit, & merito diei mẽinit quo cõfirmabat ſocietatẽ p ſacra, & cõuiuũ. Triſte aũt ſuit tenebras noiaſ vel noctẽ, vel maxie qa cõtinuationẽ diei nocti ɔiũxerat, et nũdũ iſtũ erat ad fqẽ. ¶ Vina.c. ſic Ho. πίνοντ' ἐκ κρατήρων CHR πίνετ φ ἐκ οἶνοιο. ¶ Fit ſt.ñ.n. ſine ſtrepitu potuit eẽ lætũ, & nũeroſũ cõuiuiũ, Volutant, vndatiꝫ.n. effluit vox p camerata loca. ¶ Atriũ, gen⁹ ędificii ẽ, Q.d mediã areã ɔtiet Atrium In quã collecta ex oĩ tecto pluuia deſcendit. dcm atriũ, vel qa id gen⁹ ædificii pmũ atriæ q̃ ẽ vrbs ethruriæ iuẽtũ ẽ, vel qd a terra oriaſ q̃ſi ateriũ, ait Põ.feſt⁹. ¶ Lychni, λύχνοι.i.oẽ lychni qd lucet. Lucernã ãt nõ hic eẽ puto, ſꝫ a luceo Nã q̃uis primã corripiat quã luceo ꝓducit. Non caret exẽplo, Nã dico dicacẽ, & a duco ducẽ, & a vito vitiũ. Quæ oia noia a verbis pmã. Producẽtib⁹ deriuata corripiũſ. ¶ Laqaribus, Luci. Nec cytharã roboãt laqata aura

patera taq; tecta. ꝑ Paterā, aūt poculū teſte Mac. latinū eſt planū, & patēs a pātēdo dictū. Carcheſiū aūt grecoꝝ, & circa mediā ptē cōpreſſum anſatū mediocriter. Anſis ad ſūmū ad infimū ptin gētibꝰ. Veꝝ Plautꝰ cū apud pherecydē legiſſet Alcmenę a ioue carcheſiū dono datꝰ iſuetū nomē & grecis dūtaxat notū reliquēs paterā cuiꝰ figurā lōge diuerſa ē dixit, Tūc ſcā. ſ nā factura ſacrificiū ſilētiū idixit mor ro. Apd q̄s ne oē malū ſeq̄ref aiebat ſacerdos fauete linguis. i. tacete. Iuue. Ite igiƒ pueri līguis aiſq; fauētes. ꝑ Iupiƒ, iouē āt hoſpitibꝰ iura daƒ dixerit ñ ſolū pp fabulā Lycaonis, ſed magis qa ab eo planeta maxie eſt iuſtitia & religio, atq; humanitas ois, hic apud Home. Menelaꝰ violati paride hoſpitii pœnas iouē poſcit, Et Sta. eadem de re ait, Nō gētibꝰ æquū fas aut cura iouis meliꝰ legatꝰ adiſſem Sauromatas auidos neſciētis. ꝑ Bona iuno, Nā norat illā inimicā Troianis, ergo vt ſit bona, & beniuola. ꝑ Tyriis, ne eſſet aliq̄ icolaꝝ aduerſus pegrinos ēmulatio, i mēſa, i cōuiuiis. n. cū hmōi honorificētia numinibꝰ exhibeƒ, Pro ara mēſa ſuccedit. ꝑ Pria, vel qa ipſa libabat, vel qa potior oibus fuit, vtpote regina. ꝑ Sūmo tenus, ſūmis labris, vt religiōis, & nō vini cupidā demōſtraret ꝑ Increpitans, clara voce exhortās, hūc aūt elegit qa ſciebat vini eē amatorē, vñ ſeq̄tur ille ipiger hauſit. ꝑ Et pleno ſe pluit auro, & paterā inq̄t vacuam fecit, & cū auide biberet, & tñ infunderet q̄tū fauces tranſmittere non poſſent, perfudit ēt ſe.

Eſſe[a] velis noſtroſq; huiꝰ meminiſſe minores.
Adſit[b] lętitię Bacchus dator & bona[c] Iuno.
Et vos o cœtum Tyrii celebrate fauentes.
Dixit & in menſa laticum[d] libauit honorem
Primaq; libato[e] ſummo[f] tenus attigit ore.
Tum[g] Bitię dedit īcrepitās[h]. ille īpiger hauſit[i]
Spumantē pateram & pleno ſe proluit auro.

SER. a ꝑ ESSE velis, ſm hetruſcā diſciplinā locutꝰ ē. Sic .n. dicebāt volens propitiuſq; ſis. b ꝑ Adſit lætitiæ bacchꝰ dator, alii adſis legūt ſm q̄s Bacchꝰ, aut antiptoſis ē, aut antiquus vocatiuꝰ, vt Socer arma latinꝰ hēto. Bene āt addidit dator lætitiæ, qa ē & dator furoris. c ꝑ Et bona iuno, aut ꝓpitia. i. nō irata Troianis, vt Sis bonus o felixq; tuis, aut magis bona cœleſtis. eſt enim & iſerna. vt Iunoni iſernæ dictꝰ ſacer. d ꝑ Laticū libauit honorē, more ſacrorū. & tāgit ritū Romanoꝝ q paniceas ſacrataſq; mēſas hēbāt, i qbꝰ libabāt, vt Heus ēt mēſas cōſumimus inq̄t iulus. e ꝑ Libato delibato. f ꝑ Sūmo tenus attigit ore & verecūdiā reginæ oſtdit, & morē romanū. Nā apud maiores nr̄os fœminæ non vtebāƒ vino, niſi ſacroꝝ cā certis diebꝰ deniq; fœmia q̄ ſub Romulo vinū bibit, occiſa eſt a marito, Mecēnius abſolutꝰ eſt (id n. nomen marito.) Sic Granius Lucianus cœnæ ſuę, vñ in hiſtoriis lectū eſt romanoꝝ, vini vſus romanis fœminis ignotꝰ fuit, ne. ſ. i aliqd dedecus prio laberenƒ. g ꝑ Tū bitiæ, p trāſitū pœnoꝝ ducū noia ītroducit. Na bitias claſſis punicæ fuit ꝑfectus, vt docet Liuius. Iopas vero rex afroꝝ vnus de procis Didonis, vt punica teſtaƒ hiſtoria. h ꝑ Increpitās, inclamans, vt Æſtatē increpitās ſerā, Aut certe arguens familiariter ſegnitiē tarde paterā accipiētis cū eſſet auidus ī bibēdo. i ꝑ Hauſit, mō accepit, nec poſſumus itelligere biqit cū hoc ſequaƒ, Et pleno ſe pluit auro. alibi vidit, vt Hauſit cœlū mētēq; recepit alibi audiuit, vt Vocēq; his auribus hauſi. alibi vulnerat, vt Et latus haurit apertū, & multa alia pro loco ſignat.

DON. ꝑ NOſtroſq; huius, & ſic factum, vt ēt nunc duret de actibus Didonis Fabula. ꝑ Bacchus vinū ſine quo lætitia In cōuiuiis eſſe nō pōt Nam ſi alibi eſt Bacchus, & ad culpam cās dedit, id non vini vitiū eſt, ſed hois vino vti

CHR. ꝑ LÆTItiæ. b. d. nā vinū lętitiā inferre teſtis eſt Salomō. Hor. aūt O fortes peioraq; paſſi ſepe viri mecū nūc vino pellite curas. Et Ho. ἄριστον, καὶ οἶνον τῷ φρένας κατεποναξουέρας

Bona benigna eſt. n. religio in deos, pietas in pr̄iam p̄res, & ſanguine coniunctos bonitas in vulgus. ꝑ In menſa, Nunq̄ a more Ro. diſcedit poeta, Ergo q̄uis nō niſi in ara libetur tñ legerat in papiriano iure vicē aræ p̄ſtare menſam dicatam, Vt in tēplo iunonis populoniæ auguſta menſa eſt, Ergo in menſa libat Euander qm̄ ſacrata erat. Hic autem qm̄ conuiuium erat regiū non ſacrum apud humanam menſam, in triclinio non in templo, quia non erat religioſa, ſed vſurpata libatio ſola libat Regina, in qua nō obſeruationis neceſſitas eſt, ſed vſurpationis licentia. ait Macro. ꝑ Bitiæ dedit, recte de Bitia Serui. Veꝝ legiƒ etiam Didonem fratrem fugientem primū in Cyprum nauigaſſe ibiq; bitiam Veneris ſacerdotem cū magna puellaꝝ manu quæ ad ſacra venerant Didoni ſe ſe dedicaſſe. Ipſamq; inde in aphricam nauigaſſe, Ergo dedit bitiæ Veneris ſacerdoti qui vt veriſimile eſt conuiuio intererat.

ꝑ POST

ER a ¶POST alii proceres.ergo & Bitias vnus eſt de proceribus.Nā exoche nunq̄ ſine ſimi litudie fit.ſana pceres de his ē quæ nominatiuū in vſu nō hñt, vt ſupra,Et victor ditione tenebat,Nā nec hoc in vſu hēt noīatiuū licet in cōpoſitio ne dicamus cōdi tio.Proceres autē idro ſm Varro/ nē principes ciuitatis dñr,qa eminēt in ea ſicut ī ędeficiis mu tili qdā,hoc ē capita trabiū q̄ pceres noianſ. b ¶Crinitus iopas,aut puer̄ itellige,aut imitabaſ Appollinis formā cuius ſuerat ēt artis imitator.quo circa apud Ouidiū de ſe loq̄ns ait, Vtq̄ meū intonſis caput ē iuuenile capillis. c ¶Docuit,q̄ maxius atlas,quæ legendū, nō quē,nec.n.iſtū docē potuit q Didōis erat tpe,docuit Herculē, vñ & dr ab Atlāte cœlū ſuſtinuiſſe ſuſceptrū pp cœli ſcientiā traditā. Cōſtat eni Herculē fuiſſe philoſophū,& ē rō cur oīa illa monſtra viciſſe dicaſ. ſane Atlas grecū eſt,ſicut & Nilus Nā Ennius dicit Nilū Meloné vocari, Atlantē vero Telamonem.

> Poſt^a alii Proceres cithara crinitus^b Iopas
> Perſonat aurata docuit^c quę maximus Atlas,

DON ¶POST,itellige ritū rxecuti ſūt, poſt acta cōuiuia,poſt cōſecrationē fœderū,Ludor̄ āt fit deſcriptio , qbus reges p voluptatē ad pducendā potationē vtunſ, Ludi aūt didonis nihil turpe ſactu nihil obſcœnum dictu habuerunt,Nā cytharæ artē inter honeſtas numerari pſtat p hanc orphe^o plurimū potuit. Hanc graues & prudentes amant, Hanc dili gūt muſæ,qb^o tradētibus in vſū hoius vēit, Hæc I agonib^o.i.i ſacris certāinibus coronaſ Ars ergo honeſta,cōuiuiū,q̄q̄ nō diſſimile.

CHR ¶CYTHARA.Inuētū Apollinis dr alii volunt repertā eē a Mercurio qui cū p ægyptū iter ageret offendit cadauer teſtudinis. cuius teſta cū neruos extenſos pulſaret, ab eo ſoni tu admonitus cytharā repit eāq̄ dono apollini dedit,Hebrei Tubal ex ſtirpe Cain ante diluuiū eā reperiſſe volunt Fecitq̄ a pricipio tricordē imitatus tria anni tpa.Nam ab ęſtate acutā, ab hyeme grauem a vere mediam ſumpſit.Fuit aut eius forma in initio ſimilis pectori humano,qd vt vox ex pectoř ſic ex ea ſonus exit.Vnde nomen ſumpſit.Nā lingua dorica cythara pectus ſignat.Paulatim d ride plures eius fuerunt formæ,vt pſalteria lyræ barbita,phœnices pectides,indicæ quę feruntur a duobus ſimul. ¶Docuit.q muſica

Muſica de hac Quintilianus, Quis ignorat muſices tū iam illis tēporibus tm̄ non ſtudii ſolū, verum ēt venerationis habuiſſe, vt idem muſici & vates & ſapientes iudicarētur, & paulo infra.Timagenes auctor eſt oīum ī litteris ſtudior̄ antiquiſſimam muſicem extitiſſe & teſtimonio ſunt clariſſimi poetæ.apud quos īter regalia cōuiuia laudes heroum ac deor̄ ad cytharā canabanſ,multa nos collegimus de muſica in prohemio īterpretationū nſarum in Horatiū Eſt autē muſica adeo nāl is vt oīs ſexus atq̄ oīs ętas illa dmulceaſ.Eſt adeo potens,vt penitus hoieſ imutet.Pythagoras.n.furorē tauromenitani ebrii iuuenis ædes in qbus amica cū riuali erat icēdere volentis dmulſit.Eodē pacto alios q acceſſi can tu tibiar̄ pudicæ mulieris fores effringere parabant Ariſt.in libro pblematū ait & q dolent,& q lętanſ ſiſtulis vti hi vt magis letenſ illi vt minus doleant,Verū vt grauis muſica optime iſtituit,ita laſciua deprauat.Quapp Plato nō omni muſica inſtituendos pueros, ſed ſimplici & maſcula quali Lacedemōii & Romani vſi ſunt Athanaſius ad vitandā laſciuiā nřis ſacris amouit. Ambroſius ad inuitandā pietatē induxit. Auguſti.in vtraq̄ pte diſputat,ac tandem grauem adiungendam putat.laſciuā abiiciendā. ¶Atlas, paulopoſt annū ſexcenteſimū ſupra tria milia a mūdi principio Eriaſo argis, Satro aſſiriis,& Ortopole ſicionis regnantibus viuente Moyſe floruit & Atlas aſtrologus Promethei phyſici frater. ac minus auus maioris Mercurii ait Euſe.atq̄ Auguſt.Diodo.āt ſicu.ſcri.fuiſſe fratres duos gloria excellentes Heſperum & Atlantē,& hos gregē pecudū poſſediſſe pulchritudine īſignē,colore vero fuluo & auro ſimili,q̄ de cauſa poetę pecudes τα μηλα vocantes aurea mala illos habuiſſe dixerūt.Heſperū āt filiā ſuam heſperidē vocatā fratri in vxorē ddiſſe & ex ea regionē heſperā noiatā.Ex hac vero Atlāte ſeptē filias ſubſtuliſſe, quæ a patre atlantides a matre vero heſperidrs appellatæ ſunt,Harū pulchritudine captus Buſiris rex ęgypti miſit latrones q illas ex orto quodā ſubripuere. Verū cū interim Hercules a Buſiride quē iuſſu Euriſthei iterſecerat rediret,latrones quos in quodā littore deprehenderat interemit puellaſq̄ liberatas ad parētes ī duxit.Ob qd meritū aſtrologiā Herculē docuit Atlas,ex eo cœlū ſubſtinuiſſe humeris creditus eſt ātlas qd rationē ſphærę primus docuerit,eodēq̄ & Hercules ſphæricam rationē in grecíā importans maximā gloriā conſecutus eſt tanq̄ qui atlanticū mūdum ſuſcepiſſet.Hæc Diodo.vt dixi.

Atlas
Heſperi atlantides
heſperi des
Luna
Buſiris

Hic canit[a] errantē[b] Lunam Solisq;[c] labores.
Vnde[d] hoīū genꝰ & pecudes[e] vñ īber & ignes[f]
Arctutū[g] pluuiasq;[h] hyadas gemīosq; triones[i]
Quid[k] tm̄ Oceano properent se tingere[l] Soles
Hiberni vel quę[m] tardis mora noctibꝰ obſtet.
Ingeminant[n] plauſum Tirii Troesq; ſequunt.

SER a ℂHIC canit, bene philoſophica ītroducitur cātilena in cōuiuio reginæ adhuc caſtę, ꝗ inter nymphas ait Vulcani martiſq; dolos dulcia furta. b ℾErrātē lunā, qa ἑλικοειδῶς i. obliquo īcedit curſu, nō recto, vt Sol. ſ. ne incidat in centrū terræ, & frequenter patiat̄ eclypſiꝫ vicinus. n. eſt eius circulus terræ. c ℾSoliſq; la. canit p oia intelligimꝰ. planetę ſeptē ſūt, Saturnus, Iuppiter, Mars, Sol, Venus, Mercuriꝰ, Luna, ſꝫ qnq; ꝯ mūdū ferunt̄, & cū mundo qñ retrogradi ſūt. Sol vero & Luna ſemper ꝯ mūdū. Ideo ergo dixit Solis labores. Laborat. n nitēs cōtra venīetis ſphæræ volubilitatē. Nec nos d; Home. mouere, qui ait ἠέλιον ἀκάμαντα. Non. n. eum dixit nō laborare, ſed laborem nō ſentire d. ℾVnde hoium genus, ſi fabulā reſpicis a Prometheo ītellige, vel a Deucalione & Pyrrha. Si aūt veritatē reſpicis, varia eſt opinio pħoꝝ. Alii enim de humore dnt, alii de igne, alii de atomis, alii de q̄tuor elemētis. e ℾVñ imber, de nubibus. ſ. q̄ ſm̄ Lucretiū naſcūtur de terræ anhelitu, qui nebulas creat, quæ cum altius fuerint eleuatæ, aut Solis calore reſolutæ, aut vi vētoꝝ cōpreſſæ, mittūt leues pluuias, vel exprimūt cōcitatiores. f ℾEt ignes ſ. ex nubiū colliſione Nā omniū rerum colliſio ignē creat, vt in lapidibus cernimus, vel attritu rotarum, vel in ſiluis arboꝝ g ℾArctuꝝ, ſtella eſt poſt caudā maioris vrſæ poſita ī ſigno Bootæ, Vñ arcturꝰ dicta eſt q̄ſi ἄρκτου οὐρά. h ℾPluuiaſq;. h. hyades ſtellæ ſūt in frōte Tauri, quæ quoties naſcunt̄, pluuias creant, vñ & græce hyades dictæ ſunt ἀπὸ τοῦ ὕειν, latine ſuccule a ſucco Sic ergo ait pluuiaſq; hyadas, vt plēmyriū vndoſum, Alii dicūt hyadas dictas ab y littera, vel a ἀπὸ τοῦ ὗς i. ſue, in cuius formatæ ſunt faciē He autē filiæ fuerunt vt alii. dicūt Atlantis, vt alii Liberi nutrices. i ℾGeminoſq; triones, triones ſūt boues aratorii, nō ergo incōgrue dixit triones, qa ſeptētriones plauſtra a nōnullis dicunt̄. K ℾQuid tm̄ oceano ꝓperēt ſe tingere ſoles Hiberni, quid quāobrē, ratio hoc facit hemiſpærii., qa hic me breuiore Sol vtitur circulo. l ℾTingere demergere. Soles vero pro diebus poſuit, vt Treis adeo incertos cæca caligine ſoles Erramus m ℾVel quę tardis mora noctibus ob. ideſt æſtiuis tarde venientibus. Vel. n. diſiunctiua eſt cōiūctio, nec patit̄ bis eandē rē dici ergo hoc dicit quæ eā eſt longoꝝ dieꝝ ſed & hic rō hemiſpærii ē. n ℾIngemināt plauſuꝫ tyrii, troeſq; ſequunt̄ bono eſt vſus ordie, vt priꝰ plauderēt ciues. Nec. n. poterāt aliter audire pegrini, vñ & ſupra, Et vos o cœtum tyrii celebrate fauentes.

DON ℂINGEMInant Troiani. n. neſciētes, Reginę cōſuetudinē nihil dbuerūt priores efficere, Ne in aliquo diſplicerēt. Sed ſeq eos q ex more faciebāt, Nō fuit temerariū, Vniuerſi iterea occupati fuerāt cātādo, plaudēdo, bibēdo, Regīa āt quæ æneæ ꝓſpectu ſatiari nō poterat, Maiorē tpis moraꝫ deſiderabat, & aliis potātibus vinū, ipſa bibebat amorē Et ſuperflue q̄rebat quæ vel a Teucro audierat, Vel picta viderat, ſꝫ mora vt dixi querebat.

CHR ℂERRANtem lunā, luna. n. inter oēs planetas eſt magis incerto & vago motu incurſa ꝓceſſiuo, Nā pp breuitatē ſui curſus, nūc ſub ſole, nūc ante, nūc retro ſemp vagat̄, & cum ſol circuit p circulos auſtrales iferiores: & luna peragit circulos boreales ſupiores tūc luna eſt ſupina velut nauicula ſurſum hn̄s cornua cū ipſa ſit verſus terrā inclinata, qñ vero decreſcit eſt erecta, Præterea eſt aliqñ recto diametro īter nos & ſolē in īterpoſito, quo tpe facit ſolis eclypſim. Vñ hoiuꝫ genus, de quo latius in ſexto, Imber. Pluuiæ ē aūt pluuia ſm̄ Ariſtotelicos īpreſſio aeris quę ſit ex plurio vapore q frigidus humectuſq; ī aere ſit aggregatꝰ. Siue. n. ex terra & aq̄ reſoluti hi vapores caloris cœleſtis vi ad infimā partē medii iterſtitio attracti regiōis illiꝰ frigore cōdēſati, tādēq; calore ita diſſoluti, vt nō tñ penitꝰ abſumpti ſint guttatim ī ībres reſoluunt̄ Id ꝑterea nō eſt ſilētio ꝑtereūdū. Nā quāto nubes vñ pluuia manat a terra lōgius abeſt. tāto terrā ſuauius tenuiuſq; petit. Si āt de ꝓpinquo cadat craſſior īpetuoſiorq; ruit, cum aūt multū ineſt de pluuiali materia in nube, & nubes ipſa dēſa vehemēti ſolariuꝫ radioꝝ vi verberet̄, fit vt ex illoꝝ cōfractiōe vehemens augeat̄ calor, atq; illius vi in vehementem pluuiam ſoluatur nubes, Quapropter poſt intenſos æſtus vehemētes imbres ſæpe videmus. Nūquaꝫ ex huiuſcemodi addita. vento caloris vritur nubes, & rubeum. concipit calorem humorq; ſic aduſtus a nube ſtillans ſpēm ignaris hominibus ſanguinolentæ

nolentæ

nolētæ pluuiæ pbet. Hinc ēt ignes fulmina & fulgetra de qb⁹ alibi dictū eſt. Appellant autē fulmen, ſi Pōpeio credimus. a fluore flāmæ. Alii intelligūt imber & ignes p aq ætherisq; ele mentis. ℂ Arcturū. eſt minor vrſa a nonnullis cynoſura appellaf ad quā ſidones nauigāt, iō in cœlo a ioue tranſlata eſt, vt duplex helice honor. eſſet. Agathoſthenes vero ait cynoſura; vnā fuiſſe ex idæis nymphis q̄ iouem nutrit, a qua in Creta regio q̄dam cynoſura eſt appel lata. Cretēſes & Diodo. ſicu. & hanc & helicem iouis nutrices fuiſſe dn̄t. Alii volunt arcadē fuiſſe a qua arcadia ſit dicta Caliſtos & iouis filius, de quo fabula eſt apud Oui ſic ſm iginū a Lycaone pelaſgi filio ioui epulandus appoſitus eſt, At iuppiter domo lycaonis fulmine i̇ cenſa, vbi trapetos deide vrbs fuit, huius mēbra reſtituit, & cuidā caprario nutriēdū dedit. Mox cū adoleſcēs factus vim matri inſcius inferre vellet incolæq; lycæi vtrunq; interficere pararent iuppiter ambos aſtris intulit. Hunc Home. bootē appellat. ℂ Triones, hæc helice. i. vrſa maior ad quā græci latiniq; nauigant, vt phœnices ad cynoſurā filia fuit Lycaonis ar cadiæ regis q̄ a diana ſiue vt aliis placet a iunone qa ex ioue pgnans eſſet in vrſam cōuerſa eſt & beſtia facta arcū quē arcadem appellant peperit. Amphis comicus poeta addit illā ad Lycaonem cū filio perductū, Sed mox cū in tēplo lycæi iouis quo ſibi intrare nō liceret ſequēte filio fugere vellet a paſtoribus cū nato occiſa, & a ioue i̇ſignum cœleſte trāllata eſt. ℂ Geminos trio. & ſeptētriones dn̄t, Septē quidē a numero. Nā quattuor ſtellas hēt plauſtrū tres vero ſunt añ plauſtrū & hos ſeptētriones appellant ea rōne qua dicit ſe. Gemios itidē triones, quia duplici linea cōficiūt plauſtrū ipſæ quattuor ſtellæ. Non tñ ſolæ hæ ſeptē ſtellæ faciunt vrſam maiorem, verū ſeptē caput faciunt. in ſingulis humeris, ſingulæ obſcuræ ſunt in armo duæ in ſūma cauda vna clara, in ventre itidē vna clara, in ſpina vna, in crure poſte riore duę, in extremo pede duæ, ſup caudā tres. ℂ Hyades, de his dictū alibi, De dierū āt bre uitate & lōgitudine facilis eſt qō. Nam cū ſol per ſigna auſtrina ferf. quoꝶ potiſſimū eſt ca pricornus, qm̄ breuiſſimū illi eſt iter per noſtrū hemiſperiū curſum facit breuiorē Contra vero euenit. Cū per ſigna ſeptētrionalia in qua parte maxīe eſt cācer ferf. Sed de his latius i̇ Bucoli Trahebat iccirco trahebat, qa inuitis pene aliis vox in ſomnis peragebaf. Multa ſu per Priāo. audiſſima mulier ſruēdi æneæ colloqo circūſpiciebat, qbus illū diutius detieret.

Necnon[a] & vario noctem ſermone trahebat
Infœlix Dido longūq; bibebat[b] amorem.
Multa ſup[c] Priāo rogitās[d] ſup Hectore multa
Nunc qbus Auroræ[e] veniſſet filius armis
Nūc quales[f] Diomedis eq. nūc quāt[g] Achiles.
Imo [g] age & a prima dic hoſpes origine nobis
Inſidias[i] inquit Danaū caſuſq;[k] tuorum
Erroreſq;[l] tuos. nā te iam ſeptima[m] portat
Omnibus errantem terris & fluctibus Aeſtas.

Aenei. Liber Primus Finit.

Funera Dardaniæ narrat fluctuſq; ſecundo.

a ℂ NEC non & vario, arte poeti ca vtif, vt prēmit tat aliqd quo ſe quēs liber videaf eſſe cōiunctus, qd i̇ omnibus ſeruat b ℂ Bibebat amo rē, alluſit ad cōui uiū. c ℂ Sup Pria mo de pamo. Nā ei⁹ ppōnis officio fungif, p qua po nitur, vt ſupra, Et ſub noctem cura recurſat. d ℂ Rogitans. ſ. quo modo ſit ven ditus rex. e ℂ Auroræ filius. Memnon, ideo aūt dixit quibus armis, quia Vulcani armis vſus fuiſſe narratur. f ℂ Quales diomedis eq non videamus eos equos intelligere, quos Aeneæ ſuſtulit. Nec. n. congruit, ſed de his in terrogat, quos ſuſtulit R hœſo. Quales autē dixit, ac ſi diceret nec ſic feroces, vt illi a qui bus ducebāt originē. Diomedes. n. rex Thra cū habuit equos, qui humanis carnibus ve ſcebantur. Hos Hercules occiſo crudeli tyran no abduxiſſe perhibetur de quibus dicunf ſu pra memorati equi originem ducef. g ℂ Im

mo age, vidit ſpe cialia cito poſſe fi niri, & ideo cōtu lit ſe ad gn̄alitatē h ℂ Et a. p. dic ho. orig. i. a. raptu He lenæ, qd quidē Di do cupit, ſed excu ſat Aeneas, & di cit ſe ruinam tro iæ breuiter eſſe di cturū habita rō ne tpis, vt ſuadēt 9 cadentia ſidera ſomnos. i ℂ Inſi dias. d. hoc ad fauorē Troianoꝶ, ne videanf virtute eſſe ſuperati. K ℂ Caſuſq; tu. vt euētu Troia corruerit non fati neceſſitate. l ℂ Erro reſq; tu. & rñſio hunc ordinē ſequif. Nā prīo dicit Troiæ ruinā, poſt errores ſuos. m ℂ Se ptima æſtas, annos intellige p æſtatē. Nā ſic ante olypiadas cōputabāt. ſeptem ēt annos eſſe Dido cognouit ex Teucro.

ℂ IMmo age, Breuis ppoſitio, ſed q̄ nō bre uē narrationē eſſet habituras rn̄def ergo pri mis duabus ppoſitiōibus in ſcdo libro. Quæ ſunt. Erroreſq; tuos caſuſq; tuorū in tertio er roribus ſuis quāq;, & q̄dam de ſuis ēt ibi.

loco ſuperiori ab oibus audiri poterat. Infandū, Optimū exordium & huic loco accōmodatiſſimū, & ex viſceribus cauſæ eductū. Nō enim poterant abire troiani ſæuiente hyeme & nauibus fractis. Neq; oīo fidendum videbat mulieri: nam variū & mutabile ſemp fœmina: & Ouidius. Fallite fallentes: nam magna ex parte profanū. Eſt genus in laqos quos poſuere cadant. Ois ergo orō ad miſericordiā conuertenda erat. Captat ergo beniuolentiā p miſericordiā tum a re ipſa: tum a pſona ſua maxime aūt a virtute troianoꝝ. Nam maxie mouemur cum videmus virtutem a fortuna ſuperari: vnde dixit infandum dolorē: & qm̄ tps alienum huiuſmodi narrationi videbatur: reddit auditores attētos a magnitudine rei. ꝩ Iubes: captat beniuolentiā ex eo qđ ſe inferiorē oñdit. Dixit enim iubes quaſi inferat ꝙ ois ſuperioris poſtulatio pro iuſſis apud inferiorē haberi dēt. Et ſimul excuſat apud alios ſuam in tpe incongruo narrationem. ꝩ Renouare: nam quemadmodū refricando exacerbatur vulnus: ſi pene coierit: ſic & iā inueteratus dolor cū narrādo redit ad memoriā exaſperatur.

Troianasª vt opes, & lamentabile[b] regnum
Eruerint Danai[c] quæq; ipſe miſerrima vidi.
Et quorum pars[d] magna fui. quis talia fando[e]
Myrmidonū[f] dolopūue[g], aut duri[h] miles vliſſi
Tēperet a lachrymis? & iam nox humida cęlo
Precipitat[i] ſuadentq; cadētia[k] ſydera ſomnos.
Sed ſi tantus amor caſus[l] cognoſcere noſtros.

SER. a ℂ TROIANAS opes: ſic Horatius Aut pigues phrygiq; aut migdonias opes: opes dictæ ſemp ad magnificentiam: ſicut diuitiæ ad vſum. b ꝩ Et lamentabile regnū: id eſt magnū: quaſi dignū multa lamentatione: vt Himultū fleti ad ſupos. c ꝩ Danai. Argiui a rege dicti Danao. Nā græci proprie ſunt Teſſali a Græco rege. d ꝩ Pars magna fui. pp amiſſā cōiugem & hoc ſe cōmendat: vt paulopoſt. Aut qđ in euerſa vidi crudelius vrbe: e ꝩ Fando. Dum ipſe Æneas dicit: alibi dum dr̄, vt Fando aliquid ſi forte tuas peruenit ad aures. quia gerūdii modus eſt. f ꝩ Myrmidonū. Myrmidones ſunt Achillis ſocii. g ꝩ Dolopes. Pyrrhi: qui cum de Scyro ſecuti ſunt. Dicti autem ſunt Myrmidones pp hanc cauſam. Aeacus iouis & Aeginæ filius: cū poſt amiſſos peſtilentia ſocios in arbore fici formicas i. μύρμηκας vidiſſet. Optauit tot ſibi ſocios euenire: & ſtatī formicæ ſunt in hoīes verſæ. ſed hoc fabulę ē. Nā Erathoſthenes dicit Myrmidōas dictos a rege Myrmidono. h ꝩ Aut duri miles Vlyſſi. Duri: non laborioſi: ſed crudelis. vt Quā det tua coniunx dura. Nam Virgilius pro negociorū qualitate dat epitheta. Quū Homerus eadem etiā in cōtrariis obſeruet. Sēſus autem eſt: ſine lachrymis hæc nec a quouis hoſtium dicerent. illud autem quod Aſinius Pollio dicit: caret rōne de Achemēide dictum miles Vlyſſi. Myrmidonas vero & Dolopas præſentes eſſe acceptos ab Heleno: ſed vt tāq; de ipſis Æneā intelligamus dixiſſe: ne eos quidem poſſe calamitates Troiæ ſine lachrymis explicare: ſed ſi ſic intelligamus dicti frangitur dignitas. i ꝩ Præcipitat. Pro pcipitat, verbū pro verbo vt diximus. K ꝩ Cadētia ſydera. Aut epitheton eſt ſyderum quæ ſemper oriuntur & occidūt aut certe maiores noctis partē vult eſſe tranſactam. l ꝩ Caſus cognoſcere: cognoſcendorū caſuum & græca figura eſt.

DON. ℂ TROIANAS. Quaſi dicat magnas ꝩ Danai Abiecte legendum quaſi imbelles. ꝩ Pars magna. Quia perdidit regnū. Vidit miſerandā Priami & Polytæ mortem. Amiſit vxorem & deniq; patrem. Certe neq; Dido deberet audire: ꝙ mala ſua fleret. ꝩ Quis ta. Queris me narrare: quæ ēt. hoſtis: ſi audiret nō abſtineret a lachrymis. ibi.n. fuit vnus ex græcis Achemēides quē fletuꝝ dicit. ꝩ Nox. h. e. Præcipitat ſomnos. Non pcipitat p pcipitatur: ſed lege. Nox humida cælo Precipitat ſomnos: ſuadentq; cadētia ſydera. ꝩ Nox. h. e. Prę. Hoc voluit dicē. Iā media nox aſſumpta eſt. Siqdē aura hūida iā cœpit: & ſydera i occaſum labunt. Hęc.n nō fiūt niſi maxia pte noctis trāſacta. ꝩ Subtilis narrō hois victi & eiꝰ q patriæ adeē negerit. Cuius auxiliū Didoni oīa metuēti videri debeat neceſſariū Q đ in ſpē certā venire nō potuit: niſi æneas prius pſonā ſuam iuſta defenſione purgaret: qđ ab occaſione tpis & perſonæ ſumit. Nō nos ſtrenui: ſed ībelles vicerūt. Argm̄ ergo a pſona.

CHR. ℂ VIDI. Pathos a ſenſu vidēdū: vt vidi egomet duo de nūero cū corpora noſtro: nam vt oñdit Cicero in epiſtolis. Eadem calamitas grauiori fit ſi videatur quaſi eadem audiatur. ꝩ Et quorum pars magna fui. Et hoc auget vehemēter. q. d. Vidi i me & in meis. ꝩ Quis talia fando. Maximus pfecto dolor: quem ne ſæuiſſimi quidē hoſtes ſine lachrymis audiant. Meminit autē Achillis & Vliſſis: qm̄ vterq; præter cetæros alter vi alter dolis troianis nocuerant. ꝩ Myrmidonum i ſæ-

bulã de formicis põit Seruiꝰ Stra. aũt ait dictos Myrmidonas æginenſes, q̃ vt petroſa͡ʒ regionẽ incolere, poſſent formicarũ more terrã fodientes petras tranſportabãt, vt mã͡ʒ agri colendi hẽrent. Foſſas quoq; habitarẽt, ne lateritiũ opus illis ad ædificia eſſet exercẽdũ. Eratoſthenes eos ait appellatos a rege Myrmidone, q ante Aeacum fuit. militauerũt iſti ſub Achille, nã Home. iducit Pyrrhũ cũ poſt mortẽ pr̃is i troiã puenisſet illos morte Achillis mœſtos cõſolãtẽ. ſ Dolopũ. Dolopes teſte ſtra. ad extrẽa phthlæ ptigunt Pindus. n. mõs ad ſeptẽtrionẽ macedonũ ptẽ h͡ʒ ad occaſũ pebos hoĩes nugatores, ad meridiẽ dolopas. Alii dicũt dolopas antiquos fuiſſe ætolo͡ꝝ populos, & ide vẽiſſe ĩ magneſiã Theſſaliç & Lapythis auxilio fuiſſe cõtra cẽtauros, iſti ſub Pyrrho militarũt. ſ Cadẽtia, vel ſi epithetõ ſyde͡ꝝ vel oñdit mltũ noctis pceſſiſſe, cũ ea ſydera, q̃ i pricipio noctis ſurgebãt a nr̃o oriʒõte, nũc a medio cœlo iã cadit, metuq; refugit ſic Cicero i tuſcula. ęgritudo q̃ſi morſũ aliquẽ doloris affert. ſ Metꝰ, receſſũ q̃ndã ai, & fugã lætitia pfuſã hylaritatẽ, libido effrenatã appetentiã.

Dolopes Pĩdus

Et breuiter[a] Troię ſupremum audire laborẽ.
Quãq̃[b] aĩus mẽiniſſe horret luctuq; refugit[c].
Incipiam. Fracti[d] bello fatiſq;[e] repulſi.
Ductores[f] Danaum tot iam labentibus[g] annis.
Inſtar[h] montis equum[i] diuina Palladis[k] arte

SER. a ℭ ET BREuiter præſcribit, q̃a Dido dixerat. A pma die hoſpes origine nobis. b ſ Quanq̃ aĩmꝰ mẽiniſſe horret, q̃q̃ melius p̃ſenti iungit tempori. vt Quanq̃ ſcio, quãq̃ lego. Quod aũt dixit meminiſſe horret, defectiui verbi rõ eſt. nec n. dicere poterat meminere. Et in his q̃ corrupta ſunt nãliter, vt odi, noui, cœpi, mẽini ad oĩa tpa q̃ inueniũt & ſuo & alio͡ꝝ funguntur offõ, vt memini p̃teritũ ẽ, & legimus tñ in Andria, Mẽni videre quo æqor ſũ Pamphilo. Et Memini me turribus altis Coriciũ vidiſſe ſenẽ. qd ſi fit & ĩ verbis itegris, vt iuuat euaſiſſe tot vrbes, quãto magis in corruptis? c ſ Refugit, pp metrũ p p̃nti preteritũ poſuit. d ſ Fracti, bello, ĩ hoc libro duplex intentio eſt, ne vel troiæ, q̃ victa eſt vel Aeneç turpe videat̃ q̃ fugit. e ſ Fatiſq; repulſi. Oraculis ſcd̃m Plau. tribus, vita. ſ. Troili, paladii cõſeruatione, integro ſepulcro Laomedõtis, qd in ſcæa porta fuit, vt in bacchidibus lectũ eſt. ſcd̃m alios vero pluribus vt de Aeaciꝰ gente aliqs intereſſet, vnde Pyrrhus admodũ puer euocatus ad bellũ ẽ, vñ dictꝰ ẽ Neaptolemꝰ, νέος ἐπὶ πτόλεμον, Rheſi q tollerent, vt Herculis intereſſent ſagittæ quas miſit Philoctetes, quũ ipſe nõ potuiſſet afferre morte p̃uentus. f ſ Doctores. Sonantius eſt q̃ duces, vt regnatorẽ aſiæ, qd heroicũ exigit carmen. g ſ Labẽtibus. Velocibus. vt Labere nymphapolo, & Labere pẽnis. curſu. n. lapſus celerior eſt, vel labentibus labilibꝰ. h ſ Inſtar. Nomen eſt ĩdeclinabile. l͡ʒ Probus inſtaris declinauerit, vt nectaris, & caret p̃poſitione ſicut peregre, q̃uis ſerenus Lyricus ad iſtar dixerit. Inſtar. aũt ẽ ad ſimilitudinẽ, vñ non reſtaurata, ſed inſtaurata dicũt̃ ędificia ad antiquã ſimilitudinẽ facta, vt in tertio. Ergo iſtauramus Polydoro funus.

i ſ Equũ. de hoc equo varia in hiſtoriis lecta ſunt, vt Higinus dicit machinamentu͡ʒ bellicum fuit. Vñ ẽ Aut hæc in nr̃os fabricata eſt machina muros, vt alii porta quã ei Antenor apuit equũ pictũ habuiſſe memorãt, vel certe Antenoris domus quo poſſit agnoſci. aut eq̃ſtri p̃lio victa eſt Troia. Aut mõte hippio poſt quẽ ſe abſcõderant græci, vnde & alludit iſtar mõtis equũ aut ẽ vera fuit qd vir. ſe qt. k ſ Palladis arte, aut igẽioſe, aut doloſe ac ſi dicẽt p̃ſilio iratę deç q̃ fuit inimica troiãis.

DON ℭ FR Acti bello, nullus bello frãgit̃ niſi ĩbellis, & niſi fortis ſit q reſiſtit. A tpe tot iã labẽtibus annis, tandiu reſiſtimus q̃diu fata ipiũ ſtare p̃ſenſerũt. ſ Inſtar. m. e. Facti bello ſe ad inſidias cõuerterunt ſ Palladis, quo poſſent ab inſidiarũ ſuſpitione abduci per equum. ſ Maxĩe inſidiæ, nã qd abſcõdere nõ potuerunt, ſpe religiõis p̃texerũt. ſ Electa nõ ergo plebea, & eſt ad excuſationẽ troiãoꝝ. Elegerunt ex ducibꝰ plurimos, & q̃m piculoſa nõ p̃nt ſpõte appeti, ſors dedit ex pluribꝰ fortibus quos equus capet. Oñdit aũt poeta paucoꝝ periculo prouidendũ oĩbus, neq; debere hoĩes refugere mortem pro ſalute patrię.

CHR ℭ FAtis. Fatũ ĩ reꝝ ordĩe id ẽ ſm platõicos q ĩ mẽte dei p̃uidẽtia, nã vt Apuleiꝰ ac Boe. volũt rõ & ordo reꝝ ſingulaꝝ ĩ diuinę mẽtis adunata p̃ſpectu p̃uidẽtia nũcupat̃, eadẽ deinde rõ ac ordo ſiue ſeries ĩ rebus mobilibus ac tpibus explicata fatũ dicũt, ſed de hoc latius ĩ. vi. vbi eſt. ſi te fata vocant ſm Aureliũ Auguſtinũ. ſ Inſtar. potius ad æqparationẽ q̃ ad ſimilitudinẽ ſignare vr̃. Cice. de finibus idq; ſi accidat mortis iſtar putemus. Lucre. l. vi. Tũ facit vim plagæ mactabilis iſtar. ergo iſtar mõtis ad altitudinẽ mõtis, nõ aũt ad figurã. nõ. n. de forma, ſ͡ʒ de quanto fit p̃parõ.

ℭ ÆDificant

Aedificant[a] ſectaq; intexunt abiete[b] coſtas
Votum[c] pro reditu ſimulāt. ea[d] fama vagatur.
Huc[e] delecta[f] virum[h] ſortiti[g] corpora furtim
Includunt cęco[i] lateri penituſq; cauernas
Ingenteis[k] vterumq;[l] armato[m] milite cōplent.
Eſt in conſpectu Tenedos[n] notiſſima fama
Inſula diues[o] opum. Priami dū regna manebāt
Nunc tātum ſinus & ſtatio[p] male[q] fida carinis.
Huc ſe prouecti deſerto in littore condunt.
Nos abiiſſe[r] rati & vento petiiſſe Mycenas.
Ergo omnis[s] longo ſoluit ſe Teucria luctu.

JER. a ÆDIFicant, trāſlatio a nauibus, vt Cicero. Nauē tibi ędificatā eſſe Meſſanæ. Item intexūt. vt. Bis denas italo texamus robore naues. b Abiete coſtas. Nō ſine cā Vir. hoc loco abietem cōmemorat. Item acerem, & pinus paulopoſt. Nā fulminata abies interitū dñæ ſignat. & troia per fœminā periit. Acer vero in tutela ſtuporis eſt. & viſo equo ſtupuere troiāi, vt. Pars ſtupet inuptæ donū exitiale mineruę. Pinus ī tutela quidē eſt mrīs deū, ſ; & fraudū & inſidiarum q2 ei[9] poma cadētia p fraudē interimūt. & h equ[9] plen[9] inſidiarū eſt Abiete, ſolo ē ſpōdei nūc ī proceleumaticum, alias in dactylum, vt Arma virū tabulæq;, & troiā gaza p vndas, alias ī anapæſtum, vt. Fluuiorū rex eridanus. Sciendū ſane Virg. vbiq; in ſolutione iſta ſeruare ſibi excuſationem ſynalœphæ, qđ alii cōtēnūt. c Votū. Oblatū, nā pricipiū eſt. d Ea fama vagał. Bene excuſat, ne reus ſit cōſciētię. e Huc, Pro illuc. f Delecta corpora. Delectoꝝ viroꝝ. g Sortiti. Cōtraria ſunt ſortit[9] & delectus. Sed intelligimus plures qdē electos, ſorte tñ ex his ductos qui includerenł. h Virū. Pro viroꝝ, qua figura & in proſa vtimur. Dicit ſane Pli. hoc in neutro nō eſſe faciēdū. ſ. ꝑpter caſuū ſimilitudinē, niſi forte nimia metri neceſſitas cogat. i Cæco lateri. Pro cæcis lateribus. Et nota aliter dici cæcū hominē. i. non videntē aliter cæcū latus. Obcæcaturū, abſcōſurū. k Ingēteis. Vt diximus, epitheto leuauit tapinoſim. l Vterūq;. Vterus eſt mulieꝝ, quē modo ideo iunxit, q2 dicturus eſt fœta armis. Aluus ē quo defluunt ſordes, vt Saluſtius. Simulans ſibi aluum purgari. Venter qui videł, vt iuuenalis, Montani quoq; venter adeſt abdomine tardus. m Armato milite. Vt ſupra ex hoſte ſingularis prio plurali primo militibus. n Tenedos. Tenes qdā infamatus, q cū nouerca cōcubuiſſet, hāc inſulā vacuā cultorib[9] tenuit. Vñ tenedos dicta eſt, ideo ergo ait. Notiſſima fama. Sic Cice. in verrinis. Teneq ipm. cuius ex noīe tenedos noiatur. o Diues opū. Hic genitiuo iūgit. Statius, qđ rap eſt & ablatiuo, vt. Satis oſtro diues & auro.

p Statio. Statio eſt vbi ad tēpus ſtant naues. Portus vbi hiemant. q Malefida. Aut minus fida pp periculum nauium, q2 ſtatio eſt, quam plagias dñt, aut certe fida græcis. Male, hoc eſt in noſtram pniciem, vt Lucanus d ſyrtib[9]. Sic male deſeruit. & hanc ſignationē raro inuenim[9]. Sane malefidus, minus fidus intelligitur. Male enim minutionem habet, nō negationem. r Abiiſſe, Petiiſſe. abiuiſſe & petiuiſſe dicimus ſed propter metrum ſyncope facta eſt. s O mnis. i. ſubaudi gens & abſoluta eſt locutio.

DON. CAVERNAS Loca quę præter vterum caua eſſent, vt circa armos & collū & ilia. Eſt in cō. Locus ēt q hoſtiles inſidias facilē celaret, ī cōſpectu erat, ſed inſula quo nō facilis eſſet tranſitus & mare interiectū occultabat iſidias male fida, ergo credendū illos nauigaſſe. Nos abiiſſe Cū & littus reliqſſent & male fida eēt ſtatio, nō mirꝝ ſi crediderunt abiiſſe. Ergo ois mortalitas plena monſtratur. Vbi. n. creditū eſt bellum amarum, ſolutus eſt ei longi temporis luctus.

CHR. ABIETE. In europa ſex gña cognatarū arborum ſunt, vt placet Plinio. Pinus. Pinaſter. Pix. Abies. Larix, & Tæda Abies maxima arbor efficił, ſed nulla viſa maior q̄ quę in naui fuit Quę Cai principis iuſſu ex Egypto obeliſcū in vaticano ſtatutū vexit. cxx. modios lētis pro ſaburra habuit. Votum. Participiū. i. ſimulāt equū eē votū. Fama A ſando dł, vel a græco. φήμη Differt autē a rumore. nā fama eſt eius rei. cuius certi auctores. Rumores illius cuius nullus cert[9] extat auctor. ſed de fama in q̄rto libro explicatius. Sortiti. Sortimur rē, cū illā quæ forte euenit accipimus Hinc dicimus. Scipio conſul ſortitus eſt aphricā Armato milite. Intellectio ē Tenedos. A Strabo. ponił diſtare a cōtinēti ad ſtadia xl. & hēc ambitū ſtadiorū lxxx & vrbē æolicā & portus duos, & Apollinis ſminthei delubrū, vt ēt Home. teſtatur. Leucophris olim hæc inſula dicta eſt, ſed Tenus Cygni filius cū nouis colonis illam occupans a ſe denominauit. Tenedii vero dicunt Tenum calūnia nouercæ indu

ſum a parte in arca & in mare ꝓiectũ huc appuliſſe, & pro deo habitũ, quẽ aliq Appollinẽ credidere. Tẽplũ tibicines nõ intrãt, qa nouercæ fauerũt. Ariſtoteles putat cũ tenediis tegeates, q in græcia ſunt affinitatem hr̃e, & certe apud vtroſq; Apollo colliẽ. Tenedi portus paucas naues capit teſte Quintiliano. ℣ Statio. Nõ portus ẽ, vbi naues in tuto ſtare pñt, ſed quo ad tp̃s ſeſe recipiũt quã plagiã appellãt. Dicimus ẽt ſtationẽ loca in mœnibus illoꝝ cuſtodibus deſtinata Liuius in ſeptimo de bello punico. Quod vbi aĩaduertit Scipio duabus ſimul partibus vrbẽ eſt aggreſſus, quę res tantũ terroris adiecit, vt oppidani mœnia relinquerent, & primũ præſidiũ relictis ſtationibus in vnũ ſeſe colligerent. Itẽ quæ in caſtris, aut pro caſtris eiuſdẽ cuſtodiæ cauſa ſunt, & in cælo planetarũ ſtationes dicimus.

SER. a ¶ PANduntur portæ. Signũ pacis ẽ, vt Salu Apтæ portæ repleta arua cultoribus. b ℣ Dorica caſtra Mala eſt cõpoſitio ab ea ſyllaba icipe, qua ſupior finitus eſt ſermo. Nã plerũq; & cacephaton facit vt h loco. Sane Dorus Neptuni fuit filius, vñ & dori originem ducũt.

Panduntur[a] portę: iuuat ire, & Dorica[b] caſtra,
Deſertoſq; videre locos, lituſq; relictum.
Hic Dolopũ man⁹, hic ſęuus[c] tẽdebat[d] Achilles
Claſſibus[e] hic locus, hic[f] acies certare ſolebãt.
Pars ſtupet innuptę[g] Donũ[h] exitiale Mineruę,
Et molem mirantur eq: primuſq;[i] Thymœtes
Duci intra muros hortatur, & arce locari.
Siue dolo: ſeu iam Troię ſic fata[k] ferebant,
At Capys[l], & quorum melior ſententia menti
Aut pelago Danaũ inſidias, ſuſpectaq; dona
Pręcipitare iubent: ſubiectiſq;[m] vrere flãmis,
Aut terebrare cauas vteri, & tentare latebras.

volũtibus ꝑ volubilibus. coniunctionẽ ergo pro ꝯiũctione poſuit. vt Saxũ igẽs voluunt alii radiiſq; rotarũ q; pro vel poſuit. Nã ſonãtius viſum eſt.

DON. ¶ AT capys, ſententia Thymœtæ ſuſpitioſe tracta eſt, Capys ãt ſentẽtia nõ nũc melior, ſ; poſt factũ cognita eſt.

c ℣ Sæuus achilles. Propter Hectorẽ tractũ, & talis vbiq; inducẽdus ẽ, vt Hora. Impiger iracũdus iexorabilis acer Iura neget ſibi nata nõ arroget armis. d ℣ Tẽdebat. Tentoria hẽbat, vt Et latis tendebat in aruis. e ℣ Claſſibus hic locus. Magis ad equites referre debemus, vt ortinæ claſſes. i. turmæ. Vnde & claſſica dicuntur. f ℣ Hic acies. Legiẽ & acie. Nam dici poteſt vtrunq;. g ℣ Innuptæ, quæ nũquã nubit. Nam virgo poteſt & nubere. h ℣ Donum exitiale. Quãtum ad troianos. i ℣ Primuſq; thymœtes. vt & Euphorion dicit Priamus ex Ariſba filiũ vatẽ ſuſcepit, qui quũ dixiſſet quadam die naſci puerũ. ꝑ quẽ troia poſſet euerti, pepererunt ſimul & Thymœtę vxor & Hecuba, q̃ priami legitia erat Sed Priamus Thymœtæ filiũ, vxorẽq; iuſſit occidi. inde ergo nũc dicit ſiue dolo, qa iuſtã cãm ꝑditionis hr̃e videbaẽ Alii dolo volũt, quo oẽs decepti ſunt. K ℣ Sic fata ferebant. Vt ẽt ciues cõtra patriam ſentirent. l ℣ At capys. Quidã nõ pẽ Anchiſę Et bñ nec ſe nec patrem huic conſilio dicit interfuiſſe, per qđ interitus patriæ immiebat, q̃q; Æneas quaſi obtrectator Priami nõ adſit, vt Homerus dicit. Anchiſes vero ꝑpter cæcitatẽ, vt docet Theocritus. m ℣ Subiectiſq; vrere flammis, quæ copulatiua coniunctio eſt, aut diſiunctiua, quo modo ergo has iunxit, poetarũ eſt partem pro ꝑte ponere, vt toruũ ꝑ torue,

CHR. ¶ HIC. repetitio eſt, itẽ diſſolutũ, qa q̃tuor cłæ ſũt ſine copula. ℣ Stupet. i. ita admiraẽ, vt ſtupeat. ℣ Mineruæ. Minerua quã Iouis filiã eẽ dñt ſine cõmiſtiõe muliebri ex ſuo capite ortã oñdit nulla admixtione reꝝ humanaꝝ & corporeaꝝ ab ipſo deo nobis intellectus ꝓuenire. Cice. qnq; Mineruas ponit. Primam quã Apollinis matrem dicit. Scdam ortã ex nillo, Tertiã ex ioue, Quartã ioue natam ex coryphe nympha Oceani filia, quã Archades corian vocãt, & quadrigaꝝ inuentricem dñt. Quintã Pallantis filiã quę pr̃em virginitatẽ ſuã violare conantẽ interemit. Cũ igiẽ Iupiter iunonẽ ſterilẽ videret, vt liberos hr̃et ſæpe cõcuſſo capite Mineruã ædidit, Hæc laniſiciũ, & texturã repperit, & nũeros atq; illoꝝ figuras, hãc Vulcan⁹ adamauit, ſ; illa cõcubitũ refugiẽte, ſemen ĩ terra fluxit, natuſq; deĩde ericthoni⁹ ſic ab illa cõtentiõe & terra noiat⁹, dẽ pallas a pallãte iterfecto, vel poti⁹ a cõcuſſiõe haſtæ q̃ i bello vtiẽ, eſt. n. bellorũ paciſq; dea, nã ſapia q̃ ab itellectu ꝓuenit potiuſq; a corpis virib⁹ bella ita adminiſtranẽ, vt ad pacem deueniaẽ. Appellaẽ tritonia ab aphricę palude tritonide, apud quã, vt Aug. ſcri. regnãte Ogygio apparuit. Herod. ãt refert in aphrica maclyes eſſe ppłos, iuxta q̃s triton ſit fluuius ex eoq; efficiaẽ tritonis palus, ex qua dicunt Neptunum Mineruam genuiſſe, verũ cũ illi qñq; pẽ ſubcenſuiſſet illa ſe

Minerua

Ioui

ioui tradidit,& ab eo p adoptionē ſibi filiā factā huic ſingulis annis virgines ſacra faciunt. Nā ſi duas acies diuiſæ lapidib⁹ fuſtibuſq; decertāt,& ſi qua in pugna occubuerit ea pſeudo parthenos.i.nō vera virgo credit. Ante autē q̄ pugnā ineāt,oium pulcherrimā virginē corinthia galea,& tota armatura greca ornatā in curru ponūt,illāq; paludē circūeūtē oēs ſequūtur.Hæc Herodo. Diodo.aūt ſiculus addit Mineruā pauloante in tritonio flumine natā ab Hamone cōiuge Rheæ cuſtodē poſitā eē cōtra ipſam rheā pro tutela filii,quē ex amalthea ſuſcepat ipſamq; ppetuā virginitatē ſeruaſſe,& pp animi ſolertiā multas artes inueniſſe,& in bello plurimū valuiſſe,& alcidā belluā q̄ ignē ore vomēs oia iflamaret igenio & viribus itereміſſe. Cretēſes i ſua iſula tritonē flumē dicūt,& apud illi⁹ fontē ex ioue natā Mineruā affirmāt,ibiq; ei⁹ tēplū oñdūt. Dicūtq; Alcidā beluā hāc primū apparuiſſe in phrygia q̄ pp hoc cōbuſta vocat,deīde in taurū cōuerſa cūcta nemora ppetuo tenore in indos vſq; incēdio cōſūpſiſſe,inde p phœniciā cōuerſaq; libani ſyluis exuſtis p ægyptū in lybiā trāſiſſe vſq; ad heſpeꝝ,ibiq; oia exurētē ipſos mortales aut pdidiſſe aut i fugā vertiſſe donec illā Pallas pdidit. Aug.āt cū de Mercurio ac Hercule dixiſſet,addidit,Mineruā lōge his antiqorē fuiſſe,eā tpib⁹ Ogygis ad locū tritonis virginali faciē appuiſſe. Vñ tritonia ſit nūcupata multoꝝ opeꝝ iuētrix,& tāto magis dea credita q̄to min⁹ ei⁹ origo inotuit. Dr græce ἀθήνη ab eo qd ē ἀθρω.i.video,qm̄ dea ſapiētiæ ē,q̄ oia cernit,vel a priuatiua,& θῶ qd ſignat lac ſugo nam cum ex capite iouis maiuſcula nata ſit lacte non eguit. Ab eo ergo dicte ſunt athenæ, nā cū certaret cū neptuno ab vtro eoꝝ denoīanda eēt vrbs. Neptun⁹ terrā tridēte percuſſit, atq; ide nat⁹ ē equ⁹. Ipſa vo cū haſta terrā pcuſſiſſet,nata ē oliua. Cūq; p equū bellū,p oliuā pacē bello āponēdū ſit itelligam⁹,iudiciū fuit,vt athenæ.i. Minerua nom vrbi daret. Varro vo refert cū cecrops vl' cōderet vel reſtauraret vrbē appuiſſe repēte oliuā arborē, & alibi erupiſſe aq̄s,ac p delphicū oraculū accepiſſe regē,p oleā Mineruā,p aquā Neptunū itelligi, & poſſe ciues ab vtro illoꝝ deoꝝ vellent vrbē noīare,coegit ergo ciues vtriuſq; ſexus. Nā ēt mulieres tūc ſuffragiis publicis itereāt. Mares q̄ p neptuno,fœminæ pro minerua ſnīas tulere. Et qm̄ vna plus fœminæ fuere athenæ nomē vrbi fuit. Iratus Neptunus porrectis fluctib⁹ athenieſiū agros populatus eſt,ergo ad eū placādū triplici ſupplicio mulieres affectæ ſūt, ne deinceps ſuffragia ferrēt. Ne qs naſcēs nomē matris ferret. Ne qs eas athēnas nūcuparet.

Scinditur incertū[a] ſtudia in contraria vulgus.
Prim⁹ ibi ān[b] omneis magna comitāte caterua
Laocoon[c] ardens ſumma decurrit ab arce.
Et procul.o miſeri quę[d] tanta inſania ciues?
Creditis auectos hoſtes: aut vlla putatis
Dona[e] carere dolis Danaū? ſic[f] notus Vlyſſes?

SER. a INCERTum. inſtabile,vñ ē,ſtudia in contraria. Sane vulg⁹ magis maſculini gñis ē q̄ neutri,qa in vs exeūtia neutra i ris mittunt genitiuū,vt fun⁹ funeris excepto pelagus,qd in hoc noie creauit errorē. b Ante oēs,aut periſſologia eſt,qa dixit prim⁹,aut ān oēs.i. videntibus oibus. c Laocoon. Oia i on exeūtia tertiæ ſūt declinatiōis,vt laocoontis,demophoōtis,hippocoōtis. d Quę tāta iſania: Quia iſanoꝝ eſt ꝯ ſe ſentire. e Dona carere dolis Ordo ē,dona danaū nō dolis danaū,vel diſtinguēdū ē danaū.i.ex danais. f Sic notus Vlyſſes: Quia volūtate verberat⁹,& ſub habitu medici troiā ingreſſus explorauit vniuerſa.

DON. SCINdit. Nā cū totū ſuſpitionib⁹ ageret nihil potuit recte firmari pm⁹ vbi nō erat. Laocoon,inter ambigētes,ſed deſcēdit ab arce excitus cōtrarietate ſniarū,& cupiebat præuenire,ne qd in pniciē reipu. decerneret. Ardēs,Vel ingenio vigilans,aut vehementer pro ſtatu publico cōmotus. Et procul. Niſi adderet verba,donec aduentaret diſtuliſſet. O miſeri,Inuectio ardentis animi nō cōtumelioſa in ciues,ſed p ſtatu publico neceſſaria. Miſeri. Qui ea q̄rūt qb⁹ efficiant miſeri. Auectos. Qui per tot annos bellū geſſerūt. Aut vlla q.d.creditis id tutū qđ reliq̄rint hoſtes, aut aliud quippiā,qđ beniuolētiæ ſimulationeꝫ afferāt. Danaū. Quaſi callidoꝝ & verſutorum. Vlyſſes. Quaſi ſi non eſſent doloſi ab hoc magiſtro addiſcere potuerūt. Hoc oportebat oſtedere ſi in cōtraria iaꝫ raptos auertere a pposito volebat,ergo notiſſima fraude vnius vniuerſam gentem vituperat.

CHR. SCINdit. Statius a contrario imitat,nec varius fremor aut ſtudia i cōtraria rapti,diſſenſus,vt plebe ſolet, furor oibus idē. Magna comitāte caterua. Nā & hi ſibi aderant ſniæ fautores. Laocoon,frater Priami fuit & Phœbi ſacerdos,dr ēt Laocoon per ſyneręſim. Inſania ſemper mala eſt & ſtulta,furor aūt ēt diuinus eſt,ſed inſanū tñ aliqñ di furor iſania

git ratio dum diſcernit, Memoria dum recordaẽ, voluntas dũ vult, Differunt iſta non ſubſtantia, ſed noĩbus, Vna aĩa eſt, ꝓprietates diuerſæ, in ſpũ tñ, & aĩa põt eſſe dña, nã oĩs aĩa ſpũs, non oĩs ſpũs aĩa ¶ Sidoniá, carthaginem, quam cõdiderunt qui de ſidoniis partibus venerant. Eſt.n. in phœnicia poſt ortholiam, & eleuthcꝛ, Tripolis, quæ nomen a re ipſa accepit, Tres.n. vrbes hẽt ſyrũ, Sidonem, & aradũ. ¶ Idalius, mons, Veneri ſacer in cypro ẽ inſula in ſinu iſſico, & pãphilio poſita quę pelago cõtinua eſt ægypto, Lyæũ vnũ ẽ ex noĩb⁹ Bacchi ab eo q̃d eſt λύειν.i. ſoluere q̃a hoĩes a curis liberet, De his noĩbus ſcribit Oui. Thuraq; dant, baccũq; vocãt brõmiũq; lyceum, Ignigenãq;, ſatumq; iterũ ſolũq; bimatrẽ, addiẽ his Niſeus indetonſuſq; thyoneus, & cũ lenæo genialis cõſitor vuæ, nyctileuſq; Eleleuſq; pares, & Iacchus, & Euan, ſʒ de Baccho alibi. ¶ Occultũ inſpires ignẽ, idelt occulte, & diſſimulanter immitas. ¶ Venenũ, quia peſtifera res eſt amor, & cito tranſcurrens occupat venas.

Idalius

Lyæus

Irrigat & fotum[a] gremio Dea tollit in altos
Idalię lucos vbi mollis Amaracus[b] illum
Floribus & dulci aſpirans cõplectitur vmbra.
Iamq;[c] ibat dicto parens & dona Cupido
Regia portabat Tyriis duce lętus Achatę.
Cum[d] venit aulęis[e] iam ſe Regina ſuperbis[f]
Aurea[g] cõpoſuit ſpõda[h] mediamq;[i] locauit.
Iam[k] pater Aeneas: & iam troiana iuuentus.
Conueniunt, ſtratoq; ſuperdiſcũbitur oſtro[l].

SER. a ¶ FOTum ſublatum a fouẽdo. b ¶ Amarac⁹, hic puer regi⁹ vnguẽtarius fuit, qui caſu lapſus dum ferret vnguenta maiorem ex confuſione odorẽ creauit, vnde optima vnguenta amaricina dñr hic poſtea in herbam ſampſucuʒ verſus eſt, quã nunc amaracũ dixit. c ¶ Iãq; ibat, cuʒ vix Venus iſta dixiſſet. ſane nec feſtinantibus pſonis, neq; mĩoribus eſt rñdẽdi facultas, vt hoc loco Cupidini, vt Mercurio ſupra. Idem in quarto, vt in ſeptimo furiæ d ¶ Cũ venit, aut ꝓ cũ veniret aut cũ ſit aduerbium tpis pro dũ Nec.n. põt cõiunctiui modi particula iungi indicatiuo. ſane ſciendũ cum & dum malo errore a Romanis eſſe cõfuſa. e ¶ Aulæis, velis pictis, q̃ ideo aulæa dicta ſunt, q̃ primũ in aula Attali regis Aſiæ, qui populum Romanũ ſcripſit hæredem inuenta ſunt, ideo etiam in domibus tendebanẽ aulæa, vt imitatio teutoriorum fieret, ſub quibus bellantes ſemper habitauere maiores, vñ & in thalamis hoc fieri hodie conſpicimus. Varro tamẽ dicit vela ſolere ſuſpendi ad excipiendum puluerem, q̃a vſus cameræ ignorabatur, vnde Hora. in terea ſuſpenſa grauis aulæa ruinas In patinam fecere trahentia puberis atri Quantũ non aquilo campanis excitat agris. Sciendũ ſane omnia græca nomina in η litteram exeuntia cum deriuationem faciunt η in æ diphthongum conuertere, vt ἄυλη aulæa, ἴδη idæa, ἄιτνη ætnæa. f ¶ Supebis, nobilibus, vt Ceciditq; ſuperbum ilium. g ¶ Aurea, ſi Dido aurea pulchram ſignificat, & eſt nominatiuus. ſi ſponda ſeptimus quidem eſt, ſed ſynæreſis fit, & ſpondeus eſt. h ¶ Sponda, ſtibadia antiqui non habebãt, ſed ſtratis tribus lectis epulabantur, Vnde & triclinium ſteroi dicitur. ſic Cicero ſterni triclinia, & in foro ſterni iubebat. Vnde apparet errare eos qui triclinium dicunt ipſam Baſilicam vel cœnationem. i ¶ Mediamq; locauit, ipſe.n. apud maiores domini fuerat locus vt aperte ſaluſtius docet, igiẽ diſcubuere ſertorius inferior in medio. ſuper eum. T. Fabius Hiſpanienſis ſenator ex proſcriptis. in ſummo Antonius, & infra ſcriba ſertorii Verſus, & alter ſcriba Mecœnas in imo, medius inter Tarquinium & denatium Perpẽna. k ¶ Iam pater æneas, religioſus quia pater proprie oĩum deorũ eſt epithetõ, vt oĩdit vbiq; Virgilius l ¶ Oſtro, ꝓ purpura poſuit, vnde tingitur purpura.

DON. ¶ CVM VENIT, executus eſt iuſſa maturæ quia peruenit conuiuium, & venit cum iam diſcumberent in aptiſſimo tempore. ¶ Mediam, nam is locis potior apud veteres fuit. Nam ſalu. ita ſertorii conuiuium deſcribit vt ipſum quia potior fuit, collocarit in medio. ¶ Iam pater æneas. Diſcernitur ipſe, & Troiani ſedibus purpureis.

CHR. ¶ FOTVM, ab eo quod eſt foueo, Dicunẽ enim aues pullos ſuos fouere cum alarũ amplexu incubant. ¶ Amaracus, recte exponitur a ſeruio hãc herbã Thuſci perſam appellãt, ſanſucus, vt aiẽ Diaſcorides a ſiculis amaracus dẽ ramoſa herba multas virgas ſuper terram ſpargit, Foliis paruis & rotundis nõ diſſimilibus nepite, tota herba odorata eſt, ſimon illam maioranam & perſam vocat amaracum Cynaræ regis cypri filiũ in hãc herbam mutatum fabulantur. ¶ Sponda, exterior pars lecti eſt, vt pluteus interior.

¶ DANT

Dāt ᵃ māib⁹ famuli lymphas cererēq; caniſtris
Expediunt tōſiſq; ᵇ ferunt mantilia villis.
Quinquaginta ᶜ itus famulę qbus ordīe ᵈ lōgo
Cura penū ᵉ ſtruere ᶠ & flāmis ᵍ adolere Penates
Centum alię totidemq; ʰ pares ętate miniſtri.

SER. a ¶ DANT manib⁹ ſa.lym.humilis chára-
ćter, q ſ̄ eχvos dr̄ vilia.n.deſcribūſ. b ¶ Ton
ſiſq;.ſ.m.v.tōſis villis.i.minutis, vł cōpoſitis,
Cōſtat.n.maiores mappas habuiſſe villoſas
mātilia vero a manibus aū lotis dićta, quo
mō torale a toro
Q.d aūt legimus
in Horratio, Nec
turpe toral apo-
cope ē. c ¶ Quin-
quagita intus fa-
mulæ, hoc ē mul-
tæ. d ¶ Ordine lō-
go diſpōne ſm Tuliū, q in œconomicis di-
cit, qd vbi ponēdū ſit.nec.n.dīt vniuerſa cō
fūdi. e ¶ Cura.p.iter penū & cellariū h̄ iter-
eſt.q; cellariū ē paucoꝝ dieꝝ, vn̄ & i cellā dr̄
ſpatū frumetū, pen⁹ vero lōgi tpis. Sane di-
cim⁹ hic & hęc & hoc pen⁹, ſ; i maſculīo &
in fœminino gn̄e q̄rtę ē declinatiōis, a neu-
tro tertiæ qūo pec⁹ pecoris, vn̄ Hora. portet
frumēta penuſq;, maſculīo vero gn̄e Plaut⁹,
Niſi mihi ānuus pen⁹ daſ, & fœminino Luci
lius poſuit, vt vxori legatā pen⁹, q̄rtæ āt de-
clinationis eē pſius docet, vt in locuplete pe
nu defenſis piguib⁹ vmbris. f ¶ Struere, ordi
nare, cōponere. vn̄ & ſtructores dicunſ fercu
loꝝ cōpoſitores. g ¶ Et flā.ado.pe.coiere.ſed
adolere ꝓprie eſt augere, in ſacris aūt adole
re per bonū omen diciſ. Nam & in aris nō
adolentur aliqua, ſed cremanſ. h ¶ Totidēq;
pares ætate miniſtri, non numerus habet
admirationem, ſed ætatis qualitas.

DON. ¶ DANT, deſcribit familię ordinē. ¶ Cani-
ſtris, Mos apd̄ veteres ferſ fuiſſe, vt panis nō
argēteis, ſ; vimineis vaſculis īferreſ. ¶ Lōgo
ordīe vbi fuerāt qnq̄ginta ad quaꝝ curā pti
nebat ꝓcuratio cellarii, & deoꝝ penatū cul
tus illas ſine dubio viciſſitudo lōgo ordīe tā
gebat. ¶ Cētū alię, elegāter atq; breuiter diui
tias exp̄ſſit laudauitq;, Voluit.n.demōſtrare
ducētos, & ſexū, & ætatē diſcernere. Nume-
rus aūt nō ē res magna in Rege, Sed parili-
tas ætatis q̄ oñdit quāta ſibi ſeruoꝝ eēt mul
titudo. Ex q̄ ducēti pari ætate eligi potuerit
digni, q curarēt ſupradićta, Nec nō ſuꝑ oſtꝫ
troiani, q magis eſſent honorādi ſederunt.

CHR. ¶ LYMphas, aq̄s q̄ dn̄t a nymphis, Vulgo
āt teſte pōpeio memorię ꝓditū ē qcūq; ſpēȝ
q̄ dā e fonte.i.imaginē nymphę viderit fuerſ
corpūt, q̄s græci νυμφολήπτους latini lym-
Ceres phatos appellant. ¶ Cererē.i panē, & deno-
minatio qm̄ capiſ auctor pro re cuius eſt au
ćtor, Sine cerere, & libero friget venus, Ce-
rerēq; deaȝ frugū Fabulanſ cæli & Veſtæ fi-
liā, Alii Iouis dicūt. Ferūt ꝑterea cū ſ̄ Satur-
n⁹ cui fauebat pulſus eēt metu Titani ī ātro
latuiſſe. Preſertiȝ āt pudore dućtā, qa creſce-
ret ſibi vter⁹ Nō cōcepat iā Acherōtē, q & ip
ſe cū nat⁹ eēt, eodē pudore affećtus delituit,
& īferos deflexit
cōcepit Acheron
tē ex captiuitate
frīs.i.merorē ex q̄
ſolitudine gaude
bat, Ad id.n.ſpel-
lit mœrore. Qui
rē ad hiſtoriā re-
ferūt, aiūt illā Sicani antiq̄ſſimi ſiciliæ regis
filiā fuiſſe, & ab ea ſiculos vſuȝ frumēti colē
di cœpiſſe. Diodo. vero ſiculus q ex hac īſula
oriūdus rē diligēti⁹ pſeqſ ſiciliā Cereri & fi-
liæ ei⁹ ſacratā icolas a maiorib⁹ ſuis p ſucceſ
ſiōes ſemp accepiſſe affirmat. Addūt ēt poe-
tæ i nuptiis plutonis, & ꝓſerpinæ hanc īſulā
ſpōſæ a ioue dono datā ipſaſq; deas primo
hic appuiſſe grauiſſimi ſcriptores tradidere.
prioq;, hic frumētū eē natū pp loci Fertilita
tē. Vn̄ ēt nūc ī agro leōtino, & aliis in locis
qd agreſte frumtū nūcupāt naſciſ. ergo hāc
deā volūt nō mō ſerēdi fruges ꝑcepta dediſ-
ſe, ſ; leges ad iuſte viuēdū tuliſſe, vn̄ themoſ
phora dr̄, Quapp, & viuēdi bene viuēdi au-
ćtor fuit, Sūt quoq; q dicāt Cererē Saturni
& Rheæ filiā frugū culturā īueniſſe, & qdeȝ
aū ꝓſerpinā natā, & a plutōne raptā.nā ī ra
pina īpa oēs ſegetes īcēdit, tū pp inimicitias
q̄s cōtra iouē ſuſcepit, tū pp Filiæ mœrorē,
īuēta āt filia, & ioui recōciliata ē. & Tripto-
lemū miſit, Qui fruges ſerē doceret, Multi
deniq; ppli de hac dea ꝯtēdūt, Ægyptii.n.di
cūt Cererē ac iſiȝ eādē deā eē, & in ægyptū
ſemē ītuliſſe Quo tpe Nilo ſtagnāte Regio
optie ſemē excipet Atheniēſes in attica elu-
ſina oñdūt, vbi primū hoc mun⁹ dea dede-
rit, hæc oīa Diod. Euſe. aūt pāphilus ita rem
partiſ. vt Telluris vim veſtā appellet cui⁹ vir
ginale ſimulachrū in foco ignis ſtatuit, quæ
virtus qm̄ ferax ē muliebri ſpē fungiſ Rhea
quā & opē dicūt Lapidoſæ mōtanæq; terræ
vis ē, Ceres feracis, & plenæ. Hæc bonā quæ
Proſerpina ē Ioui pepit, ac iō hāc ſpicis co-
ronam⁹ & papauera iuxta ponim⁹, qm̄ fer
tilitatis ſymbolū ſūt ꝓſerpina vis ē ꝓiecti ſe
minis ī terrā, quā pluto.i ſol q in hyeme re-
motionē ptē luſtrat ad īferos rapit. ¶ Villis,
gilis maſculini, & ſcdæ declinationis, Vellus
aūt gn̄is neutri, & tertię declinatiōis ¶ Māti
lia a manu, & tego volūt q; illis man⁹ lotæ
abſterganſ, Vn̄ Mantilia pleriq; dn̄t famule

ancille, ab olcis origo ē hui⁹ nois, apud quos ſeru⁹ ſamel dr̃. ¶ Caniſtris, à capiēdo dn̄t, alij a gr̃æ. eē credūt, illi. n. τα κανῖτα dn̄t. ¶ Struere, ordiare & i recta Figura res diuulſas cōponere. hinc dicim⁹ ſtruere orõnē, hīc ſtruē lignū hic deſtruo cū cōpoſita deficiūt, hīc ſtruere aciē. & mētē p trāſlationē iſtruere dicim⁹. ¶ Cura pe. & lōgū & lōgo legiſ vt ſit lōgo ordīe vel lōgū penū, Pen⁹ ē oē q̄ veſcūt hoīes, vt ait Ci. i li. ii. de nā deoꝝ, Et Feſtus ſcribit penora res eē neceſſarias ad victū quotidianū, Et ſcæuola ait pen⁹ ē qd eſculētū poculētū ue ē, Gellius v̄o refert ꝙ lōge vſionis gr̃a cōtrahūt & recōdūt, qa nō in prōptu ſint, ſ; int⁹ & penit⁹ hēanſ pen⁹ dcā ſūt, Et pterea apd iuriſcōſultos titulus de penu legata i quo pen⁹ appellatõe venire demōſtrāt q̄ eſui potuiq; ſūt, Neq; ſolū vt panis caro caſe⁹ vinū. ſed & vt ſunt cōdimēta ſal, pip, garū, crocū. Et i quo, vt vaſa i qb⁹ eſculēta poculētaq; teneſ, penariū, aūt. vt ēt cellariū nō penū eē dicem⁹, ſed cellā ipſam & repoſitoriū in quo penus ſeruaſ, vt granariū vbi grana cōduns, Cellarius eſt q p̄eſt penori, q vt notari pōt apud Plautū à promēdo & condēdo nomē eſt, accepit Sum pnus condus, pcurator peni ¶ Abolere, qa vrēdo odor elicitur. Hinc Home κεδρῆς ἰσ ἰνέα λᾶμα ἶνα δυκκωντι .i. ardēti, hoc eſt olenti.

SER

Qui dapibus[a] onerēt mēſas, & pocula[b] ponāt
Necnon & Tyrii per limina lęta, frequentes
Conuenere: toris iuſſi diſcumbere pictis.
Mirantur[c] dona Aeneę, mirantur Iulum,
Flagrantiſq;[d] dei vultus, ſimulataq;[e] verba.
Pallamq;, & pictū croceo velamen Acantho.
Pręcipue[f] infœlix peſti deuota futurę
Expleri[g] mentem nequit, ardeſcitq; tuendo[h]
Phœniſſa, & puero pariter, doniſq; mouetur
Ille[i] vbi complexu Aeneę, colloq; pependit,
Et magnū[k] falſi impleuit genitoris amorem,
Reginam[l] petit, hęc oculis, hęc pectore toto
Hęret: & interdū gremio[m] fouet inſcia Dido
Inſidat[n] quantus miſerę deus at[o] memor ille
Matris Acidalię[p] paulatim abolere[q] Sicheum

a ¶ DApib⁹ dapes regū ſūt. æpule pua toꝝ. b ¶ Et p. p. ſm ātiquū locutus eſt morem. c ¶ Mitāſ. d. æ. miranſ iulū, ſ; ad Tyros retulit. d ¶ Flagrātiſq; dei vultū hoc ad poetā refert. e ¶ Simulataq; ver. cōpoſita in Aſcanii ſimitudinē. & hoc ex pſona poetæ accipiendū. f ¶ Præcipue infœlix pp caſum futurū, vt pbāt ſequētia Peſti deuota futurę. g ¶ Expleri. m. n. gręca figura ē. h ¶ Tuēdo, dū itueſ, & oīs gerūdii modus tā ab agētis q̄ a patiētis ſignatiōe ſilr pſerſ, vt Cantādo tu illū. i. dū cātas, & Frigidus in pratis cātādo rūpiſ anguis. i. dū ei incantaſ. i ¶ Ille vbi, poſtq̄, vt Hora. Nos vbi decidim⁹. hoc ē poſtq̄, nā ſi loci eēt q̄ diceret, ergo vbi iterdū aduerbiū loci ē, iterdū tpis. K ¶ Et m. arduū. Difficile ē. n. imitari verū filii affectū. l ¶ Reginā p. nō ſimplr̃ dixit petit, nam petere nō ſolū adire. ſ; ēt petere ē pprie inſidiari. m ¶ Græmio. ſ. ſuſtinet, vt Eotū græmio. n ¶ Inſideat. legiſ & inſidiat. o ¶ At memor. i m. hoc ē pceptoꝝ mr̃is. p ¶ Acidaliæ, Acidalia Ven⁹ dr̃, vel qa iniicit curas, quas græci ἄκιδας dn̄t, vel certe a fonte Acidalio, q ē in Orchomēto Bœtiæ ciuitate, i quo ſe Gr̃æ lauāt, q̄s Veneri cōſtat eē ſacratas, ip ſi⁹. n. & Liberi filiæ ſūt, nec imerito Gr̃æ. n. p horū fere numinū munera cōciliāſ. lō āt nudæ ſūt ꝙ gr̃æ ſine ſuco eē debēt. iō cōnexæ, qa iſolubilē eſſe gr̃as decet, Hora. Segneſq;

nodū ſoluē gr̃æ. Q. d̃ v̄o vna auerſa pingiſ, duę nos reſpicientes. Hæc rō ē, qa pfecta a nobis gr̃a duplex ſolet reuerti. Vn̄ ſupra Nec te certaſſe priorē pœniteat. q ¶ Abolere ſ. in ordo nālis, Prius. n. eſt euellere inhærentia, & poſt noua inſerere. ſic Ter. vt metū in quo nūc eſt adimam atq; explcá a iuſ gaudio.

DON

¶ TYrii, vero in veſtibus pictis. ¶ Miranſ, p hoc oſtēdiſ regina, q̄ q̄ ditiſſimi viri vxor fuiſſet talia nūq̄ habuiſſe, cū hæc ipſa & ſui tyrii mirantur, Ali⁹ intellect⁹ eſt Miranſ dona æneæ. i. mirātur talia æneã vel hr̃e vel donare potuiſſe. ¶ Mirantur ergo ſubſtantiā animi largiētis. ¶ Ardeſcitq;. t. cōtrariū poſuit, Nā cōſiderationi intēta faſtidiū incurrere debuit. ¶ Falſi magna res. vt ēt pater deceptus ſit. ¶ Inſidat q̄tus. Tāto libētius iprudens cōplectabatur. Quātū neſciebat qualē deū amplectaretur. ¶ Infœlix. Quia benignū aīum exhibebat, quē dr̃et inimicū exhibere cū ex eo patereſ ſibi mors. ¶ Abolē, pri⁹. n. debebat remoueſ amorē pſtini viri, & paulatiſ qa cū vehemēter hęreret, nō poterat vno ipulſu dimoueri, icirco āt Dido. caſtā, diuitē, pulchrā, deceptā īducit p cupidinē, vt nō ſolū Didonis veꝝ ēt æneæ extimationē oñderet. Ne illū ignobilis Fœmiæ piecti pudoris ſpōte amaſſe, aut puocata mūerib⁹ videaſ, Aut ille malis ſubmerſis inūeris de amorib⁹ illicitis cogitaſſe.

¶ HÆRET,

CHR. ⸿HÆRET, affixā manet, Eſt autem hic repetitio. hæc.o. hæc.p.t. ⸿Abolere, remouere, Sunt autem exoleo & aboleo compoſita nō cum ſoleo, ſed cum oleo. vt placet Priſciano.

SER.

Incipit & vino[a] tentat præuertere[b] amore
Iampridē reſides[c] animos deſuetaq; corda.
Poſtquā prīa quies[d] epulis menſæq;[e] remotæ
Crateras[f] magnos ſtatuunt, & vina[g] coronant.
Fit ſtrepitus[h] tectis vocemq; p ampla volutant
Atria[i] dependent Lychni[k] laquearibus[l] aureis
Incenſi, & noctem[m] flammis funalia[n] vincunt,
Hic[o] Regina grauem gēmis, auroq; popoſcit
Impleuitq; mero pateram quam[p] Belus, & oēs
A Belo ſoliti. tum facta ſilentia tectis.
Iupiter (Hoſpitibus[q] nā te dare iura loquunt)
Hunc lætum Tyriiſq; diē, Troiaq; profectis[r]

a ⸿VIVO amore, tu aut certe vehemēti. b ⸿Præuertere, ꝑoccupat pp iunonē ſine dubio c ⸿Reſides. a. pigros ad amandū iertes. Iurauerat. n. nulli ſe eſſe nupturā, vñ ꝯtra inſtātes dicim⁹ induſtrios. d ⸿Qui es e. pp regalē afluētiā, ꝯtra vt ſupra ait, Poſtq̄ exempta fames, pp naturæ neceſſitatē nō āt luxuriā. e ⸿Mēſæq; remotæ h̄ ſub extranea pſona Romanoꝝ tñ exeqt morē apud q̄s duæ mēſæ erāt, vna epulaꝝ, altera pomoꝝ. f ⸿Crateras, græcū, ē ab eo qđ eſt hic crat. Nā latie hæc cratera dr̄ vñ Perſi⁹, Si tibi crateras argēti icluſaq; pingui Auro dona ferā. g ⸿Et. v. c. vina pro poculis poſuit. & ē trop⁹ ſynecdoche, vt Cererē dicamus, ſic Plau. Vinū pcemur, nā hic deus pñs adeſt. ⸿Coronāt, āt ē aut iplēt vſq; ad marginē, aut qa ātiq coronabāt pocula, & ſic libabāt, vñ ē, Magnū cratera corona iduit impleuitq; mero h̄ tractū ē ex Ho. q ait ī iliade κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο h ⸿Fit ſtre. te. i. ad tecta, vt le clamor cœlo. legiſ āt. Et fit ſtrepit⁹ tecti. i ⸿Atria, vt ſup̄ dixim⁹ tāgit morē romāoꝝ. Nā vt ait Cato & ī atrio et duob⁹ ferculis epulabāſ ātiq. vñ ait Iuue. Quis fercla ſeptē Secreto cœnauit au⁹: Ibi et pecūias hēbāt. vñ q honoratiores erāt liminū cuſtodes adhibebāſ, vt Qui dardāio āchiſæ Armiger añ fuit fiduſq; ad limina cuſtos. Ibi ēt et culina erat, vñ et atriū dctū eſt. atrū. n. erat ex fumo. K ⸿Lychni, græco ſmone vſuſē, ne vile aliqd itroferret. A lychno āt lucerna dcā ē, vñ et breuis ē lu, vt Iuue. diſpoſitæ piguē nebulā vomuere lucernæ. Hor. Vnguor oliuo Nō q̄ ſūdatis imūd⁹ nacta lucernis. Si. n. a luce diceref ī ſtaret v̄ſ⁹. l ⸿Laqaribus, ꝑncipalr lac⁹ dr̄ vt lucilli⁹ Reſultāt ædeſq; lacuſq;, dimīutio lacunar fac. Hor. Nec mea renidet i domo lacunar, Inde fit alia dimiutio lacunariū, & p antiſtæchon laquearius. m ⸿Noctē. v. lumīs ē exaggeratio. n ⸿Funalia ſunt q̄ intra cærā ſūt, vñ ſūt dcā a funib⁹, quos ante vſum papyri cæra circūdatos habuere maiores. vñ & funera dicunſ q funes incenſos mortuis pferebāt. o ⸿Hic, tunc. eſt ergo aduerbium tēporis. p ⸿Quam Belus, primus rex Aſſyrioꝝ, vt ſupra diximus, quos conſtat ſaturnū, quē & ſolem dicunt, iunonēq; coluiſſe q̄ numīa, & apud afros poſtea culta ſunt vñ & lingua pūica Hal dr̄ de⁹, apđ aſſyrios āt Hel dr̄ q̄dā ſacroꝝ rōne & Saturn⁹ & ſol. q ⸿Hoſpitib⁹. n. te. d. i. l. ſ. exēplo Lycaonis, q cū hoſpites ſuſceptos hoſpitio necaret, a ſuſcepto ioue poſtq̄ ei epulas hūanas appoſuit verſus ī lupū oñdit hoſpitii iura nō eſſe violāda. vnde dr̄ iupiter ξένιος. i. hoſpitalis. r ⸿Troiaq; pſ. ſane bñ voluit dicere pfugis.

⸿POſtq̄. p. q. cōuiuii plixi nox deſcribitur. Nā cōſectis eplis ſtudiū Bibendi ꝓſequunſ. ⸿Funalia, Faces ex funibus ꝯcreatæ ⸿Grauē laudat a pōdē, & a mā, Deide quo maiores Didōis vſi ſint, & durāte merito trāſierit ad Dido. ⸿Fata. l. rē. n. dīnā arctura ſilentiū idu xit. ⸿Iupiter rogat iouē, & ei⁹ virtutē narrat vt oñdat pleno voto Troiāos excepiſſe. Cū initā ſocietatē teſtimōio hoſpitalis iouis cōfirmet. Cū āt ipſa eēt ſidōia q̄ſi mortis ſuæ pſagio, Tyrioꝝ ſolū, & Troiāoꝝ meminit, & merito diei mēinit quo cōfirmabat ſocietatē p ſacra, & cōuiuū. Triſte aūt fuit tenebras noiaſ vel noctē, vel maxīe qa cōtinuationē diei nocti ꝯiūxerat, et nūdū itū erat ad ꝗe:

⸿Vina. c. ſic Ho. πίτοντ' ἐς κρατῆρας ἐπιστεφέας οἴνοιο. ⸿Fit ſt. ñ. n. ſine ſtrepitu potuit eē lætū, & nūeroſū cōuiuiū, Volutant, vndatiq. n. effluit vox p camerata loca. CHR

⸿Atriū, gen⁹ ædificii ē, Q đ mediā areā ꝯtiet In quā collecta ex oī tecto pluuia deſcendit: dcm atriū, vel qa id gen⁹ ædificii pmū atriæ q̄ ē vrbs ethruriæ iuētū ē vel qđ a terra oriaſ q̄ſi ateriū, ait Pō. ſeſt⁹ ⸿Lychni, λύχνοι. i. oē qđ lucet. Lucernā āt nō hic eē puto, ſʒ a luceo Nā q̄uis primā corripiat quā luceo pducit. Non caret exēplo, Nā dico dicacē, & a duco ducē, & a vito vitiū. Quæ oīa noia a verbis pmā. Producētib⁹ deriuata corripiūſ. ⸿Laqaribus, Luci. Nec cytharā roboāt laqata aura Atrium lychni

patera taq; tecta. ꝑ Paterã, aũt poculũ teſte Mac. latinũ eſt planũ, & patera pãtẽdo dicta. Carcheſia aũt ꝓcer̃, & circa mediã ptẽ cõpreſſum anſatũ mediocriter. Anſis ad ſũmũ ad infimũ ptin gẽtib⁹. Ver̃ Plaut⁹ cũ apud pherecydẽ legiſſet Alcmenę a ioue carcheſiũ dono dat⁹ iſuetũ nomẽ & græcis dũtaxat notũ relinquẽs paterã cui⁹ figurã lõge diuerſa ẽ dixit, Tũc ſcã. ſ. nã factura ſacrificiũ ſilẽtiũ idixit mos ro. Apd q̃s ne oẽ malũ ſeqref aiebat ſacerdos ſauete linguis. i. tacete. Iuue. Ite igif pueri lĩguis aĩſq; fauẽtes. ꝑ Iupiẽ, iouẽ ãt hoſpitib⁹ iura dar dixerit ñ ſolũ pp fabulã Lycaonis, ſed magis qa ab eo planeta maxĩe eſt iuſtitia & religio, atq; humanitas oĩs, hĩc apud Home. Menela⁹ violati paride hoſpitii pœnas iouẽ poſcit, Et Sta. eadem de re ait, Nũ gẽtib⁹ æquũ fas aut cura iouis meli⁹ legat⁹ adillem Sauromatas auidos.

SER. a ꝗ ESSE velis, ſm hetruſcã diſciplinã locut⁹ ẽ. Sic .n. dicebãt volens propitiuſq; ſis. b ꝑ Adſit lætitiæ bacch⁹ dator, alii adſis legũt ſm q̃s Bacch⁹, aut antiptoſis ẽ, aut antiquus vocatiu⁹, vt Socer arma latin⁹ hẽto. Be

Eſſe[a] velis noſtroſq; hui⁹ meminiſſe minores.
Adſit[b] lętitię Bacchus dator & bona[c] Iuno.
Et vos o cœtum Tyrii celebrate fauentes.
Dixit & in menſa laticum[d] libauit honorem
Primaq; libato[e] ſummo[f] tenus attigit ore.
Tum[g] Bitię dedit ĩcrepitãs[h]. ille ĩpiger hauſit[i]
Spumantẽ pateram & pleno ſe proluit auro.

neſciẽtis. ꝑ Bona iuno, Nã norat illã inimicã Troianis, ergo vt ſit bona, & beniuola. ꝑ Tyriis, ne eſſet aliq̃ icolap aduerſus pegrinos emu lauo, i. mẽſa, i cõuiuiis. n. cũ hmõi honorificẽtia numinib⁹ exhibet, Pro ara mẽſa ſuccedit. ꝑ Prĩa, vel qa ipſa libabat, vel qa potior oibus fuit, vtpote regina. ꝑ Sũmo tenus, ſũmis labris, vt religiõis, & nõ vini cupidã demõſtraret ꝑ Increpitans, clara voce exhortãs, hũc aũt elegit qa ſciebat vini eẽ amatorẽ, vñ ſeqtur ille ĩpiger hauſit. ꝑ Et pleno ſe pluit auro, & paterã inqt vacuam fecit, & cũ auide biberet, & tm̃ infunderet q̃tũ fauces tranſmittere non poſſent, perfudit ẽt ſe.

neãt addidit dator lætitiæ, qa ẽ & dator furoris. c ꝑ Et bona iuno, aut ꝓpitia. i. nõ irata Troianis, vt Sis bonus o felixq; tuis, aut magis bona cœleſtis. eſt enim & iferna. vt Iuno ni iſernæ dict⁹ ſacer. d ꝑ Laticũ libauit honorẽ, more ſacrorũ. & tãgit ritũ Romanop q paniceas ſacrataſq; mẽſas hẽbãt, i qb⁹ libabãt, vt Heus ẽt mẽſas cõſumimus inqt iulus. e ꝑ Libato delibato. f ꝑ Sũmo tenus attigit ore & verecũdiã reginæ oñdit, & morẽ romanũ. Nã apud maiores nr̃os fœminæ non vtebãf vino, niſi ſacrop eã certis dieb⁹ denlq; fœmĩa q̃ ſub Romulo vinũ bibit, occiſa eſt a marito, Mecẽnius abſolut⁹ eſt (id n. nomen marito.) Sic Granius Lucianus cœnæ ſuę, vñ in hiſtoriis lectũ eſt romanop, vini vſus romanis fœminis ignot⁹ fuit, ne. ſ. ĩ aliqd dedecus prĩo laberent. g ꝑ Tũ bitiæ, p trãſitũ pœnop ducũ noĩa ĩtroducit. Na bitias claſſis punicæ fuit ꝓfectus, vt docet Liuius. Iopas vero rex afrop vnus de procis Didonis, vt punica teſtaf hiſtoria. h ꝑ Increpitãs, inclamans, vt Æſtatẽ increpitãs ſerã, Aut certe arguens familiariter ſegnitiẽ tarde paterã accipiẽtis cũ eſſet auidus ĩ bibẽdo. i ꝑ Hauſit, mõ accepit, nec poſſumus ĩtelligere bibit cũ hoc ſequaf, Et pleno ſe pluit auro. alibi vidit, vt Hauſit cœlũ mẽteq; recepit alibi audiuit, vt Vocẽq; his auribus hauſi. alibi vulnerat, vt Et latus haurit apertũ, & multa alia pro loco ſiguat.

CHR. ꝗ LÆTItiæ. b. d. nã vinũ lętitiã inferre teſtis eſt Salomõ. Hor. aũt O fortes peioraq; paſſi ſępe viri mecũ nũc vino pellite curas. Et Ho. ἀργιδυω, καὶ οἶνον τω φρένα κας ποναρους ρας

Bona benigna eſt. n. religio in deos, pietas in p̃riam p̃res, & ſanguine coniunctos bonitas in vulgus. ꝑ In menſa, Nunq̃ a more Ro. diſcedit poeta, Ergo q̃uis nõ niſi in ara libetur tñ legerat in papiriano iure vicẽ aræ ꝓſtare menſam dicatam, Vt in tẽplo iunonis populoniæ auguſta menſa eſt, Ergo in menſa libat Euander q̃m ſacrata erat. Hic autem q̃m conuiuium erat regiũ non ſacrum apud humanam menſam, in triclinio non in templo, quia non erat religioſa, ſed vſurpata libatio ſola libat Regina, in qua nõ obſeruationis neceſſitas eſt, ſed vſurpationis licentia. ait Macro. ꝑ Bitiæ dedit, recte de Bitia Serui. Ver̃ legif etiam Didonem fratrem fugientem primũ in Cyprum nauigaſſe ibiq; bitiam Veneris ſacerdotem cũ magna puellap manu quæ ad ſacra venerant Didoni ſe ſe dedicaſſe. Ipſamq; inde in aphricam nauigaſſe, Ergo dedit bitiæ Veneris ſacerdoti qui vt veriſimile eſt conuiuio intererat.

DON. ꝗ NOſtroſq; huius, & ſic factum, vt ẽt nunc duret de actibus Didonis Fabula. ꝑ Bacchus vinũ ſine quo lætitia In cõuiuiis eſſe, nõ põt Nam ſi alibi eſt Bacchus, & ad culpam eãs dedit, id non vini vitiũ eſt, ſed hois vino vti

ꝗ POST

Poſt[a] alii Proceres cithara crinitus[b] Iopas
Perſonat aurata docuit[c] quę maximus Atlas,

SER a ¶POST alii proceres.ergo & Bitias vnus eſt de proceribus.Nã exochenunq̃ ſine ſimi litudie ſit.ſana pceres de his ẽ quæ nominatiuũ in vſu nõ hñt, vt ſupra, Et victor ditione tenebat, Nã nec hoc in vſu hẽt noĩatiuũ licet in cõpoſitione dicamus cõditio.Proceres autẽ ideo ſm Varronẽ principes ciuitatis dñr, qa eminẽt in ea ſicut ĩ ędeficiis mutili qdã,hoc ẽ capita trabiũ q̃ pceres noiant. b ¶Crinitus iopas,aut pueꝝ itellige,aut imitabaẽ Appollinis formã cuius fuerat & artis imitator.quo circa apud Ouidiũ de ſe loqñs ait, Vtq; meũ intonſis caput ẽ iuuenile capillis. c ¶Docuit,q̃ maxĩus atlas,quæ legendũ, nõ quę,nec.n.iſtũ docẽ potuit q Didõis erat tpe,docuit Herculẽ, vñ & dr ab Atlãte cœlũ ſuſtinuiſſe ſuſceptrũ pp cœli ſcientiã traditã. Cõſtat eni Herculẽ fuiſſe philoſophũ,& ẽ rõ cur oĩa illa monſtra viciſſe dicaẽ. ſane Atlas grecũ eſt,ſicut & Nilus Nã Ennius dicit Nilũ Melonẽ vocari, Atlantẽ vero Telamonem.

DON ¶POST, itellige ritũ executi ſũt, poſt acta cõuiuia,poſt cõſecrationẽ fœderũ, Ludoꝝ ãt ſit deſcriptio, qbus reges p voluptatẽ ad ꝑducendã potationẽ vtunẽ, Ludi aũt didonis nihil turpe factu nihil obſcœnum dictu habuerunt, Nã cytharæ artẽ inter honeſtas numerari ꝯſtat p hanc orphe⁹ plurimũ potuit. Hanc graues & prudentes amant, Hanc diligũt muſæ,qb⁹ tradẽtibus in vſũ hoiũ vẽit, Hæc ĩ agonib⁹.i.i ſacris certãinibus coronaẽ Ars ergo honeſta,cõuiuiũ, q; nõ diſſimile.

CHR ¶CYTHARA.inuẽtũ Apollinis dr alii volunt repertã eẽ a Mercurio qui cũ p ægyptũ iter ageret offendit cadauer teſtudinis. cuius teſta cũ neruos extenſos pulſaret, ab eo ſonitu admonitus cytharã repit eãq; dono apollini dedit,Hebrei Tubal ex ſtirpe Cain ante diluuiũ eã reperiſſe volunt Fecitq; a pricipio tricordẽ imitatus tria anni tpa.Nam ab ęſtate acutã, ab hyeme grauem a vere mediam ſumpſit.Fuit aut eius forma in initio ſimilis pectori humano,qd vt vox ex pector ſic ex ea ſonus exit.Vnde nomen ſumpſit.Nã lingua dorica cythara pectus ſignaẽ.Paulatim deide plures eius fuerunt formæ,vt pſalteria lyræ barbita,phœnices pectides,indicæ quę feruntur a duobus ſimul. ¶Docuit.q. muſica

Muſica de hac Quintilianus, Quis ignorat muſicę tũ iam illis tẽporibus tm̃ non ſtudii ſolũ, verum & venerationis habuiſſe, vt idem muſici & vates & ſapientes iudicarẽtur, & paulo inſra.Timagenes auctor eſt oĩum in litteris ſtudioꝝ antiquiſſimam muſicem extitiſſe & teſtimonio ſunt clariſſimi poetæ.apud quos iter regalia cõuiuia laudes heroum ac deoꝝ ad cytharã canabanẽ,multa nos collegimus de muſica in prohemio ĩterpræta tionũ nřarum in Horatiũ Eſt autẽ muſica adeo nãlis vt oĩs ſexus atq; oĩs ętas illa dmulceat.Eſt adeo potens,vt penitus hoiẽs imutet.Pythagoras.n.furorẽ taurominitani ebrii iuuenis ædes in qbus amica cũ riuali erat icẽdere volentis demulſit.Eodẽ pacto aiios q acceſſi cantu tibiaꝝ pudicæ mulieris fores effrĩgere parabant Ariſt.in libro ꝓblematũ ait & q dolent,& q lętanẽ fiſtulis vti hi vt magis letenẽ illi vt minus doleant, Verũ vt grauis muſica optime iſtituit,ita laſciua deprauat.Quapp Plato nõ omni muſica inſtituendos pueros, ſed ſimplici & maſcula quali Lacedemõii & Romani vſi ſunt Athanaſius ad vitandã laſciuiã nřis ſacris amouit. Ambroſius ad inuĩtandã pietatẽ induxit. Auguſti.in vtraq; pte diſputat,ac tandem grauem adiungendam putat.laſciuã abiiciendã. ¶Atlas, paulopoſt annũ ſexcenteſimũ ſupra tria milia a mũdi principio Eriaſo argis, Satro aſſiriis,& Ortopole ſicionis regnantibus viuente Moyſe floruit & Atlas aſtrologus Promethei phyſici frater. ac mĩnus auus maioris Mercurii ait Euſe.atq; Auguſt.Diodo.ãt ſicu.ſcri.ſuiſſe fratres duos gloria excellentes Heſperum & Atlantẽ,& hos gregẽ pecudũ poſſediſſe pulchritudine iſignẽ,colore vero fuluo & auro ſimili,q̃ de cauſa poetę pecudes τα μῆλα vocantes aurea mala illos habuiſſe dixerũt Heſperũ ãt filiã ſuam heſperidẽ vocatã fratri in vxorẽ ddiſſe & ex ea regionẽ heſperã noĩatã.Ex hac vero Atlãtẽ ſeptẽ filias ſubſtuliſſe, quæ a patre atlantides a matre vero heſperides appellatæ ſunt, Harũ pulchritudine captus Buſiris rex ęgypti miſit latrones q illas ex orto quodã ſubripuere. Verũ cũ interim Hercules a Buſiride quẽ iuſſu Euriſthei iterſecerat rediret,latrones quos in quodã littore deprehenderat interemit puellaſq; liberatas ad parẽtes ẽduxit.Ob qd meritũ aſtrologiã Herculẽ docuit Atlas,ex eo cœlũ ſubſtinuiſſe humeris creditus eſt atlas qd rationẽ ſphærę primus docuerit,eodẽq; & Hercules ſphæricam rationẽ in græciã importans maximã gloriã conſecutus eſt tanq; qui atlanticũ mũdum ſuſcepiſſet.Hæc Diodo.vt dixi.

Atlas

Heſperti atlantides

heſperides

Luna

Buſiris

Hic canit[a] errantē[b] Lunam Soliſq;[c] labores.
Vnde[d] hoiū gen⁹ & pecudes vñ[e] iber & ignes[f]
Arcturū[g] pluuiaſq;[h] hyadas gemioſq; triones[i]
Quid[k] tm̄ Oceano properent ſe tingere[l] Soles
Hiberni vel quę[m] tardis mora noctib⁹ obſtet.
Ingeminat[n] plauſum Tirii Troeſq; ſequunt.

SER a ❡HIC canit, bene philoſophica ītroducitur cātilena in cōuiuio reginæ adhuc caſte, ꝙ inter nymphas ait Vulcani martiſq; dolos dulcia furta. b ❡Errātē lunā, qa ελικου δης i obliquo ītedit curſu, nō recto, vt Sol. ſ. ne incidat in centrū terræ, & frequenter patiaſ eclypſiꝫ vicinus. n. eſt eius circulus terræ. c ❡Soliſq; la. canit p oīa intelligim⁹. planetę ſeptē ſūt, Saturnus, Iuppiter, Mars, Sol, Venus, Mercuri⁹, Luna, ſꝫ qnq; ꝫ mūdū ferunt, & cū mundo qñ retrogradi ſūt. Sol vero & Luna ſemper ꝫ mūdū. Ideo ergo dixit Solis labores. Laborat. n nitēs cōtra veniētis ſphæræ volubilitatē. Nec nos dꝫ Home. mouere, qui ait ηλιον ακαμαντα. Non. n. eum dixit nō laborare, ſed laborem nō ſentire d. ❡Vnde hoium genus, ſi fabulā reſpicis a Prometheo ītellige, vel a Deucalione & Pyrrha. Si aūt veritatē reſpicis, varia eſt opinio phoꝝ. Alii enim de humore dñt, alii de igne, alii de atomis, alii de q̄tuor elemētis. e ❡Vñ imber, de nubibus. ſ. q̄ ſm Lucretiū naſcūtur de terræ anhelitu, qui nebulas creat, quæ cum altius fuerint eleuatæ, aut Solis calore reſolutæ, aut vi vētoꝝ cōpreſſæ, mittūt leues pluuias, vel exprimūt cōcitatiores. f ❡Et ignes ſ. ex nubiū colliſione Nā omniū rerum colliſio ignē creat, vt in lapidibus cernimus, vel attritu rotarum, vel in ſiluis arboꝝ. g ❡Arctuꝝ, ſtella eſt poſt caudā maioris vrſæ poſita ī ſigno Bootæ, Vñ arctur⁹ dicta eſt q̄ſi αρκτου ουρα. h ❡Pluuiaſq;. h. hyades ſtellæ ſūt in frōte Tauri, quæ quoties naſcunt, pluuias creant, vñ & græce hyades dictæ ſunt απο του υειν, latine ſuculæ a ſue eo Sic ergo ait pluuiaſq; hyadas, vt plēmyriū vndoſum, Alii dicūt hyadas dictas ab y littera, vel a απο του υος i. ſue, in cuius formæ ſunt faciē He autē filiæ fuerunt vt alii dicūt Atlantis, vt alii Liberi nutrices. i ❡Geminoſq; triones, triones ſūt boues aratorii, nō ergo incōgrue dixit triones, qa ſeptētriones plauſtra a nōnullis dicunt. K ❡Quid tm̄ oceano ꝑperēt ſe tingere ſoles Hiberni, quid quāobrē, ratio hoc facit hemiſpærii, qa hieme breuiore Sol vtitur circulo. l ❡Tingere demergere. Soles vero pro diebus poſuit, vt Treis adeo incertos cæca caligine ſoles Errauimus m ❡Vel quę tardis mora noctibus ob. ideſt eſtiuis tarde venientibus. Vel. n. diſiunctiua eſt cōiūctio, nec patiſ bis eandē rē dici ergo hoc dicit quæ cā eſt longoꝝ dieꝝ ſed & hic rō hemiſpærii ē. n ❡Ingeminat plauſum tyrii, troeſq; ſequunt bono eſt vſus ordie, vt pri⁹ plauderēt ciues. Nec. n. poterāt aliter audire pegrini, vñ & ſupra, Et vos o cœtum tyrii celebrate fauentes.

DON ❡INGEMInant Troiani. n. neſciētes, Reginę cōſuetudinē nihil dbuerūt priores efficere, Ne in aliquo diſplicerēt. Sed ſeq eos q ex more faciebāt, Nō fuit temerariū, Vniuerſi īterea occupati fuerāt cātādo, plaudēdo, bibēdo, Regīa āt quæ æneæ ꝯſpectu ſatiari nō poterat, Maiorē tpis moraꝫ deſiderabat, & aliis potātibus vinū, ipſa bibebat amorē. Et ſuperflue q̄rebat quæ vel a Teucro audierat, Vel picta viderat, ſꝫ mora vt dixi querebat.

CHR ❡ERRANtem lunā, luna. n. inter oēs planetas eſt magis incerto & vago motu incurſu ꝓceſſiuo, Nā pp breuitatē ſui curſus, nūc ſub ſole, nūc ante, nūc retro ſemp vagaſ, & cum ſol tircuit p circulos auſtrales īferiores: & luna peragit circulos boreales ſupiores tūc luna eſt ſupina velut nauicula ſurſum hñs cornua cū ipſa ſit verſus terrā inclinata, qñ vero decreſcit eſt erecta, Præterea eſt aliqñ recto diametro īter nos & ſolē in īterpoſito, quo tpe facit ſolis eclypſim. Vñ hoium genus, de quo latius in ſexto. Imber. Pluuiæ ē aūt pluuia ſm Ariſtotelicos īpreſſio aeris quę fit ex plurio vapore q frigidus humectuſq; ī aere ſit aggregat⁹. Siue. n. ex terra & aq̄ reſoluti hi vapores caloris cœleſtis vi ad infimā partē medii īterſtitio attracti regiōis illi⁹ frigore cōdēſati, tādēq; calore ita diſſoluti, vt nō tñ penit⁹ abſumpti ſint guttatim ī ībres reſoluunt. Id ꝑterea nō eſt ſilētio ꝑtereū dū. Nā quāto nubes vñ pluuia manat a terra lōgius abeſt. tāto terrā ſuauius tenuiuſq; petit. Si āt de ꝓpinquo cadat craſſior īpetuoſiorq; ruit, cum aūt multū ineſt de pluuiali materia in nube, & nubes ipſa dēſa vehemēti ſolarium radioꝝ vi verbereſ, fit vt ex illoꝝ cōfractiōe vehemens augeaſ calor, atq; illius vi in vehementem pluuiam ſoluatur nubes, Quapropter poſt intenſos æſtus vehemētes imbres ſæpe videmus. Nūquaꝫ ex huiuſcemodi addita, vento caloris vritur nubes, & rubeum. concipit calorem humorq; ſic aduſtus a nube ſtillans ſpēm ignaris hominibus ſanguinolentæ

nolētæ pluuiæ ꝓbet.Hinc ēt ignes fulmīna & fulgetra de qbꝰ alibi dictū eſt. Appellant autē fulmen,ſi Pōpeio credimus.a fluore flāmæ.Alii intelligūt imber & ignes ꝑ aq ætheriſq̧ ele mentis.Ⱶ Arcturū.eſt minor vrſa a nonnullis cynoſura appellaſ ad quā ſidones nauigāt,iō in cœlo a ioue tranſlata eſt, vt duplex helice honor,eſſet. Agathoſthenes vero ait cynoſuraȝ vnā fuiſſe ex idæis nymphis q̄ iouem nutrit,a qua in Creta regio q̄dam cynoſura eſt appel lata.Cretēſes & Diodo.ſicu.& hanc & helicem iouis nutrices fuiſſe dn̄t. Alii volunt arcadē fuiſſe a qua arcadia ſit dicta Caliſtos & iouis filius,de quo fabula eſt apud Oui ſic ſrn iginū a Lycaone pelaſgi filio ioui epulandus appoſitus eſt, At iuppiter domo lycaonis fulmine i- cenſa,vbi trapetos deide vrbs fuit,huius mēbra reſtituit,& cuidā caprario nutriēdū dedit. Mox cū adoleſcēs factus vim matri inſcius inferre vellet incolæq̧ lycæi vtrunq̧ interficere pararent iuppiter ambos aſtris intulit.Hunc Home.bootē appellat.Ⱶ Triones,hæc helice.i. vrſa maior ad quā græci latiniq̧ nauigant,vt phœnices ad cynoſurā filia fuit Lycaonis ar cadiæ regis q̄ a diana ſiue vt aliis placet a iunone qa ex ioue ꝑgnans eſſet in vrſam cōuerſa eſt & beſtia facta arctū quē arcadem appellant peperit. Amphis comicus poeta addit illā ad Lycaonem cū filio perductū,Sed mox cū in tēplo lycæi iouis quo ſibi intrare nō liceret ſequēte filio fugere vellet a paſtoribus cū nato occiſa,& a ioue iſignum cœleſte trāſlata eſt. Ⱶ Geminos trio.& ſeptētriones dn̄t,Septē quidē a numero.Nā quattuor ſtellas hēt plauſtrū tres vero ſunt añ plauſtrū & hos ſeptētriones appellant ea rōne qua dicit ſe. Gemios itidē triones,quia duplici linea cōficiūt plauſtrū ipſæ quattuor ſtellæ.Non tn̄ ſolæ hæ ſeptē ſtellæ faciunt vrſam maiorem,verū ſeptē caput faciunt.in ſingulis humeris,ſingulæ obſcuræ ſunt in armo duæ in ſūma cauda vna clara,in ventre itidē vna clara,in ſpina vna,in crure poſte riore duę,in extremo pede duæ,ſup caudā tres.Ⱶ Hyades,de his dictū alibi,De dierū āt bre uitate & lōgitudine facilis eſt qō.Nam cū ſol per ſigna auſtrina ferſ.quoꝝ potiſſimū eſt ca- pricornus,qm̄ breuiſſimū illi eſt iter per noſtrū hemiſperiū curſum facit breuiorē Contra vero euenit.Cū per ſigna ſeptētrionalia in qua parte maxīe eſt cācer ferſ.Sed de his latius ī Bucoli Trahebat iccirco trahebat,qa inuitis pene aliis vox in ſomnis peragebaſ.Multa ſu- per Priāo.auidiſſima mulier fruēdi æneæ colloqo circūſpiciebat,qbus illū diutius detieret.

Necnonᵃ & vario noctem ſermone trahebat
Infœlix Dido longūq̧ bibebatᵇ amorem.
Multa ſupᶜ Priāo rogitāsᵈ ſup Hectore multa
Nunc qbus Auroręᵉ veniſſet filius armis
Nūc qualesᶠ Diomedis eq. nūc quātᵍ Achiles.
Imo ʰ age & a prima dic hoſpes origine nobis
Inſidiasⁱ inquit Danaū caſuſq̧ᵏ tuorum
Erroreſq̧ˡ tuos. nā te iam ſeptimaᵐ portat
Omnibus errantem terris & fluctibus Aeſtas.

Aenei. Liber Primus Finit.

Funera dardanię narrat fluctuſq̧ ſecundo.

SER a Ⱶ NECnon & vario,arte poeti- ca vtiſ, vt pręmit tat aliqd quo ſe- quēs liber videaſ eſſe cōiunctus,qd ī omnibus ſeruat b Ⱶ Bibebat amo rē,alluſit ad cōui- uiū. c Ⱶ Sup Pria- mo de ꝑamo.Nā eiꝰ ꝑpōnis officio fungiſ, ꝑ qua po- nitur,vt ſupra,Et ſub noctem cura recurſat. d Ⱶ Rogitans.ſ. quo modo ſit ven- ditus tex. e Ⱶ Auroræ filius.Memnon , ideo aūt dixit quibus armis , quia Vulcani armis vſus fuiſſe narratur. f Ⱶ Quales diomedis eq non videamus eos equos intelligere , quos Aeneæ ſuſtulit.Nec.n.congruit, ſed de his in terrogat,quos ſuſtulit Rhœſo . Quales auteȝ dixit,ac ſi diceret nec ſic feroces, vt illi a qui bus ducebāt originē. Diomedes.n.rex Thra cū habuit equos , qui humanis carnibus ve- ſcebantur.Hos Hercules occiſo crudeli tyran no abduxiſſe perhibetur de quibus dicunſ ſu pra memorati equi originem duceſ. g Ⱶ Im mo age,vidit ſpe cialia cito poſſe fi niri,& ideo cōtu- lit ſe ad gn̄alitatē h Ⱶ Et a.p.dic ho. orig.i.a.raptu He lenæ,qd quidē Di do cupit,ſed excu ſat Aeneas,& di- cit ſe ruinam tro- ię breuiter eſſe di cturū habita rō- ne tp̄is , vt ſuadēt q̧ cadentia ſidera ſomnos. i Ⱶ Inſi- dias.d.hoc ad fauorē Troianoꝝ, ne videanſ virtute eſſe ſuperati. k Ⱶ Caſuſq̧ tu. vt euētu Troia corruerit.non fati neceſſitate. l Ⱶ Erro reſq̧ tu.& rn̄ſio hunc ordinē ſequiſ. Nā prio dicit Troiæ ruinā,poſt errores ſuos. m Ⱶ Se- ptima æſtas,annos intellige ꝑ æſtatē. Nā ſic ante olypiadas cōputabāt. ſeptem ēt annos eſſe Dido cognouit ex Teucro.

DON Ⱶ IMmo age,Breuis ꝑpoſitio,ſed q̄ nō bre- uē narrationē eſſet habituras rn̄deſ ergo pri mis duabus ꝑpoſitiōibus in ſcd̄o libro.Quæ ſunt.Erroreſq̧ tuos caſuſq̧ tuorū in tertio er roribus ſuis quāq̄,& q̄dam de ſuis ēt ibi.

loco ſuperiori ab oībus audiri poterat. Infandū, O primū exordium & huic loco accōmodatiſſimū, & ex viſceribus cauſæ eductū. Nō enim poterant abire troiani ſæuiente hyeme & nauibus fractis. Neq̧ oīo fidendum videbať mulieri: nam variū & mutabile ſemp fœmina: & Ouidius. Fallite fallentes: nam magna ex parte profanū. Eſt genus in laq̄os quos poſuere cadant. O is ergo ōrō ad miſericordiā conuertenda erat. Captat ergo beniuolentiā p miſericordiā tum a re ipſa: tum a pſona ſua maxime aūt a virtute troianoꝝ. Nam maxīe mouemur cum videmus virtutem a fortuna ſuperari: vnde dixit infandum dolorē: & qm̄ tp̄s alienum huiuſmodi narrationi videbatur: reddit auditores attētos a magnitudine rei. ☞ Iubes: captat beniuolentiā ex eo qđ ſe inferiorē oſtdit. Dixit enim iubes quaſi īferat q̄ oīs ſuperioris poſtulatio pro iuſſis apud inferiorē haberi dēt. Et ſimul excuſat apud alios ſuam in tpe incongruo narrationem. ☞ Renouare: nam quemadmodū refricando exacerbatur vulnus: ſi pene coierit: ſic & iā inueteratus dolor cū narrādo redit ad memoriā exaſperať.

Troianas[a] vt opes. & lamentabile[b] regnum
Eruerint Danai[c] queq̧ ipſe miſerrima vidi.
Et quorum pars[d] magna fui. quis talia fando[e]
Myrmidonū[f] dolopūue[g], aut duri[h] miles vliſſi
Tēperet a lachrymis? & iam nox humida cęlo
Precipitat[i] ſuadentq̧ cadētia[k] ſydera ſomnos.
Sed ſi tantus amor caſus[l] cognoſcere noſtros.

SER. a ℭ TROIAnas opes: ſic Horatius Aut pigues phrygiq̧ aut migdonias opes: opes diuitiæ ſemp ad magnificētiam: ſicut diuitiæ ad vſum. b ☞ Et lamentabile regnū idest magnū: quaſi dignū multa lamentatione: vt Hi multū fleti ad ſupos. c ☞ Danai. Argiui a rege dicti Danao. Nā græci proprie ſunt Teſſali a Græco rege. d ☞ Pars magna fui. pp amiſſā cōiugem & hoc ſe cōmendat: vt paulo poſt. Aut qđ in euerſa vidi crudelius vrbe. e ☞ Fando. Dum ipſe Æneas dicit: alibi dum dř, vt Fando aliquid ſi forte tuas peruenit ad aures. quia gerūdii modus eſt. f ☞ Myrmidonū. Myrmidones ſunt Achillis ſocii. g ☞ Dolopes. Pyrrhi: qui cum de Scyro ſecuti ſunt. Dicti autem ſunt Myrmidones pp hanc cauſam. Aeacus iouis & Aeginæ filius: cū poſt amiſſos peſtilentia ſocios in arbore fici formicas i. μύρμηκας vidiſſet. Optauit tot ſibi ſocios euenire; & ſtatī formicæ ſunt in hoīes verſæ. ſed hoc fabulę ē. Nā Erathoſthenes dicit Myrmidōas dictos a rege Myrmidono. h ☞ Aut duri miles Vlyſſi. Duri: non laborioſi: ſed crudelis. vt Quā det tua coniunx dura. Nam Virgilius pro negotiorū qualitate dat epitheta. Quū Homerus eadem etiā in cōtrariis obſeruet. Sēſus autem eſt: ſine lachrymis hæc nec a quouis hoſtium dicerenť. illud autem quod Aſinius Pollio dicit: caret rōne de Achemēide dictum miles Vlyſſi. Myrmidonas vero & Dolopas præſentes eſſe acceptos ab Heleno: ſed vt tāq̄ de ipſis Æneā intelligamus dixiſſe: ne eos quidem poſſe calamitates Troiæ ſine lachrymis explicare: ſed ſi ſic intelligamus dicti frangitur dignitas. i ☞ Præcipitat. Pro pcipitať, verbū pro verbo vt diximus. K ☞ Cadētia ſydera. Aut epitheton eſt ſyderum quæ ſemper oriuntur & occidūt aut certe maiores noctis partē vult eſſe tranſactam. l ☞ Caſus cognoſcere: cognoſcendorū caſuum & græca figura eſt.

DON. ℭ TROIanas. Quaſi dicat magnas ☞ Danai Abiectē legendum quaſi imbelles. ☞ Pars magna. Quia perdidit regnū. Vidit miſerandā Priami & Polytæ mortem. Amiſit vxorem & deniq̧ patrem. Certe neq̧ Dido deberet audire: q̄ mala ſua fleret. ☞ Quis ta. Quaeriſ me narrare: quæ ēt. hoſtis: ſi audiret nō abſtineret a lachrymis. ibi. n. fuit vnus ex græcis Achemēides quē fletuꝝ dicit. ☞ Nox: h. e. Præcipitat ſomnos. Non pcipitat p pcipitatur: ſed lege. Nox humida cælo Precipitat ſomnos: ſuadentq̧ cadētia ſydera. ☞ Nox. h. e. Prę. Hoc voluit dicē. Iā media nox aſſumpta eſt. Siqdē aura hūida iā cepit: & ſydera ī occaſum labunť. Hęc. n. nō fiūt niſi maxīa pte noctis trāſacta. ☞ Subtilis narrō hoīs victi & eiꝰ q patriæ adeē negerit. Cuius auxiliū Didonī oīa metuēti videri debeat neceſſariū. Q đ in ſpē certā venire nō potuit: niſi æneas prius pſonā ſuam iuſta defenſione purgaret: qđ ab occaſione tpis & perſonæ ſumit. Nō nos ſtrenui: ſed ībelles vicerūt. Argm̄ ergo a pſona.

CHR. ℭ VIDI. Pathos a ſenſu vidēdū: vt vidi egomet duo de nūero cū corpora noſtro: nam vt oſtdit Cicero in epiſtolis. Eadem calamitas grauior fit ſi videatur quaſi eadem audiatur. ☞ Et quorum pars magna fui. Et hoc auget vehemēter. q. d. Vidi ī me & in meis. ☞ Quis talia fando. Maximus pfecto dolor: quem ne ſæuiſſimi quidē hoſtes ſine lachrymis audiant. Meminit autē Achillis & Vliſſis: qm̄ vterq̧ præter cæteros alter vł alter dolis troianis nocuerant. ☞ Myrmidonum i ſa.

bulã de formicis põit Serui Stra.aũt ait dictos Myrmidonas æginenſes,qa vt petroſaſ regionẽ incolere,poſſent formicarũ more terrã fodientes petras tranſportabãt, vt mãſ agri colendi hẽrent.Foſſas quoq habitarẽt,ne lateritiũ opus illis ad ædilicia eſſet exercẽdũ.Erathoſthenes eos ait appellatos a rege Myrmidone,q ante Aeacum fuit.militauerũt iſti ſub Achille,nã Home. iducit Pyrrhũ cũ poſt mortẽ pris i troiã pueniſſet illos morte Achillis Dolopes mœſtos cõſolãtẽ.f Dolopũ.Dolopes teſte ſtra.ad extrẽa phthiæ ptigunt.Pindus.n.mõs ad ſeptẽtrionẽ macedonũ ptẽ hꝫ ad occaſũ pebos hoĩes nugatores , ad meridiẽ dolopas.Alii Pidus dicũt dolopas antiquos fuiſſe ætoloꝝ populos,& ide vẽiſſe i magneſiã Theſſaliç & Lapythis auxilio fuiſſe cõtra cẽtauros,iſti ſub Pyrrho militarũt.f Cadẽtia,vel ſi epithetõ ſydeꝝ vel oñdit mltũ noctis pceſſiſſe,cũ ea ſydera,q̃ i pricipio noctis ſurgebãt a nr̃o orizõte,nũc a medio cœlo iã cadãt,metuq fugit ſic Cicero i tuſcula.ęgritudo q̃ſi morſũ aliquẽ doloris affert.f Met⁹,receſſũ q̃ndã ai,& fugã lætitia pluſã hylaritatẽ, libido effrenatã appetentiã.

Et breuiter[a] Troię ſupremum audire laborẽ.
Quãq̃[b] aĩus mẽiniſſe horret luctuq refugit[c].
Incipiam.Fracti[d] bello fatiſq[e] repulſi.
Ductores[f] Danaum tot iam labentibus[g] annis.
Inſtar[h] montis equum[i] diuina Palladis[k] arte

SER. a CET BREuiter præſcribit,qa Dido dixerat. A pma dic hoſpes origine nobis. b f Quanq̃ anim⁹ mẽiniſſe horret,q̃q̃ melius pſenti iungit tempori.vt Quanq̃ ſcio , quãq̃ lego.Quod aũt dixit meminiſſe horret,defectiui verbi rõ eſt.nec n.dicere poterat meminere.Et in his q̃ corrupta ſunt nãliter ,vt odi,noui,cœpi,mẽini ad oĩa tpa q̃ inueniũt & ſuo & alioꝝ funguntur offõ, vt memini pterítũ ẽ,& legimus tñ in Andria,Mẽni videre quo æqor ſũ Pamphilo.Et Memini me turribus altis Coriciũ vidiſſe ſenẽ.qđ ſi fit & i verbis itegris,vt iuuat euaſiſſe tot vrbes,quãto magis in corruptis: c f Refugit,pp metrũ p pñti preteritũ poſuit. d f Fracti,bello,i hoc libro duplex intentio eſt, ne vel troiæ, q victa eſt vel Aeneç turpe videatur q fugit. e f Fatiſq repulſi.Oraculis ſcdm Plau.tribus,vita.ſ.Troili,paladii cõſeruatione,integro ſepulcro Laomedõtis,qđ in ſcæa porta fuit,vt in bacchidibus lectũ eſt.ſcdm alios vero pluribus vt de Aeaci gente aliqs intereſſet, vnde Pyrrhus admodũ puer euocatus ad bellũ ẽ, vñ dict⁹ ẽ Neoptolem⁹,νέος ἐις πτόλεμον, Rhœſi q tollerent,vt Herculis intereſſent ſagittæ quas miſit Philoctetes,quũ ipſe nõ potuiſſet afferre morte pueentus. f f Doctores. Sonantius eſt q̃ duces,vt regnatorẽ aſiæ,qđ heroicũ exigit carmen. g f Labẽtibus.Velocibus.vt Labere nymphapolo,& Labere pẽnis.curſu.n.lapſus celerior eſt,vel labentibus labilib⁹. h f Inſtar.Nomen eſt idecłinabile.lꝫ Probus inſtaris declinauerit, vt nectaris,& caret ppoſitione ſicut peregre , q̃uis ſerenus Lyricus ad iſtar dixerit.Inſtar.aũt ẽ ad ſimilitudinẽ,vñ non reſtaurata,ſed inſtaurata dicũt ędificia ad antiquã ſimilitudinẽ facta,vt in tertio.Ergo iſtauramus Polydoro funus.

i f Equũ. de hoc equo varia in hiſtoriis lecta ſunt, vt Higinus dicit machinamentum bellicum fuit. Vñ ẽ Aut hæc in nr̃os fabricata eſt machina muros , vt alii porta quã ei Antenor apuit equũ pictũ habuiſſe memorant,vel certe Antenoris domus quo poſſit agnoſci.aut equeſtri plio victa eſt Troia. Aut mõte hippio poſt quẽ ſe abſcõderant græci, vnde & alludit iſtar mõtis equũ aut ſi vera fuit qđ vt.ſequitur. k f Palladis arte,aut igẽioſe,aut doloſe ac ſi dicẽt ꝯſilio iratę deç q̃ fuit inimica troiãis.

DON. FRActi bello,nullus bello frãgitur niſi ibellis,& niſi fortis ſit q reſiſtit. A tpe tot iã labẽtibus annis,tandiu reſiſtimus q̃diu fata i piũ ſtare ꝯſenſerũt.f Inſtar.m.e.Facti bello ſe ad inſidias cõuerterunt f Palladis, quo poſſent ab inſidiarũ ſuſpitione abduci per equum. f Maxie inſidiæ,nã qđ abſcõdere nõ potuerunt,ſpe religiõis ꝯtexerũt.f Electa nõ ergo plebea,& eſt ad excuſationẽ troiãoꝝ.Elegerunt ex ducib⁹ plurimos,& qm̃ piculoſa nõ pñt ſpõte appeti,ſors dedit ex plurib⁹ fortibus quos equus capet. Oñdit aũt poeta paucoꝝ periculo prouidendũ oĩbus, neq debere hoĩes refugere mortem pro ſalute patrię.

CHR. FAtis Fatũ i teꝝ ordie id ẽ ſm platõicos q i mẽte dei puidẽtia,nã vt Apulei⁹ ac Boe. volũt rõ & ordo reꝝ ſingulaꝝ i diuinę mẽtis adunata pſpectu puidẽtia nũcupatur,eadẽ deinde rõ ac ordo ſiue ſeries i rebus mobilibus ac tpibus explicata fatũ dicũt,ſed de hoc latius i.vi.vbi eſt.ſi te fata vocant ſm Aureliũ Auguſtinũ.f Inſtar.potius ad æqparationẽ q̃ ad ſimilitudinẽ ſignare vr.Cice.de finibus idq ſi accidat mortis iſtar putemus.Lucre.l. vi.Tũ facit vim plagæ mactabilis iſtar.ergo iſtar mõtis ad altitudinẽ mõtis,nõ aũt ad figurã.nõ.n.de forma,ſꝫ de quanto fit ꝯparõ.

ÆDificant

Aedificant[a] ſectaq; intexunt abiete[b] coſtas
Votum[c] pro reditu ſimulãt. ea[d] fama vagatur.
Huc[e] delecta[f] virum[h] ſortiti[g] corpora furtim
Includunt cæco[i] lateri penituſq; cauernas
Ingenteis[k] vterumq;[l] armato[m] milite cõplent.
Eſt in conſpectu Tenedos[n] notiſſima fama
Inſula diues[o] opum. Priami dũ regna manebãt
Nunc tãtum ſinus & ſtatio[p] male[q] fida carinis.
Huc ſe prouecti deſerto in littore condunt.
Nos abiiſſe[r] rati & vento petiiſſe Mycenas.
Ergo omnis[s] longo ſoluit ſe Teucria luctu.

JER. a ¶ ÆDIFICANT, trãſlatio a nauibus, vt Cicero. Nauẽ tibi ædificatã eſſe Meſſanæ. Item intexũt. vt. Bis denas italo texamus robore naues. b ¶ Abiete coſtas. Nõ ſine cã Vir. hoc loco abietem cõmemorat. Item acerem, & pinus paulopoſt. Nã fulminata abies interitũ dñæ ſignat. & troia per fœminã periit. Acer vero in tutela ſtuporis eſt. & viſo equo ſtupuere troiani, vt. Pars ſtupet innuptæ donũ exitiale mineruæ. Pinus ĩ tutela quidẽ eſt mris deũ, ſ; & fraudũ & inſidiarũ q̃a ei⁹ poma cadẽtia p fraudẽ interimũt. & hĩ equ⁹ plen⁹ inſidiarũ eſt. Abiete, ſolo ẽ ſpõdei nũc ĩ pceleumaticum, alias in dactylum, vt. Arma virũ tabulæq;, & troiã gaza p vndas, alias ĩ anapæſtum, vt. Fluuiorũ rex eridanus. Sciendũ ſane Virg. vbiq; in ſolutione iſta ſeruare ſibi excuſationem ſynalœphæ, q̃d alii cõtẽnũt. c ¶ Votũ. Oblatũ, nã pricipiũ eſt. d ¶ Ea fama vagaſ. Bene excuſat, ne reus ſit cõſciẽtię. e ¶ Huc, Pro illuc. f ¶ Delecta corpora. Delectorũ virorũ. g ¶ Sortiti. Cõtraria ſunt ſortit⁹ & delectus. Sed intelligimus plures q̃dẽ electos, ſorte tñ ex his ductos qui includerent. h ¶ Virũ. Pro virorũ, qua figura & in proſa vtimur. Dicit ſane Pli. hoc in neutro nõ eſſe faciẽdũ. ſ. ꝓpter caſuũ ſimilitudinẽ, niſi ſorte nimia metri neceſſitas cogat. i ¶ Cæco lateri. Pro cæcis lateribus. Et nota aliter dici cæcũ hominẽ. i. non videntẽ aliter cæcũ latus. Obcæcaturũ, abſcõſurũ. k ¶ Ingẽteis. Vt diximus, epitheto leuauit tapinoſim. l ¶ Vterũq;. Vterus eſt mulierũ, quẽ modo ideo ſunxit, q̃a dicturus eſt fœta armis. Aluus ẽ quo defluunt ſordes, vt Saluſtius. Simulans ſibi aluum purgari. Venter qui videſ, vt Iuuenalis, Montani quoq; venter adeſt abdomine tardus. m ¶ Armato milite. Vt ſupra ex hoſte ſingularis prio plurali primo militibus. n ¶ Tenedos. Tenes q̃dã infamatus, q̃ cũ nouerca cõcubuiſſet, hãc inſulã vacuã cultorib⁹ tenuit. Vñ tenedos dicta eſt, ideo ergo ait. Notiſſima fama. Sic Cice. in verrinis. Tenẽ ipm. cuius ex noĩe tenedos noĩatur. o ¶ Diues opũ. Hic genitiuo iũgit. Statius, q̃d rarũ eſt & ablatiuo, vt. Satis oſtro diues & auro.

p ¶ Statio. Statio eſt vbi ad tẽpus ſtant naues. Portus vbi hiemant. q ¶ Maleſida. Aut minus fida pp periculum nauium, q̃a ſtatio eſt, quam plagias dñt, aut certe fida græcis. Male, hoc eſt in noſtram pniciem, vt Lucanus d ſyrtib⁹. Sic male deſeruit. & hanc ſignationẽ raro inuenim⁹. Sane maleſidus, minus fidus intelligitur. Male enim minutionem habet, nõ negationem. r ¶ Abiiſſe. Petiiſſe. abiuiſſe & petiuiſſe dicimus ſed propter metrum ſyncope facta eſt. s ¶ Omnis. t. ſubaudi gens & abſoluta eſt locutio.

¶ CAVERNAS Loca quę præter vterum caua eſſent, vt circa armos & collũ & ilia. DON.
¶ Eſt in cõ. Locus ẽt q hoſtiles inſidias facile celaret, ĩ cõſpectu erat, ſed inſula quo nõ facilis eſſet tranſitus & mare interiectũ occultabat inſidias male fida, ergo credendũ illos nauigaſſe. ¶ Nos abiiſſe Cũ & littus reliq̃ſſent & male fida eẽt ſtatio, nõ mirũ ſi crediderunt abiiſſe. ¶ Ergo oĩs mortalitas plenã monſtratur. Vbi. n. creditũ eſt bellum amarum, ſolutus eſt ei longi temporis luctus.

¶ ABIETE. In europa ſex gña cognatarũ arborum ſunt, vt placet Plinio. Pinus. Pinaſter. Pix. Abies. Larix, & Tæda Abies maxima arbor efficiſ, ſed nulla viſa maior q̃ quę in naui fuit Quę Cai principis iuſſu ex Egypto obeliſcũ in vaticano ſtatutũ vexit. cxx. modios lẽtis pro ſaburra habuit. ¶ Votum. Participiũ. i. ſimulãt equũ eẽ votũ. ¶ Fam a A fando dſ, vel a græco. φήμη Differt autẽ a rumore. nã fama eſt eius rei. cuius certi auctores. Rumores illius cuius nullus cert⁹ extat auctor. ſed de fama in q̃rto libro explicatius. ¶ Sortiti. Sortimur rẽ, cũ illã quæ ſorte euenit accipimus Hinc dicimus. Scipio conſul ſortitus eſt aphricã ¶ Armato milite. Intellectio ẽ ¶ Tenedos. A Strabo. poniſ diſtare a cõtinẽti ad ſtadia xl. & hr̃e ambitũ ſtadiorũ. lxxx & vrbẽ æolicã & portus duos, & Apollinis ſminthei delubrũ, vt & Home. teſtatur. Leucophris olim hæc inſula dicta eſt, ſed Tenus Cygni filius cũ nouis colonis illam occupans a ſe denominauit. Tenedii vero dicunt Tenum calũnia nouercæ inclu CHR.

ſum a parte in arca & in mare ꝓiectū huc appulliſſe, & pro deo habitū, quē aliq Appolliſ nē credidere. Tēplū tibicines nō intrāt, qa nouercæ fauerūt. Ariſtoteles putat eū tenediis tegeates, q in græcia ſunt affinitatem hr̄e, & certe apud vtroſq Apollo colliſ. Tenedi portus paucas naues capit teſte Quintiliano. ℾ Statio. Nō portus ē, vbi naues in tuto ſtare pn̄t, ſed quo ad tp̄s ſeſe recipiūt quā plagiā appellāt. Dicimus ēt ſtationē loca in mœnibus illoꝝ cuſtodibus deſtinata Liuius in ſeptimo de bello punico. Quod vbi aīaduertit Scipio duabus ſimul partibus vrbē eſt aggreſſus, quę res tantū terroris adiecit, vt oppidani mœnia relinquerent, & primū præſidiū relictis ſtationibus in vnū ſeſe colligerent. Itē quæ in caſtris, aut pro caſtris eiuſdē cuſtodiæ cauſa ſunt, & in cælo planetarū ſtationes dicimus.

SER. a ℂ PANduntur portæ. Signū pacis ē, vt Salu Apertæ portæ repleta arua cultoribus. b ℾ Dorica caſtra Mala eſt cōpoſitio ab ea ſyllaba icipe, qua ſuperior finitus eſt ſermo. Nā plerūq & cacephaton facit vt h loco. Sane Dorus Neptuni fuit filius, vñ & dori originem ducūt.

Panduntur[a] portę: iuuat ire, & Dorica[b] caſtra,
Deſertoſq videre locos, lituſq relictum.
Hic Dolopū man⁹, hic ſęuus[c] tēdebat[d] Achilles
Claſſibus[e] hic locus, hic[f] acies certare ſolebāt.
Pars ſtupet innuptę[g] Donū[h] exitiale Mineruę,
Et molem mirantur eq: primuſq[i] Thymœtes
Duci intra muros hortatur, & arce locari.
Siue dolo: ſeu iam Troię ſic fata[k] ferebant,
At Capys[l], & quorum melior ſententia menti
Aut pelago Danaū inſidias, ſuſpectaq dona
Pręcipitare iubent: ſubiectiſq[m] vrere flāmis,
Aut terebrare cauas vteri, & tentare latebras.

voluētibus p volubilibus. coniunctionē ergo pro ꝓiūctione poſuit. vt Saxū igēs voluunt alii radiiſq rotarū q pro vel poſuit. Nā ſonātius viſum eſt.

DON. ℂ AT capys, ſen tētia Thymœtæ ſuſpitioſe tracta eſt, Capys āt ſentētia nō nūc melior, ſꝫ poſt factū cognita eſt.

c ℾ Sæuus achilles. Propter Hectorē tractū, & talis vbiq inducēdus ē, vt Hora. Impiger iracūdus iexorabilis acer Iura neget ſibi nata nō arroget armis. d ℾ Tēdebat. Tentoria hēbat, vt Et latis tendebat in aruis. e ℾ Claſſibus hic locus. Magis ad equites referre debemus, vt ortinæ claſſes. i. turmæ. Vnde & claſſica dicuntur. f ℾ Hic acies. Legiſ & acie. Nam dici poteſt vtrunq. g ℾ Innuptæ, quæ nūquā nubit. Nam virgo poteſt & nubere. h ℾ Donum exitiale. Quātum ad troianos. i ℾ Primuſq thymœtes. vt & Euphorion dicit Priamus ex Ariſba filiū vatē ſuſcepit, qui quū dixiſſet quadam die naſci puerū. p quē troia poſſet euerti, pepererunt ſimul & Thymœtę vxor & Hecuba, q̄ priami legitia erat Sed Priamus Thymœtæ filiū, vxorēq iuſſit occidi. inde ergo nūc dicit ſiue dolo, qa iuſtā cām ꝑditionis hr̄e videbaſ Alii dolo volūt, quo oēs decepti ſunt. K ℾ Sic fata ferebant. Vt ēt ciues cōtra patriam ſentirent. l ℾ At capys. Quidā nō p̄ſ Anchiſę Et bn̄ nec ſe nec patrem huic conſilio dicit interfuiſſe, per qd interitus patriæ immiebat, ꝗ̄ꝗ̄ Æneas quaſi obtrectator Priami nō adſit, vt Homerus dicit. Anchiſes vero ꝓpter cæcitatē, vt docet Theocritus. m ℾ Subiectiſq vrere flammis, quæ copulatiua coniunctio eſt, aut diſiunctiua, quo modo ergo has iunxit, poetarū eſt partem pro pte ponere, vt totuū p totue;

CHR. ℂ HIC. repetitio eſt, itē diſſolutū, qa q̄ttuor clāæ ſūt ſine copula ℾ Stupet. l. ita admiraſ, vt ſtupeat. ℾ Mineruæ. Minerua quā iouis filiā Mineruaeē dn̄t ſine cōmiſtiōe muliebri ex ſuo capite ortā oñdit nulla admixtione reꝝ humanaꝝ & corporeaꝝ ab ipſo deo nobis intellectus ꝓuenire. Cice. qq Mineruas ponit. Primam quā Apollinis matrem dicit. Scdam ortā ex nillo, Tertiā ex ioue, Quartā ioue natam ex coryphe nympha Oceani filia, quā Archades corian vocāt, & quadrigaꝝ inuentricem dn̄t Quintā Pallantis filiā quę p̄rem virginitatē ſuā violare conantē interemit. Cū igiſ Iupiter iunonē ſterilē videret, vt liberos hr̄et ſæpe cōcuſſo capite Mineruā ædidit, Hæc lanificiū, & texturā repperit, & nūeros atq illoꝝ figuras, hāc Vulcan⁹ adamauit, ſꝫ illa cōcubitū refugiēte, ſemen i terra fluxit, natuſq deide ericthoni⁹ ſic ab illa cōtentiōe & terra noiat⁹, dr̄ pallas a pallāte iterfecto, vel poti⁹ a cōcuſſiōe haſtæ q̄ i bello vtiſ, eſt. n. bellorū paciſq dea, nā ſapia q̄ ab itellectu ꝓuenit potiuſq a corpis virib⁹ bella ita adminiſtranſ, vt ad pacem deueniaſ. Appellaſ tritonia ab aphricę palude tritonide, apud quā, vt Aug. ſcri. regnāte Ogygio apparuit. Herod. āt refert in aphrica maclyes eſſe pp̄los, iuxta q̄s triton ſit fluuius ex eoq efficiaſ tritonis palus, ex qua dicunt Neptunum Mineruam genuiſſe, verū cū illi q̄ūq p̄ſ ſubcenſuiſſet illa ſe

loui

ioui tradidit, & ab eo p adoptionē ſibi filiā factā huic ſingulis annis virgines ſacra faciunt. Nā ſi duas acies diuiſæ lapidib⁹ fuſtibuſq; decertāt, & ſi qua in pugna occubuerit ea pſeudo parthenos.i.nō vera virgo credit. Ante autē q̄ pugnā ineāt, oius pulcherrimā virginē corinthia galea, & tota armatura græca ornatā in curru ponūt, illāq; paludē circūeūtē oēs ſequūtur. Hæc Herodo. Diodo. aūt ſiculus addit Mineruā pauloante in tritonio flumine natā ab Hamone cōiuge Rheæ cuſtodē poſitā eē cōtra ipſam rheā pro tutela filii, quē ex amalthea ſuſcepat ipſamq; ppetuā virginitatē ſeruaſſe, & pp animi ſolertiā multas artes inueniſſe, & in bello plurimū valuiſſe, & alcidā belluā q̄ ignē ore vomēs oia īflamaret īgenio & viribus īteremiſſe. Cretēſes ī ſua iſula tritonē flumē dicūt, & apud illi⁹ fontē ex ioue natā Mineruā affirmāt, ibiq; ei⁹ tēplū oñdūt. Dicūtq; Alcidā beluā hāc primū apparuiſſe in phrygia q̄ pp hoc cōbuſta vocat, deīde in taurū cōuerſa cūcta nemora ppetuo tenore in indos vſq; incēdio cōſūpſiſſe, inde p phœniciā cōuerſaʒ libani ſyluis exuſtis p ægyptū in lybiā trāſiſſe vſq; ad heſpeꝝ, ibiq; oia exurētē ipſos mortales aut pdidiſſe aut ī fugā vertiſſe donec illā Pallas pdidit Aug. āt cū de Mercurio ac Hercule dixiſſet, addidit, Mineruā lōge his antiqorē fuiſſe, eā tpib⁹ Ogygis ad locū tritonis virginali faciē appuiſſe. Vñ tritonia ſit nūcupata multoꝝ opeꝝ īuētrix, & tāto magis dea credita q̄to min⁹ ei⁹ origo īnotuit. Dr græce ἀθήνη ab eo qd ē ἀθρῶ.i.video, qm̄ dea ſapiētiæ ē, q̄ oia cernit, vel a puatiua, & θῶ qd ſignat lac ſugo nam cum ex capite iouis majuſcula nata ſit lacte non eguit. Ab eo ergo dictæ ſunt athenæ, nā cū certaret cū neptuno ab vtro eoꝝ denoīanda eēt vrbs. Neptun⁹ terrā tridēte percuſſit, atq; īde nat⁹ ē equ⁹. Ipſa vo cū haſta terrā pcuſſiſſet, nata ē oliua. Cūq; p equū bellū, p oliuā pacē bello āñponēdū ſit ītelligam⁹, judiciū fuit, vt athenæ.i. Minerua nom̄ vrbi daret. Varro vo fert cū cecrops vł cōderet vel reſtauraret vrbē appuiſſe repēte oliuā arborē, & alibi erupiſſe aq̄s, ac p delphicū oraculū accepiſſe regē, p oleā Mineruā, p aquā Neptunū ītelligi, & poſſe ciues ab vtro illoꝝ deoꝝ vellent vrbē noīare, coegit ergo ciues vtriuſq; ſexus. Nā ēt mulieres tūc ſuffragiis publicis itereāt. Mares ģ p neptuno, fœminæ pro minerua ſnīas tulere. Et qm̄ vna plus fœminæ fuere athenæ nomē vbi fuit. Iratus Neptunus porrectis fluctib⁹ athenieñſiū agros populatus eſt, ergo ad eū placādū triplici ſupplicio mulieres affectæ ſūt, ne deinceps ſuffragia ferrēt. Ne qs naſcēs nomē matris ferret. Ne qs eas athēnas nūcuparet.

Scinditur incertū[a] ſtudia in contraria vulgus.
Prim[9] ibi āñ[b] omneis magna comitāte caterua
Laocoon[c] ardens ſumma decurrit ab arce.
Et procul. o miſeri quę[d] tanta inſania ciues?
Creditis auectos hoſtes: aut vlla putatis
Dona[e] carere dolis Danaū? ſic[f] notus Vlyſſes?

SER. a ℂ INCERtus. inſtabile, vñ ē, ſtudia in contraria. Sane vulg⁹ magis maſculini gñis ē q̄ neutri, qa in vs exeūtia neutra i ris mittunt genitiuū, vt fun⁹ funeris excepto pelagus, qđ in hoc noīe creauit errorē. b ℉ Ante oēs, aut periſſologia eſt, qa dixit prim⁹, aut āñ oēs.i. videntibus oibus. c ℉ Laocoon. Oia ī on exeūtia tertiæ ſūt declinatiōis, vt laocoontis, demophoōtis, hippocoōtis. d ℉ Quę tāta iſania: Quia iſanoꝝ eſt ꝫ ſe ſentire. e ℉ Dona carere dolis. Ordo ē, dona danaū nō dolis danaū, vel diſtinguēdū ē danaū.i. ex danais. f ℉ Sic notus Vlyſſes: Quia volūtate verberat⁹, & ſub habitu medici troiā ingreſſus explorauit vniuerſa.

DON. ℂ SCINdit. Nā cū totū ſuſpitionib⁹ ageret nihil potuit recte firmari pm⁹ vbi nō erat. ℉ Laocoon, inter ambigētes, ſed deſcēdit ab arce excitus cōtrarietate ſnīarū, & cupiebat præuenire, ne qd in pniciē reipu. decerneret. ℉ Ardēs, Vel ingenio vigilans, aut vehementer pro ſtatu publico cōmotus. ℉ Et procul. Niſi adderet verba, donec aduentaret diſtuliſſet. ℉ O miſeri, Inuectio ardentis animi nō cōtumelioſa in ciues, ſed p ſtatu publico neceſſaria. ℉ Miſeri. Qui ea q̄rūt qb⁹ efficiant miſeri. ℉ Auectos. Qui per tot annos bellū geſſerūt. ℉ Aut vlla q.d. creditis id tutū qđ reliq̄rint hoſtes, aut aliud quippiā, qđ beniuolētiæ ſimulationeʒ afferāt. ℉ Danaū. Quaſi callidoꝝ & verſutorum. ℉ Vlyſſes. Quaſi ſi non eſſent doloſi ab hoc magiſtro addiſcere potuerūt. Hoc oportebat oſtēdere ſi in cōtraria iaʒ raptos auertere a pposito volebat, ergo notiſſima fraude vnius vniuerſam gentem vituperat.

CHR. ℂ SCINdit. Statius a contrario imitat, nec varius fremor aut ſtudia i cōtraria rapti, diſſenſus, vt plebe ſolet, furor oibus idē. ℉ Magna comitāte caterua. Nā & hi ſibi aderant ſniæ fautores ℉ Laocoon, frater Priami fuit & Phœbi ſacerdos, dr ēt Laocoon per ſyneręſim. ℉ Inſania ſemper mala eſt & ſtulta, furor aūt ēt diuinus eſt, ſed inſanū tñ aliqñ di furor Iſania

thmus qui diuino fit percitus furore, vt inſanã vatẽ aſpicies. De diuino furore ſuo loco dicetur. Ciues, inuectiua plena tũ amore, & hmõi interrogatio multã affert vehementiã, & maximum exprimit ardorẽ dicentis, Pronũciandũ ergo eſt vno ſpiritu velociſſime, & ardentiſſime. Deinde cum ait. Aut hoc incluſi & cætera, proferatur cũ mora & aſſeueratione,

Aut hoc incluſi ligno occultantur Achiui:
Aut hęc in noſtros fabricata ẽ machina muros
Inſpectura domos venturaq́ꝫ deſuper vrbi,
Aut aliqs latet error. equo ne credite Teucri
Quicquid id eſt, timeo Danaos et dõa ferẽtes.
Sic fatus validis ingentem viribus haſtam
In latus inq́ꝫ Feri curuam cõpagibus aluum
Contorſit. ſtetit illa tremens vteroq́ꝫ recuſſo
Inſonuere cauę gemitumq́ꝫ dedere cauernę.
Et ſi fata deum ſi mens non leua fuiſſet:
Impulerat ferro argolicas fœdare latebras.
Troiaq́ꝫ nũc ſtaret Priamiq́ꝫ arx alta maneres.
Ecce manus iuuenẽ interea poſt terga reuictũ
Paſtores magno ad regem clamore trahebãt
Dardanidę. qui ſe ignotũ venientibus vltro

SER. a ℂIN ligno. Bene ligno quaſi diſſuaſor, nõ ſimulacro, vt paulopoſt Ducẽdũ ad ſedes ſimulacrũ. Nam in ſuaſiõe vel diſſuaſione tam ſenſus q̃ verba conſiderant. b Error equo i. dolus, vt. Inextricabilis error. & ẽ figura ab eo qđ pcedit ad id quod ſequitur. c Aut aliquis latet error. i. dolus, in equo. eſt ſane error, & ſic dicendũ. d Equo ne credite teucri. Itẽ. Quicqd ẽ timeo. & dicẽdũ qd. i. ſiue bonũ, ſiue malũ, & iungendũ cũ præcedẽtibus vel diſtinguẽdũ eſt, timeo danaos, vel. i. & dona ferentes. Hoc enim melius eſt. e Feri quadrupedis. Ab eo qđ toto corpore ferat. vñ ſemifer i. centaurus q̃ſi medius equus. f Curuã aluũ. Plautus maſculino ait genere, quo non vtimur. Percuſſum ſane intelligimus inter ventrem & latus. g Vtero recuſſo. Pro concuſſo præpoſitio pro præpoſitione h Cauæ cauernæ. Græca figura ẽ, vt vitã viuere, morẽ mori. i Fata deũ Fata modo participiũ eſt, hoc eſt, quæ dii loquuntur, vt Statius. Et vocẽ fata ſequũtur. K Leua. Modo contraria. Et ſciẽdũ leuũ quũ de humanis rebus eſt eẽ ſtriũ, quũ de cœleſtib' pſperũ, vt intonuit leuũ, qa ſiniſtra numinũ intuentibus dextra ſunt. l Fœdare. Dilacerare. Fœdũ autẽ tam apud Virgil. quã apud Sal non turpe ſignificat, ſed crudele, vt. Sanguine fœdãtẽ quos ipſe ſacrauerat ignes. Saluſtius, Fœdi oculi. m Staret. Si ſtares legeris, maneres ſeqtur, propter ὁμοιοτέλευτον, & eſt apoſtropha. n Iuuenẽ reuinctũ manus, vt Oculos ſuffuſa nitẽteis. o Trahebãt. Cum feſtinatione adducebant, vt. Cõuentus trahit in medios. Et modo trahebant ad deſideriũ ducentiũ, & Sinonis pertinet ſimulationẽ. p Quis ſe, quibus ſe, alii qui ſe legunt.

cũ beniuolẽtiam ſimulant. Sic factus. Nõ verbis ſolũ, ſed reuoluit affirmare ſentẽtiã. Fata. Deoꝝ voluntatẽ accipe debem'. q d. niſi dii auertiſſent intentionẽ noſtrã, ſtatim inſidias has cognouiſcemus. Nũc. Sicut i ſtetiſti ante has inſidias. Ecce. Semper põit ecce Virgi. vbi ſignat aliqd malũ repentinũ. Dum igiẽ illi diſputãt, aliud interuenit, qđ ab equi tẽtatu auerteret. Primus autem aduentus efficit, vt res in pſtia omitteret. ſimulata deinde oratio penitus religiõe nos aſtrinxit, ne Mineruæ dona fœdaremus. Accedente maxie violatoris morte. Ecce rem improuiſaꝫ exoriri oſtẽdit, quæ magis mouet pſertim cũ aſſint ſigna nocentis. Qui ſe. Conſilium Sinonis fuit preuenire, ne equi fraudes auerterentur.

CHR. aſſeueratio ℂEQVO. n. c. t. elatiori voce & cũ eadẽ aſſeueratiõe. Eſt. n aſſeueratio q̃ties nõ ſolũ verbis, ſed ẽt ipſa actõe & geſtu rẽ affirmam', & iter argumẽtãdũ admiſcem' vis motũq́ꝫ aioꝝ. Quintilianus. Altera ex aſſeueratione pbatio ẽ, vt ego hoc feci: Tu mihi hoc dixiſti: O facin' indignũ, & Cice. in Bruto. Magni intereſt corã videre quẽadmodũ aduerſarius de q̃libet re aſſeueret. Maxie autẽ vt queq́ꝫ res audiaẽ. Validis. v. Vt nõ eẽt mior vehemẽtia ĩ actiõe, quã in orõne. Gemitũ. Gemitus O ẽm ſonũ, q præ anguſtia emittiẽ gemitũ dicimus, in hoc aũt loco dixit gemitũ, vt q̃ſi eẽt omen futuræ calamitatis. Et ſi fa. l Cũ ſuſpitiõe pnũciãda, & ſic Troiaq́ꝫ nũc ſtares Priamiq́ꝫ arx al. ma. Paſtores. Nã cũ deuia colãt, illũ facile in deuiis inuenere Magno cla. & cõultiis in eũ & cõgratulatione turbę cõcurrẽtis. Ignotũ. Ignoratũ, nã non vidiſſent, niſi ſe vltro obtuliſſet, vel ignotũ, nã ſi eũ nouiſſent nõ potuiſſet decipere, vel ignobilem & deeſt quaſi. Nam ſe nobilẽ oſtẽdere ſine maxima ſuſpitione non poterat.

DON. ℂEQVO, Quia originẽ ducit a fraudulentis hoſtibus, qui tunc maxime timẽdi ſunt,

ℂHOC

Hocᵃ ipſm vt ſtrueretᵇ troiãq; apiret Achiuis:
Obtulerat fidensᶜ animi atq; in vtrũq;ᵈ parat⁹
Seu verſareᵉ dolos ſeu certe occũbere morti.
Vndiq; viſendiᶠ ſtudio Troiana iuuentus
Circũfuſaᵍ ruit certantq; illudereʰ capto.
Accipe nunc Danaũ inſidias & crimẽⁱ ab vno
Diſce omneis.
Nãq; vt cõſpectu ĩ medio turbatusᵏ inermis
Cõſtitit atq; oculis phrygia agmĩa circũſpexit
Heuˡ q̃ nũc Tellusᵐ inquit q̃ me æquoraⁿ põt
Accipe: aut qd iã miſero mihi deniq;ᵒ reſtat?
Cui neq; apud Danaos vnquã loc⁹ & ſupᵖ ipſi
Dardanidę inſenſiᵠ pœnasʳ cũ ſanguĩe poſcũt
Quo gemitu conuerſi animi cõpreſſus & oĩs
Impetus hortamur fari quoˢ ſanguine cretus,
Quidue feratᵗ memoretᵘ q̃ ſit fiducia capto.
Ille hęc depoſita tandem formidine fatur.

SER. a ¶ Hoc ipſum. Per m quia vſurpatum eſt ipſud & eſt nãle ipſus, vt ipſus mihi dauus. Dicimus ergo ipſus ipſa ipſm, doctus docta doctũ. b ¶ Strueret. Cõfirmaret periuria & dolor̃ ſemina & reſpexit ad ſupiora vt ædificat. c ¶ Fidẽs aĩ. vt O pſtãs animi iuuenis, & eſt nomen. Deſiit.n.eſſe participiũ, qa genitiuo caſui cohęret, & põt recipere cõparationẽ. Participium.n. & accuſatiuo cohæret, & nõ recipit comparatiõem. d ¶ In vtrunq; In modo ad ſignificat, alibi cõtra, vt & ſupra dixim⁹. e ¶ Verſare dolos. Euertere, & ſubaudi troiãos, aut dolos v̾ſat̃ i. exercere. f ¶ Viſendi. Frequentatiuũ eſt viſo, vt verſo faceſſo, licet rarũ ſit. Nã in tot exeunt frequẽtatiua. g ¶ Circũfuſa ruit. Figura hypallage, ruit & circũfuſa eſt. h ¶ Illudere capto. Et illudo tibi dicim⁹, vt hoc loco & illudo te. vt verbis virtutẽ illude ſupbis & in te ſilẽ eſt ĩſulto. i ¶ Crimẽ ab vno. Hoc eſt cã, vt crimẽ amor veſtrũ. Ab eo qd præcedit id qd ſeqtur ſi.n. ſimpl̃r intellexeris crimine de negocio ad pſonã vitioſum trãſitũ facis. Alii ſic legũt danaũ inſidias & crimẽ. k ¶ Turbat⁹. Quaſi turbat⁹, vt exultat amazon q̃ſi amazõ. l ¶ Heu. mõ eſt vna ſyllaba, ſed interdũ pp metrũ duæ fiunt, vt eſt. Heu quã pingui macer eſt mihi taurus ĩ eruo. ſicut prẽdit & p̃hendit & v̾m Pli. multa ſunt alia. m ¶ Tellus & æquora. Bene cõciliat miſerationẽ, de cõibus duobus excluſus elemẽtis. Sane tellus lus lõga eſt, & ſunt pauca quę us pducunt, vt ſenectus, iuuẽtus, ſalus, virt⁹, palus, ſeruitus, incus, thus, rus, mus, pus, tunc ſcilicet quũ genitiuus in tis vel ris exit. Et habet penultimã longã, ideo autẽ tis & ris diximus, qa palus, licet paludis longa ſit lu, breuis tñ nõnunq̃ inuenit̃, qa ĩ dis exit genitiuus. vt Hora. Sterilisq; diu palus aptaq; remis. n ¶ Æquora. Mõ maria, alibi cãpus, vt Ac prius ignotũ ferro quã ſcindim⁹ ęquor. dictum eſt ab ęqualitate. o ¶ Deniq;. aut varia cat ſicut gentium. Aut nouiſſime ſignificat. p ¶ Et ſup ipſi. qbus ſum præſtiturus ſalutẽ. q ¶ Inſenſi. Inſenſus ꝓprie dr̃ pluſq̃ inimic⁹. r ¶ Pœnas cũ ſanguine poſcunt. Ideſt & tormenta & mortẽ, põt.n. aliud eſſe ſine alio. s ¶ Quo ſanguĩe cretus. Quibus ſit parentib⁹ natus. Nã græcũ eſſe cõſtabat. t ¶ Ferat. Afferat. u ¶ Memoret q̃ ſit fiducia capto, aut dicat quę tãta ſit in captiuo fiducia, vt audeat dicere, inſup ipſi, aut certe memoret, ẽ meminerit, vt ſignificet meminerit ĩ captiuo veriloquũ vitæ fiduciaq; eſſe. Vñ q̃ rñſiotalis ẽ.

DON. ¶ HOC ipſum. Paratus ẽt mortẽ ſubit̃, nã nõ ſit faĉinus magnũ ſine magno piculo. ¶ Vndiq;. i. expſſit hoĩuq; morẽ, q̃s n. nõ cupiat hoſtẽ ſuũ captũ videre & viſo illudẽ. ¶ Accipere. Deſtruxit græcor̃ pſonã oĩ accuſatiõe, & defendit ſuã, Nã totã rẽ in deor̃ aduerſum ſtudiũ reuocat, vt oſtendat græcos tum inſidiis, tum deorũ iniuſto fauore victoriã obtinuiſſe. Quo gemitu. Bonitatẽ troianor̃ oñdit q pro ſupplicio vltio qd ſperabat ſolo gemitu ei⁹ pro pena cõtẽti ſũt. ¶ Hortamur fari. Vim ꝓpoſitiõis hẽt & tria ꝓponit, ad q̃ ſinonẽ rñdere conueniret.

CHR. ¶ HOC ipm. Non addidiſſet tm̃ periculũ, niſi fuiſſet fidens aĩo, & niſi ꝓponeret̃ ingẽs præmiũ periculo. ſ. aperire troiã ſuis, & niſi eſſet paratus ẽt obire mortẽ. Hæc igit̃ oĩa rẽ incredibilẽ veriſilẽm faciũt, oñdit̃ q̃lem eſſe oporteat ciuẽ p ſalute pt̃ię. ¶ Accipe. Cũ idignatiõe in gręcos ꝓtulit. ¶ Nãq; mirifice deſcribit hoĩeq; ſimulãtẽ metũ. vt maior deide fides ſibi adhibeat̃. ¶ Turbat⁹. Quaſi turbationẽ ſimulãs. ¶ Atq;. o. p. a. c. Q d ſit ab his q vehemẽter timẽt. ¶ Heu q̃ nũc tel ĩnqt q m. æ p. Acci. Qua qdẽ re qd põt eſſe miſeri⁹. Diximus de interrogatiõe alio in loco plura. Hic ãt cõmiſerationẽ auget. ¶ Quo. g. Quã tũ ẽbis & actiõe ſimulata potuerit, facile apparet, cũ ĩſenſos ad miſericordiã ſolo gemitu pduxerit. ¶ Depoſita for. Et hoc ẽt ſingit.

Cūcta equidē tibi Rex fuerit[b] q̄cūq̄ fatebor[a]
Vera inqt. neq̄ me argolica de gente negabo,
Hoc[c] primum nec ſe miſerum fortuna Sinonē
Finxit[d]: vanū[e] etiam mēdacēq̄[f] iproba finget.
Fando[g] aliquid ſi forte tuas peruenit ad aures
Belidę nomē Palamedis & inclita[h] fama
Gloria: quem falſa[i] ſub proditione Pelaſgi

SER. a ℂFATEbor vera. Alii memorē legunt vt ſit ſenſus, hortabamur ad loqndū memorē, hoc eſt q diligēter factiōis ſuæ meminerat. b Fuerint q̄cūq. i. qcūq me ſequat̄ euentus. c Hoc pmū, hoc ē maximū apud me verū dicē Sinonē. Auctolyc⁹ qdā fur fuit, q ſe varias ſorā bat i ſpēs hic hūit hbos ſiſyphū, vn̄ nat⁹ eſt ſinon, & Auctoliā, vn̄ Vlyſſes. Conſobrini ḡ ſūt. Nec imerito Virgi. Sinoni dat & fallaciā & pditiōis offm̄, ne multū diſcedat a fabula, q a ſm̄ Euphorionē Vlyſſes hoc fecit. d Finxit. Cōpoſuit, fokauit, vt Corpa ſingē lingua. Et notādū q ominis ſinōis oro eſt diaſyrtica Nā & negociū expmit, & troianop̄ iſultat ſtulticię, vt h loco ſinxit. e Vanū Fallacē. Et vanus eſt q ēt ſine vtilitate mētit̄. f Mēdax, q tm̄ ad decipiēdū. Sane van⁹ apud idoneos ſtultus inuenit̄, vt Iuue. Sic libi tū vano q nos diſtixit othoni. g Fando aliqd ſi forte tuas puenit ad aures. Dū dr̄, & vtit̄ bona arte mēdatii, vt pmittat vera, & ſic falſa ſubiūgat. Nā qd de palamede dicit vep̄ ē, qd de ſe ſubiūgit falſuȝ. Et ſciēdū ex hac hiſtoria ptē dici, ptē ſupprimi, ptē itelligētibus linq. Nā Palamedes, vt Apolloni⁹ dicit, ſeptimo gradu a Belo originē ducēs, quū delectū militū p græciā ageret, & ſimulātē iſaniam Vlyſſē duxit inuitū. Quū. n. ille iūctis diſſilis naturę aīalib⁹ ſalē ſereret, filiū ei Palamedes oppoſuit, q̄ mot⁹ Vlyſſes aratra ſuſpēdit, ne filiū offenderet, qd nō iſaniæ, ſed prudētiæ fuerat idiciū Et ad bellū duct⁹ hūit iuſtā cāȝ doloris. Poſtea quū Vlyſſes frumētatū miſſus ad thraciā nil aduexiſſe, a Palamede ē vehemēter icrepit⁹. Et quū diceret adeo nō eē neglīgētiā ſuā, vt ne ipſe qdē ſi pgeret, qcq̄ poſſet aduehere pfect⁹ Palamedes iſinita frumēta deuexit, q̄ inuidia Vlyſſes auctis inimicitiis fictā ep̄ſam Priami. noīe ad Palamedē, per quā agebat gr̄as pditiōis, & cōmemorabat ſecretū auri pō ius eē trāſmiſſum, dedit captiuo, & eū i itinē fecit occidi. hæc inuēta more militiæ regi oblata ē, & lecta pncibus cōuocatis Tūc Vlyſſes quū ſe Palamedi adeſſe ſimularet ait. Si vep̄ eſſe creditis, in tētorio ei⁹ aup̄ q̄rat̄. Quo ſeō inuēto auro, qd ipſe per noctē corruptis ſeruis abſcōderat, Palamedes lapidib⁹ interēptus eſt hūc aūt cōſtat fuiſſe prudētē. Nā & tabulā ipſaȝ inuenit ad comprimēdis ocioſi ſeditiones exercitus, vt varro teſtat̄ ſm̄ quoſdā ipſe reppit līras Quę res ſi forte ſit dubia tn̄ certū eſt ab hoc ... cū aſpiratōe. reſpectu K līæ ſine aſpiratione. h Inclyta glīa pp delectū & frumēta. i Falſa ſub proditiōe, ſub falſo crimine pditiōis, & rē notaȝ p trāſitū dicit. Vn̄ paulopoſt. haud ignota loquor q̄ q̄ ibi poſſit itelligi haud ignota nobis, ſȝ certe ad vos ēt potuit peruenire. Sciēdum ſane factū hoc & troianos ſciſſe. Sed ſinon callide quaſi ignorantibus, quæ vera ſunt dicit, vt fidē ſequētibus faciat.

ℂCVNcta Promittit oīa vera dictup̄, q nulla i pte fuerat veritatē detractur⁹. Tibi rex. Aſſumit fiduciā cōfitēdi apud eū q & cognoſcēdi & agnoſcēdi facultatē hēet. Cōmēdat aūt q ſe vera pollicet̄ & qd regē appellat, captat beniuolētiā. Fatebor. Aliud ē q̄ referā. Referim⁹ cū dicim⁹ aliqd ſimplex, & pe pferri ſine tormētop̄ metu Fatemur āt cū pdim⁹ id qd ſit ꝯtrariū cōfitēri & poſſit tormētis exprimi ex pectore negātis, & repēte bis fatebor cūcta, & fatebor qdcūq erit Argolica d gēte. Ad id q̄ ſanguie cre. Græc⁹ ſum. Ac ſi dicat hoſtis ſuȝ Nec ſi m. f. f. Fin. u. e. m q. i. f. Potuit eripe mihi fortūa porē fœlicitatē. At nō poterit me mēdacē fingē Hoc argumēto pſuaſit vt troiāi crederēt reliq̄, & ne videat̄ icredibile qd ipſe ſolus ex oīb⁹ græcis remāſerit ad hāc ptē ducit ex alto pncipiū & narrat rē oīb⁹ notā & magna ex pte verā, q̄ expoſita ſbiūgit falſa. Palamedis. Eadē dic̄ q̄ ſer. d palamed. DON.

Fateri
referre

ℂFATEbor. Coact⁹ pferā. Nā fingit ſe niſi coactū nolle dr̄e q̄ ſimulat timē ne noceant. Nec ſi. m. optia ſnia, niſi ſit i ore fraudulenti. Fortūæ vis nulla eſt ꝯ virtutē. Pōt auferre q̄ i temeritate ſua poſita ſūt, ſed nō q̄ i nr̄o aio ſūt. Vanū. Differt a falſo & ficto. Falſū eſt q̄ tegit̄ id qd ſcm̄ ē. Vanū qd fieri n̄ pōt. fictū ergo totū ē ſine vo, ſed veriſīle Falſū loq mēdacis ē. Fictū callidi. Vanū ſtulti. Falſū loq cul pæ ē. Fictū virtutis. Vanū vecordiæ. Falſis decipimur Fictis delectamur. Vana cōtēnim⁹. Mēdacē. Mētiri differt ab eo qd ē mēdaciū dicere. vt ait. P. Nigidius quem Cice. īgenii & doctrinap̄ noīe ſūme reuerit⁹ eſt. Nā q mētit̄ nō fallit̄, ſed altep̄ fallē tenetat Qui mēdaciū dicit ipſe nō fallit quātum in ſe eſt. Itaq vir bonus nō mentit̄. Prudēs aūt non dicit mendacium CHR.

Vanū
falſum
fictum
Mendacium

daciũ ait. Aulus Gelli.¶ Aures quia vocem hauriant, vt vocẽ his auribus hauſi. Vel a græco illi enim. ωτα dicunt.¶ Inclyta, nobilis. Nam κλτος apud græcos. ¶ Gloria quæ diffini... ice. vt gloria ſit conſentiens laus bonorum & incorrupta vox bene iudicantium de ... te virtute, vt ait tuſculanis.

SER a ¶ INFANDO indicio, propter aurum clam ſuppoſitũ. b ¶ Quia, bella vetabat, lã hoc falſus eſt. ſed dicitur ad Sinonis commendationem. c ¶ Caſſum, priuatũ vacuus. d ¶ Pauper, hæc fuerat cauſa militandi, vt Terentius quũ hinc egens profugi & aliquo militatus. e ¶ Dum ſtabat regno incolumis, quia & ipſe vnus de regibus fuit. f ¶ Et nos, pluralis numerus ꝑ ſingulari ad euitandam iactantiam.

Inſontem infando[a] indicio quia[b] bella vetabat
Demiſere neci nunc caſſum[c] lumine lugent.
Illi me cõmitẽ & conſanguinitate propinquũ
Pauper[d] in arma Pater primis huc miſit ab ãnis
Dũ ſtabat[e] regno ĩcolumis regnumq; vigebat
Conſiliis & [f] nos aliquod nomenq;[g] decuſq;
Geſſimus inuidia[h] poſtquã pellacis[i] Vlyxi
(Haud ignota loquor) ſuperis cõceſſit ab oris
Afflictus vitam in tenebris luctuq; trahebam.
Et caſum inſontis mecum [k] indignabar amici.
Nec tacui demens & me fors[l] ſiqua tuliſſet
Si patrios vnquã remeaſſem victor ad Argos,
Promiſſi[m] vltorem & verbis odia aſpera moui
Hinc mihi pria[n] mali labes hinc ſemꝑ Vlyxes
Criminibus[o] terrere nouis hinc ſpargeř[p] voces
In vulgum ambiguas[q] & q̃rere cõſcius[r] arma[s].
Nec[t] requieuit enim donec[v] calchãte[x] miniſtro
Sed qđ ego hęc ãt neq̃q; ĩgrata[y] ruoluo (uos
Quid[z] ve moror: ſi oẽs[&] vno[ɔ] ordie hẽtis achi

v ¶ Donec calchãte miniſtro, arte enim agit ſemiplena dicendo, vt cogat & interrogare & auidi[a] audire troianos. x ¶ Chalchãte miniſtro, me deſtinat aræ intelligitur, & eſt apoſiopeſis. y ¶ Ingrata, nec vobis placitura, nec mihi gratiam conciliãtia. z ¶ Quid ve moror, veſtram ſcilicet feſtinationem & ¶ Oẽs, & eos qui vobis prodeſſe diſponunt. ɔ ¶ Vno ordine, vno reatu & ẽ de antiq̃ tractũ ſcia,

g ¶ Nomen gloriam, vt Nomen echionium matriſq; genus peridex. h ¶ Inuidia, ꝓpter aduectum frumentum. i ¶ Pellacis, per blanditias decipiẽtis Pellicere enim eſt blandiendo elicere vel decipere. K ¶ Mecum indignabar quomodo ergo nec tacui demens: intelligimus iſtum quaſi tacuiſſe primo, poſtea impatiẽtia doloris erupuiſſe. l ¶ Fors ſiqua, bene ſiqua, quia eſt bona, & mala. m ¶ Promiſi, per contrariũ ait, pro minatus ſum, qa minamur mala, promittimus bona. Sic Horatius cõtra, Atqui vultus erat multa & præclara minantis, ideſt promittentis. n ¶ Prima mali labes, qa ſecuta ſunt poſtea oraculum. & aſcita Calchantis factio. Labes vero ruinam ſignificat a lapſu. o ¶ Criminibus, cauſis, vt ſupra. Et crimine ab vno. p ¶ Spargere voces miſcere, Cicero, Spargere venena didicerunt. q ¶ Ambiguas, dubias, ne ſi aperte ageret accuſatio eſſe videretur. r ¶ Conſcius, aut peracti ſceleris, aut dolorũ ſuorũ. vt eſt in tertio, Oblituſue ſui eſt ithacus diſcrimine tanto. s ¶ Arma, mõ fraudes vel dolos Nam arma ſunt inſtrumẽta cuiuſlibet rei. Vnde & inſidiantis fraudes arma nominauit. t ¶ Nec requieuit enim. aut vacat enim, aut pendet ſenſus ex poſterioribus

qa in ordine dicebanť cãæ pp multitudinẽ, vel tumultũ feſtinãtiũ, quũ erat annus litiũ. Iuue. Expectãdus erit q lites inchoet annus.

DON ¶ ET NOS aliquod, de præterita eius florenti fortuna, & de preſenti miſeria ſibi cõparat beniuolentiam. Commendat ẽt Palamedis memoriam dicendo quia bella vetabat vt amico viuenti preſtarent ꝙ defuncto non poterant. ¶ Superis. c. a. o. nõ dixit mortuus eſt, ne eius memoria digna poſt hominum finem viuere memoraretur. ¶ Vitam in te. vt illi qui cupiunt mori & non viuere.

CHR ¶ QVIA BELLA ve pathos a cauſa. Inde enim malum prouenit, vnde bonum prouenire debuit. Nam cauſa rem miſerabilem facit vt de Aleſo dum ſeſe mediũ paci offert item qui ſanguine nobis hãc patriam propere ſuo, Item indignatio a cauſa, vt At tu dictis albane maneres. ¶ Lumine, nã vitam lumen vocamus, ſicut mortem tenebras & noctẽ. vt in æternam clauduntur lumina noctem. ¶ Comitem. is eſt qui principalem ſequitur, Decus a græco eſt per antiſtœcon. Illi enim κυδος dicunt. ¶ Trahebam, quaſi inultus viuebam. ¶ Amici, mouet vehementer amicitiam, ſed etiam ſi non eſſet amicus tamen quia inſons moueret. ¶ Promiſi, q̃uis

promittamus bona & minemur mala, tñ quia promittere eſt veluti ſe debitorẽ aſtringere iccirco dixit promiſit, vt nõ ex ira minitaretur, ſed ẽt ſidẽ aſtringeret ſe ſactuꝝ. Min… prefert ſui quandã fiduciam ſe factuꝝ. Vnde Horatius. Muka & pelara minantis. Q… ergo minari vẽ polliceri de ſe quandã inuictam ſupereminentiam dicimur minas m… & dicimus ædiſicia minari ruinã, Hinc repetitio eſt q̃ ſæpe cõmiſerationem mouet. Vno ordine, quaſi pari gradu. Nam ordines dñr in theatro illa aſcẽſio graduum, & qui in eodẽ ordine ſunt pares ſũt nec alter altero ſuperior aut inferior. Habetis, iudicatis, exiſtimetis.

Idq̃ audire ſat ẽ. iãdudum[a] ſumite pœnas.
Hoc[b] Ithac⁹ velit & magno[c] mercenſ Atridę.
Tum vero ardemus[d] ſcitari[1] & q̃rere[e] cauſas
Ignari ſcelerum tantorum artiſq̃[f] Pelaſgę
Proſequitur pauitans[g] & ficto[h] pectore fatur
Sępe[i] fugam Danai Troia cupiere relicta
Moliri[k] & longo feſſi[l] diſcedere bello
Feciſſentq̃ vtinam[m] ſępe illos aſpa Ponti[n]

SER a ℂIAMDVdũ, modo ꝙprimus. b Hoc ithac⁹ velit & magno mercenſ Attridæ callide hoc dicto ipetrat vitam aſſerẽs mortẽ ſuam illoꝝ hoſtib⁹ eſſe placiturã. Iõ aũt dicit mercẽſ, qa ſacrorum eſt vt fugiẽs victima vbicũq̃ inuẽta fuerit occidaſ, ne piaculũ cõmittaſ. Ergo Sinon qui victima fuerat, & iure & votis, & ꝑmio græcoꝝ interimiſ. Ithac⁹ vero pro ithacẽſis. principale pro deriuatiuo. c Magno. i. ꝑcio vt Turno tps erit magno quũ optauerit emptum intectũ palanta. d Ardemus ſcitari, feſtinamus. e Quærere cãs, inquirere cur græcis eius interitus optareſ. f Artiſq̃ pelaſgæ, ars των μισων eſt, iõ adiecit pelaſgæ. fraudulenti. n. ſunt habiti, vt plautus græca mercamur fide. g Pauitãs, quaſi pauitans. h Ficto pectore, pectus pro verbis poſuit, Nã nunq̃ ſingiſ pect⁹. i Sæpe fugã Danai, hoc ſm Home. veꝝ eſt. vt maxime eſt ἐν τῷ βι κιαδ[illegible]ος. K Moliri, parare. l Feſſi, bello, fauorem ſibi conciliat dicendo fatigatos eſſe græcos virtute troianoꝝ. m Vtinam, nec. n. hic aræ deſtinareſ. n Ponti hyems, bene addidit ponti quia eſt & tpis & aeris.

DON ℂIDq̃ au ſat eſt. vbi ad cardinem venit in quo. mẽdaciorum cõſtitit affectus, negauit ſe dicturum, ne vltro omnia referẽdo daret ſuſpitionem falſitatis. ait igitur cum ſciat ſe periturum melius eſſe ne ſecreta, Græcorum prodat. Neq̃ n. propter vnũ hominem de beo omnes meos ꝑdere. Quid ve moror cur differo pœnas meas poſt relationis bñficium cõtinuo moriturus, Vlyxes. n. omne malũ videbiſ, intuliſſe, qui me quolibet peccato quærebat occidere. Tum vero, hoc cõſilium noſtram cupiditatẽ audiẽdi accẽdit. Ignari, Nã noſtra ſimplici natura pendentes Græcos illũ vera dicere putabamus, ſed illi omnes ſunt doloſi, vnde ſaciauit illud, & crimine ab vno Diſce omnes. Pauitans. aut pauorẽ ſimulans, aut pauitans ne lingua titubante incurſu inſidiaꝝ detectio naſcereſ quã iã videbat ĩ tuto eẽ ſæpe fugã cũ ħ falſũ eẽt parat cãm q̃ ſit credibile. ſ. bello feſſi. Feciſſẽtq̃ vtinã, recte optaſ ſimulat, Nã & troiãos placabat, & ſibi cõmiſerationẽ captabat. Sæpe illos. q. nõ cõſiliũ facto ſed euentus voluntas defuit.

CHR ℂIAMDVdũ. iãdiu ſignificat, & qa vehemẽter ꝑperãtibus ẽt velociſſima vñr lõgiſſima dicimus. iãdudum cũ volumus exprimere ꝙprimũ, vt oſtendamus ꝙuis ocyus fiat nobis ſero videri. Pœnas per œ ſcribiſ, qa eſt a græco ποινη per oi. Ithacus, ithaca, & ceplalenia, & zacinthus ante ſinũ corythiacũ inſulæ eſt ithaca, ĩn qua regnauit Vlyxes aſpera mõtuoſaq̃ eſt, de qua Cice. At ſi nos id qđ maxime debet noſtra pria delectat, cuius rei tanta eſt vis, & tãta natura, vt ithacã illã in aſperimis ſaxulis tanq̃ nidulũ affixã ſapiẽtiſſimus vir immortalitati anponeret. **Ithaca** Mercenſ, nõ ſolũ cupiunt ſed ita cupiũt. vt ſint pro eo daturi ꝑcium, neq̃ ſolũ ꝑciũ, ſed magnũ ꝑcium. Tũ vero, iſtæ duæ dictiões iunctæ hoc ſignificãt, vt ſi alias tñ nũc maxime. Cauſas, cã eſt per quã res ſit. ſunt aũt quattuor cauſę efficiẽs, materialis, finalis, & formalis, vt in hoc equo cã efficiens fuit is Faber qui ædiſicauit, Materialis lignum ex quo fabricat⁹ eſt. Formalis ea forma & imago equina quã Faber in materiam induxit. Finalis, vt ſcilicet per eũ fallerentur Troiani. **Cauſa** Pauitans, pauire tundere eſt, vñ pauimentum quod pedibus tundatur. Hinc dicimus pauere hoiem. cum ex magno timore tunduntur pectora crebro, magnoq̃ motu pulmonũ, & tremitu qui eſt a frigore totũ concutitur corpus, Ex timore refugit ſanguis ad cor, & ptes externæ ab eo relictæ frigeſcũt, Vñ pauitare eſt frigeſcere, & timeſcere. Ergo qđ tremit timor, qđ pauet pauor dr. Metus aũt a quoddam motu animi dicitur, cũ illud quod caſurum putat, refugit mens. **Pauerẽ** **pauitare** **Pauor**

Cum autem

Cum autem ita vehementer ſe moueat vt habeat foras formido dicitur. Pauitans igitur quaſi pauitans. Non enim pauebat ex timore ſed ſimulabat. ¶ Ficto pe. fingebat aliud ha... in mente q̃ habebat. ¶ Moliri, tanq̃ rem arduam.

Interclusit hyems. & terruit Auſter euntes[a]
Precipue[b] cũ iam hic trabibus cõtextus acernis
Staret equus toto ſonuerunt Aethere[c] nimbi
Suſpenſi[d] Eurypilũ ſcitatum[e] oracula[f] Phœbi
Mittimus. iſq; Adytis[g] hęc triſtia[h] dcã reportat
Sanguine[i] placaſtis ventos & virgine[k] cęſa
Cum primum Iliacas Danai veniſtis ad oras
Sanguine quęrendi reditus animaq; litandũ
Argolica[l]. vulgi quę vox vt venit ad aures
Obſtupuere animi gelidusq; per ima cucurrit

a ¶ EVNteis, ire cupiẽtes, vt Quũ canerem reges & prelia. i. cũ canere vellẽ & ẽ figura, vbi ſtatuiſſe aliqd p inchoatiõe habet. b ¶ Praecipue, ꝯ illud, ne diceret numina nõ eẽ placata. c ¶ Aethere, ætherẽ pro aere poſuit poetica licẽtia. d ¶ Suſpenſi, aut ſolliciti, vt Noſtroq; in limine pẽdes quia nec tempeſtas poſt dona mutabat. Aut ad nimbos refert diſtinctione mutata. e ¶ Scitãtem, participiũ pro participio eſt. i. ſcitaturũ. Alii ſcitatum legunt. i. inquiſitum. f ¶ Oracula, tẽpla, de qbus dantur oracula. g ¶ Adytis, adytũ ẽ locus tẽpli ſecretior, ad quẽ nulli eſt aditus niſi ſacerdoti α ſine δύω ingredior. i. ſine alicuius ingreſſu. h ¶ Triſtia dicta reportat, more ſuo breuiter habitum future orationis oſtẽdit. i ¶ Sanguine placaſtis vẽtos & virgine cæſa, quũ primũ hic diſtinguẽdũ, qa & ſemel ad troiã ventum eſt, & anteqũ ad eã veniret, ad Iphigenia eſt ſacrificatũ, cuius fabula eſt talis. Quum græci ad Aulidẽ veniſſent, Agamẽnon Dianæ ceruã occidit ignarus. Vnde irata dea flatus vẽtoꝝ remouit, quãobrẽ cũ nec nauigare poſſent, & peſtilẽtiã ſuſtinerent, oracula cõſulta dixerũt, agamẽnonio ſanguine Dianã eſſe placãdã. Ergo quũ ab Vlyxe per nuptiaꝝ ſimulationẽ adducta Iphigenia in eo eſſet vt imolaret, numinis miſeratione ſublata eſt, cerua ſuppoſita, & trãſlata ad Tauricam regionẽ regi Thoãti tradita ẽ, ſacerdoſq; facta Dictynæ Dianæ, quũ ſcdm ſtatutã conſuetudinẽ hũano ſanguine numẽ placaret, agnouit fratrẽ Oreſtẽ, q accepto oraculo carẽdi furoris cã cũ amico pylade colchos petierat, & cũ his occiſo Thoãte ſimulachrũ ſuſtulit abſcõditũ faſce lignoꝝ. Vnde & faſcelis dicit, non tantũ a face, cũ qua pingitur, ppter qd & lucifera dicitur, & aritiã detulit. ſed quum poſtea romanis ſacrorũ crudelitas diſpliceret, q̃q̃ ſerui immolarentur, ad laconas eſt Diana tranſlata, vbi ſacrificii conſuetudo adoleſcẽtuloꝝ verberibus ſeruatur, qui vocabant βωμονίκαι, quia aris ſuperpoſiti contendebãt, q plura poſſent vbera ſuſtinere. Oreſtis vero oſſa ab Aricia Romã tranſlata ſunt, & ꝯdita añ tẽplũ Saturni, qd eſt ante cliuũ capitolii iuxta Cõcordię templum. K ¶ Virgine cæſa, nõ vere ſed vt videbat. Et ſciendũ in ſacris ſimulata pro veris accipi. Vnde quũ de aĩalibus quæ difficile inueniunt eſt ſacrificandũ, de pane, vel de cæra fiũt, & pro veris accipiunt. hinc eſt ẽt illud Sparſerat & latices ſimulatos fontis auerni. Naꝫ & in tẽplo Iſidis aqua ſparſa de nilo eſſe dicebatur. l ¶ Argolica, qa occurrebat occidi potuiſſe captiuum.

¶ SANguine, verũ dicit de iphigenia. Falſum addit de præcepto Apollinis. Miſcet ergo vera vt credant falſa. ¶ Argolica, ne credat potuiſſe litari alienigena, nec q̃ ieda erat virgo cũ exercitus fœmininis careret. ¶ Vulgi q̃ vox, cuiꝫ enim generalitatẽ propoſuiſſet, Quia res icerta erat vnuſqſq; timebat ſibi. DON

¶ ACERNIS, ex acere, ẽ enim acer ope elegãtia ac ſubtilitate cedro ſecũda plura eius genera. Albũ qd præcipui cãdoris Gallicum vocat, alterũ genus criſpũ maculaꝝ diſcurſu qui cũ excellẽtior fuit a ſimilitudine caudæ pauonis nomẽ accepit in Hiſtria, Venetiaq; præcipuum. Euiliori genere craſſiueniũ vocatur. Tertium genus zigiam rubet, & fixili ligno, ſed hoc alii proprii generis volunt, & Carpinum latini appellãt. ¶ Aethere. i. aere, Nam perturbationes iſtæ, vt ſunt venti pluuiæ, grandines, nubes, & ſimilia, quorũ motus. Ariſto. in meteoris, exequitur non ſolũ non tranſcendunt ad ætherem, ſed ne in aere quidem ſupra octo ſtadia, ideſt quinq; milia inueniuntur, Nam cacumina nonnullorum montium quia hanc altitudinem ſuperant, vt eſt olympus imunia harum perturbationum eſſe multi ſcribunt. ¶ Eurypilum, hic Euemonis filius orchomeni quæ Vrbs Boetiæ eſt regnauit, de quo nunc intelligit, alter fuit eurypilus filius. Tertius fuit filius Thelephi ex athocle. ¶ Adytis, adytum neutri generis eſt, & Græcũ nomen, & dicit CHR Acer

Sophocles in qdā loco ſcribit cū Helena repoſceret͡, tūc Calchāti fata mortē decreuerūt, cū ꝑſtātiorē augurē offendiſſet. Sed hic Calchātis mortē trāſfert in Ciliciā. Refert ꝑterea Strabo qd in agro daunio q nō ꝓcul a ſypunte eſt Circa tumulū quē Diomedis vocant baſilicæ duę mōſtrant͡. Vna qdē Calchātis in ſūmo vertice cui petētes oracula nigrātē ſacrificāt arietē, & ſtrata in pelle dormiunt. Altera podalirii in īſima mōtis radice poſita. ¶ Bis quos. poetice, nā orator nō pōit hoc nomē ꝓ nūerali, niſi ſit bis vt ſingulis dieb⁹ terni veniebāt, & niſi ſit nomē qd careat ſingulari. Nā tūc ſemꝑ ponit͡ pro nūerali, vt binas lřas & ternas nuptias. ¶ Prodere ſimpl͞r manifeſtare ſignat & eſt pro & dare. Pro.n. cōpōne demōſtrat rē ī prōptu & apto poni, vt ꝓmo ꝓmulgo. ſed qm̄ q ſibi cōmiſſa manifeſtāt fidē frangūt, dicimus ꝓdere fidē frāgere. ¶ Morti, mors eſt oīs ſeparatio aīa a corꝑe. Cædē aūt & necem dicim⁹ cū vi aīa pellit͡. ¶ Aræ, de q̄ vide in Buco. ¶ Timebat, ſibi timeo te vel a te cū formido ne dānū vis ve, a te mihi inferat͡. Timeo autē tibi.i. timeo ne tibi noceat͡. ¶ Tulere, æquo aīo paſſi ſunt. Nō.n. lætati ſunt in quo oſtēderet͡ ipſum eſſe ſuis odiū, Sed tulere tanq̄ rē moleſtā moti miſericordia tulere tñ qm̄ ipſi ſe extra periculū videbāt. ¶ Infanda, nā non ex religione ſed ex crudelitate parabant͡ ſacra. ¶ Salſæ fruges, ſine ſale vita humana elegātiot eē neqt. Et in aīo ſales appellantur. Varro Plumentarii vice vſos ſale antiquos refert. maxima tamē in ſacris apparet auctoritas, quoniā nulla cōficiuntur ſine mole ſalſa ait Plini. ¶ Salſæ ergo fruges.i. molæ ſalſæ, Faciebat enim molam.i. pultem ex ſale & farina horna.i. huius anni.

Limoſoq;[a] lacu per[b] noctē obſcurus in vlua
Delitui dū vela darent: ſi forte[c] dediſſent.
Nec mihi iā patriā antiquā[d] ſpes vlla videndi,
Nec dulceis natos exoptatumq; parentem
Quos illi fors[e] ad pœnas ob noſtra repoſcent
Effugia[f] & culpā hāc miſerorū morte piabūt[g]
Quod te per Superos & cōſcia numina veri
Per[h] ſi qua ē quę reſtat adhuc mortalib⁹ vſquā
Intemerata fides oro miſerere laborū
Tantorū miſerere animi nō[i] digna ferentis.

SER a ¶ LIMOſoq; lacu, vt veriſimilē fugā faciat, circūſtātiis vtitur. Notandū ſane Virgiliū ſub alioꝝ ꝑſonis cām exeq nobiliū, vt hoc loco Marii, Itē paulo poſt Pōpeii, vt iacet ingens littore truncus. b ¶ Per noctē obſcurus, bona elocutio ē, rē tpis ad ꝑſonā tranſferre, vt matutinus venit. c ¶ Si forte dediſſent, mediū ſe ꝓbet, nā nec negat, nec ꝯfirmat eos nauigaſſe, ne aut eis demat ſecuritatē, aut qd ſupra dixit falſum ſit nō poſſe nauigare græcos, niſi hoīe īmolato, vt illoꝝ ſit qcqd elegerint, & artis ē in argumētoꝝ anguſtia incertis vti ſermonibus. d ¶ Antiquā, carā, & bñ cōmemorat liberos & parentē, vt oſtēdat ſe nō deſeruiſſe, vt vilē, ſed mortis fugiſſe terrorē. e ¶ Fors ad pœnas, forte & pœnas. Alii iungunt fors & vt ſit forſan. Bñ elicit miſericordiā, oſtenditq; non ſe hēre cām redeūdi poſt mortem ſuoꝝ. f ¶ Effugia, & fuga, & effugiū dicim⁹, ſicut lana & lanitiū, vt ſit tibi lanitiū curæ, hinc eſt æquitas, & æquū. g ¶ Piabūt, expiabūt, & Tῶν μέσων eſt. Naꝫ plerūq; impiare ſignificat. h ¶ Per ſi qua ē, diaſyrtice irridet, vt diximus, ordo eſt. Q̄d te oro per ſuperos. i ¶ Non digna.ſ. indigno luctu affecti.

miditatem maximam ſimulat, vt cum in loco eſſet ad quē nulli eſſet aditus tamen in eo quæreret latebras. Vluam dicunt rem quam vulgus budā vocat, ſed nihil intereſt quæ ſpēs ſit herbæ mō illum occultare poſſet. ¶ Vela darent, vt oñdat ſuos pluſq̄ Troia nos timuiſſe. ¶ Nec mihi, ponit cōſultationē quā in lacu habuit. Hinc.n. niſi nauigarēt erat piculū vitæ ſi nauigaſſent priuabat. ¶ Antiq.i. magna patria vel antiqua.i. cuius affectuꝫ diuturnitas tpis accumulauerat & filiis, & parēti, & ſingula ſingulis dedit patriā dixit ātiquā. natos dulcis exoptatū patrē in qbus rebus occurrunt peiora qd Græci illos eēnt occiſuri pp ſuam fugā piandā, qd erat neceſſariū. Hęc aūt oīa dicta ſunt vt faceret veriſimilia quæ fingebat. ¶ Per ſupos, quos nō latet veritas. ¶ Per ſi qua eſt quæ.ſ. ſciebat apud ſe nō eſſe fidē, vnde arbitrabat͡ apud nullos eſſe. Et cū ꝑſona ſua eſſet odioſa, qa hoſtis mouet miſericordiā a ſuis calamitatibus. Priamus autem vt omnia vera eliceret, depoſita regia auctoritate vt amicus cū hoſte locutus eſt.

DON ¶ LIMOſoq; la. limus.n. & lacus ſuffragabātur ne poſſent inſequētes intrare, Poſuit & noctē nā & tenebre adiuuabant. ¶ In vlua ti

¶ ANtiquā, caram. ¶ Quod te per ſuperos callide loquitur vt argui non poſſit. ait eniꝫ numina ſcire verum. Non autem ſcire illum ea non eſſe mentitū. Neq; dicit eſſe aliquem locum incorruptæ fidei. CHR

His lachrymis vitā dam⁹ & miſereſcim⁹ᵃ vltro.
Ipſe viro primus manicas, atq̄ arctaᵇ leuari
Vincula iubet Priamus dictiſq̄ ita fatᶜ amicis.
Quiſquis esᶜ amiſſos hincᵈ iā obliuiſcere Graios
Noſter eris mihiq̄ hęc ediſſereᵉ vera roganti.
Quoᶠ molē hāc imanis eq̄ ſtatuer̄? qsᵍ auctor?
Quidueʰ petūt? q̄ religio: aut q̄ machina belli?
Dixerat. ille dolis inſtructus & arte pelaſga
Suſtulit exutas vinclis adⁱ Sydera palmas.
Vos Aeterniᵏ ignes & nō violabile veſtrumᵐ
Teſtorˡ numen ait. vos Arę enſeſq̄ⁿ nefandi
Quos fugi vittęq̄ᵒ deū quas hoſtia geſſiᵖ
Fasᑫ mihi Graiorū ſacrataʳ reſoluere iura.

SER a ¶ MISEreſcim⁹ vltro, aut p ſe plenū ē, aut cohæret ſequētib⁹, qa nō pōt ꝑmis. Dicim⁹ n. aut illā rē miſeror, aut illi⁹ rei miſereor nō illis. Vltro aūt nō ē ſpōte, nā iā rogauerat, ſʒ inſup. Et venit ab eo qd ē vltra, qa pluſq̄ rogauerat preſtiterūt. b ¶ Arcta vincula, aut epexegeſis manicarū eſt, aut vtrūq̄ habuit c ¶ Quiſqs es, licʒ hoſtis ſis, & ſunt (vt hēm⁹ ī liuio) iꝑatoris ꝟba trāſfugā recipiētis in fidē. Quiſqs es nř eris. Itē vigilas ne deū gēs ꝟba ſūt, qbus pōtifex maximus vtiť in puluinaribus, qa variā ſciaʒ ſuo īſerit carmini. d ¶ Hinc iaʒ, aut ex hoc tpe, aut ex hac orone, aut ex eo qd te dicis vlyxis factione laboraſſe. e ¶ Ediſſere vera, hinc diſtiguēdū, vera n. audire deſiderat. f ¶ Quo molē, quā ob cāʒ. & ad h̄ rñdet Sinon ne recipiať portis. Et eſt color, q in cōiecturali ſtatu ſępe requiriť. g ¶ Quis auctor, ad hoc rñdet, Calchas attollere iuſſit. h ¶ Quid ve petūt, qd dſiderāt, vtiq̄ vt placeť Minerua. i ¶ Ad ſidera, in altū, ad locū ſideꝝ, vel qa ſemp ſūt ſidera, ſed Solis ſplēdore vīcunť. K ¶ Aeterni ignes, aut ararū, q̄s fugit vt execratio ſit pp poſteriora Vos aræ, aut certe Solē & Lunā ſigñat. Execratio aūt eſt aduerſoꝝ dep̄catio. Iuſiurādū vero optať ꝓſpera. l ¶ Teſtor, mō iuro. alibi teſtificor, vt teſtor ī occaſu veſtro. m ¶ Vim numē, qa ꝯm philoſophos dicunť ſidera elemēta eſſe, & habere ꝓprias ptātes. n ¶ Enſeſq̄ nefandi, inuidioſe ad pluralē trāſit numeꝝ, vt Terētius, Nō ppeti meretricum cōtumelias. o ¶ Vitæq̄ deū, aut quæ hñr in honore deoꝝ, aut quas hñt ipſa ſimulacra, vt iſerius, Virgineas auſi diuæ cōtingere vittas. p ¶ Geſſi, pene geſſi. nō. n. vere geſſerat, ſed quātum ad græcos ptinet dixit. q ¶ Fas mihi, ſubaudis ſit, & bene a diis petit veniā, ne videať ꝓditor, nā & hæc quæ dicturus eſt tacuit anteq̄ audiret Noſter eris. Si enim voluntate ꝓderet, ſequebať qd ait Cicero, Nemo vnq̄ ſapiens ꝓditori credendū putauit. r ¶ Sacrata reſoluere iura, ſcilicet vt non incidat in ſacramenti pœnā, quia militiæ tria ſunt genera. plerūq̄ enī euocati dñr, & nō ſunt milites ſʒ p milite. Vñ Salu. Neu qs miles ne ve p milite. Itē ipſe ab his oēs euocatos & cēturiōes plerūq̄ tumultuarii, hoc ē q ad vnū militāt bellū. Plerūq̄ ſacramēto rogati, qa poſt electionē in rēpub. iurant. & hi ſunt q hñt plenā militiaʒ. Nā qnq̄ & viginti ānis tenenť, hæc tria genera tāgit Vir. Sacramēti hoc loco Tumultuarii, vt Simul oē tumultu Cōiurat trepido latium. Euocationis, Mittiť & magni venul⁹ diomedis ad vrbē.

DON ¶ NO Ster. eris, apta beniuolētia cū recipiat euʒ p ciue. ¶ Mihi, ſciʒ regi q poſſeʒ tormētis inqrē veritatē & ſimplr q̄ro. ¶ Mihi, q te ſuaui, & ī eoꝝ nūeꝝ recepi. ¶ Quo molē. Breuiſſima ꝓpō, ſed pfecta. Quæſitū eſt cur equus eēt fact⁹. Cur tātę magnitudis Quo auctore, vtꝝ religiōis an Belli cā. ¶ Ille dolis. q.d. nā ſua & arte pelāſga mandatis ſuoꝝ & oñdit nullū Græcū carere dolis. ¶ Vos æther. iurauit ſed ſubtilr, nā troianos fallit, & non ꝓdit arcana ſuoꝝ adhibuit iuſiurādū. qa nō videbať veriſimile illū ſuoꝝ ſecreta ſine tormētis ꝓdere. Teſtat⁹ eſt igiť nō pp narrationis veritatē, ſed pp licentiā q̄ſi ꝓditionis. ¶ Fas mihi graioꝝ q̄ſi iā ipſe Grec⁹ nō eēt, vel illi ei⁹ ſocii nō fuiſſent. Et liceat eos odiſſe, qui ciues mei eē noluerunt.

CHR ¶ His. q. d. adeo callide vt quēuis decipe potuiſſent & cōmēdat troianos a clemētia. Nā artis eſt nos ſp ab ea ꝟtute auditores cōmēdare, q̄ cupim⁹ illos ī nos vti. ¶ Manicas, Vīcula manū. Als ornamētū veſtiū circa man⁹, vt Et tunicæ manicas & hñt redimicula mitre. ¶ Arcta v. iterp̄tat⁹ eſt māicas ī q̄ ſignificatione poneret. ¶ Quo molē, ex curſu & celeritate interrogationis exprimitur cupiditas rem intelligēdi Priamo, nam & breues clauſulæ ſunt & ſine copula, & paucis verbis multa complectitur. ¶ Molem & īmanis, exprimit magnitudinē īmēſam. ¶ Hācq̄ quaſi tantam & tam mirabileʒ. ¶ Statuere, vero firmitatem oſtendit. ¶ Quis au. cū ſtupore pfer. q. d. nō potuit nō eē magno ingenio. auctor autē cōis gñis eſt. ¶ Dolis, dolus eſt mentis calliditas ab eo q deludat. Teſte autē

ſũt Feſto in mallis ſolũ nũc vtimur, apud antiquos vero ẽt in bonis, Vñ adhuc dicim⁹ ſine
dolu malo. ¶ Teſtor, i teſtimõiũ voco, vt teſtor vtrũq; caput aľs teſtificor, aľs teſtẽ condo.
¶ Vos æterni ignes, apoſtrophe vt vides vtiť i ħ loco, Apoſtrophe ãt maiorẽ hẽt vehemẽtiã
q̃ ſi dixiſſet. ¶ Teſtor, ignes & aras ¶ Quos fugi, cũ horroř pïculi pnũciat. ¶ Fas. repetitio, &
diſſolo. Et ħ tota teſtificatio attẽtos facit ex magnitudĩe iuocatõis & beniuolos ex demẽ
tiõe ſui pïculi, qa citať cõmiſeratio Hẽt & ſũmã vi; apoſtrophe, pſertim ſi ad res mutas cõ
ṽtať ſmo, vt dulces exuuias dũ fata deuſq; ſinebãt. Et Turnus Tuq; optĩa ferrũ terra tene.

Fas[a] odiſſe viros atq; omnia ferre ſub auras.
Si qua[b] regũt teneor patriȩ nec [c] legibus vllis.
Tu modo promiſſis maneas ſeruataq; ſerues[d]
Troia fidem ſi vera feram ſi magna rependam
Omnis[e] ſpes Danaum & cœpti fiducia belli.
Palladis auxiliis ſemper ſtetit impius ex quo[f]
Tydides[f]: ſed enĩ ſcelerũq;[g] inuetor Vlyxes
Fatale[h] agreſſi ſacrato auellere[i] templo
Palladiũ[k] cęſis ſummę cuſtodibus arcis.

SER a ¶ FAS odiſſe
viros, vt ſup dcm̃
eſt oĩa dialyrtice
loq̃tur. Na; & ad
græcos pñt refer-
ri, & ad troianos.
b ¶ Siq̃ te. pp ea q̃
latẽt in eq̃ c ¶ Nec
legib⁹ vllis, ſi græ
corũ pp id noſter
eris. ſi troianorũ.
qa græc⁹. d ¶ Ser-
ues troia fidẽ, qa qd rex pmittit, vť reſp. pol
liceri. e ¶ O is ſpes danaũ, more ſuo a veris i-
cipit. Nã & fauet minerua græcis, & pſtabat
raptũ eſſe palladiũ. f ¶ Tydides ſed. n. ſed. n.
hyſterõ pterõ eſt. ſed n. ex q impi⁹ tydides.
Nã hyſterologia vni⁹ eſt ſmõis, vt Trãſtra p
& remos impiũ vero pp vulnerata numia.
g ¶ Scelerũq; iuẽtor vlyxes, pp Palamedem
occiſũ ipſi⁹ factiõe. h ¶ Fatale, τῶν μετων,
Nã & qd cuſtodit, & qd iterimit p loco itel
ligiť. i ¶ Auellere, oñdit inuitũ numẽ eẽ ſub-
latũ. k ¶ Palladiũ, Helen⁹ apd Ariſbã capt⁹
a gręcis, idicauit coact⁹ fata troiana i qb⁹ ẽt
de palladio dixit, Vnde dř a Pyrrho regna
meruiſſe. q̃q̃ pſtiterit Pyrrho. vt faceret eũ
redire p terrã, dicẽs oẽs græcos, qd & cõtigit
naufragio eſſe perituros, Tũc Diomedes &
Vlyxes. vt alii dñt cuniculis, alii cloacis aſcẽ
derũt arcẽ, & occiſis cuſtodib⁹ ſuſtulẽ ſimula
crũ. Ideo ãt hoc negociũ his potiſſimũ dať
qa cultores fuerĩt Mineruæ, Hoc quũ poſtea
Diomedes hẽret, qd & Vir. pro pte tangit, &
Varro pleniſſime dicit, credẽs ſibi nõ eẽ ap-
tũ pp ſua picula trãſeũti Æneæ offerre cona
tus ẽ. Sed quũ ſe ille velato capite ſacrificãs
conuertiſſet. Nautes qdam ſimulacrũ acce-
pit, Vñ Mineruæ ſacra nõ iulia gẽs hũit, ſed
nautioꝝ, hinc eſt i qnto, Vnũ tritõia pallas
quẽ docuit. q̃q̃ alii dicãt ſimulachrũ hoc a
troianis fuiſſe abſcõditũ itra extructũ parie
tẽ, poſtq̃ agnouerunt troiã eſſe perituram, qd
poſtea bello mithridatico dř Fimbria qdã
romanus inuẽtũ indicaſſe. qd Romã cõſtat
aduectũ, Et quũ rñſum fuiſſet illic iperiũ fo
re, vbi & palladiũ adhibito Mamurrio fa-
bro multa ſimilia facta ſunt. Verũtñ agno-

ſciť haſtæ, oculo-
rũq; mobilitate,
Vnde eſt, Vix po
ſitũ caſtris ſimula
crũ arſere coruſcę
Luminibus flam-
mæ arrectis, vel
haſtãq; trementẽ
ſed ab vno tñ ſa-
cerdote agnoſciť,
vt Luc. Troianam
ſoli cui fas vidiſſe
Mineruã Dñt ſane alii vnum ſimulacrũ cœ-
lo lapſu; apud athenas tñ fuiſſe, alii duo vo
lunt, hoc de quo dixim⁹, & illud atheniẽſe.
DON ¶ TENEor priæ, plus ẽ volũtate quã legib⁹
retineri. alteꝝ ẽ ex ſtudio puræ mẽtis, alterũ
ex neceſſitate ¶ Tu mõ pro. tu Troia conſer-
uatori tuo fidẽ ſerua. ¶ Repẽdã, q̃ſi dicat tñ
recipiet quãtũ dederit. i. vt ſalutẽ mereret ſa-
lutis auctor. ¶ O is ſpes, rñdet vltimæ parti,
vt Fallẽdi promptior pateret occaſio, & pri
mo vni⁹ eris iuidiã plibus criminib⁹ macu-
lat i Vlyxe, & oñdit Mineruã grauiter iratã
ſacrilegis. ¶ Inuẽtor ſce. q nunq̃ iuenit qd p-
bari potuiſſet. ¶ Fatale ag. ſ. a tẽplo, in ſingu
lis ſingula ſũt gña ſacrilegii. ¶ Fatale, in quo
ſtaret fatũ Græcoꝝ. Dixerat. n. palladis auxi
liis. ¶ Auellere, vt cũ ſacrilegio eẽt crimẽ vio
lẽtiæ. ¶ Palladiũ, cũ põdere pnũciãdũ, i ipſo
. n. noie magnitudo numinis exþmiť. Qd ve
ro de Mamurrio dicit Ser. nuſq̃ de palladio
legiť. ſed i ancyli celit⁹ de lapſo de q ſuo loco
dicem⁹. ¶ Cæſis, ad ſacrilegiũ accedit homi
cidiũ, cũ illi hũanitatis cã, & numinis vene
ratiõe ne leui qdẽ iniuria cõtigi debebãt, au
geť homicidiũ ex merito pſonaꝝ qa cuſto-
des neq; eẽnt electi cuſtodes niſi pbatæ vitę.
Vide ãt exaggerationẽ crimĩs. aggreſſi ſũt
tẽplũ ſacratũ, qd igredi quiq; ſine veneratõe
nefas eẽt. cuſtodes cæſi, & vſq; ad ipm ſimu-
lacrũ gradatim vẽtũ. Viſu; nefarioꝝ oculis
& pollutis humano ſanguine manib⁹ tectũ
neq; ſolũ corpus. ſed vultus & virginales vit
tas, quas in capite geſtabat icẽſtare ſũt auſi.
¶ FAS odiſſe. Fas diuĩa lex eſt, vt ius huma CHR
na, Auxeſi ergo eſt q non ſolum lege huma
na, ſed q plus eſt diuina liceat nõ ſolũ dete-

rere, ſed odio habere. ⸢Troia, Troianę populę, vt iam nũc intelligatur. quod ſibi ꝓmiſſum eſt a rege qui perſonam populi ſuſtinet, promiſſum eſſe a populo. ⸢Omnis ſpes ergo hoc ſublato nulla alia ſpes relinquebatur. ⸢Stetit. q. d. veluti fundamentum penitus hæſit.

Corripuere ſacram [a]effigiẽ manibuſq; cruentis
Virgineas auſi Diuę contingere vittas.
Ex[b]illo fluere[c], ac retro ſub lapſa referri
Spes Danaũ. fractę vires, auerſa[d], Deę mens.
Nec dubiis ea ſigna dedit Tritonia [e] monſtris.
Vix[f]poſitum caſtris ſimulacrũ, arſere coruſcę
Luminibus flãmę arrectis: ſalſuſq; [g]per artus
Sudor iit: terq; ipſa ſolo (mirabile dictu)
Emicuit[h]parmamq; ferens, haſtãq; tremẽtem.

SER ⸿Sacrã effigiẽ, q̃ſi cœlo lapſam. b ⸢Ex illo ſcđ vel tpe. c ⸢Fluẽ, τῶν μισων eſt. Iđ ait retro. Cõtra Salu. Reb' ſupra votũ fluẽtibus. d ⸢Aduerſa deæ mẽs ꝑ illud, Manib' cruentis. e ⸢Tritõia aut q̃ſi terribilis ἀπὸ τῶν τρεῖν, qđ eſt timere vel fugere. Aut ſm Lucanoꝫ q ait, Et ſe dilecta Tridonida, dixit ab vnda, vel tritonia p ἐτυμολογίαν qa cũ ſit dea ſapiẽtiæ in ptes tres diuidiẜ, in ĩtelligẽtiã de tpe præſenti, in ꝓuidẽtiã de futuro, ĩ memoriam de tpe ꝑterito. Sane tritonia antonomaſiuũ eſt, qa ꝓpriũ eſt Mineruæ. Nam epitheta ſunt quæ pñt variis vel rebus, vel pſonis apponi. Et hæc caute obſeruãda ſunt, ſicut & ꝓpria nomina, quæ pierũq; ex appellatiuis ſũt, vt eſt victor, vel felix. f ⸢Vix modo mox. ſ ⸢Salſus ſudor, bene addidit ſalſus, vt ſignificaret laborem futurum, ne forte aliter in ſimulacro humor intelligeretur. g ⸢Emicuit, quaſi quæ conſiſtebat inuita.

DON ⸿EX illo fluere. Nam ſupra dixerat Palladis auxiliis ſemper ſtetit, cũ ergo irata eſſet cœpit fluere. ⸢Auerſa, duoꝝ ſceleratorũ cõmiſſo omnibus irata eſt. ⸢Vix poſitum, ſigna ſunt quibus oſtendit iram, Primũ flammæ in oculis inanimatis. ⸢Sudor, Secundũ ſignum, Non poteſt ex ſimulacro fluere, niſi portendit malum, Idem dicas de motu ſimulacri. ⸢Parmam .ſ. h. q. t. manifeſtum ſignum ſe hoſtem profiteri deam.

CHR ⸿SVBLAPSA. retro, & ſub. & re interitũ ſignificant, Cũ n. res aut retrocedit aut deiicitur ad introitum tendit. Ne dubiis, nõ fuit difficile cognoſcere iratam deaꝫ, quia ſigna dedit manifeſta. Quo tempore ilus Trois filius ilium condidit, quod fuit anno fere ſeptimo ſupra tria milia, & octigentos poſt mũdi initium aiunt, Breue ſcutum de cœlo lapſum in tẽplũ qđ in arce condebat, idq; palladiũ eẽ vocatũ, & elegiſſe ſibi locũ ĩ media æde, cui adhuc ſup ĩductæ tegulæ ñ erãt, id ſignũ ligneũ fuiſſe multi tradiderũt, hoc igiẜ allecto p illecebras Theano cuſtode Antenorẽ accepiſſe voluũt, & Græcis tradidiſſe, Calliſtrat' aũt de ſamothra. ſcribẽs & ſaty', vt refert Dion. dñt griſam tẽ pallãtis filiã cũ nuberet Dardão attuliſſe palladis munera, hæc aũt fuiſſe palladiũ, & magnoꝝ deoꝝ ſimulacra, Deinde dardanũ diluuiũ fugiẽtem arcadia profectũ tuliſſe in ſamothraciã, ibiq; illis tẽplum ſtruxiſſe. Mox cũ maiorẽ partẽ populi tranſuexiſſet in aſiam ſacrificia ac cerimonia ſamothracibus reliqſſe palladia vero, & deoꝝ imagines ſecũ aduexiſſe, & ex oraculo accepiſſe vrbem illam duraturam in qua hæc pmanerent, ac ꝓpterea vrbem cõdidiſſe, & a ſe denoĩaſſe, & ĩ ea collocaſſe, Cõdito deinde ab eius poſteris ilio eſſe trãſlata, Poſtea vero capta vrbe inferiore ſicã dñm arcis factuꝫ ſubſtuliſſe ex adytis ſacra, & qđ ſupererat palladium, Nam alterum Vlyxes & Diomedes furtim vrbem ingreſſi abſtulerant, Aretinus eodem Dionyſi. teſte ſcribit Palladium a ioue Dardano datum, & iocatũ in loco inacceſſibili, Sed fabricatũ aliud ad eius ſimilitudinem, & poſitum palam & hoc eripuiſſe grecos, illud accepiſſe æneam, alii ſcribunt palladium abſconſum ab illienſibus in cauernis, ne hoſtes eriperent, & poſt multas ætates a Fimbria quæſtore cũ ilium expugnaſſet, ablatum ac Romã peruectum, Seruabatur auteꝫ in templo veſtę, quod erat inter capitolium, & palatiũ. quo incenſo. L. Cecilius Metellus illud liberauit, ipſe ignis ardore cęcus euaſit, ſyluius autem ſcribit cum Diomedes', in vrbe quã in apulia cõdebat palladium collocare vellet monitum eſt a dea nocturna quiete, Vt in latiũ vbi vera erat numinis ſedes, illud deportaret Detulit, diomedes & palladium tradidit Tritonia, de hac dea in ſuperioribus dictum eſt ⸢Fractæ vires, nam vt ſpe erigitur animus, & quodãmodo augenẜ vires ſi cõtra deſperatione deprimiẜ, & minuuntur vires ⸢Auerſa deæ mens, cauſa quare amiſſa ſit ſpes ⸢Sudor, quod calamitates portendere etiam in Georgicis oſtendit, Et mœſtũ illachrymat templis ebur æraq; ſudant.

⸿TENTANDA

Extēplo tentādaᵉ fuga canit ęquora Calchas
Nec poſſe argolicis excindi Pergama telis
Omnia ni repetant Argisᵇ numenq; reducantᶜ
Quod pelago:& curuis ſecū aduexere carinis,
Et nunc patrias vento petiere Mycenas.
Armaᵈ deoſq; parāt comites pelagoq; remēſo
Improuiſiᵉ aderūt ita digeritᶠ omnia Calchas.
Hanc pro palladio moniti pro numine læſo
Effigiem ſtatuere nefas quę triſte piaret
Hanc tamen īmenſam Calchas attollere molē
Roboribus textis cœloq; educere iuſſit.
Neu recipi portis aut duci in mœnia poſſit
Neu populū antiquaᵍ ſub religione tueri.
Nāʰ ſi veſtra manus violaſſet dona Mineruę.
Tū magnū exitiū,(qđ dii prius omē in ipſum
Conuertāt)Priami īperio phrygibuſq; futurū
Sin manibus veſtris veſtrā aſcēdiſſetⁱ in vrbem
Vltro Aſiāᵏ magno Pelopeiaˡ ad mœnia bello
Venturā & noſtrosᵐ ea fata manere nepotes.
Talibus inſidiis:periuriq;ⁿ arte Sinonis
Creditaᵒ res captiq;ᵖ dolis lacrymiſq; coactisᑫ
Quos neq; Tydides nec Lariſſeusʳ Achilles
Non anni domuere decem nō mille carinę.
Hicˢ aliud maiusᵗ miſeris multoq; tremendum
Obiicitur magis atq; īprouida pectora turbat.

SER a ℭTENTANDA æquora, ſi fugē poſſint poſt iram Mineruæ. b ℉Argis aduerbiū in loco eſt. Et reſpexit morem romāum. Nam ſi egreſſi male pugnaſſent, reuertebantur ad captanda rurſus auguria. c ℉Reducant, reconcilient. d ℉Arma deoſq; parāt comites ingenti arte de futuro ſolicitos facit vt preſentem firmet ſecuritatem. e ℉Improuiſi aderunt, ſicut & factum ē. f ℉Digerit omnia, interpretatur numinis commotionem. g ℉Antiqua ſub relligione, ſub fauore priſtino. h ℉Nam ſi veſtra manus, qa occurrebat, exurēdum eſſe equū ſi introferri vel pdeſſe non poterat. i ℉Aſcendiſſet vt Scandit fatalis machina muros. K ℉Aſiam, aſiaticos, vt paulo poſt vrbem ſepultam pro ciuibus poſuit. l ℉Pelopeia, argiua a Pelape, vnde pelopōneſus dicit. m ℉Noſtros nepotes, diaſtrice. Nam iam quaſi troianus loquitur. n ℉Periuri, in verbo.r.nō habet Nam peiero dicimus corrupta natura ꝑpoſitionis, quæ res errorem facit, vt aliq maledicāt peiurus. o ℉Credita res, aut fides habita, ant ei commiſſa reſpu. p ℉Captiq; dolis, virtuti non cedit., Dolis dicit troiam eſſe ſuperatam, non ꝙ troianis victos eſſe turpe non fuerit, ſed ꝙ gręcis turpius viciſſe per dolos. q ℉Coactis. vt Terentius Vna me hercle falſa lachrymula ꝗ oculos terendo miſere vix vi expreſſerit. r ℉Lariſſæus achilles, a vicinate Nam Phthius fuit. vtraq; tamen theſſaliæ ciuitas ē. s ℉Hic, tunc t ℉Maius mi. multoq;, frequētauit me, vt Et ſale ſaxa ſonabāt & Caſus caſandra canebat. Nam apud veteres a ſimilibus incipere vitioſum nō erat. Et notādum quia vt ſupra diximus, agit ne

videaſ vel Troia ceſſiſſe viribus, vel Aeneas voluntate fugiſſe. Hanc autem rem oſtendit ex accidentis dolos græcorū eſſe firmatos.

DON ℭARMA.d. Hoc contra Troianos, vt reliqua faciat veriſimilia. ℉Capti.d. Non poterat obiici Troianis, cur ita creduli fuiſſēt Quia iurauit, & quia lachrymas veras credidimus eſſe, Ergo non virtute, non numero hoium. Non diuturnitate Belli, ſꝫ īſidiis victi ſum⁹. ℉Hic aliud mai⁹ nā vehemēter dolos poterat cōfirmare h monſtrū.

CHR ℭTENTANDa, q. d. quāuis alias nō ſucceſſiſſet, vt ſupra ſæpe fugas danai troia cupiere relicta, Et ſæpe illos aſpera ponti ītercludit hyems. Numē præſentiā, & fauorem. ℉Hic aliud maius, Oñderat hacten⁹ virtute non potuiſſe ſuperari Troiāos deiceps neq; prudentia quidē victos fuiſſe demōſtrat, Non.n.a ſinone decipi potuiſſent. nam non temere illi credidiſſent, aut decepti fuiſſent niſi deorum ſtudium contra illos niteretur dum obiicitur percuſſoris, Laocoontis Iteritus. ℉Improuida. p. īprouida dixit, quia omnia repentina maiorem perturbationē afferunt, Cice. in Tuſcu. Sed diligenter cum nec opinatorum naturam conſideres, nihil aliud reperies, niſi omnia ſubita videri maiora, & quidem ob duas cauſas, primum ꝙ quanta ſint quæ accidunt conſiderandi ſpacium non datur Deinde cum videantur pręcaueri potuiſſe, ſi prouiſum eſſet quaſi culpa contractum malum ægritudinem acriorem facit, Quod ita eſſe dies declarat, quæ procedens, ita mitigat, vt iiſdem malis manentibus non modo leniatur ægritudo, Sed in pleriſq; tollatur.

Laocoon[a] ductus Neptuno ſorte[b] ſacerdos
Solenneis[c] taurum[d] ingentẽ mactabat ad aras.
Ecce aũt gemini[e] a tenedo trãquilla[f] per alta
(Horreſco[g] referens) immẽſis orbibus angues[h]
Incumbunt pelago[i] pariterq; ad littora tẽdũt.
Pectora quorũ iter fluctus arrecta iubęq;[k]
Sanguineę[l] exuperãt vndas. ps cętera pontum
Pone legit[m] ſinuatq;[n] immẽſa volumine terga.
Fit ſonitus ſpumãte ſalo[o] iamq; arua tenebãt.
Ardenteiſq; oculos ſuffecti[p] ſanguine & igni
Sibila[q] lambebant linguis vibrãtibus[r] ora.
Diffugimus viſu exangues. illi agmine certo
Laocoonta petunt & primũ parua duorum
Corpora natorum ſerpens amplexus vterq;
Implicat & miſeros morſu depaſcitur[s] artus.
Poſt ipſum auxilio ſubeũtem ac tela ferentẽ
Corripiunt ſpiriſq;[t] ligant ingentibus & iam

SER a ℭLAOCOON, vt Euphoriõ dicit, poſt aduẽtũ græcoꝝ ſacerdos Neptuni lapidibus occiſus eſt, quia ſacrificiis eoꝝ nõ ꝓdixit aduẽtũ. Poſtea abſcedẽtibus græcis, equum vellent ſacrificare Neptuno Locoõ thymbræi Apollinis ſacerdos ſorte ductus eſt, vt ſolet fieri, quum deeſt ſacerdos cert⁹. Hic piaculum cõmiſerat ante ſimulacrum numinis cũ vxore coeũdo. Et ob hoc imiſſis draconibus cũ ſuis filiis intereptus eſt. hiſtoria qdẽ hoc hȝ. Sęd poeta interpretaſ ad troiãoꝝ excuſationẽ b ſ Sorte duct⁹, ſic Salu. Sorte duct⁹ furti negati. c ſ Solennes aras anniuerſario ſacrificio religioſas. Dicimus ãt ſacrificiũ ſolẽne & aras ſolẽnes, vt apricũ & hoiem & locũ, vt Aprici meminere ſenes Perſius ꝑtra, Horati⁹, Cur apcũ oderit cãpũ. d ſ Taurũ ingẽtẽ, nõ ꝑter rõnẽ eſt hoc loco ingentẽ, vt alio loco iã cornu petat In victimis. n. iſta requiruntſ, vt certis numinibus certæ ætatis aĩalia mactentur. e ſ Gemini, duo aut ſimiles gemini aut ꝓprie fratres ſunt ſimul nati g ſ Horreſco referens, ẽt referens, h ſ Angues, angues aquarũ ſunt, ſerpentes terrarũ, Dracones temploꝝ, vt in hoc ĩdicat loco. f ſ Trãquilla p alta angues, paulopoſt ſerpens amplexus Item Delubra ad ſumma dracones. ſed hæc ſignificatio plerũq; cõfunditur. i ſ Pelago, per pelagus. K ſ Iubæ, aut criſtæ, aut barbe. l ſ Sanguineæ. i. ſanguinei coloris. m ſ Legit, tranſit, vt Littoraq; epiri legimus. n ſ Sinuat curuat, flectit in ſinus. o ſ Salo, dicimus & ſalum. Vnde eſt ſalo, & ſal ſalis, vt ſpumas ſalis ære ruebant. Et ſale tabentes artus. p ſ Suffecti, pro infecti, vt cõnixa pro enixa. & eſt figura ſuffecti oculos. q ſ Sibila. i. ſibilantia. Nam participium eſt, cum enim nomen eſt ſibilus dicimus, vt Nã neq; me tantum venientis ſibilus auſtri. r ſ Vibrantibus. mobilibus, quia nullum animal tanta celeritate linguam mouet. adeo vt triplicem habere videatur, quum vna ſit.

HO

diffugimus viſu qualis vindicta ĩ eos fuit, vt ẽt aliter prius poſteris ſupplicia hæc ꝓuidiſſent. maior. n. poena eſt in viſiõe ꝙ̃ in patientia. ſ ſ Depaſcit, vt ſupra diximus & paſco & paſcor vnius ſunt ſignificationis. vt atq; artus depaſcitur arida febris poſt ipſus auxilio quomodo ſemiſit ſilios liberare q talem vim cõſpiciebat, ſed ne parricida diceref qui filios nõ liberauit. t ſ Spiris, nodis: Vñ & baſes colũnarũ ſpitulas dicunt. Nam ꝓprie ſpira eſt volubilitas funium.

DON ℭSORTE, in q̃ fuerat arbitriũ diuinũ. Ergo dbuit niſi fuiſſet futurũ exitiũ publicũ ſeruare ſacerdotẽ diuina volũtate ductum, & non arbitrio humano mactantem Taurũ ingẽtẽ. i. excellentẽ hoſtiã. ſ Ecce autẽ per h ſignificabaſ hoſtes venturos a tenedo. ſ Ecce ſemp poniſ vbi res horrẽda, & repentina ſignificaſ. ſ Feſtinatio aũt, & oculi ardẽtes, & linguæ mobilitas demonſtrabant alicui illos laturos interitũ. ſ Agmine, agmen dſ actus ſerpentũ. Curſus. n. & iter pedũ eſt qbus carẽt ſerpẽtes. ſ Laocoõta, exprimitur deorũ impietas. ſ Sacerdos. n. in ipſo ſacrificio petiſ, ſed primo in eius cõſpectu filii crudeliſſima ĩterficiunſ paruuli, & in ſontes, Cętera ſerpẽtũ deſcriptio crudelitatẽ deſignat.

CHR ℭARAS, de his dcm̃ in Buco ſ Mactabat: mactare ẽ magis augere, Vnde qa ſacra reg augẽt hoſtię nõ cædi, ſȝ mactari dicunſ idem in abuſu ẽ mactare p ĩterficere. ſ Pone a tergo, vt pone ſubit ꝯiunx, Deſcribiſ aũt aduẽtus draconũ, vt Horrorẽ icutere poſſit. ſ Sãguine & igni, micanti, & ardẽti rubore. ſ Vibrantibus, crebro mobilibus ſ Diffugimus magnus effectus horroris. i. ĩ diuerſas ptes fugimus. Nã in ſũma trepidatiõe vnuſqſq; ſibi ꝓſulit, & eo fugit quo cõmodius putat poſſe fugere nõ habita reliquoꝝ rõne, ſ Exãgues, & hoc a metu ẽ, nõ qa ſint ſine ſangie, aut ĩportat vocabulũ ſed quorũ ſanguis relictus exterioribus partibus ad cor ꝯfugerit. ſ Illi,

mactare

hic maxima

hic maxiā ſidei velle deos vulneratū equū vlciſci, cū ex oī turba ſolū vulneratorē peterent. ¶ Spiris, ſpira baſis colūnæ ē vni⁹. toti aut duo℞. itē genus opis piſtorii. itē funis nauticus in orbē cōuolut⁹ Enni⁹ ꝓ hoīuꝫ ſſlitudīnē ſpirā vocauit ait Feſt⁹, Spir. lā appellāt, catelā ſiue aliqd hmōi qđ circa collū ponūt mulieres, vt ē apđ diuū Hieronymū, Deniq ſpira ē cū lōgior res ita ī gyrū cōplicat, vt ide plures fiāt circuli, Sꝫ differt a circulis, qa circuli in ſeipſos redeūt, ſpira cū ipſe orbis ad pricipiū, Suū redi. c ñ dunit ī ea, ſꝫ ſumit pricipiū alterr⁹ orbis.

Bis mediū amplexi bis collo ſquāmea[a] circum
Terga dati ſuperant capite & ceruicibus altis.
Ille ſimul manibus tendit diuellere nodos.
Perfuſus[b] ſanie vittas atroq[c] veneno
Clamores ſimul horrendos ad ſidera tollit.
Qualis[e] mugitus fugit cum ſaucius aram.
Taurus & incertam excuſſit ceruice ſecurim.
At gemini lapſu[f] delubra[g] ad ſūma Dracones
Effugiūt ſęuęq[h] petunt Tritonidos arcem
Sub pedibuſq[i] deę clypeiq[k] ſub orbe teguntur
Tum vero tremefacta nouus[l] ꝑpectora cūctis
Inſinuat[m] pauor & ſcelus[n] expēdiſſe merentē
Laoconta ferunt ſacrum[o] qui cuſpide robur
Læſerit & tergo ſceleratam[p] intorſerit haſtam.

SER a ¶ SQVAMMEA, ꝑ ſquāmoſa, vt frōdea pro frōdoſa. b ¶ Perfuſus vittas, perfuſas hñs vittas & ē iterpoſitus ꝑlus. Nam poteſt tolli ſaluo ſenſu. c ¶ Atroq veneno, vt pallida mors, vel triſtis ſenectus. d ¶ Qualis mugitus. i. tollit, ſcā āt cōparatio ē pp ſacerdotis pſonā. e ¶ Incertā, dubie illiſam, q̄ nō hēet mortis effectū. f ¶ Lapſu, labi ꝓpr'e ſerpētū ē. g ¶ Delubra, delubrū dr̄, qđ vno tecto plura ãplectiſ numina, qa vno tecto diluiſ, vt ē capitoliū in q̄ ē Iuppiter, Iuno, & Minerua. Alii dñt delubrū eē locū añ tēplū, vbi aq̄ currit a diluēdo. Eſt aūt ſinecdoche, hoc ē a pte totū. h ¶ Sæuæ, fortis, aut nobilis. i ¶ Sub pedibuſq deæ. ſ. maioris ſimulachri, qđ a cunctis vr̄ Nam qđ coliſ & breue ē, & latet, ſicut palladium, fuerat. k ¶ Clypeiq ſub orbe, vt maxia ps in ſpirā collecta ſit añ pedes. Colla vero cū capitib⁹ erectis poſt clypeū i. iter ſcutū & ſimulacrū deæ latebāt, vt ē in templo vrbis Romæ. l ¶ Nou⁹, magn⁹ vt Pollio & ipſe facit noua carmia. m ¶ Inſinuat, pro inſinuaſ. n ¶ Scelus, ſuppliciū ab eo qđ ꝑcedit, id qđ ſeqtur. Expendiſſe aūt tractū eſt a pecunia. Nā apud maiores pecuniarias pœnas ꝯſtat fuiſſe. o ¶ Sacrū robur, nō vt ſupra lignum. p ¶ Sceleratā, pro ipſe ſceleratus, vt Inutile ferrum. & eſt hypallage.

xus. ¶ Qualis ſiſe ē. Siſe aūt hēt exēplū, Parabolā, & imaginē, Ab oībus his idignatio eliciſ, et miſericordia, in exemplo mia, ſic Antenor potuit mediis elapſus achiuis illiricos penetrare ſinus itē ſi potuit mães arceſſe cōiugis orphe⁹, indignatio ſic Pallas ne exurere claſſes argiuum. In parabola ē mia, Qualis populea mœrens philomena ſub vmbra Amiſſos q̄riſ fœtus. Et ħ Qualis mugit⁹, indignatio aūt vt ac veluti pleno lupus iſidiatus ouili Cū fremit ad caulas, imago autem miaꝫ, cū aut forma corpis abſētis ſcribiſ. vt eſt ſic oculos ſic ille manus ſic ora, gerebat, aut illa q̄ nulla ē fingiſ, vt q̄ fama ſecuta eſt, Cādida ſuccinctā latrātib⁹ iguina mōſtris, dulichias vexaſſe rates, Et abſciſſa vadit diſcordia palla, & cōſanguineo gaudēs bellōa flagello. ¶ Delubra, delubrū Var. l. viii. diuiarū reꝝ alios ait extiare locū in q̄ ꝑter ædē ſit area aſſūpta deoꝝ cā, vt ē in circo flāinio Iouis piſtoris, alios locū ī q̄ dei ſimulacrū dedicatū ſit ſicuti ī q̄ cādela poniſ cādelabrū dicimus, & ħ ille affirmare vr̄, & ħ hic tangit poeta Nā dii ſb pedibuſq deæ, illđ ſupi⁹ tāgit ī q̄rto, vt ꝑncipio delubra adeūt paceq ꝑ aras exq̄rūt, & vt arā ibi deoꝝ cā aſſūpta eē oñdat, vt paulo īfra aut añ ora deū pigues ſpaciaſ ad aras. Hęc ex Mac. Feſt⁹ āt ait delubrū fuſtē eē deliberatū. i. decorticatū q̄ſi ſine lib. i. cortice quē venerabāſ ꝑ deo. Pli. ait mirū videri qđ cū ſtatuaꝝ origo ita vetuſta ſit ſimſacra tñ deoꝝ lignea poti⁹ aut fictilia ī tēplis vſq ad deuictā aſiā dedicata fuiſſe. Euſ āt Pāphil⁹ ſcri. idē additq ex ligno Apollinis ꝑmā ī delo ſtatuā fuiſſe ex ligno palladi q̄ de ide apud athenięſes fuit. Itē iunoni apud ſamios, vt refert Callimach⁹, Peras q prius iunōis argolicę tēplū ꝯdidit, ex piri trūco ipſi⁹ Lineæ ſtatuæ

DON ¶ QVALIS mu alluſit ad Taurū qa ſacrificabaſ taurus. ¶ Tollit, bis accipe tollit Laocoon tollit Taurus. ¶ At ge. non inertia ſua decepti ſunt a Sinone, ſed iniquo deoꝝ ſtudio preſertim, Mineruæ. Petitus Laocoon qui equus vulnerauerat, & dracones ad ſimulacrū deæ refugerēt. ¶ Tum. v. tum magis, naꝫ ſupra dixerat, horreſco referens. ¶ Et. ſ. nā ex hac cōiectura argumētum ducebat.

CHR ¶ CIRcū ter. dati. i. circūdati. ¶ Nodos, Ne

dex ſimulacrũ finxit plato ĩ legib⁹ vetat ſimulacra deoꝝ ex terra fieri, qm̃ deoꝝ ſit pauimẽ tũ. Vetat, ebur qa aĩaꝫ depoluit, vñ ad deoꝝ ſimulacra ineptũ eſt, Aes & ferrũ Belli ſunt inſtrã, Auꝝ & argẽtũ ẽt inutile, qa ĩfœcũdæ terræ colorẽ putabãt, Vel qa ĩuidioſa poſſio ẽ.

SER a ℂ SEDES, per hoc oñdit domus Mineruę. b Orãda, placanda. c Muros, ſuppoſitos portę ſceæ. d Mœnia pãdimus vrbis, nõ eſt iteratio. Naꝫ ſeqt quater ipſo in limine portæ, dicit patefacta porta, vel diruta interiora ciuitatis eẽ nudata. Accingũt opi. i. preparãt ſe ad opus. f Intẽdũt, ligãt, vt intẽditq; locuꝫ ſortis. g Scãdit, trãſcẽdit ꝓpria magnitudine. h Fatalis, mortifera. i Sacra canũt, hĩnos dicunt. K Minãs, vel eminẽs, vt Minæq; murorũ, vel minitans euentũ aliquẽ malo ominans. l O patria, verſus ennianus, Sane exclamatio eo ptinet, ꝙ tãta fuerit vis cõſecrationis, vt ẽt poſt ꝓphanationeꝫ ab ingreſſu hoſtes vetaret. Nã nouimus ſepulchro Laomedontis qd ſupra portã ſcæã fuerat, tuta fuiſſe fata troiana. m Inclyta bello, qa ſupauerat myſiã totã. n Quater, ſæpi⁹. o Immemores, ĩprouidi. aut nõ memores oraculorum. p Mõſtrũ infœlix, poſt rẽ probatam dixit. q Tũc ẽt. ſicut añ hac ſepius. Nã Helena veniẽte ꝓdixerat futura bella & mala. r Dei iuſſu, præcepto Apollinis, q ſpe promiſſi coitus cõceſſa diuinitate fruſtratus ſuſtulit fidẽ vera dicẽti. s Nõ vnq̃, nõ aliquando, nam ſi nõnũquam eſſet, duæ negatiuæ facerent cõſirmatiuã. licet Terentius græco more dixerit Agrum in his regionibus meliorem neq; precii maioris nemo habet.

Ducendũ ad ſedes[a] ſimulacrũ, orãdaq;[b] Diuę
Numina conclamant.
Diuidimus muros[c], & mœnia[d] pãdim⁹ vrbis.
Accingunt[e] oẽs operi, pedibuſq; rotarum.
Subiiciunt lapſus, & ſtupea vĩcula collo
Intendunt[f], ſcãditq;[g] fatalis[h] machina muros
Fœta armis, pueri circum ĩnuptęq; puellę
Sacra[i] canũt, funemq; manu cõtigere gaudẽt.
Illa ſubit medięq; minans[k] illabitur vrbi.
O patria[l], o diuũ domus iliũ, & ĩclyta[m] bello
Mœnia Dardanidũ, quater[n] ipſo ĩ limĩe portę
Subſtitit, atq; vtero ſonitũ q̃ter arma dedere.
Inſtamus tamẽ ĩmemores[o], cęciq; furore
Et monſtrum[p] infœlix ſacrata ſiſtimus arce.
Tunc[q] etiam fatis aperit Caſſandra futuris
Ora, dei[r] iuſſu non[s] vnquã credita Teucris.
Nos delubra deum miſeri, qbus vltimus eſſet

ronaremus ſolũ, ſed tegerem⁹ deorũ q vna nobiſcũ perituri erant.

ℂ CONclamãt, nõ. n. vt ſupra diuiſæ ſunt ſñiæ, ſꝫ oĩuꝫ vna ẽ. Diuidim⁹, plena amẽtia Troianoꝝ, ſed quæ deoꝝ ita ꝓueniret, vt nec fatorũ ſepulchri non frãgẽdi meminerint, nec aduerterint non eẽ pp hoſtilem metũ mœnia diuidẽda, vñ exꝓmit qd dixit, Et ſi fata deum ſi mẽs nõ læua fuiſſet. Mediæq. m. il. u. At qui nondum ingreſſa erat, ſed illabitur, & nõdum ingreſſam mediæ vrbi minari videbatur. O patria, cũ quattuor ſint genera dicẽdi, Copioſum, Breue, Siccum, & Floridũ. Nã maro diuinitate ĩgenii ſui ſingula ꝓ loci tpis rei ac pſonaꝝ rõne adhibet, Ergo hic breui vtit, vt ibi venit ſũma dies, & alibi, & cãpos vbi troia fuit O pria, o aliqñ vocãtis ẽ, vt o ſocii neq; n. ignari ſum⁹ añ malorꝝ, & ſp iũgit vctõ, niſi p antiptoſin ponat ꝓ illo ntũs, vt Perſi. vos o Põpi. ſanguis qñ ãt nõ vocat, ſꝫ affectũ vel admiratõis vł exclamatiõis exꝓmit, & actõ, & vctõ iũgit, actõ Ci. o variã volucremq; fortunã. Itẽ O me miſeꝝ o te ĩfœlicẽ, Vctõ, vt o nõx illæ decẽ, q̃ me ꝑ ſule fuiſtis, Sic & ĩ hoc loco miratur & ĩdignat, & exclamat tã nobilẽ pt̃iã, ita infœliciter piſſe, Iſtam aliq̃t ppli italiæ, & maxie vmbri, teſte Pli nõ hẽbãt, ſed ei⁹ loco u ponebãt, ait Priſcia. Inclyta, a græco ẽ κλέος .n. famã, & gloriã ſignat. Ergo eũ ĩclytũ dicim⁹ cuius fama pſpicua, illuſtriſq; ẽ. Quater, ait Lactãtius in ſtatiũ. numerũ ĩparẽ ꝓſpera ſignare, & diis pſperis aſcribi, vñ illud nũero de⁹ ĩpare gaudet, Parẽ vero mortuis dari, & Statiũ cũ aduerſũ auguriũ ſignaret dixiſſe. Quater, axe ſereno ĩnotuit, ſic & in hoc loco Vir. Quater poſuiſſe, Addit ꝓterea idẽ Lactã. ĩparẽ nũeꝝ a Pythagora repetitũ eſſe maſculinæ virtutis, & deoꝝ ſuperum pp trinã

inclyt⁹ nũerus

DON ℂ DVCENdũ ad ſedes, eadẽ oĩuꝫ ex corde Laocoõtis fuit ſñia, & cõcordi voce clamãbãt. Diuidim⁹ muros, plena deſcribit troianoꝝ demẽtia, Nã quo tpe bellũ nec poſitũ fuerat, nec ſopitũ, muros diuidebant. Oẽs, Neqs a nefario opere abeſſet. Pedib⁹. q. r. Quærebat celeritas, vt q̃pp̃mũ ĩmitteretur iterit⁹. Nos delubra d. tãta amẽtia fuit, vt q exitiũ ĩminebat lætis frõdib⁹ tẽpla nõ co

CHR

trinã regulã diuinæ rõnis Quater repetitio ẽ q̃ ſemp orõni põdus affert ⸿ Atq̃ vtero ſo. q. ar. d. ex hac cõpoſitiõe ꝓboꝝ citat ſonũ quẽ deſcribit. Nã ſi recte ꝓnuncief ſonitũ quater arma dedere. ipſe verboꝝ cõtextus pronũciando imitatur ſonitũ armoꝝ. ⸿ Cæciq̃. i. excuſat quare ĩmemores fuerint, nam furor mentẽ auertit. ⸿ Caſſandra, de qua in ſequentibus.

Ille dies, feſta[a] velamus[b] fronde per vrbem.
Vertitur[c] interea coelũ, & ruit[d] Oceano Nox
Inuoluens vmbra[e] magna, terrãq̃, Polumq̃,
Myrmidonũq̃[f] Dolos fuſi p[g] moenia teucri
Conticuere, ſopor feſſos complectitur artus.
Et iã argiua Phalanx[h] inſtructis nauibus ibat[i]
A Tenedo, tacitę[l] per amica[k] ſilentia Lunę,

SER a ⸿ FEſta ĩrõde, quæ feſtos ĩdicat dies, vt laurus oliua hedera & ſimilia. b ⸿ Velamus coronam⁹, vt Victori velatũ auro vittiſq̃ iuuencuꝫ. c ⸿ Vertiſ cœlum, Atq̃ epitheton ẽ cœli ꝑpetuũ ẽ, ſꝫ ꝓtiſ nũc. i. ĩ aliã faciẽ cõmutaſ, qđ more ſuo ſeq̃ntib⁹ explanat. d ⸿ Ruit oceano naſciſ de oceano. vt Et ruit atra ad cœlũ picea craſſus caligine nubẽ, Iõ aũt ruit qa altius ẽ mare q̃ terra, vt diximus ſupra. e ⸿ Vmbra magna. i. terræ. & ẽ diffõ noctis. cũ ſol iſra hæmiſperiũ ĩ ꝯtriũ faciat vmbraꝫ q̃ nox ẽ. f ⸿ Myrmodonũq̃ dolos, a gñalib⁹ ad ſpãlia vẽire vitioſũ ẽ, niſi forte redeat ad cãꝫ vt h loco. g ⸿ Per mœ. p domos, vt ſupra Et mœnia pandim⁹ vrbis Mœnia. n. et publica et ꝓuata dñr. h ⸿ Phalãx, lĩgua macedonũ legio. & ẽ a pte totũ, h ẽ ſinecdoche. i ⸿ Ibat veiebat, vt nũc ꝓmũ a nauib⁹ ĩtis. K Amica, ſibi grata. ſciẽdũ ãt ſeptia lũa captã eẽ troiã cui⁹ ſimulacrũ apđ argos ẽ cõſtitutũ. hic eſt qđ diẽ, oblati p lunã, & alibi, p cęcaꝫ noctæ. l ⸿ Tacitę lu. aut more poetico noctẽ ſignat, aut phyſica rõne dixit. Nã circuli ſeptẽ ſunt, Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurii, Lunæ, & prim⁹ hoc ẽ ſaturni vehemẽter ſonat. Reliq̃ ſm ordinẽ minus, ſicut audiuimus ĩ cythara, cui⁹ vltĩa chorda min⁹ ſonat. Ergo tacita luna eſt, cui⁹ circulus vicin⁹ terrę ĩmobili, minus ſonat comparatione alioꝝ.

DON ⸿ VERtiſ, ĩ ſa re aliq̃ fundiſ qđ ĩ ea erat, Ergo verſato cœlo qđ ꝑbebat lucẽ tenebræ ex eo ceciderẽt. ⸿ Inuoluũt, nã q̃ ĩuoluta ſunt nõ vñr. ⸿ Fuſi. p. m. t. C. & labore trahẽdi eq̃, & tpe nocturno ĩciderẽt ĩ ſõnũ. ⸿ Ibat, ĩproprie dixit de nauigatõe. ſed adiũxit nauib⁹. ⸿ Tacitæ per amica. ſ. l. nullũ ẽ ſcriptoris vitiũ q̃ nũc dicat ſilẽtia lunæq̃, & ſupra meminerit tenebraꝝ, nã elegerũt eã noctẽ q̃ partim tenebroſa occultaret inſidias partim aduenientẽ luna illuſtris eſſet, vt ſine errore veniret, ergo & notitia littoris, & luna ſuffragabatur.

CHR Feſti dies ⸿ FESTA, diẽ feſtũ dicim⁹, hoĩeſ vero feſtinũ, dr aũt feſt⁹ a feria, ĩ his n. ferianſ. i ociãſ hoĩes. Dies igiſ aut feſti, aut ꝓfeſti, aut ĩterciſi ſũt, Feſti ergo dicati ſũt ĩ qb⁹ ĩſũt ſacrificii epulæ, ludi feriæ, ĩ ꝓfeſtis rẽpu & ꝓuatã gerẽ lꝫ, & faſtos cõiciles cõpẽdinos, & ꝑliares ĩ ſe cõtinẽt. Vtrũq̃ ſic exꝑmit plau. Feſto die ſi qđ ꝓdegris ꝓfecto egere lꝫ niſi pepceris. Interciſi hoĩuꝫ, deorũq̃ cões ſũt, ĩ his cũ hoſtia cediſ fari neſas ẽ, ĩterciſa vero cũ fuerit porrecta fari lꝫ Rurſus cũ adoleſ, nõ lꝫ, Ergo feſti ſũt, ẽ ſacra celebritas in q̃ aut ſacrificia ſiũt, aut diuĩe epulationes, vł ludiĩ honorẽ deoꝝ, vł feriæ, Et de feriis dcm̃ ẽ. Sũt ꝑterea ĩ ꝓfeſtis dies feſti, ĩ qb⁹ ꝑtori lꝫ fari tria verba dodico addico, Ne faſti his ꝯtrii ſũt, Atri dies ſũt ĩtœlices q erãt poſtridie oẽs idus, ĩmemores ignari, Memoria. n. p intelligẽtia poniſ Terẽ. ĩ andria, miſis nũc op⁹ ẽ tua mihi ad hãc rẽ ex ꝓmptu mẽoria atq̃ aſtutia. ⸿ Vertiſ ĩterea, locus ex Homero. Ennius tñ Vertiſ ĩterea cœlũ cũ ĩgẽtib⁹ ſignis. Legẽdũ puto ſimplr Vertiſ cœlũ. i. ex cõuerſiõe cœli fit nox, cũ ſignũ illđ ĩ q̃ erat ſol ex vertigine cœli occidẽt, ſecũq̃ ſolẽ trahẽt. Nã ridiculuꝫ qđ dicũt lõgo itinẽ laſſatũ ſolẽ cũ ad vltimũ cœli ſpaciũ venerit, elãgueſceſ ac tabefactũ afflare ſuos ignes. ⸿ Ruit oceano nox, vt ſuꝑ oñdim⁹ poetã ꝯtextu verboꝝ excitaſſe ꝓnũciãdo ſonitũ armoꝝ quẽ dſcribebat, ſic nũc monoſyllaba dictiõe verſũ rueſ facit, & verſu rẽ imitaſ, ſic alibi ꝓcũbit humi bos. Facit aũt rẽ veriſilẽm, nã laſſitudo. ⸿ Nox, curarũ ſolo. & vinũ ꝓfundũ ſomnũ ĩducẽ poterãt ⸿ Phalãx, acies ẽ macedonica, q̃ vt ait Liui⁹ niſi ꝑlõgis haſtis velut vallũ añ clypeos obiiciat, ad quã rẽ libero cãpo op⁹ eſt, iutilis eſt. Curti⁹ ãt ait Macedones phalãgẽ vocãt peditũ ſtabile agmẽ, & Cæſar ĩ cõmẽtariis ait heluetios feciſſe phalãgẽ, hoc ẽ clypeoꝝ ꝯnexionẽ, q̃ ẽt teſtudo nũcupaſ. Quapp & iuue. p trãſlationẽ dixit, iũctoq̃ vmbõe phalanges. Ait ꝑterea Pli. phalanges ſignare fuſtes, qb⁹ aphri ꝑliũ ꝯ ęgyptios ꝑmi feceẽt. Noni⁹ vero phalãges eẽ fuſtes teretes, q nauib⁹ ſubiciũſ. Poſuit ãt ſpẽm ꝓ gñe. ⸿ Silẽtia lu. Cato de re ruſtica. Ficos, oleas, mala, pira, vites ĩſeri opꝫ lũa ſilẽti p⁹ meridiẽ ſine vẽto auſtro. Item prata prĩo vere ſtercorabis luna ſilẽti.

phalãx

ſilentiũ Luna

Littora nota petẽs flãmas[a] cũ regia puppis
Extulerat, fatiſq;[b] deum defenſus iniquis
Incluſos vtero Danaos, & pinea furtim
Laxat clauſtra Sinon illos patefactus ad auras
Reddit[c] equus, lętiq; cauo[d] ſe robore promunt
Tiſſãdrus[e], Sthenelusq;[f] duces, & dirus[g] Vlyxes
Demiſſum lapſi per funẽ Acamasq; Thoasq;,
Pelideſq; neoptolemus[h] primusq;[i] Macaon
Et menelaus, & ipſe doli fabricator Epeus
Inuadunt vrbem[k] ſomno, vinoq; ſepultam.
Cęduntur[l] vigiles portiſq; patentibus omneis
Accipiunt ſocios, atq; agmina cõſcia[m] iungũt.
Tẽpus[n] erat, quo prĩa quies mortalibus ęgris
Incipit, & dono diuũ gratiſſima ſerpit[o].
Inſonis[p] ecce[q] añ oculos moeſtiſſimus Hector
Viſus[r] adeſſe mihi largoſq; effundere fletus

SER a FLAMmas tum te. p. more militiæ, vt Dat clap̃ e puppi ſignũ. Eſt ãt tropus, p pup p. m nauiũ, p nauim eos q in naui ſũt ſignat. b Fatis iniqs, volũtate numinũ, nõ illis ꝓpitia, ſed in nos iniqua, vt Lucanus, de Mario, Non ille fauore Numinis Igẽti ſuperũ ꝓtect⁹ ab ira Vir ferus, & fato cupiẽti ꝑdere Romam Suffi ciens. c Reddit, quaſi debitos, vt Redditus his primũ terris ſic Horatius, Nauis quæ tibi creditũ Virgi. debes finib⁹ atticis reddas incolumẽ ꝓcor. d Cauo robore ꝑ phe. xegeſis eq. e Tiſſandrus. Polynicis & Argiæ fili⁹. f Sthelen⁹, Capanei & Euadnes filius. g Vlyxes, Laertæ, & Anticliæ. h Neoptolemus, qa ad bellũ duct⁹ eſt puer Pyrrhus. Pyrrhus vero a capillorũ q̃litate vocitat⁹ ẽ, Nã pyrrhatii Capilli dĩr, Achillis & Deidamię fili⁹, pelei & Thetidis nepos ex p̃te. Ex m̃re vero Lycomedis regis ſciriæ iſulæ. i Primusq; ma. Aeſculapii fili⁹ medicorũ maxim⁹, aut princeps, aut nũeri ſui. Nã p ternos diſtixit. k Vrbẽ. i. ciues, cũ vrbs muros ſignificet, ciuitas vero ei⁹ habitatores. l Cædunt vigiles, nõ act⁹ nomẽ eſt, ſed officii Vigiles ãt capitolii ſignãt. Nã paulopoſt Vix ꝑmi ꝓlia tẽtant portarũ vigiles. m Cõſcia, cõiurata. bñ aũt in iſidiis cõſciarũ nomiat. n Tp̃s erat quo prĩa qes, hoc loco noctis deſcribit initiũ. Alibi totã noctẽ vt Nox erat & placidũ carpebãt feſſa ſaporẽ Corpora p terras Deſcriptiones ſane pro rerũ q̃litate vel tendunt vel corripiunt Illo. n. loco p̃tio ad inuidiã ptinet didonis, vt vigiliacũ. Sunt autẽ ſolidæ noctis partes ſm Varronẽ hæ veſpera, cõticiniũ, intẽpeſtum, gallicinium, lucifer. Diei, mane, ortus, meridies, occaſus De crepuſculo vero, qđ ẽ dubia lux, (Nã crepꝑ dubiũ ſignat) q̃rit, Et h veriꝗ tpi poſſet iũgi, vſus tñ, vt matutino iũgamus optinuit. Licet Lucanus dixerit, Longa ꝑcuſſo nituere crepuſcula phœbo Manus vero. ñ ẽ mane bonũ dixẽ veteres. o Serpit, latenter membris infundit. p In somnis, aut per ſõnos, aut ſi iſomnis legeris erit ſynæreſis. i. cõglutinatio ꝓ iſomniis. q Ecce, hac pticula vtimur q̃tiẽs aliqd repẽtinũ volum⁹ idicare, vt Ecce man⁹ iuuenẽ iterea poſt terga reuictũ. r Viſus adeſſe, bñ viſus, qa ſomnia videt ũn, nõ ſunt nãle ẽa, qđ paulo poſt dicit. effert penetralib⁹ ignẽ, confirmatis eſt. Nã illud uiſſe verum contendit.

DON FLAMmas, ſigno aduentum Græcorũ cognoſcẽs, ſi non rẽ ageret. Reddit, vſus ẽ bono verbo, nã quos occultãdos tenebris accepit, reddit aeri. Vlyxes & ipſe dux ĩtellr. Inuadunt. ordo ẽ Cedunt vigiles p. q p. o. Accipiũt. ſ. a. a ciu & deinde iuadũt vrbẽ. ſ u. q ſ. Ne ſit vitiũ, vt primũ inuadãt vrbẽ, & poſtea ſcipiãt ſocios p portã. Prio. n patefact⁹ ẽ equ⁹ deĩde vigiles occiſi, et poſtremo p vrbẽ ſparſi ſũt, et potuerũt ciues latẽ q duplici malo eẽnt affecti vino, & ꝓfundo ſõno. Pria qes, excuſat æneas ſi ſõnũ ea hora capiebat q oĩa aĩantia reficit ſõnus cui⁹ initia tm̃ põderis hñt, & tãta vi mẽtes opprimũt, vt oĩ cura ſubmota alti⁹ ſoporent & cũ mun⁹ deorũ ſit ſõn⁹ ad refectionẽ nob datũ crimẽ nõ ẽ ſi cõceſſo tpe dormiat. Viſus ade. oñdit poeta ñ veras ſꝫ veriſiles imagies videri cũ dormiẽtib⁹ afferũtur. Ex mœror ãt & ſq̃lor imagis ẽt ſi mihi v̄bis nũciaſſet. cõiectura colligeret funeſta portẽdẽ.

CHR PINEA, verũ eſt qđ Serui. dicit eſſe pnitio ſam arborẽ, hic grece φθὶῤ dr̃ qa φθὶῤω corrumpo eſt Home in ſecundo.
ὀι μιλητον ἔχον φθὶρων τορος ἀκρὶ το
φυλλον.
Thoas ſi Andremõis ex Aetolia Machaõ & podalirius æſculapii ſilii pp peritiã medicinæ ad bellũ troianũ ſũt vocati. Tp̃s erat, periphraſis ẽ. nã teſte Quĩtilia qcqđ ſingularib⁹ breuis ꝑt cũ ornatu latius oſtendit periphraſis eſt, latinæ circũlocutio dr̃. Verũ vt decorũ hẽt periphraſis, ita cum i vitium incidit perſologia dicit Quintilia. ait Eſt præterea chronographia ſ. tẽporis deſcriptio.

RAPTATVS,

Raptatus[a] bigis[b] vt quondam aterq; cruentũ
Puluere perq; pedes traiectus[c] lora tumenteis.
Hei[d] mihi qualis erat quantũ mutatus ab illo
Hectore qui redit exuuias[e] indutus Achilli,
Vel danaũ Phrygios[f] iaculatus puppib⁹ igneis
Squallentẽ barbã[g] & cõcretos ſanguie crineis,
Vulneraq; illa gerens q̃ circũ plurima[h] muros
Accepit patrios. vltro[i] flens ipſe videbar
Cõpellare[k] virũ & mœſtas expromere voces.
O lux Dardaniȩ ſpes[l] o fidiſſima Teucrum
Quȩ tãtȩ tenuere morȩ? q̃bus Hector ab oris
Expectate[m] venis? vt te poſt multa tuorum
Funera poſt varios hoiumq; vrbiſq; labores.
Defeſſi aſpicimus quȩ cauſa indigna ſerenos
Fœdauit[n] vultus? aut cur hȩc vulnera cernos
Ille[o] nihil nec me quȩrentem vana[p] moratur.
Sed grauiter gemitus[q] imo de pectore ducens,

SER a ¶RAPTAtus, freq̃ntatiuo vtiẽ, vt ſupra. Ter circũ iliacos raptauerat hectora muros. b ¶Bigis ꝑm artẽ mõ dixit, q̃ exigit vt q̃ de plibus cõſtãt, plali tm̃ nũero dicam⁹, Vt bigas, q̃drigas, mappas. Sed hȩc plerũq; corrũpit auctoritas vt Hora. Ne ſordida mappa. Itẽ Stati⁹, Rorifera gelidũ tenuauerat aera biga. c ¶Traiect⁹ lora, traiecta lora hñs d ¶Hei mihi ꝟſus Ennii. ¶Exuuias idut⁹ achilli, celauit mortẽ Patrocli ad laudis augmẽtũ. Indut⁹ actõ iũgiẽ, vt hoc loco, & vt magis i vſu ẽ ſeptio, quo nũc non vtimur. Exuuias tm̃ plali numero dicimus. f ¶Phrigios ignes flãmas troianas, qb⁹ Proteſilai nauis incenſa eſt. g ¶Barbã, ſingulari numero hoiũm, plali q̃drupedũ dr̃. Vñ dubitaẽ de q̃bus dixerit, Striaq; ipexis iduruit horrida barbis. h ¶Plurima muros, qa vt Ho. dicit. ἔντευχ' ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες ἀχαιῶν οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν ἕκτορος In extictũ n. Hectorẽ oẽs tela iecerũt more maioꝶ. Vñ eſt Et bis ſex thoraca petitũ, Per foſſumq; locis pp duodecim pplos tuſciȩ, Duodecim.n. lucumones, q reges ſũt lingua tuſcoꝶ, hẽbant. Vñ eſt Gens illi triplex ppli ſub gẽte q̃terni. i ¶Vltro, qa rõ exigebat, vt loquereẽ ille q venerat. k ¶Cõpellare, alloq. l ¶Spes o fidiſſima, bñ p contrariũ. Spes n. ſemper icerta in Hectore fidiſſima. m ¶Expectate, antiptoſis eſt, p expectatus. n ¶Fœdauit, cruentauit, vt ſanguine fœdantem, & bene pmanſit i tranſlatione qa ſupra dixerat o lux, iõ & ſerenos. iõ & fœdauit. Nam Salu de nubibus Fœdauere lumẽ. o ¶Ille nihil ſ. ad interrogata. Pleraq; enim verba ex negociis accipiũt ſignificationẽ. p ¶Vana, falſa. q ¶Gemit⁹, nec.n. paruus dolor eſt viro forti fortẽ virum fugam ſuadere. Et nota omnes ſuaſoriȩ ptes hoc loco contineri.

CHR veras. ¶O lux, errorẽ deſcribit dormiẽtis, vt qd optime norat quaſi neſcius iterrogaret. ¶BIGIS, Bigȩ ſũt duo eq ſil iũcti, itaq; neq; hoc neq; illȩ hoc noie appellanẽ, ſʒ ambo ſil, ſic & q̃drigȩ q̃ttuor ſũt eq ſil iũcti. ¶Ab illo hectore, vnus ẽ Hector, nec mutaẽ eſſentia, ſʒ dicimus aliũ hectorẽ cũ ita imutata ſũt accidẽtia & q̃litates vt ali⁹ appeat. ¶Ignes, naſ pmũ appellãtib⁹ Grȩcis obuiã armat⁹ ſ. d⁹ Hector nauẽ Proteſilai, q̃ pria lit⁹ tetigerit excuſſit, & victoria latus ad ſuos rediit. ¶Sq̃llentẽ bar. ex Auli. Geli. ſnia ſq̃lẽ dcm̃ eſt a ſquãmarũ crebritate, aſpitateq;, q̃ i ſpẽtũ & piſciũ coriis viſcũẽ. quicqd igr̃ nimis icultũ atq; obſitũ aliq̃ re ẽ. & icutẽ facie noua horrorẽ viſcẽtib⁹ pt, id ſq̃lẽ dicebaẽ ita i re lucida vt ſordida, i lucida poſuit poeta in ſeq̃ntib⁹ p tunicã ſq̃lẽtẽ auro lat⁹ haurit aptũ, ſic & Acci⁹ i pelopidis. Ei⁹ ſpẽtis ſq̃me ſq̃lido auro & purpura ꝯtextȩ. i ſordida h̃ ẽ ſq̃lẽtẽ. b. i. ſordib⁹ nimis iculcatã & obſitã, ſʒ teſte eodẽ Gelio mlto, aſſiduoq; vſuq; ita cõtamiatũ ẽ h̃ ꝟbũ vt iã ſq̃lor de iq̃namtis dũtaxat dici cœpit. ¶Cõcretos, cõcerni dr̃ res q̃ añ fluxiẽ, vel ſua ſpõte cõdẽſaẽ & cohȩret vt ſanguis poſtq̃ de vẽis egreſſus ẽ, vel alia accedẽte mã, nã crines nã fluxiles ĩplicitĩ ſanguie cõdẽſanẽ & coherẽt. ¶O lux ex Ennio eſt ille. n. ¶O lux, troiȩ germãe hector. Quid ita cũ tuo lacerato corpe miſer. Lux ergo ad ptm̃ & pñs. Spes ꝟo ad futuꝶ referẽ. Vt. n. lux luce reſtauraẽ ſic egregiis h⁹ viri factorib⁹ troianũ ipiũ illuſtre reddebaẽ, & ex his meritis oĩs de futuro ſpes i eo reponebaẽ. ¶Quȩ. t. t. m. oñdit nãſ ſonioꝶ. Nã ſoniãs nõ meminerat ȩneas hectorẽ occubuiſſe, nec ab achille cõfoſſuʒ, nã q̃ ſup ait vulneraq; illa gerẽs, & cȩtera hmõi ex vigilãẽ mẽoria ad pñs narrat. ¶Vt admirãtis ẽ, in buco expſſim⁹. ¶Indigna, nã digne nõ poterãt fœdari optimi viri vultus. Eſtq; vniuerſa hȩc interrogatio pronũcianda cũ ſummo dolore ac ſtupore.

DON ¶VIDEbar, & hic oſtẽdit imagies nõ eſſe

Heu fuge[a] nate dea, teq; his ait eripe[b] flammis.
Hoſtis habet muros, ruit alto a culmine troia.
Sat[c] patriæ, Priamoq; datū ſi Pergama dextra
Defendi poſſent[d] etiam hac defenſa fuiſſent
Sacra[e] ſuoſq; tibi comendat Troia Penates.
Hos cape fatorum[f] comites his mœnia quære
Magna pererrato[g] ſtatues quæ deniq; Ponto
Sic ait: & manibus vittas. Veſtamq;[h] potentem
Aeternumq; adytis effert penetralibus ignem.

SER a ¶FVGE nate dea, ꝓpoſitio eſt. b ⸿Eripe flāmis, vtile. his aūt δεικτικῶς .i. demōſtrātis ad locū. c ⸿Sat p̄riæ. priamoq; datū honeſtū. Nam cōtra fata venire cōſtat neminē poſſe. d ⸿Etiā, multi hic diſtigunt, vt ſit adhuc, vt Etiā arma tenētē. Sed meli⁹ eſt etiā hac, vt Et pticeps gloriæ ſit Æneas, & Hector ſupbiā vitet. e ⸿Sacra, ſuoſq; tibi cōmendat troia penates, neceſſariū. Nā ſacrilegiū eſt nō liberare cōmēdatos penates. ⸿Fatorum comites, poſſibile, quia occurrebat Hoſtis hēt muros, dat ei comites deos. g ⸿Pererrato, vna Pars oſonis hoc aūt verbo oñdit erroris lōgīnqtatem. h ⸿Veſtam, deam ignis, quæ vt ſupra diximus terra eſt.

DON ¶HEV fuge, viro forti fugā ſuadet quā nō ſuaderet ſi ſupereſſet aliqd cui poſſet ſubueniri, mox ſubnectit cām q̄ oēm vī deſperatiōis ꝓtinet. ⸿Heu fuge, īcipit recte a doloris ſigno Dolebat.n ꝙ q dēbat hortari ad auxiliū fugā ſuaderet viro forti. Et ꝙ ſic iterierat tota res, vt nihil ſupeſſet qđ auxilio fulciri poſſet. ⸿Hoſtis ha. m. ſcđa deſpatio. Muros, qbus ſe tutari potuiſſent. ⸿Ruit al. c. t. tertia deſpatio. i. cōcedit iam cui ptās ſubuenerat. ⸿Sat p̄riæ. p. q. vt primi veniſſe iteritū denotaret. ⸿Si pgama d. q̄ſi dicat ꝯ tantā vi nihil valere humanā virtutē, & ꝓbat ꝙ ſi poſſent defendi, defenſa fuiſſent hac ſ. mea. ⸿Sacra. q. d. nō ē ergo flagitiū ꝙ fugiat, cū p̄ria ſuos deos fuga liberādos velit. Nimiū ēt religioſum ꝓbare voluit, cū ipſis religionib⁹ cōſeruandis ſit aptiſſimus, aut ēt diis potiorē nullus n. cōmēdat īferiori. De his diis meminit in themate, īferretq; deos latio Omni ergo culpa vacat fugiturus, ſi fugā ſuadet imago viri fortis, & p̄ria cōcedit fugā, & deoꝝ, ſacrorūq; ſocietas. ⸿Fatorū co. adiuuabūt tua fata, cū tui comites fuerint, Quid n potuit æneas, ſi dii ipſi nō potuerunt. ⸿Magno, qa magni ſunt dii, & ꝓponit ſpē futuri tpis, vt ſit toleratio pręſentis calamitatis. ⸿Pererrato ponto, vt oſtenderet ſe vera inſinuare, prędixit proſpera, & his laborioſa addidit.

CHR ¶ETIAM adhuc, vt placido ne etiam pugnabis amori: ⸿Hæc ſ. mea. q. d. adhuc viuerem ſi fata troiaꝫ defendi voluiſſent. Vel dicam⁹, & hac quaſi dicat hac quoq; tua dextra q̄uis ego ſpes fideliſſima occubuiſſē. ⸿Suos, recte ſuos, nā illos ex ſamothracia ī phrygiā trāſportauit Dardan⁹. De penatib⁹ Dionyſi⁹ multa. ⸿Æternū, in tēplo. n. veſtę ignis perpetuus ſeruabatur. Sed qđ annis calēdis martiis īnouabatur. ⸿Veſtā. pcurrā ſemel rē totā, ne iteꝝ de ea narrādū ſit. Eā igiẜ ſaturni & opis filiā fabulātur. Ouid. Semie ſaturni tertia veſta fuit. Hoc nom̄ troianū fuit & veſtā vnā e penatib⁹ putant, vel ſaltē illoꝝ comitē. Hic ꝯſules Macro. teſte & dictatores cū magſtatū inibāt Veſtæ & penatib⁹ ſacrificabant, ꝓpeaq; hic poeta cū de penatib⁹ meminiſſet addidit veſtā, Cic. lib. de nā deoꝝ, ait veſtā dici ab hęſtia gręco verbo, vīq; ei⁹ ad aras, ſocoſq; ptinē & qm̄ cuſtos ſit reꝝ ītimaꝝ, oēm illi⁹ p̄cationē & ſacrificationē extremā eē. Ouid. illā. mō ignē pōit, vt nil aliud veſtā q̄ verā ītellige flāmā, mō terrā vt ſic īceſta pit qa quā violauit in illā ꝯdiẜ, ē tellos, veſtaq; numē idē. Dio, ſiculus ſcribit veſtā domoꝝ conſtructricē fuiſſe. Proptereaq; īſtitutū vt ī oīb⁹ domib⁹ colaẜ. Plato aūt in phœdro q ænigma ita loqtur. Magn⁹ rex eitās alatū currū īcedit exornās cūcta ac diſponēs, ac poſtremo demōſtrat, ꝙ cæteri dii currū ſequunẜ, ſola āt vaſta domi manet p qđ ītellige veſtā terrā eē q̄ immobilis ē & ignē īcluſū tꝫ. Quapp veſtæ ſimulacrū nullū erat, ſed ī media tēpli teſtudie pendebat terra, Putāt multi dici veſtā a græco verbo hæſtia mutata aſpiratiōe indigāma æolicū, vel aveſtiēdo ꝙ terra herbis ac arboribus veſtiaẜ. Ferunt āt illā adamatā a Priapo fuiſſe, q vim ſeminalē ſignat, qa nihil ꝓductura ſit terra ſine vi ſeminali. Volūt, p̄terea veſtam nutricē iouis fuiſſe. eāq; illū ſuo gremio ſuſtētaſſe. Exprimebāt āt illā hmōi pictura tēplū pīgebāt latū ac ſpacioſū cū ara in medio, & ea vtriq; ignē hēbat, q ꝑpetuus ſeruabaẜ cū eū extīgui nullo pacto ſas eſſet. Cui miniſterio veſtalē virgīes p̄erāt, ſicq; ibi depictæ igne fouē videbanẜ. Supra ꝓo piaculū tēpli depicta erat ipſa veſta ī formā virginis infante ipm Iouem in ſuo ſino fouētis, Sacra veſtæ ex troia in Italiā vexit Æneas. Templum illi, albæ erexit Aſcanius. Romæ vero an romul⁹, an numa erexerit dubitaẜ. Veſta

positum

Poſitũ aũt erat inter capitoliũ & palatiũ, vt eſt apud Diony. illud ẽt ſcribit apud eũdẽ Diony. Præter hæc oĩa ſacra ſingulas ẽt curias, q̃ xxxvi. erãt veſtã ꝑuatã hũiſſe, Eſſeq; pleroſq; q q̃rẽtib⁹ cuſtodit⁹ ignis qd ſit & q̃ re ꝟginib⁹ ꝑuãdus mãdet᷑ rñdeãt, ꝙ ignis res eſt imaculata & virgĩes icorruptę, ppea q; caſtiſſimo diuoꝝ puriſſimũ mortaliũ amicũ eẽ. Veſtæ ãt ppo ni ignẽ, qa tellus cũ ſit, mediũq; mũdi teneat locũ iſlãmatiões excelſi. facit ex ſeipſa ¶Verũ ẽt ꝑter ignẽ arcana q̃dã eẽ i tẽplo deæ ſacra. multi crediderũt, quoꝝ neq; ꝟgies neq; ipſi põti ſices cognitionẽ habeãt, qd niſi eẽt nũq; tãto ſe picuIo expoſuiſſet flagrãte tẽplo. L. Cecili⁹ metellus. Refert ꝑterea Aul. Gel priæ q̃ huiuſcemodi ſit adhibita miniſterio Amatæ nomẽ fuiſſe, ac ppea reliq̃s deiceps oẽs amatas appellatas fuiſſe Diciq; nõ electas, neq; creatas veſtales, ſ; captas, eo ꝙ capiebat᷑ a põtiſice de manu pr̃is veſtalis ꝟgo & tãq; bello capta de patris ptãte egrediebat᷑. Nõ licebat ãt capi aut ſex ãnis minorẽ aut decẽ maiorẽ, neq; capi poterat, q̃ ligua debilis eẽt ſenſu ue auriũ diminuta, aut aliq̃ cõrpis labe iſignita neq; rurſus cuius parẽtes alter ãbo ue ſuitute ſuiſſent, aut fuiſſent in negociis ſordidis verſati. Addũt nõnulli nõ eſſe fas eã capi q̃ in italia nõ hẽt domiciliũ. Virgo veſtalis ſimul capta, & in atriuꝫ veſtæ deducta & põtiſicib⁹ tradita pr̃ia ptãte exibat & teſtamẽti cõdẽdi ius hẽbat. Erant põtiſicis ꝟba i capiẽdo vt ſacerdotẽ veſtialẽ q̃ ſacra ſaciat, & q̃ iuſſi ſacerdotẽ veſtalẽ facere ꝓ pplo q̃ritib⁹ ue q̃ optia lege ſiũt, ita te amata caplo. Fuerãt aũt a ꝑncipio veſtales q̃ttuor a Numa cõſtitutæ, poſtea vero pp ſacroꝝ miſterioꝝ multitudinẽ ſex factæ. Vbi ſũt ingredĩ iterdiu nulli ex marib⁹ iterdicebat᷑. Noctu aũt nemini imorari fas erat, trigita vero annos neceſſe erat eas manẽre inuptas & caſtas. Quo tpe ꝑmis decẽ ãnis ſacra addiſcebãt. aliis decẽ ꝑficiebãt, vltimis vero decẽ alias docebãt. Expleto. xxx. anno licebat illis ipune nubẽ depoſitis vittis ac reliq̃s ſacerdotii iſignib⁹, Pleræq; tñ ad mortẽ manebant, deterrite maxie eaꝝ q̃ nupſiſſent iſœlicib⁹ exitib⁹ i q̃s plerũq; incidebãt. Multi aũt & pulchri veſtalib⁹ a ciuitate honores reddebant᷑ Cõtra vero minorib⁹ criminib⁹ dãnatæ verberabant᷑ Corruptas ãt huiuſcemodi morte mulctabant᷑, Viuæ u feretro vt mortui ſolẽt efferebant᷑ cũ luctu eas amicis & cognatis ꝓſequẽtib⁹, ferebãturq; vſq; ad portã collinã. Erat. n. vt ẽt plutarch⁹ oſtẽdit, ibi itra muros tumulus & dom⁹ ſubterranea a Numa iſtituta, In q̃ lectus erat ſtrat⁹ ardẽs. Erat panis aq̃ & lac, ne virgo ſacrata famæ ad mortẽ cõpelli videret᷑, Põtiſex igitur archana quedã ꝑcatus in ſcalis i domũ deſcẽdẽtib⁹ illã ponebat, ſtatimq; ſeſe auertebat. ac ꝑſto aderant q humũ iniicerẽt, Hinc Iuue. Cũ quo nup intacta iacebat Sanguĩe adhuc viuo terrã ſubitura ſacerdos. ¶Penetralibus, adiectiuũ eſt in hoc loco quaſi penitus remotis, alš ſubſtãtiuũ & ſigniſicat ſecretiores domi partes a penitus & intrãdo dictũ. Penitus aũt & ſi aduerbiũ ſit, vt penituſq; repoſtas, Tñ nomẽ inuenit᷑ Plau. Excrea vſq; penitis faucibus.

Diuerſo[a] interea miſcentur mœnia luctu.
Et magis atq; magis[b] (quãquã ſecreta parentis
Anchiſę[c] dom[9] arboribuſq;[d] obtecta receſſit[e])
Clareſcunt ſonitus armorũq; igruit[f] horror.
Excutior[g] ſomno & ſummi faſtigia tecti.

SER a ¶DIVERſo i. terea, ſi eſt porconomia, agit. n. æneam non fuiſſe proditorem, ſed propter lõginquitatẽ dom⁹, & tardius bella cognouiſſe, & facili⁹ euitaſſe diſcrimẽ b ¶Magis atq; magis. Iteratiõe ſermõis fecit augmẽtũ, ac ſi diceret magis ac plus, ſed pp metrũ nõ potuit ſic ẽt & i diminutõe veluti ſi dicat, & min⁹ atq; min⁹ & vt ꝑ vtcũq; ponit᷑ tñ alibi magis atq; magis prio vehemẽter. ſicut ẽt qd crebro ẽ apd Ciceronẽ lectũ. c ¶Anchiſæ dom⁹, ſatis religioſe locis oĩb⁹ q̃diu viuit anchiſes, ei vniuerſa ꝓcedit, vt alio loco, Et pr̃ anchiſes dat᷑ ſatis vela iubebat. d ¶Arboribuſq; obtecta, laus dom⁹, & argũ ſi nõ audit⁹ eſt ſtrepitus armoꝝ, & vrbis captę clamõ ab ęnea. e ¶Receſſit, a frequẽtia ſe remouit, & eſt ſpecioſa trãſlatio, quotiẽs rei mobilis ad immobilem, vel ecõtra tranſſertur officiuꝫ. f ¶Ingruit, inuadit, vt igruit Æneas italis, & prælia miſcet. g ¶Excutior ſomno, vt appareat terroris eſſe, non ſatietatis.

DON ¶EXCVTIOR. non dixit expergiſcor qd eſſet aut ex ſacietate ſomni aut ex aĩ trãq̃litate. Quies ergo dormientis abrupta eſt. ¶Et ſummi fa. t. A. ſ. ſupero, vt poſſet vel vidẽdo ꝑ flãmas vel audiendo cũcta pcipe.

CHR ¶MISCENtur, cõturbant᷑. cõfundũt᷑, & cõmixtiõe clamãtiũ & vlulãtiũ. ¶Arboribus, viridariis arborib⁹ refertis, ¶Receſſit, i receſſu vrbis poſita. ¶Clareſcũt nã iã vrbe potiti aperte cũcta inuadebant. ¶Ingruit, iminet. ¶Horror. hoſtilia. n. arma horrorẽ icutiũt & qa obſtrepebãt & qa flãmis micabãt. ¶In-

gentem,vel pulcherrimæ comparationes qbus & depictum cuncta grecorum impetus & vrbis ruina ante oculos ponitur & ipſius æneas animi,corporiſq; ſtupore exprimitur.

SER a ℂ ARRectis auribus tranſlatio ab animalib⁹ vt apud Terentium, Arrige aures pamphile. b ⸿ Flumine fluxu, vt flumectat flumine vultum. c ⸿ Torrens, fluuius qui æſtate ſiccat, vnd & nomē accepit. Cui græci p cōtrarium dedere vocabulum. Nam χειμαῤῥουν dixeret a tpe quo creſcit ſicut æquinoctiū ἰσημερία d ⸿ Præcipiteſq; trahit ſiluas. hoc ſpāle fluuii eſt, ſupradicta vero ēt ignis. e ⸿ Inſcius,

Aſcenſu ſuperō atq; arrectis[a] auribus aſto.
In ſegetem veluti cū flāma furētibus Auſtris[c]
Incidit.aut rapidus mōtano flumine[b] torrens
Sternit agros ſternit ſata lęta boūq; labores.
Pręcipiteſq;[d] trahit Siluas ſtupet inſcius[e] alto
Accipiens ſonitum ſaxi De vertice[f] Paſtor.
Tum[i] vero māifeſta[g] fides Danaumq; pateſcūt
Inſidię iam Deiphoebi[h] dedit ampla ruinam
Vulcano ſuperante Domus:iam ꝓximus[i] ardet
Vcalegon Sigęa[k] igni freta[l] lata relucent.
Exoritur clamorq; virū clangorq;[m] tubarum.
Arma amens[n] capio nec ſat rationis in armis.
Sed glomerare manū bello[o] & cōcurrē in arcē
Cum ſociis ardent animi furor[p] iraq; mentem
Pręcipitāt Pulchrumq; mori ſuccurrit i armis.
Ecce autem telis Panthus elapſus Achiuum
Panthus Otriades arcis[q] Phoebiq; ſacerdos
Sacra[r] manu victoſq;[s] Deos paruumq; nepotē
Ipſe[t] trahit curſu q;[v] amens ad limina[x] tendit.

cis phoebiq; ſacerdos aut ſubrogatus intelligimus. aut qđ melius eſt, mores romanus tetigit. In Capitolio enim deorum oīū ſimulacra colebant. r ⸿ Sacra manu. hoc eſt pp qđ ſupra ait. Sacra ſuoſq; tibi cōmēdat troia pēates. s ⸿ Victoſq; deos qegebāt ſacerdoc auxilio, ſimt & Aeneæ excuſat abſceſſus. t ⸿ Ipſe trahit. ſeptima ſyllepſis. Thrait enis ls nepotis tm̄ ſit, tū & ſupiora cōcludit. u ⸿ Curſu, legit & curſum.

nō ignarus. Nā videt ſed q nō valde ſit cāctū pitus.i.ſimplex. f ⸿ Saxi de vertice.i.montis. Cōtra i ſexto mōtē p ſaxo poſuit, vt Prenſanteq; vncis manib⁹ capitis aſpera mōtis. g ⸿ Manifeſta fides, nō ſomnii vt quidaꝫ volunt, ſed fraudis græcorū. Nā & hoc ſequit. Danaūq; pateſcūt inſidiæ. h ⸿ Deiphobi, qa ipſe. poſt mortē Paridis Helenā duxit vxorē, i ⸿ Proximus ardet vcalegon, rē domus ad pſonā trāſtulit, & eſt τὸ αἴτιον, vt Mantua ve miſeræ nimium vicina Cremonæ. K ⸿ Sigæa, due ſunt troiæ ꝓmontoria, Rhœteū & ſigæū, qđ dictū eſt pp Herculis taciturnitatē, q ꝓhibitus hoſpitio ſimulauit abſceſſum, & inde cōtra troiā p ſilentiū venit, qđ σιγή dr̄. l ⸿ Freta lata relucēt incēdii magnitudinē voluit ſignare nō hoc deſcribere, lata aūt iō dixit, qa ſe anguſti ꝫ pontici oris illic dilatant, vt Saluſtius dicit. m ⸿ Clangor, grecū eſt. Nā κλαγγὴ dr̄. illud ſane intelligendū eſt qa mortē tetigit expugnationis. Plerūq; eniꝫ ad tubā euertunt ciuitates. ſicut albā Tullius Hoſtili⁹ iuſſit euerti, n ⸿ Amēs, bn̄ amēs qui nec ſomnio credidi, nec rebus aſpectis. o ⸿ Bello, ad bellū, p ⸿ Furor iraq; mentē p̄cipitāt, pōt quidē ſpāliter accipi i. mētē meā furor & ira p̄cipitauerūt ſꝫ melius ē gn̄aliter Nō mirū eſt me arma cepiſſe ſine rōne. Furor eni & ira mentē p̄cipitāt hoim. q ⸿ Ar

x ⸿ Ad limia, Aeneę & religio laudat, & ct.

DON ℂ IAM deiphobi narratis q̄ audierat, pōit q̄ videbat. ⸿ Exorit c.q u.eo ptinet qa dixit. ⸿ Tū vero manifeſta fides.d.q.p.in.i. Quantus aūt fuit affectus æneæ, q nec ſomnio Hectoris admonitus, neq; manifeſta captiuitate vrbis deterritus arma cœpit. ⸿ Amens, oībus aduerſis mēte turbata nō in fugā, ſed in arma cōuertit, & quærit manū ſociorū, quibus arcē, amiſſis iā mœnibus defendat. ⸿ Furor iraq; optime poſuit, Quicqd.n.p̄cipitanter vrget, nō quo aīus voluerit, ſꝫ in eā partē cadit in q̄ ruinę pondus adduxit. ⸿ Pulcrūq;.m.nō erat ſpes victoriæ, ſꝫ armatus q̄ inermis pulchrā mortē ignominioſæ vitæ p̄pōebat. ⸿ Ecce aūt aduentu panthi ſpē cōceptā arcis defendendę amittit, At ille non metu hoſtili deterritus erat vt nō ferret ſecū qcqd deoꝝ i arce colebat. ⸿ Portabat.n.ſacra. & deos victos vt oñderet humanū auxiliū aduerſ⁹ eā vim nō fuiſſe neceſſariū, cui ipſi quoq; dii reſiſtere p ſe nō poterāt ⸿ Amēs, a tutis excluſis ad intuta fugiēs oñdebat plenā amentiā.

CHR ℂ VVLCANO. igni ēt eſt itellectio. ⸿ Clangor, ſonitus refractus & crepitans. qualem i tubis. anſeribuſq; deprendimus & eſt onomatopeia. Tubæ autē teſte Lactantio repertor fuit maletus etruſcorū rex. Hic pyraticā exercuit, & ꝓmōtoriū licaoniæ puincię inſedit, &

dit,& maleſ de ſuo nole appellauit.ꝩ Arma amẽs capio,igẽs i pꝛiam charitas q ꝗuis nul-lá ſalutẽ cerneret cũ pꝛia occũbere cupiebat.ꝩ Elapſus,tũ noctis tũ deoꝝ quos ab icẽdio liberabat auxilio.ꝩ Ipſe trahit,nõnunꝗ eidẽ verbo ꝗ nõ ꝯueniũt cũ iungunſ,vt in Geor.oñdimus Trahebaſ.n.puer q pꝛinos paſſus æqre nõ poterat.Deos aũt portabat poti⁹ ꝗ trahebat vel dixit de oib⁹ trahebat vt oñdat lõge pꝛa abſtuliſſe ꝗ ferre poſſz.ꝩ Amẽs,pp ſubitũ maximũq; timorẽ & manifeſtũ interitũ ꝩ Ad limina.ſ.æneæ,& magna laus eſt ipſius, vt ad eũ potius ꝗ ad alios cõfugeret,veluti in fortiori viro ſpem aliquã reponeret.

Quo[a] res[b] ſũma loco pãthoo: quã[c] pꝛẽdim[d] arc(cẽ

Vix ea fatus eram gemitu cũ talia reddit.

Venit ſumma dies & ineluctabile tempus

Dardaniç[d] fuimus Troes fuit iliũ:& ingens

Gloria Teucrorũ ferus[e] oĩa Iuppiter Argos

Transtulit incenſa Danai dominanſ in vrbe.

Arduus armatos mediis[f] in mœnibus aſtans[g]

Fundit equus victorq;[h] Sinon incẽdia miſcet[i]

Inſultans portis[k] alii bipatentibus adſunt

Milia[l] quot magnis nunquã venere Mycenis.

Obſedere alii telis angusta[m] viarum

Oppoſiti ſtat ferri[n] acies mucrone coruſco

Stricta[o] parata neci,vix primi pꝛelia tentant.

Portarum vigiles,& cçco[p] marte reſiſtunt.

Talibus Otriade dictis,& numine[q] Diuum

In flãmas,& i arma feror quo triſtis Erinys[r].

SER a ꝩ QVO res ſũma lo pã.admirãtis ẽ, nõ iterrogãtis.et pãthu vẽtũs eſt ἀποτοῦ παν θοος πανθοι, et in ου, b ꝩ Res ſũma reſpublica. c ꝩ Quã prendi. arcem, quũ tu eã relinquas.Non n. plures erãt arces, Vñ admirãtis, & notãda ſimul oĩõnis breuitas, ꝗ in periculis cõgruit. d ꝩ Dardaniç,troiæ, aut a Dardano Iouis & Electræ filio, aut ſm Saluſtium a rege Dardanoꝝ Mida,q phrygiã tenuit. e ꝩ Fer⁹ Iuppiter ſũmç neceſſitatis ẽ,quũ ẽt ſacerdos in cõuiuia ruit deoꝝ qd ſeruat Virgi.Ne vnquã tradat Æneæ.Ferus, inuidioſe dictũ eſt. Nã çquus eſt oib⁹,vt Rex iuppiter oib⁹ idẽ. hinc & paulo poſt,Ipſe deos in dardana ſuſcitat arma, hoc eſt q æqualis eſſe cõſueuit. f ꝩ Mediis, in mœnibus, vbi arx fuerat. g ꝩ Aſtãs,pro ſtãs,& eſt pthesis. h ꝩ Victor, ꝓpoſiti effector,vt Rapiduſq; rotis inſiſtere victor. i ꝩ Miſcet. ſ.cædibus. K ꝩ Portis alii bipa.adſunt,qa gemine ſunt portæ. l ꝩ Milia,ſubaudi tot,& eſt ἀνακόλουθον, Nã dixit quot,quũ nõ pmiſerit tot. m ꝩ Anguſta viarũ,vicos,& eſt,vt Strata viarũ. n ꝩ Ferri acies,bene addidit ferri, qa ſynonymus eſt acies. o ꝩ Stricta,nuda. Vnde & diſtringere dicimus. p ꝩ Cæco marte,aut nocturno prelio,aut epitheton eſt martis cuius exit⁹ ſemper incertus eſt. q ꝩ Numine diuũ , ſubaudi tali,hoc eſt mala iniiciẽte deſideria. r ꝩ Erinnys,impatientia animi hoc loco,quum alibi ſit furia.

diffinitio,ꝗ celeri⁹ exꝓmi poſſint ad uerſa vel pſpera. ꝩ Quã.p arx ẽ ſa dſenſio, vt euictis muris ipſa ſuccedat.Recte ergo ꝗ ſitũ quã pꝛẽdim⁹ arcẽ. Intelligebat .n.ex fuga pãthi arcem captã,neq; aliam pterea eſſe. ꝩ Vix ea,ſa.ꝓdicãda & artificioſa ſubtilitas poetæ i rñdẽdo. Hiſdẽ.n. ꝟbis, & eadẽ breuitate iſtruxit inſciũ, & ꝗ ſumma eſſet reꝝ pdocuit. Ille.n. ꝩ Quo r.ſ.p Hic venit ſũma dies iectuabile.Q.d luctãdo ſupari nõ pt. ꝩ Ingẽs.g.t. Periit quicqd a pud nos floruit. ꝩ Dardaniæ.ſ periit qcqd apud nos erat. ꝩ Ferus,nã in aduerſis ẽt deos male tractam⁹.Ferus qa oib⁹ ad grecos traductis nihil nobis reliq fecit. ꝩ Argos, nõ ad argos .i.grœcos,ſed i eã vrbẽ. ꝩ Dominanſ, nõ pugnãt,ſed ardẽte vrbe ſecuri de victoria dominanſ. ꝩ Fundit, Nã ꝗuis iã ſudiſſet , tñ ex pturbatiõe aĩ adhuc equũ ſundere armatos putabat. ꝩ Inſultãs,refert gratias, nã iteruẽtu ei⁹ troiani certabãt illudere capto. ꝩ Portis bi.oñdit vnã portã ꝗ ingredictibus atq; regredictibus in muris ꝑparata fuerat. Altera ꝗ dirutis muris fuerat patefacta vt eq moles imẽſa poſſet induci.p has portas dixerat poeta Imiſſos hoſtes,vt Oẽs accipiunt ſo.a.a.c.m. Verũ panth⁹ eadẽ rõne adhuc imitti dicit ꝩ Obſedẽ,cã ponif cur æneas,& pãth⁹ fugẽ nõ poſſent. ꝩ Numie.d.nã ſic ſum accẽſus verbis pãthi, ꝗſi deoꝝ numie ſim afflat⁹

DON ℂ QVO res ſũma.iterrogatio breuis p rõne rpis ſũpta,Quçſita ẽt p pſona fugiẽtis,et p eius q ſi aduerſa mature tñ ſcire cupiebat. Sũma rerum eſt bonoꝝ & maloꝝ Cõcinna

CHR ℂ QVO res,ãxiũ ſollicitũq; aĩa oñdit,q nõ expectaret donec ille loqret. ꝩ Fuit ili,mod⁹ loqndi.q.d.ad iteritũ vẽit,nec ãpli⁹ ẽ,ſic Ci. Cũ ſuppliciũ iã de cõiuratis, ſumptũ eẽt,& cõuerſus ad populum dixit vixerũt ꝩ Ferus Iupiter.q d.nõ potuiſſent diui tanta vrbs

ER a ℭLVPI ceu,hoc ad ferocitatem pertinet. b ☞Nebula,ad noctē. c ☞Catuli,ad liberos, coniugeſq;. d ☞Exegit,exclusit de latebris.ſ. vt Ter. Spectandæ an exigendæ vobis ſint. e ☞Caua vmbra, bonū epitheton ē, nā ſ.n. ē vt obſcurꝑ ſit oē cōcauū. f ☞Quis, etiam græcoꝝ,vt Quis talia fādo. g ☞Lachrymis ę q̄re labores, hypallage ē,ꝑ laborib⁹ æq̄re lachrymas,vt Date claſſibus auſtros. h ☞Vrbs antiq̄,vł nobilis , vel quia duob⁹ milib⁹ octingētis annis regnaſſe firmat. i ☞Sternunt inertia paſſim aut nō repugnātia:vt Pecora inter inertia votis Optat app. Aut inertia dum occidunt , vt Imbellem auertis romanis arcibus indū. hoc eſt auertēdo oſtendis imbellē. k ☞Religioſa, gradatim aſcendit.Sane religio.l. geminat in verſu pp metri neceſſitatē. l ☞Pœnas dant, moriunt ſpune.hoc.n ꝓprie ſignificat. m ☞Redit in pręcordia virtus,atq ait Hora. Nec vera virtus quū ſemel excidit curat reponi deteriorib⁹, ſed ſententiæ non ſemp generales ſunt, ſed interdū pro negocioꝝ qualitate formātur, & ad tēpus dicte ſunt. n ☞Victoreſq; cadūt danai,general'r dixit victores, al's.ſ.nō nūc. o ☞Plurima mortis imago , aut diffinitio mortis ē,aut varietas mortis oſtēdit. p ☞Androgeos,& græca & attica declinatio, vnde eſt In foribus letū Androgeo. facit enim ὁ ἀνδρόγεως τοῦ ἀνδρόγεω.

eius lumen eſſe.☞Quis.c il no.vt ſupra,vt qs talia.m.d u.aut.d. m.u. ☞Vrbs anti. dolet ꝙ periit ꝑria. Antiquā nobilē,& maximi meriti veteres poſuerūt.Cōparat ergo tꝑs ꝙ fœlicitas tot annoꝝ vni⁹ noctis ſpacio aſſumpta ē. Ergo cū ꝑdita gemeret vehementer mouebat tā longū ſpaciū vna nocte aſſumptuꝫ. Adiecit miſerāda, quorū alia ſignificabāt in dignitatē reꝝ. alia crudelitatem hoſtiū. Alia ſacrilegia ī deos. ☞In dignitatē,ꝙ cæſi oplerēt vias,ꝙ ꝓprias domos, & qđ tēpla qđ pertinet ad ſacrilegiū. Ergo eo proceſſe rūt troianoꝝ mala,vt q hoſtiaruꝫ ſanguie deos placare cōſueuerant, ii ſuo cruore eoꝝ templa fœdarent. ☞Nec.ſ. excuſantur troiani,hoc tamen ad victoriā non poterat eſſe, ſed erat ad ſolatium.

Sic animis iuuenū furor additus.īde Lupi[a] ceu
Raptores atra in nebula[b] quos improba vētris
Exegit[d] cęcos rabies catuliq;[c] relicti
Faucibus expectant ſiccis per tela per hoſtes
Vadim[s] haud dubiā ī mortē mediçq; tenemus
Vrbis iter nox atra caua[e] circūuolat vmbra.
Quis[f] cladem illius noctis: quis funera fando
Explicet: aut poſſit lachrymis[g] ęquarē labores?
Vrbs[h] antiq̄ ruit multos dominata ꝑ annos.
Plurima perq; vias ſternuntur[i] inertia paſſim
Corpora Perq; domos & relligioſa[k] deorum
Limina nec ſoli pœnas[l] dant ſanguine Teucri.
Quōdā ēt victis reddit[m] in pręcordia Virtus.
Victoreſq;[n] cadunt Danai.crudelis vbiq;
Luctus vbiq; pauor & plurīa[o] mortis imago.
Primus ſe Danaum magna comitante caterua
Androgeos[p] offert nobis ſocia agmina credēs
Inſcius atq; vltro verbis compellat amicis.

CON ℭINDE lupi.c.mira cōparatio. Lupus eniꝫ improbus,& ſæuus eſt, & in ꝑdam incētus, ꝑſertim cū catulos habet, cui quidē aptiſſimæ tenebræ ſint ad complendas inſidias,ſic & nos auxilio vnico noctis in hoſtes ferebamur. ☞Oblati p.l.Nā luna iam exorta erat, ſed qūo paulo infra.Nox atra caua circūuolat vmbra intellige debet e conuenire in luporū comparatione etiā noctis ſimilitudinem,ſed hic accipiamus perſeuerare lunā, ſed fumo,ex incēdio prouenięte obſcuratū

CHR Lupus ℭSIC animis,locus ex Home.☞Lupi ceu r. Similitudo eſt q̄ mō ꝑcedit,vt hic mō ſubſeqˀur,vt ī geor. Vt cū carcerib⁹ ſeſe effudere quadrigæ.☞Addunt ſe in ſp. & ſr.r.: tendens ſ.e.a n.audit currus habenas. Quinti.ait,De lupis diximus in buco.Hoc addā ex pli.lupi. roſtrū inueteratum veneficiis reſiſtere aiūt, ibidēq; portis ꝑfigunt. Veſtigia eius calcata equū torpeſcere faciūt.Lardū iis q argentuꝫ viuū biberint remediū eſt in excremētis ei⁹ inueniunt oſſa, hæc alligata dentiuꝫ ſedant dolores. Lupi nocturni raptores ſunt feroces,eſuriētes ruūt in oīa,deniq; terrā edunt, neq; creta inſula,neq; olympus mons lupos habet.☞Quis,interrogatio & repetitio grauitatē affert & efficaciā. ☞Vrbs an nobilis, nā nobilia diutius cōſeruant.☞Perq; do. pathos a loco, nā indignū eſt aliquē occidi in viis publicis,indignius domi ſuæ, indigniſſimū in tēplis deoꝝ ſic alibi, Mœnibus in patriis atq; ſtra tuta domoꝝ, & alibi inter ſacra deū nocturna horgia bacchi Multos.d. p.a.Nā nō ſolū diuturnitate tꝑis ſed ēt maieſtate īperii nobilis erat. ☞Præcordia,alibi Pręcordia

coniſcit, inq́ ſinū precordia ad intima ſubdit, Sunt enim cordi vicina quibus ſenſus pcipit. Pli. aūt ait extra hoium ab inferiori viſcerū parte ſeparant mēbrana quā pcordia appellat, qa cordi prætēdit, q̄ græci φρενας dicūt. Poſita aūt eſt pp vicinitatē alui ne cibis ſupprimeret animus. Hinc certe refert accepta ſubtilitas mētis Iō nulla eſt ei caro, ſꝫ neruoſa exilitas in eadē pcipua hilaritatis ſedes, q titillatu aliarū intelligit, ob hoc in gladiatorū ſpectaculis mortē cum riſu traiecta pcordia attulerūt Home. aūt qa ineſt mentis ſubtilitas dixit.
ἄλλοδ' ἄτοι ἔρωσυ ἀνὶ φρεσὶ βάλλεο σοῖσιν.
Plato pterea vult eam animi partē quæ iraſcibilis eſt in pcordiis ſedē habere que ſimul irritatur maxima exoritur ira, hinc Home. cum Agamēnonem Achilli iratum oſtenderet ait,
ἀχνυμενος μενεος δὲ μεγα φρενες ἀμφιμέλαιναι πιμπλαντ'.
Ergo ſm peripateticos locutus eſt poeta, qui dicunt irā tanq̄ cotē eē acuendā fortitudinem.

Feſtinate viri[a] nam quę tam ſera[b] moratur
Segnities? alii rapiunt incenſa feruntq́[c]
Pergama vos celſis nūc primū a nauibus itis[d]?
Dixit & extēplo (neq́ enim reſponſa dabant
Fida[e] ſatis) ſenſit medios[f] delapſus in hoſteis.
Obſtupuit retroq́ pedē cū voce repreſſit.
Improuiſum aſpris[g] veluti q ſentibus anguē[h]
Preſſit humi[i] nitens trepiduſq́ repente refugit
Attollentem iras & cęrula colla tumentem
Haud ſecꝰ Androgeos viſu tremefactꝰ abibat[k].
Irruimus denſis & circunfundimur armis
Ignaroſq́[l] loci paſſim & formidine captos
Sternimus aſpirat[m] primo fortuna labori.
Atq́ hic ſucceſſu[n] exultans animiſq́ Chorebꝰ
O ſocii qua prima[o] inquit fortuna ſalutis
Monſtrat iter quaq́ oſtēdit ſe dextra ſeq̄mur.
Mutemus Clypeos[p] Danaumq́ īſignia[q] nobis
Aptemus dolus an virtus qs in hoſte requirat?
Arma[r] dabunt ipſi. ſic fatus deinde comantē[s]
Androgei galeam Clypeiq́ inſigne[t] decorum
Induit[u]: lateriq́ argiuum accōmodat enſem.
Hoc Rhipheus hoc[x] ipſe Dymas oīſq́ iuuētus
Lęta facit ſpoliis ſe quiſq́ recētibus armat.
Vadimus imixti[y] Danais haud[z] numine nr̄o.
Multaq́ per cęcam congreſſi pręlia noctem
Cōſerimus: multos Danaū dimittimus orco.

SER a ℭVIRI, increpātis eſt. b Sera ſegnities, quæ ſeros facit i. tardos vt Mors pallida. c Feruntq́ pgama: ἐμφατικῶς vt Iliū in Italiam portans. d Itis, pro ventis. vt contra Terētius, Niſi ego ad mercatus venio p eo. e Fida ſatis bene addidit fida, vt oſtēdat ſymbolum q̄ vtebant in bello. f Medios, manifeſtos, vt Medio ex hoſte recepi. Et q̄q̄ in media iam morte tenet. g Aſpris, ſyneresis ē, vt Compoſtꝰ. h Anguē καταχρηστικῶς cū anguis aquarū nō agrorū eſſe dicat. i Humi nitens, incedēs p humū, & eſt aduerbiū. K Abibat, bene impfecto vſus eſt non n. abiit. l Ignaroſq́ loci, his circūſtantiis oſtendit a paucis plures potuiſſe ſuperari. m Aſpirat, fauet, vt Aſpirant auræ in noctē, vnde & fauor aura dr̄, vt Gaudēs popularibus auris. n Succeſſu exultans, fœlicitate, quod eſt ſtultitiæ. o Qua prima īquit fortuna, nō qua prīa, ſed qua primū. Eſt autē hypallage, vt Ibant obſcuri ſola ſub nocte, pro ipſi ſoli, que ſit nō ornatus cā, vt Pars i fruſtra ſecāt, ſꝫ neceſſitatis. p Clypeos, maiora ſcuta, qbus latemus ἀπὸ τοῦ κλέπτειν τὸ σῶμα. q Inſignia, arma oīa. r Arma, ſubdiſtigue, vt ſit quaſi interrogantis. s Comantē, aut criſtatam, quia de caudis aīaliū habebant criſtas, vt Criſtaq́ hirſutus eq̄ vn̄ & ἵππουριν galeam, dixit Homer. aut comas hn̄tē, vt Statius, Non ego in terga comantes abātiadas t Inſigne decorū, ornamētū decorū ñ n. ſt duo epitheta qd̄ apd̄ latinos vitioſū ē Fecit ſ tn̄ Vir. in paucis verſibus, q tn̄ emēdati ſunt, vt Lenta quibus torno facili ſupaddita vitis, quū antea facilis fuerit. u Induit, qa multa in erāt in ſcuto lora qbꝰ manū īſerebāt, vt Clypeoq́ ſiniſtrā inſertabā aptās. x Hoc ipſe, multi hic diſtiguūt, & ad Æneā referūt. y Immixti, vacat i, vt ſolet frequēter. z Haud. n. n. aut diis ñriis, aut qa in ſcutis græcorū neptunus, in troianorū fuerat Minerua depicta.

DON ℭALII ra. in obſeruat militarē diſciplinā q̄ ē vt primū victoria gl'iaq́ obtineat, Deide in pdā eat. Ait igit androgeos nō bellū cōfecimus neq́ predā egimus de hoſtibus victis. Recētibꝰ, qa nup erāt detracta mactatis.

CHR ℭIRRVImus, ponit multa q̄ veriſimile faciant a paucis multos eſſe victos. Metus, nam

nã non poterat nocturno tpe aduerti paucitas, error viarũ & fortuna ac armoꝝ ĩmutatio. Exultans ſ. q. ſtulti eſt, nã ſapiens ſicut aduerſis non frangiſ, ſic ẽt minime rebus ſcdis efferſ qm aũt a principio ſtultũ hunc induxerat o' ſeruat illud Horatianũ. Siquis in experium ſcænę cõmittis, & audes pſonã formare nouã ſeruef ad imũ. Quali ab incepto pro. &. ſ. c.

Diffugiunt alii ad naueis & littora curſu
Fida[a] petunt pars ingentem formidine[b] turpi
Scandũt ruſus equũ & nota cõdunt[c] in aluo.
Heu[d] nihil inuitis fas quẽquã fidere diuis.
Ecce trahebatur paſſis Priameia[e] Virgo
Crinibus a tẽplo Caſſandra adytiſq; mineruę
Ad cęlum tendens[f] ardentia lumina fruſtra[g]
Lumina nã teneras arcebãt vincula palmas
Non tulit hanc[h] ſpeciẽ furiata[i] mẽte Chorebus
Et ſeſe medium iniecit moriturus[k] in agmen
Conſequimur cuncti & denſis icurrim⁹ armis.
Hic primum ex alto delubri culmine[l] telis
Noſtrorũ obruimur oriturq; miſerria cædes[m]

SER a ℂ FIDA periũt ſibi ſc; b ℱ Formidine turpi epithe ton timoris. ſic Saluſtius, Garbo turpi formidine ita, bã atq; exercitus deſeruit. c ℱ Conduntur i aluo, nõ condunſ dũ eunt ſed cuꝫ eſſe cœperint. Vnde & ablatiuo vſus eſt. & non actiuo, vt in georgicis. Conditus in nubẽ. Tale eſt aũt hoc, quale includunſ i carcere. i. in carcerẽ. d ℱ Heu nihil inuitis fas quicq; fidere diuis, gñalis qdẽ ſnia ſed loco cõgrua. ſeqſ, n. & Caſſandræ captiuitas fidẽtis ſacerdotio, & pceſſerat armoꝝ mutatio, q̃ nũc dephendiſ, alioqn vitioſa eſt quũ diſcrepata ſpãlitate. e ℱ Priãela, patronymicũ qdẽ ẽ ſed ſpẽs poſſeſſiui. Priamis vero tm̃ pronymicũ ẽ, ſicut priamides. f ℱ Tendens ar. lu. qd ẽ manuũ oculis dedit g ℱ Fruſtra, ſm epicureos, & ẽ ſepatũ. h ℱ Hãc ſpẽm mediũ eſt, Naꝫ & bona & mala ſpecies eſt. i ℱ Furiata, furioſus ẽ a quo furor nunq̃ receſdit. Furiatus vero q furuit ex cauſa. k ℱ Periturus, melior ſenſus eſt ſi ad dimicantis referatur affectu. ſicut de Tarchone, de quo dixit. Et medios fertur moriturus in hoſtes, quũ tñ vicerit. l ℱ Culmĩe tecto, qd ante culmis tegebaſ. m ℱ Cædes, modo plium, Miſerrima autem, quia inter ciues.

DON ℂ DIFFVgiũt. a. nã q̃ nõ penit⁹ turbati erãt fugiebãt ad littora, q ãt erãt amẽtes tiõr ſcãdebãt ruſ⁹ equũ, ℱ Heu nihil, fauebat nobis nr̃ dolus, ſꝫ icfficax reddiſ neq̃q̃. n. hũana induſtria aduerſ⁹ dei volũtatẽ moliſ qd oñdiſ in Caſſandra, ſed ſingſa noteſ verba. ℱ Ecce. i. dũ bñ ac pſpe nr̃a certamia pcederẽt repẽte appuit qd multiplici ĩdignitate, & ſcelere nr̃os act⁹ turbaret. Trahebaſ p publicũ q̃ paterno merito ac ſuo ne cũ honeſtis qdẽ officiis mr̃toꝝ decuit offerri. ℱ Crinib⁹ ſ. qd fuit virgĩalis verecũdiæ ſactũ Inimicũ trahebaſ virgo viroꝝ plimoꝝ mãib⁹, trahebaſ ſacerdos mãib⁹ ipioꝝ, trahebaſ a tẽplo, & ab ipſis deæ penetralib⁹ rapta, & mãib⁹ poſt terga

cõſtrictis, & q̃uis hæc pferret tendebat ad cœlũ oculos, cũ non poſſet manus qd faciebat fruſtra quærebat. n. in cælo vltores deus qbus aduerſantib⁹ imperiũ cecidrat, & eos quoꝝ cũ domus ẽẽt illiũ tem plis ſuis prodeſſe noluerunt aut nõ potuerũt ℱ Collige, ergo in caſſandrã exia, q regalis, q virgo, q paſſis quos hũit ad ornatũ, q p publicũ, q puicta, q a plurimis. In deos vero q a tẽplo. q ſacerdos. q a pſpectib⁹ deæ, Hoꝝ alteꝝ affinitaſ cã, alteꝝ religiõis qa ãtiſtes ẽẽt deoꝝ moueſ dẽbat Ænea. Nõ tulit ẽt choreb⁹ & ẽliq illi morituro ſuccurrũt. Hic error armoꝝq añ iuuabat nocẽ cepit, nã a ſuis putati græci telis. i. lapidib⁹ & ſilib⁹ cedebaſ.

ℂ FORmidie. ẽ metus formido, & pauor. CHR Metus dr̃ a motu ai, cuꝫ id qd cũ eſt refugit mẽs, cũ ãt vehemẽtior eſt in mouẽdo. vt a ſe hẽbat foras fořido dr̃, ſi aũt ex horrore vẽturæ rei vehemẽter tũdaſ pectus, pauor dr̃ a pauẽdo. Pauere n. tundẽ ẽ. inde pauimẽtũ q pedibus paueaſ. i. tũdaſ, & qa ac pturbatiõe frigeſcimus, a tremẽdo dr̃ tior. Trẽo ãt dcm̃ a ſilitudie vocis q̃ tũc maxie fit, ait var. nã cũ vehemẽter ɔtraria ſit fortitudi, q̃ virtute nihil pulchrius ẽ i hoĩe iure turpis hr̃. q ẽt ipſũ corpus dedecorat formido cũ illi, & colorẽ & oẽm gr̃am adiat ℱ Heu ni. i. f. q. f. d grauiſſima Nullũ n. humanũ remediũ qcq̃ vꝫ aduerſus dei volũtatẽ, ſta. qd nũina ɔtra tendẽ has hoi. ℱ Ecce trahe. Locus ꝑ lẽus ẽ cõmiſeratiõe. Prio a mõ. Nõ. n. ducebaſ ſꝫ trahebaſ crinibus nõ collectis ſꝫ ſpſis, & manus ab ipſoꝝ deoꝝ veneratiõe arcebaſ. Simile illud d Orpheo Et latos iuuenũ ſpſere p agros. Deĩde a gñe piãcia. Poſtrẽo a loco adytiſq; Mineruæ. ℱ Paſſis, ſpſis. nõ a patior, ſꝫ a pãdo ℱ Lũina, ɔgẽinatio ẽ vt addidit ſe ſociã, timidiſq; ſupuẽit ęgle. Ægle naiadũ plchrĩa. ℱ Vĩcula. t. & h duo ṽba citãt cõmiſatiõẽ nãſi tenẽ magis ledebaſ. ℱ Palmas, a græ. illi. n. παλαμη dñt.

At palmi ſeptum magis in brutis dicimus, vt ſunt anſeres. ¶Hanc.i.hanc tam ſeuam ſpe-
ciem formam rei & ſpectaculum ¶Furiata.m & erat furor ex amore puellæ, & ex crudeli-
tate hoſtium. ¶Moriturus, nulla ſpe ſalutis ſed cupidine vlciſcendi ad quod impellebat fu-
riata mens. ¶Conſequimur. Simul ſequimur.q.d. nihilo tardiores. ¶Noſtrorum ob. hoc
enim ſolum videbatur ad miſeriam reſtare, vt inde veniret cædes vnde ſperabatur auxiliũ.

SER a ¶IVBARVM pro criſtaꝝ, q̃ de caudis fiebant, vt ſupra dcm̃ eſt Criſtaq; hirſutus eq-na. b ¶Tũ danai, ordo ẽ, vndiq; col lecti inuadunt. c ¶Erepte, σχῆμα διανοίας, nõ .n. dicit troianis ſublatã, ſed ĩtelligẽdũ reliq̃t. d ¶Gemini atridę.i duo qđ hẽt excuſationẽ, qa frẽs ſũt pp ſilitudinẽ. Nã numeri eẽ nõ p̃t. Gemini.n.ſũt ꝓprie ſimĩ nati. e ¶Exercit⁹, oĩs, bñ excuſat victi pudorẽ, vt Obruimur numero. f ¶Aduerſi .i.e cõtrario ſlantes. g ¶Eois eurus

Armorum facie & graiarũ errore iubarũ[a].
Tum[b] Danai gemitu atq; erepte[c] virginis ira
Vndiq; collecti inuadũt acerrimus Aiax.
Et gemini[d] Atridę Dolopũq; exercitus[e] oĩs.
Aduerſi[f] rupto ceu quõdã turbine Venti
Confligũt Zephyruſq; Notuſq; & lętus[g] eois
Eurus equis ſtridunt[h] ſyluę ſęuitq; tridenti
Spumeus[i] atq;[k] imo Nereus ciet ęquora fundo.
Illi[l] ẽt ſi quos obſcura[m] nocte per vmbram
Fudimus[n] inſidiis totaq; agitauimus vrbe
Apparent primi clypeos mentitaq;[o] tela
Agnoſcunt atq; ara ſono diſcordia ſignant[p].
Illicet obruimur numero p̃muſq; Chorebus
Penelei dextra diuę Armipotentis ad aram
Procũbit cadit & Ripheus iuſtiſſimus vnus[q]
Qui fuit in teucris & ſeruantiſſimus ęqui[r].
Diis[s] aliter viſũ pereũt Hypaniſq; Dymaſq;
Confixi a ſociis nec te tua plurima Panthu[t]
Labentem pietas nec Apolinis infula texit.
Iliaci[u] cineres & flamma extrema meorum
Teſtor[x] in occaſu veſtro nec tela nec vllas

cineres, nãle ẽ iurare p id, qđ carũ qs plus hũit, & excuſat vt ſupra diximꝰ fuga. x ¶Teſtor, teſtificor & deeſt vos.

¶TVM.d.cõpẽdiũ adhibet, vt ñ tm̃ ereptã virginẽ diceret, verũ etiã multos hoſtes ob eã rem occiſos, & cõnexuit p̃cipuoꝝ noĩa, & alioꝝ numeꝝ gñaliter poſuit. ¶Illi ẽt, alia calamitas, vt ab hoſtibꝰ cognoſceremur q acrius ẽt q̃ hoſtes mouebãtur, quia ſe deceptos viderant ¶Ilicet, vbicũq; ponit ilicꝫ, extrema oĩa occideꝛ, vel occi- DON

equis, ab eois equis i. Solis. Nam eurus ab oriente flat. Notandum ſane q̃ quũ eous e nãliter longũ habeat, metri neceſſitate correptũ eſt pp ſequentẽ vocalẽ, Rarũ aũt eſt. nã nec ꝓpriũ nomẽ eſt, vt Diana, nec ſermo cõpoſitus. vt ludibuſue puſtis. h ¶Stridũt ſiluæ, excurſus poetic⁹, q vltra tres verſus fieri nõ debet, ne ſit vitioſiſſimũ. i ¶Spumeus, ꝓ ſpumoſus. K ¶Atq; imo, ab imis eſt. l ¶Illi etiam pp illud. Hic primũ ex alto. m ¶Obſcura nocte per vmbram, per vmbrã noctis obſcuræ, vt moleq; & montis.n. ¶Fudimus, mõ fugauimus. Nam ſeqtur Totaq; agitauimus vrbe, & alibi interemimus. o ¶Mentitaq; tela verbo cõi, hoc eſt q̃ nos græcos eſſe mẽtiebantur, vt ſolet, ſenſuꝫ dedit rei inanimatæ. Non.n. poterant tela mentiri. p ¶Signant, deſignãt, aut p vocẽ, aut p ſymbolũ, quo vtebatur exercitus. q ¶Vnus, p̃cipuus, r ¶Æqui ꝓ æqtatis. & opiia figura eſt a fœminino gñe in neutrũ trãſire. s ¶Diis aliter viſum, in ingẽti indignatione Æneæ tñ nihil ſacrilegũ d.r, nam ſequitur confixi a ſociis. t ¶Panthu, vocatiuus græc⁹ eſt. u ¶Iliaci

diſſe ſignificaꝛ ¶Choreb⁹, deniq; prius inſidiaꝝ auctor p̃ri⁹ ĩterficiꝛ, & añ ipſi⁹ Mineruæ arã occubuit pp cui⁹ ſacerdotẽ defendendã eram⁹ collecti. ¶Iuſtiſſim⁹.v. pierũt innoxii, & ſceleritatis ius vĩcẽdi datũ ẽ. ¶Viſum, vbi poĩt h nõ iuſtũ ĩdiciũ, ſꝫ prauę volũtatis ſtudiũ, & libido ſignaꝛ. ¶Cõfixi.a.ſ. augetur cõmiſeratio ĩterfici.n. duꝝ ẽ, ſꝫ duri⁹ a ſuis ĩterfici exaggeraꝛ qđ dixerat. Heu nihil ĩuit⁹.ſ. q.ſ.d ¶Nec te tua.p.p. Seruauit ĩſine deos tñ fuiſſe a troianis alienos, vt ẽt pãth⁹ occũberet vir pi⁹, grauis, religioſus cũ ipſis inſignibus ſacerdotis. ¶Iliaci ci. qa videbat vel crimini vel eſſe poſſe dedecori q̃ tot tãtiſq; cadẽtib⁹ euaſerit iurãdi religionẽ vltro añ obiectio qđ metuebat oppoſuit, hꝫ.n. maiorẽ ſidẽ q̃ añq̃ exigaꝛ offerꝛ. Hꝫ & bõę ↄſtãtię ſirmũ teſtioniũ nõ exorta, ſꝫ oblata purgatõ.

¶NEREVS, ꝓ neptuno, qm̃ eſt tridẽs ¶Diſcordia, vel diuerſitate linguæ, vel qa nõ reddebant ſymbolum Troiani ¶Inſula. Faſcia eſt ĩmodum diadematis, ã qua vittæ vtriq; dependent, quæ plerunq; totilis eſt, & de albo & de crocco facta, vt ait Lactan. CHR Inſula

¶VICES,

SER a ℂVICES, pugnas, q̃a per viciſſitudinem
pugnabaſ, vt Salu ducet legimus ēt pœnas
vices dici Hora. Viceſq; ſupbæ Te maneant
ip̃m. Sed de bello vt dcm̃ vſurpatū eſt Nul-
lum.n.ꝑluū periculo caret. b Meruiſſe ma-
nu, teſtor me me-
ruiſſe.i.fortiter di
micaſſe hi.n. me-
renſ occidi. Bn̄ āt
euaſiſſe ſe fatis i-
putat, quom iā ſe
nex, q̄ debilis eua
ſerit occiſis iuueni
bus. c Clamorē,
bellico ſ. d Ingē
tē pugnā, merito
qppe i domo re-
gia, d qua maior
ſpes erat prædæ.
e Morerenſ, nō
pugnarunt, vt ſu-
pra, Oriturq; mi-
ſerrima cædes.
f Acta teſtudie,
applicata. g Po-
ſteſq; ſub ipſos, ſi
circa portam ſub
poſtibus, ſi circa
feneſtras ſub po-
ſtes. h Ac tela, cō
tra tela. i Tecta
culmina, tecta pͥcipiū eſt. Aut eandē rē bis
dixit. K His ſe, ꝓp q̄ pugnabaſ, Sicut Luca-
nus, In pugnā fregere rates. l Decora, ab
eo qd eſt decus, vt pecus. m Obſedere, mō
pro ꝑſidio tenebāt, vt ſequētia indicāt, Has
ſeruār agmine denſo. n Inſtaurati aī, hinc
oñdiſ eos ſuperius defeciſſe, qđ ſupra nō di-
xit o Leuare, iuuare p Vimq;, virtutē, vt
Saluſtius, Sed nr̃a ois vis in aīo & corpore
ſita eſt q Victis, q vincebantur, vt Et qua
vectus abas. r Limen erat, contra illud ob-
ſeſſis foribus quēadmodū ingreſſus ſit, & di
cit p poſticū, qđ gñis eſt neutri, vt Horatius
Flaccus, Atria ſeruantē poſtico falle clientē.
Nam ſi gñis fœminini legeris, poſtica augu
rale eſt, vt antica poſtica. s Cæcæ, nō oib⁹
notæ. t Vſus, verbum iuris, via, actus, vſus.
DON ℂET ſi fata fuiſſent, vt caderem q d. ſi fata
pmiſiſſent interitū meū. Meruiſſe. m.i. ita
ſine aliquo reſpectu meæ ſalutis pugnaſſe,
vt meruerim ab hoſtibus interimi. Diuel-
limur, iuiti, neceſſitate adacti ipellimur abi-
re, oñdit aūt meruiſſe manu mori cū prius
cū paucis nūc ſolꝰ pugnaret. Clamore,

Vitauiſſe vices[a] Danaū. & ſi fata fuiſſent
Vt caderem, meruiſſe[b] manu. Diuellimur inde
Iphitus, & Pelias mecū quorū Iphitus æuo
Iam grauior, Pelias & vulnere tardus Vlyxi.
Protinus ad ſedes Priami clamore[c] vocati.
Hic vero ingētem[d] pugnam ceu cętera nuſq̄
Bella forent nulli tota morerentur[e] in vrbe
Sic Martē indomitū Danaoſq; ad tecta ruētes
Cernimus obſeſſumq; acta[f] teſtudine limen.
Hęrent parietibus ſcalę poſteſq;[g] ſub ipſos
Nituntur gradibus clypeoſq; ac tela[h] ſiniſtris
Protecti obiiciunt. prenſant faſtigia dextris.
Dardanidę contra turres, ac tecta[i] domorum
Culmina cōuellūt his[k] ſe qñ vltima cernūt,
Extrema iam in morte parāt defendere telis.
Auratasq; trabes veterū decora[l] alta parentum
Deuoluunt. alii ſtrictis mucronibus imas
Obſedere[m] fores. has ſeruant agmine denſo.
Inſtaurati[n] animi regis ſuccurrere tectis
Auxilioq; leuare[o] viros vimq;[p] addere victis[q].
Limen[r] erat cęcęq;[s] fores & peruius vſus[t]

nō ſpāliter ab aliquo, ſed clamore pugnan-
tiū, quo iudicabaſ eſſe opus auxilio, ſed de-
fendēdā regiā, apud q̄ acrius pugnabaſ pp
gloriā & pdā. His ſe. ad excuſationē qu ſe
pulchra deſtruerit. Scalæ, Nō ſolu q̄ in plu
rali declinanſ, ſed
q̄a plures eſſent.
CHR ℂIPhitus & pe-
lias, ē genus quo-
dā repetendi quā
regreſſionē vocāt
Qd ſemel poſita
iterat, & diuidit.
Ait Quīti. Proti-
nus, Deinde Te- teſtudo
ſtudo, aīal eſt a te
gendo dcm̃ tegiſ.
n tegmine, cui a
nā datū eſt teſte.
Pli. vt paſtu cuni-
culæ quā bubulā
vocāt ſe cōtra ſer
pētes refoueat, in
idico mari ita ma
gnæ ſūt, vt ſingu
laꝝ ſupſicies habi
tabiles caſas te-
gāt iter iſulas ꝓo
rubri maris his
nauigant cimbis
capiunſ meridiāo
tpe cū in tranquillo dorſo extantes enatant
ocioſe & voluptas libere ſpirandi in im̄, fal
lit vt vapore ſolis exſiccato cortice nequeāt
mergi, inuenit aūt merc. in ęgypto cadauer
teſtudinis in quo cōſumpta carne nerui ex-
ſiccati, atq; ꝑcenſi forte pulſi ſonitū reddide
re, q̄re admōitus i hui⁹ formā cytharā cōpo
ſuit, vñ & poetæ illā teſtudinē appellāt, hor.
O deus phœbi & dapibus ſupmi grata teſtu
do iouis, milites mœnia hoſtilia diruturi ita
accedūt, vt ex ligno tegmētū ſibi ꝑparent,
quo ſaxa & reliqua ſupnæ defenſoribus de-
uoluta euitēt, idq; teſtudinē appellant, hanc
primū artemonē clazomeniū adinueniſſe
tradit Pli. Parietibus, pceleuſmatic⁹ eſt pes
ex quattuor ſyllabis breuibus Si parieti pro
dactylo ponit, vt pectūt tenuia ſeres. Po-
ſteſq; ſub. i. antic ꝑin Pri. His ſ. cū maxima
cōmiſeratiōe dcm̄, vt id eruere cogerēſ pro
cui⁹ incolūitate pugnabāt, ſic Luca. Atq; in
pugnā frāgere naues. Auratus, alia cōmiſe
ratio a mr̃ia. Iuu. Fūdite q̄ mea ſunt dicebat
cūcta catullus ꝑcipitaſ volēs ēt pulcherrima
veſtem purpureā teneris quoq; mecœ. aptā.

Tectorum inter ſe Priami poſteſq; relicti
A tergo infelix[a] qua ſe dum[b] regna manebant
Sepius Andromache ferre incomitata ſolebat
Ad[c] ſoceros et auo puerū aſtyanacta trahebat[d]
Euado[e] ad ſummi faſtigia culminis: vnde
Tela manu miſeri iactabāt[f] irrita Teucri.
Turrim in præcipiti[g] ſtantē ſūmiſq; ſub aſtra
Eductam tectis vnde omnis Troia videri
Et Danaum ſolitę[h] naues & achaica caſtra[i]
Aggreſſi ferro: circum qua ſumma[k] labantes[l]
Iuncturas tabulata dabant cōuellimus altis
Sedibus impulimuſq; ea lapſa repente ruinam
Cum ſonitu trahit & Danaū ſup agmina late
Incidit aſt alii ſubeunt nec ſaxa nec vllum
Telorum[m] interea ceſſat genus.
Veſtibulū[n] añ ipm prioq; in limine Pyrrhus[o]
Exultat telis & luce coruſcus ahena.

SER a INFELIX, ad præſens tps retulit infelix. b Dū regna manebāt, dū donec, & abſolutus eſt ſenſus. Alii tñ cū legūt, ſed cū manebāt quoō dicimus: cū cōſtet manebāt modū eſſe idicatiuū. Hoc ergo ſciēdū eſt, qa qñ cōiunctiuus modus eſt, aliquid iūgi, aut ſubaudiri dēt vt cū venirē vidi illū. Si aūt cū veniebā dicim⁹, aut modus p mō eſt, hoc eſt idicatiuus p cōiūctiuo, Aut cū nō erit coniunctio, ſʒ aduerbiū tpis, & ſignāt tpe quo veniebam. c Ad ſoceros, pa mū & hecubā, q. re ad ſoceros: cū ſocer & ſocrus dicat: ſoluit qa q ex diuerſis potiora ſūt ad ſuū genus clauſulas ſtringūt an qa oēs q ad ſocerum pertinent ſocrus ſunt ſoceros ad pñs tps retulit vel ad priamū vel ad hecubā. Dicens pponderato ſexui rñdit, hoc eſt maſculino. d Trahebat, quia puer, vt Paruumq; nepotem ipſa trahit. e Euado, euacar, vt emortuus. Sane minus eſt hac.i.hac euado. f Iactabant.i ſpargebant, quaſi nihil pfuturā. g In præcipiti, in alto. Vnde quis poteſt præceps dari. Sequitur.n ſub aſtra eductā. h Solitæ naues, participiū ſine verbi origine. Soleo enim naturale eſt qd præterito caret. i Caſtra, vbi exercitus ſit ibi caſtra dicunt. Vnde eſt Nos caſtra mouemus, vt Velorū pandimus alas. K Summa extrema, vt ſupremū ſummū dicim⁹, vt Proh ſupme Iupiter. l Labātes, faciles ad reſolutionē. Et eſt ordo, Turrim conuellimus impulimuſq;. m Telorū interea ceſſat genus, bene addidit genus. Telū enim dicitur ſm grecā etymologiam ἀπο τοῦ τηλόθεν, quicqd longe iaci pōt q̄ legerimus de gladio, At nō hoc telum mea qd vi dextera verſat, ſic græci βέλος dñt ἀπο τοῦ βάλλειν, & ſequitur Conſurgit in enſem. Dictum autem telum a lōgitudine Vnde & muſtelā dicimus. n Veſtibulum, veſtibulum aūt dicitur prima ianuæ pars. Dictū aūt vel φ ianuam veſtiat, vt videmus camerā duabus ſuſtentatā

coiūnis, vel qm veſtæ cōſecratū eſt. Vñ nubēres puellæ limē nō tangūt, ne numini dicatū locū calcātes ſacrilegiū cōmittāt; Lucanus, Trāſlataq; vetat cōtingere limina planta, Singula.n.membra domus ſacrata ſunt diis, vt Culmina diis penatib⁹, Maceries q ambit domū herceo Ioui. o Pyrrhus, Pyrrhus dict⁹ a colore comæ q latie byrrus dicit a colore, quo tingebat.ita & Saluſti. Criſp⁹.

DON PRIMOq; in limie pyrrhus. Feroceʒ nām huius oſtendit, & q plene victoriæ fiduciam cerneret.

CHR RELicti .q.d. cōes ergo relicti, qa nemo ſibi pprios aſſumpſerat, ego qdē iudico fuiſſe ples domos quæ ſinguiæ a ſingulis priami filiis haberētur iure priuato, eſſeq; eas cōtiguas atq; a tergo fuiſſe angiportū, q in nullius ppriētatē veniret. Sed præberet cōem tranſitum oībus ipſap domop habitatorib⁹, poſſentq; illo oēs vti dū eunt, redeuntq; in regiā Priami, q omnibus eius filiis nuribus atq; nepotibus pateret: Vep vt breuiter rē ex iuris diſciplina intelligamus pdia ipſe ſiue ruſticana ſint ſiue vrbana ſeruituteʒ habere pñt.ſ. vt nō poſſit dominus prædii vetare vicino tranſitum, & ruſticop pdiorū iura ſunt hæc inter, actus, via, aquæductus, iter eſt ius eūdi ambulantis hominis non iumentum agendi vel vehiculum. Actus eſt ius eūdi ambulantis hominis, agendi iumentum vel vehiculum, itaq; qui habet iter actum nō habet, ſed qui habet actum iter habet, eò φ vti pōt etiā ſine iumento. Via eſt ius eundi & agēdi & ambulandi hois. Nam iter & actū via in ſe continet, Aquæductus eſt ius aquæ ducendæ per fundum alienum. Prædiop vrbanorum ſunt ſeruitutes q ædificiis inhærent Nā omnia ędificia ēt ſi in villa ędificata ſint vrbana pdia dicuntur. hæ ſunt vt vicinus onera vicini ſuſtineat, Vt in parieteʒ eius liceat vicino tignum īmittere, aut ſtillicidium vel flumē recipiat qa in ædes ſuas, vel in aream vel in

Actus
Iter
Via
Prædi

vel in cloacā,& ne altius qs tollat,ædes ſuas ne luminibus vicini officiant.hæc ergo in iure. Nūc videamus quid ſibi velit Vir.ait n.limē erat cæcæq; fores.i. erāt fores poſtici.vñ addit. Poſtesq; relicti a tergo & iſtoꝝ hoſtiū q erāt ſinguloꝝ tectoꝝ erat vſus pulus i.erat via p quā eſſet vſus ambulandi.i q poterāt habitatores illoꝝ tectoꝝ vti donec irēt in ædes priami, & queadmodū in re ruſtica dr̄ vſus in pdio vrbano,i q̄ lʒ oleribꝰ,pomis,floribꝰ,fœno,ſtramētis,lignis,ad vſuʒ quotidianū vti.& in eo fundo hactenus lʒ morari.vt neq; dn̄o fundi moleſtus ſit,neq; iis p q̄s opa ſiūt īpedimēto,nec vlli alii ius qd hʒ aut locare,aut vēdere,aut gratis donare pōt,ſic hac via poterāt ad trāſitū vti ſine alioꝝ moleſtia.nō tñ alii huiuſcemodi trāſitū pbere.Andromachæ,Filia Erhionis Thebaꝝ q in lydia ſunt regis hanc vrbē Græci euerterūt Hinc Achilles ad Homerū ait. ἀχομισθέσθηβην ἱερην τὸ Λιλίκτη ὑποσ τηνδ' διέπερα θομὼν καὶ ἤομεν ἐνθάδ' ἄγαμεν πάντα. Tectis,Tabulatis,vt ſupra diximus,aſtyanacta interpretat vrbis Regē.Nā ἄστυ vrbs eſt & ἄναξ Rex.Hic capta Troia ex turri pcipitatus eſt.vel vt alii volūt ad ſaxū iliſus ne qs ex priami gñe ſupeſſet,ait aūt Home.q a pr̄e Hectore vocabat Scamāder.Euado.cū difficultate puenio.Euadere.n.eſt cū p difficultatē Euado aut labores aut picula quo volumus puenimꝰ.hinc dicimus euadere mortē,euadere ad conſulatū.Et nāq; ppoſitio extra ſignificat q oſtēdit nō poſſe in huiuſcemodi rebꝰ puenire quo volumꝰ niſi p egreſſum piculoꝝ & laboꝝ ergo nō vacat e ppoſitio vñ oīs Troia videri.Nā Homerus priamū cū ſeniorib' & cū Helena e turri hac pugnā ſpectare ſolitos dicit.Sūma tabulata,vltimæ & ſupiores cōtignationes.Dabāt iūcturas ſnīa eſt q euerterūt turrim ab illo loco vbi paries erat inualidior pp crebra foramīa.q admittebāt capita tignoꝝ & trabiū vltimi tabulati,ibi n.erāt iūctura trabiū & parietis Circū.q d.in circuitu & ē aduerbiū & nō ppoſitio.Iūcturas,ergo labātes.i.quæ parietē labātē reddebāt.Cōuellimus,Nā ps ſuperior Turris ab īferiori facilius cōuulſa eſt in illis iūcturis,& poſtq; cōuulſa īpulerunt Altis,qa in vltio tabulato.Lapſo repēte ruina.Sonitus cōpoſitionis iſtoꝝ verboꝝ ponit ante oculos illā ruinam. Late,magna.n.res multos ſimul obruere potuit. Aſt alii.ſ obſtinatio oſtēdit & oppugnātiū & repugnātiū.Veſtibulū ſm Gallū de ſignificationibus verboꝝ,q Veſtiptinēt ad ius ciuile non eſt in ædibus neq; ædiū pars,ſed locus ante ianuā vacuus,p quē a via bulum ad ædes aditus eſt,ipſe enī ianua.pcul a via fiebat & area īterfecta q vacaret. Eſt aūt veſtibulū dictū a ue & ſtabulū,Ve aūt dictio eſt aliqñ intēſiua,Nā vetus ab ætatis magnitudine dr̄,ſed eliſus ē.Vehemēs aūt ab animi īpetu aliqñ priuatiua vt vecors & veſanus. Ergo q ſalutatū dn̄m ædiū veniebāt ibi expectabāt donec admitterent.Quapp ab ea quaſi cū ſtabulatione veſtibulū nōnulli dici volūt,alii referūt ad eos q ī domo manēt.& qm̄ iſti illic nūq; cōſiſtūt,ſed ſolius trāſitus cā ad hūc locū pueniūt exeūdo ſiue redeūdo volūt veſtibulū dictū eſſe a ue particula priuatiua.Exultat,præconcepta victoria Luce ahena, luce quæ ex æneis armis pueniebat ex repercuſſione luminū.Dixit autē æs & nō ferrum,quia prius inuentum eſt æs q ferrum,& ex eo arma fiebant.vnde & Home. χαλκιατ ευχ dixit.

Qualis vbi in lucē coluber mala gramīaᵃ paſtꝰ
Frigida ſub terra tumidū quē brumaᵇ tegebat
Nunc poſitis nouus exuuiis nitiduſq; iuuēta,

SER a GRAMina paſtus, legimꝰ & ſilua paſtus arūdinea. Nā illud aliud eſt, paſcunt vero ſiluas. Sed ſciēdū eſt q lʒ hoc in vſu ſit , rarū tñ eſt apud antiquos.Paſtus aūt pro q paſcebat,qa vt ſupra diximus,in hoc latinitas defecit. b Bruma .i.hiems.Dicta autē bruma, quaſi βραχὺς ἡμέρα.i.breuis dies.Eſt aūt (vt hic indicat locus) generis fœminini numeri ſingularis.

DON QVALIS vbi,deſcripturus hoſtē natura ferum, ætate inſolentem, ſucceſſu ſuperbū, & ipſe æneas hoſtilem animus in aduerſarium gerens,huic anima'i illum comparandum putauit.Sæuiebat vt ſerpēs qui vomit venena. qui neſcit aliquando miſereri, qui captat tempora, quibus pcedat aut lateat.

Hac igit cōparatione pyrrhū deformat. Nā vt ſerpens non virtute ſed veneno confidit , ita huic non arma ſed inſidiæ ad victoriam profuerunt. nunquam enim in præliis viſus eſt niſi cum alienis dolis procurata eſt victoria.

BRVMA.quaſi βραχὺς ἡμέρα idest breuis dies.& eſt initiū hiemis quæ fit ſole primam partē capricorni ingrediente,quo tēpore dies habet octo horas,&.xl. vnum minuta, nox vero habet quindecim horas & minuta decem & nouem. Neq; toto anno breuior eſt dies Hoc tamē ad ſitum noſtri climatis referas.Nam & longitudinē & breuitatē dierū ſcimus pro varietate climatum variari.vt in Georg.oſtendimus. CHR

Lubrica[a] conuoluit ſublato pectore terga
Arduus ad ſolē. & linguis micat ore triſulcis.
Vna īgēs piphas[b]. & equorū agitator Achillis
Armiger[c] Automedon vna oīs Scyria[d] pubes
Succedunt[e] tecto & flāmas ad culmina iactāt.
Ipſe inter primos correpta dura bipenni[f]
Limina perrumpit poſteſq; a cardine vellit[g]
Aeratos iamq; exciſa trabe firma cauauit
Robora & ingentem[h] lato dedit ore feneſtrā
Apparet domus intus & atria longa pateſcūt.
Apparent Priami & veterū penetralia regum.
Armatoſq;[i] vident ſtanteis in limine primo
At domus[k] īterior gemitu miſeroq; tumultu[l]
Miſcetur[m] penituſq; cauę[n] plangoribus ędes
Fœmineis vlulāt ferit[o] aurea[p] ſydera clamor.
Tum pauidę[q] tectis matres ingentibus errant.
Amplexęq;[r] tenent poſtes atq; oſcula figunt

SER a ¶LVBRICA terga, lubricū dr̄ & qđ labitur, dū tenetur, vt piſcis. ſerpens, & locus in quo labimur, vt ſeſe oppoſuit ſalio p lubrica ſurgens. b ¶ Periphas, vltima accētū non hꝫ, ne fœmininū ſit nec tertia a fine, quia no vltima longa ē. ergo ri hēbit accētum. c ¶ Armiger Automedō, Pyrrhi. Nam Achillis auriga fuit. d ¶ Scyria pubes, a ſcyro iſula vna de cycladibus, in q̄ lycomedes fuit pater Deidamię. e ¶ Succedunt tecto pro ſub tectū cedunt & eſt figura, qa mutat⁹ eſt caſus. f ¶ Bipēni. hoc nomen ſeruauit antiqtatē, qa veteres pēnas dicebant, non pinnas g ¶ Vellit, nō deiecit, Nā ſequitur paulopoſt, Labat ariete crebro ſꝫ & mouet, vt Cynthius aurē velit, & admonuit. h ¶ Ingentē feneſtrā, epitheto vt ſolet auxit tapinoſiꝫ i ¶ Armatoſq; vidēt ſtantes, vt ſupra, ſtrictis mucronibus imas Obſedē fores. K ¶ At dom⁹ iterior, de albano excidio trāſlatus eſt locus. l ¶ Tumultu, tumultus dictus q̄ſi tumor multus. Vnde alia bella dicta ſūt, italicū, tumultus Bene āt addidit miſero, qa ē ēt terribilis m ¶ Miſceſ, perturbaſ, vt Nec quiſq; æratas acies ex agmine tanto Miſceri ue putet. n ¶ Cauę ędes. tecta cāerata. Aedē aūt numero ſingulari de tēplo tm̄ dicimus, plurali & de domibus & de templo. ſi aliter legeris, vſurpatū eſt. vt mella, ordea. o ¶ Ferit clamor ſm̄ philoſophos qui dicunt vocē corpus eſſe. bene ergo ferit. p ¶ Aurea ſidera, multi ad laqueria referunt, qđ ſtultū eſt. q ¶ Pauide, pro pauētes, Pauidus eſt ſemper timens, pauens ex cauſa, vt ſupra furiatus & furioſus. r ¶ Amplexeq; tenēt poſtes. Apollonii locus, in quo inducitur Medea patriem ſalutaſſe domum relinquens.

DON ¶DVRA limina. q̄ facile ſuperari non poſſent. Poteſt tū videri dixiſſe duram bipēnē. i. idoneam q̄ frangere potuerit firmitatem æratoꝝ poſtiū alluſit autē de hoſtio ad feneſtram, ſed debuit dicere cauernam factā in hoſtio, per quā non ingrederet ſed videret interiora. Ergo videbanſ intus armati. Intercepta aūt ſpe, clauſa ante domus patuit. Plāgebant fœmine & ſummis vlulatibus prodebant hoſtibus ſuam formidinem qua augebaſ illis ſpes, ergo inſtat vi patria. p. Quis. n. nō prouocaretur audiendo talia: Deſcriptio āt regiæ auget nobilitatē & amplitudinē, fœlicitatēq; priami. ¶ Veterum regum, vt oſtderet regnum priamo a maioribus ſuis prouēniſſe. Quātus aūt dolor vt vna nocte conciderit, qđ per infinitos reges, multis ēt Seculis ſeruatum fuerat.

CHR ¶TRISVLCIS, vnicā linguam hꝫ ſerpens ſed tam velociter mouet, vt tres appareant veluti virga velociter mota nō ſimplex, ſed triplex apparet. Cuius rei rōnē in libris noſtris, de aīa ex opinione āntiquoꝝ ied dimus. ¶ Agitator auriga Achillis armiger Pirrhi, ¶ Scyria, ſcyros inſula eſt, dr̄ q̄ ſtrabo cōtra magneſios frequentes incūbunt īſulæ nobiliores ſūt, ſciathus, peparethus, icus halōneſus, & ſcyrus cū eiuſdem noīs vrbibus. Clariſſima vero ſcyrus pp lycōedis cū Achille affinitatē, & achillis filiū Neptolemū. Ergo ſcyria pubes que Pyrrhum in Bellū Troianum ſecuta erat. ¶ Cauauit, in cauernā perforauit, qđ declarat dicens: Feneſtra dedit: ¶ Ore. hiatu idemq; eſt os & feneſtra in hoc loco. ¶ Apparet, aſpicientibus per feneſtras Eſt aūt repetitio qua augetur pathos, quod mirifice hac narratione citat poeta. ¶ Penetralia, Priami & veterum regum Quæ aſpicere hoſtes ſumma erat in miſeria Troianis. ¶ Armatis, Diſtributio eſt. Nā & viris prœlium, & muliercalis, vlulatum tribuit, ergo & illi ex ſua fortitudine, & ille ex lachrymis ſibi miſericordiam concitant. ¶ Stantes, pugnantes, Nam non deſerunt locum in acie qui viriliter pugnant ¶ Gemitu, referas ad aīos viriles. ¶ Tumultu, ad effœminatos plāgores vero & vlulatus ad muliercalas Eſt āt

ſcyrus

plangere

plangere cũ ex dolore pectora percutiunt, Vlulare eſt clamorẽ mœſtũ extollere, vt faciunt mulieres q̃uis pprie lupoꝝ ſit ꝩ Ædes cauæ.i.cõcauæ. ꝩ Vlulãt.i.p roboatũ q facile ſit i locis cõcauis & cameratis, Vlulatũ mulieꝝ ĩgeminãt. ꝩ Ferit ſydera, Hypbole ẽ, quã latini ſuplationẽ vocãt, Ferio ãt pꝛterito carẽs pcuſſi a pcutio mutuaſ, vt ſiſto ſtatui a ſtatuto fero tuli. Nã antiq tulo dixerũt Ait Priſcian⁹. ꝩ Aurea pulchra, vt ĩfra aurea circe. vel aureo fulgore nitẽtia. Tũc pauidæ ponit, quod vſu euenire ſolet in tanta calamitate. ꝩ Errant, quaſi omnes partes nouiſſimæ ſalutature, cum paulopoſt in captiuitatem abductum in ſe videant. ꝩ Oſcula fi. Vehementer imprimunt.

Inſtat vi[a] patria Pyrrhus nec clauſtra nec ipſi
Cuſtodes ſuffere valent labat ariete crebro
Ianua: & emoti procumbunt cardine[b] poſtes.
Fit via vi rumpunt aditus primoſq; trucidant
Immiſſi Danai & late loca milite complent
Non[c] ſic aggeribus ruptis cũ ſpumeus[d] amnis.
Exiit[e] oppoſitaſq; euicit gurgite moles
Fert ĩ arua furẽs cumulo[f] cãpoſq; per omneis
Cũ ſtabulis armenta trahit vidi[g] ipſe furentẽ
Cęde Neoptolemũ geminoſq;[h] ĩ limĩe Atridas,
Vidi Hecubã centũq;[i] nurus Priamũq; p aras
Sãguine Fœdãtẽ[k] quos[l] ipſe ſacrauerat ignes.
Quinquaginta[m] illi thalami ſpes tãta nepotũ

SER a ℭVI PAtria ſ; fidem gñis ſui, vt ſtirpis achilleæ ſaſtus ĩtẽ de Hercule, Salue vera iouis ples. b ꝩ Cardine, a cardine. c ꝩ Nõ ſic aggeribus, vult oſtẽdere grauius vaſtatam troiã, q̃ agri fluuioꝝ eruptiõe vaſtẽſ. Et ſciendũ cõparatiões, aut pes eſſe, aut minores. d ꝩ Spumeus pro ſpumoſ⁹. e ꝩ Exiit dicim⁹ & exiuit, ſed u ſubtrahit Virg vt breuem faciat ſeq̃ntẽ vocalẽ. f ꝩ Cumulo, augmento. g ꝩ Vidi ipſe furentẽ, vt Quæq; ipſe miſerrima vidi. h ꝩ Geminos, more ſuo frẽs gemini.n. ſunt nõ duo ſed ſimul nati, vt ſupra diximus i ꝩ Centũq; nurus, aut finitus eſt numerus pro infinito, aut certe iõ cẽ.ũ, q̃a barbaroꝝ fuit nõ ſingulas cõiũges habere ſed plures, aut illud dicit plures fœminas, vt Lucanus, Cultus geſtare decoros vix nuribus rapuere mares, hoc eſt fœminis. aut eſt aũt hæc plena affectuũ & doloris repetitio, cẽtũ p aras, licet incõgruũ ſit, q̃a ſeqtur Hæc ara tuebiſ oẽs, & vnus per centũ aras occidi nõ poterat, aut nouas nuptas, aũt ætatis hic nomẽ ſit. nõ affinitatis. l ꝩ Quos ipſe ſacrauerat ignes, vt Et religioſa deorũ Limina, per qd latenter oñdiſ nil prodeſſe religionẽ. k ꝩ Fœdãtẽ, hoc eſt cruẽtantem. m ꝩ Quinquaginta illi thalami illi celebrati ab Hom.

πεντήκοντ' ἔσαν θάλαμοι ξεστοῖο λίθοιο
πλησίον ἀλλήλων δεδμημένοι, ἔνθα δὲ παῖδες
κοιμῶντο πριαμοῖο παρὰ μνηστῇς ἀλόχοισι

Et bene de thalamis verũ expreſſit numeꝝ. põt.n. vn⁹ thalamus plures habere cõiuges. & eſt zeugma. q̃nq̃agita thalami pcubere.

ipſos poſtes ĩtelligẽ, qm̃ cuſtodes a cuſtodiendo appellanſ. Cũ igitur oĩa deficerẽt. ꝩ Fit via vi, vis ingr ianuã patefacit, vis aditũ ad ĩteriora tenenda recluſit. ꝩ Vidi.h. & reliq̃, Reſpondet ad id queq; ipſe miſerrima vidi, fuit ergo cædis eorum hominum ſpectator, quos venerat defenſurus.

ℭVI patria, nulla in parte minor pẽe, nam niſi eẽt, & clauſtra, & cuſtodes ſubſtinuiſſẽt. ꝩ Ariete.c.i. crebra pcuſſione arietis, arietis aũt nomẽ ſpẽs dedit nã ĩpetu murũ ĩpingit ĩpugnãtiũ arietũ forma, validæ.n. ac nodoſæ arboris caput veſtiſ ferro, eaq; ſuſpẽſa funibus multoꝝ manu in murũ pelliſ. deĩde retrorſum ducta maiori ĩpetu deſtinaſ, cõtra hoc remediũ ẽ ſaccus paleis plenus. & in eũ locũ demiſſus quo aries ĩpelliſ. Laxo enim ſaccorũ ſinu ictus arietis mollitur. Dura eñi mollioribus facile cedunt intentionẽ vt refert Pli. epeo ad Troiã tribuerunt antiqui, ꝩ Non ſic aggeribus. Quadrans cõparatio. Nã & trãſlatio & a diluuio ad bellũ ſit, vt ĩfrã. Diluuio ex illo tot vaſta p æquora vecti, Et pabola mouet miſericordiã, vt ac veluti pleno lupus ĩſidiat⁹ ouili. Cũ fremit ad caulas ꝩ Vidi, atteſtatio rei viſæ mouet pathos vt dcm̃ ẽ. ꝩ Quos ipſe ſacrauerat ignes, moueſ ſũma cõmiſeratio. Quid n ĩdigni⁹ ẽ q̃ eũ q ignes ad ſacrificiũ parauerit ira interfici. vt illos ſuo ſanguine extinguat. ꝩ Thalami, Græcum verbum eſt, Home. καὶ τᾶ δὲ θάλαμοι ꝩ Nurus, a nubendo ſumptus eſt verbum. ꝩ Spẽs.t. nepo, & locus qui eſt ab his quæ præter ſpẽ ſunt, & vehementer mouet pathos, vt o lycida viui peruenimus aduena noſtri, Quod nunq̃ veriti ſumus vt poſſeſſor.a.d.h.m.ſu.m.c. CHR

DON ℭNEC ipſi cuſtodes vigiles, de qb⁹ dixerat ĩmas obſedere fores poſſumus ẽt cuſtodes

Barbarico poſtes[a] auro ſpoliiſq;[b] ſuperbi
Procubuere tenent Danai qua deficit ignis
Forſitan[c] & priami fuerint quę fata requiras
Vrbis vbi captę caſum conuulſaq; vidit
Limina tectorū & mediū[d] i penetralibus hoſtē
Arma diu ſenior deſueta trementibus[e] æuo
Circundat[f] nequicq; humeris & inutile[g] ferrū
Cingitur & denſos fertur moriturus in hoſtes
Aedibus in mediis: nudoq;[h] ſub ętheris axe
Ingens ara fuit iuxtaq; veterrima[i] laurus
Incumbēs arę atq; vmbra complexa[k] penates.
Hic Hecuba & natę nequiquā[l] altaria[m] circum,
Precipites[n] atra ceu tempeſtate Columbę

SER a ¶ ET poſtes ſupbi auro barbarico.i. aut multo, aut vere, barbarico, qa πλησμονὴ τῶν βαρβάρων. b ¶ Spoliis ſupbi, hoc fuit moris antiq, vt ipſe in ſeptimo, Captiui pēdēt currus, curuæq; ſecures & iō dixit ſpoliis ſupbi, vt Criſpæ Capitum. p i. c. c ¶ Forſitan & priami fuerint quę fata reqras, bono vſus eſt ordine. vt ante rei publicæ, poſt regis interitū Inde priuati B eſt ſua fata narraret. De morte aūt Priami varie lectū eſt, Alii dicūt q a Pyrrho i domo quidē ſua captus eſt, ſed ad tumulū Achillis tractus, occiſuſq; iuxta ſigæū pmōtoriū. Nā & in rhœteo Aiax ſepultus eſt, tunc eius caput pto affixū Pyrrhus circūtulit. Alii ꝓo q iuxta hercæi Iouis arā extinctus ſit dicūt. Vnde Lucanus, Hercæas mōſtrator ait nō reſpicis aras. dictus aūt iupiter Hercæus qa ara eius erat intra aulā & intra ſeptū parietē ædificata qd græce. ἕρκος dr̄. Et hāc opinionem plene Vir. ſeqtur. ſ; ēt illā ꝓhibet, vt ſuo indicabim⁹ loco. d ¶ Mediū hoſtē, hypallage eſt p in mediis ædib⁹. Si āt mediis legeris, non ſtat verſus, niſi excluſo ſ vt Inter ſe coiiſſe viros & decernē ferro. Et bñ priamū nō niſi i extremis armat piculis, vt magis inuitet hoſtē i necē ſuā nō vt dīſēdat aliquē. e ¶ Tremētibus æuo, nō timore. f ¶ Circūdat. nō apte ſibi cohærē facit ſ; poti⁹ oneri ſumit. g ¶ Inutile ferrū, ipſe inutilis. ferrū n de his ē, q a cōiūctis ſūmūt epitheta, vt venenū. h ¶ Nudo ſub axe, hoc ē ſub dīuo, qd ipluuiū dr̄, Axis āt ē aut plauſtrū ſeptētrionale, aut ps ſeptētriōis, aut ſpūs, quo mūdus mouetur, ſicut docet Lucanus. i ¶ Veterrima, vſurpatū ē ergo vt ſupra diximus, hoc tm̄ vti ſi neceſſe ſit licet. K ¶ Cōplexa pe. penates ſunt oēs dii, q. domi coluntur. l ¶ Nequicq̃, aut ſm̄ epicureos, aut ꝓpter vim bellicā. m ¶ Altaria, ſuperoꝝ & aræ ſunt, & altaria, Inferorū tantum aræ. Ara autē dicitur a precibus. quas græci ἀρὰς dicūt. vnde contra imprecatio κατάρα dr̄. n ¶ Præcipites. feſtinæ. ꝓpter tempeſtatem. & bene atra addidit, quia eſt clara, vt Hæc tam clara repente tempeſtas.

¶ QVA deficit ignis, oīa ignis occupauerat ſed cū cōſumptis rebus, ignis extinguatur, danai occupabāt ea loca i qbus nō dixit nō fuit ignis, ſed iam deficiebat. ¶ Superbi, ornatu artis, & mā ¶ Forſitā & priami, bono cōpendio vtitur, vt vltro ſuggerat qd interrogari poterat. Debebat enī eo tpe qd oib⁹ qſtē deſtinauerat, vti breuitate Expōit igitur qūo ſanguine aras fœdauerat. ¶ Vrbis vbi captę. Cū iā nihil eſſet reliq de vrbe regiaq; ſua, nullaq; oīno ſpēs reſtaret ſtatuit ſapiens & forti aīo rex quacūq; morte captiuitatē fugere. ¶ Arma capit, nō vt peteret victoriā, ſ; vt i armis poſitus viriliter occūberet. pōit āt. & hoīeſ. & arma inutilia, qm̄ ipſe ſenex iā diu arma nō ſūpſerat. Vñ illa rubigine cōtabuerāt, & inutilia reddita erāt. His armis auctorē mortis q̄rit, nō amētia, ſ; ſapiētia, vt morte captiuitatē fugiat. Ergo ſapientiſſim⁹ poeta decoꝝ in h rege ſuauit. Dedit & cōueniētē nām mulieri, & reginæ, vxori.

CHR ¶ BARBArico, multo[s], vt eſt apud barbaros ¶ Humerus, optīe meminit hui⁹ mēbri, nā ſuperiora, vt galea illis ſuſtinentur iferiora, vt lorica, & ſimilia ab illis pēdet. ¶ Moriturus, eo cōſilio, vt morte ſeruitutē fugē. ¶ Sub .n.a i. ſub diuo. ¶ Tunc. n. ſub diuo ſumus. i. ſub ioue hoc eſt ſub aere quando nulla re tegimur, in domibus autem ſunt in pluuia i. loca quædam detecta, per quæ, & pluuiæ. & reliqua huiuſcemodi deſcēdunt, ibi igitur erat laurus. Axis propriæ in cœlo eſt linea imaginata quæ ab vno ad alterū polū per medium cœlum dirigitur ad ſimilitudinē axis qui eſt curru qui per ipſum medium a rota, & ad rotam pertingit. Diuiditur autem cœlum in axem, cardines cōnexa, polos, climata, & hemiſperio ¶ Penates, aram in q̄ erāt penates. ¶ Hecuba, Priami vxor fuit, & Filia Ætionis. Thebani regis, vt ſupra oſtēdimus ¶ Columbæ, optime comparat huic animali quod timidiſſimū eſt, & velociter congregatimq; volat fœminas vt in vnū ex timore velociter congregatas, quæ cum diu per ædes erraſſent hunc tandem conuenere.

¶ DIRA

Cōdēſç & diuū amplexç ſimulacra tenebant.
Ipſum aūt ſumptis Priamū iuuenilibus armis
Vt vidit quç mens tam dira[a] miſerrime cōiunx
Impulit his cingi telis?aut quo ruis[b] inquit?
Non tali auxilio nec defenſoribus iſtis
Tēpus eget. nō[c] ſi ipſe me[d] nūc afforet Hector,
Huc tandē concede hçc ara tuebitur omneis,
Aut moriere ſimul, ſic ore[d] eff.ita recepit
Ad ſeſe & ſacra longçuum in ſede locauit.
Ecce autem elapſus Pyrrhi de cçde Polytes
Vnus natorum Priami per tela per hoſteis
Porticibus longis fugit & vacua atria luſtrat
Sancius. illum ardens īfeſto[e] vulnere Pyrrhus
Inſequitur?iam iāq; manu tenet & p̄mit haſta
Vt tandem ante oculos euaſit[f] & ora parentū
Concidit ac multo vitam[g] cū ſanguine fudit.
Hic[h] Priāus (quāquā in media[i] iā morte tenet)
Non tñ abſtinuit nec voci irçq; pepercit.
At tibi pro ſcelere, exclamat, pro talibus auſis,
Dii, ſiqua[k] eſt cçlo pietas, quç talia curet[l],
Perſoluant grates[m] dignas, & premia reddant
Debita, qui nati coram[o] me[n] cernere letum
Feciſti, & patrios fœdaſti funere[p] vultus.
At non ille: ſatum quo te mentiris, Achilles

SER a ℭ DIRA, modo proprie. dira. n. eſt deorū ira ergo quæ mens dira. i. infuſa ex deorum ira. b ℱ Ruis, aut feſtinas, aut incedis ſeniliter, aut inconſulto. c ℱ Non ſi ipſe meus, ſub audi filius poſſet defendere. d ℱ Ore effata, abundat ore. eſt enī ſtigma pleonaſmos, vacua quare vacua aut quia omnes ad aram confugerēt aut vacua a Troianis ciuibus, aut vacua iure græcorum & poſſeſſione vacantia, aut certe ampla vel magna, quæ diffi cile complentur. e ℱ In feſto vulnere, bonū ſchema vulnus pro telo. f ℱ Euaſit, puenit. g ℱ Vitam cum ſāguine fudit modo eos ſequitur, q ſanguinem ſedē vitæ volunt. Alibi eos, qui ipſum ſanguinem vitā volunt, vt purpuream vomit ille animam. h ℱ Hic tunc. temporale. h. eſt non locale. i ℱ Media, māifeſta, & poteſt referri ad priamum, vel ad polytem k ℱ Si qua eſt, vel ꝯm Epicureos vel deſperat quia īpune ante aras conſpicit cædem. l ℱ Curet vliſcat. m ℱ Grates, prout res fuerit, vel in bonis vel in malis dñr, ſicut premia. n ℱ Me cernere, de ſpectaculo querit, non de morte. o ℱ Coram, modo aduerbium tpis eſt, quia verbo cohæret, vt Coram quē quæritis adſum coram aūt ſignificat in conſpectu qd ἐνώπιον dicitur. p ℱ Funere, cadauer, ab eo qd precedit id qd ſequitur. Funus enim eſt iam ardēs cadauer. Quod dum portatur exequias dicimus, crematū reliquias, & buſtū cōditū iam ſepulcrū.

DON ℭ RECE pir, q̄ imbecillis eſſet ex eo appareret, q. mulier anus eū ab incepto ſe vocauit. ℱ Ecce autem elapſus, Voluit mori priamus, Venit vxor at caſus attulit ſibi q cupiebat. Hic priamus, voluit fortuna, vt mors polytç eſſet in cōſpectu ſuo, vt ide ſua mors oriref.

ℱ Dii. ſ. pñtes ad quos ſe ſuffragiū contulerat, & ſi eſt in cœlo alia pietas q̄ nefaria cōmiſſa vindicet ℱ Qui nati, nō culpat pyrrhū q occiderit, ſed q cedē in cōſpectu paternū reſeruauerit, nam ſtulte reprehenderet q iure belli dicebat. ℱ At nō ille, conat priuare eum oī gloria, & nobili gñe q non ſit filius Achillis, qd pbat q in ſe non ſeruauerit iura quæ ſeruauerat Achilles.

CHR ℭ IVVENIbus, atqui ſua erāt & vetuſta, ſed iuuenilibus. i. q̄ iuuenib[9] & nō ſenibus cōueniūt. Vnde paulo poſt ait. his telis. q. d. q non tibi ſ; iuuēibus qdr ir. ℱ Ruis, ſiue ronę properas. ℱ Me[9], non ſine ingenti dolore huius meminit. ℱ Hæc a. complexio ē, nā quicquid euenerit meli[9] eſt q̄ ſic ruere, aram hanc debēt fuiſſe iouis hercæi q̄ erat in impluuio domus, q vndiq; ſeptū eēt parietibus a græca ſignatione, nā τοῖχος ſeptū ſignat, vñ ara hercæa dcā ſit ſiue iouis fuerit, ſiue qm̄ ſub lauro erat potius apollinis. ℱ Non tñ ab oñdit quantū poſſit amor natorū, cū poſſit mœror mortis illius, vt ſuæ ſalutis oio obliuiſcatur. ℱ Nec voci iræq; declarat modum futuræ oratiōis. ℱ At tibi, pro ſcelere. Oratio pathetica inita ſemper habet abrupta Et vt plurimum multa animo voluit perturbatus, & cum tandem ad concluſionem intra ſe peruenerit, tum demum in exclamationem prorumpit, Sic Terentianus, phedria cū multa tacitus de amica animo voluiſſet, a cōcluſione prorumpit, Quidnā igitur faciam, ſie Iuno me ne incœpto deſiſtere victam. Ergo & Priamus abrupte. ℱ At tibi, neq;. n. ponif at. cōiūctio niſi pceſſerit aliā ſnia. ℱ Pro ſcelere, pro talibus auſis, q̄ſi qui auſus ſit ſupra oēm humanitatem. ℱ At nō ille ſatum, exēplum a cōtrario.

SER a ¶ IN hoſte Priamo, aut archaiſmos ē p in hoſtē, aut in hoſte cū hoſtē generet, quus ipſe hoſtis eēt. b ¶ Sed iura, fideq, qa qđ Homer⁹ mutat & celat pp turpitudine Achillis, dr Priamus duce Mercurio igreſſus Achillis tētoria excitatū rogaſſe, quē dormiētē poſſet occidere. Iura ēo qđ a rege rogabatur. c ¶ Remiſit, quia comitat⁹ vſq ad troiā eſt d ¶ Imbelle, vt inutile ferrū e ¶ Neqq̄ i. nō. ſic Perſi⁹, Neq̄uiq̄ fundo ſuſpiret nūmus i imo. Pepēdit, qūo pependit cū dixerit rauco qđ ptinus ære repulſum: ſoluit neqq̄ pepēdit .i. nō pepēdit vel ſm donatū, penetrato. ſ aliqua ex pte ſcuti cōtextu telū pendēs inhærebat. f ¶ Referes ḡ hæc, ſarcaſmos ē, locus cū amaritudie, vt En agros, & quā bello troiane petiſti heſperiā. Aſtiſmos āt eſt vrbanitas ſine iracūdia, vt Atq idē iūgat vulpes, et mulgeat hircos. g ¶ Degenerē, nō rn̄dētem moribus pr̄is. h ¶ Altaria ad ipſa, vn̄ ſperabat auxiliū, Implicuitq comā, qūo comā, ſi armat⁹ cū galea erat, ſed nō oēs crines galea tegit, ſiue qa non hēbat galeā, nā ꝟ dixit arma diu ſenior deſueta trementib⁹ æuo circūdat neqq̄ hūeris, & iutile ferꝝ cīgit. i ¶ Dextraq coruſcū extulit, Si ornatū gēmis caput regis accipis, ſenſus talis eſt, Sublato capite gladiū in vagina recōdit, q̄ lateri ſp cohęret. Si vero coruſcū gladiū vis intelligere lateri Priami infixus accipe, & κατά το σιωπω μενον, poſtea caput eē ſublatū. ¶ Capulo tenus, ſi iacet igēs littore trūcus, auulſumq caput, ſi latus pcuſſit Priamo quō truncū: hoc poſtea ſcm̄ eſt, nā hoc iſigmb⁹ viris fieri ſolet, vt alibi curruq abſciſſa duoꝝ ſuſpēdit capita, aut κατα το σιωπωμενον lateri ſuo .i. pyrrhi dicit q in vaginā recōdat gladiuꝝ. k ¶ Hæc finis, oia latina noia inaia, ſimplicia a verbo nō veniētia in nis ſyllaba terminata maſculina ſunt. Inanima pp canis, ſimplicia pp bipēnis, a verbo nō veniētia ppter finis ergo clunis Iuuenalis bn̄ dixit, Tremulo deſcēdāt clune puellæ. Horatius male dixit, Quod pulchræ clunes. l ¶ Hic, talis, vt

Talis in hoſte^a fuit Priamo ſed iura^b fidemq
Supplicis erubuit, corpuſq exangue ſepulcro
Reddidit hectoreū, meq i mea regna rmiſit^c.
Sic fatus ſenior, telumq imbelle^d ſine ictu
Coniecit, rauco quod protinus ęre repulſum,
Et ſummo Clypei nequ qiā^e vmbōe pepēdit.
Cui Pyrrhus, referes^f ergo hęc & nuncius ibis
Pelidę genitori. illi mea triſtia facta,
Degeneremq^g Neoptolemū narrare memēto,
Nūc morere. hęc dicēs altaria^h ad ipſa tremētē
Traxit, & in multo lapſantem ſanguine nati
Implicuitq comam leua, dextraq^i coruſcum
Extulit, ac lateri capulo tenus, abdidit enſem.
Hęc^k finis Priami fatorum, hic^l exitus illum

Hunc ego te Euryale aſpicio.

DON ¶ REDDIdit corpus. Qđ iniuſte retinuiſſet. Sola n. aia debet hoſti. Corpus āt, qđ̄ in nullius ē ptāte, dimittit ſepulturæ. Reddidit ergo qđ̄ ꝯtra humanitatis iura id tenebat. ¶ Sic fatus, ē deſideriū manifeſtuꝝ mortꝭ qđ poſt cōtumeliā et armis iuuenē ſenex puocet ¶ Tellū ibelle, ꝯfirmat qđ dixit iutile ferꝝ. ¶ Sine ictu, pbat humeris trementibus æuo. ¶ Pependit, ſtulte dicunt non poſſe pendere qđ repellitur.

CHR ¶ HECTOreus. q.d. q̄uis hoſtis ille fuiſſet potētiſſimus, & mihi excellētior filius q̄ polytes. ¶ Vmbone, hæc ps media i ſcuto ē, q̄ turgeſcit atq eminet. Sic dicta q vmblicns .i. mediū ſit ſcuti. Stat acelerās vaſto metuēda vmbōe ferax. Excutiens ſtabula. Cui pyrrhus, Duo ſunt gn̄a dicēdi a morib⁹ potius q̄ ab arte, pueniētia maturū vnum, & graue in quo oia cū conſilio, & ſedate, & nihil ex cōcitatione animi aut ꝑturbatione efferimus, quale Cic. Craſſo tribuit alterū ardēs, & erectū, & inſenſum cui ardor, & ipetus animi potius q̄ cōſiliū imperat quali Antoniū vſum dicūt at Virg. cuiꝰ ingeniū diuinū, & ad oia ita flectitur vt pro qualitate perſonarum rerum, & temporum ſtilum variet modo hoc modo illo, vt naturam hominuꝫ exprimat, vtitur æneæ ergo & latino, & cæteris, quos ſapientes inducit graue attribuit, vt ibi O præſtans animi iuuenis quantum ipſe feroci virtute exuperas tanto me impenſius æquum eſt cōſulere ipſe tibi. Turno vero & Pyrrho, & ſi qui alii ſunt qui furore potius q̄ ratione ducantur, inſenſum, attribuit vt hic ſic alibi. Haud talia dudum dicta dabas morere, & fratrem ne deſerere frater. Item En agros, & quā bello troiane petiſti Heſperiam metire iacens. ¶ Traxit, Pathos, a modo nō. n. duxit, Et miram facit auxeſim. Crudele n. fuit ſenē regē per comam trahere. Crudelius in nati ſanguine prouoluere. ¶ Crudeliſſimum necare. Quid ergo ante arā. ¶ Hæc ſi p. cum ſummo gemitu pronunciandum.

Vmbo

¶ SORTE,

Sorte[a] tulit Troiam[b] incēſam & ꝓlapſa vidērē
Pergama[c] tot quōdā populis terriſq; ſuperbū
Regnatorē[d] Aſię iacet[e] ingens littore truncus.
Auulſūq; humeris caput & ſine[f] noīe corpus
At me tum primū ſęuus[g] circunſtetit horror.
Obſtupui ſubiit cari genitoris imago
Vt regem ęquęuum crudeli vulnere vidi
Vitam[h] exhalantem ſubiit deſerta creuſa.
Et direpta[i] domus & parui caſus Iuli.
Reſpicio & quę ſit me circum copia[k] luſtro
Deſeruere omnes defeſſi & corpora ſaltu
Ad terram miſere aut ignibus ęgra dedere
Cum[l] mihi ſe nō ante oculis tam clara vidēdā
Obtulit & pura per noctem in[m] luce refulſit
Alma Parens confeſſa deam qualiſq; videri
Cęlicolis & quanta ſolet dextraq;[n] prehēſum
Continuit roſeoq;[o] hęc inſuper[p] addidit ore
Nate quis īdomitas[q] tantus furor excitat iras?
Quid[r] furis? aut quonā noſtri[s] tibi cura receſſit
Non prius aſpicies vbi feſſum ętate parentem
Liqueris Anchiſen: ſuperet[t] cōiunx ne creuſa:
Aſcaniuſq;[u] puer? quos omnes vndiq; graię
Circum errant acies & ni mea cura reſiſtat

SER a ¶ SORTE, fatali neceſſitate. b ¶ Troiam incenſam, pro illius. c ¶ Pergama, ꝓprie troianæ arces ſūt, tñ κατ᾽ ἐξοχὴν arces oēs pergama dicuntur, vt quum poetam dicimus intelligimus Virgi. d ¶ Regnatorē aſiæ, qa impauerat Phrygiæ & migdoniæ. e ¶ Iacet ingēs littore truncus, Pōpeii tangit hiſtoriam quod aūt dicit littore, illud vt ſupra diximus reſpicit, qđ in Pacuuii tragœdia continetur. qđ autem Donatus dicit littus locum eſſe ante aras a litando dictum. ratione caret. Nam a litādo li breuis eſt, & ſtare non poteſt verſus. f ¶ Sine nomie, ſine agnitione. g ¶ Sæuus horror, quia eſt & bonus, vt Lætuſq; ꝑ artus Horror iit. h ¶ Vitam exhalantem, ſm eos qui aīam ventū volunt vt atq; in ventos vita receſſit. i ¶ Direpta, pro diripienda, participiū ꝑ participio. K ¶ Copia, notandū de exercitu numero eū dixiſſe ſingulari, quū copias de exercitu numero plurali dicamus, vt Saluſtius Memorare poſſum quibus ī locis maximas hoſtium copias po. ro. parua manu fuderit. Copia vero aliarū rerū eſt. l ¶ Cum mihi ſe ordo eſt cum mihi ſe videndam oculis obtulit non ante tam clara. m ¶ In luce, ī nimbo qui cum numinibus ſemper eſt. n ¶ Dextraq; prehenſum, ea corporis parte qua Helenę ictū minabar, quæ ī templo veſte ſtabat ornata. vt. n. in primo diximus, aliquos hinc verſus conſtat eſſe ſublatos. nec īmerito. Nā & turpe ē viro forti cōtra fœminam iraſci, & cōtrariū eſt Helenā in domo priami fuiſſe hilarem quæ in ſexto dicit, quia in domo inuenta eſt Deiphobi, poſtq; eſūma arce vo-

DON cauerat argiuos. hinc autē verſus eſſe ſublatos Veneris verba declarant dicentis, Non tibi tyndaridis facies inuiſa lacænæ. o ¶ Roſeo pulchro. perpetuum epitheton Veneris, p ¶ Inſuper, ſuper qđ continuerat. q ¶ Indomitas, magnas. r ¶ Quid furis: quia furor ē virum fortem ruere in mulieris interitum. s ¶ Noſtri cura, & hoc loco, vt ſolet, vnā ſede Aeneæ familiam facit. Nr̄i autem & veſtri genitiuus eſt pluralis antiquus. & ex græco veniens, ſicut ſingularis eſt mis & tis. Nō eſt autē poſſeſſiuum ſꝫ ab eo qđ ē nos, & hoc eſt vnde dicimus, Noſtri cā facit, h eſt noſtrum. t ¶ Superet, ſuper uiuat. u ¶ Aſcaniuſq; puer, filius, vt tuq; puerq; tuus Hora. pueroſq; ledæ & eſt græcum nā τοὺς παῖδας dn̄t. interdum tn̄ ēt ad ætatē refert.

CHR ¶ VIDENtem locus tractatus e tuſculanis Tuli, & ex tragœdia vetuſti poete Hæc oīa vidi iſlāmari. Priamo vi vitā eripi. Iouis aram ſangine turpari, ¶ Iacet igens littore, t. ita narrat mortē priami, vt modo tāgat opinionē illorū q volunt illū ceſum ad hercæā, arā mō illoꝝ qui aiunt ipſū a pyrrho, tractū ad ſigeū vbi erat ſepulchrū Achillis, & ibi in littore āputato capite īterfectū. ¶ Sęuus, inuictū æneæ aīum oſtēdit, ſed & pium quo ſuo piculo nunq; motus oīa extrema ꝑ patriæ defenſione adiit. ¶ Exhalantem, ſm Anaximeuē, qui dicebat vitam ſpiritu contineri. ¶ Ad terram miſere. nā qui validiores erant. ſaltu ſe dimiſere q vero vulneribus cōfecti igni ſe aduoluebāt. Oīa āt ſūt ad laudē æneæ q nō prius pugnare deſtitit, q; ſe ab oībus relictū aīaduertit. Cū mihi ſe ī nr̄is allegoriis oñdimus qre ī h loco ſe hitu diuio & qlis ē appet æneæ. alibi vero ſub hitu mortali ē q; huius R ei ſenſus ꝓfundus, quē ibi repies. Alma, epithetū cōuēiētiſſimū Veneri. nā cūcta aīātia gignēdo oīa gn̄a alit ſic, lucretius æneadū gēitrix hoīū diuūq; voluptas, alma venus

Iam flāmę tulerit, inimicus & hauſerit[a] enſis.
Non tibi Tyndaridis[b] facies[c] inuiſa Lacęnę[d]
Culpatus ve[e] paris verum inclementia Diuom
Has euertit opes Sternitq; a culmine Troiam.
Aſpice[f] (nāq;[g] oēm quę nūc obducta[h] tuenti[i]
Mortaleis hebetat viſus tibi & humida circum
Caligat nubem eripiam tu nequa[k] parentis
Iuſſa[l] time, neu pręceptis parere recuſa)
Hic vbi diſiectas moles: auulſaq; ſaxis
Saxa vides mixtoq; vndantem puluere fumū,
Neptunus[m] muros magnaq; emota Tridenti[n]
Fundamenta quatit, totāq; a ſedibus vrbem

SER a ¶HAVSErit enſis, aut percuſſerit, vt Latus haurint apiū aut vorauerit. b ¶Tyndaridis, aliq iouis ē, nō Tyndari filia. Sed ſic dicim[9] Tyndaridis ď Helena, vt de Hercule amphitryōides Nā ď ioue & Leda nati ſūt Pollux, & Helena de Tyndaro Leda & Caſtor, q & ſolus mortalis fuit. Vn̄ Virg. ſi frēm Pollux altera morte redemit, q imortalitatē ſuā cū frē ptit[9] ē. Helenā ꝓo imortalē fuiſſe indicat tp̄s. Nā conſtat frēs ei[9] cū argonatis fuiſſe. Argonautaꝝ filii cū thebanis dimicauerūt Itē illoꝝ filii cōtra troiā bella geſſerūt. ergo ſi īmortalis Helena nō fuiſſet, tot ſine dubio ſeculis durare nō poſſet. hāc āt legim[9] pri[9] a Theſeo raptā, & i ęgypto cōmēdatā ꝓteo e ¶Facies inuiſa, pulchritudo Helenæ odioſa. i Helena. & græcū ē, vt vis herculea, ꝓ ē Hercules. d ¶Lacænæ, a ꝓuincia laconica. Et notādū deriuationē minorē eſſe principalitate, qď raꝝ eſt. e ¶Culpat[9] ve paris, crioſ[9]. f ¶Aſpice, ď Homeri tractū īducit Mineruā ꝓſtātē iſta Diomedi. ἀχλὺν δ᾽ αὖ τοι ἀπ᾽ ὀφθαλμῶν ἕλον, ἣ πρὶν ἐπῆεν ὄφρ᾽ εὖ γιγνώσκοις ἠμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα g ¶Nāq; oēm, ordo eſt. Oēm tibi nubē eripiā, q̄ hūida circū caligat, & mortales hebetat viſus tuēti dr̄ aūt nebula orta ď terris obeſſe nr̄is obtutib[9]. Vn̄ aqla qa ſuꝑ nebulas ē, plus videt. Et ēt theologica rō, qa ignorātes vſum venereū videre dn̄r & nūina. Vn̄ nūc merito poſt Veneris abſceſſum numia vidiſſe dr̄ Æneas. h ¶Obducta, ſupducta. i ¶Tuēti, mō vidēti, alˀs defendenti. K ¶Nequa parētis, ne pticula ꝓhibētis, Impatiuo iūgitur mō, ſꝫ īterdū p̄nti tpi, īterdū futuro, ꝓut aliqď volumus aut ad p̄ns, aut ad futurū fieri. l ¶Iuſſa time, verer̄ n. ne impātı ſibi fugā nō obtēpet. m ¶Neptunus muros, hoc qďē hēt fabulꝭ, ꝙ Neptunus cū Apolline troiæ fabricat[9] ſit muros, ſed cōſtat Laumedōtē ſuꝑdictis diis certā voluiſſe pecūiā ad ſacra faciendas Quā īu īdētibus hoſtib[9] trāſtulit ad muroꝝ fabricā Vn̄ dii & feciſſe muros, & offēſi eſſe dn̄r. Simul notādum ꝙ eos facit opera ſua euertere, vt portas Iunonē. quaꝝ dea eſt. Nā & portā luminis naſcētibus ꝓbet, Arces Mineruā. Legimus n. Pallas q̄s cōdidit arces. & Neptunū muros, Ipſi. n. fundamēta ſunt cōſecreta cuius & mouent arbitrio. Vn̄ ἐννοσίχθων ἐννοσίγαιος dr̄, hoc eſt terram mouēs aq̄ cōcuſſiōe, ſicut terremot[9] continēt opiniōes. n ¶Tridēti, Oīa ī nr̄s exeūtia, aut ꝑticipia ſūt, aut noīa. Sed participia ſi ſint ablatiuū & i e & in i mittūt. ꝓ nr̄o arbitrio. Iuuenalis Nec ardēti decoxit aheno. ꝯtra Semperq; ardēte camio ſi vero noīa fuerīt ī e tm̄mō exeūt. ſi aūt eadē ſint noīa & ꝑticipia. vt amās. quū noīa fuerint. oīmō in e mittūt, quū ꝑticipia licēter vtimur. ergo qa tridēs eſt nomē, tridēte dēt dicere. Sed nouitatē affectauit nulla cogēte neceſſitate. ſane in noibus, q̄ & ꝓpria eſſe p̄nt, & appellatiua, vt liberalis fœlix. Iuuenalis a ꝓprio in e exit ab appellatiuo in i.

DON ¶NEPTVNNVS, cum deos inimicos Troianis enumeraſſet, ponit Iouem.

CHR ¶ASPICE, ſimile eſt ī quarto Homeri, vbi Pallas ait Diomedi, ἀχλὺν δ᾽ αὖ τοι ἀπ᾽ ὀφθαλμῶν ἕλον ἣ πρὶν ἐπῆεν ὄφρ᾽ εὖ γιγνώσκοις ἠμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα. ¶O eꝫ nubē eripiā, ē ſnia Platonici Porphyrii q ſꝗ. ¶Latet oē venenū. Tn̄ aīa cū ab officiis corpis paululū libera eſt, interdū aſpicit, nōnūq̄ ītēdit aciē nec tn̄ ꝑuenit, & cum aſpicit tn̄ nō libero, ſed directo lumie videt ſed īteriecto ve lamine qď nexus naturæ caligātis obducit hoc in nā eſſe Vir. Teſte Macrobio his verſib[9] aſſerit, hoc velamē cū ī gete ad verā vſꝙ aciē aīæ, vt ītroſpiciat admittet ad cornu credit. Cuius nā eſt vt tenuatū viſus ſit peruiū. Cū aūt a vero hebetat ac repellit obtutū, tūc ebur putatur, cuius corp[9] ob denſitatē ne tenuatū qďē vſum admittit hoc Maro ꝑ gemīas ſōni portas exprimit. ¶Neptūnus, a nando dicitur latine, quia vis aqua eſt, & qm̄ ab aqua nobis potus ꝓuēit. Apud græcos ποσειδάων qa potum det appellat. Venus eſt e filiis ſaturni. Fingitur enim ſaturnus oēs filios voraſſe exceptis his quattuor, Ioue, Iunone, Neptuno, & Plutone. hi

quattuor

quattuor ſunt elementa, iupiter, æther, Iuno, aer, Neptunus, aquæ Pluto, terra. Ergo ſaturnus .i. tẽpus qui cætera oĩa apud nos generata cõſumit, ipſa elemẽta ex quibus reliqua cõponunt, nõ cõſumit. Sed ipſa aſſidua, mutuaq; tranſmutatione, vt nihil tñ inde pereat alia in aliud imutant. Hæc phyſice. Sedm vero hiſtoriã ſaturni regis filius fuit, & qm̃ in diuiſione regni ſibi inſulæ obuenerũt. Deus maris putat, Diodo. ait, Neptunũ primũ ea q̃ ad nauigãdũ pertinẽt inuenisse, a ſaturno huiuſcemodi rebus p̃fectũ. Et primũ ęquũ domuiſſe, & p̃cepta eq̃ſtris artis p̃buiſſe, ex eoq; hippũ eſſe noiatũ. Appellat p̃terea Ennogeſius. & Ennoſicthõ qm̃ Terrã quatiat mare, ἔννοσις eni cõcuſſio eſt, terra aũt χθὼν & γαῖα dr̃. Credit n. terræmotus aquis gigni quapropter Theſſali vt ait Herodotus dicũt olim flumina que in Theſſalia cadunt, exitũ nõ habuiſſe, ꝓptereaq; Regionẽ oẽm illã ſtagnũ fuiſſe. Sed deinde Neptunũ illis viaſ aperuiſſe. Hoc iccirco fingunt qm̃ terræmotu montes qui hactenus ſibi inuicem coniũcti exitum fluminis denegabant diuulſi viam aquis p̃buerunt. fundamenta autem quatere inducitur a poeta ꝙ illi ſacra ſunt, nec id temere, nam architecti cũ ſolidũ in iaciendis fundamentis non reperiant, ad quam vſq; illa dimittunt.

Eruit hic Iuno Sceas ſęuiſſima[a] portas
Prima tenet: ſociumq;[b] furẽs[c] a nauibus agmẽ
Ferro accincta vocat.
Iam ſũma arces Tritonia[d] (reſpice) Pallas
Inſedit nimbo[e] effulgens & Gorgone ſęua.
Ipſe[f] Pater Danais animos vireſq;[g] ſecundas
Sufficit ipſe deos in Dardana ſuſcitat arma.
Eripe[h] Nate fugam finemq; impone labori.
Nuſquã[i] abero & tutũ patrio te limine[k] ſiſtã.
Dixerat. & ſpiſſis noctis ſe condidit vmbris.
Apparent[l] diræ facies inimicaq; Troiæ
Numina magna deum.
Tum[m] vero omne mihi viſum cõſider̃ i ignes
Ilium & ex imo verti Neptunia Troia.
Ac veluti ſummis antiquã in mõtibus Ornũ

SER a ℭ SÆuiſſima, quæ & fugam vetabat. b ℭ Sociũ, ſibi deuotum. c ℭ Furẽs, iraſcẽs. d ℭ Tritonia pallas, Notãdũ duo antonomaſia ſine ꝓprio. Et ẽ inimicę iracũdię quũ dicit, ꝙ̃ irata ſit græcis, nõ tñ troianis parcere. licq; in hiſtoria lectuſ ſit vehemẽti⁹ iratam Mineruam, ꝙ poſt victoriam ei ſacrificare noluerunt, vt Horatius, Quũ Pallas vſto vertit irã ab Ilio in impiã Aiacis ratẽ. e ℭ Nimbo effulgẽs, nube diuina, alii limbo legũt, & eſt ꝑs veſtis extrema, quæ inſtita dr̃, vt Horati⁹, Quaꝝ ſubſtricta talos tegit inſtita veſte. f ℭ Ipſe pr̃. q oĩbus vn⁹ eẽ cõſueuit, vt Rex iupiter oĩb⁹ idẽ. Et bene honeſta Æneæ cã fugiẽdi eſt. g ℭ Vireſq; ſecũdas, quæ fuerũt & in troianis, ſed non proſperæ, ſufficit, miniſtrat. h ℭ Eripe, accelera, rapti fac. i ℭ Nuſq̃ abero, bona œconomia. Nam ſi tenẽt Danai, qua deficit ignis, neceſſariũ eſt preſidiũ numinis, vt Hora. Nec deus interſit. niſi dignus vindice nodus inciderit. K ℭ Limine ſiſtam, in limine, vt Silulis te tyrrhene feras. l ℭ Apparẽt diræ facies, ſm matheſim, poſt abſceſſum Veneris dira dicunt apparuiſſe numĩa, cuius p̃ſentes radii interuenientes circũquaq; diuiſos anæreticos temperant. m ℭ Tum vero, quia ante & ab Hectore audierat, & per ſe viderat euerti troiam, ſed non omnem.

PON ℭ IPSE pater, quaſi qui nos contra alios cũ

maioris ſit poteſtatis defendẽ debuit, ergo hoc deſtituti auxilio, cũ ſimus cedendum eſt nobis. ℭ Eripe nate fugam, quia ſciebat non facile poſſe ſuaderi fugam Æneæ, iccirco dixerat, tu neq; parentis iuſſa time, neu præceptis parere recuſa. ℭ Quapropter cedẽdũ erat, cum qui põt omnia & fauere debebat contrarius eſſet. ℭ Nuſquam abero, nam ſine ſuo auxilio cum eſſet flammis, teliſq; hoſtilibus circumdatus quo modo fugere potuiſſet?

CHR ℭ IVNO, eſt hæc dea portis iccirco præpoſita quia ipſa lucina eſt quæ infantibus exitum in lucem præbet. Quia autem portis per quas eſt ingreſſus præerat, calendę quoq; menſium illi erant ſacræ, quia ingreſſus ſunt menſium ℭ Pallas, quia nata eſt e vertice iouis arcibus præeſt, quæ vrbis ſunt vertices, vel quia Bellicoſa dea eſt, vel potius q̃ a ſapientia potiusq̃ corporis vires tutela præbet vrbi. ℭ Ipſe, emphaſis, qui omnibus æquus eſſet debet & tunc eſt pater ſcilicet hominum & deorũ. Vel pater, ſcilicet meus, quod oſtendit præter omnia eſſe deſerendum. ℭ Eripe fugam, non enim fugam viro forti perſuaſiſſet, niſi prius omnem defendendi ſpecie excluſiſſet. Quis enim audeat contra tales deos. Verum ex his verſibus grauiſſima elicitur per allegoriam ſententia. ℭ Siſtam Dixerat, Plus eſt q̃ ſi dicat po-

nam. Nam ſiſtere eſt ita collocare, vt non facile inde deturbari queat. ⸿Tum vero, nam & ſi
ante in ſummo periculo rem eſſe putarē, tñ cum cōtra nos talia numina ſtare viderē, iudi-
caui ita eſſe in igne Troia, vt nulla vi eripi poſſet. Ex cōparatione autem circūciſæ arboris
nitiſ oñdere, niſi vndiq; & diis & ab hoībus oppugnata fuiſſet illā expugnari nō potuiſſe.

Cum ferro^a^ acciſam crebriſq; bipēnibus inſtāt
Eruere^b^ agricolę certatim illa vſq; minatur^c^
Et tremefacta^d^ comam concuſſo vertice nutat
Vulneribus donec paulatim euicta ſupremū
Congemuit traxitq; iugis auulſa ruinam^e^.
Deſcendo ac ducēte^f^ Deo flāmā iter & hoſtes
Expedior. dāt tela locū flāmęq; recedunt.
Aſt vbi iam patrię peruentū ad limina ſedis:
Antiquaſq;^g^ domos genitor quē tollerē i altos
Optabam primū^h^ mōteis primūq; petebam
Abnegat exciſa vitam producere Troia.
Exiliumq; pati. Vos^i^ o quibus integer^k^ æui
Sanguis ait: ſolideq; ſuo^l^ ſtant robore vires
Vos agitate fugam.
Me ſi cęlicolę^m^ voluiſſent ducere vitam.

SER a ⸿FERRO, & bipēnib⁹, tātologia eſt in crebris quia bipennibus. b ⸿Eruere, p deiicere, & ē acyrologia. c ⸿Minat, aut eminet, vt Minę murorū, aut mouet. d ⸿Tremefacta co. ſolita figura. e ⸿Ruinā, alia rū arborū. f ⸿Ac ducente deo, ſm eos q dñt vtriuſq; ſexus pticipatio, nē hře numia, nā vt ait Caluus, Pol lētēq; deū venerē: Itē Virg. Nec dextræ erāti deus abfuit, quū aut iuno fuerit, aut Alecto. Eſt ēt in Cypro barbatæ Veneris ſimulacrū q̄ ἀφρόδιτον vocaſ, & h̄ ad græcorū imitationē q ἐθτος καὶ ἠθτος dñt, ſic ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ἄνθρωπος vir & fœia. g ⸿Antiquaſq; dom⁹, caras & aliud pendet ex alio. Nihil. n. intereſt vtrū carum dicas, an charitatis cām. Sane dom⁹ ambitioſe dixit, pro domo vna, nō domū. h ⸿Primum, pręcipuum. i ⸿Vos o, obliqua oratio eſt. Nam aperte quidem hoc agit, vt relinquaſ, latenter vero aliud. per qđ nimia Æneæ oñdiſ pietas, q nec iuſtis cauſis moueatur, vt prēm relinquat. K ⸿Integer æui ſanguis, plenam ætatem ſigñat ex ſanguine, q non eſt integer niſi in iuuenibus. Nam dñt phyſici minui ſanguinem per ætatem. Vnde in ſenibus tremor eſt. l ⸿Suo robore i. proprio, ſine alteri⁹ auxilio, quo eget Anchiſes. m ⸿Cælicolæ, ad quos noſtra pertinet vita, vt Haud credo inuiſus cæleſtibus auras Vitaleis carpis. Et nos iuuenem exanimum, & nil iam cæleſtibus vllis Debētem. Et igneus eſt ollis vigor & cæleſtibus origo, Anima enim cœli pars eſt. vmbra inferorum. Ideo ergo non poſuit generale deorum nomen & addidit cæleſtibus, ne crederentur inferni diiſ, qui datores vitæ non ſunt.

CHR ⸿DVCENTE deo, Recte ſerui⁹. Adde ēt ex Mac. qđ ſimulacrū illđ barbatū, veſtē tñ muliebrē hřē, & ſceptrū virile, qa eandē marem & fœminā putarēt. Ariſtophanes q̄q; poeta aphroditō illam i maſculino gñe appellat, & Leuin⁹ ait Venerem igiſ almū adorās ſiue Fœmina ſiue mas eſt, ita vti alma nocticula. Philochor⁹ eādē putat eē lunā illiq; ſacrificare viros veſte muliebri, & mulieres veſte v^i^rili. q & mas ęſtimeſ & fœmina. Varro aūt affirmat ſub Regib⁹ apud romanos nullū Veneris neq; græcum neq; latinū nomen fuiſſe. (Venus) ⸿Exiliū, qđ apud mortales ita durū videſ, vt mors illi videaſ pferēda. Præſertiꝫ ſeni q oia meliora deſperāt. ⸿Integer æui ſan ait. qm̄ inaiatis corporibus calor ſp agit in humore, ipmq; veluti ſuū pabulū abſumit, peat aial neceſſe ē, niſi aſſiduo alimēto reſtaurenſ corpora. Hoc igitur qđ ſumimus alimētū, q̄ter itra nos decoquiſ. (alimentum Hois) Primo in ſtomacho. Secundo in epate. Tertio aūt decoctio fit cordis, epatiſq; opa ac poſtremo perficiſ. Quarto in venis. Appellātq; huiuſcemodi totū decoctū tū chylū tum chymū qđ per venas diſcurrēs in id mēbrū cōuertiſ cui adheret, & reſtaurat, qđ ide ex calore pierat, & q̄uis vniuerſa h̄ res ex q̄tuor cōſtet hūorib⁹, ſanguie, pituita, bili, & atrabili, tñ qa ſanguis i illa maior, nobilior q; ps exiſtit, ſanguis appellaſ, hic qa pollentior calidiorq; i iuuenili ætate ē, reddit iuuenū corpa robuſtiora. Nā vires ſūt ex neruis, q niſi calore iuueſ debiliores reddūſ. Eſt igiſ i ea ætate iteger nec dū p ætatē iminut⁹. In ſenib⁹ vero ꝫ, Solido nulla ex pte diminuto. ⸿Me ſi. cæ. quaſi nō videanſ velle eos viuere quibus adimant ea quibus cōmode viuere poſſint. Eſt autē oratio quæ non caret indignatiōe, & ex obliquo, imputat mortē ſuā diis, qđ nō ex rōne, ſed ex pturbatiōe facit.

DON ⸿FLAMMAM inter & hoſtes expedior, debuit hoc pſtare Venus, & quia mater, & quia dixerat nuſq̄ abero. ⸿Me ſi cælicolæ, aperta coniectura me inuiſum ſuperis.

⸿SATIS

SER a ¶ SATIS ſupq́, ad augmẽtũ ſuperq́; addi dit. Eſt ãt timẽtis. Sane ſciẽdũ eſt eẽ aliq̃ quæ augmẽtũ nõ recipiũt, ne minus ſignificent, vt ſatis pfectus. Nã quærit vtrũ pfectior poſſit facere, ne icipiat pfectus minus ſignificare. b ¶ Vna exci. ſub Laomedõte vnũ excidiũ viderat, ſed emphaticos dixit excidia. c ¶ Sic o ſic poſitũ affati diſcedite corpus, Senſus talis eſt. Præſtate vos mihi funebre ſolatiũ. i. affamini me, vt dici mõtuis ſolet. Vale, vale, vale, Vñ Et magna ſupremũ voce ciemus. ¶ Mortẽ aũt ego manu hoſtis inueniam. Naſ hic ordo eſt, ego inueniã mortẽq́ manu hoſtis, ille miſerebiť & petet exuuias. Miſerebiť ꝓ dixit affectu ei⁹ q cupiebat iterimi, vt eũ hoſtis q̃ſi miſerat⁹ occideret. Sic l.ix. mr Euryali, Aut tu ſũme pr̃ diuom miſerere, tuoq́ Inuiſum hoc de tru.de caput, ſub tartara telo. d ¶ Exuuiaſq́ pe. q̃ſi obiectio, ſʒ ſpoliatũ linquet cadauer & riſibo. e ¶ Facilis iactura ſepulchri, aut ſm epicureos, q dicũt nil ſupereẽ poſt mortẽ, aut hoc dicit, facilis ſepulturę iactura ẽ quã ꝑ ruina pſtare. f ¶ Annos demoror, quaſi feſtinãtes diu viuẽdo detineo. g ¶ Fulmĩs afflauit vẽtis & cõtigit igni. Tria ſunt fulminũ genera, ẽ qd afflat, qd incẽdit, qd ſcidit. De hoc ãt ſiluit. Fulminat⁹ eſt aũt Anchiſes, qa ſecũ Venerẽ concubuiſſe iactabat. h ¶ Nos ꝯ, Præpõnes vel aduerbia in a exeũtia mõ pducũt vltimã lr̃aſ excepto puta, & ita, & qa apud Enniũ & Pacuuiũ breuia ſunt, hic eſt ꝙ ẽt numeroꝝ noĩa ideclinabilia a pducũt, vt trigĩta magnos voluẽdis mẽſibus orbes. Alia vero q̃ declinanť breuia ſunt ſm rõnẽ nominũ in a exeũtiũ. l ¶ Omniſq́ domus, mõ familia, vel domiciliũ interdũ re vera domus. K ¶ Mortẽ opto, cõtra fatoꝝ vim, & matris auxiliũ. l ¶ Me nę, pbatæ pietatis filium. Nam pnomina hñt vim ſuam nõnũq́ & emphaſim, vt Cãtando tu illum. m ¶ Poſſe, plus eſt q̃ velle.

Has mihi ſeruaſſent ſedes. ſatis[a] vna[b] ſuperq́;
Vidimus excidia & captę ſuperauimus vrbi.
Sic[c] o ſic poſitum affacti diſcedite corpus.
Ipſe manu mortẽ inueniã miſerebitur hoſtis.
Exuuiaſq́[d] petet. facilis[e] iactura ſepulchri eſt.
Iampridem inuiſus Diuis & inutilis annos[f]
Demoror ex quo me diuũ pr̃ atq́ hoĩum rex
Fulminis[g] afflauit ventis & contigit igni.
Talia perſtabat memorans fixuſq́ manebat.
Nos[h] contra effuſi lachrymis cõiunxq́ Creuſa
Aſcaniuſq́: omniſq́[i] domus ne vertere ſecum
Cuncta pater fatoq́ vrgenti incũbere vellet.
Abnegat inceptoq́ & ſedibus hęret in iiſdẽ.
Rurſus ĩ arma feror mortẽq́[k] miſerrim⁹ opto
Nam qd cõſiliũ aut quę iã fortuna dabatur?
Me ne[l] efferre pedem Genitor te poſſe[m] relicto

dolor ĩmẽſus ꝙ adhuc poſt ei⁹ interitũ viuimus & adhuc de viuẽdo cogitamus. ¶ Corpus, nõ dixit viuũ hoĩem ſed corpus. ſ. eius q nõ viuẽdi ſed moriendi cupidus eſſet. ¶ Ipſe ma. m. ĩñ. iet oib⁹ q̃ pñt obiici. ¶ Fixus, imobilis ſnĩa. ¶ Nos cõtra, qa fuga eẽt ſalus petẽda, & ſine ipſo fuga non erat, orabam⁹ ne vniuerſaſ domũ dũ negat ſe fugituꝝ pderet. Ergo oĩa ex illi⁹ voluntate pendebant. ¶ Me ne, iuidioſa dictio, ſed q̃ plena eẽt pietatis & ex affectu religioſo pfecta. Habet aũt grauiſſimum põdus in pnominib⁹ me & te, me ſ. filiũ tuuʒ, cuius pietatẽ officia, religionẽq́ optime cõprobaſti. ¶ Te, qui ſis pater meus, & pbe noſti qd patres liberis ac patribus liberi debeant. ¶ Te, qui ſenectute & morbo grauis ſis, & quẽ ita relinquere ſit ſcelus hoc tpe & hoc loco vbi hoſtes ſint & flãma. Potuiſti ergo loqui ꝙ me faceret parricidiam.

CHR ¶ VNA excidia, ex licẽtia poetica vtiť plurali in ea ſignatione quã ſingularẽ eſſe vult, cũ & vnũ dicat & in ſingulari inueniať excidium, ſed reddiť neſcio quo mõ maior ipſa oratio. ¶ Vẽtis, fulmĩs. Nã ſi ictus fuiſſet fulmine piſſet ptinus. Verũ vẽto fuit pcuſſus, de qua re & de oĩ genere fulminum alio loco ſcripſimus. ¶ Nos cõtra, nihil ex his pṫermiſſum ex quibus ad fugam capiendam pſuaderi potuit. Nã nõ debuit æneas in eã deſperationẽ deduci, vt reiecto fugæ pposito ĩ indubitatã mortẽ ruerę, niſi prius oĩa tentaſſet, qbus patrẽ quẽ relinquere nefas putabat in ſnĩam ſuã traducere poſſet. ¶ Me ne efferre. p. obiurgatio in parentẽ aſperrima eſt, ſʒ tñ ita circũſpecta, vt non ſit impia. ¶ Efferre pedẽ, plus eſt q̃ ſi dicat diſcedere. Non poſſumus e domo pedem pferre, & tñ non alio migrare. Habet autẽ vim maximã me & te, Me. ſ. filium parenti deditiſſimum & te. ſ. talem tãtumq́ patrem, & cui oĩa debeo, ergo nefas eſt qd dixiſti Vos agitate fugam, Conuincit igiť parentem, ſed non tñ omni excu

DON ¶ SATIS vna, ſcelus eſt patriam vidiſſe, &

ſatione priuare illum debuit.Itaq; non dixit tantū nefas extuliſti qđ potuit fuiſſe ꝑmeditati hominis,ſed dixit excidit, qđ non a rōne ſed a caſu eſt,nam dicimus excidere verba,cū impræmeditata ex ore ꝓfluūt, vt ſit ſnia nō hoc dixiſſes ſi rē diligentius cōſideraſſes.

Speraſti?tantumq; nefas patrio excidit[a] ore:
Si nihil ex tanta Superis placet vrbe relinqui
Et ſedet hoc animo perituręq; addere Troię
Teq; tuoſq; iuuat patet[b] iſti ianua leto.
Iamq; aderit multo Priami de ſanguie Pyrrh⁹
Natū[c] añ ora patris patrē q obtrūcat[d] ad aras.
Hoc erat Alma Parens ꝙ me ꝑ tela per ignes.
Eripis vt mediis hoſtem in penetralibus vtq;
Aſcaniumq; Patrēq; meū iuxtaq; creuſam
Alterum in alterius mactatos ſanguie cernam?
Arma[e] viri ferte arma vocat lux vltima victos.
Reddite[f] me Danais ſinite inſtaurata reuiſam
Pręlia nunq̄ omnes hodie moriemur inulti.
Hic ferro accingor rurſus clypeoq; ſiniſtram
Inſertabam aptans meq; extra tecta ferebam.
Ecce autem complexa pedes in limine coniux
Hęrebat paruumq; patri tendebat[g] Iulum.
Si periturus[h] abis & nos rape in omnia tecum.
Sin aliquā expertus ſūptis ſpem ponis ī armis
Hanc primū tutare domū cui[i] paruus Iulus?
Cui pater: & cōiux[k] quōdā tua dicta relinquor
Talia vociferās gemitu tectū omne replebat.

SER a ℂEXCidit,bñ excuſat patrē dicendo excidit, & ipſam temperat obiurgationem: b ℉Patet iſti,apocope ē, pro iſtic. ꝓnomē enim eſſe nō pōt,quia non precedit nomen. c ℉Natū ante ora patris, his rebus terret eū, qui nō pōt mortē timere. d ℉Obtrūcat, obtrūcare cōſueuit. e ℉Arma viri ferte arma, notāt hoc critici,qa ſæpius armari aliquos dicit, cum exarmatos nuſq̄ oſtēdat,q neſciūt non oīa a poeta, vt ſupra dixim⁹ dici debere. Nam & diem deſcribit nocte non premiſſa. Superflue.n. dicunt ea que neceſſe eſt fieri.quis enim domū ingreſſus non arma deponat. f ℉Reddite me danais,qbus me ſuſtulit mr. g ℉Tēdebat,offerebat,ſed non manibus eum geſtans. h ℉Si periturus abis,argumentū dilemma.i.cōplexio,quæ aduerſariū ab vtraq; parte concludit. i ℉Cui paru⁹ iulus,interrogātis eſt.& ſimul epitheto cōmendat ætatē. K ℉Coniux quōdā tua dicta relinquor,quōdā aut aliqñ ſigñat,qſi nūc vxor nō ſit,q̄ relinqt. Aut certe quondā ſemp ſigñat, vt in georgicis, Vt quōdā ī ſtipulis magnis ſine virib⁹ ignis, Et eſt ſenſus quā ſemper cōiugē noīaſti haberi enim quæuis poterat,noīari nō niſi nobilis.

DON ℂ Si nihil,artificioſa oratio, nā eſſet cā interitus oīum & extēplo oſtēdit affuturū pyrrhum qui filium nepotēq; in ſuo conſpectu interimat cū iam ea crudelitate vſus in polyte ſit,qui nunq̄ patrem interempturus ſit, niſi prius cæſo filio ℉ Hoc erat alma parēs, oſtendit materna beneficia cōuerti in perniciē.℉Cernam,ad oīa ptinet,& ppea non ſemel accipiēdū ē.℉Arma viri fer.conabaſ flectere pṙe; ī ſuā ſnīa;,cū filii piculū cerneret.

℉Vocat lux vl.v. vt intelligat non ſumi arma ad ſalutē, ſed ad mortē, nec inde aliud ſperari q̄ aliq̄ vltionē. ℉Hic ferro accin. qm̄ ne his qdē dictis motus erat.℉Patri, non dixit mihi ſ; pṙi, vt ſi maritum nō flecteret, ſaltē patriū affectū moueret.℉Quōdā tua, nam ſi diſcedam nō potero eē deinceps tua.℉Vociferans,& nō ſolū verbis, verum ēt gemitu oſtēdens. Cum ſibi talis eſt locus iſte q̄lis eſt. Talia iactāti ſtridēs aglone ꝓcella. Itē hæc dū dardanio ęneę mirāda vñr &c.Itē Talia fundebat lachrymās lōgoſq; ciebat incaſſum fletus , nā icerta & inſperata inectit,nō expectās verboſum finē.

CHR ℂ SI NIHIL ex tanta,cū nō poſſit illū proprio ſuo periculo. Conatur mouere periculo totius familiæ , Nā ſenū eſt magis ſuorū poſteritati quā ſibi ipſis conſulere. ℉Inſtaurata.pro reſtaurata,vel q̄ græci iā deficientibus nobis reſtaurarunt , vel inſtaurata.i.inſtaurabilia q̄ ego meo aduentu reſtaurabo. ℉Moriemur in.oſtēdit ſe ꝓficiſci ad certam mortē,vt incuteret terrorē patri ſeđ tñ oſtēdit fortitudinē animi cū nō morieſ inultus. ℉Hinc ſer.nō.n. depoſuerat arma qbus corpus tegebat,vt eſt lorica & ſimilia,ſed q̄ facile eſſet & deponere & reſumere.℉Inſertabā, vehemēter inſerebā, nam plura loca ſunt in ſcuto in qbus manus brachiumq; inſeritur. ℉Ferebam,ferre volebam,ſed ipſa cōiux ſe mihi in limine opponens pedes amplectēs detinebat, & hęrebat mihi.i.nō diſcedebat a me , & qm̄ nō potuiſſet vīcere virib⁹,voluit flectere miſericordia oñdēdo filiū, cuius ſalutē ꝑdē videbat. Captat āt miaȝ ab ętate, nā duciſ phatos ab īfantia , vt īfantūq; aīæ

flentes

Betes ī ſimile pſlo. A pueritia, vt ſfelix puer atq; ſpar cōgreſſus achilli. A iuuētute, vt ſpoſitiq; rogo iuuenes añ ora parētū. A ſenecta, vt Dauni miſerē ſenectæ, & hic. Cui. p. itē a ſexu ſemineo Dicta quū. q. d. priuabor h honoī, ne dicar ampli⁹ tua pux. Vociferās, vociferare eſt elata voce nō mō idignationē, ſed & dolorē, vt hic, oſidere. Aliqñ ēt vehemēter clamar.

SER a MANVS inter, mutauit accētū ppō poſtpoſita. Sane inter pierūq; p p pōit. Sed raro apud Virgi. vt hic iter fluuio tyberius amœno bōa āt economia ad Iulū vēit dicēs eū fuiſſe iter man⁹ parētū, hoc ē iter cōplex⁹. nō n. poſſumus eū illo tpe portatū dicē, quē p⁹ ſeptē, ānos legim⁹ & venatū

Cum ſubitum dictuq; orit mirabile mōſtrū[b]
Namq; manus[a] inter mœſtorumq; ora parētū.
Ecce leuis ſummo de vertice viſus Iuli
Fundere[c] lumen apex tactuq; innoxia molli
Lambere flāma comas circum[d] tēpora paſci.
Nos pauidi trepidare metu crinemq; flagrantē
Excutere & ſanctos[e] reſtīguere fontib⁹ igneis
At pater Anchiſes oculos[f] ad ſydera lętus
Extulit: & cœlo palmas cum voce tetendit.
Iuppiter omnipotens pcibus ſi flectens[g] vllis,
Aſpice[h] nos hoc tātum & ſi pietate meremur:
Da deinde auxiliū pr atq; hęc omnia firma.
Vix ea fatus erat ſenior ſubitoq; fragore

vnū vidiſſe ſufficit, niſi cōfirmet ex ſimili. nā ſi diſſimilia ſint poſteriora ſoluunt pora Vñ eſt, Quātū chaoōias dñt aq; la veniēte columbas. Nā aqla ſine dubio columbis plus poteſt.

MIR Abile, nā fiebāt multa ptra naturā vt flāma quæ tangebat ea non vreret. Pater an. apud quē DON

fuiſſe, & bella tractaſſe. b Mirabilē mōſtrū τὸν μέγαν ē dcm a mōſtrādo. Et refert ad pſis ei⁹ ſignatio. Prodigiū āt eſt qd in lōgū tps dirigit ſignationē. c Fūdere. I. a. apex pprie dr in ſūmo flaminis pileo virga lanata hoc ē cui⁹ extremitati modica iana ē, qd primū cōſtat apud albā Aſcaniū ſtatuiſſe, mō aūt p ſūmitate pilei itelligim⁹. Tāgit nāq; vt frequēter dixim⁹ latēter hiſtoriā Itē hoc quoq; d igni ad ſeruiū Tuliū ptinet. Nā quū Tarqni⁹ Priſc⁹ cœpiſſet O criculanā ciuitatē, ex captiua qdā in domo ei⁹ nat⁹ eſt Seruius Tulius, q quū obdormiſſet, caput ei⁹ ſubito flāma corripuit, q quū vellēt reſtiguē, Tana qi regis vxor augurioq; perita itelligēs auguriū phibuit. Flāma puep cū ſōno deſuit. Vñ intellexit eū clarū fore viq; ad vltimū vitæ. Sane perite lucē dixit, nō vt i ſeptio Tū fumida lumie fuluo. Nā & illic qdē ſplēdor ē, ſed cū fumo q ſp cā lachrymap eſt. In Aſcanio aūt ſolus oſidit ſplēdor. d Circum tpa paſci, creſcē, vt Sacrū tibi paſcere crinē. Sūt infinitiua pro indicatiuis. Fūdere, lābere, paſci hiſtorico more. e Sanctos reſtinguē, nō quos tūc ſanctos ſciebāt, ſed quos mox pbarunt. f Oculos ad ſidera ꝫ opinionē Theocriti, q eū cæcatū fuiſſe cōmemorat. g Si flecteris, aut ſm ſtoicos locut⁹ eſt, q fati aſſerūt neceſſitatē aut ſm epicureos, q dñt deos nō curare mortalia h Aſpice nos, qa iuuētes dii iuuāt. Vñ eſt, Atq; oculos rutulop reiicit aruis & ꝫ, Diua ſolo fixos oculos auerſa tenebat. i Atq; hic oia firma, ſm romanū morē petit, vt viſa firmenī. nō. n. augurium

tæleſtium rep ſcientia erat. Vix ea fa. erat, oſtenditur ex hoc magnū Anchiſæ meritū.

FLAMma, ex hiſtoria ſeruii Tulii ſexti regis romanop eduxit, de q Pli. i hiſtoria nā li ſic ait, Tarqno priſco regnāte tradūt repēte i foco appuiſſe genitale ex cinē maſculini ſexus eāq; q ibi iſederat Tanaquiiis reginæ ancillā Ocreſtā captiuā pſurrexiſſe grauidā, vñ Ser. Tulnat⁹ ē cui deidē i regia accubāti caput ardē viſū ē, creditulq; iaris familiaris fili⁹, Ob id cōpitalia ludos larib⁹ pm⁹ inſtituit. Paſci, voluit nāq; ignis eprimē. Sole. n. flāma vbi nutrimētū deficit in aliā ptē more paſcētiū pecudū deſilire, vel dixit ex opinione ægyptiop, & pſap, q ignē aial exiſtimāt qd ācūq; re paſcat, atq; ſaturū vna cū depaſta re iterire. Quapp cum Cābyſes pſap rex cadauer Amaſis regis e monumētis eductū vri iuſſiſſet, & Perſas offendit q ignē deū putēt, & inqnare cadauerib⁹ lege vetēt & ægyptios q cadauera ita nefas aiah attingi putēt, vt ea pdiant ne a ſmib⁹ corrodant Sāctos, ſanctū ſm Trebatiū aliqñ ſacrū & religioſū eſt aliqñ caſtū & pup. Ergo h ſanctos qa celic⁹ ſſ, ſacros dicem⁹, ſic ibi tuq; o ſāctiſſima vates Preſcia vēturi. Nā & vates & deo plēa & ſacerdos. In ſcda ſignatiōe eſt ibi ſcā ad vos aia, atq; iſtius inſcia culpæ. Itē Tuq; o ſciſſima piux Fœlix morte tua. i incorrupta & caſta. At. p. ā. an. vates hit⁹ ē, hinc Enni, Doctuſq; anchiſeſq; ven⁹ quē pulchra deap Fari dōauit diuū pect⁹ hēe, & Neui i li. iii. bel. pu. ſic poſtq; auē aſpexit i, tēplo āchiſa ſacra imēſa pēatū ordie ponūt imolabat aureā CHR

Digitized by Google

Intonuit laeuum & de caelo lapsa per umbras
Stella facem[c] ducens multa[b] cũ luce cucurrit.
Illam ſumma ſuper labentẽ culmina tecti
Cernimus idęa[d] claram ſe condere ſilua
Signantemq̃ vias tum longo limite ſulcus
Dat lucem & late circũ loca ſulphure fumãt.
Hic vero victus[f] genitor ſe[g] tollit in auras.
Affaturq̃[h] deos & ſanctum ſydus adorat.
Iã iã nulla mora ẽ: ſequor & qua ducitis adſũ.
Dii patrii ſeruate domum ſeruate nepotem.
Veſtrũ hoc auguriũ veſtroq̃ ĩ nũine Troia ẽ,
Cedo[e] equidẽ nec nate tibi comes[k] ire recuſo.
Dixerat[l] ille & iam[m] per moenia clarior ignis

proſperum, quia cæleſte eſt, vt ſupra diximus, Siniſtrum autem a ſinendo dictum quantum ad auguria pertinet, q̃ nos agere aliquid ſinat. b ⸿Multa cum luce cucurrit nunc theologicã rationem ſequitur, quę aſſerit flãmarum quos cernimus tractus nĩbum eſſe deſcendentis numinis. Alibi phyſicam, vt vento ĩpendente videbis flammarum longos a tergo albeſcere tractus. c ⸿Facem ducens, lumẽ qđ vtiq̃ ex facibus naſcitur. d ⸿Idęa claram ſe condere ſilua, ſtellæ huius curſus ſignificat troianos conglobatos ad domum Aeneæ Idam petere. q̃ dicit Multa cum luce, oſtendit claros. q̃ Signantem vias, ſcintillas quaſdam dicit relictas, que oſtendunt remanſuros in diuerſis partibus ſocios. q̃ Longo limite, oſtẽdit errorem, q̃ ſulcum dicit, ſignificat longum maris æquor arandũ. Et q̃ ait Sulphure fumant, diuini ignis odor oſtenditur. Ex fumo autẽ mors Anchiſæ cognoſcitur, ſicut eius oratio ſequẽs indicat. e ⸿Cedo equidem, quaſi licet me ſciam eſſe moriturum, & bene qđ diuinauit Anchiſes, totũ ei conceditur. f ⸿Victus genitor, a priſtino propoſitu recedẽs. g ⸿Se tollit ad auras, verbum augurum, qui viſis auſpiciis ſurgebant extemplo. h ⸿Affaturq̃ deos, agit diis gratias. i ⸿Veſtroq̃ in numine troia eſt, in vobis habeo troiam ꝓpter illud, Has mihi ſeruaſſent ſedes. K ⸿Comes ire recuſo, tm̃ ad ſolatium itineris, quippe moriturus, vt in ſexto Aeneas ille meũ comitatus iter Vult enĩ Vir. etiam Aeneæ concedere patris peritiã. l ⸿Dixerat ille, hic diſtinguendum. m ⸿Et iam, dum negat, dum oñdunt auſpitia.

DON ⸿SEQVOR & qua d. ad. primũ ẽ ducere ſcdm̃ ſequi ordĩato ſenſu, corrigitur, vt ſit qua me ſede ducitis ſequor. ⸿Veſtrum hoc au.

qđ agimus. ⸿Cedo. i. potioribus.

CHR ⸿INTONVIT le. Ethruſci cœlum in. xvi. ptes diuiſerũt, ex qbus octo ab exortu ſiniſtras totidẽ, e ꝯtrario dextras nũcupauerũt. Hic oĩa fulmina leua apud latinos hñr ꝓſpera qm̃ leua mũdi pars ẽ ort⁹ vt pli. oñdit, & Cice. in li. de diuinatione ſcđo Optimũ auſpiciũ hẽbaſ apud romãos ſiniſtrum. Græcis aũt & barbaris dextra videbanſ auſpicatiora, vt aiax apud Home. ait ꝓſpera iupiter his dextris fulgorib⁹ edit. ⸿Stella, non ſtella, ſed vapor ignitus. ⸿Ida mons in phrigia eſt ſic appellata a teucro q de creta venit, qm̃ in ea inſula mons ida eſt. ⸿Signantem. i. ſignis i. lumine facientẽ vias. ⸿Limite, limites viæ ſunt quæ ex tranuerſo p agros ferunt nã limis tranſuerſus eſt. Hinc Terẽ. Limis oculis dixit, ex obliquo aſpicẽt. Hinc limites agroꝝ termini dicunſ. Hinc ẽ limen q̃ ex tranſuerſo in ianua ponaſ. ⸿Sulphure, ſulphuris ignẽ diuinũ putabant, hinc gręci ſulphur θεῖον vocant. ⸿Seruate ne. nã veluti vates ad hunc ꝓuenturũ ĩperiũ ꝓnouerat. ⸿Mihi ſo. iu ta n. legit Dona & nõ puus Nolebat. n. plures hẽc apud ſe & melius hoſtes lateret ⸿Comes, differt a ſocio, Socius. n. dr̃ a ſocco q calceus ẽ vtriq̃ pedi aptus. ſocii aũt in aliqua re dicunſ qui ita pares ſunt vt in eo in quo ſunt ſocii alter altero maior minorue nõ ſit. Comes aũt in eo in quo eſt comes, minor eſt ẽt ſi dignitate aut fortuna in cæteris maior ſit. Quapp Cice. in orõr ad Cæſarem pro reſtituto Marcello, Marcellũ ipſum ſociũ ſibi & comitẽ appellat, ſocium quia multa pariter in repu. egerant. Comitẽ qa ꝯſulcũ dignitate preiret mlta ab illo adiumẽta aſſecutus ẽ itaq̃ cũ Anchiſes ducatũ hui⁹ exercitus reliquat. Aeneæ ꝑpeaq̃ ille in hoc maior ſit, nõ dat ſe ſociũ ſed comitem.

⸿PROPIVS

Auditur propiuſq;ᵃ æſtus incendia voluunt.
Ergoᵇ age care Pater ceruiciᶜ imponere noſtræ.
Ipſe ſubibo hũeris nec me labor iſte grauabit.
Quo res cunq; cadẽt vnũ & cõmune periclũ,
Vna ſalus ambobusᵈ erit mihi paruus Iulus
Sit comes & longeᵉ ſeruetᶠ veſtigia coniunx.
Vos famuli quæ dicam aĩs aduertite veſtris.
Eſt vrbeᵍ egreſſis tumulusʰ tẽplũq;ⁱ vetuſtũ.
Deſertæᵏ Cereris iuxtaq; antiqua Cupreſſus
Relligiõeˡ patrum multos ſeruata per annos.
Hanc ex diuerſo ſedem veniemus in vnam.
Tu genitor capeᵐ ſacra manu pĩoſq; penates.
Me bello ex tanto digreſſum & cæde recenti.

SER a ¶PROPIVS q̃ pp illud, Arboribuſq; ob‑tecta receſſit. & eſt ordo. Incendia ꝓprius voluunt æſtus, ideſt calorẽ. Vnde ẽt æſtas dicit. b ¶Ergo age, quia cõſenſiſti, & ignis propinquat. Age aũt modo nõ eſt verbũ imperantis, ſed hortantis aduerbiũ, adeo vt plerunq; age facite dicamus, & ſingularẽ numeꝝ copulemus plurali. c ¶Ceruici, ceruix cũ numero ſingulari dĩ colũ ſignat ſi plurali vtamur, ſuperbiã oñdimꝰ vt in vertinis Cicero, Frangeꝰ ceruices. d ¶Ambobus erit, qũo ambobus, cum dicat dextra ſe paruus Iulus iplicuit. ſolnit hmõi enim ætas in captiuitate ſolet recipi, vt alibi pueri & pauidæ lõgo ordine matres, ergo ad filiũ, & ad p̃rem pót referri ſʒ melius ad p̃rem qa de Aſcanio poſt loqt. e ¶Et lõge ſuet veſtigia. longe valde, vt Tyberinaq; lõge hoſtia. Nã longe non poſt qa ſequit, Pone ſubit ꝯiunx. Et bene ire ſingulos iacit, ſcit. n. multitudinẽ facile poſſe cõprehendi. f ¶Seruet autẽ cuſtodiat, vt Et tantas ſeruabat filia ſedes, vel ſeruãtẽ ripas. g ¶Vrbe egreſſis, hic ablatiuo iunxit. vt Horatius, Egreſſum magna me cepit Aritia roma, Saluſtius accuſatiuo, vt Raro egreſſa fines ſuos ergo vtrunq; dicimus. h ¶Tumulus mõ terra tumens, alias ſepulchrũ. Prudenter aũt circa turbatos pluribus vtit̃ p̃ceptis quia ſcit eẽ timoris comitẽ obliuionẽ i ¶Tẽplũq; vetuſtum deſertæ cereris, bene Cereris ſanũ dicit eſſe ante vrbẽ, q̃ dea ruſticorũ ẽ. Et libe rate Aeneas & Cereris tẽplũ, & vetuſtũ eligit ad qđ nec viris erat aditꝰ, ſicut hoſtes putabãt. Nã Aeneas ſcit ante eẽ ꝓphanatũ, nec p̃dæ ſpe græci poterãt duci. k ¶Deſertæ cereris, vtrũ a ſacerdote, q in ſexto extinctus inducitur, vt Cererię ſacrũ polybutẽ. An deſertæ illo tpe pp decẽnalem obſidionẽ. An deſertæ a filia, vt Nec repetita ſequi curet proſerpina matrem. l ¶Relligione patrum timore & ẽ reciprocum. ſic Terentius. Nam mihi nil eſſe relligio eſt dicere i. metus. Item Virg. contra Multoſq; metu ſeruata per annos. connexa n. ſunt metus, & religio vñ Statius, Primus in orbe deos fecit timor. Cupreſſum autem arborem funebrem bene ante tẽplũ deæ lugentis eſſe confirmat. m ¶Capre ſacra manu, non eſt dãtis, ſed hortantis, vt tollat, qa ſequitur Me bello e tanto digreſſum & cæde recenti. Attrectare nefas. Scit enim græcos expollutione palladii piaculũ cõmiſiſſe.

¶ERGO. a. Naȝ eũ impetraſſem paternũ aſſẽſum q̃ difficillimũ fuit arripui per ſubitã occaſionẽ fugã, & oĩbus difficultatibus q̃s obiſcere potuiſſet Anchiſes occurrit. nã ſe illum ſenem & ĩpeditũ laturum pollicet̃, & oĩa cõmunia ipſis futura oñdit, quia nuſq̃ illũ deſeret, & ne q̃catq̃d de filio & de vxore faciat iuuabo inquit filiũ auxilio dextẽ, & vxor veſtigia mea ſectabat̃, qđ vero ait ſolus iulus ſit eo. ¶Et longe. ſ. u. e. Fuit ꝯſiliũ vt tutior fieret fuga, Nã ſi plures fuiſſent cõgregati non facile latuiſſent. DON

¶PROPIVS, a ꝓpe ꝓpior & ꝓplus eſt ita vt in ſecũda ſyllaba nõ ſit r, qñ aũt eſt non cõparatiuũ ſed poſitiuũ ꝓprius a. um. hẽt r & i ſcđa. ¶Aeſtus, ꝓprie ẽ exũdatio aque cũ feruet in aheno, ꝓpterea capit̃ pro calore, hinc æſtas qa calida ſit, ſed ẽt cũ vẽto impulſa in mari exultat aqua dr̃ ille fluctus æſtus q̃uis feruor abſit, & qñ ita in aere fluctuant. voluunturq; flummæ vt in mari aqua ꝓpterea dixit æſtus. i. illæ flãmarum fluctuatões voluũt p aerem incendia, ideſt ignes ab ipſis incenſis ædificiis. ¶Ceruix, poſterior pars colli vt anterior gula. Incipit ab occipitio. eſtq; ſeptẽ oſſibus orbiculatim vertebratis, vt caput q̃cunq; velit facile ſe vertant, vnde qui inflexibili animo ſunt duræ ceruicis dñr, dicta ẽ ceruix q̃ per eam cerebrum ad medullam ſpinæ dirigit̃ quaſi cerebri via. Ceruicem vt ait Quintil. primus Hortẽ. in ſingulari dixit. in vtroq; tamen numero & pro membro & p ſuperbia ponitur. Cice. in vatinium. Inflato collo tumidis ceruicibus intuliſti, & Cato ſi caput & ceruices dolent lotio caldo lauato, & Corne. ſeptem vertebræ in cerebro ſunt. ¶Tu ge. cum eſſent ſacrificaturi ſuperis viuo flumine abluebat̃, Perſi. hæc ſancte vt poſcas tyberyno gur. m. Mane. c. bis terq; & no. ſi. p. CHR

Obſeruat vbiq; Virgi. vt hic, Item poſt Caletæ ſepulturā ad eam partem appellit per quam fluuius tyberinus amœno Vorticibus rapidis, & .m.f. harena in mare prorumpit, Euandrū per tyberim petit, vt herculis ſacris ablutus intereſſe poſſit & Iuno non tantum in Italiam veniſſe dolet q̃ ꝙ optato potiuntur tybridis aluo, quo flumine purificatus poſſet etiam illam placare, quod minime volebat. Cum autem ſacrificarent inferis aſpergi ſat erat. Ergo, Dido Dic corpus ꝑperet.f.ſp.l. item ſparſerat & latices.f.f.a. item idem.ter.ſoc.p.c.vn. ſpargens rore leui. Item Occupat æneas adytum, corpuſq; recenti ſpargit aqua.

Attrectare nefas donec me flumine[a] viuo
Abluero.
Hęc fatus latos[b] humeros ſubiectaq; colla.
Veſte ſuper fuluiq; inſternor pelle Leonis.
Succedoq;[c] oneri. dextrę ſe paruus Iulus
Implicuit[d] ſequiturq; patrē nō paſſibus ęquis.
Pone[e] ſubit cōiux. ferimur per opaca[f] locorū.
Et me[g] quem dudū non vlla iniecta mouebāt
Tela neq; aduerſo glomerati[h] ex agmie Graii.
Nunc oēs terrent aurę ſonus[i] excitat omnis
Suſpēſum & pariter comitiq; onerīq; timētem
Iamq; ꝓpinquabā portis omnemq; videbar
Euaſiſſe viam ſubito cum creber[k] ad aures
Viſus adeſſe pedū ſonitus genitorq; ꝑ vmbrā
Proſpiciēs nate exclamat fuge nate[l] ꝓpiquāt[m]
Ardentes clypeos atq; ęra micantia cerno[n].
Hic mihi neſcio qđ trepido male[o] num̄ amicū.

SER a ¶ FLVMINE viuo, ſꝑ fluenti.i. nāli, vt Viuoq; ſedilia ſaxo ē āt augurale ꝟbū b Γ Latos humeros, aut more heroum ſe laudat. Aut certe ſternēdo latos facit. c Γ Succedoq; oneri, figura ē, vt ſuccedūt muro, & flāmas ad culmia iactāt. d Γ Implicuit, puerilē expſ. ſit timorē. e Γ Pone, aduerbiū eſt, atq; iō vltia ſyllaba hēt accentum. f Γ Opaca locoꝝ, qa dixit Arboribuſq; obtecta receſſit. Eſt aūt hæc elocutio, vt Strata viarū. g Γ Et me quē dudum, natural a plus timet, qa vir fortis & pius nō timet bellicū timorem, ſed naturalē, pp qđ ſeqtur, Comitiq; onerīq; timentē. h Γ Glomerati ex agmine, ꝓpter illud Vndiq; collecti inuadūt, nūc oēs terrēt auræ hic oñdit viros fortes interdum pro rōne tpis & cauſarū debere & decere timere. i Γ Sonus excitat oīs, conſternat ſubito. K Γ Cū creber ad aures hyſterologia eſt, Iamq; propinquabam portis, qūo portis ſi ferimur per opaca locoꝝ : ſoluit, ſed ꝑ opoca locorū extra portas ſubit. has aūt portas dixit quas acceperat cū colonia fieret. & Honor eſt patriæ. Sulcus dr̄ extra ciuitatē ex terra aratro verſa in oīum circuitu, & a portādo portæ appellatæ ſunt. l Γ Nate, hæc ſingula pronuncianda ſunt, qa perturbatis, iugis nō datur oratio. m Γ Propinquant, non dicit qui, pp ſequentē de corybantibus œconomiam n Γ Cerno, nōnulli querunt ex cuius perſona cerno dictū ſit, ſed altius intuentes cerno Æneæ dant. o Γ Male numē amicum, nō cū vtilitate mea fauens vxori, quæ in numerū matris deū miniſtraꝝ relata eſt.

DON ¶ IMPLICVIT. exprimit cām & factum,

nā puer pr̃is fugiētis æquare paſſus nō poterat. Exprīmit ēt laborē ſuū ꝙ in tāta celeritate pr̃em ferret, filiū traheret. Γ Male amicū, amicū nō pōt dici qa nō fuauit vniuerſos. Nec rurſus inimicū quia præſtitit inimicum.

¶ PELLE, i. brutis pellis dr̄, in homine cutis, vñ tuue. & durā poute pellē, & Hora. In cute curāda plus. e.o i. patrioſq; .p. ex illoꝝ opinione qui penates deos putabant pr̃ios. Hinc paulo ſupra Dii patrii ſeruate. Γ Implicuit, nam pueri timētes non ſolū manibus apprendunt, ſed toti hærent. Γ Ferimur, ex h̄ celerior ingreſſus oſtēditur. Γ Opaca, vel pp vmbras arboꝝ quæ eſſent ī viridariis, vel pp vmbram nocturnā. Facit aūt rem veriſimilem, Nam qūo hoſtes qbus plena vrbs erat feſelliſſet, niſi iter faceret ꝑ loca nuda ædificiis ex, quo ceſſabant ignes, & oīa erant opaca. Nec hoſtes verſabantur vbi nō eſſent ædificia, qa ibi nulla eſſet ſpes ꝑdæ. Γ Dudū, dum ſui ipſius ſolū curam haberet. Γ Suſpenſum, anxiū de ſalute aliorū. Γ Cōmiti.o.q.t pathos a cā. Γ Iāq;.p. ad excuſationē ſuam hæc pertinēt, nā non oportuit eū ita eſſe anxium de vxore cum ad tutiora loca ꝑueniſſet. Diligentiſſime aūt apud mulierem mortem vxoris excuſat, ne in illius odiū ex hoc incurreret Γ Genitor, qa & minus occupatus & in editiori loco erat Γ Ardētes cli. ex hoc fallebatur Anchiſes, vt hoſtes crederet inſequi, & nō eſſe Corybantes Figmentū poetæ eſt, Matrē deoꝝ Cybelem miſeratā exilium, Creuſæ miſiſſe corybantes miniſtros ſuos, qui mulierem ad ſe traducerent ſuā miniſtrā futuram. Sunt autem CHR corybātes

nonnulli,

nonnulli, inter quos Lactã. eſt q dicant corybantes eoſdẽ eſſe & curetes, & latine Lares famiHaares eẽ. Dicunt, ẽt azanes apud arcades a mõte azania Serui. ſcribit corybantes dęmones eſſe matris deũ miniſtros. Curetas aũt affirmat primos cultores cretæ fuiſſe Euſe. de preparatione euãgelica põit hæc nõia corybãtũ Baubõ. Diaſaub, Triptolemũ, Eumolpũ, & Eubolеũ, Diodorus ãt ſicu. refert Amazõas dixiſſe in ſamothracia corybãtes & Cybele habitatores cõſtitutos eẽ, & eos eẽ eius filios. Ex quo aũt pẽe ſint in arcanis tradi, Alii dĩt Curetas terra genitos cretã poſt idæos dactylos habitaſſe, dictoſq; a cure. i. tonſura, eoſq; iouem nutriſſe, & a ſaltatione corybãtis noĩatos. Alii ab heroe vel a monte curo curetas appellatos dicunt, aut a longa veſte, & olim æthoniæ habitatores fuiſſe. Nec deſunt qui ſcribãt corybãtes Mineruę & ſolis filios fuiſſe, Alii Saturni, Alii iouis & Alopes, Alii ex Cabera Protei filia ortos dicunt, & caberos dictos. Alii poſtremo eoſdẽ putant fuiſſe dactylos idæos, & centum a principio extitiſſe, vt Dio. & Stra. ſcribit. azanes curetes

Confuſam eripuit mentem[a] nãq; auia curſu
Dum ſequor & nota excedo regione viarum,
Heu miſero coniux fato[b] ne erepta Creuſa
Subſtitit errauit ne via ſeu laſſa reſedit
Incertum nec[c] poſt oculis eſt reddita noſtris
Nec prius amiſſam reſpexi animumq; reflexi
Quam tumulũ antiq Cereris ſedẽq; ſacratam
Venimus hic[d] demum collectis oĩbus vna
Defuit & comites natumq;[e] virumq; fefellit
Quẽ nõ icuſaui amẽs hominumq; deorũq;[f]?
Aut quid in euerſa[g] vidi crudelius vrbe?
Aſcãiũ Anchiſenq; pẽm Teucroſq; Penates
Cõmendo ſociis & curua valle[h] recondo.
Ipſe vrbẽ repeto & cingor fulgentibus armis
Stat[i] caſus renouare omneis omnemq; reuerti
Per Troiam & rurſus caput obiectare periclis
Principio muros obſcuraq;[k] limina portę
Qua greſſũ extulerã repeto & veſtigia retro[l].
Obſeruata ſequor per noctẽ: & lumĩe[m] luſtro
Horror vbiq; animos: ſimul ipſa[n] ſilẽtia terrẽt
Inde domum ſi forte pedẽ ſi forte[o] tuliſſet.
Me refero irruẽtãt[p] Danai & tectũ oẽ tenebãt
Ilicet[q] ignis edax ſũma[r] ad faſtigia vento
Voluit exuperant flãmę: furit ęſtus ad auras
Protinus ad Priami[s] ſedes: arcemq;[t] reuiſo

SER a ℭ MENtẽ, memoriã, vt paulopoſt nec p̃us amiſſã reſpexi. b ☞ Fato ne. &. cre. ordo ẽ fato erepta Creuſa, ſubſtitit ne, errauit ve via, non enim dubitat fato eẽ ſublatã quũ audierit, non hęc ſine numĩe diuũ eueniunt. c ☞ Nec p. o. ẽ. r. n. cõſtat B. Nã vmbrã eius vidit tñmõ. d ☞ Hic d. hic vna defuit. aliter vitium eſt. e ☞ Natũ q p ętatẽ matrẽ deſiderare debuerat. f ☞ Deorũq;, hypmetrus verſus g ☞ Vidi. c. bñ his vbis cõmẽdat ſe futurus maritus. h ☞ Valle. r. biã oñdit nimia multitudo. ☞ Et cingor fulgẽtibus armis ſi armatus, erat q̃re cigor, ſoluit, h ad ſcutũ infert, iccirco, qa ſcutũ nõ hẽbat qa pẽẽ & filiũ cõtinuerat. i ☞ Stat caſus, plz, vt ſtat qcqd acerbũ ẽ Morte pati. K ☞ Obſcura li. aut p noctẽ obſcurã, aut certe poſticũ dicit. l ☞ Retro obſer. ſe relego retro ſequor mea veſtigia. m ☞ Lumine lu. oculos circũferro. n ☞ ipſa ſi. ipſa q terrẽ nõ dñt, pcipue iter hoſtes. ſed vt dixim⁹ nãlibus tñ cedit. o ☞ Si f. p. ſi forte iteratiõe auxit dubitationẽ. p ☞ Irruerãt danai, quos Venus añ phibuerat. Vñ ẽ Et nimea cura reſiſtat. q ☞ Ilicet, cõfeſti. hoc ſignat & illico, ſed metri rõne variant. r ☞ Sũma ad. ſ. y. q auget flãmas, vt veluti cũ flãma furẽtib⁹ auſtris. Faſtigia ãt mõ de ſũmitate ꝓprie dixit alibi p cõtrariũ d imo, vt Forſitã & ſcrobibus q ſint faſtigia q̃ras. Inde eſt Cœlũq; pfundũ, q̃ſi cuius ſit porro fũdũ, quũ d imo pfundus, d ſũmo faſtigiũ dicatur. s ☞ Priami, patris eius. t ☞ Arce, ne vel illuc cõfugiſſet.

ℭ IPSE vrbem, oñdit affectũ puri matrimonii. DON

ℭ MENTEM. c. c. i. conſumendo eripuit. ☞ Auia. ſi. ne via. Auiaria ãt loca referta auib⁹ Nec prius reſpexi amiſſũ. i. reſpiciẽdo aĩaduerti eſſe amiſſam. Eratq; dignus vẽia ſi nõ prius h cogitauit q ad locũ tutũ veniret, qa in tãta trepidatiõe & i tãtis picul' ẽt ſui ipſi⁹ obliuiſci poſſe videbat. ☞ Vna d. Hoc arguit de iduſtria a dea iuſſa rapi fuiſſe. ☞ Cõites, q̃s cũ tot eẽnt difficile erat fallẽ. ☞ Natũ, nã filio li ſp ĩ mẽẽ reſpicẽ ſolẽt. ☞ Viꝝ, q vnice diligebat ergo vis q̃dã ſuperior ẽ quã ire hoĩes nõ pñt, eripuit. ☞ Amẽs, ex deſiderio amiſſæ cõiugis Excuſat deoꝝ icuſationẽ qm amẽs. ☞ Ilicet, ſtati Tractũ ãt ide ẽ. Nã ſacerdos cũ iã pactis ſacris ppl'z dimitteret ad illũ conuerſus dicebat. ☞ Ilicet. i. abi h ſtatim ppl's abibat. CHR Auia auiaria Ilicet

Et iam porticibus vacuis[a] Iunonis[b] Aſylo
Cuſtodes lecti Phœnix[c]. & dirus Vlyxes
Prędã adſeruabãt huc[d] vndiq; Troia[e] gaza[e]
Incenſis erepta adytis menſęq;[f] deorum
Crateresq; auro ſolidi captiuaq;[g] veſtis
Congerit pueri & pauidę lõgo[h] ordĩe matres
Stant circum.
Auſus[i] quinetiam voces[k] iactare per vmbram
Impleui clamore vias, mœſtusq; Creuſam
Nequiquã ĩgeminãs iterũq; iterumq; vocaui
Quęrenti: & tectis[l] vrbis ſine fine furenti
Infœlix[m] ſimulacrũ atq; ipſius vmbra Creuſę
Viſa mihi ante oculos: & nota maior[n] imago
Obſtupui ſteterũtq; cõę & vox faucib[9] hęſit.
Tum ſic affari & curas his demere dictis.
Quid[o] tantũ inſano[p] iuuat indulgere[q] labori

SER a ¶ VACVIS, magnis qppe illic erãt oĩa. b ¶ Iunonis aſylo, tẽplo vnde nullus poſſet extrahi, dictũ aſylũ quaſi aſyrũ, hoc aũt nõ eſt in oĩbus tẽplis, niſi qbus cõſecrationis lege cõceſſum eſt. primo aũt apud atheniẽſes ſtatutũ ẽ ab Herculis filiis, quos ĩſequebanẽ ii, qui erant a patre oppreſſi, Sicut docet in. vii. Statius, Fama ẽ defenſos acie poſt buſta pr̃ni Numinis herculeos ſedem fundaſſe nepotes. Hĩc ẽt Romulus imitatus eſt. Vñ eſt. Quem Romulus acer aſylũ Rettulit, non ſtatuit. dictũ eſt autẽ quaſi ſine abſtractiõe, Cõfugiẽtium συ ρῶ. n. thrao, καὶ συλῶ ſacra detraho de ſacris locis. c ¶ Phœnix, Achillis magr̃. d ¶ Huc pro illuc. e ¶ Gaza, cẽſus pſay ligua & ẽ numeri ſingularis tm̃. f ¶ Menſaq; deoꝝ, poſt q̃ exceſſere oẽs adytis. g ¶ Captiuaq; veſtis, pro captiuoꝝ, & eſt nota elocutio. h ¶ Longo ordine, lõga multitudine, vt in. vi. Vnde oẽs lõgo ordĩe poſſet, quũ ordinẽ linquat. i ¶ Auſus, qa iter hoſtes. K ¶ Voces iactare, q̃ cõtrariæ ſunt latere cupienti, & inquirendi officium ad vocem tranſtulit, ꝓpter noctẽ ibi enim voce opus eſt, vbi viſus nõ ſuppetit. voces vero, quia Iterumq;, iterũq; vocaui. l ¶ Tectis, per tecta, & eſt antiptoſis. m ¶ Inſœlix ſimulachrum, mihi non ſibi, vt Quæ potui infœlix, per ſimulacrum autem apotheoſin oſtendit, quia ſimulacra deorum ſunt, vmbre inferorum. Sic Vlyxes in Homero apud inferos vmbram Herculis cernit quia poſt mortẽ vmbræ inferos, animæ cœlumq; petunt.

τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα βίην ἡρακληείην
εἴδωλον αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
τέρπεται ἐν θαλίῃς, καὶ ἔχει καλλίσφυρον ἥβην

n ¶ Maior imago quia vmbra maior ẽ corpore. o ¶ Quid tantum, conſolatio eſt, ſequtur etiã diuiatio, quæ animis liberatis a corpore cõceditur. Vt nec longum lætabere, te quoq; fata expectant paria. p ¶ Inſano, magno, vt inſani feriãt ſine littora fluct⁹. q ¶ Indulgere operam dare, vt Indulgent vino.

CHR Aſylus ¶ ASYLVM, placẽt, quę dixit Serui. Diod. ſicu. tñ ſcribit Theſeũ ſeditione athenis pulſum apud hoſpitẽ mortuum eſſe athenienſes inde penitẽtia ducti ei⁹ oſſa retulerũt, & ſemideorũ honores ei decreuerũt tẽplũq; aſylũ conſtituerunt, atq; illud Theſeũ denominauerũt. Strabo. epheſi quoq; tẽplũ aſylũ fuiſſe ſcribit, cui⁹ libertatis termini ſæpe fũt mutati. Alexander enim ſtadiũ extendit, Mithridates dimiſſa ab ãgulo cerami ci ſagitta viſus ẽ paulum ipſum ſtadiũ trãſcendere Antonius huic ꝓxime acceſſit, & cũ eo termino vrbis partem comprehẽdit, Poſtea Cæſar Auguſtus cum id dãnoſum exiſtimaret, & multis maleſaciendi cãm eſſe putaret, id irritum fecit, nunc tñ intelligit de aſylo, qđ Ilus troianus rex ædificauerat. Dicit autẽ aſylũ quaſi aſyuaꝝ σύρω. n. græce ſignificat trhao, & a ꝓuatiua eſt qa qui ad hũc locũ cõfugerat eũ inde abſtrahi nefas erat. ¶ Vlyxes, huic conſilia potius q̃ vires ſemp tribuit Homeꝝ ſecutus, qui tanto plus conſilio q̃ corporis robori tribuit, vt eũ & nõ Achillẽ πτολίπορθον. i. euerſorẽ vrbis nomine. ¶ Simulacrum, conſtat homo ex animo & corpore & vmbra, Animus ſupernus cœlum repetit. In terram cadit corpus Vmbra autem quæ vt ait Lucre. ẽ ſupra ſpoliatus luminis aer, corpus ſequitur quid ergo inferos petet, ſed deprætenderunt philoſophi eſſe ſimulacrũ, quid ad noſtri corporis effigiem factum inferos petat. Id autẽ ſpecies eſt corporea. qui tangĩ non poteſt ſicut ventus. Hãc rem & Home. reqrit viſo Herculis ſimulacro apud inferos. ¶ Maior imago, quia diuĩa potius q̃ humana eſſet. ¶ Steterunt, correptione penultimæ ſyllabæ per ſyſtolẽ, quæ longa eſſe debuit celeritatem horroris expreſſit. ¶ Hæſit, retẽta eſt, ſed de hoc verbo alibi.

¶ SINE

O dulcis coniux: non hęc ſine[a] numīe diuom
Eueniūt: nec[b] te comitē hic aſportare Creuſā[d]
Fas haud ille ſinit ſuperi regnator Olympi[e]
Longa tibi exilia & vaſtū maris ęquor arādū[f],
Ad terram heſperiā[g] venies vbi[h] Lydius arua
Inter opima virum leni[i] fluit agmine Tybris.
Illic res lętę regnumq́ & regia coniux
Parta tibi lachrymas[k] dilectę pelle Creuſę.
Nō ego myrmidonū ſedes dolopūue ſupbas
Aſpiciam aut Graiis ſeruitum[l] matribus ibo
Dardanis[m] & diuę Veneris nurus[n].
Sed me magna deū Genitrix his[o] detinet oris.

SER a ⸢SINE numīe diuū, ſine fati neceſſitate. vt enī Stati⁹ dicit, Fata ſunt q̄ dii ſanſ, vel q̄ indubitáter eueniūt. b ⸢Nec te comitē hinc aſportare creuſam, hic verſus caret ſcāſione, vñ multi hinc, multi as ſyllabā detrahūt. Si tñ vis fide ſeruata hūc ſcandere, ſit ↄuerſio, vt Eueniunt nec te hinc comitem, & pōt ſcandi p ſynalœpham Aliter nec eclypſim, nec hiatum, nec ſynalœpham recipit, & aſportare benedixit nō.n. Vir. ſine rōne aſ poneſ potuiſſet & haud temere aſportare, dixit clam deportare, Nā qd ibidē faceret aſ. quæ ſyllaba qōnē in ſcāſione facit, & bñdixit aſportare enī clā deportare. nā & Cice. ait in prio lib. verrinarū. nō te ex ſicilia lřas in verrē deportare velle arbitrabanſ. ſed qd iiſdē lřis illi⁹ ꝑtura & tua q̄ſtura ↄſignara ſit aſportaſ te velle ex ſicilia lřas ſuſpicāſ. c ⸢Fas, qa ſeqſ Regnūq́ & regia cōiux Parta tibi. d ⸢Creuſas, qa latina declinatio ē, latin⁹ erit accēt⁹. e ⸢Olympi, cur ī penultia accēt⁹ ſit, manifeſta ē ratio apud latinos, q̄q̄ græci diſcretionē velint p accētū facere mōtis & cœli, qđ ſupfluum eſt. f ⸢Arandū, qa legimus Subtrahiturq́ ſolū, nō īmerito dixit nūc arandū. g ⸢Heſperia, frequēti epitheto Italiā ab hiſpania ſegregauit, q̄ & ipſa heſperia dſ. h ⸢Vbi lydius tybris, thuſc⁹. Dict⁹ Lydius a fratre Tyrrheni. Nā Lydus & Tyrrhen⁹ duo frēs quū eos ꝑuicia vna nō ferret, in ſortē miſerūt, vt diuiſis copiis ꝓficiſcereſ vn⁹ ad nouas ſedes q̄rēdas, ꝓfectus Thyrrenus ē, q ex ſuo noīe thuſcos tyrrhenos vocauit. Lydia aūt dicta eſt ī qua frater remāſerat. Vnde nūc traxit, vt Lydiū diceret. Tuſci aūt a frequentia ſacrificii dicti ſunt, hoc eſt ἀπο τοῦθυειν. Conſtat nāq́ illic a Tage aruſpicina repertā, vt Lucan⁹ meminit. Sed cōditor artis Finxerit iſta tages. & alibi hæc pp placuit tuſcos de morte vetuſto acciri vates. i ⸢Leni agmine, leni impetu. k ⸢Lachrymas dilecte pelle creuſæ, melius ad poſteriora referimus, vt dicat noli flere, nec n. captiua ſum. Male. n pleriq́ dicunt, quia habes vxorem paratam. l ⸢Seruitū, vt ſeruiā, modus gerūdiuus eſt. m ⸢Dardanis, laus a maioribus. n ⸢Nurus, laus a cognatione. o ⸢His oris, in quibus colitur.

DON ⸢DARDANIS. laus cōis a genere. ⸢Veneris nu. Laus ꝓpria ipſius. Sum ergo liberata ab hoīuꝫ infirmoꝝ ſeruitute, & ei deæ collocata, ex q̄ ſe ortos oēs dii gloriátur, & habitatio ī locis originalibus. Magna ergo conſolatio, q vxoreꝫ nec captiuaꝫ nec occiſam īuenit, ſꝫ detentam, voluntate eius deæ quæ nulla eſt potior.

CHR ⸢NON Hæc ſine numi. di. nihil validi⁹ ad cōſolationē obiicere potuit q̄ neceſſitatē, quæ cū oēm adimat ſpem nos q̄ primū obdurare ſuadet. Eſt. n. ipſa ſpes ingēs tormētū mortalibus. Itaq́ iure quæriſ a doctis maline an boni plus afferat hoībus ſpes. ⸢Lōga tibi ex. iure illi diuinationē tribuit, quæ oēm mortalitatē exuta īmortalis ſit effecta. ⸢Lydius, Thyrrenos intelligit q a lydis ſunt. De his vide herodotū & Dionyſiū. ⸢Leni agmine, ſic Enni. Qui p amœnā vrbē leni fluit agmine tybris. ⸢Parta, nā cū a fatis deſtinata ſint, parta iam dici pñt. ⸢Dilectæ. q. d. q̄uis me diligas, tamē pellendæ ſunt lachrymæ. ⸢Magna, nam μεγαλη a græcis dſ. Appellatur autē ops, Rhea berecynthia, Cybele bona dea. Matrem ſaturni eam fabulantur, Græci hanc gynæciam nominant. Phryges illam Midæ regis parentem aſſerūt. Romani dryadem puellam Fauni vxorem. Nōnulli græcoꝝ illam ex matribus liberi eē volūt, quā nec fati licet. Vnde mulieres eius ſacra colentes, tabernacula vitigineis intexūt ramis. Sacris nephas eſt viris adeſſe. Itaq́ cum inſtant ſacra ipſe vir ſiue prætor ſiue conſul ſit, cunctiq́ mares vna cōmigrant. Vxor magnifice domū inſtruit magna ſacrorū pars ibi noctuq́ conficitur. Ait Plutar. in vita Cæſaris. Auguſtinus autem in libro. ii. de ciuitate dei, ait Oblectamur cœleſti virgini berecinthiæ, ante cuius lecticam die ſolenni lauationis eius talia per publicum cantitabātur a nequiſſimis ſcænicis, qualia nec matrem ipſorum ſcenicorum deceret audire ſpectāte & audiente vtriuſq́ ſexus multitudine. De hac etiam multa refert Diodo. cybele

Iamq;[a] vale & Nati[b] serua cōmunis amorem.
Hęc vbi dicta dedit & lachrymātē & m[l]ta vo-
Dicē. deseruit tenuesq; recessit in auras. (lētē
Ter conatus ibi collo dare brachia circum.
Ter frustra comprensa manus[c] effugit imago.
Par leuib' vētis volucriq; simillima[d] Somno.
Sic[e] demum socios consumpta nocte reuiso.
Atq; hic ingētem comitum affluxisse nouorū
Inuenio[f] admirans numerū matresq; virosq;
Collectam exilio[g] pubem miserabile[h] vulgus,
Vndiq; conuenere animis opibusq; parati
In quascunq; velim pelago deducere terras.
Iamq; iugis summę surgebat Lucifer[i] Idę.
Ducebatq;[k] diem Danaiq; obessa tenebant
Limina portarum nec spes opis[l] vlla dabatur.
Cessi[m] & sublato montem[n] genitore petiui.

SER a ℭIAMq; vale, recedētis sigñatio ē. vñ de mortuis dr̄, vt Salue mihi maxīe pala Æter nūq; vale. b ℉ Nati. s. carmo, pp futurā nouercā cōmēdat' ascani'. c ℉ Man' effugit imago, q̄si imago q̄ nō tenet Nāle. n. ē, vt nō possit teneri. Nā qd̄ i sexto ait, Da dextrā misero auxiliū sigñat. d ℉ Simillima sōno, sic Cice. simillimum deo iudico. Nam genitiuo dbuit iūgi. e ℉ Sic demū, nouissime. f ℉ Inuenio admi. quū inuenissem admirat' sum. g ℉ Exilio, ad exiliū. Donat' ꝫ metrū sensit dicens ex ilio, q̄si de ilio. Nas in lōga ē. h ℉ Miserabile vulgus, magnū est qd̄ addidit vulgus. sic Stat, vñ hoc examē, & vna tot miseræ, aīs opibusq; & volebāt & poterāt. i ℉ Lucifer idæ, vt troianis vr̄, sic alibi, Tibi deserit hesperus œtā. Illinc eni oriri vel occidere putant sidera, vñ videri vel incipiūt vl̄ desinūt, hoc est aūt qd̄ ei Venus ꝑmisit nūq̄ abero. Varro. n. ait, hāc stellā luciferi q̄ Ven' dr̄ ab ænea donec ad laurentē agrū veniret semp visam. & postq̄ ꝑuenit venerē vidisse vnde et se ꝑuenisse cognouit. K ℉ Ducebatq; d. ē, qa lucis est ꝑuius. l ℉ Opis, ferēdi auxilii. m ℉ Cessi, deest igit̄. n ℉ Montē, vt ostēdit in nono idam significat, vbi Vir. inquit, Tēpore quo primum phrygia formabat ab ida Æneas classem & pelagi Petere alta pabat.

DON ℭNATI cōis, nā & illo poterit leuari vxoris amissionē & ēt admonet pp nouercæ suspitionē vt magis idulgeat filio, ac ppea hic nouissimū collocauit, vt magis pectori insixū relinq̄ret, nō tn̄ aptius hoc dixit ne si alr̄ sētire videret̄, recessuri aīuꝫ lędere ℉ Hęc vbi d. ingratū facin' fuisset, nisi demōstrasset & plura se fuisse dictuꝝ, & ad illi' dcā rn̄suꝝ, ac diuti' eā retētuꝝ nisi ipsa decessisset ℉ Ter conat', demōstrat ꝑprie volētē āplecti, qd̄ corporale nō fuerat. ℉ Conatus, ibi. n ponit̄ conat', vbi effect' nō sequit̄ ℉ Ingentē nu preter eos quos dimiserat iuenit aduenisse multos alios. Hoc aūt dictū ne solus patriā desertuisse videat̄. ℉ Lucifer idæ, noua descriptiōe

vsus est diei nascentis, Nā ante ipm exoritur lucifer, hūc seq̄t lux, q̄ diē plenū cōfirmat ergo nō tā nūci' venientis diei ē, s; sid' certusq; ꝑductor. ℉ Danai obsessa. t. l. p. ꝰ signū erat illos potitos eē victoria, & lux ꝯria saluti sua & suoꝝ erat. Ergo spoliatus oi spe, ℉ Cessi velit i necessitate choact' p la coōtis exitiū, p diligētiā mr̄is q̄ mihi deos potiusq̄ græcos inimicos ōndit, p icēdiū ex filii mei vertice. p hortationeꝫ p̄ris & rligiosas voces vxoris. ℉ Cessi, potiorib' neq; debui niti, q totiens repugnantibus diis frustra certaui.

ℭTER conatus. CHR loc' ex Home est in idæ mōtib' vrbē sceptum fuisse dīt in q̄ æneas regiā hūit. Huc ex troia fugiens venit cū familia, & ad eū breui cōuenit ingēs turba. At gręci misso caduceatore iusserūt, vt cū oībus ꝑuincia cederet. ℉ Sic demū. s. sic. l. in multo mœrore in multa anxietate, vt & p̄ri exiliū suaderet, & persuasum vna cū filio & vxore & reliqs comitibus in tutū p tot picula educeret, vt animaduersa cōiugis amissiōe tā diu tā diligenter cū tāto piculo eā vbiq; inq̄reret. ℉ Demū ōndit cū multa fecisset per eā noctē potuisse eā videri lōgā, vel demū. q. d post multos labores tandē ois res in cassum rediit. ℉ Consumpta, iccirco cōsumpta qa nihil in ea ꝑfecisset. ℉ Comitū af. Nā ad eū tanq̄ ad fortissimū, sapientissimūq; ducē & p̄riæ amatorē. cōfugerāt veluti sperantes si aliqd̄ remediū p̄riæ afferri posset, ab eo facile allatū iri, sin nō posset illius sapia & fortitudine exilii miserias facile posse mitigari, ℉ Vndiq; ex oī ordine ciuitatis & ex oī loco pp qd̄ ōnditur magnā fuisse æneæ auctoritatē cū oēs in eo oēm spē reposuissent. ℉ Parati, nō ergo venerāt cōsultaturi, sed illi' ꝯsiliū veluti potioris accepturi, nec se sed solū opes suas cōmittebāt. Q. d nō fecissent nisi ꝑbū fortē ac sapiētē ciuē cognouissent. Q. d āt dicit Collectā exilio ōndit oē spē defendēdæ vrbis deposuisse. ℉ Luci. stella veneris lucidissima est oium, plane vt dicim' cū de venere verba fecimus.

ℭPOSTQ̄

SER POSTQVAM res aſiæ, priamiq; euertere gentem. Secundum interrogationem Didonis poſt inſidias græcorum, & caſus ſuorum proprios errores exequitur, quos pertulit antequam ad Africam perueniret, ordĩe vt ſupra diximus commutato. Nam rectum operis inicium eſt. Fracti bello fatiſq; repulſi Fuga autem eius hæc eſt, Relinquẽs Ilium Idam tenuit. Inde Antandrum ciuitatem iuxta quaꝫ factis nauigiis tenuit Thraciaꝫ, in qua Aenum oppidum cõſtituit, vt multi putant. Mox ꝓdigiis territus Delus tenuit. Illic accepto augurio errore patris preteruectus cycladas, vẽit ad Cretam, vbi quũ peſtilentia laboraret, a diis penatibus monit⁹, ad Strophadas delatus eſt inſulas. Inde ꝑteruectus maritima græciæ apud Epirum ſuceptus ẽ Heleni hoſpitio, vnde profectus Calabriaꝫ tenuit. & illinc ſtatim territus aduẽtu Diomedis abſceſſit, nauigauitq; vſq; ad Scyllaꝫ & Charybdim, que ſunt Aetnæ vicinæ, vnde vento pulſus, circuita maxia parte Siciliæ, Drepanũ venit. Ibi ſm Virg. perdidit patrem. Inde vt eſt in primo ad Didonis regna peruenit.

Modeſtini Iuriſconſulti. Argumentum. iii.

POST euerſa Phrygum regna, fuga cœpta moueri
Vtq; ſit in thracen primo deuectus, ibiq;
Mœnia condiderit Polydori cede piata
Regis & hoſpitiũ, vt Phœbi reſpõſa canebant
Cœptũ iter in Creten rurſus noua fata reperta
Naufrag⁹ vt fuerit Strophadas cõpulſ⁹ ad ũdas
Inde fugã, atq; iterũ enarrat precepta Celęno.
Liquerit vtq; Helenũ preceptis ordine fatis.
Supplicẽ achęmẽidẽ, Polyphẽo vrgẽte recepit
Amiſſũq; patrẽ Drepãi, atq; hic deide quieuit.

P. Virgilii Maronis Aeneidos. Liber Tertius.

POSTquam [a] res [b] Aſię, Priamoq; [c] euertere gentem [d]
Immeritam viſum [e] Superis, ceciditq; ſuperbum [f]
Iliũ, & omnis humo [g] fumat Neptunia Troia.

a Poſtq̃, Hæc particula cõnectendis adiungit rebus, vt poſtq̃ altos tetigit fluctus. Sic .n. dictis ſequẽtia copulanſ. b Res, mõ imperium, vt res agamẽnonias. bene aũt Aſię, quaſi tertiæ orbis partis. Nam phrygia in aſia eſt, Ilium in phrygie minore. c Priamiq;, non eſt iteratio Nam potuit aliud ſine alio fieri, vt Vel phrigia tota euerteretur, vel ſolum Ilium. d Gentem immeritaꝫ, bene gentem, nã Laomedontis & paridis culpa vniuerſa gens perire nõ debuit. e Viſum ſuperis, laus Ilii, quod non niſi dii potuerũt ſubuertere. Quotiẽſcunq; autem ratio non apparet, ſic viſum interponitur, vt Horati⁹, Sic viſum veneri, quuꝫ amorẽ oſtẽderet nõ eſſe pulchritudinis. Et bene accuſatio ĩ deos habet quandã venerationẽ, alioquin ſacrilegium eſt. f Superbum ilium, nobile Iliũ aũtẽ Virgili. neutro genere tantũ declinat, Horati⁹ & fœminino, vt Nõ ſemel Ilios vexata. Sane modo Iliũ ꝓprie de ciuitate dixit. Nã regio troia ẽ, q̃uis iterdũ ꝑ ciuitate ꝓuĩciã ponat, vt Et cãpus vbi Troia fuit. g Humo fumat neptunia troia, humo .i. ab humo, & ſignat ꝓtię ſuę ſolũ quõ

Digitized by Google

arſiſſe. Sane queritur quomodo dixit cecidit, & fumat. Sed aut per licentiam poeticā tempus pro tempore poſuit, vt Meminiſſe horret luctuq; refugit. Aut certe naturam rerum expreſſit Nam ruina in breui fit. Fumus vero in longo permanet tempore. Nam qd ait Probus ad diſcernendum tempus circũflectendam vltimam ſyllabam, vt intelligamus fumauit, non procedit, quia pone tantum verbum in vltima habet accẽtum, vt ſignificet retro.

DON ℂ NARRATVRVS errores ſuos optime incepit ab redecendi de Troia neceſſitate. Non tñ omittit excuſationẽ ſuā q̃ vult eſſe firmatũ non tā græcis, ſed diis aduerſantibus ob nullam culpam periſſe imperiũ troiæ. Poſtq̃ res aſiæ, ponit quattuor diuerſe, ꝓterita quibus affligebaſ & totidem futura, vt ſpes acerba futuroꝝ augeret mala preterita. Præterita ſunt interitũ iliēſis imperii. Euerſio familiæ Priami, qd maxime dolet ꝑpter vxorē quæ filia Priami fuit Cum vero dicit viſum ſuperis oſtendit nō meritis troianoꝝ, ſed deoꝝ intolerabili prauitate eueniſſe vt regnũ funditus interiret. Superbũ, nobile, vt nō leuis res videreſ, cuius interitum dolebat. Ois, eſſet.n. ſolatium ſi aliquid ſemiuſtum & ſemidirutum relinqueretur. Fumat, oſtendit oia fuiſſe conſumpta Nam oibus incẽdio aſſumptis, ſolum fumum reſpirat terra. Ergo repete ſic poſtq̃ res aſiæ, poſtq̃ viſum ſupis, poſtq̃ cecidit ſuperbum ilium. Poſtq̃ ois humo.ſ.n.t. Atq; habes quattuor ꝓterita futura aũt ſunt q̃ttuor, & quod auelletur a patrio ſolo, quod q̃rent deſertas terras, & quod eſſent incerti quo irent, & vbi poſſent ſiſtere. Nam hoc ipſum incertum pœna eſt, cum laborum finis nuſq̃ appareat.

CHR ℂ POSTq̃ res aſiæ. optimo artificio cõſtitutũ eſt hoc pricipiũ. Nā cũ in lõgo ſermone defeſſos eſſe oporteret auditores, ita incipit, vt oia magna ꝓponat. Nā & regnũ aſiæ, & gentem priami, & ſuperbum iliũ, veluti q̃dam magna ꝓnunciat. Vñ capteſ attentio. Ex eo aũt & oñdit & ꝓſentia miſera eſſe, & ſpē futuroꝝ multo miſeriorē ſibi ſummā ex cõmiſeratiõe beniuolentiam cõciliat. Nā in terra aliena & inimicæ Iunoni ad dicta conſtitutus, & oium reꝝ egenus ſe omni miſericordia dignũ exhibere debebat. Viſum ſuperis, magis placet Seruius in hoc loco q̃ donatus. Fumat, recte exponitur a Seruio. Priſcianus tamen fumat agimur & molimur preſentia tempora pro ꝓteritis poſita dicit. Fumat phatos a modo.

Diuerſa[a] exilia & deſertas[b] quęrere terras
Auguriis[c] agimur diuum claſſemq; ſub[d] ipſa
Antādro, & phrygię[e] molimur[f] mōtibus Idę,
Incerti[g] quo fata ferant, vbi[h] ſiſtere detur.
Cõtrahimuſq;[i] viros. vix[k] prīa[l] inceperat ęſtas,

SER a ℂ DIVERSA exilia, multi ad illud referunt, Magnũ q̃ ſparſa per orbē. Cõſtat nāq; diuerſas pteſobtinuiſſe troiāos. Sz meli⁹ ē ſpāliter ß Æneæ dare, qui compulſus eſt augurii diuerſas terras, hoc eſt e regione poſitas querere. Deſertas aũt a Dardano accipe. Nā vbiq; vberes eas eſſe legimus, vt Atq; vbera glebę. c Auguriis agi di.i. mõemur ex flāma, quæ tempora aſcanii paſta eſt, & curſu ſtellæ & Creuſæ admonitione quæ dixit. Ad terram heſperiam venies. d Sub ip. an. iuxta antādrũ. Eſt aũt ciuitas phrygiæ. dicta antādros vel ꝙ de andro inſula eam condiderunt coloni, quaſi ἀντι ἄνδρου, vel qa græci veniẽtes per Thraciam cepere Polydorũ pro cuius precio hanc a Priamo accepere ciuitatē, & ex facto nomen accepit, q̃ſi ἀντι ἀνδρος idest primo viro quia pro rdemptione Polydori data fuit. q̃uis huic opinioni Virgi. non conſentiat. fertur tamen ꝙ poſt acceptum precium a græcis occiſus ſit lapidibus Alii a Polyneſtore occiſum dicũt poſt euerſam troiā, & in maria ꝓcipitatũ. Cuius quũ mr Hecuba agnouiſſet cadauer, & captiua ducereſ, fiendo in canē cõuerſa eſt, quũ ſe ꝓcipitare vellet i maria. qd ideo ſingiſ, qa nimio dolore maniſ græcis cõuitiabaſ. e Phrygiæ idæ, ad diſcritionem cretenſis. f Molimur, paramus. Et bene petit loca, in quibus & lateret, & nauigia ꝓparet. g Incerti quo fata, quia quiſquis nauigat, licet mente deſtinet locum, quo tñ fertur incertus eſt. h Vbi ſiſtere deſ, a ꝓteritis tractũ eſt, qa nec in Thracia pmāſit, nec in Creta. i Contrahimuſq; viros colligimus, Vnde eſt. Vnam q̃ lycios. Itē & fratres lycia miſſos, & apollinis agris, eos.ſ. qui ad auxiliũ venerāt. k Vix, mox, vt vix e conſpectu ſiculæ telluris in altũ Vela dabant læti. l Prima æſtas, aut vernum tempus dicit, aut quia eſt adulta & preceps.

DON ℂ VIX. Nam fugitiui maturum tempus expectare nō poſſunt, & quia definita loca nō habuimus, nauigauimus quo fata ducebāt.

CHR ℂ DIVERſa ex.ſ. cherſoneſuz, Macedoniā, Arcadiā, Cretā, Epiꝝ, Sicilia, africā, Si ergo duriſſimũ eſt vnũ exilium qd erit q̃rere non vnum, ſed plura, & ea diuerſa. Diuerſa exilia, iudicaui ope ꝓciũ eſſe, vt ꝓter ipſuz poetæ figmentum

tæ ſigmentũ ea quoq; breuibus addere quæ veteres ſcriptores de Ænea exilio tradidere in qua re Diony. halicar. maxie ſequat. Capto igr ab achiuis ilio ſiue eq lignei dolo, ſiue antenoridaꝝ pditióe, cætera qdẽ multitudo i cubilib⁹ drphẽſa cæſa ẽ, æneas vero & q cũ eo troiani erãt iliéſib⁹ auxiliares ex vrbe dardano & ophrinio ſup tuta pgama cõfugiẽtes arcẽ ca piũt, i q & ſacra pria erãt & theſauri magni, ad eũq; locũ dilapſa q̃q; mltitudo angiportoꝝ pitia cõfluxit, vt maior fugiẽtiũ q̃ captoꝝ numer⁹ iuerit. Veꝝ cũ neq; arcẽiã vrbe capta ſeruari poſſe ſperaret æneas, ſtatuit vrbe cedẽ, & ſeqntib⁹ cũctis ſacra ac opes q̃s poſſet efferre, itaq; imbelli turba cũ aliquo pſidio viis i Idã ferẽtib⁹ egredi prius iuſſa, ipſe cũ armatis ſub ſecut⁹ eſt, cũ diu circa oppugnationẽ hoſtib⁹ tñ reſtitiſſet. Patrẽ aũt, & ſacra, & vxorẽ, & liberos curribus ipoſitos ſecũ eduxit, atq; tutiſſima idæ occupat. Acceſſerũt ait & ii q Dardanum icolebãt & ophymiũ & alias Troianas vrbes itaq; his fretus copiis æneas i vrbẽ rruerti poſſe ſperabat. Sed cũ oĩa diripuiſſent græci, tãdẽ in pactionẽ deſcendũt, vt æneæ cũ ſuis abire liceat, itaq; ipſe natoꝝ maximũ Aſcaniũ cũ pte ſocioꝝ ĩ daſcylitẽ agrũ mittit, vbi ẽt lacus eſt aſcani⁹, Regnauitq; ibi aſcanius donec ſcamãdrũ & alios Hectoris filios e Græcia a Neoptolemo dimiſſos ad patriũ iperiũ reducẽs in Troiã rediit, ipſe aũt æneas in Thraciã enauigauit, hæc ait Hellanic⁹. Sophocles aũt ĩ tragœdia Lacoontẽ ait iuſſu anchiſæ cũ recordaref coꝝ qbus a Venere i ſtuporẽ ductus eſt ad æneã in idã veniſſe, & humeris pſem portaſſe, Menrcrates aũt Xanthi⁹ ait illũ vrbẽ achiuis pdidiſſe pp inimicitias q̃s cũ Alexandro gerebat, qm̃ ab eo a digniorib⁹ ſacris phibitus eſſet, hoc igiẽ bñficio Achiui domũ illi ſeruarũt. Alii dñt cõtigiſſe tunc eũ in portu Troiano fuiſſe alii a Priamo militaris rei cã in phrygiã miſſum. Cephalon gergythius, & egeſippus q de pallena ſcripſit, æneã in Thracia periſſe dñt, Alii in Orchomenũ Arcadiæ veniſſe voiũt, vt ait Areta, q de archadia ſcribit. Agathillus poeta arcas ſcribit illũ ex archadia ĩ italiã veniſſe, & Romuiũ genuiſſe. Sed de aduẽtu ipſi⁹ in italiã alibi ſcriptũ nobis eſt. Auguriis agimur, nã nĩa ſpõte quiuiſſem⁹ in patria. Auguriis, placet ſemel, totã diuinationẽ pſcribrre. Diuinãdi igif teſte Cice. duo ſũt genera naturæ vnũ, alteꝝ artis, nã aũt furorẽ hẽt & ſomniũ. Furor eſt quo perciti aut ſacerdotes aut alii futura pdicũt, hic aũt diuinus eſt veluti is quo afflati pphetæ vera pdicũt, hic aũt nunq̃ fallit, qa a ſpiritu paraclyto eſt, aut a dæmonib⁹ pueniț, q̃lia fuerũt oracula apollinis aut Hãmonis aut reliquoꝝ, in qbus nõnunq̃ luduntf hoies, Somniandi ſpẽs qnq; ſunt, ex qbus tres veræ ſunt. Ars aũt apud Priſcos habuit aruſpicinã, auguria, aſtrologiã & ſortes, Aruſpicina inuẽta eſt apud etruſcos, Nã aranti cuidã in agro tarquinieñ & ſulcũ pfundius imprimẽti ſubito e terra extitit qdam q Tages appellatus rſt. ſacie qdẽ puerili, ſed ſenili prudẽtia. ab hoc igif vniuerſa ethruria aruſpicinã e docta ẽ, aruſpicina aũt ab ara & inſpiciẽdo dr. Continet aũt hæc in ſe exta, fulgura, & oſtẽta, Nam mactata hoſtia apud arã, eaq; aperta qũo cor, epar, & reliqua extra ſeſe hñt inſpiciũt, ex eorũq; habitu diſpoſitione, & colore futura cõiectabãt. Vt quo die primũ in ſella aurea ſedit. Cæſar in boue quẽ imolauit cor nõ apparuit, ex quo futurã infœlicitatẽ pdixerũt aruſpices. Oſtẽta ſunt q̃ pter nãm euenientia futuꝝ aliqd ſignificant, nã cũ in exercitu exerxis equa animal bellicoſum. leporem timidiſſimã ferã peperiſſet portẽdebaſ tñ exercitũ & tantis opibus ſuffultũ turpẽ eſſe fugã moliturũ. Vt aũt inqt Cice. Hæc qa aliqd futurũ oſtentant, portẽdunt, monſtrant, & predicũt, oſtẽta, portẽta, pdigia, & mõſtra appellanf. Quibus priſcoꝝ hiſtoriæ refertiſſimæ ſunt, Tertia pars aruſpicinæ i fulmine & fulgure & tonitu conſiſtit. Vñ eſt illud. De cœlo tactas memini pdicere quercus. Hæc ſub aruſpicina reponi oñdit Ci. his verbis ait. n. Sed qm̃ de extis & de fulguribus ſatiſ eſt diſputatũ, oſtẽta reſtat, vt tota aruſpicina ſit pertractata. Hæc eſt igitur aruſpicina & qui eam exercent tum aruſpices tum extiſpices dñt, in ſecunda aũt parte eius diuinationis, quæ artis eſt auſpicia ponunf ſiue auguria. Auſpicia ab auibus inſpiciendis, auguria ab auium guſtu vel garritu dñr. Erant aũt apud antiquos tria diuinãdi genera in auibus Nam aliæ volatu, aliæ cantu, aliæ guſtatu futura indicabant. Quæ vero volatu præpetes, quæ cantu oſcines vocabantur. Gellius aũt refert inferas aues ab auguribus dici, quæ iis contrariæ ſunt quæ præpetes dicuntur. Tertium genus ex tripudio ſoliſtimo ventura notabat, Vnde damnatur Mancinus qui cum e cauea producti pulli eſcam capere nollent ſiue iratus ea re, ſiue artẽ irridens, iuſſit in aquas proiici, addens vt biberẽt poſt quam eſſe nollent. Cicero ait in libro de diuinatione. Quid de auguriis loquar? tuæ partes ſunt. Tum inquam auſpiciorũ patrocinium eſſe debet. Augures igitur & auſpices hæc conſiderabant, atq; etiam omnia. dicũtur autem omnia quæ cum ob aliam cãm ab aliis dicta

Diuinationis genera

Aruſpicina

Oſtẽtũ

Auſpicia

Auguria

Digitized by Google

gis mortem futurã aio cõcepit. Hæc igitur iccirco oia dicunſ eo ꝙ hoium ore prolata ſunt Sortium aũt originem huiuſcemodi referunt. Numerius quidem ſuſcus apud prænestinos per ſomniũ admonitus, certo in loco ſilicẽ pforauit. Atq; forato ſaxo ſortes in robore ſculptas priſcarũ litterarũ notis inuenit. Quæ habitæ in maxima veneratione fortunæ monitu manu pueri miſcebanſ, atq; educebantur, habes igitur oium iſtorũ generum noia, nã aſtrologia, ita late patet vt ne volumine quidem non dicaꝫ explicari, ſed notari poſſit, nõ tñ Marcelli mi diffiniſug unt. Ait enim Monſtra & oſtenta eſſe deorũ prodigia iras vel minas. Portenta quæ aliquid imminere ſignãt. Seruius aũt monſtrũ ad pñs vult referri. Prodigium ad id qđ in longum tps dirigit ſignationẽ. Sed mihi placent quæ dixi ex ſniaCiceronis ┌Incerti quo fata ferant, vide hoc in allegoriis quid ſibi velit. ┌Contrahimus, in vnũ cogimus, contrahere tñ exercitum cum dicunt hiſtorici potius paucitatem militum ꝗ copiam ſignĩare videntur, qđ quadrat huic loco. Nam cum ad nouas ſedes parandas maiori eſſet opus exercitu, erant ita congregandæ copiæ vt ne miles quidem vnus relinqueretur. ┌Pria æſtas, in quatuor tpa diſtinguitur annus. Nam ingrediente ſole arietẽ incipit ver, cũ aũt tangit cancrum initium facit æſtatis, a libra aũt exoritur autumnus, bruma demum ſiue hyems tunc incipit cum ſol Capricornum aſcendere incipit. Sunt ergo ſingula tpa externis menſibus. Ergo in prio menſe dr̃ primũ ver, In ſcdo adultũ ver. In tertio preces ver.

Et pater[a] Anchiſes dare fatis vela iubebat.
Littora cũ patriæ lachrymãs portuſq; relinquo:
Et campos vbi Troia fuit feror exul[b] in altũ.
Cũ[c] ſociis natoq; Penatibus[d] & magnis Diis
Terra[e] procul vaſtis[f] colitur mauortia campis

a ┌PATER anchiſes, vt dixim' τόπεριον ſeruat vt pater iubeat. b ┌Exul, quaſi trans ſalum miſſus, aut extra ſolum vagus. c ┌Cũ ſociis natoq; penatibus & magnis diis, duo humana poſuit, & duo diuina, patris non ſit mentio quod ſm Virgi. ad italiam non venit. d ┌Penatibus & magnis diis, Varro quidem vnum dicit eſſe penates & magnos deos Nam in baſi ſcribebatur magnis diis. poteſt tamen hoc pro honore dici. Nam dii magni ſunt Iuppiter, Mineura, Mercurius, q Romæ colebantur. Penates vero apud Lauroiauinum. vnde apparet nõ eſſe vnum.

e ┌Terra procul. procul quaſi porro ab oculis, vnde poteſt ſatis longe ſignificare, vt nõ valde vt in quinto. Eſt procul i pelago ſaxũ qđ ſatis longe fuiſſe intelligi nõ põt, ne voluptas pereat ſpectaculi. ꝗꝗ & h ſiſis poſſet eſſe ſignatio breuis eſt. n. helleſpõti tráſitus. f ┌Vaſtis autem aut vaſtatis, aut magnis.

¶LITTORA, nam patria perierat, & om mitto terram, locum ſtabilem & certũ, & ſequor incerta maris. ┌Et campos, non ſine ſommo dolore videt latitudinem campoꝝ in qua mœnia diruta iacebãt, & tria poſuit quæ per naturã ſuam nõ potuerunt perire litus, portum, campum, ┌Cum ſociis. n. q. p. & m d. Tacuit patrem. quia iam eum nominauerat. ┌Terra. p. optime ignoranti Dido‑ni terram expo nit, in qua ſitus loci & incolaruꝫ pſona & opportunitas cum pp propinquitatẽ laborũ lõgioris itineris leuaret, & pp fertilitatẽ indigentibus poſſet opitulari. Qm̃ aũt Thraces amiſerant Lycurgum Regem. videbatur qđ nullus aduerſarius veniẽtes prohibere poſſet. Firmabat aũt ſpẽ religio fœderis diuturnitate tẽporis roborata.

¶LITTORA cum. p. p hatos a loco, vt nos patriæ fines & dul. lin. ar. Et campos vbi troia fu. qua narratiõe nihil breuius eſſe potuit, nam integrum totius vrbis & edificiorũ ꝗ vrbi adiecebant ſoluꝫ ſic oſtendit ┌Exul in altũ, nam ſi miſerũ eſt exulare a patria multo erit miſerius exulare p loca incerta & periculoſa vt eſt mare. ┌Procul, quaſi dicat in conſpecto hoc eſt põculis, vt ſerta procul tñ capiti delapſa iacebat. ┌Mauortia, marti conſecreta. Hoc propter Belli ſtudia finxerunt. Statius in ea templum Martis & Syluã ponit, vt hic ſteriles delubra notant mauortia ſyluæ. Dicunt fabulæ Martem fuiſſe Filiũ Iunonis ſine virili admixtione, qđ ideo fingunt quia a Bella a ſola iunone, i. a terrenis rebus non autem a ioue, ideſt a cœleſtibus ſunt. Eius auriga atq; ſoror bellona eſt Lupus & picus illi ſacrati ſunt. Nam lupus animal eſt rapax & inſidioſum. Picus autẽ duritiæ roſtri dura robora cauat.

¶THRACES

Thraces[a] arāt acri[b] quondā regnata[c] Lycurgo,
Hoſpitium[d] antiquū Troiç ſociiq́ penates
Dum[e] fortuna fuit feror huc & littore[f] curuo
Moenia prima[g] loco fatis[h] ingreſſus iniquis
Aeneadaſq́[i] meo nomen de nomine fingo.
Sacra[k] Dioneç matri diuiſq́ ferebam
Auſpicibus[l] cœptorū operū ſuperorū nitentē
Cçlicolum regi mactabam[m] in littore Taurū.
Forte fuit iuxta tumulus[n] quo[o] cornea ſūmo
Virgulta & denſis haſtilibus horrida Myrtus,

SER a ❡THRAces arant, figurate, nā minus eſt quā. b ❡Acri quōdā, ſæuo & cruento. Lycurgus aūt rex Thraciæ fuit. q vt hı̄ fabula dıc̄ cōtēnēs Liberū pr̄ez ei⁹ āputaret vites, crura ſua incidit, Reuera aūt Abſtemius fuit, quos cōſtat acrioris eē naturæ, qđ ēt de Demoſthene dictū. c ❡Regnata, pricipiū ſine verbi origie. d ❡Hoſpitiū antiquum, aut cap̄, aut re vera antiquū. Nam tāta īter ipſos familiaritatis fuit, vt Ilioē filia Priami Polymeſtori nuberet Thracıı̄ regi, cui Polydorum filius Priamus belli tpe puulū cōmēdauerat alendū. e ❡Dū fortuna fuit. i. bona Et ſimul oñdit fidē cū fœlicitate deficere. Sane ſciēdū quotiēſcūq́ fortunā ſolā dicim⁹. fœlicitatē ītelligi. vñ & fortunatos tm̄ fœlices, & īfortunatos ſolos īfœlices vocam⁹. f ❡Littore curuo, ꝑpetuū epithetō littorꝝ ē. Nā qđ in. vi. ait. Tū ſe ad caietæ recto fert littore portū, ſigñat eū ita nauigaſſe. vt nō ſiqueret litt⁹. g ❡Pria loco, qa apđ Cretā alia fecit, mō āt ꝑmū ſigñat, vt Salu. Aenū maroneāq́, & viam militarē. q̄ꝗ Home. dicat, inde auxilia ad troiā veniſſe. ergo iā ſuerat. Euphoriō Callimachus ēt hoc dicūt, ꝙ Aenū dicat a ſocio Vlyxis illic ſepulto eo tēpore, q̄ miſſus ad frumēta portāda. h ❡Fatis iniqs, bñ qđ ſcit futuꝝ ꝓoccupat. i ❡Aeneadas, ecce nec Virg. ænū dicit. K ❡Sacra dioneæ matri, Veneri a mr̄e Dione ſm̄ Home. Et bñ diſpēſat, vt ſi ſequanſ aduerſa, dionæā Venerē dicat, vt hoc loco. Si ꝓſpera erit nauigatio de mari eā dicat eſſe pcreatā, vt Vnde genus ducis hæc aūt inquātū pōt, ſed nō ſemper reſeruat. l ❡Auſpicibus cœptorum opeꝝ, Ioui, q arcis deus eſt, Appollini ꝓpter auguria, Libero cā libertatis, Nā dii alit ſi Inuocenſ ad priuatā ptinent cām. Vnde de Didone legimus, Iunoni ante oēs cui vincla iugalia curæ ꝓpter nuptias, q̄uis. n. reipu. vtilitas ſimularetur. erat tñ ſpecialis cā Didonis, ſimiliter hic Æneas ſacrificat Veneri, ſcilicet vt placeat matri. Quod autem de Libero diximus cauſa hæc eſt, vt ſignum ſit liberæ ciuitatis. Nā apud maiores aut ſtipendiariæ erant, aut fœderatæ, aut liberæ, ſed in liberis ciuitatibus ſimulacrū Marſyæ erat, q in tutela Liberi pr̄is eſt. m ❡Mactabā in littore tauꝝ, cōtra rōnem Ioui tauꝝ ſacrificat, adeo vt hinc puteſ ſubſecutū eē ꝓdigiū. vbiq́ enī Ioui iuuēcū legim⁹ īmolatū, vt Statuā ante aras aurata frōte iuuencū, Iam cornu petat & pedibus q ſpargat arenā. Itē Iuuenalis, Qui vexat naſcēti robora cornu. Nā in vīctimis ætas ē ꝯſideranda. n ❡Tumulus hoc ſermone & collem & ſepulcꝝ fuiſſe ſigñificat. o ❡Quo ſūmo, ī quo ſūmo cornea virglta & myrtus. Bene elegit haſtis apta virgulta. Nā legimus, Et bona bello cornus. Itē. Et paſtoralē ꝓfixa cuſpide myrtū. ergo ſi telis fuerat cōfixus, merito illic eualuere virgulta. Cornus aūt declinaſ, vt ficus ſi arbor ſit. Nā cornu aīalis indeclinabile eſt, ıs̄ genitiuū vſurpauit Lucan⁹, vt Cornus tibi cura ſiniſtri Lētule. ſic Cicero in Arato huius genus, pro genu.

DON ❡FEROR, nā nō ſuo conſilio venit. ❡Fatis iniquis, hoc exitus reꝝ non initia docuerūt. ❡Sacra. primo inuocabā auxiliū maternū. Deinde alioꝝ deoꝝ qui auſpicio nouorum fundamentorum eſſent neceſſarii.

CHR lycurgꝰ ❡LYCVRGO. Oriō vt ī ei⁹ fabula dcm̄ ē, in thraciā vect⁹ domitis pplis ibi regnauit, ac Hippolagū filiū ſucceſſorē reliqt. Ex hippolago natus ē Dryas, & ex Dryāte Lycurgus, Hūc ait Home. a diis luminib⁹ ꝓuatū eē ꝙ Bacchi nutrices ī Nyſa latētes pſecut⁹ eſt, ob idq́ timēs Bacch⁹ in mare ꝓfugit. Serui⁹ āt dicit ꝙ cū ī cōtēptu Bacchi vites cæderet, ſibi crura āputauit. Lactāti⁹ ait in mare illū ꝓcipitatū fuiſſe, qa aquā vino tanq̄ veneno infecerit. ❡Sacra, ſacrū ſm̄ Trebatiū eſt qcqđ deoꝝ hī ꝗ Virgil. Vbicūq́ ſacrū dicit, deorū meminit, vt hic. Itē ſacra Ioui ſtygio q̄. r. iceopta paraui. ❡Mactare, ꝑprie magis augere eſt, vnde macte puer i. magis aucte, Et qm̄ q̄ deo ſacrificanſ non pereunt, ſed magis creſcūt. ideo fugiebāt verba mali hoīs, neq́ decebant interficio aut iugulo, ſed potius macto, & tñ qm̄ quæ ſacrificabanſ interficiebātur aliqñ mactare ponif ſimpliciter. i. interficere ❡Myrtus, de hac arbore alio loco dixi. ❡Hic addā, ꝙ in ſepulchris libenter naſci videſ. Nam in Italia primū viſa fuit in Elpe-

ori, Tumulus et ſequentibus tēporibus, vt appuit, ...

Acceſſi[a] viridemq; ab humo cōuellere ſiluam[b]
Conatus ramis tegerem vt frondentibus aras.
Horrendum & dictu video mirabile mōſtrū[c]
Nam quę prima ſolo ruptis radicibus arbor
Vellitur huic atro liquuntur[d] ſanguine guttę
Et terram tabo[e] maculāt. mihi frigidus horror
Membra[f] q̄tit gelidusq; coit formidie ſanguis.
Rurſus & alterius lentum[g] conuellere vimen
Inſequor & cauſas penitus tentare[h] latenteis.
Alter & alterius ſequitur de cortice ſanguis.
Multa[i] mouēs aīo nymphas venerabar agreſtes
Gradiuumq;[k] Patrē Geticis[l] q̄ pręſidet aruis.
Rite[m] ſecūdarent viſus[n] omenq;[o] leuarent.
Tertia ſed poſtquā maiore haſtilia nixu
Aggredior gēibuſq; aduerſę obluctor[p] harenę
(Eloq̄r[q] an ſileā:) gemit[q] [r] lachrymabilis imo

ℭ ACCESSI, nō ad cornū, ſed ad myrtū, q̄ inter verbenas ē. Et bn̄ nō ſacrificatur aras coronat ex myrto. b ⸢Siluā, nō variat, vt nūc ſiluā, nūc virgulta, nunc vimina, nūc arborē dicat. c ⸢Mōſtrū, bene monſtrū, nā ſtatī q̄d eſſet appuit, & hoc ꝓprietatis ē, abuſiōe tn̄ plerūq; corrūpit. d ⸢Liquuntur ſanguie guttæ, in verbo li pducitur, vt hoc loco. itē Canis cū montibus humor. Liq̄tur. In noīe vero breuis eſt, vt liquor. e ⸢Tabo, corrupto ſanguine, & eſt nomē caſus ſeptimi tm̄, vt ſponte, natu, q̄d ſi velis declinare, hęc tabes huius tabis dices. f ⸢Mēbra quatit, cā pendet ex cā, nā timor ſanguinem gelat, q̄ coact⁹ gignit frigus. g ⸢Lentū. vimen. molle flexuoſum. Vnde & vietos curuos dicimus p ſenectutē. h ⸢Tentare latentes, miraculū eſt enim ex arbore ſanguinem fluere. i ⸢Multa mouēs animo, nō dicit quæ, ſed ex ſequētibus itelligimus, cogitabā inq̄t ne forte ſanguis eſſ; ex nymphis. Hamadryades autē cum arboribus & naſcūtur & pereunt. Vnde plerūq; cæſa arbore ſanguis emanat, nam Ouidius ait in octauo meta. Quū Eriſichthō arborē incideret, primo ſanguis effluxit, poſt vlulatus ſecutus eſt. ſic Statius, Nec amplexæ dimittunt robora nymphæ. Item Cogitaba; ne forte ex terra. Martis iure ſanguis efflueret. Nam q̄d dicit ſe veneratū numina, illas cōſtat p̄ceſſiſſe cogitationes. K ⸢Gradiuūq; patrem, θουριον ἄρηα, ideſt exilientē in prelia, q̄d in bellatoribus ſit neceſſe, vel ꝙ gradū inferāt q̄ pugnāt, vel ꝙ impigre gradiātur, vel ab haſtæ concuſſione q̄d græce dicit̄ κραδαίνω patrem, aut ideo q̄a a poeta pene omnibus diis nomē paternū additur, vt ſiāt venerabiliores. l ⸢Geticis, thraciis. Getæ aūt populi ſūt myſiæ, q̄ q̄a lata eſt, multas ꝯtinet gētes. m ⸢Rite ſecundarent, recte pſperos facerent. n ⸢Viſus, p viſa, poſuit. Tūc.n maſculino vtimur genere, quū de his loq̄mur, q̄bus vidWhen, vt ſi dicā, Nubecl'a obeſt viſibus meis. Si aūt neutro vtamur; ea q̄ vīr ſignificamus, vt ſi ho cloco diceret, Rite ſecundarēt viſa, q̄d pp metrū neq̄q̄ poſuit. Si͞lia ſunt nūci⁹ & nūciū, audit⁹ & auditū. o ⸢O mēq; leuarent, bonum ac leue facerent. p ⸢Obluctor. acrius nitentē oſtēdit. q ⸢Eloquar an ſileā, parēthesis ad miraculū poſita. r ⸢Gemitus lachrymabilis, pōt.n. & eſſe iraſcētis.

ℭ GEMITVS moraliter primo gemitus, & deinde voces auditæ ſunt. DON

ℭ FRIGIDVS horror, tremit⁹. Horrere pprie eſt cum res cōtrahit̄, & ipſo contractu aſpereſcit, piloſq; & ſimilia erigit. Et q̄m timore ſanguis ad cor refugit, & externæ partes relinquunt̄ Frigidæ, & ex frigore horreſcūt, dicimus horrere frigeſcere, vñ eſt Scis comitē horridulū trita donare lacerta. item timere, vñ paulo ſupra horrēdū, q̄uis Marcel. exponat nouum & mirabile. ⸢Venerabar, veniā, petebā. Id enim ꝓprie eſt venerari. ⸢Geticis, Tracēſibus, & eſt pars pro toto, Thracia autē inter validiſſimas Europæ gētes late patet, quippe quæ in quinquaginta ſtratageas ſit diuiſa, in planis autē Thraciæ ſcythaꝝ gentes ſunt variæ quidē, ſed littori oppoſita tenuerunt, getæ a Romanis, daci noīati, hec Pli. Strab. aūt diuidit & getas dīcit eſſe qui ad pontū in orientē vergunt. Dacos aūt qui in oppoſitā in germaniā ad iſtri fontē. Hos putat dauos olim nominatos ex quo apud athenīēſes Getaꝝ & dauoꝝ noīa ſeruilia ſunt. Propter autē gentis ferocitatē & Robur

CHR Horrēdū

thracia

Daui

& Robur militare hæc terra Marti ſacra dr̃,& ibi cũ ſuũ tẽplũ hr̃e. De quo Sta. Hic ſteriles delubra notat mauortia ſyluas, Horreſcitq́ tuẽs vbi mille furorib⁹ illi Fingit aduerſa dom⁹ immãſueta ſub æmo. Ferrea cõp̄ ıgo lateꝝ ferro atra teruntur. Limina ferratis incũbũt tecta colũnis. Læditur aduerſum phœbi iubar ipſaq́ ſedes. Lux timet,& durus cõtriſtat ſydera fulgor. Digna loco ſtatio ⸿Secũdarẽt, proſpera facerent, Sic Luca. Dii viſa ſecũdent Atq́ extis ſit nulla fides. ⸿O mine. pro mõſtro,& ꝓdigio poſuit. ⸿Haſtilia variat noia, ne inducat faſtidiũ Nã modo virgulta. mõ haſtilia, mõ vimẽ dicit. ⸿O bluctor harenæ, luctari enim cõtra tẽdere & niti ſignificat, vñ lucta ludus eſt, in quo alter contra alterũ nitit. Ergo obluctabat harenæ veluti illa niteret ne dimitteret. ille aũt vt ad ſe attraheret. ⸿Eloquar an ſileã, Nam magnitudo rei vt loqueret impellebat, incredibilitas autẽ dehortabatur. Recte aũt & attentum reddit auditorem & per fidem ſibi comparat, cum deprecatur incredibilitatem.

Auditur tumulo, & vox[a] reddita fert ad aures.
Quid miſerũ Aenea laceras[b]: iam pce ſepulto[c]
Parce pias[d] ſcelerare[e] manus nõ me tibi Troia
Externũ[f] tulit: aut cruor hic de ſtipite manat
Heu fuge crudeleis[g] terras fuge littus auarum
Nã polidorus[h] ego hic confixũ ferrea texit
Telorum ſeges & iaculis increuit[i] acutis
Tum vero ancipiti mentem formidine ꝓſſus.
Obſtupui. ſteterũtq́ comę & vox faucib[k] hęſit

SER a ⸿VOX reddita p data. Reddit q̄cq́d ad nos p alterũ tranſit. q̄ꝗ̄ hic ẽt hoc poſſet intelligi. q̄ ad euꝫ vox miſſa per tumulũ eſt, vbi etiã epl̄a reddita dicitur, quæ p nũciũ a mittẽte ad nos accipit. b ⸿Laceras; per membra diſiicis. Nã lacerare eſt ſæpi⁹ vulnerare, vt Lacerũ crudelr̃ ora Deiphobũ vidit. c ⸿Sepulto mõ iacẽti ſignat, vt Sõno, vinoq́ ſepulti. Itẽ occupat æneas aditũ cuſtode ſepulto Nã ſepult⁹ ẽ q̄ſi ſine pulſu. nõ.n. hũc ſepultũ poſſum⁹ dicẽ, quũ ſepultura nõ fit i ẽ rite facta, ſꝫ fortuita obrutus terra. d ⸿Pias, bñ ẽt ille q̄ læditur excuſat æneã, qđ pietatis grande teſtimoniũ ẽ. e ⸿Scelerare, polluere, & eſt ſermo plautin⁹, q̄ hodie nõ vtimur. f ⸿Externũ tulit, ordo ẽ. Troia me tibi tulit, hoc ẽ educauit nõ externũ. Nã ciuis æneæ fuerat & cognatus. g ⸿Crudeleis terras. i. crudeliũ & auarorũ. h ⸿Polydor⁹ ego, ſiue ego diſtiguas, ſiue ego hic ſubaudias ſum neceſſe ẽ. i ⸿Increuit, reuiruit, Traxit ãt hoc de hiſtoria romana, nã Romulus captato augurio haſtã de euẽtino mõte in palatinũ fecit, q̄ fixa fronduit, & arborẽ fecit. vitupabile.n. eſt poetã aliq́d fingere, qđ penitus a ꝟitate diſcedat. Deniq́ obiicit Virgilio de mutatiõe nauiũ in nymphas & qđ dicit p aureũ ramũ ad iferos eẽ deſcẽſum. Tertiũ q̄ Iris Didoni comã ſecuerit. Sed hoc purgat Euripidis exemplo, q̄ de Alceſte hoc dixit cũ ſubiret ſatum mariti.

DON ⸿QVID miſeꝝ ænea, artificioſa res, ſi enĩ æneas loq̄ret, diceret feci, & abſoluta q̄litate ſeſe defenderet qa neſci⁹ fecerat, ſed bñ idu cit defenſorẽ q̄ accuſator eſſe debuit. Ideoq́ acerbitatẽ latius extẽdit, & ex vno crĩe multa poſſe exoriri euidẽter, oſtẽdit. ſed inſtruit & nõ arguit. Primũ crimẽ ẽ ſepulcrum violatũ, & hoc rõne loci, tẽporis, & pſonaꝝ. ⸿Addit miſeriã, q̄ ſubleuatione & nõ oppreſſiõe digna ẽ. ⸿Ænea, ex ꝓprio noie apparet notũ cũ noto loqui. ⸿Pias manus, cur pce ſi iaꝫ patrata res fuerat? Quia q̄ ignorãs fecerat merebat veniã Nõ aũt mereret, qđ deinde eſſet facturus. Sic Si mihi pces te crimie ſolues. ⸿Nõ me tibi. t. peccares. n. in hoies, ſi miſerũ, in defunctũ, in ciuẽ, in tuũ. Ergo nõ tulit me tibi troia externũ. i. non ſolũ ciuẽ ſed affinẽ, frater. n. Creuſæ erat. ⸿De ſtipite manat, pſonaꝝ & tpis poſuerat partes, nũc ponit loci. ⸿Crudeles terras, demõſtrat hoc eẽ vitiũ terræ parentis, vt p hoc oẽs eodẽ vitio laborare ſignificaret. Ergo & ab aliis poterat eãdẽ iniuriã expectare, atq́ ẽt non decebat, ẽt ſi tutus pmãſiſſet, piũ inter ĩpios verſari. ⸿Fuge fuge. ex duplicatione verbi neceſſitatẽ oſtẽdit fugiendi. ⸿Tum vero. qa ſupra dixerat, Mihi frigidus horror, Mẽbra q̄tit, Nã ad illũ horrorẽ q̄ fuit ex ſanguine accedẽs vox lamẽtabilis Polydori mentẽ in hebetudinẽ cõuertit, Et vox in ſilẽtiũ tranſit.

CHR ⸿PIAS, Magna laus æneæ, cũ ẽt ab eo q̄ lacerabat, ita appellaret, illđ ẽt magnũ adhortaret, vt fugeret piculũ. Q̄đ ãt crudele & auarũ dixit, demõſtrat auaritiã parẽtẽ eẽ crudelitatis ⸿Seges, qa ad ſiſitudinẽ ſegetis & hærebãt & creſcebãt hactẽn⁹. ⸿Preſſus mẽtẽ, hĩs mẽtẽ preſſam p ſynecdochen. ⸿Formidine, Quæ plus eſt q̄ metus aut timor vt iã in ſupioribꝰ demr̃atũ ẽ. ⸿Steterũt, ſiſtole ẽ, nã corripuit mediã ſyllabam, q̄ pduci dẽt vt breuitate dictionis notaret ſubitaneam erectionẽ comaꝝ ⸿Heſit, cõſtituit, nõ egreſſa ẽ

Hunc polydorũ auri quõdã cũ põdẽ magno
Infœlix[e] priamus furtim mãdarat[b] alendum
Threicio[c] regi cũ iam diffideret armis.
Dardaniæ cingiq;[d] vrbẽ obſidione videret.
Ille vt opes fractæ Teucrũ & fortuna[e] receſſit
Res[f] Agamemnõias victriciaq;[g] arma ſecutus
Fas[h] oẽ obrũpit polydorũ obtrũcat[i] & auro
Vi[k] potitur. quid non mortalia pectora cogis
Auri[l] Sacra fames? poſtquã pauor oſſa reliquit
Delectos populi ad proceres primũq; parentẽ
Monſtra deum refero & q̃ ſit ſnĩa poſco
Omnibus[m] idẽ aĩus ſcelerata[n] excedere terra,
Linq pollutũ hoſpitiũ & dare claſſib[o] auſtros

INFOElix, ut q infœlix iaſ ẽ corpat aut cui t prouiſa nocue-unt. b Manda at, aphæreſis eſt, aut cõmendarat, aut emandarat, c Threicio regi, auxit ex ꝓuincia crudelitatẽ, ex q̃ fuerũt Diomedes & Lycurg⁹, et Tereus. Threicio aũt ꝓ thracio, vt ſuꝑ prothracia threiſſa. Nã ſolutio ẽ ionicæ liguæ. Cũ.n. ſit θρᾷξ Iones dicũt θρῇξ cuius ſolutio facit threici⁹ vł threiſſa. d Cingiq; vrbẽ obſidione videret, inter ipſa principia obſidiõis. Nã poſtea minime poterat. e Fortuna, melior. ſ. f Res agamẽnonias. i. imperiũ. g Victricia, oĩa noĩa a verbo venĩẽtia quũ in or excũt maſculina ſunt, vt victor quũ ĩ trix fœminina, vt victrix. neutra vero nõ faciũt, niſi tm̃ nũero plurali. Vñ ẽ victricia h Fas oẽ, & cognatiõis, & iuris hoſpicii. i Obtrũcat, occidit, intellige. Nã obtrũcare ꝓprie eſt capita cædẽ. k Vi potiť, h verbũ de his ẽ, q̃ ꝑmiſcẽt cõiugatiões quũ.n. ſit tertiæ cõiugationis, ĩfinitũ modũ a q̃rta facit, vt potiri. Vñ pleriq; decipiunť, vt potiris dicãt. ſimilr̃ fio ꝑ firi fieri facit ꝑmixta cõiugatione. l Auri ſacra fames. i execrabilis vt ſacræ panduntť portæ. Tractus eſt aũt ſermo ex more gallorꝝ Nam Maſſilienſes quoties peſtilẽtia laborabãt, vnus ſe ex pauperibus offerebat alẽdus anno ĩtegro publicis & purioribus cibis. hic poſtea ornatus verbenis & veſtibus ſacris circũducebať per totã ciuitatẽ cũ execrationibus. vt in ipſum reciderẽt mala totius ciuitatis, & ſic ꝓiiciebať. h autẽ in Petronio lectũ eſt. Sane ſciendũ latenter Aeneã hoc agere, vt troianos Didoni ex infœlicitatis ſimilitudie cõmendet. Nã & eius marito frater auri cã ĩtulit necẽ. m Oĩbus idẽ plus eſt q̃ ſi diceret ſimilis. n Scelerata terra, ꝑ ſceleratorũ, vt ſupra Captiua veſtis. o Claſſibus auſtrus, hyppallage eſt.

N HVNC, ea rõne miſit Priamus, vt cuiꝰ ſe in ſũmis periculis cerneret, ſaltẽ poſteritas maneret, & auri viꝫ magnã dedit vt eſſet quo viuerẽt, & ex ſe nãm Polymeſtoris cõiectãs, tutũ filium apud veterẽ amicũ credidit, infœlix ergo qui dũ Filiũ in tuto collocare putat, eũ perdidit. Ergo Priamus nec incautus nec ĩprudens. nec in filii cã ĩdiligẽs fuiſſe demrãť. Dederat.n. vicino, affini, amico veteri. dederat cũ diuitiis dederat Regi. Ille ſ. q ſperareť humanus cuius fidei cõmiſſus fuerat q diues, q ex plurimis delectus, q ſuſcepat ĩnocẽtẽ amici filiũ notať hic pſona. ſ. auari. Itẽ locus. Naꝫ mare ĩterpoſitũ erat ĩter ſe & Troiã. itẽ tꝑs. ſ. ĩ quo pierat ĩperiũ, vt nõ timeret vltiõem. Oñdit ꝑterea poeta ĩ rebus aduerſis. ne amicis qdẽ fidẽdum. Dãnat auaritiã tanq̃ q̃ ad oĩa ſcelera ĩpellat. Primumq; p. Qui iudicare de mõſtris poſſꝫ, & ad ꝓceres qa qd facto opus ẽẽ debuit oĩum diffiniri ſnĩa. Idẽ, ſolet decerni qd maiori pti placet, ſed hic tam mãifeſtũ ſcelus fuit, vt oẽs fugiẽdũ cẽſerẽt ĩde, vbi p ſcelus fuerat ſoluta amicitia q̃ fœdere deuicta erat. Nõq; vtile illic morari. Nec religioſũ cũ ſanguine pueri pollutus eẽt locus.
POLYDOrũ nomẽ cõueniẽs homini, q CHR multa ſecũ attulerit. Nã multorũ donorũ ſignificat. Quid, Ecphoneſis eſt. latine dr̃ exclamatio, q̃ ſit a ſcriptore cũ aliqd aut ſummopere deteſtať, aut vehementer admirať. Hæc figura ſũmã affert rei grauitatẽ, vt Dii talẽ terris auertite peſtem Eſt ãt grauis poetæ, ita auctoritatem ſuã admiſcere, vt & bonos amare, & malos odiſſe ĩdignis ĩuidere, errantes rephendere, & in miſeros miſerari videať, Hinc Hora. ille bonis faueat, & conſiliť amice, Et regat iratos, & amet peccaŕ timẽtes, ille dapes laudet mẽſæ breuis, ille ſalubrem iuſtitiaꝫ legeſq; & apertis ocia portis. Infœlix priamus. Nõ.n. ĩprudẽter ſibi cõſuluere, ſed ĩfœliciter ſucceſſit, vt crimẽ nõ hoĩs ſed fortunæ ſit. Ex qua re maiorẽ ſibi cõmiſerationem

ſeratione cōparat ſ Victricia ar. vt nō holem ſed fortuna ſecutus eſſe demonſtretur. Eſt aūt ex locis qbus pbeſ auaritiā oīum ſcelerū parentē eſſe. ſ Referro, Recte ex more Romano.
Proceres Nā cōſules res magnas ac dubias ad ſenatū referebāt. ſ Proceres, pprie in cōtinuationibus mutili ſunt e, parietibus pmittentes, q capita trab. ū ſuſtentant. Hinc primores vrbis pceres dnt, qa remp. fulciunt. ſ Primūq. p. vr. n. ſacere eum principem ſenatus. Cōſul. n. quem velet ſniam rogabat. Cōſuetudo erat vt primo conſules deſignati. ſi iī aderāt rogarentur, deinde is qui a cenſoribus princeps ſenatus electus eſſet, fuerunt tamen qui pro ſuo arbitrio, quem vellent rogabant in quo tñ obſeruatum eſt, vt is qui rogabatur, eſſet ex cōſularibus.

Ergo inſtauramus[a] Polidoro funus: & ingens
Aggeritur tumulo tellus ſtant[b] manibus[c] arę
Cęruleis moeſtę vittis atraq;[d] Cupreſſo
Et circum Illiades crinem[e] de more ſolutę
Inferimus tepido[f] ſpumantia Cymbia[g] lactę
Sanguinis[h] & ſacri pateras animamq; ſepulcro
Condimus & magna ſupremū[k] voce ciemus.
Inde vbi prima fides[m] pelago placataq; Venti
Dāt maria & lenis[n] crepitās vocat Auſter ī altū
Deducunt ſocii naueis & littora complent.
Prouehimur portu Terręq;[o] Vrbeſq; rcedūt.

SER a ℂ INSTAVra m⁹ ſu. mō ſepſcrū qd virgulta a vel lēdo diruerat. Nā pprie ſun⁹ ē icēſū cadauer. b ſ Stāt, poſitę ſūt. multa āt⁹ vt ſup diximus hic ſermo ſignat. c ſ Māib⁹, māes ſt aīę illo tpe, q̄ d ali ēs excedētes corpi b⁹ nōdū ī alia trāſiērīt. Sūt āt noxię & dñe p ātiphraſin. Nā manū vt ſup dixim⁹ bonū ē. Vñ ē & māe dcm̄. ſiſr ēt eumēidas, ἀπὸ τῆς εὐμενείας. i. bēiuolētia vt pcas, bellū lucū. Alii māes a manādo dictos ītelligūt. Nā aīab⁹ plēa ſūt loca īter lunarē & terrenū circulū, vñ dfluūt. Quidā māes dos īfernales tradūt. d ſ Atraq; cu. nigra, funeſta. Nā īferis cōſecrata ē, q̄ cęſa nūq̄ reuireſcit. Moris āt romāī fuerat ramū cupſſi añ domū funeſtā pōi, ne q̄ſq̄ pōtifex p ignorātiā pollueref īgreſſus hic Hora. Nec pter iuiſam cupſſū vlla breuē dñs ſeqt. Atra aūt q atratos lares ſignēt. e ſ Crinē d moř, aut de more gētis, vt ēt ī ægypto ē, aut certe moř plāgētiū. f ſ Tepido la ſtatim mulcto. g ſ Cymbia, pocula in modū cymbę facta. h ſ Sanguis & la. de victis ſūpti. i ſ Aīamq; ſe. cō. bñ aīam lacte & ſanguine ad tumulū dicit elicitā. Lacte nāq; corp⁹ nutriř poſt aīæ cōiūctionē, & aīa ſine ſanguie nūq̄ ē, q̄ effuſo recedit. Legim⁹ pterea ī ſexto īſepultorū aīas eſſe vagas, & hūc cōſtat nō ītie ſepulū fuiſſe. Rite ḡ reddita ītia ſepultura, redit aīa ad qetē ſepulchri quā ſtoici mediū ſequētes tādiu durare dnt, q̄diu durat & corpus. Vñ ægyptii periti ſapīa ɔdita dluti⁹ reſuāt cadauera. L vt aīa multo tpe pduret, & corpi ſit obnoxia, ne cito ad alia trāſeat. Romāi ḡ ſaciebāt cōburētes cadauera, vt ſtati aīa ī gīīa litatē. i. ī ſuā nāř rediret. dicit ḡ nūc ſacrificiis qbuſdā elicitā aīas, & ſepulchro ɔditā obnoxiāq; factā corpi qd añ horrebat, q̄ſi p vī extorta, lō aūt ſtoicos mediū ſeq diximus, qa plato ppetuā dic aīas, & ad diuerſa corpa trāſitū facē ſtati p meritis vitę poris Pythagoras ꝓ nō μετεμψύχωσιν ſed παλιγγενεσίαν eē dic, hē ē redire, ſed p⁹ tps. k ſ Supmū nō ē nomē, ſꝫ aduerbiū, vt Toruū clamat. l ſ Ciem⁹ hoc loco dicim⁹ more ſolēni. vale, nos te ordine quo nā pmiſerit cūcti ſeq̄mur. m ſ Fides pe, qa alibi arꝫ toties decept⁹ ſraude ſereni. n ſ Lenis crepi. au. duo epitheta poſuit vitioſe, vt diximus ſup ſecit āt hoc ppe. in. x. verſibus ſ Auſter aūt qs vētus. o ſ Terręq; vrbeſq; recedūt, phyſicā rē dixit. ita. n. nauigantibus vř, quaſi ab his terra diſcedat.

DON ℂ CONdim⁹. erāt placādi manes læſi pſertim illi⁹ q ciuis & affinis & regis fili⁹ erat, & q recte monuerat Troiāoſ, vt ſcelerată terrā relinq̄rēt. Docet āt poeta q̄ poſſint curař qd male ſint geſta eē curāda ſ Deducūt, q̄s miſeri ſubduxerāt. ſ Occurrit, magna beniuolētia, vt rex ad ſacerdos nō expectauerit peregrinos ad ſe venire, ſꝫ vltro occurrerit ſ Veterē amicū, q̄ſi dicat illū talē tūc habuit amicum qualē habebat ſtāte Troianoꝝ fœlicitate neq; ſecut⁹ eſt Fortunā vt Polymeſtor & tñ habuit amicū q̄t⁹ fuit, nō q̄t⁹ veniebat.

CHR ℂ CÆRVleis, Varro & Cato dicit cōſueſſe antiquos ī funerib⁹ nigro & cæruleo colore vti. Nā ī adoleſcētis morte nō nigrū ſꝫ cæruleū adhibebāt ſ Eſt āt cęruleus viridis cū nigro mixt⁹, vt ē illud corpat humēti phœbū ſbtexē Palla Nox & cęruleā terris īfunderat vmbrā. ſ Cymbia ſpēs poculi ē, ſꝫ & d cymbis & cæteris poculis dcm̄ ē ī Buc. ſ Ciem⁹. a. cieo es ſcdæ cōiugatiōis, vt bella ciēt, Priamaq; vetāt cñſiſtē terra, īuenif ēt ī q̄rto, vñ Regi⁹ accitu cari genitoris ad vrbē ſidoniā puer ire paret. ſ Inde vbi. p. f. Pulcra nar. & quæ facilitatē & celerita : ē nauigādi oñdat.

Cæruleus

Sacra[a] mari colitur medio gratiſſima tellus
Nereidum matri, & Neptũo Aegęo.
Quam pius[b] Arcitenens oras & littora circum
Errantem Mycone celſa Gyaroq; reuinxit.
Immotamq; coli[c] dedit & cõtemnere ventos[d]
Huc feror hęc feſſos tuto placidiſſima portu
Accipit egreſſi veneramur Appollinis[e] vrbem.
Rex[f] Anius rex idẽ hoĩum Phoebiq; ſacerdos
Vittis[g] & ſacra redimitus lauro
Occurrit. veterem Anchiſen[h] agnoſcit amicũ.
Iungimus hoſpitio[i] dextras & tecta ſubimus.
Templa dei ſaxo venerabar ſtructa vetuſto.

quũ et eius ſorore Aſterie [illegible]
optauit a diis vt in auẽ cõuerteret verſaq; in cothur nicẽ ẽ, & quũ vellet mr̃ transfretare, qd eſt cothurnicũ, afflata a ioue, & in lapidẽ cõuerſa ſub fluctib⁹ latuit, poſtea ſupplicante ioui lato na leuata ſup terri aquis cœpit. hæc primo Neptuno & Doridi fuit cõſecrata. Poſtea āt cũ iuno grauidã ſerpẽte imiſſo Pithõe Latonã pſequeret, terris oib⁹ expulſa tãdẽ applicãdo ſe littoribus a ſorore ſuſcepta ẽ & illic Dianã prĩo, poſt Apollinẽ peperit. Qui ſtatim occiſo Pythone vlt⁹ ẽ mr̃is iniuriã. Sane nata Diana parturiẽti Apollinẽ mr̃i dr̃ pbuiſſe obſtetricis offm̃. Vñ quũ Diana ſit virgo, tñ a parturiẽtibus ĩuocat, hęc nãq; ẽ Diana, Iuno, Proſerpia. Nata igit̃ duo nũina terrã ſibi natalẽ errare nõ paſſa ſũt, ſ; eã duab⁹ ĩſulis religauerũt. Veritas lõge alia ẽ. Nã hęc ĩſula quũ terræmotu laboraret, q fit ſub terris latẽtib⁹ vẽtis vt Lucan⁹ ait, Quęrẽtẽ erũpẽ ventũ, petito oraculo Apollinis, terremotu caruit. Nã pcepit ne illic mortuus ſepeliret & iuſſit quedã ſacrificia fieri poſtea e Mycone, Gyaroq; vicinis ĩſulis populi venerũt, qui eã tenerẽt, qd ẽt Vir. latẽter oñdit. Q d aũt diximus Dianã prĩo natã, rõnis ẽ. Nã cõſtat prĩo noctẽ fuiſſe, cui⁹ inſtr̃m ẽ Diana. i. luna. poſt diẽ, quẽ efficit ſol. q ẽ Apollo. Vt aũt Delos prĩo Orthygia diceret, factũ eſt a cothurnice q græce ὀρτυξ vocat. Delos āt qa diu latuit, & poſt apparuit. Nã δῆλον græci mãifeſtũ dicunt. Vel qd verius eſt, qa quũ vbiq; Apollinis reſpõſa obſcura ſint, mãifeſta illic dant oracula. Delos aũt & ciuitas dr̃, & inſula. Vnde ĩterdũ recipit ppoſitionẽ. a Neptũo ęgeo qa in ægeo mari hæc inſula eſt poſita, Sane inter helleſpontũ & adriaticũ mare, oẽ illic mare ægeum appellatur a pr̃e Theſei ægeo nomẽ trahens. cũ. n. in labyrintho minotaurus eẽt incluſus & quotannis ex nobilitate, athenienſiũ ſeptem pueri & puellæ ad veſcẽ

ret, ſed cũ extinxiſſet minotaurum oblitus nõ cũ cãdidis ſ; nigris velis reuerti cepit. & pr̃i in ſpecula cõſtituto, ſui interitus triſte ſignũ dedit, q extinctũ filiũ credẽs ſe pcipitauit in mare. vñ ægæũ pelagus appellatũ ẽ. b Pius arcitenens, q vlt⁹ eſt mr̃em. c Coli dedit a vicinis. ſ. populis. d Vẽtos cõtẽnere, pp terræmotũ e Appollinis vrbẽ, delõ, & ẽ diſſõ. f Rex & ſacerdos, maior. n. hæc erat cõſuetudo, vt rex eẽt ẽt ſacerdos & pontifex. Vnde hodie quoq; ĩperatores põtifices dicim⁹. g Vittis & lauro, vittæ ſacerdotis ſunt, laurus vero ẽt ĩpatoris victoris. h Anchiſen amicũ, κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligendum. Nã quo fuerint amici non dicit palã. i Hoſpitio, ſeptimus caſus eſt. i. iure hoſpitalitatis, nã ad hoſpitiũ non põt intelligi, qa iam amicus fuit.

SACRA, vt oñdeẽt vias & laurũ nõ eẽ ſigna lætitiæ, q̃ triſtitię troiãoꝝ nõ cõueniebat ſ; ſacerdoti. Magña aũt exẽpla poſuit malæ bonæq; amicitiæ polymeſtorẽ & aniũ quæ nos ad bonũ hortent, & a malo reuocent. DON

TELLVS, Delon inſulã intelligit, de qua pli. ipſa quoq; clariſſima Cycladũ media & tẽplo Apollinis, & mercatu celebrata q̃ diu CHR
fluctuata (vt proditur,) ſola motũ terræ nõ ſenſit. Ad M. Varronis ætatẽ Mutianus prodidit bis cõcuſſam. Hanc Ariſtotelẽs ita appellatã putat, qm̃ repente apparuerit enata. Eglatoſthenes cynthiam, alii ortigiam, aſteriam, lagyã, mydiam, cynetũ, pyrpile igne ibi primum repto Herodo. āt ita ſcribit. Fertunc autẽ Delii poſt diſceſſum Datis Xerxis pfecti delon ſe mouiſſe prĩo, atq; poſtremo vſq; in mea tpa. Strabo ait, ĩ ęgeo mari magis delos eminet, & circũſtãtes illi cyclades & ipſi incũbentes Sporades i. ſparſæ, Delos Delos
vrbẽ hẽt & Apollinis, latõæq; tẽplũ & Cynthus mons ſublimis ei aſper incumbit vrbi. Pyndarus quoq; illã olim errabandã fuiſſe,
Sed aduentante

Sed aduentāte partu Latōæ q̄tuor terreſtrib⁹ e trūcis colūnæ ducta ī petra ſolido ex adamā te ꝯtinuerūt. ꝩ Saxo vetuſto, Credūt aliq dcm̄ qa iſula ſaxū ſit ī qđ aſterio iā cothurnix verſa ē, Cloatius āt, Veri⁹ referēte Macrobio ſcri ī delo arā eē Apollinis gēitoris, inq̄ nullū aīal ſacrificaſ quā pythagorā veluti iuiolatā adoraulſſe ferūt. Hāc igiſ Virg. eē ab Aenea adoratā, demrat, ſi qdē nullo acto ſacrificio ꝑces īchoat, & vt gēitoris arā demſtaret dixit. Da pr̄. at mox cū tauꝝ mactabat apud aliā arā ītelligim⁹. Vn̄ hic pſeq̄ qđ ſibi ꝓpriū ē, ibi Apollinē noīat. Cato de liberis educādis ita ait. Nutrix hæc oīa faciebat ī ꝓbenis, & tubis ſine hoſtia, vt deli ē ara Apollis gēitoris. Qđ ait ſaxo vetuſto, dicit Epaphus delphis quōdā euēiſſe vt tēplū ātea religioſū & itactū ſpoliatū, īcēſūq; ſit, & addit mltas circa Corynthū vrbes, īſulaſq; ꝓxias terrēotu hauſtas, Delō neq; ātea nec poſtea ħ īcōmō vexatā, ſꝫ ſp eodē manē ſaxo. Thucidides āt ī tertio hiſtoriaꝝ ſcri. Nō miꝝ ꝙ ſi ꝓſidio ṙligiōis tutā iſulā ſp oñderit, & reuerētiā locoꝝ ſibi acceſſiſſe diē ꝯtiua ſaxi eiuſdē. i. iſulæ firmitate. Ani⁹ Apollis fili⁹ fuit, q habuit ādrū filiū. ꝩ Arcitenēs, Ex neuio. q ī. ii. li. Belli pu. ait Deide pollēs ſagittis īdutus arcitenēs, & ab Home. ē a ꝗ dr̄ *ἀργυρότοξος* ꝩ Pius iurias maternas ī Pithōe necādo vltus ē.

SER

Daᵃ ꝓpriā Tymbrçeᵇ domūᶜ da mœnia feſſis
Et genus & manſurāᵈ vrbē. ſeruaᵉ altera Troię
Pergama relliqas Danaū atq; īmitis Achilli.
Qęᶠ ſeqmur: quoue ire iubes? vbi ponē ſedes
Da paterᵍ auguriūʰ atq; animisⁱ illabere nr̄is.
Vix ea fatus eram tremere omnia viſaᵏ repente
Liminaˡ quą laurusq; Dei totuſq; moueriᵐ
Mons circū & mugire adytis cortinaⁿ recluſis.

a ℂ DA propriā ꝑpetuam, vt Propriamq; dicabo. & bene poſt experimentū male ꝯditę ciuitatis perpetuas poſtulaſſe ſedes. b ꝩ Tymbrçe Tymbreus Apollo dr̄ ab agro troiæ vicino pleno tymbræ, ī quo eius ē & nem⁹ & tēplū, vbi a Paride Achilles occiſus eſt, vn̄ fingiſ manu Apollinis vulneratus. ergo tymbræus, vt delius, nā numina a locis frequenter nomē accipiūt. Sane qa græce *τυμβρήη* facit, in deriuatione *η* in diphthōgū ſæpi⁹ mutat, *αι* *τνη* ætnæus, *διρκη* dircæus. c ꝩ Domū, fāiliā, vt Domus tenet a quo ſergia nomen. d ꝩ Mānſurā vrbē, duo petit & vrbē & ꝑpetuitatē. mānſurā aūt iō, vel pp troiā, vel pp eā, quā ī thracia ꝯdidit. e ꝩ Serua altera, nō qa pria ſeruauerit, ſed qa ſeruare voluit, vt Home. oñdit. f ꝩ Quē ſeqmur, Apollo. n. exulātib⁹ ſedē debat oñdere. nā phœnix, Cilix, Cadm⁹, a pr̄e Agenore, ad q̄rendā ſororē miſſi & ꝓhibiti niſi reperta fuiſſem domū auderēt reuerti, Apollinis monitis diuerſas regōes petierūt. Phœnix phœniciā, Cilix ciliciam, Cadmus bœotiā, q Cadmus oraculo Apollinis bouē ſecutus ī hyante bœotiā cōdidit. g ꝩ Da pr̄, religiōis ē, vt ſupra diximus nomē, nā & hoībus daſ, vt inde toro pr̄ æneas, & mōtib⁹, vt pr̄ Apēninus, & fluuiis, vt Thybri pr̄. & nūīnibus ēt, vt qdve pr̄ neptūne paras. Itē ipſe pr̄ danais aīos viroſq; ſedas ſufficit. Itē O dit & ipſe pr̄ plnthō. h ꝩ Auguriū, mō oraculū, ſed vſurpatiue. i ꝩ Animis illabere, qa Apollinis rñſa ħ ſemꝑ obſcura ſint vera tn̄ ſunt Vnde cū intelligentia oraculū poſtulat. K ꝩ Viſa repente, ſtoicos & academicos ſecutus eſt, qui dicūt ea q̄ ʒ nām ſunt nō fieri, ſed fieri videri, Vnde magica ars omnis excluſa eſt, ſicut pli. docet ī nāli hiſtoria. quo circa & dido inducitur dicens, magicas inultā accingier artes. l ꝩ Liminaq;, q̄ breuis ē ꝓ lōga poſita. qđ hac rōne defendiſ, aut qa oīa monoſyllaba ad artem nō ꝑtinēt, & his licēter vti poſſumus. Aut certe qa oē *μόριον*. i. ꝑticula, q̄ ſui ſubaꝫ nō hēt mēbruꝫ putaſ ſupioris oꝛonis, qđ ſi eſt liminaq; q̄ſi vna pars oꝛonis eſt, & pōt q; finalitatis rōne vel ꝓduci, vel corripi. m ꝩ Moueri mōs, cynthus, vn̄ Cynthius apollo. n ꝩ Cortina, locus vn̄ oraculum daſ. dr̄ autē cortina vel q; Apollinis tripos corio pythonis tect⁹ eſt, vel q; certa illic rn̄ſa fundaſ, q̄ſi certia, vel qđ eſt verius, qa illic cor vatis teneſ. Nam cauerna q̄dam in tēplo Apollinis fuit ad quaſ Phœbus rapta vaticinabaſ, vt Lucanus oñdit in quito. Aut qa virgines inſtinctæ Apollinis ſpiritu intendebantur ad danda reſponſa, id eſt *ἀπὸ τοῦ τὴν κόρην τείνειν*.

ℂ PRO priā, nam incerti hactenus vagabātur, vt incerti quo fata ferant, vbi ſiſtere def. Eſt āt ꝑcatio breuis, & q̄ oīa cōtineat. Nā petit & mouet cōmiſerationē. ꝩ Da i. oſtende. ꝩ Da pr̄ augurium, Paterno aīo infunde aīs nr̄is apta & perſpicua oracula. Vſus eſt aūt impatiuō da & illabē, qđ ē deꝑcantis ex fiducia in Apollinē q troianis fauebat. ꝩ Vix ea fatus erā. motio eaꝝ reꝝ ꝑn̄tiā dei oñdit. DON

ℂ CORTINA. tripos ſupra quam phœbus vaticinabaſ, vide Seruium Cortinare apud antiquos erat meditari, Hinc cortinionē re meditationem dixerunt. CHR cortina cortiaſ.

Summiſſi[a] petimus terrā & vox fertur ad aures
Dardanidę[b] Duri[c] quę vos a ſtirpe[d] parentum
Prima[e] tulit tellus eadem vos vbere[f] lęto
Accipiet reduces antiquā[g] exqrite[h] Matrem.
Hic[i] Domus Aeneę cunctis Dominabitur oris
Et Nati[k] natorū & qui naſcentur ab illis.
Hęc Phœbus mixtoq; ingēs exorta tumultu[l]
Lętitia[m] & cuncti quę ſint ea mœnia quęrunt
Quo Phoebus vocet errātes: iubeatue reuerti
Tum Genitor voluens monumenta[n] virorū
Audite o Proceres ait & ſpes[o] Diſcite veſtras

SER a ¶ SVMmiſſi, inclinati. & eſt ſciendum ꝓ qualitate numinū orantes īterdū ima interdum ſūma reſpicere. Nā poteſtates aliæ cæleſtes ſunt aliæ terrenæ, aliæ permixtę. Vnde nunc Apollinē deprecantes terrā petūt. ipſe eſt.n. & ſol, & Liber pr̃, qui īferos petiit, vt Horati. Te vidit īſons cerberus. bene ergo terrā petunt. Vnde ad eos rñſa ꝓueniunt, & quia Apollo ēt inferis notus ē. b ¶ Dardanidæ, vt diximus obſcura quidem, ſed vera ſūt oīa, nã dicendo dardanidæ oñdit italiā. vñ Dardanus fuit, qđ ſi cretā ſignaret teucriadæ diceret. c ¶ Duri, vel futurū oñdit laborē, vel eorū arguit inſipiētiā. d ¶ Stirpe, ſtirps gñe fœminino genus ſignat, vt Heu ſtirpē inuiſā, maſculino arborē, vt ſed ſtirpē teucri nullo diſcrimine ſacrū. Horatius ꝯtra regulā nititur, vt ſtirpeſq; raptas, & pecus, & domos. e ¶ Pria tellus, italia, vñ Dardanus venit. Teucer vero de creta poſt vēit. f ¶ Vbere læto qđ italiæ ꝓpriū eſt, vt alibi, Atq; vbere glebæ. g ¶ Antiquā exqrite matrē. ſ. terrā Tractū autē de hiſtoria eſt nā Brutus & filii Tarqnii quū oraculū delphici Apollinis peterēt, rñſum ē eius īperiū fore, q prius mrẽ; reuerſus oſcularet, qđ ſolus Brutus agnoſcēs de naui egreſſus ſimulās caſuꝫ oſculatus ē terrā, vñ & potitus īperio eſt. h ¶ Exqrite, bene oñdit difficultatē. i ¶ Hic domus, ad illud reſpicit, Da propriā tymbręe domū. k ¶ Nati nato℞ pp illud Et manſurā vrbē, nā oraculū ſemp ad petita rñdet. ſane hic verſus Homeri ē quē & ipſe Orpheo ſuſtulit. itē Orpheus de oraculo Apollīs hyperborei. Mire aūt ſequēti verſu hoc oñdit dicēdo Hæc phœbus, græcus vero verſus hic ē.

καὶ παῖδων παῖδες, τοὶ κεν μετόπισθε γένωνται

l ¶ Tumultu, qa dixit exqrite. m ¶ Lætitiā, pp ꝓmiſſā īpii ęternitatē. n ¶ Mōumēta viro℞, hiſtorias. o ¶ Spes diſcite veſtras autā ſi ſenex loqꝉ, aut qa vt ſuꝑ dixim⁹ ſcit ſe ēē moritu℞.

DON ¶ SVMMISSI, pauore nimio veſtigiis firmis ſtare non potuimus, ſed ad terrā demiſſi ſumus. ¶ Quæ vos. a. eſt. p. nihil breuius aut eminentius hoc reſponſo. Nam & in fine verbo℞ conſulentis ꝓlatum eſt, & incertos ſecuros reddit. Oñdit.n. Troianos apud illū peregrinos fuiſſe Nunc originalibus terris a ſuis parentibus reddi qđ bñficiū & nō iniuria eſt ꝓſertiꝫ dū vrbē ꝑpetuā ꝓmittat & troiāos maxima incrementa ſūpturos. ¶ Mixtaq;. m. e. t. b. læti oēs erāt ſed querebant nomen loci. Nā antiq̄ memoria ignorabaꝉ Sed anchiſes oīum vetuſtiſſimus rē aggreſſ⁹ eſt fuit aūt pulcrū ac religioſum his terris reddi, q̄ parentes ab origine retulerūt, & ne timerēt ne a meliorib⁹ ad deteriora ꝑgerēt addidit vbē lęto. ¶ Vbē alluſit ad id qđ terrā lętā appellauit. ¶ Reduces, ne timeāt ſe futuros oneri his terris q̄ nō aduēas, ſꝫ ſuos recipent.

CHR ¶ DARDAnidæ, rñſuꝫ ve℞ ē ſed nō itellectū ab anchiſe. Quia vt in allegoriis noſtris demſtrauimus apetitus illius q ſenſum nō aūt rōnē ſeqtur typū tenet Anchiſes ide igiꝉ pro mēs q̄ hunc locū apte iterꝑtenꝉ, ¶ Dardanidæ, īdicat qđ italiā intelligat, de q̄ Dardan⁹ venerat ex deo natus. Nā de creta non oportuit itelligi, vñ venerat Teucer nō iouis, ſed ſcamādri mortalis viri filius. ¶ Duri, non ergo reformidādæ difficultates lōgioris itineris cū durare in laboribus poſſitis, qui in decēnali bello ſūma patientia duraſtis. Oſtendit igiꝉ rē facilē, Nā facile eſt durioribus aduerſa pati. ¶ Prima tellus & læto vbere, hæc duo italiā oñdūt. Nā prior dardāus de italia q̄ Teucer de Creta Venit, & de italiæ vbertate mlti ſcribūt ¶ Et nati nato℞ ab Homero ſunt hi verſus. Ait.n. Aeneā tenuiſſe īperium cū eius ſucceſſoribus in illo, iā Priami genus eſt miſeratus iuppiter, vñ īperiū Troiæ æneas manifeſtus hēbit. Et nati nato℞ & qui naſcenꝉ ab illis. Et rurſus. At genus æneæ cunctis dñabiꝉ oris, nā hoc carmē Home. ab orpheo ſūpſit, & Orpheus ab oraculo apollīs. ¶ Tumultu, Dr̃ tumultus timor mult⁹ vel timor multo℞. Nā lætitia illa q̄ erat ex ꝓmiſſione æternitatis īperii corrūpebaꝉ, cū diffiderēt poſſe itelligē, q̄s terras phœbus ſignaret. Erat igiꝉ & lætitia & tumultus piter ī oībus, quia populariter oēs eas res tangebat. ¶ Voluēs, noluit. ſed non valuit diſtinguere.

¶ CRETA

Creta[a] Iouis[b] magni medio[c] iacet inſula ponto
Mons[d] idęus vbi & gentis cunabula[e] noſtrę.
Centũ vrbes[f] habitãt magnas vberrima[g] regna
Maximus[h] vñ pater (ſi rite[i] audita recordor)
Teucrus Rhoeteas[k] primũ eſt aduectus ĩ oras
Optauitq;[l] locum regno nondũ Iliũ & arces
Pergameę ſteterant habitabãt[m] vallibus imis.
Hinc mater[n] cultrix Cybele Coribãtiaq;[o] ęra

SER a ℭCRETA, Dardanus Iouis filius & Electræ profectus de Cotito ciuitate Thuſciæ primus venit ad troiam, & illic parua ædificia collocauit, poſt cuius obitũ Teucer vẽit ex creta, & inuenit Dardani ſocios habitãtes ĩ vallibus, q conſtituit arces & mœnia. Modo ergo errat Anchiſes, nec reſpiciẽs aduentum Dardani, oraculũ cretaꝫ ſignificare credit. & argumẽtaſ ex his q̃ ſolent ab aduenis fieri. Idaq; inqt illic ẽ, que ad ſilitudinẽ ĩ troia dcã, vt effigiẽ xãthi troiãq; videtis. Quã veſtre fecẽ manus ltẽ ſacroꝝ ſilitudo, quã apud maiores nefas erat perif. Vñ ęneas in .xii. Sacra deoſq; dabo, ſocer arma latinus hẽto. b ℉Iouis magni, qa illic dr̃ eẽ nutritus, qd vt Saluſtius dicit iõ fingitur, qa prĩo cretẽſes pſtat iuueniſſe religionẽ. Sane nati Iouis fabula hæc ẽ. Saturnus poſtq̃ a themide oraculo cõperit a filio ſe poſſe e regno depelli, natos ex Rhea vxoꝛ deuorabat q̃ nati Iouis pulchritudie dilectata nymphis cõmẽdauit ĩ mõte cretæ dicto, vbi eũ aluerũt apes. & adhibiti ſunt curetes, & corybãtes, q tinitu æris phiberẽt audiri pueri vagitũ, vñ ipſi ſũt mr̃is dei miniſtri. Q d aũt fingiſ Saturnũ filios ſuos comeſſe, rõ hęc ẽ, qa dr̃ deus eẽ æternitatis & ſeculoꝝ. Sæcula aũt ãnos ex ſe natos in ſe reuoluũt. vnde græce κρόνος q̃ſi χρόνος .i. tp̃s dr̃. c ℉Medio põto, põt qdẽ itelligi ſm Saluſtiũ lõge a cõtinẽti. Sed altior ẽ hoc loco poetæ ĩtuitus, nã apud Coſmographos legimus, quę ĩſula In quo ſit mari, vt ſardinia ĩ africo, delos in ægeo, & de aliis. De Creta dubitant oẽs in q̃ ſit mari, nã pte lybicũ, pte ioniũ reſpicit, parte egyptiũ, pte achaicũ, ergo in medio põto, ac ſi dici poſſet in medio põtoꝝ, qd latinitas nõ recipit. d ℉Mõs idæus, deriuatiuũ ẽ p principali. & ẽ ἴδη idæus, vt αἰνείας æneas. e ℉Cunabula gẽtis, nutrimẽta, nã vbi iacẽt ĩfantes cunæ vocanſ, & latenter dat gloriã troianis dicens ſe a diis originẽ ducere. vñ eſt A Ioue pricipiũ gñis. Ibi .n. & de Dardão, & de Teucro ĩtelligimus q̃ſi Iouis ciues. f ℉Vrbes habitãt, nõ dicit q, ſed intelligimus cretẽſes, aut certe hĩtant p habitanſ, vt inſinuat pauoe p ĩſinuaſ. Et primũ quidẽ cẽtũ habuit creta ciuitates. Vñ hecatõpolis dicta ẽ, poſt. xxiiii. Ide duas. ſ. gnoſon, & hierapidnã. g ℉Vberrima regna, hic decipiſ, qa audiuit atq; vberę glebæ. h ℉Maximus vñ pr̃ fallif. Nã antiquior eſt Dardanus. i ℉Si rite audita recordor, bñ dubitatiõe excuſat errorẽ. K ℉Rhœteas, amat Virg. declinatões græcas ſalua regulę reuerẽtia ĩ latinas pu'ertẽ, & ei grecã diphthõgũ in e lõgũ mutãs, vt αἰνείας æneas μήδεια Medea, ῥοιτειος rhœteũ. l ℉Optauitq; elegit, vt Pars optaſ locũ. m ℉Habitabant, hi ſũt q cũ Dardano venerant. n ℉Mater cultrix cybele, mõtis phrygiæ, in quo colif, & a quo Cybele dcã. Alii dñt Cybelũ ſacerdotẽ eius pmũ fuiſſe, & ab eo Cybelẽ dictã nõnulli cultrix Cybele legũt vt ſit q̃ſi cybeleia. Alii Cybele ἀπὸ τοῦ κυβιστᾶν τὴν κεφαλήν, idest a capitis rotatione, quod proprium eſt eius ſacerdotum. o ℉Coribantiaq; æra, corybantes dæmones ſunt miniſtri matris deũ. Dæmones quaſi δαήμονες, qui totum ſciunt.

ℭCRETA Io. m dixit & nomen & ad quẽ deũ ipſa maxie ptineret, q cũ magnus ſit, magnũ poſſit incolis pſtare fauorẽ. ℉Medio. p. vt vndiq; fluctibus clauſa aduerſus hoſtes eẽt tuta. Iacet p hoc eius imẽſaꝫ magnitudinẽ oſtẽdit. ℉Mõs idæus, ponit ſigna ſpãlia. ℉Centũ vrbes, Exponit qd dixit iacet, & oſtẽdit magnitudine & vbertate pcipuũ regnum, vt & intimet q dixit gentis .n. ponit teucrũ. ℉Maximus, vbi deeſt nomẽ cõſanguinitatis dicimus maiores, & pr̃es Ergo maximus eſt pr̃ ipſoꝝ maioꝝ. Hinc mater cybele, ad obſeruationẽ ſacrorũ arguit eos eẽ maiores ſuos. DON

ℭCENTVM vrbes. Strabo qui de hac inſula diligentiſſime ſcripſit Troianis temporibus Cretã .xc. vrbes habuiſſe tradit. nititurq; Homeri teſtimonio, qui in odiſſea Vlyxem inducit, qui cretam ait habere nonaginta vrbes. Sed poſt tempora Troiana decẽ preterea conditas eſſe ab Althemane argiuo illuc comitantibus doriẽſibus profecto. Quapropter Idem Home ex perſona ſua loquẽs hecatõpolim eam dicit nõ troiana, ſed ſua tempora inſpiciens, verſus eſt. CHR

ἄλλοι δ' ἑκατόμπολιν ἀμφινέμοντο.

Hæc a ſeptẽtrione ægeo & cretico mari alluitur ab auſtro africano, ægyptum attingẽte pelagus.

Idęumq; nemus hinc fida[a] ſilentia ſacris.
Et iuncti[b] currum dominę ſubiere Leones.
Ergo agite: & diuũ ducũt qua iuſſa ſequamur
Placemus ventos & gnoſia[c] regna petamus.
Nec lõgo[d] diſtant curſu modo[e] iupiter adſit
Tertia lux claſſem cretęis[f] ſiſtet in oris.
Sic fatus meritos[g] aris mactauit honores
Taurũ[h] neptuno. Taurũ tibi pulcher[i] Apollo
Nigram[k] Hyemi pecudẽ zephiris felicib[9] albã.
Fama volat pulſum[l] regnis ceſſiſſe paternis.
Idomenea[m] ducẽ deſertaq; littora Cretę.

SER a ℭ FIDA ſilẽtia ſacris, hinc inqt inuẽtũ eſt
ſeruare ſacris ſidele ſilẽtiũ. b ℾ Et iũcti currũ
dominæ ſubiere leones, dñas deas dicunt. vt
alibi, Hi dominam ditis thalamo deducere
adorti. Fabula talis ẽ. Schœnos Ciuitas eſt,
inde fuit ꝑgo Ata
lãta præpotẽs cur
ſu, adeo vt ſpon-
ſos prouocatos,
ac victos occide-
ret. Poſtea Hip-
pomanes venerẽ
vt ſibi adeſſet ro-
gauit, a qua quũ
accepiſſet de hor-
to heſperidũ tria
mala aurea, puo-
cauit puellã, et ſin
gula cœpit iacet.
Tũc atalãta cupi-
ditate colligẽdoꝝ maloꝝ retenta ſupata eſt.
Sꝫ Hippomanes potit[9] victoria, in luco ma
tris deũ amoris ĩpatiẽtia cũ victa cõcubuit.
Vñ irata dea ĩ leones eos ꝯuertit, & ſuo cur-
rui ſubiugauit, & ꝑcepit ne ſecũ vnq̃ leones
coirẽt. Nã & Plini[9] in nãli hiſtoria dicit leo-
nẽ cũ pardali, & pardũ cuꝫ leæna cõcũbere.
Iõ aũt mr̃ deũ curru vehi dr̃, qa ipſa eſt ter-
ra, q̃ pẽdet in aere. Iõ ſuſtinet rotis, qa mun-
dus rotatur, & volubilis eſt. Iõ ei ſubiugant leo
nes vt oſtẽdat maternã pietatẽ oĩa poſſe ſu-
perare. inde Corybãtes eius miniſtri cũ ſuis
gladiis eẽ finguntur, vt ſignificet oẽs pro terra
ſua debere pugnare. Q̃d autẽ turritã geſtat
coronã, oſtẽdit ſuppoſitas terræ eẽ ciuitates,
q̃s inſignitas turribus conſtat. c ℾ Gnoſia re-
gna, cretã a Gnoſo ciuitate eius. d ℾ Nec lon
go diſtat curſu, a delo. ſ. e ℾ Mõ iuppiter ad-
ſit, aut aer, ac ſi diceret tãtũmodo ſit ſerenũ,
vt Horatius, Manet ſub Ioue frigido vena-
tor Teneræ coiugis ĩmemor. i. ὑποδῖος hoc
ẽ ſub diuo. Aut re vera Iupiter q̃ præeſt ĩſu-
læ. quã petimus. f ℾ Cretæis, qa κρήτη, iõ
cræte[9], vt ætnæus. g ℾ Meritos, vnicuiq; ap-
tos. Rõ autẽ victimaꝝ fit pro q̃litate numi-
nũ. Nã aut he ĩmolantur q̃ obſunt eorũ mune
rib[9], vt porcus Cereri, qa obeſt frugib[9], hir
cus Libero, qa vitib[9] nocet, Aut certe ad ſili
tudinẽ, vt inferis nigras pecudes, ſuperis al-
bas ĩmolent, tempeſtati atras, candidas ſere
nitati vt infra nigrã hyemi pecudẽ. h ℾ Tau
rũ neptuno, ꝑpter futuram nauigationem.
i ℾ Pulcher apollo, ꝑpter oraculum datum.
K ℾ Nigrã hyemi pecudẽ zephyris fœlicibus
albam, bono vſus eſt ordine, vt prius auerte
ret mala, deĩde cõciliaret optãda. Fruſtra.n.
ꝓſutura poſcunt aduerſis ſequẽtibus. l ℾ Pul-
ſum regnis ceſſiſſe p̃rnis, nõ dicit q̃re. Sed ta-
lis hiſtoria eſt. Idomeneus cretenſiũ rex quũ
poſt euerſaꝫ troiã reuerteretur, in tẽpeſtate de-
uouit diis ſacriſi-
caturuꝫ ſe de re q̃
primũ ei occurriſ
ſet. Cõtigit ãt vt
fili[9] eius prim[9] oc
curreret, quẽ quũ
vt alii dicũt ĩmo-
laſſet vt alii ĩmo-
lare voluiſſet, a ci
uibus pulſus re-
gno, ſalẽtinũ Ca
labriæ promõto-
riuꝫ tenuit, iuxta
q̃d condidit ciui-
tatẽ, vt Et ſalenti
nos obſedit milite cãpos Lycti[9] idomene[9].
Rõ ĝ hiſtoriæ ad iniiciẽdũ troianis eũdi de-
ſideriũ ꝑtinet & re vera alr̃ ad hoſtis proui-
ciã ire nõ poterãt. m ℾ Idomenea, q̃nq; græ-
ce ſunt linguæ, æolica, ionica, dorica, attica,
& cõis. hinc fit vt in vno noĩe varietas inue-
niatur vt ecce in ꝟ idomeneus. cõis ligua facit
genitiuũ ἰδομένεος, dorica ἰδομενεῦς,
attica ἰδομενέως, ionica ἰδομενῆος. Vñ
eſt in hoc verſu accuſatiuus, ſicut & ilionea.
DON ℭ DIVVM qua iuſſa. ſe. Nã non ãplius ſunt
incerti quo fata ferãt. ℾ Placemus. u. non qa
eẽnt aſperi, ſed vt deĩceps illis ꝓſperis vtantur.
Facit aũt rẽ facilẽ a breuitate nauigationis.
ℾ Iupiter, Temerariũ. n. eſt polliceri aliq̃d de
futuro cuius ſumus incerti, niſi deus faueat.
ℾ Meritos, cõuenĩẽtes Neptuno pp ingruẽtẽ
nauigationẽ. apollini pp acceptũ oraculum.
ℾ Fama vo. opportunitatẽ conueniẽtẽ obla
tam oſtẽdit, Fauebat ergo Troianis loc[9], qa
ſm Anchiſen fata Cretã portẽdebant, item
tp̃s, qa regnũ vacabat. Erãtq; domus para-
tæ ne eſſent cũ magno labore ædificandæ.
CHR Creta ℭ CRETA, ſm Pli. a Creta nympha heſpe
ridis filia, Anaximander a rege curetum no
minata eſſe vult Philiſtides autẽ maloteſ &
Crates olim aeriã dictam eſſe volũt. deinde
poſteros curetẽ appellauiſſe. Sunt qui maca
ron a temperie cœli dictam affirment cretẽ
ſes primi religionẽ iſtituerũt, iõ putati ſunt
nutriſſe iouẽ, vt Salu. ait. Teucrus nomina
græca in ros exeuntia & in us & in. faciunt
Teucer apud latinos, vt Euander Euandrus, ſic Teu-
cer Teucrus. Teucer cretẽſes moniti ab ora-
culo apollinis vt ibi ſedes ponerẽt, vbi a ter
rigenis

rgenis vexarētur duce Teucro venerunt in montē phrygiæ, quam a nomine montis patri idá appellauerūt, Vbi cū mures arma arroſiſſet ītellexerūt eas ſedes ſibi ab oraculo ꝓdictas. Sunt tñ q Teucrū dicāt nō ex creta, ſed ex vrbe attici ſoli toro quā deīde Oxipeton noīauerunt pfectū eſſe. Idq; argm̄ eſſe volūt q & Troiani & attici eūdē ſibi Ericthoniū auctorē eē pponunt, & vtriq; pallada venerant, illi peplū ferūt Teucrū aiunt Scamādri fluuii, & idææ nymphæ filiū fuiſſe. Filiā habuit Batheā quā Dardano vxorē dedit pp quā affinitatē meruit illi in regno ſuccedere. Rhœteas, a retheo ꝓmōtorio iuxta troiā. Optauit, elegit vñ dicimus dare optionē. i. dare eligēdi ptātem. Mixtoq; i. oſtēdit quāta ſit errātiū cupiditas firmā ſedē acqrendi. Vallibus imis, ppterea magis credidit de Teucro. qa q cū Dardano venerant, habitabāt in imis vallibus. Ipſe aūt vr̄ fundaſſe imperiū. Vallē dicimus anguſtam planitiē montibus vtrinq; arctatā, Conuallē vero pene vndiq; clauſam, & ſitus locoꝝ ſic ſe habet, vt ſit aut montanus, aut collinus, aut cāpeſtris, aut vallis. Cybele. de hac dictum eſt. Fida ſilē. Nefas erat aperire q̄ paucis ſm̄ nota erant, nam ſic iuſſit ipſa Cybele cū erudiret idæos dactylos, & doceret initiādi mores. Dio ait morē initiandi quē Dardanus accepit a Ioue nefas erat aperire niſi initiatis. Ideo ergo fida dixit ſilētia. Nec longu. c. arguit a facilitate nauigationis. Taurum, victimam his diis conuenientem, nā vt cornu petit taurus, ſic Neptunus littora ferit, Et phœbus cornua habet. i. radios. Fama eſt, narratio q̄ incurrit fidei faciendæ cā, nam & apud oratores præter narrationē qua cōtinetur cā, incidunt, & aliæ aut criminationis, aut laudationis, aut cōfirmationis, aut fidei faciendæ cā. Idomenea, nā ex Minoe cretenſium rege natus eſt Deucalion, ex Deucalione autem idomeneus qui cretenſes contra troianos duxit vna cum reliquis græcis de hoc Homerus in Catalogo. idomænea
κρητων δ' ἰδομενευς δουρικλυτος ἡγεμονευεν.

Hoſte[a] vacare domos ſedeſq; aſtare[b] relictas.
Linqmus Ortygiæ portus pelagoq; volamus.
Bacchatamq;[c] iugis Naxō viridemq;[d] Donyſam
Olearō[e] niueamq;[f] Paron ſparſaſq;[g] p æquor
Cycladas & crebris legimus[h] freta cōcita terris

ER a HOSTE, hic multi diſtingunt. b Aſtare, eſſe qd tūc ſignāt, qn̄ de his loqtur, q̄ cadere nō pnt, vt ſi dicas terras aſtare. c Bacchatamq; iugis naxon, aut viribus conſitam, aut celebratā bacchis, aut vbi Bacchus ex indis egit triūphū, nā vt ſupra dixim⁹ ipſi ꝯſecrata ē, q̄ & Dia dr̄. d Viridēq; Donyſā, a colore marmoris lacedæmonii. e Olearō, nō adiecit epitheton cā varietatis. f Niueāq; parō, vñ cādidū marmor, vt Pari⁹ ve lapis circūdat auro. g Sparſaſq; p æqr cycladas, et hæ q̄s dixit añ cyclades ſūt. Vñ min⁹ eſt alſ. ſparſis aūt, qa nullo ordīe cōtinenſ, vt Sthœcades q̄ ἀπὸ ὁποῦ στοίχου dictæ ſūt. Recte. n. ſunt. Cyclades vero nō dicunſ, nō qa ī rotōditate ſunt, ſʒ q lōgo ordine eas circūire neceſſe eſt, vel pp ꝓmōtoria, vel qa nāle eſt, vt cōcitatiora ſint maria viciniate terrarū, q̄s cōſtat anhelitū quēdā ex ſe emittere, Vñ in qnto nauigaturus Æneas Eryci ſacrificat.. h Legim⁹, pterim⁹, vt Littoraq; epiri legimus. Tractus autē ſermo a nautis, q funē legēdo i. colligendo aſpera loca prætereunt.

ON VOLAMVS, oſtendit ex proſpera nauigatione quātū valuerint obſeq a ſacrificiorū Sparſaſq; p poſt ſpecialia tranſit ad generalitatem. Nā cū dixiſſet noīa aliquarum inſularū addit crebris legimus. f. c. t. qa nec cognitionem hēe Æneas oīum vocabulorū potuit, & odioſus fuit relationē ipſam facere lōgiorē, legere aūt eſt nauticū verbum, cum colligunt funes, cum pelagi prolixa tranſmittunt. Et ptinet ad omnes inſulas, & ad freta.

CHR VOLAMVS, & qa celerima fuit nauigatio, et qa mutua trāſlatio ē a volatu ad remigeratione. Naxon. īter cycladas īſulas enumerat Orthygia, Naxus, donyſa, & paros. Naxos Naxos teſte Plinio ſtrongyle dicebaſ. Butes ſtrógyle Boreæ fili⁹ a Lycurgo fratre pulſus ī hāc inſulā vēit rapta ex theſſalico littore Corōide Dia vna ex bacchātib⁹, quo furto a baccho ī furorē verſus ē. ob quā rem ſe in puteum iecit. Deīde Ephialtes & Othus raptā matrē & ſororē Pancratidē inqrētes in ſtrōgylē venere eāq; diā. qa vt heroes in ea culti ſunt. noīa uere. Hinc Catullus. Nāq; fluenti ſonæ pſpectās littora diæ Theſea cedentē celeri cū claſſe tuetur, Siue dicta eſt dia a Ioue, qa ex hac inſula impetus aduerſus titanos fecit. Ceres ēt aliqñ hāc inſulam duce Naxo palemonis filio tenuerūt & naxū appellauerunt. Dicūt Naxi Bacchū apud eos nutritū, ac ppterea eā Dionyſam appellarunt. Alii a fertilitate ſicillam minorem dixerunt. Eius ambitus eſt. lxxv. mil. paſ. diſtat a delo. xviii. mil. paſ. Viridem, habet. n. viride marmor, qd Pli.

Paron Lacedæmoniũ vocat cũctiſq; hilarius eſt. Paron, a paro nepote Iaſonis hęc inſula dicta ē. Parus.n.ex Philomeno Iaſonis filio natus, & oppidũ in hac inſula cõdidit & eam a ſe parõ nominauit, cũ antea Minoia appellaret. Cycladas, circa delõ teſte Pli. in orbē ſitæ ſunt.

Nauticus exoritur vario certamine clamor.
Hortantur ſocii Cretam[a] proauoſq; petamus
Proſequitur ſurgens[b] puppi ventus euntes.
Et tandem[c] antiquis Curetum[d] allabimur oris
Ergo auidus muros optatæ molior vrbis.
Pergameāq; [e] voco lętā cognomine gentem[f].
Hortor amare[g] focos arcemq; [h] attollere tectis.
Iamq; fere[i] ſicco ſubductę littore puppes
Connubiis aruiſq; nouis operata[k] iuuentus.
Iura domoſq; dabā ſubito cũ tabida membris
Corrupto[l] cœli tractu miſerandaq; venit
Arboribuſq; ſatiſq; Lues & lœtifer Annus.

SER a CRETá proauoſq; petamus, celeuſma dicunt, & bñ metro celeuſmatico vſus ē.i. anapeſtico trimetro hypercatalectico. Celeuma aũt q̃ſi pceptũ. Vñ Saluſt. Impediebãt iuſſa nautarum. b Surgẽs, flãs, vt Et fando ſurgentes demoror auſtros. ecõtra non flãs ponẽs & reſidẽs dr̃, vt Cũ vẽti poſuere, oiſq; repente reſedit flat⁹. c Et tandẽ, ad deſideriũ ptinet nauigãtiũ, nã ſeq̃, Ergo auidus muros. d Curetũ, curetes ſũt pmi cultores Cretæ. e Pergameāq; voco, zeugma a ſupiorib⁹, hoc eſt vrbẽ. f Gẽtẽq; ſocioꝝ multitudinẽ. Lætam aũt pp pgama reſtituta. g Amare fo. ſacrificia celebrare. h Arcẽq; attollere, poetica piphraſis.i. domos ædificare, nã arx ē l ciuitate munit⁹ loc⁹. i Fere, re lõga ē. K Operata iuuẽt⁹, pfecit ſacrificia pp cõnubia, & nouas ſedes, qa apud veteres neq; vxor duci, neq; ager arari ſine ſacrificiis pactis poterat, vt alibi, Lætis opat⁹ ĩ herbis. Itẽ Iuue. Et matutinis opaſ feſta lucernis. l Corrupto cœli tractu, hic ē ordo peſtilẽtiæ, vt Lucretius docet, prio aeris corruptio, poſt aquaꝝ & terrarũ, mox oĩuꝫ aialiũ. Notãdũ ſane Appolie offẽſo peſtilẽtiã ſemp creari qđ & Homer⁹ oſtẽdit, quũ eũ armatũ ĩducit ſagittis Sic dicẽs. ἐν τῷ.α.ἰ κιαδος τοξ᾽ ὤμοισιν ἔχων, αμφιρεφεατεφαρετρην
ἔκλαγξαν δ᾽ ἄρ᾽ ὀιστοὶ ἐπ᾽ ὤμων χωομενοιο αὐτοῦ κινηθέντος.
Vnde & Apollo dicit ſm aliquos ἀπὸ τοῦ ἀπ κτεῖν, hinc cõtra ſi cytharã teneat, mitis eſt Vnde Horati⁹, Cõditio mitis placiduſq; telo Supplices audi pueros apollo.

DON CLAMOR, vel morẽ nautꝛꝝ expſſit vel eoꝝ gaudiũ q ſuffragãtib⁹ vẽtis pſpera ſperabãt, Vario c. nã varia officia ſũt, & oĩa cũ certamine, & labore. Tandẽ, nõ prolixe nauigationis fuit ſed cupiditatis nauigãtiũ, Nã cupienti oĩa tarda ſunt, & ſi ſũmopere ppꝛenſ. Auidus, nõ auarus, ſꝫ q̃ſi ocii cupidus. Focos, vt haberẽt cũ laribus nouis aſ

ſectus. Arcẽq; quã pcipue amauit troiã hactenus parare cupiebat. Sicco, nã vdũ ẽt ē litt⁹. Cõnubiis aruiſq;. Quæ res oñdebat magnã fiduciã maiorẽ di. Iura domoſq;, Leges viuendi & domos, aut ipſarũ domoꝝ iura.i. dños a legib⁹ deputãs. Subito.c. t.m. ſecuris ac diſpoſitis oĩb⁹ ſubita peſtilẽtia cohorta ē ex aeris corruptõe ñ hoib⁹ ſolũ, ſꝫ arborib⁹ & ſatis vict⁹ eã. Supra n. dixerat Aruis opata iuuẽt⁹. Lãgore ãt corpis lœtũ effugere nõ poterãt.

CHR CLAMOR, Celeuſma dr̃ clamor q̃ inter ſe nautę hortanſ, & quo q pẽſt navi iperat illis q̃ faciẽda ſunt. κελεύω n ĩpero & adhortor. Curetũ, hi priſcis tpib⁹ in Creta regnauerũt dicũturq; añ lunã fuiſſe. Diodo. aũt ex ſcđo Ioue olympio refert decẽ filios natos q curetes dicti ſũt. ꝯ antiqs oris dixit pp antiqtatẽ curetũ. Auidus, nã errãtiũ deſideriũ eſt ſedes ſibi ponere. Molior, recte nã ipſi dulces ſulcũ fũdamẽtoꝝ aratra faciebãt, vi itẽrea Æneas vrbem deſignat aratro. Hortor amare.ſ. optimũ inſtitutũ ſapiẽtiſſimi viri. Prio.n. illos religiõe ĩbuit. Deiñ qa nõ ſuppliciis ſolũ vt ĩquit Salu. ſꝫ recte agẽdo auxilia deoꝝ ꝑparãſ, admonet vt arcẽ parẽt q̃ ſe tutari poſſint. Ergo qm̃ hęc pñtib⁹ ꝯſulũt, pſpicit & ĩ futuꝝ vt ex agriculturã cõpareſ vict⁹ & ex cõnubiis ppageſ ſoboles q̃ ciuitas duret. Focos, loc⁹ vbi ignis fit. Sedes aũt ē diis laribus ſacra. Vñ florẽtini focolarẽ dicũt q̃ſi focũ ipſoꝝ lariũ. Optim⁹ igiſ legũ lator qui, primo populũ religione imbuit. Deinde remedia cõtra hoſtiſ ipetũ docet, Poſtremo, vñ alimẽta ſibi acqrat & qũo p ſucceſſione populoſa, ppetuaq; fiat ciuitas demonſtrat. Iã ſubductæ, oñdit iã ſe eē pſuaſum ĩueniſſe ſedes ppetuas, & ppea in ſiccũ duxiſſe naues. Decepto aũt anchiſe in oraculo ĩterptãdo & peſtis in Creta & monita penatũ pulcherrimũ ſenſum hñt, & ex ĩtima philoſophia deductũ, vt nos ĩ nr̃is allegoriis oſtẽdimus. Videbis.n. illic Anchiſen ſenſus & non Focos

rationis typum habere, Quapropter cum dei præceptum eſſet vt redirent in originem ſuam quæ cæleſtis eſt, & ſignificatur per Dardanum Iouis filium. Senſus qui nihil ſupra corpus videt. intellexit de origine corporis quæ per teucrum mortalis hominis ſi. exprimitur. Lœtiſer annus, panthos a tempore quod. ſ. non eſſet vnius diei.

Linquebant[a] dulces animas aut ęgra trahebāt
Corpora tum ſteriles exurere[b] Sirius agros.
Arebant herbę & victum ſeges[c] ęgra negabat.
Rurſus ad oraculū Ortygię Phœbūq; remēſo
Hortatur pater ire mari veniamq;[d] precari
Quem feſſis finē rebus ferat vnde laborum[e]
Tentare auxilium iubeat quo vertere[f] curſus.
Nox erat & terris animalia ſomnus habebat.
Effigies ſacrę diuom Phrygiiq; Penates
Quos mecum a troia mediiſq; ex ignib[9] vrbis
Extuleram viſi[g] ante oculos aſtare iacentis.
Inſomnis[h] multo[i] manifeſto lumine qua ſe
Plena per inſertas[k] fundebat Luna feneſtras.

SER a LINquebant dulces aīas, itē & alibi, Et quū frigida mors aīa ſeduxerit art[9], q̄re aīa dī relinqui, & nō magis reliquere, ſm eos. ſ. qui dnt aīam eſſe ppetuā & ad diuerſa corpora facere trāſitū. qd ſi eſt, bn̄ dicimus aīas linq̄re nos, quorū nil p̄ter corpus eſt, nā aīa ppetuitas eſt. vnde Palinur[9] in ſexto, Nūc me fluctus habet, hoc eſt corpus, quod ſolū meū eſt. b Exurere ſirius agros ſirius ſtella eſt in ore canis poſita, quæ annis omnibus oritur circa. viii. Kal. iulii, quæ orta plerunq; peſtilētiam toto anno facit, plerunq; paucis diebus, interdum innoxia naſcitur. hinc eſt, Et in totū regnaret ſirius annum, item ſupra, Et lætifer annus. tunc aūt peſtilentiam creat, ſi in hanc rem etiam cæterorum conſentiat curſus aſtrorum, Sane canicula in cuius ore eſt tantum fœminini generis eſt, quum canis ſit communis generis. vnde hoc naſcitur, nam in diminutione mutauit genus. c Seges ægra, ſeges interdum terram ſignificat, vt Horatius Hæc ſeges igratos tulit & feret omnibus annis. Interdum frumenta, vt Quid faciat lætas ſegetes. hoc loco vtrunq; poteſt intelligi. d Veniamq; precari, aut beneficium, vt O rantes veniam, aut re vera veniā erroris Anchiſæ. e Laborum tentare auxilium, propter peſtilentiam. f Vertere curſus, propter ſedes. g Viſi aſtare, non aſtabant, ſed videbātur. vnde etiam viſa dicuntur, nō enim ſunt, ſed videntur. h Inſomnis, multi hic diſtingūt, & volunt vnam partem eſſe orationis, id eſt vigilantis. multi in ſomniis dicunt, vt ſit colliſio, quomodo peculi pro peculii. i Multo lumine, cū nimbo ſuo K Inſertas, aut clatratas, aut nō ſeratas, vt ſit quaſi inſeratas. i. non clauſas, & eſt dictū quomodo Aſproſq; molares pro aſperos, compoſtus pro compoſitus, vixet pro vixiſſet.

PON LINQVEbant, ex principali malo hæc

preueniebāt, aut moriebantur homines, aut corporibus tabe diſſolutis trahebant miſerabilem vitam. Exurere ſi. Ergo qui ſpecie euadendi habebant fame perituri videbentur, cum ſirius exurendo omnia ſterilia redderet. Rurſus, pater, qui prudentia alios præibat primus ſenſit aliqd factum contra præcepta Apollinis. Nox erat, virtutes animi ſui & meritum & gratiam deorum cōmendat, & oſtendit q; cæteris dormientibus ipſe acriter rebus publicis inuigilabat. Qua ſe ple. voluit demonſtrare quomodo in nocte videre potuit ſcilicet per radios lunæ. Tunc ſic ne vlterius recurrentibus curis frangeret.

SIRIVS, ſirium dictum putant propter ſtellæ candorem. Alii a longo tractu, nam ſua magnitudine trium ſignorum ſpacium occupare videtur, latini caniculam appellāt Eſt in medio centro cœli, Ad quem cum ſol aſcendit corpora humana langore afficiuntur. Per ſe noxia eſt & morbos creat. Canē eſſe dicuntur, quæ cum dracone Europæ cuſtos data eſt. Eandem poſtea procridi dono datam, quam Cephalus Procridis maritus thebas abduxit contra vulpem quæ thebanos agros vaſtabat. Sed cum & vulpi & cani fatum eſſet ne poſſent interfici. Iuppiter vulpem in ſaxum vertit. Canem in aſtra retulit. Alii dnt Neeram canem eſſe, quæ icarum a paſtoribus cæſum, Erigone filiæ ſuæ inſepultū oſtendit. Inde cū Erigonæ poſt humatum patrē ſe in hymetto laqueo ſuſpēdiſſet liber Iouem orauit, vt Icarus in arcturum. Erigone in virginem verterentur. Canis autem quæ ad pedes pedentis dominæ mortuus eſt κύων aſtrum facta eſt. Homerus aūt cane. Orionis dicit eſſe hoc verſu. CHR Syrius caicula
ὅν τ᾽ ἐπίκλησιν κύν᾽ Ὠρίωνος καλέουσι.
Habet hæc imago in capite ſtellā vnā clarā. quæ iſis dicitur, in ligua vnā quā ſiriū & ca

niculam vocant magnā & ſplendidā, in collo duas, in ſingulis humeris ſingulas, in pectore duas i anteriore pede ſiniſtro tres, i dextro vnā clarā, in extremo dorſo tres, in vētre duas, in ſiniſtro femore, vnā, i poſteriore pede ſiniſtro, vnā i ſūmitate caudæ vnā. Nox erat, duo notant̄ pcipua. Primū eſſe ſp incūbēdū religioni, nā tuent̄ dii eos a qbus colunt̄, ſm oportere adminiſtratorem reip. ēt nocturno tpe inuigilare reb⁹ ſibi cōmiſſis. Ergo & penates cul ti ab æneа ſibi vigilanti quo pacto peſtē euitet, & ſedē inueniat oſtēdunt. Inſomnis. Vigilantis. Hoc.n. decet populi adminiſtratorē. Manifeſto, adeo claro vt cuncta faceret manifeſta. Plena, in plenilunio.n. maius lumē reddit & p nox eſt luna. Inſertas.i. luna inſerta.

Tum ſic affari & curas his demere dictis.
Qd tibi delato Ortygiā[a] dicturus Apollo eſt
Hic canit & tua nos en[b] vltro ad limia mittit.
Nos te Dardania[c] incenſa tuaq͂[d] arma ſecuti
Nos tumidum ſub[e] te pmenſi[f] claſſibus ęquor
Iidem[g] venturos tollemus in[h] aſtra Nepotes
Imperiumq͂ vrbi[i] dabimus tu mœnia magnis[k]
Magna para lōgūq͂ fugę[l] ne linque laborē.
Mutandę[m] ſedes nō hęc tibi littora ſuaſit
Delius aut Cretę iuſſit conſidere Apollo.
Eſt locus[n] Heſperia[o] Graii cognomine[p] dicunt,
Terra antiqua potēs armis atq͂ vbere glebę:
Oenotrii[q] coluere viri. nunc fama minores
Italiam dixiſſe ducis de nomine gentem.
Hę nobis pprię[r] ſedes hinc[s] Dardanus ortus.

SER a CORTYgiā, ad ortygiā, more ſuo detraxit ppoſitionē, vt paulopoſt creta p ictera. b En, q̄ſi demōſtrantis eſt, vt fidē faciat, ne ſōniū putet̄ vt paulo poſt. Haud dubitanda refer. c Dardania, de riuatiuū nomē a cōſtitutore & notandū regionē p ciuitate poſitam. d Tuaq͂ arma ſecuti, ac ſi diceret tuas ptes. e Sub te, ſub tuo iure agētes. f Permēſi, euecti. vt ecōtra Pelagoq͂ remēſo Improuiſi aderunt. g Iidē, nos.ſ. qui te ſum⁹ ſecuti. h In aſtra nepotes, ſignat. C. Cæſarē qui primus inter deos relatus eſt. & bene in aſtra, cuius ſidus appuit, vt Ecce dionæi pceſſit cæſaris aſtrū. i Vrbi, Romæ κατ᾽ ἐξοχὴν, vt ſupra diximus. K Magnis.i. nepotibus. & bonū ornatum ſermonis fecit ſimilitudiē magnis magna para dicendo. l Fugæ, profectionis. m Mutādæ ſe. argumentum a neceſſitate. ſimul arguitur error Anchiſæ ordo autē eſt Delius Apollo. n Eſt locus, vt ante dixim⁹ orbis comparatione. o Heſperiam, deeſt quam, vt ſupra dictū eſt. p Cognomine, ab Heſpero lege, vel ſtella quam intuentur petētes Italiam. q Oenotrii, vel a rege vel a vino. Italis.n. primus vitem oſtendit ſaturnus, vt in ſeptimo legimus. Viti ſator curuā ſeruās ſub imagine falcē ſaturnuſq͂. r Propriæ ſedes, perpetuæ quia infirmas ſedes & in Creta & in Thracia cōdidit. s Hinc dardanus ortus. Dardanus & Iaſius fratres fuerunt Electræ filii, ſed Dardanus de Ioue, Iaſius de Corito procreatus eſt, a cuius nomine & mons & oppidum nomen accepit, poſtea Iaſium dicitur Dardanus occidiſſe.

deūdo Apollo facit vt hæc referentib⁹ nobis hic audias quæ apud eū eſſes auditurus. Magn⁹, ergo numinis fauor, non rogat, & fauet. nō nauigas neq͂ domo egrederis & dei iuſſa fabulātibus diis ad tuas aures vēiūt. Noſte, ad hoīes errore iā a pſe ībutus debuit mitti pſona cui⁹ auctoritate ac meritis etiā incredibilia credi poſſint. Dii ergo penates huiuſcemodi erāt qui pterita memorādo futura meliora pollicerentur. Artis eſt igit̄ excludere ante ſollicitudinē primam & liberato angoribus aīo alterius nauigationis labores ingerere. Ac vt mōſtraret, nō eas ſedes oſtēdiſſe Apollinē deſcribit nec eū mōſtraſſe locum. Hinc dardanus ortus, oſtendit cum Apollo dixit Quæ vos a ſtirpe parentum Prima tulit tellus, non de Creta, ſed de Teucro, ſed de Italia & Dardano eſſe intelligendum.

CHR CHIC canit, cū nō ſit penatū diuinare cōparat ſibi fidē, dū ſe ab Apolline hæc accepiſſe referūt, itē beniuolētiā, dū magna pollicet̄, ſ3 & h ad fidē faciēdā ptinet. Hos, repetitio ē & diſſoīo, q duo colores grauitatem atq͂ idē fidē afferūt oroni. Sub te, magna æneæ laus. O ptuit n. magnū eē ducē quē dii nō dedignarent̄. Idē vēturos, magna.n pmittēda erāt ſi feſſos nouos errores noua pricula ſubire pſuadē volebat. Promittit.n. fœlicitatē poſteris i qbus nos īmortales quodāmō futuros eē ſpamus, & cū ſibi impiū non denegat. Magna, nā p magnis magna ēt pericula ſubeūda ſūt. Delius, vel ab inſula in q̄ nat⁹ ēſt, vel qa ei⁹ oracula pcæteris certa manifeſta ſint. Nā δῆλος manifeſtū certūq͂ ſignāt, hinc Hora. Certus.n pmiſit Apollo.

DON CQVOD tibi delatæ geminet̄ labor re

CAQVO

SER a ¶ A QVO pricipe noſtrũ, a Dardano nõ a Iaſio nam anteriori rñdit. Q đ aũt dicit a quo pricipe genꝰ noſtrũ eſt, põt & gñaliter intelligi, vñ originẽ ducimꝰ, vt deos pẽates q̃ſi troiãos itelligas. & ad ritũ referi, de quo dicit labeo ĩ libris q appellanẽ đ diis aĩalibꝰ in qbꝰ ait eſſe q̃dã ſacra, qbꝰ aĩæ hũanæ vertã tur ĩ deos, qui appellanẽ aĩales, ꝙ de aĩabꝰ ſiant hi aũt ſũt dii penates & vitales. b ¶ Haud dubitanda re, aut qa dubitauerat đ cõſilio Anchiſæ, aut ne pp ſomnũ ñ crederet. c ¶ Coritũ, deſignat partẽ ꝓuinciæ, ne alter error pereeẽ ex magnitudine locoꝝ. d ¶ Dictæa, dictæus mons Cretę eſt, dictus a Dicte nympha, q̃ illic coliẽ, in quo dẽ alitus Iupiter, vt Dictæo cœli regẽ pauere ſub antro. e ¶ Negat tibi iupiter arua, ex diffinito, & bñ iupiter, qa ipſe cretẽſibus ꝑeſt. f ¶ Talibꝰ attonitus viſis, hoc eſt talibus deoꝝ vultibꝰ. vñ ſeq tur. Et voce deorũ, nã ſe voce attonitũ dicit & viſis. Attonitꝰ vero ẽ ſtupefactꝰ. Nã attonitus ꝓprie dẽ, cui caſus vicini fulminis, & ſonitus tonitruũ dãt ſtuporẽ. g ¶ Nec ſopor illud erat, ſoluta elocutio. h ¶ Velatas comas vittatas, vt victori velatũ auro, vittiſq; iuuẽcũ. Nã dii q erãt apud Laurolauinũ nõ habebãt velatũ caput. i ¶ Corripio e ſtratis corpus, ne ſatietate videaẽ reliq̃ſſe ſõnũ & ſciẽdũ qa quoties ex abrupto ſomnꝰ aufugerit ſignat omẽ ĩfœlix, vt ecce hoc loco tẽpeſtas ſeqtur. Itẽ in ſcđo. Excutior ſõno, & ſtatim ſeqtur ciuitatis excidium, nec ſine rõne nã ſi ſomnꝰ munus deoꝝ eſt, vt dono diuom gratiſſima ſerpit, nõ ſine ĩfelicitate ex abrupto deoꝝ munꝰ aſcedit. K ¶ Tendoq; ſupinas cũ voce manus, honeſta elocutio, cũ vno ſmone rñdemus duobus, vt interea feſſos vẽtus cũ ſole reliqt. l ¶ Intemerata, rite pfecta, vt ſi leuiter vinũ fundẽdũ eſt aut mola iniiciẽda ſic ſiãt, vt nõ exigit ſacrificii, aliter ſi fiãt temerata ac turbata ſũt ſacra. vñ Helenꝰ. Ne qua iter ſanctos ignes ĩ honore deoꝝ Hoſtilis facies occurrat, & oĩa turbet. Itẽ in iii. Audax quos rũpere palas Sacra vetat. m ¶ Focis; iõ focis, nõ aris, qa penatibus ſacrificat. n ¶ Perſe. h. pacto ſacrificio, q ẽ honõ deoꝝ.

Iaſiuſq; pater genus a[a] quo[e] principe noſtrum.
Surge age, & hęc lętus longęuo, dicta parenti
Haud[b] dubitãda[d] refer: Coritũ[c] terraſq; requre
Auſonias dictęa[d] negat[e] tibi Iuppiter arua.
Talibus[f] attonitus viſis ac voce deorum.
Nec[g] ſopor illud erat ſed corã agnoſcere vultꝰ
Velataſq;[h] comas pręſentiaq; ora videbar.
Tum gelidus toto manabat corpore ſudor.
Corripio[i] e ſtratis corpus tendoq;[k] ſupinas
Ad cęlum cum voce manus & munera libo
Intemerata[l] focis[m] perfecto[n] lętus honore

DON ¶ LONgæuo, occulte corripuit ipm ſenem de origine ſuoꝝ nõ debuiſſe falli. ¶ Iupiter, q cretę peculiaris amator eſt. ¶ Surge age, oñdiẽ p ſomnũ hoc vidiſſe, q̃uis, aliq exponãt in ſomnis. i. vigilãtis. ¶ Attonitus, duo erant miranda, & deos vidẽ, & optata loq̃ntes audiẽ. ¶ Nec ſopor, nõ. n. plẽo ſõno viderat, aut audiuerat. Nã nec plene vigilabat, nec plene dormiebat. ¶ Gelidus ſudor, & hoc cõfirmat deos vidiſſe æneã. ¶ Corripio e ſtratis, oñdit ꝑpe vigilantes. Nã poſuit expergefactus ſum ſi dormiſſet. Exprimit autem feſtinantem ¶ Munera, quæ ſunt vinum & thus.

CHR ¶ NEGAT ti. iup. a. Arguebat ab vtili & ab honeſto eſſe nauigãdũ qm̃ & qetẽ, & fertile & amplũ & duratuꝝ ĩperiũ eſſent acq̃ſituri. Validiſſimũ ãt argm̃ neceſſitatis in poſtremis referuauit. Eſt. n neceſſariũ diſcedere inde vbi deꝰ loci te eẽ nolit. ¶ Eſt locus, fertilitate & pulchritudĩe religiõis eos ĩuitat hic Iaſius Iaſius poſuit ĩ alio loco troianoꝝ originẽ. Veꝝ qa nõ oẽs ſcriptores idẽ ſentiũt ponã & aliã q̃ de ea eſt opinionẽ Iupiter ex electra filia heſiões filiæ danai genuit Dardanũ, Dardanꝰ ex balthea Teucri filia Ericthõiũ Ericthõiꝰ Troẽ, a quo troiãi Tros iliũ Aſſaracũ & Ganymedẽ. Ilus iliũ cõdidit & gẽuit Laomedõtẽ. Tithonũ & pamũ, Aſſaracꝰ Capym, Capys Anchiſen, Anchiſes ex Venẽ Æneã ſcyllus tragicꝰ ait Ericthoniũ fuiſſe filiũ Iouis & Electræ Hom̃. illũ fuiſſe hoĩuꝫ ditiſſimũ, Iupiter igĩ ex electra ĩ ſamothracia gẽuit Dardanũ & iaſiũ, Dardanꝰ quaſdã cerimõias a pr̃e didicit q̃s erat nephas aperire niſi initiatus. Primꝰ ãt initiãdi mores ĩſtituit, & vxorẽ duxit Cybelẽ, ex q̃ gẽuit, Corybãthũ, defũcto iaſio Dardanꝰ & Corybãtꝰ petiere phrygiã, ſecũq; aſportaſſe myſtica ſacra & penates. Corybãtꝰ a ſe initiatos appellauit coribãtas. Is thebẽ Cilicis filiã duxit. Ex iaſio & Cerere volũt natũ plutonem. His ſacris initiati Fortunati fiebãt, vt de argonautis dĩt Iaſiũ patrem dixit ꝓpter cerimonias, quia Corybantus eius filius princeps ſacrorũ in phrygia fuit, h ſacra appellata fuere cybeleia & myſtica cybeles. Fuit iaſius antiq̃ſſimus ar-

gotū rex pater Talaonis & Auus regis Adraſti, & ab eo argos laſiū nolatū. ¶A quo. ſ. Dardano. ¶Genus nřm, qd in hoc loco de diis aīalibus refert Serui. Poſſumus ſm Platonicos dicere dæmonas eē miniſtros deoꝝ, cuſtodeſq; hoīum, & iterp̄tes ſi qd a diis velint & q meGenii lios meriti in corpe nřo ſunt genii dñr. Corpe vero renūciātes lemures. Tū ſi domos incurLemures ſionib⁹ infeſtāt laruæ. ꝫ ſi boni fuerit, lares familiares dñr ¶Lōgæuo, parēti facit fidē cū nō Laruæ dubitēt & parēti q̄uis ꝯtraria ſenſerint, hæc placitura. Quid aūt ſenſerint ex diuinitate ſui Lares īgenii & ex ꝓfunda Platonicoꝝ doctrīa nūc poeta exp̄ſſim⁹ i calmadulēſib⁹ diſputatioib⁹.

Anchiſen facio certum remq; ordine pando.
Agnouit prolē ambiguā[a] geminoſq; parentes
Seq; nouo[b] veterum deceptum errore locorū
Tum memorat. Nate iliacis exercite[c] fatis
Sola mihi tales caſus[d] Caſſandra canebat.
Nūc repeto hęc generi portendere[e] debita nřo
Et ſępe Heſperiā ſępe itala[f] regna vocare.
Sed quis ad Heſperię vēturos littora Teucros[g]
Crederet? aut quē tū[h] vates Caſſādra moueret?
Cedamus[i] Phoebo & mōiti meliora[k] ſeq̄mur.
Sic ait. & cuncti dictis paremus ouantes.
Hāc[l] quoq; deſerimus ſedē paucīſq; relictus

SER a ¶AMBIguaſ, non incertā, ſʒ duplicē, vt in ſequētib⁹ ꝓbat, dicens Geminoſq; parētes. ergo hic geminos duos. b ¶Nouo errore veterū locoꝝ, aut ꝓ ꝯrietatē ſmonū declamauit, aut nouo ꝓ magno poſuit, vt Pollio & ipſe facit noua carmia. c ¶Exercite, ſatigate, naʒ exercitatus peritus ſignāt, vt exptus rerū. i. peritus, & expers. i. ignarus. d ¶Caſus Caſſandra canebat, hec cōpoſitio iā vitioſa eſt, q̄ maioribus placuit, vt Anchiſen agnouit amicū, Et ſale ſaxa ſonabant. e ¶Portēdere, minus eſt deberi, vt in ſeptio portēdi generos. f ¶Itala regna vocare, ſatis ꝓprie, vt in octauo. Expectare ſolo Laurēti ariuiſq; latinis. g ¶Teucros crederet. ſ. pp lōgitudinē ſpacii. h ¶Tū vates Caſſandra moueret, bñ tū, qa iā ꝓbauit. i ¶Cedam⁹ phœbo, cui⁹ inſtīctu dii penates ꝓfutura dixerūt, vt Hic cāit, & tua nos en vltro ad limīa mittit. K ¶Meliora ſeq̄mur', pōt bis ſubaudiri meliora, vt Meliora mōiti meliora ſeq̄nſ ouātes, hoc āt tractū ē ab his q de pugna veniētes cū multitudine populi obuiā ad numina minora ibant, & ibi oues diis īmolabanſ fugatis hoſtib⁹. vñ dñr ouātes l ¶Hāc quoq; quēadmodū troiā & thraciā, & cū doloř dcm̄ accipe, hanc quoq; deſerimus, Poſtq̄ altū, Hom eſt.

ἀλλ ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἐλείπομεν οὐδέ τις ἄλλη
φαίνετο γαιάων ἀλλ' οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα
δὴ τότε κυανέην νεφέλην ἔστησε Κρονίων
νηὸς ὕπερ γλαφυρῆς ἀχλυσε δὲ πόντος ὑπ' αὐτῆ.

DON ¶CERTVM, qa p̄mæ interp̄tationis vitio reddebaſ incert⁹. ¶Oſtēdit āt poeta diuinas admonitiones referēdas nō eſſe niſi primo patri ſacroꝝ, & precis obſeq̄a ſunt vt ꝓſpe-

renſ q̃ bona ſunt, q̃ aūt mala vertātur ī melius. Deceptus auteʒ fuerat Anchiſes, qa memoria Dardani antiquior erat q̄ Teucri, & ꝓpea obſcurior Apollo aūt cū dixiſſet antiquā, oſtendit fuiſſe recentiorē. Notat. n. & p̄maʒ eſſe & ſecūdam. ¶Fatis illi non ꝓprio fato laborabat. Excuſat igiſ & laborē irritæ nauigationis ad cretam fatis adnectit, vt inuidiā qua afficiebaſ qđ illi fruſtra laboraſſent purget excuſatione, cū factū negari nō poſſit. ¶Sola mihi, vni. n. Caſſandræ credēdū non fuit. Deinde nō videbaſ veriſimile tam longinquas ſedes eſſe petendas. ¶Dicto, Apollinis vel Anchiſæ. ¶Ouantes, & ꝓpter ereptū laborē iterū in delū nauigandi, & ꝓpter magnam ſpē ꝓpoſitam. Eſt aūt hæc deſcriptio nauigatiōis in qua eadē res ſæpius dř diuerſa, & ſplēdida cōpōne verboꝝ. Tēpeſtas aūt egregie deſcripta eſt, cū vno pulſu oīa ſimul elemēta turbanſ. In hoc & initium poſuit.

¶AGNOVIT, agnoſcendo approbauit. CHR ¶Ambiguam, duplicē, Hor. certus. n. ꝓmiſit apollo ambiguā telluſ noua ſalamia futurā. ¶Ouantes, Lætantes, ouatio. n. minor ē triūpho Dabaſ aūt teſte Pōpeio ouatio cū bella nō erant īdicta. aut ſine ſanguīe cōfecta, impator igiſ ouans vrbē īgreſſus ex myrto coronabaſ. Hāc. M. Craſſus fugitiuoꝝ bello cōfecto aſpnatus. S. C ꝑ gřam fieri curauit q̄ nō ex myrto, ſed ex lauro coronareſ. Gellius aūt ait, Ouabat īpator cū aut bella nō rite īdicta. neq; cū iuſto hoſte geſta erāt aut hoſtiū nomē hūile ꝑuūq; erat, vt ſuoꝝ, & piratarꝝ. aut cū deditio repēte fiebat, eratq; victoria ictuēta, cui fœlicitati venerē q̄ marte aptiorē putantes coronā ex myrto dabāt. Nōnulli dñt ouātes vrbē equo vectos īgredi cōſueſſe. Maſſuri⁹ aūt Sabi. pedib⁹ īgreſſos ait

comitante

comitãte nõ militib᷒, ſʒ ſenatu vniuerſo Putãt alii ouationẽ dictã q̃ nõ bos vt ĩ triũpho ſʒ ouis mactabaſ, alii võ a clamore quẽ faciũt milites ex victoria redeũtes geminãtes o lĩaſ.

numerũ diſtinxiſſe crebris coruſcationibus, quæ vel ſtellas vl ſolẽ oſtẽdere potuerunt.

Vela dam᷒ vaſtũq; caua[a] trabe currimus ęquor
Poſtquã Altũ tenuere rates nec iã ãplius vllę
Apparent terrę Coelũ vndiq; & vndiq; Põtus
Tũ mihi cęruleus ſupra[b] caput aſtitit imber
Noctẽ[c] hiemẽq; ferẽs et ĩhoruit[d] vnda tenebris
Continuo Vẽti voluũt mare magnaq; ſurgũt
Aequora diſperſi iactamur gurgite[e] vaſto
Inuoluere diẽ nimbi & nox[f] humida Coelũ.
Abſtulit. ingeminãt abruptis nubibus ignes.
Excutimur[g] curſu: & cęcis[h] erramus in vndis.
Ipſe[i] diẽ noctẽq; negat diſcernere cęlo
Nec meminiſſe vię media Palinurus in vnda.
Treis adeo incertos[k] cęca[l] caligine Soles
Erramus pelago totidem ſine ſydere noctes
Quarto Terra die primũ ſe attollere[m] tãdem.
Viſa aperire[n] procul montes ac voluere fũmũ
Vela cadũt remis ĩſurgimus haud mora. nautę
Adnixit torquent ſpumas & cęrula vertunt.

SER a ℂCAVA trabe, naue. periphraſis optĩa. b ℉Supra caput, capitalis pernitioſus. c ℉Noctẽ hyemẽq;, pluuiã cuiꝰ obſcuritate. d ℉Inhoruit vnda, horridior ẽ facta ꝑ tenebras. e ℉Gurgitę vaſto, epitheto auxit tapinoſim. f ℉Nox humida, nubes caliginoſa. g ℉Excutimur curſu, a ꝓpoſito itineꝛ auertimur. h ℉Cæcis in vndis, incertis, qa ſidera non apparebãt. i ℉Ipſe, nauigãdi peritus: hoc n. ſignat emphaſis ꝑ nõis. K ℉Incertos ſoles, bene ĩcertos, qa q̃uis ſit obſcuritas, tñ noctis eſt manifeſta diſcretio. Vñ ſuperflua qõ eſt eoꝝ q dicunt tres dies queãdmodum trãſiſſe ſcierit, ſi noctem a die diſcernere nõ poterãt. l ℉Cæca caligine, cacephaton ĩ ſermone. m ℉Attollere viſa, nãlr dixit. quoties eniʒ appropinq̃mus littoribus, exurgere terra videſ, & fumũ emittere. n ℉Aperire, oſtẽdere. Saluſtius Caput aperire ſolitus.

DON ℂTVM Cæruleꝰ ſupra caput. a. i. Et augmẽtũ, vt noctẽ, hyemẽq; ferẽs. Et quæ ſolẽt cõſequi ex huiuſcemodi rebus, vt inhorruit vmbra tenebris, & cõtinuo voluũt fluctus mare, & reliq̃ q̃ maximã oſtẽdũt violentiã, vt quãuis multum laborarẽt tñ a curſu detorti quo volebãt nõ peruenirẽt. ℉Ipſe maximũ habet intellectũ. i. q peritiſſimus eſſet gubernator, q nauigãdi arte pollebat, q viã in fluctibus obſeruatione ſydeꝝ notat. Deſcriptis aũt oibus q̃ orta tẽpeſtas, & cũcta ꝑfecerat, vt finẽ oſtẽdat addit. ℉Vela cadũt, verũ cõtraria videnſ, ꝙ cum dixerit ipſe idẽ, noctẽq; negat diſcernere celo, deĩde addat tris adeo ĩcertos cæca caligine ſoles. Quomodo. n. hęc ſcire potuit, ſi nulla erat diſtinctio noctis, & diei? Sed ſñde voluiſſe poetã obſcuritatem aeris nimis ſatiare, Nã q fieri potuit ſic accidere tenebras, vt inter ipſas, & veram noctẽ nihil intereſſet, vel ĩtellige dieꝝ, & noctium

ℂVASTVM CHR æquor trabe, abhominatio nauigationis, ꝙ tam amplũ mare caua trabe. q. d. tãtillo nauigio ſi ad maris magnitudinẽ cõpareſ curramus, vñ excellẽs phs ĩ numero mortuoꝝ nauigãtes habẽdos cenſuit, & Anachaꝛſis ſcytha cũ craſſitudinẽ nauis q̃tuor eſſe digitoꝝ didiciſſet, tãtũ dixit a morte diſtamus. Hinc Iuuena. Digitis a morte remotus q̃tuor aut ſeptẽ ſi ſit lõgiſſima tæda. Et enim pathos ac ſi dicat iterũ nos morti exponimꝰ. ℉Poſtq̃ altũ tenuere, Imitatio huius tẽpeſtatis ex Homero eſt in Vlyxe. ℉Cæruleus, quaſi cẽlus. & mulcus, cæruleus. n. color viridis eſt nigro admixtus, qualẽ oñdit maris ꝓfunditas. ℉Imber, violẽtior concitatiorq; eſt quã pluuia. ℉Inhorruit vmbra tenebris. Erat. n. terribilis aſpectꝰ vndaꝝ, ſed accidẽtibꝰ tenebris magis inhorrebat, Nam nox oĩa pericula terribiliora facit. ℉Continuo vẽti pulcherrima narratio. Singulis enim clauſulis iiſdẽq; breuibus celeritatẽ venientis tempeſtatis ita exprimit, vt pingere vllam videaſ. ℉Voluunt mare magnaq; ſur. æ. Qui fluctus cuiʒ iſtis comparari poſſunt, nam totum pene mare voluitur a ventis, & totum iu fluctus ſurgit. ℉Diſperſi iactamur: magna miſeria ꝙ iactaſ, maior ꝙ diſperſi cum conſilio, auxilioq; alterius alter careat. Maxima autem eſſe, in vaſto gurgite, quaſi dicat procul a littore, in qua naufragium cum aliquorum ſalute propter terræ propinquitatem futurum eſſet. quid aũt miſerius ꝙ Palinurus in quo erat oĩs ſpes, oblitus eſſet viæ non prope portum, ſed in medio mari. ℉Tris, pathos a diuturnitate temporis, vt ſeptem illum totos perhibent ex ordine menſes.

Seruatū[e] ex vndis Strophadū[b] me littora primū
Excipiūt Strophades graio ſtant noīe dictę
Inſulę Ionio[c] in magno quas dira Cęleno
Harpięq;[d] colunt alię. Phinea poſtquā
Clauſa domus mēſaſq; metu liquere priores
Triſtius haud illis monſtrum nec[e] ſęuior vlla
Peſtis & ira deum ſtigiis ſeſe extulit vndis.
Virginei volucrū vultus fœdiſſima ventris
Proluuies[f]. vncęq;[g] manus, & pallida ſemper
Ora fame[h].
Huc vbi delati[i] portus intrauimus, Ecce.
Lęta[k] boum paſſim campis armēta videmus,
Caprigenūq;[l] pecus nullo cuſtode p herbā[m],

SER a ℭ SERuatū ex vndis, ac ſi diceret de periculis in grauiora ſuperueniſſe diſcrimina. b ℱ Strophadū me littora, Phineus rex fuit Arcadię. hic ſuis liberis ſuperduxit nouercā, cui⁹ inſtinctu eos excæcauit. Ob quā rē irati dii ei oculos ſuſtulerūt & adhibuerūt harpyas, q̄ quū ei diu cibos abriperent. hic Iaſonē cū argonautis pp vellꝰ aureū colchos petentē ſuſcepit hoſpitio, cui ēt ductores dedit hoc ergo bñficio illecti argonautę zethū & Calaim filios Boreæ, & orithye alatos iuuenes ad pellendas harpyas miſerūt. quas quū ſtrictis gladiis pſeq̄rent, pulſæ de Arcadia puenerūt ad iſulas, q̄ appellabantur Plotæ. & quū vlteri⁹ vellēt tēdē, ab Iride admōiti, vt deſiſterēt a Iouis cāib⁹ ſuos puerterūt volat⁹, quoꝝ cōuerſio. i. ſtrophe, nomen inſulis dedit, qđ Apolloni⁹ exeqtur pleniſſime. vt āt eas canes iouis dicerent, hæc rō eſt, qa ipſæ furiæ eſſe dīr, vñ ēt epulas dīr abripē qđ eſt furiaꝝ. vt Et manibus phibet cōtingē menſas Vnde & auari fingūtur furias pati, q abſtinēt ptis. Itē ipas furias eſſe paulo poſt idē teſtat dicēs Vobis furiaꝝ ego maxīa pādo. Furias āt canes dici et lucan⁹ teſtat, vt ſtygiaſq; cāes i luce ſupna Deſtituūt, & i ſexto Vir. Viſęq; canes vlulare p vmbrā Aduētāte dea. Sanc apđ iferos furię dñr & canes, apđ ſupos diræ & aues. Ipe i. xii. oñdit. In medio ⁹o Harpię dñr. Vñ dupl̄x ī his effigies īueīt. has vir tres dicit Aello, Ocypete, & Celęno, Apolloni⁹ duas, quē i. xii. Vir. ſeqt, vt Sūt geminę peſtes. c ℱ Ionio ī magno, ī mag mari Ionio. Et ſciēdū ioniū ſinū eē imēſum ab Ionia vſq; ad ſiciliā, & hui⁹ partes eē adriaticū achaicū, epiroticū. Maria. n. vel a puinciis, vel ab iſulis, vel a ciuitatib⁹ nomē accipiūt, bñ ergo in magno q̄ſi in quo & alia maria ſunt. d ℱ Harpiæq; colūt aliæ, ergo & Celæno harpyia. e ℱ Nec ſæ. vl. pe. & ira deū ſtygiis ſeſe extulit vndis, vt pena in ſtygiis, & nō dicit has de inferis natas, ſed peiores eē oīb⁹ inde pcreatis. f ℱ Proluuies, ſordis effuſio. g ℱ Vncæq; manus, manus pro vnguibus poſuit, hoc eſt καμψώνυχας τε. h ℱ Fame, veluti fame. Nā abundare dicit armēta, aut re vera fame, quā eis iferebat, nō iopia ſed auaritia. i ℱ Delati qđ neceſſitatis eſt, nā voluntate aliquo nō deferimur, ſed venim⁹. K ℱ Læta, pinguia, nā in aīalibus i qbus cognoſci nō pōt ſenſus, lætitias pigue corp⁹ oñdit, non mēs, vt i hoībus. l ℱ Caprigenūq; pecus, ſatis noue, & affectate dixit. m ℱ Per her. ordo eſt nō p herbā, ſ; p cāpos in herbis videmus armēta.

ℭ SERuatus ex vndis, nō pſeuerauit mala fortuna, Sed nec i totū pſpera puenit, Nā in litt⁹ terre venerūt qđ fuiſſet fœliciſſimū, niſi harpyis eſſet occupatū. ℱ Triſti⁹ haud. nō pōt ab iferis triſtius qcq̄ excitari q̄ ſint harpyiæ. ℱ Virginei. u nō eſſet hoc mōſtrioſum, ſi cæteea eſſent ſimilia. ℱ Proluuies qa nihil inteſtinis morari patiunt, ſed ſtatī effundūt. Ergo nō ſolū nō ſatiabant, ſed ſemp fameſcebāt. ℱ Indeq; erat pallor, ecce læta boum. ℱ Oīa puenerāt, qbus illa inuadē cuperemus, Diuerſitas gñis abundantia, pinguedo ex copia herbarum. DON

CHR ℭ INſulæ, Strophades duæ iſulæ ſunt nō lōge ab aſteria ℱ Ioniū, hoc mare dupl̄x ē. Nā alid ps ē maris, aſiatici ab ionia cui ſubiacet denoīatū. Aliud a pmōtorio maleæ ſumit initiū. ℱ Celæno, harpyiæ græce dñr παρὰ τὸ ἁρπάζω. i. rapio. Nā quēadmodū p auaritia ħ in loco a poeta ponant, & qđ ſibi ex hac vniuerſa re velit abūde ī nr̄is allegoriis expſſimus. Heſiodus & Apolloni⁹ duas tm̄. mō ponūt Aello & Ocypitē. Aitq; Heſio illas filias fuiſſe Thaumātis ex Electra oceanī filia. Alii tres ponūt & filias Neptuni & Terræ dicūt Aello Ocypite & Celæno. Home. āt ex harpyia & zephyro Achillis equos natos ſcribit q̄s noīat Xāthū & Baliū. Ait. n.:

strophades

harpyiæ

ξανθὸν καὶ βαλίον τοὶ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην
τοὺς ἔτεκε ζεφύρῳ ἀνέμῳ ἅρπυια ποδάργης.

Equi Achil[lis]

Phine[us]

Fabul[a]

De phineo aūt arcadiæ rege ita ſentit Colucius florētinus vir multa doctrina inſignis Ponit. n. Phineū quaſi phileum. i. boni amatorem ex priori coniuge, quā rōnē eſſe vult

filios

filios bene videntes procreare.i.bonos affectus. Extinguitur deinde prima vxor extinguit lumen rationis in homine, At ille ſcdam ducit, q̄ ſenſualitas eſt cuius blanditiis illectus priores filios luminibus priuat. Nam hæc pro vero bono falſum pſuadet, & quicunq; boni affectus a rōne iam extincti fuerant eos penitus ab hoie excecandos curat. Iraſcit deus hoi non apprehendenti diſciplinam & percunti de via iuſta. Efficitur cæcus, qa amiſit lumen rōnis & harpyiæ ſibi epulas eripiunt, ideſt maxima auaritia infeſtat verū vbi argonautas, i. virtutes recepit, fugantur harpyiæ perzetum ideſt inquiſitionē, & calaim i. probitatē. ¶ Læta boum, qūo hæc pertineat ad auaritiam videbis in noſtris allegoriis. ¶ Caprigenū, noua ſe fictū nomen ē, vt dicit Serui. ſʒ legerat apud Actiū in Philocrete Caprigenū inta vngulis.

Irruimus ferro & Diuos ipſumq;[a] vocamus
In p̄dam[b] patrēq; Iouē tunc littore curuo
Extruimuſq; toros dapibuſq;[c] epulamur opimis[d]
At ſubitę horrifico lapſu[e] de mōtibus adſunt
Harpyię[f] & magnis quatiūt clangoribus[g] alas.
Diripiuntq; dapes contactuq; omnia foedant
Immundo tum[h] vox tetrum dira inter odorē.
Rurſum[i] in ſeceſſu longo ſub rupe cauata
Arborib⁹ clauſi circū atq; horrentibus vmbris
Inſtruimus[k] menſas ariſq;[l] imponimus ignem.
Rurſum ex[m] diuerſo cęli Cęciſq; latebris
Turba[n] ſonās p̄da[o] pedibus circūuolat vncis.
Polluit ore dapes ſociis tunc arma capeſſant
Edico. & dira bellum cum gente gerendum.

a ¶ IPSVMq; vocamus. ipſum. i deorum regem aut certe prædatores, hoc eſt cui de preda debetur aliqd, nam romani moris fuit, vt bella gesturi de p. te p̄dæ aliquid numinibus pollicerētur, adeo vt romæ fuerit vnū tēplum iouis p̄datoris, non q̄ predæ præeſt ſed q̄ ei aliquid ex preda debeat. b ¶ In partē predamq; in partē prede. c ¶ Dapibuſq; epulamur, dapes deoꝝ ſunt, Epulæ hoiuʒ. bene ergo vtrūq; poſuit, nam & ſacrificiis, & cōuiuiis operam tribuunt. d ¶ Opimis, pingui bus. e ¶ Lapſu, celeritate, vt ſupra. f ¶ Harpyiæ, vi græca diphthongus eſt, nam latina eē non pōt, quia nec v quidē habemus. g ¶ Clāgoribus alas, deeſt cū, vt ſit alas quatiebant cū glangoribus vt Atq; ixlonii vēto rota cōſtitit orbis. i cū vento. aliter acyrologia eſt, ſi clangorē dixit alarū ſonitum. h ¶ Tum, pręterea. & deeſt erat. i ¶ Rurſum, ad illud ſoluʒ pertinet. K ¶ Inſtruimus menſas, nam ante in ſpeluncis non fuerant. Et ſciendum hanc particulam interdum ſic poni, vt iteratū aliquid ſignificet, vt ſi dicas, Veni ad te mane, rurſus venio, interdū ſine iteratione ē, vt fui rurſum, veniā ēt, non iō dicis rurſum, qa ēt primo veniſti, ſed quia illic fuiſti. l ¶ Ariſq; reponimus ignē, ecce qđ dixit in partē predamq; ioue. Sane ſciendū iterationem hanc fieri ſm ritum ſacrorū. nā diſplicuiſſe prima ex p̄digiis indicatur, Sunt aūt hæ animales hoſtiæ q̄ tm̄ imolantur. alibi ſanguinem tm̄ in aras fundi ſignificat, vt ſanguinis & ſacri pateras alibi partē corpis, vt Extaq; ſalſos Porriciā in fluctus. alibi ītegras victimas, vt Et ſolida imponit tauroꝝ viſcera flammis.

m ¶ Ex diuerſo cœli, ex ſecreto montiū ſubaudi loco n ¶ Turba ſonans, ſi tres ſunt qūo turba? Soluit figura emphaſis eſt Nam tres ſunt & ad ſæuitiaʒ retulit earum, turbam impetū oñdit, naʒ de tribus loquitur & alludit ad furias de qbus ait alibi, Vocat agmina ſæua ſororum. o ¶ Prędam pedibus circūuolat vncis, aut circum prędam volat vncis pedibus, intra volam amplectit prædam Vn̄ & inuolare dicimus intra volam tenere. Vnde & pira quædam volema dicuntur.
¶ ET diuos. vt qđ fiebat illicitū eſſet nobis cōe cū diis. ¶ Tū li.c. tacuit de appatu epulaꝝ quē deſcripſit in primo de ceruis. ¶ Ibi enim nulla neceſſitas exigebat breuitatē, hic autē qa p̄poſuerat, Ea breuiter troiæ. ſ. a. l. & pp noctis tp̄s in quo auditores q̄rebāt qetē erat p̄perādū. ¶ Extruimus, in prio dixit fuſiq; p herbā, qa laſſitudie & fame naufragii vrgebant hinc eicit. ¶ Extruimuſq; t. qa ī magna copia herbaꝝ nō fuit magnū cōgeries ceſpitū ſtruē, qbus diſcūbi poſſet, & nō magna p̄perādi ad epulas neceſſitas vrgebat At ſubito res oīno abhominabilis ſubitus īprouiſus. ¶ Sonitus alaꝝ, vñ metus, cōtactus fœd⁹ odor teter fugiendas faciebat. ¶ Rurſum, antrū & rami volatum Harpyiaꝝ īpedire poterant. ibi igit ſecuriores dapes & ſacrificiū reſtaurarūt. ſed fruſtra nā p inſperatas cœli partes & occultas latebras venerūt, & cibuʒ rapuerūt, & quicquid reliquerāt, ore polluerunt. Ergo deficiente, īduſtria, fuit neceſſitas vt ad vim recurremus ¶ Cum dira gente, excuſat crimen violentiæ, quam Celæno faciens pro cauſa ſua pleniſſime exequitur.

Haud ſecus ac iuſſi faciũt tectoſq;[e] per herbã
Diſponunt enſes & ſcuta latentia condunt.
Ergo vbi delapſę ſonitum per curua dedere
Littora dat ſignũ ſpecula Miſenus[b] ab alta
Aere cauo. inuadunt ſocii & noua[c] p̄lia tẽtant,
Obſcoenas[d] pelagi[e] ferro foedare volucres.
Sed neq; vim[f] plumis vllã nec vulnera tergo
Accipiunt. celeriq; fuga ſub ſidera lapſę
Semeſam prędam & veſtigia[g] foeda relinquũt
Vna in pręcelſa conſedit rupe Celeno
Infoelix[h] vates rupitq;[i] hanc pectore vocem.
Bellũ etiã pro cęde bouum ſtratiſq; iuuencis
Laomendotiadę[k] bellũ ne inferre paratis?
Et patrio[l] Harpyias inſontes pellere regno?
Accipite[m] ergo animis atq; hęc mea figite dicta

SER a ¶ TECTOſq; p her. diſpo. diſponũt, & tectos faciunt ſic & ſcuta condendo latere faciunt. b ¶ Miſenus, bene Miſenum dicit tubicinẽ, ipſe. n. eſt q dr̃ filius fuiſſe Aeoli, vt Miſenum æolidem quia conſtat ſonum omnẽ ex vento creari. c ¶ Noua, mira, vt pollio & ipſe facit noua carmina, nam nouum bellum nõ eſt cuius extat exẽplũ. Hercules. n. in mõte Arcadiæ ſtimphalo vicit ſtiphalidas, vt Statius, Et criſonum ſtimphalum Aut noua ideo, quia vulnerari non poterant. d ¶ Obſcœnas, obſcœnæ ſũt aues, quæ canẽdo aduerſa ſignãt vt paulopoſt infœlix vates. e ¶ Pelagi volucres, quia dicunt Ponti & Terræ filiæ, Vñ inſulas habitant partẽ terræ, partẽ maris tenẽtes Alii dicunt eas Neptuni filias, quia ferre prodigiorũ oium pr̃ eſt, nec imerito. Nã ſm Mileſium Thaletem oĩa ex humore procreantur. vnde eſt Oceanũq; patrem rerũ. hinc fit vt quotienſcunq; deſunt parentes, redeat in gñalitatem, ſic & peregrinos Neptuni filios dicimus, quorum ignoramus parentes. Alii aũt dicunt Harpyias filias Thaumãtis & Electræ. f ¶ Vim plumis vllam, nãle. n. eſt vt eludat ictũ plumarũ leuitas. vnde & addidit plumis Nam quod Donatus dicit Ideo eas fuiſſe inuulnerabiles, quia de ſtyge erant natæ, non probatur. g ¶ Veſtigia, pedum ſigna. h ¶ Infœlix vates nuncia infœlicitatis, vt Home. μαντικακῶν. i ¶ Rupit vocẽ, cũ indignatione loquit, vt Quid me alta ſilentia cogis Rũpere? Et notandũ vt ſupra diximus Rumpit vocem. K ¶ Laomedontiadæ. i. periuri, a rege natum opprobriũ, qui deos feſellit. l ¶ Patrio regno, Neptunio. m ¶ Accipite ergo, quia nos bellis appetitis, ac ſi diceret. vt futurã famem iã nunc timere poſſitis.

DON ¶ IVSSI, verbum eſt nõ participium. ¶ Diſponunt enſes, Breuiſſima fuit narratio in q̃ ſolum videt & bellum eſſe gerẽdum, & propterea arma capiunt. At illi q̃q; nõ iuſſerat, induſtria ſua capta arma occultarũt. ſapientibus enim locutus fuerat. ¶ Precelſa rupe, qui viderat parari vehementiã belli ¶ Bellũ inuectio quã nõ oportuit hĩc principia. fuit enim iraſcentis. Fuit breuis inuectio ſed oĩa continet. nam aſſeruit perſonam ſuam innoxiã. Deformauit aduerſam appellando Laomedõtiadas. Dixit cauſam inuẽtos ſtractos. & ꝓpoſuit inuaſionis crimen. Dixit criminis augmentũ & poſt violentam in armenta addit q; de expugnatiõe dominarũ cogitauerint. ¶ Dixit inſontes, Dixit factũ nõ tñ factũ fuit, ſe l pro facto tenet qd facere cogitarunt, Nã inuadere greges. Armare iuuẽtutem eo tendit, vt eriperent alienũ imperiũ Non male quæſitũ ſed relictũ a parentibus. Vltio aũt eſt qd diu expectent qd metuant. ¶ Figite. i que inſixa vox vulnerẽt, Dat aũt orationi auctoritatẽ, cum veluti ex ꝑcepto Iouis illa dicer̃ demonſtret, & apollinis iuſſu & ſibi aliquã tribuit ꝑtãtẽ. cũ dicit furiarũ maxia Nam, ꝑp hoc digna vr̃ pp quã triſtitia nunciarentur.

CHR ¶ DAT ſignũ q. d. canit claſſicũ. Claſſicũ n. canere dicebant cũ ſignũ dabant quo milites pugna inirent. Cũ aũt reuocabant, tũc canere receptui dicebãt. ¶ Specula, ex loco eminentiori vñ latus ſit ꝓſpect⁹, hĩc feneſtrę ſpeculæ dicunt. ¶ Rupit vocẽ Q. d iraſcẽtis ſignũ erat. ¶ Bellũ, optimũ pricipiũ patheticę orationis, qm̃ abruptũ eſt, & a criminatione cũ ĩterrogatiõe ĩcipit. vitupatq; a noĩe vl̃ a p̄ſẽte quæ ſunt de attributis pſonis ¶ Laomedõtiadæ ergo. i impii ĩfideleſq; in deos, vt Laomedon fuit, hic enim pr̃ Priamo extitit, de quo fabula eſt ipſum ad mœnia vrbis q̃ ab Hercule diruta fuerant reſtauranda Apollinem & Neptunũ cõuocaſſe. & ꝑciũ igẽs pollicitũ fuiſſe, ſed pfecto ope nõ ſoluiſſe. hic in geor: Satis iam ſanguine nr̃o Laomedonteæ luimus piuria troiæ. ¶ Bellum, cognominatio eſt, qua ſummopere exprimit in vehẽtis indignatio, & ardor. ¶ Pro cæde boũ q. d. petitis pœnas pro ea re p q̃ dare deberetis ¶ Patrio ĩſontes, a loco vt nos p̃riã fugim⁹, & a cã vt piit iuſtiſſim⁹ vnus Qui fuit in teucris.

¶ QVÆ

Quę[a] Phœbo pr̃ oĩpotẽs mihi phœb[s][b] apollo
Prędixit vobis furiarum[c] ego maxima pãdo.
Italiam[d] curſu petitis ventiſq; vocatis.
Ibitis Italiam portuſq; intrare licebit.
Sed non ante datam cingetis mœnibus vrbem
Quam[e] vos dira fames noſtręq;[f] iniuria cędis
Ambeſas[g] ſubigat malis abſumere menſas.
Dixit. & in ſiluas pennis ablata refugit[h].
At ſociis ſubita gelidus formidine ſanguis
Diriguit cecidere aĩ. nec iam[i] amplius armis
Sed[k] votis precibuſq; iubent[l] expoſcere pacem
Siue[m] Deę, ſeu ſint dirę obſcœnęq;[n] volucres.

SER a QVÆ Phœbo pater oĩpotens, tribuit auctoritatẽ, ne poſſint a ſe dcã ↄtẽni. Simul notãdũ Apullinẽ q̃ dicit a Ioue cognoſcere. b Phœbus apollo, purus & ĩpollutus, & eſt Apollis ſixũ antonomaſiũ, qđ alii dari non pōt, nã ſunt alia côia, vt Pr̃ oipotẽs. c Furiarum maxĩa, adeo ipſę ſũt furię vt & vnũ epitheton hẽant, & cauſis cõſentiãt nã ait de Tiſiphone Furiaꝝ maxĩa iuxta Accubat, & manibus[i] ꝓhibet cõtingere mẽſas, qđ ẽt hæ faciunt, & iſterẽtes troiãis famẽ & ꝑnũciantes. d Italiã curſu petitis, ex his q̃ norũt fidẽ dicẽdis accommodat. e Quã vos dira fames, vt Varro in ſcdo diuinaꝝ dicit, oraculũ hoc a Dodonęo Ioue apud Epirũ acceperunt, qđ mõ dixiſſẽ fingit Harpyias. & tñ colorate tangit hiſtoriã dicẽdo, Quę phœbo pr̃ oipotẽs. f Nẽq; iniuria cædis, iſta mẽtiſ. Nã iminẽs troianis fatalis eſt fames. g Ambeſas, vndiq; eſas, hoc eſt rotũdas. Maiores n. has hẽbant i honore deoꝝ paniceas. ſ. h Refugit, nõ metu. nec.n minãtib⁹ cõgruit, ſed ne poſſit placari. i Nec iã amp. armis, ſubaudi vſi ſũt nec .n. põt eẽ ab ĩferiori zeugma, qđ plerũq; fit, vt p oĩa vnus ſermo ſufficiat, vt Troiugena interpres diuom q numĩa Phœbi, Qui tripodas clarii lauros, q ſidera ſentis, p oĩa ſentis itelligis, plerũq; aliud ſubaudiſ, vt ĩ loco. Itẽ Diſce puer virtutẽ ex me verũq; laborẽ, Fortunã ex aliis, Subaudi opta. Nã fortuna nõ diſciſ ex aliis. K Sed votis ꝑcibuſq;, duplici rõne placãſ numĩa aut votis, aut ꝑcib⁹. Vñ ẽ iunonis magnę ꝑmũ ꝑce numẽ adora. Itẽ iunoni cane vota libẽs. l Iubẽt, volũt, vt Infandũ regia iubes renouaſ dolorẽ. m Siue deæ, qa diuinãt. n Obſcœnæq; volucres qa in his vẽtris cernebãt ꝓluuiẽ. Bñ aũt ẽt ſi aues ſũt diẽ eas placãdas, pp peſſima omĩa.

DON ITALIAM, hæc poſuit, vt ex iis faceret fidẽ ſequẽtibus. Sed nõ ante datã, oſtendit q; neceſſitati famis nõ licito remedio, ſed ſacrilegio eẽnt ſubuẽturi, Nã mẽſas dicit q̃ ex frumẽto ↄtectæ diis penatib⁹ cõſecranſ, & ne hoc gen⁹ pœnę ab vltione harpyiarũ diſcretum videatur; addit noſtræq; iniuria cædis.

Cecidere, qui ſpe ꝓſperoꝝ fuerant in ſublime ꝑducti. Siue deæ. q. d. nõ erat reſpiciendũ an deæ eſſent, an mõſtroſę volucres dũmõ fierẽt ea q̃bus iminẽtia mala remoueri poſſent. At pr̃ Anchiſes, huic ſp dat partes cõſilioꝝ, & ſciam ſacrorũ, ſic in flãma Aſcanii ſic in piaculo Polydori ergo, & hic omiſſo erroꝛ alioꝝ nõ rogat harpyiã quã cõſtat monſtroſãꝫ, & q̃ alioꝝ iuſſiones ꝓtuliſ ſe ꝑſiteſ, ſed magna numina, ipſa .n. placãda fuerãt a q̃bus diri nũcii eſſet origo. Obſcœnas, aliq putãt dici obſcœnũ ex ob & cœnũ, & dici a gręco verbo κοἰνοω .i. ſordidũ reddo, vñ nos dicimus in qnto. Ergo p œ diphthongõ ſcribẽdũ eſſet Alii volũt ex ob & cano, & tũc careret diphthõgo, Varro tñ ait ex ob & ſcæna, & ſic hẽet diphthõgõ æ. Alii dñt obſcœnos dici ab oſcis q eẽnt ppl̃i malis morib⁹. Obſcœnum

CHR QVÆ Phœbo pr̃, imitatus eſt Æſchylũ, qui refert oĩa vaticina eſſe a ioue. Ait Macr. Ibitis italiã, amara oĩno oratio. Pronoſticatur.n.in eo qđ cupiunt eos inuẽturos calamitatẽ. Naſcitur.n. maxim⁹ mœror cũ in eo qđ tantopere queſiuimus, & concupiuimus euenit ꝑter ſpẽ. Prædicẽdo aũt incipit a veris, vt illis ſibi fidẽ cõparans, q̃ infert deinde falſa veriſimilia reddat. Ambeſas, circum eſas. Am n teſte Priſciano circũ ſignat. Sunt aũt qui dicant conſueſſe Priſcos orbiculatas paniceas mẽſas adhibere, in q̃bus carnes inciderent, vt q̃nq; faciunt reges. Subigat, cogat, vt caſtigat, auditq; dolos, ſubigitq; fateri Item excolere, vt Ante iouẽ nulli ſubigebant arua coloni. Hinc etiã bene ſubactum ingenium dicimus. i bene excultum, & per quandam tranſlationẽ dicimus acuere ferrum, vt ſubiguntq; in cote ſecurim. Malis Maxillis, antiqui enim maxillas axillis, & vexilla dixerãt iuniores aũt. vt vaſtioris litteræ ſonitum effugerent pro iis malas alas dixerunt. Cum autem mala in hac ſignificatione, eſt, aut arborem fructumue, & quem in naui arborẽ quoq; dicimus. Notare volumus prima producta profertur. Tum littore lunem quo eſſent religatæ naues.

At pater anchiſes paſſis[a] de littore palmis
Nũina[b] magna vocat meritoſq;[c] īcidit honores
Dii[d] prohibete minas. Dii tale auertite[e] caſum
Et placidi ſeruate[f] pios tum littore funem
Diripere excuſſoſq; iubet laxare rudentes.
Tēdunt vela Noti fugimus ſpumātibus vndis
Qua curſum vētuſq;[g] gubernatorq; vocabant.
Iā medio appet fluctu nemoroſa[h] zacynthos
Dulichiumq; Semeq;[i] & Neritos ardua ſaxis.
Effugimus[k] ſcopulos ithacę Laertia[l] regna
Et terram altricem ſęui execramur Vlyxis.
Mox & Leucatę[m] nimboſa cacumina montis.
Et formidatus[n] Nautis aperitur Apollo.
Hunc[o] petimus feſſi & parcę[p] ſuccedim⁹ vrbi.
Anchora de prora iacit. ſtant littore puppes.

SER a ¶PASSIS, ſolutis. b ¶Numina magna, Iouē, Mineruā, Mercuriū, ſm ſamothracas. c ¶Meritos, cōgruos. i. expiatorios. vñ & ſequit. d ¶Dii phi. mi. e ¶Auertite caſum, bene ēt ſi cōtingat caſum credit eſſe, nō vltionem. f ¶Seruate pios, ꝑpter ſacta ab eis ſacrificia. g ¶Ventuſq; gubernatorq; vocabāt honeſti⁹ hac elocutione ꝑ pluralem numeꝝ vtimur, licet poſſit & ſingularis eſſe. h ¶Nemoroſa zacynthos, inſulas græciæ cōmemorat. i ¶Sameq; cephaleniæ eſt iſta, nā ſamos in Aſia eſt. K ¶Effugim⁹, trāſimus celeriter. l ¶Laertia regna, irriſorie quū ꝑmiſerit ſcopulos, vt īmania ſaxa Veſtris eure domos. m ¶Leucatæ nimboſa cacumina mōtiſ, leucas mons eſt altiſſimus in ꝑmontorio Epiri iuxta Ambraciā ciuitatē, quam Auguſtus Nicopolin appellauit victis illic Antonio & Cleopatra. Ibi & tēplū actiatico in ꝑmōtorio Apollini cōſtituit, & ludos actiacos. Vñ nunc Virgi. in honorē Auguſti, ꝙ ipſe facit, dat eius origini. Nā & æneā dicit illic ludos celebraſſe, vt alibi inducit æneā ꝑmittētē tēplū Apollini, qđ feciſſe cōſtat Auguſtū, vt Tū Phœbo, & triuiæ ſolido de marmore tēplū Conſtituam. n ¶Et formidatus nautis, aut pp aſperitatē locoꝝ, qa ſaxoſa ſunt, Aut vt qdam volūt, qa moris erat aliquē ei de nautis immolari. o ¶Hūc pe. occurrebat cur formidatū petiſtis: ideo ītulit feſſi. p ¶Paruæ vt ambraciæ.

DON ¶MERITOS, pro magnitudine petitiōis cōuenictis, vel meritos ſm interiorē ſacroꝝ ſcientiā ¶Dii phibete, poterant hæc eſſe vera, & nō vera, hocq; cognoſcebat Anchiſes, ꝙ ex verbis ſuis apparet Nam cum dicit Dii phibete minas, oñdit nihil fuiſſe diſpoſitū, ſed phibete inqt minas ne orireſ fauor diuinus ¶Auertite caſum, vt ſi vere eſſet caſus eiuſmodi qui potuiſſet exiſtere auerteretur. Ergo ſingl'a ſingulis dedit ſupra dixit phibete, hic auertite, vt phibereſ naſci qđ nō erat. Auerteretur aūt qđ credebaſ ingruere. ¶Formidatus, non fugerunt qa feſſi indige

bant refectione, & fuit occaſio vt ludos celebrarent in honorē eius dei cui tm̄ debebant ergo nō luxus fuit cā ludoꝝ egētib⁹, & peregrinantibus, ſed gratulatio ſeruatæ ſalutis.

CHR ¶EXCVSSOS laxare, nā excutiendo vehebanſ anchoræ, atq; inde rudētes prios extēſi laxabanſ. Oſtēdit aūt ex his verſibus ꝙ ꝓperanter enauigauerint. ¶Gubernator, græcū eſt illi. n. κυβερνητην dīt. Nos x in. g & v in. u. mutamus, nā g media eſt inter. c. & ch. Vñ fit crebra mutatio, κυβιος gobi⁹ ὠρ αχνη a ragne, eſt autē gubernator ꝓpe nauis rector, ſed per trāſlationem refertur ad multa & maxime ad rem. ¶Zacynthos de hac Inſula Home.
οἳ τ᾽ ἐξ ἀκυνθον ἔχον ἠδ᾽ ... ἀμφινεμοντο.
Sunt aūt iſtæ inſulæ e regione coryuthiaci ſinus, vbi ēt ſunt echidnades e numero quarum eſt Dulichium de quibus Home.
οἵ ῥ᾽ ἰθάκην εἶχον, καὶ νήριτον εἰνοσίφυλλον.
Ex oīb⁹ his inſulis milites ad Bellū Troianū duxit Vlyxes. ¶Ardua ſaxis, mōtuoſaſ oſtēdit. Quod ēt demſtat Home. cū ea appellet, εἰνοσίφυλλον .i. frōdes qtiētē, nā In montuoſis locis magis vigent vēti, q frōdes, arboreſq; dimouēt ¶Laertia, a laerte pr̄e Vlyxis, nā ex Ioue natus eſt arceſius, ex arceſio laertes, q Vlyxem genuit. Theodōtius āt refert anticliā Vlyxis matrē anteq̄ Laerti ꝯiū gereſ, Siſypho Aeoli filio nupſiſſe, & Vlyxē cōcepiſſe. leōtius vero addit illā cū ad oraculū cōſultura accederet a Syſipho captā, & grauidā factā diſceſſiſſe. ¶Altricē, nutricem. Alo. n. in ſupino altū facit. ¶Leucatæ, ꝑmōtoriū epiri eſt de quo ſcribūt ſiqs nimio aſſect⁹ amore ex eo ī mare ſubiectū ſe deiecerit liberari ab amoſ hic Sappho cū nō ignibus æqs Vreris ambraciæ terra petēda tibi eſt. Phœb⁹ ab excelſo qtū pꝫ, aſpicit æquor acteū populi, leucadiūq; vocāt, hinc ſe deucalion pyrrhæ ſuccēſus amore Miſit, & illeſo corpore ꝑſſit aqs, Nec mora iuſſus amor tetigit

tigit

tigit letiſſimá pyrrhæ Pectora deucalion igne leuatus erat. Appellatur autem a colore petræ candidantis, nam λευκὸν album eſt. ſ Apollo, ſinus ambracius eſt, cuius hoſtiũ paulo maius eſt q̃ ſtadia.iiii. Circuitus vero amplectitur ſtadia.ccc. ingrediẽtibus hoſtiũ a dextra apollinis actii tẽplũ quoddá i tumulo hoſtiũ eminẽs, alt Stra. circũuoluiť, ħ Hom. de. áno. ἡ μὲν δ' ἐνιατος ἐστι μεγιθεοπιων ἐνιαυτος.

Ergo inſperata tandem tellure[a] potiti
Luſtramurq;[b] Ioui, votiſq; incendimus aras,
Actiaq;[c] illiacis celebramus littora ludis.
Exercent patrias[d] oleo labente palęſtras
Nudati ſocii iuuat euaſiſſe tot vrbes
Argolicas, medioſq; fugã[e] tenuiſſe p hoſtes.
Interea magnũ[f] Sol circũuoluitur annum,
Et glacialis hyems Aquilõibus aſperat vndas.
Aere[g] cauo Clypeum magni geſtamẽ abantis[h]
Poſtibus aduerſis figo & rem[i] carmine ſigno.
Aeneas hęc de[k] Danais victoribus arma[l].
Linquere tũ portus iubeo, & cõſidere trãſtris.
Certatim ſocii feriunt mare & ęquora vertũt.
Protinus aerias[m] Phęacũ[n] abſcondimus[o] arces.

SER a ℂ TELLVRE potiti potior & illa re dicim⁹, & illius rei, ſed p ſeptimũ in vſu ẽ, p genitiuum figurate poniť. Saluſti. Vt primus q̃ legatos videret adherbalis potiretur. Legimus & accuſatiuũ caſum, ſed vti nõ poſſum⁹ Ter pħia potiť commoda. b ſ Luſtramurq; Ioui, aut luſtramur.i. purgamur vt Ioui ſacriſicemus, aut certe luſtramur Ioui i. expiamur piaculũ n. cõmiſſum fuerat tauro in thracia imolato, vt ſuꝑ diximus, & lʒ multa fuiſſent ſecuta ſacrificia, itelligebať adhuc tñ numẽ iratũ nõ deſinẽtibus malis. Sciẽdũ ſane moris fuiſſe vt piaculo cõmiſſo ludi celebrarentur. Nã quũ iracũdia mẽtis deũ romani laboraret, & eam nec ſacrificiis nec ludis placare poſſent, qdá ſenex ſtatutis ludis circenſibus ſaltauit, q̃ ſola fuit cã placationis. Vñ & natum ꝓuerbiũ eſt, O mina ſcda ſaltat ſenex. c ſ Actio littora, vt ſuꝑ dixim⁹ pp Auguſtũ dicit, q illic ludos ſtatuit agonales. d ſ Pŧias palæſtras, palæſtræ vſus primũ apud atheniẽſes repertus eſt. Troiani aũt ꝑter Dardanũ & Teucrũ ẽt ab atheniẽſibus originẽ ducũt. vñ & Mineruã colunt hinc eſt in.ii. Neu populũ antiqua ſub religiõe tueri Antiqua ab athenienſibus tradita. Iliacis ergo Atheniẽſibus. vñ ilienſes didicerunt. e ſ Fugã renuiſſe, fœliciter nauigaſſe, nã tenere eſt iplere, vt Ni tẽneãs, curſus.i. impleant. & põt intelligi ſm cõem ſenſuȝ ob hoc eos luſtratos .i. expiatos ſacrificaſſe, & ludos celebraſſe, quia hoſtiles terras ꝓſpera nauigatione trãſierãt. f ſ Magnũ ſol circũuoluitur annum, Antiqui tpa de ſideribus cõputabãt, & dixerũt primũ lunarẽ annũ triginta dieꝝ. Vñ inueniť vita in aliquibus nonigẽtoꝝ annoꝝ.ſ. lunarium poſtea ſolſtitialis annus repertus eſt, qui xii. cõtinet menſes. Mox maiore cura annũ eſſe magnũ voluerũt oib⁹ planetis in eũdẽ recurrẽtibus locum, & hic ſit vt ſupra diximus ſm Cicerõis Hortẽſiũ poſt annos. xii. milia noningẽtos qnquagintaq̃ttuor ſolſtitiales.ſ. bñ ne ergo nũc magnũ addidit ne lunarẽ itelligeres. bene ſolis nomẽ ne qa dixerat magnũ illum planetaꝝ acciperes, de quo varia dñr & a Metone, & a Ptolomæo, & ab eudoxo, & ab ipſo Tullio, nã in libris de deoꝝ natura tria milia annoꝝ dixit magnũ tenere annum. g ſ Aere cauo clypeum æris caui, vt pulchra ꝓle. h ſ Abãtis, penultima hẽt accẽtũ, & hũc Abantẽ intelligamus occiſum cũ androgeo. i ſ Rẽ carmĩe ſigno, rẽ votũ.i. volũtatẽ. Et ſciendum carmẽ dici quicqd pedibus cõtineť. Nã & hic vnũ verſum carmẽ dixit, & in bucolicis duos, vt Superaddite carmẽ Daphnis ego in ſiluis hinc vſq; ad ſidera notus Formoſi pecoris cuſtos formoſior ipſe. K ſ De danais victoribus, irriſio eſt, vt victoreſq; cadunt danai. l ſ Arma, cõſecrauit ſubaudis. m ſ Aerias ar.i. altas. n ſ Phæacũ, corcyram inſulam dicit ſitam inter Epirũ & Calabriam, vbi regnauit alcinous. o ſ Abſcondimus, nauticus ſermo. Sane mira vſus eſt celeritate, vt ante abſconditam qua viſa inſulam diceret.

ℂ MAGNVM, deeſt per. ſ Æneas hæc, Breuis titulus vberem continet latitudinem. ſ Æneas po. æneas ſcripſit. Nã fuit memorabile ad illa eũ loca venire potuiſſe, tutũq; fuiſſe. vbi erat periculũ manifeſtũ habuiſſe arma ſublata victoribus, & ipſorũ ſedibus oſtẽtationis cauſa poſuiſſe, addidiſſe quoq; epigrãma qđ & ſuam gloriaȝ teſtaretur, & illorũ qui victores receſſerant ludibria, fecit fortunæ beneficio, vt apud victores arma ipſis erepta publicæ locaret. DON

ℂ PHÆACVM, apud hos regnauit alcinous. Qui Vlyxẽ naufraguȝ hoſpitio ſuſcepit. CHR

Littoraq; Epiri legimus portuq;[a] ſubimus
Chaonio & celſam Butroti[b] aſcẽdimus vrbẽ.
Hic incredibilis[c] rerum fama occupat aures.
Priamidem Helenũ graias regnare per vrbes
Coniugio Aeacidę Pyrrhi. ſceptriſq; potitũ.
Et patrio[d] Andromachẽ iterũ ceſſiſſe[e] marito.
Obſtupui miroq; incenſum pectus amore
Compellere virum & caſus cognoſcere tãtos.
Progredior[f] portu claſſes & littora linquens.
Solenneis[g] tum forte dapes & triſtia[h] dona
Ante vrbem in luco[i] falſi[k] Simeontis ad vndã

SER a ¶PORTVq; ſubim⁹ chaonio, vt ſubeũt muro nam ſi chaonios legeris, difficilis eſt ſcanſio non excluſo. ¶Butroti vrbem ideſt buttotum, vt fontem timaui hęc autem ciuitas eſt in Epiro eſt paro, cuius chaonia, q̃ ante Moloſſia dicta eſt. c ¶Incredibilis rerũ fama, incredibilium rerũ fama & bene nõ credit. Vñ poſtea interrogat Pyrrhin cõnubia ſeruas? d ¶Patrio marito, atq Thebana fuit, ſed aut puinciam pro patria poſuit, vt Italiam q̃ro patriã. itẽ ſaluſtius hiſpaniã ſibi patriã eſſe, Aut certe ſm ius locutus eſt, qa vxor viri domiciliũ ſequit. iũcta ergo Hectori facta troiana ẽ, nã & ceſſiſſe de iure verbũ ẽ. Cedi n. hæreditas dr. e ¶Ceſſiſſe marito, ɔſuetudinis regiæ fuit, vt legitimã vxorẽ nõ hñts, aliq̃ licet captiuã, tñ p legittima hẽrẽt adeo vt liberi ex ipſa nati ſuccederẽt. Pyrrhus hãc quaſi legittimã habuit, & ex ea filiũ moloſſum ſuſcepit, poſtea cũ vellet Hermionẽ Menelai & helenæ filiã Oreſti iã deſponſatã ducere vxorẽ Oreſtis inſidiis in tẽplo Delphici Apollinis occiſus ẽ. Verũ moriens pcepit vt Andromache, q̃ apđ eũ cõiugis locũ tenuerat Heleno daret pp ſupradictũ beneficiũ. quo eũ a nauigatione prohibuerat, inde factũ eſt vt teneret regnũ priuigni, qui ſucceſſerat patri, a quo Moloſſia dicta ẽ pars Epiri, quã Helenus poſtea a fratre Chaone, quẽ in vẽatu p ignorãtiã dr occidiſſe, Chaoniã noiauit quaſi ad ſolatiũ fratris extincti. f ¶Progredior portu claſſes & lit. linquẽs, hyſterõ pteron in ſenſu ante. n. linquit littus, & ſic a portu pcedit. Notandũ ſane finitũ eſſe verſum participio, qđ raro latinis ẽ, & apud gręcos vitioſiſſimũ, g ¶Solẽneis, legittimas anniuerſarias. h ¶Triſtia dona, tale eſt illud, Quẽ ſemp acerbũ, Semp honoratũ (ſic dii voluiſtis) habeo. i ¶In luco, lucũ vt ſupra diximus nunq̃ ponit ſine religione, nam in ipſis habitant manes piorum, q lares viales ſunt. vñ in. vi. Nulli certa domus, lucis habitamus opacis. K ¶Falſi, ſimulati.

DON ¶PRIAmiden. helenum mira res a pſona q̃ frater Paridis victus regnaret inter victores a loco, vt Troianus in græcia a numero, nõ per vnam vrbem, ſed p plures, a fortuna vt regnaret potius Pyrrhi ɔiugio ac ſceptro Ergo incredibile vxorem pyrrhi euerſoris Troiæ hominem ex priami genere habere, & cum pyrrus vita ceſſiſſet andromachen iterũ patrio marito ceſſiſſe. ergo obſtupuit æneas potiuſq̃ maritus ſit.

CHR ¶LEGImus. trãſimus neq̃ ſolum in mari dicimus, ſed ẽt in terris. ſtatius, Talis opaca legens nemorum cademius heros. ¶Epiri, erat hæc regio a tẽpeſtate vrbibus populiſq; frequẽtiſſima, ſed deinde ſub Romano ĩperio pp crebras defectiones ad ſolitudinẽ pene a Romanis redacta eſt. Nã paulus æmili. ſubacta macedonia ſuperato Perſę lxx. epirotaꝝ vrbes euertit & centũ atq; qnquaginta hoium milia in ſeruitutẽ redegit ait Polybius. Moloſia dicta eſt a moloſſo filio pyrrhi & hermiones filiæ menelai & helenæ, alii filiũ pirrhi & andromaches volũt eẽ moloſſum Butroti hæc vrbs ſequentibus tpibus Romanorũ colonia facta eſt. ¶Incredibilis. Quis. n. credat victos inter victores regnare. ¶Priamidẽ. q. d. filiũ eius in quo euertendo decẽ annos vniuerſa Græcia laborauit. ¶Priamidẽ ergo & paridis raptoris fratrẽ. eius i quã paridis q dolo, ſi Home. ſeqmur Pyrrhi pẽrm achillẽ ĩteremit. ¶Priamidẽ p graias, victũ p victores. ¶Cõiugio æacide pyr. auget ꝙ non mõ regnauerit, ſed & cõiugio pyrrhi victoris ſupbiſſimi, & a quo i ſeruitutẽ abductus fuerat ſic potit⁹, & ãdromache ex captiua ſe ad patrias nuptias & ad regiã familiã reuocauerit, nõ ergo miꝝ ſi obſtupuit æneas hæc audiẽs, opſtupere autẽ pprie ẽ cũ corpus aut aliq̃đ i corpore mẽbrũ aut ſenſum aut motũ amittit. Sed ad aium trãſſerimus, & cũ dicimus ſtupere cũ aliqua magna re, aut horrẽda aut ſũmopẽ mirabili oẽm aliũ ſenſũ amiſit, & i ea ſola attõitus ẽ. ¶Cõpellare, familiariter alloq. ĩterpellare vero ẽ moleſtũ ſermonẽ ĩferẽ. Apellare vero ẽ cũ a iudicio qđ iniquũ putamus ad aliũ iudicẽ ɔfugimus. Q đ & puocare dicim⁹, ſi dicimus appello populũ & puoco ad populũ, ¶Falſi. nã cũ fuiſſet huic aliud nomẽ a ſimeõte ſuæ pŧię flumine ſic illud appellabat. Diriguit

Epirus

molosſia

Digitized by Google

gult ex ſubita ac maxima animi perturbatiōe timet ſibi vita & oīs ſanguis ad tutādū cor, qd arx vitæ ē recurrit, vñ corpus deſtitutū a ſanguie, in q̄ vita calorq̧ ē, frigeſcit & palleſcit. Hinc nerui qbus mēbra flectunſ ex frigore ſuū officiū pſtare nō pñt, ac ppea corp⁹ riget. i. inflexibile manet. Transſerſ ad animum, & dicimus iudicem rigidum. i. inflexibilem.

Libabat cineri Andromache maneſq;[a] vocabat
Hectoreū ad tumulū[b] viridi[c] quē ceſpite inanē
Et geminas[d] cām lachrymis ſacrauerat aras.
Vt me cōſpexit venientem & troia circum
Arma amens vidit magnis exterrita mōſtris[e]
Diriguit[f] viſu in medio. calor[g] oſſa reliquit.
Labitur. & longo vix tandem tempore fatur.
Vera[h] ne te facies verus mihi nuncius affers
Nate Dea: viuis ne[i]? aut ſi lux alma receſſit
Hector[k] vbi ē? dixit: lachrimaſq; effudit & oēm
Impleuit clamore locum. vix pauca furenti[l]
Subiicio & raris turbatus vocibus hiſco[m].
Viuo[n] equidem: & vitam extrema p oīa duco.
Ne dubita. nam vera vides.
Heu quis te caſus deiectam coniuge tanto
Excipit[o]? aut quę digna[p] fatis fortuna reuiſit?
Hectoris[q] Andrōache Pyrrhi cōnubia[r] ſeruas?
Deiecit vultum & demiſſa[s] voce locuta eſt.

SER a ℂMANESq; vocabat, ſacrificiis inani ſepulturæ cōciliabat manes hectoreos, & bñ in luco vt diximꝰ ſupra. b ℂAd tumulū. i. cenotaphion. c ℂViridi ceſpite, herboſo. d ℂGeminas, vnā marito, alterā filio, Aut certe illd reſpicit, qa inferi pari gaudent numero, Et ecce duas tibi Daphni. ſuperi vero ipari numero, Deꝰ ipari gaudet. e ℂMōſtris, rebus inſperatis. f ℂDiriguit viſu in medio, dū me ternit obſtupuit. g ℂCalor oſſa reliqt. i. extimuit, vt Soluunſ frigore mēbra. h ℂVera ne te facies, ordo eſt O nate dea affers ne te mihi vera facies verꝰ nūcius. i ℂViuis ne? & ſm affectū muliebrē interrogat, & bñ ſuſpicaſ, nā & inferis ſacrificat, & in luco, in q̄ habitant manes. K ℂHector vbi eſt? hoc ad Æneæ ptinet gloriā, vt ab Hectore nunq̄ diſceſſiſſe videaſ. Sētit āt ſi vmbræ vñr in ſacris, cur nō eoꝝ magis qbus ſacrificaſ. l ℂFurēti, incōſolabilr & ipatiēter dolēti. m ℂHiſco, hiſcere eſt hiare, nec loq poſſe, nā qui nimiū mœrēt ſingultibꝰ ore ēt apto ūba reddere nō pñt. n ℂViuo eqdē, ac ſi diceret, ſi tñ vita ē iſœliciter viuere. o ℂExcipit, ſignate locutꝰ ē, qa deiectā dixerat, excipiūtur. n. q̄ cadūt. p ℂDigna, cōgrua & priori cōueniens. q ℂHectoris Andromache, ſi andromache, ſequentibus iunge, ſi andromachen ſuperioribus. r ℂCōnubia ſeruas, tenes vt in. vii. Et nunc ſeruat bonos ſedem tuus oſſaq; nomē. s ℂDemiſſa, humili.

DON ℂMONſtris, Mōſtrū fuit in quo tpe manibus parētaret æneas apperet, vt & ipſe mortuus putari poſſet ℂCalor oſſa r. Nā turbata mēte recedit calor. Eſt aūt ſapiēs cōſiliū poetæ tractātis pſonā mulieris ſoluētis inferias mortuo & illiꝰ amorē retinētis ex cōfuſione aūt mētis, qa pſectæ vidē nō potuit, icidit in errórē ne eſſet mortuus. Prior vidit mulier prior loquitur æneæ verecundia intemerata reſeruaſ ℂVera ne te facies, et qa armatꝰ & qa i die in q̄ non ſolent videri mortui apparuit exiſtimauit viuū, ex occaſiōe āt loci & parētationis cā putabat mortuū ℂLachrymaſq; effu. hæc oia p̄uenerūt ex mariti recordatione. Nec debuit d alio quā de marito in tāto dolore q̄rere ℂPauca, vel qa plura turbatꝰ nō poſſet, vl qa ipa ex dolore nō fuiſſet plura auditura. ℂHeu, & ipſe icipit a gemitu pp hectoris recordationē. ℂHectoris an. cuꝫ laude hec duo noia extollēda ſūt ℂPyrrhi, cū depſſiōe, qm̄ hoſtis erat, & pris achillis q hectorē occiderat, memoria fuerat odioſa. ℂDeiecit. u. Mota pudoꝛ, & qm̄ ſcm̄ negare nō poterat, ſūmiſſę vocis purgatiōe defēdit.

CHR ℂLAbiſ, ex ſupioribus hoc ſeqtur, vt & cadamus & nō niſi cū ſe animꝰ cōſternatꝰ receperit loq poſſimꝰ, Hæc pturbatio maxime appet i Fœmis q̄ꝛ animꝰ ibecillior ē. ℂVera. ſ. hæc cl'æ ſubmiſſa & dīciēti voce difficulter & lōgiuſculis iteruallis pnūciādæ. ℂLachrymas eſ. ordineꝫ naturæ ſeruauit in muliere. pria. n. cōſternatio cogit ſanguinē ad cor, q̄ cōfugiūt & ſpūs, hinc frigeſcit corpus & debilitaſ, vñ cadit & amittit vocem Ergo nec flet, nec lachrymat, donec paulatiꝫ ad ſe redeat aīus & ſpūs ad ſua officia, ac demū & vociferare & clamaſ valet. ℂVix. p. ſ. tāto. n. furore ex deſiderio pſtini mariti ferebaſ, vt nō relinq̄ret vices rñdēdi æneæ, vel qd meliꝰ eſt adeo pturbatus erā, vt vix pauca rñdere poſſeꝫ. ℂHiſco, ē hio hias os apio hinc dꝫ eē hiaſco, ſꝫ p ſyncopā fit hiſco. ℂVera, non. n. ſum phātaſma aut vmbra, ſed verū corpus.

O fœlix[a] vna ante[c] alias priameia[b] Virgo
Hoſtilem[d] ad tumulũ Troię ſub mœnib⁹ altis
Iuſſa mori quę ſortitus non pertulit vllos,
Nec[e] victoris heri tetigit[f] captiua cubile.
Nos patria incenſa diuerſa per ęquora vectę
Stirpis Achilleę faſtus[g] iuuenēq́ʒ ſuperbum
Seruitio[h] enixę tulimus. qui deinde ſecutus
Ledęã[i] hermiŏen, Lacedęmŏioſq́ʒ[k] hymenęos
Me famulo famulãq́ʒ Heleno trãſmiſit[l] hñdã.
Aſt illum ereptę magno inflãmatus amore
Cõiugis, & ſcelerum[m] furiis agitatus[n] Oreſtes

SER a ℭO FOELIX, bñ & virginitatẽ laudat, & mortẽ, vt oñdat ſe inuitã Pyrrhi ptuliſſe cõnubiũ, & eẽ ſupſtitẽ ſuis miſeriis. b ℱPriameia virgo, Achilles dũ circa muros Troiæ bellũ gereret, Polyxenã viſam adamauit, et cõditione pacis i mrimoniũ poſtulauit, quaʒ quum troiani fraude p miſiſſẽt, Paris p⁹ Thymbræi Apollinis ſimulacrũ latuit, & veniẽtem Achillẽ ad fœdus miſſa vulnerauit ſagitta. Tũc achilles moriẽs petiit vt euicta troia ad eius ſepulcrũ Polyxena imolaref. qđ Pyrrhus ipleuit c ℱAñ alias, iõ fœlicior, qa virgo extĩcta eſt. d ℱHoſtilẽ ad tumulũ qa grande eſt mortis ſolatiũ ꝑmiſſus hoſtis iterit⁹. e ℱNec victoris heri tetigit captiua cubile, ſingula hñt emphaſim ſuã. nã paꝝ erat dñm dicere niſi & victoris adderet faſtum. f ℱTetigit, nõ aſcẽdit, nec voluptuoſum genialẽ lectũ, ſʒ cubile qđ ẽ pecudũ q̃drupedũ. g ℱFaſtus, ſupbiaʒ, & eſt q̃rte declinationis, nã liber q dierũ hʒ cõputationẽ, ſcdæ declinationis ẽ. Vñ errauir Lucanus dicẽdo, Nec meus eudoxi vicef faſtibus annus. h ℱSeruitio enixæ tulimus, hoc ẽ ptulimus, donec in ſeruitio poſitę eniteremur, & bñ plurali vtif numero ad excuſandũ pudorẽ. i ℱLedæam hermionẽ, Ledæ neptẽ. K ℱLacedæmonioſq hymnæos, cũ ingẽti ſelle, ac ſi diceret iſfœlices maritis ſemp, vt Paridi & Deiphobo. l ℱTrãſmiſit hñdã, Herili volũtate nõ lege cõiugii. vnde & hñdã dixit. m ℱScelerũ furiis, matricidio. ſ. qa oreſtes matrẽ occiderat clytemneſtram in patris agamẽnonis vltionem. n ℱAgitatus, ſtimulatus.

DON ℭO FOELIX. Ex cõparatione oſtẽdit ſe illã miſerimã eẽ, fœlicẽ cõparatione ſui, q̃ pudorẽ amiſerit qñ mors in illa excluſit violẽtiã pudoris. Et cũ illã ſolã fœlicẽ dicit, non ſe ſolã oñdit in cã turpi. Virgo ergo periit ſalua caſtitate. ℱAd tumulũ, & non ad cubile, Vñ nulla voluptas potuit peruenire ad mortuũ. ℱCaptiua cubile. nouiſſimã poſuit q̃ maxime ꝑmebaf cã. ℱHeri, vt q inimic⁹ fuerat eẽt dñs. ℱCubile, nõ ad honeſtatẽ, ſʒ ad ludibriũ eſt in vita pducta ℱNos patria, cõcluſa cõparationis parte qua ſe purgauit redit ad ſe, & opponit ſua his q̃ euenerãt caſſandræ, illa. n. incolumẽ patriã reliqt. ℱNos incẽſaʒ, illi⁹ ſun⁹ ſolũ patriã tenet, nos p diuerſa maria ſimus tractæ, ptulimus natũ ex Achille q nulla miſeratione mouebaf. ℱSupbũ, ex victoria, ſeruitiũ ãt nimis põderoſuʒ fuiſſe ex eo oñdit q dixit tulim⁹ & nixæ. ℱQui deinde, Oñdit neceſſitate pyrrho, neceſſitate etiã heleno fuiſſe cõiũctã.

ℭO FOELIX. CHR Ex hoc maxĩe patet q̃ maluiſſet ñ corrũpi, cũ fœlicẽ appellet Polyxenam ex hoc ſolo qđ incorrupta fuerat, q̃uis & in pria ætate, & in regia ptãte ꝯſtitutã, qb⁹ duob⁹ priuari miſerũ vr̃ fœlix dicenda eſt. Mouef aũt hoc pathos a minori, cũ ꝓponif qđ p ſe magnũ eſt, deinde minus oſtẽdimus q̃ illud qđ volumus augere. Ergo auget a loco q dixit hoſtilẽ ad tumulum. A mõ. ℱIuſſa mori, Ergo q̃uis hoſtilẽ ad tumuluʒ, q̃uis iuſſa mori tñ ſortitus nõ ptulit vllos. Siſe eſt illud. O terq q̃terq beati, & illud prœtides ĩplerunt falſis mug. agr. ℱVirgo, pathos ab ætate. Nã ṽgo dr̃ a viridiori ætate. ℱPriameia, a fortuna. ℱHoſtilẽ ad tumulũ, a loco. Duriſſimũ. n. eſt iuuẽculã mulierẽ, & in tã ampla fortuna collocatã mori preſertim ad. t. h ℱFaſtus, non multũ a vero aberrare puto Seruiuʒ quãuis ſint q velint q faſtus in quarta declinatione ẽt de libris intelligaf, aſſerũtq auctoritateʒ nõ ſolũ Lucani. ſed ẽt Varronis, q ait Cæſar faſtus correxit, et Columella ſequor nũc Fudoxi faſtus. Tñ Oui. nõ de faſtibus ſed de faſtis dixit. ℱNeq ſupbiã faſtos ſʒ faſtus appellatã nuſq̃ iueni. Verũ vt notior faſtus appareat. Faſtus eſt ea ſupbia qua quẽpiam nõ dignamur. ℱSortitus, nã ſortibus ſibi diuidũt ꝑdas, & ſorte euenit pyrrho. ℱTetigit cubile, tãq̃ cũ ſtuprãda, & nõ vxor ducẽda ℱSecutus. l. h. Purgat ſuſpitionẽ amoris, nam ſi amor itercesſiſſet, nõ eã reliqſſet. ℱLædeam. q. d. eius mulieris ptũ, cuius nuptiæ ſolẽt eſſe infœlices, qđ explanat cũ dicit. ℱLac. hy. ſuit n. Hermionæ Menelai & Helenæ filia, & Oreſti nupſit, Verũ deinde occiſo agamẽnone & fugato Oreſte illam rapuit pyrrh⁹. Mox iterfecto Pyrrho priori marito reddita eſt. Faſtus

ℭEXCIPIT

Excipit[a] incautū patriaſq[b] obtrūcat ad aras.
Morte Neoptolemi regnorū reddita ceſſit[c]
Pars heleno qui Chaonios cognomīe cāpos,
Chaoniāq omnem Troiano a Chaone Dixit.
Pergamaq[d] iliacamq iugis hāc addidit arcē.
Sed tibi qui[e] curſum venti quę[f] fata Dedere?
Aut quis[g] te ignarū[h] nr̄is Deus appulit oris?
Quid puer Aſcani⁹ ſupatne[i]? & veſcitur aura?
Quem tibi[k] iam Troia.
Ecquę nā puero eſt amiſſę[l] cura parentis?
Ecquid in antiquam virtutē animoſq[m] viriles
Et pater Aeneas & auūculus excitat Hector?
Talia fundebat lachrymans longoſq ciebat
Incaſſum fletus. cum ſeſe amœnibus Heros.
Priamides multis Helenus cōitantibus affert.
Agnoſcitq ſuos letuſq ad limina Ducit.
Et multū[n] lachrymas verba īter ſingula fūdit,
Procedo & paruā Troiam ſimulataq magnis
Pergama, & arentē xanthi cognomine riuum

SER a EXCIPIT, dolo intercipit. b Patrias aras, alii achilleas intelligunt, nam Pyrrhus vt in hiſtoria legimus occiſo pr̄e in templo Apollis tymbræi reuerſus ad p̄riam in numinis iſulationē in tēplo eius Delphico oras pr̄i cōſtituit, & illic ei cœpit ſacrificare. Alii patrias apollineas volūt a pr̄is Achaiæ ciuitate, in q̄ Apollo colit. Nec debemus q̄rere cur nō Delphicas dixerit, quia epitheta in alieno negocio plerumq alia ponuntur, vt in quarto, Italiā magnā grineus Apollo, italiā liciæ iuſſere capeſſere ſortes, cū a Delio tm̄ eū pſtet accepiſſe rn̄ſa. c Ceſſit pars heleno, quō reddita cū pſtet helenū fuiſſe troianū: nec de gręcia vllā habuiſſe partē. reddere aūt eſt datū recipere ſoluit ſic reddit. i. data ceſſit ergo pars heleno, p priuignū vt diximus. d Pergamaq, pgama legendū, non vt pleriq pergameā, q per imperitiā cōtra metrū ſentiunt. Decipiunt āt dū vtrunq deriuatiuū volunt, quū ſit pergama principale. e Qui curſum venti, cum admiratione dictū eſt, qui venti. i. tā proſperi. f Quæ fata tam, nobis fœlicia. g Quis deus, q pſtitit nobis, vt te vidē poſſemus Tale eſt & illud Aeneæ ad Didonem a ſulatoriū, Hinc me digreſſum veſtris deus appulit oris h Ignarū, aliud diſponentem. i Superatne, viuit ſane noue dictū, & caret exēplo, vt pauco ī Virgilio Alii dicūt ſupat ſuperſtes eſt, ſed ſuperſtes pſentem ſignat, vt Cicero in Mureniana, Suis vtriſq ſuperſtitibus. i. pn̄tibus, K Quē tibi iam troia, hemiſtichiū nec in ſenſu plenum. ſunt aūt duo talia, vt hoc & Cōceſſere deum, quē qdam ita compleuit, Conceſſere deum profugis noua mœnia teucris l Amiſſæ cura parentis, ſi parentis Creuſæ accipis, occurrit vnde ſciebat eam periiſſe. & alii dicunt potuiſſe h vel ab Heleno diuinātē cognoſci, vel Aenea requirente per troiā. vt impleui clamore vias, ſed vtrūq viribus caret, parentem ergo patriam accipiam⁹, vt Tulli⁹, ſi tibi patria que cōis oium parens eſt. & eſt ſenſus, dolet ne pdi tā patriam? m Aioſq viri. ſupradixerat, puer, ſed animos viriles ait parentū cōſideratione. vnde ēt in octauo de ipſo ante annoſ animūq gerens, curamque virilem. n Et multum la. ordo eſt, lachrymas multū ſundit iter verba ſingula, nā ſi lachrymans, qd ſundit.

DON PARuā Troiam, in omnibus iſtis verſibus ne minuat magnitudinem Troiæ patriæ oſtēdit hanc nō tantā eſſe ſed ſimilē; nam dixit paruam Troiam & ſimulata pgama arentēq riuū xanti, nec non, & teucris Aeneam auchiſen & Aſcaniū duxit in ſuam domum Reliquos hoſpitia per ciuitatē acceperunt.

CHR PATRIAS, Quia vt ſupra diximus in delo erat ara apollinis genitoris. Reddita, vt debita data. Nā id mandarat ex teſtamento pyrrhus. Ceſſit vt inferior & ſibi ſubiecta, nam cedit maior minori. Chaoniam, (Chaonia) hæc gens nobiliſſima eſt reliquaꝝ epiroticarum. eſt. n. ex genere æacidarū. & quandoq toti epyro imperitauit. Maxime aūt nobilitatur oraculo iouis Dodoneo, qd antiquiſſimum oium q̄ in græcia ſunt Herodotus aſſerit, (Dodonæum oraculum) hancq refert originem, Dux enim ſacerdotes Thebani iouis ab ægypto a phœnicibus ita diſceſſerunt, vt altera in Libyā altera huc veniret, & vtraq in iis locis oraculū cōſtituerunt, vt teſtant ſacerdotes iouis. Verū in hoc oraculi dodonæi notādū eſt duas colūbas nigras ex ægyptiaca Thebe euolaſſe, & alterā in libya hāmonis templum ædificari iuſſiſſe, alterā in dodona ſylua ſup ſagū cōſediſſe, voceq humana locutā dixiſſe. iouis illic oraculū cōſtituēdū, ſacerdotū autem earū, q̄ in dodona fuerunt vetuſtiſſima pmenia vocitata ē, q̄ vero fuit poſt hāc Timarea. Nouiſſima nicandris, ſed idem Hero. putat

has nõ colũbas ſed mulieres fuiſſe. Vez cũ apud græcos antiq̃ ligua pelaſgica pellades .i. colũbæ mulieres dicerent̃ creditas fuiſſe colũbas, & iccirco nigras, q̃m fuſci ſunt hoies in thebaica regione. Qui vẽti & q̃ fata, ſnia eſt ſi veniſti certo quodã cõſilio ſecũdos pfecto habuiſti vẽtos & ſcđa fata, nã pro miraculo eſt potuiſſe te p tot victores hoſtes incolumẽ euadere Ergo q vẽti cũ admiratione .i. q̃ pſperi, & q̃ fata q̃ fœlicia fata, nã ſine ſũmo illoꝝ auxilio tñ piculũ nõ effugiſſes. Sin aũt tibi huc enauigare nõ ppoſueras, qs deus hanc fœlicitatẽ cõceſſit, vt ad tuos nihil tale expectãtes venires: Aſcanios, iterrogat, de eo quẽ amare pcipue oportuit, q̃m mariti ex ſorore fuiſſet nepos, & In quo magna eẽt ſpes future fortitudinis ac pbitatis ponẽda, & qa æneæ filius & hectoris nepos eẽt. Prudẽs ergo poeta q & affectũ mulieris ſatiauerit, & æneæ aſcaniiq; laudandi ſibi occaſionẽ cõparauerit. Antiquã q.d. ſemp aſſuetã illi familiæ. Ergo iã ppriã Paruã, & ſimulata magnis, & arentẽ hæc oĩa pathos hñt qđ citat̃ cum pro maximis rebus nimia nobis compenſata videntur.

Agnoſco[a] Sceæq;[b] amplector[c] limina portæ.
Necnon & Teucri[d] ſocia ſimul vrbe fruuntur
Illos porticibus rex accipiebat[f] in amplis[e].
Aulai[g] in medio libabant pocula Bacchi
Impoſitis auro dapibus paterasq; tenebãt.
Iamq; dies alterq; dies proceſſit: & auræ
Vela vocãt tumidoq; inflat̃ carbaſus[h] Auſtro
Hic vatem aggredior dictis ac talia quæſo.
Troiugena[i] interpres[k] diuũ[l] q numina[m] Phœbi.
Qui[n] tripodas Clarii[o] lauros: q ſidera[p] ſentis

SER a AGNOſco, aut cognomine agnoſco, aut certe qa reparatã audierat Troiã, vt Hic icredibilis reꝝ fama occupat aures. b Scæaq; amplector limia portæ, ſcæa porta dicta nõ a pugnis ãte ſe factis ſcæuis .i. malis, nã & antea ſic dcã ẽ, nec ab itinere ingreſſis ſcæuo i ſiniſtro q ingreſſi nõ recto erant itinere ſed ſiniſtro, ſed a cadauere Laomedõtis, hoc ẽ ſcæomate, qđ in eius fuerat ſupliminio. c Amplector, teneo, vt Amplexæq; tenẽt poſtes atq; oſcula figunt. d Teucri, pro teucridæ e In amplis, qđ eſt regiæ magnitudinis. f Accipiebat, paſcebat. Teren. Accipit nemo melius nrq; plixius. g Aulai, p aulæ. eſt aũt diæreſis de græca rõne veniẽs, quoꝝ diphthõgos reſoluta apđ nos duas ſyllabas facit. h Carbaſus, genus lini eſt, qđ abuſiue plerũq; pro velo ponit̃. Sane in ſingulari hæc carbaſus dicim[9] in numero plurali vero hęc carbaſa. i Troiugena, ac ſi diceret gñoſe. vt alibi, Dardanidæ magni genus alto a ſanguine diuũ. K interpres, vaticinator, q deoꝝ mẽtẽ mortalibus publicas, ſed qa interpres nomen gñale eſt, currit p ſpẽs, nã vt ait Cicero oĩs diuinãdi peritia in duas ptes diuidit̃, nã aut furor eſt, vt in vaticinantibus, aut ars, vt in aruſpicibus, fulguratoribus ſiue fulguritis, auguribus & oĩa iſta ex ſe pendent, ħ ppriis finib[9] cõtineant̃. vñ Vir. oĩa ei dat, quẽ vult pfectũ intelligi, vt hoc loco Heleno. Itẽ alibi i decio, Cui pecudũ fibræ, cœli cui ſidera parent, Et linguæ volucrũ & pſagi fulminis ignes l Diuõ q nu põt & iterps diuum diſtingui. Sane p omnia zeugma eſt ab inferionibus ſentis. m Qui nu. ſen. q ſuſpicis numẽ, & futura prædicis. n Qui tripodas, tripodes mẽſæ fuerũt in templo Apollis Delphici, qbus ſuper poſitæ phœbades vaticinabantur. o Clarii lauros, & h̃ q̃ lẽtis ſubaudi. Clarium oppidũ ẽ in finib[9] colophonioꝝ. vñ Apollo Clarii[9]. Sane q̃rit̃ vtrũ Clarii geminãdũ ſit i, & ẽ ſciẽdũ alr ñ pcedẽ, nã cla breuis iuenit̃, vt Stati[9], Nec clarias hac luce ſores dydimeaq; q̃ſq̃, Per lauros autem oraculũ itelligimus. p Qui ſidera ſentis, q̃ es perit[9] aſtrologiæ.

DON ACCIpiebat, paſcebat, alr .n. nõ in amplis porticib[9], ſed i amplas portic[9] dicendũ fuerat Iãq; dies, argñ benignitatis, cũ nõ vni[9], ſed pluriũ dieꝝ ſit hoſpitiũ. Troiugena plurimũ dat ei gñi, ex quo fuit ẽt ipſe q laudabat. Interpres, Quid fœlicius q̃ noſſe qđ velit dii, & dignũ eẽ p quẽ loquat̃ i hominib[9]. Tripodas, triũ pedũ ſũt. Alio noie cortina appellat̃. Eſt aũt laus plena, nam cũ ſint diuerſa vatum gña, & vix ſingula vaticinatiõis i ſingulis repiant̃. ipſe erat in omnibus verſatus. Eſt color rhetoricus repetitio.

CHR AGNOſco, hacten[9] muliebrẽ orõnẽ mulieri ↄceſſit, nũc viꝝ, vt viꝝ īducit. Sææ ãplector li. por. ex ãplexu oñdit ſibi carã eẽ, & eẽ carã pp noia q̃ ferebat ex veteri troia Fruunt̃, ñ mõ .n. ide capiebãt cõmoda. ſi et voluptuoſe ẽt tractabãt, nã fruimur re d q̃ ſũmã capimus voluptatẽ. Accipiebat, paſcebat. Terẽ. accipit nemo lauti[9]. Aliq̃ñ accipe ẽ itelligẽ vel audire, vt accipe nũc danaũ iſidias, & crimine ab vno Diſce omnes Aulai, æ diphthongus apud nos eſt quæ apud Græcos eſt

tos'eſt αι. Sed nos in diſſolutione non dicimus aulæ, vt eſt diphthongus latina, ſed aulaī, vt eſt αι græca, ſic Lucre. Nunc quæ mobilitas ſit redita materia. ¶ Clarii, Apollinis a claro vrbe, in qua colitur, in hac autem Iupiter Neptūnus & Pluto, vt ait Lactan. in ſtatium, regnū diuiſerunt. Laudat autem conuiuium, & a copia vini, & ab aureis vaſis, & a ſplendore epularum commendat dapes. ¶ Numina phœbi, id vaticinii genus intelligit quod ex diuino furore prouenit, ſed de tota diuinatione dictum eſt. ¶ Sydera, propter aſtrologum.

Et volucrū[a] linguas & præpetis[b] omnia pennę
Fare[c] age (nāq;[d] oēm curſum mihi pſpera dixit
Religio & cuncti[e] ſuaſerunt numine[f] diui
Italiam petere & terras tentare repoſtas[g]
Sola nouum[h] dictuq; nefas Harpyia Celęno
Prodigium[i] canitq; triſteis[k] denunciat iras
Obſcœnamq;[l] famem) quę[m] pria picula vito.
Quidue ſequēs tātos[n] poſſim ſupare labores
Hic Helenus cęſis primum de more[o] iuuencis
Exorat pacem diuum vittaſq;[p] reſoluit
Sacrati capitis meq; ad tua limina Phœbe

SER a ¶ ET VOlucrū liguas'q es augur. b ¶ Et ppetis omina pēnæ, Aues āt oſcines ſūt aut pꝛpetes oſcines ore futura pdicūt ab os & cano ppetes volatu ſignant, ſs ppetes aut ſupiora tenēt, & ppetes vocanf, aut iſcriora, & dnr inferæ. Præpetes āt iō qa oēs aues ſupiora petūt volātes, vel a græce πετομαι .i. volo. c ¶ Fare age, hortātis ē age. i. dic celeriter, & eſt ordo, Tro:ugena farꝛe age q̄ pria picula vito. Quidue ſequēs tātos poſſim ſupare labores, cætera p parēthesim dcā ſūt. d ¶ Nāq; oēm curſum, hipallage eſt', nāq; oē. curſum pſpera dixit religio, ſed ois religio dixit pſpez curſum. e ¶ Cūcti diui, qa qcqd audiuit a diuerſis ad Ionē recurrit, vt diximꝰ ſupra. Quæ phœbo pr oipotēs, mihi phœbꝰ Apollo prædixit. f ¶ Numine, oraculū ſignificat. g ¶ Repoſtas, penitus paſſio p ſyncopam i. παθος pro repoſitas. i. lōge poſitas. h ¶ Nouum magnū more ſuo. i ¶ Prodigiū canit, pdigiū, monſtrū, portentū modico ſine diſcernunf, ſed cōfuſe plerūq; ponunf. ¶ Triſtis iras, deoz. ſ pp iniuriā ſuā. l ¶ Obſcœnāq; famem, aut q̄ hoies ēt ad obſcena cōpellit, vt Male ſuada fames, aut certe q̄ obſcœna auis prædixerat. m ¶ Quæ prima pericula vito, Quidue ſequēs tātos poſſim ſuperare labores, duo petit quēadmodū aut periculis careat, aut qbꝰ cōſiliis par eſſe laboribꝰ poſſit. n ¶ Tantos, q̄tos harpyia pdixerat. o ¶ De more. ſ. ſacrificātū, vt aut de ſacrificātū more reqrit vtꝫ tps pſulēdi eēt, nā & h vehemēter q̄ritur, vt in. vi. Tū virgo poſcere ſata tps ait, aut certe qd & melius eſt, de ſacrificantū more ante neſas expiat ab harpyia pdictū, & ſic venit ad vaticinationē. Vt aūt hic expiatam famē intelligamus, ſequēs efficit locus, vt Aderitq; vocatus apollo, quū cōſtet, niſi i hoc intellexeris loco famis cā nuſq; inuocatū eſſe Apollinis numē, Dubitationem

aūt i hoc loco exorat facit, nā orare ē petē, exorare ipetrare ergo ipetrat pacē aut ad ingrendū tps, aut ad mitigandū famis piculū. p ¶ Vittaſq; reſoluit, i rōne ſacroꝝ par eſt & aię & corpis cā nā plerūq; q non pnt circa aias fieri ſiūt circa corpꝰ vt ſoluē, vel ligaf, quo poſſit aīa, qd p ſe nō pōt ex cognatiōe ſentif. ide ē Vnū exuta pedē vīclis i veſte recincta. bn̄ ergo Helenus cuncta corpis ſoluit, ne qua pte aio religato ad numē accederet.

DON ¶ FARE age, nō iubet ſꝫ hortaf, Prodigia aūt dnr qbus nūcianf aduerſa. Poſcit ide remediū quo aduerſa tolerer, aut poſcit fugē.

CHR ¶ VOLVcrū, pp auguria. ¶ Præpetis, ppetes aues dnr ab Au. Gellio q̄ opportune puolant, aut idoneas ſedes capiunt, qbus vt ait Nigidius Figulus cōtrariæ q̄ ſunt inferæ appellātur, Apolinaris vero ſulpitias eas dicit prepetes, quas Hom. τανυπτερυγας appellat, qm̄ iſtæ maxīe ab auguribus ſpectātur. quæ ingētibus alis patulæ, & porrectæ puolant. Enni ēt ppes pro veloci poſuit in annalibus brundūſiū pulchro puinctū ppete portu. ¶ Vittaſq; r. volebār antiq in ſacris corpꝰ ſolutū eſſe, vt p id ſignaref aium ab oī cura ſolutū debere ad ſacra accedere. Sic pythagoras ſymbolis corporeis indicabaf ea quæ eſſent animi ¶ Nā oēm, oſtendit neceſſe eſſe ſibi accipere oraculū quo certior reddaf qn̄ ex iis q̄ hactenus accepit qa inter ſe aliqd cōtrariū habeant incertus relinquaf. Prima pericula. i maxima, nā in nulla re magis eſt laborandū adminiſtratori reipu. q̄ vt a populo famē ppulſet, illa. n. ad oēm ſeditionē, & ad oē iniuſtum ac neſas impellitur, nā neſcit plebs ieiunia timere, ergo q̄ prima pericula vito. i q̄ ego veluti maxīa oīum pericula vitare cupio. ¶ Cæſis iuuencis, vt eo ſacrificio placatus Apollo vera in ſuū pectus iſundat. ¶ Sacrati capi. i. ipſius q Apollini ſacer erat.

Præpetes

iſerna Aues

Ipſe manu multo ſuſpenſum[a] numine ducit.
Atq; hęc deinde[b] canit[c] diuino ex ore ſacerdos.
Nate[d] Dea (nam te maioribus[e] ire per altum[f]
Auſpiciis manifeſta fides ſic fata deum rex
Sortitur[f] voluitq;[g] vices hic vertitur ordo)
Pauca[h] tibi ex multis q̃ tutior hoſpita[i] luſtres
Aequora & Auſonio poſſis conſidere portu
Expediam dictis prohibẽt[k] nam cetera parcę
Scire Helenum fariq; vetat Saturnia Iuno
Principio Italiam quam tu iã rere ꝓpinquam,
Vicinoſq; ignare[l] paras inuadere portus
Longa[m] ꝓcul longis via[n] diuidit inuia terris.
Ante & trinacria[o] lentandus[p] remus in vnda.
Et ſalis Auſonii luſtrãdum nauibus ęquor,
Infernîq;[q] lacus, Aeęęq;[r] inſula Circes,
Quã[s] tuta poſſis vrbem componere terra.

SER a ℂSVSPENſus, ſi ſuſpenſus ipſe numinis plenus ſi ſuſpẽſum me ſollicitũ & attẽtum. b ☞Deide canit, poſt pacta ſolẽnia. e ☞Nate dea, ordo eſt. nate dea pauca tibi expediam dictis, ꝓhibẽt nã cætera parce ſcire Helenũ fariq; vetat ſaturnia iuno. Oĩa ſqt vates nouit, ſ; nõ ꝑmittiſ dicẽ fatis ꝓhibẽtibus. & ẽt ex his quæ nouit mlta illũ vetat dicẽ ſaturnia iuno. d ☞Maiorib⁹, cæleſtibus pp ſideris curſũ, cui⁹ fuit explanatio p Creuſam. e ☞Per altũ, p limitẽ fortunæ ſupioris. f ☞Sortitur diſpõit, ordinat, & bñ alluſit q̃ſi Apollinis ſacerdos, cui⁹ proprie ſũt ſortes. i. reſpõſa diuina. g ☞Voluitq; vices, diffinitio fati ſm Tulliũ, qui ait Fatũ ex cõnexio rerũ per æternitatẽ ſeinuicẽ tenẽs, quæ ſuo ordine & lege variãtur, ita tñ vt ipſa varietas habeat æternitatẽ. h ☞Pauca tibi e multis, duo dicit ſe eſſe dictuꝝ, quẽadmodũ tute poſſit nauigare, & qbus ſignis Italiæ regna cognoſcat. i ☞Hoſpita æquora, nil. n. nobis hoſpitio vicinius cõſtat. K ☞Prohibẽt nã cætera parcæ ſcire, hic diſtinguẽdũ, & eſt ſenſus. cætera te ſcire non ſinunt fata. Helenũ vero iuno ꝓhibet dicere, ẽt ea q̃ audire poteras. & vacatq; vt ſolet frequẽter. Male aũt ſentiunt q diſtingunt ſcire Helenũ, quũ legerimus in Lucano. Venit ætas oĩs in vnã Congeriem, miſerumq; ꝑmunt tot ſęcula pectus, itẽ alibi, Nec tm̃ ꝓdere nati q̃tum ſcire licet, & adeo repletus numine oĩa nouit ſacerdos vt refrenetur ad cætera dicẽda, nã dicẽdo Helenũ fariq; vetat ſaturnia iuno. oſtẽdit ꝑmiſſum ad Æneã ptinere: aliter ſuũ nõ iterponeret nomen. Præterea qũo vetat iuno dicere ſi fata ſcire ꝓhibẽt? Nullus. n. vetatur loq qđ neſcit. ergo cætera. Parcæ ſcire te ꝓhibent, nõ autẽ Helenũ. ꝓhibet aũt ſcire, mortẽ pr̃is ad augẽdũ inopinatũ dolorẽ, tempeſtatẽ ab Aeolo imiſſam, amorẽ Didõis, i quo & gaudiũ qdẽ eſſet, ſed qđ aĩi ꝑuiſum ẽ, vile crediſ. Et ſi ſciret Æneas ſe de africa exituꝝ, non facile Didonis cõſentiret amorib⁹. Nouim⁹ aũt hoc Iunonẽ facere, vt ſi poſſet fieri regnũ Italiæ libycas auerteret oras. iopinatũ vero dolorẽ ẽt æneas cõqriſ, vt nec vates helen⁹ quũ multa horrenda moueret, Hos mihi ꝓd. xit. l ☞Ignare, p ignar⁹, caſus pro caſu. dicit aũt ignaꝝ fati. m ☞Lõga ꝓcul, non ſitu, quã pene videt, ſ; neceſſitate fatali, & curſu nauigationis tardiore. n ☞Via iuia, æneę ſ. o ☞Trinacria, q̃ latine triq̃tra dr̃, quã mlti trinacrã dñt, & tria hꝫ ꝓmõtoria q̃ græci ἄκρα dñt p ☞Lẽtandus, aut lente tibi nauigãdũ eſt nã totam Siciliã circũiuit. Aut lentandus tibi eſt remus. i. flectendus, vt lentum vimen dicimus. i. flexibile. q ☞Infernîq; lacus, lucrinum. & auernũ dicit, inter quos eſt ſpelunca, p quã ad inferos deſcẽdebatur vñ eos dixit infernos pp necromãtiã quæ ibi fiebat. r ☞Aeææq; inſula circes, q nunc Circei⁹ mõs a Circe dr̃. quondã, vt Varro dicit, fuit nondũ ſiccatis paludib⁹, q̃ eã diuidebãt a cõtinẽti Aeææ ãt dicta ab aſpnantiũ voce pp celebratas illic corpoꝝ mutationes. vñ eſt inacceſſos vbi ſolis filia lucos. Aeææ aũt tres ſũt diphthõgi, nã genitiuus eſt ab ææa. s ☞Quã tuta poſſis vrbẽ cõponere terra, añ cuncta luſtrabis q̃ poſſis vrbẽ tuta cõponere terra. Tuta aũt pp Thraciæ & Cretæ diſcrimina.

ℂMANV, qđ eſt aptũ ſignũ beniuolentiæ. ☞Suſpẽſum, aut numinis veneratiõe turbatũ, aut ide ſuſpẽſuꝫ ne ꝯria q̃; optet audiret. ☞Diuino, qa diuĩa canit, Nã cũ ſit cõiũctio rõnabilis nõ dẽt pria cõſtitui, ſ lege. ☞Nate dea. m t. ire p al. ☞Auſpiciis. m. f. nã ſic fata deũ rex ſortiſ. ☞Pauca. mlta inſtructiõis cã fuerãt referẽda, ſ; nõ id fieret, dii ꝓhibẽt me ſciſ, & iũo aliq̃ referre ñ patiſ, tñ dicã q̃ pñt eſſe i mea ptãte Deiñ nartat q; q̃uis italia ꝓxima ſit, tñ lõgo circuitu ambiẽda ẽ Sicilia. DON

ℂMANIfeſta. ſ. adeo video oĩa manifeſta, vt fides idubitata adhibẽda ſit. ☞Prohibẽt, nã cętera oñdit Macrobi⁹ ex intima diſciplinę ꝓfunditate ꝟ poſitũ a poeta, ſ; qa res breuib⁹ explicari nõ ꝑt, nõ eſt viſum hic iſerere. CHR

☞Voluit

Voluit vi. Nam ipſum fatum reuolutione cœlorũ fit. Ordo: ſyderum & cœli. Hoſpita, quæ cingunt italiam, cuius hoſpitio recipieris. Via inuia. d. nõ ergo longe diſtat, ſed cum via quæ breuis illud eſt tibi inuia ſit, quia non potes illa vti icirco eſt ac ſi longe diſtet.

SER a ¶ SIGNA tibi dicã, deeſt ergo & notãdũ qa nõ eo ordine quo pmiſerat dicit. an.n. dicit de ciuitate cõdẽda, ſcdo d tuta nauigatõe. b Secreti ad fluminis vn. i. thiberini. c Littoreis, litt⁹ dicit qcqd iuxta aquã eſt. vñ nunc ripã fluminis litt⁹ vocauit. d Sus, nãliter lõga eſt, lʒ i gtõ breuis ſit, vt bos, pes, res, ſpes.

Signa[a] tibi Dicam tu condita mente teneto.
Cum tibi ſollicito ſecreti[b] ad fluminis vndam
Littoreis[c] ingens inuenta ſub ilicibus Sus[d].
Triginta[e] capitum fœtus enixa iacebit.
Alba ſolo recubans albi circum vbera nati
Is locus vrbis erit: requies ea certa laborum.
Nec tu menſarum morſus horreſce futuros.
Fata viã[f] inuenient aderitq́[g] vocatus Apollo.
Has[h] autem terras: Italiq́ hanc littoris oram
Proxima quę noſtris[i] pfunditur ęquoris ęſtu.
Effuge cũcta malis habitantur moenia grais.
Hic[k] & Naritii poſuerunt moenia Locri.
Et Salentinos[l] obſedit milite campos
Lyctius[m] Idomeneus hic illa Ducis[n] meliboei[o]

ciuitate theſſaliæ de q̃ fuit. o Meliboei, ergo pro meliboenſis.

¶ SIGNA tibi dicã, Cõmẽdat qd fuerat dicturus vt oñdẽt id magnũ eſſe, & ve℞, deide dat ſigna flumis, dat porcę, dat numeꝝ fœt⁹, dat colorẽ, qd ſi eſt pter nãm porcã edere xxx. multa pſepe q̃ bonũ aut malũ portenderẽt, euenerũt pter nãm, DON

De hac ãt ſue alii dñt ſm Virg. ꝙ i Italia inuẽta ſit, Alii ꝙ ſecũ eã more nauigãtiũ troiani portauerit, & oraculo cognouerit ibi ↄdẽdã eſſe ciuitatẽ, vbi ſus illa poſt fugã fuiſſet iuẽta. Dr ergo in cãpaniã fugiſſe, Et iuẽta i Laurolauinio, a q̃ Aſcani⁹ poſt Albæ nomẽ impoſuit. e Triginta capi. fœ. eni. pdigiale eſt hoc quo ſignificat triginta annis regnatur⁹ Aſcanius. f Viam, rõnẽ. & nõ dicit quã, qa ẽt pfutura eſt fames, vt Hæc erat illa fames, hæc nos ſuprema manebat Exitiis poſitura modũ. g Aderitq́ vocat⁹ apollo, nũc vocatus, qa vt ſupra diximus, expiatoꝝ fecit ſacrificiũ. h Has aũt terras, quaſi oñdẽtis ẽ. nec.n. Calabria ab Epiro lõgo diſtat ſpatio. i Nr̃i æquoris, epirotici, quo Calabriæ littus aluit. k Hic & naritii poſuerũt mœnia locri, Locri ſocii Aiacis Oilei fuerunt, Epizephyrii, & Ozolei, ſed poſt tempeſtatẽ montis Capharei Epizephyrii tenuerunt Brutios. & hos nũc dicit. Ozolei vero tenuerunt pẽtapolion, vel Libyã. vñ eſt Libycoue habitãtes littore locros. Quin ẽt de ozoleis legit, ꝙ delati Thinneiã vlterius acceſſerint, & ciuitatẽ cõdiderint, q̃ nũc ozalis dr. Naritii ãt a loco dicti ſunt pulnciæ ſuæ. Ozolei vero a putore paludis vicinæ. nam ὄζω eſt puteo. l Salentinos obſedit milite campos, ſalẽtinũ promõtoriũ Italiæ eſt. Nã vt ait Saluſti⁹ omnis Italia coacta in anguſtias ſcindit in duo promontoria, Brutium & Salẽtinum. m Lyctius idomeneus, a lyctio Cretæ ciuitate, vnde ppter ſupradictã pulſus eſt cãm. n Ducis meliboei, Philoctetæ a Meliboea

vt ignis ex capite aſcanii mitis, & inoxius, vt in polydori ſepulcro ſanguis ex viminibus, vt vox hũana ex pecudib⁹. Nec tu. m. oñdit futurã famẽ, ſed nõ nocturnam. Malis. vt æneã abſterreat qui per multas vrbes Græcas tranſierit, & ẽt ipſe qui captiu⁹ fuiſſet hoſtium perſonam deformare debebat.

CHR ¶ SIGNA tibi. d ex Home. ille enim σὺ δὲ ἐνὶ φρεσὶ τίθεσο σοῖσι. Certa, nã requiẽ, & in Thracia, & in creta ſperaſti, ſed illa incerta fuerunt. Locri. hi populi iuxta phocidẽ ſunt. Locritis. n. regio teſte Strab. i duas plagas diuidit. vna locoꝝ eſt in euboea vergentiũ, qui ad vtrũq́ daphnũtis vrbis latus diſcidunt Hoꝝ alteri opũtii ab vrbe metropoli, alteri epicnemedii a Cnemede monte vocabant. Qui aũt ad occidẽtẽ ſpectant occidui locri, & ozole dñr, diuidũt aũt hos ab opuntiis epicnemidis, & parnaſus montes. Ozoli aũt dñr, qm̃ in coꝝ regione taphoſis eſt collis in quo, & neſſi, & alioꝝ cẽtaurorũ tumulus locatus eſt, equoꝝ tabo teterrimus odor fundit, & humor craſſiorib⁹ guttis manat, vñ illi ozoli. i. odoris mali appellantur. Verũ ab epicnemediis ducta colonia, & ab his locri epizepheriiq́ driuati, ẽ. n. zephyriũ pmõtoriũ in italia poſt herculeum pmontoriũ Meliboei, quibus autẽ vrbibus Philoctetes imperauerit, Home. ſic exponit. Locri opũtii

οἳ δ᾽ ἄρα μηθώνην καὶ θαυμακίην ἐνέμοντο
καὶ μελίβοιαν ἔχον καὶ ὀλιζῶνα τρηχεῖαν
τῶν δὲ φιλοκτήτης ἦρχε τόξων εὖ εἰδὼς.

Parua Philoctetæ ſubnixa[e] petilia[b] muro.
Quin vbi trãſmiſſæ ſteterit trãs æquora claſſes
Et poſitis aris iam vota in littore ſolues
Purpureo[c] velare comas adopertus amictu,
Nequa inter ſanctos ignes in honore deorum
Hoſtilis[d] facies occurrat & omnia turbet.
Hunc ſocii morem ſacrorum hũc ipſe teneto.
Hac[e] caſti maneant in relligione Nepotes.
Aſt vbi digreſſum[f] ſiculæ te admouerit oræ
Ventus & anguſti[g] rareſcent clauſtra Pelori[h],
Leua[i] tibi tellus & longo leua petantur
Aequora[k] circuitu. dextrũ fuge litt⁹ & vndas.

SER a ❡SVBNIXA peti. mu. ciuitas cincta muro modico, vt Crineq; madentẽ ſubnixus rapto potitur b ⁋Petilia, dcã vel ἀπὸ τοῦ πέτεσθαι .i. volare nã captato augurio cõdita eſt, vel qđ poſt relictũ iliũ, quo ducebat̃ a græcis eã petiuit ciuitatẽ petilia ſane eſt numeri ſingularis, Philoctetes aũt fuit Pæantis filius, Herculis comes, quẽ Hercules quũ hoĩem in œta mõte deponeret. petiit ne alicui corpis ſui reliquias idicaret. De q re eũ iurare cõpulit, eiq; pro munere ſagittas dedit hydræ felle tictas poſtea troiano bello rñſũ eſt ſagittis Herculis op⁹ eẽ ad troiæ expugnationẽ. Inuẽt⁹ itaq; Philoctetes, quũ ab eo Hercules qrerẽt, & ꝓ negaret ſe ſcire vbi eſſent. tãdẽ mortuũ eſſe cõfeſſus eſt. inde quũ acriter ad indicãdum eius ſepulcrũ cogeretur, pede locũ percuſſit, quũ nollet dicere. poſtea quũ ipſe duceretur ad bellum, vnius ſagittæ caſu vulneratus eſt pedẽ, quo pcuſſerat tumulũ, cuius inſanabilis vulneris cũ putorẽ græci ferre nõ poſſent, diu qdẽ eũ pro oraculi neceſſitate ſuſtinuerũt, ductũ tandẽ apud Lẽnũ ſublatis ſagittis reliquerũt hic poſtea quũ horrore vulneris ſui a ī patriã redire noluiſſet, paruã ſibi petiliã in Calabriæ partibus fecit. c ⁋Purpureo velare comas adopertus amictu, ſubaudi cura, aut memẽto, aut certe qđ meli⁹ ẽ, velare īperatiuus ſit, nõ īfinitus. d ⁋Hoſtilis facies occurrat & oĩa turbet, ſacrificii ordinẽ rumpat, q ī eſt piaculũ ſignĩat aũt Diomedẽ, qui quũ multis caſib⁹ affligeret̃, palladiũ, quod apud ipm erat, troianis oraculo iuſſus ẽ reddere, q ī quũ vellet īplere Æneã ſacrificantẽ īuenit, q vt ſupra dixim⁹ ne ſacrificii ordinẽ rũperet palladiũ Nautes accepit. vñ nautiorũ familia ſacra Mineruæ ſeruabat Sane ſciẽdũ ſacrificãtes diis oĩbus caput velare cõſuetos ob hoc, ne ſe inter religionẽ vagis aliqd offerret obtutibus excepto tñ Saturno, ne numinis imitatio eẽ videret̃ qa Saturno velato capite incẽdit̃ e ⁋Hac caſti, pii, vt Nulli fas caſto ſceleratũ īſiſtere limẽ. f ⁋Digreſſus, a littore Calabriæ. g ⁋Anguſti rareſcẽt clauſtra pelori, quia a continenti .i. a columna vſq; ad pharon tribus milibus diſtat. Rareſcent aũt ideo, qa veniẽtibus de Ionio & calabriã pp curuaturã littoꝝ clauſæ viĩr anguſtiæ, q̃ paulatim ꝓpinquãtibus aperiri vĩr. h ⁋Pelori, promontoriũ Siciliæ, ī m ſaluſtiũ dictũ a gubernatore Annibalis illic ſepulto, q fuerat occiſus p ignorantiã regis, quũ ſe eius dolo crederet eſſe deceptũ, veniẽs de Petilia, q̃q̃ legam⁹ ẽt ã peloꝝ dcm. i ⁋Leua tibi tellus, venientis perſonam reſpexit, nam de Ionio nauigãtes, ſi fretũ perãt, dextrũ teneãt littus neceſſe eſt, ſin alias ſiniſtrũ. K ⁋Æquora circuitu, totam. n pene circũiturus eſt ſiciliam.

DON ❡HÆC LOCA, huius loci deſcriptionẽ cũ oĩ cautela ꝓſeqtur. Dicit. n. veterũ ſequi opinionẽ, facitq; veriſimile, quia vetuſtate tpis multi ſitus locorũ mutati ſunt. ⁋Leua tibi, aduertendũ eſt qđ tendentibus ad italiã dicitur leuum latus, & dextrũ cæteꝝ redeũtibus ſiniſtrum ſit quod fuerat dextrum.

CHR ❡PETILIA, de hac Stra. ait petilia lucanorũ metropolis putat̃ hãc Philoctetes e melibœa p ſeditionẽ ꝓfugus ædificauit ægregiis monumẽtis validã. ſamnites. n. qñq; caſtellis ædificatis eã corroborarunt. ⁋Solues, tanq̃ debitor, nã ī facto voto accepit ꝙ petierat, debitor voti fact⁹ eſt, Vñ in Buco. Dãnabis tu quoq; votis ⁋Sanctos, qa ſacrificiis parati eẽt. ⁋Honore, ſacrificio, vt ſupra aut ſupplex aris īponit honores. ⁋Tubet o. i. turbãdo ſacrificia iterat malũ omen. ⁋Caſti, pii. ⁋Pelorus, ait Strab. eſt ſicilia trib⁹ formata angulis, figurã vero ei⁹ tria terminãt ꝓmontoria, Ora qdem pelori ad faucẽ, & Colu. & rhegios agros anguſtũ facit euripũ Pachynus ſiculo alluit̃ pelago in pelopõneſum, cretẽſemq; curſum ꝓſpectãs lilybeũ in libyam reſpicit, hãc inſula teſte Soli. ac Diodo ſicanus cũ lyberoꝝ manu ante troiana bella coluit deinde ſiculus Neptuni fili⁹, vnde, & ſicania, & ſicilia eſt denominata, dicit̃ triqtra propter triangularẽ formã, dicitur itidẽ trinacria ꝓpter tria ꝓmontoria, Nam ἄκρον Græce promõtoriũ eſt. Eſt aũt ambitus inſulæ ſtadioꝝ trium miliũ, vt placet Solino.

Petilia Melibœa

pelor.

❡HÆC

SER a ℂHÆC loca, vt ēt Salu. dicit, italiæ cōiūctā ſiciliā cōſtat fuiſſe, ſed mediū ſpaciū aut p humilitatē obrutū eſt, aut pp anguſtiā ſciſſum. Vt āt tā curuū ſit, facit nā mollioris italiæ, in quā aſpitas, & altitudo ſiciliæ æſtū relidit. b Quōdā, tria tenet tēpora ſicut oli. c Diſſiluiſſe ferūt, hic apparet bene dictū, Vnctos ſaluē per ptres. nam vt diſſilui ſic ſalui facit. Cicero ī Milonia na, Quum hic de rheda reiecta penula diſſiluiſſet. ē .n. poſitio ſalio ſalis ſalui. itē in cōpoſitione diſſilio diſſilis diſſilui. d Cū ptin⁹, cōtinue, & mō aduerbiū loci ē alibi tpis, vt Protinus aerias phæacū abſcōdimus arces. e Foret ab infinito ē. ſed mō pteritū ſigñat tps, qd rarū ē. ſæpi⁹. n. futuꝝ ſigñat. f Venit me. in medium, vt It clamor cœlo. g Heſperiū ſi la. ab hypallage ē, nā minora a maioribus ſegregant, ſed ꝫ dixit. h Abſcidit, pp metrū ci corripuit p poeticū morē. i Interluit, interlabiſ pontus. l. K Dextrū ſcylla latus leuū implicata cha. de ionio veniētib⁹. ſcylla n. in italia ē, carybdis ī ſicilia. Scylla phorci & Cretheidos nymphæ filia fuit, hāc amabat Glauc⁹, quē Circe diligebat, & qm̄ pronior in Scyllā fuerat, irata Circe fontē ī q̄ illa ꝯſueuerat corp⁹ abluere, īfecit, venenis i quē quū illa deſcēdiſſet, pube tenus ī varias mutata ē forꝭas Horrens itaq; ſuā deformitatē, ſe ꝑcipitauit ī maria, Home hāc dicit īmortale mōſtrū fuiſſe. Saluſtius ſaxū eē dicit, ſiſis formæ celebratæ ꝑcul viſcētib⁹, canes vero & lupi ob hoc ex ea nati finguntꝭ, qa ipſa loca plena ſunt mōſtris marinis, & ſaxoꝝ aſpitas illic imitatꝭ latrat⁹ canū. Legimus ēt Nūc nemora ingenti vēto, nūc littora plāgūt. ſi ergo plāgūt dicimus, & latrāt nō incōgrue poſuit. Charydis aūt fœmina fuit voraciſſima, que qa boues Herculis rapuit, a Ioue diciꝭ fulminata, & in maria ꝑcipitata. Vnde nām priſtinā ſeruat, nam ſorbet vniuerſa. & ſm̄ Saluſtiū ea circa taurominitanū eggerit littus De hac Cicero ī philippicis ait, Carybdis q̄ ſi fuit aīal fuit vnū. l Obſidet, ad tranſeūtiū inſidias. m Barathri, barathrū ē īmēſe altitudis nomē. vñ ſeqꝭ Sorbet ī abruptū, qd græce βαραθρον dr qa ſit grauis aſpectus quaſi βαρυ τὰ ἀθρεῖν. n Cohibet ſpelūca, hypallage ī ſenſu, nā ipſa ſe tenet ītra ſpelūcā ꝭꝫ fabulā. o Pria, noiatiu⁹ ē plural a neutro. & ē græca figura. τὰ πρῶτα ἄνθρωπος. p Pube tenus, ten⁹ ꝑpō ablatiua qdē ē, ſꝫ figurate ēt genitiuo cohæret, vt Crurū ten⁹ a mēto palearia pendēt, Sane gaudet poſtpōne. q Piſtrix, ſi nauē ītelligas, ħ piſtris hui⁹ piſtris fac, ſi d belua dicas, ħ piſtrix hui⁹ piſtricis fac.

Hec[a] loca vi quondā[b] & vaſta conuulſa ruina
(Tantū æui longinqua valet mutare vetuſtas)
Diſſiluiſſe[c] ferūt cū[d] protinus vtraq; tellus
Vna foret[e] venit[f] medio vi Pōtus & vndis
Heſperiū[g] ſiculo latus abſcidit[h] aruaq; & vrbes
Littore diductas anguſto interluit[i] æſtu.
Dextrū[k] Scilla latus leuū implicata Carybdis
Obſidet[l] atq; imo Barathri[m] ter gurgite vaſtos
Sorbet in abruptū fluctus rurſuſq; ſub auras
Erigit alternos & ſidera verberat vnda
At Scyllam cæcis cohibet[n] ſpelunca latebris
Ora exertantē & naueis in ſaxa trahentem
Prima[o] hoīs facies & pulchro pectore virgo
Pube[p] tenus poſtrema imani corpore Piſtrix[q]

DON ℂTER gurgite vaſtos Sor. vtrūq; pniotioſū nau gātib⁹ aut cū ſorbet nauigia, aut cū eructat & excutit. Scyllā, hāc vt mōſtrū more poetarū deſcribit. ſ. pube tenus. i. vſq; ad inguina, facie hūana eſt, p pedibus aūt hēe ſæuoꝝ aīaliū genus lupoꝝ fœdirate armatum. Eligit aūt aīaliū nām q̄ īſatiabilia ſunt. Cæterū locus ē in mari ſaxa hñs latētia cui nā ſit, vt de lōginqs partib⁹ nauigia trahat, & ꝯtineat aſpitate ſaxoꝝ, & retēta cōminuat.

CHR ℂDISSIluiſſe ferrūt, credit antiqtas ſiciliā iūctā Italiæ fuiſſe, & peloꝝ ſiciliæ partē eſſe apēnini, ſed cū ea parte vehemēter depreſſa eſſet italia terræmotu vel alia vi, cū locus ſcīderetꝭ mare irrupiſſe, & ſiciliam a cōtinenti diuiſiſſe, diſſiluiſſe diuiſam eſſe. Diſſilire ē in diuerſas ptes ſalire, & q̄ in diuerſas partes ſaliūt diuiduntꝭ. vñ Aeraq; diſſiliunt vulgo, veſteſq; rigeſcūt. Vi nā vi terræmotus ſciſſus eſt locus, & mare intrauit. Anguſto, freto. Scylla qd de iis mōſtris intelligāt poetæ in nrīs allegoriis diximus Home. hāc lattantē more canis nup geniti inducit & .xii. pedes & .vi. capita hēe affirmat q̄ ex ſpelūca emittens balenas & huiuſcemodi piſces rapit. Obſidet, trāſlatio ab obſidione vrbiū vel q tāq; īſidias veniētib⁹ nauib⁹ ponat Terē. Nūerus ternari⁹, vt ēt, Affirmat Ariſtotiles cōplet oēm dimēſionē, & iō a poetis poniꝭ p oī numero. Naues, alluſit ad veritatē rei, nam vr̄ illis vndationibus attrahi naues. Pria ho. fa. & hoc expſſum ē in allegoriis. scylla

Delphinum caudas vtero cõmiſſa[a] luporum.
Pręſtat trinacrii metas luſtrare Pachynni
Ceſſantem[b] longos &[c] circũflectere curſus
Quam ſemel ĩformem vaſto vidiſſe ſub antro
Scyllam & cęruleis canibus reſonantia ſaxa.
Pręterea[c] ſiqua eſt Heleno[d] prudentia vati
Si qua fides animum ſi veris[e] implet Apollo
Vnũ illud tibi Nate Dea pręq; oĩbus vnum
Prędicã & repetẽs iterumq; iterũq; monebo.
Iunonis[f] magnę primum pce[g] numen adora.
Iunoni cane vota libẽs Dominamq; potentem
Supplicibus ſupera donis ſic deniq; victor[h]
Trinacria fines italos mittere relicta.
Huc vbi delatus cumęã[i] acceſſeris vrbem
Diuinoſq;[k] lacus & auerna ſonantia ſiluis
Inſanam[l] Vatem aſpicies quę rupe ſub ima[m]

SER a ℂ COMmiſſa lupoꝝ, cõiũcta & coagmẽtata, ipſa. ſ. & figurate locutus eſt, vt Oculos ſuffuſa. eſt aũt hæc elocutio poſtrema. i. τὰ ἔσχατα cõmiſſa erat vtero lupoꝝ caudas delphinũ. i. cõmiſſas hẽbat. b ⸿ Ceſſantẽ, i. morãtẽ, qđ ſequẽtia indicant, Longos & circũflectere curſus. c ⸿ Præterea, hic oſtẽdit cuncta ſcire Helenũ & ĩſenſam Iunonẽ, ſed phiberi dicere vt ſup dixi mus. d ⸿ Heleno p. ĩ hoĩe. n prudẽtia eſt, in vatibus fides. e ⸿ Veris ĩplet, oraculis, vt Lucan⁹, Atq; hominẽ toto ſibi cedere iuſſit Pectore. f ⸿ Iunonis. n. i ſupnæ, nã legim⁹ in ſexto Iunoni ĩfernæ dict⁹ ſacer. g ⸿ Prece nu ado. Iunoni cane vota libẽs his. n. Iuno pcipue delectaſ. i. hymnis & prece. h ⸿ Victor ppoſiti tui effector. i ⸿ Cumęã acceſſeris vrbẽ, Euboea ĩſula ẽ, de cui⁹ ciuitate Ghalcide pfecti ſũt ad nouas ſedes q̃rẽdas, & haud lõge a baiis, q locus a ſocio Vlyxis Baio illic ſepulto nomẽ accepit, ĩuenerũt vacuũ litt⁹ vbi viſa muliẽ grauida ciuitatẽ cõdiderũt, q̃ res fœcundã oſtẽdebat fore rẽpu. & eã cumas vocarũt, ſiue ab ἐγκυου. i pgnãte, ſiue ἀπὸ τῶν κυματων. i. ab vndis κυματα enim dñr υ aũt latini in u ſæpius vertũt, vt byrrhia burrhia. Cumæã aũt vrbẽ, ſicut buthroti arcẽ, & fõtẽ timaui. K ⸿ Diuinoſq; lacus, cõſecratos auernũ & lucrinũ. Auern⁹ ãt in plurali numero hæc auerna facit, vt tartarus tartara. vñ ait Auerna ſonãtia ſiluis. Sane hic lacus antea ſiluaꝝ dẽſitate ſic ãbiebaſ, vt exhalãs ĩde p anguſtias aquæ ſulphureæ odor grauiſſimus ſupuolãtes aues necaret, Vñ & auern⁹ dict⁹. q̃ſi ἄορνος, quã rẽ Auguſtus Cæſar intelligẽs deiectis ſiluis ex peſtilẽtibus amœna reddidit loca. l ⸿ Inſanã vatẽ, alii magnã dicunt, ſed melius eſt deo plenã, & vaticinatricẽ intelligamus e græcoꝝ tractum etymologia q μαντεις ἀπὸ τῆς μανίας appellauerũt. nã ſupra ſenſus hũanos intelligẽtia, furor & iſania dicif. Teſte Cicerone libro de diuinatiõe huic pſtãtiſſime rei nomẽ nri a diuis græci, vt Plato interpṫaſ a furore dixerũt, ruſus furoris diuinationẽ ſibyllinis maxime verſib⁹ cõtineri arbitrati. m ⸿ Sub ima, ſ ima, vt Nãq; ſub ĩgẽti luſtrat dũ ſingula tẽplo. & Exercet ſub ſole labor.

DON ℂ PRÆSTAT metas, propoſitis vtriuſq; lateris malis indicat eũdẽ quaſ carybdis eſt maluſ leuis & labores ſubire lõgiorius curſus q̃ cõpẽdio nauigare p ſcyllam. ⸿ Semel, qa iterum videri cũ pieris nõ potes. ⸿ Pręterea, dictur⁹ rẽ magnã & ad æneæ ſalutẽ in pmis ptinentẽ cõmẽdat altis ſen ſib⁹ tenaciter retinẽdã. ⸿ Prudẽtia, qđ ad euſ ptinet, cũ nondũ mi nie pcitus ſit. ⸿ Fides, hoc ptinet ad pſonã vatis. ⸿ Præq; oĩbus, pro cõmodo oĩuſ deſideriorũ. ⸿ Iunonis. m. oſtẽdit poeta maioris potẽtiæ inimicos obſequẽdo potiuſq; reſiſtendo poſſe ſuperari. Quapp precibus & donis placãdam admonet Iunonẽ, vt poſſit in italiaſ venire. ⸿ Inſanam, plenam numinis.

CHR ℂ QVAM ſe. In. Si dõem morã ne ſemel videas ferre pſtat, qd patieris ne te obſorbeat. Eſt igiſ optĩa adhortatio ⸿ Præterea ſi q̃ eſt, reitegrat exordiũ & captat attẽtionẽ cũ interponit fidẽ, qa vates, & prudẽtiam qa hõ, his. n. reb⁹ vr hoc vehemẽter affirmare tãq; pmũ maximũ q̃ & in q̃ ſũma ſalutis æneæ conſiſtat. ⸿ Cumeã vr. de hac vrbe ait, Stra. poſt, has cũæ ſũt vetuſtiſſimũ chalcidẽſiũ et cumæoꝝ ædificiũ, antiqtate. n. cũctas & ſiciliæ & Italiæ vrbes antecellit, ipſi⁹ aũt claſſis ductores hippocles cumæus & megaſtenes chalcidẽſis iter ſe pepigerũt, vt horũ quideſ colonia fieret. hoꝝ aũt appellatiõe noĩareſ, vñ cumæ nũcupanſ a chalcidẽſibus tñ cõditũ putaſ oppidũ. ⸿ Auerna idem Stra. Cõtigu⁹ bais lucrinus adeſt. ſinus, ĩtra quẽ auern⁹ ẽ. Sʒ hoc ĩ ſexto lati⁹ dicem⁹. ⸿ Inſanã, furorẽ diuino plenã ſʒ de eo furore quo pcita mẽs humana futura puidet, & de ſibyllis lati⁹ in vi dicem⁹. ⸿ Rupe, Rupes pcipitia latera mõtis ſunt, Ripæ vero fluuiorum extremitates. cumeã

ℂ FATA

Fata[a] canit foliiſqꝫ notas & nomina mandat.
Quęcunqꝫ in foliis deſcripſit carmina[b] virgo,
Digerit[c] in numerū atqꝫ antro ſecluſa[d] relinqt
Illa manēt immota locis neqꝫ ab ordine cedūt
Verū eadem verſo tenuis cum cardine[e] ventus
Impulit & teneras turbauit[f] ianua frondes
Nunqꝫ deinde cauo volitantia prendere ſaxo,
Nec reuocare ſitus aut iungere carmina curat.
Inconſulti[g] abeunt: ſedemqꝫ odere Sibyllę.
Hic tibi nequa morę fuerint diſpēdia tanti
Quāuis increpitent ſocii & vi curſus in altum
Vela[h] vocent poſſiſqꝫ ſinus implere ſecundos,
Quin adeas vatem: precibuſqꝫ oracula poſcas.
Ipſa canat vocemqꝫ volens[i]: atqꝫ ora reſoluat.
Illa tibi italię populos venturaqꝫ bella
Et quo quenqꝫ modo fugiaſqꝫ feraſqꝫ laborē
Expediet curſuſqꝫ dabit venerata ſacerdos.
Hęc ſunt[k] quę noſtra liceat te voce moneri.
Vade age & ingētē factis fer ad ęthera Troiam
Quę poſtquā vates ſic ore effatus amico eſt:
Dona dehic auro grauia[l] ſectoſqꝫ Elephāto[m]
Imperat ad naues ferri ſtipatqꝫ[n] Carinis

SER a ℭ FATA canit foliiſq; notas & noīa mādat, tribus modis futura prædicit, aut voce, aut ſcriptura, aut ſignis. i. quibuſdā notis, vt in obeliſco Romæ videmus, vel vt alii dicūt notis litterarū, vt p vnā litterā ſignificet aliquid. In foliis aūt palmarū Sibyllas ſcribē ſolere Varro teſtaẛ. b ℉ Carmina virgo, quia eius rńſa verſibus ſcribebanẛ. virgo vero Pheminoe dicta eſt, nā ſibylla appellatiuū nomen eſt, adeo vt Varro quot ſibyllæ fuerint ſcripſerit. Sibylla autē dicit ois puella, cuius pect⁹ numē recipit, nam æoli σὶους dicunt deos, βουλὴ autē eſt ſnīa ergo σιβύλλας quaſi σὶου βουλὰς dixerūt. inde eſt, Magnā cui mentem animūq; Delius īſpirat vates. Sane ſciendū oīa rńſa ſibyllæ pl⁹ minuſue centū non cōtineri ſermonibus. Vnde Vir. ait, Quo lati ducunt aditus centū, hoſtia centū, Vnde ruunt totidem voces rńſa ſibyllæ. c ℉ Digerit, ordinat, diſponit. d ℉ Secluſa, p incluſa, ꝓpoſitio pro præpoſitione. e ℉ Cardine verſo, aperta ianua. per periphraſin. f ℉ Turbauit ianua frondes, non ianua, ſed ventus, qui per ianuam ingrediẛ. g ℉ Inconſulti, inſcii rerū ignari ſine cōſilio, & conſultus eſt q cōſulitur. incōſultus qui nō accipit cōſiliū. h ℉ Vela vocēt, ꝗs ſit profuſa nauigatio. i ℉ Volens, quæ velle habet, nā volitura pp aſperitatē noluit dicere. illa tibi quæriẛ quare de ſibylla dicit cū helenus dixiſſet vētura quos bella intulit ſpem & quoq; modo fugiaſq; feraſq; laborē. k ℉ Hæc ſunt, que nr̄a liceat te voce moneri, bene cum preſcriptione ne falſidicus, vel minus pitus poſtea putareẛ ſacerdos. l ℉ Grauia, a ſinalitatis rōne ꝓducitur, ſed ſatis aſpere, nā in nullā deſinit conſonantē, vt Omnia vincit amor & nos cedamus amori, At tibi thymbre caput euandrius abſtulit enſis. m ℉ Elephāto, pro ebore poſuit. n ℉ Stipat, denſat. vnde ſtipatores dicuntur qui in nauibus aliquid componunt a ſtipa.

DON ℭ MOREM, dixit ſibyllæ, & ī quo loco ſit, & quo ordine ſingulorū deſideriis rńdeat Scribit in foliis, ordinat, & dimittit homīes, qui in illis futura legunt, ſed ſi vento pturbatur ordo foliorū pereūt conſulta, & dubiẛ remanent qui venerant conſulturi. ℉ Illa tibi, edicet illa quæ ego ꝓhibeor aperire, que bella ſint ventura, & qūo ſingulos labores vel tolerādo trāſeas vel ſupando ꝑpeſcas. ℉ Vade age & ingentē. Quædam predicit, vt vates quædā admonuit, vt amicus ceſſantib⁹ partibus vatis. ℉ Stipat, largitorē ꝓci puū indicat, qui tm̄ donaſſet argenti quātū naues, niſi ſtipatæ capere non poſſent.

CHR ℭ MANDAT, committit. q. d. rei inſtabili credit. ℉ In numerum, in ordinem aliquando numeros rythmos, & modulationes in muſica dicimus, vt Numeros memini ſi verba tenerem. ℉ Relinquit, quaſi nō curet maneant an diſſipentur, nam relinquimus ea quæ paucifacimus. ℉ Ab ordine, exprimit quod dixit Digerit in numerum. ℉ Tenuis, cum velit damnare hunc modum reſpondendi, oſtendit quantum inſit periculū cum mandetur reſponſum foliis. i. rei leuiſſimæ, & cum deferatur extra ſuam cuſtodiam. & cum tenui vento turbari res poſſit, & cum ſibylla quæ ſemel turbata ſint in ordinē reuocare negligat, quo periculo ſuadere pōt, vt æneas omnem moram perferat, donec reſpōſum ſibi ore reddi impetret. ℉ Illa, quæ poterit quæ ego non poſſum. de quo libro octauo multa dicitur Hic igiẛ poeta elephāto pro ebore græce dixit.

Ingens argentū Dodonęosq;[a] lebetes[b]
Loricam conſertam hamis[c] auroq; trilicem
Et conum[d] inſignis galeę criſtaſq; comanteis.
Arma Neoptolemi. ſunt & ſua[e] dona parenti.
Addit equos additq; duces.
Remigiū[f] ſupplet: ſocios ſimul inſtruit armis.
Interea claſſem velis[g] aptare iubebat
Anchiſes: fieret vento mora ne qua ferenti[h].
Quē Phœbi iterpres multo cōpellat honore
Cōiugio Anchiſa[i] Veneris dignate[k] ſuperbo
Cura[l] deum bis[m] pergameis erepte ruinis
Ecce[n] tibi Auſonię[o] tellus hāc arripe[p] velis.
Et tm̄[q] hanc pelago preterlabare neceſſe eſt.
Auſonię pars illa procul quā[r] pandit Apollo.
Vade[s] ait o fœlix[t] Nati pietate quid vltra
Prouehor[u]: & fādo ſurgēteis dmoror auſtros
Nec minus Andromache digreſſu[x] mœſta ſupremo
Fert picturatas[y] auri[z] ſubtemine veſteis

SER a DODONæos, epiroticos a ciuitate Epiri Dodona. laudauit a regione vt vaſa corinthia. b Lebetes, ollas æreas græce dixit. zeumas. n. vulgare eſt, nō latinū. lebes quos pro vaſe capit in qd & qua, dū manus abluū-tur, Decident qd decētius æneæ cōuenire domus vt quā φ culine dona preſtentur, vt Home. i odyſſea. χέρνιβα δ᾽ ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα καλῇ χρυσείῃ ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος. c Hamis auroq; hamis aureis per endyadi. hamis autē catęnis ſignificat. d Conum inſignis galeæ criſtaſq; comātes, a pte totū, nam conus eſt curuatura q̄ in galea prominet, ſuper quā criſtæ ſunt. e Sua dona parēti. i. Anchiſæ ſua aūt ꝯgrua apta ætati. f Remigiū, ſupplet, bene verbo militiæ vſus eſt, vt ſupplementū diceret. nā multos i Creta perdiderat, remigiū aūt pro multitudine nauigātiū poſuit. g Velis aptare iubebat, ſubaudi ſocios a ſupioribus h Ferēti, flāti. i Anchiſa, vocatiuus hic nō eſt latinus, nā breuis eſſet a vt o Catilina græcus eſt ergo de quo apud eos valde quærit quēadmodū exeat ab his noībus, q̄ in es mittūt noiatiuū, nā Tydides Tydide facit, vt Danaū fortiſſime gentis Tydide. Atrides quū ſit ſimile atrida facit, vt Hora Neq; hūaſſe velit aiacē atrida vetas Cur: tale eſt ergo & anchiſa. Sane apud latinos hoꝝ noiū cā manifeſta eſt, nā noiatiuū ipm in a mittūt, & recipiūt latinā declinationē. vt atrides atrida facit, ſcythes ſcytha facit. K Dignate, digne habite, digne iudicate, nā mō nō agētis hȝ, ſed patiētis imaginem. vñ eſt in pmo, Haud equidē tali me dignor honore. l Cura deum, amor, vt Veneris iuſtiſſima cura. m Bis pergameis erepte ruinis, probauit curā deum. Et ſciendū rhetorica eſſe argumenta quæ a cōtrariis laudant. quod enim ſupra Anchiſes infœlicitatis putauit, vt Satis vna ſuperq; vidimus excidia, Et captæ ſuperauimus vrbi. hoc hic argumētū cōuertit in laude. bis autē pp Herculē qui quōdā & græcos, q mō expugnauere troianos. n Ecce tibi, aut vacat tibi, vt in Tullio Qui mihi accubātes in cōuiuiis. Aut certe altius dem̄ eſt tibi, ac ſi diceret q italiæ hāc tm̄ viſurus es partē. non ēt eā quā fata Æneæ pmittūt. o Auſoniæ italiæ a rege Auſono. p Arripe, inuade. illic. n. eſt ſacrificaturus. q Et tm̄ ἀνακόλουθον eſt. nō. n. præmiſit q̄q̄ vicina ſit. r Quā pādit apollo, Laurolauinii aūt agruȝ ſignat ad quē vēturus ē. s Vade ait, bis hæc ī Vir. iteratio, vt hoc loco, naȝ quū ſupra cōpellat dixerit, modo intulit ait, Itē in qnto quū pmiſerit, Fidā ſic fat ad amīcē, ſubiecerit rurſus, & ſeſe oſtēdat in armis dic ait. t O fœlix nati pietate, latēter oñdit mortē futurā. nō. n. ait fœlicē vitæ lōginqtate, vel aduētu ad italiam, ſed tm̄ nati pietatē qui, q poterit exeqaꝝ munus iplere. u Prouehor, ſermone pgredior, vt ſequētia oſtēdūt: x Digreſſi mœſta ſupremo, vltimo, poſtq̄ eoꝝ deſperabat aſpectū. y Picturatas, participium ſine verbi origine. z Auri ſub temine, ideſt filo qd intra ſtamen currit, qd Perſius tramā dixit Mihi trama figuræ. ſic reliqua, Aſt illi tremat omento popa vēter. nā male quidā ſubtemen ſtamen accipiunt, quum ſtamen de auro eſſe non poſſit.

DON LORICAM, & dona quæ augeant ſuas opes dat, & ea quibus ſe ab hoſte tutet, & oia cū decoro, & dicit arma fuiſſe illius qui Troiā vicerat, vt ſit inſultatio arma victum ferre victoris. Sua, ætati cōuenientia. Socios, nullū indonatū reliquit dāns quæ cōpetebant viris fortibus. Dignate, quaſi qui dignus ſit inuentus qui filiæ Iouis iungeretur. Bis perga. oſtenditur q ſit cura deū, qui cū debilis eſſet liberatus tñ ſit periculis patriæ in qua perierunt viri fortes.

CHR LORICAM, quidā dictam putāt q ſine loris

loris ità cōſeratur, vt hamus hamū capiat. ¶Trilicē.i.triplici hamorū ordine cōſertā ergo denſior eſt, & ꝓpterea minus penetrabilis. ¶Conū, figura orbiculata eſt, ſed in altitudinem extenuata. Ab hac formę ſimilitudīe, & trochū quo pueri ludūt, & curuaturā in galea prominētē ſupra quā chriſtæ iponunt, & cuꝑſſi baccā conū dixerūt. ¶Addit equos nā ii in epiro optimi ſunt, vt in georgicis Eliadū palmas epiros aquatū. ¶Ecce ti.quaſi in manu hr̃et.

Et phrygia[a] Aſcāio chlāydē nec[b] cedit honori
Textilibuſq;[c] onerat donis ac talia fatur.
Accipe[d] & hęc manū tibi q̄ mōumēta[e] mearū
Sint puer & lōgū[f] Andrōaches teſtent amorē
Cōiugis[g] Hectoreę cape dona extrema tuorū.
O mihi[h] ſola mei ſuper Aſtyanactis imago.
Sic oculos ſic ille manus ſic ora ferebat.
Et nunc ęquali tecum pubeſceret[i] ęuo.
Hos ego digrediēs lachrimis affabar obortis.
Viuite[k] fœlices quibus eſt fortuna[l] peracta
Iam ſua nos alia ex aliis in fata vocamur.

SER a ¶ET phrygiā aſcanio chlamydē, aut acu pictā. huius.n.artis peritos phrygiões dicimus ſm Plautū aut ob hoc addidit phrygiā, q̄ſi p quā pictæ memoria retineretur. b ¶Nec cedit honori.i.da.tāta munera q̄ta merebatur Aſcanius.hoc .n.eſt honori nō cedē.i.parē eſſe meritis accipiētis. Scaur⁹ vero honore legit, & itelligit honore, nō cedit Heleno, q patri ei⁹ vel auo donauerat m(u)lta. c ¶Textilib⁹, ſibi cōgruis qd.n.magis cōueniebat donare mulierē: d ¶Accipe & hæc, aut itelligamus aĩi aliq̄ fuiſſe data, aut certe ſm ius locut⁹ eſt. Oĩa.n.q̄ vel auus vel pr̃ acceperat ad aſcaniū hr̃ditatis nōie deueniūt. e ¶Monumēta, memoriæ. monumēta vero a mētis admonitiōe ſūt dcā. f ¶Lōgū amorē, & de ptō & de futuro, vt cognoſcas q̄tū te vel amauerim, vel amatura ſim. g ¶Cōiugis hectoreæ, dcm̃ eſt ẞ habita rōne pſonæ, cū q̄ loq̄baf, ac ſi diceret vxoris auūculi tui. h ¶O mihi ſola mei ſup aſtyanactis imago ſup.i.valde, vehemēter expſſe, hoc ē valde mihi es imago Aſtyanactis, q̄ ſermone ēt Home.in ſimili vtit ſignatione. i ¶Pubeſceret æuo, vt ēt in ſcdo diximus. p œconomia eſt, vt veriſile ſit Aſcaniū octauo potuiſſe iā bella tractare. k ¶Viuite fœlices, viuite bñ opτātis eſt mō, nō vt in bucolicis male'dictētis, vt Viuite ſiluę.i perite. ſimile eſt & valete, vt Teren, Valeat q inter nos diſſidiū volunt. Sunt aūt hæc p cōtrariū inuēta maledicta, vt ſit q̄ſi ſalua veneratio. illud q̄rit vtrū viue an viuas.i.vtrū p imperatiuū, an p optatiuū dicere debeamus, & conſtat dici melius per optatiuū. optari.n.pñt nō imperari, vel aduerſa vel ꝓſpera. qd aūt inuenimus p imperatiuum vſurpatum eſt. l ¶Fortuna peracta iam ſua, ideſt dura propria troianorum, vt hac troiana tenus fuerit fortuna ſecuta.

terris, & q̄ cōueniret honori Aſcanii nam digna fuit q̄ vteref. Tali ēt dign⁹ Aſcani⁹ q tātā rem applicaret vſibus ſuis. Sūt n.quidā abiecti, q vtunt veſtibus ſibi nō cōuenientibus. Sūt rurſus adeo excellentes, vt cū ſuis veſtibus pari honore ɔtēdāt. Laudauit aūt ſolā chlamidem. Cætera gñaliter dixit. ¶Onerat, vt ī Heleno dixit, ſtipatq; carinis. Ille vir fortis donat auꝝ & argētū, Arma viro forti hęc mulier donat puero textilia, ergo habuit rōnē pſonaꝝ, hęc ēt duo gñ̃a muneꝝ pōit chlamydē auri ſubtemīe variatā, q̄ eſſet ex antiq̄s. liē alia mūera q̄ nō eſſent tāti ꝑcii, ſed ſuis māib⁹, vñ cū hæc offerret, dixit accipe, & h̄ ꝑter chlamydē & ꝑdicta, vt alteꝝ hr̃et ꝑciū, alterū amoris religionē, & dātis affinis affectū. Ergo ſi nō valēt dōa valeat pſona andromaches tui auūculi vxoris. ¶Lachrymis affabar, nō poterat ab iis q & ciues, & ī ſe liberales eēnt ſine lachrymis diſcedē. ¶Viuite fœlices, fœliciter viuē dicit manere ocioſum ī eodē loco & aduerſa fortūæ viteri⁹ nō tīmē. Sibi aūt oīa ɔ̄ria eſſe oñdit.

CHR ¶CHLAmydē, puerili ſeruit ætati cū dat purpura diſtictas veſtes veluti ſi ꝑtextā deſignet, & tñ natū ad fortitudinē oſtēdit cū ꝑbeat chlamydē Ea n.veſtis militaris ē, vt & Plau. & Terē. oñdūt eſt āt a græco ꝟbo chlæna, vñ Ho.de Vlyxe χλαῖναν βάλε. Cōiugis he.nō ſolū dixit pp affinitatē, ſed pp fortitudinē, cui⁹ illū imitatorē eē cupiebat, vñ alibi Et pr̃ ęneas & auūculus excitat Hector. ¶O mihi, loc⁹ ex Hoīi ē. Eſt āt exclamatio cū ſtupeat tātā in duob⁹ pueris ſilitudinē, & ēt dolorē indicat, quē capiebat p defuncto filio. Sup p ſuperes ſm Priſcianū. Nā & græci ꝑpoſitionē pro verbo ponunt, vel ſuper.i. valde, Oui.in Faſtis. Extulit & velox auſo ſuper alta feneſtra ſe iacit, audacem fecerat ipſe timor. ¶Sic oculos, imago eſt dc, q̄ a.ibi diximus, & vñ gignitur pathos. Itē repeti-

DON ¶NEC cedit ho.duo notat ī chlamyde, & q eſſet ſibi ſolatio quia eſſet de originalibus

tio,& diſſolutio'q colores apti ſunt cōmiſerationi,vt Te nemus angitiæ, vitrea te facimus vnda,Te liquidi fleuere lacus ⸿ Viuite fœ.affectum , & ex effectu deſideriū ſuorū exprimit, & ex fœlicitate illorum auget ſuas calamitates,& tamen nulla mouetur inuidia. Nā & fœlices dixit,& melioribus opto auſpiciis ⸿ Nos alia ex,phatos a deſperatione perueniendi.

Vobis parta [a] quies nullū maris ęquor arādū ē
Arua neq̃ Auſonię ſemper [b] cedentia retro
Querenda effigiē xanthi Troiamq̃ videtis
Quam [c] veſtrę fecere manus melioribus opto
Auſpiciis & q̄ [d] fuerint minus obuia Graiis.
Siquādo [e] Thybrim vicinaq̃ Thybridis arua
Intraro gentiq̃ [f] meę data [g] mœnia cernam
Cognataſq̃ vrbes olim populoſq̃ ꝓpinquos
Epiro Heſperia q̄bus [h] idē Dardanus auctor
Atq̃ idem caſus vnam faciemus vtranq̃
Troiam aīs maneat noſtros ea cura nepotes.
Prouehimur [i] pelago vicina [k] ceraunia iuxta.
Vn̄ [l] iter italiā curſuſq̃ [m] breuiſſimus vndis.
Sol ruit interea & montes vmbrantur opaci.
Sternimur optatę [n] gremio telluris ad vndam
Sortiti remos [o] paſſimq̃ [p] in littore [q] ſicco
Corpora [r] curamus feſſos ſopor irrigat artus.

SER a ⸿ PARTA, ꝑ parata. b ⸿ Semꝑ cedētia retro, vt lā tandē italiæ fugientis prēdimus oras. c ⸿ Quā veſtræ fecere man⁹, qd ē dulci⁹. d ⸿ Et quę fuerint min⁹ obuia graiis .i. q̄ nullū patiaſ excidiū. Alii legūt fuerint, & volūt eſſe male dcm̄ in græcos, vt ad auſpicia referas, qd nō ꝓcedit:nec.n.de h agebatur. e ⸿ Siqn̄ thybrim, fluuiū, ꝑ quo regem ip̄ſpoſuit thybrī, qui in hūc cecidit fluuiū , & ei nomē dedit,nā an̄ albula dicebaſ,vt oñdit in ſeptimo Virg. Alii volūt nō thybrim cecidiſſe.ſed Tiberinū regē albanorū,a quo thyberis dictus eſt, Vt aūt thybris dicaſ rō hæc eſt. Quodā tpe ſiracuſani victores ceperūt atheniēſiū hoſtiū igētē multitudinē,& eā cæſis mōtibus fecerūt addere munumenta ciuitati. Tunc auctis muris & foſſa intrinſec⁹ facta eſt,q̄ flumine admiſſo repleta mūitiorē redderet ciuitatē.hāc igiſ foſſaꝫ per hoſtiū pœnā , & iniuriā factā thybrim vocauerunt ἀπὸ τῆς ὕβρεως. Poſtea profecti ſiculi ad italiā eam tenuerūt ꝑtē, vbi nūc Roma eſt vſq̄ ad rutulos & ardeā.vn̄ eſt Fines ſuper vſq̄ ſicanos,& Albuiam fluuiū ad imaginē foſſæ ſyracuſanæ thybrim vocauerūt q̄ſi ὕβριν, vt effigiē xanthi troiāq̄ videtis,Circa ſyracuſas aūt eſſe foſſam thybrim noīe Teocritus meminit. f ⸿ Gentiq̄ meæ, bene genti ſuæ dicit nō ſibi.ſcit n. Aſcanio regna debere. g ⸿ Data mœnia cernam,cognataſq̄ vrbes olim,qn̄q̄ , & per oīa cernā ſubaudis.ſenſus aūt talis eſt, ſi potero ad italiā ꝑuenire,& regna cōſtituere , & videre & vrbes & populos tibi cognatos . Nā Æneas & Helenus a Dardano originē ducūt . ergo hoc dicit,qm̄ & ab vno originē ducimus,& iiſdē caſibus ſubiacuimus. Troiam vtrāq̄.i. & quā tu feciſti,& ego facturus ſum,iunga-

mus & faciamus vnā,ſed aīs, hoc ē fœdē & affectiōe, qm̄ re vera eas nā iūgi nō ſinit. Sane qm̄ occurrebat hūanę breuitas vitæ,bīi ſubiūxit. Maneat nr̄os ea cura nepotes diſtinguēduꝫ aūt populoſq̄ ꝓpinquos epiro , & ex ſequētibus oñdit qūo. h ⸿ Heſpera .i.qb⁹ populis auctor eſt Dardan⁹ heſperia hoc eſt ἑσπερόθεν, nam græce dixit,& eſt de loco aduerbiū Dardanus ἑσπεροθεν,figura.n.nōnunq̄ pulchra eſt ſi elocutio impfecta ſit, vt Cice.i verrinis.Qui verrē romulea & nō addidit trib. i ⸿ Prouehimur pelago,Butroto derelicto. K ⸿ Vicia cæra, iuxta ceraunia ſūt mōtes epiri a crebris fulminib⁹ pp altitudinē noīati. l ⸿ Vn̄, ex ꝓſſius Hora.dixit acro ceraunia pp altitudinē , & fulminū iact⁹.i. τῶν κεραυνῶν funis ē i extremo veli. m ⸿ Curſuſq̄ breuiſſim⁹ adeo vt medio noctis ſpatio trāſfretauerit. n ⸿ Optatę telluris,q̄ a nauigātib⁹ ſp optaſ. o ⸿ Sortiti rēos p ſortē diuiſi ad offm̄ remigādi , qs cēt ꝓreta,qs pedē teneret. r ⸿ Corpa cura.reficim⁹. p ⸿ Paſſim,ꝓut qſq̄ voluit. q ⸿ Littore ſicco ad diſcretionē illius qđ aqua alluitur.

DON ⸿ CEDENTIA retro , impoſſibilia dicit, ſed per illa ſuum tedium exprimit , qui tot annos laborioſe, perículoſeq̄ nauigans nōdum veniebat quo peruenire cupiebat.

CHR ⸿ QVAM veſtrę facere manus, multo iucūdiora ſūt q̄ p nos ipſos ꝗ̄ q̄ p alios ꝯficim⁹, vn̄ ad cōſolandā Venerē ſublimēq̄ feres ad ſydera cæli Magnanimū æneā. ⸿ Sortiti re. in quos.n.ſortes ceciderāt,ii remos ſuabāt. oñdit.n.diligētiā ducis nā ꝗuis in terra deſcendiſſent iiī cuſtodes intra naues linq̄bantur,& qui deſcenderant ad vndā.i iuxta mare in ſicco corpora curabāt,ipſe aūt Palinurus,& cura , & diligentia maxima vſus eſt.

⸿ CHORIS

Necdum orbē mediū nox horis[a] acta ſubibat.
Haud ſegnis ſtrato ſurgit Palinu⁹ & omneis
Explorat ventos, atq; auribus[b] aera captat.
Sydera[c] cuncta notat tacito[d] labentia cœlo.
Arcturū[e] pluuiaſq; Hyadas, geminoſq; triōes.
Armatumq;[f] auro circūſpicit Oriona.
Poſtquā cuncta videt cœlo[g] conſtare ſereno.
Dat clarū[h] e puppi ſignū nos caſtra[i] mouemus
Tentamuſq;[k] viam, & velorū pādimus[l] alas
Iamq; rubeſcebat ſtellis aurora fugatis
Cū ꝓcul obſcuros colles humilēq;[m] videmus
Italiam[n]. italiam primus conclamat Achates.
Italiam lęto ſocii clamore ſalutant.
Tum pater Anchiſes magnū Cratera corona[o]
Induit impleuitq; mero diuoſq; vocauit
Stans celſa in puppi.
Dii[p] maris, & terrę[q], tēpeſtatumq;[r] potentes
Ferte viam vento facilem: ſpirate[s] ſecundi.
Crebreſcūt[t] optatę aurę, portuſq; pateſcit[v]
Iā proprior, tēplumq; apparet ī arce Mineruę.
Vela legunt ſocii, & proras ad littora torquēt
Portus ab eoo fluctus curuatus[x] in arcum.
Obiectę ſalſa ſpumant aſpergine cautes.
Ipſe[y] latet gemino dimittunt brachia muro

SER a ℂ HORIS acta, per horas decurrens. b ☞ Auribus aera captat, naturale enim eſt, vt a qua parte flaturus eſt ventus, ad eā auris admota frigidior fiat. c ☞ Sidera cuncta notat, ideo cuncta, qa in prognoſticis legiſ nō ſufficere vnum ſignum ad explorādam futuram ſerēitatem. notat aūt vt Tullius, notat & deſignat oculis. i. diligēter intuetur. d ☞ Tacito cœlo, aut nocturno, per qđ tacetur, aut ipſe tacitus, aut certe ad hoīes rettulit, nā licet æternus ſit axiū ſonus, non tñ audiſ a nobis. e ☞ Arcturū, ſtella eſt poſt vrſam in bootę ſigno ἀπὸ τῆς οὐρᾶς .i. cauda, καὶ ἄρκτου. f ☞ Armatūq; auro circūſpicit orio na, ſic Lucāus, En ſiferi nimium fulget latus orionis. ſciendum ob hæc eum ītueri, vt cernat ſigna, quæ oībus patent ſed explorare ſtellarū vigorē, quo futura ſerenitas indicaſ, vt in georgicis, Nam neq; tum ſtellis acies optuſa videſ. ſi aūt querebat quaſi non orta, nequaq̄ procedit, quū ēt ſeptentriones dixerit, qui ſemp videnſ. g ☞ Cælo conſtare ſereno, ſuppetere, vt iuuēalis, Quis feret vxorem cui conſtent oīa? h ☞ Clarum ſignum, faculam eleuauit, vt flāmas quum regia puppis extulerat. i ☞ Caſtra mouemus, caſtra ſunt vbi miles ſteterit. dicta autem caſtra q̄ſi caſta, vel ꝙ illic caſtraretur libido, nam nunq̄ his intererat mulier. K ☞ Tentamus viam, ideſt naues producimus. l ☞ Pandimus alas, contos intendimus, vel antennas cum velo extendimus quæ ſunt velut alæ in malo nauis. m ☞ Humilemq; videmus italiam, aut naturā ꝓuinciæ oſtendit, vt Saluſtius, Italia plana ac molis, Aut rem phyſicam expimit qa omne qđ continetur altius eſt eo qđ cōtinet, aut quia procul viſentibus terra humilis ſemper videtur, vt Lucanus. Et dubios cernit vaneſcere montes. n ☞ Italiam, tantologia vſus eſt ad exprimendū affectū nauigantiū. o ☞ Corona iduit, aut vſq; ad ſummū impleuit, aut re vera coronauit. p ☞ Dii maris, per quod nauigo. q ☞ Terræ, ad quā iturus ſum. r ☞ Tēpeſtatum, ventorum, aurarum tēporum, ſerenitatis, vt Vnde hæc tam clara repente Tēpeſtas, nam multa ſignificat. s ☞ Spirate, & ad ventū pertinet & ad fauorem, vt Aſpirat prio fortuna labori. t ☞ Crebreſcūt optatę aurę, magnū Anchiſæ oſtendiſ meritū, cū mox precaſ, Diis acceptus ſit. u ☞ Pateſcit, ꝓpinquantibus. vt Et anguſti rareſcent clauſtra pelori. x ☞ Curuaſ in arcū, in arcus ſimilitudinem vt Exciſum euboicę latus īgens ruptis in antrum. i. i antri ſimilitudinem. ſic de ponto Saluſtius, vnde hic ſumpſit colorem, ſpēm efficit ſcythici arcus. y ☞ Ipſe latet, re vera procul intuentibus, vnđ eſt Portuſq; pateſcit, nam ſm Donatum late patet non ſtat verſus.

ℂ CREBRE ſcunt. ſ. apparet petitionis fructus. ☞ Ferte viā. ſ. prebete facilē viā. ☞ In arce, in altitudine. ☞ Legunt, verbū nautis familiare, nam funes & vela cū colligunt, vel aliqua loca cū tranſeunt, legere appellanſ. ☞ Auræ, nāliter dixit Aura. n naſciſ cū primū exoritur lux quā ſupra induxit naſcentem. ☞ Portus, ab oriente q̄ fluctibus portus īfeſtari poterat magnas nā obiecit cautes, Ergo latet portus, quia fluctus illū reperire neq̄unt, Cautes aūt ſunt in formam brachiorum. DON

ℂ HORIS. a. lunæ ſolis equos horæ, vt poetis placet, admiſtrāt, Oui. iungere equos tltā velo īpe. h. Notat, diligēti⁹ ꝯſiderat. ☞ Stās. c. nā altior ps nauis ē. ☞ Spumāt, ſpūa in aqua. CHR

Turriti ſcopuli refugitq;[a] a littore templum.
Quattuor hic primũ[b] omẽ equos ĩ grãine vidi
Tondenteis campum late candore[c] niuali.
Et pater ãchiſes bellũ o Terra[d] hoſpita portas.
Bello[e] armãtur Eq bellũ hęc armẽta[f] minãtur
Sed tamen[g] iidem olim curru ſuccedere ſueti
Quadrupedes & frena iugo concordia ferre.
Spes[h] eſt pacis ait tũ numina ſancta precamur
Palladis[i] armiſonę quę prima accepit ouantes.
Et capita ante aras phrygio velamus amictu.
Preceptiſq; Heleni dederat[k] quę maxĩa rite[l]
Iunoni[m] Argiuę iuſſos adolemus honores.
Haud[n] mora continuo perfectis ordine votis
Cornua velatarum obuertimus antenarum
Graiugenũq;[o] domos: ſuſpectaq; linqm[9] arua:
Hinc ſinus Herculei[p] (ſi vera eſt fama) Tarenti

SER a ¶ REFVGITq; a littore templũ ædificia vicina littoribus longe intuenti vñr, in mari, quæ accedentibus quaſi recedere & retro ſe agere putanſ, vel quia ſitũ eſt in colle, qui ſenſim creſcit a littore. ideo dixit refugit. tractarunt, & quũ vtraq; pars affligeretur, lacones qbus iuuentus deerat pceperunt vt virgines cũ quibuſcunq; concũberẽt, factũq; eſt, vt poſt ſedata bella iuuentus incertis parẽtibus nata & priæ & ſibi eſſet opprobrio, nã ptheniatę dicebanſ accepto duce Phalãto octauo ab Hercule pfecti ſunt delatiq; ad breue oppidũ Calabriæ, qd Taras Neptũni filius fabricauerat, id auxẽt, & priſco noĩe appellauẽt Tarentũ. bñ ergo nũc Herculei Tarenti, ſi vera eſt fama qd Taras condiderat, & auxerat Phalantus.

b ¶ Primum, aut quale nũq; viderat añ, aut certe qa ſeqtur porcæ albæ, omen. Aliũ vero tõdẽtes primũ cãpũ volũt. i. prima parte cãpi. i ¶ Cãdore niuali hæc ad victoriæ omẽ ptinet, ſimul notãdũ Anchiſen oẽm hĩe diuinãdi peritiã hic ẽ illud Diuiniq; oſſa parẽtis. d ¶ Terraq; hoſpita, vſurpatiue hoſpita dixit, quæ n in es execũt cõia eſſe pũt, naʒ fœmininũ in a nõ mittũt. Lucanus, Hoſpes in externis audiuit curia tectis. nec miꝝ abuſum eſſe Vir. quũ & plautus paupa dixerit, ab eo qd eſt hic & hæc paup, vt Paupq; ſenatus, itẽ Paupq; domus, nec nota parẽtũ, Munera. e ¶ Bello armanſ equi, rõcinatio vaticinationis eſt. f ¶ Armẽta, armẽta dicta ſũt quaſi armis apta, nã equi interſunt prælis, boues armant ex coriis. armenta quoq; dicta ſunt maiora animalia quæ arationi cõgrua ſunt. g ¶ Sed tamen. anacoluthon eſt, nam q̃q̃ nõ præmiſit. h ¶ Spes eſt pacis, ait latenter vincere poſſe troianos oñdit, dicendo ſupra Curru ſuccedere ſueti. i ¶ Palladis armiſonæ, bene poſt belli omen armorum deam precatur. q̃q̃ hoc quoq; templum viſum ad omen ptineat. K ¶ Dederat q̃ maxima, vt Præq; oĩbus vnum prædico l ¶ Rite, recte ſm ritum. Vnde ſequitur Perfectis ordine votis. m ¶ Iunoni argiuæ. i. magnæ, vt Iunonis magnæ. n ¶ Haud mora continuo, vnũ de his vacat, figura eſt ἐκπαρέλκου dicta eſt mutua & inuicẽ declaratõe. o ¶ Graiugenũq; domos, ſic eſt dictũ quẽadmodũ troiugena. Et ſciẽdũ ſacrificii tm̃ cã hos tetigiſſe Calabriã, vbi dr̃ accepiſſe palladium a Diomede, vel ab Vlyxe. nec ĩmerito dubitatur, vt enim in ſecũdo lectũ eſt, ambo rapuerunt. p ¶ Herculei (ſi vera eſt fama) tarenti, lacones & athenienſes diu inter ſe bella

DON ¶ REFVgit, cõſtitutis in portu nõ appeat tẽplũ quia obſtãt ſcopuli. ¶ Hic primũ, honeſta locutio paſcẽtes cãpũ & nõ paſcẽtes herbã in cãpo, & cũ dicit qbus herbis paſcerenſ oñdit ſola gramina illic fuiſſe. ¶ Cãdore ni. oſtendit & equos & niueos cõſtitutos ĩ magna vbertate. ¶ Bello armanſ eq, nõ qa equo troia pierit, vt qdã ridicule dicũt, ſed vt doctrina ſua equos oſtenderet bella dixit. ¶ Palladis armiſonæ, ad alia ſigna belli accedit templũ armatæ Palladis, quã merito orat vt pſpera faceret ſi quid aduerſi immineret, & ouãtes dimittere quos ouantes acceperat. ¶ Ante aras, vt oſtendat pter pces ẽt munera fuiſſe dicit aras fuiſſe in naui quę non erant vt demõſtret aram dici poſſe vbicũq; ſacrificaſ.

CHR ¶ QVATTVOR, diximus numeꝝ parem infœlicem eſſe, vñ fuit Quater ipſo in limine portæ ſubſtitit. Ergo portẽdũt picula, cædes, & labores circa bella futuros, vel qa exitus ipſe fœlix fuit troianis dixit quattuor reſpiciens omẽ in eqs tm̃ & non in numero, ſed per numeꝝ expſſit quadrigas. Quod aũt quadrigę fuiſſent iudicat, cũ dicit, ſed tñ idẽ olim curru ſuccedere ſueti. ¶ Cõcordia, quibus cõcordes equi reddunſ ab effectu, vt dicitur mors pallida. ¶ Ouantes, lætos, Cæterũ ouatio & ipſa honor eſt pmiũq; virtutis quod victoribus ducibus exhibebãt, Minor tñ q̃ triumphus, ſed de triũpho & de ouatione iã diximus. ¶ Herculei, ſunt qui dicant

q cum

ꝙ cū lacedæmonii iam decē annos in miſſenioꝝ obſidione occupati fuiſſent, & viderēt domi prolē deficere. remiſerūt ſpartā eos iuuenes q ad bellū non iurati venerāt, vt operā liberis cū ſpartanis virginibus ꝓmiſcue darēt & reliqua vt narrat Serui. Antiochus aūt de huius vrbis origine ſic ſcribit. Q.d cōflato iter lacedæmonios ac meſſenios bello q lacedæmonioꝝ in illud vocati nō ſunt pro ſeruis habebanſ, quos Elotes noiabāt, & qcūq ea durante militia nati ſunt, infames, ignobileſq putabanſ. Quapropter oēs ii duce phalāto in populares cōiurarūt, vt illos perderēt, ſed patefactis inſidiis cū phalātus oraculū tale ab Apollīe accepiſſet ſatireū, & pinguē populus tibi trado Tarēti, cū ſuis ꝓfectus tarentū venit. Incolebāt ea loca cretēſes q poſt lætū minois apud Cocalū huc nauigarūt, & regionē oēm lapygiā a lapyge Minois, & Cretēſis mulieris filio appellauit Tarētū āt a Tarēto Heroe quodā dixerūt. At Ephorus ſcribit Meſſenios regē lacedæmonioꝝ Teleclū illud ſacroꝝ cauſa profectū interemiſſe, Lacedæmonios aūt iuratos nunꝗ niſi vrbe capta diſceſſuros meſſeniam obſediſſe, & cū iam annus decimus eſſet admoniti ab vxoribus prolē deficere, eos remiſerūt qui qa pueri venerāt, iniuriati erāt, iuſſerūtq, vt paſſim cū virginibus coirēt, & q inde nati ſunt, Partheniæ noiabanſ. Decimonono anno expugnata meſſene ſpartani domum reuerſi in nullo honore q iuſto mrīmonio non eſſent nati habebāt, ac mox in cōiuratione cōtra ſe deprehēſos ad nouas ſedes inqrēdas miſerūt. At partheniæ achiuos contra barbaros bellātes inuenere, & in parte periculoꝝ aſſumpti tarentū cōdiderūt. Hæc apud Diony. halicarna. inuenies fuerunt aliqn̄ maxime tarētinoꝝ opes. nam & claſſe maxima inſignes fuerunt, & peditū. xxx. milia equitū tria milia, & ductores equitū mille in expeditione miſerunt. Pollebant diſciplina pythagorica, & Archytam ciuem habuerunt. Tarētū

Cernitur attollit[a] ſe diua[b] Lacinia contra.
Caulonisq[c] arces & naufragum[d] Scyllaceum.
Tū procul e fluctu Trinacria cernitur Aetna.
Et gemitum[e] ingentem Pelagi pulſataq ſaxa
Audimus longe fractaſq[f] ad littora voces.
Exultantq vada atq ęſtu[g] miſcent Arenę,
Et pater Anchiſes nimirū hęc illa Carybdis.
Hos helen[9] ſcopulos hęc ſaxa[h] horrēda cāebat
Eripite[i] o ſocii pariterq inſurgite remis.
Haud minus ac iuſſi faciunt primuſq rudētē
Contorſit leuas[k] ꝓram Palinurus ad vndas
Leuam cuncta[l] cohors remis vētiſq petiuit.
Tollimur in cœlum curuato gurgite & iidem
Subducta ad manes[m] imos deſcendimus vnda.
Ter ſcopuli[n] clamorē inter caua ſaxa dedēre.

SER a ℂATTOLLIT ſe, qa propinquātibus aut recedere montes videntur, aut ſurgere. b ℉Diua lacinia cōtra, Iunonis laciniæ tēplum ſm quoſdā a rege cōditore dictū, ſm quoſdā a latrone lacinio; quē illic Hercules occidit, et hoc loco expiato Iunoni tēplum cōſtituit. c ℉Caulonisq arces, Caulon mons eſt Calabriæ, vt Horatius, Et amic[9] Aulon fertilis baccho, in quo oppidum fuit, qđ ſecundū Higinū, qui ſcripſit de ſitu vrbium italicarum olim non eſt. d ℉Nauifragum ſcyllaceum, periculoſum nauibus. Dictū ſcyllaceum vel a tractu, vel a periculi ſimilitudine, nam inde ſcylla longe eſt. e ℉Et gemitū ingentem pelagi, videtur delatus primo ad fretum, poſt ad ætnā reuerſus. f ℉Fractaſq, nimias, vt Fractos ſonitus imitata turbarū, ſiue cum fragore venientes. g ℉Aeſtu miſcentur arenæ, deſcribit loca Charybdi vicina, quam eſſe credit ex periculi magnitudine. h ℉Saxa horrenda canebat, rettulit ſe ad hiſtoriam. nam pro ſcylla dicit horrēda ſaxa. i ℉Eripite, de periculis, deeſt vos. k ℉Leuas vndas, de Ionio venientibus, aliter nō ꝓcedit. l ℉Cūcta cohors, quia ſupius dixit Nos caſtra mouemus. m ℉Ad manes imos, poetica hyperbo'e. n ℉Scopuli clamores, de hiſtoria, vt ſupra diximus hoc traxit. Vnde. n. illeſæ concauis ſaxis canum imitātur latratus.

ℂSOCIOS, nā in commune vbi periculum eſt omnibus laborandum eſt. DON

ℂCAVLONIS mons eſt, & vt dicit Serui. ſed & vrbs e caulonia poſt ſagram fluuium teſte Strab. quæ prius aulonia dicta eſt quaſi vallonia a vicina conualle denominata. Hanc achiuos condidiſſe idem Strabo auctor eſt. Addit etiam ſuo tempore vacuam fuiſſe qui enim eam habitant e ſicilia a barbaris eiecti illam ædificauere coloniā. ℉Scyllaceum, ſcribit idem poſt cauloniam ſcylleciū eſſe athenienſium coloniam qui Mneſthei comites fuere, ſed ſuo tempore ſcyllaceum vocari ſcribit. CHR scyllaceum

Ter ſpumã eliſam[a], & rorantia[b] vidimus aſtra.
Interea feſſos ventus[c] cum ſole reliquit.
Ignariqꝫ[d] vię Cyclopũ[e] allabimur oris.
Portus ab acceſſu ventorũ immotus, & ingẽs
Ipſe ſed horrificis iuxta ſonat[f] Aetna ruinis.
Interdumqꝫ atrã prorumpit[g] ad ęthera nubẽ,
Turbine fumantem piceo & cadente[h] fauilla.
Attollitqꝫ globbos flãmarũ, & ſidera lambit.
Interdum ſcopulos, auulſaqꝫ viſcera[i] montis
Erigit eructans[k], liquefacta[l] ſaxa ſub auras
Cũ gemitu glomerat, fundoqꝫ[m] exęſtuat imo
Fama[n] eſt Enceladi ſemuſtũ[o] fulmine corpus
Vrgeri mole, ingentemqꝫ inſuper Aetnam

SER a ¶ ELISAM, excluſam, vt Eliſos oculos & ſiccũ ſanguine guttur. b ¶ Rorãtia aſtra, pro irrorata. i. que irrorant, a qua ſignificatione nõ eſt apud latinos participiũ. Sane hypbole eſt. c ¶ Vẽtus cũ ſole, ventoꝝ. n. mutationẽ neceſſe eſt fieri vł oriẽte die, vel occidẽte. d ¶ Ignariq; viæ cyclopuꝫ allabimur oris vt Seruatũ ex vndis ſtrophadũ me littora primũ Accipiunt, ſimiles. n. ẽ ſonus. e ¶ Cyclopũ, clo hꝫ accentũ, q2 latina declinatio eſt in accuſatiuo, qa græce poſuit cyclopas, cy habet accẽtũ, ſic cyclopes clo habebit. f ¶ Tonat ætna ruinis, cã hui⁹ incẽdii ſm Virg. ætnæ eſt hæc ſunt terræ deſudãtes ſulphur, vt pene tot⁹ tractus cãpaniæ, vbi eſt Veſceuus & Gaurus montes, qđ indicat aquaꝝ odor calẽtiũ. Itẽ, nouim⁹ ex aquę motu ventũ creari. eſſe etiã concauã terrã ætnã conſtat, & ab ea parte, qua eurus vel africus flant habere ſpelũcas & plenas ſulphuris, & vſq; ad mare deductas. hæ ſpelũcæ recipientes in ſe fluctus ventum creant, qui agitatus ignẽ gignit ex ſulphure. Vñ eſt qđ videt incendiũ hoc autẽ verũ eſſe illa cõprobat rõ, qa & aliis flantibus vẽtis nihil ex ſe emittit. & ꝑ mõ flantũ euri, vel africi interdũ fumũ ĩterdũ fauillas, nõnũq̃ vomit incẽdia, qđ & hoc loco oſtẽdit, nã effectum indicãs ſupprimit cãs. g ¶ Prorumpit ad æthera nubẽ, euomit, & eſt noua elocutio. nec. n. poſſumus dicere prorũpo illã rẽ. potuit. n. recte dici nubes. & eſt poetica deſcriptio. h ¶ Cadente fauilla. i. ſcintillis & ẽ bona piphraſis, nã fauilla eſt deſerta, igne ſcintilla. i ¶ Viſcera montis. i. partes ſic aũt dixit viſcera queãdmodũ terræ oſſa dicunt. K ¶ Eructans, ructo ructas tm̃ facit ſic etiã Cicero Eructat ſermonibus ſuis cædẽ bonorum. Virg. Atq; oẽm cocyto eructat arenã. Horatius vſurpauit, Hic dum ſublimis verſus ructat l ¶ Liquefactaq; ſaxa, putrida decocta in modum calcis. m ¶ Fundo Imo, ab imo. & reddit cauſam latenter. inde n. ventus aq̃ natus erumpit. n ¶ Fama eſt, bene ſe fabuloſam res dicturus excuſat, nam re vera niſi quæ de gigãtibus legimus, fabuloſa acceperimus, ratio non procedit, nam quũ in phlægra loco theſſaliæ dicant pugnaſſe, queadmodũ in ſicilia eſt Enceladus, Othus in Creta ſm Saluſtiuꝫ vñ Othi campi, Typhœus in cãpania, vt Inarime iouis imperiis Ipoſta typhoeo. Sed Varro dixit in diluuio aliquos confugiſſe in montes cum vtenſilibus, q bello poſtea laceſſiti ab his qui de aliis veniebãt montibus, facile ex lucis ſupiorib⁹ vicerunt. vñ fictũ eſt, vt dii ſuperiores dicerent. Inferiores vero terrigenæ. & qa de humillimis ad ſumma reptabãt, dicti ſunt pro pedibus habuiſſe ſerpentes. o ¶ Semuſtum, pro ſemiuſtum. Et ſciendũ ſic poni quaſi ſemianimis ſit Enceladus. vnde eſt, Motat latus. Sed ſimul ponitur ſm fabulam cauſa quaſi ex fulmine natum ſit illic incendium.

¶ FAMA eſt, recte inducit Ænea in iis que fabuloſa erant dicentem fama eſt, ne ſe auctorem rerum impoſſibilium faciat. DON

¶ GLOMERAT, quaſi rotat p aerẽ. ¶ Cuꝫ ge. cũ ſonitu, illo maximo qui ex anguſtiis cauernæ ita prouenit, vt is qui ex cauo boardarum exoritur, nam & Stra. nõ poeta ſed hiſtoricus de ætna ait, Nunc igniti emittunt riui, nunc flammæ fumoſe vt fuligines. Nũc ardentes exhalat lapides. Quid ergo miruꝫ. ſi Virg. hæc omnia exaggerat, & quod poetarum proprium eſt verborũ ſtrepitu grandiora facit. Quod tamen Macrobius male meo iudicio dãnat. ¶ Fundoq; ex imo, quaſi ponit cauſam efficientem. Vnde hæc ad exteriora proueniant, in qua quidem deſcriptione, & doctrinam ſimul, & ingeniũ poetæ quis ſumma admiratione dignum non putabit? ¶ Fama eſt enceladũ, fabula hæc a Cicero. optime ĩterpretat. Nihil enim aliud eſt contra deos gigantes pugnare, quam homines naturæ repugnare. Nam cum noſtro ingenio volumus ipſum deũ, & res altas ſpeculari cum paulo quodãmodo altius erecti ſumus ab ipſo fulminamur. Nã recte apud noſtros monemur quod ſcrutaror maieſtatis reiicietur adeo. CHR

¶ CAMINIS

Impoſitā ruptis flāmam expirare caminis[a].
Et feſſum quoties motat[b] latus, ītremere oēm
Murmure trinacriā, & cœlū ſubtexere fumo.
Noctē[c] illā tecti in ſiluis immania monſtra
Perferimus nec quę ſonitū det cā videmus[d].
Nā neqꝫ erāt aſtrorū ignes nec lucidus ęthra[e]
Syderea polus obſcuro ſed nubila cœlo,
Et lunam in nimbo nox[f] intempeſta tenebat.
Poſtera iamqꝫ dies prima ſurgebat eoo,
Humentemqꝫ aurora[g] polo dimouerat vmbrā
Cum ſubito e ſiluis macie confecta ſuprema
Ignoti noua[h] forma viri, miſerandaqꝫ cultu
Procedit, ſuplexqꝫ manus ad littora tendit.
Reſpicimus dira[i] illuuies, immiſſaqꝫ barba.
Conſertum[k] tegmē ſpinis ac cętera[l] graius
Et quōdam patriis ad troiā[m] miſſus in armis.
Iſqꝫ vbi Dardanios habitus, & Troia vidit
Arma procul paulū aſpectu cōterritus hęſit.
Cōtinuitqꝫ gradū mox ſeſe ad littora pręceps[n]
Cum fletu ꝓcibuſqꝫ tulit per ſidera teſtor[o]
Per ſuperos atqꝫ hoc cœli ſpirabile[p] lumen
Tollite me teucri quaſcunqꝫ[q] abducite terras.
Hoc[r] ſat erit ſcio me danais e claſſibus[s] vnum

SER a ¶ CAMINIS, fornacib⁹ græce dixit, απὸ τοῦ καὶ ιν. b ¶ Motat, frequenter mouet, nam ſimulat legeris, das refectiones labori. c ¶ Noctem illā, melius per accuſatiuū dixit. d ¶ Videmus, vel mēte vel oculis. e ¶ Aethra ſiderea polus. per æthram ſidereā, ideſt per ſplendorem ætheris. Sane Home. & ęthe rem & aerem cōmunis gñis vult eē, ꝙ de aere nos non poſſumus dicere, de æthere æthra factum eſt, Et ſm rationem iſtā pōt & æther æthra vnū eſſe vt nūc ſit pro æthere ſidereo. cū cæli ſplēdor æthra dictus ſit. f ¶ Nox ītēpeſta, media, ꝗ eſt nimiū obſcura. Intempeſta eſt dicta nox media inactuoſa, carens actibus, per quos tempora dinoſcimus. Ait.n. Lucretius, quia p ſe tēpus nō intelligit, niſi per actus humanos. Mediū aūtē noctis tempus actu caret. ergo intēpeſta inactuoſa quaſi ſine tpe, hoc eſt ſine actu, per quē dinoſcit̃ ipſū vnde eſt intēpeſtiue veniſti. i. ἀκαὶ ρως, ergo intēpeſta dicit̃. qa caret tpe. g ¶ Aurora polo dimouerat vmbrā, hyſteron pteron in ſenſu. ante enī aurora eſt q̄ ſit dies. h ¶ Noua forma viri, bene formam dixit, non hominē. i ¶ Dira illuuies, ſordes tetra. K ¶ Conſertū tegmē ſpinis, illigatū ſpinis, hinc eſt in Terentio. Video quēdam ſentū. l ¶ Ac cætera graius, habet enim vnaquæqꝫ gens inceſſus, & vocē propriā. m ¶ Ad troiam miſſus, aut ex ſequenti eius confeſſione hoc didicit, aut græcum eſſe colligit ex trepidatione, vt Terentius, Neſcio quid peccati portat hæc purgatio. n ¶ Preceps, ſine reſpectu ſalutis. ſ. poſt q̄ cyclopum grauiora cogitauit pericula. o ¶ Teſtor, queſo obteſtor. p ¶ Spirabile, vitale quo ſpiramus, & eſt ſermo Ciceronis. quāquā ille ſpiritale dixerit in libris de deorum natura. q ¶ Quaſcunqꝫ, quo eat nō cogitat eorum comparatione, q̄ fugit. r ¶ Hoc ſat erit, vitaſſe cyclopas. s ¶ E claſſibus, ex equitibus modo, vt eſt Et ortinæ claſſes.

DON ¶ IGNOTI noua. ſ. nō idem ignoti & noua forma. Nā noua forma ptinet ad id qd̄ intra de cultu & eius ſordibus dicētur, ignoti aūt quē re vera neſciſſent. Reſpicimus, qa nō audiebat̃ vox rogātis. ¶ Immiſſa, vltra modū grādis. ¶ Conſertū, cōcinnatū. ſpinis, nō.n. textū erat ſpinis, ſed ſpinis fruſtra pannoꝝ cōtinētibus cōſertū illius fuerat temē. ¶ Ad troiā, gratū troianis ꝙ talē viderēt inimicū. ¶ Mox, vbi metū vicit neceſſitas. ¶ Per ſidera teſtor, cū ꝓcul eēt ſe geſtu ſupplicē exhibuit mox propinquus factus ꝓces adhibuit & lachrymas. ¶ Cōfitetur originem, vt miſericordiam captet.

CHR ¶ SVBTEXERE, recte nam fumus ex pte inferiori ſeſe opponebat cœlo. ¶ Noua for. inaudita, incognita, & qualē nunq̄ videremus. Nō ergo vir eſſe apparebat, qa forma adeo denegauerat a forma humana vt vix tenue veſtigiū in ea relictū hoīs eſſet. Ignoti multi exponunt ignobilis, vt ea miſeria confectus eſſet, vt nō niſi ignobilis apparet ſed verius ignoti pro ignoſcibilis, vt alibi Aut illaudati neſcit buſiridis aras pro illaudabilis. Diſceſſerat.n. adeo a forma humana, vt vix homo eſſe agnoſceretur. ¶ Conterritus. h. prīo aſpectu exhorruit troianos, deinde cū cōſideraret quāta in miſeria verſaretur, ſtatuit ꝓſtare ſibi manifeſtiſſimis hoſtibus ſe credē, q̄ apud mōſtra viuere. ¶ Tollite me, veluti nō depcet̃ ſeruitutē. nec q̄uis durā ſortē ppeti nō recuſet, ac deniqꝫ mori apud hoīes malit q̄ ita apd̄ feras dḡe. Qual̃ ꝗ vita ſibi erat cū vt illā fugiat ita auid mōtē petat

Et bello Iliacos fateor petiiſſe[a] Penates,
Pro quo ſi ſceleris tanta[b] eſt iniuria noſtri
Spargite[c] me i fluctus vaſtoq; imergite ponto
Si pereo manibus hominũ[d] periiſſe iuuabit.
Dixerat & genua[e] amplex⁹ genibuſq; volutãs
Hęrebat qs ſit[f] fari quo ſanguine cretus
Hortamur quę deinde agitet[g] Fortuna fateri.
Ipſe pr̃ dextrã Anchiſes haud[h] multa moratus
Dat iuueni atq; animũ p̃ſenti[i] pignore firmat
Ille hęc depoſita tandem formidine fatur.
Sũ[k] patria ex Ithaca comes infœlicis[l] Vlyxi.
Noie Achęmenides Troiã gẽitore Adamaſco
Paupere[m] (mãſiſſetq; vtinã fortuna) p̃fectus.
Hic me dum trepidi crudelia[n] limina linquunt
Immemores[o] ſocii vaſto Cyclopis in antro
Deſeruere domus ſanie dapibuſq; cruentis
Intus opaca ingens ipſe arduus altaq; pulſat
Sidera dii talem terris auertite peſtem.

SER a ℭ PETIISSE, cauſã metri addidit ſyllabã vt Nos abiiſſe rati, & vẽto petiiſſe mycenas. b ꝩ Tãta eſt, vt nõn poſſit vel fortunæ p̃ſtis q̃litate molliri. c ꝩ Spargite, hoc eſt dilacerate, & noua breuitate vſus eſt, vt intelligatur prius laniãdum, mox inſpargẽdũ pelago qd dixit. d ꝩ Hominũ manib⁹ periiſſe iuuabit, oblique loq̃tur, nã vult Hoſtẽ deſ hominũ hãc nõ eſſe crudelitatem. e ꝩ Genua amplexus, phyſici dicunt eſſe conſecratas numinibus ſingulas corporis partes, vt aurem Memoriæ hinc eſt Cynthi⁹ aurẽ vellit & admonuit, Frontẽ Genio, vnde deũ venerãtes tangimus frõtẽ dextrã Fidei. vnde paulo poſt. Atq; aium p̃ñti pignore firmat, genua Miſericordiæ, vñ hęc tagũt rogãtes. f ꝩ Quis ſit fari p oĩa ſubaudi hortamur, hoc ẽ cuius fili⁹. ſic ẽt rñdet, nã iam ſe dixerat græcum. g ꝩ Agitet fortuna, hortamur fateri, quæ cuꝫ fortuna vexet, vt Agitataq; numina troiæ. h ꝩ Haud multa morat⁹, nimiæ benignitatis eſt non expectare plurimas p̃ces. i ꝩ P̃ñti pignore, manuũ cõiũctione, qua firmantur amicitiæ, vt Cur dextræ iũgere dextrã non datũ. Et iũgim⁹ hoſpitio dextras, ac tecta ſubimus. k ꝩ Sũ patria ex itacha, circũſtãtias oẽs exeqtur, loci, pſonæ, tẽpoꝝ. l ꝩ Infœlicis, quęrit fauoreꝫ vituperatione eius, quem ſcit odio eſſe troianis. m ꝩ Paupere, nã vt etiam de Sinone diximus, apud maiores hæc fuerat cã militiæ. & bene veniali vtiſ ſtatu p excuſationem paupertatis fortunæ. ſ. priſtinæ paupertatis. o ꝩ Immemores ſocii dum trepidi feſtini, vt per timorẽ, nõ per contẽptũ relictus fuiſſe videaſ & bene cãs ẽt ſubiungit tymoris cyclopis deſcriptione. n ꝩ Crudelia li ad ſpeluncã Cyclopis Polyphemi.

DON ℭ SPARgite, in ptes ſcilicet diuiſim qd ne fieret crudelitas facti deſcripta ẽ. ꝩ Si pereo, oñdit male viuere, Nã ſi pereo dixit & non cũ periero. ꝩ Et genua ãplex⁹, ad preces adhibet obſequium corporis ꝩ Fari, fari & fateri differunt, Nam fari eſt ſimpliciter aliquid referre. Fateri autem ex neceſſitate quę ſecreto contingunt publicare.

CHR ℭ SPARgite, conceſſio eſt per quã ẽt apud crudeliſſimos homines miſericordias captare poſſit. Nã caute dicit eã mortẽ q̃ cũ ipſi eã ſæpe timuerint, poſſit facile illos ad miſericordiã ſlectẽ, Nã nõ temere eo ſupplicio alios afficim⁹ qd nobis diu horrori fuerit. Vtitur itaq; īſinuatiõe vt nõ ãtea ad veniæ petitionẽ deſcendat q̃ huiuſcemodi p̄miſſiõe aĩos hoſtiũ mitigauerit. ꝩ Sum pr̃ia ex itacha, q̃ irã moliat. ꝩ Infœlicis, h̃ dcõ gratificaſ iis qui illũ oderãt. ꝩ Paupere, nõ ergo volũtarie aut troianoꝝ odio, ſed vrgẽte neceſſitate ſuſcepta ei⁹ militia fuit ꝩ Paupẽ. paup a paruo dr̃. Ergo hẽt ſed parũ, Mẽdicus ãt min⁹ q̃ dicit hẽt, ergo nihil. ꝩ Manſiſſet, ex p̃ñti miſeria pauptatẽ q̃ calamitatẽ putabat, nũc putat fœlicitatẽ. ꝩ Trepidi, nõ ergo q̃ me neglexerint, aut oderint, ſed q a ſibi timerent, me reliquerũt eãdem excuſationẽ vtitur Sinõ, cum dicit, & q̃ ſibi quiſq; timebat vnius in miſeri exitiũ cõuerſa tulere. Vlyxes ex ſotophagis in ſiciliam delatus in eam partẽ venit, ibi duo fratres erant Cyclops, & Leſtrygon qui inhumane eum exceperunt, & ni fuiſſet filiorũ benignitas cum ſociis periſſet Vlyxes, Cyclopis filius erat Antiphates Leſtrygonis Polyphemus, Scopuli tres Cyclopũ ſunt, iuxta eſt portus vlyxis. Cyclopis cyclopes vnicũ oculũ in fronte circularem habuiſſe ferunt, vnde cyclopes a græco verbo nomẽ habuerũt, Quapp & latini Oratium illũ q Romã abſciſſo põte ſuplicio ab ethruſcis defendit, qm̃ altero oculo careret, Cum Cyclopẽ appellare vellẽt, ex lĩguę inſcitia p cyclope cocitẽ dixerunt. Nam eadẽ inſcitia pyrrhũ, & byrrhũ, & burrhũ dixerũt. ꝩ Domus ſa. color rhetoric⁹ demõſtratio ẽ. n. demonſtratio

Paup
Mẽdic⁹
Cyclops
Leſtrigion

monſtratio cũ ita verbis res exprimiſ, vt geri negociũ, vt res ante oculos eſſe videaſ. ſ Dii ta. t. a. p. exclamatio ē q̄ hꝫ pathos, vt qd ñ mortalia pectora cogis Auri ſacra fames: & Dii talia grais iſtaurate pio ſi pœnas ore repoſco Fit aliqñ ex pſona poetæ, vt Mãtua væ miſeræ nimiũ vicina Cremonę, & infœlix vt cũq; ferãt ea fata minores, Dr̃ græce Ecphoneſis.

Nec viſu[a] facillis nec dictu[b] effabilis vlli.
Viſceribus[c] miſerorũ & ſanguie[d] veſcitur atro.
Vidi[e] egomet duo de numero cũ corpora nr̃o
Prẽſa manu magna medio reſupinus[f] in antro
Frangeret ad ſaxum ſanieq; experſa[g] natarent
Limina, vidi atro cum membra fluentia tabo
Mandaret & tepidi[h] tremerẽt ſub dẽtibus artus
Haud impune quidẽ nec talia paſſus Vlyxes[i]
Oblitus ve ſui eſt Ithacus[k] diſcrimine tanto
Nã ſimul expletus dapibus vinoq; ſepultus[l]
Ceruicem inflexam poſuit iacuitq; per antrum

SER a ſ NEC viſu facilis, cuius poſſet ēt aſpectus inferre formidinem. b ſ Nec dictu effabilis vlli, ſermone nõ explicabilis & mirẽ exaggerauit poſt dſcriptionẽ. c ſ Viſceribus, viſcera pprie carnes ſunt. d ſ Sanguine atro, hoc eſt ſania. e ſ Vidi egomet duo, Homerus q̄tuor dicit. ergo aut diſſentit ab eo, vt ẽt in tpibus, nã añ ad ſiciliã Aeneas q̄ vlixes veniſſe dr̃, Aut certe hoc dicit, duo vidi. ſꝫ quot occiderit neſcio. f ſ Reſupinus, magnitudo oñdiſ virtutis. g ſ Expſa hęc fuit vera lectio. i. ma lefacta, nã ſi aſpſam dixeris. i. irroratã, tapinoſis & hyperbole iunguntſ. h ſ Tepidi, melius tepidi quaſi adhuc viui, q̄ trepidi. i. trementes, ne ſit iteratio. i ſ Vlyxes, a ſolo noĩe emphaſim fecit vnde eſt quod ſequiſ, Oblitus ue ſui ē. K ſ Ithacus, ithacẽſis. l ſ Sepultus, ſtratus iacuit.

DON ſ OBLItus ue ſui. oẽs nos vehemẽter turbati ſumus, ſolus vlyxes natura callidus, & vſu & ingenio inſtructus tantæ crudelitatis viſu deterritus non eſt, nec eſt oblitus ſui. i. nõ pdidit ſuã induſtriã. Nam ſimul expletus, oĩa ſigna ponit belluæ occaſionẽ ad cedẽ prebẽtis, dederat aũt cõſilium Vlyxes, vt vnicum illi oculũ excecarẽt, ſed hoc piculoſuꝫ fuit q̄ uis dormiret. Ergo p̃cati ſunt numia. Et qm̃ non idẽ periculum erat oĩbus varias corporis ptes tenẽtibus eas inter ſe ſortiti ſunt.

CHR ſ NEC viſu facilis, qd ergo imãiꝰ ſi ne aſpectus quidem eius ſuſtineri poterat. Nec dictu affabilis vlli, admirationẽ ĩ mẽtibꝰ auditoꝝ relinqmus cũ oñdimꝰ rẽ ob magnitudinem dictis exæq̃ri non poſſe. Sic alibi ſimulacra modis pallẽtia miris. ſ Viſceribus miſerorũ pathos a re ipſa. ſ Frãgeret ad ſaxũ, pathos a mõ iterficiẽdi, & ab iſtro ſ Mãdẽt, pathos e mõ qd dẽtibꝰ ɔficeret añq̄ deglutiret Mãdere. n. ē cibũ ĩtra hos dẽtibus, maĺiq; añq̄ in ſtomachũ trudaſ cõſicere, vorare ãt ipſuꝫ ĩtegrũ deglutire. Vñ & Ci. dixit ptim vorãt partim mãdunt. Vlyxes apud Home. in lib.

Mandere

ix. cũ in priaſ ferreſ, tẽpeſtate nouẽ dies iactatum, fuiſſe, decio ad lotophagos veniſſe. Emiſi duos ſocios, cũ pcone exploraturos. Hi guſtato loto, redire non curabant. Hinc ve nimus ad Cyclopas, vbi oĩa ſua ſponte pueniunt, ex eorũ grege aliquot oues mactatas ſociis diuiſi Hoꝝ in littus cũ duodeci ſociis deſcẽdi cadũq; ſuauiſſimi vini, qd Maro iſmari accola & Apollinis ſacerdos dederat mecũ aduexi. Antrũ intrauimus caſeo agnis hędiſq; refertũ. Volebant ſocii illis onuſti ad naues redire. At ego vetui expectans an iure hoſpitii aliquod donare vellet, interim caſeo veſcimur. ſ Venit cuſtos, & ſaxum ingẽs hoſtio appoſuit. Dicimus hoſpites eſſe, & aliquid vt det ſupplicamus, quoniam hoſpites in tutela ſunt iouis. Tum ille dii non ſunt Cyclopibus curæ, atq; duos e nobis eripuit, & more leonis integros depaſtus eſt poſtridie profectus in paſcua nos antro obiecto ſaxo incluſit. Veſpere rediens duas in cœna capras vorauit, ego igitur pateram ſibi acutiſſimi vini porrexi. at ille cum ſuaue videretur petit ſecundam ac itidem tertiam, inde autem illo ebrio facto & dormienti oculum præuſto conto terrebrauimus, inde ego me ac ſocios ſub villoſis arietibus alligaui vt tãgenti oues videremur, & quadrupedes procedentes inter eius crura elapſi fugimus, interrogauerat prius quo noĩe Vlyxes vocaretur, at ille dixit vtis. Vtis enim nemo græce dr̃. ergo exclamante illo accurrerunt cæteri Cyclopes atq; interrogauerũt quis illum ita male affeciſſet, & cum reſponderet Vtis, at illi dicebant ſi tibi nemo nocuit, certe iouis mala euitare nequis. ſ Expletus dapibus, facit rem veriſimilem. Nam ex crapula validiores fumi a ſtomacho ad caput euaporãt a cerebro refrigerati, craſſioreſq; propterea facti meatus per quos ſpiritus a corde ad caput aſcendit, obturant, ex qua re ſomnus oritur, vt phyſici oſtendunt.

Immenſum[a] ſaniem eructans & fruſtra cruēto
Per ſonitum cōmixta mero nos magna p̄cati
Numina ſortiti q̄s vices vna vndiqȝ circum[b]
Fundimur & telo lumen terebramus acuto
Ingens quod torua ſolum[c] ſub frōte latebat[d]
Argolici[e] Clypei aut Phœbeę lāpadis inſtar.
Et tandem lęti ſociorum vlciſcimur vmbras,
Sed fugite[f] o miſeri[g] fugite atqȝ ab littore funē
Rumpite.
Nā qualis[h] quātuſqȝ cauo Polyphem⁹ ī antro
Lanigeras claudit pecudes atqȝ vbera preſſat
Centū alii curua[i] hęc habitāt ad littora vulgo[k]
Infandi Cyclopes & altis montibus errant.
Tertia[l] iam lunę ſe cornua lumine cōplent[m],
Cū vitā in ſiluis, inter deſerta ferarū (clopas
Luſtra[n]. domoſqȝ traho. vaſtoſqȝ ab rupe Cy-
Proſpitio, ſonitumqȝ pedū vocēqȝ tremiſco.
Victum infœlicē baccas[o], lapidoſaqȝ corna[p]
Dant rami, & vulſis paſcunt radicibus herbę.
Omnia colluſtrās hāc primū ad littora claſſē
Conſpexi venientē. huic me quęcunqȝ fuiſſet
Addixi[q]. ſatis eſt gentem effugiſſe nefandam.

SER a ¶ IMMENSVM, etiam ad Polyphemi magnitudinem pertinet, quaſi ī toto antro iacuerit. b ¶ Circum fundimur, ſm Home. qui dicit alios eū tenuiſſe, alios excæcaſſe oculum acuto fuſte & obuſto. nam ſm iſtū ſenſuȝ multi terebramus accipiūt alii tenebramus legunt, illud primum ſequitur verba Homeri. Telo autem acuto pōt & ſimpliciter accipi. Terebrum bri inſtrumentum eſt fabrile carpēterium .ſ. cum quo ligna p̄forat. c ¶ Solum ſub fronte la. multi Polyphemum dicunt vnum habuiſſe oculū, alii duos, alii tres, ſed totuȝ fabuloſum eſt, nam hic vir prudētiſſimus fuit & ob hoc oculū in capite habuiſſe dicitur .i. iuxta cerebrum q̄ prudentia plus videbat. Veꝝ Vlyxes eum prudētia ſuperauit, & ob h̄ eū fingit obexcaſſe. d ¶ Latebat, dormiētis .ſ. nā male ſentit Donat⁹ dicēs, Late patebat cōtra metrū. Itē dicit capillis tegebat, aut latebat corp̄is cōparatione. Abſolutus ī n̄ eſt ſup̄ior ſenſus. e ¶ Argolici clipei aut Phœbeæ lāpadis inſtar, vnū magnitudinis eſt, aliud ſplēdoris. Phœbeæ aūt deriuatio ē vel a Luna, vel a ſole. f ¶ Sed fugite, occurrebat ſi cæcus eſt, cur timetur: ſubiungit nō vnum eſſe, ſed plures. g ¶ O miſeri, aut blādientis particula eſt, vt in Ter. O miſera. Aut re vera miſeri, qui ad Cyclopas ſunt delati. h ¶ Qualis quantuſqȝ, vnū moꝝ eſt, aliud corporis. i ¶ Curua, hæc habitāt ad littora vulgo, ne tm̄ in mōtibus eſſe putareñt. K ¶ Vulgo, paſſim. l ¶ Tertia iam lunæ, bñ in deſertis locis ex Lunæ rōne colligit tp̄a. m ¶ Se cōplent, id q̄a ſuū nō hēt lume, ſed a Sole accipit. n ¶ Luſtra, cubilia. vnde ēt lupanaria luſtra dicimus, vbi habitāt lupæ .i. meretrices, dictæ ab obſcenitatis & odoris ſimilitudine. o ¶ Baccas, generale eſt .i. fructus arboꝝ agreſtiū. p ¶ Corna, ipſa arbor cornus dicitur pomum vero cornum corna, vt tēplum templa. q ¶ Addixi, ſ. gnato verbo exprimit deſperationem aſtrixi.

DON ¶ ADDIXI, hoc cōſilio ad vos veni melius eſſe manibus hominum perire q̄ Cyclopū.

CHR ¶ NOS magna p̄ca.n. oſtēdit per tranſitum a ſi omnia a deo auxiliū petendū, vt alibi in primis Venerare deos, Precabātur ergo deos, ſed q̄m nō deſidibus ignauiſqȝ op̄endii ferunt, ſed bñ conſulentibus & recte agentibus icirco illos & prudenter & fortiter oīa tentare inducit. Q d exprimit Salu. nō votis neqȝ ſupplicis muliebrib⁹ auxilia deoꝝ parantur, ſed agēdo & bñ cōſulēdo. Non igit̄ imitādæ ſunt mulierculæ quæ in preces effuſę nihil ex ſe tentant, neqȝ rurſus adeo nobis fidendū eſt, vt ſine diuina ope quicq̄ȝ cōſequi poſſe putemus, ſed vtrūqȝ adhibendum eſt. ¶ Latebat, nā dormiens illū claudebat. ¶ Sed fugite o miſeri, optima abruptio. & qua dū honorē ſuum exprimit, ſibi beniuolentiā conciliat, & eos vt ſe ſublato aufugiant ſuadet. ¶ Nā qualis, mira breuitas quæ volenti, p̄cipitem fugam oſtendere neceſſaria erat. Nam cū eſſet dicturus illos eſſe magnos & crudeles & vnioculos & paſtores & reliqua quæ de Polyphemo dixerat, vnico verſu per hanc comparationem rem expediuit. ¶ Inter deſer. non ergo in iis ſiluis in q. bus Cyclopes paſcebāt oues, nam fuiſſet ab illis deprehenſus, ſed in aſperioribus, remotioribuſqȝ quæ a ſolis feris habitabantur, qd ergo infœlicius illi eſſe potuit q̄ non poſſe niſi cum feris habitare. Quid autem crudelius Cyclopibus quibus immaniſſime feræ mitiores deprehenderentur. ¶ Traho difficultatem viuendi oſtendit, non enim duco dixit, ſed traho. ¶ Baccas, bacca ē & baccha. Nam cū aſpiratiōe ſacerdos eſt bacchi ſine aſpiratione

aſpiratiõe fructus arboris vt plurimũ ſylueſtris, Sed de bacca. acino, nuce, & pomo dictũ ẽ in Gerg. Lapidoſa, Nã plus oſſulorũ hñt q̃ carniũ. Cornũ. n. bacca eſt eius arboris que cornus dr. Cornua aũt in quarta declinatiõe quadrupedũ eſt, neq; ſolũ. i. non multũ diſſimi le ab oſſe qd in fronte quadrupedũ extat, ſed pedũ quoq; vngulas eodẽ noĩe appellant.

Vos[a] aĩam hãc potius quocũq; abſumite lœto
Vix ea fatus erat ſummo cum monte videmus
Ipſum inter pecudes vaſta ſe molle mouentẽ.
Paſtorẽ Polyphemũ & littora[b] nota petẽtem.
Mõſtrũ horrẽdũ iforme igẽs cui lumẽ adẽptũ
Trunca manum pinus regit & veſtigia firmat.
Lanigerę comitantur oues ea ſola voluptas.
Solamenq;[c] mali De collo phiſtula pendet.
Poſtquã[d] altos tetigit fluctus & ad ęquora vẽit
Luminis effoſſi fluidũ[e] lauit inde[f] cruorem.
Dẽtibus ifrẽdẽs gemitu[g] graditurq; p ęquor
Iã[h] mediũ necdũ fluctus[i] latera ardua tinxit.
Nos procul inde fugã trepidi[k] celerare recepto
Supplice ſic[l] merito taciti q; incidere funem.
Verrimus & proni certantibus ęquora remis.
Senſit & ad ſonitum[m] vocis veſtigia[n] torſit.
Verũ vbi nulla Datur Dextrã[o] affectaſ poteſtas

SER a VOS animã hanc potius, oblique loquitur, vt ſupra. b Littora nota petẽtem, nota ante oculi amiſſionem, ſic ſtatius in nono, ſequiſ tamen improbus hoſtem. Qua meminit. e Solamẽq; mali. hinc Quintilianus, Quia cæcitatis miſeræ ſolatiũ eſt habere rem vidẽtium. d Poſtq̃ altos tetigit fluctus & ad ęquora venit, hiperbatõ in ſenſu, vt pgreſſi ſubeũt luco fluuiumq; relinquunt aut hyſteron proteron. e Fluidũ pp ὁμοιοτέλευτον fluentẽ noluit dicere, qd aũt dicunt phyſici de effoſſo oculo ſanguinẽ nunq̃ fluere, verũ quidẽ eſt, ſed ſupra non effoſſum eius oculũ, ſed terebratũ legimus. f Inde, aut de fluctibus, aut de ſpatio oculi. g Gemitu, cum gemitu. h Iam mediũ, ſic altũ, vt mediũ putares. nam & in quinto ſic dixit. interea mediũ æneas iã claſſe tenebat, quũ adhuc mœnia reſpiceret carthaginis. i Fluctu, legitur & fluctus. K Trepidi, feſtini, vt Ne trepidate meas teucri defendere naues. itẽ Accepit trepidos, ac niſus dicere iuſſit. l Sic merito, quia oĩa eius pbauerat dicta ac ſi diceret nõ fallacẽ, vt Sinonem. m Ad ſonitũ vocis: remoꝝ ſonitũ vocem dixit. vox. n. eſt omne qd ſonat. ſic alibi Fractaſq; ad littora voces. naꝫ de hoĩbus nõ dixit, quia ſupra eſt, Tacitiq; incidere funẽ. n Veſtigia torſit, bene vno ſermone oſtendit eũ reuertentem iam audiſſe ſonum remigii. o Dextrã affectare, dextram intẽdere, ſcilicet vt poſſet nauem tenere, Terẽtius Ad dominam qui affectant viam, ideſt intẽdũt nam ſi dextra legeris, vt ſit dextra contingere affectare, cõtingere caret exemplo.

DON NOTA, exponendũ fuit, qũo cæcus veniꝛe potuerit qa nouerat anteq̃ excecaretur. Trunca. m. p. tota arbor erat pro Baculo.

Ea. ſ. u. voluptatẽ ex aĩalibus habuit, eũ videbat, cæcus ſuum ſolamen capiebat. Lauit cruorem, ad huc. n. inflicta cæcitas noua putabaſ cum adhuc funderet ſanguines. Graditurq; per ęquor, immẽſę proceritatis expreſſio gradiebaſ ĩ medio mari, vt in terra, neq; profundi maris latus eius vnda tangebat. Taciti, ceſſãtes remoꝝ ſtrepitu & cãtilena nautarũ, ſine q̃ remi operari nõ poſſunt. Senſit, qd nõ videbat auribus percepit. Nã q̃uis ſilentiũ adhiberet nõ potuit pẽit⁹ vacua ſtrepitu eẽ nauigatio.

CHR ANImã vitã iuue. ſũmũ crede nefas animã pferre pudori, itẽ ventũ Hora. impellunt aĩæ litea thraciæ. Et ipſe alibi. Quãtũ ignes, aĩæq; valẽt, itẽ anhelitũ, idẽ ĩ Geor. Aĩas, & olẽtia medi Ora fouẽt illo, & ſenib⁹ medicãtur anhelis. Eſt igiſ aĩa ꝓprie in hoĩe q̃ viuimus. & ſentim⁹, ita vt ꝯtineat vim vegetãdi mouendi, & ſentiendi, q̃ oĩa cõia ſunt nobis eũ cæteris aĩantib⁹. Nã ipſa aluntſ creſcũt, & gignũt. Moueñſ pterea ac ſentiũt. Aĩus autẽ eſt quo hoĩes ſumus quo ſapimus, & itelligimus, q̃ vis nõ eſt educta de potẽtia materiæ ſed a deo ĩmortalis de nihilo creaſ eodẽ tpe, & infundiſ in corpus nrm. Ergo aĩa cõis eſt nobis cũ brutis, Animus ꝓprius eſt hoĩs iuue. Principio indulſit cõis conditor illis Tm̃ aĩas, nobis aĩum quoq; ergo aĩæ partes ſunt vegetandi, mouendi, & ſentiendi, aĩ ãt rõ intellectus, & intelligentia, mens, ſpũs, ſed oĩa in hoĩe vna eſſentia ſunt. Lœto, morte ab eo qd eſt ſeo les vñ deleo Nã oĩa delet mors. Vaſta mole oñdit ꝓceritatẽ, nã nõ videbatur humanũ corpus moueri, ſed imenſa q̃dã machina. & moles humão artificio cõfecta & humano ingenio protracta. Informe, adeo magnũ, vt ſupet oẽm conſuetã formã.

anima

anim⁹

Trunca pinus,inaudita res vt baculũ nõ ex ramis ſed ex trũco arboris faciat,& ipſam ar borẽ nõ ferro icidat, ſed vna manu obtrũcet.Quid ergo aut maius aut robuſtius fingi po tuit,cui ꝓ baculo integra arbor eſſet,& ea quidẽ pinus ꝗ aliis arboribus procerior eſt,& eã ipſe vna manu truncare poſſet. Infreendens,proprie infrendunt ſues qñ fabas dẽtibus frã gunt.Vnde nefrendes ii ſunt porcelli qui per ætatem adhuc frendere non poſſunt,ergo in frendens,ideſt vocem inter dentes refrangens,quod irati eſt.

Nec[a] potis ionios fluctus ęquare ſequendo
Clamorem imenſum tollit quo põtus & oẽs
Intremuere vndę penituſq̧ exterrita[b] tellus
Italię curuiſq̧[c] immugiit Aetna cauernis.
At genus ẽ ſiluis Cyclopum & montibus altis
Excitum ruit[d] ad portus & littora complent.
Cernimus aſtantes nequiquã[e] lumine toruo
Aetnęos[f] fratres cœlo capita alta ferentes.
Conciliũ horrendum Quales cũ vertice celſo
Aerię Quercus aut coniferę[g] Cypariſſi
Conſtiterant ſilua[h] alta iouis lucus ve Dianę.
Pręcipites metus acer agit quocunq̧ rudentes
Excutere & ventis intendere vela ſecundis
Cõtra iuſſa monẽt Heleni Scyllãq̧ carybdin
Inter vtranq̧ viã lęti diſcrimine paruo
Ni teneant[i] curſus certũ eſt dare lintea retro.
Ecce autem boreas anguſta a ſede Pelori

SER a NEC potis i. nec potis eſt po tis aũt nomen ẽ, & declinatur po tis potis poti po tẽ potis a pote & nomẽ eſſe docet rõ cõparationis, nam in ſuperlati uo potiſſimus fa cit cui ſi detraxe ris ſimus iueneris nois poſitionẽ vt acerrim⁹ acer for tiſſimus fortis, ſic aũt vt dixim⁹ de clinari cõpoſitio oñdit, nam huius impotis cõpotis impotẽ compotẽ facit, qđ in ſimpli ci difficile iuenies per cõpoſitionẽ agnoſcis facilius. b Exter rita tellus poetica hyperbole. c Curuis,ca uernis,echo.n.in cõcauis eſt iocis. d Ruit fe ſtinanter venit. e Nequiq̃ lumie toruo,qa nocere nõ poterant. f Aetnæos fratres,aut ſimiles,aut feritate germanos,nam nõ ſunt fratres Polyphemi. quẽ Neptũi ſiliũ Home rus dicit. Vñ eo cęcato Vlyxes ptulit tẽpeſta tẽ,qui ad eũ venit derelicta Calypſo,cũ qua decẽ annis fuerat,vñ vt ſupra diximus Vir gilii dictis diſſentit tẽporũ ratio. g Conife ræ,cõus dicitur fructus cupreſſi. & ipſa κονο τεής eſt nã a rotunditate in acumen leuatur. Cypariſſus autem Telephi filius fuit amatus ab Apolline,vel vt alii dicunt a ſiluano, qui quũ ceruum,quẽ in delitiis habebat p igno rantiã occidiſſet,flendo nimiũ numinũ mi ſericordiã meruit,itaq̧ in arborẽ cupreſſum cõuerſus eſt aptã & conſecretã lachrymis & luctibus. h Silua alta iouis locuſue dianæ, iouis ꝓpter quercũ.ꝓpter cupreſſus Dianæ. ipſa enim eſt ẽt Proſerpina,cui dicaẽ cupreſ ſus ꝓpter luctus morientium. Alta autem ꝙ manet in celſo vertice,& luctus propter reli gionem diu permanet. i Ni teneant curſus antiqui ni pro ne ponebãt qua particula ple nus eſt Plautus, Ni mala, ni ſtulta ſis. ſenſus

ergo talis ẽ timor cogebat vt quo cũq̧ nauigarem⁹ & ventum ſeq̃re mur non iudiciũ ſed occurrebat ꝑ ceptum heleni vi tale Scyllã & cha rybdin. quare pla cuit, ne curſus te neãt, hoc eſt, agã tur & impleãtur inter vtranq̧ viã modico mortis i terſtitio .i. Scyllæ & Charybdis re tro dare litea, qđ dum cogitamus ꝓſperior nobis fla re cœpit boreas.

DON VENTIS ſcđs .i. ſequi quocunq̧ venti ferrent. Nã oẽs venti ſecũdi ſunt,ſi quo impellant eamus. Eſt ergo ſenſus mõ cyclo pas fugeremus nõ curabamus quocunq̧ na uigaremus,qđ erat contra iuſſa Heleni, q ve tabat illos temere nauigare, ſed diligẽter vi tare Charybdin & ſcyllã, ſed iſtorũ maloꝝ metu turbati decreuimus vt vel trãſiremus.

CHR EXTERRITA .t.it. nec ipſe ita: accediſſe ex horrendæ vocis magnitudine putauit. Fratres inter ſe non fratres Polyphemi, vt Oceanumq̧ patrem rerũ nymphaſq̧ ſoro res Non.n.ſunt ſorores Oceani, ſed ſorores inter ſe Coniferæ ferentes conos ideſt ſuas baccas Conus.n.proprie eſt forma rotunda: ſurgens in acutum, & qa bacca cupreſſi hu iuſcemodi formam habet conus dicitur. Or natus ẽt Galeæ conus dicitur. Cypariſſus, nomen pueri eſt in arborẽ cõuerſi. Arbor ãt ipſa ẽt Cypariſſus appellaẽ,& per ſincopem Cypreſſus,& mutatione y in u cupſſus. Se cundus, ſententia eſt. Tantus erat terror, vt modo inde abirent omnes venti ſi eſſent ſe cundi, Ergo & in ſcylla, & charybdin naui gaſſent,ſi venti illuc tuliſſent. ſed helenus cõ tra monuerat. Quapropter cupiebãt vitare hoc periculũ. Ecce quaſi nõ expectatus. Nam ſubito dei fauore venit,

MISSIS

SER a ℭMISSVS adeſt, fauore. ſ. numinũ quẽ ſupra a diis Anchiſes optauerat dicẽs Ferte viá vẽto facilẽ. Adeſſe át ẽ ad fauorẽ, vel ad patrocinĩũ venire. b ℉Pãtagiæ, hic fluui⁹ facile quũ plenus ĩcederet, ĩplebat ſonitu pene totá ſiciliá. vñ & pãtagias dict⁹ ẽ, q̃ſi vbiq; ſonans: hic poſtea quum Cereri q̃rẽti filias obſtreperet tacere iuſſus eſt numinis volũtate. παταγος.n. ſtrepit⁹ græce dr̃. e ℉Megaroſq; ſinus. Megara oppidũ eſt non longe a Syracuſis. d ℉Tapſumq; iacẽtẽ, ĩſula iuxͣ ſyracuſas pene fluctibus par. e ℉Talia mõſtrabat, qa vn̄ ĩ noſti occurrebat. f ℉Relegẽs, renauigãs. g ℉Et errata ꝓtici. piũ ſine ẽbi origie. nõ.n. facit error. h ℉Infœlicis vlyxi, epitheton ad ĩplẽdũ verſum poſitũ more græco ſine reſpectu negocii. i ℉Cõtra plẽmyriũ vndoſum, verbũ de verbo exꝑſſit. hoc eſt.n vndoſũ qd plẽmyriũ, πλημμυρία .n inundatio græce dr̃. K ℉Ortygiá, hæc tantũ ortygia dr̃, Apollinis vero delos. l ℉Fama ẽ huc elidis amnẽ, Elis & Piſa ciuitates ſũt arcadiæ, ĩ qbus eſt fons ingẽs, q ex ſe duos alueos creat alpheũ & arethuſá. vñ fit vt ſingaſ cõiungi in exitu quos origo nõ cõiunxit. Arethuſam aũt in Elide eſſe teſtaſ Virgi. dicẽs, Sic tibi quũ fluctus ſubterlabere ſicanos. hæc ſm fabulas venatrix fuit, quę quũ ſe ĩ alpheo poſt laborẽ ablueret, ab eo adamata eſt, & diu fugiẽs miſeratiõe deorũ in fontẽ mutata ad ſiciliá per ſecretos venit meatus, qd̃ ẽt Virg. oſtẽdit, Et tandẽ poſitis velox arethuſa ſagittis m ℉Alpheũ, qa grece ἀλφειός facit, vt αἰνείας æneas μήδεια Medea n ℉Iuſſi numina magna loci, vel ab Achæmenide, vel ab Heleno, vel Anchiſe. o ℉Stagnãtis helori, fluuii q ad imitationẽ Nili ſupfunditur cãpis. p ℉Pachynni, promontoriũ auſtrum ſpectans. vñ & pachynnum dictũ ab aeris craſſitudine, ná παχυς eſt pinguis & craſſus. q ℉Camerina procul, palus ẽ iuxta oppidum, cnim quodam

Miſſus[a] adeſt. viuo pręteruehor hoſtia ſaxo
Pãtagię[b] Megaroſq;[c] ſinus Tapſumq;[d] iacẽtẽ.
Talia[e] monſtrabat relegens[f] errata[g] retrorſum
Littora Achęmenides comes ĩfœlicis[h] Vlyxi.
Sicanio prętenta ſinu iacet inſula contra[i]
Plẽmyrium vndoſum nomen dixere priores
Ortygiam[k] alpheũ[m] fama[l] eſt huc Elidis amnẽ
Occultas egiſſe vias ſubter mare qui nunc
Ore Arethuſa tuo ſiculis confunditur vndis.
Numina magna loci iuſſi[n] veneramur & inde
Exupero pręp̃igue ſolum ſtagnantis[o] Helori.
Hinc altas cautes proiectaq; ſaxa Pachynni[p]
Radimus & fatis nunquã conceſſa moueri
Apparet camerina[q] procul campiq; Geloi.
Immaniſq;[r] Gela fluuii cognomine dicta.
Arduus inde Agragas[s] oſtentat maxima lõge
Mœnia magnanimum[t] quõdã gñator ęquorũ

tpe quũ ſiccata peſtilẽtiã creaſſet, ꝯſul't⁹ apollo an eam penitus exhaurire deberẽt, r̃ndit: μὴ κίνει καμάριναν ἀκίνητος παραμεινάτω.

Quo contẽpto exiccauerũt paludẽ, & ſedata peſtilentia per eam partẽ ingreſſis hoſtib⁹ pœnas dederunt. r ℉Immaniſq; gela, ciuitas a fluuio noĩata, ſicut & campi geloi. s ℉Agragas, mons eſt muro cinctus, in cui⁹ ſũma parte oppidũ eſt. vnde & Cicero ait, Ad maxĩra mœnia ante oppidũ expectabat. de Verre Notãdum ſane hæc. Virgiliũ quãtum ad ſua tpa ſpecta bat dicere, nõ q̃ntũ ad opis Ænea .n. nauigante nec fuerat camerina ſiccata, nec gela vel agrigẽtũ ꝯdite, qd frequẽter facit ſed nũc iõ vitioſum eſt, qa ex pſona narranſ Æneæ. t ℉Magnanimũ quõdã gñator equoꝶ, ſm pindaꝶ qondã agrigẽtini equos ad agones græciæ mittebat, q inde victores reuertebantur. Legimus ẽt illud quũ ĩ capadocia greges equorũ periſſent, Delphici Apollinis r̃nſo adduxerunt greges de agrigento, & reparauerũt greges de agrigẽto, & repauerũt meliores.

ℭLONGE, quia excelſus eſt mons. DON

ℭPANtagię. qd ad fabulę tegmẽtũ attinet. CHR ĩ q̃ icolæ offenſi tãto ſtrepitu q erat ex multis ſaxis qbus vñ fluminis illidebanſ ea aut ſuſtulerũt aut fregerũt ℉Tapſum, ĩſula ẽ decẽ ſtadia a ſicilia diſtãs plana & penit⁹ iacẽs vt vndis merſa videaſ, dcã παρὰ τὸ ταπτω .i. ſepelio. ℉Inſœlicis, voluit explere verſum ex ẽbis achæmenide. Vel ĩfœlicis pp errores & captat miſericordiã a ſilitudine fortunæ ℉Arethuſa, d̃ q̃ dixim⁹ ĩ Buc. ℉Helor⁹, ẽ flumẽ ex pachĩno mõte fluit. ℉Proiecta, ĩ mare extãtia. ℉Cameria, q̃ deide Romãoꝶ colõia fuit. ℉Cãpi. g. ẽ ſtagnũ geloũ ẽ, qd tetro odoſ abigit ꝓximãtes, ibi fontes duo alteꝶ ſi ſterilis bibat, ꝯcipit. Alteꝶ ſi fœcũda ſteriſ fit. ℉Agragas, ſal agragẽtin⁹ vſtione liq̃ſcit, humore admixt⁹ crepitat, ꝯ nãm reliq ſalis.

Teq̧ datis linquo ventis palmoſa[a] Selinis:
Et vada dura lego ſaxis lilybeia cęcis.
Hinc drepani[b] me portus & illœtabilis[c] ora
Accipit hinc pelagi tot tempeſtatibus actis
Heu genitorem omnis curę caſuſq̧ leuamen
Amitto Anchiſen hic me Pater Optīe feſſum[d]
Deſeris heu tantis nequiquā erepte periclis.
Hec[e] vates Helenus cū multa horrēda mōeret,
Hos mihi pṙedixit luctus non dira[f] Celęno
Hic[g] labor extremus longarū hęc meta viarū.
Hinc me digreſſum veſtris deus[h] appulit oris.
Sic pater Aeneas intentis omnibus vnus
Fata[i] renarrabat[k] diuō curſuſq̧ docebat
Conticuit tandem[l] factoq̧ hic fine quieuit.

SER a ¶PALMOSA ſelinis, ciuitas iuxta lilybeum abūdans palmis & aplo, σέλινον.n. apium dicitur. b ¶Drepanon, ciuitas eſt nō longe a monte Erycino trans lilybeum, dicta vel propter curuaturam littoris, in quo ſita eſt, vel ꝙ Saturnus poſt amputata virilia Cœlo patri illuc falcē proiecit, quæ græce drepanos dicitur, quod veriſimile putatur propter vicinitatem Erycis conſecrati Veneri, quæ dicitur nata ex Cœli cruore & ſpuma maris. c ¶Illœtabilis, propter patris amiſſionem. d ¶Feſſum deſeris, vt ſupra diximꝰ ſm Virgiliū. nam Cato ad Italiam eum veniſſe docet. vnde & in ſexto illud amphibolon ē. Quo magis Italia mecum lætare reperta. e ¶Nec vates Helenus, quia dixerat, Prohibēt nam cætera parcæ Scire, Helenum farique vetat ſaturnia Iuno. f ¶Nec dira celæno, que vel irata debuit aduerſa prædicere, & bona pietate mortem patris grauiores dicit eſſe, ꝗ famem. g ¶Hic labor extremus, apud Drepanum. h ¶Deus appulit oris, bene ſe commendat Didoni, dicens ſe ad eam deorum voluntate veniſſe. i ¶Fata diuom, quæ dii hominibus tribuunt. K ¶Renarrabat, re vacat, vt confiteri poſſit. Sane in ſecundi principio duo ſunt verſus ex perſona poetæ ſicut hic tres, & ſimilis eſt finis initio, Conticuit tandem, & Conticuere omnes. l ¶Tandem, diuturnitatem narrātis expreſſit. Notandum ſane quia controuerſiarum more epilogos dedit ſex iſtis prioribus libris, quos etiam bioticos voluit, nam ſingulis res ſingulas dedit, vt primo omina, ſecundo pathos, tertio errores, quarto ethos, ideſt mores quinto feſtiuitatem, ſexto ſcientiam. Epilogos autem ſic variauit, vt in primo eſſet miſeratio Didonis, i ſecūdo mors Creuſæ, in tertio Anchiſæ, in quarto Didonis, in quinto Palinuri, in ſexto Marcelli, citum defle t interitum.

DON ¶SAXIS eæ quę nautę ſubaquanea appellant. ¶Illœtabilis, expreſſit plenam mortalitatē, nam ſi quando aliqua infortunia accidunt, nos in dolore poſiti locis attribuimus, quaſi nobis aliqd inflexerint, ergo hic drepani tanto loco applicat qd fato acciderat. ¶Amitto an. dolet periſſe in portu, qui tot maris pericula euaſiſſet, nec dixit mortuum: ſed deſeruiſſe filium: Veteres.n. egregios viros nō mortuos, ſed ꝑ cōmutationē locorum tranſlatos putabāt. ¶Heu tantis, tantus fuit dolor, vt etiā apud Didone; poſitus, ꝗſi cum eo preſente loqueref. ¶Tātis, ad generalitates tranſit, ne ſi ſpecialiter enumeraret, lōgior fieret, Dolebat autem vehementer ꝙ infinitis. caſibus liberatus ad Italiam peruenire non potuiſſet. diffinit ergo poeta quā vim habeat apud filiū incolumitas pr̄is, cū dicit oīs curæ, caſuſq̧ leuamen. ¶Nec h. cū multa horrēda prædiceret, nec celæno cum multa optaret maledicta, ergo nec amicus pṙedixit, nec inimica Tacuit autem de tempeſtate Siciilienſi, ne bis repeteret quod dictum fuerat ab ilioneo. ¶Intentis omnibus adhuc intentis, vt oſtenderet æneam libenter auditum, intenti fuerant, cum incœpit, intenti cū finiret ¶Omnibus, oſtendit nullum illic fuiſſe q nō adhuc deſideraret audire. ¶Tandem, ad ipſum pertinet, qui caſus ſuos inarrabit innitus, nam auditores adhuc intenti erant.

CHR ¶NECVAtes hel pathos ab eo ꝙ eſt ꝑter; ſpē Nam quæ ꝓuidimus ſolent leuiora accidere, ſic alibi. Et nunc ille quidem ſpe multū captus inani Fors & vota facit. ¶Hic labor, diſſolutio & admonitio. ¶Deus, cōciliat ſibi fauorem Reginæ cum deorum eſſe munus putet, ꝙ ad ſua littora venerit, Sic & anna, Diis equidem auſpiciis reor & Iunone ſecunda. Huc curſum iliacas vēto tenuiſſe carinas ¶Fata, quantum ad euerſionem vrbis, Vnde ipſe ſic viſum ſuperis, & hæc in ſecūdo libro. ¶Curſus, ad errores ſuos referas quos narrauit in tertio.

¶Explicit Liber Tertius Æneidos.

AT REGINA

SER ATREGINa graui iãdudum, Apollonius argonautica ſcripſit, vbi inducit amantem Medeam, inde totus hic liber trãſlatus eſt de tertio Apollonii. eſt aũt pene totus in affectione, licet in fine pathos habeat, vbi abſceſſus æneæ gignit dolorem. Sane totus in conſiliis & ſubtilitatibus nam pene comicus ſtilus ẽ, nec miꝝ vbi de amore tractaƭ. lũctus quoq; ſuperioribus ẽ, qđ artis ẽẽ videƭ, vt frequenter diximus, naꝫ exabrupto vitioſus eſt tranſitus, lꝫ ſtulte quidam dicant hunc tertio non eſſe coniunctum. In illo eniꝫ nauigationẽ, pericula, ĩ hoc amores exeqditur, nõ videntes optimã coniunctionem, quuꝫ enim tertiũ ſit clauſerit, Factoq; hic fine quieuit, ſubſecutus ẽ. At regina graui iamduduꝫ ſaucia cura. Item paulo poſt, Nec placidã membris dat curа quietem. Nam quum Æneã quieuiſſe dixerit, ſatis congrue ſubiunxit, vt ſõno amãs careret. b ⸢Iam dudũ, aut nimiũ, vt Terentius, Iam dudum illi facile ſit qđ doleat, aut iamduduꝫ a quo tpe vidit Æneas, legimus eniꝫ Obſtupuit prĩo aſpectu ſidonia dido. c ⸢Saucia, hinc ſubiungit Vulnus alit, & bñ alludit ad cupidinis tela, vt paulopoſt ad faculã, & Cæco carpitur igni, uã ſagittarũ vulnus eſt facis incendiũ. d ⸢Cura, amore, ab eo quod cor vrat, vt Veneris iuſtiſſima cura, itẽ Mea maxima cura. e ⸢Venis, qa p venas amor currit, ſicut venenuꝫ. inde dictum Fallaſq; veneno. Item longũq; bibebat amorem. f ⸢Cæco carpitur igni, agit Virg. vt inuentas frangit declamatiões, vt hoc loco. rẽ dixit ſine declamatione, vnde Ouidi. Quoq; magis tegitur, tanto magis æſtuat ignis. Cæco igitur igni vallidiore, cuius hęc natura eſt, vt cõpſſus magis cõualeſcat. g ⸢Multa viri virtus aĩo, bene mediã ſe facit prebere Dido nẽ inter regalem pudoreꝫ & amoris ĩpulſum. ſimulat. n. ſe virtutẽ mirari, cuius pulchritudine mouebaƭ. Multa autẽ virtus figurate dixit, nã ad numeꝝ trãſtulit, qđ eſt quãtitatis h ⸢Recurſat, bene frequentatiuo vſus ẽ verbo, in frequẽti amantis cogitatione.

¶ ENARRAtis DON oĩbus ad quieteꝫ ſeceſſit æneas, Dido aũt intollerabili cura mota recordatiõe loquẽtis, & ſecreto incẽdio torrebatur. ⸢Multa vi. u erãt. n. & corporis, qa multos labores ptulerat. Erãt aĩ, q;

ADILON.

Vritur in quarto Dido, flammaſq; fatetur.

Modeſtini Iuriſconſulti. Argumentum. iiii.

AT regina, graui Veneris iam carpitur igne
Conſulitur ſoror Anna. placet ſuccubere amori.
Fiunt ſacra Deis. onerantur nummina Donis.
Itur venatum. Veneris clam fœdera iungunt
Facti Fama volat. monitus tũc numĩe Diuom
Aeneas. claſſemq; fugę: ſocioſq; parabat.
Senſit amans Dido precibus conata morari.
Poſtq; fata iubent, nec iam Datur vlla facultas
Conſcenditq; pyram Dixitq; nouiſſima verba
Et vitam infœlix multo cum ſanguine fudit.

P. Virgilii Maronis Aenei. Liber Quartus.

AT REGINA[a] graui iamdudum[b] ſaucia[c] cura[d]
Vulnus alit venis[e] & cęco[f] carpitur igni.
Multa[g] viri virtus animo multuſq; recurſat[h]

erat deoꝝ cultor. Amator pſi æ, parētis vxoris. Quapp ēt ſublato amore cōſlato a cupidīnē
cur nō amaret viꝝ domi, toriſq́ pſtātē, Bello ſtrenuū ī pace religioſuz neceſſariū ſibi viduæ
deſtitutæ, cōdēti ciuitatē, neceſſariū ꝯ pigmalionē. Forma ad corpis cæteris aī virtutibus aſ
ferebat decus. Accedebat nobilitas gnis. Erat. n. Veneris ſilius Cupidini frater nepos Iouis.

CHR ℭ CVM mecū ſæpe multūq́ aīo, totaq́ mēte Maronis īgeniū repeto, nihil mihi oēm do
ctrinā, ac oē dicendi genus poetaꝝ diligētius circūſpicienti ſeſe offert, qd ſi cū huiuſcemodi
vate cōparare voluero nō pene euaneſcat, itaq́, & ſi ita apud nōnullos pbē, laudēq́, hūc tñ
ſolū admiror, atq́ ſtupeſco. Veꝝ de cæteris q in eo diuini loci dephēdunt, & diximus ſæpe,
ac deīceps dicemus. Pñti aūt tpe cū eius ſit q̄rtus liber īterptādus qs ſatis p magnitudine ac
diuinitate rei illū admirabit. Nouerat. n. ex oībus pturbationibus, q̄ aīos humanos cruciāt
atq́ exedunt, amoris vim amoris inq̄ illius q in nr̄is pectoribus deprauatus, adulteratuſq́
penit° a vero degenerat eē oīno maximā, ac maximaꝝ calamitatū, qb° mortale gen° præ
mit, ſemina cāmq́ pbere, hūc igit ſapiētiſſim° poeta, ita pſecut° eſt, vt nihil maius nō dicā
verbis exprimi, ſed ne mēte qdē atq́ aīo ſup hoc cōcipi poſſit. Et qm̄ optimi vatis id ppriū
eſt, vt nō ſolū nr̄as aures dicēdi ſuauitate demulceat, Veꝝ multo magis, vt grauitate reꝝ ac
optimis pceptis humana pectora a vitiis purget, & virtutib° īformet, ita miſerias oēs q̄ ma
xime in amore ſunt pſeqtur, vt nos q̄tū in ſe eſt inde penitus abſtrahat, Veꝝ ne qs ſibi pſua
ſerit me adeo īpiū eē, vt ſceleſtiſſime in amorē inueħar, nō ab re eē iudicaui, vt de ipſo diſti
ctius nō p magnitudine ac dignitate ſua, ſed pro tpis anguſtiis diſſerere. Nā cū īnumeræ pe
ne res a nobis cōplectēdæ ſint, ita ī ſingulis tēperādū eſt, ne dū vnā, alterāue nimis lōge, la
teq́ pſeqmur, reliqs in pſcripto ſpatio aut nullū aut oīno exiguū locū relinqmus. Dicā igit
nihil amore maius, excellētiuſq́ apud mortales eē dicā rurſus nihil miſerius, nihil infœlici°
excogitari poſſe. Qđ ne cui īcredibile putari poſſit, & qd ſit amor verus, & qd adulterinus,
breuib° pcuramus. Eſt igit amor deſideriū pulchri. Pulchritudo aūt ipſa eſt gr̄a q̄dā, viuax,
& ſpiritalis dei radio illuſtrāte in primis angelo infuſa inde aīs hoium, corporūq́ figuris,
& vocib° quæ rōnē viſum, & auditū mouet atq́ delectat, delectādo rapit, rapiēdo ardenti
inflāmat amore, Pulchritudo triplex eſt in aīo, quæ orit ex cōcinitate virtutū, in corpe q̄ eſt
ex pluriū coloꝝ, linearūq́ cōcordia, Gr̄a itidē maxia in ſonis, q̄ ex vocū diuerſaꝝ cōſonan
tia naſcit. Pulchritudo ergo aīoꝝ mēte corpoꝝ oculis vocū auribus pcipit. Cū igit amor ſit
fruēdæ pulchritudis deſideriū ſemp mēte, oculis atq́ auribus erit cōtētus, qm̄ iſtis ſolis pci
pit pulchritudo. Olfaū aūt guſtū ac tactū negliget, qa iſtoꝝ ſenſuū appetitio nō amor eſt,
ſed furioſa libido, rabieſq́ vocat. Adde ēt ad hæc ꝙ ſi amor erga hoiem pulchritudinē deſi
derat, humani aūt corpis pulchritudo in q̄dā cōcinitate cōſiſtit, ipſaq́ cōcinitas tēperantia
q̄dā eſt, ſola ea exiget amor q̄ tēperata, q̄ modeſta, q̄ decora ſunt. ℭ Quapp voluptates quæ
a tactu, guſtuq́ ſunt, qm̄ adeo vehemētes, furioſæq́ exiſtūt, vt mētē ex ſuo ſtatu deiiciāt, ho
minēq́ penit° pturbāt, amor oīno refugiet, veluti eas, q̄ pp ītēperātiā pulchritudini ſint ad
uerſæ. Et. n. furor venere° ad intēperātiā trahit. Ergo ad incōcinitatē, ergo ad deformitatē
trahit. Amor vero ad pulchritudinē rapit. At deformitas & pulchritudo ꝯrie ſunt, nō ergo
deformia appetet amor, cū ſolā pulchritudinē ſpectet. Quapp nō ſolū veteres illi theologi
& q ante xp̄m natū floruerūt. Verū nr̄i quoq́ amorē diuinitatis nomē eē voluerūt, nam &
tertiā in trinitate pſonā amore nūcuparūt, & in angeloꝝ hic archiis primū ordinē amoris
noīe inſignē reddiderūt. Seraphin. n. ardēs vel incēdēs eſt, vel ardētes, & incēdētes, hæc igit,
& plæraq́ alia his cōgruētia apud Plat. diſputat Phædrus ac veris argumētationib° pbat,
& nobiliſſimū, & maximū, & vtiliſſimū eē amorē. Et cū duo ſit apprime vtilia gñi huma
no pudor, atq́ ſtudiū, qm̄ pudore ab oī turpitudine abſtinem°, ſtudio aūt ad maxia queq́
atq́ honeſtiſſima accēdimur, vtrūq́ ab amore profectū demōſtrat. Longior profecto ſim
ſi illa quoq́ quæ eodē in cōuiuio a Pauſania de amore diſſerunt, & referā, & quibus rōni
bus bonum ſimul ac pulchrū illum demōſtraret conſcribā. Quapropter non ſolū huius de
amore ſnias pteribo. Sed etiam quæ Eriximachus, quæ Ariſtophanes, quæ Agathō poſue
runt omittā. Eſt. n. pcæteris oībus ipſe amor, & beneficus, & curator, & medicus eſt, nā nō
qa cognoſcimus, ſed qa amamus deū, ab illo amamur Quuapropter nō cognitio Dei ſed
amor in deum nos cœlo reſtituit, itaq́ & quia pulcherrimus amādus eſt, qa optimus imitā
dus, qa beatiſſimus venerādus. Socratis aūt ratio multo pfundior, altiorq́ eſt. Veꝝ nos de
multis pauca, & ea quidem quæ nobis in hoc loco quadrent, Cū igitur corporis alicuius fi
gura talis eſt maxime qualem in eius idea diuina mens continet, eaq́ oculis ſeſe obuiam
offert,

offert,ac per oculos in ſpm̄ penetrat animo ſtatim placet nec iniuria.Nam illa iis conſonat rōnibus quas veluti rei ipſius exēplaria tū mens nr̄a , rū gignēdi vis olim diuinitus accepta cōſeruat.Quapp huic triplex ſurrepit amor nā huiuſcemodi pulchritudo q̄ ab oculis p ſpm̄ ad aīum vſq; puenit ita nos affecto s'iuenit,vt vel ad rep̄ ſupnap̄ ſpeculationē erigi,vel i rebus agēdis manē,vel poſtremo ad voluptatē deprimi prōpti,paratiq; ſimus.Si igiť primū fuerit ſtatim a formæ illi⁹ corpalis aſpectu ad eā q̄ ſpiritalis,diuinaq; eſt,formā cōtēplādam erigimur.Sin ſm erit ita nos illā aſpiciēdo ablectabim⁹,vt nihil altius q̄ramus. Sin tertiū, ſtatim ex eo mediocri ſtatu i turpiſſimā cupiditatē tāgēdi,attrectādiq; rē amatā dilabitur. Prīo igiť amore nihil ſublimius.Poſtremo nil humilius cogitari pōt , iter hos ār ii q medii ſunt,& ſi ad diuina,cæleſtiaq; nō aſcēdūt,de humano tn̄ gradu non deturbanť Eſt igiť oīs amor ab aſpectu,ſed amor ei⁹ q magnap̄,diuinarūq; rep̄ cognitiōi deditus eſt , ab aſpectu ad mētē aſcēdit.Voluptuoſi i turpē tactū deſcēdit. Eius aūt q i vitæ ciuilis actionib⁹ verſať, ab aſpectu nō deſcēdit.Hop̄ igiť q tres ſunt amores is q ſpeculationē ſeqtur diuin⁹,Qui in aſpectu ſolo cōſiſtit humanis appellať.Qui demū intactū plabiť , ita ab hoīe degenerat,vt ferinus noīeť.Quapp cū in rep̄ oīum ordine ita colloceť homo, vt in cōſinio poſitus ſit immortaliū,mortaliūq; oīum in manu ſua eſt , vt prīo illo amore ſupra ſuā ſe cōditionē erigat ac ſe deo cōiungat Eſt itidē & i manu ſua, vt laſciuo & turpi amore qd hoīs eſt exuat, ac in ferā circeis poculis.i.turpiſſimap̄ voluptatū illecebris penit⁹ cōuertať.Quapp cū amorem pulchri deſideriū eſſe diffiniuerimus,cūq; hoīs forma rō ſit,q̄ in aīo eſt,nec quicq̄ pter aīum vere homo dici poſſit amor ipſe verus hoīem a corpe a pulchritudine ad aīum reuocat atq; deīde ab aīo i angelū traducit,Et ab angelo poſtremo i deū trāſfert.Qua qdem re nihil homini excellētius accidere pōt,cōtra vero amor q corpis formā ſectať , nos i oīm pturbationū erūnas coniicit.Non.n,verā pulchritudinē,q̄ ſola aī eſt,& in veritate & iuſtitia cōſiſtit deſiderat,ſed illius oblitus corpis formā q̄ aī pulchritudinis vmbra eſt exqrit. Negligit igiť verā pulchritudinē ſectať vmbrā q̄ ad extremā pniciē nos deducit.Quā qdē rē apud Orpheū ex narciſſi fabula pulcherrimis vt poetā decet integmētis expſilam videmus Narciſſus.n.pulcherrimus adoleſcēs ſui vultū nō aſpicit,ſed ei⁹ vmbrā in aqua pſeqtur , & amplecti conať.Suā igiť figurā deſerit.Vmbrā aūt nunq̄ aſſeqtur, Vn̄ in lachrymas reſolutus cōſumiť.Per narciſſum.n.adoleſcētē temerarii ac iperiti aīum intelligamus q ſui vultū non aſpicit.id.n.eſt verā ac ppriā ſui eſſentiā nequaq̄ animaduertit. Sed ſuæ eſſentiæ vmbrā in aqua pſeqtur,atq; eā amplecti conať Hoc quidnā aliud eſt niſi q̄ pulchritudinē in corpore, quod quidē & fragile eſt & caducū & ad ſimilitudinē aquæ ſemp fluit, q̄ ipſi⁹ animi vmbra eſt admiratur.Suā ergo figurā deſerit,vmbrā nunq̄ aſſequiť qm̄ aīus corpus ſectādo ſe negligit,& vſu corporis nō impleť neq̄ ſatiať.Non.n ipſum reuera appetit corpus, ſed ſui ipſius ſpēm a corporea forma,quæ ſpeciei ſuæ imago eſt illectus tanq̄ narciſſus affectat,cūq; id minime aduertat dū aliud quidē cupit,atq; aliud ſequiť deſideriū ſuū explere nunq̄ pōt. Qua de cā in lachrymas reſolutus cōſumitur,qd iccirco euenit , quia extra ſe poſitus aīus, & in corpus delapſus,pernitioſis perturbationibus cruciať,atq; corporis infectus ſordibus quaſi moritur,cū iam corpus potius q̄ animus eſſe videatur. Vides ergo tres eſſe amores, ex quibus diuinus nos ſupra hoīem erigens deo cōiungit,atq; vt illo veluti noſtro ſommo bono fruamur,efficit noſq; ex hoc beatos reddit.Humanus aūt ſi nos ad diuinitatē nō perducit intra hoīem ita tn̄ continet,vt in deteriora nō labamur. At is qui vltimus , eſt quēq; ego iam totiens ferinū appello,non mō beatos non reddit,verū ita nos in noſtræ naturæ obliuionē inducit,vt pro hoīe beſtiā faciat.Et qm̄ nihil in nobis pter corpus cognoſcimus nihil pfecto nos aliud quā corpus eſſe putam⁹,atq; ad ſolas corporis voluptates nos natos eſſe cenſentes,illis penit⁹,vt imunda ſus luto demergi delectamur,Hinc innumeræ miſeriç ac grauiſſimæ calamitates nos vexāt,exeduntq; vt eſſe experiamur ppertianū illud.Durius in terris nihil eſt qd viuat amante Tantū igiť pniciē, tanq̄ grauē peſtē humano generi cōſulere cupiēs poeta,ita eas in Didone exprimit,Vt nos pro virib⁹ ab huiuſcemodi inſania auocare conet.Dixi de amore.Nunc vt ad Maronē redeā , imitatur apes noſter poeta q̄ ex diuerſis floribus id excerpūt qd operi ſuo cōducit.Nā in Buc.Theocritū,in Geor. Heſiodū. Sic in æneide Homerū imitatus eſt.Verū ita tn̄ imitatus,vt ex aliis poetis tā Græcis q̄ latinis multa in rē ſuā trāſtulerit,vt ſupra oſtēdimus,nunc cū maxīe varietati ſtuduerit, in hoc quarto Didonis amorem exprimens,Græcum apollonium Imitatur,q de argonautis ſcribens amores Medeæ exprimit quem poeta doctiſſimorum virorū iudicio lōge ſuperauit.

¶Vulnus nã, amor fingiſ ſagittis corda trãſſodere. Hinc pp. Et manus amãtis nõ fruſtra ar
Vulnus mata ſagittis. Et pharetra ex humeris Gnoſia veraq; iacet. Sed illa℞ alias aurea, alſ plũbea
cuſpide eẽ dicit. Oui. & aurea cũ ferit cogit amare, cũ vero Plũbea pcutit fugat amorẽ. Ver
ſus ſũt. Atq; ſagittiſera pmpſit duo tela pharetra Diuerſo℞ ope℞ fugat hoc facit illud amo
rẽ. Q d facit auratũ ẽ, & cuſpide fulget acuta. Q d fugat. obtuſu; ẽ, & h; ſub arũdine plũbũ.
Differũt ãt vulnus & vlcus. Nã vulnus eſt. qcq̃ externa vi aut pulſu corpi infingiſ. Vlcus aũt
Vlcus eſt ex ĩterni humoris corruptione. ¶Alit, nã amorem ipm diuturna cogitatione augemus.
Quid ergo iſœlicius amãte, quũ ipſe ſuas nutriat miſerias. Igni nã pter ſagittas ẽt faces ge
rere dr amor. ¶Carpiſ, recte poſuit. Proprie. n. carpe dicimus ea q̃ paulati capiẽdo minui-
mus. Vñ carpe iter & carpe herbas, Vtrũq;. n. capiẽdo minuiſ, Sic ẽt carpere famã, cũ veris
vel falſis criminibus illatis illã minuimus. Priſci. aũt in hoc loco. Alit & carpiſ p alebat &
carpebaſ poſitũ dicit. Carpiſ ergo. i. minuiſ amãtis corpus, & macilẽtũ, aridũq; reddiſ. Nã
cũ vis ipſa naturæ duobus ſimul actionibus ſufficere pẽnitus nõ poſſit aĩ amãtis intẽtio in
aſſidua amati cogitatione tot ſe verſat illic & naturalis cõplexionis vis oĩs intẽta eſt, iõq;
neq; cibus in ſtomaco pſecte cõcoquiſ, quo fit vt maior pars in ſupflua excremẽta hẽat ſed
id ẽt qd in nutrimẽtũ reſeruatũ eſt, crudius ad epar trahiſ, ab eoq; ẽt ſcda decoctione male
decoquiſ. Quo fit vt & paucus oĩno ſanguis & is qdẽ crudior p venas trahaſ, vñ neceſſe eſt,
vt mẽbra oĩa tũ inopia, tũ cruditate alimẽti extenuenſ, ac palleſcãt. Præterea qũo aĩus in-
tendit, illuc. & ſpũs aduolant. At aĩus in amãti imaginẽ phantaſiæ infixã, ipmq; amatu;
rapiſ, Ergo ſpũs quoq; illuc feruntſ. ibiq; reſoluunſ & cũ ſpũs ex ſubtiliſſima ſanguinis parte
in corde creenſ, opus eſt ad ꝯſumptos ſpũs reſtaurãdos puri ſanguinis frequẽtiſſimo alimẽ
to. Quãobrẽ cũ ſubtiliores quæq; ac lucidiores ſanguinis partes in ſpũs reſtauratione exha
lẽt, maculoſus, craſſuſq; atq; ater reſtat ſanguis. Hinc macilẽtus ſqualiduſq; efficiſ amãs, &
malãconicus reddiſ. Nã ex ſicco, atroq; atq; craſſo ſanguine attrabilis efficiſ. Vides ergo q̃re
cæco igni tecto carpaſ amãs. ¶Cæco occulto, nã quãto occultior eſt tãto vehemẽtior. Oui.
Quoq; magis tegiſ tectus magis eſtuat ignis. Vel qa amor cæcus pingiſ, qm̃ lumine rõnis
priuat eos quos efficit. ¶Multa viri virtus deco℞ ſeruat poeta, Nã cũ caſtiſſimã, & ex oĩbus
partibus tẽperatã finxiſſet Didonẽ nõ fiebat veriſimile illã niſi grauiſſimis cauſis in amorẽ
impelli potuiſſe. Neq; in amorẽ penitus laſciuũ & ferinũ, ſed i humanũ q aliquo mõ diui-
nũ quoq; ſaperet, nõ ergo capta eſt a principio forma ſpẽur corpis ſed multa virtute viri
quã admirata eſt, & admirãdo amare cœpit, incœpit igiſ irripe vitiũ in eã ſub virtutis ſpẽ.
Aliter. n. capi mulier tẽperata nõ poterat, cũ aũt patefacta iã eẽt amori via p virtutẽ icepit
admiſere aliqd deterius, ſed nõ tñ malũ. Nã obtulit oĩs nobilitatẽ gñis, q̃ illã vehementius
colligaret ac demũ illã iã iſtis rebus occupatã ipſa corpis ſpẽ ac pulchritudine aggrediſ, vt
tandẽ a pudico in impudicũ trahat, nam cũ veluti in noſtris allegoriis oñdimus per Dido
nẽ vitã actiuã & ciuilẽ intelligamus, eſt qdem ipſa vita ciuilis a principio ita inſtituta vt ad
virtutis ſinẽ dirigatur. Verũ cum in rebus corporeis & mortalibus verſeſ illa℞ illecebris de-
linita virtute ad laſciuiã deflectit, ac degenerat, ſed redeo ad Didonẽ quã cũ a principio tẽ-
peratam induxiſſet nõ vult illã ad intẽperantiã niſi p cõtinẽtiã ad icontinẽtiã deduci Non
enim ab extremo ad extremũ niſi p mediũ itur. Quapp vt hæc oĩa videamus. Virtus eſt q̃-
Tẽperantia dam q̃ facit ne in aliquã turpem libidinẽ deferamur. hanc autem temperãtiam appellant.
Quã ita diffiniũt eſſe firmũ, modeſtũq; rationis dominiũ libidinẽ, cæteroſq; importunos
animi motus quodam vigore coercens. huius ꝯtrarium eſt intemperantia. Vtraq; aũt iſta℞
habitus eſt. Ergo illa virtus, hæc vitium. Cognoſcimus aũt habitũ factum eẽ aut in virtute
aut in vitio, cũ id agimus, & libenter & cũ voluptate nulla in parte repugnante aĩo. Ergo
qui temperatus eſt ſine labore aliquo ſine aliqua moleſtia volens, libenſq; & cum volupta-
te ab omni libidine ita abſtinet, vt gaudeat cũ id agit. ĩtemperatus aũt & ipſe libens & cũ
voluptate in omne genus libidinũ fluit, inter aũt temperantiã, & intemperantiã cõtinẽtia
eſt & incõtinentia, in quibus qm̃ non adhuc factus eſt habitus pugna apparet & difficul-
tas. Ergo continens abſtinet quidẽ a libidinoſa voluptate ſed pugnat in eo ſenſu aduerſus
rationẽ, inuituſq; cogiſ. Incontinens vero & ipſe pugnat ſed tandẽ vinciſ ratio & appetitus
inobediens, & tanq̃ peruicax ſuperat in hoc appetitus turpiter cupit, & trahit rationem.
Ergo nec ſiſtit nec paret rationi in eo vero q eſt ꝯtinẽs appetitus ſiſtit. Nã a rõne ita cohibe
tur vt q̃uis efferri cupiat tñ firmet veſtigia nec vlteriꝰ dilabaſ, nõ tñ pet. Siqdẽ pere ẽ qd iu-
beſ libẽter exeq Appetitio hoĩs ꝯtinẽtis nõ oẽ qd rõ iubet exequiſ, nam illa duo rõ pcipit

& ne appetit

&ne appetat & ne agat turpiter. Appetitus primũ p̄ceptũ negligit ſm ſeruat, ſed nõ perfecte. Nã q̄uis abſtineat a voluptate q̃ cupit coact⁹ abſtinet. Coacte át facere cogi potius eſt q̃ obtẽperare. Tẽpatus át vtrãq; p̄ceptũ libẽter exeqtur. Quapp cũ Pla. de ĩcõtinẽte loqtur, ait illũ deniq; cũ errata ſua cognoſceret pœnitẽ, Et qa vt ait ſeneca, pricipiũ ſalutis ẽ pnia, iccirco ait Pla. deide illũ ſrena iponere cupiditati. Habes igiſ qd ſit tẽperãtia, qd cõtinẽtia, qd deniq; intẽperãtia Quo aũt pacto didonẽ ex tẽperata cõtinẽtẽ reddat atq; ex cõtinẽte incõtinẽtẽ poſtremoq; intẽperatã paulo inferius exprimemus. Neq; tñ q̄rat aliqs qũo poſſet mulier in habitu virtutis cõſtituta inde dimoueri, nã & ſi ſũma ſit difficultas tollẽ habitũ tñ non eſt de rebus ĩpoſſibilibus p̄ſertim in virtutibus ciuilibus, Nã in purgatoriis & his quæ ſunt animi iã purgati lõge alia rõ eſt, qn & ipſe poeta illã ab habitu dimotã oñdit nõ facile. Sed adhibita vt cupidinis, quem deum in reliquos deos poſſe nõ fabuloſe fabulantur.

Gentis[a] honos hęrẽt infixi[b] pectore vultus,
Verbaq; nec [c] placidã mẽbris dat cura quietẽ,
Poſtera[d] Phœbea luſtrabat [e] lampade terras,
Humẽtẽq; [f] Aurora Polo dimouerat vmbram
Cum[g] ſic vnanimẽ alloqtur maleſana [h] ſororẽ.
Anna ſoror, quę me ſuſpẽſam ĩſomnia [i] terrẽt?

SER a ℭ GENTIS, nõ æneæ, vt ſit velut excuſatio, ſed dardania nũibus. aut Veneris. b ℉ Infixi pectore vultus, verbaq;, tale & illud eſt, illũ abſens abſentẽ, auditq; videtq; duo tãgit qbus potiſſimũ gignũtur amores formã vz & eloquẽtiã. c ℉ Nec placidã mẽbris dat cura qetẽ, aut penitus qete caruit, placida epithetõ qetis ſit aut habuit q̄dem qetẽ, ſed nõ placidã. i. turbatã ſomniis vñ ipſa paulopoſt, Quæ me ſuſpẽſam ĩſomnia terẽt: d ℉ Poſtera phœbea luſtrabat lãpade terras, circũlocutio orientis diei, ſcd̃m enim & tertiũ librũ Æneas p noctẽ in cõuiuiis Didonis narrauerat, lz vt ſupra diximus Virgi. iſta q̃ per nãm neceſſe eſt fieri plerũq; cõtẽnat. e ℉ Luſtrabat, aut illuſtrabat, aut re vera luſtrabat. i purgabat, nã nox quodammodo polluit mundũ, aut luſtrabat, circuibat curſu ſuo ab oriẽte in occidentẽ. f ℉ Humentẽ vmbrã, qa nox ois humida eſt, vt nocᵗis lẽtus nõ deficit humor. Et nihil intereſt vtrũ vmbrã an noctem dicat nox. n. vmbra terræ eſt, vt ſupra inuoluẽs vmbra magna, terrãq;, polũq;. eſt ẽt hyſteron proteron in ſenſu. Aurora enim præcedit ſolẽ. g ℉ Cum ſic vnanimẽ, de re pudenda locuturam parum fuerat ſororem eligere, niſi etiam vnanimẽ. dicimus aũt vnanimus & vnanimis, ſicut inermus & inermis. h ℉ Male ſana, nõ plene ſana, amore vitiata. Male. n. plerunq; non plerũq; minus ſignificat, ſicutue, vt vecors, veſanus, q̃q̃ male & pernicioſe ſignificat, vt Lucanus, Sic male deſeruit. i ℉ Inſomnia terrent, & terret & terrẽt legiſ, ſed ſi terret legerimus, inſomnia erit vigilia. hoc . n. maiores inter vigilias & ea q̃ in ſomnis videmus intereſſe voluerunt, vt inſomnia generis fœminini & numeri ſingularis vigiliã ſignificaret. Inſomnia vero generis neutri numeri pluralis, ea q̃ p ſomniũ videmus, vt Sed falſa ad cœlũ mittũt ĩſomnia manes. Sciẽdũ igitur qa ſi terret dixerimus, antiqua erit elocutio. Inſomnia enim licet Pacuuius & Ennius frequenter dixerint, Plinius tamẽ excluſit, & de vſu remouet. ſed ambiguitatem lectionis hæc res facit, q non ex aperto vigilaſſe ſe dixit, ſed habuiſſe quietem implacidaz ideſt ſomniis interruptam, vt ĩtelligamus eam & inſomniis territam, & propter terrorem ſomniorum vigilias quoq; perpeſſam.

ℭ FIXI, ſigi ea dicuntur quę facile auelli nõ poſſunt, & hærent quod non põt reparari. DON ℉ Vultus ad corporis laudem. Verba aũt ad animum referas. ℉ Quietem, diuerſa res eſt ſomnus, & amor, Ergo Æneas quieſcebat, Dido inquieta erat. ℉ Anna ſoror, Elegit ſororem, & vnanimem, cui turpiorem amorem confiteretur. Neq; tñ aperte, ſed per inſinuationem longo circulo verborum confeſſa eſt. Quæ me ſuſpenſam inſomnia terrent. Patior inſomnia dum conſidero nihil eſſe in hoſpite, quod præferri non debeat.

ℭ INFIXI pectore, nã quæ vehementer cupimus e mente nunq̃ amouentur. Humentem vmbrã, noctem, quæ vmbra terræ eſt, CHR & humeſcit, nã humore p diem a ſole attracto, neq; ab eo aſſumpto humeſcit. ℉ Maleſana, nos ab amore dehortatur cũ inſanos reddat. ℉ Terrent, nã viſis nocturnis horreſcit animus vel terret inſomnia. i vigilia pp varias cogitationes quæ animo adueniunt. ℉ Anna ſoror, Optimum initiũ patheticæ orationis nam a nomine proprio incipit, vt oſtendat q amice & familiariter apud ſororem cõqueratur, Sic Terẽtius. O mea Glycerium quo is te perditum, Et crebris interrogationibus ac diſſoluto rem auget.

Quis Nouus[a] hic nr̄is ſucceſſit[b] ſedib⁹ hoſpes?
Quē[c] ſeſe ore ferēs: quā forti[d] pectoꝛ & armis:
Credo[e] equidē (nec vana fides) genus eē deorū
Degeneres aīos timor arguit. heu[f] quibus ille
Iactatus[g] fatis quę bella[h] exauſta canebat?
Si mihi non aīo fixū[i] immotumq; ſederet[k],
Ne cui me vinclo[l] vellem ſociare iugali
Poſtquā ꝑmus[m] amor deceptā[n] morte fefellit
Si non perteſum[o] thalami tędęq; fuiſſet
Huic[p] vni forſan potui ſuccūbere culpę[q].

SER a ¶NOVVS, magnus, vt Pollio & ipſe facit noua carmina. b ¶Succeſſit ſedibus, vt ſuccedoq; oneri, & ſuccedunt tecto. c ¶Quē ſeſe ore ferens, vt Obſtupuit prio aſpectu ſidonia Dido, item Nāq; ipſa decorē cæſariē nato genetrix lumenq; iuuente. d ¶Forti pectore & armis, vt ēt alibi ilioneo audierat dicēte, Quo iuſtior alter, nec pietate fuit, nec bello maior et armis ſane ſubaudi ē & bn̄ virtutis cōmemoratione excuſat ſupradictā pulchritudinis laudē. e ¶Credo eqdē genus eſſe deoꝝ. Nec.n. vana fides ē.i. falſa, nā Degn̄es aīos arguit timor. i. ꝓbat īpugnat. f ¶Heu, p hoc amoris īpulſ⁹ oñdiꝛ. g ¶Iactatus fatis, vt. Quis te nate dea p tāta picula caſus? h ¶Bella exhauſta canebat, finita, terminata, qđ nimiæ virtutis ē nā inchoare bella quorūlibet ē, vīcere vel finire paucoꝝ, i ¶Fixū īmotūq; ſedēt, cogi ſeſe optat q̄ ſic negat. K ¶Sederet, placeret, vt Et ſedet h aio. l ¶Viclo iugali, ſynæreſis ē, p vīculo. Iugali āt pp iugū, qđ īponebaꝛ mīimonio cōiūgendis, vn̄ ēt Iuno iugalis dꝛ. m ¶Prius amor. i. maritus. n ¶Deceptā morte fefellit, figurate dixit, morte ſua decepit me, & fefellit. o ¶Perteſū thalami tædæq; fuiſſet, pteſus pticipiū eſt ſine verbi origine, & regit genetiuū vt hoc loco, nā genetiuus ſingularis ē & accuſatiuū vt pteſ⁹ ignauiā ſuā. p ¶Huic vni forſā potui ſuccūbere culpæ, ſingula ꝓnūciāda ſunt. ingenti.n dicta ſunt libra & moderatiōe, qbus cōfeſſiōi deſiderii ſui quādā inijcit refrenationē. q ¶Culpæ, pp antiquū ritū quo repellabanꝛ a ſacerdotio bis nuptæ.

DON ¶QVIS nouus, non in illo ſunt oīa tā incorpore q̄ in aīo, neq; vnq̄ in alio viſa, & hæc dn̄r ꝑ amantis aīo ¶Quem ſeſe.o.f q̄ gratū q̄ iocūdū eſt q̄ viro forti cōueniēs, ꝙ tacet, ꝙ loquiꝛ, ꝙ moueꝛ. ¶Laudaꝛ ēt æneas hic ꝙ nō amauit vt vulgaris & turpis, ſed amatus eſt nō tn̄ ab ea q̄ eēt pudoris abiecti ſed eſſet parita conſilio Veneris & cupidinis fraude. ¶Heu, incipit ſenſim cōfiteri ꝙ amet ꝙ dolet caſus eius. ¶Si mihi non, adeo illū probat vt illū iudicet dignum matrimonio ſuo niſi priori coniugio ſit decepta.

CHR ¶QVIS nouus. q.d. cui nullus vnquam ſimilis inuentus ſit, ergo nouus ſine exēplo. ¶Crēdo, eqdē ex nimio amore eſt ꝙ non ſolum hæc credat ratione quoq; cur credat affert. ¶Heu vis amoris exprimiꝛ cū doleat preteritis & quæ iam euaſerit eius malis, ex hac admiratiōe illi⁹ fortitudinis īnuitillā īdignū tā iniqua fortūa fuiſſe. ¶Si mihi non aīo fixū, ſapientiſſim⁹ poete cū didonē in ipſa pudicitia tēperantiæ habitu cōfirmatā oſtēdiſſe recte nūc antea q̄ intemperatam inducat prio illā tēperata cōtinētē. deinde ex cōtinēti icōtinētē fieri demōſtrat ac poſtremo ī vitii habitū deducit. Fuerat.n. a principio tpata, vbi ait. Tū bꝛ Dido vultū demiſſa pfaꝛ, nūc vero veneris cōſilio & cupidinis viribus. ac poſtremo virtutibus ac pulchritudine æneæ īpulſa labaſcit, & de habitu tēperātiæ in quo bn̄ volēs & ſine difficultate opabaꝛ deiecta non a bono adhuc diſcedit ſꝫ īpugnat. Rō aduerſ⁹ appetitū Qui olim obtēperās fuerat nūc ab ea dficit, vicit tn̄ adhuc rō, & idē agit nūc dido, ꝙ agebat dū erat tēperata, ſed cū difficultate. ī ipſa.n. tēperātia nulla erat pugna. Nā appetitus ita obtēperās erat rōni, vt pene illi cōiūctus cuncta p illius īperio exeq̄reꝛ, nūc vero in cōtrariū nitiꝛ īſurgit.n. appetitus. Cū vulnus alie Venus, cū cæco carpiꝛ igni, Cū hærēt infixi pectore vultus, & cū huic vni pōt ſuccūbere culpę. Cū ſentit veteris veſtigia flāmæ, ſed tn̄ in hoc accerrimo certamine tandē ſuccūbit cū decerniꝛ a rōne. Sed mihi vel tellus optē prius ima deiſcat. Paulo vero poſtea cū ad tot accerrimos hoſtes blādæ ſororis pſuaſiones accederent, ſupior euaſit appetitus & rōnē q̄uis īuitā traxit, factaq; eſt mulier ex cōtinēti incōtinēs, Vnde ē illud His dictis incēſū aīum inflāmauit amore ſpēq; didit dubię mēti ſoluitq; pudorē, ac demū p incōtinētiā obduxit habitū intēperātiæ, q̄ oñdiꝛ cū ait nec iā furtiuū Dido meditaꝛ amorē ſpemq; dedit dubiæ mēti ſoluitq; pudorē ¶Pertuſū tedet. i ſ. voce actiua preteritum habet perteſum eſt in voce paſſiua. ¶Tædæq;, pro face poniꝛ Cæteꝝ tæda arbor eſt de qua dixim⁹ in Geor. ¶Hinc, tam graui tam vehementi. ¶Vni. q d. tali, vt exemplo careat.

¶FATEBOR

Anna (fatebor[a] enim) miſeri[b] poſt fata Sichei
Coniugis & ſparſos[c] fraterna cęde penates
Solus hic inflexit[d] ſenſus animumq; labantē[e]
Impulit. agnoſco veteris[f] veſtigia flammę.
Sed[g] mihi vel tellus optē prius ima dehiſcat
Vel Pr̄ oīpotens adigat me fulmīe ad vmbras
Pallēteis[h] vmbras Erebi noctemq; ꝓfundam
Ante pudor q̄ te violē aut[i] tua iura reſoluam.
Ille meos primus qui me ſibi iūxit amores
Abſtulit[k] ille habeat ſecū ſeruetq; ſepulchro.
Sic effata ſinus[l] lachrymis impleuit obortis.
Anna[m] refert. O luce[n] magis dilecta ſorori
Sola ne[o] perpetua mœrens carpere iuuenta?
Nec[p] dulces natos Veneris[q] nec pręmia noris.

SER a ¶ FATEBOR.n.bn̄ vno ſermone & culpā expſſit & neceſſitatē. Fateri.n. & coactoꝝ eſt & culpabiliū. b ¶ Miſeri poſt fata ſichei, aut muliebriter dixit miſeri, aut mortui ſm Ciceronē, q in tuſculanis miſeros mortuos vocat, aut certe ob hoc miſeri, cuius iam obliuiſcitur, aut ſic occiſi. c ¶ Sparſos ſſna cæde penates, ſi Didōis diſpſos p fugā intelligim⁹ ſi fris pollutos cruore. d ¶ Inflexit, qa ſupra ait, Fixum īmotūq; ſederet. Inflexit a rigido ꝓpoſito deuiauit. e ¶ Labātē impulit, impulit & labare fecit, non.n. lababat. q ante imobilis fuerat. cauēdū ſane ne labentē ꝯtea metrū legam⁹, nā la lōga ē, vt Labere nympha polo. f ¶ Veteris.u.f. bn̄ ihoneſtā rē ſub honeſta ſpecie ꝯitet, dicēs ſe agnoſcere maritalis cōiugii ardorē. g ¶ Sed mihi vel.t.o.p.i.de. callide ac ſi diceret poſſe ſe coniungi Æneæ, ſi mors ſecuta nō fuerit h ¶ Pallēteis u.herebo, i herebo, alii herebi legūt. i ¶ Aut tua.i.r. pp vinculū iugale. K ¶ Abſtulit amores, cū illo cōſūpta ſūt deſideria & voluptates. l ¶ Sinū.l i.ob. Sin⁹ dicim⁹ orbes oculoꝝ .i. palpebras, q̄ a palpitatione dictæ ſunt, nā ſemp mouent. Impleuit āt iō qa lachrymæ plerūq; ſe intra oculos tenēt, & plene ꝑmiſit excuſationē iis lachrymis, prioris cōmemoratione mariti. m ¶ Anna refert, ſuaſoria ē oī pte plena, nā & purgat obiecta, & oñdit vtilitatē, & a timore pſuadet. n ¶ O luce magis dilecta.i dilectior, nā ātiq frequēter pro cōparatiuo iūgebāt pticulā. magis. tale & illud ē, Nate mihi vita quōdā dū vita manebat Care magis. o ¶ Sola ne: ſola ne mœrēs in oī carperis iuuenta? p ¶ Nec dulcis natos pp liberos q̄ fuit cā ſecundi mrīmonii, vt Iu. Sed placet vrſidio lex iulia tollere dulcē Cogitat hæredē alii male iungunt natos Veneris Cupidinē & Æneā. q ¶ Veneris nec p̄. voluptates. Home τατιδῶρα ἀφροδίτης.

DON ¶ SED mihi vel te i. cōfeſſa de amore meli⁹ pro venere ſibi mortē dicit ¶ Ille prim⁹. oſtēdit ſorori viā neceſſariæ perſuaſionis, vt qd erat amoris ipulſu factura, hortatu aliēo magis facere videret, ait.n. ſemel nupſi, habeat ille q̄uis mortu⁹ pudoris mei pign⁹, q mihi florē virginitatis eripuit, & ſecū hēat, ac ſuo ſepulchro conſeruet, & ſic obliq; dicit. Quid dubitē nubere, cū alterius nuptias ſepult⁹ ille nō videat, nec ſentire poſſit. Sufficiat illi qd p̄cipuū hūit virginitatis meæ decus tuliſſe. Reliquat viduam neceſſitatib⁹ ſuis i ſeruire, & ſentit ſi dē debitā illi ſuſtulit mors q̄ nouitatē q̄dā pcurauit. Vis maior vrget, & itollerabilis cogit, ipune ſecundi ꝯiugii fortuna ſuſcipit, & ſi aliqd manes ſentit pūc ipūc p̄cat. Lachrymas, quas effūdebat vel recordatiōe veteris mariti, vel ꝙ rogat id facē qd aio reſpuente dānauerat. ¶ O bor. ſubito cohortis, ſic.n. fit qū dolore ai fundunt, Cōtra ſinone lachrymiſq; coactis. ¶ O luce.m.d.ſ. oſtendit cām meri cōſilii fuiſſe, cū ex amore loquat, & deinde aggredit deſtruere cās propter q̄s ipſa negauerat ſecūdas nuptias. Nec dulces.n. honeſtam cām ꝓponit, ne libidinis ſed liberorum creandorum cauſa illā hortari videat.

CHR ¶ INFLEXIT ſenſus, mouit appetitū, & ēe pugnātem rōni fecit & deduxit a via recta. ¶ Veteris.u.f. oñdit q̄t⁹ ſit amor cū circa hęc pricipia notet eū eē ſilem illi q fuerat maximus. Ima tellus, imæ terræ ptes, vt eo hiatu deuoluat vſq; i cētrū. ¶ Dehiſcat, vald hiſcat vt nulla ſit retētio tuēti, Viget āt h eō, ſed cū appetitu certamē init. ¶ Vel pēom. auget, nā mior pœna ē p hiatū ad īferos deduci q̄ iouis fulmīe pcuſſā eodē trudi. ¶ Pallētes.u.e.n. q.p excludit elyſioꝝ cāpoꝝ lucos vbi beatæ degūt & i manifeſta luce & amœna verſantur. Vñ eſt ſolēq; ſuū, ſua ſidera norūt. Et rartara, exp̄mit vbi nocētes puniunt. ¶ Sic effa. ſ. qa repugnat appetit⁹ rōni & coact⁹ obtēperat. ¶ O luce.m.d.ſ. oro eſt in gēe deliberatiuo, & arguit a tuto & honeſto. Captat beniuolētiā & attētionē: cū oñdat tm̄ illam amare. In p̄mis aūt demōſtrat qbus bōis caritura ſit, ſi voluptate & liberis ſi amori illi ꝑpugnet, & ꝯfutat q̄ illa dixit d ſycheo. ¶ Mœrēs, eſt mœror ſm ſtoicos ægritudo flebilis.

SER a ❡ID cinerē aut mānes credis.c.ſe.pp illud qa marito iurauerat, vt nō ſuata fides cineri pmiſſa ſicheo.bñ extenuat dicēdo nō animā,ſed cinerē,& manes ſepultos. Dicit autē ſm epicureos,q aīas cū corpe dicunt perire.

eqdē auſpicibus,hoc dicit, dii auſpices ſunt mřimonii,æneā huc venire fecerūt. Nuptię.n.captatis fiebāt auguriis,vt Luc.Cōtēptiq auſpice Bruto. r Iunone ſcda,q̄ preeſt cōiugiis,vñ Iuno gamilia dr. s Tenuiſſe,pſeciſſe ipleſſe. t Coniugio tali.i. viri fortis,qđ iō dicit, qa ſcit a Didone dictum.

b Eſto,aduerbiū cōcedentis, & eſt grecū. c Flexere mariti, nō q erāt ſed qui eſſe cupiebāt. Alii itelligūt ægras mariti, vt ſit genitiu⁹ ſingularis.i.triſtē pp̄ter maritū. d Non āte tyro,aut ī tyro,ac ſi diceret tyri,aut certe τυρόθεν. i. de tyro, vt dardanus heſperia. e Deſpectus Hiarbas, Rex libyæ q Didonē re vera voluit ducere,

Id[a] cinerem aut manes credis curare ſepultos:
Eſto[b] ęgram nulli quondam flexere[c] mariti.
Nō libyę.non ante[d] Tyro deſpectus[e] Hiarbas
Ductoreſq[f] alii:quos[g] Aphrica terra triūphis[h]
Diues alit placido ne[i] etiā pugnabis amori?
Non venit in mentē quorū conſederis aruis?
Hinc[k] Getulę vrbes genus īſuperabile bello
Et Numidę īfreni[l] cingūt & inhoſpita[m] Syrtis,
Hinc deſerta[n] ſitim regio lateq[o] furentes
Barcęi?quid bella Tyro ſurgentia dicam
Germaniq[p] minas?
Diis[q] eqdē auſpicibus reor & iunone[r] ſecunda
Huc curſum Iliacas vento tenuiſſe[s] carinas.
Quā tu vrbē Soror hāc cernes? q̄ ſurgē regna
Coniugio[t] tali Teucrum comitātibus armis?

DON ❡ID cineres i.h. cū deſerre ɔtēdis, neſcit honorificē tiā tuā. Cū aīa.n. ſenſus morientis extīguit totū interit pditq obſequiū qſqs illđ nō hoi ſ, cineri progare contendit. Eſto ægrā, cum adhuc eſſes ægra ex recēti dolore, nulli flexerunt te.

re,& vt hēt hiſtoria,quū hoc negaret charthagini intulit bellū,cui⁹ timore cū cogereſ a ciuib⁹,petiit vt añ placaret manes mariti, & ex ædificata pyra ſe in ignē præcipitauit. ob quā rē Dido.i.virago appellata ē, nā Eliſſa ppric dicta ē. f Ductoreſq alii,ergo Iarbas ductor. g Quos aphrica terra, deriuationes frequēter ſunt maiores pncipalitate, īterdū pares iueniunſ,raro minores,vñ ſup lacena notādū diximus. h Triūphis diues .i bellicoſa. i Placido ne ēt pugnabis amori,ac ſi diceret cōtēpſiſti eos q diſplicebant, nunquid etiā placido amori repugnabis, & eſt græcū pugno tibi, nam nos pugno tecū dicimus. K Hinc getulæ vrbes,ad terrorē vrbs dixit.nam mapalibus habitant. l Infreni.aut ſæui,aut qui equo ſine freno vtuntur. m Inhoſpita,barbara,aſpera. n Deſerta ſiti regio,inhabitabilis. Dicit autē xerohbyen.i partē africæ aridam quæ eſt inter tripolin,& pētapolin.& bene terret dicens iuxta eſſe aut bellicoſas gētes aut deſerta loca,vñ non ſperaſ auxiliū. o Lateq furētes barcæi,Hi longe ſunt a carthagine,vñ addidit Late furentes,Hi ſm Titianum in chorographia Phœnicen nauali quondā certamine ſuperauere Barce aūt ciuitas eſt pētapoleos,q̄ hodie ptolemais diciſ, nam Cyrene & barce reginæ fuerūt,quæ ſingulis dederūt ciuitatibus noīa. p Germaniq minas,pp aurū qđ ei(vt in pRío dixim⁹)tulerat. q Diis

nūc nō repugnabis placido amori Hic ge. vr.expmit qđ obſcuř dixit quop cōſ.ar. poſt aūt multa neceſſaria,q̄ ſupi⁹ poſuit addit ſaciēdi neceſſitatē ſingula cū metu diſcurrēs dicit ergo nō ɔſideras te pegrinā,& ī locis pegrinis te īpiū velle fūdare,& oīa initia pſeetim īperii hře laborē durū. Q.d fœmia & ſola paras vrbē fundare cū inumeræ gētes poſſint te magno nūero vrbiū īfeſtare,q̄ virib⁹ & ferocitate valēt. Inſupabile & īfreni īuincibiles oſtēdir. Infreni,q ſuis legib⁹ viuētes nollēt alieno īperio ſubiugari. Inhoſpita, nō qđ nō ſuſcipiat hoſpites,ſed quā īhumanitatis cā oīs formidet aduenīēs vel oderit pegrinos Hoc īpm cingūt hēt magnā vim, nā cīgere eſt ābire,vt īfiniti mōſtrenſ inimici vndiq,ne p illos neue ēt p deſta fugē poſſis. Germani mīas,ß vt validiſſimū poſuit q.d.addeſ q mare obſidebit ne fugē poſſis. Poſtremo illi hoc cogitādū pponit,cui īpiū ſit ſlictura,ſi careat liberis. Diis eqdē,poterat timē dido iunoni hoc nō placē. ſ ɔiectu talř remouet. Anna ait.n. ſi nollēt dii nobis coniūgi troianos.nūq̄ illi nřa littora tetigiſſent,& credit iunonē pcuraſſe vt troiāi a patria pellerēſ,vt huic regno fauerēt. Quā tu vrbē,ſi ſola tm̄ regnū paſti,qđ facies troiāis adiuta:Ergo fauorē deop ſacrificiis ɔciliat.

CHR ❡SEP.VLtos.q.d.ſenſu carētes, Loqtur ex ſnīa Ariſto.qui ait mortuos parū de ſuperis curare. Manis,pro manes ſm Priſcia.

❡VENIAM,

Punica ſe quantis attollet gloria rebus?
Tu mō poſce Deos veniā[a] ſacriſq́[b] litatis
Indulge[c] hoſpicio cauſaſq́ innecte morandi,
Dū pelago deſęuit hyems & aquoſus[d] Orion,
Quaſſateq́ rates dū nō[e] tractabile Cœlum.
His dictis incenſum[f] aīum iſlāmauit amore
Spemq́ dedit dubię menti ſoluitq́[g] pudorē.
Principio delubra[h] adeunt pacemq́[i] per aras[k]
Exqrunt. mactant[l] lectas[m] de more Bidentes
Legiferę[n] Cereri Phœboq́[o] Patriq́[p] Lyęo,

ER a ℂ VENIAM, aut bñficiū, aut re vera veniā piurii. ſ. vt nō cineri ſeruata fides ꝓmiſſa ſicheo. b ꝩ Sacriſq́ litatis, diis litatis debuit dicere. nō. n. ſacra, ſed deos ſacris litamus. i. placamus. ergo noue dixit, ſed diſtinguēdū eſt, vt dicam⁹ ſacris. i. p ſcā litatis, ſ. c ꝩ Indulge, da operā, vt idulgēt vino & vertūt cra teras ahenos. d ꝩ Aquoſus oriō Corripuit ratiōe ſupradicta dū pelago. ꝑtende naufragis fluct⁹ aduer ſa nauigatione iactatis ꝓcellaꝝ nomē oppone, Hoc eſt & flāmare aurum. & artē docere ꝑcandi. e ꝩ Nō tractabile, aſpeꝝ itractabile pp tēpeſtatē. f ꝩ Incēſum iſlāmauit, vt Ora. Oleum adde camino. g ꝩ Soluitq́ pudorē, pp vincula caſtitatis. h ꝩ Delubra, delubrū dcm̄ vt ſupra pp lacū, in q̄ man⁹ abluunt vel pp tectū cōiūctū, aut certe ligneū ſimulacrū delubrū dicim⁹ a libro, hoc ē raſo ligno fcm̄, qd grææ ξοανον dr̄. i ꝩ Pacēq́, beniuolētiā. K ꝩ Per aras exqrūt. i. ſacrificādo explorāt, an dii velint huic rei cōſentire. dicēdo aūt p aras auſpicalē artem oñdit, vñ eſt, Et ſpirātia cōſulit exta. l ꝩ Mactant, verbū ſacrorū p euphemiſmū dictū, vt adolere, nam mactare eſt ꝓprie magis augere. m ꝩ Lectas bidentes, nō vacat lectas. Moris. n. fuerat, vt ad ſacrificia eligerent oues, qb⁹ nil deeſt, vt in ſexto, Nūc grege de intacto ſeptē mactare iuuencos. Bidētes aūt dicte ſūt q̄ſi biēnes, qa neq́ minores aut maiores licebat hoſtias dare. Sūt. n. in ouib⁹ duo eminētiores dētes inter octo, q nō niſi circa bimatū apparēt, nec in oīb⁹, ſed in his q̄ aptæ ſacrificiis inueniunt. n ꝩ Legiferæ cereri, leges. n. ipſa dr̄ iueniſſe, nā & ſacra ipſi⁹ theſmophoria vocant, ſed hoc iō fingit qa ante inuentū frumētū a Cerere, paſſiŋ hoies ſine lege vagabāt, q̄ feritas iterrupta eſt inuēto vſu frumētoꝝ, Poſtq̄ ex agroꝝ diuiſiōe nata ſūt iura. o ꝩ Phœboq́, q ꝑeſt auſpiciis, qb⁹ vrbes regūt. p ꝩ Patriq́ lyæo, qa vt ſupra diximus aptæ vrbibus libertatis ē deus, vñ ēt Marſyas eius miniſter eſt in ciuitatibus libertatis indicium, & cōis hoc habet ſenſus ſacrificat inquit primo numinibus, q̄ vrbi ꝓſunt, quaſi nuptura ꝓ vtilitate reipubli. Deinde Iunoni cui curæ ſunt nuptiæ. eſt ēt ſenſus altior, nā facturi aliquid añ aduerſos placamus, & ſic ꝓpitios iuocamus, vt Nigrā Hyemi pecudē, Zephyris fœlicib⁹ albā. Ergo mō nuptura placat añ Cererem q̄ pp raptū filiæ nuptias execrat, Apollinē q expers vxoris eſt, Libeꝝ, q niſi raptā cōiugem hr̄e nō potuit, & ſic Iunonē ꝯciliat.

ℂ INDVLge hoſpi. i. illoꝝ pegrinationē vberi⁹ foue, ne deficiētib⁹ reb⁹ troiani recedē cogāt. ꝩ Cauſaſq́ in. m ꝑtende cās q̄ illos a nauigatōe arceāt. ꝩ Incēſum in. ſ. bis repete. ſ. aīuꝫ incēſum amore, iſlāmauit amore, nā data ſpe cōmodi ex his q̄ pro futura dicebat adeo dubitatōeꝫ remouit, vt oīs verecūdia & pudor ceſſerit. ꝩ Legiferę, qa ppl'oꝝ ꝯſenſus niſi legib⁹ retineri nō poſſit. ꝩ Phœbo, vt i futuꝝ ꝓſpiora pficeret q̄ optabant. ꝩ Libero, vt ꝑſtaret lętitiā ſempiternā. ℂ DELVbra. diximus ea tēpla eſſe in qbus eſſent ſimulacra deoꝝ deliberata & decorticata. nam vt eſt apud Pli. q̄uis ſtatuaria ars apud italos vetuſta fuerit, vt apparet in Hercule ab Euādro ſacrato i foro boario, q triūphalis dr̄ & p triūphū triūphali habitu veſtitur. Itē in ano gemino, qa Numa dicatus eſt digitis, ita figuratis vt. ccclxv. notet, quo & āni & tpis ſe deū indicet, tū vſq́ ad deuictā aſiā ſimulacra deoꝝ poti⁹ lignea fuerūt, vñ legit in vrbe populonia ſimulacrū iouis ex vna vite fuiſſe, nā ita magnæ ac craſſæ vites repertæ ſunt vt i metapōto tēplū iunonis colūnas ex vite hūerit. ꝩ Quāq̄ apud priſcos nulla fuit dei imago. Clemēs. n. ait numā regē moſayca vſum diſciplina īſtituiſſe nullaꝫ imaginē deo tribuere. Vñ annis. clxx nulla imago neq́ ficta neq́ picta i tēplis deoꝝ viſa fuit. ita occulte ſignificauit nullo mō niſi mēte ad dei ſilitudinē hoiem venire poſſe, ait Euſe. de ꝑpa. eua Plutar. aūt ait, ex ligno priſca deoꝝ ſimulacra fieri ſolita. Ex hoc. n. pria apollini in delo ſtatua ē, ex hoc palladi quā ſuo ēt tpe apud athenieſes fuiſſe ſcribit. Itē Iunonis apud ſamios, vt Callimachus aſſerit Peras ēt q ꝑmus argolicæ iunonis tēplū cōdidit, & Calythiā filiā ſuā antiſtit cōſecrauit ex piri trūco illi ſimulacrū fixit Lapidē. n. rē durā & inanime in deoꝝ effigiē cclare

DON

CHR delubꝝ

noleba͞t. Auru͞ virgo & arge͞tu͞ i ſœcu͞dæ terræ colores putaba͞t Hæc Plutar. Plato ꝗo in legibus ait terra & veſta deoꝝ e͞ hītatio. Nemo igiſ ex ea cęteris diis ſimulacra faciat. Auꝝ ꝗo et arge͞tu͞ īuidioſa poſſeſſio e͞. Ebur aiaꝫ depoſuit. lo͞gꝫ ad ſimulacra deoꝝ ice͞ptu͞ e͞. Aes & ferru͞

bidētes belli ſu͞t inſtra. Pace͞ ꝓpitiatione͞ ſm Marcellu͞. ⸿ Bide͞tis, ꝓ bide͞tes ſm Pri. Refert a͞t Marcellus, q exiſtima͞t bide͞tes oues a Virg dictas ꝙ duos habea͞t de͞tes peſſime ītelligu͞t, Na͞ ħ mo͞ſtri gen⁹ e͞. Sed meli⁹ ītelligi po͞t ſi bie͞nes dixerint auctoritate Po͞ponii. Mars tibi voueo factuꝝ ſi vnq͞ redierit bide͞ti verre. & Nigidi⁹ ſigul⁹ ait bide͞tal vocari ꝙ bimæ pecudes imolenſ. Macr. a͞t refert i libris po͞tificalib⁹ legi bide͞tes ꝑmo dictas d. ita ad hiatu͞ duaꝝ vocaliu͞ īteriecta, vt eſt redamare & redire ꝑ remeare & reire, & redarguere ꝑ rearguere. Higinius tn͞ q ius po͞tificiu͞ ignorauit, dixit bide͞tes e͞e hoſtias, q͞ ꝑ ætate͞ duos de͞tes altiores hn͞t ꝑ q͞s ex minore i maiore͞ tra͞ſce͞diſſe ꝯſtat ætate͞. Seruii a͞t ſn͞iaꝫ ſcripſim⁹ in eo. Po͞pei⁹ vero refert

bidētal bide͞tal te͞plu͞ quoda͞ dici, ꝙ i eo bide͞tib⁹ hoſtiis ſacrificareſ. bide͞tes a͞t e͞e oues de͞tes duos lo͞-

Ceres giores cæteris hn͞tes. ⸿ Legiferę. Ouid. pria Ceres vnco gleba͞ dimouit aratro. Pria dedit fruges alime͞taq͞ mitia terris, Pria dedit leges cereris ſu͞t oia mun⁹. Su͞t q dica͞t ea͞de͞ eſſe q͞ iſis q͞ ægyptiis leges dedit. Fuit a͞t Ceres Saturni & Opis filia Oui. ex ope Iunone͞ memorat cereréq͞ creata͞ Semina ſaturni, tertia veſta fuit. Ops. n. terra e͞. Saturn⁹ vero tp͞s interꝑtaſ. Cere͞re igiſ q͞ fruges ſunt terra ac te͞poꝝ q͞litates ꝑducu͞t, ſꝫ de hac in Geor. lati⁹ dictu͞ e͞. ⸿ Tyro, ait Stra in deſcriptione phœnitię poſt orthoſia͞ & elutheꝝ eſt tripolis, q͞ nome͞ a re accepit. Tres. n. vrbes he͞t Tyꝝ Sidone͞, & Aradu͞. No͞ igiſ miru͞ ſi Didone͞, q͞ tyria fuit ſidonia͞ appellet vicinitate. ⸿ No͞ venit in me͞te͞. q d. adeo paru͞ te circu͞ſpicis, vt no͞ recorderis inter q͞ ima-

Getuli nes ge͞tes verſeris: ⸿ Getulæ, de his Salu. ſcri. africa͞ initio habuere getuli & libyes aſpi, inculti q͞, qbus cib⁹ erat caro ferina, atq͞ humi pabulu͞ veluti pecorib⁹. Neq͞ lege neq͞ imperio cu-

Nūidæ iuſq͞ regebanſ, vagi pala͞tes, q͞ nox cogebat, ſedes habeba͞t. ⸿ Nu͞idæ, ait Hero. Hos ſuis pueris in trie͞nio tpoꝝ venas iurere, ne flegma. i. pituita in ꝑnitie͞ corpis decidat. Veru͞ qa dolor ille inte͞ſiſſim⁹ & peſtifer, que͞ ſpaſmo͞ græci voca͞t, ex ipſa inuſtione oriri poſſet hirci vrina locu͞ inuſtu͞ ſpargu͞t, & ꝑfecto ſiue hoc ſit, ſiue alia res oib⁹ ge͞tib⁹ vale͞tiores viuu͞t, numidæ ꝑſæ fueru͞t, q defuncto i hiſpania Hercule ab exercitu ei⁹ cu͞ medis in africa͞ enauigaru͞t, & ibi deficie͞te ma͞ ad domos ædifica͞das alueos nauiu͞ iuerſos ꝑ tuguriis habuere. Inde ꝑ co͞nubia getulis admixti ſu͞t, & qm͞ vaga͞tes alia, deide alia loca peteba͞t, ſeipſos numidas appellauerunt, ait Salu. ⸿ Barcæi, battus ex thera iſula colonia͞ in liba͞ in regione͞ Axiriſto͞ nomie͞ e͞ duxit, atq͞ hinc ſeptio a͞no in cyrene͞ co͞ceſſit, populu͞q͞ cyrene͞ſiu͞ auxit. Batto ſucceſſit, Ageſila⁹, & huic ali⁹ battus q cu͞ ſolus regnaret ei⁹ fre͞s in lybia͞ migra͞tes barce͞ co͞didere. ait Hero. at Stra. ait barce͞ ptolomaide͞ appellatu͞. Eſt au͞t poſt arſione͞. ⸿ Qua͞ vrbem, q͞ egregia͞, q͞ nobile͞, q͞ pote͞te͞ cu͞ duplicatæ eru͞t vires. Cu͞ troianos tuis adiu͞xeris. Erit ergo voluptuoſa ex ꝯiugio ta͞ti & ta͞ pulchri viri. Augebiſ iperii maieſtas aucto pp͞lo, & pulſo eo in quo nu͞c ex timore viues nacta ta͞tas troianoꝝ vires. ⸿ Punica ſe. q. d. augebiſ iperiu͞ tuu͞ virib⁹ troianoꝝ, & tn͞ oi͞s gloria in tuos redu͞dabit, na͞ punica & troiana regna diceñ. Mira ergo auxeſis, vt no͞ ſolu͞ tua veru͞etia͞ in ſu͞ma vtilitate viue͞ poſſit. Recte au͞t hoc collocat poſt approbatione͞. ⸿ Tu mo͞ ꝓ. oſte͞dit re͞ voluptate, honeſtate, & vtilitate plena͞, nu͞c facile͞ facit. Si dii iuocabunſ, ſi indulge͞tiore͞ ſe in hoſpite͞ ꝓbebit, ſi occaſione͞ hyemis q͞ illos nauigare ꝓhibet, no͞ omittet. ⸿ His animu͞, Tere͞tiana ſn͞ia e͞, ait. n. Simo͞ q͞ demo͞ſtraſ qua͞ noxia ſit res animo ægroto ſi iprobu͞ aſſumet magiſtru͞ ⸿ Dubiæ me͞ti, na͞ cu͞ animus i dubio eſt paulo mome͞to huc vel illuc ipelliſ. ⸿ Soluitq͞ pu. At q co͞tra Platonis, que͞ ſemper obſeruat, ſn͞iam dici videſ, ꝙ illa ex amore pudore͞ ſoluat, ait. n. Plato pudore͞ & ſtudiu͞ ab amore oriri. Hic autem dr͞ ab amore extingui, ſed Pla. intelligit de diuino amore, qui nos ab oi turpitudine remouet iniecto pudore, & ad oe͞s egregias res impellit addens ſtudiu͞ qd͞ eſt vehemens applicatio animi ad aliqd peragendu͞, ſed Pla. de diuino amore loquiſ. poeta Ferinu͞ deſcribitur.

SER a ⸿ CVI vincla iugalia curæ, qa e͞ & curretis & matrona, & regina. b ⸿ Ca͞dentis, candidæ, participium eſt pro nomine c ⸿ Media inter cornua fundit, no͞ eſt ſacrificium ſed hoſtiæ exploratio vtrum apta ſit.

Iunoni ante omneis, cui[a] vincla iugalia curę.
Ipſa tenens dextra patera͞ pulcherrima Dido
Ca͞dentis[b] vaccę media[c] inter cornua fundit.

DON ⸿ IVNONI, qa coniugiorum tenet pleniſſimam ꝑta͞tem. ⸿ Ipſa tene͞s alii alia faciebant ipſa ſacerdotis munere fungebatur.

CHR ⸿ PAtera͞, poculu͞ eſt dictu͞ qd͞ patens ſit eſt ergo

ergo latinum nomen, Crater vero græcum, ſed de poculis in Buco. dictum eſt. Candentis vaccæ, oſtēdit ꝙ ex magno affectu parauit hoſtias maiores, ſed de his in georg. Hinc albi clitūne greges. Elegit aūt vaccā maxime ꝑp iunonē, cui vaccā ſacrificabāt. refert aūt Pli. ꝙ apud antiquos deorum honori in ſacris nihil aliud excogitatū erat ꝙ̃ vt auratis cornibus hoſtiæ dumtaxat maiores immolarentur, hinc Iuuena. Et auratam iunoni cede iuuencam.

Aut ante[a] ora deum pigues ſpaciaſ[b] ad aras.
Inſtauratq;[c] diē donis pecudumq; recluſis
Pectoribus inhians[d] ſpirantia[e] conſulit exta
Heu[f] vatum ignarę mētes quid vota furentē:
Quid delubra iuuāt: ē[g] mollis flāma medullas
Interea & tacitū viuit ſub pectore vulnus.
Vritur infœlix Dido totaq; vagatur
Vrbe[h] furens qualis[i] coniecta Cerua ſagitta,

SER a ANTE ora deū, aū ſimlacra. b Spaciatur ad aras, mr̄onæ. n. ſacrificaturæ circa aras ſaculas tenētes ferebanſ q̄ſi cū quodā geſtu, vn̄ Salu. ſaltare elegā ti⁹ q̄ neceſſe eſt ꝓbę. c Inſtauratq; diem donis, mūeribus, q̄ aut diis offerebat, aut donabat tyriis vel troianis. Inſtaurat āt iō, qa iā ſupra ſacrificauerat, vt ſimul Æneā in regia ducit tecta, ſimul diuū tēplis indicit honores. d Inhians, intēta p ſollitudinem. e Spirantia, palpitantia, quaſi adhuc viua. f Heu va: ū ignaræ mētes, nō ſacerdotes vituperat q̄ſi neſcios futuroꝝ, ſed vim amātis exprimit, & inde vituperat ſacerdotes q admonuerūt nō crediturā, nā oia futura a ſacerdotibus ꝓdicta eſſe ſequēs idicat locus vt Multa ꝑterea vatū ꝓdicta prioꝝ. g Eſt, verbū indeclinabile eſt, nā frequēter deficit. Eſt aūt hui⁹ poſitio edo es eſt. Inuenim⁹, ſed qđ abolitū eſt edo edis edit, vn̄ eſt edē & cōcedere qđ hodie nō dicimus. nā ab eo qđ ē eſſe & comeſſe facit, quo tpe ēt pro pn̄ti vtimur. vt volo eſſe. Nā in defectiuis tpa pro tpibus ponimus, vt odi noui memini, odiſſe noſſe meminiſſe, ēt ꝓ pn̄ti ponunſ, nā odire nouire, meminire nō poſſumus dicere. h Vrbe furēs furor. n. eſt amor, in quo nil ſtabile, vn̄ & cupido puer iducit, q̄ſi inſtabilis. & iſans, qui non poteſt fari, vn̄ eſt paulopoſt, Incipit effari, mediaq; in voce reſiſtit. i Qualis cōiecta cerua ſagitta, ſatis congrua cōparatio.

DON PINgues, pecoꝝ corpib⁹ oneratas, Spaciaſ, eūdi & redeūdi vices crebras ꝓcurabat. Inſtaurat, ſæpius hoc faciebat, vt ꝓduceret diē volēs diutius hr̄e pn̄tem quem amabat. Heu vatū. i fiebat ab iprudētib⁹ ſacra nullis amoꝝ neceſſitatib⁹ ꝓfutura. Fiebāt ab iis q ſibi veluti vaticinādi ſciam vēdicabant, & cū aliud augereſ nō intelligebāt didonis ardorē Profuturos ſe arbitrabanſ iis q̄ interueniēte ignoratiōe neſcirēt, Quid. n. q̄ ſoluebātur diis vota ꝓdeſſe poterant amanti cū ardor iam moderata incendia dedicet. Tota u. u. f. Cū oia fruſtra agerenſ ex nimio amore nullo i loco cōſiſtere poterat, & vagāti totius ciuitatis ſpacium nō ſufficiebat. Qualis, Didonē cerua ſiluas ciuitaſ mobilitate ceruæ Didōis diſcurſib⁹ ſagittā paſtoris ſagittę cupidiŗ ꝑpat.

CHR SP Atlaſ, tāgit illoꝝ opiōnē, q delubra ea tēpla dn̄t q̄ an̄ ſe areā hn̄t. Inhiās, cū aliqd inhiaſ vehemēter cupim⁹ aſus relictis cęteris actiōibus illi vni hæret vn̄ aptis oculis patētibuſq; aurib⁹ neq; videm⁹ qcq̄ neq; audim⁹. Quinetiā vis illa q̄ mēbra cōtinenſ ab offō aueitur, vn̄ oia ſtupent. Hic os aptū remanet qđ hiare dicim⁹. Qupp poetæ ſubſequēs ꝓ an̄cedēti hiare & inhiare. i. vehemēter cupe dn̄t ſic in geor. Hic ſtupet attonitus roſtris hunc plauſus hiātē per cuneos geminat⁹. n. ꝑpl'q; patrūq; corripuit. Spirātia, & hic ipatiētia expectādi ex nimio amoř oñdiſ, vt hoſtias adhuc ſemiuiuas apiret. Sūt aūt duo hoſtiarū gn̄a, alteꝝ i quo tm̄ aīa deducaſ, vt aīaq; litandū argolica, alteꝝ in quo aruſpices futura ꝓuidēt vt hic dicebaſ āt hæc aruſpicina ab ara & inſpiciēdo, qa in ipſa ara aptā hoſtiā iſpiciebāt, aruſpices n. duas fibras. i. duo in iecore capita ita diuidebāt vt alteꝝ ſacrificanti alteꝝ pti aduerſæ darēt, inde viſcera ꝓſecabāt. Hinc ꝓſecta dn̄r. Luc. Et laui calido ꝓſecta cerebro. Pro te aūt maxia habebant ſi qd in extis nō cōſuetū apperet, vn̄ cū ſacrificāti apud Laurētū ſyllæ i capite vituli iecoris ſilitudo coronæ apperet regnū illi portēdi aruſpices dixerūt, ſed & color futura oſtendebat. Luca Terruit ipſe color vatē. Circa mortē marcelli iecur in extis defuit Triſtia exta piacularia erant. Item ſi hoſtia ab ara ꝓfugiſſet, aut ꝑcuſſa mugitū dediſſet aut alia pars q̄ petereſ cedereſ. Exta, dicta Exta ſunt ꝙ extent. i. emineant & ſunt ꝓprie cor & pulmo quia in parte ſuperiore locantur, ſed ēt lien & iecur exta dr̄r, quia ſuper inferiora inteſtina locantur, hæc oia cōplexa eſt antiquoꝝ religio, & caput exteꝝ iecur dixerunt. Heu va. i. m. fortaſſe reꝑhendit vates qui putent amorē aliqbus ſacris pelli poſſe.

næc aũt exclamatio adiũcta repetitioni & ĩterrogatiõi vim ac grauitatẽ & pathos affert orõni. ¶ Medullas, vt oñdat vehemẽter internũ amorẽ Tacitũ, cæcũ & occultũ Mutuaſ autẽ ab auditu id qđ eſt viſus. ¶ Qualis cõ. cõparatio ex Home, ſed loco maxiẽ q̃drãs Cretenſes. n. venẽatis ſagittis petũt ceruos, at illi ad dictamũ currẽtes illo guſtato venenũ, ferrũq; e vulneribus pellunt ¶ Dictamũ, ſiue diptamũ, nã vtroq; mõ ſcriptũ iuenio apđ medicos, ſm Dioſco. dr̃ pulegiũ ſilueſtre, & bathi, folia hẽt maiora & ianoſa ſup oẽs fruticẽ velut lana inẽ illi, ſed nec florẽ hẽt nec ſemẽ. Eſt & aliud genus diptami folia hñs ſĩlia ſiſimbrio, ſʒ virgã maiorẽ ſupra q̃ florẽ ormino agreſti hẽt ſimilẽ & maiorẽ & nigrũ & molle, cuius folia odorẽ hñt ſiſimbrii. Pli. aũt ait a vulneratis aĩalibus diptamũ comeſtũ ſtatim de vulnẽ terra deiicit, & poſt multa dicit q̃ ſpẽs ſit Pulegii, antiq pulegiũ Martis dixerunt. Hẽt eadẽ virtutẽ quã pulegiũ, ſed vehemẽtiorẽ. Ait ẽt Serapio, Deferſ ex ĩſula creta alia ſpẽs dictami cuius folia foliis ſiſimbri ſĩlia ſint ſed virgas hẽt maiores, & in ſũmitatibus ſunt folia ſimilia foliis origani agreſtis nigri coloris & pulchri, odor aũt ĩ eo tenet mediũ ĩter ſiſimbriũ & ſaluiã, diptamũ ẽt ſuffitu educit abortus & cõbuſtum fugat venenoſa.

Dictamum

Quã ꝓcul incautã nemora inter creſſia[a] fixit
Paſtor agens[b] telis liquitq; volatile ferrum
Neſcius[c]. illa fuga[e] ſiluas ſaltuſq; peragrat
Dictæos[e] hęret lateri lœtalis[f] arundo.
Nunc media Aeneam ſecũ per mœnia ducit
Sidoniaſq;[g] oſtentat opes vrbemq;[h] paratam.
Incipit[i] effari mediaq; in voce reſiſtit.

SER a ¶ CRESSIA, cretẽſia, nã græce cres facit, vnde ẽ cres & creſſia facit latine cretẽſis. b ¶ Agẽs telis, vrgẽs pleq̃ns. c ¶ Neſcius, ignoratus, latens, nõ q ceruã neſciret, & rara ſunt verba, q̃ ꝯtrariũ ſignãt, nã vector quũ ſit ꝓprie q vehit, inuenimus ẽt eũ vectorẽ dici qui vehiſ, vt Luca. Vectoris patiẽs tumidũ ſupenatat amnẽ. Et venia eſt hæc ſola pauoris Vectorẽ nõ noſſe tuũ. tale eſt & formidoloſus quũ ſit timidus, & timẽdũ ſignat. Tale & alumnus q alit & q aliſ, hoſpes q accipit & qui accipiſ cũ. n. exigat ratio, vt nõia verbalia agentis hẽant ſignationẽ, pro paſſiua ſignatione plerũq; ponunſ. d ¶ Fuga curſu, vt ſimul arua fuga, ſimul æquora vertit, nã ĩtelligere nõ poſſumus fuga, quũ dicat peragrat. Peragrare. n. ẽ circũire inq̃rẽdo. e ¶ Dictæos, cretenſes Ceruæ vulneratæ dictamũ q̃runt. vt in duodecimo legimus, Nõ illa feris icognita capris Gramina. f ¶ Lœtalis arũdo, pp futurũ omen Didonis. g ¶ Sidonias, Pygmalionis, vel Sichei. h ¶ Vrbẽ paratam paratã ad illud ptinet, qđ Aeneas pp ciuitatẽ nauigat, ſed alii mouent q̃õnẽ quõ paratã quum paulo poſt inferat, Pendent opera interrupta, minæq; murorũ, ſed paratũ põt dici cui pauluiũ ẽt ſuperẽ, vnde eſt Minæq; murorũ ingẽtes. i ¶ Incipit effari mediaq; ĩ voce reſiſtit, ſic Horati⁹, Cur facunda parũ decoro inter verba cadit lingua ſilentio?

DON ¶ SIDONIAS opes, nec ſua pñtia ſupflua videretur, Et oſtendebat vrbẽ paratam, vt a nauigandi cupiditate auocaret. ¶ Incipit effari, præcidebat contextũ verboꝝ, vt loquẽdi ſpacia proferret in longum.

CHR ¶ NESCIVS, neſcitus, ſicut vector q vehit & q vehitur, ſic fœlix & q dat & qui accipit fœlicitatẽ, vel dixit neſcius, vt oñderet licuiſſe feræ vulneratę diutius euagari, q̃ñ non iſectabaſ illã venator, qppe q illã vulneraſſe neſciret. Nã ſi ſciuiſſet cito illã fuiſſet aſſecut⁹ ¶ Cerua, ceruus mulceſ fiſtula paſtorali, ſi cernit arcũ & ſagittas miraſ. Hæret ſic & Didonis vulnus q̃uis tota vrbe vagetur hærebat. ¶ Harũdo, calamus calami ſubtiliores cãne ſunt vt refert Pli. Calamis oriẽtis populi bella cõſiciũt. Calamis ſpicula addũt q̃ irreuocabili hão noxia mortẽ accelerũt. His armis ſolẽ ipſum obũbrant, pp qđ ſerenos dies optãt. Odere ventũ & ibres, q ĩter illos pacẽ eẽ cogũt. Aegyptii igiſ æthiopes, arabas, indi, ſcythę, bactri, parthi his armis vtunſ Nullus tñ ſagittis eodẽ Plinio teſte calam⁹ aptior ẽ q̃ q ĩ rheno bononiẽſi amne oriſ, cui plima ẽ medula, põduſq; volucre, & cõtra flatus puicax, ſed libico nõ ea lẽ gr̃a. ¶ Paratã, a quo ope turpi⁹ erat deſiſtẽ ¶ Per mœnia du. ſidoniaſq; oñtat opes, Dou põit qb⁹ maxie gaudent amãtes. Nã. & rẽ amatã libẽter apud ſe hñt, & ſiq̃ pulchriora hñt, nõ ſine vãitate oñtãt. Nã oñdẽ eſt ſimplr̃ demõſtrate, Oñtare vero ẽ ad põpã, gl̃iaq; oñdẽ. ¶ Incipit effari, ſignũ maximi amoris ẽ, cũ orone itegra nõ põt vti amans, ſed vt puer interrũpit, Hanc rẽ mire oñdit florẽtinus Petrarcha, ſed dicet aliqs cũ amor cautus. calliduſq; ſit ẽt eloq̃ns erit. Vñ ẽ illđ diſerta faciebat amor. Eſt qdẽ diſertus amãs ſed ſæpe vel ſubito iteruentu vel vehemẽti ali q̃ cogitatiõe ita cõſternaſ vt oia ememoria excidant, ſubitoq; muteſcãt.

Calamus

Oñdeř
Oñtař

¶ LABENTE

Nunc eadem labente[a] die conuiuia quęrit
Illiacoſq́ iterum demens[b] audire labores
Expoſcit pendetq́ iterū narrantis[c] ab ore.
Poſt vbi digreſſi lumenq́ obſcura[d] viciſſim
Luna pmit ſuadentq́ cadentia ſidera ſomnos.
Sola[e] domo mœret[f] vacua ſtratiſq́ relictis
Incubat illū abſens[g] abſentē auditq́ videtq́
Aut gremio Aſcaniū genitoris imagīe[h] capta
Detinet infandum ſi fallere poſſit amorem.
Nō cœptę aſſurgunt turres nō arma Iuuentus
Exercent portus ue aut propugnacula bello
Tuta parāt pendēt opera interrupta minęq́[i]
Murorum ingentes ęquataq́ machina cœlo
Quam ſimul ac tali preſenſit peſte[k] teneri
Cara iouis coniunx nec famā[l] obſtare furori[m],
Talibus aggreditur [n] Venerē Saturnia dictis.
Egregiam[o] vero laudē & ſpolia ampla refertis,
Tuq́ puerq́[p] tu[9] magnū & mēorabile numē
Vna, dolo, Diuom ſi fœmīa victa, duorū[q] eſt.

SER ¶LABENTE die, qa in vſu nō erant prandia, vt Iuue. Exul ab octaua Marius bibit. b ¶Demēs, qa ea q̄ nouerat cupiebat audiř. ¶Narrātis ab ore, vt eū intuerenť, & hoc loco p oia amātis affectus exprimit. d ¶Obſcura luna.i.nox, nā nil tā cōtrariū eſt lunæ q̄ obſcuritas, vel altius intelligit, nā cū per ſę luna corp⁹ opacū ſit. vñ luna lux aliena dř, a ſole. n.lumen accipit, vnde & gręce σελήνη, q σέλας .i. luces hēat ἀεὶ νέον .i. ſupne hoc eſt a ſole. e ¶Sola, ſine eo quē amabat, nā regina ſola eē nō poterat, eſt autē Plauti, qui īducit amatorem inter multos poſitū dicētem q ſolus ſit. f ¶Mœret, p diphthongū eſt triſtis eſt aŕ ſignat militat, vt ære merēt paruo. ſane mereor aliud ē g ¶Abſens abſentē. Ter. Præſens pſitē eripi abduci ab oculis. h ¶Imagine capta ob amātis ſilitudinē i ¶Minæ, eminētiæ murorū, q̄s pinas dicūt. K ¶Peſte, amore, icēdio, vt Et toto deſcendit corpe peſtis. l ¶Nec famā, honeſtā.l. ſane τῶν μέσων eſt, qđ & in bono pōt accipi & in malo. m ¶Furori, iaꝫ non amori. n ¶Aggrediť, cū calliditate loqtur. o ¶Egregiā vero laudē, Ironia eſt, inter quā & cōfeſſionē ſola intereſt pnūciatio, & ironia ē quū aliud vba, aliud cōtinet ſenſus. p ¶Puer, filius. παῖς græce dixit. q ¶Duorū eſt, bene ceſſit maſculino fœmininum.

DON ¶ILIACOS, cōſumptis oībus inuētionib⁹ redibat ad ea que prius erāt narrata miſere illū detinere cupiebat. ¶Illū abſens, tm̄ fallebať amātis animus, vt abſcentem videre & audire ſibi videretur. ¶Non cœptæ. mirifice mortalitas expſſa ē, nam cū multa mala in amore inſint illud pcipuū qđ negocioꝝ oīuꝫ obliuionē inducit. Eadē.n. Dido q̄ inſtabat opi, regniſq́ futuris, nūc oīa omittit & cum omiſerit tyrii quoq́ qui ſtabant ardētes, oīa nūc deſerūt. vnde oñdit rectorē cōplere oīa cum inſiſtit, cū vero cōtra omnia frigeſcere.

¶Quam ſimul aggreditur, per hoc oſtendit aliquid inuidioſe ſe eſſe dicturum, Tractatus Veneris magnus atq́ aſtutus cerniter.

CHR ¶LABENte.d ex more Romano q ſemel in die & id poſt ſolis occaſuꝫ cibū capiebāt, hīc iuuenalis exul ab octaua mari⁹ bibit, Eāq́ cœnā appellabāt. Deiñ ceptū eſt vt bis in die epularenť, primāq́ epulationē prādiū dixerunt, sed de ħ raro meminerūt ſcriptores niſi in vita laſciuiori vt ſępe in cōicis videmus. ¶Pendet ab ore. Nā amātes oīa q̄ ab amato diīr q̄liacūq́ ſunt admirātur. ¶Si fallere. p.a.q.d. conabať impoſſibilia, nā amor falli nō pt. ¶Nō cœptę aſ. miſerabilis conqſtio ex pſona poetæ. & q velit oñdere quātas vires habeat amor quāq́ pnitioſas mortaliū generi, cū demonſtret eam reginā, q̄ paulo ante ſapiētiſſima fuerat & in cōdenda vrbe ſolertiſſima amoris veneficiis ita īmutatam eſſe, vt ēt maximaꝝ reꝝ curā negligat. Auget pterea cōqueſtionis grauitatem repetitio. Turpiſſimū n. eſt rē inceptā deſerere. ¶Turres, q̄ pertinent ad ſalutē cōſeruādā. ¶Nō arma, vñ eſt corruptio moꝝ. Portus, q ſi negligatur, nō ſit fertilitas. ¶Propugnacula, qbus tuti eſſe poſſint ergo magna facta eſt oium in deterius imutatio, cū ſupra ſcriptū ſit. Stabāt ardētes tyrii. ¶Tali. q.d. q̄ oīum maxima, pernitioſiſſimaq́ omnium ſit. ¶Saturnia, ex ſyderis malignitate facile fraudulenta mens oſtēditur. ¶Egregiā, oratio eſt ī genere deliberatiuo, quo ſuadere cupit veneri vt omiſſis dolis aptā cōſtituat pacē. Eſtq́ eius initiū a validiſſima argumētatione, vt ſit ſtatim vehemētiſſima a turpi, cū nihil turpius eē poſſit q̄ duos diuos fraude mortalē ſupare. Vtiť autem ironia, q̄ eſt cū aliud verba indicāt, alius aūt ſenſus ineſt, vt egregia interea cōiunx. Hanc niſi grauitas pnunciationis & pſpicuitas rei adiuuerit videbiť fateri qđ negat, Quid aūt

prādiū

differat ironia quæ eſt ſchema ab illa quæ eſt tropos oſtendit Quinti. Tu & puer tuus, qui ambo magna numina eſtis. Magnũ &.m.n. ironia non ad naturam ipſorum deoꝝ, nam ipſos poetæ maximos fingunt, ſed ad preſens factum, nam ſequenti verſu probat ignominioſum illis eſſe, ſi fœmina & vna fœmina vbi numer⁹ & natura impar eſt ſit ſuperata nõ ab vna ne ꝗ ab vno, ſed a duobus non hominibus ſed diuis, & non aperto marte ſed dolo, ergo ſingula verba huius verſus vehementer operantur. Vna fœmina victa dolo duorum diuorum. Simile eſt illud terentianum Vna lachrymula, quam oculos vix vi expreſſerit:

Nec me adeo[a] fallit veritam[b] te mœnia[c] noſtra
Suſpectas habuiſſe domos Carthaginis altę.
Sed qs erit mod⁹[d]: aut quo[e] nũc certamie tãto?
Quin poti⁹ pacẽ[f] ęternã pactoſq; Hymenęos
Et exercemus. habes[g] quod tota mẽte petiſti.
Ardet amans Dido traxitq; per oſſa furorem.
Cõmunẽ hũc ergo populũ paribuſq;[h] regam⁹
Auſpiciis liceat Phrygio[i] ſeruire marito.
Dotaleiſq;[k] tuę Tyrios permittere[l] dextrę.
Olli[m] (ſenſit enim ſimulata[n] mente locutam
Quo regnum italię Lybicas[o] auerteret oras)
Sic cõtra eſt ingreſſa[p] Venus quis talia demẽs
Abnuat: aut tecum malit contendere bello:
Si modo qd memoras factũ Fortuna[q] ſequatᷣ.
Sed fatis[r] incerta feror ſi Iuppiter vnam
Eſſe velit Tiriis vrbem Troiaq; perfectis
Miſceri ue probet populos aut[s] fœdera iungi.

SER a ADEO, multũ, vt Teren. Adoleſcentẽ adeo nobilẽ. b Veritã te mœnia nr̃a, nã legimus. Quo ſe iunonia vertãt hoſpitia pp illud Haud tanto ceſſabit cardie reꝑ. c Mœnia nr̃a, Iunonis hoſpitiũ. d Modus, finis. Iuuenalis, Nullo quippe mõ milleſima pagia ſurgit. e Quo nũc certamĩe tanto, qd op⁹ eſt certamine: f Pacẽ æternam, non inducias tẽporales. g Habes quod tota mente petiſti, propter illud, Noſtram nunc accipe mentem. h Paribuſq; regamus auſpiciis, æquali poteſtate, & ab eo qd præcedit id quod ſequitur, & ductum eſt a comitiis in quibus iiſdem auſpiciis creati, licet ſimul non crearentur, parem tamen habebant honorem propter eadem auſpicia, vnde & cõſules pares ſunt, quum neceſſe eſſet vt vnus prior crearetur. i Phrygio ſeruire marito, emphaticos, ac ſi diceret exuli. K Dotaleis tyrios, regalem ſpectauit perſonam. l Permittere dextræ, quaſi per manus coniunctionem & ſcd̃m ius locutus eſt. m Olli, aut illi aut tunc cætera per parentheſim dicta ſunt. n Simulata mente, hoc eſt talibus aggreditur. o Libycas auerteret oras, abſolutior eſt quidẽ hæc elocutio, ſed verior & magis figurata eſt illa Libycas auerteret oras, nam plerũq; trahitᷣ ſchema, vt aliquo ituri non ad locum, ſed de loco ſignificationem ponamus, vt ſi dicas de campania ab eo in tuſciam, honeſtius eſt ꝙ ſi dixeris eo de campania in tuſciam, nec hoc tãtum hoc loco fecit, ſed pluribus. hinc enim eſt, Ripamue iniuſſus abibis? p Ingreſſa venus, calliditatis eſt, vt ſupra, q Fortuna ſequatur, ħ ad caſũ ptinet. r Fatis incerta feror, ħ oĩa tetigit, q̃bus res humanæ regũtᷣ caſu, fata, volũtate deorũ. s Aut fœdera, iũgi, ſi fœdera, p ſe plenũ ẽ, ſi fœdere ad pp̃los ptinet.

DON TVÆ, quaſi ĩdigne. Tyrii, inuidioſe quaſi potentiſſimi. Quo regnũ, ſenſit non potuiſſe fieri, vt tam graues tanq; diuturnas inimicitias ſic ſubito deponeret. Nouerat. n. qd Ænee deberetᷣ quo magis nitebatᷣ id auertere. Sic contra, melius viſum eſt dolos dolis excludere veluti approbatis per diſſimulationẽ p̃ſẽtib⁹, ne deteriorẽ viã ingreret atrox inimica, ſi ꝯtriã ſe oñderet venus. Quis. t. d. ħ vox q̃ſi ꝓſentiẽtis ẽ. Sꝫ fatis ĩcerta feror, nã fuit ĩcerta, ſed ita poſuit, vt ne reniti videretᷣ, & tñ nõ poſſe fieri ſubdole demõſtraret. Si iuppiter ſciebat ñ poſſe fieri, ſꝫ noluit oñdẽ ſe nolle ſꝫ ad iouẽ eã dimiſit, vt ab eo ſciret non poſſe fieri. Nã viroꝝ ſecreta facile intelligũt vxores.

CHR NEC. m. noui te timẽ noſtrã vrbẽ pp eas q̃ ĩtercedũt inimicitias. Sed qs erit modus q d hic ꝓgreſſus in ĩfinitũ vtriq; pernitioſus erit. Quin. p optia ꝓponit. Quis. n. pacem æternã ꝓ bello nõ malit, Cũ bella nulla alia eã ſint ſuſcipiẽda niſi vt in pace degatᷣ. Pactos h nã ſpes eſt duraturæ pacis ipm coniugium. Pathos hymenæos, paciſcamur & exerceam⁹. Habes, cũ victoriã ſis nacta, q̃re hãc pacẽ quã tuis honorificis cõditiõib⁹ ꝓpono, cũ regina in ſuo regno florẽs æneæ exuli ſuire ſuſtineat. Olli, oñdit poeta prudẽtis eſſe q̃uis dolos intelligas, tñ diſſimulare cũ id in rem tuã ſit. Tecũ. que diuum incedis regina, iouiſq; & ſoror & coniux.

TIBI

Tu coniux.tibi[e]fas animū tentare precando
Perge[b]ſequar.tum ſic excepit[c]Regia iuno.
Mecū erit iſte[d]labor.nūc qua rōne qđ inſtat
Confieri[e]poſſit paucis(aduerte)docebo.
Venatum Aeneas vnaq́ miſerrima Dido/
In nemus ire parāt vbi primos craſtinus ortus
Extulerit Titan radiiſq́ retexerit[f]orbem.
His ego nigrantem[g]cōmixta grandine nimbū
Dum trepidant[i]Alę[h]ſaltuſq́ idagine[k]cingūt,
Deſup[l]infundā & tonitru cœlū omne[n]ciebo
Diffugient comites & nocte[m] tegentur opaca
Speluncam Dido:dux & Troianus eandem
Deuenient adero & tua[o]ſi mihi certa voluntas
Connubio[p]iungam ſtabili ꝓpriamq́ dicabo.
Hic Hymenęus erit.non[q]aduerſata petenti
Annuit atq́ dolis riſit Cytherea repertis.
Oceanum interea ſurgens Aurora reliquit.
It portis iubare[r]exorto delecta iuuentus
Retia[s]rara plagę lato[t]venabula ferro
Maſſyliq́[v]ruunt equites &[x] odora Canū vis.
Reginam thalamo cūctantē[y]ad limina[z]primi
Pœnorū expectant oſtroq́ inſignis & auro

SER a TIBI fas animum tentare precando, ſic Aeolus, Tuus o regina quid optes explorare labor. b Perge, ſequar, bene aliud agens, aliud oſtendit. ante eſt enim iunonis officiū ex matrimonio, ſic vſus venereus. vnde paulo poſt, Adero & tua ſi mihi certa voluntas. c Excepit, ſubſecuta eſt. d Iſte labor, ſcilicet explorationis a ioue. e Confieri, cō abundat, vt Fata renarrabat. f Retexerit orbem, quem nox tegebat. g Nigrātem, nigrum participium pro nomine. h Alę, equites, ob hoc alæ dicti quia pedites tegunt alarum vice. i Trepidant, feſtinant, vt Hic me dum trepidi crudelia limina linquunt. K Indagine, ferarum inquiſitione. l Deſuper infundam, quia aer eſt iuno. bene hic ſe facturam dicit quod habet in poteſtate. m Nocte opaca, nubium caligie. n Omne ciebo pro totum. omne enim numeri eſt, totum quantitatis. o Tua ſi mihi certa voluntas, hoc eſt ſi tuum etiam ſubſequatur officium. p Cōnubio, nu naturaliter lōga eſt, ab eo quod eſt nubere, vt Connubia noſtra reppulit, ſed modo metri cauſa corripuit. q Non aduerſata, legitur & auerſata. r Iubare exorto, nato lucifero, nam proprie iubar lucifer dicitur ꝙ iubas lucis effundat, vnde iaꝫ quicquid ſplendet iubar dicitur, vt iubar argenti gemmarum eſt autem lucifer interdū iouis, plerunq́ veneris ſtella, vnde veneris dicta eſt, vt Quem venus ante alios aſtrorum diligit ignes. Sane modo hyſteron proterō eſt in ſenſu. iubar enim pręcedit auroram, & facit hoc iubar huius iubaris. s Retia rara plagæ, multi diuidunt, vt ſit retia rara maiora, plagas minora itelligamus, alii plagas p diffinitionē accipiunt, vt intelligamus Quæ ſunt rara retia plagæ, Sciendum tamē proprie plagas funes dici illos quibus retia tenduntur circa imam & ſummam partem. t Lato venabula ferro, lati ferri venabula ob hoc dcā ꝙ ſint tela apta venatui. v Maſſyli maſſyliorꝫ gens eſt non longe a mauritania, & maſſyli legendum eſt per vnum i, ne non ſtet verſus ſi enim longa eſt, vt Hinc mihi maſſylæ gētis monſtrata ſacerdos. Ciuitatis autem nomen in prouincia gallica Corripitur, vt Lucre Maſſyliam delere vacat. x Et odora canum vis plus eſt ꝙ̃ ſi diceret multitudo, vnde Saluſtius. Qua tēpeſtate ex ponto vis piſcium erupit. Odora autēꝫ improprie dixit nam odorum ē quod ex ſe odorem emittit non quod odorem ſequitur, vt Stati⁹, Et odoro vulnero pinus, ſic eſt Et inter odoratum lauri nemus pro odorum, nam odoratum eſt quod odorem aliunde accipit, vt odoratum templum. Tria ergo ſunt odorum quod per ſe oret, odoratum quod aliunde odorem accipit, odorator quod odorem ſequitur, ſicut modo de canibus dicere debuit. y Cunctātem, morantem, atqui amatrix debuit feſtinare, ſed pathos natura ſuperauit, vt Terrētius, Dum moliuntur dum comuntur annus eſt deinde hæc morabatur ſtudio placendi. z Ad limina ante vel apud.

CHR MISERRIma, nam omnes qui amant miſeri ſunt, vt ait Teren. & Proper. Durius in terris nihil eſt quod viuat amāte, Nec modo ſi ſapias, quod minus eſſe velis Retexit, Nam ſi recte dicitur nox operi terram & inuolués vmbra magna cœlum polumq́, ita contra ſol aperit rectiſſime dicetur. Alæ, turmæ ſunt equitū, qua vt alæ auium ita iſtę legionum in acie pugnantium latera tegāt. Nocte o. adeo obſcura nube, vt opaca nox videatur. Oſtro, purpura.

Stat[a] Sonipes ac frena ferox ſpumātia[b] mādit.
Tandem[c] progreditur magna ſtipante caterua
Sidoniā picta chlamydem circundata limbo[d].
Cui pharetra ex hũero crines[e] nodātur ī aurū,
Aurea purpuream ſubnectit fibula veſtem.
Necnon & Phrygii comites & letus Iulus
Incedūt ipſe[f] ante alios pulcherrimus omnes
Infert ſe ſocium Aeneas atq͡ agmina iūgit.
Qualis vbi hibernam[g] Lyciā xanthiq͡ fluenta
Deſerit ac Delum maternam inuiſit[h] Apollo,
Inſtauratq͡ choros. mixtiq͡ altaria circum
Creteſq͡[i] Dryopeſq͡[k] fremūt pictiq͡[l] Agathirſi
Ipſe iugis Cynthi[m] graditur molliq͡ fluentē[n]
Fronde premit crinē fingens[o] atq͡ īplicat auro
Tela[p] ſonant humeris. haud[q] illo ſegnior ibat

SER a ℭSTAT ſonipes, adeſt, pñs eſt, naꝫ ſi ſtat ſimplr accepis, vitupatio ē, nā legim⁹, Stare loco neſcit. deniq̄ ſequentia dcīn hoc explanāt, Ac freno ferox ſpumātia mādit. b ⸿ Spumātia, ſpumas vomētia, vt naufragū maꝛ, q̄ naufragos facit c ⸿ Tandem progredit. i. mulier. d ⸿ Limbo, libus ſicut ſupra diximus faſcia q̄ ambit extremitateꝫ veſtium ſm antiquum ritū, vt victori chlamideꝫ auratam quā p.u rima circum purpura. e ⸿ Crines nodantur in aurū veluti retiolūꝫ qd colligit comas κρωβυλκ. f ⸿ Ipſe ante alios, quia amaꝛ iō dat ei pulchritudinē. ſꝫ Aſcanio magis ꝯgruat. g ⸿ Hibernā lyciā, nō haſperā, ſed aptā hyemaꝛ ca pietibus. ſic. n. ſe hēt nā regionis, & bn̄ aliud agēs, aliud oñdit, nā cōſtat Apollinē ſex mē ſib⁹ hyemalibus apud patarā lyciæ ciuitatē dare rn̄ſa, vn̄ pataræus Apollo dr̄, & ſex ęſtiuis apud delum. h ⸿ Inuiſit apollo, Apollini ænea vel pp ſagittas qbus in venatu vtebaꝛ cōparat vel certe pp futuꝝ īfœlix mr̄imoniū vt ſup̄ diximus, eteni nuptiis ħ eſt numē īfenſum. i ⸿ Cretes, vt ſupra diximus ab eo qd eſt cres. K ⸿ Dryopeſq̄, ppl̄i iuxta parnaſſuꝫ, vt Dryopūq̄ trahēs eraſinus ariſtas. l ⸿ Pictiq̄ agathyrſi, ppl̄i ſūt ſcythiæ colētes Apollinē hypboreū, cui⁹ oracula eulogia ferunꝛ. Picti aūt nō ſtigmata hñtes, ſꝫ pulchri, hoc ē cyanea coma placentes, ſꝫ de iilis lectū ſit, Agathyrſi ora, artuſq̄ pingūt, vt qq̄ maioribus pſtaꝛ ita magis vel min⁹, cæteꝝ iidē oēs notis, & ſic vt ablui nequeāt m ⸿ Cynthi, mōs deli cynthus. n ⸿ Fluētē, vnguētatū. o ⸿ Fingēs cōponēs, vt corpa fingē lingua. p ⸿ Tela ſonāt, vt in. viii. Pharetrāq̄ fuga ſenſere ſonantē. q ⸿ Haud illo ſegnior. i. nō illo deformior, nam plerunq̄ virtus & pulchritudo pro ſeinuicem ponuntur, hinc eſt ſatus Hercule pulchro, Pulcher auentinus, Nam Herculi ſatis eſt incongrua pulchritudo, ſic Plautus in pyrgo de muliere Polynice, Quidnam fortis eſt, ideſt pulchra.

q eoꝝ caput candido orbe circundat. ⸿ Cui ph. Totū qd habuit aut auꝝ fuit, aut purpura vt placeret. Qualis vt æneæ pulchritudo pferri cęteris poſſet deficiētib⁹ hūanis ad diuinā cōparationē acceſſit, q a Didonē Dianę cōparauerat hūc cōparat apollini. ℭ LIMB⁹, faſcia q̄ extremā ambit veſtē, & alio vocabulo inſtita appellatur. ⸿ Qualis vbi, ad īferēdā rebus lucē repte ſūt ſılitudines, quarū aliæ probationis grā iter argumēta ponūtur, aliæ ad expmēdā reꝝ imaginē, vt illud inde lupi ceu raptores atra in ebula, obſeruādū tn̄ eſt ne id qd ſılitudinis grā ſumiꝛ, aut obſcurū aut ignotū ſit. ⸿ Argo, q̄uis Apollinē nēo viderit, tn̄ adeo iā īſedit in opiniōibus hoiū hęc fabula, vt oībus notiſſimus eē videatur. ⸿ Xanthus, hunc fluuiū ait Home. a diis Xāthum, ab hoibus vero Scamandrum vocari. Scribit enim.

ὃ ξανθον καλκουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ σκαμανδρον

⸿ Fluit ex ida mōte, & ſimoēti iūgiꝛ, Vnus ē ex fluuiis, q exercitu xerſis potite defecerūt ait Hero ⸿ Dryopes, hi ppl̄i e puīcia q̄ doris nūc dr̄ ab Hercule educti ſūt. ⸿ Agathyrſi, iuxta ſcythas ſūt oīuꝫ hoiū molliſſimi, Auro ornanꝛ, vn̄ eos χρυσοφορους appellat Hero. Cōiuges cōes hñt, & q a oēs frēs exiſtimanꝛ neq̄ inimicitias, neq̄ iuidiā iter ſe exercent, in reliqs rebus ſcythicas leges obſeruant, ait Hero. ſcythis petētibus negauerūt auxilia, ꝫ Dariū q̄ nollet in eū bellū gerere a quo nulla eſſentiniuria puocati. Marcellinus ſcribit hos cæruleo colore pictos eē. Pli. ait ipſos cęruleis crinibus eſſe. At Pōponius agathyrſos refert ora, artuſq̄ pingere, adeo vt ablui nequeant, ac q̄to quiſq̄ excellentior eſt, tanto magis pigitur. aiunt bacchū ab indis victorem redeuntem primū agathyrſos pinxiſſe Apollinē hi vehementer colunt. ⸿ Fronde. ſ. lauri. ⸿ Tela ſo h. ſic Home.

ἔκλαγξαν δ᾽ ἄρ᾽ ὀϊστοὶ ἐπ᾽ ὤμων χωομένοιο.

⸿ Segnior, ſi puto referri ad formā mēbroꝝ ſꝫ ad cōpis agilitatē, leuitatēq̄ ac dxteritatē.

CHR lymb⁹ Inſtita

xāthus

Agathyrſi

DON ℭ LIMBO. Limbus regib⁹ deputaꝛ & diis,

ℭ FERÆ

Aeneas tantum egregio decus enitet ore.
Poſtquã altos vẽtũ in mõtes atq inuia luſtra
Ecce feræ[a] ſaxi deiectæ vertice Capræ
Decurrere[b] iugis alia de parte patentes
Tranſmittũt[c] curſu campos atq agmina Cerui
Puluerulẽta fuga glomerãt mõteſq reliquũt.
At puer Aſcanius mediis in vallibus acri
Gaudet equo iamq[d] hos curſu iam pterit illos
Spumantemq dari pecora iter inertia votis
Optat Aprũ aut fuluũ deſcẽdere mõte[e] Leonẽ.
Interea magno miſceri murmure cœlum
Incipit inſequit cõmixta[f] grandine nimbus.
Et Tirii comites paſſim & troiana iuuentus
Dardaniuſq nepos Veneris diuerſa ꝑ agros
Tecta[g] metu petiere ruunt de mõtibus[g] amnes.
Speluncã Dido Dux & troianus eandem
Deueniunt[h]. prima[i] & Tellus & ꝓnuba[k] Iuno
Dat ſignũ fulſere[l] ignes & conſcius Aether
Cõnubii ſũmoq vlularunt[m] vertice Nymphæ.
Ille dies primus lœti primuſq malorum
Cauſa fuit. neq enim ſpecie[n], fama ue mouet
Nec iam furtiuũ Dido meditatur[o] amorem
Coniugiũ vocat hoc prætexit nomine culpã[p].
Extemplo Libyæ magnas it Fama per vrbes

SER a ¶ FERÆ capræ, hoc eſt capreæ, & bene aptat deſcriptionẽ ad ſpecies, vt ceruis campos, capreis ſaxa ꝑmittat. b ⸢Decurrere, bñ præterito vſus eſt tpe ad exprimẽdã nimiaꝫ celeritatẽ. c ⸢Tranſmittũt, celeriter trãſeũt. d ⸢Iãq hos curſu .i. modo, vt Iã digitis iam pectine pulſat eburno, & bene puerilẽ oſtẽdit animũ, qui ꝓ mobilitatem frequenter optat timẽda. e ⸢Monte leone, per trãſitũ tãgit hiſtoriam, nam & Aſcanius præter Iulum & Ilum quæ habuit nomina, ẽt Dardanus, & Leodamas dictus eſt ad extinctorum fratrũ ſolatiũ, ideo nũc eũ dicit optare aduẽtũ leonis. paulo poſt Dardaniuſq nepos Veneris. Conſtat ẽt Æneã Dardanuꝫ dictũ, vt oſtendit i. iiii. Hauriat hũc oculis ignẽ crudelis ab alto Dardanus, iteꝫ Ilioneus hinc dardanus ortus huc repetit, nã latenter quaſi illud nomẽ oſtẽdit. f ⸢Cõmixta grandine nimbus, ſm Iunonis ꝓmiſſa, His ego nigrãtẽ cõmixta grandine nimbũ, & bñ ẽt grando adiicitur, quia poterat nimbus contẽni. g ⸢De montibus amnes, ne vel inueſtigare poſſent Tyrii reginã. h ⸢Deueniũt, bñ ſupprimit rem pudẽdam. ſic Terẽtius, Quid tũ fatue: fateor. i ⸢Prima & tellus, ſatis pite loquit, naꝫ ſm etruſcã diſciplinã nil tam incongruũ nubẽtibus q̃ motus terræ vel cœli. K ⸢Et ꝓnuba Iuno, quæ nubentibus præeſt. γαμηλίαν vocãt Iunonẽ autẽ dediſſe ſigna per tẽpeſtatẽ cõſtat & pluuias, quæ de aere fiũt. l ⸢Fulſere ignes, Varro dicit aq̃ & igni mariti vxores accipiebant, vnde & hodie faces prælucẽt, & aqua petita de puro fonte ꝑ puerum fœliciſſimũ vel puellã intereſt nuptiis de qua nubẽtibus ſolebant pedes lauari. m ⸢Vlularũt, bñ mediũ elegit ſermonẽ, nã ait Luca. Nam lætis vlulare triũphis. in luctu aũt vlulari non dubiũ eſt. n ⸢Specie. ſ. ue. m. ſpẽs rex pñtiũ eſt q quaſi aſpicit, fama autẽ rerũ abſentiũ. hoc ergo dicit non eã mouit, nec pris deformitas, qđ nõ in thalamo, ſꝫ in ſpecu ꝯcubuerat, nec futura mox fama. o ⸢Meditatur, exercet, ſic Horati⁹, Et horridaꝫ cultis diluuiẽ meditatur agris nec incongrue dictũ actus eſt eniꝫ in ipſa meditatione, nã exercitiũ ẽ meditatio. Sciendũ tñ hodie hoc in vſu non eſſe. p ⸢Culpaꝫ, vt ſup ſuccũbere culpæ.

DON ¶ IN his verſib⁹ nihil dignum memoratu ponitur a Do.

CHR ¶ TANtum decus, cum admonitione. ⸢Capræ. ſ. ex ſnia poetica vt dictũ ſupra de ceruis, nã Ariſt. in lib. de aia capras ſilueſtres & ceruos i africa eẽ negat. ⸢Tranſmittunt, celeriter trãſeũt. Lucre. in. ii. Et circũuolitãt eqtes, medioſq repẽte Trãſmittũt. valido quatiẽtes impetu campos. ⸢Acri, veloci. ⸢Gaudet. e. Nãm exprimit adoleſcentis, ſic Hora Imberbis iuuenis tãdẽ cuſtode remoto Gaudet eqs canibuſq & aprici gramine campi. ⸢Leonẽ, Seneca ex ſnia Platonis demõſtrat eẽ q̃tuor gña virtutũ, & affirmat voluiſſe poetã demõſtrare illud tertiũ genus virtutũ q̃ dĩr aĩ iã purgati, ſed tãtæ vitæ pfectio nõ vr adoleſcẽti q̃drare, & nos totã hãc rẽ latius in. vi. explicabimus. ⸢Miſceri, nam in ſerenitate vnus eſt color & vna res, i tẽpeſtate vero plura eodẽ tpe cõmiſcent. ⸢Ruũt, cũ ipetu in planũ deſcẽdũt. ⸢Exprimit autẽ torrẽtũ nãm, q in ſerenitate torrẽt. i. exſiccãtur, In pluuiis ſubito creſcũt, et qa ꝑ abrupta deſcẽdunt magno ferunt ipetu. Ergo latine dĩr ab eo qđ illis euenit in ſiccitate, Græce aũt ab ipſa tempeſtuoſa pluuia χείμαῤῥον

dicit.¶ Fulſere ignes,qa vt ait Var.ĩ cõnubiis adhibebat ignis & aqua,nã ſm Thaletē ignis & aqua oĩa gignũt,hinc Oui.Quippe vbi tēperiē ſumpſere,humorq̧,calorq̧ cõcipiũt, & ab hiis gñantur cũcta duobus ¶ Nec ſpē fa.u.m.iã ab incõtinētia trãſit ad intēperãtiã.nõ.n. iam ãplius luctat aduerſus libidinē,nec pudet aut dolet facti,nec latebras q̃rit peccato.Quæ oĩa ſunt incõtinētis,q̃uis tandē ſuccũbat.¶ Specie.q.d.q̃litate rei.¶ Fama, vel a fando,vel a græco.nam φημη dr̃ Differunt aũt fama & rumor vt dictũ eſt in Buco ĩpudens ergo cum iam non moueatur fama,cũ in prouerbiis philoſophãtiũ p̃cipuũ locum teneat curã dum fama Mouet ergo cauēdam intēperantiam,in quã qui labuntur nihil famam faciant.

Fama[a] malum quo non aliud velocius vllum
Mobilitate[b] viget vireſq̧ acquirit eundo.
Parua metu primo mox ſeſe attollit[c] in auras,
Ingrediturq̧[d] ſolo & caput ĩter nubila cõdit,
Illam Terra[e] parens ira[f] irritata Deorum
Extremã[g] (vt phibēt[h]) Cœo enceladoq̧ ſororē
Progenuit pedibus[i] celerem & pnicibus alis.
Mõſtrũ horrēdũ ingēs cui q̃t[k] ſũt corpe plumę
Tot vigiles oculi[l] ſubter (mirabile dictu)
Tot[m] linguę totidē ora ſonãt tot ſurrigit aures
Nocte[n] volat cœli medio Terręq̧[o] per vmbrã
Stridens nec dulci declinat lumina ſomno.
Luce ſedet cuſtos[p] aut ſummi[q] culmine tecti
Turribus[r] aut altis & magnas[s] territat vrbes
Tam ficti prauiq̧ tenax[t] q̧ nuncia veri.
Hęc tunc multiplici populos ſermõe replebat
Gaudens[v] & pariter facta[x] atq̧ infecta canebat.
Veniſſe Aeneã troiano a ſanguine cretum.
Cui ſe pulchra Viro dignetur[y] iungere Dido,

SER a ¶ FAMA malũ,diffinitio ē, vt quo ex p̃cedenti pēdeat noĩe, q̃q̃ alii qua leg ĩt. Sane quo niſi diffinitio ſit legi non põt,nec.n.procedit,vt ordo ſit,fama quo nõ aliud malum velocius. b ¶ Mobilitate viget, dat ei onomatopeiã & laudat a contrario. quũ enim oĩa labore minuantur, hæc creſcit. c ¶ Attollit ĩ auras,ſumpta licentia q̃ minuebatur timor. d ¶ Ingrediturq̧ ſolũ & caput ĩter nubila cõdit, hic vult oñdere,nec humili eam fortunæ pcere, nec ſupiori. e ¶ Terra parēs,gnãliter parens eſt oĩus rep̄. f ¶ Ira irritata d amphibolõ eſt. vtrũ ſua irra pp extictos gigãtes,an ira deorũ irritata qua extixerat gigãtes g ¶ Extremã,aut poſt oēs gigãtes,qppe ad eo℞ vltionē nata,aut certe extremã peſſimã. Oēs.n.q de medicia tractãt,dicũt nãle eē vt inutiliores ſint q naſcunt vltimi.h ¶ Vt phibēt,quotienſcũq̧ fabuloſum aliqd dicit,ſolet inferre fama eſt.mire ergo mõ quum de ipſa fama loqueret, ait vt peribent. i ¶ Pedibus celerẽ & pernicibus alis,conuertit rerum epitheta, nam pernix pedum eſt,vt Pernicibus ignea plantis,celeritas pennarũ, vt Celeriq̧ fuga ſub ſidera lapſæ. K ¶ Quot ſunt corpore plumæ,non ipſius,ſed in omnium corporibus nã exaggeratio eſt,ac ſi diceret quot ſũt arenæ. l ¶ Oculis ſubter,aduerbium eſt ac ſi diceret,non ſub plumis,ſed ſub ipſa. m ¶ Tot linguæ,ĩfinitus eſt numerus,nã re vera quot ſunt homines in quibus fama eſt.tot ora habet,quę ſunt hominũ. n ¶ Nocte volat bene nãlē rem dicit,nã quanto celatũ eſt aliqd tãto magis requirit.et ſine dubio ĩcipiēs fama ſemp obſcura ē, quę diuulgata cõgeſcit, vñ ait Luce ſedet. o ¶ Terræq̧ p vm. noctē vmbrã terræ eſſe nuſq̧ apti9 ſigniſicauit. p ¶ Cuſtos, ſpectatrix. q ¶ Sũmi culmine tecti, per domos nobilius. r ¶ Turribus aut altis, per domos regũ s ¶ Magnas vrbes, magnos populos.& dicit plebeios. t ¶ Tenax,in oĩb9 pſeuerãs. u ¶ Gaudēs,pp inuētã mãm. x ¶ Facta atq̧ infecta, ſicut ſequentia indicant. y ¶ Dignet,liberauit ſermonem,quaſi perſone ſuperioris.

¶ FAMA ma.imago eſt. Eſt aũt imago cũ aut forma abſentis corporis deſcribit, vt ſic oculos ſic ille manus ſic ora gerebat. Aut illa q̃ nulla eſt fingit,vt ſunt hæc oĩa q̃ hic de fama deſcribit,& alibi Quid loquar aut ſyllã niſi quã fama ſecuta eſt. Candida ſuccinctis latrãtib9 inguina mõſtris.D.u r.&.g in alto Ah timidos nautas.c.l.m. Eſt autẽ locus ex Home. & qd̃ hic de fama ille de contētione refert.optie aũt deſcribitur fama ab Ouid. velocius,nam diſſipat fama p̃ſertim malorũ.¶ Vireſq̧ acqrit eũdo,ſic et Oui.Mēſuraq̧ facti creſcit & auditis aliqd nouus addidit auctor.¶ Seſe attollit in au. Ingrediturq̧ ſolo, Oſtendit neq̧ humilioribus neq̧ maioribus illã pcere.¶ Surrigit,nã bruta cum attēte audiũt aures erigũt.¶ Fictiq̧ prauiq̧,nam multa ſunt ficta q̃ nõ ſunt praua vt poemata ficta ſunt nõ praua.¶ Dignet, q̃ſi dicat illa q̃ tot reges dedignata eſt,exulem dignatur. CHR

Nunc hyemē[b] inter ſe luxu[a] ꝗ̃ longa fouere
Regnorum[c] imemores turpiq́ꝫ cupidīe captos
Hęc paſſim Dea[d] fœda virū diffundit in ora.
Protinus ad regem curſus detorquet Hiarbā[e].
Inceditq́ꝫ animum dictis atq́ꝫ aggerat iras.
Hic Ammōe ſat[g] rapta[f] Garamantide[g] Nimpha
Templa ioui centum[h] latis immania regnis
Centū aras poſuit vigilemq́ꝫ ſacrauerat ignem
Excubias[i] Diuom ęternos pecudumq́ꝫ cruore
Pingue ſolum & variis florentia limina ſertis.
Iſq́ꝫ[k] amens animi & rumore accenſus amaro[l]
Dr̃ ante aras media[m] inter numina Diuom
Multa iouē manibus ſupplex[n] oraſſe ſupinis.
Iuppiter oīpotens cui nunc Mauruſia[o] pictis
Gens epulata[p] toris Lenęum[q] libat honorem
Aſpicis hęc? an te Genitor cū fulmina torques

SER a ℭLVXV ꝗ̃ longa.i.nunc hyemē inter ſe luxu fouere.i.ꝗ̃tum longa eſt. b ℉Hyems.i. ꝗ̃tum longa eſt ipſa hyems. Fecit talē & alibi figurā, vt Tybris ea fluuiū ꝗ̄ lōga ē nocte tumētē leniit. e ℉Regnorū imemores, ß ſingit, nam & illi cura eſt Carthago, & Aeneæ italia Turpiq́ cupidine captos, Turpi cupidine dixit īhoneſtos amores. d ℉Dea fœda, crudelis. e ℉Hiarbas filius iouis Ammonis. Liber quū indos peteret, & per libiā exercitū duceret fatigatus ſiti iouis ſui patris implorauit auxilium, & ſtatī viſo ariete fons ſecut⁹ eſt ab harenis, vnde factus eſt ioui āmoni ab harenis dicto ſimulacrū cū capite arietio. ἄμμος n. græce harena dr̃, qđ ideo fingit, quia ſatis eius ſunt īuoluta rūſa. f ℉Rapta ſtuprata, vt Et rapti ganymedis honores. g ℉Garamātide, & propriū eſſe pōt & gentile, nam garamantes ſunt iuxta libyā. h ℉Centū, finitus numerus ꝓ infinito. i ℉Excubias diuō æternas, diffinitio eſt æterni ignis, Quid eſt ignis puigil? excubiæ deorū. Et ſciendū nō vacare rōne, vt in aliquibus tēplis ſit ignis puigil? nā ptātes aut terrenæ ſunt, aut aereæ, aut æthereæ, ſed æther ignis eſt, ideo in æthereaꝝ poteſtatū tēplis ignis ē, vt reddaſ eis imago ſui elementi. Eſt aūt in templo iouis, qui æther eſt, & Mineruæ, ꝗ̄ ſupra ætherē eſt, vn̄ de patris capite procreata eſſe dicitur K ℉Iſq́ amens animi, & amator & barbarus. Sane nomen eſſe oſtendit ponendo genitiuum. l ℉Amaro, aſpero, vt Hoſtis amare quid increpitas? m ℉Media inter numina diuom, ac ſi diceret diis teſtibus, vt Saluſtius Quam medius fidius veram licet mecum recognoſcas, Idem ſic dictum medius fidius, ideſt Δι ὸς υἱὸς. n ℉Supplex oraſſe ſupinis, hæc allocutio partim precationem habet, vnde ait ſupplex, partim conqueſtionē, vnde ait oraſſe. Oraſſe autem dixiſſe, Vnde oratores dicti Nā rogare non ꝓcedit, quid cōqueriſ magis o ℉Mauruſia, mauritania, nam protēſio eſt.

p ℉Nunc epulata, dum in epulis eſt, nam cuꝫ deſeruit participium ꝑteritum epulata pro preſenti epulans poſuit vnde premiſit quod eſt preſentis, & bene nūc dixit, officia enim in deos licet æternam habebant gratiam & ſpectēt tam præteritū ꝗ̃ futurum tamen in ꝓræſenti plus valent ſemper autem Ioui ꝓpter hoſpitalitatē libatur, que xenion dicimus, & bene conqueritur ꝙ hūanas res netū quidem curat quum ei tribuitur honos ſacrificii, q ℉Lenęū, bacchicū, nam Liber Lenæus dr̃. ꝙ lacub⁹ preeſt. i. ἀπὸ τοῦ ληνοῦ. Nam cum ſit græcū a mentis deliniment̄o nō poteſt accipi.

DON ℭMEdia īter numīa q.d diis teſtibus. ℉Iuppiter oīpotens, Si hæc vides, cur non punis. ſi non vides, non es dignus vt colaris.

CHR ℭAMMONE, Scribit Diodo. ſiculus Oſyrī ęgyptiū īſtituiſſe ioui duo tēpla aurea Alteꝝ maius cœleſti ioui, alterū minus parēti queꝫ Ammonē vocāt, ꝗ̄uis alia ſit Fabula, Nā dicūt cū liber pr̄ ꝑ aridā Libiā exercitū ducēt, ac ſiti laboraret, opē a ioue patre petiiſſe, & in mediis harenis arietē appuiſſe cornib⁹ terrā effodiētē, fontēq́ īde emanaſſe īſtitutūq́ eē iouis tēplū quē Ammonē vocarūt.i. arēnariū, Nā amos harena græce dr̃. De hoc mlta Curtius habitāt āt loca hæc ammonii, ꝗbus vicini ſunt garamātes, hiarbas hui⁹ ammonis filius fuit, Garamātide, aut ꝓpriū nomē eſt, aut patronymicū poſitū ꝓ gentili, vt ſit garamātide pro garamāte. De garamātib⁹ ita ſeribit ſtra. A maioris ſyrtis receſſu dieb⁹ quattuor ad hyemales ortus dicunſ venire, et placide ocioſeq́ incendūt, Hic locus ē Ammoni filis palmifer & aquoſus iminet cyrenaice ad meredie vrgēti, vſq́ ad c. ſtadia, & arbores fert vſq́ ad alia centū. Seriſ ſolūmō hæc terra ēt orizā gignit, vltra hanc ē regio ꝗ̄ ſilphiū fert, & poſtea inhabitata & garamātū terra ꝗ̄ ſilphiū fert anguſta eſt. & longa & arida lōgitudo ad oriente ſolē circiter mille ſtadia, latitudo. cc. quę ꝗdē cognita ſit.

ammō

Gara-mantes

¶ Amaro aſpero, tranſtulit id qđ torquet guſtū ad tormentū animi ſic alibi, hoſtis amare quid increpitas & Hor. Conſidēs tumidus adeo ſermonis amari. ¶ Mauruſia, Græca declinatio, Dio. in coſmographia. ἄγκου δ' ἐπὶ λαος μαυρουσὶ δος ἴον τα γχινς Mauri. n. in lybia populi ſunt. Et ſtra. de his ait ptibus occidētalib⁹ habitāt q a Græcis mauruſii appellanf. ¶ Romani vero & īdigene mauros vocāt, Libycū gen⁹ magnū & opulētū, hiſpaniæ ſunt oppoſiti, & iuxta eſt colūnaꝶ ſretū. Extra colūnaꝶ ſretū ꝑcedēti ad ſiniſtrā mōs eſt ī Libya, quē græci Atlātē vocāt, barbari vero dyrim. ¶ Aſpicis. h. oro plena īdignationis, & in deū nimis aſpa, nō īmerito dixit amēs aī. Nā qs amētior eſt, ꝙ q in deos ſæuit.

SER a ❡ NE QVIꝙ horremus, qa nō iudicio hoc facis. b ¶ Cæciq; ignes, nō qa nō viir, ſed quoꝶ origo non appet, alii. n. de vētis dīīt fieri, alii đ nubib⁹, alii đ aeſ. c ¶ In nubib⁹, ac ſi diceret non ex te

Nequiquā[a] horremus? cęciq;[b] in nubib⁹[c] ignes
Terrificant animos & inania murmura miſcēt?
Fœmina[d] quę noſtris errās in finibus vrbem
Exiguā precio[e] poſuit cui littus[f] arandum
Cuiq; loci leges dedimus connubia noſtra[g]
Repulit ac dominū[h] Aeneam in regna recepit?
Et nunc ille Paris[i] cū ſemiuiro[k] comitatu
Męonia[l] mentum mitra[m], crinēq;[n] madantem

❡ FOEMINA, DON qſi abiecti ſexus, vñ magis dolēdū ſic Terē. Tu in quā mulierē me oīno lapidē nō hoīem putas. ¶ Errans, exul pegrina & ſine vrbe. ¶ Connubia nřa, a facto & pſona facit cōparationē. ¶ Nřa. q d. tanti viri, & dolet ꝙ ſuū cōnubiū repulit. i. ſe maritū & accepit æneā exulē nō maritū, Sed dūm quem deinde ab habitu vituperat. ¶ Semiuiro, duos pferunt ſexus, ſed dimiatos, vt neq; viri neq; fœminæ ſint qua coniectura probet infames eſſe. ❡ NE Quiꝙ. h. ſm Epicuꝶ q deos negat humana curare, Vñ Iuue ſūt in fortunæ q caſibus oīa ponāt, Et nullo credāt mundū rectore moueri, Natura voluente vices & lucis & anni atq; iō intrepidi ꝗcunq; altaria iurant. ¶ Fœmia, īdignatio a ſaxu. ¶ Errās. q. d. exul & ꝑfuga īdignatio a fortuna. Nā cū duꝶ ſit iniuria affici duriſſimū tñ eſt id a fœmīa & exule pati. ¶ Nřis in fi. īdignatio a loco, vt in regnis hoc auſa tuis. g ¶ Exiguam, nā ſupra Taurine ꝗtū poſſit circūudare tergo. ¶ Precio, & nō virtute. ¶ Leges ergo tributaria ē. ¶ Dñm, īdignatiōis exaggeratio ꝙ nō ſolū in. maritū vbi equalia pene iura ſunt, ſed in dñm accepit, Hēt aūt magnā vim noſtra & æneā ac ſi diceret cōtēpſit regē, accepit exuleū. ¶ Collige igif vt ſit pleniſſima conqſtio neglectus ſum qđ durū eſt, nā duꝶ eſt deſpici vt ſua ue amari & neglectus a fœmina & ab ea ꝙ exul, & ꝙ emit littus exiguū, in quo vrbē ampliorē, niſi decepiſſet me ædificare non poterat, & ꝙ mihi obnoxia eſſet & neglect⁹ in meo regno, & ita neglect⁹ vt poſtpoſitus ſim deteriori, nā cōparatione augef indignatio. ¶ Paris, vituperatio a noīe quaſi dicat ſimilis paridi viro effœminato & qui alienas mulieres rapiat. Eſt aūt permutatio per ſimilitudinē. ¶ Mitra, Tegmē capitis incuruum ponif ēt apud græcos pro faſcia in, loricæ modū contexta ad latera defendēda. Mitra

ſiunt, nā ſi errāt tuo nō regūtur īperio. Iuue. Non qſi fortuitus, nec vētoꝶ rabie ſed iratus cadat ī terras & vindicet ignis d ¶ Fœmia, inuidia a ſexu. & iā īcipit ſpālis cōqueſtio eſt aūt ordo fœmina errās ꝙ in nřis finibus vrbē poſuit. e ¶ Precio, vt oñdat eā nec meruiſſe p gřam nec inuaſiſſe virtute, ſi vēdidit, qđ cōquerif, qa defraudatus p coriū, vel ex nuptiaꝶ ꝑmiſſione. f ¶ Littus, vt ſupra diximus terrā mari vicinā mō ēt infertile vult oñdere. ¶ Loci leges. dedimus aut quā tributariā fecimus, aut cui ideo cōceſſimus ciuitatē, vt in nřm deueniret mřimoniū. g ¶ Noſtra, p mea. eſt aūt nobiliū hic ſermo ſic Numan⁹. En q nřa ſibi bello cōnubia poſcūt, nos pro ego. Saluſtius, Nos in tāta doctiſſimorū copia. h ¶ Dñum, vt ſuperius, Phrygio ſeruire marito. eſt aūt de iure qſi p coemptionē. coemptio vero certis ſolēnitatibus apud priſcos peragebaf in cōtrahēdo mřimonio, & ſeſe coemēdo īuicē vir & vxor īterrogabāt. vir ita, an mulier ſibi mřfamilias eſſe vellet illa rñdebat velle, Item mulier īterrogabat vtrū vir ſibi přfamilias eſſe vellet, ille rñdebat velle. Itaq; mulier in viri manū cōueniebat, & vocabanf hæ nuptiæ p coēptionē, & erat mulier materfamilias viro loco filiæ. i ¶ Paris filīs paridi. iniuria a pſona, & bene Paris, qſi q ſuſtulit pcūī. ſic Iuue. Et caluo ſeruiret Roma neroni, cui filīs p iniuriā Domitianus erat. K ¶ Semiuiro cōitatu, vt Ouerę phrygię, neq;. n. phryges. l ¶ Mœonia mitra lydiana qua vtebantur & phryges & lydii. m ¶ Mitra, hoc eſt icuruo pileo, de quo pēdebat & buccaꝶ tegmē. n ¶ Crineq; madētem ſubnix⁹, ħ eſt crinē vnguētatū ſubnixū hñs.

SER a ¶RAPTO potitur, ſtupro fruiſ, nã proprie raptus eſt illicitus coitus.nec enim hic rapuerat. b ¶Templis quippe;tuis, ac ſi diceret non miꝝ ſi hæc patimur te colẽtes,ſic ſupra ad irriſionem dc̃m Iupiter omnipotẽs, ſermonis, ſic Plautus in amphitryõe.Vxor tua nõ puero,ſed peſte grauida eſt. m ¶Belloq; frementẽ,exceptis temporibus, quibus a Latino regebatur, vt Longa populos in pace regebat,nam alias bellicoſa fuit Italia.

ac ſi diceret tu es q oĩa potes.c ¶Fouemus inanẽ, aut qa fruſtra mundi credimus te eſſe rectorẽ, aut quia me tuũ filiuꝫ eſſe confido.fouemus aũt quaſi rẽ per ſe infirmã. d ¶Oculoſq; ad mœnia torſit, vt inde pellat Æneam, ne videatur eſſe cõtrarium qd pturbantur oĩa ioue aphricã reſpiciente, nã vtrunq; ab turpi liberat fama.
e ¶Voca zephyros,aut qb⁹ ęneas nauiget, vnde eſt

Subnixus rapto[a] potitur.nos munera tẽplis[b]
Quippe tuis ferimus famãq; fouemus[c] inanẽ.
Talibus orantem dictis araſq; tenentem
Audiit Omnipotẽs oculoſq;[d] ad mœnia torſit
Regia:& oblitos famę melioris amantes.
Tum ſic Mercurium alloquiṫ ac talia mandat.
Vade age Nate voca[e] zephyros & labere pẽnis,
Dardanniumq; ducem tyria[f] Carthagĩe q nũc
Expectat[g] fatiſq; datas non reſpicit vrbes
Alloquere & celeres defer mea dicta per auras
Non illum[h] nobis genitrix pulcherrima[i] talẽ
Promiſit Graiumq;[k] ideo bis vindicat armis.
Sed fore q, grauidã[l] ĩperiis belloq; frementẽ[m]
Italiam regeret genus alto a ſanguine Teucri
Proderet[n] ac totum ſub leges mitteret orbem.
Si nulla accendit tantarum gloria rerum
Nec ſuper[o] ipſe ſua molitur[p] laude laborem

n ¶Proderet, modo ptẽderet, hoc eſt ꝑpago autẽ ſi genus ſigñat pro breuis ẽ.vt ſit romana potẽs itala virtute propago. ſi de arbore dicas ꝑduciṫ, vt Flexos propaginis arc⁹, alias deciperet,vt Vnius ob irã Prodimur, & eſt ĩ infinitum hæc lexis polyſemos eſt.
o ¶Super ſua laude.i. ꝓ ſua laude, & græcũ eſt ſchema. ſic enim Demoſthenes ὑπὲρ τοῦ στεφάνου .i. pro corona. ὑπὲρ ἐκείνου pro illo. p ¶Molitur,præparat, aut exercet.

Nec zephyros audis ſpirare ſecũdos,aut qui vehãt Mercuriũ,vt vẽtoſq; ſecabat,Itẽ Rapido pariter cũ flamine portãt. f ¶Tyria carthagine ꝓ carthagini, & ꝓ aduerbio i loco de loco poſuit ſic Hor.Rõæ tybur amẽ, ventoſus tybure romã ꝓ tyburi. g ¶Expectat, moraṫ,terit tp̃s. h ¶Nõ illũ nobis κατὰ τὸ σιωπώμενον ĩtelligimus. i ¶Pulcherrima, epitheton ꝑpetuũ,nec ad tp̃s negociũ pertinens. K ¶Graiũq; iõ bis.u.a.alii dicũt bis ſemel a Diomede ſingulari certamine, in q̃ a Diomede de ſaxo pcuſſus eſt. Iu. Vel q̃ tydides pcuſſit põdere coxã Ænee. Itẽ in excidio ſicut legimus,Deſcẽdo ac ducẽte deo, alii dicũt pp Diomedis & Achillis ſingularia certamina,ſed qñ cum Achille dimicauit a Neptuno liberat⁹ eſt, põt tñ qd pro Venere fit ab ea ſcm̃ videri,ſic Iuno ĩputat Veneri, qd ꝑ ea factũ eſt,vt Tu potes ĩ totidẽ claſſes cõuertere nymphas.põt ẽt alter ſenſus eſſe,nã troia añ ab Hercule,q & ipſe grecus fuit,capta ẽ,vt intelligamus iã tũc Æneã natũ fuiſſe,nec.n.multũ tp̃s interfuit,quũ cõſtet Priamo tũc ab Hercule ĩperiũ traditũ. l ¶Grauidam imperiis,vnde multi imperatores poſſent creari,vt Hinc populũ late regem,ideo autẽ grauidam ablatiuo iungitur, quia etiã grauis illa re dicimus,Vnde eſt huius origo

¶NOS.m.q d.incaſſum ſacrificamus,cum non tuis cultoribus, ſed alienigenis prodes. DON
¶SVBnixus, pro enixo ſm Marcel. quaſi ſurſum criſpatã & calami ſtratã comã. ¶Fouemus,nutrimus & augemus. ¶Aras, litare ſola orõne nõ poſſe antiqui credebant, niſi aras manibus tenerẽt. Vñ Var. ait aras priſo anſas dictas,ꝙ eſſet neceſſe illas manu tenere,vt vaſa anſis teneṅ. Cõmutatione deinde litteraꝝ aras dici cœptũ, vt Valerii & Furii qui olim Valeſii & Fuſii dicebanṫ, ergo cuꝫ audiẽdus eſſet iarbas dixit araſq; tenẽtẽ, vt alibi Tango aras medioſq; ignes & numia teſtor. ¶Expectat moraṫ. ¶Teucri.i.Dardãi. nam Dardanus a Ioue eſt. ¶Regeret, Quod non ſolũ potentis,ſed magis prudentis eſt, nam Rex is eſt,qui iuſte prudenterq; gubernat. ¶Sub leges,nam optimi reges non ſuæ libidini qd tyrannoꝝ eſt,ſed iuri & legibus, quos ſubiectos,habent parere volunt. ¶Gloria,nã quãuis hoĩes ipſi virtute ſola moueri debeant,tñ honos gloriaq; egregia facta vt vmbra corpus ſequatur,& oẽs accenduntur ad ſtudia gloria. Eſt ãt gloria cõſentiẽs laus bonoꝝ incorrupta vox bene iudicãtium de excellẽte virtute,vt eſt in tuſculanis Cice. CHR

Aſcanio ne^a pater Romanas^b inuidet arces?
Quid ſtruit? aut qua ſpe inimica^c ī gēte moratꝰ?
Nec prolē^d Auſoniā & Lauinia reſpicit Arua?
Nauiget hęc ſūma^e eſt hic noſtri nuncius eſto.
Dixerat. ille patris magni parere^f parabat
Imperio. & primum pedibus talaria^g nectit
Aurea quę ſublimem alis ſiue ęquora ſupra
Seu terram rapido pariter cum flamīe portāt.

SER a ASCAnio ne, ꝓpter illud qđ frequēter diximus ipſi Imperiū deberi, iō aūt hoc aſſerit poeta vt laudādo Iuliū Cæſarē laudet, q ab eo originē ducit, vt Iuliꝰ a magno demiſſum nomē Iulo. b Romanas iuidet arces, hōeſtior elocutio eſt, ſi addamꝰ quā rē iuidemꝰ, vt Liber pāpineas iuidit collibus vmbras. c Inimica īgētē, ꝓoccupat q̄ſi ꝓſcius. d Nec ꝓlē Auſoniā, vt ī ſexto, Nunc age Dardaniā ꝓlem, q̄ deīde ſeq̄tur Glīa. e Hæc ſūma ē. i. mei ꝓcepti collectio. Iuue. ad ſūmā nō maurus erat neq; ſarmata methrax. f Parere ꝑabat, nō rīdet q̄ſi numē inferiꝰ, ſed dictis obtēperat. Sane hic locus Home. eſt. ἐν τῷ ε. ὀδυσσείας.

ὣς ἔφατ᾽ οὐκ ἀπείθησε διάκτορος ἀργει-
φόντης
αὐτίκ᾽, ἔπειθ᾽ ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο κα-
λὰ πέδιλα
ἀμβρόσια χρύσεια τά μιν φέρον ἠμὲν
ἐφ᾽ ὑγρὴν
ἠδ᾽ ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο
εἵλετο δὲ ῥάβδον. τῇ δ᾽ ἀνδρῶν ὄμμα-
τα θέλγει
ὧν ἐθέλει τοὺς δ᾽ αὖτε καὶ ὑπνώοντας
ἐγείρει
τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πεπωτατο,

Et paulopoſt.

σεύατ᾽ ἔπειτ᾽ ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοι-
κώς
ὅστε κατ᾽ ἀδινοὺς κόλπους ἁλὸς ἀτρυ-
γέτοιο
ἰχθῦς ἀγρώσσων πυκνὰ πτερὰ δεύεται
ἅλμῃ

g Talaria nectit, Mercurius ideo dr̄ habere pennas, qa citius oībus planetis in ortū ſuū recurrit, vnde & velox & errans inducit, vt Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.

CHR ASCANIO ne p. Naꝫ multa liberorū cā facimus, q̄ noſtra nō faceremus. arguit ergo ab vtili & ab honeſto, ꝙ negligit regnū & opes. Vñ ēt gloria magna ſit ꝓuētura, & arguit nō ſolū a ſe, ſꝫ ēt a filio. Romanas ar. ac ſi dicat id īperiū qđ oīa ſuperet imperia. Quid ſtruit, magna auxeſis & hęc ſit ſnīa, amittit imperiū, & id magnū & glīa plenū nec ſolū ſibi, ſed & filio amittit, Sed qđ magis dolēdū ē, nihil eſt qđ recōpēſare huic detrimēto poſſit, cū nihil debeat īgēte inimica cōſtitutus ſpare. Nauiget, Bene quadrat & ꝑſonæ & rei hoc īperatiuū. Nā & Iupiter & qa ſūmus deꝰ, & qa auus iure ſuo īꝑat; ꝑſertī cū id agi mādet qđ ſit ex ſūma obſeq̄ntis vtilitate. Hæc ſūma ē. q. d. ēt ſi nullū argūm̄ vtilitatis & hōeſtaꝭ ītuliſſem, tñ volo obtēpet mādatis. Hic, q̄ſi ac re vt oñdat h iā a ſe decretū eē. Talaria exigit locꝰ, vt paulo altiꝰ de Mercurio repetamꝰ. Ait ergo Cic. ī lib. de na. deo. Mercuriū primū cœlo pře, die mře natū fuiſſe, cuiꝰ obſcœniꝰ excitata nā tradit, ꝙ aſpectu ꝓſerpīæ cōmotus ſit. Alteꝝ Valentis & Phenoridis filiū, q ſub terris hř, idē Erophonius. Tertiū ponit ex Ioue tertio & maia natū, ex q̄ Penelope pana natū dñt. Quartū Nilo patre quē ægyptii nefas hñt noīare, q argūītere mit, ob idq; in ægyptū fugiēs, leges ac lr̄as illis tradidit. Sūt q ex hoc q̄ntū natū Mercuriū velit, Eū q ex die & cœlo natꝰ eſt aiūt ex ꝓſerpīa filiā, quā nudā cernēs turpiter amauit. Philonē arcadē genuiſſe, ac ignominia territū illū exponē voluiſſe. Sed cū eēt oraculo admonitus illū diuinū īterpretē futuꝝ, & nutriri iuſſit, & Hermen appellari voluit, Hic ob ignominiā pr̄iam fugiēs, ī ægyptū venit ibiq; in oī mathematica claruit. Diodo. ſiculus in ſuis mythologiis tres maxime noīat, nūcuparunt aūt illū trimegiſtū. i. ter maximum, ꝙ & plꝰs maximus, & ſacerdos maximus, ac maximus deniq; Rex fuiſſet, Cōſueuerāt n. ægyptii. Vt apud Pla. legitur, ex omni philoſophoꝝ nūero ſacerdotes, ac rurſus ex ſacerdotibus regem eligere, hic āt vt philoſophos ſapiētia, ita religione ſacerdotes excelluit, ac mox ī īperio adminiſtrādo ſupiores oēs reges ſupauit, hic primus a phyſicis, mathematiciſq; ad diuinoꝝ ſpeculationē ſe erexit, primuſq; de maieſtate dei, de dęmonū ordine, aīarumq; mutationibꝰ ſapiētiſſime diſputauit. Ex qua re primuſq; theologiæ auctor habetur, Hunc ſectatꝰ diuinus Vates Orpheus ſecūdas philoſophiæ aſſecutus eſt partes, cuius ſacris initiatus eſt Aglaophenꝰ, aglaopheno ī philoſophia Pythagoras, Pythagoræ ſucceſſit Philolaus diuini Platonis ꝓceptor. Quæ omnia indicant priſcam theologiam a Mercurio inuētam, & a Platone abſolutam fuiſſe. Verum Mercurius

Mercurius

Aglaophenꝰ

Theologica

curius plurima volumina ſcripſit,qbꝰ diuinaꝝ reꝝ cognitionē traderet,qbꝰ arcana myſteria, & ſtupēda oracula pādunt.Nō.n.vt phs ſolū loqtur,ſed vt ꝓpheta futura ſæpe ꝑdicit Ruinā huic priſcæ religiōis vidit. Ortū nouæ fidei. Aduentū Xpi. Futuꝝ iudiciū. Reſurrectionē. Renouationē ſæculi. Bonoꝝ gloriā.Tormēta nocētē prædixit. Quapp dubitat Auguſtinus an obſeruatione ſydeꝝ an reuelatiōe dæmonū hæc ille ꝓuiderit. Lactātiꝰ illū ſybilis prophetiſq; annumerat.Ex huiꝰ viri libris duo ꝑcipui ferunt. Alter de volūtate diuina Alter de volūtate & ſapia dei,& ille qdē aſclepiꝰ iſcribit,quū Apuleius Platonicꝰ ſupioribꝰ tp bꝰ latinū fecit.Hic Pimāder,ſed & hūc p nr̃m marſiliū ficinū ex eadē familia phm nobiliſſimū nup ad latinos migraſſe videmꝰ,atq; hæc ſiue de fabuloſis diis ingramꝰ. Siue de tāto viro inueſtigamꝰ nos hoc tpe nō narrāda,nā id rei lociq; rō minime patiebat,ſed ex plurimis libris in vnū locū coartāda duximꝰ.Deinceps aūt qđ ad Mercutii ſydus pertinet, eadē breuitate ꝑſtringemꝰ,Mercurius quē ſtilbon vocāt,planeta eſt tēperatꝰ nocturnus mō maſculinꝰ,mō fœmininus,& pp ſuū tēperamentū cito ſe vertit ad eius cui adhæſerit naturā, itaq; cū fœlicibus fœlicitatē,cū infœlicibus infœlicitatē præbet Auctor autē Ptolomeo ſapientiā ſimul & eloquētiā mortalibus ꝑbet.Hic eloquētiæ deus a poetis dr̃.Inducit ad arithmeticā & ad mercaturā.Facit phaleſtricas,ac præſtigiatores,ac ſi in geneſi malignus eſt fraudulētos ꝓducit & fures Raro vr̃,qm̃ plerūq; tpis ſub ſolaribꝰ radiis occultat.Neq;.n.ab illo vltra trigita gradus abeſt.Qua ex re pp phœbi ardoris vim fuſcus pingit Exuſtio tñ a ſole q̄ oībꝰ planetis nocet,illi qm̃ ex frequētia facti aſſecutus eſt minus incōmoda eſt.Habet nūcius deoꝝ,qa nihil ex ſua,Sed ex eoꝝ qbus adhæret natura agit.nam nūcius nō ex ſua ſed ex alioꝝ ſnia verba refert eius domicilia gemini ac virgo ſunt.Morat in ſingulis ſignis vnigenis ac octonis diebus ac ſenis horis,ergo trecētis ac triginta octo diebꝰ totū zodiacū percurrit.Pingit autē in huiuſcemodi forma.vt in capite ac talis alas gerat, quibus & planetæ & eloquētiæ indicat celeritas,in leua virgam ſerpētibus inuolutā hæc illius ad oīa non tñ ſine prudentia impulſum denotat in dextra harpē eſſe in curuū tenet. Syringa aūt ſibi adhos fiſtulā ex calamis factā admonet,ille eā inflat.Ex harpe vim ac vehemētiam eloquētiæ,ex fiſtula vero eiuſdē ſuauitatē ſignificant.Caput galero ornat quo ſe a ſolaribus radiis tutet,ſed idē ex albo nigroq; cōfectus eſt,quia eloquentia & alba nigra & nigra alba reddere poteſt. Argus auulſo a Collo capite eoq; oculis pleno e regione pingit,vt oſtendatur eloquentia cui ſapiētia ſit adiuncta,omnem caliditatem ſuperare,Corā ipſo Gallus pinguitur,vt mercatorum quorum deus eſt aſtuta notetur garulitas.Atq; huiuſcemodi eſt forma.

SER

Tū virgam capit[a] hac aīas[b] ille euocat Orco
Pallentes alias ſub triſtia Tartara mittit.
Dat ſomnos adimitq; & lumīa[c] morte r̃ſignat
Illa fretus agit ventos & turbida tranat[d]
Nubila iāq; volās apicē[e] & latera ardua cernit
Atlantis Duri cœlum qui vertice fulcit[f]
Atlantis cinctum aſſidue cui nubibus atris
Piniferum caput & vento pulſatur & imbri.

a CTVM virgā capit.i.caduceum qđ primo apollo habuit,& dōauit Mercurio lyra ſibi tradita,vt Horatius,Fſnaq; humeꝝ lyra. huiꝰ āt virgæ hæc eſt rō, Mercuriꝰ & orōnis dr̃ deꝰ & interpres deoꝝ Vñ virga bellātes diuidit.i.bellū, nā belātes & interꝑtū orōne ſedant. vñ ſm Liuiū legati pacis caduceatores dn̄r, ſicut.n. p feciales bella iducebant.ita pax p caduceatores fiebat.i ερμῆς āt græce dr̃ ἀπὸ τῆς ἑρμηνείας i.latine iterꝑs. b Aīas,ꝓ vmbras ſꝫ poeticū morē.Aiæ.n.i cœlo ſunt, vt viſa dehic cœlo facies delapſa parētis. huiꝰ aūt rei rō alteriꝰ ē ſciēr. c Lumia morte reſignat, claudit,pturbat,& eſt aliud qđ phyſici dicūt pupillas q̄s ī oculis videmꝰ,morituros ante triduū nō hr̃e,qbus nō viſis eſt ſūma deſperatio.Hoc ergo dicit reſignat,hoc eſt aufert ſigna luminibus. d Tranat trāſuolat,vt Nate p ꝗſtatē liqdā ſuſpexeris agmē. e Apicē & latera, būi ci q̄ ſunt hois dat, nā rex fuit q quū Perſeū nō ſuſciperet hoſpitio, ꝓpt oraculuꝫ quo rñſum fuerat,vt a filio Iouis caueret & p timore nullū ſuſciperet,a Perſeo ī mōtē cōuerſus ē viſo Gorgonis capite,Vt aūt in prio diximus pitus aſtrologiꝗ fuit,nā Herculē docuit, Sane latine Telamon dicitur,ſicut nilus melo f Fulcit,ſuſtinet.nam altus eſt nimis.

CHR Atlas

A Tlantis,de hoc mōte Stra.ſic ſcribit,extra colūnarū fretū procedenti ad ſiniſtram mōs eſt in libya,quē atlātē vocant,barbari. vero dyri mōs eſt ſupra nubes excelſus,qua mare a ſe dn̄atū ſpectat ſq̄llidus, & inculṫus quæ vero affricā reſpicit arboribus veſtit,& fluminibus irrigat, oī gñe fructuū abūdans

interdiu ex miro ſilentio ſtuporem inducit. Noctu crebris lucet luminibus, reſonãtq; dicũt cantibus, ac tinnitibus Cymbalorum atq; Tibiarum ægypanorum & Satyrorum.

Nix[a] humeros infuſa tegit tũ flumina mento
Pręcipitãt[b] ſenis[c] & glacie riget horrida barba.
Hic primum paribus[d] nitens Cyllenius[e] alis
Cõſtitit hic toto[f] pręceps ſe corpore ad vndas
Miſit aui ſimilis[g] q̃ circum littora circum
Piſcoſos ſcopulos humilis volat ęquora iuxta
Haud aliter terras inter cœlumq; volabat
Littus harenoſum[h] Libyę ventoſq; ſecabat
Materno[i] veniens ab Auo Cyllenia proles.
Vt primum alatis tetigit magalia[k] plantis
Aeneam fundantem arces & tecta nouantem
Conſpicit atq; illi ſtellatus Iaſpide[l] fulua
Enſis[m] erat tyrioq; ardebat murice Lena[n]
Demiſſa ex humeris diues quę munera Dido
Fecerat & tenui telas diſcreuerat auro.
Continuo inuadit[o]. tu nunc Carthaginis altę
Fundamenta locas pulchramq; vxorius[p] vrbẽ
Extruis heu regni rerumq; oblite tuarum.

SER a ¶NIX, niuis facit, ſed verbũ ninguit non hinc venit, ſed ab eo qđ eſt ninguis, ſic Lucretius, Albas effundere ningues. ninguit aũt priã pſona caret, & ſecũda qã nõ eſt in nr̃o arbitrio, ſed ad deũ pertinet. b ¶Precipitant, p præcipitantur, vt Nox humida cœlo p̃cipitat. c ¶Senis, aut pp etatẽ, aut alluſit ad niues vt Gelidus canis cum montib⁹ humor Liquitur. d ¶Paribus alis, leni volatu, vt dixit, & in cœlũ paribus ſe ſuſtulit alis. e ¶Cyllenius, ab auis, vñ paulopoſt Cyllenia p̃les, aut a cylleno arcadiæ mõte vbi dr̃ eſſe nutritus. f ¶Toto c. vno impetu excuſſus, ſic Lu. Nec ſe tellure cadauer Paulatim p mẽbra leuat terraq; repulſum eſt erectumq; ſemel. g ¶Aui ſilis, Incõgruũ heroo credidit carmini, ſi mergũ diceret. vt alibi ciconiã p piphraſim poſuit, Cãdida venit auis longis inuiſa colubris, ſic eſt. Et teſta cum ardente videret Scyntillare oleũ, ne diceret lucernã nimis tenuiter. Littus arenoſum libyæ, bñ arenoſuſ, nam in libya erat, ſed nõ in arenoſa. Mauritania enim eſt aſpera & ſiluestris. i ¶Materno ab auo, per Maiã Atlantis ſiliã. K ¶Magalia, aphrorũ caſas, & mapalia idẽ ſignificant, ſed magalia ma p̃ducit, mapalia vero corripit, vt Et raris habitata mapalia tectis. l ¶Iaſpide fulua, pro viridi, vt Fuluaq; caput nectenſ oliua. dicit ẽt Plinius in naturali hiſtoria, multa eſſe iaſpidũ genera, in quib⁹ ẽt fuluũ cõmemorat. m ¶Enſis erat, pro vagina poſuit & multi iaſpidẽ volunt ad gratiã ptinere. n ¶Lena, eſt genus veſtis. Et autem p̃pe toga duplex amictus auguralis. o ¶Inuadit, habitũ futuræ orationis oſtẽdit. & notandum non tantum eum nũcii, ſed etiã caduceatoris, ideſt oratoris officio fungi, nam & perſuadet & nunciat. p ¶Vxorius, vxori ſeruiens, Horatius, Vxorius amnis.

DON ¶AVO materno, ab atlãte mõte, in quẽ atlantẽ patrẽ Maiæ conuertit pſeus. ¶Inuadit, inuectiuaſ futuram eſſe, hoc verbũ oſtẽdit. Et ex hoc acri habitu Mercurii oſtendit quali habitu d̃buit eẽ iuppiter. ¶Tu nunc, obiurgatio ẽ potius q̃ inuectio. Naſ cõe ſibi facit hoc dãnũ, & dolet decipi ſpẽ ipſius & filii quod non faceret, ſi accuſatoris animum gereret. ¶Pulchram vxorius vrbem, ſtulti eſt aliena curare, ſua negligere.

CHR ¶PISCOSOS, piſcibus abũdãtes. ¶Inter cœlũ t. ita inter infimã ptẽ aeris vt pene terrã tãgeret. ¶Materno auo, Atlãte, q maiam genuit, ex qua cõceptus ipſe eſt. ¶Fundantẽ, ædificãtẽ, nã iam fundatæ erant. ¶Nouãtẽ. i. faciẽtẽ quæ noua eſſent. ¶Stellatus, ornatus, vt illa ſplendida vt ſtella fulgeret. ¶Murice, Murices piſces ſunt ſimiles purpureæ, naſ vt ait Pli. purpuræ latent ſicut murices circa canis ortũ, & paulo infra Purpuræ cõgregant verno tpe mutuoq; attritu lẽtorẽ cuiuſdam ceræ ſaliuãt, ſimili mõ & murices, ſed ĩ hoc loco muricem pro purpura poſuit. ¶Diues q̃ m. d. pulcherrima pp diuitias quas hẽbat, nam pauper tãtũ ſumptũ nõ feciſſet. ¶Iaſpide, iaſpis græce latine viridis gẽma, nouem teſte Plinio ſunt eius ſpẽs, eſt autẽ viridis vt ſmaragdus, ſed craſſi coloris. Iaſpidẽ. c. talẽtis parauit nero in qua fuit effigies eius thoracata. eſt iaſpis in oriente ſmaragdo ſimilis e petra ex trãſuerſo linea alba precingit, quã magi concionãtibus vtilẽ dicunt. ¶Fulua, fuluus color ita videt de ruffo atq; viridi mixtus, vt in aliis plus viridis in aliis plus ruffi habeat: itaq; fulua aquila, fuluũ auruſ, fulua iaſpis, & fuluus leo, ait Aul. Gel. ¶Carthaginis. q. d. Terræ alienæ, & quæ tuis nocitura ſit. Vehemeus ergo diſſuaſio vt nocitura faciat, & profutura deferat.

murex

Iaſpis

Fuluus

¶IPSE

Ipſe[a] Deum tibi me claro[b] dimittit Olympo
Regnator cœlũ & terras qui numĩe torquet[c],
Ipſe hęc[d] ferre iubet celeres mandata per auras.
Quid ſtruis? aut q̃ ſpe libycis teris[e] ocia terris?
Si te nulla mouet tantarum gloria rerum
Nec ſuper ipſe tua moliris laude laborem
Aſcanium ſurgentem[g] & ſpes hęredis iuli
Reſpice cui regnum italię Romanaq; tellus
Debentur[f] tali Cyllenius[h] ore[i] locutus
Mortales[k] viſus medio[l] ſermone reliquit:
Et procul in tenuem ex oculis euanuit auram.
At vero Aeneas aſpectu obmutuit amens
Arrectęq;[m] horrore comę & vox faucibꝰ hęſit.
Ardet abire fuga dulceiſq;[n] relinquere terras
Attonitus tanto monitu ĩperioq; Deorum.
Heu quid agat? quo nũc reginã ambire[o] furẽtẽ
Audeat affatu? & quę prima exordia[p] ſumat?
Atq; animũ nunc huc celerẽ nũc diuidit illuc,
In parteſq; rapit varias perq; omnia verſat.
Hęc alternanti[q] potior ſententia viſa eſt.
Mneſthea Sergeſtũq; vocat fortẽq; Cloãthũ.
Claſſem aptẽt taciti[r] ſocioſq; ad littora cogãt.
Arma[s] parent & quę ſit rebus cauſa nouandis
Diſſimulent ſeſe interea quãdo[t] optima Dido

SER a ❡IPSE, dat dictis auctoritatem, vt Quæ phœbo pater omnipotens. b ¶Claro demittit olimpo, Olympus quaſi ololãpus dictꝰ ẽ ſiue mons ſit macedoniæ, qui dicitur etiam diuerſorium deorum, ſiue cœlum, vnde addidit claro, vt plemyriũ vndoſum accentus ſane gręcꝰ tũc põt eẽ, ſi ſit gręca decliãtio vt ὁ λυμπος ολυμπου nam latina olympi facit. c ¶Torquet, regit ſuſtinet, vt cuncta tuo qui bella pater ſub numine torques. Numine autem eſt aut nutu, aut. poteſtate. d ¶Hęc que dicturus eſt nã ſupradicta ex ſe dixerat. e ¶Teris, p negligentiã tps conſumis. Saluſtius, ibi triẽnio fruſtra trico. f ¶Debentur, honeſtius plurali numero reſpondit. g ¶Surgentẽ, creſcẽtem, vt ſurgentẽ in cornua taurum Itẽ Surgẽtẽ nouæ carthaginis arcẽ. h ¶Cyllenius, antonomaſiuũ ẽ pro proprio. i ¶Ore, orõne. K ¶Mortales viſus, aut oculis Aeneæ ſe ſuſtulit, aut hũanã reliqt effigiẽ, quã ſumpſerat, vt ab Aenea poſſet videri, qd eſt meliꝰ. l ¶Medio ſermõe, atq; executus eſt oĩa q̃ iuppiter dixerat. ſ; ſermo ẽ cõſertio orõnis, & ɔfabulatio duoꝝ vel pluriũ, medius ergo ſmo ẽ. quũ pſona cũ qua qs loquiſ nõ rñdet, vt nunc fecit Aeneas. m ¶Arrectæq; horrore cõæ, ſubaudi ſunt. n ¶Dulceiſq; relinq̃re terras, minꝰ ẽ, q̃q̃ & ne videatur ingratus, deoꝝ excuſaſ iperio. ſic ipſe in ſexto, Sꝫ me iuſſa deũ. o ¶Ambiſ blãditiis circũuenire. Ambio illãᵐ rẽ dicimus, vt Neu cõnubiis ambire latinũ. p ¶Exordia, orõnẽ ſicut in rhetoricis legimus. ſed exordia ĩ duo diuidiſ in principiũ & orationẽ. q ¶Alternãti, varia mente tractanti. & per hoc oſtendiſ cogitaſſe eum etiam amorem, ſed pręruliſſe voluntatem deorum. r ¶Taciti, ſine ſtrepitu celantes conſilia. s ¶Arma parent, cõtra impetum iratæ forte reginæ. t ¶Quãdo, nõ eſt hoc loco tpis, ſed ſignat ſiquidẽ, & eſt cõiũctio rõnalis. Sane qñ breuis ẽ naturaliter. ſic Serenus, Quando flagella ligas. Vir. vſurpat Si quando tybris vicinaq; tybridis arua.

DON ❡IPSE deus, huius perſonæ auctoritate grauiorem, facie ſuam obiurgationem, et vt maior ſit metus, poteſtateſ ipſiꝰ deſcribit, vtrũq; autẽ damnat & q; ſubleuet inimicorum opes & q; ire agẽda ocium ſibi pponat, quoniam negligentis eſt & incauti. Addit ne per eũ pereat qd Aſcanio debetur, qd niſi per ipſum preſtari nõ poteſt. ¶Medio ſermone, quia nõ expectauit reſpõſum qd erat dimidium ſermonis, qui oritur inter duos. ¶Atq; aĩum nunc huc, in tam ambigua cõſolatione preualuit in religioſo viro diuinum preceptum.

CHR ❡IPSE.d. dat auctoritatẽ orõni ſuæ. ¶Mortales. u. nã ſpũs incorporei aerem ex quo corpus ſibi cõliciunt, ita cõdenſant, vt in viſum cadant, vt videmus nubes q̃ aer dẽſatu ſunt. ¶Obmutuit, nam tanto ſtupore affectus eſt vt vocẽ emittere non potuerit, nã & maxia animi conſternatio fari nos phibet & cõtra veriſſimã accuſationẽ nullã excuſationẽ, quã proferret inueniebat. ¶Dulces. q.r.t. quo mõ relinq̃re ſi dulces: Oñdit ſibi vehemẽter carã eẽ Didonẽ, ſed tñ male deo obtẽpare. In pugna ergo q̃ erat inter apetitũ & rõnem ſupabat ipſa rõ ¶Quæ exordia, nã cãm apd Didonẽ turpiſſimã hr̃e videbaſ, in qua diffidebat cõueniẽs exordiũ reperire poſſe maxie, cũ eſſet habendũ per inſinuationẽ in q̃ maiori artificio opus erat. ¶In partes. q.r.u. cum modo traheret libidie, modo duceret rõne.

¶ Diſſimulent, diſſimulamus cum oſtendimus id non eſſe quod eſt, ſimulamus cum oſtendimus id eſſe quod nõ eſt. Qui igitur doctus non vult haberi, doctus diſſimulat doctrinã. Qui contra indoctus cupit doctus haberi ſimulat doctrinam.

Neſciat & tantos rumpi non ſperet amores
Tentaturũ aditus & quę molliſſima fandi
Tp̄a quis[a] rebus dexter modus ocyus omnes
Imperio lęti[b] parent ac iuſſa faceſſunt[c].
At regina dolos (quis fallere poſſit amãtem?)
Pręſenſit[d] motuſq; excepit prima futuros
Oia[e] tuta timẽs eadẽ[f] impia Fama furenti
Detulit armari claſſem curſumq;[g] parari.
Sęuit inops[h] animi totamq; incenſa per vrbem
Bacchatur[i] qualis cõmotis[l] excita ſacris.
Thyas[k] vbi audito ſtimulãt trieterica[m] baccho
Orgia nocturnuſq;[n] vocat clamore Cytherõ[o],
Tandẽ his Aeneam compellat vocibus vltro.
Diſſimulare[p] etiã ſperaſti perfide tantum
Poſſe nefas. taciturſq; mea decedere terra?
Nec te noſter amor nec te data[q] dxtera quõdã,
Nec moritura tenet crudeli funere Dido?

SER a ¶ QVIS rebus dexter modus, q ſit rebus optimus euentus. b ¶ Læti alacres feſtini. c ¶ Faceſſunt, frequẽtatiuũ ẽ, vt in georgicis, Matris precepta faceſſit. alĩs diſcedit ſignificat, vt Terẽ. Hęc hinc faceſſat, tu moleſtus ne ſias. d ¶ Præſenſit ac ſi diceret anteq̃ ille moliref, et nimia in hoc vis amantis exprimitur. e ¶ Omnia tuta timens, deeſt ẽt. & eſt exaggeratio. f ¶ Eadẽ fama, q̃ Iarbæ nũciauerat. curſumq; parari, nauigationẽ, vt ni teneãt curſum. h ¶ Inops animi ſine aio, ſine cõſilio. I ¶ Bacchaf, furrit more bacchantũ, & bñ vno ſermone p̄occupauit futurã cõparationẽ. K ¶ Thyas, baccha, naʒ ſicut a Baccho bacchæ, ſic a Thyneo thyades dñr. I ¶ Cõmotis ãt ſacris iõ dixit, qa in ſacroꝝ renouatiõe cõmouebãf ſimulachra, vñ Horati⁹, Nõ ego te cãdide baſſareu inuitũ quatiã. m ¶ Trieterica, triẽnalia. Liberi. n. ſacra tertio q̃q; ãno inouabanf. Sane ſciẽdũ orgia apud græcos dici ſacra oĩa, ſicut apud latinos cerimoniæ dicunf, ſed iaʒ abuſiue ſacra Liberi orgia vocant vel ἀπὸ τῆς ὀργῆς .i. a furore, vel ἀπὸ τῶν ὀρῶν a montibus. n ¶ Nocturnuſq; vocat. nocte celebratus, vñ ipſa ſacra nyctelia dicebantur, quæ populus ro. excluſit cauſa turpitudinis. o ¶ Cithærõ autem mons eſt ex quo clamor numinis veluti bacchas vocabat. p ¶ Diſſimulare etiã, ſatis artificioſa allocutio, nã & ſibi conſulit ſub facie vtilitatis Æneæ. Diſſimulare auteʒ iõ ac ſi diceret, ita rem pudendam cogitas, vt eã fateri nolis. Supra enim dixerat. Quæ ſit rebus cauſa nouãdis Diſſimulent. q ¶ Data dextera, fœdus amicitiarum.

CHR ¶ SPERET, timeat, nam ſpes de bonis eſt. ¶ Molliſſima, quæ tactus ſunt rettulit ad occaſionem. Ergo molliſſima tẽpora pro occaſione poſuit vt ſit quaſi diffinitio occaſionẽ eſſe tempus molliſſimũ. i. qđ p̄bet facillitatẽ rei agẽdæ. ¶ Molle. n. ita ẽu dicimus qđ facile cedit, cui ꝯriũ eſt durum. ¶ Ergo tp̄s fandi molle ẽ cũ is qui auditur⁹ eſt, facile nobis cõcedit. ¶ Quis falle re. p. a. adeo. n. ſuſpicio ſi anxiiq; ſunt vt nihil inexploratũ reliquãt. ¶ Motus. f. ideſt motus nondũ p̄ſentes, ſed qm̃ nõ ſit veriſimile, vt ea quæ nondum ſũt ſentiam⁹, reddit veriſimile ex amantium natura, nam amantes timent ẽt tuta. Quapropter facile miſerrimi ſint neceſſe eſt. Qui. n. eſt in metu miſer eſt, & qui ẽt tuta timet ſemp ẽ ĩ metu, vt ait Socrates. ¶ Sæuit in ops animi, Q.m̃ in mœrore erat, nam vt rebus lætis animi extolluntur, vnde iure poſſumus dici diuites animi, ſic in mœrore deprimũtur, vnde ſumus inopes animi Vel animi. i. mẽtis & cõſilii. ¶ Totãq; in p. vr. qd ergo infœlicius eſt amante, nã dũ illi aſſunt res fœlices, ita tã anxi⁹ eſt, vt ẽt tuta timeat. Cum aũt ĩmutanf, adeo tota mẽte cõcutif, vt in maxima pturbatione cõſtitutus mẽte cõſiliumq; amittat. Et furiis ita agitaf vt obliuiſcaf pudoris & modeſtiæ, & publice debacchetur. ¶ Thyades autem ſacerdotes bacchi dñr ab eo quod eſt θύειν .i. furere. Sic ẽt mænades τοῦ μαὶ νομαι inſanio & baſſarides & ipſe baſſareus appellaf a veſte vel a pelle lyncũ, ſed de hoc in cõmẽtariis Horatii diximus. ¶ Trieterica, ab eo quod eſt tris .i. tres & ἔτος anus, nam triẽnalia erãt ſacra Bacchi. ¶ Orgia, orgia ſacra ſunt apud græcos, vt apud latinos cerimonię, nã apud Herodotum orgia de ſacris dianę inuenies, ¶ Cythærõ, mons eſt Thebis ĩminẽs in quo nocturna ſacra Bacchi colebanf, quæ nyctilea dicebanf, & ipſe bacchus nyctilcus ¶ Cõpellat vltro, Et qa amantes moræ impatientes ſũt, & qa quoad poſſet a principio rem præuenire

preuenire cupiebat,& malo anteq̄ veniret occurrere. Diſſimulare, orō omnino pathetica, & ab aīo æſtuāti q̄ppe q̄ amore indignationeq́ ſimul īpulſus pſiciſcat. Et q̄m in deliberatiuo gñe, eſt premit Aeneam a turpi, q̄m fidem frāgat, ingratuſq́ in eā ſit a qua tm̄ amet, & cui ſit futuræ mortis cā, ſi eam relinquat. Auget hanc rem, q̄ relinquat eā petiturus loca ſibi incognita, & cum magno ſuo periculo ſit nauigaturus, cū in tāto periculo ne in patriā qdem nauigare deberet Quæ oīa non modo neglectū illius, verū etiam crudelitatem in eā oñdere videntur, Quapropter & a turpi & damnoſo premit. ¶ Tm̄ nefas, nā amans nihil maius nefas putat q̄ deſeri. ¶ Tacitus. q d. furtim. ¶ Noſter. q. d tam magnus ¶ Data dextra, perfidæ arguit. ¶ Moritura, oñdit quantum peccet ſi quidem ſuæ mortis cauſa futurus ſit. ¶ Dido, emphaſim facit in noīe. q. d. ea a qua tot beneficia acceperis.

SER a ¶ HIBERno ſidere, nō hyeme ſed hiemali ſider, aut p̄prie q̄d ait ſupra, Dū pelago deſæuit hiems & aquoſus oriō, ergo aut tēpore, vt Quo ſidē terram Vertere mæcenas aut re vera ſidere pp Oriōē. b ¶ Crudelis, ēt in te odio mei. ſic Lu. de Cæſare Sæuitia eſt voluiſſe mori. c ¶ Domoſq́ ignotas, ac ſi diceret Carthago iā tibi nota ē licet & hic aliena ſint arua. d ¶ Et troia. a m? ſi deeſt. & q̄ſi p interrogationē itelligēdū. e ¶ Me ne.

Quin etiam hiberno[a] moliri ſidere claſſem
Et mediis properas Aquilonibus ire per altum
Crudelis[b]. quid ſi non arua aliena domoſq́[c]
Ignotas peteres? & Troia[d] antiqua maneret?
Troia per vndoſum peteretur claſſib9 æquor?
Me ne fugis[e]? p ego has lachrīas d̄xtrāq́ tuā te
Quando aliud mihi iā miſeræ nihil[f] ipſa relīq
Per connubia noſtra per īceptos[g] Hymenæos,
Si bene quid de te merui fuit aut tibi quicquā
Dulce meum[h] miſerere domus labentis & iſtā
Ora ſi quis adhuc precibus locus exue mētē.
Te propter libycæ gentes Numadūq́ Tyrāni[i]
Odere. infenſi Tyrii te propter eundem
Extinctus pudor & qua ſola ſidera adibam
Fama prior[k]. cui me moribūdā deſeris Hoſpes[l]
Hoc ſolum nomen quoniam de cōiuge reſtat
Quid moror? an mea Pygmaliō dū mœnia fr̄
Deſtruat? aut captā ducat Getulus Hiarbas.
Saltem[m] ſi qua mihi de te ſuſcepta fuiſſet
Ante[n] fugā ſoboles: ſi qs mihi[o] paruulus aula

optima primum tertium & quartū. m ¶ Saltē, vel hoc. eſt aūt tractū a captiuis q quū tenerent ab hoſtibus, dicebant ſub latis oībus, ſalutē concede. hinc per ſynæreſim hic natus eſt ſermo, vt ī contēptu rerum multarū petituri aliquid ſaltē dicamus. n ¶ Ante fugam ſoboles, & amatorie, et amare, nā hanc fugas dicit, quam ille nominat profectionem. amor autem ex filii deſiderio comproba. o ¶ Siquis mihi, bene iterat mihi, & p̄p̄ius loquitur, nam vbi non eſt iuſtum matrimōium, liberi matrem ſequuntur.

f ¶ adhuc apte non vult īputare bñficia, ſicut paulopoſt irata. f ¶ Nihil ipſa r. non pudorē nō regnū. g ¶ Inceptos hyemæos q ipſa nouitate ſunt dulces. h ¶ Dulce meum, tetigit rem inhoneſtam. ſic Ter. Seu tibi morigera fuit in omnibus rebus i ¶ Tyranni, nil intererat apud maiores inter regem & tyrannū vt pars mihi pacis erit dextram tetigiſſe tyranni. K ¶ Fama prior, quæ melior fuit ſine dubio. l ¶ Hoſpes, Aeneas & hoſpes fuerat & maritus, ſed modo maritum ſe negat & hoſpitem cōfitetur, vt nunc Dido dicit, Cui me deſeris hoſpes, quoniam hoc ſolum nomen de cōiuge reſtat, hoc eſt ſupereſt, alii reſtat intelligunt reſiſtit. i contrarium tibi eſt. nōnulli dicunt hoc ſolum nomen quoniam ſupereſt vt te coniugem dicam. Dicitur autem ingenti affectu hos verſus Virgiliū pronunciaſſe, quum priuatim paucis præſentibus recitaret Auguſto, nam recitauit voce

DON ¶ ANTE FVGAM, nam non vult honeſtate rem ſi dicat diſceſſum ille Iouis confundebatur pudore, vt pote qui Ingrati. qui fallacis qui fugitiui infamiam ſubiret contra inſtitutum ſuum, ſed ſolum Iouē ſibi ante oculos ponebat, q̄ efficiebat, vt vir alioquin mitis, & humanus q̄uis moueretur officiis, di donis tamen a propoſito non diſcederet, recte autem dixit monitis potius q̄ iuſſis quia non ſolum imperium eum mouebat, ſed ea quæ imperabat quæ ad regnum italicum acquirendum pertinebant, & ne carthaginem ſuo imperio inimicam futuram foueret.

CHR ¶ QVINETIAM, magnum ſcelus prodere quēquam. Maius eam quæ de te bene merita ſit, Maximum prodere cum tuo periculo. ¶ Quid ſi non arua. a. Non deberes etiam ſi patriam peteres & ſine periculo ſic

deſerere, quanto minus cum alienā petas, & cū periculo. ¶Me ne, multa complectitur illud me. Me q̄ ignotū liberali ſuſcepi hoſpicio. Me quæ tm̄ amo. quæ pudicitiam tua cā abieci. ¶Per ego has. l. Poſtq̄ vſa eſt cōſtitutione iuridiciali abſoluta qđ nefas ſit deſerere quæ tot cauſis mereat, amari deſcēdit ad cōceſſionē p̄ dep̄catione, ita tn̄ vt a priore nō diſcedat, Nihil aliud quā ergo mereſ ab illo nō deſeri. ¶Propter q̄ ip̄a ſibi nihil reliq̄t. Nā & ceteros homines, & pudorē, & pudicitiā, & famā pp illū contēpſit. ¶Per cōnubia nr̄a, argult a voluptuoſo. ¶Te pp li. oñdit quo cōtēpſerit propter illū, & in q̄ pericula cadat, ſi ab eo deſeratur.

Luderet Aeneas: qui te[a] tantum ore referret
Non equidē omnino capta aut deſerta videret
Dixerat. ille Iouis[b] monitis immota[c] tenebat
Lumina & obnixus curam ſub corde p̄mebat.
Tādē pauca refert. ego te[d] quę plurima fando
Enumerare vales nunquā Regina negabo
Promeritā[e] nec me meminiſſe[f] pigebit Eliſę:
Dū memor[g] ipſe mei dū ſp̄us hos reget artus
Pro re[h] pauca loq̄r. nec ego[i] hāc abſcōdē furto
Speraui (ne finge) fugam nec coniugis vnquā
Prętendi[k] tędas aut hęc[l] in fœdera veni.

SER a ¶QVI TE tm̄ ore referret, aut ſic dixit q̄ſi amatrix, vt ſup̄ de Aſcanio, iſandum ſi falleř poſſet amorē, aut illud dicit. Optarē ſiliū ſiřes vultui nō morib[9] tuis. b ¶Iouis monitis, bñ p̄ſcribit, ne ei det ipietatē ſane & hęc monita dicimus, vt carmentis nymphæ monita. & Deus auctor Apollo. & Hos monitus, vt Perſius, Hos pueris monit[9] p̄res infundere lippos. c ¶Immota tenebat lumia, phyſicū. n. eſt, vt q̄litatē ai ex oculoꝝ, aut corporis mobilitate oſtendamus. ergo mō vult oñdere Æneā p̄poſito nō eſſe deuiaturum. d ¶Ego te q̄ plīma fando, ꝯtrouerſia ē plēa, in q̄ & purgat obiecta remouēs a ſe crimen īgrati, & vēiali vtiſ ſtatu, p̄ſectionē ſuā retorquēs ī volūtate deoꝝ. hꝫ ēt finē, nam purgat obiectā fugā noīe p̄ſectiōis. e ¶Promeritā, p̄ſtitiſſe: bñ geſſiſſe, & ē ſmo de his q p̄ ꝯriū magis lucēt. Ter. ita me velis ames p̄merētē pr̄. i. bñ agētē & cōgruit vt p̄ſtet, q bñ agit ꝯ alibi, Quid cōmerui aut peccaui pr̄. i. qđ male egi. f ¶Meminiſſe pigebit eliſę memini & illi[9] rei dicimus, vt hoc loco, & memini illā rem, vt Numeros memini ſi verba tenerem. g ¶Dū memor ipſe mei, de futuro dixit: & cōgrue, nā piget ad futuꝝ ſpectat, pudet ad p̄teritū, & lꝫ pene vna ſit ſignatio, tn̄ dicim[9] piget me illud facē, pudet me feciſſe, vñ īter dū p̄cipue, a Saluſtio ſimul ponunſ h ¶Pro re pauca loquar, remoto īgrati crimine deſcēdit ad cām. i ¶Neq; ego hāc, p̄ſectionem ſubaudi, nā poſteriori non pōt iungi, ne ſit confeſſio. K ¶Prætēdi tædas, p̄bat non eſſe matrimonium. l ¶Aut hæc in fœdera veni, aut matrimonii, & iungendum eſt ſuperiori, aut certe ad poſteriora pertinet. & hoc dicit, non ad hoc veni vt hic morarer, ſicut & nunc probat.

DON ¶NEC Te re. n. p. palā habet bñficia accepta, ſed neceſſitate ipulſum, & nō volūtate, oñdit ſe illi nō obſeq. breuiter āt purgauit quæ obiiciebanſ. nec multiloquio tp̄s terreret, & ingratitudinis vitiū primo cōfutat, vt ſm artē īcipiat a validiorib[9] aduerſarioruꝫ obiectis. ¶Neq; hāc ab. f. p̄bat q nō fugam ſed nauigationē parauit, qa nō venerat, vt matrimoniū cōiiceret, qđ p̄bat qđ nullis ſolitis cerimoniis coniugium celebratum ſit.

¶REFERRET te, eſſet tibi ſimilis. ¶Ore, forma corpis. ¶Obnixus, afficiebaſ amore Didonis ſed cū mallet deo. i. rōni potius q̄ libidini obtēperare obnitebaſ. i. nitebaſ contra libidinis ardores. ¶Premebat, reprimebat qđ eſt cōtinētis potiuſq̄ tēperātis, vt freno rōnis coerceret libidines. ¶Tādē, alternātibus in eo libidine & rōne & amore in Didonē, & iuſſis eoꝝ dubius erat ī cōſultatiōe. ¶Ego te quæ, oro eſt in gn̄e deliberatiuo in cōſtitutione iudiciali aſſumptiua, & in conceſſione criminis p̄ purgationē. Nā oñdit ſe hoc nō cōſulto facere, Sed reiicit crimen in neceſſitatē. Neceſſe. n. eſt deo obtēperare, in principio ergo cōciliat ſibi fauorē a perſona Didonis cū illam affirmet optime de ſe meritā eſſe, iteꝫ a perſona ſua. Oñdit enim ſe memorem eſſe beneficiorum, futurumq̄ diu dum viuet, nec orationem ſumere, vt cōtra hæc dicat, ſed vt defendat factum. ¶Pro re, pro defenſione rei, pro. n. aliquādo defenſionem ſignificat, vt ſtabat pro templo. Aliquādo ante, vt habuit orationē pro roſtris aliquando vicem, & locum, vt nos, vt etiam pro fratre reſpondeam vehemēter cupim[9], & miſſus, & pro conſule, eſt etiam temporalis, vt proſpicio, prouideo, item pro ſuper vt prominet, itē pro ad vel ſm vt nitat pro viribus. Eſt etiam interiectio, ſed tunc circūflectitur, vt pro deum fidem. — CHR — Pro

¶ME SI

SER a ℭME SI fata meis paterenſ ducere vitam Auſpiciis,& dixit in primo, Quo me cunq; vocant terræ,vbi ſignificauit nolle apud car thaginẽ ꝑpetuo mãere, ſed velle q̃rere ſedes fatis cõceſſas.ergo veni, ꝯſenſi,hoc eſt nõ ad hæc cõſenſi fœdera,vt quũ vellem diſcedere nõ liceret. b ℉Meis auſpiciis argumẽtaſ a neceſſitate, & auſpiciis,ideo qa maiores oĩa auſpicato gerebant ergo auſpiciis diſpoſitionibus. c ℉Sponte mea, modo nomẽ eſt, nã & genus & caſum hʒ,ſic & mane,quũ ei caſus & genus adiiciſ nomen eſt, vt Dum mane nouũ dum gramina canent. ſic ẽ & forte alias aduerbia ſunt verum autem dixit non ſua ſponte nam ſupra legimus.Hos cape fatorum comites item Diuerſas querere terras Auguriis agimur diuũ. d ℉Recidiua poſt caſum reſtituta. e ℉Grinęus apollo,Claʒõene ciuitas aſiæ,vñ Hor.Diues agebat claʒomenis,iuxta hanc nemus eſt grimæũ, vbi Apollo colliſ.inde ergo nunc epithetõ dedit licet in delo acceperit oraculũ. f ℉Lyciæ ſortes,nec hinc accepit rñſum ſed ſic dicit lyciæ hoc eſt apollineæ. g ℉Hic amor hæc pr̃ia ẽ, eo inqt deſiderio ꝑ voluntatẽ deorum circa italiã teneor,quo ſi poſſem circa troiã.& ad illud ſpectat qđ dixit.Troia ꝑ vndoſum peteret claſſibus æquor. h ℉Et nos ẽ fas, & nobis fas dicimus,ſʒ hoc loco non ẽ iungẽda elocutio,ne ſit vitiũ,nã legimus Fas mihi graiorum ſacrata reſoluẽ iura,ſed hoc dicit fas ẽ ẽt nos extera regna requirẽ. i ℉Nox opit terras,a veriſimili ideo tp̃s poſuit. K ℉Quoties aſtra hoc ãt ẽ p vnãquãq; noctẽ. l ℉Inſomnis,more ſuo ꝓ in ſõniis. m ℉Turbida terribilis,qđ & vmbræ cõuenit,& parẽtis auctoritati. n ℉Me puer aſcanius, nõ ipſe ſʒ eius amor.ſ. admouet,quẽ longe repetiit, & ad Aſcaniũ retulit.& licet excuſeſ,tñ ſolœcophanes eſt. o ℉Interpres diuũ, Hermes. expreſſit verbũ de verbo. p ℉Ab ipſo.i.magno,vt ſupra,ſpſe deum tibi me claro demittit olympo. q ℉Vtrunq; caput, meum & tuum,aut iouis aut Mercurii,aut meum & Aſcanii. r ℉Celeres mandata per auras, ſic ſupra Celeris defer mea dicta per auras.

Me[a] ſi fata meis[b] paterentur ducere vitam.
Auſpiciis & ſponte[c] mea componere curas
Vrbem troianam primum dulceſq; meorum
Relliquias colerẽ & Priami tecta alta manerẽt
Et recidiua[e] manu poſuiſſem Pergama victis.
Sed nunc italiam magnam Grynęus[e] Apollo
Italiam Lycię[f] iuſſere capeſſere ſortes.
Hic amor[g].hęc pr̃ia eſt ſi te Carthaginis arces.
Phœniſſam lybicęq; aſpectus detinet vrbis
Quę tandẽ Auſonia Teucros cõſidere terra
Inuidia eſt? & nos[h] fas extera quęrere regna
Me patris Anchiſę quoties humẽtibus vmbris
Nox[i] operit terras quoties[k] aſtra ignea ſurgũt:
Admonet in ſomnis[l] & turbida[m] terret imago.
Me puer[n] Aſcanius capitiſq; iniuria cari
Quẽ regno Heſperię fraudo & fatalibus aruis
Nũc ẽt interpres[o] Diuom Ioue miſſus ab ipſo[p]
(Teſtor vtrũq;[q] caput)celeres[r] mãdata ꝑ auras

DON ℭSED NVNC italiã,facit rẽ veriſimilẽ, nã nullus ab ocio ad negociũ niſi inuitus accedit.℉Hic amor hæc patria ẽ. ſi te cœpit amor noue pr̃iæ. nõ ægre feras ꝙ ego quoq; nouę pr̃ię amore capiar.℉Et nos queadmodũ & te ℉Aſtra ignea, facit veriſimile ex ipſo tp̃e in quo ſõnus capitur.

CHR ℭME SI fata.m.p.d.u. diximus in allegoriis italiã ꝓ ſpeculatione.Carthaginẽ ꝓ actione, & vita ciuili poni.Ergo niſi fata me ad ſpeculationẽ vocarent in vita ciuili libentius degerem apud meos Troiæ quã carthagine. ſed hæc ibi latius,℉Grinæus,de hoc ita refert ſtra. in freto qđ eſt inter aſiã ac leſbũ,inſulæ ſunt.Vel xx. vel vt placet.Timoſtheni quadraginta q̃ cõpoſito vocabulo Ecatoneſi gemiat enim vocanſ ab eo qđ eſt ecatos,ideſt apollo,& neſos inſula,nã per totã hanc orã apollo coliſ vſq; i tenedum vocaſq; Smyntheus,aut cylleus aut gryneus,alio noie, alii dicunt claʒomenẽ,quæ vrbs ioniæ eſt.olim gryniã vocatam vicinam colophõi, & in his locis fuiſſe oraculũ apollinis grynei idq; i.dẽ eſſe & clarium.℉Si te,ſi cum phœniſſa ſis tñ detineris amore carthaginis alieni ſoli nõ ſit inuidia nos quærere italiam.℉Me patris an argumẽta ſunt q̃ græci appellant atechna ideſt inartificioſa ,quia quãuis artificioſe tractenſ,tñ nõ ſunt ab arte.ſed nã cauſæ ſecũ illa affert, & non oratoris induſtria, & rẽ veriſimilẽ a chronographia facit.℉Capitis.q i.c. interpretatio.interpretatur quõ Aſcanius admoneat,ideſt iniuria qua illum afficit dum fraudat regno a fatis dato eũ ſtimulat.℉Interp̃s nam hermes grece interpretem ſignat.℉Celeres,reſpexit ad naturam planetæ.

Grynæ

Detulit ipſe Deū manifeſto[a] in lumine vidi
Intrantem muros voceṁq; his auribus hauſi[b].
Deſine meq; tuis incendere teq; querelis.
Italiam non ſponte ſequor[c].
Talia dicentē iamdudum[d] auerſa[e] tuetur
Huc illuc voluens oculos totumq; pererrat
Luminibus[f] fractis & ſic accenſa profatur.
Nec[g] tibi diua parēs gn̄is nec Dardanus auctor
Perfide[h] ſed duris genuit te cautibus horrens
Caucaſus[i] hyrcanęq;[k] admorūt vbera Tygres.

SER a ¶MANIFESTO in lumine, aut claro, aut in nimbo, cuius maius eſt lumē, vt Lu. Poſtq̄ ſe lumie vero. b ¶His auribus hauſi, pleonaſmos eſt hauſi aūt accepi. c ¶Sequor vt Italiā ſeqmur fugientē. d ¶Iādudum, ab initio oratiōis. e ¶Auerſa, irata, vt Diua ſolo fixos oculos auerſa tenebat. f ¶Luminib⁹ tacitis, ipſa tacita, vt Tacitūq; obſedit limē amatæ, ꝑ ipſa tacita. ſeqtur āt inuectio, q̄ ſemp ſtatu caret, carere aūt ſtatu dr̄ quia res, qb⁹ vtif carēt veritate. g ¶Nec tibi diua parēs, nō eſt ſola in Æneā vitupatio, ſed ēt i ſe obiurgatio, qa dixerat Credo equidē, nec vana fides gen⁹ eſſe deoꝝ, vn̄ nūc dicit, Gn̄is nec dardanus auctor. h ¶Perfide ſic ſup̄, Diſſimulare ēt ſupaſti pfide tm̄ poſſe nefas, more amātū eū icrepat. i ¶Caucaſus mōs ſcythię ihoſpitalis. K ¶Hyrcanę tigres arabicæ, Nā hyrcania ſilua ē arabiæ. & notādū relictis mediis cōparatiōib⁹ i eū augm̄ta feciſſe, nā poſt deos, nō hoīes ſed ſaxa itulit.

DON ¶MANIFESTO in lu. confirmatio rei ne credat eſſe deceptū, & interponit iuſiurādū vtrūq; ſ. Iouis q miſit, & mercurii q miſſus ē. ¶Deſine, qa cognouiſti iuſtas diſceſſus cās. ¶Totūq; pererrat, iraſcētis ſignū, vt cū totū nolit viſum, totū tm̄ oculis errātibus cernat. ¶Iamdudū, ex quo incepit loqui q̄ ſibi non placerēt qua conſideratione incenſa fuerat. ¶Nec tibi d.p. vbi vidit illū nō flecti p̄cibus vertit ſe ad cōuitia, vt ſaltem aīo ſuo morē gerat. Eſt aūt animoꝝ maxima cōmutatio. Nam cum amaret dixit genus eſſe deorum. ¶Duris cautibus caucaſus, qa aſper es, & ab humanitate alienus. ¶Vbera ty. Propter qđ hoīem manſuetudinem neſcis, oſtendit aūt per alimoniā lactis mores pueris infundi, qđ & Cice. placet qui in educatione oratoris iubet p̄cipuas adhiberi mulieres, cū p obſequia vberꝝ natura ex alia in aliā mutetur.

CHR. ¶DESINE, nam & mihi & tibi moleſta es ſine vtilitate. Oſtēdit ergo ſe cōmotū & neceſſitatem excuſat. Naꝫ fruſtra conatis perſuadere eum qui non ſponte agit. ¶Huc illuc, hec oīa ſigna ſunt animi ex ira æſtuantis. Nam ex crebro motu animi fit oculorū motus. ¶Nec tibi d.p pricipium abruptum quod cōuenit aīo ex ira præcipit, & amātis eſt, cum ardet amore nimiū laudare, & rem amatā diuinā putare, vn̄ dixit credo equidē genus eſſe deoꝝ, & rurſus cū iraſcitur palinodiā canere & cōtraria iis q̄ dixerat dicere vt hic. ¶Nec ti.d.pa. Præſertīꝫ eſt hoc fœminæ cōueniēs quę aut amat aut odit nihilq; habet mediū. ¶Perfide, hoc primū maximūq; iurgiū ē ab amāte, nec eſt qđ magis doleat q̄ ſibi fidē nō ſeruari, & pdi ēt cū nō pdatur cōqueritur. ¶Duris, vituperatio a nā, Eſt aūt locus ex Home. ¶Caucaſus, ait Stra. altiſſimæ veri caucaſi ptes albaniā & iberiā & calchos & eniolcos verſus ſunt auſtrales, ſed de his Prolixius ſcri. Boccatius florēti. ¶Hyrcāæ tygres, vituperatio ab educatiōe. Hircani vt placet Solino oſtia oxi fluminis hn̄t gens ſyluis aſpera imanibuſq; fœta feris fœta tygridib⁹, qb⁹ iſignes maculis note & pnicitas ineſt fuluo nitēt. Hoc fuluū nigrātib⁹ ſegm̄tis interūdatā varietatē decētē facit nihil tā longū quo nō breui penetrēt nihil adeo antecedit qđ nō illico aſſequātur. Pātheræ quoq; ſunt in hircania minutis orbiculis ſuppictæ, ita vt oculatis ex fuluo circulis vel cerula, vel alba diſtinguaſ tergi ſupplex ferūt odorē eaꝝ ad cōtēplationē armēta mire affici, atq; vbi eas pn̄tiſicant pperato cōuenire, nec terreri niſi ſola oris toruitate, ergo pantheræ abſcōditis capitibus reliqua ſpectāda p̄bent, vt greges ſtupidos i obtutū populenſ. Hircani carnes aconito illitas illis paſſim obiiciūt. At pantheræ aduerſus hoc virtus excremēta humana deuorāt. Lēta illis viuacitas ē, adeo vt eiectis interaneis mortē diu differāt. In his locis & pardi ſunt Pli. vero ait Hircani & indifferunt tygrim aīal velocitatis tremēde & maxie cognite dū capiſ totus eius fœt⁹ q ſp numeroſus ē ab inſidiāte rapiſ equo q̄ maxie pnici atq; i recentē ſubinde trāſſert, at vbi vacuū cubile iuenit fœta marib⁹.n. nō ē cura ſobolis. Ferſ p̄ceps odore veſtigās. Raptor vero appropiquāte fremitu abiicit vnum ex catulis. Tollit illa, morſu & depoſito ēt ocior remeat, iterūq; cōſequitur, iacit ille aliū inde alium, donec nauem regreſſo irrita feritas ſquit in littore.

Tygris

Pāthe-ræ

¶NAM

Nã qd^e diſſimulo aut q̃ me ad maiora reſeruo?
Num fletu ingemuit noſtro: nũ lumia flexit:
Nũ lachrimas vict⁹ dedit? aut miſerat⁹^b amãtẽ ẽ?
Quę qbus^c ante ferã: iam iã nec maxia^d Iuno.
Nec Saturnius hęc oculis pater aſpicit ęquis.
Nuſquã^e tuta fides. eiectum^f littore^g egentem
Excepi & regni^h demens in parte locaui.
Amiſſam^i claſſem ſocioſq; a morte reduxi.
Heu^k furiis incenſa feror. nunc augur Apollo
Nunc Lycię^l ſortes nũc & ioue miſſus ab ipſo
Interpres diuom fert horrida iuſſa per auras.
Scilicet his Superis labor eſt ea cura quietos^m
Sollicitat. neq; te teneo neq; dicta refello^o.
I ſequere^n Italiam ventis. pete regna per vndas.

SER a ¶NAM quid diſſimulo: tacite quæſtioni occurrit, ne qs nimiã eius iracũdiã rephẽderet dicens Æneã poſſe mitigari forſitan pcibus b ¶Miſeratus amãtẽ, miſeratus accuſatiuũ regit, vt hoc loco. miſereor genitiuũ, vt Miſerere animi ſi digna ferentis. c ¶Quæ qbus añ ferã, amphibologia eſt, qd prius, qd poſteri⁹ dicã: d ¶Nec maxima Iuno, aut in Iuno nẽ male dictũ ẽ, vt eã nõ eſſe maximã dicat, ſicut & in Iouẽ, nã conuiciũ eſt, cũ ſaturniũ dicat, hoc eſt nocẽrẽ, aut certe iungit, vt Nec Iuno aſpicit nec Iuppiter. e ¶Nuſquã tuta fides, h eſt nec apud rẽ nec apud hominẽ, Terẽ. Quid credas, aut cui credas, aut declamauit p ↄtrariũ, nã oĩs fides tuta ẽ. hic ait tuta nuſq̃. f ¶Eiectũ, naufragũ Legimus enĩ Huc pauci vr̃is adnauimus oris, & eſt ſeparãdũ g ¶Littore egẽtẽ. i. egẽtẽ littoris, vt Hoſpitio phibemur arenæ. h ¶Et regni demẽs in pte locaui, vt Ac dñm æneã in regna recepit, Q d hiarbas querit. i ¶Amiſſas claſſem, ſubaudi renouaui. k ¶Heu furiis incẽſa feror, qa multa erat in deos locuta. & bona ꝑmittit excuſatio. Nã numia nõ credere curare mortalia, & ab his nõ ſperare auxiliũ furoris eſt. Subiungit n. Siquid pia numina poſſunt. l ¶Nunc lyciæ ſortes, nunc & Ioue miſſus ab ipſo, Irriſio honeſta ſatis cum his verbis fit quibus laus ꝓceſſit, vt Et nobis idẽ Alcimedon duo pocula fecit, Necdũ illis labra admoui, ſed condita ſeruo. Scimus autẽ Æneã ſuperius hæc verba dixiſſe. m ¶Quietos ſollicitat, Cicero in libris de deorum natura, triplicem de diis dicit eſſe opinionem. deos nõ eſſe, cuius rei auctor apud athenas exuſt⁹ eſt eſſe & nihil curare, vt epicurei eſſe & curare, vt ſtoici, ſecundũ quos paulopoſt, Siquid pia numina poſſunt, nã modo ſm epicureos ait ea cura quietos. n ¶I ſequere Italiam ventis, ſatis artificioſa prohibitio, quæ fit per cõceſſionem, quæ tñ ne non intellecta ſit pſuaſio, permiſcẽda ſunt aliqua q̃ vetent latenter, vt vẽtis per vndas, ſic Teren. profundat, perdat, pereat, nil ad me attinet. o ¶Refello, redarguo.

DON ¶NVM fle. i. n. n. l. l. oñdit nõ eẽ in Ænea q̃ in bono viro eẽ ſolẽt, Tria aũt hæc ſunt p q̃ hõ miſeratione motus eẽ videt, gemitus, lachrymę, oculoꝝ flexio. ¶Iuno, q̃ vel qa deorũ ſit regina vel a ſe colat pria vlciſci debebat, vł qa inimica eẽt troianis ¶Amiſſas claſſem, q̃ſi ↄ me feci, naꝫ ſine illa nauigarẽ nõ poſſet. ¶Reduxi, de claſſe dicamus ſoluꝫ reduxi claſſem & de ſociis ꝓ reduxi ſocios a morte. ¶Nũc. q. d. nũc cum vult abire ſꝫ cur non antea, cũ opa mea egeret.

CHR ¶NVM fle. repetitio & diſſolutio colores ſunt indignationi & vehemẽtiæ oratiõis accõmodati. ¶Quæ quibus ante ferã, dubitatio eſt color rhetoricus, qui pathos mouet. Eſt. n. dolentis vel iraſcentis dubitare quid agas, & hic. Itẽ illud En quid agam rurſus ne procos irriſa priores. Experiar, Alii legũt q̃. i. quas res qbus. ſ. diis ante ferã narrẽ, & in cõſpectu proferã. ¶Iãiam, nec. m. i. maxia aĩ cõmotio, cũ religioſa olim mulier in deos ĩuehit ¶Nuſquã tuta ſ. neminẽ inuenias apud quẽ fidẽ tuam tuto colloces & amãtis eſt vt doleat qd non eſt, ſic Terẽ. facit ſic Accius in antigona. Iãiaꝫ nec dii regunt, nec profecto deum ſummus ex oĩbus curat & nimis amatorie q̃rit nuſq̃ eſſe qd in vno nõ inuenit, ſic Terẽ. Nulla nec in re eſſe cuiq̃ hominum fidem. Quæritur autẽ de Iunone, qm̃ ab ea vehementer culta hãc iniuriã ꝓpulſare debeat, & dea m̃rimonii, matrimonii deſertorem vlciſci. ¶Saturnus, qui hoſpites curat. ¶Miſeratus, ne dum miſertus, nam qui miſeret opem ex miſericordia affert q miſerat ſe miſericordia motum tm̃ oſtẽdit Deinde qd ab vno perpeſſa eſt, id vbiq; patiundum lamentetur. ¶Eiectũ, neq; beneficioꝝ exprobatio apud modeſtam niſi ex ingenti perturbatione. ¶Nũc ly ea quæ aliter cõfutari non poteſt per irriſionem tanquã quæ falſo obiecta ſint refert. ¶Scilicet, ironiam eſt vt non ſit credendum deos qui in æterna tranquillitate degunt, in hac re quæ ſi rerum naturam inſpicias

illis minima eſt tm̄ laborare. Neq; loqtur epicuree,cū paulopoſt dicat. Siquid pia numinā poſſunt,ſic Terē. Id populus curat ſcilicet. ꝩ I ſequere Italiam u. Artificioſa cōceſſio,quæ hēt aliquā correctionē. Nā ſi per vndas nō debet ſequi Statius Moue pharetras,arcuſ; intende ſonoros,inſignēq; aīam læto demittit Nā ſi inſignis nō mrref mori. Eſt aūt hæc ironia teſte Quintiliano,quæ ſit cum ſimiles ꝑmittētibus vel imperātiuis ſumus & cū ea quæ volumus,aduerſariis eſſe cōcedimus. Id acrius ſit cū in nobis ſunt in illis nō ſunt,vt meq; timoris,argue tu drances qn̄ tot cedis aceruos teucroꝝ tua dextra dedit, At cum ea quæ a nobis abſunt in aduerſarios eſſe redarguimus,vt me duce Dardanus ſpartā expugnauit adulter.

Spero equidē mediis[a] ſiqd pia numīa poſſunt:
Supplicia hauſurū[b] ſcopulis & noīe Dido[c]
Sępe vocaturū. ſequar[d] atris ignibus abſens[e].
Et cum frigida Mors anima[f] ſeduxerit artus
Oib[g] vmbra locis adero. Dabis īprobe pœnas.
Audiā & hęc māes veniet mihi Fama ſub imos
His mediū[h] dictis ſermonē abrumpit & auras
Aegra fugit ſeq; ex oculis auertit & aufert
Linquēs multa metu cūctantē & multa parātē
Dicere. ſuſcipiunt[i] famulę: collapſaq; membra
Marmoreo referūt thalamo: ſtratiſq; reponūt.
At pius Aeneas(quāquā lenire dolentem
Solando cupit & dictis auertere curas
Multa gemēs magnoq; aīum labefact[s] amore)
Iuſſa tm̄ Diuom exeqtur claſſemq; reuiſit.
Tum vero[k] Teucri incumbunt: littore celſas
Deducunt toto naues. natat vncta carina.
Frondenteſq;[l] ferunt remos & robora ſiluis
Infabricata fugę[m] ſtudio.
Migrantes cernas[n] totaq; ex vrbe ruentes.
Ac veluti ingentē Formicę[o] Farris[p] aceruum
Cū populāt[q] hyemis[r] mēores tectoq; reponūt

SER a ℂ MEDIIS ſcopulis,aut manifeſtis, vt Medioq; exhoſte recepi, aut illa ſaxa dicit,que ſunt inter africam & ſardiniam, ſiciliamq;. b ꝩ Hauſurū, luiturum, daturum. c ꝩ Dido, pōt & vocatiu' eē & accuſatiu'. d ꝩ Seq̄r atris ignibus, al.i furiarum facibus dicunt,hoc eſt inuocatas tibi īmittā diras,alii ſociorū,vt paulopoſt, Ferte citi flāmas. melius tamē eſt, vt ſm Vrbanum accipiamus atris ignib' rogalib', q viſi tēpeſtatē ſignificāt,vt xuex ſicut In qnto legimus ꝯtigit.§ nūc qd factura eſt dicit.i.occidā me,& rogalib' te pſequar flāmis. e ꝩ Abſens q̄ſi mortua.rogalibus aūt mali ominis qd atris dixit. Legimus & in Horatio Nigrorūq; memor dū ls igniū. f ꝩ Aia ſeduxerit artus, hypallage,p aiaꝫ artub' ſubduxerit. g ꝩ Omnib' vmbra locis adero,dabis īprobe pœnas, dn̄t phyſici biothanatoꝝ aīas nō recipi in originem ſuā, niſi vagātes legittimū tp̄s fati cōpleuerint,qd poetæ ad ſepulturā trāſferūt,vt Cētū errant annos hæc ergo nunc dicit Dido. occiſura me ān diē ſum. vagāti mihi dabis pœnas,nā te pſequar ſemp. ſi aūt fuero recepta in originē,pœnas tuas audiā,quas videre nō potero. hic ergo eſt totus ſenſus, ſi viſis rogalib' flāmis euaſeris tēpeſtatē,vmbra mea te perſequeſ,ſi & hāc euaſeris, vel recepta audiā ſamā ſupplicioꝝ tuoꝝ. h ꝩ Mediū ſermonē, ꝑpter hoc qd ſeqtur Multa metu cūctātē & multa parātem Dicere. i ꝩ Suſcipiunt famulę,eā ſubaudi. K ꝩ Tū vero teucri,regis ꝑſentia, ſicut in.ix. Tuꝫ vero incumbunt vrget præſentia turni. l ꝩ Frondenteſq; ferunt, non qui erant ſed qui eſſe poterant, vt Quos ego ſuꝫ toties iā dedignata maritos. m ꝩ Fugæ, ſtudio, celeris profectionis, vt ille volans ſimul arua fuga ſimul æquora verrit. n ꝩ Cernas, houeſta figura,ſi rem tertiæ perſonæ in ſecundam referas,vt ſi qs cernat. o ꝩ Formicæ, ad ſtudiuꝫ reſpicit comparatio hoc loco.& notādum cautelam exprimi prr hanc comparationē. Hora. Paruula(nam exemplū eſt magni formica laboris)luue. Formica tandem quidā expauere magiſtra. Sane formica dicta eſt ab eo qd ferat micas,vel aliquo modo a gręcis deriuatum eſt quam vocant μὶ ϱμηκα. p ꝩ Farris,nomē,eſt ſolum, qd r geminat in genitiuo. Monodicon ergo;eſt ſicut ſol,Item cor cordis ſolum in dis mittit genitiuum, Item s geminat As aſſis, & hæc carent exēplis. q ꝩ Cum populant,antique dixit. Nam hoc verbum apud veteres actiuum fuit,nūc eſt deponens. r ꝩ Hyemis memores. Hora. Quæ ſimul inuerſum cōtriſtat aquarius annum Non vſquam prorepit.

DON ℂ IN DVOBVS codicibus qui ad meas manus peruenerunt.cc. Verſuum interpretationis deſunt.

ℂ IT NIGRVM

CHR ❡ AVRAS ægra ſu, Nā q in mœrorē incidūt ex atrabili ꝗ in eo redūdat tenebras adamāt & lucē fugiūt. Auertit, qa dat ſibi terga. Auſert, remouet ſe e cōſpectu. Metu, nā cū furētē videret metuebat ne aut ſibi Æneæ, aut ſibi ipſi Didoni noceret. Nā furēte ex amore fœmina nihil ſæuius vñ Sæuus amor docuit natoꝝ ſanguine matrē Cōmaculare man⁹. Cūctātē, & parētē, nā multa qb⁹ poſſet cām defendere, qm̄ illā irritaſſent omittebat multa rurſus qbus illa placaret dicere ꝑparabat. Suſcipiūt fa. oñdit ꝙ vehemēs ſit animi pturbatio amor, cū corpus ex ea in tātā cadat ībecillitatē. Quāq̄ lenire, nā ſemp ita illū poeta adeo obſequētē iducit, vt tñ gratū quoq; oñdat in Didonē. Tū vero. q. d. qd præſentia ducis oīa diligētius & ardētis curant. Migrātes cer. ad maiorē Didonis dolorē, nā Migrare ē eo aīo abire e loco, vt nō ſis reuerſurus. Ruētes tota vr. q. d ſine vlla diſſimulatiōe populariter ex oībus vrbis partib⁹ eodē tpe ſimul abeūtes. Ergo qa cognoſcebat quo aīo diſcederēt, & qa aperta & popularis diſceſſio ꝗdā inſultatio videbat, maiorē cōcipiebat dolorē. Formicæ, origani & ſulphuris iniecto cauernas ſuas relinquūt, ait Ariſt. optia cōparatio nā laborioſum & Induſtria plenū eſt aīal, & veluti in populari reipu. degunt. Semina arroſa condunt, ne infruges exeāt. Madefacta imbre proferunt & exſiccant, operant & noctu plena luna, & qm̄ ex diuerſis coeūt altera alterius ignara certi dies ad cognitionē mutuam nūdinis dantur, tunc inuicem veluti quædā collocutio & percūctatio ſole viuentium veluti hoīes inter ſe ſepelluntur in ſicilia non ſunt pēnatæ, vt ait Pli. in regione ſeptētrionaliū indorū e cauernis aurum egerūt. Ipſis color fœdus magnitudo ægyptii lupi. Erutum tēpore hiberno indi furantur æſtate conditis ipſis in cuniculis propter calorem. Quæ tamē odore excitæ quāuis in velocibus camelis fugientes conſequuntur & lacerant. Pli. hæc & Hero.

It nigrum[a] campis Agmen prędamq; p herbas
Conuectant calle anguſto[b], ps grandia[c] trudūt
Obnixę frumenta humeris, pars agmīa cogūt,
Caſtigantq; moras[d] opere omnis ſemita feruet
Quis tibi tunc Dido cernenti talia ſenſus?
Quos ue dabas gemitus? cū littora feruere[e] late
Proſpiceres arce[f] ex ſumma totumq; videres
Miſceri ante oculos tantis[g] clamoribus ęquor?
Improbe[h] Amor qd ñ mortalia pectora cogis?

SER a ❡ IT nigrū cāpis agmē, Hemiſtichium Enii de elephātis, qd āte dictus Accius eſt vſus de Indis. b Calle āguſto, Callis ē ſemita tenuior callo pedū pecorū prædurata. Semita eſt ſemis via, vnde & ſemita dicta eſt. Via eſt actus dimidius qua pōt ire vehiculū. Nā actus duo capit pp eūtiū & venientium vehiculoꝝ occurſum. c Grandia trudunt, quæ portare non poſſunt. d Moras, tardas morantes. e Feruere late, infinitus hic eſt a tertia coniugatione, ideſt feruo feruis, nam ſecundæ coniugationis verba perdito e qd habent ante o in tertiā migrant, vt ferueo feruo, fulgeo fulgo. hinc eſt Feruere leucatem, auroq; effulgere fluctus. ſic Hora. Vade vale caue ne titubes, mandataq; frangas, nā caue ue longa eſt, nec vocalis ſequitur, vt In bucolico Virgil. Vale vale inquit iola, ſed dicimus a tertia coniugatione eſſe imperatiui, vt cauo cauis, hinc etiam Catul. cauere dixit. f Arce ex ſumma, regū enim fuit habitare in arcibus pp tutelā. Deniq; Romæ Valerius Publicola quū in ęſgliis domū hrēt altiſſimā inuidiæ cā eā diruit, & in plano ædificauit. Itē Auguſtus poſt actiacū bellū palatium ex ſuo ꝓcepto ædificatū, quū eſſet domus ꝓuata donauit reipu. g Tātis clamorib⁹ nautarū. ſ. h Improbe amor, exclamatio poetæ cōtra amorē, et hoc eſt quod Hora. dicit, Hoc amet ħ ſpnat ꝓmiſſi carminis auctor. ꝗ ꝗ de ordine artificiali & naturali ab Horatio in arte poetica dictum ſit. tale eſt & illud in tertio Auri ſacra fames. i. cupiditas, nam illic amoris eſt increpatio, q ſm phos omnium generalis eſt rerū, hinc eſt qd apud inferos Eriphyla inter amantes cōmemoratur quæ monile concupierat.

❡ QVIS tibi tunc di. ex hac interrogatiōe & apoſtrophe mouet pathos auditoribus. CHR Adducit n. pene añ oculos dolorē ei⁹ mulieris. Cernēti, & eo magis dolēti, nam multo magis mouēt quæ videm⁹, ꝙ quæ audim⁹, vt iam dictū ē. Totūq; videres, exaggerat dolorē, nā in his ſingulis vidēdis ſingulos, vt ita loquar, dolores ſentiebat. Improbe, nulli ꝓbate vel nulli ꝓbāde, ſeruat aūt præponi poeta vt exclamatione ac deteſtetur amorē, vel inſatiabilis vt Nihil improbus anſer Strimoniiq; grues & amaris intiba fibris, Inſatiabilem autem alibi oſtendit, vt nec lachrymis crudelis amor nec gramine ripæ Nec cytiſo ſaturantur apes.

Ire iterum[a] in lachrymas iterū tentare precādo[b]
Cogit & ſupplex animos ſummittere[c] amori,
Ne quid[d] inexpertū fruſtra moritura relinquat.
Anna vides toto properari[e] littore circum
Vndiq; cōuenere. vocat iam carbaſus auras
Puppibus & lęti[f] nautę impoſuere coronas.
Hunc ego ſi potui[h] tantum ſperare[g] dolorem,
Et perferre Soror potero miſerę hoc tm̄ vnum
Exequere Anna mihi[i]. ſolam nam perfidus ille
Te colere[k] arcanos etiam tibi credere ſenſus.
Sola viri molles[l] aditus & tempora noras.
I Soror, atq; Hoſtē[m] ſupplex affare Superbū.
Non ego cum Danais troianam excidere gētē
Aulide[n] iuraui claſſem ue ad Pergama[o] miſi
Nec patris Anchiſę[p] cineres manes ue reuelli[q].
Cur mea dicta negat duras dimittere in aures?
Quo ruit[r]? extremū hoc miſerę det mun[s] amāti
Expectet facilemq; fugam ventoſq; ferētes[t].

SER a ¶ IRE iterū in lachrymas, hic eſt amoris īprobitas, q̄ lachrymis cogit rogaſ dudū ſupbā. ē āt ſpecioſa elocutio. pgit ī lachrymas. b ¶ Precādo, pcādo cātādo i hoc mō do naturalr breuis ē. ſic Terētian⁹, Vt vitæ dubius varios renouādo dolores. Plerunq; tn̄ a Vir producit vt Cātādo tu illū. itē Cātādo rūpiſ anguis. c ¶ Sūmittere amori, ac ſi diceret nō Æneę, aut certe Æneam amorem vocauit. d ¶ Ne qd inexptum fruſtra, rogabat nō ſpe impetrādi, ſed ne eſſet qd ſibi poſſet īputari, ſi non rogaſſet, q̄ q̄ fruſtra rogaret et fruſtra ex iudicio poetæ dictū ē ſic Sal Falſo q̄riſ de nā ſua genus humanum, vt ſup, Hoc amet, h̄ ſpernat pmiſſi carminis auctor. e ¶ Properari littore circū, circū litt⁹, nā poſtpoſita ppoſitio & accētū mutauit, & ſuas pdidit vires. pperari āt īpſonale ē. f ¶ Et læti nautæ. i minime timētes. g ¶ Sperare dolorē, p timere, & ē acyrologia, nā ſperam⁹ bona, timem⁹ aduerſa. hoc āt dicit, ſi ſciſſem abitu Æneā, nō tm̄ diligerē, ſi nō dilexiſſem min⁹ dolerē. h ¶ Si potui aūt, ſi poſuiſſem & ſic ē dcm̄, vt Oīa præcepi atq; aīo mihi ante peregi. ac ſi diceret nihil mihi nouū cōtigeret. i ¶ Mihi, p me exequere. K ¶ Te colere, colebat. Infinitus p īdicatiuo. l ¶ Molles aditus, faciles, vt Et q̄ molliſſima fandi Tēpora. m ¶ Hoſtē ſuperbū, poſtq̄ apte denegauit ſe chartagini eē māſurū. n ¶ Aulide iuraui, aulis inſula eſt, vel port⁹ in qua cōiurauerūt græci ſe nō an reuerſuros, q̄ troia caperet. & eſt ſenſus illud ſpectās Scio me danais e claſſibus vnū. Aulide autē aut in aulide, aut pro aulidi. o ¶ Ad pergama, in pergama, ideſt contra pergama. p ¶ Anchiſæ cineres manes ue reuelli, qd dicit ex oraculo feciſſe Diomedes, & ſecum eius oſſa portaſſe, que poſtea reddidit, quū multa aduerſa pferret. hinc eſt Saluete recepti nequicquam cineres. Sciendum ſane Varronē dicere Diomedem eruta Anchiſæ oſſa filio reddidiſſe Catonē autē affirmare qd Anchiſes ad Italiā venit. tāta ē & iter ipſos varietas, & hiſtoriaꝝ cōfuſio. q ¶ Reuelli, nō reuulſi, nā velli & reuelli dicim⁹, vulſus ꝯo & reuulſ⁹ vſurpatū ē tm̄ i pticipiis ꝫ nār. r ¶ Quo ruit, icōſulte pperat ſine reſpectu ſalutꝫ, nā h̄ dicit, qd peto et ipſi prodeſt, amoris. ſ. impatientia. ſ ¶ Ferētes, bn̄ ſlātes propitios.

¶ INExpertum, nō qa quicq̄ ſperet, ſde ne remordeaſ ide cōſcia, vt ſi ita feciſſet, hoc nō eueniſſet. ¶ Cogit, nā īdignatio alienabat eā a pcibus & animi magnitudo, at amor contra cogebat. ¶ Submitteſ ani. īdignationē q̄ puenit ex magnitudine aſ, vt Pone aīos & pulſus abi, & ī iſta ſignatione pluralis adhibeſ & non ſingularis. ¶ Anna vides, oro eius q̄ pperato opus eē iudicet, & ppea breuis, ſed q̄ ēt Annæ oſ̄dat eſſe pperandū, cū iā ita cōuenerit troiani, vt paulopoſt ſint abituri, Cū & oēs cōuenerit ad portū, & vēti ſūt pſperi. ¶ Vocat garba. au. ideſt aurę vocāt garbaſum. i. vela, nā garbaſus lini ſpēs ē, Carbaſina āt vela pmus in theatrū trāſtulit Lētu'us ſpinter Appollinarib⁹ ludis ¶ Hoſtē, nimis īdignāter dcm̄, nā nec ſatis aīo ſuo ſecit, ſꝫ addidit ſupbū. ¶ Coronas. qa naues coronabāt, vł ītellexit ſpiras funiū ¶ Si potui, ſꝫ qa nō potui timere nō potero pferre, nā q̄ pmeditati fuerim⁹, ea minus offendūt. ¶ Sola, arguit a facili & optīe, nā ſi ipa amās nō poterat, qūo potuiſſet ali⁹. ¶ Molles, ſꝫ Marcel. recentes. Affare, pcare ſm Marcel. ¶ Non ego cum da. pathos ab eo quod eſt pter ſpē. Quinti. autēꝫ ait illa quoq; vocaſ auerſin q̄ a ppoſita qōne abducit audiētē qualē eſt illud nō ego cū danais troianā excidere gētē aulide iuraui. Aulis i ſinu euboico port⁹ eſt l. nauiū capax ora ſane lapidoſa. Huc ꝯiurati in troianos græci conuenerunt ¶ Cineres, hos Var. dixit Diome. ex ſicilia ſuſtuliſſe. & ob h̄ multa paſſum reſtituiſſe cū paladio Æneæ. Aulis

¶ QVOD

Non iam cõiugium antiquũ qđ[a] prodidit oro
Nec pulchro[b] vt Latio careat regnũq; relinq̃t.
Tẽpus[c] inane peto requiem ſpatiumq; furori.
Dum mea[d] me victã doceat Fortuna dolere.
Extremam hanc oro[e] veniam miſerere[f] ſororis
Quã[g] mihi cũ dederis cumulatã morte relinq̃.
Talibus orabat taleſq; miſerrima fletus
Fertq;[h] refertq; Soror ſed nullis ille mouetur
Flectibus aut voces[i] vllas tractabilis audit.
Fata obſtãt:placidaſq; viri De[k]obſtruit aures.
Ac veluti annoſam valido cũ robore Quercũ
Alpini[l] Boreę nunc hinc[m] nunc flatibus illinc
Eruere inter ſe certant it ſtridor[n] & altę[o]
Conſternunt[p] terras concuſſo ſtipite frõdes[q].
Ipſa hęret[r] ſcopulis & quantũ vertice ad auras
Aetheras. tantum[s] radice in tartara tendit.
Haud ſec[9] aſſiduis hĩc atq; hinc vocibus Heros
Tunditur & magno pręſenti pectore curas.
Mens ĩmota manet lachrymę[t] voluunt ĩanes.
Tum vero[v] infœlix fatis exterrita[x] Dido
Mortem orat[y] tedet Cœli[z] conuexa tueri.

SER a QVOD prodidit, decepit. & bene, Nã ad diruptionẽ cõiugii ĩmutata voluntas ſufficit b Pulchro vt latio careat, quod illi pulchrum videtur. & ſi eſt etiã illam illud. O tm̃ libeat mecũ tibi ſordida rura, ideſt q̃ tibi ſic videnſ. c Tẽpus inane peto, ſine officio coeundi, nam ſine bñficio nõ procedit, quũ ſpatiũ petat & requiẽ q Dũ mea me victã, mea fortuna .i. aduerſa, vt hac troiana tenus fuerit fortuna ſecuta, ex eo ſtatu ĩ quo ẽ fortuna, dixit doceat aũt dolere illud ẽ, qa nõ hs in aduerſis patiẽtiã, niſi q dolere cõſueuit, hoc ergo petit, vt ei preſteſ tps per qđ diſcat aduerſa pferre. e Oro, veniã beneficiũ, vt Orãtes veniã. f Miſerere ſororis, genitiuum tm̃ regit. g Quã mihi cũ dederis cumulatã, morte relinquã, ſenſus eſt qđ beneficium quũ mihi cumulatũ dederis, ſola morte derelinquam, & hic intellectus eſt melior Quam mihi cũ dederis .i. cumulatã, quam electionem Tucca & Varus probant, nam male quidã legunt, Quã mihi cũ dderit. Æneas, cumulata morte relinquã, & volunt intelligi acceptum ab eo beneficiũ, morte cumulabo. & ſic relinq̃ vt amãtes dicere pluerũt, vt Aerii ſpecula de mõtis ĩ vndas Deferat, Extremũ hoc munus moriẽtis habeto, nam ſi eã odio habet Aeneas, reſtat vt eius morte læteſ, ſed nõ pcedit nemo enim dicit veniã cumulata, ſed cumulatam. h Fertq; refertq;, non ab Aenea q nil dicit, ſed a Didone fert & refert .i. iterum portat. i Voces vllas tractabilis audit, cur mitis non audit? quaſi mirum eſt ſed curat dicendo Fata obſtant, placidaſq; viri deus obſtruit aures. K Deus, iuppiter ſcilicet, vnde & ſupra Dido ait Saturnius. l Alpini boreæ, flantes de alpibus, quæ gallorum lingua altí montes vocanſ. m Nũc hinc nũc illinc, ſicut Aeneas ab Anna & Didone. n It ſtridor, ad dolorẽ Aeneæ ptinet de quo ait, Magna perſentit pectore curas. o Alte, iugiter, diu. p Cõſternũt, ĩplent vt Strata iacẽt paſſim ſua q̃q; ſub arbor poma. q Frondes, ſicut lachrymæ æneæ. r Hæret ſcopulis, vt ille cõſilio perſeuerat. ſ Tm̃ radice in tartara, ſnᷓ phyſicos q dicunt parem eẽ altitudinẽ radicũ & arborũ. t Lachrymæ inanes, quia immota mens manet. v Tũ vero, ideſt poſt deſperationẽ. x Exterrita, pcipitata, ſbata. y Mortẽ orat, p deſiderat, vt Mortemq; miſerimus opto, aut certe iõ orat, quia conſecrata fuit nec mori poterat, niſi ſoluta cõſecratione. z Cœli conuexa incurua cœli.

CHR TEMPVS, qđ ẽt ſtultis mederi, vt ait Cicero ſolet. Cumulatã, oĩbus ptibus abſolutã & ad quã nihil dſit, tranſlatio a cumulo, Cũ eni ex oĩbus vndiq; cõgeſtis ſactis eſt cumulus nihil abeſt. Fertq; refert, nã nomine Didonis orabat æneam & ab ænea referebat Didoni nõ poſſe illũ deſiſtere ab incepto. Tractabilis, q̃uis tractabilis nõ moueſ, nõ ergo ingenii duritiæ ſic.n. eũ excuſar, ſed dei .i. iouis volũtate non moueſ, ac veluti cõparatio. in q̃ cõſtãtiã æneæ æqparat duriſſime q̃rcui. Nã vt illa vẽtis a ſuis ſedibus mouetur ſic & æneas nullis aĩ pturbatiõibus non amore non miſericordia, qbus vehementer in Didone afficiebaſ, nõ cupiditate illius tegni, nõ metu ne irata mulier aliqd in eũ moliteſ ab recte ſuſcepto pposito pellebaſ. An noſam, vetuſtate.n. magis magiſq; dureſcit multa ſæcula durat, Nã refert Pli. ſuo tpe fuiſſe q̃rcum iuxta iliũ vrbem in tumulo illi tũc ſatam cũ cœpit illũ vocari & in ponto duas iuxta heracleã ab Hercule ſatas. Inanes, qa non proficiunt. Tedet c.c.t. ex ægritudine enim ita exũdabat atrabili, vt illã tenebras amare, cogeret, & oderat lucem.

SER a ℭ TVRICREMIS, cremãtibus tura. b ¶Hoc viſum, hoc quod viderat nulli dixit, quid eſt nulli? ne ſorori quidem cui ſuerat de amore cõfeſſa. c ¶Coniugis antiq, aut prioris, aut cari. d ¶Miro quod honore colebat, mire exhibendo ea, quæ circa viuos ſolẽt fieri. Moris.n.fuerat, vt nubẽtes puellę ſimul veniſſent ad limẽ mariti, poſtes anteq̃ ingrederent, ornarẽt laneis vittis, vnde ait Velleribus niueis, & oleo vngerẽt & inde vxores dictæ ſunt, q̃ſi vnxores. e ¶Feſta fronde, diuina, tanq̃ numen coleret. Sane hoc loco latenter quam ſupra diximus tangit hiſtoriam, nam ſi amabat Æneam vtiq̃ nõ coleret extinctum maritum. nam quod de Didone & Ænea dicitur falſum eſt. Conſtat enim Æneam trecentum quadraginta annis ante ædificationem Romę veniſſe ad Italiam cum carthago non niſi quadraginta annis ante ædificationem Romæ cõſtructa ſit, ſed altius cõſiderandum eſt, Cur Virgili. Æneæ Didonem coniunctam dixerit. f ¶Viſa viri, non enim erat viſa, vt ſupra. g ¶Nox cum terras, veriſimilitudo. h ¶Sola bubo, ſola contra genus poſuit. Luc. Et lætæ iurantur aues bubone ſiniſtro. Item Oui. Infandus bubo, & hoc eſt in vſu, ſed Virgi. mutauit referẽs ad auem. Plerunq; enim genus relicta ſpecialitate a generalitate ſumimus, vt ſi dicas bõa turdus referẽdo ad auẽ. item ſi dicamus prima eſt a.i littera, quum ſit neutri generis ſimiliter e i o u neutri eſt generis. i ¶Ferali carmine, bene hoc addidit. non enim omni modo malum eſt bubonis omen, ſed quum canit tãtummodo Cãtus enim eius fletus imitatur, aut gemitum, tacens oſtendit fœlicitatem. Omnes enim aues oſcines bonæ, præpetes malæ ſunt. vel contra oſcines malæ, præpetes bone ſunt. K ¶Piorum, & priorũ legitur, ſed illud ſpectat, Heu vatum ignaræ mẽtes quid vota furentem? l ¶Horrificant, horrorẽ incutiunt.

m ¶Inſomnis, pro inſomniis.i.vigiliis, & declinetur inſomnia inſomniæ. n ¶Sempq; relinqui, per oẽs noctes nauigare videbatur Æneas quaſi eam ſemper desereret. o ¶Incomitata, quod ferale ideſt mortiferũ omẽ eſt, & pcipue regi.

Quo magis inceptũ peragat luceq̃ relinquat
Vidit turicremis[a] cum dona imponeret aris
(Horrendum dictu) latices nigreſcere ſacros
Fuſaq̃ in obſcœnum ſe vertere vina cruorem.
Hoc viſum[b] nulli non ipſi effata Sorori.
Preterea fuit in tectis de marmore templum
Cõiugis[c] antiqui miro[d] quod honore colebat
Velleribus niueis & feſta[e] fronde reuinctum.
Hinc exaudiri voces & verba vocantis
Viſa viri[f] Nox cum[g] terras obſcura teneret.
Solaq̃[h] culminibus ferali[i] carmine bubo
Sępe queri & longas in fletum ducere voces.
Multaq̃ preterea Vatum prędicta priorum[k]
Terribili monitu horrificant[l] agit ipſe furentẽ
Inſomnis[m] ferus Aeneas ſemperq̃[n] relinqui
Sola ſibi ſemper longã incomitata[o] videtur
Ire viam & Tyrios deſerta quęrere terra

CHR ℭ TVRICREmis, ab Eunio afi deum vitulus turi cremas mactatus ad aras. ¶Nigreſcere, quod mortem portendit. ¶Cruorem, quoniã vulnere ſeipſam pditura erat. ¶Nõ ipſi cui omnia credere ſolita erat. Hoc aũt vel qa pudebat ſe ita eſſe inuiſam diis, vel quia nolebat ab ea quam iam animo cõceperat morte prohiberi, & in ea re diligentius obſeruari.

Bubo ¶Bubo funebris eſt & maxime abhominatus publicis præcipue auſpiciis. Deſerta incolit nec tantum deſolata, ſed dira etiam & inacceſſa noctis mõſtrum, nec cantu aliquo vocali, ſed gemitu. Itaq; in vrbibus haud omnino in luces viſus. Dirum oſtentum eſt priuatorum domibus inſidientem plurimũ ſcio non fuiſſe feralem. Nunquam volat quolibet, ſed tranſuerſus aufertur. Capitolii cellam intrauit. L. papellio iſtro. & L. pedano cõſulibus, propter quod nonis. martii vrbs luſtrata eſt eo anno. Ait Plinius Guſus eſt. Ariſto. in lib. de anima, ait nocturnas aues quæ vnguibus aduncis ſunt eſt noctuam & vlulam & bubonem q̃ ſpecie ſimilis noctuę nõ minor eſt aquila, & aluconem quem Plini. ab auribus quas palmeas habet votum dicit appellari & maior gallinaceo eſt, & aſionem q̃ noctua eſt, Omnes autem carniuoræ aues ſunt. Scribit præterea Plinius ſi cor bubonis ſiniſtræ mammæ dormientis mulieris imponatur efficere, vt illa omnia ſecreta promat, & eos qui illud in pugnã ferunt fortiores effici ¶Incomitata, hoc inſomniũ regibus mortem prænunciare debent. Priuatis autem ſi ſe frumentum metere ſomniat ſemper relinqui. Omnibus noctibus ſe ab Ænea relinqui ſomniabat.

Eumenidũ veluti demẽs videt agmi a[a] Pẽthe[a],
Et Solẽ geminũ & duplíceis ſe oñdet Thebas
Aut Agamẽnonius Scęnus[b] agitatus Oreſtes
Armatam[c] facibus matrem & ſerpentibus atris
Cum fugit vltriceſq; ſedent[d] in limine Dirę.
Ergo vbi concepit furias euicta dolore.
Decreuitq; mori tempus ſecum ipſa modumq;
Exigit & mœſtam dictis aggreſſa ſororem
Conſilium vultu tegit ac ſpem fronte ſerenat.
Inueni Germana viam[e] gratare[f] ſorori
Quę mihi reddat eũ[g] vel eo me ſoluat amãtẽ.
Oceani[h] finem iuxta Solemq; cadentem
Vltimus Aethiopũ[i] locus ẽ. vbi maxim⁹ Atlas[k]

SER a ℂAGMINA pẽtheus, aut ſpetus, aut ſm Vrbanũ agmia ſpẽtinũ qb⁹ crinitæ ſũt eumenides. Pẽthe⁹ ãt ſm tragœdiã Pacuuii furuit ẽt ipẽ. b ℉Scænis agitat⁹ famoſus, celebrat⁹ tragœdiis & agitat⁹, q1 furuit, & multæ de eo ſcriptæ ſũt tragœdiæ, q̃ſi frrquenter actus. c ℉Armatã mẽq;, cãm ipſas furoris oñdit. d ℉Sedẽt i limie diræ, a Pacuuio Oreſtes iducit Pyladis admonitu pp vitãdas furias igreſſus apollis tẽpiũ, & quũ inde vellet exire, iuadebat a furiis. hic ergo ẽ ſedẽt i limine diræ. e ℉Viã, rõnẽ. f ℉Gratare ſorori i. gratulare, ſuſcipe gaudiũ p ſorore. ſic. n. dicimus, grator tibi honorẽ. g ℉Euũ, Æneã, quẽ vt notũ noluit dicere, q̃ſi ei⁹ faſtidio nomẽ abhorreat. h ℉Oceani finẽ iuxta, finẽ oceani nullus nouit, ſed Initiũ qđ ipm pt finis vidrri aliũ dr ſũpto pricipio. i ℉Æthiopum, æthiopiæ duo ſunt vna circa ortũ ſolis, altera circa occaſum in mauritania, quã nũc dicit. & dicta eſt æthiopia a colore populorũ quos ſolis vicinitas torret, nã græce αἴθω ardeo & ὄψ aſpect⁹ dr̃. K ℉Atlas, nullum nomen græcum in ns terminatur.

CHR. ℂEVMENIDVM, furias tres ponũt poetę Alecto Tiſiphonẽ & Megerã, eaſq; dñt filias acherontis & noctis, qa ex nocte. i. ex ignoratione rẽ oritur perturbatio mentis, quæ nõ abſq; cæcitate iudicii perſeuerat, & perſeurratione fit maior donec erumpat in furorem, ergo achrron. i. priuatio gaudii, & nox. i. rẽ ignorãtia gignit furias, Heſiodus tñ in theogonia ſcribit terram ſanguinem qui ex amputatis cœli virilibus fluxerat, excepiſſe, & poſt congruum tp̃s erinas. i. furias & gigantes & nymphas quas melias dicũt reperiſſe. Dicuntur ergo erines a contentione, ἔρις enim contentio eſt, apud ſuperos dicuntur diræ, qa furor ſuperior crudelitatem exercet in inferiores, apud inferos canes, qa inferiores ſolo lattratu. i iurgiis vlciſcuntur ſuperiorum iniurias. Apud littorales harpię vocantur, quoniam magno furore in p̃das vertũtur. Sed vt ad textum redeã nõ veriſimile videbatur vt ſe ex amore interemiſſet Dido, niſi grauiſſimo exagitata furore ergo cõparationẽ ponit, & ait Cõ. epit furias euicta dolore. ℉Pẽtheus, h Echionis & Agaues fili⁹ fuit, & qm̃ Bacchũ deũ eẽ negabat, matrẽq; & materteras illi ſacra facẽ p̃hibebat, ab ipſo in furorẽ cõuerſus eſt. Sũt q ad hiſtoriã fabulã refrrãt, & dicant illũ abſtemiũ fuiſſe & quia mulieres illas a temulẽtia cohereẽt, ab illis ebriis fuiſſe laniatũ, apđ pacu. furẽs inducit q videt duos ſolrs & duas thebas. ℉Oreſtrs, q̃ſi mõtan⁹, ὄρος. n. mõs qa furrit mõtan⁹ . i. efferatis moribus, vt ait Pla. in crati. ſic Agamẽnõ a valde manẽdo qa cõſtãter pſeuerauit, Fuit Oreſtes. Agamẽnõis fili⁹ & Clitẽneſtrã mẽq; qm̃ illa vna cũ ęgyſto Agamẽnonẽ iteremerat, iterfecit ægyſtũ ſimil & cũ i furias icidiſſet comite Pylade Aſtrophili filio in tauricã regionẽ ad Dianã acceſſit & liberat⁹ furiis ide cum ſorore rediit & fraude Macharei ſacerdotis Pyrrhũ in tẽplo Apollinis iterrmit, & codẽ pacto Hermionẽ ſibi oli puero deſponſatã recuperauit, Serui. ait hui⁹ oſſa aricia q Dianæ ſimulachrũ attulerat romã trãſlata & ſepulta añ tẽplũ ſaturni, Soli. aut ſcri a ſptãis inuẽta itegra vrbe olympiade. lix. tãta magnitudir vt iplerẽt lõgitudinẽ ſeptẽ cubitorũ. ℉Exigit, ɔſtituit. ℉Serrnat ſpe. ſ. hypallage eſt. i. ſerenat frõtẽ ſpe. ℉Solẽq; ca. oñdit in qua pte occeani ſit, cũ o ccean⁹ in oib⁹ terræ finib⁹ inueniat. ℉Æthiopũ, duplex ẽ æthiopia, alia ſub ægypto. Hæc a borea hʒ ægyptũ & marmaridẽ lybiã, ab ortu arabicũ ſinũ, ab occaſu lybiã deſertã & ptẽ cyrenaicæ regionis a meridie aliã æthiopiã q interior dr̃, hæc aũt hʒ ab hortu barbaricũ ſinũ, ab occaſu heſperiũ, a meridie terrã icognitã, a ſeptẽtriõe æthiopiã ſub ægypto i lybiã iteriorẽ, ait Ptolomæus. ℉Maſſylæ, hæc vrbs poſt mauritaniã ẽ. Regio iſta a molochath flumie initiũ ſumit. Facit rem veriſimilẽ ex eo q mulieres maiorem fidem peregrinis p̃ſtent. ℉Aptũ, ſic Enni. Qui cœlũ verſat ſtellis fulgentibus aptum. ℉Occeani finem, ad rem veriſimilem faciendum narratio eſt.

Margin: oreſtes; Æthiopia

Axem Humero torquet[a] ſtellis[b] ardētib⁹ aptū.
Hinc mihi[c] Maſſylę gētis monſtrata Sacerdos
Heſperidum[d] templi cuſtos epulaſq́ Draconi
Quę dabat & ſacros ſeruabat in arbore ramos
Spargens hūida Mella ſoporiferūq́[e] Papauer.
Hęc ſe carminibus promittit ſoluere mentes
Quas velit. aſt aliis duras immittere curas.
Siſtere[f] aquam Fluuiis & vertere Sidera retro.
Nocturnoſq́ ciet manes mugire[g] videbis
Sub pedibus terrā & deſcēdē mōtibus Ornos
Teſtor[h] cara Deos & te germana tuumq́
Dulce caput Magicas inuitam accingier[i] artes.

SER a ¶ TORquet, ſuſtinet. b ꝛ Stellis aptum, Satis perite loqtur, nā aptū coniunctū dicit απο του ἅπτισϑαι. non inſignitum ſtellis. Axis.n.non hēt ſtellas, q eſt medius inter ſeptētriones. vñ eos nō occidere axis vicinitas facit nō qa in axe ſūt. c ꝛ Hinc mihi maſſylę gētis mōſtrata ſacerdos, ſtrata ꝑdicta, q̄ ex oriūdo maſſyla, a qua nō lōge ſūt horti heſperiduꝫ. Sacerdos nūc venit de locis, q̄ ſūt circa atlātē, nā alr nō ꝑcedit. Maſſyla n. mediterranea eſt ciuitas beroni ce libyæ. vñ haud lōge horti heſperidū ſunt. Atlas vero maximus in mauritania eſt. d ꝛ Heſperidū templi cuſtos. heſperides Atlātis filiæ nymphæ ſm fabulā hortū habuerūt, in quo erāt mala aurea Veneri cōſecrata, q̄ Hercules miſſus ab Euryſtheo rege argiuoꝝ occiſo peruigili dracone ſuſtulit. Re vera aūt nobiles fuerunt puellę, quaꝝ greges abegit Hercules occiſo eoꝝ cuſtode, vñ mala fingitur ſuſtuliſſe, hoc eſt oues mala aūt. i. μηλα & poma. & oues ſignificāt, vñ μηλονομος ouiū paſtor dr̄ etenim. νεμω ē paſco. e ꝛ Soporiferūq́ papauer, Incōgrue vr̄ poſitum, vt ſoporifera ſpēs peruigili detur draconi. ſed dicimus variā vim præbere victū diuerſis animalibus, Nam ſalices hominibus amaræ ſunt, dulces capellis, vt Et ſalices carpetis amaras ſ. hominibus. Item cicutæ ſm Lucretium hoībus ſunt venenoſę, quum pingues reddant capellas. Ergo & papauer licet hominibus det ſomnū, draconi adimit forſitan, & eſt excuſatio. Poteſt tñ melior eſſe ſenſus. Si ſeruabat in arbore ramos plenum ſit ſequentla vero ſic accipiamus. hæc ſe promittit carminibus, curas ſoluere, Spargens humida mella ſoporiferūq́ Papauer. i. miſcens, vt Cicero, Et ſpargere venena didicerunt. Nec Incōgrue ad amaritudinē amoris mel adhibet, & ad obliuionē papauer. f ꝛ Siſtere aquā fluuiis, & verteř ſidera retro. quāto magis poterit Æneam ab incepto retorquere. g ꝛ Mugire videbis, videbit quis, vt Migrantes cernas. h ꝛ Teſtor cara deos, qa quum multa ſacra romani ſuſciperent, magica ſemper damnarunt. i ꝛ Accingier præparari, accingier aūt ad infinitum addatur er rō efficit metri, nā quū ī eo vltia lōga ſit, addita er ſyllaba biſis ſit, vt audiri audirier.

CHR. ¶ HESPERIDES, exqſitio athlātico mari vſq́ ad occaſum gordanū inſulaꝝ meminit Iuba, ſed de iis diceř in. vi. Heſperidū aūt inſulæ, vt ait Seboſus vltra gorgades dieꝝ. xl nauigatiōe ī vltimos ſinus receſſerunt, ait Soli. In haꝝ hortis aurea mala alii fuiſſe dicunt, eaq́ a terribili ſerpēte obſeruari ſolita. Alii dicunt pulcherimos ouium greges heſpidas puellas habuiſſe, aureas aūt pecudes ob pulchritudinem poeticē dictas vt Venus pp decus aurea appellař. Nōnulli affirmāt q̄ calorē aureū illæ pecudes hērent. Draconē aūt vocatū paſtorē, q corporis robore excellētiſſim⁹ latrones abigebat, atq́ interimebat. Ait Diodo: Qui ēt addit heſperidum genus hmōi fuiſſe frēs glīa excellētes Heſperū & athlātē, eoſq́ habuiſſe inſignes ouiū greges colore fuluo & auro ſimili, hacq́ de cauſa poetę pecudes τα μηλα vocātes, qd nomen ēt mala ſigſiat aurea mala habuiſſe dixerūt. Heſperiū filiā fratri in mr̄imonio copulaſſe, vñ natæ ſunt puellæ. vii. & a pr̄e athlātides & a mr̄e heſpides noīatæ, Has ēt a Buſiride adamatas & ab eo miſſos q raperēt veꝝ Herculē illos ī littore offēdētē īteremiſſe, & puellas parētib⁹ reſtituiſſe ſcri. Eoꝝ noīa ita ponūř ab arato. Athlātides Heſperides

ἀλκυον η μεροπη τε, κελαινω τ' ηλεκτρη τε
και στεροπη και ταυγετη και ποτνια μαῖα

Hæ in cœlo pleiades ſūt, ſed de pleiadib⁹ alibi. Noia ēt ab Oui. in fa. ponunř ita Pleiades incipiēt hūeros releuare pīnos., q̄ ſeptē dicī, ſex tñ eſſe ſolēt, ſeu q̄ ī amplexus ſex hic venere deoꝝ, nā ſteropē marti cōbuiſſe ferunt Neptūno alcyōe & te formoſa celēo, maiā & electrē taygetē Ioui ſeptia mortali merope tibi ſiſiphe nupſit, Pœnitet & ſci ſola pudore latet. ꝛ Carminib⁹, īcātatiōib⁹. ꝛ Mugire. u. ſolet. n. cōtigere in negromātia vt terra mugiat, ide māes emergūt. ꝛ Magicas, Apu le. accuſat⁹ q̄ magicā exerceret pulcherrimā habuit orōnē de hac arte & tñ dānatus eſt.

¶ TV SECRETA

Tu ſecreta[a] Pyram[b] tecto interiore ſub auras
Erige & arma[c] viri thalamo quę fixa reliquit
Impius[d] exuuiaſq́[e] omneis lectumq́ iugalem
Quo perii[f] ſuper imponas. abolere nefandi
Cũcta viri monumẽta iubet mõſtratq́ ſacerdos
Hęc effata ſilet. pallor ſimul occupat ora.
Non tñ Anna nouis pretexere[g] funera ſacris
Germanã credit nec tantos[h] mente furores
Cõcipit, aut grauiora[i] timet quã morte ſichei.
Ergo iuſſa parat.
At regina[k] pyra penetrali in ſede ſub auras
Eiecta ingenti tędis atq́ ilice ſecta
Intenditq́[l] locum ſertis & fronde coronat
Funera[m] ſuper exuuias enſemq́ relictum
Effigiemq́[n] toro locat haud[o] ignara futuri.
Stant arę circum & crines effuſa Sacerdos
Ter cẽtũ[p] tonat ore Deos Erebumq́[q] Chaoſq́
Tergeminãq́ Hecaten tria[r] vginis ora Dianę.
Sparſerat & latices ſimulatos[s] fontis Auerni,

SER a ¶ TV SECRETA, ſine arbitris, & eſt bona elocutio. rem loci vel temporis ad pſonaſ transferre, vt nocturnus venit, ſecretus fecit. b ¶ Pyrã, ſub ſpecie ſacrificii præparat mortis exequias. c ¶ Et arma, gladium dicit abuſiue, nam & paulo poſt, Enſemq́ relictũ. Proprie enĩ arma ſunt, q̃ armos tegũt. d ¶ Impius, q gladiũ reliqt fureti hoc ãt tractũ eſt de Homero, q dicit gladiũ Aiaci datum ab Hectore, & hectori ab aiace balteum, quæ eis exitio fuerunt, nã alter tractus eſt balteo, alter ſe donato telo interemit. vñ puerbiũ natũ eſt apđ ſophoclẽ. e ¶ Exuuias, veſtes Æneæ, quem hoſtẽ dixerat ſupra, vt I ſoror. atq́ hoſtẽ ſupplex affare ſuperbũ, itẽ Dulces exuuiæ. f ¶ Quo perii, pp̃ter extinctum pudorẽ. g ¶ Pretexere, abſcondere, pu̾ertere. h ¶ Tantos furores, quãtos cogitabat Dido. i ¶ Grauiora timet q̃ morte ſichei, aut q̃ detrahimus, & ſtat elocutio, aut ſubaudimus grauiora timet poſſe cõtingere, q̃ morte ſichei. K ¶ At regina pyra, notatus eſt hic verſus. vitioſa eſt. n. elocutio, quæ habet exitus ſiles, ſit licz caſuũ diſſimilitudo. l ¶ Intẽditq́ locũ ſertis, ligat, vt Stupea vincula collo Intẽdunt. & eſt hypallage, intẽdit ſerta p locũ. m ¶ Funerea, cupreſſu, nam & ſupradicta ligna ad funus pertinent, vt Procumbunt piceæ, ſonat icta ſecuribus ilex. n ¶ Effigiemq́ toro locat, exprimit amantis affectus. q etiã in morte amici imagini volebat eſſe coniũcta, vt paulopoſt. Natumq́ patrẽq́ cum genere extinxẽ, & memet ſuper ipſa dediſſez. o ¶ Haud ignara futuri, memor ſuæ diſpoſitionis. p ¶ Ter centum tonat ore deos, non ter centum deos, ſed tonat ter cẽtum numina Hecates. vnde Hecate dicta eſt. Hecaton .i. centum habens poteſtates. tonat autẽ perite dixit in aliquibus enim ſacris imitabantur tonitrua. q ¶ Erebum, inferorum profunditatẽ. r ¶ Tria virginis ora dianæ, id eſt ratio eſt, Lunæ Dianæ Proſerpinæ. s ¶ Simulatos fontes auerni, in ſacris vt ſupra diximus q̃ exhiberi non poterant ſimulabant, & erãt pro veris, bñ ãt de auerno p quẽ deſceſſus ad inferos dicitur.

CHR ¶ VIRI, ſimilem facit narrationes. Nam omnia monumẽta remouẽda ex oculis ſunt eius rei cuius obliſci cupim᷑. ¶ Exuuias, quoniã ęneã pro hoſte iaz habet. ¶ Quo perii, nam tum demuz deuicta eſt extremo amore. Amãtes autẽ perire dicunt, Nec iniuria ſeipſum enim pdit homo in ipſa perturbatione amoris, & ſi in ſuo mortuus in amati corpore viuit. vt probe oſtẽdit Pla. in ſympoſio, & quidã poeta.

τὴν ψυχὴν τοῦ ἐρῶντος ἐν ἀλλοτρίῳ σώ-
ματι ζῆν

vel quo perii quia tunc actũ eſt de pudicitia ſua: ſine qua iure mulier periſſe dici poteſt, hic optime Petrarcha noſter, Et chi ſe laſcia del ſuo honor puar, Ne dona e piu ne viua. ¶ Abolere, nã philoſophoꝝ p̃ceptum eſt, vt cũ ab amore diſcedere cupimus oĩa rei amatæ monumenta a nobis remoueamus. ¶ Iubet, p̃cipit neq́ ſolũ præcipit ſed monſtrat. i. rationes quoq́ oſtẽdit cur ita faciendum ſit. ¶ Pallor oc. o. vim maximã oſtendit perturbationis, nã & ſi a principio diſſimulare potuit in fine nõ potuit, vel oſtdit q̃ q̃uis mortẽ ſibi decreuiſſet, tamẽ ipſa natura, quæ ſui ipſius cõſeruationẽ querit & interitũ exhorreſcit pallere coacta eſt. ¶ Non tamẽ, excuſat Annã, nam ex incredibilibus eſt qđ aliqs ſe pderet velit pſertim cũ in morte Sichei quẽ tm̃ amabat ſe, occidere non tentauerit. ¶ Penetrali in ſe. ſ. au. Impluuiũ deſcribit. Dicuntur. n. impluuia loca q̃ intra domũ ſub diuo ſunt, quæ in villis cohortes dicunt, qm̃ intro pluat aqua circũſtãtium tectorum. ¶ Tedis, de teda & ilice dictũ eſt in geor. ¶ Ter centũ Impluuium

.i.ter tonat cẽtũ ptãtes lunæ vñ & ipſa hecate qm̃ hecatõ.i.cẽtũ hẽt dr̃. Ter dixit qa ſ nume rus ſacris aptiſſimus eſt, vñ in buc. Terna tibi hæc primũ triplici diuerſa colore Licia circũ do, terq; hoc altaria circũ. Effigiẽ duco. ꝓ Tergemi, q̃ſi triformẽ. Triformis.n.ẽ ei⁹ virt⁹. Noui luni.n.ei⁹ vim cãdidis & aureis veſtib⁹ & ardẽtẽ, face exprimũt. Ciſta ꝯo cũ iã media ſit qm̃ creſcẽte lumĩe fruges maturat. Pleniluniũ aũt ferrugineo colore notarunt, ait Euſe. de ꝑpa. cuã. ꝓ Tria virg ora idẽ dicit, vel exp̃mit tria noĩa, luna, diana, & pſerpĩa. ꝓ Chaos.i oĩuz ele mẽtoꝝ cõfuſio παρὰ τὸ χέω ſũdo quã ſocia Demogorgonis poetæ fingũt, & ex ei⁹ tumul tuãte vtero eũdẽ Demogorgonẽ ſorti manu adiuuantẽ tres parcas & pana eduxiſſe ferũt. — Chaos

Falcibus[a] & meſſę ad Lunam quęrunt ahenis
Pubentes[b] herbę nigri[c] cum lacte Veneni.
Quęritur & naſcentis equi de fronte reuulſus
Et matri[d] prępreptus amor.
Ipſa Mola[e] manibuſq; piis altaria iuxta
Vnum[f] exuta pedem vinclis in veſte[g] recincta
Teſtatur moritura Deos & conſcia[h] fati
Sidera tum ſi quod[i] nõ ęquo fœdere amantes
Curę numen habet iuſtũq;[k] memorq; precat.
Nox erat[l] & placidum carpebant feſſa ſoporẽ
Corpora per terras Siluęq;[m] & ſęua quierant,
Aequora[n] cum medio voluuntur ſidera lapſu
Cum tacet[o] oĩs ager Pecudes pictęq; Volucres
Quęq; lacus late liquidos quęq; aſpera dumis

SER a ℂ FALcib⁹ & meſſæ ad lunam quærunt ahenis, herbæ, eni pro lu næ rõne tollũtur. nec oẽs eodẽ mõ, vñ & pite ahenis ſalcibus dixit, qa aliæ vellunt aliæ incidunt, & ad lu nã non ad noctẽ, ſed ad lunę obſer uationem b ꝓ Pu bẽtes, qa aliæ ſic cæ, aliæ viridio res legunt. & ſciẽ dũ inter hoĩes & herbas eẽ recipro cas trãſlationes. ſic n. pubẽtẽ herbã dicim⁹, quẽadmodũ florẽ ętatis c ꝓ Nigri cũ lacte ve neni, nigri aut noxii qa nigri ſũt hoĩes poſt venenũ, aut certe illd ẽ, qa ſũt herbæ nigri la ctis.i.ſucci, dicũt ãt p piphraſiʒ agreſte papa uer ſignãri. d ꝓ Et mr̃i ꝑrept⁹ amor, ꝯm Pli. q dicit ĩ nãli hiſtoria pullos eqnos hr̃e ĩ frõ te q̃dã carnẽ quã eis ſtatiʒ natis amittit mr̃, quã ſiqs forte ꝑripuerit pullũ odit, & lac ei denegat. Iu. Cui totã tremuli frontẽ cæſonia pulli infudit. & merito ſuſpicati ſunt amorẽ creari ex carne, ſine q̃ mr̃ ñ alit ex ſe creatũ. e ꝓ Ipſa mola, farre, & ſale. Ordo ãt eſt. ipſa Dido mola, & piis manibus i. puris deos te ſtat. f ꝓ Vnũ exuta pedẽ, qa id agit vt iſta ſol uat, & ĩplicet Æneas. g ꝓ In veſte recincta, qa vt ſuꝑ dixim⁹ ĩ ſacris nil ſolet eẽ ꝑligatũ, ꝑci pue ei⁹ q̃ amore vult ſolui. h ꝓ Cõſcia fati ſi dera i planetas. qbus fatoꝝ rõ cõtinet. i ꝓ Si qd nõ æquo fœdere amãtes, ordo eſt, tũ nu mẽ ꝑcat. ſi qd curę hẽt amãtes nõ ęquo fœde re. Si qd ãt bñ dubitat vtrũ ſup res male po ſitas hẽat ptãtes. ſenſus aũt hic eſt aut ἄντε ρωτα ĩuocabat ꝯtriũ Cupidini, q amores re ſoluit, aut certe cui curæ eſt iniquus amor. ſ. vt ĩplicet nõ amantẽ. k ꝓ Iuſtũq; memorq;, vt expugnet q eſt cã diſcordię. l ꝓ Nox erat, protendit iſta deſcriptio ad exaggerationẽ vigiliaꝝ Didonis. m ꝓ Siluæq; ſecũdum eos q dicũt oĩa q̃ creſcũt animalia eẽ. n ꝓ Aequora, ele mẽta ẽt aĩalia eẽ voluerũt, vñ ẽ in ſeptĩo, Aequora mulcebant cãtu. o ꝓ Tacet omnis ager, ea q̃ i agris ſunt.

CHR Aes ℂ AHENIS, ab eo q ẽ aes fit æne us æreus, & p diſ ſolutões diphthõ gi ænus. Imitatur autẽ Sophoclẽ q ĩducit Medeã her bas noxias, ſed auerſam ne ſe led ĩt ſecare, & ſuccos ĩ cados æneos ĩfundere. Oĩo ãt ad rẽ diuinã pleraq; ænea adhibebant. ꝑcipue ĩ ſacris lunæ, qbus aut deuouere, aut pellere aliq̃s morbos vole bãt hinc Plau. Mecũ hʒ pagus morbũ aes, & Carmini⁹ ait æneis aratris ad ꝯdẽdas vrbes eẽ vſos vt ĩ ſacris targeticis apparet & ſabi nos æneos cultoros ad tõdẽdos ſacerdotes facere. Aes nãm hʒ ſtipticã, vñ medici ſquã mas ei⁹ adhibẽt remediis, q̃ cõtra putredinẽ aduocant, Pręterea q in metallo æris morãt ſp ſanitate oculoꝝ pollẽt, & qb⁹ antea nuda tæ palpebræ fuerãt, illic cõueſtiunt. Aura.n.q̃ ex aere ꝑcedit in oculis incidẽs haurit & ex ſiccat qd̃ male illuit. Ariſt. ait vulnera ex ae re min⁹ eẽ noxia, & facili⁹ curari q̃ q̃ ex fer to. ꝓ Nigri cũ lacte pulchre vſurpauit, vt ſæ pe cũ verba p verbis ponit, vt Oraq; cortici bus ſumũt horrẽda cauatis, p p'onis, & di ſcolor, vñ auri p ramos aura refulſit. Quid .n. ẽ aura auri q̃ ẽt pulchrũ fecit cũ opponit nigrũ lacti. Dicim⁹.n. lac lactis, vt Lac mihi nõ æſtate nouũ nec frigore deſit. Plaut⁹ tñ la cte ĩ noĩatiuo poſuit, vt nec aq̃ aq̃, nec lacte lacti. In plurali aũt numero hæ lactes, licet p pingui ſumant, tñ ꝓprie ſunt craſſius & te nue inteſtinũ pp molitiẽ vel cãdorem ſic di ctæ Priſci. ait hæ lactes ptes ſunt inteſtinoꝝ a græco γαλακτώδης. Perſius cum lactibus vnctis.

vnctis. Et matri præceptus amor, Plinius ait quaſtans parit, præter cæteras deligit fœtus, & ſane equis amoris innaſcitur veneficiũ hippomanes appellatum. Eſt.n. carnicula in pulli fronte nigro colore carice magnitudine, quam ſtatim edito partu vorat, ſed ſi eripiatur fœtum non amat. Cum tacet ois ag. Summa excitatur in Didonē cōmiſeratio ex hac chronographia & longiuſcula narratione cũ oſtendat nullũ eē animaliũ genus quod nocturno tempore ſomnum non capiat, ſolam autem didonem ex nimio amore nō pſſe dormire.

Rura tenent ſomno poſitę ſub nocte ſilenti
Lenibant curas & corda oblita laborum.
At non infœlix animi Phœniſſa nec vnquam
Soluit ī ſomnos oculis ue[a] aut pectore noctē
Accipit ingeminant curę rurſuſq; reſurgens[b]
Sęuit amor magnoq; irarum fluctuat ęſtu.
Sic adeo[c] inſiſtit ſecumq; ita corde volutat
En quid[d] ago: rurſus ne[e] procos irriſa priores
Experiar: Numadũq;[f] petã cõnubia ſupplex,
Quos Ego ſum totiens iã dedignata maritos[g]:
Iliacas igitur claſſes atq; vltima[h] Teucrum
Iuſſa ſequar? qa ne[i] auxilio iuuat ante leuatos,
Et bene apd memores veteris ſtat[k] gratia facti:
Quis me aũt fac velle ſinet: ratibuſq; ſuperbis
Irriſam accipiet: neſcis heu perdita nec dum
Laomedonteę ſentis periuria gentis.
Quid tũ: ſola fuga nautas[l] cõitabor ouantes[m].

SER a OCVLIS ue aut pectore noctē qa pt aliud eē ſine alio, vt ſi qs dormiēs mēte turbeť. b Reſurgēs ſęuit amor, grauior ē .n. quũ reſurgit. ſnía qſi gñalis. ſic ī ſcdo de æneа ſuror iraq; mētē pcipitãt. c Adeo ſ. ſurit, vt ī hoc ppoſito pmãeret vitã dæ ſine dubio lucis. d En quid ago: en ecce. & q, ſi demonſtrantis eſt particula per quã itelligim⁹ eã multa cogitaſſe, & ſic prorupiſſe. ecce qd actura ſum: eſt aũt comicum principiũ, nec in cõgrue a matrici datũ. ſic Teren. Quid igitur faciã, nã hæc cõiũctio multa eã cogitaſſe ſignat. e Rurſus, duo ſignificat frequẽter itẽ, raro viciſſĩ.i.mutuo.i denuo, vt hoc loco. f Numadũq; petã, iuidia a pſonis, petã mulier & regia numidas.i.vagos. g Maritos, futuros.ſ.ē ãt elocutio dedignor illã rē, & illa re. h Vltĩa iuſſa, aut itelligim⁹ Æneã ei obtuliſſe nauigãdi facultatẽ, aut teucrũ iuſſa, nõ q̃ ipſi iuſſerãt, ſʒ ea q̃ a louе iuſſa ſũt, vt nauiget hæc ſũma ē. i Quia ne, re vera, & ē vna ps orõnis. K Stat. pmanet. l Nautas, nõ troianos, nã iniurioſe dixit aſſuetos laborib⁹. m Ouãtes, lætantes abuſiue, nã ꝓprie ouatio ē minor triũphus. q.n. ouationẽ mereť, & vno equo vtiť, & a plebeis vel ab eqrib⁹ romanis deducitur ad capitoliũ, & ď ouib⁹ ſacrificat, vñ & ouatio. q aũt triũphat albis eqs vtiť q̃tuor, & ſenatu præcũte in capitolio de tauris ſacrificat.

CHR NOCTEM, ſõnũ. Ingeminãt, duplicantur, nã p tenebras ſpũs obſcuriores reddunť vñ oĩa q̃ nobis triſtia obueniũt nũc triſtiora efficiunť. Amor itē creſcit, nã ide multis negociis occupat⁹ a ſuis amori ſe ſubtrahit, no ctu vero, cũ ab his ceſſemus, ſolus amor mētē occupat. Hic in ſomnē noctē ducũt amãtes, & aũ lucē ſurgũt, qđ ꝑ damonē ī bucco. ſignauit. Iraꝝ, et ad amorē referas & ad mortẽ, nã & ſi amabat, tñ amori irata erat tanq̃ ab eo male affecta. Contra ēt q̃uis mori decreuiſſet, tñ repugnabat nã q̃ cõſeruatiões ſui exoptat. Fluctuat æſtu, ſimilimus eſt mari appetit⁹. Nã mare vẽtis nõ agitatũ trãqllũ ē, ſi rurſus ab illis vexeť ĩ maxías tẽpeſtates erigiť, ſic & appetit⁹ ſi nulla pturbatiõe moueať pacat⁹ manet, ſin vo in eo vna pſes ue pturbatões citanť nihil illo turbulẽti⁹ efficiť. Regẽ ergo fluctuat æſtu, vt ſit a mari trãſlatio. Inſiſtit, qa nõ diſcedit a turbulẽtiſſima rõcinatiõe. Secũ, qđ duꝑ ē, qa caret eo q pſulat, & q cõſuleť. Rurſus ne pcos, pſultatio erat cũ amore piret qd potiſſimũ facẽt, vtꝑ amori ne medereť qđ maxĩe ſit ſi nouũ amorẽ incam⁹. Nã amor amore velut clau⁹ clauo trudiť, & vt ait Naſo Succeſſore nouo tolliť oĩs amãs, An pſtinũ retinẽs æneã ſeqreť, an morte dolores exueret Cõcludit ãt cũ nõ poſſit mederi nouo ſucceſſore, qa ĩ aliis iã a ſe irriſis nlla eẽt ſpes hñda. cũq; ruſ⁹ æneã ſeq nõ valeat pp rõnes q̃s affert ſolũ hoc reſtare, vt moriať, cũ ęneę dſideriũ ferre neq̃at. Quia ne auxilio.i.a.l. ironia eſt q̃ recte ſeã grauitatẽ ſũmã orõni affert pſertiſ ī pſutatione. Stat, collocata ē. Veteris, nã q veteꝝ bñficioꝝ imemor ē, ĩ eũ noua ñ ſũt cõſerẽda. Quis me, demſauerat nec vtile ſibi nec honeſtũ eē q̃ relicta vrbe iã ædificata, & ĩpio cõſtituto exulẽ & ad icerta pſiciſcẽtẽ ſeqť, pſertiſ cũ iã ludibrio habita a nemine ſit recipiẽda, Cũ ẽt gẽs illa pſida ſit & ab Laomedõte q nõ in hoies ſolũ ſʒ in deos

quoq; pſidus fuerit,originē ducat.Perdita.ſ.ex amore,& ſeipſas increpat,q̄ niſi amore pdi ta eſſet in cõſultatiõe de ſcq̄ndo æneã nõ veniret,needũ ſentis.q.d expta es ex qb⁹ iãdudũ ſentire debebas Nõdũ ſentis,qa id vep̄ ē q̄ q pdite amat,nullũ in amato vitiũ recognoſcit. Quid iũ,nũc oñdit eē ipoſſibile.Ergo aut ſed ſac illos me recepturos,ſac nõ eē pſ dos nec īgratos erga me poſſum ne regina ire ſola: Aut tẽtabo abducere mecũ tyrios: q cũ me ex tyro vix ſecuti ſũt nullo pacto cõpoſitis iã ſedib⁹ ſcdm exiliũ pati volẽt nã diſceſſerũt tyro, vt fugerẽt tyrãnũ,Nũc vero vt tyrãnũ ſequanſ patriã ſuã & ſuis manib⁹ factã nõ deſererẽt, ergo cũ,neq; alii ſint mariti,neq; æneã ſequi poſſim moriendũ eſt.Quæ qdē conſolatio nõ ſolũ incõtinentes,ſed oĩno intẽpeſtate eſt.cũ ſit adeo pdita,vt ſine amore viuere poſſit deſperet ex qbus oĩbus oſtẽdit poeta eē a principio reſiſtẽdũ Nã cũ in tm̃ furorē plapſi fuerimus nullũ iuenire remediũ qd nõ feciſſe illa ſibi ipſi exprobat cũ dicit morere vt merita es.

An Tyriis omnisq; manu ſtipata meorum
Inferar? & quos Sidonia vix vrbe[a] reuelli
Rurſus agã Pelago? & vẽtis dare vela iubebo?
Quin[b] morē vt merita es ferroq; auerte dolorē
Tu lachrymis[c] euicta meis tu prima[d] furentem
His Germana malis oneras atq; obiicis[e] hoſti.
Non licuit thalami expertē ſine crimine[g] vitã
Degere[f] more feræ[f] tales nec tangere curas
Non ſeruata fides[i] cineri promiſſa Sichęo[h]:
Tantos illa[i] rumpebat pectore[i] queſtus.
Aeneam celſa in puppi iam certus[i] eundi
Carpebat[k] ſomnos rebus iam rite paratis
Huic ſe forma[l] Dei vultu redeũtis eodem[m]
Obtulit ĩſomnis rurſuſq; ita viſa[n] monere eſt

SER. a VIX vrbe reuelli,quo mõ vix eum dicat in primo ↄueniũt qb⁹ aut odiũ crudele tyranni,aut ſi vltro conuenerunt, quomodo vix dicit vrbe reuelli. ſʒ ſoluitur.q̄ vix nõ ad difficultatē retulit,ſed ad tẽpus vt vix dicaſ modo,ideſt nuper vt dixim⁹ ſupra nã nulla rõne dimitterent patriã niſi eos aut odiũ crudele pygmalionis coegiſſet.aut timor.vt cõueniũt.q.a.o c.t.a.m.a.e. b Quin morere, quinĩmo.& bene oĩs eius intẽtio tendit ad mortē, nam ſi procos rogare turpe eſt ſolã ſeq impoſſibile.& inhoneſtũ,tyrios trahere difficile, ſola mors ſupeſt. c Tu lachrymis euicta meis, bene totum ei imputat,ſed cũ excuſatione,q̄ Æneę nuptias ſuaſit,ſed victa lachrymis, vt Sinũ lachrymis impleuit obortis. Anna refert. d Tu prima furentem. Vrbanus hoc diuidit,licet alii iungãt.& vult hunc eſſe,ſenſum. tu perſuaſiſti vt nuberem victa lachrymis meis. tu etiam nũc me his oneras malis,nam me olim occidiſſem,niſi te deſerere formidarē. e Obiicis hoſti, ob naturaliter breuis eſt,ſicut & re & ad,ſed plerunq; producũtur hac ratione obiicio, adiicio,reiicio,ideſt habent vocalem ſequentē, quæ per declinationem poteſt in conſonantis formam tranſire, vt obiecit,reiecit,ergo etiam antequam tranſeat,interdum fungiſ officio conſonantis,& præcedentem longã facit. f More feræ. Pli.in naturali hiſtoria dicit lyncas poſt amiſſos coniuges aliis non coniungi, multi fere aduerbium volunt,vt ſit ſenſus,more,ſcilicet quo iam ad viduitatem fere conſueuerat. g Sine crimine,crimē autē bñ,vt ſupra, Potui ſuccũbere culpe. h Sicheo,p ſicheio. i Certus eũdi,indubitabiliter proſecutur⁹. k Carpebat ſõnos,hoc eſt quod & paulo poſt culpat Mercurius, ſʒ excuſaſ his reb⁹, nã & certus eundi fuerat & rite cũcta pparauerat aut certe proœconomia eſt,vt poſſit videre Mercuriũ. l Forma dei,bene non deus,ſed forma raro eniʒ veniũt numina ſic vt poſſint videri,vnde & ſequitur vultu redeũtis eodem. nam licet redeuntis dicat, ideſt eius qui poſſit agnoſci, non tamen faciem dicit, ſed vultum,qui poteſt ſæpe mutari. m Eodem,o ſemper longum eſt, quia eodem ablatiuus eſt ſemper. eadem autem & producit & corripit.nã & nominatiuus eſt, vt eadem mulier fecit.& ablatiuus,vt eadem muliere faciente. n Viſa monere,bene viſa, non enim re vera eſt.

CHR. MORE FERRÆ,more ferarum,quæ ſine certo coniugio viuunt. Hoc dixit coacta dolore,quem tantũ ſentiebat,vt potius impudice viuere voluiſſet, q̄ hæc ſentire.q.d.ſi vixiſſem more ferarum expleſſem libidinē, neq; hunc potius q̄ alium amaſſem. Cogitur ergo dolore impulſa in tam turpem ſententiam deuenire. Sed magis placet quæ de luce profertur. Non ſeruata fi.q.d.ad alia mala hoc quoq; additur, vt ego promiſſam fidem fregerim, non vt voluptatem conſequerer,ſed dolorem. Hæc igitur illi propter inſaniam amoris eueniebant. At æneas tanta cura liber dormiebat.

OMNIA

Oīa[a] mercurio ſimilis vocēq;[b] coloremq;[c]
Et crines flauos & membra decora iuuentę.
Nate Dea potes hoc ſub caſu ducere ſomnos,
Nec quę circunſtent te deinde pericula cernis
Demens? nec zephyros[d] audis ſpirare ſecūdos?
Illa dolos dirumq; nefas[e] in pectore verſat
Certa mori varioq; irarum fluctuat ęſtu.
Non fugis hinc pręceps[f] dū pcipitare poteſtas?
Iam mare turbari trabibus: ſęuaſq; videbis
Collucere[g] faces iam feruere littora flammis
Si te his attigerit terris Aurora morantem.
Eia age: rūpe moras. variū & mutabile ſemper
Fœmina. ſic fatus nocti ſe immiſcuit atrę.
Tum vero Aeneas ſubitis exterritus vmbris[h].
Corripit e ſomno corpus ſocioſq; fatigat.
Pręcipites[k] vigilate Viri & conſidere tranſtris.
Soluite vela citi. Deus ęthere miſſus ab alto
Feſtinare fugam tortoſq; incidere funes
Ecce iterū[l] ſtimulat. ſeqmur te ſancte[m] Deorū
Quiſqs es[n] imperioq; iterū[o] paremus ouantes.
Adſis o: placiduſq; iuues & ſidera[p] Cœlo
Dextra feras. dixit vaginaq; eripit enſem
Fulmineum ſtrictoq; ferit retinacula ferro.

SER a ℂ OMNIA mercurio ſimilis, aliud eſt idē eſſe aliud ſimile eſſe. ergo nūc certus ē Æneas. b ¶ Vocemq́, quia orōnis eſt deus. Hor. Mercuri facunde. c ¶ Coloremq́, Et crines flauos, idō & puſtus & flauus Mercurius inducit, qa ſatis vicinus ē ſoli pter cæteras ſtellas. Et mēbra decora iuuētæ, qa deus palæſtræ eſt. Hora. Catus & decoræ more palæſtræ. Iuuentæ autē ætatis quū iuuēt⁹ ſi pſonaꝝ, vt Etre bus ſpectata iuuētus. ſane figura ē ſimilis mēbra vocē, colorē. d ¶ Zephyros vētos, de aphrica. n. zephyris nauigare non poterat. e ¶ Nefas in pectore verſat. nō timeret amatricē, bſi addit certa mori itē Variū & mutabile ſp fœmina. f ¶ Præceps feſtinus. g ¶ Collucere faces, pp Ferte citi flammas. h ¶ Vmbris, ſicut ſupra forma dei.

i ¶ Corripit, omen futuræ tēpeſtatis, cū rumpit ſomnū deorū donum. k Præcipites, vt ſupra Mercurius, non fugis hinc præceps. l ¶ Ecce iterū ſtimulat, phantaſia eſt ad ſociorum terrorē. ſic in ſexto, Deus ecce deus. m ¶ Sancte deorū, aut diſtingue ſancte, aut ſcdm Enniū dixit, Reſpondit Iuno ſaturnia ſancta deorū. n ¶ Quiſquis es, atq ſupra dixit Oīa mercurio ſimilis, Sed ſciendū eſt ſm Tul. in lib. de deorū natura tres eſſe Mercurios, ſuperū terrenū, & inferū. ergo quiſquis aut qcunq; de tribus, aut certe ad Iouē ſpectat. i. quiſqs es præcipis, vt in. ix. Quiſqs in arma vocas, cū irim vidiſſet. i. quicunq; irim miſiſti. plane illud occurrit qd ait, Deus æthere miſſus ab alto vbi & iouē complectit, & ſupernū Mercurium, ſed poteſt & hoc loco quaſi phantaſiā facere pp ſocios, & quiſqs es ideo dicere, quia licet viderit, non tñ re vera nouit eſſe Mercuriū, vnd ait ſupra, Et forma & vultū viſa mouere. o ¶ Iterū paremus, qa iam paruerat preparatiōe nauigioꝝ. p ¶ Et ſidera cœlo Dextra feras. h eſt vētos, q ex ortu ſideꝝ aut proſperi aut aduerſi ſunt, ſicut in Geor. Præterea tā ſunt arcturi ſidera nobis. nec. n. ſidera dicit re vera quum arcturus vna ſit ſtella. ergo dextra dixit ſidra vētos, vel tempora.

CHR ℂ OMNIA mercurio vocēq; colorē, Nā & eloqntię fuit & palæſtrę reptor, Hora. Mercuri facunde nepos atlantis. Qui feros cultus hoīuꝫ recētum voce formaſti Catus & decoræ more palæſtræ Te canam magni Iouis & deorum nuncium curuæq; liræ parentem callidum quicquid placuit iocoſo cōdere furto. Nate dea, optimum pricipium arguentis quaſi dicat cum ſis natus dea, & propterea oporteat te eſſe magni & inuicti animi & mirifice ſolertiæ pōt cadere in te tāta ſegnities, vt in tāto periculo dormias, pſertim cū ſummam enauigandi nactus ſis occaſionem argumentatur igitur ab honeſto, vtili & facilī. ¶ Irarum, æſtu admouet aūt ne idem ſibi veniat de Aſcanio, qd & Iaſoni & Tereo euenit. Confutat amorem, neq; illi credendum oſtēdit, cum & pcita ſit maximo irarum furore & mortem ſibi decreuerit ¶ Varium & m ſic Catulus Ah crudele genus nec fidum fœmina nomen, & Oui. Fallite fallentes ex magna parte profanū, Sunt genus in laq̄os quos poſuere cadant. ¶ Nocti. ſ. nam cum diſſoluerint corpus, qd cōdenſato aere eos viſibiles fecerat relinquuntur inuiſibiles. Eſt autem oratio & Mercurii & Aeneæ præceps & velociſſima, vt imitetet agendi pcipitem celeritatem, ¶ Tortus, qui ex torta ſtupa vel canabe fiunt. ¶ Ferit, nam more impatiēs id ipſe facit quod aliis faciendū iuſſerat. ¶ Fulmineum, actum, vt fulmen.

Idē oēs ſimul ardor habet. rapiuntq; ruuntq;.
Littora deſeruere. latet ſub claſſibus ęquor.
Annixi torquent ſpumas & Cęrula verrunt.
Et iam prima[a] nouo[b] ſpargebat lumina terras
Tithoni[c] Croceum linquens Aurora cubile.
Regina e ſpeculis vt primum albeſcere[d] lucem
Vidit & ęquatis[e] claſſem procedere velis
Littoraq; & vacuos ſenſit ſine remige portus,
Terq; quaterq; manu pectus percuſſa decorū
Flauenteſq; abſciſa comas pro Iuppiter[f] ibit[g]
Hic ait & noſtris illuſerit Aduena regnis?
Nō arma[h] expedient? totaq; ex vrbe ſequētur?
Diripientq; rates alii Naualibus[i] ite
Ferte citi flammas date vela impellite remos.
Quid loq̄r? aut vbi ſum[k]? q̄ mētē īſania mutat
Infœlix Dido? nunc te fata impia tangunt.
Tū decuit cū ſceptra[l] dabas. en dextra fideſq;[m]
Quem ſecum patrios aiunt portare Penates
Quē ſubiiſſe humeris cōfectū ętate parentem.

SER a PRIMA aurora, deſignatio temporis eſt, non diei deſcriptio, vnd infert, vt Primo albeſcere lucē vidit, & ſic in duodecio, Quū primum craſtina cœlo Puniceis inuecta rotis aurora rubebit, & bene hanc Primū inducit vidiſſe crepuſculū, q̄ quaſi amatrix tota vigilauerat nocte, ſic i Bucolico de amatoř Naſcere p̄q; diem veniēs age lucifer almū. b Nouo lumine, ſm epicureos q ſtulte ſoles de atomis dicunt cōſtare, et cū die naſci, et cum die pire. c Tithoni cubile, ē verſ⁹ Homeri in iliade. Tithon⁹ frater Laomedōtis fuit, hūc Aurora amatū in cœlū leuauit, quē longinquitas Vitæ in cicadam cōuertit. Hora. Longi tithonum minuat ſenectus, quod ideo fingitur qui vt eſt apud Ciceronem Sola vox remanet, & eſt natura loquatior. d Albeſcere lucem hypallage eſt. luce n. albeſcūt omnia, non lux albeſcit e Equatis velis, fœliciter plenis, ſine motu aliquo. f Pro Iuppiter, aut iraſcētis exclamatio eſt, vt in Terrē. Pro ſupreme Iuppiter aut certe teſtatur Iouem, quem in Aeneę inuocauit aduentu, vt Iuppiter, hoſpitibus nam te dare iura loquuntur. g Ibit & illuſerit, ibit & illudet tempus pro tempore, & ſic dixit, vt Certantq; illudere capto. h Non arma expedient, furentis hæc verba ſunt, vt ipſa paulopoſt, Quæ mentem inſania mutat, nā hæc a ſana non procedunt, vt imperet abſcentibus ferte tela, quum ſola ſit. i Naualibus, de naualibus, vbi ſtant naues. K Aut vbi ſum, nunquid in cœtu ſum? l Cum ſceptra dabas, vt ac dominum Aeneā in ſeptra recepit. m Fideſq; ſubaudi en etiam in ſequentibus aut certe hic eſt quē dicunt portare deos. Sane en nominatiuo melius iungitur, vt en Priamus

CHR RAPIVNT ruunt, ponit ante oculos miram illam celeritatem. Littora deſeruit poſuit preteritum, vt melius celeritates notet. Et iam prima Lucretius. Cum primum aurora reſpergit lumine terras. Pro neceſſe ē vt oratio pathetica ideſt perturbationibus plena pricipiū habeat vehemēs & abruptū qm̄ indignantibus leniter ex oratiōe incipere non dat, nō.n. mēte ducunt, ſed appetitu agunt ac vehunt. Sic iuno Quid me alta ſilētia cogis Rūpere & obductum verbis vulgare dolorē, & Heu ſtirpes inuiſam Et nr̄is illuſerit ad idignatio a fortuna. Nā & miſericordia a fortuna elicit, cuȝ demitamus quempiam ex ſublimi gradu ſine vlla ſua culpa in calamitates maxias deiectum, vt tot quondā populis, regniſq; ſuperbū regnatorē aſię, Et indignatio cū dolemus ab iis q aut aduerſa aut humili fortuna premuntur ſuperari, vt hic dolet quod tāta Regina ab homie aduena, & a patria exterro illudatur, & illud exulibus ne datur ducenda lauinia coniunx, dolet enim ab exule ænea vinci turnum. quia florenti in regno cōſtitutus ſit. Illuſerit, recte dixit & non illudet, vt ſit ſenſus iſte mihi illuſerit, & deinde nulla data pœna tutus abire poterit. Ergo ponendo tempus magis preteritum oſtendit non ſolum illuſurum, ſed poſt illuſionem incolumen futurum, cum nemo ex ſuis illuȝ inſectatus fuerit cum deberent inſectari ex tota vrbe, ideſt omnes ciues populariter ex ipſa vrbe. augetur autem res ab ipſa interrogatione. Diripientq; rates, auget indignationem a facili illudor ab aduena, nec tamen mei ciues. ad quos hæc vltio pertinet, inſectabuntur cum facile ſit illorum naues, diripere. Item oſtendit q̄ vehementi furore corrupta ſit cum abſentibus, nihilq; tale audientibus imperet. Date tela impellite remos, breues clauſulæ & ſine copula pronunciatæ irati animi feſtinationem exprimunt. Quid loquor alternatim modo perturbatio, modo ratio preualebat. Qui enim

præcepiſſet

ſcepiſſet vltionē abſcentibus, niſi furiis agerer, nunc aūt ſe colligēs ſtultitiā ſuam recognoſcit ergo qd loquor. q. d. Cur hæc ꝑcipio nō audiētibus ſ Aut vbi ſum, nōne video abeē me ab iis qbus fruſtra cū abſint ipero. ſ Quæ iſania, quā magna iſania mutat & puertit mētē. ſ Tū decuit cū ſceptra. d, tūc oportuit me hęc iperare cū Aeneas adhuc erat i mea ptāte, vel referamus ad occultiorē ſenſū, Vt oñdimus i allegoriis. Et ſi ſnia, nūc demū cū debitū culpæ ita obduxeri, vt nō ſim amplius mei iuris, nec poſſim me ab huiuſcemodi furoribus explicare, iſta volo, ſꝫ debeā velle cū ſceptra dabā. i. cū iperabā, nā cū i nobis rō appetituſꝗ; iſint, & rō nā ipſa ꝑſit, & veluti, regia cuncta ex eius iperio agat, appetitū āt veluti ſeruū illi obtēperare oporteat, tūc dicemur dare ſceptra. i. iperar, cū oīa ex ipſa rōne, q̄ ſola hoīes ſumus agimus nā ſi homo rō eſt cū rō ſit forma hoīs, tūc hō agere dr, cū rō agit, cū aūt vitiis ſuo luti ſumus, & appetitus victa rōne i nobis regnāt ſeruire dicimur, & nō iperare. Vñ ē illud paradoxō Oēs ſapiētes liberos eē, & oēs ſtultos ſeruos. Ergo añquā ꝯtrahemus habitū vitiorum cū adhuc rō vitæ nřæ habenas teneat damus ſceptra, & poſſumus a vitiis abſtinē, Et appetitū cohercē. Vbi vero habitū vitii ex aſſiduis actibus a qbus abſtinē poteramus ſecerimus, regnat appetitus, & pulſa a ſua ſede nobis iperat, & nos ſerui effecti nō amplius damus ſceptra, Sed hęc latius i allegoriis nřis diximus. ſ En dextra, nō tot fluctibus agitaē mare ꝯriis ventis vexatū, quot exagitaē mulieris & amātis & furore itaq; pcitæ aius. Ergo nūc dolet illū ipune abire, nūc vltionē ſuis mādas, nūc ſeipſā ſtultitiæ arguit nūc Aeneā illi vitutibus priuat, q̄s a pricipio maxias i eo ēe dixerat. ſ En dextra, Irōica orō dicit. n. ex h ſuo facto idicaē, & fides, & pietas ſua, & cōprobaē eē verum qd dīt & pēates deos et prē ab icēdio liberaſſe, vt ſit ſnia ex pñti crudelitate & ꝑfidia oīa q̄ de illo recte ſcā dīr falſa eē demōſtranē.

SER a ❡ IPſum aſcaniū, aut qa eſt cā nauigationis, vt Quē regno heſperię fraudo, aut ad pſis dolorem, vt Qui nati corā me cernē lœtū feciſti. b ſ Epulandū ponere, qd fecit Progne occiſo Itye ſilio pp ſororis ſtuprū. c ſ In caſtra, claſſes, vt Nos caſtra mouemus.

Non potui abreptū diuellere corpus: & vndis
Spargere: nō ſocios: nō ipſum[a] abſumere ferro
Aſcaniū: patriiſꝗ; epulandū[b] apponere menſis?
Verum anceps pugnę fuerat fortuna fuiſſet.
Quē metui moritura: faces in caſtra[c] tuliſſem
Impleſſemꝗ; foros[d] flāmis natumꝗ; parentēꝗ;
Cum genere[e] extīxē memet ſuper[f] ipſa dediſſem.
Sol[g] qui terra flāmis opera omnia luſtras
Tuꝗ;[h] harum interpres curarū & cōſcia[i] Iuno
Nocturniſꝗ;[k] Hecate[m] triuiis vlulata[l] per vrbes
Et Dirę Vltrices & dii morientis[n] Eliſę

ſacris vt certis diebus p compita a matrōis exerceaē vlulatus, ſicut in iſidis ſacris vbi eſt imitatio luctū Oſiridis, quē dilaniatū a Tiphone eius fratre vxor iſis p totū orbē reqſiſſe narraē. Iuuenalis, Plāgentis populi currit deriſor anubis. m ſ Hecateꝗ; aūt iuocat cauſa

d ſ Foros tabula nauiū ab eo qd iceſſus ferāt & eſt gñis maſculini, numeri tm̄ pluralis, vt hi fore ſororū. e ſ Cū gñe extinxem, pro, extinxiſſem morte Aeneæ & Aſcanii. & ē ſyncope. f ſ Sup ipſa dediſſem, ſatis amatorie. g ſ Sol, iam vtiē iprecatiōibus, hoc eſt deuotionibus, vñ & deuotor & deuotrix, q iprecaē dr. nō aūt terrarum flāmis, ſed opa terrarū. bñ āt iuocat ſolē, vt ſupra p numē Liberi ſacrificauit. h ſ Tuꝗ; harum iterpres curarū, aut q̄s patior, aut gñaliter curarum cōiugaliū interpres, hoc eſt media & ꝯciliatrix. Cicero, Quiq; interpres corrumpendi iudicii ſolent eſſe. i ſ Cōſcia iuno, ſiluit rē turpē, ſic ſupra. Et p nuba iuno. K ſ Nocturnis, nō triuiis, ſed per nocturnum tēpus. l ſ Vlulata p vrbes, Proſerpinā raptā a Dite pře Ceres cū iceſis facu lis p orbē terrarum reqreret p triuia eā vel q̄driuia vocabat clamoribus, vñ pmanſit in eius

vltionis, vñ & furias vocat, ſꝫ vſurpatiue mō diras dixit. Nā diræ in cœlo, furiæ in terris, eumenides ad iferos, vñ & tres eſſe dīr, ſed hæc noīa cōfundunt poetæ Vltrix vero h ē Tiſiphone, nā τίσις vitio dř φόνος funus, & mors. n ſ Dii morientis eliſæ, aut manes dicit, vñ eſt, Vos mihi manes eſſe boni, qm̄ ſuperis auerſa voluntas, Aut certe anæreticos dicit ideſt Martē & Saturnū, qui intercidunt vite rōnē, ſi radiis ſuis ortum geniture pulſauerint. Horatius, Te iouis impio tutela ſaturno refulges eripuit volucreſꝗ; fati tarda uit aīas, & bene tardauit, quia neceſſitas fati impediri poteſt, non penitus eludi. ſic Virgi. Nec fata vetabāt ſtare decemꝗ; alios ptiamum ſupereſſe per annos.

❡ NON POTVI, ex rōcinatione recādeſcit ira & dolet nō potuiſſe id qd ſi ꝓuidiſſe poterat, & ex h qd cupit mulíebre oñdiē odiū. Et CHR

probat illud Senecæ ipſam mulierem a maximo amore in maximum odium ferri. Concluditq́ fuiſſe iocundā hanc pugnā, qđ probat cōplexione. Nam ſi ſuperaſſet x expleſſet animum ſuum cæde, quam ſitiebam, ſi ſuperata fuiſſet inuēniſſet mortem, quam etiam nunc ſibi decreuit, eſt autem irancis aliqua voluptas, cum narrant rem quam cupiunt eo ordine, eoq́ modo quo exequi voluiſſent. Sol factura imprecationem adnititur a diis exaudiri.

Accipite hęc meritūq́[a] malis & auertite numē
Et noſtras audite preces[b] ſi tangere portus
Infandum caput ac terris adnare[c] neceſſe eſt
Et ſi fata[d] Iouis poſcunt hic terminus[e] hęret
At bello audacis[f] Populi vexatus & armis
Finibus[g] extorris complexu auulſus[i] Iuli[1]
Auxilium imploret. videatq́ indigna[h] ſuorum
Funera. nec cum ſe ſub leges pacis[i] iniquę
Tradiderit: regno aut optata luce fruatur.
Sed cadat[k] ante diē[l] mediaq́ ĩhumatus arena.
Hęc ꝑcor hāc vocē extremā cū ſanguīe[m] fūdo
Tū vos[n] o Tirii ſtirpē & genus omne futurū
Exercete[o] odiis cineriq́ hęc mittite noſtro
Mūera. nullus amor ꝑplis nec fœdera[p] ſunto.
Exoriare[q] aliquis noſtris ex oſſibus[r] vltor
Qui face Dardanios ferroq́ ſequare colonos
Nunc olim quocunq́ dabūt ſe tempore vires

SER a MERItumq́ malis auertite numē, qđ mali merētur. b Audite ꝑces, imprecatiōes diē, nā nō ſūt ꝑces vt paulopoſt imꝑcor arma armis pugnēt. c Adnare, vt in prīo, Huc pauci vſus, adnauimꝰ oris. i. ꝑ tēpeſtatē venimus & bono colore futura ꝑdicit. d Fata iouis, ꝑticipiū eſt nō noīn a fando. e Terminus hæret, ſq́ hoc ē, mutabile. f Audacis ppl'i, rutuloꝝ ſicut ſp īducūt vt audaces. g Finibus extorris, extra ſuas terras remotus. & ſignat qn̄ Euandri & Tarehontis. petiuit auxiliū. h Indigna ſuoꝝ funera, Pallantis dicit & cæteroꝝ. i Pacis iniquæ, vt ſupra diximus ꝑ ꝑditā linguā habitū nomē, quæ ſolet victor īponere, ſicut poſtulat Iuno. K Sed cadat ante diē, Cato dicit iuxta lautolauinū quō Æneæ ſocri prędas agerent, bellū cōmiſſum in quo Latinus occiſus eſt fugit Turnus, & Mezētii auxilio cōparato victus qdem eſt ab Ænea, q tn̄ in ipſo ꝑlio nō cōparuit. Aſcanius poſtea Mezentiū interemit alii dn̄t ꝙ victor Æneas quū ſacrificaret ſup numicū fluuiū lapſus, & eius nec cadauer inuētū eſt. vn̄ dicit, Mediaq́ ĩhumatus arena poſtea dictus eſt inter diuos receptus, quē Iouē indigetē dixere. l An̄ diē, an̄ fati neceſſitatē. & bene qđ paſſura eſt optat Æneæ, vt Sed miſera an̄ diē. m Cum ſanguine fundo, quaſi īprecationes ipſas ſuo cōſecraret cruore. n Tū vos o tyrii, non ſunt mandata, ſed īprecationes, vt diſſentiāt omnibus rebus, ſicut & factū eſt, nā ſi mandata ſunt, qūo genus futurū: o Exercete odiis i. fatigate. p Nec fœdera ſunto, qa ſupra ſūt tertio. ſunto aūt ſint, & ſit ꝑpter metrū addita o tertiæ ꝑſonæ nūeri pluralis modi indicatiui, vt amāto, ducēto, legūto, audiūto,

nutriunto, Vrbanus dicit verbo eā iuris vſaſ ꝑ odia hæreditaria. q Exoriare, exoriaſ, & oſtendit Hānibalē. r Ex oſſibus, ſm Anaxagorā q homœomeriam dicit. i. oīuſ mēbroꝝ ſimilitudinē eſſe ī rebꝰ creādis ergo ſicut ex oſſibꝰ ſic ex ſāguie & medullis, nā oīa pro pte ſuī trāſeūt in ꝓcreationeſ Lucretius, Nūc ad anaxagoræ veniamus homœomeriam.

EXERCETE DON odiis, qđ fcm̄ ē tribꝰ bellis pūicis. Exoriare, aliqs, aliqđ đ Hānibile volūt itelligē. Sed, meliꝰ eſt vt ſit hoc ꝑturbate ꝑſonæ q̄ neſciat ſe īpoſſibilia poſtulare, qđ ſequētia ſdicāt cū poſtulet, & littora & vndas iter ſe diſcōdare.

CHR SI NEceſſe ē: Q đ minime vellē. Finibus extorris, moriēti nō īmerito, vt oñdit Cicedat diuinationē. Optata luce i. vita. Fruaſ infœliciſſimū ē mltos laboreſ tuliſſe, multaq́ adiſſe ꝑicula, vt aliqđ aſſequamur, quo acqſito morte intercepti frui nō poſſumꝰ vt fruſtra oia illa dura atq́ aſpa ꝑpeſſi videamur. Ante diē. q d. Cū vita adhuc durare poſſet. Lōgo āt ordie, narrat hoc tāq̄ ſi illa imparē poſſit. Nā ħ dicēs vł aliq̄ mō ſaturare īrā & explē aīuſ. Mediaq́ ĩhumat hazena cæteꝝ hoc ex hiſtoria ē. Nā æneas cū rutulis & cū mezētio pugnās ſupueniēte nocte nuſq̄ apparuit, alii putāt ī deos relatū, alii ſubmerſū in numico fluuio, & iō tēplū, illi dicatū ē cū hoc titulo pr̄is diui terreſtris, q fluuii numici aq̄s gubernat, ait Dionyſiꝰ, Optat aūt & vitā breuē & mortē īhonoratā. O tyrii, apoſtrophe ad habētes, vt ingēs aī affectꝰ demōſtret. Exercete. q. d. ꝑſeuerate in odiis. Nam exercere nō eſt ſemē infeſtare, ſed diuturno tpe in laboribꝰ defatigare. Exoriare, ꝑ hos aliquot verſus quanto odio feratur oſtēdit.

FLVCTIBVS

Littora littoribus contraria fluctibus[a] vndas
Imp̄cor. Arma Armis pugnēt[b] ipſiq; Nepotes.
Hęc ait & partes animum verſabat in omnes
Inuiſam quęrens q̄ primum abrumpere lucē.
Tum breuiter[c] Barcen nutricem affata Sichei.
Nanq; ſuam Patria antiqua cinis ater habebat.
Annam Cara mihi nutrix huc ſiſte[d] Sororem
Dic corpus properet fluuiali ſpargere[e] lympha
Et pecudes ſecum & monſtrata piacula[f] ducat.
Sic veniat[g] tuq; ipſa pia tege[h] tempora vitta.
Sacra Ioui[i] ſtygio quę rite[k] incepta paraui
Perficere eſt animus finemq; imponere curis[l],
Dardaniiq;[m] rogum capitis permittere flāmę.
Sic ait. illa gradum ſtudio[n] celerabat anili.
At trepida[o] & cœptis[p] in manibus effera Dido
Sanguineā voluēs aciem maculiſq; trementes
Interfuſa Genas & Pallida[q] morte futura
Interiora Domus irrumpit limina & altos
Cōſcendit furibunda[r] rogos enſemq; recludit
Dardanium non hos[s] quęſitū munus in vſus.

SER a ¶ FLVCTIBVS vndas Imp̄cor, pp illud qđ in fœderib⁹ ſancitū eſt, vt corſica media eſſet īter romanos & carthaginēſes. b ⸿ Pugnēt ipſiq; nepotes, pōt & ad ciuile bellū referri. c ⸿ Tū breuiter, feſtinatione mortis. ſimul nectit cauſas morap & ipſi & ſorori. d ⸿ Huc ſiſte, huc aduc vt Et gregē ſiſtit ad arā. hinc & ſiſtaſ dicimus. i. adducatur. nam ſtare aliud eſt nec aſr poſſum⁹ dicere q̄ ſta hic, & ſiſte huc. Fallit. n. plerunq; verbi ſiſitudo, qa dicimus ſto & ſiſto, quum diuerſa ſignificēt pro eo dex. e ⸿ Spargere lympha, ſacrificātes diis īferis aſpgebanſ, vt Spargēs rore leui & ramo fœlicis oliuæ, ſupis ablueban ſ, vt Donec me flumine viuo Abluero. mō autē inferis ſacrificabat, vt ſacra Ioui ſtygio. f ⸿ Piacula, purgationes, alias ſūt ſacrilegia. g ⸿ Sic veniat, ne p̄mitteret aut p̄cederet. h ⸿ Tege corona, vt & ipſa tardaret. i ⸿ Ioui ſtygio, hoc eſt Plutoni. Et ſciendū ſtoicos dicere vnum eſſe deū cui noīa variātur pro actibus & officiis, vn̄ ēt duplicis ſex⁹ numina eē dn̄r, vt quum in actu ſunt mares ſint. Fœminæ quū patiēdi hn̄t naturā. vn̄ eſt in Georgicop ſecūdo. Cōiugis in gremiū lætę deſcēdit ab actibus aūt vocanſ, vt Iuppiter iuuās pr̄, Mercurius q p̄eſt mercibus, Liber a libertate ſic ergo modo Iouē ſtygiū dicit inferis ſacrificatura, vt Iunoni infernæ dictus ſacer. hinc eſt Iouis oratio, Cælicolæ mea membra dei quos noſtra poteſtas Officiis diuiſa facit. K ⸿ Quæ rite incepta paraui, ordo eſt, incepta quæ paraui, aius eſt rite perficere. l ⸿ Curis, amoribus. m ⸿ Dardaniiq; rogū capitis, in quo eius imago fuerat. n ⸿ Studio anili, aut pro ętatis poſſibilitate, aut pro induſtria, qua vtunſ aniculæ. o ⸿ At trepida, feſtina, nam moritura nil timebat. p ⸿ Cœptis effera, furiata ſæuis cogitationibus. q ⸿ Pallida morte. ſ. aut pallidior q̄ ſolent eſſe homines poſt mortem, aut pallida omine mortis futuræ. r ⸿ Furibūda, furenti ſimilis. ſ ⸿ Nō hos q̄ſitū mun⁹ in vſus, quem Æneas nō ad hūc vſum reliquerat, vt ſupra diximus ſm Home. vertiſ munus in pnitiē. tale eſt i huc. Hos illi (qn̄ n̄ bn̄ ſtat) mittimus hædos.

DON ¶ PVGNENT ipſiq; nepotes, ſ dixi poſe, nam & furētes q̄nq; qđ rectum eſt ſentiunt. ⸿ Tū br̄, naſ hoc cōueniebat q̄q; p̄mū mori cupēt. ⸿ Huc ſiſte, huc inſtāter aduc. ⸿ Cara, blādiſ vt imperet p blādimēta, qđ illa pp igraueſcētē ætatē poterat recuſaſ. Elegit pſonā q̄ tarde pgeret, & cū morā remearet, vt ſibi longiuſculum ad mortē patrandā ſpacium daretur, & propter hoc dixit ſiſte, & nō mitte. ⸿ Dic c. & hoc ad morā innectandā pertinet. ⸿ Et. p. & hoc ſimilitnr.

CHR ¶ IN OMNES. p. eodem. n. tempore cūcta aīo cōplectebaſ, Ex qbus in eandem ſnīam trahebaſ, vt q̄ primum moreretur. Nihil. n. re amata cariturę, qđ dignum vita videreſ occurrebat. ⸿ Nutrice ſichei, hac vtitur miniſtra, vt per illam magis recordetur priſtini mariti, Atq; inde magis ex animo pellatur æneas. ⸿ Properet, non quia illā cuperet ppe rare, ſed vt magis diſſimilet conſilium mortis. Ergo quāuis imperet feſtinationem, tamen multa adnectit, quibus morari illā cogat. ⸿ Finemq; imponere curis, ex his verbis ſimulat conſilium vitæ ⸿ Effera, ponit ante oculos quomodo affecti ſint qui ſibi mortē iam decreuerint. ⸿ Sāguineam nam furore accenſæ oculi ex furore veluti ſanguinei rubebant, nam ex vehementi furoris impetu ſanguis ad exteriora pellitur, & ſpiritus veluti ardentis in oculis apparent, & tamen genæ. i. palpebræ & oculorum ſinus alternātibus furore ſimul & timore mortis maculis inficiuntur. Nam & ſi mortem ex impetu appetamus, tamen natura ab ea abhorret.

Hic poſtquã Iliacas veſtes notumq́ cubile
Cõſpexit paulum lachrymis & mente[a] morata
Incubuitq́ toro dixitq́ nouiſſima verba.
Dulces exuuię dum Fata Deuſq́[b] ſinebant
Accipite hanc animã meq́ his exoluite curis.
Vixi[c] & quẽ[d] dederat curſum Fortuna peregi.
Et nunc magna mei ſub terras[e] ibit imago.
Vrbem[f] pręclaram ſtatui. mea moenia[g] vidi.
Vlta[h] virum pœnas inimico a Fratre recepi.
Fœlix heu nimium fœlix ſi littora tantum
Nunquã Dardanię tetigiſſent noſtra Carinę.
Dixit. & os impreſſa[i] toro moriemur inultę:

SER a ¶ ET MENte, cõſilio. b ⸿ Deuſq́ ſinebãt, aut Iupiter qui Æneã abſcedere cõpulit aut amor, aut neceſſitas fati. c ⸿ Vixi, excuſat vitæ abruptionẽ, qa dicit Plato magna pœna affici aias eoꝶ, qui vitã ante tp̃s relinquunt. d ⸿ Et quem dederat curſum fortuna peregi, nõ nã nec fatũ. Trib⁹.n. humana vita cõtinet, nã cui vltra cẽtũ & vigiti ſolſtitiales annos cõceſſum nõ ẽ, fato cui nonaginta anni, hoc eſt tres Saturni curſus exitiũ creant, niſi forte aliaꝶ ſtellaꝶ benignitas ẽt tertium ei⁹ ſupet curſum. Fortuna.i. caſu q ad oĩa ptinet, q̃ extrinſecus ſũt, vt ad ruinã, incẽdia naufragia, venena, bñ ḡ dixit fortũa. ſic Cice. i philippicis, Mlta mihi iminẽ videbanł p̃ter nãs, pterq́ fatũ. i. gladii Antonii ex caſu. e ⸿ Sub terras ibit imago, bñ imaginẽ dixit. valde.n. q̃riẛ apud phos qd illud ſit, qđ iferos petat. Nã trib⁹ cõſtam⁹, aĩa q̃ ſupna ẽ, & originẽ ſuã petit, corpore qđ i terrã deficit, vmbra quã Lucretius ſic diffiniit, Supra ſpoliat⁹ lumine aer. ergo vmbra ſi ex corpe creaẛ, ſine dubio petit cũ eo. nec eſt qcq̃ reliquũ ex hoie qđ iferos petat, ſed dep̃henderũt eẽ quoddã ſimulacrũ, qđ ad noſtri corpis effigiẽ fictũ iferos petat, & eſt ſpẽs corporea q̃ nõ põt tãgi, ſicut vẽtus. hinc in. vi. Corpora viua nefas ſtygia vectare carina. hanc aũt rem ẽt Hom. requirit ſimulacro Herculis apud iferos viſo. & ſciendũ ſimulacra eẽ, hæc ẽt eoꝶ qui p apotheoſin dii facti ſunt. vñ aut viſi eẽ apud inferos, aut illuc deſcẽdiſſe dñr. Hora. de Libero, Te vidit iſons cerberus aureo curru decoꝶ. Sciẽdũ tñ abuti poetas, & cõfuſe, Vel ſimulacrũ vel vmbrã dicere. f ⸿ Vrbem p̃claram nõ eſt cõtrariũ illi loco. Pendẽt opera interrupta, nã licet paululum aliqd ſupereſſet, quãtum ad ipſam pertinet fecerat, vt Vrbemq́ paratam. itẽ paulopoſt, Vrbẽq́ tuã, & re vera ciuitati qd ſupereſt factis muris, tẽplo, portu, & theatro: g ⸿ Mea moenia vidi, a me fcã, & pertinet ad effectũ, vt quam veſtrę fecere manus. h ⸿ Vlta virũ; puniendo eius interfectorem, nam ideo addidit, Pœnas inimico a fratre recepi, & re vera nulla auaro maior eſt pœna, q̃ amittere pecuniã, pp quam cõmiſerat ſcelus. bñ aũt recepi q̃ſi debitas. ergo hoc dicit feci iſtud & illud, fœlix nimiꝶ fuiſſem, ſi tñ æneas carthaginẽ nõ veniſſet. Alii hæc q̃ſi p iterrogationẽ accipi volũt, vt nil dicat eẽ pfectũ nũqd vrbẽ ſtatui: nunqd vlta ſum virũ? nũquid a fre pœnas recepi. fœlix tñ fuiſſẽ, ſi vl hoc tñ ↄtigeret, vt carthaginẽ nõ veniſſet æneas, & hãc varietatẽ gignit hic ſmo tñ, nã vtrũq́ admittit, tñ melior ẽ ſẽſus ſupior. quẽ nõnulli ſic exponũt pp pẽdẽt opa interrupta, vt ſit ordo, Vrbẽ p̃claram, & mea moenia vidi ſtatui, hoc ẽ cũ ſtatuerenẛ ſtatui .n. ifinitiuus a paſſiuo ſtatuor Fœlix, heu nimiũ fœlix, ſi littora tñ Nũq̃ Dardaniæ tetigiſſent nr̃a Carinæ. a Catullo accepit q dicit Iupiter oĩpotẽs vtinã nec tpe p̃. Gnoſſia Cecropię tetigiſſent littora puppes, ħ ẽ quũ ſtatuereẛ. i ⸿ Os iſſſa toro, applicito ore ad lectulũ, aut q̃ſi amatrix, vt Stratiſq́ relictis Incubat, aut q̃ſi pitura iſenſibili rei dat ſenſu, et ſic ad lectulũ loqẛ, vt ad haſtã turn⁹. Te turni nũc dextra gerit. & Mezẽti⁹ ad equũ, Rhebe diu, res ſi q̃ diu mortalib⁹ vlla ẽ, Vixim⁹.

DON ¶ MORIEMVR, in plurali dixit, vel quia ſic ſæpe vſurpamus, vt de vno dicamus nos vel quia & reliquiæ erant perituræ.

CHR ¶ HIC poſtq̃, qm̃ alternatim ĩ ea æſtuabãt mõ odiũ mõ amor, cũ reliqas, videret non potuit non detineri aliquãtulũ ⸿ Dulces ex. exuuias dicim⁹ q̃s hoſtẽ exuuim⁹, ergo nec olĩ exuuias nec nunc dulce, ſed o reliqæ quæ fuiſtis dulces, nũc eſtis exuuiæ. Sic & in Buc. Hos olĩ exuuias mihi pfidus ille reliqt. Vel ſimplr dulces exuuias, qa hoc odiũ nõ excluſerat oĩo amorẽ. Nec p̃t auditor huiuſcemodi apoſtraphen ſine ſũma cõmiſeratiõe audire. Nã citaẛ inde maxima p̃ſertim ſi ſit ad mutuã rẽ. ⸿ Dum. f. d. q. ſ. ex amore ita videẛ aliquo modo excuſare æneã & rem in fata & deum reiicere. ⸿ Accipite. h. a. q. d. Si morte tãtis curis ſoluor, cupio mortua vobiſcuꝫ eẽ. ⸿ Vixi, honeſta locutio, vt quos petiſſe ſignificare volumus dicamus, vixerũt. Sic Cice. de iis de quibus ſuppliciũ iam ſumpſerat dixit Vixerunt

dixit vixerunt. ¶ Peregi penitus abſolui atq; expleui. Per.n.in cōpoſitione aliqñ vim retiet, vñ dicimus totũ pcurrere cãpũ i.currere p totũ cãpũ. Aliqñ ſignat actus ꝑfectionẽ hinc Cice.qm̃ hæc nos nõ ſolũ ferre, ſed ẽt pferre decreuimus. ¶ Magna imago, dixit magna q̃ſi dolẽs tãtã fœminã ſic pire.ſ.ſine vlla vltione, vñ eſt moriemur iuitæ, & oñdit ꝙ ẽt in extremo tpis puncto alternatim mõ huc mõ illuc fluctuans mouebaſ aĩus & ppea dixit ſic: q̃ſi non placeret, Deinde affirmauit cũ dixit ſic. ¶ Nunq̃ dardaniæ, ſic Vari⁹ poeta iuppiter oĩpotẽs vtinã nõ tpe prio Gnoſia cecropiæ tetigiſſent littore puppes. ¶ Moriemur inultæ nõ potuit excellẽti⁹ ſcribeſ poeta æſtuationẽ illã aĩ mõ i amorẽ mõ i odiũ iſurgẽtis. Nã q̃ paulo añ dixerat ex nimio amore, Accipite hãc aĩaſ nũc ex odio cõq̃rif, ꝙ moriaſ añquã illũ vita ſit.

Sed moriamur ait ſic[a]: ſic iuuat ire ſub vmbras.
Hauriat hunc[b] oculis ignem crudelis ab alto
Dardanus & noſtræ ſecum ferat omnia mortis
Dixerat atq; illam media inter[c] talia ferro
Collapſam aſpiciunt comites enſemq; cruore
Spumantẽ ſparſaſq;[d] manus. it clamor ad alta
Atria concuſſam bacchatur Fama per vrbem.
Lamentis gemituq; & fœmineo[e] vlulatu
Tecta fremũt reſõat magnis plãgorib⁹ Aether
Non aliter quã ſi imiſſis ruat hoſtibus omnis
Carthago aut antiqua[f] Tyros. flãmæq; furẽtes
Culmina perq; Hoĩum voluant. pq; Deorũ.
Audiit[g] exanimis trepidoq; exterrita curſu
Vnguib⁹ ora Soror[h] fœdãs & pectora pugnis
Per medios ruit ac morientẽ nomine[i] clamat.
Hoc illud Germana fuit? me fraude petebas.
Hoc rogus[k] iſte mihi hoc Ignes atq; parabãt.

SER a ¶ SIC: Sic, q̃ſi iterrogatio & rñſio. & placet ſic inultam mori? & h loco intelligimus eãm ſe pcuſſiſſe, vnde alii dicũt eſſe verba furentis. b ¶ Hauriat hunc o.i.aut videat oĩa tẽpeſtatis futuræ aut certe ſatiſſaciat ſuæ crudelitati, c ¶ Inter talia, per talia, vt Hũc iter fluuio thyberinus amœno. d ¶ Sparſaſq; manus, aut perfuſas ſangĩe aut morte reſolutas. e ¶ Fœmineo vlulatu, ꝓprio fœminarum Hora. Et illa nõ virilis eiulatio f ¶ Aut antiqua tyros. vel nobilẽ dicit, vel illud oñdit, qa carthago añ byrſa poſt tyros dicta eſt poſt carthago a cartha oppido vñ fuit Dido inter tyron & berithũ. g ¶ Audiit exãimis, territa, nã vt ſupra diximus exanimus mortuus ſignificat. h ¶ Ora ſoror fœdans cruẽtãs, ſanguine. i ¶ Nomine clamat, vt Didonẽ vocat, vt ſupra diximus pœnoꝝ lingua viraginem, nã Eliſa dicta eſt, ſed viraго eſt appellata, quom ſe in ignem præcipitauit, aut nomine clamat, nominat eã, ſicut Homerus dixit ἐκτ' ὀνομαζεν, aut certe vero nomine, vt ſolent dolentes vt Hunc ego te euryale aſpicio, & mater cyrene, mater hic tibi ait & te crudelem nomine dicit. & multi quærũt quo modo procedit hoc, quõ eius nomẽ nuſquam ſequatur. ſed tractum eſt a iure vbi dicitur nil intereſſe vtrum quis vnũ filiũ hãbẽs dicat fili hæres eſto, an titi hæres eſto. ergo dicẽdo, hoc illud germana fuit, quaſi nomẽ dixit. Sane ſciẽdũ bene euꝫ perturbate integrum non dediſſe ſermonẽ. k ¶ Hoc rogus iſte, mihi, alludit ad hiſtoriã.

DON ¶ HAVriat, ꝑſvltionis erit, ſi hoſtis abiens rogi flammas aſpiciat & triſtis oĩbus nauiget. ¶ Atq; illã, oñdit celeritatẽ i Didõe, vt nemo ictũ viderit, ſed illam cadentẽ aſpexerunt. ¶ Nomine atq non dixit dido ſed germana, Sed duplex ẽ nobis nomen. Alteꝝ naturæ & ſanguinis quo cõiunctæ pſonæ appellant, vt mater, pr̃, frater, ſoror, et ſimilia Alterũ qd̃ ĩponiſ ab extraneis. Ergo ſoror ſororem noĩe ſanguinis appellatur debuit. Vnde dixit germana.

CHR ¶ MEDIA inter talia, Apronianus legit mediam nam qui ſe tranſfodit medius videtur eſſe Gladii ſic ſyllius Concidit exacti medi⁹ per viſcera telli. ¶ Collapſam aſpiciunt, ita callide rem peregit, vt non animaduertere illæ potuerint eam collabentem dum enſi incumberet, ſed viderunt iam prolapſam. ¶ Cõcuſſam bacchatur fama per vrbem Fama ſtatim per vrbem ſparſa tam ſubito dolore vniuerſa vrbs concuſſa eſt furentibus omnibus præ dolore ¶ It clamor, facit rem veriſimilem ex eo quod ſolet fieri ¶ Non aliter, pathos a maiori. Dicit enim non minorem fuiſſe luctum, vt morte vnius quã ſi tota vrbs periiſſet. ¶ Hoc illud. h.ſ. quod te interficeres. ¶ Illud quod ſacra ſimulares, ergo illud fuit h, ideſt ea idcirco ſimulaſti, vt mortem tibi cõſcires Ergo petebas me fraude, ideſt fraudulenter egiſti mecum, nam petere ex ſe hic ſignificat, vt Reginam petit: hic oſculis, hic pectore toto hæret. Repetitio autem vehementiam orationi præbet,

ac deniq; ſibi commiſerationem citat quod per errorem dum ſacra ſe ſorori parare credit mortem illi parauit

Quid primū[a] deſerta q̄rar: comitē ne[b] ſororem
Spreuiſti moriens: eadem me ad fata vocaſſes.
Idē ambas ferro dolor atq; eadē hora tuliſſet.
His etiam ſtruxi[c] manibus patrioſq;[d] vocaui
Voce deos. ſic te vt poſita[e] crudelis abeſſem.
Extiſti te meq; ſoror. Populumq;, Patreſq;
Sidonios vrbemq; tuā date[f] vulnera lymphis
Abluam & extremus ſi quis ſuper halitus errat
Ore legam[g]. ſic fata gradus[h] euaſerat altos.
Semiāimēq; ſinu germanā amplexa fouebat
Cū gemitu atq; atros ſiccabat veſte cruores[i].
Illa graues oculos conata attollere rurſus
Deficit. infixum ſtridet ſub pectore[k] vulnus.
Ter ſeſe attollens cubitoq; inixa leuauit
Ter reuoluta[l] toro eſt oculiſq; errantibus alto
Quęſiuit cœlo lucem ingemuitq;[m] reperta.
Tū Iuno[n] Omnipotēs lōgū miſerata dolorē
Difficileſq;[o] obitus Irim[p] demiſit Olympo
Quę luctātē aīam nexoſq; reſolueret artus.
Nam quia nec fato merita nec morte peribat
Sed miſera[q] ante diem ſubitoq; accenſa furore

SER a ℭ QVID primū deſerta querar: cōqueſtio cur relicta ſit, nec ad par exitium conuocata. b ꝩ Comitē ne ſororem ſpreuiſti: deeſt illud ne qđ ſpreuiſti comitē ſororē & ſemiplene loqtur, qđ afflictis cōuenit. c ꝩ Struxi manibus ſubaudi rogos. d ꝩ Patrios deos. ſaturnuȝ & Iunonē. e ꝩ Poſita, examinata. Statius, Poſituſq; beata morte pater. f ꝩ Date aut aquā, aut date .i. permittite lauare autē cadauera ſatis proximis cōcedebatur, vnde queritur mr̄ Euryali, Nec vulnera laui veſte tegēs. g ꝩ Ore legā: ſic Cicero in verrinis, Vt extremū filioꝝ ſpm̄ ore excipe licēt. h ꝩ Gradus euaſerat altos, aſcēderat rogi .ſ. q rogi p q̄litate fortunaꝝ fiebāt, vñ in ſexto, Cœloq; educere certāt. i ꝩ Cruores vſurpatū contra artē nā nec ſanguies dicim⁹ nūero plurali, nec cruores. ſiccabat āt exprimebat. k ꝩ Sub pectore, nūc p trāſitū dicit vulneris locum. l ꝩ Ter reuoluta toro, aut ſępi⁹ aut ꝑmāteuſis eſt pp bella carthaginis, nā tria cū romanis fuere bella punica. m ꝩ Ingemuitq; rpta, at q ſupra ait, Inuiſam q̄rēs q̄ primū abrūpere lucē: ſed oñdit morič̄tes ſua iprobare deſideria, vt i ſexto, Quā vellēt ęthere in alto Nūc & pauperiē & duros pferre labores. n ꝩ Tū Iuno oipotēs, aut ꝑnuba, aut īferna. o ꝩ Difficileſq; obit⁹, qa ſuperat vita ei, q̄ caſu non aut fato, aut fortuna moriebaſ, vt Nam qa nec fato merita, nec morte peribat, ideſt naturali. p ꝩ Irim demittit olympo, vt & ſupra diximus traxit hoc de alceſte Euripidis, q inducit Mercurium ei comam ſecantem, qa fato peribat mariti. Sane ſciendum hoc ideo nunc fieri quia certis cōſecrationib⁹ ſolebāt homines iacere, vt muniti eēnt aduerſus fortunæ impetus, nec poterāt mori niſi

exauctorati & abſoluti illa cōſecratiōe. Vñ circa Didonē iſta ſeruāſ. q ꝩ Sȝ miſera añ diē nō eſt ꝯriū qđ dicit i decio. Stat ſuaq; dies, naȝ vt ſupra dixim⁹ ſm ſectas loqtur, & h̄ ſm alios, illđ ſm alios dictū ē epicureos .ſ. vt inferi⁹ in .x. dictū eſt q̄ q̄ grāmaticæ reſpōſioni poſſit ſufficere, Oīa vincit amor & nos cedamus amori.

CHR ℭ COMItesne, quā īfelix ſit oñdit, cuȝ ꝑ bñficio habitura fuiſſet, ſi comitē ſe ad mortē vocaſſet. ꝩ Extinſti, durū eſt incidere in calamitatē, ſed durius in eam quæ oīa ſua pdiderit, duriſſimū aūt cū id ſit ſua ſtultitia contractū. Quid aūt erit ſi illud annixe cōſicere tentauerit, tanq̄ ſi ſummopere profutuꝝ fuerit. Deinde vniuerſa illa ſedula executio officii q aquā ad abluendū petiuerit, Qđ extremū ſpm̄ ore legere tentauerit. Qđ celerrime aſcēdēs germanam amplexa ſit, & q Dido eā aſpicere conata ſit, & q pœnitētiæ ſigna tribuerit qđ mortē ſibi cōſciſſet cōmiſeratione ſummā excitāt. ꝩ Ore legam, Nā ꝑpinquoꝝ erat hoc offm̄, ſic Cice. de ꝑtura vrba Ait n. vt extremū filioꝝ ſpm̄ ore excipere liceret. ꝩ Irim demiſit .o. q̄uis Cornutus dicat q more poetico ſicut de ramo aureo hoc finxit poeta, Tamē de Alceſte euripidis tragœdia traxit. Alceſtę .n. Pelei Iaſonis patrui filia adameti regi theſſalo nupſit, & cū adameto eſſet moriēdū adeo illa virū dilexit, vt pro illo mortē ſubire voluerit in hac tragœdia inducit Euripides orcū gladiū geſtātē, quo crinē incidat alceſtæ ergo quēadmodū cū illi de vita ſupeſſet, & tñ pro viro obire eligeret. Finxit opus eſſe euripides, Vt crinis ſecareſ, ſic cū didoni ſupeſſet de vita, & tñ ꝑ viro eligeret mori vt amoris vitaret dolores idē Virg. fingere placuit. Alceſ

ℭ FLAVVM

Nondũ illi flauum[a] Proſerpina vertice crinẽ
Abſtulerat ſtygioq́ꝫ caput damnauerat[b] Orco
Ergo Iris[c] croceis per cœlum roſida pennis
Mille trahens varios aduerſo Sole[d] colores
Deuoluat. & ſupra caput aſtitit. hũc ego Diti
Sacrum iuſſa fero teq́ꝫ iſto corpore[e] ſoluo.
Sic ait & dextra crinem ſecat omnis[f] & vna
Dilapſus[g] calor atq́ꝫ in Ventos[h] Vita receſſit.

ER a ¶ FLAVVM crimen, matronis nunq̃ fla
ua coma dabatur, ſed nigra, vnde Iuue. Et ni
gro flauum crimen abſcõdente galero. huic
ergo dat, quaſi turpi. ⁋ Caput damnauerat,
nec etiam mori deſtinauerat. c ⁋ Iris roſida,
quia cũ nubibus
eſt, quæ non carẽt
rore. d ⁋ Aduerſo
ſole bene rem na
turalem expreſſit
Iris enim niſi re-
giõe ſolis non ſit,
cur. varios colo-
res illa dat res, qa
aqua tenuis, aer
lucidus, & nubes
caligãtes irradia-
tæ varios creant colores. e ⁋ Corpore ſoluo,
quia ait ſupra, Nexoſq́ꝫ reſoluerat artus.
f ⁋ Ois & vna, vno impetu effuſa ẽ vita, hoc
eſt anima. g ⁋ Dilapſus calor, ſm eos qui
dicunt animam calorem eſſe, qua recedente
corpus friget, vt Corpuſq́ꝫ lauãt frigentis &
vngunt. h ⁋ In ventos vita receſſit, anima vt
in ſexto. Quęq̃ ſibi tenuis naſcentem arcer-
ſere vitas & dicendo in ventos, aut eos ſequi
tur, qui animam aerem dicunt, hoc ẽ in ma-
teriam ſuam redit, aut certe eos q dicũt anĩ
mã perire cum corpore, vt intelligamus eua
nuit in ventos receſſit, vt in noſtro, Sed auræ
omnia diſcerpunt, ideſt euaneſcunt.

DON ¶ SOLVO. omnia quibus vita conſtat ſibi
inuicem nexa ſunt, ſed cum reſoluta fuerint
atq́ꝫ a ſeſe receſſerint, tũc mors ſequitur. Nec
fato nec more merita, Non ſm inſtitutũ na
turæ, qd fatis attribuitur. Difficilis.n. mors ẽ
cum non conſenſu naturæ ſpiritus redditur,
ſed vi extorquetur. ⁋ Ante diem, ante tẽpus
quod natura potuit afferre.

CHR ¶ CROCEIS. p. alatam deam hanc fingũt
& filiam thaumantis ex ponto & terra geni
ti & ex vxore Electra occeani, ꝙ filia iccirco
Fingunt ꝙ illam homines admirant[c] nam
θαυμαζω admiror ſignificat eſt filia electræ
oceani, qm̃ ex humore naſcitur. Verum phi
loſophos hac de re audiam[9]. li.n. aiunt irim
eſſe impreſſionem generatam ex nube cõca
ua ſimul & roſida ad pluuiam ꝑparatã ſtilli
cidiis infinitis tanq̃ in ſpeculo relucentẽ, ha-
bentemq́ꝫ figuram arcualem & colores va-
rios a radiis ſolis ſiue lunæ generatam. Sed
Ariſt. ait. Nõ generari a luna niſi bis in quin
quaginta annis. Erit ergo iris nubes aquoſa
per omnes ſui partes a radiis penetrata, For
ma eſt arculis, & duobus capitibus terræ af-
fixis in figuram circuli ad cœlũ eleuatur Co-
lores trahit vt placet nonnullis ex quatuor
elementis, Ex igne enim rubeus eſt in ſum-
mo, ex terra viridis in infimo. Ex aere lacte-
us, ex aqua cœruleus. Sed Ariſt. in meteoris
ait, ꝙ color rube-
us vel vinoſus ſit
ex radio tangen-
te ſuperficiem ro
tunditatis nubis,
poſt quem ſequi-
tur color mixtus
ex albo cœrulo ſe-
cundum qualita-
tem dominanteſ
in medio nubis,
tamen apparet i
vno color viridis vbi vapor magis eſt terre-
ſtris, & hi colores ſunt aliis pricipaliores, qa
multos habẽt colores. quos pictor nullus ex-
primeret. Eſt igitur eodem Ariſt. auctore iris
repercuſſio radii redũdantis ad vaporem ſi-
bi oppoſitæ nubis ſicut ſplendor in aqua re-
fulgens in pariete refulget rediens ad ipſum
Sua interpoſitione feruorem ſolis temperat
Reſolutione in pluuias inferiora fœcundat.
Specie ſua ſuperiora pulchra reddit. Domi-
num humiditatis in aere eſſe oſtendit, vnde
infra quadraginta annos a mundi fine non
apparebit, quod elementorum deſiccationẽ
indicabit pacem inter deum & mundum de
nunciat Semper ex oppoſito ſolis eſt. Ergo
nunq̃ apparet in meridie, quia ſol nunq̃ eſt
in ſeptentrione. Pli. tamen ait ꝙ poſt Autũ-
ni æquinoctiũ appareat quacunq́ꝫ hora, nec
vnquam plures ſimul q̃ duo. ⁋ Nondum illi
flauum, non placet qd Ser. ſcri. Mulieres pu-
dicas non eſſe vſas flauo crine. Nam oui. in li
bro de faſtis ſic ait de Lucretia, cui palma pu
dicitię tribuitur, Forma placet, niueuſq́ꝫ color
flauiq́ꝫ capilli, Quod aderat nulla factus ab
arte color. ⁋ Soluo. Quia ſm Platonicos ho-
mo aĩa eſt, q uæ in corpore veluti vetuſtiſſi-
mo in carcere iẽluditur. Ergo ſoluto tanquã
corporeis vĩculis, & ipſe in ſexto. Nec auras
reſpiciunt clauſæ tenebis & carcere cæco.

¶ Explicit Liber Quartus.

SER INTEREA MEDIVM ÆNEAS IAM, Dum fletur aut ſepelitur Dido. Et hoc ſermone librum vt ſolet ſuperioribus iungit. Cuius pars maior ex Homero ſumpta eſt. Nam omnia quę hic cõmemorat exhibentur circa tumulum Patrocli, niſi ꝙ illic certu le exercetur, hic nauale certamẽ. Sane intelligendum non potuiſſe fieri, vt vna nec plena die Æneas ad Siciliam perueniret. Vnde accipiendum eſt, ſicut ſupra legim⁹, ꝙ circa primum ortum lucis nauigauit, vt Regina e ſpeculis vt primuȝ albeſcere lucẽ Vidit, & æquatis claſſem procedere velis. ergo tota die dum ſe Dido interimit, dum fletur paululuȝ prouectus eſt leniter ſpirantibus ventis, & flãmas rogi circa veſperam vidit. quo tẽpore & per naturam ignem videre potuit, & ꝑ priſtinum moreȝ quo per diem cadauera non incẽdebãtur. Deinde tota nauigãs nocte et alterius diei parte ad ſiciliam peruenit. b Medium, aut mediũ eſt quicqd a principio recedit, & necdũ finẽ ſortiſ, aut medium ſic altum vt mediuȝ putares, vt Graditurq; per ęquor Iam mediũ, Naȝ vere medium ſequenti indicat loco, vt Pelagus tenuere rates nec iam amplius vlla Occurrit tellus. c Certus aut indubitabiliter pergens, aut certus Æneas .i. ſolers, ſtrẽnuus, vt eqdeȝ per littora certos Dimittam. d Atros aquilone, quos nuper flans aquilo atros effecerat, vt Et mediis properas aquilonibus ire per altum. Nã nouimus tempeſtatis hanc eẽ naturam, vt reliqas venti teneat tempeſtas etiaȝ in alterius flatu. Atros autem ſm Pliniũ qui dicit in naturali hiſtoria non eſſe maris certuȝ colorem, ſed pro vẽtorum qualitate mutari, & aut flauum eſſe, aut luculentum, aut atrum.

DON ❡ATROS Aquilone, atq non eſt aptus, aquilo ex aſtica in italiã nauigãtibus, ſed vel poſuit ſpẽm pro genere, vel nauigabat Aquilone, quia ex Secundo Iouis ꝓcepto ſtatuerat Carthaginem relinquere & illo ferrent venti, vt etiã Aquilone flante enauigaret quo illi ferrent.

CHR ❡FLVctuſq; atr. Varii .n. venti varios mari colores aſſerunt, vt apparet apđ Homeꝝ. Reſpiciens, Ex amore, Naȝ q̃uis Italiã, vt deo obſequeretur pateret, tñ nõ poterat nõ moueri

ADILON.

Quint⁹ habet ludos, & claſſem corripit ignis.

Modeſtini iuriſconſulti. Argumentum. V.

NAuigat Aeneas, ſiculas defertur ad oras.
Hic manes celebrat primos: Vnã hoſpes Aceſtes.
Ludos ad tumulum faciunt certamĩa ponunt.
Prodigium eſt cunctis ardens Delapſa ſagitta.
Iris Tum Beroen habitu mentita ſenili
Incendit naues, ſubitus quas vindicat imber.
In ſomnis pater Anchiſes quę bella gerenda
Quoq; duce ad naues poſſit deſcẽdere narrat.
Tranſcribit Matres Vrbi, populumq; volẽtẽ.
Et placidum Aeneas Palinurũ quęrit ĩ vndis.

P. Virgilii. Maronis Aenei. Liber Quintus.

INTEREA [a] medium [b] Aeneas iam claſſe tenebat,
Certus [c] inter, fluctuſq; atros [d] Aquilone ſecabat
Mœnia reſpiciens quę iam infœlicis Eliſę

moueri amore, quem erga Didonē gerebat Diſcedere.n. æneam a didone nihil aliud eſt, vt in allegoriis oſtendimus, q̄ viꝝ ægregiū a Ioue p̄ Mercuriū monitū.i.a deo p̄ doctrinā eruditum a vita actiua ad cōtēplatiua trāſire. Sed cū nondū in eo virtutū genere q̄ animi iam purgati dr̄ cōſiſtat, ſed in virtutibus purgatoriis cōſtitutus ſit q̄uis diuina p̄cepta q̄bus cœleſtia contēplari, & terrena deſpicere iubemur ſequi decreuerit, tn̄ non pōt nō cōmoueri cupiditate reꝝ terrenaꝝ præſertim eaꝝ, in q̄bus virtutes ciuiles verſant. Nam bn̄ regere ſe domumq; ſuam ac ēt rempub. nō minima virtus eſt, neq; damnatur vita actiua, quæ a iuſtitia nō diſcedat, Nam ſi legitur Maria optimam partē elegit, ſeq̄tur q̄ & Martha bonā potuerit eligere. Sed de his plenius diſputauimus in primo libro chamaldulenſiū quæſtionum.

Collucent[a] flāmis. quę tm̄[b] accenderit ignem
Cauſa latet[c] duri magno ſed amore dolores
Polluto notumq; furens quid fœmina poſſit
Triſte per auguriū Teucrorū pectora ducūt.
Vt pelagus tenuere rates[d] nec iam amplius vlla
Occurrit tellus Cœlū vndiq; & vndiq; Pōtus
Olli[e] cęruleus ſupra[f] caput aſtitit imber
Noctē: hiemēq; ferens & ĩhorruit[g] vnda tenebris
Ipſe Gubernator[h] puppi[i] Palinurꝰ ab alta
Heu quianam[k] tanti cinxerunt Aethera nimbi
Quid ue pr̄ Neptūne paras? ſic deinde locutus
Colligere[l] arma iubet validiſq; incūbere remis
Obliquatq; ſinus in ventum ac talia fatur.
Magnanime Aenea n̄ ſi mihi Iuppiter[m] auctor
Spōdeat hoc[n] ſperem Italiam cōtingere cœlo.

SER a ¶ COLLVcent, lucent vndiq;. In honorē.n. regum cum faculis procedebatur a populis. Vñ ait de Pallante, Lucet via lōgo ordine flammarum & late diſcriminat agros Poſtea enim funebres lectulos proferre cœperūt, vnde eſt i ſexto, vel quæ thyberine videbis funera, quū de Marcello ædili diceret filio ſororis Auguſti, in cuius honorem hoc factum eſt. b Quæ tm̄, in quātitate eſt admiratio. Sane ſciendum Varronem dicere Æneam ab Anna amatum, & licet vt diximus plurimum tempus interſit, lectū tn̄ eſt. c Cauſa latet, duri magno ſed amore dolores, ignorabat cāam; cōiecturis tn̄ ppius accedebant. Nā duri dolores magno amore polluto.i.læſo, & notus fœminaꝝ furor ducebat troianos per triſte augurium.i.vt crederent ſe interemiſſa Didonem. Multi dicunt ducunt dilacerant, vt ad ſupradictas duas cās tertia accedat. Percellebat inquit animos troianorum quo naſcebātur duri dolores amore polluto, quod notus erat fœminæ furor, quod ignem rogi videbant, ideſt omen nauigātibus triſte Vt pertriſte valde triſte ſit, ſed ſi ſic intellexerimus tertio dicto congruit tātum, nō etiam ſuperioribus, nec enim Troiani nauigantes poterant, aut de amore, aut de furore Didonis eſſe ſolliciti. d Rates, pro nauibus abuſiue poſuit. e Olli, aut tunc, aut illi. f Supra caput, ineuitabilis, mortifer. Nec enim ſimpliciter dictum eſt, quam omnis imber ſupra caput ſit. g Inhorruit vnda tenebris, & noctis & nubiū h Ipſe gubernator, qui debuit eē ſolatio. i Puppi ad alta, ſubaudi hęc ait. k Quianam: cur. & eſt interrogātis aduerbiū, quo vſus eſt bis, hic & in decimo Cælicolæ magni quianam ſententia vobis Verſa retro? l Colligere arma iubet, vela contrahere, nō penitus deponere, nā dicit obliquatq; ſinus in vētum. m Iupiter auctor, aut noſtrę nauigationis, aut ſm̄ vſum locutus eſt. nec ſi huius rei auctorem ſe Iupiter faciat. & multi querunt quomodo Iupiter auctor quum Apollini dicat, Tot maria intraui ducete Sed legimus. Quæ phœbo pater omnipotens, & ſpecialiter nauigationis ex Africa auctor eſt Iupiter. n Hoc cœlo, aere. Lucretius, In hoc cœlo qui dicitur aer.

¶ OCCVRRIT, impatientiam cupientis gratulari ſignificat. DON

¶ CAVSA latet, neſciebat quidem ſed vis polluti amoris, & furor fœmineus coniecturam faciebat ignes eſſe rogales q̄ Dido ſe interfeciſſet, qđ eos triſtitia afficiebat, quoniam eſſet illud malum augurium Imber, qui maiori impetu fertur. Nam pluuia lentior eſt, & magis iugis. Caput, capiēdo dicitur, quia omnes ſenſus capiat, quod alii membro non contigit, inde capilli capitis pili. Validis remis, ideſt ipſos validos incūbere remis. Ipſe. q.d cui credendū erat propter rei ſcientiam. Ab alta. p. i.e. loco quo cuncta recte proſpicere poſſet. Hoc cœlo, hac qualitate cœli, ideſt aeris. Optime autē Iouem nominat, & quia diis omnibus præeſt. & quia aer interpretatur. Oſtēdit autem nō vanum fuiſſe triſte augurium, quoniam ſecuta ſit atra tempeſtas. CHR

Caput

Capilli

Mutati[a] tranſuerſa fremunt & Veſpere[b] ab atro
Conſurgũt Venti atq; in nubem[c] cogitur Aer.
Nec nos obniti contra nec tendere[d] tantum
Sufficimus. ſuperat qm̃ Fortuna ſequamur[e]
Quoq; vocat vertamus iter. nec littora[f] longe
Fida[g] reor fraterna[h] Erycis portuſq; ſicanos[i]
Si modo rite[k] memor ſeruata remetior aſtra.
Tum pius Aeneas Eqdem ſic poſcere Ventos
Iam dudum[l] & fruſtra, cerno te tẽdere contra.
Flecte viam[m] velis. an ſit mihi gratior vlla?
Quo ue magis feſſas[n] optem dimittere naues,
Quam q̃ Dardaniũ[o] tellus mihi ſeruat[p] Aceſtẽ?
Et patris Anchiſę gremio complectitur oſſa?
Hęc vbi dicta petunt portus & vela ſecundi[q]
Intendunt zephyri. fertur cita gurgite claſſis.
Et tandem[r] lęti notę aduertuntur Arenę.
At procul excelſo miratus[s] vertice montis
Aduentum ſociaſq; rates occurrit Aceſtes
Horridus[t] in iaculis &, pelle Lybiſtidis[v] Vrſę

SER a ¶ MVTATI trãſuerſa fremunt, hinc atq; hinc. Eſt autem aduerbium factum de nomine, vt Cunctatur & animis Rauca ſonans. Item Et pede terram crebra ferit Nã nomẽ & aduerbiu; plerũq; tranſeunt in ſe, vt Toruumq; repẽte clamat. i. torue. item aduerbium in nomẽ, vt Dũ mane nouũ, accepta de clinatiõe factũ eſt nomen. ſic Perſius cras heſternũ cõſumpſimus, ecce aliud cras. ſed nomẽ quũ aduerbiũ cœperit eſſe, fit indeclinabile, aduerbiũ quũ nomen eſſe cœperit, declinatur, Vnde ait Plautus, A mani ad veſperum, a mane aũt ppter aptoton nõ dixit. Cum enim in alienum ius tranſeunt hæ partes non ſuis, ſed earũ ad quas tranſeunt vtuntur poteſtatibus duntaxat in diclinatiõe. Nam temporum rationem ſuam reſeruant, vt hoc loco tranſuerſa quum aduerbium ſit; a ſi breuis eſt, quia venit ex noĩe, licet duæ conſonantes ſequant, quum ſciamus in a terminata aduerbia longa eſſe. vt paulopoſt, Et fruſtra cerno te tẽdere cõtra. b ¶ Et veſpere ab atro. i. quo tendimus, nec enim ſine ratione poſt generalitatẽ ſuã addidit ſpẽm. c ¶ In nubẽ cogitur, aer Nubes. n. aeris denſitas facit, vt Dẽſet, erant quæ rara mõ, & quæ denſa relaxat. d ¶ Tendere, pro ꝯtendere. Aphæreſis eſt. e ¶ Sequamur, fortunam ſcilicet. f ¶ Nec littora longe, ſuadet a facili g ¶ Fida, propter Aceſtis affinitatem. h ¶ Fraterna, ꝑpter Erycen Veneris & Butæ filium, ſm̃ alios Neptũni & Veneris. i ¶ Sicanos, corripuit ſi alibi producit, vt Sicanio ꝑtẽta ſinu. K ¶ Rite mẽor ſeruata remetior aſtra ſi rite remetior aſtra cœlo añ ꝑuata, ſ. añ tẽpeſtatẽ. Colligi aũt vicinitatem ex rõne curſus, quia a peritis horis colligitur quas indicant ſidera. l ¶ Iandudum, non tm̃ heroicũ eſt, qđ dat Aeneæ gubernandi ſcientiam, ſed etiã ad prœconomiã pertinet. Diurus enim eſt Et ipſe rattm nocturnis rexit in vndis. m ¶ Flecte viam, ex re mira nata declamatio. In terra enim a via deflectimus nos, in mari ipſam flectimus viam. n ¶ Feſſas nauis, pro nos feſſos. o ¶ Dardanium aceſtem, vt ſupra diximus Hippotes filiã ſuam Egeſtã ne ad cetos religaretur, nauiculæ ſuper poſuit, & miſit quo ſors tuliſſet. Cũ qua delata ad ſiciliã Crinniſus fluuius cõcubuit, cõuerſus ĩ canem, vnđ Aceſtes eſt natus. p ¶ Seruat, tenet, vt tãtas ſeruabat filia ſedes. q ¶ Secundi zephyri, iam ſcdi poſt ꝯuerſionem. r ¶ Et tãdẽ, vacat particula tandẽ; vt Et quo ſub cœlo tandẽ, quibus orbis in oris iacte murdocẽas. Nam cur tandẽ, quum dicat Fertur cita gurgite claſſis? s ¶ Miratus, is qui mirabatur aut certe miratus occurrit. t ¶ Horridus, terribilis. v ¶ Libyſtidis vrſæ; aut re vera vrſæ, aut feræ africanæ.

DON ¶ ET PELLE, refert habitũ paternũ. Erat enim natus ex fluuio, & fluuii penenudi ſine ambitione veſtium pinguntur.

CHR ¶ IN NVBEM, ex vaporibus. n. a terra aſcẽdentibus cõdenſatur aer, & partes in illo dẽſiores vertunt in aquam Hæc enim mutua eſt elementorum conuerſio, vt ætheris craſſiores partes in aerem & aeris in aq̃, et aqua in terram vertant, & ruſus ſubtiliores terrarum ĩ aquam & aquæ in aerẽ & aeris in æterẽ vertantur, nihilq; ex ipſis deperit, ſed mutua fit cõuerſio. ¶ Erycis, eryx quartus fuit a Neptũno, Neptũni enim filius fuit Amicus Amici aũt Butes. Butes autem ex Venere genuit erycẽ, q teſte Diodo. eiuſdem Inſulæ viro rex ſiciliæ fuit, qui ob maternũ genus in maxima gloria fuit, & in eo monte, quẽ a ſe denoĩauit vrbem cõdidit & in arce tẽplum matri poſuit multis donariis ornatum, quod vetuſtate ipſa õtreuit, nam & æneas in Italiã veniens illud vehementer excoluit, deinde multis ſeculis illud ſiculi celebrarunt. Pie et Eryx

carthaginenſes

carthagineſes coluerũt, poſtremo romani eo in oẽs ſuperarũt Quiſq; .n. cũ imperio in inſulã veniebat, donis tẽplũ ornabat & ludis & mulierũ cõſuetudine oẽ abiecta triſtia hilare ſacra faciebãt. Sed qđ maximũ fuit. xvii. ex ſicilię vrbibus huic tẽplo aurũ pẽdere iuſſerunt additis militibus qui tẽplũ cuſtodirent, hæc Diod. Stra. aũt ẽt ſcribit illud ſingulari veneratione coli, & antiqui ius muliere frequẽtia refertũ illius miniſteriũ dicaturũ, quas & hæc ſicilia & ex externis regionibus multi locarãt. Hac tẽpeſtate & ipſa colonia & tẽplũ pene deſolatũ eſt. Sed & romæ eſt ante portã colinã tẽplũ, qđ appellant erycinæ Veneris, cui cum æde ſacra inſignis adiacet porticus. Ceteꝝ mõs ipſe drepano ꝓpinquus ẽ. ¶ Superat qm̃ for. Oñdit prudẽtis eẽ fortunæ cedere, & iſeruiẽdũ tẽpori, q̃re prius aũt eẽt parentãdũ anchiſæ

Peto q̃ eũdũ in Italiã i allegoriis dictũ ẽ. ¶ Petũt, petimus cũ rõne, Appetimus cũ affectu, expeti-

Cũ cõ- mus honeſta. ¶ Ferſ. c. g. c ipſa cõpoſitio verboꝝ celeritatẽ fugiẽtis nauis, & ſonitũ quẽ edit

poſitis nobis ante oculos põnit. ¶ Tãdẽ potius ad deſideriũ, nã aio cupienti nihil ſatis feſtinatur, q̃ ad lõgitudinẽ tp̃is refertur, nã nauigatio breuis & celerrima fuit. ¶ Libyſtidis, puto voluiſſe ſignificari fabulam, ibiſta enim ſiſiphi filius condidit in ſicilia vrbem de ſuo nomine appellatam, Silius ſed decus haud illum pulchrius oris q̃ quæ formauit nomen ibiſtæ.

Troia Criniſo conceptum flumine mater
Quę genuit. Veterũ non imemor ille Parentũ
Gratatur reduces, & gaza[a] lętus agreſti
Excipit ac feſſos opibus ſolatur amicis.
Poſtera cum primo ſtellas[b] Oriente fugarat
Clara dies ſocios in cœtum littore ab omni
Aduocat Aeneas tumuliq; ex aggere fatur
Dardanidę[c] magni genus alto a ſanguie[d] Diuõ

SER a ¶ GAZA agreſti, opibus ruſticanis. Naꝫ gaza oĩs fruct⁹ eſt. b ¶ Stellas fugarat, poetice dixit, Nã ſi ſtellæ a ſtando dictæ ſunt, non fugant. ſemp enim fixæ ſunt, preter planetas qui propterea ἀπὸ τῦς πλανης .i. errore dicti ſũt. c ¶ Dardanidæ magni, frequẽter vt diximus ad opus ſuũ Virgilius aliqua ex hiſtoria deriuat Nã ſic oĩa iducit, q̃ſi diuini honores ſoluanſ anchiſæ, quos cõſtat Iulio Cęſari feciſſe Auguſtũ. Et bñ dicit, Genus altũ a ſanguine diuom. Nã per tacitam œconomiã oſtendit debere Anchiſem giiis ſui honorẽ mereri. Vñ eſt Diis genite & geniture deos. d ¶ A ſanguine diuom, diuom & deoꝝ plerũq; idifferẽter ponit poeta, q̃ q̃ ſit diſcretio, vt deos ꝑpetuos dicam⁹, diuos ex hoĩb⁹ factos, q̃ſi q diſ obierint, vñ diuos & ĩpatores vocam⁹. Iuuenalis, Reſpice riuales diuoꝝ. Sꝫ Varro, & atteius ꝯ ſentiũt, dicẽtes diuos ꝑpetuos, deos q ꝑp ſui cõſecratiões timenſ, vt ſunt dii manes, qđ tãgit in duodecimo dicens Turni ſic eſt affata ſororẽ Diua deã ſtagnis q̃ fluminibus ſororis Præſidet.

DON ¶ AGRESTIS, ſunt epulæ de quibus ait in Buc. Sunt nobis mitia poma Caſtaneę molles & preſſi copia lactis. His addere poſſumus oua & herbas.

CHR ¶ GRATATVR. grator te & gratulor tibi

grator dicimus i. lætũ mę pro tua ręproſpera pre-

gratulo beo. gratiſicari aũt rem gratã facere, & ha-

gratiſi bet neſcio quid coniunctũ cũ adulatione Sa-

cor ly. in iugur. Niſi forte queꝫ inhoneſta & pernitioſa libido tenet paucorum potẽtiæ decus atq; libertatẽ ſuam gratiſicari. ¶ Lætus, liberalis, nam liberales læti dant. Sic cõtra Teren. dixit inuitat triſtis q̃ſi inuitus. Nam iſti non dant læti. ¶ Solatur, nam ꝑteritas anguſtias rerum ꝑlentiũ copia ſolari poterãt. ¶ Stellas, q̃ oẽs dicunſ fixe octa-

Stellæ uo cœlo. Nõ qn ipſe quoq; ꝑ ſuũ cœlũ nõ eãt ſed adeo tardo ſunt motu, vt moueri nõ videaſ, nã cẽteſimo fere anno gradũ vnũ qui eſt trigeſima ps vni⁹ ſigni, q̃. xii. ſunt ꝯficiũt, vñ tot⁹ zodiacus pagit ſex & triginta milli-

zodiaci ſigna bus ãnoꝝ. Stellaꝝ numer⁹ incognit⁹ eſt aſtronomis. Mille n. & ſexcẽtæ ſunt ſolũ illæ, q̃rũ cognitionẽ hñt q̃ quidẽ duo ac ſeptuaginta ſigna cõficiũt, vt ſi exẽpli cã dicamus cygnũ in cœlo eſſe vnũ ſignũ & arietẽ aliud ſignũ & cygnũ qdẽ hẽre ſtellas. xiii. Arietẽ. xviii. ergo ſtellas dicimus illis ſingulas. Configurationẽ ãt ex multis ſtellis appellamus ſigna, ꝗuis minores aſtrologi ſigna ſolũ dicãt illa xii. quæ ſunt in zodiaco. ſ. Arietẽ, taurum, geminos, cãcrũ, leonẽ, virginẽ, librã, ſcorpiũ, ſagittariũ, capricornũ, aquariũ, piſces. Reliquas aũt cõfigurationes imagines & nõ ſigna noĩant, ſed apud ſcriptores ꝓmiſcue & ſigna & imagines iuenim⁹. Præter aũt has oẽs ſtellas ſeptẽ aliæ ſunt non in octauo cœlo vt illæ, ſed ſingulæ i ſingulis ſeptem cœlis iſerioribus, vt in ſeptimo ſit Saturnus, in ſexto Iuppiter, in quinto mars, in quarto ſol, in tertio venus, in ſecundo mercurius, in primo luna, & hæ ſtelle planetæ dñr. i. eratiles nam πλανουμαι græce error ſignificat, qa

manifeſto cernunſ cōtra ſuū cœlū ferri niſi retrogradi ſint. ΓCœtū, conciliū vt & cœtu cinxere polū. ΓExaggere, nā q verba habēt ad populū, ex hoc loco ſupiore ſanſ. ΓDardanidæ m. captat beniuolētiā a nobilitate: quā cū cōmemorat, oſtēdit eſſe cām ne deſerāt honores anchiſæ, & facit rem veriſimilē. Facile.n. pōt credi ex gñe a diis profecto oriri aliquē deum.

Annuus[a] exactis completur menſibus orbis
Ex quo reliquias Diuiniq;[b] oſſa parentis
Condidimus terrę mœſtaſq;[c] ſacrauimus aras.
Iāq; dies (niſi fallor[d]) adeſt quē ſemp acerbū[e].
Semper honoratū[f] (ſic Dii[g] voluiſtis) habebo.
Hunc ego Getulis[h] agerem ſi ſyrtibus exul
Argolico ue[i] mari deprēſus[k] & vrbe Mycenę[l],
Annua[m] vota tamē. ſolemneiſq; ordine pōpas
Exequerer ſtruerem q; ſuis[n] altaria donis.
Nunc vltro[o] ad cineres ipſius & oſſa parentis
Haud eqdē ſine mēte reor ſine numine Diuū
Adſumus & portus delati intra nus amicos.
Ergo agite. & cuncti lętū celebremus[p] honorē
Poſcamus ventos atq; hęc ſacra quotannis
Vrbe velit poſita[q] templis ſibi ferre dicatis.
Bina Boum vobis Troia generatus Aceſtes

SER a ΓANNVus orbis, qa mēſes iſe currūt, & annum faciūt, Vñ annulus qſi & annuus ſic alibi. Atq; in ſe ſua p veſtigia voluiſ ann⁹ ἀπὸ τοῦ ἀνανεοῦσθαι. i. a renouando diciſ. b ΓDiuini, aut la⁹ eſt, vt Diuini op⁹ alcimedontis, aut re uera diuini. i. vaticinātis. Nam ait Nunc repeto anchiſen fatoruꝫ arcana reliquit. c ΓMœſtas aras, mediū ſe prebet. Nā & hoiem fuiſſe nouit, & vult eū ex cōſecratione numē eſſectū. nā mœſtas aras ad hoïeꝫ ptinet. i. diis manib⁹ cōſecratas, qđ paulo poſt dicit Altaria ligt vult eē diuinitatis poſt apotheoſin, Vñ eſt & adytis, ā tēploꝝ ſunt, & ſucceſſit tumulo, qđ eſt hoïs. d ΓNiſi fallor, nō quaſi neſcius dixit, ſed pp anni cōfuſionē, q erat apđ maiores nā ante Cæſarē, cuius rōneꝫ hodie de anno ſeqmur, intercalabanſ dies. Vt ēt in verrinis legim⁹ ſ. Lunæ nō cōgruēte ratiōe. Annū aūt prio Eudoxus, poſt Hipparchus, deide Ptolomæ⁹, ad vltimū Cæſar dephendit. e ΓAcerbū, pp perditū pře. f ΓHonoratū, qa de⁹ effect⁹ ē. g ΓSic dii voluiſtis, ſicut in tertio. Sic viſuꝫ ſupis. ſemp n de diis ſalua veneratiōe cōquerit. h ΓGetulis agerē ſi ſyrtib⁹, ſi in getulis ſyrtib⁹ agerē. i. eſſem, & bñ aut deſertos aut hoſtiles cōmemorat locos. i ΓArgolico ue mari, ionico, & adriatico. K ΓDephēſus, occupatus, & pprie nauigantiū eſt, vt Deprenſis oliꝫ ſtatio tutiſſima nautis. l ΓVrbe mycenæ, græce dixit, vñ ſingularē numeꝝ poſuit. Mycene āt ſicut & thebe. Iuuenalis, Atq; vet⁹ thebe cētū iacet obrupta portis, Vt ſit mycene mycenes, vt Agaue agaues. Pōt & exinde latinā feciſſe declinatiōnē, vt ſit hæc mycena hui⁹ mycenæ, & eſt periphraſis vrbe mycenę. i. mycenis, vt vrbē paraui. m ΓAnnua vota, & pōpas, hæc qſi numini. n ΓSuis donis, congruis. ſunt.n. tm̄ ſuperoꝝ, munera ſunt iſeroꝝ, vt in buco. Phœbo ſua ſemper apud me Munera ſunt lauri, & ſuaue rubēs hyacitus. o ΓNūc vltro, argumētuꝫ a minore ad maius. vltro autē aut vltra I. inſuper numina pſtiterunt, aut vltro i. ſpōte ſua nō volētibus nobis. Vult enim ad hoc tēpeſtateꝫ ortā nō vt ab italia depellerentur, ſed quo ſacra renouarētur āchiſę. p ΓCelebrem⁹ honoré, ñ dicit exeqas. Nā & vētos qſi a numie vult petē. q ΓPoſita, ꝯſtituta, vt Et poſueſ in mōtib⁹ vrbē pallātis paui de noïe pallāteū. Dicit āt petam⁹ ēt hoc, vt velit nos ī vrbe cōſtituta ſingulis qbuſq; ānis ſibi ſacra pſolueſ.

CHR Annus ΓANNVVS, apud antiquos annus quia ex reuolutione ſyderū eſt triplex notaſ. Minor enim eſt ex reuolutione lunæ, quæ cuꝫ terræ pxima ſit vehemēter in corpora agit. ΓCōſtat aūt ex dieb⁹. xxviii. Celerrima ē pp breuitatē ſuæ ſperæ, & qm̄ eſt pxima terræ vē maiori reliqs ſyderibus, excepto ſole, & tñ minima ē oiuꝫ excepto Mercurio. Poſt hūc eſt ann⁹ ſolaris, q vere annus dici pōt, qa curſu ſuo oïa tpa diſtinguunſ. Efficit enim luceꝫ, efficit tenebras, mane meridiē, veſperū, efficit ver, eſtatē, autūnū, hyemē, totum denique zodiacū trecētis a ſexagita qnq; dieb⁹ & bñ ſemiſſe, pagit, ac præterea cētuſſe. i. cēteſima parte vnius diei. Ergo vt omittā annum priſco romanoꝝ, de quo explicatiſſime dicitur apud Macrobiū Iulus Cæſar dictator pmus ad rōnē mathematicoꝝ vt ēt ægyptii faciebāt. Romæ annuū redegit, q cōſtaret ex. ccc. &. lxv. diebus & quadrante, & qm̄ ſingulis annis quadrātis rō hři non poterat inſtitulſ in quarto quoq; anno dies vnus intercalareſ poſt vigeſimum quartum diem febru. in. vi. nonas martii, & quoniam is dies bis repetebatur, biſſextus dictus eſt.

ΓIN NAVES

Dat numero capita i[a]naueis adhibere Penates
Et patrios epulis & quos colit hoſpes Aceſtes.
Pręterea ſi noua[b]Diem mortalibus almum
Aurora extulerit radiiſq; retexerit orbem
Prima[c]citę Teucris ponam certamina claſſis
Quiq; pedum curſu valet & q[d]viribus Audax
Aut iaculo[e]incedit melior leuibus ue ſagittis:
Seu crudo[f]fidit pugnam cōmittere Cęſtu.
Cuncti adſint. meritaq; expectent pmia[g]palmę

BER a ¶IN NAVES, p naues, Multa enim in ſi-
gnificat. vt ſupra diximus. b ┌Si noua dieſ
mortalib⁹ almū, nō de die q certus eſt dubi-
tat, ſ; de ſerenitate, vñ paulopoſt. Serena iā
luce. Et ſciēdū qa apd maiores, vbi qs vbiq;
fuiſſet extinct⁹ ad
domū ſuā refere-
baſ, illic q erāt
octauo die icēde-
bāt, nono ſepelie
baſ. vñ & Hora-
tius, Nouendiales
diſſipaſ pulueres.
Na; etiā ludi q in
mortuorū hono
rem celebranſ no
uēdiales dicuntur
ſciendū qa etiam
domi ſuæ ſepeliebanſ, vñ eſt orta ꝯſuetudo,
vt dii penates in domibus colātur. c ┌Pria,
re vera pria, nā cætera nō eo quo dicit editu
rus eſt ordie. d ┌Et q viribus audax, hoc ad
oīa ptinet. e ┌Aut iaculo incedit melior. I.
iactu velociū ſagittaꝝ, vt vacet ue ſic iſta iū
xit in nono, Inſidiis iaculo & lōge fallēte ſa-
gitta, hoc ē in iactu lōge fallētis ſagittæ, nā
nō exhibuit iaculatores. f ┌Crudo cęſtu, aut
crudeli, aut duro. Cæſtus aūt p diphthongū
pugilū arma ſignat. habet ēt pluralē nume-
rū & eſt quartæ formæ. Nā ceſtus ceſti tantū
numeri ſingularis ſine diphthōgo balteum
Veneris ſignificat. g ┌Præmia palmæ, ideſt
virtutis, a precedenti ad id quod ſequitur.

DON ¶NOVA di. pſcripſit tēpus ludorum ſi tan
tum aeris temperies eſſet, & idipſum nec ni-
mis propinquū vt poſſet præparari celebri-
tas, nec nimis lōginquū ne haberet diutinæ
expectationis tediū. ┌Almum, tranquillum
debemus accipere. Edixit autem ludos non
īpudicos, vt mimi ſunt, ſed fortes & quibus
virtutes in homine accedūtur. ┌Spectet, vel
videat, vel ſperet. ┌Meritæ, permonet q re-
cto iudicio attribuetur palma.

CHR ¶IN CAPITA, p capita vt Digerit ī nume
rū. i. pro ordinē Aliqſi ſignificat ſimilitudi-
nē, vt curuat⁹ in arcū. i. in ſimilitudinē arcus.
aurora ┌Aurora, prima pars lucis nondū ſole appa
rēte dicta ab auri colore, quo oriēs veſtit cū
Matuta apparet appellaſ & matuta hinc dicim⁹ ma
tutinū tēpus. ┌Certamia, mos fuit apud pri
ſcos vt in honorē maximorū virorum præ
ſertim eorum qui in bello oppetiſſent fune-
ludi bres ludi exhiberenſ. Fueruntq; primæ infe-
riæ, vt ex captiuis nonnulli ad tumulū ma-
ctarentur, hinc gladiatoru; munus originē
ſumpſit. Primi autē ludi funebres quoꝝ me- Funebres
moria extet inſtituti ſūt ab Hercule ī hono-
rē Pelopis ei⁹ attaui & Ioui cōſecrati, dictiq;
ſūt olympici, qa apud olymp⁹ arcadiæ mō
tē celebrabanſ in piſæis finib⁹ hos ītermiſ-
ſos iphit⁹ ei⁹ filius
īſtaurauit, hic ini
tiū hūit pria oli-
pias. Hi laudi ia;
expleto qrto āno
qnto īcipiēte age
banſ. Prim⁹ ī illis
ipſe Hercules cona
tus ē. Qui cū a bel
lo ad ſacra cōuer-
ſus eēt ēt a diis ꝑ
Diodo. mūera ac
cepit a Minerua
peplū, a vulcano clauā, & thoracē. Dedit Ne
ptun⁹ equū, Mercurius enſē, Apollo arcū, &
illo vti docuit. Ceres parua miſteria ad pur
gādā cētauroꝝ cædē illi oſidit In his ludis vi
ctores oleaſtro coronabantur. Secūdi fuere
phoſcētes poſt pytonē ſerpētē ab Apolline
cæſum ī Appllinis honorē conſtituti. Eratq;
victoribus corona ex lauro, Tertii achei in
iſthmo ob idq; iſthumi dicti ī hunorē Pole-
mōis quē latini portunū noīant, q ex Meli-
certa hoie de⁹ marin⁹ effect⁹ eſt. In his. coro-
na ex pinu victoribus decernitur. Quarti ar-
golici, q nemæia nemæa ſylua noīanſ in ar-
chemori honorē īſtituti ſunt. Hic. n puer ly-
curgi fili⁹ fuit, & Opheltes appellat⁹. Veꝝ a
nutrice dū fōtē argiuis ī thebanū bellū pficī
ſcētib⁹ temē humi relict⁹ a ſtracōe ict⁹ periit.
Argiui aūt ī pris ſolatiū illi ludos īſtituerūt,
& qa pricipiū fati īde cœptū ē pro ophelto
Archemorē appellarunt. Eſt illis corona ex
apio vel vt ex herbæ humilitate ætas īſanti-
lis expmereſ, vel qa ī apio iacēs extinct⁹ ſit.
Hæc igiſ erāt pcipua gña ludoꝝ ī græcia q̄n-
uis & pleriq; alii extarēt, vt ī actica vbi cele-
brabāt ludos Mineruæ ī ægina Aeaco in ar-
chadia lycæo Ioui. Teſpiis amori, Oropi
Amphierao Argis, Iunōi & alibi aliis. ┌Pal- Palma
ma ac arbore donanſ victores nō ſolū qa ſp
vireat, qđ ſibi cōe cū mltis ē, ſed qđ adeo pſe
uerāti motu erigiſ vt ēt oīa grauiſſima ſuſ-
ferrat, ſūt qdē palmę ī Europa, vulgoq; ī ita
lia, ſ; ſteriles. In maritimis hiſpanię fructū fe
rūt, ſed īmitē. Dulcē ī aphrica, ſed citoeuane
ſcētē. In oriēte vero plurimi ex hoc fructu vi
na faciāt, Alii ēt panem Alii ex eo pecudea
ſaginant. Nulla ſponte ſua naſcitur niſi in
calida terra, nulla frugifera niſi in feruida.

Ore[a] fauete omnes & cingite[b] tempora ramis
Sic fatus velat materna[c] tempora Myrto
Hoc Helymus[d] facit hoc æui maturus[e] Aceſtes,
Hoc puer Aſcanius ſequit̃, quos cętera pubes.
Ille e concilio multis cum milibus ibat.
At tumulū magna medius comitante caterua.
Hic duo rite[f] mero libans Carcheſia[g] Baccho
Fūdit hu͂i[h] duo lacte nouo[i] duo ſāguine[k] ſacro
Purpureoſq́[l] iacit flores ac talia fatur.
Salue[m] Sancte Parens iterum[n] Saluete recepti[p]
Nequicq́[o] cineres Animęq́[q] Vmbręq́ paternę.
Non licuit fines Italos fataliaq́ arua

SER a ORE fauete, aperto ſermone vſus ē & ſacrificio & ludis, nā in ſacris taciturnitas, in ludis neceſſarius fauor eſt. Fauet autē ore qs etiā p taciturnitatē. Horatius, Fauete linguis carmina nō prius audita muſarū ſacerdos. b Cingite tpa ramis, ex romano more nā feſtis ludis omnis ętas coronata ſpectabat, qđ oſtēdit per Ænea͂ Aceſtē Aſcaniū, p quos oēm demonſtrat ætatē. c Mr͂na myrto, vel quaſi filiꝰ, vel q̄ſi Veneris ſacrificaturus marito. d Hoc helymus facit, pnceps troianoꝝ, q dr̃ tres in ſicilia cōdidiſſe ciuitates. e Aeui maturꝰ, honeſtiꝰ q̄ ſi æuo maturus diceret. f Rite, ſ͂ʒ ritū ſacrificii, qđ exigebat vt libaret đ mero Baccho. i. puro. g Carcheſia, genꝰ poculoꝝ. h Humi, terræ. i Lacte nouo, aut ſtatim mulſo, aut poſt fœtū, qđ coloſtrū dicit neutro gn̄e. K Sanguine ſacro, victimaꝝ, vt diximus. Et notādū qa partim q̄ſi mortuo, pari numero, ſacrificat, partim impari, q̄ſi deo, vt Cedit quinas de more bidētes, par nāq́ numerꝰ diuiſibilis, p quē mortalitas ſignat̃. ipar nāq́ diuidi nō pōt, p quē imortalitas oñdit̃, nā legimꝰ Numero deus ipare gaudet. l Purpureoſq́ iacit flores ad ſanguinis imitationē, in q̄ eſt ſedes aīæ. ſic in ſexto, Purpureos ſpargā flores, itē purpureaſq́ ſup veſtes velamina nota ſ. vt ſupra diximꝰ, vt ſedis ſuæ cognoſcat imitationem. m Salue, ſalue, & vale ſ͂ʒ Varronē ī logiſtoricis ſynonyma ſunt. Vñ his & ī ſalutatione vtimur, & in execrationibꝰ, vt Terē. Valeāt q iter nos diſſidiū volūt. Vñ ēt hæc mortuis dicimꝰ, nō q eis optemꝰ ſalutē, in qbꝰ nulla ēē pōt, ſed vt ſignificemꝰ ſic nos digredi, vt oñdamꝰ eos nūq̄ in noſtrā cōionē eſſe venturos. n Iterū hic diſtinguēdū, Nā quo tēpore eū ſepeliit, dixit ſine dubio ſalue, & vale. o Recepti nequicq̄ cineres, cineres pro ipſo pr̄e poſuit, ac ſi diceret ſalue pr̄ de troia libertate, ſine cā pp qđ ſequit̃, Nō licuit fines italos, fataliaq́ arua. p Recepti iterum alii ad hiſtoriā referunt ſupradicta diſtinctione mutata, vt dicant, recepti iteꝝ cineres ſemel ex troia, ſemel a Diomede, q dicit̃ oſſa eius eruta cū palladio reddidiſſe. Nequicq̄ aūt ſecundum epicureos, qui dicunt omnia perire cum corpore. q Animæq́ vmbræq́ paternæ, vocatiuus pluralis eſt. Nam Plato & Ariſtoteles & oēs periti dicunt in homine quattuor eſſe animas. Vnā vitalē vt in vermibus, qui tm̄ mouent̃. Aliā ſenſualē, vt in mutis animalibus in qbus eſt ſenſus & timoris & gaudii. Tertiā intellectualem, vt in hominibus, qui & cogitare & iudicare pñt. Eſt ēt quarta infra omnes, quæ phyſice dr̃, vt eſt in herbis & arboribus, quæ ēt motu carentes, vitam tm̄ hn̄t. nam & naſcuntur & creſcunt & pereunt. his rebus colligitur hoīem harū oīum aīarum eſſe participē, Vnde Salu. Alteꝝ nobis cum diis, alteꝝ cum beluis cōe eſt. De vmbris aūt facilis eſt probatio, nā ſi quattuor ſunt aīæ ſequitur vt tot ſint vmbræ, vt ſiqs inter duas ſtet lucernas geminam vmbram creat, hoc autem de animis ēt Lucretius aſſerit, ſed nō tm̄ veritati ſtudet, quantum ſectę epicureæ. Alii iſta fugientes dicunt vmbræ genitiuū eſſe ſingularem, vt ſit cineres animæ & vmbræ paternæ, qđ non valde probandum eſt, nec enim vmbra & anima cineres habent.

DON ORE fa. in ſacris hoc ſignificat indicere ſilentium hic vero admonet vt lætis clamoribus fauorem accōmodent. Hoc hely. aceſtes & aſcanius, quia omni ætati cōgruebat iterum, nā primo ſalutauerat, cum ſepeliit. Sancte, vt ſignificet inter deos receptum, nam in ſecūdo lib. quia viuus erat, & ab eo minime diuelli volebat nō ſancte dixit, ſed care. Animæq́ vmbræq́, caſus genitiui eſt in ſingulari. Rurſus, quia inimicorum manibus fuerant effoſſi & iterum ſua opera cōditi, quod beneficium cum ſenſerit mortuus dixit nequicq̄, & bene dictum eſt ex perſona filii qui viuo q̄ mortuo beneficium preſtare maluiſſet. Non licu. propter qđ in tertio dixit heu tantis nequicq̄ erepte periclis.

CHR MAS EST & fœmina, plurimæq́ fœminæ vni mari circunſiſtunt quo remoto ſterileſcunt, In cypro q̄uis non matureſcat dulcis tamē eſt Aſſyria, & pars ſyluas palmarū cæduas

cæduas habet & ad lautiora vtitur, nouelli frnctus intus lignū nō hn̄t, vn̄ a ſpadonibus nomen ſumpſerunt, differūt colore vt fici cādidi, tn̄ gratiores. ¶ Cineres, hic mos apud romanos fuit, vt cadauera cōburerent, quā cōſuetudinem oſ̄dit in Miſeni funere. Fuit ēt & apud alios, nā cū Pli. ponat eſſe ſpēm lini quæ nō vratur addit regū funebres tunicas ex hoc lino corporis cineres a reliquo ſperare cinere. Non tn̄ apud oēs cōburebanſ. Neq; ſemp romæ cōbuſta ſunt, Ægyptii vero tanto artificio cadauera cōdiebāt, vt ne pili qdem inde defluerēt. Quapp multi ita ſuos domi hn̄t, vt multaꝝ ætatū ꝓgenitores ſuos cōſpicē poſſint q̄titate & habitu corpis ac forma & laniamētis itegris, ait Hero. & Diod. idē Diodo. refert quoſdā eſſe in æthiopia populos, q cadauera in flumē faciāt, id optimū ſepulchrū putātes; aut vitro circūlitos domi ſeruāt aliq fictilib⁹ cōdūt, ac infodiūt. Idē refert in balearib⁹ inſulis, cadauera in funere fuſtib⁹ cōſringi ſolere ac mox fictilib⁹ cōdita multo lapide obruere. Hero. ſcribit æthiopas quos a lōga vita macrobios appellāt cadauera deſiccare, deinde pingēdo ad priſtinā figurā reducere, deinde colūnis adnixos ad annū domi retinēt quo exacto magna pōpa p vrbē circūferunt. Naſamones mortuos ſedētes in ſepulchro collocant. Cauent ēt ne qs aliter q̄ ſedēs aīam emittat. Maſſagetæ eos q morbo pereūt, vt ipſos & dignos q a feris lanienſ obiiciūt. Capſireū q. lxx. annū exceſſerit in ſolitudine expoſūt, q ſi ab auibus lanieſ fœlix crediſ, ſi a feris aut canibus nequaq̄ ſi a nullo iſœlix. Quidā in india vulturibus mortuos exponūt. Aſſyrii in melle cōdūt & cæra obliniūt. Sabæi p ſtercore cadauera hn̄t, & i ſterqlinis ēt reges ſepeliūt. Magi nō humāt corpa, niſi antea a canib⁹ lanienſ, i hircāia plebs cōes alit cāes optiates domeſticos vt ab eis lanienſ. Plutonē aiūt pmū fūera iſtituiſſe.

Nec tecū Auſoniū quicūq̄ᵃ eſt q̄rer Thybrim
Dixerat hęc Adytis cū lubricusᵇ anguis ab imis
Septēᶜ ingens Gyrosᵈ ſeptena volumina traxit
Amplexus placideᵉ tumulum lapſuſq̄ p aras.
Cęruleęᶠ cui terga notę maculoſus & Auro
Sequamā incēdebat fulgor. ceu nubibus Arc⁹
Mille trahit varios aduerſo Sole colores.
Obſtupuit viſa Aeneas. ille agmineʰ longoᵍ
Tandem inter pateras & leuia pocula ſerpensⁱ
Libauitq̄ᵏ dapes rurſuſq̄ innoxius imo
Succeſſit tumulo & depaſtaˡ altaria liquit.
Hoc magis iceptos Genitori iſtaurat honores

SER

a ¶ QVicūq; eſt, tedio lōgæ nauigatiōis hoc dicit. b ¶ Lubric⁹ anguis labilis, al's locū dicit, vt Per lubrica ſurgens. c ¶ Septē igēs gyros, loci geniū p magnitudinē vult pbaſ. Nullus n. loc⁹ ſine genio eſt, q p anguē plerūq; oſ̄diſ Perſius, Pige duos angues, pueri ſacer ē loc⁹ extra me ite. Sane hunc locum de Homero ſumpſit, qui inducit græcos apud Aulidem omen futuri decennalis belli ex ſerpente collegiſſe, qui ēt matrem conſumpſit nouem pullis comeſis. ὡσ ἔφανη μεγα σῆμα δρακων ἐπὶ νῶτα δαφοινός. Ita ergo nūc ēt Æneæ omē ſui erroris oſ̄ditur ſeptē gyris. Nā ſeptim⁹ annus eſt ei finis erroris, & eſt optimū figmētū. Annus enim ſm ęgyptios indicabaſ ante inuētas litteras picto dracone caudā ſuā mordente, qa in ſe recurrit, ī ἱερογλυφα γραμματα vocantur. d ¶ Gyros, nomen legimus, verbum exinde non inuenimus. e ¶ Placide repens; quiete. f ¶ Cærulei cui terga notæ, cæruleæ notæ & fulgor auro variatus incēdebat, i. illuſtrabat. g ¶ Agmine longo. Tandem, poſt illos gyros tādē longo repere cœpit. h ¶ Agmine, idest impetu. i ¶ Serpens, participiū eſt non nomen, ac ſi diceret repens. k ¶ Libauitq; dapes, leuiter guſtauit epulas ſuppoſitas; q ſi liceniius dīr, q̄ ſi filicæniū ſupra ſilicē poſitæ q̄ pacetis ſacrificiis ſenibus dabanſ, vt ſe cito morituros cognoſcerēt. l ¶ Depaſta altaria, nō a ſe. Nā ſup ait. Libauitq; dapes. ſed ĕ dic tā diu māſit donec cūcta aris ſuppoſita flāma ɔſumeret.

DON

¶ AGMINE. dixit agmen quo nāliter impellitur ſerpens pulchritudo & innocētia ſerpentis rē cœleſtē & non noxiū animal ſignificat propter qd magis honores reſtaurauit.

CHR

¶ SEPTENA. non ſolum ſeptem, ſed quæ dum traheret ſemper eſſent ſeptem, nam retinet non ſolum numeralem ſignificationē ſed ēt propriam. ¶ Volumina, plicas. ¶ Notæ, q̄uis vt plurimum notā id dicamus, quo corpus animus ue aliqua labe polluitur, tn̄ ēt & ad honorē, pulchritudinēq; refertur, vt Oui. in faſtis, Quinq; numātina duxit ab vrbe notā: ſic in hoc loco dixit notas illa inter puncta cærulea, q̄ fuluū, aureumq; colorē variabant. ¶ Maculoſus fui. i. ille color fuluus vnde ſplēdor tanq̄ ex auro micabat diſtinctus maculis cęruleis ¶ Squamam, de ſquama & ſqualore dictum eſt in ſecundo.

Notæ

probat illud Senecæ Ipſam mulierem a maximo amore in maximum odium ferri. Con-cluditq; fuiſſe incundã hanc pugnã, qd probat cõplexione. Nam ſi ſuperaſſet ex pleſſet aī-mum ſuum cæde, quam ſitiebam, ſi ſuperata fuiſſet inuiniſſet mortem, quam etiam nunc ſibi decreuit, eſt autem irancis aliqua voluptas, cum narrant rem quam cupiunt eo ordi-ne, eoq; modo quo exequi voluiſſent. Sol factura imprecationem admittitur a diis exaudiri.

Accipite hęc meritũq;[a] malis & auertite numẽ
Et noſtras audite preces[b] ſi tangere portus
Infandum caput ac terris adnare[c] neceſſe eſt
Et ſi fata[d] Iouis poſcunt hic terminus[e] hęret
At bello audacis[f] Populi vexatus & armis
Finibus[g] extorris complexu auulſus[i] Iuli[i]
Auxilium imploret. videatq; indigna[h] ſuorum
Funera. nec cum ſe ſub leges pacis[i] iniquę
Tradiderit: regno aut optata luce fruatur.
Sed cadat[k] ante diẽ[l] mediaq; ĩhumatus arena.
Hęc p̃cor hãc vocẽ extremã cũ ſanguĩe[m] fũdo
Tũ vos[n] o Tirii ſtirpẽ & genus omne futurũ
Exercete[o] odiis cineriq; hęc mittite noſtro
Mũera. nullus amor p̃p̃lis nec fœdera[p] ſunto.
Exoriare[q] aliquis noſtris ex oſſibus[r] vltor
Qui face dardanios ferroq; ſequare colonos
Nunc olim quocunq; dabũt ſe tempore vires

SER a ℂ MERItumq; malis auertite numẽ, qd mali merẽtur. b ℂ Audite p̃ces, imprecatiões diẽ, nã nõ ſũt p̃ces vt paulopoſt im-p̃cor arma armis pugnẽt. c ℂ Adnare, vt in p̃rio, Huc pauci vſis, adna-uim[9] oris. i. p tẽpeſtatẽ venimus & bono colore futura p̃dicit. d ℂ Fata iouis, p̃cipiũ eſt nõ nomẽ a fando. e ℂ Terminus hæret, ſiq; hoc ẽ, mutabile. f ℂ Audacis p̃p̃li, rutulo℞ ſicut ſp idueũt vt audaces. g ℂ Finibus extorris, extra ſuas terras remotus. & ſignat q̃n Euandri & Tarchontis. petiuit auxiliũ. h ℂ Indigna ſuo℞ funera, Pallantis dicit & cætero℞. i ℂ Pacis iniquæ, vt ſupra diximus pp p̃ditã linguã habitũ nomẽ, quæ ſolet victor ĩponere, ſicut poſtulat Iuno. K ℂ Sed cadat ante diẽ, Cato dicit iuxta laurolauinũ quõ Æneæ ſocii prędas agerent, bellũ cõmiſſum in quo Latinus occiſus eſt fugit Turnus, & Mezẽtii auxilio cõparato victus q̃dem eſt ab Ænea, q tñ in ipſo p̃lio nõ cõparuit. Aſcanius poſtea Mezentiũ interemit alii dñt q victor Æneas quũ ſacrificaret ſup numicũ fluuiũ lapſus, & eius nec cadauer inuẽtũ eſt. vñ dicit; Mediaq; ĩhumatus arena poſtea dictus eſt inter diuos receptus, quẽ Iouẽ indigetẽ dixere. l ℂ Añ diẽ, añ fati neceſſitatẽ. & bene qd paſſura eſt optat Æneæ, vt Sed miſera añ diẽ. m ℂ Cum ſanguine fundo, quaſi ĩprecationes ipſas ſuo cõſecraret cruore. n ℂ Tũ vos o tyrii, non ſunt mandata, ſed ĩprecationes, vt diſſentiãt omnibus rebus, ſicut & factũ eſt, nã ſi mandata ſunt, qũo genus futurũ: o ℂ Exercete odiis i. fatigate. p ℂ Nec fœdera ſunto, qa ſupra ſũt tertio. ſunto aũt ſint, & ſit p̃pter metrũ addita o tertiæ p̃ſonæ nũeri pluralis modi indicatiui, vt amãto, ducẽto, legũto, audiũto, nutriunto, Vrbanus dicit verbo eã iuris vſaꝫ pp odia hæreditaria. q ℂ Exoriare, exoriaſ, & oſtendit Hãnibalẽ. r ℂ Ex oſſibus, ſm Anaxagorã q homœomeriam dicit. i. oĩuꝫ mẽbro℞ ſimilitudinẽ eſſe ĩ reb9 creãdis ergo ſicut ex oſſib9 ſic ex ſãguĩe & medullis, nã oĩa pro p̃te ſuĩ trãſeũt in p̃creationeꝫ Lucretius, Nũc ad anaxagoræ veniamus homœomeriam.

ℂ EXERCETE odiis, qd ſcm̃ ẽ trib9 bellis pũicis. ℂ Exoriare aliqs, aliqd d Hãnibile volũt ĩtelligẽ. ℂ Sed, meli9 eſt vt ſit hoc p̃turbate p̃ſonæ q̃ neſciat ſe ĩpoſſibilia poſtulare, qd ſequẽtia ĩdicãt cũ poſtulet, & littora & vndas iter ſe diſcõdaſ. DON

ℂ SI NEceſſe ẽ: Q d minime vellẽ. ℂ Finibus extorris, morĩeti nõ ĩmerito, vt oñdit Cice. dãt diuinationẽ. ℂ Optata luce. i. vita. ℂ Fruaſ, infœliciſſimũ ẽ m̃ltos labores tuliſſe, multaq; adiſſe p̃icula, vt aliq̃d aſſequamur, quo acq̃ſito morte intercepti frui nõ poſſum9 vt fruſtra oĩa illa dura atq; aſpa p̃peſſi videamur. ℂ Ante diẽ. q d. Cũ vita adhuc durare poſſet. Lõgo ãt ordie, narrat hoc tãq̃ ſi illa impare poſſit. Nã h dicẽs vẽ aliq̃ mõ ſaturare ĩrã & explẽ aĩuꝫ. ℂ Mediaq; ĩhumat harena cæte℞ hoc ex hiſtoria ẽ. Nã æneas cũ rutulis & cũ mezẽtio pugnãs ſupueniẽte nocte nuſq̃ apparuit, alii putãt ĩ deos relatũ, alii ſubmerſũ in numico fluuio, & iõ tẽplũ, illi dicatũ ẽ cũ hoc titulo p̃ris diui terreſtris, q fluuii numici aq̃s gubernat, ait Dionyſi9, Optat aũt & vitã breuẽ & mortẽ ĩhonoratã ℂ O tyrii, apoſtrophe ad habẽtes, vt ingẽs aĩ affect9 demõſtreſ. ℂ Exercete. q. d. p̃ſeuerate in odiis. Nam exercere nõ eſt ſemẽ infeſtare, ſed diuturno tpe in laborib9 defatigare. ℂ Exoriare, p hos aliquot verſus quanto odio feratur oſtẽdit. CHR

ℂ FLVCTIBVS

Littora littoribus contraria fluctibus[a] vndas
Imp̄cor. Arma Armis pugnēt[b] ipſiq; Nepotes.
Hęc ait & partes animum verſabat in omnes
Inuiſam quęrens ꝗ primum abrumpere lucē.
Tum breuiter[c] Barcen nutricem affata Sichei.
Nanq; ſuam Patria antiqua cinis ater habebat.
Annam Cara mihi nutrix huc ſiſte[d] Sororem
Dic corpus properet fluuiali ſpargere[e] lympha
Et pecudes ſecum & monſtrata piacula[f] ducat.
Sic veniat[g] tuq; ipſa pia tege[h] tempora vitta.
Sacra Ioui[i] ſtygio quę rite[k] incepta paraui
Perficere eſt animus finemq; imponere curis[l],
Dardaniiq;[m] rogum capitis permittere flāmę.
Sic ait. illa gradum ſtudio[n] celerabat anili.
At trepida[o] & cœptis[p] in manibus effera Dido
Sanguineā voluēs aciem maculiſq; trementes
Interfuſa Genas & Pallida[q] morte futura
Interiora domus irrumpit limina & altos
Cōſcendit furibunda[r] rogos enſemq; recludit
Dardanium non hos[s] quęſitū munus in vſus.

SER a ℂ FLVCTIBVS vndas Imp̄cor, pp illud qd in fœderib⁹ ſancitū eſt, vt corſica media eſſet īter romanos & carthaginēſes. b ℉ Pugnēt ipſiq; nepotes, pōt & ad ciuile bellū referri. c ℉ Tū breuiter, feſtinatione mortis. ſimul nectit cauſas morap & ipſi & ſorori. d ℉ Huc ſiſte, huc aduc vt Et gregē ſiſtit ad arā. hinc & ſiſtaſ dicimus. i. adducatur. nam ſtare aliud eſt nec aſr poſſum⁹ dicere ꝗ ſta hic, & ſiſte huc. Fallit. n. plerunq; verbi ſiſitudo, qa dicimus ſto & ſiſto, quum diuerſa ſignificēt pro eodē. e ℉ Spargere lympha, ſacrificātes diis īferis aſpgebanſ, vt Spargēs rore leui & ramo fœlicis oliuæ, ſupis abluebanſ, vt Donec me flumine viuo Ablue ro. mō autē inferis ſacrificabat, vt ſacra Ioui ſtygio. f ℉ Piacula, purgationes, alias ſūt ſacrilegia. g ℉ Sic veniat, ne p̄mitteret aut p̄cederet. h ℉ Tege corona, vt & ipſa tardaret. i ℉ Ioui ſtygio, hoc eſt Plutoni. Et ſciendu; ſtoicos dicere vnum eſſe deū cui noīa variātur pro actibus & officiis, vñ ēt duplicis ſex⁹ numina eē dīr, vt quum in actu ſunt mares ſint. Fœminæ quū patiēdi hñt naturā. vñ eſt in Georgicop ſecūdo. Cōiugis in gremiū lætę deſcēdit ab actibus aūt vocanſ, vt Iuppiter iuuās pr̄, Mercurius q̄ p̄eſt mercibus, Liber a libertate ſic ergo modo Ioue ſtygiū dicit inferis ſacrificatura, vt Iunoni infernæ dictus ſacer. hinc eſt Iouis oratio, Cælicolæ mea membra dei quos noſtra poteſtas Officiis diuiſa facit. K ℉ Quæ rite incepta paraui, ordo eſt, incepta quæ paraui, aīus eſt rite perficere. l ℉ Curis, amoribus. m ℉ Dardaniiq; rogū capitis, in quo eius imago fuerat. n ℉ Studio anili, aut pro ętatis poſſibilitate, aut pro induſtria, qua vtunſ aniculæ. o ℉ At trepida, feſtina, nam moritura nil timebat. p ℉ Cœptis effera, furiata ſæuis cogitationibus. q ℉ Pallida mor:e. ſ. aut pallidior ꝗ ſolent eſſe homines poſt mortem, aut pallida omine mortis futuræ. r ℉ Furibūda, Furenti ſimilis. ſ ℉ Nō hos q̄ſitū mun⁹ in vſus, quem Æneas nō ad hūc vſum reliquerat, vt ſupra diximus ſm Home. vertiſ munus in p̄nitiē. tale eſt ī buc. Hos illi (qñ ñ bñ v̄tat) mittimus hædos.

DON ℂ PVGNENT ipſiq; nepotes, ſ dixi poſe, nam & furētes q̄nq; qd rectum eſt ſentiunt. ℉ Tū br̄, nā hoc coueniebat q̄q; p̄mū mori cupēt. ℉ Huc ſiſte, huc in ſtāter aduc. ℉ Cara, blādiſ vt imperet p blādimēta, qd illa pp igraueſcētē ætatē poterat recuſaſ. Elegit pſonā ꝗ tarde pgeret, & cū morā remearet, vt ſibi longiuſculum ad morte; patrandā ſpacium daretur, & propter hoc dixit ſiſte, & nō mitte. ℉ Dic c. & hoc ad morā innectandā pertinet. ℉ Et. p. & hoc ſimilitnr.

CHR ℂ IN OMNES .p. eodem. n. tempore cūcta aīo cōplectebaſ, Ex qbus in eandem ſnīam trahebaſ, vt ꝗ primum moreretur. Nihil. n. re amata carituræ, qd dignum vita videreſ occurrebat. ℉ Nutricē ſichei, hac vtitur miniſtra, vt per illam magis recordetur priſtini mariti, Atq; inde magis ex animo pellatur æneas. ℉ Properet, non quia illā cuperet p̄perare, ſed vt magis diſſimilet conſilium mortis. Ergo quāuis imperet feſtinationem, tamen multa adnectir, quibus morari illā cogat. ℉ Finemq; imponere curis, ex his verbis ſimulat conſilium vitæ ℉ Effera, ponit ante oculos quomodo affecti ſint qui ſibi mortē iam decreuerint. ℉ Sāguineam nam furore accenſæ oculi ex furore veluti ſanguinei rubebant, nam ex vehementi furoris impetu ſanguis ad exteriora pellitur, & ſpiritus veluti ardentis in oculis apparent, & tamen genæ. i. palpebræ & oculorum ſinus alternātibus furore ſimul & timore mortis maculis inficiuntur. Nam & ſi mortem ex impetu appetamus, tamen natura ab ea abhorret.

Hic poſtquã Iliacas veſtes notumq; cubile
Cõſpexit paulum lachrymis & mente[a] morata
Incubuitq; toro dixitq; nouiſſima verba.
Dulces exuuię dum Fata Deuſq;[b] ſinebant
Accipite hanc animã meq; his exoluite curis.
Vixi[c] & quẽ[d] dederat curſum Fortuna peregi.
Et nunc magna mei ſub terras[e] ibit imago.
Vrbem[f] pręclaram ſtatui. mea mœnia[g] vidi.
Vlta[h] virum pœnas inimico a Fratre recepi.
Fœlix heu nimium fœlix ſi littora tantum
Nunquã Dardanię tetigiſſent noſtra Carinę
Dixit. & os impreſſa[i] toro moriemur inultę:

SER a ℂET MENte, cõſilio. b ⸢Deuſq; ſinebãt, aut Iupiter qui Æneã abſcedere cõpulit aut amor, aut neceſſitas fati. c ⸢Vixi, excuſat vitæ abruptionẽ, qa dicit Plato magna pœna affici aias eo#, qui vitã ante tps relinquunt. d ⸢Et quem dederat curſum fortuna peregi, nõ nã nec fatũ. Trib⁹.n. humana vita cõtinet, nã cui vltra cẽtũ & vigiti ſolſtitiales annos cõceſſum nõ ẽ, fato cui nonaginta anni, hoc eſt tres Saturni curſus exitiũ creant, niſi forte alia# ſtella# benignitas ẽt tertium ei⁹ ſupet curſum. Fortuna .i. caſu q ad oĩa ptinet, q̃ extrinſecus ſũt, vt ad ruinã, incẽdia naufragia, venena, bñ ḡ dixit fortũa. ſic Cice. ĩ philippicis, Mľta mihi ĩminẽ videbant̃ p̃ter nãs, p̃terq; fatũ .i. gladii Antonii ex caſu. e ⸢Sub terras ibit imago, bñ imaginẽ dixit. valde .n. q̃rit̃ apud phos qd illud ſit, qđ iferos petat. Nã trib⁹ cõſtam⁹, aia q̃ ſupna ẽ, & originẽ ſuã petit, corpore qđ i terrã deficit, vmbra quã Lucretius ſic diffiniit, Supra ſpoliat⁹ lumine aer. ergo vmbra ſi ex corpe creat̃, ſine dubio petit cũ eo. nec eſt qcq̃ reliquũ ex hoĩe qđ iferos petat, ſed dephenderũt eẽ quoddã ſimulacrũ, qđ ad noſtri corpis effigiẽ fictũ iferos petat, & eſt ſpẽs corporea q̃ nõ põt tãgi, ſicut vẽtus. hinc in. vi. Corpora viua nefas ſtygia vectare carina. hanc aũt rem ẽt Hom̃. requirit ſimulacro Herculis apud iferos viſo. & ſciendũ ſimulacra eẽ, hæc ẽt eo# qui p apotheoſin dii facti ſunt. vñ aut viſi eẽ apud inferos, aut illuc deſcẽdiſſe dñr. Hora. de Libero, Te vidit iſons cerberus aureo curru deco#. Sciẽdũ tñ abuti poetas, & cõfuſe, Vel ſimulacrũ vel vmbrã dicere. f ⸢Vrbem p̃clarã nõ eſt cõtrariũ illi loco. Pendẽt opera interrupta, nã licet paululum aliqd ſupereſſet, quãtum ad ipſam pertinet fecerat, vt Vrbemq; paratam itẽ paulopoſt, Vrbẽq; tuã, & re vera ciuitati qd ſupereſt factis muris, tẽplo, portu, & theatro: g ⸢Mea mœnia vidi, a me fcã, & pertinet ad effectũ, vt quam veſtrę fecere manus. h ⸢Vlta virũ, puniendo eius interfectorem, nam ideo addidit, Pœnas inimico a fratre recepi, & re vera nulla auaro maior eſt pœna, q̃ amittere pecuniã, pp quam cõmiſerat ſcelus. bñ aũt recepi q̃ſi debitas. ergo hoc dicit feci iſtud & illud, fœlix nimi# fuiſſem, ſi tñ æneas carthaginẽ nõ veniſſet. Alii hæc q̃ſi p iterrogationẽ accipi volũt, vt nil dicat eẽ pfectũ nũqd vrbẽ ſtatui: nunqd vlta ſum vi#? nũquid a fře pœnas recepi. fœlix tñ fuiſſe#, ſi vľ hoc tñ ptigeret, vt carthaginẽ nõ veniſſet æneas, & hãc varietatẽ gignit hic ſmo tñ, nã vtrũq; admittit, tñ melior ẽ ſẽſus ſupior. quẽ nõnulli ſic exponũt pp pẽdẽt opa interrupta, vt ſit ordo, Vrbẽ p̃clarã, & mea mœnia vidi ſtatui, hoc ẽ cũ ſtatuerent̃ ſtatui .n. ifinitiuus a paſſiuo ſtatuor Fœlix, heu nimiũ fœlix, ſi littora tñ Nũq; Dardaniæ tetigiſſent nr̃a Carinæ. a Catullo accepit q dicit Iupiter oĩpotẽs vtinã nec tpe p̃. Gnoſſia Cecropię tetigiſſent littora puppes, h̃ ẽ quũ ſtatueret̃. i ⸢Os ipſſa toro, applicito ore ad lectulũ, aut q̃ſi amatrix, vt Stratiſq; relictis Incubat, aut q̃ſi pitura iſenſibili rei dat ſenſu̇, et ſic ad lectulũ loqt̃, vt ad haſtã turn⁹. Te turni nũc dextra gerit. & Mezẽti⁹ ad equũ, Rhebe diu, res ſi q̃ diu mortalib⁹ vlla ẽ, Vixim⁹.

DON ℂMORIEMVR, in plurali dixit, vel quia ſic ſæpe vſurpamus, vt de vno dicamus nos vel quia & reliquiæ erant periturae.

CHR ℂHIC poſtq̃, qm̃ alternatim ĩ ea æſtuabãt mõ odiũ mõ amor, cũ reliqas, videret non potuit non detineri aliquãtulũ. ⸢Dulces ex. exuuias dicim⁹ q̃s hoſtẽ exuuim⁹, ergo nec olĩ exuuias nec nunc dulce, ſed o reliqæ quæ fuiſtis dulces, nũc eſtis exuuiæ. Sic & in Buc. Hos olim exuuias mihi pfidus ille reliqt. Vel ſimpľr dulces exuuias, qa hoc odiũ nõ excluſerat oĩo amorẽ. Nec pt auditor huiuſcemodi apoſtraphen ſine ſũma cõmiſeratiõe audire. Nã citat̃ inde maxima p̃ſertim ſi ſit ad mutuã rẽ. ⸢Dum. f. d. q. ſ. ex amore ita videt̃ aliquo modo excuſare æneã & rem in fata & deum reiicere. ⸢Accipite. h. a. q. d. Si morte tãtis curis ſoluor, cupio mortua vobiſcu# eẽ. ⸢Vixi, honeſta locutio, vt quos periſſe ſignificare volumus dicamus, vixerũt. Sic Cice. de iis de quibus ſuppliciũ iam ſumpſerat dixit Vixerunt

dixit vixerunt.¶ Peregi penitus abſolui atq; expleui. Per.n.in cõpoſitione aliqñ vim retiet, vñ dicimus totũ pcurrere cãpũ.i.currere p totũ cãpũ. Aliqñ ſignat actus ,pfectionẽ hinc Cice.qm̃ hæc nos nõ ſolũ fere,ſed ẽt pferre decreuimus.¶ Magna imago, dixit magna q̃ſi dolẽs tãtã fœminã ſic pire.ſ.ſine vlla vltione,vñ eſt moriemur'iultæ,& oñdit q ẽt in extremo tpis puncto alternatim mõ huc mõ illuc fluctuans mouebaſ aĩus & ppea dixit ſic: q̃ſi non placeret, Deinde affirmauit cũ dixit ſic.¶ Nunq; dardaniæ, ſic Vari⁹ poeta iuppiter oĩpotẽs vtinã nõ tpe prio Gnoſia cecropiæ tetigiſſent littore puppes.¶ Moriemur inultæ nõ potuit excellẽti⁹ ſcribeř poeta æſtuationẽ illã aĩ mõ ĩ amorẽ mõ ĩ odiũ ĩſurgẽtis. Nã q̃ paulo añ dixerat ex nimio amore, Accipite hãc aĩaꝫ nũc ex odio cõq̃riſ, q moriaſ añquã illũ vlta ſit.

Sed moriamur ait ſic[a]: ſic iuuat ire ſub vmbras.
Hauriat hunc[b] oculis ignem crudelis ab alto
Dardanus & noſtrę ſecum ferat omnia mortis
Dixerat atq; illam media inter[c] talia ferro
Collapſam aſpiciunt comites enſemq; cruore
Spumantẽ ſparſaſq;[d] manus. it clamor ad alta
Atria concuſſam bacchatur Fama per vrbem.
Lamentis gemituq; & fœmineo[e] vlulatu
Tecta fremũt reſõat magnis plãgorib⁹ Aether
Non aliter quã ſi ĩmiſſis ruat hoſtibus omnis
Carthago aut antiqua[f] Tyros. flãmęq; furẽtes
Culmina perq; Hoĩum voluanſ. pq; Deorũ.
Audiit[g] exanimis trepidoq; exterrita curſu
Vnguib⁹ ora Soror[h] fœdãs & pectora pugnis
Per medios ruit ac morientẽ nomine[i] clamat.
Hoc illud Germana fuit?me fraude petebas.
Hoc rogus[k] iſte mihi hoc Ignes aręq; parabãt.

SER a ¶ SIC: Sic, q̃ſi iterrogatio & rñſio. & placet ſic in ultam mori? & h loco intelligimus eãm ſe pcuſſiſſe, vnde alii dicũt eſſe verba furentis. b ¶ Hauriat hunc o.i. aut videat oĩa tẽpeſtatis futuræ aut certe ſatiſfaciat ſuæ crudelitati, c ¶ Inter talia, per talia, vt Hũc iter fluuio thyberinus amœno. d ¶ Sparſaſq; manus, aut perfuſas ſangie aut morte reſolutas. e ¶ Fœmineo vlulatu, pprio fœminarum Hora. Et illa nõ virilis eiulatio f ¶ Aut antiqua tyros. vel nobilẽ dicit, vel illud oñdit, qa carthago añ byrſa poſt tyros dicta eſt poſt carthago a cartha oppido vñ fuit Dido inter tyron & berithũ. g ¶ Audiit exãimis, terita, nã vt ſupra diximus exanimus mortuus ſignificat. h ¶ Ora ſoror fœdans cruẽtãs, ſanguine. i ¶ Nomine clamat, vt Didonẽ vocat, vt ſupra diximus pœnoꝝ lingua viraginem, nã Eliſa dicta eſt, ſed virago eſt appellata, quom ſe in ignem præcipitauit, aut nomine clamat, nominat eã, ſicut Homerus dixit ἔκτ' ὀνομάζω, aut certe vero nomine, vt ſolent dolentes vt Hunc ego te euryale aſpicio, & mater cyrene, mater hic tibi ait & te crudelem nomine dicit. & multi quærũt quo modo procedit hoc, quõ eius nomẽ nuſquam ſequatur. ſed tractum eſt a iure vbi dicitur nil intereſſe vtrum quis vnũ filiũ hãbẽs dicat fili hæres eſto, an titi hæres eſto. ergo dicẽdo, hoc illud germana fuit, quaſi nomẽ dixit. Sane ſciẽdũ bene euꝫ perturbate integrum non dediſſe ſermonẽ. k ¶ Hoc rogus iſte, mihi, alludit ad hiſtoriã.

DON ¶ HAVriat, ps vltionis erit, ſi hoſtis abiens rogi flammas aſpiciat & triſtis oĩbus nauiget. ¶ Atq; illã, oñdit celeritatẽ ĩ Didõe, vt nemo ictũ viderit, ſed illam cadentẽ aſpexerunt. ¶ Nomine atq non dixit dido ſed germana, Sed duplex ẽ nobis nomen. Alteꝝ naturæ & ſanguinis quo cõiunctæ pſonæ appellant. vt mater, pr̃, frater, ſoror, et ſimilia Alterũ qd ĩponiſ ab extraneis. Ergo ſoror ſororem noĩe ſanguinis appellatur debuit. Vnde dixit germana.

CHR ¶ MEDIA inter talia, Apronianus legit mediam nam qui ſe tranſfodit medius videtur eſſe Gladii ſic ſyllius Concidit exacti medi⁹ per viſcera telli. ¶ Collapſam aſpiciunt, ita callide rem peregit, vt non animaduertere illæ potuerint eam collabentem dum enſi incumberet, ſed viderunt iam prolapſam. ¶ Cõcuſſam bacchatur fama per vrbem Fama ſtatim per vrbem ſparſa tam ſubito dolore vniuerſa vrbs concuſſa eſt furentibus omnibus præ dolore ¶ It clamor, facit rem veriſimilem ex eo quod ſolet fieri ¶ Non aliter, pathos a maiori. Dicit enim non minorem fuiſſe luctum, vt morte vnius quã ſi tota vrbs periſſet. ¶ Hoc illud. h.ſ. quod te interficeres. ¶ illud quod ſacra ſimulares, ergo illud fuit h, ideſt ea idcirco ſimulaſti, vt mortem tibi cõſcires Ergo petebas me fraude, ideſt fraudulenter egiſti mecum, nam petere ex ſe hic ſignificat, vt Reginam petit: hic oſculis, hic pectore toto hæret. Repetitio autem vehementiam orationi præbet,

ac deniq̨ ſibi commiſerationem citat quod per errorem dum ſacra ſe ſorori parare credit mortem illi parauit

Quid primū[a] deſerta q̃rar: comitē ne[b] ſororem
Spreuiſti moriens: eadem me ad fata vocaſſes.
Idē ambas ferro dolor atq̨ eadē hora tuliſſet.
His etiam ſtruxi[c] manibus patrioſq̨[d] vocaui
Voce deos. ſic te vt poſita[e] crudelis abeſſem.
Extinſti te meq̨ ſoror. Populumq̨, Patreſq̨
Sidonios vrbemq̨ tuā date[f] vulnera lymphis
Abluam & extremus ſi quis ſuper halitus errat
Ore legam[g]. ſic fata gradus[h] euaſerat altos.
Semiāimēq̨ ſinu germanā amplexa fouebat
Cū gemitu atq̨ atros ſiccabat veſte cruores[i].
Illa graues oculos conata attollere rurſus
Deficit. infixum ſtridet ſub pectore[k] vulnus.
Ter ſeſe attollens cubitoq̨ inixa leuauit
Ter reuoluta[l] toro eſt oculiſq̨ errantibus alto
Quęſiuit cœlo lucem ingemuitq̨[m] reperta.
Tū Iuno[n] Omnipotēs lōgū miſerata dolorē
Difficileſq̨[o] obitus Irim[p] demiſit Olympo
Quę luctātē aīam nexoſq̨ reſolueret artus.
Nam quia nec fato merita nec morte peribat
Sed miſera[q] ante diem ſubitoq̨ accenſa furore

SER a ℭ QVID primū deſerta querar: cōqueſtio cur relicta ſit, nec ad par exitium conuocata. b ℭ Comitē ne ſororem ſpreuiſti: deeſt illud ne qđ ſpreuiſti comitē ſororē & ſemiplene loqtur, qđ afflictis cōuenit. c ℭ Struxi manibus ſubaudi rogos. d ℭ Patrios deos. ſaturnū & Iunonē. e ℭ Poſita, examinata. Statius, Poſituſq̨ beata morte pater. f ℭ Date aut aquā, aut date.i. permittite lauare autē cadauera ſatis proximis cōcedebatur, vnde queritur mr̄ Euryali, Nec vulnera laui veſte tegēs. g ℭ Ore legā. ſic Cicero in verrinis, Vt extremū filioꝝ ſpm̄ ore excipe licēt. h ℭ Gradus euaſerat altos, aſcēderat rogi.ſ.q rogi ꝓ q̄litate fortunaꝝ fiebāt, vñ in ſexto, Cœloq̨ educere certāt. i ℭ Cruores vſurpatū contra artē nā nec ſanguies dicim⁹ nūero plurali, nec cruores. ſiccabat āt exprimebat. K ℭ Sub pectore, nūc ꝑ trāſitū dicit vulneris locum. l ℭ Ter reuoluta toro, aut ſępi⁹ aut ꝑmāteuſis eſt ꝑ bella carthaginis, nā tria cū romanis fuere bella punica. m ℭ Ingemuitq̨ repta, at q ſupra ait, Inuiſam q̄rēs q̄ primū abrūpere lucē: ſed oñdit moriētes ſua iprobare deſideria, vt i ſexto, Quā vellēt ęthere in alto Nūc & pauperiē & duros ꝑferre labores. n ℭ Tū Iuno oīpotēs, aut ꝓnuba, aut iferna. o ℭ Difficileſq̨ obit⁹, qa ſuperat vita ei, q̄ caſu non aut fato, aut fortuna moriebaſ, vt Nam qa nec fato merita, nec morte peribat, ideſt naturali. p ℭ Irim demittit olympo, vt & ſupra diximus traxit hoc de alceſte Euripidis, q inducit Mercurium ei comam ſecantem, qa fato peribat mariti. Sane ſciendum hoc ideo nunc fieri quia certis cōſecrationib⁹ ſolebāt homines facere, vt muniti eēnt aduerſus fortunæ impetus, nec poterāt mori niſi exauctorati & abſoluti illa cōſecratiōe. Vñ circa Didonē iſta ſeruāſ. q ℭ Sꝫ miſera aūt diē nō eſt ꝯriū qđ dicit i decio. Stat ſua q̨ dies, naꝫ vt ſupra dixim⁹ ſm ſectas loqtur, & h̄ ſm alios, illā ſm alios dictū ē epicureos.ſ. vt inferi⁹ in. x. dictū eſt q̄q̄ grāmaticæ reſpōſioni poſſit ſufficere, Oīa vincit amor & nos cedamus amori.

CHR ℭ COMItē ne, quā īfelix ſit oñdit, cuꝫ ꝓ bñficio habitura fuiſſet, ſi comitē ſe ad mortē vocaſſet. ℭ Extinſti, durū eſt incidere in calamitatē, ſed durius in eam qua oīa ſua ꝑdiderit; duriſſimū aūt cū id ſit ſua ſtultitia contractū. Quid aūt erit ſi illud annixe cōficere tentauerit, tanq̄ ſi ſummopere profuturꝰ fuerit. Deinde vniuerſa illa ſedula executio officii q̄ aquā ad abluendū petiuerit, Q đ extremū ſpm̄ ore legere tentauerit. Q đ celerrime aſcēdēs germanam amplexa ſit, & q̄ Dido eā aſpicere conata ſit, & q̄ pœnitētiæ ſigna tribuerit qđ mortē ſibi cōſciſſet cōmiſerationē ſummā excitāt. ℭ Ore legam. Nā ꝓpinquoꝝ erat hoc offm̄, ſic Cice. de ꝑtura vrba Ait n. vt extremū filioꝝ ſpm̄ ore excipere liceret. ℭ Irim demiſit. o. q̄uis Cornutus dicat q̄ more poetico ſicut de ramo aureo hoc ſinxit poeta, Tamē de Alceſte euripidis tragœdia traxit. Alceſtę. n. Pelei Iaſonis patrui filia adameti regi theſſalo nupſit, & cū adameto eſſet moriēdū adeo illa virū dilexit, vt pro illo mortē ſubire voluerit in hac tragœdia inducit Euripides orcū gladiū geſtātē, quo crinē incidat alceſtæ ergo quēadmodū cū illi de vita ſupeſſet, & tñ pro viro obire eligeret. Finxit opus eſſe euripides, Vt crinis ſecareſ, ſic cū didoni ſupeſſet de vita, & tñ ꝓ viro eligeret mori vt amoris vitaret dolores idē Virg. fingere placuit. Alceſ

ℭ FLAVVM

Nondũ illi flauum[a] Proſerpina vertice crinẽ
Abſtulerat ſtygioq; caput damnauerat[b] Orco
Ergo Iris[c] croceis per cœlum roſida pennis
Mille trahens varios aduerſo Sole[d] colores
Deuoluat. & ſupra caput aſtitit. hũc ego Diti
Sacrum iuſſa fero teq; iſto corpore[e] ſoluo.
Sic ait & dextra crinem ſecat omnis[f] & vna
Dilapſus[g] calor atq; in Ventos[h] Vita receſſit.

SER a ¶ FLAVVM crimen, matronis nunq̃ flaua coma dabatur, ſed nigra, vnde Iuue. Et nigro flauum crimen abſcódente galero. huic ergo dat, quaſi turpi. ¶ Caput damnauerat, nec etiam mori deſtinauerat. c ¶ Iris roſida, quia cũ nubibus eſt, quæ non carẽt rore. d ¶ Aduerſo ſole bene rem naturalem expreſſit Iris enim niſi regióe ſolis non ſit, cui. varios colores illa dat res, qa aqua tenuis, aer lucidus, & nubes caligátes irradiatæ varios creant colores. e ¶ Corpore ſoluo, quia ait ſupra, Nexoſq; reſoluerat artus. f ¶ Ois & vna, vno impetu effuſa ẽ vita, hoc eſt anima. g ¶ Dilapſus calor, ſm eos qui dicunt animam calorem eſſe, qua recedente corpus friget, vt Corpuſq; lauãt frigentis & vngunt. h ¶ In ventos vita receſſit, anima vt in ſexto. Quæq̃ ſibi tenuis naſcentem accerſere vitas & dicendo in ventos, aut eos ſequitur, qui animam aerem dicunt, hoc ẽ in materiam ſuam redit, aut certe eos q dicũt animã perire cum corpore, vt intelligamus euanuit in ventos receſſit, vt in nono, Sed auræ omnia diſcerpunt, ideſt euaneſcunt.

DON ¶ SOLVO. omnia quibus vita conſtat ſibi inuicem nexa ſunt, ſed cum reſoluta fuerint atq; a ſeſe receſſerint, tũc mors ſequitur. Nec fato nec more merita, Non ſm inſtitutũ naturæ, qđ fatis attribuitur. Difficilis.n. mors ẽ cum non conſenſu naturæ ſpiritus redditur, ſed vi extorquetur. ¶ Ante diem, ante tẽpus quod natura potuit afferre.

CHR ¶ CROCEIS. p. alatam deam hanc fingũt & filiam thaumantis ex ponto & terra geniti & ex vxore Electra occeani, ꝙ filia iccirco Fingunt ꝙ illam homines admirant' nam θαυμαζω admiror ſignificat eſt filia electræ oceani, qm̃ ex humore naſcitur. Verum philoſophos hac de re audiam'. li. n. aiunt irim eſſe impreſſionem generatam ex nube cõcaua ſimul & roſida ad pluuiam ꝑparatã ſtillicidiis infinitis tanq̃ in ſpeculo relucentẽ, habentemq; figuram argualem & colores varios a radiis ſolis ſiue lunæ generatam. Sed Ariſt. ait. Nõ generari a luna niſi bis in quinquaginta annis. Erit ergo iris nubes aquoſa per omnes ſui partes a radiis penetrata, Forma eſt arculis, & duobus capitibus terræ affixis in figuram circuli ad cœlũ eleuatur Colores trahit vt placet nonnullis ex quatuor elementis, Ex igne enim rubeus eſt in ſummo ex terra viridis in infimo. Ex aere lacteus, ex aqua cœruleus. Sed Ariſt. in meteoris ait, ꝙ color rubeus vel vinoſus fit ex radio tangente ſuperficiem rotunditatis nubis, poſt quem ſequitur color mixtus ex albo cœrulo ſecundum qualitatem dominantẽ in medio nubis, tamen apparet in vno color viridis vbi vapor magis eſt terreſtris, & hi colores ſunt aliis prĩcipaliores, qa multos habẽt colores. quos pictor nullus exprimeret. Eſt igitur eodem Ariſt. auctore iris repercuſſio radii redũdantis ad vaporem ſibi oppoſitæ nubis ſicut ſplendor in aqua reſulgens in pariete refulget rediens ad ipſum Sua interpoſitione feruorem ſolis temperat Reſolutione in pluuias inferiora fœcundat. Specie ſua ſuperiora pulchra reddit. Dominum humiditatis in aere eſſe oſtendit, vnde infra quadraginta annos a mundi fine non apparebit, quod elementorum deſiccationẽ indicabit pacem inter deum & mundum denunciat Semper ex oppoſito ſolis eſt, Ergo nunq̃ apparet in meridie, quia ſol nunq̃ eſt in ſeptentrione. Pli. tamen ait ꝙ poſt Autũni æquinoctiũ appareat quacunq; hora, nec vnquam plures ſimul q̃ duo. ¶ Nondum illi flauum, non placet qđ Ser. ſcri. Mulieres pudicas non eſſe vſas flauo crine. Nam oui. in libro de faſtis ſic ait de Lucretia, cui palma pudicitię tribuitur, Forma placet, niueſq; color flauiq; capilli, Quod aderat nulla factus ab arte color. ¶ Soluo. Quia ſm Platonicos homo aia eſt, quæ in corpore veluti vetuſtiſſimo in carcere icluditur. Ergo ſoluto tanquã corporeis vĩculis, & ipſe in ſexto. Nec auras reſpiciunt clauſæ tenebis & carcere cæco.

¶ Explicit Liber Quartus.

SER INTEREA MEDIVM ÆNEAS IAM, Dum fletur aut ſepelitur Dido. Et hoc ſermone librum vt ſolet ſuperioribus iungit. Cuius pars maior ex Homero ſumpta eſt. Nam omnia quę hic cõmemorat exhibentur circa tumulum Patrocli, niſi ꝙ illic curule exercetur, hic nauale certamẽ. Sane intelligendum non potuiſſe fieri, vt vna nec plena die Æneas ad Siciliam perueniret. Vnde accipiendum eſt, ſicut ſupra legim⁹, ꝙ circa primum ortum lucis nauigauit, vt Regina e ſpeculis vt primuꝫ albeſcere lucẽ Vidit, & æquatis claſſem procedere velis. ergo tota die dum ſe Dido interimit, dum fletur paululuꝫ prouectus eſt leniter ſpirantibus ventis, & flãmas rogi circa veſperam vidit. quo tẽpore & per naturam ignem videre potuit, & p priſtinum moreꝫ quo per diem cadauera non incẽdebãtur. Deinde tota nauigãs nocte et alterius diei parte ad ſiciliam peruenit. b Medium, aut mediũ eſt quicqd a principio recedit, & necdũ finẽ ſortiſ, aut medium ſic altum vt mediuꝫ putares, vt Graditurq́ per ęquor Iam mediũ, Naꝫ vere medium ſequenti indicat loco, vt Pelagus tenuere rates nec iam amplius vlla Occurrit tellus. c Certus aut indubitabiliter pergens, aut certus Æneas .i. ſolers, ſtrẽnuus, vt eqdeꝫ per littora certos Dimittam. d Atros aqlone, quos nuper flans aquilo atros effecerat, vt Et mediis properas aquilonibus ire per altum. Nã nouimus tempeſtatis hanc ẽẽ naturam, vt reliqas venti teneat tempeſtas etiaꝫ in alterius flatu. Atros autem ſm Pliniũ qui dicit in naturali hiſtoria non eſſe maris certuꝫ colorem, ſed pro vẽtorum qualitate mutari, & aut flauum eſſe, aut luculentum, aut atrum.

ADILON.

Quint⁹ habet ludos, & claſſem corripit ignis.

Modeſtini iuriſconſulti. Argumentum. V.

NAuigat Aeneas, ſiculas defertur ad oras.
Hic manes celebrat primos: Vna hoſpes Aceſtes.
Ludos ad tumulum faciunt certamia ponunt.
Prodigium eſt cunctis ardens Delapſa ſagitta.
Iris Tum Beroen habitu mentita ſenili
Incendit naues, ſubitus quas vindicat imber.
In ſomnis pater Anchiſes quę bella gerenda
Quoq; duce ad naues poſſit deſcẽdere narrat.
Tranſcribit Matres Vrbi, populumq; volẽtẽ.
Et placidum Aeneas Palinurũ quęrit ĩ vndis.

P. Virgilii. Maronis Aenei. Liber Quintus.

INTEREA [a] medium [b] Aeneas iam claſſe tenebat,
Certus [c] inter, fluctuſq; atros [d] Aquilone ſecabat
Mœnia reſpiciens quę iam infœlicis Eliſę

DON ¶ATROS Aqlone, at q non eſt aptus, aquilo ex aſtica in italiã nauigãtibus, ſed vel poſuit ſpẽm pro genere, vel nauigabat Aquilone, quia ex Secundo Iouis ꝑcepto ſtatuerat Carthaginem relinquere ꝗ illo ferrent venti, vt etiã Aquilone flante enauigaret quo illi ferrent.

CHR ¶FLVctuſq; atr. Varii .n. venti varios mari colores afferunt, vt apparet apd Homeꝝ. Reſpiciens, Ex amore, Naꝫ q̃uis Italiã, vt deo obſequeref paterer, tñ nõ poterat nõ moueri

moueri amore, quem erga Didonē gerebat. Diſcedere.n æneam a didone nihil aliud eſt, vt in allegoriis oñdimus, q̄ viꝝ ægregiū a Ioue p Mercuriū monitū.i.a deo p doctrinā eruditum a vita actiua ad cōtēplatiua trāſire. Sed cū nondū in eo virtutū genere q̄ animi iam purgati dr̄ cōſiſtat, ſed in virtutibus purgatoriis cōſtitutus ſit q̄uis diuina p̄cepta q̄bus cœleſtia contēplari, & terrena deſpicere iubemur ſequi decreuerit, tñ non pōt nō cōmoueri cupiditate reꝝ terrenaꝝ præſertim eaꝝ, in q̄bus virtutes ciuiles verſanſ. Nam bñ regere ſe domumq̄ ſuam ac ēt rempub. nō minima virtus eſt, neq̄ damnatur vita actiua, quæ a iuſtitia nō diſcedat, Nam ſi legitur Maria optimam partē elegit, ſeq̄tur ꝙ & Martha bonā potuerit eligere. Sed de his plenius diſputauimus in primo libro chamaldulenſiū quæſtionum.

Collucent[a] flāmis. quę tm̄[b] accenderit ignem
Cauſa latet[c] duri magno ſed amore dolores
Polluto notumq̄ furens quid fœmina poſſit
Triſte per auguriū Teucrorū pectora ducūt.
Vt pelagus tenuere rates[d] nec iam amplius vlla
Occurrit tellus Cœlū vndiq̄ & vndiq̄ Pōtus
Olli[e] cęruleus ſupra[f] caput aſtitit imber
Noctē: hiemēq̄ ferens & īhorruit[g] vnda tenebris
Ipſe Gubernator[h] puppi[i] Palinur[9] ab alta
Heu quianam[k] tanti cinxerunt Aethera nimbi
Quid ue pr̄ Neptūne paras? ſic deinde locutus
Colligere[l] arma iubet validiſq̄ incūbere remis
Obliquatq̄ ſinus in ventum ac talia fatur.
Magnanime Aenea nō ſi mihi Iuppiter[m] auctor
Spōdeat hoc[n] ſperem Italiam cōtingere cœlo.

SER a ¶COLLVcēt, lucent vndiq̄. In honorē.n. regum cum iaculis procedebatur a populis. Vñ ait de Pallāte, Lucet via lōgo ordine flammarum & late diſcriminat agros Poſtea enim funebres lectulos proferre cœperūt, vnde eſt i ſexto, vel quæ thyberine videbis funera, quū de Marcello ædili diceret filio ſororis Auguſti, in cuius honorem hoc factum eſt. b ¶Quæ tm̄, in quātitate eſt admiratio. Sane ſciendum Varronem dicere Æneam ab Anna amatum, & licet vt diximus plurimum tempus interſit, lectū tñ eſt. c ¶Cauſa latet, duri magno ſed amore dolores, ignorabat cām, cōiecturis tñ ꝓpius accedebant. Nā duri dolores magno amore polluto.i. læſo, & notus fœminaꝝ furor ducebat troianos per triſte augurium. L vt crederent ſe interemiſſa Didonem. Multi dicunt ducunt dilacerant, vt ad ſupradictas duas cās tertia accedat. Percellebat inquit animos troianorum quo naſcebātur duri dolores amore polluto, quod notus erat fœminæ furor, quod ignem rogi videbant, ideſt omen nauigātibus triſte Vt pertriſte valde triſte ſit, ſed ſi ſic intellexerimus tertio dicto congruit tātum, nō etiam ſuperioribus, nec enim Troiani nauigantes poterant, aut de amore aut de furore Didonis eſſe ſolliciti. d ¶Rates, pro nauibus abuſiue poſuit. e ¶Olli, aut tunc, aut illi. f ¶Supra caput, ineuitabilis, mortifer. Nec enim ſimpliciter dictum eſt, quam omnis imber ſupra caput ſit. g ¶Inhorruit vnda tenebris, & noctis & nubiū h ¶Ipſe gubernator, qui debuit eē ſolatio. i ¶Puppi ad alta, ſubaudi hęc ait. K ¶Quianam: cur. & eſt interrogātis aduerbiū, quo vſus eſt bis, hic & in decimo Cælicolæ magni quianam ſententia vobis Verſa retro? l ¶Colligere arma iubet, vela contrahere, nō penitus deponere, nā dicit obliquatq̄ ſinus in ventum. m ¶Iupiter auctor, aut noſtrę nauigationis, aut ſm vſum locutus eſt. nec ſi huius rei auctorem ſe Iupiter faciat. & multi querunt quomodo Iupiter auctor quum Apollini dicat, Tot maria intraui ducere Sed legimus: Quæ phœbo pater omnipotens, & ſpecialiter nauigationis ex Africa auctor eſt Iupiter. n ¶Hoc cœlo, aere. Lucretius, In hoc cœlo qui dicitur aer.

DON ¶OCCVRRIT, impatientiam cupientis gratulari ſignificat.

CHR ¶CAVSA latet, neſciebat quidem ſed vis polluti amoris, & furor fœmineus coniecturam faciebat ignes eſſe rogales ꝙ Dido ſe interfeciſſet, qđ eos triſtitia afficiebat, quoniam eſſet illud malum augurium ¶Imber, qui maiori impetu fertur. Nam pluuia lentior eſt, & magis iugis. ¶Caput, capiēdo dicitur, quia omnes ſenſus capiat, quod alii membro non contigit, inde capilli capitis pili. ¶Validis remis, ideſt ipſos validos incūbere remis. ¶Ipſe. q.d cui credendū erat propter rei ſcientiam. ¶Ab alta. p i.e. loco quo cuncta recte proſpicere poſſet. ¶Hoc cœlo, hac qualitate cœli, ideſt aeris. Optime autē Iouem nomināt, & quia diis omnibus præeſt. & quia aer interpretatur. Oſtēdit autem nō vanum fuiſſe triſte augurium, quoniam ſecuta ſit atra tempeſtas.

Caput

Capilli

Mutati[a] tranſuerſa fremunt & Veſpere[b] ab atro
Conſurgũt Venti atq; in nubem[c] cogitur Aer.
Nec nos obniti contra nec tendere[d] tantum
Sufficimus. ſuperat qm̄ Fortuna ſequamur[e]
Quoq; vocat vertamus iter. nec littora[f] longe
Fida[g] reor fraterna[h] Erycis portuſq; ſicanos[i]
Si modo rite[k] memor ſeruata remetior aſtra.
Tum pius Aeneas Eqdem ſic poſcere Ventos
Iam dudum[l] & fruſtra, cerno te tẽdere contra,
Flecte viam[m] velis. an ſit mihi gratior vlla?
Quo ue magis feſſas[n] optem dimittere naues,
Quam q̃ Dardaniũ[o] tellus mihi ſeruat[p] Aceſte?
Et patris Anchiſę gremio complectitur oſſa?
Hęc vbi dicta petunt portus & vela ſecundi[q]
Intendunt zephyri. fertur cita gurgite claſſis.
Et tandem[r] lęti notę aduertuntur Arenę.
At procul excelſo miratus[s] vertice montis
Aduentum ſociaſq; rates occurrit Aceſtes
Horridus[t] in iaculis &, pelle Lybiſtidis[v] Vrſę

SER a ❡MVTATI trãſuerſa fremunt, hinc atq; hinc. Eſt autem aduerbium factum de nomine, vt Cunctatur & animis Rauca ſonans. Item Et pede terram crebra ferit. Nã nomẽ & aduerbiuʒ plerũq; tranſeunt in ſe, vt Toruumq; repẽte clamat. i. torue. item aduerbium in nomẽ, vt Dũ mane nouũ, accepta declinatiõe factũ eſt nomen. ſic Perſius cras heſternũ cõſumpſimus, ecce aliud cras. ſed nomẽ quũ aduerbiũ cœperit eſſe, ſit indeclinabile, aduerbiũ quũ nomen eſſe cœperit, declinatur, Vnde ait Plautus, A mani ad veſperum, a mane aũt ꝑpter aptoton nõ dixit. Cum enim in alienum ius tranſeunt hæ partes non ſuis, ſed earũ ad quas tranſeunt vtuntur poteſtatibus duntaxat in diclinatiõe. Nam temporum rationem ſuam reſeruant, vt hoc loco tranſuerſa quum aduerbium ſit, a ſi breuis eſt, quia venit ex noĩe, licet duæ conſonantes ſequanf, quum ſciamus in a terminata aduerbia longa eſſe. vt paulo poſt, Et fruſtra cerno te tẽdere cõtra. b ❡Et veſpere ab atro. i. quo tendimus, nec enim ſine ratione poſt generalitatẽ ſuã addidit ſpẽm. c ❡In nubẽ cogitur, aer Nubes. n. aeris denſitas facit, vt Dẽſet, erant quæ rara mõ, & quæ denſa relaxat. d ❡Tendere. pro ꝯtendere. Aphæreſis eſt. e ❡Sequamur, fortunam ſcilicet. f ❡Nec littora longe, ſuadet a facili. g ❡Fida, propter Aceſtis affinitatem. h ❡Fraterna, ꝑpter Erycen Veneris & Butæ filium, ſm alios Neptũni & Veneris. i ❡Sicanos, corripuit ſi alibi producit, vt Sicanio ꝑtẽta ſinu. k ❡Rite mẽor ſeruata remetior aſtra ſi rite remetior aſtra cœlo obſuata. ſ. añ tẽpeſtatẽ. Colligi aũt vicinitatem ex rõne curſus, quia a peritis horis colligitur quas indicant ſidera. l ❡Iandudum, non tm̃ heroicũ eſt, qđ dat Aeneæ gubernandi ſcientiam, ſed etiã ad ꝑiconomiã pertinet. Dicturus enim eſt Et ipſe rattm nocturnis rexit in vndis. m ❡Electe viam, ex re mira nata declamatio. In terra enim a via deflectimus nos, in mari ipſam flectimus viam. n ❡Feſſas nauis, pro nos feſſos. o ❡Dardanium aceſtem, vt ſupra diximus Hippotes filiã ſuam Egeſtaʒ ne ad cetos religaretur, naniculæ ſuper poſuit, & miſit quo ſors tuliſſet. Cũ qua delata ad ſiciliã Crimniſus fluuius cõcubuit, cõuerſus ĩ canem, vnđ Aceſtes eſt natus. p ❡Seruat, tenet, vt tãtas ſeruabat filia ſedes. q ❡Secundi zephyri, iam ſcđi poſt ꝯuerſionem. r ❡Et tãdẽ, vacat particula tandẽ, vt Et quo ſub cœlo tandẽ, quibus orbis in oris iactemur doceas. Nam cur tandẽ, quum dicat Fertur cita gurgite claſſis? s ❡Miratus, is qui mirabatur aut certe miratus occurrit. t ❡Horridus, terribilis. v ❡Libyſtidis vrſæ, aut re vera vrſæ, aut feræ africanæ.

DON ❡ET PELLE, refert habitũ paternũ. Erat enim natus ex fluuio, & fluuii penenudi ſine ambitione veſtium pinguntur.

CHR ❡IN NVBEM, ex vaporibus. n. a terra aſcẽdentibus cõdenſatur aer, & partes in illo dẽſiores vertunf in aquam. Hæc enim mutua eſt elementorum conuerſio, vt ætherjs craſſiores partes in aerem & aeris in aq̃, et aqua in terram vertanf, & rurſus ſubtiliores terrarum ĩ aquam & aquæ in aerẽ & aeris in ætherẽ vertantur, nihilq; ex ipſis deperit, ſed mutua ſit cõuerſio. ❡Erycis, eryx quartus fuit a Neptũno, Neptũni enim filius fuit Amicus Amici aũt Butes. Butes autem ex Venere genuit. erycẽ, q teſte Diodo. eiuſdem inſulæ viro rex ſiciliæ fuit, qui ob maternũ genus in maxima gloria fuit, & in eo monte, quẽ a ſe denoĩauit vrbem cõdidit & in arce tẽplum matri poſuit multis dõariis ornatum, quod vetuſtate ipſa creuit, nam & æneas in italiã veniens illud vehementer excoluit, deinde multis ſeculis illud ſiculi celebrarunt. Poſt et carthaginenſes Eryx

carthaginēſes coluerūt,poſtremo romani eo in oēs ſuperarūt Quiſqs.n.cū imperio in in-
ſulā veniebat,donis tēplū ornabat & ludis & mulierū cōſuetudine oē abiecta triſtia hilare
ſacra faciebāt.Sed qđ maximū fuit.xvii.ex ſiciliæ vrbibus huic tēplo aurū pēdere iuſſerunt
additis militibus qui tēplū cuſtodirent,hæc Diod.Stra.aūt ēt ſcribit illud ſingulari venera-
tione coli,& antiqui ius muliere frequētia refertū illius miniſteriū dicaturū,quas & hæc ſi-
cilia & ex externis regionibus multi locarāt.Hac tēpeſtate & ipſa colonia & tēplū pene de-
ſolatū eſt.Sed & romæ eſt ante portā colinā tēplū,qđ appellant erycinæ Veneris,cui cum
æde ſacra inſignis adiacet porticus.Cete℞ mōs ipſe drepano ꝓpinquus ē.℉Superat qm̄ for.
Oſńdit prudētis eē fortunæ cedere,& īſeruiēdū tēpori,q̄re prius aūt eēt parentādū anchiſæ
Peto q̄ eūdū in Italiā ī allegoriis dictū ē.℉Petūt,petimus cū rōne,Appetimus cū affectu,experi-
Cū cō- mus honeſta.℉Fert.c.g.c ipſa cōpoſitio verbo℞ celeritatē fugiētis nauis,& ſonitū quē edit
poſitis nobis ante oculos pōnit.℉Tādē potius ad deſideriū,nā aio cupienti nihil ſatis feſtinatur,q̄
ad lōgitudinē tp̄is refertur,nā nauigatio breuis & celerrima fuit.℉Libyſtidis,puto voluiſſe
ſignificari fabulam,ibiſta enim ſiſiphi filius condidit in ſicilia vrbem de ſuo nomine appel
latam,Silius ſed decus haud illum pulchrius oris q̄ quæ formauit nomen ibiſtæ.

Troia Criniſo conceptum flumine mater
Quē genuit.Veterū non immemor ille Parentū
Gratatur reduces.& gaza[a] lętus agreſti
Excipit ac feſſos opibus ſolatur amicis.
Poſtera cum primo ſtellas[b] Oriente fugarat
Clara dies ſocios in cœtum littore ab omni
Aduocat Aeneas tumuliq; ex aggere fatur
Dardanidę[c] magni genus alto a ſanguie[d] Diuō

SER a ℂGAZA agre-
ſti,opibus ruſtica-
nis.Na; gaza oīs
fruct⁹ eſt. b℉Stel
las fugarat,poeti-
ce dixit,Nā ſi ſtel
læ a ſtando dictæ
ſunt,non fugant.
ſemp enim fixæ
ſunt,preter plane
tas qui propterea
ἀπὸ τῆς πλάνης
.i.errore dicti ſūt. c℉Dardanidæ magni,fre
quēter vt diximus ad opus ſuū Virgilius ali
qua ex hiſtoria deriuat Nā ſic oīa īducit,q̄ſi
diuini honores ſoluanť anchiſæ, quos cōſtat
Iulio Cęſari feciſſe Auguſtū.Et bn̄ dicit,Ge-
nus altū a ſanguine diuom.Nā per tacitam
œconomiā oſtendit debere Anchiſem giīis
ſui honorē mereri. Vñ eſt Diis genite & ge-
niture deos. d℉A ſanguine diuom,diuom
& deo℞ plerūq; īdifferēter ponit poeta,q̄q̄
ſit diſcretio,vt deos ꝑpetuos dicam⁹,diuos
ex hoīb⁹ factos,q̄ſi q dii ꝯ obierint, vñ diuos
& īpatores vocam⁹. Iuuenalis, Reſpice ritua
les diuo℞ S; Varro,& atteius ꝯ ſentiūt,dicē
tes diuos ꝑpetuos,deos q ꝑꝑ ſui cōſecratiōe;
timenť,vt ſunt dii manes,qđ tāgit in duode
cimo dicens Turni ſic eſt affata ſororē Diua
deā ſtagnis q̄ fluminibus ſororis Præſidet.
DON ℂAGRESTIS,ſunt epulæ de quibus ait in
Buc. Sunt nobis mitia poma Caſtaneę mol
les & preſſi copia lactis. His addere poſſu-
mus oua & herbas.
CHR ℂGRATATVR.grator te & gratulor tibi
grator dicimus i.lætū me pro tua re proſpera pre-
gratulo beo.gratificari aūt rem gratā facere, & ha-
gratifi bet neſcio quid coniunctū cū adulatione Sa
cor ly.in iugur.Niſi forte ques inhoneſta & per-
nitioſa libido tenet paucorum potētiæ de-
cus atq; libertatē
ſuam gratificari.
℉Lætus,liberalis,
nam liberales læ-
ti dant. Sic cōtra
Teren.dixit inui-
tat triſtis q̄ſi inui-
tus.Nam iſti non
dant læti.℉Sola-
tur, nam ꝑteritas
anguſtias rerum
ꝑſentiū copia ſo-
lari poterāt.℉Stellas,q̄ oēs dicunť fixe octa- Stellæ
uo cœlo.Nō qn ipſe quoq; ꝯ ſuū cœlū nō eāt
ſed adeo tardo ſunt motu, vt moueri nō vi
deať,nā cētēſimo fere anno gradū vnū qui
eſt trigeſima ps vni⁹ ſigni,q̄.xii.ſunt ꝯficiūt,
vñ tot⁹ zodiacus pagiť ſex & triginta milli- zodia-
bus āno℞. Stella℞ numer⁹ incognit⁹ eſt aſtro ci ſigna
nomis.Mille n.& ſexcētæ ſunt ſolū illæ, q̄rū
cognitionē hn̄t q quidē duo ac ſeptuaginta
ſigna cōficiūt,vt ſi exēpli cā dicamus cygnū
in cœlo eſſe vnū ſignū & arietē aliud ſignū
& cygnū qdē hr̄e ſtellas.xiii. Arietē.xviii.er
go ſtellas dicimus illis ſingulas. Configura-
tionē āt ex multis ſtellis appellamus ſigna,q̄
quis minores aſtrologi ſigna ſolū dicāt illa
xii.quæ ſunt in zodiaco.ſ.Arietē,taurum,ge
minos,cācrū,leonē, virginē,librā, ſcorpiu,
ſagittariū, capricornū,aquariū,piſces. Reli
quas aūt cōfigurationes imagines & nō ſi-
gna noīant,ſed apud ſcriptores ꝑmiſcur &
ſigna & imagines iueniu⁹. Præter aūt has
oēs ſtellas ſeptē aliæ ſunt non in octauo cœ
lo vt illæ, ſed ſingulæ i ſingulis ſeptem cœlis
īferioribus,vt in ſeptimo ſit Saturnus,in ſe-
xto Iuppiter,in quinto mars,in quarto ſol,
in tertio venus,in ſecundo mercurius, in pri
mo luna, & hæ ſtelle planetæ dr̄.i. eratiles
uam πλανοῦμαι græce error ſignificat,qa

manifeſto cernunt cōtra ſuū cœlū ferri niſi retrogradi ſint. Γ Cœtū, conciliū vt & cœtu cīxere polū. Γ Exaggere, nā q verba habēt ad populū, ex hoc loco ſupiore ſunt. Γ Dardanidæ m. captat beniuolētiā a nobilitate: quā cū cōmemorat, oſtēdit eſſe eām ne deſerāt honores anchiſæ, & facit rem veriſimilē. Facile. n. pōt credi ex gēte a diis profecto oriri aliquē deum.

Annuus[a] exactis completur menſibus orbis
Ex quo reliquias Diuiniq;[b] oſſa parentis
Condidimus terrę mœſtaſq;[c] ſacrauimus aras.
Iāq; Dies (niſi fallor[d]) adeſt quē ſemp acerbū[e].
Semper honoratū[f] (ſic Dii[g] voluiſtis) habebo.
Hunc ego Getulis[h] agerem ſi ſyrtibus exul
Argolico ue[i] mari Depręſus[k] & vrbe Mycenę[l],
Annua[m] vota tamē. ſolemneiſq; ordine pōpas
Exequerer ſtruerem q; ſuis[n] altaria Donis.
Nunc vltro[o] ad cineres ipſius & oſſa parentis
Haud eqdē ſine mēte reor ſine numine Diuū
Adſumus & portus Delati intra nus amicos.
Ergo agite. & cuncti lętū celebremus[p] honorē
Poſcamus ventos atq; hęc ſacra quotannis
Vrbe velit poſita[q] templis ſibi ferre Dicatis.
Bina Boum vobis Troia generatus Aceſtes

SER a ¶ ANNVus orbis, qa mēſes ī ſe currūt, & annum faciūt, Vn̄ annulus q̄ſi & annuus ſic alibi. Atq; in ſe ſua p veſtigia voluit̄ ann⁹ ἀπὸ τοῦ ἀνανεοῦσθαι. i. a renouando dicit̄. b Γ Diuini, aut la⁹ eſt, vt Diuini op⁹ alcimedontis, aut re uera diuini. i. vaticinātis. Nam ait Nunc repeto anchiſen fatorū arcana reliquit. c Γ Mœſtas aras, mediū ſe prebet. Nā & hoīem fuiſſe nouit, & vult eū ex cōſecratione numē eē factū. nā mœſtas aras ad hoīes ptinet. i. diis manib⁹ cōſecratas, qđ paulo poſt dicit Altaria ligt vult eē diuinitatis poſt apotheoſin, Vn̄ eſt & adytis, q̄ tēplorū ſunt, & succeſſit tumulo, qđ eſt hoīs. d Γ Niſi fallor, nō quaſi neſcius dixit, ſed pp anni cōfuſionē, q̄ erat apđ maiores nā ante Cæſarē, cuius rōnē hodie de anno ſeqmur, intercalabant dies. Vt ēt in verrinis legim⁹ ſ. Lunæ nō cōgruēte ratiōe. Annū aūt prio Eudoxus, poſt Hipparchus, deide Ptolomæ⁹, ad vltimū Cæſar deꝓhendit. e Γ Acerbū, pp perditū prēm. f Γ Honoratū, qa de⁹ effect⁹ ē. g Γ Sic dii voluiſtis, ſicut in tertio. Sic viſum ſupis. ſemp n de diis ſalua veneratiōe cōquerit̄. h Γ Getulis agerē ſi ſyrtib⁹, ſi in getulis ſyrtib⁹ agerē. i. eſſem, & bn̄ aut deſertos aut hoſtiles cōmemorat locos. i Γ Argolico ue mari, ionico, & adriatico. k Γ Deꝓhēſus, occupatus, & pprie nauigantiū eſt, vt Deprenſis olim ſtatio tutiſſima nautis. l Γ Vrbe mycenæ, græce dixit, vn̄ ſingularē numerū poſuit. Mycene āt ſicut & thebe. Iuuenalis, Atq; vet⁹ thebe cētū iacet obrupta portis, Vt ſit mycene mycenes, vt Agaue agaues. Pōt & exinde latinā feciſſe declinatiōnē, vt ſit hæc mycena hui⁹ mycenæ, & eſt periphraſis vrbe mycenę. i. mycenis, vt vrbē paraui. m Γ Annua vota, & pōpas, hæc q̄ſi numini. n Γ Suis donis, congruis. ſunt. n. tm̄ ſuperorū, munera ſunt iſerorū, vt in buco. Phœbo ſua ſemper apud me Munera ſunt lauri, & ſuaue rubēs hyacītus. o Γ Nūc vltro, argumētum a minore ad maius. vltro autē aut vltra i. inſuper numina ꝓſtiterunt; aut vltro i. ſpōte ſua nō volētibus nobis. Vult enim ad hoc tēpeſtatem ortā. nō vt ab italia depellerentur, ſed quo ſacra renouarētur āchiſę. p Γ Celebrem⁹ honorē, n̄ dicit exeqas. Nā & vētos q̄ſi a numine vult petē. q Γ Poſita, ꝯſtituta, vt Et poſuer̄ in mōtib⁹ vrbē pallātis paui de noīe pallāteū. Dicit āt petam⁹ ēt hoc, vt velit nos ī vrbe cōſtituta ſingulis qbuſq; ānis ſibi ſacra pſoluer̄.

CHR Annus ¶ ANNVVS, apud antiquos annus quia ex reuolutione ſyderū eſt triplex notat̄. Minor enim eſt ex reuolutione lunæ, quæ cum terræ pxima ſit vehemēter in corpora agit. Γ Cōſtat aūt ex dieb⁹. xxviii. Celerrima ē pp breuitatē ſuæ ſperæ, & qm̄ eſt pxima terræ vt̄ maiori reliqs ſyderibus, excepto ſole, & tn̄ minima ē oīum excepto Mercurio. Poſt hūc eſt ann⁹ ſolaris, q vere annus dici pōt, qa curſu ſuo oīa tpa diſtingunt̄. Efficit enim lucem, efficit tenebras, mane meridiē, veſperū, efficit ver, eſtatē, autūnū, hyemē, totum deniq; zodiacū trecētis a ſexagita qnq; dieb⁹ & bn̄ ſemiſſe, pagit, ac præterea cētuſſe. i cēteſima parte vnius diei. Ergo vt omittā annum priſco romanorū, de quo explicatiſſime dicitur apud Macrobiū Iulus Cæſar dictator ꝑmus ad rōnē mathematicorū vt ēt ægyptii faciebāt. Romæ annuū redegit, q cōſtaret ex. ccc. & . lxv. diebus & quadrante, & qm̄ ſingulis annis quadrātis rō hr̄i non poterat inſtituit in quarto quoq; anno dies vnus intercalaret̄ poſt vigeſimum quartum diem febru. in. vi. nonas martii, & quoniam is dies bis repetebatur, biſſextus dictus eſt.

¶ IN NAVES

Dat numero capita i ᵉnaueis adhibere Penates
Et patrios epulis & quos colit hoſpes Aceſtes.
Preterea ſi noua ᵇdiem mortalibus almum
Aurora extulerit radiiſq; retexerit orbem
Prima ᶜcitę Teucris ponam certamina claſſis
Quiq; pedum curſu valet & qᵈ viribus Audax
Aut iaculo ᵉincedit melior leuibus ue ſagittis:
Seu crudo ᶠfidit pugnam cōmittere Cęſtu.
Cuncti adſint. meritaq; expectent p̄mia ᵍpalmę

BER a ¶IN NAVES, p naues, Multa enim in ſignificat. vt ſupra diximus. b ¶Si noua dieq; mortalib' almū, nō de die q certus eſt dubitat, ſ; de ſerenitate, vñ paulopoſt. Serena iā luce. Et ſciēdū qa apd maiores, vbi qs vbiq; fuiſſet extinct' ad domū ſuā referebaſ, Illic q erāt octauo die icēdebāt, nono ſepeliebaſ. vñ & Horatius, Nouendiales diſſipaſ pulueres. Na; etiā ludi q in mortuorū honorem celebranſ nouēdiales dicuntur ſciendū qa etiam domi ſuæ ſepeliebanſ, vñ eſt orta ꝯſuetudo, vt dii penates in domibus colātur. c ¶Pria, re vera pria, nā cætera nō eo quo dicit editus eſt ordie. d ¶Et q viribus audax, hoc ad oīa ptinet. e ¶Aut iaculo incedit melior. i. iactu velociū ſagittaꝝ, vt vacet ue ſic iſta iūxit in nono, Inſidiis iaculo & lōge fallēte ſagitta, hoc ē in iactu lōge fallētis ſagitiæ, nā nō exhibuit iaculatores. f ¶Crudo cęſtu, aut crudeli, aut duro. Cæſtus aūt p diphthongū pugilū arma ſigñat. habet ēt pluralē numerū & eſt quartæ formæ. Nā ceſtus ceſti tantū numeri ſingularis ſine diphthōgo balteum Veneris ſignificat. g ¶Præmia palmæ, ideſt virtutis, a precedenti ad id quod ſequitur.

DON ¶NOVA di. p̄ſcripſit tēpus ludorum ſi tantum aeris temperies eſſet, & idipſum nec nimis propinquū vt poſſet præparari celebritas, nec nimis lōginquū ne haberet diutinæ expectationis tediū. ¶Almum, tranquillum debemus accipere. Edixit autem ludos non īpudicos, vt mimi ſunt, ſed fortes & quibus virtutes in homine accedūtur. ¶Spectet, vel videat, vel ſperet. ¶Meritæ, permonet ꝙ recto iudicio attribuetur palma.

CHR ¶IN CAPITA, p capita vt Digerit ī numerū. i. pro ordinē Aliqñ ſignificat ſimilitudinē, vt curuat' in arcū. i. in ſimilitudinē arcus.

aurora ¶Aurora, prima pars lucis nondū ſole apparēte dicta ab auri colore, quo oriēs veſtiſ cū

Matuta apparet appellaſ & matuta hinc dicim' matutinū tēpus. ¶Certamia, mos fuit apud priſcos vt in honorē maximorū virorum præſertim eorum qui in bello oppetiſſent fune-

Ludi bres ludi exhiberenſ. Fueruntq; primæ inferiæ, vt ex captiuis nonnulli ad tumulū mactarentur, hinc gladiatoru; munus originē ſumpſit. Primi autē ludi funebres quoꝝ me- Funebres
moria extet inſtituti ſūt ab Hercule ī honorē Pelopis ei' attaui & Ioui cōſecrati, dictiq; ſūt olympici, qa apud olymp' arcadiæ mōtē celebrabanſ in piſæis finib' hos ītermiſſos iphit' ei' filius īſtaurauit, hic initiū hūit pria olipias. Hi laudi ia; expleto qrto āno qnto īcipiēte agebanſ. Prim' ī illis īpe Hercules conatus ē. Qui cū a bello ad ſacra cōuerſus eēt ēt a diis ꝑ Diodo. mūera acepit a Minerua peplū, a vulcano clauā, & thoracē. Dedit Neptun' equū, Mercurius enſē, Apollo arcū, & illo vti docuit. Ceres parua miſteria ad purgādā cetauroꝝ cædē illi oſidit In his ludis victores oleaſtro coronabantur. Secūdi fuere phoſcētes poſt pytonē ſerpētē ab Apolline cæſum ī Appllinis honorē conſtituti. Eratq; victoribus corona ex lauro, Tertii achei in iſthmo ob Idq; iſthumi dicti ī hunorē Polemōis quē latini portunū noīant, q ex Melicerta hoīe de' marin' effect' eſt. In his. corona ex pinu victoribus decernitur. Quarti argolici, q nemæia nemæa ſylua noīanſ in archemori honorē īſtituti ſunt. Hic. n puer lycurgi fili' fuit, & Opheltes appellat'. Veꝝ a nutrice dū fōtē argiuis ī thebanū bellū pficiſcētib' temē humi relict' a ſtracōe ict' periit. Argiui aūt ī pſis ſolatiū illi ludos īſtituerūt, & qa pricipiū fati ide cœptū ē pro ophelto Archemorē appellarunt. Eſt illis corona ex apio vel vt ex herbæ humilitate ætas īfantilis exp̄meretſ, vel qa ī apio iacēs extinct' ſit. Hæc igiſ erāt p̄cipua gña ludoꝝ ī græcia ꝗuis & pleriq; alii extarēt, vt ī actica vbi celebrabāt ludos Mineruæ ī ægina Aeaeo in archadia lycæo Ioui. Teſpiis amori, Oropi Amphierao Argis, Iunōi & alibi aliis ¶Pal- Palma
ma ac arbore donanſ victores nō ſolū qa ſp vireat, qd ſibi cōe cū mltis ē, ſed qd adeo pſeuerāti motu erigiſ vt ēt oīa grauiſſima ſuſferrat, ſūt qdē palmę ī Europa, vulgoq; ī italia, ſ; ſteriles. In maritimis hiſpanię fructū ferūt, ſed īmitē. Dulcē ī aphrica, ſed cito euaneſcētē. In oriēte vero pluriml ex hoc fructu vina faciāt, Alii ēt panem Alil ex eo pecudes ſaginant. Nulla ſponte ſua naſcitur niſi in calida terra, nulla frugifera niſi in feruida.

Ore[a] fauete omnes & cingite[b] tempora ramis
Sic fatus velat materna[c] tempora Myrto
Hoc Helymus[d] facit hoc ęui maturus[e] Aceſtes,
Hoc puer Aſcanius ſequit̃,quos cętera pubes.
Ille e concilio multis cum milibus ibat.
At tumulũ magna medius comitante caterua.
Hic duo rite[f] mero libans Carcheſia[g] Baccho
Fũdit hũi[h] duo lacte nouo[i] duo ſãguine[k] ſacro
Purpureoſq;[l] iacit flores ac talia fatur.
Salue[m] Sancte Parens iterum[n] Saluete recepti[p]
Nequiq;[o] cineres Animęq;[q] Vmbręq; paternę.
Non licuit fines Italos fataliaq; arua

SER a ❡ ORE fauete, aperto ſermone vſus ẽ & ſacrificio & ludis,nã in ſacris taciturnitas, in ludis neceſſarius fauor eſt. Fauet autẽ orę qs etiã p taciturnitatẽ. Horatius, Fauete linguis carmina nõ prius audita muſarũ ſacerdos. b ❡ Cingite tpa ramis, ex romano more nã feſtis ludis omnis ętas coronata ſpectabat,qđ oſtẽdit per Æneã Aceſtẽ Aſcaniũ, p quos oẽm demonſtrat ætates. c ❡ Mirna myrto, vel quaſi filiꝰ, vel q̃ſi Veneris ſacrificaturus marito. d ❡ Hoc helymus facit,pn ceps troianoꝝ, q dr̃ tres in ſicilia cõdidiſſe ciuitates. e ❡ Aeui maturꝰ,honeſtiꝰ q̃ ſi æuo maturus diceret. f ❡ Rite,ſ; ritũ ſacrificii,qđ exigebat vt libaret đ mero Baccho.i.puro. g ❡ Carcheſia, genꝰ poculoꝝ. h ❡ Humi,terræ. i ❡ Lacte nouo,aut ſtatim mulſo,aut poſt fœtũ,qđ coloſtrũ dicit neutro gñe. K ❡ Sanguine ſacro, victimaꝝ,vt diximus.Et notãdũ qa partiꝫ q̃ſi mortuo,pari numero,ſacrificat,partim impari,q̃ſi deo,vt Cedit quinas de more bidẽtes,par nãq; numerꝰ diuiſibilis,p quẽ mortalitas ſignaf. ipar nãq; diuidi nõ põt, p quẽ ĩmortalitas oñdif, nã legimꝰ Numero deus ĩpare gaudet. l ❡ Purpureoſq; iacit flores ad ſanguinis ĩmitationẽ,in q̃ eſt ſedes aĩæ.ſic in ſexto,Purpureos ſpargã flores, itẽ purpureaſq; ſup veſtes velamina nota.ſ. vt ſupra diximꝰ,vt ſedis ſuæ cognoſcat imitationem. m ❡ Salue,ſalue,& vale ſ; Varronẽ ĩ logiſtoricis ſynonyma ſunt.Vñ his & ĩ ſalutatione vtimur,& in execrationibꝰ,vt Terẽ. Valeãt q īter nos diſſidiũ volũt. Vñ ẽt hæc mortuis dicimꝰ,nõ q eis optemꝰ ſalutẽ,in qbꝰ nulla eẽ põt,ſed vt ſignificemꝰ ſic nos digredi,vt oñdamꝰ eos nũq̃ in noſtrã cõionẽ eſſe vẽturos. n ❡ Iterũ hic diſtinguẽdũ, Nã quo tẽpore eũ ſepeliit,dixit ſine dubio ſalue, & vale. o ❡ Recepti nequiq̃ cineres,cineres pro ipſo pr̃e poſuit, ac ſi diceret.ſalue pr̃ de troia libertate,ſine cã pp qđ ſequif, Nõ licuit fines italos,fataliaq; arua. p ❡ Recepti iterum alii ad hiſtoriã referunt ſupradicta diſtinctione mutata,vt dicant, recepti iteꝝ cineres ſemel ex troia,ſemel a Diomede, q dicif oſſa eius eruta cũ palladio reddidiſſe. Nequiq̃ aut ſecundum epicureos,qui dicunt omnia perire cum corpore. q ❡ Animæq;.vmbræq; paternæ,vocatiuus pluralis eſt.Nam Plato & Ariſtoteles & oẽs periti dicunt in homine quattuor eſſe animas. Vnã vitalẽ vt in vermibus,qui tm̃ mouenf. Aliã ſenſualẽ, vt in mutis animalibus in qbus eſt ſenſus & timoris & gaudii, Tertiã intellectualem, vt in hominibus, qui & cogitare & iudicare põt.Eſt ẽt quarta infra omnes,quæ phyſice dr̃ , vt eſt in herbis & arboribus.quæ ẽt motu carentes, vitam tñ hñt. nam & naſcuntur & creſcunt & pereunt.his rebus colligitur hoiem harũ oium aiarum eſſe participẽ, Vnde Salu. Alteꝝ nobis cum diis,alteꝝ cum beluis cõe eſt. De vmbris aũt facilis eſt probatio , nã ſi quattuor ſunt aiæ ſequitur vt tot ſint vmbræ,vt ſiqs inter duas ſtet lucernas geminam vmbram creat, hoc autem de animis ẽt Lucretius aſſerit, ſed nõ tm̃ veritati ſtudet,quantum ſectę epicureæ. Alii iſta fugientes dicunt vmbræ genitiuũ eſſe ſingularem, vt ſit cineres animæ & vmbræ paternæ,qđ non valde probandum eſt, nec enim vmbra & anima cineres habent.

DON ❡ ORE fa.in ſacris hoc ſignificat indicere ſilentium hic vero admonet vt lætis clamoribus fauorem accõmodent ❡ Hoc hely.aceſtes & aſcanius, quia omni ætati cõgruebat iterum, nã primo ſalutauerat, cum ſepeliit; ❡ Sancte , vt ſignificet inter deos receptum, nam in ſecũdo lib.quia viuus erat , & ab eo minime diuelli volebat nõ ſancte dixit, ſed care.❡ Animæq; vmbræq;,caſus genitiui eſt in ſingulari ❡ Rurſus, quia inimicorum manibus fuerant effoſſi & iterum ſua opera cõditi,quod beneficium cum ſenſerit mortuus dixit nequiq̃,& bene dictum eſt ex perſona filii qui viuo q̃ mortuo beneficium preſtare maluiſſet.❡ Non licu.propter qđ in tertio dixit heu tantis nequiq̃ erepte periclis.

CHR ❡ MAS EST & fœmina,plurimæq; fœminæ vni mari circunſiſtunt quo remoto ſterileſcunt, In cypro q̃uis non matureſcat dulcis tamẽ eſt Aſſyria,& pars ſyluas palmarũ, caduas

cæduas habet & ad lautiora vtitur, nouelli fructus intus lignũ nõ hñt, vñ a ſpadonibus nomen ſumpſerunt, differũt colore vt ſici cãdidi, tñ gratiores. ℓ Cineres, hic mos apud romanos fuit, vt cadauera cõburerent, quã cõſuetudinem oñdit in Miſeni funere. Fuit ẽt & apud alios, nã cũ Pli. ponat eſſe ſpẽm lini quæ nõ vratur addit regũ funebres tunicas ex hoc lino corporis cineres a reliquo ſperare cinere. Non tñ apud oẽs cõburebant. Neq; ſemp romæ cõbuſta ſunt, Ægyptii vero tanto artificio cadauera cõdiebãt, vt ne plli qdem inde defluerẽt. Quapp multi ita ſuos domi hñt, vt multaꝝ ætatũ pgenitores ſuos cõſpicẽ poſſint q̃titate & habitu corpis ac forma & laniamẽtis ĩtegris, ait Hero. & Diod. idẽ Diodo. refert quoſdã eſſe in æthiopia populos, q cadauera in flumẽ faciãt, id optimũ ſepulchrũ putãtes, aut vitro circũlitos domi ſeruãt aliq ſictilib⁹ cõdũt, ac infodiũt. Idẽ refert in balearib⁹ inſulis, cadauera in funere ſuſtib⁹ cõfringi ſolere ac mox ſictilib⁹ cõdita multo lapide obruere. Hero: ſcribit æthiopas quos a lõga vita macrobios appellãt cadauera deſiccare, deinde pingẽdo ad priſtinã figurã reducere, deinde colũnis adnixos ad annũ domi retinẽt quo exacto magna põpa p vrbẽ circũferunt. Naſamones mortuos ſedẽtes in ſepulchro collocant. Cauent ẽt ne qs aliter q̃ ſedẽs aĩam emittat Maſſagetæ eos q morbo pereũt, vt ĩpios & dignos q a feris lanient obiiciũt. Capſureũ q. lxx. annũ exceſſerit in ſolitudine exponũt, q ſi ab auibus lanieẽ fœlix credit, ſi a feris aut canibus nequaq̃, ſi a nullo ĩfœlix. Quidã in india vulturibus mortuos exponũt. Aſſyrii in melle cõdũt & cæra obliniũt. Sabæi p ſtercore cadauera hñt, & ĩ ſterqliniis ẽt reges ſepeliũt. Magi nõ humãt corpa, niſi antea a canib⁹ lanient, ĩ hircãia plebs cões alit cães optiates domeſticos vt ab eis lanient. Plutonẽ aiũt pmũ fũera iſtituiſſe.

Nec tecũ Auſoniũ quicũq;ᵃ eſt q̃ref Thybrim
Dixerat hęc Adytis cũ lubricusᵇ anguis ab imis
Septẽᶜ ingens Gyrosᵈ ſeptena volumina traxit
Amplexus placideᵉ tumulum lapſuſq; p aras.
Cęruleęᶠ cui terga notę maculoſus & Auro
Squamã incẽdebat fulgor. teu nubibus Arc⁹
Mille trahit varios aduerſo Sole colores.
Obſtupuit viſa Aeneas. ille agmineʰ longoᵍ
Tandem inter pateras & leuia pocula ſerpensⁱ
Libauitq;ᵏ dapes rurſuſq; innoxius imo
Succeſſit tumulo & de paſtaˡ altaria liquit.
Hoc magis ĩceptos Genitori iſtaurat honores

SER a ℭ QVicũq; eſt, tedio lõgæ nauigatiõis hoc dicit. bℓ Lubric⁹ anguis labilis, al's locũ dicit, vt Per lubrica ſurgens. cℓ Septẽ ĩgẽs gyros, loci genũ p magnitudinẽ vult pbaẽ. Nullus n. loc⁹ ſine genio eſt, q p anguẽ plerũq; oñdit Perſius, Pĩge duos angues, pueri ſacer ẽ loc⁹ extra me ite. Sane hunc locum de Homero ſumpſit, qui inducit græcos apud Aulidem omen futuri decennalis belli ex ſerpente collegiſſe, qui ẽt matrem conſumpſit nouem pullis comeſis. ὡς ἔφανη μέγα σῆμα δράκων ἐπὶ νῶτα δαφοινός. Ita ergo nũc ẽt Æneæ omẽ ſui erroris oñditur ſeptẽ gyris. Nã ſeptim⁹ annus eſt ei finis erroris, & eſt optimũ figmẽtũ. Annus enim ſm ægyptios indicabat ante inuẽtas litteras plecto dracone caudã ſuã mordente, qa in ſe recurrit ĩ ἱερογλυφα γράμματα vocantur. dℓ Gyros, nomen legimus, verbum exinde non inuenimus. eℓ Placide repens, quiete. fℓ Cæruleæ cui terga notæ, cæruleæ notæ & fulgor auro variatus incẽdebat, i. illuſtrabat. gℓ Agmine longo Tandem, põſt illos gyros tandẽ longum repere cœpit. hℓ Agmine, idẽſt impetu. iℓ Serpens, participiũ eſt non nomen, ac ſi diceret reperis. kℓ Libauitq; dapes, leuiter guſtauit epulas ſuppoſitas, q̃ ſilicerniuꝫ dñr, q̃ ſi ſilicæniũ ſupra ſilicẽ poſitæ q̃ pacatis ſacrificiis ſenibus dabant, vt ſe cito morituros cognoſcerẽt. lℓ De paſta altaria, nõ a ſe Nã ſup ait. Libauitq; dapes. ſed ꝟ dic tã diu mãſit donec cũcta aris ſuppoſita flãma ꝯſumeret.

DON ℭ AGMINE. dixit agmen quo naliter impellitur ſerpens pulchritudo & innocẽtia ſerpentis rẽ cœleſtẽ & non noxiũ animal ſignificãt propter qd magis honores reſtaurauit.

CHR ℭ SEPTENA. non ſolum ſeptem, ſed quæ dum traheret ſemper eſſent ſeptem, nam retinet non ſolum numeralem ſignificationẽ ſed ẽt propriam. ℓ Volumina, plicas. ℓ Notæ, q̃uis vt plurimum notã id dicamus, quo corpus animus ue aliqua labe polluitur, tñ ẽt & ad honorẽ, pulchritudineq; refertur, vt Oui. in faſtis, Quinq; numãtina duxit ab vrbe notã: ſic in hoc loco dixit notas illa inter puncta cærulea, q̃ fuluũ, aureumq; colorẽ variabant. ℓ Maculoſus fuit ille color fuluus vnde ſplẽdõr tanq̃ ex auro micabat diſtinctus maculis cęruleis ℓ Squamam, de ſquama & ſqualore dictum eſt in ſecundo.

Notæ

Incertus genium ne[a] loci famulum ne[b] Parẽtis
Eſſe putet. cędit quinas De more bidentes
Totq; Sues totidem nigrantes[c] terga iuuencos
Vinaq; fundebat pateris animamq; vocabat
Anchiſę magni maneſq;[d] Acheronte remiſſos,
Nec non & ſocii quę cuiq; eſt copia lęti
Dona ferunt onerãtq; aras mactãtq; iuuẽcos.
Ordine Ahena locant alii fuſiq; per herbam
Subiiciunt verubus prunas & viſcera torrent.
Expectata Dies aderat nonamq; ſerena
Auroram Phaethõtis[e] equi iam luce vehebãt,
Famaq; finitimos & clarũq; nomen Aceſtę
Excierant. lęto complerant littora cœtu
Viſuri Aeneadas & pars certare parati.
Munera prĩcipio ãn oculos Circoq;[f] locantur.
In medio ſacri[g] Tripodes virideſq; coronę
Et Palmę[h] preciũ victoribus armaq; & Oſtro
Perfuſę Veſtes, Argenti[i], Auriq; Talenta.
Et tuba[k] commiſſos medio canit agger Ludos.

¶ GENIVM ne loci, quia vt ſupra diximus nullus locus eſt ſine genio. b ¶ Famulus ne parentis, Fuit enim hæc maiorum conſuetudo, ſicut hodieq; apud indos eſt, vt quotiens reges moriebantur, cum his dilecti eq vel ſerui & vna d vxoribus cariori incenderentur. Inter quos de hoc ipſo erat magna contentio Poſſumus ergo famulũ ſeruũ ſepultum cum Anchiſe accipere Aut per apotheoſin deũ oſtendit effectum, vnde ei dat famulũ quaſi miniſtrũ. Singula enim numina habẽt inferiores ptãtes miniſtras, vt Venus Adoni Diana virbium. Aut certe ſm Pythagorã dicit qui primus deprehendit ꝙ medulla hominis, quæ eſt in ſpinæ anguẽ creari, qꝺ etiam Ouidius in qntodecimo metamorphoſeos dicit, loquente Pythagora. c ¶ Nigrantes, nigra terga hñtes. d ¶ Maneſq; acheronta remiſſos, aut veniẽtes de Acheronte aut acherõte dimiſſos, q iã in Acherõte non eẽnt, poſt apotheoſim factam. e ¶ Phaetontis, ſol is ἀπὸ τοῦ φάος, καὶ αἴθω. f ¶ Circo, ſpatioſo ludorum loco. g ¶ Sacri tripodes, ſic pulchri, vt ſacros putares, nec.n. ſacrilegus erat, vt ſacra donaret, & ſic dictum eſt. vt Dodoneoſq; lebetes. i. quales ſunt in dodona. h ¶ Et palmæ. p. u; zeugma vtriuſq; lateris. ¶ Nam victoribus precium & ad ſupradicta & ad dicenda pertinet. i ¶ Argenti auriq; talẽta, Talentum ꝑ varias gentes varium eſt põdus, ſed apud romanos talentum eſt ſeptuaginta libræ ſicut. Plau. oñdit in moſtelaria, qui ait duo talenta eſſe cẽtum. xl. libras, talentũ vero ęgyptiũ pondo octuagita, Varro tradit talentũ pro bilance. Sicut Home.

χρυσοῖο πατης ἐπὶ τάλαντα λ' αὐτα,

Talentum autem minarum ſexaginta, mina drachmarum centum, drachma obolorum ſex obolus æra continet ſex, æs minuta ſex legimus etiam talentum paululum quiddã Nam Homerus in ludis funebribus Patrocli vltima pmia dicit eſſe δύω χρύσοιο τάλαντα. i. duo talenta aurea. Quod nos cogit aliquid minimũ intelligeɾ. Nã ſi primus victor bouẽ accepit, conſequens nõ eſt, vt dicamus vitimũ tam magnũ accepiſſe premium, Vnde apparet. talentum etiam minimum quiddam ſignificare. K ¶ Et tuba romano more, ſicut hodieq; vidimus, omnibus ludis funebribus, vt ſunt diuorum. Nã ſi ſacri ſunt idest votiui illuſtrantur faculis, ante etiam hymnis incipiebant.

DON ¶ EXPECTAta quaſi tardius deſiderãtibus veniſſet ¶ Viſuri ænea. expreſſit pleniſſimã laudẽ Troianorum, cũ ſiculi non ſolũ cã ludorum cõuenirẽt ¶ Circo, nõ qꝺ eẽt circus ſꝫ locus in formã circi. ¶ In medio. vt ab oibus ſpectari poſſet. ¶ Armaq; & oſtro Perfu. vt trãſit ad gñalitatẽ ne ſpeciatĩ diceret.

CHR Genius ¶ GENIVM, ait Cenſorinus dictos eſſe, qa vt gignamur curent, vel quia genitos curẽt, Credebantq; vniquiq; duos eſſe. Alterum bonum alterum malum, vt chriſtiani quoq; duos angelos bonum, malumq; cuſtodiam ſingulorum hominum eſſe volunt. Apuleius autem in libro de dæmonio Socratis ſacri. Dæmonas quos genios & lares poſſumus appellare miniſtros deorum arbitrantur, cuſtodeſq; hominum, & interpretes ſiquid a diis velint. Ergo qui melioris meriti in corpore ſunt noſtro, genii dicunt. Corpori renunciantes lemures Tum ſi domos incurſionibus infeſtarent, larue appellabantur. Contra ſi boni fuerint, lares familiares dicuntur. ¶ Prunas a perurendo dictas volunt. ¶ Phaethontis, ideſt ſolis phaethon quaſi ſplendens dicitur, vel appellauit equos ſolis equos phaetontis, quia phaeton ſolis ex Clymene filius eos male rexit. Fingunt autem poetæ ſolem habere quadrigas. i. currum cui quatuor ſunt iuncti equi, Eorum nomina ſic ponit,

Oui. Interea

Oui.Interea volucres pyrois eous,& ethõ, Solis eq quartuſq; phlægõ hinnitibus auras Flãmiſeris implẽt,ꝩCirco, locꝰ eſt ſpacioſus & capax turbæ hoium ad ludos ſpectãdos dictꝰ, Circus vel a circuitu, vel a Circe ſolis filia q̃ pria ludos quos ſoli patri iſtituerat edidit.Romæ erat talẽtus circus maximus iter palatiũ & auẽtinũ.ꝩTalẽta,talẽtũ græcũ eſt apud quos actieũ inuehiꝉ Põdeꝝ & euboicũ,ae rurſus actieũ magnũ ae puũ.Nec credo fuiſſe pecuniã pcuſſam.põderis certe Diueꝝ nomẽ eſt nam magnũ,vt notabis apud Liui.lib.xxxiii.hẽt libras.lxxxiii.& vncias q̃ttuor ſitas ergo Priſci.teſte ſex milia cõtinet denarioꝝ romanoꝝ vbi & de põderibus latius perſeqtur.

Prima[a] pares[b] ineũt grauibus[c] certamia remis
Quatuor ex omni delectę claſſe Carinę.
Velocem Mneſtheus agit acri remige[d] Piſtri[e],
Mox[f] italꝰ Mneſtheꝰ genꝰ a quo[g] noie Mẽmi.
Ingentem Gyas ingenti[h] mole Chimęram
Vrbis[i] opus triplici[k] pubes[l] quã Dardana verſu
Impellunt terno conſurgunt ordine remi.
Sergeſtuſq; domus[m] tenet a quo Sergia nomẽ
Cẽtauro[n] iuehitur magna Scyllaq; Cloanthus
Cęrulea[o] genus vnde tibi romane Cluenti[p].

SER a ℂPRIMA certamia,pũieo bello primo naumachias ad exercitũ romãi iſtituẽ cœperũt poſtq̃; pbarũt gẽtes ẽt naualiceertamie pluri mũ poſſe ad quã rẽ in hoc certamine plurimũ alludit poeta. b ꝩPares aut paribꝰ aut, diuerſis cõparabiles rebus,vt ſequẽtia indicant,Melior remis, ſed põdere pinus Tarda tenet. ꝩGrauibꝰ remis,fortibꝰ,vt ferit enſe grauẽ tybræus oſyrim.Nã graues inferũt tarditatẽ. d ꝩRemige,erit noiatiuꝰ remex.Serenus ſemiremex Hercules. e ꝩPriſtrim , vel a tutela depicta, vel ἀπὸ τῦπρὶζειν τὰκυ ματα .i.a ſecãdis fluctibꝰ. f ꝩMox italus,ſubaudi futurus Ipſe enim familiã Mẽmioꝝ cõſtituit. & bñ laudat familiã nobiliũ.a Sergeſto Sergia familia fuit a Cloãto cluẽtia a Gia gigania,cuius nõ facit mẽtionẽ.Nobiles aũt fuiſſe familias a troianis Iuuenalis oñdit , Iubet a præcone vocari ipſos troiugenas. g ꝩA quo noie.ſ. Mneſthei.& Mneſtheus ſic eſt , vt tydeus,nã diphthõgꝰ gręca eſt. h ꝩIngẽti mole,motu, vt Magna ſe mole mouentẽ. i ꝩVrbis opus tam magna vt vrbem putares. K ꝩTriplici verſu oẽs.n.triremes fuerũt. Verſu aũt ordine,vt Ille ẽt feras i verſuꝫ diſtulit vlmos , aut verſu tractu a verrẽdo,vt Æquora verrebãt caudis æſtũq; ſecabãt. Sane vnus eſt ſenſus. l ꝩPubes impellũt,figura eſt,vt ps in fruſtra ſecant. Sane ſciendũ inter barbariſmũ & lexin hoc ẽ latinã elocutionẽ, & pfectã metaplaſmũ eſſe. q vno ſermone fit rõne.vitioſus.Itẽ inter ſolœciſmũ& ſchema.i.pfectam ſermonũ cõnexionẽ figura eſt, q̃ fit cõtextu ſermonũ rõne vitioſa.Ergo metaplaſmꝰ& figura media ſunt, & diſcernũtur peritia,& imperitia.Fiunt aũt ad ornatũ. m ꝩDomꝰ ſergia,ſamilia, vt Da propriam thymbræ domũ n ꝩCentauro magna , fœminini eſt generis,ſi de naui dicas.vt Ter.In eunuchum ſuã quom comediã diceret. Iuue. cõtra ſenſit dicẽs ſcriptꝰ & intergo necdũ finitꝰ oreſtes. Sed ſciẽdũ genus plerũq; cõfundi aut metri aut hiatus cã,ſic Hor. Nec cupido ſordidus aufert Quũ ſignificãtes cupiditatem fœminino gñe dicamꝰ, Ipſe ẽt Virgi.ait , Timidi damæ ceruiq; fugaces, quũ ipſe ſcdm ſidẽ dixerit, Cũ canibus timidæ veniẽt ad pocula damę. o ꝩCærulea, aut nigra,aut alta carina.Omne.n.altũ nigrum eſt,vt Scuprea tuta lacu nigro nemorũq; tenebris. p ꝩCluẽti ad ipſum apoſtropha eſt.

CHR ℂPISTRIM. cũ aq̃talia maiora pp copiã humoris cæteris aĩalibꝰ ſint, tñ in ĩdico mari maxiæ reperiunꝉ,& iter ipſa magnitudie excedũt balena & piſtris, itaq; balenæ q̃ternoꝝ iugeꝝ ſũt,piſtres ducẽtoꝝ cubitoꝝ veſtiꝉ pilo piſtris,& aĩal nõ ouũ parit , ſed hoc eſt cõe oibꝰ aq̃tilibus pilo veſtitis vt aĩal, & nõ ouũ pariãt,vt balenę,piſtres,hippotami,& vituli marini. Chimęra ꝩChimerã , hoc mõſtrum ex Typhaone & Echidna natũ ſingũt poetæ. Idq; dñt ignẽ expirare,vñ in ſexto, Et flammis armata chimęra. Itẽ tria capita habere. Vnũ leonis , alteꝝ draconis,tertiũ chimerę. ideſt capræ Dicit enim heſiodus i thegonia.

πρὸς θεόλεων ὄπιθεν δὲ δράκων μέσση δὲ χίμαιρα

Hanc pegaſus & bellorophon deuicit quæ tamen ex orto Cane Gerionis ſpigen & leonem Nemæum peperit ꝩCentauro,horum fabula in ſexto enarrabitur. ꝩScylla, de hac dictum i tertio, Singulæ ergo hæ quattuor naues ſingula hæc monſtra in ſe picta habebant, & ab illis nominabantur. ꝩCærulea, nam marino mõſtro marinum colorẽ eſſe oportuit Conſueuerunt autem latini ſi a nomine appellatiuo nomen proprium alicui rei faciant mutare genus maſculinum i fœmininũ , vt hic Cẽtauro magna,Sin autem

deducatur a nomine proprio viri reſeruat genus, vt Scriptus & intergo nec dũ ſinitus horeſtes. Chori nomen venti ſeptentrionalis a parte occidentis. Conſueuerunt autem latini o longam in au aliquando conuertere. Vnde pro choro & cote caurum & cautem dicunt. Hinc cum Florus grammaticus hoc doceret deinceps ſlarus eſt appellatus.

SER a ¶ PROCVL, aut nõ nimis longe, vt ẽt ſupradiximꝰ, aut ſicut in buco. de nimia vicinitate ait, Serta pcul tm̃ capiti delapſa iacebant & dr̃ a porro. i. lõge ab oculis ex græco & latino cõpoſitũ. olim tunc cũ cori numibꝰ abſcõdunt & obruũt ſydera interdũ & ſatis lõge ſignificat declinatum a prima ꝑpoſitiõe ante. & oculis.

Eſt procul[a] pelago ſaxum ſpumantia contra
Littora quod tumidis ſummerſum tũdit olim
Fluctibus hiberni condunt vbi ſidera Chori.
Tranquillo[b] ſilet immotaq; attollitur vnda
Campus & apricis[c] ſtatio gratiſſima Mergis.[d]
Hic viridem Aeneas frondenti ex ilice metam
Conſtituit ſignum nautis Pater vnde reuerti
Scirent & longos vbi circunflectere[e] curſus
Tũc loca ſorte legunt ipſiq; in puppibus auro
Ductores[f] longe effulgent oſtroq; decori.
Cętera populea[g] velatur fronde iuuentus
Nudatoſq;[h] humeros Oleo perfuſa niteſcit.
Conſidunt tranſtris[i] intentaq; brachia remis
Intenti[k] expectant ſignũ exultantiaq;[l] haurit
Corda pauor pulſans laudũq;[m] arrecta cupido

b ¶ Tranquillo, melius ſeptimus caſus eſt, ꝙ datiuus. Campus, ſaxi latitudo. c ¶ Apricis, ſole gaudentibus. ſane apricus & locus dr̃ ſole calens, qd̃ eſt opaco & abdito cõtrariũ. & apricos dicimus locis apricis gaudẽtes. Vir. Duceret apricis in collibus vua colorẽ. Perſ. Vt noſtra floralia poſſint Aprici meminiſſe ſenes. apricũ aũt quaſi ἄνευ ψύχους ſine frigore. d ¶ Mergis, Eſacus Priami filius fuit, hic ſe ꝑcipitauit a muro, nec periit, & quum hoc ſæpius faceret deoꝝ miſeratione in auẽ cõuerſus ẽ, ꝗ ad imitationẽ idẽ facit. e ¶ Circũflectere bene vno ſermone ad pfectionẽ cõplexus eſt & reuerſionẽ. f ¶ Ductores, dñi nauiũ non gubernatores. g ¶ Populea velat fronde iuuẽtus, Hebe. i. ἥβη eſt iuuẽtus vxor Herculis. Nunc ergo aut ꝑpter hoc iuuentus vtitur populeis coronis, aut ad imitationẽ virtutis. populus. n. Herculi conſecrata eſt, vt Populus alcidæ gratiſſima. h ¶ Nudatoſq;, bene nudatos q tecti eſſe cõſueuerunt. Nam nudum eſt nunꝗ̃ tectum, vt facies. i. ¶ Tranſtris, & trãſtra dñr & iuga, vt in. v. Inde alias animas ꝗ per iuga longa ſedebãt. K ¶ Intenti, eodem ſermone in diuerſis vſus eſt rebus. aliter enim brachia, aliter tendimus mentem. l ¶ Exultantiaq; .h.c.p.pu. hypallage. omni parte pulſans pauor corda haurit. i. ferit, vt Latus haurit apertumq;, & exultare fecit. m ¶ Laudũq;, ne eſſet turpe qd̃ ait pauor. Sane hæ ſunt bellorũ proluſiones, vnde etiam ad tubam geruntur. ſed ſciẽdũ maio-

ris ætatis funera ad turbam ſolere pferri. Perſ. Hinc tuba cãdelę minoris vero ad tibias, vt Statius de Archemoro, Tibia. n. teneros ſolitus deducere manes.

¶ INTENTI, expectãtes ſignum. ¶ Exutantia. c. pp ſollicitudinẽ victoriæ ꝗ erat ĩcerta. DON

¶ MERgis, mergi ſabulas narrat Seruius dr̃ ãt mergus q a frequenter aqs imergit. Auis aquatilis & tñ in arboribus teſte Plinio nidificat. ¶ Metã, meta terminus eſt ipſius curſus, ad quẽ non ſatis eſt perueniſſe. niſi ẽt circumeatur, in quo induſtria laborq; requiritur, Nã ſi longo ſpatio ipſam vitamus ſubit inter illa noſq; alius & minori gyro currens pręuertet, ſin contra vt hoc fugiamus nimis adhæremus, periculum eſt ne in illam illidamur. Dicta autem meta vel quod in dimẽſo ſpacio poſita ſit, vel quia illam mentiantur quadrigæ circũcurrentes. hinc Iuuenalis, Per quem magnus equos auruncæ flexit alũnus, & Cice. in lib. de oratore. Si infinitus rerum forenſium labor & ambitionis occupatio deflexo honorum & ætatis curſu cõſtitiſſet, & Statius, Flectere ſi poſſet circum compendia metæ, & Perſius, Ordo quis rerum aut metæ ꝗ̃ molis flexus & vnde. ¶ Sorte legũt, nam cum difficultas rei commoda & incõmoda æque partiri non permittit ad ſortes recurrimus ne qs iure cõqueri poſſit. ¶ Oleo perfuſa, vt brachiis & totum reliquo corpore in remigatione agilius vterentur Id enim præſtat oleum. Nam ex illo robuſtiores magiſq; flexibiles redduntur. ¶ Pauor, non timor ſed percuſſio, nam pauere percutere eſt, inde pauſia oliua dicta quia anteꝗ̃ trapetibus demoliatur pauetur ideſt percutitur, inde pauimentum quia pedibus percutiatur, inde impuleria aruſpicina tripudium quaſi teripauium dicitur, ꝗ pulli dum eſcam ſumunt roſtro terram pauent ideſt tundunt.

CHR Mergꝰ. Meta Pauimtum

¶ FINIBVS

SER a ¶FINIBVS omnes, ſm naturã ante generali vſus deſcriptione, venturus ad ſpecialitatem. b ⸢Præcipites, feſtinantes, vt Præcipites vigilate viri, alias præcipites temerarii & inconſulti. c ⸢Biiugo, & hoc celeritatis eſt. Plures enim ſe impediunt. d ⸢Carcere, vero vſurpauit. Nã carcer eſt numero tantum ſingulari cuſtodia noxiorũ. Carceres vero tantum plurali hoſtia quibus equi arcẽtur. vnde carceres quaſi arceres ſm Varronẽ. e ⸢Iugis, iugalibus. f ⸢Vndantia autem longe effuſa. g ⸢Conſonat, bene conſonat propter echo ait. nam ἠχῶ græce reſono Echo vero noſtræ vocis eſt æmula, vnde & reſultat ait. h ⸢Elabitur, precurrit celeriter, vt Labere nympha polo. i ⸢Turbã inter fremitũq;, in ipſo principio: K ⸢Diſcrimine, interſtitio. & ſane variat nũc naues nunc ductores cõmemorãs. l ⸢Priorem, inter ſe, hoc eſt tertiũ. m ⸢Metãq; tenebant, nauticum verbum. n ⸢Princeps, mõ ordinis. o ⸢Quo tantũ mihi, vacat mihi, vt ſolet frequenter. p ⸢Littus ama, littus eſt oẽ qd aqua alluit. Vnde & ſaxũ littus vocauit. q ⸢Stringat, radat, ac ſi diceret hoc volo qd times. r ⸢Palmula, extrema pars remi in modum palmæ protentæ. s ⸢Iterũ, hoc verbum & a poeta põt dici, vt iterũ reuocabat & a Gya, vt quo abis: iterũ, nõ iterum pete. t ⸢Inter nauemq;, que vacat:

Inde vbi clarã dedit ſonitũ Tuba finibus oẽs[a]
Haud mora: ꝓſiluerẽ ſuis. ferit Aethera clamor
Nauticus adductis ſpumãt freta verſa lacertis
Infindũt pariter ſulcos totumq; dehiſcit
Conuulſum remis roſtris ſtridẽtibus ęquor.
Non tam pręcipites[b] biiugo[c] certamine campũ
Corripuere ruuntq; effuſi Carcere[d] Currus.
Non ſic immiſſis Aurigę vndantia[f] lora
Concuſſere iugis[e] proniq; in verbera pendent
Tam plauſu fremituq; virum ſtudiiſq; fauẽtũ
Cõſonat[g] omne Nemus vocẽq; icluſa volutãt
Littora pulſati colles clamore reſultant.
Effugit ante alios primiſq; elabitur[h] vndis
Turbã[i] iter fremitũq; Gyas quẽ deĩn Cloãthus
Conſequitur melior remis ſed pondere Pinus
Tarda tenet poſt hos ęquo diſcrimine[k] Piſtris
Centauruſq; locum tendunt ſuperare priorẽ[l].
Et nunc Piſtris abit. nunc victam pręterit igẽs
Centaurus. nunc vna ambę iunctiſq; feruntur
Frontibus & longe ſulcant vada ſalſa carinę.
Iamq; ꝓpĩquabãt ſcopulo metamq;[m] tenebãt,
Cum princeps[n] medioq; Gyas ĩ gurgite victor
Rectorem nauis compellat voce Menetem.
Quo tñ[o] mihi dexter abis: huc dirige curſum.
Litt9 ama[p] & leuas ſtrigat[q] ſine palmula[r] cautes
Altum alii teneant dixit. ſed cęca Menetes
Saxa timens prorã pelagi detorquet ad vndas.
Quo diuerſus abis: iterum[s] pete ſaxa Menete
Cum clamore Gyas reuocabat. ecce Cloãthũ
Reſpicit inſtãtem tergo & propiora tenentẽ.
Ille inter[t] nauemq; Gyę ſcopuloſq; ſonanteis

CHR Tuba ¶SONITVM, erat quo erũpere debebãt. ⸢Tuba, inuẽta eſt a malco ſiue maleto rege ethruriæ, vnde ipſe alibi Tyrrhenuſq; tubæ mugiræ per æthera clangor. ⸢Clamor, quo ſeinuicem qui eiuſdem nauis ſunt hortãtur. ⸢Freta verſa, oſtẽdit maximũ ſtudiũ. maximaſq; vires cum non vndas dicat verſas, ſed totum fretũ, in qua ſententia perſiſtit cum dicit, totumq; dehiſcit. ⸢Conuulſum r. r. q. ſ. æ. ⸢Non tã, comparatio a certamine curuli, qua vehementer quadrat, nam & inde tranſlatio fieri potuiſſet. ⸢Ruunt, magno impetu feruntur. ⸢Carcere, nõ obſeruatur, quod a Seruio dicitur, nã & Cicero in oratione ſoluta vſus eſt ſingulari numero pro repagulo quo arcentur curſores, ne ante ſignum erũpant, Ait enim a calce ad carcereſ reuocari. ⸢Mihi non vacat, vt ait Seruius, ſed vehementer quadrat. Nam quicqd agebat gubernator ſiue recte ſiue contra non ſibi ſed Gyæ agebat. ⸢Huc, digito enim oſtendebat nauigationem quæ metæ propinquior eſſet. ⸢Altum alii teneant, quaſi dicat id ſacis quod ego cupio arcere aduerſarios ⸢Saxa timens, tanta fuit timoris perturbatio, vt iuſſa ſuperaret imperantis Giæ. ⸢Ecce, quaſi dicat quod non preuiderat, quod non putauerat. ⸢Propiora, magis propinquam metæ q̃ nauis Gyæ, Eſt autem a prope propior, poteſtq; retinere vim pra poſitionis a qua eſt, vt dicamus tenentẽ propiora metam q̃ Gyas.

DON ¶NIHIL habet Donatus in his verſibus q; vel mediocriter eruditus deſiderare queat.

Radit iter leuum interior ſubituſq; priorem
Prçterit & metis tenet çquora tuta relictis.
Tum vero exarſit[a] iuueni dolor oſſibus ingẽs.
Nec lachrymis[b] caruere genç ſegnẽq; Menetẽ
Oblitus[c] decoriſq; ſui ſociumq;[d] ſalutis
In mare prçcipitem puppi deturbat ab alta.
Ipſe gubernaclo Rector ſubit. ipſe[e] Magiſter
Hortaturq;[f] viros clauũq;[g] ad littora torquet.
At grauis vt fundo vix tandem redditus imo ẽ
Iam ſenior[h] madidaq; fluens[i] in veſte Menetes
Summa petit ſcopuli ſiccaq; in rupe reſedit.
Illum & labentem Teucri & riſere[k] natantem,
Et ſalſos rident reuomentem[l] pectore fluctus.
Hic lçta extremis ſpes eſt accenſa duobus
Sergeſto Mneſtheiq; Gyan ſuperare morantẽ.
Sergeſtus capit ante locũ ſcopuloq; ꝓpinquat
Nec tota tamen ille prior prçeunte carina
Parte prior partẽ roſtro prçmit çmula[m] Piſtris
At media ſocios incedens naue per ipſos
Hortat Mneſtheus Nũc, Nũc ĩſurgite[n] remis
Hectorei[o] ſocii Troiç quos ſorte ſuprema
Delegi comites nunc illas promite vires
Nunc animos qbus in Getulis[p] Syrtibus vſi
Ionioq;[q] mari Maleçq;[r] ſequacibus vndis.
Nõ iã prĩa[s] peto Mneſtheus[t] neq; vĩcere certo.

SER a ¶ EXARSIT iuueni, cauſa pendet ex cauſa Horatius, Non ego ferrem calidus iuuenta conſule planco. b ¶ Nec lachrymis caruere genæ, nimis iraſcẽtum eſt. Cicero de Verre, Cum iraſceretur lachrymas interdũ vix tenere. c ¶ Oblit⁹ decoriſq; ſui, Inhoneſtũ eſt enim iraſci, duci præſertim. d ¶ Sociũq; ſalutis poſſumus & ſocium ſalutis ſuæ oblitus, & ſocium ſalutis pro ſociorum præcipitato ſcilicet gubernatore. e ¶ Ipſe gubernaclo, vt oñderet nihil eſſe quod ipſe nõ poſſet efficeř. f ¶ Hortaturq; viros, aut ipſe dicit celeuma, nam hortatores dicũtur, aut quia conſternati fuerãt perdito gubernatoř. g ¶ Clauum, fuſtem gubernaculi. h ¶ Iã ſenior madidaq;, contra illud quia occurrebat gubernatorem natandi peritum fuiſſe debere, addidit ſeniorem. i ¶ Fluens in veſte, cui veſtes fluebant. honeſte locutus eſt, ſic Iuue. Et multo ſtillaret penula nimbo. K ¶ Et riſere natantem, vnde in ludis voluptas quæritur. l ¶ Reuomentem, ſepius vomentem. m ¶ Æmula piſtris, eiuſdẽ rei ſtudioſa. Vt Cicero pro M. Marcello, Illo æmulo atq; imitatore ſtudiorum meorum, alias inimicum ſignificat. n ¶ Inſurgite, contra Lucanus, Atq; in traſtra cadunt. o ¶ Hectorei, aut fortiſſimi, aut re vera quondam Hectoris ſocii. p ¶ Getulis, africanis a parte totum. Nam getulia mediteranea eſt. Syrtes vero iuxta libyam ſunt. ſic de ſyrtibus, Hora. Vbi maura ſemper æſtuat vnda. Fuiſſe autẽ troianos in ſyrtibus ille indicat locus, In breuia & ſyrtes vrget miſerabile viſu q ¶ Ionio, quando iuxta charybdim nauigarunt. r ¶ Maleæq;, malæa promontorium, Eſt laconiæ prouinciæ, vbi vndæ ſunt ſequaces, id eſt perſecutrices, vt Capreæq; ſequaces illudunt. s ¶ Prima, quaſi quæ ſoleo. t ¶ Mneſtheus, ille ſemper victor.

CHR ¶ OBLITVS, & quia vt muliercula lachrymauit & quia ſupra modum ſæuiuit. ¶ Æmula, eſt æmulus qui alios aliqua re egregia ſuperare nititur, hoc ſi facimus ne in virtute vicamur res laude digna ẽ. Nõ.n. hoc facim⁹ vt cuiq; quicq; detrahamus. ſed vt nos ipſos excellẽtes in ea re reddamus, Si aũt non qa virtutẽ diligamus, ſed qa aliũ florere doleamus vincere ſupioreſq; euadere nitimur inuidia. i. & ꝓpea vitiũ eſt Menetæ ãt & ſergeſti exẽplo monet nos poeta, ne aut nimia qdã timiditate nõ audeam⁹ in iis in qbus audẽdũ eſt, aut contra ita parũ cauti res aggrediamur, vt nimia audacia per temeritatẽ in pericula incidamus, Vtrunq; enim vitiũ vitandum eſt. ¶ Hectorei ſocii, oratio in genere deliberatiuo. ¶ Hortař a victoria & arguit a facili. Eſt n facile ſupate iis q eius ſocii fuerũt q ſemp ſupauit, & ſimul eos ſibi bẽiuolos reddit cũ appellet ſocios hectoreos, & cũ oñdat ſe illos plurimi facere, cũ non caſu ſibi ſocios illos ſumpſerit, ſed elegerit etiã eo tpe in quo ꝑter meũ hoſtilẽ & fugiẽdi cupiditatẽ tñ nõ quos ſors daret accepit, ſed ipſe elegerit. Debet ergo eos pudere nõ vincere, q & hectorei ſocii fuerint, & a ſe electi. Ergo eodẽ tpe illos ſibi beniuolos facit, & ne in rẽ pudẽdã incidant clanculum mõte, & a facili arguit. Deĩde a maiori ꝓbat hoc illos optime poſſe, qui difficiliora & in ſyrtibus & in ionio mari potuerint ꝓſertim cum nõ primas habere partes ſed fugere extremas contendat.

¶ HOC

Quãqȝ. o ſed ſuperẽt qb[s] hoc Neptũe dediſti.
Extremos pudeat rediiſſe hoc vincite[a] Ciues
Et prohibite nefas[b]. Olli certamine ſummo
Procũbunt. vaſtis tremit ictibus ęrea[c] Puppis.
Subtrahiturqȝ[d] ſolũ. tum creber anhelitᵒ artus
Aridaqȝ ora quatit ſudor fluit vndiqȝ riuis[e].
Attulit ipſe viris optatum caſus honorem.
Nanqȝ furẽs[f] animi dũ prorã ad ſaxa ſuburget
Interior[g] ſpatioqȝ ſubit Sergeſtus iniquo[h],
Infœlix ſaxis in procurrentibus[i] hęſit.
Concuſſę cautes & acuto in Murice[k] remi
Obnixi crepuere illiſaqȝ Prora pependit.
Cõſurgũt Nautę & magno clamore morãtur[l].
Ferrataſqȝ ſudes & acuta cuſpide contos
Expediunt fractoſqȝ legunt[m] in gurgite remos
At lętus Mneſtheus ſucceſſuqȝ acrior ipſo
Agmine remorum celeri ventiſqȝ vocatis
Prona[n] petit maria & Pelago decurrit aperto.
Qualis ſpelunca ſubito commota Colũba[o]
Cui domus & dulces latebroſo ĩ pumice nidi
Fertur in arua volans: plauſũqȝ exterrita[p] Pẽnis
Dat tecto ingentem mox aere lapſa quieto
Radit[q] iter liqdũ celeres neqȝ cõmouet alas,
Sic Mneſtheus ſic ipſa fuga ſecat vltima Piſtris
Aequora ſic illam fert impetus ipſe volantem.
Et primum in ſcopulo luctantem deſerit alto
Sergeſtum breuibuſqȝ vadis fruſtraqȝ[r] vocãtẽ
Auxilia & fractis diſcentem currere remis.

SER a HOC vincite, loco victoriæ ſit vltimos non redire. b Nefas, modo opprobrium, qđ eſt viro forti in quocũqȝ certamine perdere. c Aerea, fortis, vt Et iũctos temo trahat æreus orbis. Nam ærea non eſt puppis ſȝ prora. d Subtrahiturqȝ ſolum, vniuſqȝ rei quod ſubiacet ſoluȝ eſt ei cui ſubiacet, vnde eſt Nauis ſolũ mare, & aer auiũ & ſtellaruȝ cœlũ. vnde Ouid. Aſtra tenent cæleſte ſolum, & eſt verbũ cuius perlucida ſignificatio per naturam non inuenitur. e Riuis, more riuoruȝ, ac ſi riuatiȝ diceret. f Furens animi, figurate dixit, vt Præſtãs animi iuuenis. g Interior, ſiniſterior. Cicero, In quẽ omnia intus canere dicebant Saluſtius, Igitur introrſus prima Aſię bithynia eſt. h Iniquo, anguſto, vt Siluis inſedit iniquis. i Procurrẽtibus, prominentibᵒ, & veluti obuiam venientibᵒ. K Murice, ſaxi acumen eminens per tranquillitatem, cum alibi ſignificat piſcem cuius ſucco purpura tingitur. Vt ſaturato murice palla. l Morantur, retroagunt. m Legunt, alii ꝑtereunt, ſed melius legũt ideſt colligunt. Nam ſequitur Et fractis diſcentẽ currere remis. n Prona, vicina littoribus, vnde altũ eſt longe poſitum. o Colũba, vbiqȝ de his domeſticis columbas Virgilius dicit. Perſius vero ait, Teneroqȝ columbo Es ſimilis. Nam agreſtes palũbes vocantur. p Exterrita, pẽnarum concuſſione terrorẽ ſignificat, vt Timuitqȝ exterrita pẽnis Ales non. n. pennis timet, ſed timorẽ indicat. q Radit, ſecat, paruȝ aerem. r Fruſtra, quis enim ei relicta victoria ſubueniret.

CHR QVANqȝ. o, O aliquando vocantis eſt, vt & procul o miſeri quæ tanta inſa. ci. Aliquádo exclamantis, vt hic, & illud. O mihi præteritas referat ſi iup. an. Aliquando optãtis eſt, vt hic vel ſolum ponitur vel cõiungit huic dictioni ſi, vt Perſi. O ſi ebullat patrui præclarum funus. Aliqñ illud ꝙ eſt vtinã, Ouid. O vtinam tũc cũ lacedæmona claſ. pe. Obrutus inſanis eſſet adulter. a. O litteram populi Italię præſertim vmbri & thuſci teſte Priſcia. nõ habebãt. Neptune, apoſtrophẽ facit, vnde eſt pathos & ſimul oſtendit nõ deſperate victoriam, quia diffidat illis ſed quia maris deus illam aliis decreuerit. Optĩa ergo oratio, que cum in tẽporis articlo breuiſſima eſſet habenda, tamen & beniuolentiã captat, & a facili multis modis arguit, & pudorem incutit, & ſibi ꝙ ſua natura paruũ videbatur gratiſſimum oſtendit, & ita de deo quæritur ꝙ indicat ipſa apoſtrophe vt omnẽ impietatem effugiat. Hoc u. & prohibite. n. Res igitur facilis ꝙ non ſint extremi, & tamẽ ipſa & duci deſideriũ cõplebũt, & ignominiã euitabunt. Procũbũt, & breuiter & tñ abſolutiſſime ita deſcribit illoruȝ ſtudiũ, vt rem non ſolum auribus exponat, ſed ipſis etiam oculis ſubiiciat. Trudes, perticæ ſunt, ſic dictæ quia illis naues trudãtur. Celeris. n. c. a. nam ĩmobilibus alis aerem ſcindit qui volatus celerior eſt, q̃ is in quo alæ quatiuntur. Sic. m. ſic imago & repetitio colores rhetorici. Diſcẽtẽ, tẽtantẽ & experiẽtẽ, vt ait Marcellus, Nã id agebat quod nuſq̃ hactenᵒ egerat, experiẽdo ergo id tẽta

bat,& aliquid aſſequebaſ,qđ prius non notat egeſtas.n.ingenioſum faciebat. Mirifice aūt varia hos ludos,vt ex variatione pariat auditoribus voluptatem,& ſimul oſtendit ꝙ varii quicꝗ inexpectati,ſint rerum euentus.& ſæpe euenire vt victores victi & victi victores fortunæ ſauore reddantur.Et ꝑterea color rhetoricus ſimiliter cadens.

Inde Gyan ipſamq́ꝫ ingenti mole Chimęram
Conſequitur cedit qm̄ ſpoliata magiſtro eſt.
Solus iamq́ꝫ ipſo[a] ſupereſt in fine Cloanthus:
Quem petit & ſummis annixus viribus vrget.
Tum vero ingeminat clamor cunctiq́ꝫ ſequētē
Inſtigant ſtudiis reſonat clamoribus Aether.
Hi ꝓprium[b] decus & partū indignant honorē
Ni teneant vitamq́ꝫ volunt pro laude paciſci.
Hoſ ſucceſſus[c] alit.poſſunt[d] quia poſſe vident
Et fors ęquatis cepiſſent pręmia roſtris
Ni palmas[e] ponto tendens vtraſq́ꝫ Cloanthus
Fudiſſetq́ꝫ preces Diuoſq́ꝫ in vota vocaſſet.
Dii[f] qbus imperiū[f] Pelagi quorū ęquora curro
Vobis lętus[g] ego[h] hoc candētē in littore Taurū
Conſtituam ante[h] aras voti[i] reus extaq́ꝫ ſalſos
Porriciam[k] in fluctus & vina liquētia fundam
Dixit eumq́ꝫ imis ſub fluctibus audit omnis
Nereidū Phorciq́ꝫ[l] chorus Panopęaq́ꝫ[m] virgo.
Et pater ipſe manu magna Portunus[n] euntem.

SER a ¶IPSO ſupeſt in fine,vt & ſpacia & ſi plura ſup ſint trāſeat elapſ ꝑor. b ¶Proprius decus, quaſi iam partā victoriā & honorem ni teneāt indignātur. c ¶Succeſſus, fœlicitas. p ¶Poſſunt, qa poſſe vidētur ſperabant victoriaꝫ ſpectantium opione,vt Cūcti ſequētē Inſtigant ſtudiis. e ¶Palmas vtraſq́,diximus ſupra antiquū hoc eſſe.Carpius tamē dicit p naturaꝫ vitioſam hāc eſſe elocutionē,ſiue vtrāq pal mā,ſiue vtraſq palmas dixerim⁹ eē in aliq̄ vſurpatlonē. f ¶Implū ē pelagi, ī pelago,vt Dil qbus īpiū ē aiaꝝ.i.In aīab⁹. g ¶Læt⁹ victoria ꝓcedēti qđ ſeqſ. h ¶Aň aras,de qbus paulopoſt,Pars ſpoliant aras. i ¶Voti reus, debitor,vň & vota ſoluētes dicimus abſolutos. K ¶Porriciā,exta porriciunſ,hoc ē porrigunſ,niſi forte dicamus etiā fluctib⁹ maris offerri,qđ ſi eſt ꝓiiciā.i.porro iaciā legendū eſt. l ¶Phorciq,latine hic phorc⁹ hui⁹ phorci dicimus.Nā apud nos græca hui⁹ nois nō eſt declinatio, vt φορκυς φορκυος qđ iterdum φορκυν φορκυνος,vň Luca.in octauo phorcyſnidos ora meduſæ protulit. Eſt autē deus marin⁹. m ¶Panopæaq virgo,vna de nereidib⁹,quā iō ſeparatiꝫ dixit,vt illas nō virgines ītelligamus. o ¶Portunus,de⁹ marin⁹ q portub⁹ ꝑeſt.& bň īpulit eū ipſe iā vicinū portui.Nota autē eſt fabula. Athamas poſt furorē a Iunone immiſſum,quū occiſo Learcho Melicertā alteꝝ filiū cū Ino vxore ſua pſequereſ,quū ſe illi ī mare ꝓcipitaſſent, volūtate numinū in deos verſi ſunt. Melicerta in Portunū,q græce Palemō dſ,nā λιμην portus dſ,vň palæmon Ino in matrem Matutā,que græce dicitur Leucothoa.

qa magiſtrū ꝓcipitauerit, accidere, vt vincaſ. ¶Hi propriū de. Nullū.n. laborē recuſant hoīes, ſꝫ oīa pferunt ne id qđ iam ptū eſt amittāt. Contra vero ii quibus fortuna fauet ſæpe ſupra vires ſuas multa ſperāt, & pūt qa poſſe videnſ. Naꝫ cū ſpectātes ſuaderent eos poſſe vincere, iō poſſe credebāt. ¶Læt⁹, qa ero. ¶Voti re⁹ .i. qa aſſecutus a vobis id propter qđ votū concepe rā ero debitor ipſius voti,qđ mihi lætitiā affert. Vň alibi vt Baccho cererią,ſic tibi vota quot annis, Agricolæ facient, dānabis tu quoq votis, nam ex pontificio iure verba ſacris elegit.Reum enim dicunt ſacerdotes illū qui ſuſcepto voto ſe numinib⁹ obligat. Damnatus qui promiſſa vota iam ſoluit. ¶Porriciā,& nō ꝓiiciam , & hoc verbum ſacroꝝ eſt , vt Veranius ex primo lib. Pon cio
Fabil pictoris executus eſt.Exta porriciunto diis in altaria arā ue focum ue quo exta dari debebunt,nūc pro ara & foco mare accipit cuius diis ſacrificaturus eſt. Ait Macrobius, ¶Nereidū , nymphæ ſunt Nerei marini dei filiæ,q̄s ex doride filia oceani vxore ſua genuit. Has Heſiodus in theogonia enumerat quinquaginta,ac earum noia ponit. ¶Phorciq,phorcus filius fuit Neptūni ex Thooſſa Phor
nympha, & imperauit corſicæ & ſardiniæ, & ſm Varronem ab athlāte victus bello nauali mali obrutus eſt,& a ſuperſtitibus ſociis diuinos honores meruit. ¶Portunus, Stat. Cur ſumpſerit arcus infœlix atamas cur, nō expauerit ingens ioniū ſocio caſura Palæmone mater. Fabula late explicata eſt apud Oui.non procul athenis ſaxa ſcyronia ſunt, quia illic ſcyronem Theſeus interfecit. Hinc ſe præcipitauit cum filio,ait ſoli.

CHR ¶QVONIAM ſpoli.mag. q.d.ſua ſtultitia

¶PORTV.

a ꝶ PORTV ſe cōdidit alto.i.vſq; ad ſtetiora.puenit b ꝶ Ex more ludoꝝ.i.per prçconē. c ꝶ Victorē primū ſubaudi. Nā illi duo victores ſunt Sergeſti,vñ paulopoſt,Quē mō nauali mneſtheus certamine victor cōſequit. d ꝶ Dat ferre.grçcū eſt duo verba cōiūgere. vt paulopoſt Dona habere viro ſed hoc daſ poetis. e ꝶ Magnum talentū,vt diximꝰ breue qddam,ſed magnū. alterius minoris cōparatione eum. primum ſit vnuſ & maximū aliorum, vt ſupra diximus. f ꝶ Circū. in parte exteriore quaſi fimbriis, vt diximus. g ꝶ Mçādro dupłici, flexuoſo,& hoc dicit erat in chlamyde flexuoſa,& eſt in ſe remeabilis purpura ī modū Meādri fluminis Carīæ prouinciæ.

Impulit.illa Noto citius volucriq; ſagitta
Ad terram fugit & portu[a] ſe condidit alto.
Tum ſatus Anchiſa.cunctis ex more[b] vocatis
Victorem[c] magna prçconis voce Cloanthum
Declarat viridiq; aduelat tempora lauro.
Muneraq; in Naueis ternos optare iuuencos
Vinaq; & argenti magnū dat ferre[d] Talentū[e].
Ipſis prçcipuos Ductoribus addit honores.
Victori clamidē auratā quā plurima circum[f]
Purpura Mçandro[g] duplici Melibœa[h] cucurrit
Intextuſq; Puer Frondoſa Regius[i] Ida
Veloces iaculo Ceruos curſuq; fatigat[k]
Acer anhelanti ſimilis quem Prçpes[l] ab Ida
Sublimē[m] pedibus rapuit Iouis armiger vncis.
Longçui palmas[n] nequiquā ad ſidera tendunt
Cuſtodes ſçuitq; Canum latratus in auras.
Atqui deinde locum tenuit virtute[o] ſecundum
Leuibus huic hamis[p] conſertā auroq; trilicem
Loricam quam Demoleo detraxerat ipſe.
Victor apud rapidū Simoenta[q] ſub ilio[r] alto.
Donat habere viro decus[s] & tutamē in armis.

CHR clamis mē grecum χλαμυς, vt Tere.de milite glorioſo et Plautꝰ oñdit, ſūt qui dicant veſteſ q̄ ſup alias veſtes inducitur. Laudat hanc a mā q ex auro & purpura. Laudat ab artificio qd in textura il la teſviua uidereſ vñ dicit Fatigat ceruos nā ita iucetus eſt,vt fatigare videaſ, & anhelāti ſimilis & ppes armiger rapuit et tēdūt palmas, & ſçuit canū latratus,nā hæc oia gerí videbanſ. ꝶ Melibœa,i.theſſalia eſt vñ philoctetes iuxta magneſiaſ. ꝶ Mçandro, mçāder fluuius eſt qui ex aloτrinæ lacu qui eſt in alotrinæ monte minoris aſiæ fluit, & adeo ſinuoſis circūagitur flexibus,vt nonnunq; in ſuos ortus reddire videatur. Ouid. Quiq; recuruatis ludit mçandrus in vndis, & apameç primum irrigat regionem poſtea hirgaleticos campos & nouiſſime cariam oēs fertiliſſimo limo fœcundans effluit in mar icareum aiunt in eo naſci lapidē quem per antiphraſim euphrona vocāt,qui alicuius pectori alligatus tantam ſubito illi inſaniā concitet vt aliquem ex propinquis īterficiat. Sol. ſcribit iuxta celenas, que deinde apamea dicta eſt vallem aulocrenā & fontem eiuſdem nominis eſſe,& ex eo fluere, ꝶ Mçandrū qui inter cariam ioniam infinū exit, qui miletum & prienam diuidit. ꝶ Leuibus, politis Hinc leuigare.i.expolire. ꝶ Trilicem, ex triplici ordine hamorum.i.in qua ſinguli hami.i. maculæ ternos capiebāt vt validior eſſet lorica. Ergo qa aurea pulchra erat, quia trilix robuſta, infrangibilis. ꝶ Demoleo, viro illi forti, & dum laudat loricam laudat Demoleum, ſed magis æneā qui talem virum ſuperauit.

ꝶ CTERNOS, in ſingulas naues tres, vel ſingulos in tres naues. ꝶ Ferre, habere ſm Marcel. ꝶ Clamydem, viro egregio conueniens donū, nam clamys veſtis eſt militaris & nomē grecum.

h ꝶ Melibœa, p melibœnſis, Eſt āt theſſaliç ciuitas melibœæ. ꝶ Regius, Trois regis phrygię filius. K ꝶ Fatigat, laus picturæ, quaſi gerat & non gerere videaſ. l ꝶ Prçpes, modo volans m ꝶ Sublimē, in altū. n ꝶ Palmas nequiq; ad ſidera tollunt, aut admirātes, aut increpātes deos. o ꝶ Virtute, qa ille fauore vicerat numinū, vñ & pmia daní cōgrua illi chlamis deorū cōtinens fabulā illi lorica.i. virtutis īſigne, p ꝶ Hamis auroq;, hamis aureis. q ꝶ Simoēta, venit a noīatiuo græco nō in ις ſed in ειs exeunte, vt σιμοεις σιμοεντος. r ꝶ Sub ilio alto, o breuis fit ſequēte vocali. s ꝶ Decus & tu tamen, quia triplex & aurea.

DON ꝶ VICTORI chlamydē Laudat chlamydē pp honorē dātis & meritū victoris. Laudat materiā aurū. & purpurā. Laudat artificiū & ſpeciē rei. ꝶ Leuibus, minutis & oī ſubtilitate pfectis. Oñdit illā fortē & pulchrā. Deinde accedit tertia laus ab auctore. ꝶ Decus. pp aurū ꝶ Tu tñ, pp texturā trilicē laudat demoleū, quia illa armatus agebat hoſtes Laudat magis æneā, qui illū vicerit ac ſpoliauerit, & portauerit laudat eū cui donaſ qa & ipſe por

Vix illam famuli Phegeus[a] Sagariſq; ferebant
Multiplicē connixi humeris. indutus at. olim
Demoleos curſu[b] palantes Troas agebat.
Tertia dona facit geminos exęre Lebetas
Cymbiaq;[c] argēto perfecta atq; aſpera[d] ſignis.
Iamq; adeo donati omnes[e] opibuſq; ſuperbi
Puniceis[f] ibant euicti tempora tęnis
Cum ſęuo e ſcopulo multa vix arte reuulſus
Amiſſis remis atq;[g] ordine debilis vno
Irriſam ſine honore ratem Sergeſtus agebat.
Qualis ſępe vię[h] deprenſus in aggere Serpens
Aerea[i] quē obliquū rota trāſiit aut grauis[k] ictu
Seminecem liquit ſaxo lacerumq; Viator
Nequiquā longos fugiēs dat corpore tortus[l]
Parte ferox ardenſq; oculis & ſibilla colla
Arduus attollens pars vulnere clauda[m] retētat.
Nexantē nodis ſeq; in ſua membra[n] plicantem,
Tali remigio nauis ſe tarda mouebat.
Vela[o] facit tamen & plenis ſubiit[p] hoſtia velis.
Sergeſtum Aeneas promiſſo[q] munere donat
Seruatam ob nauem lętus ſocioſq; reductos.
Olli ſerua datur operū[r] haud ignara Mineruę
Creſſa[s] genus Pholoe[t] geminiq; ſub vbeř nati.
Hoc pius Aeneas miſſo certamine tendit

SER a PHEGEVS ſagariſq;, nominatim dicendo addidit laudem. b Curſu palantes troas agebat, ad Aeneæ qui eum vicit pertinet laudem. c Cymbiaq;, pocula in modum cymbæ. d Aſpera ſignis. ἀναγλυφα. e Omnes, qui vicerant ſcilicet. f Puniceis tænis, vittis roſeis, & ſignificat lemniſcatas coronas quæ ſunt de frondib⁹ & diſcolorib⁹ faſciis, & ſicut Varro dicit magni honoris ſūt. Tænis āt mō vittis, alias extremitates vittaꝝ dicit, vt, Fit lōge tænia vittæ. Arte ideſt virtute. g Atq; ordie debilis vno Sergeſtus. ſ. & bñ ex mutatiōe ſenſuū cōq́ſiuit ornatū naꝫ irrideri & ſine honoř eē hominis ē, remis carere nauis. h Vię in aggere, agger eſt medię vie eminentia coaggeratis lapidibus ſtrata, vnde viæ aggere dixit. i Aerea, fortis. vt Aerea puppis. K Grauis, fortis, vt. Grauibus certamina remis. l Tortus, hoc tortus, ideſt ſiue cauſa tētat inceſſus. m Clauda, ab homine tranſtulit. Cicero maneam ac debilem fore præturam ſuam. n Membra, etiam hoc ab homine tranſtulit. o Vela facit tamen, ἀνακολουθον. Nam non premiſit, quāquam remigerare nō poſſet. p Subit hoſtia, portus vt ſupra diximus, ideo quia exitus fluminum frequenter portus efficiunt. q Promiſſo, aut magno, aut ante promiſſo, vt intelligamus in omnibus ludis illud eſſe ſeruatum. Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit, quod etiam pyctali certamine, Victori velatum auro vittiſq; iuuencum. Enſem atq; inſignem galeam ſolatia victo, aut certe promiſiſſe eum intelligamus quādo vidit nauem periclitantem. r Operum haud. i. m. perita laniſicii. Creſſa genus, figura græca, vt Qui genus vnde domo? t Pholoe, nomen proprium. Erat autem lactans. Nam infantes lactentes dicimus.

DON PVNICEIS, tænis, Vittis roſeis. Plenis velis, facit contra nauticam conſuetudinem nam ſubituri portum demittunt vella ſed neceſſitas coegerat, quia carebāt remis. Creſſa genus, plena laus ſeruæ, quæ eſt ab artificio, a genere, & a fœcunditate.

CHR PHEGEVS & ſagaris, Hæc nomina vim habēt quaſi dicat valentes robuſtiq; ſerui. Ergo connixi humeris, ideſt q̄; uis ambo humeros ſimul nitendo ſupponerent, vix ferebant. Vt ſit ſententia, duo valentes etiam vehementer nitendo, vix ferebant, At demoleos vnū illā indutus troas fugabat & fugatos curſu conſeq̄batur ita vt & vires inauditæ & animus maximus in eo oñderetur. Qualis igitur q̄tuſq; erat æneas, qui talia arma tali viro detraxerat. Ergo, ex hoc fortiſſimus, & quia, & p̄cioſa & maxime tuta, & ppea quod hoſticum ſumma gloria detraxerat ſibi gratiſſima donabat, liberaliſſimus apparebat. Gemios, a nūero laus eſt. Argēto a materia Aſpera, ab artificio. Cum ſæuo, Cōtraria cōtrariis opponit, Vnde ſpectātibus ex varietate oritur voluptas, & occultius humanæ conditionis ſortē dolet. Parte ferox, Nā inſecta quæ noſtrorum temporū philoſophi annuloſa appellāt ēt in membris abſciſis viuunt. Tali remigio, nam ab eo latere cuius remī fracti erant tarda omnino, ab eo cuius integri velox apparebat. Donat, erat enim clementis principis fortunæ vulneribus mederi, & ſimul nō decebat in ludis queq̄ mœſtiſſimum ſine aliquo ſolatio dimittere.

GRAMINEVM

Gramineũ[a] ĩ cãpũ quẽ collibus[b] vndiq; curuis
Cingebant Siluę mediaq;[c] in valle Theatri
Circus erat quo ſe multis cum milibus Heros
Conſeſſu[d] medium tulit extructoq; reſedit.
Hic qui forte velint rapido contendere curſu
Inuitat preciis animos[e] & premia ponit.
Vndiq; conueniunt Teucri mixtiq;[f] Sicani,
Niſus & Euryalus primi.
Euryalus forma inſignis viridiq;[g] iuuenta
Niſus amore[h] pio pueri quos deinde ſecutus
Regius egregia Priami de ſtirpe Diores.
Hũc Salius ſimul & patron q̃rũ alter Acarnan[i]
Alter ab Arcadia Tegeę[k] de ſanguine gentis.
Tũ duo Trinacrii iuuenes Helym⁹ Panopeſq;
Aſſueti ſiluis comites ſenioris Aceſtę.
Multi pręterea quos[l] fama obſcura recondit.
Aeneas quibus in mediis ſic deinde locutus.
Accipite hęc animis lętaſq; aduertite mentes.
Nemo ex hoc numero mihi nõ donat⁹ abibit.
Gnoſia[m] bina dabo leuato[n] lucida ferro
Spicula cęlatamq; argento ferre Bipennem.
Oĩbus hic erit vnus honos. tres premia primi[o]
Accipient flauaq;[p] caput nectentur Oliua.
Primus Equũ phaleris[q] inſignẽ victor habeto[r]
Alter Amazoniam[s] pharetram plenãq; ſagittis
Threiciis lato quã circumplectitur auro

SER a ℭ GRAMINEVM, graminoſum, Citero de haſtis, Bene etiam ne gramineas haſtas. b ℭ Collibus vndiq; curuis, mutauit, non. n. ſilua colles habet, ſed eſt in collibus ſilua. Debuit ergo dicere, quem colles cingebant ſiluis. c ℭ Mediaq; i valle theatri, media in valle erat circ⁹ theatri, ideſt ſpatium ſpectaculi, & theatri græce dixit ἀπὸ τοῦ θεωρεῖν nõ enim eſt ſpãle ſed theatri. d ℭ Conſeſſu medium tulit, ordo eſt, quo ſe Æneas medium tulit cum multis milibus & extructo conſeſſu reſedit. e ℭ Animos, eorũ ſubaudi. f ℭ Mixtiq; ſicani, qd pars ait Et certare parati. g ℭ Viridiq; iuuẽta, ætates omnes Varro ſic diuidit, infantiã, pueritiam, adoleſcentiam, iuuentam, ſenectam. Hæ tamẽ ſicut etiam de tẽporibus ſupra diximus ſingulæ trifariam diuidũt: vt ſit prima viridis, adulta & præceps, hinc eſt Et viridi iuuenta. Et cruda deo viridiſq; ſenectus. Item Sal. Sed Mithridates extrẽa pueritia regnũ ingreſſus mr̃e ſua veneno iterfecta. h ℭ Amore pio pueri, aut genitiuus eſt, & dicit eũ ob hoc veniſſe, ne amicum relinqueret, aut diſtinguendum per ſe, & erit nominatiuus pluralis, vt pueri non referas ad ætatem, ſed ad agonale, ſtudium in quo ſunt viro℞ & puerorum ſeparata certamina. Nã ἄνδρες καὶ παῖδες dicuntur, licet confuſio ſit ætatum. i ℭ Acarnan, epirota. Acarnania enim eſt ps Epiri. k ℭ Tegeæ, ſi deriuatiuũ fuerit de non ſeqtur, ſi tegeæ legerimus nõ ſtat verſus, niſi addita de ſyllaba, deriuatiuũ aũt ille indicat locus, Tũ lateri atq; humeris tegæum ſubligat enſem, & tegeum oppidum eſt arcadię. l ℭ Quos fama obſcura recondit, per cõtrarium illos ſuperiores oẽm eſſe nobiles indicauit. m ℭ Gnoſia, cretenſia. Gnoſos ciuitas cretæ, & bene ſicut ẽt in nauibus generalia dat & ſpãlia. n ℭ Leuato, nitido, vt At leuã clypeũ ſublatis cornibus io. o ℭ Primi, alio℞ cõparatione. Nã vnus eſt primus. p ℭ Flaua, viridi, vt ſupra Iaſpide fulua. q ℭ Phaleris, equorum ornamentis; ſermo græcus eſt, qa φάλαρα dicunt græce. r ℭ Habeto, habeat, tertia perſona ẽ a futuro imperatiui, q̃ in hoc mõ nũeri ſingularis ſilis eſt ſecũdę. s ℭ Amazoniã, q̃ſi amazoniã, vt Sacri tripodes.

ℭ QVIA ignobilior fuiſſet hoc ludus exornat illũ deſcriptõe, qa ponit varios caſus. ℭ Simul vltima ſignãt, Deſignabãt locum, qui finem curſibus daret. DON

ℭ QVEM collib⁹ eligit locũ quẽ nã pene theatrũ effecerat. ℭ Prœmia .p. Nã vt ait Cic. honos alit artes omneſq;, accenduntur ad ſtudia glia. ℭ Primi vndiq; : veriſiĺe eſt ad curſũ pedeſtrẽ multos cõueniſſe. Nã & extra piculũ eſt curſus, neq; ſumptu op⁹ erat huic certamini nã alter pp iuuẽtã ardẽs erat ad certamẽ, Alter amore pio ĩpellebatur ne ſociũ vſq; desereret. ℭ Regi⁹. Nõ enũerat illo ſm ordinẽ dignitatũ, ſed cupiditatũ. ℭ Acarnã, Acarnania eſt ab acheloo fluuio ad euẽnũ iuxta ætholiã. ℭ Tegęa, penultia correpta vrbs eſt, quã argiui nomẽ pp̃lis, vt ait, Strab habitãdã dederũt, a tegæa aũt fit tegæus tegæa tegeũ deriuatiuũ & in penultima pducitur quia hẽt diphthõgon, vt Nemeæ, a q̃ eſt nemæus nemæa nemæum. ℭ Syluis, Quaſi venationibus, in quibus curſus exercet. ℭ Multi pręterea, ſic Ennius in Alexandro. Multi alii aduẽtant paupertas quorum obſcurat nomina. CHR. Tegæa

Baltheus[a] & tereti ſubnectit Fibula Gemma.
Tertius Argolica hac Galea contentus [b] abito.
Hęc vbi dicta locum capiunt ſignoq; repente
Corripiunt[c] ſpatia audito limenq;[d] relinquunt
Effuſi nimbo ſimiles ſimul[e] vltima ſignant.
Primus[f] abit longeq; oĩa corpora Niſus
Emicat & Ventis & Fulminis ocyor alis[g].
Proximus[h] huic longo ſed ꝓximus interuallo
Inſequitur Salius ſpatio poſt deinde relicto
Tertius euryalus.
Euryalumq; Helymus ſeqt quo[i] deiñ ſub ipſo
Ecce volat calcemq;[k] terit iam calce Diores
Incũbens[l] humero ſpatia & ſi plura ſuperſint
Tranſeat elapſus[m] prior ambiguũq;[n] relinquat
Iamq; fere ſpatio extremo feſſiq; ſub ipſum[o]
Finem aduentabant leui cum ſanguine Niſus
Labitur infœlix[p] cęſis[q] vt forte iuuencis
Fuſus[r] humi viridesq; ſup madefecerat herbas.
Hic iuuenis iam victor ouans veſtigia preſſo
Haud tenuit titubata[s] ſolo, ſed pronus in ipſo[t]
Concidit immundoq; fimo ſacroq; cruore.
Non tamẽ Euryali non ille oblitus[u] amorum,

SER a ℭ BALTHEVM, baltheus dicitur nõ tantum quo cingitur, ſed etiam a quo arma dependent. b ℱ Contentus abito, quaſi de paruo munere. c ℱ Corripiunt ſpatia, raptim eunt, vt Corripit æneas extemplo auiduſq; refringit. d ℱ Limenq; relinquũt, aut regulam, aut ſignum decreta factum, qđ a carceribus fit. e ℱ Simul vltima ſignãt, intuetur vltima ſpacia auiditate vincendi, vt notat & deſignat oculis, Aut ſignant vltima, ideſt cumulorum ſummitatẽ ſignant veſtigiis, vt alibi, vix ſũma veſtigia ſignat arena. f ℱ Prim9 abit, ſicut de nauibus, poſt generalitatẽ tranſit ad ſpecialitatem, & bene quia tribus ſtatuta ſunt præmia, quinq; commemorat duobus caſuris. g ℱ Alis, velocitate, quia tam ventos q̃ fulmina fingunt alata poetæ, vt Alitis auſtri. h ℱ Proximus, huic ſecundum hunc locum, proximum dicimus etiam longe poſitum nullo interueniente. i ℱ Quo deinde ſub ipſo, ideſt poſt ipſum. K ℱ Calcem calce terit, calcem dicimus, vnde terram calcamus, ergo non proprie dixit, calcem calce terit. Plãta enim calcem potuit terere, vnde a parte totum accipiendum, ideſt calcem pede terebat. l ℱ Incumbẽs humero, aut flexo humero, aut currentis eſt geſtus. m ℱ Elapſus prior, ideo labitur, ideſt celeriter currit, vt prior fiat, & ſatis licenter eſt dictum. n ℱ Ambiguumq; relinquat, minus firmum ad celeritatem. o ℱ Sub ipſam finem bis ſubaudi fines, ſub ipſam finem feſſi aduentabant ad finem. p ℱ Labitur infœlix, quia parata victoria cauit. q ℱ Cæſis vt forte iuuẽcis, bene rem notam per tranſitum tetigit. Agonalis enim moris fuerat poſt ſacrificia ad certamẽ venire. r ℱ Fuſus humum, ordo eſt ſuperfuſus. s ℱ Titubata, participium ſine verbi origine. non enim dicit titubor titubaris; licet quædam neutra ſint quæ tria habent participia præſentis, præteriti & futuri, vt placens, placitus, & placiturus, & prandeo ſimiliter. t ℱ In ipſo concidit, ablatiuum poſuit, non enim dixit in ipſum concidit ſummum, quia non eſt mutatio, nam motum nõ ſignificat. u ℱ Oblitus amorum, amorum pro amoris, nec ſupradictis cõgruit, ait enim amore pio pueri, nunc amor quia pluraliter non niſi turpitudinem ſignificat.

DON ℭ NON ILLE oblitus amorum, propter hanc cauſam poſuit in ſuperioribus tãtum inter illos amorem.

CHR. ℭ GEMMA, Vlpianus iuriſconſultus ait inter ſe gemmas & lapillos & margaritas differre, & gemmas eſſe perlucidæ materię, vt ſmaragdi & chryſoliti & huiuſmodi. Lapillos autem eſſe contrariæ naturæ, vt Abſiani. Margaritas nec in gemmis nec in lapillis eſſe vult Sabi. ſed hanc differentiam nec ratio nec mos approbare videtur proximus huic ſed longo proximus interuallo ex Cice. in Bruto. Duobus igitur ſummis Craſſo & Antonio L. Philippus proximus accedebat, ſed longo interuallo tamen proximus. Sta. a cõtrario immitatur. Tiodamanta volunt qui cum ipſe arcana deorum partiri & viſas vni ſociare ſolebat amphiaraus aues, tantæq; haud inuidus artis gaudebat dici ſimilem, iuxtaq; ſecundũ. ℱ Ambiguum, magis placet vt dicamus mente dubium. Nam vix credebat ſe eſſe ſuperatum qui hactenus ſuperaſſet. ℱ Amorum, non puto amores in plurali dici ſolum impudicos. Nam Cice. in libro de officiis, formam quidem ipſam & tanq; honeſti faciem vides, quæ ſi oculis cerneretur mirabiles amores, vt ait Plato excitaret ſapientiæ.

ℭ SPISSA

Nam ſeſe oppoſuit Salio per lubrica ſurgens.
Ille autem ſpiſſa[a] iacuit reuolutus Arena.
Emicat Euryalus & munere victor amici
Prima[b] tenet plauſuq;, volat fremituq;[c] ſecūdo
Poſt helym[9] ſubit & nūc tertia palma Diores
Hic[d] totum caueç conſeſſum ingentis & ora[e]
Prima patrū magnis Salius clamoribus implet
Ereptuq; dolo reddi ſibi poſcit honorem.
Tutat fauor Eurialum lachrimęq;[f] decore
Gratior & pulchro veniens[g] in corpore Virtus
Adiuuat & magna proclamat voce Diores
Qui ſubiit palmę fruſtraq; ad premia venit
Vltima ſi primi Salio redduntur honores.
Tum pr̃ Aeneas. veſtra inquit munera vobis
Certa[h] manēt pueri & palmā mouet ordie nēo
Me liceat[i] caſum[k] miſerari inſontis amici.
Sic fatus tergum[l] Getuli immane Leonis
Dat Salio villis oneroſū[m] atq; vnguib[9] aureis.
Hic Niſus ſi tanta inquit ſunt pręmia victis
Et te lapſorum miſeret quę munera Niſo
Digna pabis? primā merui qui laude[n] coronā?
Ni me quę Salium Fortuna[o] inimica tuliſſet.
Et ſimul his dictis faciem oſtentabat & vdo

SER a ℭ SPISSA arena, tenui, q̃to enim qd mi nutius tāto eſt dēſius. b ℱ Pria tenet, τ α π ρ ῶ τ α. c ℱ Fremituq; ſcđo, bñ ſcđo addit, qa eſt & iratoꝝ. d ℱ Hic tpis aduerbiū. Per caueā āt plebē ſignat, Nam cauea cōſeſſus eſt populi, e ℱ Ora pria patrū, hoc eſt qđ lu. ait, Oibus ad podiū ſpectantibus. f ℱ Lachrymæq; dcore, aut ipſe ēt fletus hēbat aliqđ venuſtatis ortus a gaudio. vt Ter. ob lachrimo pręgaudio, qđ & cōgrult pueto pp victo riā ſopinatā, aut certe ad miſatio nē cōmouēdā cō tra eū q ſe aſſere bat eē victorem. g ℱ Veniens, creſcens, vt Hic ſegetes, illic veniūt fœlicius vuę, vere anni dicunt i adoleſcētibus ſicut in ſlmibus recedē oraꝑ multa ferūt anni veniētes cōmoda ſecū; Multa recedentes adimunt. h ℱ Certa mānēt pueri, vt ſupra diximus, iō qa ἄ ν δ ρ ε ς, κ α ὶ π α ῖ δ ε ς dicunt. i ℱ Me liceat, liceat me miſerari, nā ñ mihi licet, ſi mihi ly diximus. k ℱ Caſum, alludit a cadēdo. l ℱ Tergū, mutauit more ſuo, nā tergus debuit dicē, cū tergū ſit car nis appōne, tergus vero ſit pellis, vt terg: d. cm. ℱ Oneroſum, plus ē q̃ ſi oneratū dicer ſi cut ſceleratū & ſceleroſū n ℱ Qui laude ĩtute a ſeqnte qđ ꝑcedit, nā ex virtute ꝑcedēti ſeqtur laus. o ℱ Fortuna bene dolū ſuū excuſat.

DON ℭ CAVEA ſcitirco theatrū cauea dicitur q inclusos continet ſpectatores.

CHR ℭ LVBRICA. Et qđ ñ pōt teneri vt anguilla ē, lubricū dr, & ſimiliter locus in quo ꝯſiſtē nō poſſumus appellat lubricus, & p trāſlatio nē referimus ad res ĩcorporeas & dicimus lubricū id pqđ facile labimur ĩ errorē aut vitiū ℱ Iacuit, ita lapſus ē, vt penitus hūi ꝓſtraret, nec poſſet ſurgere. ℱ Plauſu, ſtrepitū & pulſatiōē cuiuſcūq; rei ſit plauſus. i. ſonitus quo ali cuius ſcm̃ dictū ueꝑbamus, id. n. ē plaudē cō tra explodē ē cū, eodē ſonitu & pulſu iproba mus qđ ſcm̃ dictū ue ſit idē dicimus ēt explo dē apte & cū irriſione cōfutare. Ci. in i. offō rū, qm̃ Ariſtōis pyronis, & Erilli iā pdem ex ploſa ſnia ē Fremere autē eſt cōfuſaŋ ore vo cē emittē, & qa h̃ nō ſolum plaudē tis ſ; iraſcētis q̃ꝫ indignātiſq; eſt ic circo dixit ſo q̃ſi fauente. ℱ Caueæ, Oēm locū in quo feras icludim[9] ne effugiāt ſiue aues ſint ſiue q̃drupedes, vt ſunt vrſi & leōes caueā appellamus ē ēt cauea in theatro locus, vbi pplus ſpectat q̃ duidit ĩ ſuos cuneos Caueā poſuit aliꝗ cū ſexu ca ueæ magnis circēſibus actis & de cu neis ĩ geor. dictū ē. Hi quo pacto ſeſe ĩ theatro hēr p beāt optie deſcribit vitruui[9] ℱ Primaq; ora. p. podiū itelligit ĩ quo nobiliores ludos ſpectabant. Hinc Iuue. Oibus ad podiū ſpectantibus. De hoc Vitruuii podii altitudo ab liberamento pulpitū cū corona. Supra podiū columnæ cū capitulis & ſpiris. ℱ Reddi veluti rē ſibi debitā dari. ℱ Lachrymæq;. d. ſic Sta. ipſe re geſta parthenopeus hūo vultūq; oculos madentes Obruit, acceſſitq; lachrymarum gratia formę ℱ Decore, Quāta ergo erat pulchritudo, cū lætus eſſet: ſic & Venerē laudauit Triſtior & lachrymis oculos ſuffuſa nitentes. ℱ Veniēs, creſcēs, vt h̃ ſegetes illic veniunt fœlicius vuæ. ℱ Gratior, Nā vulgo ſic euenit, vt virt[9] in pulchritudīe corpis ſint maioris precii, & Ari. ait, pulchritudinē plus oibus epiſtolis ad cōmēdationē valere, & in æthicis nō eſſe habilē ad fœlicitatem capeſſendā hominē penitus deformē Recte tñ Auguſtinus aſſerit non oportere eſſe gratioſiorē virtutē in vno q̃ in alio corpore. Sed poeta nō q̃rit quid ſit ſcđm verū, ſed quid appareat hominibus non rectam habentibus opinionē.

Explodere — Fremere — Cauea — Lubricus — plauſus

Turpia membra fimo riſit pater Optimus[a] olli,
Et Clypeum efferri iuſſit Didymaonis[b] artes
Neptuni[c] ſacro Danais de poſte refixum.
Hoc iuuenē ęgregiū pręſtanti munere donat.
Poſt vbi confecti curſus & dona peregit
Nunc ſi cui Virtus animuſq; in pectore pñs[d],
Adſit & euinctis attollat brachia palmis.
Sic ait & geminū pugnę proponit honorem.
Victori velatum[e] auro victiſq; iuuencum
Enſem atq; īſignē Galeam ſolatia victo.
Ne mora continuo vaſtis cum viribus effert
Ora Dares magnoq; virum[f] ſe murmure tollit,
Solus[g] q Paridem ſolitus contendere contra.
Idēq; ad tumulū quo maxius occubat Hector
Victorem Buten imani corpore qui ſe
Bebrycia[i] veniens Amyci[h] de gente ferebat
Perculit & fulua moribundū[k] extendit arena.
Talis[l] prima Dares caput altū in pręlia tollit
Oſtenditq;[m] humeros latos alternaq; iactat
Brachia protēdens & verberat ictibus auras.

SER a OPTIMVS olli, aut ei arriſit, aut illi iuſſit afferri. Sane cōgrue arma dat iuueni. b Didymaonis artes, laus ab artifice, vt Diuinum opus alcimedōtis. c Neptuni ſacro. danais de poſte, a danais, & itelligimus hoc ad Æneam tranſiſſe per Helenū, ne videatur ex ſacrilegio quæſitū. d Præſens, fortis, ac ſi diceret, ſi adſit quis plenus animi. e Velatum, coronatum auro autē quia ſolēt laminas quaſdam habere, vt Eſt ſtatuam ante aras aurata frōte iuuencum. f Virum ſe murmure tollit cum ſuffragio plurimorū. g Solus qui paridem ſolitus contēdere cōtra, ſimile dixit Home. de Euryalo ad ſepulchrū patrocli in ludo cæſtuum.

ἀνέρ ... ὅς ποτε ... (Greek, partly illegible):
ἀμφὶ ... ἄνακτος
ὅς ποτ' ... ποδαο
ἐς τάφον ἔνθα δὲ πάντας ἐνίκα Καδμείωνας

& volunt ſi propriū ſit in dos exire quantū ſit appellatiuum in os tamen τὰ βάρυτονα faciūt in a & in ιν. vt χάρις τῆς χάριτος τὴν χάριτα καὶ χάριν μάρις πάριδος τὸν πάριδα, καὶ πάριν. Multi ſ a poeta volunt dici, melius tamen verba ſunt populi, vnde Et virum ſe murmure tollit. Paridē, vero venit ab eo qd ē paridis vel paridos. Qd aūt legimus Parin creat vrbe paterna, venit ἀπὸ τοῦ πάρις τοῦ πάριος τῷ πάριτον πάριν. Sane hic paris ſm troica Neronis fortiſſimus fuit, adeo vt in troia agonali certamine ſuperaret omnes, ipſum etiā Hectorem, qui cū iratus in eū ſtringeret gladium, dixit ſe eſſe germanum, qd allatis crepūdiis pbauit, qa habitu ruſtici adhuc latebat. hos aūt ludos trāſſert Vir. ad hectoris tumulū, q ſunt facti, cū ludi funebres celebrarent cadaueri Hectoris ab Achille occiſi. h Amyci. d. g. Amycus filius Neptuni fuit, & nymphæ meliæ, qui a Polluce victus eſt pyctali certamie. i Se Bebrycia, ipſa ē bithyinia. Sal. Igitur introrſus aſiæ patriā bithynia eſt multis antea nominibus appellata. Ipſa enī ē & maior phrygia. k Moribūdū, moriēti, ſimilē. l Talis, qualē multitudo loquebatur. m Oſtendit, meli⁹ dixiſſet: oſtentat.

CHR ANIMVS preſens, Fortis, Nam ꝯtra iis q metuūt, animus refugere dicimus. Vn̄ quibus anim⁹ nō refugit, ſed præſens, ē fortes ſūt. Euſdis, erat durū certamen cæſtuū, raroq; ſine cede cōmittebat. Naꝫ ex ferro erant, & vt habilius faciliuſq; manibus gererētur, pendebāt ab illis lora, quibus nō ſolū manus, ſꝫ brachia humeroſq; alligabanf, vt etiā remiſſis digitis palmæ tñ hærerēt. Cæſtus a cedendo dictus eſt. Ceſtū auteꝫ ſine diphthōgo cingulū illud veneris appellabāt, quo in legitimis ſolū nuptiis vteretur. Hinc inceſtū appellamus oēm qui iure non licet concubitū, quaſi ſine ceſtu. Amici, Bebryciorū rex bebrycia.n. bithynia eſt Solin⁹ bithynia in ponti exordio thraciā ab oriēte tāgit, prius bebrycia, inde migdonia poſtremo a rege Bithynio bithynia dicta. hic aduenis in nemore bebrycio īſidiabaf, & ceſtib⁹ iterſiciebat. Ergo cū pollux q illuc cum argonautis acceſſerat ab eodem prouocaref vicit eū, & iterfecit De hoc Pli. i eodē tractu portus amici eſt bebryciæ rege iterfecto clarus. Eius tumulus lauro tegif quā inſanā vocant, qm̄ ſi quid ex ea decerptū manib⁹ refeſraf iurgia fiūt, donec abiiciaf hęc de amico. Butes vero occiſo pr̄e de amico drepanū cōfugit in ſiciliā, & a lycaſte nobili meretrice ob pulchritudinē adamatus ē ex eaq; Erycē ſuſtulit. Hæc mulier ob admirabilem formam venus dicta ab īcolis eſt. Quapropter eryx filius Veneris eſt putatus.

Caſtus
Ceſtus
Inceſt⁹

CALACRIS,

SER a ¶ALACRIS, quum acer vbiq; dicat, alacer tñ nõ dicit, licet inde naſcat. Vitat enim confuſionem vnde vtrunq; non vult dicere, Nam alacer nuſq̃, acris nunq̃ dixit. Inde eſt ꝙ Papinius ſupprimit genus, qa dubitatur. manis ponderis more ſuo, vt Hamis auroq; trilicem. q ¶Quibus, quorũ inſtructu. r ¶Ferre manum, contendere, Nam vtraq; manus armatur. s ¶Intendere brachia tergo, ligare vt intenditq; locum ſertis.

Queritur huic alius nec qſquã ex agmine tãto
Audet adire virum manibus inducere Cęſtus.
Ergo alacris[a] cunctoſq; putãs excedere pugna
Aeneę ſtetit ante pedes nec plura moratus
Tum leua Taurum cornu tenet atq; ita fatur.
Nate Dea ſi nemo[b] audet ſe credere pugnę
Quę finis ſtand? quo me decet vſq; teneri?
Ducere dona iube cuncti ſimul ore fremebant
Dardanidę reddiq;[c] Viro promiſſa iubebant.
Hic grauis[d] Entellũ dictis caſtigat[e] Aceſtes
Proximus vt viridante Toro[f] cõſederat herbę.
Entelle Heroũ quondam fortiſſime fruſtra[g]
Tanta ne tam patiens nullo certamine tolli
Dona ſines? vbi nunc deus nobis[h] ille magiſter
Nequiquã mẽoratus Erix? vbi fama per omnẽ
Trinacriam & ſpolia illa tuis pẽdentia tectis?
Ille[i] ſub hęc non Laudis amor nec gloria ceſſit
Pulſa metu ſed.n.[k] gelidus tardante ſenecta
Sanguis hebet frigẽtq; effœtę[l] in corpor̃ vires
Si mihi q̃ quondam fuerat quaq; ĩprobus[m] iſte
Exultat fidens ſi nunc foret illa iuuenta[n]
Haud equidẽ p̃cio iductus pulchroq; iuuẽco
Veniſſem nec dona[o] moror ſic deinde locutus
In medium geminos immani[p] pondere Cęſtus
Proiecit quibus[q] acer Eryx in prelia ſuetus
Ferre[r] manũ duroq; intendere[s] bracchia tergo

b ¶Si nemo audet, ϑεος βιαῖος argumentatur ſe oẽs viciſſe, ex eo quod ad certamẽ nullus accedit. c ¶Reddi, quaſi debita, promiſſa quia ait, Victori velatum auro vittiſq; iuuencum. d ¶Hic grauis hic tunc, grauis autẽ ętate vel obiurgatiõe. e ¶Caſtigat obiurgat. f ¶Toro, herbæ, verbũ de verbo. Nã torus a tortis dictus eſt herbis. g ¶Fruſtra, ordo eſt tanta ne dõa fruſtra tolli ſines tam patiens? Sane ſciendũ hunc fm igi- num, qui de familiis troianis ſcripſit, vnũ troianũ fuiſſe de quo Virgilius mutat hiſtoriam. h ¶Nobis deus ille magiſter nobis non vacat, vt ibi qui mihi accubantes in conuiuiis', ſed pro noſter eſt poſitum vitandi omœote leuton cauſa ne dicat Noſter deus ille magiſter. i ¶Ille ſub hęc, aut ſtatim, aut poſt hæc. K ¶Sed enim gelidus tardante ſenecta Sanguis hebet, aliud pendet ex alio, quare hebet? quia gelidus ẽ, quare gelidus, quia ſenis? l ¶Effœtæ, exhauſtæ, & eſt tranſlatio a mulieribus, quas partus debiles reddit, quaſi poſt fœtum. m ¶Improbus iſte, improbus.i. nimis auidus, qui ſine certamine poſtulat premium. n ¶Illa iuuenta, aut magna, aut que quondam fuerat. o ¶Nec dona moror non expecto. hic enim ſenſus tam cũ ſuperioribus q̃ cũ ſequẽtibus congruit, & enim ſupra ait, ſe non p̃mii cauſa dimicare, ſed glorię, & paulopoſt bouem victor interemit. p ¶Immani pondere, im

DON ¶PVTANS. iã ex hoc ſignificat emerſurum alium q vincat. ¶Cũcti. vt pro victore ab omnibus haberi oſtendat & ſimul eſt teſtimoninm ſuorum meritorum. ¶Entelle he. obiurgatio non ĩiurioſa, cui ſit admixta laus. ¶Fruſtra tanta ne tã. p. Singula verba cum pondeẽ pronuncianda. ¶Fruſtra, ideſt ſine laboris merito. ¶Tanta, tam pręcioſa tã pulchra ſine gloria vincẽdi tolli dona patieris. Eſt autẽ ſententia quoniam in ſuperioribus ille dixerat, ſi nemo audet videberis tu etiam timuiſſe.

CHR ¶ERGO alacris admõet neminẽ oportere tantum ſibi arrogare, vt nullum ſibi parem eſſe cõſidat q̃uis fortiſſimus ſit, vt hoc qui leua ſola taurum validiſſimum tenere poſſet, oñdit autẽ q̃ ſine negocio illũ teneret cum etiã quiete eum tenens loqueretur. ¶Quo me decet vſq; Quouſq; per temeſim ideſt vſq; ad ꝙ tẽpus, & recte hæc impatientia, arrogantiam exprimit ¶Cuncti dardanidæ, non populi iudicium ſæpe labitur. ¶Reddi, tanq̃ rem debitam dari, vt & horrenti tunicã non reddere ſeruo. ¶Fortiſſime fruſtra, nã omnia ægregie geſta ſua in hoc extremo actu deturpabantur, vt videretur illa fruſtra feciſſe, & optime cum incitat, & a præceptore quem habuit & a rebus geſtis quibus gloriabaẽ & a phama, quæ omnia oſtẽdit euaneſcere, ſi nunc ſic cedat ille autem excuſat ſenectutem, quæ a natura eſt.

Oſtupuere animi[a] tantorum ingentia ſeptem
Terga boum Plūbo inſuto Ferroq rigebant.
Ante omnes ſtupet ipſe Dares lōgeq[b] recuſat
Magnanimuſq Anchiſiades & pondus & ipſa
Huc illuc vinclorum īmenſa volumina verſat[c]
Tum ſenior[d] tales referebat pectore voces
Quid? ſi quis Cęſtus[e] ipſius & Herculis arma
Vidiſſet? triſtēq[f] hoc ipſo in littore pugnam?
Hęc[g] german⁹ Eryx quōdā tuus arma gerebat
Sāguie[h] cernis adhuc ſparſoq infecta cerebro
His magnū Alciden cōtra ſtetit his ego ſuetus
Dū melior vires ſanguis dabat ęmula[i] nec dū
Temporibus geminis[k] canebat ſparſa ſenectus
Sed ſi noſtra Dares hęc troius arma recuſat
Idq pio ſedet Aeneę probat auctor[l] Aceſtes
Aequemus[m] pugnās Erycis tibi[n] terga remitto.
Solue metus & tu troianos exue[o] Cęſtus.
Hęc fatus duplicē[p] ex humeris reiecit amictū.

SER a ANIMI tātoꝝ, hoc eſt viroꝝ fortiū, vñ addidit, Ai: oēs ſtupet ipſe dares. Stultū ē āt ſentire tātoꝝ boū, quū ſeptē dixerit. b Lōge, valde, vt Thyberrinaq longe hoſtia. & Sal Lōge alia mihi meus eſt pres conſcripti. c Verſat, cōſiderat, vt Sal. Exercitū ſterē d Tū ſenior, ſ3 Varronē Iunior & Senior cōparatiui p īminutionē, hic eſt iā ſenior ſed cruda deo viridiſq ſenect⁹. Additū enī3 ē ad expmēdum qd ſit ſenior. Item Ouid Inter iuuenēq ſenēq. Et re vera nō conuenit hunc ſatis ſenē accipi, q & vicē pōt & vno ictu taurū occidere. ſ ſenior nō ſatis ſenex, ſicut iunior nō ſat iuuenis, ītra iuuenē, ſicut paupior ītra paupertē, hoc āt dicit Varro in libris ad Ciceronē. e Cæſtus & arma, endyadin, arma i. cæſt⁹. f Triſtēq hoc ipſo ī littore pugnā, aut ī q̄ magi occiſus ē, aut ī triſti littore i. īfœcūdo. Varro. n. dicit ſub eryce mōte eē īfœcūdū capū fere ī trib⁹ iugerib⁹, in q̄ Erix & Hercules dimicauerūt. g Hæc german⁹, german⁹ ſ3 Varronē in libris de gradib⁹ de eadē genitrice nāt⁹ ē, nō vt multi dicūt de eodē germine, quos ille tm̄ frēs vocat, ſm quē bñ nunc Erycē Veneris & Butæ filiū Æneæ dicit fuiſſe germanū. h Sāguine cernis ad huc fractoq, nō Herculis qppe victoris ſed Erycis, q̄ infecerat ſe tegēdo. i Æmula nec dum, aduerſa virtuti. K Geminis, duobus. l Auctor aceſtes, hui⁹ certaminis. ſ. m Æquemus pugnas i. arma, a ſequēti qd pcedit. n Tibi, p te, vt Tibi deſerit heſperus oetaȝ. o Exue, pilce, ſolue. p Duplicē amictū. i. abollā, q̄ duplex eſt. ſicut chlamys. Hora. Cōtra quem duplici pāno patientia velat.

CHR VERSAT, ad laudē Æneæ. Nā dū reliqui ſtupebāt. ipſe manib⁹ ſine negocio huc & illuc vertebat. Imēſa volumia, Nā cū eſſent cæſtus īmanis pōderis oportebat ab illis eē longiſſima lora q̄ totū ambiret corpus vt facilius manibus tenerent. Tales, oſtēdit magnanimā orōnē futurā. Pectore, vt ea diceret q̄ ſētiret, & nō q̄ ſīngeret. Cerebro, hoc membrū frigidū eſt & hūidū, nā niſi ſic eēt ex aſſiduis ſuis motib⁹ & iis q̄ ſēſib⁹ ī ſe recipiūt nimis īflāmaret. Praeterea dū ſpūs in illū duplici arteria calida a corde proueniat ex nimio calore nimis ꝯfuſas ſuas actōes redderet. Itaq oportuit vt ſuo ſibi innato frigore ſpm̄ tēperaret, hūidū āt illud efficit nā ne mot⁹ ipſ3 deficeēt, & vt facile in illū imprimāt figuræ ſtatū aīaliū. Humor āt ī hmōi pīgue h3 vt ſua viſcoſitate formas cōmodi⁹ retineat & vt nerui q ab ipſo ſūt ſua viſcoſitate facili⁹ p varias corpis curuaturas flectāt & extēdāt. Triplex ī eo eſt ſba, cartilago, medulla & vētres. Oportuit. n. eē velamē, q oſſe cōtineret vbi radices ſr neruoꝝ poſt ꝗ lacūa ē ī quā venę ab epate ſāguinē fūdūt ibiq decoqt, et de calore remittit moxq a vēis nutriētib⁹ cerebꝝ ſugit. Deiñ ſr duæ cartilagies, q̄ cerebꝝ tāgūt. Supior durior reſiſtit craneo, et noxia a cerebro arcet, vñ pp duritiē & mr̄nā cuſtodiā dura mr̄ dr̄ iferiō tēuis cerebro adherēs q̄ extēdit, & ꝫhil pferti ī clamore & cātu & dr̄ pia mr̄, & ē ligamētū arteriaꝝ & venaꝝ ad cerebꝝ veniētiū. Stetit, pugnauit nō ceſſit. Sāguis melior, iunior, & ſi qttuor cōſtēm⁹ hūorib⁹. Sāgūie q calid⁹ atq hūid⁹ ē pituita q̄ grece flegma dr̄, frigida atq hūida, bili q̄ colera dr̄ grece, & ē calida & ſicca, & atra billi, ea n. ē melācolia, tñ qa ex iis oīb⁹ melior maiorq ps ſāguis ē & eo maxīe alimur. Capim⁹ ſāguinē, p tota illa humoꝝ cōpoſitiōe. Nā ei⁹ calore atq hūore īualeſcūt nerui ī qb⁹ ꝯſiſtit robur corpis & qm̄ ſanguis q viuacior validiorq fuerat in iuuenta pp vehemētē calorē & ꝯputatū humorē ī ſenectute reddit fridior & amittit de ſucco nāli, vires minuūt. Canebat, canities ē ex defectu nālis hūoris. Oſſa q̄ magna ſūt meli⁹ pōd⁹ & oē, & oēm impetū incōmodūq perferunt.

CONSTITIT

SER a CONSTITIT, hic diſtinguēdum propter vitium, vt ſit arrectus in digitos. Eſt aūt locus hic totus tráſlatus de Apollonio, partimq; de Home. Home. ἄντα δ' ἀνασχομένω χερσὶ στιβαρῇσιν ἄμ' ἄμφω σύν ῥ' ἔπεσον σὺν δέ σφι βαρεῖαι χεῖρες ἔμιχθεν. Apollo. autem αὐτίκ' ἀνασχόμενοι ἐρέθοντο προπάροιθε βαρείας χεῖρας ἐπ' ἀλλήλοισι λελιημένοι φέρον ἀντιόωντες.

nus. s Conſurgunt ſtudiis, in ſtudiis.

CHR

LACERTI, aūt quos ēt toros, maſculoſq; appellamus, carnes ſunt vehementer neruoſæ & neruorū carthilagine, inuolutæ, quibus corpus veluti quibuſdā maculis intendit & remittitur.

b Pugnamq; laceſſunt, prouocant, potiusq; gerunt. c Mēbris & mole, endiadis i. mole mēbrorū, vt Moleq; & montis. d Genua labant, proceleuſmaticus ē, quē vt ſupra diximus ſic ſemper ponit, vt cogi poſſit in dactylum, vt ariete tat in portas. e Nequiq;, Non profutura victoriæ. f Vulnera iactāt ictus. g Tela, ictus. h Exit, vitat, declinat, vn̄ de Tarchonte: Vim viribus exit & bis tātum hoc vſus eſt. i Qui moli. vr. amphibolon eſt, aut celſam molibus, aut quæ molibus oppugnabatur. K Sedet. o caſt. meſis eſt, ideſt circumſidet. l Oſtendit. d. aut fiducia virtutis eſt oſtendere quo minatur, aut certe prouectus ætatis oſtenditur, quæ enim ex improuiſo ferire nō ſinit. m Velox, velociter, nomē pro aduerbio. n Vltro, econtrario. ille. n. cadere debuerat. o Grauis, grauiter, a ſimilitudine figura. p Caua pinus, bene reſpexit ad ætatem. q Erymantho, erymanthus mons eſt arcadiæ. r Ida inma. mō non cretæ, ſed phrygiæ propter pi-

Et magnos mēbrorū artus: magna oſſa lacertoſq;
Exuit atq; ingens media cōſiſtit Arena.
Tū ſatus anchiſa Ceſtus pater extulit æquos
Et paribus palmas amborum innexuit armis.
Conſtitit[a] in digitos extemplo arrectus vterq;.
Brachiaq; ad ſuperas interritus extulit Auras.
Abduxere retro longe capita ardua ab ictu:
Immiſcētq; manus māibus pugnāq;[b] laceſſunt
Ille pedum melior motu fretuſq; iuuenta.
Hic mēbris[c] & mole valens. ſed tarda trementi
Genua[d] labāt vaſtos quatit æger anhelit[9] artus.
Multa viri nequiq;[e] inter ſe vulnera[f] iactant:
Multa cauo lateri ingemināt & pectore vaſtos
Dant ſonitus erranteq; aures & tempora circū
Crebra man[9] duro crepitāt ſub vulnere malæ.
Stat grauis Entellus Niſuq; immotus eodem
Corpore tela[g] mō atq; oculis vigilātibus exit[h]
Ille velut celſam oppugnat q molibus[i] Vrbē,
Aut montana ſedet[k] circum caſtella ſub armis,
Nunc hos nunc illos aditus omnemq; pererrat
Arte locum & variis aſſultibus irritus vrget.
Oſtendit[l] dextram inſurgens Entellus & alte
Extulit ille ictum venientem a vertice velox[m]
Præuidit: celeriq; elapſus corpore ceſſit.
Entellus vires in Ventū effudit & vltro[n]
Ipſe grauis[o] grauiterq; ad terrā pondere vaſto
Cōcidit vt quōdā caua[p] cōcidit aut erymātho[q]
Aut ida[r] in magna radicibus eruta Pinus.
Conſurgunt[s] ſtudiis teucri & trinacria pubes.
It clamor Cœlo: primuſq; accurrit Aceſtes.
Aequæuumq; ab humo miſerās attollit amicū
At non tardatus caſu neq; territus Heros

His & aduerſus pōdera cōtra nitimur, & omnes impet[9] mouemus, q propter qui lacertos, oſſaq; magna habent eos fortiores, valentioreſq; eſſe cōſtat. Abduxere. c. nam artis erat non ſolū in aduerſarium inferre ictum. Sed etiam ſe preſtet q caput cuſtodit. b ictu hoſtili. Pugnāq;. l. i. alter alterum, ad pugnā irritat. Labant, vacillant, qa neruí & ligamenta illius iuncturæ ex defectu ſanguinis inualidiora ſunt. Aeger, hanc q̄ſi difficilis, nam pp multū motum vehementer accēdit cor, & i. nimio calore opus ē maiore refrigeratione, g maiorem aeris hauſtum & attrahunt & emittunt pulmones, vn̄ tāt[9] āhelit[9] difficultatē ſubeī anhelāti. Malæ, antiq.

tas fugiēs vaſtoris litteræ ſonū malas & alas pro maxillis & axillis dixerūt. Exit, vitat, ait Ser. ſ vt rē itelligas nō recedit a ſua ordine. Nā ille q ictū veniētē vitare vult, exit eā lineā, p quā věturū videt telū, & ſic excūdo vitat. Oſtēdit, Dextrā erigit, cōſequēs pro antecedenti. Nam qd in altum extollitur, ab oibus videt. Vel oſtendit. ſ. ne dolo ſed aperto Marte agat; vel denotat tarditatem ſenilem. Vel librat ictum, vt deſtinatum locum aſſequatur. Caua, Carie corroſa.

Robur
Vnde

Acrior ad pugnam redit & vim ſuſcitat ira.
Tum Pudor incendit vires & conſcia Virtus.
Pręcipitemq;ᵃ Daren ardens agit ęquore toto:
Nunc dextra ingeminãs ictus nũc illeᵇ ſiniſtra
Nec mora nec reqes quã multaᶜ grãdine nimbi
Culminibus crepitant ſic denſis ictibus Heros
Creber vtraq; manu pulſat verſatq;ᵈ Dareta.
Tum pater Aeneas procedere longius iras
Et ſęuire animis Entellũ haud paſſus acerbis.
Sed finem impoſuit pugnę feſſumq; Dareta
Eripuit mulcens dictis ac talia fatur.
Infœlixᵉ quę tanta animum dementia cepit?
Non vires alias: conuerſaq; Numina ſentis?
Cede Deo. dixitq;ᶠ & pręlia voce diremit.
Aſt illumᵍ fidi ęquales genua ęgra trahentem
Iactantemq; vtroq;ʰ caput craſſumq; cruorem
Ore reiectantem mixtoſq; in ſanguine dentes
Ducunt ad naueis galeamq; enſemq; vocatiⁱ
Accipiũt Palmã Entello: taurũq; relinquunt.
Hic victor ſuperans animis tauroq; ſuperbus
Nate Dea voſq; hęc inquit cognoſciteᵏ teucri
Et mihi quę fuerint iuuenili in corpore vires,
Et qua ſeruetis reuocatum a morte Dareta.
Dixit & aduerſi contra ſtetit ora Iuuenci:
Qui donum aſtabat pugnę, duroſq; reducta
Librauit dextra media inter cornua Cęſtus
Arduus effractoq;ˡ illiſit oſſa Cerebro.

SER a ℂPRAECIpitẽq; da. celerem, vt Pręcipi- tes vigilate viri. b ℂNũc il ſini. vacat ille, ad- ditum propter metrum. De ipſo. n. dicitur, Creber vtraq; manu pulſat, verſatq; dareta. c ℂQuã m. g. n. Hypallage. Nã debuit dicere q̃ multo nimbo grando pcipitat: d ℂVerſatq; da. Dares daris, vn- de darem, & da- res daretis, vñ da reta, ſic Chremes chremis & chre- metis chremẽ & chremetẽ. e ℂIn- fœlix, cõſolatio ẽ, vnde nõ dicit in bellis, vt fortunæ videatur eẽ qđ vi ctus ẽ. f ℂDixitq;, vacatq; cã metri. & maluit piſſolo- giam facere, q̃ vti cõi ſyllaba, q̃ frequẽs vitioſa ẽ, Vnde Terẽtian⁹, Nec tanta in me- tris venia conce- ditur vti. Græci, enim his vtuntur frequenter. g ℂAſt illum fidi ęquales, Homer⁹. φίλοι δ᾽ ἀμφὶ παν ἑταῖροι μὶν ἄγον κὶ ἀγῶ νος ἐφειγκομυ- νοις ποδ᾽ισι. αἷμα παχυπτυοντα καρη βαλλον, δ᾽. ἑτερωσε.
h ℂVtroq;, i vtrãq; ptẽ, & aduerbiũ ẽ. i ℂVoca ti aci. bñ eo℞ oñdit pudorẽ erãt pterea circa ai cũ occupati. K ℂCoğſcite. t. hı rõnẽ pſóa℞ q̃ virtutẽ ei⁹ nouerãt ſicñ. l ℂEffractoq; Il. o. ce. hypallage. fregit oſſa, & illiſit in cerebrũ.

DON ℂINfœlix, q audeas ꝫ numia, ẽ ãt optia cõ- ſolatio, cũ oñdat nõ illũ ab hoie ſʒ a numie vici. ℂCede. d. errãt q putant Entellũ deũ ab ænea vocari, ſed deũ dicit fauẽs illi numen. ℂAegra, qbus paulo ante tãtope inuidebat. ℂCaput, Q. đ pauloante in cœlũ pp ſupbiã. ℂPalmã. t. r. expmit q̃to cũ dolore 𝔥 facerẽt.

CHR ℂVIM ſu. i. ꝭ pipatheticos q aiũt vti ferrũ cote acuiſ, ſic fortitudo ira. ℂ Tum. p. ponit Ariſt. qnq; ſpẽs fortitudis, q̃ pprie fortitudo nõ ſunt, ſʒ tñ idẽ opãnſ, inter q̃s ẽſt cũ pudo- re ipellimur, vt forti aĩo rẽ aggrediamur, & hæc ciuilis appellaſ. Affertq; auctoritatẽʒ ex Home. De Hectore qui pudore cogebaſ, ne hoſtibus cederet. Dicebat. n. Polydamas me prim⁹ redarguet, pugnabat q̃ poti⁹ pudoſ q̃ recta rõ ne mot⁹. Quapp erit teſte ipſo Ari ſtotele tertia ſpẽs nõ vere fortitudi nis. ℂEt con. vir. Nã cũ conſcius ſit q̃ virtute hacten⁹ fuerit, nõ vult ab ea degnãre. ℂNũc ille, Non vacat il- le meo iudicio, ſʒ poti⁹ emphaſim facit, idq; mi℞ in poeta q̃ ſtrepitu & tumultu, vt ita loq̃r, & vehemẽti verbo℞ celeritate vehemẽtiã huius viri expmit. ℂAli as, quã hois eẽ cõ ſueuerit. ℂMuta- ta, in fauorẽ ſuũ. Solatur⁹ .n. conaſ oſtẽdere nõ ab il lo, ſed a diis eſſe victus, ergo cede deo. ℂIactãtes, & reiectãtẽ, Color ẽ ſlr cadẽs. ℂLibra librare uit. q. d. collinea- uit, pprie dicimus librare rẽ cũ illã ingenio & artificio nr̃o ita collocamus vt vel ſua ſpõ te ſine vinculis ſtet vel cũ volum⁹ & quo vo lumus ſuo pondere nullo impellente decli- net. Quod florentini dicunt congegnare, vt maxie apparet inſtrumẽtis horologii. Dici- mus ẽt librare, cũ id qđ percuſſuri ſumus, ita collineamus vt nõ niſi ppoſitũ nobis locum feriat, & dicitur a libra, qm̃ maxima ratio- ne ingenii tota res ponderaſ. i. diligẽter pco- gitaſ. Ergo librauit. i. collineauit, vt medium inter cornua feriret. Dicimus etiam libra- re, cũ aliqua moles ita cõſtituaſ, vt vel pueri manu facile vel quouis inflectatur. Nos autẽ id dicimus bilicare Pli. Quarum in officina turbines ita librati pependerunt, vt puero circũagente tornarentur.

ℂHVMI

Sternit exanimiſq; tremēs procūbit humi[a] Bos
Ille ſuper taleis effudit pectore voces.
Hanc tibi Erix meliorē[b] aīam ꝓ morte Daretis
Perſoluo. hic victor cęſtus[c] artemq; repono.
Protinus Aeneas celeri certare ſagitta
Inuitat qui forte velint & pręmia ponit
Ingentiq;[d] manu Malum[e] de Naue Sereſti
Erigit & volucrē traiecto[f] in fune Columbam
Quo[g] tendat ferrum malo ſuſpendit ab alto.
Conuenere viri: deiectamq; ęrea ſortem
Accepit Galea & primus clamore[h] ſecundo
Hyrtacidę ante omnes exit loc⁹ Hippocoōtis
Quē mō[i] nauali Mneſtheus certamine victor
Cōſequitur viridi Mneſtheus euinctus Oliua.
Tertius Eurytion tuus o clariſſime[k] frater
Pandare qui quondam iuſſus[l] cōfunderē foed⁹
In medios telum torſiſti primus Achiuos.
Extremus galeaq; ima ſubſedit[m] Aceſtes.
Auſus & ipſe manu iuuenum tētare laborem.
Tunc validis flexos[n] incuruant viribus arcus
Pro ſe[o] quiſq; viri & depromūt tela pharetris.
Primaq; per cœlum neruo ſtridente Sagitta
Hyrtacidę iuuenis volucres diuerberat[p] auras,
Et venit aduerſiq; infigitur arbore[q] Mali.

SER a HVMI BOS, peſſimus verſus in monoſyllabum deſinens. b Meliorem, optiorem, Nam animalem hoſtiam dat. c Cæſtus artemq; repono, & arma ſe dicit reponere, & arti renuntiare protinus, certamen ſagittādi propoſuit, quem locum ex Homero tranſtulit, ille enim ſic ait. αὐτὰρ ὁ τοξευτῇσι τίθει ἰόεντα σίδηρον. d Ingentiq; manu. Ingenti multitudine, ille vero inqt ἵστον δ' ἵστη νηὸς κυανοπρῴροιο τηλοῦ ἐπὶ ψαμμάθοισ. ἐκ δ' ἐτρήρωνα πέλειαν. d Ingentiq; manu: ingenti multitudine. e Malū, malus arbore; nauis generis maſculini. Hora. Nec malus celeri ſaucius aphrico, & dictus eſt malus vel quia habet malos inſtar mali in ſummitate, vel quia cum quibuſdam cingitur malis li[...]gneis, quorū volubilitate facilius vela eleuātur. f Traiecto, extento, vn̄ trāſenna dr̄ extentus funis. Saluſti. Tranſenna dimiſſum victoriæ ſimulacrū cū machinato ſtrepitu tonitruū coronā capiti imponebat. Sic Hom. λεπτῇ μηρίνθῳ δῆσεν ποδός. g Quo. in quam, nam ponit aduerbia pro nominibus, vt Genus vnde latinum, deiectamq; ęrea ſortem, ſicut Home. κλῆρος δ' ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλον ἑλόντες. h Clamore ſecundo, vt ſupra dixit, Magnoq; virum ſe murmure tollit. i Quem modo, nuper, nam vt ſupra diximus victor fuit duorum. Vrbanus vero dicit modo prope modum. Pene. nam ſecundus fuit. Alii victor voti compos volunt, vt Rapidiſq; rotis inſiſtere victor, optauerat enim ne rediret extremus, vt Hoc vincite ciues.

k Clariſſime frater pandare, notiſſime qui fuit Lycaonis filius. Pandarus autem ſcd̄m Homerum certamen Mineruæ perſuaſione ſingulare Menelai ac Paridis, cum in eo eſſet, vt Paris vinceretur iactu teli diremit, quę Menelaum vulnerauit. l Iuſſus, a Minerua. m Subſedit, aceſtes remanſit, nec enim proferebat ſors, quæ remanſerat ſola, aut certe delitui, vnde ſubſeſſores dicūtur, qui occiſuri aliquem deliteſcūt, de quo verbo plenius dicturi ſumus illo verſu deuicta aſia ſubſedit adulter. n Flexos incuruant, mutatione vſus eſt verborū, Nam curuos inflectunt debuit dicere. o Pro ſe quiſq; viri, pro qualitate roboris ſui. p Diuerberat auras, ſcindit. Arbore mali, ſic dixit; vt Luſtrat auētini montem.

DON NIHIL occurrit dignum quod ſcribatur.

CHR HVMI BOS, male deſinunt verſus in Monoſyllabis ſed hic de induſtria poſuit vt caſu bouis, caſu carminis, ante oculos poneret. Meliorem, non excellentiorem. Nam melior eſt anima humana quæ rationabilis eſt quam ferina, quæ caret ratione, ſed aptiorem, vt & Bona bello cornus ideſt apta. Pandare, iure in vota vocauit, nam Strabone teſte apud pytiam maximam ex lyciæ ciuitatibus pandarus colitur. Hic Lycaonis filius fuit, & emiſſa ſagitta vulnerauit Menelaum congreſſum Paridi. Depromunt. Promere eſt rem reconditam ita educere, vt ad manum parata ſit, Vnde promptum paratum dicimus. Promē Neruo, chorda quę ex neruis quandoq; fit. Volucres, quæ tractum celerrime effugiunt. Arbore ma. in malo qui arbor dicitur.

Intremuit malus timuitq; exterrita[a] pennis
Ales & ingenti ſonuerant omnia plauſu[b].
Poſt aer Mneſtheus adducto[c] conſtitit arcu
Alta petens paritérq; oculos telumq; tetēdit.
Aſt ipſam miſerandus[d] auem cōtingere ferro
Non valuit nodos, & vincula linea rupit,
Quis innexa[e] pedem Malo pendebat ab alto
Illa Notos atq; atra volans in nubila fugit
Tum[f] rapidus iamdudū arcu[g] contenta parato
Tela tenēs fratrem Eurytion in vota[h] vocauit
Iam vacuo lętam cœlo ſpeculatus, & alis
Plaudentem nigra[i] figit ſub nube Columbam
Decidit exanimis vitamq;[k] reliquit in aſtris
Aeriis, fixamq; refert delapſa ſagittam.
Amiſſa ſolus palma ſuperabat Aceſtes
Qui tamen ęthereas telum contorſit in Auras
Oſtentans artem[l] paritérq;, arcumq; ſonātem
Hic oculis ſubito obiicitur[m] magnoq; futurū
Augurio[n] Monſtrum docuit poſt exitus ingēs

SER a ¶ EXTERRITA PENNIS, timorem ſuum pennis ſignificans. Singula enim animalia habent ſigna, quibus indicant ſuum timorem, vnde & ipſe de lupo, Caudamq; remulcens Subiecit pauitātem vtero, Idem de Caco, Turbatum oculis. Hominum enim timorē primi indicant oculi. b ¶ Omnia plauſu, alii pēnarū, ſed meli' eſt, fauore ſpectātiū. Illud eſt enim incredibile. c ¶ Adducto, arcu telum tetendit, hypallage eſt. Nam adducitur telum, & arcus intēditur. Aſt ipſam miſerādus. a.c.f.h.v. Sic Ho. ὄρνιθος μὲν ἅμαρτε μέγηρε γὰρ οἱ τόγ᾽ Ἀπόλλων. d ¶ Miſerandus, q perfecta difficilio re caruit victoria. Nodos & vincula linea rupit, Home. vero ait.

ἀντικρὺ δ᾽ ἀπὸ μήρινθον τάμε πικρὸς ὀϊστός.

e ¶ Innexa pedem, innexum pedem Habēs, Illa notos atq; atra volās in nubila, Ho. ait. αὐτὰρ ἣ ὄρνις ἀΐξε ποτὶ οὐρανὸν ἡ δὲ παρ᾽ ἄνω δ᾽ ἐπὶ γαῖαν κάτω λῆξεν.

f ¶ Tum deinde, & eſt aduerbium ordinis. Nam tun temporis eſt. g ¶ Arcu contenta parato, contento arcu tela tenens parata. h ¶ In vota vocauit, quia Pandarus quaſi heros apud lycios colitur. Tum vacuo lætam cœlo ſp & a. p. ſicut Homerus.

ὕψι δ᾽ ὑπὸ νεφέων εἶδε τρήρωνα πέλειαν.

i ¶ Nigra nube. i. alta Decidit exanis. Hom. ὠκὺς δ᾽ ἐκ μελέων θυμὸς πτάτο.

K ¶ Vitamq; reliquit in aſtris, vnde abſumpſerat vitam, vt Hinc hominum, pecudūq; genus, vitęq; volantum. Sane ſciendum hūc locum ab Homero eſſe ſumptum, vnde inanis eſt vituperatio Æneę, q ſuſpēderit auem maternam, Nam & res eſt trāſlata ſimpliciter, & quācunq; auem ſuſpēdiſſet, in hāc, incideret vituperationem. Nulla enim auis caret conſecrationē alicuius dei, quia ſingulæ aues numinibus ſunt conſecratæ, q q; Vrbanus dicat matrem citius potuiſſe placari. l ¶ Artemq; paritérq; arcumq; ſonantem, culpat in hoc Virgi. Virgilio maſtix. Artem enim in vacuo aere oſtendere non poterat, q q; dicit periti poſſe ex ipſo ſagittariorum geſtu artis peritiā indicari. m ¶ Obiicitur, ſuperius de his particulis ſm lubam tractauimus. Sed dūt monoſyllabarum ratione, vel produci vel corripi. Sane ſciendū naturā eſſe vt breues ſint, Euphoniæ vel iube ratione, vt in cōpoſitione producātur. ſi tamē i ſequetur, quę licet non ſit conſonās, poteſt autem in declinatione pro conſonante haberi, vt obiicit obiecit ſubiicit ſubiecit. n ¶ Augurio, monſtrum augurium dictum quaſi auigerium, q aues gerunt, & bene de ſagitta dixit augurium, quę habet pennas, quanquam omnia ad vnum congeſſerit locum mōſtrum, augurium, auſpicium oraculum.

CHR ¶ INTREMVIT. m. ſuo ordine ponit primo mali tremorem, id eſt tremulam, cōcuſſionem, & ex ea re timorem auis atq; ex iis duobus plauſus ſpectantium. ¶ Acer, acuto ingenio. ¶ Conſtitit, nam dum ita tēdimus arcum, vt nulla ſit manum vacillatio, certiſſimus ictus eſt. ¶ Oculos & telum, ſic. c. collineamus ſagittas, vt oculo per lineā illā quæ ad ſignū fert ſagittam dirigamus. ¶ Superabat, ſuperat & neutrum in hac ſignificatiōe eſt. Quando autem trāſit vincere ſignificat. ¶ Docuit poſt exitus, nā oſtendit illud infœlix fuiſſe qd fœlix eſſe æneas putauit, & per tranſitum oſtendit poeta q; difficile futura auguriis monſtrisue conicctari poſſumus, cum ſæpe etiam prudentiſſimi viri fallātur, vt in hoc loco ęneas qui putauit fœlicia portendi cum infœlicia portenderentur.

¶ SERA,

Seraq́[a] terrifici cecinerunt omnia Vates.
Nanq́ volans liquidis[b] in nubibus arſit arũdo
Signauitq́ viam flãmis tenueiſq́ receſſit
Conſumpta in Ventos Cœlo ceu[c] ſępe refixa
Trãſcurrunt crinemq́ volãtia Sidera ducũt.
Attonitis[d] hęſere animis ſuperoſq́ precati
Trinacrii Teucriq́ viri. nec maximus omen[e]
Abnuit Aeneas ſed lętũ amplexus Aceſtem
Muneribus cumulat magnis ac talia fatur
Sume[f] pater. nã te voluit rex magnus Olympi
Talibus auſpiciis exortem[g] ducere honorem.
Ipſius Anchiſę[h] longęui hoc munus habebis,
Cratera impreſſum[i] ſignis quem Thracius olĩ
Anchiſę genitori in magno munere Ciſſeus
Ferre ſui dederat monumẽtũ & pignus amoris
Sic fatus cingit viridanti tempora lauro
Et primũ[k] ante omneis victorẽ appellat Aceſtẽ
Nec bonus Eurytion prętato inuidit honori
Quãuis ſolus autem cœlo deiecit ab alto.
Proximus[l] ingreditur donis[m] qui vĩcula rupit.
Extremus[n] volucri qui fixit arundine Malum.
At pater Aeneas nondum[o] certamine miſſo
Cuſtodem[p] ad ſeſe comitemq́ impubis[q] Iuli
Epitiden vocat & fidam ſic fatur[r] ad aurem.
Vade age & Aſcanio ſi iam puerile paratum
Agmen habet ſecum curſuſq́ ĩſtruxit Equorũ
Ducat Auo turmas & ſeſe oſtendat in armis.
Sic ait ipſe omnẽ longo decedere Circo
Infuſum populũ & cãpos[s] iubet eſſe patẽteis.

SER a ❡SERA, grauia. Saluſtius, Serum bellum in anguſtiis ſutuꝝ ideſt graue, & qđ improbant vates, Æneas amplectit̃ deceptus augurii ſimilitudine qđ apud troiaꝫ probauerat pater, vt Stelia facem ducẽs. b ❡Liquidis in nubibus nubes p aere poſuit. Nubes enim liquidæ eſſe non poſſunt. c ❡Ceu ſæpe refixa, poetice dixit ſecundum publicam opinionem. Nam ſm Lucretium ventus altiora petens æthereum ignem ſecum torquet, qui imitatur ſtellas cadẽtes. d ❡Attonitis aĩs, ſtupefactis p tonitrua, quæ cæleſtibus ignibus ſemper cohærẽt. e ❡Omen abnuit æneas, amplexus eſt, & probauit non ſcđm augurum diſciplinam dixit ad ſe non p̃tinere, Nam noſtri arbitrii eſt viſa omnia vel improbare, vel recipere. f ❡Sume pater, percipe, Nam verbum eſt iuriſcõſultorum, quo vtuntur quotiens legatum non ab hęrede datur, ſed ex accipientis arbitrio. g ❡Exortem, ſine ſorte, ἄκηρον. h ❡Anchiſæ munus, quod Ciſſeus rex thraciæ, ſm Virgi. pater Hecubæ, vt Ciſſeis regina parin creat, Anchiſæ aliquando donauerat. i ❡Impreſſum ſignis, impreſſa ſigna habẽtem, ideſt emblemata. K ❡Primum ante omnes, vnũ vacat. l ❡Proximus, ponit Eurytionem. m ❡Donis, ad dona. n ❡Extremus, oſtendit hos ſua munera percepiſſe, Aceſtem vero ſumpſiſſe præcipua. o ❡Nondum certamine miſſo, de peractis nunc loquitur Virgil. rebus, vnde debuit dicere vocauit, & fatus eſt. Ergo aut tempus eſt pro tẽpore, aut ſic refertur, vt videatur non de præterito loqui, ſed actũ p̃ſentis temporis ponere & referre. p ❡Cuſtodem ad ſeſe, ſm Tullium qui dicit ad militiam euntibus dari ſolitos eſſe cuſtodes, q̃bus primo anno regãtur, vnde ait de Palante, Sub te tolerare magiſtro Militiã & graue martis opus. q ❡Impubis Iuli, ab eo qđ eſt hic pubis, nam quod ait Salu. Puberes oẽs interfici iubet, venit ab eo quod ẽ puber. & ſunt iſta communis generis ſi referant̃ ad ſingulos multitudo autem ſi dicatur generis tantum fœminini eſt hæc pubes. r ❡Fatur ad aurem, ſequitur & dic ait, vnde ſicut & ĩ tertio diximus vnuꝫ vacet neceſſe eſt. s ❡Campos iubet eſſe patentis diſceſſu populi, ſcilicet iubet fieri campos patentes.

CHR ❡SIDERA refixa, nam cum affixa cœlo ſint ſydera refigi putãtur ab imperitis ſm quos nunc vt poeta loquitur. Illi.n. credunt vapores ignitos qui ſæpe per aereꝫ ferunt̃ ſtellas eſſe e cœlo cadentes, vnde etiã Ouid. Quæ ſi non cecidit potuit cecidiſſe videri. Si autẽ quod etiam puerile cogitatu eſt caderet, terram vniuerſam tegeret, cum ſingulæ ſtellæ magnitudine terram ſuperent. ❡Crinem, idem eſt quod dixit ſignauit viaꝫ flammis. ❡Exortem, qui tibi eſſet propius neq̃ cum cum aliis ſortireris. ❡Et primum ante omnes, poſſunt eſſe duo, vt primũ referatur ad tempus primum, ideſt q̃ primũ & ſtatim vt res ſtatim facta ſint & ante omnes ad ordinem. ❡Infuſum, confuſe & nullo ordine ingeſtum.

Incedunt[a] Pueri pariterq; ante ora parentum
Frenatis lucent in Equis quos[b] omnis eunteis
Trinacrię mirata fremit Troięq; iuuentus.
Omnibus in more tonſa[c] coma preſſa[p] corona
Cornea bina ferunt pręfixa haſtilia ferro
Pars leues humero pharetras & pectore[e] ſumo
Flexilis obtorti per collum it circulus auri.
Treis[f] equitū numero Turmę terniq;[g] vagant
Ductores[h] pueri biſſeni quenq; ſecuti.
Agmine partito fulgent paribuſq;[i] magiſtris.
Vna acies iuuenum ducit quā paruus ouātem
Nomen aui referens Priamus tua clara polite[k]
Progenies auctura italos.[l] quē Thracius albis
Portat Equus bicolor maculis. veſtigia[m] primi
Alba pedis frontemq; oſtētans arduus albam.
Alter Atys genus[n] vnde Atyi duxere Latini.
Paruus Atys pueroq; puer dilectus Iulo.
Extremus[o] formaq; ante omneis pulcher Iulus
Sidonio eſt inuectus equo. quē candida Dido
Eſſe ſui dederat mōumentū & pignus amoris
Cętera[p] Trynacrii pubes ſenioris Aceſtę
Fertur equis.

SER a ¶ INCEDVNT PVERI, aut poetica licentia confundit ætates, vt modo pueros, modo iuuenes dicat. Nam ait vna acies iuuenum, aut certe ſm quoſdam ſequenti diſtinctione mutata magiſtros pueros, dicit. Sequentes vero maturioris ætatis. b ¶ Quos omnis eunteis, quos euntes omnis turba fremit, ideſt cum fauore proſequitur. c ¶ Tonſa coma, ideſt compoſita. p ¶ Preſſa corona, ideſt galea, & ſermone Homeri vſus eſt, naȝ galeam στέφανον dixit. Nam proprie comæ nō tōſi capilli, & re vera, corona nō poteſt eſſe, quum ſequatur: Galeam ante pedes proiecit inanem, alii dicūt potuiſſe eos habere galeas coronatas. Bebiꝰ tamē Macer dicit a Cæſare Auguſto, pueris qui luſerūt troiā donatas eſſe galeas, & bina haſtilia, ad qđ Virgi cōſtat alludere. e ¶ It pectore ſummo, ſic legēdū eſt ne ſit ſolœciſmus, & rei inanimali dedit motū dicēdo it. Summū aūt pectus ait pectoris & colli cōfiniū. f ¶ Treis equitū numero turmæ, rē romanæ militiæ ſuo īſerit carmini. Nam cōſtat primo tres fuiſſe partes populi romani, vna tatiēſium a Tito Tatio duce ſabinorum iam amico poſt fœdera, altera ramnetum a Romulo. tertiam lucerum, quorum ſm Liuiū & nomē & cā in occulto ſūt. Varro tamen dicit Romulum dimicantem contra Titum tatiū a lucumonibus, hoc eſt thuſcis auxilia poſtulaſſe, vnde quidam venit cum exercitu, cui recepto iam Tatio pars vrbis eſt data, vnde in vrbe thuſcus dictus eſt vicus. Horatius, Ae thuſci turba impia vici. ergo a Lucumone luceres dicti ſunt, ergo in tres partes diuiſuserat populus, adeo vt qui etiam vni prȩerat parti tribunus d. ... ur, vnde etiaȝ ſumptus dati, populo tributa nominantur. g ¶ Terni ductores, more ſuo, hoc eſt tres. h ¶ Ductores pueri, hic quidam diſtinguunt vt diximus ſupra. i ¶ Paribuſq; magiſtris, & hoc alludit, nam hodieq; equitum magiſtri dicuntur. K ¶ Polite progenies, illum dicit quem ſupra a Pyrrho introducit occiſuȝ, de quo Cato in originibus dicit, ꝙ ad Italiam venerit, & ſegregatus ab Ænea condiderit oppidum politorium a ſuo nomine. l ¶ Quē thraciꝰ albis, quū tres dixerit duces duoruȝ equos cō memorat. Sȝ aut prætermiſit, qui vt conſequeretur neceſſe erat, nec enim vnus pedes eſſe poterat, aut illo reddidit loco, vt Cætera pubes ſenioris aceſte Fertur equis, quamquaȝ multi diſtinctione mutata tres equos cō memorant, vt ſit plane p̄mus equꝰ bicolor maculis, & de alio dicatur. m ¶ Veſtigia primi alba pedis, ideſt primorum pedum veſtigia, & frontem albam oſtendat alter. n ¶ Genus vnde atyi duxere latini, ꝓpter Actiam dixit matrem Auguſti, de qua dicit Antonius, Actia Latini mater. Vult.n. eius etiam maternum genus eſſe antiquiſſimum. o ¶ Extremus, quantum ad munerū ſpectat. p ¶ Cætera trinacrii, cætera pubes equis Aceſte fertur.

CHR ¶ ANTE ora.p. que res magnam illis voluptatē p̄bebat. ¶ Frenatis, nam & in infrenes aliquādo in bello adhibebant. ¶ Lucēt, propter arma & nihil memorat qđ horrorem ab armis afferat vt in bello ſolet ſed omnia oſtendit voluptuoſa, qualia in ludis eſſe decebat. ¶ Mirata fremit, nam illorū indoles ſpeie futuræ fortitudinis afferebat. ¶ Priamus, filius fuit Polite, quem in conſpectu patris a Pyrrho cæſum ſcripſit poeta, quāuis Cato illum in Italiam veniſſe, & politorium vrbē cōdidiſſe dicat. Alii dīıt Priamū ædificaſſe, & illam a patre denominaſſe.

¶ PAVIDOS

Excipiunt plauſu pauidos [a] gaudentq; tuentes
Dardanidę veterumq; agnoſcunt ora parentũ.
Poſtquã oẽm lęti conſeſſum oculoſq; ſuorũ
Luſtrauere in equis ſignum clamore paratis
Epitides longe dedit inſonuitq; flagello[b].
Olli diſcurrere pares atq; agmina terni
Diductis ſoluere choris[c] rurſuſq; vocati[d]
Conuertere vias infeſtaq; tela tulere.
Inde alios ineunt curſus alioſq; recurſus.
Aduerſis ſpatiis alternoſq; orbibus orbes
Impediũt pugnęq; cient ſimulacra ſub armis.
Et nunc[e] terga fugę nudant nũc ſpicula vertũt
Infenſi. facta pariter nunc pace feruntur.
Vt quondam Creta fertur Labyrintus[f] in alta
Parietibus[g] textum cęcis iter ancipitemq;[h]
Mille viis habuiſſe dolum qua ſigna ſequendi
Falleret[i] indeprenſus & irremeabilis error.
Haud aliter Teucrum nati veſtigia curſu
Impediunt[k] Texuntq; fugas & pręlia ludo
Delphinũ[l] ſimiles qui p maria[m] humida nãdo
Carpathiũ[n] Libycumq; ſecãt ludũtq; p vndas.
Hũc morẽ hos curſus atq; hęc certamĩa prĩus[o]
Aſcanius longam muris cum cingeret Albam

SER a PAVIDOS, gloriæ cupiditate ſollicitos, vt Corda pauor pulſãs. b Flagello, virga, quæ ſonat in morẽ flagelli. c Choris, aciebꝰ. d Vocati, ictu virgæ. e Et nũc terga nudãt, cria q̃ i bellis gerunt cõmemorat, fugã, pugnã, pacem. f Labyrinthus, locus apud cretã factꝰ a Dædalo pplexis parietibꝰ, vbi minotaurus icluſus eſt ex paſiphae & tauro gẽitꝰ. g Parietibus textũ cæcis iter, hypallage eſt cæcum iter intextis parietibus. h Ancipitem, dolum, perplexum errorem eũdi ac redeũdi. i Faleret, deciperet, falleret. Eſt ãt verſus Catulli ſic inquientis, Errabunda regens tenui veſtigia filo Ne labyrintheis e flexibus egrediẽtẽ Tecti fruſtaret Inobſeruabilis error. K Impediũt: implicant, intexũt, quod eſt a veſtibus tractum. l Delphinũ, aut venit ab eo quod ẽ delphin delphinis a delphine, aut delphinum pro delphinoꝝ po ſuit a delphinus delphini. m Maria humida Hom. ὑγρὰ κέλευθα. n Carpathiũ mare, inter ægyptũ & rhodum ab inſula carpatho illic poſita. Nec mirãdum duas eũ po ſuiſſe cõparationes, quum & in ſecũdo huc fecerit, vt In ſegetẽ veluti cũ flamma furentibus auſtris Incidit, aut rapido montano gurgite torrens, & in georgicis tres ponat comparationes, Frigidus, vt quondam ſiluis immurmurat auſter, Vt mare ſollicitum ſtridet refluentibus vndis, Æſtuat vt clauſis rapidus fornacibus ignis. o Primus aſcanius, generis ordinem docet, vt in primo diximus.

CHR GAVDET tuentes. d. fit enim natura, vt puerili ætate in qua aliqua ſit indoles, gaudeamus & ipſa ſimilitudine formę paternæ illos a moribus ipſorum non degeneraturos putamus. Chorıs, maluit q̃ acie dicere quia ludus & non hoſtile certamẽ erat. Labyrinthus, hoc ędificii genus portẽtoſiſſ Labyrinthus ſimũ iure appellat, Plini. Eſt enim ingẽtiſſimi diſpẽdii & nulli vſui neceſſariũ. Ponit ãt quattuor fuiſſe, Primum in heracleo polite, quẽ Hero. xii. regum q ægypto ſimul imperarunt opus fuiſſe refert, & tria milia habitacula habuiſſe, mille qngẽta ſup terrã & totidem ſubterranea. Demoteles regiam mocherudis fuiſſe dicit, lycias ſepulchrum meridis plures, Soli ſacrũ eẽ extructũ, Hinc Dædalus exẽplar in eo quẽ in creta ædificauit ſũpſit, ſed illius centeſimã partẽ imitatꝰ ẽ, q̃ itinerũ ambages occurſuſq; ac recurſus inexplicabiles continet crebris foribꝰ inditis, ad fallendũ occurſus redeundũq; i errores eoſdẽ. Tertiꝰ fuit i lẽno ſimilis illis colũnis tm̃ cẽtũ qnquaginta memorabilior, Quaꝝ i officina turbines ita librati pẽpẽderũt, vt puero circũagẽte tornarent. Quartũ porſena cluſii rex ſibi fecit ſepulchri cã ſub vrbe cluſio. de quo Var. ſepultus eſt ſub vrbe cluſio, in quo loco monumẽtum reliquit lapide quadrato, ſingula latera pedum lata tricenũ. Alta qnquagenũ in quę baſis quadrata intus labyrinthũ inextricabilẽ, quo ſi qs pperet ſine globo lini exitum inuenire neq̃at, Supra ad q̃dratũ pyramides qnq; ſunt, quattuor in angulis i medio vna in imo latæ pedũ ſeptuagenũ qnũ altæ centum quinquagenũ ita faſtigiatæ, vt in ſummo orbis æneus, & pegaſus vnus oĩbꝰ ſit impoſitis ex quo pendeant excepta catenis tintinabula. q̃ vẽto agitata lõge reſonãt, ſupra quem orbem aliç q̃ttuor pyramides extant altę pedes cẽtenũ, ſupra quas vno ſolo qnq; pyramides quaꝝ altitudinẽ Varronem puduit ponere. Fabulæ etruſcæ eandẽ dĩit, quã-

totius opis Diod. ſicu. ſcribit de labyrintho ægyptio eſſe, q illū a Mena rege ædificatū velle ec̄ itidē alios q a Mēditæ, alios q a Barrone poſitū referāt. ⁋ Ancipitē dolū, errorē ex ambiguitate. ⁋ Indepreſus, pro indeꝓhēſibilis. ⁋ Texūt fugas, ita fugiūt ita inexplicabiles cōnectē do curſus reddāt. ⁋ Delphinū, delphinus delphini & delphin delphinis. Velociſſimus oīum aīaliū, delphinus eſt ocior volucre, acrior telo. Tardaṫ tñ in feriēdo quia non niſi reſupinus atq; inuerſus ferire pōt, qm̄ multū infra roſtrū os illi e medio pene in ventre cui diutius ſpiritū cōtinuerit, veluti arcu emiſſus ad reſpirandū emicat Parit catulos decē, nutrit vberib⁹. Fœtus infantia infirmos geſtat. Adultos diu comitaṫ. Viuit triginta annis Lingua illi cōtra nām aquatiliū mobilis & ſuillæ ſilis, Pro voce gemitus humano ſimilis. ⁋ Dorſuꝫ repādū, Roſtrū ſimū, Qua de cā nomē ſymonis miro mō agnoſcūt, maiūtq; ita appellari homini amiciſſimi ſunt, & muſica delectantur, huius rei & Arionis & multorum aliorum exempla narrat Pli. Corio veſtiuntur, ſed non cum pilis, vt vituli marini & hippopotami.

Delphinus

Retulit[a] & Priſcos[b] docuit celebrare Latinos.
Quo puer ipſe modo ſecū quo Troia pubes
Albani docuere ſuos. hinc maxima porro[c]
Accepit Roma & patrium ſeruauit honorem.
Troiaq;[d] nunc pueri Troianū dicitur Agmen.
Hac celebrata[e] tenus ſancto certamina Patri.
Hic primum[f] Fortuna fidem mutata nouauit,
Dum variis tumulo referunt ſolennia ludis.
Irim[g] de cœlo miſit Saturnia Iuno
Iliacam ad claſſem Ventoſq;[h] aſpirat eunti.
Multa mouēs nec dū ātiquū exſaturata dolorē
Illa viam celerans per mille coloribus Arcum
Nulli[i] viſa cito decurrit tramite virgo.
Conſpicit[k] ingentē cōcurſum & littora luſtrat
Deſertoſq;[l] videt portus claſſemq; relictam.
At procul in ſola[m] ſecretę Troades Acta[n]
Amiſſum Anchiſen flebāt cūctęq; ꝓfundum

SER a ⁋ RETTVlit, īnouauit qđ iam fecerat. b ⁋ Priſcos latinos q tenuerant loca, vbi alba eſt condita. c ⁋ Porro, poſt lōgū iteruallū, & ē aduerbiū tpis, eſt āt grecū πορρω. d ⁋ Troiaq; nunc pueri, vt ait Suetonius Tranqllus ludus ipſe, quem vulgo pyrrhicaꝫ appellāt troia vocatur, cuius exꝑſſit originem in libro de puerorū luſibus. e ⁋ Hac celebrata ten⁹, tmeſis eſt hactenus, & hic ſermo q̄tū ad artē ſpectat duas continet partes orōnis vt hac pronomē ſit, tenus ꝓpoſitio, ſicut pube tenus, & crur tenus, ſed iam vſus obtinuit, vt pro vna pte habeatur, ergo aduerbiū eſt. Oīs. n ps orōnis quū deſierit eſſe qđ eſt, ī aduerbiū migrat, & ē tpis. Nā hucuſq; ſignat. f ⁋ Hic primū, ſequeṫ. n. Palinuri mors vel Miſeni ideo mutata fortuna eſt. g ⁋ Irim de cœlo miſit ſaturnia Iuno, ex magna parte ſeruatur, vt Mercurius ad concordiam, Iris ad diſcordiam mittatur. vñ & iris dicta eſt quaſi ἔρις. Falſum eſt aūt qđ dicitur miniſtra eſſe iūn dearum, quū & a Ioue plerūq; mittatur, vt Aeriā cœlo quū Iupiter irim Demittit germanæ haud mollia iuſſa ferentē, & bene Irim mittit q̄ ſit de nubibus quarum dea eſt Iuno. h ⁋ Ventoſq; aſpirat eūti, vt de mercurio voca zephyros per mille coloribus arcū aut ſubaudi factū, aut antiptoſis eſt mille colorū, hoc eſt multorū colorū i ⁋ Nulli, viſa, ad ipſum retulit numē, nam arcus ſemp vř, quē non Iriꝫ, ſed viā iridis dixit alii celeritatis eſſe volūt nulli viſa, vt oculi conſequi non poſſint ꝓfuga celeri. Sane notādū etiam de irride arcū genere maſculino dicere Virg. Catul. & alii genere fœminino ponūt, referētes ad originē, ſicut hæc arcus, & hæc Catullus, & hæc gallus legimus. Imitatione gręcorum ὁ καὶ ἡ κυων, καὶ ὁ καὶ ἡ ἀλεκτρυων dñt. k ⁋ Conſpicit Ingētē, quia ſupra ait, Vndiq; conueniunṫ teucri. l ⁋ Deſertoſq; Videt portus, a viris ſcilicet. m ⁋ In ſola, deſerta. Terē. Venit meditatus e ſolo loco. n ⁋ Acta, muta ta κ in a ſuperiori accētum damus, vt ἑλενη helena, κίρκη circa Ergo quoniam & ἀκτη græcum eſt, quum acta facit, penultima habere, debet accentum, ſed propter differentiam cōmutatur, ne non ſecreta & amœna littorum, ſed participialiter acta ſignificet.

CHR ⁋ FORTVNA murata. i. fortuna innouata. i. alia facta mutauit fidē, in quo loco docet poeta nullam fidem habendam eſſe fortunæ, quia mobibs inſtabiliſq; ſemp eſt, & ſemp infida, vt recte monere videatur, ſeneca nemo ꝯfidat nimiū ſecūdis, nemo deſperet meliora lapſis. ⁋ Fortuna mutata nouauit fidē ideſt mutauit ſidem innouata quaſi alia effecta. ⁋ Aſpirat, ſpirādo īmittit. Nam venti ſpiritus ſunt & ſimul fauorem ſignificat, vt aſpirat primo fortuna labori.

⁋ ASPECTABANT

SER a ¶ ASPECTABANT flentes heu, multi diſtingunt flétes heu, vt ſit miſerabiliter flentes, & a perſona dicat poetæ, alii a mulieribus heu dictũ accipiunt. b ⸿ Facieq̃ deæ veſteq̃ reponit, duo diuerſa vno ſermone concludit. c ⸿ Iſmarii dorycli, thraciæ. Iſmarus.n. ē mõs thraciæ, & bene ſuadentis cõmendatur auctoritas. d ⸿ Ac ſic dardanidum ſe matribus infert, ſic aut mutato habitu, aut iſta dictura. e ⸿ O miſeræ, magna vtitur arte perſuadẽdi vt nõ ex abrupto quod perſuadere vult dicat, ſꝫ circũſtantiis illuc deſcendat. f ⸿ Exitio non regno. g ⸿ Septima poſt troiæ excidiũ iaꝫ vertit̃ ęſtas, atq & dido dixit, Nã te iam ſeptia portat Oibus errãtẽ terris & fluctibus æſtas de qua re quidã hoc dñt ꝙ Æneas apud carthaginem paucis diebus fuerit. Nam ait. Quum ſubito aſſurgens fluctu nimboſus orion, qui oritur, vt Sal. dicit iuxta ſolis æſtiui pulſum. item ait, Dum pelago deſæuit hyems & aquoſus oriõ, vt hyemem pro tẽpeſtate poſuerit ſecundũ qđ carthagini paucis fuit dieb⁹, ſed illud occurrit, Nunc hyemẽ interſe luxu qua longa fouere, & hoc quidã ſic purgant vt dicant potuiſſe fieri vt intra anni metas, & ad africam veniret & inde nauigauerit, ſed iſtis occurrit qđ in primo ait, Septima ęſtas, vñ apparet hãc octauam fuiſſe, quod & ab Anchiſæ morte indicat impletus annus. Ergo ꝯſtat quæſtionem hanc vnam eſſe de inſolubilibus, quas non dubium eſt emendaturum fuiſſe Virgilium. h ⸿ Cum terras omnis, quia peragrauerat multa. i ⸿ Sideraq̃ emenſæ ferimur, aut tempeſtates, aut prouincias, q̃ ſideribus ſubiacent, vt in bucolicis Æthiopum verſemus oues ſub ſidere cãcri. K ⸿ Per mare magnum, procelloſum Lucretius, Suaue mari magno. l ⸿ Italiam ſequimur fugientem, vt iam tandem italiæ fugientis ꝑndimus oras. Et re vera nullus ſeqtur niſi qđ fugit. m ⸿ Voluimur, non nauigamus, quaſi inutilis & deſperata nauigatio ſicut in Terentio mouet, at nihil promouet. n ⸿ Hic erycis fines, argumentum a facili. o ⸿ Nequiq̃, q non proderat, quũ eſſent factorũ comites.

Pontũ aſpectabant[e] flentes. heu tot vada feſſis
Et tantum ſupereſſe maris vox omnibus vna
Vrbem orant tedet pelagi perferre laborem
Ergo inter media ſeſe haud ignara nocendi.[a]
Conicit & facieq̃[b] Deę veſtem reponit.
Fit Beroe Iſmarii[c] coniux longęua Dorycli,
Cui genus & quodam nomen natiq̃ fuiſſent.
Ac ſic[d] Dardanidũ mediam ſe matribus infert.
O miſerę[e] quas nõ manus inquit Achaia belo
Traxerit ad lętum patrię ſub mœnibus. O gẽs
Infœlix cui te exitio[f] Fortuna reſeruat?
Septima[g] poſt Troię excidium iam vertit̃ ęſtas,
Cũ freta, Cum terras[h] omneis tot inhoſpita ſaxa
Sideraq̃[i] mẽſę ferimur dum ꝑ mare[k] magnum
Italiã[l] ſequimur fugientẽ & voluimur[m] vndis.
Hic erycis[n] fines fraterni atq̃ hoſpes Aceſtes.
Quis ꝓhibet muros iacere & dare ciuib⁹ Vrbẽ?
O patria & rapti nequiq̃[o] ex hoſte penates.
Nulla ne iam Troię dicentur mœnia? nuſquã
Hectoreos amnes xanthũ & Symeõta videbo?

¶ PONTVM CHR aſpectabant, tanq̃ exoſæ nauigationem & q̃ dolerent & tãtũ nauigaſſe & tñ & adhuc eſſe nauigandum. ⸿ Vox omnibus vna, Optimam captauit occaſionẽ claſſis incendendę, cũ omnes a nauigatione abhorrerent. ⸿ Haud ignara, arguit a poſſibili. ⸿ Faciem veſteq̃ reponit, nõ enim poterat induẽ formam Beroes, niſi ſuã prius deponeret, ideſt ſeorſum poneret. In eam autem mulierem ſe vertit, quæ, & ꝓpter viri auctoritatem, & ꝓpter ætatem, & ꝓpter natos fidem haberet. ⸿ O miſeræ, idẽ locus eſt qui fuit fœlix ante priameia virgo Hoſtilẽ ad tumulum iuſſa mori, quãta ergo eſt pñs infœlicitas cum fuiſſent futuræ fœlices ſi extæ in patria fuiſſent. Eſt autem prooemium per inſinuationem Hoc enim id agere velle vĩ, vt earum miſerias deploret, Neq̃ antea demonſtrat quid velit, q̃ ni faciant illas infœliciſſimas futuras demonſtret. ⸿ Cui exitio. q.d. nullũ eſſe tam ſæuũ quod illi ſatiſfacere videatur. ⸿ Septima, ꝓbatos a lõgitudine tẽporis, vt ſeptem illum perhibẽt totos ex ordine menſes. Item a difficultatibus, & periculis q̃ diutius ꝑpeſſæ ſũt. ⸿ Fugiẽtẽ, ꝓbatos a deſperatione futuri, ex qbus recte cõcluditur debere eas q̃rere ſedes. Ergo & incendere naues. ⸿ O patria, quam relinquimus, vt nouã inſtauremus. ⸿ Nequiquã, ſi ſedes nobis paramus. ⸿ Hic ery. fi. nõ ſatis erat demõſtraſſe, nõ eſſe nauigandum, niſi etiam probaret cõmode illic conſiſtere licere. ⸿ O patria & ra. concitat maximam miſerationẽ huiuſcemodi interpoſita exclamatio.

SER a INFAVSTAS, mali hominis. b Naȝ mihi caſſandræ, non cui credere non debeant, ſed cui cum ſua pernicie non crediderant. c Iam tempus agi res, ideſt troiam fieri. d Mora prodigiis ecce prodigium de bono, & argumentatur ad incendium nauium Aras ardere neptuni, quas ideo quatuor dicit, qa ſinguli doces ſingulas poſuerant. Nam cõtrarium eſt. Numero deus impare gaudet. Alii dicunt a Cloantho poſitas, quas promiſerat ſedaturum. e Deus ipſe, cuius ſunt naues. f Inſenſum ignem, ipſa inſenſa. g Tot aut multorum, aut ſupradictorum, vt Quinquagita illi thalami. h Nõ Beroe vobis, non eſt diſſuaſio, vt quidam putant, ſed magis hortatur perſuadendo numinis auctoritatem. l Rhœteia, a rhœteo p montorio. K Diuini ſigna decoris, omnia colligit, quibus numina cognoſcuntur, vt Naq haud tibi vultus Mortalis, nec vox hominem ſonat, o dea certe. l Spiritus, odor, vt Comæ diuinum vertice odorem Spirauere. m Vel greſſus euntis, vt Et vera inceſſu patuit dea. n Primo ancipites anteq̃ numen agnoſcerent. o Oculiſq malignis, ipſæ malignæ. p Miſerum inter, vt magnum, vt Terentius. Eam miſere amat, aut miſerum, quo fiebant miſeriores, quum eis regna negarentur. q Abiecte pictas, vel in abiete pictas, & ſubaudi in, vel abiecte, hoc eſt quæ erant de abiecte. r Eumelus, latinus accentus eſt, tranſlatio nominis in latinum. nam græce dicitur ευμελος & diligens interpretatur.

Quin agite & mecũ infauſtas[a] exurite puppes.
Nam mihi[b] Caſſandrę per ſomnũ Vatis imago
Ardentes dare viſa faces. hic quęrite Troiam
Hic domus ẽ inquit vobis. nũc tẽpus[c] agi res.
Nec tantis morã[d] prodigiis. En quatuor arę
Neptũo De[e] ipſe faces. animumq miniſtrat.
Hęc memorãs prima infenſum[f] vi corripit ignẽ
Sublataq procul dextra connixa coruſcat
Et iacuit arrectę mentes ſtupefactaq corda
Iliadum hic vna e multis quę maxima natu
Pirgo tot Priami natorum regia nutrix.
Non Beroe[h] vobis non hęc Rhœteia[i] matres
Eſt Dorycli coniux diuini[k] ſigna decoris
Ardenteſq notate oculos. qui ſpiritus[l] illi
Quis vultus vocis ue ſonus vel greſſus[m] eũti.
Ipſa egomet dudum Beroen digreſſa reliqui
Aegram indignantem tali quod ſola careret
Munere nec meritos Anchiſę iferret honores.
Hęc effata.
At matres primo[n] ancipites oculiſq[o] malignis
Ambiguę ſpectare rates miſerum[p] inter amorẽ
Pręſentis terrę fatiſq vocantia regna.
Cum dea ſe paribus per Cœlum ſuſtulit alis
Ingentẽq fuga ſecuit ſub nubibus Arcum.
Tum vero attonitę monſtris actęq furore
Conclamãt rapiuntq focis penetralibus ignẽ.
Pars ſpoliant aras frondem ac virgulta faceſq
Cõiiciunt furit ĩmiſſis Volcanus habenis.
Trãſtra per & remos & pictas Abiete[q] puppes.
Nõcius Anchiſę ad tumulũ cuneoſq Theatri
Incenſas perfert naues Eumelus[r] & ipſi
Reſpiciunt atram in nimbo volitare fauillam.

CHR QVIN agite, quod hactenus occultaue rat nunc demũ & confutatis, quæ contra dici poterant, & confirmatis que in rem faciebant, audentius profert animis iam ex ſuperiori oratione ad id ſua ſponte inclinatis. Nam mihi, confirmat ea que proponit vatis auctoritate, cuius vaticinia neglecta calamitatum cauſa fuerunt. Hic, vbi ſumma adeſt facultas. Nunc tempus, nec abeſt occaſio temporis. En quatuor a, vt non ſolum ex hoc facultas oſtẽdatur, ſed etiam deorum indicetur voluntate fieri poſſe. Prima. non enim oratione ſolum, ſed exẽplo illas mouere voluit. Ardentes, nõ ex ira ſed diuino ſplẽdore. Qui ſpirit⁹, que animi vehementia Quis vul. Nã in facile illi appet neſcio quid diuinum reliqui ægram. Recte ergo eius formã ſumpſit iris, quæ morbo ablutura illam ſimulationis arguere non poterat. Primo ancipites, nam pricipio q̃uis ſuaſæ eſſent tñ magnitudo facinoris abſterrebat, atq ẽt deſiderium fatalis terræ extinguebat ardentẽ cupiditatẽ in ſicilia qeſcẽdi Focis ignẽ, recte nã focus ẽ vbi ignis ſit Trãſtra p, anaſtrophe, i. per trãſtra Eumelus accõmodatũ rei nomen, nã eumelus põt interptari q recte curet.

CASTRA

Primus & Aſcanius curſuſq; vt lętus equeſtres
Ducebat ſic acer equo turbata petiuit
Caſtra[a] nec exanimes pñt retinere magiſtri[b].
Quis furor[c] iſte nouus[d] quo nũc q̃ tẽditis[e] ingt
Heu miserę Ciues: non hoſtẽ inimicaq; caſtra
Argiuum. veſtraſ[f] ſpes vritis. en ego veſter
Aſcanius Galeam ante pedes proiecit inanem[g],
Qua Ludo[h] indutus belli ſimulacra ciebat.
Accelerat ſimul Aeneas ſimul agmina Teucrũ
Aſt illę diuerſa metu per littora paſſim
Diffugiunt ſiluaſq; & ſicubi concaua furtim
Saxa petunt. piget incepti lucíſq; ſuoſq;
Mutatę agnoſcunt. excuſſaq;[i] pector̄ iuno eſt.
Sed non iccirco flammę atq; incendia vires
Indomitas poſuere V do ſub[k] robore viuit
Stuppa[l] vomẽs tardũ[m] fumum lẽtuſq; Carinas
Eſt vapor & toto deſcendit[o] corpore[n] peſtis.
Nec vires Heroum infuſaq; flumina[p] proſunt
Tum pius Aeneas humeris[q] abſcindere veſtem
Auxilioq; vocare Deos & tendere palmas.
Iuppiter[r] Oĩpotens ſi nõdum exoſus[s] ad vnũ[t]

SER a ¶ CASTRA, vt Nos caſtra mouemus. b ¶ Magiſtri cuſtodes. Terentius, Me filius relinquunt q̃ſi magiſtrũ. c ¶ Quis furor iſte nouus, quaſi ad furẽtes loqtur, vñ ne tunc qdẽ agnitus, quum dixiſſet, En ego veſter Aſcanius, galeã proiecit inanẽ. c ¶ Nouus ãt eſt magn⁹, aut inopinatus. e ¶ Quo tẽditis. i. qd habetis intentionis. f ¶ Veſtras ſpes vritis, nauib⁹ .n. ad regna tẽdebãt. g ¶ Inanem. cõcauã, ſine capite. h ¶ Ludo, per ludũ. i ¶ Excuſſaq; pectore Iuno eſt, furoris cã, nõ furor, iccirco quia furor deſierat. K ¶ Vdo ſub robore, vicino aqs. l ¶ Stuppa, ſm antiquaꝫ orthographiã, Nam ſtupa dicta eſt a ſtipando, abuſiue ẽt linum dicimus. m ¶ Tardũ, denſum, craſſum, nam ignem ſolet fumus præire, vnde tardum addidit. n ¶ Corpore, nauium, vt Deſiice corpora ponto. o ¶ Deſcendit peſtis, incendium more ſuo, & declamauit per contrariũ, Nam ignis ſuperiora ſemper petit. p ¶ Flumina proſunt, vis aquæ. q ¶ Humeris abſcindere veſtem, Notãt quidam ꝙ Æneas damnum quattuor nauium impatienter doleat, ſed magis illud conſiderandũ eſt quod ait ſupra Aſcanius, Veſtras ſpes vritis, vt damnum non doleat, ſed ſpẽ nauigationis ereptam. r ¶ Iupiter omnipotens, figuratis agit coloribus, nec enim re vera hoc agit vt pereat, ſed vt reſtinguatur incendium, bene ſi vbiq; interponit. hic enim eſt optimus ductus, qui agentis voluntatem latenter oſtẽdit. s ¶ Exoſus, antiqui dicebãt odi & oſus ſum, hinc eſt exoſus, quo vtimur licet iam oſus ſum nõ dicamus. t ¶ Ad vnũ, nullo excepto.

DON ¶ IVPITER oĩpotẽs, amplexus eſt oĩa quę pro maloꝝ neceſſitate fuerãt poſtulãda. ¶ Iupiter hoc ſolũ ſatis ẽ ad auxiliãdũ. ¶ Omnipotens, vt nõ ſolũ pſtandi habeat potentiã, ſed & difficilia poſſit remouere, ſed qm̃ non ſatis eſt poſſe niſi ẽt velit addit ſi non oẽs ad vnũ odiſti. i. niſi me quoq; odiſti, Addit etiã cõmiſerationem ponẽs egeſtatis anguſtias. Poſtremo ponit meritũ poſtulãtis & plenũ auxilium dantis.

CHR ¶ LÆTVS, velox & recte pmus aſcanius, nã & in equo erat & ad eũ pter ęteros ea res ptinebat. ¶ Nouus, magnus vel ſine exẽplo, ꝙ in mulieres tãta venerit amentia, vt ſuas naues vrant. ¶ Aſt ille, nõ diſcedit ab igenio muliebri, q̃ ſi p furorẽ in audaciã prurperint deprehẽſæ fuga ſibi cõſulũt, & latibula nullo delectu hito metu & pudore ſibi oĩno q̃ritãt. ¶ Mutatæ, nã relictæ a furore in ſanã mẽtẽ redierãt. ¶ Sed nõ iccirco, admonet diligenter aſ aduertendũ antea q̃ quicq; agere incipiamus, nã q̃ facta ſunt poĩa infecta reddere nõ poſſumus. ¶ Eſt, conſumit, vt eſt mollis flãma medullas. ¶ Vires heroũ & infuſæ flãmina. i. tãta vis aque quãta heroica virtute infundi poſſet, quæ inſtar fluminis erãt. ¶ Humeris abſcindere veſtẽ Ergo aĩ deſpatione agebaſ, ſꝫ nõ mirãdũ. Nã cũ conſtitutus eſſet in eo gñe virtutũ q̃ purgatoriæ ſunt nõdũ ad id robur puenerat, vt tã ſæuæ poſſet obſiſtere fortunæ qđ earũ eſt virtutũ q̃ ſunt aĩ iam purgati, vt nos latius in diſputationib⁹ nřis camaldulẽſibus dixim⁹. ¶ Iuppiter oĩpotẽs, oĩo eſt in gñe deliberatiuo, in q̃ cũ petat prĩo oſtẽdit facilitatẽ rei, nã oĩpotẽti ioui nihil difficile ſit. Deĩde oſtẽdit rem honeſtã. Pertinet enim ad diuinã clementiã cũ res amplæ in anguſtias redactæ ſunt illaꝝ miſereri, q locus non ſolũ honeſtatem oſtendit, ſꝫ ſummã quoq; cõcitat cõmiſeratione. ¶ Si nondũ, quaſi dicat niſi das euadere flãmam, videberis exoſus oẽs troianos, & non videbitur eẽ pietas humanis laboribus, qđ non eſt diuinæ clementiæ.

Troianos ſiquid[a] pietas antiqua labores
Reſpicit humanos Da flāmam euadere claſſi
Nunc pater & tenues teucrum res[b] eripe lœto,
Vel tu quod[c] ſupereſt infeſto fulmine morti
Si mereor dimitte tuaq; hic obrue dextra.
Vix hęc ediderat cum effuſis imbribus atra
Tēpeſtas ſine mor̄[d] furit tonitruq;[e] tremeſcūt
Ardua[f] terrarum & campi. ruit Aethere[g] toto
Turbidus imber aqua dēſiſq; nigerrimꝰ Auſtris
Implēturq; ſuper puppes ſemuſta madeſcunt[h]
Robora reſtinctus donec vapor omnis & oēs,
Quattuor amiſſis ſeruatę a peſte Carinę.
At pater Aeneas caſu concuſſus acerbo
Nunc huc ingentes nunc illuc pectore curas
Mutabat verſans Siculis ne reſideret aruis
Oblitus fatorum[i] italas ne capeſſeret oras.
Tum ſenior[k] Nautes vnum[l] tritonia[m] pallas
Quem docuit multaq; inſignem reddidit[n] arte
Hęc reſponſa[o] dabat vel quę portenderit[p] ira
Magna deum vel quę fatorum poſceret ordo.
Iſq; his Aeneam ſolatus[q] vocibus infit.
Nate Dea quo Fata trahūt retrahuntq; ſeq̄mur
Quicqd[r] erit. ſupanda oīs Fortuna ferēdo[s] eſt.
Eſt tibi[t] Dardanius diuinę[v] ſtirpis Aceſtes.

SER a SIQVID pietas antiqua, aut ſi tibi cara pietas præſtat aliquid humanis laboribus, aut ſi quid meremur ꝓpter pietatis cultum, vt Parce pio generi, hoc ipſum remunera, aut certe quod melius, ſi vel reſpicit res humanas pietas, quæ de terris olim receſſit. b Res eripe lœto, acyrologia eſt, ideſt improprietas ſermonis, non enim lœtum dicitur niſi de viuentibus aīalibus. c Quod ſupereſt, ideſt qd congrue ſequitur. d Sine more, ſine exemplo. e Tonitruque tremeſcunt, ablatiuꝰ hic incertus eſt vtrum a neutro indeclinabili veniat hoc tonitru, vt hoc cornu nam inde eſt, Fractaq; tonitrua nubis, vt cornua, an a maſculino ſecūdum quartam declinatiōem hinc enim eſt, Tonitrꝰ agis et mea fulmina torques. f Ardua terrarū, periphraſis mōtiū p circuitionē vt candida venit auis lōgis iuiſa colubris. g Aethere toto pro aere poſuit cū aer inferior ſit, æther.i. ignis ſuperior. h Madeſcūt robora, aut humectātur, aut reſoluuntur in cinerem, qd naturale eſt poſt incēdiū. i Fatorum, oraculoꝝ. k Tū ſenior nautes, bene daturū cōſiliū, & ab ætate & prudentia, & a religione cōmēdat, qd aūt dixit, Pallas quē docuit ꝓpter illud qd ſupra diximus fingiꝰ, quia ipſe Romā palladium detulit, vnđ nautiorum familia Mineruæ ſacra retinebat, qd etiam Varro dicit in libris quos de familiis troianis ſcripſit. l Vnum, præcipuum. m Tritonia pallas, pro vno proprio duo antonomaſia poſuit. n Reddidit, arte virtute ἀπὸ τῆς ἀρετῆς. o Reſponſa dabat, laus conſilii, cum conſilium diuinis comparat reſponſis. p Vel quæ portenderit ira Magna deum ideſt Iuno & alibi, Cœleſtum vis magna iubet. q Solatus vocibus infit, ſolatur, & infit. Nam ſolans debuit dicere ſicut ſequēs eius indicat conſolatio. r Quicquid erit, vt alibi, Fuerit quodcunq; fatebor. s Ferendo eſt, dū ferſ. modus gerundii eſt a paſſiuo. t Eſt tibi, iam hoc conſilium eſt. v Diuinę ſtirpis, propter Dardāum, a Criniſo fluuio.

SENIOR, & DON ętate & arte a pallade accepta meruerat audiri. Eſt autem ſuæ ſnię cōſona illa Terentiana, Quādo id fieri non poteſt qd vis, id velis quod poſſis.

TENVES qua CHR ſi dicat ex quibus ſi aliquid demitur nihil iam ſupereē videbitur, Satis enim iam puniſti ſi ex tam magnis ita tenues redditę ſunt ergo ne ſęui, quia non meruimus puniri, vel ſi meruimus, ſatis amplas iam pœnas dedimus ad huiuſcemodi tenuitates redacti. Pater qua ſi dicat omnibus cōmunis, & ad quem omnium cura pertinet. Vel tu, nam auctor pœnæ eam leuiorē facit. Quod ſupereſt, quaſi dicat illud exiguum qd reſtat. Vix hæc ediđe oſtendit ꝙ acceptus diis eſſet cum tam ſubito eius ſint exauditę pręces. Effuſis imbribus, imbres enim vehementiores ſunt ꝙ pluuiæ. Præterea erant effuſi. Quo fata trahūt nāq; quę mutari non pñt, ſi illis cedendo ęquo animo feramus, minus non affligunt. Nam vt eſt apud Horatium Leuius fit patientia quicquid corrigere eſt nefas. Et arguit a facili & ab honeſto & a tuto. Facile eſt enim vrbem condere in regione vbi & cognatus & liberalis princeps regnet, honeſteq; ac tuto illi ii qui relinquuntur creduntur. Fit etiam ſine ſuo damno, cum illis exoneretur, qui aut ſenectute debiles ſint aut naturali ignauia omni virilitate careant.

VOLENTEM

Hunc cape cōſilijs ſociū & coniunge volētē[a].
Huic trade amiſſis ſuperāt[b]q nauibus & quos
Perteſum[c] magni incepti rerumq; tuarum eſt,
Longæuoſq; ſenes ac feſſas ęquore matres.
Et quicqd tecum inualidū metuenſq; picli eſt
Delige & habeant terris ſine mœnia feſſi.
Vrbē appellabunt permiſſo[d] nomine Aceſtam
Talibus incenſus dictis ſenioris amici.
Tum[e] vero in curas aīum[f] diducitur omneis
Et Nox[g] atra Polum Bigis[h] ſubuecta tenebat
Viſa dehinc cœlo[i] facies delapſa parentis
Anchiſę ſubito taleis effundere voces
Nate mihi vita quondam dum vita manebat
Chare magis[k] nate iliacis exercite fatis
Imperio[l] iouis huc venio qui claſſibus ignem
Depulit & Cœlo tandē miſeratus ab alto eſt.
Conſiliis pare. q̄ nunc pulcherrima Nautes[m]
Dat ſenior lectos iuuenes fortiſſima corda
Defet in italiā. gens dura atq;[n] aſpera cultu
Debellanda[o] tibi Latio eſt Ditis tamen ante
Infernas accede domos & Auerna[p] per alta
Cōgreſſus pete Nate meos. nō me[q] impia nāq;
Tartara hñt triſtes ue ūbre ſed amœna[r] Piorū[s]
Concilia Elyſiumq; colo. huc caſta Sibylla
Nigrantum multo pecudū te ſanguine ducet.

SER a ℂ VOLENTEM, voliturum, nā velle habebit nō iam vult. b ☞ Superant, ſuperſunt, ſuperfluunt, Dicit autem non tantum debiles, ſed etiam nolentes iuuenes, vnde ſequit, Longæuoſq; ſenes, nec enim adderetq; , niſi ſupra iuuenes dixiſſet. Item explſus, Et quicquid tecum inualidum eſt, metuenſq; periculi. c ☞ Perteſum magni incepti cōpoſitum pro ſimplici proteſuȝ qđ vſus nō obtinet, vt ſit non perteſum thalami tædaq; fuiſſȝ d ☞ Permiſſo nomie, ab Aceſte ſcilicet. Dicta autem. Aceſta deinde Segeſta. e ☞ Tum vero, Nā & ante cogitauerat, vt pectore curas Mutabat ꝟſans. f ☞ Animum diducitur, græca figura, vt Mētē læſus. g ☞ Et nox atra polum, quaſi maior cauſa cogitatiōis, vt Et ſub noctem cura recurſat, vnde græce nox dicit ευφρονη qa ſubtilius homo ſapiat q̄ interdiu. h ☞ Bigis, ꝓprie mō. Bigis.n. melius plurali vtimur q̄ ſingulari, iō R oriſera gelidus tenuauerat aera biga, abuſiue dixit Statius Bigæ aūt a binis iugis dictæ, præcipue autē luna dicitur habere bigas nocti ꝑeſt, cui duplex eſt proprietas creſcendi & decreſcendi. i ☞ Cœlo facies delapſa parentis, aut ſecundū qđ ſupradiximus, qa animæ cœlū tenēt, ſimulacra vero apud īferos ſunt, aut ad errorē ptinet ſōnii, Nā & viſa ait, aut certe a ioue miſſam poteſtatē aliquā, quæ ſe in anchiſę cōuerteret vultū. Nā & ipſe dicit impio Iouis huc venio, & īfert Elyſiūq; colo. K ☞ Chare magis, ꝑ carior bene aūt addidit Dū vita manebat Nulla enim eſt vita poſt mortē. l ☞ Impio iouis, ab auctoritate, vt ipſe deum tibi me claro demittit olympo Regnator. m ☞ Nautes dat ſenior, vt ſolet iiſdē vſus eſt ſermonibus, nam ait Tunc ſenior nautes. n ☞ Atq; aſpera cultu, qđ in nono altius exequitur, Natos ad flumina primum Deferrimus. o ☞ Debellanda tibi, bene victoriā non bella ſola ꝑdicit in quibus eē poterat terror. p ☞ Auerna alta, vt gargarus gargara, & tartarus tartara. q ☞ Non me impia nanq;, ꝓpter facilitates. r ☞ Amœna, loca ſunt ſolius voluptatis plena, quaſi amunia, vnđ nullus fructus exoluitur, vnde nil præſtantes immunes vocamus. s ☞ Piorum conſilia elyſiūq; colo, Elyſiū eſt vbi piorū animæ habitāt, poſt corporis animæq; diſcretionem, vnde & interitus dicit res inter animā & corpus veniens ergo elyſiū ἀπὸ τῆς λύσεως naȝ & ſic diffinit mors ψυχῆς καὶ σώματος λύσις Quod ſm poetas in medio inferorū eſt, ſuis fœlicitatibus plenum, vt ſolemq; ſuum ſua ſidera norunt. Secundū pħos elyſum eſt inſulæ fortunatæ quas μακάρων νήσους vocāt, quas ait Saluſtius inclytas eſſe Homeri carminibus, quarum deſcriptionem Pius cōmentator dicit eſſe ſublatam, ſm theologos circa lunarem circulū, vbi aer purior eſt, vnde ait ipſe Virgilius, Aeris in campis. Item Lucanus quæq; patet terras inter lunæq; meatus ſemi dei manus habitāt quos ignea virtus, innocuos vita patiens ætheris imi fecit, & æternos animam collegit in orbes. Nō illuc auro poſiti nec thure ſepulti Perueniunt, caſtra ſibylla caſta dicitur propter fabulā quæ eſt apud Ouidium libro. xii. metamorpho. qa noluit Apollini conſentire.

CHR ℂ INVALIDVM, ad corpus referas. ☞ Metuēs, ad aīuȝ ꝟ ſpectat. Ergo reliq; illos quibus neq; corporis neq; animi vires ſufficiūt.

Tũ vero, nã quãuis hæc ita eſſent vt dicebat nautes tñ magnanimus vir nihil magis cuplebat q̃ oẽs ſuos incolumes in italiã trãſuehere, Ergo hinc neceſſitas illinc excellẽtia rei illum diſtrahebant. Fuit ergo opus ad conſiliũ dandũ eo in quo maior eſſet auctoritas. Facies, prima ex tribus Seruii expoſitionibus magis placet, Et elyſium intelligẽs in circulo lunari. Fortiſſima corda, gẽs dura, ꝓpterea oñdit eſſe relinquẽdos ĩbelles, qm̃ nõ ſine magnis bellis in italia cõſiſtere liceat. Nigrãtiũ, qa inferis nigra hoſtia cõuenit, vt ſuperius alba..

Tũ genus[a] omne tuũ & q̃ dẽtur mœnia diſces.
Iamq̧ vale torquet[b] medios Nox hũida curſus
Et me ſæuus[c] equis oriens afflauit anhelis.
Dixerat: & tenueis fugit ceu fumus in auras.
Aeneas[d] quo deinde ruis? quo proripis inquit
Quã fugis[e]? aut quis te nr̃is cõplexibus arcet?
Hęc memorans cinerẽ & ſopitos ſuſcitat ignes
Pergameumq̧ larem: & canę[g] penetralia Veſtę
Farre[f] pio & plena ſupplex veneratur Acerra[i]
Extemplo ſocios primumq̧[h] accerſit Aceſtem
Et iouis imperium & chari pręcepta parentis
Edocet & quę nunc animo ſententia conſtet.
Haud[k] mora cõſiliis, nec iuſſa[l] recuſat Aceſtes,

SER a TVM genus oẽ tuũ, & q̃ dẽtur mœnia diſces, hæ ſunt cauſæ ꝓpter q̃s Æneas deſcendit ad inferos, generis agnitio & ciuitatis nomen, qđ ei nullus vnq̃ ꝓdixerat, ſʒ ſolus indicat pr̃. Latet .n. vt ſupra diximus verum vrbis nomen, vñ ei pater q̃ſi pro myſterio & affectione ait, Illa inclita roma. b Torquet medios nox humida curſus Et me ſæuus eq̃s oriens afflauit anhelis, dies ẽ plen⁹, q hʒ horas viginti q̃ttuor. Nam & nox pars diei ẽ. Dicimus aũt diẽ a parte meliore, vñ & vſus ẽ, vt ſine cõmemoratiõe noctis numerũ dicamus diez, hic autẽ dies ſm̃ ægyptios inchoat ab occaſu ſolis, ſm̃ perſas ab ortu ſolis, ſm̃ etruſcos & athenieñſes a ſexta hora diei, ſm̃ romanos a media nocte, & hos nunc ſecutus ait, Medios curſus nox humida torquet. Et me ſæuus eq̃s oriẽs afflauit anhelis, hæc aũt plene exequit̃ & Cicero in auguralibus, & Aulus Gellius ĩ libris noctiũ atticaꝝ, hoc ẽt illa res iuris ĩdicat, qđ quũ tribunũ plebis abnoctare ab vrbe non liceret, licebat tamẽ exire poſt noctẽ mediã, & ante mediã reuerti. c Sæuus oriens, ſol cuius lux eſt vmbris inimica, vnde Lucanus & medio ferit axe diẽ. Eſt autem phyſicum, Nã pereũt vmbræ ſolis aduentu. d Æneas quo deinde ruis? ordo eſt Æneas deĩde quo ruis? e Quem fugis? quaſi ignorans rationem qua fugeret. f Farre pio, vel quia exinde ſacrificabãt, vel quia mos fuit, apud maiores, vt diuinum ignem farre ſeruarent, qa ſi duraſſet in alterũ diẽ eum aptum agẽdis rebus ſignificabantur. g Canæ, aut antiquæ, aut propter ignis fauillas. h Primũ, principem. i Acerra, ideſt arca thuralis, id qđ ꝯtinet pro eo qđ cõtinet. K Haud mora, ħ eſt qđ ait. Et cõiuge volentẽ. l Nec iuſſa, volũtatẽ, vt ſupra, Infandũ regina iubes

renouare dolorẽ, aut certe que Iuppiter iuſſerat.

CHR FVMVS i auras, naʒ fumus in aerem aſcendens euaneſcit. Queʒ fugis, quaſi dicat non decet patreʒ filiũ fugẽ. Quis, quaſi dicat tã crudelis. Canæ, antiquæ, vel alluſit ad extinctũ cinerẽ. Acerra, in ſingulari numero arcula thuraria eſt, in plurali nomẽ vrbis, vt Et vacuis nõ æquus acerris. Socios, ſm̃ morẽ romanũ, nã conſules oĩa refe rebãt ad ſenatũ. Et iouis in primis præfert illud eſſe imperiũ iouis vt ſidẽʒ ex auctoritate facias. Haud mora, q̃s enim recte cõſilio, & a ioue proficiſcẽti aduerſaretur, ſed de cõſilio altius repetã, Mens hominis triplex eſt qua cõtẽplamur, qua agimus, & qua efficim⁹. A prima ſi diuina perſcrutemur, nãciſcimur ſapiẽtiã, q̃ ẽſt diuinaꝝ rerũ cognitio, ſi aũt ea quæ ſunt ſm̃ naturæ ordinẽ inq̃rimus, euẽtũ ac principioꝝ nãliũ conſeq̃mur cognitionẽ, & illã ſciẽtiã hãc intelligentiã nominãt. Ab altera vero .i. ab ea quæ agit qm̃ curã capit rerũ agendarũ, acquirimus prudentiã, quã & Pla. & Ariſtote. habitũ diffiniũt rerũ rationabiliter agendarum. Huic Ariſto. in ſexto de moribus quattuor adiũgit virtutes bonã cõſultationem ſolertiam ſagacitatem & ſentẽtiam. Nam vt hic idem pħs in ſeptimo eius libri quem de rep. ſcripſit duo ſunt quibus cõmendatio recte agendi conſiſtit. Nam & ſinẽ quo omnia referamus præuidere nos oportet, & omnes q̃ ad illuʒ ferunt rationes recte inueniamus. Quapropter & iis q̃ circa ſinẽ verſant̃, & iis q̃ ad ſinẽ ducunt indigent prudẽtia, Ergo in primis cõſultationẽ iudiciũ & electionẽ deſiderat, conſiliũ autem eſt eorum quæ ad ſinẽ ferunt, inquiſitio, Huius triplex eſt officiũ. primum enim perquirendum eſt an aliquæ vix ſint quæ ad eũ quẽ nobis iã propoſuimus

cõſiliu
virtut
intelle
cliuæ

ſulmus finem ducāt. Deinde ſi ſint quot illæ ſint. Poſtremo ſi vna plures ue inuentæ fuerint quo pacto illis vti valeamus, Atq; hoc totum deliberationis eſſe volunt, his autem ita conquiſitis diſceptandum erit vtra potius ſi duæ ſint, an ſi plures, quæ potiſſimū ex illis aptior honeſtior ue, aut vtilior ſit, quod iudicii eſt. Poſt hęc autem iam aptiſſima inuenta inſurgit electio q̄ eſt eorum q̄ ad finem faciunt conſulta appetitio, nec illud prætereundū, nam quia huiuſcemodi & bona & mala eſſe poſſunt, oportet quoſdā eſſe habitus, qui oīa ad bonū honeſtūq; dirigant. Cōſultatio itaq; dirigitur bona cōſultatione & ſolertia, Bene conſulere eſt honeſta via ad finem rectum cōmode perducere. Solertia eſt earū viarū prōptiſſima adinuentio. Iudiciū rectum abſolutumq; redditur ſagacitate ac ſententia. Sagacitas eſt rectum proptumq; iudicium. Sententia autem eſt iudicinm boni & æqui, Et ſagacitas quidē in iis quæ a legibus inſtituta ſunt verſatur, & ſūma vtitur celeritate & acumine in iudicādo. Sagire enim acute calideq; ſentire. hinc odoriſeuos canes ſagaces appellamus. Sententia autem illa eſt virtus qua & ſapimus & volumus in iis quæ ad æquitatem pertinent prudenter clementer ac leniter iudicare, quod ad æquitatem & ſententiam pertinet. Hęc paulo explicatius poſui, vt cuius virtutis pars ſit conſilium intelligeres.

Tranſcribunt[a] vrbi[b] mr̄es Populumq; volentē
Deponunt[c] animos[d] nil magnę laudis egentes
Ipſi tranſtra nouāt flāmiſq; ambeſa reponunt
Robora[e] nauigiis aptant remoſq; rudenteſq;
Exigui[f] numero ſed bello viuida Virtus.
Interea Aeneas vrbem[g] deſignat aratro
Sortiturq; domos. hoc iliū. & hęc loca troię
Eſſe iubet. gaudet regno troianus Aceſtes.
Inducitq;[h] forum & Patribus[i] dat iura vocatis
Tunc vicina aſtris Erycino in vertice ſedes
Fundātur Veneri idalię[k] tumuloq; ſacerdos[l].
Et lucus late ſacer additur Anchiſęo.
Iamq; dies epulata nouem gens omnis & aris
Factus honos placidi ſtrauerunt ęquora vēti.
Creber & aſpirans rurſus vocat Auſter in altū.
Exoritur pro curua ingens per littora fletus.
Cōplexi inter ſe Noctemq; Diemq; morātur.
Ipſę iam matres ipſi quibus aſpera quōdam
Viſa[m] maris facies & nō tolerabile numen

SER a ¶ TRANſcribunt vrbi matres Romani moris verbū ē, tranſcripti. n. in colonias deducebāt. b ℟ Vrbi, ad vrbē. c ℟ Deponūt, q̄ſi de nauibus. d ℟ Aīos nil magnæ laudis e. aut Æneas dponit eos q̄ nulla gloriæ cupiditate tangunt, Aut ii q erūt tranſcripti. i. matres & volētiū multitudo deponunt aīos. i. ſum mittunt inertiæ. e ℟ Robora nauigiis, melius ſic diſtiguit. f ℟ Exigui numero. ſ. b. v. virtus, trāſit ad rem a nūero. g ℟ Vrbē dſignat aratro, quē Cato in originibus dicit morē fuiſſe. Cōditores. n. ciuitatis taurū dextrā vaccā itrinſecus iungebāt, & icincti ritu ſabino. i. togę pte caput velati parte ſuccincti tenebant ſtiuā incuruā vt glebæ oēs intrinſecus cuaderent Et Ita ſulco ducto loca muroꝝ deſignabāt, & aratrū ſuſpēdentes circa loca portarū, vn̄ territorium dictū ē q̄ſi terribouinū tritu bobus & aratro Regno troianus aceſtes, ſuo noie. n. fuerat ciuitas appellata. h ℟ Indicitq; ſoꝝ. i. tp̄s & locū deſignat agendoꝝ negocioꝝ. qui ꝯuentus vocat. Inducit autē verbū iuris eſt, & phoc potētē vult ſignare ciuitatē i ℟ Et pr̄ibus dat iura. u. dat ꝯdendi iuris ptātē his quos appellauerat patres, aut certe vocatis pr̄ibus iura diſtribuit hi autē vt ſal. dicit. vel ętate vel curæ ſimilitudine patres appellati ſunt, Senatores autē, vt alii a ſenecta ętate, vt greci γερουσίαν dicunt ἀπὸ τοῦ γήρως, alii a ſinēdo dictos accipiunt. Ipſi enim agēdi facultatem dabaut p ſenatus cōſultū. k ℟ Idaliæ, cypriæ. l ℟ Sacerdos, alii ad tumulū alii verſo ordine ad templuꝫ referunt, vt lucus tā tum tumulo deſ Anchiſæ, vt inducite fontibus vmbras Paſtores, nemora enim aptabant ſepulchris, vt in amœnitate animæ ſotent poſt vitam. m ℟ Viſa maris. ſ. vt Me ne ſalis placidi vultum, vult āt iſtos aſpectum quoq; maris horrere.

DON ¶ PATRIBVS dat iura vo Hoc ad æneam refertur, ad quem redit poſt expletam Aceſtæ beniuolentiam.

CHR ¶ TRANSCRIBVNT. TRIumuiri enim creabuntur apud Roma, qui ciues qui tranſcripti eſſent in colonias deducerent. ℟ Tranſtra nouāt, nam quāuis quattuor dumtaxat exuſte eſſent naues, tamen plurimæ ex aliis teſtabāt vitiatæ ℟ Reponunt. a. r. vel iterum ponunt robora q̄ ſint ambeſorum loco vel Nauis dolent ambeſa & deinde rurſus ponūt ℟ Na Nauigium uigiis, nauem cum dicimus, ſpeciem poni

mus Nauigiũ aũt genus eſt,nã oẽ quo nauigamus nauigiũ eſt.〈Sortiturq̃, nũc ſorte diſtri buit.alias ſortiri eſt ꝑ ſortẽ accipere,vt eſt Scipio ſortitus ẽ africã.〈Indicitq̃ lo. indicit dies qbus toro vtant.i.ius d cat.〈Placidi ſtrauerũt æquora vẽti,ita placidi flabãt, vt non in fluctus æquor erigerẽt,ſed ſtratũ æquatũq̃ redderẽt.〈Aſpirãs,vt ſpirãs,vt fauorẽ nõ incõmodũ afferret.〈Exoſi,nã & ſi nauigationẽ exoſi in ſicilia relinq paterent,tñ duriſſimũ erat a ſuis diſiungi.Ergo & qui ituri & manſuri erant diuortium hoc grauiter ferebant.

Ire volunt omnemq̃ fugæ[a] perferre laborem.
Quos bonus Aeneas dictis ſolatur amicis.
Et conſanguineo lachrymãs cõmẽdat Aceſtę.
Treis Eryci[b] vitulos & tempeſtatibus Agnam
Cędere deinde iubet ſoluiq̃[c] ex ordine funes,
Ipſe caput tonſę[d] foliis euinctus Oliuę
Stans procul[e] in ꝓra paterã tenet extaq̃ ſalſos
Porricit in fluctus ac vina liquentia fundit
Proſequitur ſurgens a Puppi Ventus eunteis.
Certatim ſocii feriunt mare & ęquora verrũt.
At Venus interea Neptunum exercita curis
Alloquitur taleiſq̃ effundit[f] pectore queſtus.
Iunonis grauis ira & inexſaturabile pectus
Cogũt me Neptune preces[g] deſcendere in oẽs.
Quã[h] nec longa dies Pietas[i] nec mitigat vlla,
Nec Iouis imperio fatis ue infracta[k] quieſcit
Nõ media[l] de gente Phrygũ exediſſe[m] nefãdis

SER a〈FVGÆ, profectionis. b〈Eryci, & tẽpeſtatib⁹, bñ iunxit, ꝓcellæ enĩ aut de fluminib⁹,aut de montib⁹ q̃s περιπτυσιας dicũt. c〈Soluiq̃ ex ordine funẽ,ordo eſt iubet cædere ex ordĩe, ideſt rite peragi ſacrificium, & ſic ſolui funem,ſic in ſeptimo,phrygiamq̃ ex ordine matrẽ Inuocat. i. rite. d〈Tõſæ oliuæ, cõptæ minutis foliis. e〈Procul in ꝓra.i.in parte extrema. f〈Effundit pectore,hoc ẽ cũ dolore, vt Funditq̃ ꝓces rex pectore ab imo. g〈Preces deſcẽdere in oẽs,ſi qd inuidiæ eſt in humillimis precibus ĩputãdũ eſt Iunoni.Nã oẽs dicẽdo etiã humiles ſignificat,vnde ait etiã deſcendere. h〈Quã nec longa dies.i. tẽpus de quo licet melius fœminino genere, dicamus, tamen etiã maſculino dicimus. Nam de certo die maſculino tantũ vtendum eſt. i〈Pietas nec mitigat, aut troianoꝝ,qui pii ſunt,aut certe ꝓpter illud Iunoni argiuæ iuſſos adolemus honores,quaſi quæ nec ſacrificii placaretur. K〈Infracta valde fracta, vt Turnus vt infractos aduerſo marte latinos. l〈Media de gẽte,ideſt totius gentis potentẽ. m〈Exediſſe, muliebriter dictũ.Nã inde eſt qd ſequit, Cineres atq̃ oſſa peremptæ. Sane edo habet & rectam ſed antiquam declinationem, vt edo edis edit, & anomalam vt edo es eſt, quarũ ſecũda & tertia perſonæ longæ ſunt, ꝓpter differentiaꝫ ſum es eſt. Edit autem in preterito producit e vt legit.

DON 〈IVNONIS gra.magnũ artificiũ,nã in ipſo principio & ſuã pſonã cõmẽdat & aduerſariæ deturpat & ĩcipit a noĩe, & addit grauis ira & exaggerat qd pectus eius dicat inſaturabile.〈Quã aũt crudelis in troianis ſit

〈ipſius Neptuni teſtimonio ꝓbat.

CHR 〈TREIS,Nã numero de⁹ impare gaudet. Oliua ãt coronat⁹ erat,qm̃ Mineruę ſacra eſt arbor. ſine q̃ dea qm̃ ſapiẽtia eſt in italiã.i.ad vitã cõtẽplatiuã accedeẽ nõ licet.Præterea pacis ſignũ ẽ hæc arbor,& niſi animũ pacatũ extinctis ꝑturbatiõib⁹ gerem⁹nũq̃ res altas ſpeculabimur. Sacrificãtem aũt ꝓſper ventus ꝓſequebaſ.i. comitabaſ,quia ꝓpitiati dii auxiliũ ferũt ſine quo ad tantã vitæ ſublimitatẽ nunq̃ erigemur.〈Certatim ſocii, nã ꝓueniente diuino furore oẽs animi vires vtunſ.〈Venus aũt.i.ipſe amor reꝝ diuinarũ excitat neptunũ.i.rõnem ſuperiorẽ qui curet ne mare tẽpeſtatibus inſurgat.i.ne appetitus perturbationibus ſupra modũ cõcitet. Eſt aũt ventus a puppi proſper, nã impellit nauẽ quo volumus, quo ſignificaſ appetitus rõni obtẽperans,quo facile in italiã.i.in contẽplationem ferimur, inuehitur aũt in Iunonem.i.in ambitionẽ, qa nullũ vitium eſt,qd tm̃ aduerſeſ volẽtibus ad contẽplationẽ ꝓficiſci,ſed hæc latius in noſtris allegoriis inuenies.〈Iunonis grauis ira vehemẽs principiũ & qd prouenit ab inuectiua. Captat beniuolentiã ab aduerſa quã onerat inuidia,cũ abutaſ potẽtia ſua feraturq̃ animi ꝑturbatiõe,.ſ.grauiſſima ira.Et cũ ẽt crudeliſſimi ſoleãt aut tpis diuturnitate q̃ oĩbus ꝑturbationib⁹ ſolet mederi,aut aduerſarioꝝ pietate molliri,ipſa ĩmota mãet.Onerat & ſupbia, cum oñdat illã aduerſus fata & Iouis ĩperiũ audere.Poſtremo ꝙ diruta vrbe & gẽte troianorũ magna ex pte deleta adhuc ĩ reliquos ſæuiat.〈Reliqas troiæ, cũ odiũ vltra mortem ꝓcedere nõ dbeat,ipſa ẽt cineres inſectatur.

〈CAVSAS

SER a ¶ CAVSAS tāti ſciat illa furoris, bene ſupprimit. Contra ipſam.n. ſunt q̄ Iuno exequit̃ in decimo, vt Me duce dardanius ſpartā expugnauit adulter. b ¶ Quā molē, vt Tātas audetis tollere moles. c ¶ Nequicq̄, aut ſine cā.i. nulla extante rōne, aut ne quicq̄ q̄tū ad eius ptinet mētē. vnā.n. nauē ex omnibus vertit. d ¶ In regnis hoc auſa tuis, vt Nō illi imperiū pelagi, ſæuūq; tridētem. e ¶ Actis, furore cōpulſis, vt Regina alecto ſtimulis agit vndiq; Bacchi. f ¶ Ignotę, ignobili, vt Nā ſæpe ſauos ignotus adedit ſtellio. & dixit iſtā Italiæ cōparatione. Nā ignota nō erat ad quam bis troiani venerāt. g ¶ Vela tibi.i. per regnū tuū. h ¶ Si cōceſſa peto, ſiqdē, Nā ſi modo cōfirmantis eſt, agit̃ aūt a poſſibili. i ¶ Fas oē eſt, fas te eſt, hoc eſt poſſibile eſt. K ¶ Meis regnis fidere, nā fido datiuū ſīm regit. l ¶ Vn̄ genus ducis, vt diximus ſupra, qa fœliciter eſt nauigaturus Æneas, Venerē dicit e mari pcreatam, & vt fert fabula. Cælus pater fuit Saturni, cui quū iratus filius falce virilia amputaſſet, lapſa ī mare ſūt, de quoꝝ cruore & maris ſpuma nata dr̃ Venus, vnde & ἀφροδίτη dicitur ἀπὸ τοῦ ἀφροῦ, ſed hoc hēt ratio, oēs vires vſu venereo debilitantur, q ſine corporis dāno non geritur. vñ fingit̃ nata Venus per dānū. de mari aūt iō, qa dn̄t phyſici ſudorē ſalſum eſſe, quē ſemp elicit coitus, Vñ & myrtus ei conſecrata eſt, quæ littoribus gaudet, vt Littora myrtetis lætiſſima, ideo aūt diximus Cælus pater, vt deū ſignificaremus, Nullus.n. deus gn̄is neutri eſt, nā Cælū generis neutri eleme̅tum ſignificat, vnde & οὐρανὸς Saturni pr̃ quoq; dicitur. m ¶ Merui quoq;, etiam præſtiti, vt Nec te regina negabo Promeritam, alii dicunt militaui, vt Aere merent paruo. n ¶ Rabiem tātam cœliq;, mariſq;, vt in primo legimus, Gemerentq; repleti Amnes Home.

ἐν δ' ἔπεσον μεγάλῳ πατάγῳ βραχε δ' αἰπὰ ῥέεθρα.

Vrbē odiis ſatis eſt. nec pœnā traxiſſe per oēm
Relliquias Troię cineres atq; oſſa peremptę
Inſequitur. cauſas[a] tanti ſciat illa furoris.
Ipſe mihi nuper Libycis tu teſtis in vndis
Quam molē[b] ſubito excierit. maria oīa Cœlo
Miſcuit Aeoliis nequicquā[c] freta procellis.
In regnis[d] hoc auſa tuis.
Pro ſcelus ecce etiam troianis matribus actis[e]
Exuſſit fœde puppes & claſſe ſubegit
Amiſſa ſocios ignotę[f] linquere terrę.
Quod ſupereſt oro liceat dare tuta per vndas
Vela[g] tibi liceat Laurentem attingere thybrim
Si conceſſa[h] peto ſi dant ea mœnia Parcę.
Tunc Saturnius hęc domitor maris edidit alti.
Fas[i] omne eſt Cytherea meis[k] te fidere regnis.
Vn̄ genus[l] ducis. meruiq;[m] quoq; ſępe. furores
Compreſſi: & rabiē[n] tātam Cœliq; Mariſq;

ἔχθαι δ' ἀμφὶ περὶ μεγάλοι ἄχον: οἱ δ' ἀλαλητῷ.
ἔννεον ἔνθα καὶ ἔνθα ἐλισσόμενοι κατὰ δίνας.
Et paulopoſt.
ὣς ὑπ' Ἀχιλλῆος Ξάνθου βαθυδίνηντος πλῆτο ῥόος κελάδων.

CHR ¶ TRAxiſſe, q̄ſi īuitā, nā pœna iuita ſeqr̃, cū excedit modū cū īſert quo nō ē īſerēda. ¶ Cineres & oſſa, nā vt damnat̃ illa crudelitas q̄ ſæuit in mortuos, ſic & illa q̄ ſæuit ī eos q̄ iā pſtiæ diruta eſt. ¶ Sciat illa. q.d. q̄s nemo ſcit, qa nō ſūt. Et eſt q̄ſi occupatio, vt ſi dicer̃, nō dicā q̄ iniuſte hæc fecerit. ¶ Ipſe. m. pleq̃ ī occupatione, vt ſit & illa dicat cās q̄ nullæ ſunt, neq; narrabo q̄ tēpeſtate illos affecerit, qa tu noſti. ¶ Qua. m. Vnico pbo mlta mēti auditoꝝ ſubiicit. q.d. q̄ īmēſa; q̄ pōderoſa; tēpeſtatē q̄ exurgētē q̄ tū cūcta obruētē. ¶ Subito, q̄ ex īprouiſo, q̄ magis ineuitabilē. ¶ Maria. o. cæ. Miſ. ergo qd magis excogitari pt. ¶ In re. h. au. tu. Oībus ex locis auget res qa ſine cā, qa inextiguibilis ira fuerit, qa in miſeros excitata tēpeſtas, qa ita magna vt nō poſſit exp̄mi, qa deniq; in regnis alienis. ¶ Pro ſce. ab exclamatiōe auget. ¶ Ecce, ex īprouiſo q.d. qd nemo tanq̄ crediſſet. ¶ Troianis ma. a. nā qd potuit eē crudelius q̄ troiāis a troianis mulieribus tātā cladē inferri. ¶ Q. d ſu nō ſine magne cōditiōe miſericordiæ petit̃ auxiliū his paucis q de multis ſupſunt. Neq; petit̃ res magna. Sed q̄ cuicūq; cōcedi ſoleat, vt liceat enauigare & ad ea loca q̄ a fatis cōcedūtur. ¶ Fas oē eſt cy, me. te. fi re. Cōpone eſt oē fas te fidere.i. ita iuſtū eſſe te fidē, vel nihil ſit in hac fiducia, qd non ſit iuſtum. ¶ Vñ, ex qbus ¶ Merui, Q. d fideres, nā ea feci, q̄ te facili pſuadē poſſint vt fidas. Nā ſi ex̄ mea regna & vbi ſine fraude id offm̄ negligē potuit, & cu pē troiā pit̃, ego tū eneā a mōte eripui, q̄to magis qd ad meā fidē ptinē vt̃, vt nauigātes p mea reḡ tuti ſint ipſ; īcolumē eē opā dabo.

SER a ¶IN TERRIS, et in terris. nam augmentum eſt. b ¶In mare ſe Xanthus, omnia hęc Homeri ſunt, Pelide Tunc ego forti cōgreſſum æneam nec diis nec viribus æquis nube caua eripui hic locus ex Homero captus eſt.

cōpagibus alnū contorſit. l ¶Variæ comitū facies, aut beluas dicit marinas ſīm naturas aut poetice deos marinos. m ¶Immania cete, τὸ κῆτος τὰ κήτη, vt βῆλος βῆλη. Nam latine ſic declinari non pōt. Nullū.n.apud nos animal gnis neutri eſt, niſi forte ħ cetus huius ceti dicamus, qd nuſq̄ lectū eſt, nā dñr canes marini.

ἦξι δ᾽ ὅγ᾽ ἐμεν ἀσῇ δ᾽ ὀκλυτος ἦν ἀχιλλέως. αὐτίκα τῶν μὲν ἔπειτα κατ᾽ ὀφθαλμῶν χέω ἀχλύν. πηλείδῃ ἀχιλῆι ὁ δ᾽ ἰμελίην ἐυχαλκον. ἀπὸ ἀσπίδος ἐξέρυσε μεγαλήτορος αἰνείαο. καὶ τὴν μὲν προπάροιθε ποδῶν ἀχιλῆος ἔθηκεν. αἰνείαν δ᾽ ἔσσευεν ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ᾽ ἀείρας. πολλὰς δὲ στίχας ἡρώων πολλὰς δὲ καὶ ἵππων. αἰνείας δ᾽ ὑπεράλτο θεοῦ ἀπὸ χειρὸς ὀρούσας.

c ¶Nec.d.n.vi ęqs hoc eſt aduerſis.

Nec minor ī terris[a], xanthū Simoētaq; teſtor
Aeneę mihi cura tui cum Troia Achilles
Exanimata ſequens impingeret agmina muris
Milia multa daret leto gemerentq; repleti
Amnes nec reperire viam atq; euoluere poſſet
In mare[b] ſe xanthus. Pelidę tunc ego forti
Cōgreſſum Aeneam nec diis[c] nec viribus ęqs
Nube caua eripui cuperem[d] cū vertere ab imo
Structa meis manibus periturę mœnia Troię.
Nunc quoq; mēs eadē pſtat mihi pelle tiores,
Tutus quos optas portus[e] accedet Auerni.
Vnus erit tantum amiſſum[f] quē gurgite q̄res.
Vnum[g] pro multis dabitur caput.
His vbi lęta[h] Deę permulſit pectora dictis
Iungit equos curru genitor ſpumātiaq;[i] addit
Frena feris[k] manibuſq; oēs effundit habenas.
Cęruleo per ſumma leuis volat ęquora curru.
Subſidunt vndę: tumidūq; ſub axe tonanti.
Sternit equor aqs fugiūt vaſto ęthere nimbi.
Tunc varię[l] comitum facies immania[m] Cete
Et ſenior[n] Glauci chorus Inouſq;[o] Palęmon
Tritoneſq; citi Phorciq;[p] exercitus omnis.
Leua[q] tenēt Tethis & Milite Panopęaq; virgo

n ¶Et ſenior glauci chorus, Glauc⁹ piſcator fuit, q cū captos piſces ſup herbas abieciſſet, & eos recepiſſe vidiſſet quam amiſerant vitā, intellecta herbarum potentia, eſu earū in deū mutatus eſt, cuius hic chorū iō ſenē dixit, qa & ipſe ſenex fuerat, aut certe ſeniorē dicit pp ſpūarum colorē, ſicut pene oēs dii ſinguntur marini. o ¶Inouſq; palæmō, Melicerta Inus filius. Et notādū patronymicū a mře in

Liptotes figura eſt, aut non æqs.i.nō æquali fauore. Plures.n græcis fauebāt. De mřib⁹ āt intelligere nō poſſumus, qa Thetyde melior Ven⁹ eſt, & ei pſiti derogaŕ nollet. d ¶Cuperem cū vertere ab imo, qd ꝓpriū eius eſt, vt Magnoq; emota tridēti Fundamēta quatit. hinc vt ſupra dixim⁹ ὠοσίχθων dict⁹ eſt. & fecit augmentū, quū ſe pſtitiſſe dixit iratū. e ¶Portus accedet, hic diſtinguēdū ne ſit cōtrariū Veneris petitioni, q̄ ait, Liceat laurētē attingere thybrim. f ¶Amiſſuꝫ quē gurgite quæres, Miſenū dicit, de quo legimus Inter ſaxa viꝝ ſpumoſa īmerſerat vnda. g ¶Vnū pro multis dabiŕ caput, Palinurū ſignificat, Nī falſum erit ſi vnū voluerim⁹ accipe. duos .n. cōſtat piſſe, Miſenū & Palinuꝝ. h ¶Læta permulſit, aut permulſit & lætā fecit, vt Animumq; labāte impulit, aut certe ꝑpetuū eſt epitheton Veneris, quam Hoṁ. voca φιλομμειδής. i ¶Spumantia frena, ſpumas vomentia. K ¶Feris, equis, vt Inq; feri curuam

auctore idoneo. p ¶Phorciq; exercitus omnis, dii qui ſub Phorco agunt. hic aūt Phorcus dicitur Thooſæ nymphæ & neptuni filius, vt autem Varro dicit rex fuit Corſicæ & Sardiniæ, qui cum ab Atlante rege nauali certamine cū magna exercitus pte fuiſſet victus & obrutus, finxerūt ſocii eius eum in deum marinum eſſe cōuerſum. q ¶Leua tenent thetys, ſatis prudenter ſexum debiliorem ſiniſtræ applicat parti.

¶CETE. quæ adeo magna inueniuntur in indico mari, vt quattuor iugerum ſint ergo immania, ideſt vltra modum magna Phorcus. Neptuni & Thooſæ nymphæ fili⁹. Var. ait illum imperaſſe Corſicæ & Sardinię alii inſulis Oceani aphrici & victum ab Atlante poſtea pro nomine marino habitum. Pater fuit meduſæ cæterarum gorgonum. Probus ait fuiſſe duos Phorcos. Alterum deum maris alterum Regem in aphrica. ¶Melite, μελίτη enim ab Heſiodoro, qui CHR

has omnes

has omnes nymphas enumerat in theongonia filias Nerei ex Doride, & quinquaginta
Triton eſſe dicit, Tritones, tiberio principi nunciauit olyſiponenſium legatio ob id miſſa viſum auditumq; in quodam ſpecu conca canentem Tritonem, quæ naſcitur forma. Et nereida
Nereides nympharum falſa opinio non eſt. Sunt enim humano corpore, verum ſquammis hiſpido, nam & harum vna in eodem littore ſpectata eſt cuius morientis gemitum triſtem etiam acolæ longæ audiuere, Et diuo auguſto legatus galliæ complures in littore apparere exanimes Nereidas ſcripſit.

SER

Niſęe[a] Spioq; Taliaq; Gymodoceq;.
Hic patris Aeneę ſuſpenſam blanda viciſſim[b]
Gaudea pertentant[c] mentē. iubet ocius omnes
Attolli[d] malos intendi brachia velis.
Vna omnes fecere[e] Pedem pariterq; ſiniſtros[f]
Nūc dextros ſoluere ſinus. vna ardua torq̄nt.
Cornua[g] detorquēr. ferūt ſua[h] flāmia classem.
Princeps[i] añ omneis denſum Palinurus agebat
Agmen ad hunc alii curſum contendere iuſſi.
Iamq;[l] fere mediam[k] Cœli Nox humida metā
Contigerat. placida laxabant membra quiete
Sub remis[l] fuſi per pura ſedilia Nautę.
Cum leuis[m] ętheris delapſus Somnus ab aſtris
Aera dimouit tenebroſum & diſpulit[n] vmbras
Te Palinure[o] petēs. tibi triſtia ſomnia[p] portās
Inſonti. puppiq; deus conſedit in alta
Phorbanti ſimilis fuditq; has ore loquelas.
Inſide[q] Palinure ferunt ęquora[r] claſſem
Aequatę[s] ſpirant aurę. datur hora quieti.
Pone caput[t] feſſoſq; oculos furare labori[v].
Ipſe ego pauliſper[x] pro te tua munera inibo.
Cui vix attolens[y] Palinurus lumina fatur.

a NISÆE, media diphthongus eſt. b Viciſſim, q̄a reliquerat quidem ſocios, ſed fœliciter petebat italiam. c Pertentant, ſollicitāt. d Attolli malos, ideſt vela per malorum volubilicatem leuari, nā quum nauigarēt, iam non dubium q̄ olim erexerant arbores. e Fecere pedem, podiani. ideſt funem quo tenditur velum quod græci πόδα vocant. f Siniſtros nunc dextros, pro auræ mutabilitate. g Cornua, antenarum extremitateq;. h Sua flamina, proſpera a puppi venientia. i Princeps ante omnes, vnum vacat quæ figura ἐκ παραλλήλου dicitur cum vnum ad alterius expoſitionem venit Mediam cœli metam, perite locutus eſt, Nam medium cœlū meta eſt, ἀναβιβάζοντος, ideſt aſcendentis circuli, qui medius eſt inter ortum & occaſum, qui meredianus circulus appellatur. A medio enim cœlo & finitur ortus, & occaſus incipit ſiderum. alter eſt horizontis, qui ſegregat aſpectum huius cœli ab alio inuiſibili nobis. l Sub remis fuſi per dura ſedilia nautæ, ideſt requſerant paululum, ſic remos tenentes. m Leuis, vel aduentu vel diſceſſu. Nam leuis in vtroq; eſt. n Diſpulit vmbras, nam ſemp deos ambit nimbus. o Te palinure petens, factioſe aggrediens, appetens, & ſciēdum in maius celebrari palinuri mortem more poetico, quem dormientem cecidiſſe in vndas ſatis conſtat. p Somnia, ſoporem, bene autem diſcernit iſta Virgilius. vt ſomnium ipſum deum dicat. Somnum quod dormimus, Inſōnium quod inſōniis videmus, vt Falſa ad cœlum mittunt inſomnia manes. q Iaſidæ filii Iaſii. r Ipſa æquora claſſem, ideſt æſtu & aurora noſtra vtimur. s Æquatæ ſpirant auræ, proſperæ, vt Æquatis claſſem procedere velis. t Pone caput, bñ particulatim ad id venit quod aperte dictum refutaretur. v Labori, ex intuendis ſideribus. x Pauliſper, paululum dum tu quieſcis. y Vix attollens lumina, aut ſideribus remouens, aut certe numinis præſentia prægrauatus, quod eſt melius. Nam & ſequens eius oratio turbata eſt, quod & ſemiplene indicant elocutiones.

DON PARITER, ideſt in eodē tempore oīum nauium nautæ hæc viciſſim faciebant. Sed ita vt ſemper palinurum tanquā ductorem immitarentur, Neq; minus eleganter in hoc loco trāquillitatem deſcribit q̄ alibi tempeſtatem. Mediam metam, meredianum circulum intelligit quem mathematici æquatorem appellant. Te palinure petens, quid per mortem palinuri intelligatur, expreſſius enarrauimus in noſtris allegoriis. Iaſidæ palinure, conciliat beniuolentiam, qđ deus hominem ꝓprio nomine alloquatur. Neq; ſolū ſuo ſed & paterno. Ipſa æquora claſſem, arguit a facili. Datur hora quieti, ponit occaſionem temporis.

Me ne ſalis placidi vultum^a fluctuſq; quieto^b
Ignorare iubes^b: me ne^c huic cōſidere mōſtro?
Aeneā^d credam quid^e enim fallacibus Auſtris
Et cœli toties deceptus fraude^f ſereni?
Talia dicta dabat clauumq; affixus & herens
Nuſq; amittebat oculoſq; ſub aſtra tenebat.
Ecce Deus ramum Lethęo rore madentem
Viq;^g ſoporatum Stygia ſuper vtraq;^h quaſſat
Tēpora cunctantiq;^i natantia^k lumina ſoluit.
Vix primos inopia quies laxauerat artus
Et ſuper incumbēs cum Puppis^l parte reuulſa
Cumq; gubernaclo liquidas proiecit in vndas
Pręcipitem ac ſocios nequiquā ſępe vocātem
Ipſe volans tenues ſe ſuſtulit ales in Auras.
Currit^m iter tutum^n non ſecius ęquore claſſis,
Promiſſiſq; patris Neptuni interrita fertur
Iamq; adeo ſcopulos Sirenū^o aduecta ſubibat
Difficiles quōdā multorumq; oſſibus albos.
Tunc Rauca^p aſſiduo lōge Sale^q ſaxa ſonabāt.
Cum pater^r amiſſo fluitantem errare magiſtro
Senſit & ipſe ratem nocturnis^s rexit in vndis
Multa^t gemens caſuq; aīum concurſus amici^v.
O nimium Cœlo & Pelago^x confiſe ſereno
Nudus^y & ignota^z Palinure iacebis Arena.

SER a ❡ VVLTVM, mutabilitatē pro qualitate vētorum. b ⸿ Iubes, vis, vt infandum regina iubes renouare dolorem. c ⸿ Me ne huic confidere mōſtro: ſubaudi vis. d ⸿ Aeneam credā qd. n. pcontrariu cur Aeneam cōmittam cœlo & aſtris fallacibus, qui ſum toties ſerenitatis fraude deceptus. e ⸿ Quid. n. quid ni cur nō. f ⸿ Fraude ſereni, ſerenitatis, vt Et ſeruantiſſimus ęq. g ⸿ Viq; ſoporatum, ſtygia, morte plenum. h ⸿ Vtraq; tempora, per vtrunq; tempus. i ⸿ Cunctanti, quaſi reluctanti, nam niſi cui adhęret natās per mare effugere non potuiſſet pelagus. k ⸿ Natātia. errantia, ſōni vicinitate. l ⸿ Cū puppis pte proœconōia, vt triduo natare potuerit. m ⸿ Currit iter. vt Cicero pro murena, Ite viam redite viā. n ⸿ Tutum preſidio Neptuni.

o ⸿ Sirenū. ſirenes ſm fabulam tres in parte virgines fuerunt, in parte volucres, Acheloi fluminis, & Calliopes muſæ filiæ, harū vna voce, altera tibiis, alia lira canebat, & prio iuxta pelo, poſt in capreis inſula habitauerunt, q illectos ſuo cātu in naufragia deducebant, Scdm veritatē meretrices fuerūt, q̄ trāſeuntes, qm̄ deducebāt ad egeſtatē his facte ſunt īferre naufragia, has Vlyxes cōtēnendo deduxit ad mortē. Sirenū aūt genitiuus ē venięs ab hac ſirene. p ⸿ Tūc rauca, ac ſi dicēt ante hac delectabili voce reſonabāt. Tūc fluctibus ſolis, & bn̄ imitatus ē maris ſtridorē. q ⸿ Sale ſaxa ſonabant. r ⸿ Cum pater amiſſo fluitātē errare magiſtro, naturale. n. eſt vt fluctuet nauis ſine gubernatore. s ⸿ Nocturnis rexitq; in vndis, dat ei hoc, & in decimo. vt ipſe ſedens clauūq; regit veliſq; miniſtrat. t ⸿ Multa gemens, nomen pro aduerbio pro multum. v ⸿ Caſu amici, ppter ruinā alluſit ad nomē. x ⸿ Pelago confiſe, B eſt qd ſuprā palinurus excuſat. y ⸿ Nudus, iſepultus, mortuus, Vt freta deſtituēt nudos in litore piſces z ⸿ Ignota pegrina, ante nō viſa. Nā in ſexto dicturus ē, Paulatī adnabā terrę iamq; arua tenebā. Sciēdū ſane Tuccā & varrū hunc finē qnti eē voluiſſe, nā a Vir. duo verſus ſequētes huic iuncti fuerunt. vn̄ in nōnullus antiqs codicibus ſexti initiū ē, Obuertūt pelago praſtū dēte tēaci.

CHR ❡ VI. VIRTVte alicuius rei. ⸿ Soporatū vim ſoporē inferendi habētē. ⸿ Natantia expreſſit fluctuatione illā q oculi ſomno grauati pmuntur. ⸿ Laxauerat, nā reſoluunt ſomno. ⸿ Inopina, nā nāli via non venerat ſōn? Ergo nō antea illū pſenſit.

Sireni ⸿ Sirenū, ſunt qui dicāt hap noia eē parthenopē, Leucoſiaz & lygiam Dñr āt ab eo qd eſt ϲειρ, qd ſignat cōnectere & retinere, & aſpirō c cōuertuf in ſ vt cū dicimus ἓξ ſex & ἑπτα ſeptē, & ei in i longā. A pthenope vna ex ſirenibus dicta ē parthenope vrbs, quā deinde Augustus Neapolim nuncupari voluit. Parthenope Plato. tñ in li. d repu. cū ſpherap cœleſtiū volubilitate tractaret ſingulas dixit ſirenas ſingulis orbibus inſidē motū ſpherarū ſignans Nam ſirē gręce deo canens recte exprimitur vt ēt Macrobius oñdit. Poetæ tñ capiunt ſirenas pro ſenſuum voluptatibus quæ virilem ēt omnium effœminare poſſunt, niſi aſſit ſapientia, quæ mentem nr̄ā ab illarū illecebris auertat vnde fingūt Vlyxem aures ſibi ſuiſq; cera obturaſſe, ne cātus ſirenū audiret. Nā Sapientū pcepta ſunt ne illas audiamus. Non eum facile eſt deinde abſtinere. Quod vero palinurus deceptus a ſomno perierit & Aeneas temoni regendo ſubierit non caret rōne, Sed hæc ī allegoriis dilucide inuenies.

❡ SIC FATVR

ADILON.

Quęruntur ſexto manes,& Tartara Ditis,

Modeſtini Iuriſconſulti. Argumentum. VI.

CVMAS deinde venit. fert hinc reſponſa Sibyllę.
Miſenum ſepelit. Mons ſeruat nomē humati.
Ramū etiam ante Deū placato numie portat.
Et Vates longęua vna deſcendit Auernum.
Agnoſcit Palinurum & ibi ſolatur Eliſam.
Deiphobūq; videt lacerum crudeliter ora.
Vmbrarum pœnas diſcit narrante Sibylla.
Conuenit Anchiſen penituſq; in valle virenti
Agnoſcitq; ſuam prolem monſtrante Parēte.
Hęc vbi percepit graditur ſocioſq; reuiſit.

P. Virgilii Maronis Aenei. Liber Sextus.

SIC FATVR [a] lachrymans claſſiq; [b] immittit [c] habenas.
Et tandem [d] Euboicis [e] Cumarum allabitur [f] oris.
Obuertunt Pelago [g] proras. tum dēte [h] tenaci

SER SIC FATVR lachrymans, claſſi. Totus quidem Virgilius ſcientia plenus eſt, in qua hic liber poſſidet principatū, Cuius ex Homero pars maior ſumpta eſt. Et dicuntur aliqua ſimpliciter, multa de hiſtoria, multa per altam ſcientiam Philoſophorum ægyptiorū, adeo vt pleriq; de his ſingulis huius libri integras ſcripſerint pragmatias. Sane ſciendum licet primos duos verſus Probus & alii in quinti reliquerint fine, prudenter ad initiū ſexti eſſe trāſlatos. Nā & cōiunctio poematis melior eſt, & Homerus etiā ſic incohauit, ὣς φατο δακρυχέων. b Claſſiq; immittit habenas, nauibus, aut ſuæ naui quæ claſſis dicit, vel quæ fiat de fuſtibus, Calas enim dicebāt maiores noſtri fuſtes quos portabant ſerui ſequētes dominum ad prælia, vnde etiā calones dicebantur. Nam cōſuetudo militis erat Romani, vt ipſe ſibi arma portaret, & vallū quod dicebāt calam, ſic Lucilius, Scinde puer calam, vt caleas. i. o puer frange fuſtes & fac focum, Inde etiam claſſem dictā dicunt. Alii claſſem hinc dictam volunt Apud maiorem noſtros ſtipēdiū terreſtri prælio miles pedes dabāt. Equites vero dabāt in nauali certamine Nam adhuc pauper fuerat populus, exinde iam quod ab equitibus dabatur ſtipendiū, tractū eſt vt dicerent claſſes. Proprie enim claſſes equitū dicimus. b Claſſiq;, aut ſuæ naui, quæ claſſis, vt in primo diximus, dicta eſt ἀπὸ τῶν κάλων, ideſt a lignis, vnde Horatius, Me vel extremos numidarū in agros claſſe releget, aut omniū, quæ eius curſum ſequūtur. Palinuri enim implet officium, de quo ſupra ait, Ad hunc alii curſum contendere iuſſi. c Immittit habenas, aut funes per metaphoram dixit, aut Homerū ſecutus eſt, qui ait, ἐπὶ τυνάντο δ' ἐρετμὰ τροποῖς ἐν δερματίνοισι. Et alibi. ἔλκον δ' ἱστία λευκὰ ἐϋστρέπτοισι βοεῦσι. i. loris tortis. his enim vtebantur antiqui. d Et tandē, Ad Æneæ deſiderium rettulit, olim ad Italiam venire cupientis. Cæterum mora non congruit de capreis cumas vſq; ad vicinitates tā longam fuiſſe nauigationem, præſertim accedente fauore Neptuni. e Euboicis oris, a colonia cumas appellauit. Nam euboea inſula ē, in qua chalcis ciuitas eſt, de qua venerūt qui cōdiderūt ciuitates in campania, quam

cumas vocarũt, vel ἀπὸ τῶν κυματων, vel a grauide mulieris augurio, q̃ græce ἔγκυος dr. f Allabi, venit celeriter, vt Labere nympha Polo. g Pelago, in pelagus, vt It clamor cœlo. Bene aũt obuertũt, vt nõ Æneæ, ſed ſociis viliſa dent officia. Gubernandi ars ſoli conceditur Æneæ h Dente tenaci, vnde in primo, Vnco non alligat anchora morſu.

DON ¶ COMMENTVM non extat vſq; ad eum locum Cui ſidus achates It comes.

CHR ¶ SIC FATVR lachrymans. cum ea ratione ex troia diſceſſiſſet æneas vt in Italiam. i. ad ſummũ bonũ perueniret, oportuit eum variis erroribus verſatum cognoſcere id qd quærebat ſummum bonum in nulla alia re niſi in diuinarũ rerũ cognitione cõſiſtere. Diſceſſit ergo ex troia. i. ex corporea voluptate quã Venus confeſſa deam & qualis cœlicolis videri ſolet. i. verus amor rerũ diuinaꝝ demõſtrauit nulli deo placere. Diſceſſit ex thracia atq; ex ſtrophadibus cũ cognoſceret diuitias ſiue dolo, ſiue vi partas non habere ſummũ bonum. Diſceſſit ex creta, quæ vitæ ciuilis & quæ magis corpus q̃ animã ſpectet ſymbolum habet, cũ deprehenderat originẽ noſtra nõ a corpore re caduca & momẽtanea ſed ab aĩo eſſe. Quæ omnia nos diligentius cum huiuſmodi profundiores ſenſus figmentis poeticis abſtruſos eruere & in lucem proferre conaremur pro viribus aperuimus, nec abſonum fuit ꝙ petentes Italiam Iuno, ideſt ambitio illum carthaginem i. ad vitam ciuilẽ retruderet. Nunc vero cum tandẽ e Sicilia loco omnino Italiæ vicino enauigaret, non prius tamen portũ tãgere potuit q̃ Neptunus. quẽ nos rationem ſuperiorem eſſe oſtendimus maria. i. partem animi concupiſcibilem penitus placauerit, Et palinurus. i. appetitus rõni repugnans a temone. i. a vitæ adminiſtratione remotus ſit & ipſe æneas. i. ipſe intellectus gubernaculo ſubiret. Nũquam enim in tranquillum portum, in quo cognitioni inuigilemus, venire poterimus, niſi prius mare a tẽpeſtatibus ſedetur. i. appetitus omnibus perturbationibus vacet. Et niſi appetitus qui rationi aduerſatur ab ipſo temone. i. a vitæ adminiſtratione demoueatur. Hic Palinurus iure appellatur. Nã πάλιν retro ſignificat & οὖρος ventus quaſi clarus ventus Et niſi æneas temonem ſuſcipiat. i. vir laude dignus αἶνος enim laudem. Laus. n. non eſt niſi in virtute. Rebus itaq; ſic diſpoſitis portum tandẽ intrat. Hoc enim non niſi poſt longũ tẽpus & multa cũ difficultate nobis euenit. Sed huiuſcemodi rebus ꝓfundioris ſenſus omiſſis redeamus ad hiſtoriã. Sic fatur lachrymãs, præpoſ. io. i. decoꝝ in ænea ſeruat poeta. Lachrymas ergo emittit tribuens h amicitiæ, nec tamẽ ita ex mœrore torpet, quin ea quæ agẽda ſunt ſtrenue agat. Claſſi, præter eam ſignificationem q̃ dat Ser. claſſes etiam dixerunt ciuitates & populi ſm cenſus diuiſionem itaq; prima erat claſſis eorum qui cẽtũ miliũ æris, aut maiorem & cenſum haberent, & habebat. lxxx centurias quadragenas iuniorum & totidem ſeniorum, & iuniores quidẽ vt foris bella gererent, ſeniores vrbis cuſtodiam haberent. Additæ dux fabrum centuriæ, quæ ſine armis ſtipendia facerẽt Munus datum vt Machinas in bello ferrent. Secunda claſſis infra centum vſq; ad. lxxv. milia ex his ſenioribus, iunioribuſq; xx cõſcriptæ cẽturiæ, Tertia claſſis quinquaginta miliũ cẽſus fuit. Quarta claſſis xxv. milium. Quinta claſſis. xxx centurias habuit fundas, lapideſq; miſſiles hi gerebant in iis cornices ac tibicines in. iii. centurias diſtribuit. Et tandem non refertur ad breuem hanc ex Sicilia nauigationẽ, ſed ad id tempus ex quo e troia nauigauit ergo tandem poſt errores ſeptẽnales Euboicis, de cumis diximus in tertio.

Claſſis

Anchora[a] fundabat naueis & littora curuę
Pretexũt puppes. iuuenũ[b] man⁹ emicat ardẽs[c]
Littus[d] in heſperium quęrit pars ſemina[e] flãmę
Abſtruſa[f] in venis Silicis pars denſa ferarum[g]

SER a ¶ ANCHOra vt diximus i græco aſpirationem non habet, vnde ἄγκυρα dicitur, vnde apud maiores ſine aſpiratione proferebatur. ꝑtra thus & orchus veteres dicebãt a lurcho .i. vorax, qbus ſequẽs ætas detraxit aſpirationẽ. b Iuuenũ manus, poſt cõditam in ſicilia ciuitatẽ, ſenũ aut nulla aut rara ſit mentio. c Ardẽs, feſtinans, vt Inſtant ardentes tyrii. d Littus in heſperiũ, hinc oſtenditur heſperiã minorẽ eſſe oẽm Italiã dictam, vt ſupra dixim⁹ vel a rege vel a ſtella. e Semia flãmæ, σπέρματα πυρος Home. dicit. f Abſtruſa in venis ſilicis, ſic in georgicis Vt ſilicis Venis abſtruſum excuderet ignem. g Ferarum tecta, ephexegeſis ſiluæ.

CHRI ¶ PRÆTEXVNT, operiunt, abſcondunt, vt hocq; ꝑtexit nomine culpaꝫ, & eſt hypbole. Abſtruſum, ſic in geor. Mellaq; decuſſit foliis, ignemq; remouit & paulo infra. abſtruſum in venis ſili. excuderet ignem.

¶ FLVMINA

Tecta rapit ſiluas inuētaq́ꝫ flumina [a] monſtrat.
At prius [b] Aeneas arces [c] quibus [d] altus Apollo
Præſidet horrendæq́ꝫ [e] procul [f] ſecreta Sibyllæ
Antrū [g] in mane petit magnā cui mētē [h] aīumq́ꝫ
Delius [i] inſpirat Vates aperitq́ꝫ futura.
Iam ſubeunt triuiæ [k] lucos atq́ꝫ Aurea [l] tecta.

SER a ℂFLVMINA mōſtrat, quecūq́ fluētē. Et ſciēdū Æneæ mōſtrari ad expiādū ſe. Nā fu neſtat⁹ fuerat morte Palinuri, nō q eū viderit, ſed q tumus agnouerat.i. doluerat. In eo enim eſt pollutio, qđ ait Caſuq́ animū concuſſus amici. Naꝫ ipſa impiāt q̄ cognoſcimus, vñ in Liuio hēmus Horatiū Puluillum, quū capitoliū dedicare vellet, audiſſe ab inimico mortuū filiuꝫ, & ne pollutus dedicare nō poſſet, rñdiſſe cadauer ſit, hanc autē purgatōnē Æneæ polluto dat vbiq́ Virg. vt paulo poſt, Corpuſq́ recēti Spargit aqua. b ℾAt pius Æneas qppe ad tēpla feſtinans. c ℾArces qbus altus apollo, quū vbiq́ arx Ioui deſ, apud Cumas in arce Apollinis tēplū ē, altus autē vel magnus, vt Iacet altus orantes, & de ipſo Apolline, Sic pē ille deū faciat ſic altus apollo, vel ad ſimulacri magnitudinē retulit, qđ eſſe conſtat altiſſimuꝫ. d ℾQuibus præſidet, qbus præeſt, quas defendit. e ℾHorrendæ, venerandæ, vt Horrēdū ſiluis & religione parētū. f ℾProcul, haud longe, pcul enim eſt & qđ præ oculis eſt, & qđ porro ab oculis, vnde & duplicē hꝫ ſignificatiōnē & iuxta & longe. g ℾAntrum, in. p. ephexegeſis eſt domus ſibyllæ. h ℾMētē animūq́, periſſologia eſt, nam ſm Lucretiū, vnū eſt mēs & aīus, quāuis tamen pro ſapientia mens accipiṫ & intellectu, animus vero pro volūtate, vt Terē. mala mens malus aīus. i ℾDelius inſpirat vates, Apollo fatidicus, & ſic ait Delius, vt Nunc lyciæ ſortes, ideſt apollineæ. Bñ aūt quid ſit ſibylla expſſit, Magnam cui mentē aīumq́ Delius inſpirat vates, nam vt ſupra diximus. ſibylla dicta eſt quaſi σιοῦβουλη.i. dei ſentētia. Aeolici.n. σιους deos dicunt. K ℾTriuiæ lucos, congrue Apollini & Dianæ iuncta ſunt tēpla, vt paulo poſt Phœbi triuiæq́ ſacerdos. Et bene ſit lucorum dianæ cōmemoratio, quia petiturus eſt inferos. l ℾAurea tecta apollinis.

CHRI ℂAT PIVS Æneas, obſeruat id ī ſuo libro poeta, quod in vita humana omnium maximum ac præſtātiſſimum dicitur, & quod ab omnibus philoſophis tātis laudibus decantatur, quod græci πρεπον noſtri decorū appellant. Reliqui igitur humilioribus rebus intenti erant, quoniam & humilius in illis erat ingenium & animus, Æneas autem qui oīa humana inferiora ſe eſſe putaret, nihilq́ non altum mente tractaret, iis omiſſis religioni & diuinis reb⁹ operā dabat, poſſumus & altiorē ſenſum afferre, nam cum reliqui quorum rō perturbationibus obſiſtere nequit ſemina flāmæ.i. materiā & iracūdiæ & reliqs ardētioribus cupiditatibus quærāt cuꝫ obſcuritatem nemoruꝫ.i. oīum rerum inſcitiam, vñ vitia ſunt ſubeant, cum tecta ferarum.i. vitiorum habitacula, q habitus appellatur, petant. Vir alti & magni ingenii terrena oīa deſpiciens templum apollinis petit, vt fœlicitatē conſequi poſſit, Quā quidē partim noſtra ſapientia, partim diuino furore acquirere poſſumus. Addit ergo templum apollinis, nam vt ēt noſtri theologi teſtantur initium ſapientiæ eſt timor domini. ℾAltus, nā nihil excelſius ipſa diuinitate. Et montem etiam noſtræ litteræ pro ſpeculatione ponunt vñ illud, Quis aſcendet in mōtem domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius. ℾAltus, cuius templū in alto.i. in monte poſitus eſſet. Vel altus propter proceritatem ſimulachri, nā apud antiquos pleraq́ ex maioribus ſtatuis quos coloſeos appellant, Apollini erant dedicatæ, nam in capitolio vna erat tranſlata a Lucullo ex Appollonia ponti vrbe triginta cubitorum. Cares autem Lyndius Lyſippi diſcipulus ſolis coloſſum rhodi fecit ſeptuaginta cubitorū quæ ſtatua poſt quinquaginta ſex annos terræmotu diruta eſt, & in plurimas partes diſrupta, cuius pollicem, vt ait Plini. pauci amplecti valebant, erat Apollo in bibliotheca Auguſti quinquagita pedum Xenodorus Romæ ſtatuam centum viginti pedum Neroni erexit, quæ poſt illius mortem damnatis ſuis moribus ſoli eſt dedicata. ℾMentem animumq́, periſſologia. ſic Terē. Mala mens malus animus, & Lucre. primū animū duco mentem quem ſæpe vocamus, & alibi idem conſilium quod nos animum mentemq́ vocamus. ℾAurea, ideſt aurata, vel pulchra. Vt picus equum domitor quem capta cupidine coniux Aureum percuſſum virga, verſumq́ venenis. Fecit autem cyrce, item dicimus auream, quaꝫ multifacimus, & caram habemus. Tibul. Non ego te propter parco tibi, ſꝫ tua mater me mouet, atq́ iras aurea vincit anus.

Dędalus[a](vt fama eſt)fugiens minoia[b]regna
Prępetibus[c]pennis auſus[d]ſe credere Cœlo
Inſuetum[e]per iter gelidas enauit[f]ad Arctos,
Chalcidicaq́[g]leuis tandem ſuper aſtitit arce.
Redditus[h]his primũ terris tibi Phœbe ſacrauit

SER ¶ DÆDALVS(vt fama eſt)fugiẽs minoia regna, indicato a Sole adulterio Martis & Veneris, Vulcanꝰ minutiſſimꝰ catænis lectulũ cinxit qbꝰ Venꝰ & Mars ignorãtes ĩplicati ſũt, & cũ ĩgẽti turpitudine reſoluti ſub teſtimonio cũctoꝝ deoꝝ, qđ factum Venꝰ vehemẽter dolẽs ſtirpẽ oẽm pleq Solis ĩfãdis amoribus cœpit. Igit Paſiphae Solis filia Minois regis cretæ vxor tauri amore flagrauit, & arte Dędali ĩcluſa ĩtra vaccã ligneã ſeptã corio iuuẽcæ pulcherrimę cũ tauro ɔcubuit, vñ natꝰ ẽ minotaurꝰ, q itra labyrĩthũ ĩcluſus humanis carnibꝰ veſcebat, ſed Minos de Paſiphae habuit liberos plures. Androgeũ, Ariadnẽ, Phædrã, ſ; Androgeꝰ quũ eẽt athlæta fortiſſimꝰ, & ſuparet ĩ agonibꝰ cũctos apud athenas, ab atheniẽſibꝰ & vicinis megarẽſibꝰ cõiuratis occiſꝰ ẽ. Qđ minos dolẽs collectis nauibus cõmouit, & victis atheniẽſibꝰ, pœnã hãc ſtatuit, vt ſingulis qbuſq; ãnis ſeptẽ de filiis & ſeptẽ de filiabꝰ ſuis edẽdos minotauro mitterẽt. ſ. tertio ãno Aegei filiꝰ Theſeꝰ miſſus ẽ potẽs tã v̉tute q̃ forma, q quũ ab ariadna regis filia amatꝰ fuiſſet, Dædali ɔſilio filo iter rexit, & necato minotauro cũ rapta ariadna victor aufugit, q̃ quũ oĩa factiõe dędali Minos dep̄hẽdiſſet effecta, eũ cũ Icaro filio ſeruãdũ ĩ labyrĩthũ truſit, ſ; Dædalus corruptis cuſtodibꝰ ſub faciẽdi muneris ſpecie q̃ ſimulabat poſſe regẽ placare, cerã accepit & pẽnas, vñ tã ſibi q̃ filio alis ĩpoſitꝭ euolauit. Icharꝰ altiora petẽs pẽnis ſolis calore reſolutis mari ĩ qđ cecidit nomẽ ĩpoſuit, & icariũ mare vocari cœptũ ẽ. Dædalꝰ ꝓo prio ſardiniã, vt dicit Sal. poſt delatꝰ ẽ cumas, & tẽplo apollini cõdito ĩ foribꝰ hæc vniuerſa depinxit. Dicẽdo ãt Vir. vt fama ẽ, oñdit reqrẽdã eẽ veritatẽ. Nã Taurꝰ notariꝰ Minois fuit, vel vt alii dicũt magr̃ militũ Minois fuit, quem Paſiphae amauit, cũ q̃ ĩ domo Dædali cõcubuit, & qa gemĩos pepit vnũ de Minoe, alterũ de Tauro, enixã eẽ, Minotauꝝ dr̃, qđ & ipſe paulopoſt oñdit dicẽs, Mixtũq; genꝰ, ſ; incluſus Dędalũ regia corruptis cuſtodibꝰ relaxauit, q amiſſo ĩ mari filio naui delatꝰ ẽ cumas, qđ ipſe tãgit dicẽs, Remiglo alaꝝ. Alę. n. & volucrũ ſũt & nauiũ, vt Veloꝝ pãdimus alas. b ¶ Minoia regna, cretã. c ¶ Præpetibꝰ pẽnis, fœlicibꝰ. Præpetes n. ſũt aues boni augurii, qđ huic dat, qa puenit fœlicit̃ q̃ cupiebat. d ¶ Auſus ſe credere cœlo, q̃ſi alienis ſedibꝰ. Hora. Expꝰtus vacuũ dædalus aera pẽnis Nõ hoĩ datis. e ¶ Inſuetũ hoĩbus. ſ. f ¶ Enauit ad arctos, bñ vtrũq; miſcet. Nare. n. & de nauibꝰ dicimus, vt Natat vncta carina, item Et terris ad nare neceſſe ẽ, & de volatu, vt Nare per æſtatẽ liqd ĩ ſuſpexeris agmẽ, ad arctos autẽ ſi ad fabulas ꝫ ſeptẽtrionẽ, ſi ad veritatẽ; ſeptẽtriõis obſeruationẽ, cuius dictu nautæ naues regunt. g ¶ Chalcidicaq́, quã ciuitatẽ chaldenſes cõdiderũt, vt ſupra ab iſula nũc a ciuitate epitheton dedit. h ¶ Redditus his primũ terris, q̃ſi de alieno elemẽto. Hora. Finibus atticis reddas incolumen ꝓcor.

CHRI dædal ¶ DÆDALVS, hic athenienſis fuit ab Erecthęo genus ducẽs, Nam Erecthei filius fuit Athieneꝰ, Athieni, Eupalmus, Eupalmi, Hymetion, Hymetionis Dædalus. Hic lõge ſuperiores excellẽs in architectura ac ſtatuaria floruit, ꝓmuſq; oculos aſpiciẽtes & Manꝰ ꝓtẽtas fecit, cũ in priſcis ſtatuis oculi clauſi & manꝰ lateribꝰ appoſitæ eẽnt. Abiit ãt ex p̃ria tali cã, erat ei nepos ex ſorore quẽ Diod. Talũ noĩat, Alii aũt Perdicã, apud eũ inſtructꝰ puer adhuc, ſed q ingenio & ſolertia magr̃; ſuparet, hic rotã figuli & ſerrã ex ſerpẽtinorũ dẽtiũ imitatione adinuenit, itẽ Tornũ & alia multa, itaq; motus inuidia Dædalus eũ interfecit. Vñ ab areopagitis dãnatus In cretã diſceſſit, & ob induſtriã regi amicꝰ factus ẽ, Sed cũ ille ſingulis annis Neptuno pulcherrimũ tauroꝝ ſacrificare ſolitꝰ eſſet, tũc autem pulcherrimo relicto ꝓximũ illi ſacrificaſſet, iratus deꝰ Paſiphaen ĩ eius tauri amorẽ ĩpulit, itaq; Dædalus ligneã vaccã fabricauit, in qua ĩcluſa Paſiphae cũ tauro cõcubuit. Mox re pateſacta in ſiciliã ad regẽ Cocalũ fugit Paſiphae ſubminiſtrante nauigia, ibi multa mirãda ædificia regi ędificauit. Et in eryce petrã circũcidẽdo imẽſã altitudinẽ erexit, & in cacumie tẽplũ poſuit. ¶ Auſus, hoc verbum aut periculũ notat, vt Auſus quinetiã voces iactare per vmbras. Hora. Audax omnia perpeti genus humanũ ruit per vetitum nefas, aut ſcelus vt in regnis hoc auſa tuis. ¶ Leuis, quia per aerem volauit. ¶ Redditus, reſtitutus illi elemento cui debebatur. Aer enim elementum hominis non eſt. Sic Hora. Nauis quæ tibi creditũ debes Virgilium finibus atticis reddas incolumen ꝓcor. ¶ Sacrauit, (aud)

trauit,antiqui enim cum ab aliquo artificio diſcederent , artificia illius ei deo ſacrabant in cuius tutela eſſet ars.Ergo cũ gladiatoria Herculi attribuatur. Dixit Hora. Veranius armis Herculis ad poſtes fixis latet abditus agris ne populum extrema toties exoret harena & ali bi vixi puellis nuper idoneus , Et militaui non ſine gloria , nunc arma defunctumq́ bello barbiton hic paries habebit leuum marinæ qui veneris latus cuſtodit.Et Saphos,inde cheſym phœbo communia munera ponam. Et ſub ea verſus vnus & alter erit Grata lyram poſuit tibi phœbe poetica ſaphos,Conuenit illa mihi,conuenit illa tibi.

Remigium[a] alarum Poſuitq́[b] ĩmania templa
In foribus lœtũ[c] Androgeo tũ pẽdere[e] pœnas
Cecropidę[d] iuſſi miſerum[f] ſeptena quotãnis
Corpora[g] notorum.ſtat[h] ductis ſortibus vrna.
Contra elata[i] mari reſpondet[k] Gnoſia tellus,
Hic crudelis amor Tauri ſuppoſtaq́ furto
Paſiphae:mixtũq́[m] genus proleſq́[n] Biformis
Minotaur⁹ ineſt Veneris[o] monumẽta nefandę
Hic labor ille domus & inextricabilis[p] error.
Magnũ reginę[q] ſed enim miſeratus amorem
Dędalus ipſe dolos tecti ambageſq́ reſoluit
Cęca regens filo veſtigia.tu quoq́ magnam

SER a ℂREMIgium alarũ,artẽ volãdi itẽ miſcet dicendo remigium. b ℾPoſuit ædificauit. c ℾLœtũ Androgeo , ſm atticã linguã genitiu⁹ ſingularis græcus eſt. ὁ ἀνδρόγεως τοῦ ἀνδρόγεω. d ℾCecropidę iuſſi,athenieſes a rege Cecrope,vt romulidæ.i.romani a Romulo.e ℾPẽdere,aũt ſoluere.qd vt ſupra diximus tractũ eſt a pecuniaria dãnatiõe. f ℾMiſeꝝ , dolẽtis interiectio , ac ſi diceret nefas. g ℾCorpora natoꝝ, bñ corpora q̃ adempta vita cõſume banſ. h ℾStat,aut horret,vt Stat lumina flãma , aut re vera ſtat poſt ductas ſortes , aut certe ad picturã reſpexit,Nã volui in pictura nõ poterat.Et ꝫ nõ ſit vrnę,de pictura tñ bñ dcm̃ eſt.ſed ſit ſtat horret acceperim⁹ ductis ſortib⁹ intelligimus , de q̃ ducebanſ , vt Et q̃ vectus abas. Nã a paſſiuo (vt ſæpe diximus) inueniri nõ põt pticipiũ pñs. i ℾElata mari, perite ſitũ expſſit,vt.n.Sal dicit, creta altior eſt q̃ pte ſpectat oriẽtẽ. K ℾRñdet,aſpicit,nã cõtra athenas ẽ poſita. l ℾFurto , adulterio, vt vulcani martiſq́ dolos & dulcia furta , pt & ad vaccã referri. m ℾMixtũq́ gen⁹,ſcdm veritatẽ,qa duos pepit,vnũ ex tauro, alterũ ex Mioe. n ℾProleſq́ biformis,ſꝫ fabulã,qa viro mixt⁹ eẽt taurus. o ℾVeneris monumẽta nefandæ, aut memoria turpiſſimi coit⁹,aut vltio Veneris pditæ,ſignificaſ aũt Minotaurus. p ℾInextricabilis error,iſolubilis , idep hẽſibilis.Hora.Si purgat extricta dẽſis ceruа plagis,ſi extricata eſt ſoluta,ĩextricata iſoluta ſine dubio. q ℾRegię, regis filię ariadnes.

CHR ℂIN FORIbus lœtũ,nõ ſine profunda ſcia & myſtica theologia hæc figurãtur. Tria.n. vitia oſtẽdit Æneam fugiſſe , Superbiã propter icarũ qui alta petẽs in mare decidit.Luxuriã propter Paſiphaen , inuidiã ppter vltionẽ Androgei.ℾCecropidæ , Athenienſes a Cecrope eoꝝ rege. Fuit n.cecrops pꝛim⁹ q piphyes i.duab⁹ naturis ẽ dict⁹,ſiue ob lõgitudinẽ corpis,ſiue q eũ eſſet ægyptiu⁹ duas linguas ægyptiã.ſ. & græcã teneret, icœpit regnare vt placet Euſebio anno a mũdi origie q̃rto ſup tria milia ac ſexcẽtos & q̃dragita ãnos. Regnauitq́ annos qnquaginta primuſq́ bouẽ imolãs iouẽ appellauit , & cecropia regio ab eo nũcupata eſt.Hic vrbẽ vel cõdidit vel reſtaurauit , & athenas & Mineruа denoiauit , vt alio ĩ loco demõſtratũ ẽ Hoc regnãte Moyſes populũ ex ægypto eduxit. Ariopagũ ħ regnãte cõſtitutũ athenis ferũt. Fuit & alius Cecrops atheniẽſiũ rex ſeptim⁹ ab hoc.ℾIuſſi,qm̃ victi cõditiones acceperãt.ℾSeptena, de hoc Plato ĩ phædone ait,hæc ẽ illa nauis vt aiũt athenięſes,in q̃ Theſe⁹ olim bis ſeptẽ illos tulit ĩ cretã ſeruauitq́ eos,& ipe ſeruat⁹ eſt.ℾCrudelis, ex cupidinis veneris ſiue neptuni crudelitate proueniẽs. Crudele.n.fuit vt virgo culpa vacãs in tã mõſtruoſum amorẽ ſiue a venere,vt iniuriã ſolis pr̃is vlciſceretur ſiue a neptuno,qa Minos optimũ tauꝝ non ĩmolaſſet ĩpelleref. ℾLabor ille domus , Labyrinthũ intelligit,de quo diximus in q̃rto. ℾMixtũ gens , nõ abhorrẽt a nã quæ refert Serui.nã Ariſto.in eo quẽ de aĩalibus ſcribit mulierẽ & equã ſolas ex aĩalibus fœtas coitum pati aſſerit , reliqua vero marẽ fugere, præter ea q̃ ſuper fœtãt,vt lepores, ac paulo poſt addit accidere nõnunq̃ ſed raro vt mulier poſt conceptũ fœtum ẽt aliũ concipiat, ſed poſteriorẽ partũ non perficit. Veꝝ cum maturo ĩmatuꝝ cadit niſi pxime a prio factus ſit,tunc.n.incolumẽ ædi poſſe vt de Hercule & Iphicle fabulãtur . Affirmatq́ eueniſſe adulteræ vt ſuperfœta geminos pareret, Alterum marito alterum adultero ſimilem. Cecrops

Partem opere[a] in tāto ſineret dolor Icare hēres
Bis conatus[a] erat caſus effingere in auro
Bis patriȩ[b] cecidere manus quin[c] protinus oīa
Perlegerent[d] oculis. ni iam pręmiſſus[e] Achates
Afforet atq̧ vna Phœbi Triuięq̧ ſacerdos
Deiphœbe[f] Glauci fatur quȩ talia Regi.
Non hoc[g] iſta ſibi tempus[h] ſpectacula poſcit.
Nūc grege[i] de intacto[k] ſeptē mactare Iuuēcos
Pręſtiterit totidem lectas[l] de more Bidentes[m].
Talibus affata Aeneam nec ſacra morantur
Iuſſa viri teucros vocat alta in templa Sacerdos

SER a ℭOPERE, in tanto in foribus adfabrefactis. b ℱ Bis patriæ cecidere manus, quia patriæ ex affectu & pſna pietate. c ℱ Quin protinus omnē oſtendit plura fuiſſe q̄ dixerit. d ℱ Perlegerint. ſ. picturā, nec incongrue legi picturā dixit, cuꝫ grȩce γϱαχαι & pingere dicaſ, & ſcibere vnd λϱαφως & pictor & ſcriptor hoc ē qd ait Horati. ī arte poetica, & noua fictaq̧ nup hēbūt Verba fidē ſi græco fonte cadant p̄ce dtorta. e ℱ Præmiſſus achates κατοτο σιωπωμενον intelligimus. f ℱ Deiphobe glauci, ſubaudi filia, & ē ꝓpriū nomē Sibyllæ. Multæ. n. fuerūt, vt ſupra diximus in tertio, q̄s oēs varro cōmemorat, & requirit a q̄ ſint fata romana cōſcripta, & multi ſeq̄ntes Virgi. ab hac Cumana dicūt, q̄ hꝫ lōgæua dicaſ, non tn̄ valde cōgruit eā vſq̧ ad Tarqnii tpa duraſſe, cui libros ſibyllinos cōſtat eſſe oblatos. Dicit tn̄ Varro Erythręam eredā ſcripſiſſe, qa poſt icēſum Apollinis tēplū, ī quo fuerāt libri apud Erythręā iſulā ipſa ſuēta ſunt carmīa. g ℱ Nō hoc iſta ſibi tp̄s ſpectacula poſcit, Et ſupra dixius Apollinē ſex mēſibus apud lycios, & ſex apd̄ Delō de diſſe rn̄ſa. Itē lectū eſt deos aliquoties cal. aliquoties tm̄ idibus vaticinari. Nōnunq̄ diei vel pria, vel poſtrēa parte. Vn̄ ē in iure fiſſus dies. i. nō totus religioſus, quē nunc oñdit dicens nō oportē Aeneā religioſam diei partē pdere. i. oraculo cōgruā. Sane ſciendū poſcit lectionē eſſe meliorē. h ℱ Tēpus. n poſcit ſpectacula, nō a ſpectaculis paſciſ. i ℱ Nūc grege de intacto. gregē pro armento poſuit. Nā de iuuencis dicturus eſt, quȩ per poeticā licentiā ſæpe confundit, illo loco ꝓprie poſuit Quiq̧ greges, illi balantum quina redibant Armēta. k ℱ Intacto autem indomito, vt intacta totidē ceruice iuuēcas. l ℱ Lectas de more bidētes, de more antiquo ſcilicet quē prętermiſit quaſi tunc oībus notum. i. ne habeant caudā aculeatam, nec linguam nigrā, nec aurē ſiſſā qd̄ docet aliud eſſe intactum, aliud lectum. m ℱ Bidentes autem (vt diximus) oues ſunt circa bimatum habentes duos dētes eminētiores, quæ erant apte ſacriſicis.

CHR ℭPRÆMISSVS achates, demōſtrauimus achatē ꝑ cura pōi, q̄ ſemp magnos viros comitaſ Recte ergo ꝓmiſſus, nā ſapiētes ſemp oīa cura preueniunt, qd̄ niſi eſſet, ēt ipſi quoq̧ variis voluptatū illecebris allecti laberentur niſi achates. i. cura & ſolicitudo & ipſi' vt ita loquar cōſcientię ſtimulus admōeret, paululū illud vitæ ac tpis qd̄ humanę ſorti ꝯceſſū eſt, nō niſi in magnis excelſiſq̧ rebus eē ponendū. Nā hoc inter ſtultos ſapiēteſq̧ iter eſt, Stulti enim ſi ſemel a via recta labanſ nunq̄ ad eā reuertūtur. Sapientes autē ēt ſi q̄m̄ hoīes nati ſunt, q̄nq̧ paululū e recta via deflexerīt, ſtatim adē illoꝝ achates, q eos ad rectū deducat. ℱ Atq̧ vna phœ. nā ipſa cura excitat mentē, q̄ excitata ad ſuā ſapientiā & ſcientiā reuertiſ hæc enim ſibylla ē quæ nos ita alloquiſ. ℱ Non hoc iſta ſibi, nā tp̄s qd̄ breue eſt, & ſemp labiſ nō poſcit vt in rebus futilibus & vanis conteraſ, vt. n. ait Cice. Horæ quidē cedunt, & dies, & menſes, & anni. nec tp̄s ꝓteritū vnq̄ reuertiſ. Verū ſi illud non huiuſmodi ſpectaculis cōteramus, ſed maioribus qbuſdā rebus impendamus, nō erit breue teſte eodē Cicerone cuius ſnia eſt. Omne breue tp̄s ſatis eſt longū ad bn̄ beateq̧ viuendū. Nam & Salu. ſed dux atq̧ imperator vitæ mortaliū aīus eſt, qui vbi ad gloriā virtutis via graſſaſ abunde pollēs potenſq̧ & clarus eſt neq̧ fortunæ æget, q̄ virtutes neq̧ dare neq̧ eripere pōt, Sin captus prauis cupidinibus ad inertiā & voluptates peſſundatur ꝑnitioſa libidine pauliſq̧ vſus vbi p ſocordiā vires, ætas, tp̄s, ingeniū. defluxerūt naturæ īfirmitas accuſaſ, ſuā. quiq̧ culpā actores ad negocia trāſſerūt. Tp̄s igiſ qd̄ recte illo vtentibus ſatis longū. Abutentibus aūt nimis ēt breue nō poſcit hæc ſpectacula ℱ De intacto q̄m̄ hoſtiæ ab antiquis adhibebanſ indomitę iniugis appellabanſ. ℱ Septē, ſm pythagoricos hic numerus oīum eſt pfectiſſimus, & attribuitur ſapientię, vnde & virgo & pallas appellaſ. Ergo ſeptē quia ſapiētiā optat. ℱ Iuuencos, q̄tum ad cōtemplatiuā vitam ī qua & maiora q̄runtur & maiores ſunt tentationes qbus animus impeditur, Oues autē quo ad actiuam in qua vtroq̧ minus.

ℭEVBOICÆ

Excisum euboicę[a] latus ingens rupis in antrū[b]
Quo lati[c] ducunt aditus centū oſtia[d] centum,
Vnde ruunt totidem[f] voces reſponſa[e] Sibyllę.
Ventum erat ad limen cum Virgo poſcere fata
Tempus ait Deus[g] ecce Deus. cui talia fanti
Ante fores ſubito non vultus nō color[h] vnus
Non comptę[i] manſere comę. ſed pect[9] anhelū,
Et rabie fera corda tument maiorq;[k] videri
Nec mortale[l] ſonans afflata[m] eſt numine qñ[n]

SER a ¶ EVBOICÆ rupis latus, hoc eſt mōtis Cumani, quē, Euboici habitauerunt. Eſt aūt acyrologia. Coloniæ. n. epitheton rei dedit īmobili. i. rupis pro ciuitate. b ¶ Antrum, in antri ſſitudinē, vt Portus ab eo a ſluctu curuatus in arcum. c ¶ Quo lati ducunt aditus cētū, non ſine cā adit[9] dixit, & oſtia. Nā Vitruuius q de architectonica ſcripſit ait cū ab aliquo arcemur ingreſſu id oſtiū dici ab obſtādo, cū īgredimur aditū ab adeundo. d ¶ Oſtia centū finitus numerus p īfinito, licet, poſſit & rōnabil'r dcm̄ eē. e ¶ Rñſa. n. Sibyllæ in h̄ loco plus minus cētū ſmonū ſunt Inueniunt tñ Apollinis elogia & viginti, & qnq; & triū ſmonū, vñ melius ē finitū p infinito accipi, f ¶ Totidē voces, ac ſi dicēt tot ſmones. g ¶ De[9] ecce deus, vicinitate tēpli iā afflata numine. Nā furētis verba ſūt deū velle oñdē, q ipſi tñ vt. Sane cauti eē debemus qñ plena ſit nūine, & qñ deū deponat, nō. n. poſt vaticinationē dictura eſt. h ¶ Nō color vnus, itē Luc. ſtat nūq̄ facies. i ¶ Cōptę comę antehac. ſ. Nāp ſacra reſolutę ſūt, vt Victaſq; reſoluit ſacrati capitis. k ¶ Maiorq; videri, videbaſ ſicut ſolebat i vaticinatiōibus apparē numinis pñtia, qd humāis illudebat aſpectibus, vñ ait, Maiorq; videri, ñ. n. ē re ipa. l ¶ Nec mortale ſonās, alia. n. vox numinū ē vt Nec vox hoīeq; ſonat. Itē vociſue ſon[9]. m ¶ Afflata ē nōdū deo plēa, ſ; afflata vicinitate nūinis. n ¶ Q ñ, ſiqdē, nā piūctio ē ñ aduerbiū.

CHR ¶ ANTRVM, pōit p fœlicitate, nā vt Ariſt. ipſa in cētro eſt, & vndiq; ad eā ſunt aditus. ¶ Cētū, multæ enim ſunt res, vixq;, qbus fœlicitatibus pleq poſſumus. dūmodo recte viuamus, vñ & in euāgelio, In domo pr̄is mei māſiones multæ ſunt. ¶ Sibyllæ, ſibyllæ teſte.

Sibylæ M. Var. In libris rep diuinap ad Cæſarē pōtificū maximū appellatæ ſunt oēs vates fœminæ vel ab vnius delphidis noīe, vel ad diuinis conſiliis enunciatis. Veteres græci æolice deos σιοῦς dixerūt, & βουλη cōſiliū ē. Ergo ſibylla ē ac ſi dicaſ σιοβουλη, ait āt idē Varro ſibyllas decem fuiſſe, Primam de perſis, cuius meminit Nicanor, qui geſta Alexandri ſcripſit. Secundam libycā ab Eurypide in lamiæ prologo noīatam. Tertiā delphicam, de qua Cryſippus in libro de diuinatione meminit. Quartam cumęam in italia de qua & Neui. in lib. de bello punico. & ipſo in animalibus ſcribit. Quintam erithræā quaſ Erithręus appollodrus ſuam ciuem affirmat eamq; vaticinatā grais iliū petentibus, & troiā periturā, & Homeruſ mendacia ſcripturū. ſextam ſamiā de qua Eratoſthenes in antiquis annalibus ſamiorū ſperiſſe ſe ſcriptū ait ſeptimā cumanam noīe Amaltheam, q̄ ab aliis Erophiſæ noīatur, quæ libros ad Tarquinū, vt Liuius narrat, detulit quorū numeꝑ auxerunt reſtituto capitolio qd ex oībus græciæ, italiæq; pcipue erithræis coacti allatiq; ſunt cuiuſcūq; ſibyllæ noīe fuerint. Octauā helleſpontiā in agro troiano Solonis & Cyri vt ait Heraclydes pōticis tpibus. nonā phrygiā quæ ancyræ vaticinata ſit. Decimā tiburtem noīe Albuneā, quæ tyburi coliſ vt dea iuxta ripā anienis, cuius in gurgite ſimulachrū ci[9] inuentū dr̄ tenens manu librū, cuius ſortes ī ſenatus in capitoliū abſtulerit. Harū oīum ſibyllorū carmina hñr preterquā cumeæ, cui[9] libri a romāis occultanſ, nec niſi a qndecim viris inſpici fas eſt. Sunt aūt ſingularū ſinguli libri, qui quia ſibyllæ noīæ ſcribuntur, veluti vnius eſſe creduntur, & ita confuſi vt ſuus cuiq; aſſignari non poſſit, niſi erithrę, que nomen ſui carminis iſeruit, q̄ nobilior cæteris hr̄. ſiqdē Fene ſtella de qndecim viris ait reſtituto capitolio retuliſſe ad ſenatū. C. Curionē cōſulē vt legati erycthreas mitterenſ, q carminā ſibyllæ cōquiſita romā deportarent, itaq; p. Gabinius N. Octalicius L. Valerius legati miſſi deſcriptos a puatis verſ[9] circa mille romā retulerūt Extāt illaꝑ verſus θαλκιος μοgου. ¶ Nō vultus non color pathos, ab habitu, nā habit[9] pleroſq; oñdit affectus vt eſt illud, pauitantem & dira tegentem Supplicia. Luctū vt excuſſi manibus radii reuolutaq; penſa. admirationē defixa obtutu tenet ora. Venus rogatura Triſtior & lachrymis oculos. n. ſta. autē etiā de vato inſane ait Sertaq; mixta comis ſparſa ceruice flagellat ¶ Anhelum, ſic Sta. Quin & cornigeri vatis nemus atq; moloſſi. Quercus anhelauis, troianaq; tymbra placebit.

Iam propiore dei ceſſas[a] in vota preceſq;
Tros[b] ait Aeneas ceſſas? neq; .n.[c] ante dehiſcēt
Attonitę[d] magna ora domus[e] & talia fata
Conticuit. gelidus Teucris per dura[f] cucurrit
Oſſa tremor fuditq; p̄ces Rex pectore[g] ab imo
Phœbe[h] graues troię ſemper miſerate labores
Dardania[i] qui Paridis direxti tela[k] manuſq;
Corpus in Aeacidę magnas[l] obeuntia terras
Tot maria intraui Duce te penituſq;[m] repoſtas
Maſſylum[n] gentes prętentaq;[o] Syrtibus arua
Iam tandē Italię fugientis prendimus[p] oras.
Hac[q] troiana tenus fuerit Fortuna[r] ſecuta.
Vos quoq; pergameę iam fas[s] eſt parcere genti
Diiq; Deęq; oēs qbus[t] obſtitit Ilium & ingēs
Gloria Dardanię tuq; o ſanctiſſima Vates

SER a ℂ CESSAS in vota? tardus eſt ad vota faciēda, nā ſi dixeris, ceſſas ī votis, hoc ſignificat tardus es dū vota facis, aliud.n. eſt ceſſas in illā rē, & aliud ceſſas ī illa re, tardus es ad faciēdā rē, & tardus es ī faciēda re. Figurate aūt dixit ceſſas circa vota p̄mittēda numinibus. b ℉ Tros, p̄ncipale p̄ deriuatiuo.i. pro Troius. c ℉ Neq;.n. añ dehiſcēt, tractū ē de mr̄is deum tēplo, qd nō manib⁹, ſʒ p̄cibus apiebatur. d ℉ Attonitæ, ſtupēdę, nō ſtupētis. Ergo attonitæ, faciētis attonitos, vt Mors pallida, Triſtis ſenectus. e ℉ Ora dom⁹, qa ſupra ait, Vn̄ ruūt totidē voces. f ℉ Per dura cucurrit oſſa tremor, religionis eſt, & diuinæ reuerentiæ. alibi, ipſe manū multo ſuſpēſum numie ducit. g ℉ Pectore ab imo, a mētis ītimo, nec īmerito. Nā illa re diuinitas flectitur, quæ eſt nobis cū diuinitate cōis.i. ſenſu. h ℉ Phœbe graues, ſm Home. q eū dicit ſemp p̄pugnatorē fuiſſe Troiæ, & bn̄ miſerate, qa Troia defendi nō potuit. Ideo nō dixit, q defendiſti, ſed miſeratus es. i ℉ Dardana q paridis, Achilles a matre tinctus in ſtygē paludē toto corpore inuulnerabilis fuit excepta p̄te qua tentus eſt manu matris, vnde Stati. Si te ſtygis amne ſeuero Armaui, totūq; vtinā, qui cum amatā Polyxenā in tēplo accipere ſtatuiſſet inſidiis Paridis poſt ſimulachrū latētis occiſus eſt. Vnde fingit q tenente arcū Apolline, Paris direxit tela, & bn̄ direxit quaſi ad ſolum vulnerabilem locum.i. talum, Dardana autem ideo vt non adultero, ſed genti præſtitiſſe videatur. K ℉ Tela manuſq;, vel quia aliud ſine alio eſſe non poteſt, vel hoc dicit, & artē per tela, vt noſſet quid feriret, & virtutem per manus dediſti, vt eius fata cōpleret, & fortiter inuaderet. l ℉ Magnas obeuntia terras, cingētia terras tot maria. Ocean⁹ enim oēs ambit terras, & licet iſte p ea maria nauigauerit quæ terris cinguntur, tn̄ nō dixit improprie, cum de Oceano iſta naſcātur, & tot dicendo maria partem eū maris nauigaſſe ſignificat non totum mare. Mare enim elemētū eſt totū maria vero p̄tes maris, ſicut terræ p̄tes ſunt, terra vero totū elementū. m ℉ Penituſq; repoſtas, lōge ſemotas auias. n ℉ Maſſylum gētes, Maſſyli ſunt mauri, vn̄ ſpēm pro gn̄e poſuit. Nā Æneas ad Africaʒ venit, cuius partē cōſtat eſſe Maſſyliā, p̄ſertim cū media lōga ſit nā maſſylia media breui ciuitas eſt galliæ Luc. Maſſyliā delet va cat. o ℉ Prætētaq; ſyrtib⁹ arua, circūfuſa. Incerta.n. illic maria & terrę, Vn̄ ait Luc. Æquora fracta vadis, abruptaq; terra p̄ fundo. p ℉ Prēdimus, qppe fugiētē Italiā. q ℉ Hac troiana ten⁹ ideſt hactenus, hucuſq;.i. hic ſit finis. Nam tenus p̄prie eſt extrema pars arcus, vt Pau. oſtdit. Vnde tractū eſt, vt hactenus huc uſq; ſignificet. r ℉ Troiana fortuna, a p̄iudicio.i. mala, & dicit Iniquū eſſe vt troianā fortunam patiantur in Italia. s ℉ Fas eſt parcere genti, quę ſe victā fatet. t ℉ Quibus obſtitit ilium, Ganymedes.n. obfuit Hebæ, Paris Mineruæ, & Iunoni, qd aūt dixerit diiq; deæq;, & dearū tantum reperimus exempla, nō eſt mirum cum ſupra dixerimus ἀρσενοθηλεῖς omnes deos. Poſſumus ergo per vnam rem vtrūq; intelligere, licet dicatur etiam Neptuno obfuiſſe Troiam in denegatione mercedum. Nouimus præterea eſſe morem poeticum, vt duabus præpoſitis rebus vni reſpondeāt, vt Naulta tum ſtellis numeros & nomina fecit Pleiadas hyadas, claramq; lycaonis arcton. Nam ſuppreſſo numero dixit noia.

CHR ℂ CESSAS, non enim per ocium in quo oīa vitia ſedent, vnde ocia ſi tollas periere cupidinis arcus, ſed in vigilando agendo cūcta circunſpiciēdo & labores ſudoreſq; tolerando ſapiā acquiritur, hinc Hora. qui ſtudet optatam curſu contingere metam Multa tulit fecitq; puer ſudauit & alſit. ℉ Pectore ab.i. oſtendit quales preces eſſe debeant. phœbe, captat beniuolentiam commemoratione beneficiorum, eademq; illū ad alia inferenda promptum reddit. ℉ Semper miſerate, ſic etiam Home. illum inducit. ℉ Duce te, &

et te,& certe maris fluctus.i.animi perturbationes duce, Apolline.i. ſapiẽtia tolleramus. ſ Effugiẽtis,ipſa enim humana fœlicitas ſemper perfugere videtur aliqua aſſiduo ſuperueniente moleſtia, vnde fuit illud Solonis,ſed ſcilicet vltima. ſ Semper expectanda dies homini eſt diciq; beatus. Ante obitum nemo poſtremaq; funera debet.

Prę́ſciaᵃ venturi daᵇ(non indebitaᶜ poſco
Regna meis fatis)Latio conſidere Teucros.
Erranteiſq;ᵈ Deos agitataq;ᵉ numina Troię.
Tũ Phœboᶠ & Triuię ſolido de marmore tẽpla
Inſtituam feſtoſq;ᵍ Dies De nomine Phœbi.
Te quoq;ʰ magna manẽt regnis penetraliaⁱ noſtris.
Hic ego nãq; tuasᵏ ſortes Arcanaq; fata

SER a ℂ PRÆſcia vẽturi, abſolutũ eſt rerum vẽturarũ. b ſ Da, dic, vt Qui ſit da tityre nobis,vñ ẽ &,Accipe nũc danaum inſidias. Nõ enĩ pſtare aliqd poterat,ſed idicare futura. c ſ Non indebita poſco,deeſt ſi. Eſt aũt ὑπερμος.i.lõgiſſimũ hypbatõ.Phœbe & vos diiq; deæq;,& tu o vates da.i. dic Latio Teucros cõſidere,ſi nõ poſco regna meis fatis idebita. Dicat cõſidera.i.vtrũ poſſumᵘ cõſidere. Verecũde aũt dictũ eſt. Si nõ ĩdebita poſco,cũ certũ eſſet, quia debebanť eis regna. d ſ Errãteſq; deos, vt diis ſedẽ exiguã pñiis. e ſ Agitataq; numina Troię,aut mecũ vexata, aut certe ξοανα dicit.i.ſimulacra breuia q̃ portabanť in lecticis,& ab ipſis mota infundebãt vaticinationẽ, qd fuit apd Ægyptios & carthaginẽſes. f ſ Tũ phœbo & triuiæ,vt ſolet miſcet hiſtoriã,nã hoc tẽplũ in palatio ab Auguſto factũ eſt,ſed qa Auguſtus cohęret Iulo,q ab Ænea originẽ ducit,vult Auguſtũ patrum vota ſoluiſſe ab ænea vota p ſe reddere q̃ſi & dignitatis hæredẽ pp ſtirpem vñ deſcẽdit. g ſ Feſtoſq; dies de noię phœbi ludos apolinares,q ſcdm quoſdã bello punico ſcdo iſtituti ſunt, ſcdm alios tpe ſyllano ex rñſo Martiop fratrũ,quibᵘ Sibylla pphetauerat,quorũ extabãt vt ſibillyna reſpõſa. h ſ Te quoq; magna manẽt nr̃is penetralia regnis.i.coleris vt numẽ.Manẽt autem expectãt in futurũ. i ſ Penetralia,ſecreta tẽplop. k ſ Tuas ſortes,ſibyllina rñſa,q̃(vt ſupra diximᵘ)incertũ ẽ cuiᵘ Sibyllæ fuerint,q̃q̃ cumanæ Virgilius dicat, Varro Erythrææ. Sʒ cõſtat regnãte Tarqno quãdã mulierẽ noĩe Hamaltheam obtuliſſe ei nouẽ libros,in qbus erant fata & remedia romana, & p his popoſciſſe trecentũ philippeos , q aurei tũc pcioſi erãt,q̃ cõtẽpta alio die tribus incenſis reuerſa eſt,& tm̃ popoſcit.Itẽ tertio aliis tribus ſcẽſis cũ tribus reuerſa eſt,& accepit pro tribᵘ tercẽtũ,q̃tũ poſtulauerat p nouẽ. Hac ipſa re rege cõmoto q pciũ nõ mutabat,q libri in tẽpio Apollinis ſeruabanť,nec ipſi tãtũ,ſed & Martiorũ,& Begones nymphæ,q̃ artem ſcripſerat fulguritatum apud Tuſcos,

Vñ addidit Tuas ſortes arcanaq; fata,& h ide thraic poeta , Æneaſ tñ iducit q̃ſi de pñti dicẽtem oraculo. ℂ TEmplũ , hoc tẽpluʒ Auguſtᵘ in palatio pdidit pugnã acticã in qua CHR. ſe ab Apolline adiutũ putauit Auguſtus, vñ in octauo Actius hæc cernẽs arcũ tendebat apollo. De ſup oĩs eo terrore ægyptus & indus. Oĩs arabs, oẽs verterunt terga ſabæi,& Prop. Muſa palatini.referamᵘ apollinis ędẽ. Rex eſt calliope digna fauore tuo & paulo infra. ſ Feſtoſq; dies , in Macrobii ſaturnalibus ſic ſcriptuʒ eſt Romæ cum ex vaticinio Martii vatis carmineq; ſibylino ludi celebrarenť Apollini repentino aduẽtu hoſtis plebs ro.ad arma excitata occurrit hoſti quo tpe nubes ſagittap ĩ aduerſos ferri viſa hoſtes fugauit & victores romanos ad ſpectacula dei hoſpitalis reduxit,& paulo ĩfra, ſed inuenio in ĩris hos ludos victoriæ nõ valitudinis cã, vt quidã putãt inſtitutos bello.n.punico hi ludi ex libris ſibylliuis prio ſunt ĩſtituti ſuadẽte Cornelio ruſo decemuiro. qui pptera ſibylla cognoiatᵘ eſt,& poſtea corruptione primᵘ cepit ſylla vocari Ferť ẽt ĩ carminibus Martii vatis cuiᵘ duo volumĩa illata ſunt in ſenatũ inuentũ eſſe ita ſcriptũ, Hoſtẽ romani ſi ex agro expellere vultis. Vomicã q̃ gentium venit lõge,Apollini cẽſeo vouẽdos ludos q quottanis comiter Apollini fiãt,iis faciendis pſit is ptor q ius populo plebiq; dabit ſummũ decẽuiri græco ritu hoſtiis ſacra faciant. Hoc ſi recte facietis gaudebitis ſemper,fietq; reſpu.melior, nã is diuus extĩguet per duellos veſtros, q veſtros cãpos paſcunt placide ex hoc carmine dies vnus pcurandi cã rebus diuinus impẽſis eſt, poſtea ſenatuſconſultũ factũ , vt decẽuiri libros ſibyllinos adirẽt in qbus cum eadem reperta nunciatum eſſet , cenſuerunt patres apollini ludos vouendos faciendoſq;. Inq; eam rem xii.milia æris ptori,& duas hoſtias maiores dari, decemq; viris pceptũ vt apollini facerẽt aurato tauro,& duabus capris albis auratis latonæ boue fœmina aurata. ſ Ludos, iccirco populus coronatus ſpectare iuſſus eſt.

Ludi Apollinis

Decẽuiri ſibillini

Dicta meç genti ponam lectoſq;ᵃ Sacrabo
Alma viros. foliisᵇ tantum ne nomina manda.
Ne turbata volent rapidis ludibria ventis
Ipſaᶜ canas oro fineᵈ dedit ore loquendi.
At Phœbiᶠ nondumᵉ patiens imanis in antro
Bacchatur Vates magnum ſi pectore poſſit
Excuſſiſſeᵍ Deumʰ. tanto magis ille fatigat

SER a ℂLECTOSq; ſacrabo viros, qa niſi patritii nõ fiebãt. Sciẽdũ ſane prio duos librorũ fuiſſe cuſtodes, inde decẽ, inde qndecim vſq; ad tpa ſyllana. poſt creuit nũer⁹, nã. lx. fuerũt, ſ; remãſit. xv. virorũ vocabulũ. b Foliis ne tm̃ nomĩa manda, vt Varro dicit in ſoliis palmæ iterdũ notis interdũ ſcribebãt ſermonib⁹, vt in tertio ſupra diximus. c Ipſa, pro tu, & pnomẽ poſuit ei⁹ pſone de q̃ loqmur pilli⁹ cũ q̃ loqmur, eſt aũt græcũ. Nã dicũt ω αυτηκὴπε.i. tu dic. d Finẽ dedit ore loquẽdi, hoc eſt diffiniit ei, vt ore loquere, nec ĩ foliis ſcriberet. e Nõdũ patiẽs aut q̃ nõdũ poſſet ĩplere oraculorũ ſermões, aut dũ vacat, & ẽ ĩpatiẽs. f Phœbi bacchaſ vates, bñ bacchaſ. Idẽ. n. ẽ Apollo q Liber pater, q Sol. Vñ ait Luc. Cui numĩe mixto Delphica thebanç referũt trieterica bacchç. Vñ in eorũ ſacris erat phœbadũ baccharũq; conuẽtus. g Excuſſiſſe deũ, excuti pprie de eqs dicim⁹, qđ iõ traxit, qa Phœbus. i. Sol equis vtiſ, & nũc Sibyllã q̃ſi equũ, Apollinẽ quaſi eqtẽ ĩducit in ca pmanẽs trãſlatione excuſſiſſe ait, vt excuſſus acõteus. Itẽ Fera corda domãs. qđ pprie equorũ eſt & frena & ſtimulos pati, vt Ea frena furenti Cõcutit. & ſtimulos ſub pectore vertit, qđ aũt dicit magnũ deu; nõ re vera ait, ſ; rettulit ad effectũ colẽtis, vt Sũme deũ ſãcti cuſtos ſocratis Apollo. Vnicuiq; n. deus ipſe quem colit magnus videſ. h Excuſſiſſe deum, p excutere, tps pro tpe. Eſt aũt attica figura, qua nos vti nõ ꝯuenir, vt ἀοριστος ponaſ p ἐνεστῶτος vt γράψαι pro γράφειν hac licẽter vtuntur poetæ.

CHR ℂLECTO Sq;. ſ nã a pricipio duo lecti ſũt ex patricio ordine cuſtodes librorũ ſibyllinorũ, & dicti ſũt duũuiri. Deĩde cũ plebs iſtius q̃q; magiſtrat⁹ pticipes reddi adnixe cõtẽderet, p duob⁹ decẽuiri creati ſunt, qnq; ex pñciis, totidẽ ex plebeis, & ſunt appellati decẽuiri, qđ nomẽ ẽt deĩceps mãſit q̃uis numer⁹ auct⁹ eẽt. Foliis tm̃ n. ĩ tertio admonit⁹ ab Heleno fuerat, vt peteret ſibi oraculũ ſermone ſibyllæ dari, nõ aũt mãdari, nã Quæcũq; ĩ foliis deſcripſit carmĩa virgo Digerit ĩ numerũ atq; ãtro ſecluſa reliqt Illa manẽt ĩmota locis atq; ab ordĩe cedũt Verũ eadẽ verſo tenuis cũ cardĩe vẽt⁹ Impulit & teneras turbauit ianua frõdes. Nũq̃ deĩde cauo volitãtia prẽdere ſaxo Nec reuocare ſitus, aut iungere carmina curat, Inconſulti abeũt, ſedẽq; odere ſibyllæ Hic tibi neq̃ moræ fuerint diſpẽdia tãti, Quin adeas vatẽ pcibuſq; oracula poſcas Ipſa canat vocẽq; voluens atq; ora reſoluat. Foliis, folia frõdes ſunt. Sunt q putẽt frõdes ſolum arborũ eſſe, folia vero arborũ & herbarũ, itẽ folia dicimus in qbus ſcribim⁹, & eſt genus cuius ſpẽs ſint mẽbranç & chartç, Membranæ ex pellibus & chartæ ex papiro Phœbi nondũ patiens, nõ. n. valet mens humana ea q̃ adeo excellunt, vt ſupra noſtras vires ſint ſuſcipere donec Apollo. i. ſapientia nos cõponat, adeo vt oĩa nobis facilia eſſe videanſ. Excuſſiſſe, ſæpe. n. in mentẽ venit aliqd magnum qđ noſtrũ ingeniolum ſuperet, vñ conamur illud a nobis abiicere. Bacchatur, qđ ſol liberq; idem ſit numen, & ipſe oſtẽdit in geor. vt Vos o clariſſima mũdi lumina babentẽ cœlo quæ ducitis annum Liber & alma ceres, & Macro. multis argumẽtis oſtendit, & Orpheus hoc verſu exprimit κλιος ονδιονυς ονεπικλης ινκαλουσιν. Sed nõ eueniſſe voles. Iure dixit Ariſt. eos q in ſollitudine ſeorſu; ab aliis viuũt aut beſtias eſſe aut plus q̃ hoĩes. Adeo enim ſupra hoĩem eſt relinquere ciuilem ſocietatẽ, vt id nõ fiat niſi aut ex ſenſuũ pturbatiõe & ex ipſa atrabili, vt videmus quoſdã furioſos, quos myſanthropos græci appellãt, aut cũ mens noſtra ad originem ſuã redire cupiens oĩa humana quippe q̃ caduca corruptibiliaq; ſint cõtemnit, ſolaq; diuina reſpicit. Verũ anteq̃ iis virtutibus corroborata ſit, quæ animi iam purgati appellantur ſæpe vacillat in cõſilio, quia multo maiora ſeſe vndiq; offerunt impedimẽta in hoc viuendi genere q̃ in ciuili. Iure ergo dixit grauiora bella nobis excitari terra. l. in hac ſolida vita contẽplandi q̃ in mari ideſt in vita ciuili, in qua appetitus perturbatiouibus excitatur, ſed poſtq̃ iis virtutibus quæ animi iam purgati vocantur corroborata eſt mẽs, hoſtes omnes cedunt, & veluti in naturam ſuam reuerſus animus etiam in corpore nulla corporis contagione impeditus ſumma cũ voluptate diuinis perfruitur. Ergo in primis iſtis difficultatibus non eſt cedendum, ſed audacius contra eundum.

ℂFINGITq;

Os rabidũ fera corda domãs fingitq;[a]ꝑmendo
Oſtia[b]iamq; domus patuere ingentia centum
Sponte ſua vatiſq; ferunt[c]reſponſa per auras.
O tandem magnis Pelagi[d]defunćte[e]periclis
Sed terra[f]grauiora manent. in regna[g]Lauini
Dardanidę venient mitte hãc de pećtore curã.
Sed nõ & veniſſe volent Bella horrida[h]Bella
Et Thybrim multo ſpumantẽ[i]ſanguine cerno
Nõ Simois[k]tibi nec Xãthus nec dorica[l]caſtra
Defuerint. alius Latio iam parthus[m]Achilles
Natus[n]& ipſe Dea nec Teucris addita[o]Iuno
Vſquã aberit. cũ tu ſupplex in rebus[p]egenis
Quas gẽtes italũ aut quas nõ oraueris Vrbes!
Cauſa mali tanti cõiux[q]iterũ hoſpita Teucris
Externiq; iterum thalami.
Tu ne[r]cede malis ſed contra audentior ito
Quam tua te Fortuna ſinet via[s]prima ſalutis
Quod minime reris Graia[t]pandetur ab Vrbe.
Talibus ex Adyto[v]dićtis Cumęa[x]Sibylla
Horrendas canit ambages antroq;[y]remugit
Obſcuris[z]vera inuoluens. ea frena furenti

SER a ℭFINGITq; ꝑmẽdo, componit, vt Et cor pora fingere lingua. Componit autem ad moderationem certam dicendi, vt enim ſupra diximus omnia quidem vident, ſed nõ oĩa indicãt ſacerdotes, vt ſupra Luc. Nec tñ ꝓdere vati Quãtum ſcire licet. b ꝩOſtia iãq; domus patuere. ꝓcibus. ſ. & quæ ante oſtia erant patefacta adit⁹ eẽ cœperũt. c ꝩFerunt reſponſa, quia ſupra ait Ora dom⁹. d ꝩPelagi defunćte periclis nõ liberate pelago, ſed marinis periculis. Nam adhuc nauigaturus ẽ ſed ſine vllo diſcrimine. e ꝩDefunćte, aut liberate. Nã dicimus fũćtos officio q officia debita cõpleuerũt. vnde & horibus funćti, & hinc defunćtos mortuos dicimus q cõpleuerunt vitæ officia, vñ eſt Nil iam cœleſtib⁹ vllis Debentem. f ꝩSed terra, legitur, & terra, vnum tamen eſt. g ꝩIn regna lauini, alii latini legũt, cuius tũc erãt, ſed qa diuina loquiſ futura ꝓoccupat, poſtea. n. Lauiniũ diceretur, ħ poſſit ad Lauinũ Latini fratrẽ referri, q illic ante regnauit. h ꝩHorrida bella, q̃ cõtra hoſpitẽ cognatũq; ſuſcepta ſunt, vt Latinus dićturus eſt, Arma ĩpia ſumpſi. Promiſſam eripui. i ꝩSpumãtem ſanguine cerno, quaſi non prædicit ſed videt quæ factur⁹ eſt Turnus, vt Recaient tyberina fluenta Sanguine adhuc. K ꝩNon Simois tibi nec Xanthus, Tyberinus & Numicus in quẽ cecidit. l ꝩNec dorica caſtra, græca, & re vera. Nam Turnus græcus fuit, vt Et turno ſi prima domus repetatur origo, Inachus acriſius patres mediçq; mycenę. m ꝩParthus achilles, Turnum ſignificat, & ſi hoc dićtum eſt vt in Bucolicis, Alter erit tunc tiphys & altera quæ vehat argo Heroas, & hoc eſt qđ dicit. Obſcuris vera inuoluens, nam licet vera ſint latent. Vnde Apollo Λοξίας dicitur, ideſt obliquus. n ꝩNatus & ipſe dea, de Venilia ſorore Amatæ, vt cui diua Venilia mater. Nec debet mirum eſſe amatam fuiſſe mortalẽ, cũ & Turnus Iuturnæ frater mortalis fuerit, nã hæc fuerant diuina beneficia. o ꝩAddita iuno inimica. eſt autem verbum Lucilii & antiquorũ vt plautus Additus ionĩ argus. p ꝩIn rebus egenis, p trãſitum oſtendit ſamem futuram. q ꝩConiux iterũ hoſpita. Nam & Paris ab Helena fuerat ſuſcept⁹ hoſpitio. Hoſpita ãt more ſuo dixit, & bene ne aliqđ ĩputeſ Æneæ, q̃ſi hoc fatorum eſſe prædixit. r ꝩTu ne cede, ne cedas ſed eſto audentior qua tua te fortuna permittit. & bñ aduerſam fortunam edocet virtute, aut vitari, aut minui, aut patienter ſuſtineri. s ꝩVia, rõ opportunitas. t ꝩGraia pandetur ab vrbe, ꝑpter Euandrum qui cum in Tuſciam miſſurus ad Tarcontem eſt. v ꝩEx adyto, locum vaticinationis oſtẽdit. x ꝩCumæa ſibylla, cumæa bene addidit propter diſcretionem. y ꝩAntroq; remugit, quia in antro, vt pulſati colles clamore reſultant. z ꝩObſcuris vera inuoluens, vera & obſcura confundens. Eſt autẽ hypallage veris obſcura inſerens.

ℭFRENA, in ſingulari tãtũ neutri generis eſt, in plurali maſculini & neutri. ꝩFurenti eo. ſ. furore quo percita vaticinari poſſit. Furor. n. duplex eſt, alter malus, alter bon⁹. Nã q ex humoꝝ ꝑturbatione naſciſ, is hoĩem a rõne deiicit & in inſaniã adducit. Qui vero diuinitus infundiſ hoĩem ſupra hoĩem erit & deo proximum, dum illo afflatur, reddit, quapropter apud Platonẽ quattuor diuini furoris ſpecies ponũſ, ait. n. animos noſtros anteq̃ rerũ terrenaꝝ deſiderio grauarẽtur, æternas ſedes habitaſſe, & in deo ſpeculo in quo oẽs Ideæ eluceſcũt vidiſſe iuſtitiã, ſapiẽtiã harmoniã, & diuinæ naturæ pulchritudinẽ quas ideas diuinas eſſentias primas na CHR Furor

turas q̃ in æternitate dei ſint nominat, quaꝝ pfecta cognitione animi illic nutriunt ad corpora inde terrenoꝝ cognitione, appetitioneq; delati q pri⁹ ambroſia & nectare.i.cognitõe dei & gaudio fruebant. Letheũ.i.obliuionẽ in deſcẽſu hauriũt, nec pri⁹ ad ſupera reuoluãt, q̃ cognitionẽ illã recuperẽt, hoc duab⁹ virtutib⁹.i.morali & cõtẽplatiua aſſequunt, moraleq; iuſtitiã, & ſapiẽtiã nũcupãt His ergo tãq̃ geminis nõ ad ſupos reuolare i phædone demõſtrat, & in phedro ſola phi mẽs ait recupat alas. In qua recupatiõe abſtrahit a corpore; Deoq; pleni⁹ ad cœlũ trahit aĩus q̃ abſtractio furor ẽ, q in q̃ttuor ptes diuidit, neq; diuinorũ reminiſcimur niſi qbuſdã vmbris ac imaginib⁹, q̃ corporeis ſenſib⁹ pcipiunt. His Paulus & q paulũ ſectat Diony. inuiſibilia dei p ea q̃ hic facta ſunt aiũt. Diuinæ igit ſapiẽtiæ imago eſt nr̃a ſapiẽtia. Harmoniæ ea q̃ inſtrũs muſicis & vocibus humanis orit harmonia, pulchritudinis aũt ea q̃ ex partiũ, mẽbrorũq; corporis q̃ aptiſſima cõpoſitione cõficit, cõuenientia, venuſtaſq; imago ẽ, ſed cũ ſapientia nullis, aut paucis pcipiat neq; corporeis ſenſibus cõprehẽdat, diuinæ ſapiẽtiæ paucæ apud nos extãt imagines, & hæc quidẽ ſenſib⁹ incognitæ ſũt. Itaq; in phædro dicit ſimulachrũ ſapiẽtiæ oculis cerni nõ põt qd ſi cernat mirabiles amores diuinæ illius cuius eſt ſimulachrũ nobis excitatuꝝ ſit. Pulchritudinis autẽ imago oculis harmoniæ aurib⁹ pcipit q reliquoꝝ ſenſuũ teſte eodẽ Platone ſunt acerrimi, quapp iis ſimulachris q corporib⁹ inſunt in aĩuz p corpis ſenſus penetrãtib⁹ reminiſcimur eoꝝ q̃ extra corpus cõſtituti videamus qua recordatione aĩas recupamus, & a cõtagione corporis paulatim purgati diuino furore afficimur, pulchritudinis aũt ſpecie quã oculi porrigũt illius q̃ diuina eſt pulchritudo recordari ardẽtiſſima cupiditate illã deſideramus, q furor diuinus eſt,

amor & a Platone amor appellat, atq; diffinit amor corporeæ pulchritudinis deſideriũ ad contẽplandã, ruſus diuinã pulchritudinẽ redeũdi, atq; iis qui ſic afficitur nõ mõ diuinã pulchritudinẽ deſiderat, ſed ea quæ oculis patet. Delectatur, nã amantes non ſolũ re amata, verũ etiã illius ſimulachris delectant ſed craſſioris ingenii eſt huiuſcemodi ſolum (vt ita loquar) vmbras ſectari. Verũ aũt illã pulchritudinẽ negligere. Huius aũt ſtulti amoris petulantia, laſciuiaq; comes eſt. Iſq; diffinit irrationabilis, inſolẽſq; eius q̃ ſenſu pcipit circa corporis formã voluptatis cupiditas; vel eſt ardor animi in pprio corpore mortui in alieno viuẽtis, vñ epicurei credũt amorẽ eſſe nixũ atomoꝝ ſeſe ei a quo ſimulachra pulchritudinis hauſta ſunt penitus infundẽdi hunc Pla ab humanis morbis natũ ſollicitudine plenũ eẽ vult, & in illos pueniret, quorũ mẽs tenebris adeo circũfuſa ſit, vt nihil altũ ſuſpiciens ſolam fragilis corpuſculi imaginem admiretur, qui autẽ huiuſcemodi tenebris liberi ſunt, ii obiecta corporea forma illa primo vt diuinæ pulchritudinis ſimulachro delectat, ac ſtatim ex hac in diuinoꝝ memoriã rediẽs eius ardẽtiſſimo deſiderio ad ſupera ferunt, atq; furor q per oculos pcipit. huiuſcemodi eſt per aures vero muſicæ numeros aĩus pcipit, qb⁹ imaginibus admouet, vt diuinã harmoniã acrioris quõdã aĩ intimo ſenſu cõſideret. Diuina aũt harmonia eodẽ

Harmoniç Plato auctore duplex eſt Altera n. in æterna dei mẽte pdurat. Altera in cœloꝝ ordĩe ac motib⁹, qua mirabilẽ cœli cõcẽtũ faciũt. Ergo aĩus q ante corpis ingreſſum illã audiebat nunc p aures imagines illi⁹ pcipiẽs deſiderio veræ harmoniæ pcipiẽdæ afficit, & ad ſuperas ſedes reuolare ꝓtẽdit, Interim in carcere corporis clauſus illã nitit imitari, ſed alii, vt illã imitent, aut vocibus aut humanis inſtrumẽtis vtunt, quos leues vulgareſq; muſicos dicimus, nõnulli grauiori iudicio intimæ rõnis ſenſum pfundaſq; notiones verſibus numeriſq; illuſtrãt, hiq; ſunt q diuino furori pciti grauiſſima q̃dã ac pleniſſima carmina ingenti ore effundũt. Hæc aũt poeſis appellat, q̃ vocũ ac motuũ numerus grauiſſimos quoſdã & delphicos ſenſus ſũmo ardore exprimit. Vñ nõ ſolũ cõcẽtu vocũ auribus blãdit, verũ etiã ambroſiæ celeſti ſimillimũ menti pabulũ affert. Ideoq; proxime ad diuinitatẽ accedit, Oririq; poeticũ hunc furorem a muſis exiſtimat. Qui autẽ ſine muſarum inſtinctu poeticas ad fores accedit ſperans quaſi arte quadã in poetam bonũ euaſurum, inanis quidẽ ipſe ac eius poeſis efficitur, qui autem cœleſti vi inſpirantur, adeo diuinos ſæpe muſis afflatos ſenſus exprimunt, vt

camœnæ ipſemet deinde a furore derelicti vix illos intelligant. Muſas autem Plato cœleſtes cantus intelligit, vnde a cantu etiam camœnas illas latini appellant. Quapropter muſis ideſt cœleſtibus numinibus a cantibus incitatio ad eorum imitationem poeticos modos ac numeros meditantur. itaq; in libro de repub. vbi de ſphærarum motu ſcribit Plato. ſingulis orbibus ſingulas in ſidere ſyrenas refert motũ ſphærarum ſignificãs, nam ſyren deo canere eſt. Theologi quoq; veteres octo muſas octo ſphærarum cantus & nonã maximam quæ ex

poeſis omnibus conficitur harmoniam eſſe dixere, ergo poeſis a diuino furore furor a muſis mu-

ſæ a Ioue

ſæ a ioue pſiciſcũtur.Iouē enim mundi totius animum Platonici intelligũt,vt in ſequen-tibus apparebit,& in Buco.a ioue principium muſæ iouis oia plena.animus ergo iſte quo niã vbiq̧ viget & cœlũ quaſi cytharam quãdam,vt Alexander mileſius pythagoricus inqt exagitãs cœleſtẽ perficit harmoniã,atq̧ Orpheus iuppiter inqt primogenitus,iuppiter no-uiſſimus,iuppiter caput,iuppiter mediũ,iuppiter fundũ terrę a cœli ſteliferi, iuppiter ꝓdiit maſculus,iuppiter incorruptibilis ſponſa,& plura alia dicit,ex qbus intelligiť illum omni bus infuſum corporibus cõtinere,atq̧ alere cũcta,vñ Luca.iuppiter eſt qdcũq̧ vides, quod cunq̧ moueris.Sunt ꝑterea duæ alię furoris ſpẽs,altera circa myſteria,altera circa vaticinia Primus furor vehemẽtior animi cõcitatio in iis q̃ ad eorũ cultũ ac religionẽ ptinent pficiẽ dis.Affectus vero mẽtis qui talẽ furorẽ falſo imitať ſupſtitio dř. Vaticiniũ aũt eſt diuino af-flatu inſpirata ꝑſenſio.Ergo in vaticinio furor eſt,ſi aius acrius exarſerit cũ mens a corpo-re abſtracta diuino inſtinctu cõcitatur,nã ſi futura quadã humana ſagacitate ꝓuideni,non vaticiniũ,ſed prudentia,& cõiectatio appellať,ergo amori diuino libidinoſus amor poeſi leuior muſea.myſterio ſuperſtitio,Vaticinio prudentia opponiť,amori venus poeſi muſę myſterio Bacchus,vaticinio Apollo preeſt.Habes ex platonica diſciplĩa quattuor diuinos furores.Quapp recte dixit poeta,Et frena furenti,quia vaticinii furore percita eſſet,

Cõcutit & ſtimulos ſub pectore vertit Apollo
Vt primum ceſſit[a] furor & rabida ora quierũt,
Incipit Aeneas Heros.non vlla[b] laborum
O Virgo noua[c] mi facies[d] inopina ue[e] ſurgit.

SER a CCESSIT furor, non penitus receſſit, ſed paulatim cœpit imminui.Nam & paulopoſt eſt de Miſeni morte dictura, qd nõ pcedit ſi nũc ſiumẽ receſſit. b ſNõ vlla laboꝝ O virgo,o lȝ ſit nãliter breuis in ſmonibus latinis apud Virg tñ p longa hř,vt hoc loco,O virgo.itẽ alibi,Quis te magne Cato tacitũ,exceptis ego,vt Aſt ego q̃ diuum,& duo,vt Si duo ꝑterea,ſcio,vt Nũc ſcio qd ſit amor, & neſcio,vt Neſcio qs teneros ocul⁹ mihi faſcinat agnos Apud alios o niſi in gręcis noſtb⁹ nõ ꝑduciť,qd & nũc ſeq debemus,dicunt tñ qdã o tũc produci in noiatiuo qñ & in gtõ fuerit ꝑducta,qd falſuȝ ẽ.Nã & Virg.ꝑduxit virgo,cũ virginis faciat. & Luc. Cato corripuit,vt nos cato da veniã,cũ Catonis faciat Itẽ Iuno,cũ ꝑducat Virg.Statius tñ corripit. Sane ſciendũ allocutionẽ hãc eẽ ſuaſoriã cũ partibus ſuis.Nã honeſtũ eſt ꝙ dicit ſe patrẽ requirẽ vtile,vt ab eo patriæ originẽ diſcat, neceſſariũ,qa iuſſerat pater,vt Ditis tñ ante infernas accede domos,poſſibile,qa ait Qñ hic inferni ianua ditis Dř. Item Potes nanq̧ oĩa,ſi oĩa,& hoc. c ſNoua mi facies,ſpẽs.Et ſciendũ pronomẽ mihi nunq̃ in ſynæreſim venire,ne incipiat eſſe blandientis aduerbiũ & licet quidã huius loci nitanť exẽplo,nõ ꝑcedit,vel qa vnũ eſt exẽplũ,vel qa põt eſſe ẽt blandientis aduerbiũ.nil vero pro metri neceſſitate cogitur.Nã ſi pars ſequens orõnis a vocali incohet nihil dicimus, vt Heu nihil inuitis fas quẽq̃ fidere diuis.Si aũt a conſonãte incohet,nil põimus, vt Iuue.Nil tale expectes,emit ſibi multa videm⁹. d ſInopina ue ſurgit,nomen eſt nõ participium. Nam inopinata diceret.qd nõ pcedit.Opinat⁹ vero venit ab eo qd eſt opinor, ſed quia inopinor nõ dicimus ideo nec inopinatus facit,ſicut & nocẽs participiũ ẽ,qa ĩuenimus noceo, inocẽs nomẽ,qa inoceo nõ dicimus.nullũ ẽ.n pticipiũ qd a.verbo nõ trahať, lȝ a ſui tbi ſoꝛa nõ veniat,vt placita,lȝ placeor nõ dicamus,tñ placeo inuenimus,ſicut & prãſus & cœnatus,& titubatus.Item regnata,triumphata. Vnde galeatus & tunicatus noia cõprobanť.nullũ enim verbum horũ originis reperitur,

CCONCutit,ex eo qd ẽ q̃tio ſit excutio qd CHR ſignat q̃tiẽdo eiicere & icutio q̃tiẽdo imitiẽ nã q̃ nõ ſedare,ſȝ cũ ĩpetu ſubeũt incuti dñř. Diſcutẽ q̃tiẽdo in diuerſas ptes deiicẽ,et p ſiſitudinẽ dicimus diſcutere rẽ quã diligenter rimamur,& eius oẽs ptes inqrim⁹.Hinc diſcuſſum dicimus negociũ,cũ p oẽs ſuas ptes diligẽter ẽ cognitũ.Nã vt ex diſcuſſa veſte oĩa q̃ ĩtus latebãt ꝓdeunt & apparẽt, ſic ẽ diſcuſſa re de q̃ ambiguiť,qd latebat,verũ apparet p cutio verbero.Recutire aũt nõ eſt a q̃tio,nec recutio in præterito recuſſi ẽ.ſed recutiui recutitũ Eſt aũt a cute,vnde recutitos dicimus iudæos q circuncíſione cutẽ q̃ preputiũ eſt deponunt, q̃uis ſunt q velint hoc participiũ eẽ ſine origine verbi.ſStimulus,ẽ omne quo pũgim⁹ ſtimu- & ẽ gręco.illi enim στιζω pũgo & verbero lum dicunt hinc γτυμω Aeneas heros, q̃ſi dicat ppea fuit tãti animi,vt hæc petere non formidare,qm̃ eſſet heros,Heroicæ enim virtutes opus ſunt ſiqs hanc ſpeculãdi difficultatẽ tollerare vult.De his loquitur Ariſto.in ęthicis.

ꝓNoua mi facies, Oñdit ex grauiſſimoꝝ phoꝝ ſnia quæcũq; ex improuiſo accidant ſolere eſſe grauiora ꝑpter qđ ait ſe prius excogitaſſe quæ res maxime medeł perturbationibus, nã vt ait Cic. Nihil eſt qđ tam obtundat, eleuetq; ægritudinẽ q̃ perpetua in omni vita cogitatio, nihil eſſe qđ non accidere poſſit q̃ meditatio cõditionis humanæ q̃ vitæ lex cõmentatioq; parendi, quæ nõ hoc affert vt ſemper mereamus, ſed vt nunq̃ Neq;.n. qui reꝝ nãm, qui vitę veritatem, qui imbecillitatẽ generis humani cogitat mœret, cũ hoc cogitat, ſed tũ maximæ ſapientiæ fungił munere. Vtrũq; n. cõſequetur, vt in cõſiderandis rebus humanis ꝓprio fundat phiæ officio & aduerſis caſibus triplici cõſolatione ſanetur. Primum qđ poſſe accidere diu cogitauerit, quæ cogitatio vna maxime moleſtias oẽs extenuat, ac diluit, Deinde qđ humana ferenda intelligit poſtremo quod videt malũ nullum eſſe niſi culpam.

SER a ꝓOMNIA percepit, atq; aio mecũ añ peregi, añ cognoui ab heleno, vel a pte qui ait, Gẽs dura atq; aſpa cultu Debellãda tibi latio eſt.

Omnia[a] percepi atq; aio mecum ante peregi.
Vnum oro (quando[b] hic inferni ianua regis
Dicitur & [c]tenebroſa[d]palus[e] Acherõte[f] refuſo)
Ire[g] ad conſpectum Cari genitoris & ora
Contingat. Doceas iter & ſacra[h] oſtia pandas.

Dicit aũt ſe futura partim audiſſe, ptim mẽte percepiſſe, ſed occurrit, Si nouit oia, quid cõſulit numẽ: noſſe ſe oia quãtũ ad labores pertinet, dicit, & concedit totã petitionẽ, vt ad illud veniat, quo poſſit patrẽ videre. Nã qđ dicit Vnũ oro, nõ ſolum id dicit, ſed pcipuum. vt Vnam poſt habita coluiſſe ſamo. b ꝓQuãdo, ſiqdẽ, & eſt cõiunctio. c ꝓEt tenebroſa palus Acherõte refuſo, paludẽ pro lacu poſuit, nã auernũ ſignificat, quẽ vult naſci de Acherõtis æſtuariis. d ꝓPalus, aũt bene iſte ꝓduxit ius, qa paludis facit, qđ ſupra plenius dixim⁹. Hora. corripuit, vt Sterilisq; diu palus, aptaq; remis. e ꝓTenebroſa autẽ nigra, per qđ altã ſigñat, vt Nigra figit ſub nube colũbam. i. alta. f ꝓAcheronte refuſo, Acheron fluuius dř inferoꝝ q̃ſi ſine gaudio, ſed cõſtat locũ eſſe haud lõge a baiis vndiq; montibus ſeptũ, adeo vt nec orientem, nec occidentẽ Solem poſſit aſpicere, ſed tm̃ medium diem. quod & Homerus ipſe ſcribit.

ἔνθα δὲ κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμος τε πολις τε
ἠ ἔνι, καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοῖς
ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν
αὐδ' ὁπότ' ἂν στείχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα
οὐδ' ὅταν ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτράπηται
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι

Quod aũt dicitur ignibus plenus, hæc ratio eſt, quia omnia vicina illic loca calidis & ſulphuratis aquis ſcatent. ſine gaudio autem ille dicitur locus, qđ necromantia (vt dicunt) nõ niſi ibi poterat fieri, quæ ſine hoie occiſo nõ fiebat, nã & æneas, illic occiſo Miſeno ſacra iſta compleuit, & Vlyxes occiſo Elpenoř, Sicuti ſeq̃ntes Home. verſus teſtãtur licet eeciſſe illũ fingat. Home. & inde mortuũ eſſe.

ἐλπήνωρ δέ τις ἔσκε νεώτατος οὐδέ τι λίην
ἄλκιμος ἐν πολέμῳ οὔτε φρεσὶν ᾗσιν ἀρηρώς
ὅς μοι ἄνευθ' ἑτάρων ἱεροῖς ἐν δώμασι κίρκης
ψυχέος ἱμείρων κατελέξατο οἰνοβαρείων
κινυμένων δ' ἑτάρων ὅμαδον, καὶ δοῦπον ἀκούσας
ἐξαπίνης ἀνόρουσε καὶ ἐκλάθετο φρεσὶν ᾗσιν
ἄψορρον καταβῆναι ἰὼν κλίμακα μακρήν

Quanq; fingał in extrema pte oceani Vlyxes fuiſſe, qđ & ipſe Hom̃. falſum eſſe oñdit ex q̃litate locoꝝ quæ cõmemorat, & tpe nauigatiõis. dicit. n. eũ circeiũ nocte nauigaſſe & ad locũ vẽiſſe vbi ſacra pfecit, qđ de oceano nõ pcedit, de cãpania manifeſtum eſt, vt hiſce verſibus in λ. ὀδ. teſtał. Idem Home.

ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι
νῆα μὲν ἔνθ' ἐλθόντες ἐκέλσαμεν ἐκ δὲ τὰ μῆλα
εἱλόμεθ' αὐτοὶ δ' αὖτε παρὰ ῥόον ὠκεανοῖο
ᾔομεν ὄφρ' ἐς χῶρον ἀφικόμεθ' ὃν φράσε κίρκη.

Præterea a Baio ſocio eius illic mortuo Baias conſtat eſſe noiatas Dicił etiam vidiſſe Herculẽ, ideo qa illic ſunt Bauliæ ſoci⁹ Herculis dictus, q̃ſi boaulia, qđ illic hũit aialia, q̃ Gerioni detracta ex Hiſpania adduxerit. g ꝓIre cõtingat: vt minus eſt. vt ire ꝯtingat, iter doceas. h ꝓSacra oſtia pandas, aut venerabilia, aut execranda, ſicut de Tartaro dicturus eſt, Sacræ panduntur portæ.

ꝓILLVM

Illum[a] ego per flāmas & mille ſequentia[b] tela
Eripui his humeris medioq; ex hoſte recepi[c].
Ille meum[d] comitatus iter maria omnia mecū,
Atq; omnes Pelagiq; minas Cœliq;[e] ferebat
Inualidus vires[f] vltra ſortemq; ſenectę.
Quin vt te ſupplex peterē. & tua limina adirē
Idem orans[g] mandata[h] dabat Natiq; Patriſq;
Alma precor miſerere. potes nanq; oīa nec te
Nequicq̃ lucis[i] Hecate prǽfecit Auernis.
Si potuit[k] manes arceſſere coniugis Orpheus
Threicia fretus cithara fidibuſq;[l] canoris
Si fratrem[m] Pollux alterna morte redemit
Itq; reditq; viā toties. quid Theſea[n] : magnū[o]
Quid memorē alcidē et mi[p] genꝰ ab ioue ſūmo
Talibus orabat dictis araſq;[q] tenebat.
Tum ſic orſa loq; Vates. Sate[r] ſanguīe Diuom

SER a ⁋ ILLVM ego per flammas, meritū approbat pr̄is, vt iuſtū videať eſſe deſiderium. b ⁋ Seq̄ntia tela, vt Ardētis clypeos atq; æra. c ⁋ Ex hoſte recepi, liberaui, vt Frugeſq; receptas. Ex hoſte aūt plus eſt q̃ ſi ex hoſtibꝰ diceret, vt ſupra diximꝰ. Ex hoſte.n. gn̄aliter dr̄, ex hoſtibus ptē oſtēdit ſicut dicēdo terrā ſignificamꝰ elemētū, terras vero ſingulas ptes, vt Italię Africę. d ⁋ Meū comitatꝰ iter, nō ſpe ſalutis, ſ; mei cā, vt cedo eq̄dē, nec nate tibi comes ire recuſo, vñ addidit tibi.i. tui cā nō mei. e ⁋ Cœliq; ferebat, vt añ morte ꝓuectus ſit, q̃ ferre deſierit, & mire imperfecto vſus ex tempore, ac ſi diceret adhuc ſi viueret ferret. f ⁋ Vires vltra ſortemq; ſenectæ, quia ſenectæ ſors eſt quies & ociū, ſicut pueritiæ ludus amor adoleſcentiæ, ambitus iuuenilis ætatis, Ergo aliud ferebat pater q̃ ſors exigebat ſenectæ. g ⁋ Orans mandata dabat, ſic dictum eſt, vt Et ſupplex tua numina poſco, in re omni ad imperandū patri ius erat maior ad impetrādum vis eſt cū rogare, cui poſſis iubere. h ⁋ Mādata dabat, vt huc caſta ſibylla Nigrarum multo pecudum te ſanguine ducet. i ⁋ Lucis hecate prefecit auernis, Hecate trium poteſtatum numē eſt Ipſa eſt.n. Diana, Luna, Proſerpina, ſed ſolam Proſerpinā dicere nō potuit propter lucos qui Dianæ ſunt. Item Dianam q̄a auernis ait, bene elegit nomē in quo vtrūq; conſtabat, vnde Lucanus de Proſerpina ait, Noſtræq; hecates pars vltima. k ⁋ Si potuit manes, nititur exemplis, quæ inferiora ſunt per comparationem, vt ipſe videatur iuſtius velle deſcēdere, Nam Orpheus conatus eſt reuocare vxorem, hic vult tantum patrē videre. Orpheus aūt voluit quibuſdā carminibus reducere animam coniugis, Quod quia implere non potuit, a poetis fingiť receptam iam coniugē perdidiſſe, dura lege Plutonis. Quod etiam Virg. oſtēdit dicēdo Arceſſere, quod euocantis eſt proprium. l ⁋ Fidibuſq; canoris, bene ſonantibus chordis. Fidibus autem eſt a nominatiuo hæc fidis, vt ſit pyrrichius, nā fides iambus eſt. m ⁋ Si fratrem pollux alterna morte redemit, vt ſupra diximus, Helena & pollux de Ioue nati immortales fuerunt, Nam Caſtor Tyndari filiꝰ fuit, cuiꝰ mortem ſuo interitu fraterna pietas redemit quod ideo fingitur, quia horum ſtellæ ita ſe habent, vt occidēte vna oriatur altera, & iterum exemplum p cōparatiōem, quod quia pium eſt, ſe ad frequentiā contulit dicendo. Itq; reditq; viā toties, pp ſtellas inter ſe oriētes & occiētes Caſtoris & pollucis. qd Ho. ꝑſus teſtātur in odyſſea.

οἳ κὴ νέρθιν γῆς τιμὴν πρὸς ξηνος ἔχοντες
ἄλλοτε μὲν ζώουσι ἑτερήμεροι, ἄλλοτε δ' αὖτε
τεθνᾶσιν τιμὴν δὲ λελόγχασιν ἶσα θεοῖσιν.

n ⁋ Quid theſea ? durum exemplum, vñ nec immoratus eſt in eo, Dicit autē inferos debere patere pietati qui patuerūt infanda cupienti. Nā hic ad capiendū Proſerpinā ierat cum Pirithoo, & illic retētus luit pœnas, vt Sedet æternumq; ſedebit Infœlix Theſeus. o ⁋ Magnū qd memorē alciden ? melius ſic diſtinguiť, licet quidam legāt Quid Theſea magnū, vt epithetō ei dent qui per ſe nō eſt magnus, nam Herculeum ſine epitheto etiā magnā intelligimus. Sed melius eſt magnū dare Herculi, q̃ ſacrilego. p ⁋ Et mi genꝰ ab Ioue ſummo, occurrit tacitæ queſtioni tanq̃ Sibylla, dixerit. ii enim qui deſcenderunt a diis ducebāt originem. q ⁋ Araſq; tenebāt, rogabant enim deos ararum anſas tenentes. r ⁋ Sate ſanguine diuom, vnde Æneas deſiit, in hæc ſumpſit exordium.

CHR ⁋ RECEPI. locus eſt ab honeſto. ⁋ Orans, a neceſſitate, nō enim ſpernenda ſunt parētum iuſſa. Eſt etiam a poſſibili, nam cū poſt mortē hæc īperaſſet minime credibile ē illā īpoſſibilia īperaſſe. ⁋ Potes.n.o. arguit a facili ⁋ Nec te, ꝓbat illā eſſe q; fruſtra præpoſita eſſet illi loco a dea harū rex potētiſſima, niſi

Orpheus data ſimul facultas fuiſſet. ⁋ Si potuit ma pbat exēplo illā poſſe, Orphei aūt fabulā ſic īterp̄taſ Boetius. Euridicē q̄ interp̄taſ lata iuſtitia.i.oēm virtutē amat vir excellēs quā ſi qs amittat cytharā.i.bonis artib⁹ & actionib⁹ recuperat, qd ſi iteꝝ ab eo labaſ difficile ē reuocare, de orpheo in geor. dcm̄ eſt.
Pollux ⁋ Si patrē pollux, Fabula eſt Iouē captū amore ledæ cum ea ſub forma cygni cōcubuiſſe, atq; īde duo oua nata, & ex altero Pollucē, & Helenā, & ex altero Caſtorē & clytēneſtrā pcreaſſe, alii dīīt primū ouū ſolūmodo Iouis fuiſſe, ppterea q; pollucē & Helenā īmortales extitiſſe, ſm ex Pindaro Caſtorē & Clytēneſtrā pduxiſſe mortales. Addit Higini⁹ hos frēs maxīa cōcordia regnaſſe, & mare pyratis infeſtatū ſua opa pacauiſſe. Veꝝ cū caſtor in pugna aduerſus athenīēſes occidiſſet, Pollux ſuā imortalitatē cū illo cōicauit & īpetrauit a Ioue, vt alternatī viuerēt, Sunt a ioue ī geminos cœleſte ſignū cōuerſi, qd adeo amplū eſt vt cū alter iā oriaſ, alter adhuc lateat, hic alternatim viuē dicanſ, Ideirco a periclitātibus nautis ī tēpeſtate inuocanſ, qm̄ dū ī terris eſſent, illos a pyratis ſeruarēt, Diodo. aūt refert Orpheū in argonautaꝝ grauiſſima tēpeſtate ſacra peregiſſe, q̄ apud ægyptios dediceret, ac deinde ſamothracas docuerat, ac paulo poſt duos igniculos ſupra capita pollucis & Caſtoris apparuiſſe, ſtatim q; tēpeſtatē ceſſaſſe, q̄ ſacra deinde a nauigantibus obſeruata ſūt, & igniculi illi dioſcuroꝝ numē eſſe putanſ. Hæc Diodo. Pli. aūt verba de hac reponā, inqt ergo Vidi ī nocturnis militū vigiliis inhærere pilis p vallo fulguꝝ effigies. Eæ & antēnis nauigātiū, aliiſq; nauiū ptib⁹ ceu vocali quodā ſono inſiſtūt, vt volucres ſedē ex ſedē mutātes graues cū ſolitariæ venē mergētesq; nauigia, & ſi in carinæ īma deciderit exurētes. Gemīæ aūt ſalutares & pſperi curſus pnūciæ, quaꝝ aduētu fugaī ī dirā illā ac minacē appellatā Helenā ferūt, & ob id polluci & caſtori nomē aſſignāt eoſq; ī mari deos īuocāt. ⁋ Hoꝝ cœleſte ſignū gemini vocanſ is q pxim⁹ cācro ē, tres claras ſtellas hꝫ, vnā in capite, & in ſingulis hūeris ſinglas, Deīn in dextro cubito vnā. In vtroq; genu ſinglas, ī ſingulis pedibus ſingulas, alter ī capite vnā in ſingulis hūeris ſingulas, ī ſingulis manib⁹ ſingulas, ī ſingulis genib⁹ ſingulas, ī ſingulis pedib⁹ ſingulas, īfra ſiniſtrū pedē vnā. Sūt itaq; ſtellæ quæ hoc ſignū faciūt.xviii. Eſt āt domiciliū Mercurii, diſponit hoīem ad litteraturā & ſcripturā, in corpe dominaſ humeris brachiis, & manibus. Efficit mediocrē ſtatuā & hoīem pulchrum.

Tros Anchiſiadē facilis[a] deſcenſus Auerni.
Noctes[b] atq; dies patet atri ianua Ditis
Sed reuocare gradū ſupaſq; euadere ad auras

SER. a ⁋ FAcilis deſcēſus auerni legiſ et auerno.i. ad auernum, ſed ſi auerni inferoꝝ ſigñat, & lacū p inferis ponit. b ⁋ Noctes atq; dies patet atri ianua ditis, oī tpe hoīes ī fata cōcidūt. & ħ poetice, nā lucreti⁹ ex maiore pte & alii ītegre docēt īferoꝝ regna nec eē qdē poſſe, nā locū ipoꝝ quē poſſum⁹ dicere, cū ſub terris dicanſ eſſe, antipodes, in media vero terra eos eſſe, nec ſoliditas patiſ, nec centrū terræ, q̄ terra ſi in medio mūdi ē, tāta eius pfūditas nō pōt, vt in medio ſui hēat īferos, in qb⁹ eſt tartar⁹, d q̄ legiſ, Bis pꝫ ī pceps tm̄ tēditq; ſub vmbras. Quāt⁹ ad æthereū cœli ſuſpect⁹ olympū. Ergo hāc terrā in q̄ viuim⁹ īferos eē voluerūt, qa eſt oīuꝫ circuloꝝ infima, planetaꝝ.ſ.ſeptē Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurii, Lunæ, & duoꝝ magnoꝝ. Hinc eſt qd habemus orizōtis & ζωδιακοῦ de qb⁹ ſupius pleni⁹. Et nouies ſtyx interfuſa coercet. Naꝫ nouē circulis cingiſ terra. Ergo oīa q̄ de inferis fingunſ ſuis locis hic eē cōprobabimus. Qd aūt dicit Patet atri ianua ditis. Sed reuocare gradum ſupaſq; euadere ad auras Hoc op⁹ hic labor ē, aut poetice dictū eſt, aut ſm pħoꝝ altā ſciētiā, qui deprehenderunt bñ viuentiū aīas ad ſuperiores circulos .i. ad originē ſuā redire, qd dat Luca. Pōpeio, Vt vidit quāta ſub nocte iaceret Noſtra dies. male viuentiū vero diutius in his pmorari corporibus pmutatione diuerſa, & apud in inferos ſemper.

⁋ FACILIS deſcēſus.a.īfernū priſci illi mortales q anteq̄ ſtudiū pħiæ ad tātum vigoris adoleſceret fuerūt nihil aliud eē voluerūt q̄ ipſa corpora qbus incluſæ aīæ carcerē ſordū ferūt. Et corpi īfernos fluuios & ſupplicia q̄ apud īferos ſūt attribuerūt Platonici aūt īferni finib⁹ nō idē ſentiūt. Alii.n.in duas partes mūdū diuidunt, et alterā quæ faciat, quā aplamē dicūt vſq; ad globū lunæ ptīgere voluerūt, q̄ ſit īmobilis. Alterā q̄ patiaſ & mutabilis ſit, a globa lunæ ad terrā vſq; pducūt, & viuere aīaꝫ aſſerūt dū eſt in pte īmutabili. Mori aūt cū ad patrē cecidit q̄ īter luna & terras ē & cū mortis & inferoꝝ locū poſuerūt, vt lunæ globus vitæ mortiſq; ꝯfiniū ſit, a luna.n.deorſum nā incipit caducorū. Alii mundum in triplicē ordinē elementorū diſtinxerunt, vt primus ſit terra, aq̄, aer, ignis. CHR. Infed

Secūdus

Scds ſit luna p terra, Mercurius p aq̃, Venus p aere, Sol p igne. Tertius ãt ordo vniuerſ^9 ſit, vt Mars ſit ignis iuppiter aer. Saturn^9 aq̃, A planes terra, & ĩ ea ſint cãpi eliſii puris aĩs d̃pu tati. ex his cãpis cũ aĩæ emittunſ p tres elemẽtoꝶ ordĩes trina morte ĩ corp^9 deſcẽdũt. Alii mũdũ vt ꝑmi ĩ duas ptes diuidunt, ſʒ ſolã aplanẽ vnã partẽ ponũt. Reliq̃ oĩa. ſ. ſeptẽ ſparę & q̃ttuor elemẽta alterã Partẽ faciũt & is locus inferoꝶ dr̃. Chriſtiani ãt ĩ cẽtro terrę. Nã ibi ſunt tenebræ exteriores. i. a luce diſtãtes flet^9 & ſtridor dentiũ, & ſic ait ꝓpheta, Eripuit dñs aĩam meã de ĩferno inferiori. Nihil ẽ cẽtro inferius, & dñs dixit ꝙ filius hoĩs eẽt futurus in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Centrũ. n. ita nonimus eſſe in medio terrę, vt cor ẽ in medio corporis. Nec obſtat ꝙ terræ ſoliditas cõcauitates nõ patiaſ, nã ſic ſpiritib^9 aut cœleſtibus aut malis, ſic aĩabus nr̃is oĩa puia ſunt, vt eant q̃ volunt, niſi deus vetet, q̃uis & ꝓfundæ ſpeluncæ in mõtibus teſtenſ ꝙ poſſint illic eẽ cõcaua Iob ait in ꝓfundiſſimũ ĩfernũ deſcẽdẽt oĩa mea. Si ãt cõſideremus ea q̃ dñr a diuino Grego. ĩfernus erit ab aere ħ caliginoſo & repleto illis ſpiritibus, q nec deo, nec lucifero aſſenſerũt vſq; ad cẽtrũ terræ ſed de ĩferno actenus, nã noĩa qbus vocaſ ſuis in locis explicabunſ. Deſcẽſus aũt ad inferos qnq; ſunt. Primus cũ ꝑ Platonicos aĩus in corpus deſcẽdit, & hæc mors dr̃, nã cũ a corpore inde diſſoluiſ dr̃ mors aĩalis, de quo deſcẽſu plurima, ꝓclaraq; apud Macro. ꝑhm Platõicũ reples. Seds deſcẽſus ẽ cũ aĩ ſuis ſceleribus dãnati ad æterna ſupplicia deſcẽdũt, Tertius ẽ cũ ſacris qbuſdã & nicromãtia aĩas ĩde euocamus, vt latius patet apud Luca. Quartus cũ ĩ vitia labimur Quĩtus cũ in cõtẽplationẽ vicioꝶ deſcẽdimus, vt illoꝶ pnitiæ cognita ab eis abſtineamus, qua rõne & Vir. nũc æneã deſcẽdiſſe fingit duce Sibylla, & nr̃ diuinus poeta Danthes ſeipſum deſcẽdẽ duce Virgilio cõminiſciſ. Ponit. n. ille ex diuina xp̃ianoꝶ ſapiẽtia ſummũ hoĩ bonũ eẽ frui, deo ergo mẽte, cõtẽplationeq; cœlũ aſcẽdere opʒ, ſed qm̃ nemo aſcẽdit in mõte dñi. i. in iſtiuſmodi cõtẽplationẽ, niſi ĩnocẽs manibus & mũdo corde. i. niſi mẽtẽ actioneſq; a vitiis mũdas gerat ĩccirco opʒ, vt prio in ĩfernũ. i. ĩ cõtẽplationẽ vicioꝶ diſcedat, deinde illoꝶ pnitie cognita in purgatoriũ aſſurgat. i. purgatoriis virtutibus aĩuʒ ab oĩ labe mũdũ reddat atq; inde in ipſo cœlos penetret. i. eaꝶ virtutũ q̃ aĩ iam purgati dñr alis ad diuinas res cõtẽplandas eleuẽſ, eadẽ ergo rõne quoad licet hoĩ xp̃iana veritate nõ ibuto rẽ tractat. Vir. ſed ita, vt mõ deſcẽſum ſceleratoꝶ in vitia, mõ eoꝶ qad illa cõtẽplãda deſcẽdũt. pſequaſ ergo facilis deſcẽſus, ſi deſcẽſum aĩæ ad corpus ĩtelligas nihil ẽ velocius ſi deſcẽſum rõnis in ſenſualitatẽ qm̃ primi motus in ptãte nr̃a nõ ſunt qd ẽ celerius, q̃ labi in vitia qm̃ ad ſtultitia id ꝑuenit facile ẽ. ſtultoꝶ aũt infinita eſt copia. Quapp eſt ſnĩa pħi clauſis & oculis poſſe ad inferos deſcẽdere, hinc Heſio. τὴν μέντοι κακότητώς ἰλαδὸν ἐστὶν ἑλέσθαι Ante aũt ipſam virtutẽ ſudorẽ & laborẽ eſſe dixit. τῆς ἀρετῆς ὑδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν ἀθάνατοι. ◊ Noctes atq; dies, peccaſ nocte. i. p ignorantiã, peccaſ die. i. p malitiã. ◊ Sed reuocare gra. nã cũ ex hiatu vitioꝶ in ipſo infimo appetitus fundo iaceat rõ difficile eſt ille redire ad ſuperos. i. ad virtutẽ. ◊ Euadere, hoc verbo vtimur in rebus difficillimis & laborioſis. Vr̃ verbũ eſſe a vado aquaꝶ, e q̃ nõ egredimur ſine difficultate vñ dicim^9 euaſit ad ꝯſulatũ. Euaſit in ſũmũ viꝶ q̃ qdẽ non fiunt ſine difficultatib^9 & laborib^9 magnis. Deſcẽſus ad inferos Euadere

Hoc opus hic labor ẽ. pauci q̃s^a Aequus amauit
Iuppiter aut ardens euexit ad Aethera Virtus
Diis^b geniti potuere. tenẽt^c media omnía ſiluę

SER a ◖PAVCI quos æqu^9 amauit iuppiter, Tria genera hominum dixit ad ſuperos poſſe remeare, quos diligit Iuppiter ideſt hos quos in ortu benignus ſiderum aſpectus irradiat. Iuuena. Diſtat enim quæ ſidera te Excipiant modo primos incipientem edere vagitus, quos prudentia ſubleuat. nam hoc eſt. Quos ardens euexit ad ęthera virtus Item religioſos quos a diis genitos dixit. ꝯñs n. eſt, vt deoꝶ ſoboles religiõſb^9 vacet b ◊ Diis ãt geniti, qa corporib^9 ſe ĩfundebãt ptãtes ſupnę. vñ heroes creabanſ. c ◊ Tenẽt media oĩa ſiluæ, cauſam reddit cur nõ facilis ſit alarũ regreſſ^9, qa oĩa polluta et ingnata ſunt, Nã per ſiluas tenebras & luſtra ſignificat, qui bus feritas & libido dominatur.

CHR ◖HOC OPVS, hęc eſt difficultas, hoc ẽ neceſſe. ◊ Pauci. q. e. a. Iup. ex profunda Platonis ſciẽtia hæc ſunt, Refert ꝰ. Plato animos noſtros dũ in cœlis degunt ambroſia ac nectare paſci. i. deo frui, ac inde ſummum gaudium percipe verum cum homo in cõfinio rationalis creaturæ poſitus poſſit per virtutẽ deo fauente ſupra ſe emergere, ſic vitiis ĩfra ſe in infernum ruit iſta demerſio, quoniã de cõfinio matre conditionis labimur iure deſcenſio ad inferos dr̃, quapp cum inferno ſi

mus demerſi, nõ poſſum⁹ niſi duab⁹ alis recupatis ad ſupos redire, Hæ aũt ſũt iuſtitia & reli gio p iuſtitiã itelligit. Pla. oẽs ṽtutes qb⁹ a vitiis ita purgam⁹, vt facile ad cognitõeq; rep cęleſtiũ valeam⁹ erigi Nã q vitiis iqnati ſũt diuia ↄtẽplari nõ pñt, q̃pp & apd Socra. ẽ q; ipurp pup attigẽ nefas ẽ, & ſacrop carminũ poeta pphetaq; cũ iterrogarit. Quis aſcẽdet in mõtẽ dñi, aut qs ſtabit i loco ſcõ ei⁹. i. qs puenire ad diuiap rep ſpeculationẽ valebit: rñdet inocẽs mãib⁹ & mũdo corde. i. q neq; faciat neq; cogitet vitia, & ipſa veritas i euãgelio dicat, Bti mũdo corde, qm̃ ipi deũ videbũt, ẽ pria ala iuſtitia ẽ i. ṽtutes nãles, ſcda ṽo religio. i. ṽtutes itellectuæ q̃ ſũt itelligẽtia, ſcia, ſapia, et prudẽtia, nã purgari a vitiis, & ppea idonei ad cõtẽplãdũ effecti p has virtutes, p̃cipue ãt p ſapiaʒ i diuinap rep cognitionẽ deuenim⁹, q̃pp cũ Maro dixit Pauci q̃s ardẽs virt⁹ ad ęthera vexit, pmã alã itellexit, cũ vero Diis geniti adiũxit. Scdaʒ alã notauit, neq; fruſtra poſitũ ẽ. Quos ęqu⁹ amauit Iuppiter. Nã q̃uis aiop nrop ſoi⁹ de⁹ creator extiterit, ppeaq; nullis ſint ſyderib⁹ ſubiecti, tñ ex ↄtagiõe corpop, qb⁹ iduũt q̃ ſyderib⁹ ſubiecta ſut, trahũt ↄcupiſcibilẽ & iraſcibilẽ viʒ, & irrõnabilẽ appetitũ atq; ide varias et ad ṽtutẽ affectiões & ad vitiũ icliatões. Quapp pmultũ itereſt q̃ q̃ſq; ſydẽ nat⁹ ſit, neq; ſolũ hęc res circa morales virtutes cõſiſcit, ſʒ & ad veri cognitõeʒ ptiet. Nã q̃uis oiuʒ aiop eadẽ nã ſit, vñ niſi a corpe erit: qd alii igenio mẽoria mirifice excellẽt, alii ↄ, hebetiſſimi ſũt. Quapp ſi benigno ſydep aſpectu qs naſcat & ad bonũ ſit & ad vep excitabit, ſin ↄ & ad vitia pclũuis erit, & igenio hebeti exiſtet. Quare ãt Iouẽ poti⁹ q̃ aliũ planetã noiauerit facile ẽ rñdẽ. Nã refert Ptolemæ⁹ i li. de harmonia certos q̃ſdã nũeros eẽ quos nũc cõmittã, p q̃s i oib⁹ q̃ ſibi ↄueniẽter iũgũt, & aptãt ſit iugalis cõpetẽtia ne qcq̃ ẽ qd alteri niſi p hos poſſit cõuenire, & cũ vitã nraʒ p̃cipue ſol & luna moderet oñdit iouẽ oib⁹ illis numeris ſoli pl̃ib⁹ ãt lunæ aſſociari. Venerẽ ṽo oib⁹ lunæ plurib⁹ ſoli adiũgi, ac ppea cõcludit Iouẽ pmus deide Venerẽ datores eẽ bonop & ai & corpis. Pręterea oñdũt mathematici optimos mores atq; oẽʒ iuſtitiã a Iouis iſluxu hoib⁹ puenire. ¶ Syluæ, p iſcitia & ſtultitia optie ponit ſylua, Vñ oia initia ſũt q̃ reditũ nobis ad ſupos itercludũt, ſʒ & ſyluã p mã ponũt Platonici. A mã ãt. i. a corpe oia vitia hoib⁹ pueniũt. Quapp Pythago. & Pla. ſyluã malã & peſtiferã nũcupãt, & vt de⁹ fons ẽ & cã bonop oiuʒ ſic ſyluã cãm oiuʒ malop ponũt: plixũ oino eẽt ſi ſylue noia oia q̃ illa a phis dant nũc receſeã ex nouẽ aũt q̃ illi Trimegiſtus dat noib⁹ tria ſpectãt ad eẽntiã ppriã. f. nã, mr, ſylua. Tria ad icohationẽ. i. vim recipiẽdi fœcũditas, ſinus, receptaculũ. Tria ad defectũ, malignitas, inuidia, ira⁹, Plato ṽo deũ appellat patrẽ, qm̃ oia gignit, Syluã matrẽ, qa mãʒ p̃bet, aiaʒ mũdi ſemẽ, Formas genitas plẽ. Et qa vt faber lignari⁹ ex ſylua q̃ hẽt deformia ligna & icurua & rudia mãm tñ illã rudẽ reducit in q̃cũq; vult formã, ſic deus ex materia pria informi elicit oẽs formas icirco ſyluã illã phi nũcupant. Syluã

Cocytuſq; ſinu labens circunfluit atro.
Quod ſi tantus amor menti, ſi tãta Cupido eſt

SER a ¶ COcytuſq; ſinu labens circũfluit atro, fluuius inferorum dictus ἀπο τοῦ κωκυειν. i. lugere. Nã Home. ſic poſuit. Eſt aũt locus vicin⁹. Acherõti, de quo diximus ſupra, q iõ luctuoſi eẽ ſingunt, qa (vt dixim⁹ ſupra) hæc ſacra morte hoĩs fiebãt.

CHR cocyt⁹ ¶ COcyt⁹, cũ multa alia de ſylua dixiſſet. Plato dedit poſtremo nouẽ noia, qb⁹ illius prauitatẽ expmit cõfuſionẽ, errorẽ, malitiã, iuidiã, fraudẽ, lætheũ, acherõtẽ, cocytũ, ſtygẽ, & plecto, vt ſapiẽtiſſime idẽ phs oſtẽdit hui⁹ lubricæ rei nullã ſpẽʒ, formã ue ppriã iuenim⁹, & tñ oẽs hr̃e vt, cũ itra gremiũ ei⁹ cõuerſiõe ad alid ex alio formæ trãſfiguret, Sʒ de cæteris alias, vt ãt qd de fluminib⁹ ſentiat itelligamus, aiaduertẽ Platonicos totã mãʒ i duas regiones diſtribuere. Primãq; faciũt cœlũ ipſʒ primũ, q̃s beatop iſulas appellãt, & cæleſte terrã, ſcda reliq̃ oia q̃ ſub cœlo cõtinent, quos dicũt inferos, & hãc rẽ totã, qm̃ varie fluitet, æſtuetq; & nunq̃ eodẽ ſtatu pmanet, flumẽ vocãt, primã q̃; ptẽ nectar noĩant potũ. f. q̃ dii alãtur. Hãc aũt ſm potũ aiap. Nã vt muſca potu mellis imergit, ita aius hap rep pnitioſa dulcedie delinit⁹ i ſyluæ viſcerib⁹ demergit, atq; ita ebri⁹ efficit, vt neq; facile reuiuiſcat, neq; expgiſcat, nec veri gaudii pabulũ qd ex cõtẽplatiõe ẽ valeat deguſtare. Cũ. n. aius nr̃ exactiſſima diuinitatis ↄtẽplatiõe frueret in cœlo cõſiſtẽs, tãdẽ terrenap rep cõtagiõe ac deſiderio iſectis ipa cogitatiõis mole in corporis craſſitudinẽ deſcẽdere cœpit, ac nouaʒ ſyluã ebrietatẽ haurire, & i ea veluti flumie mergi qd in q̃ttuor diſtributũ eſt flumia, lætheã i. obliuionẽ. Acherõta. i. puationẽ gaudii, ſtygẽ. i. triſtitiã, cocytum luctũ Acheron ex lætheo fluit, nã vt aius ex cognitione dei purus, iuiolatuſq; exiſtẽs ineffabile percapiebat gaudiũ, ita ex obliuione gaudio illo priuatur: ex

natur,ex ꝑuatiōe gaudii triſtitia naſcit. Ex triſtitia luct⁹ orit. Vnica igit mā apud īferos flumē igr̄ vnū,ſed qa q̄ttuor maloꝶ cā ē,& q̄ttuor hȷ ꝓprietates,q̄ttuor fluminū noib⁹ appellat,ſed ħ i phœdro diligēti⁹, Hec ḡ ſentiūt platonici euenire mala aīs nr̄is, cū cæleſtib⁹ ſedibus delapſi,ac i hūc īfimū mūdū deuoluti corporeo ſūt carcē incluſi. Addūt ēt aliū fluuiū phlegetōta dcm̄ ab ardore. Nā demerſa ī corp⁹ aīa obliuiſcit maieſtatis ꝑoris vitæ,q fluui⁹

Phlegeton læthe⁹ eſt. Deiñ p phlegetontē ardores iraꝶ p Acherontē qcqd nō feciſſe vſq; ad triſtitiā pœnitet,p cocytū lachrymas,p ſtygē qcqd inter nos odiū parit. Poſſum⁹ ēt cocytū & phlegethōtē alio modo diuidere,cū enim ex obliuione rerū cæleſtiū & ex cōtagione reꝶ terrenarū in perturbationes incidamus,& illæ aut ab opione boni qualis de p̄ſenti lætitia geſtiēs, aut de futuro libido, Aut ab opinione mali, vt eſt meror de p̄ſenti & timor de futuro ꝓueniūt. Ab opione boni phlegethon.i.ardentes cupiditates ab opinione mali Cocytus, ideſt lux ꝓuenit. Nā ex altero lachrymæ emanāt,ex altero ardētiſſime cupiditates accēduntur.

Bis[a] ſtygios[b] innare lacus bis nigra videre
Tartara[c] & inſano[d] iuuat indulgere labori
Accipe[e] quę ꝑagenda prius latet[f] arbore opaca
Aureus & foliis & lento[h] vimine ramus[g].

SER a ¶ BIS ſtygios īnare lacus,mō et poſt morteȝ. Qd auteȝ dicit Ouid. Æneā inter deos relatū, non mirū ē, Nā(vt ſupra diximus) neceſſe eſt ēt relatoꝶ inter deos apud inferos eē ſimulachra, vt Herculis, Liberi patris, Caſtoris & Pollucis, vt eſt apud Hom. κατοραδίπποδαμον, καὶ πυξ αγαθον πο- λυδευκεα τοὺς ἄμφω ζωους κατεχει φυσίζοος αἶα. Multi hoc nō vidētes ad Sibylla referūt, vt dicat Vis me bis cernere mō. Et cū me lucis hecate p̄fecit auernis, qd & paulopoſt eſt dictura, qd ſicut, nō bis hæc, ſed tertio inferos cernet. nā qnq; ēt ipſa morieſ. Itē hi ſupradictā rōnē nō vidētes dn̄t de ſe Sibyllā dicere. nā de ænea ſi dicat nō eū ꝓuidet deū futurū, qd ſi eſt, caruit numīe, & quēadmodū de Miſeno vaticinat, vñ referre nos debem⁹ ad id vt dicam⁹ ēt poſt apotheoſiȝ apud īferos remanē ſimulachra b ℣ Stygios lac⁹, Styx palus, q̄dā apud īferos di, de q̄ legim⁹, Dii cui⁹ iurare timēt & fallē numē, qd ſm fabulas iō eſt, qa dr̄ victoria ſtygis filia bello gigātū iouī fauiſſe, p cui⁹ rei remuneratiōe iupiter tribuit, vt dii iurātes p ei⁹ matrē nō audeāt falleē. Rō āt ħ eſt. Styx mœrorē ſignificat. vñ ἀπὸ τοῦ στυγεροῦ .i a triſtitia ſtyx dcā ē. Dii aūt læti ſūt ſp, vñ & imortales, ḡ qa mœrorē nō ſentiūt, iurāt p rē ſuæ naturæ cōtrariā. I. triſtitiā q̄ eſt æternitati cōtraria, vñ iuſiurādū eſt p execrationē. c ℣ Tartara, loc⁹ īferoꝶ ꝓfundus, de quo Luca. ad inferos dicit, Cuius vos eſtis ſupi. d ℣ Inſano magno. e ℣ Accipe que ꝑagēda prius, ſi vis inqt reuerti, audi obſeruatiōis p̄cepta, & ſub imagiue fabulaꝶ docet rectiſſimā vitā, p quā aīabus ad ſuperos dat regreſſuȝ. f ℣ Latet arbore opaca Aure⁹ licet de ħ ramo q de ſacris Proſerpinæ ſcripſiſſe dr̄ quidā eē myſticū affirmēt, publicā tñ opinio hoc hēt Oreſtes poſt occiſū regē Thoātē in regione Taurica cum ſorore Iphigenia (vt ſup̄ diximus) ſugit, & Dianæ ſimulachrū inde ſublatū haud lōge ab Aricia collocauit. In huius tēplo poſt mutatū ritū ſacrificioꝶ fuit arbor q̄dā de q̄ infringi ramū nō licebat. Dabaſ aūt fugitiuis ꝑtās, vt ſi qs exinde ramū potuiſſet auferre, monomachia cū fugitiuo tēpli ſacerdote dimicaret. Nā fugitiu⁹ illic erat ſacerdos ad ꝑſtinæ imaginē fugæ. Dimicādi aūt dabaſ facultas q̄ſi ad ꝑſtini ſacrificii repationē. Nūc ergo iſtū ide ſumpſit colorē. g ℣ Ramus enī neceſſe erat, vt & vnius eā eēt interit⁹. Vñ & ſtatim ſubiūgit mortē Miſeni, & ad ſacra ꝓſerpīæ accedē, niſi ſublato ramo nō poterat. Inferos āt ſubire hoc dicit ſacra celebrare ꝓſerpinæ. De reditu āt aīæ hoc dicit. Nouim⁹ Pythagorā Samiū vitā humanā diuiſiſſe in modū y litt. Lꝗ pria ætas incerta ſit, qppe q̄ adhuc ſe nec vitiis nec virtutib⁹ dedit. Biuiū āt y litt a iuuētute īcipe q̄ tpe hoīes aut vitia .i ptē ſiniſtrā, aut virtutē.i.dextrā ptē ſequūt. Vñ ait Perſius, Traducit trepidas ramoſa in cōpita mētes. Ergo p ramū virtutes dicit eē ſectādas, q ē y litt imitatio, Quē iō in ſiluis dicit latere, qa re vera in hui⁹ vite cōfuſione ex maiori pte vitioꝶ virtutis ītegritas latet. Alii dicūt ideo ramo aureo īferos peti, ꝙ diuitiis facile mortales intereunt. Tiberianus Aurū quo p̄cio reſeruanſ limina ditis. h ℣ Lēto vimine, flexibili, vt Lēta quibus torno facili ſuperaddita vitis, alias grauis.

CHR tartar⁹ ¶ TARTARA, ꝓpria loca ſunt īfima inferorū dicta ἀπὸ τοῦ ταρτερίζειν quod eſt a frigore tremere, eſt.n. locus adeo remotus a cœlo, vt ibi ſint tenebræ & ſtridor dentium. ℣ Ramus, aureus, Sapia eſt q̄ reꝶ oīuȝ humanaꝶ diuinarūq; ſciētia. Sine hac nō eſt contē

platio, q̃ ẽ fugiẽdaꝝ eligẽdaꝝq; reꝝ iudex. Vñ ſapiens, Auꝝ & multitudo gẽmaꝝ & vas p̃ciosum labia ſciæ. auꝝ.n. interp̃taſ ipſe nitor ſapiẽtiæ. Multitudo vero gẽmaꝝ varietas virtutũ, & Greg. in iob. per auꝝ ſapiẽtiã intelligit. ſ Latet, Nã vt teſte Cic. dicit Democri. veritatẽ natura in p̃fundo abſtruxit, p ramũ aũt eſſentiã, per frondes accidentia intelligamus, q̃ a nr̃a mole corporea opp̃ſſa latet niſi hũc ramũ i. hãc ſapientiã aſſecuti fuerimus, q̃ auulſo nõ deficit alter. Quia veritatẽ veritas apit nec vetamur idẽ illũ itelligere q̃d alter intellexerat pri⁹. ſ Veſtiga, Diligẽter ingre. Tranſlatio a venatoribus q ſeq̃ntes veſtigia aĩalia q̃runt. ſ Si te ſata vocant, Si datũ ẽ a ſupis, Aliter nã diuĩa puidẽtia ꝯtria diſponẽte nihil p̃ficẽ poſſum⁹, nec igenii vis nec corpis robur q̃cq̃ valet. Mortuũ aũt miſenũ extĩctã inanã gl̃iã itellige. Nã q ſciaꝫ q̃rit, nũq̃ p̃ficit ſi iani gl̃ia ĩtumeſcit. Sunt.n q adiſcũt, vt ex ſua doctria gl̃iam aucupenſ, ſ itidẽ q vt inſtruãſ. ſ3 quoꝝ gl̃ia finis ẽ ii nũq̃ meliores ex ſua doctria reddũſ. ſ3 potius vanitate dteriores. Quapp q ſũmũ bonũ ex diuinaꝝ reꝝ cognitiõe aſſecuturi ſũt, addiſcãt. vt ſciaꝫ, & vt ſe ad eoꝝ q̃ dicerit normã dirigãt, & cũ ide ſuã originẽ diuinã eẽ cognerit, ſe oĩ corporea cõtagiõe purgãtes veluti dii ĩ terris dgãt. Neq; icciteo diſcãt, vt deiñ ſuã ſapiẽtiã iactẽt, & nihil recte agẽtes tũidi iſlati q; reddãſ, aq̃ qdẽ re nos vehemẽter Paul⁹ dterret. Eſt & tertiũ q̃q; gẽus eoꝝ q diſcũt vt iñ q̃ſtũ faciãt, & hi ĩprobanſ tãq̃ auari. Iute igiſ ęneas cũ hãc vitã ſibi ꝓpoſuiſſet dũ pẽdẽt ĩ ſimie ſibyllę i. dũ ſibi qd agẽdũ ſit ꝯſultat. ĩteterit miſeen⁹. i. euãeſcit ab eo oĩs ĩanis gl̃ia nã q rc̃ta ĩgrediſ via, nihil agat pp vãitatẽ & ianẽ gl̃iã, ſ3 cũcta eo referat vt ſeipm optĩe iſtituat. Dr̃.n. miſeen⁹ odioſa la⁹ qd.n. apd mortales odioſius ẽ vanis iſlatiſq; hoib⁹ daſ ãt comes Hectori, q̃m ille ab Hõe. ñ vera ỽtute pugnaſſe, ſ3 ne gl̃iã, exiſtiationẽ ue amitẽt apd ſuos. Quapp ẽt ab Ariſt. exẽplo poniſ in q̃dã ſpẽ nõ vere fortitudinis. Q m̃ ergo res tota vẽtoſa ẽ æoli regis ventoꝝ filius dr̃. Eſt rubicẽ, quo artifice nihil iſlatius repiſ, nihilq; p̃ter vẽtũ p̃ſtat. Hic ergo polluit totã claſſẽ. Nã oẽm virtutẽ deturpat huiuſcemodi vãitas. Ergo ñ ſolũ extinguaſ in nobis, ſed penitus ſepeliaſ.

Iunoni[a] infernę dictus[b] ſacer. hũc tegit omnis
Lucus & obſcuris[c] claudũt cõuallibus vmbrę.
Sed[d] non ante datur telluris[e] operta ſubire
Auricomos quã quis decerpſerit arbore fœtus
Hoc ſibi pulchra[f] ſuũ[g] ferri Proſerpia munus
Inſtituit. primo auulſo non deficit[h] alter
Aureus & ſimili frondeſcit[i] virga metallo.
Ergo alte[k] veſtiga oculis & rite[l] repertum
Carpe manu nãq; ipſe volẽs facilisq; ſequetur
Si te[m] fata vocant aliter non viribus vllis
Vincere nec duro[o] poteris[n] conuellere ferro.
Pręterea[p] iacet exanimum tibi[q] corpus amici

SER a ¶ IVNONI infernæ, Proſerpinæ, vt Sacra ioui ſtygio. b ſ Dictus, dicatus. c ſ Et obſcuris claudũt cõuallibus vmbræ, Re vera.n. nem⁹ Aricinũ dicitum ẽ. d ſ S3 ñ añ daſ, ſiue iuſtis, ſiue iniuſtis, & ſic intelligẽtes remouemus q̃ſtionẽ Hinc.n. dicit Lõgũ poſt tpe viſu3. Ex eo.n. qd dicit deſcẽdiſſe aliquos, ramũ quoq; depoſitũ eẽ ſigñat. e ſ Telluris opta, ſm eos q dicũt inferos ĩ medio eẽ terraꝝ quos Iuue. dicit putari eẽ ſub terris, vt Eſſe aliquos manes & ſubterranea regna. f ſ Pulchra, q̃ rapi meruit a Plutõe g ſ Suũ, ſibi eaꝝ, aut ſibi deſtinatũ. h ſ Nõ deficit alter ne dicẽt ab iis q prio deſcẽderũt eẽ ſublatũ. i ſ Frõdeſcit, in nãm redit, & hõeſte locut⁹ ẽ dicẽs hñs frõdes ſui metalli. K ſ Alte veſt. ocu. reqre oĩ ĩtẽtiõe l ſ Rite reptũ Carpe, rite carpe, nõ rite reptũ. m ſ Si te fata vocãt, hũc.n. quẽ fata vocãt facile ſeqſ. n ſ Poteris, poterit qs. Tertiæ.n. pſonæ ſigñationẽ ad ſcdam trãſtulit, & gñaliter loquiſ. Nã vt d Aenea dicat nõ pcedit, ſi.n. dubitat caret deo, nec põt de Miſeno vaticinari. o ſ Duro ferro, & genus eẽ p̃t et ſpẽs. p ſ Pręterea, ac ſi dicẽt. Eſt et alia opportunitas deſcẽdẽdi ad iferos. i. Proſpiæ ſacra pagendi. Duo.n hoꝝ gñia ſacroꝝ fuiſſe dñr, Vnũ necyomãtiæ, qd Luc. exeqſ & alid ſciomãtiæ i. diulatiõis p vmbras σκια.n. vmbra ẽ, & μαντὶα vaticiniũ, qd ĩ Hom̃. quem Virg ſequiſ lectũ ẽ. Sed ſm Luc. necyomãtię ad eleuãdũ cadauer ſanguis ẽ neceſſarius, vt Pectora tũc primũ feruẽti ſanguĩe ſupplet, i ſciomãtia vero q a vmbræ tm̃ ẽ euocatio ſufficit ſolus iteritus Vñ miſenus in fluctibus occiſus eſſe induciſ. q ſ Tibi, ideo addidit tibi, ne amici poſſet ẽt ad ſibyllã referri.

CHR ¶ LVCVS & vmbræ, p lucũ, q̃ ſylua ẽ, itelli ge cõtagionẽ corporis, q̃ oppreſſi nihil recte ſentim⁹. Per vmbras ỽo ĩanes appetit⁹ cupiditates. Nã & ipſe ỽitate dignoſcẽda arcet ſ3 ſi daſ nob ſubire opta. i. dep̃hẽdẽ ipaꝫ ỽitatẽ

¶ INCESTAT

Heu neſcis totamq; inceſtat[a] funere claſſem
Dum cōſulta petis noſtroq; in lumie pēdes[b].
Sedibus[c] hunc refer ante ſuis & cōde[d] ſepulcro.
Duc nigras pecudes; ea prima[d] piacula ſunto.
Sic demū[e] lucos[f] ſtygios & regna[g] inuia viuis
Aſpicies dixit preſſoq; obmutuit ore.
Aeneas mœſto[h] defixus[i] lumina vultu
Ingreditur[k] linquēs antrum Cęcoſq; volutat
Euentus animo ſecum cui fidus Achates
It comes: & paribus[l] curis veſtigia figit.
Multa[m] inter ſeſe vario ſermone ſerebant
Quē sociū exanimē vates qđ corpus humādū
Diceret. atq; illi Miſenum in littore ſicco
Vt venere vident indigna[n] morte peremptum,
Miſenum Aeoliden: quo non pręſtātior alter

SER a ℂINCESTAT, polluit, & inceſtū eſt quecunq; pollutio. b ℾPēdes, ſollicitus es, vt ipſe manu multo ſuſpenſum numine dicit, & ꝓprie pēdere eſt deſiderare aliqd audire, vt pędetq; iteꝝ narrātis ab ore, & Oui. narrātis cōiux pendet ab ore viri. c ℾSedibus hūc refer añ ſuis, apud maiores (vt ſupra diximus) oēs hoīes in ſuis domib⁹ ſepeliebātur, vñ ortū eſt vt lares colerētur ī domib⁹, Vñ ēt vmbras laruas vocam⁹. Nam dii penates alii ſunt, vñ eſt qđ ēt Dido cenotaphiuꝫ fecit marito. Ergo aut ꝑm iſtorū locutus eſt morem, ꝙuis Troiāi adhuc domos non haberent, Aut dicit refer hūc naturalibus ſedibus terræ, nam in aqua perierat, verum tñ illud eſt, vt intelligamus eam dicere ſepeli eum, nam ſepulchrum ſedes vocatur, Hora. Nulla certior, tñ rapacis arci ſine deſtinata diuitem manet herum Itē Virgi. Et nūc ſeruat honos ſedem tuus oſſaq; nomen. Perſuadet aūt ſepultura vt poſſit recentis cadaueris vti anima, vt ait Lucanus, Non in tartareo latitantem poſcimus antro. Aſſuetamq; diu tenebis mō luce fugata Deſcēdentem animam primo pallētis hiatu Hæret adhuc orci. d ℾPrima piacula ſunto, ad expiationē pollutionis, ꝗ fuerat nata morte miſceni. e ℾSic demum, ad poſtremū, hoc eſt nouiſſime. Hæc particula tam apud Virgiliū ꝙ apud idoneos auctores hoc ſignat, licet in aliis diuerſa ſignificet. f ℾLucos ſtigios & regna inuia viuis Aſpicies, Seneca ſcripſit de ritu & ſacris ægyptiorū, hic dicit circa ciuitatē Sienem extremā partem ægypti eſſe locū, quē philas hoc eſt amycas vocant, ideo ꝙ illic eſt placata ab ægyptiis Iſis, quibus iraſcebatur ꝙ mēbra mariti Oſiridis nō inueniebat, quem frater Typhon occiderat, quæ inuenta poſtea cum ſepelire vellet elegit vicinę paludis tutiſſimum locū, quem ad tranſitum conſtat eſſe difficilem. Limoſa enim eſt palus & papyris referta. Vltra hāc eſt breuis inſula inacceſſa hominibus, vnde ἄβατος appellata eſt. Luc. Hinc abatos, quam noſtra vocat venerāda vetuſtas, Hæc palus ſtyx vocatur ꝙ triſtitiā tranſeuntibus gignit. Sane ad illam inſulam ab his qui ſacris imbuti ſunt certis trāſitur diebus. Lectū eſt ēt ꝙ vicini populi cadauera ſuorū ad alteram regionem transferunt, ſed ſi quis forte ī fluuio pereat, nec ei⁹ inueniatur cadauer, poſt cētum ei annos perſoluuntur officia, hic eſt tractū centū errāt annos volitātq; hæc littora circum. g ℾRegna iuia viuis, quæ cōtra naturā ſunt, nō afferunt pręiudicium gñalitati, vñ ait Inuia licet Hercules & alii tranſierint, & ſit trāſiturus Æneas, ſic dictum eſt & illud, Euaditq; celer ripam irremeabilis vnde. h ℾMœſto vultu, propter mortem amici, & rami inquiſitionem. i ℾDefixus lumina defixa lumina habens, per quod triſtitia mentis oſtēditur. K ℾIngreditur, pro graditur, vacat præpoſitio, vt Ingreditur ſolo, & caput inter nubila condit. l ℾEt paribus curis veſtigia figit, aut ſimili ſollicitudine detentus incedit aut figit veſtigia idest fiat ex improuiſo, quod cogitantes facere conſueuerunt. m ℾMulta inter ſeſe vario ſermone ſerebant, hinc ꝓprie dictus eſt ſermo, qui inter duos ſeritur, & inter vtrunq; agitur. n ℾIndigna morte, miſerabili, non congrua eius meritis, vel propter animæ extinctionem elementi contrarietate.

ℂREGNA INVIA viuis, nam qui vitiis non ſunt extincti. ſed ſuis virtutibus viuunt, non deſcendunt ad inferos ſic & Dauid dixit. Non mortui laudabunt te domine neq; homines qui deſcendunt ad infernum, ſed nos qui viuimus recte autem ignorat æneas quem ſocium humandum prædicat ſibylla, nam ante ſapientia quam adhuc nō acquiſiuerat vitia non recte cognoſcit. Laudes autem Miſceni non ad allegoriam ſed ad hiſtoriā referas, vel dicat in bellis nihil præſtantius eſſe inani gloria vel cupiditas gloriæ pluſꝙ virtus valet, nam vt ait Iuuena. Quis enim virtutē amplectitur ipſam præmia ſi tollas? CHR

Aere ciere viros Martemq;[a] accendere cantu.
Hectoris hic magni fuerat comes. hectora circum
Et lituo pugnas inſignis obibat & haſta.
Poſtq̃ illũ vita[b] victor ſpoliauit Achilles
Dardanio Aeneę ſeſe fortiſſimus Heros
Addiderat ſocium non inferiora[c] ſecutus.
Sed tũ forte caua dũ[d] perſonat ęquora concha
Demens[e] & cantu vocat in certamina Diuos
Aemulus[f] exceptũ[g] Triton[h] (ſi credē dignũ ē)
Inter ſaxa virum ſpumoſa immerſerat vnda.
Ergo[i] oēs magno circum clamore fremebant
Pręcipue[k] Pius Aeneas, tum iuſſa Sibyllę

SER a ❡ MATREMq; accendere cantu, hemiſtichiũ.i.dimidiũ verſum hoc dr̃ addidiſſe dũ Auguſto hunc ſextũ librũ recitaret Nã ante hemeſtichiũ fecerat dicẽdo Aere ciere viros poſtea in pñtia Auguſti ex abundãtia intellectus addidit ſubito martēq; accēdere cantu. b ❡ Vita ſpoliauit, ad bellũ retulit, i quo victis tolluntur exuuiæ. c ❡ Non inferiora ſecutus, vbiq; Aeneã Hectora cõparat, vt ambo animis, ambo inſignes preſtantib⁹ armis. d ❡ Caua dum perſonat æquora, aut pſonare facit, aut hyſterologia eſt, dum per cana æquora ſonat. e ❡ Demẽs improuidus, qui non cõſiderauit ēt deos in ęmulationē poſſe deſcendē. f ❡ Aemulus, modo eiuſdē rei ſtudioſ⁹, alias inimicus inuenitur. g ❡ Exceptũ, oppreſſum inſidiis quo ſermone oſtendit eum tante fuiſſe virtutis, vt ne a numine quidem niſi ĩſidiis opprimeretur. h ❡ Triton, penultima accentum hʒ. Nam tritonis facit. ſi. n. vltima habet Tritontis facit, qđ nõ procedit, vt Demophoõ Demophoontis. i ❡ Ergo, aut quia talis perierat, aut quia ſic fuerat iteremptus. K ❡ Pręcipue pius æneas, vbiq; Aeneam ſupra cæteros inducit mortē cuiuſlibet dolere, vt Nunc amyci caſum gemit. Item Caſuq; animum concuſſus amici, hoc p̃cipit Horatius in arte poetica ſeruetur ad imũ qualis ab incepto ꝓceſſerit, & ſibi conſtet vt ſemper pius deſcribatur æneas, hic ei dat circa ſepulturã ēt ſordida officia. q̃ in aliis denegat locis. Qui. n. de pietatis gñibus ſcripſerunt, primũ locũ in ſepultura eſſe voluerunt. Vnde cũ pontificib⁹ neſas eſſet cadauer vider̃, magis tñ nefas fuerat ſi viſum inſepultũ relinquerent. Genus ãt ſepulturæ fuerat iniectio pulueris. Vnde eſt Aut tu mihi terram Iniice. Horatius, Non ē mora lõga licebit iniecto ter puluere curras.

DON ❡ ENVMERAT, quæ in tali viro eſſent dolendum, primo quia æolides. i. nobili genere. Quo non præſtantior aere ciere, ſecundo quod ſummus artifex in ſono tubæ. ❡ Viros homines fortes quia imbelles nullis exortationibus citari poſſunt. ❡ Et lituo pugnas & haſta, non ſolum tuba alios accendere poterat, ſed & ipſe pugnabat. ❡ Hectoris hic comes. Maxima laus ꝙ nunq̃ niſi precipuis comes eſſet. ❡ Si credere dignũ eſt, quaſi incredibile ſit qđ homo deũ prouocauerit. ❡ Exceptũ, Vt venabulo ferã q̃ dũ ſua feritate plurimũ poſſe, credat in cauta ruens in ferrũ temeritatis pœnas dat. Indigna morte, quæ nõ conuenit viro forti ergo nõ tantus dolor fuiſſet ſi ĩ bello cecidiſſet.

❡ AERE ciere. u. apud. n. mortales nullus eſt ſtimulus quo vehemẽtius homines agãtur quaꝫ ipſa nimia cupiditas gloriæ. CHR Ipſa n. tuba ænea eſt q̃ Mars accẽditur. i. ad oĩa grauis ac difficilia excitamur. Recte ergo Cic. honos alit artes omneſq; accendimur ad ſtudia gloriæ. ❡ Martē ꝓ bello poſuit. auctorē rei ꝓ ipſa re & ē denominatio color rhetoricus. ❡ Spoliauit. Vitam. n. veluti exuuias hoſtis ab hoſte petit, & Hom. ait ἐναρίζω. ❡ Hectora circũ Anaſtrophe ē, vbi p̃poſitio poſt ponitur, vt Tranſtra ꝑ & remos. Oẽs ãt in quibus animus excelſus eſt, neq; adhuc vere virtutis habitum obduxerunt, magis gloria q̃ virtutis amore mouentur. Qđ & æneæ contigit antequã in italia, ideſt in virtutis habitu conſiſteret. Quæ quidem res magnis oliꝫ rebus pub. calamitatem extremumq; exitium attulerunt. Dũ enim ingentes honores ſũmaq; imperia aſſequi volunt huiuſcemodi viri reipu. ſuæ libertatem ademerũt, vt de Sylla, Mario. Cæſare ac Pompeio legimus, Hinc Iuuena. tñ obruit olim Gloria paucorum laudumq; immenſa cupido. Aemulus inuidus, teſte Nonio. Itur in antiquã ſyluam, quoties volumus demõſtrare rem populariter ab oĩbus fieri imperſonali vtimur. Sic & Terē. & qm̃ nemini obtrudi põt ad me itur. Extrema aũt mortuorum quoſq; mouens. Sic & Teren. Venimus ad ſepulchrũ in ignē poſita eſt fletur inter ea, Antiquã ideo dixit qm̃ inde ingẽtes arbores eſſent aducturi. Syluam autem poſuit qua ramum aureum occuparet, vt oſtenderet ab hyle nobis oĩa prouenire vitia, q̃ obſunt ne ſapientiã aſſeq poſſumus. Vñ eſt, in aĩam maliuolã non introibit ſpiritus ſapientiæ. Propterea addidit.

❡ ARAMq;

Haud mora feſtinant flentes aramq́ꝫ[a] ſepulchri
Congerere arboribus Cœloq́ꝫ[b] educere certãt
Itur[c] in antiquam ſyluã ſtabula alta Ferarum.
Procũbunt Piceę[d] ſonat icta ſecuribus Ilex
Fraxineęq́ꝫ trabes cuneis & fiſſile Robur.
Scinditur ac voluunt ingẽtes mõtibus Ornos.
Nec non[e] Aeneas opera inter talia primus
Hortatur ſocios paribuſq́ꝫ accingitur[f] armis
Atq́ꝫ hęc ipſe ſuo triſti cum corde volutat
Aſpectãs Siluã imenſam & ſic forte[g] precatur.
Si[h] nunc ſe nobis ille aureus arbore ramus
Oſtendat nemore in tãto quando[i] omnia vere
Heu nimium De te Vates Miſene locuta eſt.

BER a ℭ ARAMq́ ſepulcri, pyram dicit, quæ in
modũ aræ lignis conſtrui ſolebat. Nam ſe-
quitur Congerere arboribus cœlo, & arã ꝙ
ante ſepulcrum fieri cõſueuit intelligere non
poſſumus, vt Stant manibus aræ, cum non-
dũ facta ſit fune-
ratio, ꝙ ꝓcedit ſe-
pulcrũ. Probus tñ
& Donatus de h
loco regrendum
adhuc eẽ dixerũt
b ℞ Cœloq́ꝫ educe
re certant. vt h fa-
ciant mente pera
ctant. Naȝ adhuc
ituri ad ſiluas ſũt.
c ℞ Itur, eo e bre-
uis eſt, ituri longa
inuenit. Ergo qa
h verbũ breue eſt
in origine. & i de
clinatione ſit lon
gum, iõ eius certa nã, nec ĩ tꝑibus, nec in par
ticipiis inuenit, Nam cum itur longa ſit itu-
rus breuis inuenitur, vt Superumq́ꝫ in lumen
ituras. Multi tñ tentant dicentes itur pp eo,
quæ prima verbi origo eſt per diphthongũ
ſcribi debere, quod non procedit, quia diph-
thongus ſemper longa eſt. I aũt & produci
poteſt & corripi, hinc eſt ꝙ fortuito & pro-
ducit i & corripit. Iuuenalis, Nõ quaſi fortui-
to, nec ventorũ rabie, ſed iratus cadat in ter
ras & vindicet ignis. Contra Horatius, Nec
fortuitũ ſpernere ceſpitẽ leges ſinebant. Hic
enim niſi longa ſit non ſtat verſus. Et hoc ꝓ-
tulimus exemplũ vnius ſermonis, ne quis di
cat iturus & itur ideo variam hr̃e nãm pp tẽ
porum varietatem. Vnde melius eſt (vt dixi
mus) originis conſiderare rationẽ. Sane for-
tuitus ab eundo eſt & a fortuna cõpoſitum.
d ℞ Piceæ procumbunt, picea ſm Plinium in
nãli hiſtoria, quinta ſpecies cedri eſt. Nam ce
dria dicta eſt quaſi καιομενης δευος ὑγρον,
ideſt arboris humor ardentis. e ℞ Nec nõ Ae
neas, bona œconomia venitur ad ramum.
f ℞ Accingit armis, inſtruitur officiis. g ℞ For
te precatur, vacat forte, & eſt verſus de his q
tibicines vocãtur, quibus additur aliquid ad
ſolam metri ſuſtentationem, vt Nũc dextra
nunc ille ſiniſtra, nec enim poſſumus intelli-
gere eum fortuito rogaſſe. h ℞ Si, aduerbiũ
rogantis & optantis eſt p ſe plenũ ſicut & o
licet neoterici hæc iungant, & pro vna po-
nant, Perſi, O ſi ebullat patrui præclarum fu
nus & o ſi. i ℞ Quando, ſiquidem. & nimiuȝ
vere cum ingenti dixit affectu, quaſi mors ꝑ
dicta falſa eſſe debuerit.
ℭ ARAM ſepulcri, Meritum defuncti præ- DON
ter lachrymas poſtulabat exequias. ℞ Anti-
quam, in qua eſſent, arbores multis ſæculis
auctæ. ℞ Stabula
ferarũ, ergo ma-
iores feręſtare cõ
ſueuerant, quaruȝ
metus arcebat ho
mines ne irent cæ
ſuȝ ligna, laus tro
ianorum qui non
ſunt deterriti ſta-
bulis ferarum vbi
multarũ eſſet con
geries, & magna
tum nã de mino-
ribus cubilia dice
ret. ℞ Triſti. q̃uis
de morte amici
triſtis eẽt nõ omit
tebat curam iam inueſtigandi. ℞ Precatur,
nam auxilio diuino ſciebat opus eſſe, vt in
tanta ſylua ramus inueniretur.
ℭ STABVLA alta ferarũ, Vitia eni nos ex CHR
homine feras reddunt. ℞ Piceæ, ſex ſunt gñа
cognatarꝫ arborũ, Pinus, Pina, Pinaſter, Pix
Abies, Larix, & Tæda, Pix, montes & frigo
ra amat feralis arbor et funebri indicio ad
fores poſita Gemmã candidã gerit & thuri
ita ſimilẽ. vt illi admixta non dignoſcatur.
℞ Ilex, ſpecies eſt quercus, hinc pontem ſup- Ilex
plicium dicimus, ideſt ligneũ, qm̃ ex ilice ſit.
℞ Ad multa ſæcula durat, Nam ſua tẽpeſtate
refert Pli. ilicem in vaticano fuiſſe ante vrbẽ
conditam in qua titulus cæteris litteris etru-
ſcis religiõe iam tum dignam arborem fuiſ
ſe ſignãt. Pli, autem fuit anno ab vrbe cõdi-
ta, Fraxinus celebratiſſima ab Homero in Fraxi-
aſta achillis. Quæ in ida troadis naſcit adeo nus
credo ſimilis eſt, vt dempto cortice empto-
res fallat. Folia eius iumentis mortifera, ru-
minantibus aũt innoxi, græci ſcripſerunt In
Italia nec iumentis qui fidem nocet, Succus
ad potum expreſſus contra ſerpentes valet.
Arborum ipſam ita fugiũt, vt ne vmbram
quidem vnquam attingant. Expertum ſe di
cit Pli. ſi neceſſitas ſit in ignem potius ꝙ in
fraxinum effugere ſerpentem Robur, inter
ſpecies quercus reponitur. Eſt arbor duriſſi-
ma, vnde nomen ſumpſit. ℞ Aſpectans ſyl-
uam immẽſam, ppea triſtis ꝙ immenſa ſyl-
uis præbebat difficultatem inueniendi, Vel
etiam triſtis propter amiſſum amicum.

Vix ea fatus erat geminę cū forte[a] Columbę
Ipſa[b] ſub ora viri Cœlo venere volantes
Et viridi ſedere ſolo. tum maximus Heros
Maternas[c] agnoſcit aues lętuſq; precatur.
Eſte duces o ſiqua[d] via eſt curſumq;[e] per auras
Dirigite in lucos vbi piguē diues opacat
Ramus humum tuq; o dubiis ne deffice[f] rebus
Alma parens ſic effatus[g] veſtigia[h] preſſit
Obſeruās quę ſigna ferāt quo tēdere[i] pergant
Paſcentes. illę tantum prodire[k] volando
Quātum acie poſſent oculi ſeruare ſequētum.
Inde vbi venere ad fauces graue[l] olētis Auerni

SER a CVM ſorte colūbæ, auguria aut oblatiua ſunt, q̄ nō poſcunt, aut īpetratiua, q̄ optata veniūt Hoc ergo qa oblatiuū eſt, iō dixit ſorte Bñ āt a colūbis Æneæ dat auguriū & veneris filio, & regi. Nā ad reges ptinet colūbaꝝ auguriū quia nūq̄ ſolę ſūt, ſicut nec reges quidē. b Ipſa ſub ora, ne ſi lōgi⁹ volarēt, ñ ad eū ptinē viderēt. Nā moris erat vt captātes auguria certa ſibi ſpatia deſignarēt, q̄bus volebāt videda ad ſe ptinē, qđ ſpatiū tēplū totū appellat, & extremæ ptes antica & poſtica vocabant. c Maternas, Veneri cōſecratas pp ſetū frequētē & coitū. d Siq̄ via ē, ſi ē rō, & ex hoc loco eē icipit īpetratiuū qđ oblatiuū fuerat. e Curſumq; p auras, curſum vocauit īpetū, & eundi officiū. Nā & nauiū curſum dicimus. f Ne defice reb⁹, ne deſere in reb⁹ icertis, & bñ i ſiluis īuocat mrē, quā iā ſcit ſibi viſā eē habitu venatricis, vt in prio legim⁹. g Sic effatus, ꝓprie effata ſūt auguꝝ pces. Vñ ager poſt pomeria vocabat effat⁹, vbi captabant auguria. h Veſtigia pſſit, qa ad captanda auguria poſt pces īmobiles vel ſedē vel ſtare cōſueuerāt. i Quo tendē pgāt Paſcētes, hīc optimū ſignificat auguriū, qđ paſcebāt. Nā romani moris fuit, vt ī comitiis agēdis & in bellis gerēdis pullaria captarēt auguria. Vñ eſt ī Liui. q cū qdā cupidus belli gerēdi a tribuno plebis phiberet ne iret, pullos iuſſit afferri. q cū miſſas nō ederēt fruges, irridēs cōſul auguriū ait vel bibāt, & eos necauit ī Tyberim inde nauib⁹ victor ex africa reuertēs, in mari cū oibus quos ducebat extinct⁹ eſt, & multi Paſcētes diſtingūt & abſolutus eſt ſenſus. Alii dñt paſcētes volādo, & referunt ad naturā colūbaꝝ, q̄ exiliētes paſcere cōſueuerūt, Alii volādo ambulādo dñt. Vola. n. dr media ps pedis vel manus. k Prodite, ꝓdibant infinitus pro indicatiuo. l Graue olētis auerni, male olentis, alibi bñ olētis, vt Et grauiter ſpirātis copia thymbrę Floreat.

DON COPPOSVIT, cū loq̄reſcū colūbis, O cū pces torſiſſet ad mrē, illic. n. ponit, vbi ſimplex hortatio ē & blāda veſtigia pſſit, Obſeruabat diligentius, qa ſciebat poſſe illas pter aduentū ſuū aliqd ꝓpriis motibus nūciare. Prodite volādo, ꝓdire pedum eſt, Volare alaꝝ, ſed qūo ambulabāt & volabāt ſed itelligē volā eē mediā ptē plātę & manus. Ergo volabant ambulant p volā, vñ inuolare dicimus cum aliqd furtim volæ manus ſubtrahimus, itē inuolare cū violenter manus i alīquē dirigunt. Ter. in faciē inuolē veneſico, ergo hic ambulat itelligit. Nā cū alaꝝ motū exprimere voluit, dixit Cœlo venere volantes, cum aūt demōſtraſſet ambulatiōem in eo quod eſt ꝓdire volando, & deinde volatum exprimere vellet, dixit Tollunt ſe celeres liquidumq; per. a. la. Ergo vſq; ad auernum ambulauerant.

CHR COELO. venerūt ex alto & ſederūt i virenti ſolo: qa erat auguriū ipſam ſapiam q̄ cœleſtis eſt daturā ſibi cognitionē vitiorū q̄ terrena ſūt. Eſtq; optim⁹ pgreſſus, vt primū vitiis exuamur, deiñ cœleſtib⁹ virtutib⁹ oppleamur, nā virt⁹ eſt vitiū fugē, & ſapia prima ſtultitia caruiſſe, vt ait Hora. Heros, nā niſi heroicis virtutib⁹, vt oñdit Ariſto. ſūmi boni participes eē nō poſſum⁹, dixit āt geminas colūbas, qa ſm Eurypedē q̄ ſūt veneres, cœleſtē & humanam. i. amor reꝝ cœleſtiū in qbus eſt cōtēplatiua & humanaꝝ, in qb⁹ eſt actiua, vñ recte ſapiētiā dñr reꝝ diuinaꝝ & humanaꝝ ſciam, non aūt temere Orpheus vnam tm̄ argonautis tribuit, nā ipſi ſolā humanā ſapiam ſecuti ſūt. Eſte duces, nā fruſtra ducimur, niſi ardētiſſimus amor nos ducat. Siqua via, recte addubitat ī reb⁹ difficilimis. Pinguē, qm̄ ſummū bonū ꝓducit. Dubiis, Facile enim in ambiguis pp difficultatē torpeſcerem⁹, niſi adeſſet ardor amoris. Preſſit, nā nō niſi pedetentim ꝓcedēdū eſt, neq; prius ad ſubſequentiā ꝓcedendū q̄ antecedentia recte nouerimus ſi veritatem conſequi cupimus, nequicq; eſt inexploratū omittēdum. Hoc & ciuis noſter Dāthes expreſſit, cū in montis aſcenſu diceret. Si chel pie fermo ſempre era el piu baſſo Apprime. n. ardua eſt via & ſudoris plena, quæ ducit ad virtutem. Paſcētes, pabulum. n. animorum eſt ipſa veri inueſtigatio. Prodire volando,

ſtando,nõ.n.dĩ amor iueſtigãdi lõgius ꝓcedere,ꝙ igenii acies cõſequi poſſit. Auerni,đ quo videbis apud Ser.vitant aũt odorẽ auerni.i.fugiunt reꝝ terrenarũ corruptelas,& ab iis eleuatæ p liquidũ.i.purũ aerẽ.i.p ſupernarũ rerũ affectũ deueniunt ad ipſam ſapiam Nã quotienſcunq; nos incitant res terrenæ,debemus illis opponere diuinarũ rerum excellentiam.

Tollunt ſe celeres liquidũq;[a] per Aera lapſę
Sedibus optatis gemina ſuper[b] arbore ſidunt
Diſcolor vnde Auri[c] per ramos Aura refulſit
Quale ſolet ſiluis brumali[d] frigore Viſcum
Fronde virere noua qđ non ſua ſeminat arbos
Et croceo fœtu teretes[e] circundare truncos
Talis erat ſpecies Auri frondentis opaca
Ilice ſic leni crepitabat bractea vento.
Corripit Aeneas extemplo[f] auiduſq; refringit
Cunctantem[g] & Vatis portat ſubtecta Sibyllę.
Nec minus[h] interea[i] Miſenum in littore Teucri
Flebant & cineri ingrato[k] ſuprema ferebant.
Principio pinguem[l] tędis & robore ſecto
Ingentem ſtruxere Pyram cui frõdibus[m] atris
Intexunt latera & ferales ante Cupreſſos[n]
Cõſtituunt Decorantq; ſup fulgẽtibus armis.

SER a ℂLIQVIdũq; p aerea, non eſt aeris ꝑpetuũ epitheton, ſed purũ ait auerni cõparatione. Dicit autẽ eas aues, volaſſe ad vitandũ auerni odorẽ. b ⸿Sup arbore ſidũt, ꝑm antiquã licentiã ſuper iũgit ablt͠õ. c ⸿Auri aura, ſplẽdor auri, Hora. Tua ne retardet aura maritos .i. ſplendor, Hinc & auꝝ dr̃ a ſplendore q eſt in eo metallo, hinc & aurarii dicti, quorum fauor ſplendidos reddit. d ⸿Brumali frigore viſcũ, bñ brumali addidit. tunc.n. maturũ ẽ. & auri imitat͛ colorẽ nã noua fronde viret, qđ vt ait Pli.i na hi.de fimo turdelaꝝ in certis arboribus naſcit͛, vnđ Plau. Ipſa ſibi auis mortẽ creat. e ⸿Teretes trũcos, teres ẽ rotundũ aliqd cũ ꝓceritate, vt Incũbes tereti damon ſic cœpit oliuæ, Hora. Bracchia & vultũ tereteſq; ſuras. f ⸿Extẽplo bene verbo vſus ẽ auguꝝ, vt diximus ſupra. g ⸿Cũctantẽ, aliud pẽdet ex alio qa auidus, vt oñdat tantã fuiſſe auellẽdi cupiditatẽ, vt nulla ei poſſet ſatiſfacẽ celeritas. Nã tardãtẽ dicẽ nõ poſſumus eũ q fataliter ſeqbat͛. Alii cunctantẽ ad auri nãm referunt.i. mollẽ, qui paulatim frangit͛.i. lenteſcit, Alii Cunctãtem grauẽ dicũt, vt Glebas cũctantes, craſſaq; terga expecta. h ⸿Nec minus, nihilominus ille deflebat͛. i ⸿Interea, dũ itur ad ſiluas. K ⸿Ingrato, triſti vt gratũ aliqd lętũ dicimus, Alii ingrato dñt gratiã nõ ſentienti. l ⸿Pinguẽ. aut de græco tranſtulit λιπαρὰν, aut hypallage ẽ hoc eſt de pinguibus tædis. m ⸿Frondibus atris, aptis ad funera. n ⸿Cupſſos, adhibet͛ ad funera, vel ꝙ cæſa nõ repullulat, vel ꝙ per eam funeſtata oñdit͛ domus, ſicut lætam frondes indicant feſtæ. ⸿Varro tñ dicit pyras ideo cupreſſo circundari pp grauem vſtrinæ odorẽ, ne eo offendatur populi circunſtantis corona, quæ tãdiu ſtabat rñdens fletibus præficæ.i. planctuũ principi ꝙdiu

consumpto cadauer, & collectis cineribus dicebat nouiſſimũ verbũ ilicet, quod ire licet ſignificat, Vnde eſt, Dixitq; nouiſſima verba.

DON ℂDISCOLOR Nam per arborẽ viridem fulſit color aureus ⸿Corripit ne prolixior eſſet narratio, nõ dixit, quomodo ad ipſam arborẽ æneas venerit ſed per aliã viam ĩtellige peruenit. ⸿Cineri, nõdum cinis erat, ſed mox cõbuſto cadauere erat futurus. ⸿Principio pinguẽ Ea adhibuerunt ꝙ non ſolũ pyrã inſtruerẽt, ſed eã facile incẽderent. ⸿Armis nã viroꝝ fortiũ arma & cætera ꝙ chariſſima hẽrent cũ ipſis cõſumebant.

CHR ℂVISCVM, neutri generis eſt & ſecundæ declinationis. Nam viſcus viſceris carnem dicimus. Quicquid enim intra cutem pellemue animalis eſt viſcus appellatur. **viſcum** **Viſcus** viſcum autem in quercu robore. Ilice, pruno ſylueſtri, terebyntho naſcitur nullo ſemine niſi in aluo auium maturo palumbi maxime & turdi, Humi nunquam naſcitur. ⸿Druidæ, qui magni gallorum ſunt nihil ſacratius habent **Druidę** viſco & arbore, ꝙ gignitur modo robur ſit. Nam roborum eligunt lucos, nec vlla ſacra ſine roboris fronde faciunt, Vnde græca interpretatione ἀπὸ τῆς δρυὸς druidæ appellari poſſunt, certe quicquid illi adnaſcitur e cœlo miſſum putant, & id electe arboris ſignum putant. Hoc repertum maxima religione petit͛ & ante omnia ſexta luna que menſium annorumq; principium iis facit ſacrificio epuliſq; rite ſub arbore paratis duos admoueat candidos tauros ſacerdos candida veſte cultus arborem ſcandit, Falce aurea demittit. Candido id excipit ſago. Tũ demũ victimas imolat precantes vt ſuum donum deus proſperũ faciat iis qbus dederint Fœcũditatem eo dari cuicũq; ſterili aĩali arbitrantur contraq; venena omnia eſſe remidio, ait

Pli.Γ Bractea,ſubtilis aïa.Γ Ingrato,nó qa eſſet ingratus,ſed qui nõ ſentiret officia funeris, qđ ingratitudinis eſſe videt.Γ Robore,nulla arbor durior eſt robore,R obur vere cæſum te redine ſentit,Bruma autẽ neq; vitiat,neq; fundit. Alias obnoxiũ vt ẽt torqueat ſe ſindatq;. Lignũ decorticatũ candidũ eſt & iocũdi aſpectus.Γ Corripit,nã vir alto ingenio aïaduerſa ſapia illa ſtatim capit.Γ Cunctantẽ,vide Seruium,ſed & ad mores refert. Nam virtus circa difficilia conſiſtit.Neq; de repente ſapientiam in mentem noſtram aſciſſere valeamus.

Pars[a] calidos latices & ahena[b] vndantia flãmis
Expediunt corpuſq; lauant[c] frigẽtis & vngũt.
Fit gemitus.tũ mẽbra toro defleta[d] reponunt,
Purpureaſq;[e] ſuper Veſtes velamina[f] nota
Coniiciunt pars ingenti ſubiere[h] Pheretro[g]
Triſte miniſterium & ſubiectã more[i] parentũ
Auerſi tenuere facem[k]. congeſta cremantur
Thurea dona dapes fuſo[l] crateres Oliuo.
Poſtquã collapſi cineres & flamma quieuit
Relliquias Vino & bibulam lauere fauillam
Oſſaq;[m] lecta cado texit Chorineus aheno

SER a ℂPARS calidos latices pli. in na.hi.dicit hãc cẽ cãs, vt mortui & calida aq̃ abluãt, & p îterualla ꝯclament,qđ ſolet plerũq; vitalis ſpũs excluſ⁹ putari, & hoïes fallere, Deniq; refert quẽdã ſuppoſitum pyræ adhibitis ignibus erectũ cẽ,nec potuiſſe liberari, vñ & ſeruabant cadauera ſeptẽ dieb⁹,& calida abluebant aq̃,& poſt vltimã cõclamationẽ cõburebãt,vñ traxit Terẽ. Deſine,iã ꝯclamatũ ẽ. b Γ Ahena vndãtia flãmis,h ẽ p flãmas, alibi Nec ſe iã capit vnda, volat vapor atee ad auras. c Γ Lauãt frigẽtis & vngũt ꝟſ⁹ Ennii q ait Tarqni corp⁹ bõa fœmĩa lauit & vnxit. d Γ Defleta,pticipiũ ab eo qđ eſt fleor,ſi tñ iueniat,alias ſine verbi origie cẽ dicem⁹. e Γ Purpureas,ad imitationẽ ſãguis,i q̃ ẽ aïa (vt ſup̃ dixim⁹) Purpureã vomit ille animã. f Γ Velamĩa nota,vł ipſi cara,vel aïæ.Ex notitia.n.gnignit charitas,vt Hic iter flumina nota. g Γ Pheretro,græce dixit, Nã capulus dr̃ a capiẽdo. Vñ ait Plau.Capularis ſenex.i. capulo vicin⁹. h Γ Subiere pheretro,vt Subeunt muro. i Γ More parẽtũ ꝓpigor.b⁹.n.virilis ſex⁹ hoc dabat offm̃. K Γ Facẽ,de fune, vt Varro dicit, vñ & fun⁹ dictũ ẽ. Per noctẽ ãt vrebat,vñ pmãſit,vt et mortuos faces antecedãt. l Γ Fuſo crateres oliuo.diis ſupis tm̃ libabãt,iferis ꝓo ſacrificãtes ẽt vaſa in ignẽ mittebãt,vñ ait crateres,Q đ ẽt Sta.i archemori ſepultura cõmemorat Oliuũ autẽ ab oliua dixit. Nã oleũ ab olea dr̃,vt ἀπὸ τῆς ἐλαίας καὶ ἔλαιας dr̃ Flãma qeuit,q̃ſi pyrę igẽtẽ qa vt i.iiii.dixim⁹ ꝓ q̃titate ꝑſone pyræ ſiebãt,ſepulcra ẽt vel maiora vel minora fiebant. m Γ Oſſaq; lecta,aut collecta,aut lecta iõ,qa vt ſup̃ dixim⁹ nobiles nũq̃ ſoli cõburebant,vñ Hom. τοὶ δ' ἄλλοι ἀνέωθεν ἔχα τινῆ καὶ οὐτ' ἐπιμὶξ ἵπποι τε καὶ ἄνδρες ſed cũ dilectis equis vel canib⁹ vel famulo..

DON ℂPVRPVREAS, ex ꝑcio veſtitũ meritu;

mortui vult oſtẽdere,has veſtes illu; amaſſe ex eo demõſtrat qa freq̃ter illis vſus ẽ, & ꝓpterea multis erãt notæ. Γ Thurea dona ꝯgeſta, Meritũ viri oſtendit ex multitudiẽ ſpecie;, & cũ nõ dicat,quãta etia; plura intelligunt. Γ Cõgeſta, copioſe tradita. Γ Fuſo cratere,nõ paulatim ſed ſemel cecidit. Γ Lecta ex cineribus lignorum. Γ Reliquias, oſſa quæ reſtabant ex cadauere combuſto.

ℂEXPEdiũt,i prõptu ponũt vt ſint parata vti volẽtib⁹. Q đ ãt refert Serui⁹ de iis q mortui vſit nec ſũt,p; & Pliniũ iducit,ve; vr̃,nã Pli.ait Auiolã quẽdã ꝯſularẽ i rogo reuixiſſe ſ; qm̃ ꝑualẽte flãma ſubueniri nõ potuit, viuus cremat⁹ ẽ idẽ dicit eueniſſe.L. Lamiæ ꝑtorio viro.Gel.ãt Tubero & ipe ꝑtori⁹ a rogo relat⁹ ẽ,vt Meſſala Ruffus & alii teſtant. Nos ãt florẽtiæ vidim⁹ mulierculã iſectoris vxorẽ ꝓ mortua elatã cũ ad rmigii tẽplũ iã portata eẽt i feretro aſſurrexiſſe et ad m̃ltos ãnos vixiſſe,h malo laborãt fœmię,cũ vulue puerſiõe ſpũs ꝑcludit,q̃ ſi corrigit rddit ſpũs. Hoc mõ ait Heraclit⁹ epheſi⁹ fœminã,q̃ ſeptẽ dieb⁹ exaïs iacuerat,ad vitã reuocaſſe. S; m̃lta i hiſtoria audẽt gręci. Dicũt ãt hermotini clazomeni aïas relicto corpe errare ſolitã,& e lõgin; multa nũciare.Corpe iteri; ſemianimi iacẽte,dõec cremato e inimici ei⁹ q cãtaride dicebat,rmeãti aïę veluti magnã ademerit. Γ Auerſi,nã đ more erat,cũ rogũ eẽnt icẽſuri. Γ Faciẽ auertere,ne id nolẽtes ſ; offõ aſtricti facere viderẽt. Γ Cõgeſta, oñdit cũ magna re; copia oïa geſta fuiſſe. Γ Collapſi,nã oïb⁹ cõcrematis cineres collabũt & reſidẽt. Quieuit cõſũpto.n.oi humore diſcedit flama cũ pabulũ q̃ allebat amiſerit. Γ Bibulã,Quicqd hũorẽ ſugit id bibulũ dicim⁹. Hoc & cinerib⁹ euenit Γ Fauillã,dicim⁹ rẽ extictã,accẽſa; ãt ſcintillã. Γ Aheno, aes enim præter cætera metalla ad ſacra adhibebãt. CHRI

ℂTER

Idem ter[a] ſocios pura circuntulit[b] vnda
Spargens[c] rore leui & ramo fœlicis[d] oliuę.
Luſtrauitq; viros, dixit nouiſſima[e] verba.
At pius Aeneas ingenti mole ſepulcrum
Impoſuit ſuaq;[f] arma viro remũq;[g], Tubamq;
Monte[h] ſub aerio qui nunc Miſenus ab illo
Dicitur ęternumq; tenet per ſęcula nomen.
Hic actis propere exequitur pręcepta[i] Sibyllę.
Spelunca[k] alta fuit vaſtoq; immanis hiatu
Scrupea[l] tuta[n] lacu[m] nigro nemorũq; tenebris
Quã ſuper haud vllę poterãt ĩpune volantes[o]
Tendere iter pennis talis ſeſe halitus atris
Faucibus effrundẽs ſupera ad cõuexa[p] ferebat.
Vnde locum Graii dixerũt nomĩe Auernum.
Quattuor hic primũ nigrantes terga iuuẽcos

SER a ¶ TER ſocios, aut ſępeius, aut re vera ter, licet.n.a funere ɜxerit pollutionẽ tñ oĩs purgatio ad ſupos ptinet, vñ & ait ĩparẽ numerũ, aut qa hoc rõ exigit luſtrationis. b ¶ Circũtulit, purgauit, antiquũ verbũ. Plau. Pro laruatore circũferã.i. purgabo. Nã luſtratio a circũlatione dicta eſt, vel tędę, vel victimæ in qbuſdã vel ſulphuris. Iuuena. Cuperẽt luſtrari ſi q̃ darenĩ ſulphura cũ tædis, aut ſi foret humida laur[9]. c ¶ Spargẽs, quia res agunĩ iſernæ, In ſecũdo ꝟo Æneas deos portaturus ait, Donec me flumine viuo abluero. Hic enim erat mos, vt diximus ſupra. d ¶ Fœlicis oliuæ, arboris feſtæ, ſed moris fuerat vt de lauro fieret, qđ pp Auguſtũ mutauit, vt dicit Dona. Nã nata erat laurus eo die quo natus eſt Auguſtus ĩ palatio. Vñ triũphantes coronari cõſueuerãt, pp quã rem noluit laurꝫ dicere ad officiũ lugubre ptinere. e ¶ Nouiſſima verba.i. ilicet. Nã vale dicebanĩ poſt tumuli peracta ſolẽnia. f ¶ Suaq; arma viro, ipſi cara ſculpſit ĩ ſaxo. Nã ſupra ea iã legimus cõcremata. g ¶ Remũq;, tubãq;, qa & bellator & remex fuerat licet poſſimus ẽt ſolã tubã accipere. Remus enim dr̃ loꝝ, qđ cõtinet tubã, hoc ex Home. imitatus eſt Virgi. in Elpenoris ſepultura.

ἀυτὰρ ἐπεὶ μικρὸς τ' ἔκαυ καὶ τευχια νεκρου
τυμβον χευαντις, καὶ ἐπὶ στήλην ἐρυσαντις
πηξαμεν ἀκροτατω τυμβω ἐυῆρες ἐρετμον.:

h ¶ Monte ſub aerio, in aerio. Nam ſupra eſt poſitus. Aerium aũt alii altum dicũt, alii nomen antiquũ montis volunt vnde eſt, Qui nunc miſenus ab illo dicitur. i ¶ Præcepta ſibyllæ, vt duc nigras pecudes, ea prima piacula ſunto. K ¶ Spelũca alta fuit, qua ad inferos deſcendebatur, nõ vbi fuerat ſibylla vaticinata. l ¶ Scrupea, lapilloſa Nam ſcrupus eſt proprie lapillus breuis, qui preſſus ſollicitudinem creat, vnde ẽt ſcrupulus dictus eſt. Vnde Teren. Inieci ſcrupulum. m ¶ Lacu nigro, aut alto, aut vere nigro inferoꝝ vicinitate. n ¶ Tuta autẽ, qa hinc lacu, hinc cingiĩ ſiluis. Dicit aũt locũ quẽ nũc doliola vocant apud Cumas. o ¶ Volãtes, volucres, pticipiũ p noĩe poſuit, vt plurim[9] albumũ volitans, cui nomẽ aſylo ẽ. Sane ſciendũ Lucre. & aliq̃s alios phyſicos diceĩ aerẽ corporeũ eſſe, vñ aues ſuſtinet, ſꝫ hũc cedere vapori ſulphureo, vñ aues in illis locis deſertæ aere, q̃ portari ſolent, cõcidũt non odore, ſed põdere, qđ põt ẽẽ veriſimile, qa altius in eodẽ loco pñt volare, vt Tollunt ſe celeres liquidumq; per aera lapſæ. p ¶ Ad conuexa, cœli curuitatem.

¶ LVSTRAVIT viros, qa toti[9] claſſis pollutionẽ poſuerat iccirco oẽs hic luſtrat. ¶ At pi[9] Æneas, ſupiora cęteri ɔpleuerãt ſepulcrũ vero iccirco curauit æneas, vt magna mole fieret, qa cõtẽplabaĩ eius maximũ meritũ, Arma ẽt poſuit, vt qbus ĩ vita floruit illis in morte ornareĩ. ¶ Aerio, hoc nomẽ mõti illi apud priſcos fuerat. Ergo mira breuitate & vet[9] & nouũ põit nomẽ. ¶ Æternũ p ſæcula, & pp meritũ defũcti & pp auctoritatẽ ęneę q hoc voluit, neq; placet ꝙ aereũ non ſit nomẽ ppriũ ſed ſignificet altũ, nã qđ vetuſtũ illud nomẽ fuerit. Oñdit Maro cũ de Miſeno dicat q nũc q̃ſi iſerat dr̃ nũc Miſenus q olim dict[9] eſt aereus. ¶ Tuta lacu. Hoc facit natura loci & nõ humanũ artificiũ qđ tuta ſit. ¶ Talis halitus, refert cãm cur nõ poſſet volare. ſ. pp vim vaporis indeſurgẽtis, quo ſtatiꝫ necabanĩ. ¶ Quattuor, pcurabat ſibylla remediũ ad trãſitũ, nã ſi aues p altitudinẽ cœli cyte trãſire nõ poterãt, qđ hõ efficeret p teterrimũ locũ & tenebras tranſiturũ tardo greſſu Numerus autẽ & color & reliqua quæ adhibentur pertinet ad rationem ſacrificii. DON

¶ CIRCVNtulit, luſtrauit, Sic Plau. Oportet hanc circũferri proceritam. ¶ Rore leui, aqua minuta, vt ros eſſe ſolet. ¶ Rore & ramo.i. rore proueniente a ramo madefacto. ¶ Ingenti mole, nam vt cũ geſtis lapidibus, & terra, aut magno ædificio magnã molã CHR

ſupimponebāt ſepulturæ, Vñ & moles dicebanſ ſepultura. Hic moles Adriani.i. ſepulchrū dicta eſt q̄ noſtris tpibus ſancti angeli arx noiaſ, quū duplici puioq̧ muro palatio pōtificali qd in vaticano eſt iūxit Nicolaus qntus pōtifex maximus. ¶His actis, nā nō ſolū extricta, ſed magna ēt mole obrupta inani gloriæ qa virtutē pp ſe nō pp gloriā amam⁹. Sibyllæ.i. diuino cōſilio obtēpauit. ¶Spelūca, nā īgreſſus ad īferos obſcur⁹ ē, ex rōnis.n. cecitate ī vitia labimur. ¶Quattuor, Q m̄ diis īferis numeꝶ parē damus, vñ apud ātiquos februario mēſe xxvii diē dederūt. Cui cū inferis ſacer eſſet, diminutiuus & par numerus conueniebat.

SER a ¶INuergit vina ſacerdos in q̄rto ait, Media iter cornua fundit, & fūdē ē ſupia manu libare, qd fit ī ſacris ſupnis. Vergeř āt ē cōuerſa ī ſiniſtrā ptē manu ita fundere, vt patera ꝯuertaſ, qd ī īfernis fit. Hæc āt ptinēt ad victimarū explorationē, vt ſi nō ſtupuerit,

Conſtituit frontiq̧ inuergit[a] vina ſacerdos
Et ſummas carpens media inter cornua ſetas
Ignibus imponit ſacris libamina prima
Voce[b] vocas Hecatē Cœloq̧[c] Ereboq̧ potētē
Supponunt[d] alii cultros tepidumq̧ cruorem
Suſcipiunt[e] pateris. ipſe atri velleris agnam
Aeneas matri[f] Eumenidū magnęq̧[g] ſorori
Enſe[h] ferit ſterilemq̧[i] tibi Proſerpina vaccam.
Tum ſtygio regni nocturnas[k] inchoat[l] aras
Et ſolida[m] imponit Taurorum viſcera flammis
Pingue ſuperq̧ Oleū fundens ardētibus extis.

q̄q̄ alii p pte totū velit, vt p exta totū aīal ītelligaſ ¶SVſcipiūt ne iā ſacratus ī terrā cadat, ¶Ipſe atri; oīa nigra inferis mactat, & ſterilē vaccā qa nihil ab īferis naſciſ, d mōſtrat q̄ttuor colorē gen⁹ aīalis cuꝫ prio vellē ītactū, q̄ nō attōſum & veneris immune; DON

aptepbeſ. b ¶Voce vo.he. nō ūbo, ſ; qbuſdā myſticis ſonis, Nā varie numia īuocabāſ, qd apte Luc. expſſit, vt latrat⁹ hꝫ ille canū gemituſq̧ lupoꝶ Q d ſtridūt vlulātq̧ feræ, qd ſibilat āguis Expmit, & plāct⁹ fractæq̧ tonitrua nubis Tot rerū vox vna fuit. c ¶Cœloq̧ ereboq̧ potētē, ħ eſt qd ait Hecatē, vt plenū numē oñderet. d ¶Supponūt cultros.i. victīas cædūt. Eſt āt ſacroꝶ, ī qb⁹ mali oīs ūba vitāſ, hic ē q̧ & mactaſ dř, qd magis augeſ ſignat Sta. Macte aio iuuenis. Dicim⁹ āt ħ culter. tri. Nā cultell⁹ diminutiuū ē, hoc cultellū penit⁹ latinū nō ē. e ¶Suſcipiūt, ātiquū ē, mō ſuſcipiūt dicim⁹, vt ſupra, Succepitq̧ ignē foliis. f ¶Mři eumenidū.i. nocti, vt hūc mihi da ꝓpriū virgo ſata nocte laborē, & Eumenides dñr p ātiphraſim cū ſint īmites ἀπο τοῦ ευμενοῦς. g ¶Magnęq̧ ſo.i. terrę Nā vt ſuꝑ dixim⁹ nihil alid ē nox niſi vmbra terraꝶ. h ¶Enſe fer. vt eū ꝯ vmbras hēet cōſecratū, hic ē qd ei dicit Sibylla Tuq̧ ī vadeviā, vagiaq̧ eripe ferꝶ. Itē Strictāq̧ aciē veniētib⁹ offert, hoc ēt Hoṁ dicit ἀυταρ εγω ξὶ φος οξυ ἐρυσσαμενος παρα μηρου ημην. i ¶Sterilēq̧ ti. pſer. va. de ꝯgruā nūq̄ enitēti. K ¶Nocturnas aras, q̄ tota nocte arderēt. l ¶Inchoat, āt pficit, & ē ūbū ſacroꝶ. m ¶Solida ipo. tau. vi. flā. nō exta dicit, ſ; carnes. Nā viſcera ſūt qcqd iter oſſa & cutē ē, vñ & viſceratio dř cōuiuiū de carnib⁹ fcm̄, vt dixerim⁹ ſuꝑ Ergo ſolida viſcera holocauſtum ſignat qd detractis extis aræ ſupiponebaſ, q̄ nōnūq̄, abluta elixa ēt ipſa ſedebanſ, vñ īſert, Fūdēs ardētib⁹ extis,

¶Nocturnas, nā & tp̄s tenebroſuꝫ īferis conuenit. ¶Oleū, vt validi⁹ vrerenſ oleū īfūdit. Oñdit igiſ q̄ more vel qb⁹ & q̄lib⁹ & quātis aīalib⁹ cæſis īferoꝶ numinū fauor acquiriſ. Ecce vbicūq̧ poniſ, ecce, neceſſario ſequitur aliqd qd metum afferat vel admirationem.

¶INuergit, Vergē ꝯti & exponi dicim⁹. Hic aliq̄ ī rgionē ad meridiē vł ad occaſū ūgē dicim⁹.i. ꝯ.i & exponi & īclinari, hic inuergeſ ē ita fūdē, vt vas ī q̄ res ē cōuertaſ. ¶Sūmas, Quæ ī ſūmo capitę ſūt Setas, Meliores lunā dicim⁹ vt ē ī ouib⁹ duriores ſetas vt ē in ſue mediocres pilos vt ſūt in hoīe. ¶Media īter cor.i. ī eo medio qd ē iter cornua. ¶Libamina, de vino recte. De ſetis īproprie. Nā libaſ de reb⁹ liqdis eſt Herebo, īferno dř.n. erebus ἀποτοῦ ερας.i. ira, & βοαω.i. clamo. Quia q̄relis dānatoꝶ ibi terra reboet, ſ; āt Heſi. erebꝰ & nox ex chao ſūt. ¶Mři eumenidū.i. nocti. ¶Furiæ.n. eumenides dñr, & ſūt filiæ noctis & Acherōtis. ¶Proſerpia, a græco ē mutatiōe lfaꝶ. illi.n. περσεφονην dicūt, ponunt āt Proſerpinā p ea vi q̄ eſt in ſemie in terrā piecto, hāc rapere Plutonē dixerūt.i. ſolē q hyemali tpe remotiorē quādā mūdi partē pluſtrat, Hāc igitur raptā ab eo Proſerpinā dñt, quā ſub terra latētē. ¶Ceres q̄ritat. Ceres aūt ſymbolū ē feracis & cāpeſtris terræ: Hæc Proſerpinā ſub terra latētē q̄rit, Eſt aūt fertilis & nō ſterilis hæc vis, ſed ī hoc loco alluſit ad nām īferni, vbi nihil gigniſ. ¶Vaccā, de vacca & boue vitula iuuenco & tauro diximus in Buco. ¶Extis, & de his alibi.

CHRI · Seta · Pili · Erebus · Proſerpina

¶PRIMI

SER a ¶PRIMI ſub lumina ſolis & ortus, atqui hæc ſacra p noctē ſiebāt, ſed locut⁹ eſt ſm romanū ritū, q̄ dies credit a medio noctis incipere. Illo āt loco q̄ dicit Nox ruit Ænea, non venit ſʒ ſingit ſignat, q̄q̄ alii dicūt ſacra hęc a medio die icipe & pduci vſq; ad mediā noctē, qd ſi ē nox ruit, ſt venit ſignare. b ¶Viſæq; canes vlulaſ, ita numinis oſtēdebaſ aduēt⁹. Canes autē furias dicit, Luc. Stygiaſq; canes i luce ſupna deſtituaʒ, ſicut.n. dixim⁹ ſupra vlulare & canum & furiaꝝ eſt. c ¶Aduētāte dea, ipſa.ſ. Proſerpina. d ¶Profani, q nō eſtis initiati. e ¶Totoq; abſiſtite luco, ħ ē nō tm̄ a luco, ſʒ ab oī luci vicinitate diſcedite, & ad Æneæ comites iclamāt. f ¶Inuade viā, īgredere. g ¶Furēs, deo plena, aut certe ſiſis furēti. h ¶Dii qb⁹ īperiū eſt aiaꝝ, plen⁹ locus alta ſapiētia, de q̄ varie diſſerunt phi. Nā dicūt p alios aias ad iferos duci, vt Hac aīas ille euocat orco Pallētes, alias ſub tartara triſtia mittit. Itē p alios trāſferri, vt Nauita ſʒ triſtis p alios purgari, vt Aliæ pandunſ inanes Suſpēſæ ad vētos, p alios vero ad ſūma reuocari, vt Lethæū ad fluuiū deus euocat agmine magno. Sciēs.n. de deorū iperio varias eē opiniōes, prudētiſſime tenuit gñalitatē. ex maiore āt pte Syronē epicureū magiſtrū ſuū ſeqſ. Hui⁹ aūt ſectæ hoies nouim⁹ ſupficiē reꝝ tractare, nunq̄ altiora diſqrere. i ¶Vmbræq; ſilētes, ſecreta inferoꝝ ſemp ſilētia. Nā hoīuʒ vmbræ loquunſ, hinc ē Quē ſacra ſilētia norūt. Inuocat aūt ſūmū bonū, qd in ſilentio conſtare maniſeſtiſſimū eſt. k ¶Et chaos, elemētoꝝ cōfuſio. Inuocat aūt rerū primordia, que in elemētoꝝ fuerant cōfuſione. Per flegethonta fluuiū inferorū idē ſignificat. Nam φλοξ græce latini ignis eſt. Vñ ſm Heracletū cūcta pcreanſ, & re vera ſine calore nil naſciſ, adeo vt de ſeptētrione dicat, Sterili nō qcq̄ frigore gigni. l ¶Loca nocte ſilētia late, aut hoc eſt quod ſupra ait. Vmbræq; ſilētes, Aut vult oſtendere eſſe partem mundi, in qua perpetuæ ſunt tenebræ. Cū.n. pbatū ſit qd legimus, Et minima contētos nocte britānos, Sphæræ exigit rō, vt e cōtrario ſit regio noctibus vacans.

Ecce aūt primi[a] ſub lumina ſolis & ortus
Sub pedib⁹ mugire ſolū & iuga cœpta moueri
Siluarū viſęq;[b] canes vlulare per vmbram
Aduentāte[c] Dea. procul o pcul eſte Profani[d]
Conclamat Vates totoq;[e] abſiſtite luco
Tuq; inuade[f] viam vaginaq; eripe ferrum
Nunc animis opus Aenea nūc pectore firmo.
Tantum effata furens[g] Antro ſe immiſit apto.
Ille ducē haud timidis vadētē paſſibus ęquat.
Dii quibus[h] iperium eſt aīarū vmbręq;[i] ſilentes
Et Chaos[k] & Phlegethō loca[l] nocte ſilētia late

DON ¶CORTOS, ne incertū eſſet qd ſit ſibi ſub lumina ſolis addidit ortus. ¶Per vmbrā, ad oia ptinet, q̄ deſcripſi. ¶Toto luco, vt penit⁹ lucū relinquatis. ¶Apto. i. qd ſemp patebat. ¶Vadentē paſſib⁹ æquat, magnā fiduciam Ænee oñdit. ¶Dii qbus im. Dictur⁹ quales eē ſedes inferni aſſerātur, & q̄ illic geranſ, quæ ſūt incognita viuētib⁹ ne temerarius videaſ, veniā a diis petit aſſerēs nō ſe auctore, ſed aliis pferētibus illa dicē, ne ſibi incognita & in vulgus nō proferēda videatur retegeſ.

CHR ¶PRIMI ſolis & ort⁹. i. ſub ortu, quē pmū ſolē dicim⁹. ¶Iuga, magna vis vt nō ſolū cāpeſtria, veꝝ ēt mōtes tremāt. ¶Profani, duplicē hʒ ſignificationē, nā ſimplr pfanū hʒ, qd nō eſt ſacris additū aut initiatū, & quod deniq; nō eſt iter ſacra. Vñ eſt illa hiſtoricoꝝ diuiſio publica & puata, ſacra & pfana Eſt itidē pfanū, qd ex religiōe i vſum humanū puenit, vñ eſt Faune pcor miſerere inqt tuq; optia ferrū. Terra tene colui veſtros ſi ſp honores Quos ꝫ Æneadæ bello facere pfanos. itē Impiū & ſceleratū. nā iſti pcul ſūt a fano .i. ab oī religione, Sta. Fraternas acies alternaq; bella pfanis Decertata odiis. ¶Inuade, cū audacia & fortitudie tanq̄ rē difficilē ingredere. Nā hoſtes iuadere dicim⁹, qd nō ſit ſine labore & piculo, & euadere cū labore & difficultate puenire ſigñat. Res.n. difficilis eſt deſcendere in infernū ea rōne vt a cognitis vitiis abſtineas, nā ſi in ea pcipitaris facilis deſcēſus auerni. Vnde opus eſt, vt enſem ſtrictum teneat. i. adhibeat animi pſtantiā, quæ perturbationibus reſiſtat, nā vt ea re op⁹ eſt. ¶Æquat ducem paſſibus non timidis, quia diuinū conſiliū ita ſequi debemus, vt præſtāti animo oia exequamur. ¶Chaos, παρα τοσ χεω, ideſt miſceo oium elementorum imixta & confuſa materia dr. Hanc vna cū æternitate ſociā Demogorgonis primi dei fuiſſe arcades volunt, & ex ea natū eſſe litigium dicunt, nā inde ſunt quattuor elementa inter quę aſſidua diſcordia cū humida ſiccis & calida frigidis pugnēt. Ex chao igitur quæ eſt materia prima, quam hylen, ideſt ſiluā appellant, omnia elementa orta ſunt.

pfanū

Sit mihi[a] fas audita loqui ſit numiue[b] veſtro
Pandere res alta[c] terra & caligine merſas.
Ibant obſcuri[d] ſola ſub nocte per vmbras.
Perq̄ domos[e] Ditis vacuas & inania[f] regna.
Quale p incertã[g] Lunã ſub luce[h] maligna
Eſt iter in ſiluis vbi[i] Cœlum condidit vmbra
Iuppiter & rebus nox[k] abſtulit atra colorem.
Veſtibulũ[l] añ ipſum primiſq̃ in faucib[9] [m] Orci

SER a ¶ SIT mihi fas audita, loq̃, de alta dictu- rus prudẽtia miſcet poeticã ſniaꝫ. b ¶ Sit nu- mie vr̃o ꝓcedat a vr̃o numie. c ¶ Alta terra, & caligie merſas, bñ iũxit, ex terris.n.caligo ꝓcreat.i.vmbra obſcurior. d ¶ Obſcuri ſub ſola nocte, aut hy pallage ẽ, ſub ob- ſcura nocte ſoli ibãt, aut ſub ſola nocte.i. vbi nihil aliud ẽ pter noctẽ. e ¶ Domos vacu- as, nr̃i mũdi cõpa ratõe. Simlachra .n.illic q̃ ſũt iania eſſe nõ dubiũ eſt. f ¶ Inania regna, Inaniũ p qd oñdit vacuũ. g ¶ Inceptã, alii ĩcertã lrgũt, illuc tñ recurrit. Nã ĩcertũ ĩcipiẽtẽ i.minorẽ ſignat. h ¶ Luce maligna, obſcura. nã ꝓprie malignũ ẽ angu ſtũ, vt Aditusq̃ maligni.i.minores & obſcu ri. Sane ſciẽdũ Lunæ hꝫ minoris cõmemora- tiõe oñdere cũ voluiſſe fuiſſe illic aliqd lucis, nã aliter oĩa q̃ dicturus eſt vidẽ nõ poterat. i ¶ Vbi, qñ.nã non eſt loci, ſed tpis. K ¶ Nox abſtulit atra colorẽ, ħ & videmus, & tractat ab epicureis, reb[9] tollẽ noctẽ coloꝝ varieta- tẽ, vñ & apud ĩferos oĩa nigra eẽ dñr, cõtra hos academici vna repugnãt. Nã ſquamẽ pi ſciũ p noctẽ lucẽt. l ¶ Veſtibulũ, vt Varro di- cit etymologiæ nõ hꝫ ꝓprietatẽ, ſed fit pro captu igenii. Nã veſtibulũ vt ſup̃ dixim[9] dcm̃ ab eo ꝙ ianuã veſtiat. Alii dñt a Vaſta dcm̃ p imitationẽ Nã veſtæ limẽ cõſecratũ ẽ. Alii dñt ab eo ꝙ nullus illic ſtet. In limie.n.ſolus eſt trãſit[9], ſed quo mõ veſan[9] dr̃ nõ ſanus, ſic veſtibulũ nõ ſtabulũ. m ¶ Faucibus orci. deũ poſuit p loco, vt Iouẽ dicimus, & ætherẽ ſi- gnificam[9] Hora Manet ſub ioue, frigido ve- nator. Orcũ autem Plutonẽ dicit, nec.n.per Charõta poſſumus itelligere inferos deos, qa minor ptãs p ĩperio nunq̃ ponit, ſed illa quæ tenet imperiũ. Ergo alter eſt Charõ nã Orcus.i.Pluto, vt in Verrinis indicat Cic. di- cẽs, vt alter orcus veniſſe ætnã, & nõ Proſer- pinã, ſed ipſam Cererẽ rapuiſſe videat, alibi ait, Quod Ditem patrẽ emerſiſſe ab inferis putant. Dicimus aũt & hic Dis, & hic Ditis.

DON ¶ SOLA nox eſt cui lux nulla ſuccedit. ¶ In certã, in ipſis initiis poſitã. ¶ In ſyluis, quæ ẽt illud exiguũ lucis ſua dẽſitate poſſint eripere. ¶ Vacua, in quibus nihil videri põt neq̃ illi occurri. ¶ Veſtibulũ.a.i.in hoc erant omnia quæ cruciant viuos, aut defunctos affligunt.

CHR ¶ SIT mihi fas.a.l. dicturus de deſcẽſu aioꝝ ad infernũ.i.ad vitia, qa res ħ q̃õnẽ hꝫ variã & multiplicẽ, & ppea iuſ dici p̃t eẽ merſã ter ra & caligie.i.ſũma obſcuritate, icirco excu ſat difficultatẽ, & petit veniã ſi referat audi- ta. ¶ Ibãt obſcu. q ĩ vitia labũt, eũt ĩ obſcurũ qm̃ oĩa vitia ex cæcitate mẽtis & ex ſola ſtultitia ſt. ¶ Vacuas, domos nõ ſolũ alludit ad aĩas quæ in corpe nullũ locum occu pãt, veꝝ oñdit ip ſa vitia nihil eſſe, qm̃ p̃uatões ſunt. Quapp optĩe pſ[9] o curas hoiuꝫ, o q̃tũ ĩ reb[9] inane ẽ. Nec mihi plꝫ q̃ m̃lti putãt voluiſſe poetã ſectã epicu- reã tãgẽ, qd icirco ſint Inania regna, qm̃ cũ aĩę mortales ſint, nihil ſit apud ĩferos, nã mi nime q̃drat tã humilis ſnĩa tã pſũdę doctrię quã huic libro ĩſerit. ¶ Quale icertã exp̃mit igreſſũ ad vitia. Nã ĩ p̃ncipio, & ſi mẽtꝫ cæci- tate ĩ vitiũ deſcẽdim[9], tñ adhuc rõnis lumẽ q̃uis exiguũ retiem[9], nõdũ ſcõ hitu. ¶ Mali- gna, q̃ ſe diminute & illiberalr p̃beat, vt ꝯ liberalẽ & copioſũ benignũ dicim[9], vt acci- pit ĩ teucros aĩuꝫ mẽtẽq̃ benignã. ¶ In ſyluis nã accedẽte opacitate ſyluaꝝ ad lucis dimi- nutionẽ, vix lumĩs relinquit veſtigiũ, nec te- mẽ meminit ſyluaꝝ, qa vt iã dixim[9] oĩa vi- tia nobis a ſylua.i.a mã & corpe ſũt. ¶ Nox abſtulit.i.ẽt ſi nõ ꝑm epicureos loquat ſatis auferũt colores tenebris, cũ nl̃i ĩ illis appeãt. ¶ Veſtibulũ, Cecili[9] Gallus ĩ li.de verbo. ſign. Veſtibulũ dicit eſſe nõ in ædib[9] neq̃ in ædiũ Veſti- bulum ptẽ, ſed locũ añ ianuã dom[9] p quẽ deuia adi tus acceſſusq̃ ad fores ædiũ ſit, ianua.n.pcul a via fiebat aratro ĩterſita, q̃ vacaret. Putant dcm̃ a ve & ſtãdo. Ve ãt aliqñ itẽdit, vt vet[9] q̃ſi magnæ ætatis, & vehemẽs.i.magnę mẽt & ĩpetus. aliqñ minuit, vt vecors & veſanus. Ergo ſiue auget in ħ vocabulo, dr̃ a magna ſtatione, quã illic hẽbãt q veniebãt, & dñm ędiũ expectabãt, vt illũ deducerẽt, & reduce rẽt Si ãt priuat, dr̃ a domeſticis q frequẽter ĩgrediẽtes egrediẽteſq̃ domũ ibi nunq̃ cõſi- ſtũt. Ergo veſtibulũ cõſtat aram dici, q̃ a via domũ diuidit. Fauces aũt iter anguſtũ, eſt p qd ad veſtibulũ devia flectit. Ergo Æneas cũ vidit fauces atq̃ veſtibulũ domus impiorũ nõ eſt intra domũ, ſed de via videt loca in- ter viã & ædes locata, hæc Macro. Sunt tñ qui dicãt veſtibulũ eſſe a veſta, cui primę do- mus ptes ſacratæ ſunt. Alii qa domũ veſtiãt.

¶ LVCTVS

Luctus[a] & vltrices[b] poſuere cubilia curę
Pallenteſq; habitant Morbi triſtiſq;[c] Senectus
Et Met[9] & maleſuada Fames ac turpis egeſtas[e],
Terribiles viſu formę Lœtumq; laborq;
Tũ cõſanguineus[d] Lœti ſopor & mala mẽtis[f]
Gaudia: mortiferumq; aduerſo in limĩe Bellũ,
Ferreiq; Eumenidũ[g] Thalami & Diſcordia De-
Vipereũ crinem victis innexa cruentis. (mẽs
In medio[h] ramos annoſaq; bracchia pandit
Vlmus[i] opaca ingẽs quam ſedẽ ſomnia vulgo[k]
Vana tenere ferunt foliiſq;[l] ſub oĩbus hęrent.
Multaq; pręterea variarum monſtra ferarum
Cẽtauri[m] in forib[9] ſtabulãt Scyllęq;[n] biformes

SER a ❡LVCTVS & vltrices poſuere cubilia curæ, ea dicit eſſe in aditu inferoꝝ, q̃ vicina ſũt morti, aut q̃ poſt mortẽ creanť, dicit & q̃ in morte ſunt, vt pallorẽ, luctus.n. poſt mortẽ eſt. b ❡Vltrices curæ, conſciẽtiæ, quæ puniũt ſemp nocentes, vt dixit Iuuenalis, q̃s diri conſcia facti Mens hẽt attonitos, & ſurdo verbere cedit oculũ quatiente animũ tortore flagellũ. c ❡Triſtis ſeuera q̃ gignit ſeueritatẽ. Cice. Iudex triſtis & integer. d ❡Tũ cõſanguineus leti ſopor, ꝑm Hom. Qui ait ἔνθ ὕπνῳ συβλητο γασιγνητῳ θανατοιο. e ❡Egeſtas turpis, q̃ turpes facit, & quaſi hatum reꝝ imagines facit, quas dicit eſſe apud inferos, tum qa in quẽ iſta cõcurrũt, ſit mortalis neceſſe eſt. Vnde deos ĩmortales dicũt. quia iſta non ſentiunt, quibus mors creatur. f ❡Mala mentis gaudia, generaliter omniũ ſcelerũ dicit, ac ſi diceret malæ mentis gaudia. g ❡Eumenidũ thalami, furiæ nunq̃ nupſerũt. Vñ thalamos accipimus, in qbus natæ ſunt. Alii thalamos dicũt q facti ſunt auctoribus furiis, ſed nõ procedit, quia ait, terribiles viſu formæ, & vt non videatur eſſe contrarium, quia paulopoſt furias alibi dicit eſſe. Nam poſſunt, hic natæ eſſe; & alibi manere, & alibi officium exercere pœnarũ. h ❡In medio, aut veſtibulo, aut abſolutum eſt, & intelligimus hanc eſſe eburneã portã, per quam exiturus eſt, quæ res hæc oĩa indicat eſſe ſimulata, ſi & ingreſſus & exitus falſus eſt. i ❡Vlmus opaca, ingens diſtinguenda ſunt iſta propter duo epitheta. K ❡Vulgo tenere, paſſim, cateruatim. l ❡Foliiſq; ſub omnibus, Qui de ſomniis ſcripſerunt, dñt quo tpe folia de arboribus cadũt, vana eſſe ſomnia, qđ per trãſitũ tetigit. Vana aũt ideo qa inferis. Nã vana ſuperi non mittũt. Homerus. καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ διός ἐστιν. m ❡Centauri in foribus ſtabulant, bene in foribus, quia ea quæ contra naturam poſſunt creari, ſtatim pereunt. Stabulãt autem habitant, & vſurpatiue dixit, vt populat, luctat. Nam ſtabulor dicimus, & bene alluſit, quia ex parte equi ſunt, Centauri autem Ixionis & Nubis filii ſunt. Ixion enim amatã Iunonẽ de ſtupro ĩterpellauit, illa cõfeſſa Ioui eſt ex eius volũtate nubẽ in ſuam formã cõuerſam ei obtulit, vñ feruntur nati eſſe centauri. n ❡Syllæq; biformes, bñ plurali vſus ẽ numero. Nã ſcylla filia. Ni ꝑm alios in auem cõuerſa eſt, ſcđm alios in piſcẽ. Ergo ẽt ipſa biformis fuit. ſicut hæc ĩ Siciliæ freto. Dictũ eſt autem per poetæ ſcientiam.

DON ❡LVCTVS, quoꝝ ſordidus & miſerabilis cultus eſt ❡Curę, q̃ quæcunq; poſſidẽt torquent. ❡Triſtiſq;, & qa nr̃os cõtrahit vultus & morti vicinos facit ❡Fames, nõ ſolũ q̃ egeſtatẽ affert victus, ſed q̃ cupiditatẽ rapiẽdi affert. ❡Turpis ege nã & macie deturpat faciẽ & neceſſitate ſordidũ relinqt victũ & veſtitũ. ❡Mala gaudia mẽtis, hoc ſũt quæ ĩ ſcelera ducũt, Adulter.n. & latro cũ luctu de ſceleribus voluptatẽ capiũt. ❡Mala ergo qa apud ĩferos puniunť. ❡Diſcordia de. in quã ex demẽtia ĩcidimus. Neq; iniuria dat ſanguinẽ. & ſerpẽtes. ❡In medio ramos poſt veſtibulũ ponit interiorẽ partẽ, quę nõ eſſet poſt tecto. Poſuit vlmũ annoſam, & qa nõ oẽs annoſæ ſunt ingẽtes opacæ frõdib[9] iccirco hæc addit ❡Vana. ſ. vult hæc eſſe errores, qui pro neceſſariis inaniter occurrunt.

CHR ❡LVCTVS, ſeqtur.n. vitia luctus ex pñia ſceleꝝ. ❡Vltrices nã poſt cõmiſſuꝫ ſcelus exagitamur conſciẽtia, q̃ nos aſſiduo torquet. Hinc Iuuena. exẽplo quodcõq; malo cõmittitur ipſi diſplicat auctori. Pria hęc eſt vltio, qđ ſe iudice nemo nocẽs abſoluiť, & alibi nocte dieq; ſuũ geſtare ĩ pectore teſtẽ ſpartano cuidã rñdit pythia vates ❡Pallẽtes ab effectu. ❡Morbi, vel qa ex decẽſu aĩoꝝ in corpora naſcunť morbi & egeſtas. Nã a corpore hæc ſũt nõ ab aĩo & vehemẽter illa exhorrere mortales, vel morbos more ſtoicoꝝ pro vitiis & egeſtatẽ ꝑ auaritia, a q̃ oĩa pene inſint mala põit. Soli aũt ſapiẽtes, vt oñdunt ſtoici diuites ſũt, ſenect[9] ad ſeniũ vergit ipſe aĩmus ꝓgit ad vitia. Puto tñ ex platonicorũ ſnia poetã imerſionẽ aĩ ĩcorp[9] appellare infernũ, atq; ex ipſo corpe oĩa ſibi hæc mala

pueniſ oñdē.Nā & p q̄ttuor flumīa ēt q̄ttuor corpis hūoers Platonē expſſiſſe nōnulli volūt. aūt mala mētē gaudia,qñ lętaſ,ſtult⁹ q male fecerit.Bellū āt & diſcordia & furiaꝝ Thalami ī hac mūdi pte facile dphēdūſ.In limie adūſo,qa ſp adūſaſ & ɔ̄trū ē. Diſcordia demēs,qa a ſtultitia hoīū pueñit,cū nā nos ad ſocietatē ɔcordiaq; creauit ГVlm⁹,cū ſōnia vana expmat & nullū fructū pducētia optie vlmū poſuit,q̄ arbor ſteril' ē.ГCētauri,ixiō cū iūone ɔcūbeē cēdēs eū ei⁹ ſimulacro ex nube fcō ɔcubuit,vñ nati ſſ cētauri qꝝ ſupnæ ptes hūanæ, īfernæ eqnæ erāt.In q̄ expmiſ euēt⁹ nimiæ ābitiōis,nā q tyrānidi & nimiæ īpandi cupiditati incū būt putāt ſe iunone.i.maximis regnis potiri poſſe & hoīes deoꝝ nuptias petūt.i.euēt⁹ ſibi ſup hūanā facultatē pponūt.vñ & p reb⁹ ſolidis nubē.i.īanes aſſequunſ,vñ nō hūana q̄dā, ſʒ mōſtruoſa & efferata naſcūſ,qb⁹ ex alto ad ima pcipitāſ,,ſʒ d cētauris alibi atq; d ſcyllis. ſeqꝫ illud pythagoricū dicēs, eos tenuiſſe viaꝫ poſt errorē ſiluaꝝ,q̄ vl ad vitia vl ad ɥtutes ducit. h ГTartarei acherontis, Acherōta vult q̄ſi de imo naſci Tartaro,hui⁹ ęſtuaria ſtygē creare d ſtyge aūt naſci cocyton,& hæc ē etymologia. Nā phiſiologia hoc hēt. Qui caret gaudio ſine dubio triſtis eſt, triſtitia aūt ſine dubio vicina luctui eſt, q pereaſ ex morte. Vñ hæc eē apd īferos dicit. K ГCocyto eructat arenā,in cocytū.ſ. per ſtygem.

Et centum[a] geminus Briareus ac[b] bęlua Lernę
Horrendū ſtridēs flāmiſq;[c] armata Chimęra
Gorgones[d] Harpyęq;[e] & forā tricorpis[f] vmbrę
Corripit hic ſubita trepidus formidine ferrum
Aeneas ſtrictamq; aciem venientibus offert[g].
Et ni docta comes tenueis ſine corpore vitas
Admoneat volitare caua ſub imagine formę.
Irruat & fruſtra ferro diuerberet vmbras
Hinc via tartarei[h] q̄ fert Acherontis ad vndas.
Turbidus hic cœno vaſtaq; voragine gurges
Aeſtuat atq; oēm Cocyto[k] eructat Arenam.

SER a ₡CEnturn geminus briare⁹, centies duplex,ſʒ fabulas ipſe eſt Aegæon. b ГAc bæl ua lernæ,Hydraꝫ dicit,q̄ fuit in Lerna Argiuoꝝ palude,ſed latinæ excetra dr̄, qd̄ vno cæſo tria capita excreſcebāt, ſʒ cōſtat hydrā locum fuiſſe euomētem aq̄s vaſtātes vicinas ciuitates,ī q̄ vno meatu clauſo multi erū pebāt,qd̄ Hercules vidēs loca ipſa excuſſit, & ſic aq̄ clauſit meat⁹.Nā hydra ab aq̄ dcā ē .i.ἀπὸ τοῦ ὕδατος.Potuiſſe aūt hoc fieri ille ſ̄dicat loc⁹,Excoqſ vitiū atq; exudat inutilis humor. c ГFlāmiſq; armata chimæra, ore leo.poſtremis ptib⁹ draco,media capra ſm fabulas fuit,& maxime Homero dicente. πρόσθε λέων ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα. Re vera aūt ē,mōs Lyciæ,cui⁹ hodieq; ardet cacumē,iuxta qd̄ ſūt leones,media āt paſcua ſūt,ima ɥo mōtis ſerpētib⁹ plena.hūc Bellerophō.habitabilē fecit,vñ chimærā dr̄ occidiſſe. d ГGorgones,tres fuerūt in extrema Africa circa Atlātē mōtē,q oēs vnū oculū hēbāt,q̄ iuicē vtebāſ,Sthenio,Euryale,Meduſa. Seren⁹ tñ dič puclas fuiſſe vni⁹ pulchritudis,q̄s cū vidiſſent adoleſcētes ſtupoſ torpebāt,vñ fingiſ q ſi qs eas vidiſſꝫ, ɥtebaſ ī lapidē. e ГHarpyæq;,aut iā occiſas ītellige,aut ſʒ Plat.& alios:ſimulacra ħ viuarū illic fuiſſe.Nā dicūt olīꝫ reꝝ idæas q̄ſdā ī. imagies,ad q̄ꝝ ſīlitudinē pcreanſ vniuerſa, hic ē q ī Sta.Thyodamas Plutoni dicit,O ī,b⁹ finitos eē videris,mihi ɥo & ſator.Haꝝ āt ſimulacra bñ apud īferos ſūt, q̄ eē dicunſ & furię. f ГTricorporis vmbræ,Erili & Geryonis. g ГOffert,ñ ad feriēdū,ſʒ ad repellēdas vmbras.vñ & offert dixit,ſacerdos āt ferire phibet. h ГTartarei q̄ fert acherōtis ad vn.

DON ₡TVRBIDVS his cœno,pro qualitate inferni fuit natura aqu e turbida cœnoſa odoris peſſimi , vtpote q̄ ructaretur a Cœno.

CHRI briare⁹, ₡BRIAreus,Cottus briareus & Gyges frēs fuerūt ſʒ Heſi.cœli & ſerrę filii, & titanes dci. Decēnale bellū cū filiis ſaturni geſſerūt,& illi qdē ab othry & ab olīpo monte īpetū faciebāt.Tādē a diis victi ī tartara deiecti ſunt. Hēbāt āt ſinguli qnq̄gita capita & cētū man⁹ & oīuꝫ fortiſſimi ac pulcherrimi fuerunt. Briareū āt dič Home.ægeōa ab oīb⁹ appellatū eſſe ὃν βριάρεων καλέουσι θεοί, ἄνδρες δέ τε πάντες αἰγαίωνα. Addit q cū qñq; iuno neptun⁹ & Pallas iouē ī vīcula cōiecīſſet, neq; eē q auxiliū ferret,q Thetis Achillis mr̄ cœlū aſcēdit,& ſecū adducit cētimanū briareū,eiuſq; auxilio iouē ſoluit,Heſio.ſcri. Neptunum hūc ſibi geneꝝ aſciuiſſe tradita ſibi Opi filia,vñ & Oui.Balnearūq; pmētē Ægeona ſuis īmania terga lacertē.Belua.l. Hydrā dicit hāc auctoř Heſio.pepit Echidna ex thiphōe.Iuno āt illā ī lernæ palude nutriēdā curauit ɔ̄ Herculē,ſed illa Hercules cū Iolao flāmis īteremit cōſiliis Mineruæ adiut⁹. Dr̄ excetra latīe,qa vno cæſo tria oriūſ capita.Hydra Pla.ſ̄fert fuiſſe calidiſſimū ſophiſtā,quē Hydra

Hercules

Hercules doct⁹ phs flāmis.i.feruoꝛ īgenii ſupat.Eſt āt ſophiſtica rō cauilloſa,vt vno ſublato capite pl'a naſcāſ.Eſt.n.logices duplex diſputādi rō, & p v̄as,& p ſophiſticas rōes. Horrē dū.ſ.ſi ad fabulā ſ̄feras cxpiſſit nāꝫ ſpētis,ſi ad ſophiſticā rōnē nōuit huiuſcemōi diſputatōis rabiē. Chimerā,hāc ēt ignē cxpirātē hiſdē parētib⁹ qb⁹ hydrā ortā ait Heſio.hūit ꝑm hūc poetā tria capita.Primū leōis Vltimū dracōis,Mediū capre. Ait.n. πρόσθε λέων ὄπισθεν δε δράκων μέσση δὲ χίμαιρα.Hāc pegaſ⁹ & bellerophōtes duicit,q̄ tñ ex orto cane Geryōis ꝑus pepit ſpigē leonē nemeō & draconē,q mala aurea cuſtodiuit.Itē pepit Ceto ex phorco.De hac ēt Oui.Queq; chimera iugo mediis ī ptib⁹ ignē pect⁹ & ora lee caudā ſ̄pētis hēbat.Re vera mōs ī lycia ē cariæ ɔtermin⁹, de q̄ vide ſer. Gorgōes,phorci & cæto filię ſt ſtheno Euryale & Meduſa haꝝ ꝑmæ duæ imōtales ſuerūt. Meduſa.m q̄ qa ī tēplo Palladis cū neptūo cōcubuit,irata dea crines ſuos q̄ꝝ ſplēdoꝛ capt⁹ fuerat neptun⁹ ī ſ̄pētes ɔuertit. Quo pcō āt a pſeo īterfecta ſit,deſcri.Oui.Ex ei⁹ moriētis vtero emicuē duo ſœt⁹ Chryſaor ſic dict⁹,qa cū aureo enſe nat⁹ ē,& h ad dōs aſcēdit ioui lumē,& tonitrū ſerēs,& equ⁹ alat⁹ q pegaſus ē appellat⁹, ἀπὸ τῆς πηγῆς.i.a fōtib⁹ oceāi,iux̄ q̄s ſit nat⁹. De harpyis dcm̄ ē ī tertio.Oīa h mōſtruoſa ſt.Oīs āt mōſtruoſitas vitioſa,qm̄ aut excedūt aut dficiūt.Ergo ī veſtiblo īferni dicūt⁹,& exceſſus ſūt.Quapp ide via ē ad tartara.i.ad hitus vitioꝝ,vñ ē charō.i.ꝑuatio gaudii, (Chimera) (Gorgones) (Meduſa)

FER a CHAS .h.a.pp

Portitor[b] has[a] horrēdus aquas & flumīa ſeruat
Terribili[c] ſquallore Charō[d] cui plurima mēto[e]
Canicies inculta iacet ſtant[f] lumina flamma.
Sordidus ex humeris nodo dependet amictus
Ipſe ratem conto ſubigit veliſq;[g] miniſtrat
Et ferruginea[h] ſubuectat corpora[i] Cymba
Iā ſenior[k] ſed cruda[l] Deo Viridiſq; ſenectus
Huc omnis turba ad ripas effuſa ruebat
Matres atq; Viri defunctaq; corpora vita

a CHAS.h.a.pp tria fluia. b Portitor, ꝓꝓe q pōtat abuſiue ēt q portaſ portitor dr̄,ſic̄ vector q ſignat vehētē & q vehiſ.lu. vēia ē b ſola timo ris vectorē ñ noſſe tuū,ſic & alūn⁹ & hoſpes ſignificāt. e Terri. ſq̄l.terribilis ſq̄lloris. d Charō.p ātiphraſim χαίρων quaſi acharō. e Mēto Cani.icul.ia.Veteres.n.ñ ſolū comas ornabāt ſꝫ ēt barbā,vt nōnullas vidim⁹ ſtatuas. f Stāt,horrēt,& ē polyſem⁹ ſmo,vt dixim⁹ ſup̄ ſic̄ & ſubigit ꝑ ipellit,ſurſū agit,regit.Nā & acuit ſignat vt Subigūtq; ī cote ſecures. g Veliſq; m.aut p vela,& ē ſeptim⁹,aut veſ obſeqſ,& ē datiu⁹. h Ferrugīea,nigra,triſti.Nā lugubrē eē hūc colorē oſ̄dit dicēs, cū caput obſcura nitidū ferrugīe texit. i Corpa.c.oē qđ pōt videri corp⁹ dr̄,Nā paulopoſt diſcretōeꝫ fecit dicēs, Corpa viua nefas ſtygia vectaſ caria,ad nō tuoꝝ diſcretōeꝫ. k Iā ſe.aut ɔpatiuū ꝓ poſitiuo poſuit,aut (vt dixim⁹) ſenior ē virēs ſenex,vt iunior īt̄ra iuuenē ē,quā rē a Var.tractā ɔfirmat ēt Pli. l Cruda d.vi.ſe. τὸ ωμόν.

DON CPORtitor.is ꝓꝓe ē q portū (ον,qa ī deo. obſuāt,vt nullus ei⁹ iniuſſu ī alienas regiōes trāſeat.His igiſ aqs tā male olētib⁹ tā horridis aſpectu erat par cuſtos, nec diſſiliſ loco & regioni. Stare lu.flā. īflexibiles oculi q̄ſi flāmā emittebāt. Sordidus.a. ſordidū erat velamē neq; tm̄ vt totū tegēt corp⁹ & ñ fibula,ſꝫ nodo nectebaſ. Ipſe.r.ñ agēdi ptātē,ſꝫ penā hēbat qa m̄lta ſiſ officia iplebat nā dabat vela vectabat corpa ſbigebat i. ñ ſine labor̄ agebat. Viridis,ñ pp colorē,ſꝫ q̄ adhuc

paꝝ q ꝑſtinis tpib⁹ ſtinēt Cruda & vi.qa nōdū tēdebat ad maturitatē CPORtitor.c.ſi nauis volūtaſ typū hꝫ,p libta ſarbitrio capiſ charō. Ergo charō agit nauē.i. voluntatē ɔto.i.electiōe q̄ arbitriū dirigit.Dr̄. n.ɔt⁹ q̄ſi ɔt⁹.nā ex tereti ī acutū tēdit q̄ figura cōus appellaſ,Miſtram⁹ igr̄ nauē.i.volūtatē velis.i.ꝑpam⁹ volūtati cœleſti qm̄ qđ īfluit,celū libēter vult.niſi ſeſe rō oppōat cui⁹ ē ſyderib⁹ dñari.Senex fingiſ,qa nihil ātiqus aīa ī q̄ liberꝝ arbitriū ſp fuit,ſꝫ viridis ſenect⁹,qa nūq̄ dficit.Per amictū ſordidū ītellige corp⁹,qđ putre,corruptibileq; ē Duo. l.ſ qa liberꝝ arbitriū advtrūq; tēdē pt,ad lumē rōnis et ad ardorē cupiditatis,qđ āt hic đ charōte dicim⁹,idē & Señ.ī deſcēſu herculis ītelligē vt̄ It.n ad eū hercules cedēte turba, qm̄ erat ī tertio gñe v̄tutū aī iā purgati, vbi ñ diuia ſolū ī electiōe ꝑſerim⁹,ſꝫ tāq̄ nihil aliđ ſit ītuemur. Eo pacto liberꝝ arbitriū abſolutū ē & cedit ei turba pturbationū exclamat charō,q̄ pgis audax qa liberū arbitriū vellet diſcutē qđ eēt agēdū,aut v̄t⁹ īpa heroica Qm̄ iā electionē ſac̄,pellit moras, & nautā cōto domitat.i.cogit liberꝝ arbitriū ī ſuū hītū ſua electiōe Cōſumata.n.virt⁹ ñ āpli⁹ de.iberat. Charō ob receptū herculē anno ī cōpedib⁹ fuit,qa arbitriū in hitu virtutis heroicæ nō āplius liberꝝ ē ī vitia fluere actu.ſ.nā potētia ꝑt, ſed redeam⁹ ad Maronē. Ferruginea,a ferro eſt ferrugo color ē purpure⁹ ad nigrū tēdens,vt lucubris ſit. Sta. Et ferrugineū,nemon aſtupet īpaq; tell⁹ Miraſ potuiſſe retur. (CHR)

Magnanimū Heroū Pueri innuptęq; puellę
Impoſitiq; rogis iuuenes ante ora parentum.
Quā multę in ſiluis Autūni[a] frigore primo
Lapſa cadunt[b] folia aut ad terrā gurgite ab alto
Quā multę glōerant[c] aues vbi frigidus annus
Trans pontū fugat & terris immittit[d] apricis.
Stabant orantes primi[e] tranſmittere curſum
Tendebantq; manus ripę vlterioris amore.
Nauita ſed triſtis[f] nunc hos nunc accipit illos.
Aſt alios longe ſummotos arcet arena.
Aeneas[g] (miratus enim motuſq; tumultu)
Dic ait o Virgo quid vult cōcurſus ad amnē?
Quid ue petunt aīę? vel quo diſcrimine[h] ripas[i]
Hę linquunt ille remis vada[k] liuida verrunt?
Olli ſic breuiter fata eſt longęua[l] Sacerdos.
Anchiſa generate Deum certiſſima[m] proles
Cocyti ſtagna alta vides ſtygiamq; paludem
Dii cuius iurare timent & fallere[n] numen.
Hęc oīs quā cernis inops[o] inhumataq; turba ē
Portitor ille charō hi quos vehit vnda ſepulti
Nec ripas datur horrendas nec rauca[q] fluenta
Traſportare priuſq; ſedibus[r] oſſa quierunt.
Centū[p] errāt annos volitātq; hęc littora circū.

SER a ¶ AVTVMNI fri. pri. extremitatem vult oſtēdere qđ ait Iuue Iā lętifero cedēt pruinis autūno Nā eius prīa ps ſeruet, vt Totoq; autūni incāduit æſtu. Sane ſciēdū ſm Pli. folia autūnali tpe iō cadere, qa oīs tūc in arboribus humor æſtatis calore inuenit exhauſtus b ¶ Ergo cadūt, non qa tūc ſiccari icipiāt: ſed quia tunc eis iā deeſt humor. c ¶ Glomerantur. a bñ rebꝰ volitātibus ꝯparauit animas quia & ipſæ volāt. d ¶ Imittit appricis. i. ſine frigore, ἀναφεῖ-κους, vt diximus ſup, vñ nōnulli & Africā dictā volūt. e ¶ Primi. t. figura gręca ē, vt ꝓmi trāſirēt. f ¶ Triſtis, aſp et mi ſabilis. g ¶ Æneas, ordo ē ęneas ait Dic o Virgo, cætera p parētheſin dcā ſunt. h ¶ Quo diſ. q̄ dīa. i ¶ Ripas hæ linquūt, repulſæ. ſ. nō trāſeuntes. K ¶ Vada li. nigra, & liuidū inuidū nō niſi apud neotericos iuenimꝰ. Luc. Liuor edax tibi cūcta negat, lʒ Ouid. dixerit Liuor iners vitiū mores nō exit in altos. l ¶ Lōgæua ſa. Sibylla. Apollo pio amore dilexit, & ei obtulit poſcēdi qđ vellet arbitriū. Illa hauſit arenā manibꝰ, & lōgā vitam popoſcit, cui Apollo rñdit id poſſe fieri ſi Erythreā iſulā in q̄ hītabat relinq̄ret, & eā nūq̄ videret. Profecta igiť Cumas tenuit, & illic defecta corpis viribꝰ vitā in ſola voce retinuit qđ cū ciues eiꝰ agnouiſſent, ſiue iuidia ſiue miſeratiōe cōmoti, ei ep̃lā miſerūt cretā antiq̄ more ſignatā, q̄ viſa terra. (Nā erat de eius iſula) in mortē reſoluta ē. Vñ nōnulli dñt, hāc eē q̄ romana fata ſcripſit, ꝙ incēſo Apollinis tēplo ide Romā allati ſunt libri, vñ hæc fuerat. m ¶ Certiſſima pro. ex eo ꝙ ſubire iferos potuit. iō āt certiſſima, qa multi ad gl'iā gñis ſimulāt ſe numinū filios, vt Romulus ex Marte, Alexāder ex Ioue Hāmone. Hoc ergo excludit, ſic alibi de hercule Salue vera Iouis ples. n ¶ Et fal. nu. vt ſupra diximꝰ, ſiue pp Victoriæ fauorē Stygis filię. Nā ſtatuit Iuppiter, vt ſi qs feſelliſſet eius numē, vno āno & nouē diebꝰ ab ābroſia, & nectare phiberet. Rō aūt eſt quā diximꝰ. Iō p ſtygē dii iurāt, qa triſtitia cōtraria ē æternitati. o ¶ Inops ihu. duo dicit. i. nec legitimā ſepulturam hñ, neq; imaginariā. Inopē. n. dicit ſine pulueris iactu. nā ops terra ē Inops, ſine ťra, ſine humatione. Vult āt oſtēdeř tm̄ valē ianē q̄tū plenā ſepulturā. Nā & Deiphobi vmbra trāſuecta ē cui Æneas cenotaphium fecit vt Nunc egomet tumulū rhetæo i littore inanē. Cōſtitui Bñ aūt ſepultos. i. fletos. Nam ſine fletu ſepultura nō eſt. Vñ legimꝰ Inhūata infletaq; turba, facit ſupradicta flumina trāſire, qbꝰ luctus nomē ipoſuit. p ¶ Cētū āt ānos iō dicit, qa illi ſūt legitimi vitæ humanæ, qbꝰ ꝯpletis pt aīa trāſire ripas. i. ad locū purgatiōis venire, vt redeat rurſus i corpora. Sane ſciēdū qa cū terrā dicimꝰ hęc ops facit, ſi nymphā dicimꝰ, hæc opis, ſi diuitias hæ opes numero tm̄ plurali. q ¶ Rauca flu. aut rheumata. i. æſtuaria dicit, aut bñ plř, qa de tribꝰ loquiř. r ¶ Sedibus o. q. ideſt prius q̄ corpus in nām ſuam redeat, ideſt in terram.

DON ¶ IVVEnes, qa adhuc ſuis cōmodis iſeruire pātrię potuiſſe. ¶ Pueri & v̄gines quos i ſpē poſteritatis ſeruādæ cōuenerat in longū ſeniū pduci. Diſtiguit ſexꝰ & ætates, vt oſtdat mortem oibus eē cōem, nec moriendi eē ordinē. ¶ Quā mul. ex hac cōparatione quāta fuerit turba oſtdiť. ¶ Triſtis. durus & nūq̄ affabilis. ¶ Nūc hos, nā oēs ſimul nō poterat. ¶ Breuiter, ne q̄ fieret rebꝰ neceſſariis mora. ¶ Certiſſima ples, natus ex hoīe nō imerito paues, Sed nihil debes metuē, qa a diis pncipiū ducis. ¶ Cocyti ſtagna, nō auget moras qa reſpondet

ſpondet ad id qđ nõ interrogat,ſed minuit Naꝫ curat ne poſtea interroget. Stagnum igiƭ inqt cocyi habꝫ nomen.Palus vero quæ ex ſuperfuſione aquæ efficiƭ ſtyx appellaƭ Nec indiget ꝓbatione ꝙ inſepulti nõ tranſportenƭ,qm̃ cernit ibi quos ſepelire non potuit.

CHR ¶ STABANT,aſtabãt illi,vel ſtabãt quaſi nõ diſcedebãt ſed perſeuerabãt in orãdo,& ita vnuſqſq̃ primus eſſe cõtenderet. ¶ Tranſmittere curſum,emittere curſum trãs fluuiũ,ideſt veloci nauigatione tranſire. ¶ Tendebant,protenſis palmis orabant. ¶ Triſtis, ſeuerus q nõ ex cupiditate illorum,ſed ex iuſto ordine eos admittebaꝫ, hoc aũt ſignificat ꝙ ex ardore perturbationum omnes in vitium ruere cupiunt.Id enim eſt ad inferos deſcendere veꝝ nõ tranſuehuntur niſi quorũ corpora ſepulta ſunt.i.qui ex habitu vitiis penitus ſunt obruti.Inſepulti aũt.i.ii qui non iacent in habitu demerſi, erant circũlittora .i. peccant frequentibus actibus ¶ Et poſt cẽtum annos.i.poſt diuturnũ tp̃s admittuntur,quia ex illis efficiƭ habitus. ¶ Naulta pro nauta per epentheſim. ¶ Concurſus,nam ab oĩbus pari ſtudio curritur. ¶ Liuida nam vt oĩa cœleſtia candida ſunt,ſic inferna nigra poſſumus,& ad deſcenſum illũ quo ſpeculationem vitiorum exprimimus,ita rem referre cõcurrunt ad nautam,ꝙ oẽs nã ſcire cupimus,ſed liberũ mentis arbitrium non oẽs admittit ad ſpeculationẽ. Quod aũt non admittantur inhumati notat per corpora ꝑturbationes aĩorum,quę a contagione corporis ſunt,quæ niſi penitus humentur,nos ad ſpeculationẽ proficiſci non ſinunt.Nam qđ de centum annis refert,id ex ægyptiorũ cõſuetudine poetice admiſcet,& de qua Serui.& Sene.referunt,ſed Herodo.ex hac ægyptiorũ conſuetudine,ait Orpheũ Inferorũ fabulã ſcripſiſſe.

Tum demũ amiſſi ſtagna[a] exoptata reuiſunt.
Conſtitit Anchiſa ſatus & veſtigia[b] preſſit
Multa putans[c] ſortemq̃[d] aĩo miſeratus iniquã
Cernit ibi mœſtos & mortis[e] honore carentes,
Leucaſpi & Lycię ductorem[f] claſſis Orontem
Quos ſimul a Troia vẽtoſa per ęquora vectos
Obruit Auſter[g] aq̃ ĩuoluẽs nauemq̃ viroſq̃.
Ecce Gubernator ſeſe[h] Palinurus agebat
Qui Libyco[i] nuper curſu dum ſidera ſeruat
Exciderat puppi mediis effuſus[k] in vndis.
Hũc vbi vix multa[l] mœſtũ cognouit ĩ vmbra,
Sic prior alloqtur.quis te[m] Palinure Deorum.

SER a ¶ STAGNA exoptata reuiſũt lethæi,ſcilicet fluminis. b ¶ Veſtigia ꝓſſit.ſ.cogitatione tardatus. c ¶ Putans, reputans,cũ aĩo ptractans. d ¶ Sortẽq; aĩo miſeratus iniquam , Iniqua.n. ſors eſt puniri pp alterius negligentiã,nec enim quis culpa ſua caret ſepulcro.Bene autẽ animo,quaſi re præſago, vt alibi, Præſaga mali mens.Ipſe enim Aeneas inſepultus iacebit,vt Mediaq; inhumatus arena.Periit.n. in flumine numico,vnde & Iuue.Et ipſe mihi contingens ſanguine cœlum, Alter equis, alter flammis ad ſydera miſſus. e ¶ Mortis honore,ſepultura,vt Quiſqs honor tumuli. f ¶ Ductorem claſſis,aptum exemplum claſſem,dici etiam vnam nauem.Nam legimus Vnam quæ lycios,fidumq; vehebat orontẽ. g ¶ Auſter,hic diſtinguendum. h ¶ Seſe agebat,ſeſe agere eſt ſine negocio incedere. i ¶ Qui libyco nuper curſu,bene libyco .Nauigatio enim non a diuerticulo ſed ab intentione accipit nomen. K ¶ Effuſus in vndis,archaiſmos eſt,q̃q̃ Dona. eſſe ordinem velit, dum ſeruat ſidera in vndis mediis. l ¶ Multa mœſtum cognouit in vmbra, prudentiores dicunt animas recedentes a corporibus ſordidiores eſſe donec purgentur,quæ purgatæ incipiunt eſſe clariores,Vñ paulo poſt, Donec lõga dies perfecto tp̃is orbe Cõcretã exemit labeꝫ, purũq; reliqt Æthereum ſenſum atq; aurai ſimplicis ignẽ .ſ. non vrentis,vt eſt Solis. Inde eſt ꝙ aliæ aĩæ lunarem circulũ,aliæ ſolſtitialẽ retinere dñr pro modo purgationis. Bene ergo Palinuꝝ obſcura vmbra circundatũ dicit,& vix agnitum,qui nec ad loca quidem peruenerat purgationis,ſicut etiam alibi de Didone dicturus eſt, Agnouitq; per vmbram Obſcuram. m ¶ Quis te palinure deorum,quis deus debuit dicẽ,ſed græce dixit τὶς θεῶν.

DON ¶ QVOS ſimul a Troia,reuocat in memoriam legenti qui iſti eſſent,& vbi,& q̃do,& qua vi periſſent, & ſimul ne quis daret vitio Aeneæ ne ſuos ſepeliſſet , quoniam ſepelire non potuit. ¶ In vndis,non effuſus in vndis, ne ſit vitium in caſu , ſed effuſus cum in vndis eſſet. ¶ Multa vm. hoc excuſat ꝙ amicum non ſtatim agnouerit.

CHR ¶ LEVCASPIM,id enim nomen erat magiſtro nauis orontis,qđ ille in primo libello omiſerat. Dixit enim excutitur ꝓnuſq; magiſter. ¶ Prior , hoc pertinet ad clementiam ducis . Quis deorum,admiratur aliquẽ deũ viſum eſſe tanta crudelitate.

vidit niſi phorbantem. ¶Vi reuulſum, oſtendit pro viribus pugnaſſe, vt excuſet factum. ¶Capita aſpera, aſpera ſaxorum q̄ ex montis radicibus veluti capita in mare extant.

SER a¶ERIPVIT nobis, b ſ̄n nobis, gubernator .n. cōi perit p̄iculo. b ¶Sub æq̄re merſit, tmeſis eſt medio eq̄ræ ſūmerſit. c ¶Dic age. hortātis aduerbiū ē, vt en & age facite. d ¶Venturū auſonios, κατὰ τὸ σιωπώμενον itelligimus. e ¶Cortina dicta ē aut q̄ cor teneat, aut q̄ tripos ſept⁹ erat corio ſerpētis, vt ſupra diximus, aut certe ſ̄m græcam etymologiā ὅτι τὴν κορην τείνει .i. q̄ extēdat puellā, vt Maiorq̄ videri. f ¶Nec me, hic diſtiguēdū ne ſit cōtrariū. Nam cū ſomn⁹ deiecit, q̄q̄ alii fruſtra dicant, qđ credebat Phorbātē, cū extinctis diuinandi ſit cōceſſa licētia, vt iā nūc ſciat ſōnū fuiſſe. h ¶Nāq; gubnaculū, vt ſit viſiſſe q̄ venerit ad Italiā. h ¶Præcipitās, dū p̄cipitarer. i ¶Maria aſpa iuro, aut execratio ē, vt Iliaci cineres, aut certe iurat q̄ſi nauita p̄ maria. K ¶Spoliata ar. p̄dito gubernaculo. l ¶Excuſſa mag̃ro, noue dixit, q̄ q̄ fuerat magiſter excuſſus. m ¶Surgētib⁹ vndis, nō q̄a tēpeſtas fuerit fauēte Neptuno, ſ; pelag⁹ tumēs fuiſſe ſignat, nec de Æneæ p̄itia deſp̄auit, ſed pp̄ p̄ditū gubernaculū. n ¶Hibernas, aſpas, & rettulit ad affectū nauigātis. o ¶Adnabā, & hic diſtingui p̄t & adnabā terræ. p ¶Gēs crudelis, lucanoꝝ, & dicit eū a Veliēſib⁹ interēptū, vt Portuſq; regre velinos. Sane ſciendū Veliā tp̄e q̄ Æneas ad Italiā venit nondū fuiſſe, ex q̄ ātícipatio ē, (q̄ vt ſupra dixim⁹) ſi ex p̄ſona poetæ fiat tolerabilis, ſi aūt p̄ aliū vitioſa ē, vt nūc de palinuro ait, q̄q̄ alii ad diuinātis ſciaꝫ referāt, q̄ſi ab vmbra dcm̄, cui p̄cognitū erat id nomē p̄ poſteros illi iponēdū q̄ port⁹ velinos .i. vocādos aliq̄n velinos. Velia aūt dicta ē a paludib⁹, q̄bus cingiſ, q̄s græci ἕλη dicūt. Fuit q̄ Helia, ſed accepit digāmon, vt .f. conſonans, vt enetus, venetus.

Eripuit[a] nobis? medioq; ſub ęquore[b] merſit?
Dic age[c]. nāq; mihi fallax haud ante repertus.
Hoc vno reſponſo animum deluſit Apollo
Qui fore te ponto incolumen fineſq; canebat
Venturū[d] auſonios eu hęc promiſſa Fides eſt?
Ille autem neq; te Phœbi Cortina[e] fefelit
Dux Anchiſiade nec me[f] Deus ęquore merſit.
Nanq;[g] gubernaclū multa vi forte reuulſum,
Cui datus hęrebā cuſtos curſuſq; regebam
Pręcipitans[h] traxi mecum. maria[i] aſpera iuro
Non vllum pro me tantum cepiſſe timorem.
Quā tua ne ſpoliata[k] armis excuſſa[l] magiſtro
Deficeret tantis nauis ſurgentibus[m] vndis.
Treis Notus hibernas[n] imēſa p̄ ęquora noctes
Vexit me violentus aqua vix lumine quarto
Proſpexi Italiam ſumma ſublimis ab vnda.
Paulatim adnabā[o] terrę iam tuta tenebam
Ni gens[p] crudelis madida cum veſte grauatum,

CHR ¶ERIPVIT, vt oñdit & vim illatā & damnum nec putabat hęc eueniſſe niſi a deo cū apollo illū īcolumē in Italiā venturū p̄dixiſſe. At ille r̄ndet veniſſe q̄dē in italiā ſed ibi cæſum fuiſſe. Cōpone āt nec cortina phœbi fefellit te nec me. ¶Gubernaculū, tēmonem, Et facit narrationē veriſimilē. Nam ſine temone nō erat credēdū illum tādiu natare potuiſſe. ¶Aſpera ex affectu natātis, vł ep̄thetū eſt æternū maris, nā tēpeſtas nulla fuit fauente Neptuno. ¶Non vllū, exprimit quæ ſit vera amicitia, & quales in amicos eſſe debeamus. Simul ēt Palinurus beniuolētiā captat vt facilius poſſit qđ petit īpetrare. ¶Tantis. ſ. At q̄ trāq̄lla fuerat nauigatio, ſed loq̄tur ex ea q̄ ſibi erat ſolicitudine, & ex eo qđ ſæpe id ſibi acciderat, aut q̄a ſic natāti videri pótuit. Nā & mediocres vn̄ videri ingentes natāti p̄nt. ¶Vix lumine quarto, pathos a diuturnitate tp̄is, vt ſeptē illum perhibēt totos ex ordine mēſes, & ſeptīa poſt troiæ excidiū iā vertiſ æſtas. ¶A ſumma vnda, docēt mathematici, & liquorē elemētoꝝ ita aquæ corp⁹ ſphæricū eſſe, ac p̄pterea mare nō planū eſſe ſed turgeſcere. Vn̄ eſt qđ pp̄ interpoſitum hunc tumorē maris aliq̄s poſitus in naui nō videbit montē e regione poſitū, quem tn̄ videbit qui eſt in ſummitate mali eiuſdē nauis. ¶Paulatim adnabā oſtendit difficultatē & feſſitudinem. ¶Et terræ iam tuta, pathos ab eo qđ eſt p̄ter ſpem. Nā vbi tutus eſſe credidit, ibi crudeliſſime occiſus eſt. ¶Crudelis, & q̄a in naufragū nulla iniuria prouocati ſæuiſſent, & q̄a ſpoliati ſepulturā neglexiſſent. ¶Madida cū veſte grauatū, & q̄ ſequunſ huiuſcemodi ſūt, vt ēt ī imāiſſimis cōmiſatione cōmouere potuerint. Ergo crudelis gens

DON ¶QVI FOre te pōto, nihil dixerat de Palinuro Apollo, ſ; tacēdo de ſuis aduerſis boni aliq̄d p̄miſiſſe videſ. ¶De⁹, cognouit vim illā eē diuiná ſe q̄s deus fuerit ignorat, q̄a nō

¶MONTIS

Prenſanteq; vncis manibus capita aſpa montis[a]
Ferro inuaſiſſet. prędamq; ignara putaſſet.
Nūc me[b] fluctus habet: verſantq; ī littore Vēti.
Quod te p Cœli[c] iocundum lumen: & Auras.
Per Genitorem oro: per ſpes ſurgentis Iuli
Eripe me his[d] inuicte malis aut tu mihi terram[e]
Iniice(nāq;[f] potes) portuſq; require Velinos.
Aut tu: ſiqua[g] via ē: ſi quā tibi Diua[h] Creatrix
Oſtēdit(neq; enim credo ſine numīe Diuom
Flumina tanta paras: Stygiamq; īnare[i] Paludē)
Da dextrā[k] miſero: & tecum me tolle p vndas
Sedibus[l] vt ſaltē placidis in morte quieſcam.
Talia fatus erat cœpit cum talia Vates.
Vnde hęc o Polinure tibi tam dira[m] cupido?
Tu ſtygias ihumatus aquas: amnemq; ſeuerū[n]
Eumenidū[o] aſpicies? ripamue[p] iniuſſus abibis?

SER a ¶ MONTIS, ſaxi, vt alibi e cōtrario Saxi de vertice paſtor. Item Fertur in abruptum magno mons improbus actu, pro ſaxo. Nā iſta reciproca ſunt. b ¶ Me fluctus hēt, qa ꝑm pſos corpus ſolū noſtrū eſt, qd nobiſcū orit nobiſcū moritur. Aia. n. gñalitatis eſt, & adeo non ē nřa, vt etiā in alia corpora plerunq; trāſeat. Ergo me .i. corpus meum, quod eſt homi nis ppriū. Eſt autē Hom. αὐτοὺς δὲ ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν. c ¶ Cœli iocūdū lumen, bene iocundū addidit. Eſt. n. ēt apd inferos ſed nō iocūdū. d ¶ His inuicte malis, q inferos ſubiſ potuiſti. His autē, ac ſi diceret que cernis. e ¶ Terram iniice, bene autem maius petiit, vt vel hoc impetraret. Terræ autem iniectio ſm pontificalem ritum poterat fieri, & circa cadauer, & circa abſentium corpora quibuſdam ſolēnibus ſacris. Talem ſermonem habet apud inferos cum Elpenore. σῆμά τέ μοι χεῦαι πολιῆς ἐπὶ θινὶ θαλάσσης. f ¶ Nāq; potes, quia vbiq; tū rerum diuinaꝝ inducit peritum. g ¶ Siqua via eſt, ſi eſt vlla ratio. h ¶ Diua creatrix, rerum omnium generaliter. i ¶ Innare, nauigare, more ſuo. k ¶ Da dextrā, preſta auxiliū. Vmbra enim nūq; tenet, vt Ter fruſtra cōpreſſa manus, ter fugit imago. l ¶ Sedibus vt ſaltem, vt ſaltem in morte requieſcā ſedibus placidis, & bene quia nautæ ſemper vagantur. m ¶ Tam dira cupido, cupiditas ex deoꝝ ira veniēs, Aut certe magna, vt ſua cuiq; deus fit dira cupido. n ¶ Seuerum, triſtem, & hæc reciproca ſunt, & contra iudex triſtis & integer, ideſt ſeuerus. o ¶ Eumenidum, circa quem habitant eumenides εὐμενίδες dicte nam εὐμενὲς beniuolū eſt q minime ſint beniuolę ſi maliuolę, ſȝ ē κατ᾽ ἀντίφρασιν figurā quoties rē malā bono appellam⁹ exēplo, vt hic. p ¶ Ripamue iniuſſus abibis, vt ab eo in Tuſcos, ſicut ſup diximus, q̄q̄ alii adibis legāt.

DON ¶ VERSANT in littore, ne in pfundo eſſe videretur. ¶ Per iocūdum, quia apud inferos nō eſt iocūdū. q d p id ad qd cupis remeare. ¶ Per genitorē, cuius cauſa tot ſubis labores. ¶ Malis his, captat hinc commiſerationem. ¶ Iniice terram, oñdit facilitatē. ¶ Portus require velinos, remouet laborē q̄rendi. ¶ Aut tu ſi q̄ via eſt, oñdit illū poſſe & quia tanto vir eſt corporis robor & aī ingenio, quia natus ex diis, Quia Venerē matrē hȝ quia ſibi maiora dii cōceſſerunt q̄ñ viuēti hunc deſcēſum permiſerunt. ¶ Cœpit cū talia va. Reſpondet Sibilla cui leges inferorum notiores eſſent.

CHR ¶ PRENſātē, ponit rē ante oculos nā ſępe prehendebat, qa ſæpe a fluctibus illinc remouebat. ¶ Ferro inua. pathos a modo a materia. ¶ Prędamq; .i. rem vęriſimilē facit. Qui. n. inuaſiſſent niſi inde queſtū ſperarent, ſed nō pp hoc minuiſ crudelitas. Iocūdū, ex affectu inferorum. Vita enim nřa huiuſcemodi ē, vt ſi illā inferis cōpares iocundiſſima eſſe videatur, ſin autē ſuperis calamitoſa ſit. Inuicte, ergo potes. ¶ Creatrix, ſic Lucre. Æneadū genitrix hoīuȝ diuomq; voluptas. Quæ mare nauigerū quæ terras frugiferēteis cōcelebras p te qm̄ genus omne animantū concipiſ, viſitq; exortum lumi. ſo. Vel potius creatrix tua ex quo facilius ēt poſſe illū oſtēdit. ¶ Terram iniice, ſac cœnotaphiū, ſic alibi. Tūc egomet Rœtheo in littore inanem Conſtitui. ¶ Nāq; potes, ſic Hora. Quāq; feſtinas non eſt mora longa licebit iniecto ter puluere curras. ¶ Miſero, ſi miſeri ſunt qui in inferno merguntur, quid miſerius eo qui ne hoc quidem aſſequi poteſt. ¶ Saltem, pathos q nunq; in vita quęuerit, & nunc ēt in morte nulla quietis ſperatur. ¶ Talia fa. e. cœ. Oratio indignatione plena. quæ non ſolum verbis oſtendit, verum ēt feſtinatione reſponſionis, cū vix expectauerit, vt ille finiret. ¶ Vnde, addubitatio auget indignationē, cū videatur q ne ſuſpicari quidem poſſit, vnde hæc cupido illi veniat. ¶ Tu ſtygias inhumatus, Grauiſſima interrogatio, cum ita vrgemus aduerſarium, vt nō

poſſit niſi id qđ nobis placet rñdere. Habēt aūt hæc ſingula verba magnū pōdus. Tu. q. d. cui nullū tale meritū eſt, vt ſupra fata q̄cq̄ ſit tribuēdū. Stygias, q̄s in tāta dii veneratione hñt. Inhūatus, cū magno pōdere q. d. qđ nūq̄ factitatū eſt. Seuer̄, q. d. vis q̄cq̄ in eo fluīe aduerſus ius facere, in quo ſumma ſemp obſeruata ſit ſeueritas. Eumenidū q̄ oīum ſceler̄ vltrices ſunt. Aſpicies, ſiēm admiraſ ſi aſpiciat, qđ erit ſi etā tráſeat. Repete ergo Tu q nihil extra ſortē a diis mereris, nulloq̄ illis ſanguine cōiūctus es inhumatus, Qđ ſemp nefas fuit talē fluuiū, & q tales hūt vltrices nō dicā tráſibis, ſʒ aſpicies. Aut abibis ripā, vt oſtēdas maximū nefas, eſſe ipſum, tráſire ēt poſt tranſitū a ripa nō deſcēdēs vlterius nō progrediaris.

Deſine[a] fata Deum flecti ſperare precando.
Sed cape dicta memor duri[b] ſolatia caſus.
Nam tua finitimi longe[c] lateq̄ per Vrbes
Prodigiis[d] acti cœleſtibus oſſa piabunt[e]
Et ſtatuent tumulū & tumulo ſolēnia mittēt.
Aeternumq̄[f] locus palinuri[g] nomen habebit,

SER a DESine fata deū flecti ſperare pcādo fata q̄ ſemꝰ decreuerit, & locutꝰ eſt ſʒ epicureos q dñr, nec bñ p meritis capiſ nec tāgitur ira. b Duri caſus, ipoſſibilis ad mutationē. c Lōge lateq̄ p vrbes, de hiſtoria hoc traxit. Lucanis. n. peſtilētia laborātib rñdit oraculū manes Palinuri eſſe placandos, ob quā rē non lōge ab Helia & lucū ei dederāt, & cenotaphiō. d Prodigiis cœleſtibus, cōpendioſe & peſtilentiā ortā & petitū oraculū ſignat. e Piabūt, placabunt, expiabūt. f Æternū, in æternū, & ē aduerbiū. g Palinuri, plus eſt q̄ ſi tuum diceret.

DON FATA, fatum dixit iudicatum cuius firmitas moueri non poſſit.

CHR DEſine. ſ. d. ſ. ſ. oſtēdit q̄ tráſire fluuiū aliquē ihūatū ſit velle flectē fata, q̄ ſm ſtoicos nec a ioue qdā frāgi pñt. Fatū, de fato ſcri. Auguſti. i qnto eiꝰ voluminis, q iſcribiſ d ciui dei. Hoc oē exp̄mit Pla Ineuitabiles prio dixit cogitatiōes dei, ſm legē p quā illæ cōplenſ, & alibi dixit fatū eē ſyder̄ legē, vt onderet puidētiā i deo eē. Fatū vero in mūdi ſpū ac ſyderibus, Sæpe ēt vniuerſi mētē fatū nūcupat. Sæpe & ipſiꝰ legis executionē. Ergo apđ Platonicos q̄ttuor ſignat fatū. Mētē ipſaȝ cœli, Legē q̄ illi ingenita eſt. Legē q̄ cæteris diis attribuitur, ac deniq̄ executionē quā ſanxit deꝰ primꝰ, q̄s adminiſtrāda ſuſceperit ſecūdi hęc de Plato. Triſmegiſtꝰ aūt prio dedit diffinitionē, q̄ ad ipſiꝰ legis tpalē executionē ptinet dicēs fatū eē neceſſitatē oīum q̄ gerūtur ſemp ſibi cathenatis nexibꝰ iunctā. Secūdo appellauit mūdi animū fati noīe, & ſimul aliam diffinitionē poſuit q̄ fatū, & in mūdi mēte, & i cæteris diis poſuit. Dicit. n. fatū eſt aut ſecūdus deꝰ. i. vniuerſitatis aīus, aut oīuȝ cœleſtiū, terrenorūq̄ ſirmata diuinis legibꝰ diſciplina. i. rō, & ordo rer̄ adminiſtrādarū in diis in ſūmi dei puidētia, ac idē Triſmegiſtus tria putat i rebꝰ adminiſtrādis pricipatū tenē his verbis. Hæc tria fatū Neceſſitas, Ordo nutu dei eſ fata ſūt. Pria igiſ ē puidētia diuina gubernās mūdū. A q̄ gubernanda mūdi rō ſiliis mūdi mēti tradita ē, quā hic fatū noīat. Ab hoc neceſſitatē vult oriri. i. tōnis huius ineuitabileȝ executionem. A neceſſitate cēſet ordinē emanare, hæc aūt ſunt eius verba, Fatū & neceſſitas ābo ſibi iuicē idiuiduo nexę ſūt glutino, fatū rer̄ initia parit. Nēcitas cogit effectū; q̄ ex illiꝰ priordiis pēdet. Has ordo ſeqt̄ i. textꝰ, & diſpō ſpūs rer̄ pficiēdar̄. Nihil. n. ē ſine ordis diſpōne & cōpoſitōe. Eſt igr̄ eodē Triſmegiſto teſte puidētia lex rer̄ agēdar̄ in ſūmo pricipe cōſtituta. Ab hac fuit fatū, lex. ſ. puidētię filiis, ſʒ i mūdo ſpū iſita. Hic neceſſitas dein ordo. Cæteri phi nō itegrā hāc Triſmegiſti ſniaȝ acceperūt pter Pla. Pythagoras. n. puidētia mūdū admiſtrari dixit. Fatū āt diffiniēs id qđ ad legē, & ad legis executionē ordinē explicuit ſcribēs fatū eē cor̄ q̄ ſūt ppter adminiſtrādor̄ cāȝ. Ad idēq̄ reſpiciēs Ariſtoteles fatū inqt ē decretū cār̄ attracta ſe inuicē cōtinētiū, Stoici idē pene exp̄mūt, cū dicāt, fatū eē cōnexā rer̄ ſeriē ſine rōne p quā mūdus admiſtraſ. Democritꝰ aūt Heraclitus, Empedocles, Xenophāes & Meliſſus ſolā neceſſitatē in fati diffōne poſuerūt. Dicūt. n. fatū eē cūctū ieuitabilē ac neceſſariū. Boetius aūt ſolā executionis cōnexionē poſuit. Fatū. n alt eſt inhærēs rebꝰ mobilibꝰ diſpoſitio, p quaȝ diuina puidentia ſuis quęq̄ nectit ordinibꝰ, hęc fortaſſe dū breuitati ſtudeo obſcuriꝰ q̄ par erat retuli, ſʒ iuenies apđ Marſiliū noſtrū vicinū & hæc & plura alia enodatius explicatiuſq̄ ſcripta. Memor, q. d quæ te non fallent, nam qui narrat, nō lubet memoriæ mandari quæ non credat futura, ne aliquādo mēdacii argui poſſit. Cœleſtibus. q. d. q̄ non ſunt cōtēnenda. Ergo nō eſt dubitādū quin exequaſ. Palinurus diximus de Elia ſiue Velia. Palinurus autē pmōtorium eſt non procul ab hac vrbe.

PARVMPER,

His dictis curę emotę pulſuſq; parumper[a]
Corde dolor triſti. gaudet[b] cognomine terra.
Ergo iter īceptũ pagũt fluuioq; propinquãt.
Nauita[c] quos iã ide[d] vt Stygia ꝓſpexit ab vnda
Per tacitum[e] nemus ire pedemq; aduertere ripę
Sic prior aggreditur[f] dictis atq; increpat vltro.
Quiſq;s[g] es armatus q noſtra ad flumina tendis
Fare age qd[h] venias iã iſtic[i] & cõprime greſſus.
Vmbrarũ hic locus eſt, Sõni noctiſq; ſoporę.
Corpora[k] viua nefas Stygia vectare carina.
Nec vero Alciden me ſum[l] lętatus euntem
Accepiſſe lacu ne Theſea Pirithoumq;
Diis q̃q;[m] geniti atq; inuicti viribus eſſent.
Tartareũ ille manu cuſtode in vincla[n] petiuit,
Ipſius[o] a ſolio Regis traxitq; trementem.
Hi dominã[p] Ditis thalamo deducere adorti

SER i ℂPARVMPER, paulatim lætari cœpit. Spẽ.n.ſolã nõdũ pñs acceperat bñficiũ. Vñ bene dcm̃ eſt, q̃ſi ab eo magna moderatiõe dolor receſſit, aũi parũper valde parũ volũt. b ⸢Gaudet cognomine terra, nois ſui ſimilitudine. Facit autẽ hic & hæc cognominis, & hi cognomīe. Nã ĩ Plau. lectũ eſt cuꝫ vnã de bacchidib⁹ dicẽt, Illa mea cognominis fuit, q aũt a cõi gñe in e mi. ſit ablatiuũ, metri neceſſitas fecit. c ⸢Nauita, epentheſis, vt Mauors ꝓ Mars. d ⸢Inde vt ſtygia ꝓſpexit ab vnda, vt Siculo ꝓſpexit abuſq; pachynno, & hic oñdit qd dixim⁹ iũcta eſſe hęc tria acherõta, ſtygẽ, cocyton De his aũt naſcuntur alia, vñ eſt, Nouies ſtyx īterfuſa coercet. e ⸢Per tacitũ nemus, aut ſolũ, aut ipſi taciti. f ⸢Aggredit dictis, hoc ſmone oñdit iratũ. g ⸢Quiſq;s es armatus, bñ a ꝑſcriptione, ac ſi diceret nihil piũ molit armatus. h ⸢Quid venias, cur. Nã aduerbiũ eſt. i ⸢Iã iſtic, a loco in quo es, nã rẽ proximã ſigñat audienti. k ⸢Corpora viua, qa (vt ſupra diximus) ſũt corpa ẽt mortuoꝝ, q̃ tm̃ vñr.i. vmbrę. l ⸢Me ſum lætat⁹ euntẽ, lectũ eſt in Orpheo, q qñ Hercules ad inferos deſcẽdit, Charon territ⁹ eũ ſtatim ſuſcepit, ob quã rẽ anno ĩtegro in cõpedib⁹ fuit, iõ ergo nõ lætatus. ſ pp ſupplicium ſuũ. Sane Alcidẽ volũt quidã dcm̃ ἀπὸ τῆς ἀλκῆς .i. a virtute, qd nõ ꝓcedit quia a prima ætate hoc nomẽ habuit ab Alceo pñe Amphitruonis, & ſcimus cognomia ab accidẽtib⁹ dari. m ⸢Quanq̃, ac ſi diceret, hoc in te nõdum ꝓbaui. ſ per ſimulationẽ, nã nouerat. n ⸢In vincla petiuit, Hercules a prudẽtioribus mẽte magis q̃ corpore fortis inducit, adeo vt duodeciꝫ ei⁹ labores referri poſſint ad aliqd. Nã cũ plura fecerit, duodecim ei tm̃ aſſignant pp ſigna duodecim ſigna. Qd aũt dr traxiſſe ab īferis Cerberꝰ, hæc rõ eſt, qa oẽs cupiditates & cũcta vitia terrena cõtẽpſit, & domuit. Nã cerber⁹ ẽ terra, q̃ ẽ cõſumptrix corpoꝝ, vñ & cerberus dict⁹ quaſi κρεοβόρος .i. carnẽ vorãs. Vnde & lectũ eſt, Oſſa ſuper recubans, nã nõ oſſa citius terra conſumit. o ⸢Ipſius a ſolio regis, atq cerberus ſtatim poſt flumina eſt, vt Cerberus hæc ingens latratu regna triſauci Perſonat. nam illic quaſi eſt aditus inferoꝝ. Soliũ aũt Plutonis interius eſt. Ergo aut ad nãs canũ referendũ eſt, q territi ad dños confugiũt, aut ſoliũ pro iperio accipiẽdũ eſt, vt alibi arces ꝓ iperio poſuit, vt Imbellẽ auertis romãis arcibus idũ, cũ Indi vſq; ad prios venerint fines .i. vſq; ad arces. p ⸢Hi dominã ditis, aut de greco eſt, q vxorẽ δέσποιναν dñt, aut ditis thalamo vt dñam Charõ ad ſe rettulerit.

DON ℂNEC. v. al. dat exẽpla eoꝝ q apud inferos illicita cõmiſiſſent ſub occaſione q deoꝝ originẽ ducerẽt ⸢Tartareũ, vna iniuria priuare oẽs inferos ſuo cuſtode. ⸢Ipſius a ſo. alia ipſius regis iniuria. ⸢Trementẽ, iniecit timorẽ. Hercules illi q neminẽ timuit. ⸢Hi dominã ditis, peius conati ſunt. ⸢Quod hic loca ſunt accuſationis, facere vim vxori alienæ. Vxori regis & ꝑſentis ipſi quoq; reginæ, & hæc a perſona, a loco vero de ipſo thalamo quem noſſe præter maritum nemini licuit a facto abſtrahi quem honeſte tangere non licuit.

CHR ℂPARVMPER, ſtatim ſm Marcellũ, ſed magis Seruio aſſentior. ⸢His dictis, non potuit venire in Italiam. i. ad cõtemplationem Æneas, niſi Palinurus quẽ appetitũ rationi repugnantẽ interpretati ſumus, qn nimis vehemẽs nimis cõcitatus eſt a ſomno. i. a ſumma animi, & placida quiete de temone. i. de vitę adminiſtratione deiiceretur. Nunc autem cum in inferno ideſt vitiorum ſpeculatione iterum ſeſe offerat, iterum repellitur, quia nõ poſſumus vitia contemplari vt ab eis liberemur, niſi pri⁹ relicto hoc appetitu. ⸢Nauita, de charonte abunde dictum eſt & q vim nolit pati, etiam demonſtratum eſt. ⸢Somni noctiſq;, vt oſtendat omnia cum iam ſit amiſſa ratio quaſi dormire, aut in rerum omnium tenebris, & cæcitate verſari. ⸢Petiuit: abduxit ſm Marcellum.

Quem cõtra breuiter fata eſt amphriſia[a] Vates.
Nullę hic inſidię tales. abſiſte moueri.
Nec vim[b] tela ferũt. licet [c] ingens ianitor antro
Aeternum[d] latrans exangues terreat vmbras
Caſta licet Patrui[e] ſeruet[f] Proſerpina limen.
Troius[g] Aeneas pietate[h] inſignis & armis
Ad genitorem imas Erebi [i] deſcẽdit ad vmbras
Si te[k] nulla mouet tantę pietatis[l] imago
At ramum hũc (aperit[m] ramũ qui veſte latebat)
Agnoſcas. tumida ex ira tum corda reſidunt.
Nec plura[n] his. ille admirans venerabile donũ
Fatalis[o] virgę longo[p] poſt tempore viſum
Cęruleã aduertit puppim ripęq́ propinquat.
Inde alias animas quę per iuga[q] longa ſedebãt
Deturbat laxatq́[r] foros ſimul accipit alueo[s]
Ingentem[t] Aeneã gemuit ſub põdere Cymba

SER a ℂAMPHRISIA Vates, apollinea, & eſt lõge petitũ epitheton. Nã Amphriſus fluui⁹ Theſſaliæ ẽ, circa quẽ Apollo ſpoliatus diuinitate a Ioue irato admeti regis pauit armẽta, ideo qa occiderat cyclopas fabricatores fulminum, quibus Æſculapius extinctus eſt Apollinis filius, qa Hippolytũ ab inferis herbaꝝ potẽtia reuocauerat. b ꝩNec vim tela ferũt, ac ſi diceret tm̃ repellunt. c ꝩLicet, fas eſt, & eſt cõcedentis aduerbiũ, ſicut eſto. d ꝩÆternũ, aduerbiũ ẽ, vt ſupra, & ſubauditur bis æternũ, latrãs æternum terreat. e ꝩPatrui, qa Iouis eſt filia ex Cerere. f ꝩSeruet, cuſtodiat, vt Tantas ſeruabat filia ſedes. g ꝩTroius Æneas, ideſt a diis originem ducens. h ꝩPietate inſignis & armis, ꝓpter illud Pauci quos æquus amauit Iupiter, aut ardens euexit ad æthera virtus. i ꝩErebi, erebus ꝓprie eſt pars inferoꝝ, in qua hi qui bene vixerunt morantur. Nam ad elyſium non niſi purgati perueniunt, vñ eſt, Et pauci læta arua tenemus. Hinc fit vt quæraſ an animæ de elyſio in corpora poſſint redire, & deprehenſum eſt non redire, quia per purgationem carent cupiditate. k ꝩSi te nulla mouet, neceſſitate vult perſuadere, quia ſcit manes nulla reflecti, vt Scirẽt ſi ignoſcere manes. l ꝩPietatis imago, pietas per periphraſiꝫ dicta eſt, vt vis herculea. m ꝩAperit, nudat, vt Aperire ꝓcul montes, ac voluere fumum. n ꝩNec plura his, nec eſt aliqd vlterius dcm̃ poſt ramũ viſum. o ꝩFatalis virgæ, vt ſeq̃tur ſi te fata vocãt. p ꝩLongo poſt, aut aduerbium eſt, aut ꝓpoſitio antique poſita, ꝗꝗ ablatiuus caſus eſt exceſſuꝫ ſignificãs vt multo añ & multo poſt. q ꝩIuga, græce dixit, ζυγα. n. dicunt quæ tranſtra noiamus. r ꝩLaxatq́ foros, tabulata vacuat, vt ſupra, Et campos iubet eſſe patentis. Multitudine eniꝫ remota quaſi laxantur ſpatia. s ꝩAlueo, fluminis. ſ & p ſynæreſim aluo facit. t ꝩIngẽtẽ æneã, bñ hũc ſolũ dicit, vt per tráſitũ oñdat purgatiõis ai, hoies ẽt corpo

DON ℂBREVITER, Quia quæ iuſta ſunt longo ſermone nõ egẽt. ꝩNullæ inſidiæ, loqtur ergo cõtra vt dixit, Nã loqtur contra illa quæ ſuſpicabatur. ꝩNec vim tel. ſ. confutat quod ille vehementer timebat. ꝩFerũ eniꝫ ferrũ plerunq́ nõ vt ferzatur ſed vt repellatur iniuria. ꝩPietate & armis, nam pp pietatem deſcẽdit ad patrem, propter vero fortitudineꝫ nõ reformidauit pericula, quę ſunt apd inferos. ꝩAſs aias, quo facilius Æneã ferret. ꝩIngentẽ, aut ꝙ re ſua eſſet magnus aut cõparatõe exiguę nauis, ꝙ id incorporeas aias vehẽdas inuenta eſſet. ra habere leuiora, qđ de Sibylla vult accipi.

CHR ℂNVLLÆ hic inſi. Purgat quæ ille timebat, & oſtendit ꝙ alienos ſit a fraude & a rapina. Poſt hæc oſtẽdit ramum. Hæc omnia huc tendũt, vt qui ad ſpeculationẽ tendũt, primo vacent & dolo & vi, hoc eſt omni vitio, nam ille aſcendet in montem domini, & ſtabit in loco ſancto eius, qui eſt innocẽs manibus & mundo corde, & non accipit in vanum animã ſuam. Sed neq́ hoc ſatis eſt, vt vitio careas, vt in ſpeculationem recipiaris, ſed opus eſt, vt ramum aperias. i. præferas ipſam ſapientiam quam ſine dei diſpoſitione nemo aſſequitur. Vnde dixit Donũ fatalis virgæ. ꝩMirabilem, Quia nil ſapientia mirabilius eſt. ꝩLongo poſt tempore viſum, nihil enim rarius videre contingit. Miratur ego ramum aureum, Nam ꝗuis nolit cogi liberum arbitrium, tamen concedit ſapientiæ. ꝩCæruleam aduertit puppim, aduertit voluntatem quæ videnda diſcutiat. ꝩHæc habet proram. i. impetũ in obiectũ, habet in puppi clauum. i. rationem qua cuncta ponderet & regat. Nam & in malo eligẽdo adhibet rationem licet falſam. ꝩCharon igitur. i. liberum arbitrium viſo ramo. i. ſapientia libenter ad illum ſe vertit. ꝩNauis cærulea eſt. Cæruleus autem color ex albo conſtat & nigro, quia animus per ſpeculationem ad inferna tendens nigrum. ideſt vitium &

tium & album, ideſt virtutem cogitat. Vel per nigrum inſitiam p album cognitionē intelligē. Speculator enim niſi videret aliquid nō moueretur ad ſpeculandū. Si vero omnia videret ceſſaret iſta ſpeculatio. Remouet charon cæteras animas, ideſt cæteros omnes animi affectus & perturbationes & recipit æneam cum ſibylla ideſt animum cum ſolo intellectu. Cymba ſutilis eſt, quia ſcitis ſcienda annectit. Eſt rimoſa, propterea quod in eadē reſcibilium ſcitorumq; diuerſitas nulla eſt, diſtantq; longē inter ſe, ac differunt & pugnare ſæpe videnſ, gemit cymba ex anguſtia, quæ premitur pp ſpeculationis difficultatē & qa rimoſa ē accipit multā paludē, nā ſæpe inter ſpeculandū corporearū rerū illecebræ ſubeunt.

Sutilis[a] & multam accepit rimoſa paludem
Tādē[b] trans fluuiū incolumes[c] vatemq;, virūq;
Informi[c] limo glaucaq; exponit in vlua[d].
Cerberus hęc ingens latratu regna trifauci
Perſonat[e] aduerſo recubans īmanis in antro.
Cui Vates horrere[f] videns iam colla colubris
Melle ſoporatā & medicatis[h] frugibus Offam[g]
Obiicit. ille fame rabida tria guttura pandens
Corripit obiectam atq; īmania terga reſoluit
Fuſus humi totoq;[i] ingens extenditur antro.

SER a SVTILIS intexta, p quod fragilem oſtendit, rimoſa plēa rimis. b Tandem, aut propter pondus Æneæ, quod eſt melius, aut pp̄ter paludis magnitudinem, & propter cœni denſitatem. c Informi limo, magno ſine forma. d Vlua, herba paluſtris, cum marina dicatur alga, vt illiſæ cautibus algę. e Perſonat, aut perſonare facit, aut p regna ſonat, & quia de anima dicturus eſt, bene facit ante cerberi commemorationem conſumptoris corporum. Lucanus. Qui viſcera ſęuo Spargis noſtra cani. Tunc enim animę locum ſuum recipiunt, cū fuerit corpus abſumptum. f Horrere vidēs iam colla colubris, fingitur enim p pilis habere ſerpentes, & eſt hypallage, In collo eius horrebant colubræ. g Offam, hinc eſt & diminutio oſella, ſed ſ nō geminat, In diminutione enim plerumq; multa mutantur, q autem ait melle, alluſit ad corpora, que cum melle obruuntur. h Medicatis, confectis. i Totoq; ingens extenditur antro, per hoc magnitudo eius oſtenditur, ſicut ait in tertio de Polyphemo, Iacuitq; per antrum Immenſum.

DON TANDEM autem mora fuit, quia nauis preter ſolitū eſſet onuſta. Vel ex affectu ęneę qui properabat ad patrem.

CHR CCERBERVS, HIC SECVNdum Heſiodum natus eſt ex echidna, & Typhōe ſimul cum Ortho cane Gerionis & hydra & chimæra, & vt idem poeta ſcribit, habet centū capita, ianitor eſt Plutonis, & cuicunq; veniēti cauda atq; auribus blanditur, ſed exire neminem patitur. Siquidem in inſidiis collocatus quemcunq; extra ianuam offendit, deuorat. Alii non centum ſibi capita, ſed tria dāt. Verum quod magis abſonum iudicari poſſit, contraria ſentire Heſiodus ac Virgilius videntur. Siquidez Heſiodus ait, illum intrantibus blandiri. Egredientibus vero aduerſari. Contra Virgilium ipſum venientibus obſtare, & ne ingrediantur eos impedire inducit. Quorum controuerſiam vt facilius tollamus meminiſſe oportet, deſcenſum ad inferos eſſe, tum eorum qui in vitia labuntur, tum eorum qui deſcendunt in cōtemplationem vitiorum. Vt cum illorum pernitioſam peſtem cognouerint, ab illis purgent. Cerberum autem pro eo poni quod in nobis terrenum ac propter ea caducum eſt. Si igitur intelligamus nos ad inferos deſcendere cum in vitia labimur, erit id quod ſcribit Heſiodus, nam labentibus, ita ad inferos blandiſ cerberus, ideſt corporei ſenſus, Nam illi nos in vitia precipites agunt, Et ad omnes voluptates inuitant quæ animum effœminant contraq; ab omni rerum cœleſtium inueſtigatione remouent, & quia nihil niſi corporeum nobis ſeſe offert, nos nihil niſi corpus eſſe putamus. Sinautem hinc abire tentamus repugnant omnino eædem voluptates Itaq; hortantur ad ingreſſum dehortantur ab egreſſu. Sinautem eum deſcenſum ad inferos intelligamus per quem contemplationem vitiorum, vt ab illis diſcedamus ſignificamus cōtra eſt de cerbero Nam repugnat aduerſaturq; ingredi volentibus. Impediūt enim nos ea omnia quæ quāuis caduca momentaneaq; ſint, tamen ſenſus demulcent. Præſertim autem impendit nos timor, ne ea quibus corpus indiget nos deficiant, ita q ſapiens qui eſt conſiderat tria genera eſſe earum rerum quæ ad corpus pertinent voluptatum. Primæ illarum. rerum ſunt quæ nec neceſſariæ nec naturales ſunt. Altera earum rerum quæ & ſi non ſunt neceſſa-

Cerberus

riæ,tñ ſunt nãles. Tertia vero illaꝝ q̃ nãles neceſſariæq; ſunt. Itaq; priaſ tãq̃ oĩno pniciloſaſ refugiẽdã eſſe cenſet. Scdam vero ſpẽm facile cauemus. Tertiã poſtremo q̃uis ea ꝑtinet ſine qbus eſſe nõ poſſumus facile tñ parari illa poſſe, qa nã paucis minimiſq; ꝯtenta ſit aĩaduertit, iſta ergo facile ſine multa ĩpenſa, & puo labore ſibi cõparat, ac deinceps reliquũ tp̃s maximaꝝ reꝝ cõtẽplationi ĩpẽdit. Qua qdẽ laute abũdeq; aliſ aĩus eaq; viget, ac beate degit, vt ipſa ĩueſtigatio pabulũ ſit vera ambroſia. Gaudiũ aũt qd ex illaꝝ rerũ cognitione ꝓuenit, ſuauiſſimũ nectar ꝓbet, dat igiſ cerbero.i.neceſſitati corporis offaſ.i.vilẽ ac facile parabileq; cibũ in quo ſit ẽt potus, & ex quo gignaſ ſomnus, vt ad plenũ ſatiſſaciat neceſſitati corporeæ. Nã cibo, potu, ac ſomno idiget vita aĩalis, vñ triſauci latratu illuſ pſonare dicit. Soporatã, nã vt diximus, ſomnus neceſſarius eſt vitæ corporeæ. Ille fame rabida, oñdit per trãſitũ nullũ obſonium melius eſſe q̃ fames, cũ tunc ẽt viliſſima ſuauiſſima ſint, & illd ſimul docet fame ipſa, oĩa latraſ, & in oẽm rabiẽ verti hinc ipſe ſibi. Et mala ſuada fames,

Occupat[a] Aeneas aditum cuſtode ſepulto[b]
Euaditq;[c] celer ripam irremeabilis[d] vndę
Continuo[e] auditę voces vagitus[f] & ingens
Infantumq; aĩę flentes in limine[g] primo.
Quos dulcis vitę exortes[h] & ab vbere raptos
Abſtulit atra dies & funere merſit acerbo.
Hos iuxta falſo damnati crimine mortis.
Nec vero hę ſine ſorte[k] datę ſine iudice ſedes.

SER a OCCVpat Æneas aditũ, rapti ingrediſ. b Sepulto, dormiente ſine pulſu .i. ſine motu. c Euadit, mõ trãſit. d Irremeabilis vñ, aut ꝑpetuũ ẽ epithetõ, vt ſupra diximus, aut ipſi etiaſ Æneæ irremeabilis. Nã p alterã egreſſurus ẽ partẽ, vt Portaq; emittit eburna. e Continuo auditæ voces nouẽ circulis ĩferi cincti eẽ dñr, quos nũc exequiſ. Nã primũ dicit aĩas ĩfantiũ tenere, Scdm eoꝝ q ſibi p ſimplicitatẽ adeſſe.i.defenſioni iſtare negerunt. Tertium eorũ q euitãtes erũnas ſe necarũt. Quartum eorũ q amauerũt, Quintũ viroꝝ fortiũ eẽ dicit, Sextũ nocẽtes tenẽt q puniunſ, a iudicibus, in ſeptio aĩæ purganſ. In octauo ſũt aĩę ita purgatæ, vt redeãt, In nono vt nõ iã redeant.ſ.in cãpo elyſio. f Vagitus & ingẽs, Fletus infantũq; aĩæ flentes poetice dixit. Sane ploratus tm̃ lachrymaꝝ ẽ, planctus tm̃ vocũ, fletus ad vtrũq; ptinet, q̃ plerũq; cõfundunt poetæ. g In limine prio, quia de prima hi ſurrepti ſunt vita. h Exortes expertes ſine parte ακλήρους dicunt græci. i Acerbo, Imaturo, trãſlatio a pomis eſt. K Sine ſorte ſine iudicio, traxit aũt hoc ex more romão. Nõ enim audiebanſ cauſæ, niſi p ſortẽ ordinatæ. Nã tpe quo cauſæ agebanſ cõueniebãt oẽs, vnde & cõciliũ ait, & ex ſorte dierũ ordinẽ accipiebãt, quo poſt diẽ trigeſimũ ſuas cauſas exequerenſ, vñ eſt Vrnã mouet. Iuue. Gratia fallacis prætoris vicerit vrnam.

DON DVLCIS vitæ ex. quos dulcis vita cito deſeruit, & fecit exortes.i.extra ſortes viuendi maiorem. Ab vbere, ad augumentum miſerationis, q inſontes a matris vberibus rapti ante extinguerentur quã loqui cœpiſſet.

CHR OCCVPAT Æneas aditũ cuſtode ſepul-

to. Nã cũ ita curatũ ẽ corp⁹, vt neq; nimio luxu cõtumax ſit, neq; rurſus rebus neceſſariis laboret, iacet obtemperãs, nec aĩo cõtẽplari volẽti aduerſaſ, ergo valet æneas .i. vir ſapiẽs occupaſ ingreſſum ad cõtẽplationẽ. Vagitus, vagire ĩfantiũ ẽ, qm̃ pueri ſimul atq; parti ſunt eam primũ vocẽ edunt, q̃ pria ſyllaba in dictione eſt, vñ & Vaticanus deus is ẽ, penes quẽ vocis humanæ initia ſunt a quo ager vatican⁹ ẽ dictus, vt ait Var. q̃uis alii hũc deũ a vaticiniis noiatũ velint, & agrũ vaticanũ q a vaticiniis q̃ vi atq; iſtinctu eius dei i eo agro fieri ſolita eẽnt. Flẽtes, flerẽ ẽ tm̃ lachrymis, Gemere pectore cũ ꝑ anguſtia i ſonũ ꝓrũpimꝰ iõ & iũmẽta ſub nimio põdẽ gemũt, & inaĩata ea rõne gemẽ dñr, vt Gemuit ſub põdẽ cimba, Plorare ẽ voce flebili dolorẽ oñdẽ, vñ eſt ĩplorare, Plangere ẽ pcuſſiõe mẽbroꝝ dolorẽ oñdere, & ꝓ pcutere capiſ. Eiulare ẽ acutiori & magis ſublata voce flere, qd ẽ mulierũ, & pene idẽ qđ vlulare q̃uis hoc lupoꝝ canũq; ſit. Nã vociferãt q nõ mõ dolorẽ ſ; idignationẽ voce effrenata demõſtrãt, qđ & vehemẽter clamare aliqñ ſignat. Lamẽtare ẽ voce q̃rula & triſti orõne calamitatẽ teſtari, infantia ãt ſm doctores pħos vii. anno finiſ, q̃ eſt, pria ætas. Scda vero pueritia nuncupaſ, vſq; ad pubertatẽ ſcdo ſeptẽnario.i.xiiii.ãno finiſ. Tertia, ideſt adoleſcẽtia.ad .xxxi.annũ extendiſ. Deinde ſeptẽnario geminato ad. xxxv.annũ ꝓduciſ iuuentus, q̃ ætate pfecta, vxorẽ ducere Ariſt. iubet Rurſus ſeptẽnario gẽinato vſq; ad.xlix.vel.l.annũ ẽ ætas virilis matura ac pfecta. Senectus demũ triplicato ſeptẽnario cõſtituiſ. ait.n. Ariſt. in li. de rep. q ebdomadibus diuidũt ętates, plurimũ bene dicunt,

Vagire

Vaticanus

dicũt. Sequẽda.n.eſt nãæ dictio. ℣ Ab vbere rap. pathos a breuitate vitæ & ab ætate. ℣ Acer bo, ab eo qd eſt acer. Nã q̃ acerba ſunt acrioꝛẽ hñt ſapoꝛẽ ℣ Dãnati ſalſo.c. iure poſt inſan tilẽ innocẽtiam ponunt q innocẽtes mortẽ ſubiere. ℣ Sorte, vide Seruiũ. Sed & Quinti. ait. Quod in foro vel attrocitate formulaꝝ vel mõ petitionũ vel nouiſſime ſorte iudicatur. Ætates hois

Quęſitor[a] Minos vrnam mouet ille ſilentum
Conciliũq; vocat vitaſq; & crimina diſcit.
Proxia deinde tenent mœſti[b] loca. q ſibi lœtũ
Inſontes pepere manu, lucemq;[c] peroſi
Proiecere[d] animas. quã vellent Aethere ĩ alto
Nunc & pauperiẽ & duros[e] perferre labores.
Fata[f] obſtant triſtiq;[g] palus[h] innabilis vnda
Alligat & nouies[i] Styx interfuſa coercet.
Nec ꝓcul hinc partẽ[k] fuſi mõſtrant in omnem
Lugentes[l] Campi. ſic illos nomine dicunt.

SER a ℭ QVÆſitor, q̃ſitores ſ͛ q exercẽdis q̃onib⁹ p̃ſũt & notãdũ ꝙ Minoẽ q̃ſi crudelẽ introducit, qd ei epithẽtõ & Plato & Hom. dãt κουενη μίνοως ὁ Κοοφερος Nã Aeacus & Radamãthus fratres mitiores ſũt. b ℣ Mœſti loca, iõ mœſti qa vt ſup̃ dixim⁹ ſm Plat grauiter puniunt eoꝝ aĩæ q ſibi inferũt mortẽ. c ℣ Lucẽq; peroſi, figurate dixit. Nã peroſus illi⁹ dicim⁹. d ℣ Proiecere aĩas, q̃ſi rẽ vileꝫ. e ℣ Et duros pferre labores, Home.n. Achillis vmbrã ĩtroducit loquentẽ & dicentẽ libẽtius ſe apud ſupos cuncta aduerſa tolerare, quã apud inferos imperare.

βουλοι μην δ' ἐπαρουρος ἐων θητευεμεν
 αλλω
ἀνδρὶ παρ' ἀκληρω ὦ μη βίοτος πολυς
 ἔιη
ἤ πᾶσι νεκυεσσι καταφθι μενοισιν ἀνασσειν

Q d ãt ait Aethere in alto poetice dictũ eſt. Aether.n. ſupior eſt, ſed noſtrũ habitaculum ætherẽ vocauit inferoꝝ cõparatione. f ℣ Fata obſtant, iura nãe. g ℣ Triſtiq;, triſti vnda. h ℣ Palus inabilis, ne ſi triſtis dicamus, duo ſint epitheta. i ℣ Nouies ſtyx ĩterfuſa, q aliq̃ de mũdi rõne q̃ſierũt dñt ĩtra mũdi hos nouẽ circulos ĩcluſas eẽ ỽtutes, ĩ qb⁹ & iracũdię ſ͛ & cupiditates, de qb⁹ triſtitia naſcit͛.i. ſtyx vñ dicit nouẽ eẽ circulos ſtygis, q̃ ĩferos cingit.i. vt ſupra dixim⁹ terrã. Nã dñt alias eſſe purgatiores extra hos mũdi circulos ptãtrs. K ℣ Partẽ fuſi mõſtrãt ĩ oẽm, plures vult oſtẽdere eos in qb⁹ libido dominat͛ l ℣ Lugẽtes cãpi, q̃ſi lucis egẽtes, qd ẽt amoꝛib⁹ cõgruit.

DON ℭ QVÆſitor.n & ingrendi & vrnæ agitãde hẽt ptãteꝫ ℣ Inſontes, dr̃ cã facti. Nihil.n. ſit niſi qd faciẽdi hꝫ neceſſitatẽ. ℣ Fuſi in omnẽ partẽ, quocũq; oculos tẽdere poterant.

CHR ℭ MINOS, ſcripſerũt multi plurimos deos in creta fuiſſe, ac deinde multis ætatib⁹ poſt deos heroas eandẽ inſulã habuiſſe, quoꝝ clarioꝛe teſte Hero. Minos & Radamãthus fuere Europes & iouis filii. Minoaq; maiorem natu regnũ accepiſſe, ac plures vrbes ꝯdidiſſe. Sed ex iis tres nobiliores gnoſũ qd aſiam ſpectat. Pheſtũ ỽo ad meridiẽ poſitũ & cydõ ad occaſuꝫ vergens. dedit leges cretẽſibus, quas a pr̃e accepit, qui ĩ ſpelũca ſibi cõgrediẽs eas dabat, ac Bello nauali multas inſulas cœpit, prim⁹ græcorum mari ĩpauit. Magnoq; in honore pp iuſtitiã et fortitudinẽ fuit. Claſſe pm⁹ teſte Plinio pugnauit. Ephor⁹ ãt ſcribit Minoa cuiuſdã ãtiq̃ſſimi Rhadamãtis imitatorẽ extitiſſe viri iuſtitia & eq̃tate celeberrimi, q̃ appellatiõe Minois fr̃ fuit. Hũc igit͛ ſectat⁹ Minos p nouẽ ãnos iouis antrũ cõſcẽdebat, ac poſtea inde dſcẽdẽs leges q̃ mãdata iouis dicebat, hoĩb⁹ ferebat. Vñ poeta dixit. Hic quondã Minos nonũ regnauerat ãnũ, Excelſa mandata iouis captãs ait Stra. ℣ Mœſti, qm̃ ꝯ ĩpiũ deoꝝ fecerũt. Erat.n. in arcanis antiquoꝝ nõ licere cuiq; ſeipſ ĩterimere, cui⁹ rei hãc rõnẽ Socrates apud Pla. refert, hoĩes ĩ q̃dã cuſtodia eẽ, nec oportere quẽq; ſeipm diſſoluere, neq; ſugere, dicitq; deos nr̃i curã hr̃e, nos ỽo hoĩes ĩ reb⁹ eẽ deoꝝ. Ergo queadmodũ ſi qs ex noſtris ſeruis ſe occideret cũ hoc non mãdarem⁹ grauiter ferrem⁹, atq; ſi poſſem⁹ punirem⁹, ita & de⁹ facit ſi qs hãc cuſtodiã effugiat pri⁹ q̃ ſibi de⁹ aliq̃ neceſſitatẽ ĩpoſuerit, tũc Socrati fecit. ℣ Nouies, Quia octo cœlorum ſphæris, & corpe ĩcluſa ẽ aĩa in ĩferis eẽ dicit. Alii dicũt nouẽ circuitiones ſtygis, nouẽ eſſe cõplexiões ex q̃litatib⁹ q̃tuor humorũ, qb⁹ anima a diuinitate ſequeſtrat͛, quarum quattuor ſunt ſimplices Nam bili calor, ſanguini humor, pituitæ frigiditas, atræbili ſiccitas. ℣ Quattuor coniunctæ. Nam ſiccitas mixta frigori terreſtrẽ corpaturã facit calori igneã. Humiditas cũ frigore aquaticã, cum calore aereã facit. Nonã volunt æqualẽ in qua quia ſm iuſtitiam omnes operent͛ qualitas nulla ſupet. ℣ Lugẽtes, nam luctus maxime amantum eſt. Vnde in Buc. Nec lachrymis crudelis amor, nec gramine ripæ. Nec cithiſo ſaturant apes, nec fronde capellæ.

Hic quos durus[a] amor crudeli tabe[b] peredit
Secreti[c] celant calles & myrtea[d] circum
Silua tegit curę[e] non ipſa in morte relinquunt
Hiis Phędrā[f] procriq̄[g] locis mœſtāq̄[h] eriphylē
Crudelis nati monſtrantem vulnera cernit
Euadnenq̄[i] Paſiphaen[k] his Laodomia[l]
It comes & iuuenis quōdā nūc fœmīa[m] Cęneꝰ
Rurſus & in veterem fato reuoluta figuram.
Inter quas Phœniſſa recens a vulnere Dido
Errabat[n] ſilua in magna. quam Troius Heros
Vt primum iuxta ſtetit agnouitq̄ ꝑ vmbram
Obſcuram[o] qualem primo quis ſurgere menſe
Aut videt aut vidiſſe putat per nubila Lunam.

SER a ¶ DVrus amor, imittis, iexorabilis. b ☞ Tabe pedit, corpe dfluēte paulatī. c ☞ Secreti celāt calles, amātibꝰ ꝯgruit. d ☞ Myrtea ſilua, q̄ ē veneri cōſecrata. e ☞ Curæ nō ipſa ī morte, hoc eſt ēt illic amāt, & hn̄t ꝑ actoꝝ imaginē criminū, ſicut ēt de piis dicturus ē, vt Quæ grā curruum, Armorūq̄ fuit viuis q̄ cura nitentes Paſcere eq̄s eadē ſeqͥ tellure repoſtas. Sane ſciendū (vt ſupra diximus) loq̄ eū de amorē gnāli, ſicut etiā Plato in ſymposio tractat. Nil enim intereſt qd̄ qs amet, dūmō amore teneatur. Notādū ēt eſt, nā rarū eſt, qa cū maſculino genere ſupra vſus fuerit, vt Hic quos durus amor, nunc tn̄ fœminarū ponit exēpla, non qd̄ deſit viri, ſed elegit ſexū impatientē ad amandū, tn̄ paulo poſt etiam Sichei facturus eſt cōmemorationem. ☞ His phædram. hoc ex Homero.

φαὶδην ε τι πρόκειν τὲ ἰδον καλήν τ'. ἀριάδνην.

Hęc fuit filia Minois & Paſiphaes vxor Theſei, q̄ ꝑuignū Hyppolitū amore capta de ſtupro iterpellauit, & deſpecta apd̄ maritū euꝫ falſi crimīs detulit, q iratꝰ inuocauit Aegeū pr̄ē, vt Hippolyto currū agitanti imitteret phocā, q̄ facto, & Hippolyto iterēpto, Phædra amoris ipatientia laqueo vitam finiuit. g ☞ Procriq̄, hęc vxor Cephali fuit filii æoli, q cū venādi ſtudio teneret, labore feſſum locū quēdā adire ꝯſueuerat, & illic ad ſe recreādū aurā vocare, qd̄ cū ſępe faceret amorē in ſe mouit Auroræ, q̄ ei canē velociſſimā Lælapa noīe dōauit, & duo haſtilia ieuitabilia, eūq̄ in amplexꝰ rogauit. Ille ait iuſiurādū ſe hr̄e cū cōiuge mutuæ caſtitatis, q̄ audito Aurora r̄ndit, vt ꝓbes igit̄ cōiugis caſtitatē mutate in mercatorē, quo facto ille iuit ad Procrin, & oblatis muneribꝰ ipatoq̄ coitu, ꝯfeſſus eſt ſe eē maritū, qd̄ illa dolēs cū audiſſet a ruſtico amare eū Aurorā quā iuocare ꝯſueuerat, ad ſiluas ꝓfecta ē, & i frutetis latuit ad dep̄hēdēdū maritū, q cū more ſolito Aurorā vocaret, ꝑcris egredi cupiēs fruteta ꝯmouit, ſperās Cephalꝰ ferā, haſtā ieuitabilē iecit, & ignarus iteremit vxorē. h ☞ Mœſtāq̄ eriphilē. Hęc amphiaraī auguris argiuī vxor fuit, q̄ latētē bello thebano maritū Polynici ꝓdidit, monili accepto qd̄ añ vxori dederat, q ductꝰ ad ꝑliū hiatu terræ periit, cuiꝰ filiꝰ Alcmæō poſtea mr̄ē neccauit, & ē vt Oreſtes furore correptꝰ. Vitupat̄ ſane Virg. q mœſtā dixerit quam στυγερὴν legit. i. nocētē apud enī Homē ἴσον στυγερήν τ' ἐριφύλην immo vero odio dignā & iuiſam. nā στυγῶ eſt odio habeo, & iuiſus ſuꝫ, h̄ mœſta ē a ſtyge. i ☞ Euadnēq̄, vxor Capanei fuit, q̄ ſe in ardētē mariti rogū p̄cipitauit. K ☞ Et paſiphaē, hæc āt (vt ſup̄ diximꝰ) tauri amorē flagrauit. l ☞ Laodomia, vxor Proteſilai fuit q̄ cū maritū in bello troiano piſſe cognouiſſet. optauit vt eiꝰ vmbrā videret q̄ re cōceſſa nō deſerēs eā ī eius āplexibꝰ periit. m ☞ Nūc fœmia cæneus, Cæneꝰ virgo fuit, q̄ a Neptuno ꝓ ſtupri p̄cio meruit ſexꝰ mutationē, fuit ēt inuulnerabilis, q pugnando ꝓ Lapithis, a cētauris crebris ictibꝰ fuſtiū paulatī fixꝰ ī terra ē, poſt mortē tn̄ i ſexū rediit, ſ; āt dcm̄ oñdit platonicū illd̄ aias ꝑ μετεμψύχωσιν ſexū plerūq̄ mutare. n ☞ Errabat, vagabat̄, & bn̄ alluſit, qa & amauerat, & ſe iteremerat, vt q̄ſi incertū eſſet quē circulū poſſet tenere. o ☞ Obſcurā recēti morte, vt diximus ſupra.

DON ¶ SECRETOS, aut ī abdito cōſtitutos aut ſepatos ☞ Curæ nō ipſa in mor. r. tanta fuit vis amoris, vt poſt mortē ab iiſdē curis non deſererent. ☞ Vmbrā obſcurā cum dicit vmbram obſcuram, habuit aliqd luminis. Id. n. eſt obſcurum quod oſtendit aliquā lucē, ſed & maximas habet mixtas tenebras.

CHR ¶ EVADNEN, hæc Martis ex Thebe Aſopi fluminis vxore filia fuit & Capaneo coniuncta illi Sthelenum genuit, Tanto autem amore in virū affecta eſt, vt in eūdem rogū ſe præcipitās arſerit. ☞ Paſiphaen, Solis filia fuit, & Minois regis vxor occupatoq̄ marito in bello athenieſi tauri amore affecta eſt. Veneri quoniā ſol ſuum cum Marte adulterium omnibus diis palaꝫ fecerat hoc pacto iniurias ſuas vlciſcente. Alii dicūt Minoem quādoq̄ dignam quam ſibi ſacrificaret hoſtiam

Paſiphae

ſtiam a Ioue petẽtem tauꝝ ab illo pulcherrimũ accepiſſe, captũq; auaricia tauro ad armẽta amiſſo aliũ deteriorem ſacrificaſſe, ob idq; Iouem iratũ effeciſſe, vt vxor tã nefario concubitu ſe inqnaret. Recẽs a vulnere. De recẽti ad inferos ꝑpter vulnus miſſa. Primo menſe, prima parte mẽſis, hoc eſt in nouilunio, nam cũ mẽſis q ex curſu lunæ cõſicitur a mene .i. a luna dicatur ab eadem luna initium accipiet, vt tunc incipiat mẽſis, cum incipit noua luna.

Demiſit lachrymas dulciq; affatus amore eſt.
Infœlix[a] Dido verus[b] mihi nuncius ergo
Venerat extinctam ferroq; extrema ſecutam.
Funeris[c] heu tibi cauſa fui. per Sidera iuro
Per ſuperos & ſiqua[d] fides tellure ſub ima eſt,
Inuitus regina tuo de littore ceſſi.
Sed me iuſſa deũ quę nunc[e] has ire ꝑ vmbras
Per loca ſenta[f] ſitu cogunt noctemq; ꝓfundã
Imperiis egere ſuis. nec credere[g] quiui
Hunc tantum tibi me diſceſſu ferre dolorem.
Siſte[h] gradum teq; aſpectu ne ſubtrahe noſtro
Quẽ fugis: extremũ[i] fato ꝙ te alloquor hoc ẽ

SER a INFœlix Dido, veniali vtitur ſtatu, & excuſat ſe ꝑ neceſſitatẽ, ne mortis cã fuiſſe videaſ. b Verus mihi nuncius κατατοσιωπώμενον intelligẽdũ ꝙ ſit nũciatus Didonis ĩterit⁹. Alii ad ignẽ referũt viſum, Alii ad Mercuriũ q ait Certa mori, ſed in neutro ei ẽt gen⁹ mortis eſt ſignificatus, & hic dicit, Ferroq; extrema ſecutã. Sane q nũciat gñe tm̃ dr̃ maſculino, qd aũt nũciaſ. h̃ neutro dicaſ tñ inuenit ẽt maſculino. c Funeris heu tibi cã fui, ac ſi diceret q fuerã ante cã voluptatis. d Siqua fides tellure ſub ima eſt, vbi ꝓmiſſa exitum nõ hñt. Reſpexit aũt ad Orpheũ, q receptã ꝑdidit coniugẽ. e Quæ nunc has ire ꝑ vmbras, argumẽtaſ ex eo ꝙ eſt iſeros ſubire cõpulſus, inuitũ ſe reliqſſe Carthaginẽ. f Senta ſitu, ſpinoſa, ſquallida, & ẽ trãſlatio a terra inculta. Situs aũt ꝓprie eſt lanugo quædã ex humore ꝓcreata. Fit aũt in locis carẽtib⁹ Sole. g Nec credere quiui, argumẽtationẽ tẽdit, ac ſi diceret ſi credidiſſẽ forte ẽt deoꝝ iuſſa cõtẽnerẽ. h Siſte gradũ, diſcedere eã datur intelligi. i Extremũ fato qd te alloquor hoc eſt, aut qa deus futurus eſt, aut (qd melius eſt) qa poſt mortẽ tenebit alteꝝ circuitũ viris fortibus. nõ amãtibus datum.

iuſiurãdi apud inferos eſſet, poſuit gñalẽq; iurationẽ. Inuitus, nõ te fugi ſed potioꝝ iuſſis ceſſi. De tuo littore. q d. mutaui locũ, ſed te animo retinui. Nec credere quiui, Mẽdatio ꝓſimili tuetur cauſam. Ipſa primo ſilendo, & ſe auertẽdo & poſtremo fugiendo oſtẽdit iram.

DON DEMISIT lachrymas, nõ cogitauit fleſ, nam dolor verus repentinos fletus non coactus excludit. Infœlix dido, pſonaꝝ & cauſaꝝ ratio habeſ. Dido fuit aſpera ꝑpter recẽtis facti cãm, cuius quãtus dolor fuerit, oſtẽdit exitus. Acerbitas ẽt vulneris & aſpectus auctoris dolorẽ duplicabat. Æneas ãt ſe reũ agnoſcit, & interpoſita purgatione factũ fatetur. Infœlix dido, oſtẽdit dolorẽ ꝙ mirabiliter ferat, & augeſ ꝙ ferro perierit. Per ſidera, Firmamentũ ponit purgationis qa apud illam fide carebat, & quia hominũ teſtimoniũ adhiberi nõ poterat, adhibet deorum, & ſi qua fides quia neſciebat qd genus

CHR INFOELIX dido, Oro cauſis & perſonis cõmodata. Erat .n. dido reddita iſenſa æneç qm̃ ſuo abitu mortem ſibi conſciuerat. Tanta aũt acerbitas augebatur cõſpectu ipſius, Ergo erat ex re, vt ſtatu veniali vteretur, ex quo maximopere nobis miſericordiam cõparamus. Infœlix, quia non ſua ſed aliena culpa ſibi mortem conſciuerat. Infœlix, cũ tantũ in eam ſæuierit amor, vt ad mortem compulerit. Ergo illam culpa abſolute, ſe autem damnat, Sed mox artificioſe rem vniuerſam in neceſſitatem reiicit. Ergo oratio pathetica ſæpe concluſione erumpit. Sic Teren. Quid nam igitur faciam: & Propertius, Ergo ſolicite tu cauſa pecunia vitæ es, Per te immaturum mortis adimus iter. Funeris heu tibi, confitetur peccaſſe, vt placet iratã, Verum crimen in neceſſitatem refert, vt ſit conſtitutio iuridicialis aſſumptiua. Per ſidera, affert iuſiurandum, cum teſtes animi ſui apud inferos habere non poſſet. Siqua fides, nam neſciebat, quod iuſiurandum illic haberetur. Sed me iuſſa, augmentum ex tempore & cauſa ſumptum. Dicit ergo coactus ſum, quia iuſſerunt dii, quorum imperio nefas repugnare eſt. Ex quo etiam adii loca hæc tenebroſa. Non igitur mirum eſt, ſi illis iubẽtibus a te mihi chariſſima diſceſſerim, cum eorũdem imperio tantum laborẽ inferorum petendorum ſubierim, Quæ tñ omnia & ſi iuſtam faciant cauſam nõ te reliquiſſem, nec diis obtemperaſſem, ſi tm̃ te inde dolorem ſuſcepturam putaſſem. Auerſa remota a conſpectu Æneæ.

Talibus Aeneas ardentem & torua[a] tuentem
Lenibat[b] dictis animum lachrymaſq;[c] ciebat.
Illa ſolo fixos oculos auerſa tenebat.
Nec magis incepta[d] vultum ſermone mouetur
Quam ſi dura[e] ſilex aut ſtet Marpeſia cautes.
Tandem[f] proripuit ſeſe atq; inimica refugit
In nem⁹ vmbriferũ[g] cõiux vbi pſtinus[h] illi
Reſpondet[i] curis æquatq;[k] Sicheus amorem.
Nec minus Aeneas caſu percuſſus iniquo
Proſequit[l] lachrymãs lõge & miſeratus euntẽ
Inde datum[m] molitur iter tãq; arua[n] tenebant
Vltimaq; bello clari ſecreta frequentant.
Hic[o] illi occurrit[p] Tydeus hic inclitus armis
Parthenopeus[q] & Adraſti[r] pallentis imago.

SER a ℭ TORVA, pro torue .i. terribiliter. b ℱ Lenibat, p leniebat. & antique dixit, vt Squãmis auroq; polibat, p poliebat. Maiores.n.i oib⁹ cõiugatiõib⁹ impatiuo bã addebãt, & faciebãt impfectũ idicatiui, qd i trib⁹ adhuc obſeruaſ, i q̃rta ẽt e addiſ, vt nutri nutriebat. c ℱ Lachrymaſq; ciebat, ſibi aut certe illđ dic̃. Sermo q̃dẽ ei⁹ lachrymas exciebat, ſʒ illa imobilr mãſit. Nã ciere ẽ pprie alteri fletũ mouẽ. Tractũ ãt ẽ hoc đ Home. q iducit Aiacis vmbrã Vlyxis colloqa fugientẽ, q ei fuerat cã mortis, Queʒ Vlyſſes his verbis inuitat.

αἴαν παῖ τελαμῶνος ἀμύμονος ὐκἄῤ ἔμελλες ὀυδὲ θανὼν λήσεσθαι ἐμοὶ χόλον εἵνεκα τευχέων οὐλομένων:

d ℱ Incepto ſer. a principio orõnis. e ℱ Dura ſi. ſaxi eſt ſpẽs, gñalitas.n. eſſe nõ põt ſequẽte ſpãlitate. Nã cautẽ marpeſiã pariũ lapidẽ dicit. Marpeſos.n. mons eſt Pariæ iſulæ hñs duriſſimos lapides. f ℱ Tandẽ, q̃ſi diu deliberauerit. g ℱ Vmbriferũ, frõdoſum. h ℱ Priſtin⁹, prior, qđ difficile inueniſ. Nã de hoc ſmone q̃rit & Prob⁹ & alii. i ℱ Rñdet curis, aut pari eã diligit affectõe, qđ in Ænea nõ fuit, vt expreſſio rei ſupradictæ ſit. K Æquatq; ſicheus amorẽ, aut certe rñdet curis, par eſt mortis ſimilitudine. Ferro.n. vterq; conſumptus eſt. l ℱ Proſeqtur lachrymis lõge, oculis eã ſequebatur humẽtibus. m ℱ Datũ moliſ iter, peragit. Datũ ãt dixit, aut rõne fati, aut oblatũ fortuito, qđ τυχὸν dñt. n ℱ Arua tenebant vltima, atq; multa adhuc ſupſunt, ſed dixit q̃tũ ad ỹ ptinet lrãm. In his.n. q̃ dixit mixta ſunt virtutibus vitia. In his aũt q̃ dicturus eſt nocẽtũ pœnas a piorũ ſegregat meritis. Nã inferi (vt diximus ſupra) humanã cõtinẽt vitam, hoc eſt aĩam in corpe cõſtitutã. hæc ãt quæ dixit mixta eẽ manifeſtũ eſt. Licet.n. in viris fortib⁹ laudeſ virtus, eſt tñ vituperabile alienũ imperiũ cædib⁹ occupare. Itẽ amare puigñũ crimẽ eſt, virt⁹ maritũ. Alii diſtinctione mutata dicunt Tenebãt arua, quæ vltima viri fortes frequẽtant. i. q̃ poſſidẽt vltima. o ℱ Hic, illic. p ℱ Occurrit tydeus, Altheæ & Oenei fili⁹, quẽ i bello Thebano Minalippus extinxit. q ℱ Parthenopeus, Menalippæ, & Martis ſiue Melanionis filius, rex Arcadiæ, q thebana bella puer admodũ periit. r ℱ Adraſti pallẽtia imago, rex Sicyonis ꝑ, poſt Argiuorũ ſocer Tydei et Polynicis, q aũt ait pallentis aut epithetõ eſt vmbræ, aut illđ reſpexit, qa i bello thebano cõſumptis ſex ducibus ſolus aufugit. fuge aũt comes ſep ẽ pallor. ℭ FIXOS, ex q̃ illã in pposito pſeuerare oſtẽditur. ℱ Stet marpeſia cautes, ita oſtinate hæreat, imobiliſq; mãeat, vt ſaxa marpeſi mõtis, q in Paro eſt. ℱ Secreta, a ſupiorib⁹. ℱ Tyde⁹, fili⁹ Oenei Calydonis regis fuit, corpe fuit exiguo, virib⁹ vero excellẽs, hic Sta. Maior i exiguo regnabat corpe virt⁹, Hic cũ alcathũ & lycoteũ patrueles iteremiſſet Argos ad adraſtum exulauit, ab eoq; filiã Deiphylẽ vxorẽ accepit, cũ argiaʒ aliã filiã Polynici tradidiſſet. ℱ Hic repetitio ẽ, quę locũ honeſtat grauitatẽ addẽs Parthenope⁹ ſic dict⁹, qm̃ faciẽ virginalẽ haberet, Meleagri fili⁹ fuit ex atalãta Iaſii regis Arcadiæ filia, quæ diu aſpernata maritũ tãdẽ virtuti Meleagri ceſſit. Ser. tñ hãc Melanipes & Martis ſiue Melanionis filiam fuiſſe ſcribit. ℱ Adraſti, hic rex argiuoꝝ fuit, ad quẽ & Polynices a fratre etheocle regno ꝫ fœdus excluſus cõfugit, ſeptẽq; ducib⁹ in auxiliũ Polynicis generi bellũ Thebanũ geſſit, reliquiſq; extinctis ſolus aufugit. Talaonis & Eurynomes filius fuit. Cũq; argiã & deiphyleʒ filias hñet, p quietẽ viſus eſt alterã leoni, alteram apro vxorẽ dare. Cũq; Tydeus & Polynices eodẽ tpe ſorte quadã ad ei⁹ regiã apuliſſent, atq; de porticu ſub q̃ imbres euitarẽt, contẽderẽt, deſcẽdit ſenex vt eos placaret, & cum Polynicẽ leonina pelle tectum inueniſſet q; thebani Herculis inſigne eſſet, Tydeuʒ vero aprino corio ornatũ, ppter aprum a patre interemptũ eos ſibi generos aſciuit. ℱ Pallentis, nã & Sta. de eo ſcribit, hic Hoſti. implicitus pariter ruit hunc fuga retro voluit agẽs ſociæ linquentem fata cateruæ. CHRI

ℭ HIC

Hic multum[a] fleri ad[b] ſuperos belloq; caduci[c]
Dardanidę quos ille oēs longo[d] ordine[e] cernēs
Ingemuit glaucūq; medōtaq; terſilocumq;
Treis[f] Antenoridas Cerericq;[g] ſacrū Polybœtē
Idęumq;[h] etiam[i] currus etiam arma tenentem.
Circunſtant animę dextra leuaq; frequentes.
Nec vidiſſe ſemel ſatis eſt iuuat vſq;[k] morari
Et conferre gradum & veniēdi diſcere cauſas.
At Danaum pceres. Agamēnonięq; Phalāges
Vt videre virum fulgentiaq; arma per vmbras
Ingenti trepidare[l] metu pars vertere terga
Ceu[m] quondam petiere rates pars tollere vocē
Exiguā inceptus clamor fruſtratur[n] Hianteis[o].
Atq; hic priamidem laniatum corpore toto
Deiphobum[p] vidit lacerum[q] crudeliter ora
Ora manuſq; ambas populataq;[r] tēpora raptis
Auribus & trūcas[s] inhoneſto[t] vulnere nares
Vix adeo agnouit pauitantē[v] & dira tegentem[x]
Supplicia & notis[y] compellat vocibus vltro.
Deiphobe armipotēs gen⁹ alto a ſāguīe teucri

SER a ❡HIC multum fleti.i.nobiles, quoꝝ mōrtem magna ſequitur lamētatio. b ❛Ad, pro apud. c ❛Caduci, mortui a cadēdo. Vnde & cadauera dūr, & græce σῶμα. d ❛Lōgo ordine, ingēti multitudine, vt Pueri & pauidæ lōgo ordine matres nō ad ordinē ſtantes. Sane i. minus eſt. e ❛In longo ordine, ingēti multitudie. f ❛Treis antenoridas, multi ſupradictos accipiūt, qd falſum eē Hom. docet, q eos cōmemorat. τρεῖς δ᾽ ἅμα τῶγ᾽ ἐδύω ἀντήνορος, ἀρχέλοχος τ᾽ ἀκάμας τε μάχης εὖ εἰδότε πάσης. Et alibi. τὴν ἀντηνορίδης ἀρχεβέτων ἐλυκάων. g ❛Cereri ſacrū, ſacratum, nomē pro participio. h ❛Idęumq;, quē aurigam legimus Priami. i ❛Etiam, adhuc, vt Quæ cura nitentes paſcere equos e.ſ. K ❛Vſq;, diu & eſt aduerbium. l ❛Trepidare, pro trepidabant. m ❛Ceu quondā petiere rates, oſtēdit vitia nec morte finiri. n ❛Fruſtraſ, decipit. o ❛Hiāteis, clamare cupientes. Nec nos moueat ꝙ aliis vmbris verba dat, his ſilētiū. Timorē.n. exprimit, q. viuis quoq; adimit vocē, vt Obſtupui ſteteruntq; comæ, & vox faucibus hæſit. p ❛Deiphobū vidit, q Helenam duxerat mortuo paride, ad cuius domum primū ire neceſſe erat, vbi fuerat cā bellorum, vt iam deiphobi dedit ampla ruinā Vulcano ſuperante domus. q ❛Lacerū, pro laceratum.i. habentem ora lacerata. r ❛Populata, vaſtata.i. deformia ſublatis auribus. ſ ❛Truncas, truncatas. t ❛Inhoneſto, turpi, Terentius, Illum ne obſecro inhoneſtū ſenem mulierē inſignis enim deformitas & turpitudo eſt in vultu trūcis naribus. v ❛Pauitantē, ne agnoſceretur timentem. x ❛Tegentē, tegere volentem. Nam truncatis manibus quid tegebat? Tegere autem eſt celare, vt cōtra nudare eſt indicare, vt Traiectaq; pectora ferro Nudauit. y ❛Notis vocibus amicabilibus.

DON ❡MVLTVM fleti, quia propter ſuas virtutes magnum, relinquerant luctum. ❛Sacrū polybetem, oſtendit numina ſuis in morte iuuare non poſſe. ❛Proceres, non tm̄ ordine ſed meritis. ❛Phalanges, ac ſi tota græcia ad inferos migraſſe videretur. Oſtendit igitur quanti Æneam hoſtes ſecuiſſent in bello, oſtēdit etiam nō ſine multa ſua cæde viciſſe græcos. ❛Tegentem, non quia poſſet manibus, ſed quia toto ſe corpore ſubtrahere conabatur, aut totū auertere.

CHR ❡TREIS, antenoridas, prætertres commemoratos, Hi enim antenoris nō fuerunt filii, cum Home. duo ipſorum fuerunt in catalago nomina ſic. δ᾽ ἅμα τῶγ᾽ ἐδύω ἀντήνορος υἱὲ ἀρχέλοχος τ᾽ ἀκάμας τε. Et.i.m. ponit tertium ait enim. τὴν ἀντηνορίδης ἀρχεβέτων ἐλυκάων. Sunt ergo Archelotus, Acamas, & Elycaon filii antenoris. Circumſtant, tanquam ciuem optime de ſua patria meritum, & quem propter præclaras virtutes & amarēt, & colerent, & eius viuentis adhuc aduentū admirarentur. Danaū.p oſtendit virtutem troianorum cum plurimi ex græcis proceribus ceciderint, & ſimul timidos fuiſſe græcos, & dolo nō virtute viciſſe. Ergo & poſt mortē in eodē fuiſſe timore. ❛Pars vertere terga, Vt cum viuerent, Et turpi formidine capti ſcandunt rurſus equum & nota conduntur in aluo. ❛Fruſtratur hiantes, cauſa ꝙ vox deficit timētes eſt fuga ſpirituum a reliquo corpore ad cor. ❛Atq;.h.p q̄tis in detrimentis fuerit, ex hoc intelligiſ, ꝙ affinis amicus vix cognoſcereſ. ❛Deiphobe, optimū initiū ad mitigādum dolorem. ❛Cupiebat.n. ſe occultare q timebat ne ob accepta vulnera imbellis videretur in bello fuiſſe, remouet ergo huiuſcemodi ſuſpitionē, cum eum appellet, & armipotentem & cum ita admirabunda loquatur.

Quis tam crudeleis optauit[b] ſumere pœnas?
Cui tantum de te[b] licuit? mihi fama ſuprema
Nocte tulit feſſum vaſta te cęde Pelaſgum
Procubuiſſe ſuper confuſę ſtragis aceruum.
Tunc egomet tumulū Rhœteo[c] in littorē inanē
Conſtitui & magna Manes ter voce vocaui.
Nomen & arma[e] locū ſeruāt[e]: te[f] amici nequi
Conſpicere & patria deſcendes ponere terra.
Atq; hic priamides nihilo tibi amice relictū ē.
Omnia[g] Deiphobo ſoluiſti & funeris[h] vmbris.
Sed me fata[i] mea & ſcelus exitiale Lacenę
His merſere malis illa hęc monumēta[k] reliquit
Nanq; vt ſupremā falſa inter gaudia noctem
Egerim[l] nocti & nimiū meminiſſe[m] neceſſe ē.
Cum fatalis[n] Equos ſaltu ſuper[o] ardua venit
Pergama & armatū peditē grauis[p] attulit aluo.
Illa chorū ſimulans euantes[q] Orgia circum[r]
Ducebat Phrigias flāmā media ipſa tenebat,

SER a OPTAVIT ſumere, elegit vt ſumeret. b De te, pro ī te. c Rhœteo in littore, vbi erat aſylum Aiacis ſicut in ſigæo Achillis, & bene illic q̄ſi vbi tutus eſſe potuerā. Sane rhæteiū dr̄, & facit rhæteū ſicut ēt cythereiā, & cytherea. d Et arma, depicta .ſ. e Seruāt, tenēt. f Te, tuū corp⁹, vt Nūc me fluctus ht. g Oīa ſoluiſti, qa cōſtituto tumulo manes vocauit. h Et funeris vmbris, ſepulturę meę vmbris. Nā funus illic eſſe nō potuit, vbi nec cadauer qdē fuerat. i Fata mea & ſcelus lacænæ, Helenæ ſʒ mathematicos q dīut ēt inimicitias ex fato deſcēdere. Vñ iſta piūxit fatū & ſcelus Helenæ, p q̄ illi mors cōtigit, lacęnæ pſiū eſt nomē a lacedæmōe vrbe cui⁹ lacones & lacænæ ciues vtriuſq; ſexus ſunt. k Monumēta mediū eſt ab eo q mētē moneat. Vñ ē h̄ de malis, ęcōtra ī tertio, Manū tibi q̄ monumēta meap. l Egerim⁹, ri metri neceſſitate corripuit. m Meminiſſe neceſſe eſt Cice. ē. Cui pl̄ʒ obliuiſcit, cui dolet meminit. Ergo qa dolet neceſſe ē meminiſſe. n Fatalis, mortifer, vt fati ſerūq; enſeq; o Sup ardua vēit pgama, aut q ī arce ē poſit⁹, aut qa deiectis muris ſupra tractat⁹ eſt. p Grauis, grauidus, vt Grauis tētabunt pabula fœtas, Sup āt dixerat, Fœta armis. q Euātis, euātes phrygias, alr̄ nō ſtat vſus. Euātes āt bacchātes a Libero, q Euā dr̄ chop aūt ait multitudinē ī ſacris collectā, orgia .i. cātharos maximos plenos vino, tñ orgia bachi ſacra dñr ἀπο τῦ ὀργῦς .i. ira & furore pp vinū, ſed tñ oīa ſacra dñr q̄ a latinis cærimoniæ. r Circū ducebat, diuiſit ī duos verſus vnā ptē, ſed lō eſt, qa eo cōpoſitū, Lyrici vero ēt incōpoſitā partē orationis in duos diuidūt verſus.

DON QVIS, nō tā īterrogātis h̄ ſunt q̄ admirātis & dolētis. Admirat, prio cogitare quēpiam potuiſſe tot aduerſa ſupplica ī viro tā forti, Deiñ q auſus eſſet iplere, deiñ q totū corpus ſupplicio iſectat⁹ eſſet. Feſſum, pcubuiſſe ſup aceruū. Magnā laude afficit, nō.n. dixit, occiſum, ſed pcubuiſſe laſſatū. Egomet .q.d. nō aliis cōmiſi. Inanē, qa īter hoſtes cōfoſſus iacēs repiri nō potuiſti. Te amice nequiui, Feci qd potui, nō qd volui, qa te reperire non potui. Illa pp odiū nomē nō poſuit, ſic ſup lacæne dixit.

CHR QVIS .ſ. adeo potens te fortiſſimū. Arguit deinde a fāma q relatū ſibi fuerit n̄ niſi multi prius ceſis cū occubuiſſe Inanē quia tuū cadauer tot hoſtibus admixtū inuenire nō potui. Soluiſti, qm̄ mortuis ea pſtare tenemur. Fata mea, prio ṙndet vltimis, ne accepto p bñficiorū videaſ īgratus. Dñ oñdit nec ſua ignauia, neq; aliorū culpa ī eas calamitates icidiſſe ſʒ ſuo malo fato, & ſcelē Helenę, ē h̄ oro abſoluta. Principio.n. cōpat ſibi bēiuolētiā a pſona æneæ, q offm̄ pſtiterit n̄ ſolū vt offōſus, ſʒ vt amicus, Dñ a ſua, & q gratū ſe bñficiop oñdat, & q n̄ ſua cl̄pa ī eā miſiā īciderit. Hic.n. cōcitaſ mīa q̄ nihil vehemēti⁹ ē ad bēiuolētiā pciliādā. Deiñ ita narrat, vt oñdat qūo h̄ geſta ſint q̄ æneas noſſe nō poterat eo tpe q̄ ſūt geſta ea q ipſe nouerat obtruncat, Nouerat.n. nāq; vt ſupma & reliq̄. Nō nouerat aūt h̄ illa chop & q̄ ſequūſ Nāq; vt cū magno aī doloꝛ h̄ pnūciāda ſſ. Et nimiū.m.nā & ſi miſiap obliuiſci cupiam⁹ tñ qm̄ vehemēter īfixa memoriæ ſūt pp illap magnitudinē, neceſſe ē ēt ſi nolimus vt recōdemur. Cū fatalis equos, narratio h̄ & breuis ē, q neq; alti⁹ qcq̄ repetit, neq; longius q̄ ops pſeqtur. Neq; ſupuacaneū qcq̄ addidit. Et dilucida qa & ſuo ordine narrat, & vbis aptis & pſpicuis, Et verīſilis, qs neq; a nā rep & pſonap neq; a ꝯſuetudie diſcedit. Et qm̄ accuſatoris oro diſpſa ē variis accuſationū ſemib⁹. Euātis, p euātes. Dñr.n. euātes bacchātes qa bacchus Euā dr̄. Fuit āt duplex occaſio, & q ſub ſpecie ſacrop Danaos euocaſ, & q dormiētē marito ſine negocio intra domū admittere potuit. Euātes

CONFECTVM

SER a ❡CONFEctũ curis, plenũ aut afflictum, atqui vacauerat gaudiis, ſed illud oſtẽdit qđ ait Sta. Stant veteres ante ora metus. Nã curæ ferebanſ pro ſuo ĩpetu ex priſtino bellorũ tumultu. Alii hãc ipſaꝫ curã volunt, ꝙ habebat cõiugẽ pernitioſam maritis. Vñ ſequr, Egregia interea piux, ꝑ ironiã. b ¶Vocat menelaũ & limina pãdit, pandit & vocat, vt Subeunt luco, fluuiumq; relinquũt. c ¶Id magnũ ſperans fore munus amãti, putauit ſe vitia ꝓterita ꝓſentibus poſſe celare qđ etiã ſequẽs indicat verſus, Et famã veterũ extingui ſic poſſe malorum. d ¶Aeolides, Vlyxes, quia vbiq; talis inducitur. Naꝫ Anticliæ fili⁹ eſt, quæ ante Laertæ nuptias clã cum Siſypho Aeoli filio cõcubuit, Vñ Vlyxes natus eſt. hoc ei etiã in Ouidio Aiax obiicit, Quid ſanguine cretus Siſyphio. Alii Ilidẽ legũt, de quo nõ legim⁹. e ¶Viciſſim, qa ipſe narrabat. f ¶Pelagi ne venis erroribus actus: non ad inferos, ſed ad locũ in quo inferorũ deſcenſus eſt i. ad auernũ, ſi intra terrã ſunt inferi. Alii altius intelligũt, q ſub terra eẽ iferos volunt ſm chorographos, & geometras, q dicũt terrã σφαιροειδῆ eẽ, q̃ aqua & aere ſuſtẽtaſ, qđ ſi ẽ ad antipodes põt nauigatione ꝑueniri, qa q̃tũ ad nos ſpectat iferi ſũt, ſicut nos illis Hinc ẽ ꝙ ſub terra Iferos dicimus eẽ, q̃q̃ illud ſit, qa nouẽ cingiſ circulis. Tiberianus etiã inducit epiſtolã vẽto allatã ab antipodibus, quæ hꝫ. Superi Inferis ſalutẽ, qua occaſione tractat reciprocũ hoc qđ diximus ſupra. Nam prudẽtiores etiã animas per μετεμψύχωσιν dicunt ad alterius terræ partis corpora tranſitum facere. i. nõ in eodẽ climate verſari. Vñ ait Luca. Regit idẽ ſpiritus artus Orbe alio longæ canicies ſi cognita vitæ. Sciendum tñ homericũ eſſe. Nã & illic Elpenor ſimiliter Vlyxẽ interrogat. g ¶Sine ſole domus, non eſt cõtrariũ, Solẽq; ſuũ ſua ſydera norũt, illud.n. de campis elyſiis dicitur. g ¶Hac vice ſermonuꝫ, hæc ſacra vt diximus ſupra, ꝓter vnius diei ſpaciũ non tenebãt. Vnde veretur Sibylla ne inanibus fabulis datũ i. ſtatutum & legitimũ tꝑs terat. quod aũt dicit aurora mediũ axẽ traiecerat. Illud oñdit ꝙ ſm Tuſcos diei ortus eſt a ſexta diei hora. Ort⁹.n. diei habꝫ aurorã. Donatus tñ dicit Aurorã cuꝫ quadrigis poſitã Solẽ ſignificare.

Ingetem & ſumma Danaos ex arce vocabat.
Tunc me cõfectum[a] curis ſomnoq; grauatum
Infœlix habuit thalamus preſſitq; iacentem
Dulcis & alta q̃es placidæq; ſimillima Morti.
Egregia interea coniux arma omnia tectis
Emouet & fidum capiti ſubduxerat enſem.
Intra tecta vocat[b] Menelaum & limina pandit.
Scilicet id magnũ[c] ſperans fore munus amãti.
Et famam extingui veterũ ſic poſſe malorum.
Quid moror? irrũpũt thalão comes addiſ vna
Hortator ſcelerũ Aeolides[d]. Dii talia Graiis
Inſtaurate pio ſi pœnas ore repoſco
Sed te qui viuorũ caſus age fare viciſſim[e]
Attulerint Pelagi ne[f] venis erroribus actus?
An monitu Diuorũ? an quæ te Fortũa fatigat.
Vt triſtes ſine ſole[g] domos loca turbida adires?
Hac vice[h] ſermonum roſeis Aurora quadrigis
Iam medium Aethereo curſu traiecerat axem.
Et fors omne datum traherent ꝑ talia tempus.

DON ❡INFœlix tha. vel qa in eo taleꝫ habui vxorẽ, vel qa ibi tot ſuppliciis ſum affectus. ¶Cõiux, ex noĩe deteſtabilius ſcelus facit, qđ violatũ ſit cõiugiũ qđ ſacrum eſſe opꝫ. ¶Coniux, non dixit mea, ſed quæ multorũ fuiſſet, neq; ſe amaret. ¶Dii talia gra Pulchra apoſtrophe, & multa cõtinẽs. Oñdit aũt tãti ſceleris ſolos deos vltores eſſe poſſe. ¶Age fare, quærit optime Deiphobus, ſed poeta optio conſilio abſcindit reſponſionẽ, ne dicta iterũ dicẽda ſint.

CHR ❡TVNC ME, excuſat ſuam ſomnolẽtiam ne iners fuiſſe videatur. ¶Infœlix actiue poſuit, nam ex matrimonio hæc oĩa ſibi mala euenerãt, Poteſt & abſolute proferri infœlix thalamus. nam omnibus infœlix fuit Helenæ thalamus. ¶Egregia, grauiſſima ironia. ¶Interea, Dum profunde dormiebam. Fuerat circũſpectus ꝙ arma reliquerat, ſed dolo vxoris illis expoliatus eſt. ¶Intra tecta vocat Menalauꝫ. Quomodo ergo ſe defendere potuit, ſi aſtutia & dolo mulieris & armis exutus & hoſtibus circumuentus eſt. ¶Menelaũ, ad queꝫ vltio in primis pertinebat. Scilicet, demonſtrat, fuiſſe cauſam cur ei expediret deiphobum prodere, quæ eſt in partibus ꝓbabilis. Sperabat enim tanto beneficio & maritũ ſibi reconciliare, in cuius manus omnino ventura erat, & infamiam ſui egregia diſceſſus purgare, nam ſi Troianos nõ amaret, non volens ſecuta videbatur Paridem, ſed in vita abducta.

Sed comes admōuit breuiterq[a] affata Sybilla ē
Nox[b] ruit Aenea. nos flendo[c] ducimus horas.
Hic locus eſt partes vbi ſe via findit[d] in ambas.
Dextra quę Ditis magni ſub mœnia tendit
Hac iter[e] Elyſium nobis. at leua malorum[f]
Exercet pœnas & ad impia[g] tartara mittit.
Deiphobus contra. ne ſęui[h] magna Sacerdos.
Diſcedā. explebo[i] numerū reddarq; tenebris.
I decus[k] i noſtrum melioribus vtere fatis.
Tantum effatus & in verbo veſtigia torſit.
Reſpicit Aeneas ſubito & ſub rupe ſiniſtra
Mœnia[l] lata videt triplici[m] circundata muro
Quę rapidus flāmis ambit torrētibus amnis
Tartareus Phlegethō torquetq;[n] ſonātia ſaxa
Porta[o] aduerſa igēs ſolidoq;[p] adamāte colūnę.

SER a ¶ BREVITERq́, qđ congruit morá obiurgāti. b ¶Nox ruit, ſi p die ſacra celebrant nox ruit. i. īminet, ſi p noctē finit. c ¶Flēdo, pprie. Nā & lachrymæ & gemitus fuerant deplorātis deiphobi. d ¶Findit i ambas, cōpēdioſius q̃ ſi duas diceret, poteramus. n. ēt tertiam ſperare ſic Sal. Inter ſʒ atq; vltimū bellū carthagineſe, non ait tertiū. e ¶ Iter elyſium. i. ad elyſiū, de quo diximus ſupra. f ¶Malo℞, ipio℞, vt Multa malus ſimulās vana ſpe luſit amantem. g ¶ Impia tartara, vbi puniuntur īpii. h ¶Ne ſæui, ne iraſcere. Terē. Nec ſæui tātopere, & antique dictū eſt. Nā ne ſæuias dicim⁹, nec īperatiuū iūgimus aduerbio, nec autē & nō negātis. i ¶Explebo nume℞, vt ſupra diximus, explebo eſt minuā. Nā ait Enni⁹, Nauib⁹ explebāt ſeſe terraſq; replebāt, quē Cap ſecutus cū de ꝑpōne ex tractaret, hoc exēplū poſuit. Sēſus ergo eſt, Minuā veſtrū nume℞, & reddar tenebris. Nā circa Æneā & Sibyllā aliquid lucis fuiſſe ītelligimus, ꝗppe circa viuos. Vnde paulopoſt Reſpicit Æneas ſubito, Alii explebo male putāt cōplebo eē vmbrarū. ſ. quibus exceſſerat numeruʒ. Alii explebo nume℞ dicūt eſſe finitū tp̄s ſtatutum purgationi, & in corpus recurram, vt hoc ſit Reddarq; tenebris. Nā legimus Clauſæ tenebris & carcere cęco, vt ſit ſenſus, Iraſceris mihi quaſi homo, nō ne & ego homo futurus ſum? Alii dicūt cur iraſceris in his locis q̃ diu vitæ per vim ereptæ expleam tēpus, poſt tenebris. i. meis ſedibus reddar, ſed hæc oīa cōgrua loco non eſſe maniſeſtū eſt. Non enim intelligere poſſumus Sibylla aliud volente ſcilicet vt abſcederet ad alia Deiphobuʒ reſpondiſſe. K ¶I decus, i noſtrum, aut i o decus noſtrum vtere melioribus fatis, inferorum ſcilicet cōparatione, quia ait ſupra, An quæ te fortuna fatigat Vt triſtes ſine ſole domos Aut certe i decus, & fatis vtere noſtruʒ melioribus, ideſt q̃ aut ego aut tu habuerimus. l ¶Mœnia lata videt, tartarum dicit, quem vult eſſe carcerem inferorū, quod autem ait lata, nocentū exprimit multitudinē. m ¶Triplici circūdata muro, valde munitū indicat locum. n ¶Torquet, trahit, voluit. o ¶Porta aduerſa, ingēs, diſtinctione excludēdum eſt vitiū de duobus epithetis. p ¶Solidoq; adamāte, lapis eſt duriſſimus, & tātæ ſoliditatis, vñ nec ferro poſſit infrigi, vñ ἀδάμας. a. ſine δαμάζω domo. i. lapis indomitus.

DON ¶SED comes q̃ illi ꝑpterea iūcta fuit, ve oīb⁹ iſtruere ret ignorantem. ¶Breuiter ne longitudine ſermōis tp̄s terreret, cū ipſa breuitatis admoneret. In ambas, honeſta locutio in ambas potius quā in duas, intellige enim ꝙ ambas vias dixerit, q̃ eēnt natæ ex vna. ¶Melioribus vtere fatis, placauit ſibyllam & Æneæ fœlicia ominatus eſt. ¶Mœnia lata videt, locū deſcribit idoneū coercēdis reis. Primo triplici muro clauditur, ne facile euadere poſſint. ¶Portæ ita ſunt robuſtæ, vt neq; diuina vi neq; humana poſſint frangi. Poſtremo omnia fluuius claudit, qui & ſaxis & flāmis tranſitum prohibet.

CHR ¶NOX. ru. æ. nos. f. d. h. Grauiſſima increpatio. q. d. Nos tp̄s ipſm qđ non niſi in rebus ſeriis adhiberi cōuenit in vanis, futilibuſq;, & nihil ꝓfuturis terrimus. ¶Partis pro ptes, ait Priſcianus. ¶ Ambas, cōpēdioſe loqtur ne in id incidat vitiū, cuius Æneā dānabat, poſuerat aūt hactenus eos in qbus vitia ac virtutes ꝓmiſcue eſſe poſſent, nūc aliam dicit eſſe viā, quæ ducit ad bonos, aliā quæ ad malos. ¶Dextra, nam omnia dextra bona, quēadmodū oīa ſiniſtra mala. Ergo recte ad beatos deducit dextra via. Quod etiaʒ Samius Pythagoras expreſſit in littera y. Cuius ipſe auctor extitit. Nam cum vnica linea ad aliquod ſpacium feratur indicat eam vitæ partem, quæ nec virtuti nec vitio propter teneram ætatē emancipatur. ¶Cum vero peruētum eſt ad biuium, & alter ramus in dextrā ſurgit, alter in ſiniſtram flectitur, tūc bonos a malis diuidit, vt oſtendat qua via pergant ſoli boni, & qua rurſus ſoli mali. Vnde Perſius, deducit

ſius,deducit trepidas tāmoſa incōpita mentes. Explebo recte. Serui. vel audiamus Macrobiū,q ait aīam corpori quadā certa numerū rōne ſociari,qui cū defecerint, illa arcana vis ſoluit,quia ſocietas vitæ cōſtabat,quo in loco adducit auctoritatē huius carminis. Muro, ambitus murorū. Oñdit ambitū ꝯctus in vitiis a qbus ita cōplexi ſumus,vt inde abire nō liceat. Triplici,qa mēte, verbis & actione peccat vel notat ꝙ initiū peccati a mala mente eſt,a qua ſcdo loco ſurgunt actiones,ex qbus frequētatis tertio ī loco cōtrahit habitus. Huiuſcemodi in peccatis ꝑgreſſum ita explicat ſacrorū carminū poeta. Beatus vir q nō abiit in cōſilio īpiorū.i.q nō vertit aluꝫ ad deprauatas cogitationes. Et in via peccatoꝝ nō ſtetit.i.nō frequētauit actiones ſm malas cogitationes. Et in cathedra peſtilētiæ nō ſedit.i.nō obduxit in illis habitū. Porta ingēs,nā late patet via q̄ ducit ad vitia. Solido,duro. Nihil n. eſt adamāte durius. Vel ſolido,qa colūnæ nō ſunt tabulis adamātinis ĩcruſtatæ,ſed ſunt tote ex adamātæ,adamas aūt Græce dictus,qa nulla vi domet ab ᾱ ꝑuatiua & δαμαω domo. Nā neq ferro neq igni vincit, Nā in icudibus poſitus ita ictus reſpuit,vt ferrū vtriq diſſultet. Igniū aūt adeo victrix eſt eius durities,vt igni īpoſita nunq incaleſcat. Verū vt appareat cōcordia diſcordiaq rerū nāæ,quā ſympathiā antipathiāq græci vocant. Hæc vis ferri igniſq cōtemptrix ſanguine hircino frangit,ac nō aliter q̄ꝗ recenti calidoq macerata. Diſſidet cū magnete lapide intm̄,vt iuxta poſitus ferrū nō ſinat trahi, Venena facit irrita. Timores pellit,ponit aūt locū & ædificiis & materia qua ſunt ædificia & ſitu et cuſtodibus inexpugnabilē,qa ex habitu vitiorū īpoſſibile pene eſt ad virtutē gradū reuocat,nec tñ excuſat,qa in eo eſt. Nā ꝗuis non videat volūtario peccare,qa ab habitu cogitat,tñ qa actus ex qbus ipſe cognoſcebat ſe inhabitū labi voluntariī, & in ſua poteſtate erat volūtarium dr̄ peccatū Quapropter quēadmodū qui lapidē cōtorturus erat poterat non torquet ꝗuis deinde cupiat cum iecerit reuocare tñ dr̄ voluntario ferire, qa principium cōtorquendi in eius arbitrio fuerat. Sic & ille qui habitu iam contracto peccat,iure dr̄ voluntario peccare, qm̄ viderat ex actis a quibus abſtinere facile poterat ſe venturum in illam neceſſitatem,

Vis[a] vt nulla Virum non ipſi excindere bello
Cęlicolę valeant. ſtat[b] ferrea Turris ad auras[c].
Tiſiphoneq ſedens palla ſuccincta cruęnta
Veſtibulū inſomnis ſeruat nocteſq dieſq.
Hinc[d] exaudiri gemitus & ſęua ſonare
Verbera. tum ſtridor ferri tracteq[e] catenę.
Cōſtitit Aeneas ſtrepitumq[f] exterritus hauſit.
Quę ſcelerū[g] facies o Virgo effare? quibus ue
Vrgentur pœnis? quis tātus plangor ad auras?
Tum Vates ſic orſa loq. Dux īclyte Teucrum,
Nulli[h] fas caſto ſceleratum inſiſtere[i] limen.
Sed me[k] cum lucis Hecate pręfecit auernis
Ipſa Deum pœnas[l] docuit perq omnia duxit.

SER a CVIS ET nulla vi, virū nō ad ſexū retulit,ſꝫ ad virtutē,hoc eſt virorū fortiū,vt Cicero, Virū res illa q̄rebat cū de viro forti dicēt Per b oñdit nullū ď tartaro ad ſupos poſſe remeare, ne numinū quidē fauore. b Stat,eminet c Auras aūt inferis cōgruas intelligamus. Statius de Mercurio ait lib. ſecundo the. Vndiq pigræ ire vetant nubes aut turbidus implicat aer, Pigræ enim auræ eius īpediebāt volatū. De illo eni loco multi q̄runt, Quis tātus plāgor ad auras, & pollio dicit Æneæ & ſybillæ q̄s ſecū traxerāt illi, cū cōſtet eſſe illic auras. d Hinc exaudiri,exaudiebant. e Tracteq catenæ,& genitiuus ſingularis pōt eſſe,& noīatiuus pluralis. f Strepitūq exterritus hauſit, hauſit & exterritus eſt,hypallage,ergo ē. g Scelerū facies,ſpēs, vt ſupra Viſa maris facies. h Nulli fas caſto pio,& hæc reſponſio oſtendit Æneam quidem voluiſſe ingredi,ſed quaſi pium prohibitū.i. Inſiſtere limen inſiſto illā rē dicimus, non illi rei,qđ qui dicunt decipiuntur ꝑpter inſto illi rei. K Sꝫ me,quia occurrebat. Vnde ipſa cognouiſti. l Pœnas deum docuit aut quas dii nocētibus ſtatuerunt, aut titanū, quos legimus deos, q̄ſi ex terra ꝑgenitos Aut re vera dicit pœnas deorum, Fertur nanq ab Orpheo ꝙ dii periurātes ꝑ ſtygem paludem nouem milibus annorum puniunt in tartaro. Vnde ait ſtatius. Et ſtyx periuria diuum Arguit.

DON CDVX INclyte,magna poetæ copia,quoties.n.ſibylla ioquētem inducit cū Aenea,toties principia cum eius laude variauit.

CHR CCOELICOLÆ, nā ēt vi illa rōnis que in nobis cœleſtis diuinaq ē vix habitū tollere pōt. Stat,erecta ēſt. Tiſiphone, recte pro cōſciētia nr̄a ponit. Nā illa ſemp cruciamur. Quæ ſcelerū facies,iure miratur vir bonus Vñ ſint aī tormenta , interrogauit ſibyllā.i.

rõnem, illa aũt docet quæ diuino fauore didicerat. Nulli caſto, ĩpoluto ã vitiis nõ licet eẽ inter vitia, ergo illa rõne, nec vitia norit rõ, nec quæ ſupplicia ſint vitiis, ſed intelligimus noſter is enim eſt ſibylla, cum ab ĩmortali deo pfectus ſit inferno i. appetitui q̃ pars inferior eſt, & in qua vitia verſantur illa diuino adiutus fauore cognoſcere valet.

Gnoſi⁹ hęc Rhadamãth⁹ ᵃ hẽt duriſſima regna.
Caſtigatq; auditq; dolos ſubigitq; ᵇ fateri
Quę quis apud Superos furto ᶜ lętatus inani
Diſtulit ᵈ in ſerã cõmiſſa piacula ᵉ mortem.
Continuo ſontes vltrix accincta ᶠ flagello
Tiſiphone quatit inſultans toruoſq; ſiniſtra
Intentans angues vocat agmina ᵍ ſęua ſororũ.
Tũ demum ʰ horriſono ſtridẽtes cardĩe ſacrę ⁱ
Panduntur Portę. cernis ᵏ cuſtodia qualis
Veſtibulo ˡ ſedeat: facies quę limina ſeruet:
Quinquaginta atris ᵐ immanis hiatibus Hydra
Sęuior intus habet ſedem tum Tartarus ⁿ ipſe

SER a RHAdamãth⁹, hic & Minos & Aeacus filii Iouis & Europæ fuerũt, q poſtea facti ſũt apud i'feros iudices. b Subigit q fateri, cõpellit ad cõfeſſionem. c Furto lætatus inani, latebra nõ valde pfutura q pe q̃ fuerat publicãda poſt mortẽ. d Diſtulit ĩ ſerã, in grauẽ, vt Serũ bellũ ĩ ãguſtiis futuꝝ. e Piacula cõmiſſa, pp q̃ expiatio adhibet. f Accĩcta fla. aut h dix qđ videm⁹, q a q lõgo flagello vtit, vt is poſt ictũ ĩ ſe ĩuoluat necẽ ẽ, Aut accĩcta ẽ iſtructa ad ṽbera. i ideſt nocẽtes flagello q̃rit ipſa ppa rata. g Agmĩa ſæua ſoroꝝ, aut ipet⁹, aut p harpiys dixit, aut ppẽtũ agmĩa q̃s p comis hñt. h Tũ demũ horriſono, mittunt inqt poſt ṽbera ad xt'nũ ſuppliciũ, & ẽ ſecut⁹ ordinẽ iuris antiquũ. Nã poſt habitã qõnẽ ad tullianũ ad vltimũ ſuppliciũ mittebãt. Alii h a poeta dcm volũt, vt illa loq̃nte ĩtelligam⁹ portã eẽ patefactã, Alii ptinuãt narrationẽ. i Sacræ execrabiles. K Cernis cu. q̃lis, cuſtodia ẽ q̃ cuſtodit nõ q̃ cuſtodit. Vſurpatũ ãt ẽ ſic hoſpita, ſic nept Nã hic & hęc cuſtos facit Hęc. n. q̃ finiũt ĩ o vt ſullo, ĩ os vt nepos, ĩ es vt hoſpes, fœminĩa ex ſe nõ faciũt, q̃ aũt ĩuenim⁹ vſurpata ſũt. Vñ & diffĩſta ĩueniũt. Nam cuſtos cuſtodia facit, & nepos neptis. l Veſtibl'o ſedeat, ſig ñat Megærã, hoc ãt dicit cernis hanc q̃ ſæua ſit, ſunt & intus aliæ. m Atris imanis hiatib⁹, q̃ ſæuior q̃ hydra fuit. Mlti ipſaꝝ hydrã fuiſſe dñt, qđ nõ pcedit. Nã eã in aditu legim⁹ inferoꝝ, vt Ac bælua l ernæ, quã alii tria volũt habuiſſe capta, alii nouẽ, vt Simonides dicit qnq̃gita. n Tartarus, vel qa omnia illic turbata ſunt ἀπο τῆς ταραχῆς aut qđ eſt meli⁹ ἀπο τοῦ ταρταρίζειν. i a tremore frigoris. Sole. n. caret.

DON DISTVLIT, nã q̃uis hoĩes latuerũt ſcelerati nõ pœnas euaſerũt, ſz in aliud tps diſtulerũt. Cuſtodia q̃lis, non expſſit q̃ eſſent, vt qcqđ tetrũ horrẽdũ ac deteſtabile eẽt, ptuẽs colligeret æſtimatio. Ergo ſuppreſſit ſpecia-

litatẽ, ne ſola putaretur q̃ forte poſuiſſet. Sedeat, vt oñdat aſſiduitatem & cõtinuationem facti.

CHR GNOſius, cretẽſis a gnoſo vrbe, nã q̃uis mltas vrbes hẽet creta tres tñ oĩum reliquaꝝ teſte Stra. in eadẽ inſula excellẽtiſſimæ fuerũt. Gnoſos, Gortina, & Cydonia, Eſt gnoſos ĩ inſula pte aq̃lonariæ regiõe pelloponẽſi, q̃ ſequẽtibus tpibus romanoꝝ colonia fcã eſt. Rhadamãth⁹, vide Ser. Strabo tñ dicit auctore Ephoro Rhadamantũ antiq̃ſſimũ cretæ regẽ fuiſſe, & pmũ legib⁹ cretẽſes iſtituiſſe, cui⁹ imitator Minos deĩn extitit frãtrẽq; hũit ex hui⁹ imitatiõe rhadamãtũ appellatũ. Diodo. tñ ſiculus ait Iouẽ e phœnicia in cretã Europã rapuiſſe, & ex ea Minoẽ rhadamãthũ & ſarpedonẽ genuiſſe, ac deĩn Europen Aſterio regi cretẽſiũ vxorẽ dediſſe, qui cũ filiis careret, illos ĩ ſucceſſionẽ regni adoptauit, & Minos regnũ ſuſcepit, Rhadamanthus leges cretẽſibus tulit. Duriſſima, qa ibi iudices ĩexorabiles grauiſſima ſupplicia inferunt. Subigit, cogit. Flagello, pprie flagra ſunt virgæ ſubtiliores ĩ arborib⁹ dictæ qa vẽtoꝝ flatu facile cõmoueant. His aptiſſime verbera incutiunt, a flagro vero ſit flagellũ, Iuue. Mittent bacea: frena, flagellũ, eſt aũt ex more Ro. tractũ q prius, verberabãt, deinde capite mulctabãt. Cuſtodia, cuſtodia ẽt pro eo q cuſtodit ponit, vt in iure ciuili. Si cuſtodia ſe interfecerit, vel pcipitauerit, militis culpæ aſcribit, & Sueto de Domitiano, nec niſi ſecreto, & ſolus plæraſq; cuſtodias receptis in manu catenis audiebat. Hic autem pro cuſtode ponitur. Qualis, nihil aũt diffiniuit, ſed ita locutus eſt, vt qcqđ terribile & horrendum inueniri poſſit, cogitatio auditoris colligere queat. Vocat agmi. Sic Sta ſtridor ibi & gemitus pœnaꝝ atroq; tumultu Feruet ager ſæpe Eumenidum voceſq; manuſq; In medium ſonuere diẽ. Hydra, de hac dictum eſt in ſuperioſibus.

Rhadamãth⁹

Cuſtodia

BIS

Bis[a] patet in preceps tm̄ tenditq; ſub vmbras.
Quātus ad ętherēū Cœli ſuſpectus Olympū.
Hic genus[b] antiquom Terrę Titania pubes
Fulmine deiecti fundo voluntur in imo
Hic & Aloidas[c] geminos[d] immania vidi
Corpa qui manibus magnū reſcidere Cœlum
Aggreſſi ſuperiſq; Iouem detrudere regnis.
Vidi & crudeleis[e] dantem Salmonea[f] pœnas
Dū flāmas Iouis & ſonitus imitatur Olympi.
Quattuor hic inuectus eq̄s: & lāpada quaſſans
Per graium populos mediæq;[g] per Elidis vrbē,
Ibat ouans Diuomq; ſibi poſcebat honores
Demēs qui Nimbos & non immitabile Fulmē
Aere & cornipedum curſu ſimularat Equorū.
At pater oĩpotens denſa[h] inter nubila telum
Contorſit[k] non ille faces nec fumea[i] tędis

SER a ❡ BIS patet in p̄ceps, ideo in p̄ceps addidit, q̄a pōt qd ēt ſurſuȝ patere. Vł aūt hoc a prudētiorib⁹ iō dcm̄, qa ſm rōnē ſphærę ſol cū i vnā cōceſſerit ptē duæ q̄ſi tartaꝝ faciūt, vna a q̄ diſceſſit, & altera ad quā nunq̄ accedit, qd melı⁹ ſphęræ idicat rō. Hoc āt dicit, Tartarus ipſe bis tm̄ i p̄ceps patet, & tēdit ſub vmbras, q̄tus ē ſuſpectus .i. altitudo ad olympū ęthereū, & ſic Hom. d tartaro. b ❡ Hic genus antiquū terrę .i. primū. Titanas .n. ꝫ Saturnū genuit gigātes poſtea ꝫ Iouē, & ſerūt fabulę Titanas ob irata contra deos Terra in ei⁹ vltionē creatos, vnde & Titāes dicti ſūt ἀπὸ τῆς τίσεως .i. ab vltione. De his aūt Sol abſtinuiſſe narraſ ab iniuria numinum, vnde & cœlū meruit. c ❡ Aloidas geminos, Alo⁹ Iphimediā vxorē hūit, q cōpreſſa a Neptūo duos pepit Otū & Ephialtē, q digitis nouē p ſingulos mēſes creſcebāt. Freti itaq; altitudīe cœlū voluē ſubuertē, ſȝ pfixi ſt Dianę & Apollinis telis, aloidas āt ſic dixit, vt d Hercule Amphitrioniades, & ſępe dixim⁹. B d odyſſea Ho. n. λ. ſcri.

την δ' ἐμετ' ἰφιμέδειαν ἀλωῆος παρακοίτιν
εἰσίδον ἣ δὴ φάσκε ποσειδάωνι μιγῆναι
καὶ ῥ' ἔτεκε δύω παῖδε μινυνθαδίω δὲ γενέσθην
ὦ τουτέστι Ὦτον τ' ἀντίθεον τηλεκλειτόν τ' Ἐφιάλτην.

d ❡ Geminos, ſui ſimiles. e ❡ Crudeleis pœnas, ſæuas, nimias. Nā nō dicit indignas ferētem, q ſacrilegus fuit. f ❡ Salmonea. Salmoneus Aeoli filius fuit, nō regis vētoꝝ, ſed cuiuſdam apud Elidem vbi regnauit, qui fabricato pōte æreo ſuper eū agitabat currus ad imitāda tonitrua, & in quē fuiſſet iaculatus facē, eū iubebat occidi, h̄ poſtea veꝝ expertus eſt fulmē. g ❡ Mediæq; p Elidis vrbē, hinc eſt indignatio, q̄ i ea ciuitate Iouē imitabatur, in qua ſpecialiter Iupiter colitur. h ❡ Dēſa īter nubila, oñdit fulminis cām & originē. i ❡ Fumea lumina, i. terrena. Nam æthereus ignis caret fumo, ſolo .n. ſplendore viget. k ❡ Contorſit, piecit cum impetu.

DON ❡ BIS patet in p̄ceps, vt ſit cœli altitudo ſit tātū p̄fūditas īferni ſit ducētē. Ne aloide, q manib⁹ cœlū tāgerēt, ex infimo īferno faſtigiū poſſent tāgere & inde abire.

CHR ❡ BIS patet i p̄ceps, Demſat eē eq̄les deſcēſum & aſcēſum, qa inter vitia & virtutes ē poſit⁹. Alii dñt qd tāta ē iſta imerſio q̄ta eē pōt ſenſibilis affect⁹ emerſio ſi redū deſideraret & tm̄ bis ꝑ tartarus, qa cū virtus ſit ſic vnica rō, nā nunq̄ diſcedūt a mediocritate, ſed circa illā ſp pſant, vitioꝝ ꝫ duplex ē pcipitiū alteꝝ qd i exceſſum, alterū qd in defectū plabiſ. ❡ Genus antiquū terræ iure optimo tanq̄ maximū oium vitioꝝ ſuperbiā in imo fundo collocat, nā oē vitiū tāto magis diſtat a cœlo q̄to ipm maius eſt, bñ aūt titanes & gigātes pro ſupbia ponuntur. Quid .n. ſupbi⁹ q̄ naturę repugnaſ, Neq; aliud eſt, ſi Ci. audiamus, bellū more titanū & gigantū aduerſus deos gerere, q̄ nāæ repugnare q̄ re nihil alienius eſt ab hūanitate. ❡ Voluunſ. q. d. humi pſtranſ, q̄ pœna cōuenientiſſima eſt ſupbis vt q ſupra cæteros ſeſe extollere tentāt, ii infra cæteros iaceant. Vñ illud Depoſuit potentes de ſede & exaltauit humiles: Eadē rōne & aloidæ & ſalmoneus pro ſupbis ponunſ. ❡ Hic, repetitio eſt color rhetoric⁹. ❡ Elidis vr. nā cū ſummū ſit ſcelus Iouē cōtēnere, qd dicemus de eo q illū in ea contēnebat vrbe in q̄ ipſe p̄erat. vt ſit ſimilis hæc quærela illi loco in regnis hoc auſa tuis, geneologia aūt eſt, qd ex deucalione natus ſit Æolus, ex æolo Salmone⁹, ex Salmoneo Tiro puella, Vlyxes apud Hom. ait, inter q̄s Tiro nobili patre genita, fortis .n. ſalmonei filia erat hęc Cretheo Aeoli filio nupſit, hæc Enipeū fluuioꝝ pulcherrimū adamauit. Igiſ Tiro filia fuit ſalmonei & alcides filiæ Elei ex Neptuno cōuerſo in Enipeum Pelian & Neleum genuit, ex Cretheo vero Amithaoneum Pheretum & Aeſonem patrē Iaſonis.

Lumina ꝓcipitemq; immani turbine adegit[a].
Necnon[b] & tityon terræ omniparētis alumnū
Cernere erat per tota[c] nouē cui iugera corpus
Porrigitur roſtroq; immanis Vultur obunco
Immortale iecur tondens: fœcundaq;[d] pœnis
Viſcera: rimaturq;[e] epulis habitatq; ſub alto
Pectore nec fibris[f] requies datur vlla renatis.

SER a ¶ ADEGIT, impegit. b ꝩ Necnon & tityon, Tityus ſcḋm aliquos fili⁹ Terræ fuit, ſecūdū alios a Terra nutrit⁹. Vñ elegit ſermonem quo vtrūq; ſignificaret. Nā alumnū dixit. Hic amauit Latonā, ꝓp qḋ Apollinis telis cōfixus eſt. Dānatus eſt aūt hac lege apud īferos, vt ei⁹ iecur vultur exedat. Quanquā Homer⁹ viciſſim dicat duos vultures ſibi i eius pœnā ſuccedere, vñ hęc dicit de tityo.

καὶ τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱὸν κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον δέρτρον ἔσω δύνοντες.

Sane in vſu eſt vultur, licet Cic. vulturis dixerit, & Plau i curculiōe, lacuit vulturios q̄tuor qḋ qdē ꝑt eē ēt deriuatiuū. Ēnni⁹, Vulturis in ſiluis miſeꝝ mādebat homonē. Declinaꝛ aūt hic Tityos huius tityi, vt Delos deli. c ꝩ Per tota nouē cui iugera corp⁹ Porrigiꝛ, Quātū ad publicā faciē, magnitudinē oñdit corpis, ſed illud ſignāt, qḋ qa de amatore loqtur, libidinē lata patē, vt ait ſupra, Nec ꝓcul hīc ptē ſuſi mōſtranꝛ in oēm Lugētes cāpi. Sane de his oibus reb⁹ mire reddidit rōnē Lucreti⁹, & ↄfirmat i vīta eē vita oia q̄ finguntꝛ de inferis. Dicit. n. Tition amorē eē, hoc eſt libidinē, q̄ ſm phyſicos & medicos i iecore ē, vt riſus i ſplene, iracūdia in felle. Vñ ēt exeſum a vulture dr̄ i pœna renaſci, eteni libidini non ſatiſfit re ſemel pacta, ſed recrudeſcit ſp, vñ ait Hora. Incōtinētis aut Tityi iecur. Ipſe ēt Lucre. dicit p eos, ſup quos caſurus īminet lapis, ſupſtitioſos ſignāri, q inaniter ſp verentur, & de diis & cœlo & locis ſupiorib⁹ male opinantur. Nā religioſi ſunt q p reuerētiā timēt. Per eos āt q ſaxū voluūt, ambitū vult & repulſā ſignāri, qa ſemel repulſi potiores ambire nō deſinūt. Per rotā aūt oñdit negociatores, qa ſp tēpeſtatib⁹ turbinibuſq; voluūtur. d ꝩ Fœcundaq; pœnis, fœcūda in pœnā. e ꝩ Rimatur. paſcitur, vt Rimanꝛ prata cayſtri. f ꝩ Fibris, fibræ ſunt eminentiæ iecoris.

DON ¶ TITYON, MONOptoton declinatur, nam Tityonem diceret, ſi per caſus variari potuiſſet.

CHR ¶ NECnō & tityon terræ oīpa. alū. De his fabulis hæc eſt Macro. ſnia vulturē eſſe tormētū cōſciētiæ obnoxia flagitio inteſtina rimantis, & ipſa vitalia admonitionis ſceleris lacerātis, & ſemp curas ſi reqeſcere conſet excitātis, nec vlla ſibi miſeratione parcētis. Nā ſi iudice nemo nocens abſoluit. Illos aūt qbus epulæ aṅ ora paratæ ſunt, auaros eſſe intelligit. Eſt enim auaritiæ ſp q̄rere, ſed ab acqſitis abſtineꝛ. Qui radiis rotaꝝ deſtricti pēdent, ſunt q nihil rōne & cōſilio ꝓuidētes nihil virtutibus explicantes, ſe fortunæ cōmittūt, cuius caſib⁹ ſemp rotanꝛ. ꝩ Saxū ingēs voluūt, q inefficacib⁹ laborioſiſq; conatibus vitā terūt. ꝩ Quos ſup atra ſilex, ii ſunt q nimias ptātes & infauſtas tyrānides ābiunt nūq; ſine timore victuri. Lucre. āt pro tityo intelligit eos q amoꝝ aūt reliquaꝝ turpitudinū curis lanianꝛ. Vnde ait ſed Tityus nobis eſt ipſe in amore iacentē, Quē volucres lacerent atq; is eſt anxius angor, aut alia quāuis ſcindūt turpitudine curæ, Vlyxes apud Homer. de Tityo ſic ait. Inde tityon almæ terræ inclytū filiū p nouē iugera humi porrectum vidi Grypes vtrinq; eius epar exedūt neq; ipſe eos abigit. ꝩ Latonæ. n pulchræ vim inferre tētauit. ꝩ Nouē iugera, ſic idē Lucre. Quid nō ſola nouē diſperſis iugera mēbris Obtineat, De iugere aūt diximus in Geor. ꝩ Vulturis, nidum vulturis teſte Plinio nemo attigit. Nidificat enim in excellētiſſimis ruppib⁹. Fœtus qdē ſæpe cernūtur fere bini, refert idē Pli. Vmbritiū in ſuo æuo aruſpicū peritiſſimū tradere qḋ vultures pariūt oua tredecim, & vno ex iis reliqua oua & nidum luſtrant mox illud abiiciūt. Triduo autē ante, aut biduo eo aduolant vbi cadauera futura ſunt. ꝩ Rimaturq; epu. Rimari ꝓprie eſt diligēter ingrere, trāſlatio ab iis q in rimis aliqd inueſtigāt, & dicim⁹ rimari paſci vt ſunt aues & ſues q in rimis eſcā quærunt. ꝩ Habitatq; ſub alto pectore, oſtēdit firmā ibi auis eē ſedem tāq; nuſq; alibi paſcatur. ꝩ Nec fibris requies daꝛ nulla renatis, Nā iecoris duo ſunt capita quas fibras appellāt. Hæc aruſpices, ita diuidebāt, vt alterū ſacrificāti, alterū eius aduerſario aſſignarēt. Erat aūt maximi momēti ſiqd in extis appareret. Vñ ſacrificāti apud Laurētū ſyllæ in capite vitulini iecoris ſimilitudo coronæ apparuit qḋ ſibi regnū portēdit. Eſt autē iecur amoris ſedes. Quare recte fingitur iecur in homine libidinoſo depaſci. Vultus

¶ QVID

Quid[a] memorē lápithas Ixiona Pirithoūq́[b]:
Quos ſuper atra ſilex iam iam lapſura cadenti
Imminet adſimilis[c]. lucent[d] genialibus[e] altis
Aurea[f] fulcra toris epulęq́ ante ora paratę
Regifico[g] luxu. furiarum[h] maxima iuxta
Accubat & manibus[i] prohibet cōtingere mēſas

SER a ℭ QVID memorem lapithas? Hi populi Theſſaliæ, qbus imperabat Ixion amiciſſimus (vt ſupra diximus) Ioui phlegiæ filius, q poſt Nubis coitū fictæ in formā Iunonis, cū ſe de ei⁹ ſtupro iactaret, ab irato Ioue ad inferos truſus eſt, & illic religat⁹ ad rotā circūfuſam ſerpētibus. b ¶ Pirithoūq́, h vnus de Lapithis fuit, qui deſcendit cū Theſeo ad rapiēdā pſerpinā. c ¶ Adſimilis, ad vacat, & a maiorib⁹ ad ornatū adhibebaẜ, ita adiuenire p īuenīẜ legim⁹. Hor. Qua pplūs adſita certis limitib⁹ vicina refugit iurgia. d ¶ Lucēt genialib⁹ altis, aliud eſt: Tātalus rex Corīthioꝝ amic⁹ numinib⁹ fuit, q cū frequēter eos ſuſcipet, & quodā tpe defuiſſent epulę, filiū ſuū Pelopē occidit, & diis epulādū appoſuit. Tūc abſtinētib⁹ cūctis Ceres humeꝝ ei⁹ exedit, & cū eū dii p Mercuriū reuocare ad ſuperos vellēt, eburne⁹ eſt ei humer⁹ reſtitutus, ſicut ſup. Humeroq́ pelops inſignis eburno. Iō aūt ſola Ceres dr̄ comeſſe, qa ipſa eſt Terra, q̄ corp⁹ ſoluit. Per Mercuriū aūt ob hoc fingiẜ ēē reuocatus, ꝙ ipſe eſt deus prudētiæ, p quā phi dephenderunt παλιν γενεσιαν, vel μετεμψυχωσιν. Tantalus aūt hac lege apud inferos dr̄ eſſe damnatus, vt Eridano inferorū ſtans nec vndis pn̄tibus, nec vicinis eius pomariis pfruatur, quēadmodum & Home. ἐν τῷ λ. deſcribit.

και μην ταυταλον εισειδον κρατερ αλγε
ἔχοντα
εστεωτ ἐν λιμνη ἡ δε προσεπλαζε γενειω.
στευτο δε διψαων, πιεειν δ᾽ ουκ ειχεν ελε-
σθαι.

Per hoc aūt auaritia ſignificaẜ, vt ēt Hora. Tantalus a labris ſitiens fugiētia captat Flumina, quid rides? mutato noīe de te Fabula narraẜ. e ¶ Genialibus, veluti genialibus. Nā geniales pprie ſunt qui ſternūtur puellis nubentibus, dicti a generandis liberis. f ¶ Aurea fulcra, quibus fulcimur, ideſt ſuſtinemur. g ¶ Regifico luxu, regio ambitu. h ¶ Furiaꝝ maxima, vnde & famē pręnunciat, vt hanc eſſe furiaꝝ maximā doceat, nam de harpiis famē pn̄ūciāte dixit furiaꝝ. Ego maxia pando. i ¶ Et manibus, eorum ſcilicet non ſuis.

DON ℭ QVID memorē lapythas, genus eſt tranſitus per omiſſionem & ponitur, ne continuatio narrationis horreſcat.

CHR ℭ QVID mēorę laphytas, & laphytę ppli ſunt Theſſaliæ quoꝝ ſedes Iothri mōte fuit ¶ Ixiona, hic ex Phlegya Martis filio nat⁹ eſt Iouis ſecretari⁹ fact⁹ Iunonē de ſtupro cōpellauit, At Iupiter ſimulachrū Iunonis ex nube fabricatū ſibi obiecit, In quā cum ſemen emitteret centauros genuit. ¶ Hac fabella denotanẜ tyranni, q ad alta cogitatōe rapiūẜ, Iunonēq́ interpellāt deā regnoꝝ, qa regna nullo iuſto titlo īuadē audēt. Ex nube gignūt cētauros, qa eoꝝ mōſtruoſa optata iſtabilia ſūt. Fuit āt ixiō pmus, q apd græcos tyrānidē occupaẜ aggreſſus ē, & cū ab aliq̄ hūanitate īceperūt, īferitatē poſtrēo deueniūt, iure igiẜ cētaꝛi gēiti ſūt q primas ptes hoīs poſtremas feræ hn̄t. ¶ Pirithoūq́, Piritho⁹ fili⁹ fuit ixionis nō ex nube, ſʒ ex cōiuge, q cū eſſet theſeo amicitia iūct⁹, & Hippodamiæ nuptias celebraret & ī ſacris Martē īhonoratū reliqſſet, cētauri Marte īſtimulāte rape hippodamiā cōati ſūt. Deiñ mortua Hippodamia relicto Polypote filio, cōiurarūt & ipſe & Theſe⁹ nullā ducturos vxorē, niſi iouis filiā, & cū Helenā rapuiſſent, q̄ oīuʒ pulcherrima annū decimū tūc agebat euenit ſorte, vt ait Diodo. ſiculus, vt Theſeo illa cōtingeret, itaq́ ad īferos, vt capent pſerpinā deſcēderunt, vbi Pirithous a Cerbero interēptus, & Theſeus retētus eſt. Hiſtoria eſt hos moloſſoꝝ regi vxorē ſurripē tētaſſe, ſed canē regis pirithoū interemiſſe, Theſeū vero captū in vinculis fuiſſe retentū, donec ab Hercule liberatus fuit. ¶ Quos ſup atra ſilex, pœnā ſupſtitioſoꝝ exprimi huiuſcemodi volunt, q deorū irā atq́ pœnas ſibi ſp iminere putāt, nūquāq́ anxietate carēt, tanq̄ illa iā iā ſup eos lapſura ſit. ¶ Lucēt genialibus altis, Notat auaritiā, in qua tāto furore afficiunẜ, vt cū ī dies magis magiſq́ diuitias augeāt, Nihil tn̄ inde in vſus ēt neceſſarios aſſumere audēt. Huiuſcemodi hoīes per Tantalū exprimunẜ qui cū in aquis ad mentū vſq́ ſit, & ad hos pene deſcendant arboꝝ rami pulcherrimis, optimis pomis onuſti, tn̄ neq́ cū ſitiat bibere, neq́ cū eſuriat, eſſe aliqd valet aqs pomiſq́, cū carpere cupiat recedētibus hoc Hora. exprimit. Tantalus a labris ſitiēs fugientia captat flumina, quid rides mutato nomine de te fabula narratur, congeſtis vndiq́ ſaccis indormis inhians, & tanquam parcere ſacris cogeris, de Tantalo Vlyxes

Ixiona

Pirithous

Homericus ait Vidi tãtalũ grauiter in palude laborantẽ, A qua〈q〉 vſq ad mẽtũ erat quoties vero bibẽ volebat vſq ad ima vada diffugiebat. ¶ Altæ, ſup caput arbores Piri, punicæi mali, ficus dulces, quoties legẽ volebat, ſæuus vẽtus p nubes auferebat, Petroni⁹ ẽt poeta dixit Nec bibit inter aq̃s nec poma cadẽtia carpit Tãtalus infœlix, quẽ ſua vota premunt ¶ Genialibus, notationẽ huius dictionis exp̃ſſimus in georgicis in verſu illo, inuitat genialis hyems.

Exurgitq facem^a attollens atq intonat ore.
Hic quibus^b inuiſi fratres dum vita manebat.
Pulſatus ue^c parens & fraus^d innexa clienti.
Aut qui diuitiis ſoli incubuere repertis
Nec ptem^e poſuere ſuis quæ maxima turba eſt
Quiq ob adulterium^f cæſi qui q^g arma ſecuti
Impia nec veriti dominorum fallere dextras
Incluſi pœnam^h expectant. ne quære doceri
Quã pœnã aut q̃ forma^i viros fortũaue merſit
Saxum^k ingens voluunt alii radiiſq^l rotarum

SER a ¶ FACEM attollens, iniiciens ignẽ auaritiæ, vt abſtineãt b ¶ Quibus inuiſi frẽs, Hæc qdẽ cõſtat ẽẽ dcã gñaliter. P̃nt tñ & ad ſpẽm trahi, vt Ægyſtum & Danaũ, Atreũ ſrẽ & Thyeſtem, Eteoclẽ & Polynicẽ ſignificare videaſ. Bñ ãt dicẽdo inuiſi per id qđ leue eſt, etiã maiora amplexus eſt. c ¶ Pulſatuſue parens, Itẽ qđ leuius eſt dixit, parricidii cõparatiõe. Poſſumus ãt Oedipũ accipere Laii extinctorẽ. d ¶ Aut fraus innexa clienti, Ex lege. xii. tabulaꝝ venit, in qbus ſcriptũ eſt, Patronus ſi cliẽti fraudẽ fecerit ſacer eſto. Si. n. cliẽtes quaſi colẽtes ſunt, p̃roni quaſi p̃res, tantũdẽ eſt clientẽ, quãtũ filiũ fallere, & hoc poſſe fieri ex Horatii dictis ĩtelligimus, q cũ loquereſ de auaris potẽtibus, ait de vicino cliẽte, Pellitur p̃nos in ſinu ferens deos. Vrbano tñ hoc diſplicet, & dicit ratũ eſſe hoc, magiſq cõtrariũ, cũ magis p̃ronos decipiãt frequenter cliẽtes. Vult aũt intelligi p̃uaricatores, q patroni ſunt cliẽtũ, quos nũc ſuſceptos vocamus. e ¶ Nec ptẽ poſuere ſuis, bñ addidit ſuis. i. cognatis affinibus. Hæc. n. fuerat apud maiores donãdi rõ, nõ profuſa paſſim. Nã hoc eſt velle inaniter pdere. Vñ Cicero ait in libris legum, Stipem p̃hibeo. Nam auget ſupſtitionẽ, exhaurit domos. Dignis igitur largiendũ eſt, Vñ Hora. Cur eget indignus quiſq te diuite? id eſt indignus paupertate. f ¶ Ob adulteriũ cæſi, ſi occiſi Ægyſtum ſignificat Thyeſtæ filiũ, ſi re vera cæſi. Salustiũ, quem Milo deprehenſum ſub ſerui habitu verberauit in adulterio ſuæ vxoris filiæ ſyllæ. g ¶ Quiq arma ſecuti Impia, nec veriti dñoꝝ fallẽ dextras, Hoc loco eſt blãdiri Auguſto, qa cõtra Cæſarẽ patrẽ eius multi qbus ignouit arma ſuſceperant. Eſt nanq eius dctũ, dare qdem ſe veniã põpeianis, ſed ab ipſis qñq eſſe periturũ. vt arma impia ciuilia dixerit bella. Vel ea q̃ mouerũt põpeiani cõtra acceptæ veniæ fidẽ; ſed nõ pcedit. Nã ſi arma impia dixit bellũ ciuile, tãgit & Auguſtũ & Cæſarẽ, q & ipſi bella ciuilia tractarũt. Itẽ ſi culpat eos q cõtra fidẽ datæ veniæ dimicauerũt, tãgit Auguſtũ. nã trãſierũt ad eũ ab Antonio duo millia eqtũ. p quos ẽ victoriã cõſecut⁹. Hora. Adhuc frementes verterunt bis mille eq̃s Galli canẽtes Cæſarẽ. Fecit p̃terea iniuriã Auguſto vel Cæſari, ſi eos dños dixit, qđ apud maiores inuidioſum fuerat, vñ Tulli⁹ dñante ſylla. Nã p̃res p̃riæ dicebanſ. Iuuenalis, Roma patrẽ patriæ Ciceronẽ libera dixit. Melius ergo eſt, vt bellũ a Sex. Põpeio Põpeii filio in ſiculo freto geſtũ accipiamus. Nã occiſo p̃re Siciliã tenuit, & collectis inde ſeruitiis vaſtauit ſex annis vltro citroq Siciliã. Poſtea vict⁹ eſt ab Auguſto, & Agrippa. Hora. Minatus vrbi vincula q̃ detraxerat ſeruius amic⁹ perfidis, & hoc ſenſu tã arma ipia q̃ dñoꝝ congruit cõmemoratio. h ¶ Pœnã expectãt, qđ grauius eſt. Nã in expectatione & p̃ns met⁹ eſt & dolor futurus. In ipſa ãt pœna ſolus eſt dolor. i ¶ Forma viros, regula. Singulis. n. ſceleribus ſtatũta ſũt ſupplicia, Nã morẽ romanum ſequtur. k ¶ Saxum ingẽs voluunt alii, Siſyphum dicit, qui deoꝝ cõſilia hominib⁹ publicauit qualis ab Homero deſcribitur.

καὶ μὴν σίσυφον εἰσεῖδον. κρατερ' ἄλγε' ἔχοντα
λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρῃσιν
ἤτοι ὁ μὲν σκηριπτόμενος χερσίν τε ποσίν τε
λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον.

l ¶ Radiiſq rotaꝝ, Ixionẽ dicit, vt alibi oñdit Atq ixioni vẽto rota conſtitit orbis, h ſup dixerit, Quos ſup atra ſilex. Nã de his fabulis variæ ſunt in ipſis opiniones auctoribus.

¶ EXVRGITq face attollens atq intonat ore. Nã cũ homo voluptate fruẽdi partis trahaſ, vt aliquid aſſumat ſubito contra inſurgit furor ille habendi & parcendi partis, qui vetet aſſumere. ¶ Attollens facem, ideſt excitans CHR

citahs in te ardentiſſimam cupiditatem habendi, recte ergo ſacem quia omnis vehemẽtes cupiditans flagrans ardenteſq; eſt. ┌ Aut q diuitiis ſoli incubuere repertis O ibus modis dãnat auaritiam, quæ caput eſt omnium malorũ, & corruptrix tranquillitatis humanæ vitæ. Huius due ſpecies ſunt. Altera qua rapimus, vnde non oportet, Altera qua non damus, vbi dandum liberalitas docet, Hos ergo primo ſtyge ait hic puniri.

Diſtricti pendent ſedet: æternumq; [a] ſedebit
Infœlix Theſeus: Phlegyaſq; [b] miſerrimus oĩs
Admonet & magna teſtatur voce per vmbras.
Diſcite [c] iuſtitiã moniti: & nõ temnere Diuos.
Vendidit [d] hic auro Patriã dominumq; potẽtẽ
Impoſuit fixit [e] leges precio atq; refixit.
Hic thalamũ [f] ĩuaſit natę vetitoſq; [g] hymenęos.
Auſi [h] omnes immane nefas auſoq; potiti.

SER a ┌ CAETERnumq; ſedebit Infœlix theſeus Cõtra opionẽ nã fertur ab Hercule eẽ liberatus, quo tpe cũ ita abſtraxit, vt illic corpis eius relinqret ptẽ. Frequenter .n. variãt fabulas poetę, hippolytũ ab ĩferis liberatũ Virgili⁹ dicit, Horatius ꝫ. Neq; .n. diana pudicũ Liberat hippolitũ. b ┌ Phlegyaſq; miſerrimus oẽs Admonet, ſi noiatiu⁹ ẽ ſingularis hoc dicit, Phlegyas oẽs admonet apud ĩferos pœnas ferẽtes, Si aũt accuſatiuus pluralis ẽ, Theſeũ oẽs phlegyas admonentẽ debemus accipe. Hi nanq; ſm̃ Euphorionẽ populi ĩſulani fuerũt ſatis in deos ĩpii & ſacrilegi. Vñ iratus Neptunus pcuſſit tridẽte eã ptẽ ĩſulæ, quã phlegyæ tenebant. Phlegyas ãt pr̃ Ixionis habuit coronidẽ filiã, quã Apollo vitiauit. Vñ ſuſcepit Aeſculapiũ, q̃ pr̃ dolẽs incendit Apollinis tẽplũ, & eius ſagittis ẽ ad ĩferos truſus. Stati⁹, phlegiã ſubter caua ſaxa iacẽtẽ Aeterno p̃mit accubitu. c ┌ Diſcite iuſtitiã, vel nũc in pœnis locati. d ┌ Vẽdidit hic auro patriã, & hæc lʒ gñaliter dicanſ, hñt tñ ſpecialitatẽ. Nã laſthenes Olynthũ philippo vẽdidit, Curio Cæſari viginti ſeptẽ milibus aureis Romã, de quo Luc. Galloꝝ captus ſpoliis & cæſaris auro, & illud emere oẽs, hic vẽdidit vrbẽ. e ┌ Fixit leges pcio atq; refixit, poſ ſumus Antoniũ ſm̃ Ciceronẽ in philippicis accipere. Fixit aũt iõ, qa inciſæ in æreis tabulis leges affigebanſ parietibus. f ┌ Hic thalamũ inuaſit natæ Thyeſtes Pelopeæ filiæ. Vñ Aegyſtus natus ẽ. Itẽ Ciniras filiæ Myrrhæ, de qua natus ẽ adonis, Nã qd̃ Donatus dicit nefas ẽ credi dictũ eſſe de Tulio, qd̃ cõuitiũ a Sal. ciceronis inimico natũ eſt, q de illo ĩquit filiã matri pellex, g ┌ Vetitoſq; hymenæos, legibus ſcilicet, Nam dicendo vetitos oſtẽdit fuiſſe non vetitos, velut eſt apud perſas hodie, vnde Catul. ait de cõcumbẽtibus cũ matre perſis, naʒ magnus ex matre & gnato gignaſ oportet, ſi va ẽ perſaꝝ ĩpia religio. Vñ Donatus male ait, natura & legib⁹ vetitos. h ┌ Auſi oẽs imane nefas, auſoq; potiti, illic

DON ſunt & q fecerũt & q cõati ſũt. Dicit aũt ſcdm ritũ romanũ, in quo nõ tm̃ exitus puniſ, ſʒ ẽt voluntas. ┌ LeGes pcio. f. oĩa hęc ſcelera poſuit Maro vt viuẽtes ad bonos mores metu pœnæ reduceret.

CHR ┌ VENDIDIT hic auro patriaʒ, redegit in ſeruitutem quaſi dicat, Eam a qua liber productus eſt ſeruam eſſe voluit, idq; nulla alia cauſa ductus niſi auaritia. ┌ Patriam, cuʒ indignatione proferẽdũ, quaſi dicat, eam qua nihil carius habere debuit. ┌ Dominum nõ illi vendidit, qui eam pro filia gubernaturus eſſet, ſed qui ſeruitutis iugo preſſurus. Nã domino ſeruus reſpondet, ergo tirannus eſt. Nam antiqui in publicis rebus nunquam aliter dominum ſumpſerant, q̃ tyrannum. ┌ Potentem, auget ſcelus, quaſi dicat, cum a quo non facile ſe liberare poſſit. ┌ Fixit. p. Nam cum leges ad ęquitatem & communẽ vtilitatem ferri debeant, & ita latas firmas ſtabiles eſſe oporteat, iſte quia omnia venalia haberet oblato premio & ponebat & remouebat. Eſt autem indignatio a cauſa. ┌ Fixit, vide ſerui. hinc Ouid. Nec verba minantia fixo aere ligabantur, nec ſupplex turba timebat iudicis ora ſui. Sunt autem verſus a Varrio poeta ait enim, Vendidit hic latium populis, agroſq; quiritũ Eripuit fixit leges precioq; refixit, vide Seruium vehementer laborare, vt oſtendat poetam voluiſſe in ſingulis ſceleribus ſingulos carpere homines. Verum ego puto voluiſſe illum ſpecies ſcelerum proſequi non ſingulos ſceleratos inſectari. ┌ Inuaſit, tanq̃ raptor & hoſtilis, Eſt .n. inuadere in aliena hoſtiliter irrumpere cum patris ſit tutari filiarum pudicitiam nõn expugnare. ┌ Auſi, bis peccarunt, & quod auſi ſunt, nam ſcelus intra ſe quicũq; cogitat vllũ facti crimen habet, & quod executi ſunt qd̃ auſi fuerant, ┌ Potiti, Auget inuidiam quaſi dicat, qd̃ malis artibus pepererãt, ẽt retinere potuerunt, ergo cogitarunt. Executi ſunt cogitata, ac poſtremo in ſcelere pſeuerauerũt.

Non[a] mihi ſi linguę centum ſint oraq; centum
Ferrea vox omneis ſcelerũ[b] cõprẽdere formas,
Omnia pœnarum percurrere nomina poſſem.
Hęc vbi dicta dedit Phœbi longęua Sacerdos
Sed iã age carpe viã & ſuſceptũ perfice[c] mun⁹.
Acceleremus ait. Cyclopum[d] educta caminis
Mœnia cõſpicio atq; aduerſo fornice[e] portas.
Hęc vbi nos pręcepta iubent deponere dona.
Duxerat & pariter greſſi per opaca viarum
Corripiunt[f] ſpatiũ mediũ foribuſq; ꝓpinquãt
Occupat[g] Aeneas aditum corpuſq; recenti[h]
Spargit[i] aqua ramumq; aduerſo in limĩe figit.
His demum exactis perfecto munere Diuę
Deuenere locos lętos & amœna[k] virecta
Fortunatorum nemorum ſedeſq; beatas.
Largior[l] hic campos ęther & lumine veſtit
Purpureo Solem[m] ſuum ſua Sydera norunt.

SER a ¶NON mihi ſi linguæ cẽtũ ſint oraq; cẽtũ. Ferrea vox. Lucretii ẽſus ſublatus de Hom: ἐν τῷ β. ἰλιάδος πληθὺν δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω. οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν φωνὴ δ' ἄρρηκτος χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη. Sʒ ille Aerea vox dixit. b Scelerũ formas, vt quæ forma viros fortunaue merſit. c Perfice mun⁹, hoc eſt ramũ redde. Nã ſupra ait, Hoc ſibi pulchra ſuũ ferri proſerpina mun⁹ iſtituit. d Cyclopũ educta caminis, hoc eſt magna, Ita.n. cuiuſlibet rei magnitudinẽ ſigñat, adeo vt Stati⁹ argiuo℞ muros ab ipſis dicat eẽ pfectos. e Fornice arcu. Cicero Vidit ad ipm fornicẽ fabianũ. f Corripiũt ſpatiũ, rapti ſpatiũ pagũt. g Occupat æneas aditũ, igrediſ, vt ſup dixit. h Recẽti, ſemp fluẽti. Dixit ãt hoc pp paludẽ ſtygem. i Spargit aq̃ i. purgat ſe. Nã inqnat⁹ fuerat aſpectu tartari, & ſpargit, qa ſe inferis purgat, Nã ſupis imolaturi corp⁹ abluũt, vt ſup, Donec me flumĩe viuo Abluero. K Amœna virecta, virẽtia, & ẽ ſatis vſurpatũ. Amœna aũt q̃ ſolũ amorẽ pſtãt, vel vt ſupra diximus q̃ſi amunia, hoc ẽ ſine fructu, vt Varro & Carminis docẽt. Alludit ãt ad iſulas fortunatas. Nã & ſequẽti hoc idicat verſu. l Largior hic cãpos æther, & lumĩe veſtit purpureo, nõ noſtro largior, ſʒ q̃ ẽ in cætera iſero℞ pte. Aut rẽ vera largior ſi lunarẽ itelligam⁹ circulũ. Nã vt ſupra diximus cãpi elyſii aut apud inferos ſunt, aut in inſulis fortunatis, aut in lunari circulo. Lucanus, Illic poſtq̃ ſe lumine vero Induit, Home cãpos elyſios ad iſulas fortunatas eſſe Teſtaſ hiſce verſibus.

ἀλλά σ' ἐς ἠλύσιον πεδίον, καὶ πείρατα γαίης
ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς
τῇ περ ῥηΐστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν
οὐ νιφετός,
οὔτ' ἂρ χειμὼν πολὺς οὔτε ποτ' ὄμβρος
ἀλλ' αἰεὶ ζεφύροιο λιγὺ πνείοντας ἀήτας
ὠκεανὸς ἀνίησιν ἀναψύχειν ἀνθρώπους.

m Solẽq; ſuũ, ſibi congruũ græce dixit, vt Feſſoſq; ſopor ſuus occupat artus.

DON ¶NON Mihi, neceſſario gnãlitas iniecta eſt, ne cũcta deſcripſiſſe videreſ, quoniaʒ fuit ĩpoſſibile latitudinẽ tantã plene cõplecti vel ne cõtẽptui haberẽtur pœne propoſitæ ex quottidiana meditatione. Pluſq̃ etiã metus iniiciſ cũ infinita formido ẽ. Fornice, ea.n. ẽ camera in arcũ ducta. Deuenere locos lętos, vt mẽtu pœna℞ malos deterruit, ita ſpe fœlicitatis ad virtutes hortatur. Primo ergo regionũ bona pſeqtur. Deide q̃ ex iis locis capiãt cõmoda, & q ſint ii q huiuſcemodi bonis perfruantur. Largior hic, oſtẽdit nihil deeſſe ex iis q̃ ſunt apud ſupos, adeo vt fortũati et beati appellari meruerit.

CHR ¶LINGVÆ centũ, a Lucretio ẽ, & Lucreti. Homerũ imitatus eſt. Ait enim Homerus.

οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι δέκα δὲ στόματ' εἶεν.

Ferrea vox, Home. nõ ferreã, ſed infrãgibilẽ dixit. Lucre. aũt ærea vos dixit. Percurrere. i. nõ ſolũ nõ poſſem abũdãter narrare, ſʒ nec ẽt breuiter pſtringere. Noia, nã breuius pcurrim⁹ noia ſcele℞ q̃ demõſtramus illo℞ variã multiplicẽq; malignitatẽ. Cyclopũ, oĩa eni q̃ magna ſũt a cyclopibus fabricata fingũt poetæ, Sic Statius ẽt ponit de Cyclopibus dicẽdũ erit in ſequẽtibus. Caminis, grecũ verbũ eſt, latine fornax diciſ. Fornice, camera ſiue teſtitudine. Per opaca nam ipſa ſapientia q̃ paucis patet intra multam ignorãtiã latet. Solẽq; ſuũ ſua ſy. no. ex media philoſophia res inſerit figmento poetico. Credidit.n. antiqtas eas animas q̃ exuuię corporea pollutæ in morẽ ferinũ imutãtur reſolutionem corporis exhorreſcere, & qñ mori neceſſe ſit nõ niſi cũ gemitu fuit indignata

gnata p vmbras, nec poſt mortẽ facile corpus reliqt, qa nõdũ illis corporeę excedũt peſtes ſed aut ſuũ oberrãt cadauer, aut noui corpis habitaculũ ambiũt nec humanũ ſolũ, ſed ferinũ ẽt electo gñe cõgruo morib' quos in hoie exercuerũt, volũtq; oĩa pferre, vt cœlũ quod vel ignorãdo, vel diſſimulãdo, vel poſtponẽdo neglexerũt fugiãt. Sapiẽtũ vero & bonorũ aĩæ quæ ſemp cœlũ nulla corporis inqnatione pollutæ ſuſpexerũt, illud petunt. Quapp & Pla & Cice. in li. de repu. rectoribus ciuitatũ & cæteris ſapiẽtibus ſedes in cœlo paratas eſſe ſcripſerunt, & multos claros viros in deos retulit antiquitas. & Heſiodus priſcos reges diis annumerat Hoc igitur non ignorauit Virgilius qui licet argumento ſui inſeruiẽs heroes in inferis relegauerit, nõ tñ illos ſeparat á cœlo, vt geminæ doctrinæ obſeruatione nec poeticæ figmentũ reliquerit, nec phiæ veritatẽ omiſerit. Recte ergo ſolem ſuum i. regiones cœleſtes q̃ bonis ſole debent, vnde ipſoꝝ & non alioꝝ ſunt cœleſtia habitacula. Suũ. i. ipſis bonis reſeruatũ, peccatoribus denegatũ. Norũt ſua ſidera, quæ inferis incognita ſunt.

Pars in gramineis exercent membra palæſtris[a].
Contendunt[b] ludo & fulua luctantur arena.
Pars pedibus plaudũt choreas[c] & carmĩa dicũt
Necnon[d] Treicius longa cum veſte Sacerdos,
Obloquit[e] numeris[f] ſeptẽ[g] diſcrimina vocum.

SER a PALÆſtris luctationib' græce dixit, nam παλαίειν luctari dicũt greci, inde πάλη. b Contendũt ludo, inter ſe ludo, non odio. c Choreas, re corripuit pp metrũ, alibi ait ẽ nãq;, vt iuuat idulgere choreis. Ergo aut ſyſtolen fecit, aut antitheſin: e p ei ponẽs, vt p χορεια poſuit χορεα. i. chorea, nã græcũ eſt nomẽ. d Nec nõ threici' lõga cũ veſte ſacerdos, Orphe' Calliopes muſæ & Oeagri fluminis fili' fuit, q prim' orgia iſtituit, prim' etiã dephendit harmoniã. i. circuloꝝ mũdanoꝝ ſonũ, quos nouẽ etiã nouimus, & qbus ſũmus, ques ἀνάστρον. i. ſine aſtris dñt, ſono caret. Itẽ vltimus q terrenus eſt, reliq ſeptem ſunt, quoꝝ ſonũ dephẽdit Orphe', Vñ vtiq; ſeptẽ ſingit chordis, Lõgã ãt veſtẽ, aut cytharœdi habitũ dicit, aut lõgã barbã. nã e cõtrario iberbes iueſtes vocamus. Sacerdos aũt qa theologus fuit, & orgia pm' inſtituit. Ipe ẽt hoies de feris & duris mites cõpoſuit. Vñ dr arbores & ſaxa mouiſſe, vt deus, vñ Hor. Syluestres hoies ſacer iterpreſq; deoꝝ Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus, dict' ob hoc leni res tygres, rapidoſq; leones. e Obloquit numeris, dicẽdo oblogt, chordaꝝ expſit laudẽ, q̃s dicit vbis locutas. Obloquit. n. nõ eſt niſi ꝫ loquẽtẽ loq, nõ aũt maledicẽ vt alias. f Numeris, rhythmis ſonis, vt Numeros memini ſi vba tenerẽ. h Septem diſcrimina, qa oẽs chordæ diſſimilr ſonãt.

DON PARS in gramineis, oſtendit quãta animi ſeueritate ĩ voluptatibus honeſtis viuãt. Necnon threici oſtẽdit citharam inter honeſtas enumerari artes. Eſt. n. muſica.

CHR Ludoꝝ genera PALÆSTRIS, ludi apud Priſcos reperti fuerunt, vt corporis exercitatione valitudinem conſeruarent, & robur augerẽt, agilitatemq; acquirerent & animum confirmarẽt, vt in piculis cũ rõne ſuſceptis pſentiores exiſterent. Fuerũtq; qnq; pcipui apud Priſcos πυγμη q̃ pugiles exercebant δίσκος q erat lapidũ iact' δίαυλος in q̃ curſu & ἅλμα in q̃ ſaltu cõtẽderent. Erat poſtremo quã nos palæſtrã & luctã nũcupamus, hi ergo & legibus pbãtur, & liberales habebant. Alea aũt, & tali, & q̃s carthas appellãt pernitioſſimę ſunt peſtes, & res otio ſeruiles & q̃ vitã deturpant, infameq; reddunt, & mores deprauãt, & oẽ flagitiũ ipellunt. Obloquit, obloqui ſignificat cõtra loqui vt opponere cõtra ponere ergo nõnũq; obloqui dicim' detrahere, qa qui cõtra quẽpiã loqtur ei detrahit. Hic aũt obloquit, quia q̃ voce cecinerat illis citharæ ſonũ opponit. Septẽ diſcri. vo. Orpheũ citharã inueniſſe, Bii aũt ſeptẽ chordarũ meminit, nã octauã addidit ſimoniades. Nonã poſtremo Timotheus, veꝝ de huiuſcemodi reb' nos multa diximus ĩ interptatioĩb' nřis in Horatiũ. De Orpheo aũt pluria dixim' in Geor, Genus antiquom. t. Diodo. ait Teucrũ primũ in troade regnaſſe filiũ ſcamãdri fluuii & ideæ nymphæ. Venit aũt ex creta, ſuſcepit filiã batheã noie, quæ dardano nupſit, Dardanus ſm multos natus eſt in italia ex Ioue atq; Electra Atlãtis filia & Coriti regis vxore. ex Corito nat' eſt Iaſius, ſed mortuo corito exorta eſt ſeditio inter Dardanũ & Iaſiũ. Quapropter Dardanus cũ pte populi prio in Samothraciã inde in Troadas exulãs puenit qd Euſebio auctore fuit anno ſeptingẽteſimo ac vigeſimo prio ſupra tria milia, iſte Dardaniã vrbem cõdidit, & Bathea Teucri filia in vxorẽ accepta illi i regno ſucceſſit, ex hoc natus eſt Erichthonius qui diuitiis cunctos ſuperanit, vt affirmat Hom. Huius filius Tros a ſe troas nominauit, ſed

tros illum Aſſaracum & Ganimedē filios genuit, Ilus autem vrbē totius troadis pulcherrimam condidit, iliumq; nominauit & filios habuit Tithonum & Laomedontem, qui Priamum genuit, ex aſſaraco Capys, ex Capy Anchiſes, ex Anchiſe Æneas ſibi ſunt.

SER

Iamq;[a] eadē digitis iam pectine pulſat eburno.
Hic genus[b] antiquū Teucri pulcherrima ꝓles,
Magnanimi Heroes nati[c] mellioribus annis.
Iluſq;[d] Aſſaracuſq; & Troię[e] Dardāus auctor
Arma procul, curruſq; virum mirantur inanes
Stant terrę defixę[f] hastę paſſimq; ſoluti
Per cāpos paſcuntur Equi. quę gratia[g] currum
Armorumq; fuit viuis quę cura nitenteis[h]
Paſcere equos eadē ſequitur tellure repoſtos.
Conſpicit ecce alios dextra, leuaq; per herbā
Veſcentes lętumq; choro Pęana[i] canentes
Inter odoratum[k] lauri nemus vnde[l] ſuperne
Plurimus Eridani per ſiluam voluitur amnis.
Hic manus[m] ob patriā pugnādo vulnera paſſi.

a IAM, nunc; Hoc āt pectē declinat vt hoc carmē. b Hic gen⁹ antiquom, ꝙ nō oēs viros fortes in elyſio viſos ēē cōmūmorat, hęc eſt rō, qa iſti diuinos meruerant honores, qd Tydeo vīſtis ꝗs ſup̄ memorauit nō cōtigit; lō antiquū addidit, qſi & illis elyſii ꝓtingerēt cāpi ſi eīs annoꝝ non derogaret vetuſtas. c Nati melioribꝰ annis, plerūq; n. virtꝰ decoloraſ tpīs iſœlicitate. Cicero, Vt illa laus tēpoꝝ nō hoīuꝫ fuiſſe videaſ. d Iluſq; aſſaracuſq;, troiani reges fuerunt. e Troiæ dardanus auctor, hūc in ſeptio īter deos dicit relatū, vt Et numeꝝ diuorū altaribꝰ addidit ſꝫ (vt ſup̄ diximus) Homeꝝ ſeqſ, q inducit ſimulacrū Herculis apd̄ īferos viſuꝫ. f Defixæ haſtæ, ſubaudi ſunt, & quidem equos inanes. g Quæ gr̄a currū, detraxit vnū u licētia q̄ latinitas græcos ſecuta genitiuo plurali ſyllabā aut addidit, aut detrahit, vt hoc loco detraxit, ſicut Arma virū, ꝓtra addidit, Alituū pecudūq; genꝰ, ꝓ alitū, ſicut græci μουσάων & λικωνιαδων. h Nitēteis, pingues, ab eo qd ſeqſ id qd p̄cedit intelligis. Per ea āt q̄ dicturꝰ eſt itelligēdū hoc q̄ gr̄a fuit viuis eadeꝫ ſeqſ tellure repoſtos. i Pæana, ꝓprie Apollinis laudes, qd nūc intelligemus pp lauri nemus, abuſiue oīuꝫ deoꝝ, ſicut orgia ꝓprie Liberi. k Odoratū, ꝓ odoꝝ, vt ſupra diximꝰ. l Vñ ſupne Plurimus eridani p ſiluā voluiſ amnis, Eridanum Aratus in cœlo eſſe dixit haud longe a ceto Hic & in terris eſt, qui in Italia Padus vocaſ, quē alii ēt ad inferos volūt tēdere, Alii naſci apud iſeros & exire in terras. lō āt iſta finguntſ, qa de Apēnini parte oriſ, q̄ ſpectat īferū mare, & tēdit vſq; ad ſuperum. Ergo hic ſenſus eſt Canebāt in locis vñ ſupne. i. ad ſupos plurimꝰ Eridani amnis p ſiluā voluiſ. Nāq; veriſimile eſt, qm̄ legimꝰ de Ariſteo, Oīa ſub magna labentia flumīa terra Spectabat diuerſa locis, & congrue. Nam omnis humor ex terræ naſcitur venis. Alii Eridanus pro quocūq; accipiūt & dicūt ἀπὸ τῆς ἐρίων dictum. Nā legimus, Fluuioꝝ rex eridanꝰ; & amāt poetæ ꝓ appellatione magnæ rei ꝓprietatē ponere, vt alibi, Poculaq; inuentis acheloia miſcuit vuis. Melius tñ eſt ſi diſtīguamꝰ. Vñ ſupne plurībꝰ, vñ ad ſupos plurimꝰ. i. magnus amnis voluiſ p ſiluaꝫ eridāi. i. ꝓpſos Fabula nāq; hæc ē: Eridanus Solis filiꝰ fuit hic a pr̄e īpetratū curꝝ agitaſ nō potuit, & cū p errorē mūdus arderet, fulminatus in italiæ fluuiū cecidit, & tūc a luce ardoris ſui Phaethō appellatus eſt, & priſtinū nomē fluuio dedit. Vñ mixta hæc duo nōīa īter Solis filiū & fluuiū inuenimꝰ, poſtea eiꝰ ſorores flēdo verſæ ſunt ī populos, vt in decimo, Populeas īter frōdes vmbrāq; ſororuꝫ, & hoc Virgilius. Nā alii in alias arbores dicūt. m Hic manus ob patriā pugnādo vulnera paſſi. Manus, ideſt multitudo eoꝝ, q ob patriā paſſi ſunt vulnera, & ē figurate dcīt. Sane aīaduertendū illud qd ait Horatius in arte poetica, Et ſimul & iucūda & idonea dicere vitæ. Nullā n. maiores noſtri artem eſſe voluerūt, q̄ nō aliqd reipublicæ cōmodaret. Vñ Virgilius hoc per tranſitū facit, Nam dicendo puniri patriæ venditores, cōtra præmia defenſoribus ſolui. Nihil vtiq; aliud niſi fugiēda vitia & ſectādas docet eſſe virtutes, vbi verā fortitudinis diffinitioneꝫ expreſſit cū vtilitate publica ſuſcipiatur fortitudo videlꝫ ob patriā, & locū fortitudinis expreſſit cum dixit pugnando, qa fortitudo eſt reruꝫ magnarum & terribilium inuaſio.

CHR

INANES, vel non onuſtos viris vel quia non currus eſſent, ſed ſimulachra currum. Veſcentes, quemadmodum diſcumbere, qd iacere eſt pro veſci poniſ, qa cibū diſcūbētes capiebāt, ſic cōtra veſcētes pro diſcumbētes poſuit. Pæana, hymnū appellabant ꝓprie q in honorē Apollinis canebaſ ſed & cæteris diis dr̄, Sta. Herculeū Pæana canūt.

Ob patriā

Ob patriam, cũ diſciplina militaris in precio ſemper fuerit non tñ ea laudaƭ, q̃ iniuriam infert, ſed q̃ ꝓpulſat. Nã cũ homo viribus & rõne ꝓſtet. Duo vt Ciceroni placet ſunt genera decertãdi. vnũ per diſceptationẽ, alterũ per vim. cũq; illud proprium ſit hoĩs, alterũ beluaꝝ confugiendũ eſt ad poſterius, ſi vti non licet ſuperiore. Quare ſuſcipienda ſunt bella, vt ſine iniuria in pace viuaƭ. Optime ergo dixit ob patriã vt oñdat eos laude dignos eſſe non qui inferant, ſed qui pulſant iniuriã. Ob patriã, cui oĩa debemus, & pro cuius ſalute nullũ mortis genus recuſanda eſt. Ergo ſi in imis tartaris cruciaƞ qui patriam ꝓdiderunt iure in elyſiis collocantur qui illius libertatẽ vulnera ſubeundo tutati ſunt. Optimus autem poeta huiuſcemodi narrationibus homines, & a vitiis absterret, & ad virtutes allicit.

Quiq; Sacerdotes[a] caſti dum vita manebat
Quiq; pii Vates[b] & Phœbo[c] digna locuti
Inuentas[d] aut qui vitam excoluere per artes
Quiq;[e] ſui memores alios facere merendo.
Omnibus[f] his niuea cinguntur tempora vitta.
Quos circumfuſos ſic eſt affata Sibylla.
Muſæum[g] ante oẽs. mediũ nam plurima turba
Hunc hẽt atq; humeris[h] extãtem ſuſpicit altis.

SER a SACERdotes caſti dũ vita manebat, q̃ſi qs caſtus poſſit eſſe poſt mortem, ſed aliud dicit. i. q ſunt caſti dum in cõmunione vitæ verſarenƭ. Naʒ hi q maxima ſacra accipiebãt, renũciabãt oĩbus rebus, nec vlla in his niſi numinum cura remanebant. Herbis etiã quibuſdã emaſculabanƭ, vnde & iam coire nõ poterant. Dicit ergo eos ſacerdotes q caſti fuerunt etiaʒ ante ſacra ſuſcepta. b Pii vates, vaticinantes. c Phœbo digna locuti, veridici q talia loquebanƭ, qualia dicebãt Apollinem. Multi. n. mẽtiebanƭ, ſicut in Luc. Phœbas ad quã Appius Claudi⁹, Et nobis dabis improba pœnas, Et ſuperis quos fingis ait. d Inuẽtas aut q vitã excoluere p artes, qui erudiuerũt. i. ornauerũt vitã per inuẽta artificia. Significat aũt philoſophos. e Quiq; ſui memores alios fecere merẽdo, & qui alios ſui memores fecere ꝓſtando, vt Nunq̃ regina negabo Promeritã. i. ꝓſtitiſſe. Terẽ. Ego Carine ne vtiq; liberi eſſe hoĩs officiũ puto, cũ nihil ꝓmereat poſtulare id gratiæ apponi ſibi. f Oĩbus his niuea cinguƞ tpa vitta, per qđ eos oñdit meruiſſe diuinos honores, vt diximꝰ ſupra. g Muſæũ ante oẽs, Theologus fuit iſte poſt Orpheũ, & ſunt variæ de hoc opiniones. Nã eũ alii Lini filium, alii Orphei volũt, cuius eũ cõſtat fuiſſe diſcipulũ. Nã ad ipm primoꝝ carmẽ ſcripſit, qđ cratera appellauit. h Humeris extantẽ ſuſpicit altis, quaſi phm ... ſi diceret Platonẽ. Nã Plato ab Humeroꝝ dictus eſt latitudine, quã græci πλατος vocãt. Athleta. n. fuit, q poſt oĩum victoriam ſe philoſophiæ dedit.

DON OMNIBVS iis; omnia cõmoda conſequuntur honeſtatis cultores, locum, ſydera, lucem, prata nemora, cibos, delitias, ſtudia artium, vt non priuati vita ſed ad aliud viuendi genus tranſiſſe videantur.

CHR DIGNA phœbo, qui in edẽdis oraculis non ſunt mẽtiti, vt Hãmonis Iouis ſacerdos, vt Alexãdro magno aſſentaretur. Per artes inuẽtas, vitã cõtẽplatiuã intelligit in q̃ excellentia ingenia multas doctrinas atq; artes excogitauerunt qbus vita humana, ita vitiis purgaƭ & virtutibꝰ illuſtraƭ, vt ager cultura purgaƭ ſentibus ac vepribus, & reddiƭ frugibus fertilis. Memores alios facere merẽdo, & hic actiuã oñdit in q̃ & reipublicæ & ciuibꝰ noſtris, & qbuſcũq; aliis poſſumus bñficia ꝓſtando, optimã de nobis memoriaʒ apud poſteros relinqmus. Vt. n. cõtẽplatio circa veri, ita & actio circa iuſti inueſtionẽ verſaƭ. Niuea, q̃ſi ĩtelligat diuĩos honores, nã cui mores & vita cãdida fuit, eidẽ cãdida vitta debeƭ. Muſæũ, eumolpi filiꝰ fuit ꝓmꝰq apud Athenienſes philoſophatꝰ eſt ſm Laertiũ, a quo athenienſes et Eumolpidæ appellati ſunt, primus deoꝝ gñationẽ tradidit & ſphærã, & ex vno fieri oĩa & i idẽ reuertit dixit. Scripſit etiã fabulã Herꝰ & Leãdri, in phalareo obiit, vbi humatꝰ eſt cũ hoc epithaphio; ευμολπου φίλου υἱὸν ἔχει τάφος ... σῶμα ... Huic ſũt iſtituti diuini honores, & ipſe oracula redddit, vñ ſcribit Hero. Onomacritũ athenienſẽ exulẽ muſæi oraculoꝝ fatidicũ ... ſi ꝓdixiſſe helleſpõtũ a viro pſa põte piũctũ iri. Alii volũt lini. Alii Orphei filiũ fuiſſe cuius cõſtat diſcipulũ extitiſſe, Põit ãt Muſæũ poetã & theologũ p oĩbus diſciplinis. Vt ꝓcipue notet Platonicã ſciam, cuius ſe pfeſſionẽ eſſe multis locis indicat, dixit Humeris altis, vt pceritate corporis Platonem ſignificet, qui cum prius Ariſtocles aui nomine nuncupareƭ, ab Ariſtone argiuo palæſtrita apud queʒ ſe exercuit propter egregium corporis habitum Plato eſt cognominatus.

Dicite fœlices Animę tuq;[a] optime Vates
Quę[b] regio Anchisē: qs habet locus: illi[c] ergo
Venimus & magnos[c] Erebi tranauim[9] amnes.
Atq; huic rñsum paucis ita reddidit Heros.
Nulli[e] certa domus. lucis[f] habitamus opacis.
Riparumq; toros & prata recentia[g] riuis
Incolimus sed vos si fert ita corde voluptas.
Hoc superate iugū[h] & facili iam tramite sistam
Dixit & ante tulit gressum camposq; nitenteis
Desuper ostētat dehic[i] sūma cacumina liquūt.
At pater Anchises penitus[k] conualle virenti
Inclusas[l] animas superumq; ad lumen ituras
Lustrabat[m] studio recolens omnemq; suorum
Forte recensebat numerum carosq;[n] nepotes
Fataq;[o] Fortunasq; virum moresq; manusq;.
Isq; vbi tendentē aduersum per gramina vidit
Aeneam alacris[p] palmas vtrasq; tetendit.

SER a ℂTVQ; optime vates, qa theologus fuit. Et est sciendū hoc loco Sibyllam iā a numine derelictā, vnde & interrogat, qd alias nō faceret. b ☞ Quæ regio anchisen, quis habet locus: Bene & gñalitatē requirit, & spēm vt possit facilius iuenir i, Nā locus ī regione. c ☞ Illius ergo, pp illū. Ergo aūt cōiunctio fuit sed p accētus mutationē in aduerbiū trāsiit, & ē sola pticula q̄ hēt in fine circūflexum. Multi male putāt nomē esse indeclinabile, & dicunt positū eē p causa: Cū āt nomē ē grece aūt χαρεν, και ωτκα. d ☞ Magnos amnes, aut magna flucta aut qa nouē sunt que odiosum fuerat si singula cōmemoraret. e ☞ Nulli certa dom⁹ .i. hitatio, quā aię tā diu certā hñt q̄diu in corporibus sūt. post q̄rū absolutionē vagant̄ p vitæ merito ī circulis. f ☞ Lucis hitam⁹ opacis varia dicit q̄ p vitæ varietate cōtigūt. In his autem locis herοū aīæ çoluntur. g ☞ Recentia, virentia, riuo p.s.cā. h ☞ Iugū, ita.n. diuidunt̄ mōtes ī radices, latera, iuga, vertices p q̄litate locorū. i ☞ Dehinc sūma cacumina linquūt, nō lingt hoc n: dicit Aeneas & Sibylla pducti ad sumū ī plana descēdūt. K ☞ Penitus cōualle virēti, valde virenti, vt Penitusq; sonācis. l ☞ Inclusas aīas, nō re vera inclusas, sʒ seperatās a multitudīe, quo facilius agnoscetent̄. m ☞ Lustrabat studio recolēs, circumibat studiose retractās. Inclusas āt aut segregatas, aut ſm ritū antiquū. Multitudinē n. si numerat̄ nō poserāt, eā in certū locū per partes īcludebāt & ita q̄ta esset videbāt; qd. & Xerxes de suo fecit exercitu. n ☞ Carosq; nepotes, pastores sic p nurus fœminas dicunt. o ☞ Fataq; fortunasq; virū, moresq; manusq;, Fœlicitas.n. aut fatalis ē, aut fortuita, aut ex virtute descēdit. p ☞ Alacris, ipse alacris. Et sciendū ſcdm antiquos & alacris & alacer tā de masculino q̄ d fœminino genere dixisse, nunc masculino vtrūq; damus, de fœminino alacer, nunq; dicimus, licet Ennius dixerit, Aestatē autūnus post acer hiems sit. Nam inde est alacer.

ℂFOELICES, vt pote quę post depositā vitā talia loca ac delitias sint asseout æ. ☞ Lustrabat oculis. ☞ Recolens animi intentione. ☞ Fatā, fortunas, mores, manus, ꝑpositio est copquæ deinde prosequitur. DON

ℂDICITE fœlices, moralis sensus est, vt qui req; scire cupiunt interrogent doctiores neq; īdoctis se cōmittāt. Doctiorū aūt postulat humanitas, vt errantes in viam reducant, et sua doctrina alios meliores reddant. Nam cū ꝓpriū hois sit & quę nescis addiscere. & quę scis alios docere, vtrunq; in hoc loco dscribit optim⁹ poeta. qd aūt fingit Musæū collē ascendentē, aperte docet non debē nos vt alios istruamus vllū laborē recusat̄ postq; auctore suo Platone non nobis solum nati sumus, sed cęteris ēt hominibus, quod in Catone optime exprimit Luca. Non sibi, sed toti genitum se credere mūdo. Ergo gratia & causa, hinc Liuius ait Ludos Apollinares victoriæ nō pestilentiæ ergo fuisse, & Marcus Cato de re rustica, Tibi ius est porco piaculo facere illiusce sacri coercēdi ergo & alibi, Cuius rei ergo agrum terrā fundumq; meū solitaurilia circum agi iussi. ☞ Nulli certa dom⁹ notat celeritatē animorū qui vinculis corporeis soluti, & in suam diuinitatē absoluti nulli certæ rei adiecti sunt, sed per omnia facilē discurrunt. ☞ Hoc superate iugū. Nam volenti virtutem acquirere plurimæ difficultates opponunt̄. ☞ Forte recensebat, non forte hoc faciebat Anchises, quod per summam industriam faciebat, sed forte euenit, vt dum hęc ageret Aeneas veniret. ☞ Fataq; fortunasq;, de fato diximus, de fortuna dicemus alio loco. Mores, virtutes morales, quæ neq; a fato neq; a fortuna sunt, sed ex nostra electione. ☞ Manus, ad robur corporis refertur. Isq; vbi, Decorum pulcherrime seruat, nam & parenti quod parentum est, & filio quod filiorum optime tribuit. CHR

Ergo

Effuſæq́ genis[a] lachrymæ: & vox excidit[b] ore.
Veniſti[c] tandem: tuaq́ expectata[d] parenti
Vicit iter durum pietas. datur ora tueri
Nate tua & notas[e] audire & reddere voces.
Sic equidē ducebā animo rebarq́[f] futurum
Tēpora dinumerans: nec me[g] mea cura feſellit.
Quas[h] ego te terras, & quāta per æquora vectū
Accipio: quantis iactatū Nate pericliſ?
Quam metui ne qd Libyæ[i] tibi regna nocerēt.
Ille aūt tua me genitor tua triſtis[k] imago
Sæpius[l] occurrens hæc limina tendere adegit.
Stāt[m] Sale Thyrreno claſſes. da iungē dextras
Da genitor, teq́ amplexu ne ſubtrahe noſtro.
Sic memorans largo[n] fletu ſimul ora rigabat.
Ter[o] conatus ibi collo dare brachia circum
Ter fruſtra cōprenſa manus effugit imago
Par leuibus vētis Voluciq́ ſimillima Sōno.
Interea[p] videt Aeneas in valle reducta

SER a ¶ GENIS, palpebris. Ennius de dormiēte, Imprimitq́ genæ genā. b ¶ Excidit ore, q̄ſi ſeni, qd circa Anchiſen reſuat, vt Tātūq́ neſas pſ̄io excidit ore. c ¶ Veniſti tādē, hoc ad affectū ptinet deſiderantis, alʃ oriř qō g̃ dicit. Sic eqdē ducebā aīo. d ¶ Expectata, pbata, nūc ēt, vt Et reb⁹ ſpectata iuuēt. Hoc aūt dic̄ tua pietas mihi ſp pbata, nunc ēt iter duꝝ vicit. ſ. iſeroꝝ. e ¶ Et notas audiř & reddē voces, familiariter loq. f ¶ Rebarq́ ſptuꝝ, arbitrabar, rōcinabar eē vētuꝝ. Et p hoc itelligim⁹ fataliter aeneā ad iſeros deſcēdiſſe. Nō.n.niſi fatalia dephēdūt. g ¶ Nec me mea cura feſellit nec decepit me dulciſſim⁹ fili⁹, Nā vocatiuus eſt mea cura.i.tu, & dcm̄ eſt ſicut Veneris iuſtiſſima cura. h ¶ Quas ego te terras & q̄ta p æquora vectum: pietatis magnitudo oñdiř, cū pr̄ ei⁹ ingemit caſib⁹. i ¶ Libyæ tibi regna nocerēt, aut qa de Iunōe ait Ven⁹, Haud tāto ceſſabit cardīē reꝝ, aut qd eſt melius illud & timui ne dū apud regna Carthaginis voluptatib⁹ vacabas, īperiū fatale dereliqres. Vñ p traſitū inſinuat qd itelligatur Aeneā i Africā apud Didonē diuertiſſe, cum vtrūq́ cōſtet diuerſis ætatib⁹ fuiſſe. K ¶ Triſtis imago, ſeuera, teribilis, vt ſup, Et turbida terret imago. l ¶ Sæpi⁹ occurrēs, καταπολλω πωμενον ſæpi⁹ ei dcm̄ itelligimus, aut certe egit me tua imago ad hæc tēdē limina, quā ſæpe vidē conſueui. m ¶ Stāt ſale Tyrrhenō claſſes, affectōis ē filii ēt ea idicare, de qb⁹ nō interrogat. n ¶ Largo fletu, nato ex gaudio. o ¶ Ter, ſæpius, finitus pro infinito, eſt autē locus iſte ex Home. ſumptus. ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ γ' ἔθελον φρεσὶ μερμηρίξας μητρὸς ἐμῆς ψυχὴν ἑλέειν κατατεθνηυίης. τρὶς μὲν ἐφορμήθην ἑλέειν τέ με θυμὸς ἀνώγει, τρὶς δέ μοι ἐκ χειρῶν σκιῇ εἴκελον ἢ καὶ ὀνείρῳ ἔπτατ'. ἐμοὶ δ' ἄχος ὀξὺ γενέσκετο κηρόθι μᾶλλον.

p ¶ Interea videt aeneas, Hirmos eſt hic loco.i. vn⁹ ſmo ptētus p multos verſus, in q̄ tractat de Plato. dogmate, qd i phædone poſitū eſt περὶ ψυχῆς, de q̄ i georgicis ſtricti, hic lati⁹ loquiř, de q̄ re ēt Var. i li.i. diuinaꝝ pleniſſime tractauit. Hoc āt cōtinet aeneas dū p iferos pgeret, reſpexit fluuiū quēdā loci remotioris, ad quē inumera mltitudo tēdebat aiaꝝ, iterrogauit prēm q eēt fluuius, & q̄ rōne ad eū pgerēt aiæ. Pr̄ ait, Lethe⁹ ē. Pergūt aūt, vt potēt, & obliuiōe patiātur, vt incipiāt in corpa velle īmeare. Stupefact⁹ Aeneas interrogat, dic pr̄, Aiæ q̄ per pteritam vitā tot ſupplicia pertulerūt, pōt hīc votū reuertēdi in corpa? nō eſt veriſile liberatas de corpis carcere ad eius nexū reuerti. Suſcepta narratione hoc Anchiſes exequiř prio debere fieri vt redeāt, deinde poſſe, deinde velle, q̄ q̄m obſcura ſūt aliis diuiſionibus innoteſcūt; qd eſt debere? cūcta aialia a deo originē ducūt, q̄ qa naſcimus, reuertunř ſine dubio, vñ cūcta pcreanř; deiñ poſſe ſic pbat, qa imortales ſūt aiæ, & ſūt q̄ pōt reuerti, tertiū ē vt velint, qd dicit fieri p Lethæū fluuiū, & hoc ē qd dicturus eſt, ſed icidētes qōnes faciūt obſcuritatē.

CHR ¶ QVAS .e.t.t. & pfecto anteq̄ e vita ciuili in portū cōtēplatiōis ſeſe recipiat hō multis cōflictatus pturbatiōibus; q̄ nos a ſūmo bono ita abſtrahūt, vt multi adeo illis opprimanř vt nunq̄ ſummū bonū aſſeq poſſint. Vñ rectiſſime ait is q tota rectitudo eſt chriſtus de Martha q̄ vita actiua interpretatur. Martha Martha ſolicita es; & verſaris circa plurima. Nam aius qui circa plurima, vt fit in vita ciuili detrahiř ad reꝝ cœleſtiū contēplationē ineptus reddiř. ¶ Regna li. ea.n. ſunt curæ ciuiles. Nā nos i ſupioribus carthaginē pro vita ciuili poſuimus. ¶ Triſtis, ſeuera nā maioꝝ nſoꝝ p̄cepta nobis grauiſſima ſunt.

Seclusum Nemus & virgulta[a] ſonantia ſiluis.
Lethęūq; domos[b] placidas qui pnatat[c] amnē.
Hūc circū īnumerę gētes[d] populiq; volabant.
Ac veluti in pratis vbi apes Aeſtate ſerena
Floribus[e] inſidunt variis & candida circum
Lilia[f] fundunt ſtrepit omnis murmure cāpus.
Horreſcit viſu ſubito cauſaſq; requirit
Inſcius Aeneas quę ſint ea flumina[g] porro
Qui ue Viri tanto complerint agmine[h] ripas.
Tū pater Anchiſes. Animę[i] quibus altera fato
Corpora debentur lethęi[k] ad fluminis vndam

SER a ℂ VIRGVLTA ſonantia ſiluæ, que ē iuxta prupta fluminis. b ℞ Domos placidas, cāpos elyſios. c ℞ Prænatat, pterfluit, & pcariē dictū eſt. Nā nō natant aquę, ſed in ipſis nos natamus. Ennius igit ſecutus ē q ait fluctuſq; natantes. Sane de hoc ſummo quęrit a prudētioribus verū de illis nouem ſit, q ambiunt inferos, an pter nouē; & dat intelligi, q ab illis ſeparatus ē. Nāq; eū volunt eē ſenectutis imaginē. Nā aiæ nſæ vigent, & alacres ſunt, plenæq; memoria a pueritia vſq; ad virentem ſenectā. poſtea ī nimia ſenectute ois mēoria labit, ą̄ ipſa mors interuenit, & aiæ ī aliud corp⁹ recurrūt. Vñ fingūt poetę aias Lethęo hauſto in corpus redire. Ergo & Lethæus eſt obliuio mortis ſemp vicina. Lethæū āt ἀπὸ τῆς λήθης. Cōſtat .i. obliuione. d ℞ Gētes populiq;, inūeraꝑ gētiū & populoꝝ aiæ. e ℞ Floribus inſidūt, inſido illi rei, vt inſideat q̄tus miſeræ deus. Inſiſto aūt illā rem, vt nulli fas caſto ſceleratū iſiſtere limē. f ℞ Lilia fundunt circa flores, ſpēm p gñe poſuit. g ℞ Flumina porro, lōge remota, & græcum aduerbiū ſ. πόρρω. Bñ āt Aeneā lōge a Lethæo facit, qa ad huc iuuenis ē. h ℞ Agmine, curſu ipetu, p qd oñdit cito iri ad ſenectā, qa tota celeritate vſus labit vitę. i ℞ Aiæ qb⁹ altera fato Corpora debent, Sciēdū nō oēs aias ad corpa reuerti. Aliquæ .n. pp vitæ merita nō redeūt, aliquę redeūt pp malā vitā aliquæ pp fati neceſſitatē. K ℞ Lethęi ad fluminis vndā, ſi aia ęterna ē, & ſummi ſpūs pars qua rōne ī corpore nō totū videt, nec ē tantæ prudētiæ, tantæq; viuacitatis, vt oia poſſit agnoſcere: qa cū cœperit in corpus deſcēdē, potat ſtultitiā & obliuionē, Vñ nō pōt iplē vi; numinis ſui poſt nāæ ſuæ obliuionē. Obliuiſcit aūt ſcdm poetas præteritorū, ſm philoſophos futuri, Vñ mediū tenuit dicendo obliuia, Docēt āt philoſophi aia ad ima deſcendens qd per ſingulos circulos perdat Vnde ēt diſputātes de rōne mathematici fingūnt & ſingulorū numinū ptātibus corpus & aia noſtrā cōnexa ſūt ea rōne qui cū deſcendunt animę trahunt ſe cū torporē Saturni, Martis iracundiam, libidinem Veneris, Mercurii lucri cupiditatem, Iouis regni deſiderium, quæ res faciunt perturbationem animabus, ne poſſint vti vigore ſuo & viribus propriis.

DON ℂ TVM PATER, interrogat æneas quis ſit fluuiū & quę aiæ illū petāt. Ad vtrunq; breuiter rñdet eſſe aias q̄ in alia corpora reuerti volunt & fluuium eſſe lætum.

CHR ℂ LETHÆū amne oñdimus egregiū poetā dū figmento poetico ſeruit de cāpis elyſiis. Platonis tn̄ dogma ſub illo tegere, vt cāpi elyſii cœlū ſint, a quo cū cupiditate regū terrenarū degrauati animi delabunt relinquunt nectar deoꝝ poculū & pro illo lethē potāt, & a quo accipiūt obliuionē rerū cœleſtiū. Nā illo iā ebrii facti capiūt terrena corpora ſubitę. Sed hæc latius apud Macrobiū inuenies ℞ Cauſaſq;, nā appetitus rōni iam obtęperans nō audet ſeſe alicui opinioni, quæ falſa eſſe pōt temere credē, ſed iudicū rōnis expectat, qd eſt a ſciētia, quæ nouit cauſas. ℞ Viri, viroꝝ aiæ, & viros pro hoibus poſuit, nas cōplectit vtrunq; ſexū ℞ Tum pater, rñdet interrogati. Anchiſes, n ā nunquā deeſt intellectus appettiui mō is ſe illi obtēperantē prębeat. ℞ Altera corpora, Pythagoreus eſt, ille enim credebat aias hoium ex corpore in aliud corpus migrare. Referetq; Heraclides ponticus hūc de ſe dicē ſolitū q̄nq; Aethalidē mercurii filiū putatū, & a mercurio accepiſſe, vt quicqd vellet pter imortalitatē peteret, petiiſſeq; vt & viuus & defunctus omnium contingentium meminiſſet, idq; ei ꝯtigiſſe longoq; poſt tpe in Euphorbū veniſſe, & a menelao fuiſſe vulneratū, Euphorbus aūt dixit ſe aliqñ ætalidē fuiſſe, & a Mercurio hoc pro munere accepiſſe, aia eius iugi circuitione vagaret & in quas vellet arbores aut animantes migraret mortuo Euphorbo migraſſe in hermotimū eius aiam, qui & ipſe cum fidē vellet facere branchiadas petiit īgreſſuſq; Apollinis fanū oſtēdit clypeū iā putrefactū ſolāq; pdurare eburneā faciē mortuo hermotimo ruſſus in pyrrhū deliū piſcatorē migraſſe, illūq; memoraſſe, vt ęthalides, euphorbus & hermotim⁹ ante fuiſſet, ac poſtremum factum fuiſſe pythagoram oium autem meminiſſe.

aiarum trāſcorporatio

ℂ SECVROS

ſER

Securos[a] Latices & longa Obliuia potant.
Has eqdē memorare tibi atq; oſtendere coram
Iāpridem[b] hāc prolē cupio enumerare meorū,
Quo magis Italia Tandem lętere reperta.
O Pater[c] an ne aliqs ad cœlū[d] hīc ire putādū ē
Sublimes[e] Animas: iterumq; ad tarda[f] reuerti
Corpora: quę lucis[g] miſeris tam dira Cupido?
Dicam eqdem. nec te ſuſpēſum[h] Nate tenebo.
Suſpicit[i] Anchiſes atq; ordine ſingula pandit.
Principio[k] Cœlū ac terras Cāpoſq;[m] liquēteis

a SECVROS latices, q ſecuros faciunt. i. ſine cura. i. ἀφροντίστους, vt pallida mors. b Iāpridē, ex q ait. Tū genus oē tuū, & q dētur mœnia diſces. c O pr̄, nota breuitas, nā dicēdo pr̄ q loquaſ oſidit. d Ad cœlū hinc ire, putadū ē, miſcet phiæ figmenta poetica, & oſidit tam qd eſt vulgare, q̄ qd ptinet veritas & rō nāſ. Naq; ſm poetas ſ dicit, credēdū eſt aīas corporis cōtagione pollutas ad cœlum reuerti. e Sublimes animas, non oēs, ſed ſublimiuq. f Ad tarda reuerti Corpa, aīæ cōparatione q̄ velocius nihil ē. Vno. n. momēto cuncta diſcurrit. g Quæ lucis miſeris tā dira cupido: vt id deſiderēt, pp qd ſentiūt ſe pœnas apud inferos dū purganſ dediſſe. ſ. vitā. h Suſpēſū, ſollicitū, icertū, vt Multo ſuſpēſuq numīe ducit. i Suſpicit Anchiſes atq; ordine ſingula pādit, hyſterō proterō. Poſt hūc. n. verſū ſeq debuit Dicā eqdē, nec te ſuſpēſum nate tenebo. k Pricipio cœlū & terras cāpoſq; liqntes, Interrogat⁹ Anchiſes q̄re aīę velint reuerti ad corpa, q̄ſi aliud dicit, tn̄ illinc recurrit, qd grece το παν dr̄. i. oē qd ē. Quattuor elemēta terra, aq̄, aer, æther & de⁹, pter hęc nihil ē alid, & hoc το παν mūdū nō poſſum⁹ dicē, nā mūd⁹ nō ē totū. Ergo de⁹ ē qdā diuin⁹ ſpūs, q p q̄ttuor iſuſus elemēta gignit vniuerſa. Igiſ ſi de elemētis & deo naſcunſ oīa, vnā originē hn̄t, & par ē nā oiuq, ſq videam⁹ qd ī nobis a deo ē, & qd a q̄ttuor elemētis, q̄uiū daſ itelligi ab elemētis hēmus corp⁹, a deo aīu, qd iō pbaſ, qa eſt ī corpe terra, humor, anhelit⁹, calor, q̄ oīa vīis ſicut ēt elemēta, aīus iuiſibilis ē, ſicut & de⁹, vn̄ originē ducit illa pterea ſunt irrōnabilia ſicut ēt corpus cōtra de⁹ cōſiliū hēt ſicut ēt aīus deīde elemēta mutanſ. quop perire mutari eſt, ſicut etiā corpus, qd inde origineq ducit. Cōtra deum nō perire maniſeſtū eſt. Ergo nec anim⁹ periit: qui inde originē ducit Naq pars ſemper genus ſequiſ. Huc igiſ tetendit primā intentioneq ſuam, vt animas īmortales doceret, ſed occurrit illud. Si enim īmortales ſunt, & vnū habēt principiū, qua rōne non oia aīalia ſentiunt ſimiliter, & dicit non eſſe in animis diſſimilitudinē, ſed in corporibus, quæ

put fuerūt vel viuacia, vl torpētia, ita & animos faciūt, qd pt ēt in vno, eodēq; corpore cōprobari. Inſano. n. corpe alia viuacitas eſt mētis, in ægro pigrior, iſanis inualido ēt rōne carēs, vt in phreneticis cernim⁹, adeo vt cū ad corp⁹ venerit, nō nā ſua vtiſ, ſed ex eius q̄litate mutaſ. Inde afros verſipelles, Græcos leues, Gallos pigrioris videm⁹ ingenii, qd nā climatuq facit, ſicut Ptolemęus dephēdit. q dicit tranſlatū ad aliud clima hoīeq nām ex pte mutare. De toto. n. nō pōt, qa ī pricipio accepit ſortē corporis ſui Ergo aīa pro q̄litate eſt corpis, & qua rōne res melior ē in ptāte deterioris: atq diuinus anim⁹ debuit corpus in ptāte hr̄e, nō corp⁹ nāq ai corrūpere, ſed hoc iō ſit, qa pl⁹ eſt qd cōtinet q̄ qd cōtineſ, vt ſi leonē includas in caueā ipeditus vis ſuā nō pdit, ſq exercere nō pōt, ita aīus nō trāſit ī vitia corpis, ſed eius cōiūctione ipeditus nō exercet vim ſuā, & occurrit illud. Oē qd corrūpiſ æternū nō ē, ſi aīus iſanit, iraſciſ, deſiderat, timet, caret ęternitate, cui ſūt iſta ɔ̄ria. Nā paſſio ęternitatē reſoluit, qd iō falſū eē dicim⁹, qa aīus p ſe nihil patiſ, ſq laborat ex corpis cōiūctione. Et aliud eſt p naturā ſuā corrūpi, aliud p contactū rei alterius. Videmus. n. tale aliqd, vt in lucerna, quæ p ſe clara eſt, & locū ī quo eſt ſine dubio illuminat, ſed ſi q̄ re tecta fuerit, & incluſa nō pdit ſplēdorē ppriū q in ea eſt. Remoto nāq; ipedimēto apparet, nec tn̄ qa impeditus eſt eius vigor, iō ēt corruptus. Ita ergo & aīus q̄diu eſt in corpore patiſ ut ei⁹ cōtagione. Poſtq̄ vero depoſuerit corp⁹, recipit ſuū vigorē, & natura vtiſ ppria. Si ergo ppriā recipit naturā, quare pœnas apud inferos patiſ: Ideo qa ſimul diu fuit, nō pōt depoſita ipſa re ſtatim ad ſuū nitorē reuerti, vt ſi ſpeciem candidā miſſam in lutū pollüas, & eam ſtatim auferas, nō iccirco ſordibus caret, ſed ablutionē requirit, vt in priſtinū nitorē poſſit redire. Sic anima ex eo qd datur corpori inquinata eſt, vt etiam ſi corpus deponat, neceſſe habet purgari. Si ergo purgantur & recipiunt naturā ſuā, cur volūt reuerti: qa potāt inquit obliuia, etiā eſt illud ambiguū. Nā aut pter itarum obliuiſcantur

pœnap, aut certe vt ignaræ futuri habeat deſideriū redeūdi in corpora, qđ ſine paſſione fit, & aius in quo eſt paſſio meret reuerti. ¶ Cœlū, pro aere, & æthere poſuit, vt duo ſignificet elemēta, vt Iam cœlū terraſq; meo ſine numine. m ¶ Cāpoſq; liquētes, idest maria.

DON ¶ QVO magis Italia, Ex hoc oſtendit ſe magna dicturum. ¶ O pater an ne, non poterat non mirari quod ad tanta incommoda vitæ redire velint.

CHR ¶ SECVros latices. i. potāt latices læthcos qb⁹ deueniūt i tātā obliuionē eap calamitatū qs paſſi fuerāt i corpe, vt nullā curā. i. ſolicitudinē, & timorē ob id capiāt, nā differt ſecur⁹ a tuto, Tut⁹ n. ē q eſt oē piculū, ē et ſi timeat, Secur⁹ ho q nihil timet, & ſi extra piculū ñ ſit. ¶ Ad cœlū, nō ad cœlū qđ ſtellis ornatū ſup nos ē, ſʒ nſʒ huūc orbē q cōparatione iſerop̃ cœlū dici pt, vt ſup ēt dixit, quā vellēt æthē i alto. Nūc & paupiē & duros pferre labores, nā apud nos nō ē æther alt⁹ niſi cōparet iſeris. ¶ Subli. q̄ qdē ſublimes fiunt, dū ad ſupa volāt. ¶ Ad tarda corpa. q. d. ad eā moleſtiā, vt ſubeāt corp⁹, cui⁹ grauitate tardiores efficiaſ, & q illis p carcerē ſit, & viculis, vñ δέσμα corp⁹ dicūt græci, qa viculū ſit aīæ ¶ Lucis, vitæ, vt & luce carentē. ¶ Pricipio, Pricipiū ſimpl'r ponit pro initio alicui⁹ rei, vñ illud Debile pncipiū melior fortuna ſequet. phi aūt pncipiū cām, & elemētū eē oñdūt, & in q differāt, & in q cōueniāt demōſtrāt. Principiū ēt theologi nři capiūt p deo q apud oēs habet pmū pncipiū neceſſariū oiuʒ rep, vñ ē illđ i pricipio erat þbū i. i deo erat þbū. Quapp ī phedro dixit, Pla. pricipiū nec gigni poſſe, nec deſtrui, nec eē aliqđ ex q pricipiū oriaſ alioqn nō eēt pricipiū, nec a ſe gigni poſſe, nec ab alio deſtrui, nihil. n. valēti⁹ ē pricipio a q ipm deſtrui poſſit, itē dicūt principiū epis & pductióis, vt i pricipio creauit de⁹ cœlū & terrā, & i hac notiōe hic q̄drare videnſ, ſʒ in pricipio i rep pductiōe, iudicio āt Platonici poetæ ſniaʒ ad Platonis dogma referendū. ¶ Cœlū ac terras cāpoſq; lib. trib⁹ noib⁹ q̄ttuor cōplectiſ elemēta, nā cœlū pro aere capiſ, Lucreti⁹ in h cœlo q dr̄ aer. itē p ipſo æthere, cāpos aūt liquētes maria itelligim⁹. Oñdit āt Plato i timæo, q diuina decori rō poſtulāuit talē fieri mūdū q viſui pateret, & tactui ſʒ nihil tāgi ſine terra q ſola ē ſolida nihil videri ſine igni pt, vñ de igne & terra mūdū icipiēs fabricare. De⁹ vidit diu cōuenire ſine medio colligāte nō poſſe, Quare āt nō vno nexu, ſʒ duob⁹ ſ. aq & aere op⁹ eēt, docet Mac. ſūt tñ q velīt titania aſtra p igni eē poſita qñ qdē Anaxagoras clazomeni⁹ ſolē dicit eē lumē igni pmixtū, & ipſe alibi axē humero torq̄t ſtellis ardētibus aptū, & alibi. Quoties aſtra, ignea ſurgūt, Sic ēt Cic. in li. de na. deo. Sūma ps cœli quæ ætherea dr̄, & ſūmū retinet ardorē, ſʒ āt & lunā & titania aſtra p oīb⁹ cœlis poſita puto, & multi credūt titania eē epithetū oiuʒ aſtrop, qa vt refert Diodo. Hypion q fuit vn⁹ ex titanibus prim⁹ lunæ, ſoliſq; ac reliquop aſtrop curſus, nāmq; demōſtrauit, ppeaq; fidep pſ creditus eſt. Spūm ho pro aīa mūdi ponit, q ſm Plat. oīa adminiſtrat, putauit. n. Plato cū deus pulcherrimū opus fieri decreuiſſet, atq; in ordinē māx ptes cōmotioneſq; reduci excogitaſſet aīam quādā mentē rōnabilē & ſapiētē, cui vt vicario ſylueſtris puinciæ curā mandaret, ſubiiceretq; eius malignitatē ſreno, & oīa in ordinē reduceret, & in quieto collocaret.

Lucentemq;ª globum Lunę Titaniaq;ᵇ aſtra
Spiritusᶜ intus alitᵈ. totamq; infuſa per artusᵉ
Mensᶠ agitat molē & magnoᵍ ſe corpoř miſcet

SER a ¶ LVCentēq; globū lunæ, ideo vſus ē pricipio, vt oſtēdat eā ſuū lumen non hře. Nā lucens eſt qđ alliūde illuminaſ, Lucibile quod per ſe lucet, vt patulum & patens, patulū eſt qđ per ſe pȝ, patēs qđ aperiſ & claudiſ. Globū autē ideo qa dr̄ luna σφαιροειδὴς eſſe. b ¶ Titaniaq; aſtra, aut ſtellas dicit, aut Solē, quē ſupra vnū fuiſſe de Titanibus diximus. c ¶ Spiritus, diuinus. ſ. & eſt vnū ſiue mentē dicat ſiue aīum, ſiue ſpm̄. d ¶ Intus alit, vegetat, & in æternitate cuſtodit, qa mixtus eſt, & nulla ps elemēti ē ſine deo. e ¶ Per art⁹, p elemēta, q mēbra ſunt mundi corpalia. Corpora nāq; ſunt q pñt videri. f ¶ Mens agitat molē, magnitudinē mūdi mens agitat, & ſi (vt Cic. dicit) i tuſcu. æternū ē qđ in æterno motu eſt, ſine dubio ēt animus ęternus ē ſemp. n. in motu eſt, ideo vt ne nobis qdeȝ geſceſcib⁹ cōquieſcāt. g ¶ Magno ſe. c. m. aut antiptoſis eſt p corpi, vt Hæret pede pes dēſuſq; viro vir, qđ potius credēdū ē, Aut certe ſm eos locut⁹ ē q dicūt deū corpalē eē, & eū ita diffiniūt πῦρ νοερόν i. ignē ſenſuālē, qđ ſi verū eſt, corpus eſt, nec p antiptoſim dixit, ſed p diffinitionē magno corpore i. nō cœl.

CHR ¶ INTVS alit, coniūctas mūdo. vt forma. ¶ Mens, diuina ipſius boni filia ſegregata a mūdo. ¶ Agitat mol. Tanq̃ motor ſepatus. ¶ Infuſa p artus mens. ſ. c. m. mens alia tanq̃ motor cōiūctus a mente diuina aīæ mūdanæ tributa. Hinc ex aīa mundana eiuſq; mēte vitam corporeā ſortiuntur omnia.

¶ INDE

Inde[a] Hoĩum Pecudũq; genus vitæq; Volãtũ
Et q̃ marmoreo fert mõſtra ſub æquore Põtꝰ.
Igneus eſt ollis vigor & cœleſtis[b] origo
Seminibus, quãtũ nõ noxia corpora tardant[c]
Terreniq;, hebetãt artus moribũdaq;[d] mẽbra.
Hic[e] metuũt, cupiũtq; dolẽt gaudẽtq; nec au
Reſpiciũt clauſæ[g] tenebris & carcẽ cæco (ras[f]
Quin[h] & ſupremo cũ lumine vita reliquit.
Nõ tamẽ[i] omne malũ miſeris, nec funditꝰ oẽs
Corporeæ excedũt Peſtes. penituſq; neceſſe eſt
Multa diu concreta[k] modis inoleſcere[l] miris.
Ergo[m] exercentur pœnis, veterumq; malorum

SER a ℭINDE hominũ pecudũq; genus, de q̃tuor elementis & deo. b ℱEt cœleſtis origo, q̃ ſupra diximꝰ, intãtũ inq̃t in oibus viget pars diuinitatis inquãtũ ſinit corpoꝝ q̃litas. c ℱTerreniq; hebetãt artus, iquãtũ nõ hebetãt artus. d ℱMoribũdaq; mẽbra, morienti ſimilia, hoc eſt ſemp morietia. Nunq̃ n. in eodẽ ſtatu ſunt, ſʒ aut minuunſ, aut creſcũt. Ergo animus idẽ ẽ, ſed vti viribꝰ ſuis nõ põt pp corporis cõiũctionẽ. e ℱHinc metuũt cupiũtq; dolent gaudentq; Ex corpoꝝ coniũctione & ai hebetudine Varro & oẽs phi dicũt quattuor eſſe paſſiones duas a bonis, duas a malis opinatis rebꝰ: nã dolere & timere duæ opiniones malæ ſunt, vna p̃ſentis, alia futuri. Itẽ gaudere & cupere ſunt opiones bonæ, vna p̃ñtis, alia futuri. Hæc ĝ naſcũſ ex ipſa cõiũctione. Nã neq; ai ſunt, neq; corpis ꝓpria. Pereũt. n. facta ſegregatõe. i. aiẽ a corpore quã mortẽ eẽ diffinitiuã λυσιν σωματος και ψυχης. f ℱNec auras Reſpiciũt, nã q̃a cohærent corpori, obliuiſcũſ nãæ ſuæ, quã auras vocauit, nã. ſ. cœleſtẽ & diuinã. g ℱClauſæ tenebris & carcere cæco, diffinitiones ſunt corpis, nam græci δεμας q̃ſi δεσμον corpus vocant, q̃ſi vinculũ ai. h ℱQuin & ſupmo, q̃a vt diximus occurrit debere eas ſtatim poſt corpus depoſitũ in ſuũ vigorẽ reuerti, & dicit non poſſe. Quæ enĩ diu cõiũcta ſunt, inuicẽ ſe tenẽt, & trahũt, reliq̃as ſordiũ ãtiquaꝝ. i ℱNõ tamen omne malum cedit, ſed non oẽ. Naʒ remanet, q̃d purgeſ neceſſe ẽ. Inde ẽ & q̃d dicit Eadẽ ſeq̃ſ tellure repoſtos. Bñ ãt miſeris, q̃a ẽt poſt corpꝰ hñt corpis ſordes, vñ ẽ Nec funditus omnes Corporeæ excedũt peſtes. K ℱDiu ꝯcreta, cõiũcta & cõglutiata. l ℱInoleſcere, creſcere, vt V doq; docẽt inoleſcere libro. m ℱErgo exercenſ pœnis, q̃a depoſito corpore ſordes ſupſunt. Pœnas aũt nõ perferũt aiæ, ſed illius cõiũctionis reliquiæ, q̃ fuit inter aiam & corpus. Nã licet illa duo per ſe pœnas perferre non poſſint, homo tamen perfert, qui de his duobus eſt factus.

CHR ℭIGNEVS vigor, in oibus aiantibus ineſt vita corporea a vita cœleſti, & calor naturalis huiꝰ vitæ pabulũ ſumit ex calore cœleſti, atq; hactenus locutus eſt de oibꝰ aiantibꝰ, in q̃bꝰ iã oſtẽdit igneũ eẽ vigorẽ. Deinde ſeparat aios nr̃os a reliquoꝝ brutoꝝ aia, atq; ait ꝙ cũ illis ſit igneus vigor, aut ſeminibus. i. animis nr̃is, ẽ origo cœleſtis, Recte autẽ Pla ſectator vates noſtros animos ſemina vocat, Legerat enim in timæo rõnales aias concretas a mẽte diuia i mũdo ſupiore ex ſeminibꝰ oĩuʒ rerũ muſica rõne commixtꝰ in patera. Præterea ait deuꝫ opificẽ mũdi demiſiſſe infra lunã rõnales aias, tanq̃ ſemina hominũ, cœleſtes vero deos ſubiũxiſſe irrõnalẽ vitã oibus cõmunẽ. Quibus Plotinus ẽt addidit rõnales animas eſſe hominũ ſemina. Quia ex ipſis pullulãt vitæ quedã ꝓpriæ irrõnales in corpora. ℱMoribũda, q̃m ſola hæc corpora impediũt intelligẽtiã, nõ aũt corpora æthera quibus ab æuo indutæ ſunt. ℱHinc metuũt, q̃ttuor ꝑturbationes ponit quæ ex quattuor humoribus ꝓueniũt, ſunt enim duæ ex opinione boni, quaꝝ altera voluptas geſtiẽs eſt. i. ꝓter modũ ſata lætitia quæ ꝓuenit ex opinione p̃ñtis magni alicuius boni rõni non obtẽperãs. Hãc ergo volũt nobis e ſanguine ꝓuenire. Altera cupiditas dr̃, quæ recte vel libido dici põt. Eſt enĩ imoderata appetitio opinati magni boni rõni non obtẽperans, hec autẽ e bili originẽ ſumit q̃ itidẽ ſunt ex opione maloꝝ metus & ægritudo, nã metꝰ eſt opinio magni mali ipendẽtis, quem ex atrabili ꝓuenire volũt. ægritudo aũt eſt opinio magni mali p̃ſentis, & quidem recens. hãcq; dicunt a pituita originem ducere quæ afferc mollitiẽ quãdam eneruatã qua fracti cum ſuperiores in rebus duris eſſe nõ poſſumus, facile ſuccũbimus. ℱClauſæ. i. mundo corporeo. ℱCarcere. c. corpore caduco miris modis. Mirũ eſt habitũ ꝓcliuẽ ad corpora, q quaſi corporea quedaʒ qualitas eſt in ꝑmi ex corpore in aiam incorporeaʒ. Ergo non ſicut ex ſigillo trãſit in ceram. Verũ anima ita contrahit ſibi huiuſcemodi qualitatẽ in corpore ſicut lumen in nube pallorem Hinc illud ſimulachra modis pallentia miris.

Supplicia[a] expendunt aliæ[b] panduntur inanes
Suſpenſæ ad ventos aliis ſub gurgite vaſto
Infectum eluitur ſcelus, aut exuritur Igni.
Quiſq;[c] ſuos patimur manes exide[d] p amplum
Mittimur Elyſiū & pauci[e] læta arua tenemus
Donec[f] longa dies perfecto[g] temporis orbe
Concretam[h] exemit labem, purumq; reliquit
Aethereum[i] ſenſum atq; auri[k] ſimplicis ignem.

SER a ℂSVPPLICIA expēdūt, nō agūt ſuppli cia vt aias puniāt, ſed vt eas peccatis exuat priſtinis. b ⁋Aliæ pandunt inanes Suſpenſæ ad vētos, Loqtur qdem poetice de purgatione aiaꝝ, tāgit, tñ qd & phi dñt. Naȝ triplex eſt ois purgatio, aut i terra purgātur quę nimis oppreſſæ ſordib⁹ fuerūt deditæ.ſ. corporalibus blandimentis.i. trāſeūt i corpa terrena, & hæc igni dñr purgari. Ignis eni ex terra orit quo exurunt oia Nā cœleſtis nihil purit. Aut in aq̄.i. trāſeūt i corpa marina, ſi paulo melius vixerint, Aut certe, i aera trāſeūdo.ſ.in aeria corpora ſi ſatis bñ vixerit, qd & i ſtatio legim⁹ vbi de auguriis tractat, Seu qa mutare nſaq; ab origie pſis corpibus ſubiere notos. Vñ ēt in ſacris oibus tres ſūt iſtæ purgationes, Nā aut tæda purgant & ſulphure, aut aq̄ abluūtur, aut aere vētilant, qd erat i ſacris Liberi. Hoc eſt.n. qd dicit i ſo georgi. Tibiq; oſcilla ex alta ſuſpēdūt mollia pinu. Nā genus erat purgatōis. Id aūt & apud Iuue. tāgit quoties hic talis ad illos Vmbra venit, cuperēt luſtrari ſi q̄ darent ſulphura cū tædis, & ſi foret humida laurus. Et i ipſis purgationibus bonū meritoꝝ ſecutus eſt ordinē, vt añ aereā, ide aquæ, poſt ignis diceret purgationē, aiūt ēt eas aias q̄ male vixerūt ſtatim ad icorporationē redite q̄ melius, tardius, q̄ optiæ, diutiſſimo tpe cū hoibus eē. c ⁋Quiſq; ſuos patimur manes, Supplicia varia q̄ ſūt apud manes, vt ſi qs dicat iudiciū patimur, & ſignificet ea q̄ i iudicio cōtinent. Eſt & aliud verius, Nā cū naſcimur duos Genios ſortimur, Vn⁹ eſt q hortat ad bōa, alter q deprauat ad mala. Nec icōgrue dñr Genii, qa cū vnuſqſq; genitus fuerit, ei ſtati obſeruatores deputātur, qbus aſſiſtētibus poſt mortē aut aſſerimur i meliorē vitā, aut cōdēnamur i deteriorem, p quos aut vacationē meremur, aut reditū in corpora. Ergo manes genios dicit, quos cū vita ſortimur. d ⁋Exinde, vna ps orōnis eſt, & i tertia a fine accētū hēt, licet penultima lōga ſit, qd iō ſcm̄ eſt, vt oñderet vna ps eſſe orōnis, ne ppō iungeret aduerbio, qd vitioſum eſſe nō dubiū eſt. e ⁋Pauci læta arua tenemus, nō oēs, Qui enim minus purgant, ſtatim redeunt ad corpora. f ⁋Donec lōga dies perfecto tēporis orbe, quia etiam poſt purgationē op⁹ eſt tēpore, vt pleuerēt I purgatione, & ſic redeat. Et quærit vtrū aiæ per apotheoſin, de qbus ait, Et pauci læta arua tenemus, poſſint mereri ppetuā purgatōe, qd nō pōt fieri: Merent enim tpis multi non ppetuitatis, & q̄ male vixerūt ſtatim redeūt, q̄ melius tardius, q̄ optie diutiſſimo tpe ſunt cum numinibus. Paucæ tñ ſūt q̄ & ipſæ exigēte rōne (licet tarde) coguntur reuerti. g ⁋Perfecto tpis orbe, finito legitimo tpe. h ⁋Concretā, affixam, & inhærentem. i ⁋Aethereū ſenſum, ſidereū πυρνοερον, Ignē ſenſualē.i. deum, per quod qd ſit aiā oſtēdit. K ⁋Aurai ſimplicis ignē, non vrētis. Simplicis aūt nſi compara tiōe, q cōſtat de ligno & aere. Ille.n. ασυνθετος p ſe plenum eſt, & æternus qa ſimplex. Omnia.n. σωνθετα.i. cōpoſita exitū ſortiūtur. Vnde & atómos perpetuas dicunt, quia ſimplices ſunt, nec recipiunt ſectionem.

ℂQVISq; ſuos patimur manes, nam ſi bonus ad inferos venit, bonos patit manes; ſi malus malos ⁋Exinde, poſt examinationē. ⁋Amplum, vt oſtendat non illis paucis paratam eſſe latitudinem, ſed pluribus modō ita viuant, vt illuc venire mereantur, ſed qa pauci merentur, pauci diffuſam latitudineꝫ merentur. ⁋Longa dies, longo tempore eſt opus, vt fiat talis purgatio, qualis anteq̄ in corpus perueniret. DON

ℂALIÆ pandunt inanes, q̄ habituꝫ ex bili cōcretū ferūt patiunt in igne q̄ ex ſanguine in aere, q̄ ex pituita in aqua, q̄ ex atrabili in terra. patiunt aūt cuꝫ corpore aereo in aere craſſo quod appellatur vmbra aiæ vel ima go magna dicit, quia craſſior. ⁋Per amplum elyſium, in regionem cœleſtem, alii ad alias ſphæras ſtellaſq; per purgationem. ⁋Pauci læta ar.t Non quia pauci reuertantur ad cœlum, ſed vel quia pauci reuertātur ad firmamētum, vel quia pauci cum egrediunt e corpore ſtatim proficiſcuntur ad cœlum. Sed poſtq; lōgo tēpore purgati fuerint, quoniā habitus difficile amouetur. ⁋Perfecto temporis orbe, Quia circuitum agunt in purgatorio ab elemento ad elementum viciſſim. Vt alterius viciſſim purgentur habitus varii concreti, ex quattuor humoribus viciſſim, quaſi quattuor elemētis. ⁋Aethereū ſenſum CHR

atq.a.

Atq; a Li. æther, ignis aura ſunt tria corpora tenuia, quibus animis inuolutus in terrenum corpus delabitur, neq; ſolum animus ipſe antequam redeat in cœlum purgãdus eſt a corporea labe, ſed etiã hæc tria eius velamina purganda ſunt a nebula cõtracta a corporibus craſſioribus, dr̃ autem æthereus ſenſus quia corpus æthereum totum eſt ſenſus totus.

Has oẽs[a], vbi mille rotã[b] voluere per annos.
Lethęũ ad Fluuiũ De[c] euocat agmĩe[d] magno.
Scilicet immemores[e] ſupera vt cõuexa reuiſant
Rurſus & incipiant in corpora velle reuerti.
Dixerat[f] Anchiſes. Natumq;, vnaq; Sibyllam
Conuẽtus trahit in medios, turbamq;[g] ſonãtẽ.
Et tumulũ capit vnde oẽs lungo[h] ordĩe poſſit
Aduerſos[i] legere, & venĩẽtum diſcere vultus.
Nunc age, Dardaniã[k] prolẽ, q̃ deinde ſequatur
Gloria, qui maneãt Itala de gente Nepotes
Illuſtres[l] animas, noſtrumq; in nomen[m] ituras
Expediam dictis, & te tua fata docebo

SER

a ℂHAS omnes ac ſi diceret ẽt has omnes. Nã ſupra non omnes dixit ſed Animę quib[us] altera fato Corpora debentur. b ℂRotam voluere per annos per egerunt exegerũt ſtatutum tempus per annorum volubilitatẽ. Eſt autem ſmo Ennii. c ℂDeus euocat, non dicit quis, ſicut ſupra Dii quibus iperium eſt aĩarum. S; alii Mercurium volunt pp hoc, Hac animas ille euocat orco Pallentis; & eſt ratio Nam νοῦς dr̃ ideſt ſenſus, quo phiam quæ hęc indicat intelligimus, quia ipſe etiam inuenerit litteras. d ℂAgmine magno, impetu, & dictum eſt imperatiue. Non enim blanditiis inductæ redeunt, ſed neceſſitate quadam coguñt, vt potãtes velint reuerti. e ℂImmemores, vel præteritorum, vel futurorum. f ℂDixerat anchiſes, Antedicta de reuerſione animarum probatio huc tendit, vt celebret Romanos, & præcipuæ Auguſtum, Nãq; qui bene conſiderant inuenient omnem Romanam hiſtoriam ab Aeneæ euentu vſq; ad ſua tempora ſummatim celebraſſe Virgilium, qd̃ iõ latet, quia cõfuſus eſt ordo. Nam euerſio ilii & Aeneæ errores, aduentuſq; bellumq; mãifeſta ſunt, Albanos reges, Romanos etiam conſules, Brutos Catonem, Cæſarem, & Auguſtum, & multa ad hiſtoriam Romana pertinentia hic indicat locus, Cætera quę hic intermiſſa ſunt in ἀσπις ἀσπισα commemorat, Vnde etiam in antiquis inuenimus opus hoc appellatum eſſe non Aeneiden, ſed geſta populi Romani. Quod ideo mutatũ eſt, quia nomen nõ a parte, ſed a toto debet dari. g ℂTurbamq; ſonantem, aut que tunc pp feſtinationem ſonabat, aut turbæ perpetuũ eſt epitethon. h ℂLongo ordine, nõ quo nati ſunt, ſed quo apud inferos ſtabant. Non .n. eo quo regnauerũt dicturus ẽ ordine. i ℂAduerſos legere, relegere, conſiderare. K ℂDardaniam prolem, albanos reges, qui tredecim fuerunt de Aeneæ & Lauiniæ genere, Vnde ait Itala de gente. l ℂIlluſtres hoc nomẽ notitię fuit non meriti, vnde ẽt in meretricib[us] inuenitur. Nã & nobiles illuſtres, vocantur. m ℂIn nomen ituras, in gentẽ, vt ipſe nomen echionium matriſq; gen[us] peridæ.

DON

ℂNVNC age proponit ſe dicturum prolem Troianã, & nepotes inde ex italo ſangnine commixtos & fata ſua, ergo exequit ſpecialiter quos generaliter in primo tetigit.

CHR

ℂMILLE, non certus eſt hic numerus, Ergo multa ſæcula, nam animæ longe diuturniorem vitem agunt in cœlo beatæ q̃ infœlices vel in terra peccantes, vel in aereo corporeo purgandæ. ℂRotam voluere, in cœlis conſeſerunt cum anima mundi ad cœleſtium motiones, & cõtemplando a formis in formas viciſſim diſcurrerũt, ſed quoniã poſt vitam cœleſtem rediture ſunt ad terræ nam deus Neptũus generationi rerum fauẽs allicit eas ad genituram certis temporibus, quãdo ad idem officium vis genitalis in eis per ſe iam excitatur, Nam vices agunt animæ ex intelligentia in genituram certis ſæculis atq; viciſſim. ℂLethæum, obliuiſcuntur enim diuinorum occupatæ mortalibus. ℂReuiſant ſupera conuexa, Oculis caducis. Prius enim videbant ea velut inferiora oculis deſpicientes æthereis. Rurſus incipiãt velle. non enim cõpellũtur, ſed pro naturæ procliuitate tpibus certis alliciuntur, huiuſcemodi igitur ratione putaui hos verſus interpretandus, quia hæc crederem, aut illis aſſentiret. Nã de animis noſtris ſine vlla heſitatione eadem omnino ſentio quę chriſtiana perhibet religio, eas eſſe ex nihilo adeo creatas, & eodem tẽpore creatas, & corporibus iſuſas, & plęraq; alia que nos in noſtris de anima dialogis pĩxius ſcripſimus, ſed plato noſtrum quoniã noſtræ religionis ignarus fuerit, & platonicus omnino extiterit, ad Plato. dogma eius ſententias traducendas cenſui.

Atqui vmbrata gerūt ciuili[a] tempora Quercu
Hi tibi[b] Nomētum, & Gabios vrbemq́[c] Fidenā
Hi Collatinas imponent montibus arces.
Pomētios caſtrumq́[d] Inui Bolamq́. Coráq́.
Hęc tū nomīa erunt nūc ſūt ſine noīe Terrę.
Quin[e] & Auo comitem ſeſe mauortius addet
Romulus? Aſſaraci quē ſanguinis Ilia mater
Educet viden[g] vt geminę[h] ſtent vertice criſtę
Et pater[i] ipſe ſuo Superum iam ſignet honorē.
En huius nate auſpiciis Illa[k] Inclyta[l] Roma
Imperiū[m] Terris, animos[n] ęquabit Olympo.

SER a ℂ CIVILI tpa quercu, ciuica debuit dicē, ſ3 mutauit, vt ꝙ Horatius, Motū ex Metello cōſule ciuiū, pro ciuile. Querceā aūt coronā accipiebāt q in bello ciuē ſeruaſſent, iō qa añ cā vitæ in hac arbore hoibus fuit, q glandibus veſcebanť, vñ Ouī. in Meta. Et q̄ deciderant patulæ Iouis arbore glandes, vñ Iouis arbor dř q̄ſi p quā Iuppiter ſuos aleret populos. Aliæ enī3 murales erāt aliæ agonales. id eſt ſēniſcatæ, muralis aūt dabatur ei q primus Nurū aſcēdiſſet. b ℾ Hi tibi nomentū & gabios. Hæ ciuitates ſunt priſcorū Latinorū ab Albanis regibus cōſtitutæ quanq̄ Collatiā Tarquinius cōſtituiſſe dicať, qui vt erat ſuperbus, eā ex collata pecunia cōſtituit. Vnde & Collatia dicta eſt. Pōt tñ ēt fieri vt ab Albanis fundata ſit, aucta a Tarquinio, ſicut ſupra de Tarēto diximus, qđ Taras fecit, auxit Phalantus. Romā ēt Romulus feciſſe dř, quā añ Euander cōdidit, vt Tunc př euādrus romanæ cōditor arcis. c ℾ Vrbēq́ fidenā, Fidenæ dñr ſicut Thebæ, ſ3 dixit vt Iuuēalis, Atq́ vetus thebe centū iacet obruta portis. Nā varietāti ſtudet vnde ēt pometios ait, cū dicať numero ſingľari pometia. d ℾ Caſtrūq́ inui, Vna eſt Italię ciuitas Caſtrū nouū dř De hac aūt ait Caſtrū Inui, ideſt Panos qui illic colitur. Inuus aūt latine appellať, græce παν. Iteȝ ἐπιαλτης græce, latine incubus, idē Faunus itē Fatuus Fatuellus. Dř aūt ab ineūdo paſſiȝ cū oībus aīalibus. Vnde & īcubus dř. Caſtrū aūt ciuitas eſt. Nā caſtra numero plurali dicimus, licet legerimus ī Plauto, Caſtrū pœnarū, qđ ēt diminutio oñdit, Nam caſtellū dicimus. e ℾ Nūc ſunt ſine noīe terræ, atq in catalogo hinc eſt dicturus aliq̄s ciuitates, Sed ex pſona ſua p̄occupat. f ℾ Quin & auo comitē ſeſe mauortius addet Romulus, Amulius & Numitor fratres fuerunt, ſed Numitorem regno Amulius pepulit, ēt iliā eius filiā ſacerdotem veſtæ fecit. De hac & Marte nati Rem⁹ & Romulus, q cū adoleuiſſent occiſo Amulio auū Numitorē in regnū reuocarunt, & cū eo vno anno regnauerūt. Poſtea pp anguſtias īperii Romā captatis auguriis condiderūt. Ergo auo ſe comitem, aut auito ſe iūget ipſo, aut ſm Enniū refert iter deos cū Ænea. Dicit nāq́ iliam fuiſſe filiam Æneæ, qđ ſi eſt Æneas auus eſt Romuli, vñ ēt addit, Aſſaraci quē ſanguinis. Nā hoc epithetō nō ſine cā eſt introductū, qđ eſt ꝓpriū Æneæ. Nā Aſſaricus př ē Capyos Capys Anchyſæ, Anchiſes Æneæ. g ℾ Viden, den nāliter longa ē Breuē tñ eam poſuit ſecutus Enniū, & adeo eſt eius imutata nā vt eam, vbiq́ breuis inueniať. h ℾ Geminæ ſtent vertice criſtę oīo in oībus hoc egit Romulus, vt cū frē regnare videreť, ne ſe reū p(ar)ricidii iudicaret, vñ oīa duplicia habuit q̄ſi cū frē cōia, etenī ad captanda auguria palatinū Romulus tenuit, auentinū Remus, q p̄or ſex vultures vidit poſt Romulus. xii. Et cū ille tpe, ille nūero de cōdēda vrbe certarēt, orta cōtētiōe de vrbis noīe inter exercitū a Romuli militibus Remus occiſus ē. Fabuloſū āt ē, ꝙ a frē pp muros dř iterēptus. i ℾ Et př ipſe ſuo ſuperū iā ſignat honore, Merito virtutis Mars romulū deum eſſe ſigñat. Supeꝝ. n. accuſatiuus eſt ſingularis ab eo qđ ē ſupus ſupi. K ℾ Illa, quā tibi ſæpe fata pmiſerūt. l ℾ Inclyta, græcū eſt Nā κλυτον glorioſū dicūt. m ℾ Imperiū terris, inquātū tendiť terra. n ℾ Animos æquabit olympo, ideſt magnanimitate æquabiť cœlo. De hoc aūt loco & probus, & Trogus quærunt.

ℂ CIVILI. t. ciuilem dixit feſtam pacificam vt eſt laurus & oliua. DON

ℂ AVO, numitori při rheæ, quē pulſū a frē Amulio, ipſe īduſtria & viribus ſuis ī rgnū reduxit. ℾ Mauortius, & qa Martis filius, & qa vir bellicoſus. ℾ Aſſaraci, ęneadaꝝ, Nā ex aſſaraco natus ē Capys ex capy Anchiſes pater Æneę. ℾ Ilia emphaſiȝ hȝ, Laudat āt a fortūa a virtute, a ſitu, a ſobole. De roma āt dcm̄ ē ī p(ri)o li. romulus, qs romu. fuerit apđ ſcriptores magna cōtrouerſia ē. noſq́ multoꝝ opſones ī eodē loco retulimus, ſ3 vt ea ſeq̄mur q̄ ſ R hea & Marte ſcribunť, qm̄ vulgatiora ſūt & a Liuio magis illuſtranť. romu. ex Marte & rhea genitus a rumine lupę noīatus ē, qm̄ lacte lupæ nutritus ſit, & antiq māmā rumē appellarūt hīc & ruminalis ficus, ſub q̄ expoſiti ſſ dicta ē, qm̄ ſub ea lupæ rumē ſūpleťūr. CHR

Septem que[a] vna ſibi muro circundabit Arces:
Fœlix prole[b] virum. qualis[c] Berecyntia. Mater
Inuehitur curru phrygias turrita[d] per vrbes
Lęta Deum partu centum complexa Nepotes
Omneis Cœlicolas omneis ſupra alta tenentes.
Huc gemias[e] nūc flecte acies hāc aſpice gentem
Romanoſq; tuos hic Cęſar[f] & omnis Iuli
Progenies magnum Cœli[g] ventura ſub axem.
Hic vir[h] hic eſt tibi quē promitti ſępius audis
Auguſtus Cęſar Diuom[i] genus. Aurea condet
Secula[k] qui rurſus Latio regnata per arua
Saturno quōdā ſup & Garamantas & Indos[m]
Proferet imperiū. iacet[n] extra ſydera tellus

SER a ℂ SEPTEM q̄ vna ſibi muro, Bū dicit vr/bē Romanā ſeptē īcluſiſſe montes, & mediū tenuit Nā grādis eſt inde dubitatio, & alii dicunt breues ſeptē colliculos a Romulo incluſos, q tn̄ aliis noibus appellabant, Alii volūt hos ipſos q nunc ſunt a Romulo incluſos, ideſt Palatiū, Quirinalem Auentinū, Cœliū Viminalē, Aeſquilinū, & Iāiculares, Alii vero volunt hos qdem fuiſſe, aliis tn̄ noibus appellatos, q̄ mutata ſunt poſtea, vt de oībus rebus legimus fieri, ſicut ēt de multis locis & fluminibus legimus, vt ſæpius Et nomē poſuit ſaturnia tellus. b ℣ Prole viꝝ, ꝑ viroꝝ fortiū. c ℣ Qualis berecynthia mr̄, phrygia, Nā Berecynthos caſtellū ē Phrygię iuxta Sangariū fluuiū, vbi mr̄ deū colit. Per hāc aūt cōparationē nihil alid oſ̄dit niſi romanos duces iter deos eē referēdos. d ℣ Turrita, qa ipſa eſt terra q̄ vrbes ſuſtinet, iō deſignat ei corona cū turribus in capite. e ℣ Huc geminas nunc flecte acies, totū viſū tuū huc dirige, & huc ſpāliter ītuere. f ℣ Hic Cæſar & oīs Iuli ꝓgenies, vt iulius a magno demiſſus nomē iulo. g ℣ Cœli vētura ſub axē, Nā cum Auguſtus pr̄i Cæſari ludos funebres exhiberet, ſtella crinita p die appuit, quam pſuaſiōe Auguſti Cæſaris populis eſſe credidit Hic Ecce dionæi pceſſit Cęſaris aſtrū. Sub axē ergo ī. ad diuīos honores. h ℣ Hic vir hic ē tibi C lr̄a ꝑ duplici nō niſi in monoſyllabis hēt, vt Huc erat alma parens p coꝝ ſz puilegiū. Vn̄ falſū ē qd Terentianus dicit eā p metri rōne vel duplicē hēri vl ſimplicē. Nā ſi hoc eſſet ēt in diſſyllabis p duabus haberi debuerat, qd nuſq̄ inuenimus. Lr̄a enim nām ſeruari ēt i poliſyllabis cōuenit. i ℣ Diuō genus, Cæſaris q̄ factus eſt deus. Dicit aūt nō ſolū iure adoptionis, ſed ēt conſanguinitatis. Nam Actiæ fuit filia, q̄ erat ſoror cæſaris. Hic aūt Auguſtus cęſar hoc nomen accipita a pr̄e adoptiuo. Nam an̄ Octauius dict᷑ eſt a patre Octauio, poſt Aug. Cæſar. K ℣ Sæcula qui rurſus latio, Sub Saturno dicit aurea ſæcula fuiſſe in orbe terrarum, ſub Auguſto tn̄ in Italia. l ℣ Garamantas, populi inter Libyā & africā iuxta κεκαυμένην i. zonā torridā. m ℣ Indos, populi oriētis extremi. n ℣ Iacet extra ſidera tellus, nulla eſt tellus q̄ nō ſubiaceat ſideribus. Vnde pire addidit, Extra anni ſoliſq; vias, vt oſtēderet duodecim ſigna, in qbus ē circulus Solis Significat aūt Maurorū æthiopiam vbi ē atlas, de quo ait Lucanus, Aethiopūq; ſolū qd nō pmeret ab vlla Signiferi regione poli niſi poplite lapſo. Vltia curuati procederet vngula tauri.

DON ℂ NIHIL in his verſib᷒ memoria dignū apud Donatū iuenies, niſi q̄ ait vir hic ad ſimilitudinē Saturni regnabit, ex quo illud vr̄ aſtruere q̄ fœlicitas regnandi gn̄is eius attributa videat. ℣ Sup & g. & i. Faciet id qd Satur. in italia, atq; inſup placabit ipſum orbē.

CHR ℂ HVC Geminas, captat attētionem. q d, ſunt digni qui aſpiciantur. ℣ Viden. vides ne comicum eſt, vt a ne dictione interrogatiua remoueat e & dictioni antecedenti adiūgat n, hic eſt pyrrhin cōnubia. ſ ꝑ pyrrhi hic. ℣ Criſtæ, galloꝝ gallinaceoꝝ dn̄r, & deinde a ſilitudine ornatus q iminet galeis criſtra dr̄, vt Criſtaq; īſignis. ℣ Sub honoꝝ, excellētia rei militaris, q honō ꝓprius ē martis. Alii ſuo. i. diuino q̄ referendus ſit īter deos. ℣ Septē Nō qa vrbs a romulo ædificata amplecteret tūc ſeptē colles, ſz q̄ deinde ſua magnitudie eſſet cōplexura. ℣ Berecynthia, de hac dea alibi. ℣ Iuli, dierēſis ē, vt ſint tres ſyllabæ. Auguſtus hic incomū īulioꝝ nō nā ſz adoptiōe venit, fuit eni nepos. C. Cęſaris ex Octauia ſorore. ℣ Garamantas, extremi ſunt populi africę ſupra pſyllos ad auſtrū vergētes ſol ſolitudinibus a reliquoꝝ mortaliū cōmertio diſcreti, armis carent, aſpectū hoīum refugiunt, Romanis nunq̄ ſubditi neq; bello tentati vſq; ad Veſpeſianū. Mira aūt auxeſis, nā ſi Saturnus in maxia fama eſt, qa in latio regnauit, in quāta erit hic q oēm ſibi terram adiūxit. Nā legatio quoq; idoꝝ ad Octauianū venit amicitiāq; petiit. ℣ Aurea Sæcula, nam neq; tranqlior neq; ad lōgius tp̄s durans pax fuit q̄ illa q̄ ſub auguſto extitit. ℣ Saturno, de cuius planetæ ſæculo diximus in Buc.

ℂ TORQVET

SER a TORquet,ſuſtinet. b Aptũ,vicinũ,vt diximus ſup. c Iã nũc & caſpia regna,fines Aſſyrioꝝ,i qb⁹ ſũt πυλαι caſpiæ. Qđ autẽ dicit veꝝ ẽ Nã & Suetoni⁹ ait i vita Cæſaris rñſa eẽ data p totũ orbẽ naſci inuictũ impe ratorẽ. d Mæoti ca tellus, ſcythica tell⁹,cuius palus ẽ mæotis. e Turbãt,turbãſ. f Septẽ gemini, ãt ſeptẽfluui. g Fixerit æripedẽ ceruã, p æripedẽ. Vicit aũt cerinitiꝫ ceruã dictã a loco. Fixerit ãt ſtrauerit,delaſſauerit,vł qa ſi telo ſixiſſet,non ita eſſet laudabile. h Erymanthi, mõs arcadiæ,vbi aper ferociſſimus fuit. i Lernã tremefecerit arcu,p hydra paludẽ ipſam poſuit,& intelligam⁹ eã aũ ſagittis fuiſſe ꝯfixã,poſt exſectã & aduſtã. K Niſæ de vertice, mõs eſt Indiæ de quo loqſ,cæteꝝ ẽ & Niſæ ciuitas in mõte parnaſſo,i q̃ liber colif,vñ Nyſe⁹ dict⁹ ẽ. l Et dubitam⁹ p dubitas,miſcuit pſonaꝫ ſuã,ẽ aũt ſenſus,Cũ ſit tibi tãta ƥparata poſteritas dubitas virtutẽ factis extẽdere.i. gloriã ab eo qđ ƥcedit id qđ ſeqſ,naꝫ e virtute gl'ia naſciſ. m Aut met⁹,aut ẽ aliqs timor, q te a regnis Italie reuocet. n Quis ꝓcul ille aũt,Nũc redit ad romanos reges,q ſeptẽ fuerũt Romul⁹,Numa põpili⁹,Tullus hoſtili⁹, Ancus marc⁹,Tarqnius priſc⁹,Serui⁹tullus, Tarqni⁹ ſupb⁹.Mira aũt vtiſ phãtaſia,vt q̃ſi oñdat ſe nõ agnoſcere eũ q de gẽte romana nõ fuerat.Romulo.n.mortuo cũ anno ſenatus regnaſſet p decurias qđ tp̃s iter regnũ dictũ ẽ tedioſuꝫ viſum ẽ,& q̄ſitus eſt rex. Sꝫ cũ in vrbe nullus idoneus eẽt inuẽtus, orta ẽ bona Põpilil fama,ꝙ eſſet apud Cures ciuitatẽ ſabinorũ.Rogatus itaq; per legatos accepit imperiũ,q ferociam populi a bellis ad ſacra cõtulit. Vñ ẽt Numa dictus eſt ἀπο τῶν νομον.Hic etiam canus fuit a prima ætate, ad qđ alludens ait.Incanaq; menta. Item pp ſacerdotium Ramis inſignis oliuæ.

Extra Anni Soliſq; vias vbi cœlifer Atlas
Axẽ humero torquet[a] ſtellis ardẽtib⁹ aptum[b].
Huius in aduentu iam[c] nunc & Caſpia regna
Reſponſis horrent Diuum & Mæotica[d] tellus
Et ſeptem[f] gemini turbant[e] trepida oſtia Nili.
Nec vero Alcides tantum telluris obiuit.
Fixerit[g] Aeripedem Ceruã licet aut Erymãthi[h]
Placarit nemora & Lernã tremefecerit arcu.
Nec qui pãpineis victor iuga flectit habenis
Liber agens celſo Nyſæ[k] de vertice Tigres.
Et dubitamus[l] adhuc virtutem extẽdere factis?
Aut metus[m] Auſonia prohibet cõſiſtere terra?
Quis[n] procul ille autẽ ramis inſignis Oliuæ
Sacra ferens? noſco crines incanaq; menta
Regis romani primam qui legibus vrbem
Fundabit Curibus paruis & paupere terra
Miſſus in imperium magnũ. cui deinde ſubibit

ſol neſciat,& mũdus excludat. Ergo meliꝰ exſar q ad tm̃ ſpaciũ ipiũ ꝓferret ꝙ Saſ. q̃.q in ſola regnauit italia. Nec ve.al.nũc cõparat illũ Herculi,deide libero pr̃i,q ãbo plurima loca ſuperarũt. Laudat ergo alios, vt potiorẽ Cæſarem faciat. Sic aſſentator ille terẽtianus gnato cũ dictũ eſſet. Magnas vero gr̃as thays mihi, rñdit ingentes,vt ęſtimationẽ audẽti⁹ aſſentatiõe ſuperaret, nã ſi magnas rñdiſſet, nõ ꝓmerebaſ patroniũ, Et dubia fuit ornamẽti q̃ ipelleret filiũ ne frãgeretur tarditate veniẽdi. Quis ꝓ il. vi.mſta dat ſigna vt cognoſcatur in multitudine. Magna autem laus, vt per modicas vires ad magnum tendat imperium.

CHR EXTRA ſolis ãniq;.i.extra zodiaci circulũ p quẽ ẽ via ſolis,a quo cõficiſ annus,ſꝫ nulla ps terræ ẽ q̃ extra zodiacũ ſit. Ergo extra .i.pene extra,qđ euenit æthiopiæ maurorũ, vt docet Ser.Rñſis,nã & Qui.i tertio li i laudib⁹ hoiuꝫ ẽt oracula ponit. Mæotica, Scythia a mæoti palude. Nili ſepteꝫ gemini,q erũpit i mare p ſeptẽ hoſtia. Nilus mediaꝫ ęgyptũ ſecãs vſq; cercaſoꝝ vrbẽ vn⁹ fuit. Deinde i treꝫ ptes diuidiſ,quaꝝ vna verſus aurorã ferſ,qđ os peluſiũ vocaſ. Altera ad heſpeꝝ vergẽs os Ganopicũ dſ.Media vero q̃ recto curſu fluit eã ægypti pteꝫ iterſecat,quã deltã vocãt. Diciſ aũt os ſebeneticũ, Hoc aũt non nã,ſed regũ opa in plura ora diuiſuꝫ ẽ. Nã ƀ ſaiticicũ illud mẽdeſiũ, aliud molbitiniũ & bucolicũ dſ. Alcides optie cõparatiõe illũ extollit,nã ait Cice.eſt & cũ cæteris ƥſtãtib⁹ viris cõparatio in laudatiõe ƥclara. Ceruã, hæc in mænalo mõte fuit æreis pedibus, & aureis cornibus,& oino velociſſima. quã tñ curſu ſupauit Hercules i.vir fortis oio ſupat. Erymanthi,mõs eſt i arcadia, in quo Hercules aprũ domuit,et viuũ ad Euryſthcũ detulit. Liber,nõ Bœotic⁹, ſed ægyptius q auctore Euſebio regnante Danao floruit,& in India vrbẽ Niſaꝫ cõdidit,ãno mundi.xxix.

DON ANNI & ſo.annuꝫ pro nocte, ſolẽ p luce poſuit,vult ergo aliquid vlterius ẽt poeta qđ

ſupra tria milia & ſeptigētos. Idē affirmat Stra. Curtiꝰ aūt hācab Alexā. obſceſſa3, & tādē ſcie niſeos illi dediſſe, ſeq3 a libo cōditos affirmaſſe refert Et hæc vrbs ſita ī radicibꝰ mōtis quē merō appellāt, & qa mero graece ſemur ſignat fortaſſe ſabulati ſūt poetæ Bacchū ante tp̄s e mr̄is vtero eductū ſemori Iouis aſſutū fuiſſe, ꝗuis ego ƀ ſigmētū ad rē phyſicā, vt alibi dixi libētiꝰ retuleri. Diod. p̄terea ſcri. Bacchū a niphis apd̄ niſa3 arabiæ vrbē nutritū fuiſſe, & a niſa, & Ioue p̄re quē graeci δῖα appellāt vocatu3 eē Diony. ē & tertia niſa ī Helicōe bœotiæ mōte, vt refert Stra. ☞Incanaq3. m. Numā pōpiliū notat, q curibꝰ vrbe ſabioꝝ oriūdus oī religiōe, & pietate, prudētiaq3, & iuſtitia ſingularis adeo īſignis fuit, vt ſeq̄ntia ſæcl'a illū Pythagoræ diſcipulū q Tullo regnāte fuit crediderit, ſed fuit nō tā artibꝰ pegris inſtructus ꝗ diſciplia tetrica ac triſti veteꝝ ſabinoꝝ. Populū ad ſtudia pacis trāſtulit, & vt illū ſub metu religiōis ꝯtineret mlta ſacra iuenit, ꝗ fingebat a nipha Egeria accipe, annū ad curſu3 lunæ. xii. mēſibꝰ finiuit, Ioui Marti & Quiri. flamies īſtituit. Virgines. Veſtæ legit. xii. ſalios Marti īſtituit, q ancylia ferrēt. Lucū ī ꝗ cū Egeria ſine arbitris loq fingebāt muſis dicauit. In eodē luco ſoli fidei ſacsariū ſtatuit ī quo manu ad digitos īuoluta ſacrificabaꝭ, regnauit an. xliii. cū vixiſſet ſup̄. lxxx. diſſolutuſq3 ē ſenectute pmanēte eodē īgenio donec fuit ī vita, quo olī fuerat. Fuit lex Numæ ꝗ ſi p̄r filio vxorē ducere pmitteret nō āpliꝰ hr̄et ptātē filii vēdēdi. Cū Romuli lex ptātē p̄ri in filiū p oē tp̄s cōcederet verberādi, vēdēdi, et occidēdi, vt ait Diony. halicar. Tullus Hoſtilius originē duxit ex medula vrbe olī cōdita ab albanis, ſed romu. illa3 fœdere ſuſcipiēs coloniā romanoꝝ fecit ī hac fuit nobilitate, & diuitiis īſignis Tullus q Romā cōmigrās vxorē duxit Ser. fi. Sabinā mulierē, ꝗ gētilibꝰ fœmīs pſuauit, vt īter viros, & p̄res de cōcordia agereꝭ. Hic igiꝭ ſub Romu. fortiter dimicās ī bello ſabino extinctus eſt. Ex eo relictus filius Tullū hūc regē genuit, qui fuit vir prōptus & alacer. Rex eſt factus ſedo anno. vii. & . xx. olimpiadis. Fuit preter cæteros liberalis, nā quicqd agri. Romu. bello ſabino ſuſceperat & Numa eius fructus in rem diuinam, & domeſticum ſumptū conuertebat.

Ociaᵃ qui rumpet patriç reſideſq3ᵇ mouebit
Tullus ī arma viros: & iam deſuetaᶜ triumphis
Agmina quē iuxta ſequitur iactantiorᵈ Ancus.
Nūc quoq3 iā nimiū gaudēs popularibꝰ aurisᵉ.

SER a ☞OCIA grūpec p̄riç, De ƀ Liuius, Hic ñ ſolū p ximo ſgi diſſiſis, ſ3 ferocior etiā ꝗ romulꝰ fuit. b ☞Reſides, ocioſos, nimiū ſedentes. c ☞Deſueta: a cōſuetudine triūphādi diſſueſcētia. d ☞Iactātior ancus, amās populi fauorē, hic hoſtia3 fecit, Ancus aūt dictus ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος. i. a cubito, quē īcurruū habuiſſe dr̄. e ☞Auris, fauoribus. Vnde ēt aurarii dicunꝭ fautores.

DON ☞IACTANtior, iactat ſe quiſqs plurimu3 ſibi arrogat. ☞Po. a. hi ſunt fauores populi, quos non quærunt ſapientes.

CHR ☞TVLLVS, iis ciuibus q nullā ſortē hēbāt diuidi iuſſit p̄na hr̄ditate ad id ſibi ſufficiēte, extīctus ē cū regnaſſet ānos duos ad xxx. abſūptus cū vniuerſa familia igne ꝗ domꝰ ſua īuoluta cōflagrauit, ſiue id dolo Ancus martiꝰ pauerit dolēs filios Tulli in regno ſuceſſuros cū ipſe ex filia Nūç nepos priuatus degeret ſiue qd̄ magis credidit Diony. halicar. fulmē domū pcuſſerit. Marcus cognomine Ancus ſucceſſit Tullo āno ſo. xxxiiii. olipiadis q plēraq3 ſacraq3 a Nūa auo mr̄no īſtituta, cū illa neglecta videret reuocauit, & cſtores agroꝝ pp opulētiā negligētiores animaduertēs ad ātiꝗ diligētiā cōpulit. Eadēq3 pacis cupiditas fuit ꝗ fuerat Nūæ, ſ3 nō eadē fortūa, nā & latini & ſabini ſæpius cū īuadētes ad bellū cōpulerūt, ꝗpropꝭ ſua ſapiā ac fortitudine mltos debellauit, & mira ꝗdā clemētia victos ſeruauit, & nōnullos pplos romā traduxit, illiſq3 locū ī vrbe hitādū tradidit, ſgnauit ānos iiii. ac. xx. vrbē relinꝗns potētiorē ꝗ inuenit, Succeſſitq3 Tar. huic p̄r fuerat Demaratꝰ corīthiꝰ ex bacchiadū fāilia. Hic cū naui oneraria ppis mercibꝰ onuſta ī ethruriā vēit fœlici ꝗ vtēs mercatura, & ethruſcoꝝ in greciā & grecoꝝ ī italiā trāſferēs merces ad ſūmas diuitias puenit, & cū titānis Cipſeli bachiadū factōi īſtaret, p̄r iā pp metū, oīo reliqt & tarqniis vrbe ethruriç opulēta dōicilīū ꝯſtituit. Suſcepit duos filios ꝗs ethruſcis noībꝰ appellās, alteꝝ Arūtē, alteꝝ Lucūonē nūcupauit, et greca ethruſcaq3 diſciplia erudiuit, ſ3 mōtuo Dēarato atq3 arūte ſolꝰ Lucūo p̄rimōiū accepit, et cū ī ea vrbe, qa pegrinꝰ cēt maioribus honoribꝰ ñ dignareꝭ, audiretq3 rōç ēt extnis hōores dari illuc ꝯtēdit maxīe adortāte Tanaqle eiꝰ vxoꝛ ꝗ ethruſca diſciplia īſtruta maxios illuc honores illū aſſecutuꝝ eſſe p̄dixit. Romæq3 ciuis factꝰ ſibi p lucūone Luciū nomē poſuit, & Tarqnū ab vrbe vñ venerat, ſe cognomīauit. Hic Anco ſucceſſit, Multaq3 egregia domi militiçq3 facīora ēdidit. Octogenariꝰ āt factꝰ ab anci filiis doloſe occidiꝭ.

☞VIS

Vis[a] & Tarquinos reges: animamq̧ ſuperbam
Vltoris[b] Bruti faſceſq̧ videre receptos:
Conſulis imperiũ hic Primus ſęuaſq̧[c] ſecures
Accipiet Natoſq̧ pater noua bella mouenteis
Ad pœnam pulchra[d] pro libertate vocabit
Infœlix. vt cunq̧[e] ferent ea fata Minores

SER a ¶ VIS & tar. re. aīamq̧ ſupbā, vnus.n. de Tarqniis fuit ſupbus. b ☞ Vltoris bruti, Vis videre ēt vltoris bruti faſces receptos. Hiſtoria aũt hoc hēt. Tarqnius ob multa qdē ſupbus eſt dictus, pcipue tñ ob hanc cām. Mandauit aliqñ ſexto filio, q minimus ex tribus erat, vt p̄ris i ſe ſæuitiam itolerabilē cõquerens Gabios trāſfugeret, quo cũ veniſſet & ſupbiam p̄ris ab alienis in ſuos verſam diceret, nihil vſq̧ ſibi tutũ, niſi apud hoſtem Tarqnii patris credidiſſe, multiſq̧ in Gabinoꝝ fraudem ſimulatis, dux ad vltimũ belli cõtra patrē legit. Itaq̧ pliis qbuſdā fœliciter geſtis, cũ tātā charitatē ab oib⁹ adeptus foret, vt nõ p̄r Tarquinius potētior Romæ q̄ filius Gabiis eſſet. Satis iam viriũ ad conatus ſibi collectũ exiſtimans, ex ſuis vnũ ſatellitē ſciſcitanũ ad patrē romā mittit qd iam ſe facē vellet, Qd cũ Tarqnio ſatelles renũciaſſet, rex ipſe qa dubiæ fidei nũcius videbat, nihil voce r̄ndit, ſ; de ambulās cũ virga i hortis velut deliberabũdus capita decuſſit papaucꝝ, vt ea re p ſatellitē renũciata fili⁹ qd fieri vellet agnoſceret Et priores ciuitatis quoquomõ iterimeret, qd et ab eo factũ ē. Hui⁹ fili⁹ vitiauit nobiliſſimā matronā Lucretiā, qd illa dolēs ſe iteremit, tũc ei⁹ auũculus Brut⁹ rapto ex ei⁹ corpe gladio pceſſit ad ppl̄ʒ, & de hac re cõcionatus ē. Tũc oib⁹ placuit ne recipet rex q tũc ardeā expugnabat Quo ſcõ Tarqnius ſe cũ illis ad Porſenā regē Thuſciæ cõtulit, & bellũ geſſit grauiſſimũ ꝯ populũ romanũ. Tũc duo creati ſunt ꝯſules Brut⁹ & Tricipitinus p̄r Lucretiæ, iſte et Tarqni⁹ dicebat, ob qd ſolũ ē vrbe pulſus, & i eius locũ ſurrogatus ē Valerius publicola, q̄ mortuo itē alter ē factus, & alter ſimiliter, qd cernēs tedioſum eſſe Virgilius ſolum Brutũ poſuit, q annũ ſolus iplruit. Sed Bruti filii erāt amici filiis Tarqnii cũ qbus cum iniſſent cõſiliũ, vt p noctē eos itromitterēt, pditi ſunt a ſuo Vindicio, & a p̄re iterēpti ſũt. Idõ ḡ vltoris. ſ. & liberatis publicæ, & Lucretię pudoris. c ☞ Sæuaſq̧ ſecures, q̄ ſeuierũt ēt contra liberos. d ☞ Pulchra pro libertate, Ingenti arte loqtur conſideratione pſonaꝝ, Factũ. n. laudat dicēs Pulchra pro libertate, pſonam vituperat. e ☞ Vtcũq̧ ferent ea fata minores, etiā ſi lauderis a poſteris nõ extorquere debet vim naturæ amor patriæ.

DON ¶ SCÆVASq̧ ſecures. ☞ Infœlix quãuis ob commodum publicum te laudent, tamen infœlix erit propter natos cæſos.

CHR ¶ SECVres, Faſces virgaꝝ i qb⁹ iclusæ eēnt ſecures. Fiebāt āt faſces ex betula gallica arbor̄ cādidiſſima, ſed & i hoc loco qd de iſignib⁹ magiſtratuũ ſentiat Dionyſi. halycar. B̄r apiam. Victis a Tarqnio ethruſciſeo bello qd nouē ān̄is cũ illis geſſit, q̄uis illos liberos reliq̄rit, tñ ipſi tāq̧ victi Inſignia eoꝝ pricipatus regi attulerũt, qbus ipſe ſuos reges adornabant coronā, auream ſellā, eburneũ ſceptrũ hñs ſup caput aqlā, tunicā purpureā cũ ſignis aureis, Amictũ purpureũ variũ, q̄les lydoꝝ pſarũq̧ reges ferebāt ꝑterq̧ qd nõ ſũt figura q̄drāgulari, vt ſũt illi, ſ; ſemicirculari. Talia āt veſtimēta romāi togas, greci tebenũ vocant Tulerũt ēt, vt q̧buſdā hiſtoricis pl; .xii. ſecures q̄ ex vrbibus ſingulis ſingl̄as ſumebant, Mos. n. erat ethruſcis vnicuiq̧ regi lictorē vnũ anteire faſcem virgaꝝ in q̄ iclusa eēt ſecuris ferētē. Si ꝓo fieret cõis oĩuʒ ciuitatũ exercitus. xii. illas ſecures vni illi tradebāt, q dux fact⁹ eēt oium copiaꝝ. Alii dĩit alios q̧q̧ reges romanos añ ea xii. lictorib⁹ faſces ferētib⁹ ornatos iceſſiſſe, moreq̧ hũc romulũ iſtituiſſe. Tñ nihil phibet iſignia fuiſſe ethruſcoꝝ, & ea ſimul cũ reliqs tũc fuiſſe ad Tarqnũ lata, ſ; nũc q̧q̧ ſceptro, & diademate romani donāt reges. Cũ volũt illos ꝯfirmar̄, hęc igit̄ accipiēs Tarq. cognitionē ei⁹ reiecit ad ſenatũ & ad populũ. At illi decreuerũt illa eē accipiēda. Sicq̧ et ipſe & reliq poſt eum reges coronā tulerũt aureā, & veſtē purpureā pictā, & ſceptrũ eburneũ aſtātib⁹. xii. lictorib⁹. q ēt illos cũtes anteibāt, & i ſella ſedebāt eburnea ius dicturis. Idē mos & ꝯſulib⁹ māſit ꝑter coronā aureā, & veſtē purpureā pictā. Hæc. n. vt res iuidioſa ablata ſunt illis, niſi cũ victores triũphabant, hęc Diony. at Macr. refert tullũ Hoſtiliũ tertiũ romanoꝝ regē debellatis ethruſcis ſellā curruł, lictores togā pictā, & ꝑtextā iſignia magiſtatuũ ethruſcoꝝ ad romanos trāſtuliſſe, ſ; ꝑtextā illo tpe puerilē ætatē ñ vſurpaſſe, ſed Tarqniũ priſcũ cũ ſabinos ſupaſſet filiũ. xiiii. an. natũ qm̄ hoſtē pcuſſiſſet, & p cõtione laudaſſe, & bulla aurea qd geſtamē ꝑus triũphātiũ erat, & ꝑtexta q̄ ſola magiſtrat⁹ vtebant iſigniſſe, In bulla. n. triũphā

iſignia Magiſtratuum Romanorum

tẽs guſtabãt incluſa remedia ʒ inuidiã validiſſima. Hinc mos fuit, vt ꝑtexta & bulla pueri vterent. Alii dñt Tarqnũ inſtituiſſe ad ornatũ igenuoꝝ pueroꝝ, vt pueri ꝑtexta, & bulla vterent, Sed ii dũtaxat quoꝝ pr̃es curulẽ magr̃atũ geſſerãt, Cæteris aũt vſq; ad eos, quoꝝ pr̃es equo iuxta ſtipẽdia meruiſſent ſola ꝑtexta ꝯceſſa ẽ. ☞ Libtinis & pegrinis vti ꝑtexta nõ licebat. Deiñ cũ i ſo bello pu. iſtitutũ eſſet, vt i eo ſacrificio qđ ex collatis pecuniis faciũdũ eẽt libertinæ quoq; ſed ille ſolæ q̃ lõga veſte vterent pecuniã cõferrẽt cõceſſum ẽ, vt libertinoꝝ filii, q ex iuſta mr̃e cõcepti eẽnt, ꝑtexta vterent, & loꝝ ꝑ bulla ĩ collo ferrẽt. Natos. L. Iunius Brut⁹ filios hũit Titũ & Tyberinũ, hos brut⁹ ex vxore ſua ſorore Vitellioꝝ ſuſtulerat, ſed cũ vitelli cõtra rẽp. de reducẽdis regib⁹ ꝯiuraſſent, ſua auc̃te filios, Bruti qb⁹ auunculi erãt, ĩ eandẽ cõiurationẽ traxerũt mox cõiuratiõe ꝑ ſeruũ pateſacta, Brutus q tũc cõſul erat filios ac reliquos cõiuratos verberib⁹ cedi, & ſecuri pcuti iuſſit. ☞ Infœlix, fuit qđẽ dignus laude Brutus q patriæ libertatem filiis ꝑpoſuerit, ſed & ſi vir optimus tñ infœlix, qui in eam calamitatem inciderit, vt filios necare coactus ſit. Ergo hominis virtutẽ laudat, fortunã vituperat.

Vincet amor Patriæ laudumq; ĩmẽſa cupido.
Qui Decios[a]: Druſoſq;[b] pcul[,] ſæuumq;[c] ſecuri
Aſpice Torquatũ & referetẽ[d] ſigna Camillũ.
Illæ aũt paribus quas fulgere[e] cernis in armis
Cõcordes Aiæ nunc & dum[f] nocte premunt,
Heu quantum inter ſe bellum ſi lumina vitæ
Attigerint quantas Acies ſtragemq; ciebunt.
Aggeribus[g] Socer alpinis atq; arce[h] Monœci
Deſcendens Gener aduerſis[i] inſtructus Eois.
Ne pueri ne tanta animis aſſueſcite[k] bella.
Neu Patriæ validas in viſcera vertite vires.

SER. a ☞ QVIN decios, qnimo decios reſpice, hi duo fuerũt q Mures dicti ſñt, pr̃ & fili⁹ horum alter ſe bello gallico, alter ſãnitico vouit ꝑ republica, cũ terra & mari vniuerſũ bello vellẽt exercitũ pdẽ. b ☞ Druſoſq; pcul, & hi duo fuerũt, hoꝝ ꝑor vicit Haſdrubalẽ, Liui⁹ Druſus Salinator alter eſt filius Iuliæ vxoris Augusti. c ☞ Sæuũq; ſecuri Aſpice torquatũ, Hic Gallũ quẽdã ſingulari certamine ſupauit, & ei⁹ ſibi torquẽ ipoſuit, vñ & nomẽ accepit. Hic ad vrbẽ pgẽs ꝑcepit filio vt tñ caſtra tueret, Ille nacta occaſiõe victoriã ꝯſecutus ẽ. Reuerſus poſtea pr̃ laudauit fortunam ppli romani, ſʒ filiũ vt dicit Liuius fuſtuario necauit. Sæuũ ḡ iure occidẽdi, nõ ferri gñe, nã ſecuri nõ aiaduertit in filiũ. d ☞ Referẽtẽ ſigna camillũ, Brẽno duce galli apud Aliaʒ fluuiũ deletis legionib⁹ euerterũt vrbẽ romanã abſq; capitolio, ꝑ quo imẽſaʒ pecuniã acceperũt. Tũc Camillus abſens dictator ẽ factus, cũ diu eẽt apud Ardeã in exilio pp veiẽtanã pdã nõ eq̃ iure diuiſaʒ, & Gallos iaʒ abeũtes ſecut⁹ ẽ, qbus iteremptis auꝝ oẽ recepit, & ſigna qđ cũ illic appendiſſet ciuitati nomen dedit. Nam piſaurũ dicit, q illic aurum penſatũ eſt. Poſt hoc tamen factum rediit in exiliũ, vñ rogatus reuerſus eſt. e ☞ Fulgere, ab eo quod eſt fulgo fulgis accentũ in prima. f ☞ Et dum nocte premũtur, bene alluſit. Nã dũ pauperes fuerũt, concordes mãſerũt, & cõcordiã in humilitate tenuerunt, cũ nobilitate vero in bella venerũt. g ☞ Aggeribus ſocer alpinis, a munimẽtis alpium.

Hæc. n. italie muroꝝ exhibẽt vicẽ. ☞ Socer ſo qa Pompei⁹ hũit Iuliã filiã Cæſaris, q̃ i ptu periit. Vñ ẽt iſti facile i bella venert, vñ Lucan⁹ Morte tua diſcuſſa fides, bellũq; mouẽ Permiſſum ẽ ducib⁹. h ☞ Arce monœci, de Liguria, vbi ẽ portus Monœci Herculis. Dict⁹ eſt aũt μονοικος vel q pulſis oĩbus illic ſolus habitauit, vel q in ei⁹ tẽplo nunq̃ aliqs deorũ ſimul colit, Sicut i iouis Minerua & Iuno, in Veneris Cupido. i ☞ Aduerſis inſtruct⁹ eois, Oriẽtis. n. auxiliis vſus eſt. K ☞ Aſſueſcite bella, mire dcm̃ eſt. Ab ipſis. n. quaſi cõſuetudinẽ fecit populus ro. bellorũ ciuiliũ. Octies. n. geſta ſunt, Ter a cæſare contra Põpeianũ in Theſſalia. Itẽ contra eius filium magnum in hiſpania. Item contra iubam & catonem in Africa. Mortuo Cæſare ab Auguſto contra Caſſium & Brutũ in philippis ciuitate Theſſaliæ, Contra Luciũ Antonium Peruſii. Cõtra Marcum Antonium & Cleopatram in Epiro, & Sextum Pompeium in Sicilia.

☞ PVERI, nam quiſq; cũ naſcitur puer eſt. tanq̃ autem optimus pater recte cõſulit poſteris, eoſq; ſapienter admonet. DON

☞ DRVSOS, druſuʒ itelligit q Scordiſcos gẽtẽ thraciæ efferatã reꝑſſit potiuſq̃ eũ q in ꝑmulgatione legis agrariæ magna incẽdia belli ciuilis reliqt. ☞ Torquatũ, erat bellũ cuʒ latinis graue & piculoſuʒ, qppe eũ et mores, & arma, & virt⁹ cũ romanis par eſſet, Cõſules edixerãt ne qs extra ordinẽ pugnaret. Titus aũt mallius cõſulis filius a Metio equite tuſculano ad ſingulare certamẽ prouocatus CHR

ſiue pudore

ſiue pudore, ſiue ira, recuſare prohibitus, acceſſit ac ſupauit. Mallius aūt cōſul in cōtiõe q̄n inq̄t Malli ſpreto cōſulari impio eo me impuliſti, vt aut meoꝝ aut rei publicæ obliuiſcēdū ſit, nos potius delicto nr̄o plectamur q̄ reſp. ſuo dāno nr̄a peccata luat Triſte exemplum, ſed in poſterū ſalubre iuuentuti erimus. Deinde ſecuri filium percuti iuſſit, ait Liui. in. viii.

Tuq; ᵃprior tu parce genus q̄ ducis Olympo.
Proiice tela manu ſanguis meus.
Ille triumphata ᵇCapitolia ad alta Corintho
Victor aget currum cæſis inſignis Achiuis.
Eruet ille Argos Agamemnoniasq; Mycenas.
Ipſumq; ᶜAeacidem genus armipotētis Achili
Vltus ᵈauos Troiæ tēpla & temerata Mineruæ.
Quis te magne ᵉCato tacitū: aut te Coſſe ᶠrliq̄t?
Quis gracchi ᵍgēus: aut gēinos duo fulia belli

SER a ℭ TVq; prior tu pce, Cæſari dicit, quē clemētem circa Pompeiãos legim⁹, cui vult h̄ tūc eē mādatū h̄ Luc. dicit Cæſar i arma ſurēs nullas niſi ſanguine ſuſo Gaudet hr̄e vias, itē gaudet tn̄ eē ti mori, tā magno populis & ſe nō mallet amari. b ℱ Ille triū phata, Mumiū ſignat. c ℱ Ipſmq; æacidē, neceſſe eſt, vt ille ſubaudiamus. Pyrrhū. n. quē æaciden dicit Curi⁹ & Fabrici⁹ vicerūt ferē tem Tarētinis auxiliū Hic poſtea fugit i grēciā, & illic occiſus ē, Nā cū Argos obſideret ictu tegulæ periit. Argos ꝯo & Mycenas alii vicērunt. Qu Metellus & Mumius d ℱ Vltus auos, aut diſtinguēdū eſt, vt ſit troiæ Mineruæ ꝓ troianę, ꝑncipale ꝓ deriuatiuo, aut certe auos Troiæ, nō quos Troia hūit auos, ſed q de Troia fuerūt i. auos Troianoꝝ. e ℱ Magne Cato, Cēſorinū dicit, q ſcripſit hiſtorias multas, & ēt multa bella cōfecit. Nā vticēſem pn̄te Auguſto, ꝫ quē pſ ei⁹ dimicauit, & anti catones ſcripſit laudare nō poterat. Supra āt Mineruę tēpla temerata p ſtuprū Caſſandrę dicit. f ℱ Coſſe relinquat: Coſſus tribun⁹ militaris fuit, Hic Lartē Tolūniū a loco dcm̄ occidit, & opima ſpolia reuocauit. Erit aūt nominatiuus hic lar huius lartis. g ℱ Quis gracchi genus, Gracchos ſeditioſos cōſtat fuiſſe, nobiles tn̄ genere. Nāq; per Corneliā nepotes Scipionis Africani fuerunt. Vn̄ Iuuenalis ad eā Tolle tuum ꝓcor Hānibalem, victūq; ſyphacē. Ergo ſcipiones dicit per Gracchi genus, Duo autem fuerunt, maior africanus, Æmilianus minor, qui obſidione Carthaginis ab Itali a reuocauit Hannibalem.

DON ℭ VLTVS a. te vehementer reficit animū filii interitū græciæ, & vltionē troiæ ꝓmittens. Atq; hic enim addit tranſitus quidā ne vna & continua narratio tedioſa ſit. hinc. n. generibus varietas naſcit̃, & quaſi noua initia aliarum narrationem ſiunt.

CHR ℭ TRIVMphata. L. Mumiū intelligit Hic cū acheis, & bœotiis, & chalcidēſibus pugnans ad iſtmon vicit totamq; achaiam i ꝑtātem po. ro. redegit. ℱ Corinthū ex. S. C. diruit qa ibi romanoꝝ legati violati fuerant. Thebas quoq; & chalcide, qa auxilio acheis fuerant diruit. Vir adeo abſtinēs, vt ex tot opib⁹ ornamētiſq; q̄ ꝑdiues corinthus hūit nihil ſibi ſupſerit. In triūpho ſuo magnaꝫ vim ſignoꝝ æreoꝝ ac marmoreoꝝ ac pictaꝝ tabulatū fuit. ℱ Æacidē. Æacus auctor huius familiæ fuit Iouis fili. ex Ægina Aſopi filia, iſti igit̃ peleū genuerūt, & ipſe achillē ſūmis laudibus ab Hom̄ celebratū, Ex hoc nat⁹ eſt Pyrrhus, q & Neoptolem⁹ eſt appellatus. Ex eadē familia lōga ſucceſſiōe nat⁹ eſt Pyrrhus epirotaꝝ rex. Iginus tn̄ i hoc loco remouēdū cēſuit. ℱ Eruet ille argos ſi ſeq̄tur ipſmq; æacidē. Nā & i illo poſſet eē eā qd. L. Mumi⁹ q vicit achaiā viciſſet argos, & micenae eiuſdē ditionis vrbes, ſed h̄ ipſmq; æacidē delendū eſt. Et ſi ſupuixiſſet Vir. deleuiſſet, qa nullo pacto cōuenit. L. Mumii cū ætate curii, ſed q̄ſo cur non pōt ſic legi. Ille triūphata. i. nā. L. Mumius deīn cū dicit ipm̄ æacidē intelligamus ille alius. L. Curius. Nā multo obſcurior eſt in Buc. Quid loquar aut ſcyllā niſi quam fama ſecuta eſt cādida ſuccinctā: latrātibus inguina mr̄is, Et tn̄ ꝓcedit ſnīa. Quid loquar aut ſcyllā niſi, an aliā ſcyllā quā fama ſecuta eſt. ℱ Armipotētis, nā Hom̄. Illū oium grēcoꝝ fortiſſimū ſcribit. ℱ Magne cato, ſi de cēſorino loq̄tur iure magnū appellat, nā ſnīa oium tribus maximis reb⁹ excelluit. Maximus. n. orator maximus impator, maximus ſenator fuit. Inuidia inimicoꝝ quater ac q̄dragies accuſat⁹ ſemp abſolut⁹ eſt hic Tuſculi natus fuit, & in ciuitatē recept⁹ pricipiū portiæ familiæ ꝑſtitit Duas hūit vxores, ex pria hūit filiū qui ꝓtor deſignatus viuo pr̄e mortuus eſt, & egregios de iuris diſciplina libros reliquit. Huius filius fuit M. Cato cognominatus. Nepos orator ſatis vehemēs, & cū Qu. Martio rege in aphrica defunct⁹ eſt Qui & filium habuit qui ædilis, & prætor factus in gallia narbonenſi eſt defunctus, Ex ſecunda vxore, quæ Soloni clientis ſua filia fuit, duos ſuſtulit filios. L. & M. Catonem ex M.

Catone natus eſt.M.C.vticēſis olum virtutū exēplar. Cuius filius.M Cato cū Bruto in ꝓliō philippēſi occiſus ē.Portia familia,vt appet i nono macedonici belli lib plebeia erat.Gracchi.T.Gracchus bis cōſul,bis triūphator,bis cēſor, Corneliā africani maioris filiā vxorem habuit quam adeo dilexit,vt eius ſalutem ſuæ propoſuerit:& ipſa eo mortuo nuptias Ptolomæi ægyptiorum regis contempſit.T.&.C.Gracchus filios oratores excellētiſſimos reddit.In Tito aſpectus, & ingenium humanitatis apparuit.C.aſper & Concitatus fuit.Ambo q̄uis diuerſis temporibus cū agrariam legem aduerſante ſenatu ferre tentarēt cæſi ſūt.

Scipiadas[a] cladē[b] Libyę:paruoq; potentem
Fabricium[c]:vel te ſulco Serrane[d] ſerentem
Quo feſſum[e] rapitis Fabii:tu Maximus ille es
Vnus qui nobis cunctando reſtituis rem.

SER a ❡SCIPIAdas, hi gemini frēs fuerunt,q cū fortiſſime dimicarent in Hiſpania apd carthaginē nouas, q̄ Spartāia dr̄, iterēpti,ſūt,quoꝝ alter pr̄, alter patruus Scipiōis Africani maioris fuerunt. b ❡Cladē Lybyæ, Scipiōes Africāos duos maiorē & minorē, quoꝝ alter vicit Carthaginem,alter deleuit. c ❡Fabriciū,pauptate gl'ioſum.h eſt q rn̄dit legatis ſanitū auꝝ ſibi offerētib⁹ Romāos ſi auꝝ hr̄e velle,ſed hn̄tib⁹ auꝝ impare.d ❡Serrane ſerētem,Attilius qdā ſenator fuit, q cū agrū ſuū coleret,euocatus pp virtutē meruit dictaturam. Serranus āt a ſerēdo dictus eſt. e ❡Quo feſſū rapitis Fabii: Cur me o Fabii feſſum ad vr̄am narrationē,aut certe feſſum triſtē,vt Ter feſſus vaide īſedit.ſ.pp eoꝝ mortē.Na trecēti ſex fuerē de familia vna, q cōiurati cū ſeruis & cliētib⁹ ſuis ꝯ veientes dimicarūt, & īſidiis apud cremerā fluuiū iterēpti ſunt,Vnus tm̄ ſupfuit.ſ. Fabius Maximus,q pp tenerā adhuc pueritiā i ciuitate remanſerat,a quo p tp̄is ſucceſſionē lōgiores Fabius ille maximus creatus eſt , q poſtea cū Hānibalis impetū ferre nō poſſet,mora eū eluſit, & ad Campaniam traxit,vbi deliciis virtus eius obtorpuit , hic eſt de quo Ennius, Vnus homo nobis cūctando reſtituit rē.Nō ponebat.n rumores añ ſalutem. Ergo poſt , Magiſq; viri nunc gloria claret. Sciens.n.Virgilius quaſi pro exemplo hunc verſum poſuit.

CHR ❡SCIPIADAS, pronimicū ꝓ noīe ꝓprio poſuit metri cā , nā Scipiōes nō recipit exameter v̄ſus ſic Lucre.Scipiades belli fulmē carthaginis horror.Fuerūt ii gemini frēs.ſ.Gn. Corne. Scipio,&.P.Cornelius ſcipio, quoꝝ. P.Cōſul ad ticinū flumē cū Hannibale fortiter dimicādo vulneratus ab adoloſcēte filio, q Africanus maior fuit a mortis picuio liberatus ē.Hi ambo ī hiſpania Haſdrubale Hānibalis frē ꝓfligato afroꝝ milia.xxv.occidē. Decē ꝑo milia capē.Poſtremo inſidiis afroꝝ oppſſi eodē die ambo periere,ſed Gnei filii⁹ fuit Gn. Corne. Scipio naſica , q ſenatus totius iudicio optīus iudicatus eſt. Et in hiſpania qnq̄gita rebellātiu oppida i pio ſtituit. Luſitanos acie vicit cū bois bellū geſſit quoꝝ. xxv.:milia ꝓſtrauit,dalmaticos repreſſit Publii filii duo fuerūt.P.ſcipio africanus,&.L. ſcipio aſiatic⁹,Publius,vt dixi prēꝫ liberauit,Haſdrubalē hiſpania pepulit.Inde carthaginē vicit h filios duos hūit, Alteꝝ ita a prē degenerātē,vt vecordia,& amētia mōſtro ſiſis fuerit. Alteꝝ Publiū.ſ.corpe ībecillē aio ꝟo ꝓſtātiſſimū, q filiis carēs Amiliū Pauli Æmilii filiū adoptauit q ſcipio africanus mios eſt cognoiatos,q celtiberos vaceos,& cātabros vicit carthaginē īde eūtit. Poſtrēo ī hiſpaniā reuerſus numātiā ſuſtulit.L.aūt ſcipio ſupioris africani fr̄ pm⁹ vī vltra helleſpōtū i aſiā traiecit Antiochū vno,& īſigni ꝓlio ſupauit , & qnquaginta hoīum milib⁹ cæſis aſiā romano impio adiecit. ❡Coſſe.Æmeli⁹ Mamercus dictator veniētes fidenates & faliſcos iuxta fidenas ꝓlio vicit,vbi Aulus Cornelius coſſus vir nobilis,& corpis aī fortitudine excellens aī aduertens regē. Tolūniū cū eqtinus oēm pugnā ſuſtinere cicato equo cū porſſit,ad terrā deiecit,ac mox ipſe idefiliēs vulneribus cōfecit,caputq; eius abſciſſum,& pilo affixū p agmē circūferens regiis ſpoliis inſignē terrorē hoſtibus, ſuis vero aium auxit.Itaq; ſpolia opima in tēplū Iouis feretrii iuxta ſpolia Romuli fixit, Erat tunc Coſſus tribunus militū , vt reliq auctores añ Liuiū ponunt.Verū cū ſpolia opima nō ſint niſi q̄ dux duci detraxit credit ipſe illum conſulem fuiſſe,refertq; Auguſtū cum templū vetuſtate ꝑlapſum reſtauret, affirmaſſe ſe in thorace liteo īueniſſe titulū ꝯſulis , Serrane ſūt vero q intelligēt de Atilio ſerrano,qm̄ ferenti dati ſunt popu ro.honores , alii putāt de.L. Quintio Cincinato hæc dici,quē a ſerendo ſerranū appellat.Ruperāt eq fœdus , & Graccho cloelio duce Lauiniū,& tuſculanū agrū inuaſerāt , & ī algido Minutiū cōſulem obſidebant.Erat.L.Quintus Cincinatus, q̄ trās tyberim, vbi poſtea naualia ferūt quattuor iugeꝝ agrū colebat q̄ prata,Quintia appellabantur.

labanſ. Colebat ergo agrū ſiue arā, ſiue foſſas fodiēs, cū nūcius vēit cū dictatorē eē creatū. ❡ Quapp togā a Racilia vxore accipiēs ī vrbē acceſſitꝰ venit, & ī dicto iuſtitia nihilq̃ pṗuatim agi pmittēs cū maxīo exercitu ī algidū venit, Eqos ṗlio vicit. Gracchūq; ducē in deditionē accepit, & hoſtibꝰ ſubiugū miſſis, Prędā oēs ſuis militibꝰ, ñ āt ꝯſularibꝰ diuiſit, ꝯſulēq; magiſtratu abire iuſſit. q̃ ignominiā modeſte tulit ꝯſul magis bñficii q̃ ignominiæ memor, Quītius a cōſulari exercitu corona aurea donatꝰ triūphauit. xvi die dictatura quā ī ſex mēſes acceperat ſe abdicauit. ❡ Fabii, familia ē multis variiſq; tpibꝰ optie de rep. cū ſua gloria merita eſt, Primꝰ āt ī ea Fabiꝰ dictꝰ eſt a ſabis. Nā vt refert Pli. cū ī magno pcio agricultura eſſet, q lētibꝰ amplioribꝰ reliquos añ iret lētulus, q ciceribꝰ Cicero, & q fabis Fabiꝰ noiatus. Eratq; ampliſſima laus ſiqs pbus vir, & bonꝰ colonꝰ noiareſ dictos eē aſſerūt qd ppe foderēt, Primus aūt ex fabioꝝ familia cōſul fuit Qu. Fabius, q equos, & volſcos ſupauit, & tres annos conſul fuit, ſed & M. Fabius volſcos, & venientes vicit. ❡ Tu maximus, vide Serui. Fabia Gens

Excudentᵃ alii ſpirantiaᵇ Mollius Aera.
Credo eqdē Viuosᶜ ducēt de marmore Vultus
Orabunt cauſas melius Cœliq; meatus
Deſcribent Radio & ſurgentia ſydera Dicent.
Tu regere īperio populos Romane memēto
Hę tibi erunt Artes paciq;ᵈ imponere morem.
Parcere Subiectis & debellare ſuperbos.
Sic pater Anchiſes atq; hęc mirantibus addit.

SER a ❡ EXCVdent, alii cudendo efficiēt, & ē rhetoricꝰ locꝰ. b ❡ Spirātia ęra, aīata. Hor. Et molles imitabiſ ære capillos c ❡ Viuos vultus, h ē qd dixit ſpirātia. Per ęra Corīthios īdicat, p marmor parios p actionē cāꝝ athenieſes, p aſtronomiā Aegyptios & Chaldęos. d ❡ Pacis morē, leges

CHR Excudo Cudo ❡ EXcudēt, cudē pcutē, excudē ṽo eſt (pacis. cudēdo aliqd pficē ❡ Spirātia, ita exacta arte pfecta, vt ſpirare.ī viuē videanſ Oē.n. aīal q ī ſanguinē hꝫ pulmonē quoq; hēt q̃ velut follibus qbuſdā aer hauriſ & remittiſ, q̃ cor mixto ſanguie calefactū refrigeraſ, q̃ vitā ſine hoc ſpū ducere nō pōt, vt diximꝰ ibi vitales carpis auras. Quæ ṽo ſanguie carēt pulmōe quoq; carēt, vt ſūt cicadæ, formicæ, apes, & cætera īſecta ī qbꝰ nulla ē q̃ naſciſ ex ſpū illo a pulmonibꝰ remiſſio, & ī ore reuerberatio. ❡ Viuos vultꝰ. i. mutatiōes illas facies q̄ ex affectibꝰ diuerſis aīoꝝ diuerſe gignūſ q̄ niſi in viuētibꝰ eē nō pñt. ❡ Spirātia ęra, ars ipa aut ſcilis ē vt ī marmore, aut plaſtice, vt ī terra, & gypſo, aut fuſilis, vt ī ære cæteriſq; metallis. ❡ Meatꝰ cœli, motꝰ, & fluxꝰ, & cōuerſiōes cœloꝝ & ſtelloꝝ, quā ſciam iuenerūt vł ægyptii vel aſſyrii, vel vt aliis ph Atlas Libyæ filiꝰ. ❡ Radio, de hoc ī Buc. ❡ Tu romāe. q d. in quo pfecta abſolutaq; ē diſciplīa reip. adminiſtrādæ, hic Ci. in Tuſcu. Rē ṽo publicā nři maiores certe melioribꝰ tēperauēt & iſtitutis & legibꝰ. ❡ Pplos. q d cui tāta inerit prudētia. tāta aī magnitudo, tātaq; iuſtitia, & ī ipſa iuſtitia tāta īnocētia, vt nō ſolū ſeipſuꝫ, ſed reliquos quoq; pplos recte adminiſtrare poſſis. ❡ Hæ artes. q d tā admirabiles artes, & reliqrū oīum pclariſſime, q̄ ſalutē & dignitatē publicā cōtinēt. nā bonū quanto magis vłe eſt, tāto preclarius, Adminiſtratio vero reip oīa cōplectiſ. Ergo cęteris oībꝰ virtutibꝰ ē ppōnēda. ❡ Tibi. q d., & nō aliis. ❡ Parcere ſub. deſignat qd ppriū ſit coꝝ qui reipub. pſunt. Cū. n qes, & pax ciuitatis ſūmū bonū ſit, Ea maxie rōne bella gerēda eē videāſ, vt nihil niſi pax qſitū eē videaſ. Itaq; erit coꝝ offm̄ qetos & legibꝰ obtēperātes tutos eē iubē, eoſq; ab oī iniuria phibē, ſupbos ṽo & ꝯtumaces, q adūſus leges alienū ociū ſua īmanitate ꝯturbāt bello īſectari, & vt legibꝰ obtēperēt cogeſ, & illoꝝ ceruices frāgē. Marcellus ſpoliis opimis, poſtulat locꝰ vt đ ioue Feretrio q̄dā altiꝰ repetamꝰ Romulus ḡ, vt ait Diony. halicar. cēniē ſiū exercitu ī fines romanos irruēte cæſo vrbē ipſam īgrediēs acronē illiꝰ regē cū valida māu ſibi obuiā ītra vrbē ſem̄ ſua māu īterfecit. Supauit ēt antēnates Deiñ Acrōtis ſpoliis īſignis victor redlit domū pdā oēm reducēs. Dnſq; comā lauro coronatus, & q̄drigis īuectꝰ ſeq̄ntibꝰ eq̄ſtribꝰ pedeſtribuſq; copiis, egregie īſtructꝰ diiſq; pmū pdæ pmitias offerens multa ſacrificia fecit, vltimuſq; iis poſt pōpā ibat purpurea veſte amictꝰ deos laudātibus cū verſibꝰ patriis q ēt ducē ipm ex tpaneis carminibꝰ extollebāt, cūcti ēt illi obuiā ex vrbe veneřt cū vxoribꝰ & liberis ex vtraq; viæ pte lætitia ex victoria oñdētes. Vrbē āt īgreſſi crateribꝰ vino plenis occurrūt portare volētibꝰ, & mēſæ apud excellētiores familias ī prōptu erāt oī gñe epulaꝝ refertæ. Victorialis igř & tropheophera pōpa & īmolatio, quā romani triūphū vocāt a Romulo huiuſcemodi pria inſtituta fuit, q̄ nřa ætate ſūptuoſiſſima, & īſolēs, & ad diuitiaꝝ potiꝰ oſtētationē q̄ ꝟtutis de cātata priſcæ pcitatis formā pſus exuit. Poſt pōpā vero & ſacrificiū Romulus extructo tēplo ī capitolio Ioui

quẽ ferettiũ romani vocãt nec magno, nã adhuc veſtigia extãt vbi maiora latera denũ pe dũ hĩ miora qnũ pedũ cẽniẽſiũ regis ſpolia ſua mãu cæſi cõſecrauit, hũc ãt feretriũ ſiqs ve lit tropheũ vocare, ſiue vt aliis pl̃ ſcylophorõ, ſiue qa oẽs excellit, oẽmq̃ re℞ nãm i circuitu cõphẽdit re℞ nãm hypperetẽ nõ obſtabit, ħ Dion. Li. ãt ſcri. Romulus igiẗ tẽplũ cõditurus ita ait, Iupiter feretri hæc tibi victor romulus rex regia, arma ferẽs tẽplũ his regiõib⁹ quas mõ aĩo metatus ſum dedico ſedẽ opimis ſpoliis q̃ regib⁹ ducibuſq̃ hoſtiũ cæſis me aucto rẽ ſeqntes poſteri ferrẽt. Feretri⁹, Iupiter appellaẗ qd fulmie ſilius Tertia q tulerit ſublimis opima tonãti. Nũa põpili⁹ i cõmẽtariis ſuis, vt Plutarch⁹ meminit ſpolia opima ſit cõſecra ri iſtituit. Pria Ioui feretrio cũ ccc. aſſib⁹, ſa Marti cũ. lxxx. aſſib⁹, tertia Quirio cũ cẽtũ aſſi bus, Poſt romulũ ſecut⁹ ẽ Coſſus d quo dctũ ẽ, terti⁹ fuit Marcellus. M. Claudi⁹ Marcellus. M. Claudii ſi. a marte nomẽ accepit pp ꝓſtãtiã rei militaris, vt Poſſidoni⁹ ſcribit græcis lr̃is eru dit⁹ prĩo ędilis curulis, ĩde augur. poſtrẽo ꝯſul creat⁹, & miſſus ꝯ gallos iſubres Britomachũ vel vt alii dĩit viridoma℞ ducẽ cecidit, cui⁹ opima ſpolia ioui feretrio tulit. Terti⁹ a Romulo qnqes cõſul fact⁹ fuit, Quarto cõſulatu cẽpit ſyracuſas ſo bello pu. i quo ſępenũero exercitũ pœno℞ cecidit, Quĩto ꝯſul apd brutios vaticinio monẽtl ñ credidit iſidiis ab Hãnibale cir cũuẽt⁹ iterfect⁹ ẽ. Corp⁹ Hãnibal dẽpto ãnulo magnifice cremauit, reliqaſq̃ i argẽteo vaſe ad filiũ remiſit, qs vt ait Corne. nepos nũidæ obuii raptas diſſipaſt. Liui⁹ & Augu. illæſas dla tas aiũt. Ei⁹ nepos Marcellus q iteriit cũ i africã naues traiiceret mõĩmẽtũ erexit, vt pedian⁹ Aſcãnius cũ tali titulo Hic ſiti ſt Marcelli tres nouies cõſules, Auus qnqes filius ſeẟ nepos ter.

Feretri us Iupiter

Aſpice vt inſignis ſpoliis[a] Marcellus opimis
Ingrediẗ victorq̃ viros ſupereminet[b] omneis
Hic rem romanã[c] magno turbante[d] tumultu
Siſtet[e] eques. ſternet Pœnos Gallũq̃ rebellem.
Tertiaq̃[f] arma patri ſuſpẽdet capta[g] Quirino.
Atq̃ hic Aeneas (vna nanq̃ ire videbat
Egregium[h] iuuenẽ forma & fulgentibus armis
Sed frõs[i] lęta parum & deiecto lumina vultu)
Quis pater ille virum[k] q ſic comitatur euntem:
Filius an ne aliquis magna de ſtirpe Nepotum:
Quis ſtrepit[l] circa cõitũ: quãtũ iſtat[m] i ipſo ẽ:
Sed Nox atra caput triſti circũuolat vmbra.

SER a ℭSPOliis ma. o. ħ gallos & pœ nos eqſtri certaie ſuperauit. Virido mo℞ ẽt gallo℞ du cẽ mãu ꝓpa itere mit, & opia retu lit ſpolia, q̃ dux d traxerat duci, ſic Coſſus larti Tolũ nio. b ℉ Supemiet om. virtuẗ. ſ. gñe. c ℉ Rẽ ro. ſtatũ rei pu. d ℉ Turbãte. t. iõ tumultu, qa res i italia geriẗ. e ℉ Si ſtet confirmabit, corroborabit. f ℉ Tertiaq̃ ar. e. Captaq̃ ħ tertia opia ſpolia ſuſpendet pr̃i. i. Ioui. g ℉ Capta q. q̃lia & qrin⁹ cepat. i. Romulus d Acrõe rege ceniẽſiũ, & ea ioui ſu ſpẽderat, Poſſum⁹ & qd ẽ meli⁹ ſm legẽ nũç hũc locũ accipe, q p̃cepit pria opia ſpolia io ui pheretrio dĩe ſuſpẽdi. qd iã Romulus fece rat, ſa Marti, qd Coſſus fecit, tertia Quirio, qd fecit Marcellus. Quirinus ãt ẽ Mas, q p̃eſt paci, & intra ciuitate coliẗ. Nã belli Mars ex̃ cĩtatẽ tẽplũ hũit. Ergo aut ſuſpẽdet pr̃i. i. Io ui, aut ſuſpẽdet pr̃i Quirio. Varie d hoc loco tractãt cõmẽtatores Numæ legis imemores cuius facit mẽtionẽ Liuius. h ℉ Egregiũ ſoſa iuuenẽ & fulgẽtib⁹ armis, Tria ſũt ꝓ Carmi nũ pulchritudo, ætas, & virt⁹ ſigñat ãt Mar cellũ filiũ Octauiæ ſororis Auguſti, quẽ Au guſt⁹ ſibi adoptauit. Hic. xvi. an. icidit i vali tudinẽ, & piit. xviii. i Baião cũ ędilitatẽ gere ret. h⁹ mõtẽ ciuitas vehemẽter doluit, nã affa bilis fuit, & Auguſti fili⁹, ad ſũeris h⁹ hono

rẽ Auguſt⁹ ſexcẽ tos lectos itra ciui tatẽ ire iuſſit ħ ãt apd maioresglĩo ſũ fuerat, ẽt dabaẗ ꝓ q̃litate fortũæ, Nã ſylla ſex milia hũit. Igiẗ cũ igẽti glĩa & põpa ela t⁹, & i cãpo mar tio ẽ ſepult⁹. Ergo mõ i Auguſti ad ulationẽ q̃ſi epita phiõ ei dicit. Etiã cõſtat hunc librũ tãta ꝓnũtiatione Augu. & Octa. eẽ recitatũ, vt fletu nimio ipe rarẽ ſilẽtiũ, niſi Virg. finẽ eẽ dixiſſe, q ꝓ hoc ęre graui dõat⁹ ẽ. i. maſſis. Nã ſic & Liui. Argẽ tũ graue diẗ. i. maſſas. i ℉ Sed frõs lęta pa℞, omẽ ẽ mõtis cito futuræ, ꝯ alibi, Incipe pue puer riſu cognoſcẽ matrẽ. k ℉ Vi℞ q ſic comi. eũ. Mãcellũ cui filis ẽ. l ℉ Qu ſt. pp ædilitatẽ. m ℉ Inſtar, ſilitudo, & ẽ nomẽ qd ñ recipit p̃ ponẽ. Ad iſtar. n. ñ dicimus, qd pb⁹ declinat.

DON ℭQVIS pr̃ ille vi℞, iterrogat Æneas cũ ad miret formã iuuenis & triſticiã i frõte eq ſit.

CHR ℭEGREgiũ forma iuuenẽ. Miro igenio & artificio laudat iuuenem ab idole, qm̃ p æta tẽ nihil p̃ſtare potuit, qd laude dignũ eſſet p̃ter ſpẽ futura℞ virtutũ. Itaq̃ cũ a principio ſummã captaſſet attentionẽ, oñdẽs æneã tã cupidũ ſciẽdi laudat eũ a forma corporis & a ſpe futurę fortitudinis. Captat & ſũmã cõ miſerationẽ ex eo qd ſit frons læta parum: Demonſtrat. n. tantæ virtuti fortunam inui ſuram. Neq̃ paſſuram illam perfici poſſe.

Tũ pr̃ Anchiſes lachrymis ingreſſus obortis,
O Nate ingentem luctum ne quęre tuorum.
Oſtendent[a] terris hunc tantum Fata neq; vltra
Eſſe ſinent nimium vobis Romana propago
Viſa[b] potẽs Superi ꝓpria[c] hęc ſi dona fuiſſent.
Quãtos ille virũ magnã Mauortis[d] ad vrbem
Cãpus aget gemitus: vel quę Tiberine videbis
Funera[e] cum tumulum pręterlabere recentem:
Nec puer Iliaca quiſquã de gente Latinos
In tm̃[f] ſpe tollet auos nec Romula[g] quondam
Vllo ſe tantum Tellus iactabit Aluinno.
Heu Pietas heu priſca Fides inuictaq; bello
Dextera, non illi quiſquã ſe impune tuliſſet
Obuius armato ſeu cum pedes iret in hoſtem:
Seu ſpumãtis Equi foderet[h] calcaribus armos.
Heu miſerãde Puer ſi qua fata[i] aſpera rumpas.
Tu Marcellus[k] eris. manibus date Lilia plenis
Purpureos[l] ſpargã flores animamq; Nepotis[m]
His ſaltem accumulem donis & fungar inani[n]
Munere. ſic[o] tota paſſim regione vagantur
Aeris[p] in campis latis atq; omnia luſtrant
Que poſtquã Anchiſes Natũ p̱ ſingula duxit.
Inceditq;[q] animum famę venientis amore

SER a ℂOSTENdent.t.h.t.ſa. paꝝ illuceſcet, & mox pibit. b ꝩViſa.p.ſu.cũ idignatõe dcm̃. iuidiſtis glię rõanę, & vr̃is muneribꝰ Nã fœli citas vr̃a ſũt mũera. c ꝩpropa, perpetua, vt Propriãq; dicabo. d ꝩMauortis cãpos, in q̃ ẽ ſepultus. e ꝩFunera, pp ſexcẽtos lectulos. f ꝩIntãtus ſpe.t.a. Eriget generis ãtiqtatẽ, & rhetoricę ſpes laudat i puero, qa ſacta ñ iuenit. Eſt ãt Cice. i dialogo cã difficilis laudare puerum. Nõ.n. res laudãda, ſ; ſpes ẽ. g ꝩNec ro.q.p̱ romulea, vt Quos africa terra triũphis Diues alit ſp̃ãdã aũt põt & pteriti eſſe & futuri. h ꝩFoderet. c. ar. ſpẽs p̱ gñe. E q ar, mos p̱ cẽ poſuit. Non.n. pñt armi calcaribus fodi. i ꝩFata. a r. poſſe aliq̃ rõne fata dirũpi p trãſitũ docet. k ꝩTu.m.e.talis q̃lis ẽ Marcel illę, vir ãpliſſimꝰ ſuplꝰ dictꝰ. l ꝩPurpureos ſ. vt ſępe diximꝰ pp ſãguĩs ſĩlitudinẽ, qa aut aĩa ẽ aut ſeds aię. m ꝩNepoſ. poſteri Nõ.n. re ꝑa nepos fuit. n ꝩInani Mu. ſ; epicureos ñ p̱ futuro. o ꝩSic, iſta noſcẽtes. p ꝩAeris, aeris i cãpis colliſionẽ fecit Locutꝰ ẽ ãt ſm eos q pu tant elyſiũ lunarẽ cẽ circulũ. q ꝩInceditq;.a. Nã ſup̃ ait, Et dubitamꝰ adhuc virtutẽ exten

DON ℂMAnibus da.li.p.affectũ dolẽ (dẽ ſactis. tis exp̃lit dicẽdo date, cũ ñ cẽt p̃ſto q darẽt. ꝩManibus ple. plena officia ſignificat. ꝩSic to.paſ.re.va. nõ cõpleuit oĩa q̃ apud inferos agebanꝭ eſſet enim vitiũ ſi totum vellet ſuo carmine cõplecti, qa & lõgũ & impoſſibile.

CHR ℂLAchrymis obor. ñ potuit cõmodiꝰ alia rõne extollẽ nomẽ adoleſcẽtis q̃ oñdere q̃ ioiquo aĩo illius ĩmatuꝝ iteritũ ferat Anchiſes, cui totius gñis cognitio data cẽt. ꝩLuctũ ne.q. dixit ne q̃ re.q.d. ꝙ & mihi narranti & audiẽti moleſtiſſimũ ſit futuꝝ. ꝩLuctũ, qa nihil niſi luctũ allaturũ ſit. ꝩIngẽtẽ, ꝙ ẽ plus q̃ magnũ ꝩTuoꝝ, ac ſi dicat pp̃lariter oĩuꝫ ve ſtri q̃ actura ſic oĩo publica. ꝩ Oñdẽt ter. q.d.

tãdiu viuet, dõec magnã de ſe ſpẽ aptiſſime p̃beat, nec vltra ꝓgrediꝭ, ne qd̃ p̃ſtare poſſit. ꝩNimiũ.u. plẽiſſima idignatõe exclamatio. Nec.n. niſi magnã romani gñis iacturã videret, tã piꝰ vir deos iuidia accuſaret, ſ; ſupauit affectus magnitudo ipſaꝫ rõnẽ qd̃ niſi ex mag̃ dolore accidẽ ñ potuit. ꝩNimiũ po. q̃ſi velit iferre ꝙ hũanã cõdõnẽ tãto ciue tranſcenſura ſit. ꝩPropria, ꝑpetua vt dappriã tibręe domuꝫ. Donũ. n. dei oportuit eſſe tm̃ viꝝ, ſ; nõ fuit diuturnũ. ꝩQuãtos ge. q ex vero dolor̃ ꝓciũt, nã ñ accidit gemitꝰ niſi prę ſũma anguſtia aĩ neq; illa eſt niſi a ſummo dolore. Vides q̃ q̃c locos vt laudaret ibi inuenerit vbi pene nullos putares. ꝩViꝝ.i. fortiſſimoꝝ hoĩuꝫ qbꝰ niſi res maximi põderis ſit, nihil graue cẽ ſolet. Propẽ ẽt gẽitꝰ viroꝝ dixit, qa ploraꝭ aut eiulaꝭ, vt dix̃ Cic. viro ñ daꝭ Igr̃ ñ ſolũ mr̃iebres & plebeios citabit luctꝰ, ſ; ẽt viroꝝ fortiũ gẽitꝰ. ꝩQuę. ſ. nã magna funera ñ paraꝭ, niſi magnis. ꝩNec.p. cũ plima dixiſſet i laudẽ tãdẽ cõcludit ꝙ q̃uis et troiãi maxios hũerit viros, et rõani, q̃uis a romu. filio Marꝭ ſint de numie maiora ſpare poterũt. ꝩHeu.p. dolet tãtas ṽtutes ĩcohatas pituras, nã pietas et fides vniũſã iuſtitiã ãplecti vĩrã Qua nihil i hoĩuꝫ ſocietate ad qetẽ ꝑtinẽdã meliꝰ ẽ. Fortitudo ãt re militari oĩa pic̃a arcet q̃ i hoc & pedeſtris ſũma erat & eq̃ſtris. ꝩHeu, dolet qa pitura ẽ Pietas ãt ñ ſolũ i ſãguie ꝯiũctos, ſ; i vniũſã p̃iã offm̃ ſuũ p̃ſtat. ꝩFides. p. itegerrima q̃lis apud Priſcos fuit. ꝩTu m.e. marcellꝰ, ille d q̃ ſup̃ dcm̃ ẽ pp mirificas inũeraſq; ṽtutes reliq̃ꝝ oĩuꝫ marcelloꝝ famã gloriãq; ita occupauit, vt cũ huiꝰ noĩs mẽtio fcã cẽt ille ſolus p q̃dã ãtonomaſiã itelligereꝭ. Veꝝ ſi fata ſua hic frãgẽ poſſit illũ ita ſupauit, vt cũ marcellꝰ abſolute noĩeꝭ nõ ampliꝰ ille ſ; ſi itelligaꝭ marcelloꝝ familia

maxiū detrimētū accepit de morte ei⁹ Marcelli ꝑ cui⁹ rcſſōne extat gſa ꝑ actio Ciceronis ad Cęſarē. Poſtremo ī liui⁹ Marcel ī q Auguſti ex ſorore nepos fuit morte penit⁹ viſa ē exti gui. Fuit ī eo magna Idolis ſpes. Decē āt & octo ānos nat⁹ igraueſcēte ꝑ bieniū morbo ī ba iano ſuo mortu⁹ ē ædilis curulis. Corp⁹ trāſlatū ē Romā cōi luctu ī cāpo martio magnificē tiſſime ſepultū ꝑpe tyberi. Octauia mr̄ ſb filii marcelli noie theatꝝ & bibliothecā ddicauit.

Exin ᵃbella Viro memorat que deinde gerēda
Laurenteſq̃ docet populos, Vrbemq̃ Latini
Et quo quęq̃ modo fugiatq̃ feratq̃ laborem.
Sunt gemine ᵇSomni portę quarū altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris.
Altera candenti perfecta nitens Elephanto
Sed falſa ᶜad cœlū mittunt inſomnia manes
His vbi tum natum Anchiſes, vnaq̃ Sibyllam
Proſequitur dictis portaq̃ emittit eburna.
Ille viam ᵈſecat ad naueis ſocioſq̃ reuiſit.
Tum ſe ad Caietę ᵉrecto fert littore portum.
Anchora de prora iacitur, ſtant littore pupes.

SER. a ℭEXIN, deīde Cōfert āt ī cōpendiū narratiōis ꝓlixitatē. Sic Terē. ꝑp lōgū actū ait, Int⁹ deſpōdebiſ, ītus trāſigeſ, ſi qd ē qđ reſtat. b ſ Sūt geminæ ſōni portæ, ꝓ ſōniorū Eſt āt ī hoc loco Homerum ſecutus. ξεῖν᾽ ἤ τοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι ἀκριτόμυθοι γίνοντ᾽ οὐδέ τι πάντα τελείεται ἀνθρώποισι. δοιαὶ γάρ τε πύλαι ἀμενηνῶν εἰσὶν ὀνείρων· αἱ μὲν γὰρ κεράεσσι τετεύχαται, αἱ δ᾽ ἐλέφαντι. τῶν οἳ μέν κ᾽ ἔλθωσι διὰ πριστοῦ ἐλέφαντος, οἵ ῥ᾽ ἐλεφαίρονται, ἔπε᾽ ἀκράαντα φέροντες· οἱ δὲ διὰ ξεστῶν κεράων ἔλθωσι θύραζε, οἵ ῥ᾽ ἔτυμα κραίνουσι, βροτῶν ὅτε κέν τις ἴδηται. In h tñ differt, ꝙ ille ꝑ vtrāq̃ portā ſōnia exire dic̄, hic vmbras v̄as ꝑ q̄s ſōnia īdicat v̄a, & poetice apt⁹ ē ſēſ⁹, Vult āt ītelligi falſa eē oīa q̄ dixit. Phyſiologia vero h̄ hꝫ. Per portā corneā oculi ſignāſ, q & cornei ſſ coloris, & duriores cęťis mēbris. Nā frig⁹ ñ ſētiūt, ſic ēt Cic. dicit ī libris de deoꝝ nā Per eburneaꝫ vero portā os ſignāſ a dētib⁹. Et ſcim⁹ qa q̄ loqmur falſa eē pn̄t, Ea vero q̄ videm⁹ ſine dubio vera ſūt. Iō Æneas ꝑ eburneā emittiſ portā. Eſt & aliſ ſēſ⁹, Sōnū cū cornu nouim⁹ ꝑigi, & q ſcripſerūt d ſōniis dicūt ea q̄ ſꝫ fortunā, & ꝑſonæ poſſibilitatē vn̄r hr̄e effectū, & hæc vicia ſūt cornu vñ cornea vera fingiſ porta, ea vero q̄ ſuꝑ fortunā ſt, & h̄nt nimiū ornatū, variāq̃ iactātiā dicūt falſa eē, vnde eburnea q̄ſi ornatior porta fingiſ. c ſ Falſa īſō. i. ſōnia. d ſ Secat tenet, vñ ſectas dicim⁹ ab eo qđ ꝓpoſitū tenent. e ſ Ad. c ꝑ. a ꝑſona poetæ ꝓlepſis. Nā Caieta nondū dicebatur.

DON ℭEXIN b. narrauit prio læta, Triſtia ꝑtermiſit ꝑterq̄ de Marcello deīde docuit quō q̄ dā ꝗ aio ferī poſſet. ſ Viā. ſ. Quid. n. ꝑus facē debuit ꝙ ſuos reuiſere? ſ Recto. l. atq̃ nullū litt⁹ rectū, ſꝫ dicim⁹ rectā vitam agē qñ nihil aliđ agim⁹ niſi iter ꝑ ductū & nullo alio actu illđ rūpim⁹, Nā cupida ſuorū mēs nihil aliđ agē dbuit. ſ Caietę ꝑſōa poetę loqſ, nā adhuc ñ erat caie-

ℭEXIN b. v. Artificioſiſſime locut⁹ eſt (ta. CHR anchiſes. Pri⁹. n. accēdit illū amoř futurę gl̄ię quā dura & aduerſa q̄ vētura erāt ꝓdiceret. Æquo n. aīo ferim⁹ aduerſa, ex qb⁹ iucūda & honorifica ꝓuētura ſint. Nihil. n. difficile ē viro excelſo aīo ꝓdito, vñ tādē gl̄iaꝫ ſpectēt Deīſi cū aduerſa ꝓdixiſſꝫ, ꝓpōit ſpē euadēdi, cū huiuſcemōi illa eē oñdat vt ꝑtim ꝑferri a fortiſſimo viro, ꝑti vitari a ſapiētiſſimo poſſint. ſ Sūt g placēt q̄ đ portis relerūſ a Ser. ſꝫ excellētiſſima Macrobii ſnīa ē. Ait. n. cū geminas ſōni portas pōat Maro & q̄dā v̄a, q̄dā falſa eſſe, amplecti illum Porphyrii ſnīam, q īqt Latet oē veꝝ. Hoc ñ aīa cū ab officiis corpis ſōno ei⁹ paululū liba ē īterdū aſpicit, nōnūq̃ ītēdit aciē, nec tñ ꝑuenit ī cognitionē, & cū aſpicit ñ tñ libo & directo lumīe videt, ſꝫ īteriecto velamīe qđ nex⁹ nāæ caligātis obducit. Hoc āt ī nā eē idē Vir. aſſerit ī. ii. li. vbi ait, Aſpice, nāq̃ oēs q̄ nūc obducta tuēti, Mortal̄ hebetat vult⁹ & hūida circū Caligat, nubē eripiā. Hoc igiſ velamē cū in qete ob veꝝ vſq̃ aciē aīæ ītroſpiciētē admittat đ cornu crediſ, cui⁹ nā ē, vt tenuatū ꝑ viā ſit viſui Cū āt a vero hebetē reddit obtutū atq̃ ꝓpellit ebur putaſ, cui⁹ corp⁹ ob dēſitatē ne tenuatū qdē viſū admittit. ſ Sōni, nō ē apocope, vt ſit ſōni ꝑ iſōnii, ſꝫ portæ ꝑ q̄s ſōno vmbræ. i. obſcura & adūbrata ſōnia ꝑueniunt. ſ Veris u. veris ſꝫ obſcuris ſōnis. ſ Porta. e. vt oñdat q̄ ſcribit oīa ficta eē. ſ Recto. l. oīa littora īcurua ſūt, ꝙ nō recta, ſed voluit oñdere eū q̄ breuiſſimo ītinere vſum fuiſſe, vt nuſq̄ deflecteret, vt dicim⁹ recte ad me ꝓfectus ē.

ℭTV QVOq̃

SER TV QVOq; LITTORIBVS NOſtris, Vt & in pricipio diximus in duas partes hoc opus diuiſum eſt. Nam primi ſex libri ad imaginem odyſſeæ ſunt dicti, quos perſonarum & allocutionum varietate conſtat eē grauiores. Hi autem ſex ad imagines iliadis dicti ſunt, qui in negociis validiores ſunt. Nam & ipſe hoc dicit. Maius opus moueo, & re vera tragicū opus eſt, vbi tm̄ bella tractantur. b ſ Tu quoq, ſicut Miſcenus & Palinurus. c ſ Noſtris, italicis, vt Nō cadeq; arboribus pēdet vindemia noſtris. Nō vt Donatus ait nauigabilib⁹. d ſ Æneia nutrix, hanc alii æneæ, alii creuſæ, alii aſcanii nutricem volūt. Lectū tamen eſt in philologiis in hoc loco caſu incenſam claſſem eſſe troianam, vnde Caieta dicta eſt ἀπο τοῦ καιειν. e ſ Seruat, tenet poſſidet, vt Seruā tem ripas alta nō vidit herba.

DON ℂTV QVOq, viderat apud inferos q̄ neceſſarium eſſ; defunctis ſepulchrū. Ergo vt pius nutrici illud inſtituit Meruerat. n. ipſa qa tam pium & religioſum romani imperii principē prudentē, fortēq virum nutrierit. ſ Tu quoq, repete idē, & optice cōiūge Vt pius æneas ingenti mole ſepulchrū Imponit, ſuaq arma viro remūq tubamq. Deide remotis iis quæ de īferis narrarat ſeq̄re. ſ Tu quoq littorib⁹ nr̄is &c. ſ Tu quoq, q̄ admirādæ memoriæ videris ſupmo officio coniugi meruiſti. ſ Nr̄is, ita q̄ ibi es ſepulta, vt ipſe cū ſuis eſſet regnaturus Honor. ſ q̄ a luco. ſ Æternam mori. Argumentū a ɔ̄rio naq; creuit fama cū deberet morte minui. ſ Nunc, etiam his temporibus quo hæc ſcribuntur.

CHR Caieta ℂCAIETA, ſeqtur opinionem illorū qui hanc vrbē a nutrice æneæ illic ſepulta dictā volunt. Stra. cum hoc idē non p̄tereat, addit laconas vrbem hormiam poſuiſſe, et ſinum ip̄m in medio poſitū Caietā noīaſſe. Cuncta .n. oia caietas appellaſſe laconas. Formas autē; dicūt ante latinum fuiſſe dictā a latino leſtrygonum rege. Addūt et in portu quā caietā dicūt fuiſſe opidu lū epice ab Epica nutrice Æneæ denominatum Home. caietam non nominat, ſed Lamū cū leſtrygonibus. Volūt alii caietam appellatā a nutrice Creuſæ, alii a nutrice Aſcanii. Alii dicūt p̄pter cōbuſtas ibi naues caietā fuiſſe appellatā nam καιειν vrere eſt.

ADILON.

Septimus Aeneam reddit fatalibus aruis.

Modeſtini Iuriſconſulti. Argumentum. VII.

Hic quoq; Caietam ſepelit, tum deīde profectus
Laurentum venit. hanc verbis cognouit Iuli.
Fatalem terram, menſis en veſcimur inquit.
Centum oratores veniam pacemq; petentes
Ad Regem mittunt lęti tum forte latinum
Qui cum pace etiam Natę cōnubia pactus.
Hoc forte Alecto Iunonis diſſipat ira.
Concurrunt dictis q̄uis pia fata repugnent
Belli cauſa fuit violatus vulnere Ceruus
Tū gētes ſocię arma parāt: fremit arma iuuēt⁹.

P. Virgilii Maronis Aeneidos. Liber. VII.

TV QVOq; [a] littoribus [b] noſtris [c] Aeneia [d] Nutrix
Aeternā moriens famā Caieta dediſti.
Et nunc ſeruat [e] honos ſedem tuus, oſſaq; nomen

Heſperia[a] in magna ſiqua[b] eſt ea gloria ſignat.
At pius exequiis Aeneas rite ſolutis
Aggere cōpoſito Tumuli poſtq̃ alta gerunt[c]
Aequora tendit[d] iter velis Portumq; reliquit.
Aſpirant[e] auræ in noctem. nec candida curſum
Luna[f] negat. ſplēdet tremulo[g] ſub lumīe Pōt[9]
Proxima Circeæ[h] raduntur littora terræ,

SER a ℭHESPERIA in magnā, magna ad hiſpaniæ diſcretionē. b ℉Si qua eſt ea glīa, ſ; epicureos cū ea res nihil ad mortuorū voluptatē attineat ſentiendā, bene autē intereſt funeri poſtq̃ ab inferis redūt, ſicut interfuit āteq̃ deſcēderet, vt mediuſ oſtenderet. c ℉Quierūt, auctor Hebr[9] qui erant legit. d ℉Tendit iter velis, quia ꝑut vela extēſa fuerint, ita ēt curſus extēdiſ, in quo nauis eſt iter ſproprie dictū, Nā ait ſupra, Flecte viaſ velis, aliud eſt iter velis tendere, aliud p vela ita qd ſi dicimus bñ ꝓcedit, & tendit viā velis vt in ipſis velis ratio ſit viæ. e ℉Aſpirant auræ in noctē, qa vt diximus tēporū mutatione vētus vel minuiſ, vel augeſ. In noctem aūt circa noctē, Et quoties tps exprimiſ, accuſatiuū regit iſta ꝑpoſitio. f ℉Luna negat, liptotes Nam dicit large præſtat, vt Munera nec ſperno. g ℉Tremulo ſub lumine, ita enim mobilitas aquæ facit videri. h ℉Circææ raduntſ littora terre, vt diximus ſupra, mons iſte ante hac inſula fuit. Paludibus.n. a continenti ſegregabaſ, quas excluſit limus de albanis montibus fluens, & dicebatur, æuus ab horrore tranſeūtium, quo homies mutabanſ in feras, in hoc ſummo oppiduſ fuit. qd & circæū dictū eſt a Circe & Circæi, nam vtrunq; Liuius dicit.

PON ℭSIQVA ē glo. Sciebāt nihil ſentire mortuos, ſed vt ſacrificaret religioni.

CHR ℭHESPERIA in ma. non ſolum dixit magna, vt diſtingueret italiam ab hiſpania verum vt oſtenderet gloriam ſuam, vt non ſolum vrbi nomen dederit, ſed vrbi in tam celebri natione cōſtitutæ. Siqua eſt ea glo. nō temere dubitat an hæc gloria ad mortuum ſpectet, nā & Socrates & Diogenes & Anaxagoras Clazomenius vana oīa quæ circa mortuos ꝑſtanſ, & nihil ad ipſos mortuos ptinere oſtēdunt. Multi contra mortales de ſepultura anxiæ curauerunt. Verum Cice. in ſuis tuſculanis, vt eſt in rebus oībus grauis & ſapiēs optime cōcludit, ait enim, Totus igiſ hic locus contēnendus eſt nobis non negligendus in noſtris. Ita tamen vt mortuorum corpora nihil ſentire viui ſentiamus. Quantū aūt conſuetudini famæq; dandū ſit, id curent viui, ſed ita vt intelligant nihil ad mortuos pertinere. ℉Candida, micans & rutilans, a ſerri.n. candore dr candidus. ℉Tremulo ſub.l. de imagine rei expreſſum eſt. Enni. Lumine ſic tremulo terra & caua cerula candent, & Lucre. Præterea ſolis radiis iactatus aquæ humor in lucem tremulō rareſcit ab æſtu ℉Circææ terræ, Circeos appellarūt locū quem olim inſulā fuiſſe tradūt, deinde vt ait Serui. ex limo q ex pximis mōtibus longo tempore fluxit repletis āguſtiis aquarū quæ circæos a cōtinēti diuidebant ipſi cōtinēti iūcti ſunt. Sin aūt Home. credimus inſula fuit olim imēſo mari circundata. Ergo vt ait Plinius quicqd terraꝝ eſt ꝑter. x. M.p. q̃ menſurā Chlitarchus poſuerat ambitum annexū inſulæ erat. Eſt aūt hic locus antiqui latii terminus, cuius longitudo a tyberi hoc erat. L.M.P. Filia ſolis circē intelligit, a qua inſula circei dicta eſt. Hanc pleriq; ex antiqs filiam ſolis fingunt, & ſororem ææ colchoꝝ Regis, q̃ quidē ipſe ſol ex Perſe Oceani filia, vt placet Homero, vel vt Cicero ex aſterie ſorore latonæ genuit, quā opinionēq; ſeqtur nunc poeta. Diodo. aūt ſiculus ſic ait Soli duos fuiſſe filios Æætem & Perſeum & æætē colchoꝝ. Perſeū vero Tauricæ regionis regem extitiſſe, vtrunq; crudelitate inſignem. Perſen aūt hecatē filiā habuiſſe, quæ paternā crudelitatem ſuperauit, nam cū venatione delectareſ, hoīes pro feris arcu vulnerabat, & venenis peſtiferis operam dans id inuenit, qd ακονιτον nominant, in hoſpitibus autem venena experiebantur. Demuſ cum patrem veneno extinxiſſet regnū occupauit & tēplum. Dianæ cui hoſpites imolarentur, condidit, concubuit inde cum æeta patruo. Et ex eo concepit Circem & Medeā filias filiūq; ægialeum. Circe, & arte materna, & ſua induſtria omnes mortales in venenis comparandis ſuperauit, adeoq; omniuſ herbarum vim conſpicata eſt, vt nihil inueniēdū poſteris reliquerit: adinuenit, & pharmacum, quod ad conciliandum beniuolentiam valeret. Nupſit ſcythe ſarmarum regi eoq; venenis ſublato regnum occupauit, ex quo tandem ob crudelitatem pulſa, inde ad oceanum ꝑ aliquos ꝓuecta, in inſula deſerta ſibi comitibuſq; fugæ ſedes poſuit. Alii dicunt in Italiam deuectam promontorium, quod inde Circeum dicunt tenuiſſe. Hæc Circe

Diodo.

Diodo. Quid vero poetę de Circe in Italia cõſtituta referant alibi expreſſum eſt, Hom.aũt ſcribit. Æxam olim inſulã fuiſſe, quã Circe habitabat in loco edito circũ errabãt & vrſi & leones, quos illa veneficiis cibo & potui imixtis ex hoibus feras fecerat, tñ i hoies nõ ſæuie bãt, ſed veluti canes blãdiebanť, illa ſocios Vlyxis i cœna vertit i porcos, pter Eurylochũ, q fraudẽ in edificio eẽ ſuſpicatꝰ nõ intrauit, intꝰ texebat Circe tales telas, qles deę texũt, & ſuauiſſime canebat. ¶ Cedrũ, hæc arbor nõ ea ẽ quã vulgo cedrũ appellamus. illam.n. dicimus citrũ cuius poma maxima ſũt, ſed lõge alia duo eius gñã, vt Pli. placet, lyria & phœnicia. Differunt folio. Nã quæ duꝑ actũ & ſpinoſum hẽt oxycedros vocaľ ramoſa & nodis infeſta. Altera odorẽ pſtat, Fructũ ferũt myrti magnitudine, dulcẽ ſapore, item maioris cedri duo gñã, Quæ floret fructũ nõ fert, fructifera nõ floret, & in ea antecedentẽ fructũ occupat nouus ſemen eius cupreſſo ſimile quidã cedrę latem vocãt Ex hac reſina laudatiſſima, Materiæ ipſi æternitas itaq; ſimulachra deoꝝ ex ipſa factitarũt. Cedrinus erat apollo Romæ e ſeleucia aduectus. Hęc Pli. Diſcorides aũt ait Cedrus arbor eſt, vnde fit pix cedrina. Quãdã eſt parua ac ſpinoſa fructu iunipero ſimilis. Alia maior fructus eius cypſſo ſimilis, ſed minor & cedrides vocatur in materia maxima æternas putãt hebenum cypreſſum & cedrũ in templo Dianæ epheſiæ, qd tota aſia extruente quadrigentis annis peractum eſt, tectum eſt ex cedrinis trabibus Habes de cedro. Quod autem inducat Circem cedrũ vrere, ab Homero eſt. Ille enim in odyſſea libro. v. de calypſo, vbi Mercurius a Ioue miſſus nuncius eſt: Cedr•

πῦρ μὲν ἐπ᾽ ἐσχαρόφιν μέγα καίετο τηλόσε δ᾽ ὀδμὴ κέδρου τ᾽ εὐκεάτοιο θύου τ᾽ ἀνὰ νῆσον ὀδώδει δαιομένων. Succo ergo cedri illis tpibus ad nocturna lumina vtebantur. Aut enim Pli. Cedri ſuccus quo modo fieret diximus. Magni aũt eſt ad lumina vſus ni capitis dolorẽ inferret. Recte aũt meminit de ſucco cedri nõdũ oleo in Italia naſcẽte. Refert.n. Feneſtrella regnãte Tarqno nõdũ neq; in Italia neq; in Hiſpania neq; poſtea in Africa oleũ fuiſſe, neq; illud pteribo. Nam apud eundẽ Pli. inuenies iliacis tpibus nullũ adhuc vnguentũ fuiſſe. Sed nec ẽt thure ſupplicabãt, cedri tñ, & citri ſuoꝝ fructicũ in ſacris fumo conuolutũ nidorẽ verius q̃ odorẽ oouerãt Cantu aũt ad ſe hoĩs allicere Circẽ, allectoſq; in varias feras cõuertere, qd aliud hẽt, niſi q̃ qui voluptuoſæ vitæ deduntur, hoiem exuunt. Amittunt.n. rõnem quã ſola hoĩes ſumus, & ruunt in varias animi perturbationes, quæ cum ex rationis priuatione perueniant, brutorum potiuſq; hominum dicendę ſunt. Vlyxes autem non tranſmutatus a Circe, quia ſapiens non modo non vincitur a voluptate. Verum cauſa eſt q̃ ſocii ſui iam mutati in priſtinã formam redeant, nam & dum recte agit exemplo malis eſt, quo redeant ad meliorẽ vitam, & ſua doctrina & aliis vt recte viuant, perſuadere põt.

BER

Diues^a inacceſſos^b vbi Solis Filia lucos
Aſſiduo reſonat^c cantu tectiſq; ſuperbis^d
Vrit odoratam^e nocturna in lumina Cedrum,
Arguto^f tenues percurrens^g pectine telas.
Hinc exaudiri gemitus^h iręq; Leonum

a ¶ DIVES, non addidit cuius rei, cũ ſoleat, vt Diues equũ diues pictai veſtis & auri, diues opũ variarũ. b ¶ In acceſſos, inacceſſibiles, inaccedendos, nam Vlyxes illuc venit. Ergo Inacceſſos non ad quos nullus acceſſit, ſed ad quos nullus debebat accedeŕ, vt Aut illaudati neſit buſiridis aras, hoc eſt illaudabilis. Nã ab Iſocrate laudatus eſt. c ¶ Reſonat cantu, reſonare facit, hoc ex Homero.

ἱστὸν ἐποιχομένη μέγαν ἄμβροτον οἷα θεάων λεπτά τε καὶ χαρίεντα καὶ ἀγλαὰ ἔργα πέλονται.

d ¶ Superbis, nobilibus, ppter antiquam oppidi magnitudinem. e ¶ Odoratam, pro odoriferam, & hoc ideo quia vſus olei apud maiores non fuit, precipue in Italia. f ¶ Arguto pectine, ſtridulo ſonanti, vt Forte ſub guta conſederat ilice daphnis. g ¶ Percurrens telas, aut manu percurrẽs tactu pectinis, vt videmus, aut quia apud maiores ſtantes texebãt vt hodie linteones videmus. eſt autem Homeri qui ãit ἱστὸν ἐποιχομένη. h ¶ Hemitus iræq;, gemitus iraſcentium leonum endyadis.

ἔνδον δ᾽ ὑψηλοῖσι τιτυμένα δώματα Κίρκης
ἀμφὶ δέ μιν λύκοι ἦσαν ὀρέστεροι ἠδὲ λέοντες.
τοὺς αὐτὴ κατέθελξεν ἐπεὶ κακὰ φάρμακ᾽ ἔδωκεν. Et paulopoſt.
Κίρκης δ᾽ ἔνδον ἄκουον ἀειδούσης ὀπὶ καλῇ.

¶ VRIT ODO. virgilans & voce & odora to lumine ad ſe incautos attrahere mitteba tur. Cedrus tanq; oleo madens incẽdia ſemper inſidiis & voce nutrit. DON

SER a ❡ SERA ſub nocte.q.eo tpe quo naturali libertate vt ↄſueuerãt. Sub ſera nocte, pp ſerã noctē. b ☞ Rudētū,ru nāliter lōga eſt. Perſius Findor vt arcadiæ pecuarſa rudere dicas. Syſtolē ergo fecit. Ruditus aūt ppriæ ē clamor aſinorum, vt grunitus porcoꝝ, Ranarum aūt coax, q̄ omnia a ſono vocis conſtat eſſe cōpoſita. c ☞ Præſepib⁹, caueis vbi aluntur, non.n.re vera pſepia hñt. d ☞ Dea ſæua, aut per ſe, aut herbis potentibus ſæua. Circe autem ideo Solis fingit filia, qa clariſſima fuit

Vincla recuſantum & ſera[a] ſub nocte rudētū[b]
Setigeriq; Sues atq; in pręſepibus[c] Vrſi
Sęuire ac formę magnorū vlulare Luporum.
Quos hoiū ex facie Dea[d] ſęua potētib⁹ Herbis
Induerant Circe in vultus[e] ac terga ferarum.
Quę ne monſtra pii paterentur[f] talia Troes
Delati in portus neu littora dira ſubirent
Neptunus[g] ventis impleuit vela ſecundis
Atq; fugam dedit & pręter[h] vada feruida vexit
Iamq; rubeſcebat radiis Mare & ęthere ab alto
Aurora in roſeis[i] fulgebat Lutea Bigis

meretrix. & nihil ſole clarius, & hoc eſt Homerus
αἰαίην ἐς νῆσον ἀφικόμεθα ἔνθα δ' ἔναιεν
κίρκη ἐϋπλόκαμος δεινὴ θεὸς αὐδήεσσα
αὐτοκασιγνήτη ὀλοόφρονος αἰήταο
ἄμφω δ' ἐκγεγάτην φαεσιμβρότου ἠελίοιο
μητρός δ' ἐκ πέρσης τὴν ὠκεανὸς τέκε παῖδα.

Hæc aūt libidine ſua & blanditiis homines in ferinam vitam ab humana deducebat, vt libidini & voluptatibus operā darent, vñ fabulæ datus eſt locus. Oratius, ſub dña meretrice fuiſſet turpis & excors. e ☞ In vultus ac terga ferarum, corrumpebãtur.n.in illis ſenſus Animus nanq; manebat idem.
οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς φωνήν τε τρίχας τε
καὶ δέμας αὐτὰρ νοῦς ἦν ἔμπεδος, ὡς τὸ πάρος περ.

f ☞ Pii paterent troes, ergo impii, q ptulerūt .ſ. occidēdo ſolis armenta g ☞ Neptunus vētis impleuit vela ſecūdis. phyſice locutus eſt, motu enim aquæ ventus creatur, vt videm⁹ in bombis. h ☞ Præter vada feruida, periculoſa nauigātibus, & eſt tmeſis. i ☞ In roſeis fulgebat lutea bigis, lutea eſt crocei coloris, vt Croceo mutauit vellera luto, vnde multi iungunt in roſeis i. nō rubicundis ne ſit contrariū, tñ ſm Homerū dictū eſt, qui interdū ῥοδοδάκτυλον aurorā, interdū κροκόπεπλον dicit i. crocei coloris circundatā veſte.

CON ❡ QVÆ ne mōſtra pii, ppterea debuerunt liberari ab iis mōſtris, qm pii erant neq; ſceleratis erant cōparandi. ☞ Iamq; rubeſcebat, Bonis auſpiciis recepti ſūt. ſ. pura luce, & pura aurora, & lenitate vēti. ☞ Hilaritas autem auium populorum lætitia ſignificabant, eſt ergo ita ingreſſus, vt elementa obſequi, & aues venienti illi gratulari viderentur.

CHR ❡ FORmæ, apit figmētū fabulæ, nō.n. pōt hō neq; alia aialis ſpēs i aliā trāſfigurari, ſ; vt ſofa ſit ſola q̄ tale afal dicim⁹, & hō deditus vitiis, id ſolū fit qd eſt lupus pfecto lup⁹ dici pt. Hoc quoq; modo multi Platonici itelligūt trāſitū illoꝝ aioꝝ nroꝝ in varia brutoꝝ corpora a Platōe itelligi, nō vt trāſmigerent in corpora alioꝝ animaliū ſed i mores ipſoꝝ. ☞ Neptunus, vt in primo oñdimus neptunū poni pro rōne ſupiori, ſic & in hoc loco. Nā ſupior rō.i. ipſe itellect⁹ q maxime pōt in hoibus, piis.i. virtutibus ciuilibus purgatis facit ne pcipitent.i. mōſtra.i. in maximas & efferatas pturbationes, ſed vt aptius itelligaſ Ponūt Platonici duas alias, p q̄s ai humani ad cœlū euolēt, iuſtitiā & religionē, & p iuſtitiā cuius ps ē pietas, itelligūt morales virtutes, p religionē, & itellectiuas dicūtq; ſūmū bonū cōſiſtē i cōtēplatiuis, qa illis fruimur deo, qd ſūmū bonū pōſt Plato ſicut ēt Chriſtiani, ſed tñ icipiēdū eſſe voluit a moralibus, qbus animus purgaſ Nā in aiuz immundū negant poſſe ingredi ſapiam, qa vt ipſi aiūt auctore Socrate pup impuro attingi nefas eſt. Hoc idē ſentiūt chriſtiani, vñ eſt illud in animā maliuolā nō intrabit ſpūs ſapiētiæ Ergo Neptunus.i. ſapientia q mare.i. pturbationes piis.i. moralī virtute purgatis pacat eripit eos a talibus mōſtris.i. a talibus vitiis, qa ſapientia eſt qua bona a malis cognoſcimus, & inſpirat optimos ventos i inſpirat optimā voluntatē, Nā vt nauis vento, ſic aīus ſua volūtate fert, & voluntas q̄ eſt a ſapiā fert ad bonum vitato malo. Quapropter bona mens a ſapiā inſpirata vñ eſt cognitio veri, eripit pios a talibus monſtris, q̄ ſunt, vt homo in feriam naturam conuertatur. ☞ Preter vada f. v compoſitione ipſa verborum exprimit atq; bene depingit, & celeritatem illam depulſę claſſis & ſtrepitū aquæ celeritate a naue pculſæ & vadis illiſæ. ☞ Aurora lutea in roſeis bigis: Atq non idem color eſt

lor eſt roſeis qui ad ruborẽ tendit, & luteus q croceus eſt. Vep voluit poeta duplicẽ colorem in aurora deprẽdit oñdere. Prio.n.ea pars hemiſperii ad quã venturus eſt ſol, qm̃ & plus tenebrap hꝫ pp noctẽ & minus ſplẽdoris qm̃ lõgi' adhuc abeſt ſol rubicũdior eſt. Cũ vero ſol iã ꝓpinqor ſit ille rubor, iã plus illuſcẽte die i croceũ colorẽ redit. Ergo duo epitheta q̃ Home. auroræ dat, vt mõ ε̇ ροδοδακτυλον mõ κροκοπεπλον eã noiet poeta i hoc loco piũ xit. Ergo Troiãi pii.i. virtutib' moralib' purgati a vitiis veniũt i italiã.i.i cõtẽplationẽ i qua ſũmũ bonũ eſſe dephẽdit illuceſcẽte iã die.i.appente iã lumie rõnis remota nebula erroris.

Cum[a] Venti poſuere: omniſq;[b] repente reſedit
Flatus & in lento luctantur Marmore tonſę[c].
Atq; hic Aeneas ingentem ex Aequore lucũ[d]
Proſpicit hũc[e] iter fluuio Tyberinus amœno[f]
Vorticibus rapidis & multa[g] flauus harena
In mare prorumpit: varię circumq; ſupraq;
Aſſuetæ[h] ripis volucres & fluminis alueo
Aethera[i] mulcebant cantu locoq; volabant
Flectere iter ſociis Terręq; aduertere proras
Imperat & lętus fluuio ſuccedit opaco.
Nunc[k] age qui reges Erato quę tẽpora[l] rerum,

SER a ℭCVM.v.p. cũ ortu diei qeuẽ, poſuẽ.n.ẽ qeuere, ſicut ꝯ ſtãtes ſeren tes dicim', vt Fiet vẽto mora ne qua ſerẽti.i.ſtanti. b ꝩOiſq; repente reſedit. Flatus, ois.n. & q ripæ eſt & q pelagi, q altan' vocaſ. c ꝩTõſę, remi, dicti a decutiẽdis fluctibus, ſicut tõſores a tõdẽdis & decutiendis capillis. d ꝩLucum ꝓſpicit, in quo erat fluminis numẽ. Nã vt diximus nũq̃ lucũ ſine religione ponit. e ꝩNũc inter, ꝑ hunc. Terẽ. Dum rus eo cœpi egomet mecũ inter vias Eſt aũt crebra Frontonis elocutio. f ꝩAmœno, vmbroſo, ſiluis circundato. g ꝩMulta flauus harena, epitheton ꝓprium. Et ſciendũ exitum tyberini fluuii nãlem nõ eſſe niſi circa hoſtiã, vbi prima æneas caſtra cõſtituit. Nã aliter nõ ꝓcedit, qd̃ ait Murorũ in parte ſiniſtra Oppoſuere aciẽ. Nã dextra cingiſ amni, Nã poſtea in laurolauinio caſtra fecit ingentia, quorũ veſtigia adhuc vẽ. h ꝩAſſuetæ ripis volucres, bono compẽdio vſus eſt. i ꝩÆthera mulcebãt cantu, lenibãt, corporalia n.ſũt elemẽta, vt diximus ſupra, non.n.mulcetur niſi, qd̃ corporale eſt, ſupra ait, Totãq; infuſa per artus. K ꝩNũc age, hic eſt ſequẽtis opis initiũ, antedicta n.pendent ex ſuperioribus. Sane Erato ꝓ Calliope poſuit. l ꝩQuæ tempora rep, quia vt ſupra diximus ſm̃ Lucretium, Tempora niſi ex rebus colligantur, per ſe nulla ſunt.

DON ℭCIRCVM ſupraq;, Sex deſcripſit partes. Nam circũ ſignificat dextrã, & leuã a tergo & añ. Item duas infra & ſupra. Infra oſtẽdit cum dicit Fluminis alueo, ſupra cum dicit Ætheram. Lætus pp fœlicia auguria. ꝩNunc age, exqſitis inuẽtionibus accumulat Æneæ laudes. Facit.n. aduentus nouum exordium, vt alia pars videaſ eſſe errop, alia geſtorum in Italia, Sub imagine inuocationis ꝓpoſitionem fecit, vt lectorẽ ipſius ordinis quem

habitur' eſſet doctum reddat.

CHR ℭINGENtẽ lucũ cũ venit i terram carthaginenſiũ.i. vitã ciuilẽ igreſſus eſt ſyluã repletã feris, vt ſũt vrſi & ſilia, qa vita ciuilis circa corporea verſaſ vbi eſt ipſa mã, q̃ vitiis abundat. Nũc ingrediſ lucũ.i. ſiluã ſacrã, qa vita cõtẽplatiua dũ adhuc i corpe ſumus, & ſi nã nõ oino diſcedat tñ hẽt illã defecatã ab oibus vitiis. Neq; erant terreſtria aĩalia, ſed aerea, vt ſunt aues, q̃ cãtu oia mſcebãt. Cõtẽplatio.n.nihil agit tumultuoſe, ſed obſuabat i rebus oibus agẽdis verã quandã harmoniã. ꝩNũc age q reges, bipartita fuit a pricipio ꝓpoſitio poetæ.ſ.vt prio narret errores Æneas ad imitationẽ odyſſeę, Deiñ ad ſiltudinẽ iliados exponeret Bella q̃ in Italia geſſit. Ergo explicatis erroribus cũ pricipiũ bellop ſit, renouat inuocationẽ, & more Homerico eodẽ tpe & inuocat muſap auxiliũ, & ꝓponit q̧ explicabit, q i Italia regnauerit, Cũ æneas illuc appulerit, & qs rep ſtat' fuerit. Nã tpa ipſa a veritate rep diſtinguunſ. Vñ & fœlicia & ĩfœlicia tpa dicim', vt ipſe ſtat' rep fœlix ĩfœlix ue ĩ illis tpibus eſt. Hinc illud eſt. O mores o tpa. ꝩErato, vnã muſam ĩuocãs oẽs inuocat. Sic alibi. Vos o calliope ꝓcor, vel locutus ex ſnĩa illop, q cũ ſingulis muſis ſingulas attribuant doctrinas. Erato hiſtoriã aſſignat, ipſe aũt ꝓſcę hiſtorię cognitionẽ cupit, iure ergo Erato ĩuocauit, ĩ hac ãt ꝓpõne & ĩuocatiõe reſtaurat exordiũ. Captat.n. beniuolẽtiam a pſona ſua ex modeſtia, q̃ negat ſine diuino auxilio ꝓſtare ex ſe poſſe. Item ab opa, induſtriaq; ſua q̃ ꝓſca ex obſcuritate vetuſtatis in lucẽ cuẽdo voluptatẽ, vtilitatẽq; auditorib' ꝓferat. Captat attentionẽ, demonſtrat n.rẽ difficilẽ & cognitu dignã, & a mẽoria ſuop tempop remotã. Captat poſtremo docilitatem, Captat enim rerum diſtinctim propo-

ni, in eo aũt mirificũ eius apparet ingeniũ. Nam cũ deinceps bella ſibi canẽdá ꝓponat ſtilũ ꝗuis ſublimis fuerit, ita tñ extollit, vt bellicũ quoddá ſonare videaꝛ, ĩ quo q̃dẽ ſtilo & ſi pſeueraturus ſit, tñ cũ poſt ꝓpoſitionẽ narrationẽ a rebus qetioribus ĩcohet, illũ de ĩduſtria inflectit cũ ea carmina intonuerint. Maior reꝝ mihi naſciꝛ ordo, Maius opus moueo, Mitius ſic ſeq̃tur, Rex arua latinus & vrbes. Iã ſenior placida cõpoſitus pace regebat. Eſt.n. maxio ingenio & ſũma eloquẽtia ꝑditi viri, vt ꝗuis ingens aliq̃d argumentũ ſibi ꝓpoſuerit, propterea q̃ grandiori, vt ita loquar, ore canendum ſit, tñ vt res nõnunq̃ variatur, ita variet ẽt dicendi figuram. Quod quidem apud alios poetas raro abſolutum perfectumq; inuenies.

Quis latio[a] antiquo fuerit ſtat[9] aduena claſſem
Cum primum auſoniis Exercitus appulit oris
Expediam & ꝓmę reuocabo exordia[b] pugnę.
Tu Vatem tu Diua mone dicam horrida bella
Dicam acies actoſq;[c] animis in funera reges.
Tyrrhenãq; manũ totamq;[d] ſub arma coactã
Heſperia. maior rerum mihi naſcitur ordo
Maius opus moueo. Rex arua latinus & vrbes
Iam ſenior longa placidas in pace regebat.
Hũc[e] Fauno & Nympha genitũ laurẽte Marica
Accipimus[f] Fauno Picus pater iſq; parentem.

SER a ¶LATIO antiq̃ duo ſũt vet⁹ & nouũ, ſicut & ĩ ſuꝭ lectũ ẽ b ¶Exordia pugnæ, cer ui interitũ. c ¶Actos, aut collectos, aut re vera cõpulſos, q̃d eſt veriſiſe pp illud. Lõga placidas in pte regebat. d ¶Totamq; ſub arma coactã, collectã, vt Tityre coge pecus. Totã aũt hyp̃bolice dixit. e ¶Hũc fauno & nympha genitũ laurẽte marica Accipimus, q̃dã deus eſt Fatuclus, hui⁹ vxor eſt Fatua. Idẽ ſũt Faun⁹ & Fauna, dicti aũt ſũt a vaticinãdo. i. fando, vñ & fatuos dicim⁹ incõſiderate loquẽtes. Ergo Faunę & Fatuę nomẽ q̃ſi aſpeꝛ fugit poeta, & Maricã dixit vxorẽ fuiſſe Fauni, q eſt dea littoris minturienſiũ iuxta lirim fluuiũ Ora Innãtẽ marice littorib⁹ tenuiſſe lirim, q̃d ſi voluerim⁹ accipere vxorẽ Fauni, Marica non ꝓcedit, dii. n. topici. i. locales ad alias regiões nunq̃ trãſeũt, ſed põt dcm̃ eſſe per poeticã licẽtiã laurẽte marica, cũ ſit minturnenſis. Dñt alii per maricã Venerẽ intelligi debere, cuius fuit ſacellũ iuxta maricã, in quo erat ſcriptum. νκυν τῆς ἀφροδίτης, ſane Heſiodus Latinũ Circes & Vlyxis filium dicit, q̃d & Virg. tãgit dicẽdo Solis aui ſpecimẽ. Sed q̃ tẽpoꝝ rõ nõ ꝓcedit, illud accipiẽdũ eſt Igini, q ait latinos plures fuiſſe, vt itelligamus poetã abuti (vt ſolet) noium ſiſitudine. f ¶Accipimus ꝓpter varias opiniones hoc adiecit, vt Sal. Vrbem Romã ſicuti ego accepi cõdidere atq; habuere ĩ initio troiãi,

DON ¶ADVENA, Magna laus q̃ peregrini ſua virtute in alienis locis ingẽti ſuꝭos ſubſtãtia ſuperauerit. Ergo potuiſſent & Troiã defendere niſi iunonẽ aduerſariã habuiſſent. ¶Tu vatem, Vates dñr poetæ, q̃ muſarum ſacerdotium ꝓfitentur, & vt ſunt vates q deorũ reſponſa ad homines perferunt, ita iſti vates erunt per quos ita muſæ loq perhibeantur, vt dii per ſuos ſacerdotes. ¶Totã coactã, alia ꝓpoſitiõis ps & plena ſeminibus laudũ Æneæ, Quoniã tãtã ꝯiurationẽ regũ pua manu ſupauit ¶Horrida bella, Naꝫ & plura & horrẽdaꝫ

CHR ¶HVNC fauno, artificioſa omnino narratio. Naꝫ & dilucida eſt vt plane intelligaꝛ & breuis, vt memoria retineaꝛ & veriſiſis vt oĩa facile credanꝛ. Qui. n. dareꝛ æterno viro ea puella, ad quã ſolã regnũ ſpectabat, q̃ oium eẽt pulcherrima, & a multis petita, niſi deorũ monitis italis dari ꝓhibereꝛ. Rurſus quõ eã extorſiſſet Turnus, aut illi ceſſiſſet Latinus niſi ipſe & nobilitate elatus, & regno ꝑpotẽs aĩ corporiſq; virib⁹ audax, ac poſtremo reginæ fauore ſuffultus fuiſſet, ac demũ q̃ nã tãta fuiſſet Æneæ gloria, niſi aduerſus potẽtiſſimos reges, ferociſſimos populos, florẽtiſſima regna, ac demũ niſi aduerſus diræ furiæ alectos, & potẽtiſſimæ oium deæ iunonis machinas pugnãdũ eſſet. Huiuſcemodi igitur narratione ea cuncta quæ inferre voluit poeta veriſimilia redduntur. ¶Hunc fa. locum exornat adnominatione & apoſtrophe. ¶Marica, ait pomponius fuiſſe Reginam larinatium, & ab ea forſan eſt marica ſilua in exitu liris fluminis vbi ſunt minturnę. Maro ait eſſe nympham ex qua & Fauno ſit natus latinus, alii volũt fuiſſe filium Herculis, & ab ipſo fuiſſe commẽdatũ Fauno ab origenũ regi, ꝓpterea q̃ eius volũt filiũ putatum Heſio. Latinũ Circe & Vlyxis filiũ ſcri. Volũt aũt quidã Circem & Vlyxem tres genuiſſe, Telegonũ, Latinũ, & Auſoniũ, ſed oẽm ambiguitatem Igſnus ſoluit, qui ſcribit in latino plures fuiſſe reges latinos appellatos. Dicunt ꝑterea duos latinis filios fuiſſe cæſos in prima ætate fraude vxoris Amatæ illorum nouercæ.

Marica

Latinus

¶VLTIMVS

Te Saturne refert tu ſanguinis vltimus[a] auctor
Filius huic fato Diuom proleſq; virilis
Nulla fuit primaq;[b] oriens erepta iuuenta eſt.
Sola domum & tantas ſeruabat Filia ſedes
Iam matura[c] Viro iam plenis nubilis annis.
Multi illam magno e Latio[d] totaq; petebant
Auſonia. Petit[e] ante alios pulcherrim[9] omneis
Turn[9] Auis. Atauiſq; potēs quē Regia coniux
Adiungi Generum miro properabat amore[f].
Sed variis portenta[g] Deum terroribus obſtant.
Laurus[h] erat tecti medio in penetralibus[i] altis
Sacra comā: multoſq; metu[k] ſeruata per annos
Quam pater inuētam primas[l] cū cōderet arces
Ipſe ferebatur Phoebo ſacraſſe latinus.
Laurentiſq; ab ea nomen poſuiſſe colonis.
Huius Apes ſummū denſę (mirabile dictu)
Stridori ingenti liquidū trans[m] Aethera vectę
Obſedere[n] apicem & pedibus per mutua[o] nexis
Examen ſubitum ramo frondente pependit.
Continuo Vates[p] externum cernimus inquit

SER a ULTIMVS auctor; primus vt ſupremū ſummum dicimus. Proh ſupreme iuppiter. b Primaq; oriens erepta iuuēta, ꝑ trāſitum tāgit hiſtoriā. Amata.n. duos filios volūtate patris Æneæ ſpondentes ſororem factione ateremit. vnde & erepta dixit q̄ſi ꝑ vim. Fato aūt dicit volūtate. Nã dii id ſant quod ſentiūt, nō vt homines de q̄bus lectū eſt, aliud clauſū i pectore, alid in lingua prōptū habere. c Iā matura viro iam plenis nubilis annis, nō eſt iteratio, ſꝫ ſcdm ius locut[9] ē, in quo & ex ānorū rōne, & ex habitu corporis ętas probaſ, primū ergo ad habitum, ſcdm ad ānos ꝑti net. d Latio, latiū pars eſt auſoniæ, vñ dixit ꝑus qđ minus eſt ſic Itulit Totaq; auſonia. e Petit ante alios, aut ante alios petit, aut certe pulcherrimus ante alios. f Miro amore, noua intēperātia, ſed variis ꝑpter apes & incēdiū & ꝑpter oraculum Fauni. g Portēta, ſigna q̄ ſunt media. Nam & bona & mala ſunt portēta. h Laurus erat: Latinus poſt morteꝫ Lauini fratris quum lauinium amplificaret, ab inuēta lauro, lauro lauinium appellauit. i In penetralibus, penetrale eſt omnis interior pars domus, licet ſit intecta vnde laurū fuiſſe in penetralibus nō eſt mirū. K Metu, religione, quæ nata eſt per timorem. l Primas cum conderet arces, primas circa laurum ſ. Nam iam ciuitas fuerat. m Trans æthera, æthe rem pro aere poſuit. n Obſedere apicem, verbū oppugnationis eſt futurę. o Per mutua, inuicē & eſt abſolutum. Meliſſus qui de apibus ſcripſit ait duobus pedibus ſe tenēt, & duabus alis ſe ſuſtinēt. p Vates diuinus, per quam autem artem non dixit, nec nomen eius, ſed datur intelligi coniecturis euꝫ quibuſdam dixiſſe futura.

DON ULTIMVS auctor, qa prim[9] fuit latin[9], a quo factū eſt initiū narrādi, Ergo iſte vltimus, vt in ſcalis ſi deſcendas primus eſt ſummus vltimus, q eſt imus, Si aſcēdas ꝯtra ſiet, Sic Cic. in rhetori. inq: ab vltimo principio huius ꝑceptionis, hinc de latino ipſuꝫ dicere ſequētia idicāt, quāuis poſſet credi de Saturno. Primaq. o. nō naſcendo, ſed moriēdo extīcta ē, & qđ magis dolendū in ea ætate extincta eſt, vnde ſpes corpat. Multi, & qa vnica eſſet, & qa ſenis filia ex quo regnuꝫ pro dote veniret. Ante omneis. ſ. pulcherrimus nō aūt ante omneis perilt. Oīa autem ſupra dicta in laudē ſunt æneæ, ne ignobilē, aut ſibi imparē ducere videaſ, quoniā illaꝫ vidni ſpreuiſſent. Vterq; a Saturno eſt, ab illo. n. iuppiter, ab ioue ven[9] a Venerē ęneas, ſic a ſaturno picus, a pico Faunus, a Fauno, Latinus, a Latino hæc. Ergo par ſanguis, ſꝫ virtus in ænea maior Laurus ponit portenta, quibus cōnubium Turni prohibebatur.

CHR TE SATVR. Emphaſim habet. Te.q. d. maximum deorū. Nulla fu ſ. eo tpe quo æneas in italiā venit. Nam prius fuerat, vñ addit Primaq; extincta iuuenta. Matura viro & annis nubilis, Ex iure ſumptū. Præterea, laus eſt ab ætate. Nam nō tranſacta iā iuuēta nupſerat vt multis euenit, ſed in ipſo ætatis flore ab oībus expetita eſt. Multi illam quid mirū ſi nobiliſſimā in flore ætatis cōſtitutā, ſi pulcherrimā, ſi tanti regni hæredē multi peterent. Multi augmentum a numeroſitate petētiū. E latio, laus a regione, nam multum intereſt qua quiſq; natione ſit. Auſonia, de auſonibus ita ait Pli. a locris italiæ frons incipit magna Græcia appellata in tres ſinus recedens auſonii maris, qm̄ auſones tenuere primi. Pulcherrimus, nobilitatis meminit & pulchritudinis, Quoniam hæc duo præcipue mouent matres in aſciſcēdis ſibi generis, cum patres altiori cōſilio de generi virtutibus querant.

SER a ¶ PARTES petere agmẽ eaſdẽ, intelligimus ab infero mari apes veniſſe, vnde troiani. Partes aũt eaſdẽ ſũmitates rep̃ petere dicit, ſicut apes apicẽ lauri. Q̃d aũt in laurũ ſedere, oſtẽditur aduenarum futura victoria. noctẽ ſilenti, per noctẽ ſilentem. i. per noctis ſilentiũ, quũ oẽs tacẽt. r ¶ Varias audit voces .ſ. ꝓpter multa ſimulacra petẽtibus oracula apparentia. s ¶ Fruitur, paſcitur, quod de rebus tantum bonis dicimus.

b ¶ Caſtis, piis. Et intelligimus Latinũ ſacrificaſſe iuxta abſtãte Lauinia. c ¶ Nefas, abſoluta parẽtheſis eſt, & eſt hypallage. d ¶ Cõprendere crinibus igneꝫ, quũ ignis crinem ꝓprehẽdat. e ¶ Fumida, in quo fumus eſt cũ lachrymarũ. f ¶ Vulcanũ ſpargere, incẽdium belli ſignificat his n. duobus hoc ab augurio diſtat Aſcanii fumo, & aſperſione flãmarum. g ¶ Fauni, Faunus ἀπὸ τῆς φωνῆς dict⁹ eſt, ꝙ voce nõ ſignis futura oſtendit. h ¶ Lucoſq. i. in lucis. i ¶ Sub albũea i. ſ albunea.
K ¶ Alta, q̃a eſt in tiburtinis altiſſimis montibus, & albunea dicta eſt ab aq̃ q̃litate, q̃ in illo fonte eſt, vñ etiam nõnulli ipſam Leucotheam volunt. Sciendũ ſane vnũ eſſe nomẽ fontis & ſiluæ. l ¶ Fonte ſacro, nullus enim fons non ſacer pp attributos illis deos, q̃ fontibus præeſſe dicunt. m ¶ Mephitin, mephitis ꝓprie eſt terræ putor, qui de aquis naſcit ſulphuratis, & eſt in nemorib⁹ grauior ex dẽſitate ſiluarũ. Alii Mephitin deũ volunt Leucotheæ connexum, ſicut eſt Veneri Adonis, Dianæ Virbius. alii Mephitin Iunonem volunt, quã aerẽ eſſe cõſtat. Nouimus n. putorẽ nõ niſi ex corruptione aeris naſci, ſicut etiã bonũ odorẽ de aere ĩcorrupto, vt ſit Mephitis dea odoris grauiſſimi, ideſt graue olẽtis. n ¶ Hinc italæ gentes, cõmendatio oraculi. o ¶ Oenotria tellus, ꝓprie ſabinorum tractus, ab œnotro rege. p ¶ Incubuit, incubare proprie dicuntur hi qui dormiunt ad accipiẽda reſpõſa, vnde ẽ ille incubat Ioui. i. dormit in capitolio, vt reſpõſa poſſit accipere. q ¶ Sub

Aduentare virũ & partes[a] petere agmẽ eaſdem
Partibus ex iiſdem & ſumma dominarier arce
Pręterea caſtis[b] adolet dum Altaria tędis
Et iuxta genitorem aſtat Lauinia Virgo
Viſa (nefas[c]) longis comprẽdere[d] crinibus ignẽ
Atq; omnẽ ornatũ flamma crepitãte cremari.
Regaleiſq; accenſa comas accenſa coronam
Inſignem gemmis. tũ fumida[e] lumine fuluo
Inuolui ac totis Vulcanum[f] ſpargere tectis.
Id vero horrendum ac viſu mirabile ferri.
Nanq; fore illuſtrem Fama fatiſq; canebant
Ipſam ſed Populo magnũ portendere bellum
At rex ſollicitus monſtris oracula Fauni[g]
Fatidici genitoris adit: lucoſq;[h] ſub[i] alta[k]
Conſulit Albunea nemorũ quę maxima ſacro
Fõte ſonat ſeuamq; exhalat opaca mephitin[m].
Hinc[n] Italę gentes omniſq; Oenotria[o] tellus
In dubiis reſponſa ferunt. huc dona Sacerdos
Contulit. & cęſarum ouiũ ſub nocte[q] ſilenti
Pellibus incubuit[p] ſtratis ſomnoſq; petiuit
Multa modis ſimulacra videt volitantia miris.
Et varias[r] audit voces fruiturq;[s] Deorum

¶ VIRVM, non dixit, cernim⁹ virum veluti ꝓſentẽ, ſed cernimus virũ æternũ aduentare. ¶ At rex, nõ dixit virgis pater. Nã public⁹ ſtat⁹, quaꝫ filiæ potior fuit. ¶ Italæ gẽtes Ergo oẽs. ¶ In dubiis ergo maioris meriti oraculum. ¶ Huc dõa. ponit morem, petendi oraculi. DON

¶ CASTIS. i. ipſa caſta, vt dicim⁹ manib⁹ piis. ¶ Albũea, albunea nemus ẽ iuxta aniẽnẽ cuiꝫ fonte eiuſdẽ noĩs, ſiue a colore aque ſulphureæ, ſiue ꝙ albunea latine ſit q̃d Gręce leucothea, Sed in hac ſylua fontes ſunt ſulphurei appellati albulæ, vt Strabo & Plinius ſcribunt. ¶ Oenotria, De oenotria iam diximus. ¶ Pellibus incu. apud priſcos enim ſactis ſacris ſolebant in deorũ tẽplis ſomnuꝫ capere, vt ab eo deo cui ſacrificaſſent p ſomnũ futura acciperent. Quod & plautus in cappadoce lenone oſtẽdit, qui in templo Æſculapii, vti valitudini remediũ acciperet incubuit. Et Cice. de diuinatione, atq; etiã qui præerat lacedæmoniis non contenti vigilantibus curis in paſiphes domo, quæ eſt in agro propter vrbẽ ſomniãdi cauſa excubabant, q̃a quietis oracula vera ducebant. ¶ Stra. aũt refert in agro ſamio baſilicam fuiſſe Calchantis, cui petentes oracula nigrum ſacrificabant arietẽ & ſtrata in pelle dormiebant. ¶ Miris modis, nã quæ ſomniando nobis apparent variis & horrendis figuris ſeſe offerunt, Fuit autem mirum poetæ ingenium vt diceret miris, vt q̃d verbis exprimere non valebat, auditoris iudicio explicandum relinqueret. CHR

Colloquio atq; imis Acheronta [a] affaſ auernis
Hic & tum Pater [b] ipſe petēs reſponſa Latinus
Centum [c] lanigeras mactabat rite bidentes.
Atq; harum effultus tergo [d] ſtratiſq; iacebat
Velleribus. ſubita ex alto vox reddita Luco ē.
Ne pete conubiis Natam ſociare latinis
O mea Progienies: thalamis [e] nec crede paratis.
Externi veniunt [f] Generi [g]: qui ſanguīe noſtrū
Nomē ī aſtra ferrāt quorūq; a ſtirpe [h] Nepotes
Omnia ſub [i] pedibus qua Sol vtrunq; recurrēs
Aſpicit Oceanum vertiq; regiq; videbunt.
Hęc reſponſa patris Fauni monituſq; [k] ſilenti
Nocte datos non ipſe [l] ſuo premit ore latinus
Sed circum [m] late volitans iam Fama per vrbes
Auſonias tulerat cum Laomedontia pubes
Gramineo ripę religauit ab aggere claſſem.
Aeneas primiq; Duces & Pulcher iulus
Corpora ſub ramis deponunt arboris altę.
Inſtituuntq; dapes & adorea [n] liba per herbas
Subiiciunt [o] epulis. ſic Iuppiter ipſe [p] monebat:
Et cereale [q] ſolum pomis agreſtibus augent.
Conſumptis hic forte [r] aliis: vt vertere morſus
Exiguam in Cererem penuria adegit edendi:
Et violare manu maliſq; audacibus orbem

SER a ¶ ACHERONTA affaſ auernis, poteſtates quæ ſunt in acherōte, ad quē p auernum veniſ, hoc aūt iō qa Faunus dſ infernus de⁹, & cōgrue, nā nihil eſt terra inferius, in q̄ habitat Faunus, hinc eſt ꝙ eū Hor. inducit nocētem dicens, Le uis īcedas abeaſq; puis æquus alūnis. b ¶ Pater ipſe, aut honoris eſt, aut reuera ppter Lauiniā. c ¶ Centū, aut pro qualitate fortune, vñ & rite dixit, aut certe finitus ſit p infinito. i. multas. d ¶ Tergo, p tergoribus. e ¶ Thalamis neu crede paratis ppſ Turnū. f ¶ Veniunt, melius veniūt, vt iam eos venire ſignificet g ¶ Generi, plurali pro ſingulari vſus ē. h ¶ A ſtirpe, ſtirpē quū de genere dicim⁹ tantū Fœ. quū de arbore. Ma. g. & fœ. inueniſ vt ſed ſtirpē teucri nullo diſcrimine ſacrū, & fœ. vt Hora. Cum ſtirpeſq; raptas & pecudes & domos. i ¶ Sub pedib⁹, ſub ipſo ſuo ac ptāte. k ¶ Monituſq; alibi, monita dixit, Vt Carmentis nymphæ monita & deus auctor apollo. l ¶ Nō ipſe ſuo pmit ore latin⁹. quo a ſe repelleret generos. m ¶ Sz circū late volitās, tmeſis eſt, circūuolitans. n ¶ Adorea liba, Ador pprie genus farris, liba aūt ſunt placētæ de farre & melle & oleo ſacris aptæ. o ¶ Subiiciūt ſupponūt in epulaꝝ locū. p ¶ Ipſe, q p harpyas vaticinatus eſt vt Quæ phœbo pater oīpotens. q ¶ Et cereale ſolū, Soluз diciſ oē quod aliqd ſuſtinet, vnde de mari ſupra ait ſubtrahiturq; ſolum, & Oui. primo me. Neu regio foret vlla ſuis animalibus orba aſtra tenent cœleſte ſolū ſicut nunc panitias mēſas ideſt epularum ſuſtentaculum ſolum vocauit. r ¶ Forte aliis, abundat forte.

officium, & pro mollibus plumis & ornatu regio nō recuſauit pellium ſtratum. ¶ Vxor ſubito, Propter meritum petentis. ¶ Circum cum eo quod eſt tulerat iungēdum eſt, vt ſit circum tulerat.

CHR ¶ SVBITA, vt oſtēdat patrē ſilio præ cæteris rñ diſſe. Neq; diutius incertuз tenuiſſe. ¶ O mea pgenies, facit fidē. q d. quam fallere non debeo. ¶ Thalamis. p. erat enim opus vt ante hæc pdicerenſ q̄ troiani inuenirent, ne cōmēta res eē videretur. ¶ Verti, Quia ſuo impio ſubigent. ¶ Regi. quia ſubactos clemēter adminiſtrabant. ¶ A dorea, ador quid ſit expſſimus in Georgi. ¶ Per herbam. ſ. apiuз, Diony n. in lib. i. ait ī agro laurente, vbi cōſederāt Troiani aq̄ ſlebat vſq; ad mare. Nunc in eauo loco ē ſcatēs fons ſacer phœbo cum duabus ediculis. in quibus Æneas primū ſacriſicauit, & ibi troiani cibū ſumpſere ī ſoloſtrato ex apio ſiue ex cruſtulis panis ad ciboꝝ munditiē paratis, ac cōſumptis cibis qdam ex illo apio ſiue & cruſtis comedere ceperūt. ¶ Tum qdam ex filiis Æneæ ſiue aliis ex diſcūbentibus inqt. at n. mēſa iam comeſa eſt nobis. Quo audito tumultarunt oēs tanq̄ ſi finita eſſent pria oracula, Reſpōſum. n. acceperat ſiue a dodoneo oraculo, ſiue ab erythris idæ tugurio vbi ſibylla habitabat nympha idigena fatidica, que ipſos monuit, vt in occaſum nauigarēt, donec eo peruenirēt, vbi mēſas comederēt, hoc ergo nūc aduenisse dicebant. ¶ Et cereale ſoluз, rem minorē q̄ in heroico carmine conuenit & trāſlatione & denoīatione ducebus colorib⁹ rhetoricis honeſtauit, vt nominibus pro nominib⁹ poſitis viliora q̄ eſſent maieſtatem quandam reciperent.

DON ¶ IPSE pater, Ergo non miſit alterū ſз ipſe perrexit. Vt patris & regis diligēs adhiberet

Fatalis[a] Cruſti patulis nec parcere Quadris[b]
Heus etiam menſis conſumimus inquit Iulus
Nec plura adludens[c]. ea vox audita laborum[d]
Prima tulit finem primamq́ꝫ[e] loquentis ab ore
Eripuit Pater ac ſtupefactus numine[f] preſſit.
Continuo Salue fatis[g] mihi debita Tellus.
Voſq́ꝫ ait o fidi[h] Troię ſaluete Penates.
Hic[i] dom[9] hęc p̃ria eſt. Genitor mihi talia nãq́ꝫ
(Nũc repeto) Anchiſes fatorũ arcana reliquit.
Cum te Nate fames ignota ad littora vectum
Acciſis[k] coget dapibus conſumere menſas
Tum ſperare domos defeſſus, ibiq́ꝫ memento
Prima locare manu: moliriq́ꝫ aggere tecta
Hęc erat[l] illa fames hęc nos ſuprema manebat.
Exitis poſitura modum.
Quare agite & primo lęti cum lumine Solis
Quę loca q̃ve habeãt[m] hoĩes vbi[n] mœnia gẽtis
Veſtigemus & a portu diuerſa petamus
Nunc pateras[o] libate Ioui: precio vſq́ꝫ vocate
Anchiſen[p] genitorem: & vina reponite[q] mẽſis.
Sic deinde effatus: frondenti tempora[r] ramo
Implicat & Geniumq́ꝫ[s] loci primamq́ꝫ[t] deorũ

SER a ❡ FATALIS cruſti, ad negociũ reſpexit Æneæ, cui hic erat finis laboꝝ. Cruſtũ autẽ & cruſta neutro dicim[9] de his q̃ com̃edi poſ ſunt. Horatius, Vt pueris olim dant cruſtula blãdi doctores iuuenalis. Nos colaphũ incutimus lãbenti cruſtula ſeruo. Fœmi nino autẽ genere fragmẽta dicim[9] q̃ nõ ſunt eſui, vt Cõcreſcũt ſubitæ currẽti in flamĩe cruſtæ. b ❡ Quadris, aut mẽſis, & eſt antonomaſia. Nã ſupra orbem dixit, aut quadris fragmentis accipiamus, vt Iuuenalis, vt bona ſũma putes aliena viuere quadra. c ❡ Ad ludens, aut vacat ad & ludentes ſignificat, aut certe adludens ad ſẽſũ fidem verba cõponens d ❡ Laboꝝ finẽ ſ. mariti moꝝ. Nã in terra multa paſſus[9] eſt, vt ait ſibylla, ſed terræ grauiora manẽt. e ❡ Primãq́ꝫ loquẽtis ab ore Eripuit p̃r, hoc ẽ adhuc loquẽte Aſcanio ĩtellexit famẽ quã fata p̃dixerãt. f ❡ Numine p̃ſſit, oraculi fide ab Heleno & Anchiſa p̃dicti, p̃ſſit autẽ vocẽ Aſcanii, quo poſſet ipſe numina deprecari. g ❡ Fatis mihi debita tellus, bona piphraſis ẽ, ne fatalis diceret, qđ eſt mediũ, & in p̃cibus nihil ẽẽ debet ambiguũ. h ❡ O fidi, Æneæ. ſ. & nõ troiæ quas nequere ſeruare. i ❡ Hic domus, aut familia, vt Da p̃priã thymbræe domũ aut ordo eſt. Hic patrias, hic domus, ante. n p̃ria eſt q̃ ſit dom[9]. K ❡ Acciſis, vndiq́ꝫ cõſumptis, & hoc ẽ apud nos ac, qđ apud grecos ἀμ & hoc occiſi valde vadiq́ꝫ cæſi. i. ἀμφικοποι & hoc an ſancti vallẽ. i. vndiq́ꝫ ſancti. l ❡ Hæc erat illa fames, ac ſi diceret hoc fuerat timendũ periculũ, qđ picula terminat. m ❡ Habeant, habitẽt, enim frequẽtatiuũ ẽ ab eo qđ eſt habeo. n ❡ Vbi mœnia gentis, laurolauiniũ ſignificat. o ❡ Nunc pateras libate ioui, ab eo qđ cõtinet id qđ cõtinetur. p ❡ Anchiſen genitorẽ benę Iouẽ & Anchiſen q̃ cauſa oraculi fuerunt. q ❡ Reponite mẽſis, aũt timore verborũ Aſcanii interrupta renouate, aut reponite freq̃nter põite. i. crebro libate. r ❡ Tempora ramo implicat, diebus. n feſtis ita epulabãtur. s ❡ Geniũq́ꝫ loci, Apollinẽ. vult intelligi, in tutela n eius tota fuerat regio, vt Laurentiſq́ꝫ ab ea nomẽ poſuiſſe colonis, aliter iniquũ eſt, ſi quũ oĩs inuocet, Apollinẽ p̃termittat, p̃ſertim quũ Helenus dixerit, Aderitq́ꝫ vocatus appollo. t ❡ Primãq́ꝫ deorum, quia ipſa eſt mater deorum.

DON ❡ NIHIL inuenies apud Donatũ qđ p te ip̃m ignores.

CHR ❡ QVADRIS, ſic Iuue. aliena viuere q̃dra, quadrã aũt panẽ dixerũt qđ apud antiquos quadratas ſectiones haberent panes. Martialis. Cũ mittis turdumue mihi quadramue placentæ. ❡ Heu ẽt menſis, miſerã hoĩum inſcitiam oñdit poeta. Nã vt plæpe q̃ timẽda ſunt nõ timẽt ita q̃ nõ ſunt timẽda timẽt. Vt veriſſimũ ſit illud in Cice. Tuſculanis, ignaris hoies ĩ vita moribus errãt. ❡ Eripuit, nõdum. n p̃ſecerat orationẽ Aſcanius, cũ ęneas oraculũ interp̃tatus eſt, in quo & acumẽ ĩgenii & letitia demõſtrat. Nam neq́ꝫ tã cito hebes ĩtellexiſſet, neq́ꝫ qđ ĩtellexerat tã celeriter niſi lętus elocutus fuiſſet. Salutat aũt terram qm̃ eam eſſe cognouit, quam fata portẽdebant, agit g̃ras penatibus, qm̃ eo incolumẽ illũ p̃duxerant. ❡ Hæc talis. q. d tã læta, tam fœlix. ❡ Illa. ſ. q̃ tm̃ terrorẽ ĩcutiebat. ❡ Quare agite, optimus oĩno dux, q & diis ob acceptũ beneficiũ nulla interpoſita mora ſacrificia inſtituit, & iis qui ſuæ fidei cõmiſſi ſunt hominibus q̃ primũ occaſio dabitur, illa. n. in veſtigatio in tenebris fieri nõ poteſt conſulendum decernit, primam deorum. Nam berecynthiam q̃ terra interpretatur omniũ deorum matrem fabulati ſunt poetæ, vnde magnam matrem appellant tellurem.

Quadra

❡ NYMPHASQ́

SER

i ¶NYMPHAſq; adhuc ignota precatur Flumina, bonũ ordinẽ ſequit, ſic alibi, Nymphæq; laurẽtes, nymphæ genus amnibus vñ eſt. b ſNoctem noctiſq; horrentia ſigna, que noctẽ ſequunt vt nymphas flumina inuocat enim ſibi ꝯiũcta.

fuerat. n ſFoſſa, ſulco, & ſunt iſta reciproca, nam & ſulcum ponit pro foſſa, vt auſim vel tenui vitem committere ſulco.

¶TVM FATVS anchiſa, ꝗuis ſatis ſideret tñ humanitatis officium putauit ad regẽ legatos mittere, ne ob ſuperbiã alienos fines inuaderẽ videret tñ non ex pectato d pace tñ ſo vrbẽ deſignat tantum ſpei in fatis repoſuerat. DON

c ſPhrygiãq; ex ordine matrẽ aut cõtigue, qa idæus dixerat Iouẽ, aut certe ex ordine. i. more ſolenni.
d ſEt duplices, duos, cœlo autem Venerem, Erebo, Anchiſes. e ſCœlo clarus ab alto, in ſerenitate qđ ẽ augurii. Nã in nubibus fulminis cã ẽ. f ſRadiis & auro radiis aureis.
g ſArdentẽ nubẽ alii fulmen ardentem nubẽ dicunt, vt Luc. Atq; ardẽtes aere ſolo, quos hoc loco ſecut⁹ ẽ. Alii dicunt fulmẽ eſſe aeris ſciſſionẽ ardentem rimaʒ,

Tellurem Nymphaſq;[a] & adhuc ignota precat
Flumina tum Noctẽ[b] Noctiſq; horrentia ſigna
Idæumq; Iouem, Phrygiamq;[c] ex ordĩe mrẽm
Inuocat & duplices[d] Cœloq; Ereboq; parẽtes.
Hic pater omnipotens ter Cœlo clarus[e] ab alto
Intonuit radiiſq;[f] ardentem[g] lucis & auro
Ipſe manu quatiens oſtendit ab æthere nubem
Dicitur hic ſubito troiana per agmina rumor
Aduenisse diem quo debita mœnia condant
Certatim[h] inſtaurant epulas atq; omĩe magno
Crateras læti ſtatuunt. & vina[i] coronant.
Poſtera cum prima luſtrabat lampade terras
Orta dies Vrbem & fines & littora gentis.
Diuerſi explorant hæc fontis[k] ſtagna Numici
Hũc Tybrĩ fluuiũ: hic fortes habitare Latinos
Tum ſatus Anchiſa delectos ordine[l] ab omni
Centum Oratores Auguſta[m] ad mœnia Regis
Ire iubet ramis velatos Palladis omnes
Donaq; ferre viro pacemq; expoſcere Teucris
Haud mora feſtinant iuſſi rapidiſq; feruntur
Paſſibus ipſi humili deſignat mœnia foſſa[n]

¶COELOq; erebo q; parentẽ cõſtat ex immortali dea & mortali hoĩe. i. ex animo & corpoꝛ & vtriuſq; duꝫ viuimus rõ eſt habenda ergo ad vtrũq; inuocat. ſDelectos ordine ab omni miſit centũ, vt ex numeroſitate oratoꝝ oñderet multos veniſſe troianos ne forte ob paucitatẽ cõtẽnerenſ, Mirum autẽ CHR

quos alibi ſequiſ dicens, igneã rima micans percurrit lumine nimbos. h ſCertatim inſtaurant epulas hoc eſt Et vina reponite menſis. i ſVina coronant, pro pateris, vt alibi, Magnũ cratera corona induit, magnũ aũt omine cœleſti dicit, alibi. Nam te maioribus ire per altum Auſpiciis manifeſta fides. K ſHæc fontis ſtagna numici, Iſta iam ab incolis diſcunt, qđ aũt ait Fontis ſtagna, verũ eſt. Naʒ numicus ingens ante fluuius fuit, in quo repertum eſt cadauer Æneæ & cõſecratũ poſt paulatim decreſcens in fontem redactus qui & ipſe ſiccatus eſt ſacris interceptis. Veſtæ enim libari non niſi de hoc fluuio licebat.
l ſOrdĩe ab omni, ex omni qualitate dignitatis, qđ apud romanos in legatione mittenda, hodieq; ſeruaſ. m ſAuguſta ad mœnia, augurio conſecrata, hinc paulopoſt Tectum Auguſtũ ingens, & niſi in auguſto loco ſenatus conſiliũ habere non poterat, vnde templum Veſtæ non fuit auguria conſecratũ, ne illuc conueniret ſenatus, vbi erant virgines, nã hæc fuerat regia Numæ Pompilii, ad atriũ aũt Veſtæ cõueniebaſ, qđ a templo remotũ

fuit Æneæ ingeniũ, nã ꝗuis mitteret illos cũ inſignibus pacis pacẽ petituros demonſtrat tñ iuſtitiam, probitatemq; troianorum, ſed ne a timore potiuſꝗ ab ingenii bonitate peruenire hoc credere, latinus voluit, ne illum laterent troianorum vires. ſDelectos, maxima. n. diligentia eſt adhibenda in mittendis oratoribus, vt preſtẽt eloquentia & ſapiẽtia, vt quæ facto opus ſint cognoſcant & cognita perſuadere poſſint, & ex eorum pręſtãtia fides fiat apud externos populuʒ a quo mittuntur excellentiſſimis viris abundare. ſEx omni ordine, nam etiaʒ qui ignobiliore genere nati ſunt ab optimis reſpu. adminiſtratoribus non contemnuntur. Modo aliqua egregia virtus in illis eluceat Ramis velatos, vt ſtatim Primo aſpectu pacata omnia afferrent ſDona, nam hæc quoq; ad conciliandos hominum animos multum valent. ſHaud mora, nam cum mora plerũq; noceat hanc vitare debuerunt legati. ſIpſe humili. i ſulco vt contra in georgicis dixit, Tenui ſulco, ideſt foſſa, & de forma ædificandarũ vrbium diximus in primo.

SER a ¶MOLITVRq́ locum, pårat, alias fabricat, vt Et phrygiæ molimur montibus idæ. b ¶Primaſq́ in littore ſedes, quia imperium lauinium tranſlaturus eſt. Et ſciendum ciuitatem quã primo fecit troiam dictã ſm Catonem & Liuiũ, qd ipſe docet, Nec te troia capit. c ¶Caſtroꝝ ĩ morẽ hoc ẽ breuẽ. d ¶Pinis atq́ aggeſ muro, in q̃ pinæ ſunt & eſt ſynecdoche. e ¶Aggere, foſſa. f ¶Iãq́ iter emẽſi turres ac tecta latinoꝝ, hypermetr⁹ verſ⁹. g ¶Muroſq́ ſubibant, alibi per accuſatiuũ vt Æneæ ſubiit mucronẽ, & hoc ſm naturã eſt, naꝫ it ſub mucronẽ dicimus, nam per datiuũ figuratum ẽ. h ¶Pueri & ꝑmęuo flore iuuentus & bene romanæ

Moliturq́ᵃlocum primaſq́ᵇin littore ſedes
Caſtrorumᶜin more pinis ᵈ atq́ aggereᵉcingit.
Iamq́ᶠinter emenſi turres ac tecta Latinorum
Ardua cernebant iuuenes muroſq́ᵍſubibant.
Ante vrbem pueriʰ& primæuo flore iuuentus
Exercentur Equisⁱdomitãtq́ in puluere curr⁹
Aut acresᴷtendunt arcus aut lentaˡlacertis
Spicula cõtorquent Curſuq́ ictuq́ᵐlaceſſunt
Cum præuectus equo longęui Regis ad aures
Nuncius ingentesⁿignota in veſte reportatᵒ
Aduenisse viros. ille intra tectaᵖvocari
Imperat & ſolioᑫmedius conſedit Auito.
Tectũʳ Auguſtũ ingẽs centũ ſublĩe columnis
Vrbe fuit ſumma Laurentius regia Pici
Horrendumˢſiluis & relligione Parentum.
Hinc ſceptraᵗaccipere & prios attollere Faſces
Regibus omen erat. hoc illis Curiaᵘtemplum
Hę ſacris ſedes epulis. hic Arieteˣcęſo
Perpetuisʸſoliti patres conſidere menſis.

militiæ exprimit morẽ, nã poſt pubertatem armis exercebanſ, & ſextodecimo anno militabant quo ẽt ſolo ſub cuſtodibus agebant nec eſt cõtrariũ Longa populos in pace regebat. Nã licet in pace eſſent, exercitum tñ vigebat armoꝝ. i ¶Domitantq́ in puluere curꝛus, equos ſub curribus. K ¶Acris arcus, fortes & eſt κατα χρῆσις. Nã acrimonia mentis eſt, non aũt inanimataꝝ rerum vt arcuũ. l ¶Lenta, mollia. m ¶Ictu, iaculatiõe. n ¶Ingentes, ex ſtupore nuncii laus oſtendiſ troianorũ. Et bene nouitatis oſtendit opiniones. Ingentes enim eſſe quos primũ vidimus opinamur. o ¶Reportat, aut reuocat, aut apportat. p ¶Intra tecta vocari diſſentit hoc loco a romana cõſuetudine. Nã legati ſi qñ incogniti venire nunciarenſ, primo qd vellet ab exploratoribus reqrebaſ poſtea ad eos egrediebanſ magiſtratus minores, & tunc demũ ſenatus extra vrbem poſtulata noſcebat & ita ſi viſum fuiſſet admittebanſ, ſed hoc prudenter fecit. Latinum nãq́ memorẽ vult eſſe reſponſi, & auidũ fatis ad vidẽdos externos per quos ei promittebaſ fœlicitas. q ¶Solio medius conſedit, vt ſupra diximus. Solium eſt veluti armariũ dę vno ligno ad regꝫ tutelã factũ ſm alios a ſoliditate dictum ſcdm Aſpꝛum p antiſtichon, quaſi ſediũ a ſedẽdo dictũ. Nã & ſella quaſi ſeda dicta ẽ. r ¶Tectũ auguſtũ Ingens domũ quã ſupra diximus in palatio ab Auguſto factã per trãſitũ laudat, quã cõmemorat & quaſi in lauro lauinio vult fuiſſe. s ¶Horrendũ, venerandũ non qſ horrori ſit. t ¶Hic ſceptra accipere hoc in palatio. u ¶Curia tẽplum qa vt diximus ſupra. curia nõ niſi in augurato erat loco. x ¶Ariete cæſo, hoc ſacrificium in ianua palatii feſtis diebus fiebat. y ¶Perpetuis mẽſis, longis ad ordinem exæquatis ſedentium. Maiores. n. noſtri ſedentes epulabãtur, quẽ morẽ habuerunt a Laconibus & cretenſibus, vt Varro docet in libris de gẽte populi romani, in quibus dicit quid a quaq́ traxerit gente.

DON ¶TVRRES ac tecta, prĩo. n. altiora ędificia deinde propinquius accediſ humiliora cernuntur. ¶In puluere, qa ibi melius aĩalia domantur vbi difficilior tractus eſt. ¶Ictu, non vt ferirent inuicẽ, ſed vt deſtinata percurrerent. ¶Viros ingentes, ignota veſte. Nam ex impmeditata re pturbato aĩo putauit ſe vidiſſe illos vltra humanã formam. ¶Extollit aũt regiã Latini a pulchritudĩe ędificii & ab ornatu triũphali, nõ vt a pictura fabulatuſ. ¶Auguſtũ, vel qa domus fuit Regum, vel qa reges ipſi ſibi regnandi auſpicia ſortiebanſ, illic. n. ptãtem ſumebant & faſces erigebant.

CHR ¶ANTE Vr. pu. oñderat ſapiẽtiſſimũ ducẽ Æneã nũc viciſſim latinũ laudat, ne ſtultum Æneas viciſſe videaſ. Quid ãt illo duce prudẽtius eẽ potuit, q ciues ſuos a pria vſq́ ętate ĩ bõis diſciplis erudiẽdos curet, & ita inſtruẽdos vt ſe patriãq́ ſuã tueri, & oẽs iniurias ꝓpulſare poſſint. ¶Cũ p. e. vt oñdat vigilantes aſtitiſſe cuſtodes, q oĩa ꝓuiderent & ꝓuiſa ad regẽ ẽferrẽt. ¶O mẽ, ptãs, vt pibus q regam⁹ auſpiciis. ¶Epuſ, ꝓ dapib⁹ poſuit. i. ſacrificiis.

¶EX ORDINE

Quin etiam veterum effigies ex ordīe[a] Auorū
Antiqua ex Cedro[b] Italuſq; paterq; Sabinus.
Viti ſator[c] curuam ſeruans ſub imagine[d] falcem
Saturnuſq;[e] ſenex Ianiq; Bifrontis imago
Veſtibulo aſtabant aliiq; ab origine[f] Reges
Martia qui ob Patriā pugnādo[g] vulnera paſſi.
Multaq; preterea ſacris[h] in poſtibus arma
Captiui[i] pendent currus curuęq; ſecures
Et Criſtę[k] capitum & portarū ingētia clauſtra
Spiculaq; Clypeiq; ereptaq;[l] Roſtra Carinis.
Ipſe quirinali[m] lituo paruaq; ſedebat

SER a EXORDINE, ꝑut ſibi ſucceſſerant. Sane itelligendū eſt, ita vt nati fuerant, ſic eorū imagines fuiſſe cōpoſitas. b Ex cedro, quod lignū nō facile cōſumit vetuſtare, hoc genus ligni tinex neſcit corruptiōem, quod ex antiqiate non ſentit vt cedria ꝑ uncta ligna cuſtodita cōſeruat, Vñ & Perſius, Et cedro digna locut⁹ c Viti ſator, nō inuētor vitis, ſed ꝙ genus vitis italis demonſtrauit populis. d Sub imagine falcem, aut ſtatuę expmit geſtū, vt dicat, ita tenebat falces, vt eā ſub vultu hēret, aut ſub imagīe ſub theca dicit ꝙ falci ſimilis ē, q̄re ſub imagine falcē? cū imagine n pictus ē ſaturnus foluit aut ſub ꝑ im poſuit aut ipſius quoq; falcis nō veritas ſ; imago, vagina q̄d ī falcis put anſ. e Saturnuſq; ſenex, antiq reges noīa ſibi plerūq; vēdicabāt deoꝝ, Ergo Saturnus rex fuit Italiæ Nā & ſupra ait, Veterū effigies ex ordīe auorū, & īfert Aliiq; ab origine reges, hinc ē qd apud cretā eſſe dr Iouis ſepulchrū. Gabalus ēt iꝑator romanus ſolē ſe dici voluit Nam Heliogabalus dictus eſt. f Ab origine, ꝓ ab originū reges, ſed ē metro ꝓhibitus g Pugnando vulnera paſſi. q̄ſi reges paſſi h Sacris in poſtibus, vbi ſpolia ɔſecrabanſ. i Captiui ꝓ captiuoꝝ, nota figura eſt. K Criſtæ galeę, a pte totū poſuit. l Ereptaq; roſtra carinis, bñ de oī gñe ꝑlioꝝ ſpolia illic demōſtrat fuiſſe. m Quirinali lituo, Lituus ī curuus augꝝ baculus, ꝙ vtebāt ad deſignāda cœli ſpatia. Nā manu nō licebat. Quirinalē āt ex ꝑſona ſuæ dixit, q̄lē poſt ea Quirin⁹ habuit, Nā tūc adhuc ñ fuerat Romul⁹, vel lituū. i. regiū baculū in quo poteſtas erat dirimēdaꝝ litiū

DON EX ORDINE, ita vt nati fuerāt. Cedro Ex cedro factæ, qa hoc lignū carīē nō ſentit, Vel cedriā vnctæ quæ ligna conſeruat Alii ab origine. r. Refert ſe a ſpecialitate ad gñalitatē, & vt cōpendio vtereſ, & numerum augeret. in generalitate. n. infinita eſtimatio eſt & plus intelligitur q̄ veritas habet. Vulnera paſſi, vt gloriā ex defenſiōe libertatis cñderet In poſtibus ar indicia hæc ſunt virtutis. Curruq; ſ. Omnia ſine numero poſuit vt plus arbitraremus. Ingentia, vt oſtendat ǭto labore retracta ſint. Carinis, vt appareat & nauali bello illos viciſſe. Lituū. i. regiū baculū in quo poteſtas eſſet dirimēdaꝝ litiū. Parua, vel qa tales extant aut non magni ꝑcii, qa veteres nō erāt ambitioſi cultus.

CHR ITALIA, ab italo dicta ē ital⁹ ꝓnepos fuit saturni q inter duos fines iꝑauit Neptuniū & Scyllaceū, vel intelligas de italo Vlyxis et Circes filio. Sabinus, de Sabino rū noīe nō idem oēs ſcriptores tradunt. Poeta āt aſſentire vr̄ portio Catoni, qui teſte Diony halicar. ait ſabinos dictos eſſe a ſabino rege, & illū qdē filiū fuiſſe ſangi cuiuſdaꝫ gētilis diuini, qa qbuſdā piſtius ſit vocatus. Ergo ſabinus pr̄, aut qa illius gētis auctor extiterit, aut qa nō ſolū rex, ſ; deoꝝ ſanguine, nā oēs dii patres appellanſ Hunc filius ſabū appellat ſic pars ſanctū voce canebāt Auctorē gētis pars laudes ore ferebāt ſabetuaſq; ꝙ ꝓprio cognoīe primus Dixiſti populos magna ditione ſabinos. Alii tñ dicūt ſabinos dictos eſſe q̄ſi ſeuinos. i. religioſos, σεύειν. n. colore & ſacrificare ē, Strabo dicit ſabinos indigenas eſſe quos Romāi ſabellos nūcupāt. Martia ꝙ ſaturno alibi diximus. Laudat āt oēs hos reges, nā oñdit nō tyrannos fuiſſe q oia ad ſuū cōmodū referētes ꝓ paſtorib⁹ lupi ſuis ciuibus fiunt, ſed fuiſſe qui ꝓ patria pugnātes mortē ſubire nō dubitarēt Multaq;. p. Q ꝙ argm̄ erat illos viros fortes fuiſſe & hoſtes iniuriā inferentes ſemp ſuperaſſe, naꝫ cōſueuerāt exuuiis hoſtilibus tēpla exornare antiq, vt & diis cōſecrarēt ꝙ deoꝝ auxilio acqſiuerāt & ſuæ virtutis monumētū relinq̄rēt ſempiternū, hinc ſtatius Hic ego maioꝝ pugnas vultuſq; trementes Magnaium effingā regū ſingāꝫ ſupbis Arma tholis, quæq; ipſe meo q̄ſita reuexi ſanguīe, enumerat oia pugnādi gñ̄a, nā ꝑ curr⁹ & criſtas & galeas pugnā q̄ collatis ſignis fit oñdit, ꝑ clauſtra, portarū expugnationē vrbiū, & ꝑ roſtra erepta carinis certamē nauale īdicat. Quirinali, atq Romulus q qrinus dr̄ nōdū erat. Ergo qrinali. i. q̄li vſus fuit deīde qrinus vel qrinali, martio, qa qrinus mars ſit. Ipſe, vt oñdat maieſtati regię auguralē quoq; dignitatē addidit

ſabinorum Sabin⁹

ſe.Picus.n vt refert Auguſtinus Saturni filius primus laurentum rex fuit quo tempoꝛe hebræis iudicauit Delbora fœmina, quæ & prophetiſſa fuit Aſſyriorum rex erat lampetes. Huius fabula notiſſima eſt quod a Circe in auem ſui nominis ſit mutatus. Sunt qui dicant quod ille pater ſtercon fuit optimus agrorum cultor, a quo fimus quo agri pingueſcunt ſtercus appellatur. De lituo vero iam dictum eſt.

Succinctus[a] Trabea leuaq̃ Ancyle[b] gerebat
Picus equū domitor quē capta cupidiē cōiux
Aurea[c] percuſſum virga verſumq̃ venenis
Fecit auem Circe. ſparſitq̃ coloribus alas.
Tali intus Templo Diuom patriaq̃ latinus
Sede ſedens Teucros ac ſeſe in tecta vocauit.
Atem hęc ingreſſis placido[d] prior edidit ore.
Dicite[e] Dardanidę (neq̃.n. neſcimus & vrbem
Et genus auditiq̃ aduertitis ęquore curſus)
Quid petitis: quę cauſa rates aut cuius egentes
Littus ad Auſonium tot per vada[g] cęrula vexit:
Siue[f] errore vię ſeu tempeſtatibus acti,
Qualia[h] multa mari Nautę patiuntur in alto,
Fluminis intraſtis ripas portuq̃[i] ſedetis
Ne fugite[k] hoſpitium ne ue[l] ignorate Latinos
Saturni[m] gentē haud vinclo nec legibus ęquā

SER. a ℂ SVCcinctus trabea toga ē augurū de cocco & purpura. b ℾ Ancyle, ſcutū breue regnāte Numa cœlo huiuſmodi ſcutū lapſū ē, & data rūſa ſūt illic fore ſummā iperii, vbi eſſet, qd ne aliqñ hoſtis agnoſceret p Mamuriū fabrū multa ſimilia fecerūt, cui & diē cōſecrauerunt quo pelleꝫ virgis feriūt ad artis ſimili tudineꝫ. Dicimus aūt hoc ancile & hæc ancila. Ancilioꝝ vero vſurpauit Horatius, Anciliorūꝫ & nois & togæ oblitus. c ℾ Aurea cōiux, nā aliter nō ſtat verſus, & aurea p ironiā dixit. Cōiux vero nō q̃ erat, ſꝫ q̃ eē cupiebat, vt Quos ego ſum toties iā dedignata maritos, Picuꝫ amauit Pomōa dea pomoꝫ, & eius volētis ē ſortita cōiugiū, poſtea circe cū cū amaret, & ſperneref irata cū i auē picū martiū cōuertit. Nā altera eſt pica, hoc aūt iō fingif, qa augur fuit & domi habuit picū p quē futura noſcebat, qd & pōtificales indicāt libri. Bñ aūt ei ſupra lituū dedit, qd eſt augurū ꝓpriū. Nā ancile & trabea cōmūia ſūt, cū diali vel martiali ſacerdote. d ℾ Placido ꝑ ore edidit ore, bñ placido, legatoꝝ.n. fuerat, vt ipſi añ loq̃renf, ſicut in ſcdo, Vltro flens ipſe videbar. e ℾ Dicite dardanidæ, aut ex veſte eos troianos eē cognoſcit, q̃ erat ꝓpria gentiū ſingularū aut κατατοστιστομωον. intelligimus famā q̃ eos venire nūciauerat, eandē et troianos eē dixiſſe, vnde infert, Auditiq̃ aduertitis æq.c. ℾ Dardanidę āt ac ſi diceret cognati. f ℾ Siue errore vię ſeu tēpeſtatibus acti, duo querit ſi voluntate veniſtis, qd petitis, ſi neceſſitate tēpeſtas vos an error aduexit. g ℾ Vada cęrula Cærulū ē viride cū nigro i. mare. h ℾ Qualia multa, ad duo reſpexit erroiē & neceſſitatē. i ℾ Portuq̃ ſedetis, añ.n p portu erat illic exitus fluminis. K ℾ Ne fugite, ne fugiatis. l ℾ Ne ue ignorate, ignoretis. m ℾ Saturni gentē, laus gñis.

DON ℂ AVrea, irōicę q̃ſi itelligat peſſima & indignationē citat, qd talē virū ita tractaſſet. ℾ Dicite. d. Primus verba facit, vt facilitatē ſuam & beniuolētiam in eos demōſtret. ℾ Potuit āt ex veſte latinus, q multa experientia eēt troiāos cognoſcere, qd nō poterāt p renerā ætatē illi q erant extra portas. ℾ Errore viæ, qa in obſcuro cœlo i quo via ē nauigātib⁹ ab illa errare pūt, vl' vi tēpeſtatis inde abſtrahi. ℾ Ne fugite. h. nō mō ꝯcedit qd ſua auctoritate iā ſūpſerāt ꝙ ripas itrarūt ſꝫ vltra id hoſpitiū offerf, Ex cognatione aūt q̃ troianis cū italis eſt oñdit eos poſſe capeꝛ oēm fiduciā.

CHR ℂ ANCYLE, nōdū fuerat ancyle, qd ſubſequentibus tēporibus regnāte Numa de cœlo delapſum eſt, & de quo dicemus in ſequentibus, ſed oſtēdit illū Numæ ſimilē in religione fuiſſe. ℾ Equū domitor, fortiſſimus in pugna eqſtri, & q bene & p arbitrio ſuo equis vteref. Expſſit.n. id qd ab Hoñi dr ἱππόδαμος Capta cupidine cōiux Nō q̃ eſſet, ſꝫ q̃ eē cuperet, ſic.n. Chorebū priami geneꝝ dixit. ℾ Fecit aūt circe. ſ. picū marciū. Hec auis arbores roſtri duritie cauat. Nidificat in canis arboꝝ. Eſt auctor Trebius clauum vel cuneū q̃uis magna ad actus ſit vi arbores in qbus nidum habēt pici ſtatim extrudere cū crepitu arboris, ipſi principales ſunt in auguriis teſte Pli. a rege q nomen huic aui dedit. In capite. L. Tuberōis ꝑtoris vrbani in foro iura reddētis. ira placide ſedit vt manu apphēderef. Rñdere vates exitiū imperio porrendi ſi dimitteref ſi vero exanimaref pretori. Et ille ꝓtinus cōcerpſit nec multo poſt impleuit ꝓdigiū. ℾ Prius, ꝓpter affectum quo vergebatur, vt filiam peregrinis locaret.

ℂ SPONTE

Sponte[a] ſua veteriſq;[b] Dei ſe more tenentem.
Atq; eqdē memini (Fama[c] ē obſcurior annis)
Auruncos[d] ita ferre[e] Senes. his ortus vt agris
Dardan[9][f] Idęas[g] Phrigię penetrauit ad vrbes,
Threiciamq; Samū q̄ nūc Samothracia fertur,
Hinc illū Coriti[h] Tyrrhena ab ſede profectum
Aurea[i] nunc ſolio ſtellantis Regia Cœli
Accipit &, numerum Diuorū altaribus auget.
Dixerat & dicta Ilioneus ſic voce[k] ſecutus.
Rex[l] Genus egregiū Fauni nec fluctibus actos
Atra ſubegit hyems veſtris ſuccedere[m] rectis
Nec Sidus[n] regione vię Littus ve fefellit
Conſilio hanc oēs animiſq; volentibus vrbē[o]
Afferimur pulſi regniſq; maxima quondam

FER a SPONTE ſua veteriſq; dei ſe more te- nētē, Xenocratis eſt, qui quū primus ſcholā aperuiſſet, qd antea in porticib⁹ de philoſophia tractaret, & interrogat⁹ eſſet qd pſtare poſſet diſcipulis ſuis, rn̄dit, vt id hoies volūtate faciāt qd alii iure cogūt. b Veteris, antiq, ac ſi diceret aurei ſeculi imagine viuimus. c Fama eſt obſcurior annis, ac ſi diceret niſi eēt, iā vos ſciretis. d Auruncos ita ferre ſenes, apud veteres hiſtoriç ſ gñis fuit, vt maiores natu ātea acta poſteris idicarēt, qd hic indicat locus, Lucanus apertius quuȝ eſſet de Anthæo narraturus, Cognita p multos docuit rudis ſcola pres. Aurūci ṽo italiæ populi antiqſſimi fuerūt. e Ferte aūt, q̄ſi cū oſtētatione iactare. f Dardanus, Iuppiter cū Electra atlātis filia Coriti regis Italiæ vxor cōcubuit, ſȝ ex Iouis ſemine nat⁹ eſt Dardan⁹, ex Coriti Iaſius. Dardanus pfectus ad phrygiā iliū condidit. Iaſius vero thraciā tenuit, vbi ē ſamos, quā & ſamothraciā nomiauit. Nā Iunonis alia eſt ſamos inſula, q̄q; ciuitas thraciæ q̄ eſt in cæphalenia ſame dicat, vn̄ poſtea cū rūſum eſſet Antiquā exqrite matrē, & Æneas Italiā peteret pfectus ad thraci i ſamothracas deos ſuſtulit, & pertulit ſecū pp originē matris. g Idæas phrygiæ, qa erāt, & cretæ, addidit phrygiæ. h Coriti, oppidū & mons dictus a rege pr̄e Dardani. i Aurea nunc, quō dicit illā in cœlo eſſet ſi apud inferos hunc vidit æneas, ait enī iluſq; aſſaracuſq;, & troiæ dardanus auctor ſoluit q̄ tribus tria reddidit animā Cœlo, Corp⁹ terræ, vmbrā inferis. Addit, auget adiectione. ſ nominis ſui. K Voce ſecutus, plerunq; enim conſentimus & taciti l Rex, concilia tio ab honore, inde a genere. m Succedere terris. vt Succedoq; oneri. n Nec ſidus, aſpectus ſiderū Nam tempeſtatem ſupra dixit. o Vrbē affe. ad vrbem referrimur.

DON DARDAnus, iaȝ explicat qd ppoſuerat, cum dixit Dicite dardanidæ. Rex genus. e. Cū ſe beniuolū oſtendiſſet Latinus nō multū laborauit i texēdo exordio Ilioneus, nec tū penitus omiſit. Fauni, vnde hoc cognouit Ilioneus? nēpe ex ſimulachris, q̄ erant in veſtibulo. Breuiſſime aūt amplectit q̄cunq; dixit latinus, nec potuit in tanta breuitate magis extollere genus troianum.

CHR AVRVNcos, auruca ātiqſſima italię vrbs fuit ędificata ab Auſone Vlyxis & Calypſus filio a quo auſonia nomiata ē. Dardanus, De hoc dicta pluria, ſūt pauca tn̄ hæc repetā. Duxit hic Chryſen Pallātis filiā, vn̄ ſunt nati Idæus, & Dimas qui in arcadia regnauerūt vſq; ad diluuiū, Hæc Diony. q ait Atlantē fuiſſe arcadiæ regē. Cū ṽo p diluuiū cāpi in arcadia i lacunas eēnt verſi, pptereaq; habitatio mōtuoſa difficilis eſſet, atq; ſterilis Dimāte i arcadia cū pte copiaꝝ relicto Dardanus i ſamothraciā venit, Ibiq; iaſio a fulmīe pcuſſo: qa Cereris cōcubitū appetiuerat, pfectus eſt i phrygiā, & defūcta Chryſe Batteā filiā Teucri duxit, mortuoq; Teucro i regno ſucceſſit. Ex hac genuit Erichthonium, Ex Erichthonio & callirrhoe ſcamandri filia Tros naſcit ex Troe Aſſaracus, ex ſ Capys, ex quo & ex naiape nympha orit Anchiſes, Diodo. refert iaſiū & dardanū natos i ſamo iſula, q̄ nomē a Samo Mercurii filio hēbat. Inde aduētu thraciū colonoꝝ ſamothracia ē appellata Mortuo iaſio dardan⁹ & Coribāth⁹ phrygiā petiē, vbi defūcta chryſe dardanus Batteā filiā Teucri duxit, & Teucro i regno ſucceſſit. Latini āt dīit Dardanū e corylo i ſamothraciā & ide in phrygiā pfectū. Rex, i gñe deliberatiuo oratio ē in q̄ pacē ſedeſq; ſibi Troiani petūt Captat āt beniuolētiā a noīe & a nobilitate. Cōmēdat petionē ſuā a neceſſitate, qm̄ ſic volētib⁹ fatis, qb⁹ repugnare latinū nō decerat illuc deuenerit, ſicq; cōſutat qd ille dixerat potuiſſe troiāos venire aut deceptos errore viæ aut īpulſos tēpeſtatib⁹. Et ſimul a ſe ipſis captat beniuolētiā qa oſtēdit ſuū cōſiliū troianos fatis accōmodaſſe, & id velle, qd illa diſponūt. Cōcitat ſimul & miſericordiā cū oñdit ſe ex florenti fortuna i magnā calamitatē incidiſſe.

dardanus
Idæus Dimas
Anchiſes

SER a ¶ INDECORES, decus decoris facit. Decor, decoris, ſed hic idecor dicimus, hic indecus nō poſſumus dicere, vnde indecores quū co breuis ſit, aut ſyſtole eſt, aut certe dicim⁹ nominatiuū nō inueniri, vt in multis noīb⁹ ſit. Nam indecus lectū non eſt qd & melius eſt. Nā ſyſtole ſine exemplis fieri non debet· verecūde aūt hoc dicit ſua coniūctione ēt ornari Italos. b ¶ Abolescet, abolebit, & vius ē incohatiua forma quuꝫ opus non eſſet. c ¶ Troiā .i. troianos. d ¶ Fata per Æneæ iuro, quæ iam nouit Latin⁹ oraculo ſciꝫ Fauni, ꝑ quod audit externū veniēt generi. e ¶ Siue fide ſeu quis bello eſt exptus & armis, in his dextra cōprobatur fide & virtute. f ¶ Vittas, quæ religabantur ad ramum. g ¶ Huc repetit Dardanus, ideſt Æneas, & bn̄ repetit ↄ non petit quaſi ad ſua. h ¶ Ingentibus, deliis, quæ magna cōſtat fuiſſe. i ¶ Fortunæ parua prioris, bene medium tenuit. Nam ne laudare videref, ait parua, ne deformare (nam durū eſt aliqd ab infœlicibus accipere) ait Fortunæ ꝑoris. K ¶ Hoc pater anchiſes auro libabat ad aras, pateram ſignificat. l ¶ Hoc priami geſtamen erat, diadema dicit, Nā ſcepruꝫ dicturus eſt. m ¶ Sacerq; tiaras, pileū phrygiū dicit, & ſciendūꝫ hic tiaras per vſurpationeꝫ dictū Nam hæc tiara dicimus, melius ergo luue. Et phrygia veſtitur bucca tiara. n ¶ Obtutu tenet ora, ordo eſt Latinus defixa tenet ora, & obtutu .i. intuitu ſolo hæret immobilis. o ¶ Intētos voluens oculos, cogitantis eſt geſtus, ſic de Bocco. Salu Vultu & oculis pariter atq; animo varius. p ¶ Regem Picta mouet, quippe regem & hoc eſt labor iliadum.

Non erimus regno indecores[a], nec veſtra feret
Fama leuis tanti ue aboleſcet[b] gratia facti
Nec Troiā[c] auſonios gremio excepiſſe pigebit
Fata[d] per Aeneę iuro dextramq; potentem
Siue[e] fide ſeu quis bello eſt expertus & armis,
Multi nos populi multę (ne tēne q̄ vltro
Prę ferimus manibus vittas[f] ac verba precantia)
Et petiere ſibi & voluere adiungere gentes
Sed nos Fata Deum veſtras exquirere terras
Imperiis egere ſuis. hinc Dardanus ortus
Huc[g] repetit iuſſiſq; ingentibus[h] vrget Apollo
Tyrrhenū ad Thybrī & fōtis vada ſacra Nūici
Dat tibi prętera Fortunę parua prioris
Munera reliquias Troia ex ardente receptas.
Hoc[k] pater anchiſes auro libabat ad aras
Hoc Priami[l] geſtamen erat cum iura vocatis
Morte daret pp̄lis. Septrumq; ſacerq;[m] Tiaras,
Illiadumq; labor veſtes.
Talibus Ilionei dicti defixa Latinus
Obtutu[n] tenet ora ſoloq; immobilis hęret
Intentos[o] voluens oculos nec Purpura Regē[p]
Picta mouet nec ſceptra mouent Priāeia tātū

DON ¶ NON erim⁹ īdecores, noluit dicere ornabimus regnū ne ſit arrogās. ¶ Leuis, nec pro leui ducimus quicqd ꝑſtiteris. ¶ Fide, laudat fidē, q̄ neceſſaria eſt in ſocietate regni. ¶ Dat præterea, quomodo ꝑterea, cum nihil prius dederit ſed ſic cōiuge, miſit nos ad te æneas, & ꝑterea .i. vltra id qd miſit dat munera parua reſpectu prioris fortunæ. ¶ Hoc pr̄, Nam ſi per ſe non ſint magna ſūt tamē q̄a talium virorū fuerant. ¶ Tiaras, thiaras pileus eſt q̄ Phryges vtuntur, cum celebrāt ſacra vnde ſacrum dixit. ¶ Intētos oculos, qd eſt capiētis cōſilium, nam oculi per diuerſa vagātes ſecū animum trahunt, & a fixa cogitatiōe abſtrahunt, ſed ſi intentos quomō voluens: q̄a tacitarū cogitationum eſt mouef oculos cū animi æſtus ꝑ diuerſa rapiunt, ita q̄ ierit redieritq; animus oculorūꝫ ſignis oſtendit.

CHR ¶ NON erimus; non ſolū non erimus detrimento, ſed erimus decori, conatur aūt ſummū ſeruare tēperamentū, ne aut pp nobilitatē magnitudinēq; noīs troiani illoꝝ ſocietas pꝉculoſa veniat, ne ue rurſus pp illorū calamitates ſint ita afflicti, vt ſint contēnēdi, ac ne querat latinus cur non ſedes ſuas poſuerit apud illos, q eos ſibi iungere voluerunt repetit ilioneus, qd iam poſuerat fato huc eſſe adactos troianos. ¶ Fortunæ paruæ prioris, dicit parua ne ſua iactanter lauder, dicit fortunæ prioris, ne videanſ contēnēda, nec caret cōmiſeratione hic locus cū oſ̄dat ex q̄ excelſo gradu in q̄ humilē ceciderint. ¶ Receptis cōmēdat a labore, ſic alibi Præterea duo nec tuta mihi valle reperti. ¶ Hoc auro .i. vaſe aureo, & eſt denoīatio Cōmendauerat dona a priſca fortuna. Nūc cōmendat ab auctore. ¶ Cū iura .v. vt non ſolū oſtēderet Priamuꝫ illo vſum fuiſſe, ſed vſum in maximis celebrationibus. ¶ Iliadū, ab artificibus laus eſt. Nam pręter cæteros mortales phrygii hāc intexēdi artem colebant, vnde phrygiones dicebanſ huiuſcemodi artifices.

℟ Labor.q.d.induſtriā quæ nō eſt ſine labore. Optime aūt poſt orōnē adhibuit munera qꝛ plurimū ad pſuadēdū valēt. ℟ Sceptra tñ mouent.q.d.admirabaſ quidē dona. Sed tñ nihil magis curabat ꝙ cōiugiū filiæ. Cōmendat aūt regem a ſūma prudētia q nihil temere cōſtituerit, ſed ratiocinatione cōſiderando qui eſſent troiani, & repetēdo oracula Fauni vere cōcluſit eſſe recipiendos troianos Ergo tandē dixit.i. poſt diuturnam diſputationem.

Quantū in connubio Natę thalamoq̨ moraſ
Et veteris Fauni voluit ſub pectore ſortem
Hunc illum fatis externa ab ſede profectum
Portendi[a] generum paribuſq̨[b] in regna vocari
Auſpiciis. hinc progeniem Virtute futuram
Egregiā & totū quę viribus occupet Orbem.
Tandem lętus ait. Dii[c] noſtra incepta ſecūdent,
Auguriumq̨[d] ſuū dabiſ Troiane quod[e] optas
Munera nec ſperno[f]. non vobis rege Latino
Diuitis vber[g] agri Troię ue opulentia deerit.
Ipſe modo Aeneas (noſtri ſi tanta cupido eſt
Si iungi hoſpitio properat ſocius ue vocari)
Aduenient vultus ne ue exorreſcat amicos
Pars mihi pacis[h] erit dextrā tetigiſſe Tyranni[i].
Vos contra regi mea nunc mandata referte.
Eſt mihi[k] nata viro gentis quam iūngere nrę
Nō patrio ex adyto ſortes[l] nō plurima[m] Cœlo
Monſtra ſinūt. generos externis affore ab ore
Hoc[n] Latio reſtare canūt: qui ſanguine noſtrū
Nomen in aſtra ferant. hunc illum poſceſ fata
Et reor & ſi quid veri mens[o] augurat opto.

SER a ℭ PORtendi, porro tēdi. Prædici, ſignari. b ℟ Patribꝰ auſpiciis, pari ptāte, & tractū eſt ex comitiis, vt diximus ſupra. c ℟ Dii nra icepta ſecundent, antiq̄ more locuturꝰ de publicis rebus. i. de pace et nuptiis filiæ, & de regis nuptiis facit ante deorū cōmemorationē, ſicut etiā in omnibus Catonis traditionibus legimꝰ, hinc eſt in diuinatiōe, Si qd ex aliq̄ veteri oratione ē iouē ego maximū optimū, ipſe ēt Virgilius Præfatꝰ diuos ſolio rex infit ex alto. d ℟ Auguriū, pp quæ dicta ſunt ſuꝑ. e ℟ Qđ optas. i. pax. f ℟ Nec ſpno, quia dixerat, Fortunæ parua prioris, & eſt liptotes. i. libēter accipio. g ℟ Vber agri, vbertas, alibi Pecoriq̨ & vitibus almis Aptius vber erit, & eſt maior petitione ꝓmiſſio. Nam littus illi tantū petierāt. h ℟ Pacis erit, fœderis ab eo qđ legtur id qđ ꝓcedit. i ℟ Tyrāni, græce dixit regis, nam apud illos tyranni, & regis nulla diſcretio eſt, licet apud nos incubator imperii tyrānus dicatur, declinaſ autē hic & hæc tyrānos. K ℟ Eſt mihi nata, male multi arguūt Virgiliū, qđ Latinū vltro induxit filiā pollicētē, nec oraculū conſiderātes, qꝛ ita lo dari nō poterat, nec Æneæ meritū quem decebat rogari. Terentius, Hac fama impulſus Chremes vltro ad me venit vnicā nata ſuam Heſio. ēt περὶ τῶν γυναικῶν inducit multas heroidas optaſſe nuptias virorū fortium. l ℟ Sortes, abuſiue pro oraculis poſuit. m ℟ Plurima cœlo mōſtra ſinunt, aut p augmentū dixit, aut & alia viſa itelligamꝰ Nā duo non ſunt plurima. n ℟ Hoc latio reſtare canūt, ꝰ italia manere ſigñat. Nam ſic dicimus hoc mihi reſtat. i. manet me illa res. o ℟ Mens augurat, auguro dicimus ſm Pli. quū ꝑſagio mentis futura colligimus, auguror vero tū quū futura veris captamꝰ auguriis.

ℭ TANdeꝫ, poſt diuturnā cogitationē. ℟ Letus, qꝛ repererat fœlices exitus. ℟ Veſtra incepta, quod magnopere deſideramus cōpleri optamus ꝰ optatū ptinet ad nuptias filiæ de quibus diutius cogitauerat. ℟ Qđ optas, breuis, ſꝫ pleniſſima ꝓmiſſio. ℟ Troiane, nā nomē iliōci cogitabāt. ℟ Tyrāni, hoc nomē poſterioribꝰ ſæculis īfamatū eſt. Nam reges quoq̨ tyrāni dicebāt. ℟ Eſt mihi nata, verecūda oblatio, & aduerſus oēs exprobationē munitā ne forte illud dici poſſet Terētianū. Aliqd mōſtri alūt, & qm̄ nemini obtrudi pt itur ad me ℟ Opto, ad laudē æneæ. DON

ℭ VETERIS, quaſi dicat verdici. Nam ea quæ falſa deprehenduntur oracula diu non durant. ℟ Diuitis vber agri, liberalitas ſimul & benignitas oſtenditur regis, qui ſterile littus petentibus fertiles pollicetur agros. ℟ Eſt mihi nata ingēs affectus paternus iubet illū vltro offerre cōnubiū qđ eſſet ab Ænea petēdū, ſed cū ꝓpter monſtra iam decreuiſſet filiā externo cōiungere, aduentum autem externorum rarum eorūdeq̨ virorum excellētium rariſſimū eſſe cognoſceret erat anxius ne tantam occaſionem fortune iniquitate omitteret. ℟ Qui ſanguie no. n. in aſt ſe. Oſtēdit id matrimonium troianis quoq̨ glorioſum fore. ℟ Reor & opto, vt preterꝙ qđ fatis ad hoc ducitur etiam beniuolo animo & amico moueri videatur. CHR

ℭ NVMERO

Hęc effatus equos numero[a] pater eligit omni.
Stabant tercentum nitidi in pręſepibus[b] altis.
Omnibus extemplo Teucris iubet ordine[c] duci
Inſtratos Oſtro Alipedes pictiſq; tapetis[d].
Aurea pectoribus demiſſa monilia pendent.
Tecti auro fuluū mandunt ſub dētibus aurū.
Abſenti Aeneę currum geminoſq; iugales
Semine ab ęthereo ſpirantes naribus ignem
Illorum de gente Patri[e] quos Dędala Circe
Suppoſita de matre nothos[f] furata creauit.
Talibus Aeneadę donis[g] dictiſq; Latini
Sublimes in equis redeunt pacemq; reportāt.
Ecce autem inachiis[h] ſeſe referebat ab argis
Seua Iouis Coniux auraſq;[i] inuecta tenebat:

SER a ℂNVMERO omni. i. trecentū, & perite dixit. Nā in legione nō niſi trecēti eqes erāt quæ habebat ſex milia viroꝝ, p qd oſtendit vnā habuiſſe legionē Latinū, vnde & alibi Tercentū ſcutati oēs volſcēte magto. b ⸿In pſepib⁹ altis, multa nō pp ſe, ſ; pp aliud dnr, Nā & pſepia alta equoꝝ magnitudo monſtrat. Hom. πολυπτηλιος .i. p longas veſtes. c ⸿Ordine, p meritis ſingulоꝝ. ⸿Tapetis, ro declinaſ hoc nomē tapetū tapeti, vt hoc tēplū templi, vñ eſt Pictiſq; tapetis hoc loco. Itē hoc tapete, vt hoc ſedile ſedilis, vñ eſt Qui forte tapetibus altis extructus, declinaſ aūt græce ὁ τάπης τοῦ τάπητος, vnde eſt pulchroſq; tapetas. n ⸿Patri quos dædala circe, & hic fingit eā feciſſe, tractū autem eſt de Home. qui tales equos habuiſſe inducit Anchiſen. ἵντῶ.ι.τῆς γαρτοι γενῆς τεῶι πιε ἰυgου παξιυς δῶχ' ἑος ποινιν γαννμη δεος ὄυνεκ,

Et bene eſt cōpoſitum ad illud qd ſupra ait, Troiæ ue opulētia deerit, gente aūt de eqs abuſiue dixit, qd eſt hoīum pprium. f ⸿Nothos, mſ no ignobiles genere, eſt aūt nomē hoc græcū. Nam latine quēadmodum dicas nō eſt. g ⸿Donis dictiſq; latini, eqs & pacis nuptiarūq; pmiſſione. h ⸿Inachiis ſeſe referebat ab argis, bene inachiis, non. n. eſt vna argos, fuit. n. & in italia quā Diomedes condidit, q̄ prio argi, poſt Argirippa, poſt arpi dicta eſt, fuit, & in theſſalia. Lucan⁹, Vbi nobile quōdā nunc ſup argos arat. fuit & haud longe ab athenis quod a ſiti dipſion dictū eſt, apud qd erat magna ſocietas inter eos, qui vno puteo vtebantur, vnde & fratrias dixerūt ἀπὸ τοῦ φρέατος, quas tribus vocamus, & notandum quod vbicunq; bonus ſequitur euētus troianos, Iuno remouetur, & congrue quaſi nomen inimicum quod præſens poſſet nocere. i ⸿Auras inuecta tenebat, per elementum ſuum ibat.

DON ℂINSTRATOS oſtro. Statius purpureis ornatos. ⸿Monilia, ornati in formam mulierum, mirū autem beniuolentiæ in troianos ſignū Nam q pedibus venerant nō debebant ad futurū generū niſi equites redire. Æneæ vero mittit bigas honoris virtutiſq; cā. Honoris vt curri vectus ad ſocerū eū dignitate veniret. ⸿Virtutibus, qa currus & equi inſtra belloꝝ ſunt & ne ad generū potētiſſimus rex leue donū mitteſ videreſ equos mirifice laudat. ⸿Dędala, viuaciſſimo ingenio, vt Dędalus fuit. ⸿Donis, pp equos ⸿Dictis nā pacē reportāt.

CHR ℂEXTEMplo, cupiebat vti occaſio d teucris, q̄ primus ergo celerrime remiſit & qm̄ viros fortes illos putauit munerib⁹ quæ ad fortes viros ptinent donauit Eſt aūt moralis ſenſus, vt cū fortuna ſeſe nobis offert eā quāprimū accipiamus ne cū paulopoſt ea aduolauerit fruſtra illā inquiramus. ⸿Inſtratos. o i. habētes ſtramēta purpurea. ſtratas Dicūtur. n. ſtramēta ſellę in qbus in equis inſidemus qm̄ equos ſternant. i. eoꝝ terga exæquent, quo mollius reſideamus. ⸿Dædala equoꝝ ingenioſa, & quę ſummo artificio ſit pdita, nā δαιδάλλειν ornare & variare græce dr. Sumpſit aūt a lucretio apud quē eſt Dædala tellus. ⸿Furata creauit, multa ab antiquis mutuatus eſt Virgi. Veꝝ multa ēt ex ſe cōfigurauit, vt eā dicit Tepidaq; recentē, cede locum cū locus tepidus cede recenti dicendum ſit, & alio loco. ⸿Ceſſerūt æquore iuſſo. i. ipſi iuſſi. Sic igiſ dixit hic, Suppoſita de matre nothos furata creauit. i. furtim. i. clam patre ſupponens matrem ſcilicet equā equos ſolis creauit. i. creari fecit, hos equos nothos, nothos ideſt quorum mater mortalis, pater vero diuinus eſſet, Nam proprie nothi dicunſ quos nobilior pater ex ignobili mr̄e creauit. ⸿Ecce aūt, Hæc dictio ſemper rem improuiſam neq; ante animaduerſam ſignificat, ergo in maiorem perturbationē ex improuiſa troianorum fœlicitate incidit iuno, nā vt oſtendit Cice. io tuſculanis, & vt diſputant ſtoici omnia improuiſa vr̄r maiora, quia quanta ſint quæ accidunt conſiderandi ſpacium nō datur. ⸿Sæua, in troianos, nam a iuuando dicitur Iuno, vel ſæua, ideſt magna.

Et lętum Aeneam claſſemq́ʒ ex ęthere longe
Dardaniã Siculo ꝓſpexit abuſq́ʒ[a] Pachyno.
Moliri iam tecto videt iam fidere[b] terrę.
Deſſeruiſſe rates ſtetit[c] acri fixa dolore
Tum quaſſans caput hęc effudit pectore dicta
Heu ſtirpē inuiſam & fatis[d] contraria noſtris
Fata Phrygum. nō Sygeis occumbere campis:
Nū capti[e] potuere capi: num incenſa cremauit
Troia viros: medias acies: medioſq́ per ignes
Inuenere viam at credo[f] mea numina tandem
Feſſa iacent: odiis haud exſaturata quieui.
Quin etiam patria excuſſos infeſta per vndas
Auſa ſequi. & ꝓfugis toto me opponere[h] pōto
Abſumptę in Teucros vires Cœliq́ Mariſq́.
Quid ſyrtes: aut[i] ſcylla mihi: qd vaſta charybdis
Profuit. optato conduntur[k] Thybridis alueo
Securi pelagi[l] atq́ʒ mei. Mars perdere[m] gentem
Immanē Lapythum valuit conceſſit in iras

SER a ℭ ABVSq́, & aduſq́ vſurpatiue dicimus, p̄poſitio.n.nec aduerbio iūgi, nec p̄poſitioni, vſq́ aūt aut præpoſitio eſt aut aduerbiū. b ¶ Iā fidere terræ, vt. Et fidere nocti. c ¶ Stetit, qd ſolet eē cogitātiū. d ¶ Fatis, volūtatibus. e ¶ Capti potuere capi, cū ſelle dcm̄ eſt. Nā ſi hoc remoueas erit oxymorō. Dicit āt oia q̄ cōtigerūt ſi videri ꝯtigiſſe, qa nō offuerūt. capti aūt capi ſic dixit, vt & Cicero vt in vberrima ſicilię p̄te ſiciliā q̄rerem. f ¶ At credo mea numina, nec fatigata deſtiti, nec ſatiata requieui. g ¶ P̄tia excuſſos, fatis ſignate locutus ē. h ¶ Opponē pōto, plus eſt q̄ ſi diceret tēpeſtates, me aūt p̄periſolo giā, imbres. tonitrua, tempeſtates. i ¶ Aut ſcylla mihi, bene mihi, ac ſi diceret iā quæ p ſuam nām ſolent nocere me rogāte minime offuerūt. K ¶ Cōdunt thibridis alueo. cōdi ꝓprie dīr, q ſibi ſtatuūt ciuitatē, cōdunt ergo, ſedē ſtabilē locant, & ſunt ꝓprie verba q̄ nulla rōne mutātur, vt ſacerdotes creari. virgines capi dicimus. l ¶ Pelagi, pp illud, ſed terræ grauiora manent. m ¶ Mars perdere gentē, bene belli & vaſtationis quærit exempla in rebus huiuſmodi ſicut in primo naufragii Pirithous lapitharū rex quum vxorem duceret, vicinos populos centauros ēt ſibi cognatos, & deos oēs excepto Marte ad conuiuium vocauit, inde iratum numen immiſit furorē, quo centauri, & lapithæ in bella venerunt.

minores deos ad plenū ſe defendiſſe. Comparat cauſas delicta & perſonas:

CHR ℭ ET LÆTVM. nā qd durius in imicæ deæ eſſe potuit q̄ videre æneā lætū & moliētem mœnia. ¶ Quaſſans, qd iraſcētis & minantis eſt. ¶ Effudit, Nullo ordīe aut rōne emiſit, eo.n. ferebatur quo ira dolorq́ raperet ¶ Pectore, quę ex imis ſenſibus ꝓuenirēt. ¶ Heu ſtirpē, ois oro pathetica p̄ces & abruptū initiū hēt qm̄ iratus nō rōne ducit ſed variis iratū fluctibus p̄cipitat, ſic.n. illud pro iuppiter ibit, & qd me alta ſilētia cogis rūpere. Itē mene incœpto deſiſtere victā, vel p̄ſis oro non ſolum principium habet abruptū ſed vniuerſa breuibus ſententiis & crebris ſententiarū mutationibus in præceps fertur velut inter æſtus iracundię fluctuet. Incipit igitur ab exclamatione quam græci ecphoneſim dicūt quę non ſolum ſummum dolorem indicat, ſed extremam quoq́ deſperationem qua etiam magis dolet, quia videt fatis ſuis quæ regina deorum ſit audere troianos homines exules fata ſua opponere. Deinde breues ſequuntur interrogatiunculæ. ¶ Num ſygeis occumbere, dolet enim cū ſuperati fuiſſent cum eorum vrbs incenſa. tamen. habuiſſe facultatem euadendi. neq́ per tuta, ſed p medias hoſtiles acies. ¶ Medias acies Hyperbole eſt. ¶ At credo, ironiam ponit ¶ Per vndas auſa ſequi, auſus ſuos inefficaces conquerit. ¶ Abſumptæ in teucrum u. alia hyperbole deinde adiungit diſperſas querelas. & cum interrogatiōe q̄ orationi maiorē affert grauitatē eſt item repetitio qd & quid eſt diſſolutū. Nā breues & cōciſæ clauſulæ ſine copula proferūtur. ¶ Profuit, quaſi dicat, id quod cæteris rem, omnem abſoluiſſet mihi ne minima quidem parte profuit. ¶ Optato c t.a. nō poteſt ſine extremo dolore recordari q̄ non modo pericula illis ab ea obiectis euaſerant verum etiam in terras fatales incolumes

DON ℭ FATIS contraria, qui contrariis fatis naſcuntur īmortales inter ſe inimicitias exercent, confirmat etiā deos fatis agi. Dolet igitur quod debuiſſent timere fata iunonis troiani & nō timuerunt, dolet qd ſupiores eua ſerint & quicqd cogitare potuerit: vicerunt. ¶ Medias ac per gladios & p ignes non extremos ſed medios quibus nulla poſſunt eē grauiora pericula. ¶ At credo m.n nec feſſa ſum. odiis nec quieui ſaturata ¶ Mars perdere gē ab exemplis iras ſuas accendit & oſtēdit

lumẽs peruenerãt, hec tñ dolet in italiam prouenisse quãtum ꝙ tiberino flumine purifi-catus ſe etiam ſacris placare poſſet. Mars perdere gentem, a minori argumentum eſt qua quidem re quid illi durius eſſe poteſt, minoribus diis licuerit quod ſibi non licet.

SER. a ❡ANtiq; genitor calydona dianæ, Oene⁹ calydonis rex de primitiis oibus numini b⁹ ſacrificauit excepta Diana, quę irata apꝝ imiſit, q cũcta vaſtabat, dõec a Meleagro occideret. Cõceſſit autem ideo dixit, vt oſtenderet minora numina niſi ĩpetrauerint, nõ poſſe nocere. Sta. de Venere, Infandũ natæ cõceſſit honorem.

Ipſe deum antiquã[a] genitor Calydona Dianę
Qđ ſcel⁹[b] aut lapythis tñ aut calydõe merẽte:
Aſt ego magna Iouis Cõiux nil linquere ĩauſũ
Quę[c] potui ĩfœlix quę memet in omnia verti
Vincor ab Aenea. quod ſi mea numina nõ ſũt
Magna ſatis dubitẽ haud eqdẽ ĩplorar[d]ꝙ vſq; ẽ
Flectere ſi nequeo Supos Acherõta mouebo.
Non dabitur regnis (eſto) prohibere Latinis:
Atq; immota manet fatis Lauinia coniux:
At trahere atq; moras[e] tãtis licet addere rebus.
At licet amborum populos excindere regum.
Hac Socer, atq; Gener cœant mercede ſuorũ.
Sanguine[f] Troião & Rutulo dotaberẽ Virgo.
Et Bellona manet te Pronuba nec face[g] tantũ
Ciſſeis[h] prægnans ignei enixa iugales[i]

dẽ Æneæ, Helenã Lauiniæ cõparat. i Iugales, coniugales mřimonio conceptos.

❡VINCOR ab DON æneã, nomẽ propꝰ ꝓ pũitio poſuit. q.d. ab vno eodẽq; inertiſſimo. At li.a p.a. magnũ factioſæ inimicitiæ cõſiliũ vt diſſipet ppłos cuꝫ regũ ꝯcordiã nõ poſſet rũpẽ. Cõuertit ãt ad virginẽ veluti ipſa cuꝫ ænea aliqd egiſſꝫ.

b Qđ ſcelus aut lapithis tñ aut calydone merente: hæc eſt vera lectio, ſic & caſus ꝓcedit, vt vterq; ablatiũs ſit. Nã ſi calydona legas, vitiũ erit, nec ſenſus ꝓcedit ſcelus autem pro Pœna poſuit, ab eo qđ ꝓcedit id qđ ſequit, vt Scelus expẽdiſſe merentem. c Quæ potui infœlix, ideſt nocẽs, vt ꝯtra Sis fœlix. i. ꝓpitia vt etiã diximus ſupra. d Implorare qđ vſq; ẽ, ac ſi diceret ẽt humilia, qđ ãt Iuno vbiq; alieno vti ĩtroducit auxilio, phyſicum eſt. Natura. n. aeris per ſe nihil facit, niſi aliena cõiũctione, vẽtoꝝ. ſ. q creãt nubes & pluuias. e Atq; moras tãtis licet addere rebus oñdit deos retardare fata, nõ penitus tolleꝛ, vt Decẽq; alios Priamum ſupereſſe ꝑ annos. Quæ aũt dicit ẽt a Creuſa dicta ſunt, vt Regnũq; & regia coniux Parta tibi. f Sanguine troião & rutulo dotabẽ virgo, ambitioſam execrationẽ. g Nec face tñ, tantũmõ. h Ciſſeis, regina Hecuba filia ẜm Euripidẽ Ciſſei, vt in ἑκάβῃ πολύδωρος ἑκάβης παῖς γεγὼς τῆς κισσέως, quem Ennius, Virgil. & Pacuuius ſequuutur. Nam Homer. loquens de fratre aſio hecubę Dimantis dicit, ἐν τῷ π. αὐτοκασίγνητος ἑκάβης, νιὸς δυμάντος. ὃς φρυγίῃ ναίεσκε ῥοῇς ἐπὶ σαγγαρίοιο. Ouid. ẽt ꝓles enixa dimãtis, hec ſe face pare re in ſomniis vidit, & Parin creauit, qui cã fuit incẽdii, ergo nũc hoc dicit talis erit Veneris ptus. Nã ſicut ꝑ Parin troia cõſumpta eſt, ſic per Æneã reliqæ troianoꝝ, cõparatio aũt iniurioſa, Nam Veneri Hecubam, Pari

CHR ❡AST EGO, q̃to hæc dolore ꝓfert, vt maxima deaꝝ cũ nihil inauſum reliquerit, cuꝫ ſe ad oia ꝯuerterit, tñ nõ mõ nõ potuit ꝑdere æneã, ſed dicit ab illo ſe vici. Q. đ ſi m. n. qđ iraſcẽtis ꝓpriũ ẽ cõfirmat ſeſe ad nocendũ, & q̃uis deſperet pficere reꝫ poſſe, tñ ĩpedire cõtẽta eſt. Admonet autem in hoc loco poeta quãtũ in mẽtibus nřis furor valeat cũ cogat eos etiam qui maximi ſunt deſcendere ad omnẽ indignitatem, neq; decoris ſui rationem habere immo ſui ipſius obliuiſci, & omni rationis luce extincta qua ſola homines ſumus, ſolo furore qui immaniũ beſtiarum eſt ferri. Vnde non pudet etiam inferis ſupplex fieri, & quod ſummæ ſtultitia eſt quod deſperat perfici poſſe, tamen impedire contenta eſt, & ſaturat iram verbis quãdo ipſa re non põt & cũ indignatione profert. Non dabitur regni. e. p. i deinde cum quadam voluptate & hoſtili inſultatiõe addit. At trahere, & reliqua Iratorum enim eſt tali iurgio vti. Bellona, non enim ergo a cuius numẽ hoc pertinet, ergo pronuba, ſed bellona, quæ dea belli eſt. Enyo græce dicitur furor bellandi, cuius ſacerdotes inſtituebantur iuuenes & robuſti & qui comã nutrirent in annuo ſacrificio ictu ferri pcutiebãt ſibi lacertos brachiorum, ſed antiq ſacerdotes ſecabant ſibi brachia, quã conſuetudinẽ ſeruari ſuo tẽpore iuſſit Antoni⁹. Nec face tantum ciſſeis, Maius ergo Incẽdium ex his nuptiis paratur italiæ q̃ ex ortu Paridis paratum eſt, ex quo omnis troia periit. Bellõa Enyo

SER a ¶ IDEM, ſimilis. b ¶ Funeſtæq; iterum recidiua in pgama tædæ, ſic recidiuæ, vt pergama. c ¶ Luctificam Alecto, græcus accuſatiuus, huius autem declinationis tres caſus vſurpamus, Genitiuum videlicet vt Alectus, nominatiuum & accuſatiuũ, vt Alecto. d ¶ Oditq; & ipſe pr̃ Plutõ, venerationis eſt pr̃. Nam furiæ Acherõtis, & noctis filiæ ſunt. e ¶ His acuit verbis, incitauit & iſtigauit eius inſaniam. f ¶ Propriũ aut tibi aptũ, aut certe ꝑpetuũ, indefeſſum vſq; ad finẽ perducendum. Et ſciendum furię nihil pro ꝓmio dari, qa ꝓ̃ſtatur hoc ipſuz furiæ, vt bella commoueat, et vt dicatur defendiſſe iunonem. g ¶ Infracta, aut valde fracta aut quæ fuit ante hac ſemp infracta, vt in xii. Turnus vt infractos aduerſo marte latinos. h ¶ Cedat Fama loco, vincatur. Cicero, Loco ille motus eſt cuz eſt ex vrbe depulſus. i ¶ Ambire latinuz, amplecti circum retinere, Nec ob ambitũ hoc dixit. Nã ambio ad illũ dicimus, nõ ambio illũ. k ¶ Tu potes vnanimes, a maiore ad minus. l ¶ Verſare, vertere, & vſus eſt frequẽtatiuo ad viz augẽdã. m ¶ Tibi noĩa mille, facies, vt Et ſine nomine corp⁹, mille aũt ſm Euripidẽ, in cuius tragœdia dr̃ furias nõ eẽ vnius ptãtis, ſz pluriũ. Ita factum ſm neceſſitatẽ ita Aſper. n ¶ Fœcũdũ rõcute pectus, plenũ malitiæ efficaciæ. o ¶ Cõpoſitã pacẽ, quã ſupra Latin⁹ dederat. p ¶ Crimina belli, cauſas, vt Crimẽ amor veſtrũ. q ¶ Exin, ordinis aduerbium. r ¶ Gorgoneis, ſeuis peſſimis a Gorgone.

Quin idem[a] Veneri partus ſuus, & Paris alter.
Funeſtęq;[b] iterum recidiua in pergama tędę.
Hęc vbi dicta dedit, terras horrenda petiuit.
Luctificam[c] Alecto dirarum ab ſede ſororum,
Infernisq; ciet tenebris, cui triſtia Bella.
Irę q;: Inſidię q;, & Crimina noxia cordi.
Odit[d] & ipſe pater Pluton odere Sorores
Tartarę monſtrum tot ſeſe vertit in ora.
Tam ſęuę facies tot pullulat atra colubris.
Quam Iuno his acuit[e] verbis, ac talia fatur.
Hũc mihi da ꝓpriũ[f] Viro ſata Nocte laborem
Hanc operã ne noſter honos ĩfracta ue[g] cedat[h]
Fama loco neu connubiis ambire[i] latinum
Aeneadę poſſint Italoſq; obſidere fines.
Tu potes[k] vnanimes armare in pręlia fratres.
Atq; odiis verſare[l] domos. tu verbera tectis.
Funereaſq; inferre faces tibi[m] nomina mille.
Mille nocendi artes fœcũdũ[n] concute pectus.
Diſiice cõpoſitam[o] pacẽ. ſere crimina[p] belli.
Arma velit. poſcatq; ſimul. rapiatq; iuuentus.
Exin[q] Gorgoneis[r] Alecto infecta venenis.
Principio latinum & Laurentis tecta tyrãni

cõuerſa mutabat qđ poterãt vocitari. ¶ Fœcundũ, nocẽdi artibus redũdas. Sollir ita autem in cauſa ſua ſæpius rem cõmẽdat, ordinatũ aũt cõſiliũ eſt. Primo. n. fœdus vertendũ fuit vt via pateret ad bellũ. ¶ Sere, vt ex ſatis alia rurſus ſecunde pullularẽt. ¶ Velit, plus velle eſt q̃ cogi, Velit primo deinde poſcit, & ſi nõ detur rapiat, nã rapit, q ſine iubẽtis auctoritate inuadit. ¶ Exin, ex eo momento. Gor. fuit ea forma qua fingitur, gorgone.

CHR ¶ HÆC VBI di. de. Iuno q̃ ambitio eſt nõ excitat furorẽ niſi terras petat, nam ex rerũm terrenaꝝ cupiditate furit ipſa ambitio, mouet autem ab inferis tenebris, quia ab appetitu perturbato q̃ pars animi corporea ẽ a qua puenit omnis furor, furori autem ſemper placẽt bella & inſidiæ & omnia ſcelera; hanc & pluto & ſorores oderunt. Nam non ſolum boni oderunt furioſi, ſed etiam mali. ¶ Tot ſeſe vertit in ora, ſequitur Euripidem in Oreſte qui fingit furias vertere ſe in varias formas modo appellat fortunam, modo fatum modo neceſſitatem. ¶ Proprium, nam quãuis furor omnibus ardentioribus cupiditatibus inſit, tamen nulli maior eſt, nec magis proprius q̃ ambitioni. ¶ Vnanimes oſtendit quod petit facile ab ea præſtari poſſe. arguit enim a minori quanto enim magis accendet latinos contra externos cum poſſit fratres hactenus vnanimes inter ſe concitare, neq; eſt quod exemplũ petamus ab Atreo, & Thyeſte aut ab Eteocle & Polynice, nã in omni ſæculo innumeri inueniuntur. ¶ Tibi nomina mille. i. poteſtates. ¶ Velit, cupiat, ſed cum multi velint ferre arma, & tñ non audeant a ducibus poſcere adiunxit poſcat. Multi ẽt cum popoſcerint, ſi denegetur, non audent rapere, addidit rapiat.

DON ¶ HORRENDA ex cã magnæ iracundiæ vehemẽter cõmota. Deſcriptio ãt alle cl⁹ oſtẽdit eã eẽ aptã tãto negocio. Propriũ ergo nõ laborabis, qa nihil peto alienũ a te ¶ Da non precatur, ſed imperat, vt ſit ratio pſonaꝝ. Nomina per nomina formas oſtendit in q̃s

¶ TACITVM,

SER a ¶ TACITVM, pro tacite. b ¶ Obſedit, bene obſedit, quaſi quæ inſidiabatur. c ¶ Curæq; iræq; coquebāt, peruerſo ordine reſpōdit. Nā ira in troianos eſt, & cura de nuptiis, & eriaduentu teucrorum dixerat. d ¶ Huic dea, figura hyperbaton. Namq; talis eſt ordo, huic dea vnū anguem in ſinus cōiicit, & vſq; ad itima ſubdit pcordia, quæ ſunt loca cordi vicina, quibus ſēſus percipitur, anguē autē iniecit partem ſui. i. furoris. e ¶ Leuia, pl'chra. f ¶ Attractu nullo, ſine morſu g ¶ Fallitq; furentē, inicit furorem ſine accipientis ſenſu, furentem autem vt furore teneaſ. Nam nondum ſuebat. h ¶ Tænia victæ, tenia eſt vittarum extremitas. i ¶ Vdo, ſcilicet veneno, hypallage ī ſenſu, veneno vdo qd eſt de vdo corpore. Nāq; ſerpentum vda ſunt corpora, adeo vt qua eunt viam humore deſignēt. ¶ Solito matrū de more iracunde. (Nam hoc eſt de matrū more) mixta aſperitate loquebatur, naſ paulo poſt vero furore quatietur. l ¶ Exulibus ne datur, ꝑpter diſſuaſionem ſignate loquiſ exules vocans qui propria regna repetebāt. m ¶ Ducenda, abducenda.

Celſa petit tacitūq;ᵃ obſeditᵇ limen Amatę.
Quā ſup aduētu Teucrū, Turniq; hymenęis
Fœmineę ardentem Curęq;ᶜ Irę q; coquebant
Huicᵈ Dea cęruleis vnum de crinibus anguem
Coniicit inq; ſinū pręcordia ad intima ſubdit.
Quo furibūda domū mōſtro ꝑmiſceat omnē.
Ille inter veſtes: & leuiaᵉ pectora lapſus
Voluitur attactuᶠ nullo falliq;ᵍ furentem
Vipeream inſpirans animam. fit tortile collo
Aurū ingens Coluber fit longe tęniaʰ victę:
Innectitq; comas & membris lubricus errat.
Ac dum prima lues vdoⁱ ſublapſa veneno
Pertentat ſenſus atq; oſſibus implicat ignem:
Nec dū animus toto ꝑcepit pectore flammam
Mollius & ſolitoᵏ Matrū de more locuta eſt,
Mlta ſup nata lachrimās phrygiiſq; hymēęis.
Exulibus neˡ datur ducendaᵐ lauinia Teucris
O genitor? nec te miſeret natęq; tuiq;?
Nec mr̄is miſeret quā primo Aqlone reliquet

fluctibus. Nulla coniugis gratia, nullum decus vxoris q̄ pater non tradidit, ſed abiecit non amplius viſurā Ergo non ꝑpagatio ſanguinis, ſed orbatio eſt & domus noſtræ ſolitudo ꝑpetua. Autea aūt geſta exēpla ſunt ꝑfidiæ ipſorū. Eſt autē maximum ſcelus rumpere ſidem turno. Rūſa deorum ſunt cū maxima cautela conſidrranda qa implicita ſunt & inuoluta.

CHR ¶ TACItū dan. culum non ſentiē te illa. ¶ Super. i. de. & de ꝑpter ſignificat. Cice. cupio hoc multis & cauſis. i. ꝑpt multas cauſas. ¶ Fœmineæ. q. d. maxime. Nā fœmineꝰ ſexus ꝑpter imbecilitatē impatientiorē in oībus ꝑturbationibꝰ hinc paulo infra vt rabiē vehemētiorē oſtēdat canes fœminas ponit. ¶ Curæ & iræ. Naſ cura quā capiebat de filia irā in troianos excitabar. Vſus ē āt plurali numero, vt eas ꝑturbatiōes vehemētiores oñderet. ¶ Præcordia, optimū elegit mēbrū, vt videbis vbi expſſimꝰ qd eſſet pcordia dictū eſt. ¶ Fallit furentē, nā ita furtim iniicit furorē, vt cū illa fureret, tñ non aīaduerteret vñ ſit ille furor. ¶ Animā, idest anhelitum, ſic in Georgicis. Animas, & olentia medi Ora fouēt illo. ¶ Matrū de more ita loquebaſ, vt amorē maternū exprimeret, & cuncta quæ quereref, inde puenire videreſ non autem a furore, vt paulopoſt. ¶ Multa, pro multū. ¶ Ducenda, arguit a dāno q̄ filia detur illi q paulopoſt abducturus ſit, & hoc facit veriſimile, qm̄ ſit exul, neq; ꝑprias ſedes habeat q̄ ſe recipiat. Itē a turpi qm̄ contra ius atq; fas eripiatur Turno cōſanguineo. ¶ O genitor, ad quem potiſſimum pertinet filiæ cauere. Natæ & tui id agis qd nemini proſit oibus noceat, Nam cū rapieſ, & conſpectu parētū virgo & nos, & ille in miſeriam rapiemur, Nec fruſtra id adiunxit nec matris miſeret, nam impatiētius ferunt hæc incōmoda matres q̄ patres, vnde repetiuit miſeret.

DON ¶ TACITVM, ſine ſtrepitu qm̄ in mœrore iacebat, cū audiret filiā dandā æneæ, vel ipa tacita, vt facilius neſciēti obtēperet. ¶ Vnū, qa vnū ad pditionē pñtiū arbitrata eſt ſatis eē. ¶ Sinu, ſinꝰ dr̄ q p̄t aliqd excipe & tenere. ¶ Vipereā aīam. pulſa. ſ. humana. ¶ Fit longe tænia victætænia. i. victa. ¶ Exulibꝰ ne datur, nō fuit vtendū principio. Nā nec beniuolus reddendus erat q eſſet pater, Nec attentus q de re eēt ſollicitus. Nec docilis cū cām ſciret. Incipit ergo a qōnibus deformās ocgociuſ, & ita agit cū marito quē reuereri oportuit, vt ſuadere potius q̄ rephendere videaſ. Sūt ergo argumēta. Nullus poſtulat. ¶ Pater ignerit, erit in naui thalamus filiæ qñ daſ ei qui ꝑpetuis erroribꝰ dānatus ē. Oīs vita ducet in

Perfidus alta petens abducta virgine prędo[a]:
At nõ[b] ſic Phrygiꝰ penetrat Lacedęmõa paſtor
Ledęamq; Helenam troianas vexit ad vrbes?
Quid tua ſancta Fides. qd cura ãtiqua Tuorũ,
Et ſanguineo[c] toties data dextera Turno?
Si gener[d] externa petitur de gente Latinis
Idq; ſedet Fauniq; premunt te iuſſa parentis
Omnẽ equidẽ ſceptris terram quę libera nr̃is
Diſſidet externam reor & ſic dicere Diuos.
Et Turno ſi prima domus repetatur origo
Inachus[f] Achriſiuſq; patres mediçq; Mycenę
His vbi nequicq̃ dictis experta Latinum
Contra ſtare videt penituſq; in viſcera lapſum
Serpentis furiale malum totamq; pererrat:
Tum vero infœlix ingẽtibus excita Monſtris
Immẽſam ſine[g] more furit lymphata[h] p Vrbem
Ceu quõdam torto volitãs ſub verbere turbo[i]
Quẽ pueri magno in gyro vacua Atria circum
Intenti ludo exercent: ille actus habena
Curuatis fertur ſpaciis ſtupet inſcia turba
Impubeſq;[k] manus mirata volubile Buxum
Dant animos plagę. non curſu ſegnior illo
Per medias vrbes agitur populoſq; feroces:
Quinetiam in ſiluas ſimulato[l] numĩe Bacchi
Maius adorta nefas maioremq; orſa furorem
Euolat: & natam frondoſis montibus abdit,
Quo[m] thalamũ eripiat teucris tedaſq; moretur
Heuhoe[n] bacche fremens. ſolũ te virgĩe dignũ

SER a ¶PRÆDO, QVASI piratam ducit hominem diu in mari morantem. b ¶ At non ſic phrygius, legitur & an non, ſed hoc abſolutum eſt, ſi autem legeris at copulatiua particula eſt ad ornatum ſolum pertinens. Hora. At o deorum quicquid in cælo regit terras & humanum genus. c ¶ Et conſanguineo filius eni Veniliæ amatæ ſororis. d ¶ Si gener externa petitur de gente latinis, de qualitate tranſit ad finem. nam vult Turnuꝫ extraneũ eſſe deſinire per calidaꝫ argumentatiõeꝫ, quia imperio Latini nõ ſubiacet, quum oraculum de latinis omnibus cauerit, poſtea etiaꝫ huic occurrit Turnũ græcum eſſe ab acriſio commemorans, per qđ duas res latenter aget. Nam dicẽdo originem conſiderãdam docet & turnum eſſe ab Acriſio, & Æneam latinum a Dardano. e ¶ Premunt iuſſa, vrgẽt ĩ hoc compellunt. f ¶ Inachus acriſiuſq; patres Danaæ Acriſii regis argiuorũ filia poſtq̃ eſt a Ioue vitiata, pater eam intra arcã incluſam ꝓcipitauit in mare, quæ delata ad italiaꝫ inuenta eſt a piſcatore cũ perſeo, quẽ illic enixa fuerat, et oblata regi pilumno, qui eã ſibi fecit vxorẽ, cũ qua etiam ardeam cõdidit, a quibus Turnũ vult originem ducere. g ¶ Sine more furit, ſine exẽplo, & hoc etiaꝫ cõtra decus eſt regium. h ¶ Lymphata. percuſſa furore lympharum, ſicut ceritos a Cerere dicimus i ¶ Turbo, Catullus hoc turbem dicit, vt hoc carmen, hic turbo, vnde turbinis facit Nam ſi turbonis ſic erit a proprio nomine. k ¶ Impubeſq; manus, aut multitudo puerorum, aut a parte totum poſuit vt pro manu ipſum puerum intelligas. l ¶ Simulato numine bacchi, talem patiebatur furorem, vt ſperaret ſe Liberi ſacra celebrare, non enim ipſa ſimulabat, quod eſt ſanorum, nã & paulo poſt dicturus eſt, Alecto ſtimulis agit vndiq; bacchi. m ¶ Quo, vt. n ¶ Heuhoe bacche, vox bacchãtis eſt.

CHR ¶ PRÆDO, Quod facile conſici poteſt ex eo quod diu per diuerſa maria verſatus ſit. ¶ At non maximam vim habet hoc exemplum. Facit enim credibile hoc in ænea cuꝫ de more illius gentis ſit rapere aliena ¶ Si gener, Cõfutatio eorum quæ obiici poſſent de fatorum iuſſu. ¶ Tum vero hactenus de matruꝫ more locuta eſt. ¶ Nũc ꝟo aperte furore concita cœpit tuꝫ ex deſperatione qa latinuꝫ perſuadere nõ poterat, tuꝫ quia magis atq; magis a furia accẽdebat. ¶ Mõſtris, nõ erit veriſimile pudicã reginã in tantã amẽtiã proruiſſe, niſi cõcitã fuiſſe tanto furore, vt pro monſtro hrĩ poſſet. ¶ Dant ani. qũo inerunt animi rebus inanimis, ſed pulcherrima poetæ phantaſia, vt motus illi maiores qui turbini ex plagis ꝓueniũt animos quaſi audaciam appellet, & declamat a cõtrario cum ipſæ plagæ ſoleãt illam imminuere. ¶ Simulato, a ſe. Tanto enim furore percita eſt, vt contra latini iuſſa filiam in ſiluis auſa ſit abducere, vt cõiugiũ Æneæ remoreiur ex qua mora tolli penitus, illud poſſe ſperabat, vnde & reliquæ mulieres motæ auctoritate reginæ illam in ſiluam ſecutæ ſunt.

¶ TIBI

SER a ¶TIBI ſumere thyrſos, pro iubebat, & ſunt infiniti pro indicatiuis. b Pampineas haſtas, pampinis tectas. c Incinctę pellibus, nebridum ſcilicet d Pinum ſuſtinet, facem pineam, vt fiebat in liberalibus. e Natæ turniq; canit hymænæos, hic aperte expreſſit dementiam. Nam quuȝ conſecrauit filiaȝ Libero hymenęū canit eius, ac Turni. hymeneuȝ autem nunc carmē nuptiale dixit. f Toruum, pro torue. g Io vox clamantis, & eſt tragicus ſermo. h Piis aīs.i. maternis. i Crinales victas, quæ ſolarum matronarum erant. Nam meretricibus non dabant. K Acuiſſe furores, vt ſupra, Quam Iuno his acuit dictis. l Conſiliumq; oēmq; domū vertiſſe latini, qđ habuerat vt filiam dando Æneæ bella remoueret, que ſignauerat fumus augurii. m Acriſioneis Danae, patronymicū id eſt. Nam filiā Acriſii ſignat nō acriſioneis colonis, ſola eniȝ venerat nō cū colonis. n Præcipiti delata noto, vt diximus ſupra intra arcā. o Magnū tenet ardea nomen, bene alluſit. Nam ardea quaſi ardua dicta ē, ideſt magna & nobilis, & q̄q̄ Iginus in italicis vrbibus, ab augurio auis ardeæ ardeā dictā velit Illud nāq; Ouidii in metamorp. fabuloſum eſt, incenſam ab Ænea Ardeā & in hanc aūt eſſe cōuerſam. Sciendū tn̄ Ardeaȝ per antiphraſim dictam, quod breuitate pēnarū altius non volat. Lucanus. Quod auſa volare ardea ſublimis pennæ confiſa natāti. p Membra exuit, bene exuit. Nam dii cum volunt videri induūt ſe corporibus propter mortalium oculos. Nam incorporei ſunt. q Albos cum victa.i. ēt albas victas. r Ramū iunectit oliuæ, aut coronā accipit, aut ramū alligat victis. Quod aperte in. viii. oſtendit. Et victa comptos voluit pretēdeē ramos, ſupra ēt Præſerim⁹ manib⁹ victas. ſ Iunonis anus templiq; ſacerdos Iunonis templian⁹ ſacerdos.

Vociferans & enī mollis tibi[a] ſumere Thyrſos
Te luſtrare Choros, ſacrum tibi paſcere crinē.
Fama volat furiiſq; accenſas pectore matres
Idem omneis ſimul ardor agit noua q̄rer̄ tecta
Deſeruere domos. Vētis dant Colla: comaſq;:
Aſt alię tremulis vlulatibus Aethera cōplent.
Pampineaſq;[b] gerunt incictę[c] pellibus Haſtas.
Ipſa inter medias flagrantē feruido pinum[d]
Suſtinet, ac Natę[e], Turniq; canit Hymenęos,
Sanguineā torquens aciem, toruomq;[f] repēte
Clamat. Io[g], matres audite vbiquaq; Latinę
Siqua piis[h] animis manet infœlicis Amatę
Gratia; ſi iuris materni cura remordet
Soluite crinales[i] victas capite Origia mecum.
Talem inter ſiluas inter deſerta ferarum
Reginam Alecto ſtimulis agit vndiq; Bacchi,
Poſtquā viſa ſatis primos acuiſſe[k] furores
Conſiliumq;[l] omnemq; domū vertiſſe latini.
Protinus hinc fuſcis triſtis dea tollitur Alis
Audacis Rutuli ad muros. quā dicitur vrbem
Acriſioneis[m] Danae fundaſſe colonis
Precipiti[n] delata Noto. locus Ardea quondam
Dictus auis & nūc magnū[o] Tenet ardea nomē
Sed fortuna fuit. tectis hic turnus in altis
Iam mediam nigra carpebat nocte quietem.
Alecto toruā faciem: & furialia membra[p]
Exuit in vltus ſeſe transſformat aniles
Et frontem obſcœnā rugis arat induit Albos[q]
Cum victa crines tum ramum[r] inectit Oliuę:
Fit Calybe Iunonis[ſ] anus templiq; ſacerdos,

¶BENE Iunonis ſacerdotis perſonaȝ ſumit vt maiore auctoritate loqueret, pulcher auteȝ dixit exuit & induit veluti cū veſtitus permutationem facimus. Exuimus enim noſtrum, & iduimus alienum. DON

¶DESERVERE domos, quaſi dicat populariter migrarunt, Et ex hoc munere videtur etiam has furore ab alecto cōcuſſas fuiſſe. Pāpineas, pampinis veſtitas q̄s Thyrſos vocant. Incinctę pellibus habētes pelliceas veſtes incictas. Vtebantur.n. pellib⁹ lyncum & dannarum & huiuſmodi ferarum, Quas nebridas dicunt. Stimulis bacchi cum enim furorem incuſſerat, vt illa omnis decoris oblita auſa, Bacchi ſacra ſimulare. Conſiliuȝ omnemq; domum, ideſt cōſilium quo quidem euerſo totius familiæ occaſus ſequebatur. Fuſcis, nigris, Nam furia ab obſcuritate & inſcitia eſt, vt diximus, & ab ea omnia nigra, ideſt noxia ſunt, Ardea dicta eſt ſecūdū Strabonem, vel quia ardua quod i edito poſita loco, Vel quia cōdentibus vrbem auſpicium fuit ardea auis vel nomen habuit, ab Ardea Vlyxis ex Circe filia. CHR

Et iuueni ante oculos his ſe cū vocibus offert.
Turne tot in caſſum[b] fuſos[a] patiere labores?
Et tua dardaniis tranſcribi[c] ſceptra colonis?
Rex tibi coniugiū & quęſita ſanguine dotes
Abnegat externuſq; in regnū quęrit[d] Heres.
I nunc ingratis offer te irriſe periclis
Tyrrhenas[e] I ſterne acies tege pace latinos.
Hęc[f] adeo tibi me placida cum nocte iaceres
Ipſa palam fari Omnipotens Saturnia iuſſit.
Quare age & armari pubē portiſq; moueri
Lętus[g] i arma para. & phrygios q flumię[h] pulchro
Cōſedere duces pictaſq; exure carinas.
Cœleſtū[i] vis magna iubet Rex ipſe latinus
Ni dare coniugium & dicto parere fatetur
Sentiat[k] & tādem Turnū[l] experiatur in armis.
Hic iuuenis[m] Vatem irridens ſic orſa viciſſim

SER a ℂFVSOS patiere labores, pbus de tēpoꝝ cōnexione libellū cōpoſuit, in quo docet qd cui debeat accōmodari, ex quo intelligim⁹ hanc quā facit arduā eſſe cōnexionē, Nā patiere futuri tpis eſt, fuſos vero participiū eſt pteritū dicit āt patieris vt tot tui labores fūdanſ in caſſum vel i irritū cadāt. b Incaſſū āt tractū ē a caſſib⁹. i. retib⁹. c Trāſcribi, tradi, pmo āt hic tract⁹ eſt de pecunia, Nā ſcribi eſt dari. Hor. ſcribe decē nerio, nō eſt ſatis adde cicutæ, reſcribi vero reddi, Hor. Dictātis qd tu nūq̄ reſcribē poſſis. Terē. Argētū illud denuo reſcribi iube phormio. d Quęritur hæres de iure traxit, vt non geneꝝ ſed hæredē diceret. Nam per coemptionē facto matrimonio ſibi inuicē ſuccedebāt. e Tyrrhenas i ſterne, vt I ſeq̄re Italiam vētis. Sane notū eſt bello multū potuiſſe tyrrhenos, & fuiſſe pcipue infeſtos latinis, vt Hi bellū aſſidue ducūt cū gente latina. f Hæc adeo tibi me, addidit auctoritatē, quia ſcit anui credi difficile. Adeo āt valde. ſ. iuſſit, vt Ter. Adolēſcentē adeo nobilē. g Lętus, alacer, feſtin⁹. Nā lętari nō pōt q pdebat vxorē, ſicut ſupra in primo. Vela dabāt læti. h Flumine pulchro, vt ſupra Hūc iter fluuio tyberin⁹ amœno. i Cœleſtū vis magna iubet, aut p diffinitionē ipſa Iuno eſt vis deoꝝ, aut p augmētū ſuaſit prio p ſe, ſecūdo per iunonē, poſtremo p vim oium deoꝝ. K Turnū experiaſ, contra ſe, quem pro ſe probare non potuit. l Sentiat, tandē ſentiat contra quē pro ſe laborantē nō probauit. m Hic iuuenis vatē irridēs: caluit, q iuuenis. Hor. Non ego hūc ferrem calidus iuuenta conſule planco.

quæ tuæ cauſæ fauet. Tibi cōtra meritū laboꝝ irritio. Tibi, qui male geſta poſſis tua propria fortitudine corrigere. Tibi, ſuſpecto iā genero. Me, ſacerdotē ſuā templi cuſtodē cuius fidē nollet. Prygios, Quaſi dicat ibelles & inertes. Pictas, nā luxurioſos hæc pictura denotat. Cœleſtū vis, ergo debet audaci⁹ fieri Rex ipe, Qui te feſellit, cui⁹ imperium tua defenſione ſeruaſti. Iuuenis, nō mirum ſi iuuenis, mulierem, & anū in re bellica contēpſit.

ℂEXTERNVS, CHR qd. n. iniurioſi⁹ eſt q̄ cum domi ſint hæredes, Qui ſuo ſanguie cōiugiū meruerit, querere externos. I nunc, grauiſſima confutatio, id cōcedere videmur qd maniſeſtiſſimis argumētatiōibus minime agēdū oſtendimus ſic in quarto, i ſeq̄re italiā vētis pete regna per vndas. Eſt ornatus locus diſſoluto, vbi mutatis verbis repetitur eadē ſnia Ingratis, ex quibus nulla gratia puenit. Ipſa ſaturnia, argumentū ab auctoritate. Quare age cū iā oſtendiſſe inceptum iuſtum vtileq; futurū exhortatur vt capiat. Flumine, pulchro & pictas carinas, dixit vt traheret in contemptum. q. d. qui pulchritudinem potius ad voluptatem requirant q̄ ea quæ ad ſalutem & defenſionem ſpectent. Quapropter facilius tanq̄ delicioſi ſuperabūtur. Ergo arguit ē facili. Rex ipſe latinus, traxerat hūc in odiū cum dixit illum denegare ſibi cōnubium & dotes partas ſanguine, itaq; nunc amare inſuitat, & exaggerat iram in Turno. Sētiat, ex eo q multū fidere videtur viribus. Turni, audaciam, iram auget & ſpe confirmat. Tandem. q. d poſt nimis longam tuam patientiam. Iuuenis, quibus in ætate iuuenili robur magnum eſt, ii plus viribus q̄ cōſilio tribuere ſolent. Hinc ægre tulit Turnus ab anicula admoueri, cum reip. curam ad regē non ad ſacerdotem pertineat. Proptereaq; eſt reſponſio plena amaritudine & contemptum, & oſtendit ſe nihil latere ex iis quæ illa veluti conſultrix admonuerat.

DON ℂABNEGAT, cū tantis periculis, & vxorē, & dotem q̄ſieris Externuſq; in regnū, dicit oia q̄ hoies ſorte & Regiū mouere poſſint, dat ꝑterea vincendi fiduciā aſſerendo iunonē affuturā, cui cā diſplicebat. Addidit meritū, ne ſi cunctareſ firmatos arctiore fœderis vinculo ſuperare nō poſſet ipſa palam fari, hēt emphaſim ipſa quaſi dicat, quę oia pōt,

ℂVICTA

SER a ¶ VICTA ſitu ſenectus, tpis longinqtate ex qua naſcitur ſitus. b ¶ Veriq; effœta, caſſa veritatis. c ¶ O mater, irriſionis eſt nō honoris. d ¶ Falſa formidine, quia vatem nam cauſa defendebat a bellis, ſi non ætas, ſaltē religio ſacerdotii.

autem amens quia in tpe quieuerat. ſ ¶ Scelerata inſania belli, nihil.n. iam inſanum q̃ deſiderare id, per quod poſſis perire.

DON ¶ MATER, irriſio eſt aperta. ¶ En ego victa ſitu, peius non potuit obiugare metuentem q̃ in illum regerere quæ protulerat. ¶ Bella manu.q.t. Contra illud Bella viri pacemq; gerant. ¶ Magno veluti, ornatus poeticus in parabolis & ſimilitudinib° maximo conſiſtit.

Ore refert. claſſes inuectas Thybridis vndam,
Non vt rere, meas effugit nuncius aures.
Nec tantos mihi finge metus, nec Regia Iuno
Immemor eſt noſtri.
Sed te victa[a] ſitu, veriq;[b] effœta Senectus
O mater[c] curis nequiquā exercet & arma
Regum inter falſa[d] vatem formidine ludit.
Cura tibi Diuum effigies & templa tueri.
Bella viri, pacemq; gerant quis bella gerenda.
Talibus Alecto dictis exarſit[e] in iras.
At iuueni orāti[f] ſubitus tremor[g] occupat artus.
Diriguere oculi tot Erinnys ſibilat Hidris,
Tantaq;[h] ſe facies aperit tum flamea torquens
Lumina, cūctantem, & quęrētem dicere plura
Reppulit, & geminos[i] erexit crinibus Angues
Verberaq;[k] inſonuit, rabidoq;[l] hęc addidit ore.
En ego victa Situ, quam veri effœta Senectus
Arma inter regum falſa formidine ludit
Reſpice[m] ad hęc[n] adſum dirarū ab ſede ſororū.
Bella manu, lœtumq; gero.
Sic effata facem[o] iuueni coniecit, & atro[p]
Lumine fumanteis fixit ſub pectore[q] tędas.
Olli Somnū ingēs rupit pauor Oſſaq; & artus
Perfudit toto proruptus corpore ſudor.
Arma amēs fremit[r], Arma toro, tectiſq; reqrit.
Sęuit Amor ferri, & ſcelerata[s] inſania Belli.
Ira ſuper magno veluti cum flamma ſonore

e ¶ Exarſit in iras communis ſimo habet, ardeo illa re, ſed figuratius ardeo in illam rē dicimus & eſt ſpecialis Cornelii elocutio. f ¶ O ranti, loquenti, vnde ēt oratores dicimus g ¶ Tremor occupat artus. vicinitate ſcilicet furiæ. Nam tremor furoris eſt. h ¶ Tantaq; ſe facies apit, ſemoto a nili vultu, quē ſinxerat, & quo ſe iduerat, ſicut ſupra in primo de Venere, Et vera inceſſu patuit dea. i ¶ Gemi nos. erexit crinibus angues ſimiles, Nam omnes dicit erexiſſe, non duos. K ¶ Verberaq; iſonuit, p verberibus inſonuit. ideſt per verbera. l ¶ Rabido, habitum futuræ orationis oſtendit. m ¶ Reſpice, multi hic deſtingunt, & ſupioribus iungunt vt ſit ſenſus Reſpice eas quam dicis falſa deludit formidine, n ¶ Ad hęc adſum, ideſt ad Regum arma & ad bella, quomodo ergo dicis quod ſupfluo his inſerat rebus ad quas veni? Alii reſpice ad hæc legunt, vt ſit quaſi demonſtrantis. reſpice bella, & lœtum gero. o ¶ Facem iuueni coniecit, ſatis conſiderare facem iuueni iniecit, que cito exat deſcit, & deſinit. Supra vero amatę ſerpentem iniecit vt in mulieribus ſemper viget venenum. p ¶ Atro Lumine, atri luminis tædas, vt Pulchra faciat te prole parentē. Atro aūt lumine furiali inferno, alias autem ratione caret. q ¶ Sub pectore, vbi fellis locus eſt. i. iracundiæ. r ¶ Fremit, cum clamore depoſcit, bene

CHR ¶ SED TE victa ſi. non quia plus ſapiat, Sed quia deliret illam eas res dixiſſe. ¶ Cura tibi, deſtributio eſt, nam oſtendit & quid ad aniculā ſacerdotem, & quid ad viros ptineat. ¶ Talibus alecto, & recte, nam qs magis furore precipitari q̃ ipſa furia debuit. ¶ Subitus tre per colorē rethoricus quem notatioue appellant illā ita deſcribit, vt oculis noſtris eas ſubiiciat. Repulit re in cōpōne breuis eſt, ſed ĩ rebus preteritis qm̄ geminatur conſonans fit longa poſitione, Sunt autem hæc reperi, retuli, & repuli. ¶ Rabido, vt pote qui iam furore vehemēter cōcitarētur. ¶ En ego, repetitio verborum, quibus vſus fuerat Turnus vehementiam demōſtrat iracundiæ. ¶ Atro nunq̃ ab hoc colore diſcedit poeta, ſed etiam ſenſus litteralis eſt atro lumine, cui multus fumus eſſet admixtus. ¶ Fremit, nam indignatio aliunī ſonum emittere prohibebat, Nam fremere ſignificat confuſam vocem ex ira & dignatione emitter. ¶ Ita ſuper, pulcherrima & accommodatiſſima comparatio; & mira poetę copia, nam cum aqua toties nominanda ſit modo latices, modo aquæ vim, modo amnem, modo vndam dicat.

Virgeaᵃ ſuggeritur coſtisᵇ vndantis Aheni,
Exultantq́ꝫ ęſtu latices furitᶜ intus aquai,
Fudimus. atq́ꝫ alte ſpumis exuberat amnis.
Nec iãᵈ ſe capit vnda volat vapor ater ad auras.
Ergoᵉ iter ad regem pollutaᶠ pace Latinum
Indicitᵍ primis iuuenum & iubet arma parari
Tutari Italiam. Detrudere finibus hoſtem.
Se ſatis ambobus teucriſq́ꝫ venire Latiniſq́ꝫ.
Hęc vbi dicta dedit Diuoſq́ꝫ in votaʰ vocauit:
Certatim ſeſe Rutuli exortantur in arma
Hũc decⁱ egregiũ Formę mouet atq́ꝫ iuuẽtę.
Hunc Ataui reges. hunc claris Dextera fatis.
Dum turnus Rutulos animis audacibus iplet
Alecto in teucros Stigiis ſe concitat alis
Arte nouaᵏ ſpeculataˡ locũ quo littorẽ pulcher
Inſidiisᵐ curſuq́ꝫ feras agitabat Iulus
Hic ſubitam canibusⁿ rabiem Cocytia Virgo
Obiicit: & notoᵒ nares contingit odore.
Vt Ceruum ardẽtes agerẽt quę prĩa malorũᵖ
Cauſa fuit belloq́ꝫ animosᵠ accendit Agreſtes,

SER a ℂVIRGEA, de viminibus, vel virgis facta, vñ eſt flamma validior. b ſ Coſtis autem lateribus, & bene antiquũ reſpexit morem Nam ollas non ſuſpendebant, ſed poſitis circum circa ignem adhibebant. b ſ Coſtis ideſt laterib⁹. c ſ Furit int⁹ aquai .i. fumidus aquæ amnis, nec immerito nam poteſt eſſe & alterius rei amnis, vt Fluuios videt ille cruoris. hanc aũt diæreſin Tucca & Varus fecerunt. Nam Vir. ſic reliquerat, Furit ĩtus aquæ amnis & exuberat, vt aquę amnis qđ ſatis aſperũ fuit. d ſ Nec ſe iam capit vnda, melius ꝙ ſi diceret. Nec iam vas vndam capit, Homerica eſt comparatio. ὥς δὲ λέβης ζεῖ ἔνδον ἐπειγόμενος πυρὶ πολλῷ κνίσην μελδόμενος ἁπαλλατροφος σιαλοιο παντοθεν ἀμφολαδην ὑποδὲ ξυλα καγχανακεῖται.

e ſ Ergo, qa ſic inceſus eſt. f ſ Polluta pace, vel ſua vel troianoꝝ. g ſ Indicit, ſignate verbum bellicũ poſuit. h ſ In vota vocauit, qa nuncupatis votis bella ſumebant. i ſ Hunc decus egregiũ formæ mouet, Dauni & Turni. ſ. decus, Nam hoc dicit, alios pulchritudo turni, alios nobilitas, alios virtus mouebat ad bellũ. Nã hoc eſt. Animis audacibus iplet affectione ſui iniicit oĩbus magnanimitatẽ. K ſ Arte noua, dolo. l ſ Speculata locũ quo littore, ꝓnomẽ pro noĩe ponit nõ pro nominibus, vñ mõ noue inter duo noia vnũ ꝓnomẽ poſuit. Nã recte, quo loco diceret, & hoc ſemel tñ fecit, m ſ Inſidiis curſuq́, curſu agitabat. Nam inſidiis circũuenimus, nõ agitamus. n ſ Canibus rabiẽ, ſtudiũ mutauit in rabiem. o ſ Noto odore, ceruino. Solent.n. ita inſtitui. Hora. Venaticus ex quo Ceruinã catulus pellem latrauit in aula. p ſ Malorum Cauſa fuit, hoc eſt Et primæ reuocabo exordia pugnæ. q ſ Animos agreſtes, plus eſt qui ſi agreſtum diceret animos.

ℂPOLLVTA pace, aliter.n. aduerſus ſocerũ moueri non debuit. Præterea impellebatur a furia. ſ Primis ductoribus vt cãm ſcirẽt. ſ Certatim, amor maximus & fauor in Turnuꝫ oſtẽditur. ſ Aios agreſtes, Excitauit eos primũ q facilius excitari potuerũt ꝓpter imperitiam & feritatem. DON

ℂ VAPOR ad auras, oĩa incõpatione q̃drãt ęſtuat .n. ſanguis ex accẽſiõe bilis, vt aqua flãmis ĩ aheno & ebullitiõe mouet & vt ide extollit fum⁹, ſic ex bilis, ſanguiniſq́ ebullitione eleuant ad caput vapores, q̃bus oĩs recta rõ abũbrat, & lumẽ amittit, Idicit iter .i. expeditionem. Honeſte ãt dixit iter q̃ſi q iturᵒ eẽt ad Latinum eius aĩum exploraturus anteq̃ bellũ moueat. ſ Tutari ita. & detru. ho. verbis.n. honeſtabat bellũ, qđ qdẽ ſumere ſimulabat nõ pp ereptã cõiugẽ ne ꝓpriũ cõmodũ ſeq videret, ſed vt pĩam tutaret & ab ea hoſtes arceret, ergo primo oñdit honeſtum bellũ, Deiñ facile cũ polliceat, ẽt ſi latini ſeſe opponãt, tñ ipm ꝯ ambos ſufficere. Vt aũt veriſimile faciat Rutulos relicta pace, quam oẽs ſuapte nã amãt bellũ ſequunt os plures cãs refert, qbus facile ad id moueri poturrit. Hoc in gñe deliberatiuo, Cic. affectionẽ vocat, q̃ eſt q̃dã cõmutatio reꝝ ex tpe aut negocioꝝ cuẽtu, aut adminiſtratione, aut hoium ſtudio. ſ Arte noua, Fraude inuſitata, nã ingenioſa res fuit ex venatione huiuſcemodi captare occaſionẽ. ſ Canibus, nam difficile erat hoĩes externos & oia pauitãtes vt aliqd cõtra ius auderẽt cõcitare. Ergo ĩpulit canes ad id ad qđ hoĩes nõ ĩpuliſſent. ſ Noto, Quẽ ex multis venatiõib⁹ nouiſſent. ſ Vel noto .i. amico & grato, & quo vehemẽter delectarẽtur, vt i Buc. Hic iter flumia nota. ſ Agreſtes, Nã cuilib⁹ & aliqua rõne cõpoſitis nõ ſuffeciſſet illa cã vt pp ceruum mouerẽt bellum. CHR

ℂCORNIBVS

Ceruus erat forma pręſtāti & cornibus[a] īgens
Tyrrhydę[b] pueri quem matris ab vbere raptū
Nutribant Tyrrheuſq; pater.[c] cui regia parent
Armenta & late cuſtodia credita campi.
Aſſuetum imperiis ſoror omni Siluia[d] cura
Mollibus intexens ornabat cornua ſertis
Pectebatq;[e] Ferrum puroq; in fonte lauabat.
Ille manū[f] patiens menſęq;[g] aſſuetus herili
Errabat[h] ſiluis rurſuſq; ad limina nota
Ipſe domum[i] ſera quāuis ſe nocte ferebat.
Hunc procul errantem in rabidę venantis Iuli
Commouere Canes Fluuio cum forte ſecūdo
Deflueret ripaq; ęſtus viridante leuaret.
Ipſe etiam eximię laudis ſuccenſus Amore
Aſcanius curuo direxit ſpicula cornu.
Nec dextre erranti[m] Deus[l] abfuit actaq; multo
Perq; vterum ſonitu perq; ilia venit arundo,
Saucius at Quadrupes nota intra tecte refugit,
Succeſſitq; gemēs ſtabulis queſtuq; cruentus.
Atq; implorāt ſimilis: tectum omne repleuit.
Siluia[o] prima ſoror palmis percuſſa lacertos
Auxilium vocat & duros[p] cōclamat agreſtes.
Olli (Peſtis[q] enim tacitis latet aſpera ſiluis)
Improuiſſi adſunt. Hic torre[r] armatus obuſto
Stipitis hic grauidi[s] nodis quod cuiq; repertū

SER a CORNIBVS ingens, ingens & ad præſtantē formam pertinet, & ad magnitudinē cornuum. b Thyrrhidæ pueri, Tyrrhi filii, & vt diximus ſupra alludit ad nomen. Nam Tyrrhus dictus eſt paſtor, apud quem Lauiniæ pepit. c Cui regia parent armenta, magiſtruȝ hunc pecoris vult fuiſſe, & ſaltuariū Nā hoc eſt, Et late cuſtodia credita campi, magiſter autē pecoris eſt, ad quem oīa pertinent aīalia. Cicero, Nomīat hoīem quem magiſtrū pecoris eſſe dicebat. d Siluia bonum puellæ ruſticæ nomen formauit. e Pectebatq; ferum quadrupedē vt in lat. inq; feri. f Manū patiens, patiēs illius rei dicimus, vñ appet vnū v cā metri eē dtractū. g Menſæ herili, noue dixit. Nam herū non niſi dominū dicimus, niſi forte ideo dixit quia dar ei humanum ſenſum, vt imploranti ſimilis. h Errabat ſiluis, paſcebatur, vt mille meæ ſiculis errant in montibus agnæ. i Ipſe. i. ſua ſponte rabidæ venant s quare fœminino genere canes poſuit. Soluitur ideo, noluit maſculinum genus Canes nominare, qa in fœminis plus ſit iracundiæ. K Secundo deflueret, ſecundo. i. cum aqua, vnde & aduerſo dicimus cōtra aquā Nā ideo deflueret dixit, & ſcđo, qa eius curſus poſt notantē vſ. l Deus abfuit, Alecto deū dicit, ſicut de Venere Deſcēdo ac ducēte deo Nā vt diximus numina vtriuſq; ſexus vñr, ideo qa īcorporea ſunt, & qđ volunt aſſumunt corpus, vt aūt deum dicamus pdea hoc nō apte ponit. ſed i ſubauditione. m Erranti, licet enim certū eſſet feritu, tñ bñ errātē dixit. qa nō vſq; quaq; ſemp certus eſt ictus. Hor. Nec ſemp feriet quodcūq; minabiſ arcus. n Perq; ilia hoc ile, & hæc ilia facit, hinc & hunc. Vis frater ab ipſis ilibus; Nā qđ Marulus mimographus dixit, Tu hectorem imitatis ab ilio nunq̄ recedis, quum de guloſo diceret, alluſit ad ciuitatis nomen Nam ab ili debuit dicere, bene autē ea loca vulnerata dicit, q̄ ſtatim morteȝ aſferre non poſſent vt domum rediret, vt eſſet cauſa bellorum. nam ſi ſtatiȝ periret, aut ipe ceruus, aut vulneris auctor lateret. o Siluia prima ſoror, bene puellæ dat doloris impatiētiam. p Duros conclamat agreſtes, aut quia ſemper duri ſunt, aut duros q cerui interituȝ nō dolebant. q Peſtis furia. r Torre, hic torris facit vt hic fuſtis. s Grauidi, grauis propter nodos ſcilicet.

DON ERRANTEM his verſibus pōit excuſationē Aſcanii. Deus, ideſt euentus qui humanos actus aut implet aut deſerit. Nota, quorum humanitatem diu comprobaſſet.

CHR RECIA parent armenta non enim moti eſſent ad vlciſcendam iniuriam reliqui niſi Tyrrhenus magnæ auctoritatis apud illos fuiſſet. Dat autem curam alendi puellæ, quoniam natura mulieres in delitiis huiuſcemodi animalia habere conſueuerint. Manſuetudinem autem illius longus deſcribit, vt inde. appareat eum in maiori precio apud heros fuiſſe. Rabidæ, quia fœminæ facilius in furorem concitantur. Tectum omne repleuit. Hæ querelæ animum puellarem mouere facile potuerunt, & illa rurſus fratres atq; patrem cuius auctoritate quoniam regio pecori pęeſſet reliqui ſunt moti, preſertim qui tacito furore ſtimulabantur, Vnde anteq̄ ꝓuiderent, affuerunt. Hic torre narratio veriſimilis ex eo quod fieri ſolet.

SER à ℂ QVADRIFIDAM, quæ in partes poſſet findi quattuor. b ☞ Cuneis coactis, & ſatis ſignare coactis, dixit. Exprimit aũt antiquũ morẽ, vt diximus ſupra, Nã primum cuneis ſcindebãt fiſſile lignũ. c ☞ De culmine ſummo, bñ culmine qa de tectis agreſtium loquitur. d ☞ Tartareã, aut terribilẽ. aut forte ſcdm vſum dixit. e ☞ Nemus, locus haud lõge ab aritia, in quo lucus ẽ q ſpeculũ Dianæ dr. Et notandũ ꝙ vocẽ eius paulatĩ facit ꝓcedere, qd locoꝝ indicat cõmẽoratio. f ☞ Triuiæ lacus, hic eſt q Dianę ſpeculũ dr. g ☞ Sulphurea nar albus aqua, in via flumia eſt ciuitas narnia in montibus poſita quibus ſubeſt nar. fluuius qui tiberino coniungit. ſulphurea vero ſulphurei laporis, aut ſulphurea ideſt ſubuiridi h ☞ Fonteſq; velini, vltra interamnẽ ſunt Nã vt dicimus vox furię paulatĩ ꝓceſſit. i ☞ Preſſere ad pectora natos, Statius. Preſſitq; palæmona mater. Itẽ contra natos auſæ deponẽ matres. K ☞ Ad vocẽ, buccinæ. ſ. vt Senſit, & ad ſonitũ vocis veſtigia torſit. Nã qcũq; ſonus dici vox ꝓprie põt cũ dii ſe ri inducanſ, qre ſignũ buccinæ daſ. Soluiſ ꝙ buccĩa ex caprę fiat & ſit ꝓprie ditis pris hoſtia, & qa capra ſp febriculoſa ſit. nã & ipſũ februũ cẽ dixũt, ergo recte Ab hac dea hoc ſignũ dixit dari. l ☞ Auxilium caſtris effundit apertis. i. ipſa i auxiliũ effundiſ. m ☞ Direxere acies, ordinauerũt in latitudinẽ. n ☞ Præuſtis, præ breuis ſit pp ſeqntẽ vocalẽ, q ſ vna pte orationis factũ intollerabile eſt, hic autẽ tolerabile, qa cõpoſitus eſt ſermo. o ☞ Ferro ancipiti, vtrinq; noxia, dicit aũt aut gladios aut bipennes. p ☞ Seges, terra mõ, vt Quid faciat lętas ſegetes. per atram vero fertilem ſignificat, vt oſtendiſ in georgicis. q ☞ Sole laceſſita, naturale enim eſt vt metallorũ ſplẽdor plus fulgeat alia luce repercuſſus. r ☞ Paulatim ſeſe tollit mare, ſic bella dicit ſurrexiſſe paulatim, ſicut ventis flantibus mare turgeſcit. s ☞ Hic iuuenis, hic confundit nomia. Nã & puerũ & iuuenem indiſcrete nonnunq; Virg. ponit, vt hoc loco. Nam Almonẽ quem modo iuuenem dicit, paulo poſt ait puerũ, vt Almonẽ puerum mouet aũt miſerationẽ ab ætate quum dicit puer, a virtute quoq; dicit primã aũ aciẽ a vulneris etiam crudelitate.

Rimanti telũ ira facit. vocat agmĩa Tyrrheus
Quadrifidã[a] Quercum cuneis[b] vt forte coactis
Scindebat rapta ſpirans immane Securi.
At ſęua e ſpeculis tempus Dea nacta nocendi
Ardua tecta petit ſtabulis & d culmĩe[c] ſummo
Paſtorale canit ſignum cornuq; recuruo
Tartaream[d] intendit vocẽ qua protinus omne
Cõtremuit nemus[e] & ſiluę itonuere ꝓfundę.
Audiit & Triuię[f] longe lacus audiit amnis
Sulphurea[g] Nar albus aqua fonteſq;[h] Velini
Et trepidę Matres preſſere[i] ad pectora natos.
Tum vero ad vocẽ[k] celeres qua Buccina ſignũ
Dira dedit raptis cõcurrunt vndiq; telis
Indomiti Agricolę necnon & troia Pubes
Aſcanio auxilium[l] caſtris effundit apertis.
Direxere[m] acies. non iam certamine agreſti
Stipitibus duris agitur ſudibus ue p̃ruſtis[n]
Sed ferro[o] ancipiti decernunt atraq; late
Horreſcit ſtrictis ſeges[p] enſibus. ęraq; fulgent
Sole[q] laceſſita & lucem ſub nubila iactant.
Fluctus vti primo cœpit cũ albeſcere Vento
Paulatim[r] ſeſe tollit Mare & altius vndas
Erigit. inde imo conſurgit ad Aethera fundo.
Hic iuuenis[s] primam ante aciẽ ſtridente ſagitta

DON ℂ TRIVIÆ lon. lacus. ſ. auernus, q a latini ſtabulis ceſſet remotiſſimus. ☞ Preſſere ad pectora, Oñdit Maternus affectum, ☞ Tum vero ad vocem, Prio dixit Siluia auxiliũ vocat poſtea, dixit vocat agmĩa tyrrhus & veniſſe aliquos. Tertio furia Bellũ finitimis turba canit, & tum plurimi venere. Auxiliũ caſtris effudit. Nam in periculo regii pueri non paulatim proceſſum ẽ, nec partibus, ſed ſimul oẽs. Tuetur aũt Troianos ab inuidia, vt nõ ferãt, ſed vt defendant iniuriam. ☞ Hic iuuenis, poſt cædẽ cerui tulit ſors vt maximus natorum tyrrhi occideref. Mouet autẽ phatos & quod tyrrhi filius & maximus natu, & quod iuuenis.

CHR ℂ RIMANTI. t. i. ſa inqrebat tela, & cũ non iueniret id qd recta rõne ꝑ telo minime ſumpſiſſet, ipſa ira q̃ oĩa ꝑcipitabat, faciebat telũ ☞ Ardua, vnde melius audiref. ☞ Paſtorale. nã niſi paſtorale ſignũ fuiſſet nõ eſſent moti paſtores. ☞ Nar, flu. per narniã vmbriæ vrbem fluit, nã ab eo narnia dicta ẽ. ☞ Caſtris apertis, oñdit celeritatẽ, vt milites ex oĩ pte caſtroꝝ effunderenſ. ☞ Direxerat acies, prio. n. cõturbate effundebanſ milites, vt celerius ſuccurrerent, deinde aciẽ in ordinẽ eduxere.

ℂ ALMON

Natorū Tyrrhei fuerat qui maximus Almon[a]
Sternitur hęſit[b] enī ſub guttur̄ vulnus & vdę[c]
Vocis iter tenuemq; incluſit ſanguine vitam
Corpora[d] multa virum circa ſeniorq; Galeſus.
Dum paci[e] medium ſe offert: iuſtiſſimus vnus
Qui fuit Auſoniiſq; olim[f] ditiſſimus aruis.
Quinq; greges illi Balantum. quina[g] redibant
Armenta & terram[h] centum vertebat aratris
Atq; ea per campos ęquo[i] dum Marte gerunt
Promiſſi[k] Dea facta potens vbi ſanguine bellū
Imbuit[l] & primę commiſit funera pugnę:
Deſerit Heſperiam & Cœli[m] cōuexa per auras
Iunonem victrix[n] affatur[o] voce ſuperba.
En perfecta tibi bello[p] Diſcordia triſti.
Dic[q] in amicitiam cœant & fœdera iungant
Quādo qdē Auſonio reſpſit ſanguie Teucros
Hec etiam his addā tua ſi mihi certa[r] voluntas,
Finitimas in bella feram rumoribus Vrbes.
Accendamq; animos inſani[s] Martis amore.
Vndiq; vt auxilio veniāt ſpargā[t] arma p agros

SER a ¶ ALMON, bene ruſtici nomen vſurpauit a fluuio. b ¶ Hæſit enim ſub gutture vulnus.i.ſagitta, vt Ardens in ſecto vulnē, pyrrhus, inſequitur. c ¶ Vdę vocis iter.i.iter vdū vocis, non.n.vox vda eſt, ſed per vdam arteriarū labitur viā; vñ in febricitanti b⁹ deficit. d ¶ Corpora multa virū circa cōſtrata ſūt, & rhetorice viles trudit in mediū. nobiles vero primo & vltimo loco cōmemorat. e ¶ Dum paci mediū ſe offert, Nā qd ſenex bellis interea? f ¶ Olim ditiſſim⁹ aruis, ſʒ antiquū morem. Hora. Diues antiquo cēſu g ¶ Quina redibāt armēta, pro qnq; ſicut bina. h ¶ Terram vertebat aratris, duo dixit a Catone memorata, q interrogatus quis eſſet paterfamilias, reſpondit eum qui bene paſcit, & bene arat, nam paſcere per armenta intelligit arare vero per aratris. i ¶ Æquo dum marte gerſitur aperta contētione, bello manifeſto. Nam ſic dicimus, æquum aūt æqualem non poſſumus dicere, quū ſoli interēpti ſint itali. K ¶ Promiſſi dea facta potens, honeſta locutio, potēs pmiſſi pmiſiſſe autem eam conſenſione intelligimus. Nam nō promiſit. l ¶ Imbuit, initiauit, & bñ ſanguine. Nam poteſt bellum & a diſcordia vel a diſſenſione incohari. m ¶ Et cœli conuexa per auras, Probus, Aſper, Donatus dñt hoc loco per bis accipiendum alloquitur Iunonem per cœli conuexa & per auras. pōt tñ eſſe epexegeſis per auras.i cœli cōuexa, nec enim aliud ſunt auræ. d cit etiam qdam cōmentarius conſecta legendū, vt ſit ipſa conuecta, q ſ difficile in exemplaribus inuenit. n ¶ Victrix, voti compos. o ¶ Affatur, iam cū ſuperbia, bene aūt ei in principio denegauit orationē, quaſi ad ſcelera feſtinanti, quā modo tribuit poſt bella iā cœpta. p ¶ Bello diſcordia triſti, Iuno.n belli popoſcerat ſemina, hæc etiam ipſa bella perfecit. q ¶ Dic in amicitiā coeant, ac ſi diceret ita bella cōmoui, vt ne tuo qdē imperio poſſint in pacē redire, & hoc eſt qd dicit Affat voce ſupba, Alii dicūt, ego inter hos bella cōmiſi, tu vicinos populos fœderibus iūge, & artibus Turni, & Æneæ fauore cōpelle, qd tū ſi vis ego faciam, vt hinc ſit dictus ego ſi qua ſup fortuna laboꝝ ē ipſa regā. r ¶ Certa volūtas, ſi tua in hoc conſentit auctoritas. s ¶ Inſani martis amore, Homeri epithetō θουριον ἄρηα. t ¶ Spargā arma, meminit ſui. Naʒ ſupra dixit Sere crimina belli.

DON ¶ SENIOR, pathos ab ætate, itē a cā q pacis medi⁹ Cupiditas pacis oſtēdit ex diuitiis, qs ī bello perdere erat anxius. ¶ Perfecta diſcordia, Habuit rationem perſonarū Nam laus eſt in furia qd in aliis eſt vituperatio. Hoc ēt his addam. Non ſolum gloriatur de eo qd fecit, ſed promittit plura facturam.

CHR ¶ DVM paci.m. pathos eſt a cā, nam non tā cōquerit de morte q̄ de cā mortis, ſic de Palamede, quem falſa ſub pditione pelaſgi. ¶ Inſontem infando indicio, quia bella vetabat. ¶ Iuſtiſſimus vnus, Facit cauſam veriſimilem, dirimebat enim Bella, quia erat iuſtiſſimus, itē quia ditiſſimus. Nā diuites bella oderunt. Amplectitur autē vtrūq; genus diuitiaꝝ quæ apud antiquos erāt. ¶ Nōdum enim aut mercatura aut aliis queſtibus inuētis, totum patrimoniū aut in pecore aut in agris erat. ¶ Aequo, quia in neutram partē victoriam impellebat. ¶ Potens promiſſi, Quia potuit pręſtare quod promiſerat. ¶ Funera, nō enim facile res ad pacem reduci poterat iam cæſis his qui in aliquo nomine eſſent. ¶ Superba, quia victrix. ¶ Dic in amicitiam.c.ita perfecta eſt diſcordia. vt etiam te auctore in amicitiā coire non poſſint. ¶ Teucros au nam cum inferiores iniuriam intulerint difficile eſt pacem fieri.

Tum contra Iuno terrorū[a] fraudis abunde eſt.
Stant belli[b] cauſę. pugnatur cōminus armis
Quę fors prīa dedit ſanguis nouus ībuit arma
Talia connubia & tales celebrent Hymenęos
Egregiū[c] Veneris Genus & Rex ipſe Latinus[d].
Te ſuper[e] ęthereas errare licentius auras
Haud pater ipſe velit ſummi regnator Olympi
Cede locis. ego ſi qua ſuper Fortuna laborū ē,
Ipſa regam. taleis dederat Saturnia voces
Illa autem attollit[f] ſtridentes Anguibus alas
Cocytiq; petit ſedem ſupera ardua linquens.
Eſt locus Italię[g] in medio ſub montibus[h] altis
Nobilis[i] & Fama multis memoratus in oris.
Amſancti[k] valles denſis hunc frondibus atrum
Vrget vtrūq; latus nemoris medioq; fragoſus
Dat ſonitum ſaxis & torto vertice Torrens.
Hic Specus[l] horrēdum & ſęui ſpiracula[m] Ditis
Monſtrant ruptoq; ingēs Acherōte Vorago[n]
Peſtiferas aperit fauces: quis condita[o] Erinnys
Inuiſum numen Terras Cœlumq;[p] Leuabat.
Nec minus interea extremam[q] Saturnia bello
Impoſuit Regina manum. ruit omnis in vrbē
Paſtorum ex acie numerus cęſoſq; reportant
Almonem puerum fœdatiq;[r] ora Galeſi.

SER a ¶ TERRORVM & fraudis, abunde eſt, terrorū more hoſtium, fraudis vero ex cerui vulneratione. b ¶ Stant belli cāæ, manifeſtæ ſunt, placent, vt Stat cōferre manū. c ¶ Egregium veneris genus, ironice dcm̄ eſt. d ¶ Ipſe latinus, ac ſi diceret, quē Aeneæ cā cogor odiſſe. vñ & amatę nulla ſit mētio q̄ eſt troianis inimica Vrbanus tñ hunc locū accipit per interrogationē terrorꝑ & fraudis abunde eſt, vt quaſi p gratulationē non credat ſicut Ter. ille, Quia plus cupio, min⁹ credo. e ¶ Super æthereas, qa dixerat Cœli conuexa per auras. f ¶ Attollit alas, honeſta volantis piphraſis. g ¶ Italiæ medio, hunc locum vmbilicū Italiæ chorographi dicunt. eſt autem ī latere campaniæ & apuliæ vbi hirpini ſunt, & hab; aquas ſulphureas ideo grauiores qa ambitur ſiluis ideo autem ibi aditus dicitur inferorum, ꝙ grauis odor iuxta accedentes necat, adeo vt victimæ circa hūc locum non immolarentur, ſed odore perirent, ad aquam applicatæ, & hoc erat gen⁹ litationis. Sciendum tamen Varronem enumerare quot loca in italia ſint eiuſmodi, vnde & Donatus dicit canuſię qui dicitur locus a poeta circa fluuium, qui calor vocatur, qd ideo non procedit, quia ait italiæ medio. h ¶ Sub montibus altis, hoc niſi ad totam italiam referas non procedit vt ſit eſt in vallibus italiæ montuoſæ. Nā hoc in loco montes penitus nō ſunt. i ¶ Nobilis, notus, quod ſequentia indicant. K ¶ Amſancti valles, loci amſancti, ideſt omni parte ſancti, quem dicit & ſiluis cinctum & fragoſum fluuio torrente. l ¶ Hic ſpecus horrendum, hoc nomen apud maiores triū generū fuit. Ennius fœminino poſuit, Horati. maſculino. Quæ nemora aut quos agor in ſpecus. Virgilius neutro, qd hodie in numero ſingulari trib⁹ tantū vtimur caſib⁹. Pluralē tantū a genere maſculino habemus in oibus caſibus, hinc eſt ipſi in deluſſis ſpecubus, q̄q̄ antiqui codices habeāt hic ſpecus horrēdus. m ¶ Spiracula ditis, adit⁹ a ſpirando, antiq codices piracula habent, q̄ dicta ſunt ἀπὸ τῶν πυρα τῶν, ſi eſt a finibus īferorū. n ¶ Vorago, acherontis, exæſtuatio. o ¶ Cōdita erinys, alii condit legūt, ei ſe ſub audiunt. p ¶ Cœlūq; leuabat. i. releuabat, recreabat, cui pñtia ſua erat oneri. q ¶ Extremā ſaturnia bello manū, qd ſupeſt, pficit, & ē trāſlatio a pictura, quā manus complet & ornat extrema. r ¶ Fœdati, cruentati.

DON ¶ DAT ſoni. Cōpendioſa deſcriptio, in q̄ amnē & artē ex qua fundiſ, & ſonum cadentis aquæ & cāꝫ ſoni oñdit. ¶ Nec minus interea, ideſt interea non minus. ¶ Extrema. m. nam in artibus extrema manus eſt, cum amplius manus nō reponiſ. qa opus eſt perfectum.

CHR ¶ FRAVDIS abūde ē, Nā pſtata cā Belli a furia, & aliqs effectus cauſæ reliq̄ facilia erāt. ¶ Talia. c. ironiā cōtinet hic locus. ¶ Te ſuper æthereas, nā furorē nō amat de⁹. ¶ Amſancti. u hic locus ī hyrpinis eſt, vt appet apud Pli. ¶ Hic ſpe. h. poeticæ deſcribit hiatū, per quē ad īferos furia deſcēderet. Qd aūt addit cœlū, terrāq; leuabat ad mortalē rōnē retulit qa & magni & pui viri leuanſ qñ furoſ liberanſ ¶ Ruit oīs qd mirū ſi latin⁹ ceſſit, cū & ii q iniuria ſe a teucris laceſſitos putabāt, & turn⁹ & ii q̄ꝝ vxores ab Amata cōmotę erāt eodē tpe circūſtarēt tādē cecidit almōeꝫ Emphaſis ē ī noie q ꝓmū ſgil paſtoris fili⁹. ¶ Puerū, pathos ab ætate. ¶ Fœdati. pathos a mō.

¶ IMPLORANTq;

Implorantq; Deos obteſtanturq; Latinum.
Turnus adeſt medioq; i crimine cędis & ignis
Terrorem ingeminat teucros in regna vocari
Stirpem admiſceri Phrygiam ſe limine pelli.
Tū q̄rū attonitę Baccho nemora auia Matres
Inſultant thiaſis (neq; . n. leuę nomē amatę)
Vndiq; collecti coeunt Martemq; fatigant.
Ilicet infandum cuncti cōtra omnia bellum.
Contra facta Deū peruerſo numine poſcunt.
Certatim Regis circunſtant tecta Latini.
Ille velut pelagi Rupes immota reſiſtit.
Vt pelagi Rupes magno veniente fragore
Quę ſeſe multis circunlatrantibus vndis
Mole tenet ſcopuli neqquā & ſpumea circū
Saxa fremunt laterīq; illiſa refunditur Alga
Verū vbi nulla datur cęcū exuperare poteſtas
Conſilium & ſęuę nutu Iunonis eunt res,
Multa Deos Auraſq; pater teſtatus inanes,
Frangimurq; heu Fatis inqt ferimurq; pcella.
Ipſe has ſacrilego pendetis ſanguine pœnas
O miſeri. te Turne Nefas, te triſte manebit
Sulpicium: vociſq; Deos venerabere ſeris.
Nam mihi parta quies omniſq; i limīe port⁹.

SER a IMPLORANTq; deos, ad auxiliū & vltionē. b Obteſtanturq; latinū, pp cædē factā teſtē adhibēt, & dicūt auctores rupti fœderis eſſe troianos, quū ipſi pacis iura temerarint. c Et ignis, in ipſo feruore ſeditiōis. d Teucros in regna vocari, dicit teucros autē imurioſe dictum accipe, q̄ſi exules ac pfidos. Se limine pelli, interiore familiaritate, vt luue. Limine ſūmo ueor. e Attonitæ baccho, quaſi Bacchο, furia eni agebantur, & ſic eſt dictum, vt Ac medias inter cædes exulat amazon. f Nemora auia, p nemora. g Thiaſis, choreis. h Neq; enī leue nomen amatæ, Iuuena. Quæ nō faciet qđ principis vxor i Martēq; fatigāt, pliuſ cū clamore depoſcūt. K Contra oīa, fata ſupi⁹ de lauiuia. l Fata deū, ppter oraculū Fauni. m Peruerſo, irato. n Velut pelagi rupes, ſic Cicero Seditionē populi fluctibus cōparauit ī illis, dūtaxat fluctibus cōcionum, bene Virgilius eum qui reſtitit ſeditioni, rupem vocauit. o Mole tenet, hic diſtinguēdū, vt ſcopuli nominatiu⁹ pluralis ſit. p Cæcum Cōſiliū, fremitui populi bonum nomen poſuit. q Frangimur, permanſit in rupis trāſlatione. r Sacrilego ſanguine, quia bellū ſumebant cōtra voluntatē deo᷑. ſ Votiſq; deos venerabere ſeris, qa religio rigida dicit, ſemel male cōmiſſa nulla ratione reuocari. Hor. Dira deteſtatio nulla expiatur victima. t Parta quies. ſ. vicinæ mortis beneficio. v In limine portus, ſecuritas omnis in portu eſt.

DON OBTESTANTVR, inuidioſis vocib⁹ lacerāt. q; oīa mala p Troiano᷑ fœdus euenerant, Teucros & ſtirpē phrygiā, pro cōuitio poſuit. q. d. indiguos ad maximas dignitates vocari. Cōtra oīa, pp apes & incendiū

Cōtra fa. i. ſnias deo᷑ & fauni rńſa. Circūſtāt, obliti regalis reuerētiæ. Deos & au. Nā oibus cōtra ſtātibus quē aliū ſuæ ſententiæ potuit adhibere teſtē? Frangimur, frangunt cōmoda nři iperii, & pōit ſignata verba in trāſlatione. Nā frangit nauis, & fluctibus inſtātibus iterit. Miſeros dolet errore peccantiū. Nullus enij ſciēs cadit in foueā ſcelerum.

CHR IN medio crimine, capta maxima occaſione. Teucros. q. d. externos, & exules in regna vocari. Nā cui lauina tradebatur, eidē regnū concedebat. Stirpē admiſceri. p. quaſi querat degeneraturos latinos ex admixtione aduenarum extorṙū, & a pria pulſorum. Se. l. p. habet emphaſim pronomē. q. d. affinē tantū regū, & qui ſua fortitudine hacten⁹ illud regnū ptexerit. Ergo cū indignatione proferendū. Certatim, vt oſtēdat latinus, niſi inuitū nō ceſſiſſe. Velut pelagi rupes, vt p. r. Hæc cōgeminatio aſſerit cōparationem nō temere factā, ſed penitus verā eē. Sæuæ nu. iu. nō fuiſſet ſuperatus a ſolis hoībus, niſi fuiſſet aduerſus eum Iuno deorū, & regnorū regina. Frāgimur, grauis eſt rei damnatio, cum demonſtramus nos inuitos cedere. Sanguie, ne forte credatis illas eē leuiores. O miſeri, pp pœnas quas luetis ex ſcelere potuiſſet iure ſuo, ſceleratos appellare, ſʒ voluit miſerantis potius, q̄ iraſcentis animum oñdere ſi forte illos imutare poſſet. Te turne, cuius auctoritate hæc maxime ſiūt, Congeminauit āt pnomē ad maiorē expſſionē. Votis. ſ. nō. n deo᷑ ſæultia hoc eueniet, ſed tua ptinacia, Quia ſerius q̄ oportuerit penitentia moueberis, Deinde vt maiorē orationi auctoritatē afferat, aperte oſtendit multo pluris hæc illorum q̄ ſua intereſſe.

Funere[a] fœlici ſpolior nec plura locutus,
Sepſit ſe tectis rerumq; reliquit habenas.
Mos[b] erat Heſperio[c] i Latio quem[d] ꝓtin[9] vrbes
Albanę coluere Sacrũ, nunc Maxima[e] rerum
Roma colit cum prima mouẽt[f] in ꝑlia Martem
Siue Gẽtis inferre manu lacrymabile[g] bellum
Hyrcanis ue[h] Arabis ue[i] parãt ſeu tẽdẽ ad Indos
Auroramq; [k] ſequi: Partoſq; [l] repoſcere ſigna.
Sunt[m] geminę belli portę (ſic nomine dicunt)
Religione[n] ſacrę: & ſęui formidine Martis.

SER a ¶ FVNERE fœlici ſpolior, exequiis tñ regalibus careo. b Mos erat, Varro vult morem eſſe eõem conſenſum oĩum ſimul habitantium, qui inueteratus conſuetudinem facit. c Heſperio in latio, hoc eſt in antiquo. Nã vt in prĩo diximus duo latia fuerunt, vnde nõ fruſtra heſperio addidit. Qđ autẽ dicit hanc conſuetudinẽ antiquam fuiſſe falſum eſt. Nã a Numa Põpilio primũ inſtituta eſt ſed carmini ſuo vt ſolet miſcet hiſtoriã notã dũ ſane in conuexũ eẽ hũc locũ, ſiqs totius libri cõſidẽt textũ Nã ſupra ait Longa placidas ĩ pace regebat Itẽ dicturus ē Ardet exercita auſonia atq; immobilis añ, & nunc dicit Mos erat heſpio ĩ latio, ſupra ẽt Captiui pendẽt currus. Itẽ Tyrrhenas iſterne acies, q̃ ne ſint ꝯ̃ria accipiant⁹ Italiã prĩo caluiſſe bellis, medio tpe q̃euiſſe, & ad antiquũ ſtudiũ nũc reuerti, ſicut romani bello flagrauẽ ſub Romulo, q̃euẽ ſub Numa, ſub Tullo Hoſtilio prĩa ſtudia repetiuerunt, hinc ē ꝙ & ipſe Vir. ait Lõga placidas ĩ pace regebat, non ꝑpetua. Itẽ Deſuetaq; bello Agmina i arma vocat ſubito, ferrũq; retractat. Nã retractare ē repetẽ, qđ omiſeras, tale aliqđ dicit de gñe ſyllano Sal. Nã volẽs oñdẽ antiquos maiores eius conſulares fuiſſe, vicinos vero ignauiſſimos, Sillã vero florentiſſimũ, ait igif, Silla patritiæ gẽtis fuit familia iã extincta maioꝝ ignauia. d Que ꝓtinus, iugif deinde. Nã nunc tpis aduerbiũ, alibi loci, vt Quũ protinus vtraq; tellus Vna foret. e Maxia reꝝ roma, iperii potita. f Mouẽt in ꝑlia martẽ, Nã moris fuerat idicto bello ĩ Martis ſacrario ancilia cõmouẽ. vñ ē in. viii. Vterq; ĩpulit arma. g Lachrymabile bellũ getꝛꝝ fera gens ẽt apđ maiores fuit. Nã ipſi ſunt myſii. quos Saluſti⁹ a Lucullo dicit eẽ ſupatos. h Hyrcanis ue. gẽs dicta a ſilua hyrcania, vbi ſũt tigres. i Arabis ue parãt, hic datiu⁹ venit ab eo qđ ē hic arabus Nã ab eo qđ ē hic arabs ab hoc arabe arabibus facit, ſicut hiberus, vñ in Lucano Occurrat hiberibus alter, & hiberus Horatius Diſcet hiberi, rhodaniq; potor. Itẽ lectũ ē ęthiops & ęthiopus, ſ; mõ tm̃ ęthiops dicimus. K Auroráq; ſeq; ingenti ambitu ꝓſum ortũ dici dicit ꝑ populis. l Parthoſq; repoſcere ſigna, hoc id honorẽ Auguſti poſuit quo regnante a parthis repetita ſunt ſigna, quæ Craſſus perdiderat, qui cum auiditate ſua cõtra auſpicia bellum ſuſcepiſſet, captus cum filio eſt & necatus infuſo i os auro. m Sunt geminæ belli portæ ſacrariũ hoc Numa Põpilius fecerat circa imũ argiletũ iuxta theatrum Marcelli, qđ fuit ĩ duobus breuiſſimis templis, duobus aũt ꝑ ianum bifrontẽ, poſtea captis ſaliſcis ciuitate tuſciæ inuentũ ē ſimulacrũ Iani cũ frontibus q̃ttuor, vñ qđ numa inſtituerat trãſlatũ ē ad foꝝ tranſitoriũ, & q̃ttuor portarũ vnũ tẽplũ ē inſtitutũ: Ianũ ſane apud aliquos bifrontẽ, apud aliquos q̃drifrontẽ eſſe non mirũ eſt. Nã alii eũ dici diũ volũt, in quo ortus ē et occaſus. Horatius, Matutine pater ſeu iane libentius audis. Alii anni totius quẽ in q̃ttuor tpa cõſtat eſſe diuiſum, anni aũt eſſe deũ illa res ꝓbat, ꝙ ab eo prĩa pars ãni noĩatur, nam in iano ianuarius nuncupatus eſt. n Relligione ſacræ, tremendæ execrabiles. Nã & paulopoſt dicturus eſt Tecteſq; recludere portas.

DON ¶ OBSERVATIONES, aut legibus, aut aſſenſibus hoĩum ſunt, mos lõgo tpe cuſtoditus leges facit quæ ẽt ad poſteros tranſit, vt hic patet. Sacrũ, q2 non pro leui duxerunt putarent ſacrilegius cõmitti, niſi eſſet obſeruatus. Roma, magna laus moris cũ a principe terrarũ populo ſeruetur.

CHR ¶ MOVENT martẽ, q ſibi ſacrificant orãt ſibi adſit, & ancylia in eius templo mouent. Mos aũt a numa fluxit, Sed ipſe ad ꝑſeos, & vt multa ſic hoc retulit. Et qm̃ vult hoc fictũ videri nõ meminit populos cõtra quos priſci Bella mouebãt, q oẽs intra italiæ fines verſabantur. Siue gentis, Populi in ſcythia tartari dñr. Hæc oĩa videnf ad Auguſtũ reſerẽda, nã neq; latini veteres neq; albani extra italiã bella geſſerunt q meſſos p aulum martiũ, & Canidiũ cẽturionẽ repreſſit, Thracas & ſarmatas per. P. Lentulũ hyrcãos per Tyberiũ armenios quorũ regio hyrcania eſt, ſuperauit auguſtus. Et parthos ad concordiã venire, & ſigna a Craſſo ablata reddere coegit. Per Aquilium gallum arabas domuit.

¶ FERRI

Centum ęrei claudunt vectes ęternaqȝ ferri[a]
Robora nec cuſtos abſit limine ianus.
Has vbi certa ſedet patribus ſententia pugnę
Ipſe Quirinali[b] trabea cinctuqȝ[c] Gabino
Inſignis[d] reſerat ſtridentia limina Conſul.
Ipſe[e] vocat pugnas ſeqtur tum cętera Pubes.
Aureaqȝ aſſenſu conſpirant[f] cornua rauco.
Hoc & tum Aeneadis indicere bella Latinus
More iubebatur: triſteiſqȝ recludere portas.
Abſtinuit tactu pater: auerſuſqȝ refugit
Fœda miniſteria & cęcis ſe condidit vmbris.
Tum regina Deum Cœlo delapſa morantes[g]
Impulit ipſa manu portas & cardine verſo
Belli feratos rupit[h] Saturnia poſtes.
Ardet inexcita Auſonia atqȝ immobilis[i] ante.
Pars pedes ire parat campis pars arduus altis
Puluerulentus eqs furit. omnes arma reqrunt
Pars leueis Clypeos & ſpicula lucida tergent[k]
Aruina[l] pingui ſubiguntqȝ in cote ſecures
Signaqȝ ferre iuuat ſonituſqȝ audir̄ Tubarum.

SER. a ℂFERRI robora, bene addidit ferri. Nā omne qđ forte eſt robur vocamus. b ℂQuirinali trabea, Suetonius in libro de genere veſtium dicit tria eſſe genera trabearū, vnū diis conſecratū, quod eſt tantum de purpura aliud regū qđ eſt purpureum, & habet, tñ albū aliqđ, tertium augurale đ purpura & cocco mixtū, quirinali ergo regali. c ℂCinctuq̃ gabino Gabin⁹ cinctus ē toga ſic in tergū reiecta, vt vna eius lacinia a tergo reuocata hominē cingat, hoc aūt veſtimēti genere vtebaſ cōſul bella idicturus, iō q̄a cū gabii cāpaniæ ciuitas ſacris operareſ, bellum ſubito venit. Tūc ciues accinti togis ſuis ab agris ad bella pfecti ſūt, & adepti victorias, vñ hic ortus eſt mos. d ℂInſignis reſerat ſtridētia limia cōſul, is q prior creat⁹ eſt inſignē accipere prio loco creatū, ℏ alter ſimilē hēat ptāiem. e ℂIpſe vocat pugnās, tria ſūt vt ſupra diximus militię gn̄a ſacrm in quo vnuſquiſq̃ miles iurat ſe nō recedere, niſi pcepto cōſulis poſt cōpleta ſtipēdia.i. militiæ tpa.ſ. xxv. annos cōiuratio, q̄ fit in tumultu.i. italico bello & gallico, qñ vicinū vrbis periculū ſingulos iurare nō patiſ, vt inter fabios fuit, euocatio: qđ genus nūc tangit. Nā ad ſubitū bellū euocabanſ, vñ ēt cōſul ſolebat dicere q vult rē p. ſaluā me ſequatur. f ℂConſpirant, nā & tubæ ſimul flabantur. ℂFœda miniſteria cruēta more ſuo. g ℂMorantes, differentes.ſ. bella. h ℂRupit ſaturnia poſtes, acyrologia fecit mutādo Ennii verſum, nā ille ait Belli feratos poſtes portaſq̃ refregit. i ℂImmobilis ante non ſemp, ſed ante hac, pōt tñ & imobilis a furia. Nā añ geſſit bella, ſed iura indicta pfœciales & pſem ꝑ ſtatū. k ℂTergēt, ab eo qđ eſt tergo terges, fit & tergūt a tergo tergis. qđ de vſu penit⁹ receſſit. l ℂAruina, ſm Suetoniū de vitiis corporalib⁹ aruina eſt durū pigue, qđ eſt inter cutē & viſcus.

DON ℂCENTVM ærei numerus, & materiæ qualitas dat vim. ℂIanus additur ad robur portaꝝ deus q biſfrons oia circūſpiciat, ne ſuroꝝ & ſceleꝝ portæ temere aperianſ. ℂSedet patribus, firma eſt oium ſnia. ℂVocat p. dat pugnādi poteſtates. ℂIuno īpulit, qđ nō decebat. Ergo oñdiſ ptinax inimicitia. Neque apuit ſolū, ſȝ euertit poſtes a cardie. ℂArdet inexcita, ecce q̄tus potuit factio iunonis.

CHR trabea ℂTRABEA, trabeaꝝ tria ſt gn̄a, Primū diis ſacrū tñ ex ſimplici purpura Alterū regibus, & deinde cōſulibus, cui eēt aliqđ de albo. ℂTertiū de auguribus, ſed hoc de purpura & cocco, Apđ romanos trabea primus ē vſus Romulus. Hinc Oui. Trabeati cura qrini. Pli. aūt ſcribit ꝑtextas apud ethruſcos originē Inueniſſe, & Trabeis vſos fuiſſe Reges. Pretexta Cinctus teſte Pomponio genus eſt veſtis a cingēdo. idē ſentit Varro, vñ Hor. cinctutos dixit cethegos, gabinū addit, q̄a gabii ſacrificātes itellexerūt de aduētu hoſtiū itaq̃ veſtes ſuffircinātes in hoſtes irruere, victoriāq̃ reportauere. Vñ Romani ex bono augurio a gabiis accepe Cōſul ergo indicturus bellū ad ianualē portā ſubſequētib⁹ militib⁹ accedebat, inde ad caput circi maximi. ℂIbiq̃ dicebat po. ro. ſannitib⁹ bellū indicit, iiſdē verbis reclamāt oēs, inde e Columella q̄ erat añ tēplū Bellonæ in capite circi maximi haſtā iaciebat. Templum iani Numa ędificauit ad Imū argiletū inter duo fora inter capitoliū & palatiū, & ſtatuit, vt clauſum pacē, aptū bellū ſignificaret. Poſt hæc cū faliſcos romani expugnaſſent, inde ſimulacrum iani cum quattuor vultibus romā abduxerunt. ℂLucida ſp. t.i tergēdo lucida efficiunt. ℂAruina, Aruina pingue eſt inter cutem & viſcus quod vulgo lardum dicunt, ſed latini lardum appellant lardū carnē ſalſam, q̄ſi large aridā. Pingue autē internum in animālibus quæ non ruminant.

adeps dr̃. In iis vero q̃ ruminãt ſeuum & ſepũ dr̃. Sagina vero eſt pingue a re & nõ natura cõparatũ & p totũ corpus diſperſum Inde ſaginare pecora & aues dicimus. ¶ In cote, quos lapis quo ferrũ acuitur. Pli. plura genera ponit. Primũ creticas, deinde laconicas laudat, & vtraq; oleo indigẽt. Naxias inter aquarias laudari dicit, ac inde armenias. Cilicias vero ex oleo & aq̃ Poſtrẽo ſcribit reptas ĩ italia q̃ aq̃ trahũt aciẽ acerrio effectu, necnon trãs alpes.

Adepſ
Seuum
Sagina
Sepũ

Quinq; adeo [a] magnę poſitis incudibus Vrbes
Tela nouant: Atina [b] potẽs Tiburq; [c] ſuperbũ
Ardea Cruſtumeriq; [d] & Turrigerę [e] antemnę.
Tegmina tuta cauãt capitũ flectũtq; ſalignas [f]
Vmbonum crates. alii thoracas [g] ahenos.
Aut leueis Ocreas lento [h] ducunt argento.
Vomeris hũc & falcis honos hũc omnis aratri
Ceſſit amor recoquũt patrios fornacib⁹ enſes
Claſſica [i] iamq; ſonãt it bello teſſera [k] ſignum.
Hic galeam tectis trepidus [l] rapit ille tremẽteis
Ad iuga cogit equos clypeũq; auroq; trilicẽ
Loricam [m] induit fidoq; accingitur enſe.
Pandite nunc Helicona [n] Deę cãtuſq; mouete
Qui bello exciti Reges quę quenq; ſecutę
Complerint campos acies quibus Itala tantũ
Floruerit terra Alma viris quib⁹ [o] arſerit armis.
Et meminiſtis enĩ Diuę & memorare poteſtis
Ad nos vix tenuis Famę perlabitur aura.
Primus [p] init bellum tyrrhenis [q] aſper ab oris

SER a ¶ ADEO magnæ, valde magnæ. b ¶ Atina potẽs, ciuitas hæc eſt iuxta pontias paludes dicta a morbis, quæ græce ἄται dicũtur, quos Paludis vicinitas creat. c ¶ Tiburq; ſuperbum, aut nobile aut p tranſitum tetigit illud, qd̃ aliquando cum a ſenatu auxilia poſcerent tiburtes ſub commemoratione beneficiorum, hoc tantum a ſenatu reſpõſum accepe runt ſuperbi eſtis. d ¶ Cruſtumeri, mutauit, naꝫ cruſtumerium dicitur. e ¶ Turrigeræ antemnæ, bñ muratæ, Antemne autem dicte ſunt ꝙ amnis præterfluit, quaſi ante amnẽ poſitæ. f ¶ Salignas Vmbonum crates, vt dicit Sal. de lucanis qui de vimine facta ſcuta coriis tegebant. g ¶ Thoracas ahenos, quia apud maiores loricæ pectora tantum tegebant. Statius. Triplici ſeruantur pectora ferro, Pectora nam tergo nullus metus. h ¶ Lento ducunt argento, flexibili argento ducũt .i. extendunt, eſt autem & ſpondiacus & reciprocus verſus i ¶ Claſſica iamq; ſonant, bene poſuit amphiboliam, Nam claſſicum dicimus & tubam ipſam, & ſonum, claſſicum autem eſt flexibilis tuba. K ¶ Teſſera ſignum, ſymboluꝫ bellicum, quod ad pugnã exeuntibus datur, ſcilicet propter confuſionem euitandum græce dicitur σύνθημα, vt fuit in bello Marii lar deus, in Syllæ Apollo delphicus, in Cæſaris Venus genitrix. l ¶ Trepidus, feſtinus more ſuo. m ¶ Loricam induitur, dicimus & induo illa re & illam rem n ¶ Helicona dec parnaſſus mons theſſaliõ diuiditur in citheronem Liberi & heliconem Apollinis, cuius ſunt muſæ, eſt aut eſt Home. verſus.

Ἔπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλυμπιάδωματ' ἔχουσαι. ὑμεῖς γὰρ θεαί ἐστε παρέστε τε ἴστε τε πάντα. ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν οὐδέ τι ἴδμεν. οἵτινες ἡγεμόνες δαναῶν καὶ κοίρανοι ἦσαν. o ¶ Quibus arſerit armis, aut ſplẽduerit, aut amore flagrauerit. ¶ Primus init bellum non mirum ſi & contemptor diuum & ſacrilegus mezetius contra pium primus arma corripuit, & ſcienda eſt poetæ affectatio, Nam ambleſiã nefas eſt dicere hic aliquos commemorat, quos in bello nõ inuenis, & in ſequẽtibus aliquos inuenimus, quos hic oĩno non poſuit. ¶ Tyrrhenis aſper ab oris, oriundo tuſcus nõ qui tunc de tuſcia venit, quem ante pulſum a ciuibus conſtat.

DON ¶ QVINq; adeo, numerum & magnitudinem exprimit. ¶ Vomeris, ecce qualis amentia vniuerſorum agreſtium fuit, vt inſtrumẽta vitæ profutura in pernitiem vitæ verterent. ¶ Teſſera, ſignificat nuncium gerẽdum ſignificantem bellum. ¶ Pandite, nunc relaturus antiquitatis memoriam inuocat muſas, ne ſiue vera ſiue falſa referat culpam habeat, & inuocando proponit quid ſit narraturus ¶ Primus, primus qa aſper, primus qa contemptor eorum deorum quibus auctoribus Æneas ad italiam venit, & coniugium Lauinium factum eſt. Laudat Lauſum a fortitudie, q̃ in pulchro corpore rara ſolet eſſe.

CHR ¶ ATINA, vrbs iuxta põtinas paludes poſt fabrateriam in campania. ¶ Cruſtumeri, in latio oppidum eſt albanorum colonia. Antemnæ, dictæ ſunt ante amnem, qui in tyberim fluit a ſiculis primis latii habitatoribus conditę. ¶ Ocreas, quibus induuntur crura, vnde

cruſtumeri
Ocrea

Vnde dicunt̃ ocreæ quaſi ob cura.i.circa crura, Crura aũt dicunt̃ qa illis curamus. ⁋Vmbo media pars ſcuti q̃ apud priſcos eminebat. ⁋Recoquũt, recoquẽdo reficiunt, & iaꝫ erugine confectos reſtaurant. ⁋Teſſera, ſignũ bellicum, vt inter ſe ab hoſtibus cognoſcantur, vel no- teſſera
mine vel aliqua alia re. ⁋Pandite nunc in re difficili renouat inuocationem.

Contẽptor Diuũ Mezẽtius agminaq; [a]armat.
Filius huic iuxta lauſus quo pulchrior alter
Non fuit excepto laurentis corpore Turni.
Lauſus equum domitor debellatorq; ferarũ
Ducit Agilina[b] nequiquã[c] ex vrbe ſecutos
Mille viros dignus patriis[e] qui lætior eſſet
Imperiis & cui pater haud mezentius eſſet.
Poſt hos inſignem palma per gramina currum.
Victoreſq; oſtẽtat eq̃s ſatus hercule pulchro[e]
Pulcher[f] Auẽtinus Clypeoq; inſigne[g] paternũ
Cẽtũ[h] Angues cinctãq; gerit Serpẽtib9 Hydrã
Collis[i] Auentini ſilua quem Rhea[k] ſacerdos
Furtiuum[l] partu ſub luminis edidit auras
Mixta[m] Deo mulier[n] poſtquã laurentia[o] victor

SER a ⁋AGMinaq; armat, aut eoꝝ, q cũ ſecuti fuerant, ſicut, eius filium, nec eniꝫ credibile eſt ſolum fugiſſe, nam & Sta. dicit vel quos mouet exul, & hæ ſit triſtibus acta fides. aut certe eoruꝫ q̃s Turn9 ei ante dederat, vt Adraſt9 Polynici in Sta. q ait Ne parua mouẽs inglorius arma iret. b ⁋Agilina, ex vrbe cerete oppido. c ⁋Neq̃, qa in prælio periit, nec paternũ recepit ĩperium. d ⁋Patriis q lætior eẽt ĩmpis, dignus q̃ hr̃et ĩperatorẽ potius q̃ exulẽ pr̃eꝫ. e ⁋Pulchro, forti, vt dixim9 ſup̃. f ⁋Pulcher auẽtin9, Auẽtinus mons vrbis romæ eſt quẽ cõſtat ab auibus eẽ noĩatũ, quæ de tyberi aſcẽdẽtes, illic aſcẽdebãt, vt in. viii. legimus. Dirarũ eſt nidi domus opportuna volucrũ, qdã ẽt rex aboriginũ Auẽtinus nomine illic & occiſus & ſepultus eſt, ſicut etiã albanoꝝ rex Auentinus, cui ſucceſſit Procas Varo tãdem dicit in gente, po ro. ſabinos a Romulo ſuſceptos iſtũ accepiſſe montẽ, quẽ ab auente fluuio prouinciæ ſuæ appellauerunt auẽtinũ. Cõſtat ergo varias opiniões poſtea ſecutas, Nam a principio Auentinus dictus eſt ab auibus vel a rege ab originum, vnde hũc Herculis filiũ cõſtat nomẽ a monte accepiſſe, non preſtitiſſe. g ⁋Inſigne paternũ, abſolute dixit. h ⁋Centũ angues, ſm Simonidem, vt diximus ſupra, nã alii dicũt nouẽ fuiſſe qũo cẽtũ angues & quinquaginta fuerũt ſerpẽtes, vt dictũ eſt, vt qnquagĩta atris immanis hiatibus hydra ſoluit magnitudine clypei per id qđ erat oſtẽdit nõ iõ pictũ, qa ſublata capita interim creſcebant. i ⁋Collis auentini ſilua, in ſilua collis auẽtini: & dicendo auẽtini oñdit iam antea ita eẽ nominatũ. k ⁋Rhea ſacerdos, alludit ad nomẽ matris Romuli, quæ dicta eſt Ilia, Rhea, Siluia. l ⁋Furtiuũ, illicite conceptũ quippe a ſacerdote ſic ait alibi. Et dulcia furta. m ⁋Mixta, mœchiſa grece dixit. n ⁋Mulier, compendioſe mortalis dixit cõſequẽs nãq; fuerat, vt diceret mixta deo mortalis. o ⁋Laurentia arua, Laurentum ciuitas plurimum potuit Naꝫ omnia vicina loca eius ĩperio ſubiacuerunt, vnde nunc ait arua laurentia, quuꝫ iuxta tiberim eius armenta Hercules pauerit, ſed ſecundum antiquũ ſitum ante albam & romam tyberis laurentini fuit territorii.

DON ⁋CENTVM an. glorie cauſa hydrã geſtabant, ſed ludibriũ mr̃is ex hoc apparebat.

CHR ⁋CONTEMptor diuom, adeo curã ſacrorũ ante oẽm pietatẽ ponit poeta, vt non, vt Capro vr̃ qa cõtẽptis diuis in hoĩes ſæuiret. Mezentiũ contẽptorẽ deoꝝ dixerit, nam & de Buſiride, quẽ illaudatũ dicit, idẽ dixiſſet, ſed qa curã ſacrorũ diis non exhibuit, nam vt ait Cato ĩ originib9, Mezẽtius rutulis ĩperauit vt primitias, q̃ diis debent̃, ſibi offerrẽt, & latini ſiſis ĩperii metu ita vouerũt. O iuppiter ſi tibi magis cordi eſt nos ea tibi dare potius q̃ Mezentio, vt nos victores facias, Hic ſacerdotis illa iſultatio. Hæc ſũt ſpolia, & de rege ſupbo primitie. ⁋Agilina, refert Diony. halicar. pelaſgos q ĩ italia venerãt cũ auxiliũ ab originib9 cõtra ſiculos ex Hiſpania pp̃los tuliſſent eoſq; pepuliſſent vna regnaſſe, plurimaſq; vrbes habuiſſe, iter q̃s fuit vrbs ceretanoꝝ, quæ tũc Agylla vocabatur. ⁋Auẽtin9, mons tyberi ĩminẽs ab Auẽtino auẽtin9
ibi ſepulto, vel vt Neuio placet ab auibus q̃ cũ in tyberi potaſſent illuc ſe reciperẽt, ergo ab aduẽtu auiũ. vel ab aduẽtu populoꝝ, naꝫ ibi erat Dianæ tẽplum qđ nũc ſabinæ dedicatum eſt, & omnibus latinis erat cõe. De h̃ Propertius Phyllis auentinæ quædam eſt vicina dianæ, Varro ab aduehendo putat, naꝫ is collis a reliq̃s collibus paludib9 erat diſcretus, & ex eo in vrbem ratibus aduehebãtur. Alibi idem Varro ait ſabini ab eorũ fluuio Auente Auentinum nominarunt.

Geryone[a] extincto Tirynthius[b] attigit arua
Tyrrhenoq́ [c] boues in flumine lauit Iberas.
Pila[d] manu ſæuoſq́ gerunt in bella Dolones[e]
Et tereti pugnant mucrone verũq́ Sabello.
Ipſe[f] pedes tegmento torquens[g] imane Leonis
Teribili impexum ſeta cum dentibus albis.
Indutus capiti ſic regia tecta ſubibat
Horridus[h] herculeoq́ humeros inexꝰ amictu.
Tum gemini fratres Tyburtia[i] mœnia liquũt
Fratris Tyburti dictam cognomine gentem.
Catilluſq́ [k] acerq́ Coras[l] argiua iuuentus.
Et primã ante aciem denſa inter tela feruntur.
Ceu duo Nubigenę cũ vertice montis ab alto
Deſcẽdũt[m] Cẽtauri Homolẽ[n] Othryneq́ niualẽ
Linquentes curſu rapido dat euntibus ingẽs[o].
Silua locũ & magno cedunt virgulta fragore
Nec[p] Preneſtinę fundator defuit vrbis
Vulcano genitum pecora inter agreſtia Regẽ

SER a ℭ GERYONE. Geryones rex fuit hiſpaniæ q ideo trimẽbris fingit, qa tribus inſulis præfuit, quæ adiacẽt hiſpaniæ balearicæ minori, maiori, & ebuſæ, fingit ẽt bicipitẽ canẽ habuiſſe, qa & terreſtri & nauali certamine plurimus potuit hũc Hercules vicit q iõ fingit ad eũ olla ærea trãſuectꝰ, qđ hũit nauem fortẽ & ære munitã Sane ſciẽdũ declinari ħ geryões geryõæ vñ eſt Ter gemini neçe geryõæ, vt anchiſes anchiſæ, vñ vſurpauit Saluſti. geryõis dicẽs, veniẽs aũt Hercules de hiſpania p cãpaniã i q̃dã cãpaniæ ciuitate põpã triũphi ſui exhibuit, vñ põpeii dř ciuitas, poſtea iuxta baias caulam bobus fecit, & eã ſepſit, q locꝰ boaulia dictus, hodieq́ boaule dř. b ℞ Tyrithiꝰ, a tyrithæ ciuitate argis vicina vbi nutritꝰ eſt. c ℞ Tyrrhenoq́ boues i flumine lauit iberas, admiratio locoꝝ lõginquitate. d ℞ Pila mãu, pilũ ꝓprie ẽ haſta romana, vt geſſa galloꝝ, ſariſſę macedonũ. e ℞ Dolones, dolo ẽ aut flagellũ itra cuiꝰ virgã latet pugio, aut ſm Varro. igẽs ꝯtus cũ ferro breuiſſimo. Dolones ãt a fallẽdo dicti ſũt, qꝰ decipiãt ferro. quũ ſpẽm ꝑferãt ligni, & multi volũt p teretes mucrones dolones dici, p veru ſabellũ pila ſignãri. f ℞ Ipſe pedes, ad genus reſpicit. Nã & Hercules ſp pedes inceſſit, quũ equos habuerit nobiliſſimos. g ℞ Torquẽs, ſuſtinẽs, vt Axẽ humero torq̃t. h ℞ Horridus, tremẽdus, non re ꝑa horribilis. i ℞ Tyburtia mœnia linquunt, De græcia tres frẽs venerũt ad italiã, Catillus, Coras, Tiburnus hi ſimul oẽs vnã facere ciuitatẽ, & eã de fratris maioris noĩe Tybur appellauerũt, lꝫ & alias fecerint ſinguli, hũc ergo dicit. duos ad bella veniſſe, dimiſſo in ciuitate ad cuſtodiã Tyburte vel Tyburno. k ℞ Catillus, vñ mõs Catilli, quẽ catelli dñt p corruptionẽ. l ℞ Coras, a cuiꝰ noĩe ẽ ciuitas i italia. m ℞ Deſcendũt cẽtauri, ex hac cõparatõe eqtes eos fuiſſe itelligimꝰ, qđ, vñ dicturꝰ ẽ ꝑ oſtea, Nec nõ celereſq́ latini, Et cũ frẽ coras & virginis alã camillæ. n ℞ Homolẽ othryneq́ niualẽ, montes theſſaliæ. o ℞ Ingẽs ſilua locũ & magno virgulta, quũ vtiq́ cædit. Silua, cædũt virgulta a miore ad maiꝰ venire debuerit. p ℞ Nec ꝑneſtinæ fũdator defuit vrbis deciuitatibꝰ totiꝰ orbis multi qdẽ ex pte ſcripſerũt, ad plenũ tñ Ptolomæꝰ græce, latie Pli. ꝺ italicis ẽt vrbibus Higiniꝰ pleiſſime ſcripſit, & Cato i originibꝰ. Cõditarũ vrbiũ diſſẽſio inuenit, adeo. vt ne vrbis qdẽ romæ origo diligenter poſſit agnoſci. nã Sal. dicit. vrbẽ romã ſicuti ego accepi, ꝯdidere atq́ habuẽ initio troiani, & cũ his ab origies, alii ab euãdro ſ, q̃s vir. Tũc rex euãdrꝰ rõanę ꝯditõ arcis, & alii a Romu. vt En hꝰ nate auſpiciis illa iclyta rõa, ſi igř tãtę ciuitat certa rõ ñ appet, nõ miꝝ ſi i aliaꝝ opione dubitaf, vñ nec hiſtoricos nec cõmẽtatores varie dicẽtes i pitiæ ꝯdẽnaꝛ debemꝰ, Nã antiqtas creauit errorẽ, & pleriq́ ꝯfũdãt pleriq́ augẽt, & ad ſe trãſferũt noia. Quã rẽ ẽt nõ puũ errorẽ afferre mãifeſtũ eſt, vt ecce laurẽtũ a Pico ſcm̃ ẽ, vt Laurẽtis regia pici. Itẽ a Lauino Latini frẽ ẽ lauinũ dcm̃. Itẽ a latino laurẽtũ itẽ a Lauinia laurolauiniũ. Nec ꝑneſtinę fũdator defuit vrbis, ꝑneſte locꝰ eſt haud lõge ab vrbe dictꝰ ἀπὸ τῶν πρίνων .i. ab arboribꝰ vicibꝰ, q̃ illic abũdãt, ibi erãt põtifices & dii idigetes ſicut ẽt romę erãt & ẽt illic duo frẽs q diui appellabant, hoꝝ ſoror dũ ad ſocũ ſederet reſiliẽs ſcintilla eiꝰ vterũ pcuſſit, vñ dř ꝯcepiſſe. poſtea enixa pueꝝ, iuxta tẽplũ Iouis abiecit, quẽ virgines aquatũ eũtes iuxta ignẽ inuẽtũ ſuſtulerunt, qa fonte haud longe erat, vñ Vulcani dictus eſt filius.

DON ℭ TER gũ leonis, ꝑter hydrã ẽt leonis pellẽ aliud ſi ſigne pñũ geſtabat. ℞ Geminos, vel ſilꝰ natos vł duos, vt alibi gemini a Tenedo.

CHR ℭ GERYONE extincto, vide Serui. Heſio. ẽt ait meduſa cum neptuno concubuit, veꝝ cum illi caput abſciſum eſt ex vtero duo ſibi emicuerunt

emicuerunt Pegaſus equus alatus, & Chryſaor ſic dictus, qa cũ aureo enſe natus eſt. Chryſaor relicta terra ad cœlũ acceſſit Ioui tonitrũ & fulmẽ ferẽs. Hic ẽt genuit Geryonẽ quem Hercules iteremit. Tyrrheno flumine, h.b. dictũ ꝓ miraculo, qd tãta fuiſſet vis Herculis, vt tã ex lõgiquo pdã abduxiſſet. Tereti mucrone. Mucronẽ aciẽ ferri itelligim⁹. Erat ergo Mucro teres. i. ita haſta lõga atq; rotũda eſſet aculeata. ¶ Torquẽs, inuoluẽs circũ ſe. ¶ Tyburtia mœnia, tyburtes originẽ multo ante vrbẽ hñt. Apud eos extabãt ilices tres tyburte conditore vetuſtiores, hec Pli. atq; addidit fuiſſe filium Amphiarai qui apud thebas periit, & natum eſſe ex ſorore Adraſti, & in Italiam veniſſe cum Cora & Catillo fratribus. Tyburtes

Inuentumq; focis omnis quem credidit ętas
Cęculus[a]. hunc legio late comitatur agreſtis.
Quiq; altũ Preneſte viri quiq;[b] arua gabinę
Iunonis gelidumq;[c] Anienem & roſida riuis
Hernica[d] ſaxa colũt quos diues[e] Anagnia paſcit
Quos[f] Amaſene pater non illis omnib⁹ arma[g]
Nec clypei[h]: currus ue ſonãt pars maxĩa glãdes
Liuentis plumbi ſpargit. pars ſpicula geſtat
Bina manu fuluoſq; Lupi de pelle galeros
Tegmen habent capiti. veſtigia[k] nuda ſiniſtri
Inſtituere pedis crudus tegit altera Pero[l].
At Meſſapus[m] equorũ domitor neptunia ꝓles
Quem neq; fas igni cuiquã nec ſterner ferro.
Iam pridem reſides populos deſuetaq; bello
Agmina ĩ arma vocat ſubito ferrũq; retractat.

SER a ¶ CÆculus, ſit iõ, qa minoribus oculis fuit, quã rẽ efficit freqnter fumus, hic poſtea collecta multitudine poſtq; diu latrocinat⁹ ẽ, ꝓneſtinã ciuitatẽ i mõtib⁹ cõdidit, et quũ ad ludos vicios ꝑpſos inuitaſſet, cœpit eos hortari, vt ſecũ hitarẽt & pro gl'ia iactare ſe filium Vulcani, qd quũ illi ñ crederẽt inuocato Vulcano vt filiũ ſuũ cõprobaret, oĩs illi⁹ multitudĩs cœt⁹ flãma ẽ circũdat⁹, q̃ ſcõ ꝯmoti oẽs ſil' hitarũt, & vulcani filiũ eẽ crediderũt, hic ẽ Oĩs quẽ credidit ętas, q̃ſi poſt dubitatõẽq;, & qa ſine dubio ętas varia i ſpectacul' fuit. Dicim⁹ ãt & ñ ꝓneſte, vt Quiq; altũ ꝓneſte viri, & hæc ꝓneſtis, vñ eſt Quũ primam acieq; ꝓneſte ſub ipſa Straui. b ¶ Quiq; ar. g. Iuno gabii diu ĩ agris morari tãdẽ gabios cõdiderũt, vñ pite arua dixit, ñ mœnia, ſane illic Iuno ꝛligioſiſſime colit̃. Eſt ãt loc⁹ had lõge ab vrbe. c ¶ Gelidũq; a. anio fluui⁹ haud lõge ab vrbe ẽ, ſ; hic euphoniã ſecut⁹ ẽ. Nã Enni⁹ anionẽ dixit iux̃ ꝛ'aq;. d ¶ Hernica. ſ. c. ſabinoꝝ lingua herne ſaxa vocant̃. Quidã dux, mai⁹ gabios de ſuis locis elicuit, & hitare ſecũ fecit i mõtib⁹ ſaxoſis, vñ dci ſũt hernici. e ¶ Diues ana. aut fertilis, aut alluſit ad hiſtoriã. Nã ãtoni⁹ Auguſti ſorore ꝯtẽpta poſtq; & cleopatrã duxit vxorẽ monetã ei⁹ ĩ anagnia ciuitate iuſſit fieri. f ¶ Quos ama. pr̃, aut paſcis aut ſit ãtiptoſis q̃s paſcit Amaſen⁹, ẽ ãt fluui⁹ vicin⁹ ciuitati priuernatũ q̃ ẽ in cãpania. g ¶ Arma, ſcuta. h ¶ Clypei, ſcuta maiora, dicti ab eo qd celẽt corpus ἀπο τοῦ κλεπτειν i ¶ Fuluoſq; lu. de pelle galeros, galerus gen⁹ ẽ pilei, qd Ftõto neutro gñe dicit. K ¶ Veſtigia nu Inſt. atq; ipſe ẽ in pugnãtib⁹ ꝑm⁹, ſ; bñ nudus ẽ, qa tegit̃ ſcuto, d̃xtrũ

ſit tectũ eẽ ꝓueniebat, q̃ſi ab armis remotũ. l ¶ Pero, ruſticũ eſt calciamẽtũ & traxit ꝺ a græcis mos, vñ iſti trãſierãt vñ & armoꝝ fuerat genus. m ¶ At me. e. do. neptunia ꝓles hic Meſſap⁹ p mare ad italiã venit, vñ Neptuni dict⁹ ẽ fili⁹, quẽ iuulnerabilẽ, iõ dicit qa nulq; ꝑiit in bello ignẽ aũt ei noceri non poſſe pp Neptunũ dicit, qa ẽ aquaꝝ deus, Ab hoc Ennius dicit ſe originẽ ducere, vñ nũc & cãtãtes ĩducit ei⁹ ſocios & eos ꝯparat cygnis, domitor ãt equoꝝ quaſi aĩaliũ a pr̃e inuẽtoꝝ, qd fuit in contentione cũ pallade de ĩpoſitione noĩs athenarum.

DON ¶ LIVENtis. p. plũbeis maſſulis pugnabãt.

CHR ¶ CÆcul⁹, a Seruio diligẽter fabula narrat̃.

Anio ¶ Anio, fluui⁹ ex mõtib⁹ trebanoꝝ ꝓfluẽs lacũ olĩ hoĩu; ĩduſtria faciebat, ex q̃ pceps atq; ãguſt⁹ ferebat̃. Inde p tyburtinũ ſaxũ ꝑcipitat⁹ i latiũ, Tyberĩ ĩtrat. Dr̃ anio anionis ab Ennio, manſit tñ vſus vt dicat̃ anio anienis. Sũt q dicãt ĩueniri anien anienis, & anienus ẽt. ¶ Hernica ſaxa, herniæ ſabina ligua ſaxa vocãt̃, vñ hernici ppl'i, q a ſaxoſa habitent; hoꝝ metropolis anagnia ſabĩoꝝ natio eſt. hernici ¶ Veſtigia nu. ſ. hęc ꝯſuetudo ĩ italia ñ fuit, ſ; norat Maro hernicos a pelaſgis oriũdos, & ab hernico duce appellatos, & iõ morẽ quẽ de ætolia ãtiq̃ pelaſgoꝝ colonia legerat, hernicis tribuit. Nã iuli⁹ nigidi⁹ ĩ ſcdo vrbiũ ait morẽ ætolis fuiſſe vno tñ calceato pede in bellum ꝓficiſci, qd oſtẽdit Eurypides in Meleagro vbi nũcius ĩducit̃ deſcribẽs quo q;q; habitu ad aprũ mactãdũ venerit, eundẽ pedẽ Maro dixit quẽ Eurypides, ſed Eurypidẽ rep̃hendit Ariſtoteles, qui ait non leuum ſed dextrum pedem nudum illos gerere.

Et iuueni ante oculos his ſe cũ vocibus offert.
Turne tot in caſſum[b] fuſos[a] patiere labores?
Et tua Dardaniis tranſcribi[c] ſceptra colonis?
Rex tibi coniugiũ & quęſita ſanguine Dotes
Abnegat externuſq; in regnũ quęrit[d] Heres.
I nunc ingratis offer te irriſe periclis
Tyrrhenas[e] I ſterne acies tege pace latinos.
Hęc[f] adeo tibi me placida cum nocte iaceres
Ipſa palam fari Omnipotens Saturnia iuſſit.
Quare age & armari pubẽ portiſq; moueri
Lętus[g] i arma para. & phrygios q flumĩe[h] pulchro
Cõſedere Duces pictaſq; exure carinas.
Cœleſtũ[i] vis magna iubet Rex ipſe latinus
Ni Dare coniugium & Dicto parere fatetur
Sentiat[k] & tãdem Turnũ[l] experiatur in armis.
Hic iuuenis[m] Vatem irridens ſic orſa viciſſim

SER a ¶EFFVSOS patiere labores, pbus de tẽpoꝝ cõnexione libellũ cõpoſuit, in quo docet qd cui debeat accõmodari, ex quo intelligimꝰ hanc quã facit arduã eſſe cõnexionẽ, Nã patiere futuri tpis eſt, fuſos vero participiũ eſt pteritũ dicit ãt patieris vt tot tui labores fũdanſ incaſſum vel i irritũ cadãt. b ¶Incaſſũ ãt tractũ ẽ a caſſibꝰ.i.retibꝰ. c ¶Trãſcribi, tradi pmo ãt hic tractꝰ eſt de pecunia, Nã ſcribi eſt dari. Hor. ſcribe decẽ nerio, nõ eſt ſatis adde cicutæ, reſcribi vero reddi, Hor. Dictãtis qd tu nũq̃ reſcribẽ poſſis. Terẽ. Argẽtũ illud denuo reſcribi iube phormio. d ¶Quęritur hæres de iure traxit, vt non geneꝝ ſed hæredẽ diceret. Nam per coemptionẽ facto matrimonio ſibi inuicẽ ſuccedebãt. e ¶Tyrrhenas i ſterne, vt I ſeq̃re Italiam vẽtis. Sane notũ eſt bello multũ potuiſſe tyrrhenos, & fuiſſe pcipue infeſtos latinis, vt Hi bellũ aſſidue ducũt cũ gente latina. f ¶Hæc adeo tibi me, addidit auctoritatẽ, quia ſcit anui credi difficile. Adeo ãt valde. ſ. iuſſit, vt Ter. Adoleſcentẽ adeo nobilẽ. g ¶Lętus, alacer, feſtinꝰ. Nã lętari nõ põt q pdebat vxorẽ, ſicut ſupra in primo. Vela dabãt læti. h ¶Flumine pulchro, vt ſupra Hũc iter fluuio tyberinꝰ amœno. i ¶Cœleſtũ vis magna iubet, aut p diffinitionẽ ipſa Iuno eſt vis deoꝝ, aut p augmẽtũ ſuaſit prio p ſe, ſecũdo per iunonẽ, poſtremo p vim oium deoꝝ. K ¶Turnũ experiaſ, contra ſe, quem pro ſe probare non potuit. l ¶Sentiat, tandẽ ſentiat contra quẽ pro ſe laborantẽ nõ probauit. m ¶Hic iuuenis vatẽ irridẽs: caluit, q iuuenis. Hor. Non ego hũc ferrem calidus iuuenta conſule planco.

DON ¶ABNEGAT, cũ tantis periculis, & vxorẽ, & dotem q̃ſieris ¶Externuſq; in regnũ, dicit oĩa q̃ hoies forte & Regiũ mouere poſſint, dat pterea vincendi fiduciã aſſerendo iunonẽ affuturã, cui cã diſplicebat. Addidit meritũ, ne ſi cunctareſ firmatos arctiore fœderis vinculo ſuperare nõ poſſet ipſa palam fari, hẽt emphaſim ipſa quaſi dicat, quę oĩa põt, quæ tuæ cauſæ fauet. ¶Tibi cõtra meritũ laboꝝ irriſio. ¶Tibi, qui male geſta poſſis tua propria fortitudine corrigere. ¶Tibi, ſuſpecto iã genero. ¶Me, ſacerdotẽ ſuã templi cuſtodẽ cuius fidẽ nollet. ¶Prygios, Quaſi dicat ibelles & inertes. ¶Pictas, nã luxurioſos hæc pictura denotat. ¶Cœleſtũ vis, ergo debet audaciꝰ fieri Rex ipſe, Qui te feſellit, cuiꝰ imperium tua defenſione ſeruaſti. ¶Iuuenis, nõ mirum ſi iuuenis, mulierem, & anũ in re bellica contẽpſit.

¶EXTERNVS, CHR qd.n.iniurioſiꝰ eſt q̃ cum domi ſint hæredes, Qui ſuo ſanguie cõiungius meruerit, querere externos. ¶I nunc, grauiſſima confutatio, id cõcedere videmur qd manifeſtiſſimis argumẽtatiõibus minime agẽdũ oſtendimus ſic in quarto, i ſeq̃re italiã vẽtis pete regna per vndas. ¶Eſt ornatus locus diſſoluto, vbi mutatis verbis repetitur eadẽ ſnia ¶Ingratis, ex quibus nulla gratia puenit. ¶Ipſa ſaturnia, argumentũ ab auctoritate. Quare age cũ iã oſtendiſſe inceptum iuſtum vtileq; futurũ exhortatur vt capiat. ¶Flumine, pulchro & pictas carinas, dixit vt traheret in contemptum. q. d. qui pulchritudinem potius ad voluptatem requirant q̃ ea quæ ad ſalutem & defenſionem ſpectent. Quapropter facilius tanq̃ delitioſi ſuperabũtur. Ergo arguit ẽ facili. ¶R ex ipſe latinus, traxerat hũc in odiũ cum dixit illum denegare ſibi cõnubium & dotes partas ſanguine, itaq; nunc amare inſultat, & exaggerat iram in Turno. ¶Sẽtiat, ex eo q multũ fidere videtur viribus. ¶Turni, audaciam, iram auget & ſpe confirmat. ¶Tandem. q. d poſt nimis longam tuam patientiam. ¶Iuuenis, quibus in ætate iuuenili robur magnum eſt, ii plus viribus q̃ cõſilio tribuere ſolent. Hinc ægre tulit Turnus ab anicula admoueri, cum reip. curam ad regẽ non ad ſacerdotem pertineat. Proptereaq; eſt reſponſio plena amaritudine & contemptum, & oſtendit ſe nihil latere ex iis quæ illa veluti conſultrix admonuerat.

¶VICTA

SER a ℭ VICTA ſitu ſenectus, tp̄is longinq̄tate ex qua naſcitur ſitus. b ¶ Veriq; effœta, caſſa veritatis. c ¶ O mater, irriſionis eſt nō honoris. d ¶ Falſa formidine, quia vatem nam cauſa defendebat a bellis, ſi non ætas, ſaltē religio ſacerdotii.

autem amens quia in tp̄e quieuerat. ſ ¶ Scelerata inſania belli, nihil. n. iam inſanum q̄ deſiderare id, per quod poſſis perire.

ℭ MATER, irriſio eſt aperta. ¶ En ego victa ſitu, peius non potuit obiugare meuentem q̄ in illum regerere quæ protulerat. ¶ Bella manu. q. t. Contra illud Bella viri pacemq; gerant. ¶ Magno veluti, ornatus poeticus in parabolis & ſimilitudinib⁹ maximo conſiſtit. DON

Ore refert. claſſes inuectas Thybridis vndam,
Non vt rere, meas effugit nuncius aures.
Nec tantos mihi finge metus, nec Regia Iuno
Immemor eſt noſtri.
Sed te victa[a] ſitu, veriq;[b] effœta Senectus
O mater[c] curis nequiquā exercet & arma
Regum inter falſa[d] vatem formidine ludit.
Cura tibi Diuum effigies & templa tueri.
Bella viri, pacemq; gerant quis bella gerenda.
Talibus Alecto dictis exarſit[e] in iras.
At iuueni orāti[f] ſubitus tremor[g] occupat artus.
Diriguere oculi tot Erinnys ſibilat Hidris,
Tantaq;[h] ſe facies aperit tum flamea torquens
Lumina, cūctantem, & quærētem dicere plura
Reppulit, & geminos[i] erexit crinibus Angues
Verberaq;[k] inſonuit, rabidoq;[l] hæc addidit ore.
En ego victa Situ, quam veri effœta Senectus
Arma inter regum falſa formidine ludit
Reſpice[m] ad hæc[n] adſum dirarū ab ſede ſororū.
Bella manu, lœtumq; gero.
Sic effata facem[o] iuueni coniecit, & atro[p]
Lumine fumanteis fixit ſub pectore[q] tædas.
Olli Somnū ingēs rupit pauor Oſſaq; & artus
Perfudit toto proruptus corpore ſudor.
Arma amēs fremit[r], Arma toro, tectiſq; reqrit.
Sæuit Amor ferri, & ſcelerata[s] inſania Belli.
Ira ſuper magno veluti cum flamma ſonore

e ¶ Exarſit in iras communis ſermo habet, ardeo illa re, ſed figuratius ardeo in illam rē dicimus & eſt ſpecialis Cornelii elocutio. f ¶ Oranti, loquenti, vnde ēt oratores dicimus g ¶ Tremor occupat artus. vicinitate ſcilicet furiæ. Nam tremor furoris eſt. h ¶ Tantaq; ſe facies apit, ſemoto a nili vultu, quē ſinxerat, & quo ſe īduerat, ſicut ſupra in primo de Venere, Et vera inceſſu patuit dea. i ¶ Gemi nos. erexit crinibus angues ſimiles, Nam omnes dicit erexiſſe, non duos. k ¶ Verberaq; īſonuit, p verberibus inſonuit. ideſt per verbera. l ¶ Rabido, habitum futuræ orationis oſtendit. m ¶ Reſpice, multi hic deſtingunt, & ſupioribus iungunt vt ſit ſenſus Reſpice eaſ quam dicis falſa deludit formidine, n ¶ Ad hæc adſum, ideſt ad Regum arma & ad bella, quomodo ergo dicis quod ſupſluo his inſerat rebus ad quas veni? Alii reſpice ad hæc legunt, vt ſit quaſi demonſtrantis. reſpice bella, & lœtum gero. o ¶ Facem iuueni coniecit, ſatis conſiderare facem iuueni iniecit, que cito exat deficit, & deſinit. Supra vero amatę ſerpentem iniecit vt in mulieribus ſemper viget venenum. p ¶ Atro Lumine, atri luminis tædas, vt Pulchra faciat te prole parentē. Atro aūt lumine furiali inferno, alias autem ratione caret. q ¶ Sub pectore, vbi fellis locus eſt. i. iracundiæ. r ¶ Fremit, cum clamore depoſcit, bene

CHR ℭ SED TE victa ſi. non quia plus ſapiat, Sed quia deliret illam eas res dixiſſe. ¶ Cura tibi, deſtributio eſt, nam oſtendit & quid ad aniculā ſacerdotem, & quid ad viros ptineat. ¶ Talibus alecto, & recte, nam qs magis furore precipitari q̄ ipſa furia dbuit. ¶ Subitus tre per colorē rethoricuſ quem notationē appellant illā ita deſcribit, vt oculis noſtris eaſ ſubiiciat. Repulit re in cōpōne breuis eſt, ſed ī rebus preteritis q̄m geminatur conſonans ſit longa poſitione, Sunt autem hæc reperi, retuli, & repuli. ¶ Rabido, vt pote qui iam furore vehemēter cōcitarētur. ¶ En ego, repetitio verborum, quibus vſus fuerat Turnus vehementiam demōſtrat iracundiæ. ¶ Atro nunq̄ ab hoc colore diſcedit poeta, ſed etiam ſenſus litteralis eſt atro lumine, cui multus fumus eſſet admixtus. ¶ Fremit, nam indignatio alium ſonum emittere prohibebat, Nam fremere ſignificat confuſam vocem ex ira & dignatione emittere. ¶ Ita ſuper, pulcherrima & accommodatiſſima comparatio, & mira portę copia, nam cum aqua toties nominanda ſit modo latices, modo aquæ vim, modo amnem, modo vndam dicat.

Virgea^a ſuggeritur coſtis^b vndantis Aheni,
Exultantq́ꝫ ęſtu latices furit^c intus aquai,
Fudimus. atq́ꝫ alte ſpumis exuberat amnis.
Nec iã^d ſe capit vnda volat vapor ater ad auras.
Ergo^e iter ad regem polluta^f pace Latinum
Indicit^g primis iuuenum & iubet arma parari
Tutari Italiam. detrudere finibus hoſtem.
Se ſatis ambobus teucriſq́ꝫ venire Latiniſq́ꝫ.
Hęc vbi dicta dedit Diuoſq́ꝫ in vota^h vocauit:
Certatim ſeſe Rutuli exortantur in arma
Hũc dec^i egregiũ Formę mouet atq́ꝫ iuuẽtę.
Hunc Ataui reges. hunc claris dextera factis.
Dum turnus Rutulos animis audacibus ĩplet
Alecto in teucros Stigiis ſe concitat alis
Arte noua^k ſpeculata^l locũ quo littorẽ pulcher
Inſidiis^m curſuq́ꝫ feras agitabat Iulus
Hic ſubitam canibus^n rabiem Cocytia Virgo
Obiicit: & noto^o nares contingit odore.
Vt Ceruum ardẽtes agerẽt quę prĩa malorũ^p
Cauſa fuit belloq́ꝫ animos^q accendit Agreſtes,

SER a ℂVIRGEA, de viminibus, vel virgis facta, vñ eſt flamma validior. b ❡Coſtis autem lateribus, & bene antiquũ reſpexit morem Nam ollas non ſuſpendebant, ſed poſitis circum circa ignem adhibebant. b ❡Coſtis ideſt lateribꝰ. c ❡Furit intꝰ aquai .i. fumidus aquæ amnis, nec immerito nam poteſt eſſe & alterius rei annis, vt Fluuios videt ille cruoris. hanc aũt diæreſin Tucca & Varus fecerunt. Nam Vir. ſic reliquerat, Furit itus aquæ amnis & exuberat, vt aquę amnis qđ ſatis aſperũ fuit. d ❡Nec ſe iam capit vnda, melius q̃ ſi diceret. Nec iam vas vndam capit, Homerica eſt comparatio.

ὣς δὲ λέβης ζέει ἔνδον ἐπειγόμενος πυρὶ πολλῷ κνίσην μελδόμενος ἁπαλοτρεφέος σιάλοιο πάντοθεν ἀμβολάδην ὑπὸ δὲ ξύλα κάγκανα κεῖται.

e ❡Ergo, qa ſic inceſus eſt. f ❡Polluta pace, vel ſua vel troianoꝝ. g ❡Indicit, ſignate verbum bellicũ poſuit. h ❡In vota vocauit, qa nuncupatis votis bella ſumebant. i ❡Hunc decus egregiũ formæ mouet, Dauni & Turni. ſ. decus, Nam hoc dicit, alios pulchritudo turni, alios nobilitas, alios virtus mouebat ad bellũ. Nã hoc eſt. Animis audacibus ĩplet affectione ſui iniicit oĩbus magnanimitatẽ. K ❡Arte noua, dolo. l ❡Speculata locũ quo littore, pnomẽ pro noĩe ponit nõ pro nominibus, vñ mõ noue inter duo noĩa vnũ pnomẽ poſuit. Nã recte, quo loco diceret, & hoc ſemel tñ fecit, m ❡Inſidiis curſuq́, curſu agitabat. Nam inſidiis circũuenimus, nõ agitamus. n ❡Canibus rabiẽ, ſtudiũ mutauit in rabiem. o ❡Noto odore, ceruino. Solent. n. ita inſtitui. Hora. Venaticus ex quo Ceruinã catulus pellem latrauit in aula. p ❡Malorum Cauſa fuit, hoc eſt Et primæ reuocabo exordia pugnæ. q ❡Animos agreſtes, plus eſt qui ſi agreſtum diceret animos.

DON ℂPOLLVTA pace, aliter. n. aduerſus ſocerũ moueri non debuit. Præterea impellebatur a furia. ❡Primis ductoribus vt cãm ſcirẽt. ❡Certatim, amor maximus & fauor in Turnuꝫ oſtẽditur. ❡Aios agreſtes, Excitauit eos primũ q facilius excitari potuerũt ꝑpter imperitiam & feritatem.

CHR ℂVAPOR ad auras, oĩa incõpatione q̃drãt ęſtuat. n. ſanguis ex accẽſiõe bilis, vt aqua flãmis iaheno & ebullitiõe mouet & vt ĩde extollit fumꝰ, ſic ex bilis, ſanguiniſq́ ebullitione eieuant ad caput vapores, q̃bus oĩs recta rõ abũbrat, & lumẽ amittit, ĩdicit iter .i. expeditionem. Honeſte ãt dixit iter q̃ſi q itur^o eẽt ad Latinum eius aſum exploraturus anteq̃ bellũ mouerat. ❡Tutari ita. & detru. ho. verbis. n. honeſtabat bellũ, qđ q̃dẽ ſumere ſimulabat nõ pp ereptã cõiugẽ ne ppriũ cõmodũ ſeq videret, ſed vt pt̃iam tutaret & ab ea hoſtes arceret, ergo primo oñdit honeſtum bellũ, Deiñ facile cũ polliceat, ẽt ſi latini ſeſe opponãt, tñ ipſm ꝫ ambos ſufficere. Vt aũt veriſimile faciat Rutulos relicta pace, quam oẽs ſuapte nã amãt bellũ ſequunt os plures cãs refert, qbus facile ad id moueri potuerit. Hoc in gñe deliberatiuo, Cic. affectionẽ vocat, q̃ eſt q̃dã cõmutatio rep rx tpe aut negocioꝝ euẽtu, aut adminiſtratione, aut hoĩum ſtudio. ❡Arte noua, Fraude inuſitata, nã ingenioſa res fuit ex venatione huiuſcemodi captare occaſionẽ. ❡Canibus, nam difficile erat hoĩes externos & oĩa pauitãtes vt aliqđ cõtra ius auderẽt cõcitare. Ergo ĩpulit canes ad id ad qđ hoĩes nõ ĩpuliſſent. ❡Noto, Quẽ ex multis venatiõibꝰ nouiſſent. ❡Vel noto .i. amico & grato, & quo vehemẽter delectarẽtur, vt i Buc. Hic ĩter flumia nota. ❡Agreſtes, Nã ciuilibꝰ & aliqua rõne cõpoſitis nõ ſuffeciſſet illa cã vt pp ceruum mouerẽt bellum.

ℂCORNIBVS

Ceruus erat forma prẹſtāti & cornibus[a] īgens
Tyrrhydẹ[b] pueri quem matris ab vbere raptū
Nutribant Tyrrheuſq; pater.[c] cui regia parent
Armenta & late cuſtodia credita campi.
Aſſuetum imperiis ſoror omni Siluia[d] cura
Mollibus intexens ornabat cornua ſertis
Pectebatq;[e] Ferrum puroq; in fonte lauabat.
Ille manū[f] patiens menſẹq;[g] aſſuetus herili
Errabat[h] ſiluis rurſuſq; ad limina nota
Ipſe domum[i] ſera quāuis ſe nocte ferebat.
Hunc procul errantem in rabidẹ venantis Iuli
Commouere Canes Fluuio cum forte ſecūdo
Deflueret ripaq; ẹſtus viridante leuaret.
Ipſe etiam eximiẹ laudis ſuccenſus Amore
Aſcanius curuo direxit ſpicula cornu.
Nec dextre erranti[m] Deus[l] abfuit actaq; multo
Perq; vterum ſonitu perq; ilia venit arundo,
Saucius at Quadrupes nota intra tecte refugit,
Succeſſitq; gemēs ſtabulis queſtuq; cruentus.
Atq; implorāt ſimilis; tectum omne repleuit.
Siluia[o] prima ſoror palmis percuſſa lacertos
Auxilium vocat & duros[p] cōclamat agreſtes.
Olli (Peſtis[q] enim tacitis latet aſpera ſiluis)
Improuiſſi adſunt. Hic torre[r] armatus obuſto
Stipitis hic grauidi[s] nodis quod cuiq; repertū

SER a ¶ CORNIBVS ingens, ingens & ad præſtantē formam pertinet, & ad magnitudinē cornuum. b ¶ Thyrrhidæ pueri, Tyrrhi filii, & vt diximus ſupra alludit ad nomen. Nam Tyrrhus dictus eſt paſtor, apud quem Lauinie pepit. c ¶ Cui regia parent armenta, magiſtrū hunc pecoris vult fuiſſe, & ſaltuariū Nā hoc eſt, Et late cuſtodia credita campi, magiſter autē pecoris eſt, ad quem oīa pertinent aīalia. Cicero, Nonniat hoīem quem magiſtrū pecoris eſſe dicebat. d ¶ Siluia bonum puellæ ruſticæ nomen formauit. e ¶ Pectebatq; ferum quadrupedē vt in lat^9 ing; feri. f ¶ Manū patiens, patiēs illius rei dicimus, vnī appet vnū v cā metri eē dtractū. g ¶ Menſæ herili, noue dixit. Nam herū non niſi dominū dicimus, niſi forte ideo dixit quia dat ei humanum ſenſum, vt imploranti ſimilis. h ¶ Errabat ſiluis, paſcebatur, vt mille meæ ſiculis errant in montibus agnæ. i ¶ Ipſe. i. ſua ſponte rabidæ venant s quare fœminino genere canes poſuit. Soluitur ideo, noluit maſculinum genus Canes nominare, qa in fœminis plus ſit iracundiæ. K ¶ Secundo deflueret, ſecundo. i. cum aqua, vnde & aduerſo dicimus cōtra aquā Nā ideo deflueret dixit, & ſcđo, qa eius curſus poſt notantē vt. l ¶ Deus abfuit, Alecto deū dicil, ſicut de Venere Deſcēdo ac ducēte deo Nā vt diximus numina vtriuſq; ſexus vnīr, ideo qa icorporea ſunt, & qđ volunt aſſumunt corpus, vt aūt deum dicamus pdea hoc nō apte ponit. ſed i ſubauditione. m ¶ Erranti, licet enim certū eſſet ſeritu-p, tñ bñ errātē dixit. qa nō vſq; quaq; ſemp certius eſt ictus. Hor. Nec ſemp feriet quodcūq; minabit arcus. n ¶ Perq; ilia hoc ile, & hæc ilia facit, hinc & hunc. Vis frater ab ipſis ilibus; Nā qđ Marulus mimographus dixit, Tu hectorem imitatis ab ilio nunq; recedis, quum de guloſo diceret, alluſit ad ciuitatis nomen Nam ab ili debuit dicere, bene autē ea loca vulnerata dicit, q̄ ſtatim mortē afferre non poſſent vt domum rediret, vt eſſet cauſa bellorum. nam ſi ſtatī periret, aut ipſe ceruus, aut vulneris auctor lateret. o ¶ Siluia prima ſoror, bene puellæ dat doloris impatiētiam. p ¶ Duros conclamat agreſtes, aut quia ſemper duri ſunt, aut duros q cerui interitū nō dolebant. q ¶ Peſtis furia. r ¶ Torre, hic torris facit vt hic fuſtis. ſ ¶ Grauidi, grauis propter nodos ſcilicet.

¶ ERRANTEM his verſibus pōit excuſationē Aſcanii. ¶ Deus, ideſt euentus qui humanos actus aut implet aut deſerit. ¶ Nota, quorum humanitatem diu comprobaſſet. DON

¶ RECIA parent armenta non enim moti eſſent ad vlciſcendam Iniuriam reliqui niſi Tyrrhenus magnæ auctoritatis apud illos fuiſſet. Dat autem curam alendi puellæ, quoniam natura mulieres in delitiis huiuſcemodi animalia habere conſueuerint. Manſuetudinem autem illius longus deſcribit, vt inde appareat eum in maiori precio apud heros fuiſſe. ¶ Rabidæ, quia fœminæ facilius in furorem concitantur. ¶ Tectum omne repleuit. Hæ querelæ animum puellarem mouere facile potuerunt, & illa rurſus fratres atq; patrem cuius auctoritate quoniam regio pecori preeſſet reliqui ſunt moti, preſertim qui tacito furore ſtimulabantur, Vnde antequā preuiderent, affuerunt. ¶ Hic torre narratio veriſimilis ex eo quod fieri ſolet. CHR

Rimanti telū ira facit. vocat agmīa Tyrrheus
Quadrifidā[a] Quercum cuneis[b] vt forte coactis
Scindebat rapta ſpirans immane Securi.
At ſæua e ſpeculis tempus Dea nacta nocendi
Ardua tecta petit ſtabulis & ď culmie[c] ſummo
Paſtorale canit ſignum cornuq; recuruo
Tartaream[d] intendit vocē qua protinus omne
Cōtremuit nemus[e] & ſiluę itonuere ꝓfundę.
Audiit & Triuię[f] longe lacus audiit amnis
Sulphurea[g] Nar albus aqua fonteſq;[h] Velini
Et trepidę Matres preſſere[i] ad pectora natos.
Tum vero ad vocē[k] celeres qua Buccina ſignū
Dira dedit raptis cōcurrunt vndiq; telis
Indomiti Agricolę necnon & troia Pubes
Aſcanio auxilium[l] caſtris effundit apertis.
Direxere[m] acies. non iam certamine agreſti
Stipitibus duris agitur ſudibus ue prēuſtis[n]
Sed ferro[o] ancipiti decernunt atraq; late
Horreſcit ſtrictis ſeges[p] enſibus. ęraq; fulgent
Sole[q] laceſſita & lucem ſub nubila iactant.
Fluctus vti primo cœpit cū albeſcere Vento
Paulatim[r] ſeſe tollit Mare & altius vndas
Erigit. inde imo conſurgit ad Aethera fundo.
Hic iuuenis[s] primam ante aciē ſtridente ſagitta

SER a QUADRIFIDAM, quæ in partes poſſet ſindi quattuor. b Cuneis coactis, & ſatis ſignare coactis, dixit. Exprimit aūt antiquū morē, vt diximus ſupra, Nā primum cuneis ſcindebāt ſiſſile lignū. c De culmine ſummo, bū culmine qa de tectis agreſtium loquitur. d Tartareā, aut terribilē. aut forte ſcdm vſum dixit. e Nemus, locus haud lōge ab aritia, in qua lucus ē q ſpeculū Dianæ dr. Et notandū q vocē eius paulatī facit ꝓcedere, qd locoꝝ indicat cōmēoratio. f Triuiæ lacus, hic eſt q Dianę ſpeculū dr. g Sulphurea nar albus aqua, in via flumia eſt ciuitas narnia in montibus poſita quibus ſubeſt nar. fluuius qui tiberino coniungit. ſulphurea vero ſulphurei ſaporis, aut ſulphurea ideſt ſubuiridi h Fonteſq; velini, vltra interamnē ſunt Nā vt diximus vox furię paulatī ꝓceſſit. i Preſſere ad pectora natos, Statius. Preſſitq; palæmona mater. hīc contra natos auſæ deponē matres. K Ad vocē, buccinæ. ſ. vt Senſit, & ad ſonitū vocis veſtigia torſit. Nā qcūq; ſonus dici vox ꝓprie pōt. cū dii iſeri inducant, q̄re ſignū buccinæ dat. Soluit q buccia ex capre fiat & ſit ꝓprie ditis pr̄is hoſtia, & qa capra ſp febriculoſa ſit. nā & ipſū februū eē dicūt, ergo recte Ab hac dea hoc ſignū dixit dari. l Auxilium caſtris effundit apertis. i. ipſa ī auxiliū effundit. m Direxere acies, ordinauerūt in latitudinē. n Præuſtis, præ breuis ſit pp ſeq̄ntē vocalē, q ī vna pte orationis factū intollerabile eſt, hic autē tolerabile, qa cōpoſitus eſt ſermo. o Ferro ancipiti, vtrinq; noxia, dicit aūt aut gladios aut bipennes. p Seges, terra mō, vt Quid faciat lętas ſegetes. per atram vero fertilem ſignificat, vt oſtendit in georgicis. q Sole laceſſita, natutale enim eſt vt metallorū ſplēdor plus fulgeat alia luce repercuſſus. r Paulatim ſeſe tollit mare, ſic bella dicit ſurrexiſſe paulatim, ſicut ventis flantibus mare turgeſcit. s Hic iuuenis, hic confundit nomia. Nā & puerū & iuuenem indiſcrete nonnunq̄ Virg. ponit, vt hoc loco. Nam Almonē quem modo iuuenem dicit, paulopoſt ait puerū, vt Almonē puerum mouet aūt miſerationē ab ætate quum dicit puer, a virtute quoq; dicit primā añ aciē a vulneris etiam crudelitate.

DON TRIVIÆ lon. lacus. i. auernus, q a latini ſtabulis abſet remotiſſimus. Preſſere ad pectora, Oñdit Maternū affectum, Tū vero ad vocem, Prīo dixit Siluia auxiliū vocat poſtea, dixit vocat agmia tyrrhus & veniſſe aliquos. Tertio furia Bellū finitimis turba canit, & tum plurimī venere. Auxiliū caſtris effudit. Nam in perīculo regii pueri non paulatim proceſſum ē, nec partibus, ſed ſimul oēs. Tuetur aūt Troianos ab inuidia, vt nō ferāt, ſed vt defendant iniuriam. Hic iuuenis, poſt cædē cerui tulit ſors vt maximus natorum tyrrhi occideret. Mouet autē phatos & quod tyrrhi filius & maximus natu, & quod iuuenis.

CHR RIMANTI. t. i. ſa inqrebat tela, & cū non iueniret id qd recta rōne p telo minime ſumpſiſſet, ipſa ira q̄ oīa pcipitabat, faciebat telū. Ardua, vnde melius audiret. Paſtorale. nā niſi paſtorale ſignū fuiſſet nō eſſent moti paſtores. Nar, flu per narniā vmbriæ vrbem fluit, nā ab eo narnia dicta ē. Caſtris apertis, oñdit celeritatē, vt milites ex oī pte caſtroꝝ effunderent. Direxerat acies, prio. n. cōturbate effundebant milites, vt celerius ſuccurrerent, deinde aciē in ordinē eduxere.

ALMON

Natorũ Tyrrhei fuerat qui maximus Almon[a]
Sternitur hæſit[b] enĩ ſub guttur vulnus & vdæ[c]
Vocis iter tenuemq; incluſit ſanguine vitam
Corpora[d] multa virum circa ſeniorq; Galeſus.
Dum paci[e] medium ſe offert: iuſtiſſimus vnus
Qui fuit Auſoniiſq; olim[f] ditiſſimus aruis.
Quinq; greges illi Balantum. quina[g] redibant
Armenta & terram[h] centum vertebat aratris
Atq; ea per campos æquo[i] dum Marte geruntur
Promiſſi[k] Dea facta potens vbi ſanguine bellũ
Imbuit[l] & primæ commiſit funera pugnæ:
Deſerit Heſperiam & Cœli[m] cõuexa per auras
Iunonem victrix[n] affatur[o] voce ſuperba.
En perfecta tibi bello[p] Diſcordia triſti,
Dic[q] in amicitiam cœant & fœdera iungant
Quãdo qdẽ Auſonio reſpſi ſanguĩe Teucros
Hec etiam his addã tua ſi mihi certa[r] voluntas,
Finitimas in bella feram rumoribus Vrbes.
Accendamq; animos inſani[s] Martis amore.
Vndiq; vt auxilio veniãt ſpargã[t] arma p agros

SER a ⁋ ALMON, bene ruſtici nomen vſurpauit a fluuio. b ⁋ Hæſit enim ſub gutture vulnus.i.ſagitta, vt Ardens in ſeſto vulnẽ, pyrrhus, inſequitur. c ⁋ Vdæ vocis iter.i.iter vdũ vocis, non.n.vox vda eſt, ſed per vdam arteriarũ labitur viã; vñ in febricitanti b⁹ deficit. d ⁋ Corpora multa virũ circa cõſtrata ſũt, & rhetorice viles trudit in mediũ. nobiles vero primo & vltimo loco cõmemorat. e ⁋ Dum paci mediũ ſe offert, Nã qd ſenex bellis intereat? f ⁋ Olim ditiſſim⁹ aruis, ſꝫ antiquũ morem. Hora. Diues antiquo cẽſu g ⁋ Quina redibãt armẽta, pro qnq; ſicut bina. h ⁋ Terram vertebat aratris, duo dixit a Catone memorata, q interrogatus quis eſſet paterfamilias, reſpondit eum qui bene paſcit, & bene arat, nam paſcere per armenta intelligit arare vero per aratris. i ⁋ Æquo dum marte geritur aperta contẽtione, bello manifeſto. Nam ſic dicimus, æquum aũt æqualem non poſſumus dicere, quũ ſoli interẽpti ſint Itali. K ⁋ Promiſſi dea facta potens, honeſta locutio, potẽs pmiſſi pmiſiſſe autem eam conſenſione intelligimus. Nam nõ promiſit. l ⁋ Imbuit, initiauit, & bñ ſanguine. Nam poteſt bellum & a diſcordia vel a diſſenſione incohari. m ⁋ Et cœli conuexa per auras, Probus, Aſper, Donatus dñt hoc loco per bis accipiendum alloquitur Iunonem per cœli conuexa & per auras. põt tñ eſſe epexegeſis per auras.i.cœli cõuexa, nec enim aliud ſunt auræ. d cit etiam qdam cõmentarius conuecta legendũ, vt ſit ipſa conuecta. q i difficile in exemplaribus inuenit. n ⁋ Victrix, voti compos. o ⁋ Affatur, iam cũ ſuperbia, bene aũt ei in principio denegauit orationẽ, quaſi ad ſcelera feſtinanti. quã modo tribuit poſt bella iã cœpta. p ⁋ Bello diſcordia triſti, Iuno.n belli popoſcerat ſemina, hæc etiam ipſa bella perfecit. q ⁋ Dic in amicitiã coeant, ac ſi diceret ita bella cõmoui, vt ne tuo qdẽ imperio poſſint in pacẽ redire, & hoc eſt qd dicit Affat voce ſupba, Alii dicũt, ego inter hos bella cõmiſi, tu vicinos populos fœderibus iũge, & artibus Turni, & Æneæ fauore cõpelle, qd tñ ſi vis ego faciam, vt hinc ſit dictus ego ſi qua ſup fortuna laboꝝ ẽ ipſa regã. r ⁋ Certa volũtas, ſi tua in hoc conſentit auctoritas. s ⁋ Inſani martis amore, Homeri epithetõ θούριον ἄρην. t ⁋ Spargã arma, meminit ſui. Naꝫ ſupra dixit Sere crimina belli.

DON ⁋ SENIOR, pathos ab ætate, itẽ a cã q: pacis medi⁹ Cupiditas pacis oſtẽdit ex diuitiis, qs i bello perdere erat anxius. ⁋ Perfecta diſcordia, Habuit rationem perſonarũ Nam laus eſt in furia qd in aliis eſt vituperatio. Hoc ẽt his addam. Non ſolum gloriatur de eo qd fecit, ſed promittit plura facturam.

CHR ⁋ DVM paci.m. pathos eſt a cã, nam non tã cõquerit de morte q̃ de cã mortis, ſic de Palamede, quem falſa ſub pditione pelaſgi. ⁋ Inſontem infando indicio, quia bella vetabat. ⁋ Iuſtiſſimus vnus, Facit cauſam veriſimilem, dirimebat enim Bella, quia erat iuſtiſſimus, itẽ quia ditiſſimus. Nã diuites bella oderunt. Amplectitur autẽ vtrũq; genus diuitiaꝝ quæ apud antiquos erãt. ⁋ Nõdum enim aut mercatura aut aliis queſtibus inuẽtis, totum patrimoniũ aut in pecore aut in agris erat. ⁋ Aequo, quia in neutram partẽ victoriam impellebat. ⁋ Potens promiſſi, Quia potuit præſtare quod promiſerat. ⁋ Funera, nõ enim facile res ad pacem reduci poterat iam cæſis his qui in aliquo nomine eſſent. ⁋ Superba, quia victrix. ⁋ Dic in amicitiam c.ita perfecta eſt diſcordia. vt etiam te auctore in amicitiã coire non poſſint. ⁋ Teucros au nam cum inferiores injuriam intulerint difficile eſt pacem fieri.

Tum contra Iuno terrorū[a] fraudis abunde eſt.
Stant belli[b] cauſę. pugnatur cōminus armis
Quę fors prīa dedit ſanguis nouus ībuit arma
Talia connubia & tales celebrent Hymenęos
Egregiū[c] Veneris Genus & Rex ipſe Latinus[d].
Te ſuper[e] ęthereas errare licentius auras
Haud pater ipſe velit ſummi regnator Olympi
Cede locis. ego ſi qua ſuper Fortuna laborū ē,
Ipſa regam. taleis dederat Saturnia voces
Illa autem attollit[f] ſtridentes Anguibus alas
Cocytiq; petit ſedem ſupera ardua linquens.
Eſt locus Italię[g] in medio ſub montibus[h] altis
Nobilis[i] & Fama multis memoratus in oris.
Amſancti[k] valles denſis hunc frondibus atrum
Vrget vtrūq; latus nemoris medioq; fragoſus
Dat ſonitum ſaxis & torto vertice Torrens.
Hic Specus[l] horrēdum & ſęui ſpiracula[m] Ditis
Monſtrant ruptoq; ingēs Acherōte Vorago[n]
Peſtiferas aperit fauces: quis condita[o] Erinnys
Inuiſum numen Terras Cœlumq;[p] Leuabat.
Nec minus interea extremam[q] Saturnia bello
Impoſuit Regina manum. ruit omnis in vrbē
Paſtorum ex acie numerus cęſoſq; reportant
Almonem puerum fœdatiq;[r] ora Galeſi.

SER a ¶ TERRORVM & fraudis, abunde eſt, terrorū more hoīum, fraudis vero ex cerui vulneratione. b ¶ Stant belli cāæ, manifeſtæ ſunt, placent, vt Stat cōferre manū. c ¶ Egregium veneris genus, ironice dctū eſt. d ¶ ipſe latinus, ac ſi diceret, quē Aneæ cā cogor odiſſe. vſ & amatę nulla ſit mētio q̇ eſt troianis inimica Vrbanus tū hunc locū accipit per interrogationē terro℞ & fraudis abunde eſt, vt quaſi p gratulationē non credat ſicut Ter. ille, Quia plus cupio, min⁹ credo. e ¶ Super æthereas, qa dixerat Cœli conuexa per auras. f ¶ Attollit alas, honeſta volantis piphraſis. g ¶ Italiæ medio, hunc locum vmbilicum Italiæ chorographi dicunt. eſt autem i latere campaniæ & apuliæ vbi hirpini ſunt, & habȝ aquas ſulphureas ideo grauiores qa ambitur ſiluis ideo autem ibi aditus dicitur inferorum, ꝙ grauis odor iuxta accedentes necat, adeo vt victimæ circa hūc locum non immolarentur, ſed odore perirent, ad aquam applicatæ, & hoc erat gen⁹ litationis. Sciendum tamen Varronem enumerare quot loca in italia ſint eiuſmodi, vnde & Donatus dicit canuſię qui dicitur locus a poeta circa fluuium, qui calor vocatur, qd ideo non procedit, quia ait italiæ medio. h ¶ Sub montibus altis, hoc niſi ad totam italiam referas non procedit vt ſit eſt in vallibus italiæ montuoſæ. Nā hoc in loco montes penitus nō ſunt. i ¶ Nobilis, notus, quod ſequentia indicant. K ¶ Amſancti valles, loci amſancti, ideſt omni parte ſancti, quem dicit & ſiluis cinctum & fragoſum fluuio torrente. l ¶ Hic ſpecus horrendum, hoc nomen apud maiores triū generū fuit. Ennius fœminino poſuit, Horati. maſculino. Quæ nemora aut quos agor in ſpecus. Virgilius neutro, qd hodie in numero ſingulari trib⁹ tantū vtimur caſib⁹. Pluralē tantū a genere maſculino habemus in oībus caſibus. hinc eſt ipſi in delubris ſpecubus, q̇q̄ antiqui codices habeāt hic ſpecus horrēdus. m ¶ Spiracula ditis, adit⁹ a ſpirando, antiq codices piracula habent, q̇ dicta ſunt ἀπὸ τῶν περάτων, ſi eſt a finibus īferorum. n ¶ Vorago, acherontis, exæſtuatio. o ¶ Cōdita erinys, alii condit legūt, et ſe ſub audiunt. p ¶ Cœlūq; leuabat. i. releuabat, recreabat, cui pſētia ſua erat oneri. q ¶ Extremā ſaturnia bello manū, qd ſup eſt, pficit, & ē trāſlatio a pictura, quā manus complet & ornat extrema. r ¶ Fœdati, cruentati.

DON ¶ DAT ſoni. Cōpendioſa deſcriptio, in q̄ amnē & artē ex qua fundit, & ſonum cadentis aquæ & cāȝ ſoni oſ̄dit. ¶ Nec minus interea, ideſt interea non minus. ¶ Extrema. m. nam in artibus extrema manus eſt, cum amplius manus nō reponit, qa opus eſt perfectum.

CHR ¶ FRAVDIS abūde ē, Nā pſtata cā Belli a furia, & aliqs effectus cauſæ reliq̇ facilia erāt. ¶ Talia. c. ironiā cōtinet hic locus. ¶ Te ſuper æthereas, nā furorē nō amat de⁹. ¶ Amſancti. u hic locus i hyrpinis eſt, vt appet apud Pli. ¶ Hic ſpe. h. poeticæ deſcribit hiatū, per quē ad iferos furia deſcēderet. Q d aūt addit cœlū, terrāq; leuabat ad mortalē rōnē retulit qa & magni & pui viri leuant qū furor liberant ¶ Ruit oīs qd mirū ſi latin⁹ ceſſit, cū & ii q iniuria ſe a teucris laceſſitos putabāt, & turn⁹ & ii q̄ꝶ vxores ab Amata cōmotę erāt eodē tpe circūſtarēt tādē cecidit almōeȝ. Emphaſis ē i noie q pmū ſgii paſtoris fili⁹. ¶ Puerū, pathos ab ætate. ¶ Fœdati. pathos a mō.

¶ IMPLORANTq;

Implorantq; ᵃDeos obteſtanturq; ᵇLatinum.
Turnus adeſtᶜ medioq; ĩ crimine cędis & ignis
Terrorem ingeminat teucrosᵈ in regna vocari
Stirpem admiſceri Phrygiam ſe limine pelli.
Tũ q̃rũ attonitęᵉ Baccho nemoraᶠ auia Matres
Inſultant thiaſisᵍ (neqʒʰ. n. leuę nomẽ amatę)
Vndiq; collecti coeunt Marteḿq;ⁱ fatigant.
Ilicet infandum cuncti cõtra ᵏ omnia bellum.
Contra factaˡ Deũ peruerſoᵐ numine poſcunt
Certatim Regis circunſtant tecta Latini.
Ille velutⁿ pelagi Rupes immota reſiſtit.
Vt pelagi Rupes magno veniente fragore
Quę ſeſe multis circunlatrantibus vndis
Moleᵒ tenet ſcopuli nequq̃ã & ſpumea circũ
Saxa fremunt lateriq; illiſa refunditur Alga
Verũ vbi nulla datur cęcũᵖ exuperare poteſtas
Conſilium & ſęuę nutu Iunonis eunt res,
Multa Deos Auraſq; pater teſtatus inanes,
Frangimurq; heu Fatis inq̃t ferimurq; ꝓcella.
Ipſe has ſacrilegoʳ pendetis ſanguine pœnas
O miſeri. te Turne Nefas, te triſte manebit
Supplicium: votiſq;ˢ Deos venerabere ſeris.
Nam mihi partaᵗ quies omniſq; ĩ limĩeᵛ port⁹.

SER a ❡IMPLORANTq; deos, ad auxiliũ & vltionẽ. b ⸢Obteſtanturq; latinũ, pp cædẽ factã teſtẽ adhibẽt, & dicũt auctores rupti fœderis eſſe troianos, quũ ipſi pacis iura temararint. e ⸢Et ignis, in ipſo feruore ſeditiõis. d ⸢Teucros in regna vocari, dicit teucros autẽ iniurioſe dictum acci pe, q̃ſi exules ac pfidos. ⸢Se limine pelli, interiore familiaritate, vt iuue. Limine ſũmo ueor. e ⸢Attonitæ baccho, quaſi Baccho, furia enĩ agebantur, & ſic eſt dictum, vt At medias inter cædes exulat amazon. f ⸢Nemora auia, p nemora. g ⸢Thiaſis, choreis. h ⸢Neq; enĩ leue nomen amatæ, iuuena. Quæ nõ faciet qđ principis vxor i ⸢Martẽq; fatigãt, pluũ cũ clamore depoſcũt. K ⸢Contra oĩa, fata ſupi⁹ de lauiuia. l ⸢Fata deũ, ppter oraculũ Fauni. m ⸢Peruerſo, irato. n ⸢Velut pelagi rupes, ſic Cicero Seditionẽ populi fluctibus cõparauit ĩ illis, dũtaxat fluctibus cõcionum, bene Virgilius eum qui reſtitit ſeditioni, rupem vocauit. o ⸢Mole tenet, hic diſtinguẽdũ, vt ſcopuli nominatiu⁹ pluralis ſit. p ⸢Cæcum Cõſiliũ, fremitui populi bonum nomen poſuit. q ⸢Frangimur, permanſit in rupis trãſlatione. r ⸢Sacrilego ſanguine, quia bellũ ſumebant cõtra voluntatẽ deoꝝ. ſ ⸢Votiſq; deos venerabere ſeris, qa religio rigida dicit, ſemel male cõmiſſa nulla ratione reuocari. Hor. Dira deteſtatio nulla expiatur victima. t ⸢Parta quies. ſ. vicinæ mortis beneficio. v ⸢In limine portus, ſecuritas omnis in portu eſt.

DON ❡OBTESTANTVR, inuidioſis vocib⁹ lacerãt. q̃ oĩa mala p Troianoꝝ fœdus euenerant, Teucros & ſtirpẽ phrygiã, pro cõuitio poſuit. q. d. indignos ad maximas dignitates vocari. ⸢Cõtra oĩa, pp apes & incendiũ

⸢Cõtra fa. i. ſnias deoꝝ & fauni rñſa. ⸢Circũſtãt, obliti regalis reuerẽtiæ. ⸢Deos & au. Nã oĩbus cõtra ſtãtibus quẽ aliũ ſuæ ſententiæ potuit adhibere teſtẽ. ⸢Frangimur, trangunt cõmoda nŕi iperii, & põit ſignata verba in trãſlatione. Nã frangit nauis, & fluctibus inſtãtibus iterit. ⸢Miſeros dolet errore peccantiũ. Nullus enĩ ſciẽs cadit in foueã ſcelerum.

CHR ❡IN medio crimine, capta maxima occaſione. ⸢Teucros. q. d. externos, & exules in regna vocari. Nã cui lauina tradebatur, eidẽ regnũ concedebat. ⸢Stirpẽ admiſceri. p. quaſi querat degeneraturos latinos ex admixtione aduenarum extorrũ, & a pãria pulſorum. ⸢Se. l. p. habet emphaſim pronomẽ. q. d. affinẽ tantũ regũ, & qui ſua fortitudine hacten⁹ illud regnũ ptexerit. Ergo cũ indignatione proferendũ. ⸢Certatim, vt oſtẽdat latinus, niſi inuitũ nõ ceſſiſſe. ⸢Velut pelagi rupes, vt p. r. Hæc cõgeminatio aſſerit cõparationem nõ temere factã, ſed penitus verã eẽ. ⸢Sæuæ nu. iu. nõ fuiſſet ſuperatus a ſolis hoĩbus, niſi fuiſſet aduerſus eum Iuno deorũ, & regnorũ regina. ⸢Frãgimur, grauis eſt rei damnatio, cum demonſtramus nos inuitos cedere. ⸢Sanguĩe, ne forte credatis illas eẽ leuiores. ⸢O miſeri, pp pœnas quas luetis ex ſcelere potuiſſet iure ſuo, ſceleratos appellare, ſʒ voluit miſerantis potius q̃ iraſcentis animum oſtẽdere ſi forte illos imutare poſſet. ⸢Te turne, cuius auctoritate hæc maxime fiũt, Congeminauit ãt pnomẽ ad maiorẽ expſſionẽ. ⸢Votis. ſ. nõ n deoꝝ ſæuitia hoc eueniet, ſed tua ptinacia, Quia ſerius q̃ oporteret penitentia moueberis, Deinde vt maiorẽ oratio ni auctoritatẽ afferat. aperte oſtendit multo pluris hæc illorum q̃ ſua intereſſe.

Funere[a] fœlici ſpolior nec plura locutus,
Sepſit ſe tectis rerumq; reliquit habenas.
Mos[b] erat Heſperio[c] i Latio quem[d] ꝓtin[9] vrbes
Albanę coluere Sacrũ, nunc Maxima[e] rerum
Roma colit cum prima mouẽt[f] in ꝓlia Martem
Siue Gẽtis inferre manu lacrymabile[g] bellum
Hyrcanis ue[h] Arabis ue[i] parãt ſeu tẽdẽ ad Indos
Auroramq;[k] ſequi: Parthoſq;[l] repoſcere ſigna.
Sunt[m] geminę belli portę (ſic nomine dicunt)
Religione[n] ſacrę: & ſęui formidine Martis.

SER a ℂFVNERE fœlici ſpolior, exequiis tñ regalibus careo. b ℞ Mós erat, Varro vult morem eſſe cõem conſenſum oium ſimul habitantium, qui inueteratus conſuetudinem facit. c ℞ Heſperio in latio, hoc eſt in antiquo. Ná vt in prio diximus duo latia fuerunt, vnde nõ fruſtra heſperio addidit. Qđ autẽ dicit hanc conſuetudinẽ antiquam fuiſſe falſum eſt. Naq; a Numa Põpilio primũ inſtituta eſt ſed carmini ſuo vt ſolet miſcet hiſtoriã notãdũ ſane in conuexũ eẽ hũc locũ, ſiqs totius libri cõſidẽt textũ. Ná ſupra ait Longa placidas i pace regebat. Itẽ dicturus ẽ Ardet ſexcita auſonia atq; immobilis añ, & nunc dicit Mos erat heſpio ĩ latio, ſupra ẽt Captiui pendẽt currus. Itẽ Tyrrhenas iſterne acies, q̃ ne ſint ẽria accipiant⁹ Italiã prio caluiſſe bellis, medio tpe qeuiſſe, & ad antiqnũ ſtudiũ nũc reuerti, ſicut romani bello flagrauẽ ſub Romulo, qeuẽ ſub Numa, ſub Tullo Hoſtilio priã ſtudia repetiuerunt, hinc ẽ q; & ipſe Vir. ait Lõga placidas ĩ pace regebat, non ꝑpetua. Itẽ Deſuetaq; bello Agmia i arma vocat ſubito, ferrũq; retractat. Ná retractare ẽ repetẽ, qđ omiſeras, tale aliqđ dicit de gñe ſyllano Sal. Ná volẽs oñdẽ antiquos maiores eius conſulares fuiſſe, vicinos vero ignauiſſimos, Sillã vero florentiſſimũ, ait igiẽ, Silla patritiæ gẽtis fuit familia iã extincta maioꝝ ignauia. d ℞ Quę ꝓtinus, iugiẽ deinde. Ná nunc tpis aduerbiũ, alibi loci, vt Quũ protinus vtraq; tellus Vna foret. e ℞ Maxia reꝝ roma, ipeni potita. f ℞ Mouẽt in ꝓlia martẽ, Ná moris fuerat idicto bello ĩ Martis ſacrario ancilia cõmouẽ. vñ ẽ in. viii. Vtq; ĩpulit arma. g ℞ Lachrymabile bellũ getaꝝ fera gens ẽt apđ maiores fuit. Ná ipſi ſunt myſii, quos Saluſti⁹ a Lucullo dicit eẽ fupatos. h ℞ Hyrcanis ue, gẽs dicta a ſilua hyrcania, vbi ſũt tigres. i ℞ Arabis ue parãt, hic daiiu⁹ venit ab eo qđ ẽ hic arabus Ná ab eo qđ ẽ hic arabs ab hoc arabe arabibus facit, ſicut hiberus, vñ in Lucano Occurrat hiberi bus alter, & hiberus Horatius Diſcet hiberi, rhodaniq; potor. Itẽ lectũ ẽ ęthiops & ęthiopus, ſ; mõ tñi ęthiops dicimus. K ℞ Auroráq; ſeq, ingenti ambitu ipſum ortũ dici dicit ꝑ populis. l ℞ Parthoſq; repoſcere ſigna, hoc in honorẽ Auguſti poſuit quo regnante a parthis repetita ſunt ſigna, quæ Craſſus perdiderat, qui cum auiditate ſua cõtra auſpicia bellum ſuſcepiſſet, captus cum filio eſt & necatus infuſo i os auro. m ℞ Sunt geminæ belli portæ ſacrariũ hoc Numa Põpilius fecerat circa imũ argi letũ iuxta theatrum Marcelli, qđ fuit i duobus breuiſſimis templis, duobus aũt ꝑ ianum bifrontẽ, poſtea captis faliſcis ciuitate tuſciæ inuentũ ẽ ſimulacrũ Iani cũ frontibus q̃ttuor, vñ qđ numa ĩtuerat trãſlatũ ẽ ad foꝝ tranſitoriũ, & q̃ttuor portarũ vnũ tẽplũ ẽ inſtitutũ: Ianũ ſane apud aliquos bifrontẽ, apud aliquos q̃drifrontẽ eſſe non mirũ eſt. Ná alii eũ diei dñm volũt, in quo ortus ẽ et occaſus. Horatius, Matutine pater ſeu iane libentius audis. Alii anni totius quẽ in q̃tuor tꝑa cõſtat eſſe diuiſum, anni aũt eſſe deũ illa res ꝓbat, q; ab eo priã pars ãni noĩatur, nam in iano ianuarius nuncupatus eſt. n ℞ Relligione ſacræ, tremendæ execrabiles. Ná & paulopoſt dicturus eſt Tecteſq; recludere portas.

DON ℂOBSERVATIONES, aut legibus, aut aſſenſibus hoium ſunt, mos lõgo tpe cuſtoditus leges facit quæ ẽt ad poſteros tranſit, vt hic patet. ℞ Sacrũ, qa non pro leui duxerunt putarent ſacrilegiũ cõmitti, niſi eſſet obſeruatus ℞ Roma, magna laus moris cũ a principe terrarũ populo ſeruetur.

CHR ℂMOVENT martẽ, q ſibi ſacrificant orãt ſibi adiit, & ancylia in eius templo mouent. ℞ Mos aũt a numa fluxit, Sed ipſe ad ꝑſcos, & vt multa ſic hoc retulit. Et qm vult hoc fictũ videri nõ meminit populos cõtra quos priſci Bella mouebãt, q oẽs intra italiæ fines verſabantur. ℞ Siue gentis, Populi in ſcythia tartari dñr. Hæc oĩa videnẽ ad Auguſtũ referẽda, ná neq; latini veteres neq; albani extra italiã bella geſſerunt q meſſos p aulum martiũ, & Canidiũ cẽturionẽ repreſſit, Thracas & ſarmatas per P. Lentulũ hyrcãos per Tyberiũ armenios quorũ regio hyrcania eſt, ſuperauit auguſtus. Et parthos ad concordiã venire, & ſigna a Craſſo ablata reddere coegit. Per Aquilium gallum arabas domuit.

ℂFERRI

SER. a ¶FERRI robora, bene addidit ferri. Nã omne qđ forte est robur vocamus. b ¶Quirinali trabea, Suetonius in libro de genere vestium dicit tria esse genera trabearũ, vnũ diis consecratũ, quod est tantum de purpura aliud regũ qđ est purpureum, & habet, tñ albũ aliqd, tertium augurale đ purpura & cocco mixtũ, quirinali ergo regali. c ¶Cinctuq; gabino Gabin⁹ cinctus ē toga sic in tergũ reiecta, vt vna eius lacinia a tergo reuocata hominē cingat, hoc aũt vestimēti genere vtebaƭ cõsul bella idicturus, iõ qa cũ gabii cãpanię ciuitas sacris operareƭ, bellum subito venit. Tũc ciues accinti togis suis ab agris ad bella pfecti sũt, & adepti victoriaȝ,

¶CENTVM ærei numerus, & materiæ DON qualitas dat vim. ¶Ianus additur ad robur portaꝝ deus q bifrons oĩa circũspiciat, ne furoꝝ & sceleꝝ portæ temere aperianƭ. ¶Sedet patribus, firma est oium snia. ¶Vocat p. dat pugnãdi potestates. ¶Iuno ĩpulit, qđ nõ decebat. Ergo oñdiƭ ptinax inimicitia. Neque apuit solũ, sȝ euertit postesa cardie. ¶Ardet inexcita, ecce q̃tuȝ potuit factio iunonis.

Centum ęrei claudunt vectes ęternaq; ferri[a]
Robora nec custos absit limine Ianus.
Has vbi certa sedet patribus sententia pugnę
Ipse Quirinali[b] trabea cinctuq;[c] Gabino
Insignis[d] reserat stridentia limina Consul.
Ipsę[e] vocat pugnas seqtur tum cętera Pubes.
Aureaq; assensu conspirant[f] cornua rauco.
Hoc & tum Aeneadis indicere bella Latinus
More iubebatur: tristeisq; recludere portas.
Abstinuit tactu pater: auersusq; refugit
Fœda ministeria & cęcis se condidit vmbris.
Tum regina Deum Cœlo delapsa morantes[g]
Impulit ipsa manu portas & cardine verso
Belli feratos rupit[h] Saturnia postes.
Ardet inexcita Ausonia atq; immobilis[i] ante.
Pars pedes ire parat campis pars arduus altis
Puluerulentus eqs furit. omnes arma reqrunt
Pars leueis Clypeos & spicula lucida tergent[k]
Aruina[l] pingui subiguntq; in cote secures
Signaq; ferre iuuat sonitusq; audirẽ Tubarum.

vñ hic ortus est mos. d ¶Insignis reserat stridẽtia limĩa cõsul, is q prior creat⁹ est Insignē accipere prio loco creatũ, sȝ alter similē hēat ptãtem. e ¶Ipse vocat pugnãs, tria sũt vt supra diximus militię gña sacrm in quo vnusquisq; miles iurat se nõ recedere, nisi pcepto cõsulis post cõpleta stipēdia. i. militiæ tpa. s. xxv. annos cõiuratio, q̃ fit in tumultu. i. italico bello & gallico, qñ vicinũ vrbis periculũ singulos iurare nõ patiƭ, vt inter fabios fuit, euocatio: qđ genus nũc tangit. Nã ad subitũ bellũ euocabanƭ, vñ ēt cõsul solebat dicere q vult rē p. saluã me sequatur. f ¶Conspirant, nã & tubæ simul flabantur. ¶Fœda ministeria cruẽta more suo. g ¶Morantes, differentes. s. bella. h ¶Rupit saturnia postes, acyrologia fecit mutãdo Ennii versum, nã ille ait Belli feratos postes portasq; refregit. i ¶Immobilis ante non semp, sed ante hac, põt tñ & ĩmobilis a furia. Nã añ gessit bella, sed iura indicta pfeciales & pfem p fatũ. K ¶Tergēr, ab eo qđ est tergo terges, fit & tergũt a tergo tergis. qđ de vsu penit⁹ recessit. l ¶Aruina, fm Suetoniũ de viriis corporalib⁹ aruina est durũ pigue, qđ est inter cutē & viscus.

¶TRABEA, tra CHR beaꝝ tria st gña, trabea Primũ diis sacrũ tñ ex simplici purpura Alterũ regibus, & deinde cõsulibus, cui eēt aliqd de albo. ¶Tertiũ de auguribus, sed hoc de purpura & cocco, Apđ romanos trabea primus ē vsus Romulus. Hinc Oui. Trabeati cura qrini. Pli. aũt scribit ptextas apud ethruscos originē inuenisse, & Trabeis vsos fuisse Reges. Pretexta Cinctus teste Pomponio genus est vestis a cingēdo. idē sentit Varro, vñ Hor. cinctutos dixit cethegos, gabinũ addit, qa gabii sacrificãtes ĩtellexerũt de aduẽtu hostiũ itaq; vestes suffircinãtes in hostes irruere, victoriãq; reportauere. Vñ Romani ex bono augurio a gabiis accepe Cõsul ergo indicturus bellũ ad ianualē portã subsequẽtib⁹ militib⁹ accedebat, inde ad caput circi maximi. ¶Ibiq; dicebat po. ro. samnitib⁹ bellũ indicit, iisdē verbis reclamãr oẽs, inde e Columella q̃ erat añ tẽplũ Bellonæ in capite circi maximi hastã iaciebat. Templum iani Numa ędificauit ad imũ argiletũ inter duo fora inter capitoliũ & palatiũ, & statuit, vt clausum pacē, aptũ bellũ significaret. Post hæc cũ faliscos romani expugnassent, inde simulacrum iani cum quattuor vultibus romã abduxerunt. ¶Lucida sp. t. i tergēdo lucida efficiunt. ¶Aruina, Aruina pingue est inter cutem & viscus. quod vulgo lardum dicunt, sed latini lardum appellant lardũ carnē salsam, q̃si large aridã. Pingue autē internum in animãtibus quæ non ruminant.

adeps dr̃.In iis vero q̃ ruminãt ſeuum & ſepũ dr̃. Sagina vero eſt pingue a re & nõ natura cõparatũ & p totũ corpus diſperſum Inde ſaginare pecora & aues dicimus.In cote,quos lapis quo ferrũ acuitur.Pli.plura genera ponit.Primũ creticas, deinde laconicas laudat,& vtrãq; oleo indigẽt.Naxias inter aquarias laudari dicit, ac inde armenias.Cilicias vero ex oleo & aq̃ Poſtrẽo ſcribit reptas ĩ italia q̃ aq̃ trahũt aciẽ acerrio effectu,necnon trãs alpes.

Adeps
Seuum
Sagina
Sepũ

SER

a CADEO magnæ, valde magnæ. b Atina potẽs,ciuitas hæc eſt iuxta pontias paludes dicta a morbis,quæ græce ἄται dicũtur, quos Paludis vicinitas creat. c Tiburq; ſuperbum, aut nobile aut p tranſitum tetigit illud,qđ aliquando cum a ſenatu auxilia poſcerent tiburtes ſub commemoratione beneficiorum, hoc tantum a ſenatu reſpõſum accepe runt ſuperbi eſtis. d Cruſtumeri, mutauit, naʒ cruſtumerium dicitur.

Quinq; adeo[a] magnę poſitis incudibus Vrbes
Tela nouant:Atina[b] potẽs Tiburq;[c] ſuperbũ
Ardea Cruſtumeriq;[d] & Turrigerę[e] antemnę.
Tegmina tuta cauãt capitũ flectũtq; ſalignas[f]
Vmbonum crates.alii thoracas[g] ahenos.
Aut leueis Ocreas lento[h] ducunt argento.
Vomeris hũc & falcis honos hũc omnis aratri
Ceſſit amor recoquũt patrios fornacib[9] enſes
Claſſica[i] iamq; ſonãt it bello teſſera[k] ſignum.
Hic galeam tectis trepidus[l] rapit ille tremẽtels
Ad iuga cogit equos clypeũq; auroq; trilicẽ
Loricam[m] induit fidoq; accingitur enſe.
Pandite nunc Helicona[n] Deę cãtuſq; mouete
Qui bello exciti Reges quę quenq; ſecutę
Complerint campos acies quibus Itala tantũ
Floruerit terra Alma viris quib[9][o] arſerit armis.
Et meminiſtis enĩ Diuę & memorare poteſtis
Ad nos vix tenuis Famę perlabitur aura.
Primus[p] init bellum tyrrhenis[q] aſper ab oris

ἐπιτεῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχουσαι. ὑμεῖς γὰρ θεαί ἐστε παρεῖτέ τε ἴστέ τε πάντα. ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν οὐδέ τι ἴδμεν. οἵτινες ἡγεμόνες δαναῶν καὶ κοίρανοι ἦσαν. o Quibus arſerit armis, aut ſplẽduerit, aut amore ilagrauerit. Primus init bellum non mirum ſi & contemptor diuum & ſacrilegus mezctius contra plum primus arma corripuit, & ſcienda eſt poetæ affectatio,Nam ambleſiã nefas eſt dicere hic aliquos commemorat, quos in bello nõ inuenis,& in ſequẽtibus aliquos inuenimus, quos hic oino non poſuit.Tyrrhenis aſper ab oris,oriundo tuſcus nõ qui tunc de tuſcia venit, quem ante pulſum a ciuibus conſtat.

e Turrigeræ antemnæ, bñ muratæ, Antemne autem dicte ſunt ꝙ emnis præterfluit,quaſi ante amnẽ poſitæ. f Salignas Vmbonum crates, vt dicit Sal. de lucanis qui de vimine facta ſcuta coriis tegebant. g Thoracas ahenos,quia apud maiores loricæ pectora tantum tegebant. Statius. Triplici ſeruantur pectora ferro, Pectora nam tergo nullus metus. h Lento ducunt argento, flexibili argento ducũt .i.extendunt,eſt autem & ſpondiacus & reciprocus verſus i Claſſica iamq; ſonant, bene poſuit amphiboliam,Nam claſſicum dicimus & tubam ipſam, & ſonum, claſſicum autem eſt flexibilis tuba. K Teſſera ſignum,ſymboluʒ bellicum, quod ad pugnã exeuntibus datur, ſcilicet propter confuſionem euitandum græce dicitur σύνθημα, vt fuit in bello Marii lar deus,in Syllæ Apollo delphicus, in Cæſaris Venus genitrix. l Trepidus, feſtinus more ſuo. m Loricam induitur, dicimus & induo illa re & illam rem. n Helicona dee parnaſſus mons theſſaliõ diuiditur in citheronem Liberi & heliconem Apollinis, cuius ſunt muſæ, eſt aut eſt Home.verſus.

DON

CQVINq; adeo, numerum & magnitudinem exprimit.Vomeris,ecce qualis amentia vniuerſorum agreſtium fuit, vt inſtrumẽta vitæ profutura in pernitiem vitæ verterent.Teſſera, ſignificat nuncium gerẽdum ſignificantem bellum. Pandite, nunc relaturus antiquitatis memoriam inuocat muſas,ne ſiue vera ſiue falſa referat culpam habeat,& inuocando proponit quid ſit narraturus Primus,primus qa aſper ,primus qa contemptor eorum deorum quibus auctoribus Æneas ad italiam venit , & coniugium Lauinium factum eſt. Laudat Lauſum a fortitudie q̃ in pulchro corpore rara ſolet eſſe.

CHR

CATINA,vrbs iuxta põtinas paludes poſt fabrateriam in campania.Cruſtumeri,in latio oppidum eſt albanorum colonia. Antemnæ,dictæ ſunt ante amnem,qui in tyberim fluit a ſiculis primis latii habitatoribus conditę.Ocreas , quibus,induuntur crura, vnde

cruſtumeri

Ocrea

Vnde dicunt̃ ocreæ quaſi ob cura .i. circa crura, Crura aũt dicunt̃ q̃a illis currimus. ⸿Vmbo media pars ſcuti q̃ apud priſcos eminebat. ⸿Recoquũt, recoquẽdo reficiunt, & iaꝫ erugine confectos reſtaurant. ⸿Teſſera, ſignũ bellicum, vt inter ſe ab hoſtibus cognoſcantur, vel no mine vel aliqua alia re. ⸿Pandite nunc in re difficili renouat inuocationem. teſſera

SER

Cõtẽptor Diuũ Mezẽtius agminaq̃[a] armat.
Filius huic iuxta lauſus quo pulchrior alter
Non fuit excepto laurentis corpore Turni.
Lauſus equum domitor debellatorq̃ ferarũ
Ducit Agilina[b] nequiquã[c] ex vrbe ſecutos
Mille viros dignus patriis[d] qui lætior eſſet
Imperiis & cui pater haud mezentius eſſet.
Poſt hos inſignem palma per gramĩa currum.
Victoreſq̃ oſtẽtat eq̃s ſatus hercule pulchro[e]
Pulcher[f] Auẽtinus Clypeoq̃ inſigne[g] paternũ
Cẽtũ[h] Angues cinctãq̃ gerit Serpẽtib[9] Hydrã
Collis[i] Auentini ſilua quem Rhea[k] ſacerdos
Furtiuum[l] partu ſub luminis edidit auras
Mixta[m] Deo mulier[n] poſtquã laurentia[o] victor

a ⸿AGMinaq̃ armat, aut eoꝝ, q̃ eũ ſecuti fuerant, ſicut, eius filium, nec eniꝫ credibile eſt ſolum fugiſſe, nam & Sta. dicit vel quos mouet exul, & hæc ſit triſtibus acta fides. aut certe eoruꝫ q̃s Turn[9] ei ante dederat, vt Adraſt[9] Polynici in Sta. q̃ ait Ne parua mouẽs inglorius arma iret. b ⸿Agilina, ex vrbe cerete oppido. c ⸿Neq̃q̃, q̃a in prælio periit, nec paternũ recepit iperium. d ⸿Patriis q̃ lętior eẽt Impiis, dignus q̃ hr̃et iperatorẽ potius q̃ exulẽ p̃reꝫ. e ⸿Pulchro, forti, vt dixim[9] ſup̃. f ⸿Pulcher auẽtin[9], Auẽtinus mons vrbis romæ eſt quẽ cõſtat ab auibus eẽ noĩatũ, quæ de tyberi aſcẽdẽtes, illic aſcẽdebãt, vt in .viii. legimus. Dirarũ eſt nidi domus opportuna volucrũ, q̃dã ẽt rex aboriginũ Auẽtinus nomine illic & occiſus & ſepultus eſt, ſicut etiã albanoꝝ rex Auentinus, cui ſucceſſit Procas Varo tãdem dicit in gente, po ro. ſabinos a Romulo ſuſceptos iſtũ accepiſſe montẽ, quẽ ab auente fluuio p̃uinciæ ſuæ appellauerunt auẽtinũ. Cõſtat ergo varias opiniões poſtea ſecutas, Nam a principio Auentinus dictus eſt ab auibus vel a rege ab originum, vnde hũc Herculis filiũ cõſtat nomẽ a mõnte accepiſſe, non preſtitiſſe. g ⸿Inſigne paternũ, abſolute dixit. h ⸿Centũ angues, ſm̃ Simonidem, vt diximus ſupra, nã alii dicũt nouẽ fuiſſe q̃uo cẽtũ angues & quinquaginta fuerũt ſerpẽtes, vt dictũ eſt, vt q̃nquagita atris Imanis hiatibus hydra ſoluit magnitudine clypei per id q̃d erat oſtẽdit nõ iõ pictũ, q̃a ſublata capita interim creſcebant. i ⸿Collis auentini ſilua, in ſilua collis auẽtini: & dicendo auẽtini oñdit iam antea ita eẽ nominatũ. K ⸿Rhea ſacerdos, alludit ad nomẽ matris Romuli, quæ dicta eſt Ilia, Rhea, Siluia. l ⸿Furtiuũ, illicite conceptũ quippe a ſacerdote ſic ait alibi. Et dulcia furta. m ⸿Mixta, mœchiſa grece dixit. n ⸿Mulier, compendioſe mortalis dixit cõſequẽs nãq̃ fuerat, vt diceret mixta deo mortalis. o ⸿Laurentia arua, Laurentum ciuitas plurimum potuit Naꝫ omnia vicina loca eius ĩperio ſubiacuerunt, vnde nunc ait arua laurentia, quuꝫ iuxta tiberim eius armenta Hercules pauerit, ſed ſecundum antiquũ ſitum ante albam & romam tyberis laurentini fuit territorii.

⸿CENTVM an. glorie cauſa hydrã geſtabant, ſed ludibriũ m̃ris ex hoc apparebat. DON

⸿CONTEMptor diuom, adeo curã ſacrorũ ante oẽm pietatẽ ponit poeta, vt non, vt Capro vr̃ q̃a cõtẽptis diuis in hoĩes ſæuiret. Mezentiũ contẽptorẽ deoꝝ dixerit, nam & de Buſiride, quẽ illaudatũ dicit, idẽ dixiſſet, ſed q̃a curã ſacrorũ diis non exhibuit, nam vt ait Cato ĩ originib[9], Mezẽtius rutulis ĩperauit vt primitias, q̃ diis debent̃, ſibi offerrẽt, & latini ſiĩis ĩperii metu ita vouerũt. O iuppiter ſi tibi magis cordi eſt nos ea tibi dare potius q̃ Mezentio, vt nos victores facias, Hĩc ſacerdotis illa iſultatio. Hæc ſũt ſpolia, & de rege ſupbo primitie. ⸿Agilina, refert Diony. halicar. pelaſgos q̃ ĩ italia venerãt cũ auxiliũ ab originib[9] cõtra ſiculos ex Hiſpania pp̃ſos tuliſſent eoſq̃ pepuliſſent vna regnaſſe, plurimaſq̃ vrbes habuiſſe, ĩter q̃s fuit vrbs ceretanoꝝ, quæ tũc Agylla vocabatur. CHR

⸿Auẽtin[9], mons tyberi ĩminẽs ab Auẽtino ibi ſepulto, vel vt Neuio placet ab auibus q̃ cũ in tyberi potaſſent illuc ſe reciperẽt, ergo ab aduẽtu auiũ. vel ab aduẽtu populoꝝ, naꝫ ibi erat Dianæ tẽplum q̃d nũc ſabinæ dedicatum eſt, & omnibus latinis erat cõe. De h̃ Propertius Phyllis auentinæ quædam eſt vicina dianæ, Varro ab aduehendo putat, naꝫ is collis a reliq̃s collibus paludib[9] erat diſcretus, & ex eo in vrbem ratibus aduehebãtur. Alibi idem Varro ait ſabini ab eorũ fluuio Auente Auentinum nominarunt. auẽtin[9]

Geryone[a] extincto Tirynthius[b] attigit arua
Tyrrhenoq́ꝫ[c] boues in flumine lauit Iberas.
Pila[d] manu ſęuoſq́ꝫ gerunt in bella Dolones[e]
Et tereti pugnant mucrone veruq́ꝫ Sabello.
Ipſe[f] pedes tegmento torquens[g] imane Leonis
Terribili impexum ſeta cum dentibus albis
Indutus capiti ſic regia tecta ſubibat
Horridus[h] herculeoq́ꝫ humeros inex[9] amictu.
Tum gemini fratres Tyburtia[i] mœnia līquūt
Fratris Tyburti dictam cognomine gentem.
Catilluſq́ꝫ[k] acerq́ꝫ Coras[l] argiua iuuentus.
Et primā ante aciem denſa inter tela feruntur.
Ceu duo Nubigenę cū vertice montis ab alto
Deſcēdūt[m] Cētauri Homolē[n] Othryn q́ꝫ niualē
Linquentes curſu rapido dat euntibus ingēs[o].
Silua locū & magno cedunt virgulta fragore
Nec[p] Preneſtinę fundator defuit vrbis
Vulcano genitum pecora inter agreſtia Regē

SER a ℭGERYONE. Geryones rex fuit hiſpaniæ q ideo trimēbris ſingit̃,qa tribus inſulis præfuit, quæ adiacēt hiſpaniæ balearicæ minori,maiori, & ebuſæ, ſingit̃ ēt bicipitē canē habuiſſe,qa & terreſtri & nauali certamine plurimuz potuit hūc Hercules vicit q iō ſingit̃ ad eū olla ærea trāſuect⁹,qd hūit nauem ſortē & ære munitā Sane ſciēdū declinari h̄ geryōes geryōæ vñ eſt Ter gemini nece geryōæ, vt anchiſes anchiſæ,vñ vſurpauit Saluſti. geryōis dicēs, veniēs aūt Hercules de hiſpania p cāpaniā i q̄dā cāpaniæ ciuitate pōpā triūphi ſui exhibuit,vñ pōpeii dr̃ ciuitas, poſtea iuxta baias caulam bobus fecit, & eā ſepſit,q loc⁹ boaulia dictus , hodieq́ boaule dr̃. b ℾTyrithi⁹,a tyrithæ ciuitate argis vicina vbi nutrit⁹ eſt. c ℾTyrrhenoq́ boues ī flumine lauit iberas, admiratio locoꝝ lōginqtate. d ℾPila māu, pilū ꝓprie ē haſta romana,vt geſſa galloꝝ,ſariſſę macedonū. e ℾDolones,dolo ē aut flagellū ītra cui⁹ virgā latet pugio,aut ſm̄ Varro.igēs ꝯtus cū ferro breuiſſimo.Dolones āt a fallēdo dicti ſūt,q'decipiāt ferro.quū ſpēm ꝑferāt ligni , & multi volūt p teretes mucrones dolones dici.p veru ſabellū pila ſignari. f ℾIpſe pedes,ad genus reſpicit.Nā & Hercules ſp pedes inceſſit, quū equos habuerit nobiliſſimos. g ℾTorquēs,ſuſtinēs,vt Axē humero torqt. h ℾHorridus,tremēdus,non re ꝟa horribilis. i ℾTyburtia mœnia linquunt , De græcia tres frēs venerūt ad italiā,Catillus , Coras,Tiburnus hi ſimul oēs vnā facere ciuitatē,& eā de fratris maioris noīe Tybur appellauerūt , lȝ & alias fecerint ſinguli,hūc ergo dicit.duos ad bella veniſſe, dimiſſo in ciuitate ad cuſtodiā Tyburte vel Tyburno. k ℾCatillus, vñ mōs Catilli,quē catelli dīit p corruptionē. l ℾCoras,a cui⁹ noīe ē ciuitas ī italia. m ℾDeſcendūt cētauri,ex hac cōparatōe eqtes eos fuiſſe itelligim⁹,qd,ut ſupra dictur⁹ ē ꝫ oſtea , Nec nō celereſq́ latini,Et cū frē coras & virginis alā camillæ. n ℾHomolē othrynq́ niualē,montes theſſaliæ. o ℾIngēs ſilua locū & magno virgulta,quū vtiq́ cædit.Silua,cædūt virgulta a mīore ad mai⁹ venire debuerit. p ℾNec ꝑneſtinæ fūdator defuit vrbis decíuitatib⁹ toti⁹ orb multi qdē ex pte ſcripſerūt,ad plenū tn̄ Ptolomæ⁹ græce , latīe Pli.d italicis ēt vrbibus Higini⁹ pleiſſime ſcripſit, & Cato ī originib⁹.Cōdita rū vrbiū diſſēſio īuenit̃,adeo.vt ne vrbis qdē romæ origo diligenter poſſit agnoſci.nā Sal.dicit vrbē romā ſicuti ego accepi, ꝯdidere atq́ habuē initio troiani , & cū his ab origīes,alii ab euādro ſ.i ꝗs vir. Tūc rex euādr⁹ rōanę ꝯditō arcis,& alii a Romu. vt En h⁹ nate auſpiciis illa īclyta rōa,ſi igr̃ tāte ciuitat̃ certa rō ñ appet , nō miꝝ ſi ī aliaꝝ opione dubitat̃,vñ nec hiſtoricos nec cōmētatores varie dicētes ī pitiæ ꝯdēnaꝛ debem⁹, Nā antiqtas creauit errorē,& plerīq́ ꝯfūdāt plerīq́ augēt,& ad ſe trāſferūt noīa. Quā rē ēt nō puū errorē afferre māifeſtū eſt, vt ecce laurētū a Pico ſcm̄ ē , vt Laurētis regia pici. Itē a Lauino Latini frē ē lauinū dcm̄.Itē a latino laurētū itē a Lauinia laurolauiniū.Nec ꝑneſtinę fūdator defuit vrbis , ꝑneſte loc⁹ eſt haud lōge ab vrbe dict⁹ ἀπὸ τῶν πρίνων .i. ab arborib⁹ vicib⁹,q̄ illic abūdāt,ibi erāt pōtifices & dii īdigetes ſicut ēt romę erāt & ēt illic duo frēs q diui appellabant̃ , hoꝝ ſoror dū ad focū ſederet reſiliēs ſcintilla ei⁹ vterū pcuſſit,vñ dr̃ ꝯcepiſſe.poſtea enixa pueꝝ,iuxta tēplū Iouis abiecit, quē virgines aquatū eūtes iuxta ignē inuētū ſuſtulerunt,qa fonte haud longe erat, vñ Vulcani dictus eſt filius.

DON ℭTER gū leonis, ꝑter hydrā ēt leonis pellē aliud ſi ſigne pſnū geſtabat. ℾGeminos , vel fil'natos vl'duos,vt alibi gemini a Tenedo.

CHR ℭGERYONE extincto, vide Serui.Heſio. ēt ait meduſa cum neptuno concubuit , veꝝ cum illi caput abſciſum eſt ex vtero duo ſibi

emicuerunt

emicuerunt Pegaſus equus alatus, & Chryſaor ſic dictus, qa cũ aureo enſe natus eſt. Chryſaor relicta terra ad cœlũ acceſſit Ioui tonitrũ & fulmẽ ferẽs. Hic ẽt genuit Geryonẽ quem Hercules iteremit. Tyrrheno flumine, h. b. dictũ ꝑ miraculo, qđ tãta fuiſſet vis Herculis, vt tã ex lõgiquo pđã abduxiſſet. Tereti mucrone. Mucronẽ aciẽ ferri itelligim⁹. Erat ergo Mucro teres. i. ita haſta lõga atq̧ rotũda eſſet aculeata. ¶ Torquẽs, inuoluẽs circũ ſe. ¶ Tyburtia mœnia, tyburtes originẽ multo ante vrbẽ hñt. Apud eos extabãt ilices tres tyburte conditore vetuſtiores, hec Pli. atq̧ addidit fuiſſe filium Amphiarai qui apud thebas periit, & natum eſſe ex ſorore Adraſti, & in Italiam veniſſe cum Cora & Catillo fratribus. Tybur tes

Inuentumq̧ focis omnis quem credidit ętas
Cęculus[a]. hunc legio late comitatur agreſtis.
Quiq̧ altũ Preneſte viri quiq̧[b] arua gabinę
Iunonis gelidumq̧[c] Anienem & roſida riuis
Hernica[d] ſaxa colũt quos diues[e] Anagnia paſcit
Quos[f] Amaſene pater non illis omnib⁹ arma[g]
Nec clypei[h]: currus ue ſonãt pars maxĩa glãdes
Liuentis plumbi ſpargit. pars ſpicula geſtat
Bina manu fuluoſq̧ Lupi de pelle galeros
Tegmen habent capiti. veſtigia[k] nuda ſiniſtri
Inſtituere pedis crudus tegit altera Pero[l].
At Meſſapus[m] equom domitor neptunia ꝓles
Quem neq̧ fas igni cuiquã nec ſternẽ ferro.
Iam pridem reſides populos deſuetaq̧ bello
Agmina ĩ arma vocat ſubito ferrũq̧ retractat.

FER a ¶ CÆculus, ãt iõ, qa minoribus oculis fuit, quã rẽ efficit freqnter fum⁹, hic poſtea collecta multitudine poſtq̃ diu latrocinat⁹ ẽ, ꝑneſtinã ciuitatẽ i mõtib⁹ cõdidit, et quũ ad ludos vicinos ꝓpĺos inuitaſſet, cœpit eos hortari, vt ſecũ hitarẽt & pro gĺia iactare ſe filium Vulcani, qđ quũ illi ĩcrederẽt iuocato Vulcano vt filiũ ſuũ cõprobaret, oĩs illi⁹ multitudĩs cœt⁹ flãma ẽ circũdat⁹, q̃ ſcõ ꝯmoti oẽs ſiĺ hitarũt, & vulcani filiũ eẽ crediderũt, hic ẽ Oĩs quẽ credidit ętas, q̃ſi poſt dubitatõẽ, & qa ſine dubio ętas varia i ſpectacuĺ fuit. Dicim⁹ ãt & ñ ꝑneſte, vt Quiq̧ altũ ꝑneſte viri, & hæc ꝑneſtis, vñ eſt Quũ primam acieȝ ꝑneſte ſub ipſa Strauit. b ¶ Quiq̧ ar. g. Iuno gabii diu ĩ agris morari tãdẽ gabios cõdiderũt, vñ pite arua dixit, ñ mœnia, ſane illic Iuno ꝛligioſiſſime colit̃. Eſt ãt loc⁹ hađ lõge ab vrbe. c ¶ Gelidũq̧. a. anio fluui⁹ haud lõge ab vrbe ẽ, ſȝ hic euphoniã ſecut⁹ ẽ. Nã Enni⁹ anionẽ dixit iux̃ ꝛ̃ĺaȝ. d ¶ Hernica. ſ. e. ſabinoꝝ lingua herne ſaxa vocant̃. Quidã dux, mai⁹ gabios de ſuis locis elicuit, & hitare ſecũ fecit ĩ mõtib⁹ ſaxoſis, vñ dcĩ ſt̃ hernici. e ¶ Diues ana. aut fertilis, aut alluſit ad hiſtoriã. Nã ãtoni⁹ Auguſti ſorore ꝯtẽpta poſtq̃ & cleopatrã duxit vxorẽ monetã ei⁹ ĩ anagnia ciuitate iuſſit fieri. f ¶ Quos ama. pr̃, aut paſcis aut ſit ãtiptoſis q̃s paſcit Amaſen⁹, ẽ ãt fluui⁹ vicin⁹ ciuitati priuernatũ q̃ ẽ in cãpania. g ¶ Arma, ſcuta. h ¶ Clypei, ſcuta maiora, dicti ab eo qđ celẽt corpus ἀπὸ τοῦ κλέπτω. i ¶ Fuluoſq̧ lu. de pelle galeros, galerus gen⁹ ẽ pilei, qđ Frõto neutro gñe dicit. k ¶ Veſtigia nu. Inſt. atq Ipſe ẽ in pugnãtib⁹ ꝓm⁹, ſȝ bñ nudus ẽ, qa tegit̃ ſcuto, dextrũ ãt tectũ eẽ ꝑueniebat, q̃ſi ab armis remotũ. l ¶ Pero, ruſticũ eſt calciamẽtũ & traxit ꝰ a græciæ mor̃, vñ iſti trãſierãt vñ ꝰ armoꝝ fuerat genus. m ¶ At me. e. do. neptunia ꝓles hic Meſſap⁹ ꝑ mare ad italiã venit, vñ Neptuni dict⁹ ẽ fili⁹, quẽ iuulnerabilẽ, iõ dicit qa nuſq̃ ꝑiit in bello ignẽ aũt ei nocẽ non poſſe ꝑp Neptunũ dicit, qa ẽ aquaꝝ deus, Ab hoc Ennius dicit ſe originẽ ducere, vñ nũc & cãtãtes iducit ei⁹ ſocios & eos ꝯparat cygnis, domitor ãt equoꝝ quaſi aialiũ a ſe inuẽtoꝝ, qđ fuit in contentione cũ pallade de ipoſitione noĩs athenarum.

¶ LIVENtis. p. plũbeis maſſulis pugnabãt. DON

¶ CÆcul⁹, a Seruio diligẽter fabula narrat̃. CHR

¶ Anio, fluui⁹ ex mõtib⁹ trebanoꝝ ꝓfluẽs lacũ oli hoĩuȝ iduſtria faciebat, ex q̃ ꝑceps atq̧ ãguſt⁹ ferebat̃. Inde ꝑ tyburtinũ ſaxũ ꝑcipitat⁹ i latiũ, Tyberĺ itrat. Dr̃ anio anionis ab Ennio, manſit tñ vſus vt dicat̃ anio anienis. Sũt q dicãt iueniri anien anienis, & anienus ẽt. ¶ Hernica ſaxa, herniæ ſabina ligua ſaxa vocãt, vñ hernici ppĺi, qa ſaxoſa habitent; hoꝝ metropolis anagnia ſabioꝝ natio eſt. ¶ Veſtigia nu. ſ. hęc ꝯſuetudo ĩ italia ñ fuit, ſȝ norat Maro hernicos a pelaſgis oriũdos, & ab hernico duce appellatos, & iõ morẽ quẽ de ætolia ãtiq̃ pelaſgoꝝ colonia legerat, hernicis tribuit. Nã iuli⁹ nigidi⁹ ĩ ſcđo vrbiũ ait morẽ ætolis fuiſſe vno tñ calceato pede in bellum ꝓficiſci, qđ oſtẽdit Eurypides in Meleagro vbi nũcius iducit̃ deſcribẽs quo q̃ſq̧ habitu ad aprũ mactãdũ venerit, eundẽ pedẽ Maro dixit quẽ Eurypides, ſed Eurypidẽ reꝑhendit Ariſtoteles, qui ait non leuum ſed dextrum pedem nudum illos gerere. Anio hernici

Hi Feſceninas[a] acies, Aequoſq;[b] Faliſcos,
Hi Soractis[c] habent arces Flauiniaq;[d] arua.
Et Cimini[e] cũ mõte Lacũ, lucoſq;[f] Capenos:
Ibant ęquati[g] numero, regemq; canebant
Ceu quondam niuei liqda[h] inter nubila Cygni
Cum ſeſe e paſtu referunt, & longa[i] canoros
Dãt p colla modos, ſonat[k] amnis, & Aſia lõge
Pulſa palus.
Nec quiſq; ęratas acies ex agmine tanto
Miſceri putet. aeream ſed gurgite ab alto
Vrgeri Volucrum[l] raucarũ ad littora nubẽ
Ecce[m] Sabinorũ priſco[n] de ſanguine magnum[o]
Agmẽ agẽs Clauſus, magniq; ipſe agmis inſtar.
Claudia nũc a quo diffundit & trib[9], & Gens,
Per Latiũ, poſtq;[p] in partẽ data Roma ſabinis
Vna ingens Amiterna[q] cohors, priſciq;[r] qrites,

SER. a ℂ HI Feſceninas acies, Feſceninum oppidum eſt cãpaniæ, vbi nuptialia inuẽta ſunt carmina, hi aũt populi ducũt originem ab Athenienſibus. b ℂ Æquoſq; faliſcos, faliſcos Hileſus cõdidit immutato h in f Faliſci dicti ſũt, ſicut febris dr̃ quæ antea hebris dicebaẽ, Formiæ q̃ hormiæ fuerũt ἀπὸ τῆς ὁρμῆς. Nam poſteritas i multis noĩbus f p h poſuit. Iuſtos ãt dixit qa populus roman[9] miſſis decẽuiris ab ipſis iura ſœcialia collegit & nõnulla ſupplemẽta .xii. tabularũ accepit quas habuerant. Nam ab atheniẽſib[9] .x. habuerãt tabulas. c ℂ Hi ſoractis hñt arces, ſoractæ qui ẽ mons apud hirpinos haud longe a Flaminia. d ℂ Flauinia arua, locus eſt in Italia flauinium nomine. e ℂ Et cimini cum monte lacum, & lacus & mons hoc nomine appellaẽ. Sane hoc hĩ fabula aliqñ Hercules ad hos populos venit, q quum a ſingulis ꝓuocareẽ ad oſtendendam virtutẽ, defixiſſe dr̃ vectem ferreũ, quo exercebaẽ, qui quũ terræ eſſet affixus, & a nullo potuiſſet auferri, iam rogatus ſuſtulit, vñ immẽſa vis aque ſecuta eſt, quæ cimini cũ lacũ fecit. f ℂ Lucoſq; capenos, vñ & porta capena, q̃ iuxta camœnas eſt, nomen accepit. g ℂ Aeq̃ti numero, digeſti in ordinẽ cõgruẽter ſicut decebat. h ℂ Liqda inter nubila, pura, ſed nil tam cõtrariũ nubib[9]. Nã liqde nõ ſunt, ergo nubes p aere poſuit, vt Liqdis in nubibus arſit arũdo, vt dixim[9] ſupra. i ℂ Et lõga canoros Dãt p colla modos, ſm Pliniũ q ait in naturali hiſtoria cygnos iõ ſuauius canere, qa colla lõga & inflexa hñt, & neceſſe eſt eluctantẽ vocẽ p longũ & flexuoſum varias reddere modulationes. k ℂ Sonat amnis, cayſtrum in myſia regione dicit, qui cohæret paludi, quã quũ ſignificamus a longa eſt, quũ ſit breuis, ſi prouinciam ſignificare voluerimus, quod ſignificaẽ in georgicis, vt Atq; aſia circum Dulcibus in pratis rimanẽ prata cayſtri. l ℂ Volucrũ raucarum, raucum τῶν μυρῶν ſicut graue olentis. Nam legimus Grauiter ſpirantis copia thymbræ. Sciendũ tamen Virgi. ſm morem prouinciæ ſuæ locutum, in qua bene canentes cygni rauciores vocantur, eſt autem hæc Homeri comparatio quam ipſe etiam de cygnis facit.

τῶν δ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ. χηνῶν ἢ γεράνων, ἢ κυκνῶν δουλιχοδείρων. ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται ἀγαλλόμεναι πτερύγεσιν κλαγγηδὸν προκαθιζόντων. σμαραγεῖ δέ τε λειμὼν ἀσίῳ ἐν λειμῶνι καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα.

m ℂ Ecce ſabinoꝝ vſurpat h nã clauſus dux ſabinorũ poſt exactos reges cũ qnq; milibus cliẽtũ & amicoꝝ venit, & ſuſcept[9] habitãdã vrbis ptẽ accepit, ex q̃ & claudia & trib[9] eſt & familia nominata. n ℂ Priſco d ſanguĩe, de antiqs ſabinis. o ℂ Magnũ Agmẽ pp qnq; milia cliẽtũ. p ℂ Poſtq̃ i ptẽ data roma ſabinis, ẽ de alia traxit hiſtoria. Nã poſt ſabinaꝝ raptũ, & factũ iter Romulũ & Titũ Taciũ fœd[9] recepti in vrbẽ ſabini ſũt, ſꝫ hac lege vt i oĩb[9] eſſent ciues rõani excepta ſuffragii latione. Nã magiſtrat[9] non creabãt. q ℂ Amiterna cohors, de amiterno oppido. r ℂ Priſciq; qrites i. ſabini, pſci ãt iõ, qa poſt fœd[9] Titi & romuli placuit vt q̃ſi vn[9] de duob[9] fieret pplis, vñ & romani qrites dci ſũt, qđ nomẽ ſabinoꝝ a ciuitate currib[9] fuerat, & ſabini a romulo dci ſſ.

DON ℂ CEV. quõ harum auiũ cõparatione oſtẽdit hos inertes, & delitioſos.

CHR ℂ ET LONga ca. De cygnis diximus in Buco. ℂ Aſia, de hac in Geor. ℂ Sabinoꝝ, de quibus in Geor. M Cato Sabinos primum habitaſſe dicit ꝓpe amiternũ in vico nomine Textrina, deinde cuꝫ ab originibus in agro reatino, & multas feciſſe colonias inter q̃s cures. Quidã aiunt quoſdã lacones aſperitatẽ legũ Lycurgi fugiẽtes in italia apud pomtinas paludes tẽplũ Iunonis feroniæ cõſtituiſſe. Deinde coꝝ pars migrarũt in agrũ ſabinum, & cũ illis habitarũt, vñ œbali, id eſt lacædemonii, dicti ſunt ſabini, ait Dionyſi.

Sabini

ℂ ERETI

SER

Ereti[a] Manus oīs Oliuiferęq;[b] Mutiſcę.
Qui nomentū[c] vrbē. qui roſea[d] rura Velini
Qui Tetricę[e] horrētis rupes mōtēq;[f] Seuerum
Caſpiāq;[g] colūt Foruloſq; & flumē[h] hymellę
Qui Tybri[i] Fabariq; bibūt quos frigida[k] miſit
Nurſia & Oꝛtinę[l] claſſes populiq;[m] Latini.
Quoſq; ſecans infauſtū[n] interluit Allia nomē
Quā multi libyco voluūtur marmore[o] fluctus
Sęuus Vbi Orion hibernis cōditur vndis.
Vel cum[p] Sole nouo dēſę torentur ariſtę
Aut Hermi[q] cāpo aut lycię[r] flauētib⁹ aruis.
Scuta ſonāt pulſuq; pedū cōterrita tellus.
Hinc[s] Agamēnonius Troiani noīs hoſtis
Currū iungit Haleſus equos Turnoq; feroces
Mille rapit[t] populos verrūt foelicia Baccho
Maſſica qui raſtris & quos de collibus altis

a ❡ERETI manus oīs, oppiduꝫ eſt dictum a Iunone ideſt ἥρας. q̄ illic colitur. b ¶ Oliuiferæq; mutiſcæ, hæc trebia poſtea dicta eſt, quam mō trebulam dicūt, apud hāc Hannibal deleuit populū romanum. Lucanus, Q d non in punica nati Tēpora cānarū fuimus, Trebiæq; iuuentus. c ¶ Qui nomentū vrbem hoc ex ſua perſona dicit poeta nā adhuc ciuitas nomentana nō fuerat vt in ſexto ait. Hi tibi nomentū & gabios. Itē hęc tum noīa erunt. d ¶ Roſea rura velini Velinus lacus eſt iuxta agruꝫ q roſulanus vocaꝰ, Varro tñ dicit lacū hunc a quodā cōſule ī narrā vel narē fluuiū deriuatū (Nā vtrunq; dr) eſſe diffuſū, poſt qd tāta ſecuta ē eo loco fertilitas vt ēt perticæ lōgitudinē altitudo ſuperaret herbarū, qui ēt quantum per diem demptū eſſet, tm̄ per noctem creſcebat. Quod Virgi. ad ſuā prouinciā trāſtulit dicens. Et quantū longis carpēt armenta diebus, Exigua tm̄ gelidus ros nocte reponet e ¶ Tetricæ horrentis rupes, Tetricus mons in ſabinis aſpimus, vñ triſtis homines tetricos dicimus, f ¶ Montiq; ſeuerū, nomē ꝓpriū montis ſicut agri roſeus g ¶ Caſperiāq; colunt, caſperia et foruli ciuitas fuerūt. h ¶ Flumē hymellæ, hymella fluuius eſt, & ſic dixit hymellæ flumē, vt buthroti vrbē. i ¶ Qui thybrim fabarimq; bibūt, bñ bibūt Nāq; thyberis fluuius in tuſcia oriꝰ, ſed trāſit ēt per ſabinos, vnde bibūt nō poſſidēt dixit Et ſciēdū Turno dari auxiliū a tractu piceni ſamnii campaniæ, & ꝓ parte appuliæ. Ois vero tuſcia ſupior & Venetia Æneæ ꝓſtat auxiliū. Fabarim āt quē dicit ēt ipſe ꝑ ſabinos trāſit & farfar⁹ dr. Plaut⁹, Diſſipabo te tāq̄ folia farfari. Ouidi⁹, Et amœnę farfarus vmbræ. K ¶ Frigida miſit Nurſia, piceni ciuitas. frigida āt aut re vera, aut certe venenoſa nocens Gracchi nāq; vbiq; in concionibus ſuis Nurſinos ſceleratos appellauere. Et ſciendūꝫ amare Virg hiſtoriarū rē per trāſitū tāgere. l ¶ Oſtinæ claſſes. Oſtini eqtes q claſſes dñr, vñ & eorū tubas claſſica dicimus. Et pares populi claſſes vocamus, quæ qnq; fuerunt. m ¶ Populiq; latini, q ītercāt albani mōtis viſceratiōi. n ¶ Infauſtum interluit allia nomē, Allia fluuius haud lōge ab vrbe ē iuxta quē galli Brenno duce qntodcimo Kalē. auguſtas die delecto exercitu, poſt triduū deleuerunt etiaꝫ vrbē excepto capitolio Sāe alia dr cui additur vnū l ꝑ metrum vt relliquias. Lu. bñ poſuit, vt Quas alliç clades. o ¶ Marmore, mari. p ¶ Vel cum ſole nouo prima æſtatis parte, etiā ſol nouus eſt. viii. Kalen. Ianuarias die ſed tunc non ſunt ariſtę quas ab ariditate dictas eſſe cōſtat. q ¶ Authermi cāpo, hermus lydiæ fluuius ē, qui ſuperfuſus campis gignit fertilitatē, vñ harenas aureas fingiꝰ trahere. r ¶ Lyciæ fluētibus aruis prouincia eſt fertilis frugum. ſ ¶ Hinc. agamemnonius troiani nominis hoſtis, Agamemnonis pleriq; comitem, pleriq; nothum filium volunt, qui quum veniſſet ad italiaꝫ audito aduentu Æneæ in bellum ruit non amore Turni, ſed odio hoſtilitatis antiquæ, vñ ait Troiani noīs hoſtis. t ¶ Rapit populos, raptim abducit, & iaꝫ campaniæ loca cōmemorat. Nam maſſicus mons eſt vitibus plenus, maſſica aūt dixit, vt mænala.

❡NIHIL refert dignū qd ſcribaꝰ Donatus. DON

❡MVTIſcæ, ſabinoꝝ vrbs appellata aliter Trebula & ſuffena, Ait n. Pli. Rheatini trebulani q cognoiunꝰ mutiſci, & qui ſuffenates. ¶ Nomentum, vrbs nō longe a Roma, hanc Romulus coloniā fecit dictū eſt a nomento cōditore ait Diony. ¶ Allia, flumen non longe ab vrbe, vbi duce Fabio exercitus populi romani cæſus eſt poſtridie idus quintiles q dies allienſis dr & inter atros habeꝰ. Erāt. n. atri dies triduani, ideſt qui erant poſt calendas nonas, & idus quos alii ad corruptioneꝫ nominis cōes appellabāt. ¶ Maſſica maſſic⁹ mons campaniæ, poeta tñ imitatus græcos maſſica ī ꝑſali dixit, vt gargara & mænala. CHR mutiſcæ

SER a AVRVNCI miſcere patres, iſti græce aulones nominant. b Sidicinaq; iuxta, ab oppido ſidicino. c Cales linquūt ciuitas ē cāpaniæ. Nam in flamminia eſt quæ calæ dī & in gallia hoc noīe quā Sal. captā a Perpēna cōmemorat. d Amniſq; vado ſi accola vulturni fluuius qui iuxta cumas cadit ī mare. e Saticulus aſper, populus cāpaniæ aſper moribus. f Oſcorūq; man⁹ capuēſes dicit, q antea ohici appellati ſſ quod illic plurimi abundauere ſerpentes nam græce ὄφις dī ſerpēs. g Aclides illis tela, aclides ſunt tela quedā antiqua adeo vt nec vſq; cōmemorentur ī bello Legitur tñ q ſit clauæ cubito ſemis factæ eminentibus hinc inde acuminibus, q̄ ita in hoſtem iaciuntur religatæ loro vel lino, vt peractis vulneribus poſſit ad dominos redire. Putatur tñ eſſe teli genus, qđ per flagellūꝫ in immenſum iaci poteſt. h Leuas cetra tegit, ſcutum loreum quo vtūtur afri & hiſpani. i Falcati cōminus enſes, affectauit varietatem, Nā conſequens fuerat, vt diceret dextras arma tunt gladii falcati. Falcatus autem enſis eſt harpe, qua vſus eſt Perſeus, Lucanus ait Harpen alterius monſtri iam cæde rubētem. k O ebale, O ebalus filius eſt Telonis & nymphę Sebetidis, hæc aūt eſt iuxta Neapolim, ſed Telo diu regnant apud capreas, inſulam cōtra neapolim ſitā, filius vero eius patriis nō cōtentus iperiis trāſit ad cāpaniā. & multis populis ſubiugatis ſuum dilatauit imperium. l Theleboū capreas cuꝫ regna teneret, quū teneret capreas regna theleboū Nam thelebeæ caprearū ſunt populi, quos Telo ſuo regebat imperio. m Sarraſtis populos, campaniæ ſunt a ſarno fluuio. n Rufas, batulūq; tenēt, caſtella cāpaniç. o Arua celēnæ, Iunōnis locus eſt campaniæ celennā ſacer Iunoni. p Et quos maliferæ deſpectāt mœnia abellæ, Multi nolam volunt intelligi & dicunt iratum Virgilium nomen eius mutaſſe pp ſibi negatum hoſpitium, & id aperte noluiſſe dicere, ſed oſtendere per periphraſim, Nāꝫ illic punica mala naſcuntur, vt nūc bella pro nola potuerit. Alii idem a Virgili. in Georgicis tactum memorant, vt etiam ab aulo gellio traditur qui cuꝫ anolanis aq; petiiſſet, vti duceret ī propinquum rus, nolanos petitum beneficium non feciſſe poetā offenſum nomē vrbis eorū, quaſi ex ho minus memoria, ſic ex carmīe ſuo detraxiſſe. Nam quum primuꝫ ab eo recitatum & editum ſic eſſet. Talem diues arat capua & vicia veſeuo Nola iugo ora pro nola mutauit, atq; ita reliquit & vicina veſeuo ora iugo. Alii volunt accipi mœnia abellæ, vt ſit ſinalœpha, & legatur mœnia bellæ. q Cateias, tela gallica vnde etiā teutonicum ritum dixit. r Raptus de ſubere cortex, bene raptus, quia recens ſuberis cortex in q̄uis formam tota flectitur facilitate. ſ Montoſæ nurſæ, ciuitas in montib⁹ poſita. t Inſignem fama, bene fama quia eum occidit gyas, vt Vfentemq; gyas cadit ipſe. v Fœlicibus armis, dum affuit fortuna. x Horrida pci puē cui gens, æquicolam gentē dicit & morū & vitæ qualitate pdurā ſane aliud pendet ex alio, ideo erāt horrida qa venabanť, itē venabanť, qa habebant duras glebas. i. infertiles. Nam molles feraces ſunt, vt in georgicis docet. Et cui putre ſoluꝫ Nāq; hoc imitamur arando.

Aurunci[a] miſcere patres Sidicinaq;[b] iuxta
Aequora quiq; cales[c] linquūt. amniſq;[d] vadoſi
Accola Vulturni paritérq; Saticulus[e] aſper
Oſcorumq;[f] manus. teretes ſunt Aclides[g] illis
Tela: ſed hec lento mos eſt aptare flagello.
Leuas[h] Cetra tegit. falcati[i] cōminus enſes
Nec tu carminibus noſtris indictus abibis
Oebale[k] quem gñaſſe relū Sebethide nympha
Fertur theleboum[l] Capras cū regna teneret
Iam ſenior patriis ſed non & filius aruis
Contentus late iam tum ditione premebat
Sarraſteis[m] populos: & quę rigat ęquora Sarn⁹
Quiq; rufas[n] batulūq; tenent atq; arua[o] celēnę
Et quos[p] malifere deſpectant mœnia Abellę
Teutonico ritu ſoliti torquere cateias[q].
Tegmina quis capitū raptus[r] de ſubere cortex
Aeratęq; micant Peltę micat ęreus enſis.
Et te mōroſę[ſ] miſere in prętia Nurſę
Vfens iuſignē[t] Fama & fœlicibus[v] armis.
Horrida[x] pręcipue cui gens: aſſuetaq; multo
Venatu nemorum duris Aequicola glebis
Armati terram exercent ſemperq; recentes
Conuectare iuuat pręcedas & viuere rapto.

CHR OEBALE, vide Serui. Falcati cominus enſens, Ergo aclydes tela erant. quibus eminus pugnabant.

QVIN

SER a ℭ QVIN & m.v.de.g.ſ.Medea qñ relictis colchis Iaſonẽ ſecuta ẽ dr̃ ad Italiã pueniſſe, & pp̃ſos q̃ldã circa fucinũ ĩgẽtẽ lacũ hitãtes,q marubii appellabãt q̃ſi circa mar̃ hitãtes pp paludis magnitudinẽ docuit remedia ꝯ ſpẽtes q̃ alii maru bios a r̃ge dictos velit.hi ẽ pp̃ſi Me deã angitiã noiãuẽit ab eo qd ei᷒ carmib᷒ ſpẽtes angerẽt. ab his nũc Vmbronẽ veniſſe dic̃ ñ regẽ ſ; ducẽ. fũt ãt iſti marſor̃ pp̃ſi. b ℱ Frõde.ſ. g &.f.e.o. cõptus frõdib᷒ feſte oliuę. c ℱ Vipeo.g.frenis ſpẽtib᷒. d ℱ Graui ter.ſ.h.aq̃ ſpẽtib᷒ ſuiter ſpirãtib᷒ ſolo nocẽtibus ſlatu Luca. Añ venena nocẽt. e ℱ Spgẽ,cõ ſicẽ,vt Spgẽ vene na didiceñ. f ℱ Ar te.l.leuiores eẽ fa ciebat, vt Nẽmq; leues q̃cũq; labo rẽ. g ℱ Medie.e.ac medieor illã rẽ et illi rei,ſicut modu lor et moderor et comitor. h ℱ Liqdi ſl.l.ẽt alibi. i ℱ Ibat &.h. ſ.h.aut medicinalib᷒ a Pęone medico deor̃, q Peam ſm dorieos dr̃ ſm rõnẽ pæõ,aut re vera herbã pæoniã dicit, cui᷒ creta ferax eſt.

biũ q̃ſi bis vir̃ iuſſit vocari,cui᷒ nũc filiũ eo gnoie dicit ĩ bellũ venir̃,adeo oĩa iſta fabu loſa ſt.Nã cũ caſt᷒ vbiq; iduct᷒ ſit, & q ſp ſol᷒ hitauit,hũiſſe tñ fingit filiũ,Re vera ãt vt ẽt ſup dixim᷒ Virbi᷒ ẽ numẽ cõiũctũ Dianę.vt mři deũ Attis,Mi neruę Erichthõi᷒, Veneri Adonis. K ℱ Quẽ.m a.mr̃. ciuitas iuxta albã mř ãt pp Auguſtũ dic̃,q fuerat ex ari ca mřeAtia pgẽit᷒ ac ſi dicẽt, q̃ tanti auctõẽ gñis. l ℱ ege rix lu.niphæ i ari cio nemor̃,q̃ ami cã ſuã nũa ẽẽ fin gebat ad affirmã dã legũ ſuaр auc̃rẽ m ℱ Pin.u.&.p.pi guis freq̃nti ſacri ficio.placabilis ãt ac ſi dicẽt ñ q̃lis añ fuit,vł illic vł apd tauros hũ ano gau dẽs cruor̃,q̃ hiſto riã plene i ſo dixi m᷒ cũ Iphigẽię ĩci dit cõmẽoratio. n ℱ Ar.n.oc. bñ vł ſceleris expſſit ſo la nouercę cõmẽo ratiõe. o ℱ Pęõii.

Quin᷒ & Marrubia venit Degente ſacerdos
Fronde^b ſuper galeam & fœlici compt᷒ Oliua
Archippi regis miſſu fortiſſimus Vmbro.
Vipereo^c generi & grauiter^d ſpirantibus hydris
Spargere^e qui ſomnos cantũq; manũq; ſolebat,
Mulcebatq; iras & morſus arte^f leuabat.
Sed non Dardanię medicari^g cuſpidis ictum
Eualuit neq; eum iuuere in vulnera cantus
Somniferi & Marſis quęſitę in mõtibus herbę.
Te nemus Angitię vitrea te Fucinus vnda.
Te liquidi^h fleuere lacus.
Ibat & Hippolyti proles pulcherima bello
Viribus inſignẽ quem mater^k Aritia miſit
Eductum Egerię^l lucis hymetia circum
Littora pĩguis^m vbi & placabilis ara Dianę. (cę
Nãq; ferũt fama hippolytũ poſtq̃ arte^n nouer
Occiderit patriaſq; explerit ſanguine pœnas
Turbatis Diſtractus equis ad ſidera rurſus
Aetherea & ſuperas cœli veniſſe ſub auras
Pęoniis^o reuocatum herbis & amore^p Dianę
Tũ Pater Oĩpotens aliquẽ ĩdignat ab vmbris
Mortalẽ infernis ad lumina ſurgere Vitę
Ipſe repertorem medicinę^q talis: & artis
Fulmine Phœbigenã^r ſtygias Detruſit ĩ vndas.

ℱ p ℱ Thesẽ᷒ mortua pore vxor̃ Hippolyte Phædrã Minois & Paſiphes filiã ſuperduxit nouercã Hippolyto q eũ illã de ſtupro ĩter pellãtẽ,ↄtẽpſiſſet,falſo delat᷒ ad pr̃ẽ ẽ,qd ei vis voluiſſet iferre,ille egeũ pr̃ẽ rogauit,vt ſe vlciſeeref,q agitãti currũ Hippolyto pho cã imiſit,q̃ eq territi eũ traxerũt, Tũc Dia na ei᷒ caſtitate cõmota ruocauit eũ ab iferi ĩ vitã p Æſculapiũ filiũ Apollis & Corõidis, q nat᷒ erat execto mř̃is vẽtre,iõ q; cũ Apol lo audiuiſſet a coruo ei᷒ cuſtode eã adulteriũ cõmittẽ,irat᷒ Corõidẽ maturo iã ptu ↄfixit ſagitẽ,coruũ ẽo nigrũ fecit ex albo,& exe cto vẽtre Corõidis pduxit Æſculapiũ,q fa ct᷒ ẽ medicinæ perit᷒.hũc poſtea Iuppiter pp reuocatũ Hippolytũ interemit. vñ Apollo irat᷒ ei cyclopas fabricatores fulminũ ↄfixit ſagitẽ,ob quã rẽ ab Ioue iuſſus ẽ Admeti re gis nouẽ ãnis armẽta paſcẽ diuinitate ꝯpoſi ta,ſ; Diana Hippolytũ reuocatũ ab iferis in aritia nymphę cõmẽdauit Egerię,& eũ Vir

p ℱ Et.a d.amore.i.cura. q ℱ Medicie.t.&.a.q̃ ẽt fata diſſolueret. r ℱ Phœbigenam, matris pœna gẽitũ, Alii Phœnigenã legũt,vt pbus.

CHR ℭ MAR rubia. vide Ser. ſunt q dicãt maru biũ oppidũ cõditũ a Maro marſyæ comite. Marſi aũt pp̃ſi dicti ſũt,vel a Marſya lydor̃ duce,aut vt Silius meminit a marſya phry giæ ab apolline in cantu victo,q timore pœ nay i Italiã fugit Pli. Ait marſos ortos a filio Circes,ppeaq; ineſſe illis ꝯ ſerpẽtes vĩ. Sũt q di cãt ortos a pſyllis pp̃lis aphricæ, q vĩ hñent cõtra ſerpẽtes,Hi Pulli a naſſamõib᷒ huc pti venẽ pti in cyprũ.angitii ãt dicti ſũt qꝺ ſpẽ tib᷒ aduerſãtib᷒ eos angẽ viderenf,alii dr̃ q; angitia fuit dcã Circe. ℱ Te nemus vehemẽtẽ cõmiſerationẽ mouet hæc repetitio.Pelaſgi dicti ſũt a pelaſgo filio iouis ex Niobe pho ronei filia ,aborigines,vt pl; diony. arcades ſuẽ q eũ œnotro lycaõis arcadię regis venere

ſunt dicti aborigenes, aut qa vagi, & ſine laribus erant, aut quia primi viſi ſunt tanq̃ eſſent ſine patribus aut qa ex varia hoium colluuiõe mixti eſſent, alii dñt lygures eẽ, alii vmbros, q̃m vtraq̃ gẽs i italia vetuſtiſſima, & idigena eſt, Mar. Varro ait hos hitaſſe agros reatinos.

At Triuia Hippolytum ſecretis alma recondit
Sedibus & nymphę Egerię nemoriq̃ relegat[a]
Solus[b] vbi in ſiluis italis ignobilis[c] æuum
Exigeret verſoq̃[d] vbi nomine Virbius eſſet.
Vnde[e] etiam templo Triuię luciſq̃ ſacratis
Cornipedes arcentur Equi quod littore currũ
Et iuuenem monſtris pauidi effuderẽ marinis.
Filius ardenteis haud ſecius[f] æquore campi
Exercebat equos curruq̃ in bella ruebat
Ipſe inter primos præſtanti corpore Turnus
Vertitur[g] arma tenẽs & toto[h] vertice ſupra eſt.
Cui triplici crinita iuba galea alta Chimæram
Suſtinet ætnæos[i] efflantem faucibus igneis.
Tam magis[k] illa fremẽs & triſtib[9] effera flãmis
Quam magis effuſo crudeſcũt ſangine pugnę.
At leuem Clypeum ſublatis cornibus Io[l]
Auro inſignibat[m] iam ſetis obſita, iam Bos
Argumentũ[n] ingens & cuſtos[o] virginis Argus.
Cęlataq̃ amnem fundens pater[p] Inachũ vrna.
Inſequitur nimbus peditũ clypeataq̃ totis[q]
Agmina denſantur[r] campis argiuaq̃[s] pubes
Auruncęq̃ manus Rutuli. Vetereſq̃[t] Sicani,

SER a ℂ RELEGAT, cõmẽdat ab aliis ſegregatũ b ℾ Solus, i ſolis locis, nã ſolus quo mõ qui dr̃ filiũ ſuſcepiſſe. c ℾ Ignobilis, non vilis, ſed ignotus, q̃q̃ poſſit ẽt ad illud referri qd̃ dr̃ q buſdã artib[9] hoiũ vita vltra fata p̃tẽdi poſſe, ita tñ vt ſolã hẽant vitę imaginationẽ. videnſ.n. oia facerẽ, nec faciũt. d ℾ Verſoq̃. u.n. de re ſcõ vt œſtrũ grali nõẽ vocãtes. e ℾ Vñ ẽt tri. luco expõit το ἄιτιον nam callimach[9] ſcripſit ἄιτια i qb[9] ẽt h̃ cõmemorat. f ℾ Haud ſe. ñ ſegni[9] p̃re dicit ãr tãtæ fuiſſe audaciæ vt nec p̃ris mortis tererẽ exẽplo g ℾ Vertiſ. i. agit. h ℾ Et. t. u. ſu. ẽ. Sta. Et toto deſpectat corpe bellũ. i ℾ Ætnæos eſ. ſ lg. nimios q̃tos h̃ ætna. K ℾ Tã ma. il. fre. &. t. ef. flã. Quã magis effuſo crudeſcũt ſanguie pugnę, legiſ i arte ꝙ tã magis maxime, min[9] minime poſitiuo tm̃ iũgunſ, qd̃ ſi tũc obſuaſ ſi ponaſ ad augm̃tũ iſtæ p̃ticulæ. tũc.n. vitioſam faciũt elocutionẽ. cæteꝝ ſi ad exæq̃tionẽ poſitæ ſũt p̃nt vel cõparatiuo, vel ſuplatiuo vel p ipſis gradib[9] ip̃æ iter ſe iũgi, hic q̃ eſt tã magis illa fremẽs & triſtib[9] effera flãmis, Quã magis effuſo crudeſcũt ſanguie pugnæ nõ.n. ad p̃lationẽ poſitę ſũt, ſꝫ ad exæq̃tionẽ maiores.n. nr̃i nõ i dcõ vitia, ſed in ſignãtõe eẽ volueſt. hic ẽ i Sal. Ita q̃ q̃ſq̃ peſſime facit, tã maxie tut[9] ẽ. Nã & h̃ exæq̃tio eſt ñ cõpatio. l ℾ Io Au. iſi. hæc inachi filia argiuoꝝ flumis fuit. hãc amauit iupiter, & dũ cũ ea eẽt, ſupuenit Iuno. ille times ne dep̃hẽderẽ Io mutauit i vaccã, & eã poſcẽti dedit Iunõi, ne pellicẽ ꝯſitereſ, cui Iũo Argũ ocula tũ oĩb[9] mẽbris ariſtoris filiũ cuſtodẽ dpoſuit quẽ cũ Iupiter p Mercuriũ iteremiſſet. Iuno eũ i pauonẽ mutauit. Ioni ꝓo imiſſit œſtrũ, q̃ diu exagitata puẽit ad egyptũ, & Iouis volũtate in iſim mutata eſt. m ℾ In ſigni bat, ſigno ſuo clarum eſſe faciebat. n ℾ Argũ in. aut fabula, vt Cice. argumẽta erãt i valuis, aut re vera argum̃ .i. probationẽ, quo ſe grecũ cõprobare cupiebat. hoc.n ẽt amata ſupi[9] dixit, Inachus acriſiuſq̃ patres, mediæq̃ mycenæ. o ℾ Cuſtos, ne reuerti poſſet i formaꝫ priorem. p ℾ Pr̃ ina. pr̃ non tm̃ ei[9], ſed auctor originis Turni. q ℾ Totis. Ag. e. q oculis poterãt ſubiacere. r ℾ Dẽſanſ, dẽſeo denſes dicimus, aliter non. ſ ℾ Argiuaq̃ p. & h̃ ad gñis vt diximus ſup̃ p̃tinet p̃bationẽ qd̃ eã ſeq̃banſ argiui. t ℾ Vetereſq̃ ſi bñ veteres, Nã vbi nunc roma eſt ibi fuerũt ſicani q̃s poſtea Pepulerũt aborigies.

CHR ℂ ÆTNEOS, tantos quãtos effundit ætna. ℾ Tã magis illa. f. vel poeticæ dixit ꝙ tanto magis creſcerẽt flãmæ, q̃to magis crudeſceret pugna, cũ re vera nõ eſſent flãmæ ſed ſimulachra flãmaꝝ. vel hoc voluit exprimere ꝙ & ſi forma chymeræ i galea horrorẽ incuteret tñ i ardẽti pugna horrobilior apparebat. ℾ Sublatis. q̃ſi extãtibus ex ſcuto ℾ Setis. ſetę horridæ ſũt, vt i ſuibus videm[9]. Lana cõtra molliſſima neq̃ ẽ niſi i ouibus, Pili ãt medii vt neq̃ molles, vt lanæ neq̃ rurſus rigẽtes vt ſetæ itaq̃ ſetas p pilis poſuit. ℾ Celataq̃ amnẽ, fluuioꝝ.n. dii ita Pingebantur, vt bubula haberẽt cornua, & ex vrna aquã funderẽt. ℾ Vetereſq̃ ſicani, gens hæc hiſpaniæ eſt quæ p ſeditionẽ popularẽ relicta p̃ria in Italiã venit, dicti ſũt ſicani a ſicori hiſpaniæ fluuio. Hipulſi ab vmbris inſulã occuparũt, quæ ſicilia a ſiculis appellabãt. ℾ Rutuli, argiui fuerunt, qui rege Rutulo in Italiam venerant. ℾ Argiui, Epei, & Phœneate venerunt cum Hercule cretenſes cum Saturno.

ℂ SACRANÆ

Et Sacranæ[a] acies: & picti[b] ſcuta labici.
Qui ſaltus[c] tyberine tuos ſacrūq;[d] Numici
Littus[e] arant rutuloſq; exercent vomere colles
Circeumq;[f] iugū quis iuppiter Anxuris aruis
Preſidet & viridi[g] gaudens Feronia luco.
Qua[h] Saturę iacet atra Palus gelidusq; p imas
Quęrit[i] iter valles atq; in mare cōditur Vfens.
Hos[k] ſuper aduenit Volſca[l] de gente Camilla
Agmē agens equitū & florenteis[m] ęre cateruas
Bellatrix non illa Colo calathis ue[n] Mineruę
Fœmineas aſſueta manus ſed pręlia virgo
Dura pati curſuq;[o] pedum pręuertere Ventos.
Illa vel intactę Segetis per ſumma volaret
Gramina nec teneras curſu lęſiſſet Ariſtas.
Vel mare per medium fluctu ſuſpenſa tumēti
Ferret iter: celeres neq; tingeret[q] ęre plātas.
Illam omnes tectis agriſq; effuſa iuuentus[r]
Turbaq; miratur matrum & proſpectat euntē
Attonitis inhians[s] animis. vt regius Oſtro
Velet honos leueis humeros vt Fibula crinem
Auro īternectat lyciā[t] vt gerat ipſa pharetram,
Et paſtoralem[v] pręfixa cuſpide myrtum.

SER a ℂ SACR Anæ. a. dīt quēdā corrybātē venisse ad italiā & tenuiſſe loca, q̄ nūc vrbi vicina ſunt, & ex eo populos ducentes originē ſacranos appellatos. Nā ſacrati ſunt mři deū corybātes, alii ſacranas acies ardeatiū volūt q aliqñ cuʒ peſtilētia laborarēt ver ſacruʒ vouerunt, vnđ ſacrani dicti ſunt, ver ſacrū āt īmolationis ē genus mos .n. italis fuit vt magnis in piculis adducti vourrēt qcūq; pxio vere nata eſſent apud ſe aīalia immolaturos. b ℾ Picti ſc. la. Glaucus Minois filius vēit ad italiā, & cū ſibi īperiū poſcēr. nec accipet, ideo qđ nihil pſtabar, ſicut eius pr ptetiterat zonam eius tranſmittēdo, cū aīi hac diſcīcti eſſent et oſtēdit & ſcutū militare. a quo & ipſe Labicus dictus ē, & ex eo populi ἀπο τῆς λαβῆς, quā latine anſaʒ vocamus. Picti āt ſcuta i. in bello frequenter pbati. Nā apud maiores virorū fortiū picta erāt, vñ ē Parmaq; inglius alba. i. non picta, c ℾ Qui ſal. ty. t. nō originē, vt ſupra dixim⁹. d ℾ Sacrūq; nu l a. vt iā ſūc ſacrū, aut plepſis. ē a cadauē Ænee, nā ſacratus ē numic⁹ poſtq̄ īnuētū ē illic cadauer Æneæ. e ℾ Littus. a. litt⁹ fluminis, vt viridiq; in littore ɔſpicif ſus, cū ripæ ppe fluminū ſunt, littora maris vt Oui. p ripis littora pulſant. f ℾ Circæūq; iu. circa hūc tractū cāpaniæ colebaf puer iuppiter, q anxurus dicebaf q̄ſi ἄνευ ξυρᾶς. i. ſine nouacula, qa barbā nunq̄ raſiſſet. & Iuno virgo, q̄ feronia dicebaf, ē aūt fons in cāpania iuxta terracinā, q̄ aliqñ anxur ē dicta. g ℾ Et vi g. fe lu. nō vacat q addidit viridi, naʒ cū aliqñ hui⁹ fōtis luc⁹ fortuito arſiſſet īcēdio, & vellet īde īcolę trāſſerr ſimulacra ſubito viruit. h ℾ Qua ſa ia. a p fi hāc lectiōes re ūa ſaturā paludē ītelligam⁹, ſi alii aſturę legūt, qđ ſi ē, paludē p flumie poſuit, nā haud lōge a terracina oppidū ē aſtura, & ei⁹ cogmine fluuius,

i ℾ Quærit i. u. ſatis ſignatis verbis expſſit flumē anguſtū. ʒ de Tiberio ait ī mare prūpit. K ℾ Hos ſu. adue. vel. de gē. ca. prudenter poſt cōpletā cōmemoratiōem viro͛ trāſit ad fœminas. ita. n. de troiāis legif, q vltimū amazonū poſtularūt auxiliuʒ, q̄res ab Homi. ptermiſſa eſt ſane iā pſagiū inſœlicitatis futuræ, qđ iter ipſa pricipia armātur & fœmię. l ℾ Volſca. de. g. de priuerno volſco͛ oppido, vt Priuerno ātiq̄ metabus cū excedēt vrbe. m ℾ Florentis. æ. c. En. & Lucre. florēs dicūe oē qđ nitidū ē. ħ ē ſecut⁹ Virg. aliter acyrologia ē Luca Florebat nauibus pōtus. n ℾ Calathis ue miner. Minerua et armorū dea ē, & lanificii, ſʒ Camilla animū ad arma ſolū cōtulerat. o ℾ Curſuq; p. bene pedū adiecit, ne p equū eius gl̄ia minueref, qđ ei obicif Quid tñ egregiū i fœmina forti ſidis equo? p ℾ Ariſtas, pmas ſpicæ ptes dictas ab eo q̄ prio areſcāt. q ℾ Tigeret, mergeret, vt Tinguat equos. r ℾ Iuuētus Tur. mi. ma. añ ornatū ei⁹ poſt arma dicturus ē, vñ hyſterō pteron eē voluerūt in rñdēdo, vt ornatū mřes, viri po arma mirenf, ſʒ melior ſenſus eſt, vt ſicut dcm̄ ē accipiam⁹. ea. n. ſexus vterq; miraf, q̄ ſūt poſita ʒ opīonē, vt mireſ fœminæ arma ī muliē. viri ornatū in bellatrice. ſ ℾ Inhiās, ſtupore quodā patefacto ore. t ℾ Lyciā pha. quaſi lyciā vt legimus cretēſes ſagittas. v ℾ Paſtoralē p cu. m. nō haſtam myrtheam ſed ipſaʒ myrthū, qa hac pugnare paſtores ſolent. Sta Lernea iacit ille trabem.

CHR ℂ ET SAcranæ. a. memorāt Corybātē quēdā veniſſe in latiū & oñdiſſe myſtica Cybeles, Ab hoc q fluxerūt pp ſacras cerimonias ſacrani appellati ſunt. Alii dīt ſacranos eſſe dictos ardeates ob ſacrū vōtū. Q đ vř ſentire Silius, cū ait Sacra man⁹ rutuli. ℾ Vfens, fluuius hic haud lōge a terracina ī tyrrhenū

ſadit mare eſt & vſens alter fluuius in gallia ciſalpina. qui ex alpibus eadem padum ingreditur. Camilla, camillos antiqui miniſtros dixerūt. Illa, vel intactæ, pulcherrimæ hyperbole, quas latini ſuperlationes nominant, quæ quāuis apertum mendacium perferant, tamen magnum inde fit, aut augmentum aut immmutio.

SER VT BELLI ſignum laurēti Turnus ab arce, apud maiores noſtros tria erāt militię genera In bellis gerendis Nam aut legitima erat militia, aut coniuratio, aut euocatio. Legitia erat militia eorum, q ſinguli iurabāt p re.p. ſe eſſe facturos, nec diſcedebant niſi completis ſtipēdiis, ideſt militiæ temporibus, & ſacramentum vocabatur, aut certe ſi eēt tumultus. ideſt bellum italicum, vel gallicum, in quibus ex periculi vicinitate erat timor multus, quia ſingulos interrogare nō vacabat, qui fuerat ducturus exercitus ibat ad capitolium, & exinde proferens duo vexilla, vnus roſeū qđ pedites euocabat & vnū cæruleus, qđ erat equitum Nam cæruleus color ē maris a cuius deo equū conſtat inuentum, dicebat, Qui rem publicam vult ſaluā eē me ſequatur, & qui cōueniſſent ſimul iurabant. & dicebat iſta militia cōiuratio. fiebat ēt euocatio. Nā ad diuerſa loca diuerſi pp cogendos mittebātur exercitus. Modo ergo duo ſunt genera militię cōiuratio & euocatio, quippe in tumultu, ſane incōgruū nō eſt qđ ſignū belli. i. vexilli eleuatiōes Turno dat, cum de rege Latino dixerit ſupra Rerūq; reliqt habenas Belli autē ſignū dixit generaliter. Nā multa ſunt, ſed vexillum ſignificat, qđ eſt tractum a veli diminutione, vt velum vexillum. b Strepuerunt cornua, quę ſimul ſonabant, vt Aereaq; aſſenſu conſpirāt cornua rauco. c Vtq; acres concuſſit equos, hoc ad equites ptinet. d Vtq; impulit arma, hoc ad pedites. Eſt aūtem ſacrorum. nam is qui belli ſuſceperat, curā ſacrarium Martis ingreſſus, pmo ancilia cōmus mouebat poſt haſtam ſimulachri ipſius dicens Mars vigilā.

ADILON.

Pręparat octauo bellum quos mittat ī hoſtes.

Modeſtini Iuriſconſulti. Argumētum. VIII.

DAt belli ſignum laurenti Turnus ab arce.
Mittitur & magni Venulus Diomedis ad vrbem
Qui petat auxiliū & doceat que cauſa petendi
Aeneas Diuom monitis adit Arcada regem,
Euandrū Arcadię profugū noua regna petētē.
Accipit auxiliū huic natū, & ſocia agmia iūgit
Euander, Palas fatis comes ibat iniquis.
Iamq; habilis bello & maternis lętus in armis
Fataq;. Fortunaſq; Ducum Caſuſq; ſuorum
Sortitus, clypeo diuina intentus in arte eſt.

P. Virgilii Maronis Aeneidos. Liber. VIII.

VT BELLI a ſignum laurenti Turnus ab arce
Extulit, & rauco ſtrepuerunt b Cornua cantu
Vtq; acres concuſſit Equos, vtq; impulit arma

CHR VT BELLI ſignum laurenti Turnus ab arce. Ex more Romano, illi enim rubrū vexillū ex arce pponebāt Bellū moturi, Eſt autē vt. i. quā primū ſtatim q;.

EXTEMPLO

Extemplo[a] turbati animis ſimul oē tumultu[b]
Coniurat trepido latinum. ſeuitq; iuuentus[c]
Effera ductores primi Meſſapus[d]: & vfens
Conteptorq;[e] Deum Mezentius vndiq; cogūt
Auxilia & latos vaſtant[f] cultoribus agros.
Mittitur[g] & magni Venul[h] Diomedis ad vrbē
Qui petat auxiliū & latio conſiſtere[i] Teucros
Aduectum Aeneam claſſi victoſq; penates

SER a ¶EXTEMPLO, aut ſubito, aut revera ex ipſo tēplo, ideſt poſt diuina arma cōmota. b ¶Tumultu trepido, feſtino more ſuo. Cōiurat nota de re bona coniurationem dici poſſe. Nā coniuratio τῶν μωρῶν. c ¶Iuuētus Effera, efferata p furiā. d ¶Meſſap' & vfens, bona electio perſonarum ad delectum habēdū, vnus eques bonus, ideſt Meſſapus mittitur, alter pedes egregi' .i. vfens. e ¶Contemptorq; deum Mezentius, qs enim iuſtius, quā ſacrilegus cōtra pios & præpararet bellum, & gereret. f ¶Vaſtāt cultoribus agros, abducēdo cultores, vaſtos & deſertos efficiunt. g ¶Mitit' & magni venulus diomedis ad vrbē, Diomedes poſtq̄ repperit ira Veneris a ſe vulnerate vxorē ægialiā apud argos turpiter viuere noluit reuerti, ſ; tenuit partes apuliæ, & edomita oīs gargani mōtis multitudine, in eodē tractu ciuitates plurimas cōdidit. Nā beneuētū & eqtuticū ipſe cōdidit & arpos, q̄ Argiripa dr̄, ad quā nūc Venulus mittitur nō arpinū, quā cōſtat eē cāpaniæ, vnde Cicero arpinas. Sane ſciendū apuliā vno dictā vocabulo, ſed huius partē quā Diomedes tenuit meſſapiam, & peucetiam a duobus fratribus dictas, qui illic imperarunt, alii aliter ſentiūt de meſſapiæ nomine in anthedonis enim ora, quæ bœotiæ eſt mons ſtat meſſapius a duce meſſapo nominatus, qui aduentās in iapygiā ab ſe meſſapiā regionē appellauit. Itē dauniā a Dauno rege apuliç h ¶Venulus, hūc fuiſſe cōſtat argiuū, nā tiburs eſt, vt ille indicat locus Prædā tiburtū ex agmine raptam Portat ouans. Conſiderate hic ergo ad Diomedem mittitur, vt eum quaſi ciuis poſſit mouere. i ¶Conſiſtere, iam eſſe conditos, ideſt fundaſſe ciuitatem.

DON ¶SIMVL Simul & omne dixit, ideſt vno tpe in oībus in vnū coeuntibus. Coniuratio aūt totius latii, & tumultus, ideſt timor multus & ꝯcitatio tot populoꝝ ad laudes Æneæ ptinent, inſeruit etiā Æneæ hic tumultus, ne peregrinus in hoſpites & ſocius in fœderatos impius videatur: ſi primus Bellum moueat. ¶Cogunt non cōgregant, ſed cum cogunt timidiores In qua re etiā ipſi duces timorem ſuū oſtendunt. Magna laus Æneæ, vt Mezentius contemptor diuum aliquando inuenerit, quē timeret. ¶Mittitur & magni, magnum ſignum timoris, vt etiam ab externis auxilium petant. ¶Aduectū Æneā, quaſi quem vicerat ne deſperet de victoria.

CHR ¶EXTEMplo, nulla interpoſita mora. ¶Turbati animi, non enim ſolū moti ſunt ad arma, ſ; vehemēter moti, & fuerat ille motus ſūma perturbatione, hoc autem refert poeta vt exprimat effectū furiæ. ¶Simul.q d. eodē tpe omnes, quod niſi furiæ opera factum non eſſet. Qui enim potuiſſent omnes eodē momento tantopere commoueri niſi furiæ impulſu. ¶Tumultu trepido, nō potuit expreſſius demonſtrare ingentem animorum motum, vt appareret & feſtinatio & concitatio animorum. ¶Iuuentus, hæc enim ætas facilius excandeſcit ad iram. ¶Auxilia, more Romano, Nam in legionibus non militabant niſi ciues Romani ſiue romæ oriundi ſiue donati eſſent ciuitate. Extra vero legiones erant auxiliares, & auxilia appellabantur. ¶Venulus. Diomedes turpitudine vxoris quæ ſtimulante Venere propter vulnus ab ipſo acceptum adulteriis indulgebat in Italiam venit in Apuliam, Dauni regis filiā duxit & cōdidit Arpos, quæ argirippa & argoſippium nominatur. Hunc ergo tanquā Troiani nominis hoſtem in auxiliū vocat Turnus. ¶Qui petat auxilium, ſemina ſunt artificioſiſſimæ orationis. Illinc enim educuntur iſta, Eſſe obuiandum Æneæ antequā plures ſe illi adiungant. Neq; deeſſe ſibi vires, cum venerit claſſe, neq; auctoritatem cum dicat ſe ſatis poſci neq; fidem cum iam plures ſe adiunxerint. ¶Ergo eſſe formidandū, itaq; extant loci ab vtili, honeſto & neceſſario & cum illum pene repugnabilem ponat tamen relinquit poſſe ſuperari a Diomede, quoniam alias ab ipſo ſuperatus ſit. Ac poſtremo debere illam rem ſuſcipere, quoniā antiqua hoſtilitate Diomedem præter cæteros periturus ſit, neq; defuturas ſibi vires, ſ; alios ſupauerit in q̄ re appet mirificū poetę ingeniū, & cōſiliū ſapientiſſimū cū pauciſſimis verbis relinquat locos ad copioſiſſimā, efficaciſſimamq; orationem contexendam, diomedes

Inferre & fatis regem[a] ſe dicere poſci.
Edoceat multaſq; viro[b] ſe adiungere gentes
Dardanio & late Latio increbreſcere nomen.
Quid[c] ſtruat his cœptis quē ſi Fortūa[d] ſequaſ,
Euentum pugnę cupiat: manifeſtius ipſi
Quam Turno regi aut regi apparere Latino.
Talia per latium[e]: quę laomedontius Heros
Cuncta[f] videns magno curarum[g] fluctuat ęſtu
Atq; animū celerē nunc huc nūc diuidit illuc
In parteſq; rapit varias perq; omnia verſat.
Sicut aquę tremulum labris vbi lumē Ahenis
Sole[h] repercuſſum aut radiantis[i] imagine lunę
Omnia peruolitat late loca iamq; ſubauras
Erigitur. ſummiq; ferit laquearia[k] tecti.
Nox erat terras animalia feſſa per omnes
Alituū[l] pecudūq; genus ſopor altus habebat.
Cum pater in ripa gelidiq; ſub ętheris[m] axe
Aeneas triſti turbatus pectora bello
Procubuit. ſeramq;[n] dedit per mēbra quietem
Huic Deus ipſe loci fluuio Tiberinus[o] amœno

SER a ❡REGEM SE dicere poſci, vnde illud eſt expectate ſolo Laurenti & dicendo poſci; agit ſubtiliter, nam ſi non venit errore, ſed fato omnem ſibi vtiq; eſt vendicaturus italiam, ſine dubio & Diomedis imperium. b Viro ſe adiungere gentes Dardanio, bene non Æneæ dixit, ſed viro dardanio, vt non ſit mirum ſi ſequebantur homines ſibi cognatione ſociatum, vt Hinc dardanꝰ ortus Huc repetit. c Quid ſtruat his cœptis, quum hęc iam cœperit, & particip aliter dixit ab eo quod eſt incipio, cœptꝰ facit, hinc eſt cœptus. d Quem ſi fortuna ſequatur Euentum pugnæ cupiat, ſi eum fortuna comitetur, quem ſuæ finem velit eſſe victoriæ ipſum meliusnoſſe, qui iam antiquus eſt hoſtis, vult aūt intelligi Æneam ēt contra Diomedem bella geſtuꝝ, non tm̄ pp pn̄s imperium, ſed cā hoſtilitatis antiquę e Talia per latium, gerebantur ſubaudis, & eſt formoſa eclypſis. f Cuncta videns, aīo pertractans, nam non videbat. g Curarū fluctuat æſtu, his verbis futuram præoccupat cōparationem, quæ eſt Apollonii de verbo ad verbū. h Sole repcuſſum, aut vacat re, aut bene repercuſſum, qa prīo aquā ferit, inde poſtea tēdit ad tecta. i Radiantis Imagine lunę, Negant oēs phyſici lumen lunę aliud ex ſe reddere, & vituperatur hoc dicto Virgi. quod tn̄ tolerabile eſt, quia non lunam ſed imaginem dixit lunæ, quā a ſole lumen accipere manifeſtum eſt. K La quearia, multi lacunaria legunt, vnde eſt in Horatio, Nec mea renidet ī domo lacunar. l Alituum, pro alitum, ſed metri cauſa vt ſupradiximus addidit ſyllabam. m Sub ætheris axe, ideſt ſub aere. n Seramq; dedit per mēbra quietē, tardam quippe in bellicis curis, ac Homeri dictum eſt qui dicit.

ὀυχεηπανυχιον ἔυδειν βουλη φαgον ἄν
δρα.
δι λαοιτε ἐπιδε, τεαφιται καὶ τοσαμ
μηλω.

o Tiberinus, bene tiberinus quia ſupradixerat deus. Nam in ſacris tiberinus, ſeornalexia, ideſt cōmuni ſermone tiberis, in poemate tibris vocatur.

DON ❡REGEM SE poſci, quaſi dicat mentitus in hac re. Multis adiungit hæc vera, vt etiam falſa credātur. Vult igitur inferre timorē Diomedi, vt ſua cauſa pellat Æneam, ſed non tantum terrorem, vt deſperet de victoria ſi properabit, eſt autem in ſingulis repetendum edoceat. Cuncta videns, ideſt nihil ex iis quæ hoſtes agerēt illum latuit. Laomedontius heros, virtute & calliditate laomedonti reſpondēs Æſtu curarum, propter exiguas copias ſuas & tantos hoſtiles apparatus.

CHR ❡MAGNO CVRARVM fluctuat æſtu. Non cædit magnitudini periculorum inuictus animus Æneæ, ſed quo pacto pericula declinet omni cura cogitat. Fluctuat, nam conſultanti in rebus dubiis multa pro re, multa itidem contra rem occurrunt, vnde animus dubitabundus, ita ambiguus relinquitur veluti carina a diuerſis ventis certo curſu cōſiſtere nequit, ſed modo huc modo illuc labitur, ſed ipſe modo in illam modo in aliam ſententiam inclinat. In parteſq; rapit varias, tāta erat vis ingenii, vt eodem pene momento per quæcunq; aut ad rem facerent aut rei aduerſarentur diſcurreret.

❡Æneas triſti. Oſtendit numen iis qui pro virili ſua periculis reſiſtunt nunquam deeſſe. Procubuit, Quaſi victus neceſſitate naturali. Non enim ſponte iacuit, ſed victus a ſomno procubuit.

❡SENIOR

Populeas inter ſenior[a] ſe attollere frondes
Viſus eū tenuis glauco velabat amictu
Garbaſus & crines vmbroſa tegebat harundo.
Tum ſic affari: & curas[b] his demere dictis.
O ſate[c] gente Deum troianā ex hoſtibus vrbē[d]
Qui reuehis nobis æternaq Pergama ſeruas
Expectate[e] ſolo laurenti aruiſq latinis,
Hic tibi[f] certa domus: certi (ne abſiſte) Penates,
Neu belli terrere minis. tumor[g] omnis & irę
Conceſſere Deum.
Iamq tibi ne vana putes hęc fingere ſomnum,
Littoreis[h] ingens inuenta ſub ilicibus Sus
Triginta capitum fœtus enixa[i] iacebit
Alba ſolo[k] recubans albi circum vbera nati.
Hic locus vrbis erit. requies ea certa laborum.
Ex quo[l] terdenis vrbem redeuntibus annis
Aſcanius clari condet cognominis Albam,
Haud icerta cano. nūc qua rōne quod inſtat[m]
Expedias victor paucis (aduerte) docebo.

BER a ¶ SENIOR, atq vbiq flauū eū eē dixit, ſed ſenior aut pp ſpumas dict⁹ eſt, aut ad reuerētiā ptinet, ſic Luca. de vrbe roma adhuc florēte, Turrigero canos effundēs vertice crines. b Curas his de. di. habitū futuræ orationis oſtendit. c O ſate gē. deū, alibi Certiſſima ples, & vigilas ne deū gens. d Vrbēq q reuehis nobis vt Iliū in italiā portās, vrbem ergo pro ciuibus poſuit. Reuehis āt pp Dardanū, a q troiani deſcēdūt. e Expectate ſolo laurēti, dat affectū etiā locis, vt Ipſe te Tityre pinus, Ipſi te fōtes, ipſa hæc arbuſta vocabāt. f Hic tibi certa domus, qd Iupi⁹ ab Apolline popoſcerat, hoc nūc idicat tiberis, vt da ppriā thymbræe domum, da mœnia feſſis. g Tumor oīs & irę ꝯceſſere deū, aliq̄ hemiſtichia in Vir. tā ſūt iminuta ſenſu, q̄ verbis, vt ecce hoc loco. Nāq nō poſſum⁹ itelligere ꝗeuiſſe oēs tumorē & irā deoꝝ, quū & adhuc inimica ſit Iuno, & ad troianoꝝ pniciē addāt aliq̄ alia numīa vt furia vt iuturna, vn̄ qdā mire cōcluſit hūc verſuꝫ dicēs, Cōceſſere deū ꝓfugis noua mœnia teucris. Q d ſi ita acceperimus vt dicat teucros cōſtituere ciuitateꝫ, nec ea numīa q̄ ſūt irata vetāt, nihil erit ꝯtrariū. Nā & ipſa Iuno hoc dicit. Non dabif regnis eſto ꝓhibere latinis, Atq imota manet fatis lauinia cōiux, hic āt ſenſus ēt ſi detrahas ſubauditionē, pōt accipi a ſuperioribus, vt ſit tumor oīs & iræ ꝯceſſere drū vt hic ſit tibi certa domus, certi penates. h Littoreis, lꝫ poſſimus de fluuio ēt litt⁹ dicere, ponit tn̄ diſcretionē, vt ſub ilicibus paulopoſt Viridiq ī littore cōſpicif ſus, hāc aūt porcā vt dixim⁹ ſecū habuere troiani, quā amiſſam ī cāpania in venere cū fœtu circa laurētē agrū, quaꝫ iō Æneas imolauit Iunnni, qa ipſa dr̄ terra, vt Coniugis in gremiū lætæ deſcendit. Scimus aūt hoc aīal inimicū eſſe frugibus, vt capruꝫ vitibus q Libero imolaf. i Enixa iacebit, participio vtens tāgit hiſtoriā. k Solo recubans, ſolo videf abūdare. l Ex quo qua ratiocinatione. m Quod inſtat, cura enim Æneæ præſentis fuerat neceſſitatis.

DON ¶ NE VANA. p. Quia ſolēt multi ī ſomnis decipi dat ſignū, q̄ cognoſcat hoc ſomniū veꝝ eſſe.

CHR ¶ GLAVCO color aq̄ cōueniens, Coloꝝ facies multiplex & varia ē, Vocabula aūt ipſos exprimentia hæc ſūt. ruſi āt colores ſpēs ſunt fuluus, flau⁹, rubid⁹, phœnice⁹, rube⁹, luteus, ſpadix Hæ oēs appellationes ſunt ruſi coloris, aut incēdētes, aut viridi admiſcētes aut nigro infuſcātes, aut virēti ſenſim alba illuminātes, nā phœniceus iā latinū ē & rutilus & ſpadix, q is color ē exuberātiā ſplēdorēq ruboris ſignificat, q̄les ſunt fruct⁹ palmæ nō ad modū ſole incocti, vn̄ & ſpadicis & phœnicis nomē ē. Spadica. n. dorici vocāt tramitē e palma cū fructu auulſum. Fuluus de ruffo & viridi mixtus eſt. In aliis plus viridis in aliis plus ruſi hēt. Ergo fulua aqla, fuluū aurū, fulua iaſpis dr̄, & fulu⁹ leo. Flauus ex viridi albo & ruffo eſt hinc flauæ comæ flauæ frōdes oliuaꝝ dicunf, & Pacuuius flauā aquā & flauū puluerē dixit, ſic Cedo tn̄ pedem flauis lymphis flauum vt puluerē manibus iiſdē, qbus Vlyxeſ ſæpe permulſi abluā. Rubidus ruſuſq atrior eſt & nigriore mixto. Luteus cōtra, ruſus dī lucidior, ceſiam latini dixere q̄ græcæ glaucopis, vt nigidius ait de colore cœli, quaſi celia. Sate, oratio eſt in genere deliberatiuo ab oī pte abſoluta. Primis. n. verbis nō ſoluꝫ beniuolētiā captat a pſona Æneæ. Cōmendat enim a genere cōmēdat a meritis ꝙ troiam reuehit. Quæ tanta res niſi a magno viro fieri nō pōt, cōmendat ex eo ꝙ a fatis ſit vocatus. Verū ēt iiſdē iſtis rebus dat ſpē non mediocrē futurā eſſe, q̄ ſibi p̄dicit. Poſtremo mōſtro Suis remouet dubitationē omnem, ne forte ſuſpicef hæc ſomnia vana eſſe.

SER a ℂ ARCADES his oris gen^a a palāte ꝓfectū, Euāder arcas fuit nepos Palātis regis arcadiæ, hic aūt cū p̄rē ſuū occidiſſet ſuadēte mr̄e Nicoſtrata quæ et Carmētis dicta ē, qa carminib^9 vaticinabat, dimiſſa ꝓuincia ſua venit ad italiā & pulſis aboriginibus tenuit loca in quib^9 nūc roma eſt, & modicū oppidū fundauit in mōte palatio, hic āt Palatinus mōs ſm Vir. a Palante auo Euādri eſt dictus ſm Varronē et alios a filia Euādri Palantia ab Hercule vitiata et poſtea illic ſepulta, vel certe a Palāte ei^9 filio illic ſepulto, alii a balatu ouiū Balāteū volūt dictū, exinde p antiſtœchon Palātheū dcm̄, ſʒ ſi a balatu hoc nomē venerit, pa breuis ē ſicut eā Martialis ponit plerūq̄, ſi āt a Palāte pa lōga ſit, vt eā ponit vbiq̄ Vir. ſʒ ſuā opionē. b ℞ Gen^9 a palāte ꝓfectū, ꝓfectū ad has oras gen^9 a paliāte nō a palāte ꝓfectū. c ℞ In mōtib^9, vt dixim^9 ſup̄ ī mi noribus illis colliculis. d ℞ Pallātis pauī, cōfundit noīa vt plerūq̄ ſolet, Nā au^9 fuit, ſicut & illd dixit Lineo_ꝝ forte parētis pilūni Turn^9, & alibi Pilūnuſq̄ illi q̄ tus ṗ ē. e ℞ Bellū aſſidue ducūt cū gēte latina, ducūt, aut gerunt, aut i lōgū trahūt, & bn̄ ꝓſtādo auxilioꝝ exꝓmit cāꝫ ne magis turno q̄ſi græco fauere credāt. f ℞ Fœdera iūge, legit & fœdē g ℞ Recto flumine ducā, recto fluminis itinē, & ſic dixit vt Tūc ſe ad caietæ recto fert littore portū. hoc ē a littore nō recedēs, ſicut ꝗ nūc a littore fluuii nō recedēte ſignat. Eſt & alia expoſitio, vt recto flumīe edomito ſrenato & in trāqllitatē redacto itelligam^9, qd ēt fecit vt Mitis vt ī morē ſtagni placidæq̄ paludis, vt ſit recto pteriti tpis, pticipium. h ℞ Iunoni fer rite preces, ſicut etiam Helenus, monuit. i ℞ Mihi victor honorē pſolues, bn̄ adimit ei bellicam curā ꝓmittendo voti ſore cōpotem. K ℞ Stringentem ripas, radentē, immi nuentem. Nā eſt tiberini fluuii ꝓprium, adeo vt ab antiqs rumon dictus ſit quaſi ripas ruminās & excedēs, etiā in ſacris ſerta dicebāt vñ ait nūc. Et pinguia culta ſecātē, in aliquā etiā vrbis pte terentū dr̄ eo qd ripas terat. l ℞ Cæruleus thybris, alt^9 ꝓfundus. m ℞ Cœlo gratiſſimus, ꝓ his q in cœlo ſunt. n ℞ Hic mihi magna dom^9. ſ. circa exitū ſuū. Alii romā dicūt tiberinī eſſe domicilium, o ℞ Celſis caput vrbib^9 exit ꝺ tuſcia quam illis cōſtat multū floruiſſe tēporibus. Nā & hacenōes reges habebat, & maximā italiæ ſuperauerat partem.

Arcades^a his oris genus^b a Palante profectum
Qui regem Euandrū comites qui ſigna ſicuti
Delegere locum & poſuere in montibus^c vrbē
Palantis^d proaui de nomine Palanteum.
Hi bellum^e aſſidue ducunt cum gente Latina.
Hos caſtris adhibe ſocios & fœdera^f iunge.
Ipſe ego te ripis: recto^g flumine ducam
Aduerſum remis ſuperes ſubuectus vt amnē.
Surge age Nate Dea primiſq̄ cadētibus aſtris
Iunoni^h ferrite preces iraſq̄ minaſq̄
Supplicibus ſupera votis mihi victor^i honorē
Perſolues. ego ſum pleno quē flumine cernis
Stringentem^k ripas & pinguia culta ſecantem
Cæruleus^l Thybris Cœlo^m gratiſſimus amnis.
Hic mihi^n magna dom^9: celſis^o caput vrbib^9 exit
Dixit deinde lacu fluuius ſe condidit alto

DON ℂ ARCADES, breuitate vtitur, ne tedio afficiat Æneā. Genus enim dicit & nomē & vrbem & ſpē dat auxilii, cū hoſtib^9 illi hoſtes ſint & pegrini, quos iure oderit latini. Hic ergo pollicet homini ignaro viā ſe oſtēſurū. ℞ Iunoni matutinū tēpus congruū ſacrificiis oſidit. Docet potentum iras ſupplicādo potiuſq̄ repugnādo ſupari. ℞ Ego ſum, nō arrogāter ſed neceſſario laudat ſuum officium.

CHR ℂ ARCADES, poſtq̄ fidē fecerat quæ dicturus erat eſſe credenda, narrat vnde auxilium petat. ℞ Euādrum, annis ſexaginta añ bellum Troianum. Euander ſuſpectus apud populares cæde paterna cum magna manu Arcadum & matre carmenta, quæ fuit filia Palantis, & ipſius lycaonis regis arcadiæ. Hi diuinationē a Pallade habuere, quia luppiter pallada pallanti educandum dederat. Arcades, græca gens ſecunda poſt pelaſgos in Italiam venit. ℞ Hi bellum, argumentum a veriſimili, nam ſi latinis hoſtes ſunt libenter ad propellendū cōmunē hoſtem cum Troianis conueniunt. ℞ Ipſe ego, Dat ſpem poſſe illum ad Euandrum peruenire. ℞ Supplicibus. ſ. Et in hoc dat ſpē perficiendi. Nam placata Iunone omnia tuta erant ſperāda. Neq̄ dubitandum quin placari poſſet, poſtquam imperat q̄ ſuperet. Nam non imperat deus quæ pſtari nō poſſunt. ℞ Victor. q. d non poſtulo niſi cū veneris ℞ Ego ſum. p. Vt fidem ſibi cōciliet ſeipſum manifeſtat, & cū addat ſe eſſe gratiſſimum cœlo perſuadet ſe facile preſtare poſſe quæ promiſerat.

ℂ NOX

ſma petēs. Nox Aeneā^a Somnuſq; reliquit.
Surgit & ętherei ſpectans orientia ſolis
Lumina rite cauis vndam^b de flumine palmis
Suſtulit ac taleis effundit ad etherea voces.
Nymphę^c laurētes nymphę genus amnib^9 vn̄ ē
Tuq; o Tybri tu o genitor^d cū flumie ſancto
Accipite Aeneā & tandē arcete^e periclis.
Quo te^f cunq; lacus miſerantē incōmoda nr̄a
Fonte tenet quocūq; ſolo pulcherrimus exis,
Semper^g honore meo ſemp celebrabere donis
Corniger^h Heſperidū^i fluui^9 regnator aquarū.
Ad ſis o tandem & propius^k tua numīa^l firmes
Sic memorat geminaſq; legit de claſſe Biremes
Remigioq; aptat. ſocios ſimul inſtruit armis.
Ecce aūt ſubitū atq; oculis mirabile monſtrū^m
Candida per ſiluam cum fœtu concolor albo

BER a ℂNOX Æneam ſom. re. vt Feſſos ventus cū ſole reliquit. b ℞ Vndā de flu. pal. Suſtulit quia d̄r ēt nox ſolo ſōno polluere, vn̄ eſt, & noctē flumine purgat, ſecretior ēt rō eſt, qa ſacrificaturus ſupis de viuo haurit flumine. c ℞ Nymphæ, hic diſtinguēdū eſt vt gn̄alitatē ſeqtur ſpālitas vt in georgicis Mater cyrene mr̄. Nā vitioſū eſt poſt ſpēm genus inferre. genus amnib^9 vn̄ eſt, q̄dā hic hypallagē putāt, vt ſit nymphæ quæ amnib^9 gen^9 habetis, ſane cū vn̄ hodie ad locū referamus, veteres & plonis applicabāt, ita vt ad oē gen^9 & ad oēſ numeꝝ referrēt, vt ħ loco gen^9 femininū & pluralē nūeꝝ poſuit cū alibi maſculinū & ſingularē numeꝝ poſuerit, gen^9 vn̄ latinū, qd̄ pleni^9 ī initio p̄mi libri æneidos dictū eſt. d ℞ Tu o genitor, cū flumie, ſic. n. inuocabaſ ī p̄cib^9 adeſto tiberine cū tuis vndis Tibrī p̄o alii a rege aboriginū volūt dcm̄, q iuxta dimicās īterēpt^9 ē. Alii ab eo rege quē Glaucus Minois filius ī italia interemit. Alii īter quos & Liui^9 ab albano rege q ī eū cecidit. e ℞ Arcete piclis, hypallage eſt p a me phibete picula. f ℞ Quo te cūq; tenet lacus, lacus eſt quoddā adhuc latētis aq̄ receptaculū, & dict^9 q̄ſi lacuna q̄dā ex q̄ erūpēs aq̄ efficit fontē, q cū fluere cepit, alueum facit, vn̄ iſta tria dixit alueū fōtē lacū, hoc. n. eſt Quocūq; ſolo pulcherrimus exis, q̄q̄ multi hoc verſu ei^9 ſupfuſionē velint ſignificari, iō āt hoc dixit Æneas qa audierat Hic mihi magna domus celſis caput vrbib^9 exit. g ℞ Semp honore meo, ſatis Æneas pie pollicef, quū tiberis verecunde popoſcerit, ait nāq; mihi honorē victor pſolues. h ℞ Corniger, flumīa iō cum cornib^9 pinguntſ, ſiue q̄ mugitū bouū imitaſ murmur vndaꝝ, ſiue qd̄ plerūq; ī cornuū ſimilitudinē curuatas cernimus ripas, vn̄ amnes, qa am. i. circū nāt. i. circū fluūt in modū cornuū flexoꝝ. i ℞ Heſpidū regnatꝛ aq̄rū, bn̄ addit heſpidū. i. italicoꝝ. Nā eridanus rex eſt fluminū heſpiæ, vt Fluuioꝝ rex eridan^9. Fluuius vocatiu^9 antiquus ē, q apud maiores in omni forma ſimilis erat noīatiuo, ſed modo aliter eſt in ſa tn̄ forma, nāq; ſi p̄priū fuerit nomē. & ī ante us habuerit us p̄dita facit vocatiuū, vt Terē. ti nullo excepto. Si āt appellatiuū ī e mittit vocatiuū, vt pius pie, fluuius fluuie, excepto fili^9, Nā fili facit. plerūq; tn̄ poetæ euphōiæ cā antiq̄tatē ſequūſ, adduūt & aliq deus q nō deæ ſ; de^9 fac. k ℞ Et p̄pi^9, & p̄pri^9 legiſ & p̄pi^9, ſi p̄pri^9 familiari^9 ſignāt, vt Et p̄pus res aſpice nr̄as, ſi āt p̄pi^9 citi^9. Cice. ī verrinis. Nec qc̄ q̄ ē p̄pi^9 fcm̄ q̄ vt illud exēplū d hadriāo ſyracuſas īferref, & ħ ē melius, Nā & ſtatis eſt porca conſpecta, & Æneas nō dubitat de fide oraculi, ſed expoſcit celeritatem. l ℞ Tua numina, tua oracula & promiſſa. m ℞ Monſtrum, quia ſublato & cum triginta porcellis eſt viſa.

ℂNYMPHÆ: p̄t ſic diſtīgui. Nymphæ laurētes, qm̄ ipſe ī tpe fuerāt neceſſariæ, deinde pone nymphę genus, amnibus vn̄ eſt, poſſumus ēt intelligere eē publicationē. Tertia diſtinctio eſt, vt dicas. Nymphæ vt gn̄alr̄ pferaſ. Deinde ad ſpēm redeat & dicat laurētes nymphæ q̄ erāt p̄ſerēd x ℞ Genitor, honoris cā vel qa ſubit vt pr̄ cōſuluerat. ℞ Quocūq; lacū & quocunq; fonte. Alteꝝ ad eius originē, alteꝝ ad exitū pertinet. Fons eſt aquę initiū. Lacus vbi ſ fontis aqua colligiſ. ℞ Regnator, vt oſtendat omnibus fluminibus potiorem. ℞ Placidus, & mēte & flumie pp nauigationē. ℞ Mōſtroꝝ. i. qd̄ eſt cōtra rōnem naturæ. DON

ℂNOX æneā. ſ. cū p qetē viderit, atq; audierit: paꝝ an̄ lucē credēda videbanſ. Nam pla. ac Ariſtote. teſtibus ſomnia q̄ matutino tpe obueniunt. vera eſſe cōſueuerunt. ℞ Cauis, in cōcauitate redactis. ℞ Orientia lumina. nam iccirco nox abibat, qa ſol oriebaſ. ℞ Effudit, affatim emerſit, & recto ordine pgreſſus eſt. vt prio corpus luſtraret aq̄ dein luſtratus p̄ces effunderet. Nā īpurū puꝝ affari haud decet. ℞ Tandem, poſt diuturnos errores. ℞ Numina. ſ. nā cōfirmabiſ numē ſi fcā, pmiſſum ſequenſ. Q d euenit. nā paulopoſt ſus appruit. CHR

Procubuit viridiq;[a] littore cõſpicitur[b] Sus.
Quã Pius Aeneas tibi eni[c] tibi maxima[d] Iuno
Mactat[e] ſacra ferens & cũ grege ſiſtit ad aram.
Thybris ea[f] fluuiũ quã[f] longa ẽ: nocte tumẽtẽ
Leniit & tacita refluẽs[g] ita ſubſtitit vnda
Mitis vt in morem ſtagni placidęq; paludis
Sterneret ęquor[h] aqs remo vt luctamẽ abeſſet.
Ergo iter[i] inceptũ celerant rumore[i] ſecundo
Labitur[k] vncta vadis Abies mirantur & Vndę.
Miratur[l] nemus inſuetum fulgentia longe
Scuta virum Fluuio. pictaſq; innare carinas.
Olli remigio noctemq;[m] diemq; fatigant.
Et longos ſuperant[n] flexus variiſq;[o] teguntur
Arboribus viideſq; ſecãt[p] placido[p] ęquorẽ ſiluas
Sol medium[q] Cœli cõſcenderat igne[q] orbem:
Cum[r] muros arcemq; procul & rara domorũ

SER a ¶ VIRIDIq; in littore, fluuiali ſcilicet. b ¶ Conſpicitur ſus. Hora. Et amica lutoſus. Sciendũ eſt tñ hoc eſſe vitioſum ĩ monoſyllabũ finiri verſum, niſi forte ipſo monoſyllabo minora explicent aĩalia, vt Parturient mõtes, naſcet ridiculus mus, gratiores.n.ſũt iſti verſus ſm Luc. c ¶ Tibi n.vacat eni & tñ ad ornatũ ptinet, Integrũ eſt ergo tibi, vt ex iteratiõe creſcat augmẽtũ Terẽ. O Miſis Miſis. d ¶ Maxima Iuno, q̃ſitũ eſt q̃ ſit Iuno maxima. Nã vt diximus variæ ſũt ei⁹ ptãtes, vt Curetis lucina, mñona, regina, & dñt theologi ipſaʒ eẽ mrẽʒ deũ, q̃ terra dr̃, vñ ẽt ei porca ſacrificat, ergo perite elegit epitheton vt maxia diceret. e ¶ Mactat, macta tio poſt imolationẽ, vñ bono vſus eſt cõpẽdio. Sane hyſterõ pteron eſt ĩ hoc verſu primũ eni cũ grege ſiſtit ad arã, & ſic mactat. i. auget perficit. f ¶ Quã lõga eſt nocte, in quãto lõga eſt, vt Nũc hyemẽ inter ſe luxu q̃ lõga fouere. g ¶ Refluens, velut in alueũ ſuum recurrens, vt Æneas cõtra vndas pergẽs, deſcendentis celeritate propemodũ vteretur. h ¶ Æquor aqs ipſius ęqualitatẽ. i ¶ Rumore ſcdo, hoc eſt bona fama, cũ neminẽ lęderet, aut certe dicit eos añ veniſſe. q̃ fama nũciaret eſſe vẽturos, aut rumore pro rumore poſuit, nã vt ſupra diximus rumon eſt dict⁹, vñ & ficus ruminalis, ad quã eiecti ſũt Rem⁹ & Romulus, q̃ fuit vbi eſt nũc lupercal in circo hac n. labebatur tiberis añq̃ Vertunus factis ſacrificiis auerteretur, q̃uis ficum ruminalẽ alii a Romulo velint dicta q̃ſi romularẽ, alii a lacte infantib⁹ dato, Nam pars gutturis ruma dr̃ ergo ſi fuerit rumone ſecundo, fauente fluuio intelligimus. k ¶ Labitur vncta vadis abies, deſcendẽtis celeritate prope cõſcẽdit. Sta. de diſco Similiſq; radenti Creſcit in aduerſum. l ¶ Miratur & vndæ, laus troianorũ per phantaſiã quãdã ex vndaꝝ vel rumoris admiratione venientẽ. m ¶ Noctẽq; diẽq; fatigant, vt ſiluaſq; fatigant, p ipſi fatigant. n ¶ Superãt fluxus, hic oñdit nõ eſſe alueum fluminis rectum. o ¶ Variiſq; tegunt arboribus, hoc ẽ Hũc iter fluuio tiberinus amœno. p ¶ Secãt placido æquore ſilua, oſtẽdit adeo perſpicuã fuiſſe naturã fluminis, vt in eo apparerẽt imagines nemoꝝ, quas troianæ naues ſecabant. Terentianus, Sic eſt natura flumis vt obuias imagines receperet in luceʒ ſuas. q ¶ Sol medium cœli cõſcenderat igneus alterius. ſ. diei. r ¶ Cũ muros arcẽq; procul, palatinum vidit, nec ſitũ pſenſ tẽ pſiderare debemus. tunc.n. nullis obſtãtibus ædificiis. p lupercal tiberi, vt diximus fluẽte, facile mos poterat videri palatinus.

DON ¶ MACTAT, Prius ſiſtit, deinde mactat, ¶ Ergo, ordo eſt. Quã æneas tibi ad aras cũ grege ſiſtit, & cum grege mactat, vt intelligatur etiam ſœtus mactaſſe.

CHR ¶ TIBI ma. nã audierat iunonẽ ſupplicibus ſupa donis, Ecce ãt refert Diony. æneæ ſacrificãti porcã aufugiſſe, quã naui ſecũ adduxerat, & oraculũ fuiſſe vt ibi vrbẽ cõderẽt, vbi illa ↄſtitiſſet. Ergo illã iſecuti ſũt vſq; ad collẽ q trib⁹ millib⁹ paſſuũ diſtat a mari auditaq; ẽ hic vox vt conſiſterẽt & ſuẽ pariẽtẽ obſeruarẽt quãdo qdẽ totidẽ ãnos poſtea quot illa ſœt⁹ perec Troiani ſedes ĩmutaturi eſſent cũ meliori fortuna, atq; illa die ſequẽti xxx. edidit porculos & poſt. xxx annos ab aſcanio ſedes ĩ albã traductæ ſũt. ¶ Tybris ea rñdit re ipſis pmiſſis, & oñdit quãta ſint merita æneæ qui tantæ curæ ĩmortalibus diis ſit. ¶ Rumore ſcdo, q̃ſi dicat, oib⁹ ex letitia plaudẽtib⁹. Nã cũ manifeſtũ viderẽt oraculũ varii erant vulgo ſermones. ¶ Labit, oñdit facilitatẽ ex reflexu fluminis ¶ Abies dnoĩatio, ponit materiã pro naui, q̃ ex ea materia fit. ¶ Mirãt & vn. mira phãtaſia poetæ ad laudẽ Troianoꝝ. miranẽ q̃ tanq̃ neq; naues neq; arma aut veros tales hacten⁹ vidiſſent hı autẽ mirã iocũditatẽ iſte loc⁹. qm̃ ſenſuʒ dat reb⁹ q̃ ſẽſu carẽt. Neq; fluminis amœnitatẽ elegãti⁹ pigi poterat: vt ex pulchritudine nauigationis quadã fœlicitas portendi videretur.

¶ FORTE

Tecta vidēt quę nunc romana potentia Cœlo
Aequauit. tum res inopes Euander habebat.
Ocyus aduertunt propras Vrbiq; propiquāte
Forte[a] die ſolēnem illo rex Arcas honorem
Amphitruoniadę[b] magno diuiſq; ferebat
Ante vrbem[c] in luco Palas huic filius vna.
Vna omnes iuuenum[d] primi pauperq; Senatus
Thura dabāt tepiduſq;[e] cruor fumabat ad aras
Vt celſas[f] videre rates, atq; inter[g] opacum
Adlabi nemus & tacitis[h] incumbere remis.
Terrentur viſu ſubito cunctiq; relictis
Conſurgunt menſis audax[i] quos rūpere Palas
Sacra vetat raptoq; volat telo obuius ipſe
Et ꝓcul e tumulo iuuenes[k] q̄ cauſſa ſubegit
Ignotas tentare vias[l] quo tenditis inquit.
Qui gen[9][l] vn̄ domo[m]: pacē ne huc fertis an ar(ma:
Tum pater Aeneas puppi ſic fat ab alta,
Paciferęq;[o] manu ramum prętendit Oliuę.
Troiugenas ac tela[p] vides inimica Latinis,
Quos[q] illi bello profugos egere ſuperbo.

SER a ℭ FORTE die ſolēnē illo, ἐν τοῖς συμβολαῖς. idest bono hoīe victori deo troianis venientibus ſacra celebrant, bona ēt viſus eccconomia. b ℱ Amphitruoniadæ magno diuiſq; ferebat, amphitryo rex thebanorū fuit. Cuius vxorē alcmenā iupiter adamauit, & dū vir eius œchaliā ciuitatē oppugnaret ꝗ tri noctio fcā vna nocte cū ea cōcubuit ꝗ poſt duos edidit filios vnū de ioue .i. herculē, alterū ꝗ marito q iphiclus appellatus ē, ergo aſſumpſit epithetō amphitruoniadę ſatis perite. Nā cui⁹ deo ſacrificaretur, neceſſe erat poſt ipſum ēt reliquos inuocari. c ℱ Vn̄ vrbē, ſcdm antiquū ſitū, tūc enī ciuitas breuis fuerat. Pallas huic filius ideſt cū hoc. d ℱ Iuuenū primi paupq; ſenat⁹, totā oñdit ætatē, nā p ſenatū ſeniores ſignificant. Paup āt aut ad numerū retulit, cētū enī ſub Romulo fuerūt, aut reuera paup qd romani iperii oñdit parſimonia pro laude tūc hita. e ℱ Tepiduſq; cruor, fruſtra qd ī cruorē pecudū, ſangninē hoīum volunt. Nā Iuue. ait ſanguis & a magno ceruix ferienda miſtro. Virg. Vtq; atros ſiccabat veſte cruores. f ℱ Cellas vidē rates, qa dixit Geminaſq; legit de claſſe biremes. g ℱ Inter opacū adlabi nemus, p nem⁹, vt Hūc iter fluuio tiberinus amœno, & eſt honeſta elocutio, vt ſi dicas Inter cœnā locutus ſum. i. p cœnam, & melius dū cœnat & in cœnæ tpe, vt inter agēdū. i. dū agis, & iter eūdū. i. dū itur. h ℱ Tacitis remis, p ipſi taciti, hoc ē ſine celeuſmate, nā celeuſma nauticus ē clamor ad hortādū. i ℱ Audax quos rūpere palas ſacra vetat ne iterruptione ſacrificii piaculū cōmitteretur, vn̄ ēt in. iii. Helen⁹, ne qua inter ſanctos ignes in honore deorū hoſtilis facies occurrat, deniq; quū ludi circēſes Apollini celebrarentur, & Annibal nū[ci]atus eſſet circa portā collinā vrbi ĩgruere. oēs raptis armis cōcurrerēt euerſi poſtea cū piaculū formidarēt inuenerūt ſaltātē ī circo ſenē quēdā, q quū interrogat⁹ dixiſſet ſe nō īterrupiſſe ſaltationē, ductū eſt h̄ puerbiū ſa'ua res ē ſaltāte ſene, audacē āt dixit vbiq; Virgi. quoties vult oñdere virtutē ſine fortuna, vn̄ ēt Turnū audacē vocat. k ℱ Iuuenes q̄. c. ſ. ſuccincta & plēa iterrogatio, cui p ſingl'a reſpōdet Æneas. l ℱ Qui. g ꝗ genere. m ℱ Vn̄. d de q̄ ciuitate. n ℱ An antropū fecit cā metri. Nā ꝯńs erat vt diceret an bellū. o ℱ Paciferæq;. m. r. p. o. ne morā faceret in tēſione. p ℱ Tela. v. inimica bona conciliatio, naȝ audierat Hi bellum aſſiduę ducunt cum gēte latina. q ℱ Quos illi bello ꝓfugos, ſicut & vos & mouet conciliationē etiam ex ſimilitudine fortunæ.

DON ℭ PAVPER ſenat⁹, & numero & opib⁹ itellige. ℱ Audax, nō temerari⁹, ſȝ ꝓpria virtute ꝯfidēs. ℱ Et ꝓcul, cū aſſiduū bellū gererēt, cū gēte latina nō mirū ſi āxie cūcta exploraret. ℱ O iuuenes, oratio neceſſariis in tāto metu iterrogatōib⁹ plēa. ℱ Quo tē. qa ex dilexu videbat illos velle deſ[...] ℱ Supbo, qa iniuſtū. ℱ Profugos, vt oñdat [...]ata pegri os ēmittes.

CHR ℭ FORTE diē, diuinit⁹ factū vr, vt huiuſcemodi heros amicitiā cū Euādro i ſacris maximi oīum heroū herculis iniret. ℱ Vt celſas. nā cū nihil pcē eū ſinitimis haberēt, ad oēs caſus trepidabāt vigilāterq; oīa explorabāt. ℱ Audax Palas, iā nūc format virū egregiū, q &, ſacrificio ſimul & ſaluti publicę ꝯſulit. ℱ Et ꝓcul, cautus adoleſcēs, nā mō audiretur nō expectauit donec ad eos puenīret. ℱ Et tumulo, vn̄ facili⁹, & videret & audiret. ℱ Paciferæ ī tāta ꝑpatione id ſignū dedit, qd̄ iſtar lōge oīonis eēt. Deīde eū dixit, Troiugenas ac tela inimica latinis, oñdit, & q eēnt, & ꝙ amici venirēt, nā amicos eē oportebat, qui inimicis inimici eēt. ℱ Quos illis, nā non ſatis fuerat oñdiſſe ꝙ eēnt inimici latinis, naȝ ſi ob illatam illis iniuriam fuiſſent poterāt,

& arcadib⁹ ſuſpecti eſſe. Poſuit ãt huiuſcemodi, & ĩterrogationẽ & rñſionẽ poeta, vt mirã quadã breuitate plect ĩp oronũ abſolutũ offĩm ĩpleret. Sicq̃ & tpi, ĩ quo pperato op⁹ erat ĩn ſeruiret, & tñ nihil neceſſariũ omitteret. Et quẽadmodũ rñſio Æneæ oñdit iterrogationẽ.

Euandrum petimus ferte[a] hęc & dicite[b] lectos
Dardanię veniſſe viros ſocia arma rogantes
Obſtupuit tanto[c] percullſus nomine Palas
Egredere o quicũq; [d] es ait coramq; parentem
Alloquere ac nr̃is ſuccede Penatibus hoſpes
Excipitq; manu dextramq;[e] amplexus inhęſit.
Progreſſi ſubeunt[f] lucro fluuiumq; relinquũt
Tum regem Aeneas dictis affatur amicis.
Optime[g] Grauigenum cui me[h] Fortuna precari
Et victa[i] comptos voluit[k] prętendere ramos
Nõ eqdẽ extimui Danaum[l] q dductor & Arcas
Qdq; a ſtirpe fores[m] geminis cõiũct[s] Atridis
Sed mea[n] me Virtus & ſancta[o] oracula diuom
Cognatiq; patres tua terris dedita[p] Fama

SER a ℂFERTE hęc, hoc ad ramũ ptinet. b ℉Dicite, ad verba. c ℉Tãto pcullſus noie Dardani. ſ. cõmemoratõe. d ℉Quicũq; es, hoc ad nomen Æneæ ptinet. Nã cẽ troianos audiẽrat. e ℉Dextrãq; amplexus ĩhæſit, oñdit viꝝ & virtutis & hoſpitalitatis amatorem. f ℉Subeunt luco more antiquo dicto iũxit cũ alibi iuxta vſus p̄ſitẽ cõiũxit, vt Æneæ ſubiit mucronẽ, fluuiũq; relinquũt, hypallage ĩ ſenſu, nã pmũ ẽ fluuiũ relinq̃re demũ lucũ ſubire. g ℉Optime gra. q̃tũ ad Æneã ptinet græci neq; boni neq; meliores ſũt ergo optĩe grauigenũ ſuplatiuus eſt p poſitiuo, Nã optim⁹ maloꝝ nõ poſſumus dicere, ſuplatiuus. n. ſuo tm̃ iũgitur generi, ſicut ergo dixit, vt Hom. δικαιότατος κεν ταυρων .i. iuſtiſſimus cẽtauroꝝ pro iuſtus, quũ cẽtauri fuerĩt crudeles & impii. h ℉Cui me. f. p. antiquũ eſt Nã mõ quẽ pcari dicimus. Ter. Credo q mihi ſic oret. Itẽ Facite vt vobis decet Sal. Locũ editiorẽ q̃ victorib⁹ decebat. & eſt grecũ εὔχεσθαι ἀπόλλωνι. i ℉Victa. c. r. vt in pacis petitiõe ramus oliuæ cũ victis offeraſ, partim fabulę partim naturæ efficit rõ. Nam cum de noie athenaꝝ Neptunus & Minerua cõtẽderẽt, & iuſſiſſet Iuppiter vt illius noĩe diceretur ciuitas, qui munus melius obtuliſſet, equum Neptunus, oliuã Minerua protulit, & ſtatim vicit, vnde quũ ramus eius alicui offertur, indicat eũ eſſe meliorẽ, hinc eſt illud puerbium. Herbã do. i. cedo victoriã, qđ Varro ĩ ætiis ponit, quũ in agonibus herbã in modũ palmę dat aliqs ei cũ quo cõtẽdere nõ conaſ, & fateſ eſſe meliorẽ. eſt etiã oliua per etymologiã ab elea. i. olea dicta quæ miſericordia dĩ ἔλεος victas aũt hẽt ramus oliuæ, iõ vt ler/tiã & imbecillitatẽ oñdat offerẽtis. Scim⁹. n. oues egere alieno ſemp auxilio. k ℉Voluit, hinc cum laudat, quod tantus eũ vir rogare compellitur. l ℉Danaum q ꝫ doctor & arcas nec quod multitudinẽ haberes extimui, nec quod eſſes arcas, vt illuc hoc tẽdat .i. Agamẽnoni & Menelao cõiũct⁹, & hoc ad Euãdri laudeq; ptinet, q p q̃litatẽ morũ meruit non timeri. m ℉Fores, p fuiſſes, ſed notandũ fores de pterito, geminis cõiũctus atridis, aliter geminis vno ptu adiũcti, q̃rit ſane quare euãder atridis genere fuit cõiũct⁹, q̃uis heſiodus dicat qualiter atridis cõiunctus ſit euander, tñ q̃dã thyeſtæ filias ledã & hypmneſtrã aiũt fuiſſe, ledæ & tyndari filias, Clytẽneſtrã helenã. & timãdrã quã duxit vxorẽ echin⁹ arcas cui⁹ filius Euãder, Clytẽneſtrã & helenã notũ eſt agamẽnoni & menelao ꝯiũctas fuiſſe. Alii tradũt. Steropes & atlãtis œnomaũ & maiã fuiſſe. œnomai hippodamiã filiã, vñ atre⁹ natus. At maiæ fili⁹ mercurius, ex q̃ arcades de qb⁹ euãder, qđ acti⁹ in atreo pleni⁹ refert. Alii narrãt, ita Atlas cõplures hũit filios: ſed de vno pelopẽ genuit pelops genuit atreũ, atreus Agamẽnonẽ & menelaũ, Mercurius deiñ ex nicoſtrata q̃re euãdri Mercuriũ maia filia atlãtis, ſic euãder atridis ꝯiũct⁹ eſt. Troiãis ãt ſic iũgiſ ex Electra atlãtis filia & Ioue Dardan⁹ naſciſ, eius fili⁹ Erichtoni⁹, ex eo aſſarac⁹, ex eo Capys illo anchiſes, ex illo Æneas. n ℉Mea me vir. hæc arrogatio ad honorẽ Euãdri ptinet. o ℉Sancta oracula diuõ, tiberini. ſ. vel apollinis vt via prima ſalutis qđ minime reris graia pandeſ ab vrbe. p ℉Dedita fama, diuulgata, vt Deditur hic ſubito troiana per agmina rumor.

DON ℂDICITE, quia nõ ſolus in tanto tumulo venerat Palas. ℉Quicunq;, ad hoiem non ad originem referas. ℉Corã parẽtẽ alio. ℉Optime, ſummũ iudicium ſeruat parẽti, & regi.

CHR ℂPALANTIS. pfectã fuiſſe, ſic viciſſim rñſio palãtis demõſtrat æneã nihil de neceſſarii omiſiſſe. ℉Fortuna pcari. q d. nõ ſuæ ſtultitiæ eſſe q in eas anguſtias deſcẽderit, vt auxilia ſint medicãda ſed iniq̃ fortunæ. ℉Non eqdẽ extimui, Nã plus valuit apud me tuoꝝ

morum

morū ꝓbitās ꝗ ꝙ & Græcus & atridis cōiūctus eſſes, ſꝫ ne adulationis eē videaꝛ qđ ignotū laudet addit, & fama illū noſſe. Mea virt⁹, Nā ꝓtutis.i.fortitudis eſt ēt ſi piculoſa fuiſſet cō greſſio cū Euādro, tū piculū certa ꝗdā ꝑpoſita rōne adire, erat āt rō, & qđ oraculū pſuadebat, & qđ auxiliū petere neceſſariū eſſet. Geminis.c.ar.nā Euāder arcadię rex Mercurii ex nicoſtrate filius fuit. Atride aūt a Tātalo ſunt filii Iouis, q ex Ioue frater eſt Mercurii.

SER'

a FATIS egere volentē, qđ voluntas fuerat egit neceſſitas fati.
b Dardan⁹ iliacæ prim⁹ pr̄ vrbis & auctor reddit qđ ait ſupra Cognatiq; pres. Sane ſciendū Atlantes tres fuiſſe, vnum maurū qui ē maximus, alteꝝ itali cū patrē Electræ, vnde natus ē Dardan⁹, tertiū arcadicū patrē Maiæ, vñ natus eſt Mercurius, ſed nūc ex nominū ſiſitudine, fecit errorē & dicit Electram & Maiā filias fuiſſe Atlātis maximi, nec ꝑter rationeꝫ ait, & maximi, & Atlasidē generat, Nā & ipſe habuit etiāꝫ horum nominū filias.i.Electram & Maiam. c Vt graii phibēt, vt vīæ ꝑtinēt litteræ. d Cādida maia, ſplēdidior enim eſt Maia inter pliadas, quæ eſt vna de Atlātidibus.i.de pliadib⁹. e Cyllene, mons arcadiæ, vbi Maia Mercuriū eſt enixa, fudit autē non iniurioſe dictuꝫ eſt vt in Piſonē Quæ te belua non hominē ex vtero fudit, ſed celeritatem pariētis oſtēdit, qđ infantibus dicitur omen fœlicitatis afferre, ſpectat ēt ad rōnē phyſicā. Nā certe eſt vbiq; Mercurius, vt diximus ſupra, ideo dicit eum in ortu fuiſſe velocē. f Tentamēta tui pepigi, cuꝫ nullo aūt pactus ſum vt te aut per artem aliquā, aut per legatos probarē. ſed intrepidum me tibi cōmiſi. g Tentamenta pepigi, experimenta pactus ſuꝫ. Nam geminū eſt hoc præteritūꝫ ab eo qđ eſt paciſcor, facit eni & pepigi & pactus ſuꝫ ſicut placeo & placui & placitus ſum, pago eniꝫ vſi multi volūt venire pepigi, nuſq̄ lectū ē. h Gēs eadē quæ te, ſic agit vt & ipſe preſtare videatur. Nam & ſupra ait, Socia arma rogantes.

Coniunxere tibi & fatis[a] egere volentem.
Dardanus[b] Illiacę primus pater Vrbis & auctor
Electra (vt Grai[c] perhibent) Atlantide cretus
Aduehitur Teucros Electram maximus Atlas
Edidit, ætheteos humero qui ſuſtinet orbes
Vobis Mercurius pater eſt quem cādida[d] maia
Cyllene[e] gelido conceptū in vertice fudit.
At Maiam (auditis ſi quicquā credimus) Atlas
Idem Atlas generat Cœli qui ſydera tollit.
Sic genus amborum ſcindit ſe ſanguine ab vno
His fretus non Legatos neq; prima per artem
Tentamenta tui[f] pepigi[g], me me ipſe meumq;
Obieci caput & ſupplex ad limina veni.
Gens[h] eadem quę te crudeli Daunia[i] bello[k]
Inſequitur nos ſi pellant nihil[l] abfore credunt
Quin oēm Heſperiā penitꝰ ſua ſub iuga mittāt
Et mare quod ſupra teneāt quodq; alluit infra
Accipe[m] daq; fidem ſunt nobis fortia bello
Pectora ſunt animi & rebus[n] ſpectata iuuētus.
Dixerat Aeneas. ille os oculoſq; loquentis
Iādudum & totum[o] luſtrabat lumine corpus.
Tum ſic pauca[p] refert vt te fortiſſime Teucrū

i Daunia, rutula a Dauno. K Crudeli.b.ſuꝑ Bello ꝑ fugos egē ſupbo. l Nihil abſore, ſibi abſuturū nihil arbitrāſ. m Accipe daq;.ſ. h eſt qđ ait I decio Humanis q̄ ſit fiducia rebus. n Reb⁹.ſ.i. decennali ꝑlio, & būi ꝓmiſſionē cōfirmat reb⁹, & teſtimoniis, q̄ eſt inualida ꝓbis. o Totū luſtrabat lumine corpus, paterna in eo liniamēta cognoſcens.
p Pauca.i.non pauca, ſed paucis.i.breuiter, h vult dicere multa cum dixiſſe, ſꝫ paucis.

DON

VT Graii.p.vt hoc tuorum teſtimonio probē. Idem.a.ne ſimilitudine nois falſo id vſurpare videretur. Obieci, cū petiturus eſſem quæ etiā tibi ſalutaria eſſent tn̄ expaui. Nam cum gente tibi inimica & crudeli bellū gero, & dicēdo vnā gētē extenuat timorē belli. Accipe.d.fi.ſumme auxiliū & & da. Fortia.p.& animo, nam in bello aio fortitudo & corporis robur reqritur. Spectata, de qua iam factum eſt periculū. Pauca, ne longior oratio ſolēnia impediret.

CHR

CAPVT, non ſolū res alias, ſed ēt vitam. Et.ſ.quod vr̄ præter dignitatem meā. Gēs, argumentum ab vtili & ab honeſto, vt coniunctim repellamus hoſtē, quem diſiunctim nō poſſemus. Accipe daq; fidem. qđ eſt fœdere cōiungi. Sunt nobis, ne putes cum regno certamus nihil non ꝓſtaturos. Os oculos, ex phyſonomia capiebat coniecturam cum Æneā, quē ipſe de ſe ꝓdicabat. Vt quā multū protinus, deinceps, interea Quo plenū amicitiæ ſignū eſt, cū cauerent antiq ne inter ſacrificandū hoſtilis facies occurreret, ipſum veluti amicum inter ſacra recipit.

Accipio agnoſcoqꝫ[a] libens vt Verba parentis
Et vocem Anchiſę magni vultumqꝫ recordor
Nam memini Heſionę[b] viſentē[c] regna Sororis
Laomedontiaden Priamū Salamina petentem
Portinus[d] Arcadię gelidos inuiſere finis.
Tum mihi prima genas veſtibat flore iuuēta.
Mirabarqꝫ[e] duces Teucros mirabar & ipſum
Laomedontiaden ſed cunctis altior ibat
Anchiſes. mihi mens iuuenili[f] ardebat amore
Compellare virum & dextrę cōiugere dextrā.
Acceſſi & cupidus Phenei[g] ſub mœnia duxi.
Ille mihi[h] inſignem pharetrā Lyciaſqꝫ ſagittas
Diſcedēs Chlamydemqꝫ auro[i] dedit itertextā,
Frenaqꝫ[k] bina meus q̄ nunc habet nurea Palas.
Ergo & quā petitis iūcta[l] ē mihi fœdere dextra
Et lux cum primum terris ſe craſtina reddet.
Auxilio lętos dimittā opibuſqꝫ iuuabo.
Interea ſacra hęc quando[m] huc veniſtis amici
Annua[n] quę differe nefas celebrate fauentes
Nobiſcū & iā nunc ſociorum aſſueſcite mēſis.
Hęc vbi dicta dapes[o] iubet & ſublata reponi
Pocula gramineoqꝫ viros locat ipſe ſedili[p]
Pręcipuumqꝫ toro & villoſi pelle leonis
Accipit[q] Aeneam ſolioqꝫ inuitat acerno.
Tum lecti[r] iuuenes certatim[s] arǫqꝫ[t] ſacerdos

SER a ¶ AGNOSCOq́ libēs, poſtq̄ ꝓbauit ex habitu corporis vera eſſe quæ dicebat Æneas per Anchiſen eū laudat adulatione depoſita. Sane īter agnoſco & cognoſco ſupfluo qdā volunt facere diſcretionē, vt cognoſcamus nouos agnoſcamus antiquos ſed hæc a poetis metri neceſſitate variant. Nā agnoſco pp ſynalæphē dixit b ¶ Heſionę viſentę regna ſororis, vt diximus ſup Hercules euerſa troia Heſionē Laomedōtis filiā Telamoni ſuo comiti dedit, ex qua natus eſt Teucer. Priamus poſtea quū ſalamina tēderet ad viſendū regnū ſororis per arcadiā iter fecit, et tūc ab Euādro ſuſceptus ē Anchiſes. c ¶ Viſcentē regna, videre cupiētem. d ¶ Protinus vno eodemq; tēpore hoc eſt dum pergit, vidit arcadiā. nā non poſſumus ſimul intelligere, quum ſalamina inſula ſit, arcadia incōtinenti. e ¶ Mirabarq; duces teucros, hos laudat, quo melior ſit ille, quem præfert. f ¶ Iuuenili ardebat, ineſt.n. iuuenib⁹ ſtudium acquirēdarum amicitiarum. Hora. Animuſq; virilis. Quęrit opes & amicitias g ¶ Phenei, oppidi arcadiæ Homerus.

ἀιφ ιν τον τ' ιν μοντο, καὶ ὤρχομινον πολύμηλον

Nec nos debet mouere qđ quum Euāder de Palanteo ſic dicit phenei ſub mœnia, quaſi ſciamus poetas vicīas omnes pro vna habere ciuitates ſicut de didone facit, quā nōnūq̄ tyriā aliquoties ſidōiam vocat h ¶ Ille mihi inſignē pharetram, ius hoſpitii habet inter ſe remunerationē. ſed verecunde tacet Euander de muneribus ſuis. i ¶ Auro dedit intertextam, legiſ & intertexto. K ¶ Frenaq; bina meus, poetice, nā duo debuit dicere. Bina n. ſm Cic. nō dīr niſi de his q̄ ſunt numeri tm̄ plurali. Nā Cic. culpat filiū per epſam dicentē male eū dixiſſe, direxi lr̄as duas, quū litteræ quoties epſam ſignāt nūeri tm̄ pluralis ſint cōtra epſas binas nō dicimus ſ; duas. l ¶ Iuncti eſt mihi fœdē dextra, antiqs amicitiis, p anchiſę hoſpitiū. m ¶ Quando huc veniſtis amici, ſiq dē amici iam veniſtis, extraneos.n. ad ſacra nō licebat adhibere, hos aūt adhibet ad ſacra q̄ſi antiqs iunctos amicitiis, vn̄ infert, Etiā nunc ſociorū aſſueſcite mēſis. n ¶ Annua q̄ differꝫ nefas, anniuerſaria ſacrificia ideo nō differunſ, qa nec iterari pn̄t. Nā calēdaria ſi q̄ fuerint rōne dilata pn̄t ꝑpeti, nec piaculū cop intermiſſione cōmittiſ. o ¶ Dapes epulæ deoꝝ ꝓpe, vt Iouis cœna. p ¶ Sedili, bn̄ ſedili, nā in tēplo Hercul. lectiſterniū eē nō licebat. q ¶ Accipit, aut ſuſcipit ad ſedēdū, aut paſcit, vt illos porticibus rex accipiebat in amplis. Torū aūt herbarū ſup ſolium fuiſſe intelligamus, ne ſit ſedili cōtrariū, congrue aūt dicit de leonis pelle eſſe coptū, q̄ſi in Herculis ſacris. r ¶ Tū lecti iuuenes, non vacat lecti. In ſacris.n. Herculis liberi nec ſerui intereant, nec liberti, adeo vt Appius, q ſacra hæc tranſtulit in libertos, & cæcus fuerit oculus & intra annum oēm familiam ꝑdiderit Portitiorū. ſ ¶ Certatim. i. ſtudioſe. t ¶ Araq;, maximæ. ſ nondum.n. tēplū herculis fuerat, ſed ara tm̄ modo, quā maximā dicit ex magnitudine fabricæ.

DON ¶ IN Signē pharetrā, Mitē mūera exornat ne videanſ læuia, ¶ Sublata, aut metus cauſa aut ſatietate interueniēte. ¶ Sedili, nam mos fuit nō accubēdi, ſed ſedēdi in his ſacris, vnđ in ſeptimo, hæc ſacris ſedes epulis. ¶ Leonis, qđ conueniebat, herculis ſacris.

CHR ¶ ARÆ, quæ maxima dicebatur.

¶ LABORATÆ

SER a ℂLABORATÆ cereris, quæ eget laboris, vt Mox & frumẽtis labor additus vt mala culmos Eſſet rubigo, glandes eñi ſine vllo labore naſcunt. b ℾ Perpetui tergo bouis, aut ſm Homeꝝ itelligẽdũ qui dicit carnes dorſi apponi ſolitas honorabilioribꝰ, vt ſit ſenſus talis apposuit añ eos magni bouis carnes, q̃ apud maiores in honore fuerunt aut re vera ꝑpetui. Nã de hoc boue immolato Herculi carnes carius vẽdebant cã religionis, & ĩde alter redimebat, q ex illius ꝑcio cõparatus q̃ſi perpetuus eſſe videbat, tergo autẽ põt a pte totũ intelligi.

qui vicina oĩa populabat. Veritas tamẽ ſm philologos & hiſtoricos hoc habet, hũc fuiſſe Euãdri nequiſſimũ ſeruũ ac furem, nouimus autem malũ a græcis κακον dici, quẽ ita arcades illo appellabãt tpe, poſtea trãſlato accentu Cacus dictus, vt ἑλένη Helena. Ignẽ aũt dictus eſt vomere ꝙ agros igne populabat, hunc ſoror ſua eiuſdẽ nominis ꝓdidit, vñ ẽt ſacellũ meruit in quo et per virgines Veſtæ ſacrificabat. k ℾ Suſpẽſam rupẽ, quaſi iã iãq; lapſurã. l ℾ Semihominis, feritate corrupti.

Viſcera toſta ferũt Taurorũ onerãtq; caniſtris
Dona laboratę[a] Cereris Bacchumq; miniſtrãt.
Veſcitur Aeneas ſimul & Troiana iuuentus
Perpetui[b] tergo Bouis & luſtralibus[c] extis.
Poſtquã[d] exẽpta fames & amor cõpreſſꝰ edẽdi
Rex euandrus ait. non hęc[e] ſolẽnia nobis
Has ex more dapes hanc tanti numinis aram
Vana ſuperſtitio[f] veterum ve[g] ignara Deorum
Impoſuit ſeuus hoſpes Troiane periclis
Seruati facimꝰ meritoſq; nouamus[h] honores.
Iam primũ ſaxis ſuſpenſam[i] hanc aſpice rupem[k].
Diſiectę procul vt moles deſertaq; montis
Stat domus & ſcopuli ingẽtem traxere ruinã.
Hic ſpelunca fuit vaſto ſummota receſſu
Semihominis[l] Caci facies quam dira tenebat

c ℾ Luſtralibus, aut pinguibus, moris.n. fuerat cõpleto luſtro pingues victimas offerre cenſores, aut certe de quinquẽnali boue. i. pfectæ ætatis. Nam Home. dixit.

τοῖσι δ᾽ ἐβόεσσι ἱερᾶσιν ἄναξ ἀνδρῶν ἀγαμέμνων
ἄρσενα πίονα πενταέτηρον ὑπερμενεῖ κρονίωνι
νώτοισιν δ᾽ αἴαντα διηνεκέεσσι γέραιρεν
ἥρως ἀτρείδης εὐρυκρείων ἀγαμέμνων
αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος, καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο

d ℾ Poſtq̃ exẽpta fames & amor cõpreſſus edẽdi, poſtq̃ neceſſitati ſatiſfactũ eſt & voluptati. e ℾ Nõ hæc, variat in vno pnoĩe. Non hæc ſolẽnia nobis Has ex more dapes hanc tãti numĩs arã. f ℾ Supſtitio, ẽ timor ſupfluꝰ & delirꝰ, aut ab aniculis dcã ſupſtitio, q̃ multis ſupſtites p ætatẽ delirãt & ſtultæ ſunt, aut ſm Lucre. ſupſtitio ẽ ſupſtãtiũ reꝝ. i. celeſtiũ & diuinaꝝ, q̃ ſup nos ſtãt inanis & ſupfluꝰ timor. g ℾ Veteꝝ ue ignara deoꝝ, duo dĩt nõ iõ herculẽ colimꝰ, aut qa oẽs religionẽ verã putamꝰ, aut qa deos ignoramꝰ ãtiq̃s. Cautũ n. fuerat & apd athenienſes & apd romanos, ne qs nouas introduceret religiões. Nã iõ & Socrates dãnatꝰ ẽ & chaldæi & iudæi ſũt vrbe depulſi. h ℾ Nouamꝰ honores, dixerit re, nã renouamꝰ debuit dicẽ, quã pticulã alibi addidit, vt Fata renarrabat diuũ. i ℾ Suſpenſam hãc aſpice rupẽ, Cacus ſm fabulã Vulcani filius fuit ore ignem ac fumũ vomens,

ℂVISCEra, nulla erat ambitio ĩ veſtibꝰ, caro portabat copioſa, ſed bubula. Male autem acceptus fuiſſet ſi tollat ſacrorũ religio. ℾ Poſtq̃ ex. ſ. non libenter audiuntur ſermones, niſi venter ſatur ſit. ℾ Has dapes, originẽ ſacroꝝ narrat epulas etiam excuſat. DON

ℂLVSTRALIBVS, placet Serui. vel dic luſtralibus expiatoriis, ideſt qbus purgarent. ℾ Exẽpta, vt ĩ prĩo libro deſcribit Troianos multis rebus ſollicitos nihil voluptuoſum in epulis quæſiuiſſe nec expleri voluiſſe, ſed famẽ pellere ſat fuiſſe. Eadẽ rõne & ĩ hoc loco ad neceſſitatẽ epulatos fuiſſe oñdit ne in tãta ſollicitudine ac potius periculo voluptatẽ admittere videant. ℾ Nõ hæc ſolẽnia, cõmẽdat ſe apud ignotos a religione, & oñdit ſe gratũ acceptis bñficiis, qñ illa ꝑdicat, maxime aũt huiuſcemodi digreſſione exornatur poema, nec tñ ſit tẽpore alieno, & qđ nõ penitus q̃dret. ℾ Vana ſupſtitio, eſt eniꝫ religio deoꝝ colendoruꝫ recta ſcientia, Superſtitio autẽ veraꝫ ſcientiam non habet. ℾ Veterum ignara. d. nam ignoratio numinis perſæpe gignit ſuperſtitionẽ. ℾ Suſpenſam hanc aſpice rupẽ, mirifice deſcribit ſpeluncæ ruinam cui inferiora ſuſtentacula ſubtracta ſint partem ſuperiorẽ ſuſpenſam relinqui oportet. ℾ Caci, cacũ Vulcano filiũ fuiſſe fabulantur, puto qa cum latrociniũ exerceret multa incẽdio populatus eſt, hũc ait Solinus locum habitaſſe, cui Salina nomẽ eſſet vbi poſtea trigemina porta fuit. Gellius autẽ ſcri. ꝙ cuꝫ CHR

religio Supſtitio Cacus

dum a Tarconte tyrrheno ad quē legatus venerat iuſſu Marſyæ regis ſocio Megalo phrygi cuſtodiæ eēt datus vincula ſcuſtratus eſt, & cū ſocio Megalo maioribus pſidiis rediēs regnū circa vulturnū, & cāpaniā occupauit, & cū ea quoq; inuadere auderet, quę in arcadum iura veniſſent, Arcades duce Hercule, qui tunc victor ex hiſpania redierat illū ſuperarunt, quo cæſo megalus in ſabinos quibus augurandi artem oſtendit ſeſe recepit. Diony. autē refert Herculem cum in hæc loca veniſſet boues in paſcua eduxiſſe, & ipſus labore feſſum obdormiſſe, latronem autem quendam nomine Cacum paucas ex iis ſurripuiſſe, & verſis veſtigiis ne furtum deprehenderetur per caudam in antrum traxiſſe. Ac mox perquirenti Herculi vidiſſe ſe negaſſe, neq; volentē ſcrutari antrum ingredi permiſiſſe, ſed potius aduerſus illum inſtantē vicinos imploraſſe, Herculē autem conſilii incertum armentum circa ſpeluncam duxiſſe, ad harūq; mugitū quæ intus clauſæ erant remugiſſe, Cacum vero quū is in crimine deprehenſum vim cum latronibus conuocatis contra Herculem paraſſe, Herculem autem claua eum intereiniſſe, & poſtea in flumine ſe ob cædem abluiſſe, & Ioui Inuentori arā conſecraſſe, & iuuencū imolaſſe, Quod ſacrificium deinceps romani obſeruauerunt ritu græco in eo vtentes, vt ille inſtituerat, hæc Dionyſius, alii dicunt hūc ſororem Cacam habuiſſe, quæ furtum indicauerit, ob idq; meritum aras & ſacrificia meruiſſe, verū Diodorus Siculus aliter tradidit, Scribit enim q ipſe in loca vbi Roma deinde fuit peruenit vbi in Palatio incolæ paruam vrbem habebant. Ciuium primores erant Cacus & Pinarius qui honorifico hoſpitio eum ſuſceperunt, eorumq; virorum ſuo tempore monumenta extitiſſe narrat, nam pinariorum familia adhuc viget. Caci aūt in palatio deſcenſus cum lapideis ſcalis oſtenditur propinquus domui quæ ab eo Cacia dicebatur. Hercules autem palatinis predixit q cum ipſe ad eos profectus eſſet, quiſquis illi decimam patrimonii ſui deuoueret, beate eſſet victurus. Quod in multis qui decimus vouerunt verum fuiſſe, expertum eſt.

Solis inacceſſam[a] radiis ſemperq; recenti
Cęde tepebat humus foribuſq; affixa ſuperbis
Ora virum triſti pendebant pallida tabo.
Huic[b] monſtro Volcanus erat pater illius atros
Ore vomens igneis magna ſe mole ferebat.
Attulit & nobis[c] aliquando optantibus ętas[d]
Auxilium aduentūq; dei. nā maximus[e] vltor
Tergemini[f] nece Geryonis ſpoliiſq;[g] ſuperbus
Alcides aderat Tauroſq; hac victor agebat
Ingēteis vallemq; Boues amnemq; tenebant.
At furiis[h] Caci mens effera nequid inauſum
Aut intentatum ſceleris ue: doli ue fuiſſet,
Quattuor a ſtabulis preſtanti corpore Tauros
Auertit[i] totidem forma ſuperante iuuencas.
Atq;[k] hos ne qua forent pedibus veſtigia rectis
Cauda in ſpeluncā tractos verſiſq;[l] viarum

SER a ❡INACceſſam, participium ſine verbi origine. Accedor enim non dicimus, ſed tale eſt vt placida nupta triumphata. b ❡Huic monſtro bñ vitauit caſum in quo erat turpis ſignatione ſi diceret huic Caco cacophoniā faceret. c ❡Et nobis, ſicut multis qbus Hercules profuit mōſtra purgando. d ❡Aetas, bñficiū temporis, vt Voluenda dies en attulit vltro. e ❡Maximus vltor, non tantum noſter, ſed & omnium, vnde Lucanus Terras monſtris æquorq; leuantem Magnanimum alciden libycas exciuit in oras. f ❡Tergemini nece geryone, hanc fabulam diximus i lo loco, Poſtquam Laurentia victor Geryone extincto tirynthius attigit arua. g ❡Spoliiſq; ſuperbus, antiqui boues abduxerat, ſed ſpolium eſt quicqd de hoſtibus tollitur, vt addit equos & tela quibus ſpoliauerat hoſtem. Item Poſtquam illū vita victor ſpoliauit Achilles. h ❡At furiis caci mens,

Pro ingenti ſcelere furis nomē poſuit, capitale enī crimen apud maiores fuerat ante pœnam quadrupli. i ❡Auertit, erat proprius abegit, ſed reſpexit ad prædam, quæ auerti dicitur, vt Raptas ad littora vertere prędas. k ❡Atq; hos quoties maſculinum & fœmininum iunguntur hæc diſciplina eſt, vt etiam ſi poſterius eſt fœmininum, maſculino reſpondeamus. l ❡Verſiſq; viarum indiciis, ideſt contra naturam iniicientibus, errorem.

CHR ❡NEQVID INAVSVM, nam quæ maior potuit eſſe audacia q̄ audere in Herculem, qui omnia monſtra domabat? ❡Quattuor, indignatio a numero. Item a loco, cum dicat a ſtabulis. Item a forma cum dicat pſtanti corpore, item a ſpe gregis, nam & mari & fœmina ſperabat ex furto armentum, item a modo, quod non viribus cōtra heroa, ſed ſolis egit.

❡INDICIIS

Indiciis[a] raptos ſaxo occultabat opaco.
Quęrētem nulla ad ſpeluncam ſigna ferebāt.
Interea cum iam ſtabulis ſaturata moueret
Amphitruoniades armenta abitumq; pareret.
Diſceſſu mugire Boues atq; omne querelis[b]
Impleri nemus:& colles[c] clamore relinqui
Reddidit[d] vna boū vocem:vaſtoq; ſub antro
Mugiit[e] & Caci ſpem cuſtodita fefellit.
Hic vero Alcidę furiis exarſerat atro[f]
Felle dolor rapit[g] arma manu nodiſq; grauatū
Robur:aerii curſu petit ardua montis.
Tum primum noſtri Cacum videre timentem
Turbatumq; [h] oculis fugit ilicet ocyor Euro.
Speluncāq; petit pedibus timor addidit alas.
Vt ſeſe incluſit ruptiſq; immane catenis.
Deiecit ſaxum ferro quod & arte paterna[i]
Pendebat fultoſq; emuniit[k] obiice[l] poſtes.
Ecce furens aīs aderat Tirynthius[m].omnemq;
Acceſſum luſtrans huc ora ferebat & illuc
Dentibus infrendens ter totum feruidus ira
Luſtrat Auentini[n] montem ter ſaxea tentat
Limina nequiquā ter feſſus[o] valle reſedit.

SER a ℂINDICIIS,ipſa inqt decipiebant indicia,quæ indicare cōſueuerūt, Nā indiciū ab indicādo nomē accepit. b ꝩQuerelis iṗleri nemus,nō vt multi dicūt qa cōſortes perdiderāt,ſed qa vellebant a paſcuis.Inſita eſt.n. bob⁹ auiditas edēdi,vñ eſt in bucolicis Ite domū ſaturi,ſi qs pudor, Ite iuuenci. c ꝩEt colles clamore relinq,cū clamore, vt Atq; ixione vēto rota cōſtitit orbis.i.cū vento, & hoc eſt melius,nā multi dicūt relinquuntur, colles ēt a clamore, hoc eſt tantū receſſerant a collibus boues, vt nec echo reſultarent.ſ. ad colles iam clamore nō peruenięte,qđ nō ꝓcedit, quia hoc ſenſu illud excludit. d ꝩReddidit vna boum vocē, ſi enim taṁ longe fuerāt, vt nulla ratione recedētium boū mugitus colles derelictos feriret,quēadmodū incluſi bouis clamor eſt, auditus ē ab Hercule. e ꝩMugiit,more ſuo pro mugiuit. vt Audiit & triuiæ longe lacus. f ꝩAtro felle dolor,quo ita iraſcimur ſm phyſicos, vt ſplene ridemus, Perſius, Sed ſum petulanti ſplene cachino. g ꝩRapit arma manu, ſagittas,& nō vacatq;, Nā ſi armoꝝ epexegeſis ē Nodis grauatū robur, vacatq; grauatū aūt pro graue ponit. Nā graue eſt per nām pōderoſum,grauatū qđ oneratur extrinſecus. h ꝩTurbatūq; oculis,ea parte turbatū, quæ ꝓditrix eſt mētis Alii oculi legūt,& accipiūt a ſupiorib⁹ videre turbatū oculi. i ꝩArte paterna,ꝓſcuerat in fabula. K ꝩEmuniit ſicut mugiit. l ꝩObiice poſtes,hanc obicem dicimus,vt Ecce maris magna claudit nos obiice pontus. Dubitāt.n.multi vtrū maſculinum ſit an fœmininū. m ꝩTirynthius,a tiryntha in q̄ nutritus eſt ciuitate, vt ſupra diximus. n ꝩAuētini montē,vt fontē timaui, Buthroti vrbē.i.auentinū montē. o ꝩTer feſſus valde reſedit,egēs ꝯſilii.Sal.Feſſus in pāphiliā receptat. Nā corpe fatigatū dicim⁹ aīo vero feſſum q̄uis hoc ſæpe cōfundat auctoritas.

DON ℂDISCESSV mugire boues.nam & bruta quēdā familiaritatis affectū hñt.ꝩReddidit vna.b.vo.nā & Bruta ſua voce affectū exprimūt,vñ & in tertio dixit Qui volucrū linguas ſentis.ꝩCuſtodia,nihil ꝓfuit cuſtodia & aſtutia. ꝩRapit,& nō cœpit, nec paſſibus, ſed curſus magis iniuriā q̄ dānū dolēs. ꝩTimentem,hoc tria ſigna oñdūt. ꝩOculi,q oēs animi motus idicat. Curſus celerior ſolito & in ſpelūcā nō in loca aperta ſe contulit. ꝩRupis,nam celeritas ſoluere ꝓhibuit.

CHR ℂSPEM cuſtodiā fefellit i ea ſpe quā ipſe poſuerat in cuſtodia. ꝩFuriis.a. Felle,ex ira maxia q̄ ꝓuenit ex cādeſcentia bilis cuius receptaculū fel ē. ꝩPedibus timor.a. a.q n.potuiſſe Herculē ita furētē effugere niſi ſūm⁹ timor iṗelleret, Velat ergo plus timor q̄ ira,nā ira iṗellit ad animū ſaturādum. Timor ad ſalutē petendā,timor igit celeritatē in Caco & iduſtriā augebāt, ita vero Herculis ad oīa difficilia iṗellabat.Poſtea āt mirifice. ꝩEcce aderat.q.d.vix ſe icluſerat Cacus cū ille venit. Optie āt exprimit hoiem ex ira ꝑperātē & oēm induſtriā adhibētē. Venit ꝗ furēs ais circuit tecū & oculos ad oīa vertit. ꝩInfrēdēs dētibus,tētat ſi hoſtiū euellere poteſt. Demū oīb⁹ rebus exploratis cum nihil ſuccederet,ſedit qđ dubitationē & ꝯſilii defectū ſignificat,nā vt aīus in rōcinando cū ad ambiguū locū ꝓuenit,ſubſiſtit, donec nodū illū ſoluat,ſic & corpus ab illo quodāmodo ſiſtitur.Frendit eſt frēdere frāgere. vñ infrendes porci dicunt,q adhuc ꝑ ætatē fabā vel ſimilia frangere non pñt,ſed de hoc in Geor. Hinc ex quadā ſimilitudine infrēdere dicūt, qui vocem dentibus infringentes confuſum ſonitum emittunt qđ irati furioſiq; ſunt.

Stabat[a] acuta Silex prçciſis vndiq; ſaxis
Speluncę dorſo inſurgens altiſſima viſu
Dirarum[b] nidis domus opportuna volucrum,
Hanc vt prona iugo leuũ incũbebat ad amnẽ
Dexter in aduerſum nitens concuſſit[c] & imis
Auulſam ſoluit radicibus inde repente
Impulit impulſu quo maximus ĩſonat Aether
Diſſultant Ripę refluitq;[d] exterritus Amnis:
At ſpecus & Caci detecta apparuit ingens[e]
Regia & vmbroſę penitus[f] patuere Cauernę
Non ſecus ac ſiqua[g] penitus vi terra dehiſcens
Infernas reſeret ſedes & regna recludat
Pallida Diis inuiſa[h] ſuperq; immane Barathrum
Cernatur trepident[i] immiſſo lumine Manes.
Ergo inſperata deprenſum in luce repente,
Incluſumq; cauo ſaxo atq; inſueta[k] rudentem
Deſuper Alcides telis[l] premit omniaq; arma
Aduocat & ramis vaſtiſq; molaribus[m] inſtat.
Ille autẽ(neq; eni fuga iam ſup vlla pericli eſt)
Faucibus ingentem fumum(mirabile dictu)
Euomit inuoluitq; domum caligine cęca
Proſpectũ eripiẽs oculis:glomeratq; ſub ãtro
Fumiferam noctem commixtis igne tenebris.
Non tulit Alcides animis.ſeq; ipſe per ignem[n]
Prçcipiti iecit ſaltu qua plurimus vndam
Fumus agit nebulaq; ingẽs Specus ęſtuat atra.
Hic Cacũ in tenebris incendia vana vomẽtem

SER a ¶ STABAT ACVTA ſilex, pene omnes hunc ſilicem dixerunt. nam & varo & Luc. ita dicunt, Iuue. Silicem qui contulit anum. Tanta tñ eſt Virgilii auctoritas, vt pſuadeat nobis ẽt hanc ſilicem dici. b ¶ Dirarũ volucrum, modo dirarũ non mali omĩnis dicit, vt ſunt bubones, ſed quæ humanis cadaueribus veſcebãtur, dixit.n. Foribuſq; affixa ſupbis, ora virum triſti pendebant pallida tabo. c ¶ Concuſſit ſoluit, impulit, ſatis ſignatis vſus eſt verbis. d ¶ Refluitq; exterritus amnis, rem naturæ vertit in ſabulam cum ruina rupis ſe currere nõ poſſit & recurrere in ſe faciat, neceſſe ſit impetum fluminis. e ¶ Ingens Regia, regia ſicut Cacus putabat, ſic eſt & illud dictum, Illa ſe iactet in aula Aeolus. f ¶ Penitus patuere, admiſſuſ lumen eſt vſq; ad ſecreta ſpelũcæ. cauernas aũt ſpelũcæ p tapinoſin dixit. g ¶ Siqua vi, terræ hiatus non niſi ex terræmotu ſit, qui quoniam aut motu aquæ de inferioribus naſcitur, aut crebris tonitribus, aut de cõcauis terris erũpentibus ventis. ideo ait, ſiqua vi, quod aũt dicit Infernas reſeret ſedes. Notandum eſt ẽt de impoſſibilibus poſſe fieri cõparationem. h ¶ Diis inuiſa, ſuperis.ſ. i ¶ Trepidentq; immiſſo lumine manes. Luca. Et ſubito ſeriere dic. K ¶ Inſueta rudentem, clamantẽ, & abuſiue dictũ eſt ſicut ſupra de leonibus. Et ſera ſub nocte rudentũ. Nam rudere proprie aſinorum eſt. Perſius Findor vt arcadiæ pecuaria rudere credas. l ¶ Telis p̄mit, omne quod iaci poteſt telũ vocatur, dictũ ἀπὸ τοῦ τηλόθεν vnde Omniaq; arma aduocat addidit. m ¶ Molaribus, aſperrimis ſaxis, non vnde molæ fiunt. & ſm Homerum dixit. κορυθες δ᾽ ἀμφ᾽ ἄυον αὐτ᾽ ῳ βαλλομεναι μυλακεσσι. n ¶ Per ignẽ, p eã rem, vñ ille ſperabat auxiliũ. o ¶ Incẽdia.u. quantũ ad Herculẽ ptinet.

DON ¶ STABAT. a.ſ. non ſolum virtus ſed ẽt prudentia Herculis oſtenditur. ¶ At ſpecus, in hoc loco ſpelũca ſignificat longitudinem & interiores receſſus. ¶ Regia, latitudinem. ¶ Cauernæ coarctatas anguſtias, fuit ſpelunca, ſed pro qualitate pſonę dicta eſt regia. Cauernas autem dixit patuiſſe. i. nõ ſolum latas ptes, ſed anguſtas. ¶ Regia, quia ſibi tyrãnidem agitaret.

CHR ¶ BARAthruſ, græcũ eſt, latine vorago. i. imenſa & iexplicabilis p̄funditas. ¶ Trepident, ob inſuetudinem cõparatio aũt ipſa in oibus coreſpõdet. ¶ Rudentem, optime, nã ex timore humanaſ vocẽ efferauerat, & more ſuo corripuit primam ſyllabam, quam alii producũt. ¶ Omnia arma aduocat. i. omnia quæ ad manus veniunt in ſuuſ auxiliũ trahit, & veluti arma adhibet, nã aduocare in ſuũ auxiliuſ vocare eſt hinc aduocatum defenſorẽ dicimus. ¶ Super vlla pericli eſt. i. ſupereſt perimeſim. ¶ Inuoluit. i. implet fumo ſe inuoluentem. Noctẽ autem caliginẽ & fumũ & tenebras pro eadẽ re poſuit. ne dum ad idem verbũ reuertitur faſtidium inferat & eſt expolitio. ¶ Non tu. aĩs, iratus eſt qđ ita repugnaret, vnde ex accenſione iræ in ignem periculo manifeſto ſeſe iecit. ¶ Qua plu. u. f. a. cum illum peteret, neq; videre poſſe aſſequebatur huiuſcemodi coniectura, vt ibi eſſe putaret, vbi plurimus fumus eſſe. Nebula pro fumo poſuit.

¶ ANGIT

Corripit in nodū complexus & angit[a] inhęrēs
Eliſos,oculos & ſiccum[b] ſanguine guttur.
Panditur extēplo foribus domus atra reuulſis
Abſtractęq; Boues abiuratęq;[c] rapinę
Cœlo oſtēdunt pedibuſq; informe[d] cadauer
Protrahit.nequeūt[e] expleri corda tuendo
Terribiles oculos vultum villoſaq; ſetis
Pectora ſemiferi:atq; extīctos faucibus ignes
Ex illo celebratus honos lętiq;[f] minores
Seruare diem primiſq;[g] Potitius auctor
Et domus Herculei cuſtos pinaria ſacri.
Hanc aram luco[h] ſtatuit quę maxima[i] ſemper
Dicetur nobis & erit quę maxima ſemper
Quare agite o iuuenes tātarū ī munere laudū.
Cigite frōde comas & pocla porgite[k] dextris.

SER a ℂANGIT inhærens Eliſoq; oculos & ſiccū ſanguine guttur,angit guttur bene dicimus. Nam angit oculos non procedit,ergo angit ad vnam rem pertinet,vt Diſce puer virtutē ex me verūq; laborē.Fortunā ex aliis,nā for tuna nō diſcis,vn̄ multi elidens legunt, & integer ſenſus eſt nā eliſos σολοιχοφανὲς facit.i. figurā que maſculinū & neutrum, vel accuſatiuū cū noīatiuo iūgit, vt ſit ita angit guttur, & eliſos oculos facit. b ┌ Siccū ſanguīe per hoc iam exanime cadauer oſ̄dit. c ┌ Abiuratæq; rapinæ abiurare eſt rē creditam negare periurio. Plau.in curcul. Qui abiurāt ſi qd creditū,eſt Sȝ hoc iſti loco nō cōgruit,vn̄ mō abiuratas rapinas ꝯ ius detētas rapias. d ┌ Informe cadauer,magnū,& cadauer ē corpus nōdū ſepultū,qd careat honoꝛ ſepulturę. e ┌ Neq̄unt expleri corda tuēdo,nō poterāt hoīes vidēdo cadauer ſua corda ſatiare pp odiū ex acceptis iniuriis ſuſceptrū. f ┌ Lætiq; minores, noue & ſatis licēter dixit minores,quū ab ipſo Euādro Herculē cōſtet eē ſuſceptrū, & minores nō dicamus niſi quotiens graduū deſicit nomē vt puta filius,nepos,abnepos,atnepos,etrinepos, vbi iſti tres gradus defecerit, merito iā dicimus minores,ſic ēt maiores dicimus poſt patris,aui,paui,abaui,atauiq; vocabulū. Sed certe eſt inter nepos & tritauus. g ┌ Primuſq; potitius auctor Et domus herculei cuſtos pinaria ſacri, Apud maiores raro aduenę ſuſcipiebanſ niſi hn̄t ius hoſpitii. Incertū enim erat quo aīo venirent , vnde ēt Hercules prio ab euandro nō ē ſuſceptus. poſtea vero cū ſe & Iouis filiū eſſe dixiſſet, & morte Caci virtutem ſuam probaſſet,eſt ſuſceptus,& pro numie eſt habitus,deniq; ei ara maxima eſt cōſtituta, quod Herculi delphicus Apollo in italia fore predixerat,quū ergo de ſuo armento ad ſua ſacrificia boues dediſſet, inuenti ſunt duo ſenes Pinarius ,& Potitius quibus qualiter ſe colli vellet , oſtendit.ſ.vt mane & veſpere ei ſacrificaretur.perfecto itaq; matutino ſacrificio quū circa ſolis occaſum eſſent ſacra repetenda , Potitius prior aduenit,Pinarius poſtea extis iam redditis,vnde iratus Hercules ſtatuit,vt Pinariorum familia tantum miniſtra eſſet epulantibus potitiis & complētibus ſacra vnde etiā pinarii dicti ſunt ἀπὸ τῆς πείνας, ideſt a ſame, naȝ ſenē illuȝ pinariū conſtat alio noīe eſſe nuncupatum hinc eſt quod paulo poſt Potitiutā tū facit cōmemorationem,vt Primuſq; potiti[9]ibat Qd aūt dicit domus herculei cuſtos pinaria ſacri non eſt contrariū Naȝ cuſtos eſt miniſtra. vt in decio At triuię cuſtos iā dudum in montibus opis alta ſedet,ideſt miniſtra. h ┌ Luco. templum enim nondum habuerat Hercules ſed araȝ tm̄modo,vt diximus ſupra. i ┌ Maxima,ingens enim eſt ara Herculis , ſicut videmus hodieq;. K ┌ Porgite dextras,præbete inuicem pocula,& eſt Homeri.

τοὺς μὲν ἀραχευσεισι κυπέλλοις
οἱ δ' ἀχαιῶν δειδίχατ' ἀλλοθεν ἄλλος.

CHR ℂEXPLERI corda, Satiari voluptate quaȝ capiebant ob eius mortem . ┌ Ignes extinctos , at quo modo tuebantur , ſi erat extinctus,ſed cuiuſcunq; ſenſus eſt cognoſcere ea quorum iudex eſt atq; etiam priuationem illorum.Ergo oculis cognoſcimus colores & etiam tenebras,auribus voces & ſilentium. ┌ Quæ maxi , romani bouem indomitum ſingulis annis herculi ſacrificabant , dixerat preterea hercules quiſquis illi ſacrificaret diuitem futurum Ara maxima erat prope ſo- Ara
rum boarium,ſed ſub diuo. Templum her- maxi[ma]
culis erat prope tybrim,erat autem obſeruatio,vt ait Macro. vt in herculis ſacris epularentur ſedentes , & Corne , Bal.exegeticus ait, obſeruatum ne apud aram maximam lectiſterinium fieret , in eodem loco omnes aperto capite ſacrificabant,ne habitum dei imitarent,qui illic operto capite ſedet. Var. ait hunc græcum morem eſſe .C Baſſus refert aram maximam ante aduentum Æneæ in italia conſtituta eſſe.qui hunc ritum velādi capitis inuenit.

Cõmunẽq́ꝫ[a] vocate Deũ & date vina volẽtes.
Dixerat Herculea[b] bicolor cũ Populus vmbra
Velauitq́ꝫ comas foliiſq́ꝫ inexa pependit
Et ſacer impleuit dextram Scyphus[c] ocyus oẽs
In menſam lęti libant Diuoſq́ꝫ precantur
Deuexo[d] interea propior fit Veſper Olympo.
Iamq́ꝫ Sacerdotes primuſq́ꝫ potitius ibant
Pellibus[e] in morem cincti flãmaſq́ꝫ gerebant.
Inſtaurant epulas & Menſę[f] grata Secundę
Dona ferũt cumulantq́ꝫ[g] oneratis lãcibus aras.
Tum ſalii[h] ad cantus incẽſa altaria circum
Populeis adſunt euincti tempora ramis.
Hic iuuenũ chorus ille Senũ q carmĩe laudes[i]
Herculeas & facta ferunt vt prima[k] Nouercę
Mõſtra manu: geminoſq́ꝫ p̃mens eliſerit Angues.
Vt bello egregias idem diiecerit vrbes
Troiamq́ꝫ[m] Oechaliãq́ꝫ[n] vt duros mille labores.
Rege ſub Euriſteo fatis Iunonis iniquę
Pertulerit tu Nubigenas[o] inuicte Bimembres

SER a ℂCOMMVNEMq́ vocate deũ, aut quia argiuus eſt Hercules, & ſupra dixit Aeneas tã graecos q̃ troianos de vno ſanguinis fonte deſcendere, aut cõmunẽ deũ dixit vtriuſq́ naturæ mediũ i. iter mortalitatẽ & diuinitatem, ſunt numina aliqua tm̃ cœleſtia, aliqua tm̃ terreſtria, aliqua media, q̃s deos Apuleius medioximos vocat, alii cõem deum ideo dictũ volunt quia ſcd̃m pontificalẽ ritum idem eſt Hercules q & Mars. Nam ſtellam vnã habere dñr, et nouimus Martem cõem dici. cicero. Martẽq́ deum cõem. Vir. Ipſe & diis cõmunibus. Item paulo poſt dat ſalios Herculi quos Martis eſſe dubiũ nõ eſt, eſt & alia ratio Herculẽ deum cõem vocari. Nã cõſtat herculẽ hoĩuꝫ cõmodis tutelę q̃ ſeruiſſe, vñ Luca. Terras mõſtris equorq́ leuantẽ Magnanimũ alcidẽ Libicas exciuit i oras. b ℾ Herculea populus, Herculi cõſecrata, q cũ ad inferos deſcẽdẽs fatigaret labore, dr̃ de hac arbore corona facta caput velaſſe, vñ folioꝝ pars tpibus cohærens & capiti albuit ſudore, pars vero exterior pp inferoꝝ colorẽ nigra pmanſit, & honeſte pependit populis, ideſt corona de populo. c ℾ Et ſacer impleuit dextrã ſcyphus. legit in libris antiquis Herculẽ ad italiam ingẽtẽ ligneũ poculũ attuliſſe, quo vtebant in ſacris, qđ ne carie cõſumeret pice oblitũ conſeruabat, cuius magnitudinẽ ſignificat dicẽdo ipleuit, dextrã ſcyphus. d ℾ Deuexo olympo, inclinato in noctem cœlo. e ℾ Pellibus in morẽ cincti, aut in morẽ Herculis, aut certe ſacerdotum. f ℾ Et mẽſæ g. ſecundæ, quia vt diximus vna pomorum, altera fuit carnis apud romãos. g ℾ Cumulantq́ oneratis lancibus aras, ideſt reddunt exta. h ℾ Salii, qui tripudiantes aras circumibant ſalientes. i ℾ Laudes Herculeas & facta, ſenes tantum voce laudes Herculis exequebantur, iuuenes & guſtu corporis cuius facta monſtrabant. K ℾ Prima mõſtra, bene prima, nã & omnia a'ia Iunonis inſtinctu pertulit. Fabula autem hoc habet Hercules natus eſt cum Iphiclo Amphitryonis filio, ſed quum Iuno duos ſerpentes immiſiſſet Herculi. Iphiclus de cunis terrore lapſus ſuo vagitu excitauit parentes, qui quũ ſurrexiſſent viderunt Herculẽ angentem manibus angues imiſſos ei nouercalibus odiis. l ℾ Eliſerit. præfocauerit. m ℾ Troiamq́, vt ſupradiximus troiã Hercules euertit propter negatos ſibi a Laumedonte equos diuino ſemine procreatos, & Heſiõæ nuptias, quam a ceto liberauerat. Sane Critici fruſtra culpant Virgiliuꝫ quod præſentibus troiãis troiæ itero duxerit excidium non reſpicientes quod hoc fecit ratio hymnorum, quibus aliquid ſubtrahere ſacrilegiũ eſt. n ℾ Oechaliamq́, Eurytus rex œchaliæ. Iolem filiam denegauit Herculi ante promiſſam. Ideo quod eum fuerat filius dehortatus dicens ab Hercule & Megæram vxorem & ex ea filios interemptos, quod factum fuerat Iunonis inſtinctu, vnde iratus Hercules propter nuptias ſibi denegatas euerſa ciuitate interemit Eurytũ, & Ioleꝫ ſuſtulit. o ℾ Nubigenas, de Ixione & nube procreatos centauros, vt diximus ſupra.

DON ℂCOMMVNEM, vt ver coniunctionem fœderum ſe troianis commixtum oſtẽdat, vel quia Troianis & Arcadibus ideꝫ erat genus. ℾ Secunda, proſpera.

CHR ℂCYPHVS, Herculis eſt poculũ. Fingebãt enim illum ſculptores cũ poculo, & nõnũq̃ ebrium non ſolum q his heros bibax phiberetur, ſed qđ fabula antiqua ipſum poculo tanq̃ nauigio maria tranſiſſe referat, ſed putat Macro illum nauigio, cui ſcypho nomen eſſe nauigaſſe. Sunt qui dicant illum in italiam poculuꝫ hoc ligneũ vexiſſe, ac pro monumento reliquiſſe. Italia autem ad defendendam vetuſtatem pice obduxiſſe.

ℂHYLÆVMq́

Hyleumq́;[e] pholūq́; manu. tu Creſſia[b] mactas
Prodigia. & vaſtum Nemeę[c] ſub rupe Leonē
Te ſtygii[d] tremuere lacus te ianitor Orci
Oſſa ſuper[e] recubans antro ſemeſa[f] cruento.
Nec te[g] vllę facies non teruit ipſe Typhœus[h]
Arduus arma tenens non te[i] rationis egentem
Lerneus[k] turba capitum circunſtetit Anguis.
Salue vera Iouis[l] proles decus addite Diuis.
Et nos & tua dexter[m] adi pede[n] ſacra ſecundo.

a ¶ HYLÆVMq́; pholūq́;, Hyleū Theſeus itteremit, Pholus ꝓo Herculē ſuſcepit hoſpitio eo tpe quo ad expugnādos cētauros ꝓfectus eſt. Luc. Hoſpes & alcidæ magni phole, vñ appet ꝑ poeticā licētiā noīa eſſe pro nobꝭ poſita. b ¶ Creſſia mactas Prodigia, bñ ad leonē quē īteremit Herſ, nā cretēſem taurū nō itteremit, ſꝫ īco lumē ad Euryſtheū pduxit. Vno tñ ꝟbo vtrunq́; ſæpe cōcludit, vt Diſce puer ꝟtutē ex me verūq́; laborē, Fortunam ex aliis.

c ¶ Nemeę ſub rupe, nemea ſilua ē vicina thebis, i ą Hercules itteremit leonē. Nemeæ aūt anapæſtus eſt. nā & ne & me breues ſūt. æ āt lōga diphthōgo īteremit & alteꝝ leonē apđ Cleonas vrbē, cuiꝰ pellē geſtabat ī tutamē, vñ Luc. Ille cleonæi piecit terga leonis. d ¶ Stygii tremuē lacus, inferni, quo tpe deſcēdit ad rapiēdū Cerbeꝝ. e ¶ Oſſa ſup recubans, aut ad terrorē dcm̄ eſt, aut certe illud eſt qđ ēt ſupradiximus cerbeꝝ eſſe terrā, q̄ corpora ſepulta cōſumit Nā inde cerberus dictꝰ eſt, q̄ſi κρεοβορος, Alii pueriliter volunt a cerbero Amphiarai oſſa conſumi, q hiatu terræ ſm Statiū viuus deſcēdit ad inferos. f ¶ Semeſa cruēto, ſemēſum nō dicimus, nec enſum, nā eſum facit q̄ comeſū. g ¶ Nec te vllæ facies. i. ſpēs more ſuo. h ¶ ipſe tiphœus, & hoc poetice. Nā ſi interemit cētauros, quēadmodū ēt gigātū interſuit prælio, qui ante innumeros annos fuiſſe dñr. i ¶ Non te rōnis egentem, liptotes figura, nā minus dixit, & plus ītelligimus. hoc n. dicit prudētiſſimū nō te circūuenit, & eſt talis figura q̄lis Munera nec ſperno. K ¶ Lernæus anguis. i. hydra, Præter hæc quæ hoc loco Herculē feciſſe cōmemorauit alia facta Herculis hæc ſūt. Supatus eſt ap in erymātho poſt cerbeꝝ, item ſtymphalides aues q̄ alūnæ martis fuiſſe dñr q̄ hoc piculū regionibꝰ irrogabāt, q̄ cū eſſent plurimę volātes, tm̄ plumaꝝ, ſtercorumq́; de ſe emittebant, vt hoies & aīalia necarēt, agros & ſemina oīa coopirēt, īde ab Augea elienſiū rege rogatus ouilia, q̄ ſtercore aīaliū cōgeſto tā ſuis q̄ vicinis regiōibus peſtilētiā creauerāt, īmiſſo alpheo flumīe purgauit, & regionibus ſalubritate reddita ipm̄ regē negata ſibi mercede interemit, inde equos Diomedis, q humanis carnibus veſcebant abduxit, inde ad Hippolytæ cingulū petēdū ꝓrexit, eāq́; ablato cingulo ſupauit. Ad Geryonē āt ſicut iā ſupra dictū ē. Naui ænea nauigauit, tergo leonis veliſicās, ibiq́; primū cautē mathonæ filium interemit, deīde eurytiona paſtoreꝫ Martis filium, nouiſſime Geryonē cuius abduxit armenta, itē ad Heſperidas ꝓrexit, Antæū filiū terrę victꝰ luctatione necauit, Inde in ægypto Buſiridē q aduenientes hoſtes imolare cōſueuerat, poſt Prometheū Iouis ipio ī Caucaſo mōte īligatū occiſa ſagittis aq̄la liberauit, Acheloū ēt fluuii deū, q ſe ꝑp Deianirā œnei filiā certando cū Hercule in varias formas cōmutabat, mutatū ī Taurū auulſo ab illo cornu victoria cedere cōpulit, poſt Lycū regē. q apud īferos, ſe ꝯſtituto eiꝰ vxorē tētauerat reuerſus pemit, ꝑp cuius necē Iuno ei īſaniaꝫ miſit, vt vxorē necaret, & filios, q poſt recepta ſanitate cū expiatione pricidii ab Apollīe petiiſſet, nec ab eo rñſa meruiſſet, ira cōcitꝰ cortinā ipſam & Tripodē Apollinis ſuſtulit, ob qđ iratꝰ Iuppiter eū Omphalæ ſeruire ꝑcepit, cuiꝰ finis humanitatis talis fuit, cū Deianirā cōiugē ꝑ fluuiū in q̄ Neſſus cētaurus trāſuehebat, ēt Hercules trāſuehere vellet, auſus eſt neſſus occulte Deianirā de ſtupro iterpellare, qđ Hercules cuꝫ cognouiſſet, Neſſum pemit, ſed Neſſus moriēs Deianirā monuit vt ſanguinē ſuū exceptū ſeruaret, & q̄ñ aduertiſſe Herculē altera delectari, ſanguine ipſo veſtē illitam marito daret ꝑ quaꝫ vindicari poſſet, Sed Deianira cū audiſſet maritū, Ioli Euryti filiā amare, veſtē Neſſi tinctā ſanguīe Lycæ ſeruo dedit ad eū pferendā q̄ cū Herculi in œta occurriſſet, manibꝰ vxoris datā tradidit quaꝫ cū ille Ioui ſacrificaturꝰ induiſſet, tāto corporis ardore correptus eſt, vt Pyraꝫ cōſtrui iuberet, Donatiſq́; Philoctetæ ſagittis peteret ab eo vt cremaret, ne inueniretur, quo facto inter deos relatus eſt. l ¶ Vera Iouis proles, nullus enim humano ſanguine procreatus tanta perficeret. m ¶ Dexter adi. i. propitius. n ¶ Pede ſecūdo. i. proſpero omine.

¶ NIHIL memoratu dignum excerpi poteſt ex Donato. DON

Talia carminibus celebrant: ſuper[a] omnia Caci
Speluncam adiiciũt: ſpirantẽq ignibus ipſum
Conſonat oẽ nemus ſtrepitu colleſq reſultãt.
Exin ſe cuncti diuinis rebus ad vrbem
Perfectis referunt ibat Rex obſitus[b] æuo
Et comitem Aeneam iuxta natumq tenebat
Ingrediens varioq viam ſermone leuabat.
Miratur facileſq[c] oculos fert omnia circum
Aeneas capiturq[d] locis & ſingula lętus
Exquirit auditq virum monumenta priorum.
Tum Rex Euandrus Romanę[e] cõditor arcis
Hęc nemora[f] idigenę fauni nimpheq tenebãt
Genſq virum truncis[g]: & duro robre nata.
Quis neq mos neq cult⁹ erat nec iũgẽ tauros
Aut cõponere[h] opes norant aut parcere[i] parto.
Sed rami[k] atq aſper victu venatus alebat.
Primus[l] ab ęthereo venit Saturnus Olimpo
Arma Iouis fugiens & regnis exul ademptis.
Is genus[m] indocile ac diſperſum mõtibus altis
Compoſuit: legeſq[n] dedit Latiumq[o] vocari
Maluit his quoniam latuiſſet tutus in oris.

SER a ❡SVPER omnia caci.i.hoc factum laudant vltra oĩa, & ſic eſt dictum, vt eſt Et te ſuper oĩa, dona Vnũ oro, & bene q̃ tuũ ad ipſos pertinet rem maiorẽ ſeruauere poſt oĩa. b ꝑObſitus æuo, ætate inuolutus, vt Teren. Annis pãniſq obſitus. c ꝑFacileſq oculos fert oĩa circũ, phyſici dñt ex vino mobiliores oculos fieri. Plau. Faciles oculos hẽt .i. mobiles vino. d ꝑCapiturq locis, dlectaſ. e ꝑRomanæ cõditor arcis, cõditor i palãtei vbi nunc palatiũ eſt, qđ non re vera arx, ſed tenet rerũ oĩuꝫ principatum. f ꝑHæc nemora idigenæ fauni, inde geniti, & ſciendũ ſm Heſiodi Theogoniã primos deos genitos, inde hemitheos, poſt heroas, ide hoĩes innocentes, vltimo ſceleratos, quem hic nunc ordinem ſeruat. g ꝑTrũcis & duro robore nata, hoc ſigmẽtũ ortũ ex antiq̃ hoĩum habitatiõe, q añ factas domos aut ĩ cauis arboribus, aut ſpelũcis manebãt, q cũ exinde egrederenſ. vt ſuã educerẽt ſobolẽ, dicti ſunt inde pcreari. neq cultus erat. i. nullã ſui curã habebãt. h ꝑCõponere opes. i. reſeruare ordinare. i ꝑParcere parto, de die inqt viuebãt, nec inuẽta ſeruabãt. K ꝑRami atq aſper victu venat⁹ alebat, cognato quodãmodo victu alebantur, aut venatu mõtiũ, aut arborũ ramis. l ꝑPrimus ab æthereo venit ſaturn⁹ olympo, hoc dicit ſm poeticũ morẽ. Nã ſaturnus rex fuit Cretæ, quẽ Iupiter filius ei⁹ bello pepulit. hic fugiens ab Iano ſuſceptus eſt, q regnabat in Italia quẽ cũ docuiſſet vſum vineaꝝ & falcis in ptem eſt admiſſus imperii: & ſibi oppidũ fecit, poſtea ſuum repetiuit imperiũ. m ꝑIs genus indocile pro indoctum. Nam indocile eſt quod penitus non poteſt diſcere, indoctum qđ nondũ didicit. hos autem dicit eſſe cõpoſitos, vnde apparet quia indocile dicit pro indoctum. hoc eſt autẽ qđ dicit Cicero in primo rhetoricorum, Feros adhuc hoĩes magni cuiuſdam viri oratione compoſitos. n ꝑLegeſq dedit, Atqui dixit Haud vinclis nec legibus æquam, ſed intelligimus Saturnum dediſſe leges, quibus adeo obtẽperauerunt cum iam antea per naturã ſine legib⁹ viuerẽt. o ꝑLatiumq vocari maluit, bene maluit. Nã & Saturnia dicta ẽ, vt & nomen poſuit ſaturnia tellus, & Virgi. latium vult dici, qđ illic ſaturnus latuit Varro aũt latiuꝫ dici putat qđ latet Italia inter pcipitia alpiuꝫ & appẽnini.

CHR ❡CAPITVR locis, veluti pſagio quodam mentis q illic futurũ eſſet caput imperii. ꝑCõditor romanæ arcis, ſic. n. nõnulli putarũt, ſed varias de condita roma opiniones alio in loco diximus ꝑIndigenæ, in eo loco nati, & quoꝝ origo nõ ſit aliũde, quos græci αὐτοχθονς vocãt. ꝑTruncis, quaſi qđ a principio orbis inde originẽ traxerint, nã q ex antiqs phis mũdum habuiſſe principiũ volunt referũt terrã ipſam poſt elementoꝝ diuiſionẽ cœnoſam extitiſſe, eãq a Sole paulatim denſatam & ſuo calore fermentatã in plurimis locis tanq vlcera q̃dam tenui folliculo operta pduxiſſe, vt ẽt nũc in ægypti paludibus videmus accidere, Cũ ergo in humidis calore adhibito gñatio fiat, & noctu qdẽ circũfluus aer humorem præſtet, q inde ſole conſolideſ, tandẽ putredines illæ tẽpore ad partum productæ ſunt, vñ effractis folliculis variaꝝ formaꝝ animalia exierũt, interea & hoĩes quã opinionem Eurypides Anaxagoræ diſcipulus in ea quã melanippem fabula ſcribit refert, Hi igiſ a principio vagi inculti ſine moribus aut legibus per ſyluas viuebant, donec aliquis qui ſapientia ac eloquentia præditus fuit paulatim a feritate ad humanitatem reducens in vnũ eos coegit atq illis & mœnia & leges poſuit.

Hoĩs gen…

❡SIC PLACIDA

Aureaq́ꝫ(vt perhibent)illo ſub rege fuere
Secula ſic placidaᵃpopulos in pace regebat.
Deterior donec paulatim ac decolorᵇętas
Et belli rabies:& amor ſucceſſit habendi.
Tum manusᶜauſonia & gentes venere Sicanę
Sępius & nomen poſuit Saturnia tellus.
Tum reges aſperq́ꝫ immaniᵈcorpore Thybris,
A quo poſt Itali fluuiũ cognomine Thybrim
Diximus amiſit verum vetus Albulaᵉnomen.
Me pulſumᶠpatria Pelagiq́ꝫᵍextrema ſequentẽ

SER a ¶ SIC placida populos in pace regebat, vt merito aurea ſęcula crederent. b ¶ Decolor ętas, vitioſa, In oĩ enim vitioſo corpore ineſt peſſimus color, & alludit ad nãꝫ metalli quã cernimus diſcolorẽ, nec imerito ſupra .n. dixerat aurea ſęcula, iõ nunc dixit Decolor ętas. c ¶ Tũ man⁹ auſonia, oẽs terrę habitatores aut idigenę, aut aduenę, aut conuenę, Idigenę ſũt inde geniti q̃s vocant aborigine latini gręci ἀυτοχθονες vt de Faunis dixit, aduenę de vno loco venientes, vt Saturn⁹, cõuenę de diuerſis, vt auſones & ſicani, Sicani aũt ſꝫ nõnullos ppl̃i ſũt hiſpanię a ſicori fluuio dicti. Lucanus, Heſperios inter ſicoris nõ vltimus amnis. hi duce Siculo venerũt ad italiam, & eam tenuerũt excluſis aboriginib⁹, mox illi pulſi ab illis, quos ante pepulerãt, inſulã vicinã italię occupauerũt, & eã ſicaniã a gentis noĩe, Siciliã vero a ducis noĩe dixerunt, q̃q̃ Thucydides de ſicilia Italuꝫ dixit veniſſe, & ab eo italiã eẽ appellatã. d ¶ Immani corpore thybris, hic tuſcoꝝ rex fuit, qui iuxta hũc fluuiũ pugnãs cecidit, & ei nomẽ impoſuit. alii volunt ipſum regẽ latrocinatũ eſſe circa huius fluminis ripas, & trãſeũtibus crebras iniurias intuliſſe, vñ thybris quaſi ὕβρις dictus eſt ἀπο τῆς ὕβρεως. i. ab iniuria. nam amabãt maiores vbi aſpiratio erat s. ponere. vt ἑπτα ſeptẽ, vel ſ. vt ἑλενη ſelena. Alii vt ſupra diximus volũt eos q de ſicilia venerũt thybrim dixiſſe ad ſiſitudinẽ foſſę ſyracuſanę, quã fecerũt p iniuriã afri & athenienſes iuxta ciuitatis murũ. Naꝫ qđ Liuius dicit de Albano rege tyberino Thybrim dictum nõ pcedit, iõ q̃a ẽt ante albã thybris dictus inuenit. e ¶ Albula nomẽ, antiquum hoc nomen a colore habuit. f ¶ Me pulſum patria, aut vt diximus ſupra ꝓpter parridiciuꝫ, aut certe oraculoꝝ neceſſitate cõpulſum. g ¶ Pelagiq́ꝫ extrema, p extrema pelagi actũ, aut vt dicit Donatus per pelagus extrema pelagi ſequentem, aut pelagi aduerbium eſt.

DON ¶ ME PVLSVM, non ſua culpa patria caruiſſe, ſed fatorum demonſtrat, quę vt ipſe dicit ſunt inſuperabilia.

CHR ¶ AVREAq́ꝫ vt perhi. Regnabãt teſte Higinio, qui ꝓtarchũ tralliãnum ſecutus eſt in hac regione Ianus atq́ꝫ Cameſes tãta cõcordia, vt regio cameſene, oppidũ ianiculũ diceret, veru cũ iam ad ſolũ ianũ regnũ peruenisſe, ipſe Saturnum creta Ioue pulſum naui delatuꝫ hoſpitio accepit, atq́ꝫ ab illo agriculturam edoctus euꝫ regni ſociũ fecit, & cuꝫ prim⁹ ęra ſignaſſet in altera parte ſaturni effigiẽ in altera nauiꝫ, qua aduectus fuerat iprimẽdã curauit. Cũ aũt inter hęc Saturnus nuſquã appereret, ian⁹ oẽꝫ terrã ſuę dictionis patentẽ appellauit, & ſaturnalia illi inſtituit Saturnia oppidũ paruũ fuit ſub capitolio ꝯditũ aboriginibus in memoriã ſaturni. In eo erat ſaturnia porta q̃ deinde pãdana ẽ noĩata. Saturni⁹: mõs ſequẽtibus tẽporibus dictus eſt tarpeius, Sunt q dicant ſaturniã terrã a fertilitate dictã, q̃a ſaturan⁹ ſit deus fertilitatis. Inde agros fertiles ſaturianos dixerũt. ¶ Auſonia, auſones eã partẽ italię habitauerũt, quę eſt ꝓpe Rheginos ad meridiẽ in dorſo apẽnini, ſic dicti ab Auſone antiq̃ſſimo rege ex Arcadia huc pfecto, q poſtea ſparſi p italiã aborigenes ſũt noĩati. ¶ Sicani, vide Ser. poſt ſicanos ĩ eadẽ inſula, vt refert Diony. venerũt ſiculi, q italię populi cũ pelaſgis, & aboriginibus pares eẽ poſſent, italiã oẽm inferiorẽ in notuꝫ peregrãtes in ꝓximã inſulã obſeruato ęſtu tranſfretarunt. Occuparant autẽ prius ſicani hiſpanũ genus qui Ligures fugerant, & ſicaniam a ſe inſulam nominarũt, quę antea a figura triangulari Trinacria dicebaſ. Iſti ig: ſ a ſe ſiciliam nominarunt qđ fuit, vt placet Hellanico leſbico tribus ętatibus ante res troianas. Is. n. dicit, eorum regem nominatũ ſiculũ, a quo & ipſi & inſula nomẽ acceperũt. Philiſtus aũt ſyracuſanus ſcribit tempus trãſmiſſionis annis octoginta ante troianum bellum fuiſſe, eamq́ꝫ gentem, neq́ꝫ ſiculorum, neq́ꝫ auſoniorum, neq́ꝫ helenum, ſed lygurum fuiſſe, ducente eos ſiculo, quem Itali filium dicunt fuiſſe & ab eo dictos eſſe ſiculos. Antiochus ſyracuſanus ſiculos hos exactos fuiſſe ab œnotriis & vmbris. Thucydides ſcri. Siculos pulſos ab opicis multis annis poſt troicum bellum.

Saturnius

Auſones

ſiculus

Fortuna[a] Omnipotens & ineluctabile Fatum,
His poſuere locis matriſq; egere[b] tremenda
Carmētis[c] nīphę mōita & deus auctor[d]. apollo
Vix ea dicta dehinc ꝓgreſſus mōſtrat[e] & Arā,
Et Carmentalem Romano nomine portam.
Quā mēorāt Nymphę ꝓſcū Carmētis honorē
Vatis[f] Fatidicę cecinit quę[g] prima futuros
Aeneadas magnos & nobile Palanteum.
Hinc lucum īgentē quē Romulus acer aſylū[h]
Rettulit & gelida[i] monſtrat ſub rupe Lupercal
Parrhaſio[k] dictum[l] Panos[m] de more Lycęi.
Necon & ſacri[n] monſtrat nemus Argileti,

SER a ℭFORtunā oīpotēs & ineluctabile fatū, ꝭ ſtoicos locut⁹ ē, q naſci & mori, fatis dant media oia fortunæ, nā vitæ humanæ īcerta ſūt oia. vñ & miſcuit, vt ꝗſi plenū oſtēderet dogma. Nā nihil tā ꝯtrariū ē fato ꝙ caſus, ſʒ ſm ſtoicos dixit. b ℲEgere, coegeſ, vt ꝗſi oñdat ſe īnultū. c ℲCarmentis nym. mo. mſis ei⁹, nymphe aūt maritæ dixit. naʒ græce ſpōſa νυμφη dſ. hæc āt nō te nympha fuit, ſed vaticinatrix. d ℲAuctor. ſ. oraculoꝝ. e ℲMōſtrat & arā, quā matri fecit extīctæ. ē āt iuxta portā, ꝗ primo a Carmēte carmētalis dcā ē. poſt ſcelera ta a Fabiis. cccvi. vitiis, q p ipſas in bellū ꝓfecti nō ſūt reuerſi. f ℲVatis fa. bñ addidit fatidicæ, nā vatē & poetā poſſum⁹ itelligē Luc. Nec ſi te pectore vates Accipiā Vñ ſolū plenū nō erat. ꝫ tale eſt, vt ē illud ī Sal. In tugurio mulieris ācillæ, nō qa mulieris ſtatim & ācillæ, ſi āt ācilla, ſtatiʒ & mulier ē. g ℲQuæ pria, qa poſtea ēt Sibylla dixit nobile palāteū futuꝝ ſ. ſicut & æneades. h ℲAſylū rettulit, poſtꝗ Hercules migrauit e terris, nepotes ei⁹ timētes īſidias eoꝝ ꝗs auus afflixerat, athenis ſibi ꝓmi aſylū, hoc ē tēplū miſericordiæ collocarūt, vñ nullus poſſet abduci, qđ etiaʒ Stat. dicit Herculeos fama ē fundaſſe nepotes. lō ꝫ ait, qđ Romulus acer aſylū rettulit, hoc ē fecit ad imitatiōeʒ atheniēſiū aſyli, qđ iō Romulū fecit, vt hr̄et aduenas plures, cuʒ qb⁹ ꝯderet romā, Iuue. Et rñ vt lōge repetas lōgeq; reuoluas Nomē, ab īſami gēte deducis aſylo. i ℲGelida monſtrat ſub rupe lupercal, ſub mōte palatino eſt ꝗdā ſpelunca in ꝗ de capro luebaſ. i. ſacrificabaſ. vñ & lupcal dictū nōnulli putāt. Alii vero dicunt qđ illic lupa Remum & Romulū nutrierit. Alii qđ eſt veriſimilius lucum hunc eſſe ſacratum Pani deo arcadiæ, cui ēt mons lycæus in arcadia eſt conſecratus, & dictus eſt quod λυκους. i. lupos non ſinat in oues ſeuire. ergo ideo & Euāder deo ꝑtris ſuū ſacrauit locū, & noīauit lupcal ꝙ ꝓſidio ipſius numis lupi a pecudibus arcerētur. K ℲParrhaſio dictū panos de more lycæi, ordo eſt mōſtrat lupercal Panos lycæi dictum de more parrhaſio. i. oſtēdit lupercal Panos lycæi dicatū ex more arcadico. Nā parrhaſia arcadia ē. l ℲDictū, dicatū cōſecratū. m ℲPanos lycæi, hui⁹ panos genitiu⁹ eſt græc⁹, & panos lycæi ſic dictū ē, vt Iouis olympi, Apollinis delphoꝝ. n ℲSacri mō. ne. ar. ſacri execrabilis. ſane argiletū multi volūt ꝗſi argiletuʒ a pingui terra, Alii a fabula. Nā cum Euander argū quēdaʒ ſuſcepit hoſpitio, q quū de ei⁹ cogitaret interitu, vt ipſe ignaret, Euādro hęc nō ſentiēte ſocii itellexerūt, & argū necarūt, cui Euander & ſepulcrū fecit, & locū ſacrauit, ñ qđ ille merebaſ ſʒ hoſpitalitaſ cā, bene āt Euāder i hac re imoraſ, & docet cās, ne apud hoſpitē in ſuſpitioneʒ veniat. ꝫ argiletum ab argo illic ſacrato & ſepulto.

DON ℭMAter, nā & mr̄, & dea ꝗ contra pietatis meritū mouere filiū non poſſet. ℲCecinit ꝗ prima, Magnū argumētū ꝙ dea fuerit, & fatidica. Cū prima cecinerit æneadas futuros magnos, pallāteū futurū nobile ℲLucū, qui poſtea a romulo aſyli nomen accepit ℲLupercal, vnde luperci & lupercalia dicuntur.

CHR ℭFORtuna oī. Vī ponē fortunā ꝓ fato in ꝭ loco ppeaq; oīpotētē appellat. Q ūo aūt a ꝓħis fatū a fortuna, & a caſu diuidaſ, alio loco puto dixiſſe Euādrū aūt ex pallātio vrbe arcadiæ ī italiā veniſſe ſexaginta ānos ante res troianas, ait Diony. Creditūq; eē Mercurii filiū & nymphæ cuiuſdā arcadiæ īcolæ, quā græci thenō eē dñt, fatidicāq; demſant. Romani carmētē dixerūt, qa vētura carmine ꝓdiceret. Quo āt duxit veneſt qm̄ diſſidēte ꝑpl̄o ꝑs īferior vltro exceſſit, Receptus eſt liberaſr a Fauno rege aborigenū ꝓnepoteʒ martis atq; ab eo data ē portio agri quā voluerūt arcades q pauci erāt. Elegerunt ꝓmōſtrāte Carmēta collē tyberi vicinū puūq; in eo oppidū cōdideſt, appellaſt pallātiū a metropoli eoꝝ regiōis, ꝗuis Polybi⁹ dicat dcm̄ a pallāte adoleſcēte ibi mortuo, ſʒ nl̄lū veſtigiū extat, qđ Euāder aliꝗs cerimōias illi iſtituerit, cū arā carmētæ ſub capitolio erexerit iuꝫ portā carmētalē. Inſtitueſt āt tēplū Pani lycæo arcadū deo vetuſtiſſimo ī loco quē romāi lupcal, nos lycęū dicim⁹. Erat āt illis tpibus antrum

euāder

carmēta

Bus antrum magnum ſub colle arboribus tectũ, & fontes ſub petris plundi, & adherẽs rupibus dẽſa ſylua ibi atra apud quã ẽt nũc romani ſacra faciũt mẽſe februario cũ zona pellis caprinæ diſcurrẽtes ꝑgnãtiũ fœminaꝝ dextras ad facilẽ partũ verberãt. Hinc nõnulli putãt dcm̃ lupercal eo ꝙ luãt p caprũ In vertice collis victoriæ tẽplũ erat hæc & lõge pura i Diony. Sunt & alia de Euãdro, q̃ apud Seruium & cõciuem nr̃m Bocatiũ florentinũ inueniaſ.

Teſtaturq;ᵃ locum docet hoſpitis Argi.
Hinc ad Tarpeiam ſedem: Capitolia ducit
Aureaᵇ nunc. olim ſilueſtribus horrida dumis
Iam tum relligioᶜ pauidos terrebat agreſtes
Diraᵈ loci iam tum Siluam ſaxumq; tremebant
Hoc nemusᵉ. hũc inqt frondoſo vertice collẽ
Quis Deus icertũ eſt hitat Deᵍ. Arcades ipm̃ᶠ
Credunt ſe vidiſſe Iouem cum ſępe nigrantem
Aegidaᵍ concuteret dextraʰ Nimboſq; cieret.
Hęc duo preterea disiectisⁱ Oppida muris
Relliqas veterũq; vides monumentaᵏ Virorũ.
Hanc Ianus pater hãc Saturnus cõdidit Vrbẽ
Ianiculumq; illi. huic fuerat Saturnia nomen.
Talibus inter ſe dictis ad tecta ſubibãt
Pauperis Euandri paſſimq;ˡ armenta videbant
Romanoq;ᵐ Foro: & lautisⁿ mugire Carinis
Vt ventum ad ſedes. hęc inquit limina victorᵒ
Alcides ſubiit hęc illum regia cepit.

PER a ℂ TESTAtur locũ, iurat nõ ſua cſpa iura hoſpitii eẽ violata. b ꝩ Aurea nũc, nunc ad vtrunq; ptinet, & ad auream, & ad tarpeiam ſedẽ nã trapeia ſedes dcã ẽ a tarpeia virgĩe, quũ.n. Romulꝰ ꝗ ſabinos bella tractaret, & Tarpeio cuidã dediſſet arcẽ tuẽdã filia eius Tarpeia aq̃rũ pſecta i hoſtes icidit, quã quũ cohortarent ad pditionẽ, illa p pmio popoſcit ornatũ mãuũ ſiniſtraꝝ. i. armillas, fcã itaq; arcis pditiõe hoſtes ingenioſa morte pmiſſa ſoluerũt. nã ſcuta. i. ſiniſtraꝝ manuũ ornatũ ſup illã iaciẽtes eã luce priuauerũt, q̃ illic ſepulta tarpeię ſedi nomẽ ipoſuit. d ꝩ Dira, magna, vt An ſua cuiq; deꝰ ſit dira cupido. c ꝩ Religio. i. metꝰ ab eo qd̃ mẽtẽ religet dcã religio. e ꝩ Hoc nemꝰ, bñ vbiq; mẽs dixit, nã tũc ędificia nõ erãt. f ꝩ Ipm̃ credũt ſe vidiſſe Iouẽ, i hoc. ſ. nr more, ſane ad illud alludit qd̃ pmi dñr Ioui tẽpla feciſſe, nec.n. lõge ſũt a mõte olympico, vñ eos dixit Iouẽ vidiſſe, & qd̃ ipſi ſũt πρoσελήνοι .i. añ lunã creati, vt Stat. Arcades aſtris lunaq; pores. h̷ dicat Sal. prio cretẽſes iueniſſe religionẽ, vñ apud eos natꝰ fingiſ Iuppiter. g ꝩ Ægida cõcuteret, h̷ diſtinguẽdũ eſt, nã ægida. i. pellẽ amalthex capræ a q̃ nutricꝰ ẽ i ſiniſtra Iuppiter tenet. h ꝩ Dextra nĩboſq; cieret, & de dextra fulmina cõmoueret, nã mõ nĩbos p fulminibꝰ poſuit, q̃ de dextra iacit. Ægidis ãt cõcuſſio cõmouet pluuias. i ꝩ Diſiectis oppida muris, Vnũ Iani, aliud Saturni, iã tũc vetuſta. K ꝩ Monumẽta viroꝝ h̷ ꝑmone oñdit ẽt Saturnũ viꝝ fuiſſe. l ꝩ Paſſimq; armẽta videbãt, q̃ poſt mortẽ Caci nllo timore paſſim vocabanſ. m ꝩ Romanoq; foro romanũ loꝗ eſt vbi nũc roſtra ſunt. n ꝩ Lautis mugire carinis, carinæ ſunt ædificia fcã i carinaꝝ modũ, q̃ erãt ĩtra tẽplũ telluris, lautas dixit aut pp elegãtiã ædificiorũ, aut pp Auguſtũ, q natus eſt carinis veteribꝰ, & nutritꝰ eſt i. lautis carinis. o ꝩ Victor alcides ſubiit συμβολικῶς .i. bonum Æneæ omne oſtenditur.

DON ℂ ARGI, qui ex hoſpite factus eſt inimicus, vñ non erat pudẽdũ ſi hoſpitẽ talẽ iteremiſſet q hoſpitalis religiõis oblitꝰ fuiſſet. ꝩ Duci oñdendo, nõ ãt ambulãdo, nã ſenex ardua nõ aſcẽdiſſet veſpertino tpe. ꝩ Ad tecta, vt iã appropiquaſſe oñdat, nõ ãt tecta ne igredi viderenſ. ꝩ Regia. Quecũq; domꝰ mõ a rege habiteſ regia iure dẽ.

CHR ℂ DOCET lætũ. i. docet & q lætũ itulerũt, & quare intulerũt, vt culpã a ſe amoueat. ꝩ Nunc. i. capitolia, & tarpeia, & aurea, nã euãdri tpibus nec aurea erant, nec illa noĩa habebãt, nã mons iſte prio ſaturnus eſt appellatus, deinde tarpeius a tarpeia virgine ſabinoꝝ ſcutis necata, de qua Proper. Tarpeiæ manes & tarpeiæ turpe ſepulchrũ Fabor & antiq limina capra iouis, poſtremo cum Tarqnus priſcus fundamẽta ad ædẽ iouis faciẽda cauaret ab inuẽto humano capite capitoliũ dixit, Q d̃ ſequẽtibus tpibus ita ornatũ excultũq; fuit, vt primũ inter ſeptẽ orbis ſpectacula poneref. ꝩ Terrebat, nã primꝰ in orbe deos fecit timor. ꝩ Pauperis euãdri vel vt oñdat quãta deiñ incremẽta fuerit vrbis romæ, vel p trãſitũ antiquoꝝ frugalitatẽ laudat. ꝩ Paſſim. a. nã in iis priſcoꝝ diuitię erãt. ꝩ Romanoq. ſ. poſt palatiũ erat in via ſacra ad radices capitolii. ꝩ Carini. carie viã ſacrã ptigebãt, vicula diui petri i illis ſũt. Nec. ẽ. q. d. q̃uis pua, & hũilis, & oñdit magnos viros nõ fortũę põpas, ſʒ animi virtutes admirari.

Aude[a] hoſpes cōtēnere opes & te q̄ꝗ dignū[b]
Finge Deo rebuſq̄ꝫ veni non aſper egenis.
Dixit & anguſti[c] ſupter faſtigia tecti
Ingentem Aeneam duxit:ſtratiſq̄ꝫ locauit
Effultum foliis & pelle[d] de Lebyſtidis Vrſę.
Nox ruit & fulcis tellurem amplectitur alis.
At venus haud aīo nequiquā exterrita[e] mater
Laurentumq̄ꝫ minis & duro mota tumultu
Volcanū alloquit thalāoq̄ꝫ hęc cōiugis aureo
Incipit & dictis[f] diuinum aſpirat amorem.
Dum bello argolici vaſtabant pergama Reges
Debita:[g] caſuraſq̄ꝫ inimicis ignibus arces:
Non vllum auxiliū miſeris[h]. non arma rogaui
Artis opiſq̄ꝫ tuę nec te cariſſime coniux,
Incaſſum ue tuos volui exercere labores.
Quamuis & Priami[i] deberem plurima natis,

SER a ❡AVDE hoſpes cōtēnere opes, bn̄ aude quaſi rē arduā & difficilē. b ☞Dignum finge deo, compone te in ſimilitudinem numinis. c ☞Anguſti ſupter faſtigia tecti duxit ex cōtrarietate q̄ſitus ornatus, ait.n.anguſti tecti ſup faſtigia ingētē Æneam duxit. d ☞Pelle libyſtidis vrſę, ſpēs pro gn̄e nā cuiuſlibet feræ poſſum⁹ accipet. e ☞Exterrita mt̄, iō terita quia mt̄. f ☞Dictis diuinū iſpirat amorē. pe titura pro filio de adulterio pcreato oroñē ſuā igēti arte cōpoſuit, qd ēt Vulcan⁹ ipſe teſtat dicēs Quid cās pe tis ex alto? Nō.n. apta ē ei⁹ petitio, ſed lōgo pœmio puerſā amor mariti circūuenit mētem ergo q̄ōnem hanc q̄ naſcit ex petitione Veneris ipudica ſoluim⁹ his modis. Prio qd Vulcanū amorē circūuenit, deiñ qd eſt nacta occaſionē ei⁹ tpis. quo Marti arma faciebat, quē fuiſſe ſciebat adulterꝫ. p qd dat itelligi Vulcanū oēm ſuſpitionē & irā, quā hūit circa Venerē depoſuiſſe, adeo vt arma ēt ipſe fabricaret adultero pterea Vulcanū vxoriū fuiſſe teſtat, & ipſe Vir. dicēs Tunc pr̄ æterno fat deuinct⁹ amore, & Sta. vbi Martē Venus alloqtur, vt At nō eadē Vulcania nobis Obſeqa & laſi ſerui tn̄ ira mariti, Nam qd dicit Donat⁹ potuiſſe fieri, vt cū Anchiſa cōcūberet Ven⁹ anteq̄ Vulcano nuberet, qd pcedit cōſtat.n.a pricipio venerē vxorē fuiſſe Vulcani. g ☞Debita, fataliter ad exitū deſtinata. h ☞Miſeris, atq honeſtū eſt miſeris ſubuenire, ſed ꝫ dicit curte fatigarē p hoībus fati neceſſitate perituris: i ☞Primi deberē pluria natis, ſcimus q̄ Paridi tantū debuit, ſed hoc idē hēt ad aliaꝝ cōmemorationē perſonaꝝ, ne ex turpi cauſa Paridi debuiſſe videatur.

DON ❡AVDE ho. multū tribuit æneæ, cū Herculi compararet. ☞Rebuſq̄ veni nō aſper egenis. i. ne aſpere veni rebus egenis. Sum enim pauper cui & ſi copia deſit, aliqn̄tæ tn̄ ſubſtātiæ ſunt, ſed nō ſum egenus. ille.n. in miſeria eſt. & egeſtate Ergo nō bis repetēdū. ☞Libyſtidis vrſæ, vt ex pcio beſtiæ aliqd gratiæ illi ſtrato adderet. Vulcanū alloqtur, tm̄ habēs ſpei, quantū vxor de viro cōcipere debet, & tm̄ deſpationis q̄tū odiū inter victricus & priuignū eē cōſueuit. Ergo illū fraude adoritur. ☞Thalamo, vt iter ſecreta lectuli extorq̄ret qd ille nollet. ☞Diuinū, quē humanis pectorib⁹ dono iſerere conſueuit, nā amor q ē ex volūtate nr̄a human⁹ ē ☞Priami natis de Creuſa maximis itelligit, laborat āt ve verecunde videat petē, ne mariti auxiliū ianiter rogaret i reb⁹ q̄ remoueri non poſſent.

CHR ❡ANGVSTI in gentē æneā, pulcherrima ē declamatio a cōtrario & occulte ſignat ēt magnos aīos ī anguſtis larib⁹ inueniri poſſe. ☞Diuinū amorem. q.d. maximū, & qualē a tali dea ſuſpirari poſſet. ☞Dū bello ar. in deliberatiuo genere eſt, Petit.n. arma filio. Eſt aūt cā turpis, cū petat ei filio arma a marito, quē ipſa ex adulterio cōceperat. Quapropter magna ex parte ponit perſonā pro pſona, Demōſtrat .n. cā troianoꝝ maxime moueri. Captat aūt in primis beniuolentiā a pſona ſua, cū oſtēdat maximā rōnē mariti habuiſſe, & q̄uis multum cuperet troianorum cā plurimūq̄ deberet troianis propter iudiciū Paridis, tn̄ nunq̄ voluiſſe illum incaſſum laborare in re nihil profutura, nunc aūt petere arma cum teucri iuſſu Iouis in Italiam conſtituerint. ☞Artis opis. q d. qui facile pręſtare potuiſſes. ☞Cariſſime cum efficacia protulit & geſtus lenocinio. ☞Cariſſime, ppterea nolui te incaſſum laborare, qa mihi es cariſſimus ☞Cariſſime, quaſi hoc verbo medetur dolori veterato Vulcani ex adulterio anchiſæ, quaſi inferat non propter ſe anchiſæ admiſcuiſſe q̄ tedio mariti efficeretur, ſed alia veniali cā ergo cariſſime coniux, i. cuius cōiugium mihi ſemper gratiſſimum fuit, nam nulla alia re grauius ferunt vxoris adulterium viri q̄ q̄ dolēt poſtponi in amore ☞Quāuis priami natis, Quod debebat Paridi ſoli veluti gratiſſima ſe hominibus debere dicit.

Et durum Aeneę[a] fleuiſſem ſępe laborem.
Nunc Iouis[b] imperiis Rutulorũ conſtitit oris.
Ergo eadẽ[c] ſupplex venio & ſanctũ mihi numẽ
Arma[d] rogo Genitrix[e] nato. te filia Nerei
Te potuit lachrymis Titonia[f] flectere coniux
Aſpice qui cœant populi quę mœnia clauſis[g]
Ferrũ acuãt portis in me[h] excidiũq; meorum
Dixerat & niueis hinc atq; hinc Diua lacertis
Cunctantem[i] amplexu molli fouet. ille repẽte
Accipit[k] ſolitam flammam notuſq; medullas.
Intrauit calor & labefacta[l] per oſſa cucurrit.
Non ſecus atq;[m] olim tonitru cũ rupta coruſco
Ignea[n] rima micans percurrit lumine nimbos.
Senſit lęta dolis & formę[o] conſcia coniux.
Tum pater ęterno fatur deuinctus[p] amore.
Quid cauſſas petis ex alto[q] fiducia ceſſit
Quo tibi Diua mei? ſimilis ſi cura fuiſſet
Tum quoq; fas nobis Teucros armare fuiſſet.

SER a ¶ ÆNEÆ fleuiſſem ſæpe laborẽ, bñ poſt pgama, poſt troianos, poſt Priami liberos cũ excuſatiõe cõmemoratio fit Æneæ. dicit enim ſe eius infœlicitate cõmotã. b ¶Iouis impio, ne videreſ ĩpudẽs, ſi aliena regna depoſceret, & hoc latẽter dicere vſ faue huic, cui ẽt iuppiter fauet. c ¶Eadem, q̃ tũc. ſ. ſilui. d ¶Arma rogo, ſ. diſtiguẽdũ, vt cui petat nõ dicat, ſ; relinquat ĩtelligi. e ¶Genitrix nato te filia nerei, Thetis, q̃ achilli arma ĩpetrauit, & bõis vtiſ cõparatiõib⁹ dicẽdo filia nerei, quũ ipſa Iouis ſit filia. Itẽ; vxor tithonia, quũ ipſa ſit vulcani. Neri ãt p Nerei. Oĩa ãt q̃ in ei⁹ exũt hodie, apud maiores in es exibant, vt Nereus neres, Tydeus tydes, & genitiuum in is mittebant, vt tydis neris, ſed qa plerũq; ſ. in latinitate detrahiſ remanebat. i. hinc eſt filia Nerei. Immittis Achilli. Itẽ in Salu. Ad bellũ Perſi macedonicum ſic Aſper. f ¶Tithonia cõiux, Aurora petiuit pro Mẽnone. g ¶Clauſis ferrũ acuant portis, dixit. n. ſupius. Quiq; adeo magnæ poſitis incudibus vrbes. h ¶In me, artificioſe arma petit & iam ſibi profutura. Nam a græcis fuerat vulnerata, vñ eſt, Equidẽ credo mea vulnera reſtant. i ¶Cunctantẽ. ſ. de promiſſione, quã rem p amplexum ſuũ immiſſo amore ploluit. k ¶Accepit ſolitã flãmã, alludit ad rem nãlem. Nãq; ideo Vulcanus fingitur maritus Veneris, q venereũ officiũ non niſi calore conſiſtit, vñ eſt frigidus in Venerẽ ſenior. l ¶Labefacta p oſſa, ſi oſſa labefecit, quanto magis animũ? m ¶Atq; olim fere, vt ſolet, nam non eſt aduerbium tpis. n ¶Ignea rima micãs. i. fulmẽ, cuius naturam expreſſit. Nãq; nubes vento coactæ plerũq; rumpuntur, & ex ſe fulmen emittunt. o ¶Formæ conſcia coniux, intellexit ſe dolis & pulchritudine præuertiſſe mẽtem mariti. p ¶Deuictus, hoc ſermone oſtẽdit eum cũcta poſſe concedere. q ¶Ex alto, argumentatione longe repetita.

DON ¶ EADEM, Quę tacui. ¶Genitrix nato maiorem miſeratiõe mouet nominibus neceſſitudinũ q̃ mouiſſet nominibus ppriis. ¶In me, iunxit perſonã ſuam vt magis moueret. ¶Accepit ſolitam. fl. Oſtẽdit plus pro ſuiſſe loci tpis & perſonæ obſeruationẽ q̃ verba. ¶Pater, q loco pris Æneæ eſet profuturus. Quid cãs, ita loqt quaſi nõ ipſe eẽt, q pauloante cunctabatur. ¶Ex alto, lõga circuitione verborum.

CHR ¶ ET DVRVM Æneę, nõ noĩauit æneã niſi iã corroborata cã atq; ea conatur ducere in cõmiſerationem; cũ eius noĩat dup laborẽ, & cũ multum cõſideret formæ ſuæ, addit fleuiſſem, vt moueatur pꝑter ſe, ſi nõ mouetur propter Æneam. ¶Iouis imperiis rutulorum, oſtendit egere auxilio. Quia in oris rutulorũ. Oſtendit pericula non eſſe ineuitabilia, quia ſint ſub tutela iouis. ¶Ergo eadẽ, oſtenderat cãm petendi eſſe honeſtã, neq; deſperandam, nunc ponit petitionem. ¶Nato filia, ergo concedendum te. Nerei te potuit. l. th. c. Argumentũ a maiori. ¶Aſpice, oſtendit auxilium neceſſariũ propter hoſtiũ potẽtiam. ¶Et niueis hinc atq; hinc, fœminarũ eſt pulchritudini & blanditiis plus confidant q̃ veris argumentationibus, ipſa aũt prudentiſſime egit. vt primo rationibus cõmoueret, deinde cõmotus pulchritudines & blãditiis impelleret. ¶Cunctantẽ, ex morali ſenſu docet maximos ẽt viros muliebri forma ac lenocinio domari poſſe, vt de Hercule Sanſoneq; referunt. ¶Senſit læta dolis, nihil. n. fœminæ gratius accidere põt, q̃ cum ſua ſentit pulchritudine virum vinci. ¶Quid cauſſas ex alto, aĩaduerterat artificioſam cõiugis orationem, Vulcanus, & illam inſinuationem argumẽtationis ex lõginquo repetiſſe, & veluti amore perdomitus operã ſuã perfectam abſolutamq; pollicetur. Quis. n. amori reſiſtat? Vnde ipſe alibi. Omnia vincit amor & nos cedamus amori.

Nec pater Oīpotens Troiā nec fata[a] vetebant
Stare decemq; alios Priamū ſupeſſe per annos
Et nunc ſi bellare[b] paras atq; hęc tibi mens eſt,
Quicquid in arte mea poſſum[c] ꝓmittere curę,
Quod fieri ferro liquido ve[d] poteſt Electro
Quantum Ignes animęq;[e] valēt abſiſte ꝑcādo[f]
Viribus indubitare tuis. ea verba locutus
Optatos dedit amplexus placidumq; petiuit
Cōiugis[g] infuſus gremio per mēbra ſoporem.
Inde vbi prima quies medio iam noctis abactę
Curiculo[h] expulerat Sōnū cū fœmīa primum
Cui tolerare Colo[i] vitam tenuiq;[k] Minerua
Impoſitum cinerem & ſopitos ſuſcitat ignes
Noctē[l] addēs operi famulaſq; ad lumina lōgo
Exercet[m] penſo caſtum[n] vt ſeruare cubile
Coniugis & poſſit paruos educere natos.

SER a ¶ NEC FATA vet. ſtare, atqui ſupra ait debita. Sed ſciendū ſm aruſpicinæ, libros & ſacra aruntia, q̃ Tages cōpoſuiſſe dr̃ fata decem annis quadā rōne differri. qd nūc dicit Vulcanus potuiſſe fieri, ergo nō eſt cōtrariū. Nā fata differunt tm̃, nunq̃ penitus ĩmutant, qd ēt in .ııı. dicit Atq; immota manet fatis lauinia coniux, At trahere atq; moꝛā tantis licet addere rebus. b ¶ Si bellare paras, qa dixerat In me excidiūq; meorum. c ¶ Poſſunt ꝓmittere curæ, vel poſſum, quicqd curę eſt. i. officii & ſollicitudinis. d ¶ Liquido electro, puro, & ſm Pli. in naturali hiſtoria ſunt tria electri genera, vnū ex arboribus qd ſuccinū dr̃, aliud qd naĩter inuenit tertiā qd fit de tribus ꝑtibus auri & vna argēti, quas ꝑtes ēt ſi ꝑā m reſoluas inuenies, vñ erant q dñt melius eſſe naturale. Electri aũt nā probatur veneno, quo recepto & ſtridorē emittit, & varios in diſſimilitudinē reddit colores. e ¶ Animæ, vētis, ἀπὸ τῶν ἀνέμων qa ſm aliquos aīa ventus eſt, vt atq; in vētos vita receſſit. f ¶ Precando viribus indubitare tuis. i. dubitare, nā in vacat, & hoc dicit precū nimietas, poſtulatiōis ſignificat dubitationē. g ¶ Coniugis infuſus gremio, hoc eſt ante cōcubuit, & ſic quieuit. Probus vero & Carminius pp cacephaton infuſum legūt, vt ſit ſenſus dormit cū ꝯiuge dormiēte. i. petiit ſoporē infuſum ēt in cōiugis gremio. h ¶ Curriculo, tpe mō, alias loco, alias officio. i ¶ Colo, hūc ſeqmur, nā huius coli dicimus: nō vt Stat huius colus i ſexto theb. Extrema iā fila colu dat ordo ſenectæ, & in q̄rto, Nigraq; ſoroꝝ intrauē colus. K ¶ Tenuiq; minerua, nō filo tenui, ſꝫ paruo precio lanificii. & alii hic diſtingūt. ꝗ ſubaudiūt, mos eſt, aut placet vt ſit ſenſus Cui tolerare colo vitam tenuiq; minerua mos eſt vel placet, & ſic inferūt impoſitū cinerē & ſopitos, vt cōtra Hor. Incedis per ignes ſuppoſitos cineri doloſo. Alii ſic legūt tenuiq; minerua impoſitum. i. cui hæc neceſſitas fataliter data. l ¶ Noctē addēs operi, ꝑ trāſitū oſtendit eſſe noctē partē diei. m ¶ Exercet penſo, fatigat. Terē. in andria, Primo hæc parcē ac duriter vitā agebat lana & tela victū q̄ritās; hic ergo traxit Vir. vt dicēt. n ¶ Caſtū vt. ſ. c.

DOR ¶ NEC pt om. nō poſſe penitus ſubuertit ſꝫ poſſe differri fata oñdit poeta. ¶ Ferro, ad robur pertinet. ¶ Electro, ad pulchritudinē. Sꝫ aroꝝ ſplēdor vehemēter verret hoſtes. ¶ Aiæ, vēti qbus ignis aīatur. ¶ Gremio, itelligitur gremiū ñ ſolū ſedētis ſinū vez ēt qcqd hoī ad reqē ꝓſtiterit locū, ita alibi, Et ſotū gremio dea tollit i altos. ¶ Famulas, ꝑ manibus accipiamus, qbus vice famularū vtuntur pauperiores, qbus ad cōparādas famulas pecunia nō ē.

CHR ¶ LIQVIdo ve pōt electro, nō me fugit inueniri apd antiquos poteſtur. Nā Luc. ait in .ııı. Quod tñ expleri nulla rōne poteſtur; vt ēt dixerūt poteſſe idē qd ſi forte vna credūt ratione poteſſe. Verum in hoc verſu nō ſtat, quia electrum primā ſyllabā producit. eſt. n. ἤλεκτρον littera ſemper apud nos in e longam tranſit. Ergo ſi dicatur, Liquido ve poteſtur electro corripit e, qm̄ eſt vltima dactyli, q̃ rōne inductus puto Virg. hūc verſum feciſſe ſpondiacum, vt eſt cornua velatarū obuertimus antēnaꝝ, & alibi Perſius, Sic coſtā lōgo ſubduximus apēnino. Quapp dicet. qd fieri ferro liqdo ve pōt electro, vt teſte ſit in qnta ſede ſpōdeus ꝓ dactylo, qd apud græcos tritiſſimū eſt. ¶ Aiæ, venti, Hora. Impellunt aīæ lintea Thraciæ, nā vēto ꝑ folles concitato egēt fabri ferrarii ad ignē viuificādū, inde flāma a flatu dr̃. ¶ Cui femina primū, oñdit per trāſitū oportere bonā matrem familias aſſiduo ope cuncta q̃ domi ſunt curare, & pro viribus familiā nutrire, & caſtitatē duritia vitę & aſſiduo labore ꝯſeruare. Quapropter rectæ Iuue. Præſtabat caſtas hūiles fortuna latinas. Quōdā nec viis ꝯtingi ꝑuaſincbat Tecta labor, ſōniq; breues & vellere thuſco Vexatæ duraq; manus. ¶ Noctem

quam

quã multæ in nimia laſciuia cõterũt. Famulaſq;, nã q̃ regũdæ familiæ pꝛeſt oẽm a mulicbri ſexu deſidiã dimouẽ opꝫ, ſi illũ caſtũ cõtinẽ cupit, recte ergo Oui. Ocia ſi tollas perĩere cupi. ar. Penſo, a pẽſando dĩ pẽſum, accipiebãt.n. famulæ lanã certo quodã põdẽ, ergo qd pẽſa- Pendo retur pẽſum dicebãt. Hinc libraria ea erat quæ reliqs lanã pẽdebat. Põdere.n. põdus facit, a Pẽſum pendo fit penſio. Dicimus ẽt penſum examen & diligentẽ curam ſiue cognitionem & con Penſo ſultationem, quã in maioribus rebus adhibere cauti cõſueuerũt, q̃a ſi a corporcis ad incorporea trãſlationẽ faciamus cogitare ẽ ipſa res pẽdere, & q̃a priſci pecuniã q̃ ænea fuit nõ numerabãt, ſed pẽdebãt pẽdẽ ſoluẽ dicebãt, Repẽdẽ eſt aliud p alio pẽdẽ. Paruos, q ſuo labore aut ĩduſtria ſibi cõſulẽ p ætatẽ nequeũt, aut q puuli magis ſũt ſub ꝓtectiõe mĩna q̃ pꝛna; poſuit ſcdm antiquũ morem. Nã antea hoc aduerbium loci fuit, qd nũc aboleuit. Nã crebro in antiqs lectiõibus ĩuenit, ſicut i epiſtolis ꝓbat Verrius Flaccus exẽplis auctoritate & rõne dicẽs i aduerbio ꝓuo plerũq; maiores ponere cõſuetos, & ſic p huc & veteres dicere ſolebant, ſicut p illuc illo dicimus, vñ ẽt hoc o lõgum apparet eẽ, ſicut illo dicimus, qd p illuc ponit.

SER a IGNIPOtẽs. Vulcan⁹ vt dixius ignis ẽ & dĩ Vulcã q̃ſi volican⁹, qd p aereꝫ volet, ignis .n.e nubib⁹ naſcit; vñ & Hom. dicit eũ de aere ꝓcipitatũ in terras qd oẽ fulmẽ de aere cadit, qd q̃a crebro ĩ lẽnũ ĩſulã iacit; idõ in eã dĩ cecidiſſe vulcan⁹, vbi eũ ſinties nutriuerũt. MO Claud⁹ ãt dĩ, q̃a p nãꝫ nũq̃ rect⁹ eſt ignis B.n. ex Ho. tractum vbi dicit.

> Haud ſecus ignipotens[a] nec tpe ſegnior illo
> Mollibus e ſtratis opera ad fabrilia[b] ſurgit.
> Inſula ſiccanium[c] iuxta latus Aeoliamq;
> Erigitur Liparen fumantibus ardua ſaxis.
> Quam ſupter ſpec⁹ & Cyclopũ exeſa caminis
> Antra[d] ętnęa tonant validiq; incudibus ictus
> Auditi[e] referunt gemitum ſtriduntq; cauernis
> Stricturę[f] Chalybũ & fornacib⁹ ignis anhelat
> Volcani domus & Volcania nomine tellus.
> Hoc[g] tunc ignipotens cœlo deſcendit ab alto.
> Ferrum exercebant vaſto Cyclopes in antro
> Brõteſq;[h] ſteropeſq;[i] & nud⁹[l] mẽbra Pyracmõ[k]
> His informatum[m] manibus iam parte polita
> Fulmen erat toto[n] Genitor quę[o] plurima cœlo
> Deiicit in terras. pars imperfecta manebat.

ἤδη γάρ με καὶ ἄλλοτ᾽ ἀλεξέμεναι μεμαῶτα
ῥῖψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο.
πᾶν δ᾽ ἦμαρ φερόμην, ἅμα δ᾽ ἠελίῳ καταδύντι
κάππεσον ἐν Λήμνῳ, ὀλίγος δ᾽ ἔτι θυμὸς ἐνῆεν·
ἔνθα με Σίντιες ἄνδρες ἄφαρ κομίσαντο πεσόντα.

b Ad.ſ. dura, ex ꝯtriis epithetis fecit ornatũ dicẽs. Mollib⁹ e ſtratis opa ad fabrilia ſurgit. c Sicaniũ i.l. æolidãq;.e.l. phyſiologia ẽ cur Vulcan⁹ in his locis officinã hẽt. fingaſ inter liparen & ætnã.ſ. pp ignẽ & ventos, quæ apta ſunt fabris, æoliam aũt ideo liparen, quia vna eſt de illis ſeptẽ inſolis, q̃bus Aeolus imperauit. d Antra ætnæa tonant, magnitudinẽ ictuũ oñdit, q̃bus & vicini montes reſultabant, aut certe ætnea quaſi ætnea dixit. e Auditi referũt gemitũ, p echo, et bñ ſignauit. f Stricturæ chalybũ, ſtrictura ẽ terra ferri ĩ maſſã coacta. Calybes ꝓpric ſunt populi apud quos naſcit ferrũ, vt ipſe At chalybes nudi ferrũ viroſaq; pontus Caſtorea vñ modo chalybũ poſuit ſtricturas pferri maſſis, g Hoc tunc, ideſt huc tum, & hoc pro huc

Brõteſq;, qd facturi ſint ex noĩb⁹ docet, nã Brõtes a tonitru dict⁹ ẽ ἀπὸ τῆς βροντῆς. i Steropeſq;, a fulgetra.i. ἀπὸ τῆς στεροπῆς. K Pyracmõ, eo q nunq̃ a calẽti incude diſcedit ἀπὸ τοῦ πυρὸς καὶ ἄκμονος Nam πῦρ ignis ẽ, ἄκμων incus. l Nudus mẽbra, p hũc ẽt cæteros nudus fuiſſe ſignat. m Informatũ, i quãdã formã deſignatũ & cõpoſitũ, dicit ãt in fulmine ptẽ nõ pfectã, ptẽ iaꝫ politã fuiſſe. n Toto.g.q̃ p.c. toto cœlo i. ab oĩ pte cœli. Nã dĩt phyſici de ſexdecim ptibus cœli iaci fulmia. o Quæ ãt, q̃lia vt Hũc Euryale aſpicio.i. talẽ. Ergo hoc dĩc faciebãt fulmẽ ĩ eoꝝ ſilitudinẽ, q̃ Iuppiter iacit toto cœlo hoc eſt diuerſis ptibus cœli.ſ. ſexdecim.

CYclopes: Stra. ait cyclopas vii. fuiſſe q̃s gaſterochiras.i. vẽtrimãos dicit appellatos, q̃m ſua ĩduſtria & artificio allebãt, elyciaq; vocatos fuiſſe. Heſio. tres fuiſſe ſcri. Brontẽ, Steropẽ, & harpẽ filios cœli & terrę, dcõs deniq; cyclopes, q̃a vnicũ rotũdũ ĩ fronte hñt oculũ, alii dĩt Neptuni ex Amphitrite. Iſti ꝓ in creta ferrariã exercuerũt. Iã pte po. oñdit Vulcãi ſtudiũ pficiẽdoꝝ armoꝝ, q op⁹ ĩchoatũ relinq iuſſit, & id opus qd eẽt oĩuꝫ maximũ, Et ei⁹ eẽt dei q cæteris oĩbus diis ĩparet. CHR

Treis[a] imbris torti radios treis nubis[b] aquoſę
Addiderant Rutili[c] tres ignis & alitis[d] Auſtri,
Fulgores[e] nunc terrificos ſonitumq́[f] metumq́
Miſcebant operi: flãmiſq́ ſequacibus[g] iras.
Parte alia Marti Currumq́ rotaſq́ volucres
Inſtabãt: quibus ille viros q̃ quis excitat vrbes,
Aegidaq́[h] horrificã turbatę[i] Palladis arma
Certatim ſquãmis[k] ſerpẽtũ. auroq́ polibant.
Cõnexoſq́[l] ãgueis ipſamq́ in pectore Diuę
Gorgona deſecto[m] vertentem lumina collo.
Tollite[n] cũcta ĩquit cœptoſq́[o] auferte labores
Aetnę[p] Cyclopes & huc aduertite mentem
Arma acri facienda viro nunc[q] viribus vſus
Nũc manibus rapidis omni nunc arte[r] magiſtra

SER a ¶ TREIS imbris torti radios, cõſtricti & coacti ĩ grandinẽ. Statius. Siccos quos aſper hiatu Præſolidat boreas, Et ſciendũ ĩ hoc eũ velle oñdere toto anno iaci fulmen, nam p has piphraſis tpa oñdit anni totius, quæ & q̃ttuor eſſe & ternos menſes hẽre manifeſtũ eſt, vñ dicit Treis imbris tortis radios, hoc eſt grandinis que abũdat p hiemẽ. b ¶ Treis nubis aquoſæ, hoc eſt veris quo tpe nimię ſunt pluuiæ, vt Et ruit imbriferum ver. c ¶ Rutuli treis ignis, hoc ẽ ęſtatis. d ¶ Et alitis auſtri, hoc eſt autũni, quo ventorũ crebra ſunt flamina, & prudenter his oĩbus nãm exprimit fulminis, qđ neceſſe ẽ vt p nubes & vẽtos naſcatur. e ¶ Fulgores nunc terrificos, quos fulgetras dñt. f ¶ Sonitũq́ metũq́, p ſonitũ tonitrua oñdit, p metũ fulgetras, & hũc ordinẽ ſic poſuit vt hoĩbus vr̃, nã re vera ꝑoe colliſio nubiũ, vñ ignis emittit̃, Nos ãt iõ prius fulgetras videm⁹ q̃ tonitrua audiam⁹, qa velocioꝛ oculoꝝ q̃ auriũ ſenſus ẽ. g ¶ Seq̃cib⁹ ꝓſecutricibus. h ¶ Aegidaq́ horri. ægis ꝓprie ẽ monumentũ pectoris æreũ habẽs ĩ medio Gorgonis caput, qđ munimẽtũ ſi ĩ pectore numinis fuerit ægis vocat̃, ſi ĩ pectore hoĩs ſicut in antiq̃s ĩperatorũ ſtatuis videmus, lorica dr̃. i ¶ Turbatæ, p turbantis, nã timuit omœoteleutõ, & fecit ſupinã ſignationẽ, alii ad fabulã referũt, q dr̃ in bello gigãtũ arma ꝑdidiſſe turbata, vt q̃ſi ipſa nũc reparẽt, cui⁹ dicti nullus auctor idone⁹ repit̃ K ¶ Squãmis ſerpentũ auroq́ polibãt, ægida horriferam aureis ſquãmis ſerpẽtũ certatĩ polibãt, alii volunt re vera de corio ſerpẽtũ dicere eũ arma eſſe leuigata. l ¶ Cõnexoſq́ angues, Gorgonis .ſ. capiti. m ¶ Deſecto vertẽtẽ lumĩa collo, aut ſua lumĩa circũferẽtẽ, & mortis indignatiõe q̃rentẽ, quoꝝ ſe iteritu poſſet vlciſci, aut certe intuẽtẽ lumĩa in ſaxa vertẽtẽ, hoc aũt caput iõ Minerua fingit hr̃e in pectore, ꝙ illic eſt oĩs prudẽtia, quæ cõfundit alios & iperitos ac ſaxeos comprobat. n ¶ Tollite cuncta inquit, ville eſt quod plerią dicunt propter arma Martis iratũ eſſe vulcanum, præſertim quum & arment Mineruã, & fabricent fulmina cyclopes, & vulcanus dixerit contra tollite, ergo tollite aut differte ẽ, aut celerius terminare. o ¶ Cœptoſq́ auferte labores q̃s dixerat His informatum manibus iam parte polita Fulmen. p ¶ Aetnæi cyclopes, vt Aetnæos fratres. q ¶ Nunc viribus vſus nunc eſt veſtratũ viriũ exercitiũ, ideſt tẽpus exercendę virtutis circa arma viri fortis. r ¶ Acte magiſtra, ambitioſius, q̃ ſi magiſtri diceret, res perſonę in artem tranſtulit, vt ſi dicas opus eſt pitia medicinæ, nõ medici.

DON ¶ TOLLITE, magnũ Æneæ meritũ ꝙ cuncta ſuperis neceſſaria tollerent, vt arma illi fierẽt. ¶ Acri arma viro, Suppreſſit cuius cauſa ne nimis vxorius videret̃. Nec noĩat priuignũ, qui naturali malitia odioſus eẽ poteſt.

CHR ¶ TREIS imbris, & phiſicæ ſimul & poetice fulmẽ deſcribit, nã qđ addãt radios ĩbris torti, & nubis aquoſe & rutuli ignis & auſtri phyſicũ eſt, ꝙ vero metũ & terrorẽ adiũgãt poeticũ eſt. Fulmẽ .n. vt in prĩo diximus ex hũido eſt & calido ĩtra nubẽ incluſis. ¶ Inſtabãt .ſ. fabricare, inſtare rei eſt cũ ità illi ĩminemus. vt nuſq̃ diſcedamus. ¶ Ægida, ægis ſcutũ fuit iouis dcm̃ τ῀ις αυγος απο .i. a capra. Nã ille a capra amalthea nutritus eſt, cuius mortuæ pelle ſcutũ ſuũ operuit Deinde dono dedit, Mineruæ, caprã vero in vitã & reſtituit, & alia pelle obductã inter aſtra collocauit, ſeq́ ob capræ memoriã ægiochum appellari voluit, vt ait Diodo. ¶ Horrificaꝫ, ꝓpter caput Meduſæ, qđ in ea Perſes collocauit. ¶ Tollite, mira animi feſtinatio ex orationis breuitare oſtẽditur, nam qui feſtinat. nũq̃ lõgiorẽ adhibet orationẽ. ¶ Cœptoſq́ ant. .l. ad expſſionẽ rei poſuit, nam nõ ita cũcta tolli iubere putãdũ erat. vt in cepta relinquerent impfecta, niſi nominatĩ hoc exprimeret. ¶ Huc aduertite mẽ. attẽtionẽ captat. ¶ Arma acri .ſ.u. Cũ pondere ꝓferenda verba, vt illos attẽtos ad rem agẽdam reddat. ¶ Nũc viribus .u. poſuit, quibus res breui perficitur, vires celeritatem, & artem.

Ægis

¶ PRÆCIPITATE

SER

PRÆCIpitate moras, p̃cipitanſ.i. feſtinā ter abiicite. b Nec plura effat⁹, ſicut feſtinā tē docebat. c Ocyus icu.q̃ ille p̃cepat. d Pa riter, pari mō. e Sortiti, diuiſerūt iter ſe la boris offm̄, vt ſortiti remos. f Vulnificuſq; chalybs, pp̃ſ; ꝫpd quē naſcit̃ p ferro poiuit, & liq̃ſcit dixit ꝑprie, nā fer rū non ſoluiſ, ſed molleſcit. g Informāt, deſignāt. h Ingentē, āt & magnitudie & ſo liditate, nā & cly peu; dixit, q ma gnitudie corp⁹ fu raſ, vñ & clypeus dict⁹ eſt ἀπο τοῦ κλέπτειν. & dictur⁹ ē Septenoſq; orbibus orbes. i Impediūt.i. ve luti ſeptē ſcuta fa cta i vnitate cōne ctūt. K Accipiūt reddūtq; iūgēdū vno eni codēq; tpe partim reddūt, partiſ; ve tos accipiūt. l Stridētia tin. tigēdo ſtridere faciūt. m In numerū, i ordinē, vt Tū vero in numerū faunoſq; feraſq; videres Ludere. n Forcipe, forfices ſūt qb⁹ icidimus, forpi ces ſūt qb⁹ aliqd forvū tenemus q̃ſi foruica pes, nā forvū ē calidū, vñ & formoſos dici mus, qb⁹ calor ſanguinis ruborē pulchritudi nis creat. o Hæc dū ꝑperat, ꝑperāter facit, & eſt honeſta locutio. p Æoliis, nā vt dixi mus vulcania vna ē de ſeptē æoliis. q Lem nius, q in lenū iſulā vt dixim⁹ cecidit a Iuno ne pp deformitatē deiect⁹, quā aerē ꝯſtat eē, ex q̃ fulmina pcreanſ, iō aūt Vulcanus de fe more Iouenis fingiſ pcreatus q; fulmina de imo aere naſcanſ, qđ ēt Luca. dicit Fulmini bus terræ ꝑpior ſuccendiſ aer, Pacē ſūma te nēt. r Volucrū ſub culmie, pōt & gñalr̃ ac cipi, volucrū quarūuis & ſpalr̃ vt hirūdinū. s Tyrrhena vī. tuſca calciamēta, & dicit cre pidas, q̃s p̃ habuere ſenatores, poſt eqtes ro mani, nūc milites. t Tegeęū ēſeſ, arcadicū gladiū. Totū b̃ ex Hom̄. legiſ d agamēnone.

ἴξιτο δ᾽ ὀρθωθεὶς μαλακὸν δ᾽ ἔνδυνε χιτῶνα

καλὸν νηγάτεον περὶ δὲ μέγα βάλλετο φᾶρος

ποσσὶ δ᾽ ὑπαὶ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα

ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον.

u Demiſſa ab le.p.t.r. a ſiniſtro hūero pellē demiſſa; hūit, quā retorquēs & i dextrā re uocās partem ſe amiciebat.

Pręcipitate[a] moras nec plura[b] effatus. at illi
Ocius[c] incubuere omnes: paritérq;[d] laborem
Sortitim[e]. fluit ęs riuis Auriq; metallum
Vulnificuſq;[f] Chalybs vaſta fornace liqueſcit.
Ingentem[h] Clypeum[g] iformat vnū oīa contra
Tela latinorū ſeptenoſq; orbibus orbes
Impediunt[i]. alii ventoſis follibus auras
Accipiunt[k] redduntq; alii ſtridentia[l] tingunt
Aere lacu gemit ipoſitis incudibus antrum.
Illi inter ſeſe multa vi bracchia tollunt
In numerū[m]: verſantq; tenaci forcipe[n] maſſam
Hęc[o] pater ęoliis[p] properat dum Lēnius[q] oris
Euandrum ex humili tecto lux ſuſcitat alma
Et matutini volucrum[r] ſub culmine cantus.
Conſurgit ſenior tunicaq; inducitur artus.
Et tyrrhena[s] pedum circūdat vincula plantis.
Tū lateri atq; humeris tegeęū[t] ſubligat enſem
Demiſſa[u] ab lęua Pantherę terga retorquens

DON

ILLI ocyus, iu bēt auctas oñdiſ. Fluit, de auro & āliqs metalr̃ q̃ ita fluūt vt currāt ef fuſa. Liq̃ſcit, de ferro qđ ñ ita ſol uiſ. Vnū.o.c.t.l. Ex pſōa poete, nā ciclopes neſciebāt cui fabricarent. Septenis, Quat tuordeciſ circulis clypei textura cur rebāt ordiatis oi b⁹ vt ſeinuicē ne cterēt. In nu. Or dinatis vicibus fe riēdi & verſandi, Qđ aūt incudib⁹ in plurali dixit & maſſam & forcipē i ſingu lari itelligas ſingulis incudibus ſingulas maſ ſas & forcipes fuiſſe.

CHR

AT illi, nō ē iferioris rōdē, ſ; iuſſa q̃ p̃mū exeq, p̃ſtiſ; cū itelligit ꝑperato op⁹ eē. Incu bueſ, diligēter, & ſine itermiſſiōe in faciēdo ope pſeuerauē. Paritérq.l.ſ. Nō ſat ē qđ oēs icūbāt niſi ēt piter.i. æqs portionib⁹ openſ. Fluit æs.r.au.q; m. Diſticte locut⁹ ē Nā æs & aur fūdūſ. Ferrū āt ñ fundiſ, ſ; liq̃ſcit. Vnū cō.om.t. q̃ſi dicat tale vt ſolū oīu; telor reſi ſtat, & ictibus latinor viror foriiū. Septe noſq; or. Hæc deſcriptio celeritatē, vires & i geniū q̃ oia Vulcanus reqſiuerat adhibita a cyclopib⁹ demōſtat. Ex humili.l.ſ.a. Nā ppli rectores vigilātes eē ops. Pantheræ, pāthe ra & tygris macular variete prope ſolæ be ſtiar ſpectāſ. Cæteris vn⁹ ac ſu⁹ cuiuſq; gñis color ē. Pātheris i cādido breues macularu; oculi. Ferūt coloř ear mire ſollicitari q̃drupe des, ſ; toruitate capiſ ērerī. Quaſ eo occul tato reliq̃s dulcedie iuitatas corripiūt. Sūt q credāt in armo iis ſileſ; lunæ eē maculā ad lu næ quoq; normā creſcētē atq; decreſcētem. Scaur⁹ prim⁹ ædilitate ſua.cl.miſit, inde Pō pe.magnos.cccc.in dedicatiōe theatri Mar celli p̃mū Romæ viſa ē tygris in cauea māſ ſuefacta. Claudius deinde quattuor dedit.

Pātheræ

SER a ¶ GEMINI cuſtodes, hoc & in Homero lectum eſt de Telemacho vlixis filio.
ἐν τῷ βββῦ ἄμω εἰς ἀγορὴν πάλαμῇ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος.
συνδύος. ἅμα τῷ δύω κύνες ἀργοὶ ἕποντο.

Et in hiſtoria romana, q̃ ait Syphax iter duas caſtra ſtãs Scipionẽ appellauit. b ¶ Sermonũ memor. ſ. pmiſſi auxilii, vt Auxilio tutos dimittã opibuſq̃ iuuabo. c ¶ Heros, hoc nomẽ nõ tm̃ põtis eſt virtutis, ſꝫ & pteritæ, vñ ẽ q̃ Euãdrũ heroẽ dicit, quũ ſit virtutis emeritæ plerũq̃ heros & generis ẽ. d ¶ Matutin⁹ agebat, rẽ tẽporis ad perſonã tranſtulit. e ¶ Licito tãdẽ ſermone, tãdẽ qa amborũ dſiderio nox mora fecerat. f ¶ Nũquã res equidem troiæ victas, ſatis mature equidẽ dixit. i. ego quidem troiam te viuo victã non arbitror, quãtũ eſt in opinione mea. g ¶ Pro nomie tãto, pro tui nominis gloria. h ¶ Et murum circũſonat armis, & breuitatẽ ſui oſtẽdit imperii, & hoſtilẽ neceſſitatẽ, obquã ſe penit⁹ exarmare nõ poterat. i ¶ Thuſco claudimur amni, tuſco iõ dixit, qa ipſe fuit romani finis imperii. luue. Et quæ imperii fines tiberi nũ virgo natauit. K ¶ Sed tibi ego, artificio ſe agit, vt etiã q̃ monſtranſ auxilia ipſius videanſ eẽ. Ingẽtes aũt populos nõ ſine cã dixit, nã thuſcia duodecim lucumões habuit. i. reges, qbus vnus pꝛꝫat, vnde eſt Gens illi triplex, populi ſub gẽte quaterni. l ¶ Quã ſors inopina, hoc bñficiũ caſus pſtat, qui effecit, vt eo tpe queras auxiliũ, quo tyrrheni ducẽ requirunt. m ¶ Fatis huc te poſcẽtibus affers, pge illuc poſcentibus fatis, nã talis eſt ſenſus, ſed ſi legeris affer, ſiñ iungit fortunã fato, vt ſupra vbi ait Fortuna oipotẽs & ieluctabile fatum, ſi autem legeris affers talis erat ſenſus, fati neceſſitate factum eſt vt venires fortunæ beneficiũ, vt illi ducem requirant, legimus ergo & affer & affers. n ¶ Saxo, incolitur, fundata vetuſto, antiquo ope, vt Tẽpla dei ſaxo venerabat ſtructa vetuſto. o ¶ Vrbis agillinæ ſedes, quæ nunc cære dr̃. p ¶ Lydia quõdã gens, quõdã inſedit, nõ bello quõdã præclara, nam & tũc florebat. Sane ẽe ſup diximꝰ mæoniã puincias eſſe, cuius dũ breuitas duos frẽs Lydũ, & Tyrrhenũ ferre non poſſet, ex ſorte Tyrrhenus cũ ingẽti multitudine pfectus ptẽ Italiæ tẽuit, & tyrrheniã noĩauit, hi diu piraticam exercuerunt, vt ẽe Cic. in hortenſio docet, quõ captiuos nouis pœnis affligerẽt occiſo & eos religantes ca daueribꝰ, qd Virg dat Mezẽtio ſoẽs lectum eſſe de tyrrhenorum gente.

Necnon & gemini ᵃcuſtodes limine ab alto
Precedunt greſſũq̃ Canes comitantur herilẽ.
Hoſpitis Aeneę ſedem & ſecreta petebat
Sermonũ ᵇmemor & pmiſſi muneris Heros ᶜ.
Nec minus Aeneas ſe matutinus ᵈ agebat
Filius huic Pallas olli comes ibat achates.
Congreſſi iungunt dextras mediiſq̃ reſidunt
Aedibus: & licito ᵉ tandẽ ſermone fruuntur.
Rex prior hęc.
Maxie Teucrorũ ductor quo ſoſpite nũquã ᶠ
Res equidẽ troię victas aut regna fatebor.
Nobis ad belli auxilium pro nomine ᵍ tanto
Exiguę vires hinc tuſco ⁱ claudimur amni
Hinc Rutul ʰ pmit & murũ ʰ circũſonat armis.
Sed tib. ᵏ ego igẽtes populos: opulẽtaq̃ regnis
Iungere caſtra paro quã ſors ˡ inopina ſalutem
Oſtentat fatis ᵐ huc te poſcentibus affers.
Haud pcul hinc ſaxo ⁿ colitur fundata vetuſto
Vrbis ᵒ agyllinę ſedes. vbi lydia ᵖ quondam
Gens bello pręclara iugis inſedit Hetruſcis.
Hanc multos florentẽ annos rex deĩde ſupbo
Imperio & ſęuis tenuit Mezentius armis.

Sane illo tempore tyrrheni dicti ſunt, poſt thuſci ἀπὸ τοῦ θύειν. Lydii autem a Lydo rege fratre, q in prouincia remanſerat.

DON ¶ QVIA volumẽ Donati fragmẽtum eſt, nullæ extant interpretationes eorũ verſuũ, qui ſunt reliqui in hoc libro.

CHR Canes ¶ CANES comit. Mira & fidiſſima ẽ cuſtodia canũ. Nã maniſeſtũ ẽ, vt & Pli. ait Canẽ p ſalute dñi acerrime pugnare aduerſus hoſtes. Garamẽtũ regẽ ab exilio canes ducenti reduxẽ ꝯ pliãtes reſiſtentes. Colophonii & Caſtabalõſes in bello canũ cohortes hẽbãt, & pmi i acie dimicabãt acerrime. Præterea multa alia, Sed nr̃a quoq̃ tẽpeſtate plurimi auxilio canũ vſi ſunt. ¶ Nec minus æneas, in vtroq̃. n. vigilantiã eſſe oportebat. ¶ Maxie teucrorum, maxima laus in ænea qd illo ſoſpite diruta pr̃ia dici non poſſit. ¶ Sed tibi ego, qd meis viribus pſtare non poſſum, vt alii pſtent enitar, & ipſum conſilium auxilii loco pſæpe habet. ¶ Fatis huc. p. maxima. n. coniectura eſt, q fatis venerit, qñ quidem in tãto cõmoditatis articulo venerat.

¶ QVID

Quid memorē^a īfandas cędes? qd facta Tyrāni
Effera^b? Dii capiti^c ipſius generiq́ reſeruent.
Mortua quinetiam iungebat corpora viuis,
Componēs manibuſq́ manus atq́ oribus ora
(Tormenti^d genus) & ſanie^e taboq́ fluentes
Complexu in miſero longa ſic morte necabat.
At feſſi tandem ciues infanda furentem
Armati circunſiſtunt ipſumq́ domumq́
Optrūcant ſocios ignem ad faſtigia iactant
Ille inter cędes Rutulorum elapſus in agros
Cōfugere^f & Turni defendier^g hoſpitis armis.
Ergo omnis furiis ſurrexit Hetruria iuſtis.
Regem ad ſuppliciū pręſenti^h Marte repoſcūt
His ego te Aenea ductorem milibus addam^i
Toto nanq́ fremunt cōdenſę littore puppes.
Signaq́ ferre iubent retinet lōgęuus^k Aruſpex
Fata canens o Mœnię delecta iuuentus
Flos veterū Virtuſq́ virū quos iuſtus in hoſtē
Fert dolor: & merita accendit Mezentius ira
Nulli fas italo tanta ſubiungere gentem.
Externos optate^l duces. tum hetruſca reſedit
Hoc acies^m campo monitis exterrita diuum
Ipſe oratores ad me regniq́^n coronam
Cum ſceptro miſit mandatq́^o inſignia Tarcō.
Succedam caſtris tyrrhenaq́ regna capeſſam.
Sed mihi^p tarda gelu ſęcliſq́^q effœta Senectus
Inuidet^r imperium ſerę q́ ad fortia vires.
Gnatum exhortarer ni mixtus matre Sabella
Hinc patrem patrie traheret tu cuius & annis
Et generi fatū indulget que^s Numina poſcunt

SER a ❡QVID memorem infandas cædes? figura oratoria, quæ paralepſis vocatur. Cicero Nā illa nimis antiqua prætereo. b ❡Effera, cruenta. c ❡Dii capiti ipſius, vt qd dii prius omen in ipſum cōuertant. d ❡Tormenti genus, exclamatio eſt inuenti ſupplicii. e ❡Sanie taboq́, ſanies mortui eſt tabo viuentis. ſ. ſanguinis. f ❡Confugere, cō fugiebat, & vt diximus hiſtoricus eſt ſtilus. g ❡Defendier, defendi, ideſt defendebatur, & vertit hiſtoriam, nam vt diximus Turnus magis cōfugit ad Mezentiū. h ❡Pręſenti marte, ſine aliqua dilatione. i ❡Addaȝ, aut dabo, aut re vera addam habentibus tarchontē. K ❡Lōgæuus aruſpex, argumento ætatis vult doctuȝ videri. l ❡Optate duces votis ſcilȝ. m ❡Hoc acies cāpo, quaſi iam in bellum parati. n ❡Regniq́ coronam, inſigne non re vera coronam quā thuſci nunq̄ reges habuerunt, ergo ſpēs ē p gnē. o ❡Madatq́ inſigna, aut mittit inſignia. i. ornamenta regalia, aut re vera mandat inſignia. i. magna, vt Caſtris ſuccedā & capeſſaȝ regna tyrrhena. p ❡Sed mihi tarda gelu, occurrit tacitis q̄ōnibus dicens ſe non iiſſe pter ætatem ſenilem, filium vero propter mixtum genus, per originem matris vnde Aeneam dicit ire debere, cui ætas & origo regna concedunt. q ❡Sæcliſq́ effœta ſenectus, notandum dicta ſæcula etiā in vno homine ſcđm eos qui dicunt ſæculum triginta annos habere. Nam alii volūt. C. x. alii mille annis putant ſæculum contineri. r ❡Inuidet imperiū, bona elocutio, vt Liber pāpineas inuidit collibus vmbras. ſ ❡Quem numina poſcunt, vt Externos optate duces.

CHR ❡FACTA tyrā. Effera, huiuſcemodi facta vt etiam in tyrrāno effera eſſent. q. d. omnē tyrannicam ſæuitiam ſuperabunt. ❡Tormenti genꝰ cum ſummo ſtupore pronunciandum. q. d. genus tormenti etiam apud tyrannos inauditum. ❡Feſſi, diuturna crudelitatis calamitate Et rem veriſimilem facit, non enim alter ciues a ſuo rege defeciſſe credibile erat. ❡Circūſiſtunt ipſumq́ do. Obtruncant ſocios ig. ad. fa. ia. Vehementia orationis exprimit popularē fauorē, & colore rhetorico, qđ diſſolutum appellant celeritatē rei. ❡Ille inter cæ. r. elap. & dexteritas ſuæ ſimul & fortunę beneficio illū effugiſſe oſtēdit. id n. elabi eſſe vł & ſic facit rem credibilē, & ſimul cū ad turnū cōfugerint pōit cāȝ q̄ illos. n auxiliū ſibi facile aſciſcat. Ductorē te his milibus. Sīgula verba hn̄t pōdus & victoriá pmittūt, ❡Adá ergo te, q, d. talē tīnq́ ducē his milibus, q̄ſi in nūero militū numero. Quid ergo deſperādū vbi āpliſſimæ ſint copiæ, & ab optīo iperatore regantur & extrema ira q̄ fortitudinē acuit i regē accēſę. ❡Nulli fas italo, addit pene neceſſitatē vt ethruſci ſe æneæ cōmittāt. ❡Lōgæuus. c. dat fidē & auctoritatē pſuadēti. Q d aruſpex eſſe, qđ artificiū auctore Tage ſub aratro inuēto ab ethruſcis originē habuerit, & ſenex eſſet q̄ſi longa expientia edoctus. ❡Ad me, ergo facile ſuadebo, cum tm̄ mihi tribuant.

SER a ℂITALVM fortiſſime ductor, ἰν συμβο λοσ iam ductorem italiæ vocat Æneam. b Spes & ſolatia, ſpes q̄a multa de eius, vir tute ſibi p̄mittebat pater Solatiū q̄a amiſſa cōiuge vnici filii vtebaẗ ſolatio, eſt aūt ſolatiū p̄ntis diminutio triſtitię. c To lerare, q̄ſi rē aſperā & difficilem. d Mireẗ, imiteẗ. Luca. Miratorq̨ catonis. Optima .n. īgenia neceſſe eſt, vt ea q̄ mirantur, imitēẗ. e Suo noīe, bene in omnibus filii gr̄as facit, nā dicit Dat tibi Palas milites ductos ſuo noīe, ipſe vero a me ducentos accipiens. f Triſti cū corde p̄opter breuitatē auxilioꝝ. g Cœlo aperto, ſereno, vt Aperta ſerena pſpicere. h Improuiſo, nullū.n. indicium p̄ceſſerat nubiū. i Fulgor, fulgetra. K Cū ſonitu, tonitru.ſ. vt diximus ſupra ordinem tenuit, qui nobis apparet, vt fulgetras dicat priores, cū ſint ante tonitrua. l Ruere oīa, ſic enim ſonat vt videatur ruina, alibi Cœliq̨ ruina bene autem temperauit dicēs viſa. m Tyrrhenuſq̨ tubæ mugire per æthera clangor, tyrrhenū clangore, dixit tubę, ideo quia apud Tuſcos Tubā conſtat eſſe inuēta, ergo tyrrhenus clāgor ſonus tyrrhenarum tubaꝝ, & bene cōgruis ominibus arma nunciātur per ſonos tubaꝝ. n Fragor intonat, fragor p̄prie armoꝝ eſt ſonus. quod aūt dicit intonat illuc ſpectat fulminat Æneas armis, & vult fragore tonitrua ſplēdore fulgetram imitari, nō aūt mirum eſt a dea libidinis Venere allatis armis ineſſe fulgorem, nā & Home. dicit a Thetide oblata arma habere motum quendam & ſpiritum, quæ duo in aqua eſſe manifeſtum eſt, thetidem autē nouimus nympham, Home. autem ſic.

ὡς ἄρα φωνήσασα θεὰ κατὰ τεύχε' ἔθηκε
πρόσθεν Ἀχιλλῆος τὰ δ' ἀνέβραχε δαίδαλα πάντα
μυρμιδόνας δ' ἄρα πάντας ἕλε τρόμος,
οὐδέ τις ἔτλη
ἄντην εἰσιδέειν ἀλλ' ἔτρεσαν, αὐτὰρ
Ἀχιλλεὺς
ὡς εἶδ' ὥς μιν μᾶλλον ἔδυ χόλος.

Ingredē o teucrū atq̨ Italū fortiſſime ductor
Hunc tibi prętere a ſpes & ſolatia noſtri
Palanta adiungam ſub te tolerare magiſtro
Militiā & graue Martis opus tua cernere facta
Aſſueſcat primis & te miretur ab annis.
Archades huic equites bis centū robora pubis
Lecta dabo totidemq̨ ſuo tibi nomine palas.
Vix ea fatus erat defixiq̨ ora tenebant
Aeneas Anchiſiades & fidus Achates.
Multaq̨ dura ſuo triſti cum corde putabant
Ni ſignum cœlo Cytherea dediſſet aperto.
Namq̨ improuiſo vibratus ab ęthere fulgor
Cum ſonitu venit & ruere omnia viſa repēte.
Tyrrhēuſq̨ tubę mugire per Aethera clāgor
Suſpiciunt iterū atq̨ iterū fragor ītonat igēs,
Arma inter nubem cœli regione ſerena
Per ſudum rutilare vident & pulſa tonare
Obſtupuere animis alii ſed Troius Heros
Agnouit ſonitū & diua promiſſa parentis
Tū memorat ne vero Hoſpes ne q̄re p̄fecto
Quē caſū portēte ferār ego poſcor Olympo,
Hoc ſignum cecinit miſſuram Diua Creatrix

o Inter nubē, p nubē more ſuo, & dicit in ſerena pte cœli fuiſſe nubē, p quas arma portata ſunt. p Per ſudum, ſudū eſt q̄ſi ſubudū ſerenum poſt pluuias, vt Ver nactę ſudum. q Agnouit ſonitū, hoc eſt q̄d ſonitus ſignificaret. r Diuæ p̄miſſa parētis, κατὰ τὸ σιωπώμενον ītelligim᷒ Venerē ei p̄miſiſſe. ſ Hoſpes, & qui ſuſcipiẗ hoſpes vocaẗ, vt hoc loco Euāder. Itē ſupra, Hoſpitis æneæ ſedē, ſicut & vector q vehit & q vehiẗ, & alūnus qui alit & qui alitur. t Ne ꝟo ne quære p̄fecto, ābe p̄ticulæ ad ornatū p̄tinet tm̄. u Portenta, mō bona oīa quæ victoriā portēdūt de hoſtibus. x Ego po. olym. aut de olympo poſcor. i. hęc ſigna mei cā fiunt, aut certe in olympum poſcor, dempta p̄poſitiōe, vt it clamor cœlo. y Diua creatrix, rerū omnium generaliter.

ℂ SVB te magiſtro. q. d. ſub optimo magiſtro & occulte ſignificat q̄d in oībus artibus optimus ſit p̄ceptor eligendus, q̄d p̄hi apertiſſime p̄cipiunt. Tyrrhenus. t. elā. Nam vt ait Pli. a piſæo tyrrheno ænea tuba inuenta eſt. Lactātius tū in iis quos in Statii thebai. cōmētariis reliq̄t. Ait Maletū Tyrrhenorū regē tubā primū īueniſſe. Et. p. t. ex magnitudine ſonit᷒ cū tonare dicat oñdiẗ q̄lia ſint arma. Ne p̄hibētis ē. Nā negatio impatiuo nō iūgiẗ nā nō dicim᷒ nō ſcribe, ſ; ne ſcribe. Diua. e. oīuȝ creatrix, Sic Lucr. Æneadū genitrix hoīuȝ diuūq̨ voluptas Alma ven᷒ cœli ſubter labētia ſigna. Quæ maē nauigeꝝ, q̄ terras frugiferēteis Cōcelebras, p te q̄m gen᷒ oē aīantiū Cōcipiẗ, viſitq̨ exortū lumia ſol. CHR Tuba

ℂHEV,

Si bellum ingrueret Volcaniaq; arma p auras
Laturam auxilio.
Heu quãte miſeris cędes Laurentibus inſtant?
Quas pœnas mihi turne dabis? q̃ multa ſub vn
Scuta virũ galeaſq; & fortia corpa volues (das
Thybri pater. poſcãt acies & fœdera[b] rumpãt.
Hęc vbi dicta dedit ſolio ſe tollit ab alto
Et primum herculeis[c] ſopitas ignibus aras
Suſcitat Heſternum[d] Larem paruoſq; penates
Lętus adit mactat lectas de more Bidentes
Euander pariter, pariter Troiana iuuentus.
Poſt hinc[e] ad naueis graditur ſocioſq; reuiſit
Quorũ de numero qui ſeſe[f] in bella ſequãtur
Pręſtantes virtute legit pars cętera prona
Fertur aqua ſegniſq;[g] ſecundo defluit amni
Nuncia ventura Aſcanio rerumq;[h] patriſq;[i]
Dant equi Teucris Tyrrhena petẽtibus arua.
Ducunt exortem[k] Aeneę quẽ fulua leonis
Pellis[l] obit totum pręfulgẽs vnguibus[m] aureis
Fama volat paruam ſubito[n] volgata per vrbẽ
Ocyus[o] ire equites Tyrrheni ad littora regis
Vota[p] metu duplicant matres ꝓpiuſq;[q] periclo
It timor & maior Martis iam apparet[r] imago
Tum pater Euandrus dextram[s] cõplexus eũtis
Hęret[t] in expletũ lachrymans ac talia fatur
O mihi[v] pręteritos referat ſi iuppiter annos.

SER a ¶ HEV, adeo de victoria fretus eſt, vt etiã hoſtium miſereatur. qđ æneæ κατὰ τρόπον recte tribuit, q vbiq; pius inducit, & hic naſcit ille ſenſus Nõ hæc o pala dederas ꝓmiſſa parẽti. Itẽ Æneas hi noſtri reditus expectatiq; triũphi, Hæc mea magna fides. b ¶ Fœdera rũpant, quæ ſe facturũ Latinus ꝓmiſerat, non eniꝫ erãt facta. c ¶ Herculeis ſopitas ignibus aras, hypallage ẽ ideſt ſuſcitauit aras herculeas in qbus erãt ignes ſopiti. d ¶ Heſternũq; larẽ, cui pridie ſacrificauerat & eſt iteratio, nã male qdam externũ legũt, ideſt extraneum. e ¶ Poſt hic ad naueis gradit, vnum vacat, aut poſt aut hinc, vt poſt hinc digrediens iubeo frondẽtia capris, tale ẽ & illud prim⁹ ibi añ oẽs. f ¶ Qui ſe ſe in bella ſequantur, in expeditionẽ & bellicã præparationẽ, nã vt ſupradiximus bellũ eſt tẽps oẽ quo vel ꝑparat aliqđ pugnæ neceſſariũ, vel quo pugna gerit. Præliũ aũt dr cõflictus ipſe bellorũ, vnde modo bñ dixit. Qui ſeſe in bella ſequant non in preliũ, nam ad auxilia petenda vadit, nõ ad pugnã, q̃q̃ & ſi diceret, q ſe in preliũ ſequant, non valde ab re eſſe videbat, hi eniꝫ equites quũ a Tarcõte accepiſſet Æneas auxilia cũ aliis hetruſcis eqtibus per terrã miſſi obulos ſtatim habuere bellantes, & quaſi iã hinc recta ꝑgere videnf in preliũ, Vnde ẽt a Cymodocea nauiganti Æneæ dr iam loca iuſſa tenet forti ꝑmixtus hetruſco Arcas eques. g ¶ Segnis. ſine remigio, & reſpexit ad aſcendentes, de qbus ait, Remigio noctẽq; diemq; fatigant, licet fuerit leniſſimus fluuius. h ¶ Rerũ, quas geſſerat. i ¶ Patris vbi eſſet. K ¶ Exortẽ æneę extra ſortẽ aliorum, Per id quod eſt factuꝫ indicat qđ non eſt factũ, per exortẽ aũt optimũ & precipuũ ſiguificat. l ¶ Pellis obit totum pellis oſtiditur magnitudo in hoc quod dicit totũ obit. m ¶ Vnguibus aureis, aut qa vngues ipſi, quũ aruerint, auri imitant colorem, aut quia ſolebant deaurari. Statius, Auro mãſueuerat vngues. n ¶ Subito vulgata, cur ſubito? ipſe dicit quaſi ꝑ puaꝫ vrbẽ. o ¶ Ocius, poſitiuus antiqu⁹ eſt, ideſt celeriter, nec enim poteſt eſſe cõparatiuus. vbi nulla eſt cõparatio, aut cõparatiuũ pro poſitiuo ponitur, vt ſenior pro ſenex, eſt aũt a græco noĩe cõparatum ωκυς. p ¶ Vota metu duplicãt matres, bñ duplicãt metu, nã ieſt ſemp ĩ matribus votũ. q ¶ Propiuſq; periclo It timor, ꝓpius periclo pro propriornaꝫ matres quod timent hoc putãt liberis poſſe contingere. r ¶ Iam apparet, adhuc illis pergentibus, nam prælium cogitatur a matribus. ſ ¶ Dextram euntis, ſcilicet quia dixerat pater. t ¶ Hæret iexpletus, multi hic diſtingunt vt ſit inexpletus hæſit & talia locutus eſt lachrimans, alii legunt inexpletus lachrymis, honeſtius tamen eſt inexpletum lachrymans, vt ſit nomẽ pro aduerbio, ideſt inexplebiliter. u ¶ O mihi præteritos referat ſi iupiter annos. Qualis eraꝫ, & o & ſi optantis ſunt que nunc iunguntur. Nam ſinguli ante ponebãtur. vt Si nunc ſe nobis ille aureus arbore ramus, ergo vnum vacat quantum ad antiquitatem, & notandum votum de præterito fieri.

CHR ¶ INGRVERET, imineret. ¶ Poſt hinc. primum tpis eſt ſecũdũ loci ¶ Quoꝝ de numero prudẽs cõſiliũ, vt neq; ſolus ꝓficeſceret, caſtra tñ q̃ minime poſſet minueret.

Qualis eram[a] cum primā aciē Preneſte ſub ipſa
Straui ſcutorumꝗ incendi victor aceruos
Et regem hac herilum dextra ſub tartara miſi.
Naſcenti cui treis[b] animus Feronia[c] mater
(Horrēdū dictu) dederat terna[d] arma mouēda:
Ter læto ſternēdus erat cui tūc tamē omneis.
Abſtulit hęc aīas dextra & totidē exuit armis.
Non ego nūc dulci amplexu diuellerer vſquā
Gnate tuo neꝗ finitimo[e] Mezentius vnquam
Huic capiti inſultās tot ferro ſęua dediſſet
Funera tam multis viduaſſet[f] ciuibus vrbem.
At vos[g] o Superi & diuom tu maxime rector
Iuppiter Arcadii quęſo miſereſcite regis
Et patrias audite prece. ſi numina veſtra
Incolumen Pallanta mihi ſi Fata reſeruant
Si viſurus eum viuo & venturus in vnum
Vitam oro patiar quęuis durare[h] laborem.
Sin aliquē infandum[i] caſum Fortuna minaris

SER i ℭ QVALIS eram, aut vtinam ſim talis ꝙ lis tunc eram qm̄ iſta perficit, aut certe laudā tis eſt, vt Qualis erā quum primā aciē preneſte ſub ipſa Straui, ſcutorūꝗ incendi victor aceruos, hoc traxit de hiſtoria. Traquinius enī priſcus victis ſabinis in honorē Vulcani eorū arma ſuccendit quē poſtea ſecuti ſunt cęteri. b ℟ Cui treis animas, ꝑ tranſitū, oſtendit illam Platōis & Ariſtotelis contētionem q dubitabāt vtrū quattuor an tres animæ ſint in homie φυσικη, αισθητικη νοητικη ϑυνητικη, hoc āt loco per tres aīas magnū & plectū īdicat virū, nam quantū ad fabulā ptinet, tres aīas ꝓpter tria habuit corpora attēdendū eſt ſane hoc ſibi Euādrū vindicat, qđ fuit in Hercule. nam vt ille Geryonē extinxit, ita hic Herilū occidit, inde ē qđ paulo poſt dicit Neꝗ finitimo Mezētius vnꝙ Huic capiti īſultans, mos enim Herculis fuit vt ēt non rogatus laborātibus ſubueniret, tūc enim ſicut ēt Varro dicit oēs qui fortiter fecerāt Hercules vocabant, licet eos primo. xliiii. enumerauerit, hinc eſt qđ legimus Herculē tirynthium, argiuū, thebanū, libym. c ℟ Feronia mater, nympha cāpaniæ, quā ēt ſupradiximus, hęc ēt libertorū dea eſt in cuius tēplo raſo capite pileum accipiebant, cuius rei ēt Plau. in amphitryone facit mentionem, Quod vtinam ille faxit Iuppiter, vt ego hodie raſo capite caluus capiā pileum. d ℟ Terna arma mouenda, figura poetica, nam trina debuit dicere, arma enim tm̄ numeri pluralis, cui non iungitur noia numeralia. vt ſupra diximus, non enim dicimus tria arma, mouenda aūt vel cōtra ipſum vel ab ipſo. e ℟ Finitimo, aut ī finitimo, aut finitimo capiti. f ℟ Viduaſſet ciuibus vrbē. ſ. viris fortibus perēptis, & proprie viduaſſet dixit, qa vrbs eſt generis fœmini nini. Hoc abuſiue & ſatis incongrue in genere maſculino poſuit dicens, Viduus pharetra riſit Appollo. g ℟ At vos o ſuperi, iā hic

quaſi pater loquitur diuiſa enim hęc eſt allocutio & vltima pars eius habet parentis affectum, quod & ipſe oñdit dicens, Et patrias audite preces. prima vero viri fortis eſt, vt Qualis eram quum primas aciem preneſte ſub ipſa Straui. h ℟ Durare laborē, ipſius. ſ. ſenectutis. Ter. Senectus ipſa morbus ē durare aūt eſt ſuſtinere. Hora. Ac ſine finibus vix durare carinę poſſūt īperioſius æquor & Virgi. Durate & voſmet rebus ſeruate ſecundis. i ℟ Infandū caſū parētis eſt qđ formidat nolle memorare.

ℭ SCVTOrūꝗ incedi victor .ſ. optime cū prænеſtinos ſuperaſſet eorū deū Vulcanū ꝑ ſacrificiū aut ſibi recōciliare, aut reuocare voluit. Colebāt enim Vulcanum qm̄ inde genitus eſt Cæculus, qui prænеſtinis imperauit, in ſacris autē Vulcani qm̄ ipſe ignis eſt, oīa ꝗ oblata eſſēt incendio aſſumebantur. Hinc Macrobius Sacrificiū apud veteres erat ꝓterula noie ī quo quod epulis ſuperaret igne conſumebat. Cato ergo albidium quendā cui poſtꝙ vniuerſum patrimoniū ad liguri erat domus, quæ reliqua erat arſeat proteruiā feciſſe dicebat. ℟ Treis animas, oſtendit illum tricorporem fuiſſe, vt de Geryone fabulantur. Cōceditur aūt vt apud ignotū ſe laudibus efferat. Neꝗ ēt recidit a natura ſenum, q glorioſius ꝙ par eſt, antea ab eis facta predicant. ℟ Viduaſſet. acyrologia ē i impropria locutio, vt ſit trāſlatio a muliere viro priuata, nam vidua dī a viro idua, ideſt ſeperata. Vnde idus dicunt ab iduādo, qm̄ menſes iduant, ideſt diuidāt. ℟ Si numina veſtra expolitio eſt qua in eadē ſnīa auditorem diutius detinemus, hoc autē facit vt omnino exprimat ſe filio defuncto ſupereſſe nolle. ℟ Si numīa, ſi fata. Quod pene idem eſt, quando fatum in rebus dicimus quod in mente dei prouidentiam nuncupamus. Eſt & color rethoricus repetio quæ grauitatem orationi non minimam affert.

ℭ CRVDELEM

Nunc.nunc o liceat crudelem[a]abrūpere vitam
Dum curę ambiguę dum ſpes incerta futuri,
Dum te care Puer mea ſola[b]& ſera voluptas
Complexu teneo grauior ne nuncius aures
Vulneret hęc genitor digreſſu dicta ſupremo
Fundebat famuli collapſum in tecta ferebant
Iamq́[c]adeo exierat portis equitatus apertis
Aeneas inter primos & fidus Achates
Inde alij troię Proceres ipſe[d]agmine Palas
In medio chlamyde:& pictis cōſpectus[e]i armis
Qualis vbi oceani perfuſus Lucifer vnda
Quē Venus ante[f]alios aſtrorum diligit igneis
Extulit os ſacrū[g]Cœlo tenebraſq́[h]reſoluit.
Stāt pauidę in Muris matres oculiſq́ ſequunt
Puluercam nubem & fulgenteis ęre cateruas.
Olli per dumos quā proxima meta viarum
Armati tendunt.it clamor & agmine[i]facto
Quadrupedāte putrē ſonitu q̄tit vngula cāpū.
Eſt ingēs gelidū lucus prope[k]Ceritis amnem
Relligione patrum late[l]ſacer vndiq́ colles
Incluſere caui & nigra[m]nemus Abiete cingūt.
Siluano Fama eſt veteres[n]ſacraſſe Pelaſgos,
Aruorum[o]pecoriſq́ Deo lucumq́[p]diemq́,
Qui primi fines aliquando habuere Latinos

SER a CRVDELEM vitā,quę filio eſt ſupſtes. b Sola & ſera , q̄a & vnus erat & ſerius ſuſceptus. c Iāq́ adeo exierat,adeo ad ornatū pertinet tm̄. d Ipſe agmine palas i medio,hic.n.fuit mos vt tyrones ponerētur in medio , & ambirēt viri fortes exercitū, aut certe honoris ē mediū locū i exercitu tenē, vt ipſe alibi Medio dux agmīe turn⁹, & ſup̄ cum poſuit ſpōda,mediamq́ locauit. e Cōſpect⁹,cōſpicu⁹ cōſpicabilis, nā p noie participiū poſuit. f Añ alios aſtrorū diligit ignes, Venus i cœlo hēt vnā ppriā ſtellā,q̄ oriēs luciferū, occidēs veſperū facit, inde Stat.Et alterno deprēdit vn⁹ i ortu , hēt ēt duas alias,vnā in ſigno tauri, & vnā in ſeptētrione, vñ etiā taurus domus dr̄ eſſe Veneris,iō dixit, Quē vnus añ alios aſtrorū diligit ignes. g Sacrum,venerabile. h Tenebras aūt reſoluit, propter iubar qd ſola poſſidēs aliqd efficiat lumen. i Agmine facto , agmē proprie eſt exercitus ambulās,quicqd fuerit aliud abuſiue dr̄,ſiue ſtans,ſiue caſtra metatus. K Prope ceritis amnē agylla ciuitas eſt thuſciæ a cōditore appellata , cui ex inſcitia romana, aliud eſt inditū nomē,nā cū romani eūtes p thuſciā iterrogarēt agyllinos q̄ dicereł ciuitas,& illi vtpote gręci qd audirēt ignorātes, & optimū ducētes ſi prius eos ſalutarēt , dixerūt χαῖρε,quā ſalutationē romani,ciuitatis nomē eē arbitrati ſūt,& detracta aſpiratione,eā cære noiauerūt, vt dicit Iginus i vrbibus italicis. Amnis minio dr̄,vt Qui cærete domo , q ſūt minionis i aruis. l Late ſacer.h̄ eſt nō ſolū colebał a ciuibus ſed ēt ab accolis. m Nigra , vmbroſa more ſuo. n Veteres ſacraſſe pelaſgos,de his varia eſt opinio , nam alii eos ab athenienſibus , alii a laconib⁹,alii a theſſalis dicūt originē ducere,qd ē ppēſi⁹, nā multas in italia pelaſgorū pſtat eē ciuitates.hi primi italiā tenuiſſe phibenł. o Aruorū pe.deo,publica cerimoniarū opinio hoc hī pecorū & agrorū deū eē Silnanū,prudentiores tñ dicunt eſſe ὑλικὸν θεὸν, hoc & deū τῆς ὕλης, hyle āt ē fex oiuſ elementorū.i.igni ſordidior et aere. Itē aq̄ & terra ſordidiora,vñ cūcta procreantur, quā ὕλην latini , māteriam appellauerūt.Nec icōgrue quū māteriarum ſint, ergo qd græci a toto, hoc latini a parte dixerūt. p Lucū q̄ diemq́, hoc a romanis traxit,apud q̄s nihil fuit tā ſolēne q̄ dies conſecrationis hic illā Nroſq́ huiuſmemiſſe minores.

CHR CCOLlapſum, Vt ſit pſagiū qddā futuř filii mortis. Quē Ve. añ alios aſtrorū. d.i. Vide vbi de Venere tractauimus luciferū atq́ heſperū eādē eſſe ſtellā & venerē appellari. Verū cum ſolē nobis p̄cedit,& ante illius ortū oriř,luciferū appellāt latini,Gręci vero phoſphoron.Cū aūt ſolē circa occidentē ſubſequi videł, nos ēt Græco nomīe heſperū dicimus. Extulit, extra tulit,q p orizontē orientalē egrediens appuit in nr̄o hemiſpio. Extulit os,tāq̄ de hoie locutus,qui quidē emergēs prius caput effert. Oculis,cū nō poſſint corpore. Et cū ipſos gradientes pp̄ter interualla videre nō poſſent,viderbant aut puluerem ſurgentem, aut reflexionem ſolis repercuſſi in terſis armis.Iſtis.n.duobus ſignis exercitum ex longinquo incedentes cōſpicimus. Per diuinos q d relinquentes tortuoſitatem viarū recta linea ēt vbi via nō eſſet vel per diuinos incedebant,vel oſtēdit qd via turbam nō capiebat. Eſt ingēs gelidum,topographia. Caui,quia conuallem faciunt. Siluano, Varro

mulieri fœtæ poſt ptũ tres deos cuſtodes cõmemorat adhiberi, ne ſiluanus nocte ingrediẽs vexet, Eorũq; deoꝝ ſignificãdoꝝ tã tres hoies noctu circuire limina domus, Et prim⁹ limẽ ſecuri ferit Alter pilo. Terti⁹ deuerrit ſcopis, vt is datis culturæ ſignis deus ſiluanus phibeant intrare ꝙ nec arbores cedunt, aut putantur ſine ferro, neq; far cõficitur ſine pilo, nec fruges coaceruantur ſine ſcopis. Ab his tribus tres nominant deos Intercidonem, Pilunum, Deuerram, Hi igitur ſiluestrem deũ culturæ ſignis vtpote cõtrariis deterrent. Ex his apparet, & pecoris, & culturæ deum eſſe ſiluanum. Verum ꝙ pueris noceat teſtatur etiam Horatius.

Haud ꝓcul hĩc Tarco[a] & Thyrrhẽi tuta[b] tenebant
Caſtra locis celſoq;[c] oĩs de colle videri
Iam poterat legio & latis tendebat[d] in aruis.
Huc pater Aeneas: & bello[e] lecta iuuentus
Succedunt feſſiq; & equos[f] & corpora curãt.
At Venus æthereos[g] inter Dea cãdida nimbos
Dona ferens aderat: Natumq; ĩ valle reducta[h],
Vt procul egelido[i] ſecretũ flumine vidit
Talibus affata eſt dictis ſeq; obtulit[k] vltro.
En perfecta mei promiſſa[l] coniugis arte
Munera ne mox aut Laurẽteis[m] Nate ſuperbos
Aut acrem[n] dubites in prœlia poſcere[o] Turnũ
Dixit & amplexus Nati Cytherea petiuit
Arma ſub aduerſa poſuit radiantia Quercu.
Ille Deæ[p] donis & tanto[q] lætus honore
Expleri nequit. atq; oculos ꝑ ſingula voluit.
Miratur interq;[r] manus & brachia verſat[s]
Terribilẽ criſtis Galeam flãmaſq; vomentem.

SER ❡TARCO & tyrrheni, Tarco latin⁹ noiatiu⁹ eſt de græco veniens ab eo qđ ẽ Tarcõ, perdito n & ω cõmutata in o, vt ἀπόλλων Apollo, & πλάτων Plato, aliter verſus nõ ſtat. b ☞Tuta tenebãt caſtra locis, hoc eſt nã & induſtria munitiſſima ſed nouim⁹ caſtra ꝑ nãm munita eẽ nõ poſſe, niſi in collib⁹ fuerint, qđ ſi in montibus ſũt qũo pcedit Latis tẽdebat ĩ aruis: ne ſit ergo cõtrariũ ĩtelligam⁹ qđ hodieq; videm⁹ & legim⁹ hãc, colliũ fuiſſe nãm, vt planicies eẽt ĩ ſũmo, in q̃ erãt caſtra Tarcõtis, q̃uis multi velint. c ☞Celſoq; oĩs de colle videri iã poterat legio, ad Æneã referre, vt ĩtelligam⁹ in collibus veniẽtes fuiſſe troianos, caſtra vero hetruſca fuiſſe in cãpis, qđ ſi velimus accipere, quẽadmodũ pcedit Tuta tenebãt caſtra locis. i. ꝑ nãm locorũ. d ☞Tẽdebat in ar. vt hic ſæuus tendebat achilles. i. tentoria habebat. e ☞Bello lecta, qa ait ſupra. Qui ſeſe ĩ bella ſequantur Præſtãtes virtute legit, aut ꝓprie, qa delectus militũ eſt. f ☞Equos & corpa curãt, ingẽti arte q̃ ſequabat omiſit, redditurus ĩ decimo, nãq; ſi vellet dicẽ veniſſe æneã vidiſſe Tarcontẽ petiiſſe auxilia, ſatis lõgũ fuerat, & ꝓbat illud qđ ait ſupra Toto nãq; fremũt condẽſæ littore puppes quũ hetruſcoꝝ feſtinationi dicẽtis breuitas congruat, verũ hoc q̃ in iſto loco ꝓtermiſit, reddidit in decimo dicẽs, Nãq; vt ab euandro caſtris ingreſſus hetruſcis Regem adit. & regi memorat nomẽq; genuſq;. g ☞Aethereos nimbos ꝑ aerem numinũ. ſ. purgatiorem, q circa deos eſt, dona ferens aderat, Home. ait. ἦ δ' ὑποχρὰ ἵκανε θεῶν παρὰ δῶρα φέρουσα

h ☞Reducta ſecreta. i ☞Egelido ſecretũ flumine vidit, egelido eſt nimiũ gelido, & eſt vna ps oĩonis vt Edurãq; piꝝ i, valde durã, & ſic dĩ Secretuꝝ flumine egelido, ſ ẽ ꝓſidio fluminis, vt dicim⁹ ſecret⁹ ẽ mõte vel ſiluis latẽter ãt oñdit Æneã nõ niſi ĩ flumie ablutũ numẽ vidẽ potuiſſe. K ☞Obtulit ſe vl. i. deã cõfeſſa ẽ, vt in ſo dixit Quuꝫ mihi ſe ñ añ oculꝭ tã clara videndaꝫ Obtulit, & eſt ordo obtulit ſe & locuta eſt. l ☞Promiſſa, κατὰ τὰ ὑπεσχημένον, vt ſupra Hoc ſignũ cecinit miſſurã diua creatrix. m ☞Laurẽteis ſuperbos, vt Quo illi bello ꝓfugos egere ſuperbo. n ☞Acrẽ turnũ, fortẽ & ꝓprie apud nos acer ẽ, q δεινός apđ ı græcos, nã fortẽ & vehemẽtẽ, & aſperũ, & amaꝝ põt ſignificare. o ☞Poſcere, ꝓuocare, Cic. pria & fœda actione in Verrẽ poſcũt maiorib⁹ poculis. i. ꝓuocant. p ☞Deæ donis. i. pp arma. q ☞Tãto lætus honore, munere diuæ, qđ manifeſto videat matrem & plenam numinis ſui. r ☞Interq; manus & brachia verſat, ex Home. τρέπε τε δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων ἀγλαὰ δῶρα Diſtiguẽdũ ẽ vt ĩtelligas æneã manib⁹ minora, brachiis maiora arma ꝯſideraſſe, vtputa loricã vl ſcutũ, hęc. n. arma maiora ſũt, minora ꝟo galeã gladiũ ocreas. ſ ☞Verſat, cõſiderat, vt Huc illuc vicloꝝ ĩmẽſa volumia ꝟſat.

❡VERſat, Freq̃nter ꝟtit. Vertit ãt frequẽter vt exploret & diligẽtius ĩſpiciat. ☞Terribilẽ criſtis, cuius criſtæ terrorẽ hoſtibus inferrent & eſt laus fabroꝝ, q nõ ſolũ infrangibilẽ fabricauerãt, ſed ẽt ita vt horrorem incuterent. ☞Flãmaſq; vo ita inerant flãmæ ſculptæ, vt veræ apparerẽt, & a galea euomi viderent. CHR

❡RIGENTEM

Fatiferūq; enſem Loricam ex ęre rigentem[a],
Sanguineā. ingentē: qualis cum cęrula nubes.
Solis[b] inardeſcit radiis longeq; refulget
Tum leueis[c] Ocreas Electro: Auroq; recocto[d]
Haſtamq; & clypei non enarrabile[e] textum.
Illic res italas Romanorumq; triumphos
Haud Vatum[f] ignarus venturi[g] inſcius ęui
Fecerat ignipotens illic genus omne futurę
Stirpis[h] ab Aſcanio pugnataq; in ordine bella.
Fecerat & viridi fœtum mauortis[i] in antro
Procubuiſſe[k] Lupā gemioſq;[l] huic vbera circū

SER a ℂRIGENTEM ſanguineā ingentē, diſtinguendū ꝓpter plura epitheta. b ℱSolis inardeſcit radiis, Irim phyſica rōne deſcribit, q̄ fit cum aquoſam nubē ſolis ardor irradiat, nec eſt incognita hæc cōparatio, cum lorica diuerſis metallis fieri plerūq; cōſueuit. c ℱLeueis ocreas, nitida tibialia. d ℱRecocto, ſæpe purgato, Sic Home.

αὐταρ ἐπεὶ δη τεῦξε σάκος μέγα τε στιβαρόν τε
τεῦξ' ἄρα οἱ θώρηκα φαεινότερον πυρὸς αὐγῆς.
τεῦξε δ' οἱ κόρυθα βριαρὴν κροτάφοις ἀραρυῖαν.
καλὴν δαιδαλέην ἐπὶ δὲ χρύσεον λόφον ἧκε.
τεῦξε δὲ οἱ κνημῖδας ἑανοῦ κασσιτέροιο.

e ℱNon enarrabile textū, bene nō enarrabile, cū.n. in clipeo oēm romanā hiſtoriā velit eſſe deſcriptā dicēdo illic gen⁹ oē future Stirpis ab Aſcanio pugnataq; in ordíe bella, carptim tñ pauca cōmemorat, ſicut in prīo ait Videt iliacas ex ordine pugnas nec tñ vniuerſa deſcripſit. f ℱHaud vatum ignarus, futuroꝝ inſcius. g ℱVenturiq; inſcius æui, non æui, ſed quæ in æuo erant futura. h ℱStirpis ab Aſcanio, vſq; ad Auguſtum Cæſarem. i ℱMauortis in antro, pōt accipi & fecerat lupā mauortis, & Mauortis in antro dicēdo aūt & oſidit mlta alia fuiſſe depicta. K ℱProcubuiſſe. i. pria parte ſe inclinaſſe, qđ græci προκλινοῦναι dn̄t, vt inclinatiōe corporis vbera ꝑbere infantibus nam ſi ꝓcubuiſſe iacuiſſe accipias, ꝯriū ē qđ dicit Luder pēdētes pueros. Sciēdū tñ eſt eū geſtū voluiſſe ꝓprie exprimē, quē in ipſius lupæ cernimus ſtatuis. l ℱGeminos huic, re vera geminos mō alias ſimiles. ſane hic totus locus ennianus eſt.

CHR ℂRIGENTEM, q̄ſi ita multiplices, vt ſtare poſſet, neq; facile flecteref. ℱSanguineā, eū colorē addiderat, vt cædibus deīde ab æneæ editis cruentata videref, vñ hoſtibus horror creſceret. ℱLupā de qua in ſupioribus aliqđ dcm̄ eſt Pli. tñ ſic ait. Nāq; de infantib⁹ feraꝝ lacte nutritus cū eſſent expoſiti ꝓduní, ſicut de cōditorib⁹ noſtris a lupa magnitudini fatoꝝ accepta ferri æquius q̄ feraꝝ naturæ arbitror, veꝝ hanc hiſtoriā, Qu. Fabius pictor, quē &. L. Cicius & Portius Cato & calphurnius piſo ſequunf ſic narrat. īfantes ipſos in fluuiū iaciendos iuſſu Amulii eē aſportatos ſed tyberiſ ībribus auctū ripas tūc egreſſuꝫ agros occupaſſe. Itaq; expoſit⁹ alueus ſup vltimas aq̄s paulus enatauit, ſ; mox recedēte fluuio illius lapidis infantes effudit in cœnū, qb⁹ vagiētib⁹ cū in cœno verſarenf, lupa nup fœta plenis vberib⁹ accurrit vbera ori admouēs lingua cœnū q̄ pleni erāt abſtergebat. Vidit vn⁹ e paſtorib⁹ lupā, motuſq; miraclo alios acciuit, Mācbat itrepida tāq̄ māſuefacta lupa, illi eā īfātes tāq̄ filios fouētē, & eos tāq̄ mři īherētes aſpiciebāt, ſed cū culpā terreret illa ab īfātib⁹ ſenſim deuulſa abiit, at Fauſtul⁹ regioꝝ armētoꝝ magr̄ pueros tollit deoꝝ eē rat⁹, & vxori Larētiæ nutriēdos dedit. Sūt tñ q negēt a lupa nutritos pueros, affirmātq; ipſi Larētiæ, qm̄ pudicitiā vulgauerat lupæ cognomē paſtores q circa palatiū hītabant dediſſe nā meretrices lupæ vocāf, de ſiluia ꝟo rhea mře pueroꝝ, ita ſfert Diony. Numitor & Amuli⁹ frēs cū eēnt, minor natu erat Numitor, ſ; Amuli⁹ frēꝫ eū ꝑ iniuriā regno expoliat, & īter venādū īterfici curauit, & Siluiā rheā ei⁹ filiā iā nubilē ſacerdotē veſtæ deſignat. Quarto deīde anno eūti ī lucū Martis Siluiæ, vt aquā purā inde ad ſacra afferret vitiū ī tēplo qdē attulit, quē dicūt ꝓcū ſuū fuiſſe puellæ amore a teneris ānis captū. Alii amuliū ipſ; fuiſſe nō tā libidine īpulſuꝫ q̄ īſidiis, appuiſſe aūt armatū, & horrēti aſpectu, vt q̄tū poſſ; ſe illi⁹ cognitioni ſubtraheret. Fabulāf āt plurimi geniū ei⁹ loci fuiſſe, q vim attulerit, cū eo tpe ſolis obſeruatio, & in aere caligo appuerit. Aſpectū q̄ ꝑ illi⁹ lōge excellētiorē, maioreq; q̄ homis fuiſſe dicūt eūq; merēti puellæ cōſolātē dixiſſe ſe deū eē, & ex eo cōcubitu geminos naſcituros reb⁹ bellicis ꝑclariſſimos, atq; iis dictis nube circūdatū p aerē ſeſe extuliſſe. Sūt aūt genii, vt idē aſſerit Diony. tertia q̄dā nāꝫ īter deos & hoīes q̄nq; oīb⁹, q̄nq; diis admixta, vñ fabulāre illud heroū genus ſit. Puella igif grauida fcā ſimulās ex cōſilio mřis valitudinē, ſacra non adibat. Amulius ſiue cōſcia ſui

ſceleris,ſiue alia ſuſpitiõe mot⁹ medicos miſit,q īueſtigarēt,deinde cū mulieres morbū hu- iuſmōi eē dicerēt,vt nō ſit viris pdēd⁹,appoſuit cuſtodē vxorē.Tādē cū peperiſſet gemios, alii dicūt eā virgis cęſis necatā.alii dicūt petēti filię p cōſobrina depcāti ꝙ vna nutricę eēnt eam condonaſſe,& in carcere detenuiſſe,ſolutamꝗ deinde fuiſſe mortuo Amulio.

Ludere[a] pendētes pueros & lambere matrem[b]
Impauidos illam tereti[c] ceruice reflexam
Mulcere[d] alternos:& corpora[e] fingere lingua.
Nec pcul[f] hic Romā:& raptas ſine mor̄ ſabīas
Conſeſſu[h] caueę magnis[i] Circenſibus[k] actis
Addiderat ſubitoꝗ nouum conſurgere bellū
Romulidis[l] tatioꝗ ſeni Curribuſꝗ[m] ſeueris.
Poſt iidem inter ſe poſito[n] certamine Reges
Armati Iouis[o] ante aram pateraſꝗ tenentes

SER a ¶ LVDERE, moueri.Terē. Cō gruū iſtum ma xi mū ī aq̄ ſinito lu- dere. b Matreꝫ, quaſi matrem cu ius affectū pueris exhibebat. c Te reti ceruice, rotū- da cū longitudi- ne,vt Incūbēs te- reti damō ſic cœ- pit oliuæ. d Mulcere al.nō qđ ī pictura erat dicit,ſed ita hic ītelligim⁹ factū fuiſſe, vt Ter circum iliacos raptauerat hectora muros. e Corpa fingere lingua i.tergere. Cic.in ſe ſtina, Spōgiis ſanguis effingebaſ.i.tergebaſ. f Nec pcul hic romā,cōgrue iuxta pprios cōditores. g Raptas ſine more ſabinas,ra ptas ſpectaculo ſine vllo exēplo. h Cōſeſſu caueæ,cauea eſt vbi ppl̄s ſpectat.Plau.ī am- phitrione Vt cōgſitores ſinguli in ſubſellia eāt p totā caueā ſpectatorib⁹. i Magnis cir cēſibus actis,magnis quātū ad paupertatē pri ſtinā ptinet,nam legimus pp equoꝝ inopiā diuerſis eos tunc vſos animalibus,raptæ aūt ſunt ſabinę cōſualibus,hoc eſt mēſe martio. Conſus aūt eſt deus cōſiliorū,q iō tēplū ſub tecto in circo hēt,vt oſtēdaſ tectū debere eē conſiliū.hinc eſt ꝙ & fidei pāno velata ma- nu ſacrificabaſ, qa fides tecta eſſe debet & velata. Ideo autē dicato Cōſi ſimulacro ra- puerūt ſabinas, vt tegereſ initū de rapto cō ſiliū.Iſte Cōſus & eques Neptunus dr̄, vñ ēt In eius honorē circenſes celebrabanſ,Errant ergo qui dñt magnis circēſib⁹,aut megale- ſiacis,aut romanis,quos cōſtat fieri ante ca- lē.Ianuarias.Actis aūt quū agerenſ, qa non erat pñs a paſſiuo participiū, vt Et qua ve- ctus abas. K Circenſibus,circēſes dicti vel a circuitu,vel ꝙ vbi nunc metæ ſunt, olim gla dii ponebanſ,quos circuibāt. Deſ aūt circen ſes ab enſibus circa quos circuibāt. Sane no- tādū poſitos circēſes ſine adiectione ludorū. quū ita dicimus ludos theatrales, ludos gla- diatorios,ludos circenſes. l Romulidis,hic datiuus pluralis venit ab eo qđ eſt hic romu lida. m Curibuſꝗ ſeueris,mire dixit ſeue- ris,quū.n.filias perdiderint Geninenſes an tēnates,cruſtuminii & ſabini, cæteris qeſcē- tib⁹ ſabini ſoli bella ſumpſeſt,q interuenientibus poſtea triginta fœminis iā eni- xis de illis, q̄ raptæ erāt,pax facta eſt ex aquarū no- minibus curiæ appellatæ ſunt in cō munē ēt mulierū honorē Kalendæ eis dicatę ſūt mar tiæ.Hora.Martiis cælebs qđ agā ca- lendis. Iuuenalis Munera fœmineis tractat ſecreta calēdis , nec.n.aliter cōgnoit martias calēdas eē fœminaꝝ, niſi qa vt diximus fœ- minæ bella ſedarūt.Sane ſciēdū oēs virgīes raptas excepta Herſilia,quā ſublatā a mari- to ſibi Romulus fecit vxorē. n Poſito cer- tamine, finito, vt Ante diē clauſo cōponet veſp olympo. o Iouis añ arā,añ tēplū Io- uis ſtatoris,qđ fecerat Romulus,poſtq̄ orās elatis armis meruit ne ſuus exercit⁹ fugeret.

¶ MATREM.ita vti mr̄ eſſe qñ dū illos vt CHR filios lābebat. Subito,ex inſpirato n.euene rat. Nouū, magnū admirabile, vt Pollio, & ipſe fecit noua carmia.Sabinas, cupiebat affinitates cū finitimis ȝhere Romulus, ſed cū īpetrare deſpaſſet pp nouitatē colonorū ſuoꝝ cōſiliū de rapiēdis iniit,cui ēt Numitor auus affuit,Hoc cōſtituto primū q dē deo ar canaꝝ cōſultationū duci ſi dolus ſibi ex ſnia eueniret,ſacrificiū quot annis & ferias agen das nouit,ac cōſulto deinde ſenatu diē feſtū & ludos indixit Neptuno agēdos Venerūt multi hoſpites cū cōiugibus & liberis, ac die vltimo dato ſigno ad rapinā diſcurrit iuuē- tus,Fuerūt raptæ virgines ſexcētæ , & octo- gintatres.Hoc geſtū eſt , vt aliis placet prio, vt alii vero quarto regni. Romuli āno.Hos Cōſua lia ludos cōſualia vocarunt , in qbus ēt ara ſub- terranea cōſtructa iuxta circū maximū Cir cum foſſa terra ſacrificiis, & igneis ſolēnita- tibus colitur, curſuſꝗ equoꝝ agitur iunctoꝝ & non iunctorū Deus aūt cui ſacra faciebāt Cōſus a romanis vocatur,quem græce poſ- ſidona hiſcithona interpretatur , ac ppterea ſubterranea colitur ara ꝙ hic deus terrā ha- beat Alii dicunt dies feſtos Neptuno agi,& curſus & eqies fieri. Aram vero poſtea Ge- nio cuidam arcano inſtitutam fuiſſe occul- torum,& conſiliorum duci atꝗ cuſtodi.

¶ IVNGEBANT

Stabant & cęſa iungebant⁹ fœdera porca.
Haud ꝓcul inde citę⁹ Metū in diuerſa quadrigę
Diſtulerant. at tu dictis Albane maneres,
Raptabatq; viri mendacis viſcera Tullus
Per ſiluam & ſparſi rorabāt ſanguine vepres.
Necnō Tarquinū eiectum ꝓſenna iubebat
Accipere ingentiq; vrbem obſidione ꝑmebat.

SER ⁊ ¶IVNgebāt.ſ.p.fœdera vt diximꝰ ſupra dcā ſt a porca fœda, & crudel̃r occiſa cꝰ mōs optabat̃ ei, q a pace reſiliſſet, falſo āt ait porta, Nā ad h̃ genꝰ ſacrificii porcꝰ adhibebat̃, ſ; aut vſurpauit genꝰ p gn̄e, vt Timidi venient ad pocula dāmę, cū has dāmas dicamus itē ſup lupas quū artis ſit h̃ & hęc lupꝰ, aut certe illd ondit q̃ i oib⁹ ſacris fœmininigñis plꝰ valēt victię denīq; ſi p marē litare ñ poſſēt, ſuccidanea dabat̃ fœīa, ſi āt p fœminā ñ litiſſēt, ſuccidāēa adhibi ñ poterat. h̃ ꝑ Citę.m.ſ.d.q. Don. h̃ loco ꝯ metrū ſētit dicēs citæ diuiſæ, vt ē i iuſ̃ erecto ñ cito.i. p̃rimōio, vel h̄ēditate ñ diuiſa. Nā citꝰ cū diuiſus ſigñat ci lōga ē, ſ; citæ veloces itelligamꝰ, quē āt dic̃ Vir. metū, Metiꝰ ſuffetiꝰ dcūs ē, qd nom̄ mutilauit cā metri Nouimꝰ āt ēt nom̄ vel mutationē vl̃ mutilationē ꝯceſſā poet̃ ſic p polluce Caſtorē, p citheride Lycoridē poſuit, vt S; q̃ legat ipa lycoris, h̃ āt Metiꝰ Suffetiꝰ quū apd albāos ſūmā rep̃ tenēt a romāis i auxiliū ꝯ fidenates vocatꝰ iur̃ ſocietatis vēit qdē, ſ; i ipo ꝓlio ad hoſtes defecit, qd cernēs Tullꝰ Hoſtiliꝰ ait voce maxīa militibꝰ ſuis, ita vt ēt hoſtis audiret, ne trepidetis meo ꝯſilio fcm̄ ē, vt facioſe Metiꝰ Suffetiꝰ ad hoſtes trāſiret q̃ ꝯſilio & ſuis iā pene amiſſas reddidit vires, & efficit ne hoſtes crederēt Metio, quē pꝰ victoriā captū Tullꝰ Hoſtiliꝰ ligauit ad binas q̃drigas, ita vt ab vnis q̃drigis traherēt̃ manꝰ pedes ab alteris qbꝰ agitatis velocit̃ eū crudeli mōte diſpſit vidēs itaq; poeta rōne noī icōgruā eē vīdictā, cl̄pā i crimis torq̃t aucto rē dicēs ex ſua pſōa ad ipſ; Metiū. ꝑ At.t.d.a.m. lō ēt mēdacis iſert, vt tacitę q̄ōni & iuidię crudelitat̃ occurrat. e ꝑ Nec ñ.t.e.p.i. Tarqniꝰ ſupbꝰ hūit pditos filios, iter q̃s Arūtē, q dū i caſtris eēt p̄re ſuo ardeā obſidēte, & ortꝰ eēt īter eū & Collatinū maritū Lucretię de vxoribꝰ ſmo, couſq; ꝓceſſit ꝯtētio, vt ad ꝓbādos eap̃ mōes arrept̃ eqs ſtatī domos ſuas ſil̃ pſiciſcerent̃. Ingreſſi itaq; ciuitatē collatinā, vbi fuit Lucretię domꝰ, īueneſt eā lanificio operā dātē, & triſtē pp mariti abſcētiā. Inde ad arūti domū ꝓfecti, quū exorē eiꝰ iueniſſēt cātilenis & ſaltatōibꝰ idulgētē reuerſi ad caſtra ſūt, q̃ Arūs dolēs, quū d expugnāda Lucr. caſtitate cogitaret, mariti eiꝰ noīe epl̃as finxit, & ꝺdit Lucre, i q̃ ſ̃ ꝯmēbat̃, vt Arūs ſuſcipet̃ hoſpitio, q̃ fcō p noctē ſtricto gladio eiꝰ igreſſꝰ eſt cubiculū cū ęthiope ac arte egit vt ſecū coiret dicēs, niſi mecū ꝯcubuerit, æthiopē tecū iterio, tāq̃ i adulterio ꝺphēderi. Timēs itaq; Lucretia ne caſtitat̃ famā mōte ꝺpderet, ꝙppe quā ſine purgatōe futurā eē cernebat, iuita turpibꝰ impiis paruit, & alt̃a die cōuocat̃ ꝓpīqs marito Collatino p̄re Tricipitīo Bruto auūc̃lo, q tribunꝰ eqtū celep̃ fuerat rē idicās petit ne violatꝰ pudor, neue ſultꝰ eēt eiꝰ iteritꝰ & erecto gladio ſe iteremit quē brutꝰ d eiꝰ corpe exertū tenēs ꝓceſſit ad ppl̃s, & m̃lta ꝯq̄ſtꝰ d tarqnii ſupbia & filiop̃ eiꝰ turpidie egit ne i vrbē recipet̃ aucte q̃ p̄rimū poterat, ſ; quū ñ ſuſcipet̃ tarqniꝰ, ꝯtulit ſe ad porſenā rgē thuſcię, q ꝓ tarqnio cū igētibꝰ copiis capto ianiculo & illic caſtris poſit̃ romā vehemter obſedit, & quū p ſbiiciū pōtē h̃ ē ligneū trāſir̃ cōaret̃, ſolꝰ cocles hoſtilē ipetū ſuſtinuit, dōec a t̃go pōs ſolueret̃ a ſociis, q̃ ſoluto ſe cū armis ꝑcipitauit i thyberi, & l; lęſus i coxa, tñ eiꝰ fluēta ſupauit, vñ ē illd ab eo dcm̄. quū ei i comitiis coxæ vitiū obiicēt̃, p ſinglos gdꝰ admōeō triūphi mei. In tātā āt obſidiōis neceſſitatē ppl̃us venerat, vt ēt obſides daret, ex qbꝰ Clœlia iuēta occaſiōe trāſnatauit fluuiū, & romā reūſa ē, rdita ē rurſꝰ pacis lege eā Pōſēa rpetēte, q admiratꝰ v̄tutē puelę ꝺdit ei optionē. vt cū qbꝰ vellet rdir̃, illa elegit cęſas v̄gies, vñ pōſēa h̃ q̃q; miratꝰ ꝯceſſit, & rogauit p l̃ras po.ro. vt ei aliqd virili ꝺcerneret̃, cui data ē ſtatua eq̄ſtris, quā i ſacra via hodieq; ꝯſpicimꝰ. d ꝑ Eiectū, atq; facile poterat ſuſcipi & occidi, ſ; iō ñ ē ſuſceptꝰ qa occidi ñ poterat rligiōe ipediēte. Rex.n. ēt ſacrop̃ fuerat, vñ poſtea alii fci ſūt ꝯſules. alii reges ſacrop̃. e ꝑ Pōſēa, vnū ñ addidit metri cā, vñ & penltię datꝰ accētꝰ ē, ad pōſēa dictꝰ, ē. Mar. Hāc ſpectat̃ manū porſēa nō potuit.

CHR ¶ FEdœra, cōueneſt romāi & albani, vt fœdera ferirēt, apud romāos fæciali is nūc hoſtiliū regē de fœdere rogat. Hic poſt m̃lta verba ait. Audi iupiter, audit p̄r p̄rix populi albani, audi tu ppl̃s albanꝰ. Deiñ exp̄ſſis fœderis ꝯditōibꝰ ſbiūxit iupit Porro, ſit ferito, vt ego hūc pōcū ferio tātoq; magis ferito q̃to magis potes polleſq;, itelligebāt āt ſi ñ ſuāret̃ pax Id vbi dixit pōcū ſilice ꝑcuſſit. Fœdꝰ hic dr̃ ictū, qa ñ ſine icta ſācit̃ Enni appellat fœdꝰ a fide. Quiti. dixit ieſſe q̃dā maieſtatē cū dixit pōca nō porco. Metiū, vide Seruiū.

Aeneadę[a] in ferrum pro libertate ruebant.
Illum[b] indignanti ſimilemq́ minanti
Aſpiceres pontem auderet quia vellere Cocles.
Et fluuium vinclis[c] innaret Chlœlia ruptis
In ſummo[d] cuſtos Tarpeię Mãlius arcis
Stabat pro tẽplo[e] & Capitolia celſa tenebat[f].
Romuleoq́ recens horrebat[g] Regia culmo.
Atq́[h] hic auratis[i] volitans argenteus Anſer
Porticibus[k] Gallos in limine adeſſe canebat.
Galli per dumos aderant: Arcemq́[l] tenebant
Defenſi[m] tenebris & dono[n] noctis opacę

SER a ❡ ÆNEADÆ, ſatis longe petit epithetũ. b ❡ Illum, Coclitẽ, & mõ Cocles in hoc hoĩe de quo dicit ppriũ eſt nomẽ. in aliis appellatiuũ, nã luſcos coclites dixerũt antiqui vñ & cyclopas coclitas legimus dictos, quia vnũ oculũ habuiſſe perhibenſ. Plau. i curculiõe, de coclitũ progenie ſapia te eſſe arbitror, nam hi ſunt vnoculi. c ❡ Vinclis innã. chlœ ruptis, atq obſides nõ ligãſ, ſed vincula pro cuſtodiis accipiamus, aut certe ruptis vinclis põtis. i. iã põte reſoluto. d ❡ Sũmo cuſtos tarpeię manlius arcis, in ſumma clipei pte, & bona rõne vtitur, in pictura apta vnicuiq rei loca diſtribuẽs. Ideo. n. in ſumma clipei parte dicit factum eſſe capitoliũ, quia hoc arcẽ vrbis eſſe mãifeſtũ eſt Hiſtoria talis eſt Brẽno duce ſenones galli venerũt ad vrbẽ, & circa aliã fluuium occurrẽtẽ ſibi deleuerũt exercitũ oẽm populi romani. Alia quoq die quũ vellẽt ingredi ciuitatẽ prĩo cũctati ſunt timẽtes inſidias, qa & patẽtes portas, & nullũ in muris videbãt, poſtea paulatĩ igreſſi, & cũcta vaſtarũt octo ĩtegris mẽſib[9], adeo vt ea q̃ incẽdere nõ poterãt militari manu diruerẽt ſolo remanẽte capitolio, ad qđ cũ vtẽſilib[9] reliq pfugerãt ciues, q tñ a gallis obſidebanſ ẽt id penetrare cupiẽtibus, quos alii p dumẽta & ſaxa aſpa. alii p cũiculos dñt conatos ẽẽ aſcẽdere. Tũc Mãli[9] cuſtos capitolii gallos detruſit ex arce clãgore anſeris excitatus, quẽ priuatus qdã Iunoni dederat dono. Nãq ut Pli. nullũ animal ita odorẽ hoĩs ſentit, qđ Oui. i meta. itelligẽs dixit nec ſeruaturis vigili capitolia voce cederet anſeribus. e ❡ Pro tẽplo, p defenſiõe tẽpli, nã ante tẽplũ nõ pcedit, quũ obſeſſus ĩtra tẽplũ eſſet, ſic ĩ nono, Ipſi intus dextra ac leua pro turribus aſtãt. Ter. Nã niſi hæc ita eſſent, pro illo haud ſtares phædria. f ❡ Tenebat, defendebat, & ẽ militare verbũ etiam. Sal. dicit vñ cõtra victos loco motus, dicimus, Cice. Loco ille motus eſt. g ❡ Horrebat regia culmo, curiã calabram dicit quam Romulus texerat culmis, ad quã calabatur. i. vocabaſ ſenatus, vocabaſ & populus a rege ſacrificulo, vt qm̃ adhuc faſti nõ ẽent ludorum & ſacrificiorum prinoſcerent dies. h ❡ Atq hic, in capitolio, & ſatis prudẽter argenteũ anſerẽ dixit, nã quaſi epitheton eſt coloris, & ſignificauit rẽ verã, nã in capitolio in honorẽ illius anſeris, q gallorum nũciarat aduẽtũ poſitus fuerat anſer argenteus. i ❡ Auratis. p. hoc ad tẽpus rettulit florentis romanæ rei pub. Nã illo loco vbi dixit Horrebat regia culmo. Ideo addidit romuleo, vt incipiẽtis & paupis adhuc ĩperii tpa deſignaret. K ❡ Canebat, q̃ſi diuiabat. Nã canẽ, & dicẽ, & diuinaſ ſignãt. l ❡ Arcẽq tenebãt, deeſt pene, nã ppe tenuerũt, vñ & tpe pterito impfecto vſus eſt tenebãt, nõ ãt tenuerũt. m ❡ Defenſi tenebris & dono noctis opacę, m[l]ti iterationẽ volũt alii dñt tenebris pp cuniculos. n ❡ Dono noctis, ſomno Mãli, nã ſõnus noctis eſt donũ.

CHR ❡ CHLOELIA, cũ in bello pro tarquinio Porſena oſtẽdiſſet ſe velle res cõponere miſerunt romani legatos q de induciis agerent donec iudiciũ rex feciſſet, & de primis familiis. xx pueros duxerũt, q obſides eſſent dantibus filios ſuos primũ cõſulibus. M. quidem Oratio filiũ. P. vero Valerio filiã iam nubilẽ. Verum virgines dũ Porſena de re deliberat, rogarũt cuſtodẽ, vt ſinat eas ſe in ppinquo flumine lauare atq interim ab eis diſcedere ne nudas aſpiciat. Qua re ĩpetrata Chlœlia cæteras adhortata ẽ, vt ſe ſequanſ, primaq fluuiũ tranſnare cœpit, reliq̃ ſequunſ, ſicq in vrbẽ ad parentes rediẽ. Chœlię ſtatua Ænea erecta in via ſacra qua in forũ itur. Virginũ aũt pter hanc ſtatuã nullã, extãtẽ inuenimus, Diony, ait. Anſer, hæc auis venientes gallos pſentiens clangore edito canes excitauit, Canes vero Mãliũ, vt eſt apud Liuiũ, ſicq ſeruatũ eſt capitoliũ, vñ teſte Pli. cibaria anſerum cẽſores in primis locabant. Eſt illi fama amoris, nã Olenũ puerum argis ab anſere amatũ ferũt, itẽ glaucẽ q Ptolomæo Regi cytharã canebat. Lucidi ſto pho ita ppetuo ſibi comes adheſit, vt nuſq̃ illũ reliq̃rit, ſũt q aſſerãt ſinglis annis cõſueuiſſe romãos oib[9] diis de anſere ſacrificare, q̃ cõſuetudo ita cõuerſa eſt ad chriſtianos, vt in omniũ ſanctorum celebratione, q̃ calẽdis nouẽbris eſt, anſerẽ epulentur, qđ adhuc florentini obſeruant.

❡ AVREA

Aurea[a] cęſaries illis, atq; aurea veſtis,
Virgatis[b] lucent Sagulis tum lactea colla
Auro innectũtur duo quiſq; alpina corruſcãt
Geſa[c] manu ſcutis[d] protecti corpora longis.
Hinc[e] exultantes Salios[f] nudoſq;[g] Lupercos.
Lanigeroſq;[h] apices, & lapſa[i] Ancilia Coelo
Extuderat[k] caſtę ducebant[l] ſacra per vrbem
Pilẽtis[m] matres in mollibus hinc[n] procul addit
Tartareas etiam ſedes alta hoſtia Ditis.
Et ſcelerum[o] pœnas, & te Catilina[p] minaci
Pendentem ſcopulo furiarumq; ora trementẽ
Secretoſq; pios his dantem[q] iura Catonem.
Hęc inter[r] tumidi late maris ibat imago[s]
Aurea ſed fluctu ſpumabant cęrula[t] cano

SER a ℂ AVREA veſtis, hoc eſt barba. vñ cõtra iueſtes dicim⁹ iberbes. vñ ẽ. Quũ mihi pma genas veſtibat flore iuuẽtus. b ℞ Virgatis lu. ſa. q̃ hẽbãt in virgarũ modũ deductas vias, & bñ alluſit ad gallicã linguã p q̃ virga pur pura dr̃ Virgatis q̃ ac ſi diceret pur puratis. c ℞ Geſa, haſtas viriles, naq; ẽt viros fortes galli geſos vocant. d ℞ ſcutis lõ. p hęc corpoꝝ oñdit magnitudo, vt ſup, Stabãt tercẽtũ nitidi i pſepib⁹ altis p qd eqꝝ magnitudinem expſſit. e ℞ Hic. i. i eodem ſcuto, & ɔgrue ſacerdotes ſtatis p⁹ templa cõmemorat. f ℞ Salios, q ſt in tutela Iouis Martis Quirini dci ſalii, iõ q circa aras ſaliãt & tripudiẽt. g ℞ Nudoſq; lu. quũ i honorẽ Panos lupcalioꝝ ſolẽnitas celebraret, pecora romanoꝝ ſubito a latrõib⁹ rapta ſt. Illi pi̇ectis veſtib⁹ pſecuti ſt latrões, qb⁹ oppſſis & receptis aĩalib⁹ pp rẽ a nudis pſpe geſtã pmãſit ɔſuetudo, vt nudi lupcalia celebrarẽt. h ℞ Lanigeroſq; api flamĩes i capite hẽbãt pileũ, in q̃ erat breuis vga de ſup hũs lanę aliqd, qd quũ p ęſt⁹ ferre ñ poſſent, filio tm̃ capita religare ceperũt, nã nudis penit⁹ eos capitib⁹ icedẽ nefas fuerat, vñ a filio q̃ vtebãt flamĩes dci ſũt, q̃ſi filamines. Veꝝ feſtis dieb⁹ filo depoſito pilea neceſſe erat accipe, q̃ ſm alios ad oñdẽdã ſacerdotii eminẽtiã ſũt repta, ſic coiũnę mortuis nobilib⁹ ſupponũt, ad oñdẽdũ coꝝ culmẽ. Alii dñt ñ pp eminẽtiã dignitatꝭ ẜ ſcm̃, ſʒ qa quũ ſacrificarẽt apud laurolauiniũ, & eis exta frequẽter aues de vicinis veniẽtes lucis arripẽt, eminẽtia virgaꝝ eas terrere voluerũt. Exide ẽt cõſuetudo pmãſit, vt apud laurolauiniũ igẽtes haberent virgæ nõ breuis, vt in vrbe, ſunt ẽt q flamines ageſta mina pilei dci ſint, q̃ſi pila minas. i ℞ Lapſa anci. cœ. Regnãte Nũma põpilio ſcutũ breue & rotũdũ cœlo lapſũ ẽ, & quũ aruſpices rñdiſſent illic fore vrbis ipeiũ vbi illud fuiſſet, diligẽtiã Numæ neqr̃ ab hoſtib⁹ poſſet auferri adhibito Mamurio fabro multa ſilia facta ſũt, & in tẽplo martis locata, qd aũt dicit ãcilla pl̄ali numero vtit p ſingulari, nã vnũ lapſum eſt, Ancille ãt dr̃

aut quaſi vndiq; circuncĩſũ, aut q̃ſi ἀμφιχεῖλον, ideſt vndiq; labrum habens. K ℞ Extuderat ſtudioſe fecerat, et a tũdo tutudi. l ℞ Ducebãt, deducebãt, hæc enim fuerat conſuetudo. m ℞ Pilentis matris in mollibus, pilenta ſunt vehicula, ſicut nũc baſternas videmus Erant ãt tunc veneti coloris nõ vt nunc ruſſati, quibus niſi caſtæ vtebant, mollibus aũt pẽſilib⁹ vt contra plumas pẽſiles dicimus & molles ſignãmus. n ℞ Hinc procul bene lõge a tẽplis iferos fac. o ℞ Scelerũ pœnas, p ſceleratorũ, et bñ ait ſcelerũ pœnas. In crimina enim pſonę incidunt, nõ ipſatũ ſunt proprie crimina, vñ & ſceleribus ſunt ſtatuta ſupplicia, q̃ i ſe incidentes hoĩes obnixioſos faciũt. p ℞ Et te cathilina minaci Pẽdentẽ ſcopulo, hoc q̃ſi in Ciceronis gratiam dictum vr̃. q ℞ His dãtem iura catonẽ, vt ſupra diximus cenſoriuȝ ſignãt non vti cenſem, qui cõtra Cęſarẽ bella ſuſcepit, & ſupergreſſus eſt hoc loco Homeri diſpoſitionem. Siquidẽ ille Minoeȝ, & Radamantum, & Aeacũ de impiis iudicare dicit, hic romanum ducẽ innocentibus dare iura cõmemorat. r ℞ Hæc inter, bene inter inferos & ſuperos mare factum dicit, q vt ſupra diximus nos ab antipodibus diuidit q inferi ſunt noſtri comparatione. ſ ℞ Imago aurea, non eſt contrarium q & ceruleam & auream & argenteam maris dixit eſſe imaginem, quam ſcimus pro ventorum qualitate mutari, & colores reddere, qd expreſſum in ſcuto fuiſſe ſignificat. t ℞ Cærula, ideſt maria. u ℞ Fluctu cano, omnis enim ſpuma alba eſt, quæ fluctibus naſcitur.

CHR ℂ SAgulis, ſaga militares ſũt veſtes, hic p diminutionẽ ſagula. ℞ Lactea, candida, nã ꝑter cæteros albi ſunt galli. Quapp græcis pp huiuſcemodi colorẽ galatæ dñt ab eo qd ẽ galla. i. lac. Rcte ergo lactea dixit. ℞ Et te cati. imitaſ græcos, & vt illi Tãtalũ Siſyphũ & huiuſcemodi ſceleratos apd iferos relegatos pœnas ſceleꝝ pẽdẽ deſcribunt, & contra Aeacũ Mĩoa & alios iuſtos rges illis ſeueriſſimos iudices pponũt, ita Vir. & cati. & Cat. addidit.

Et circum argento clari Delphines in orbem[a]
Aequora verrebant caudis eſtumq́[b] ſecabant
In medio claſſes çratas Actia bella
Cernere[c] erat, totumq́ instructo Marte videres
Feruere Leucaten[d] auroq́ effulgere fluctus
Hinc Auguſtus[e] agens Italos in prelia Ceſar
Cū patrib[9] populoq́ Penatib[9f] & magnis Diis
Stans celſa in puppi geminas cui tpa[g] flammas
Leta vomunt patriumq́ aperit[h] vertice Sidus.
Parte[i] alia ventis[k] & Diis Agrippa ſecundis.
Arduus agmen agens cui belli inſigne ſuperbū
Tempora nauali[l] fulgent roſtrata corona.
Hinc[m] ope barbarica, variiſq́ Antonius armis
Victor[n] ab Auroræ populis, & littore[o] rubro.

SER a ¶ IN ORBEM, i circuitū. b Aeſtūq́ ...a bat, nā lē.n. rē oñdit, naꝫ ſp mare turbaṫ quū delphini appuerūt. c Cernē erat, greca ſigura ē, ſicut grece dṙ ὁρᾶν ἔνεστι. d Leucaten, in ꝓmōtorio epiri ē mōs leucate. e Hic au. a. ita. quū de ſtatu reipu. eēt lōga cōtētio inter Auguſtū & Antoniū et Lepidū. placuit vt totū orientē teneret Antonius, Auguſt[9] gallias & hiſpanias cū italia, Lepidus Africam Sardiniā Siciliā. Ad eām maioris fidei Antoni[9] ſororeꝫ Auguſti duxit vxoreꝫ ꝑfecti itaq́ ſūt i ꝓuīcias ſuas, ſꝫ Antoni[9] i egypto captus eſt amore cleopatre ħ vſq́ ꝗ adeo vt ea demiſſa ꝯ parthos ꝓficiſceret, q̄b[9] victis dū cleopatræ cupiditate feſtinat, exercitū oēm, frigoṙ i armēta ꝑdidit, ipſe tñ aīaliū cadauerib[9] paſtus cū paucis ad egyptū ē reuerſus, vbi ei cœpit ſuadē cleopatra, vt ſe ſortiret vxorē derelicta ſorore Auguſti. q̄ facto auguſt[9] vehemēter accēſus ꝯ eū cœpit bella moliri. Antoni[9] re cōpta collectis oriētis virib[9] ꝑ cū vxore cleopatra vēit ad bellū. cōflictū ē nauali certamie circa actiū epiri ꝓmōtoriū, vbi victi ſūt Antoni[9] & cleopatra & i fugā coacti, poſtea occiſo ātonio illa ſibi ſerpētē adhibuit, ſꝫ qa belli ciuiṙ triūph[9] turpis vṙ, laborat poeta vt ꝓbet iuſtū bellū fuiſſe dicēs Auguſtū eē cū pṙib[9] ppſoq́ penatib[9] et magnis diis, ꝯ cū Antonio auxilia pegrina & mōſtruoſa egypti nuia Et re ṽa i exercitu Antonii oēs barbari fuerūt, qd & Vir. dicit Ægyptū vireſq́ oriētis. atq́ vltīa ſecū Bactra vehit. Vñ ēt de hoc bello egit triūphū nec.n. ciuile putatū ē q̄ tātūmō romano duce geſtū eſt, q & ipſe barbaræ ſuiebat vxori, adeo vt ꝑtoria ei caſtra ꝓcedēt, q̄ꝑ q̄ potiebaṫ ipio ipſe vocabat exercitū. Vñ ē illo loco de cleopatra Patrio vocat agmina ſiſtro, nā Antoni[9] ꝯſulare ſibi tm̄ detinuit īpiū i q̄ ſola ē ptās iubēdi, Ille.n. ducit exercitū qui hēt in ptāte caſtra ꝑtoria. f Penatib[9] & magnis diis, alii volunt vnū eē, alii ſeparāt vt magnos deos accipias louē, Mineruā, Mercuriū. q̄s æneas d̄ ſamothracia ſuſtulit. g Tpa flā. læta vo. nāṙ.n. Auſtus igneos oc[l]os hūiſſe dṙ, adeo vt q̄dā rōanus interrogatus ab eo cur verteret faciē rñderit qa fulmē oculoꝝ tuoꝝ ferre nō poſſum ſicut ait Suetonius. h Apiṙ vertice ſidus, ſidus ī vertice hoc eſt ſup galiā nā ex quo tpe p diē ſtella viſa eſt dū ſacrificaret veneri gēitrici & ludi funebres ceſari exhiberenṫ, cuius ſidus putatū ē Auguſto ꝑſuadēte in honorē pṙis Auguſti ſtellā i galea cœpit hēe depictā. i Parte alia, non eſt cōtra ſꝫ in alia parte. K Vētis & diis agrippa ſcdis ſecūdis dixit Auguſti cōparatiōe, nā hoc dicit Auguſtus nimio ventoꝝ & numinū vtebaṫ fauoṙ, Agrippa ſcdis, hoc eſt ille habuit ꝑmū fauorē, iſte ſm. l Nauali roſtrata corona, Sextus Pōpeius Pōpeī filius in Siciliā piraticā exercuit cōtra quem prio cū Agrippa dimicauit auguſtus poſtea Agrippæ cura data eſt, q eū deicuit ob qd ei Auguſtus roſtratā dedit coronā, qa vicerat nauali certamine m Hinc, a parte cōtraria. n Victor ab auroræ populis. qa vicerat parthos, vt diximus. o Littore rubro erythreo mari, qd eſt inter ægyptum & indiam.

¶ DELphines, de hoꝝ nā in Buc. diximus. CHR Leucatē. ꝓmontoriū Epiri altiſſimū apud qd Antōiū Cleopatrāq́ bello nauali ſupauit Auguſtus, ob quā victoriā ābraciā ꝓpinquā vrbē nicopolim dixit, & romæ i palatio tēplū Appollini ædificauit i ea parte q̄ fulmie ferat icta. addidit porti cū bibliothecā. Italos, nā Auguſti milites rōani erant, & rōanis ſacris ībuti. Antonii ꝟo barbari & barbaræ mulieris iperiū ſeq̄ntes Tpa noua. nā de coronis a nobis dcm̄ eſt Variis, multiplices.n. & ex variis nationibus exercitus ꝯxerat. cū ipſe Auguſt[9], vt ſupra dixit ſolos italos i bellū duxiſſet. Rubro, hoc mare inter indicū & ethiopicū occeanū ampliſſimo ore ab auſtro in ſeptentrionē fundiṫ, & ne in mediterraneū exeat a terris plaꝝ arabūq́ teneṫ. Dṙ rubrū qa illius littora q̄m rubro colore ſunt aq̄s rubras cū lapidæ fiot oñdūt, ē dcm̄, Erythreū ab erythra rege, & qa erythros rubrū ſignat. multi putāt eriſhræū rubrū iterptari. erithrum Marg

¶ ULTIMA

Aegiptum vireſq; oriẽtis & vltima[a] ſecum
Bactra vehit ſequiturq; (nefas[b]) Agiptia cõiux.
Vna omnes ruere[c] ac totum ſpumare reductis
Cõuulſum remis roſtris ſtridentibus Aequor
Alta petunt pelago credas innare reuulſas
Cycladas aut mõtes concurrere[d] mõtib9 altos
Tanta mole viri turritis[e] puppibus inſtant
Stupea flamma manu teliſq; volatile ferrum
Spargitur. arua[f] noua Neptunia cęde rubeſcũt.
Regina in mediis patrio[g] vocat agmina Siſtro.
Necdum etiã geminos a tergo[h] reſpicit angues
Omnigenũq; deũ[i] mõſtra & latrator[k] anubis.
Contra Neptunũ & Venerẽ cõtraq;[l] Mineruã.
Tela tenent. ſęuit medio in certamine Mauors
Celatus[m] ferro triſteſq; ex ęthere Dirę[n].
Et ſciſſa gaudens vadit diſcordia[o] Palla
Quã cõſanguineo ſeqtur Bellona flagello.
Actius[p] hęc cernens arcum intendebat Apollo
Deſuper omnis eo terrore Aegyptus & Indi
Omnis Arabs. omnes vertebant[q] terga Sabęi.
Ipſa videbatur ventis regina vocatis
Vela dare & laxos iam iamq;[r] immittere funes.
Illam inter[s] cędes pallentem morte[t] futura
Fecerat ignipotens vndis & iapige[v] ferri.
Contra autem magno[x] moerentem corpe Nilũ
Pandentemq; ſinus. & tota veſte vocantem[y]
Cęruleũ in gremiũ latebroſaq;[z] flumina victos

SER a ℂ VLTIMA ſecum bactra vehit, vltima non quãtũ ad fines ſpectat orbis terrarum, ſed vltima iperio anromano. Conſtat. n. bactria nos poſt ſe hr̃e gentes innumeras. b ☞ Nefas, exclamatio eſt nõ in eo tm̃ ꝙ ægyptiam romanus duxerat, ſed ẽt ꝙ mulier caſtra ſequebatur, qd ingẽti turpitudine apud maiores fuit. Vnde bellaturus Põpeius ĩ leſbo reliqt vxorem. c ☞ Ruere, ruebant. i. cuꝫ impetu veniebant. d ☞ Concurrere montibus altos, alii altis legunt; vnum tamen eſt. e ☞ Turritis puppibus inſtant, hoc de hiſtoria traxit Nam Agrippa ꝑmus hoc gen9 turriũ inuenit, vt de tabulatis ſubito erigerent, ſimulac vẽtum eſſet in prælium turres hoſtibus improuiſæ. f ☞ Arua noua neptunia cęde, noua cæde magna nimia, nam non dicit re vera noua, quũ alia fuerit bella ciuilia & cædes aliæ ĩ ipſis. g ☞ Patrio vocat agmina ſiſtro, Cleopatra ſibi tm̃ aſſumpſerat, vt ſe iſim vellet videri. Iſis ãt eſt geni9 ægypti, q p ſiſtri motũ, qd gerit in dextra nili acceſſus ſignificat, & receſſus per ſitulam, quã ſiniſtra retinet, oñdit fluentiã oiuꝫ lacunarum. Iſis autẽ lingua ægyptiorum eſt terra, quam Iſim volunt eſſe. h ☞ A tergo reſpicit angues, hoc eſt nondum videbat mortem futuram. i ☞ Deum monſtra, ideo monſtra dixit, quia ſub auguſto necduꝫ romani ægyptia ſacra ſuſceperant. K ☞ Latrator anubis, quia capite canino pingitur hunc volũt eſſe Mercuriũ, ideo qa nihil eſt cane ſagaci9. l ☞ Contra neptunum, Homerum ſequitur, qui deos dicit contra ſe pro diuerſis partibus habere certamen. m ☞ Celatus ferro aut in armis locatus, aut de ferro ſculptus, ſcilicet & metallo ſibi congruo. n ☞ Diræ, diræ ꝓprie ſunt vltrices deæ, & bene has intereſſe dicit prælio ad puniendũ Antoniũ, qui matrimoniale leſerat fœdus. o ☞ Diſcordia palla, ideo diſcordia quia vnius ciuitatis erant & bene diram diſcordia ſequitur, quã Bellona comitatur, Nam per diſcordiam venitur ad bellum. Hora. Ira truces inimicitias ac funebre bellũ. p ☞ Actius hęc cernẽs, quem poſtea Actium nõiauit auguſtus. q ☞ Vertebãt terga ſabęi, omnes iſti populi oriẽtis ſunt. r ☞ Iã iamq;, ſcilicet aui ditate fugiendi. s ☞ Inter cædes, inter ſuorum cadauera. t ☞ Morte futura, omine mortis futuræ. v ☞ Iapige ferri, vento qui de apulia flãs optime ad orientem ducit. Horati9. Obſtruſis aliis præter iapigia. x ☞ Magno corpore, ſeptenfluo. y ☞ Vocantem cęruleum in gremium, hoc de hiſtoria eſt, nam legitur Cleopatram præſagio mortis futuræ oblitam eſſe receſſus ægypti petere, in quibus poterat facile bella reparare, de qua re ſe moriens dicitur increpaſſe. z ☞ Latebroſaq; flumina, quia nili origo naſcitur, licet Plinius dicat haud longe ab Æthiopia maurorum poſt maiorem atlantem lacum, eſſe ex quo erumpit, quod videtur eſſe veriſimile ex beluarum ſimilitudine.

ℂ BACTRA, bactra bactrorum vrbs eſt, q̃ zariaſta vocatur. ☞ Siſtro ſpecies eſt tympani ſeu cymbali, quod inſtrumentum credo non abſimili eſſe ab eo quo puellæ florentiæ vtuntur in choreis. CHR Bactra

At cęſar triplici[a] inuectus romana triumpho
Mœnia diis italis votum immortale ſacrabat.
Maxima tercentum totam delubra per vrbem
Lęticia ludiſq;[b] viç plauſuq; fremebant.
Omnibus in tẽplis mſum chorus oĩbus aris
Ante aras terrã cęſi ſtrauere iuuenci.
Ipſe ſedens niueo candentis[c] limine Phœbi
Dona[d] recognoſcit populorũ aptatq; ſuperbis
Poſtibus incedunt victę longo ordine gentes
Quã variç linguis habitu tã veſtis & armis.
Hic nomadũ[e] gen[9] et diſcĩctos[f] mľciber[g] aphros
Hic lelegas[h] Caraſq;[i] ſagittiferoſq; Gelonos[k]
Finxerat Euphrates[l] ibat iam mollior vndis.
Extrẽiq; hoĩum morini[m] Rhenuſq;[n] bicornis[o]
Indomitiq;[p] Daç & pontẽ indignatus Araxes[q]
Talia per clypeum Volcani dona parentis[r]
Miratur rerumq;[s] ignarus imagine gaudet.
Attollẽs[t] humero famamq;[v] & facta nepotũ[x].

SER a ℭTRIPLICI triumpho, tres enim Auguſtus habuit triũphos, nam primo die triumphauit exercitus, qui Antonium vicerat. Secundo qui dalmatas vicerat. Tertio ipſe cuȝ Alexandrino eſt ingreſſus triumpho. b ⸢Ludiſq; vix plauſuq; fremebãt, hoc eſt per compitalitia ludi celebrati ſũt. c ⸢Candẽtis limine phœbi in templo ꝺ ſolido marmore effecto, qđ allatum fuerat de portu lunę qui eſt in liguria. d ⸢Dona cognoſcit populorum, aurum coronarium dicit quod hodieq; a victis gentibus datur. imponebant autem hoc imperatores ꝑpter cõceſſam vitam, lõ ergo dixit dona, nam ſi hoc nõ eſſet ſpolia diceret. e ⸢Hic nomandũ genus, atqui Antonius orientis habuit populos, ſed intelligas has gentes africæ operas ſuas locaſſe, & ſimul cum Antonio ab Auguſto eſſe ſuperatas. f ⸢Diſcinctos, vel habitum eorũ oſtendit qui vſq; in talos fluebat. Quod Plautus in penulo tidet dicens, Quæ eſt illa auis cuȝ afrum vidiſſet veſtem demiſſam trahentem, aut diſcinctos dixit inhabiles militię, Omnes eniȝ qui militant cincti ſunt, aut certe inefficaces, vt contra præcinctos ſtrennuos dicimus. Hor. Alti[9] ac nos præcinctis vnum, Vnde & græce εὔζωνος appellatur, non qui bonam zonam habet, ſed qui eſt ſtrennuus. g ⸢Mulciber, Vulcanus ab eo ꝙ totum ignis permulcet. h ⸢Lelegas, theſſalo. Lucanus de theſſalia Mox lelegum dextra preſſum deſcendit aratrum. i ⸢Caraſq;, caræ inſulani populi fuerunt piraticam exercentes famoſi victi a Minoe, vt Thucydides & Salu. dicũt. k ⸢Gelonos, populos ſcithiæ. l ⸢Euphrates iã mollior vndis ibat. ſentiẽs ſe quaſi eſſe ſuperatũ. Horatius, Minoreȝ voluere verticẽ. m ⸢Morini, populi galliæ in finibus, qui Britanniaȝ ſpectant. n ⸢Rhenus, fluuius galliæ. o ⸢Bicornis, aut quia per duos fluit alueos, per vnum qua romanum imperiuȝ eſt, per alterum qua interfluit barbaros, vbi lambal dicitur & facit inſulam batauorum. p ⸢Indomitiq; dax, populi ſcythiæ. q ⸢Araxes, fluuius Armenię, quem pontibus nixus eſt Xerxes conſcendere, vel cui Alexander magnus põtẽ fecit, quẽ fluminis incremẽta ruperunt, quem poſtea Augu. firmiore ponte cũ ligauit, vnde ad Augu. gloriam dixit põtem indig. ar. r ⸢Parentis, nunc honoris, in aliquibus aũt libris ita habet per clypeũ Vulcani, hic diſtiguendũ eſt nam Vulcani parentis non procedit, naȝ dõa parẽtis. i. matris accipiendum eſt imagine gaudet ignarus, ignarus erat veritatis; ſed triũphoꝝ imagine delectabat. s ⸢Attollens hum. f. q;. & f. ne. hunc verſum notant critici quaſi ſuperfluo additum nec cõueniẽtes grauitati eius nãq; ẽ magis neoteric[9]. t ⸢Rerũ. ſ. futuraꝝ, q̃ nõdũ fuerãt. v ⸢Famãq; gloriam. x ⸢Ni potum, poſterorum.

ℭLELEGAS, Arcananiæ partem Curetes habent, Lelegę partẽ. theleboi locros lelegas dñt, & occupaſſe bœotiam, nam volunt: inter eos quendam fuiſſe nomine lelegam, & lelegæ neptem theleboã cuius xx. liberi theleboi dicti horuȝ pars leucadem habitauit. ⸢Cares inco. io. Vnde pulſi petiuerunt phrygiã, Pulſi deinde ſunt a græcis, qui expugnarũt Troiã, Stra. ait Cares fuiſſe ſub Minoe, & tũc lelegas appellatos. & inſulas habuiſſe deinde in cõtinẽtem veniſſe. & multa maritimæ oræ, & mediterraneæ habitatoribus abſtuliſſe. Deinde ioues & dores multa illis ademiſſe. Fuerũt autem eodem teſte rei militaris ſtudioſi, Hoc indicat ꝙ loca criſtas, & cætera inſignia carica dixere priſci. Ait eniȝ Anacreõ Nectite bſi cõpactũ cariæ locũ. Alce[9] itidẽ Caricã quatiẽs criſtã. ⸢Morini, galliæ populi ſũt iuxta menapios, & horanos. ⸢Iris, vt plurimũ iunõi miniſtrã dat iriȝ, qa iuno ipſa aer ẽ in quo iris gignit. Dat & Ioui q & ipſe ẽt Iuppiter nõnunq̃ p aere ſumit. CHR

ℭATq; EA

ADILON.

Non⁹ hẽt pugnas, nec adeſt dux ipſe tumultu.

Modeſtini Iuriſconſulti. Argumentum. IX.

ATq; ea diuerſa penitus dum parte gerũtur
Iunonis monitu Turnus feſtinat ĩ hoſtẽ
Teucrorum naues rutulis iaculantibus ignem
Nympharum in ſpẽm diuino numine verſę.
Euryali & Niſi cœptis fuit exitus impar.
Pugnatur. caſtra Aeneadę: vellumq; tuentur.
Audacem Rutulum dat læto pulcher Iulus.
Fit via vi Turnus Bitian & Pandaron altum
Deiicit: & totis victor dat funera caſtris
Iamq; fatigatus recipit ſe in caſtra ſuorum.

P. Virgilii Maronis Aeneidos. Liber. IX.

ATq; EA[a] diuerſa penitus [c] dum parte geruntur[b],
Irim[d] de Cœlo miſit Saturnia Iuno
Audacem[e] ad Turnum, luco tũc forte parentis[f]

SER ATq; EA diuerſa penit⁹ dũ. In hoc libro mutatio eſt rep oiuз. Ná & pſonę, & loca alia ſunt, & aliud negociuз incipit. ab Ænea eniз tráſit ad Turnũ, a thuſcia ad ardeá a petitione auxiliorũ ad bellum, quẽ tranſitum ad Turnũ, quidá culpát neſciẽtes Vir. prudẽter iunxiſſe ſupioribus negociis ſequẽtia per illam particulam. b Atq; ea diuerſa penitus dum parte geruntur. ſ. dum offerũtur arma dum dantur auxilia. Sane format⁹ eſt iſte liber ad illud Homeri vbi dicit per noctẽs egreſſos eſſe Diomedem, & Vlyxem cum capto Dolone caſtra penetrarunt. Nam partem maximam & œconomiæ & negociorũ exinde habet. c Diuerſa penitus, valde diuerſa, longius remota, vnde paulo poſt dicit, Nec ſatis extremas corithi penetrauit ad vrbes Lidorũ: q manſi. d Iris, Iris, quaſi ἔρις dicta eſt. Nunquam enim ad conciliationem mittitur, ſicut Mercurius, ſed ad diſturbationem, & eſt miniſtra non tantũ dearum, ſed deorum, & Virgilius hoc probat dicẽs Aereá cœlo nam Iuppiter Iriз Demiſit germanæ haud mollia iuſſa ferentẽ. e Audacẽ turnũ, fortem ſine fœlicitate, ſicut de Paláte diximus. f Parentis pilũni, Pilũnus & Pitumnus fratres fuerunt dii, horũ Pitũnus ſtercorádorũ inuenit vſuз agrorũз. vnde & Sterquilinius dictus ẽ. Pilũnus vero piſendi frumẽti, vnde & á piſtorib⁹ colitur, & ab ipſo pilum dictũ eſt.

DON DIVERSA, a troianorũ caſtris remota, ſic in. v. Quo diuerſ⁹ abis a metu remotis. Sedebat, ĩ ocio erat & non actibus neceſſariis vacabat, vt mlti volunt. vult. n. poeta illi⁹ inertia laudes Æneæ per cõparationeѕ extollere, & vt æneam a loco & frigore fluminis, ſic ĩ hũc vituperat q in loco amœno ociaretur cum Æneas per laborem ſubiiſſe nemora, & longinquas partes petiſſet, Miſit ergo Irim Iuno, vt torpentem excitaret. Audacem, incõſultum & temerarium: Iris vero hic hortatur, illinc obiurgat.

Pilūni Turnus ſacrata[a] valle ſedebant[b]
Ad quē ſic roſeo Thaumantias[c] ore locuta eſt
Turne quod optāti Diuom[d] promittere nemo
Auderet[e] voluenda[f] dies en attulit vltro
Aeneas vrbe & ſociis & claſſe relicta.
Septra palatini: ſedemq́ petiuit Euandri.
Nec ſatis[g] extremas coriti[h] penetrauit ad vrbes
Lydorumq́ manū collectoſq́ armat[i] agreſtes
Quid dubitas: nūc tēpus quos nūc poſcere curr[9]
Rūpe moras omneis turbataq́[k] arripe caſtra.
Dixit & in Cœlum paribus ſe ſuſtulit alis.
Ingentēq́ fuga ſecuit[l] ſub nubibus Arquom.
Agnouit[m] iuuenis dupliceſq́ ad ſidera palmas
Suſtulit ac tali fugientem eſt voce ſecutus.

SER a ℭSACRATA, valle ideo ſacrata qa vt diximus nunq̄ eſt lucus ſine religiōe. b ℱSedebat, vt Aſper dicit erat q̄ clauſula ātiqua eſt, & de vſu remota, ſm Plautū ſedere ē cōſiliū capere q inducit ſeruū dicētē, Sine iuxta arā ſedeā, et dabo meliora cōſilia, ſʒ ſm augures ſedere eſt auguriū captare, nāq́ poſt deſignatas cœli ptes a ſedētibus captāt auguria, qd & ipſe ſupra oñdit latenter inducens Picū ſolū ſedētē, vt Paruaq́ ſedebat Succinct[9] trabea, qd eſt augurū, quum alios ſtātes iduxerit, ꝙ ſedebat aut erat, aut cōſiliac apiebat, aut augurabat. c ℱThaumātias.o.lo.ē, ſm poeticā.i. Thaumātis filia, ceterū ex admiratiōe ꝭ nomē accepit, q̄ admiratio de eius colorib[9] naſcit, & græce θαῦμα dr. d ℱDiuū ꝓmittere nemo, nemo ꝓ nullus poſuit, & eſt acyrologia, nā diuoꝝ nemo nō poſſumus dicere eū ꝓprie nemo ſit nec hō. e ℱAuderet, docet per trāſitū multa interdū tpis rōne ꝓuenire quæ numina ꝓſtare nō pñt, qd ēt paulopoſt in matris deū petitiōe Iuppiter ꝓbat dicēs, Cui tāta deo ꝓmiſſa ptās: f ℱVolueda, ꝓ volubilis. g ℱNec ſatis, qa occurrebat ab Euandro cū facile poſſe remeare. h ℱCoriti, mōtis thuſciæ, q vt dixi nomē accepit a Corito rege, cum cuius vxore cōcubuit Iuppiter, vñ natus eſt Dardanus. i ℱArmat agreſtes, ne ei formidinē iniiciat agreſtes eſſe cōmemorat. K ℱTurbata arripe caſtra, aut arripe & turba aut turbata īuade, ꝓpter abſentiā Aeneæ. l ℱSecuit ſub nubibus arcū, hoc eſt duxit, vt Ille viā ſecat ad naues, et re ꝟa arc[9] ipſe variis coloribus ſectus ē, bñ aūt ſub nubib[9], qa ſine nubis bñficio arcus nō vr. m ℱAgnouit iuuenis, Irim tantū agnouit, nō & a quo miſſa eſſet, vtrū a Ioue aut a Iunone hic eſt quod dicit Quis te mihi nubibus actam.

DON ℭTVRNE, nomine excitat & proponit occaſionem vtilē non omittendam. ℱAeneas, magnum pondus in nomine. ℱNunc tēpus e. Monet quid faciendū. ne ille in conſultando perdat tempus. ℱDixit. nam obiurgata eſt, terruit, inſtruxit hortata eſt.

CH ℭPILVMNI, vide ſeruiū, ſunt tñ q̄ Saturnū putēt a piſēdo dctm̄ eſſe pilūnū, qm pili quo trumēta piſebanſ iuētor fuerit. ℱSacrata, nā lucus erat. ℱSedebat, cogitabat in cōſultādo verſabaſ, nō q ſedere id ſignificet, ſʒ ſolēt q intēti[9] aliqd mente agitāt ſedere vt corp[9] imobile teneāt ne mobilitate corpis alus quoq vacillet. ℱThaumātias dr iri Thaumātis filia dctm̄ eſt i quarto. ℱTurne, optia oro i cā deliberatiua. Naq; ſtati oñdit quod ſuadere nitiſ fieri oino facile beneficio fortunæ, quæ maxias ſibi i bello (vt ēt oñdit Cice. in actiōe gratiarū ꝓ M. Marcello) ptes vendicat, nā ſæpe ignaui illius fauore impulſi ſuperant fortes cōtra illius iniquitate ſæpe ſuperātur. Perſuadet ergo ab occaſiōe q̄ a fortuna ꝓuenit, & eſt vna ex ſex ptibus, q̄ in cōiecturali cōſtitutione ſigno ſubiciunſ. ℱTurne, captat beniuolētiā ab eo. q d. Talis vir q ēt in rebus difficilimis inuictū te ꝓſtare cōſueuiſti. ℱQuod optāti, oñdit magnitudinē occaſionis, q̄ tanta eſt, vt nō mō mortalis qſquā eā preſtare queat, ſed nullus ēt deoꝝ ꝓmittere auderet, veluti q ſupra ſuas vires eſſe ſentiret, quæ ergo pōt eē maior occaſio q̄ illa q̄ ēt deoꝝ excedat ptātē. ℱDies, recte nam occaſio cōmoditas eſt quæ afferſ a tēpore, & optime addit voluenda nō volubilis, ſed cūi hoc neceſſe aſſit, vt deinceps voluaſ, & ſic admonet, vt preſenti vtatur, nā paulopoſt ex mutatione temporis mutabiſ & ipſa. Duo ergo oſtēdit. Primum occaſionem eſſe tantam, quantam non modo homo quiſquā, ſed ne deus quidem aliquis præſtare queat, deinde illam ex mutabilitate temporis, niſi eam quā primū arripiat habitaturā. ℱAeneas, non ſatis erat oñdere tēpus cōmodū, niſi etiam oſtendat ſpatium ſufficiēs ad rem trāſigendā, nā & ſpatium ipſum ſignī pars eſt. Hoc igiſ arguitur lōgū futuꝝ, quod nō ſolū Aeneas palanteum adnauigauerit, ſed inde ēt in Etruriam longius abierit. Ergo antequam illinc ad caſtra ſua redeat erit ſpatium amplum Turno ad caſtra diripienda:

ℭREPENTE,

Iri decus Cœli quis te mihi nubibus actam
Detulit in terras? vnde hęc tam clara repente[a]
Tempeſtas? video medium diſcindere[b] Cœlū
Palanteſq;[c] Polo ſtellas ſequar omnia[d] tanta
Quiſq;s[e] in arma vocas tū ſic affatus ad vndam
Proceſſit ſummoq; hauſit de gurgite lymphas
Multa Deos orās: onerauitq;[f] Aethera votis:
Iamq;[g] omnis campis Exercitus ibat apertis
Diues[h] Equom diues pictai veſtis & auri
Meſſapus primas acies poſtrema coercent[i]
Tirrhidę iuuenes medio dux agmine Turnus
Vertitur arma tenens & toto vertice ſupra eſt,
Ceu ſeptē ſurgens ſedatis amnibus altis[k]
Per tacitum Gāges aut pingui[l] flumine Nilus
Cum refluit campis & iam ſe condidit alueo
Hic ſubitam nigro glomerari puluere nubem
Proſpiciūt Teucri ac tenebras inſurgere cāpis.
Primus ab aduerſa conclamat mole Caicus.

SER a ℂ REPENTE. Item aliud auguriū, nā cū Iris ſine nubibus non poſſet videri, poſt eius abſceſſum ſtatiꝫ eſt ſecuta ſerenitas, clara āt bñ addidit, qa tēpeſtas των μεσων. b ℂ Diſcindere cœlū, chaſma dicit factū. i. ſubitam aeris diruptioneꝫ & quēdā receſſuꝫ, per qđ vult videri chaſma Iriꝫ ſe recepiſſe. Mediuꝫ āt bñ dixit Nā eſt & ſūmū, vñ eſt Sic vertice cœli cōſtitit. Nubes āt I medio ſunt vbi ſunt oīa ſigna, q̄ dicit. i. Iris chaſma, ſerenitas, nā ſi in ſūmo fieret, nullus vidē potuiſſet humani enim oculi altiorē nimiū ſplēdorē ferre nō pñt ſane chaſma eſt, ita enim Pli. vocat diruptio & q̄daꝫ cœli receſſus. c ℂ Palāteſq; p. ſtellas, bene pallātes, q̄ſi in alienū tp̄s errore venientes. d ℂ Oia tāta. ſ. cœleſtia. e ℂ Quiſqs in arma vocas, vel Iuno, vel Iuppiter. f ℂ Onerauitq; æthera votis, iterū atq; iterū eſt vota pollicitus, locus autē iſte dictus eſt ſm augurū morē, apud quos fuerat conſuetudo, vt ſi poſt acceptū auguriū ad aquā veniſſent, icli nati hauritēt exinde manib⁹, & fuſis p̄cibus vota p̄mitterēt, vt viſuꝫ pſeueraret auguriū, qđ aquæ itercesſu dirūpiſ, vñ etiā in. x. viſuꝫ auguriū qđ aquæ interceſſu dirūpiſ nō p̄cedit, Nam fortiſ exitū infirmū, qa cygnus dimiſſus ab aquila in fluuium eccidit, vt Prædamq; ex vnguibus ales Proiecit fluuio, hinc videſ etiā Turnus minime potuiſſe liberari. g ℂ Iamq; oīs campis exercitus ibat apertis, intelligamus hunc exercitū primū in campos cōfuſe miſſe, poſt digeſtū in ordines, vt ſit ſequētiū fluminū cōgrua cōparatio, que flumia dicit poſt cāpoꝝ inūdationē ī alueos ſuos reuerti. Nā hoc vult dicere, vt de cāpis flumina ī alueos redeūt, ſic digeſta eſt I acies militū multitudo, q̄ fuerat añ diffuſa. h ℂ Diues equū, p genitiuū frequentius vtimur hac figura q̄ per ablatiuum. i ℂ Coercēt, cogūt, colligūt. K ℂ Altus per tacitū gāges, fluuius eſt indiæ, qui ſm Senecā in ſitu indiæ nouē alueis fluit, ſcđm Melonē. vii. q tñ & ipſe cōmemorat nōnullos dicere, q̄ tantū tribus alueis fluat. Virg tñ nilo eū iungēs ſeptem alueos hīc ſignificat, hanc varietatē Donatus fugiens lōgū hyperbaton facit dicēs ceu ſurgēs. vii. amnibus nilus, aut gāges altus per tacitū. Sane bene addidit p tacitū altus, hoc ē p p̄ſundā altitudinē. Nam licet creſcat, itra ripas tñ eſt, nec ſupfundiſ, vt nilus cāpis vñ Aſper diſtixit, altus per tacitum. l ℂ Pingui flumīe nilus, nilus dictus eſt q̄ſi νεαν ιλυν, hoc eſt nomen limum trahens, qđ volēs exprimere dixit, Pingui flumine. i. fluore, quę res fœcūdā efficit terraꝫ, qđ & ipſe in georgicis oſtēdit dicens Liquuntur montibus amnes, Fœliceq; trahunt limum, Item & viridem ægyptum nigra fœcundat harena.

DON ℂ DECVS cœli. Quāta eſt laus ornare cœlum & meritum & pulchritudo.

CHR ℂ TEMPESTAS, qualitas eſt temporis ſiue aperta ſerena ve ſit, vt hic ſiue contra turbida, & aduerſa. Aliquando idem erit qđ tempus. vt ſæpe apparet apud Saluſtiū. ℂ Pictai, pro pictæ, & eſt diphthongi græci diſſolutio; Et. n. apud illos diphthongus ai & apud nos trāſit in ea. ℂ Vertiſ, qđ eſt proprium ducis ad quem ſumma totius rei ptinet, vt oīa obeūdo luſtrandoq; exploret, atq; admitiſtret, & modo vſq; in prima ſigna deferatur modo ad nouiſſimos redeat. ℂ Ganges fluuius, indiæ qui oritur ex cauſaco ſeptētrionalis indiæ monte in mare Indicum influit cis Taprobanam inſulam. Quot aūt alueis vide Ser. Romanorū primus per illū claſſem duxit. Traianum, ante Traianum Alexāder mace. Nilus de quo iam dictū eſt. ℂ Hic ſubiti. oſtendit Teucrorum vigilantiam qui ex improuiſo opprimi non potuerūt cum ad omnem euētum intenti, nihil eos latere potuiſſet. ℂ Mole eaí. is. n. cuſtodiam agebat in turri hoſtibus oppoſita.

Quis globus[a] o Ciues caligine voluitur atra:
Ferte citi ferrum. Date tela, ſcandite muros.
Hoſtis[b] adeſt eia ingenti clamore per omnes
Condunt ſe teucri portas & mœnia complent
Nãq;[c] ita diſcedens pręceperat optimus[d] armis
Aeneas ſi qua[e] interea Fortuna fuiſſet
Nęu ſtruere auderēt aciem neu credere campo.
Caſtra modo & tutos ſeruarent aggere muros
Ergo & ſi cōferre manū Pudor[f] Iraq; mōſtrāt
Obiiciunt portas tamē & pręcepta faceſſunt.
Armatiq; cauis expectant turribus hoſtem.
Turnus vt ante volās tardū[g] pręceſſerat agmē
Viginti lectis equitum comitatus: & vrbi[h]
Improuiſus adeſt maculis[i] quē Thracius albis
Portat equus criſtaq;[k] tegit galea aurea rubra.
Ecquis erit mecū o iuuenes q primus in hoſtē
En ait. & iaculum atorquens emittit in auras
Principium[l] pugnę: & campo ſeſe ardu[9] infert.
Clamorem[m] excipiūt ſocii fremituq; ſequūtur

SER a QVIS globus, i. quãtus, admirãtis enim eſt nō interrogantis, nec.n. īterrogat qui nū ciat. b Hoſtis adeſt hic diſtinguendum, vt eia ſit militiū ꝑperantiū clamor, & ē ennia num qui ait Eia machæras, Ergo ei a ingēti clamore dicentes portas ruebãt, alii hoſtis adeſt eia le gunt. c Nãq; ita diſcedens præceperat, excuſatio troianorū ne portas clauſiſſe timore videref. d Optimus armis, peritus armorū, dux egregius, q & futura prouideret. e Siqua interea fortuna fuiſſet, ſci licet bellic[9] caſus. f Pudor iraq; mōſtrat, liret eos hortaref ira & pudor. g Tardum agmen, peditū dicit, q eqtū cōparatione tardi ſunt. h Vrbi, troiæ, q̄ fecerat Æneas caſtrorū in morē. i Maculis quē thrarius albis, noue albas maculas dixit quum ꝓprie macularū hæc ſic natura vt obſcuritate ſua albū aliqd infuſcēt. K Criſtaq; tegit galea aurea rubra, duo ablatiui ſunt, & duo nominatiui, quos metrica rōne diſcernimus. Nã & rubra criſta lōge ſunt vltimæ, qa ablatiui ſunt, ſane huiuſmodi verſus peſſimi ſunt. l Principiū pugnæ, hoc de romana ſolennitate tractū eſt, quū enim vellent bellū inducere paterpatratus hoc ē prinreps fecialiū ꝓficiſcebaf ad hoſtiū fines, & ꝓfatus q̄dã ſolénia clara voce dicebat ſe bellū indicere ꝓpter certas cauſas, aut qa ſocios læſerant, aut qa ner abrepta aīalia, nec obnixios reddiderã, & hęc clarigatio dicebaf a claritate vocis poſtquã clarigationē haſta in eorum fines miſſa indicabaf iã pugnæ pricipiū. m Clamorem exripiūt ſocii, legif & clamore, ſi clamore ſēſus erit talis haſtæ iactū ſocii clamore comitaf, ſi clamorē ītelligim[9] Turni: eos clamorē excepiſſe, & cū fremitu eū ſequunf.

DON PER comparationē oñdit magno ſilētio iuiſſe Turnū vt īprouiſus oppr imeret inrautos, tamen ingens puluis illos manifeſtauit. Quis globus, primo dubitauit, deinde cognouit eē hoſtes. Tela ēt lapides, et omnia miſſilia dici pñt. Nãq; ita diſcedēs præ aliter.n. timidi poterãt videri Troiani, q inſtructa acie nō exirēt contra hoſtes æneæ preceptū propter incertos fortunæ caſus ſapiens fuit. Ergo duas de dit virtutes, alterã ne in belles viderenf, alterã vt Regi parerent. Tardum, non qd tarde ambularet, ſed cōparatione Turni. Iaculū, dedit principiū pugnæ id.n. ſignū fuit ante q nulli licebat arma mouere.

CHR QVIS glo. admirantis eſt & ſtupentis non iterrogantis, nã res improuiſa vehementer perturbat animū vñ ēt minora maiora videntur, Ergo qa glob[9] q̄ imenſa ac conſtipata multitudo Globus enim latine eſt quæ Græce ἐκφορα, nō ergo videbat milites, ſʒ ex globo pulueris cōiectabat q̄ multi eēnt. Ferte citi. i maxīa properatione ꝑperantē effert orōnē qd demonſtrant rlauſulæ breues, & ſine culpa poſitæ. Cōdunt ſe. cōponunt ſe cuſtodias agēdas & ad repugnandū. Neq; idcirco nō ꝓdibant obuiã hoſti, quia timerēt, ſed vt eſſent obſequens iperio Aeneæ, qui prohibuerat illos cum hoſtibus ſe abſente manū rōferere. Prudentiſſimi ergo ducis conſiliū eſt non ꝑmittere, vt abſente ſe bellū ineant pp incertos fortunæ raſus. Quapp ſeueriſſimū mãlii in filiū ſuppliciū qm̄ imperiū huiuſcemodi re contempſiſſet nō improbaf. Pudor ira, ponit Ariſtoteles cum fortitudinem deſcribit multos, pondere etiã ſi vera ī illis fortitudo non ſit hoſtibus non cedere, & iraʒ tanq̄ cotē ad fortitudinē acuendã eſſe peripatetici omnes affirmant. Oſtendit igitur q quãuis ira & pudore ad manus cōſerendas īpellerentur tamen tm̄ valuit apud eos Imperium ducis vt illi obtemperauerint. Turnus vt. a. ꝑ. nit. Macro. quatuor dicēdi genera eſſe, copioſum, breue, ſiccuʒ, pingue, vel floridum, atq; hunc locum ſiccum eſſe genus oſtendit.

CINERTIA

Horriſono Teucrum mirantur inertia[a] corda
Non ęquo dare ſe campo non obuia ferre
Arma viros ſed caſtra fouē huc turbid[a] atq; huc
Luſtrat equo muros aditumq;[b] per auia quęrit.
Ac veluti pleno lupus inſidiatus ouili
Cum fremit ad caulas[c] ventos ꝑpeſſus & ĩbres
Nocte[d] ſuper media tuti ſub matribus Agni
Balatum exercent ille aſper & improbus ira
Sęuit[e] in abſentes collecta fatigat edendi
Ex longo[f] rabies & ſiccę ſanguine Fauces.
Haud aliter Rutulo muros & caſtra tuenti
Igneſcunt irę & duris dolor oſſibus ardet
Qua tentet ratione aditus;& qua[g] via clauſos
Excutiat Teucros Vallo atq; effūdat ĩ aequor
Claſſem quę lateri caſtrorum adiuncta latebat
Aggeribus ſeptam circum fluuialibus vndis
Inuadit ſocioſq; incendia poſcit ouantes
Atq; manum Pinu flagranti feruidus implet.
Tum vero incumbunt vrget pręſentia turni
Atq; omnis facibus[h] pubes accingitur atris.
Diripuere focos. piceum[i] fert fumida lumen
Tęda & cōmixtā Volcanus ad aſtra fauillam.
Quis[k] Deus o Muſę tam ſęua incendia teucris
Auertit: tantos ratibus quis depulit ignes?
Dicite. priſca[l] fides facto ſed Fama perennis.
Tempore quo[m] primū phrygia formabat ĩ Ida
Aeneas claſſem & pelagi petere alta[n] parabat

SER a ℭINERTIA corda, non re vera, ſed ſicut hoſtibus videbatur. b ☞Aditumq; p auia q̄rit, etiam per auia, ſane exprimiť Turni violentia. Nā viam p auia nullus requirit. c ☞Ad caulas munimenta & ſepta ouium, eſt enim græcum nomen. c detracto. Nam græci aulas vocāt animalium receptacula. d ☞Nocte ſuper media vltra mediam noctem idest maiorē eius partem, & eſt bona facta elocutio per ſyllepſin, vt ſi dicas legi noctes ſuper mediam. i. vltra mediam noctem. Nulla .n. ſyllepſis eſt quæ non & caſus mutet, & egeat ſubauditiōe, vt Hanc ego nunc ignaram huius quodcunq; pericli. e ☞Seuit in abſentes phantaſiam ſæuitiæ expreſſit, quia & lupi circa caules fremunt, vt in ipſis animalibus ſolēt. f ☞Ex longa rabies, abſoluta elocutio, vt ſi dicas ille famæ fatigať ex longo. g ☞Et qua via clauſos, qua aduerbium loci eſt, non pronomen. Nam non ſtat verſus, ſi via ſeptim° ſit non nominatiuus, ergo qua via i per quā partē viæ vallo troianos excutiat. Legitur tn̄ & quæ via, & eſt ſenſus abſolutior. h ☞Facibus accingitur atris, armať, inſtruitur, atris deo quaſi lætiferis, nam faces ardentes ſunt. i ☞Piceum fert humida lumen, ſordidior .n. ex tædis & igni fumus eſt. K ☞Quis deus o muſæq;, qa res deorum ē & ardua, iō p ſe eā non pōt dicere, hic aūt gloria Turni latēter oñditur cuius vis niſi a numinibus repelli nō potuit. l ☞Priſca fides facto ſed fama perennis O is antiquitas difficilis, pura & incorrupta manet ĩ poſteros, hoc n dicit factū hoc licet priſcum ſit, tn̄ fama eius non eſt oblitterata vetuſtate. m ☞Quo primum, hoc eſt initio. Nō .n. ſedo factæ ſunt naues apud idā ab ænea. n ☞Formabat. i. formaľ cogitabat, nō n. in ida, ſ; apud antādrū factæ ſunt. o ☞Alta pelagi, abſolutum ē, vt Lata camporum.

DON ℭVRGET p̄ſentia turni, plus valet præſentia eius qui poteſt iubere q̄ iuſſio, cū autem dicit fumida tela exprimit quare dixerit facibus atris. ☞Tēpore quo, Veriſiliſ ſit res cum tēpus, & locus exponiť.

CHR ℭIMPROBVS ira, quē facit ĩprobum. i. inſatiabilē ☞Siccæ. ſ. fauces i. ex ardore qui ꝓuenit ex ſanguine areſcunt fauces. ☞Tuenti. ig. i. cum enim tueatur munimenta inexpugnabilia excandeſcit quia deſperat expugnationem. ☞Dolor. a. quia ꝓuēit ex ira, ira enī eſt accēſio ſanguinis ad vindictam ſumendam, ergo ardet qui vidicat. ſi deſperatur, gignit dolores. ☞Excutiat, videbat. u. poſſe ſupari Troianos, ſi ex caſtris prodirent ſed deſperabat ipſos poſſe elicere. ☞Claſſem. q. late. Vna hec via videbaľ reſtare qua cōpellerentur. ſ. vt nauibus incēſis ſuccurrerent. Triplex ergo laus æneæ q mandauerat ne ſe abſēte in prœliū exirent Troianorū qui imperatori ſuo, obſequentes fuerant. & Turni q ſūmopere conareť. ☞Vrget p̄. tur. nullus .n. tā ignauus eſt miles qui p̄n̄ti imparatore aliqd declinet piculū. ☞Atris, pp fumeos vapores. Vñ ſequiť Fumeū fert picea lumen. ☞Quis. d i re difficili ſcita minimeq; veriſil͞i muſas inuocat. ☞Sed fa. pennis. q. d. hoc ſola via ē q̄ res priſca nec lr̄is mādata ſciri potuerit q̄ fama ppetua cōuerſata ſit. ☞Tpe. Optimum figmētū & a ſūmo poetæ ingenio ꝑfectū. ☞Priſca. ſ. ergo credenda res q̄m nec apd priſcos qui rei propriores erant defuit fides,

Ipſa^a Deum ferē genitrix Berecyntia^b magnū
Vocibus his affata Iouē da Nate petenti
Q̄d tua chara patēs domito^d te poſcit Olīpo
Pinea^e ſilua mihi multos dilecta per annos
Lucus in arce^f fuit ſumma quo ſacra ferebant.
Nigranti^g Picea trabibuſq; obſcurus acernis.
Has ego^h Dardanio iuueni cum claſſis^i egeret
Lęta dedi nūc ſollicitam timor^k anxius vrget.
Solue metus atq; hoc precib^9 ſine poſſe parētē
Neu curſu quaſſatę vllo neu turbine venti
Vincantur ꝓſit^l noſtris in montibus ortas.
Filius huic contra torquet^m qui ſidera mondi.
O genitrix quo fata^n vocas: aut q̄d petis^o iſtis?
Mortali ne manu factę immortale carinę
Fas habeant^p? certuſq;^q incerta pericula luſtret

SER a ℂIPSA deū ferē genitrix, ſigmētū hoc li cet poeticū ſit, tñ q̄a exēplo caret notatur a criticis, vnde lōgo procemio excuſaē. Naȝ iō & priſca rōne religionis, & Iouis beneficio dicit eſſe perfectum, vt naues mutarenter in nymphas quo vī aliqua ex pte poſſit eſſe veriſimile. b ꝓ Berecyntia, mī deū a monte phrygiæ berecyn to cui^9 vltima ſyllaba caret aſpiratione, quam addimus quoties mōtē delicynthū dicimus eſt āt tenuis iſta diſcretio, q̄b^9 nomib^9 ſubtrahi debeat aſpiratio. Nam ecce riphæi montes arcadiæ non ſcribunē cum aſpiratiōe, q̄ addimus q̄ties riphæos montes ſcythiæ ſignificamus. c ꝓ Da na. pe. ac ſi diceret ei, q̄ iubere debuerat. d ꝓ Domito te poſcit olym. vī dicere pſta ei, cui^9 bñficio ſeruat^9 ad olympi regna veniſti. Saturnus eni quū oēs ꝯſumeret filios, Iouē ſolū eē nō potuit celatū mr̄is auxilio, domito ergo olympo, in tuas.ſ. leges p beneficiū meū mundo redacto. e ꝓ Pinea ſilua mihi, cōgrue, nam pinus in tutela mr̄is eſt deum. f ꝓ Arce fuit ſumma, hoc eſt apud Gargara, q̄ dicta ſūt q̄ſi καρακρατος.i. caput capitis, altitudis altitudo, cara ē κκεφαλη, Hom. γαργαρον ἄκρον Gargara tā ſūt mōtis idæ cacumina, pp q̄d dixit in arce ſūma. g ꝓ Nigranti picea, vmbroſa, & picea gen^9 eſt arboris, vñ pix deſudat, harū auteȝ ſm Pliniū q̄nq; ſunt ſpēs, ſicut ēt ſupra diximus. h ꝓ Has ego, nō trabes. Nā de acere naues non ſiūt, vñ melius arbores intelligim^9, referētes ad piceas, vel ad pinos. Sane notādū trabes eū dixiſſe de arborib^9, quū nō dicanē niſi iam cæſæ & iam cōpoſitæ. i ꝓ Claſſis egeret, iuſta Æneæ petitio, & cōcedentis benignitas numinis excluſit piaculū. Nā his remotis ſacrilegium cōmitteret. K ꝓ Timor anxius, aut perpetuū eſt timoris epitheton, aut certe verum timorē voluit ſignificare, vt ſeparet ab eo, q ex cupiditate naſciē proſperorum vt Exultantiaq; haurit Corda pauor pulſos. l ꝓ Proſit noſtris in montibus ortas bōa breuitas. Nā detraxit & his & eſſe nam plenū eſt proſit & his ortas eſſe in mōtibus noſtris, q̄d fecit elocutionis cā. m ꝓ Torquet, qui ſuſtinet, regit. n ꝓ Quo fata trahis oſtendit fata aliquatenus trahi, non tñ vſqueq;, hoc.n.dicit, quo.i.ad quā tē. o ꝓ Petis iſtis, p iſtos. nāſic dicim^9 peto tibi pro te. p ꝓ Fas habeant ius, nec.n. poſſent æterna eē, quę ab hominibus facta ſūt. Ho. Debemur morti non nr̄aq;. Nā ſicut animi facta ſunt imortalia. ita corpis pereūt. Sal. Cæteruȝ ſtudia nr̄a ſiē aīa immortalia ſunt. q ꝓ Certuſq; incerta picula, hoc dicit caſib^9 licentiaȝ hæc petitio vult adimere, Naȝ æneas forte q̄ hō eſt nauigatiōis dȝ timere periculū, q̄d perit ſi eius nauibus æternitas def.

DON ℂIPSA de.ge. nullus hō hęc viderat, aut audiuerat, ſed muſæ poetā docuerūt, ꝓ Da, imperatiua vox oſtendit parentis. ꝓ Nate quod nomē ad ipetrādū multū valet. ꝓ Chara, vt ſit de parēti q̄ diligis, & quæ te amat. Rem autē arduam petitura, cauſas iuſtas inferit. ꝓ Torquet q.ſ. cui eſt oīum reꝝ ptās, ſed tñ ſi dȝ aliq̄d pſtare cōtra fatū vt illa petit.ſ. vt & naues & æneas non ſint ſubiecit caſibus.

CHR ℂTORQVEBAT q.ſ.m. in circuitū ait, eſt n.ꝙ ſolū mouet, & ē hæc pma cā & ver^9 de^9 per quē oia ſūt, ipſe aūt p ſe ē. Stabiliſq; manēs dat cuncta moueri, eſt itidē q̄d moueē & mouet, vt ſūt ſecūdę cauſæ ē q̄d ſolū moueē, vt hæc inferiora. O ptīe ig̃ē diffiniuit deū, q̄ torq̄t ſydera mūdi.i.q oia mouet cū ipſe immobilis maneat, in fabula ergo phyſicū aliq̄d & theologicū poſuit, vt diffiniret veruȝ deum. mox vt poeta ad fabulas reuoluitur. ꝓ Mortali ne.m.ſ. oīa q̄cūq; ſūt, adeo ſt. Sȝ q̄dā ipſe facit imediate.i. ſine aliquo medio & ſine ſcđis cauſis, & hęc q̄m pxīa ſunt ſuo factori nullaq; cā īterponiē, īter ſe factorēq; ſuum adeo retinet de natura factoris q̄ imortalis eſt, vt parū ab ea degeneret. & ppēa īmortalitatē retinēt, vt ſunt aīæ humanæ. Quædaȝ vero facit nō oīno īmediate ſed per ſecūdas cās, vt ſunt corpora cōpoſita, & hęc ita degenerant vt nō ſeruēt factoris immortalitatē.

ℂCVI TANTA

SER a ℂCVI TANTA deo permiſſa poteſtas: cui ac ſi diceret, nec regi qdē deorū. b ΓDefunctæ, liberatæ, vt O tandē magnis pelagi defuncte periclis. c ΓPortuſq; tenebunt, nautico vſus eſt verbo, cum de nauibus diceret.

inſerre rex verenda ſtupratoris abſcidit, quā moriens eandem ipſam corporis puero abſcidit, quem ſemianimem ſub pinu latentē cum inueniſſent antiſtites matris magnæ, prolatum in templum Deæ, fruſtra conatī reficere, defunctū ſepeliuerunt, Cuius vt perpetua memoria maneret, mater magna inſtituit, vt quot annis in ſacris ſuis plangeretur, pinūq; arborē, ſub qua iacuerat, tutelæ ſuæ adſcripſit & effecit, vt cultores ſui viriles ſibi ptes amputarent, qui archi galli nuncupantur.

d ΓQuæcūq;, hic oſtendit aliquas eſſe perituras. e Γ Euaſerit vndis, de vndis exierit, quum venerit ad eum locum de quo nauigaturus iam nō ſit, alii legunt euaſerit vndarum periculū. f ΓMortalem eripiaꝫ formā bene dixit mortalem. Nec enim poteſt fieri, vt eadeꝫ res & mortalis ſit & immortalis ante eſt vt deſinat eſſe mortalis. g ΓQualis nereia clotho, non tales dixit erunt, ſic ſupra. Qualis mugitus fugit cum ſaucius aram Taurus. h ΓPerſpice torrentes, ardentes, & eſt figmentum poeticuꝫ. i ΓAderat pmiſſa dies, promiſſum tempus aduenerat.

Aeneas: cui tanta[a] Deo permiſſa poteſtas:
Immo vbi defunctę[b] finem portuſq;[c] tenebūt
Auſonios olim quęcunq;[d] euaſerit[e] vndis
Dardaniumq; ducem Laurentia vexerit arua.
Mortalem[f] eripiam formā, magniq; iubebo
Aequoris eſſe deas qualis[g] Nereia Clotho
Et Galatea ſecant ſpumantē pectore Pontum.
Dixerat idq; ratum ſtygii per flumina fratris
Per pice[h] torenteis, atraq; voragine ripas
Annuit: & totum nutu tremefecit Olympū.
Ergo aderat[i] promiſſa dies & tempora Parcę
Debita cōplerant. cum[l] turni[k] iniuria matrem
Admonuit ratibus ſacris depellere tędas.
Hic primū noua lux[l] oculis effulſit & ingens
Viſus ab aurora Cœlū tranſcurrere Nimbus.
Idęiq; chori tum vox horrenda per auras
Excidit & Troū Rutulorūq; agmina cōplet.
Ne trepidate[m] meas Teucri defendere naues.
Neue armate man[9]. maria ante exurere Turno
Quam ſacras dabitur pinus vos ite ſolutę
Ite Deę[n] pelagi genetrix iubet & ſua quęq;
Continuo puppes abrumpunt vincula ripis
Delphinūq; modo demerſis ęquora roſtris
Ima petunt. hinc virgineę (mirabile monſtrū)
Reddunt ſe totidē facies Ponteq; feruntur
Quot prius ęratę ſteterant ad littora prorę.

DON ℂHIC.p. debuerunt ante coniurationem præire ſigna ne caſu res facta videaſ, deinde vox ſeqtur vt coniectura ſignorū firmetur. ΓMaria ante, pulcher a loco ī quo erāt poſſibilitatē ſumpſit. ΓTotidem, vt appareret ipſas eē quæ fuerūt verſæ.

K ΓTurni iniuria, ſcilicet quam inferebat, & mō iniuria eſt αδικημα. i. iniuſtitia, hinc & apud comicos iniurius eſt q audet aliqd contra ordinē iuris, & bene iniuria, qm̄ & ꝯ neceſſitatem fati & cōtra rationē fœderis bella cōmouerat, l ΓNoua lux. i. nimbus deorū, quod & paulo poſt dicit. m ΓNe trepidate, pro ne feſtinetis, & per hoc ſignificatur, ideo ad nauium defenſionem egreſſos non eē troianos, quia numen vetuit. n ΓIte deæ pelagi, alii huc uſq; volunt matrem deuꝫ locutā, alii iungunt genitrix iubet, Quam ſacras dabitur pinus fabula talis eſt atys puer ſpecioſus cum matris Deū præeſſet ſacris a rege ciuitatis ſuæ amatus eſt, ſed cum intelligeret vim ſibi a rege inſtare illa in ſiluas profugit, cum vero inuentus eſſet, & vim ſtuderet

CHR ℂ MORTAlem eripiam formam, quaſi dicat, ipſe nulla cauſa interpoſita vt imortales iure eſſe poſſint. ΓEt totum nutu tremefecit olympum. Macro. alioquin vir multa doctrina excellens in hoc loco nationis ingenio non diſcrdit, naꝫ Græci omnia ſuis arrogant. Noſtris contra omnia detrahere conantur. Ait igitur phidiam cum Iouem olympum finxiſſet interrogatum de quo diurnam mutuaretur effigiem reſpondiſſe ſe archetypum Iouis in tribus homeri verſibus inueniſſe tanquam illi vitio det ſi quicquid Hom̄ dicit ipſe non dicat, ac de ſuperciliis & crinibus totum illius vultum collegiſſe Miraturq; hoc a marone pretermiſſum. Sed non video cur hoc Hemiſtichio illius maieſtatem non minus q̄ Homerus, expreſſerit.

nam,modo nũc multum immuniti foſſa & vallo ſe defendent:cõtra quos nec Vulcaniis ar mis dicit ſibi opus eſſe,neq; mille nauibus etiam ſi oẽs etruſci ab illis pugnent,cum careant Hectore a quo per decennium defenſi ſunt,neq; aut dolis Vlyxis quibus palladium furatus eſt,neq; dolis equi rem aggreſſurum ſed aperto Marte arcturum promittit.

Foſſarumq;[a] morę lęti diſcrimine paruo
Dant animos an non[b] viderunt mœnia troię
Neptuni fabricata manu conſidere in ignes:
Sed vos o lecti ferro quis ſcindere vallum[c]
Appareat:& mecũ inuadit trepidantia caſtra?
Non Armis[d] mihi Volcani non mille carinis
Eſt opus in teucros.addãt[e] ſe protinus omnes
Hetruſci ſocios tenebras & inertia furta
Palladii cęſis ſummę cuſtodibus arcis
Ne timeant.nec equi cęca condemur in aluo.
Luce[f] palã certum eſt igni circundare muros.
Haud ſibi cũ Danais rẽ taxo & pube pelaſga;
Eſſe putẽt decimũ quos diſtulit[g] hector ĩ annũ
Nunc adeo melior[h] quoniam pars acta diei
Quod ſup eſt lęti bene geſtis[i] corpora rebus
Procurate viri & pugnam[k] ſperare parati.
Interea vigilum[l] excubiis obſidere portas
Cura datur Meſapo & mœnia cingere flammis
Bis ſeptem Rutuli muros qui milite ſeruent
Delecti.aſt illos cẽteni[m] quemq; ſequuntur
Purpurei criſtis iuuenes auroq; coruſci
Diſcurrunt,variantq; vices fuſiq; per herbam
Indulgent vino:& vertunt[n] crateras ahenos
Collucent ignes.noctem cuſtodia ducit
Inſomnem ludo.
Hęc ſuper e vallo ꝓſpectant Troes & armis
Alta tenent.nec nõ trepidi[o] formidine portas
Explorant ponteſq;[p] & ꝓpugnacula[q] iungunt.

a ℭ FOSSArũq; morę,quaſi non tutela,ſed mortis dilatio.b ℱ An nõ videtũt,legitur & at nõ,ſi an nõ ab ſoluta eſt,ſi at nõ eſt inceptiua particula ad ornatuꝫ pertinens. Horatii,At o deoꝝ quicquid ĩ cœlo regit, tale eſt,At non ſic phrygi[9] penetrat lacedæmona paſtor.c ℱ Vallum, vallũ dicitur ipſa munitio.Naꝫ valli fuſtes ſunt, quibus vallum munitur,ipſe de fuſtentaculis vitium Primus vallos ſub tecta referto.d ℱ Nõ armis mihi vulcani,bene arma generaſe dixit. Naꝫ ipſe habuit a Vulcano,ſed ſolũ gladium, vt enſem Quẽ dauno ignipotens deus ipſe parẽti Fecerat, & ſtygia candenteꝫ tinxerat vnda,ꝑ hoc aũt quaſi latẽter dicit ſe Achille meliorẽ,qui ſe troianos etiaꝫ ſine diuinis,armis ſuperare poſſe cõfidit. e ℱ Addant ſe protinus omnes ne timere videatur auxiliorum multitudinem, dicit eſſe incrementa victoriæ. f ℱ Luce palam propter tenebras,& furta inertia. g ℱ Quos diſtulit hector,bene ſolius Hectoris facta eſt commemoratio,vt oſtendatur ipſe periiſſe, qui potuit eſſe terrori,propter quod vult Æneam nihil fortite feciſſe in bello troiano. h ℱ Melior q̃m pars diei.i.maior & pria.i ℱ Bene geſtis corpore rebus, in eo tantum ꝙ hoſtes non auſi ſunt egredi. Homeri eſt νυν δ᾽ ἔρχεσθ᾽ ἐπὶ δεῖπνον ἵνα ξυνάγωμεν ἄρηα. K ℱ Pugnam ſperare parati ſcilicet contra troianos, non a troianis, ne videatur contra ſupra dicta omnia nũc ſociis inferre timorem. Sperate autem dixit quia cupidos eos oſtendit pugnæ & victoriæ vt viros fortes. l ℱ Vigilũ ex.excubiæ ſunt diurne, vigiliæ nocturnę. m ℱ Cẽteni.q. cẽturionũ.ſ.ex more romanæ militiæ,Naꝫ ex numero militũ,qui eos ſequunt gradus dignitatis apparet. vnde et milites dicti a mille, & tribuni militũ dicti ſunt φύλαρχοι. n ℱ Vertunt crateras ahenos,potãt et eſt hemiſtichiũ ennianũ. o ℱ Trepidi formidine, feſtini ꝑpter formidinem. Nã nõ eſt iteratio p ℱ Põtes,qui fiũt in muris anguſtiorib[9]. q ℱ Propugnacula,pinnas,

ℭ SED.u. optimus ꝓgreſſus. nam primo ducit hoſtes in contemptionem,deinde hortatur ſuos, vt in illos audeant. ℱ Mecum,vt oſtendat non mittere eos ad pericula quę ipſe detractat ℱ Noctem inſomnem.i. milites inſomnes in nocte. ℱ Ludo, nam voluptas quæ capitur in ludo excitat ſpiritus qui excitati ſomnũ arcent. ℱ Hæc ſup, vt multa fiducia reddebat rutulos negligentiores,ita contra Troiani ex periculo admoniti oĩa diligẽtius curabant,facit ergo narrationem veriſimilem,quia eſt ſm naturam. ℱ Pontes,nãꝫ cum mœnia non ſint, ita lata vt diſcurrentes per illa recipere poſſint apponũtur tabulata,& veluti pontes ℱ Propugnacula, ſunt quibus e mœnibus pugnãdo hoſtes arcem[9] & tutos nos reddimus. GHR

Tela gerunt inſtãt Mneſtheus acerq; Sereſtus.
Quos pater Aeneas ſi quãdo aduerſa vocarent
Rectores[a] iuuenũ & rerũ dedit eſſe magiſtros.
Omnis per muros legio ſortita[b] periclum
Excubat exercetq; vices qđ cuiq; tuendum eſt
Niſus erat porte cuſtos acerrimus armis
Hyrtacides comitem Aeneę quẽ miſerat Ida[d]
Venatrix iaculo[e] celerem leuibuſq; ſagittis.
Et iuxta comes Euryalus quo pulchrior alter
Non fuit Aeneadũ troiana[f] neq; induit arma.
Ora puer prima ſignans intonſa iuuenta
His amor vnus erat pariterq; in bella ruebant
Tum quoq; cõmuni portam ſtatione tenebãt
Niſus ait. Dii[g] ne hunc ardorẽ mentibus[h] addũt
Euryale: an ſua cuiq; Deus fit dira[i] cupido:
Aut pugnã aut aliqd[k] iãdudũ iuadere magnũ
Mens[l] agitat mihi nec placida contẽta quiete[m] ẽ
Cernis[n] quę Rutulos habeat fiducia rerum
Lumina rara micant. Somno[o] Vinoq; ſepulti
Procubuere ſilent late loca percipe porro[p]

SER a ¶ RECTORES iuuenum, legit & iuueni ſi iuueni Aſcanio ſi iuuenum magiſtros militum accipe. b ¶ Sortita periclum, ſorte diuiſa ad defenſionem pericli. c ¶ Quod cuiq; tuendum eſt, exercet vnuſquiſq; vices ad id qđ accipit tuendum. d ¶ Ida venatrix, a pleriſq; Ida mater Niſi accipitur, quia dixit venatrix. nam ſi montem volueris accipere, abuſiue Idam venatricem dictam intellige pro venationibus abundantem. Nã venatrix proprie eſt quæ venat nõ quæ venationib⁹ abundat. e ¶ Iaculo celerẽ, bene inducit Niſum optimũ eſſe iaculatorẽ, & hanc præmittit armoꝝ peritiã qua poſt plurimũ poterit in Euriali defenſiõe. f ¶ Troiana nec ind. ar. H ẽ q nõdũ bellicoſa arma ĩduerat. i. accepat, & h dicit pulcher qdẽ erat, ſed nõdũ bellãdi peritus. g ¶ Dii ne hunc ardorẽ mẽtibus addunt Euryale: an ſua cuiq; deus fit dira cupido: apud Plotinũ phũm, & alios q̃rit vtrum mẽtis nr̃æ acies p ſe ad cupiditates & cõſilia moueat, an ĩpulſu alicuius numinis, & prio dixerũt mẽtes humanas moueri ſua ſponte deprehẽderunt tamen ad omnia honeſta ĩpelli nos genio, & numine quodam familiari, quod nobis naſcentibus datur, praua vero noſtra mẽte nos cupere & deſiderare, nec enim põt fieri vt praua numinũ volũtate cupiamus, quibus nihil malum conſtat placere, vnde nunc hic ortus eſt ſenſus, hoc enim dicit Niſus. O Euryale dii ne nr̃is mentibus cupiditates iniiciunt, & deſideria, an deus ſit ipſa mentis cupiditas: h ¶ Mentibus addũt, bene addunt. Nam animus ſui natura prudens eſt, ſed ei additur, vt aliquid impatienter deſideret, quaſi præter eius naturã adiunctum ex altero. i ¶ Dira, magna. K ¶ Aliqd magnũ. ſ. per hoſtis tranſitum. l ¶ Mens agitat mihi molitur. m ¶ Quiete, modo ocio nõ ſomno, nãm in vigiliis fuerat collocatus. n ¶ Cernis quæ rutulos habeat fiducia rerũ: ipſius deſiderii vult eſſe rationabiles cauſas. o ¶ Somno vinoq; ſepulti, alterũ pendet ex altero, & ſepulti quaſi ſine pulſu & nil ſentiẽtes. p ¶ Porro hortatis eſt.

DON ¶ IVVENI, alca nio, aut appellatione vnius oẽs ĩtellexit. ¶ Niſus, q̃ cito dixit nomen pr̃em, locũ in qua natus, & qbus eſſet ſtudiis. ¶ Troiana induit ar. cæteris pulchrior, pulcherrimus aũt cũ eſſet armat⁹. ¶ Dira cu. cogitatiões maxias deus aliqs mouet, an ipſa ſibi mẽs deus eſt.

CHR ¶ QVOS. p. æ. & hoc prudentis imperatoris fuit, vt abſfuturos aliquos ſummæ reꝝ preſſ ceret. ¶ Rectores iu. nam illa ætas cum animis abũdet & prudentia careat rectoribus indiget. ¶ Sortita. p. per ſortes accipiens inter ſe ea quibus piculum erat. ¶ Quod cuiq. t. certi enim certis rebus delegãdi ſunt, nam quod omnibus faciendum relinquit a nullo fit. ¶ Niſus & optime iuueni dat robur animi ſine multa prudentia. ¶ Nõ f. æ. t. u. i. a. non fuit alter ex iis qui arma induerent ¶ Dii ne hunc ar. m. a. ¶ An ſua cuiq. de. ſit di. cu. optima eſt Seruii expoſitio, ſunt ẽt qui. dicant aĩas noſtras, ita eſſe inſtructas ſuis viribus, vt duas extremas operari non ſentiamus, ergo quemadmodum vegetatiua quæ omnium humillima eſt non ſentitur a nobis cum operatur, nam neq; ſentimus corpus creſcere, neq; decoctionem in ſtomacho epate ve fieri neq; venas pulſare, & alia multa, ita intelligentia quę ſuprema eſt, & ſupra intellectum poſita deo pene coniungitur nobis non aduertentibus agit, & hæc quidẽ nobis, vt Platonici aiunt pro deo eſt. ¶ Cernis quæ rutulos, mouebat ad tam egregium facinus adoleſcentẽ ingens gloria, & ſumma rei pu. vtilitas deinde dabat ſpẽ perficiẽdi negligentia hoſtium quæ rerum ſecundarum ſemper comes eſſe ſolet.

Qꝗid dubitē[a] & quę nūc animo ſnīa ſurgat.
Aenean acciri omnes Populuſq[b] Patreſq
Expoſcunt mittiq viros qui certa reportent[c]
Si tibi[d] quę poſco promittunt (nam mihi facti
Fama ſat eſt) tumulo videor reperire ſub illo
Poſſe viam ad muros & mœnia[e] Palantea.
Obſtupuit magno laudum perculſus amore
Eurialus. ſimul his ardentē affatur amicum.
Me ne igitur ſocium ſummis[f] adiungere rebus
Niſe fugis: ſolum te in tanta pericula mittam:
Non ita me genitor[g] bellis aſſuetus Opheltes
Argolicum[h] terrorem inter: Troieq labores
Sublatum[i] erudiit nec tecum talia geſſi
Magnanimū Aenean & fata extrema ſecutus
Eſt hic[k] eſt Animus lucis contemptor & iſtum[l]
Qui vita bene credat emi quo tendis honorē.
Niſus ad hęc equidē de te nil tale[m] verebar
Nec fas. nō ita me referat tibi Magnus ouantē.
Iuppiter aut quicūq oculis hęc[n] aſpicit ęquis
Sed ſiquis quę multa vides diſcrimine tali
Siquis in aduerſum rapiat Caſus ve: Deus ve
Te ſuper eſſe velim tua vita dignior ętas.
Sit qui me raptum pugna precioq redemptum
Mandet[o] humo ſolita aut ſi q̄ id Fortūa vetabit
Abſenti[p] ferat inferias decoretq ſepulchro.
Neu matri miserę tanti ſim cauſa doloris.
Quę te ſola Puer multis e matribus[q] auſa
Proſequitur magni nec mœnia curat Aceſtę.
Ille autem[r] cauſas nequiq nectis inanes.
Nec mea iam mutata loco ſententia cedit.

ER a ¶ QVID dubitem. i. cogitem. oīs. n. cogitatus in dubitatione eſt ante ſniam. b ¶ Populuſq patreſq. transfert in troianos romanam conſuetudinem, vt ſolet plerunq: prius enim iubebat populus, poſt cōfirmabat ſenatus. c ¶ Reportent, portent, nam re vacat. d ¶ Si tibi quæ poſco promittunt, poſcere eſt ſcdm Varronē quoties aliquid p merito noſtro depoſcimus. Petere vero eſt quum aliquid humiliter & precibus poſtulamus, & bene Euryalum, qd nolit dicere latenter oſtēdit. e ¶ Mœnia palantea, vbi nunc credit eſſe Æneā. f ¶ Summis adiūgere rebus, ſummum et extremū dicimus & laudabile. bene ergo in re dubia ſermone vſus ē dubio. Nā hoc dicit non debes me nec a tua gloria, nec a periculis ſegregare. g ¶ Genitor bellis aſſuetus, ipſe puer eſt nec dum probatus, vnde ſe & ab illis tpibus, & a patris virtute cōmēdat. h ¶ Argolicum terrorem quem græci inferebant. i ¶ Sublatum, ſuſceptus. K ¶ Eſt hic animus, hic poteſt eſſe & aduerbium demonſtrantis, vt ſit, eſt hic. i. ī meo pectore, poteſt & ſic accepi, vt dicas hic eſt, eſt animus lucis contemptor, hoc eſt iſte animus. ergo hic & pduci poteſt & corripi. l ¶ Iſtum Qui vite bene credat emi quo tendis honorem, quo tendis. i. ad quem niteris libenter emat vita. i. vitæ precio. m ¶ Nil tale verebar, quale tu ſuſpicaris. n ¶ Hæc, humana nogocia, vel quæ loquitur. o ¶ Mandet humo, multi hic diſtingunt, alii iungunt mandet humo ſolita, vt cōmendet in terra. ſolita autem fortuna quę piis inuidere conſuetuit. Stat. hinc trahens colorem ait Inuida fata piis, & ſors ingētibus auſis Rara comes. p ¶ Abſenti ferat inferias hoc eſt cenotaphiō faciat, & impleat honorem ſepulchri. q ¶ E matribus, e nobilibus. Nam matres nō niſi nobiles dicimus, vnde & matronæ dictæ ſunt. Scimus autē nō omnes mulieres in ſicilia remanſiſſe. Nam legitur in xi. Et mœſtū ilia des crines de more ſolutæ. r ¶ Ille autem, hoc loco eſſe interruptam orationē Niſi intelligimus.

¶ SED SIQVIS DON. Omnia huc refert q in cauſa minus ſpei plus timoris ineſt.

¶ OBSTVPV. CHR. ſt, nō periculo, ſ cupiditate laudū. ¶ Mēne, oratio ē ab amiciſſimo animo cū neq ab illo ſpernēdum ſe in ſocietate rerū magnarū neq ſe illū in piculo deſerere regnū putat. ¶ Nō ita. modeſte ſe laudat cū qcqd ī ſe roboris ſit ab educatiōe quæ ppria parētis eſt puenire demonſtrat. ¶ Nec te cum talia geſſi, nam ſi aliis per ætatem minus cognitus ſim tibi tamen cum quo ſemper ſum, probatū me eſſe oportet. ¶ Caſus, ſm epicureos, Qui deos humana curare negabant, & omnia caſu fieri putabant. ¶ Deus ve, ſm academicos maxime qui prouidentia dei omnia regi, vt nos volunt, Totus autem iſte locus & quid valeat amicitia cum vera eſt, & cōmiſerationem ſumam propter euētum demōſtrat, quæ prouenit ab excellētia animorum vtriuſq. Cōmiſeratio enim captatur, vt oſtēdit Cicero Non minus a magnitudine animi q̄ a lachrymis.

SER a ❡ VIGILES ſimul excitat, qui vigiliarum officium ſimul habebant. b ❡ Seruantq; vices, hic diſtinguendũ eſt, alias ſenſus nõ pcedit, ſi adiunxeris ſtatione relicta. c ❡ Regẽq; requirunt, regis filiũ, vt Magnũ reginæ ſed enim miſeratus amorem. d ❡ Cætera p terras omneis, exaggerat more ſuo vigilantiũ laborẽ. e ❡ Cõſilium ſummis regni de rebus habebãt, Lucilii verſus vno ſermone mutato, Nam ille ait conſiliũ ſũmis hoĩum de rebus hẽbant. f ❡ Iã nuncius eſſet, iam aut cito, aut quũ nullum inuenirent. g ❡ Adnixi haſtis oñdit iaȝ eos diuturna ſtatione fatigatos, qđ ſtant & romani moris eſt, & bellicæ neceſſitatis, hunc ãt ſtandi habituȝ & Sal. cõmemorat, vt Feſſi arma ſua q̃ſq; ſtantes incũbere. h ❡ Caſtrorũ & cãpi medio, in medio cãpi ſpacio, q cãpus caſtrorũ medius fuit. i ❡ Rẽ magnã preciũq; morę fore, dicebat ſe afferre rẽ magnam, cuius mora preciũ poſſet afferre. i. pœnã Ter. Ego preciũ ob ſtultitiaȝ fero, vt ſit ſenſus, ſi tardius mittamur ad Æneã luemus hoſtiũ pœnas, alii ſic intelligũt ſcimus quidẽ aduentũ noſtrũ, morã veſtris afferre cõſiliis, verũ huius moræ erit preciũ. i. remuneratio. Nãq; hoc offerebant, qđ illi cogitabãt, vt diximus ſupra. Quis ve æneæ iã nuncius eſſet. K ❡ Accepit trepidos, feſtinos more ſuo. l ❡ Nã ve hæc noſtris ſpectenẽ ab annis, bene excuſat, qa ſcit de ætate puerorum poſſe dubitari, dicens non ex ſuggerẽtũ perſona, ſed ſuaui cõſilia põderanda. m ❡ Portę q̃ pxima põto, apparet, vt ſupra diximus caſtra troiana in hoſticũ fuiſſe, ſiquidẽ nullus alter locus in laurolauinati hic fluuio cohæret hic pelago, & nũc dicit Portę q̃ pxia ponto. itẽ paulopoſt dicturus ẽ, Oppoſuere aciẽ, nẽ dextra cingit amni. n ❡ Interrupti ignes, ſupra aliter Lumina rara micãt. o ❡ Fumus erigitur, ſignum eſt ſopitorum ignium quoties maior fumus erigitur. p ❡ Fortuna, occaſiõe. q ❡ Quæſitum, vt quæramus. r ❡ Cũ ſpoliis hinc eſt qđ ſupra Euryalo dixit Me referat tibi magnus ouantem Iuppiter, reſpiciens ad id qđ poſſet fortiter facere. ſ ❡ Nec nos via fallit bene vbi q; cum amico cũcta communicat. t ❡ Obſcuris primam ſub vallibus vrbem, nam in obſcuris vallibus poſiti vidim⁹ primam vrbem, hoc eſt primam partem vrbis. Nã palenteuȝ in mõtem eſt', non in vallibus.

Acceleremus ait, vt vigiles[a] ſimul excitat. illi
Succedunt ſeruantq;[b] vices ſtatione relicta.
Ipſe comes Niſo graditur: regemq;[c] requirunt
Cętera[d] per terras omneis Animalia ſomno
Laxabant curas & corda oblita laborum.
Ductores Teucrum primi & delecta iuuẽtus
Conſilium[e] ſummis regni de rebus habebant:
Quid facerẽt: quis ve Aeneę iã[f] nuncius eſſet:
Stant lõgis adnixi[g] haſtis. & ſcuta tenentes,
Caſtrorũ[h] & campi in medio. Tũ Niſus et vna
Euryalus cõfeſtim alacres admittier orant
Rẽ magnã[i] pręciumq; morę fore prim⁹ Iulus
Accepit[k] trepidos. ac Niſum dicere iuſſit.
Tunc ſic Hyrtacides. audite o mentibus ęquis
Aeneadę. ne ue[l] hęc noſtris ſpectentur ab annis
Quę ferrimus. Rutuli Somno Vinoq; ſepulti
Procubuere locum inſidiis cõpleximus ipſi
Qui patet in biuio Portę[m] quę proxima ponto
Interrupti[n] ignes, aterq; ad ſidera fumus[o]
Erigitur, ſi fortuna[p] permittitis vti
Quęſitum[q] Aenean & meonia palantea.
Mox hic cum ſpoliis[r] ingenti cęde peracta
Affore cernetis. nec nos[ſ] via fallit eunteis.
Vidimus[t] obſcuris[t] primam ſub vallibus vrbem
Venatu aſſiduo & totum cognouimus amnẽ.

❡ VIDIMVS ſupra demonſtrat rem fieri poſſe. DON

❡ AVDITE o mentibus æquis, cum cauſa hæc fide caritura videretur. Captat in primis attentionẽ, & ſtatim incipit confutare validiora argumenta aduerſariorum, illi enim opponere potuiſſent iuuenilem ætatem quæ vt plurimum conſilio caret, Deinde quod promittunt eos præſtare non poſſe pp hoſtiles excubias, quas fallere nequeant. Primo ergo demonſtrat non temere rem hanc ſumpſiſſe, ſed cum conſilio deinde facilitatẽ rei vel ſaltem poſſibilitateȝ ex negligentia hoſtium qui iam ex vino pfundiori ſomno premãtur. Ac deniq; demõſtrat locum iam ſibi ad inſidias electum. ❡ Si fortuna permittitis vti, quaſi dicat fortuna quidem ſeſe vltro offeret modo illa vti velitis. ❡ Nec non via fallit, non ſolum prouidi quomodo hoſtilia caſtra tutus egrederer. Sȝ etiam q; deinde iter tenendum ſit. ❡ Primaȝ vrbem primas partes vrbis. ❡ Obſcuris, propter interualla locorum. CHR

❡ ANNIS

Hic annis[a] grauis atq; animi maturus Alethes.
Dii patrii quorũ ſemper ſub numiẽ Troia eſt
Non[b] tamen omnino Teucros delere paratis.
Cum taleis aĩos iuuenum:& tam certa tuliſtis
Pectora ſic mẽorãs hũeros[c] dextroſq; tenebat
Amborũ & vultũ[d] lachrymis atq; ora rigabat.
Quę vobis:quę digna Viri pro laudibus[e] iſtis
Pręmia poſſe rear ſolui: pulcherrima primum
Dii[f] moreſq; dabunt veſtri tum cętera reddet
Actutum[g] pius Aeneas atq; integer[h] ęui
Aſcanius meriti[i] tanti nõ immemor vnquam.
Immo ego vos:cui ſola ſalus genitore reducto
Excipit[k] Aſcanius per magnos Niſe Penates.
Aſſaraciq; larem & canę[l] penetralia Veſtę
Obteſtor[m] (quęcunq; mihi Fortuna[n] fideſq; ẽ
In veſtris pono gremiis)reuocate parentem
Reddite conſpectum nihil[o] illo triſte recepto.
Bina dabo argento perfecta atq; aſpera ſignis
Pocula deuicta[p] genitor quę cepit Ariſba,

SER a ❡ANNIS grauis atq; animis maturus Alethes. Saluſtius de Philippo qui ætate & cõſilio cæteros anteibat, nam in ſenioribus viget prudẽtia, Vnde Ouid. Seris venit vſus ab annis. b ❡Non tamen omnino teucros delere paratis, ac ſi diceret licet ira ſcimini ad tẽpus, hinc apparet nõ velle vos penitus delere troiãos, q tales animos iuuenibus datis. c ❡Humeros dextraq; tenebat, hoc ad effectum retulit. Nec eni ſimul fieri poteſt. Intelligimus autẽ & ſingulos & mẽbratim amplectebat. d ❡Vultũ lachrymis atq; ora rigabat. poeticæ iunxit, & modo vnum ſignificat. eſt autem iteratio, interdum recipiũt diſcretionem. e ❡Pro laudibus, ideſt virtutibus ab eo quod præcedit id quod ſequitur. f ❡Dii moreſq; dabunt, Ciceronis eſt tractus de philoſophia qui dicit ſufficere ad gloriam benefacti conſcientiam, quod & Vir. ſupra ait, Et mens ſibi cõſcia recti. g ❡Actutum, confeſtim ſine dilatione, & eſt aduerbium temporis. h ❡Integer æui, adoleſcens, cui adhuc ætas integra ſupereſt, vnde Ennius deos æui integros dicit, quibus multum æui ſupereſt. i ❡Meriti tanti, præſtiti, vt merui quoq;. Item Quiq; ſui memores alios fecere merendo, cum mereri ſit conferre, vt ſi bene quid de te merui. K ❡Excipit aſcanius, ideſt ſubſequitur, & a poeta dictum eſt. l ❡Canæ veſtæ, venerabilis, antiquiſſimæ. m ❡Obteſtor, adiuro, & eſt ordo Immo ego cui ſola ſalus genitore reducto, voſq; obteſtor per deos reuocate parentem. n ❡Fortuna fideſq; eſt, quicquid caſu, quicquid conſilio egero vobis committam, Nam per fidem conſilia ſignificat, per fortunam opes & imperium, & cuiuſlibet rei poſſibilitatem. o ❡Nihil illo triſte recepto, ſubaudi erit. p ❡Deuicta genitor quæ cepit ariſba, atq; ſcdm Homerum Ariſba troianis miſit auxilia, & ab Achille ſubuerſa eſt, ſed accipimus aut ante bellum græcorum Ariſbam a troianis captam, & in amicitiæ fœdus admiſſam, aut certe pocula hæc data ab Heleno, qui in achillis bona per Pyrrhi ſucceſſerat hæreditatẽ, vt ſit q̃ cepit pro accepit. Deuicta Ariſba, ſcilicet ab Achille.

DON ❡DII, MAturi hominis matura oratio, recte autẽ incipit a diis quorum fauore reſpu. tales viros recipiunt, lachrymæ autem gratulationis fuerant q extitiſſent tales, iteq; dolorisq; recordaretur tot fortium virorũ iam amiſſorum quia dixerat nõ tamen omnino Teucros delere paratis. ❡Dii, q bõis fauẽt. ❡Moreſq; veſtri recte viuendo. ❡Æneas, Et vt diuturniores ſit aſcanius. ❡Canã, antiquam & perpetuam. Obteſtari autem eſt ob aliquam cãm deos teſtes adhibere. ❡Victa ariſ. nihil n. tollitur poſt victorias niſi q̃d ſit magni meriti.

CHR ❡VVLTVM & ora, Os in quo vultus apparet, nã vultum iam demonſtrauimus eſſe accidentia in facie quæ ab aliqua perturbatione proueniunt aut egritudinis, aut timoris, aut lætitiæ, aut ſpei. ❡Viri. q. d. q in adoleſcentiæ annis virilẽ aĩum geritis. ❡Dii moreſq;, vide Seruiũ. ❡Æneas actutũ, Æneas q imperium tenet q; primũ dare poterit. Verum cum ætas veſtra illi ſuper futura ſit, reſtabit aſcanius qui cum coetaneus vobis ſit omnia perſoluet, ex quo oſtendit q munus tanti facinoris non vno aut altero, ſed plurimis continuatiſq; beneficiis honeſtandũ ſit. Vnum ergo & breuis temporis erit periculum. At remuneratio vniuerſam deinde vitam decoratam reddet. ❡Excipit, ſtatiq; ſubſequitur, nec potuit liberalius reſpondere cũ quicquid aut cõſilio aut virtute ſibi prouenturum ſit, id penitus permittat illis. ❡Bina dabo argento. Laudat munus a numero q duo ſint, laudat a materia & ab artificio, laudat a difficultate q ex hoſtibus rapta ſint,

SER a DVO magna talenta, bene addit magna. Nã variũ apud diuerſas gentes eſt talenti pondus, vnde talentũ pōt & breue aliquid & magnum ſignificare. Nam vt ſupra diximus ſm Plautum talentum. lxx. librarum ẽ, qui quũ dixiſſet debere. exl. libras, paulo poſt intulit duo talẽta per iocum dicẽs debentur talẽta tot quot ego & tu ſumus, Item Homerus talentum breue qd diminuit oñdit apud quem in equorũ curſu tertius præmiũ eſt lebẽ, quippe qd accepit victus, quum victori leuia ſint data munera. b Ducere ſortem. ſtatuere alii proprie, ducere et legunt, qd eſt ſortiũ, vt Stat ductis ſortib⁹ vrna. c Excipiã ſorti, ꝑter ſortẽ dabo. d Inſup id, ſuper hæc. e Campi qd hꝫ rex ipſe latinus, Mos fuerat vt viris fortibus, ſiue regibus ꝑ honoř darent aliq̃ agri particula, vt habuit Tarquinius ſupbus in cãpo martio quod ſpaciũ ab Homero τοτὶμωος dř, hoc ergo qd Latin⁹ ꝑ honore de rẽpu. hñit ab Aſcanio ĩtelligamus eſſe ꝑmiſſum. f Pectore toto, oĩ affectu. g Rerũ verborũq; fides, & rempu. tibi cõmittã, & te cũ oẽ cõicabo cõſiliũ. h Me nulla dies tã fortib⁹ auſis diſſimilẽ arguerit, ab hoc officio & ab hac audacia acceſſu tpis inferior nõ ꝓbabor, q̃liſcũq; fortũa comitef. i Tm̃, tm̃modo hoc poſſum de me ꝑmittere, vt ſemp audeã, ſemp velim fortiter facere. Nã hoc eſt qd dicit Fortibus auſis Diſſimilere arguit, tm̃ ergo meũ ẽ hoc ꝑmitẽ, ſiue ꝓſpa, ſiue aduerſa fortuna cõitef, Nã aut diſiũctiua particula eſt, nõ negãtis aduerbium. K Sup oĩa dona, vltra oĩa. l Priami de gẽte vetuſta, de familia. & bñ eam ẽt ex cognatione cõmẽdat, Nã Aſcanius nepos ẽ Priami per Creuſam. m Miſerã, que ſic impatienter deſigebat filium. n Mecum excedentẽ vt ille meum cõmitatus iter. Vult enim intelligi ſui cauſa mřem ſecutã. o Q dcũq; periculi ẽ, ſyllepſis, nã ſubaudis piculũ. p Inq; ſalucatã linq̃, iſalutatã, et ẽ tmeſis, vt ſutili inq; ligatus cedebat.

Et tripodas geminos: auri duo[a] magna talenta.
Cratera antiquum quẽ dat Sidonia Dido.
Si vero capere Italiam ſceptriſq; potiri
Contigerit victori. & prędę ducere[b] ſortem
Vidiſti quo turnus equo quibus ibat in armis
Aureus: ipſum illũ Clypeũ Criſtaſq; rubentes
Excipiam[c] ſorti iam nunc tua pręmia Niſe.
Pręterea bis ſex genitor lectiſſima matrum
Corpora captiuoſq; dabit: ſuaq; oĩbus arma.
Inſuper[d] id cãpi[e] quod rex habet ipſe Latinus.
Te vero mea quem ſpaciis propioribus ętas
Inſequitur venerande Puer iam pectore[f] toto
Accipio & comitẽ caſus complector in omneis
Nulla meis ſine te quęretur gloria rebus
Seu pacem ſeu bella geram. tibi maxima rerũ[g]
Verborumq; fides contra quem talia fatur
Euryalus. me nulla[h] dies tam fortibus auſis
Diſſimilem arguerit tantum[i] fortuna ſecunda
Aut aduerſa cadat. ſed te ſuper[k] omnia dona
Vnum oro genitrix Priami[l] de gente vetuſta
Eſt mihi quã miſeram[m] tenuit non Ilia tellus
Mecum[n] excedentem non mœnia regis Aceſtę
Hãc ego nũc ignarã huius (quodcũq;[o] pĩcli ẽ)
Inq; ſalutatam[p] linquo (Nox & tua teſtis

INSVPER, DON mos mirandus in poeta vbi. n. multa narranda ſunt, ne ꝯtinuatio faſtidiũ piat diuidit. interponẽdo aliqd qd tñ non ſit alienũ Genitrix magnũ pondus ĩ his verbis. Maternuꝫ n. nomen oẽs affectus tranſit. Præterea ꝙ ſit ex gñe Priami non acceſſione noua, ſed vetuſtate cõiuncta. Laudauit ergo a gñe ſed qa fruſtra laus originis tãgitur, niſi is q laudat vita, & moribus ſe maioribus ſuis dignũ gerat pōit ſuas virtutes excuſat ãt ꝙ ignarã reliq̃t, qa niſi illa cã itercessiſſet ſcelus ñ puũ cõmiſiſſet.

MAGNA. t. Quia vt oñdimus & pua iuenieban̄ Quẽ d. l. d. laudat ab auctore. Vidiſti quo Turnus, nouerat iſtos cupidiſſimos gloriæ. Ergo qd magis ꝑmittere poterat q̃ ſũmi ducis equũ. Id cãpi, romanũ morẽ ſequif q bñ de rep. meritos agro dõabãt, vt de Mutio et multis aliis legimus. Te vero quẽ ſpatiis propioribus, Demrat ꝙ ſilitudo ætatis beniuolẽtiã cõciliat. Venerãde p. ꝓ miraculo dictũ, Nã nihil tam longe a pueritia, q̃ veneratio eſt. Tm̃. f. f. a. ad. c. i, modo aliqd accidat, quo curandũ ſit ſiue in ſcda, ſiue ĩ aduerſa fortuna. Sup o. d i. ꝙ ego pluris q̃ cætera dona faciã Priami de gen. ve. eſt amãda a te, quia ẽ ex eadẽ familia de qua mater tua. Eſt itidẽ a me ꝙ preter q̃ mater ẽ. Oĩa tedia & laborem vt me ſequeref perpeſſa eſt. Ignarã & inſolitas, timebat. n. ne robur aĩ pietate mřna ſuccũbẽt. Præpoſuit igif rẽpu. matri, & remediũ ſua prudentia adinuenit. CHR

QVOD

Dexterā)q͛d nequeā[a] lachrimas ꝑferre parētis.
At tu(oro)ſolare inopem[b] & ſuccurrere relictę.
Hanc ſine me ſpē ferre tui audentior ibo
In caſus[c] omnes. percuſſa mente dederunt
Dardānidę lachrymas āte omneis Pulcher[d] iul9
Atq; animum patrię ſtrinxit[e] pietatis imago.
Tunc ſic effatur.
Spondeo digna tuis ingentibus omnia cœptis
Nāq; erit iſta mihi genitrix nomenq; Creuſę
Solum defuerit nec partum gratia talem
Parua manet caſus[g] factū quicunq; ſequetur.
Per caput hoc iuro ꝑ quod[h] pater ante ſolebat
Quę tibi polliceor reduci[i]. rebuſq; ſecundis
Hęc eadem matriq; tuę generiq; manebunt.
Sic ait illachrymās humero ſimul exuit enſem
Auratum mire quem fecerat arte Lycaon[k]
Gonſius atq; habilē vagina aptarat eburna.
Dat niſo Mneſtheus pellem[l] horētiſq; Leonis
Exuuias: galeam[m] fidus permutat Alethes.
Protinus armati īcedunt quos omnis eunteis
Primorū[n] manus ad portas. Iuuenūq; Senūq;

SER a ℭ QVOD nequeam lachrymas perferre parentis, excuſat ne videatur crudelis, vnde ſequitur matris eius tragicus & miſerabilis ille conqueſtus potuiſti linquere ſolam crudelis, & talia. b ℾ Inopem, modo auxilij egentem. c ℾ In caſus omnes, vt ſupra Fortuna ſecunda, vel aduerſa. d ℾ Pulcher iulus, incongruum epithetō pulchritudinis poſuit cū res eſſet in loco religionis. e ℾ Strinxit pietatis imago, perſtrinxit, momordit, admonuit. ſenſus autem eſt, aut poſtquam vidit iſtum ſic amare matrē, paternæ pietatis cœpit virtutem agnoſcere. Aut certe cœpit etiam ipſe ſic in pietatem moueri, vt ei9 cōſueuit pater, Aut certe exēplo Euryali auidius cœpit amare patrē etiam ante dilectū. f ℾ Nec partum gratia tales Parua manet, debet ab omnibus coli, quæ talem creauit. g ℾ Caſus factum quicūq; ſequetur, ſatis congrue. Præmia.n. non debentur euentui, ſed voluntati. h ℾ Per q͛d pater ante ſolebat, alii volunt iō ante, quia abſens eſt Æneas, nam iurare poſſumus & per abſentis filii caput, alii ad cauſam religionis trahunt, quæ præcepit, vt filii imitentur in omnibus rebus ſuos parētes, vt nunc quaſi imitatio ſit iuſiurādi, vt dicat Aſcanius iuro per caput meum, ſicut præſens pater per caput ſuum iurare conſueuerat, quoties fidem ſuam confirmare cupiebat. Alii volunt ideo dictum ante, quia pontificibus per liberos iurare non licebat, ſed per deos tantūmodo, vt ſic anteq̄ pontifex eſſet Æneas. i ℾ Reduci rebuſq; ſecundis, mira arte moratur in pſperis, & ea iterat, tacet aduerſa & magis intellectui, & ſubaudicioni relinquit. quū enim non dicat, ſi nō redieris ait Matriq; tuæ generiq; manebūt. hoc autem ſm morē romanorū dicit, apud quos pmia decernebant vt illi liberiſq; eius vt darentur liberis quæ accipere non potuiſſent parentes. K ℾ Lycaon gnoſius, creteſis, & eſt laus ab artifice hunc aūt gladium Euryalo datum intelligamus. Nam niſus accepit pellem & galeam. l ℾ Pellem horrentiſq; leonis Exuuias τὸ αὐτὸ dixit, Beſt bis idem, vt Bellū ēt proce de boum ſtratiſq; iuuencis Laomedontiadæ. m ℾ Galeam, aliæ enim ſunt exploratantum, ſicut etiā Homerus oſtendit, qui exploratores ſic armat, & primo de Diomede.

ἀμφὶ δέ οἱ κυνῆν κεφαλῆφιν ἔθηκε ταυρείην. ἄφαλόν τε καὶ ἄλοφον ἥ τε καταῖτυξ κέκληται.

Et infra de vlyſſe.

ἀμφὶ δέ οἱ κυνέην κεφαλῆφιν ἔθηκε ῥινοῦ ποιητήν. πολέσιν δ' ἔντοσθεν ἱμᾶσιν ἐντέτατο στερεῶς ἔκτοσθεν δὲ λευκοὶ ὀδόντες ἀργιόδοντος ὑὸς θαμέες ἔχον ἔνθα καὶ ἔνθα εὖ καὶ ἐπισταμένως μέσσῃ δ' ἐνὶ πῖλος ἀρήρει.

Sed de illa Diome. ꝓprie intelligendū q̄ ſine cono eſt vt occultior ſit explorator. Talis.n. vocat καταῖτυξ, q͛a ſit humilis fabricata.i. κάτω τευκτήν, & aliæ bellātiū. n ℾ Primorum, genitiuus hic venit ab eo qd eſt hi primores, ſicut hi pceres, quoꝝ noium noīatiu9 ſingularis nō inuenitur, licet dicam9 pmoris.

ℭ TALEM raptum, nō erit illi parua remuneratio q̄ te peperit. ℾ Hęc eadem matri manebunt, ſubaudi ſi non redieris, quod ſubtraxit ne male aliquid ominaretur. ℾ Generiq;, q͛ñ mater ipſa omnia Euryalo ꝓmiſſa accipere propter vetuſtam ætatem, & propter ſexum inhabilis erat. ℾ Humero ſimul exuit enſem, dat ad præſens minora munera quibus maiorum fidem cōfirmet. ℾ Quos oīs, facit rem veriſimilem ex quo fieri ſolet. CHR

SER a ℭVOTIS, aut cum votis, aut pro reditu vota facientes. b ℱEt nubibus irrita donát, vt ipſe partem volucres diſperſit in auras. c ℱCaſtra inimica, non tantum hoſtilia, ſed etiam pernicioſa. Nam cum dolore dictum inimica, vnde. ſ. redituri non erant qđ ex ſequentib⁹ cōprobatur, dicēdo enī multis tū ante futuri exitio oſtendit pernicioſa eſſe caſtra, quæ ipſis fuerát mortē allatura. d ℱVina ſimul, vaſa. ſ. vini, in quibus vina ponūtur. e ℱOre locutus, nō eſt periſſologia. Nā ꝑm Hom. exploratores quæ volūt plerūq; nutu ſignificant apud quem vlyſſes Diomedi ſibilo inuit. ἐσίξησεν δ᾽ ἄρα τιφαυσκων διο μηδει δῳ. f ℱAudendū dextra, quia audem⁹ & curſu & aīo. g ℱHac iter eſt, ꝑ hoſtium cædē, & audaciam noſtrá. h ℱHęc ego vaſta dabo, de qbus dixit Corpora fuſa vident. i ℱSed nō augurio potuit depellerē peſtē, oñdit per trāſitū fati neceſſitatē nulla ꝑitia poſſe depelli, eſt autē Homericus verſus. ἀλλ᾽ οὐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσατο κῆρα μέλαιναν. k ℱTemere paſſim, fortuitu, negligenter. l ℱPræmit opprimit. m ℱSub ip. e. circa ipſos. n ℱPendentia colla, quaſi ebriorum. o ℱSingultantem, cum ſingultu aiam efflantem. p ℱPlurima luſerat, pro plurimum. q ℱDeo, vino vel ſomno. r ℱPer ouilia turbans. perturbans ouilia, nam ꝑmeſis eſt.

diſſe viderent. ℱSecat, qđ non ſit ſine mora. Hoc veniebat ex ſecuritate agētis & ignoratione patiētis ex nimia ebrietate. ℱDeo vi. oſtēdit hūc ſola ebrietate oppreſſum eē. Vigilātē hic ſolo timore periit, q nec clamare, nec ire ℥ auſus eſt.

Proſequitur votis[a] necnon & pulcher Iulus
Ante annos animumq; gerens curamq; virilē
Multa patri mandata dabat portanda, ſed auræ
Omnia diſcerpunt & nubibus[b] irrita donant.
Egreſſi ſuperant foſſas noctiſq; per vmbram.
Caſtra[c] inimica petunt multis tñ ante futuri
Exitio. paſſim ſomno vinoq; per herbam
Corpora fuſa vident arrectos littore currus
Inter lora rotaſq; viros ſimul arma iacere
Vina[d] ſimul. prior Hyrtacides ſic ore[e] locutus.
Euryale audendum[f] dextra nūc ipſa vocat res.
Hac iter[g] eſt. tu nequa manus ſe attollat nobis
A tergo poſſit cuſtodi & conſule longe.
Hęc ego[h] vaſta dabo & lato te limite ducam.
Sic memorat vocemq; ꝓmit ſimul enſe ſupbū
Rhamnetē aggreditur q ſorte Tapetibus altis
Extructus toto proflabat pectore ſomnum
Rex idem & regi Turno gratiſſimus augur.
Sed non[i] augurio potuit depellere peſtem.
Treis iuxta famulos temere[k] inter tela iacentes
Armigerūq; ꝓmit[l] Rhemi aurigāq; ſub[m] ipſis
Nactus equis ferroq; ſecat pendentia[n] colla.
Tū caput ipſi aufert domino trūcumq; relinqt
Sanguine ſingultantem[o] atro tepefacta cruore
Terra toriq; madēt necnō tamyrumq; lamūq;
Et iuuenē Serranū. illa qui plurima[p] nocte
Luſerat inſignis facie multoq; iacebat
Membra deo[q] victus. fœlix ſi protinus illum
Aequaſſet nocti ludum in lucemq; tuliſſet.
Impaſtus ceu plena Leo per ouilia[r] turbans.
(Suadet enim veſana Fames) mādit q; trahitq;

CHR ℭANTE annos, naꝫ puerilis ætas ſi eius nām reſpicias ea non ſciebat. ℱAium, fortitudinē. ℱCuram, prudētiā & conſiliū. ℱNoctiſq; per vm. nam in luce dęphenſi fuiſſent. ℱCaſtra inimica q d. ineuitabile exitiū. Nam duo tot ſuperare q poterāt: ſed tñ vt demōſtret eoꝝ fortitudo addit. Multis tñ ante futuri exitio. ℱPaſſim negligētia hoſtiū & ꝓfundus ſōnus facit rē veriſimilē, nā hęc iuueni aīmū dabant. ℱAudendū de. qa aīo vt verbis non ſat eſſet, nūc in tanta occaſione. ℱColliguntur. n. hæc oīa q rhethores ſub ſigno in picturali reponunt. ſ. locus tps ſpacium occaſio, Ex qb⁹ ſequit ſpes perficiēdi, & ſpes celandi. ℱCōſule lon. ita cōſule vt lōginquū ſpacium oculis luſtrādo explores. ℱVaſta nā quis locus magis vaſtus eē ꝑt q̄ is q hitatorib⁹ vacuat. ℱLatoli, qa latū ſpaciū hoib⁹ euacuabo. ℱProflabat, maiori ieſt in dormiētibus anhelitus. ℱAugur, vide Seruī. Vel dic qꝛ p tranſitū ſpernit huiuſcemodi artes vaticinādi tāq; ex maiori pte mendaces. Ex hac aūt temeraria cæde oſtēdit plus lōge ꝓdeſſe cōſiliū prudētiū, q̄ iuuenū audaciā, nā ſi hic cautus egiſſet tutus euadere cū ſocio potuiſſet. ℱDeo, vel ſomno vel baccho. ℱProtinus, iugiter perſeuerāter.

DON. ℭTEMERE, oñdit hos ita vino fuiſſe oppſſos, vt cecidiſſe poti⁹ q̄ corpa ad qetē tradi...

ℭMVTVMQ

Molle pecus mutũq́ʒ[a]metu fremit ore cruẽto.
Nec minor Euryali cędes. incenſus[b]& ipſe
Perfurit ac multam in medio ſine noĩe[c]plebẽ
Fadũq́ʒ,Hebeſumq́ʒ,ſubit Rhetũq́ʒ, abarimq́ʒ
Ignaros rhetũ vigilantẽ[d]& cuncta videntem,
Sed magnũ metuens ſe poſt Cratera tegebat.
Pectore in aduerſo totum cui cõminus enſem
Condidit aſſurgenti & multa[e]morte recepit[f].
Purpureã vomit ille aĩam & cũ ſanguĩe mixta
Vina refert[g]Moriens Hic furto[h]feruidus iſtat,
Iamq́ʒ ad meſapi ſocios tendebat vbi ignem
Deficere extremum & religatos[i]rite videbat
Carpere gramen equos breuiter cũ talia niſus,
(Senſit enim nimia cęde atq́ʒ cupidine ferri)
Abſiſtamus ait. nam lux[k] inimica propinquat,
Pœnarũ[l]exhauſtum ſatis ẽ. via facta[m]ꝑ hoſtes
Multa virum ſolido argento ꝑfecta relinquũt
Armaq́ʒ Craterasq́ʒ ſimul pulchroſq́ʒ tapetas.
Euryalus[n]phaleras Rhãnetis & aurea bullis
Cingula Tyburti[o]Remulo ditiſſimus olim
Quę mittit dona hoſpitio cũ iungeret abſens
Cedicus ille ſuo moriens[p] dat habere nepoti,

SER a ℂMVTVMq́ʒ metu .ſ. pecus, nã male qdã accipiunt mutũ fremitũ de leone, qđ ſi dixeris, vacat metu. b ℱIncẽſus & ipſe Perfurit, exẽplo Niſi. c ℱSine nomine plebẽ, bene exꝓſſit & bellatoris peritiã, & tyronis in conſideratã auiditatẽ. Nã niſus reges interimit Euryalus ſæuit in plebẽ, vt Sal. Et inſolentia auidius maleſaciẽdi, ſine noĩe autẽ dixit ſine gloria, q̃rũ ꝓ humilitate nõ ſunt oĩbus nota noĩa. d ℱRhetũq́ʒ vigilantẽ, hoc loco non tm̃ Rhetei timor, ſʒ niſi audacia comprobatur. e ℱEt multa morte recepit purpureã, multi hic diſtingunt, vt ſit ſenſus talis, eduxit gladium cum multo cruore purpureũ, alii multa morte recepit, vt ſit gladium cum multo cruore, & ſic inſerunt, Purpureã vomit ille aĩaʒ, ſm eos, q dicũt aĩam eſſe ſanguinẽ. f ℱRecepit, eduxit, vt Haſtãq́ʒ receptat Oſſibus hærẽtem. g ℱVina refert, proprie quę pauloante potauerat. h ℱHic furto feruidus inſtat .ſ. Euryalus, qui ſæuiebat latenter, vt ſit furto nocturno ꝓlio. Nã fures ideo dicti ſunt ꝙ furuo idest nigro tẽpore furta cõmittunt, aut re vera furto feruidus, qa Meſapi galeã ſuſtulit, Rhamnetis phaleras. i ℱReligatos, non ſolutos, ſed diligenter ligatos, vnde addidit re, ideſt ex militari conſuetudine optime ligatos. K ℱLux inimica proditrix. l ℱPœnarum exhauſtum ſatis eſt, bene exhauſtũ, vt oſtendat eos auidos cædis fuiſſe & cruoris hoſtilis. m ℱVia facta per hoſtes, vt Hæc ego vaſta dabo & lato te limite ducam. n ℱEuryalus phaleras rhamnetis & aurea bullis Cingula Tyburti, Phaleræ ornamenta equorum ſunt, & eſt ſermo græcus τα φαλαρα enim dicũt Cingulum autem hominum generis eſt neutri. Nam animalium genere fœminino dicimus has cingulas. o ℱTyburti Remulo ditiſſimus olim Quæ mittit dona, Conſuetudo erat apud maiores, vt inter ſe homines hoſpitii iura mutuis muneribus copularẽt, vel in præſenti, vel per internũcios. Senſus ergo nunc talis eſt Cedicus quidã Remulo quum eũ ſibi abſens hoſpitio vellet adiũgere, miſit phaleras & cingula bullis aureis, hoc eſt clauis iſignita. Remulus moriẽs nepoti ſuo cognomini hæc reliqt, q poſtea victus a rutulis eſt & occiſus, poſt cuiꝰ mortẽ apud Rhamnetẽ rutulũ reperta ſunt hęc munera. Quod autem dixit Tyburti Remulo aut Tyburtino intelligamꝰ, hoc eſt de Tybure, vt ſit datiuꝰ ab appellatiuo veniens hic Tyburs aut Tyburte, hoc ẽ fillo Tyburti ab eo qđ eſt hic Tyburtus huius Tyburti, vt ſit Tyburti Remulo, ſicut Deiphobe Glauci. p ℱSuo moriens dat habere nepoti, Remulo, quẽ ſupra auo cognominẽ diximus. Nã quoties aperte nõ ponił nomẽ filii, vel nepotis, cognominẽ eũ eſſe intelligimus auo vel pr̃i, quoꝝ nomẽ aperte poſitum inueniemus, & econtra ſi filii vel nepotis nomẽ poſitũ fuerit, ꝑtermiſſum aũt parentum cognomines eos intelligamus neceſſe eſt.

DON ℂPVRPVREAM, purpura nigra eſt cum rubore, ſic ſanguis propter copiam vini nigrior in eo fuerat. ℱInſtat .ſ. occaſio rei gerẽdæ illum accẽdebat. Oſtẽdit aũt hos nõ motos eſſe ꝑcio rerũ, ſed gloria qua abſtulerunt ſolum ea quibus ornarentur.

CHR ℂABSISTAMVS, recte illi qui ętate ꝑibat ſapientius conſilium datur. ℱInimica, nobis qui tenebraꝝ beneficio freti hæc audemus, ℱExhauſtũ, conuenięter dictũ in cædis auidos. ℱRelinquunt, non .n. auaritiæ cauſa, ſed gloriæ cupiditate illa egerãt. ℱEuryalus phaleras, hæc aũt cupiebãt, vt eſſent perpetuum teſtimonium ſuarum virtutum.

Poſt mortem[a] rutuli bello pugnaq; potiti.
Hęc rapit atq; humeris nequiq̃[b] fortib[s] aptat.
Tum galeā[c] Meſapi habilem criſtiſq;[d] decoram
Induit. excedunt[e] caſtris: & tuta capeſſunt.
Interea pręmiſſi equites ex vrbe latina[f]
Cętera dum Legio[g] campis inſtructa moratur:
Ibant & Turno regi reſponſa ferebant.
Tercentū[h] ſcutati[i] omnes Volſcēte[k] magiſtro.
Iamq; ꝑpinquabāt caſtris muroq;[l] ſubibant.
Cū procul hos leuo[m] flectentes limite cernūt.
Et galea Euryalum ſubluſtri[n] noctis in vmbra
Prodidit immemorē radiiſq;[o] aduerſa refulſit.
Haud[p] temerē ē viſū. cōclamat ab agmie volſcēs
State viri q̃ cauſſa vię: ē qui ue eſtis in armis:
Quo ue tenetis iter: nihil illi tēdere[q] contra
Sed celerare fugam in ſiluas & fidere nocti.
Obiiciunt equites ſeſe ad diuortia[r] nota
Hic atq; hic omnemq; abitū[s] cuſtode coronāt
Silua fuit late dumis atq; Ilice nigra
Horrida: quā denſi complerant vndiq; ſentes.

SER a ¶ POST mortem ſcilicet nepotis Remuli ẜ ſupra dictū ſenſum. Nā Donatus dicit poſt mortē Niſi & Euryali bello potiti ſūt rutuli qd nō ꝓcedit, ſi diligēter aduertas, Sane ſciē dū hūc locū eſſe vnū de. xii. Virgilii ſiue per naturam obſcuris, ſiue inſolubilib[9], ſiue emendandis, ſiue ſic relictis, vt a nobis p hiſtorię antiq̃ ignorātiam liqde nō intelligā tur. b ¶ Neq̃q̃, nō fruiturus, & ē ne- quiq̃ aptat, ſ̃ ne- quiquā fortibus. c ¶ Galeā meſapi, nō occiſi meſapi abſtulit galeā, nā dimicatur[9] ē pau lo poſt ſed iuenit iacentē & ſuſtulit. d ¶ Criſtiſq; deco rā, būi ꝑmittit di- cēs decorā. Nā ei[9] ſplēdore prodēte Euryalus capitur. e ¶ Excedunt ca- ſtris, rutulorum. ſ. Nā ſupra dicit Ca ſtra inimica petūt. f ¶ Vrbe latina, nō eſt cō trariū illi loco vbi ait, Sepſit ſe tectis, rerūq; reliqt habenas, qđ mō a latina vrbe auxilia venire cōmemorat. Intelligimus enim Lati nū in principio diſcordiæ & tumultus pau lulū ſe abſtinuiſſe, poſtea tamen nec ſuoꝝ co pias, nec ꝓpria denegaſſe cōſilia. Nā eum & cœtui & fœderibus interfuiſſe dicturus eſt. g ¶ Legio cāpis inſtructa moratur ꝓprie. Nā legiones peditum ſunt, turme vero equitum. h ¶ Tercentum, quia romani equites primo trecentū fuerūt, de ſingulis enim curiis deni dabant, quas triginta fuiſſe diximus. i ¶ Scu tati oēs non clipeati. Nam clipei peditū ſunt, ſcuta vero equitū, vt hæc breuiora, illi vero longiores. K ¶ Volſcente magiſtro, proprie. Nam magiſter equitū dicit. l ¶ Muro, troia- noꝝ. m ¶ Leuo limite, reſpiciēs ſitū regionis locutus eſt. n ¶ Subluſtri noctis i vmbra, ſub luſtris nox eſt habens aliquid lucis Hor. No cte ſubluſtri nihil præter aſtra vidit & vn- das. o ¶ Radiis, lunaribus. p ¶ Haud temere, particula, hæc mō ſine cauſa ſignificat, alias fortuito, alias male, al's iprouide, quæ pro lo co intelligunt. q ¶ Nihil tēdere cōtra, hoc eſt nihil ei rñderūt, nā tēdo ꝯtra ſermonē tuū. eſt rñdeo tibi, tēdo cōtra tuū iter, eſt occurr ro tibi, ergo nihil cōtra tēdebat. i. nihil rñde bāt econtra. r ¶ Ad diuortia, ad diuerſis uia viæ militaris. Ter. Vbi ad ipſum veni diuerticu lu. Diuerticula āt ſūt ſemitę tranſuer ſæ, q̃ ſūt a latē viæ militaris. s ¶ Abi- tūq; coronāt me- lior ē lectio abitū q̃ aditū. Cingunt enī ſiluā, ne beant vñ abire poſſint.

DON ¶ NEQVIq̃, qa oia in morte pdi- tur[9] erat. ¶ Subluſtri, vmbra no- ctis q̃ ſereno cœlo hẜ aliqd luminis. ¶ State, mira bre- uitate oīa iterro- gat. ¶ Silua, Bre- uis deſcriptio, & q̃ ea ſola continē tur quæ errorem Euryalo facē poſ ſint, ẜ ſepati ſunt quos diſcerni nō oportuit.

CHR ¶ NEQVIq̃, qm̄ non erat illa poſſeſſurus. ¶ Habilē, iccirco Meſapi potiuſq̃ alius qm̄ illi ſibi quadrabat, nam habile id dicimus qđ quadrat. i. quod optie habere & pro noſtro arbitrio tractare poſſumus, Ergo in primo libro Habilemq; humeris ſuſpenderat, habi lem ergo. i. quæ neq; laxior capiti, neq; an- guſtior eſſet, ſed ita quadraret vt cōmode ſe haberet. ¶ Excedunt ca. vſi ſunt ſecunda for- tuna in caſtris, ſed quoniam nimis diu illa ſunt abuſi dep̄henſi ſunt ab eqtibus quos ſi maturius receſſiſſent, nec tantam ſtragem edere voluiſſent facile euaſiſſent. ¶ Moratur, ꝑpter nimiam turbam & maiora impedi- menta non ita facile ꝓficiſci poteſt imemo rem, improuidum, non enim meminit qđ ſciebat. ſ. reflexiōe radioꝝ lunæ in illa poſſe illos qui tenebras quærebāt ꝑdi. ¶ Obiiciūt equites ad diuortia, ꝓprie diuortia ſunt, vñ aquæ cadentes in diuerſa defluunt, vt vide- mus a iugis mōtium, ſed hic diuortia appel- lat diuerticula. i. viæ q̃ a frequentiori via di- uertunt. ¶ Aditū, locū per quē abire poſſent. ¶ Horrida, aſpera, & ſentibus niſi paucis cal libus inuia tenebræ ramorum.

¶ DVCEBAT

Rara per occultos ducebat[a] ſemita calles.
Euryalū[b] tenebræ ramorum oneroſaq; præda
Impediunt fallitq; timor regione viarum
Niſus[c] abiit: iamq; imprudēs[d] euaſerat hoſtes
Atq; lacus q poſt Albæ[e] de nomine dicti
Albani tū Rex ſtabula alta Latinus habebat
Vt ſtetit & fruſtra abſentē reſpexit amicum
Euryale infœlix[f] qua te regione reliqui?
Qua ve ſeq̄r? rurſus ꝑplexū iter, oē[g] reuoluens
Fallacis ſiluæ ſimul & veſtigia retro
Obſeruata legit dumiſq; ſilentibus errat.
Audit equos audit ſtrepitus & ſigna[h] ſequētū
Nec longū[i] in medio tēpus cū clamor ad auras
Peruenit ac videt Euryalū, quē iam manus oīs
Fraude loci & noctis ſubito turbante tumultu
Oppreſſum[k] rapit & conātem plurima fruſtra.
Quid faciat? qua vi iuuenē q̄bus audeat armis
Eripere? an ſeſe medios moriturus in hoſtes
Inferat? & pulchrā[l] ꝓperet ꝑ vulnera mortē?
Ocyus adducto torquens haſtile lacerto
Suſpiciens altam Lunam ſic voce precatur.
Tu Dea tu præſens[m] noſtro ſuccurre labori.
Aſtrorū decus & nemorum Latonia cuſtos
Siqua[n] tuis vnquā pro me pater Hyrtacus aris
Dona tulit ſiqua ipſe meis venatibus auxi.
Suſpendi ue[o] Tholo aut ſacra ad faſtigia fixi.

SER

a DVCEBAT ſemitā calles, legitur & lucebat, qđ ſi eſt rara pro raro accipiendū eſt, vt ſit raro lucebat, herbis ſcilicet in aliquibus locis interuenientibus, ſi ducebat, intelligimus inter calles pecorum raram fuiſſe ſemitas, hoc eſt hominum vias. b Euryalū impediunt, impedio te pro accuſatiū dicimus, & caſus mutari nō pōt, niſi deferas verbū, vt ſi dicas impedimēto mihi eſt. Sciendū ſane multas cōferri in Euryalū excuſationes. c Niſus abit, bene meminit velocitatē, quā ei in quīto dedit, vt Primus abit, lōgeq; ante oīa corpora Niſus Emicat. d Imprudēs .ſ. remanentis Euryali. e Albæ de nomīe, vł portæ, vel ciuitatis, vel regis albani, cui ſucceſſit procas. f Infœlix qua te regione reliqui, ſe infœlicē dicit, qui dolet non illum propter quem dolet. g Iter oē reuoluens .ſ. ſiluæ Vrbanus huculq; verba Niſi vult eſſe. Alii poetæ dant rurſus perplexum iter omne. h Signa ſequentum, militarem ſonum dicit, q varius eſt. nam interdū canit, vt inſequātur eos qui fugiunt, interdū receptui. i Nec longum in medio tempus, Inter auditum ſonū & viſum Euryalū. K Oppreſſum rapit: quem iam oīs manus rapit, nam male quidā videns rapit accipiunt, qđ ſi ad miſeris, vacat Quem iam manus oīs. l Pulchram propter per vulnera mortē, glorioſum enim eſt pro amico perire, & pulchrā ex perſona poetæ dictus eſt. m Tu pñs noſtro ſuccurre labori, non dicit quæ præſens es, ſed præſens ſuccurre labori, ideſt illico ſtatim n Siqua, qua vacat, & hic & in ſequenti. o Suſpendi ve tholo, tholus proprie eſt veluti ſcutū breue, quod in medio tecto eſt, In quo trabes coeunt, ad quod dona conſueuerant ſuſpendi, bene autem venatorem numen inducit inuocare ſiluarum.

DON

EVRYALE infœlix, duplex eſt lectio vel infœlix Euryale vel Euryale, ego infœlix qua regione reliqui te, ſed magis ad ſe refert cui labores & pericula iam peracta ſpetēda ſunt. Fraude loci, iam liberat Niſum ab inertia. Tu dea, vt poſſis. Aſtrorum, decus, quam rogat, vt beniuolam reddat. Siqua, oſtendit interitum quod nihil ꝓficeret, niſi pro ſe pater feciſſet. Tholum autē dicunt medietatem tecti in rotūdum collecti. Petit autem quod facile eſt non liberationem ſui & ſocii, ſed turbationem globi.

CHR

RARA PER occultos calles ſententia eſt non ſolum viam, ſed ne ſemitam quidem fuiſſe, ſi raros calles qui pro ſemita eſſent, nam de actu, via, ſemita, tramite, & calle dictum eſt. Poſſumus legere q ſemita rara duceret per occultos calles, vt oſtēderet ſemitam non iugem fuiſſe ſed modo ſe ſemitam prebere modo ita tenuem reddi, vt in calles qui minores ſunt, & eos quidē vix apparentes deſineret. Fallitq; timor, ſententia eſt q ex timore amiſit cognitionem itineris, quod tenere propter regionis & viarum ambiguitatem difficile erat. Rurſus, retro. Perplexus, implicitum, ambiguum. Quid faciat, dubitatio eſt quæ apud oratores maxime mouet pathos. Eſt enim dolentis, vel iraſcētis dubitare quid agat, vt Dido En quid agam? rurſus ne procos irriſa, priores experiar? & de orpheo, Quid faceret? quo ſe rapta bis coniuge ferret. Ocyus adducta, ne in magna quidem trepidatio,

ne ſuæ fortitudinis oblitus eſt. Verum occultius nos admonet poeta non eſſe prudentis ſeſe fortunæ credere, Nam quæ paulo ante ſeſe lætam oſtenderat, breui penitus aduerſa facta ẽ. Tu dea, omnes homines naturæ impulſu in rebus dubiis diuinum fauorem quærunt, ſed recte hic nocturno tempore in ſiluis eam deam quæ & nocti & ſiluis preæſt inuocat. Hyrtacus, qui venator venatricem colebat.

Hũc ſine me turbarẽ[a] globũ et rege[b] tela p auras
Dixerat & toto cõnixus corpore ferrum[c]
Cõiicit haſta volãs noctis diuerberat vmbras.
Et venit aduerſi[d] in tergum Sulmonis ibiq;
Frangitur ac fixo tranſit præcodia ligno
Voluitur ille vomens calidũ de pectore flumẽ
Frigidus & longis ſingultibus ilia pulſat.
Diuerſi circunſpiciunt hoc[e] acrior idem
Ecce aliud ſumma telum[f] librabat ab aure.
Dũ trepidant it haſta Tago per tempus[g] vtrũq;
Stridens traiectoq; hęſit tepefacta[h] cerebro.
Sęuit atrox Volſcens nec teli cõſpicit vſquam
Auctorem nec quo ſe ardens immitterẽ poſſit.
Tu tamẽ interea [i]calido mihi ſanguine pœnas
Perſolues[k] amborum ĩquit ſimul enſe recluſo
Ibat in Euryalum tum vero exterritus amens.
Conclamat Niſus nec ſe celare tenebris
Amplius haud tantũ potuit perferẽ dolorem.
Me[l] me adſum qui feci in me cõuertite ferrum
O Rutuli mea fraus oĩa nihil iſte nec auſus
Nec[m] potui cœlum hoc & cõſcia ſidera teſtor.
Tantum[n] infœlicem nimium dilexit amicum.
Talia dicta dabat ſed viribus enſis adactus
Tranſadigit coſtas & candida pectora rupit.
Voluitur Euryalus lœto pulchroſq; per artus
It cruor inq; humeros ceruix collapſa recũbit.
Purpureus[p] veluti cum flos ſuccifus aratro

SER a TVRBARE globũ, ſana petitio, Nã qa impoſſibile viceẽ fuerat petit vt ſaltem perturbet telorũ beneficio. b Rege tela per auras, p noctem in qua ſine auxilio numinis, rectus iactus eſſe nõ poteſt. c Ferrum coniicit haſta, q ferro ad haſtã tranſiit. Cõiicit procoicit, Nã coiicit antiquũ ẽ, d Aduerſi in tergũ ſulmonis ibiq; frangiẽ tergũ pro tergus dixit, Saluſtius, Tergis vinciebant protergoribus, vt intelligimus haſta in ſcutũ veniſſe, & illic eſſe colliſẽ, vt frangiẽ ſit collidiẽ, ſiſſoq; ſcuti, ligno ẽt pcordia penetraſſe, aliter non pcedit. Nã ſi haſtã re vera fractam accipiamus, rõne caret qđ dicit Fiſſo trãſit pcordia ligno. Alii re vera in tergũ volunt eſſe percuſſum, qđ falſum eſt, nam quo modo ante fiſſum ẽ lignũ, & ſic pcordia penetrata: Sciẽdũ tñ locũ hunc eſſe de iis, quos diximus ſupra. e Hoc acrior idẽ qđ latuerat, & qđ ei prius pſpẽ pceſſerat iactus. f Telũ librabat ab aure, geſtus iaculantis exprimiẽ, aut.n. ab aure, aut a latere tela iaciunẽ. g Per tempus vtrũq;, congrue dicit telũ p tps vtrumq; tranſiiſſe. Ait n. diuerſi circunſpiciunt, hoc eſt huc & illuc circũ ora ferunt, p quã opportunitatẽ potuit telũ tps vtrũq; tranſiſſe, Aſp tñ dicit per tps vtrũq;, hoc eſt inter tps vtrumq;, vt ecõtra Hunc inter fluuio tyberinus amœno. i. per hũc, qđ ſi eſt, intelligimus eũ in frõte eſſe vulneratũ. h Tepefacta cerebro, aliibi Et fixo ferrum in pulmone tepeſcit. i Interea donec ille inuenitur. k Perſolues amborũ aut occiſorũ, aut tuas & Niſi. Nam duos eos fuiſſe nouit. ſupra enim ait, State viri. l Me me, ſubaudi interficite, et eſt interrupta elocutũ dolorẽ turbati. m Nec potuit validior argumẽtatio ex impoſſibilitate, vt Quid troes potuere: Itẽ Nõ ea vis animo nec tanta ſupbia victis. n Tantũ infœlicẽ nimium dilexit amicũ, cõtra illud Cur ergo venit: dicit tantũ animi cũ dilexit, vt cum nihil poſſet, tamẽ veniret. o Voluiẽ euryalus lœto, aut ſeptimus ẽ aut datiu⁹. Sed ſi datiuus eſt, figuratum eſt. i. in lœtum, vt It clamor cœlo. p Purpureus veluti cum flos ſuccifus aratro Langueſcit. habetur ratio comparaſionis. Videtur enim Euryalo Hyacintum comparare, qui pulcherrimus fuit, & poſt mortem in florem conuerſus eſt.

DON SVMMA librabat ab aure, ſumma copia ſcriptoris, nam ſupra dixit abducto lacerto. Sæuit, Creſcit ira qm̃ auctor facti non apparebat, Purpureus, Ad totum corpus refertur hæc comparatio papauer vero ad ceruicem & ad caput.

CHR CALIDVM flumen, frigidos. nam ppea moriens frigeſcebat, qm̃ ſanguis quo corpora calent omnis, vno momento fluebat. Tũ vero exterritus, Quãta ſit vis amicitiæ apparet cũ p amici ſalute ſeipſũ pdat. Exterritus

territus, non ſibi ſed amico timens. ¶ Amens, nam ex nimio timore mentem amiſerat. ¶ Me me, adſum, efficaciſſima oratio. Eſt.n. celerrima, vt ſi poſſit auertat hoſtes ab amico, & ſe ita offert vt nõ ſit volẽtibus vlciſci q̃rendus. ¶ Nimiũ infœlicẽ, qa & ſuæ & amici mortis cã fuit. ¶ Trãſadigit coſtas. q.d. potuiſſe tãta pietate cõmoueri hoſtis ſi ictum iam illatũ potuiſſet reuocare. Deſcriptione aũt mortis Euryali, & cõparatione maximum implet pathos. ¶ Cãdida pectõ.m. Amõ eſt pathos. ¶ Pulchroſq; per artus, a pulchritudine deturpata.

Langueſcit moriens laſſo ve[a] Papauera collo
Demiſere caput pluuia cum forte grauantur.
At Niſus ruit in medios, ſolumq; per omnes
Volſcentem[b] petit, in ſolo Volſcente moratur
Quẽ circũ glomẽati hoſtes hic cõmin[9] atq; hic
Proturbãt[c] inſtat non ſeguius[d] ac rotat enſem
Fulmineum donec Rutuli clamantis in ore[e]
Cõdidit aduerſo, & moriẽs aĩam abſtulit hoſti.
Tum ſuper exanimem ſeſe proiecit amicum
Confoſſus, placidaq;[f] ibi demũ more quieuit.
Fortunati ambo ſiquid[g] mea carmina poſſunt.
Nulla dies vnq̃ memori vos eximent æuo,
Dum domus[h] Aeneę Capitoli[i] immobile ſaxũ
Accolet[k] iperiumq; Pater Romanus habebit.
Victores pręda[l] Rutuli ſpoliiſq; potiti

SER a ¶ LASSO ve papauera collo Demiſere caput, Homeri eſt & cõparatio & figura, Nam & ille ſic ait, vt multorum vnũ dicẽt caput. μηκων δ'ὡς ἑτι ρωσι καρη βαλεν, ἥ τ' ἐνὶ κητω καρπω βριθομι νη νοτιησι τε ἐιαρι νησι. b ¶ Volſcẽtem petit, appetit. Petitiones enĩ ꝓprie dicimus impetus gladiatoꝝ, vñ Cice. Quot ergo tuas petitiones ita piectas, vt vitari nullo mõ poſſent, parua quadã declinatione cõcutiunt, & vt aiunt corpore exceſſit. c ¶ Proturbãt, cõfodiũt, Vnde paulopoſt cõfoſſus. d ¶ Non ſecius, nõ ſegnius q̃ vulnerat⁹. e ¶ In ore cõdidit aduerſa, archaiſmos eſt, vt ſupra pectore i aduerſo totũ cui cominus enſem Cõdidit. f ¶ Placidaq; ibi demum morte quieuit, aut ꝓpriũ epitheton ẽ mortis, aut ex affectu parẽtis dictũ ẽ, qui cũ amico moriebaſ. g ¶ Siqd mea carmina pñt, verecũde ad euitandã arrogãtiã dictũ. h ¶ Domus, familia. i ¶ Capitoli imobile ſaxum. K ¶ Accolet, in vrbe roma templũ Iouis non fuit, qd quũ iã deuotũ a priſco Tarqnio vellet ſuperbus Tarquinius ædificare, cœpit auguriis captare, qui mos huic tẽplo eſſꝫ aptiſſimus, & quũ in oĩbus tarpeius eſſet inuẽtus, in quo erãt multa diuerſoꝝ numinũ ſacella, actũ eſt vt exinde ad alia tẽpla numina euocarentur ſacrificiis, quo poſſet libere & ſine piaculo tẽplũ Iouis ædificare. Cũq; oẽs dii libenter migraſſent. Terminus ſolus, hoc eſt limitum deus abſcedere noluit, ſed illic remãſit. Tunc de hoc ipſo ſacrificatum eſt, & deprehẽſuꝫ q terminus cũ Ioue remanẽs æternũ vrbi imperiũ cum religione ſignificaret, vnde in capitolio prima pars recti patet, quæ lapidem ipſum terminum ſpectat. Naꝫ Terminꝰ non niſi ſub diuo ſacrificabatur.

Hinc ergo nũc dixit Capitoli immobile ſaxũ Accolet, qa Terminus non eſt reuulſus de loco. l ¶ Pręda rutuli ſpoliiſq; potiti, nõ ſolum ſuis armis eos exuerunt, ſed etiam illa præda, qua rutulis fuerat ante detracta.

DON ¶ DVM dom⁹. Oſtendit oĩa ventura ad finẽ. ¶ Victores, irriſorie: tanq̃ q magnum putaret, ſi trecẽti duos vicerint, cum duo tres interemiſſent.

CHR ¶ AT NISVS ruit, nulla alia ſupererat conſolatio niſi vt vultus amicum ſuper illũ recũberet, vñ ait Placidaq; ibi demũ morte quieuit. Quoniã aũt hoc ſummũ amicitiæ exẽplũ fuit eos fortunatos appellat cũ tam præclara res inter mortales amicitia fuerit, vt & in extrema calamitate ꝓpter illaꝫ fortunati appellari poſſint. ¶ Si quid mea. c poſ. poetę officium implet, qui bonorum miſereri debẽt eoſq; laudare & malos odiſſe atq; inſectari, hinc Horati. Ille bonis faueat, & conſilief amice Et regat iratos & amet peccare timẽtes, & paulopoſt deoſq; precef & oret vt redeat miſeris, abeat fortuna ſuperbis. Polliceſ aũt præmium quo hominibus gloriæ cupidis, nullum maius eſſe poſſit famaꝫ. ſ perennẽꝫ. ¶ Siquid mea carmina poſſunt, propter modeſtiam hac conditione pollicetur. ¶ Dum domus, non erat ignarus poeta oĩa mortalia ad interitum tandem ventura, ſed voluit ꝓpter fauorem captandum æternitatẽ romano impio ominari. Eſt ergo ſenſus .i. dum romani qui ab ęnea ſunt, quorum caput domus eſt iulia colet capitoliũ, ideſt romam, cuius capitolium arx eſt. ¶ Pater, rex & princeps, cuius munus eſt, vt ſuæ fidei deditos veluti filios regat. ¶ Pater, quoniaꝫ ſenatores qui patres appellabantur conſilio ſuo cuncta adminiſtrabant.

Volſcentem examinem flẽtes in caſtra ferebãt
Nec minor in caſtris luctus Rhãnete reperto
Exangui & primis vna tot cęde peremptis
Serranoq̨[a]: Numaq̨ ingens concurſus ad ipſa
Corpora: ſeminecesq̨ Viros tepidaq̨[b] recentẽ
Cęde locũ & plenos ſpumãti[c] ſanguine riuos
Agnoſcunt ſpolia inter ſe Galeamq̨ nitentem
Meſapi & multo phaleras ſudore receptas:
Et iam prima nouo ſpargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens Aurora cubile.
Iam[d] ſole infuſo, iam rebus luce retectis
Turnus in arma viros armis circundatus ipſe.
Suſcitat ęrataſq̨ acies in pręlia cogit[e].
Quiſq̨ ſuos variiſq̨ acuunt[f] rumoribus iras.
Quin ipſa arrectis (viſu miſerabile) in haſtis
Pręfigunt capita & multo clamore ſequũtur
Euryali[g]: & Niſi
Aeneadę duri murorum in parte ſiniſtra.
Oppoſuere aciem nam dextra cingitur[h] amni
Ingenteiſq̨ tenent[i] foſſas, & turribus altis
Stant mœſti: ſimul ora virum pręfixa videbant
Nota[k] nimis miſeris, atroq̨ fluentia tabo.
Interea pauidam volitans pennata per vrbem
Nuncia Fama ruit, matriſq̨ adlabitur aures
Euryali at ſubitus miſerę calor oſſa reliquit.
Excuſſi[l] manibus Radii, reuolutaq̨ Penſa.
Euolat infelix: & fœmineo[m] vlulatu
Sciſſa comam muros amẽs atq̨ agmina curſu
Prima[n] petit non illa[o] Virum non illa pericli.
Telorũq̨ memor Celũ dehinc queſtibus iplet
Hũc[p] ego te Euryale aſpicio[q]: tu ne illa ſenectę

SER a ℂ SERRANOQ̨ numaq̨ decima antapodoſis, quæ ſit quoties commemorantur ea, quæ non ſunt ante prædicta. b ʳTepidaq̨ recen. ė cæde locum, hypallage, tepidum locum recenti cæde, vnde multi legunt Tepidumq̨ recenti cæde locum ſic alibi Tepiduſq̨ cruor fumabat ad aras. c ʳ Spumantes ſanguie riuos, ſpumas tunc habet ſanguis, quum eſ funditur, Naꝫ poſtea conquieſcit, vnde bene dixit Spumãtes riuos, quia premiſit Semineceſq̨ viros. d ʳIam rebus luce retectis, ſupra. Et rebus nox abſtulit atra coloré, e ʳ Cogit quiſq̨ ſuos comites ſcilicet, naꝫ plena eſt Aeretaſq̨ acies. f ʳ Aciunt rumoribus iras, q̄a duo auſi ſunt per eorũ caſtra tranſire. g ʳEuryali & niſi volunt nonnulli clamoreꝫ eſſe militum, ſed melius hoc a porta dictum accipimus, nam rutuli eoruꝫ non nouerunt nomina, vt ſit Quin etiam capita euryali & niſi præſigunt in arrectis haſtis, & cum magno clamore comitantur. h ʳ Cingitur amni, amne debuit dicere, nunquam enim in i bene exeunt, niſi quæ communis ſunt generis, vt docilis agilis, ſed ideo auſus eſt, ita ponere ablatiuus, quia vt ſupradiximus, apud maiores hic & hæc amnis dicebatur, veruntamen quæ duas habent conſonãtes ante is in i & in e ablatiuum mittunt. vt ignis igne vel igni, Vir. Vulnus alit venis & cæco carpitur igni, & vectis vecte vel vecti, Teren. in eunucho Cũ vecti dorax. i ʳTedent foſſas, tuentur deſendunt. k ʳNota nimis miſeris, hoc plus commouebantur, quoniam etiam abſciſſi vultus nec dum agnitionis amiſerant notas. l ʳExcuſſi manibus radii, bene excuſſi quaſi neſcienti, quaſi diceret proiecti, radii ſunt texoris inſtrumenta. m ʳ Fœmineo vlulatu, impatienti, vt Fœmineo prædæ & ſpoliorum ardebat amoř. n ʳPrima petit, ideoq̨ prima, quia ſolent in extrema neceſſitate etiam mulieres muros aſcendere, vt ipſæ de muris matres, o ʳ Non illa virum non illa pericli, vnum pudoris eſt, aliud ſalutis. p ʳ Hunc, idest talem, & eſt conqueſtio matris Euryali plena artis rhetoricæ. Nam pene omnes partes habet de miſericordia commouenda a Cicerone in rhethoricis poſitas. q ʳHunc te aſpicio, a qualitate cædis.

DON ℂ DVRI, durantes in labore. In matrę autem euryali oſtendit q̄d poſſit dolor, cum obliqua ſexus, & ætatis tantum fureret. Deniq̨ accuſat eorum quæ & ſi facta fuiſſent, nihil tamen prodeſſent.

CRH ℂ ARMIS CIRCVNDATVS ipſe. Oportet enim prudentem ducem non verbis ſolum, ſed exemplo ſui alios ad arma excitare. Ergo nõ inermis ſed armatus vocabat. ʳNota nimis miſeris, nam idcirco ſtant mœſti, quia nimis nota. ʳ Excuſſi manibus radii, pathos a luctu ſæpe mouetur, vt in hoc loco

loco.⸿Pēnata,quaſi celeri volatu. Nam rerū infœliciū velociſſima famā ruit. ⸿Hunc, talē. ⸿Tu ne illa ſenectæ,pathos ab eo quod eſt ꝑter ſpem. ⸿Euolat infœlix, nam potuit furor animi ex dolore excitatus imbecillitatē ſenectutis ſuperare,& fœminæ audaciam afferre.

Sera[a] meę requies:potuiſti[b] linquere ſolam
Crudelis[c] nec te ſub tanta pericula miſſum
Affari[d] extremum miſerę data copia Matri.
Heu terra ignota Canibus data pręda latinis
Alitibuſq; iaces,nec te tua[e] funera mater
Produxi preſſiue oculos aut vulnera lauſ
Veſte tegens,tibi quam noctes feſtina dieſq;
Vrgebam & tela curas ſolebar aniles.
Quo ſequar:aut q̄ nūc artus,auulſaq; membra
Et funus[f] lacerum Tellus habet hoc mihi de te
Nate refers.quę ſum terraq; mariq; ſecuta
Figite me ſi qua[g] eſt pietas in me omnia tela
Conicite o Rutuli me primam[h] abſumite ferro
Aut tu magne pater Diuom miſerere tuoq;
Inuiſum[i] hoc detrude caput ſub Tartara telo
Quādo[k] aliter nequeo crudelē abrumpere vitā
Hoc fletu cōcuſſi animi mœſtiq; per oēs
It gemitus torpent[l] infractę ad prelia vires.
Illam incendentem luctus Ideus.& Actor
Ilionei monitu & multū lachrymantis[m] Iuli

SER a ⸿SERA meę, Euāder mea ſola, & ſera voluptas. b⸿Potuiſti liquere ſolam, ab intercepto ſolatio. c⸿Crudelis,q̄ potuiſti linquere ſolā cum pius eſſes. d⸿Affari extremū,cū mos fuiſſet dicere vale vale Anchiſes,Sic oppoſitum affati diſcedite corpus Terentius Quin igitur dū licet mecū loquimini Antipho. e⸿Nec tua funera mr,ideſt funera. Nam apud maiores funereas dicebant eas, ad quas funus pertinet,vt ſororē matrē, nā preficæ,vt ſupra diximus,ſunt plantus principes non doloris,funeras autē dicebant q̄ſi funereas:ad quas pertinet fun⁹. f⸿Funus lacerū,dilaniatum cadauer,nam funus pro cadauere poſuit. g⸿Si qua ē pietas,ſi qua pietas in occidēdo eſt,in me probet. h⸿Me primā abſumite ferro,vnuſquiſq; enim in propriæ ſalutis deſperatione credit vniuerſa ēt poſſe conſumi,vnde eſt quod dixit Me primā. i⸿Inuiſum hoc detrude caput ſub tartara telo,inuiſum quidē eſt hoc & odioſum caput,verum miſericordiæ genus eſt, ſi me etiam iratus interimas. K⸿Quando aliter nequeo crudelem abrūpere vitam,hinc traxit illum colorē,Iuuenalis Quod facinus dignum tam longo admiſerit æuo. l⸿Torpēt infractæ,antea infractæ, nunc tamē torpēt, vt Turnus vt infractos aduerſo marte latinos. m⸿Lachrymantis iuli, puero dat lachrymas,cui poteſt ſine pudore, viris fortibus tantūmodo dolorem.

DON ⸿CANIBVS data præda,non ſolum morte,ſed mortis accidentibus cruciatur.

CHR ⸿HEV TERRA,magna vis eloquentiæ,q̄ etiaꝫ ex inanibus rebus maximas apud imprudentes tragœdias citat. Hæc enim conqueritur veluti ſi miſerrimum ſit in ignota terra in ſepultum canibus laniandum relinqui.Vide & Home. αὐτοῦς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν οἰωνοῖσί τε πᾶσι, ad hmōi iacturā ſapientes q̄ ſūt nihil faciūt, Ergo aut Anchiſæ tanto viro dignam ſentētiam dedit,dixit enim. Facilis iactura ſepulchri, ſic nunc mulierem a muliebri ꝑturbatiōe abeſſe noluit. Ille ergo veluti alter Diogenes quę ad ſepulturā ꝑtinent contēnit,hæc vel ex eo filiū infœliciſſimū putat q̄d illo caruerit.Lamentatio autē & diſcurſus ꝑ muros huius mulieris de Andromache virū lugente ſumpta eſt ⸿Artus auulſaq; mem.Et fu.i.expoliatio eſt.Idem enim dicit pluribus verbis vt in re atrociſſima diutius detineat auditorē & ſic maiorē citet cōmiſerationeꝫ. ⸿Hoc mihi de te.n.r.ſingula verba vim maximam afferunt ad cōmiſerationē captandā.Hoc.i.tm̄ lectū cum ego cōtra meæ te ſenectuti ſummā voluptatē ſperarē.⸿Mihi,& matri & indulgētiſſimæ & quæ tot incōmoda ſubii vt te frequēter.⸿De te,in quo omnē ſpē repoſueram,& a quo oīa mihi iucūdiſſima expectauerā.⸿Figite me, quantus ſit luctus, & quāta miſeria hinc apparet q̄d loco ſummæ in ſe pietatis acceptura ſit ſi multis vulneribus traſſoſſa interficiat.⸿Aut tu m.p.q̄d a rutulis aſſequi deſperat a ioue poſcit. ⸿Torpent infractæ vires, q̄ oia duriſſima in ꝑliis pati poterant.⸿Hoc pati nō poterant, ergo quos metus non ꝑturbauit,quia fortes eſſent ꝑturbauit luctus qm̄ eſſent pii. ⸿Illam in.i.ſapiens conſiliū vt cū torporē ex nimia cōſideratione inferret militibus, a cōſpectu eoꝝ amoueret Ne viderent, nā vt ait Hora. Segnius irritāt quæ ſunt demiſſa per aures, q̄ quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus.

Corripiunt interq́ manus ſub [a] tecta reponūt.
At tuba [b] terribilem ſonitum procul ęre canoro
Increpuit [c] ſequitur clamor. cœlumq́ remūgit.
Accelerant acta pariter Teſtudine [e] Volſci [d].
Et foſſas [f] impellere parant. ac vellere vallum.
Quęrunt paras aditu, & ſcalis aſcendere muros
Qua rara eſt acies interlucet corona
Non tam ſpiſſa viris telorum effundere [g] contra
Omne genus Teucri ac duris detrudere Cōtis
Aſſueti [h] longo muros defendere bello.
Saxa quoq́ infeſto [i] voluebant pondere ſiqua
Poſſent tectam aciem perrūpere, cū tamē oēs
Ferre libet ſupter denſa teſtudine caſus.
Nec iam [k] ſufficiūt nā qua globus iminet ingēs
Immanem Teucri molem volūtq́ ruuntq́
Quę ſtrauit rutulos latę, armorumq́ [l] reſoluit
Tegmina nec curant cęco contendere marte
Amplius audaces rutuli. ſed pellere vallo
Miſſilibus certant.
Parte alia horrendus viſu quaſſabāt hetruſcā [m]
Pinum & fumiferos infert Mezentius ignes.
At Meſapos equom domitor Neptunia ples
Reſcindit vallum, & ſcalas in mœnia poſcit.

SER a ℂ SVBTECTA reponunt, homerice. ἐς δῶμα φέρουσιν. Quod autem dixit corripiunt, non iniurię eſt, vt raptores diſtrahāt, ſed celeritatis, id eſt raptim tollunt. b ⸿ At tuba terribilem ſonitum. homiſtichium Ennii, nam ſequētia iſte mutauit. ille enim ad exprimēdum tubę ſonitum ait Taratantara dixit & multa homini. Virgilius cum aſpera inuenerit, mutat bene tū electis verbis hic imitatur ſonitum tubarum. c ⸿ Increpuit, & inſonuit & ſegnitiā Icrepauit. d ⸿ Volſci, non mirū qa dicit volſcos, cum & camilla de volſcis ſit, vt Et volſca de gēte camilla, nāq́ pars aliq̃ Thuſcię dat Turno auxilia quum thuſcos dixerim[*] ſpecialiter Ænęę fauere. Itē ecōtra pars Venetię auxiliū pſtat Ænęę quam Turni fuiſſe ſupius diximus. e ⸿ Teſtudine, teſtudo eſt ſcutorum cōnexio curuata in teſtudinis modū Nāq́ in armorum generibus milites ſumūt ab animalibus nomina, vt aries. Saluſtius In modū hirci militaris. f ⸿ Foſſas implere parant, vertit ordinem. Nā ante eſt vt impleatur foſſa tollantur valli, & ſic teſtudine accedaſ ad murū, q̄ q̃ poſſumus intelligere etiā ad foſſas eos veniſſe facta teſtudine. g ⸿ Effundere contra, proprie. tela enim nō iaciūtur in ſubiectos, ſed fundunſ, & dicēdo omne genus telorum oſtēdit telum vocari omne quod iacitur, vt gręci τὰ βέλη ἀπὸ τοῦ βάλλειν, ſicut latine tela ἀπὸ τοῦ τῆλε. h ⸿ Aſſueti lōgo, docet in oībus vſum plurimum poſſe. i ⸿ Infeſto voluebant pondere, Infeſti ponderis. K ⸿ Nec iam ſufficiunt, diu iam non ſuſtinent. l ⸿ Armorumq́ reſoluit tegmina, periphraſticos, hic oſtendit armorum connexionem eſſe teſtudinem. Lucanus de teſtudine, At poſtq̃ virtus incerta virorum Perpetuus rupit defenſo milite cratem Singula cōtinui ceſſerunt ictibus arma. m ⸿ Hetruſcam pinum, ipſe hetruſcus.

DON ℂ EFFVNDERE, plus eſt quam mittere. ille enim effundit cui magna eſt copia, nec mittēdi pp copiā metuit fines, Praeterea etiam quę emitti non poſſunt fundirtus & fuſa proficiunt vt ē aqua calida Pix feruent & ſoluta & oleum candēs. ⸿ Trudere contis, nam ſcalis ad eos puēniebant, Quāto autem rutilorum laudatur iſtantia tanto preferuntur troiani.

CHR ℂ AT TVBA, mira narratio in qua cuncta ante oculos ita adducit vt res non ſolum agi, ſed ſūmo animorum ardori geri, videatur. Incertūq́ ſit an acrius rutuli impugnarent, an vehementius Troiani repugnarent. ⸿ Acta pariter, quia vna cū clamore agebatur. ⸿ Interluceto corona, appellat coronam milites in circuitu mœnium ad propugnacula poſitos, qui vbi loca munitiora ſunt ibi infreq̄ntiores eſſe ſolent. Laudat ergo & troianos a prudentia, qui in paucitate militum ita acies inſtituerint & rutulos ab animorum robore qui illuc peruenire contendunt. Interlucet qa propter raritatem lucem admittant. Vnde apud Plinium & columellā interlucare dcm̄ inuenies cum a Vitibus aliquam partem pāpinorum decerpunt, vt propter raritatē ſol ad vuas facilius penetret. ⸿ Aſſueti, nam longo vſu qui pręcepta omnium magiſtrorum ſuperat rem optime callebant. ⸿ Voluuntq́ ruuntq́, nam propter magnitudinem ſubuehere non poterant. ⸿ Ruunt, ad ruinam īpellunt. ⸿ Parte alia, nihil Intentatum relinquebant. Alii enim eminus miſſilibus detrudebant a cuſtodia valli. Alii co minus, aut vrere aut vellere parabant.

Interlucere

ℂ VOS O

SER a ❡VOS o Calliope ꝑcor, ſyllepſis per numeros, erat eni rectũ vos o muſæ aut tu Calliope. b ❡ Aſpirate, fauete, vt Aſpirat primo fortuna labori. Ductũ ẽ verbũ a ꝓpere nauigãtibus, qbus vẽtus dr̃ ἐξουριον dr̃ ſpirare.

aut cognominem cum filio intelligamus, q vt ſupra diximus, quũ filii vel patris nomen ꝓmittitur, & aliud tacet, cognomines eos rẽ intelligimus. r ❡ Furtim ſuſtulerat, ex ſtupro educauerat. hinc eſt Et dulcia furta. ſ ❡ Vetu

c ❡ Oras euoluite belli, narrate non tãtũ inicia, ſed ẽt extrema bellorũ. Nã orę ſunt extremitates, vt & meminiſtis. n. diuę & memorare poteſtis dẽt n. meminiſſe, ac memorare, cũ illud ſit memoriter tenere, memorare vero exponere & narrare, Eſt autẽ Homeri ſnia, ait. n.
ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχουσαι
ὑμεῖς γὰρ θεαί ἐστε πάρεστέ τε ἴστέ τε πάντα.
d ❡ Turris erat turres hmõi eſſe ad munitionẽ ciuitatũ & in ſecũdo legimus. Sʒ hæ plærũq mobiles ſũt,

Vos o Calliope[a] precor aſpirate[b] canẽti
Quas ibi tum ferro ſtrages quę funera Turn[9]
Ediderit, quem quiſq virum demiſerit Orco
Et mecum ingẽteis oras[c] euoluite belli.
Et meminiſtis. n. Diuę & memorare poteſtis.
Turris[d] erat vaſto ſuſpectu & pontibus altis
Opportuna[e] loco ſummis quã viribus omnes
Expugnare Itali, ſummaq euertere opum vi[g]
Certabant Troes contra defendere ſaxis.
Perq cauas[f] denſi[h] tela intorquere feneſtras.
Princeps ardentem coniecit lampada Turnus
Et flammam[i] affixit lateri: quę plurima[k] vento
Corripuit tabulas, & poſtibus hęſit[l] adeſis.
Turbati trepidare intus fruſtraq malorum[m]
Velle fugam, dum ſe glomerãt retroq reſidũt
In partem quę peſte[n] caret, tum pondere turris
Procubuit ſubito & Cœlũ tonat omne frago
Semineces ad terrã immani mole ſecuta (re,
Confixiq ſuis telis & pectora duro
Tranſfixi ligno veniunt vix vnus[o] Helenor
Et Lycus elapſi quorũ primęuus Helenor[p]
Mӕonio[q] regi quem ſerua Licymnia furtim[r]
Suſtulerat vetitiſq[ſ] ad Troiam miſerat armis.

tiſq ad troiaʒ armis, ſm Donatũ vetitis fato, ſʒ melius lege militari intelligimus, q̃ ſerui a militia ꝓhibebãtur, vñ in deiotarana purgat hoc Ci. cũ fuiſſet obiectũ inter eqtes, q̃s deiotarus miſerat Cæſar vnũ ſeruuʒ fuiſſe. at neſcio queʒ ex eo nũero ſeruuʒ iudicatum nõ arbitror, non audiui, ſed ĩ eo ẽt ſi accidiſſet, culpã regis nullaʒ fuiſſe arbitrarer. Virgiliũ aũt nouimus aliqua de hiſtoria trahere. Seruos ſane nũq̃ militaſſe cõſtar, niſi ſeruitute depoſita, excepto Hãnabilis tpe, quũ poſt cãnẽſe ꝓliũ in tanta

plerunq fixę, vt in ſecundo Turres a tecta domorum Mobiles, vt in duodecimo meminit Subiti q rotas & põtes ſtrauerat altos, & Luca. Stellatis axibus agger erigit, geminaſq æquantes mœnia Turres accipit. e ❡ Opportuna loc. ſcilicet circa portas. f ❡ Cauas, patulas, g ❡ Opum vi, poteſt & hypallage eſſe, vt ſit ope virium. h ❡ Denſi, pro tela denſa. i ❡ Flammam affixit lateri, affectate. debuit enim dicere affixit, aut facem aut malleolũ non flammam k ❡ Quæ plurima vento, gliſcens, aut & magna facta per ventũ. l ❡ Hæſit adeſis, non iam adeſis, ſed qđ exedit adhęrendo. m ❡ Malorũ velle fugã, honeſtiſſima eſt locutio, cum honeſtius ſit forti mala fugere velle q̃ timere mala qđ timidi eſt nõ fortis. n ❡ Peſte, incendio, vt Et toto deſcendit corpore peſtis. o ❡ Vnus, ſubaudis & alter, nam non procedit vnus. p ❡ Helenor Et Lycus elapſi nõ mortis, ſʒ turris ruina. q ❡ Mæonio regi, aut proprium patris nomen eſt,

neceſſitate fuit vrbes roma, vt ne liberandorum quidem ſeruorum daretur facultas.

DON ❡ SVBITO, recte, Nam ſi ſignum dediſſet ſeruari potuiſſent.

CHR ❡ VOS O Calliope, ex inuocatõe rei difficultatẽ oñdit. q. d. nõ poſſeʒ tãta Turni facta ſine diuino auxilio ꝓferre. Ergo ſũmus imperator ea fecit q̃ ſummus poeta, niſi deus ſibi faueat explicare nõ poſſit. ❡ Vos. c. aſpi non ſine rõne vtitur plurari in vna muſa. Nam per Calliopem reliquas intelligit, & iure, nam ſi per ſingulas priores muſas ſingularum ſpherarum ſingulos intelligunt cantus, & p Calliopem illorum vniuerſorum concentum iure ipſa Calliope omnes ſignificauit muſas. ❡ Et mecum memorare oras, mecum vt demonſtret ſe quidem laboraturus, ſed ſine earum auxilio nihil perfecturum. ❡ Oras, extremitates, quaſi dicat, narrate vſque ad extremum vel horas, ideſt tempore. ❡ Euoluite, oſtendit vera narratione. ❡ Vaſto ſuſpe

ctu, vaſta altitudine quo ſit altus ſuſpectus. Certabant, quia illa expugnata porta facile eſſ fringi poterat. Flammam. Quia percutiens materia accenſa efficit vt flamma apprehenderetur. Plurima vento, incrementum per ventum nacta. Hæſit adheſit, nam quãto magis eſt lignum, flamma tanto magis adhæret. Immani mole, ideſt ipſa turri. Quæ immanis molis erat. Confixi, ſuis telis, quod cadentibus euenire ſolet.

Enſe[a] leuis nudo. parmaq́[b] inglorius alba
Iſq́; vbi ſe Turni media inter milia vidit.
Hic acies atq́ hinc acies aſtare latinas
Vt Fera quę denſa venantum ſepta corona
Contra tela furit ſeſeq́ haud neſcia mortis
Inijcit & ſaltu ſupra venabula fertur.
Haud aliter iuuenis medios moritur[9] ĩ hoſtes
Irruit & qua tela videt denſiſſima tendit.
At pedibus lõge[c] melior Lycus inter[d] & hoſtes
Inter & arma fuga muros tenet altaq́ certat
Prẽdere[e] tecta manu ſociumq́ attigere dextras
Quem Turnus pariter curſu[f] teloq́ ſecutus
Increpat his victor. noſtras ne euadere demẽs
Speraſti te poſſe manus. ſimul arripit ipſum
Pendẽtem & magna muri cum parte reuellit[g]
Qualis[h] vbi aut leporẽ aut cãdẽti corpe cygnũ
Suſtulit alta petẽs pedibus[i] Iouis armiger vncis
Quęſitum[k] aut matri multis balatibus agnum
Martius[l] a ſtabulis rapuit Lupus. vndiq́ clamor
Tollitur inuadunt & foſſas aggere[m] complet.
Ardentes tędas alii ad faſtigia iactant
Ilioneus ſaxo atq́ ingenti[n] fragmine montis
Lucetium[o] portę ſubeuntem. igneſq́ ferentem
Emathiona liger Chorineum ſternit Aſilas.
Hic iaculo bonus hic longe fallente ſagitta.
Ortygium Cęneus victorem Cęnea[p] Turnus
Turnus it in Cloniumq́ Dioxippũ ꝓmulũq́
Et Sagarim & ſummis ſtãtẽ pro turribus[q] idan.

SER a ENSE nudo .i. ſtricto. b Parmaq́ inglorius alba, quaſi tyro, vt diximus ſupra. c Longe melior Lycus, ergo & Helenor bonus. d Inter .i. per, vt hunc inter fluuio tyberinus amœno. e Prendere ſaxa manu, quia tunc alti non erãt muri, ſed ad impetum tantum repellendum, vt ẽt Salu oſtendit vbi Sertorium humeris ſublatum per muros, aſcendiſſe commemorat. f Curſu teloq́ ſecutus, nimiã eius oſtendit celeritatem, qui potuit telum miſſum conſequi Naȝ hoc dicit cum premiſſo telo ad hoſtẽ venit. Statius Et miſſum curſu cõprendere telum g Reuellit, ĩ verbo vello facit in participio vulſus. h Qualis vbi aut leporẽ, pro qualiter. Comparatio Hom.
ὥρμησεν δ' ἀλεὶς ὡς αἰετὸς ὑψιπετήεις
ὅς τ' εἶσιν πεδίονδε διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν
ἁρπάξων ἢ ἄρνα ἀμαλὴν ἢ πτῶκα λαγωόν.
i Pedibus Iouis armiger vncis, quia dicitur aquila in bello gyganteo Ioui arma miniſtraſſe, quod tamẽ fingitur, nam vt ſupra diximus, reges fuerunt Iuppiter & Saturnus, ſed dum Iuppiter cum patre ſaturno haberet de agris contentionem, ortum bellum eſt ad quod egrediens Iuppiter aquilæ vidit augurium, cuius quum viciſſet auſpicio, fictum eſt ꝙ ei pugnãti tela miniſtraſſet, vnde etiam a fœlici augurio natum eſt vt aquilæ militũ ſigna comitẽtur. k Quæſitum, q requiritur, nã preſens a palliuo nõ habuit, & eſt hyſteron proteron, nam poſt raptus requiritur. l Martius lupus, aut cruentus, aut marti dedicatus. m Aggere, agger eſt cuiuſlibet rei coaceruatio, vnde foſſæ aut valles poſſunt repleri. n Ingenti fragmine montis, ſupradicti ſaxi exaggeratio ẽ. o Lucetium, ſolum hoc nomen, eſt, quod dictum a Virgilio in nullo alio reperitur auctore. Sane lingua oſca Lucetius eſt Iupiter dictus a luce, quam præſtare hominibus dr̃. Ipſe eſt enim nr̃a lingua dieſpiter .i. diei pater Hor. Nãq́ dieſpiter plerunq́ per ſudum tonanteis egit equos. p Cænea, turnus, turnus itim, vt ait Lucil. bonum ſchema eſt quoties ſenſus variatur iteratione verborum. q Pro turribus, aut pro defenſione turrium, aut ſic magni vt turres putares.

CHR VT FERA, Quãuis hactenus inglorius eſſet tñ ex deſperatione audax eſt effectus. At pedibus, natura enim duce id de ſenſaculum adhibemus quo plurimũ poſſe confidimus, ergo iſte cui maior aderat velocitas pedib⁹ ſe credidit. Prẽdere tecta .n. humilia erãt, vt ſi ille ſeſe erigeret manus ſociorum, qui proni illam porrigerent apprehendere poſſet. Pendentem, a terra iam eleuatum, & manibus ſummitatem muri prendẽtem.

HASTA

SER ¶ HASTA themillæ, Themillas Themillæ, vt Æneas Æneæ. Leuis autem haſta pro leuiter veniens. vnde & ſtrixerat dixit ideſt paululum vulnerauerat, vt Tandem etiam magno ſtrinxit de corpore turni. b ¶ Demens, qui ſcutum quo ſe tuebaſ abiecit. c ¶ Alis pinnis. d ¶ Leuo infixa eſt lateri manus, oſtendit vulneris locum quem antea ſuppreſſerat, ſic in quarto, infixũ ſtridet ſub pectoꝛ vulnꝰ. e ¶ Spiramenta animæ, diffinitio pulmonum quia dicitur a ſpirando ideſt a pulſu ſicut grecæ πνευμων ἀπο τοῦ πνειν. f ¶ Pictus acu chalmydem & ferrugine clarus ibera, ferrugo coloris genus eſt, qui vicinꝰ eſt purpuræ ſubnigræ, & ibera aũt nõ hiſpana ſ; pontica. Na; iberia pars ponti ẽ, vt oñdit Horatius dicẽs Herbaſq; quas colchos atq; iberia mittit venenorũ ferax g ¶ Genitor quẽ miſerat arcẽs ordo eſt, Stabat Arcentis filius, Arcẽs in armis egregius, nã non congruit vt huius filii prætermiſſo noĩe bis fiat patris cõmemoratio. h ¶ Symæthia circumfiumina, ſymæthꝰ fluuius eſt ſiciliæ haud longe ab vrbe catinẽſi, circa quem ſunt palici dei, quorum talis eſt fabula. Aetnam alii hanc Thaliam vocãt iſtam ætnam nymphã Iuppiter cum vitiaſſe, & feciſſet grauidã timens iunonem ſcd̃m alios ipſam puellam terræ commendauit, et illic enixa eſt, ſcd̃m alios partus eius poſtea cum de terra erupiſſet, duo pueri palici dicti ſunt quaſi iterum venientes, nam παλιν eſt rurſus ἥκειν ẽ venire, hi primo humanis hoſtiis placabãtur, poſtea quibuſdã ſacris mitigati ſunt, & eoru; immutata ſacrificia. ideo ergo placabilis ara, qa mitigata ſunt eorum numina. i ¶ Liquefacto tempora plũbo Diffidit. plumbum enim, iactum nimio rotatu ex ætheris calore diſſoluitur. Statius, Et arſuras cœlo per inania glandes. k ¶ Porrectũ extendit arena, intelligimus eum cecidiſſe trans murum. Dicendo autem multa oſtendit, corporis proceritatem. l ¶ Minorem germanam, quia maior nympha fuerat Iouis voluntate mutata.

Priuernũ capys. hũc prĩo leuis haſta[a] themillę
Strinxerat ille manũ proiecto tegmine demẽs[b]
Ad vulnus tulit. ergo alis[c] allapſa ſagitta
Et leuo[d] infixa eſt lateri manus abditaq; intus
Spiramenta[e] animę lœtali vulnere rupit.
Stabat in egregiis Arcentis filius armis
Pictus[f] acu chlamydẽ & Ferrugĩe clarus Ibera
Inſignis facie genitor[g] quem miſerat Arcens
Eductum Martis luco Symęthia[h] circum
Flumina pinguis vbi: & placabilis ara Palici.
Stridentem fundam poſitis Mezentius armis
Ipſe ter adducta circum caput egit habena
Et media aduerſi liquefacto[i] tempora Plumbo
Diffidit ac multa porrectum[k] extendit harena.
Tum primum bello celerem intendiſſe ſagittã
Dicitur ante feras ſolitus terrere fugaces
Aſcanius fortemq; manu fudiſſe Numanum
Cui Remulo cognomẽ erat Turniq; minorẽ[l]
Germanam nuper Thalamo ſociatus habebat.

DON ¶ DICITVR. ſ. m. ſ. n. poeta quoniam ĩpoſſibile videbaſ pueri mãibus cecidiſſe robuſtiſſimum virum non ſe facit auctorem.

CHR ¶ PLACABILIS ara pali. Vide Seruium ſed Macrobius ait Nullũ apud latios duos palicos poſuiſſe, ſed a gręcis Maronem habuiſſe. Simethus ſiciliæ fluuius eſt. Palicoru; fabulas primꝰ Æſchilus in tragœdia ætna poſuit iuxta ſimethum Thalia nympha a Ioue compreſſa metu iunonis, vt ſibi terra dehiſceret optauit, ſ; vbi venit pariẽdi tp̃s terra recluſa ẽ, & duo infantes de vtero Thaliæ pgreſſi emerſerunt. appellatiq; ſunt palici ab emergendo quaſi rurſus naſcentes, quoniam prius in terram merſi inde reuerſi ſunt. Nec longe lacus duo breues ſed profundi ſcaturigine aquarum ebulliente crateres ab incolis nominati, & nomine Delos appellant, palicorumq; fratres exiſtimant, & habentur in cultu maximo præcipue circa exigendum iuxta eos iuſiurandum efficax numen intelligitur, ergo iuxta eos iuſiurandum exigitur & prius a ſuſpecto fideiuſſor datur de diſſoluendo. Quod ſi ille fideliter iuraret diſcedebat illeſus. Sin contra in lacu vitam amittebat, Hæc res ita fratrum religionem commendabat, vt in placabiles crateres dicerentur. Sed palici etiam diuinationem habebant Nam cum ſiciliam ſterilis annus ar refeciſſet diuino palicorum reſponſo admoniti ſicui heroi cuidam certum ſacrificium celebrauerunt & rediit vbertas. Qua gratia ſinguli omne genus frugum congreſſerunt in aram palicorum, ex qua vbertate ara ipſa pinguis vocata eſt. De palacis etiam Callias in ſeptimo hiſtoriarum meminit & Ana

xagoras in tertia hiſtoria in lib.xi. Diodori legitur. C. Nautio Rutilio. L. Minutio Carutia/no conſulibus Ducetius ſiculorum dux iuxta palicorum templum vrbē cōdidit Palicas appellauit Templum in planitie ædificatum eſt porticibus & ſumptibus ædificiorum cōſpicuū miraculis & vetuſta religione horrendū iuxta ſunt ſcaturigines aquarū crateras vocāt qui ſunt profundiſſimi igneas ſcintillas ſæpe euomētes, illud mirum & aquæ ebuliētes nūq̄ ſe effundunt, nunq̄ ēt ſubſiſtunt, in templo eſt iuſiurādi trutina, & q illic peierāt ſtati ceci efficiunt. Hinc ſcyllius italicus, & q pñtes domitāt p iura palici, illuc fugientes ſp tuti erant.

Is primā ante aciē digna[a] . atq; indigna relatu
Vociferans tumiduſq; nouo[b] pręcordia regno
Ibat & ingentē[c] ſeſe clamore ferebat.
Non pudet obſidione iterū[d] valloq; teneri
Bis[e] capti Phryges & morti[f] pretēdere muros.
En qui noſtra[g] ſibi bello connubia poſcunt
Quis Deus italiā quę vos demētia adegit.
Non hic[h] atridę nec fandi[i] fictor Vlyxes.
Durū[k] a ſtirpe genus. natos ad flumia primū
Deferimus ſęuoq; gelu[l] duramus & vndis.
Venatu[m] inuigilant pueri ſiluaſq;[n] fatigant
Flectere[o] ludus equos & Spicula tēdere cornu
At patiēs[p] operum paruoq; aſſueta iuuētus
Aut raſtris terrā[q] aut quatit oppida bello.

SER a DIGNA atq; indigna relatu, indigna .i. turpia & obſcœna. b Nouo regno, aut nouī regni gn̄is affinitate, aut quia ēt ipſi per regis filiā portio debebat imperii. c Ingētem ſeſe clamore ferebat, nō erat ingēs ſed eē ſe clamitabat igētē. d Iterū denuo iam tertio obſidenſ, & iterū nō n. ſi de duob⁹ dicim⁹. e Bis capti phryges ſemel ab Hercule, poſt a græcis. f Morti ptēdere muros. emphaſis eſt, morti .n. pro bello poſuit, ſic ſup Læti diſcrimine paruo. g Noſtra cōnubia, aut q̄ſi Turni cognat⁹ loqtur, aut īuidioſe retorquet, & vult eām oīum eſſe cōēj. h Non hic atridæ, exaggeratio vituperationis, nā non tm̄ ſe troianis, ſed ēt eo℞ victoribus prefert. i Fandi fictor vlyxes, aut fallax, aut logodædalus .i. qui dolū celat ſermonis ornatu. K Durum a ſtirpe genus. Italiæ diſciplinę vita laudatur quā & Cato in originibus, & Varro in gēte populi romani cōmemorat. l Gelu duramus & vndis, vndis gelidis, & eſt endyadis, vt Hamis auroq; trilicē, nam nemo q̄ plus eſt prius dicit ſi. n. duo eſſent ante aquā diceret ſic gelu. m Venatu. pro venatui, vt curru pro currui n Siluaſq; fatigāt, ipſi fatigātur in ſiluis, aut pro feris ſiluas poſuit, in quibus ſunt feræ. o Flectere ludus equos, aliorum labor noſtræ pueritiæ ludus eſt. p At patiens operū paruoq; aſſueta iuuētus., hoc & in georgicis laudat, nā magnę virtutis eſt & ī nimio labore puis eſſe cōtentū. q Terram domat, bene bellico vſus eſt verbo, & ne a militari lege diſcederet, nō dixit terras colimus, ſed domamus, ac ſi diceret quū hoſtes deſunt, terra ferro domamus.

tis demonſtratio. Qui ſ. medici & exules. Nr̄a, q̄ſi melio℞ et fortio℞ Bello, cū ſciāt in ſilū eā ſe victos. Nō hic a. iuenieſ fortiores iis q tū vos vicerūt. Durū, fortē. A ſti. ū arte, ſ; nā. Flectēſ ludus equos: non .n. inertibus ludis intenti ſunt.

CHR IS PRIMAM .a. oſdit neminē; fœlicitate ſua fretū ſupbire oportere. Non pudet obſidione, inditiū inertiæ ac ſtultitiæ ē arrogās iactatio. Quo nūc poeta in Numano oſdit. Ergo vt eſt apud Terē. pcium obſtultitiā tulit. En q nr̄a, Sūmopere indignandū & imbecilles audeant laceſſere viros fortiſſimos. Quis de. Tā iratus vobis. Italiam, in qua perituri ſitis. Dementia. Eſt. n. extremæ dementiæ vt imbecilles fortes petāt. Nō hic. a. nō vobis cum grecis nunc agēdū eſt q minus q̄ nos bello pñt. & tñ vos ſuperarunt. Durū a ſtirpe g. Laudat italos ab iis q̄ ſūt attributa pſonæ. q̄ Cice. xi. ponit. Et primo a genere. Natos ad argm̄ a victu. In quo eſt. Queritur in quo negocio aut q̄ſtu aīt artificio vīuāt & quo more viuās, & q̄s habeāt pceptores. Verſant ergo in venatu in agricultura & ī bello. Educātur apud eo℞ ſenes in rebus duriſſimis. Ludus, Quaſi cū voluptate faciant q̄ aliis laborioſa videntur. Aut raſtro, erat. n. maxīo precio agricultura. Vñ teſte catōe magnifice laudatū ciuē Romanū putabāt ſi illum bonū colonum appellaſſent. Laudat aūt italos a trib⁹ artificiis q̄ nullo vitio inquinata ſint & aīu; corpuſq; corroborēt. Nā diſciplina militaris agraria, ac venatoria, oēm deſidiā pellūt delicias nullas nouerūt, & aīum ſimul ac corp⁹ validum conſeruant. Quod aūt dicit Cōuectare prædas, & viuere rapto ad venationē ac iuſta Bella nō ad crudelitatē retuli poeta.

DON PHRYGES, pro conuitio poſuit. quaſi dicat, ideo capti qa phryges. En vituperan-

IVVENCVM

Omne æuum ferro territur verſaq́ iuuencum[a]
Terga fatigamus haſta nec tarda ſenectus[b]
Debilitat vires animi mutatq́ vigorem.
Caniciem galea premimus ſemperq́ recentes
Conuectare iuuat prędas & viuere rapto.
Vobis[c] picta Croco & fulgenti[d] Murice veſtis.
Deſidię[e] cordi iuuat indulgere Choreis[f]
Et tunicę[g] manicas & hñt[h] redimicula mitrę,
O verę[i] Phrygię (neq́ enĩ phryges) ite per alta[k]
Dindyma vbi aſſuetis biforem dat Tibia cãtũ
Tympana vos buxuſq́[m] vocat berecyntia mr̃is
Idęq́. finite arma viris & cedite[n] ferro.
Talia iactantem[o] dictis ac dira[p] canentem
Non tulit Aſcanius: neruoq́ obuerſus equino
Contendit telum diuerſaq́ brachia ducens

SER a ¶IVVENCVM terga fatigamus haſta, agriculturã ſine officio belli nõ gerimus. Eſt aũt κακοσυνθετον & ὁμοιοτέλευτον, nam terga cũ eodem fine caſus terminat vt verſa haſta. b ¶Senectus debilitat vires animi, bñ animi, qa nõ eſt auſus corpis dicẽ, nec eni põt fieri, vt q̃uis robuſtus ſenex vires hẽat prioris etatis, & ſuæ cõparet adoleſcẽtię. Nũc ergo licet dicat fortes ẽt ſenes eẽ, bona tñ vſus eſt tẽperatiõe, vt diceret nihil animoꝝ vigori derogare tpis vetuſtatẽ. c ¶Vobis picta croco, vitupatio troianorũ, in qua vtit argumẽtis, q̃ in rhetoricis cõmemorat Cicero a gente, ab habitu, a geſtu, ab aĩo. d ¶Fulgenti murice, purpura, hãc autẽ vitio & dedecori apud maiores fuiſſe cõſtat. Iuue. Peregrina ignotaq́ nobis Ad ſcelus atq́ nefas quæcũq́ eſt purpura ducit. e ¶Deſidiæ cordi, vobis ſunt. f ¶Choreis, ſeruauit hoc loco nãm ſyllabæ. i. χορείας .i. quã in ſexto metri cã corripuit, vt Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dñt. g ¶Et tunicæ manicas. tunicæ veſtræ hñt manicas, qd etiam Varro vituperat dicens Manicatis & talaribus tunicis, nam colobiis vtebantur antiqui, que dicta ſunt ἀπὸ τοῦ κολοβοῦ. h ¶Et habẽt redimicula mitrę, illud dicturus fuerat habetis in pileis redimicula, quod conuertit in vituperationẽ maiorem: dicens religatas habetis mitras, nã pilea virorum ſunt, mitræ fœminarũ, quas calanticas dicunt. Mitra autẽ proprie lydorum fuit, vt Mœonia mentum mitra, quem habitum imitati ſunt troiani. i ¶O veræ phrygiæ, ipſos vitupat phrygas, ſed nũc ad maiorẽ iniuriã phrygias nõ phrygas dicit ſicut Hom. ὦ μοι ἀπειλητῆρες ἀχαιΐδες οὐδ' ἔτι ἀχαιοί ἦ μὴν δὴ λώβη τάδ' ἔσσεται, αἰνόθεν αἰνῶς. K ¶Alta dindyma, montes mr̃is deũ. l ¶Biforem dat tibia cãtũ, biſonũ imparẽ, & ſeruauit eis tibiarũ ſuarũ naturã Tibiæ aut ſerranæ dñr quæ ſunt pares, & eq̃les hñt cauernas. Aut phrygiæ quæ ĩpares ſũt & inæq̃les hñt cauernas, Ergo biforẽ diſſonũ, diſſimilẽ, nõ.n. ſũt pari modulatiõe cõpoſitæ. Vt.n. ait Varro tibia phrygia dextra vnũ hẽt foramẽ, ſiniſtra duo, q̃ꝝ vnũ acutũ ſonũ hꝫ, alteꝝ graue. m ¶Buxuſq́ vocat berecyntia, a mõte berecynto. Dr̃ autem hæc bux⁹ & h̃ buxũ, vt Torno raſile buxum, vñ ſupfluo qdã arborem gñis. F. volunt cũ hoc loco ẽt de ligno fœminini habeam⁹ exẽplum. n ¶Et cedit ferro, aut ferꝛ relinqte, & eſt iteratio, aut cedite ferro. i. quũ viri nõ ſitis abſcidite ptẽ virorũ. i. caſtrare vos debetis more vroꝝ galloꝝ cybeles ſacerdotũ, vt Iuue. phrygio q̃s tpſ erat iã more ſupuacuam cultris abrũpere carnẽ. o ¶Iactãtẽ, de ſuorũ gl̃ia. p ¶Dira canẽtẽ, ad iniuriã troianorũ.

DON CHR ¶TARDA, quæ faciat homines tardos.
¶VOBIS picta croco, Vituperatio a p̃riis Exprobrat mollitiẽ educatiõis & hitus, & p venatu & agricultura & bello vitam deſidioſam, ac voluptuoſam & delitiis muliebrib⁹ deditã eẽ illis obiicit. ¶Et tunicæ manicas, Vituperatio ab hitu q tunicas, q̃s expeditãs hr̃e oportebat illi manicis ĩpedirẽt vt vix manibus vti poſſent. ¶Dindyma, puto hũc montẽ vocatũ eẽ a Dindyma q̃ fuit vxor Meonis phrygiæ & Lydiæ Regis, ex q̃ illã natã eſſe dñr, addũt ẽt Meonẽ cũ eam nutrire nollet in Cybelo mõte expoſuiſſe ĩ q̃ a pardis illa nutrita ſit. Deĩde a muliere paſtore iuẽta educata ẽ, & Cybele appellata quæ adulta forma modeſtia ac ſapiẽtia vehementer excelluit. Nã ex plurimis calamis fiſtulã primã cõpoſuit. Itẽ Cymbala & Tympana ad choreas ĩuenit, & ꝓ pecudũ puerorũq́ morbos remedia excogitauit, ait diod. ¶Biforẽ Tibia phrigia ĩ dextra vnũ, ĩ ſiniſtra duo foramina hꝫ. Huic deæ aut mulieres aut emaſculãti viri, q galli dicebãſ, ſacrificabãt. ¶Nõ tulit, neq́.n. pt anim⁹ generoſus ea q̃ ĩ p̃riæ ſuæ, ſuæq́ gẽtis ignominiã dicũſ æquo aĩo ferre. Ergo iuſta idignatiõe mot⁹ optimũ euẽtũ ſortit⁹ ẽ optimoq́ auſpicio rem bellicam inchoauit.

Conſtitit ante[a] Iouem ſupplex p̱ vota p̄catus.
Iuppiter[b] Oīpotēs audacibus annue cœptis.
Ipſe tibi ad tua templa feram[c] ſolennia dona.
Et ſtatuamus[d] ante aras aurata[e] fronte Iuuencū
Candentem[f] pariterq̧ caput[g] cū matre ferētem
Iam cornu petat: & pedibus q̄ ſpargat harenā
Audiit, & Cœli Genitor de parte[h] ſerena
Intonuit[i] leuum ſonat[k] vna lœtifer arcus.
Effugit[l] horrendū ſtridens elapſa ſagitta,
Perq̧[m] caput Romuli venit & caua tēpora ferro
Traiicit. I verbis Virtutem[n] illude ſuperbis
Bis capti phryges hęc Rutulis reſpōſa remittūt
Hoc[o] tm̄ Aſcanius. teucri clamore ſequuntur,
Lętitiaq̧ fremūt animoſq̧[p] ad ſidera tollunt
Atherea tum forte plaga Crinitus Apollo
Deſuper Auſonias acies: Vrbemq̧ videbat
Nube[q] ſedens atq̧ his victorem affatur Iulum
Macte[r] noua[s] virtute Puer ſic itur ad aſtra

SER a ❡ANTE Iouem ſupplex per vota precatus, atq Apollinē debuit inuocare iaculaturus ſagittas, ſed dicim⁹ Ideo iouē inuocatū, qa oē initium Ioui debet, vt Ab ioue principiū muſæ, vñ nunc Aſcanius nō qd faciat cogitat, ſed qd primū, inde inuocat Iouē. b ❡Iuppiter omnipotens, hoc epitheton īterdū ad numinis gloriā ponit, interdū ad cām dicentis, nāq̧ hoc loco dicēdo oīpotēs oſtēdit eū etiam iis, q per minus valent præſtare poſſe virtutē. c ❡Ferā ſolēnia, ferā de iuuenco nō dicimus, ſꝫ adducā. Intelligimus ergo eū alia dona ferre pmiſiſſe. Singulis enim numinibus certa ſunt dona, quę offeruntur, vnde eſt Struerēq̧ ſuis altaria donis. i. cōgruis. d ❡Et ſtatuā ante aras. aptā ſe daturuꝫ oſtendit victimā. alibi Et ductus cornu ſtabit ſacer hircus ad arā. quoties n. victia reluctabat, oſtendebat ſe īprobari Luc. Diſcuſſa fugit ab ara Taurus. Iuuēcū aūt ſꝫ romanas cerimonias dixit. Ioui eniꝫ de tauro non īmolabat, vt in tertio dixim⁹, niſi cū triūphi nomie ſue vel tauro litebat, qd tñ ideo admiſſum eſt. quia non tm̄ Ioui ſed aliis diis qui bello præſunt ſacrificabat. e ❡Aurata frōte, ita enim victima ornari conſueuerat. f ❡Candentē, candidum. Ioue. Duc in capitolia magnū Cretatūq̧ bouem. g ❡Caput cum matre ferentem, equalem matri, nōdum patris, Iuuena. Quem iam pudet vbera matris ducere qui vexat naſcenti robora cornu. h ❡De parte ſerena, vt nō cauſæ naturalis ſit, ſed augurii. i ❡Intonuit leuum, proſperum, vt. n. etiam ſupra diximus, quæ ſiniſtra nobis videnī intuentibus cœlum, illic dextra ſunt, nō q ſiniſtra bona ſint, ſed qd dextra cœli nobis ſiniſtra ſunt. K ❡Sonat vna lœtifer arcus, ſimullatq̧ augurium. l ❡Et fugit, melius effugit legitur. m ❡Perq̧ caput remuli venit, ſigmenta hæc vulnerum non ſine rōne ponunt poetæ. nā mō hunc lō in capite dicit eſſe percul-

ſum qa eū ſup vaniloquū & ſupbū ītroduxerat, qd vitio capitis euenit. Hor. Attolens vacuū plus nimio gloria verticē, ſic Hom. Terſitē a tergo vulneratū dicit vſq̧ ad precordia. ως ἄρ εφη σκηπτρῳ δὲ μετάφρενον ἠδὲ καὶ ὤμω. πλῆξεν, ὁ δ᾽ ἰδνώθη θαλερὸν δέ οἱ ἔκπεσε δάκρυ, quia cum ſtultus induxerat. Item de Achille dicit. πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς, Item ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς. n ❡Virtutem illude, illudo tibi dicimus, & inſulto tibi, nā illudo te ſiguratū eſt, vt hoc loco Item inſulto te. Sal. Multos a pueritia bonos inſultauerat. o ❡Hoc tantum Aſcani⁹, & dixit. & fecit. p ❡Animoſq̧ ad ſidera tollūt, aut ſuos, aut Aſcanii p fauorē. q ❡Nube ſedēs, ſic ſolēt numina. Iuno nec tu me aeria ſolā nūc ſede videres digna, īdigna pati. r ❡Macte, magis aucte affectatæ gliæ, & eſt ſmo tract⁹ a ſacris, quotiēs n. aut thus aut vinū ſup victimā fundebat, dicebāt mactus eſt thaurus vino vel thure, hoc eſt cumulata eſt hoſtia & magis aucta. s ❡Noua virtute, aut magna, vt Pollio & ipſe facit noua carmina, Aut revera noua quantū ad bellū.

DON ❡PRECATVS, Quia primordia erāt belli recte iouē p̄catus eſt. ❡Leuum, qd proſperū eſt, Quod p̄ſtantibus leuū eſt idē accipiētib⁹ eſt dextrū in Butē, Nā ætate & longa exercitatione dign⁹ erat, cui⁹ cōſiliū multi facerēt.

CHR ❡IVPPITER, optie īſtituit⁹ adoleſcēs cūcta in diuio reponit auxilio. ❡Audacibus, qa ſupra meā ætatē ſunt. ❡Caua tpa, diuino. n. fauore factū eſt, vt eā ptē vulneraret qua facile vita eripi poſſet. ❡In verbis virtutē illude ſuperbis, refert hæc ꝫ ſupbiā hoſtis, & tñ non excedit moduꝫ in iurgio, vt ille fecerat. ❡Victorē affat, pro miraculo dictū eſt in tenera ætate. Et ſimul vaticinii de⁹ illū ciuſq̧ poſteros oīa victuros. ❡Macte noua, mactare magis augere ē, vt iā dixim⁹. Quapp cum adoleſcentē laudamus de ea re quæ ſupra illorū

ætatem

ætatem eſt iure dicimus Macte puer,ideſt magis aucte virtute q̃ per ætatem liceat. Quod vero ſingat Apollinem laudaſſe aſcanium,nõ ab re ſi deus cui datur palma in ſagittãdo in eodem artiſicio puerũ laudat.Illa enim vera laus eſt quæ venit ab eo qui in ea re valet quę laudatur.Hinc Hector neuianus a viro laudato laudari cupit. Recte deinde conuertitur in butem,qui deus præditus eſt ſapientia,vt oſtendatur non ſine ſapientia Butem illum a prę lio amouiſſe. Abſente cum Ænea nihil tale tentandum a puero erat.

Dijs[a] genite & geniture[b] deos iuſ[c] omnia bella
Gente[d] ſub Aſſaraci fato[e] ventura reſident
Nec te[f] troia capit ſimul hęc effatus ab alto
Aethere ſe mittit ſpiranteis[g] dimouet auras.
Aſcaniumq; petit[h] forma tum vertitur oris
Antiquum in Butẽ. hic Dardanio Anchiſę
Armiger ante fuit fiduſq;[i] ad limina cuſtos.[l]
Tum comitẽ Aſcanio pater addidit ibat apollo
Omnia longęuo ſimilis vocemq; coloremq;
Et crines albos & ſeua[k] ſonoribus arma.
Atq; his ardentem[l] dictis affatur Iulum.
Sit ſatis aeneide[m] telis impune Numanum
Opetiiſſe tuis primã[n] hanc tibi magnus apollo
Concedit laudem et paribus[o] nõ inuidet armis
Cętera[p] parce puer bello ſic orſus[q] apollo
Mortaleis medio[r] aſpectus ſermone reliquit.
Et procul in tenuem ex oculis euanuit auram.
Agnouere deum Proceres diuinaq; tela
Dardanidę. pharetramq;[t] fuga[s] ſenſere ſonãtẽ.
Ergo auidum pugnę dictis[v] ac numine[x] phœbi
Aſcanium prohibent ipſi in certamina turſus

ſER a ℭ DIIS genite pp Venerẽ. b ꝩ Geniture deos,pp Iuliũ Cæſarẽ & Auguſtũ. c ꝩ Iure merito. d ꝩ Gẽte ſub aſſaraci, ſub gente romana. Aſſaracus.n. pater eſt Capyos auus Anchiſæ. e ꝩ Fato vẽtura,magna,hæc enĩ bella ſunt grauia,quæ fatali ratione proueniunt vt troiana & thebana. f ꝩ Nec te troia capit,maioris meriti es q̃ ciuitas in qua nunc es Luca. de Cæſare, plus patria potuiſſe ſua. g ꝩ Spiranteis vitales quib⁹ ſpiramus & viuimus. h ꝩ Petit,notandum petit ſine inſidiis dictum. i ꝩ Fiduſq; ad limina cuſtos, æditũs fuit, qđ vt ſupradiximus ingenti honore apud maiores fuit, illic.n.& epulabantur,& deos colebant. cenſus ẽt oĩs illic ſeruabaſ,quod & Plautus docet in Aſinaria,in q̃ inducit Saureã ſeruum atrienſem in tota familia plurimum poſſe. K ꝩ Seua ſonoribus arma,ſtrepitu terribilia. l ꝩ Ardentes deſiderio dimicandi, Vñ Aios ad ſydera tollunt. melius Aſcanii intelligimus,ſic Sta. de Menæceo Et laudibus ĩplet honeſtis. m ꝩ Aeneidæ patronymicum hoc nõ venit ab eo qđ eſt hic Æneas,nam hic æneades & o æneade faceret, ſed ab eo qđ eſt Æneus, vt Theſeus theſide. n ꝩ Primã hanc tibi magnus apolio,dicendo hanc pollicetur & aliã concedere autem ei ſe dixit ideo, quia ſagittarum deus eſt,& licet eum Iuppiter iuuerit, Apollo tamen ſibi ſuum officium vindicat, quod dicit ſe conceſſiſſe,quia nõ prohibuit. Ea.n. quæ ab aliis numinibus poſcimus, tũc implentur ſi nõ aduerſentur numina quorũ propria ſunt quæ poſcimus,vñ & in quarto

Iuno ait adero & tua ſi mihi certa voluntas, hoc eſt qđ in me eſt, iungam eos reſtat,vt & tuũ impleri velis officiũ. o ꝩ Paribus non inuidet armis,pari glorię nã vt apollo puer occiſo Phytõe vltus ẽ matris iniuriam, ſic Aſcani⁹ occiſo Numano troianorũ caſtra iniuriaſq; defendit. paribus ergo armis.i. ſimilibus nõ peritia,ſed genere victoriæ. p ꝩ Cætera,deinceps,& eſt aduerbium. q ꝩ Orſus, mõ locutus, alias cæpit,qđ magis ẽ pprium,vt ſic Venus,& veneris ẽ ſic filius orſus. r ꝩ Medio ſermone,iõ medio qa nõ rñdit Aſcanius,Tot⁹ aũt ſermo ex dicẽte rñdẽteq; conficiſ. ſ ꝩ Fuga,abſceſſu. t ꝩ Pharetrãq; fuga ſenſere ſonãtẽ,qa dixit ſupra Et ſæua ſonorib⁹ arma. εκκλαγξαν δ' ἄρ' οιστοι επ' ὤμων χωομενοιο, αυτοῦ κινηθεντος. v ꝩ Dictis,pp auditam. orõnem. x ꝩ Numine,pp agnitum deum.

DON ℭ ÆNEIDE, ab eo quod eſt in nomiatiuo caſu æneada. ꝩ Apollo mortalis,ideſt conſtitutus ſub hominis forma.

CHR ℭ SIT ſatis cum admiratione dictum.q d. quod maximũ eſt & cum pondere legẽdũ numanũ,quaſi tm̃ vir. ꝩ Tuis,quaſi tã puerilibus,ergo ſatis oportet eſſe ab adoleſcente Tyrone fortiſſimũ virũ cæſuſ. ꝩ Magnus,nã quid maius querendũ eſt. ſi magnus deus te ſibi æquari patiſ neq; accõmodatiore orõne poterat cupidiſſimus laudis adoleſcens a victoria remoueri,q̃ cum admonere & rem magnam feciſſe,& ne nimis efferetur in beneficio dei aſſecutum eſſe.

SER a ℭINTENDVNT acres arcus, pro ipſi acres vt enim & in primo diximus, arcum vnuſquiſq; hẽt pro viribus ſuis. b ℾ Amẽtaq; torquẽt, pro tela a mentis torquẽt. Nã amentum eſt lorũ, quo media religal & iacil haſta. c ℾ Flictu, pro afflictu.i. ictu, nã detraxit moſ ſuo ꝑpoſitionẽ. d ℾ Pluuialibus hædis, ſuper tauri cornua eſt ſignũ cui auriga nomẽ eſt, hũc tauro vna clara ſtella cõiũgit. Retinet autẽ auriga ſtellas duas ĩ manu, q̃ hędi vocanſ, quoꝝ & ortus & occaſus tẽpeſtates grauiſſimas facit, oriunſ ãt cũ ſcorpio mẽſe octob. e ℾ Iuppiter, aer Hora. Manet ſub Ioue frigido venator. f ℾ Montibus æquos, ideo vel eius arboribus exæquãdos. g ℾ Ducis imperio cõmiſſa, aut q̃ eis cõmiſſa fuerat impio abeũtis Æneæ, aut qđ melius eſt q̃ Æneæ imperio fuerat cõmiſſa Pãdaro & Bitiæ, ne cõtrariũ ſit qđ dixit Rectores iuuenũ & rerum dedit eſſe magĩſtros. ℾ Ducis imperio cõmiſſa, ſcimus q; Mneſtheo & aliis ducibus imperauerat Æneas ad petẽda ꝓficiſcens auxilia, ne portas aperirent, vt Caſtra modo & tutos ſeruarẽt aggere muros. Item legimus Mneſthea & Sereſtũ ductores fuiſſe & reꝝ magiſtros non Pandaꝝ & Bitiam, vñ apparet q; hunc locũ male intellexit Donatus dicẽs cõmiſſam portam.i. creditam Pandaro & Bitiæ, qui duces non erant. Cornutus vero melius ſenſit dicẽs portam, quæ ducis imperio cõmiſſa fuerat, hoc eſt clauſa, eam aperuerunt cõmiſſura enim dicitur tabularum coniunctio, ſicut Cicero ĩ fundaniana meminit, ergo melius eſt vt cõmiſſam clauſam dicamus, q̃ creditam Pandaro & Bitiæ. h ℾ Pro turribus, aut vice turrium aut pro defenſiõe. i ℾ Armati ferro, aut bene inſtructi armis, aut vt Aſper dicit, ferrea corda habentes.i. dura & cruento comitantes, vt Ennium ſit ſecutus, q ait Succicti corda macheris, Quales aeriæ comparatio ex Homero.

Succedũt animaſq; in apta pericula mittunt.
It clamor totis per propugnacula muris.
Intendunt[a] acres arcus amentaq; [b] torquent.
Sternitur oẽ ſolum telis tum ſcuta caueq;
Dant ſonitũ galeę flictu[c] pugna aſpera ſurgit,
Quãtus ab occaſu veniens pluuialibus[d] Hędis
Verberat iber humũ quã multa grandine Nibi
In vada p̃cipitãt cũ iuppiter[e] horridus Auſtris
Torquet aquoſam hiemẽ et cœlo caua nubila
Pandarus & Bitias ideo Alcanore creti (rũpit
Quos iouis eduxit luco ſilueſtris Hiera
Abietibus iuuenes patriis & montibus [f] equos
Portam q̃ ducis[g] Imperio commiſſa recludunt
Freti armis vltroq; inuitãt mœnibus hoſtem.
Ipſi intus dextra ac leua pro turribus[h] aſtant
Armati[i] ferro & criſtis capita alta coruſci.
Quales aeriæ liquentia[k] flumina circum
Siue Padi ripis Atheſim ſeu propter amœnũ

ἐν δὲ πυλῃσι δύ' ἀνέρας εὗρον ἀρίστους
υἷας ὑπερθύμους λαπιθάων αἰχμητάων
τὸν μὲν πειριθόου υἷα κρατερὸν πολυποίτην
τὸν δὲ λεοντῆα βροτολοιγῷ ἶσον ἄρηϊ.
τὼ μὲν ἄρα προπάροιθε πυλάων ὑψηλάων
ἕστασαν ὡς ὅτε δρύες οὔρεσιν ὑψικάρηνοι.
αἵ τ' ἄνεμον μίμνουσι, καὶ ὑετὸν ἤματα πάντα
ῥίζῃσιν μεγάλῃσι διηνεκέες ἀραρυῖαι.
ὣς ἄρα τὼ χείρεσσι πεποιθότες ἠδὲ βίηφι.
μίμνον ἐπερχόμενον μέγαν ἄσιον οὐδ' ἐφέβοντο.

K ℾ Liquentia flumina, iuxta padũ & atheſim Venetiæ flumina ẽt eſt fluuius liquetius, quẽ nunc cõmemorat, ergo liquitia ꝓpriũ eſt nomen, nõ epitheton, ne incipiamus a generalitate ad ſpẽm reuerti, qđ vitioſum eſt vt ſi dicas flumina naſcũtur arbores, & ſic ſi feras circa Tyberi; vel anienem ſufficit dixiſſe circa flumina gñaliter, vñ apparet qa liquetia legẽdũ ẽ, nõ liq̃ntia.

DON ℭPRO Turribus, Vice turrium.

CHR ℭIN APERTA.p.i. manifeſta. Nec tamen temeritas erat ſed vera fortitudo, quia vnicum illud remedium erat periclitanti pſtriæ. ℾ Pluuialibus.h. De his ſideribus dictum eſt in Geor. Aptiſſimaq; comparatio eſt, & quę rem ante oculos. ponat. ℾ Portam quæ ducis, non multum diſſimilis locus eſt illi qui eſt apud Home. vbi Gręci Polypœtes & leõteus ſtant immobiles pro portis aſium venientem expectantes, quãuis iſti vltro aperiant portas. Nec minus placet hic Maro q̃ illic Home. oſtendit autem in hoc loco robur ſine prudentia parum valere. Oſtendit etiam ſemper ſapientiori obtemperãdum eſſe. Recte enim preceperat, ne portæ abſente ſe aperirẽtur. At Pandarus & Bitias dum freti ſuis viribus ſapientis conſilia negligũt ſeipſos perdiderunt, & ſummam reip. in periculum adduxerunt.

ℭIN TONSAQ;

SER a ℭINTONSAq cœlo attollũt capita, hoc ad ſupradictas criſtas referſ. b ⸿Geminæ q̃rcus, nõ qa duæ tm̃ naſcunſ, ſed iſtoꝝ ſimilitudiné aſpexit.i.qñ ſimiles eleuantur quercus, c ⸿Pulcher eqcolus armis, pulcher veſtib⁹ ſicut pulcher armis

lib⁹, & q̃dã machĩa, vt vibrata phalarica neuis Obruit Vir. ꝯo ait Turnũ manu iaculari potuiſſe, vñ appet aut a Luc. ad auxeſis illi⁹ q occidẽdus fuerat, eẽ dcm̃, aut a Vir. ad laudẽ Turni, q talẽ haſtã manu iaculat⁹ ẽ. r ⸿Fulmis acta modo,

B eſt p arma, qd erat armoꝝ retulit ad perſonam. d ⸿Præces animi figurate genitiuo iunxit, nam dicimus preceps furore. e ⸿Agminibus totis, deeſt ab et ſignat eos prio fugatos eſſe mox occiſos, aut certe aliq̃s fugatos, aliquos interẽptos. f ⸿Ais diſcordib⁹ hoſtilibus.ſ. troianorum, qa a rutulis diſcordabant. g ⸿Fratreſq; .ſ. q̃s ſupradixit portã tenere. h ⸿Se prim⁹ agebat, ſe agebat hoc eſt icedebat, vt Seſe Palinurus agebat tractus eſt ãt ſermo a ratione phyſica nam agiſ corpus animi iudicio, vt Ter. Quo te agis? i ⸿Sarpedonis alti idest nobilis. K ⸿Itala.c. telum

Conſurgũt geminę[b] Quercus ĩtonſaq; [c] Cœlo
Attollunt capita & ſublimi vertice nutant.
Irrumpunt aditus Rutuli vt videre patentes
Continuo quercẽs & pulcher[c] Eqcolus armis
Et pręces[d] animi Tmarus & mauorti⁹ Hęmon
Agminibus[e] totis aut verſi terga dedere
Aut ipſo portę poſuere in limine vitam.
Tum magis increſcunt aĩs[f] diſcordibus Irę.
Et iam collecti troes glomerantur eodem.
Et cõferre manum & ꝓcurrere longius audẽt.
Ductori turno diuerſa in parte furenti
Turbantiq; viros perfertur nuncius hoſtem
Feruere cęde noua & portas prębere patentes.
Deſerit inceptum atq; immani concitus ira
Dardaniam ruit ad portam fratreſq;[g] ſuperbos
Et primũ antiphatẽ (is enĩ ſeſe primus[h] agebat)
Thebana de matre nothum Sarpedonis[i] alti
Coniecto ſternit iaculo. volat itala[k] cornus
Aera per tenuem, ſtomachoq;[l] infixa ſub altũ
Pectus abit, reddit Specus[m] atri vulneris vndã
Spumãtẽ, & fixo ferꝛ ĩ pulmõe tepeſcit. (pnũ
Tũ meropẽ, atq; erimãtha[n] mãu tũ ſternit aphi
Tum Bitiã ardẽtem[o] oculis, animiſq; fremẽtẽ.
Non iaculo (neq; enĩ iaculo vitã[p] ille dediſſet)
Sed magnũ ſtridens contorta Phalarica[q] venit
Fulminis[r] acta mõ. quã nec duo taurea[s] terga,
Nec duplici[t] ſquama Lorica fidelis, & auro
Suſtinuit. collapſa ruunt immania membra.

amat tela cũ impetu veniẽtia fulminibus cõparet. ſ ⸿Taurea terga, vſurpauit p taurini, alibi taurinis follibus, vñ ſicut & Pli. dicit deriuationes firmas nõ hñt regulas, ſ; exeunt put auctoribus placet, hñ ãt p tranſitũ eius arma deſcribit, t ⸿Duplici ſqua. & auro duplicib⁹ ſq̃mis aureis, ſquamæ aũt loricarũ catenæ in modũ ſq̃mæ cõpoſitæ ſt Sane ſq̃ma et ſplẽdorẽ ſignat, ſi a piſcibus veniat & ſordes ſi a ſq̃llore, ſed in Virg. vbiq; ſplendorẽ ſignat. ℭNIHIL[a] iuenies q ſcribi cõducat. DON
ℭDVCTOri.t. q.d. ñ illa auſi fuiſſent troiani pñte Turno. ⸿Feruẽ, nimis ĩcaleſcẽ, & q̃ſi CHR

de itala cornu factum. l ⸿Stomacho ſermo gracus eſt. m ⸿Specus vulneris, poetica exaggeratio. n ⸿Erimantha manu.i. gladio cominus ferit, nam illi de quibus ſuperius dixit non manu occiſi ſunt, ſed miſſo iaculo, ergo ad dĩam teli iacti accipe manu.i. gladio. o ⸿Ardentẽ oculis aĩq; fremẽtẽ, et geſtu corporis & mente cõmotũ. p ⸿Vitã dediſſet, p reddidiſſet. q ⸿Phalarica venit. de hoc telo legiſ qa ẽ igẽs torno fcm̃ hñs ferrũ cubitale & rotũditatẽ de plũbo in modũ ſpęrę ĩ ipſa ſũmitate dr̃ ẽt igni hñe affixũ, h ãt telo pugnaſ de turribus, q̃s phalas dici manifeſtũ ẽ. Iuue. Cõſulit aũ phalas delphinorũq; colũnas, & a phalis dcã ẽ phalarica, ſicut a muro muralis ſane phalaricã Luc. dixit neruis mitti torti,

ſuos ſupare. ⸿Patentes, C. d nimiã fiduciã, & q̃ſi ſui cõtẽptũ ſignat ⸿Deſit in. qd ñ feciſſet niſi cõmotus magna ira cũ fortis viri ſit ab ĩcœpto nõ deſiſtẽ, niſi neceſſaria cã ĩtercedẽte. ⸿Altũ pe. pfundũ vbi epar ẽ ſanguinis ſedes. Vñ vndã ſpumãtẽ vt oñderet copiã ſanguinis in pulmone. ⸿Tũ meropẽ atq; erimãtha, claritate ořonis exprimit turni in cęde celeritatem. ⸿Taurica.t.ſ. ſicut i phalarica, ait Amianus appellata eſt a phalari tyrãno vel q phalas.i. turres ictu diruat, ẽ ãt haſtilẽ miſſile, & teres pterq; ad extremuŝ vbi pminet ferrũ pedale ſtupa circundatũ, & pice & ſulphure circũlituŝ addito aliqñ bitumine & oleo, non emittiſ niſi cõcepta flãma vt cũ p aereŝ deferſ fulmẽ videaſ, ledit ictu & igni.

SER a ¶ ET CLYPEVM ſup ĩtonat igẽs, aut ĩpe ingẽs ſup clypeũ ĩtonat, aut igẽs clypeũ ſup eũ tonat, nã lectũ ẽt eſt hoc clypeũ, vt ꝓbat Caper, qđ magis debemus accipere, nã Homerum imitatus eſt, qui ait ἀραβησε δὲ τευχε' π' αὐτῶ.

Turnũ incluſiſſe, ſed illum per temeritatem ſibi minime profutura caſtra penetraſſe.

¶ NEq; his verſibus quiſq; quod non etiã mediocri ingenio pateat ponit Donatus. DON

¶ SAXEA pila cadit, magnum ſaxũ. ¶ Trahit ruinam, nam cum petat fundũ trahit ſecum ruẽtes aquas. ¶ Prona in pe.tra.illi.recumbit ita enim infingitur vadis penitus.i.valde interne vt recũbat, quaſi firmam ſedẽ capiat. ¶ Mars armipotẽs, ad excuſationem troianorũ quod adeo & ab hominibus fugati ſint. ¶ Prochyta, inſula eſt ante miſenum ꝓmontorium non ꝓcul cumis. auulſa olim ab inarime inſula quæ a ſtatione nauium Aeneę ænaria eſt dicta Stra. Pythecuſſam nominat a doliis que græci pythea vocant eã q̃ chalcidenſes hitaſſe refert, & primo ſeditione, deide qa flãmas vomeret, deſerue runt. Quæ res fabulam dedit ſub ea ſepultum eſſet Typhoeum. ¶ Immanẽ, optima comparatio ad Robur ad velocitatem & ad crudelitatem. ¶ Sanguineæ, vel ex cæde ſanguineæ vel q̄ ex horrore timentibus Troianis ita viderentur. ¶ Fulmina, nam radii ex ſcuto terrorem incutiebant, vt flumina apparerent. Mire enim viſus atq; auditus ex ſubita aliqua atq; horrenda re decipiuntur, vt & ea quæ non ſunt eſſe videantur, & quæ ſunt longe appareant maiora. ¶ Tum pandarus. Reliqui vehementi formidine correpti erant pandarus autẽ mole ſua ac viribus giganteis fretus temerarie audebat, quod oratio ſua indicat quæ temerarii potius q̃ fortis eſt. CHR ꝓchyẽta

Dat Tellus gemitũ & clypeũ[a] ſup intonat igẽs
Qualis in euboico[b] Baiarum littore quondam
Saxea pila cadit magnis quã molibus ante
Conſtructã ponto iaciunt ſic illa ruinam
Prona[c] trahit penituſq; vadis illiſa recumbit.
Miſcent ſe maria & nigrę attolluntur arenę.
Tũ ſonitu Prochyta[d] alta tremit durũq;[e] cubile
Inarime iouis imperiis impoſta Typhœo.
Hic Mars armipotens: animum vireſq; latinis
Addidit & ſtimulos[f] acres ſub pectore vertit.
Immiſitq; fugam teucris atrumq; timorem.
Vndiq;[g] conueniũt quoniã data copia pugnę
Bellatorq; animo Deus incidit.
Pandarus ve fuſo germanũ corpore cernit:
Et quo ſit Fortuna loco qui Caſus agat res.
Portam vi multa conuerſo cardine torquet
Obnixus latis humeris multoſq; ſuorum
Mœnib[9] excluſos duro[h] in certamine linquit.
Aſt alios[i] ſecum includit recipitq; ruentes
Demẽs[l] qui Rutulũ ĩ medio nõ agmine Regẽ
Viderit irrumpentem vltroq;[k] incluſerit Vrbi.
Immanem veluti pecora inter inertia Tigrim.
Continuo noua lux oculis effulſit: & arma
Horrendum ſonuere. tremũt in vertice Criſtę
Sanguineę. clypeoq; micantia fulmina mittit.
Agnoſcunt faciẽ inuiſam, atq; immania mẽbra
Turbati ſubito aeneade. tum pandarus ignes
Emicat, & mortis fraternę feruidus ira
Effatur, non hęc dotalis[m] Regia Amatę.

b ¶ Euboico baiarum littore, bene baiarum addidit nec euboeam inſulam intelligeremus, vnde chalcidenſes venerunt, qui condiderunt cumas, quæ ſunt baiis viciɫ. c ¶ Prona trahit, ita eniɫ exędificat. d ¶ Prochyta alta tremit atqui hæc inſula plana eſt, ſed epitheton de preterito traxit, nam vt dicit Pli. in naturali hiſtoria, inarimes mons fuit, qui terręmotu diffuſus alteraɫ inſulam fecit, quæ ꝓchyta ab effuſione dicta eſt, ſunde re eſt enĩ εκχυσιν prochyta vero alta quõdã.ſ. e ¶ Durũq; cubile, morti ſeꝑ ad pœnã ſtatutũ. f ¶ Stimulos a.ſquiẽdi.ſ.nã ſunt & timoris & libidinis ſtimuli, notanda quoq; œconomia, que id egit, vt veriſimile ſit Turnuɫ victorem euaſiſſe de caſtris. g ¶ Vndiq; conueniunt, illi ſine dubio, quibus Mars iniecit audaciam, inuenta opportunitate irruperunt caſtra troiana. h ¶ Duro in certamine, ſine ſpe euadendi. i ¶ Aſt alios ſecum includit, Sta. Par operi iactura lucro, namq; hoſte recepto. Excluſere ſuos. K ¶ Vltro, inſuper. l ¶ Demens, hoc ex affectione ſua dixit poeta, alibi Sed tum forte caua dũ perſonat æquora concha Demens, & cantu vocat in certamina diuos. m ¶ Dotalis regia amatæ, tibi data per dotem, & bñ amatæ, q̃ ſola illũ generũ eſſe cupiebat. Notandũ ſane quia, id agit, vt oñdat ſe non per ĩprudentiã

COLLI

Nec muris cohibet patriis media Ardea Turnū
Caſtra inimica vides nulla hinc exire poteſtas.
Olli[a] ſubridēs ſedato pectore Turnus.
Incipe ſiqua animo Virtus & conſere dextrā.
Hic etiam inuentū Priamo[b] narrabis Achillem
Dixerat ille rudē[c] nodis & cortice[d] crudo
Intorquet ſummis adnixus viribus haſtam.
Excepere auræ. vulnus[e] Saturnia iuno
Detorſit veniēs portæq; infigitur haſta.
At non hoc telum[f] mea quod vi dextera verſat
Effugies neq;.n.teli[g] nec vulneris auctor.
Sic ait & ſublatū alte[h] conſurgit in enſem
Et mediam ferro gemina inter tempora frontē
Diuidit: impubeſq; imani vulnere malas.
Fit ſonus, ingenti concuſſa eſt pondere tellus
Collapſos artus atq; arma cruenta cerebro
Sternit humi moriēs atq; illi in partibus æquis
Huc caput atq; illuc hūero ex vtroq; pependit
Diffugiunt verſi trepida formidine Troes
Et ſi continuo victorem ea cura ſubiſſet
Rūpere clauſtra manu ſocioſq; imittere portis
Vltimus ille dies bello[i] gentiq; fuiſſet.
Sed furor ardentē cædiſq;[k] inſana Cupido
Egit in aduerſos.
Principio[l] Phalarim & ſucciſo[m] poplite Gygē
Excipit[n] raptas[o] fugientibus ingerit haſtas
In tergum Iuno[p] vires animumq; miniſtrat.

SER a ¶ COLLI ſubridēs: magnam cōfidentiam virtutis oſtēdit. b ¶ Priamo narrabis achillem, ꝓpter illud Sybillæ, Alius latio iam pactus achilles, & dictū eſt, vt illud Degenereq; neoptolemum narrare memento. c ¶ Rudē nodis, non leuem nec pulchram, ſed fortem. d ¶ Cortice crudo, viridi. Nā haſtæ plerūq; torrentur. e ¶ Vulnus ſaturnia iuno Detorſit veniens plerique ſed nō idonei commentatores dicunt hoc loco occiſum Turnū, ſed cauſa æconomiæ gloriam a poeta Aeneæ eſſe ſeruatam, quod falſum eſt. Nam ſi veritatem hiſtoriæ requiras, primo ꝓlio ītereemptus Latinus eſt, inde vbi Turnus Aeneam vidit ſuperiorem Mezentii implorauit auxilium, ſecundo prælio Turnus occiſus eſt, & nihilominus Æneas poſtea non comparuit, tertio prelio Mezentius occidit Aſcanius hoc Liuius dicit, & Cato in originibus. f ¶ Telū, hoc loco telum gladiū dixit a longitudine, vnde & muſtela dicitur quaſi mus longus. Telum poſuiſſe ꝑ gladio illud ſignificat, quod infert paulo poſt. Cōſurgit in enſem. g ¶ Is teli, talis par ſimilis. h ¶ Alte conſurgit in enſem, genus feriendi gallicanum. Saluſtius Regreſſi ad faciliores ictus loco cedebant. i ¶ Bello gentiq; fuiſſet, duo dicit & bellum finiri potuit omnibus interemptis, & gens penitus fuiſſet extincta occiſo Aſcanio, a quo romani ducunt originem. Ideo bello gentiq; dixit. quia plerūq; bellum finitur gente ſuperſtite. vt in bello troiāo cōtigit. k ¶ Cædiſq; īſana cupido, excuſat Turnū cur nō a porta fugatis troianis penit⁹ deleta ſint caſtra. l ¶ Principio, intra caſtra poſt troianorum fugam, m ¶ Succiſo poplite gygen Excipit, ordo eſt excipit, & ſuccidit poplitē, nam ante fuit vt eum circūueniret inſidiis, poples autem po correpta eſt ſicut in Sereno legitur, ſed ꝓducitur poſitione. n ¶ Hinc, nec loci eſt, nec tēpis ſed ordinis, id eſt deinde. o ¶ Raptas autem de hoſtilibus cadaueribus Nam ꝙ dicit Donatus de armigero non procedit, nec.n. lectum eſt. p ¶ Iuno vir. ani. mi. ne ſit incongruum vnum tot occidiſſe, Iunonis dat auxiliū Hor. in arte poetica, Nec deus interſit niſi dignus vindice nodus Inciderit.

CHR ¶ COLLI Se. magna animi preſtātia, qui in tanto periculo nihil cōmoueatur. ¶ Vulnus ſaturnia iu. facit rē credibilē. nā ſine diuino auxilio homo hæc ꝓſtare ñ potuiſſet. ¶ Et ſi cōti. plerūq; enim euenit vt victores victoria vti neſciant, nam qui paulo ante, nullo timore turbatus erat, nunc furore ꝑcitus ita cædi intentus fuerat, vt rē ſalutarē penit⁹ oblitus ſit, oſtendit etiā plurimū poſſe in rebus bellicis fortunā Quādoquidē & maximi duces errores maximos cōmittant, vt de Ceſ. Alexandro, Hannibaleq;, ac de plerifq; aliis legimus. ¶ Furor quo & ſapiētibus oīs prudētia animouetur. ¶ Hinc raptas.f.in.a. ſenſus eſt, qd vndiq; haſtas rapiebat, aut eas quas hoſtes manu gerebant, aut eas quæ iam cōtortæ iacebāt, & illas aceruatim contorquebat. ¶ In tergum, nam oēs in fugā conuerſi erant. ¶ Iuno vires, non abſone fictū ꝙ iuno incitaret, iuppiter reprimeret, nam huiuſcemodi viros regnādi cupiditas in manifeſta pericula impellet quę iuno eſt Aequitas aūt atq; iuſtitia ꝗ a ioue ē, vim iniuriaſq; ꝓhibet.

SER ¶ ALCANdrumq́ haliumq́ noemonaq́ prytanimq́, Homeri verſus tantum coniunctione mutata.
ἄλκανδρον θ' ἅλιον τε νοήμονά τε πρύτανίν τε

muſicam, nō ad turpes actus, ſed ad res egregias adhiberet.
¶ FERRVMq́ armare veneno, Duplex tranſlatio, & quod dicat armare ferrū, & armare veneno. Amicum Cretea muſis, Poeta CHR

Addit Halym comitē & cōfixū phegea Parma
Ignaros deinde in muris Marteḿq; cientes
Alcādrumq;ᵃ haliūq; noemonaq; Prytaniq;
Lyncea tendentemᵇ contra ſocioſq; vocātem
Vibranti gladio cōnixus ab aggere dexter
Occupat huic vno dejectum comminus ictu
Cum galeaᶜ longe iacuit caput inde ferarum
Vaſtatorem Amicum quo non feliciorᵈ alter
Vnguerē tela manu ferrumq;ᵉ armare veneno.
Et Clytium Aeoliden & amicumᶠ cretea muſis
Cretea muſarū comitem cui carmina ſemper
Et Citharę cordi Numeroſq;ᵍ intēdere neruis.
Semp equos atq; arma virū pugnaſq; canebat
Tandem ductores auditaʰ cęde ſuorum
Cōueniunt teucri Mneſtheus acerq; Sereſtus,
Palanteſq; vident ſocios, hoſtemq; receptum
Et Mneſtheᵘˢ quo deīdeⁱ fugā: quo tēditis igr:
Quos alios muros: quę iam vltra mœnia hētis
Vnusᵏ homo & veſtris o ciues vndiq; ſeptus
Aggeribus tantas ſtrages impune per vrbem
Ediderit: iuuenum primos tot miſerit Orco?

Vñ apparet non ad hiſtoriā, ſʒ ad ornatum poematis hęc noia pertinere. b ¶ Tendētē cōtra, in ſe faciētē īpetū. c ¶ Cuʒ galea lōge iacuit caput, ad exprimēdā celeritatē pterito vſus eſt tpe. potuiſſe āt caput cū galea lōge iaci præmiſſa loci altitudo ſignificat. ergo cū, cōminus pcuſſum intelligimus, ſed tātā viʒ ictus fuiſſe, vt longe caput excuteret. d ¶ Felici⁹, peritius, nā in vngēdis telis nō eſt fœlicitas ſed peritia Sane nec vngo non vngētū u recipit, excepto vno noīe vt vnguen, vnde eſt Et pingues vnguine ceras. Virgi. Verſus in georgicis. e ¶ Ferrūq; armare veneno. ſpecioſe dictū armabat ferrū, quo nos armare cōſueuim⁹. f ¶ Amicū cretea muſis, poetā, lyricū. & tale eſt ſchema p repetitionē, vt ſeqtur pulcherrimus aſtur Aſtur equo fides. g ¶ Numeroſq; itēdere neruis, rhythmos facere intētione neruoꝝ. Nā numeri ſunt rhythmi, vt Numeros memini ſi verba tenerē, hoc ergo dicit ſm chordas verba cōponebat. h ¶ Audita cæde ſuoꝝ ſeruat τὸ πρέπον. i. decorū, ne pſentibus ducib⁹ tot ſtrages feciſſe videatur. i ¶ Quo deinde fugā, aut vacat deinde, vt tādē gentiū locoꝝ, aut intelligimus mēte eū tractaſſe, qd de cāpis milites ſolent ad caſtra cōfugere, & ſic dixiſſe, quo deīde. ſ. de caſtris quo fugietis vlteri⁹, & hoc eſt meli⁹, vñ & ſeqtur Quos alios muros & ſic dictū eſt poſt cogitationē quo deīde, ſicut Ter. Quid igit faciā. K ¶ Vnus hō, ac ſi diceret mortalis, & bona attenuatio. quū ſupradixerit Rutulum in medio non agmine regem.

DON ¶ SEMPER equos, laus hominis q̄ tantā

morte poetæ nō iniuria cōmiſerationē excitat. Fuit aūt creteus poeta lyric⁹ ad cui⁹ nomē poeta nūc alludit ¶ Cretea muſaꝝ hēt leporē huiuſcemodi iteratio ac efficatiā in laudē hui⁹ poetę, ac maxie mouet cōmiſerationē ſic in ſo. Ad cœlū tēdēs ardētia lumia fruſtra Lumia, nā teneras arcebant vincula palmas. Itē Timidis ſupuenit ægle. Ægle naiaduʒ pulcherria. ¶ Numeros intendere neruis, ideſt qui intendendo, ideſt extēſiōe quadam modulando neruos numeros, ideſt rhythmos canebat. Numeros enim latini rhythmos dixere, vt numeros memini ſi verba tenerem. ¶ Tandē manifeſtum eſſe demonſtrat turbam militum, quāuis robuſta ſine imperatoris ductu atq; exhortatione parum proficere, neq; robur ſine conſilio multum valere. ¶ Quo deinde fugam. Oratio eſt perſonis & loco & temporis & rei accōmodata, incipitq; a validiſſimis argumentis. ſ. a neceſſario & a turpi. Oſtendit. n. neceſſe eſſe vt illam vrbē defendant, cum neq; aliam habeant neq; vlla ſit fugiendi facultas. Oſtendit q̄ turpe ſit q ab vno fugētur, quem intra ſua mœnia incluſum habeant. Oratio igitur pathetica & preceps & abrupta & ſine q̄ſito exordio & breuibus clauſulis, & cū interrogatione prolata. ſunt ergo colores, repetitio, interrogatio, & cōiunctio. Habet aūt ſummam vehementiā interrogatio cū aduerſarius aliter q̄ nos cupiamus nobis reſpondere nō poteſt. ¶ VNVS. h. pter q̄ q turpe eſt ita vinci, oſtēdit etiam facile eſſe vt pellatur a multis qui ynus ſit. Fugitis ergo cū fugere non poſſitis,

neq; in illum

neq in illū audetis q cū ſolus ſit a multis ſuperari facile poſſit cum debeat pudere vt īpune tantā de vobis ſtragē ediderit. Admonet & vt ſaltē pudore patriæ deo℞, & Aeneę nitantur.

Nō infœlicis[a] Patrię veterumq[b] deorum
Et magni Aeneę ſegnes miſeretq[c] pudetq!
Talibus accenſi firmantur & agmine denſo
Conſiſtunt Turnus paulatim excedere pugna
Et fluuiū petere ac partē quę cingitur Amni
Acrius hoc teucri clamore incumbere magno
Et glomerate manū ceu[d] ſęuum turba leonem
Cum telis premit infenſis at territus ille
Aſper acerba tuens retro redit & neq terga
Ira dare aut virtus patitur nec[e] tendere contra
Ille qdē hoc cupiēs potis eſt per tela viroſq.
Haud aliter retro dubius veſtigia Turnus
Improperata refert & mens exęſtuat ira
Quin etiam bis tum medios inuaſerat hoſtes
Bis conuerſa fuga per muros agmina vertit
Sed manus e caſtris propere coit omnis in vnū
Nec contra vires audet Saturnia Iuno
Sufficere aerā Cœlo nam Iuppiter irim
Demiſit germanę haud mollia[f] iuſſa ferentem
Ni turnus cedat teucrorū mœnibus altis
Ergo[g] nec clypeo iuuenis ſubſiſtere tantum.
Nec dextra valet: iniectis ſic vndiq telis[h]
Obruitur ſtrepit aſſiduo caua tempora circum
Tinitu Galea & ſaxis ſolida ęra fatiſcunt.
Diſcuſſęq iubę capiti nec ſufficit Vmbo[i]
Ictibus, ingeminant haſtis & troes & ipſe
Fulmineus Maneſthe[g] tū toto corpore ſudor
Liquitur & piceum[k] (nec reſpirare poteſtas)
Flumen agit feſſos, quatit ęger anhelitus artus
Tum demum[l] pręceps ſaltu ſeſe oībus[m] armis
In fluuium dedit ille ſuo[n] cum gurgite flauo
Accepit venientem ac mollibus extulit vndis.
Et lętum ſociis abluta cęde remiſit.

SER a INFOELIcis patriæ, troiæ in qua nunc ſunt? b Veterūq deorum, penates ſignificat, quos ſemp coluere troiani. c Miſeretq pudetq, ſic Palias Nunc prece, nunc dictis virtutem accendit amaris. d Ceu ſæuum turba leonem, ſenſus hic eſt haud aliter Turnus retrocedēs petebat fluuium, ac ſolet leo preſſus multitudine nec terga præbere propter iram vel pudorē, nec poſſe licet cupiat in venantes impetum facere, comparatio Homeri eſt. e Nec contra vires audet ſaturnia iuno atq fauente numine debuit etiam contra multitudines poſſe ſed hoc Iuppiter vetuit. f Haud mollia, iuſſa ferētem, melius q Homerus hūc locum executus ē ſaluo n. ſenſu vitāuit & fabuloſa & vilia, nam ille ipſas minimas exequit. g Ergo qa numinis eſt deſertus auxilio. h Telis obruitur Luca eundē ſenſum per declinationē Telorū nimbo peritura & pondere ferri. i Vmbo. i. ſcutū, nā & aperte totū ſignat, vmbo enim media clypei pars eminens eſt. K Et piceū (nec reſpirare poteſtas) Flumen agit, ordo eſt ſudor piceū flumen agit, hoc ē ſordidū, qa ſine reſpiratiōe pugnabat. l Tū demū poſtq ſe aliter euadere poſſe non vidit. m Oibus armis cū oibus armis, quum minus eſt n Ille ſuo cū gurgite flauo, hyſterologia eſt quū ille cū excepit, nō enim pce

dit cum ſuo gurgite quaſi poſſet fieri vt cum fine ſuis fluentis exciperet fluuium aūt p deo poſuit, vnde ſubit ille. ſ. de[o] ſuo gurgite eum accepit, aliter ſupſ:uum eſt & fluuius ſuo gurgite accepit ſane querunt multi quum Thybris Æneæ faueat, cur liberauit Turnum, ſed ſoluit iſta ratiōe Nam ob hoc Turnū eſſe liberatū, vt maior æneę gloria reſeruetur.

DON MISERET, pertinet ad deos. Pudet pertinet ad æneam. Talibus accenſi, oſtēdit q̄tā cōmoda hortamēta valeāt.

CHR TALIBVS. a preſentia eius q ipato ris vicem gerebat id auſi ſunt q pus nō audebat. Neq ter. t. qui potuit excellentius deſcribere aīum eius q̄ cōparatione eius feræ q fortitudine & magnanimitate cæteras feras ſuperat, ſed cætera de leone ſcribunt alias, ad hunc autē locum pertinet qđ venatorū vrgente vi cōtemptim, vt ait Pli. reſiſtenſq cedit in cāpis, vbi videri poteſt, vbi āt ſiluas aut virgulta ſubierit acerrimo curſu fertur, ergo & Turnus cū ab hoſtibus cernetur diſſimulantur, reſiſtenſq abibat vt cedere nō fugere videretur, nec cœpit cedere niſi omnium hoſtium viribus vrgentibus A: mo. aliter enim quiſ fugere potuiſſet. Ergo nec clypeo, demonſtrat non ceſſiſſe niſi a multitudine qua obruebatur armis diffractis in tantam deueniſſe fatigationem vt pene totus in ſudorem reliqueſceret,

SER PANDITVR INTEREA DOMVS omnipotentis olympi. Secũdum poeticum morem, hoc dicit, factus eſt dies, quia poetæ dicunt matutino tempore aperiri cœlu, noctu vero claudi, vnde eſt illud Ante clauſo compo net veſper olympo, nam & paulo poſt deſcripturus eſt noctem, vt iã ꝗ dies cœlo conceſſerat, vt intelligamus alium diẽ eſſe conſumptum, & nunc eum more ſolito noctis prætermiſiſſe deſcriptionem, ꝗꝙ panditur cœlum, & iam ſimpliciter poſſumus accipere pro quolibet tempore, ſcilicet ad numina cõuocãda, quod & melius eſt, quia ait interea i. dum hæc geruntur interdiu, nam interea particula præterita negocia cõiungit futuris.
b ¶ Sideream in ſedem, in aſtriferum circulum. nõ enim omnes circuli aſtriferi ſunt, ſed ſolus ſuperior. c ¶ Terras vn de arduus omnis, vt in primo Et iã finis erat quũ Iuppiter æthere ſummo Deſpiciens mare veliuolum terraſq iacẽtes.

eſt poſtridie ꝙ geſta eſt tã atrox pugna Iouem cum varia deurum ſtudia cerneret illorum veluti ſenatum conuocaſſe. Certamen autem ſummum oſtenditur inter Venerem & Iunonem, quia volenti conſiſtere in italia Æneæ, ideſt cupienti ſeſe ſpeculationi dari viro forti. Venus.ſ. amor rerum diuinarum illi fauet. Iuno autẽ quæ eſt typus ambitiõis & cupiditatis rerum terrenarum ſũmopere aduerſatur. ¶ Sidereas, lacteam intelligit quæ pene tota ſydus eſt, nam & ſi per vniuerſum cœlum ſtellæ ſparſæ ſint, tamen in ea parte quam græci galaxiam nos viam lacteam dicimus plures ſtellę coaceruatę ſũt, vnde ab illarum candore nomen ſibi ſumpſit, viaſ autem lacteam iter eſſe ad regiaſ iouis poetæ fabulantur, hinc Ouidi. eſt via ſublimis cœlo manifeſta ſereno Lactea nomen habet cãdore notabilis ipſo, Hac iter eſt ſuperis ad magni tecta tonãtis Regalemq domus, hoc autem non temere fingitur, nam vt oſtendit Albertus magnꝰ, Stella Iouis plerũꝗ circa lacteam verſatur.

ADILON.

Occidit Aeneę decimo mezentius ira.

Modeſtini Iuriſconſulti. Argumentum. X.

COncilũ Diuis hoĩum de rebus habetur.
Interea rutuli portis circum oĩbus inſtant
Aduenit ęneas multis cum milibus heros
Mars vocat & totis in pugnam viribus itur.
Interimit Palanta potens in prelia Turnus.
Cęduntur ꝗ duces, cadit & ſine noĩe vulgus.
Subtrahitur pugna iunonis numine turnus
Aeneas perſtat Mezenti cedę piata,
Et lauſum inuicta perimit per vulnera dextra.
Mox vultor nati Mezentius occidit ipſe,

P. Virgilii Maronis Aeneidos. Liber. X.

PANDITVR [a] interea domus Omnipotentis Olimpi,
Conciliumꝗ vocat, Diuom pater: atꝗ hominum Rex
Sideream [b] in ſedem: terras [c] vnde arduus omnes

¶ PANDITVR
CHR deſcribit ſolis ortum quo cœlum & omnia pandũtur, figmentum

¶ CASTRAꝗ

Caſtraq;ᵃ dardanidū aſpectat populoſq; Latios
Conſidunt tectis bipatētibusᵇ incipit ipſe
Cęlicolęᶜ magni quianamᵈ ſententia vobis
Verſaᵉ retro: tantumq; animis certatisᶠ iniquis?
Abnueramᵍ bello italiam concurrere teucris.
Quęʰ cōtra vetitū Diſcordia: qs met⁹ aut hos?
Aut hos arma ſequi ferrumq;ⁱ laceſſere ſuaſit
Adueniet iuſtum pugnę (ne acerſiteᵏ) tempus:
Cum fera Carthago romanis Arcibus olim
Exitium magnū atq; Alpeisᵐ immittet aptas.
Tum certare odiis tum resⁿ rapuiſſe licebit

a ¶ CASTRA Q. dardanidū aſpectat populoſq; latinos, poſt gñalitatē itulit ſpēm, cōſe ...ucēs ē ē vt oēs terras vidēs cernat ē caſtra [tr]oiana. b ¶ Bipatētibus, phyſice dixit, nā [...]ū patet ab ortu & occaſu. eſt aūt ſermo [E]nnianus tractus ab hoſtiis, quę ex vtraq; pte apiunt: vñ mō bipatentibus aptis itelligim⁹. c ¶ Cælicolæ magni, orationis iſti⁹ hoc agit intētio, vt ab odiis troianoꝝ Iuno reuocetur. d ¶ Quianā, Ennianus ſermo eſt. e ¶ Verſa retro, mutata, vt Quæ te genitor ſnia vertit. f ¶ Certātis, aut ꝙ vos, aut ꝯ meā ſniam. g ¶ Abnuerā bello italiā concurrere teucris, ꝓhibuerā italiā cōtra troianos bella ſuſcipe, atq; in prio ait Bellū ingēs geret italia. qđ ita ſoluit, aut qa cum vno deo vel dea aliter loqt, vñ eſt in prio Hic tibi (Fabor. n. qñ hæc te cura remordet) alr vero cū oibus diis vtilitatis cā pp remouēdā eoꝝ contētionē, Aut certe qa ait in prio Ternaq; trāſierit rutulis hyberna ſubactis. Illic eni dixit æneā in italiā cōtra rutulos tātū eē pugnaturꝝ, nūc aūt oīs eſt italia in bella cōmota Iuno iis inſtinctu, qđ & Alecto promiſit, vt Finitimas in bella feram rumorib⁹ vrbes, & Iuno pollicita eſt ſe magis eſſe facturā, vt Ego ſi qua ſuper fortuna laborum eſt Ipſa regam. Abnuerā, ꝓhibuerā, vt cōtra, annuit, permittit, & conſentit ſignificat. h ¶ Quæ contra vetitum diſcordia, prohibitionē meā; & ſic dixit vetitū vt æquū, vt eſt Et ſeruantiſſimus æqui. Sane ſub cōmonitione omniū deorū maxime ſolā tangit Iunonē, cuius odia inſequebantur etiā hoc bello troianos, qđ etiā ſequētes Iouis allocutiōes manifeſtius indicāt. i ¶ Ferrumq; laceſſere, pro ferro ſe laceſſere. K ¶ Ne accerſite tps, nolite belloꝝ tēpora ꝑoccupare, & bñ ſatiſfacit vxori cū ꝓhibitione, ſignat aūt bellū punicū ſm qđ Annibal ingreſſus italiā apud cannas vicū apuliæ oēm ppli romani deleuit exercitū. l ¶ Olī, qñq;. m ¶ Alpeis imittet apertas, emphaſis eſt, nō enim dixit p alpes īmittet exercitū, ſed ipſas alpes, quas patefecit non ſibi tm̄, ſed oibus gentibus: quæ ſm Catonē & Liuiū muri vice tuebantur italiā, quas Annibal poſt bella

hiſpaniæ, quæ .x. & .vii. ānis cōfecit, aceto rupit, Iuuenalis Et mōtē rupit aceto, deniq; loca ipſa q̄ rupit a pēnine alpes vocāt. n ¶ Res rapuiſſe licebit, clarigationē exercē hoc ē p fœciales bellū īdicere, nā Ancus marti⁹ quū videret po. ro. ardentē amore belloꝝ & plerūq; īferre bella gētib⁹ nulla iuſta exſtāte rōne, & exide pericula grauia creari miſit ad gētē æquiculanā, & accepit iura fœcialia p q̄ bellū indicebatur hoc mō ſicut ēt de albanis rettulit Liui⁹, nā ſi qñ hoīes vel aīalia ab aliq̄ gēte rapta eſſent po. ro. cū fœcialibus. i. ſacerdotibus, q faciēdis fœderibus ꝑſunt, ꝓficiſcebatur ēt pſpatratus, & aū. fines ſtans clara voce dicebat belli cām, & nolētibus res raptas reſtituere, vel auctores iniurię tradere, iaciebat haſtā, quæ res erat pugnæ principiū, & ſic licebat more belli res rapere, clarigatio autem dicta eſt aut a clara voce, qua vtebatur paterpatratus, aut ἀπὸ τῆς κλήρου, hoc eſt ſorte. Nam per bellicam ſortem inuadebant agros hoſtium, vnde & κληρονόμοι dñr græce qui iure ſortiuntur bona defuncti.

¶ CÆLICOLÆ, Omniū facit cauſam, qñ fauore Iunonis oēs contra Troianos erant, nominatim aūt vxorem ſuam carpere noluit. ¶ Sententia vertit, oñdit nō decere deos mutari aut iniuſtos eſſe. ¶ Abnueram bello italiā. c. Nō eſt cōtra id qđ dixit in pmo, Bellum ingēs geret italia, nā æneā dixit geſturū bellū in italia, nō italiā geſturam Cum aūt oēs deos obiurgat, Iunonem inſolentiæ reprehēdit. Venus aūt nacta eſt tps congruum querelis, qa vidit Iouem fauentem troianis. DON

¶ QVIS metus, ſuaſit aut hos qui cōtra troianos ſunt aut hos qui fauent troianis ſequi arma. i. bellū gerere qđ declarat cū dicit Laceſſere ferrū. i. ꝓuocare armatos ad pugnā. CHR ¶ Cū fera car. ꝑcipue de ſecūdo bello punico intelligit, in quo Annibal imperiū romanū vehementer afflixit. ¶ Rapuiſſe licebit, non iure licebit ſed erit vobis facultas licet enim aliquando ſignificat iuridicā ineſſe facultatem. Aliqñ ineſſe ſimplicē facultatem. Fuit aūt oratio Iouis maieſtati ſuæ cōueniēs. Eſt enim ſobria & ſine perſuaſionū lenociniis:

Nunc ſinite & placidū[a] lęti cōponite fœdus
Iuppiter[b] hęc paucis ąt nō venus Aurea contra
Pauca refert.
O Pater[c] o Hoīum[d] Diuomq́ ęterna poteſtas
(Namq;[e] aliud qd ſit qd iā iplorare[f] queamus.)
Cernis[g] vt inſultēt[h] Rutuli Turnuſq; feratus
Per medios[i] inſignis[k] equis. tumiduſq; ſecūdo[l]
Marte tuta[m] nō clauſa[n] tegūt iā mœnia teucros
Quin[o] intra portas atq; ipſis[p] pręlia miſcent
Aggeribus[q] Mœrorū[r] & inūdāt[s] ſanguie foſſę

SER a ℭPLACIDVM, mihi.ſ. b ℾ Iuppiter hæc paucis, hs pſonarꝫ cōſiderationē, vt ſupioribus pſonis det breuiloquiū, ecōtra inferiori ptāti pluxā orōnē, vt ait de Venere At non ven⁹ aurea ꝙ Pauca refert. Itē Dido Regina qđ paucis locuta ē, vt Tuꝫ breuiter dido. c ℾ O pr̄ o hoiuꝫ, & Titian⁹ & Caluus qui the matū mās oīs de virgilio elicuerūt & deformauerūt ad dicēdi vſum in exēplo cōtrouerſiarꝫ has duas poſuerūt allocutiones dicētes Venerē agere cōtrouerſiam ſtatu abſolutiuo, quū dicit Iunoni tu cā fuiſti piculorꝫ his, qb⁹ italiā fata cōceſſerant Iunonē āt vti ſtatu relatiuo, p quē oñdit troianos nō ſua cā laborare, ſꝫ Veneris. ℾ O pr̄, O pr̄ gñalr̄ accipe, nō tm̄ Veneris. Nā ſup in prīo ait Iuno ad Aeolū Diuū pr̄ hoiuꝫ rex, & bn̄ in pricipiis fauorē ſibi arte conciliat. d ℾ Hoiuꝫ diuomq; æterna ptās, hūc locum Prob⁹ q̄rit, ſed dicit vnā rē ſ᷑m phyſicos, alterā ſꝫ mathematicos. Nā diuū ptās ē, qa ipſe eſt æther, q elemētorꝫ poſſidet pncipatū, hominū vero, qa bona Iouis irradiatio honores hoib⁹ tribuit. ęternā aūt ptātē adiecit pp aliorꝫ numinū diſcretionē. Nā & Apollinē legimus depoſuiſſe diuinā ptātē, & Herculē vel liberꝫ patrē nō ſemp deos fuiſſe, vnde & deę arborꝫ cū arborib⁹ viuūt, & cū arborib⁹ dicunt mori quo circa & ἁμαδρυαδες ſūt appellate. e ℾ Nāq; aliud qd ſit, ac ſi diceret: cū pene omnes dii in fauorē Iunonis cōceſſerint. Namq; enim cōiunctio oſtēdit hanc habuiſſe cogitationē. f ℾ Implorare, implorare eſt auxiliū cū miſeratione depoſcere, q̄ ratione bene dicimus imploro te vt miſero feras auxiliū, cōtra imploro te ad diē feſtuꝫ non pcedit. g ℾ Cernis, ad augendam inuidiam ait cernis, ac ſi diceret nō eſt opus narratione, quum troianorum miſerias ipſe cōſpicias. h ℾ Inſultent rutuli, propter illud Interea rutuli portis circum omnibus inſtant. Inſultare autē eſt inimicos irridere per cauillationem, vnde & græci ἐπιχαιρεκακίαν appellant, Exultare vero gloriari & lætum eſſe. i ℾ Per medios, ſuos ſcilicet. k ℾ Inſignis equis, propter illud Viginti lectis equitum comitatus. Nam caſtra nō eques irruperat. l ℾ Scdo marte, ad illud reſpicit, Hīc mars armipotens animum vireſq; latinis Addidit. m ℾ Ruat, irruat. n ℾ Clauſa mœnia, magna inuidia, ſcimus eni vltimū eſſe præſidiuꝫ in caſtra cōfugere, & hoſtilē īpetū plerūq; differre, ſicut fcm̄ eſt in bello troiano, mō ꝙ dicit ademptā rē ē hinc arā miſericordię, ſiquidem intra muros hoſtis inſultat. o ℾ Quin, qnetiā. p ℾ Ipſis, in ipſis. q ℾ Aggerib⁹, au tē munitionibus, ſed abuſiue & in muris, iō qa ſup dixit Ignaros deinde in muris martēq; ciētes. Aggeribus, agger pprie dr̄ terra illa q̄ vallo fcō pprius ponit, ſed abuſiue & muros & munimēta oīa aggerē dicim⁹, ſicut mō aggerib⁹ murorꝫ p munimētis. r ℾ Mœrorꝫ, p murorꝫ, antique, nā veteres pleraq; eorꝫ q̄ nos per u dicimus p diphthōgon pnūciabāt, hinc eſt mœrorū p murorꝫ, & ecōtra pœnio p punio, qđ verbū a pœna venit qđ græcū eſt vocabulū ποινή dcm̄ hinc eſt Et punica regna vides, quū pœnos vbiq; legerimus, hoc āt facit orthographia, q̄ vocalē quā nos u habemus illi diphthōgon hn̄t. ου & iō putauerunt poſſe pro hac littera, licet non eandem diphthongon poni. ſ ℾ Inundāt implēt, & inūdare faciunt.

CHR ℭO PATER, oratio eſt omni artificio elaborata & verſatur in gñe deliberatiuo, pſuadere.n. Iouē conat, vt curet troianos poſſe eē incolumes ī italia q̄uis admiſceatur iudiciale genus. Accuſat.n. iniquitatem iunonis. Vtitur autem cōſtitutione iuridiciali abſoluta. ℾ O pater, primo hoc verſu captat beniuolētiā cū æternā ptātē appellat, qm̄ ſit ſummus atq; vnicus vere deus, a quo reliqui ſint dii, nā nos in ſuperioribus demōſtrauimus iouē capi mō pro rege cretenſi, mō p aere, mō p æthere, nōnunq̄ p aīa mūdi, ſæpe āt p ipſo deo q ſolus vere ſit deus, quē Plato hypcoſmion appellat. Hoc ergo mō eſt pr̄ oiuꝫ, qa oīa ab eo ſūt creata, & in oīa hēt ptātē æternā, Nā inſtabiliſq; manēs dat cūcta moueri. ℾ Nāq; aliud, inſinuatione vtitur, nam ne offendat perſonam fratris & mariti, refert iō omnes, id qđ paulo poſt contorquebit in iunonem. ℾ Cernis, oſtendit manifeſtum periculum vnde magis moueatur.

ℭLEVARI

Aeneas ignarus abeſt nunquam ne leuari[a]
Obſidione ſines: muris iterum imminet hoſtis
Naſcentis troięnec non exercitus alter.
Atq; iterum in teucros Aetolis[b] ſurgit ab Arpis
Tydides equidē (credo) mea[c] vulnera reſtant,
Et tua progenies mortalia demoror[d] arma.
Si ſine[e] pace tua: atq; inuito[f] numine troes
Italiam petiere luant[g] peccata neq;[h] illos
Iuueris auxilio. ſin tot reſponſa[i] ſecuti
Quę ſupi[k]: maneſq;[l] dabāt cur nūc tua q̄ſquā[m]
Vertere iuſſa poteſt? aut cur noua cōdere fata?
Quid repetā exuſtas[n] Erycino in littor̄ claſſes?
Quid tempeſtatum Regem Ventoſq; furētes
Aeolia excitos? aut actam[o] nubibus[p] irim?
Nunc etiam Manes (hęc intentata manebat

SER a LEVARI obſidiōe ſines, liberari, & obliq; p iouē inuidiā cōmouet Iunoni. b Aetolis ſurgit ab arpis, at q nō eſt venturus, vñ accipiamus Venerē nō quaſi deā loq ſed quaſi vnaȝ de troianis, vt in prio Vnius ob iram Prodimur. Itē eodē loco Cœli qb[9] annuis arcē, ne futura ignorare videaf. ætolis āt arpis ſic dixit vt cumas euboicas Nā de ætolia Diomedes venit, q arpos in apulia collocauit. c Mea vulnera reſtāt, vt poſſiȝ iterum vulnerari. d Demoror, expecto, ſuſtineo. e Si ſine pace tua, ſine tua beniuolētia, vt Orantes pacēȝ veniāq; petētes. Itē Exorat pacē diuū, ergo pace, beniuolētia, ſuffragio, dicēdo aūt ſi ad italiam ſine deoȝ volūtate venerūt, dent pœnas, oñdit ſtatū eē abſolutū, & īſinuatione vtif id ſicta cōdictiōe cōcedēdo, qd̄ nō eē veȝ Venus ꝯſcia eſt, vt deīn, cū diu rē indignā oñderit, & idignitatē auxerit, nihil ſilē a ſe factū oſtēdens magis ac magis iouis excitet fauorem. f Inuito numīe troes, ſylleplis p genus eſt. g Luāt pctā luāt. i. abſoluāt, dicimus aūt & luo pœnā melius & luo pctm̄, nam pctm̄ ſoluif pœna, q n. crimīe tenef obnoxius, eū pœna a pſtina liberat obligatiōe, ꝫ luo pœnā ſi dixeris, nō pcedit q̄re pœna ſoluaf, tñ auctoritas licēter iſta ꝯfundit timore q̄ ſolet poni, vel a ſequēti qd̄ pcedit, vel a pcedēti qd̄ ſeqf. h Neq; illos iuueris auxilio, cōceſſiu[9] ē modus ſm Probū nāq; in artibus nō inuenif, fit aūt quoties tedio cōtētionis, q̄ſi videmur cōcedere, qd̄ tñ nolumus fieri, nā id agit Ven[9] B loco, vt Iupiter magis pſtet auxiliū. i Rñſa ſecuti, hoc eſt ſi nō ſolū phibiti non ſunt, ſed eis conceſſum eſt. K Superi, vt Apollo. l Manes, vt Creuſa, & Anchiſes. m Quiſq;, verecūde qa apd̄ maritū ꝯtra vxorē agit. n Exuſtas erycino in littore claſſes, argumentū eſt vtrū habeat volūtatē nocendi q̄ nocuit, Erycino in littore aūt ſm opinionē ſuam dixit, nā alii apud caietam dicunt exuſta nauigia, vnde καὶ τινvrere & caieta dicta eſt. o Actam nubibus irim, impulſam, ſcilicet vt p. rſuaderet matrib[9] incēdiū nauiū, aut ſm artē rhetoricā rem vnā in duas diuiſerit, nā per irim naues exuſtæ ſunt, ſed melius eſt, vt nō ſit iteratio, & ad Turnū miſſaȝ itelligere, Nec nos cōmoueat ordo cōuerſus. Solēt eni grauiora in pricipiis, & in fine ſm artem rhetoricaȝ poni. p Nubibus, per nubes.

DON ALECTO, cō moueat ſupos, vētos, fluctus, terras, hoīes. Reſtabāt āt īferni, ſȝ & hos nuper mouit. Tua c. obliq; hactenus[9] ī eā locuta ē nūc doloris neceſſitate cōpellif, vt eā noiet. Ignot. u. p ignota maria continet errores.

CHR NVNq; ne le. miſericordiā ē a diuturnitate tpis, vt ſeptē illū phibent totos ex ordine men. Eqdē credo, Cū alia icōmoda videaȝ redire, facile poſſuȝ credē ireȝ me a Diome. vulnerādā, & cū ſiȝ nō mō dea verūetiā tua ſummi dei filia vulnerabor ab hoie Arpis ætolis. i. quoȝ cōditor ex ætolia vēit. Luāt pctā. i. pœnā ppctis. Cōcedit aūt ea cōditiōe q̄ nulq; eſt, ꝗ reſtat nō eē luendā pœnā. Sin tot rñſa ſc. reiicit tacite oē crimē in deos vt ſit hmōi argumētatio, aut peccarūt troiani veniēdo in italiā, aut ſi nō peccarūt nō ſunt digni pœna. Si peccarūt culpa deoȝ eſt, qui ſuis oraculis vt venirēt ipulerunt. Tot. r. eſſent digni venia, ſi vnum rñſum accepiſſent: Ergo maiori, cū plura accepint. Maxima āt ſi nō ſolū a ſupis, verūetiā ab inferis accepe runt. Tua, qbus oēs parere opȝ. Quiſq;. q. d ſi maximus ſit deus & cū inſinuatione retorquet crimē in iunonē. Vertere in cōtrariū adducere, qd̄ eſt magis q̄ īmutare, & vt oñdat qd ſit vertere iuſſa iouis addit noua cōdere fata, nā cū fatū pueniat a diuīa puidentia q vertit iuſſa ſūmi dei fatum euertit. Quid repetā, demōſtrauim[9] illā vſam eſſe inſinuatione vt apte inueheref in iunoneȝ q̄ iouē offendiſſet, nunc ꝓo cā iā cōfirmata audet ea dicere q̄ niſi ad iunonē referri nō poſſint. Quid repetaȝ, occupatio eſt quæ nunc adhibef breuitatis cā vt oibus paucis verbis in vnū collatis rem atrociſſimā redderet.

Sors^a rerū mouet & Superis^b immiſſa repente
Alecto medias italum bacchata^c per vrbes
Nil ſuper^d imperio moueor. ſperauimus^e iſta
Dum Fortuna fuit vincār quos vincere mauis.
Si nulla eſt regio teucris quam det tua coniux^f
Dura per euerſę^g Genitor fumantia troię
Excidia obteſtor liceat dimittere ab armis
Incolumē^h Aſcanium liceat ſupeſſe nepotem:
Aeneas ſane ignotis iactetur in vndis.
Et quācunq̃ viam dederit Fortuna ſequatur.
Hunc regē & dirę valeam ſubducere pugnę.
Eſt amath^i ē celſa mihi paphos atq̃ cythera^k
Idaliéq̃^l domus poſitis inglorius^m armis
Exigat hic ęuom magna ditione iubeto
Carthago premat Auſoniā. nihil vrbibus īde^n
Obſtabit tyriis. quid^o peſtem euadere belli
Iuuit: & argolicos medios fugiſſe^p per ignes?
Totq̃ maris vaſtęq̃ exhauſta pericula terrę
Dū latiū teucri recidiuaq̃^q Pergama querunt:

SER a ❡SORS rerum, ideſt regnum, nā per ſortem inter ſe fratres mundi regna diuiſerunt, quæ iuno præter inferos in troianorum perniciē mouerat. b ❡Superis immiſſa, ac ſi diceret non iam troianis. ſed diis reſpexit autē ad illud Et cœli conuexa p auras. c ❡Bacchata per vrbes, per furuit, & bñ bacchata p vrbes, qa ſimulatione ſacrorū Liberi pr̄is matres egerat in furores. d ❡Sup impio, de īperio, vt Multa ſup priamo rogitās eſt aūt verecūda petitio & obliqua, p quam magna ioui inuidia cōmouet. e ❡Sperauimus. iſta abſolute dixit. f ❡Cōiux dura, hic diſtiguendū, ne duo īcipiāt eſſe epitheta, dura fumantia excidia, quod cōtra artē fit nulla interpoſita cōiunctione, nulla aūt regio inuidioſe dixit, vt ſupra in primo Cunctus ob italiā terrarū clauditur orbis, quū a ſola arceant italia. g ❡Per euerſæ genitor fumātia troiæ, quū dicim⁹ Rogo te per deos, hoc videmur dicere memineris religionis curæ eē petitionē meā, ſicut in p̄io expliſit, At ſperate deos memores fandi atq̃ nefandi. Quū autem dicimus Rogo te p miſerias meas videmur dicere memineris ab eo te rogari qui miſerias pertulit, vt qui rogat ad miſericordiam miſeriarum commemoratione flectatur, ſicut eſt nunc in Veneris petitione. nā ideo ſic rogat vt commemoratione infœlicitatis troianæ impetret miſericordiam alias ſtultum eſt, quū adiutatur Iuppiter per excidia troianorum. h ❡Incolumem Aſcanium, ideo Venus pro Ænea non petit hoc loco, non quia pro eo non mouetur, ſed aut quia ſcit eum celerius eſſet moriturū, aut quia ſoli Aſcanio debetur imperium, vt Cui regnū italiæ romanaq̃ tellus Debet. i ❡Amathus et paphos, cypri inſulę ciuitates ſunt Veneri conſecratæ. k ❡Cythera, inſula Veneri conſecrata, dicimus autē hæc cythera in plurali, ſicut hæc ſolyma & hæc atraxata, et megara. l ❡Idalium, ciuitas cypri. m ❡Inglorius, ſine triūphis, immemor gloriæ. n ❡Inde, ab Aſcanio tyrii nihil timebunt & verū eſt, nam Scipio vaſtaturus eſt africā. o ❡Quid peſtē euadere belli iuuit: In fine iā agit miſerabiliter ſicut egit in pricipiis, nam hoc p̄cipit ars rhetorica, vt epilogi & principia pari rōne tractentur, peſtē aūt incēdium ſignificat, vt Et toto deſcendit corpore peſtis, quū de nauibus loqueretur incenſis. p ❡Fugiſſe p ignes exprimit quid ſit belli peſtē euadere. q ❡Recidiua pergama, renaſcētia. Tractus aūt ſermo ē de arborib⁹ q̃ aliis ſecti repullulāt Ergo illud ſolū recidiuū dicim⁹ qd poſtea renaſcitur vñ mō recidiua dixit q̃ renouantur ab his q ſunt ſuperſtites troianis piculis.

❡NIL SVPER im. pmiſſio eſt grauiſſima; & quæ magnam poſſit concitare commiſerationē. Nā cū oñderit multoꝝ oraculorum rñſis datā eſſe illis ſpem īperii, nūc vt miſericordiam commoueat, oſtēdit ita illud ob iunonis inimicitias deſpaſſe, vt ſolius aſcanii ſalutē deprecetur. Concedit ergo illud pp hoc qd tñ non eſſe a ioue faciendū validiſſimis argumētationibus cōprobauerat. Onerat aūt maximo odio & inuidia iunonē cū oſtendat ꝙ illam fretam viribus ſuis fata ipſa quæ immutabilia eſſe oportet, vertere tētet. ❡Vincār quos. u. m. admonet illū & quātū poſſit, & qd facē illū deceat. ❡Quā det. t. c. qm̄ ipa ſola fatis aduerſatur. ❡Obteſtor p. e. f. maximam hinc ducit commiſerationem. ❡Eſt amathus, exaggerat inuidiam. q. d nullam aliam regionem poſſe per iunonē licere ſibi polliceri nepoti. ❡Magna ditione iu. Alia permiſſio ad exaggerādam inuidiam iunoni. Nihil vrbibus inde, obſtabit tyriis. Hæc oīa huc tēdūt, vt illa p ſūmā iniuriā cū ctis potiatur. Illa nihil ex iis q̃ iubēt fata, poſſit aſſequi. ❡Quid peſtem euadere belli, Dolet omnes ſuos labores in irritum recipiſſe. CHR

❡CINERES

Non ſatius cineres[e] patriæ inſediſſe ſupremos,
Atq; ſolū[b], quo troia fuit: Xāthū[c] & Simoenta
Redde pro miſeris, iterumq;[d] reuoluere caſus
Da pater Iliacos teucris. tum Regia iuno
Acta furore graui. quid me alta[e] ſilentia coges[f]
Rumpere, & obductū[g] verbis vulgare dolorē.
Aeneam[h] hominum quiſquam diuomq; ſubegit
Bella ſequi aut hoſtem regi ſe inferre latino,
Italiam petiit fatis auctoribus eſto[i]
Caſſandræ[k] impulſus furiis: nū linquere caſtra
Hortati ſumus aut vitam cōmittere Ventis
Num puero[m] ſummā belli num credere muros
Thyrrenam ve[n] fidē, aut gentes[o] agitare quietas,
Quis deus[p] in fraudē, quæ dura[q] potentia nr̄a
Egit vbi hic iuno demiſſa ve nubibus[r] iris
Indignum[ſ] eſt italos troiam circundare flāmis
Naſcentem & patria turnum, conſiſtere terra

SER a ¶ CINEres patriæ inſediſſe, pp illud Dulceiſq; meoꝝ Relliquias colorē. b ¶ Atq; ſolū quo troia fuit, vt i tertio, Et cāpos vbi troia fuit. c ¶ Xanthū & ſimoēta Redde oro miſeris, Ambiguū eſt vtrū dicat redde nobis recepta troiā antiquā, an redde nobis terras i Italia ad ſiſitudinē troiæ. Nouimus.n. hāc conſuetudineq; fuiſſe, vt aduenæ patriæ ſuæ imaginē ſibi redderent, vt effigiē xāthi troiāq; videtis. Bn̄ ergo Ven⁹ medio vſa ē gn̄e loquendi, vt vtrūq; ſignaret, & antiq̄ troiæ redditū & iperiū italię, qđ troiāis ad ſiſitudinē troiæ fore Iupiter pmiſerat, & magis h̄ eſt, qđ latenter deſiderat atq; petit. d ¶ Iterūq; reuoluere caſus, ſi ad troiā vis referre, ſic dic da nobis troiā p naufragia & picula. i. patiamur deuno, q̄ ptulim⁹, dūtaxat nobis troia reddat, ſi ꝟo ad italiā vis referre ſic intellige redde nobis italiā, & libenter repetiemus ea q̄ in troia ptulim⁹. e ¶ Alta ſilētia, Iuno vbiq; ſilēs iducit. vn̄ ei oro niſi eximia neceſſitate nō dat, hinc eſt Acta furore graui, Sta. Iunonē tacitā ſur ibūda ſilētia torquent & notādū & ſigilatiꝫ dicta Veneris hac oratione ſoluunt. f ¶ Silētia cogis rūpere ſilētiū rūpere eſt oīno tacere, vn̄ apparet v'airpatiue dctū eſſe. Cōpoſitio rūpit vocē. i. loq̄tur, nā vocē rūpere ſilere eſt, ſilentiū rūpere loq. g ¶ Obductū dolorē, celatū & diuturna iam cicatrice coopertū, nā obduci dn̄r vulnera, q̄ cicatrice claudunt. h ¶ Æneā hoīum qſq;, celat q̄ facta, q̄ nō ſunt facta cōmemorat. nā nō Æneas, ſed Turnus inſtinctu Iunonis bella cōmouit. Vtit aūt replicatōe reꝝ obiectarum, poſt.n. ſeqtur reſolutio. i ¶ Eſto mō aduerbiū eſt cōcedētis, nā græcū eſt ἔστω, illo āt loco verbū eſt eſto nūc ſol teſtis. K ¶ Caſſandræ impulſus furiis, bene furiis plurali numero, q̄ de vaticinantibus nō dr̄, vt videantur merito eſſe decepti, q Caſſandræ inſanienti crediderūt, qđ falſo dr̄ a Iunone; ſicut ex verbis pbam⁹ Anchiſæ, q ait in tertio Quē tū vates Caſſandra moueret. l ¶ Vitā cōmittere vētis. i. icertis & inanib⁹ rebus. m ¶ Nū puero ſummam belli, exaggeratio eſt ab ætate. n ¶ Tyrrhenā ue fi. inire ſocietatē cū inimicis gētib⁹, aut certe diſrūpere fœdera, q̄ Turnus cuꝫ tyrrhenis inierat. Sciēdū ſane Turnū auxiliorū eā ad Mezētiū cōfugiſſe. o ¶ Genteſq; qe. nā hi vellēt i bella prūpē, tn̄ erāt qetæ, pp illud oraculū, Externus optate duces. p ¶ Quis deus in fraudē, i pericu lū. Ita.n. in iure lectū eſt fraudi erit illa res. i. periculo. q ¶ Quæ dura potētia nr̄a, ad illud reſpicit. Si nulla ē regio teucris, quā det tua cōiux Dura. r ¶ Nubib⁹ iris, pp illud, Aut actā nubibus irim. ſ ¶ Indignū eſt italos troiam circūdare flāmis, rhetoricū eſt. nam quoties aliq̄ nō poſſumus ſoluere, paria opponim⁹, qđ nunc Iuno facit. Nā negare non pōt nec ſoluere, qa obſident troiani. vn̄ dicit hoc indignū eſt troianos obſideri aliena eos mr̄imonia ꝑripere dignum eſt. ſic in Bucolicis, Dic quibus terris inſcripti nomina regum.

DON ¶ ACTA furore, ergo iniuſte cōmota. Oſtēdit iuno ſe iuitā cogi. Nā nihil rūpit niſi magna violētia. ¶ Æneā, nitit colorare falſa, nā Æneas bellū nō mouit. ſed inſtictu iunonis, latini. ¶ Nū puero hoc quoq; falſum eſt, nā ſenioribꝰ rē reliqt. & pugnā cōmittere vetuit.

CHR ¶ QVID me alta ſilētia cogis, & hęc pathetica oro eſt. Vn̄ incipit ab iterrogatione, & hēt principiū abruptum. ¶ Quid me al. ſi. co. Rūpere ſilētiū loq eſt. Alta penitus abſtruſa, qa pp oſuerat nullo pacto illa diuulgare nec q̄ri niſi a Venere laceſſita ſua orone fuiſſet. ¶ Æneā. q. d. neq; meo neq; cuiuſq; impulſa, ſed ſua ſponte bellū ſuſcepit pꝑter cælum & terrā. ¶ Italiā petiit cōfutat reſpōſa. Nū linquere caſtra. q. d. venerit impulſu fatoꝝ, tn̄ q̄ patitur ſtultitia ſua patit, q & caſtra reliquerit & ſummam reꝝ puero & muros tradiderit. Quæ omnia nō fraude mea, neq; q irim miſerim, ſed eius ſtultitia commiſſa ſunt.

Cui pilũnus[a] Auus cui diua Venilia mater
Quid face troianos Atra[b] vim ferre latinis?
Arua aliena iugo premere: atq; auertere[c] p̃das?
Quid soceros legẽ[d]? & gremiis[e] abducẽ pactas
Pacem[g] orare manu? p̃figere[f] puppibus arma?
Tu potes Aeneã manibus subducere Graium,
Proq;[h] viro nebulã & vẽtos[i] obtendere inanes
Et potes[k] in totidẽ classam cõuertere nymphas
Nos aliquid Rutulos cõtra iuuisse nefandũ ẽ
Aeneas[l] ignarus abest. ignarus & absit.
Est Paphos Idaliumq; tibi sunt alta Cythera.
Quid grauida[m] bellis vrbẽ, & corda asp̃a tẽtas?
Nos ne[n] tibi fluxas[o] phrigię res vertere fundo
Conamur, nos, an miseros qui troas[q] achiuis
Obiecit quę caussa fuit consurgere in arma,
Europamq;, Asiamq;, & fœdera[p] soluere furto

SER a PILVMnus auus, cõparat genus Turni cũ Ænea dicẽs ẽt auũ eius esse deũ. Item ad Veneris obtrectationẽ dicit Cui venilia mr̃ Nã venilia nympha est. Pilũnũ aũt iõ Turni auũ dicit, vt a vicino nobilis gñe eẽ videaf, sicut ẽ Æneas. Nã paulo post dictura ẽ Pilũnusq; illi q̃rtus p̃r. b Atra face, s. quo bello, & e ẽ belli diffinitio, vñ Hom. ὡς οἱ μὲν μάρναντο nõ .n. facibus pugnauerant. c Auertere p̃das, inuidiose cę terũ nihil rapuerãt. d Legere, furari, vñ & sacrilegi dñr qui sacra legũt hoc ẽ furanf, alibi vel q̃ sublegi tacit[9] tibi carmĩa nup. e Gremiis, a.p. nã añ vsũ tabularũ m̃rimonii cautiões. sibi inuicẽ emittebãt, i. qb[9] spõdebãt se ɔsentire i iura m̃rimonii, & fideiussores dabãt, vñ admissũ ẽ vt dicam[9] vir a spõdẽdo spõsus cetex p̃prie spõderi puellæ est, q̃ spõsus nõ qa p̃mittif, s; qa spõdet & spõsores dat. Sane exaggeratio est nimia in eo qd ait gremiis abducere tãq̃ iã vxor esset. f Prætigere puppibus arma, pp illud scuta vir fluuio pictasq; innare carinas .s. qñ ad petẽda nauigauit auxilia. g Pacẽ aũt orare, pp Cẽtũ oratores augusta ad mœnia regis. Ire iubet. h Proq; viro nebulã ad opprobriũ viro dixit nõ p̃ filio rẽ inanẽ oppositã, dicit ãt qñ eũ Ven[9] a Diomede liberauit, vel Neptun[9] ab Achille qd Veneri iputatur, qa in ei[9] grãm fcm̃ est. αὐτίκα τῶ μὲν ἔπειτ' ἀκατ' ὀφθαλμῶν χεῦεν ἀχλὺν πηλείδη ἀχιλῆς. i Ventos inanes, vacuos, & est nebulæ diffinitio. K Et potes i totidẽ classem cõuertẽ niphas, l; hoc mr̃ deũ fecerit tñ hoc Veneri iputaf, qa i ei[9] grãs fcm̃ ẽ, vt i illo loco. Quas illi philomena dapes, cũ p̃gne fecerit, s; pp philomenã Aut certe qa Venerẽ dñt esse matrẽ deũ. l Æneas ignarus abest, ea q̃ soluẽ nõ possum[9] irridemus, vt hoc loco, sic in bucolicis p̃misit Diuini opus alcimedõtis, postea p̃ irrisioni ait Et nobis idẽ alcimedõ duo pocula fecit. m Grauidã bellis vrbẽ, alibi Populosq; feroces Cõtũder, vt bẽ autẽ p̃uinciã dicit qũo Italiã q̃ro p̃riam. n Nos ne tibi fluxas, stat[9] relatiu[9], per quẽ oñdit Venerẽ magis troianis cãs fuisse periculox. o Fluxas, molles, q̃ possent ẽt sine inimicis perire. Fluxas, fluxã rẽpu. p Fœdera soluere furto, legif i historiis q; troiani cũ græcis fœdus habuerunt, vñ & paris suscept[9] est hospitio, & sic cõmisit adulteriũ, q̃ soluere fœdera furto amicitias adulterio dissipare. Nã furtũ ẽ adulteriũ vnde ẽ Et dulcia, furta. Et euersi ilii hæc vera cã Nam fœdera, q̃ inter gręcos & troiãos fuerũt, ita soluta sũt. Hercules cũ expugnato ilio filiam Laomedontis Hesionã Priami sororem Telamoni dedisset, p̃fecti sunt legati cũ Priamo, & eã minime repetẽ potuerũt illis dicentib[9] se eã hr̃e iure bellox, vñ cõmot[9] priam[9] misit Paridẽ cũ exercitu vt aliqd tale abduceret aut vxorẽ regis, aut filiã q expugnata sparta Helenã rapuit hinc Virgilius vtrũq; tãgit, & historiã istã quã mõ dixim[9], & pp iudiciũ paridis, q̃uis fabula sit illa res & a poetis cõposita. q Qui troas achiuis, atq; de Venere loquif, sed qa dei atfe nothelis sunt, vt dixim[9] supra, iõ sic dixit. Nã in subauditione ponũtur ea quæ non possumus dicere.

DON CVI Pi. Per cõpationẽ Æneæ & Veneris & sui & terni extollit cãs suã, & dep̃mit aduersariox. Nos ali extenuat factũ suũ. Vex Venus affuit cãæ, cui dii & fata fauebant.

CHR CVI pilumnus. q.d. cur magis indignũ ẽ pelli Turnũ, & ipsum natũ ex diis ex regno auito q̃ troianos q vltro bellũ intulerũt opprimereq; arua aliena inuasere, & inde p̃das abegere & socex sumpsere & spõsas sibi eripuere. Tu potes, si oĩa ista tu potuisti. q̃ maxima sunt cur erit nefandum aliqd p̃ rutulis agere. Æneas ignarus abest, ignar[9] & absit. Possum hoc optare, qa nõ p me sed p suam stultitiã factũ ẽ Nos ne tibi, cã belli troiani quo Europa cũ Asia cõflictauit. Nõ ego sed tu fuisti qñ te auctore Paris Helenã rapuit eo dicente deum domus alta silescit, nã summo dẽo omnia obtemperant.

DARDANIVS

Me duce Dardanius[a] Sptã[b] expugnauit adulter?
Aut ego tela[c] dedi? fouiue Cupidine bella:
Tum decuit[d] metuiſſe tuis nunc ſera[e] querelis
Haud iuſtis aſſurgis & irrita iurgia iactas[f].
Talibus orabat[g] Iuno cunctiq; fremebant
Cęlicolę aſſenſu[h] vario ceu flamina[i] prima
Cum deprenſa fremunt ſiluis & cęca volutant
Murmura venturos nautis prudentia ventos.
Tum pater Omnipotẽs rerũ cui ſũma poteſtas
Infit. eo dicente Deum domus alta ſileſcit,
Et tremefacta[k] ſolo Tellus ſilet ardu⁹ Aether,
Tũ Zephyri poſuerẽ pmit placida ęquora põt⁹
Accipite[l] ergo animis atq; hęc mea figite dicta.
Quando qdẽ[m] Auſonios cõiũgi fœderẽ teucris
Haud[n] licitũ eſt: nec veſtra capit diſcordia finẽ

SER a ℂ DARDANIVS, pptet iniuriã Aeneæ hoc poſuit, qa Dardanus dr̃. Nam perite du biũ nomẽ elegit q contumeliã cõicaret Aeneæ. b ℾ Spartã expugnauit, hoc de hiſtoria eſt, vt diximus, Nã ſollicitata Helena quum Paris ſeq noluiſſꝫ egreſſus ille ciuitatẽ obſedit & euerſa Helenã rapuit, vñ & ſcipi meruit a marito. c ℾ Tela dedi, aut amori aut bello. d ℾ Decuit metuiſſe, optima eſt elocutio, nã vtrũq; eſt pteriti tpis. ſi. n. dixeris decet metuiſſe incõgruũ ẽ, qa decet pſentis eſt, metuiſſe pteriti. e ℾ Sera, pro ſero. f ℾ Iactas, vẽtilas. g ℾ Orabat, loquebaẽ cũ arte, vnde & oratores dicimus, nam rogabat ſi dixeris nõ pcedit qa magis cõuitiabaẽ. h ℾ Aſſenſu vario, quia pars veneri fauebat, pars iunoni. i ℾ Ceu flamina prima quũ deprehenſa fremunt ſiluis & cæca volutãt Murmura, nõ tẽpeſtatis facit cõparationẽ, ſed ſigna tẽpeſtatis futuræ, quadã. n. arcana ratione fit, vt ſit murmur in ſiluis ante ventoꝝ aduentum, vt teſtatur Lucanus cũ amyclas cæſari futura ſigna tẽpeſtatis enarrat, Sꝫ mihi nec motus nemoꝝ, nec littoris ictus Nec placet icertus qui puocat æquora delphi, Vnde ait cæca murmura quoꝝ ratio nõ apparet, vt Cæciq; in nubibus ignes Terrificant animos, & ſic in Georgicis, continuo vẽtis ſurgẽtib⁹ aut freta põti Incipiũt agitata tumeſcere & aridus altis Mõtibus audiri fragor. K ℾ Tremefacta ſolo tellus, loquẽte ioue ſtupor elementoꝝ oſtendiẽ p naturæ mutationẽ. Nã qcqd in æterno motu eſt, quieuit, & contra terra mota eſt ſemp ĩmobilis, vnde Hor. Et bruta tellus. l ℾ Accipite ergo animis, totus hic locus de primo Lucilli trãſlat⁹ eſt, vbi inducũtur dii habere cõciliũ, & agere primo de interitu Lupi cuiuſdã iudiciis rei. poſtea ſnĩas dicere, ſed hoc quia indignuꝫ erat heroico carmine, mutauit & induxit primo Iouẽ loquẽtẽ de interruptis fœderibus, cui⁹ orationẽ interrupit Venus poſt ſecuta iunonis verba ſunt quibus redarguit Venerem, vñ nũc Iuppiter ad illud qđ omiſerat redit dicẽs. Ergo qm̃ pacẽ eſſe nõ ſinitis ea quæ ſum dicturus accipite. m ℾ Quãdo qdẽ, bene ſentẽtiæ dicẽdæ ordinẽ ſeruat, nã ſicut in Sal. & ĩ Philippicis legimus anteq̃ dicaẽ ſnĩa præmittiẽ ratio, qđ hodie ĩ vſu eſt. n ℾ Haud licitũ eſt, & licuit dictus, et licitũ eſt ſicut & placuit & placitũ eſt, Terẽ. Vbi ſunt cognitæ placitæ ſunt.

DON ℂ ME VOCE & grauiora ſunt argumẽta ĩ fine ſeruat. ℾ Infit, nã cuꝫ ſibi ptãs decernẽdi ſit aperte loquitur. ℾ Accipite, nõ potuit ſedare partes, ſꝫ ſic dimiſit, vt nullã præferret ne aui ſiliam aut vxorẽ læderet, ſeque æquũ oĩbus pollicit⁹ eſt. Interea reddit ad narrationẽ quã poſuit in ſine noni libri.

CHR ℂ ME DVCE Dardanius ſpartaꝫ expugnauit adulter, Dion. Chryſoſtomus vir multa doctrina excellens ea non ſolum apertiſſimis coniecturis, verumetiaꝫ teſtimonio eorum quæ ſcripta ſunt in monumentis ſacerdotum ægyptiorum comprobãs, ſcribit Helenam non fuiſſe raptam a Paride, ſed illi a Polluce & caſtore fratribus in vxorem traditã, Græcorum autem principum qui maiores erant partim indignatione moti, q tã pulchra mulier barbaro potius q̃ græco nupſiſſet, partiꝫ cupiditate auri quo troiãi abũdabant incenſi, Troiam iuiſſe, nec illã expugnaſſe, ſed victos fugatoſq; fuiſſe, nã ab Homero etiam Herodotus hiſtoricus diſſentit, qui refert Helenam a Proteo rege ægypti interceptam Troiam nunquam veniſſe. ℾ Accipite hæc animis, ideſt diligentiſſime aduertite. ℾ Figite, memoriæ imprimite, & phyſice locutus eſt. Quando quidem, volebam equidem ſedare diſcordias, ſed cum videã ſtudia veſtra diuerſa, ſtatui præbere me æquum vtriq; parti, ita vt neutri faueaꝫ, neutri ve noceam, Eſt autem hæc oratio grauis & iouis maieſtate digna. ℾ Haud licitum eſt fieri non poteſt ſimpliciter dixit, nam iure licebat, ſed obſtant diuerſa atq; contraria ſtudia deorum.

Quę[a]cuiq; ē Fortūa hodie quā quiſq; ſecat[b] ſpē
Tros Rutulus ne fuat[c] nullo diſcrimine hēbo
Seu[d] fatis Italum caſtra obſidione tenentur
Siue errore malo Troię monitiſq;[f] ſiniſtris
Nec Rutulos ſoluo[e]. ſua cuiq; exorſa[g] laborē[h]
Fortunamq; ferent rex Iuppiter omnibus idē.
Fata[i] viam inuenięt ſtygii[k] p flumina fratris
Per pice torrētes atraq; voragine ripas
Annuit & totum nutu tremefecit Olympum.
Hic finis fandi ſolio tum Iuppiter aureo
Surgit Cęlicolę mediū quē ad limina ducunt.
Interea Rutuli portis[l] circum oībus inſtant
Sternere cęde viros & mœnia cingere flāmis.
Aſt Legio Aeneadum vallis[m] obſeſſa tenetur
Ne ſpes[n] vlla fugę: miſeri ſtant turribus altis
Ne quiquam & rara muros cinxere corona.
Iaſius Imbraſides[o] Icetaoniuſq;[p] Thymoetes
Aſſaracią; duo & ſenior[q] cū Caſtore Tybris
Prima[r] acies hos germani[s] Sarpedonis ambo
Et clarus Ethemon Lycia comitantur ab alta[t].
Fert ingens toto connixus corpore ſaxum

SER a ℂ QVÆCVIQ; ē fortūa hodie, ſpecialiter Iuppiter pro troianis agit, ſed hac arte vt videatur totus pro Iunone loq, & re vera verba pro Iunone ſunt, ſed altius intuens deprehendit troianorū fauorē. Nā dicēdo nulli fauebo, & in eo ſtatu fore res, in quo ſunt hodie ſignāt ſe fauere troianis quorū ducis aduētu ſtatim victoria conſequef, & vult nihil va'ere ea quæ aut Venus cōqueſta fuerat d abſentia Æneæ, aut Iuno de Turni parētibus dixerat i eiꝰ ſ. cōmendationē. b Secat, ſequitur tenet, habet, vt Ille viā ſecat ad naues, vnde et ſectas dicimus habitus aīoꝝ & inſtituta phiæ circa diſciplinas. c Fuat. i. fuerit futuri tpis ē verbū defectiuū. d Seu fatis italū caſtra obſidione tenenf, ſiue malo fato italoꝝ, caſtra obſidētur troiana, ſiue troiāi malo erroꝝ & ſiniſtris monitis ad italiā venerūt, neminē abſoluo, vñ pp amphibologiā ſic diſtīgue italū, et infert caſtra obſidiōe tenenf. ſ. troianoꝝ, ipſi. n. obſidenf nō itali. e Soluo, abſoluo, nā ephęreſim ptulit. f Monitiſq; ſini. pp Caſſandræ īpulſus furiis. g Exorſa, rerū initia actus hodierni diei. h Laborē fortunāq;, piculū & fœlicitatē. i Fata viā inue. ſcit. n. h eſſe fatale, vt Æneas iparet in italia. k Stygii p fluia fris hypallage eſt, p ſtygia fris flumina, & bñ ēt iure iurando ꝯfirmat, Et totū nutu tremefecit olympum Home eſt. μεγα δ' ἐλελιξεν ὄλυμπον. l Portis circū oībus īſtāt, inſtant portis oībꝰ circū i. circū circa fuſi nā mō circū aduerbiū loci ē. m Vallis intra vallos i. fuſtes foſſarū, q valli vocāf, nā munitio ipſa vallū dr neutraliter, & h dic tenebanf troiāi ītra vallos, qs ipſi poſuerūt, ne eoꝝ caſtra facile irrūpent rutuli, Vallū. n nō mō obſidētiū ſ; obſeſſoꝝ debemꝰ accipe. n Ne. ſ. v. fugæ, fuga miſimū & vltimū pſidiū ē, tñ h ēt carebant. o Imbraſides, Imbraſii filius. p Icetaonius, Icetaonis filiꝰ, & bñ ex varietate ſyllabaꝝ q̄ſiuit ornatū, nā patronymica aut in des aut in ius exeunt, quibus & vti poſſumꝰ, q. n. in on terminātur ad nos trāſire nō pñt, vt πηλιων. q Senior cū Caſtore tybris, poſſumus & ſolū thybri accipe ſenes, poſſumus & Caſtorem, ſi legamus & ſenior cū caſtore, nā āphibologia ē. r Prima acies, hoc eſt magni viri & eſt dictō eorū q ī prima acie fuerunt, vñ laudis magis ē qd dixit pria acies, ordīs. n. eē non pōt, qa res in muro agitur. s Germani ſarpedōis, aut iter ſe germani filii Sarpedōis Aut Serpedonis frēs. t Ab alta, nobili.

ℂ STABANT, vtpote qui pauci aduerſus plimos non auderent. DON

ℂ SECAT, recta via ſeqtur & non p circuitiones. i. indubitatam tenet, qui. n. ſecat ad lineā rē deducit, vñ ē illud, Ille iter ſecat ad naues, dicit aūt hæc vt oratione Iunoni ſatiſſaciat cæterū nouerat ille fata tādē velle troianos victores, cōſolaf ergo eā cuius ptes ſuccūbent, ita tñ vt nihil mētiamur. Fatis italū, qd fata velint in hoc italis fauere. Siue errore troiæ, quaſi ſtultitia troianoꝝ hæc inſœlicia illis eueniant, & monitis ſiniſtris, ideſt falſis oraculis. Dicit aūt hæc vt nō priuet Iunonē ſpe. Sua exorſa, nā vt illi ordinef, ita finē ſortienf. Eſt enim prouerbiū, vt ſementem facies, ita colliges & videf dicere q nulli adimet arbitrium. Fata viam inuenient, nam ſi fatum dicunt platonici in ſerie rerū id quod in mente diuina prouidētia eſt iure dixit Fata viam inuenient, nam quod prouidet deus id fieri neceſſe eſt. Et totum nutu tremefecit olympū. Nam in dei manu omnia ſunt. Stant. pugnant. Rara, ob paucitatem militum. Non enim tot erant vt muꝝ totum circuitum ipſi qui in corona ſtabant denſi poſſent conficere. CRH

ℂ LYRNEſius

SER a ℭLYRNEſſ^a.i.phryx.Lyrneſos.n. ciuitas ē phrygiæ vñ fuit Briſeis. b ℾMeneſtheo.ſi Mneſtheo,de q̄ paulopoſt dictur^9 ē legēdū ē, ne verſus nō ſtet. Sʒ mneſtheo.Ita tñ vt memi nerimus vltimā ſyllabā eē ſynæreſim pp re ctā ſcāſionē. d ℾHi iaculis,rutuli.ſcilicet. d ℾSaxis, troiāi. e ℾVeneris iuſtiſſima cura q̄a ei debebat̄ iperiū. f ℾCaput detect^9 ſine galea q̄ſi non pugnaturus,nam audierat Cætera parce puer bello, erat ām iter duces q̄ſi dux. g ℾHoneſtū,pulchrū. Terēti^9,Ita me dii bñ amēt honeſt^9 eſt. h ℾMicat.ſ. Aſcanius fulget q̄liter gemma. i ℾAut c.aut capiti, figurare,naʒ colli vel capitis erat cōe. K ℾOricia terebītho oricos ciuitas eſt epiri, iuxta q̄ naſcit terebynth^9 nigrū lignū hñs ſoliditatē in buxi ſpeciē.Retulit,autē cōparationem ad cādidū vultū, q̄ erat crinib^9 cinctus. l ℾMagnanimæ.ſ.gētes. m ℾIſmare.g. modo nomē eſt ꝓpriū,nā iſmarius facit appellatiuū a mōte iſmaro thraciæ. n ℾVulnera di.aut vulnus ꝓ ſagita poſuit,vt in ſecundo inſeq̄t in ſeſto vulnere pyrrhus, Aut acerrime expreſſit ineuitabiles ſagittas,dicēs eū vulnera non tela dirigere. o ℾMeonia,lydia quæ ante meonia dicebat̄. p ℾPactoluſq; ir. au. Pactolus & hermus lydiæ flumina ſunt aurū ſicut tagus trahētia. q ℾEt ca.hinc no. cāpanæ dicitur vrbi,iſte q̄dē dicit a capy eē dictā campaniā, quod & Lu.ſenſit, Mœnia Dardanii tenuit cāpana coloni. Sed Liuius vult a locis cāpeſtribus dictā, in quibus ſita eſt. Sed conſtat eā a tuſcis cōditam viſo falconis augurio,qui thuſcia līgua capis dr̄, vnde eſt noiata cāpania. Thuſcos āt oēm pene italiā ſubiugaſſe manifeſtum eſt. r ℾCōtulerāt noctē ītteruenīēte peregerāt,& eſt explanatio rerū quas Aeneas geſſit,poſtq̄ eſt ꝓfectus ab Euādro ad petēda auxilia , dū inter ſuos & Turnū bella gerebātur.Rem.n. ante omiſſam breuiter exeq̄tur. f ℾQuid petat.ſ. auxiliu. t ℾQuid veip.ſc.viciſſitudinem auxilii, vt ſupra Accipe daq; fidē. v ℾMezēti^9.a. Quæ ſi.cō. Iniicit latēter timorē ne forte poſſit collectis auxiliis in regna puenire a quibus fuerat añ depul^9. x ℾViolēta q̄.p.t.ſuperba, vt Quos illi bello ꝓfugos eger ſupbo y ℾHumanis q̄ ſit ſi.r.latēter hoc dicit,nolite hoc putare fixā eē & ſtabilē fœlicitatē.magna.n.ē rer̄ varietas,inuicē accipietis auxilia. ʒ ℾAdmōet im.ꝓ.pti rogat, ptiʒ admōet hoc ſolatiū eē vitæ hūanæ tutiſſimuʒ ſi vel mutua denſ auxilia,vel ſi ī ꝓſperis poſiti ēt ſubiecta cōſiderēt & ē ſupiorib^9 verſus exꝓſſio nā educet q̄ peterēt,et q̄d eū ſollicitabat. Admouet ꝓo vl̄ cā Mezētii, vl̄ q̄a īſtabilē ē & vaga fortūa.& Tarcō ꝓ nomē grece vbiq; poſuit,excepto vno loco , vt Haud ꝓcul hinc tarco et tyrrheni,q̄d mtr̄ cā fecit.

Haud partē exiguā mōtis Lyrneſius^a Agmon
NecClyclo genitor̄ mior nec frē meneſtheo^b
Hi iaculis^c illi certant defendere ſaxis^d.
Moliriq; ignē neruoq; aptare ſagittas
Ipſe inter medios Veneris^e iuſtiſſima cura
Dardanius caput^f ecce puer detect^9 honeſtū^g
Qualis gēma micat^h fuluū quę diuidit aurū
Aut collo^i decus aut capiti.vel quale per artē
Incluſum Buxo aut Oricia^k Terebyntho
Lucet ebur fuſos ceruix cui lactea crines
Accipit & molli ſubnectit circulus auro.
Te quoq; magnanime^l viderūt iſmare^m gētes
Vulnera^n dirigere & calamos armare veneno
Mœonia^o generoſe domo vbi pinguia culta
Exercentq; viri.Pactoluſq;^p irrigat auro
Affuit & mneſteus quē pulſi priſtina turni
Aggere murorum ſublimen gloria tollit
Et Capys^q hic nomen campanę ducitur vrbi.
Illi inter ſeſe duri certamina belli
Cōtulerāt^r media Aeneas freta nocte ſecabat.
Nāq; vt ab Euādro caſtris ingreſſus hetruſcis
Regē adit:& regi memorat nomēq; genuſq;.
Quid ve petat^s q̄d ve ipſe ferat mezēti^v armaʼ
Quę ſibi cōciliet violentaq;^x pectora turni
Edocet humanis^y quę ſit fiducia rebus
Admōet^ʒ imiſcetq; ꝓces haud fit mora tarcō^1

ℭCAPVT detectus,nō pugnaturus,q̄a ꝓhibuerat deus.Mneſthe^9 & capys,alter̄ laudat a facto,alterū a merito ciuitatis. ℾNocte,ad laudē æneæ. ℾEt regi me.tria dixit,memorat,edocet,admonet.Memorat ergo nomē & genus,& q̄d petat,& q̄d ferat,edocet turni violēta pectora,quęq; arma ſcilicet. ℾAdmonet,q̄ ſit humanis rebus fiducia. ℾNomē vt cognoſcat. ℾGenus, ne ab ignobili putet ſe rogari:Quærit aūt non nec:a palas, qua ſi maturiore ætate fuiſſet,nō queſiſſet, erat a ſiniſtris q̄a ſi duo erant dignior erat æneas. DON

ℭLYRNESIVS,lyrneſius oppidū eſt phry CHR

glæ prope pedaſum. Hoc oppidum Achilles diripuit, indeq; Bryſei regis filiam Bryſeida rapuit. ¶ Hi iaculis illi ſaxis, poteſt vtrunq; referri ad troianos vt oſtendat nullum genus auxilii ab illis negligi, ſed omni circunſpicientia rem agi. ¶ Moliriq; ignem, quem phalaricis iaculabantur. Nam de iis quas bombardas ſiue boardas a bombo vel a boatu dicunt nihil omnino crediderim, nam genus hoc tormenti priſcis temporibus fuiſſe minime credibile eſt, nam neq; poeta quiſq; neq; hiſtoricus harum meminit. Terebynthus teſte Theo. arbor eſt, vnde reſina quam terebynthina dicũt, fluit & inciſo manat cortice. Hæc arbor maſculinum habet quæ eſt ſine fructu, & fœminam, ſed hanc duplicẽ. Nam in altera rubet fructus magnitudine lentis, in altera pallet & cum vitæ matureſcit, in Macedonia breuis eſt terebynthus, in Syria & preſertim in agro damaſceno procera, & materiam habet decorã ad delicias lectorum coloris ſubnigri. ¶ Oricia, epirotica. Oricos. n. Epiri oppidũ eſt verſus macedoniam. ¶ Vulnera dirigere & ca. ar. ve. duplex eſt tranſlatio, & quod amare dicat calamos & qđ amare illos dicat veneno ¶ Et capys, ab hoc capuam conditã dicũt. Alii dicunt Thuſcum regem ea regione ſubacta vrbem condidiſſe, & capuam nominaſſe qm̃ capys lingua ethruſca falconem auẽ, cuius augurio condita eſt ſignificat. ¶ Media quippe qui nullum tpis ſpacium accelerans pteriret ergo media nocte ad oſtendendã hominis vigilantiã. ¶ Nanq; vbi ab euandro, mira poetæ varietas. Nam vt in aduentu Æneæ ad Euandrum oĩa longo ordine & ſuo tpe cum maximo ornatu expoſuit, ſi ↄtra vt varietati ſtuderet ea quæ de aduentu ad ethruſcos & de implorando auxilio dicenda fuerant obticuit, & in hunc locũ nõ narranda ſed preſtringenda tranſtulit. Quod proprium poetarum eſt, vnde Horatius. Ordinis hæc virtus erit & Venus haud ego fallor, vt iam nunc dicat, iã nũc debentia dici, pleraq; differat vt pñs in tps omittat. Vitauit ergo faſtidioſam ſimilitudinẽ & relicta ſalutatione & poſtulatione Æneæ, & reſponſione Tarcontis diſceſſum eius a littore ethruſco poſuit. ¶ Quæ ſit fiducia, quæ eſſe debeat pp crebram mutationem oĩum rerum. Siquis aũt diligẽter animaduertat inueniet hic oĩa ſemina argumẽtationum, ex quibus poſſit confiſci oro artificioſiſſima in genere deliberatiuo, nam cuꝫ dicit, regem adiit ſignificat ꝙ ſupplex aduenerit, deinde ꝙ cõmendauerit. ſe a gñe & fama, vt per nobilitatem generis eos moueat. — terebinthus, Oricos, Capua (margin)

Iungit opes fœduſq; ferit tum libera[a] fatis
Claſſem conſcendit iuſſis gens lydia diuom
Externo commiſſa duci. Aeneia puppis
Prima tenet[b] roſtro[c] phrygios ſubuecta leones
Imminet ida ſuper ꝓfugis gratiſſima[d] teucris.
Hic magnus ſedet Aeneas ſecumq; volutat
Euentus[e] belli varios, Palaſq; ſiniſtro
Affixus lateri. iam quęrit ſydera opacę
Noctis[f] iter: iam[g] quę paſſus terraq; mariq;
Pandite[h] nunc Helicona deę cantuſq; mouete
Quę manus interea thuſcis comitetur ab oris
Aenean armetq; rates pelagoq; vehatur.

SER a ¶ LIBERA fatis, exempta fatali neceſſitate, qua pugnare non poterãt, pp illud Externos optate duces. b ¶ Prima tenet, more viri fortis in principiis ẽ, alibi Princeps ãte oẽs dẽſum palinurꝰ agebat Agmẽ. c ¶ Roſtro phrygios ſubiũcta leones, vult pro iugo roſtrorum nauis fuiſſe, Leones aũt ſingulos in ſingulis nauis ptibus fuiſſe depictos Sane noiatur a criticis Virgilius hoc loco quemadmodum ſic cito dixit potuiſſe naues Æneæ fieri, quod excuſat pictura, quam ſolam mutatã debemus accipere. d ¶ Gratiſſima, propter illic facta nauigia. e ¶ Euentus belli varios, licet haberet fortiſſimum militem cogitabat tamen incerta bellorum. f ¶ Noctis iter, aut per quæ ſydera nox decurrit, aut que intuentes nautæ iter peragunt noctibus. g ¶ Iam modo, vt iamq; hos curſu, iam pręterit illos. h ¶ Pã dite nunc helicona deæ parnaſſus mõs theſſaliæ iuxta boetiam, que in duo finditur iuga citheronem Liberi, & heliconem apollinis & muſarum.

DON ¶ PANDIte, hęc inuocatio tenet ſũmam rerũ & ſpeciem ꝓpoſitionis.

CHR ¶ PANDITE nunc helicona deę ita iterat inuocationem vt oſtendat eſſe ſibi opus non modo muſarum auxilio, ſed omni quod ab illis prouenire poteſt auxilio, ex quo oſtenditur rem ſane magnam ipſum narraturum, vnde maxima excitatur attentio. Pandere eſt ita aperire, vt totum pateat, Ergo totus veſtrum promittite auxiliũ ¶ Helicona, helicon mõs acticæ regionis ſacer muſis. ¶ Cãtus, quos ego per me præſtare non poſſum maſſicus. nomen proprium eſt ducis, nam maſſici ethruriæ populi non ſunt, ſed campaniæ iuxta Falernos & calenos.

¶ MASSICVS

Maſſicus[a] ęrata princeps ſecat ęquora tigri[b]
Sub quo mille manus iuuenū q mœnia[c] Cluſii
Quiq; vrbem liquere Coſas[d] quis tela ſagittę
Choritiq;[e] leues humeris & lętifer Arcus.
Vna toruos[f] Abas huic totū inſignibus armis[h]
Agmen & aurato fulgebat[g] apolline puppis.
Sexcentos Dederat illi Populonia[i] mater
Expertos[k] belli iuuenes aſt Ilua[l] trecentos
Inſula ĩ exhauſtis[m] chalybū generoſa metallis
Tertius ille Hominū Diuomq; ĩterpres[n] Aſilas
Cui Pecudum fibrę[o] Cœli cui ſydera[p] parent
Et linguę volucrum & pręſagi Fulminis ignes

SER a ¶ MASſicus ærata princeps ſecat æquora tigri, hĩ catalogus, ĩ quo enumerant hi, qui venerũt de thuſcia, ĩuenit tñ aliquã varietatẽ, ꝙ hos nauibus veniſſe cõmemorat, at quuꝫ in ſeptio Turni ꝑſidia per terrã veniſſe cõmemorauerit. Sane ſciẽdũ amare Virgiliũ italis ducib⁹ dare noĩa vel fluuioꝶ vel mõtium vt ergo ſupra Almeonẽ & Auenti nũ cõmemorauit ſic nunc maſſicũ dicit nã maſſicus mõs ẽ, vñ & vinũ maſſicũ dr̃ pleriq; tñ maſſicũ nolũt nomen eẽ ꝓpriũ, ſꝫ appellatiuũ dicentes Oſiniũ eſſe maſſicũ regẽ, nã paulo poſt dicitur. Qua rex cluſinis aduect⁹ oſini⁹ oris, & nũc dicit Qui mœnia cluſi multi aliũ Maſſicũ, aliũ Oſiniũ eẽ volũt. b ¶ Tigri ęrata, cui⁹ roſtꝶ erat ĩ ſimi tudinẽ tigridis, nãq; ſolẽt naues vocabula accipe a pictura tutelaꝶ, hĩc ẽ hũc vehit imanis tritõ. Itẽ Et aurato fulgebat apolline puppis. Tigri ãt ſm regulã dixit, nã græca noĩa q genitiuũ ſingularẽ ĩ is mittũt ĩ eo tñ & in datiuo creſcũt, ĩ actõ & abltõ paria ſt noĩatiuo, vt tigris tigridis tigridi o tigris tigri, Iſi iſidis iſidi iſin iſis iſi, ſi aũt ĩuenerim⁹ abuſiue dctũ ẽ, vt ĩ Lucão, Ocior & cœli flãmis & tigride fœta. c ¶ Mœnia cluſi. ꝓ cluſii, nã cluſiũ dr̃, & ẽ dctũ p ſinereſim. ſicut nec cura peculi ꝓ peculii, clauſinũ aũt oppidũ ẽ iuxta maſſicũ. d ¶ Coſas. ciuitas thuſcię, q̃ in nũero dr̃ ſingulari ſꝫ Saluſtiũ, vñ appet eẽ vſurpationẽ. e ¶ Choritiq;, choriti ꝓprie ſũt arcuũ thecæ, dñr tñ ẽt ſagittaꝶ. q̃s & pharetras noĩamus. f ¶ Toruos, terribiles. g ¶ Fulgebat. ſ. puppis Apolliẽ. h ¶ Armis exercitu. i ¶ Populonia, ciuitas thuſciæ, matrẽ ãt eoꝶ q venerãt dixit alibi, Inſignẽ quẽ mr̃ aritia miſit. K ¶ Expertos, pitos, nã expertes ſunt ignari. l ¶ Ilua, ĩſula adiacens thuſciæ. m ¶ Inexauſtis, q̃tũ exhauſta fuerit tãto generoſior, ergo ĩ exhauſtis nõ ẽ vnaꝫ ps orõnis. nãq; Pli. ſcd̃s dicit quũ ĩ aliis regionibus effoſſis metallis terræ ſunt vacuæ apud iluã hoc ẽ mirũ ꝙ ſublata renaſcunt, et rurſum de eiſdẽ locis effodiunt Var. & aliud dicit naſci qdẽ illic ferrũ ſꝫ in ſtrictura ã. n ¶ Interpres hoĩum diuomq;, interpres mediũ eſt nam & deoꝶ ĩterpretator & hoĩum qbus diuinas ĩdicat mẽtes, ĩterpres vocat, & notandũ ꝙ ait Nigidius Figulus has artes inter ſe ita eſſe cõiũctas, vt alterũ ſine altero eſſe nõ poſſit, vñ his quos ꝑfectos vult ꝓbare Virg. oluꝫ diuĩãdi artiũ ꝑſtat ſciãꝫ, vt hoc loco, ita ſupra Heleno de q̃ ait. Troiugena ĩterꝑs diuũ. & ſingula. Nigidi⁹ aũt ſol⁹ ẽ poſt varronẽ, hĩ Varro, ꝑcellat in theologia, hic in cõmunib⁹ litis nã vterq; vtrũ q ſcripſerũt. o ¶ Fibræ, iecoris extremitas, parẽt autẽ peritiſſime agnoſcunt, q̃d ad oĩa referẽdũ eſt ad fibras. p ¶ Sydera, voces auiũ, & fulmina, nã ſi videnť tũ accipias, cui vis poſſunt videri, nec tamẽ intelligi itẽ voces auiũ nõ videnť, ſed cognoſcunť auditæ, nec parent, obtẽperant, procedit, nã quomodo ſydera, vel fibræ, vel aues, vel fulgura poſſunt obtẽperare?

¶ TORuũ, aut ocul' diſtorť, aut ꝯcto vultu. DON CHR
¶ CLVſi, cluſiũ olim ĩter ethruriæ nobiliſſima oppida enũerabať cui vrbi porſena ĩperabat, q ꝓ tarqniis bellũ aduerſus romanos geſſit, ĩ hac vrbe ponit Pli. labyrinthũ fuiſſe hmõi, vt cetera oĩa edificia ſuparet. ¶ Coſas in ptib⁹ littoralib⁹ Ethruriæ, ſi ĩcipias a macra flumĩe ĩuenies Lunã nobili portu ꝑditã, Deĩde Luca. poſt illa piſas ortas a pelope piſiſq; ſiue a tenueanis græca gẽte. ¶ Vada volaterana populonia iuxta Cecinã flumẽ Coſa, Grauiſcæ, caſtrũ nouũ, Phrygie, Cære, q̃ agyla dcã ẽ. De qbus ſic meminit poeta. Tygris ãt & apollo ſũt ĩſignia nauiũ. ¶ Ilua, ĩſula nr̃a ꝗq; ætate nouiſſima olĩ. talia a rege ĩdigena nũcupata, Portũ argoũ habuit a naue Argo. Nã ꝑcib⁹ medeæ Circẽ ſororẽ viſere cupiẽtis, huic portu argonautę appulerũt. ¶ Gñoſa me. ĩ hexauſtis. i. nobilis pp metalla qb⁹ quãuis aſſiduo fodianť, non exhauritur, tãq; ſi aſſiduo renaſcerenť ¶ Interꝑs diuũ & holuꝫ. i. q ea ĩterꝑtať, hoĩb⁹ q̃ dii futura decreuerũt. ¶ Parẽt, nõ qa pareãt, ſed oñdit ita verũ fuiſſe vatẽ vt q̃cũq; de fibris & ſyderibus ꝑdixerit ea cũcta euenerint, vt credere poſſis fibras. & ſydera illi parere. p fibras aũt ĩtelligit aruſpicinã, per volucres auguria, p ſydera aſtrologiam, per flumina portenta.

Mille rapit[a] denſos[b] acietatq horrẽtibus haſtis
Hos parere iubent Alpheę[c] ab origine Piſę.
Vrbs Ethruſca ſolo ſeqtur pulcherrim⁹ Auſter
Aſtur equo fidens[d] & verſicoribus[e] armis.
Tercentũ[f] adiiciunt mens oĩbus vna ſequendi
Qui cęrete[g] domo qui ſunt minionis[h] in aruis,
Et Pyrgi[i] veteres intẽpeſtęq[k] Grauiſcę
Non ego te ligurum ductor fortiſſime bello
Trãſierim Cygne & paucis comitate Cupauo[l]
Cuius olorinę ſurgunt de vertice pinnę.
Crimẽ[n] Amor veſtrũ formęq inſigne paternę.
Namq[m] ferunt luctu Cygnũ Phaethõtis amati
Populeas inter frondes vmbramq[o] ſororum
Dum canit & mœſtum muſa[p] ſolatur amorẽ
Canentem[q] molli pluma duxiſſe ſenectam
Linquentem terras & ſydera[r] voce ſequentem

SER a ⸢RAPIT, raptim ducit. b ⸢Denſos acie, in acie cõſtrictos, & coniunctos. c ⸢Alpheæ ab origine piſæ, Alpheus fluuius eſt apud piſam & Aelidẽ ciuitates arcadiæ, vbi eſt templũ Iouis olympici, ex qbus locis venerũt q piſas in italia condiderunt dictas a ciuitate priſtina, vñ addidit Vrbs ethruſca ſolo: quũ pmiſiſſet Alpheæ ab origine piſæ. d ⸢Fidens equo, eques optimus. e ⸢Verſicolorib⁹ armis, depictis, p qđ bellicoſus oſtẽdit. f ⸢Tercentuz adiiciũt, accedũt & conſentiũt ei⁹ volũtati. vnde ait mẽs oĩbus vna ſequẽtibus, ideſt cõiurati ſũt. g ⸢Qui cærete domo, ac ſi diceret qui ſunt domo carthsgie, cære aũt vt ſupra diximus & agylina dr̃, nec videaſ contrariũ quod ait Ducit agylina nequiq̃ ex vrbe ſecutos, quaſi & Turno & Æneæ præſtet auxiliũ, nam illi Lauſum ſugiẽtẽ ſecuti ſunt, hi vero cõi odio in mezentium arma cõmouerunt. h ⸢Minionis, fluuius minio. i ⸢Pyrgi veteres, hoc caſtellũ nobiliſſimũ fuit eo tẽpore, quo thuſci piraticã exercuerunt. Nam illic metropolis fuit. K ⸢Intempeſtæq grauiſcæ, grauiſca oppidũ, alii intẽpeſtum dicũt, ꝙ ventis & tẽpeſtatibus caret, qđ nulla põt ratione cõtingere intẽpeſtai ergo grauiſcas accipiam⁹ peſtilẽtes ſm Pli in nãli hiſtoria & Catonem in originib⁹ vt intẽpeſtes ĩtelligamus ſine tẽperie i. trãquilitate, nã vt ait Cato, iõ grauiſcæ dictæ ſunt, ꝙ grauẽ aerẽ ſuſtinent. l ⸢Cupauo, hic cupauo o cupauo, & declinaſ Cupauo ſicut Cicero & Cato. m ⸢Nãq ferunt cygnum luctu phaethontis amati, Phaethõ Climenes & ſolis filius fuit, qui quũ doleret obiectũ ſibi ab Epapho rege ægypti ꝙ eſſet non de Sole ſed de adulterio procreatus, duce matre venit ad Solẽ, & popoſcit vt ſi vere eius eſſet filius, petẽda præſtaret, qđ quuz Sol iuraſſet per ſtygẽ Paludẽ ſe eſſe facturũ, petit ille vt eius currus agitaret. Sol iuſiurandũ negare nõ potuit. Acceptis itaq curribus phaethon quũ orbitã Solis exceſſiſſet, & cœpiſſet mundus ardere, a Ioue fulminatus in Eridanũ cecidit, q & padus vocaſ, huius interitũ flentes ſorores Phaetuſa & Lãphetuſa deoꝝ miſeratione in arbores mutatæ ſũt vt hic dicit in populos, & in bucolicis in alnos. Fuit quidã ẽt ligur Cygnus nomine Phaetontis amator, q quum eũ fleret extinctũ in auẽ ſui nois cõuerſus ẽ, cuius nũc filiũ Cupauonem dicit hĩc cygni pẽnas i galea ad formæ pr̃ne inſigne mõſtrãdũ. n ⸢Crimẽ amor veſtrũ, Phaethontẽ amatus a Cygno aut pie aut turpir acipiamus neceſſe eſt, ſi turpiter talis eſt ſenſus, crimen veſtrũ ẽ o cygne & phaethõ & ſic amaſtis, & hoc vobis tm̃ põt obiici. Alii veſtrũ pro tuũ accipiũt, & ad ſolũ Cygnũ referũt, vt vos o calliope precor, ſi pie amauit ſcdm Aſpeꝝ crimẽ erit cã, vt alibi Et crimie ab vno Diſce oẽs, vt ſit ſenſus o phaethontiades ſorores & cygne cauſa veſtrũ, ideſt veſtræ mutationes amor eſt. o ⸢Vmbramq ſororum, ambitioſe dictum pro inter arbores de ſororibus factas, & eſt vnũ de iis quæ habet Virgilius imitabilia & ſua propria, tale eſt, Et ſinuatq alterna volumina cruruz. Itẽ. Cũ primũ ſulcos æquant ſata. p ⸢Muſa, carine. Cithara, cantilena. q ⸢Canentẽ ſenectam. per canentẽ ſenectã mollibus trãſegit in plumis. r ⸢Sydera voce ſequentẽ, cũ cãtu cœlum petentem, vel ꝙ eſt reuera relatus in ſydera, ſicut vidimus in ſpæra.

DON ⸢VERSICOLOR, Qui dum vertitur mutat colorem.

CHR ⸢CÆRETE, hoc cære cæteris oppidũ a pelaſgis cõditũ. ⸢Vmbrãq ſoroꝝ. Nõ cupauonis ſed ſororũ inter ſe, vt alibi. Oceanũq patrẽ rerũ nymphaſq ſorores, & eſt poſitio inter frondes populeas appoſitiue vmbras ſororũ. Nam in ipſas populos cõuerſæ fuerant Phaetuſa & Lamphetuſa phaetontis ſorores. ⸢Canentẽ ſenectã. i. cãdidũ colorẽ vt eſt ĩcana ſenecta. ⸢Voce, muſica, nã ſuauiſſimi ſunt cãtus in cygno vt dictum eſt in Buco-

⸢ÆQVALES

Filius ęquales[a] comitatus claſſe cateruas
Ingentē remis Centaurū promouet. Ille
Inſtat aquę ſaxumq; vndis immane minatur
Arduus & longa ſulcat maria alta Carina.
Ille etiam patriis agmen ciet Ocnus[b] ab oris
Fatidicę Mantus[c] & thuſci filius amnis
Qui muros matriſq; dedit tibi mantua nomen
Mantua diues[d] auis ſed nō[e] genus oībus vnū
Gens[f] illi triplex populi ſub gente quaterni.
Ipſa caput populis thuſco[g] de ſanguine vires
Hinc quoq; quingentos in ſe[h] Mezenti[g] armat
Quos patre[i] Benaco velatus arundine glauca
Mincius infeſta ducebat in ęquora pinu
It grauis[k] Auletes centenaq;[l] arbore fluctum
Verberat aſſurgēs ſpumāt vada marmore[m] ꝓſo
Hūc vehit īmanis Triton & cęrula[n] concha
Exterrens freta cui laterū tenus hiſpida[o] nanti
Frons hoīem ꝑfert in Piſtrim deſinit aluus.
Spumea ſemifero ſub pectore murmurat vnda
Tot lecti ꝓceres ter denis[p] nauibus ibant
Subſidio Troię & cāpos ſalis ęre ſecabant.
Iamq; dies Celo diſceſſerat almaq; curru
Noctiuago[r] Pœbe[q] mediū pulſabat olympum
Aeneas (neq; enim mēbris dat cura quietem)

SER a ℂ ÆQVALES comitatus. c. claſſe cateruas, p naues æqualiter habens diſtributas cateruas. b ℞ Ocnus, iſte Ocnus, quem in bucolicis Bianorē dicit, vt Iamq; ſepulcrū icipit apparere bianoris, hic Mantuā dr̃ cōdidiſſe quā a matris noīe appellauit, nā fuit fili⁹ Tiberis & māthus Tireſiæ thebani vatis filiā quæ poſt patris interitū ad italiā venit. c ℞ Mantus, genitiuus ē græcus, nā ſi latine declinaueris, mōtanis facit, ſicut in Plauto legim⁹ Iouis. d ℞ Diues auis, maioribus prepotens. e ℞ Sed nō genus oibus vnuȝ, quia origo Mantuanorū & a thuſcis venit qui i Mantua regnabāt & a Venetis, nam in Venetia poſita eſt, q̄ & galliaci alpina dr̃. f ℞ Gens illi triplex populi ſunt gēte quaterni, qa Mantua tres habuit tribus, quæ i quaternas curias diuidebantur, & ſingulis ſinguli lucumones imperabāt, quos tota in thuſcia duodecim fuiſſe manifeſtuȝ eſt, ex qbus omnibus vnus ꝑerat, hi autem totius thuſcię diuiſas habebant quaſi præfecturas. ſed omnium populorum prīcipatum Mantua poſſidebat, vnde eſt ipſa caput populis. g ℞ Thuſco de ſanguie vires, robur totum a lucumonibus habuit. h ℞ In ſe mezētius armat, odio ſui in arma compellit. i ℞ Parte benaco velatus arundine glauca Mintius infeſta ducebat in æquora pinu, benacus lacus eſt Venetiæ, de quo fluuius naſcitur mintius. iure ergo duxit Venetus fluuium prouinciæ ſuæ depinxit in naui, quē benaci filiū, quia ex ipſo hȝ originē dicit. K ℞ Grauis, fortis, vt Ferit enſe grauem thymbreus oſyrim. l ℞ Cētenaq; arbore fluctū, nō ait remis ſȝ arborib⁹ ad exꝓmēdā nauis magnitudinē, q̄ pl'es hūit remorū ordines, vñ ait Luc. Et ſummis longe ferit ęq̃ra remis. m ℞ Marmore, mari. n ℞ Cærula, cæruleā freta, nō cærulea cōcha, nam verſus nō ſtat. o ℞ Hiſpida, porrida ſetoſa. p ℞ Frōs hoīem ꝑfert, mō ꝑmā hois ptē itelligeī debem⁹, nā hoc dicit a capite vſq; ad ima laterā hois mōſtrabaī effigies. p ℞ Ter denis. xxx. accipiam⁹ naues fuiſſe, non vt quidā volūt ſingulos duces tricenas habuiſſe, nā enumeratorū militū nō conuenit numer⁹ ꝓſertim quum ſequaī ſubſidio troiæ. i. puo auxilio, nā apud maiores bella nō ambitu ſed virtute conſtabat. q ℞ Phœbe, Luna ſic̄ Sol Phœbus, itē Titaȝ Sol & Titanis Luna. deſcibit aūt noctē mediā & dicit finitū diem ſm romanū ritū, nec lunę ſit ſine cauſa cō memoratio, naȝ aliter nimphæ videri non poterat. r ℞ Noctiuago cuī curſus. n. lunæ nō rectus ē per zodiaci mediū ſicut ſolis q curſus agit p eclypticā lineā q̄ zodiacuȝ biſariā diuidit cū luna ad extrēas zodiaci decurrat oras nūc in auſtrū, nūc in ſeptētrionē declinās & vagās id aūt vagū appellaī, q̄ nō rectā ſecat viā, ſȝ erraī dr̃, vñ ἀπὸ τῆς πλάνης. i. ab errore πλάνηται vocati ſunt,

DON ℂ OCNVS, filius fuit Mātus q muros dedit vrbi. & de matris noie illa vocauit. ℞ Armat in ſe, Armat qa cauſam ꝓbuit q̄ illi i ſe armarēt. ℞ Iā dies, laus æneę q̄ die nocteq; cōtinuata nauigatio illū nō defatigaret. Sedebat ergo & vigilabat, & cuȝ plura cogitaret, tamē & temone nauem regebat & velis.

CHR ℂ FATIDICE mantus, genitiuus græcus eſt Ocnus Mantus & Tyberis filius vrbem a nomine matris appellauit eam tres incoluere nationes. Thebani qui venerunt cum manto filia Tireſiæ thebani vatis, & thuſci qui venerunt duce Ocno, queȝ in Buc. appellat Bianorē & circūpadani. i. veneti poſt calamitatē thebāoꝝ Pli. ait Mātuā ethruſcoꝝ coloniā

trãs padũ ſolã eſſe. Vnũ gens, non qđ oẽs nõ ſunt ethruſci, ſed triũ gentiũ erãt ethruſci qa tres habuit tribus ethruriæ fines ſunt Macra & tybris & mare thyrrenũ, in qđ cadũt hii ſauii, & quicqd apẽnini mõtis eſt inter hos duos amnes. Mitius, de quo diximus in Bucoli. Marmore, mari, ſic.n. græce ſplẽdor dr̃. Tot.l.p.q.d. ſi numerus exiguus erat virtus militũ maximaꝝ copiaꝝ vices ſubibat. Alma, ab alẽdo, nã cũ a ſingulis planetis ſingula nobis ꝑueniãt, a ſaturno ratiocinãdi, a ioue agẽdi. i. πρακτικὸν vim hẽmus. Mars ꝓo aioſitatis ardorẽ. i. θυμιτικὸν, ſol ſciẽdi opinãdiq; nãm, Ven⁹ deſiderii motũ, Mercurius ꝓnũciãdi, iterꝑtãdiq; vim ꝓbet. A luna aũt plãtãdi agẽdi q̃ corpa nã trahimus, qđ φυτικὸν dĩſt, ergo iure luna alma ab alẽdo dr̃. Neq;.m.d c.q. nã principis eſt cũcta curare, & nocturno etiam tempore vigilare. Vnde Homerus. οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.

Ipſe ſedens clauomq;ᵃ regit veliſq; miniſtrat.
Atq; illi medioᵇ in ſpatio chorus ecce ſuarum
Occurrit comitũ nymphę quas alma Cybelleᶜ
Numen habereᵈ maris nymphaſq; e nauibus eẽ
Iuſſerat. innabant pariter fluctuſq; ſecabant.
Quotᵈ prius ęratę ſteterant ad littora prorę
Agnoſcunt longe regem luſtrantq; Choreis
Quarum quę fandi doctiſſimaᵉ Cymodocea
Pone ſequẽs dextra puppi tenet ipſaq; dorſoᶠ
Eminet ac leua tacitis ſubremigatᵍ vndis
Tũ ſic ignarũ alloquitur. vigilas neʰ Deũⁱ gens
Aenea: vigila & velis immitte rudentes.
Nosˡ ſumus idę ſacro de vertice Pinusᵏ
Nũc Pelagi nymphę claſſis tua ꝑfidusᵐ vt nos
Prępipites ferro Rutulus flammaq; pręmebat,
Rumpimus inuitęⁿ tua vincula teq;ᵒ ꝑ ęquor
Quęrimus hãc genetrix faciẽ miſerata refecitᵖ
Et deditᑫ eſſe Deas ęuomq; agitare ſub vndis.
At puer Aſcanius muro: foſſiſq; tenetur
Tela inter media atq; horrẽteis Marte latinos
Iam locaʳ iuſſa tenet forti permixtus ethruſco.
Arcas eques medias illis opponere turmas
Ne caſtrisˢ iungant certa eſt ſententia Turno.
Surge age. & Aurora ſocios veniente vocari
Prius ĩ arma iube & clypeũ cape quẽ dedit ipſe
Inuictum Ignipotens atq; oras ambiit auro.

SER a CLAuomq; regit, iam ei & in quinto gubernandi dedit peritias. b Medio in ſpacio, internauigandũ. c Cybelle alma, mater deum Cybele dicta eſt vel ἀπὸ τοῦ κυβιστᾶν τὴν κεφαλήν: ꝙ ſemp galli per furores motu capitis comas rotãtes vlulatu futura ꝓnunciabãt. Luca. Crinẽq; rotantes Sanguinei populis vlularunt triſtia galli, vel a phrigiæ montibus vbi colitur, quos cybelos vocant. Cybele autẽ bachius eſt. i. pes ex prima breui cõſtans & duab⁹ lõgis, nam Cybele anapeſtus vt hic mater cultrix cybele. d Quot prius, ſubtraxit tot. e Doctiſſima cymodocea, poetice, ſicut mutatio ipſa etiam cõfingitur, nam ſtultiſſimum eſt quod ait quidam ideo doctiſſima, qa Ilionei nauis fuit. f Dorſo eminet, peritia natandi oſtenditur. g Subremigat, ſubnatat. h Vigilas ne deũ gẽs, verba ſunt ſacrorum, nã virgines Veſtæ certa die ibãt ad regem ſacrorum, & dicebant vigilas ne rex: Vigila. qđ Vir. iure dat Æneæ quaſi & regi & quem vbiq; & pontificem & ſacroꝝ peritũ inducit. i Deum gens, propter Diis genite, & geniture deos. k Pinus, hoc loco ſm quartam declinationem dixit, in bucolicis iuxta ſecundam, Vt Mænalus argutũq; nemus pinoſq; ſequentes, Semper hẽt. l Nos ſum⁹, loquitur per diffinitiões. m Perfidus, qui poſt fœdus bella commouit, hinc Latinus Ipſi has ſacrilego pẽdetis ſanguine pœnas. n Inuitę, ac ſi diceret maluer amus tibi potius ſeruire, q̃ in nympharum numina cõmutari. o Teq; per æq̃r querimus, hec nobis vagandi ẽ cã, vt te iuuare poſſimus. p Refecit, aut re vacat, aut quia ante in ipſis forma fuerat nauium. q Dedit eſſe deas, græca figura, vt donat hſe viro, r Iam loca iuſſa tenet, & vt ſupradiximus hoc κατὰ τὸ σιωπώμενον accipiendũ eſt, nam intelligimus eum equites miſiſſe per terram. s Ne caſtris iungant, aut ſe ſubaudis aut iũgant pro iũgant.

CAGNOſcunt, nã pp nocturnas tenebras, alii nõ facile cognoſcerẽt. Vigilas, recte dubitat, nam tꝑs ſomnum curæ vigilias ſuadebant. Surge, ſedentem excitat nõ dormiẽtem. Aurora, anteq̃ plene veniat lux. DON

CCLAVOMq; r. queadmodũ in errorib⁹ verſabatur Æneas, quia nondum virtutum habitum contraxerat Palinuro, quẽ in obtẽperantẽ rõni appetitum interpretati ſumus CHR

rectore vtebatur, ſic cum ad italiam, ideſt ad contemplationem iam deuenerit abducto iam virtutum habitu, ipſe ſua ratione ad clauum ſedet, quia non amplius ducit rationem appetitus, ſed rationi obtemperat, & quod illa oſtendit id vult, idq; petit. ¶ Arcas eques, oſtendit Æneæ ſe hæc ſcire quæ ipſe ponit, vt inde captet fidem in vaticinatione victoriæ, quam ipſe futuram eſſe neſcit.

SER a ¶ CRASTIna lux mea ſi non irrita dicta putaris Ingẽtes rutulę ſpectabit cædis aceruos, Spectabit eſt vera lectio & ordo eſt, ſi mea dcã non putaris irrita, craſtina lux ingentes aceruos cædis ſpectabit, nam male quidam ſpectabis legũt & ad lucem referunt, qđ non procedit, nullus enim ſic loquitur. o ænea ſi quæ dico minime credis, o lux craſtina ingẽtis cædis aceruos ſpectabis.
b ¶ Haud ignara modi, moderationis quippe quę fuerat nauis. c ¶ Inde alię celerãt, ide

Craſtina[a] lux mea ſi non irrita dicta putaris,
Ingentes rutulę ſpectabit cędis aceruos.
Dixerat & dextra diſcedens impulit altam
Haud[b] ignara modi puppim. fugit illa p̃ vndas
Ocyor & iacula & ventos ęquante ſagitta.
Inde[c] alię celerant curſus. ſtupet inſcius[d] ipſe
Tros Anchiſiades animos tamen omine[e] tollit.
Tũ breuiter ſupera aſpectans cõuexa precatur
Alma[f] parẽs idęa Deũ cui Dyndima[g] cordi
Turrigereq;[h] vrbes biiugiq; ad frena[i] leones.
Tu mihi nũc pugnę priceps tu rite ꝓpinques[k]
Auguriũ phrygibuſq;[l] adſis pede diua ſecũdo.
Tantum[m] effatus. & interea reuoluta[n] ruebat[o]
Matura iam luce dies noctemq; fugarat.
Principio ſociis[p] edicit ſigna[q] ſequantur,
Atq; animos aptent armis pugnęq; parent ſe.
Iamq; in conſpectu teucros habet & ſua caſtra
Stãs celſa in puppi. Clypeũ tum deinde ſiniſtra
Extulit ardentem clamorem ad ſydera tollunt
Dardanidę e muris ſpes addita ſuſcitat iras.
Tela manu iaciunt quales[r] ſub nubibus atris
Strymmõię dãt ſigna Grues, atq; ęthera tranãt

ſu hyſterõ proteron, prius.n. nox fugat, ſic dies orit. p ¶ Sociis edicit, ſm edicta nymphæ. q ¶ Signa ſequant, vel teſſeræ vel tubarũ vel ſigna militaria.
r ¶ Quales ſub nubibus atris.i. altis. Strimmoniæ vero grues a fluuio thracię ſtrymmone, iuxta quẽ habitant hæc aũt cõparatio nõ ad telorum pertinent ictum, ſed ad troianorum clamorem, Nam & Homerus ſic poſuit. a quo ſumpta eſt comparatio.
τρῶες μὲν κλαγγῇ τ᾽ ἐνοπῇ τ᾽ ἴσαν ὄρνιθες ὣς ὕπερ κλαγγὴ γεράνων πέλει οὐρανόθι πρό αἵτ᾽ ἐπεὶ οὖν χειμῶνα φύγον, καὶ ἀθέσφατον ὄμβρον κλαγγῇ ταί γε πέτονται ἐπ᾽ ὠκεανοῖο ῥοάων.

aliæ nymphæ nauium curſus celeriores efficiunt, ſicut fecerat Cymodocea. d ¶ Inſcius rerum quas audierat, nam ex aperto credere non poterat. e ¶ Omine, augurio ꝓmiſſæ victoriæ. f ¶ Alma parens idæa deum, alma proprie eſt tellus ab eo ꝙ nos alat. abuſiue ẽt aliis numinibus epitheton datur Terram aũt conſtat eſſe matrẽ deũ, vnde & ſimulacrum eius cũ claui pingitur. nã terra aperit verno, hyemali clauditur tpe. g ¶ Dyndima, mons phrygiæ. h ¶ Turrigeræq; vrbs ciuitates turritæ, vnde & cũ corona turrita mater pingitur deũ. i ¶ Ad frena leones, ideo hoc fingit ꝙ oĩs feritas maternæ ſubiacet affectioni & ſubiugata eſt. K ¶ Propinques, familiare efficias, vt Et propius res aſpice nr̃as. l ¶ Phrygibuſq; adſis, ac ſi diceret cultoribus tuis. m ¶ Tantũ effatus, breuiter, vt ſupra ait propter lucem iam maturã.i. plenã, nã non crepuſculũ, ſed lux matura deſcribit. n ¶ Reuoluta aperta, ſicut contra inuolutum dicimus eſſe illud quod clauſum eſt. o ¶ Ruebat autẽ oriebatur, vt Ruit oceano nox, & eſt in ſen-

DON ¶ SPECTABIT aceruos, predixit futura vt dea appareret. ¶ Tollit.a. audierat nympha ẽt, Aduerſa ergo nõ lætabatur, ſed qa plura nunciabãtur ꝓſpera attollebat aĩos. ¶ Alma parẽs idæa, ex iis tribus noibus captauit beniuolentiam. ¶ Edicit, eſt edicere cum auctoritate aliquid curandũ iubere. ¶ Dardanidæ e muris, oſtendit, quid poſſit ſpes, nam qui metu fugiebãt, nũc ſpẽ in hoſtes inſurgunt.

CHR ¶ STVPET, cum præſens miraculum velocitatis animaduerteret, accepit ſpem etiam victoriæ quã illa ꝓdixerat. ¶ Alma parens.i. nam hæc terra eſt. Terra autem omnia alit. ¶ Dyndima mons, vnde & ipſa dea dindymene eſt dicta. ¶ Biiugi, qđ Bigæ eſſent. Fabula autem leonum eſt notiſſima. ¶ In conſpectu, intra id ſpaciũ quo conſpectus prouenit ¶ Ardentem, ſplendentem, vt Tyrioq; ardebat murice læna, & facit rẽ veriſimilem

nā quo mō potuiſſet e lōginquo cōſpici clypeus,niſi pp ſplēdorē,& niſi ipſe ex altiore ptē nauis extuliſſet ꝩ Clamorē,pp ſubitā lætitiā ꝩ Spes ſuſcitat iras,nā ſp es tollit aīos, & aioꝝ elatio nos adulationē extitat,vnde excitat acrior pugna,nam poſſunt quia poſſe videntur.

Cum ſonitu fugiuntq;ᵃ notos clamore ſecūdo
At rutulo regi Ducibuſq; ea mira videriⁱ
Auſoniis.Donec verſas ad littora puppes
Reſpiciunt totumq; adlabiᵇ claſſibus Aequor
Ardetᶜ apexᵈ capiti criſtiſq; a vertice flamma
Funditur & vaſtos vmbo vomit aureos ignes
Non ſecus ac liquida ſi quādo nocte Cometęᵉ
Sanguinei lugubre rubent aut Siriusᶠ ardor
Ille ſitim morboſq; ferens mortalibus ęgris
Naſcitur & leuoᵍ contriſtat lumine cœlum.
Haud tamen audaci turno fiducia ceſſit
Littora prępipere & venienteis pellere terra.
Vltro animos tollit dictis atq; increpat vltro.
Quodʰ votis optaſtis adeſt preſingereⁱ dextra
In manibusᵏ mars ipſe viris nūc coniugis eſtoˡ

SER a ꝩ FVgiūtq; notos,aut q̄ſuis ventos frigidos,nā ēt grues ſigniāt tēpeſtatē futurā,vt ī georgicis legim⁹ Aut illū ſurgētē, vallibus imis Aeriç fugē grues.aut re vera notos, horū.n.calorē fugiūt quus reuertunt in thraciā. b ꝩ Adlabi claſſibus equor cū claſſibus labi. c ꝩ Ardet apex capiti ex ſeq̄ntib⁹ intelligimus Aeneæ armioꝝ fieri deſcriptionē nā dicturus ē, At non audaci turno fiducia ceſſit,q̄uis talia arma reſpiceret.Si tñ primā reſpicias cōuexionē q̄ſi de turno vr̄ dicere,qđ non ꝓcedit. d ꝩ Apex coni altitudo hoc loco,eſt aūt Homeri & loc⁹ cōparatio.

παμφαινον θ᾽ ὥς τ᾽ ἀστέρ᾽ ἐπισσυμενον
πεδίοιο
ὅς ῥά τ᾽ ὀπώρης εἶσιν ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐ-
γαὶ
φαίνονται πολλοῖσι μετ᾽ ἀστράσι νυκτὸς
ἀμολγῷ
ὅντε κύν᾽ ὠρίωνος ἐπίκλησιν καλέουσιν
λαμπρότατος μὲν ὅγ᾽ ἐστὶ κακὸν δέ τε σῆμα
τέτυκται
καί τε φέρει πολλὸν πυρετὸν δειλοῖσι
βροτοῖσιν.

Hoc aūt iſte violētius poſuit,ꝗ ille ſtellæ tm̄ facit cōparationē h̄ ēt ſtellæ peſtiferæ,reſpiciēs q̄s ciades retulis eēt illatur⁹ Æneas.e ꝩ Cometæ ſanguinei lugubre,ꝓ lugubrē, Cometæ āt latine crinitę ſtellæ appellant & Stoici dñt has ſtellas eē vltra.xxxii.q̄rū noia & effectus Abien⁹, q iābis ſcripſit Virgilii fabulas mēorat.Pli.Scdus ēt dicit cometas ſtellas eſſe nāles q̄ apparēt certis tpib⁹.Irē hoc quoq; cōmemorat cometas fieri de planetis qnq;,vñ īterdū bona,īterdū peſſima ſigniant,nā ſi de Venē aut Ioue fiāt optia ꝓnunciāt,ſi de Marte aut Saturno deteriora, naꝫ mercurialis ſp talis ē q̄lis ille cui cohēt, vñ & miniſter deoꝝ fingit hic,ē ꝗ mō ait Cometæ ſāguinei lugubre rubēt.i.noxii. f ꝩ Sirius ardor ſitius ſtella ē in ore canis,q̄ vt i tertio dixim⁹,q̄tū i ipſa

ē peſtifera ē ſed ꝑ qlitate adiacētius aut vicit,aut minoribus vtit viribus, hic eſt ꝗ cū certo tpe ſemp oriat,ñ ſemp eſt noxia. g ꝩ Leuo, noxio, ꝗ āt ait ꝯtriſtat lumīe quū de ſtella loqret, quā armis ſplēdētib⁹ cōparauit,bñ h̄ Sta.adipſa arma trāſtulit dicēs,armaq; ī aurotriſtia. h ꝩ Q.d vo. op.a. magna aras ꝑſuadētis ē ꝗ cupit fieri ī ꝑiudiciū trahat,ſic h̄ loco qa vult Turnus vt optet pugnā eius ſocii,hāc eos dixit ſemp,optaſſe. i ꝩ Perſrigē.d.fortit facē,& bñ verbo vſus ē militari. K ꝩ In ma.non iī in votis,ſed i manibus res eſt. l ꝩ Eſto,ꝑ ſit tertia perſona eſt.

DON ❡ AT Rutulo.Hi.n.in plano cōſtituti videt Æneā ñ poterāt.ꝩ Totūq; ad lit.Moralr qdē nā repētio turbatis motu oīa maiora videt.

CHR ❡ ARdet apex capiti,oñdit ſolgorē ſanguineū galeę atq; clypei ſūmū hoſtib⁹ terrorē incutē potuiſſe De ſirio vo & cōeta dcm̄ ē ī ſuꝑioribus.ꝩ Totūq; al.cl.æ.nā ex tiore res maior videbat.ꝩ Sāguiei,qa ſūt d colore Martis q ſanguineus ē,& portēdunt bella & cædes. ꝩ Lugubre rubēt.i.qa rubēt luctū & ſāguinis effuſionē notāt. ꝩ Haud tñ.a t.f.c. ingētē qdē terrorē arma icutiebāt.Sꝫ tāta erat in turno audacia,vt nō diſcedēt a ſolita violētia. Capitiq; optimū cōſiliū ita ſe veniēti æneæ iterponere,vt ſe ſuis cōiūgeī nō poſſet,vt diſſiūctis virib⁹ ībeciliores eēt.Et q̄ re oñdit vt fortitudo i hoc duce erat,ita fuiſſe & ſapientiā. Quæ duo imperatorē abſoluūt,altera .n.qd opus ſit facto cernit altera qd iā cognitū ē ꝑficit.ꝩ Q.d.u.o.cōueniētiſſima orō in gñe demōſtratiuo,& ſtatī ea ꝓpōit q̄ pudorē afferē poſſint,& īfamiā,niſi virili aio ꝓſtent.Multi n.in qbus vera fortitudo eē ñ pōt pudore & īfamiæ metu ad ea īpellunt,ad q̄ vera ꝟtus ſi adeſſet īpuliſſet ꝩ In.m.m.i.u.q.d.ꝗ ii q virtute ꝓſtāt ꝓ ſuo arbitrio martē tractāt.i.victoriā ī ꝑtāte hñt ꝙ pudēda res ē eū effuget quē toties optatis,vt ſit argumētatio ab honeſto

Deinde

Deinde arguit a facili cũ in manibus fortiũ viroꝝ oĩa ſint poſita. Poſtremo oñdit illos non de ipio & de ambitiõe certare, ſꝫ ꝓ domo, ꝓ vita, ꝓ cõiugib⁹, atq; liberis, q̃ ẽ argumẽtatio a neceſſitate, ꝗ pfectiſſima ex breuib⁹ verbis orõ ab honeſto vt fugiãt opprobriũ, ne fugiant quos votis optarũt, q̃d eſt ſumma ignominia, a facili pp eorũ fortitudinẽ, a neceſſario ꝗ pugnant ꝓ ſalute ſua & ſuoꝝ. A vitanda ignominia quã ſubirẽt ſi a maioribus degenerarent, iterũ a facili cũ accidat occaſio, vt poſſint labẽtes nec firmo greſſi ſtãtes iuadere, & cogere hoſtes vt in quo loco velit, in eo pugnẽt, addit poſtrẽo ſniam et audẽtes fortũa iuuat.

Quiſq; ſuę tectiq; memor nũc magna referto[a]
Facta patrũ laudeſq; vltro occuramus ad vndã
Dum ttepidi egreſſiſq; labant veſtigia prima.
Audentes fortuna iuuat.
Hęc ait & ſecum verſat[b] quos ducere contra
Vel quibus obſeſſos poſſit concredere[c] muros
Interea Aeneas ſocios de puppibus altis
Pontibus[d] exponit multi ſeruare recurſus
Lãguẽtis[e] Pelagi & breuibus[f] cõcredere ſaltu.
Per remos[g] alii ſpeculatus littora tarcon
Qua vada nõ ſpat[h] nec fracta remurmurat vnda
Sed mare inoffenſum creſcẽti ad labitur ęſtu.
Aduertit ſubito proras ſocioſq; pręcatur
Nunc olecta manus validis incumbite remis.
Tollite[i] ferte rates. inimicam findite[k] roſtris
Hanc terrã ſulcumq; ſibi premat ipſa Carina.
Frangere nec tali puppem ſtatione[l] recuſo
Arrepta tellure ſemel quę talia poſtquam
Effatus tarcon Socii conſurgere tonſis.
Spumanteſq; rates aruis inferre Latinis
Donec roſtra tenent ſiccum & ſedere carinę
Omnes innocuę[m] ſed non puppis tua tarcon.
Nanq; inflicta vadis dorſo[n] dũ pendet iniquo[o]
Anceps ſuſtentata diu fluctuſq;[p] fatigat
Soluitur atq; viros mediis exponit[q] in vndis.
Fragmina remorũ quos & fluitantia tranſtra

a ¶ REFERTO ſa.p. alii hic diſtinguũt vt ſit referat mõ vnus qſq; ſctã patrũ & laudes & ſecutus Sal. hoc dicit, q ait hiſpanorũ fuiſſe vt in bella eũtibus iuuenibus parẽtũ ſacta mẽorarent a matribus, alii diſtinguũt, nunc magna referto facta, vt duas res dixerit, nunc vnuſqſq; & ſuoꝝ factorũ meminerit, & laudis parẽtũ. b ꝑ Verſat quos du. cõtra cogitat qdẽ ſꝫ nõ facit, ne diuiſo exercitu. vtrobiq; vincat, q̃d ſeq̃ntia idicãt nã paulopoſt dictuius eſt, Et rapit acer totã aciẽ ĩ teucros. c ꝑ Concredere, cõuocat. d ꝑ Põtib⁹ ſcaphis nauiũ. e ꝑ Lãguentis, trãqlli. f ꝑ Breuib⁹, vadis. g ꝑ Per re. i. ſcaphis. h ꝑ Nõ ſpirãt, legiſ & ſperat, q̃d melius eſt, nã dũ vada eſſe nõ ſperat, incidit in ea. i ꝑ Tollite fer. ra. ad celeritatẽ dictũ eſt. k ꝑ Findite roſtris, militari ſelle dictũ eſt, vt ẽt terra ipſa quodãmõ ſentiat hoſtis aduẽtũ. l ꝑ Statiõe, ſtatio eſt portus tpalis, nã portus eſt vbi hyemaſ, ſed mõ ſtatio ſiccũ litus ſignat, hoc.n. dicit potiar terra, & nauẽ frãgeſ nõ recuſo. m ꝑ Innocuę, innocu⁹ ẽ cui nõ noceſ, inoxi⁹ q nõ nouit nocere, ſꝫ hoc poetę plerũq; cõfũdũt. n ꝑ Dorſo lni. dorſũ ẽ durior arẽa, q̃ remeãtib⁹ fluctib⁹ & eũtib⁹ dcſaſ, & ĩ modũ ſa xi dureſcit, q̃d a nautis puluin⁹ vocaſ. o ꝑ Iniquo. ſibi nocẽti. p ꝑ Fluctuſq; ſa. ſubaudis eam, nã fluctib⁹ motus eſt ſingularis. q ꝑ Exponit in. v. non in vndas, qa in ipſo loco res agitaſ nec eſt mutatio.

¶ VERſat quos ducẽ, ĩ tãta deſpatiõe, nec cõſilium nec viſ aĩ amiſit. DON

¶ HAEC ait, mira ducis virtus q ĩ tãto & tã iprouiſo piculo nihil de aĩo iminuerit Neq; q̃d fieri ſolet in magna reꝝ pturbatiõe ſuæ prudẽtiæ oblit⁹ ẽ. Nã et ſubita orõne ſocios ne q̃ ĩ re deficerẽt corroborauit, & hoſtes anq̃ ĩ terra cõſiſterẽt, atq; ĩ ordies redigerenſ iuadẽ parauit & delectuꝫ ex tpe tũ eorũ quos ad expugnanda mœnia relinq̃rẽt, tũ eoꝝ quos ſecũ ꝯ Aeneã educeret habuit. Nec mĩor in Ænea atq; etruſcis demõſtraſ induſtria ac celeritas, in q̃ ẽt per Tarcõtẽ exprimit ſummope curãdũ eẽ ne celeritas ſit ſine ſumma cautiõe, q̃ niſi adhibeaſ p ſæpe euẽit, vt pperat o tarditatẽ afferat, ĩ quo loco manifeſtũ ẽ tm̃ viꝝ ira poti⁹, q̃ in Mezẽtiũ flagrabat ꝑcipitatiũ quã cõſilio vt id tẽtaret adductũ eſſe, Ex quo recte admõet poeta vt in agẽdis reb⁹ nihil p pturbatiões, ſed oĩa p rectã rõnẽ agẽda eẽ. Quã q̃dẽ rẽ ſiniſter nauis exitus pulchre admõet. Hoc idẽ ſua orõ manifeſtat, q̃ cõcitatiſſima ẽ, & illud nõ ſapiẽter pfert frãgeſ nec tali puppi ſtatiõe recuſo. Cõſuluit ꝗ poeta vitę & morib⁹ hoĩuꝫ cõſulit & ſuauiſſimę cuidã iocũditati q̃ varietas affert Mirifice autem pugnam varietate caſuum diſtinguit atq; exornat. CHR

Impedit retrahitq́ pedes ſimul vnda relabens
Nec Turnū ſegnis retinet mora. ſed rapit acer
Totā aciem in teucros & cōtra in littore ſiſtit.
Signa canunt primus turmas inuaſit[b] agreſtes
Aeneas omen pugnę[a] ſtrauitq́ latinos
Occiſo therone[c]. virum qui maximus vltro
Aeneam petit huic gladio perq́ ęrea ſcuta
Per tunicā[d] ſquallantē auro latus haurit[e] apertū.
Inde lycam ferit exſectum iam matre peremptā.
Et tibi[f] phœbe ſacrum caſus euadere ferri
Cui licuit[g] paruo nec longe Cyſſea durum
Immanemq́ Gyam ſternentes agmina claua
Deiecit læto. nil illos Herculis Arma,
Nil validę iuuere manus genitorq́ Melampus
Alcidę comes vſq́[h] graues dum terra labores
Prębuit. Ecce[i] Pharo voces dum iactat inertes
Intorquens iaculum clamanti ſiſtit in ore.
Tu quoq́ flauentem[l] prima lanugine malas
Dū ſequeris clitiū infœlix[k] noua[m] gaudia cydō
Dardania ſtratus[n] dextra ſecurus amorum
Qui iuuenū tibi ſemp erant: miſerande[o] iaceres
Ni fratrum ſtipata[p] cohors foret obuia phorci
Progenies ſeptem numero ſeptenaq́[q] tela
Coniiciunt partim galea clypeoq́ reſultant
Irrita deflexit[r] partim ſtringentia corpus
Alma Venus fidum Aeneas affatur achaten[s].
Suggere[t] tela mihi non vllum dextera fruſtra
Torſerit ī Rutulos ſteterāt q̄ ī corpore Graiū
Iliacis campis, tum magnā corripit haſtam,

SER a ❡OMEN pugnæ, Sal. pugnā illā ꝑ oī bello futurā, ideo ergo omen, quia ſicut nūc, ſic vbiq́ vincet Aeneas b ❡Inuaſit agreſtes, qa dixit Et latos vaſtāt cultorib⁹ agros. c ❡Therone, hoc nomen in Pindaro lectum eſt tm̄. d ❡Tunicā ſquallentē i. ſplendentē loricā. e ❡Haurit, ferit mō ſignat. f ❡Et tibi phœbe ſacrum, oēs qui ſecto matris ventre procreantur, ideo ſunt Apollini conſecrati, qa deus eſt medicinæ p quaꝫ lucē ſortiūtur, vnde Aeſculapi⁹ eius fingitur filius. Ita enim procreatuꝫ ſupradiximus Cęſarum ēt familia ideo ſacra retinebat Apollinis qa q primus de corū familia fuit, execto matris ventre procreatus eſt, vnde etiam Cæſar dictus eſt, licet varia de ætymologia hui⁹ nominis dicantur, vt diximus ſupra. g ❡Q d licuit paruo, legitur & cui licuit. h ❡Vſq́, tandiu, donec. i ❡Ecce pharon, legitur, & pharo, vt It clamor cœlo, vt ſit datiuus ab eo qd eſt pharus ſi aūt pharon legeris, figuratum eſt, nam de noīatiuo tranſit ad datiuum dicēs clamanti. K ❡Infœlix noua gaudia cydon, de cretēſib⁹ accipimus ꝙ in amores puerū intemperans fuerunt, qd poſtea in laconas & totam græciam tranſlatum eſt adeo vt Cicero dicat in libris de publica opprobrio fuiſſe adoleſcentibus ſi amatores non haberent propter qd poeta Cydonē inducit amatorē. Nouimus aūt Cydones cretenſes dici. Sane Cydō qñ nomen eſt proprium, ei nāliter producit, ſi appellatiuum corripit, vt parthus ſiue Cydō telū imedicabile torſit, tñ Statius ēt ī ꝓprio corripuit, vt Hæc regi ꝓmiſſa cydon hæc lā-

pe dabamus, qd fecit abutēs licētia, ꝗ vtimur in noibus ꝓpriis. l ❡Flauentē malas, flauētes malas hñtem primæ ætatis. m ❡Noua gaudia, quia tūc primū amare cœperat. n ❡Stratus deeſt pene. o ❡Miſerande, ꝓ miſerandus nam pro nominatiuo vocatiuū poſuit, vt contra Socer arma latinus habeto, licet illic poſſit accipi ſocer arma latinus habeat naꝫ habeto & ſecundæ & tertię perſonæ eſt tñ alibi nominatiuū pro vocatiuo poſuit, vt Corniger heſperidū fluuius regnator aquaꝝ. p ❡Stipata cohors, vnanimiter veniens. q ❡Septenaq́ tela, more ſuo pro ſeptes, vt bina pro duobus. r ❡Deflexit ꝑtim ſtringentia corp⁹ alma venus, male ait Donatus hoc loco ante dictorū eſſe oblitū, Vir ꝙ poſt Iouis ꝓhibitionē bellis faciat numina intereſſe nō reſpiciēs Iouē magis deos hortatū eſſe in fœdera, ꝗ a bellis ꝓhibuiſſe, nā & paulo poſt tam Iuno ꝗ iuturna bellis intererunt. s ❡Achaten, oīa noia q̄ ī tes exeūt, vocatiuū in a mittūt, vt Achates Achata, Thymœta, vt ὁ λητης λητα δεσποτης δεσποτα. t ❡Suggere tela mihi, ordo eſt Suggere tela mihi que in campis iliacis in græcorū ſtetere corporibus nullum.n. mea dextra in rutulos ſine cauſa iaculabitur telum eorū, que iaꝫ ſunt cæde hoſtium comprobata.

CHR ❡SQVALLENTEM, ſplendētem, ſed de hac dictiōe alibi dictū eſt. ❡Aerea l ꝗuis nō fiat poſitio in plures conſonantes ſequantur vocalem dummodo ſint non in eadem dictione, ſed in ſequenti, vt hic tamē ratio ſit. ❡Deflexit, flectendo remouit.

❡TRANſuerberat

Et iacit. illa volans Clypei traſuerberat[a] ęra
Meonis. & Thoraca ſimul cum pectore rūpit.
Huic frater ſubit alcanor fratremq̧ ruentem
Suſtentat dextra traiecto[b] miſſa lacerto
Protinus[c] haſta fuit ſeruatq̧ cruenta tenorē[d].
Dexteraq̧ ex hūero neruis moribūda[e] pepēdit
Tum numitor iaculo fratris[f] de corpore rapto
Aeneam petiit: ſed non & figere contra
Eſt licitum magniq̧ femur[g] perſtrinxit achatę
Hic Curibus[h] fidens primęuo corpore clauſus
Aduenit & rigida[i] Dryopen ferit eminus haſta
Sub mētum grauiter preſſa pariterq̧ loquētis
Vocem animamq̧ rapit traiecto gutture at ille
Fronte ferit terrā & craſſum vomit ore cruorē
Tres quoq̧ threicios Boreę[k] de gente ſup̄ma
Et treis quos Idas pater patria Iſmara[l] mittit
Per varios ſternit caſus occurrit Aleſus.
Auruncęq̧ manus. ſubit & Neptunia plores
Inſignis Meſapus equis. expellere[m] tendunt
Nunc hi nunc illi. certatur limine[n] in ipſo
Auſonię magno[o] diſcordes Aethere venti
Pręlia ceu tollunt animis: & viribus ęquis
Non ipſi inter ſe non nubila non mare cedit.
Anceps pugna diu. obnixi[p] omnia contra.
Haud aliter Troianę Acies, Acieſq̧ Latinę
Cōcurrunt. hęret[q] pede pes denſuſq̧ viro Vir.
At parte ex alia qua ſaxa rotantia late
Intulerat torrens: arbuſtaq̧ diruta ripis,
Arcades[r] inſuetos acies inferre pedeſtres
Vt vidit Palas Latio[s] dare terga ſequaci.

SER a ℂ TRASVERberat, ſcindit. b ⸿ Traiecto miſſa lacerto, quæ fuerat miſſa retracto lacerto. c ⸿ Protinus, iugiter, cōtinue. d ⸿ Tenorem, currendi modū. e ⸿ Moribūda, moriēti ſimilis, qđ ita eſſe, etiā Sal. oſtendit, q ait Quaſi vitabūdus p tramites & ſaltuoſa loca exercitū ductare nā Iugurtha non vitabat legatū ſed eū vitare ſimulabat, nam qa nomē ē, ideo ſignificat ſimilitudinem nō paſſionē, quod ſi pticipiale diceret a paſſiuo veniret. Oīa enim a paſſiuo participia in dus exeunt moribūda ſimilis morienti, non enim pticipiale aliquid ſignificat ſꝫ nois hꝫ ſignificationē, nois aūt ſignificatio ſimilitudinē hꝫ non paſſionē, qñ dico moriturꝰ ęſt, vere moriturꝰ eſt, moribundus vero nō vere, ſed ſilis morienti, vñ & Sal. dixit quaſi vitabūdus. f ⸿ Fratris de corpe rapto, ſi diceret fratrū de corpe ſpecioſius eſſet, qđ iō omiſit, qa haſta Alcanoris tm̄ vulnerauerat manū, i Meōis vo hæſerat corpe. g ⸿ Femur, femur dicimꝰ qa lectū ē, & declinat huꝰ femoris, illiꝰ ꝓo ablatiui ñ iuenit nominatiuꝰ Lxtꝰ eripit a femie, ħ Caper i libris enucleati ꝓmonis dicat femē, ſed non ponit exēplū, § aut hoc femur aut hoc femē, nā femus nō dicimus penitꝰ h ⸿ Hic curibus, hoc eſt tūc & eſt ordo Tūc fidēs primæuo corpe aduenit clauſus curibꝰ, q erat de curibus, vt veteres romulia, aut fidens curibus, vt Ecce ſabinorū priſco de ſanguine magnū Agmen agēs clauſus. i. ⸿ Rigida, tenēs eā, nō vibrās & iaciens. K ⸿ Boreæ de gente ſuprema, aut originē ducēs a Zetho & Calai, q Boreæ filii & nymphæ Orithyiæ fuerūt, vt de gēte de glie accipiamus, Aut certe i hypboreis mōtibus natꝰ, vñ eſt origo vēti boreæ. l ⸿ Iſmara, thraciæ ciuitas a mōte Iſmaro. m ⸿ Expellere tēdunt, loco ſeinuicē mouere contendunt. n ⸿ Limine. i. littore. o ⸿ Magno æthere. i. aere i magno, nam vēti in æthere nō ſunt, ſꝫ in aere, ſicut ſup Atq̧ æthera tranant cū ſonitu p aerem. p ⸿ Obnixi omnia contra, mař mari, nubes nubibus, venti vētus, legiř & obnixi, vt referať ad vētos. q ⸿ Hæret pede pes, pro pedi, nam antiptoſis eſt, & ē Homeri verſiculus.
ἄσπις δ' ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ.
r ⸿ Arcades, accuſatiuus eſt pluralis, cuius vltia ſyllaba ideo breuis eſt, qa noiatiuus pluralis es terminať, vt hi arcades delphines delphinas. s ⸿ Latio ſequaci, pro latinis, alibi, Inuadunt vrbem ſomno vinoq̧ ſepultam.

DON ℂ THORAX, indumentum quo bellator vſq̧ ad pectus munitur.

CHR ℂ PROTINVS iugiter continuate. ⸿ Rigida, inflexibili, ergo duriſſima. ⸿ Hæret pede pes, ex metri neceſſitate poſuit pede pro pedi per antiptoſin. ⸿ Inſuetos, ergo digni venia pugnabant. n. pugna pedeſtri, cui non eſſent aſſueti, neq̧ id ſtulta electione adducti, ſed iniqtate & aſperitate locoꝝ coacti excuſanť ergo ꝙ fugiāt maximaq̧ dať adoleſcēti laus ꝙ in tāto piculo & ſenili cōſilio & inuicto aīo vſus ſūmi ducis offīi adimpleuerit.

SER a ℂ DIMITTERE qſi, ſi qdē, & ē romanæ miliiiæ, nā ī locis īpeditis equos comitibus dabāt, & pedeſtri certamine confligebant. b ℞ Quo ſugitis: hoc amare dictū ē, nā p̄ces ſequunī. c ℞ Deuictaq bella, ſinita, exhauſta, nā hoſtis vicit nō bellū. d ℞ Fidite nr pe.datiu⁹ ē pe. dib⁹, naꝫ fido tibi dicimus. e ℞ Hac vos & palāta ducē p̄ria alta repoſcit, hoc vult p̄ria vt p cædes hoſtiū ſuertamur. f ℞ Numina nlla p̄mūt. argumētat a ſacili dicēs nō ꝯ deos ſꝫ ꝯ mortales bella tractam⁹ g ℞ Ecce maris, qd ē efficax ī fine poſuit, naꝫ dicit eos quo fugiāt non hēre, quū terra teneaī ab hoſtib⁹, mare āt pedibus trāſire nō poſſint, caſtra ſo igredi turpiſſimuꝫ ſit, au certe ēt hoc īpoſſe ſ ab hoſtib⁹ obſidenī, vt qdā volūt itelligentes Et rapit acer totaꝫ aciē in teucros. ſ. quā deducebat certis ſlictis. h ℞ Magno claudit nos obiice, nō vſus hēt vt dicamus hic obex, vñ qdā magno obiice lgūt. Antiq ēt hæc obex dicebāt, ſm qd ē magna obiice hic ē qd nōnulli vitāt gñis dubietatē, & lgūt magni. ſ. maris Cap. ñ in libris dubis gñis p̄bat dici hic & hæc obex, qd vt diximꝰ, hodie de vſu receſſit. i ℞ Denſos p̄rūpit ī hoſtes, vt eos hortareī exēplo. k ℞ Fatis iniquis, exitū p̄occupauit ſutup. l ℞ Magno pōdere, magni pōderis, vt Aere cauo clipeū. p caui. m ℞ Receptat, iō freq̄ntatiuo vſus eſt, qa hærentē haſtā oſſibus auellere ſacile non poterat, ergo receptat eſt frequēti cōcuſſiōe diuellit. n ℞ Sup occupat, quū nō deſup occupat, iō aūt deſup qa Palas ad euellēdā haſtā ſuerat iclinatus. o ℞ Nā palas ante ruentē dū ſurit, ordo eſt Nā eūdē Palas ante excepit. i. dolo interemit. ille. n. incautus fuerat furens pp crudelē mortē ſodalis, vñ & icaut⁹ ſuerat.

p ℞ Tumido in pulmone, & nāſ tumido, & qa furebat, in pulmone aūt recōdit archaiſmos eſt pro in pulmonē. q ℞ Rhœti de gēte vetuſta Anchemolū, hæc fabula nuſq̄ iuenit in auctorib⁹, Abienus āt q totū Virgiliū & Liuiū iābicis ſcripſit hāc cōmemorat dicēs græcam eē. Rhœtus ergo marrubiorū rex fuit in Italia, qui Anchemolo filio Caſperiaꝫ ſupduxit nouercā, hanc priuignus ſtuprauit, quo cognito quū euꝫ pater pſequeret, & ad pœnam vocaret, fugiēs ille ſe ad Turnum contulit.

Aſpera quis natura loci dimittere^a quando
Suaſit equos vnum quod rebus reſtat egenis
Nunc prece nūc dictis Virtutē accēdit amaris.
Quo^b fugitis ſocii: per vos & fortia facta
Per ducis Euandri nomen: deuictaq^c bella
Spemq; meā patriæ q̄ nūc ſubit æmula laudis
Fidite^d ne pedibus ferro rumpenda per hoſtes
Eſt via qua globus ille virum deſſimus vrget.
Hac vos^e & Palāta ducem Patria alta repoſcit,
Numīa^f nulla p̄mūt mortali vrgemur ab hoſte
Mortales totidem nobis animęq; manuſq;.
Ecce^g maris magno^h claudit nos obiice Pōtus.
Deeſt iam terra fugę Pelago Troiā ne petetis:
Hęc ait & medius denſos^i prorumpit in hoſtes
Obuius huic primum fatis ^k adductus iniquis
Fit Lagus hunc magno^l vellit dū pōdere ſaxū,
Intorto figit telo diſcrimina coſtis
Per mediū qua Spina dedit haſtāq; receptat^m
Oſſibus hęrentē quē non ſup^n occupat Hiſbō
Ille quidē hoc ſperans. nā^o Palas ante ruentem
Dum furit incautum crudeli morte ſodalis
Excipit atq; enſē tumido^p i pulmone recōdit.
Hinc Sthenelū petit & Rhœti^q de gēte vetuſta
Anchemolū thalamos auſu īceſtare Nouercę:

ℂ QVO fugitis, cū omnia teneāt hoſtes. DON

ℂ QVO fugitis. q d. cum nullus victis refugiū ſit, nā vt ait Salu. nec locus nec amic⁹ q̄ſi quā texit, quē arma nō texerunt, arguit ergo a neceſſario nō eſſe fugiēdū. & vt pudore q̄ res in aīs excellētibus multum valeat eos retineat, cōmemorat facta eoꝝ excellentia, & gloriā euandri regis quæ omnia p̄ſenti pugna deturpari dehoneſtariq; facile poſſint ſi fugiant. Addit & ſpem ſuā & modeſte, ita rem tractat vt oia ad illos adhortādos nō ad ſeipm laudādū tendere videātur. ℞ Fidite ne. p. i. fuga adrexiſſū tñ p̄ducet, quaſi dicat, ſi amittēda vita eſt poti⁹ glorioſe dū viriſr pugnatis q̄ ignominioſe dū turpiter fugitis amittēda ē. Dehortaī ergo fugā q̄m turpiſſima ſine aliq̄ vtilitate futura ſit. deinde hortaī ad pugnaꝫ quā ſuadet ab vtili cū illa ſola ſaluteꝫ ſibi cōparare poſſint, oñditq; nō eſſe illā impoſſibilē cū res illis rū hoibus qui vinci pſſit, & nō cū diis qui ſunt inuicti futura ſit. Poſtremo oſtendit neceſſarium eſſe illos ſtare quando fuga omnis intercluſa illis ſit ℞ Et medius denſos, non enim verbis ſolum, ſed multo magis exemplo ſuo perſuadendum erat. CHR

ℂ SVIS,

SER a ℭ SVIS, etiam ſuis. Luſ. Et amiſſum fratrem lugentibus offert. b ℉ Diſcrimina, diſſerentias. c ℉ Thymbre, pro thymber metri cauſa metaplaſmum fecit. d ℉ Euãdrius abſtulit enſis, poſſeſſiuum eſt modo non patronymicum. e ℉ Semianimeſq́ micãt digiti ferrũq́ retra. Ennii eſt. vt Oſcitat in cãpis caput a ceruice reuulſum, Semianimeſq́ micãt oculi, lucemq́ requirunt, quẽ verſum ita tranſtulit ad ſuũ carmen Var. Traconus. f ℉ Tuẽtes modo, vidẽtes, alibi defendẽtes. g ℉ Dolor, & pudor, ſic de Mezencio. Aeſtuat ĩgens Vno in corde pudor mixtoq́ inſania luctu. h ℉ Fugientẽ rhœtea ꝑter, preter ſugiẽtẽ. i ℉ Fuit ilo, ſubaudis ad mortem Ili, hoc ſpacium fuit tantum & hæcſola mora quo min⁹ Ilus periret. K ℉ Teuthra, ab eo qd eſt hic Teutras huius teutræ quo modo Æneas huius Æneæ. l ℉ Tyres ab eo qd eſt hic Tyres. m ℉ Optata .i. ex vota, per æſtatem .n. venti frequenter optantur, & quaſi contingere videntur ex vota. n ℉ Extenditur vna, ſicut duces diuerſis locis commiſſa prælia continuauerant. o ℉ Acies vulcania, ideo abuſus eſt, quia cõparatio ad bellum pertinet, nam de igne dicere aciem ſatis incongruum eſt, ergo acies vulcania vis ignis, quæ late per campos effunditur. p ℉ Victor, cui vota proceſſerunt. Voti compos. ideſt ἐπιτυχών. q ℉ Ouanteis, abuſio eſt non proprietas. r ℉ Coit omnis in vnum, vnanimiter omnes fortiter faciunt. s ℉ Sed bellis acer, ſed modo particula inceptiua eſt, ſicut in Saluſtio ſæpius ſicut ait interdũ, nam non eſt coniunctio rationantis. t ℉ In ſua colligit arma, poſt ſcutum ſe claudit, alibi, Et ſe collegit in arma. v ℉ Elatum in iugulum, iugulo ſuo vuln⁹ minantem. x ℉ Fata canens, quaſi diuinus, alii cauens legunt ſꝫm quod nõ ſtatim & diuinus apparet, nam & ab aliis audita cauere potuerat. y ℉ Canẽtia lumina, aut hypallage eſt pro ipſe canẽs, aut phyſicam reſ dixit. dicuntur .n. pupillæ mortis tẽpore albeſcere.

Vos etiam gemini Rutulis cecidiſtis in aruis
Daucia Laride, Thymberq́ ſimillima proles
Indiſcreta ſuis[a] gratuſq́ parentibus error.
At nunc dura dedit vobis diſcrimina[b] Palas
Nã tibi thĩbre[c] caput Euandrius[d] abſtulit enſis
Te deciſa ſuum Laride dextera quęrit,
Semianimeſq́[e] micãt digiti ferrumq́ retractãt.
Arcadas accenſos monitu & pręclara tuentes[f]
Fcã viri, Mixt⁹ Dolor[g] & pudor armat ĩ hoſtes
Tũ Palas Biiugis fugientem[h] Rhœtea preter.
Traiicit hoc ſpacium tantumq́ more fuit[i] Ilo.
Ilo nanq́ procul validam direxerat haſtam,
Quã medius Rhœte⁹ ĩtercipit optĩe Teuthra[k]
Te fugiens fratremq́ Tyrem[l], curruq́ volut⁹
Cędit ſemianimis Rutulorum calcibus arua.
Ac velut optata[m] Ventis ęſtate coortis
Diſperſa immitit ſiluis incendia paſtor,
Correptis ſubito mediis extenditur[n] vna
Horrida per latos acies[o] Volcania campos,
Ille ſedens victor[p] flammas deſpectat ouãteis[q]
Non aliter ſocium virtus coit[r] omnis ĩ vnum,
Teq́ iuuat Pala ſed bellis[s] acer Aleſus
Tendit in aduerſos ſeq́ in ſua[t] colligit arma.
Hic mactat Ladõa Pheretaq́: Demodocũq́.
Strymmonio dextram fulgenti diripit enſe
Elatam[v] in iugulum ſaxo ferit ora Thoantis,
Oſſaq́ diſpargit cerebro permixta cruento.
Fata canens[x] ſiluis genitor celarat Aleſum.
Vt ſenior lœto canentia[y] lumina ſoluit,

DON ℭ ARCADes, vehementer mouet virtus alieno exẽplo, maxie ducis.

CHR ℭ ARCADES, multa ponit vt ſinglã arcades excitare poſſent pri mũ pręſentia orãtis ducis, deinde eiuſdẽ exemplum quod ẽt timidos ignauoſq́ excitare valet. pudor deniq́ qui ab omni dedecore mortales abſtinere cogit, atq́ iracundia quæ ad grauiſſima quæq́ pericula præcipites agit. Sapientiſſimus ergo poeta vt rem veriſimilem faciat nullam ex validiſſimis cauſis quibus ad periculoſiſſimã pugnam accẽdi poſſent, omiſit, nam cum fortitudo vna ſit & in paucis inueniatur, poſuit omnia quæ ſæpiſſime virtutis vicem agunt, deinde cũ narratio tantæ ſtragis in faſtidiũ auditorẽ ducere poſſet locũ ipſum mira varietate diſtiguit & multis luminib⁹ illuſtrat. ℉ Rhœtus hunc marrubioꝝ q in Marſis ſunt regẽ fuiſſe dñt & anchemolo filio nouercã caſperiã induxiſſe, aſt ille eam conſtuprauit, indeq́ iram patris metuens ad turnũ fugit.

Iniecere[a] manum Parcę teliſq; ſacrarunt
Euandri: quem ſic palas petit ante precatus
Dat nunc[b] Thybri pater ferro qđ miſſile libro
Fortunam atq; viam duri per pectus Aleſi.
Hęc arma exuuiaſq; viri tua[c] Quercus habebit.
Audiit[d] illa Deus dū[e] texit imaona Aleſus
Arcadio infœlix telo dat pectus inermum.
At non[f] cęde viri tanta perterrita lauſus
Pars ingens belli ſinit agmina primus abantē
Oppoſitū iterimit pugnę nodumq;[g] morāq;.
Sternitur Arcadię proles ſternuntur ethruſci.
Et vos o graiis[h] imperdita corpora Teucri
Agmina cōcurrunt ducibuſq; & viribus ęquis
Extremi[i] addenſant acies nec turba[k] moueri
Tela manuſq; ſinit hinc palas inſtat & vrget.
Hinc contra lauſus. nec multū diſcrepat ętas.
Egregii forma ſed quis fortuna negarat
In patriam redditus. ipſos concurrere paſſus
Haud tamē inter ſe magni Regnator olympi.
Mox illos ſua fata manent maiore[l] ſub hoſte.
Interea ſoror alma monet ſuccurrere lauſo
Turnū qui volucri curru mediū ſecat agmen,
Vt vidit ſocios tempus deſiſtere pugnę
Solus ego in palanta feror. ſoli mihi palas
Debetur cuperem ipſe parēs ſpectator adeſſet.
Hęc ait & ſocii ceſſerunt ęquore[m] iuſſi.
At Rutulum abſceſſu iuuenis tū[n] iuſſa ſupba
Miratus ſtupet in torno corpuſq; per ingens
Lumina voluit obitq; truci ꝓcul omnia viſu.
Talibus & dictis it contra dicta tyranni[o]
Aut[p] ſpoliis[q] ego iam raptis laudabor opimis
Aut lœto inſigni ſorti pater ęquus vtrinq; eſt.
Tolle minas. fatus medium ꝓcedit in ęquor.

SER a ℂINIECERE manū parcæ, traxerunt de bitū ſib, & ſermone vſus eſt iuris, nam manus iniectio dicitur quoties nulla iudicis auctoritate expectata, rem nobis debitam vindicamus. b ꝩ Da nunc thybri pater, vicinus inchoat numen, cuius ripis bella tractantur, ſic ſupra, Tudea, tu pręſens noſtro ſuccurre labori. c ꝩ Tua quercus, in tuis ripis creata. d ꝩ Audiit, modo exaudiit, & ad effectū deduxit, paulo poſt tan um audiit, vt Audiit alcides iuuenem. e ꝩ Dū texit, dum ſpoliat, nam tempus præſens ē nō prēteritum ab eo qđ ē tego, ſic Plautus, Ego hunc homini detexā pallio. f ꝩ At non cæde viri tanta perterrita lauſus, ſub audis eſſe. g ꝩ Nodumq; morāq; bene addidit morā, ne nodū aliū acciperemus, nā nodus ꝓprie eſt denſa peditū multitudo, ſic turma equitum, vt lectū eſt diſciplina militari. Nodum ergo ꝓ difficultate accipe, q̄ vix poſſit exolui. h ꝩ Graiis imperdita corpora teucri, quos græci perdere nequerunt. Teucros aūt accipimus, Quos ſecū duxit Æneas nā ait Quoꝝ de numero q ſeſe ī bella ſequanſ Præſtātes virtute legit, alias nō ꝓcedit, nā paulo poſt erupturi ſunt q obſideꝫ in caſtris. i ꝩ Extremi addenſant acies, Luc. Quātū pede pria relato Conſtringit gyros acies, dēſent āt ſcđæ ꝓpūgationis ē. k ꝩ Nec turba moueri tela manuſq; ſinit, Luca. Gladioſq; ſuos cōpreſſa timebat.

l ꝩ Maiore ſub hoſte, ſub hoſtilitate, nā ſub diuerſis hoſtibus pereunt, aut ſynecdoche ē ſingularis pro plurali vt vterūq; armato milite cōplent. m ꝩ Aequore iuſſo, ꝓ ipſi iuſſi, & eſt vſurpatū participiū, nā iubeor non dicimus vnde pōt venire iuſſus. q̄q̄ iterdū ſic dicaſ, vt Luc. Cuius ſeruaueris vmbrā, Si quicqđ iubeare velis. ſic ergo hic participiū vſurpauit, vt Hora. verbuꝫ dicens Hæc ego ꝓcurare & idoneus impeꝛor & nō inuitus. Ergo ſatis licēter dictū eſt, adeo vt hoc loco Probus hic correptū a lōgum poſuerit. n ꝩ Tum, deinde. o ꝩ Tyrāni, regis ſuperbi. p ꝩ Aut ſpoliis ego iaꝫ raptis laudabor opimis aut lœto, dilemma argumentuꝫ, qđ eſt ab vtraq; pte firmiſſimuꝫ, & cōcludit aduerſarios. q ꝩ Spoliis opimis, quæ dux duci detrahit, vt dixim⁹ ſupra opima ſunt ſpolia.

ℂPETIT telo, & precatus ꝓbis. DON ꝩ Cuperē ipſe parēs, ipſe. ſ. q amat, ipſe qui inimicis meis auxilia ſubminiſtrat, ipſe a q̄ miſſus eſt ꝫ me. ꝩ Spectator, qa grauiora ſunt quæ viſ, q̄ q̄ audiunſ. Quod leoni Turnū & tauro Palantē cōparat, iam euentum rei demonſtrat.

CHR ℂSOLVS ego i. p. f. Vtinā pater ſpectator adeſſet. Amara verba, & eſt illud dicendi genus ardens & concitatum. De quo in ſuperioribus diximus. ꝩ Miratus ſte. præſagia ſunt hæc futuræ mortis. ꝩ Aut ſp. e i. Oratio conueniens magnanimo iuueni.

ℂFRIGIDVS

Frigidus[a] Arcadibus coit in precordia ſanguis
Deſiluit Turnus biiugis pedes apparat ire
Comminus vtq; leo[c] ſpecula[b] cum vidit ab alta
Stare procul campis meditantem p̄lia taurum,
Aduolat. haud alia eſt turni venientis imago.
Hunc vbi contiguū[d] miſſę fore credidit haſtę,
Ire[e] prior Palas ſi qua fors[f] adiuuet auſum
Viribus īparibus. magnūq; ita ad Aethera fat.
Per pr̄is hoſpitiū & menſas quas aduena adiſti
Te precor[g] Alcide cœptis ingentibus adſis.
Cernat[h] ſeminecí ſibi me rapere arma cruenta
Victoremq;[i] ferant morientia lumina turni.
Audiit Alcides iuuenem magnumq; ſub imo
Corde p̄mit gemitū lachrymaſq;[k] effundit inanes.
Tum genitor Natum dictis affatur amicis.
Stat[m] ſua cuiq;[l] dies[n]. breue[o] & irreparabile t̄ps
Omnibus[p] eſt vitę. ſed Famā[q] extendere factis
Hoc virtutis opus[r]. Troię ſub mœnibus altis
Tot gnati[s] cecidere Deum quin occidit vna
Sarpedon[t] mea progenies. etiam[v] ſua turnum
Fata vocant metaſq;[x] dati peruenit[y] ad cui.

SER a ¶ FRIGIDVS arcadibus coit in p̄cordia ſanguis, p̄ſagio mortis futurę. b Specula cū vidit ab alta. hoc ad currus altitudinem ſpectat. c Leo ad turni violētiā ac feritatē, & eſt ordo vtq; leo aduolat, talis eſt Turni imago venientis. d Cōtiguum, poſtq̄ vidit eū veniſſe ītra iactū teli. ſ. vt poſſet feriri. e Ire prior palas ſubaudis voluit. f Fors, fortūa p̄pter illud Audētes fortuna iuuat. g Te p̄cor alcide ſupra cōtra inferiorē hoſtē flu minis implorauit auxiliū, nūc contra maiorē virib⁹ deū vocat virtute p̄ſtātē. h Cernat ſeminecí, ad illud qđ ait Turnus Cuperē ipſe parēs ſpectator adeſſet: hic dicit ipſe ſuū cernat interitū. i Victoremq; ferāt morīētia lumina turni; Donatus dicit meminerint, ſed melius eſt ſuſtineant quaſi pondus & pœnā, nō.n. p̄ūt meminiſſe oculi. k Lachrymaſq; effundit inanes, oſndit euētum futur̄. l Stat ſua cuiq; dies, ſectis ph̄or̄ poetæ pro q̄litate negocior̄ ſemp vtunt̄, nec ſe vnq̄ ad vnā alligant, niſi quor̄ hoc ꝓpoſitū eſt vt fecit Lucre. qui epicureos tm̄ ſecutus eſt. Scimus aūt inter ſe ſectas eſſe cōtrarias, vñ ſit vt in vno poeta aliqua inueniamus cōtraria, nō ex ipſius vitio, ſed varietate ſectar̄. Illud nāq; qđ ait in quarto ſed miſera añ diem, epicureor̄ eſt, q caſibus cūcta cōcedūt, nūc qđ dicit ſtat ſua cuiq; dies, ſtoicor̄ eſt q dn̄t fator̄ ſtatuta ſeruari. Sane prudenter fecit vt fluxā & vagā opinionē epicureor̄ daret hoī, nā illud ex pſona poetæ dctm̄ hāc aūt validam daret Ioui nam ſtoici & nimię virtutis ſunt, & cultores deorum. m Stat fixa eſt. n Dies, tempus vitæ, vt Teren. dicit Adimere egritudinē hominibus, nam fœminino vſus eſt genere, quum.n. maſculino vtimur, re vera diē ſignificamus. o Breue tempus vitę, qa q̄nq; finitur, ipſe paulo poſt, Rhebe diu res ſi qua diu mortalibus vlla eſt viximus. Itē Cicero. Quid eſt.n. hoc ipſum diu, ī quo eſt aliqd extremū: & idē Horæ.n. p̄tereūt & dies & mēſis & anni. p O ib⁹ ē, magna cōſolatio q oſndit nō eē dolēda cōia. q Sed famā extendere factis, cōtra illud qđ occurrebat vitanda eē ardua, ſi breuis eſt vita, dicit ergo amādas eē virtutes, vt vitæ breuitas fama & gloriæ meritis poſſit augeri. r Opus, officiū. ſ Gnati deum, vt Achilles thetidis, Mennon Auroræ Aſchalaph⁹ Martis. t Sarpedō, ſm Virg. declinatiōē vt Sarpedonis alti vltia hēbit accētū ī nomīatiuo, ſʒ Hom̄. q a ſarpedōtos & ſarpedonos facit & vltía & penultima. v Etiā. ſ. t. multi ēt legūt, vt ſit ecce & ptinet ad conſolationē, nā ſic ait, periturus eſt ille q vincit. x Metas, fines, vt in primo, His ego nec metas rer̄ nec tempora pono. y Peruenit, bñ ad exprimēdū celerem mortis aduentum p̄terito vſus eſt tempore.

CHR ¶ FRIGIdus ar. & hoc ēt præſagiebat futurā calamitatē. Vtq; leo, q̄drat cōparatio, nā & ſi taurū vincat leo, non tñ multo inferior eſt taurus leone. Oſtendit aūt q̄ natura euenire ſolet. plus in adoleſcente aīorū fuiſſe q̄ prudentiæ. Haud alia eſt. t. u. l. Nam leo ita in taur̄ fert̄, vt nihil de victoria dubitet. Ire. p. Diffidentiæ hoc potius q̄ cōfidentiæ ſignum eſſe v̄r, quod maniſeſtius oratio ſua ad hercule demonſtrat. Audiit. q d. libēter exaudiſſet, ſi fata darent. Stat. ſ. cui d. ſnīa eſt non ſolum ſtoicorū qui omnia fatis tribuunt, ſed ēt oīum grauiſſimorum philoſophorum. Irreparabile: quod reparari, ideſt reſtaurari nequit. Oratio eſt quæ & orantis & ei ad quē verba hñr vehementer quadret quis.n. & apud deos maiore maieſtate perditus eſt q̄ iuppiter: aut apud homines conſtantior Hercule: Hoc virtu. opus. i. hoc pręſtare poſſunt viri virtute prædití.

Sic ait atq; oculos Rutulorum[a] reiicit aruis.
At Palas magnis emittit viribus haſtam
Vaginaq; caua fulgentem[b] diripit enſem.
Illa volans humeri ſurgunt qua tegmina ſũma
Incidit atq; viam[c] Clypei molita per oras
Tandem etiã magno ſtrixit de corpore Turni
Hic Turnus ferro pręfixum robur acuto
In Palanta diu librans iacit atq; ita fatur
Aſpice nũ magę[d] ſit noſtrũ penetrabile[e] telũ
Dixerat at Clypeum tot ferri terga tot Aeris
Cum pellis toties obeat circundata tauri
Vibranti Cuſpis[f] medium tranſuerberat ictu
Loricęq; moras & pectus[g] perforat ingens.
Ille rapit calidum fruſtra de vulnere telum
Vna eademq; via ſanguis. animuſq;[h] ſequunt
Corruit in vulnus ſonitum ſuper arma dedere
Terramq; hoſtilem moriẽs petit ore cruento:
Quem turnus ſuper aſiſtens.
Arcades hęc inquit memores mea dicta referte[i]
Euandro qualem meruit Palanta remitto
Quiſqs honos tumuli:qcqd ſolamẽ[k] hũandi ẽ
Largior haud illi ſtabunt[l] Aeneia paruo[m]
Hoſpitio & leuo preſſit pede talia fatus
Exanimẽ rapiens immania pondera Balthei[n],

SER a ℂRVTVLORVM reiicit aruis, reſpiciendo fecit partem fœliciorẽ, vt aſpice nos hoc tantum quippe quod enim vidit admodum iuuat, reiicit re naturaliter breuis eſt, & pro longa poſuit, ſic alibi Reiice ue maculis inſuſcet vellera pullis, qđ licet poſcit excuſari, quia quum facit reiecti inter duas vocales ipoſita producit ſuperiorem, vt dicamus eam longam eſſe ſiue, quia per declinationem lõga futura, eſt tamen quia in hac re argumentum magis eſt q̃ ratio dicamus ectaſim factam, quæ poetis plerunq; conceditur. b ℞ Fulgentem diripit enſem ne iacto telo inermis eſſet. c ℞ Viam molita hoc eſt cũ difficultate queſiuit, per quod & ſoliditas clypei & minus firmus haſtæ iactus oſtenditur. d ℞ Num mage ſit, legitur & magis eſt vnus. tamẽ eſt ſenſus. ſed ſi mage legamus pp metrum dictũ eſt pro magis, ſic ẽt pote pro potis, Perſius Qui pote vis dicam nugaris quũ tibi calue, quod adeo in vſum venit, vt etiam in proſa inueniatur. Cicero in frumentaria, Mage condẽnatum hominem in iudicium adducere non poſſe. e ℞ Penetrabile, pro penetrale dicitur, nam quod penetrat penetrale dicitur, quod autem penetratur penetrabile. f ℞ Cuſpis ingens, ita accipiendum eſt ne incõgruum ſit, ſi de puero dixeris, ingens pectus. Sane cuſpidem abuſiue pro haſtæ mucrone poſuit. g ℞ Et pectus perforat hic diſtinguendum, vt ingens ſicut diximus ad ſuper ora, poſſit referri. h ℞ Animuſq; ſequuntur, pro anima. Nam animus conſilii eſt, anima vitæ. i ℞ Referte euandro, poteſt & hic diſtingui poteſt & ſupra referre, vt ſit Euandro remitto qualẽ meruit filiũ. K ℞ Solamen humandi eſt, quia ſolatium viuentiũ eſt humare defunctos. l ℞ Stabunt, conſtabunt. m ℞ Paruo, non paruo periculo, vel nõ paruo precio vel damno. n ℞ Balthei, poteſt & ſineræſis eſſe balthei, poteſt & hipermetrus verſus, nam ſequens a vocali inchoat, baltheus autem in numero ſingulari maſculini tãtum eſt generis. Iuuena Baltheus & tunicæ & criſtæ in numero vero plurali eſt neutri, idẽ. Quoties rumoribus vlciſcũtur balthea.

CHR ℂOCVLOS rutulorum reiicit ab aruis, vt demonſtraret q̃uis palas occidendus eſſet nõ plus fauere Turno q̃ ſibi, nam dii ſolo aſpectu fauẽt Illa, viam, Non defuerunt vires iuueni, ſed haſta non incidit in corpus turni expreſſit autem mirifice intem ritum adoleſcẽtis; & ardores eũ eodem pene tempore & haſtam contorſerit, & illa contorta enſem deſtrinxerit. ℞ Diu librãs, tanq̃ ſecurus neq; de euentu quicq̃ dubitans quod oratio manifeſtat Corruit in vulnus, ex Homero. ℞ Ingens. p. Oſtendit procceritatem corporis, iam refert Martinus annalium ſcriptor in ſua martiniana imperante Henrico tertio huius cadauer, haud procul Roma ab agricolis effoſſum adeo integrum vt nuper extinctum videretur, adeo ingens vt mœnia Romana pceritate ſuperaret, & ſupra eius caput lucernam perpetuo ardẽtem quæ nullo liquore nec ſpiritu extingui poſſet, ſed tandem perforato fundo extincta eſt, erat autem & epitaphium huiuſmodi. Filius euandri Palas quem lancea Turni militis occidit mole ſua iacet hic. ℞ Immania pondera, & per hoc etiam oſtenditur corporis magnitudo cum tantus eſſet baltheus. ℞ Impreſſumq; nefas, quaſi velit hoc triſte fuiſſe prodigium.

ℂIMPRESSVMQ;

SER a ¶ IMPRESSVMq; nefas, isculptū danaidum nefas. Donatus tamē dicit impreſſum coactū q̄ a patre cōpulſæ ſunt facere, quarū talis eſt fabula. Danaus & Ægypius Beli filii fuerunt, ex his Danaus quinquaginta filias habuit, & Ægyptus totidē filios. Danaus coactus a fratre vt filias iuuenib⁹ eius traderet mātrimonio in ipſos nuptiaꝝ dies gladios virginibus dedit, quibus ille ex p̄cepto patris ſpōſos ſuos interſecerūt, excepta Hypmeſtra, q̄ Lynceū ſeruauit. b ¶ Bonus eurytion, laus ab artifice, vt Mira quem fecerat arte Lycaō Item Diuini opus Alcimedontis. c ¶ Neſcia mens hoīum, qa p̄pter. hunc periturus eſt baltheū, quē nūc ſe ſuſtuliſſe lętaſ. d ¶ Sublata, elata. e ¶ Magno cum optauerit, p̄cio ſcilicet, ſic alibi Et magno mercenſ atridæ, & eſt ſenſus talis. tēpus erit, quo Turnus optabit, quouis p̄cio redimē, ne ipſe Palātē occidiſſe videaſ. f ¶ Multo gemltu, cum multo gemitu. g ¶ O dolor, hos duos verſus pleriq; a poeta dictos volūt, alii a ſociis, qui portant cadauer, dolor aūt propter Hęc te prima dies bello dedit hæc eadem auſert, decus propter Quū tamen, ingentes rutulorū linquis aceruos. h ¶ Certior auctor. i. nuncius verus. i ¶ Tenui diſcrimine lœti, modico mortis interſtitio, propter quod magna Palantis virtus oſtenditur, quo interempto omnis eſt in fugam conuerſus exercitus. K ¶ Verſis, fugatis. l ¶ Latum limitem ardens agit per agmē. i. facit, ſic melius q̄ ſi dicas latum per agmen. ergo ſic intelligamus aut per ordinem, aut per hypallagen. nā & ſupra ſic ait Hæc ego vaſta dabo, & lato te limite ducā. m ¶ Palas euander in ipſis Omnia ſunt oculis, erat rectū Palas, Euāder mē

Impreſſumq;ᵃ nefas vna ſub nocte iugali.
Cęſa manus iuuenum fœde thalamiq; cruēti,
Quę bonus Eurytionᵇ multo celauerat auro
Quo nūc Turn⁹ ouat ſpolio gaudetq; potit⁹.
Neſciaᶜ mens hominum Fati ſortiſq; futurę
Et ſeruare modum rebus ſublataᵈ ſecundis.
Turno erit tēpus magnoᵉ cū optauerit emptū
Intactum Palanta & cum ſpolia iſta diemq;
Oderit at ſocii multoᶠ gemitu lachrymiſq;
Impoſitum ſcuto referunt Palanta frequētes
O dolorᵍ atq; decus magnum rediture parēti.
Hęc te prima dies bello dedit hęc eadē aufert
Cum tamē ingentes Rutulorū linq̄s aceruos.
Nec iam Fama mali tanti: ſed certiorʰ auctor
Aduolat Aeneę: tenuiⁱ diſcrimine lœti
Eſſe ſuos tempus verſisᵏ ſuccurrere Teucris.
Proxima quęq; metit gladio latumq;ˡ p agmen
Ardens limitem agit ferro te Turne ſuperbū:
Cęde noua quęrens. Palasᵐ Euander in ipſis
Omnia ſicut oculis mēſę quas aduena primus
Tunc adiit dextręq; datę Sulmone creatos
Quattuor hic iuuenes totidē q̄s educat Vfens

ſas, quas aduena primus Tūc adiit dextræq; date in ipſis omnia ſunt oculis, ſꝫ perite ſciſſa eſt narratio, per quā animus Æneæ perturbatus exprimitur.

DON ¶ VNA SVB nocte iugali. Huiuſmodi cælatura triſte augurium deiuli Turno futurū ſcilicet vt ipſe nuptiaruꝫ cauſa eſſet periturus. ¶ Metit, q metit facile ſecat ſegetes & obſtātia mouet. ſic æneas facile cedebant q obſtabāt. ¶ Quattuor ſulmone creatos, mira virtus hois qui tanta facilitate tot viuentes hoſtes rapiat.

CHR ¶ BOnus, doct⁹, vt Cur n̄ Mopſe, boni quoniaꝫ cōuenimus ambo. ¶ Celauerat, ſculpſerat. Nā cœlum ſculpelleꝫ, quo ſtatuarii ſtatuas ſculpendo conficiūt. ¶ Neſcia mēs hominū, miſeret humani generis, cuius tanta eſt rerū inſcitia, vt ſæpiſſime gaudeāt ſe adeptos eſſe ea quę ſibi exitio futura ſint, vt copioſiſſime pſequiſ, Iuuena. in ea ſatyra cuius initium eſt. Omnibus in terris q̄ ſunt a gadibus. Ibi enim eſt, Nocitura toga, nocitura petuntur militia, inuehitur etiam in hominum inſolentiam, qui in rebus ſecūdis ita efferuntur vt ſe intra modeſtie terminos continere non poſſint. ¶ Hæc te. p. d. oſtēdit q̄ ſint fallaces rerum euentus q̄ incerta in rebus fortuna, q̄ nihil de ea ſperandum. Nam is qui plenus ſpe venerat & victoriaꝫ iam animo conceperat, primo pugnæ congreſſu extinctus eſt. ¶ Limitam agit, quaſi dicat, viam quāuis anguſtam ſibi per hoſtes facit, vt oſtendat q̄ quamuis fortiſſimus eſſet Æneas. illi tamen terga non dabāt, ſed vix illi tantum cedebant quantum tranſire poſſet. ¶ Palas euander in. i. o. ſ. Vir. n. beneficiorum gratiſſimus moleſte ferebat talē ſe gratiam Euandro redditurum.

Viuentes rapit inferias[a] quos immolet vmbris
Captiuoq; [b] regi perfundat ſanguine flammas
Inde mago[c] procul infenſam cõtẽderat haſtam
Ille aſtu ſubit[d] ac tremebunda ſupuolat haſta.
Et genua amplectens affatur talia ſupplex.
Per patrios[e] manes & ſpes ſurgentis Iuli
Te precor hanc animam ſerues natoq; patriq;
Et domus alta iacent penitus[f] defoſſa talenta
Cęlati argenti. ſunt Auri pondera facti
Infectiq; mihi non hic[g] victoria Teucrum
Vertitur haud anima vna dabit diſcrimina tãta
Dixerat Aeneas cui contra talia reddit.
Argenti atq; Auri memoras quę multa talenta
Gnatis[h] parce tuis[i] belli commertia[k] Turnus
Suſtulit iſta prior iam tum palante perempto.
Hoc patris Anchiſę manes hoc ſentit Iulus.
Sic fatus galeam leua tenet atq; reflexa
Ceruice orantis capulo tenus abdidit enſem
Nec ꝓcul[l] hęmeõides phœbi triuięq; ſacerdos
Infula[m] cui ſacra redimibat tempora victa
Totus collucens veſte atq; inſignibus[n] armis
Quẽ congreſſus agit cãpo[o] lapſumq; ſupſtans

SER a ¶INFERIAS quos imolet vmbris, inferiæ ſunt ſacra mortuoꝝ, q̃ inferis ſoluuntur. Sane mos erat in ſepulchris viroꝝ fortiũ captiuos necari, qđ poſtq̃ crudele viſum ẽ, placuit gladiatores añ ſepulcra dimicaꝛ, q a buſtis buſtuarii appellati ſũt. Nã & Homer⁹ facit ab Achille ſeruari, q̃s ad patrocli ſepulchrum imolet.

ὁ δ' ἐπεὶ κάμε χεῦρας, ναίρων ζωοῦς ἐκποταμοῖο δυωδεκα λεξατο κουρους ποινην πατροκλοιο μενοιτιαδαο θανοντος.

b ¶Captiuo ſanguine, pro captiuorũ, vt Captiui pẽdẽt currus. Itẽ Captiuaq; veſtis Cõgerit & eſt vt dixim⁹ ſpecioſus ornatus. c ¶Mago, datiuus, vt ſupra llo nãq; ꝓcul. d ¶Subit, ſubſedit. e ¶Per ꝑrios manes & ſpes, ꝑ eas perſonas rogat ꝓpter quas precatur filium ac patrem, ſubdit enim hanc eãm ſerues natoq;, pr̃iq;. f ¶Penitus defoſſa talẽta, multi eniꝫ diuitias ſuas obruebant, vnde Hora. Quid iuuat immenſum te argenti pondus & auri Furtim defoſſa timidi deponere terra: Sane melius infoſſa diceret q̃ defoſſa, ad qđ eſt metri neceſſitate cõpulſus, nam fugit dubiam ſyllabam, & hic locus eſt Homeri.

ζωγρει ατρεος υἱε, συ δ' αξια δεξαι αποινα
πολλα δ' ἐν αντιμαχοιο δομοις κειμηλια κειται
χαλκος τε χρυσος τε πολυκμητος τε σιδηρος

g ¶Non hic victoria teucrum. Vertitur. Luc. Nec pondera rerum Nec momenta ſumus. h ¶Gnatis parce tuis, qui in Vir. ſcripſit, declamationes de hoc loco ait, iprobus es, qui aut regi dones. aut filios exhæredes parce ãt eſt ſm antiquos ſerua, vt apud Lucillium & Ennium inuenitur. i ¶Natis parce tuis, atq; ſupra dixit Natoq; patriq;, quomodo ait natis, non eſt contrarium. nam liberos etiã dicimus vnũ filium, adeo vt Ter. filias liberos dixerit, vt in ecyra, Qui illum dignuꝫ decreuerũt, ſuos cui liberos committerent, vbi pater de filio ad vxorem loqtur. ergo vſurpauit reſpiciẽs ad liberos, vt gnatos de vno diceret. k ¶Commercia, viciſſitudines & ignoſcendi facultatẽ. l ¶Nec ꝓcul. hæmonides, hoc nomẽ ꝗ poſſit eẽ & patronymicũ quia ides exit, vt dicamus Hæmonis filius, tamen melius eſt vt id ꝓprium eſſe dicamus, qa nuſquaꝫ aliud nomẽ eius aut ꝓmiſſum eſt, aut ſecutuꝫ. ergo ſimile eſt patronymico, vt ſit Hęmonides, ſic Thucydides. m ¶Infula, faſcia in modũ diadematis, a qua vittæ ex vtraq; ꝑte dependebant, q̃ plerũq; lata & plerũq; tortilis de albo & cocco. n ¶Inſignibus armis, Aſper ſic legit, & vtiꝛ Saluſtii exẽplo, qui ait Equo atq; armis inſignib⁹. Probus vero inſignibus albis dicit legendum, vt veſtes albas accipiamus, que ſunt ſacerdotibus congruæ, ſicut Sta. de amphiarao dicit Albaq; purpureas interplicat infula criſtas. o ¶Campo, per campum.

CHR ¶PER patrios manes, breuis & ipſi accõmodata oratio. Nam cũ petat ſe ſeruari patri, & filio, rogat per patrẽ & per filiũ, deinde proponit vtilitatẽ, poſtremo oſtendit ſalutem ſuam nullum eſſe detrimentũ victoriæ. Oratio autem æneæ demõſtrat nõ crudelitate nãę ſed neceſſitate quã intulit Turnus non parci ſibi, ergo potius ex pietate in palanta q̃ ex odio in eum id agere cogitur. Multa eniꝫ ſua natura impia videri poſſunt quæ aliqua re interueniente fiunt pia.

¶IMMOLAT,

Immolat[a] ingentiq[b] vmbra tegit arma Sereſt[c]
Lecta[d] refert hũeris tibi rex Gradi ue tropheũ[e]
Inſtaurant[f] acies Volcani[g] ſtirpe creatus
Cęculus & veniẽs marſorũ a mõtibus vmbro.
Dardanides[h] contra furit Auxuris enſe ſiniſtrã
Et totum Clypei ferro deiecerat orbem.
Dixerat[i] ille aliqd magnũ. vimq affore verbo
Crediderat Cœloq[k] animum fortaſſe ferebat,
Caniciemq ſibi & longos promiſerat annos.
Tarquitus exultans contra fulgẽtibus armis.
Siluicolę[l] Faũo dryope quẽ Nympha crearat,
Obuius ardenti ſeſe optulit. ille[m] reducta
Loricam clypeiq ingens onus impedit haſta.
Tunc caput orantis neqquã & multa parantis
Dicere deturbat terrę truncumq tepentem
Prouoluens ſuper hęc inimico pectore fatur.
Iſtic[n] nunc metuende iace. non optima mater
Cõdet humi pa̅tro ue[o] onerabit mẽbra ſepulcro
Alitibus lĩquere feris aut gurgite merſum
Vnda feret piſceſq impaſti[p] vulnera lambent
Protinus Antęum: & lycam prĩa agmina turni
Perſequit̃ fortẽq Numã: fuluumq Camertem
Magnanimo Volſcente ſatum ditiſſimus agri
Qui fuit auſonidũ[q] & tacitis[r] regnauit amyclis

SER a ℂIMMOLAT, quaſi victimã, vt ille conſueuerat, nã hoc verbo ad ſacerdotis nomẽ alluſit. b ℂIngẽtiq vmbra tegit, aut magnitudine corpis ſui obũbrat eius cadauer, aut ingẽti vmbra .i. morte tegit, vt In æternam claudũt lumĩa noctẽ, aut ĩgẽti vmbra tegit ſ ſ vſũ accipiẽdũ ẽ .i. iſultatiõe eũ opp̃mit & obũbrat. c ℂSereſtus, ſereſtos duos ĩtelligamus, vnũ in caſtris, & vnũ cũ Ænea. Nã troiani nõdũ erupere, vt intelligam⁹ eũ, quẽ ſupradixit, ergo duo ſũt, nec mirũ quũ & ip̃e dixerit, qd exẽplo eẽ poſſit aſſaraciq duo. d ℂLecta .r. p̃prie dixit: nã ſpolia quæ aptant trophæis lecta gi dicũtur .i. eligi. e ℂTropheũ, declinatio latĩa eſt, vñ & penultima habebit accentũ ĩ nũero plurali, q a trophæa decimus ſicut græci, nec aliqd tñ mutilam⁹, erit in antepenultia accẽt⁹ ſicut apd græcos. f ℂInſtaurãt acies, κατατοσιωπωμενον añ fuſas accipiam⁹ ex eo qd dix̃ iſtaurãt. g ℂVolcani ſtir. c. notãdũ ſtirpẽ de pře dictã, quũ ſẽper de lõga gñis ſigñatiõe dicat̃. h ℂDardanides, p̃tonymicũ a maiorib⁹. i ℂDixerat ille aliqd, p̃babil̃r dctũ ẽ, ac ſi diceret nõ mirũ ſic occiſum eẽ eũ q ſibi plurimũ arrogabat. k ℂCœloq aiũ ſor. fer. forte exæquerat cœlo, vt de Ænea Drãces quibus cœlo te laudibus æquẽ. l ℂSiluicolæ fauno dryopæ quem nympha crearat, Faunus hoc loco qdã ruſticus ĩtelligẽdus ẽ nõ de⁹, ſicut ſupra Anxyrus quẽ legim⁹ Iouẽ nõnulli ẽt nymphã nõ deã volunt, ſed græce ſponſam dictã, nec incredibile ſit ex duobus numinibus p̃creatũ eſſe mortalẽ, q̃q̃ hæc numina ſm Ariſtotelẽ aliqñ moriant̃. m ℂIlla reducta .i. longa, vt Interea videt æneas ĩ valle reducta, & intelligimus p̃tẽta haſta Tarq̃ti arma eſſe impedita, Alii reducta retroducta dñt quod non procedit. n ℂIſtic nũc metuẽde iace, ſarcaiſmos eſt hoſtilis irriſio, eſt autem Homeri verſus. ωταυθοῖ νῦν κῆσο μετ' ἰχθύσιν οἵ σ' ὠτειλὴν αἷμ' ἀπολιχμήσονται ἀκηδέες. o ℂPatrio ſepulcro, ẽt h̃ apparet Faunum hominẽ fuiſſe. p ℂImpaſti, ita auidi vt ſp credant̃ ĩpaſti, ſicut de harpyis dixit ĩ tertio, Et pallida ſp ora fame q̃ſi fame. q ℂAuſonidũ, p auſonidarũ, ſicut deũ pro deorũ, nã auſonidũ a gñe. fœminino vẽit vt hæc auſonis hæ auſonides, auſonidarũ, ꝓ venit ab eo qd eſt h̃ auſonida huius auſonidæ. r ℂTacitis regnauit amyclis iter caietã & terracinã oppidũ cõſtitutũ eſt a lacõib⁹, q comites caſtoris & Pollucis fuerũt, & ab amyclis p̃uinciæ laconicæ ciuitate ẽ ei nomẽ, iditũ. Lacones itaq iſti eũ ſ pythagore in ſectã a cæde oĩuſ aĩaliũ abſtĩerẽt, vñ luue. a cũctis aĩalib⁹ abſtiuit q tãq̃ hoĩes, et ex vicinis paludib⁹ natas ſ pẽtes occidẽ neſas putarẽt, ab iiſdẽ iterẽpti ſſ, vñ Amyclas tacitas dicit .i. pythagoreas, nã pythagorica v̄t⁹ ẽ qnquẽnale ſilẽtiũ, ẽ & alia expõ, quũ freq̃nt falſo nũciarent̃ hoſtes, & ĩani terror̃ cĩtas q̃ſſaret̃, lata lege cautũ ẽ, ne qs vnq̃ hoſtis nũciaret aduẽtũ poſtea quũ vere hoſtis vẽiret, nullo nũciãte ex ĩprouiſo capta ẽ, vñ tacitæ Amyclæ dictę ſũt q p̃iere ſilẽtio, hĩc eſt q ait Lucillius Mihi neceſſe ẽ loq, nã ſcio Amyclas tacẽdo periiſſe.

DON ℂCAnitiẽq ſibi, irridet q futuror̃ ſcie cõſi dũ. ℂMetuẽde, q te metuendũ arbitrat⁹ es.

CHR ℂISTIC nũc metuẽde iaces, Hoſtilis & arma ĩcrepatio. ℂAmyclis, volũt nõnulli milites caſtoris q lacones eſſent poſt p̃mũ bellũ troianũ ĩ italiã veniſſe. Alii ãt ſcribũt illos la

cones q̃dē fuiſſe nō caſtoris milites,ſʒ exilio actos q inter Caletā & Fōdos vrbē paluſtri loco cōdidē,& ab amyclis vrbe lacōica Amyclas dixē. Has Pli.ait a ſpētib⁹ delatas. Emilius aūt Aſp refert cū ſepe falſo annūciaret aduētus hoſtiū amyclēſibus capitale ex lege īſtitutū eſſe ſi illud deīceps nūciaret Ergo cū aduētarēt hoſtes nihil nūciatū eſt,& p ſilētiū capta eſt vrbs.Hinc Lucilius ait Mihi neceſſe eſt loqui.Nā ſcio amyclas ſilētio piſſe, & Silius italicus. Quāq̃ euertere ſilētia amyclæ,ſed potuerū: ita captę ſeq̄ntib⁹ deinde tpib⁹ a ſpētib⁹ deleri.

Aegæon^a qualis centum cui brachia dicunt
Centenaſq; manus.quinquagita oribus ignē^b
Pectoribuſq; arſiſſe Iouis cum fulmina cōtra
Tot paribꝰ ſtreperet clypeis tot ſtringeret enſes
Sic^c toto Aeneas deſęuit in ęquore victor
Vt ſemel intepuit^d mucro quin ecce Niphei
Quadriiuges^e i equos aduerſaq; pectora tēdit.
Atq;^f illi longe^g gradientem & dira frementē
Vt videre metu verſi:retroq; ruentes
Effunduntq; ducē rapiūtq; ad littora Currus.
Interea biiugis^h infert ſe Lucagus albis
In medios fraterq; Liger ſed frater habenis
Flectit equos ſtrictū rotat acer Lucagus enſem
Haud tulit Aeneas tanto feruore furentes.
Irruit aduerſaq; ingens apparuit haſta.
Cui Liger.
Non^i Diomedis equos nō currū cernis Achilli
Aut Phrygię campos nunc belli finis & ęui
His dabitur terris veſano talia late
Dicta volant Ligeri ſed non & Troius Heros
Dicta^k parat contra iaculū nam torq̃t in hoſtē,
Lucagus vt pronus^l pendens in verbera telo
Admonuit biiugos.proiecto^m dum pede leuo
Aptat ſe pugnę ſubit oras haſta per ima
Fulgentis Clypei tum leuum perforat inguen.
Excuſſus curru moribundus voluitur aruis.
Quem pius Aeneas dictis affatur amaris.
Lucage^n nulla tuos currus fuga ſegnis equorū
Prodidit aut vanę vertere ex hoſtibus vmbrę

SER a ǀÆGÆon q̃. ipſe ē & Briareus. b ǀIgnē pe.a.Aſp dicit ignē hūc aię itelligēdū calorēʒ venietē ex ferōcitate, vt ſit quū vī ſuę crudelitatis efflaret alii ignē hūc fulmīs voluīt,vt ſit dcm̄ quēadmodū ī prio iliū expirātē trāſſixo pectoꝛ flāmas. Sāe notādū ignē arſiſſe cū igni alia res ardeat. c ǀSic,vt ñ vnā manū putares,nā ꝯ ad h̄ ptiet cōpatio, vt itelligam⁹ cū mltitudis vice dimicaſſe. d ǀIntepuit.m.nimia.ſ cęde. e ǀQuadriiuges.pp homœoteleutō noluit diceꝛ q̃driiugos,ꝓtulitq; ſe ad aliā declinatōēʒ,nā & q̃driiugos & q̃driiuges dicim⁹,ſic iermes & iermos, exaies & exaios. f ǀAtq; i.ſ.eq.nā ad ſupiora rettulit, qd ſciēdū eſt eſſe vitioſum, īterpoſuit.n. Aduerſaq; pectora. g ǀLōge.gr.lōgis gradibus icedētē, & eſt militaris icelius,& eſt Hom̄.vt μακρὰ προβιβάς. h ǀBiiugis,erit noīatiuus h̄ biiugus,nā biiugib⁹ faceret ſi eēt tertię formę ab eo qd eſt h̄ biiugis hui⁹ biiugis. i ǀNō.d.e.n.c.c.a duos obiicit,a qb⁹ eſt victus æneas,nec tñ vſquequaq; nā eoꝝ īpet⁹ euitauit. k ǀDcā.p.ꝓt legi & dcā pat ꝫ. l ǀPronus, pēdēs,ꝓn⁹ nom̄ eſt , nā & cōpaꝛ vt ꝓnior,ſi āi pticipiū eſſet, fieret vitioſa locutio ſine interpoſitiōe locutiōis. m ǀProiecto,extento, vt piectaq; ſaxa pachynni. n ǀLucage.n.t.c.ſ.ſ e.Prodidit aut vane ꝓtē ex hoſtib⁹ vmbræ,h̄ allocutio ꝯria ē ſupiore, h̄.n ꝯtiet.obiecíſti mihi ꝙ ſiʒ & diome. & ab achille cōuerſus ī fugāte ꝓo o Lucage nec equoꝝ tarditas ꝓdidit,qd mihi ꝯtigit,cū a diomede occiſus ē pādar⁹ q ī eodē curru dimicabat , nec aliqua vmbra equi teriti,qd ferñ, ſępi⁹ in Hom̄.legiꝛ ſic paulo poſt turnū cogit imago bella ꝺferē, ꝓt tñ & ad illud īferri quo rpe cū ab Achil.nube neptunn⁹ eripuit vti.v.cōmēorat.

DON ǀACHILLem & diomedē nō vuit laudare ſʒ illos cū ænea deꝓmit. ǀIn ph.q.d.ī qb⁹ ꝓſabant ībelles. ǀNō d p.nā prudēs norat ī ligua ſʒ māu vtēdum in bello.

CHR ǀÆGÆon, d q̃ ī ſupiorib⁹ dixim⁹, nā ipſe Briare⁹ ē cētū brachia , nam ἑκατόγχειρος .i.cētimanus fingiꝛ. ǀNō dio.eq. vāitatis plena oꝛo ē q̃ ex ore fortiſſimoꝝ prudētiūq; viroꝝ nō egrediꝛ Qui n.res grandes aggrediunꝛ ii poti⁹ ſilētio ꝯſil ū tegūt q̃ vanis minis efferūꝛ.vñ de ænea ꝓfert, Sʒ nō & troius heros dcā parat ꝫ. ǀQuē p.æne.di.affa.ama.gen⁹ dicēdi ardēs arrectū & inſenſum eſt qd q̄le ſit, & cui tribuaꝛ iā ſup demōſtrauimus.Hoc non mitiori Ænex nāæ quadrat,ſed aīo ſuo morte palantis exacerbato cōuēit.Ergo poeta ne hoc īgenio ſuo, ſʒ cōcitationi ex mœrore interēpti.Palātis dare videreꝛ dixit plus æneas dictis amaris vt pietas nāæ,amator cōcitatiōis eſſe ſignificaret.

ǀIPSE

Ipſe[a] rotis[b] ſaliens iuga deſeris hęc ita fatus
Arripuit biiugos frater tendebat inermes
Infœlix palmas curru delapſus eodem.
Per te per qui te talem genuere parentes
Vir troiane ſine[c] hāc aīam & miſerere precātis.
Pluribus oranti Aeneas haud talia dudum
Dicta dabas morere & fratrē ne deſere frater.
Tum latebras[d] aīę pectus mucrone recludit.
Talia per campos edebat[e] funera victor
Dardanius torrentis aquę vel turbinis atri
More furēs tādē erumpunt & caſtra relinquūt
Aſcanius puer & nequiquā obſeſſa iuuentus.
Iunonem interea compellat iuppiter vltro.
O germana mihi atq́ eadem gratiſſima coniux
Vt rebare[f] Venus (nec te[g] ſententia fallit)
Troianas ſuſtentat opes. non viuida[h] bello
Dextra viris: animuſq́ ferox patienſq́ pericli.
Cui iuno[i] ſummiſſa. qd o pulcherrime cōiux
Sollicitas ęgram: & tua triſtia[k] dicta timentem?
Si mihi quę quōdā fuerat quamq́ eē decebat
Vis in amore foret. nō hęc mihi nāq́ negares
Oīpotens. quin[l] & pugnę ſubducere turnum,
Et Dauno[o] poſſem incolumem ſeruare parēti.
Nūc[m] pereat. teucriſq́ pio det ſanguīe pœnas
Ille tamen[n] noſtra[o] deducit origine nomen
Pilumnuſq́ illi quartus[p] pater & tua larga
Sępe manu multiſq́ onerauit limina donis.
Cui Rex Aetherei breuiter ſic fatur Olympi.
Si mora[q] pręſentis Lœti: tempuſq́ caduco[r].

SER a ¶IPSE ROTIS ſaliens, ſarcaſmos eſt, nam per irriſionem dictum eſt. Ille enim vulneratus ceciderat. b Rotis, ideſt curru, a parte totum. c ¶Sine permitte vitam ſcilicet relique, patere, & συγχωρητέον. d ¶Latebras animę pectus, definitio pectoris eſt. e ¶Edebat, quaſi ad ſpectādum, vnde & munerum editores dicuntur. f ¶Vt rebare, vt arbitrabaris, verum eſt ꝙ troiani Veneris virtute nituntur, & dictum eſt per ironiam, nā ſuperſluo quidam hāc orationē ſimpliciter dictam volunt, vt re vera dicat iuppiter per ſe nihil iuuare poſſe troianos, quod falſum eſt, adeo vt Iunonis oratio ad ironiam non ad ſimplicia verba reſpondeat. g ¶Nec te ſententia fallit, hoc per parēntheſim dictum eſt. h ¶Viuida, fortis, vt Sed bello viuida virtus. i ¶Cui Iuno ſummiſſa, humilis, & quia intellexit ſe obliqua troianorum accuſatione impugnari ſuum pudorē, & ipſe reſpondit oblique. K ¶Triſtia, ſeuera. Terentius, Et triſtis ſeueritas in eſt. atq́ in verbis fides. Item contra Virgilius Furias amnemq́ ſeuerum, ideſt triſtem. l ¶Quin, ideſt vt non, nam confirmatiua particula non eſt. m ¶Nunc pereat, teucriſq́ pio det ſanguine pœnas, ſermo obliquus nō apertus ductus, nā nō agit vt pereat ſed magis fauet eius ſaluti, quod autem dicitur pio ſanguine, Æneæ eum latēter exæquat, qui vbiq́ inducitur cultor deorum. n ¶Ille tamen, q̄q̄ moriturus, tamē ab diis originē ducit. o ¶Noſtra, diuina. p ¶Quartus pater, abauus, nec eſt contrarium illud Cui Pilumnus auus, potuit enim fieri vt & auus & abauus eius a pilūno pilunni nominarentur. q ¶Si mora praeſentis laeti, ex iouis cōceſſione quali arte egerit Iuno cognoſcitur, ſcilicet vt Turnus poſſit euadere. r ¶Caduco, morituro.

DON ¶SVMMISSA, humilem eſſe decet quem neceſſitas pcandi vrget.

CHR ¶TVRBINIS, de quo alias. ¶Tādem erumpunt. ſ. poſtquam æneas ita vires hoſtiles contriuerat, vt pene obſidionem iā desererent. ¶Aſcanius, qui & parenti ſubuenire, & hoſtem vlciſci cupidiſſimus erat. ¶Nequiquam, qa ſuperari, aut ne erumperem prohiberi non potuit. ¶Cui iuno ſubmiſ. oſtendit ex fortunæ varietate & ſuperiores deiiciet abiectiores efferri conſueuiſſe. Videmus. n. nunc iunonem in deſperatione omnium rerum faſtus & grādia ſua verba depoſuiſſe. Muliebriter igitur queritur de imminuto iouis amore erga ſe, & ſupplex orat, vt ſi non victor ſaltem incolumis e pugna diſcedat Turnus, Eſt autem oratio artificioſa. Nam a principio oſtendit non cedere Veneri, ſed illi quem timet, vt & in Venerem inuidiam moueat quæ non ſua induſtria, ſed alieno auxilio ſuperet, & in ſe commiſerationem captat, quæ iniquitate mariti ſuccumbere cogatur Quod magis dolendum videtur quod non ſui aut ſci culpa ſed imminutione amore hoc ſibi accidere oſtendit, nec diſcedit a natura muliebri quæ omnia ſibi denegata imputāt iminutione amoris.

Si mota præſentis. Intellexit iuppiter ꝙ iuno in tam plenã cõceſſione oblique nõ ſolum ꝙ turnus tunc ſubtrahi poſſet a preſenti pugna petebat, ſed omnino incolumis deinceps euaderet, iccirco illi circũſcripſit tps in quo notatur ꝙ fata differi poſſunt, ſed non tolli.

Oratur iuueni meq; hoc ita ponereᵃ ſentis
Tolle fuga turnum atq; inſtãtibus eripe fatis.
Hactenusᵇ indulſiſſe vacat. ſin altior iſtis
Sub precibus veniaᶜ vlla latet totumq; moueri
Mutari ue putas bellum: ſpes paſcis inanes.
Cui Iuno illachrymans qd ſi q̃ voce grauarisᵈ
Mente dares: atq; hęc, turno rataᵉ vita maneret?
Nunc manet ĩſontẽ grauis exitus aut ego veriᶠ
Vana feror quin vt potius formidine falſa
Ludar & ĩ melius tua qui potes orſa reflectas.
Hęc vbi dicta dedit Cœlo ſe protinus alto
Miſit agens hyemem nimboᵍ ſuccincta p auras
Iliacamq; aciem & laurentia caſtra petiuit.
Tum dea nubeʰ caua tenuẽ ſine viribus vmbrã
In faciem Aeneę (viſu mirabile monſtrum)
Dardaniis ornat telis clypeumq; iubaſq;ⁱ
Diuiniᵏ aſſimulat capitis dat inaniaˡ verba
Dat ſine mente ſonum greſſuſq; effingit eũtis
Morte obitaᵐ quales Fama eſt volitare figuras,
Aut quę ſopitos deludunt Somnia ſenſus.
At primas lęta ante acies exultatⁿ imago.
Irritatq;ᵒ virum telis. & voce laceſſit.
Inſtat cui turnus ſtridentemq; eminus haſtam
Conicit cui illa dato vertit veſtigia tergo.
Tum vero Aeneam auerſum vt cedere turnus

SER a PONERE facere, ſic Lucillius Homerũ ſecutus q ait ἄλγε᾽ ἔθηκεν, i. fecit. b Hactenus indulſiſſe vacat, ingenti arte locutus eſt, nã dicendo vacat oſtẽdit ſupra hoc breue ſpacium vlterius bonarũ ſtellarũ irradiatione Turni fata differre nõ poſſe, vnde nõ ait indulſiſſe libet ſed vacat ac ſi diceret iã vndiq; in mortem truditur Turnus, hoc tñ vacat ſpacium, hinc eſt ꝙ & ſupra ait Metaſq; dati peruẽit ad æui. c Venia vlla, beneficiũ qd ſperas te mereri. d Quod voce grauaris, negas fato, vox enim Iouis fatum eſt. Sta. Et vocem fata ſequuntur, hoc aũt dicit, vtinam q̃ negas voce idest fato, mente pręſtares, nã ſi Iouis vox fatum eſt, poteſt aliud tando fati ordinem cõmutare. Grauaris autem negas grauiter fers & hac locutione non niſi per accuſatiuũ vtimur vt ſi dicas aggrauor aduentum tuum, idest grauiter fero, grauor preſentiam, nam & ipſe dixit quæ grauaris aliter nõ dicimus in hac ſigñatione, ſimiliter ẽt accuſatiuo caſu vtimur, cũ volumus abſolutã facere locutionẽ, & per gerundii modum aliquid dicere, vt petẽdũ mihi eſt equũ, codicem, Byrtũ hinc Virgilius, Et pacẽ troiano ab rege petẽdam, nã ſi dixeris petendus eſt codex iaꝫ nõ per gerundii modũ, ſed participialiter loq̄ris. e Rata, firma, ppetua. f Veri vana feror, ſum veritatis ignara. g Nimbo ſuccincta, nubibus, quia premiſit agens hyemem, quod niſi eſſet ſplendorem acciperemus, qui eſt circa corpus deorum. h Nube caua, erit nominatiuus hæc nubes, nã nubs non dicimus, quod ait Liuius Andronicus qui primus edidit fabulaꝫ latinam apud nos. Cicero in tuſculanis ſeri⁹ poeticam nos accepimus, ferre annis quadrigentis poſt romam conditam Liuius fabulam dedit .C. Claudio Cæci .f. M. Tudit. Coſſ. i Iubaſq; pp equinam caudaꝫ quæ eſſe ſolebat in galeis, vt criſtaq; hirſutus equa. k Diuini aſſimulat capitis, hoc ex pſona poetæ dictum eſt intuentis futura, naꝫ poſt mortem in numerum referuntur deoꝝ. l Dat inania verba, nec a mẽbris, nec a mẽte veniẽtia. m Oblita, ſumpta & ſuſcepta, & completa. n Exultat, exultare ẽ gaudere, & per ſe plenũ eſt, nam inſultare eſt irridere inimicos, & dicimus inſulto tibi, licet Sal. dixerit Multos adoleſcentia bonos inſultauerat, ꝗuis poſſit illic aſia eſſe ſignificatio, multos inſultauerat, hoc eſt ĩpetum fecerat. o Irritatq; virũ telis, iõ hac arte agit iuno, & imagine decipit Turnũ, q ſi ex apto fuga ſuaderet, more viri fortis ille fugæ præponeret mortem, quũ pſertim, ipſe in ſequentib⁹ dicat, vſq; adeo ne mori miſerum eſt,

DON NIHIL eſt quod ex Donati volumine hĩc ponendum ſit.

CHR PONERE, cõſtituere. Quod aũt vmbrã in formã æneæ pſtituat iuno nõ ẽ ab re. Nã ipſa ãbitio pſæpe honoꝝ cupidos viros ita ĩpellit, vt vmbras p ænea .i. inanẽ quãdã gloriã p vera laude ſectent, & illa gloria capti multa ſupra humanã cõditionẽ aggrediant cui rei fabula etiã ixionis quadrat qui cũ ſe iunoni cõcubere putat, nubibus admiſcetur.

TVRBIDVS,

Credidit atq; animo ſpē turbidus[a] hauſit ināne.
Quo fugis Aenea: thalamos ne deſere pactos.
Hac dabitur dextra tellus[b] quæſita per vndas.
Talia vociferans[c] ſequitur ſtrictumq; coruſcat
Mucronem nec ferre[d] videt ſua gaudia ventos.
Forte[e] ratis celſi coniuncta crepidine[f] ſaxi
Expoſitis ſtabat ſcalis & ponte parato.
Qua rex clauſinis[h] aduectus oſinius[g] oris:
Huc ſeſe Aeneæ trepida fugientis imago
Conicit in latebras nec turnus ſegnior inſtat,
Exuperatq; moras & pontes tranſilit[i] altos.
Vix proram attigerat. rupit[k] Saturnia funem
Auulſamq; rapit reuoluta per æquora nauem.
Illum[l] autem Aeneas abſentē in prœlia poſcit
Obuia[m] multa virum demittit corpora morti.
Tum leuis aut vltra latebras iam quærit imago
Sed ſublime volans nubi ſe immiſcuit atræ,
Quū turnū medio[n] interea fert æquore turbo[o]
Reſpicit ignarus[p] rerum ingratuſq; ſalutis.
Et duplices cum voce manus ad ſydera tendit
Omnipotēs[q] genitor tanton me crimīe dignū
Duxiſti: & tales voluiſti expendere pœnas:
Quo feror vñ abii: q̄ me fuga quæue[s] reducet

SER a ¶ TVRBIDVS, elatus, arrogātia tumēs. b ¶ Tellus quæſita per vn. ſic alibi En agros & quā bello troiane petiſti Heſperiā metire iacēs. c ¶ Vociferās ſequit, ſequēs clamabat, nō aūt dixit & ſic eſt ſecut⁹. d ¶ Nec ferre videt ſua gaudia vētos, puerbiū ē vēti ſerūt gaudia.i. lætaſ i caſſum ſic ſup, Sꝫ auræ oia diſcerpūt. Itē partē mēte dedit ptē volucres diſperſit in auras. e ¶ Forte ratis, dſcriptiō p ecbaſim ſcā, nō .n a ſupiorib⁹ pēdet, ſꝫ antedictis adiūgiſ, vt inſula ſicanium iuxta latus, has aūt deſcriptiones eē aptas & raras cōuenit, ſicut & Hora. docet ī arte poetica dicens Purpureus late, qui ſplēdeat vnus & alter Aſſuiſ pānus ſunt.n. ornatui. f ¶ Crepidine ſaxi crepido ē abrupti ſaxi altitudo. Sane hoc loco ātiptoſis ſacta eſt pp metrū. cōiūcta ğ crepidine p crepidini, ſicut Hæret pede pes ꝑ pedi. g ¶ Oſini⁹, ipſe ē quē ſupra Maſſicū dixit, ğ vt diximus ſi Oſinus ꝓpriū eſt, vt Maſſicus appellatiuū, ſꝫ poſſit fieri vt duo noīa vni⁹ ſint, vt eſt Numa Pōpilius, Alexāder magnus. h ¶ Cluſinis oris, thuſciæ ciuitate. i ¶ Trāſilit, hoc ſermone feſtinātis celeritas īdicatur. K ¶ Rupit ſaturnia funē, ne deꝑhenſo dolo ad bellum rediret. l ¶ Illū aūt æneas abſentē in ꝓlia poſcit, ſic melius q̄ ſicut nōnulli volūt. Vrban⁹ nāq; ſic legit. ille āt Æneā abſcētē in ꝓlia poſcit, vt q̄ſi ad Turnuꝫ poſſit referri. m ¶ Obuia multa virū demittit corpa morti, qđ Vrban⁹ dicit arbitraſ de nautis i naui inētis, qđ nō ꝓcedit, nā abſ̄s dī q recedit, qđ nūc Turno ꝯgruit, nō Æneæ, q̄ intereſt ꝓliis. n ¶ Medio, ad mediū. o ¶ Turbo, vis vēti. p ¶ Ignarus rerū, art's p quæ euaſerat q ¶ Omnipotēs genitor, duo antonomaſia p vno ꝓprio, vt Tritonia pallas. r ¶ Tanton, pro tantone, &

conſtat mutilatas partes orationis accentū in eodē loco hēre, I quo ēt integræ habuerūt, nā μορια, ideſt minores particulæ, vtq;, ne, ue, ce, quoties iunguntur aliis partibus ante ſe accentū faciunt qualiſlibet ſit ſyllaba quæ præcedit, ſiue breuis ſiue longa, vt muſæq;, huiuſne, illiſce, tātone, adduce, deduce, & h mutilata ſimiliter pferunſ .i. ſub eodē accētu. ſ ¶ Queue reducet, q̄lē, vt Hūc ego te curya le aſpicio, & q̄ſi neſcius ſui ē in tāta reꝝ pmutatiōe.

¶ NEC turnus ſegnior iſtat, nam quoties p ſūmā iſcitiam et q maximi viri hñr aduerſus res vanas & nihil ꝓfuturas oī vi nitunſ, & vilia q̄ aut dignitatē ſūmā, aut ſaltē ſalutē allatura ſint negligūt. Et vmbratile quoddā & vanū ſectanſ. ¶ Crimie.i. pœna & poſuit ꝓcedēs p ſubſequenti, nam qđ aliud maius crimen poteſt excogitare dux q̄ caſtra ſuoꝝ & pugnantes acies hoſtibus pdere, & tñ nō ſuo cōſilio factū oſtēdit, ſed a Ioue in hunc, errorē deductū dolet. ¶ Tanton, non potuit illuſtrius exprimere. q.d q̄tum nullum aliud ne excogitari quidē pōt, potius aūt de ioue q̄ de reliqs diis queritur, qa ipſe primus oīum ſuo nutu oīa gerit. Eſt aūt pathetica oro, & q̄lē ī hoīe ſumma & pturbatione furēti eſſe decet Vñ principiū abruptū hēt, & clauſulas conciſas vt animus crebro æſtuet neq; vſq; conſiſtat. ¶ Omnipotēs genitor, captat apte beniuolētiā dū oīpotentē & genitorē appellat, ſꝫ obliq̄ dolet q tū oīpotens ſit & parentē curā ſubire deceat ī tam nefandū ac ignominioſum errorem illum induxerit. ¶ Quo feror, quaſi dicat eo feror, vñ ſumma ignominia ꝓuentura eſt. ¶ Vnde abii, quaſi dicat a meis quos quia a mea cauſa in tanto periculo cōſtituti ſunt deſerere ſummum nefas fuit. CHR

Laurenteis ne[a] iterū muros: aut caſtra videbo:
Quid[b] man⁹ illa virū q me meaq; arma ſecuti:
Quos ne(nefas) oēs infanda in morte reliqui:
Et nunc palantes[c] video gemitumq;[d] cadentum
Accipio qd agā: aut q̄ iam ſatis ima[e] dehiſcat
Terra mihi: vos o potius miſereſcite[f] Venti.
In rupes in ſaxa (volēs vos Turnus adoro[g])
Ferte ratem ſeuiſq; vadis immitte Syrtis[h]
Quo neq; me Rutuli neq; cōſcia fama ſequat
Hęc memorās aīo nunc huc nūc fluctuat illuc
An ſeſe mucrone ob tantum dedecus amens
Induat:[i] & crudum[k] per coſtas exigat enſem:
Fluctibus an iaceat mediis & littora nando
Cum petat Teucrūq; iterūq; ſe reddat in arma.
Ter conatus vtranq; viam ter maxima Iuno
Continuit iuuenemq; animi[l] miſerata repreſſit.
Labitur alta ſecans ęſtu fluctuq; ſecundo.
Et patris antiquā Dauni defertur ad vrbem[m].
At Iouis[n] interea monitis[o] Mezentius ardens
Succedit pugnę Teucroſq; inuadit ouantes.
Concurrunt[p] Tyrrhenę acies atq; oībus vni
Vni odiiſq; viro teliſq; frequentibus inſtant

SER a ¶ LAVRENTIS ne iterum muros, quaſi deliberatio eſt. b ¶ Quid manus illa virum, ſylleplis per genus, nā a manu.i.multitudine ad viros trāſitum facit. c ¶ Palantes video, intelligimus eū nō lōge a terris fuiſſe, nā qd ait ſupra medio fert æquor turbo, vt diximꝰ ad mediū accipiēdū eſt, aut qa mediū dr̄ oē qd eſt inter finem & initiū, vt in ęgypto Interea mediū ęneas iā claſſe tenebat. d ¶ Gemitūq; cadētū accipio, hinc apparet de Æneas dcīū Obuia multa virū demittit corpora morti. e ¶ Ima terra, dolet ſibi ēt infœlicīū vota ſublata, ſiqdē in mari cōſtitutus optat hiatū nō pt terræ, Imā aūt terrā dixit, quæ cōtinet maria. f ¶ Miſereſcite venti, pro potentis qlitate, nōnunq̄ ēt mors vicetur eſſe miſeratio, vt hoc loco, Item ſupra Figite me ſi qua eſt pietas. g ¶ Adoro, ad vacat, & eſt metri cā additū. h ¶ Syrtis, vbi arenoſa ſunt loca, ergo immitte me ad ſęua vada ſyrtiū, aut arenoſa loca, Aut re vera ad ſyrtes.i.ad mūdi extrema quo me nec fama comitetur. i ¶ Mucrone induat, aut κατακρηστικῶς dixit induat pro feriat, aut hypallage eſt pro mucrone ſuo induat corpore, ſi.n. induere eſt veſtire, nō mucrone corpus induit, ſed induit mucro corpe.i.tegitur & veſtitur. k ¶ Crudū, crudelē, cruentū. l ¶ Animi, p aio miſerata, nā figurate locutꝰ eſt, ſicut O pſtās animi iuuenis, p aio, & illius rei pro illa re. m ¶ Ad vrbē, ardeā, & jō ſic lōge ne ex ppinquo ſtatim rediret, & vt eū affectꝰ retineret patētis. n ¶ At iouis interea monitis nouimꝰ ſacrilegū eſſe Mezētiū, iouē ēt hortatū eſſe alios deos vt a bello deſiſterent, & dixiſſet rex Iuppiter oībus idē, quo mō ergo pcedit At iouis iterea monitis, dicimus prio iouē iuſtitiæ fauere nō patib⁹, qd ſi ē iure Mezentiū Turni locū fecit venire, vt iuſtū pliū fuenial, nec vna pars penitus, a ducibus ſit deſtituta, qd aūt dr ſacrilegū Iuppiter admonere nō debuit, nō admonet vt vincat, ſed vt poſſit pire. Illud ēt fruſtra qrit queadmodū numini ſacrilegꝰ obtēperare potuit, cū Mezentiū nō aperte Iuppiter moneat, ſed ei initiat tale deſiderū, vt ſi eſt Dii ne hūc ardorē mētibus addunt Euryale: an ſua cuiq; deus fit dira cupido. o ¶ Monitis, ab eo qd eſt hæc monita hoc vēit datiuus, nā & hos monitꝰ dicimꝰ, vt Perſius Hos pueri monitꝰ pſes iſundere lippos, ſed a quarta declinatio nec ſingulari dati uo vtimur nec plurali, nā vnū nom eſt de his, q̄ lʒ duplicē hēant declinationē, tn̄ aliqbꝰ eoꝝ caſibus pp aſpitatē nō vtimur, vt lauri lauribus, cū & hꝰ laurus ab hac lauro dicamus. p ¶ Cōcurrūt tyrrhenæ acies, q̄ ſpāliter odio Mezētii bellū ruebant.

DON ¶ NIHIL eſt de Donato.

CHR ¶ QVID man⁹ illa virū, nō graue ē hōeſto viro viriliꝶ pugnādo hōeſte cadē. Sʒ turpiter cedere & ſuos i māifeſto piculo pdē pei⁹ oī gn̄e mortis optat. ¶ Quo, ǧ aīo credibile eſt illū & gemitꝰ ſuoꝝ audiſſe & fugā vidiſſe. ¶ Quę iā ſa.i.de. ¶ Terra cū i tm̄ dedecꝰ vir fortis & ſoliꝰ gl'iæ appetēs ſe icurriſſe videat, qd aliud optet: niſi vt terra ſibi dehiſcat, & qd vis genus mōtis exoptet, & q̄ pcul a rutul ferat, a qbꝰ ſe maxīe pbari, & i maxia laude ſe apd illos eē cupiebat, & quos i tātas calamitates dū ſibi piugiū regnūq; ſuari ſtudet iꝑulerat, iuno āt phibuit.i.cupido regnādi continuit. ¶ At iouis i te.mo.nā cū pmiſiſſet iunoni, vt Turnū pugnę ſubtraheret iniq; egiſſet niſi curaſſet vt alter loco turni ſuccederet. ¶ Ouantes, ſibi nihil jā amoto turno timētes ¶ Vni fecit rē veriſimilē q illo pempto & odiū ſaturaſſent, & metu tyrāni iniq liberi euaſiſſet & pp hoc ſolū in expeditionē hāc venerāt.

¶ PRODIT

SER a ¶PRODIT in æquor, extendit, ſic luue. Quæ pelago occurrunt medio longeq; relinquunt italiam. b ¶Ponto, contra pelagus, nam datiuus eſt. c ¶Cœliq; mariſq;, ſicut & Mezẽtium odiorum & telorum totius exercitus. d ¶Fugacē velocem modo. e ¶Lataguſ, occupatos pro Latagi os occupat, & eſt græca figura in Homero frequēs, vt ſi dicat ἔκρουσεν ἀχιλλέα τὸν πόδα i. Achillē percuſſit pedeſ, pro pcuſſit achillis pedem. f ¶Poplite pal. ea parte qua plurimū poterat. g ¶Donat hſe, græca figura vt argēti magnū dat ferre talentū. h ¶Ciſſeis, Hecuba filia Ciſſei ſm Euripidem in Hecuba πολυδώρος ἐκ Ἑκάβης παῖς γεγὼς τῆς Κισσέως. Sedꝫ alios Dimãtis, qđ aūt ait face pregnans hæc rō eſt qa anteq̃ pareret faculam ſe peperiſſe vidit in ſomnis. i ¶Vrbe paterna occubat, ſubaudis Paris, q̄ vt nō diceret metri eſt neceſſitate cōpulſus. k ¶Ignarum laurēs habet ora mimãta. ſ caſus ſui. Vera tamē eſt lectio ignaruſ idest ignoratum, qui neſciretur, & eſt ſupina ſignificatio, ſicut in quarto Liquitq; volatile ferrum Neſciuſ, pro qui neſciebatur. l ¶Actus, coactus in retia. m ¶Defendit, texit, vt Hic mihi dum teneras defendo a frigore myrtos. n ¶Veſulus mons liguriæ eſt iuxta alpes. Liguria autem cohæret thuſciæ, de qua fuerat Mezentius, vnde ſatis eſt congrua comparatio. o ¶Multoſq;, pro multos ue. non. n. vicina eſt palus laurentia monti veſulo, vt poſſit vnus atq; idem aperte intelligi. p ¶Paſtus, pro paſtuſ, nam ſupra ait, quem ergo antiptoſis eſt. q ¶Laurentia, pro laurens, nam recta diriuatio hęc eſt. r ¶Inhorruit ar. pro armis ihorruit, Aut certe ī armos horruit, & erexit ſetas. s ¶Tutis cl ꝓpter periculum. t ¶Iuſtæ iræ, propter illud Mortua quin etiã iungebat corpora viuis. Cōponens mãibuſq; manuſq; atq; oribus ora. u ¶Cunctatur, diſponit ſe p omnes partes. x ¶Tergo, ſcuto, vt Et venit aduerſi in terguſ fulminis. y ¶Coryti de ſi. corytus eſt ciuitas thuſcię & mōs & rex pr Dardãi, vnde nunc ad qđ vis poteſt referri. z ¶Graius homo oriundo quidem gręcus, ſed q nunc de thuſcia veniſſet ad bellū. & ¶Miſcentes, perturbãtem. ꝯ ¶Purpureum p. bene galeatū, vt Purpurei criſtis iuuenes. i. pulchri. ꝝ ¶Veſana fa. alibi, Et male ſuada fames. a ¶Fugac. velocē. b ¶Surgētē, creſcētem cornibus eminētē. c ¶Comaſq; ar. nãle ē vt irati leões erigãt iubas. d ¶Lauit ab eo qđ lauo is, nã ē ꝟbū & primæ cōiugationis ē, & tertię, a q̃ nūc ait Et lauit. Itē Hor. lauit amne criſes, Itē neq; dulci mala vino lauē.

¶NEq; hic habui & de Donato excerperē. DON

¶VESVLVS, mons de quo in Geor dictū eſt. ¶Palus laurētia, qa volutabris apri gaudēt. ¶Inhorruit armos quia ſetas erigunt. CHR

Ille velut rupes, vaſtum quę prodit[a] in ęquor
Obuia ventorum furiis expoſtaq; Ponto[b].
Vim cūctã atq; minas perfert Cœliq;[c] Mariſq;
Ipſa immota manēs. ꝓle Dolichaonis Hebrum
Sternit humi cū quo Latagū, palmūq; fugacē[d].
Sed Latagū[e] ſaxo atq; ingēti fragmine montis
Occupat os faciēq; aduerſam poplite[f] Palmū
Succiſo volui ſegnem ſinit armaq; Lauſo
Donat[g] habere humeris & vertice figere criſtas
Necnon Euantem phrygiū: paridiſq; Mimãta
Aequalē comitemq; vna quē nocte Theano
In lucem genitori Amyco dedit & face p̄gnãs
Ciſſeis[h] regina parin creat: vrbe paterna
Occubat[i] ignarū[k] Laurens habet ora Mimanta.
At velut ille canum morſu de montibus altis
Actus[l] Ap multos Veſulus[n] quē pinifer ãnos
Defendit[m] multoſq;[o] Palus laurentia[q] ſilua
Paſtus[p] harundinea poſtq̃ inter retia ventū ē
Subſtitit īfremuitq; ferox & inhorruit[r] armos
Nec cuiquã iraſci propius ve accedere Virtus,
Sed iaculis tutiſq;[s] procul clamoribus inſtant.
Haud aliter iuſtę[t] quibus eſt Mezentius irę
Non vlli eſt animus ſtricto concurrere ferro,
Miſſilibus longe & vaſto clamore laceſſunt.
Ille aūt in pauibus partes cunctatur[u] in omnes
Dentibus infrendens & tergo[x] decutit haſtas,
Venerat antiquis Corriti[y] de finibus Acron
Graius[z] hō īfectos liquēs ꝓfugus hymenęos.
Hunc vbi miſcentē[&] longe media agmīa vidit
Purpureum[ꝯ] pinnis & pactę coniugis oſtro.
Impaſtus ſtabula alta Leo ceu ſępe peragrans
(Suadet enim veſana[ꝝ] fames) ſi forte fugacem[a]
Cōſpexit Capreã aut ſurgētē[b] ī cornua Ceruō
Gaudet hiãs immane comaſq;[c] erexit & hęret
Viſceribus ſuper accumbens lauit[d] īproba teter

Ora cruor.
Sic ruit in denſos alacer mezentius hoſtes.
Sternitur inſœlix Acron & calcibus atram
Tundit humũ expirãs infractaq;[a] tela cruẽtat
Atq; idẽ fugientẽ haud eſt dignatus Orodẽ[b]
Sternere nec iacta cęcũ dare cuſpide vulnus
Obuius aduerſoq; occurrit ſeq; Viro Vir
Contulit haud furto[c] melior ſed[d] fortib9 armis.
Tum ſuper abiectũ poſito pede nix9: & haſta.
Pars belli haud tẽnẽda[e] Viri iacet alt[*] Orodes.
Conclamant ſocii lętum Pęana[f] ſecuti.
Ille autem expirans non me qcunq; es inulto
Victor nec longum[h] lęthabere[g]. te quoq; fata
Proſpectant paria. atq; eadẽ mox arua tenebis
Ad quẽ ſubridẽs[i] mixta mezentius ira
Nũc morere. aſt de me[k] Diuõ pr̃: atq; hoĩũ rex
Viderit. hoc dicens eduxit[l] corpore telum.
Olli dura[m] quies oculos & ferreus vrger
Somnus: in ęternã claudunt lumĩa noctem.
Cedic9[n] alcathoũ obtrũcat Sacrator Hydaſpen
Partheniumq; Rapo[o] & prędurũ virib9 Orſen
Meſapus Cloniumq;. Lycaoniumq; Ericatem
Illum infrenis[p] equi lapſu tellure iacentem
Hunc peditẽ pedes. & Lycius ꝓceſſerat[q] Agis,
Quem tñ haud expers[r] valerus virtutis auitę
Deiicit Atronium Salius Saliumq; Nealces

SER a ℂINFRACTA, aut valde fracta, aut re vera infracta. b ꝩOrodem, iſtum Orodem virum fortem intelligimus in fugam conuerſum neceſſitate, Nam ipſe Mezentius paulopoſt dicturus eſt adhortandos ſocios, Pars belli haud tenenda viri iacet altus orod. s. c ꝩFurto, inſidiis. d ꝩHaud tenenda viri, Aſper viris legit. e ꝩAltus, magnus, vt Sic pater ille deum faciat, ſic altus apollo. f ꝩPęana, ſecuti Pæam proprie apollinis laus eſt, ſed abuſiue etiam aliorum dicitur, vnde Pindarus opus ſuum, quod & hominũ & deorum continet laudes pęanas vocat. g ꝩNec lõgũ lætabere, duo dixit, nec diu læta beris, nec me indefenſo. Homeri autem more morienti dedit ſcientiam futurorum, veluti patroclum morientem Hectori mortẽ prædicere.

ἀλλ' ὅ δ' ἔτοι ἐρέωσυ δ' ἀνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσι
οὔ θην οὐδ' αὐτὸς δηρὸν βέῃ, ἀλλά τοι ἤδη
ἄγχι παρέστη θάνατος καὶ μοῖρα κραταιὴ
χερσὶ δαμέντ' Ἀχιλῆος ἀμύμονος Αἰακίδαο

Et Hectorem Achilli.

φράζεο νῦν μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι
ἤματι τῷ ὅτε κέν σε Πάρις καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων
ἐσθλὸν ἐόντ' ὀλέσωσιν ἐνὶ Σκαιῇσι πύλῃσιν

h ꝩLongũ, pro lõge, nomen pro aduerbio poſuit. i ꝩSubridens, per iracundiam ridẽs loquitur, vnde & illud dictum per irriſionẽ accipitur. K ꝩAſt de me diuom pater atq; hominum rex Viderit. I. viderit vtrum Mezentio poſſit nocere ille quem vos deorum & hominum creditis eſſe rectorem. l ꝩEduxit corpore telum, quo facilius poſſet perire. Luc. Non eget ingeſtis ſed vulſis corpore telis. m ꝩDura qes, blande contraria ſicut dictum eſt & ſomnus ferreus.

οὓς ὁ μὲν αὖθι πεσὼν κοιμήσατο χάλκεον ὕπνον:

n ꝩCedicus alcathoum, in hoc loco eſt confuſio in aliquibus nominibus. Nam quis ſit Troianus, quis ſit Rutulus ignoratur. o ꝩRapo, Rapon dicitur, ſicut Tarcon, ſed metri cauſa detraxit n, vt poſſit fieri ſinalœpha, ſicut ſupra ait, At procul hic tarco. p ꝩInfrenis, caſu equi aſperrimi, qui frenorum ſperneret regimẽ Infrenos autem etiam homines dicimus vt Hinc numidæ infreni cingunt Dicimus autem & infrenus & infrenis, ſicut inermus & inermis. q ꝩProceſſerat agis, contra Meſapum dimicaturus, quod nequit efficere, nam a Valero anteq̃ ad Meſapum perueniret occiſus eſt. ꝩHaud expers, non ignatus virtutis parentum.

DON ℂNEq; hic video quid afferat Donatus q̃d vel pueros, fugere poſſit.

CHR ℂILLE AVTEM expirans, Orodi huic diuinationem tribuit, quoniam vulnere lætali confectus prope mortem conſtitutus erat. Nam eo tempore animus pene a corpore ſolutus in naturam rediens ſuam diuinitatem oſtendit quam corpore oppreſſus oſtendere non poterat ꝩSubridens, propter contẽptũ. ꝩMixta ira, quam ex maledicto cõceperat. ꝩDiuom pater, impius contemptu, & per ironiam hæc dixit.

ℂIACVLO

Inſignis iaculo[a] & longe fallente Sagitta.
Iam grauis ęquabat luctus & mutua mauors
Funera cędebant[b] pariter, pariterq; ruebant.
Victores victiq; neq; his fuga nota neq; illis.
Dii iouis in tectis iram[c] miſerantur inanem
Amborum & tantos mortalibus eſſe labores.
Hinc venus hinc cõtra ſpectat Saturnia iuno.
Pallida[d] tiſiphone media inter milia ſęuit.
Atvero ingentem quatiens mezentius haſtam
Turbidus ingreditur cãpo quã magnus oriõ[e]
Cum pedes incedit medii per maxima[f] nerei
Stagna viã ſcindẽs humero ſup eminet vndas,
Aut ſũmis referẽs annoſam montibus ornum
Ingrediturq; ſolo & caput inter nubila cõdit,
Talis ſe vaſtis infert mezentius armis.
Hĩc cõtra Aeneas ſpeculatus in agmine longo
Obuius ire parat. manet imperterritus[g] ille
Hoſtẽ magnanimũ opperiẽs & mole ſua ſtat.
Atq; oculis ſpaciũ[h] emẽſus quãtũ ſatis haſtę
Dextra mihi deus & telum qd miſſile libro
Nunc adſint. voueo[i] prędonis[k] corpore raptis
Indutum ſpoliis ipſum te lauſe trophęum[l]
Aeneę. dixit. ſtridentemq; eminus haſtam
Iecit at illa volans Clypeo eſt excuſſa pculq;
Egregium Anthorẽ[m] latus inter & ilia figit:
Herculis Anthorẽ comitẽ qui miſſus ab Argis
Hęſerat Euandro atq; itala conſederat vrbe.

SER a ℂ IACVLO & longe fallente ſagitta, ictu longe fallentis ſagittæ, nam per endiadim dixit, vt Hamis auroq; trilicem. Itẽq; Moleq; & montes b ☞ Cædebãt, legit & cedebant. i. terga vertebant, ſm qd ruebant inſequebã-tur ſignificat. Si aũt cedebãt, ideſt occidebant, ruebãt, hoc eſt cadebant ſignificat. c ☞ Iram miſerã-tur inanem generaliter dicit oẽm iram bellicã. Vbi enim tam inanis iracundia eſt quã in bello, vbi vt pe-ream[o] iraſcimur. d ☞ Pallida tiſiph. non ipſa dea, ſed effectus furię, hoc ẽ iſania. e ☞ Oriõ cum pedes incedit per medii maxia nerei ſtagna, Orion (vt etiã in primo diximus) Oenopionis Regis filius fuit, & conceſſus a Ioue, Mercurio, Neptunoq; ſuſceptis hoſpitio, hic venator imenſi corporis fuit, q quodaʒ tempore ſuſcept[o] a rege Oenopione cum vellet eius filiam vitiare, ille iratus ei oculos ſuſtulit. Cæcus itaq; Orion quũ cõſuleret, quẽadmodum oculos poſſet recipere, reſponſum eſt ei poſſe lumina reſtitui, ſi p pelagus cõtra oriẽtẽ pergeret, vt loca luminũ radiis Solis ſemp offerret, qd id ille efficere ita potuit, nam cuʒ audiſſet ſtrepitũ cyclopum ioui fulmina fabricantum, ſono ad eos ductus vnũ de his humeris ſuperpo-ſuit, & eo duce oraculi pcepta cõpleuit. Non aũt incõgrue fingit ire potuiſſe per mediuʒ pelagus quaſi filius pro parte Neptuni, hæc aũt cõparatio pertinet ad ſolã corporis proceritatem. f ☞ Maxima nerei ſtagna, per epithetõ eleuauit tapinoſin more ſuo. g ☞ Imperterritus, prima eſt compoſitio. non ſecũda. Nã hoc eſt pterritus qd territus, & tũc eſt vera compoſitio cum ſermonis natura corrumpitur. h ☞ Spaciũ emenſus quantũ ſatis haſtæ, ſpecioſa elocutio. i ☞ Voueo, conſecro, & dedico. K ☞ Prædonis, Prædones ſunt qui populandam alienam inuadunt prouinciam, alibi Perſidus alta petẽs abducta virgie pdo. l ☞ Trophæum, dictus eſt ἀπὸ τοῦ τρέπεσθαι, ideſt ab hoſtium conuerſione, vnde q hoſtẽ fugaſſet merebatur trophęũ, qui autẽ occidiſſet triũphuʒ ἀπὸ τοῦ θριαμβεύειν .i. ab exultatione. Sciẽdũ ſane Lauſo proprias ideo nihil pfuiſſe pietatem q in eum pater mẽte ſacrilega munera trãſferebat deorum & ei occiſorũ ſpolia deuouebat. m ☞ Anthor erit nominatiuus hic Anthores, quomodo Diores, nã ſi Anthor fuerit nominatiuus metri ratio non pcedit. Omnia enim nomina græci in or terminata in obliquis caſibus, corripiunt o, vt Hector ris, Neſtor ris, Caſtor ris, & ſic Anthor ris.

CHR ℂ LONGE fallente ſagitta, fallebat enim q vulnerabat cũ nõ putaret ex tam lõginquo ſpatio illã ad ſe peruenire poſſe ☞ Irã inanẽ, Quia illa nihil proficiebat. ☞ Speculatus, Quoniã huic rei intẽtus erat. ☞ Dextra mihi deus, Nã cũ deos eſſe negaret cuncta in ſeſe repoſuerat, ipſa ergo oratio & oino ſceleratiſſima Loqtur enim de dextra deq; telo ſuo veluti de ſũmo deo Quid ptagoras aut Diagoras Atheos cognomine, aut Theodorus qui deos eſſe negarunt ſceleratius dixiſſent ☞ Ipſum te lauſe trophæũ. Nã vt reliqui pueri cũ amputatis ramis hoſtilibus armis exornabant, ſic iſte Lauſum filium.

Sternitur infœlix alieno[a] vulnere Cœlumq;[b]
Aſpicit & dulceis[c] moriēs reminiſcitur Argos.
Tum pius Aeneas haſtam iacit. illa per orbem
Aere cauum triplici per linea[d] terga tribuſq;
Tranſiit intextum tauris opus imaq;[e] ſedit
Inguine ſed vires haud pertulit ocyus enſem
Aeneas viſo tyrrheni ſanguine lętus
Eripit a femore[f] & trepidanti feruidus inſtat.
Ingemuit cari grauiter genitoris amore
Vt vidit lauſus lachrymęq;[g] per ora volutę.
Hic[i] mortis durę caſum tuaq; optima[h] facta
Siqua[k] fidem tanto eſt operi latura Vetuſtas.
Non equidē nec te iuuenis memorande ſilebo.
Ille pedem referens & inutilis inq; ligatus[l]
Cedebat clypeoq; inimicū[m] haſtile trahebat.
Proripuit iuuenis ſeſeq; immiſcuit armis.
Iamq;[n] aſſurgentis dextre plagamq; ferentis
Aeneę ſubiit mucronem ipſumq; morando[o]
Suſtinuit. ſocii magno clamore ſequuntur
Dum[p] genitor nati parma protectus abiret.
Telaq; coniiciunt. proturbāt eminus hoſtem
Miſſilibus furit Aeneas tectuſq; tenet ſe.
Ac velut effuſa ſiquando grandine nimbi
Pręcipitant[q] omnis campis diffugit arator.
Omnis & agricola & tuta latet arce viator.
Aut amnis ripis aut alti fornice ſaxi
Dum pluit[r] in terris vt poſſit ſole reducto
Exercere[s] diem. ſic obrutus vndiq; telis
Aeneam nubem[t] belli dum detinet omneis
Subſtinet & lauſum icrepitat Lauſoq; minat.
Quo moriture ruis? maioraq; viribus audes?

SER a ℭALIENO vulnere, telo quod in Æneā fuerat deſtinatum. b ℉ Cœlumq; aſpicit, vt alto quæſiuit cœlo lucem. Item Hauſit cœlū, mentemq; recepit. Naturaliter enim moriētes cupiunt ſatiari extremo lucis aſpectu. c ℉ Dulceis moriēs reminiſcitur argos, inter phyſica ſigna moriturorum etiā hoc legitur patriæ aſpectum deſiderare perituros d ℉ Linea terga, lino enim tegebantur ſcuta: vt poſſet inhærere pictura. e ℉ Ima, haſta, hypallage eſt pro in imo inguine. f ℉ A femore, vt etiam ſupra diximus ſecundus Caprum erit nominatiuus hoc femē, licet nuſquam lectum ſit, vt etiā ipſe commemorat. g ℉ Lachrymæq; per ora volutæ, non viri fortis, ſed filii eſt cōſiderata perſona. h ℉ Optima facta, alii optime legunt i ℉ Hic, in hoc loco, vel bello, nam aduerbium eſt. K ℉ Si qua fidem tanto eſt operi latura vetuſtas, non de ſuis carminib⁹ dicit, nec enim ſibi arrogaret, ſed tanto operi .i. pietati & virtuti tuæ, nam hic eſt ſenſus, Ego quidem facta tua o Lauſe & mortem ex pietate venientem non ſilebo. Si tamen crederet vetuſtas ex ſcelerato homine pium filius procreatum fuiſſe. l ℉ Inq; ligatus, pro illigatus, & eſt tmeſis cum hyſterologia. m ℉ Inimicum haſtile, cuiuſdam quaſi picturæ pompa & imago deſcribitur. n ℉ Iamq; aſſurgentis dextræ, iamq; ſubiit mucronē Æneæ dextre aſſurgentis, ideſt plagam ferentis.

o ℉ Morando ſuſtinuit, moram Iniiciendo eius impetum luſit. p ℉ Dum genitor parma nati, de hiſtoria eſt. Nam Scipio Africanus cum eſſet annorum vix decem & ſeptem patrem ſuum defendit in bello, nec receſſit. xxvii. cōfoſſus vulneribus. q ℉ Præcipitant, præcipitantur. r ℉ Dum pluit, hic diſtinguendum, Nam ſi iunxeris Dum pluit in terris, erit archaiſmos. Debuit enim dicere In terras. Tamen ſciendum eſt hemiſtichium hoc Lucretii eſſe, quod ita (vt inuenit Virgilius) trāſtulit. s ℉ Exercere diem, hypallage eſt pro ipſi per diem exerceri. t ℉ Nubem belli dum detinet, bellantum impetum ſuſtinet, donec deferueat, & bene tranſlationem fecit a vicina comparatione.

ℭET DVLCES CHR moriens reminiſcitur argos, A loco ſæpe trahitur īdignatio, vt Cur vitam in ſiluis inter deſerta ferarum, item & libyæ deſerta peragro, item commiſeratio, vel hoc loco, item illud Littora cum patriæ lachrymans portumq; relinquo ℉ Hic mortis duræ caſum tuaq; optima facta, Hoc enim propriē poetæ eſt vt veluti chori vicem ſuſtinens, bonos laudet & extollat, malos taxet & deprimat. Hinc Horatius. Ille bonis faueat atq; auxilietur amice. ℉ Ac velut effuſa, Vitat agricola & viator grandinem vt redeunte ſolē poſſit operari. Sic Æneas vitabat ingentem miſſilium vim, vt nacta occaſione Lauſum & Turnum perderet.

ℭFALLIT

Fallit[a] te incautum pietas tua. nec minus ille
Exultat demens. ſæuę ſimul altius irę
Dardanio ſurgunt ductori extremaq; lauſo
Parcę fila[b] legunt. validū nanq; exigit[c] enſem
Per mediū ęneas iuuenem totumq; recondit.
Tranſiit & parmā[d] mucro leuia arma minacis
Et tunicam molli mater quam neuerat auro
Impleuitq; ſinum ſanguis. tum vita[e] per auras
Conceſſit mœſta ad manes corpuſq; reliquit.
At vero vt vultum vidit morientis & ora
Ora modis Anchiſiades pallantia miris
Ingemuit miſerans grauiter dextramq; tetēdit
Et mentem patrię ſubiit pietatis imago.
Quid tibi nūc miſerande puer ꝓ laudibus[f] iſtis
Quid pius[g] Aeneas tanta dabit indole dignū?
Arma quibus lętatus[h] habe tua teq; parentum
Manibus & cineri. (ſiqua[i] eſt ea cura) remitto.
Hoc tamen infœlix miſeram ſolabere mortem
Aeneę magni[k] dextra cadis increpat vltro
Cunctantes ſocios & terra ſubleuat ipſum
Sanguine turpantem cōptos[l] de more capillos
Interea[m] genitor Tybenni ad fluminis vndam
Vulnera[n] ſiccabat lymphis, corpuſq; leuabat[o]
Arboris accliuis trunco. procul[p] ęrea ramis
Depēdet galea & prato grauia[q] arma queſcunt.
Stant lecti circum iuuenes ipſe ęger anhelans,

CBR a FALLIT te incautum pietas tua, quod credis me iccirco pius tibi veniam poſſe cōcedere, quia & ipſe pietatis intuitu dimicas pro patris ſalute. Tua autem pietas prudenter, eſt additum quaſi non a parente deſcendens, cui in deos ſit pater impius & pietas in filio ſit nulla patris imitatione. b Fila legunt proprium fuerat rumpunt, tamē legunt, aut colligunt eſt, aut tranſeant, vt Litoraq; epiri legimus. c Exigit enſem per medium æneas, poetica deſcriptio eſt. Nam re vera fieri non potuit, vt & gladius tranſiret per corpus iuuenis & in eius corpore abſconderetur, nam exigit eſt ex eo egit trās corpus. d Parmam, ideſt leuia arma nō clypeum. Minacis autem non lauſi, nō enim ipſe minatus fuerat, ergo ordo eſt, Mucro minacis. Æneæ ſcilicet. e Tum vita per auram Conceſſit mœſta ad manes, ideſt aīa. & abuſiue dictū eſt, nā ad inferos ſimulacrum pergit non aīa. f Pro laudibus iſtis, quia & cōtra fortiorē, & pro patris ſalute dimicare conatus eſt, ideo enim pluraliter laudibus dixit. g Quid pius æneas tanta dabit indole dignum, ꝓp euitandum arrogantiam tertia perſona vſus eſt. Indoles aūt ꝓprie eſt imago quædam virtutis futuræ. h Quibus lætatus habe, moris enim fuerat, vt cum his rebus homines ſepelirentur, quas dilexerant viui. i Siqua eſt ea cura remitto. aut more illo dixit quo ſolent ſepulchra ad ipſa cadauera non pertinere, licet vmbris ſicut in vi. legimus proſit, vt Siqua eſt ea gloria ſignēt. Item de palāte, Vano mœſti comitamur honore, Aut certe ſi qua eſt ea cura Mezētio. i. patri ſacrilego, q; ſuperos, inferoſq; cōtēnit.

k Æneæ magni dextrā cadit, ſicut alibi, Nomen tamen haud leue patrum Manibus hoc referes telo cecidiſſe camillæ. l Comptos de more capillos, antiquo, ſcilicet more quo viri ſicut mulieres componebant capillos, quod verum eſſe & ſtatuę antiquorum docent & perſonæ quas in tragœdiis videmus ſimiles In vtroq; ſexu quātum ad ornatum ꝑtinet corporis. m Interea, dum hæc geruntur, & omnino ſic eſt apud poetas interea ſicut apud Saluſt. eodem tempore. n Vulnera ſiccabāt lymphis nouæ & phyſicæ locutus eſt. Nam cum aqua omnia infundantur, ait ſiccari vulnus. Fluxus enim ſanguinis aquarum frigore cōtinet. o Leuabat, iclinatiōe. recreabat. p Procul, modo iuxta ſignat & in bucolicis ecloga ſexta. Serta procul tantum capiti delapſa iacebant. q Grauia arma quieſcūt. bene grauia, vt. & galeam arma, ſed leuia intelligamus, & talis eſt figura ſicut illa. Salu. Leones atq; alias feras, ergo & leo fera. Quieſcunt āt quaſi in terra poſita, quoniam galea quę pēdebat poterat & moueri.

CHR FALLIT incautum pietas tua. Damnat illum nō ſine laude quod in errorem nimia pietate labatur. Stultitia enim eſt illū ſupra vires res aggredi, ſed ex nimia in Patrē pietate labitur. Vita, anima mœſta, nam naturali appetitu corpori cōiuncta eſſe cupit. Quid tibi nunc miſerande, Oſtendit quod etiam hoſtibus, ſi egregio animo ſint placet pietas quāuis cōtra ſe ſit. Vulnera ſiccabat lymphis, mouet ī hoc loco pathos ab habitu, vt eſt etiam fatigatio Entelli Atq; illum fidi æquales genua ægra trahentem.

Colla[a] fouet fuſus[b] perpexā in pectore barbā,
Multa[c] ſup lauſo rogitat multoſq̧ remittit
Qui reuocent mœſtiq̧ ferāt mandata parentis
At lauſum ſocii exanimē ſuper arma[d] ferebant
Flentes ingentē atq̧ ingenti vulnere victum.
Agnouit longe gemitum pręſaga mali Mens.
Caniciem multo deformat puluere & ambas.
Ad cœlum[e] tendit palmas & corpore[f] inhęret.
Tanta ne me tenuit viuendi Nate voluptas.
Vt pro me hoſtili paterer ſuccedere dextrę
Quē gēui: tua ne hęc Gēitor p vulnera[g] ſeruor
Morte tua viuēs? heu nūc[h] miſero mihi demū
Exilium infœlix nunc alte vulnus adactum.
Idē[i] ego nate tuum maculaui crimine nomen,
Pulſus[k] ob inuidiam Solio ſceptriſq̧ paternis.
Debueram patrię pœnas odiiſq̧ meorum.

SER a ℂCOLLA Fouet, ſuſtinēs ſe arboris trunco. b ℂFuſus ppexā in pectore barbā, barbā in pectus fuſam hn̄s. Archaiſmos autē eſt ꝙ ait in pectore pro in pectus, vt alibi Mediis effuſus in vndis, p in medias vndas. c ℂMulta, p multū, ſicut Et pede terrā crebra ferit p crebro. d ℂℂSup arma ferebāt ſup ſcutū, vt ſup īpoſitū ſcuto referūt palāta frequētes. e ℂAd cœlū tendit palmas, increpās deos q̄ſi ſacrilegus. Et ſciēdū vno eodēq̧ tpe ñ eū potuiſſe & hærer corpori & man⁹ ad cœlū leuar, lʒ iſta poeta cōiūxerit. f ℂCorpe ihæret, aut ihæret Lauſo ſuo corpe, aut certe hyſterologia ē, vt ſit hæret ī corpe. Meli⁹ tñ eſt vt ſit antitheſis p corpori, vt hæret pede pes, pro pedi. g ℂPer vulnera ſuor, aut re vera p vulnera, q̄a p totū ei⁹ corpus mucro trāſierat, aut inuidioſe alt vulnera pro vulnus, ſic Teren. Non perpeti meretricū cōtumelias, cum de Thaide loq̄ret. h ℂNunc demū exiliū infœlix, nūc alte vulnus adactū ē, Solatio.n. viuētis filii vtrūq̧ fuerat añ tolerabile. i ℂIdeʒ, q nūc cā tuæ mortis fui, q feci vt exulis & ſacrilegi filius eſſe dicereris. k ℂPulſus ob inuidiā excuſat ne merito expulſus, eſſe videatur.

CHR ℂAT LAVSVM ſocii, Pathos ab eo qđ eſt præter ſpem, Nā cum viuū credens mitteret quia pugna illū reuocaret vidit interemptū referri. ℂPræſaga mali mens. mēs.n. humana, qm̄ immortalis eſt pſæpe vi quadam ſibi innata malū ſibi vēturū pſagit.i. pnoſcit. Sagire.n. eſt callide ſentire inde ſagaces canes, q callide feras inueſtigant. ℂAd cœlū, vt diis quos cōtēnebat cōuitiaret, nā & ſi malo paruoq̧ īgenio deos tanq̄ q nō eſſent cōtēneret, tñ in ſubdita aliq̄ cōſternatiōe nemo tā barbaro ingenio eſt, neq̧ tā deprauata cōſuetudine, vt ſupiorē aliquā ptātē eſſe nō credat. ℂTāta, iuſtiſſima deo℞ indignatio quā nemeſim græci appellāt ſuo ordine meritas pœnas exegit q̄a fuerat ɔtēptor diuū, nō vt capro vr̄ q̄a cōtēptis diuis in hoīes ſæuiret, nā & de buſiride quē illaudatū ſcribit, idem dixiſſet. Sed q̄a cultū ſacro℞ diis nō exhibuit. Nā vt ait Cato ī originib⁹, Mezētius rutulis imperauit, vt primitias q̄ diis debentur ſibi offerēt. Et latini ſimilis imperii metu ita vouerūt. O Iuppiter ſi tibi magnis cordi ē nos ea tibi dare poti⁹ ꝙ Mezētio vti nos victores facias, hic eſt ſacerdotis exultatio, Hęc ſūt ſpolia, & de rege ſuperbo pmitiæ: Quapp nō .n. ſat graue ſupplicium fuiſſet ſpius hō, & ſeuiſſimus tyrān⁹ ſi iſurgētib⁹ in ſe ciuib⁹ prio tumultu cęſus fuiſſet, miti⁹.n. ꝙ par erat ſe cū actū fuiſſet, ſi tam breui morte tātas calamitates euaſiſſet. Sed i primis patriā amiſit quæ hoībus ipſa vita carior eſſe ſolet. Deinde exercitū illū cui īperare cōſueuerat, queq̧ ſibi obſequētiſſimū hactenus exptus fuerat, in ſe inſatiabili odio furētē amatū vidit, Poſtremo optimū filiū in ipſo adoleſcētiæ flore cuius pietas in ſe defendēdo, & ſuis armis ptegendo pſpecta fuerat cæſum videre coactus eſt, huiuſcemodi vulnerib⁹ nō ſemel, ſed pluries mori cogeretur. Quę oia ita a poeta deſcribūtur, vt maxio nobis exēplo ſint. Vt expiati oib⁹ ſceleribus, & religionē in deos, & pietatē in pñam, & māſuetudinē, atq̧ innocētiā in oēs adhibeam⁹, nobiſq̧ pſuadeamus deos eſſe memores fandi, atq̧ nefandi, Vltimū aūt ſuppliciū quo effect⁹ fuit ꝙ ſua delicta tū demū recognoſceret, cū illis remediū nullū afferre poſſet, qđ tormētū maximū eſt. Vñ Perſi. Magnæ pr̄ diuū ſæuos punire tyrannos, Haud alia rōne velis nā dira libido. Mordeat ingeniū feruēti tincta veneno Virtutem vt videāt intabeſcātq̧ relictā. ℂTāta ne, oñdit hoſtili vulnere nō affici, ſed hoc penitus exaiari. ℂVt p me hoſtili, expoſitio eſt, tribus n. modis idē dicit & expmit id qđ dixit. Nullū illi eſſe maius tormētū ꝙ ꝙ recognoſcat præterita ſcelera. ℂNunc alte vulnus adactum, Tacite & quaſi per diffinitionē mouet pathos, cū res q̄ cōmiſerationē mouet, nō clare dr̄, ſed relinquitur intelligi, Nā qđ p hoc vulnus itelligit niſi amiſſio ſibi,

Oēs[a] per mortes aīam ſortem ipſe dediſſem.
Nunc viuo nec adhuc hoīes lucemq́ʒ relīquo.
Sed līquam ſimul hoc dicēs attollit in ęgrum
Se femur & quāquā vis[b] alto vulnere tardat
Haud deiectus equū duci iubet hoc decus illi
Hoc ſolamen erat bellis hoc victor abibat
Oībus. alloquitur[c] mœrentem & talibus infit.
Rhębe[d] diu (res ſiqua diu mortalibus vlla eſt)
Viximus aut hodie victor ſpolia[e] illa cruenta,
Et caput Aeneę referes Lauſiq́ʒ dolorum
Vltor eris mecum aut aperit[f] ſi nulla viam Vis,
Occūbes pariter neq́ʒ enim[g] fortiſſime (credo)
Iuſſa aliena pati & dños dignabere Teucros.
Dixit & exceptus[h] tergo aſſueta locauit
Mēbra manuſq́ʒ ābas iaculis[i] onerauit acutis
Aere caput fulgens criſtaq́ʒ hirſutus equina.
Sic curſum medios rapidus dedit. ęſtuat ingēs
Imo in corde pudor mixtoq́ʒ inſania luctu,
Et furiis agitatus Amor & conſcia Virtus.
Atq́ʒ hic Aeneam magna ter[k] voce vocauit.
Aeneas (agnouit enim) lętuſq́ʒ Precatur.
Sic pater ille Deum faciat ſic altus Apollo.
Incipias conferre manum.
Tantum effatus & infeſta[l] ſubit obuius haſta.
Ille autem quid me erepto ſęuiſſime Nato
Terres: hęc via ſola fuit qua[m] perdere poſſes.
Nec mortē horremus nec Diuū[n] parcim[9] vlli.
Deſine[o]. nā venio moriturus & hęc tibi porto
Dona prius dixit telumq́ʒ intorſit in hoſtem.
Inde aliud ſuper atq́ʒ aliud figitq́ʒ volatq́ʒ

SER a ¶ OMNES per mortes, per omnia mortis genera. i. per diuerſa ſupplicia per quæ venitur in mortes. b ¶ Vis alto vulnere tardet, alii vulneris violentia. c ¶ Alloquitur mœrentem, triſtē. Hæc enim animalia ſm Homerum cum ſint triſtia indicāt dominorum mortē futuram.
τον δ᾽ ἄρ ὑποζυγόφιν προσέφη πόδας αἰολος ἵππος. ξανθος ἀφαρ δ᾽ ἤμυσε καρηατι πᾶσα δὲ χαίτη. ζευγλης ἐξεριπουσα παρὰ ζυγον οὖδας ἵκανεν.
d ¶ Rhæbe diu res ſi qua diu mortalibus vlla eſt, Hoc loco notant Virgilium critici, qui homini ſacrilego dedit prudentem ſententiam, quas rem ratio naturalis excuſat. Ea .n. quæ per naturam mouent animos, in quāuis perſonam cadunt. Illa vero ſunt tantum prudentum, quæ non niſi conſilio & ratione deprehenduntur, Vnde & Ter. ſeruis dat plerūq́ ſententias prudētiſſimas quidē, ſed quæ ſe per naturā offeruntur cunctis, vt ne quid nimis. e ¶ Spolia illa cruenta, arma Æneæ Lauſi cruore perfuſa. Vnde intulit Et caput Æneę, per quod etiam ſpolia Æneæ intelligimus. nam Lauſo nihil detraxerat Æneas. Dixit enim arma quibus lætatus habe tua. f ¶ Aut aperit ſi nulla viam vis, aut nullam oſtendit fortitudo rationem. g ¶ Neq́ enim fortiſſime credo, ꝙ dignaberis habere dños teucros, ſcilicet ignauos. Nam hoc intelligamus ex eo quod dixit Equo fortiſſime. Plerunq́ enim ex alterius perſonæ vituperatione vel laude cognoſcimus quid de alia dicatur, vt hoc loco Troianos vituperatos ex equi laude cognoſcimus Item alibi contra, Et nunc ille paris, ſcilicet adulter. Nam illo loco ex perſona Paridis vituperatur Æneas. h ¶ Exceptus tergo, equo ſe præbēte ſuſceptus, quod fieri plerūq́ conſpicimus in conſuefactis equis. i ¶ Iaculis onerauit auiditas ſæuiētis exprimit magna. k ¶ Ter, idest ſæpius. l ¶ Infeſta haſta, in vulnus parata, vel protēta. m ¶ Qua perdere poſſes deeſt me, nam hoc dicit niſi extincto filio nulla ſe ratione poſſe ſuperari. n ¶ Nec diuum parcimus vlli, qa Æneas inuocauerat dos, vt Sic pater ille deum faciat. o ¶ Deſine, ſcilicet mortē minari, quoniam libenter moritur aduenī.

DON ¶ DIXIT &c. Non enim poterat aſcendere, ſed ex ſuperiori loco ſe in eū cōpoſuit.

CHR ¶ HOC decus illi. h. ſ. e. Repetitio ē, quæ vt dixim⁹ ſæpe cōmiſerationē affert, vt te dulcis coniux te ſolo in littore ſecum. Te veniente die te diſcedente canebat. ¶ Rhæbæ diu, mouet pathos ſi ſermo aut ad res. Inaīatas cōuertitur, vt Dulces exuuiæ dum fata deuſq́ ſinebāt Aut ad bruta, vt hic. Res ſi qua diu mortalibus, vlla eſt. Dolet & breuitatē vitæ humanæ. ¶ Aeſtuat ingens, Imo in corde pudor, nam iſtis omnibus perturbationib⁹, ita vehemēter exagitabatur mens, vt mare æſtuat variis ventis cōcitatū. Inde aliud ſup atq́ aliud, Tā variis perturbationibus æſtuans hac celeritate vti debuit. ¶ Figitq́ volatq́, mira .n. velocitate figebat haſtilia in ſcuto & fugiebat.

SER a ℭVMBO, ſcutum. nam parte totũ intelligimus. b ⸿Leuos equitauit in orbes, ſm artem militiæ. nã eques ſtans facillime ſuperatur a pedite. In leuã aũt ideo partem circuibat, vt Æneæ dexterã partem circũueniret, q̃ vtiq; nuda erat. myrtos. & bene petit ab Ænea ꝙ ſcit eũ vltro cõcedere, vt ꝓbauit in filio. Petit aũt nõ de eius pietate dubitãs, ſed timẽt iraſ ſuoꝝ. ſ ⸿Haud inſcius, liptotes figura. non. n. dicit nõ ignarus, ſed expectãs oibus votis, vt Munera nec ſperno. i. libẽter accipio. In hac autem figura plus cogitat̃ q̃ dicatur.

e ⸿Pugna iniqua, pedes cõtra equitẽ. d ⸿Multa mouens, vtrum in ipſum an in equũ telã itorqueret quo vulnerato Mezentius carebat effugio. e ⸿Inter tempora. i. in frontẽ. f ⸿Bellatoris eq, πολεμιστης p quẽ bellũ geritur, Aliter hoiem dicim' bellatorẽ, q bellũ gerit g ⸿Implicat ĩpedit h ⸿Cernuus, cernuus equus dr̃, q cadit in faciẽ quaſi i eã partẽ q̃ cernim'. vnde & pueri quos i ludis vidimus ea pte, q̃ cernũt ſtantes, cernui vocãtur, vt ẽt Var. in ludis theatralibus docet. i ⸿Clamore icendũt cœlũ, implẽt & abuſiue dicit.

Ingenti gyro ſed ſuſtinet aureus Vmbo[a]
Ter circum aſtantem leuos[b] equitauit in orbes
Tela manu iaciens. ter ſecum troius Heros
Immanem ęrato circunfert tegmine ſiluam.
Inde vbi tot traxiſſe moras tot ſpicula tedet
Vellere & vrgetur pugna[c] congreſſus iniqua,
Multa[d] mouens aio iam tandẽ erũpit & inter[e]
Bellatoris[f] Equi caua tempora cõiicit haſtam.
Tollit ſe arectũ Quadrupes & calcibus auras
Verberat effuſumq; equitem ſup ipſe ſecutus
Implicat[g] eiectoq; incũbit cernuus[h] armo.
Clamore[i] incendunt cœlũ troeſq;[k], Latiniq;[l].
Aduolat Aeneas vaginaq; eripit enſem.
Et ſuper hęc ait vbi nunc Mezẽtius acer? & illa
Effera vis animi? contra Tyrrhenus, vt auras
Suſpiciens hauſit[m] cœlum mentemq; recepit.
Hoſtis[n] amare qd increpitas? mortẽq; minaris?
Nullum[o] in cęde nefas. nec ſic ad prelia veni.
Nec tecũ[p] me[s] hęc pepigit mihi fœdera lauſus.
Vnũ hoc p. (ſiq̃ ẽ victis venia[q] hoſtib[s]) oro,
Corpus humo patiare tegi. ſcio acerba meorũ
Circum ſtare odia. hunc[r] (oro) defende furorẽ
Et me conſortem nati concede ſepulcro,
Hęc loquit̃ iuguloq; haud[s] iſci[s] accipit enſem.
Vndantiq;[t] iam diffundit in arma cruore.

t ⸿Vndantiq; aiam, ordo ẽ in arma vndanti cruore aiam diffundit, cuius ſedẽ plerię ſanguinẽ volũt eſſe & ſic ẽ dictũ, vt Vna eadẽq; via ſanguis animuſq; ſequuntur, Tuaq; hãc animã effundere dextra, quaſi quę in cruore fouetur.

ℭCORPVS humo patiare tegi. verebatur. n. ne ciues ex veteri odio in eius cadauer nimis ſæuirent. DON

ℭLEVOS eqtãuit in orbes. i. circũcurrẽdo i orbẽ habebat æneã ad ſiniſtraſ. Aliter. n. currẽdo haſtilia i eũ haud facile cõtorſiſſet. Nã dexterã facilius in leuã mouere poterat. ⸿Siluã appellat ſiluã denſa illa iacula ſcuto Æneæ affixa. ⸿Corpus humo patiare tegi, nõ qa multifaceret ſepulturã, ſed qa ægre ferebat ſuos ciues hoc aſſequi. ⸿Haud inſci. ita deſcribit Turnus vt aio eſſet iuict'. Diony. in hac hiſtoria ſcribit ꝙ cõmiſſa pugna Latinus, & Turnus cecidere, & Æneas nuſq; amplius apparuit. Deĩn ſcribit obſeſſis troianis Mezẽtins tanq̃ victor impabat, petebatq; ab aſcanio ſibi dari vinuſ qd Latio ꝓueniret. Aſcãnius recuſauit, & vinũ ioui vouit inde nocturno tpe e caſtris exercitũ educẽs hoſtes iuaſit, validaq; pugna cõmiſſa captis hoſtiũ caſtris multos, & cũ his lauſuſ troiani ceciderũt. Mezẽtius occupato cũ paucis ꝓpinquo mõte aud ta cæde filii cũ Aſcanio pacẽ egit, & reduxit in Ethruriã. Virgilius aũt hæc quæ dicit in laudem Æneæ fingit. CHR

K ⸿Troeſq;, gaudio. l ⸿Latiniq;, dolore. m ⸿Hauſit cœlũ, hoc eſt aerẽ. Luc In hoc cœlo qui dr̃ aer, & hoc dicit poſtq̃ reſpirauit, & mẽtẽ recepit poſt turbationẽ ex eq veniẽtẽ ruina n ⸿Hoſtis amare, aſp. & ẽ Hom. de telo dcm̃, qd hic ad hoiem trãſtulit. Ille. n. ait πικρὸν οἰστόν. o ⸿Nullũ i cæde nefas, mori viro forti nefas nõ eſt, vñ in primo Æneas & fortis, & pius iducit̃ ſic loquẽs O terq; quaterq; beati. Nec eg o ſic vt vincerẽ veni, hoc eſt cũ volũtate ꝓcumbo. p ⸿Nec tecũ meus hæc pepigit mihi fœdera lauſus, hoc eſt nõ cũ pacto a te Lauſus receſſit, vt vitam reqreret. Fœdera aũt pepigit p trãſlationẽ dixit. i. non ſic pugnauit, vt vllũ mihi vitæ reliquerit deſiderĩũ q ⸿Venia, bñficiũ, vt Orantes veniã. r ⸿Nũc oro defende furorẽ, inimicoꝝ irã, & poſt fata ſæuire cupiẽtẽ. Defende aũt eſt ꝓhibe, vt Dũ teneras defendo a frigore

ℭOCEANVM

SER OCEANVM INTEREA SVRGENS aurora reliquit, More ſuo prætermiſit noctis deſcriptionem quam tranſiſſe indicat præſens ortus diei, & hoc eſt vnde Hora. ait, Nec verbum verbo curabis reddere ſidus iterpres. Quæ enim naturalia ſunt omnibus patent.

b Æneas q̃q̃ & ſociis dare tempus humādis Præcipitant curæ, Cōſuetudo romana fuit, vt polluti funere minime ſacrificarent, ſi tamen contingeret vt vno eodemq̃ tempore & funeſtaretur quis & cogeret dare operam ſacrificiis, laborabat vt ante ſacra compleret q̃ funus agnoſceret, Vnde etiam Horatius. Puluillus i capitolii dedicatione cuꝫ ab inimicis ei filius extinctus nunciaretur ait, Cadauer ſit, nec voluit funus agnoſcere donec templa dedicaret, ſecunduꝫ quem ritum etiaꝫ Æneas inducitur ante operam dare ſacrificiis, & ſic ad ſociorum & Pallantis ſepulturam reuerti.

c Præcipitant curæ vrgent. longam enim dilationem ſepultura non patitur.

d Turbataq̃ funere mēs eſt, funere Palātis κατ' ἐξοχήν. Nam hæc conſuetudo eſt apud poetas vt a plebe ſegregarent duces, ſic paulo poſt ait, interea ſocios, īhumataq̃ corpora terræ Mādemus. & intulit Mœſtāq̃ Euādri primus ad vrbem Mittatur palas, ſicut dictum eſt, Relliqas danaum atq̃ immittis achilli. Iteꝫ Forſitan & priami fuerit quæ ſata requiras.

CHR TVRBATAq̃ funere mēs eſt, nam cum cuperet iuxta exhibere iis qui bene de repub. meriti occubuerant, tamē ne funere pollueretur antequam ſacra diis immortalibus ex votis ſuſceptis perficeret non poterat non turbari, Vel dicamus præcipitanti, ideſt præcipitem agunt curæ, quoniam qui victoria recte vti neſciunt, perſæpe nequiquam vicerunt, ergo cupiebat, & diis imortalibꝰ, vt par erat ſacra exhibere, capiebat, & funera, quæ dilationem non patiuntur procurare, ſed nec cura pſequendæ victoriæ omittenda erat. Maxime autem turbabatur funere, qa iniquiſſimo animo ferebat cædē ſuorum præſertiꝫ palantis.

ADILON.

Vndecimo victa eſt non ęquo Marte Camilla,

Modeſtini Iuriſconſulti. Argumētum. XI.

CONSTITVIT Marti ſpoliorū ex hoſte trophęum.
Exanimumq́ꝫ patri natum palanta remittit.
Iura ſepulturę tribuit, tempuſq́ꝫ latinis
Euander patrios affectus edit in vrbe.
Corpora cęſa virum paſſim digeſta cremātur,
Legati referunt Diomedem arma negaſſe.
Drances & turnus leges ęquante latino
Concurrunt dictis. Aeneas imminet vrbi.
Pugnatur, vincunt troes, cadit icta Camilla.
Deinde duces caſtris donec ceſſere: minantur.

P. Virgilii Maronis Aeneidos. Liber. XI.

OCEANVM[a] interea ſurgens Aurora reliquit.
Aeneas[b] (q̃ꝫq̃ꝫ & ſociis dare tempus humandis
Precipitant[c] Curę turbataq́ꝫ[d] funere mens eſt,)

Vota Deum primo[a] victor ſoluebat Eoo.
Ingentem quercum decisis vndiq; ramis
Conſtituit[b] tumulo: fulgentiaq; induit arma.
Mezenti ducis exuuias (tibi[c] magne trophæum
Bellipotens) aptat[d] rorantes ſanguine Criſtas,
Telaq;[e] trũca viri & bis[f] ſex Thoraca petitum
Perfoſſumq; locis Clypeumq;[g] ex ære ſiniſtræ
Subligat. atq; enſem[h] collo ſuſpendit eburnũ
Tum ſocios (nanq; omnis eum ſtipata tegebat
Turba Ducum) ſic incipiẽs hortatur ouantes.
Maxima[i] res effecta Viri. timor omnis abeſto[k]
Qđ ſupeſt[l] hęc ſunt ſpolia & de rege[m] ſupbo
Primitię manibuſq; meis mezentius[n] hic eſt.
Nunc iter ad regem nobis muroſq;[o] latinos.

SER a ¶PRIMO victor ſoluebat eoo, anteq̃ luctũ ſubiret & funeſtaret. prio autẽ eoo ſub audimus tpe. Nã græce ἠὼς dr̃, quã nos Aurorã vocamus Hom. ἠ ῥοδοδάκτυλος ἠώς, qđ nomẽ latini traxerũt p deriuationẽ vt dicerẽt, Et læt⁹ eois Eur⁹ eqs, Itẽ coaſq; acies. Sane vt ẽt ſupra diximus in hoc ſermone prima ſyllaba naturaliter lõga eſt, ſʒ cũ opus fuerit corripitur aut licẽtia noĩs ꝓprii, aut q̃a eã vocalis ſequit. b ¶Conſtituit tumulo, in colle, q̃a trophea non figebant niſi i eminẽtiorib⁹ locis. Salu. de põpeio, Deuictis hiſpanis trophæa in Pyrenæis iugis cõſtituit, ex q̃ more trophæa ĩ vrbibus ſigebant in arcub⁹ exædificatis, lõ nũc trophæũ ponit Æneas, quia necdũ plenã eſt victoriã cõſecut⁹, ſed occiſo Mezẽtio fugauit exercitũ plenæ. n. victoriæ (vt ſup̃ dixim⁹) triũphus debet, & pſoluitur vota vel pp tãti ducis ĩteritũ, vel qn fas erat etiã de primitiis ſacrificare c ¶Tibi magne trophæũ Bellipotẽs, hoc p parẽtheſin dictũ eſt. d ¶Aptat, apte locat, & cõgrue. e ¶Telaq; trũca viri, præ fracta. Ita n. in trophæis poni conſueuerunt. Iuue. Et fracta de caſſide buccula pẽdẽs, Et curtũ temone iugũ, victæq; triremis Apluſtre. f ¶Et bis ſex thoraca petitũ Perfoſſumq; locis, duodecim vulneribus appetitũ, quia (vt ſupra dixit) totius thuſciæ populus in duodecim ptes fuit diuiſus, vt Gens illi triplex populi ſub gẽte q̃terni, q ſingulis lucumonib⁹ parebãt. Moris ãt fuit vt interemptos duces oĩs vulneraret exercitus, ſicut ẽt de Hectore Home. cõmemorat.
οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν, καὶ εἶδος ἀγητὸν
ἕκτορος οὐδ᾽ ἄρα οἵ τις ἀνουτητί γε παρέστη
Vnde ẽ, Quæ circũ plurima muros Accepit patrios g ¶Clypeũq; ex ære, figuratius q̃ ſi æreum diceret. h ¶Enſem collo ſuſpendit eburnũ, vaginã eburneaʒ. Sane ebur eboris facit nõ eburis, ſicut murmur murmuris, vnde quia in principalitatis declinatione varietas inuenit, & deriuatio varia eſt. Naʒ eburnus facit ab eo qđ eſt ebur, eburneus, ab eo qđ ebor ris. i ¶Maxĩa res effecta viri, occiſo tãto duce, ſimul ẽt trophei oñdit cã. k ¶Abeſto, abſit. Nã tertia pſona eſt. l ¶Qđ ſupeſt, de reliquo, & ẽ abſoluta elocutio. m ¶Et de rege ſuperbo Primitiæ, aut hoc dicit pmitiæ iſtæ q̃s fecimus nõ de plebe ſunt, ſed de rege ſuperbiſſimo, aut certe ſupbum regẽ Turnũ accipiamus. Nã de ipſo legimũ At rutulo abſceſſu iuuenis tum iuſſa ſuperba miratur, vt ſit ſenſus, hæc ſpolia & hanc primam belli partẽ ſupbo Turno ſuſtulim⁹. Nam hoc epitheton propriũ Turni eſt, qđ ei Virg. pro ingẽti ſcelere dat. Apud. n. maiores ſupbia ingẽs facinus fuit, adeo vt Tarquinius pro multis ſceleribus ſupbi nomẽ acceperit. n ¶Mezẽtius hic eſt, talis, vt Hunc ego te euryale aſpicio? o ¶Muroſq; latinos, iam cãpeſtri ſuperauimus ꝓlio, reſtat vt etiã obſidione vincamus. Credit enim q̃ ſibi iam aperte nullus occurrat, nec inaniter. Nam & paulo poſt dictur⁹ eſt Turnus, Furta paro belli, & in. xii. Latinus, Vix vrbe tuemur ſpes italas.

¶RECTE diis conſecrat eius arma q deos ſemper contempſit. ¶Bis ſex, quanta vis fuit iſtius qui. xii. plagis occidi non potuit, nam in aperto iugulo periit. ¶Nunc. i. a. r. non. n. vult tunc eſſe conſultandum de bello cũ prelium erit gerendum. DON

¶PRIMO eoo, nam cũ in noctẽ protracta eſſet pugna pri⁹ nõ poterat. ¶Primo eoo. i. prima aurora. ¶Ingentẽ quercũ, non ſolum in teſtimoniũ victoriæ, verũ etiã in honorẽ deorum erigebãt antiqui trophæum. ¶Bellipotẽs, ideſt mars non enim filiũ, vt Mezentius Lauſum trophæo honeſtare volebat, ſʒ deũ cuius beneficio victoriã aſſecut⁹ fuerat. ¶Maxima res, nihil potuit accommodatius proferri. Erant enim milites anxii vehementer de futuro, & non ſine ſummo timore. nã non ſine ſanguine fugauerant hoſtes, & adhuc ſuperet Turnus & Latinus. Hortat igit quoniam ipſum optimum initium rei bene agendæ pluſq̃ dimidium totius eſſet. ¶Primitiæ & CHR

mitiæ & de rege ſuperbo, Hoc expoſui paulo ante.ſ Mezentius hic.i.in noſtra poteſtate q̄ quidem res magna eſt. Habet enim emphaſim mezentius.q.d.tā metuendus rex nunc iter ad regem.q.d.ſuperato exercitu campeſtri viam ferro nobis ad ipſam vrbem aperuimus. Maxima ergo res perfecta cum victo exercitu vrbs obſideri poſſit.

Arma[a] parate animis & ſpe preſumite bellum.
Nequa mora ignaros vbi primū vellere[b] ſigna
Annuerint Superi pubemq̧ educere caſtris
Impediat ſegneſq̧ metu ſententia tardet.
Interea[c] ſocios inhumataq̧ corpora terre
Mādemus q ſol[9][d] honos Acherōte ſub imo ē:
Ite ait egregias[e] animas quę ſanguine nobis
Hanc patriam peperere ſuo: decorate ſupremis
Muneribus mœſtamq̧ euādri primus ad vrbē
Mittatur Palas quem[f] non Virtutis egentem
Abſtulit atra dies & funere[g] merſit acerbo.
Sic ait illachrymās recipitq̧ ad limīa greſſum.
Corpus vbi examini poſitum Palantis Acetes
Seruabat ſenior: qui Parrhaſio[h] Euandro
Armiger ante fuit: ſed non fœlicibus ęque

SER a ſ ARMA parate animis, aut hipallage eſt pro armis parate animos, Aut certe mutanda eſt diſtinctio, vt ſit animis & ſpe præſumite bellum, mente p̄occupate, vt ſup Turnus, Et pugnā ſperate parari. Bene aūt ait præſumite, quaſi rex iā ſui iuris, vt ei debere videaſ certa victoria. b ſ Vellere ſigna Annuerint ſuperi, ne in mora ſitis, cū captatis auguriis ad bellū exire cœperimus. Vellere aūt proprie dixit, qa, Romana ſigna figebanſ in caſtris, & cū ad bellum eūdem fuiſſet captatis auguriis euellebantur e terra. Nā alibi ea figi non licebat ſed inter auguria etiā hoc habebatur, ſi auellentem facile ſequerentur, adeo vt cum filio in Arabis parthico bello ſit Craſſus occiſus qui iturus ad p̄liū auellere ſigna vix potuit. c ſ Interea ſocios, donec obſidionis tempus adueniat. d ſ Qui ſolus honos acherōte ſub imo eſt, pp Centum errant annos, volitātq̧ hæc littora circum, & bene acheronte ſub imo, quia hæc res ad vmbras tm̄ pertinet. Nam apud prudentes homines nullius momenti ſunt iſta. e ſ Egregias animas, ingenti arte laudat potius q̄ miſeriatur extinctos, vt præſentium animos in bella ſuccendat.[1] f ſ Quem nō virtutis egentem, Ennii verſus eſt. g ſ Funere merſit acerbo, īmaturo, tranſlatio a pomis. h ſ Qui parrhaſio euandro, arcadico a ciuitate Arcadiæ, quam Donatus vult parrha dictam, quod p̄cedit ſi parrha nomē eſt græcum Si autem latinum eſt, ſtulte ſenſit, Nam græcum nomen latinam etymologiam non recipit.

CHR ſ ARMA p.a non.n.iubentur arma induere, nunc erat humādi ſocii, & nō pro pugnādum, ſed ſint animis viri parati ad arma q̄ primū capiēda cum opus fuerit. ſ interea ſocios, hoc aūt pronunciat, vt non ſolum perēptis ſatiſfaciat, ve℞ vt exemplo viuentes accendat ad rē ſtrenue agendam. ſ Quæ ſanguine nobis Hanc patriā peperere ſuo, duas validiſſimas cauſas p̄ponit quibus egregio funere decorandi ſint oſtēdat, & qd ſuo ſanguine eam victoriā pepererūt qua q, ſuperſtites ſūt adepti ſibi ſint ī italia ſedes q & hic honos nouiſſimus vltimuſq̧ ſit Et qm̄ palas externus homo, & a cui⁹ patre p̄fugus & ſine regno liberaliſſime acceptus fuerat, & auxilio, cōſilioq̧ ſubleuatus eandē operā quā ciues p̄ſtiterant p̄cipuū illi & regio filio adoleſcenteq̧ fortiſſimo dignū funus parat, Verū ita vniuerſam hāc rē p̄ſequiſ poeta, vt nihil miſerabilius explicari poſſit. Nullūq̧ locū omittit, vn̄ aliqua poſſit educi cōmiſeratio quē non tractet & grauiſſime & copioſiſſime, Primū enim p̄priis lachrymis oia miſerādā facit. Quis enim nō mœrore afficiaſ lugente rege. mouet deinde pathos ab ætate, ná cū hactenus Euāder fœliciſſimus fuerit nunc demū ſenio confectus in adoleſcentem ſpem vnicam patris infœliciſſimus ſit factus, Mouet a luctu atq̧ vlulatu oīum circunſtantium Maxime autē mouet a pulchritudine Palantis & ætate. Nam cum natura duce maxime amemus pulchritudinē vehemēter dolemus eā in tenera ætate ita crudeliter extingui, vt pulcherrimū pectus duriſſimo ferro ſit tranſfoſſum. Mouet ab oratione Æneæ q in primis inuehit ī iniqtatē fortunæ q illum tam optime de ſe meritum rebus ſuis paulopoſt fœliciſſimis futuris ita inuide atq̧ crudeliter p̄ripuerit, vt ſua virtute partis frui nō potuerit, nec q illi pro triūpho fuiſſet in patriā victor nō potuerit redire. Maxima autē eſt illa cōmiſeratio q & ipſe & Euander p̄ter ſpem in tantam calamitatē inciderit. Nec parū momēti eſt in eo q tam anxie Euander illū cōmēdarit, Nam timorem maximum oſtendebat.

Tũ comes auſpiciis caro Dat⁹ ibat [a] Alumno [b].
Circũ oĩs famulumq; manus troianaq; turba,
Et mœſtũ Iliades [c] crinem De more ſolutę
Vt vero [d] Aeneas foribus ſeſe intulit altis
Ingentem gemitum tunſis ad ſydera tollunt
Pectoribus mœſtoq; immugit Regia luctu.
Ipſe caput niuei [e] fultum Palantis & ora
Vt vidit leuiq; [f] patens in pectore vulnus
Cuſpidis Auſonię lachrymis ita fatur obortis.
Te ne [g] inquit miſerande puer cũ lęta [h] veniret.
Inuidit [i] fortuna mihi ne re regna videres
Noſtra nec ad ſedem victor veherere paternas:
Non hęc Euandro De te promiſſa parenti
Diſcedens [k] Dederam: cũ me cõplexus euntem
Mitteret in magnũ ĩperiũ metuenſq; moneret
Acres eſſe viros cum Dura [l] prelia gente.
Et nunc ille quidem ſpe multum captus inani
Fors [m] & vota facit cumulatq; [n] altaria Donis
Nos iuuenẽ exanimũ; & nil [o] iã cœleſtibus vllis
Debentem vano [p] mœſti comitamur honore.
Infœlix Nati funus crudele videbis.
Hi noſtri [q] reditus expectatiq; triumphi.
Hęc [r] mea magna fides at nõ Euãdre pudendis [s]
Vulneribus pulſum aſpicies nec [t] ſoſpite Dirũ

SER a IBAT, pro ierat. b Alumno, alumnus eſt qui græce τροφιμος dicit, qd nomen q̃a latinũ nõ eſt, vt ab eo qd ẽ nutritor inuenia mus eum qui nutritus eſt tranſiit ad nomen aliud, q̃a & alũnũ dixit. c Iliades crinẽ de more ſolutæ, ſciẽ dum eſt has Æneæ ancillas intelligim⁹. Nam oẽs matres ꝓ eſt mulieres nobiles in Sicilia remanſiſſe dixit excepta Euryali matre de q̃ legimus Quæ te ſola puer tantis e matribus auſa Proſequitur. d Vt vero æneas forib⁹ ſeſe intulit altis, Naturale.n. eſt vt ĩtermiſſa lamẽta repetant, cũ aliqs not⁹ aduenerit, Sic in Statio, Ingreſſis ducibus denuo defletur archemor⁹ mox vt moriẽtia dignus vultib⁹ inachii penetrarunt limina reges, Ceu noua tũc clades primo ſaucius infans vulnera, lætalis ue irrũperet atria ſerpens, Sic aliũ ex alio q̃q̃ laſſata, fragorẽ pectora. Cõgeminãt integratoq; reſultãt, accẽſo clamore fores. e Niuei fultũ palantis, late patet hoc epitheton, Referri.n poteſt & ad candorem priſtinæ pulchritudinis, & ad pallorẽ ex morte veniẽtem, & ad frigus qd proprie mortuoꝝ eſt, vt Corpuſq; lauãt frigentis & vngũt. f Leui in pectore, pulchro puerili nondũ ſetoſo. g Te ne inquit: iteratio eſt. Nam ſupra ait, Lachrymis ita fatur obortis, ſicut in quinto poſuit, Et ſidã ſic fatur ad aurẽ, & paulopoſt intulit Dic ait. Sane ſciendũ & allocutionẽ talẽ eſſe qualis illa vbi deflet Euryalus. Nam locis oĩbus cõmouet miſerationẽ ab ætate, a tpe, a vulnere, a ſpe parẽtis. h Cũ læta veniret Inuidit fortuna mihi, ac ſi dicere q̃tum noceret aduerſa, cũ læta talẽ intulit caſum. Videtur aũt dolere q̃ q̃ri nõ põt de fortunæ crudelitate, quę ei vno eodẽq; tpe & tanta cõtulit bñficia, & tale ĩtulit dãnũ. i Te ne ĩuidit fortuna mihi, vt liber pãpineas inuidit collib⁹ vmbras. k Diſcedẽs dederãt, κατατοσιωπωμενον hoc itelligim⁹. Nã abſcedẽs nuſq̃ ẽ Euãdrũ allocut⁹ æneas. l Cũ dura ꝑlia gẽ. ſubaudim⁹ lore. m Fors &, forte ẽt vota ſuſcipit. Põt & vnũ eẽ Fors & .i. ſoi ſitã. n Cumulatq; altaria donis, & ſacrificat, & ſuſcipit vota. Nãſ ãt q̃rit de errore mẽtis hũanę. o Nil iã cœleſtibus vllis Debẽtẽ. viui.n. ſuperoꝝ ſũt mortui ad ĩferos ptinẽt, vnd in. xii. Vos o mihi manes eſte boni, qm̃ ſuperis auerſa voluntas. Superis aũt debemus oĩa donec viuimus, iõ q̃a vt dicũt phyſici cũ naſci cœperim⁹, ſortimur a Sole ſpiritũ, a Luna corp⁹, a Marte ſanguinẽ, a Mercurio ingenium, a Ioue deſiderium, a Venere cupiditates, a Saturno humorẽ, q̃ oĩa ſingulis reddere videmur extincti. p Vano mœſti comitamur honore, inani vt ſupra diximus quãtũ ad viuos ptinet, nã talia de mortuis ſiũt ad ſolatiũ ſupſtitũ, vt ẽ apud Cice. in catone maiore. Solonis quidẽ ſapientis elogiũ eſt quo ſe negat velle ſuã mortẽ dolore amicoꝝ & lamentis vacare, vult credo ſe eſſe carum ſuis. q Hi noſtri reditus, tale eſt vt manibuſq; meis mezẽtius hic eſt. r Hæc mea magna fides, κατατοσιωπωμενον q̃ de palãtis reditu promiſerat patri. s Pudẽdis vul. a tergo illatis, & eſt cõſolatio. t Nec ſoſpite, pro ſoſpiti, antiptoſis eſt. h. d. Si fugiſſet vulneratus a tergo ipſe ei optares interitum.

DON ¶ PVERVM dixit palanta, vt victoris minueret gloria, nam alibi iuuenem dixerat.

CHR ¶ Hi nři redit⁹. q. d. q̃tũ falſi ſum⁹ a nřa opinione. Hæc mea ma. fi. Cõqueritur fidẽ ſuã eẽ ĩminutã. At nõ. e. & hoc mouet pathos.

¶ HÆC

Optabis nato funus pater. hei mihi quantum
Præſidium Auſonia & quantū tu perdis Iule.
Hęc[a] vbi defleuit tolli miſerabile corpus
Imperat & toto[b] lectos ex agmine mittit
Mille viros q ſupremū comitentur honorem,
Interſintq́ patris lachrymis ſolatia luctus
Exigua[c] ingentis miſero ſed debita patri.
Haud ſegnes alii crates & molle Pheretrum[d]
Arbuteis texunt virgis & vimine[e] querno,
Extructoſq́ toros optentu[f] frōdis inumbrāt.
Hic iuuenem agreſti[g] ſublimē ſtramīe ponūt.
Qualem virgineo demeſſum[h] pollice florem,
Seu mollis violę ſeu languentis Hyacinthi
Cui neq́ fulgor adhuc nec dū ſua forma receſ(ſit.
Nō iam mater alit tellus, vireſq́ miniſtrat.
Tum geminas veſtes Oſtroq́ Auroq́[k] rigentes
Extulit Aeneas, quas illi lęta[l] laborum
Ipſa ſuis manibus quondam Sidonia Dido
Fecerat & tenui telas diſcreuerat[m] Auro.

SER a ¶ HÆC vbi defleu͂it, ideſt poſtq̃ hec cum lachrymis dixit. Flere enim eſt cum voce lachrymare. Vnde habemus in ſexto, Continuo auditæ voces vagitus & ingens Infantumq́ animæ flentes in limīe primo. b ¶ Toto lectos ex agmine, Troianos, Tuſcos, Arcadas, c ¶ Exigua, q̃uis enim magna ſint orbitati patris pdeſſe nō poſſunt. d ¶ Pheretrum, grece φιςτgον dicitur. Vnde per dięreſim pheretrum pheretrum facit. Nam latinus capulus dicitur. Vnde ait Plautus Capularis ſenex .i. vicinus capulo, qui dictus capulus ab eo qđ corpus capiat. e ¶ Vimine querno, ſunt aliq̃ duræ deriuatiōes tñ eis ſic vtimur cū adiunctione alterius nois; vt quernum vimē. Itē colurnum veru, vt Piguiaq́ in verubus torrebimus exta colurnis, ficulnū lignum, vt Horatius, Olī truncus eram ficulnus inutile lignum. Item aprugnum callum pro aprinum. f ¶ Optentu frondis inumbrant, veluti cameram quādam capulo ramorum extenſione fecerunt. g ¶ Agreſti ſublimem ſtramine ponūt, hoc eſt ſuper frōdes ponunt. Nam hic reddit qđ omiſerat ſupra dicens Extructos toros, nec addens vñ. h ¶ Demeſſum, participiū eſt veniens ab eo qđ eſt metor, Sane ab eo qđ eſt meto, præteritum perfectum meſſui facit. i ¶ Sua forma receſſit, propria pulchritudo. k ¶ Auroq́ rigētes, vnumq́ vacat, & eſt additum hiatus cauſa. l ¶ Læta laborū, figura eſt lætus illius rei. Nam modo dicimus lætus labore. m ¶ Diſcreuerat, depinxerat, ſimul amantis affectus oſtenditur.

CHR ¶ HÆC vbi defleuit, egregius et excelſo animo vir qui tm̄ tribuit luctui quātū exigit humanitas. Deindē præparat id funus qđ Euandro in tanto mœrore aliquam poſſet afferre conſolationem; Sed plorat poſtremū damnum filii ex morte palantis. ¶ Lectos mille viros ex toto agmine, Singula verba, ingens pondus habēt, Eligit enim non ex vna altera ue ala aut cohorte, ſed ex toto exercitu, & legit mille vt pompa eſſet numeroſa, & legit viros, ideſt hoies fortiſſimos, qui & comitarentur funus, & patrem conſolarent. ¶ Solatia exigua ingentis lu. declamatio a cōtrario eſt exiguum & ingens q̃ oſtēditur quātus in parente luctus fuerat. ¶ Sz dbita .q.d. quāuis videret Aeneas q̃ parum proficeret tanto apparatu, tamen debitū officium non cēſuit prætereundum. ¶ Crates, & arbuteas vir. ponit, qa res in tanto rerū momento ſūmā celeritatē deſiderans, artificiū nullum expectaī nō poterat, ſed hæc omnia agreſtia et extēporanea magnifice exornata ſunt precioſis veſtibus ſuper impoſitis. Ergo nec mora fuit miſeratio fabricando nec magnificentia veſtiū ad ornatum defuit. ¶ Stramine, & frondes & paleas, & quicquid ea gratia ſubſternimus, vt quod ſuperimponendum mollius excipiatur. ¶ Qualem virgineo optima cōparatio, naz vt flos nuper ſucciſus & ſi langueſcat nō ſtatim amittit pulchritudinem, ſic palantis pulchritudo non ſtatim diſceſſerat, ex iſta autem comparatione ſummam citat commiſerationem De viola autem & hyacītho diximus in Bucoli. & Georgi. ¶ Mater alit, naz humore terreſtri aluntur plantæ, quem radicibus ſuis ſugunt, & vim ſtomachi præbentes dequoquunt. & in alimentum cōuertunt. ¶ Oſtro auroq́ rigētes, ſæpe poetæ duo vni verbo adiungunt, quoꝝ alteꝝ non quadrat, vt in Georgicis Tenues pluuiæ & penetrabile frigus adurat, nam frigoris vt & caloris adurere eſt, ſic hoc loco veſtis ex purpurę infectura non riget. i. non redditur inflexibilis ex multo autem intertexto auro riget, ¶ Laudat autem veſtes a materia, qui ex purpura eſſet & auro, laudat ab artificio ac poſtremo ab auctoritate donatoris.

Harū[e] vnam iuueni ſupremū mœſtus honorē
Induit arſuraſq́[b] comas obnubit amictu.
Multaq́ preterea Laurentis[c] pręmia pugne
Aggerat & longo prędam iubet ordine duci.
Addit equos[d] & tela quibus ſpoliauerat hoſtē.
Vinxerat & poſt terga man⁹ q̄s mitteret vmbris[e]
Inferias cęſo[f] ſparſuros ſanguine flammam.
Indutoſq́ iubet truncos hoſtilibus armis
Ipſos ferre[g] duces inimicaq́[h] nomina figi.
Dicitur[i] infœlix ęuo confectus Acetes
Pectora nūc fœdās[k] pugnis nūc vnguib⁹ ora,
Sternitur & toto proiectus corpore terrę[l].
Ducunt & Rutulo perfuſos ſanguine currus.
Poſt bellator equus poſitis[m] īſignib⁹ Aethon[n]
It lachrymās guttiſq́ humectat gradibus ora.

SER a ℂHARVM vnam, de duobus, & horum alterum, & horum vnum poſſumus dicere. Nam artigraphi hoc tm̄ vetant, ne de duobus aliū dicamus, qđ de multis proprie dī. Sane figurate dixit veſtē induit, vt Exuuias indutus achilli, cū in vſu ſit induit illa re, vt Indutoſq́ iubet trūcos hoſtilib⁹ armis. b ⸿Arſuraſq́ comas obnubit amictu, harū vnā iduit iuueni, alſa caput eius velauit, Nā ſup̄ dixit duas veſtes eē latas. Obnubit āt velauit, trāſlatio a nubibus, qbus tegif cœlū, vñ & nuptiæ dñr, q̄ nubētiū capita velenſ. c ⸿Laurētis præmia pugnæ, inititit præmia, quæ de præda Laurentis pugnæ ſuſtulerat. nam præda eſt quæ eripitur, præmium quod offertur. d ⸿Equos & tela quibus ſpoliauerat hoſtē, vel Palas, vel Æneas, nam ambigue poſitum eſt. Spolia autem cum ea tantum ſint quibus hoſtis ſpoliari poteſt, vt lorica vel veſtis. Abuſiue etiaꝫ ſpolium dicitur, quicquid ab hoſtibus tollitur, vnde eſt poſtquam illum vita victor ſpoliauit Achilles. e ⸿Vmbris inferias, proprie. nam inferiæ ſunt ſacra mortuorum. f ⸿Cæſo ſanguine, pro cæſorum, vt ſupra, Captiuoq́ rogi perfundat ſanguine flammas. g ⸿Ipſos ferre duces, ſuos ſcilicet qui illis mille præerant. Melius tamen eſt, iubet truncos ferre ipſos duces, hoc eſt ducum ſpolia, vt Trophæa ipſos duces dixerit, ſicut ſupra, Manibuſq́ meis mezentius hic eſt. h ⸿Inimicaq́ nomina figi, inimicorum Dicit' autem affixos trophæis titulos cum nominibus occiſorum. i ⸿Ducitur infœlix acetes, quaſi qui conſternatus nimio dolore ire nō poterat, & bene ex rerum permutatiōe expreſſit doloris magnitudinem dicēs ita doluiſſe Acetem, vt pene carens humano ſenſu per ſe ire non poſſet, & equum ita ſenſiſſe interitum domini, vt in humanum migraret affectum. Nam & lachrymabat, & ſponte ſequabatur cadauer. K ⸿Fœdans, vel cruentans, vel lacerans. l ⸿Terræ, in terra. m ⸿Poſitis inſignibus, ſine phaleris. Quod autem equum dicit lachrymare nō mirum eſt, cum Hom̄. etiam diuinantem induxerit, Xanthum Achillis equum mortem.

καὶ λίην σ' ἔτι νῦν γε σαώσομεν, ὄβριμ'
ἀχιλλως

ἀλλά τοι ἐγγύθεν ἦμαρ ὀλέθριον, οὐδέ τι ἡμεῖς. αἴτιοι ἀλλὰ θεός τε μέγας καὶ μοῖρα κραταιή.
Et paulo poſt.
ἀλλὰ σοὶ αὐτῷ μόρσιμόν ἐστι θεῷ τε καὶ ἀνέρι ἶφι δαμῆναι.
Equos autē achillis inducit patroclum lugentes.
ἵπποι δ' αἰακίδαο μάχης ἀπάνευθεν ἐόντες κλαῖον ἐπειδὴ πρῶτα πυθέσθην ἡνιόχοιο.
ἐν κονίῃσι πεσόντος ὑφ' ἕκτορος ἀνδροφόνοιο.

n ⸿Æthon, nomē eq, quo & Auroræ equus vocatur, vel a ſplendore, nam αἴθω ardeo dicitur, vel a curſus celeritate, quaſi ἀειθεῖ. i. perpetuo currens indefeſſus.

DON ℂQVIBVS SPOLIAVERAT Hoſtem, Ambigue dcm̄, vel quibus vſus fuerat dum hoſtes interimeret, vel quibus victor hoſtes ſpoliauit, Vltima tn̄ ſententia melior eſt.

CHR ℂMVLTA Sq́, ſpeciem pene triumphi adhibuit. ⸿Quibus ſpoliauerat, Palas potius q̄ Æneas. ⸿Vinxerat, nam captiuos hoſtes ad ſepulchrum ducis interfecti iugulabant. Inde ſequentibus temporibus damnati capite pugnare in magnorum virorum funere cogebantur, vt eſſent qui ſanguinem ſpargerent donec gladiatores prouenerunt. ⸿Indutos truncos. Ad quādam Trophei ſpeciem. ⸿Ipſos duces, Vt maiorem auctoritatē haberet res vel duces funeris intellige. ⸿Ducitur infœlix æuo confectus acetes. Pathos ab ætate, ſic illud Et fauni miſerere ſenectæ. ⸿Æthon, nomen equi pallantis deductum ab vno ex eq̄s ſolis. Erat enim Pyrois, Fous, Æthon, & Phlegon, quod autem eū ex deſiderio domini illachrymantem ſcribit non omnino poeticum eſt, nam equos & victoria exultare atq́ efferri, & lætitiam oſtēdere & cū victi fuerint ſummo mœrore cōſici ēt qui naturalem

qui naturalem hiſtoriam tradere affirmant, nam Plini. Præſagium pugna & amiſſos lugēt dominos, lachrymaſq; interdum deſiderio fundūt. Interfectoq; Nicomede rege equus eius deſiderio vitam finiuit, ac multa alia in eandem ſententiam ponit.

Haſtam alii Galeā q; ferūt (nā cętera[a] Turnus
Victor hēt) tū mœſta Phalāx[b] teucriq; ſequūt
Tyrrheniq; duces & verſis[c] Arcades armis.
Poſtquā oīs longe comitum pręceſſerat ordo
Subſtitit Aeneas gemituq; hęc addidit alto.
Nos alias[d] hīc ad lachrymas eadē horrida belli
Fata vocāt Salue[e] ęternū mihi maxime pala
Aeternūq; vale. plura effatus ad altos
Tendebat muros greſſumq; in caſtra ferebat.
Iamq; oratores[f] aderant ex Vrbe[g] latina
Velati[h] ramis Oleę veniamq;[i] rogantes.
Corpora per campos ferro[k] quę fuſa iacebant
Redderet[l]: ac tumulo ſineret ſuccedere terrę.
Nullum cū victis cartamē & Aethere[m] caſſis.
Parceret hoſpitibus quōdam ſoceriſq; vocatis,
Quos bonus Aeneas haud[n] aſpnanda precātes
Proſequitur venia & verbis hęc īſuper[o] addit.
Quęnā[p] vos tanto Fortuna indigna latini
Implicuit[q] bello qui nos fugiatis amicos:
Pacem ne exanimis & martis ſorte peremptis
Oratis: equidem & viuis concedere vellem

SER a CCÆTERA turnus victor h̄, κατατοσομπω μωον, & alia ei ſuſtuliſſe itelligam[9] non tm̄ balteū. vt legimus ſupra. b Phalāx ligua Macedonū legio. Q̄d āt ait mœſta, Arcadas intelligim[9], vn̄ īfert Teucriq; , tyrrheniq;, & h̄ eſt qd̄ ait ſup̄, Et toto lectos ex agmie mittit mille viros. c Verſis arcades armis, lugentūq; more mucronē haſtæ non cuſpidē cōtra terrā tenentes, ſcuta ēt inuertentes pp numina illic depicta, ne cop̄ ſimulacra cadaueris poluerētur aſpectu, vt nonnullis fruſtra placet. Nā lugentū mos ē prioris habitus imutatio. d Alias hīc ad lachrymas, ad aliā ſepulturā e Salue æternū mihi maxime palla, Aeternūq; vale, Varro in libris logiſtoricis dicit, ideo mortuis ſalue & vale dici, non q̄ valere aut ſalui eſſe poſſint, ſed q̄ ab his recedimus eos nunq̄ viſuri, Hinc ortū eſt vt ēt male dicti ſignationē interdū vale obtineat, vt Terētius, valeant qui inter nos diſſidium volunt hoc eſt ita a nobis diſcedant, vt nunq̄ ad noſtrū reuertant aſpectū Ergo cum mortuo dr̄ vale, nō etymologia cōſideranda eſt, ſed cōſuetudo, q̄ nullis vale dicimus, niſi a quibus recedamus. f Oratores, legati a per orādo pro repu. noīati g Vrbe latina, pro latini. i. de Laurolauinio. h Velati ramis oleæ, nō coronati Nec n lugentes decebat, ſed inſtructi & ornati. i. in manibus oliuæ ramos ferētes, ſic Homerus.

ςιμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου ἀπόλλωνος

Valeri autē ornari, vt illo loco ſigñat victori velatum auro vittiſq; iuuencum, cum vittis non aut velentur aut coronentur victimæ, ſʒ ornentur. i Veniamq; rogantes, pro beneficium. k Ferro que fuſa, modo interempta; alias fugata, ſʒ diſcernunt epithetis vt ſi dicas ferro fuſus ē vel metu fuſus. l Redderet, oñdit iā poſſe in Troianoꝝ eſſe ptāte. m Et æthere caſſis, vacuis vitā & retia caſſes dicimus. Hoc aūt bn̄ addidit qd̄ victi pñt innouare certamen. n Haud aſpernanda, iuſta nō cōtēnenda, Sepulturę. n. bñficiū gñaliter debetur vniuerſis. o In ſuper addit, accumulat verbis beneficiū dicens pacē ſe etiam viuis velle præſtare. Pacē aūt ideo defunctis, quia ait, Nullum cum victis certamen & æthere caſſis, & mortuorum pax ſepultura eſt, vnde elegit verbum vtriſq; aptum, p Quænam, quanta & qualis, nam mirātis eſt, nec enim dubitat, cū ipſe dicat indigna. q Implicuit, inuoluit inuitos.

CHR CIAM ORATO, oñdit q̄ ampla fuerit victoria cum ita ſe victos hoſtes faterentur, vt ſtatim ad pacem petendā ſeſe ſubmitterent oſtendit ēt quantū vnius viri auctoritas poſſit, nam abſentia Turni hæc pene oīa euenerunt. Nullum cū vi. cer. æ. c. Grauiſſimus locus, & q plurimū apud cū virū in quo recta ratio valet, oēm perturbationē ſupprimeret, Qui pp prio congreſſu placatus eſt Aeneas. Proſequitur. u. quaſi dicat, ſtatim donat veniam. Qui. n. ſ. nam cū & ſe & illos excuſare velit, reiicit culpam in fortunā, & re vera latinus ſocietatē expetiuerat troiāorū, & ipſe æneas nihil aliud tenebat, ſed iniquitate fortunæ a Turno in bellū impulſi ſunt. Et viuis con. vel ſnīa eſt. Vellem ipſos nō fuiſſe extinctos, vt viuentibus pacem dare poſſem vel dicit ita, Omnia cæſis remitto, vt ēt cum viuentibus conuenire cuperem.

Nec veni[a] ni Fata locum ſedemq; dediſſent
Nec bellum[b] cum gēte gero. Rex noſtra reliqt
Hoſpitia & turni potius ſe credidit armis.
Aequus huic[c] turno fuerat ſe opponere morti.
Si bellum[d] finire manu ſi pellere teucros
Apparat his decuit mecum concurrere telis.
Vixet[e] cui vitā Deus[f] aut ſua dextra dediſſet.
Nunc ite & miſeris[g] ſupponite ciuibus ignem.
Dixerat Aeneas olli obſtupuere[h] ſilentes
Conuerſi oculos inter ſe atq; ora tenebant.
Tum ſenior[i] ſemperq; odiis[k] & crimie Drāces
Infenſus iuueni turno: ſic ore viciſſim
Orſa[l] refert. O fama[m] ingens ingentior armis
Vir Troiane. quibus Cœlo[n] te laudibus ęquē:
Iuſtitię ne[o] prius mirer Belli ne laborum:
Nos vero hęc patriā grati referemus ad vrbē.
Et te ſiqua[p] viam dederit[q] Fortuna latino
Iungemus regi. quęrat ſibi fœdera[r] turnus.
Quin & fatales[s] murorum attollere moles,
Saxaq;[t] ſubuectare humeris troiana iuuabit.
Dixerat hęc: vnoq; omnes eadē ore fremebāt.
Bis ſenos pepigere[v] dies & pace[x] ſequeſtra

SER a NEC VENI, nec veniſſem, tempus pro tempore. b Nec bellum cum gentē gero, ſed cum Turno, per quod eorum captat fauorem. c Huic morti, δεικτικῶς, quaſi oſtendit iacētes. d Si bellum finire manu, hoc eſt enim interemptione poteſt enim & pace finiri. e Vixet, pro vixiſſet, & eſt syncope. f Deus aut ſua dextra dediſſet, victoriam vel vitam, quia duplici ratione conſtat victoria, aut virtute, aut voluntate fortunæ. g Miſeris ciuib⁹, quaſi aliena culpa pereūtibus. h Obſtupuere ſilentes. i. obſtipe facti ſūt, & ſilere cœperūt. i Tūc ſenior, cui ab ætate pſtabat auctas. K Odiis & crimine Drāces infenſus iuueni turno, aut per ſuum crimen. i. inertiam. quā ſemp virtuti conſtat eſſe contrariam, aut Turni crimine qui tot viris mortis cauſa extiterat. l Orſa refert, cœpta verba. m O fama ingens ingentior armis, fruſtra ait Donatus hoc nomen de his eſſe, quæ non recipiunt comparationem. Nam quia augumentum recipit etiam comparatur. Alia illa ſunt nomina, in quibus eſt dubitatio vtrū comparantur, vt eſt perfectus, quia ſi velis cōparare incipit perfectus non eſſe perfectus. n Cœlo te laudibus æquē: his q in cœlo ſunt. i. diis, vt Cærule⁹ thybris cœlo gratiſſimus amnis. o Iuſtitiæ ne prius mirer belli ne laborum: figura græca miror illius rei, & regno illius rei, vt θαυμάζω ἐκείνου, καὶ ἄρχω ἐκείνου. Vnde Hor. ait, Et qua paupere daunus agreſtum regnauit populorum, pro agreſtibus populis. p Siqua viam. i. rationem q De derit fortuna latino, & bene cum exceptione pollicetur dicens, ſi voluntatem noſtram fortuna comitetur. r Fœdera turnus, vel coniugis vel amicitiarum. s Fatales moles, quia audiuerat, Niſi fata locum ſedemq; dediſſent. t Saxa troiana, ambitioſe ait quaſi troianis fataliter debita. v Pepigere dies, pacti ſunt ab eo quod eſt paciſcor & pepigi & pactus ſum facit, ſicut ab eo qd eſt parco & parſi & peperci. x Pace ſequeſtra, media & temporali. Nam ſequeſter eſt medius inter duos altercantes, apud quem aliqd ad tempus ſe ponitur. Pacem ergo ſequeſtram inducias dicit, ideſt pacem temporalem, & mediam inter bellum præteritū & futurum.

DON MISERIS, qui non in ſuo, ſed in turni negocio perierant. Pace ſequeſtra, ſeq̄ſtra, pax ea eſt qui ſic iterponitur vt nō tollat ſed differat bellum. Poſtq̄ ma. vel pro mulieribus poſuit, vt matres eorum qui cæſi fuerant.

CHR NEC VENI, quaſi dicat non fuit cauſa veniendi vt vos debellarem, ſed vt quem fata locum dabant acciperem. Hinc ſequitur vt nō geram bellum cum latinis, quos incolumes eſſe cupio, ſed cum rege veſtro a quo terris fatalibus prohibeor, tandem omnem culpam in Turnum reiicit acumulatq; inuidia qui cum belli cauſa fuerit a pugna diſceſſerit. Conuerſiq; o. inter ſe. Quo ſigno tacite oſtendebat admirari. O fama ingens, Multis dura aduerſaria conſtituta eſt fama cum ipſi re correſpōdere nō poſſint. Ergo magna laus æneæ qui famam ſuperet. Quibus. I. x. t. c. quaſi dicat, quibus verbis poſſum promere laudes tuas quibus te cœlo. i. cœleſtibus diis æquari potes, cum autem iuſtitiam & bellum ponat, oſtendit illum & in pace & in bello optimum eſſe quibus ciuili homini nihil maius tribui poteſt, hæc autem duo ita magna eſſe affirmat, vt non poſſit diſcernere vtrum maius. Grati, memores beneficii accepti de humanis cæſis. Siqua viam. d. f. nam fortuna diſiūxerat latinum ab ænea

& non

& non cōſilium. Ergo de voluntate Latini nihil dubitans fortunam quæ aduerſa illum diſiunxerat optat vt proſpera reconciliet, & ſic beniuolum ſuum regem æneæ reddit. ⁋Quærat ſibi fœdera turnus, amare in eum hæc euomit, quaſi dicat, non eſſe habendā rationem eius qui ſoli ſibi ſeruiens, vt coniugio potiretur cæterorum ſalutem in diſcrimen adduxit. ⁋Pace ſeque. ſequeſtrum eum appellamus, cuius fidei creditur res de qua controuerſia pendet, donec certum decernatur, & a quadam ſimilitudine inducias pacē ſequeſtrā appellat.

Per ſiluas teucri mixtiq;[a] impune Latini
Errauere iugis. ferro[b] ſonat alta bipenni
Fraxinus euertunt actas ad ſidera pinus.
Robora[c] nec cuneis & olētem ſcindere Cędrū
Nec plauſtris[d] ceſſat vectare gemētibus Ornos.
Et iam Fama volans tanti pręnuncia luctus
Euandrum Euādriq; domos & mœnia replet.
Quę modo[e] victorem latio palanta ferebat.
Arcades[f] ad portas ruere & de more[g] vetuſto
Funereas rapuere[h] faces lucet via longo
Ordine flammarū & late diſcriminat[i] agros.
Contra turba phrygū veniens plāgētia iungit
Agmina quę poſtquā matres ſuccedere tecto
Viderūt mœſtā incēdunt[k] clamoribus vrbem.
At non Euandrum poris eſt vis vlla[l] tenere
Sed venit in medios pheretro[m] palāte repoſto
Procubuit ſuper atq; hęret lachrymanſq; gemitq;
Et via vix tandē voci laxata dolore eſt.
Nō hęc[n] o pala dederas promiſſa parenti
Cautius vt ſęuo velles te credere Marti.
Haud ignarus erā quātū noua gloria ī armis[o]
Et pręd ulce decus primo certamine poſſet.
Primitię iuuenis miserę belliq; propinqui
Dura Rudimenta & nulli exaudita Deorum
Vota[p] p[re]ceſq; meę. tuq; o ſanctiſſima coniux
Fœlix[q] morte tua neq; in hunc ſeruata dolorē.

SER a ⁋MIXTIq; īpune latini, apud maiores magna erat cura fidei, adeo vt inter Porſenam & Romanos factis īduciis cum ludi circenſes ī vrbe celebrarētur, ingreſſi hoſtium duces curuli certamine contenderent, & victores coronarentur. b ⁋Ferro bipenni, ad epitheton tranſtulit nomen proprium. Nam bipēnis per ſe plenum eſt, & ſecurim ſignificat vt Crebriſq; bipēnibus inſtant. c ⁋Robora, modo genus eſt ligni. nam eſt inter ſpecialia nominatū. d ⁋Plauſtris gementibus, ſub pōdere ſonantibus. e ⁋Quæ modo victorē latio palanta ferebat, bene modo. Vno. n. eodemq; die & fortiter fecit & periit, vt Hęc te prima dies bello dedit hæc eadē aufert. f ⁋Arcades ad portas ruere, eos dicit qui intra ciuitatem ſunt. g ⁋De more vetuſto, quia antea per noctem cadauera præfunerabantur cum facculis. h ⁋Rapuere faces, raptim & feſtinanter tulere. i ⁋Diſcriminat, diuidit, vnde diſcrimen capitis mulirbris dr̃. K ⁋Incendunt, implent, vt Clamore incendunt cœlum troeſq; latiniq;. l ⁋Vis vlla, nec ætatis imbecillitas, nec ſeueritas regia. m ⁋Pheretro palante repoſto, poſito Palantis pheretro, Nam antiptoſis eſt. n ⁋Non hæc o pala dederas p̃miſſa parenti Cautius vt ſæuo velles te tradere marti, duplex expoſitio eſt. Aut enim hoc dicit, nō enim mihi talia promittebas, vt crederes te cautius dimicaturus, vt itelligamus palantem proficiſcē teq; promiſiſſe patri victoriam, cædem hoſtiū, plurima ſpolia. Qui n. hoc cogitat cautelæ obliuiſcit̃ auiditate pugnandi, Aut te, nō pro nomine nempe accipiamus, vt in Teren. Non tu hunc rus hinc prodiſſe aiebas. i. nōne pro nēpe, vt ſit ſenſus. Nempe mihi hæc dederas promiſſa diſcedēs quia cautius fueras dimicaturus. o ⁋In armis, apud armatum, cuius conſilium cupiditas victoriæ plerūq; cōturbat. p ⁋Vota preceſq; meæ, ſupra Fors & vota facit. q ⁋Fœlix morte tua, ea re fœlix qua cæteri dolenr.

DON ⁋NIHIL in his verſibus dignum quod pōnerem inueni.

CHR ⁋QVÆ MODO victorē, ex qua re oſtenditur quā varia mutabiliſq; ſit fortuna quāq; inſtabilis. ⁋Arcades ad portas ruere, diſtributio eſt, nam magnus luctus fuit virorum funeri occurrentium, maior mulierum intra vrbem, maximus autem Euandri cui a principio vocem dolor præripuit. ⁋Non hæc ō palla inde exorſus eſt, vnde dolor proueniebat ⁋Haud ignarus eram, oratio, hæc artificio ſummo exornata cuius vires facile ex ſimilibus hactenus interpretatis orationibus facile intelligemus. Accuſauerat natum qui ſibi in obtemperans fuiſſe, nunc oſten-

dit non ex impia contumacia, ſed ex magni animi audacia & gloriæ cupiditate peccaſſe. ¶ Primitiæ iuuenis miſeræ, exclamatio eſt per quam conqueritur fortunam ſtatim a principio Palanti inimicam fuiſſe, & prima militiæ rudimenta duriſſima extitiſſe, & ſua vota minime fuiſſe exaudita. ¶ Tuq; o ſanctiſſima coniux fœlix morte tua, Maximum infœlicitatis argumentum, cum qui infœlices fuerunt noſtratum calamitatum comparatione fœlices poſſunt appellari, vt illud O ter quaterq; beati Quis ante ora patrum & c. a. c. o. Vici mea fata, Hyperbole eſt, Nemo enim ſua fata vicit. Sed cum volumus longam alicuius vitam dicimus vixit pluſq̃ ſibi a fato conceſſum fuerat vt tantam videret calamitatem. Multi enim propter longiorem vitam in eas calamitates inciderunt, quas ſi prius deceſſiſſent omnino euitaſſent quod de Priamo teſtatur.

Contra ego viuendo[a] vici mea Fata ſuperſtes
Reſtarem[b] vt genitor. troū ſocia arma ſecutū
Obruerent Rutuli telis. animā ipſe dediſſem[c]
Atq; hęc pōpa domum me nō palāta referret.
Nec vos[d] arguerim teucri nec fœdera nec quas
Iunximus hoſpitio dextras ſors iſta ſenectę[e]
Debita erat noſtrę. q̄d ſi immatura manebat
Mors natum cęſis Volſcorum milibus ante
Ducentē[f] in latium teucros cecidiſſe iuuabit.
Quin ego non alio[g] digner te funere Pala
Quā pi⁹ ęneas & quā magni phryges & quā
Tyrrheniq; Duces tyrrhenumq; exercitus oīs
Magna trophęa ferūt quos dat tua dxtera lœto
Tu quoq;[h] nunc ſtares īmanis trūcus in armis,
Eſſet[i] par ętas & idem ſi robur ab annis
Turne. ſed īfœlix teucros[k] q̄d d̄moror armis?
Vadite & hęc memores regi mandata referte.
Quod vitam moror īuiſam palante perempto
Dextera cauſa tua eſt turnū natoq; patriq;
Quam deber̄ vides. meritis[l] vacat hic tibi ſolus
Fortunęq; locus. non vitę gaudia quęro
Nec fas ſed nato[m] manes perferre ſub imos.

SER a ¶ VIVENDO vici mea fata, diu viuendo vt in bucolicis Olycida viui peruenim⁹. Vici autem mea fata per naturalem ordinem vita lōgiore ſupaui nāq; hic ordo naturalis eſt vt ſint patētib⁹ ſuperſtites filii Fata ergo generalia dixit referēs ſe ad naturalem ordinem, non ad fatum proprium. Nam fata ſuperare nemo hoīum poteſt, vnde multi ſic diſtinguunt. Contra ego viuēdo vici, vitam ſcilicet filii. Naꝫ hoc eſt ſuperſtes reſtarem vt genitor, vt mea fata per exclamationē dictum ſit. Sciendum tñ ēt irrationabilia dolentibus dari. b ¶ Reſtarem, eſſem. c ¶ Dediſſem, reddidiſſem. d ¶ Nec vos arguerim teucri, exonerat eorum pudorem ne videatur cā orbitatis fuiſſe, dicēs hoc ſibi fataliter debitum. e ¶ Senectæ, deeſt ætatis, nā ſenecta ætas dicitur. Salu. Senecta iam ætate, per ſe aūt plenum eſt ſi ſenectus dicamus. f ¶ Ducētem in latiū teucros cecidiſſe iuuabit, lucrū quodam modo putat impendiſſe pro amicorum fœlicitate filiū, qui morti fuerat acerbo funere fataliter debitus, & eſt a qualitate beneficii ſolacium. g ¶ Non alio digner te funere pala, Latenter hic Æneæ oſtēditur pietas, qui in amici funus tanta contulit, vt pater amplius præſtare non poſſet. h ¶ Tu quoq; nunc ſtares immanis truncus in armis, ſicut iſti duces, de quibus hęc ſunt trophæa, nā ſupra ait, Indutoſq; iuber truncos hoſtilibus armis ipſos ferre duces. i ¶ Eſſet par ætas, vel mea, vel filii. Naꝫ ad vtrūq; poteſt referri. k ¶ Teucros quid demoror armis? ab armis, & hoc videtur dicere, dī mittēdi ſunt Troiani, vt morte turni ſatiſſiat doloribus meis, quod etiam poſteriora ſignificāt. l ¶ Meritis vacat hic tibi ſolus Fortunæq; locus, nihil eſt aliud quod poſſit vel virtus tua, vel fortuna præſtare, nam his rebus victoria contingit, niſi vt occiſo Turno & vindices filium. & patrem conſoleris orbatum. m ¶ Sed nato manes perferre ſub imos, ac ſi diceret hanc ſolam eſſe cauſam, quæ eum cogat ad vitæ patientiam, vt filio Turni nuncietur interitus.

DON ¶ NIHIL quod non cognitu facile ſit refert Donatus.

CHR ¶ TROVM ſocia arma ſecutum, increpat ſe ipſum quod non potius ipſemet in bellū proceſſerit, & in quo præmortuus filii funus non aſpexiſſet. ¶ Nec vos arguerim. Nō tamen imputat mortem fili Troianis, qui illum in bellum adduxerint, ſed fato ſuæ ſenectæ. illis autem debere fatetur ꝙ poſtq̄ ſilio moriendum erat, cuq; tanta gloria mortuus fuerit.

¶ EXTVLERAT

Aurora interea miſeris[b] mortalibus almam
Extullerat[a] lucem, referēs opera[c], atq; labores.
Iam pater Aeneas, iam curuo ī littore Tarcon
Conſtituere[d] pyras. huc corpora quiſq; ſuorū
More[e] tulere patrum, ſubiectiſq; ignibus[f] atris
Cōditur[g] in tenebras altum caligine Cœlum.
Ter circum accenſos cincti[i] fulgentibus[h] armis
Decurrere[k] rogos, ter mœſtum funeris ignem
Luſtrauere in Equis, vlulatuſq; ore dedere.
Spargit & tellus lachrymis, ſpargūtur & Arma
It Cœlo clamorq; virū clangorq;[l] tubarum.
Hinc alii[m] ſpolia occiſis direpta Latinis
Coniiciunt igni galeas, enſeſq; decoros.
Frenaq; feruenteſq;[n] rotas pars munera nota
Ipſorum clypeos, & non fœlicia[o] tela.
Multa Boum circa mactantur[p] corpora morti,

SER a ❡EXTVLERAT lucē, Aſinius Pollio dicit vbiq; Virgiliū in diei deſcriptiōe ſermonē aliquē ponere aptū pluribus rebus, vt hoc loco, qa funeꝝ & ſepulturaꝝ res agit dicit extulerat. Nā & efferre ē ad ſepulturā ferre. Ter. Funus effert im⁹. Itē ī q̄rto qa ē nauigaturus Æneas & relictur⁹ Didonē dicit, Tithoni croceū linquēs aurora cubile, qd iꝫ ſupfluū ſit, in multis tn̄ locis ſuenit. b Miſeris mortalibus, q ſūt ſubiecti tot caſib⁹. Ho. δειλοῖσι βροτοῖσι .i. miſeris mortalibus nō timidis, cū δειλος & miſeꝝ & timidum ſignificet. c Opa atq; la b opus & hæc opa tūc dicimus qn̄ negociū ipm qd gerit ſignificam⁹. Si āt fœminino gñe dixerim⁹ opas pſonas ipſas, q̄ aliqd faciūt ſignam⁹, vt Salu. ſicut cuſtodia dr q̄ cuſtodit, vt Cernis cuſtodia qualis, Nā vt hi q cuſtodiunt cuſtodia dicāt vſurpatū ē, vſ male ē in vſu, Cuſtodię audiūtur. d Cōſtituē pyras, pyra ē lignoꝝ cōgeries, rogus cū ardē cœpit dr, buſtū ꝟo iā exuſtū vocat, quē ordinē ſuat poeta dicēs Cōſtituē pyras. Itē ſbiectiſq; ignib⁹ atris Ter circū accēſos decurrere rogos. Itē ſemiuſtaq; ſuāt buſta. More tulere patrū, qa apd varias gētes diuerſa fuerūt gñā ſepulturæ, ide ē q alii obruunt, alii exurunt, alii pprias remittunt ad patrias, alii p diē vt nūc iſti, alii per noctē vt ſup Palas, & pter has varietates Virg. poſuit, nāq; Heraclætus q oīa vult ex igne pſtare, dicit debere in igne corpora reſolui, Thales vero qui confirmat oīa ex humore procreari, dicit obruēda corpora, vt poſſint humore reſolui. f Ignibus atris, atqui ignes atri nō ſunt, ſed epithetō traxit de negocio vt atris diceret, hoc eſt funebribus, vt paulo poſt Mœſtū funeris ignē, ideſt funebrē, nam mœſtus eſſe nō pōt ignis. g Condit in tenebras. i. fumi obſcuritate cōpletur. h Cuncti fulgentibus armis, fruſtra hoc epitheton notāt critici q̄ſi circum euntes rogos alia arma hře debuerunt. i Cincti, inſtructi. K De currere rogos p circa rogos cōcurrere, Bene aūt ait decurrere, nō decucurrete. Nā verba q̄ i pterito pfecto primā ſyllabā gmināt, vt curro cucurri, & tondeo totōdi cū cōpoſita fuerint geminare nō pſit. Nā neq; decucurri, neq; detotōdi dicim⁹, exceptis tm̄ duob⁹ do & ſto. l Clāgorq; tubaꝝ, ante. n. mortui ad tubam deducebant, vnde Perſius, Hic tuba cādelæ, tandemq; beatul⁹ alto cōpoſitus lecto m Hic alii ſpolia occiſis direpta latinis ꝓ ſuæ gētis ritū alii hoſtilia arma, alii pereptoꝝ cremabāt. n Feruēteiſq; rotas nimio. ſ. curſu, alibi, Volat vi feruidus axis. Hora. Metaq; feruidis euitata rotis. o Nō fœlicia tela, qbus ſe defendere nequiuerunt. p Mactātur corpora morti, aut in morte, aut morti ipſi deæ, Statius, In ſcopulis mors ſæua ſedet. Luca. Ipſamq; vocatā. Quem petat e nobis mortem ſibi coge fateri. Circa aūt, ideo, quia Home. dicit in morte Patrocli circa corpus extincti tam homines q̄ pecora immolabantur & vno igne cremabantur. Quare ſic ω τοῦ ad patrocli pyram.

ω δι τιθει μελιτος και αλειφατος αμφιφορῆας
προς λεχεα κλίνων πίσυρας δ᾽ εριαυχενας ιππους
εσσυμενως ενεβαλλε πυρῆ μεγαλα στεναχιζων
εννεα τῷγ᾽ ἄνακτι τραπεζ, ες κυνες ἦσαν
και μεν τῶν ενεβαλλε πυρῆ δυο δειροτομησας.

Vnde eſt in ſexto, Oſſaq; lecta cado texit corinæus aheno.

CHR ❡CONDITVR caligine cœlū, hyperbole eſt. Ter circum, ſic enim conſuetum erat apud antiquos. Spargit, hæc omnia oſtendunt ingentē luctuſ. Clangorq; tuba. Adultorum enim funera tubis efferebantur. Perſi. Hinc tuba candelæ tandemq; beatulus alto Compoſitus lecto craſſis luctatus amomis, in portas rigidos calces extēdunt. Idem inuenies apud Homerum in funere hectoris

pueroꝛum vero tibia celebrabantur. Hanc enim in Archemori funere dat Stati. quo in lo co ait Lactantius hoc iubere priſcorum religionem, addit Acron quod lydiis tibiis læta, phrygiis mœſta canebantur.

Setigeroſq́ʒ ſues raptaſq́ʒ[a] ex omnibus agris
In flammam iugulāt pecudes. Tū littore toto
Ardenteis ſpectant ſocios ſemuſtaq́ʒ ſeruant
Buſta neq́ʒ auelli poſſunt Nox humida donec
Inuertit Cœlum ſtellis[b] ardentibus aptum
Nec minus[c] & miſeri diuerſa in parte Latini
Innumeras[d] ſtruxere Pyras & corpora partim
Multa virum terrę infodiunt auectaq́ʒ partim
Finitimos[e] tollunt in agros vrbiq́ʒ[f] remittunt
Cętera confuſęq́ʒ ingentem cędis aceruum
Nec nūero nec honore[g] cremāt. tūc vndiq́ʒ va
Certatim crebris collucent ignibus agri (ſti
Tertia Lux gelidam Cœlo dimouerat vmbrā
Mœrentes altum cinerem & confuſa[h] ruebant[i]
Oſſa focis tepidoq́ʒ[k] onerabant aggere terrę.
Iam vero in tectis prędiuitis[l] vrbe Latini
Pręcipu[m] fragor et longe[m] pars maxima luctus.
Hic[n] matres miſeręq́ʒ nurus hic cara ſororum
Pectora mœrētum puerıq́ʒ parentibus orbi
Dirum execrant Bellum Turniq́ʒ Hymenęos
Ipſum armis ipſumq́ʒ iubent[o] decernere ferro
Qui regnū Italię & prīos ſibi poſcat honores
Ingrauat[p] hęc ſęuus Drances ſolumq́ʒ vocari
Teſtatur[q] ſolum poſci in certamina Turnum
Multa ſimul contra variis ſententia dictis
Pro Turno & magnū reginę nomē obūbrat[r]
Multa virum meritis[s] ſuſtētat Fama Trophęis.
Hos inter motus medio flagrante tumultu

SER a ℭ RAPTAS, raptim adductas nam poſt induſcias rapere non poterant, Aut certe raptas ante belli ſcilicet tempore. b ℱ Stellis aptum, coniunctū. c ℱ Nec minus, etiam. d ℱ Innumeras, hoc loco multis rebus oſtēdit immenſam cędem factam eſſe rutulorum. e ℱ Finitimos tollunt in agros, qui enim e longinquo venerāt referri nō poterant. f ℱ Vbiq́ʒ remittunt, deeſt vnicuiq́ʒ, & meminit antiquæ conſuetudinis naʒ ante etiam homines in ciuitate ſepeliebantur, qđ poſtea Duellio cōſule ſenatus prohibuit, & legauit ne quis in vrbe ſepeliretur. Vnde imperatores & virgines Veſtæ quia legibus non tenerent in ciuitate habent ſepulcra, deniq́ʒ ēt nocētes virgines Veſtæ licet viuæ, tn̄ intra vrbem in campo ſcelerato obruebantur. g ℱ Nec honore, quia nec numero nā aliud verbū pendet ex altero. h ℱ Confuſa ruebāt Oſſa focis, aut qa dixit ſimul multos crematos, aut ſi ad honoratorū cadauere referas, vt ſupradiximus, confuſa propter animalia ſimul concremata. i ℱ Ruebant, de cineribus eruebant. K ℱ Tepidoq́ʒ onerabāt aggere terræ, hypalage, hoc ē oſſa tepida. l ℱ Prædiuitis, more græco epitheton incongruū hoc loco poſuit. m ℱ Et lōge pars maxima luctus, valde hoc eſt melius ꝙ qđ legatur & longi. n ℱ Hic matres qa ſcit hæc nomina ad aliquid pertinere non addidit deflebant filios, aut maritos, aut fratres. o ℱ Iubent, volunt, expoſcunt. p ℱ Ingrauat, maiorem inuidiā concitat. q ℱ Teſtatur, teſtificatur etiam legatorum fidem, qui cuʒ eo fuerunt. r ℱ Obūbrat, ſubaudis turnuʒ tuetur, defendit, & eſt tranſlatio ab arboribus, hoc autem dicit amor reginę ad fauorem popularem plurimū pderat turno. s ℱ Meritis ſuſtētat fama trophæis. quia multos occiderat vt etiam ipſe dicturus eſt.

ℭ ET CORPORA partim, optia diſtributio nam excellentiores habebant a quibus in patriam referētur. Vulgus vero & qui ex longinꝗ venerant coacervatim vrebātur. ℱ Iam vero in tectis, mirā & ſummo artificio cōparauit varietatē vt eū & apud arcades, & apud troianos, & apud latinos eundē mœrorē exprimere vellet, Tn̄ hæc oīa diſtinxit, tn̄ maiorē mœrorē dat latinis, quia maiore clade eſſent affecti. ℱ Dirum, qđ ex deorū ira puenerit, ergo iniuſtum & plenum ſupplicio. ℱ Turniq́ʒ hy. Naʒ oēm cauſam belli a Turno profectā volebat ꝙ ne amitteret lauiniæ cōiugium id moueri curauit nulla habita rōne fatorū. Qua ꝓpter ipſum ſolū obiiciendaʒ eſſe armis cū omne certamē ſumat, vt ipſe regnet ℱ Ingrauat hęc drances, oſ̄dit qđ ſolet vſu venire qđ in rep. ſint ſemp aliqui q in cōe cōſulāt, & ſua libertate freti dū vtilitati publicæ cōſulant, nō recuſent pricipium odium ſubire. Cōtra vero eſſe pleroſq́ʒ q factionem ſecuti principibus faueant ꝑſertim ſi illorū extent aliqua in rēpu, merita aut virtutibus excellant.

CH

ℭ ECCE

Ecce[a] ſuper mœſti[b] magna[c] Diomedis ab vrbe.
Legati reſponſa ferunt. nihil omnibus actum
Tantorũ impenſis operũ nil dona[d] neq; aurũ
Nec magnas valuiſſe preces. alia arma latinus
Quęrenda. aut pacẽ[e] troiano ab Rege petendũ
Deficit ingenti luctu Rex ipſe[f] latinus.
Fatalem[g] Aeneam manifeſto[h] numine ferri
Admonet ira Deum tumuliq; ante ora recẽtes
Ergo concilium magnum primoſq; ſuorum
Imperio acciros alta intra[i] limina cogit.
Olli[k] conuenere fluuntq;[l] ad regia plenis
Tecta viis. ſedet in mediis Rex maximus ęuo
Et primus[m] ſceptris haud lęta fronte latinus.
Atq; hic legatos Aetola[n] ex vrbe remiſſos
Quę referant fari iubet & reſponſa[o] repoſcit
Ordine cuncta ſuo. tũm facta ſilentia linguis.
Et Venulus dicto parens ita farier infit

SER a ¶ECCE ſuper, inſup ad cumulationẽ malo℞. b ¶ Mœſti, hoc ſermone nihil eos ẽgiſſe ſignãt. c ¶ Magna diomedis ab vrbe legitur & magni. d ¶ Nil dona neq; aurũ ordinẽ legationis exeqtur dicens pfecta inaniter eſſe oia, q̃ poſſent effi caces legati pflicere auro pce, pmiſſione. e ¶ Pacem troiano ab rege petẽdũ, ſicut etiã ſupra diximus cũ p gerũdii modũ aliqd dicim⁹ per accuſatiuũ elocutioneʒ formemus neceſſe eſt. Lucre. Æternas qm̃ pœnas i morte timẽdũ. Item Salu. Caſtra ſine vulnere introitũ. Nam caſtra accuſatiu⁹ pluralis ẽ, q multis errorem facit, vt videaſ eẽ noiatiu⁹, qa neutra triptota ſunt, & ſilis eſt noĩatiuus actõ. f ¶ R ex ipſe latinus, q aut cõſolari debuit, aut defendẽ dæ reip. aliud inire ꝯſiliũ. g ¶ Fatalẽ æneam manifeſto numĩe ferri, mo pniciosũ oĩbus Æneam. h ¶ Manifeſto numĩe. i. manifeſto deo℞ iudicio ad italiã veniſſe numinũ ira teſtaſ, quã cognoſcimus tãto℞ cæde ſocioruʒ. i ¶ Alta ĩtra limina cogit, q̃riſ cur ad priuatã domũ ꝯuoceſ ſenat⁹, q nõ niſi ad publica & augurato cõdita loca cõuenire cõſueuit. Sed ſcim⁹ domũ latini augurato cõditã, & eãdẽ tã tẽplũ fuiſſe quã curiã. Nãq; ĩ ſupiorib⁹ legim⁹ tectũ auguſtũ i. augurio ꝯditũ. ide paulo poſt Hĩc ſceptra accipe & pmos attollere faſces, Regibus omẽ erat hoc illis curia tẽplũ: Merito ẽ ad domũ regis, q̃ſi ad publicũ locũ cõuocaſ ſenat⁹, nã ait ĩ vii. Tali ĩtus tẽplo diuum pria q; latin⁹ Sede ſedẽs. Iccirco ẽt in palatii atrio, qđ augurato cõditũ ẽ apđ maiores ꝯſulebaſ ſenat⁹, vbi ẽt arietes ĩmolabanſ qđ (vt ĩ. vii. dixim⁹) Virgili⁹ ad Latini trãſtulit domũ. Multi dicũt perite Virgiliũ ſceiſſe nec tẽpli nec curiæ hoc loco cõmemoratiõnẽ. ſed tñ dixiſſe ĩtra tectã regia, vt oñderet cõſiliũ, qđ iniſ nõ eẽ cõplẽdũ, qa nec rite eſt incohatũ. Ea eni q̃ dicet latinus effectu carebũt. k ¶ Olli, ſm Enniũ. l ¶ Fluunt, feſtinantes incedũt. m ¶ Et primus ſceptris, primus inter ſceptriferos, Nã apud maiores, oẽs duces cũ ſceptris ingrediebanſ curiã, poſtea cœperũt tñ ex cõſulibus, & ſignũ erat eos conſules fuiſſe. n ¶ Aetola ex vrbe remiſſos, quã cõdiderũt hi q de ætolia venerũt græciæ puicia, vñ Diomedes habuit ſocios de tribus eius ciuitatib⁹, quas hab; Aetolia Pleuron, Olenõ, Calidon, Sic ergo Aetola dixit ex vrbe, vt Et tandẽ euboïcis cumarũ allabitur oris. o ¶ Et rñſa repoſcit, mire ait repoſcit, Ante. n. rex ſolet a legatis vniuerſa cognoſcere, & ſic eos pſente populo iterum omnia iubere narrare. Vnde eſt, Ordine cuncta ſuo. Naʒ nihil licet prætermittere, vnde & ſuperflua narrari conſueuerunt.

DON ¶ ECCE inopinatũ, pronunciat malũ hæc dictio, & graue ſatis ac vehemẽs. ¶ Neq; aurũ qđ quidẽ etiã qui nullo odio cõmoti ſunt in prælium excitat, & ad iniurias, vt probauit in Pygmalione, & in Polymeſtore. ¶ Alta ad limina, interiorẽ patreʒ domus intelligit, & non curiã quã deſcripſerat in qua de rebus lætis agebatur. ¶ Olli conuenere, oſtẽdit q̃ cupide propter magnitudinem periculi omnes concurrerent.

CHR ¶ ECCE ſuper mœſti, ſæpe euenit q fortuna aliquid afferrat qđ in dubiis conſultationibus maximũ afferrat momẽtum, nã eadẽ reſpõſa Diomedis ſi poſt captũ conſiliũ relata ſciuiſſent, paruum momentum attuliſſent. ¶ Deficit, animo & cõſilio, nam neq; tumultuanti Turno ſatis tuto aduerſari poterat, & Æneæ a diis faueri, & a fatis videbat præſertim cum ira deorum tanta ſtrage afflictos latinos cerneret. Quapropter veluti ſapiens vir cum egeret, cõſilio ab aliis ſumẽdum cẽſuit præſertim a primis qui cæteros auctoritate & ſapientia anteibant. ¶ Fluunt plenis viis, oſtendit & plurimos fuiſſe, & cũ celeritate veniſſe. ¶ Quæ referant fari iubet, recte nam petiturus conſilium omnes difficultates afferre debuit.

Vidimus[a] o ciues Diomede, Argiuaq; caſtra
Atq; iter emenſi caſus[b] ſuperauimus omnes
Cõtigimuſq; manũ qua[c] concidit ilia tellus.
Ille vrbẽ Argiripã[d] patrię cognomine gentis
Victor gargani[e] condebat iapygis agris.
Poſtq; introgreſſi & coram data copia, fandi
Munera pferimus nomen patriamq; docemus
Qui bellũ intulerint quę cã attraxerit Arpos.
Auditis ille hęc placido ſic reddidit ore.
O fortunatę[f] gentes Saturnia regna:
Antiqui[g] Auſonii. quę vos fortuna quietos[h]
Sollicitat: ſuadetq;[k] ignota[i] laceſſere bella:
Quicunq; illiacos ferro violauimus[l] agros
(Mitto ea q̃ muris bellãdo exhauſta ſub altis
Quos[m] Simois premat ille viros) ĩfanda p orbẽ
Supplicia & ſcelerũ pœnas[n] expendimus oẽs,

SER a ℂ VIDIMVS o ciues diomede, aut Diomedẽ legẽdũ, vt ſic latinus accuſatiu⁹, & admittiſ ecthlipſis, vt Multũ ille et terris iactatus & alto Aut ſi græcũ accuſatiuũ faceſ voluerim⁹ Diomede legaſ, vt poſſit fieri ſynalœpha, vt Eutyale Iſœlix q̃te regiõe reliq. Si aũt Diomedẽ dixerimus nec latinũ eſt nec grecum, aliter nec verſus cõſiſtit. Nũ quaꝫ. n. ecthlipſis ſit p n. litteraꝫ, tñ meli⁹ ẽ Diomede legaſ, vt ſit græc⁹ accuſatiu⁹. Noia n. græca ĩ es exeũtia, q̃ genitiuũ in eos mittũt p plenã elocutionẽ, cũ eũdẽ caſum p ſyneresim in vs miſerit, accuſatiuũ ĩ e mittũt neceſſe ẽ ſó qa cũ naturã ſuã ſuãt accuſatiuũ in vocalẽ mittũt. nõ in cõſonantẽ, & debet ſinæreſis plenitudinis ſeruare rõnẽ, vt ecce o διομηδης plena declinatio ẽ, τοῦ διομηδεος τῷ διομηδει τοῦ διομηδεα p ſynæreſim aũt facit τοῦ διομηδους τῷ διομηδει τον διομηδη ergo hic accuſatiuus ĩõ in e exit, nõ in en, quia cũ integrũ eſt hoc nomẽ in eos exit & creſcit eius genitiuus. ſi. n ισοσυλλαβος ſit noiatiuus, accuſatiuũ in en mittit, nec habet ſ in genitiuo. vt θουκυδιδης θουκυδιδου θουκυδιδην, nã Diomedes ĩõ in genitiuo os hẽt, qa & cũ integrũ eſt. & διομηδεος facit hẽt ſ cõſonãtẽ, b ☞ Caſus oẽs, itineris. ſ. & bñ vilitatẽ ſingularũ reꝝ generalitate vitauit ne diceret Flumina latroes. c ☞ Qua cõcidit illia tellus, εμφατικῶς dixit p vrbs illia nam terra nõ cõcidit, ſed ciuitas. d ☞ Argiripam, Diomedis fuit de ciuitate, quæ Argiſippion dr̃, de qua Homerus ἄργος ἱππόβοτον. Horatius Aptum dicet equis argos hic in Apulia cõdidit ciuitatẽ, quam patriæ ſuæ nomine appellauit, & argoſippion dixit, quod nomen poſtea vetuſtate corruptũ eſt, & factum eſt vt ciuitas Argiripa diceref. Q d rurſus corruptũ arpos fecit. e ☞ Gargani cõdebat iapygis aruis, iapygia pś ẽ apuliæ, in qua eſt mons Garganus, q p calabriã vſq; in adriaticũ tẽdiſ pelag⁹, Lucan⁹, Appulus adriacas exit gargan⁹ ĩ vndas Gargani aũt Iapygis figurã ẽ, p gargani iapygii & ẽ iapygia apulia, a q̃ & iapyx vẽtus eſt noiatus. Nã Iapidia Venetiæ regio ẽ ab oppido dcã. vñ ẽ, Tũ ſciat aerias alpes & norica ſigs Caſtella ĩ tumulis & Iapidis arua timaui. f ☞ O fortũatæ gẽtes, q̃ habitatis regna ſaturnia. i. o viri ſp pace gaudẽtes, Nã legim⁹ Aurea q; vt phibẽt illo ſb rege fuerũt Sæcula & bñ hoc laudat qd eis pſuadẽ deſiderat. g ☞ Antiq auſonii, q primi italiã tẽnuerũt auſones dicti ſũt h ☞ Quietos qbus eſt amor pacis a maioribus traditus pp regnũ Saturni. i ☞ Ignota laceſſeſ bella. ſ. troianoꝝ, nõ oĩa generaſr bella, nã legim⁹ Captiui pẽdẽt curr⁹ curuęq; ſecures. K ☞ Suadet, vobis ſubaudis, nã vos a ſupiorib⁹ nõ pt ſubaudiri qa ſi te ſg tibi dicim⁹ ſuadeo. l ☞ Violauim⁹, q̃ ſi ſacra, nã violare de religioſis reb⁹ dicim⁹ & ingẽti arte dicit, ne aut victoriã ſuã ſileat, aut non pcedendo ꝗ eos quos vicit cõfiteaſ ignauiã dicẽs nõ eſſe cõtra eos pugnãdũ, quos vincere pniciosiſſimũ eſt. m ☞ Quos ſimois pmat ille viros. i. toto orbe celebris. alibi, vbi tot ſimois correpta ſub vndis, ſcuta viꝝ galeaſq; & fortia corpa voluit. n ☞ Sceleꝝ pœnas expẽdimus oẽs, luim⁹ oẽs pœnas q̃ ſunt ſtatutæ ſceleribus. alii ſceleris oĩs legũt, nã oẽs ad græcos nõ põt referri, qa nõ oẽs ptulẽ ſupplicia.

CHR ℂ VIDIMVS. hiſteron proteron. nam prius ſuperarunt caſus deinde viderunt Diomedem. ☞ Qua concidit ilia tellus, vt faciat Aeneam formidabilem, oſtendit eum mirifice extolli ab illo cuius dextra Troia perierat. Neq; peccat quod hoc dicat cum Achilli tribuatur hæc victoria, tñ Maro vbiq; extollit Diomedem vt excuſet æneam, vt in primo libro oſtendimus. ☞ Poſtq̃ introgreſſi, oſtendit breuiter nihil pteremiſſum a legatis ex iis reb⁹ qbus Diomedes in auxiliũ latinorũ flecti potuerit. ergo ſolo metu ferre auxiliũ denegauit. ☞ Ignota q d q̃ ſi cognoſceretis nõ laceſſeretis, laceſſere aũt ignota bella, i. laceſſere viros ignotos ad bellum. ☞ Quicunq; iliacos,

tũq; Iliacos, duabus rõnibus dehortaẽ ne laceſcant, & qa fortes ſunt qđ oñdit, cũ ait Mitto ea q̃ muris bellãdo exhauſta ſub altis, & qa diis accepti fataleſq; ſint, qñ q eos vicerũt poſt victoriã tot pœnas victis pſoluerint qſi diis faciſq; ita volẽtibus id acciderit, vt ẽt miserandi Priamo veniãt. ſ Argirippã, argos theſſalicũ, achaicũ & ætolicũ fuit, inde argoſippũ ſuã vrbẽ Diomedes, q̃ poſtea a pſtãtia equoꝝ Hyppoliti dcã ẽ Argirippa. ſ Iapygis, iapyx filiꝰ dædali fuit, a quo magna pars Apuliæ iapygia dicta eſt, vñ ventũ inde flante iapygẽ dñt.

STR

Vel Priamoᵃ miſerãda manᵒ. ſcitᵇ triſte mineruæ
Sydus. & Euboicę Cautes. vltorq;ᶜ Caphareᵒ.
Militia ex illa diuerſum ad littus abacti
Atridesᵈ protei menalaus adusq;ᵉ columnas

a ℭ VEL Priamo miſerãda manᵒ, ẽt Priamo, vt carmia vel cœlo pñt deducẽ Lunã, ẽ ãt Pacuuii, qui ãit ſi Priamᵒ adeſſet, & ipſe eiᵒ cõmiſereſceret. b ſ Scit triſte mineruæ ſydᵒ, ſabula hoc hʒt pp Caſſandrę ſtuprũ græcis iratã cẽ Mineruã, vel q̄ ei victores ſacrificare noluerũt p ſupbia, vñ eos redeũtes grauiſſima tẽpeſtate fatigatos p diuerſa diſpſit. Hor. Cũ pallas vſto vertit irã ab ilio. Re vera aũt pſtat græcos tẽpeſtate laboraſſe æquinoctio vernali, qñ manubiæ mineruales. i. fulmina tẽpeſtates grauiſſimas cõmouẽt, vñ perite dicẽdo ſydus vtrũq; cõplexᵒ eſt. Nã ſydᵒ & tẽpeſtatẽ ſignĩat & re vera ſydus, hæc aũt numina, q̃ inter ſydera nõ videmus, lʒ ſua ſigna ppria nõ habeãt cũ alii ptãte ſũt pmixta, vt Ophiucᵒ ipſe ẽ Æſculapii gemini Apollinis & Herculis eſſe dñr, ſic Mineruæ aries cẽ dignoſcit. c ſ Vltorq; caphareus, τοαττο ẽ cautes euboicæ. nã Eubœa inſula eſt, in qua mõs eſt Caphareus, circa quẽ græci periere naufragio. Vltos aũt iõ dixit, qa Naupliᵒ palamedis pater dolẽs filiũ ſuũ factione interẽptũ, vt in ſecundo memorauimus quũ videret græcos tẽpeſtate laborare mõtẽ Caphareũ aſcendit eleuata facula ſignũ dedit vicini portus, quare decepti græci iter aſperrimos ſcopulos naufragiũ ptulerũt. d ſ Atrides ptei menelaᵒ, Agamẽnõ & Menelaus vnõ q̃dẽ fataliter fuerant ſupplicio deſtinati, nam Atreᵒ & thyeſtes frẽs fuerũt in ſeuiciẽ ſæui, adeo vt thyeſtes cũ Aeropa frĩs vxore cõcũberet, quo fctõ dolẽs Atreᵒ liberos pprios ei epulãdos appoſuit. Sed quũ Thyeſtes poſt cognitũ facinus reqreret vltionem a diis, ei Apollo rñdit poſſe alio ſcelerẽ illius facinoris vindicẽ naſci. ſ. ſi cũ Pelapea filia ſua cõcũberet, quo fctõ natᵒ eſt Aegyſthus fatalis in Atrei geminã plẽ, ſed iuppiter Menelai fata miſeratᵒ eſt pp Helenæ iugale conſortiũ, & cũ p diuerſa errare maluit, q̃ Aegyſthi manibᵒ interire hic errãs ad ægyptũ vſq; puenit vbi pteᵒ deus ma inus regnauerat, cui rapta aliqñ a Theſeo Helẽa dr̃ cõmẽdata, vñ qdã dñt q̄ ad eã qrẽdã Menelaᵒ ſit ad ęgyptũ p

ſectᵒ pᵒ bella troiana, Quidã volũt nõ cẽ raptã a paride Helenã ſʒ aliã cãʒ bellũ fuiſſe troiãi, illã. ſ. q̄ Herculẽ q̃rẽtẽ Hylã ſuſcipẽ noluerũt. Qui ãt volũt eã raptã a Paride hoc dñt q̄ recepta a Proteo p Theſeũ ad Menelaũ trãſitũ fecerit, & ſic eã Paris rapuerit. ſm qđ ſup̃ diximᵒ Menelaᵒ ad ægyptũ Iouis volũtate puenit, vʒ ne ab Aegyſthio poſſet interimi. Qđ aũt ait ptei colũnas rõne nõ vacat. Nã Herculis colũnas legimᵒ & i Põto & hiſpania. hũc ãt pteũ inuictũ fortiſſimũq; cõſtat fuiſſe. Nouimᵒ ãt q̄ oẽs fortes Hercules dicebãẽ. Vñ vt hoc affectaſſe Vir. vt p ſinibus Protei colũnas diceret q̃s hũit Hercules, vt oñderet eũ ẽt herculẽ dcm̃. e ſ Aduſq; colũnas ptei, vſq; ad fines ægypti, hoc ẽ vſq; ad pharõ ãn inſulã, nũc ptẽ Alexãdriæ Luc. nũc clauſtrũ pelagi cœpti pharon, inſula quõdã i medio ſtetit illã mari ſub tpe vatis Proteos, at nunc eſt pellæis pxima muris. Protei aũt eſt latinus genitiuus cõſtrictus p ſyneresim. Aduſq; autẽ ſic eſt dictũ quẽadmodũ Siculo pſpexit abuſq; pachynno. Nã quum præpoſitio præpoſitioni nunq̃ cohæreat, abuſq; & aduſq; licenter admiſſum eſt.

ℭ TRISTE, quod triſtitiã ex calamitate intulit. ſ Caphareus mons eſt euboicæ in quo Nauplius vltus eſt mortẽ Palamedis ſ Atrides protei refert Herodo. Paridẽ cum e græcia in Troiã cũ rapta Helena enauigaret tẽpeſtate cõpulſum in ægyptũ apud canopicũ Nili hoſtiũ deueniſſet & a phytione huiᵒ hoſtii cuſtode ad Proteũ ægypti regẽ fuiſſe deductũ. Proteus aũt cognita eã ab illis qui Alexandrũ accuſabat illũ triduo ex ſuo regno abire iuſſiſſe, Helenã vero & raptã pecuniã reddendã viro retinuiſſe. Quæ omnia nõ ignota Home. fuiſſe idem acta affirmat idq; ex poetæ verſibus ait patere. Adiungit etiã ſcribere ſacerdotes cũ græci vt iniurias vlciſcerentur illũ veniſſent anteq̃ obſidione vrbem cingerẽt miſiſſe ad priamũ legatos qui helenam & pecuniam cũ helena raptã repeterẽt Verum cum troiani reſpõdiſſent helenam cum ſuis rebus non apud ſe ſed CHR

apud Proteũ eſſe non credidiſſe græcos, ſed vrbẽ obſediſſe ac demum illa expugnata & helena non inuẽta, Agamẽnonẽ & Menelaũ in ægyptũ enauigaſſe & helenã a rege recepiſſe, & ex ægypto in liblã veniſſe, inde quo ꝑgreſſi ſint ſacerdotes ignorare affirmant. ¶ Protei colũnas i. quæ eſſent apud Memphim vrbẽ vbi Proteus regnabat, intelligit aũt duos obeliſcos ibi in tẽplo ſolis poſitos a filio Se ſoſtris q ante illũ regnauit. Hic cũ Nilus totam ægyptum inundaſſet, & totũ illud æquor a ventis exagitaret haſtam in medios fluctus iecit, ex qua re decẽ annos cæcus manſit. Vndecimo aũt anno cum ex oraculi reſponſo oculos mulieris vrinã abluiſſet vidit, Quapp diis cum ita eſſet liberatus multa alia donaria obtulit, & duos obeliſcos ſingulos ex ſingulis lapidibus, quoꝝ longitudo centũ, latitudo. viii. cubitorũ fuit, has igitur columnas niſi fallor appellat. Reliquias has hiſtorias ponit Ser.

Exulat[a]. Aetnæos vidit Cyclopas[b] Vlixes
Regna[c] Neoptolemi referam. verſoſq;[d] penates
Idomenei: libyco ve[e] habitantes littore locros:
Ipſe mycenæus magnorum ductor Achiuom
Coniugis infandæ prima[g] intra limina dextra
Oppetiit. deuicta[f] Aſia ſubſedit Adulter.
Inuidiſſe[h] Deos, patriis vt redditus oris
Coniugiũ optatũ & pulchrã[i] Calydona viderẽ

SER a ¶ EXVLAT, ꝓprie, nã exulare dicunt qui extra ſolum eunt. Sane ſciẽdũ qa quo tẽpore Menelaus iit ad ægyptũ perdidit Canobuꝫ gubernatorẽ, a quo vicina ciuitas, nomen accepit ꝗ hodie mutata lr̃a canopus noĩatur. b ¶ Cyclopas, græcæ declinationis accuſatiuus eſt, vñ græcũ habebit accẽtũ. Nam latine cyclopes diceret, & ſic verſus ſtare nõ poterat. c ¶ Regnaq; neoptolemi, ſubaudi euerſa, qd ex inferioribus intelligit. Pyrrho aũt qd contigerit manifeſtũ eſt. Nam vt in tertio legimus, quũ vellet ducere Hermionẽ Menelai & Helenæ filiã & Oreſti ante deſponſataꝫ, ab eo inter aras Apollinis interemptus eſt, vt ẽ Et ſceleꝝ furiis agitatus oreſtes Excipit incautuꝫ ꝑriaſq; obtrũcat ad aras. d ¶ Verſoſq; penates Idomenei, Idomeneus rex cretẽſiũ fuit, q quũ tẽpeſtate laboraret, vouit ſe ſacrificaturũ de re quæ ei primũ occurriſſet ſi reuerſus fuiſſet, ſed quũ caſu ei prĩo filius occurriſſet, & eũ (vt alii dicunt) immolaſſet, vt alii immolare voluiſſet, ob crudelitateꝫ regno a ciuibus pulſus eſt, vnde eſt Fama volat pulſuꝫ regnis ceſſiſſe paternis Idomenea ducẽ, Alii dicunt ꝙ abſcedens quidam ſuũ cõmendauerat regnum, qui per eius abſentiam occupauit imperium, & reuerſum pepulit, ergo verſos penates aut verſos & funditus direptos accipiendum eſt, aut certe in aliena iura conuerſos. e ¶ Libyco ue habitantes littore locros, vt etiam in tertio diximus, Locri ſocii Aiacis Oilei fuerũt Epizephyrii & Ozoli, ſed hi tẽpeſtate diuiſi ſunt, adeo vt Epizephyrii tenerẽt, Brutios, de quibus ait in tertio Hic & narytii poſuerunt mœnia locri, Ozoli vero deferrentur Pentapolim, de quibus nunc queritur dicens, Libyco ue habitantes littore locros. f ¶ Deuicta aſia ſubſedit adulter, legitur & deuictaꝫ aſiã qd ſi eſt ita intelligimus, vt ſubſedit ſe dolo poſſedit. Lucanus. Subſidere regnũ chalcidos euboicæ, vñ & ſubſeſſores dicunt q in inſidiis rauros interimũt, & hoſtium dolo ſubſeſſos vocamus, vt ſit ſenſus ab Agamẽnone deuictã aſiã adulter Aegyſthus factione poſſedit. Melius tñ eſt vt deuicta aſia legamus ſcd̃m qd ſubſedit erit remãſit, vt Extremus galeaq; ima ſubſedit Aceſtes, vt ſit ſenſus, aſia pp adulteriũ ꝑtulit bella, ꝗ remanẽte adultero finita eſſe nil ꝓfuit, vt cũ indignatione ſit dictũ dũ primũ vindicat adulteriũ aliud rurſus emerſit. g ¶ Prima intra limine, in ipſo limine imperii, ideſt in littore, quia ſecundũ Homerum Clitæmneſtra Agamẽnoni occurrit ad littus, & illic eum ſuſceptũ eum adultero inter epulas interemit.

αλλα μοι ἂι γισθος τευξας θανατον τε
μορον τε
ἐκτα συν ουλομενῃ αλοχω οικον δεκα
λεσσας
δειπνισσας ὥς τις τε κατεκτανε βοῦν
επι φατνῃ.

quod & Iuuenalis tangit dicẽs, Quippe ille ditẽs auctoribus vltor Patris erat cæſi, media inter pocula. Alii autẽ dicũt ꝙ in ipſo ingreſſu, ideſt prima die, qua domus ſuæ limẽ ingreſſus eſt, conſilio Aegyſthi ab vxore veſtẽ accepit clauſo capite, qua implicatus adulteri manibus interiit. h ¶ Inuidiſſe deos, Stheneli filius Cylabarus Aegialiam Diomedis vxorem cognouit adulterio, quo comperto Diomedes reuerti noluit, ſed in Apuliæ partibus ſibi ſedem cõdidit, quod Veneris dolo dicitur eſſe ꝑfectũ, quã in bello troiano vulnerauerat, vnde ait inuidiſſe deos. i ¶ Pulchram calydona viderẽ, vnam de ſupradictis ciuitatibus, quibus imperauit.

¶ NVNC

Nunc etiam[a] orribili viſu portenta[b] ſequuntur
Et Socii[c] amiſſi perierunt Aethera pennis
Fluminibuſq; vagantur aues heu dira meorũ
Supplicia, & ſcopulos lachrymoſis[d] vocib[9] im
Hęc adeo ex illo mihi iã ſperãda[e] fuerũt (plẽt.
Tempore cum ferro cœleſtia[f] corpora demens
Appetii: & Veneris[g] violaui vulnere dextram:
Ne vero ne me ad tales[h] impellite pugnas.
Nec mihi[i] cum Teucris vllũ poſt eruta bellum
Pergama nec veterũ[k] memini lętor ve malorũ
Munera[l] quę patriis ad me portaſtis ab oris
Vertite ad Aeneam ſtetimus[m] tela aſpera cõtra.
Contulimuſq; manus experto credite quãtus[n]
In Clypeũ aſſurgat quo turbĩe torqueat haſtã.

SER ¶ NVNC ẽt horribilĩ viſu portẽta hoc lo co null[9] dubitat fabulæ huius ordinẽ a Virgilio eẽ puerſuȝ. Nã Diomedis ſocios cõſtat in aues eẽ cõuerſos poſt ducis ſui iteritũ, quẽ extinctũ ĩpatiẽter dolebãt, hinc eæ aues hodieq; latie diomedeæ vocãtur quas græci erodios dicũt, cuius generis aueȝ auſpitio dixit Hom. Diomedi & Vlyſſi ſpeculatorib[9] appuiſſe: τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθηναίη. Habitabant aũt in inſula q̃ eſt haud lõge a Calabria in conſpectu tarẽtinæ ciuitatis quin ẽt de his auibus dr̃ q; græcis nauib[9] lætæ occurrãt Romã veniẽtibus, latinas vehemẽter fugiãt memores originis ſuæ, & q; Diomedes ab illyriis iterẽpt[9] ẽ. b ¶ Portẽta ſequunt, re vera.n por tentũ ẽ hoĩes in aues eſſe cõuerſos. c ¶ Et ſocii amiſſi, legũt nõnulli & admiſſis pennis, Sed melius ẽ amiſſi. d ¶ Lachrymoſis.i.dolẽs vel ſuã mutationẽ vel regis iteritũ, Nãq; hoc tãgit latenter. e ¶ Sperãda, p timenda, vt Hũc ego ſi potui tm̃ ſpare dolorẽ. f ¶ Cœleſtia corpora, Martis & Veneris, q̃ numina vulnerauit in bello troiano g ¶ Veneris violaui vulnere dextram, artificioſe agit, nã ſciens ea q̃ dicunt in fine hærere aĩs, ſuos caſus vltimos memorat. pite ẽt Venerẽ a ſe vulneratã tm̃ dicit, ſupprimens Martis nomen, qd̃ ei poterat eſſe glorioſius, vt videat oĩa quæ ptulit, odio Veneris pertuliſſe, cõtra cuius filiũ nũc vocatur ad pugnã, vt negans ẽt nunc paria formidare videat, Dextrã aũt ſcdm Homeȝ qui ait ἔπι καρπῷ. h ¶ Tales impellite pugnas, quarum eſt periculoſa victoria. i ¶ Nec mihi cũ teucris vllũ poſt eruta bellũ eſt pergama, ne ei obiiciat illa cõiuratio, quã apud Aulidẽ græci inierũt, dicit in troiæ excidio ſacramẽtũ cõiurationis eſſe cõpletum. nãq; in troianos cõiurauerãt græci, huc.n.ſpectat qd̃ dicit Nullum ſe cum troianis hr̃e bellum poſt dirutã troiam. K ¶ Nec veterũ memini lętor ue malorũ, nec meminiſſe volo victoriarum mearũ, quarũ nullus obliuiſci conſueuit, nec lætor troianorũ malorũ pro troiãis malis q̃ nobis bellãtibus ptulerũt, nõ.n̄. pbe de ſuis malis dicere, quũ & mala ſua null[9] obliuiſcat, & ea ipſe paulo aũ memorauerit. Lætor aũt maloȝ figura græca eſt ſic Horatius, Agreſtum regnauit populorũ pro agreſtibus populis. l ¶ Munera q̃ patriis ad me portaſtis ab oris, hic iã ſuaſio eſt & conſiliũ nam finita eſt auxilioȝ negocio vñ & paulo poſt Venulus ira diuidit dicẽs. Et rñſa ſimul q̃ ſint rex optie regis Audiſti, & magno que ſit ſnĩa bello.ſ. audiſti & quẽadmodũ negauerit auxilia, & qd̃ dederit nobis de pace ↄſiliũ. m ¶ Stetimus te.a.cõ. cõtulimuſq; manus, ſenſus eſt & cõminus & e lõginquo iter nos bella tractauim[9]. n ¶ Quãtus in clypeũ aſſurgat, aut quãtus eſt quoties in hoſtẽ perges erigit ſcutũ, aut pugnãdi executus eſt genus. Qui.n.ſcripſerũt de arte militari dicunt ſummũ eẽ genus dimicãdi quoties calcato vmbone aduerſarii ſe in hoſtilẽ clypeũ erigit miles, & ita contra ſtãtis vulnerat terga.

¶ MVNERA quæ patriis, qui auxiliũ non dat, dat conſilium. DON

¶ NVNC ẽt horribili. Et ſocii amiſſi petierũt æthera pẽnis. Ariſt. in li. de mirabiliũ auditu ait, Diomedẽ ab Ænea occiſum, & loca in qb[9] imperauerat occupata. Interfecto illi honores diuini in iſula ab eo Diomedea appellata, & tẽplũ cõſtitutũ eſt, eius autẽ ſocii in aues cõuerſi inſulã illam incolũt, Diomedeæq; a latinis a græcis Erodii vocant. Græcis illic ad nauigãtibus lætæ applaudũt. cæteros oẽs infeſtãt. Sunt q dicant hoc iccirco ita fictũ eſſe qd̃ magna celeritate nauigãtes pyraticã exercebãt, & ſolis græcis parcebãt. Theoduntius ait, illas ſingulis annis aquam roſtris in tẽplum illud inferre, & ſic luſtrare, Solinus vero ſcribit, has aues nuſq̃ alibi niſi in inſula Diomedea apparere, quæ e regione Campaniæ eſt. Formã autem iis eãdem, quæ fulicis eſſe colorem candidum, igneos oculos, roſtra dentata, ac gregatim volitare duobus ducibus, altero q a fronte agmen ducat, altero qui a tergo vrgeat. CHR

SER a ℂ SI DVO præterea, hoc eſt alios duos. b ꝩ Dardanus, ꝓ dardanius populus, & poſuit principale pro deriuatiuo, ſic Homerus. τοῦδ᾽ ἔκτανε Δάρδανος ἀνήρ. c ꝩ Ceſſatũ eſt, tardatũ eſt, qa non hꝫ quos iputet troianis triumphos, vult ei excidii tarditatẽ ꝓ victoria cedẽ. d ꝩ Veſtigia retulit, retroacta ẽ & repreſſa. e ꝩ Hic pietate prior, idẽ Æneã plus laudat ꝙ latinis petituris eſt vtile, vt eũ credant ſe poſſe faci hꝰ exorare. f ꝩ Prior, ꝓſtantior, melior. g ꝩ Qua daẽ, qua pōt, q̃cũq; rõ ne pmittit, ſic ſup Si quã ſata ſināt. h ꝩ Per ora turbata, ꝓ ora turbatorũ. i ꝩ Clauſo gurgite, ſaxoꝝ obiectione precluſo. K ꝩ Præfatus diuos, more antiq̃, nã maiores nullã orõnẽ niſi inuocatis numinibus incohabãt; ſicut ſunt oẽs orationes Catonis & Gracchi. Naꝫ gnãle caput in oĩbus legimꝰ, vñ Cic. ꝑtitiõnẽ ait, ſi qd ex vetere aliq̃ orõne, Iouẽ ego optimũ maximũ, & demoſthenes in orõne ꝯ æſchinẽ. πρῶτον μὲν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις. l ꝩ Ante equidẽ ſumma de re ſtatuiſſe latini, latenter arguit Turnũ, ꝙ ſibi non obtẽperauit, vt ſœdus fieret in ſeptimo vbi dixit, Te turne nefas te triſte manebit Suppliciũ, Naꝫ mõ hoc tẽpus reuoluit, vellẽ aũt ſtatuiſſe ſic dixit, vt vellẽ feciſſe, & eſt cõpẽdioſa locutio quũ querimur non eſſe factũ qd fieri debuit. m ꝩ Bellũ ĩportunũ. cõcepit grauẽ iracũdiã, & ſic in hæc verba ꝓrupit. Importunũ autẽ qd caret portu. i. qete vbi nullus portus eſt, ſicut cõtra opportunũ, cui cõmoditas & occaſio obuenit vt portus, nã hoc quodãmodo dicit i naufragiũ ſert iſta contentio, qa ſupra audiuerat periculum eſſe ſuperare troianos. n ꝩ Cũ gẽte deorũ, quia diis originẽ ducunt.

bet portum, & quod periculorũ nõ inuenit rationis ſuffragium. ꝩ Cum gente deorum, cauſa quare importunum ſit. Quæ enim poteſt inueniri defenſio?

CHR ℂ PRÆTEREA, eas in cauernulis a ſe effoſſis nidificare duplici relicto aditu vno ab oriente, q̃ egrediant, altero ab occidente quo regrediant. Græcis veluti cõciuibꝰ applaudet, reliqs inimicari. Quotidie ædẽ celebrant aliis madidis qbꝰ excuſſis aq̃ illã luſtrãt. Refert Strabo i veneris Diomedi diuinos ſtatuunt honores & cãdidum equũ illi imolãt. In fine' ãt ſexti libri, & multa alia refert de hoc heroe, & duas eẽ iſulas i mari ꝓpinquo Luceriæ diomedeas appellatas quarũ altera habitet, Altera ſit deſerta in qua Diomedẽ quidaꝫ diſparuiſſe aiunt, comiteſq; in aues eſſe cõuerſos. Quæ hodie quoq; mãſueſcãt, & humanã quodãmodo vitã agere, & erga benignos mãſuetudine vti a malignis, & ſceleratis refugere. ꝩ Fluminibꝰ, qa aq̃ticæ ſunt aues. ꝩ Stetimꝰ tela aſpa, Laudat Æneã vt deterreat latinos a bello. ꝩ Hic pietate ꝑor, dat ſpeꝫ poſſe placari q̃uis bello ſit hoſtilis. ꝩ Qua datur. q. d. vel ẽt iniqs cõditionibus ſi alter non datur. ꝩ Prefatus diuos, nã religioſum oportet eſſe bonũ principẽ, Eſt aũt hoc vetuſtiſſimũ Platonis pythagoræq; inſtitutũ, & a romanis priſcis obſeruatũ, vt nihil accuratiꝰ iciperẽt, quin prius deos precarentur. Oratio aũt eſt in genere deliberatiuo. Dolet autem conſultationẽ quæ bellũ præcedere debuit in ſeruꝫ tempus eſſe dilatã. Ex qua re premit aduerſarios, qui inconſulte rem ſunt aggreſſi. Ex quo nõ mirum eſt ſi male ſucceſſerit, captat ergo beniuolentiam ab aduerſariis. ꝩ Belluꝫ importunũ, oſtẽdit impoſſibilitatem victoriæ cum aduerſus deos bellũ ſumatur, & aduerſus viros inuictos, cum in re decernenda

Si duo[a] præterea tales Idæa tuliſſet
Terrã viros, vltro Inachias veniſſet ad vrbes
Dardanus[b] & verſis lugeret Grecia fatis.
Quicqd apud duræ ceſſatũ[c] eſt mœnia Troiæ
Hectoris, Aeneæq; manu, victoria Graium
Hæſit, & in decimum veſtigia[d] retulit annum
Ambo animis ambo inſignes ꝓſtantibus armis
Hic pietate[e] prior[f] cœant in fœdera dextræ
Qua datur[g] aſt armis concurrant arma cauete.
Et reſponſa ſimul quæ ſint Rex optime Regũ
Audiſti, & quæ ſit magno ſententia bello.
Vix ea legati, variuſq; per ora[h] cucurrit
Auſonidũ turbata fremor. ceu ſaxa morantur
Quũ rapidos ãnes ſit clauſo gurgite murmur
Vicinæq; fremunt Ripæ crepantibus vndis.
Vt primũ placati animi & trepida ora quierũt
Præfatus[k] Diuos, ſolio Rex infit ab alto.
Ante[l] equidem ſumma de re ſtatuiſſe Latini
Et vellem, & melius fuerat. non tempore tali
Cogere concilium. cũ muros obſidet hoſtis.
Bellum[m] importunum Ciues cũ gente Deorũ

DON ℂ HIC PIETAte prior, vt facile ſit ipetrare pacẽ. ꝩ Importunum, qd defenſionis non ha

ſemper

ſemp quærenda ſit facilitas, aut ſaltē poſſibilitas. Cū aūt duo, vt diximus ſint genera dicendi vnū ardens erectum & inſenſum, quale Turno & Drāci accomodat, quoniam īgeniis virorū concitatiſſimis quadrat alterū lene mite, & appenſatū, hoc nunc latino accomodat, tum quia tale eſt ingenium hominis, vt omnia mitiora concupiſcat, tum quod pacem ſuaſurus non aſperioribus verbis eos exacerbare debebat, ſed mitioribus demulcere.

Inuictiſq;ᵃ viris gerimus, quos nulla fatigant
Prelia nec victi poſſunt abſiſtere ferro.
Spem ſi quā accitisᵇ Aetolū habuiſtis in armis
Pōite ſpesᶜ ſibi qſq; ſed hęcᵈ q̄ aguſta videtis
Cętera: qua rerum iaceant percul ſa ruina
Anteᵉ oculos interq;ᶠ manus ſunt oīa veſtras.
Nec quēquāᵍ incuſo potuit q̄ plurima Virtus
Eſſe fuitʰ totoⁱ certatum eſt corpore Regni.
Nunc adeo quę ſit dubięᵏ ſententia menti
Expediā & paucis (animos adhibere) docebo.
Eſt antiquusˡ Ager thuſcoᵐ mihi ꝓxim⁹ amni
Longusⁿ in occaſum fines ᵒ ſuper vſq; ſicanos
Auruncīᵖ rutuliq; ſerunt & vomere durosᑫ
Exercent colles atq; horū aſperrima paſcunt
Hęc omnis regio & celſi plaga pinea montis
Cedatʳ amicitię Teucrorū & fœderis ęquasˢ
Dicamus leges ſocioſq;ᵗ in regna vocemus.
Conſidant ſi tantus amor & mœnia condant.
Sin alios fines aliamq; capeſcere gentem
Eſt animus poſſuntq;ᵛ ſolo decedere noſtro
Bis denas Italo texamus robore Naues.

SER a ¶ INVictiſq;, atq; ſupra legim⁹ Bis capti phriges ſꝫ victos nō dicit, qa ſequit Nec victi pſſt abſiſtēpſſt aūt abſiſtet mire ait, ac ſi dicēt ēt ſi vellēt eos diſcedē a bellis nā nō patit. b ¶ Accitis, euocatis adiunctis. c ¶ Spes ſibi qſq;, ſbaudis ſit. ſ. vnuſqſq; in ſeipſo tm̄ ſpē hēat. d ¶ Sed hęc q̄ āguſta videtis, cætera abſolute dixit. i. exercitū auxilia vires ipil q̄ ſic vidtis afflicta qd ēſtat niſi vt pacē petam⁹: e ¶ Ante oculoſq; iterq; man⁹ ſunt oīa veſtras, ac ſi diceret nō ēgēt narratione. f ¶ Inter ma. περοχτιρα. g ¶ Nec quēq; icuſo, excuſatiōe hæc oñdit obliq; eē ī Turnū oꝛone Latini. h ¶ Fuit, exhauſta, & cōſūpta ē. i ¶ Toto certatū ē corpore regni, impii oībus viribus. k ¶ Dubiæ mēti, meæ. ſ. cogitāti. l ¶ Eſt antiquus ager thuſco mihi ꝓximus amni, hoc loco Dōat⁹ errauit dicēs Agrū quē Latīp⁹ donare diſpōit eſſe in cāpania iuxta Vſentē fluuiū, cui⁹ terras vicinas thuſci aliqñ tēuerūt, vt ide dcm̄ ſit Thuſco mihi ꝓxim⁹ amni, agit ēt hoc argumēto qd illic, ē loc⁹ q hodieq; pinetū vocat ſꝫ cōſtat oīa loca eē cāpeſtria, neç ꝓcedit illud qd dicit Celſi plaga piea mōtis. Vñ ſeqnda ē poti⁹ Liuii Siſennæ & Catōis auctoritas, Nā pene oēs antiq̄ hiſtoriæ ſcriptores ī hoc cōſentiūt Cato. n. ī originibus dicit Troiāos a Latino accepiſſe agꝝ, q ē iter Laurētū et caſtra troiana, ēt modū agri cōmēorat, & dicit eū hūiſſe iugera. dcc. m ¶ Thuſco mi ꝓ. am tyberio. n ¶ Lōgus ī occaſum, ea pte q̄ ī occidēte tēdit longior. o ¶ Fines ſup. vſq; ſicanos, vſq; ad fines, quos ſiculi aliqñ tenuerūt. i. vſq; ad ea loca in qbus nūc Roma ē, hæc. n. Siculi habitauerūt ꝑus, vñ ē Et gētes venē ſicanę. p ¶ Aurūci rutuliq;, ſubaudi a ſuꝑioribus, nā & ſupra ait, Eſt ātiqu⁹ ager mihi, ꝙ ſuuꝫ pollicet agrū, aut quē tāq; ſtipēdiariū hēbāt rutuli et aurūci, aut ad quē colēdū quaſi regi optas dabāt. Vñ ſupfluū eſt qd ait donat⁹ nō putuiſſe fieri, vt ꝑſente Turno ager rutuloꝝ a Latio donaret æneæ. q ¶ Duros exercēt colles extenuat agri meritū, ꝙ ville videat eē qd donat, nec audiētib⁹ cā ꝑſtet iuidiæ, hinc ēt eſt Atq; hoꝝ aſperrima paſcūt, vt ſuꝑ, Aurūci rutuliq; ſerūt. i. nec opis ſ. is excolit. r ¶ Cedat. a. in ꝓpriū ꝯcedat amicitię ſ ¶ Aeq̄s. d. leges, vt pari iter nos ſocietate vtemur i. vt ſit neuter iferior. t ¶ Socioſq; i reg. v. nō ſtipēdiarios, vt ī q̄re Cuiq; loci leges dedim⁹. v ¶ Pñtq; ſo. de. no. ſcit eos fatalr ad italiā veniſſe, nam audiit a Fauno Externi veniēt gñi, & ab Ilioneo, Sꝫ nos fata deū vras exqrere terras Impiis egere ſuis tñ pp Turnū ſimulat ignorātiā, vt ſe ēt circa eū ęquū ꝑſtat videat, multū ē āt qd ait pñt.

DON ¶ NEC Victi pñt abſiſtere ferro, q potuiſſet dici tam diu durabimus, vt ſuccumbant.

CHR ¶ NEC Victi pñt abſiſtē ferro, q̄to ꝙ min⁹ abſiſtēt, cū euaſerit victores. ¶ Spē ſi quā accitis ætolū habu. in ar. Maximū argumētū vt abſiſtāt a bello qñ ipſi victi ſint, & aliūde auxilioꝝ ſpes oīs ſublata ſit. ¶ Eſt an. a. oñdit cōmode, & ſine multa iactura poſſe ꝯfici fœd⁹ cū troianis ī qb⁹ vbis iuenies ſemia argumētationū q̄ ſint a facili, ab hōeſto, ab vtili & neceſſario. Quæ oia ī gñe dliberatiuo cōſiderāt. ¶ Aequas leges, ne illis ſubiici videamur. ¶ Sin ali. fi. Dat aliquā ſpē forte illos hituros.

Seu plures complere valent. iacet[a] oīs ad vndā
Materies. ipſi numerumq; modumq; carinis
Præcipiant. nos æra Manus naualia[b] demus.
Præterea qui dicta ferant & fœdera firment
Centum oratores prima[c] de gente latinos
Ire placet paciſq; manu prætendere ramos
Munera portantes Auriq; Eboriſq; talenta.
Et Sellam[d] regni Trabeamq; inſignia noſtri
Conſulite in mediū[e] & rebus ſuccurrite feſſis.
Tum Drances idē infenſus quē gloria turni
Obliqua[f] inuidia ſtimuliſq; agitabat amaris
Largus[g] opū & lingua melior ſed frigida bello
Dextra conſiliis habitus non futilis[h] auctor.
Seditione[i] potēs. genus huic materna ſuperbū

SER a ¶ IACET omnis ad vndā materies, iterū extenuat, eſt aūt materies & materia lignū, vnde Cice. in officiis Domus male materia ta. b ¶ Naualia demus, naualia dicimus loca vbi naues ſunt, ſed modo de græco tranſtu-fit, & naualia poſuit protrabibus, de quibus naues fiunt, nā Homer⁹ vxor dicit nauale lignum. c ¶ Pria de gente & ex numero & ex nobilitate legatorū intelligitur negocii magnitudo. d ¶ Et ſellam regni trabeāq; inſignia noſtri, būi nřī Romanorū.n. imperatorū inſigne fuit ſella currulis & trabea. Nā diadema vt aliarū gentiū reges nō hēbant. Et ſciēdū ſellā curulē a curru dictā, qđ hi ea tm̄ vteban tur q triumphali curru vecti fuiſſent. Sicut ēt palmata dř toga, quā merebanť hi q de hoſtibus Palmā reportaſſent, cū a curru dicta ſit, cuius pria ſyllaba producit. tn̄ curulis ſedes tā primā corripit Luc. Vacuæq; loco ſedē curules. e ¶ In medium, in cōe, vt in medius querebant ipſaq; tellus. f ¶ Obliqua inuidia, hoc eſt quæ non ex aperto impugnabat Turnū, ſed eum reipu. ſimulata defenſione lacerabat. g ¶ Largus opum, abundans opibus, diues non qui multa donaret. h ¶ Non futilis auctor, non inanis, Naʒ futulis qddam eſt vas lato ore, fundo anguſto, quo vtebantur in ſacris Veſtæ, quia aqua ad ſacra hauſta in terra non ponitur, qđ ſi fiet piaculum eſt. Vnde & excogitatum vas eſt quod ſtare nō poſſet ſed poſitum ſtatim effunderet. Inde & homo cōmiſſa non retinens futulis diciť, cōtra non futulis bonus in conſiliis non inanis. i ¶ Seditione potens, prepotens in mouendam non in cōprimendam ſeditionem.

DON ¶ CENTVM oratores, hoc ab Aenea didiciſſe videtur.

CHR ¶ IACET omnis. Ergo ſine noſtro diſpendio fient æra, vt claui ſunt & ſimilia. Quibus antiqui potius æneis quam ferreis vtebantur, quoniam æs aduerſus rubiginem diutius q̄ ferrum durat licet enim antiquorum ædificiorum ruinis illos Æneos non ferros deprehendere. Manus artifices qui manibus operantur. ¶ Naualia locum dicit fabricādum in quo ſub tecto commode naues ædificare poſſint, illa enim naualia dicuntur, neq; ſunt trabes intelligendæ. Nam eas demonſtrauit cum dixit, iacet omnis ad vndaʒ materies. Naualia āt dr̄ ædificia intra quæ naues ædificamus ſic ſupra alii naualibus ite. ¶ Centum oratores, vt reddaſ par pari. Nam & ipſe Aeneas totidem ad pacem petendam miſerat. Ergo elegit centum ne numero, & virtute ciuiuʒ Latini cedere viderentur Neue etiā minoris Aeneaʒ facere videreť, q̄ ille ſe ſecisset. ¶ Auri eboriſq; talen. Ex quo apparet talentū de quo in ſupioribus diximus nō eē nūmum ſed pondus, nā pecuniā ex ebore cudi nō eſt repertū. ¶ In mediū, in cōe, nam illa demum optia eſt couſulatio, in qua remotis oibus aī pturbationibus nō ad noſtrā libidinē, ſʒ ad publicā vtilitatē oīa referimus itaq; recte cōſulabat, Attilius cū cōmutationē captiuorū diſſuadebat. ¶ Tum dráces, deſcribit naturā factioſi, q potius contra aduerſarioꝝ vtilitatē, & gloriā ferť, q̄ ad publicam vtilitatē conſilia dirigat, & tamen oportet ipſuʒ publicū cōmodū preferre ſi ſibi fidem tribui vult. ¶ Obliqua, recta, inuidiam dicere poſſumus cū aperte illam ꝯfitemur, nā recta via procedimus. Ergo obliqua erit quæ occultaſ & ex inſidiis venit. ¶ Largus opum, oportet enim qui multorum ſtudia in populo ſibi acquirere volunt multa vti largitione qua plurimos ciues corrūpant. Differt aūt vt apparet apud Ciceronē præſertim in libro de officiis Largitio a liberalitate, liberalitas.n. dat, & cui debet, & quantū, & qn̄, & cuius cauſa debet itaq; eſt virtus, largitio vero dādo plura q̄ oporteat, & qbus nō oporteat non ad benificētiā, ſed ad corruptelā tēdit. ¶ Melior, potētior q̄ res plurimū in factionibus valet. ¶ Frigida, imbecillis. Nam vis a neruis eſt. Illi aūt ſummo calore fouentur. ¶ Non futulis, liptote eſt. i. vehemens, & potens. ¶ Auctore, Cuius gratia reliqui ad aliquid agendū moueantur auctores dicuntur.

¶ INCERTVM

Nobilitas dabat, incertū[a] de patre ferebat
Surgit & his[b] onerat[b] dictis atq; aggerat iras.
Rem nulli[c] obſcuram, noſtrę nec vocis egentē
Conſulis o bonę[d] rex cuncti ſe ſcire fatentur
Quid Fortuna ferat populi ſed dicere[e] muſſāt[e]
Det libertatē fandi: flatuſq;[f] remittat
Cuius[g] ob auſpiciū infandū moreſq;[h] ſiniſtros
(Dicā equidē licet arma mihi, mortēq; minet)
Lumina[i] tot cecidiſſe ducum totamq; videmus
Conſediſſe[k] vrbem luctu dum Troia tentat
Caſtra fugę[l] fidens. & Cœlum[m] territat armis.
Vnum etiam donis iſtis quę plurima mitti[n]
Dardanidis diciq; iubes vnum optime regum
Adiicias nec te vllius violentia vincat.
Qui natā Egregio[o] Genero digniſq; Hymenę
Des pater & Pacē hāc ęterno[p] fœdere iūgas. (is

SER a ¶INCERTVM de patre ferebat, nō ignobile, ſed penitus ignoratū. b ¶Onerat dictis hoc ſermone oſdit cū eē exhortatione grauatū Latini. c ¶Rem nulli obſcuram, callide & oratorie agit in oībus, & adulatorie rñdet dictis Latini. ſup.n. ille dixerat Ante oculos interq; man⁹ ſunt oīa veſtras, Sane quaſi preditū oratorē exprimit, quia ſupra de eo dixit, Et lingua melior. d ¶O bone rex, bene addidit, bone, & auxit epithetō dignitateq;, Rex.n. mediū eſt Nā & bonus eē et peſſimus poteſt, e ¶Muſſant, modo verenſ ſignificat, alias dubitāt. Vñ Muſſat rex ipſe latin⁹. Quos generos vocet. Interdū ſuſurrāt, vt de apibus dr̄, & ꝓprie muſſare obmurmurare: & muto eē vicinū. f ¶Flatuſq; remittat, aut ponat ſupbiam, aut noſtros flatus remittat. i. nobis reſpirare concedat. g ¶Cuius ob auſpiciū, inuidioſe Turni auſpiciis iputat, qđ tātus periit exercit⁹, ac ſi diceret ſi malis tuis oib⁹ nō egrederenſ, poſſent forſitā ſuperare virtute. Sane ſciendum hūc exprimeſ qoqđ verecūde celauit latin⁹. h ¶Mores ſiniſtros: cōtrarios, qa in pricipio latino obtēperare noluit. i ¶Lumina ducū. i. proceres, vt O lux dardaniæ. K ¶Cōſediſſe vrbē in luctū eſſe demerſam. l ¶Fugæ fidēs, illud reſpicit, quod bella deſeruit Iunone faciēte, fugæ aūt figuratæ dixit ꝑ fuga fidens. m ¶Et cœlū territat armis, dictū qdē Virgilii grauitati nō cōgruit, ſed perite hæc Dranci data ſunt verba q tumida vti orōne indu. Vnde ei paulopoſt Turnus dicit, Quæ tu tibi magna volāt Itē pinde tona eloqo, itē vētoſa in lingua. Deide diximus Drance librare ſe ad orationē, Latini. Vnde nūc dicit. Cœlū territat armis, qa audierat bellum importunū Ciues cū gente deoꝝ. n ¶Mitti dardanidis diciq; iubes, mitti aurū, ebur, & ſellam, & cætera dici de nauibus vel agro. o ¶Egregio genere digniſq; hymenæis, ergo Turnus vr̄ indignus. p ¶Aeterno ſœdere iungas, natæ. ſ. cōiunctione, nā munera cōtēni poterant, in æternum pacis ſœdera firmabuntur generis coniunctione, hoc aūt dicto latenter etiam latini pudoreq; exonerat, qui Turno etiam ſuam promiſerat filiam, dicēs cauſam rei publicæ præponderare debeſ & propter pacem ciuiū Turno Aeneam eſſe præferendum.

CHR ¶ONERAT. obruit, deprimit, inuidioſum, odioſumq; facit. ¶Aggerat iras, accumulat, Quia plura pluraq; addit, quibus iræ contra Turnum creſcāt. ¶Rē nulli obſcuram, quaſi dicat, conſultas de ea re quæ nullam apud animos ciuiū dubitationē habeat vnde captat beniuolentiā ab ipſa re. ¶Det libertatē, onerat inuidia aduerſariū, & idē beniuolētiā captat Oſtenditq; iccirco ciues nō dare clara reſpōſa quia de re dubitent, quā oēs iuſtā fatētur, ſed quia hominē potentē ac factioſuꝫ offendere vereanſ Det ergo libertatē, quaſi dicat liberet nos hac ſeruitute qua nos tanq̄ tyrānus premit. ¶Flatus, factū ac ſuperbū, vnde ſuperbos inflatos, & tumentes appellamus. ¶Auſpiciū infauſtū. i. imperiū nobis pernicioſum & infœlix. vel dixit infauſtū qui malis auſpiciis bellū geſſerit. ¶Moreſq; ſiniſtros Quos malignitate ingenii contraxit, Quæ res ſibi vitio imputari pōt magis q̄ īfauſtū auſpiciū. ¶Dicā equidē, & a perſona ſua captat beniuolentiā cū demonſtret nō ipedit periculo mortis, qui ꝓferat quæ vtilia reip. ſint, & a perſona Turni cū trahat ipſum in odiū & inuidiā dū illius vitā tyrannicaꝫ demonſtrat. ¶Lumina, principes intelligit, & totā vrbē quaſi ipſum vulgus. ¶Fugæ fidēs, Crudele eſt qđ tentet bella impia & tñ poſſet aliquid animoꝝ habere credulitas. Quare vt meticuloſum potius q̄ animoſum eſſe oſtendat hoc addit. ¶Cœlum territat, ex hyperbole inuidiam augeſ. Vnum non ſolum confirmat quæ dicta fuerant a Latino, ſed addit vnum Turnum eſſe nitendum.

Quod ſi tantus habet mētes & pectora terror[a].
Ipſum obteſtemur veniamq[b] oremus ab ipſo
Cedat ius proprium regi Patriçq remittat.
Quid[c] miſeros toties in aperta pericula ciues
Proiicis o latio[d] caput[e] horū & cā malorum?
Nulla[f] ſalus bello pacem[g] te poſcimus omnes
Turne. ſimul pacis ſolum[h] inuiolabile pignus
Primus ego inuiſum[i] quē tu tibi fingis & eſſe
Nil moror en ſupplex venio. miſerere tuorū
Pone animos & pulſus abi. ſat funera fuſi[k]
Vidimus ingentes & deſolauimus[l] agros
Aut ſi fama mouet ſi tantum pectore robur
Concipis & ſi adeo dotalis[m] Regia cordi eſt.
Aude atq aduerſum fidens fer pectus in hoſtē
Scilicet[n] vt Turno contingat Regia coniux
Nos animę viles inhumata[o] infletaq turba
Sternamur campis. etiam[p] tu ſiqua tibi vis[q] eſt
Si patrii quid Martis habes illum aſpice contra
Qui vocat.

SER a TERROR, terror proprie eſt qui aliis infertur, vt ſi dicas ille habet terrorem, ideſt timendus eſt. Vnde & terribilis dicitur. Metus autem eſt quē habent timentes, ſed nunc vſurpatiui terrorē p metu poſuit. Nāq hoc dicit quod ſi tam Turnū timem⁹. b Veniāq oremus ab ipſo cedat, Aſper hic diſtiguit. c Quid miſeros toties in aperta pericula ciues proiicis, quaſi viles, & abiiciendos & ingenti pōdere vniuerſa verba ſunt poſita. d Latio, ī vni ciuitati. e Caput, pncipiū rei caput ē, & eſt antiquū. Ter. Nam ſi huic mali ē quicq; illic huic rei eſt caput. f Nulla ſalus bello, plura eſt q̄ ſi ſpes dicēt. g Pacem te poſcimus omnes, te poſcimus qui ſolus es cauſa bellorum. Nā Æneas iam pacē promiſit. h So lum inuiolabile pignus. k Lauiniam, hoc eſt quod ait ſupra, pacem hæc æterno fœdere iungas i Inuiſum quem tu tibi fingis & eſſe, bene quem tu fingis, ne ei tanq̄ inimico minime credatur, hoc dicit, non ſum quidē ſed ſi velis eſſe non recuſo, nam hoc eſt & eſſe nihil moror. K Fuſi, fugati. l Deſolauimus agros, vel dum occiduntͮ vel dum cogūtur ad malitiā. Nam Legimus Elatos vaſtāt cultoribus agros. m Dotalis regia cordi eſt hoc eſt regnum latini, ſic alibi, Non hæc dotalis regia amatæ. n Scilicet vt turno contingat regia cōiux. hæc cum quadam irriſione dn̄t. o Inhumata infletaq turba, atqui ſepulti ſunt oēs qui in bello perierāt, vt legimus ſupra, ſed hoc factū eſt Æneæ beneficio qui ſepulturæ eorū reddidit ſocios, ergo quātum ad Turnū pertinet inſepulti ſunt, nam cāpos ſua poteſtate retiebat Æneas. p Etiā tu, eia, nam ēt hortantis eſt aduerbium hoc loco, alias adhuc ſignificat, & eſt temporis, vnde ēt curcus ēt arma apud maiores ēt cōſentientis fuerat, quod tn̄ in his recētibus auctoribus idoneis nō inuenitur. q Vis, virt⁹.

CIVES proiicis, Homines omni claritate amplectendos vt rem vilem abiicis. In aperta, manifeſta quod non fortis eſt ſed temerarii. Supplex, magna nocendi calliditas qua inimicum ſumma inuidia oneret. Animos, feruentem quandam conſiderationem. Deſolauimus agros, nam de ſolo certabatur quod factum eſt deſertum. Scilicet vt turno, neceſſario poſita eſt in fine exclamatio, vt demonſtret cauſæ priuatæ ipſius turni non eſſe ad miſcendum publicū periculum. DON

CHR QVOD SI tantus habet, Cōplexio eſt color rhetoricus, Aut contempto Turno firmemus fœdus, aut ſi qd turpe eſt ipſum timemus oremus ab eo qd noſtrū eſt. ſ. vt concedat latino vti iure ſuo & patriæ cuius ipſe eſt rex. Nec dn̄t hæc ſine ſumma Turni inuidia nam contra publicam vtilitatem iniuſtum agere ſceleratum eſt. ſceleratus tamen dum id agit eripiens ius ſuum iuſtiſſimo regi. ſunt autem hæc omnia augmēta ad inuidiā. Primum quod rogamus te tanq̄ regem quem alii parere oportebat, deinde q oramus rē quam tua ſpōte præſtare debebas. ſ. vt deſinas a bello, in quo nulla ſit ſalus, vt omnes poſcimus, ideſt de iure petimus, ergo rē nobis debitam, & oēs poſcimus & poſcimus a te cui æquius eſt nō imperare q̄ obtemperare, nec ſolum poſcimus ſed ſupplicamus & ſupplicamus pacem quæ ab omnibus appēda eſt, & ſupplicamus non externis, ſed tuis, & iis qui ad id calamitatis deuenerūt, vt ſint ſane commiſeratione digni. Pone animos ideſt eleuationem animi quam nemo ſapiēs retinet. Qui. n. recte ſapit ratione ducitus nō furore rapitur, ſed maius etiam in re peccatum eſt. Nam cum reliqui etiam furentes ſoleant, ſi vincuntur tumorem animi deponere tu non deponis, Aut ſi fama mouet ſnia eſt, ſi tu non vis minuere gloriam tuam in

rebus

rebus bellicis, & tantum tibi tribuis ne obiiciar nos hoſtibus tanq̃ viles aĩas, ſed ipſe, cum tibi & non nobis petat coniugium in hoſtem prodi, præſertim cum ſe vocet, quaſi cōcludat q & inhumani & eis qui nihil alios faciat ſit obiicere hoſtibus alios pro ſua aut gloria aut voluptate & ſimul etiam meticuloſi.

Talibus exarſit dictis violentia turni
Dat gemitū rumpitq; has imo[a] pectore voces.
Larga[b] quidē ſemper Drance tibi copia fandi.
Tū cū bella manus poſcūt patribuſq;[c] vocatis
Primus ades ſed non replenda eſt Curia verbis
Quę tuto tibi magna[d] volāt dū diſtinet[e] hoſtē
Agger murorum nec inundāt ſangnine foſſę
Proīde tona eloquio ſolitū tibi meq;[f] timoris
Argue tu Drance: tot quando[g] ſtragis aceruos
Teucrorū tua dextra dedit paſſimq; tropheis
Inſignis[h] agros poſſit quid viuida Virtus
Experietare licet nec longe ſcilicet hoſtes
Quęrendi nobis circunſtant vndiq; muros.
Imus in aduerſos: quid ceſſas? an tibi mauors
Ventoſe in lingua pedibuſq; fugacibus iſtis[i]
Semper erit?
Pulſus[k] ego: aut q̃ſq̃ merito Fœdiſſime pulſū
Arguet: iliaco tumidum qui creſcere tybrim
Sanguine & Euādri totam cum ſtirpe[l] videbit
Procupuiſſe domū etq; exutos arcadas armis?
Haud ita me experti Bitias[m] & Pandarus ingēs

SER a ¶ IMO pectore voces more ſuo habitum futuræ orationis oñdit. b ¶ Larga quidē drances ſemp tibi copia fandi, tum quū bella manus poſcunt, ſunt multa ſua vi optima quę qñ per ſe nō pñt vituperari ab accidentibus vituperanſ, vt hoc loco qm̃ eloq̃ntia p ſe optima eſt, eā culpat ex tpe dicens, tunc incūbis eloquētiæ quum manus bella dpoſcunt. c ¶ Patribuſq; vocatis primus ades, bella pēitus ignorās, atq; formidans primus es inter ſenes ad danda conſilia. d ¶ Magna volant, Home. ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. e ¶ Deſtinet, arcet depellit proprie extra tenet. Nam dis ſeparantis eſt, vnde & diduco & diſtrabo dicimus. f ¶ Meq; timoris argue, vt Cantando tu illū? Arguo aūt genitiuum recipit, vt arguo te cædis inſidiarū & eſt de græco, nam ita dnt κατηγορῶ σε φόνου ἢ ἐλέγχω δὲ φόνου ἢ κλοπῆς. g ¶ Quando, ſiquidē, & p ... onē in illum confert laudes. g ¶ Inſignis ...os, nobilitas clarificas, nam verbū eſt ...nis, & dicit exauctorari eius debere ſen...am, qd de bello iudicat virtutis ignarus. ...ſtis δεικτικῶς. K ¶ Pulſus ego, quia ille ...xerat, Pone animos & pulſus abi, & agit ...iectura, nam hoc vult intelligi non poſſe d...ci merito pulſum eum, qui ſequēdo bella deſeruit, aperte autē hoc dicit poteſt merito ...edi q pulſus ſit is cui⁹ tot extant trophæa? ¶ Cum ſtirpe, occiſo enim Palante interiit ...us cuncta poſteritas. m ¶ Bitias ſubaudi ...ingens a conſequentibus.

CHR ¶ EXARSIT violentia, Facile, n. qui natura ſua violentus eſt, et viribus oīa arrogat armis dictis accēditur, & pri⁹ itra ſe vehementer cōmouet. ¶ Dat ge, nā nulla res i maiorē dolorē ipellere poteſt virū p ſtanti aīo q̃ ſi meticuloſus habeat. ¶ Rumpit, ſubito & cū furore emittit. ¶ Imo pectora ab intio corde qd totum ira accenſus eſſet. ¶ Larga, principiū abruptū vt cōuenit furenti, & qñ obiecta erāt diluēda. Primo quidē oñdit potuiſſe illū copia verbor̄ auribus auditor̄ obſtrependo perſuadere falſa, deinde cū maxime argueretur ab eo timiditatis illud in primis cōfutat, Nā artis eſt cū auditores ab aduerſariis noſtris perſuaſi iā eſſe videnſ ab eo argumēto incipeſ. Quod oīum validiſſimū fuiſſe videtur. Primū ergo oſtendit illum ablucinatione verborū auditores fallere potuiſſe, deinde cōfutat qd magis præmebat. Poſtremo vitium qd in ſe obiecerat in illum retorquet quadam ironica deriſione. Ipſumq; ad periculū faciendū inuitat, cōcludit deniq; quicquid in illo iuriū eſt, id totū eſſe in verbis & in fuga. ¶ Pulſus, ergo in ea re perſiſtit, quā ſumopere pbare poterat, atq; oīa extollit, nā cū interemiſſet palantē, ex cuius morte cum vnicus patri eſſet & pater vltimo ſenio iā flaceſſeret optimo iure poterat affirmare ſe domum Euādri funditus ſuſtuliſſe, hac enim ratione & deprimere multa & extollere quamuis non recedatur a vero poſſumus. ¶ Haud ita me, Singula quæq; maiora a ſe facta exornat atq; amplificat.

DON ¶ VIOLENTIA turni, Ante ardens magis exarſit. Oñdit aūt Drācē vti præpoſtera eloquētia cū tpe manib⁹, & nō verbis ſit vten-

Et quos mille[a] die victor ſub Tartara miſi
Incluſus muris hoſtilique aggere[b] ſeptus.
Nulla[c] ſalus bello: capiti cane[d] talia demens
Dardanio rebuſque tuis. proinde[e] omnia magno
Ne ceſſa turbare metu. atque extollere[f] vires
Gentis bis victę & contra premere arma latini.
Nũc & myrmidonũ[g] pceres Phrygia arma tremiſcũt,
Nũc & tydides & lariſſęus achilles.
Amnis & adriacas retro[h] fugit Aufidus vndas.
Vel cum[i] ſe pauidum contra mea iurgia fingit
Artificis[k] ſcelus & formidine crimen acerbat
Nunquã aĩam talẽ dextra hac (abſiſte moueri)
Amittes habitet[l] tecum & ſit pectore in iſto.
Nũc ad te & tua magne Pater cõſulta[m] reuertor
Si nullam[n] noſtris vltra ſpem ponis in armis[o],
Si tam[p] deſerti ſumus & ſemel agmine verſo
Funditus occidimus neque habet[q] Fortuna regreſſũ
Oremus pacem & dextras tendamus inermes.

SER a ¶MILLE, finitus numerus pro infinito. b ¶Aggere ſeptus, vt Veſtris o ciues vndique ſeptus aggeribus. c ¶Nulla ſalus bello, capiti cane talia demẽs dardanio, Quoties argumẽtũ nõ poſſumus ſoluere, aut cõtraria obiectione aut riſu, aut maledicto, vt in hoc loco aduerſario reſpõdem⁹. d ¶Cane, pro diuina. e ¶Proide, itaque, & eſt ordo, Nulla ſalus bello, proinde oĩa magno Ne ceſſa turbare metu. Cæterã per parẽtheſin dicta ſunt. f ¶Extollere vires gentis bis victæ cõtra premere arma latini, hæc eſt virt⁹ eloquẽtiæ, arma ãt Latini inuidioſe dicit, vt Drãcẽ Latino reddat inuiſum. Nã debuit mea dicẽ. g ¶Mirmidonũ proceres, græcorum principes. Dicit aũt patroclũ & achillẽ, nam licet ipſi aliũde fuerint, tamẽ myrmidonibus imperarunt. hoc aũt ponit inter impoſſibilia, & vtiſ græco puerbio ἄνω ποταμῶν χωροῦσι πηγαί. ſic Horatius, Et ante padus maria lauerit cacumina, & ſic eſt modo dictum, vt in quarto Nunc lyciæ ſortes, nunc & ioue miſſus ab ipſo. h ¶Retro fugit aufidus vndas, apuliæ fluuius cadens in adriaticũ pelagus. i ¶Vel cum ſe pauidum cõtra mea iurgia fingit: cõtra illud qd ait Det libertatem fandi, flatuſque remittat Nã hoc dicit timorẽ ſuũ naturalẽ inuidioſe in eam cãm retorquẽt, vt meæ pſentiæ nõ illius naturæ qd timet eſſe videatur, hoc eſt enim qd planius iterat dicens Et formidine crimen acerbat. k ¶Artificis ſcelus, nã ſceleratorum eſt ſimulare formidinẽ. l ¶Habitet tecũ & ſit pectore in iſto peſſima & vilis anima habitet tecũ in membris cõgruis, Nam talem vilem & peſſimam accipimus, quam nefas eſt perire ea dextra. q̃ tm̃ viros fortes conſueuit occidere. m ¶Conſulta reuertor, Cõſultor eſt qui cõſulit. Cõſultus qui conſulitur. Conſultum vero res ipſa de qua conſulitur. n ¶Si nullam noſtris ſpẽ ponis in armis, inſinuatione vtitur, ideſt callido & ſubtili aditu ad perſuadẽdũ. Vult enim dicere melius eſſe interire, q̃ pacẽ rogare, qd quia aperte nõ audet, latẽter & paulatim ad hoc ſerpſit. Nãque inter principiũ & inſinuationẽ hoc intereſt, q principiũ eſt aperta rei narratio, Inſinuatio (vt diximus) eſt callida & ſubtilis oratio. o ¶In armis, aut meis aut latinorũ generaliter oĩum. p ¶Si tam deſerti ſumus, pp Diomedẽ q ſolus negauit auxilia. q ¶Neque hẽt fortuna regreſſum, oĩa q̃ ſibi pñt obiici ponit, ſed cũ ſolutionib⁹ ſuis, nã & fortuna nõ eſt immutabilis, & quæ ſemel pellitur iterum poteſt reuerti & auxiliis non ſunt penitus deſtituti, & in ipſorũ exercitu eſt adhuc plurimum ſpei, eſt autem ſyllogiſmus.

DON ¶MAGNE pater, occulta ironia eſt, quaſi dicat, quomodo magne pater qui non recte conſulis filiæ tuæ.

CHR ¶NVLLA ſalus, poſtquam cõfutauerat id quod erat omniũ maximũ fortitudinẽ troianorũ non eſſe qualẽ dicebat Drances oſtẽdit multis exemplis, inuenies autem in his duabus orationibus copioſiſſimũ exemplũ quo vnãquamque rẽ in vtranque partem diſputare cum vehementia poſſimus, Poſtremo vt in contẽptionẽ drancem trahat, & demõſtret falſa illum retuliſſe cum dixerit q ſibi mortem minaret, Turnus affirmat illũ hoc eſſe mentitũ vt inuidiam ſibi concitaret, Sed aũt pudere ſit tã meticuloſum iterimat Nũc ad te, Cõſutauerat dicta aduerſarii vt æquores aures ſibi pſtaret latinos, nũc ad ſniam dicendã accedit, & primo demonſtrat nõ eſſe actũ de latinis, vt dixit drãces. ¶Noſtris q.d. q̃ tu inuictiſſima eſſe ſæpenumero expertus es, & diſſimulanter ne illum offendat arguit meticuloſitatẽ. ¶Oremus. p. pmiſſio eſt neque hoc añ pertulit q̃ demonſtrauit nõ eſſe orãdum, & oſtendat quanta ignominia futura ſit, in hoc affirmat fœlices eos qui ante occubuerunt quoniam hoc non videbunt.

¶QVANQ

SER

Quanquā[a] o ſi ſolite quicquā Virtutis adeſſet
Ille mihi ante[b] alios fortunatuſq;[c] laborum
Egregiuſq; animi qui ne quid tale[d] videret
Procubuit moriēs & humū ſel ore[e] momordit
Sin & opes nobis & adhuc intacta iuuentus,
Auxilioq; vrbes[f] Italę Populiq; ſuperſunt[g]
Sin & troianis[h] cum multo[i] Gloria venit
Sāguine ſunt illis[k] ſua funera parq;[l] p omneis
Tempeſtas cur indecores[m] in limine[n] primo
Deficimus: cur añ tubā tremor occupat artus?
Mūlta[o] dies[p] variuſq; labor mutabilis æui
Rettulit in melius. multos alterna reuiſens
Luſit[q] & in ſolido[r] rurſus Fortuna locauit.
Non erit[s] auxilio nobis Aetolus & Arpi.
At Meſapus[t] erit fœlixq; Tolumnius & quos

a ℂ QVANQ̄ o ſi ſolitæ qcq̄ virtutis adeſſet, nō ſe iertiæ arguit, ſed quærit de virtute omiſſa p negligētiā O aūt dolētis eſt exclamatio, & ītelligim⁹ īmoratā eē illic ei⁹ orationē, nā exarſit dolor, qa apte nō potuit dicere moriēdū potiꝰ eē q̄ hoſtes rogādos qd tñ dixit cōferēs ſe ad alias pſonas, & laudās eos qbus contigit pire, ne iſta ɔſpicerēt. b ¶ Añ alios, melior oib⁹ pſerēdus. c ¶ Fortunatuſq; labo℞, ſic lætor bono℞, & eſt græcū ἰυτυχῖς τῶν πονῶν. d ¶ Tale videret, te laudare, vł hoſtes rogare, vel qd latenter inſinuat tradi alteri ſibi ante deſponſatā. e ¶ Semel. o.m cito cōfeſtim. i. q tota mortis celeritate cōſumpt⁹ eſt. Vulnerati aūt ſolēt vel terrā vel arma mordē, ne dolorē eo℞ īdicet gemit⁹. Luca. de Pōpeio timuit neq̄s effundere voces Vellet, & æternā fletu corrūpe famā, & ē Homī. hemiſtichiō, οδαξ δι λαζιατο γαῖαν. f ¶ Vrbes Italæ, qa diomedes pegrin⁹ fuerat, nā. h d. hēmus robur italū, nō græcū militem iertē & diſſolutum. g ¶ Supſunt, ſupabūdāt, ad'unt vltra q̄ bella depoſcūt. h ¶ Sin & troianis, mire agit poſt cōfirmatas ptes ſuas troiano℞ vires īminuēs qd.n. pderat dixiſſe ꝙ ſupent latinis auxilia, ſi ēt troiano℞ integræ vires eſſe pbarentur: i ¶ Cū multo glia venit ſanguīe, ac ſi diceret nō eſt iudicāda victoria, q̄ pimēſa detrimēta ɔtigit, & hoc eſt, vñ laudat Salu. duces q victoriā īcruētato exercitu reportarūt. K ¶ Sūt illis ſua funera. i. troianis, legitur & illi, & aut Æneæ ītelligimus, aut aduerbiū loci eſt pro [illegible], vt in ſcdo Patet iſti ianua læto, p iſtic. l [illegible] p oēs tēpeſtas, alibi Quāta p idæos [illegible] emiſſa mycenis Tēpeſtas ierit cāpos. m ¶ Indecores, decor decoris facit, ſicut auctor auctoris, decus decoris, ſicut pecus pecoris, ſimiliter facit in cōpōne indecor indecoris, ergo ī neutro co breuis, ī maſculino pducitur, vñ apparet ſyſtolen feciſſe Virgi. nam Indecores noīatiuus eſt pluralis a maſculino ab eo ꝙ eſt indecor, nā nō pōt hic indec⁹ facere, neutrū.n. in us terminatū maſculinum ex ſe non facit, aut certe dicamus indecores declinationē eſſe, cuius noīatiuus ſingularis nō inuenit. n ¶ In limine prīo, q̄ſi in ipſo initio & aditu infœlicitatis, & ad illud reſpexit qd ſup dixerat, Semel agmine verſo Fūdit⁹ occidim⁹. o ¶ Multa dies, illi rei vehemēter incūbit, quaſ dixerat Nec hēt fortūa regreſſum, dicēs fortunā tam labores q̄ fœlicitatē p tēpo℞ qlitate mutari. p ¶ Dies, tempus. q ¶ Luſit, decepit, vt Quid natū toties crudelis tu q̄q; falſis Ludis imaginibus: r ¶ Et ī ſolido rurſus fortuna locauit, ſ haudi & multos, & eſt ſenſus, In ſolidū reuocauit oppreſſos & paulo ante de relictos, luſit vero & decepit fœlices. ſ ¶ Non erit auxilio nobis ætolus & arpi: redit ad rem, quia occurrebat, ſed negantur auxilia. Ætolū aūt dicēdo eius vires ex græciæ cōmemoratiōe debilitat. t ¶ At meſapus erit fœlixq; tolumnius, bene duo iunxit, q̄ queruntur in bello fortitudinē & fœlicitātē, nā de Meſapo iā legimus, Quē neq; fas igni cuiq; nec ſternere ferro. Vtrūq; aūt contra Diomedē dicit, quē dicēdo græcū inertē ſigñat, infœlicitatē vero eius ſupradicta legato℞ verba teſtantur.

DON ℂ ILLE mihi ante, Multi de Mezentio intelligunt. ¶ Procubuit moriens, quaſi intelligat non victum ſed ſua voluntate cecidiſſe.

CHR ℂ SIN & opes, oñdit ꝙ nō ſit cedendū, qa adhuc & opes & auxilia ſupſunt latinis, nec oīa pdiderūt, & id qd pdiderūt nō ſua ignauia, ſed aduerſa fortuna q̄ mutari in melius poſſit pdiderūt. Adiūgit poſtremo nec troianos ſine clade diſceſſiſſe a pugna. ¶ Nō erit auxilio, cū ſupſint vires & opes latinis, nec minus afflictus ſit hoſtiū exercitus q̄ ipſi nō vł eſſe deſperandū. Et qui iam reſponſa venerāt a Diomede qbus negauerat ſe auxilio ventu℞, oñdit multos eſſe duces, qui iam venerunt His ergo oibus argumentationibus non modo cōfutat deſperationem re℞, ſed omnia facilia oſtēdit, & omnia oſtendit & turpia & inutilia, cum qui conſultat tutum & honeſtum ſemper proponere debeat.

Tot populi miſere duces. nec[a] parua ſequetur
Gloria deiectos latio, & Laurentibus agris.
Eſt & volſcorum[b] egregia de gente Camilla
Agmen agens equitũ & florenteis ęre cateruas
Quod[c] ſi me ſolũ teucri in certamina poſcunt
Idq́ꝫ placet tantũq́ꝫ[d] bonis comunibus obſto
Non adeo[e] has exoſa manus Victoria fugit
Vt tanta[f] quicquã pro ſpe tẽtare recuſem
Ibo animis[g] cõtra vel magnum[h] pſtet Achillẽ
Factaq́ꝫ Volcani[i] manibus paria induat arma
Ille licet. vobis[k] animam hãc, ſoceroq́ꝫ Latino
Turnus ego haud vlli veterũ[l] virtute ſecũdus
Deuoueo. ſolum Aeneas vocat & vocet oro.
Nec Drãces[m] potius ſiue eſt hęc ira Deorum,
Morte luat ſiue eſt virtus, & gloria tollat.
Illi hęc inter ſe dubiis de rebus agebant
Certantes. Caſtra[n] Aeneas, aciemq́ꝫ mouebat
Nuncius ingenti per Regia tecta tumultu
Ecce ruit, magniſq́ꝫ vrbem terroribus implet
Inſtructos acie Tyberino a flumine teucros
Tyrrhenamq́ꝫ manũ totis deſcẽdere campis.
Extemplo turbati animi, concuſſaq́ꝫ vulgi

SER a ❡NEC PARVA ſequeť gloria, liptotes figura, minus n dixit quã voluit, nam hoc ſignificat latina pubes celerrime victoriã adipiſceť, quã vix graeci poſt decenniũ ſint adepti. b ꝩ Eſt & volſcoꝝ egregia de gẽte camilla, vt in ſeptimo ſegregatã eã a virorũ multitudine effecit, & qm̃ a ſexu nõ põt, laudat ex gẽte. c ꝩ Q d ſi me ſolũ teucri in certamia poſcũt, qa audiuit illum aſpice cõtra q vocat, ẽt vtiť dictu, nã oblique pmittit ſe ſingulari certamine dimicare velle, quũ nolit ſimiliter & in duodecio ait dicẽs irriſorie Sedeant ſpectentq́ꝫ latini. d ꝩ Tm̃q́ꝫ bonis cõibus obſto, & ĩ tm̃ obſum cõmodis publicis, vt niſi ſolus dimicauerat ↄcidat vniuerſa reſp. e ꝩ Non adeo nõ multum nã verecũde dicit aſſuetã eſſe manibus ſuis victoriã. f ꝩ Tãta p ſpe, vi ſolus dicat ſeruaſſe rẽpu. g ꝩ Ibo aĩs ꝫ ac ſi dicẽt de ſunt vires corporis. h ꝩ Vel magnũ pſtet achillẽ, & pſto illũ. i. melior illo ſuꝫ & pſto illi dicimus. Cice. in caeſarianis Tãto ille ſuperiores gloria vicerat, quanto oĩbus tu preſtitiſti. i ꝩ Vulcani ma. paria ĩduat arma bñ addidit paria, nã ẽt Æneas habuit arma vulcania, ħ poſſumus dicẽ ꝙ hoc Turnus nõ ignoraret, nõ tñ hoc valde idoneũ cõprobatur. K ꝩ Vobis aiam hãc ſoceroq́ꝫ latino, bñ ſibi & fauorẽ cõciliat populi, et a ſoceri nois pjudicio Latini iplicat volũtatẽ. l ꝩ Vlli veterũ virtute ſcdus, dicimus & ſcdus illi & ſecundus ab illo. m ꝩ Nec drances potius ſiue haec eſt ira deoꝝ Morte luat, ſiue hęc virtus & gloria tollat, Senſus obſcure quidẽ dictus, ſed facilis, & qui de vſu nunq̃ recedat, nã ita irati de inimico dicere cõſueuimus abeat, nec bonis meis nec malis interſit rebus, nolo ſit aut gloriae pticeps, aut in me inuidiam ex infoelicitatis cõmunione commoueat, ſicut nunc de Drãce dicit, ſiue haec ira deoꝝ morte luat i. ſi periturus ſum nolo inuidiam ſuſtinere, ſi Drãces pariter ſorte moriať, ſi vero me virt⁹ & gloria comitabiť, nolo ignauus foelicitatis alienae ſit parciceps, ſi dum meis pugnat auſpiciis ſorte ſuparuit. n ꝩ Caſtra. ae. aci. mo. i. ducebat exercitus, vt Nos caſtra mouemus Luc. Brũduſiũ decimis iubet hãc attingere caſtris. i. decia deductiõe. ❡DEVOVI. q̃lit DON tas iſta verborũ miſeratiõnẽ poti⁹ q̃ pugnaturi audaciã demõſtrat. ❡QVOD SI CHR me ſolũ, hoc reſtabat de iis q̃ in illũ cõtorſerat Drances. Ergo polliceť apte ſi Æneas hoc velit ſe ſolũ oẽm belli molẽ ſubiturũ, neq́ꝫ ſe eẽ adeo ĩbellẽ vt de victoria deſpet, & quẽ q̃ q̃uis fortiſſimũ recuſet. Poſtremo ſi peundũ ſit pat⁹ ẽ deuouẽ aiam. ꝩ Socero & la. i. ad ſalutẽ ſoceri & latinoꝝ. Proprie. n. deuouẽ ẽ aliqd morti exponẽ, vñ dicebanť milites deuoti, q p ſalute ipatoris mõtẽ ſubire pati eẽnt. ꝩ Magnũ p. a. Exhibeat ſe talẽ q̃lis achilles fuit. ꝩ Nec d. Cõcludit qđ ſiue vĩcẽdus ſit pp irã deoꝝ, ſiue ex virtute reportaturus gloriã, nõ vult Drancẽ haec picula ſubire. ꝩ Illi, haec ĩter ſe, dũ cõſultãt, aeneas exercitũ ad obſidionẽ ducit, q̃ res cũ ciuib⁹ ſũmũ afferret terrorẽ, data ẽ occaſio Turno cũ eẽt opus fctõ & nõ cõſulto, vt miſſo ſenatu ad arma cõcurrẽt oĩbus ſeq̃ntibus. ẽ tñ hic ſẽſus moralis, nã demſat poſtea ex temeritate pncipũ multa detrimẽta reb⁹ publicis puenire. ꝩ Ruit, cũ ipetu vẽit, vt ſolet ĩ hmõi reb⁹ fieri ꝩ Ai. t. Nã tãta res nõ vẽit ſine pturbatiõe ẽt magnoꝝ viroꝝ cũ ſint grauia & qđ maius ẽ iprouiſa, plebeii pẽit⁹ cõſternabanť, cũ n putabãt hoſtes aſſiduis vulnerib⁹ & caedib⁹ cõſternatos ſe ñ niſi ad plures dies collectutos ipi iſtructa acie adeſſe ſr ga ĩ re laudať ẽt aeneas, q victoria bñ vt ſciuerit.

❡FREMIT

Pectora, & arrectę stimulis haud mollibus irę,
Arma mãu trepidi poſcũt, fremit[a] arma iuuẽt[9].
Flẽt mœſti, muſſantq́[b] pr̃es. hic vndiq́ clamor
Diſſenſu[c] vario magnus ſe tollit in auras.
Haud ſecus atq́ alto in Luco cũ forte caterue
Conſedere auiũ piſcoſo ve[d] amne Paduſę
Dãt ſonitũ rauci per ſtagna[e] loquacia Cygni.
Immo ait o ciues arrepto[f] tempore Turnus
Cogite concilium, & pacem laudate ſedentes[g].
Illi armis in regna ruunt. nec plura locutus,
Corripuit ſeſe: et tectis citus extulit altis.
Tu Voluſe armari[h] Volſcorũ edice Maniplis[i]
Duc ait, & Rutulos eq̃tes[k] Meſapus in armis,
Et cũ fratre[l] Coras latis diffundite campis.
Pars aditus vrbis firment, turreſq́ capeſſant
Cętera qua iuſſo[m] mecum manus inferat arma.
Ilicet[n] in muros tota diſcurritur vrbe.
Cõcilium ipſe pater: & magna[o] incepta Latinus
Deſerit, ac triſti turbatus pectore differt,
Multaq́[p] ſe incuſat qui non acceperit vltro
Dardanium Aeneã, generumq́[q] aſciuerit vrbi.

SER a FREMIT arma iuuentus, hoc eſt fremebãt ad arma, arma militaris vox ẽ. b Muſſant, modo queruntur. c Diſſenſu vario, alii enim Turni dicta, & alii Drancis ꝓbant. d Piſcoſo ue amne paduſę, padula pars eſt Padi, naꝫ Padus licet vnus ſit fluuius, habet tamẽ fluẽta plurima, e quibus qui eſt padula quibuſdã locis facit paludẽ, quæ plena eſt cygnoꝝ. e Stagna loquacia, in quibus habitant cygni loq̃ces. Rauci autẽ τῶν μέσων eſt. naꝫ modo canoros ſignificat, alias vocis peſſimę, Iuuenal. Rauci theſeide codri. ſicut venenũ etiã de bono & de malo dicit, vt odor bonus & malus vocatur. f Arrepto tempore, inuenta opportunitate. g Sedentes, pigri, vt immuniſq́ ſedens aliena ad pabula fucus. h Armati edice, figurate, dic vt armentur, edice aũt eſt iperatiuus nã ab oĩum cõiugationũ infinito detracta re ſyllaba vltima fit imperatiuus, vt amare ama, docere doce, legere lege, audire audi, cum autẽ fac, vel dic dicimus apocopen verba patiuntur. i Maniplis, ars qdẽ exigebat vt ma haberet accentũ, nã longa qdẽ eſt, ſed ex muta, & liq̃da, q̃ quoties fit tertia a fine ſortit accentũ, vt latebræ tenebræ, tamen in hoc ſermone, vt ſecũda a fine accẽtũ habeat verſus optinuit. Maniplis, ſigniferis, qui ſecundũ antiquũ moreꝫ in legione erant triginta. Legio aũt habebat. vi. cohortes, ſexagita cẽturias, licet in his rebus acceſſu tẽporis ducuꝫ varietas ſemper mutauerit militiæ diſciplinam. k Equites meſapus in armis Et cum fratre coras latis diffundite campis, equitem in armis. i. armatũ, nam figura eſt. Meſapus autẽ vt diceret vitauit homœoteleuton, nam vitioſum erat voluſe edice meſape, ergo Meſapus aut antiquus eſt vocatiuus, vt Heſperidum fluuius regnator aquarũ, itẽ Socer arma latinus habeto, Aut certe nominatiuus eſt pro vocatiuo, q̃q̃ etiaꝫ poſſit eſſe nominatiuus, vt ſit Meſapus & Coras equiteꝫ diffundite pro diffundat, melior tamen eſt ſenſus ſuperior. l Cum fratre, ſcilicet cum Catillo, nam legimus Catilluſq́, acerq́ coras. m Qua iuſſo, ꝓ qua iuſſero, & eſt antiquum. n Ilicet, confeſtim illico, quod ne diceret metri neceſſitas fecit nam ilico dicim᷑. o Magna incepta, quã de pace cogitabat, quę ĩpleri nõ potuit. p Multaq́ ſe incuſat, ꝓ multũ, & eſt græca figura. q Generũq́ vrbi, propter vrbem Luc. de Catone. Vrbi pr eſt, vrbiq́ maritus. Gener autẽ iõ dicit, quia ad augẽdum genus adhibetur.

DON CHR NIHIL interꝑtationis habẽt hęc carmĩa. FREMIT. a. iu. diſtributio eſt vnicuiq́. n. tribuit quod ſibi a natura inditum eſt. Nam iuuentus propter calorem ſanguinis ad vlciſcendũ excitabatur. Senes aũt cum & prudẽtia plus cernerent pericula, & ex frigiditate ſanguinis minus auderẽt, flebãt. Muſſant, dubitant quaꝫ ſniam dicant. Muſſare ꝓprie dicimꝰ murmurare, Ennius in occulto muſſabant. Vulgo vero pro tacere dicitur. vt idẽ Ennius, Non decet muſſare bonos, ait Feſtus, Ego aũt puto muſſare per onomatopeiam dici & rẽ cum loqui cupimus & aut pudore, aut timore ita impedimur, vt potius murmur q̃ apertam vocem emittamus, ꝓptereaq́ dicit muſſare vel dubitare vel non audere, Sta. Excuſſæ procerum mentes, turbataq́ muſſant conſilia. Loq̃cia ſta. reboãtia e vocibus cygnorũ. Tempore, opportunitate tpis. Cogite, ꝓmiſſio eſt in re manifeſta aſr ſuadẽte, eſt aũt oratio hoi, rei, & tẽpori accõmodatiſſima. Tu voluſe. Oſtẽdit maximã imperatoriã virtuteꝫ in eo fuiſſe q ex tpe rebus diuerſis optime conſulerit.

Præfodiunt[a] alii portas aut ſaxa ſudeſq;
Subiiciunt Bello[b] dat ſignum rauca cruentum
Buccina tum muros varia cinxere corona
Matronę, puerique vocat[c] labor vltimus omnes.
Nec non[d] ad tēplū ſummaſq; ad Palladis arces
Subuehitur[e] magna matrum Regina caterua
Dona[f] ferens iuxtaq; comes Lauinia virgo
Cauſſa mali tanti oculos[g] deiecta decoros
Succedunt Matres & templum thure vaporāt,
Et mœſtas alto fundunt de limine[h] voces
Armipotens[i] belli Pręſes Tritonia Virgo
Frange[k] manu telum phrigii prędonis & ipſū[l]
Pronū ſterne ſolo: portiſq; effunde ſub altis.

SER a PRÆFODIVNT alii portas, ideſt ante portas foſſas faciunt, quæ res nimiam indicat deſperationem. b Bello dat ſignum rauca cruentum buccina, bene bello dat, nã buccina inſonans ſolicitudinem ac bella denunciat. ſicut in ſeptimo, Qua buccina ſignum dira dedit, prælium autem tubę indicāt, vt At tuba terribilem ſonitum procul ære canoro Increpuit. c Vocat labor vltim⁹ omnes, omnes ad laborem vltima neceſſitas conuocat. d Nec non ad templum. ſm Homerum, qui indicat in ſumma deſperatiōe matres ad templa cōcurrere, vt victoria quæ non poteſt viribus, poſſit deorū fauore conquiri. Sic enim monet Helenus·

ἕκτορ ἀτὰρ σὺ πόλιν δὲ μετέρχεο εἰπὲ δ' ἔπειτα
μητέρι σῇ καὶ ἐμῇ, ἡ δὲ ξυνάγουσα γεραιὰς.
εἰς νηὸν ἀθηναίης γλαυκώπιδος ἐν πόλει ἄκρῃ
οἴξασα κληῗσι θύρας ἱεροῖο δόμοιο
πέπλον ὅς οἱ δοκεῖ χαριέστατος ἠδὲ μέγιστος
εἶναι ἐνὶ μεγάρῳ, καὶ οἱ πολὺ φίλτατος αὐτῇ
θεῖναι ἀθηναίης ἐπὶ γούνασιν ἠϋκόμοιο.

e Subuehitur, proprie. matronæ enim pilētis vehebantur ad templa pergentes, vt Pilētis matres in mollibus, matres nunc fœminæ quidam ſane arbitrabantur inter matronam & matremfamilias hoc īterelle φ matrona dicaſ prima pueri mater, materfamilias quæ plures peperit, alii hoc putāt rectius matronam dici quę in matrimonio cum viro conuenerit, & in eo matrimonio manſerit etiam ſi liberi nōdum fuerint, dictaq; matris nomine ſpe atq; omine, vñ & matrimonium dictum matrē vero familias eſſe quæ in mariti manu mancipiq;, aut in cuius maritus manu mācipi eſſet q in familiā quoq; mariti & ſui heredis veniſſet, alii matronas virgines nobiles dicūt matres familias vero quæ in matrimonium per coemptionē conuenerunt. nam per quandam iuris ſolēnitatem in familiam migrant mariti inter matrem vero & matrem familias qd mater eſt pter illam ſignificationem quæ eſt ad aliqd quæ tantum conuenit in matrimoniū. quod alii matri familias ſicut hoc loco applicuerunt. f Dona ferens, peplum. ſicut dixit in prio, iō omiſit hoc loco, nam Homeri locus eſt de hac verba peplum ferente hoc mōſcilicet.

τῷ δ' ἄρ' ἀολλίσσαν κατὰ τύχεα γεραιάς.
αὐτὴ δ' ἐς θάλαμον κατεβήσατο κηώεντα.
ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι ἔργα γυναικῶν

Et paulopoſt.

τῶν ἓν ἀειραμένη ἑκάβη φέρε δῶρον ἀθήνῃ.
ὃς κάλλιστος ἔην ποικίλμασιν ἠδὲ μέγιστος.

g Oculos deiecta decoros, ſicut Oculos ſuffuſa nitentes. h De limine, ad preces feſtinantium mulierum oſtenditur deſiderium. i Armipotens præſes belli, antonomaſiuā ſunt proprie, hæc autem omnis oratio verbum ad verbum de Homero tranſlata eſt.

πότνι' ἀθηναίη ἐρυσίπτολι δῖα θεάων.

Præſes autem belli, ideſt quæ præeſt omnibus bellis, cuius motu ſemper bella tractantur. K Frange manū telum, aut tua manu, aut in eius manu tela confringe. Homerus.

ἆξον δὴ ἔγχος διομήδεος.

l Et ipſum pronum ſterne ſolo, Homerus.

ἠδὲ καὶ αὐτὸν πρηνέα δὸς πεσέειν.

Bene autem ſub ipſis portis quaſi ad quas feſtinabat Æneas, vnde eſt illud Præfodiunt alii portas.

DO PVTABANT, mulieres poſſe donis & precibus fauorem a dea impetrare.

CHP DONA FERENS, eſt enim huius ſexus vt cum alia in bello auxilia ferre nō poſſit, ad deorum ſupplicationes conuertatur. Oculos deiecta, ex pudore cum eſſet cauſa mali tanti.

CINGITVR

Cingit^a ipſe furēs^b certatim in prelia^c Turnus.
Iamq́;^d adeo Rutulum Thoraca^e idutus ahenis
Horrebat ſquamis ſuraſq́; incluſerat auro
Tēpora nudus adhuc lateriq́; accixerat enſem.
Fulgebatq́; alta^f decurrens aureus arce
Exultatq́; animis & ſpe iam^g pręcipit hoſtem,
Qualis vbi^h abruptis fugit pręſepia vinclis
Tandem liber Equus campoq́; potitus^i aperto
Aut ille impaſtus armētaq́; tendit equarum
Aut aſſuetus aquę perfundi flumine noto
Emicat arrectiſq́;^k fremit ceruicibus alte
Luxurians luduntq́; iubę per colla per armos.
Obuia cui Volſcorum acie comitante Camilla
Occurrit portiſq́; ab equo Regina ſub ipſis
Deſiluit quam tota cohors imitata relictis
Ad terram defluxit^l equis tum talia fatur.
Turne ſui merito^m ſi qua eſt fiducia forti
Audeo & Aeneadū ꝓmitto occurrē^n Turmę.
Solaq́; tyrrhenos equites ire obuia contra.
Me ſine prima manu tentare pericula belli.
Tu pedes ad muros ſubſiſte & mœnia ſerua.
Turnus ad hęc oculos horrēda virgine fixus.

SER' a ℂCINGITVR ipſe furens certatim in prælia turnus, œconomia omnis hæc eſt, nam Turnus ideo cuȝ mora armatur & intecto capite circa arcem incedens admonet ſingulos vt a Lauinia poſſit videri, & vt ſit maior cauſa dimicādi dum ſpōſæ placere contendit. b ꝩ Furens, amore Lauiniæ quaȝ videbat, qd etiaȝ ſequens indicat cōparatio, nam dicturus eſt, Aut ille impaſtus armentaq́; tendit equarum. c ꝩ Cingitur in prælia, vt præliari poſſit, vt ſi dicas lego i ad uocationem. i. vt aduocatus eē poſſim. d ꝩ Iamq́; adeo, aut vacat adeo aut certe ſic ſignificat, vt ſit ſenſus, adeo ſic ꝑparatur in prelia, vt etiam vniuerſa arma præter galeam portaret. e ꝩ Thoraca indutus, omnia quæ in ax exeunt græca maſculina in obliquis caſibus a producunt, vt thorax thoracis, pirax piracis, naȝ fœminina corripiunt, vt climax climacis, ſed ad latinum non tranſeunt, Phalanx vero & aliter exit, peregrinum eſt etiam apud græcos. f ꝩ Alta decurrens aureus arce, illic enim & amata fuerat & Lauinia.

Homeri.

κνημιδας μεν πρωτα περι κνημησιν εθηκε
καλας αργυρεοισιν επι σφυροις αραρυιας
δευτερον αυ θωρηκα περι στηθεσσιν εδυνε
αμφι δ' αρ ωμοισι βαλετο ξιφος αργυροηλον
χαλκεον αυ ταρ επειτα σακος μεγα τε στιβαρον τε,
ειλετο, του δ' απανευθε σελας γενετ' ηυτε μηνης.

ꝩ Spe iam præcipit hoſtem, mentem præoccupat hoſtis aduentum. h ꝩ Qualis vbi abruptis fugit præſepia vinclis, etiam hæc comparatio Homeri eſt verbum ad verbū tranſlata.

ως δ' οτε τις στατος ιππος ακοστησας επι φατνη
δεσμον απορρηξας θειη πεδιοιο κροαινων
ειωθως λουεσθαι ευρρειος ποταμοιο.
κυδιοων υψου δε καρη εχει αμφι δε χαιται
ωμοις αισσονται, ο δ' αγλαιηφι πεποιθως
ριμφα ε γουνα φερει μετα τ' ηθεα και νομον ιππων

i ꝩ Potitus, ab eo quod eſt potioris, nam Subnixus rapto potitur venit ab eo quod eſt potior poteris, nam vt etiam ſupra diximus verbum hoc modo tertiæ, modo quartæ inuenitur eſſe coniugationis. K ꝩ Arrectiſq́; fremit ceruicibus alte, arrectis ceruicibus fremit non alte luxurians. l ꝩ Ad terram defluxit, dicendo defluxit artem & quandam moderationem deſcendēdi ſignificauit, quæ eſt etiam in aſcendendo apud huius rei peritos. m ꝩ Sui merito ſi qua eſt ſiducia forti, ſi vnuſquiſq́; fortis habet aliquam confidentiam ex conſcientia fortitudinis ſuæ, & ego audere non dubito. Forti autem bene dixit, nam fortis communis eſt generis, hec autem hoc vult dicere non ſexum conſiderādum eſſe ſed robur. n ꝩ Occurrere turmæ, equitatui, nam parteȝ pro toto poſuit.

ℂTEMPORA NVDVS, Nam vltima eſt ipſa galea quæ ſumat. ꝩ Tandē liber equus, optime bellicoſum ducem bellicoſo animali comparat. ꝩ Horrenda in virgine, quod minum eſt quod virginalis vultus horroreȝ incutere poſſet. CHR

O decus Italię virgo quas dicere grates
Quas ve[a] referre parē: ſed nunc[b] eſt oīa quādo
Iſte animus ſupra mecum partire laborem.
Aeneas vt fama fidem miſſiq; reportant
Exploratores Equitum leuia improbus arma
Pręmiſit quaterent[c] campos ipſe ardua montis
Per deſerta iugo ſuperans aduentat ad vrbem.
Furta[d] paro belli conuexo in tramite ſiluę
Vt biuias[e] armato obſidam milite fauces,
Tu Tyrrhenum equitē collatis[f] excipe ſignis.
Tecum acer Meſapus erit turmęq; Latinę.
Tyburtiq;[g] manus ducis & tu[h] concipe curam
Sic ait: & paribus Meſapum in pręlia dictis
Hortatur ſocioſq; duces & pergit in hoſtem.
Eſt curuo anfractu Valles[i] accommoda fraudi
Armorumq; dolis quam denſis frōdibus atrū
Vrget vtrinq; latus tenuis quo[k] ſemita ducit
Anguſtęq; ferunt Fauces aditusq; maligni
Hanc ſuper in ſpeculis ſūmoq; i vertice mōtis
Planicies ignota[m] iacet tutiq;[n] receptus
Seu[o] dextra leuaq; velis occurrere pugnę.
Siue inſtare iugis & grandia voluere ſaxa.
Huc iuuenis nota fertur regione viarum.
Arripuitq;[p] locum & ſiluis inſedit[q] iniquis.
Velocem[r] interea ſuperis in ſedibus Opim[s]
Vnam ex virginibus ſociis ſacraq; Caterua
Compellabat & has triſteis[t] Latonia voces
Ore[v] dabat. graditur bellū[x] ad crudele Camilla
O virgo & noſtris[y] nequiquā cingitur armis

SER a ¶ QVAS dicere grates, ſm rhetoricam diſciplinam dicit ſe verba inuenire non poſſe, quibus eius exprimat laudes, quum dixerit O decus italiæ, ſic alibi, Quibus cœlo te laudibus equem. cum præmiſerit o fama ingēs ingentior armis vir troiane. b ¶ Sꝫ nūc, ordo eſt, Sed nunc mecum partire laborem, naꝫ per parentheſim dictum eſt, Quando iſte animus eſt ſuper omnia ideſt ſiquidem es magna, partire autē ideo quia illa dixerat, ſolaq; tyrrhenos equites ire obuia contra. c ¶ Quateret campos, ad camporum perturbationem. d ¶ Furta paro belli, inſidias. Saluſtius, Gens ad furta belli peridonea. e ¶ Biuias fauces, fauces dicuntur itinera inter duos montes anguſta & peruia dicta ad faucium animalium ſimilitudinem. f ¶ Collatis excipe ſignis coniunctis ducibꝰ quos memoraturus eſt. g ¶ Tyburtiq; manus, Catillus & coras duces. h ¶ Et tu cōcipe curā ſicut ego, nam nō dicit ſicut Meſapus, aut alii, ne ei facere iniuriā videat, concipe aūt ſimul cū eis, cū .n. cōiunctiua particula eſt, vñ & cōuocari de pluribus dicimus. i ¶ Valles, metri neceſſitate compellimur, vt vallis dicamus, Statius, Vallis in amplexu nemoꝝ ſedet, nā plenū eſt valles, vt nunc Virg. poſuit, qd ita eſſe diminutio indicat, nā vallecula vt vulpes vulpecula facit, ergo in es velim is qñ vſurpatiue qñ naturaliter exeunt noīa, ſola diminutio indicat. ea aūt q̄ in es exeunt longa ſunt omnia ſi in genitiuo non creſcant, vt labes vulpes valles, nam ſi creſcant breuia ſunt, vt miles tis. k ¶ Quo ſemita ducit, legiſ & qua. l ¶ Aditusq; maligni, proprie obſcuri, vt Sub luce maligna. m ¶ Ignota .ſ. Aeneæ nam de Turno dicturus eſt, Huc iuuenis nota ferſ regione viarum. n ¶ Tutiq; receptus, male quidam receſſus legunt, nā receptus dr̄ quo ſe tutus recipit exercitus vnde & ſigna receptui canere dicūtur. o ¶ Seu dextra leuaq; velis occurrere pugnæ, ſiue per valles, ſiue per montis radices incertum eſt enim qua ſit venturus Aeneas. p ¶ Arripuitq; locū raptim tenuit. q ¶ Inſedit, pprie, nam inſidere eſt doloſe aliquē expectare, vnde & inſidię nominatæ ſunt. r ¶ Velocem īterea, licet īterea particula negocia ſemper prędteritis futura coniungat tñ abruptus eſt & vituperabilis trāſitus. habet aūt tales tranſitus & in ſuperioribꝰ libris & in ſequēti præcipue vbi iuppiter appellat iunonē. s ¶ Opim, opim qñ dicimus nympham ſignãmus, ſi ãt dicimus opē auxiliū intelligimus. Ter. Iuno lucia ſer opē, ſerua me obſecro. opes vero numero plurali auxilia & cenſus accipimus, nā ops terra eſt vxor ſaturni, quam græci Rheam vocant. t ¶ Triſteis voces, hitum futuræ otōnis oſtendit. v ¶ Ore dabat, pleonaſmos. x ¶ Bellum ad crudele camilla, vno verbo exitum rei docuit. y ¶ Noſtris ne quiq̄ armis noſtris qbus vtraq; gaudemus, vt ēt ipſa habeat cauſam doloris & maioris iracundiæ.

CH ¶ QVAS dicere, ideſt agere verbis. ¶ Referre, ſcilicet reddendo beneficium neutrum ęrgo negat poſſe facere. ¶ Furta belli, inſidias quæ in bello furtim parantur. ¶ Eſt curuo, topographia, ideſt loci deſcriptio.

¶ NEC ENIM

Cara mihi ante alias nec.n.ªnouus iſte Dianę
Venit amor ſubitaq; aīum dulcedine mouit
Pulſus[b] ob inuidiam regno vireſq; ſuperbas
Priuerno antiqua[c] Metabus cū excederet vrbe
Infantem fugiens media inter pręlia belli
Subſtulit exilio comitem matriſq; vocauit
Nomine Caſmillę mutilata parte Camillam.
Ipſe ſinu prę ſe portans iuga[d] longa petebat
Solorum[e] nemorū tela vndiq; ſęua premebāt,
Et circunfuſo volitabant milite Volſci
Ecce fugę[f] medio ſummis Amaſenus abūdans
Spumabat ripis tantus ſe nubibus imber
Ruperat. ille innare parans infantis amore
Tardatur caroq;[g] oneri timet omnia ſecum
Verſanti ſubito vix[h] hęc ſententia ſedit.
Telum immane manu valida qđ forte gerebat
Bellator ſolidum nodis & robore[i] cocto.
Huic[k] natam libro[l] & ſiluestri ſubere clauſam
Implicat atq; habilē medię circunligat haſtę.
Quam dextra ingenti librans ita ad ęthera fat
Alma tibi hanc nemorū cultrix Latonia virgo

SER b ℂNEC enī nouus iſte dianæ venit amor firmiores.n.ſunt antiquiores amicitiæ. Ter. Per amicitiā q̄ cœpta a paruulis cū ætate creuit ſimul luuę. ille excludaſ amicus. Iā ſenior cuius barbā tua ianua vidit. b ΓPulſus ob inuidiam.ſ. crudelitatis, nam ſequiſ Neq; ipſe manus feritate dediſſet. c ΓAntiqua, nobili vrbe, nam hoc priuernum diciſ. d ΓIuga lō.pe. poſita ēmotiora. Salu. Et Metello procul agente longa ſpes auxilioꝝ .i. lōge poſita. e ΓSolorū nemoꝝ i. deſertorum. Ter. Venit meditatus alicunde ex ſolo loco itē ipſe Nōne hunc abiici oportet in ſolas terras? f ΓFugæ medio, dū fugit inter fuga, nā figuratum eſt. g ΓCaroq; oneri timet; Anacrean φορτον ερωτος.i. onus amoris. h ΓVix hęc ſnia ſedit, ideo vix q̄ nāle eſt, vt quoties ſimul multa cogitam⁹ vix aliquid cōprobemus, vñ vera diſtinctio eſt oia iccū verſanti ſubito. i ΓEt robore cocto, aut antiq̄ haſtā fuiſſe ſignat, nam multi tp̄is aliquid coctum vocamus. Horatius, Plerunq; recoctus Scriba ex quinq; viro coruū deludet hiantem. ita Perſius, Vt ramale vet⁹ prægrandi ſubere coctum, Aut re vera cocto robore, haſtæ.n. plerunq; igni durari conſueuerunt. K ΓHuic telo.ſ. natam implicuit. l ΓLibro, liber dicitur interior corticis pars quæ ligno cohæret. alibi, Alta liberaret in vlmo, vnde liber dicitur in quo ſcribitur, quia ante vſum chartæ vel membranæ de libris arborum volumina compaginabantur.

DON ℂEXCVSAT exiliū, Metabi q̄ nō ſua culpa ſed inuidia i. ſuperbia ciuiū ſit pulſus, & fugiens non opes ſed filiā eripuerit hac cauſa Dianæ fauorem meruit. ΓTelum immane bellator. Nam opus fuit ingenti telo & bellatore. i. viro forti ad rem perficiendam.

CHR ℂPVLSVS ob inuidiam mīꝝ poetæ ingenium, nā cū Camillæ geneologiæ narratio aliis modis apte non incideret, efficiſ vt illa ex ore Dianæ quadraret. ΓOb inuidiā, ergo innocens, ac propterea dignus qui a Diana exauditus ſit. ΓVires ſuperbas.ſ. aduerſarioꝝ non aūt ſuperbas.i. nobiles, ſed quibus ſupbe & non iuſte vterētur, ſuperbas igiſ tyrānicas. ΓPriuerno antiqua .i. chara, vt ſit pathos, q̄a ſit conactus relinquere chariſſimam patriā, nā pathos perſæpe a loco gigniſ, vt & dulces moriens reminiſcitur argos. Eſt aūt priuernuꝫ oppidū qđ hoc tē pore pipnū appellāt. ΓInfantē, cōmiſeratio ab ætate. ΓMedia i. præ: cōmēdatio Metabi a pietate q̄a nullo piculo phibit⁹ ē relinq̄re infantē. In q̄ re ēt oñditur animi fortitudo. Exprimitur etiaꝫ vis naturæ. Nam demōſtraſ quāta ſit paterna charitas. ΓExilio comitem, quaſi dicat, quę futura ſibi eſſ ſolatio in erumnis. ΓCamilla, antiqui appellabāt camillos, & camillas miniſtros, & miniſtras ſacrorum. volunt tñ alii nō camillos ſed caſmillos eſſe appellatos, & s litteram ſubtractam etruſca pronunciatione, qui eā non pronunciabāt propter quod in litteras liquidas acceſſit. truſci Camillum appellant Mercurium Iouis miniſtrum, & hoc videſ a græcis manaſſe. Samothraces magnorū illorum deorum miniſtros caſmillos appellant. ΓVerſanti ſubito vix. h. ſen. ſe. oſtendit celeritatem in conſilio capiendo, nam inſectatio hoſtilis non dabat longum ſpatium ad conſultādum, ergo verſanti ſubito, ideſt cogitanti cum celeritate vix ſedit hęc ſententia. Oſtendit igitur q̄ & in conſulendo vſus eſt breuitate temporis & ſtatim poſt captū conſilium rem eſt agreſſus. ΓErgo vix ſedit ſententia ideſt vix placuit, & eſt agreſſus. ΓCircunligat habilem, ideſt ita circunligat in ea parte haſtæ, vt poſſit eſſe habilis, ideſt facile haberi & tractari.

Ipſe[a] pater famulā voueo tua prima per auras
Tela tenēs ſupplex hoſtem fugit accipe teſtor
Diua tuā quę nunc dubiis cōmittitur auris
Dixit & adducto contortum haſtile lacerto.
Immittit ſonuere[b] vndę rapidum ſuper amnē
Infœlix[c] fugit in iaculo ſtridente Camilla.
At Metab[9] magna propius iam vrgēte caterua
Dat ſeſe fluuio atq̨ haſtā cū Virgine victor
Gramineo donū Triuię de ceſpite vellit.
Non illum[d] tectis non vllę mœnibus[e] vrbes
Accepere nec ipſe manus[f] feritate dediſſet.
Paſtorum[g] & ſolis exegit montibus ęuum
Hic natam in dumis interq̨ horrentia luſtra
Armentalis[h] Equę mammis & lacte ferino
Nutribat teneris immulgens. vbera labris
Vtq̨ pedum[i] primis infans veſtigia[l] plantis
Inſtiterat iaculo palmas[k] onerauit acuto
Spiculaq̨ ex humero paruę ſuſpendit & arcū
Pro crinali auro pro[l] longę[l] tegmine Pallę
Tigridis exuuię per dorſum a vertice pendēt
Tela manu iam tum tenera puerilia torſit
Et fundam tereti circum caput egit habena
Strymmoniāq̨[m] Gruē aut albū deiecit Olorē[n]
Multę[o] illā fruſtra Tyrrhena p̨ oppida matres[p]
Optauere nurum ſola contenta Diana

SER a ¶ IPSE pater famulam voueo, bene ipſe pater, quia auctorandi poteſtatem niſi patres non habent. Voueo autem conſecro in tuum miniſteriū, vnde & Camilla dicta eſt, licet ſupra dixerit & a matre eſſe nominatā ſed illud poetice dictum eſt, nam Camilla quaſi miniſtra dicta eſt. miniſtros enī & miniſtras īpuberes Camillos & Camill[9] in ſacris vocabant. vnde & mercurius hetruſca lingua Camillus dicitur, quaſi miniſter deorū. b ⸢Sonuere vndę, hic diſtinguendū eſt. c ⸢Infœlix camilla, nō eo tempore quo euaſit, ſed nunc infœlix, plerunq̨ enī epitheta p̄ſentis temporis ſunt, licet et peractis negociis vt in ſecundo infœlix quæ ſe dum regna manebant Sępius andromache ferre īcomitata ſolebat. d ⸢Nō illum tectis vllæ non mœnibus vrbes accepere, non mirum a nulla hūc ciuitate ſuſceptum, nā licet Priuernas eſſet, tamē quia in thuſcorum iure pœnæ omnis italia fuerat generaliter in Metabū omniū odia ferebantur, nam pulſus fuerat a gēte volſcorum, quæ etiam ipſa hetruſcorum poteſtate regebatur, quod Cato pleniſſime execut[9] eſt, hinc eſt Multæ illā fruſtra tyrrhena per oppida matres, quod non procedit niſi inter eos eſſent iura connubii. e ⸢Non mœnibus vrbes accepere, nō tectis non mœnibus hoc eſt nec in ciuitate nec in priuatam admiſſus eſt domū, et ſic iſta etiam in p̄imo ſeparauit, vt Vrbe, domo ſocias. Sciendum autem mœnia abuſiue dici omnia publica ædificia, vt diuidimus muros & mœnia pādimus vrbis, nam proprie mœnia ſunt tantum muri dicta quaſi munia a munitione ciuitatis. f ⸢Manus dediſſet, cōſenſiſſet, & hoc dicit ſi qui etiam eum ſuſcipere voluiſſent, ille tn̄ eorum conſortia morū feritate fugiſſet. g ⸢Paſtorū & ſolis exegit mōtibus ęuū, & paſtorū æuum exegit in montibus ſolis. i. paſtorali vſus eſt vita. h ⸢Armētalis equæ indomitæ, vnde ſequitur Lacte ferino. i ⸢Veſtigia plantis inſtiterat ſigna pedum primis plantis expreſſerat, nā hæc ſunt veſtigia imagies pedum, vt Semeſam prædā & veſtigia fœda relinquūt. K ⸢Palmas onerauit acuto, onus enim eſt quicquid teneris īponitur manibus. l ⸢Pro longæ tegmine pallæ, palla propria eſt muliebris veſtis deducta vſq̨ ad veſtigia, vnde ait longæ, ſic ſupra pallam ſignis auroq̨ rigētē m ⸢Strymoniāq̨ gruem, thraciā a fluuio ſtrymmōe. Sane ſciendū poſſe dici hic & hæc grus. n ⸢Olorē, ita latine dicimus. Nā cigni græce dicūtur. o ⸢Multæ illam fruſtra, anteq̄ rē diceret præiudicauit, ſic Saluſti[9]. Falſo querit de natura ſua genus humanū, nā anteq̄ diceret querit. dixit falſo. p ⸢Matres, iter matres & matres familias hoc intereſt q̄ mater eſt præter illā ſignificationem quæ eſt ad aliquid quæ tantum conuenit in matrimonio. materfamilias vero dicitur quæ in matrimonio conuenit per coemptionem, nam per quandam iuris ſolemnitatem in familiam migrat mariti.

CHR ¶ IPSE Pater, qui poteſtatē vouēdi habeo educatio aūt aſperrima huius fœminæ, reddit illam partem viris, nam vt oſtēdit Plato vt in ceteris aīalib[9] ita, in hoīe fœmina mari ſe parē præſtaret, niſi molliori educatione mollior redderet Quapp ſpartanę mulieres quia, vt viri exercebātur robuſtiores erant, quod optime Lycurgi legibus inſtitutū eſt.

ÆTERNVM,

Aeternum[a] telorum & virginitatis amorem
Intemerata colit. vellem haud correpta fuiſſet
Militia tali conata[b] laceſſere Teucros.
Cara mihi Comitumq; foret nunc vna mearũ
Verum age quando quidẽ fatis[c] vrget acerbis
Labere Nympha polo fineſq; inuiſe latinos
Triſtis vbi īfauſto cõmittitur[d] omine pugnę.
Hęc[e] cape & vltricē[f] pharetra deprome ſagittã.
Hãc quicunq; ſacrum violarit[g] vulnere corp[9]
Tros[h] Ital[9] ve mihi pariter[i] det ſanguīe pœnas
Poſt ego nube caua miſerãdę[k] corpus & arma[l]
Inſpoliata feram tumulo patrięq; reponam
Dixit at illa leuis cœli demiſſa per auras
Inſonuit nigro[m] circundata turbine corpus.
At manus interea muris Troiana propinquat,
Hetruſciq;[n] duces equitumq; exercitus omnis
Cõpoſiti[o] numero ī turmas fremit ęquore toto
Inſultans Sonipes & preſſis pugnat habenis
Huc obuerſus & huc tum late ferreus haſtis
Horret[p] ager campiq;[q] armis ſublimibus ardēt.

SER a ❡ ÆTERNVM, æterne, nã nomẽ eſt pro aduerbio. b ❡ Conata, dũ conaretur. c ❡ Fatis vrget acerbis oſdit ẽt deſideria ex ſati neceſſitate deſcendere. d ❡ Cõmittit omine pugna, pro cõmittetur. e ❡ Hæc cape, gñaliter dixit arcum pharetram, vt ſequentia idicant, Nam dicet Et vltricem pharetra de prome ſagittã. f ❡ Vltricē, Nomina in ix terminata ablatiuũ ſinglare i e mittũt, genitiuũ vero pluralem in um, exceptis his q̃ ſunt oĩs gñeris vt fœlix, nã ab h̃ fœlici hoꝝ fœliciũ facit. Lucanus, Fœlici nõ fauſta loco tentoria ponens, quod receptum ẽ ideo qa genitiu[9] pluralis a noĩatiuo plurali minor eſſe nõ debet ſed aut par aut maior vna ſillaba, & qa a neutro facit fœlicia fœliciũ dicere non debemus, ne pp alia gña huic preiudicemus nãq; ab eo qd eſt fœlices vt fœliciũ dicamus rõ nõ patit, vna creſcit. n. ſyllaba, ab eo qd ẽ fœlicia vt fœliciũ dicamus non procedit ne minor ſit genitiu[9] noĩatiuo plurali, ſimiliter & vltriciũ & victriciũ dicimus, licet ĩ his neutrũ genus in numero ſingulari nõ īueniatur. g ❡ Violarit vulnere corpus qa dixit ſacrũ. h ❡ Tros italus ue mihi, ſi ſimpliciter accipimus, ita intelligamus ſiue eã troianus intere merit, ſiue aliquis de Æneæ auxiliis nãq; alii volunt Aruntē de Turni eſſe partibus, & ĩdignatũ fœmineũ ſexum plus ĩ bello potuiſſe q̃ viros, quã rẽ hic dicunt perſtrinxiſſe Virgi. & re vera ſic vbiq; loquit, vt incertum ſit Arũs de cuius partibus fuerit, vñ eſt illud, Da pr̃ hoc nr̃is aboleri dedecus armis. i ❡ Pariter ſimiliter vno mõ, & antiquũ. Plautus in aulularia, Filiũ pariter moratũ. k ❡ Miſerandæ corpus, hæc in œconomia preiudicia nominant, quoties negocii futuri exitus tollit. vult. n. nos de Camillæ cadauere nil vlterius expectare, ſicut in primo fecit, Tu faciẽ illius noctẽ non amplius vnã Falle dolo, qd pmiſſum ſuſtulit cõmemoratiõnẽ qñ vel Cupido diſceſſerit, vel Aſcanius ſit reuerſus. l ❡ Arma inſpoliata, aut indetracta, aut ipſius inſpoliatæ. m ❡ Nigro circundata turbine corpus, qa ad mœrorẽ luctũq; deſcendit. contraq; in octauo vbi ad lætitiã deſcẽdit Venus, claro eã nimbo circundatã dicit, vt At venus æthereos iter dea candida nimbos. n ❡ Hetruſciq; duces, hetruria dicta eſt q eius fines tēdebantur vſq; ad primam ripã Tyberis, & quaſi ετερουρια, & p ſyncopã ετρουρια, Nam ετερος eſt alter, & ορος finis. Roma. n. ãtea vnaꝫ tãtũ tyberis ripam tenebat. Iuue. Et quę imperii fines tyberinum virgo natauit. o ❡ Cõpoſiti numero. i. rõnabilr, vnde & ſæpenumero dicim[9]. i. frequẽter & rõnabiliter, hinc eſt Tũ vero in numeꝝ. i. in rõnẽ in rhytmũ, vnde & metra numeros dicimus, vt Numeros memini ſi verba tenerẽ. Sane modo eſt generalis deſcriptio equeſtris certaminis, paulopoſt deſcendit ad ſpecialẽ, ſicut fecit in quinto & de curſoribus & de nauali certamine. p ❡ Horret ager, ideſt terribilis ẽ. vt Hom. φρῖξεν δὲ μάχη (?) — φρια γουσιν αρουραι. Eſt autem verſus ennianus vituperatus a Lucillio dicente per irriſionem debuiſſe eum dicere Horret & alget. vnde Horatius de Lucillio, Non ridet verſus enni grauitate minoris: ❡ Campiq; armis ardent reſplendent, & euripides in phœniſſis. κατα χαλκον απαν πεδιον αστραπτει.

❡ INTEMERATA colit, quia integritate iure, ita a Diana amabatur. vt cum non poſſet illi eripere lætum ſaltem pararet illi vltionem. Moralis autem ſenſus eſt qui deũ colunt ab eo non deſeri. ❡ Numero, recto ordine. ❡ Aequore, loco campeſtri. ❡ Preſſis habænis, permulti enim intereſt in pugna ſcire vti equo habereq; illum quocunq; flectere velis. CHR

Nec non meſapus contra celereſq[a] Latini
Et cũ fratre Coras & virginis ala[b] Camillę
Aduerſi campo apparent haſtaſq̃ reductis
Protendunt longe dextris & ſpicula vibrant,
Aduentuſq̃ virũ fremituſq̃ ardeſcit Equorũ.
Iamq̃ intra[c] iactum teli progreſſus vterq̃
Subſtiterat ſubito erumpũt clamore furẽteſq̃
Exhortãtur equos fundunt ſimul vndiq̃ tela
Crebra Niuis ritu Cœlumq̃ obtexitur vmbra
Continuo aduerſi Tirrhenus & acer Aconte⁹
Connixi incurrunt haſtis primiq̃ ruinam
Dãt ſonitu ingenti ꝑfractaq̃ quadrupedantũ
Pectora pectoribus rumpũt excuſſus Acõteus
Fluminis in morem aut tormẽto põderis acti.
Pręcipitat[d] longe & vitam diſpergit in auras.
Extemplo turbare acies verſiq̃ Latini
Reiiciunt[e] parmas & equos ad mœnia vertunt
Troes agunt princeps turmas inuaſit Aſilas.
Iamq̃ propinquabant portis verſiq̃ Latini
Clamorem tollunt & mollia[f] colla reflectunt
Hi fugiunt penituſq̃ datis referuntur habenis
Qualis vbi alterno procurrens gurgite Põtus
Nunc erit ad terrã ſcopuloſq̃ ſuperiacit[g] vndã
Spumeus extremamq̃ ſinu[h] perfundit arenã.
Nunc rapid⁹ retro atq̃ ęſtu[i] reuoluta reſorbes
Saxa fugit lituſq̃ vado[k] labente reliquit
Bis Tuſci Rutulos egere ad mœnia verſos.
Bis reiecti armis reſpectant terga tegentes.
Tertia ſed poſtquã cõgreſſi in pręlia totas
Implicuere inter ſe acies legitq̃ virum Vir,
Tũ ꝗ̃o & gemitus morientũ & ſanguĩe[l] ĩ alto
Armaq̃ corporaq̃ & permixti cęde virorum
Semianimes voluũtur eq̃ pugna aſpa ſurgit
Orſiloch⁹ Remuli (quãdo ipm horrebat adire)
Haſta[m] intorſit equo ferrũq̃[n] ſub aure reliq̃t,

SER a ¶ CELERESq latini, alludit ad militiam romanã, namq̃ & equites habuit Romulus vt illo diximus loco, Tercẽtũ ſcutati oẽs vol ſcẽte magiſtro quos celleres appellauit vel a celeritate, vel a duce Celere, q dicit Remum occidiſſe in cuius gratiæ vicem a Romulo fieri tribunus equitum meruit, & tribunus celerum appellatus ẽ. b ¶ Ala ca. equitatus. Alæ autem dicuntur equites ꝙ alarum vice pedeſtrẽ exercitum tegunt. c ¶ Intra ia. te. Homeri cum eſt ὑπὸ βέλεος vñ poſſet haſta miſſa in hoſtẽ venire hinc traxit Sta. vt diceret quale quater iaculo ſpacium ter arundine metas eſt & enniana omnis hæc ambitioſa diſcriptio. d ¶ Præcipitat, pro præcipitatur. e ¶ Reiiciunt parmas & equos ad mœnia torquent, reiiciunt retro agunt. Sane nũc fugiunt non timore ſed lege prelian- di Saluſtius More equeſtris prelii ſũptis tergit ac redditis. f ¶ Mollia, domita, domitorum. i. qui facile flectuntur. g ¶ Super iacit vndam, ſuper ſcopulos vndam iacit. nam more ſuo dedit verbo detractam nomini prepoſitionem. h ¶ Sinu, curuatione, & flexu vndarum Extremam autem ad illud pertinet, qđ ait ſupra, Penituſq̃ datis referuntur habenis. i ¶ Æſtu reuoluta reſorbens ſaxa fugit, æſtus proprie eſt maris incerta commotio, Creſcentis & decreſcentis, vnde æſtuaria dicta, & Plautus in aſinaria, quo magis te in altũ capeſcis, ęſtus te in portum refert. k ¶ Vado labente, hypallage pro labens ipſe per vadum. l ¶ Et ſangune in alto, ἐμφατικῶς cædis oſtenditur magnitudo. m ¶ Haſtam intorſit equo figurate, nam intorqueo in equum dicimus, vt in latus inq̃ feri curuã compagibus aluum Contorſit, equo ergo pro in equum. n ¶ Ferrumq̃ ſub aure reliquit, ex vulneris genere eum fugientem intelligim⁹ eẽ pcuſſum.

CHR ¶ IN AVRAS, ex opinione illorum qui animas ventum credunt eſſe. Reiiciunt, præ timore terga vertunt & dum vertunt terga illa parmis operiunt. ¶ Verſiq̃ la. nam cum ad mœnia peueniſſent freti auxilio ſuorum in hoſtes iterum redeunt. ¶ Hi fugiũt & quoniam apud mœnia periculoſior eſſe pugna, et quoniam in ſequendo hoſtes acies late vagantes a ſuo ordine diſceſſerant, vnde nõ erat facile impetum ſuſtinere. ¶ Datis habenis, admiſſo curſu. ¶ Qualis vbi non eſt cõparatio ad propriam nãm maris qđ obſeruatis tpibus aliquot horis influit, & aliquot refluit, de qua ıe alio loco diſputatũ ẽ. Et albertus magnus oñdit, quare nõ oia maria mouent, neq̃ oĩa q̃ mouent codẽ modo mouent, ſed cõparat mari ventis intumeſcẽti, in quo fluctus fluunt, ad litus ac refluunt.

¶ VOLVITVR

Quo Sonipes ictu furit arduus altaqꝫ iactat
Vulneris impatiens arrecto pectore crura
Voluitur[a] ille excuſſus humi. Catillus Iolam
Ingentemqꝫ animis ingẽtem corpore & armis
Deiicit[b] Herminium. nudo cui vertice fulua
Cęſaries nudiqꝫ humeri nec vulnera terrent
Tãtus[c] i arma patet latos huic haſta per armos[d]
Acta tremit duplicatqꝫ viri tranſfixa dolorem.
Funditur ater vbiqꝫ cruor. Dat funera ferro
Certantes pulchramqꝫ petũt ꝑ vulnera mortẽ.
At medias inter cędes exultat[e] Amazon
Vnũ exerta latus pugnę pharetrata Camilla.
Et nunc lenta manu ſpargens haſtilia denſat
Nunc validam dextra rapit indefeſſa[f] bipennẽ.
Aureus ex humero ſonat Arc⁹, & arma Dianę
Illa etiam ſi quando in tergum pulſa receſſit.
Spicula[g] conuerſo fugientia dirigit arcu.
At circum lectę[h] comites Larinaqꝫ[i] virgo
Tullaqꝫ ęratam quatiens Tarpeia ſecurim
Italides[k] quas ipſa[l] decus ſibi Dia Camilla[m]
Delegit Paciſqꝫ[n] bonę Belliqꝫ miniſtras.
Quales[o] threicię cũ flumina Thermodontis[p]
Pulſant[q] & pictis bellantur[r] Amazones armis,

SER a ℭ VOLVITVR ille excuſſus humi, humi voluit, nam excuſſus per ſe plenum eſt. b ℣ Deiicit herminiũ, nomẽ hoc de hiſtoria romana eſt, nam cum Coclite ꝯtra thuſcos Lartius & herminius ſteterũt tempore quo pons ſupplici⁹ rũ pebatur, vnde & eum plurimũ laudat, ac ſi diceret talis qualis fuit ille. c ℣ Tantus in arma patet, tantuꝫ patebat in vulnere, ideſt in hoſtilia tela tot⁹ patebat. d ℣ Per armos, abuſiue, nam proprie armi quadrupedũ ſũt. e ℣ Exultat amazõ, ſuſpẽdendum exultat, vt amazon intelligas quaſi amazõ nam camilla volſca fuerat, ſicͭ in ꝑmo Dedetatq; co mã diffundere vẽtis Venatrix. i. qſi venatrix. f ℣ Indefeſſa, i. fatigabilis & oĩa arma amazonũ tradit, quas Titianus vni mãmas vocat, nã ſi ẽ amazon quaſi αντιμαζου. g ℣ Spicula fugientia, ꝑ ipſa fugiens. h ℣ Et circũ lectæ comites, ſubaudi dimicant, qđ & ſequẽs amazonũ indicat cõparatio, q̃ inducunt circa reginã bella tractãtes. i ℣ Larinaq; virgo, noĩa hæc nobiliſſimarũ ſunt italiæ fœminarum. K ℣ Italides, pulchra deriuatio nõ vera nã verũ ẽ italæ Italis aũt vnde italides magis patronymicũ ẽ q̃ deriuatiuũ, ſicut belias, vñ et belides. l ℣ Quas ipſa decus, decus & ad delectas & ad ipſam põt referri, decus autem ſi ad Camillaꝫ, nobilitas, pulchritudo, ſi ad delectas, ornamentum i. quas ſibi elegit ornamentũ i. ad ornamẽtum. m ℣ Dia camilla, generoſa ευγενης, nam græcũ eſt, cuius noĩs ætymologiã pleriq; volunt venire απο του διος, qđ ſi ſic eſt dicim⁹ diſſentire deriuationẽ a pricipalitate, nam dia ꝑducit cuꝫ διος corripiat, ſicut ecõtra quũ lux ꝑducat, lucerna lu corripit. n ℣ Paciſq; bonæ, belliq; miniſtras, cõgruũ paci epitheton dedit, vt cã bonam diceret quũ bellũ ecõtra ſit peſſimum, ſine dubio & belli ſꝗ diceret, ſi rõ verſus admitteret. o ℣ Quales threiciæ. Tanais fluuius eſt, qui ſeparat Aſiam ab Europa, circa quẽ antea amazones habitauerũt, vñ ſe poſtea ad thermodonta fluuium thraciæ tranſtulerũt qđ ẽt Saluſtius teſtatur dicens, Dein cãpi themiſcyrei quos hũere amazones a Tanai fluuio incertũ q̃ ob rẽ digreſſæ. p ℣ Thermodõtis, plenũ ẽ Thermodon, ſꝫ ꝑ ſynæreſim thermodon fecit, vñ don circũflexum hẽt accẽtũ, græca .n. noĩa neceſſe ẽ vt circũflectantur quoties fit ſyneresis exigẽte metri neceſſitate, ꝙ ſi ſit thermodoon do acutũ hẽbit accẽtũ, qđ ſi thermodon fecerit, & in finalẽ trãſſert & mutat accẽt⁹, naꝫ fit circumflexus. q ℣ Pulſant, Enni⁹ ad muſas, Quæ pedib⁹ pulſatis olympum. r ℣ Bellant, ꝑ bellãt. Nã ſolẽt verba ꝑ verbis poni. vñ paſſiuã nũc declinationẽ ſub actiua poſuit ſignatione, ſic in georgicis, Et placidã paci nutritor oliuã, futurũ tempus a paſſiuo poſuit pro ꝑſenti ab actiuo. nã nutrior ꝑ nutri poſuit. ſic apud Ci. in officiis neq; ad eius q punit aliquẽ aut verbis caſtigat, ſꝫ ad reipu. vtilitatẽ referri punitur pro punit, vñ eſt econtra, Nox humida cœlo præcipitat, pro præcipitatur, actiuum pro paſſiuo.

ℭ AMAZONES, de his dictũ in ſuperioribus. Addam hoc ꝙ miſſus Hercules ab Eury- CRH
ſtheo, vt cingulũ reginæ amazonuꝫ referret ꝑliũ cõmiſit in quo ex amazonibus ꝑſtantiſſime cecidere. Aella philippis, Protex, Eribiæ, Celeno, Phœbe, Arthemis. Captæ autẽ fuerunt, Deidamia, Aſteria, Marpe, Termeſſa, Marpeſſa, Achlipæ quæ cingulum Hippolytæ ſeruabat, Antiope Theſeo data quæ a pleriſq; hippolyte appellabatur.

Seu circũ Hipolyten[a] ſeu cũ ſe martia[b] curru
Penthesilea refert magnoq; vlulante tumultu
Fœminea exultant lunatis agmina Peltis
Quem telo[c] primũ quẽ poſtremũ aſpa[d] Virgo
Deiicis? aut quot humi morientia corpa fundis?
Eumeniũ[e] Clycio primũ patre cuius apertum
Aduerſi longa[f] tranſuerberat Abiete pectus
Sanguinis ille vomens riuos cadit atq; cruẽtã
Mandit humũ morienſq; ſuo ſe in vulnerẽ ꝟſat.
Tũ Lirin Pegaſumq; ſup quorũ alter habenas
Suffoſo[g] reuolutus equo dum colligit alter
Dum ſubit[h] ac dextram labenti tendit inermẽ
Prçcipites pariterq; ruunt his addit[i] Amaſtrum
Hippotaden ſequiturq; incũbens emin⁹ haſta
Tereaq; harpalicũq; & demophoõta Chromi
Quotq; emiſſa mãu ꝯtorſit ſpicula Virgo (q;
Tot phrygii cecidere viri ꝓcul Ornitus armis[k]
Ignotis & equo venator Iapyge[l] fertur
Cui pellis[m] latos humeros erepta iuuenco
Pugnatori operit caput ingens horis hiatus
Et malç texere Lupi cum dentibus albis.
Agreſtiſq;[n] manus armat Sparus ipſe cateruis
Vertitur[o] in mediis & toto[p] vertice ſupra eſt.
Hũc[q] illa exceptũ (nec.n.labor agmine verſo)
Traiicit[r] & ſuper hçc inimico pectore fatur.
Siluis[s] te Tyrrhene feras agitare putaſti.
Aduenit qui veſtra dies mulieribus[t] armis
Verba redargueret nomẽ[v] tñ haud leue Patrũ
Manibus hoc referes telo cecidiſſe Camillç.
Protin⁹ Orſilochũ & Butẽ duo maxĩa teucrũ
Corpora ſed Buten aduerſum cuſpide fixit

SER a ℂ HIPPOLYTEN, hæc amazonum fuit regina, cui victæ Hercules baltheum ſuſtulit. b ℞ Martia, aut bellicoſa, aut Martis filia. amazones.n.ſe parente marte natas eſſe gloriari ſolebant. c ℞ Quẽ telo primũ, quem poſtremum, homericum eſt interrogationem ad ipſus referre, qui deſcibitur. ἔνθα τίνα πρῶτον τίνα δ᾽ ὕστατον ἐξενάριξας πατρόκλεις. ὅτι δ᾽ ἤχος τεθνειοτα νατον δικαίων. Cum muſæ interrogari conſueuerint, vt vos o calliope, precor aſpirate canenti. d ℞ Aſpera virgo epitheton ad officium belli reſpiciens, alias incõgrue virgines aſperam dicimus. e ℞ Eumeniumq;, quia latina eſt declinatio ideo ne accipit accentus, nam Statius quia græce declinauit græcum accentũ poſuit dicẽs, Nũc eumenium ante, & nunc ante thoras. f ℞ Longa abiete, haſta abietali, nam arborem pro haſta poſuit. g ℞ Suffoſſo, caſuro, nam ſuffoſſi equi dñr, quos vulgo ceſpitatores vocant. Alii ſuffuſo legunt.i.præcipiti, & iam cadenti. h ℞ Dum ſubit.ſ.dum ſe ad ſuſtentationem ruentis inclinat, & vult vtrumq; tanta celeritate eſſe pcuſſum, vt vnum ictum putares inde eſt enis Præcipites pariterq; ruũt. i ℞ His addit amaſtrum, adiungit. K ℞ Armis ignotis, nouis in conſuetis. l ℞ Iapyge, appollo equo. m ℞ Pellis erepta iuuenco.i.lorica. Nam proprie lorica eſt tegmen de loro factũ, quo maiores in bello vti, cõſueuerant. n ℞ Agreſtiſq; ma.ar. ſpa.bñ agreſtis, Nã ſpar⁹ ẽ ruſticũ telũ.i mo dũ pedi ſecutuũ. Salu. Sparos & lanceas alii præacutas ſudes portare. o ℞ Vertit in mediis.i.agit, nã græce ἀναστρέφεται dixit. p ℞ Toto vertice ſupra ẽ, Statius de Capaneo, Et totum trãſcẽdit corpore bellũ. q ℞ Hunc illa exceptum, fraude circumuentum, vt Aemulus exceptũ triton. r ℞ Traiicit, vis iactus oſtẽditur. s ℞ Siluis, pro in ſiluis, & eſt archaiſmos caſus pro caſu. t ℞ Mulieribus armis, vſus optinuit vt innuptas virgines nuptas mulieres vocemus, Nam apud maiores indiſcrete virgo dicebatur & mulier vtrunq; enim ſexũ tñ ſignabat, vt ecce hoc loco dicit armis mulierib⁹, cũ Camillã innuptam fuiſſe manifeſtũ ſit. legis in bucolicis legim⁹, Ah virgo, cũ Paſiphaen cõſtet ex mioe añ amorem tauri filios ſuſcepiſſe. Terentius ẽt mulierem poſt partũ virginem vocat i ecyra, Nã vitium eſt oblatũ virgini olim ab neſcio quo ĩprobo. v ℞ Nomen tñ haud leue patrum manibus hoc referes telo ceci.ca. irriſio eſt amaritudinis plena, nã ſi voluerimus ſimpliciter accipere, vt ita ſit dictum, quemadmodum ſupra Æneæ magni dextra cadis, incipit cõtrariũ eſſe ſuperioribus, vnde melius eſt vt perſeueremus in ſenſu, & ita ſit dictum magnam re vera gloriam laturus eſt ad manes parentum, quem fœminea tela ſuperabunt.

CHR ℂ QVEM telo, quaſi dicat, tãtam fuiſſe ſtragem vt hoc diſcerni non potuerit. Habet autem iſta interrogatio, & admirationem, & exclamationem qđ fœmina hæc potuerit.

ℂ SEDENTIS

Loricam̃ galeamq; inter quaᶜ colla ſedentisᵃ
Lucent & leuo dependet Parma lacerto.
Orſilochũ fugiẽs magnũq; agitata per orbem
Eludit gyro interiorᵇ ſequiturq; ſequentem.
Tum validã perq; arma viro perq; oſſa ſecurim
Altior inſurgens oranti & multa precanti
Cõgeminatᶜ vulnus calido rigat ora cerebro
Inciditᵉ huic ſubitoq; aſpectu territus hęſit
Appenninicolęᵉ bellator filiusᶠ Auni
Haud ligurũ extremꝰ dũ fallere fata ſinebant
Iſq; vbi ſe nullo iam curſu euadere pugna
Poſſe neq; inſtantem reginã auertere cernit
Conſilio verſareᵍ dolos ingreſſus & aſtuʰ
Incipit hęc quid tam egregiũ ſi fœmina forti
Fidis equo: dimitteⁱ fugam & quominus ęquo
Mecum crede ſolo pugnęq; accinge pedeſtri.
Iam noſces ventoſaᵏ ferat cui gloria fraudem
Dixit ad illa furens acriq; incenſa dolore
Tradit equũ comiti paribuſq;ˡ aſſiſtit in armis,
Enſe pedes nudo puraq;ᵐ interrita parma.
At iuuenis viciſſe dolo ratus auolat ipſe
(Haud mora) cõuerſiſq; fugaxⁿ aufert habenis

SER a ℂ SEDENTIS, equitis. Sane eũ ex vicino intelligimus eẽ percuſſum. b ⸢Interior, ſiniſterior, breuiore.ſ. circulo. c ⸢Congeminat, hic diſtinguendũ eſt, nã nemo dicit ſecurim vulgus congeminat, ſed ſecuris. d ⸢Incidit huic, figurate p in hanc. Terentius, Ego in cuꝫ incidi infœlix locũ, vt neq; mihi amittẽdi neq; retinendi ſit copia. e ⸢Appenninicolæ bellator filiꝰ auni, qa liguria maiore parte ſui appẽnino ẽ cõſtituta. Ligures ãt oẽs fallaces ſunt, ſicut ait Cato i ſecũdo originum libro. f ⸢Filiꝰ auni, Aunus.ſ. nã vt ſupra diximus cum dictis parẽtibꝰ filioꝝ noĩa ſupprimãt eos patris cognomines intelligimus, vt Tiburti remulo ditiſſimꝰ olim. g ⸢Verſare dolos ingreſſꝰ tractare, vt Seu verſare dolos, ſeu certe occũbẽ morti. h ⸢Aſtu, malitia, nam proprie aſtutos malitioſos vocamus, vnde in Terẽtio poſtq̃ de dño dixit ſeruus aſtute, ille iratus ait Carnifex, quæ loquitur. Cicero ita ſit vt iſta rõ exiſtimeſ aſtuta, meuꝫ tñ hoc cõſiliũ neceſſariũ. i ⸢Dimitte fugam, equi celeritatẽ cui fidis relinque. fuga.i. celeritas, vt Iuuenalis etiã indicat verſus cuius clara fuga ante alios & primus i æquore puluis. K ⸢Ventoſa ferat cui gloria fraudem, hæc eſt vera & antiqua lectio, vt ſit ſenſus pedes cõgredere, iã cognoſces cui inanis iactãtia afferat pœnã, nam fraudẽ pœnã veteres vocabãt, vt etiaꝫ in antiquo cognoſciſ iure. Saluſtius in catillinario, Diẽ ſtatuit anteq̃ ſine fraude liceret ab armis diſcedere, ſi aũt laudẽ legerimus erit ſenſus agnoſces cui inanis gloria afferat laudẽ, ventoſa aũt gloria eſt, quã græci κενοδοξιαν vocant. l ⸢Paribuſq; aſſiſtit in armis, pedes ſicut & illũ cõgreſſurũ putabat. m ⸢Pura parma, tunc.n. primũ in bella deſcẽderat, cũ tirones pictas minime geſtarẽt parmas. n ⸢Fugax, fugiẽs, nã nomẽ eſt pro pticipio, nõ.n. fugacẽ poſſumus accipere, quẽ ſupra legimus bellatorẽ.

CHR ℂ SEDENTIS, ideſt illius equitis q in equo ſedet. ⸢Lucẽt, apparẽt, quoniã rima quæ eſt inter finem galeæ, & ſummitatẽ parmæ relinquit illam partem corporis apertam. ⸢Congeminat.ſ.i. duplicant vulnus agẽdo ſecurim. ⸢Incidit huic, ideſt in hũc, incidere autẽ in aliquem eſt cum nihil tale expectãtes aliquã obuiaꝫ offendimus. Sæpius autem dicimus hoc de re infœlici q̃ de fœlici. ⸢Appenninicolæ, liguris maior enim ligurie pars in mõtibꝰ ab Appẽnino deductis poſita ẽ, ⸢Auno, nõ ſine ratione fictũ nomen. Nam Aunus antiquiſſimus rex eſt liguriæ. ⸢Fallere, nam vitiũ vernaculum eſt illius nationis. Cato in originibꝰ ait, ligures eſſe verſipelles, fallaces, malignos. ⸢Conſilio & aſtu, ideſt aſtuto cõſilio. Aſtu autem malitioſa calliditas eſt dictum ab aſty græce vrbe, nã qui intra vrbes verſanſ callidiores ſunt quã qui in agro degũt. Aſty aũt nõ omnes græci ſed Athenięſes vrbẽ dicunt, qđ verbum ægyptiacũ eſt. Athenæ enim vt eſt apud Plato. ægyptioruꝫ colonia eſt. Fraudẽ recte vt puto, Seruius fraudem, & non laudem legit. Non autẽ placet ꝙ fraus pœnam ſignificet, Nam quãuis dicat. Salu diem ſtatuit antequam ſine fraude liceat ab armis diſcedere. Sentẽtia eſt antequã non dabiſ fraudi. Ergo cui ventoſa gloria, ideſt inanis gloria afferat fraudem. Nam cum ex tua vanitate tu iactes fortitudineꝫ, ſi relinques equũ cuius viribus tu fallis homines oſtendens te eſſe fortem cum ipſa fortitudo ſi tibi ab equo, ſi pedes pugnabis ſuccumbens, & inanis tua gloria demonſtrabitur ⸢Furens, naꝫ fœmina impatientior iræ eſt q̃ vir, & appetentior gloriæ.

Quadrupedēq; citum ferrata calce fatigat.
Vane[a] Ligur fruſtraq; animis elate ſuperbis
Neququā patrias tentaſti lubricus[b] artes
Nec fraus te incolumē fallaci perferet Auno.
Hęc fatur virgo & pernicibus[c] ignea plantis
Tranſit[d] equum curſu frenisq; aduerſa[e] p̄hēſis
Cōgredit pœnaſq; inimico ex ſanguine ſumit
Quā facile Accipiter[f] ſaxo ſacer ales ab alto
Cōſeqtur[g] pinis ſublimen in nube Colūbam.
Cōprenſamq; tenet pedibusq; euiſcerat vncis.
Tunc[h] cruor & vulſę labūtur ab ęthere plumę
At nō hęc nullis[i] hominum ſator atq; deorū
Obſeruans oculis ſummo ſedet altus Olympo
Tyrrhenū Genitor Tarcontē in pręlia ſęua
Suſcitat.& ſtimulis haud mollibus incitat iras
Ergo inter cędes cedentiaq; agmina Tarcon
Fertur equo variiſq; inſtigat[k] vocibus alas
Noīe[l] quēq; vocans reficitq; in prelia pulſos.
Quis[m] metus o nūquā[n] doliturī & ſemp īertes
Tyrrheni quę tanta animis ignauia venit:
Fœmina Palātes agit atq; hęc[o] agmina vertit
Quo ferrū qd ve hęc gerim[q] tela irrita[p] dxtris?
At nō[q] in Venerem ſegnes nocturnaq;[r] bella:
Aut vbi curua[s] chorus induxit Tibia Bacchi:

SER a ¶ VANE LIGVR, aut fallax, aut inaniter iactans, Nam vanos ſtultos poſteriores dicere cœperunt, vnde tractum eſt etiā in neotericis. Iuuenalis, Sic libitum eſt vano q nos diſtinxit othoni. quid autem hoc loco vane ſignificet conſequentia demonſtrant. Fruſtraq; animis elate ſuperbis. b ⁋ Lubricus, falax, mobilis. c ⁋ Pernicibus ig. plantis, modo velocibus, alias perſeuerantibus. Nam pernix interdum velox, interdum perſeuerans ſignificat, vt ipſe in Georgicis, Et inter dura iacet pernix in ſtrato ſaxa cubili. d ⁋ Tranſit equum curſu, nunc hoc incredibile eſſe videretur, niſi premiſiſſet in ſeptimo, Illa vel intactæ ſegetis per ſumma volaret Gramina, nec teneras curſu læſiſſet ariſtas. e ⁋ Aduerſa, oppoſita. f ⁋ Accipiter ſaxo ſacer ales ab alto, ſacer ideo quia eſt Marti conſecratus, aut auibus execrabilis, vt Auri ſacra fames. Aut quod verius eſt nomen græcum expreſſit, nam ιεραξ dicitur, hoc eſt ſacer. ιερευς enim ſacerdos vocatur. Cur autē græce ita dictus ſit, ratione non caret, que nota eſt ſacrorum peritis. g ⁋ Cōſequitur pinnis, noua laus Camillæ, ſiquidem accipiter columbam ſequitur, ipſa præcedit hoſtem. Ipſa enim auium cōparatio eſt ſumpta ex contrario, nam æquius vir accipitri, Camilla cōpararetur columbæ. h ⁋ Tunc cruor & vulſæ labuntur ab æthere plumæ, ecbaſis eſt, ideſt excurſus. i ⁋ Nonnullis, ideſt non negligentibus, nam liptotes figura eſt. vult enim dicere, non leuiter Iuppiter intuebatur iſta certamina. K ⁋ Inſtigat vocibus alas, incitat, & irritat ad reditum. primum enim eſt vt fugere deſinant, poſt vt in hoſtes impetū faciant. l ⁋ Nomine quemq; vocans, per hoc extrema neceſſitas indicatur. m ⁋ Quis metus, qualis quantus, qui vos etiam fœminam timere compellit, vnde paulopoſt, Quæ tanta animis ignauia venit? Fœmina palantes agit. n ⁋ O nunquam dolituri ideſt ſtulti. Stultus eſt enim quiſq; iniuria nō mouetur, & bene nunquam ſiquidem ante ſæuitiā Mezentii pertulerunt, nec ſe vlti ſunt, nunc prębēt terga mulieri. & ne hinc quidem cōmouentur dolore. o ⁋ Atq; hęc agmina vertit, συντιχως ideſt multitudinem tantam. p ⁋ Irrita, inertia quę nos vlciſci minime valeant. q ⁋ At non in Venerē ſegnes, latenter dicit hoc fugitis mulieres, quia armata eſt. Alias primi ad hūc curritis ſexū. r ⁋ Nocturnaq; bella, coitum alibi, Et ſi quādo ad prælia ventum eſt. s ⁋ Curua tibia, ſymphonia, chorum Bacchi autem ideo quia apud veteres ludi theatrales non erant niſi in honorem Liberi patris.

CHR ¶ ACCIPITER, accipitrum genera ſexdecim ponit Plinius in eis enumerat circon altero pede claudū, itē triorchen a numero teſtiū. Buteonem auis marti ſacra eſt, vñ græce Ἱεραξ dicitur. Puto omne genus auium quæ ex raptu viuunt accipitris nomine excepta aquila venire. ⁋ Fœmina, indignatio a ſexu. ⁋ Pallentes, item a modo, nam qd fœmina illos pellat turpe eſt, qd autem ita pellat, vt pallantes ſine ordine fugiant turpiſſimum. ⁋ Hæc agmina, quaſi dicat, tā robuſta, tā valida. ⁋ Quo ferrū, nam fruſtra fertis quo vti non audetis. ⁋ At non in venerem ſegnes, quaſi dicat cum torpetis in bello, vtinam & in omni voluptatum genere torpeatis.

¶ EXPECTATE,

SER a ¶ EXPECTATE, pro expectatis, modū pro modo poſuit. b ¶ Secūdus aruſpex, pro ſecunda ſacra .i. proſpera, ſicut econtrario Homerus μαντι κακων .i. malorum diuine. c ¶ In altos lucos, illic .n. epulabantur ſacris diebus. d ¶ Moriturus & ipſe, moriturus aio, nam moritutus nō eſt, qd āt ait & ipſe, aut ad Camillā, aut ad venulū reſpicit. e ¶ Turbidus, terribilis. f ¶ Direptūq; ab equo dextra complectitur hoſtem, hoc de hiſtoria tractum eſt, nam .C. Iulius Cæſar cum dimicaret in gallia, & ab hoſte raptus equo eius portaret armat⁹, occurrit de hoſtibus q eum noſſet & inſultās ait cecos Cæſar, qd gallo lingua dimitte ſignificat. & ita factū eſt, vt dimitteretur, hoc autē ipſe Cæſar i ephemeride ſua dicit, vbi ꝓprias cōmemorat fœlicitatē. g ¶ Exit, euitat, vt Atq; oculis vigilantibus exit. h ¶ Vtq; volās alte, homerica comparatio.

ορνις γαρ σφιν επηλθε περησε μεναι μεμαωσιν
αιετος υψιπετης επαριστερα λαον εεργων
φοινηεντα δρακοντα φερων ονυχεσσι πελωρον
ζωον ετασπαιροντα και ουπω ληθετο χαρμης
κοψε γαρ αυτον εχοντα κατα στηθος περι δειρην
ιδνωθεις οπισω, ο δ απο εθεν ηκε χαμαζε
αλγησας οδυνησι μεσω δ ενικαββαλ ομιλω
αυτος δε κλαγξας πετετο πνοιης ανεμοιο.

i ¶ Ducis exemplum euentumq;, ſcilicet virtutem & fœlicitatem. K ¶ Meonidæ, lydi, vt Meoniæ dilecta iuuentus. l ¶ Arte, fraude dolo, vt Arte pelaſga. m ¶ Qua ſe cunq; ferens medio tulit agmine virgo Hac aruns ſubit, vt etiam ſupra diximus, ita poeta loquitur, vt in aliquibus locis det ſuſpitionem ꝙ Aruns de turni partibus fuerit, nāq; & cum Camilla impetū fecit & cū ipſa rurſus recedit, quod niſi de ſocio non procedit. Donatus etiam dicit eē manifeſtū ſignū ſocium fuiſſe, ꝙ Apollinem ſoractis inuocat montis, de quo Turno veniſſe cōſtat auxilis, licet poſſet fieri, vt alterius loci inuocet numē. Item ad argumētum Vocat patrias remeabo inglorius vrbes. qđ etiam de hoſte ꝓcedit, nam ſuperare fœminam nullam conſtat eſſe virtutem.

Expectate[a] dapes & plenę pocula Menſę
Hic amor hic ſtudiū dū ſacra ſecūd⁹[b] Aruſpex
Nunciet. ac lucos vocet hoſtia pīguis ī altos[c].
Hęc effatus equū in medios moriturus[d] & ipſe
Cōcitat & Venulo aduerſum ſe turbidus[e] īfert
Direptumq;[f] ab equo dextra cōplectitur hoſtē
Et gremiū ante ſuū multa vi concitus aufert
Tollitur in cœlum clamor cunctiq; Latini
Cōuertere oculos volat igneus ęquore Tarcō
Arma virumq; ferēs tū ſumma ipſius ab haſta
Defringit ferrum & partes rimatur apertas
Qua vulnus letale ferat. contra ille repugnās
Suſtinet a iugulo dextrā: & vim viribus exit[g].
Vtq; volans[h] alte raptum cum fulua Draconē
Fert Aqla īplicuitq; pedes atq; vnguibus hęſit
Saucius at Serpens ſinuoſa volumina verſat
Arrectiſq; horret ſquamis: & ſibilat ore
Arduus īſurgēs illa haud minus vrget adunco
Luctantem roſtro ſimul ęthera verberat alis
Haud aliter prędā Tiburtū ex agmine Tarcon
Portat ouans. Ducis[i] exemplū euētumq; ſecuti
Meonidę[k] incurrunt. Tum fatis debitus Aruns
Velocem iaculo & multa prior arte[l] Camillam
Circuit & quę ſit Fortuna facillima tentat.
Qua ſe cūq;[m] ferēs medio tulit agmīe Virgo.
Hac Aruns ſubit & tacitus veſtigia luſtrat.

¶ AQVILÆ, Comparatio aptiſſima, Vt DON enim & aquila & ſerpēs fortiſſimi ſunt, ita illi duo fortiſſimi erant itidem mira perſpicacitate, vt illi ſunt.

¶ ARVSPEX, ab ara, & inſpiciendo dicit. CHR quoniam cæſa iam hoſtia iuxta aram exta rimantur, & ex illorum ſitu colere, iminutione, vel augmento futura prænoſcunt. Dicuntur alio vocabulo extiſpices ab extis inſpiciendis. ¶ Direptumq; ab equo, oſtendit nō fuiſſe intentionem in ſocios ex tumiditate aut vaniloquentia, ſed a conſcientia propriæ fortitudinis. Fuit enim omnino heroicum. Quod hoſtem ab equo ad ſe attraheret, ſecūq; portaret. ¶ Tollitur in cœlum & mouebatur enī miraculo rei ꝙ celeritate ſumma arma, & virum tanta vi portaret, vt etiam ſupeſſent vires ait, & ſexum ex ſua haſta ra

peret,illamq́ interimeret,quanuis repugnantem conaretur,Poterat ergo ſuo iure ſociorũ inertiam reprehendere.⸿ Debitus,Fatis,vel deſtinatus a fatis cum hoc fatis deberet,ſcilicet interimere Camillam,vel debitus fatis quoniam inde eſſet moriturus,Oſtendit autem magnam fuiſſe eius aſtutiam.

Qua victrix redit illa pedemq; ex hoſte reportat,
Hac iuuenis furtim celeres [a]torquet habenas.
Hoſq; adit⁹iamq; hos aditus: omnemq; perrat
Vndiq; circuitũ[a] & certã[b] quatit iprobus haſtã
Forte ſacer[c] Cybele coreus olimq; ſacerdos
Inſignis longe phrygiis fulgebat in armis
Spumãtemq; agitabat equũ quẽ[d] pellis ahenis
In plumam[e] ſquamis auroq; inſerta tegebat.
Ipſe peregrina Ferrugine clarus & Oſtro
Spicula[f] torquebat lycio cortinia cornu.
Aureus ex humeris ſonat Arcus & aurea vati
Caſſida[g] tũ croce ichlamydẽq; ſinuſq; crepãtes
Carbaſeos fuluo in nodum collegerat auro
Pictus[h] acu tunicas & barbara tegmina crurum
Hunc virgo ſiue vt templis pręfigeret arma
Troia captiuo ſiue vt ſe ferret in auro
Venatrix vnum ex omni certamine pugnę
Cęca ſequebatur totumq; incauta per agmen
Fœmineo[i] prędę & ſpoliorum ardebat amore.
Telum ex inſidiis cunctantem tempore capto
Conicit & ſuperos Aruns ſic voce precatur.

SER a ⸿ CIRCVItũ, proprie,nam circuire inſidiantius eſt, vnde eſt Nec gregibus nocturnus obambulat. b ⸿ Certam haſtã Ineuitabilem, vnde contra Incertã excuſſit ceruice ſecurim,ideſt infirmam vitabilem. c ⸿ Sacer cybile, nam montes pro numine quod in eo colitur poſuit, & bona occaſio ad mortem Camillæ, vt ſacerdotem maioris numinis cõnetur occidere, per quod quaſi exauctoratur Dianæ fauor inter veniẽte maioris numinis iracundia. d ⸿ Quẽ pellis ahenis i plumam ſequamis auro conſerta tegebat,cataphractum eum fuiſſe ſignificat.Cataphracti autem equites dicũtur qui & ipſi muniti ferro ſunt, & quod ſimiliter munitos habent, de quibus Saluſtius, equis paria operimenta erant, quæ lintea ferreis laminis in modum plumæ adnexuerant, nunc pro linteo pellem impoſuit, & Æneas ſquamas æreas laminas intelligimus. e ⸿ In plumam, vero eſt in ſimilitudinem plumæ, vt Exciſum euboicæ latus ingens ruptis in antrum,ideſt in antri ſimilitudinem. Sane ſciendum qđ ipſos equites cataphractos dicimus. Saluſtius, Et ſequebantur equites cataphracti. f ⸿ Spicula torquebat lycio Cortinia cornu, cretenſes ſagittas lycio arcu dirigebat, quod vt etiam ſupra diximus ad ornatum poni conſueuit. g ⸿ Caſſida, pro caſſis,nam accuſatiuum poſuit pro nominatiuo. h ⸿ Pictus acu tunicas & barbara tegmia crurum, pictus tunicas pictus crurum barbara tegmina,ideſt habebat veſtẽ phrygionis arte perfectam. Sane armorum longa deſcriptio illuc ſpectat, vt in eorum cupiditatẽ merito Camilla videatur eẽ ſuccenſa. i ⸿ Fœmineo, impatienti, irrationabili, vt Fœmineę ardentẽ.

DON ⸿ CYBELE, Locus eſt in quo Cibele colebatur. ⸿ Squama, Serpẽtis & piſcis quam facit compoſitio naturalis.Nam & ordinibus digeſta eſt, & viarum plurimarum impreſſione diſtincta Quicquid igitur in hanc ſimilitudinem facit artifex ſquama dicit. Hæc fit ex minutis lanimis inuicẽ ſe retinentibus, & ita digeſtæ, vt eſt in auibus pluma. ⸿ Peregrina quaſi dicat,ex melioribus regionibus aduecta. ⸿ Cornu, Ligni ſpecies eſt. ⸿ Barbara,nomen artis indicat, nam hanc exercent Burburicarii dicuntur qui auro, & variis filis hominum, & aliarum rerum figuras exprimunt acu pingentes. ⸿ Tandem quia diu inſectatus fuerat. ⸿ Teda,hoc lignũ naturali ſucco veluti oleo, violentius ardet, Primi electi.

CHR ⸿ FORTE ſacer.Hos omnes verſus vſq; ad eum locum.Hunc virgo ex eo genere dicendi conſtat qđ cultum & floridum appellant. ⸿ Ferrugine,De qua diximus in Geor. ⸿ Barbara,quaſi aurea & ornata,quoniã Barbari diuitiis pollent. Vnđ alibi,Barbarico poſtes auro.Hunc oſtendit poeta naturalia penitus tolli non poſſe,erat quidẽ egregia fœmina, & inter viros enumeranda, Sed tamẽ vt fœmina nimia cupiditate talium rerum quas viri contemnunt ardebat vnde dixit fœmineo amore. ⸿ Incauta, nam quicunq; nimia cupiditate fertur,rationem amittit, vñ nullam ſibi cautionem adhibere poteſt.

⸿ SVMME

SER a ¶ SVMME deū, ex affectu colentis dr, nā Iuppiter ſummus eſt. b ſ Sancti cuſtos ſoractis apollo, Soractis mōs eſt hirpinoꝝ i flāminia collocatus, in hoc aūt mōte cū aliqñ Diti patri ſacrū ploueret (nā manibus cōſecratus eſt) ſubito venientes lupi exta rapuerūt, quos cū diu ſeqrent deiati ſūt ad quādā ſpelūcā halitū ex ſe peſtiſeꝝ emittētē, adeo vt iuxta ſtātes necaret, exinde ē orta peſtilētia, quia fuerāt lupos ſecuti, de q̄ rñſum ē poſſe eā ſedari ſi lupos imitarent, i. rapto viuerēt, qd poſteaq̄ fcm ē dicti ſūt ipſi ppli hirpini ſorani, nā lupi ſabinorū ligua hirpi vocant. Sorani ꝓo a Dite, n:: ditis pr ſoran⁹ vocat, q̄ſi lupi Ditis pſit, vn̄ memor rei Vir. Aruntem paulopoſt cōparat lupo q̄ſi hirpinū ſoranū. c ſ Pine⁹ ardor: ignis πυρὶ φεραγός. d ſ Aceruo, pyra coaceruatōe lignoꝝ. e ſ Freti pietate, iſte qdē ſ dixit, ſ Varro vbiq expugnator religiōis ait, quū qddā medicamētū dſcriberet, vt ſolēt hirpini, q ambulaturi p ignes medicamēto plātas tigūt. f ſ Multa. p. inter prunas, pruna aūt q̄diu ardet dr. Hora. Prętextā latū clauū prunæq batillū, cū āt extincta fuerit carbo noiat. Terē. Tam excoctā atq atrā reddā q̄ carbo eſt, nā pruna a perurēdo dicta ē. g ſ Exuuias pulſæ ue trophæū exuuias occiſæ, pulſæ tropheū. & ꝓprie, nā vt ſupra dixim⁹ hoſtib⁹ occiſis triūphabāt, de fugatę figebāt trophęa. h ſ Partē mēte dedit ptē volucres diſpſit i auras, bōa moderatio Apollinis iter ſacerdotꝫ pces, & volūtatē ſororis, eſt aūt Hom. orāte ꝓ pſodo achille.

ασιφατ. ιυχομινος τοῦ ἀχιλυς μητις πατρὸς
τοδ' ιτιζον μίν ἔδωκε πατηρ, ἕτερον δ' ανινευσεν
νηῶν μὲν οἱ ἀπωσασθαι πολεμον τι μαχην τε
ἰῶκε, σοον δ' ανὴν ὑτ τι μαχης αποναιεσθαι.

Summe⁹ Deum ſancti^b cuſtos Soractis Apollo
Quē primi colimus cui pineus^c ardor aceruo^d
Paſcitur & medium freti^e pietate per ignem
Cultores multa^f premimus veſtigia pruna
Da pater hoc noſtris aboleri dedecus armis
Omnipotens nō exuuias^g pulſę ue trophęum
Virginis aut ſpolia vlla peto mihi cętera laudē
Facta ferent. hęc dira meo dum vulnere peſtis
Pulſa cadat patriam remeabo iglorius vrbem.
Audiit & voti Phœbus ſuccedere partem
Mente dedit partem^h volucres diſperſit in auras
Sterneret vt ſubita turbatam morte camillam
Annuit oranti: reducem vt prima alta videret
Non dedit. inq; notos vocem vertere ꝓcellę.
Ergo vt miſſa manu ſonitū dedit haſta ꝑ auras
Conuertere animos acies oculoſq; tulere
Cuncti ad reginā Volſci nihil ipſa nec auras^i
Nec ſonitus memor aut veniētis ab ęthere teli.

i ſ Nil ipſa nec auras, nec ſonit⁹ memor, hæc ē antiq̄ lectio, nā apud maiores trahebat integrū a græco genitiuus ſingularis, hinc ē pſamilias & mrfamilias, q̄ duo tm̄ noīa remāſerūt, nā nec hui⁹ auras dicimus, nec hui⁹ cuſtodias ſꝫ Saluſtiū qait Caſtella cuſtodias theſauroꝝ p cuſtodiæ, & ita. n. ēt Aſper intelligit, licet alii cuſtodias accuſatiuū velint. Sane pſamilias qñ dicimus, familias indeclinabile eſt, ſi aūt pſamiliæ dicere voluerimus, iam non erit vnū nomē, ſꝫ locutio, & familiæ erit datiuus, nā pr mihi ē dicim⁹. Terēti⁹, Nā tu illi pr es, cōſiliis ego. Multi tñ volūt in numero pſrali nomē vtrū q̄ declinari, vt dicamus hi pres familiæ hoꝝ patrū familiaꝝ.

CHA ¶ SORACTIS, Hyrpi familiæ in agro faliſcoꝝ ſacrificiū annū ad ſoracte mōte apollini faciūt id operātes geſticulatiōib⁹ religionis īpune exultāt ardētibus lignorū ſtruibus in honorē diuinę rei, & flāmis parētib⁹ cui⁹ deuotiōis myſteriū. ſ Senatus. c. honorauit omniū muneꝝ vacatione ꝑpetua illis donata, Ait Solinus, idē ait Pli. Soracte mons eſt in agro faliſco ſacer apollini: Aiunt ad montis radicē locū fuiſſe Diti ſacrum in quo cum ſacra fierēt lupi ex ignibus exta rapuerūt, q̄s ſacerdotes vſq ad terræ hiatū, Vn̄ peſtilens aer exalabat inſecuti ſunt q morbo oia vicina loca implicuit Fuitq oraculū poſſe ſedari morbum ſi incolæ raptu viuerent, vt lupi fecerunt. Ob hocq appellati ſunt hirpi ſorani, qa lingua ſabina hirpus lupū, & ſoranus Plutonem ſignificat, Hinc ſamnitrs qui hirpos lupos dicunt, videntur a ſabinis originem trahere. ſ Nihil ipſa nec auras. Oſtēdit quod dixerat Totumq incauta ꝑ agmē. Ponit autem hoc optimum exemplum hominibus: quantam pernitiem afferāt homīnibus nimiæ cupiditates cum ita mentes occæcatas reddant, vt præcipites delati in omne periculum feramur.

SER a ¶PAPILLA M extātē, nudam. Sane mamilla eſt oīs eminētia vberis, pupilla vero breue illud vnde lac trahitur. b ¶Dñam, reginam, vt Hi dominam ditis thalamo deducere adorti. c ¶Virginis audet, ſic fuerat cōſternatus, vt ēt vulneratam timeret. d ¶Occiſo paſtore lupus, bene paſtori reginam cōparat, nā reges ipſi paſtores vocātur, Home. ποιμενα λαῶν. e ¶Caudam pauitatē remulcens, quæ timorem indicat ꝑ ipſe pauitans. f ¶Turbidus, nūc timidus, ſupra terribilis, vt Venulo aduerſum ſe turbidus infert. h ¶Mucro, hinc apparet mucrones eſſe cuiuſlibet teli acumen. h ¶Frigida leto, alii telo legunt & intelligūt vulnere. i ¶Partiri curas, ſubaudis conſueuerat. K ¶Hæc ita fatur, vnā abundat. nā ſupra ait alloquitur. l ¶Potui, abſolute, vel pugnare vel viuere. m ¶Succedat pugnæ, aīus bellatricis oñdit, quæ non ſe dolet lucē, ſed bella deſerere. n ¶Non ſpōte fluens nō ſpōte vt ſuꝑ, Portiſq; ab equo regina ſub ipſis Deſiluit. quā tota cohors inimica relictis Ad terrā defluxit eqs. o ¶Paulatim exoluit ſe corpe, Vitaq; cū gemitu fugit idignata ſub vmbras, ſuat ꝟ vbiq; vt iuuenū aīas a corpib⁹ dicat cū colore diſcedere, q adhuc eē ſupſtites poterāt, qđ ēt đ Turno dictur⁹ ē, idē Ci.i. Catōe maioꝛ ait, iā oīs ꝯglutiatio recēs ægre fueterata facillime diuellit, & eſt Hom. ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη ἄϊδόσδε βεβήκει.
ὃν πότμον γοόωσα λιποῦσ' ἀνδροτῆτα καὶ ἥβην

DON ¶ANTE omnes, dimiſſis oībus actionib⁹.

Haſta ſub exertam donec perlata papillam[a]
Hæſit, virgineumq́ꝫ alte bibit aſta cruorem.
Concurrūt trepidæ comites, dominamq́ꝫ[b] ruētē
Suſcipiunt fugit ante omnes exterritus Arūs.
Lętitia mixtaq́ꝫ metu nec iam amplius haſtę
Credere: nec telis occurrere virginis[c] audet.
Ac velut ille prius quam tela inimica ſequātur
Continuo in montes ſeſe auius abdidit altos
Occiſo[d] Paſtore Lupus magno ve iuuenco
Conſcius audacis facti caudamq́ꝫ[e] remulcens
Subiecit pauitātem vtero ſiluaſq́ꝫ petiuit.
Haud ſecus ex oculis ſe turbid⁹[f] abſtulit Arūs:
Contentuſq́ꝫ[g] fuga medijs ſe immiſcuit armis.
Illa manu moriens telum trahit oſſa ſed inter
Ferreus ad coſtas alto ſtat vulnere mucro[g].
Labitur exanguis labuntur frigida[h] leto
Lumina purpureus quondā color ora relinqt.
Tunc ſic expirans Accam ex ęqualibus vnam
Alloquitur fida ante alias quę ſola Camillę
Qui cum partiri[i] curas atq́ꝫ hęc ita[k] fatur.
Hactenus Acca ſoror potui[l] nunc vln⁹ acerbū
Conficit & tenebris nigreſcūt omnia circum,
Effuge & hęc turno mādata nouiſſima perfer
Succedat[m] pugnę Troianoſq́ꝫ arceat vrbe.
Iamq́ꝫ vale ſimul his dictis linquebat habenas
Ad terram nō ſponte[n] fluens tum frigida toto
Paulatim[o] exoluit ſe corpore lentaq́ꝫ colla
Et captum leto poſuit caput arma relinquens.

¶EXERTAM, vt de amazonib⁹ diximus. CH ¶Hæſit, ita fixa eſt, vt non laberet a vulnere. ¶Virgineū, Pathos ab ætate & a ſexu. ¶Bibit Quāuis ꝑteritū ſit diſſyllabū, & ꝓpterea deberet ꝓduci pria ſyllaba, tñ vt ī paucis aliis corripit. ¶Trepidæ, & feſtinę & timētes. ¶Fugit, exprimit naturā ei⁹ q inſidiis valeat, aperto marte nihil audeat. ¶Lætitia, quia voti cōpos fuerat. ¶Metu, qa ñ erāt locus fraudi, & ipſe nā meticuloſus erat. ¶Occurrere, Vir. Viderat ſe illam vulneraſſe, ſed cū neſciret quale eēt vulnus hō meticuloſus ne illa mortem vlciſci anteꝗ caderet poſſet verebatur. ¶Lupus, Optime illū lupo comparat qđ animal iſidiis plus ꝗ aperto marte valet. ¶Turbidus, vehementer ex motu perturbatus. ¶Illa trahit, Nam neq; ex vulneꝛ ita animo conſternata erat, qn telum educere tentaret. ¶Mucro ferreus. i. ferrū haſtæ in mucronē. i. in acutuꝫ ꝓductū. ¶Labit, Repetitio eſt color q ad cōmiſerationē cōmouēdū valet. Mouet ꝑmū pathos a pulchritudine puellæ, inde a robore animi ipſius q̄ in mortē manifeſta nō oblita eſt ſalutis publicæ. ergo dū expiraret curat q̄ Turnum vt periculo ſuccurrat admoneret. Viſa ēt eſt cautiōe, vt eā mitteret, cui⁹ ſibi fides in multis aliis reb⁹ fuiſſet pſpecta. ¶Hectenus, breuiſſima oratio, & rei, & tēpori accōmodata. In primis. n. excuſat impotentiam ſuā ne temere videatur pollicita in ſuperioribus fuiſſe. ¶Succedat, mihi deficiat. ¶Arceat, Oſtendit ꝑſentaneū periculum, nā arcemus qui iā ruunt. ¶Iam vale, vt in extrema morte charitatem in eam oſtendat.

¶CLAMOR

Vitaq; cum gemitu fugit ĩdignata ſub vmbras
Tum vero ĩmẽſus ſurgens ferit aurea clamor[a]
Sidera deiecta crudeſcit[b] pugna Camilla
Incurrunt denſi ſimul omnis copia Teucrum
Tyrrheniq; duces, Euãdriq; arcadis alę
At Triuię[d] cuſtos iãdudum in montibus Opis
Alta ſedet ſummis, ſpectatq; interrita pugnas.
Vtq; procul medio iuuenũ in clamore furẽtũ
Proſpexit triſti multatam[c] morte Camillam,
Ingemuitq; deditq; has imo pectore voces.
Heu nimium Virgo nimium crudele luiſti
Suppliciũ Teucros conata[e] laceſſere bello
Nec tibi deſertę in dumis coluiſſe[f] Dianam
Profuit aut noſtra humero geſſiſſe ſagittas.
Non tamen indecorem tua te Regina reliquet
Extrema iã morte neq; hoc ſine[g] nomine letũ
Per gentes erit aut Famam[h] patieris inultę
Nam quicunq; tuũ violauit vulnere corpus.
Morte luet merita fuit ingẽs monte[i] ſub alto
Regis Dercenni terreno ex aggere buſtum
Antiqui Laurẽtis opacaq; ilice tectum.
Hic Dea ſe primũ rapido pulcherrima niſu
Siſtit, & Arũtem tumulo ſpeculatur ab alto.
Vt vidit fulgentem armis ac vana[k] tumentem
Cur inquit diuerſus abis: huc dirige greſſum
Huc periture veni capias vt digna[l] Camillę
Prǣmia tu ne[m] etiam telis moriere Dianę?
Dixit & aurata volucrem Threiſſa ſagittam
Deprompſit pharetra cornuq;[n] infenſa tetẽdit
Et duxit longe donec curuata coirent[o]
Inter ſe capita & manibus iam tangeret ęquis
Leua aciem ferri dextra neruoq; papillam

SER a CLAMOR ſidera, troianorum ſcilicet qui exultabant. b Credeſcit, crudelior fit cæde multorum, nam crudus & crudelis a cruore dicitur. c Multatam, debilitatam. d At triuiæ cuſtos, miniſtra. e Conata laceſſere teucros, propter illud Bel lum importunũ ciues cum gente deorum Inuictiſq; viris geritis. f Coluiſſe dianam profuit non deam inculat, ſed fatorum neceſſitatem, contra q̃ nec numinis opitulatur auxilium. g Sine nomine ſine gloria, ſine fama. h Famã patieris inultæ, nec inuindicatæ ignominiam ſuſtinebis, quod etiam Dido dolet dicẽs, Moriemur inultæ, Sed moriamur ait. i Mõte ſub alto, vt Mõte ſub aerio. Apd maiores nobiles aut ſub montibus aut in montibus ſepeliebantur, vnde natum eſt, vt ſupra cadauera aut pyramides fierent, aut ingentes collocarentur columnæ. Luc. & regũ cineres extructo mõte quieſcant Cum Ptolomeorũ matres ſeriemq; pudendam Pyramides claudant. K Ac vana tumentem, plenum κενοδοξίᾳ. l Digna camillæ præmia, ſic in ſecundo Perſoluant grates dignas, & præmia laudum Reddant. Item alibi, Et hæc tibi porto Dona prius. m Tu ne etiam telis moriere dianæ? cum ingenti amaritudine dictum eſt, nam etiam ei genus inuidet mortis, quod autem ait tu ne etiam, ad Niobes numeroſam pertinet ſobolem. n Cornuq; infenſa tetcornu accuſatiuus eſt ſingularis ac ſi diceret Arcumq; infenſa tetendit, nam horum dubiorum caſus ex ſimilibus vel ſynonimis cõprobantur. o Coirent inter ſe ca. homerica eſt iſta deſcriptio pãdaro fœdera iuſſu palladis cõfundente.

ἕλκε δ' ὁμοῦ γλυφίδας τε λαβὼν καὶ νεῦρα βόεια. νευρὴν μὲν μαζῷ πέλασεν, τόξῳ δὲ σίδηρον.

DON PVLCHERrima. Bonam cõſilio hic intellige. Cur inquit, Hæc loquitur ſecus ex dolore. Tu ne etiam, Indignatur qd telis Dianæ ſit periturus.

CHR CVM GEMItu fugit indignata. Naȝ quoniã ĩmatura erat mõs idignabatur magis mori. Tum vero. Oſtendit quid poſſit dux egregius in pugna, Cum ipſa ſola tot hoſtes ſuſtinẽ potuerit, Qua extincta, & hoſtibus vires reſtauratæ ſunt, & ſui conturbati facile cedebant. Morte luet fuit ingens, Ex loci deſcriptione rẽ facit veriſimilem. Dercenni, Hic ex antiquiſſimis regibus latii fuit, quem aliqui ſub nomĩe Latini poſuerunt. Terreno, conſueuere priſci ſepulchris, aut columnas ſuper ponere, aut magnas moles, aut ſepulchra in altis locis ſtruere. Niſu conamine, ideſt volatu Cur inquit. Oratio amara & felle plena Tu ne etiam, Dolet quia non putat illum dignum qui Dianę telis periret. Cornu, corneum arcum, Capita, Extremitates arcus.

Extemplo teli[a] ſtridorem: auraſq; ſonantes
Audiit[b] vna Arunſ: hęſitq; in corpore ferrum.
Illum expirantem ſocii atq; extrema gementē
Obliti ignoto[c] camporum in puluere linquūt
Opis ad ętheream pinnis auſertur Olympum.
Prima fugit domina amiſſa leuis ala Camillę:
Turbati[d] fugiunt Rutuli fugit acer[e] Atinas
Diſiectiq; duces: deſolatiq;[f] manipli
Tuta petunt & equis auerſi ad mœnia tendūt
Nec quiſquā inſtantes teucros letumq; ferētes
Suſtentare valet telis aut ſiſtere contra.
Sed laxos[g] referūt humeris languētibus Arcus
Quadrupedūq; putrē curſu quatit vngla cāpū
Voluitur ad muros caligine turbidus atra.
Puluis: & e ſpeculis percuſſę pectora matres
Fœmineum[h] clamorem ad cœli Sidera tollunt
Qui curſu portas primi rupere patentes.
Hos inimica ſuper mixto premit agmine turba
Nec miſerā[i] effugiūt mortē ſed limine in ipſo
Mœnibus[k] in patriis atq; inter tuta domorum.
Confixi expirant animas pars claudere portas
Nec ſociis aperire[l] viam: nec mœnibus audent
Accipere orantes oriturq;[m] miſerrima cędes
Defendentum[n] armis aditus inq; arma ruentū.
Excluſi añ oculos lachrymātūq; ora parentū:
Pars in pręcipites[o] foſſas vrgente ruina
Voluitur immiſſis pars[p] cęca & concita frenis
Arietat in portas: & duros obiice poſtes.
Ipſę de muris ſomno[q] certaminę Matres
(Mōſtrat amor verus patrię) vt videre Camillā

SER a ¶ TELI. ſt. Home. κιγξε βιός. b ¶ Audiit vna aruns hæſitq; in cor. fer. celeritas iaculantus exprimitur. Sta. cum iam percuſſus dixiſſet extictum ait Nec dum certi tacet arcus amyntæ. c ¶ Ignoto cā. in pul. lin. faciente numinis iracūdia eſt relictus, vt nec ſepulturā poſſet mereri. d ¶ Turbati fu. ru. hoc ad Camillæ pertinet laudē quā amiſſa immutantur fata bellorū. e ¶ Acer at. ſ. fugit tamen. f ¶ Deſolatiq; mani. ſigniferi deſerti, quod eſt nimii diſcriminis, nāq; hoc vbiq; dux pcipit, vt frequēter circa ſe ſint milites, ſicut in Salu. legimus. Manipliāt dicti ſunt ſigniferi, qa ſub Romulo pauper adhuc romanus exercit⁹ haſtis fœni manipulos illigabat & hos pro ſignis gerebat, vnde hoc nomen remanſit. Ouidius in faſtis, Illa quidē e fœno, ſz erat reuerentia fœno quantā nec aquilas cernis hēc tuas. Pertica ſuſpēſos portabat longa maniplos, vnde maniplaris nomina miles hēt. g ¶ Laxos ar. nō intentos, ſz iam ſolutos. h ¶ Fœmineum cla. impatientē nam iam dixerat matres, per quod muliebrem clamorem poteramus accipere. i ¶ Miſeram mor. qa ſequit limine in ipſo. K ¶ Mœnibus in p. ſ. vbi ſe iam tutos eſſe credebant. l ¶ Aperire viā i. dare aditū, & bono locutus eſt ambitu. nā cū portis via & aperit & clauditur. m ¶ Oriturq; mi. cæ. ſic in. ii. vbi intuſſit Armorū facie & graiarum errore iubarum. n ¶ Defendentū, ideo defendentū & ruentū qa ad maſculinum rettulit, & hi defendētes facit, quod de fœminino dicimus ſi autē de neutro loquamur. defendētium dicamus neceſſe eſt, quia hæc defendentia facit, & vt ſupra diximus genitiuus pluraris a nominatiuo plurali minor eſſe non debet, q; ſi forte minorem eum aliqñ inueneribus metri neceſſitas facit, & incipit etiaz pathos eſſe non declinatio. o ¶ Præcipites ſo. decliues, in quas quid poteſt pcipitari p ¶ Pars cæ. irrationabilis, quę in clauſas portas more arretis ruebat, ideſt bellici machinamētū. q ¶ Summo certamine, extremo diſcrimine vt ſupra Vocat labor vltimus omnes.

DON ¶ IGNOTO cā. porum in puluere lin. Quod fuit vltionis augmentū vt ſocii illius obliuiſcerentur.

CHR ¶ IGNOTO cāporum in puluere linquunt, Quod fecit acerbioris vltionis vt non ſolum iterficeretur, verum etiam inhumatus relinqueretur. ¶ Prima fugit. Oſtendit quāta fuerit facta mutatio ex mōte fortiſſimæ ducis, vt īde apparet quid valeat ī bello fortis imperator. Fugæ autem deſcriptio illuc pertinet, vt virtus Camillæ manifeſtetur, & quātum in pugna potuerit. ¶ Auerſi, ſcilicet hoſtibus. ¶ Suſtentare, Multo ego minus repellere. ¶ Voluitur puluis turbidus caligine. i. denſus, quo oſtendit cateruatim fugam factam. ¶ Clamorem tollunt, quia vident ſuos in fugam verſos. ¶ Limine in ipſo ¶ Mœnibus in patriis, Pathos a loco. ¶ Inter tuta, Non quæ eſſent, ſed quæ eſſe ſolent. ¶ Audent, Quia timent ne hoſtes ſimul irruāt ¶ Añ oculos parētū, q̄ qdē re qd duri⁹ aut parētibus ipſis aut ſugientibus eē potuit.

¶ TREPIDÆ

SER

a ¶TREPIDÆ, licet trepidæ tamen obli- tæ ſexus tela iaculabãtur. b ¶Præcipites au- tẽ aut feſtinæ, aut in mortem ruentes. c ¶Pri mæq; mori pro mœnibus audent, nimii do loris eſt, vt Me primam abſumite ferro. d ¶Sæuiſſimus i- plet nuncius, vt ẽt ſupra diximꝰ nũ cius eſt tam quod nunciatur, quã q nunciat. nũcium quod nunciatur, ẽm quod nũc nec de fœmia, nec de re, quę nunciatur procedit nuncius, vnde multi volũt alium nunciũ in- telligi, Accam ve ro poſtea veniſſe, ſed melius eſt vt nuncius de Acca dictum intelliga- mus. Nouimus.n. poni aliqua i ſub auditione, que ex aperto dicere nõ debemus, vt Nec dextræ errãti deꝰ abfuit, cum neceſ ſe ſit abluit aut Iu nonẽ, aut Alecto intelligamus. Itẽ Saluſtius, Prima qui forte venientes exciperent, cum de inſi- diis loqueretur, quas numeri rã um pluralis eſſe plus q̃ manifeſtum eſt. e ¶Deletas vol- ſcorum acies, falſum eſt. tantum enim fuge- rãt, ſed vim exprimit nuncii, cuius mos eſt plus q̃ habet veritas nunciare. f ¶Ingruere, impetum facere, vt Ingruit æneas armis. g ¶Ille furens & ſæua iouis ſic numina, po- ſcunt, duplici ratione cum inſidias reliquiſſe commemorat dolore nimio & numinum voluntate, qđ vtrunq; ideo agit, ne capi poſ ſit Æneas. h ¶Apertos, vacantes inſidiis. i ¶Sæua iouis ſic numina poſcũt, Homerus Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή. K ¶Ambo ad muros, vt tueretur Turnus, vt obſideret Æ- neas. l ¶Fumantes campos, veluti fumantis caligine pulueris. m ¶Sæuum fortem, vt Sæuus vbi æacide telo iacet hector. Item Nec minus interea maternis Sæuus in armis. n ¶Ibero, oceano, occiduo. i. hiſpano. Hiſpa niam autem hiberiã ab hibero flumine con ſtat eſſe nominatam. o ¶Cõſidunt caſtris, in ſua quiſq; digreſſi. p ¶Mœnia vallãt, hinc probatur, quia & q̃ tuentur, & qui obſident valare dicuntur.

Tela manu trepidęa iaciunt ac robore duro
Stipitibus ferrum ſudibuſq; imitantur obuſtis
Pręcipitesb primęq;c mori pro mœnibꝰ audẽt.
Interea Turnum in ſiluis ſęuiſſimusd implet
Nuncius & iuueni ingentẽ fert Acca tumultũ.
Delatase Volſcorum acies cecidiſſe Camillam.
Ingruereſ infeſtos hoſtes & Marte ſecundo
Omnia corripuiſſe metum iam ad mœnia ferri
Ille furẽsg (nam ſęuai iouis ſic numina poſcũt)
Deſerit obſeſſos colles nemora aſpera linquit.
Vix e conſpectu exierat campumq; tenebat.
Cum pater Aeneas ſaltus ingreſſus apertosh
Exuperatq; iugum ſiluaq; euadit opaca.
Sic ambok ad muros rapidi totoq; feruntur
Agmine nec longis inter ſe paſſibus abſunt.
Ac ſimul Aeneas fumantesl puluere campos
Proſpexit longe Laurentiaq; agmina vidit
Et ſęuumm Aenean agnouit Turnus in armis
Aduentumq; pedum flatuſq; audiuit equorũ.
Continuoq; ineant pugnam & prelia tentent
Ni roſeus feſſos iam gurgite Phœbus vberon
Tingat equos noctemq; die labente reducat
Conſiduntº caſtris ante vrbẽ & mœniap vallãt.

CHR

¶AVDENT, nã ſupra muliebres vires eſt, ¶Pro mœnibus, pro defenſione. ¶Interea, Oñdit fortunã plurimũ in re militari poſ ſe, Nam ſi hic nũ- cius quo vehemẽ ter turbatus Tur- nus eſt, & propte rea coactus ex in- ſidiis diſcedere, & tranſitum Æneæ liberum relinque re, paulopoſt ve- niſſet, Æneam in inſidiis excipere, & exceptum vin- cere potuiſſ, Ad- monet autem in hoc loco poeta ẽt præclaros duces, niſi fortuna aſſit vinci poſſe. ¶De- letas volſcorum acies, Non enim ſolum referebat q̃ facta fuiſſent ſed maiora addebat, Nam vt eſt apud Oui. auditiſq; nouus ſemper aliquid adiicit auctor. Quæ res impulit Turnum, vt cõſiliũ optime initiũ deſereret. Nam in prouerbio eſt deum illis mentem eripere quos præcipi tari vult. Hinc ait poeta. Nam ſæua iouis ſic numina poſcunt. Ergo falſus nuncius victo- riã eripuit. ¶Vix conſpectu exierat. Oſtẽdit ad quã breue ſpacium morandũ fuit, vt poſ ſet vel Æneam vincere Vel ſaltem ab vrbe arcere. ¶Campumq; tenebat. Loca plana & aperta relictis montibus & ſyluis. ¶Ingreſ- ſus exupat, Potuit enim vt ingreſſus eſt mo mento temporis ſuperare, Non autem po- tuiſſet ſi Turnus in inſidiis manſiſſet.

¶Explicit Liber Vndecimus.

ADILON.

Duodecimo Turnus diuinis occidit armis.

Modeſtini iuriſconſulti. Argumentum. XII.

TVrnus iam fractis aduerſo Marte latinis
Semet in arma parat pacē cupiente Latino.
Fœdus percutitur paſſurus & omnia victus.
Hoc Turni iuturna ſoror confundit & ambos
In pugnam populos agit ementita Camertem.
Aeneas volucri tardatur membra ſagitta
Anxia pro nato ſeruauit cura parentis.
Vrbs capitur. vitam laqueo ſibi finit Amata.
Aeneas Turnum campo congreſſus, vtrinq;
Circunfuſa acie, vita ſpoliauit, & armis.

P. Virgilii Maronis Aeneidos. Liber. XII.

TVRNVS[a] vt infractos aduerſo marte latinos.
Defeciſſe videt, ſua nunc[b] promiſſa re poſci,
Se ſignari[c] oculis: vltro[d] implacabilis ardet.
Attollitq; animos. Pœnorum qualis in aruis
Saucius[e] ille graui[f] venantum vulnere pectus
Tū demū[g] mouet[h] arma leo, gaudetq; comātes

SER TVRNVS vt infractos aduerſo, poſtquā Turnus bello deſeciſſe videt latinos antea ſemper infractos. namq; ita maior eſt ſenſus, q̄ ſi infractos valde fractos acceperis. b Sua nunc promiſſa re poſci, quia dixerat ibo animis cōtra, vel magnum præſtet Achilleſ. c Se ſignari oculis, propter illud In te ora latini in te oculos referūt. d Vltro, aut inſuper, aut anteq̄ aliquis expoſcat, ſpōte ſua ſe in certamen offert. e Saucius il. κατ' ἐξοχήν. i Ille leo, ideſt princeps ferarum. Saucius autē pectus, ideſt ſaucius pectus habens, & bene alia verba iterpoſuit, quia ſaucius pectus ſonabat aſperrime, & imperitis poterat ſolœciſmus videri. f Graui vulnere, forti, vt Ferit enſe grauē thymbræus oſyrim. g Tum demum, nouiſſime. i. poſtquam fuerit vulnere laceſſit. hęc enim leonum natura eſt, vt niſi laceſſiti iraſci neq̄ant. h Mouet arma, vires ſuas experit, nam arma ſunt vniuſcuiuſq; rei poſſibilitas, vſ eſt. Et quę tere

conſcius arma .i. dolos.

INFRActos, DON vald fractos. Latinos, Non ſolum eius gentis milites. Sed omnes q̄ eſſent in exercitu Turni comparat leoni, Qui in beſtias imperium habet, vt Turnus in ſuos, ſed vulnerato, & qui vlciſci non poteſt.

TVRNVS vt CHR infractos. Obſeruatur ab optimo quoq; poeta, vt qualem a principio perſonam aliquā induxerit talem eam ad finē vſq; producat ergo quoniā inuicto, et excelſo anīmo Turnum iā formauerat iure nūc in vltimo rerum diſcrimine illum facit, & paratum illū demonſtrat, & ſingulare certamē ſubiturum, & mortē magno animo pro ſalute patriæ laturum. Se ſignari oculis, vel q̄d in ſuo exercitu iam milites īter ſe hęc mouebant, Vel quia ſic putabat in ciuitate fieri, Vnde illum generoſitati leonis comparat. Mouet arma leo, vt in ſuperioribus comparauit Arūtē lupo q̄d animal doloſ & īſidiis potiuſq̄ animi generoſitate rē agit, ſic nūc generoſitatē Turni &

ni & aliꝫ ſuictū cōparat leoni, quo nullū ex brutis generoſius eſt. Nā ſupplicibus parcit in imbecillos, vt ſunt fœminæ & pueri, niſi neceſſitate cogaſ nō ſæuit, ſꝫ de leone in Buc. dixim⁹. In primis aūt illud ꝙ ſi vulneratus fuerit, reliqs neglectis in ſolum pcuſſorē fertur, Eum autem qui tela miſit, nec tamen vulnerauit correptum rotat, rotatumq; ſternit neq; vulnerat.

Excutiens ceruice toros: fixumq; Latronis[a]
Impauidus[b] frāgit telum & fremit[c] ore cruēto
Haud ſecus accenſo gliſcit[d] violentia Turno
Tum ſic affatur regem atq; ita turbidus[e] infit
Nulla mora ī Turno. nihil ē qd dcā retractēt[f]
Ignaui Aeneadæ nec quę pepigere recuſent.
Congredior[g]. fer ſacra Pater. & cōcipe fœdus
Aut hac Dardanium dextra ſub Tartara mittā
Deſertorem[h] Aſię ſedeant[i] ſpectentq; Latini
Et ſolus ferro crimen commune refellam.
Aut habeat victos. cedat Lauinia coniux.
Olli ſedato reſpondit corde[k] Latinus.

SER a ℭ LATRONis mo venatoris, & eſt græcū nā λατρεύειν, dñt obſequi & ſeruire mercede, vñ latrones vocantur cōducti milites. Moris autē erat vt hos imperator & circa ſe haberet, & primos mitteret ad oē diſcrimen, vñ nunc dicit latronis telo fixū leonē, qa ēt venatores operas ſuas locare cōſueuerūt. Varro tñ dicit hoc nomē poſſe hr̄e ēt latinā etymologiā, vt latrones dicti ſint quaſi laterones, qa circū latera regū ſint, quos nūc ſatellites vocāt, vna tñ eſt ſignificatio, lꝫ diuerſa etymologia, Plaut⁹ in pyrgopolinice oñdit qd ſint latrones dicēs, Rex me Seleucus miſit ad cōducēdos latrones. b ℙ Impauidus frāgit telū Lucanus, Per ferrum tanti ſecurus vulneris exit. c ℙ Fremit ore cruēto, fremit lꝫ hēat os ſuo cruore pfuſum. Sane ipſa cōparatio exitū oſtēdit futurū nā ēt Turnus ruet in mortē ferocitate cōpulſus, ſic in quarto indicat futurū reginæ exitū dicēs Qualis coniecta cerua ſagitta. d ℙ Gliſcit, creſcit, vñ & glires dicti ſunt, quos pingues efficit ſomnus. e ℙ Turbidus, plen⁹ terroris & pturbationis. Sane notādū affaſ atq; infit, nam iteratio eſt, qua frequēter eſt vſus, licet nōnulli dicant tēperare hoc iterpoſitā piūctionē. f ℙ Retractēt, repetāt & reuoluāt. g ℙ Cōgredior, Sta. vbi Polynicē vbiq; inducit loquētē, Nō me vllius domus anxia culpet Expectent ue truces obliqꝫ limine nati, vñ ēt ſupra ait poetā Se ſignari oculis. h ℙ Deſertorē aſiæ, vt exulibus ne daſ ducēda Lauinia teucris, vñ eſt præmiſſa illa excuſatio, & in tota ſecūdi œconomia. & in q̄rto vbi dicit, Me ſi fata meis patereſ ducere vitā Auſpiciis, & ſpōte mea cōponere curas Vrbē troianā primū dulceſq; meoꝝ Reliqas colerē. i ℙ Sedeāt ſpectētq; latini, ductus eſt vt diximus ſupra. polliceſ. n. ſe ſingulari certamine dimicare velle, quū nolit, nam dicens Sedeant ſpectent, Latēter eos ignauiæ arguit, ꝗ ſolus oībus quieſcentibus dimicet quā rē plenius ſequēs indicat verſus, Et ſolus ferro crimē cōe refellā .i. cōe fugæ ac timoris dedecus ſolus pro meis virtutibus cōprimā. K ℙ Corde ſedato, qa de Turno ait, Atq; ita turbidus infit. pro decoro ætatis induciſ ſermo. hoc eſt qd præcipit Hor. in arte poetica intererit, Multū dauus ne loquaſ an heros, Maturus ue ſenex, an adhuc florente iuuenta.

DON ℭ DESERTOREM aſiæ, Tria cōuitia a loco ꝙ aſian⁹, quaſi dicat, ex corrupta puīcia, a gñe ꝙ eſſet Dardanus q̄ſi rebellis, a fato ꝙ eſſet proditor. ℙ Cōmune, nā cōe dedecus eſt ꝙ troiani italiā teneāt. ℙ O præſtans, enumerat bona ac mala iuuentutis & ſenectutis. In iuuene enim quantum eminet vis corporis tātum in omnes caſus incōſulta temeritate capitur, Sola meliorum ſpe ducitur, Totū fore proſperum putat, Nec aduerſa puidet; In ſene vis corporis minor, conſilii maior. ℙ O ia expen abeſt ab eo temeritas cui⁹ mala, aut in ſe expertus eſt, aut in aliis videt.

CHR ℭ NVLLA mora in tur. diligētius notabis has duas orōnes, & vt in Turno cognoſces genus illud erectū & concitatū, ita in latino id quod eſt graue maturum & conſideratū. ℙ Nulla mora, non vtitur principio, ſed ſibi beniuolentiā captat, cōfutando id quo maxime ab aduerſario promi poterat, ſcilicet qd alios periculis q̄ ſeipſum obiicere malit. ℙ Dicta retractēt, ideſt quæ dixerit dicta eē, noluit. Nā cū aliqd tractādo cōſtituerimus, & deinde cōſtitutionē factā infectā velimus retractamus, & aliā in ſniaꝫ traducere conamur, vnde diuus Auguſtinus retractionū illos libros dixit. ℙ Deſertorē aſiæ, trahit in cōtēptum, & onerat odio, quaſi dicat, qui regnum proprium non eſt auſus defendere, & nunc petit ſibi aliena. ℙ Et ſolus ferro, ne credas me recuſare. ℙ Sedato, quaſi dicat, q prudenter quid agendum eſſet conſultaret, & nulla animi perturbatione ferreretur.

O prę́ſtans[e] animi iuuenis quantum ipſe feroci
Virtute exuperas tãto me impenſius ęquũ eſt
Cõſulere atq; omneis metuẽtẽ expẽderẽ[b] caſus.
Sunt[c] tibi regna p̃ris Dauni ſunt Oppida capta
Multa manu nec nõ Aĩus aurumq; Latino
Sunt alię ĩnuptę Latio[d] & Laurẽtibus agris
Nec gen[e] ĩdecores[e] ſine[f] me h̃ haud[g] mollia fa
Sublatis apire dolis ſimul hęc aĩo[h] hauri. (tu
Me natam nulli[i] veterum ſociare procorum
Fas erat idq; omnes homines Diuiq;[k] canebãt
Victus[l] amore tui cognato[m] ſanguine victus
Cõiugis & mœſtę lachrymis vĩcla[n] omnia rupi
Promiſſam[o] eripui genero arma impia ſumpſi.
Ex illo qui[p] me caſus, quę Turne ſequantur
Bella vides quantos primus[q] patiare labores.
Bis[r] magna victi pugna vix vibe tuemur
Spes Italas recalent noſtro Tyberina fluenta
Sãguine adhuc: cãpiq; ingẽtes oſſibus albẽt[s]
Quo referor toties? quę mentẽ inſania[t] mutat?

SER a ℂO PR Æſtans aĩ, & p̃ſtans viriũ & p̃ſtãs viribus dicimis. Sane magnæ moderationis eſt hæc oõo, nã & ludat Turnũ q̃ſi vir̃ forte & tñ cũ a ſingulari certamie dehortatẽ dicẽs eni p̃ſtãs aĩ latẽter eũ oñdit ĩferiorẽ eſſe virtute. b Expẽderẽ caſus. ne ex abrupto de eius virtute deſpare videat, caſuũ varietatẽ ſe timerẽ cõmẽorat. c Sũt tibi regna p̃ris dauni ſũt oppida, ſi pp regnũ dimicare diſpõis, hẽs p̃nũ. ſi pp gloriã, multos virtute ſupaſti, qđ ãt dicit, Nec nõ aurũq; aluſq; latino ẽ, varie exponit, nãq; alii dñt hẽs regnũ p̃nũ hẽs oppida ẽt a me habes aurũ & p̃mptũ aĩuʒ ad dãda oĩa p̃ter filiã. Alii ṽo ſic ĩtelligũt, ſi pp opes et vxorẽ dimicaturꝰ es, hæc non ſolus habeo. vnicuiq; n. latino ẽ & aurũ & animus promptus in generũ, vt latino non de ſe dicat, ſed cuicunq; de latio. d Latio & laurentibus agris, ſcilicet in ciuitate & in oĩ regno latinorũ. e Nec genus ĩdecores, qa iſte regis filiaſ petebat. f Sine me hæc, hoc loco ĩtelligimus Turnũ dolore voluiſſe in aliq̃ verba p̃rũpere. g Haud mollia fatu. i. vera, nã aſpera ſunt quę cũ veritate dñr falſa eniʒ plena ſolẽt eſſe blandiciis, hęc .n. libẽter audiunt, illa vero grauiter. hic Terentius. Obſequiũ amicos, veritas odiũ parit. h Aĩo hauri, oĩ intẽtione pcipe. i Nulli veterũ ſociare procor̃, gñaliter dicit prohibitũ eſſe dari Lauiniã cuilibet latio, vt Turnus ſolatiũ aliqđ hr̃e poſſit doloris, q̃n latinũ neminẽ p̃ferri ſibi videat. k Diuiq; homineſq; canebãt pp Faunũ & vates. l Victꝰ amore tui, hoc ẽ pp tuũ amorẽ. Saneĩter tui cauſa feci & tua cauſa feci hęc diſcretio eſt vt tui cauſã tũc dicamus ſi aliqđ ipſi ad quẽ loquimur p̃ſtiterimus, vt puta tui cã te defendi, tua vero cã tunc cũ alteri aliqđ alterius cõtẽplatione p̃ſtamus, vt tua cã hoiem tuũ defendi. m Cognato ſanguie, qa Venilia mr̃ Turni ſoror eſt Amatæ. n Vincla oia rupi & religiõis & fœderis. o Promiſſaʒ eripui gñoq;, ver̃ ẽ. nã æneæ p legatos p̃miſerat filiã, cui poſtea ĩtulit bellũ, ħ multi dicãt ante Turno eã fuiſſe p̃miſſaʒ, qđ falſũ ẽ. nã añ latinꝰ nũq̃ eã Turno p̃miſerat, nã nec Faunuʒ cõſuleret ſi eã turno añ p̃miſiſſet, ſed tñ eũ generũ Amata cupiebat qđ etiaʒ legimus, Quẽ regia cõiux Adiũgi gener̃ mĩro p̃pabat amorẽ. p Qui me caſus q̃ bella ſequãt, excuſat turnũ vt nõ ipſius eẽ videat q victꝰ ẽ, ſed ſuũ, qa auſus ẽ ꝫ generũ bella ſuſcipere. q Primꝰ, præcipuꝰ. r Bis mag. victi, ſemel cũ eſt occiſus Mezẽtius, iterum cũ interiit Camilla. s Albẽt. vſurpatũ verbũ albo es. t Inſania mutat, Inſania. n. eſt illuc reuerti vnde vix euaſeris.

DON ℂO PR æſtãs aĩ, Laudat eiꝰ virtutẽ cũ pſuaſurꝰ eẽt ne pugnaret, ne putaret q illi d̃ficẽt. oñdit deide nuptias filię nũq̃ fuiſſe ĩ ſua p̃tãte, ſʒ ĩ deor̃ numie. Oñdit ſua cã oĩa feciſſe.

CHR ℂO PR Æſtãs aĩ iu. Captat beniuolẽtiã a pſona turni cũ eam illi laudẽ tribuat, quã ipſe p̃ter oẽs amet, & dimoueat ſuſpitionem, ne credat turnꝰ q̃ dicet latinꝰ iccirco dicẽ qa parũ ſuæ fortitudini fidat. Sũt tibi, oñdit nõ odio aut cõtẽptu turni ſʒ eiꝰ vtilitate ſic cõſulere. Sine me, hęc ex magno ĩ turnũ amorẽ p̃ferũt ṽba. Me natã nul. nõ ẽ meo cõſilio ductꝰ, ſʒ neceſſitate cõpulſus hęc facio. nã hactenꝰ ꝫ hoiuʒ volũtatẽ, & deor̃ r̃nſa tua cã ħ bellũ ſuſcepi, erratiq; pœnas ſolui Promiſſam. e. ẽ fcã eẽ iniuria: vt tibi obſeq̃rer, & violata fides ĩ quo oſtẽdit q̃to tibi filiã mallẽ q̃ æneę dare, cũ aduerſus fidẽ fecerĩ. Genero, ſi nulli violãda eſt fides, multo minꝰ genero Ex illo q me caſus oñdit in hac re nõ hoies ſolũ, ſed deos offendiſſe, q manifeſtũ eſt cũ ipſi a me pœnas expetiſcat, & ita in vltione pſeuerẽt, vt vix vrbẽ tueamur, q̃ qdeʒ res, & ad id ptinet, vt oſtendat dum turno obſeqtur hoies deoſq; ſibi inimicos ſumpſiſſe.

ℂCERTAMINA

Si Turno extincto ſocios ſum accire paratus,
Cur non incolumi potius certamina[a] tollo:
Quid cōſanguinei Rutuli: quid cętera dicet
Italia ad mortē ſi te (Fors[b] dicta refutet)
Prodiderim natam[c] & cōnubia noſtra petētē:
Reſpice[d] res bello varias. miſerere parentis
Longęui mœſtū[e] quē nūc patria Ardea longe
Diuidit. haud quiquā dictis violentia Turni
Flectitur exuperat magis ęgreſcitq́[f] medēdo.
Vt primum[g] fari potuit ſic incipit ore.
Quā[h] ꝓ me curā geris hāc precor optīe ꝓ me
Deponas lętumq́ ſinas pro laude paciſci
Et nos tela pater ferrumq́ haud debile[i] dextra
Spargim[9] & Noſtro[k] ſeqtur de vulnerē ſanguis
Longe[l] illi Dea mater erit quę nube fugacem
Fœminea tegat & vanis ſeſe occulat vmbris
At regina noua[m] pugnę conterrita ſorte
Flebat & ardentem generū moritura tenebat.
Turne ꝑ has ego te lachrymas ꝑ ſiqs[n] Amatę
Tangit honos aīum (ſpes tu nūc vna ſenectę
Tu requies miſerę decus imperiumq́ Latini
Te penes in te[o] omnis dom[9] īclinata recūbit)
Vnum oro deſiſte manū[p] cōmittere Teucris.
Qui te cunq́ manent iſto certamine caſus
Et me[q] Turne manēt. ſimul hęc īuiſa relinquā
Lumina nec generū Aeneam captiua videbo.
Accepit[r] vocem lachrymis Lauinia matris
Flagrantes[s] perfuſa genas cui plurimus ignem[t]
Subiecit rubor & calefacta per ora cucurrit.

SER a CERTAMINA tollo, finio remoueo vt Tollite cūcta inqt. b Fors dicta refutet, parēthesis plena abhoiatiōis. c Natā & cōnubia nr̄a petētē, iniqſſimū eſt eū morti tradere, qui tuā affinitatē exoptat. d Reſpicere res bello varias, ne ingnauiæ videaſ arguere, admōet caſuū, vt ſupra Atq; oēs meruētē expēdere caſus. e Mœſtū patria ardea lōge mœſtū. i. vaide mœſtū, nā longe diuidit nō procedit, nō. n. ardea a laurēto lōgo validē diſſidet ſpatio. f Aegreſcitq; medēdo, inde magis eius ægritudo creſcebat, vñ ſe ei latinus remediū afferꝛ ſperabat. medēdo ſit dū ei medeſ, & medicina afferſ, nā gerūdii modus eſt a paſſiua ſignificatione. g Vt primū fari potuit, nimius. n. dolor iracūdię intercluſerat vocē, ſic de Euādro, Et via vix tādē voci laxata dolore eſt. h Quā ꝓ me curā geris hāc ꝓcor optīe ꝓ me deponas, bis qdē ait, ꝓ me, ſed diuerſa affectiōe, nā hoc dicit quā ꝓ ſalute mea ſollicitudinē geris, hāc ꝓ mea fama & gr̄a ǭlo derelinquas. i Debile ſerꝝ, ſic in. ii. Telū ībelle ſine ictu cōiicit. K Nr̄o de vulnere ſanguis, qd inferim⁹ & dubie locutus eſt. l Lōge illi dea mr̄ erit cōtra illud ſed mr̄is auxilio vtiſ. m Noua ſorte, magna. nā nouum nō eſt ꝙ fuerat añ ꝓmiſſuꝫ. Magnā aūt ſortē vocauit ſingulare certamē. n Per ſi qs amatæ tāgit honos aīum, ſi qd a te regina rogat, tuā cōmouet mentē, & ſi quē honorē hēs Amatæ, ſic in. vii. Si qua piis animis manet infœlicis amatæ Gratia. o In te oīs dom⁹ inclinata recūbit, totū digeſſit ante ꝑ ſpēs & ſic ſe contulit ad ęqualitatem, & eſt a ruina trāſlatio. p Manū cōmittere teucris, ab oī cuꝫ bello nō tm̄ a ſingulari certamie dehortaſ. q Et me turne manēt, mire agit, nā qa ſcit virū, fortē ſuā mortē facile poſſe ꝯtēneꝛ, deterret eū dicens ſi ſimul eſſe moriturā, vt qa periculū nō timet formidet ſui diā. r Accepit vocē, ordo accepit vocem mr̄is Lauinia. s Flagrātes perfuſe genas. i. lachrymis perfuſas hn̄s gēas. Stat. Et gē. tu mœſtos imitata parēt. s. t Flagnē. i. r. hypallage ē ꝑ cui ignis aī ſubiecit ruborē. Mouebaſ aūt intelligēs ſe eē tātoꝝ cāſ maloꝝ, ſic ſupra; Cāmali tāti oculos. dicta ꝯoros nā quo ea formoſior inducitur, eo magis Turnus ardet, vt ſequētia īdicant.

CHR SI TVRNO extīcto, cū res eo euaſerit, vt æneas ſit potiturus oīno cōiugio ꝑſtat, vt incolumi potius Turno ꝙ extīcto potiaſ. Reſpice res. q. d. & ſi tua ꝟtus īuicta ſit, tn̄ n̄ eſt illi fidēdū, qa fortūa poti⁹ ꝙ ꝟt⁹ i re militari dn̄aſ. Ad hęc iā ſe ſibi inimicā oñdit. Captat poſtrēo cōmiſatione a pr̄e, Veꝝ ille cū ſola pturbatiōe ferrereſ nullis rōnib⁹ mouebaſ. Vtiſ āt optia diſtributiōe. Nā cū diuerſorū īgenioꝝ hois īducat latinū Turnū, et amatā vnicuiq; ꝯueniētē tribuit orōnē. Nulla ĝ rōne mot⁹ ē Turn⁹ q tot⁹ pturbatiōib⁹ æſtuabat. Maxie aūt ſtimulabaſ pulchritudie pñtis virginis, vt mori mallet ꝙ illā relinquęre. Lauiniæ orationem nō dat, qm̄ nō decebat puellam verba interponere, at dat lachrymas, quæ dolorem oſtendant, & pudorem quo loqui prohibeatur.

Indum ſanguineo veluti violauerit[a] Oſtro
Siquis Ebur vel mixta[b] rubent vbi Lilia multa
Alba Roſa tales virgo dabat ore colores
Illum[c] turbat Amor figitq; in virgine vultus.
Ardet in arma magis paucisq; affatur Amatam.
Ne (quæſo) ne me lachrymis ne ue omine tãto
Proſequere in duri certamina Martis euntem
O mater. neq;[d] eni Turno mora libera mortis.
Nuncius hęc Idmõ phrygiomea dicta tyráno
Haud placitura refer. cũ primũ[e] craſtina Cœlo
Puniceis inuecta rotis Aurora rubebit
Nõ teucros agat in rutulos teucrũ arma quieſcãt
Et rutulum. noſtro[f] dirimamus ſanguíe bellũ
Illo quęratur coniux Lauinia campo.
Hęc vbi dicta dedit rapidusq; in tecta receſſit
Poſcit[g] equos gaudetq; tuẽs ante ora fremẽtes
Pillumno[h] quos ipſa decus[i] dedit Orithyia

SER a ℭ VIOLAVERIT oſtro ſi qs ebur. Hom̃, ꝯparatio, vñ & violauerit tráſtulit, ille.n.ait. ὥς δο τιτις ἐλεφαντα γυνι φοι νικι μινη

b ¶ Aut mixta rubẽt vbi lilia multa Alba roſa, aut vbi multa alba lilia permixta rubẽt roſa.i. roſæ cõiunctiõe, naturaliter.n. oĩs cãdor vicinũ trahit in ſe ruborẽ. c ¶ Illũ turbat amor inuenit occaſiones, qua Turn⁹ magis moueret in bellũ. d ¶ Neq.n. Turno mora libe. mortis, hoc loco duplex eſt expoſitio aut.n. orto eſt Ne q̃ſo mẽ me lachrymis.i.tãto mortis omine proſequaris ad duri martis certamina ꝓficiſcẽtẽ, neq n. Turno mora libera ẽ nõ eundi poſt iã ꝓmiſſum ſingulare certamen. Aut certe hoc dicit noli me mẽ ad bellũ euntẽ ominoſis lachrymis proſeq, neq.n. Turno eſt mora libera mortis.i. neq.n. in ptãte eſt mea morã facere venĩẽtibus fatis, ac ſi diceret ſi iminẽt periturus ſum, ẽt ſi minime ad bella ꝓficiſcar Sciendũ tñ locũ hũc vnũ eẽ de iſolubilibus duodecim quæ hñt obſcuritatẽ licet a multis ꝓ captu reſoluant ingenii. e ¶ Cũ primũ craſtina cœlo puniceis conuecta rotis hoc loco auiditas pugnaturi exꝓmit, Sane nũc non dicit oriri diẽ, ſ; deſignat tp̃s quo vult vt vterq ad certamẽ ſingulare ꝓcedat. f ¶ Nr̃o dirimamus ſanguine bellũ, bene ſe oĩbus cõmẽdat hoc dicto ſiqdẽ ſuũ ſanguinẽ ꝓ oĩ bello dicit poſſe ſufficere. g ¶ Poſcit equos gaudetq tuens añ ora fremẽtes, ſolẽt.n. ex equoꝝ vel mœſtitia vel alacritate euẽtũ futuꝝ dimicaturi colligere. h ¶ Pilũno quos ipſa decus dedit orithya, ait Horati⁹ in arte poetica, Nec quodcũq velit poſcat ſibi fabula credi. Vñ critici culpãt hoc loco Virgiliũ dicẽtes incõgruũ eẽ figmentũ nãq cũ Orithya atheniẽſis fuerit filia Terrigenæ, & a Borea in thraciã rapta ſit queadmodum potuit Pilũno qui erat in Italia equos dare? i ¶ Dec⁹ dedit ad ornamẽtum, vt Quas ipſa decus ſibi dia camilla de

legit. Sane hic verſus σπονδιαζων eſt, nam thyl diphthongus eſt græca.

CHR ℭ INDVM, quaſi nobiliſſimũ, nã indici elephãtes ꝓſerunt aphricanis. ¶ Illũ turbat.a.in aĩo generoſo nullæ maiores ꝑturbatiões eẽ ꝑut q̃ hic pudor ne ſuccũbat, & victus diſcedat idẽ amor imẽſus regię puellę pulcherrimæ, nã amor ẽ deſideriũ pulchri & q̃to pulchrior ẽ res tãto maior eſt amor. ¶ Ne lane ve.o.nã lachrymæ eunti ad bellum malũ portẽdunt, et verba illa ſimul hæc inuiſa reliquam lumina malũ aſſerebant omẽ. ¶ Tyranno, nũc inuidioſe dixit, q̃ſi alieni imperii occupatori, ſupra aũt honorifice dixit Pars mihi pacis erat dextrã tetigiſſe tyrãni. ¶ Haud.p. quia verebit meũ cõgreſſum, neq hoc dixit ad iactãtiã ſed vt ex ſua cõfidentia minueret timorẽ amatæ. ¶ Cum p.c.nã & hæc ꝑperatio victoriã ſibi certam promittere vr̃. ¶ Pilumno ori, orithya filia Errecthei regis athenaꝝ, & vxor boreæ. Sũptũ aũt ex Home. apud quẽ eſt Erichthoniũ armẽtũ equaꝝ habuiſſe ad quas ſub forma eq admiſſarii venerit Boreas q inde equos ꝓcreauit velociſſimos, & candidi coloris ex hac prole ait equos Orithyam atauo Turni pilumno miſiſſe, nõ eſt aũt ita abſonum vt critici dñt q fingat orithyam atheniẽſem, & in thraciã raptã regi italico, & tanto terraꝝ interuallo ab ea diſiũcto dona miſiſſe, nã regũ eſt ẽt eos principes qui in alia plaga ſunt ſibi muneribus conciliare, nã & noſtris temporibus vidimus ægypti regẽ, non ſolũ Ferdinandũ regẽ neapolitanũ, Verum etiã noſtræ vrbis decus Laurẽtiũ medicem præclariſſimis donaſſe muneribus, curaſſeq ex æthiopia accerſendas duas ziraphas beſtias noſtro cœlo incognitas quarũ alteram neapolim, alteram Florẽtiam mitteret, dicitur enim zirapha quam Pli. camelopardalẽ nominat. Nabunam æthiopes vocant, vt ipſe ait colo ſimilẽ equo pedibus, & cruribus boui camello

nī camello capitē,albis maculis rutilo colore diſtinguētibus,vn̄ appellata ē camello pardalis,hæc dictatoris Cæſaris ludis circēſibus primū viſa romæ ex eo ſubinde cernitor aſpectu magis q̄ feritate cōſpicua q̄ re ēt iouis fere nomē īuenit.hæc Pli.ea aūt q̄ a babylonio ſultano miſſa īducta ē ab eius legato Malphoth ī vrbē florētiā Kalē.Decēbris,anno a nr̄a ſalute octogeſimo ſeptimo,ſupra milleſiū ac quadricēteſimū,vna cū manſuefacto leone,quē ille rex ziraphæ in muneribus adiunxit,qm̄ id animal florentino populo inſigne eſſe ſciebat.

Qui cādore[a] niues anteirent curſibus auras.
Circūſtāt ꝓperi[b] aurigę,manibuſq̧ laceſſunt
Pectora plauſa cauis & colla comantia pectūt.
Ipſe dehinc auro ſquallētē alboq̧[c] Oricalcho
Circundat[d] loricā humeris ſimul aptat[e] habēdo
Enſeq̧ & Clipeum & rubrę cornua[f] criſtę,
Enſem quē Dauno Ignipotēs De⁹ ipſe[g] parēti
Fecerat & ſtygia[h] candentem tinxerat vnda
Exin[h] quę mediis ingenti[i] annixa columnę
Aedibus aſtabat validam vi[l] corripit haſtam
Actoris[m] Arunci ſpolium quaſſatq̧[n] trementē
Vociferans[o] nunc o nuſq̧ fruſtrata vocatus[p]
Haſta meos nūc tēp⁹ adeſt.te maxim⁹[q] Actor.
Te Turni[r] nūc dextra gerit da ſternere[s] corp⁹
Loricamq̧ manu valida lacerare[t] reuulſam
Semiuiri Phrygis & fœdare in puluere crines

SER a ❡QVI candore niues antierent curſib⁹ auras,Homeri verſus ē, ver bum ad verbum. λευκο τεροι χιονος θειειν δ'ανεμοισιν ομοιοι. b ❡Propi aurigę,feſtini veloces, & erit noiatiuus hic ꝓpereus, aurigas aūt p agaſonibus poſuit,nā aurigæ ꝓprie ſunt currus regētes. c ❡Alboq̧ orichal. apud maiores orichalcum ꝓcioſius oib⁹ metallis fuit, namq̧ ſicut Lucretius dicit,cū ꝑmū hoīes ſiluas īcēdiſſent,nulla⁊ adhuc re⁊ piti terra caſu fertilis oiu⁊ ex incēdii calore deſudauit metalla,īter q̄ orichalchu⁊ ꝓcioſi⁹ viſu⁊ ē,qđ & ſplēdorē auri & æris duritiā poſſideret,nāq̧ ꝑmū đ auro ſecuris fcā diſplicuit cā mollitiei,ſīlī rōne & argēti cōtēpt⁹ ē vſus.Mox oricalchū placuit donec veniret ad ferrū,vn̄ & dn̄r ſæcula ita fuiſſe diuiſa,oricalchū āt fuiſſe ꝓcioſū,ēt Plaut⁹ docet q ait ī milite glorioſo,Ergo iſtos mores oricalcho ꝯparē. c ❡Alboq̧ ori.auri.ſ. cōparatiōe, nā albū nō ē. d ❡Circūdat lo.hu.nō armaſ hoc loco,ſ⁊ explorat vtrū arma apte & ꝯgrue ei⁹ mēbris īhęreāt. e ❡Aptat hn̄do, ad hn̄dū,vt ꝯgrue poſſit īherere. f ❡Cornua criſtę.i.comas,q̄s græci κεϱατα noiant,vn̄ & κειϱειν dn̄t tōdē,cornua āt ſūt ꝓprie cincini. g ❡De⁹ ipſe parēti fecerat, ac ſi diceret nō p miſtros.Stati⁹,Plim⁹ ipſi ſudor ibi,& notādū q̧ affectate variauerit,vt Æneæ vno loco arma dſcriberet.Turni ꝑo hic haſtā gladiū & loricā, In. viii.autem ſcutū & galeā. h ❡Exin,deide nā ordis ē aduerbiū. i ❡Ingēti co.haſtę p colūnā exꝑmiſ,magnitudo,ſīc in ſeptio eq̄⁊,vt ſtabāt tercētū nitidi in ꝑſepib⁹ altis. K ❡Stygia vnda,q̄ſi īmortalē fecerat. l ❡Vi.i. virtute. m ❡Actoris arū.ſp. vel qđ Actori detraxerat Turnus, vel qđ Actor cuidā alteri, nam ambigue poſuit. n ❡Quaſſatq̧.t.q̄ſ ſat & tremefacit. o ❡Vociferās,hęc ſ.q̄ dicturus ē,plerūq̧.n.ita clamor oñdiſ, vt ſtatim ipſi⁹ clamoris verba ſubdanſ,ſic ſupra toruūq̧ repēte clamat io mſes Sane nunc ita ad haſtā q̄ſi ad aliq̄ pſonā loquiſ,et ei intellectū & auditū dat,ſicut Cicero verba reip. ſed ille ait ſi poſſet fieri Turnus vero q̄ſi ad vi⁊ ſentiētē loquiſ,nec īmerito, nā eū īducit furētē, vt His agitur furiis totoq̧ ardentis ab ore Scintillæ abſiſtūt,oculis micat acribus ignis. p ❡Vocatus haſta meos,īnuocationes & ꝓces,nam appellatio ē a verbo q̄ ſemp aut ī io aut ī us exit. ſi in io exeat tertiæ ſunt formæ,ſi ī us q̄rtæ,vt ab eo qđ ē lego aut lectio aut lectus ſit, ſed hoc nos dicimus,qđ ευφονοτεϱον, ſicut nūc ab eo qđ ē voco vocatus fecit nō vocationes. q ❡Te maximus actor, antea gerere cōſueuerat. r ❡Te tur.nūc de.g.ei⁹ q̄ ē ſupra maximū q̄ſi. ſ ❡Da ſter.figura græca,vt Donat hr̄e viro,itē Dat ferre talētū. t ❡Laceraſ reuul.vt laceratā reuellā. Laceratā āt pp illđ, Et bis ſex thoraca petitū Perfoſſumq̧ locis.

CHR ❡STIGIA vnda,ꝯſecrationē q̄dā enſis oñdit. ❡Corripit.q.d.ſine conatu extulit q̄uis tanta eſſet,vt admiculis columnæ egeret.

DON ❡ANTEIRENT curſibus au.Venti.n.rapidiſſimi auras i.minores vētos ſupare velocitate poterāt. ❡Hn̄do.i.apta , vt cōmode vti poſſit,ſicut dixit Habilēq̧ hūeris ſuſpēderat arcū. ❡Vociferans nunc.o.n. tanta vaniloq̄nnia nihil boni portendit,non.n.verbis eſt nimis in hoſtē inuehendū ſed virtute ꝯtra eūdū eſt. ❡Semianimi ph.nā adeo effœminati ī phrygia ſunt hoīes & cultu,& aliis delitiis, vt ad plenā virilitatē nō poſſint adimplere.

Vibratos[e] calido fero Myrrhaq́ꝫ[c] madentes
His agitur furiis totoq́ꝫ ardentis ab hore
Scintillę abſiſtunt. oculis[b] micat acribus ignis.
Mugitus veluti cum prima in prę lia Taurus
Terrificos[d] ciet[e] aut iraſci in cornua tentat
Arboris obnixus trunco ventoſq́ꝫ laceſſit
Ictibus aut ſparſa ad pugnā[f] proludit Arena
Nec minus interea materni ſeuos[g] in armis
Aeneas acuit[h] Martem & ſe ſuſcitat ira
Oblato gaudens cōponi[i] fœderę bellum.
Tum ſocios[k] mœſtiq́ꝫ metum ſolatur Iuli
Fata docens regiq́ꝫ iubet reſponſa[l] Latino
Certa referre viros & pacis[m] dicere leges.
Poſtera vix ſummos ſpargebat lumine mōtes
Orta dies cum primum alto ſe gurgite tollunt
Solis Equi lucemq́ꝫ[n] elatis naribus efflant.
Cāpū[o] ad certamen magnę ſub mœnibus vrbis
Dimenſi[p] Rutuliq́ꝫ viri Teucriq́ꝫ parabant
In medioq́ꝫ focos & Diis[r] Communibus [q]aras
Gramineas alii fonte[t]mq́ꝫ Ignemq́ꝫ ferebant

SER a ℂ VIBRATOS calido ferro, criſpatos calamiſtro, nā calamiſtrū eſt acus maior, q̄ calefacta & adhibita torquet capillos, vñ et Cicero calamiſtratā comā appellat frequēter, q̄ ēt vituperationi ē, vñ ecōtra ad laudē ē poſitu ab Horatio Hinc & incōptis curium capillis. b ꝩ Oculis micat acribus ignis Homeri eſt. οσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι εἴκτην. c ꝩ Myrraq́ꝫ madentes, vnguentatos. d ꝩ Terrificos, hic appet mugit⁹ non tm̄ dolentuꝫ eſſe, ſed ēt iraſcentiū. e ꝩ Ciet modo dat, ſicut in tertio legimus, Lachrymaſq́ꝫ ciebant, nā pprie ciere eſt alteri aut dolorem, aut lachrymas cō mouere f ꝩ Ad pugnā pludit, pmeditaſ. Cicero, Si mecū in hac plusione nihil fueris. i. i hac pmeditatione certaminis g ꝩ Sæuos, fortis more ſuo, & igētē moderationē dat Æneæ, qppe quē iducit laborātē vt poſſit i irā moueri, cū Turnū dicat ita ſauere, vt nec Latini cōſiliis, nec Amatæ pcibus poſſit obedire. h ꝩ Acuit martē, irritat ſe ad futura certamīa. i ꝩ Cōponi fœdere bellū, finiri, vt Añ diē clauſo cōponet veſp olympo. K ꝩ Tū ſo. mœ. metū ſo. iu. itelligim⁹ hos ſpe ſinglaris certamīs p ducis ſalute eſſe turbatos. l ꝩ Rñſa la. cer. re. vi. κατα τὸ σιωπώμενον ēt latinū ad Æneā legatos miſiſſe itelligimus, nā ſupra Turn⁹ tm̄ dixerat, Nūcius hęc idmō phrigio mea dcā tyrāno. m ꝩ Pacis dicē leges, q̄s paulopoſt in ipſo fœdē ē dicturus Æneas. n ꝩ Lucēq́ꝫ elatis naribus efflāt, ennian⁹ ꝓlus ē ordīe mutato, ille. n. ait Fundūtq́ꝫ elatis narib⁹ lucē. Et ſciendū diem nulq̄ ſic patēter deſcripſiſſe Virgi. o ꝩ Cāpū ad certamē, totus hic de fœderib⁹. locus Homero trāſlatus ē, vbi Alexāder cum Menelao ē ſingulari certamīe dimicaturus. p ꝩ Dimenſi teucriq́ꝫ viri, inter ſe p certa ſpacia diuidētes q̄ q̄ſq́ꝫ loca purgaret, & hoc loco Fa[u]ni lucū euertere troiāi. vñ eſt, Sed ſtirpē teucri nullo diſcrimine ſacrū Suſtulerant puro vt poſſent cōcurrere campo. q ꝩ Focos qcqd ignē fouet, focus vocaſ ſiue ara ſit, ſiue qcqd aliud, in quo ignis foueſ. r ꝩ Et diis cōibus aras, dii cōes ſunt, vt alii dicunt Mars, Bellona, Victoria q: hi in bello vtriq́ꝫ parti pñt fauere. Vt aūt altioris ſciētię hoībus placet, dii cōes ſunt, qa ἄζωνοι dñr. i. q cœli certas non hēnt ptes, ſꝫ gñaliter a cūctis colūtur, vbiq́ꝫ. n. eos eē manifeſtū ē, & vt mater deū cuius ptās in oībus zonis eſt. Nā & ideo mater deū dr, qd cū oib⁹ eius ē cōis ptās. Alii cōes deos volūt, Solē. Lunā, Plutonē, Martē, hi. n. apd hoīes inueniunſ, & ſunt i oībus terris, por tm̄ ſenſ⁹ ē ſimplex & magis apt⁹ negocio. ſ ꝩ Aras. g. romani. n. moris fuerat & ceſpitē arę ſupiponē, & ita ſacrificaſ, Gramīneas āt iō, qa de bello res agiſ, & marti ſacrificaſ, cui gramē ē ꝯſecratū, qd ſꝫ Pli. i nāli hiſtoria Ex hūano cruore pcreaſ. Gramē autē herbæ ſpēs ē ſꝫ oīs herba gramē voceſ, ſicut robur oē lignū, quū ſit & ſpēs. t ꝩ Fontēq́ꝫ. ig. ſe. p aq̄ poſuit a toto ptē. Sane ad faciēda fœdera aq̄ & ignis adhibenſ, vñ eꝰ quos arcere volumus a nro cōſortio, eius aq̄ & igni interdicimus, id eſt rebus qbus cōſortia copulanſ.

DON ℂ ARAS, propter cōſecrationem fœderis. ꝩ Communibus, quia adhuc incertum erat quo eſſet peruentura victoria.

CHR ℂ MYRRHA, hæc arbor nō ſolū i ſilua i q̄ thus naſciſ, ſꝫ i mltis quoq́ꝫ arabiæ locis atq́ꝫ ēt apud troglodytas, ſatiua ſiluestri pferſ Arboris altitudo ad quinq́ꝫ cubita nec ſine ſpina corticē hꝫ leuē, & vnedoni ſilēm. Troglodytica ſilueſtriū pria, Erythrea ſcda, induciſ vt gemi emittāt, & ipe bis et thus, ſꝫ a radice vſq́ꝫ ad ramos, ſuadāt tm̄ priuſq̄ indicanſ ſtactē dictā cui nulla preferſ. Vis eſt vt caleſaciat deſiccet & abſtergat. Occidit lūbricos, pellit fœtus, valet ad tuſſium antiquā, pfert aſmaticis. ꝩ His

eſt. His agit. ſ. nã ex aĩ furore potiuſq̃ ex formidine hæc pueniebãt. Oculis, ſunt enim oculi veluti animi feneſtræ p quos oẽs aiop motus maxĩe apparẽt. Ignis, furor ille iræ admixtus q eſt ex ſanguinis accẽſione. Nec minus, idẽ & in ænea ardor aĩ demõſtratur. Acuit marte, excitat ſeipm ad ꝓliũ. Ira, iuſta ĩdignatione. Fata docens. q.d. oñdẽs fatale eſſe ꝙ victo turno ea loca obtineant teucri. Dicere leges, dicere conditiones quod ſuperioris eſt.

Velati[a] Lino & Verbana[b] tempora vincti.
Procedit Legio[c] Auſonidum pilataq̃ plenis
Agmina ſe fundũt portis. hinc Troius omnis
Tyrrhenuſq̃ ruit[d] variis exercitus armis
Haud ſecus ĩstructi[e] ferro quã ſi aſpa Martis
Pugna vocet necnõ mediis in milibus ipſi
Ductores auro volitant oſtroq̃ decori
Et genꝰ Aſſaraci Mneſtheus & fortis Aſilas
Et meſapus equum domitor Neptunia ꝓles.
Vtq̃ dato ſigno ſpatia in ſua quiſq̃ receſſit
Defigunt tellure haſtas & ſcuta reclinant
Tum ſtudio effuſę matres & vulgus[f] inermũ
Inualidiq̃ ſenes turres ac tecta domorum
Obſedere alii portis ſublimibus aſtant.
At Iuno ex ſummo qui nunc albanus habetur
(Tũc neq̃ nom̃ erat neq̃ honos neq̃ gl'ia mõti)
Proſpiciẽs tumulo cãpũ ſpectabat & ãbas
Laurentum Trouumq̃ acies vrbemq̃ Latini
Extemplo Turni ſic eſt affata ſororem
Diua[g] Deã ſtagnis[h] quę fluminibuſq̃ ſonoris
Pręſidet hunc illi Rex Aetheris altus honorẽ
Iuppiter erepta pro virginitate ſacrauit.

SER a VElati lino, atq̃ fœtiales & p̃r patratus p q̃s bella vel fœdera confirmabãt nũquã vtebãt veſtibus lineis, vñ dicemꝰ errore ſcrĩ vt linea veſtis ↄ morẽ adhiberet ad fœdera, q̃ firma futura nõ erat. ſcimus. n. hoc vbiq̃ ſeruare Virg. vt rebꝰ qbꝰ denegatur exitꝰ, deeẽt ĩfirma p̃ncipia, ſicut in Thracia ciuitatẽ cõdẽs Æneas quã mox fuerat relicturꝰ, ↄ morẽ Ioui de tauro ſacrificauit, ſic Senatũ ad ꝓuatã Latinꝰ cõuocat tecta, q̃ñ eiꝰ nõ erãt firma conſilia, ſic paulo poſt in augurio liberatꝰ cygnꝰ in flauiũ cõcidit, q̃a turnũ rutuli ĩ abrupto fœderẽ liberare ñ potuerũt, Cap tñ & Iginꝰ hoc loco dicũt lectionẽ eẽ corruptã, nã Vir. ita reliq̃ſſe cõfirmãt Velati limo. Limꝰ ãt ẽ veſtis, q̃ ab vmbilico vſq̃ ad pedes tegunt pudibũda popap, hæc aũt veſtis ĩ extrẽo ſui purpurã limã. i. flexuoſã, vñ & nom̃ accepit, nã limũ obliquũ dicimꝰ, vñ & Terẽ. Limis ocul' dicit. i. obliqs. b Verbena tpa vi. Verbena ꝓprie ẽ herba ſacra ſũpta de loco ſacro capitolii, q̃ coronabant fœciales, & p̃r patratꝰ fœdera facturi vl' bella indicturi, abuſiue tñ ẽt verbenas vocamꝰ oẽs frõdes ſacratas, vt ẽt laurꝰ oliua vl' myrtꝰ, vt Terẽ. Ex ara hinc verbenas ſume, nã myrtũ fuiſſe Meãder teſtat de q̃ Terẽ. trãſtulit. c Legio au. ꝓ auſonidap, qđ vẽit ab eo qđ eſt hic auſonida ſic vt hic auriga, nã auſonis gñis ẽ fœminini, vñ auſonidũ facit, qđ vt diceret ẽ metri neceſſitate ↄpulſus. d Ruit, cũ ĩpetu venit, qđ ꝰ gręcos eſt ὁρμητικ. e Inſtructi fer. bõa pœconomia & rei futurę ꝓparatio, ruptis n. fœderibꝰ ĩ bella deſcẽdẽt. f Vulgꝰ inermũ, ſenũ. Lac matrum, ſicut ipſe memorauit. g Diua deã, aut hypallage ẽ pro dea diuã, nã deos æternos dicimus, diuos vero qui ex hoĩbꝰ fiũt. Aut bene dixit de Iunone diuã reſpiciens etymologiã, nã ĩ Hora legimꝰ ſub diuo moreris victima nil miſerãtis orci. i. ſub aere, quẽ ẽt Iunonẽ. Deus aũt vel dea gñale ẽ oĩbꝰ, nã ꝙ qđ grece δέος latie timor, vocatur, vñ deꝰ dictꝰ ẽ, ꝙ oĩs religio ſit timori. h Stagnis q̃ fluminibuſq̃ ſonoris ꝓſidet, Iuturna fons ẽ in italia ſaluberrimꝰ iuxta Numicũ fluuiũ, cui nomẽ a iuuãdo inditũ ẽ, cũ. n. n. ãliter oĩs aq̃ noxia ſit extraneorũ corporibus, hic oĩbus ſaluberrimus fons eſt, de hoc aũt fonte Romã ad omnia ſacrificia aqua afferri conſueuerat.

DON PLEnis portis, q̃ſi ſecuri erãt ſci de alieno certamie. Variis, q̃a diuſap terrap erãt viri.

CHR VELATI lino & ꝟbena, Placẽt quæ dixit Seruius de limo, nã Cap & Iginius aiũt Vir. ſua manu ſcripſiſſe limo, ſ; librariop mẽda ſcriptũ ẽ lino. Verbena, de hac herba dcm̃ ẽ ĩ Buc. Iuturna nĩpha fuit q̃ tẽplũ hẽbat ppe vrbẽ, vbi erat fons cuiꝰ aq̃ pota a febre liberabat. Pilata pricipiũ ſine origine verbi & retulit ad romanos q̃p ꝓpria ſũt pila Variis armis q̃a ex variis gẽtibꝰ cõſtabat. Volitãt, nã cuſ ducis ſit oĩa circũſpicere aſſiduo mõ ad poſtremos mõ ad primos recurrũt. Dato ſigno, nõ eñi venerãt, vt pugnarẽt, ſed victo fœdere ſingulare duorũ ducũ certamen ocioſi ſpectarẽt. Defigere aũt haſtas & ſcuta reclinare eſt eop q a pugna ceſſaturi ſint. Tum ſtudio, ponit id qđ vſu venire ſolet.

Nympha^a decus fluuiorũ aio^b grauiſſima nro,
Scis vt te cunctis^c vnam quęcunq; latinę
Magnanimi Iouis ingratũ^d aſcendere cubile
Prętulerim Cœliq;^e libens in parte locarim.
Diſce tuum ne me incuſes Iuturna dolorem.
Qua viſa^f eſt Fortuna pati Parceq; ſinebant
Cedere^g res Latio Turnũ & tua mœnia texi
Nunc video iuuene imparibus cõcurrere^h fatis
Parcarumq; dies & Vis inimica propinquat.
Nõ pugnã^i aſpicẽ hãc oculis ñ fœdera poſſim
Tu pro germano ſiquid pręſentius^k audes
Perge decet forſan^l miſeros meliora ſequẽtur
Vix ea cum lachrymas oculis Iuturna ꝓfudit
Terq;^m quaterq; manu pect^9 ꝑcuſſit honeſtũ.
Non lachrymis^n hoc tempus ait Saturnia Iuno
Accelera & fratrẽ ſiquis modus eripe morti
Aut tu bella cie conceptumq;^o excute fœdus.
Auctor^p ego audendi. ſic exhortata reliquit^q
Incertam & triſti turbatam vulnere mentis.

SER a ❡NYMPHA decus fluuiorũ, ſupra Nymphæ genus amnibus vnde eſt. b ❡Aio gratiſſimo noſtro, Hom. τιμῶ κεχαρισμένῳ θυμῷ. c ❡Cũctis ꝓtulerim, liptotes figura per cõtrariũ plus.n. dicit et minus ſignificat, nanq; oẽs eſt perſecuta. huic vero libenter indulſit, et dicit ſe hanc oĩbus ꝓ.ulſiſſe, qſi ẽt alias in honore hũerit, tale eſt & illud ſaluſtianus, Mare ponticum dulcius q̃ cetera, quũ nr̃ũ dulce ſit. Sãe ſciẽdũ ñ imerito ſinxiſſe Vir. niphæ.i.pti ſuæ indulſiſſe iunonem. d ❡Ingratũ.c.p qd gr̃am caſtę nõ repũtat vxori iuppiter, nã cũ iuppiter multas vitiaſſe diceref nihil tñ a iunone de Iuturna detractatũ ẽ, ſed potius auctũ ẽ, ad uertendũ verſum hunc ſine cæſura eſſe, nã heptimemeris, quã hĩc credif, in ſynalœphã cadit, & Magnanimi Iouis ingratũ aſcẽdere cubile. Terẽtianus de hoc Rarũ cõcedã, fieri nõ poſſe negabo. e ❡Cœli par. parte diuinitatis, nã locũ numinũ ꝓ honore poſuit. f ❡Qua viſa eſt. ſ.p.i. quãtũ q̃tenus ꝑmiſit, & ſic ait Qua viſa ẽ, vt ſup Coeant in fœdera dextræ Qua daf. Sane latẽter oñdit fauorẽ numinũ ſine cõceſſiõe fatoꝝ nõ poſſe ꝓcedere. g ❡Cedere res latio, fœliciter cuncta ꝓcedere. h ❡Concurrere, ꝓ cõcurſurũ eſſe, licet q̃ſi de ea bene pñti vſa ſit tpe, quæ ẽt futura cernebat. i ❡Non pugnam aſpicere hanc oculis, quoniam numina quoties morituros viderint eos, quibus fauent, ab eis recedunt, ſic Sta. Apollinẽ ĩducit Amphiaraum deſerentẽ vbi eũ vicinũ morti eſſe cognouit, deſilit mœrẽs, lachrimaſq; auertit Apollo & Home. cũ lanx Hectoris expendente leue inclinaretur ait, λεῖπε δέ ἑ Φοῖβος Ἀπόλλων. K ❡Præſentius, efficacius, vehementi^9, naꝫ decet germanã illicita etiam pro fratris ſalute tentare. l ❡Forſan miſeros meliora ſequantur, ne forte poſſit fatorum ordo mutari. m ❡Terq; quaterq; manu pectus ꝑcuſſit honeſtũ, quia ſolã doloris audierat cãm, nihil quẽadmodũ fratri poſſit mederi, nã paulopoſt Audiet aut tu bella cie, cõceptumq; excute fœdus. n ❡Non lachrymis hoc ipſ ait, non flendi, ſed ſubueniendi tp̃s eſt Statius, in matrũ cõſolatione Accenſo fletibus igne. o ❡Cõceptũq; excute fœdus, placitum aio predeſtinatum vt fiat. p ❡Auctor ego audendi, nomina in tor deſinentia fœminina ex ſe faciunt que in trix termiãf (ſi tñ a verbo veniant) vt ab eo qd eſt lego & lector & lectrix facit, doceo doctor doctrix. ſi aũt verbo non venerint cõia ſunt, nam ſimiliter & maſculina & fœminina ĩ tor exeũt vt hic & hæc ſenator, ħ & hæc balneator, ħ Petronius vſurpauerit balneatricẽ dicẽs. tale ẽ hic & hæc auctor, ſꝫ tũc quã auctoritate deſçẽdit, vt hoc loco Cũ ãt ab eo vẽit qd ẽ augeo & auctor & auctrix facit, vt ſi dicas auctor diuitiarũ, vel auctrix patrimonii. q ❡Reliqt incertã, qa ħ dederit ei cõſiliũ dicendo forſan eã reliquit incertã.

DON ❡ANIMO gratiſſima noſtro, ſimulata verbo pro tempore, nam pellex nunq̃ placet.

CHR ❡NYMPHA decus, captat beniuolentiã a ꝑſona iuturnæ & a ꝑſona ſua, nã illa beniuola effecta facile qd incipit aſſequitur. ❡Diſce tuum ne me incuſes, nam cũ nõ poſſim amplius defendere Turnũ nolo me tibi nõ ꝑdixiſſe doleas. ❡Imparibus cõcurrere fatis: nõ dixit ĩparibus virib^9, ſꝫ fatis, vt culpã ab homine ĩ fata reiiciat. ❡In vita ẽ pathos ab ætate. ❡Parcarũq; di. & vis inimica propĩquat, Sententia eſt quod dies quem parcæ afferũt ex violenta eſt morte. ❡Non pugnam aſpicere hanc, non deſerit illum quia prodat ſed cum auxilium aduerſus fata ꝓſtare non poſſit non vult illi morituro adeſſe, qm̃ grauius nos cruciant quæ videmus q̃ quæ audimus, ex eo ergo qd oſtẽdit quantũ illũ amet facit fidẽ iccirco abire, qm̃ illi auxilio eſſe nõ poſſit. ❡Forſan miſeros melio. ſe. non.n. illã omnino ſpe

nino ſpe priuare vult, ne illam animo deficiens nihil deinceps tenet. ¶ Honcſtum, pulchruȝ. ¶ Conceptumq́ ex. ſ. docet eſſe remedium quo ſingulare certamen tolli poſſit, ſi fœdus perturbetur, atq́ ex eo certamine remoto reſtat ſpecies ꝙ mortem euadere poſſit.

Interea[a] reges (ingenti[b] mole latinus
Quadriiugo vehitur curru cui tempora circū
Aurati bis ſex radii fulgentia cingunt
Solis[c] aut ſpecimen bigis[d] it turnus in albis
Bina manu lato criſpans haſtilia ferro.
Hinc pater Aeneas Romanę[e] ſtirpis origo
Sidereo flagrans Clypeo & cœleſtibus armis.
Et iuxta Aſcanius magnę[f] ſpes altera Romę)
Procedunt caſtris putaq́[g] in veſte ſacerdos
Setigeri[h] fœtum ſuis intonſamq́ bidentem
Attulit admouitq́ pecus flagrantibus aris.
Illi ad ſurgentis conuerſi lumina Solis
Dant[i] fruges manibus ſalſas & tempora ferro
Summa notant pecudū paterisq́ altaria libāt.
Tum pius Aeneas ſtricto ſic enſe precatur.
Eſto[k] nunc Sol teſtis & hęc mihi terra precanti

SER a ¶ INTEREA reges, longū hyperbatō, nā ordo eſt. Interea reges pcedūt caſtris, cętera in. p parentheſim dicta ſunt, nec eſt eclipſis, cū ſermo in omnibus congruat. b ¶ Ingenti mole, pōpa ābitu, nā mō ß ſignificat. c ¶ Solis aut ſpecimē, vt ēt i ſeptīo dixim⁹, Latinus ſm Heſiodū in ἀσπιδοποιίᾳ Vlixis & Circes fili⁹ fuit, quā multi ēt Maricā dīt, ſm quē nūc dicit ſolis ſui ſpecimē, nā Circe ſolis eſt filia. Sane ſciendū Virgiliū in varietate hiſtoriæ, ſua ēt deā variare, ſȝ de Vlyxe vt ēt ſupra diximus in ſeptīo, Tēpoꝝ nos rō credē nō ſinit. d ¶ Bigis id turnus in albis, quoties vtimur noībus tm̄ pluralis numeri, & vnū volumus ſignāre ita dicimus vnas bigas vnas q̄drigas, vnas ſcalas. Saluſtius, Hi poſtq̄ in vna mœnia cōuenere e ¶ Romanę ſtirpis origo, hoc ad laudē Auguſti reſpicit. f ¶ Magnæ ſpes altera romæ, male qdā magna volūt & legūt. g ¶ Puraq́ in veſte ſacerdos, īpolluta, & pura dē veſtis q̄ feſtis diebus vti cōſueuerant ſacra celebraturi. h ¶ Setigeri fœtū ſuis romāo more, vt Et cæſa iungebāt fœdera porca. nā Hom. aliud genus ſacrificii cōmemorauit dicens.

κήρυκες δ' ἄρα ἄστυθεῶν φέρον ὅρκια πιστὰ
ἄρνε δύω, καὶ οἶνον ἐύφρονα καρπὸν ἀρούρης
ἀσκῷ ἐν αἰγείῳ φέρε δὲ κρατῆρα φαεινόν
κῆρυξ Ἰδαῖος ἠδὲ χρύσεια κύπελλα.

Non pter rōnem eſt qđ ait fœtū ſuis. Itē intōſamq́ bidentē. i. breuē adhuc, nā in rebus q̄s volebant finiri celerius, ſenilibus ēt aīalibus decreſcētibus ſacrificabāt, in reb⁹ vero quas augeri & cōfirmari volebaut de minoribus & adhuc creſcentibus immolabāt. i ¶ Dant fruges manibus ſalſas, far & ſal, qbus rebus & cultri aſpergebantur & victimæ. Erāt aūt pbationes vtrū eſſet aīal aptū ſacrificio, obliquū ēt cultruȝ a frōte vſq́ ad caudā ante imolatiōnē ducere conſueuerāt, naȝ hoc eſt qđ dicit Tēpora ferro ſūma notāt pecuduȝ. k ¶ Eſto nūc ſol teſtis, bñ prīo iuocat deū, quē orientem intuēs vidit. nā ait, illi ad ſurgentē cōuerſi lumina ſolē. Eſto auteȝ multi volunt tertiā eſſe pſonaȝ. i. ſit mihi ſol teſtis, qa ſeqẗ & hæc terra, vt elocutionem per nominatiuum factā itelligamus, ſed hoc non pcedit, qa frēqntia vocatiuū hēt, vt & tu ſaturnia iuno. Item Tuq́ inclyte mauors, vñ p vocatiuū cū oīa dixiſſe accipiamus. In hoc vero tm̄ ad noīatiuū feciſſe tranſitū. l ¶ Et hæc mihi terra pcanti h ēt hic poſſit eſſe vocatiuus. nā λεκτικῶς ē d. ñi hæc terra eſto teſtis, ac ſi dicēt o italica terra teſtis eſto. Home. ſic e iuramētū.

Ζεῦ πάτερ Ἴδηθεν μεδέων κύδιστε, μέγιστε
ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις
καὶ ποταμοὶ καὶ γαῖα, καὶ οἳ ὑπένερθε καμόντας
ἀνθρώπους τίνυσθον, ὅτις κ' ἐπίορκον ὀμόσσῃ
ὑμεῖς μάρτυροι ἔστε φυλάσσετε δ' ὅρκια πιστά.

CHR ¶ BIS SEX, propter duodecim ſigna zodiaci que peragrans in ſingulis diuerſas habet vires ¶ Romanæ ſtirpis origo. q d. ꝙ in hac die iacturus eſſet ea fundamēta imperii, quibus Roma inde ſurgere poſſet. ¶ Spes altera romæ, ſunt nonnulli qui dicant Ciceronem ſenio iam confectum cum adoleſcentis Maronis carmina audiſſet vehementerq́ obſtupuiſſet illum alteram ſpē Romæ appellaſſe, quod nunc poeta ad Aſcanium tranſtulit & iure quidem. Nam inde iuliorum familia futura erat. ¶ Sol, Quia oīa videt, & ad quem reliqua omnia numina referebant antiqui. ¶ Terra, quæ mihi fatalis es.

Quã propter[a] tantos potui perferre labores
Et pater omnipotens & tu Saturnia coniux
Iam melior[b] iã diua precor tuq; iclyte Mauors
Cũcta tuo q bella pater ſub numine torques[c]
Fonteſq; fluuioſq; voco queq;[e] ętheris alti
Rel'igio & quę ceruleo ſunt numina Ponto.
Ceſſerit auſonio ſi fors victoria Turno
Conuenit Euandri victos diſcedere ad vrbem.
Cedet Iulus agris nec poſt arma vlla rebelles[f]
Aeneadę referent ferro ue hęc regna laceſſent
Sin noſtrum annuerit[g] nobis Victoria Martẽ
Vt potius reor. & potius Dii numine firment
Non ego nec Teucris Italos parere iubebo
Nec mihi regna peto. paribus ſe legibus ambę
Inuictę[h] gentes ęterna in fœdera mittant.
Sacra[i] Deoſq; dabo ſocer arma Latin[9][k] habeto
Imperium ſolẽne ſocer mihi mœnia Teucri
Conſtituent vrbiq; dabit Lauinia nomen
Sic prior Aeneas ſequitur ſic deinde Latinus
Suſpicens Cœlum tenditq; ad Sydera dextrã.
Hęc eadem Aenea Terram[l] Mare. Sydera iuro
Latonęq;[m] genus duplex Ianumq;[n] Bifrontem
Vimq;[o] Deum infernam & diri ſacraria[p] Ditis

SER a ℂ QVAM propter tãtos, tet habet accen tum cũ præponit, vt ſi dicat ꝓpter quam at nũc penultima habet accẽtum, quia eſt poſt poſita ꝓpoſitio, vt græce περι βασιλῆας cum contra dicatur βασιλῆας περι, quia eſt poſtpoſita prę poſitio. b ⸿ Iãme lior iã diua ꝑcor, ac ſi diceret nõ ſa turnia. i. iã; minime nocẽs ſed troianis propitia. c ⸿ Torques, ſuſtines, regis. d ⸿ Quę q; ætheris alti religio, poſt ſpãlia ĩtulit gñalitatem. e ⸿ Ceſſerit auſonio ſi fors, vt ſi forte & bñ dubitat de hoc, cõtra cũ ad ſuũ venerit nomẽ dicet vt potius reor & poti⁹ dii numĩe firmẽt. Sane rõne nõ caret ꝙ prio de victoria Turni loqͥ poſt deſcendit ad ſuã. ſcit. n in auguriis priã poſterio rib⁹ cedere. f ⸿ Rebelles, hõ rebellis dicitur, res ipſa rebellino, nõ rebellatio, ſic Suetonius. g ⸿ Annuerit victoria marte;, hypallage, pro ſi noſter Mars annuerit victoriam, nam Martem victoria comitatur. h ⸿ Inuictæ, quaſi inuictæ, & bene ſibi conciliat populum, nã ſinę dubio vna cũ rege vincetur. i ⸿ Sacra deoſq; dabo, magna enim fuit apud maiores ſacrorum cura, ſicut diximus ſupra. vnde nunc Æneas id agit ne pereant, & re vera conſtat ſacra phrygia, nunc latinis tradita coluiſſe romanos. k ⸿ Latinus habeto, aut antiquus vocatiuus, aut habeto tertia pſona ſit. Sane ſciendũ ꝙ crebra ſoceri cõmemoratiõe ſibi fauorem Latini conciliat. Item dicendo Mihi mœnia teucri conſtituent, popularẽ gratiã captat, qa ſupra dixerat Drances, Saxaq; ſubuectare humeris troiana iuuabit. l ⸿ Terram mare ſydera iuro, ornatior elocutio & crebra apud maiores ꝙ̃ ſi vellis addere ꝓpoſitionẽ, vt ſi dicas, iuro p maria per terras eadem autem bene dixit, nam pro mari ille fontes & fluuios poſuit, pro ſyderibus ſole. m ⸿ Latonæq; genus duplex, ac ſi diceret vtrunq; ſexum Latoniæ ſobolis, & bene in fœderibus duplicia inuocant numina, quia in vnum duo coituri ſunt populi. n ⸿ Ianum quoq; rite inuocant, quia ipſe faciendis præeſt fœderibus. nã poſtq̃ Romulus & Tit⁹ Tatius in fœdera conuenerunt, Iano ſimulacru; duplicis frontis effectum eſt, quaſi ad imaginem duorum populorum. Legimus tamen Ianũ quadri frontem fuiſſe. vnde Martialis ait, Et lingua pariter locutus omni. nam omnes de duobus non dicimus. o ⸿ Vimq; deum duritiem, inexorabilitatẽ. p ⸿ Sacraria ditis, ſacrarium proprie eſt locus in templo, in quo ſacra reponũtur, ſicut donarium eſt vbi reponũtur oblata, ſicut lectiſternia dicunt vbi in templo homines ſedere conſueuerunt.

CHR ℂ SATVRNIA, nam ab Heleno iuſſus fuerat Iunonem quoad poſſet placaret. Præterea Dea regnorum eſt, & de regnis diſceptatur. Mauors, cuius munera exercemus. Addidit flumina & mare, vt omnia aquarum numina aſſint & religionem alti ætheris. ⸿ Si foros victoria duo proponit ſi ſuccũbet neq; ſe neq; ſuos vnquam contra impoſitas conditiones iturum. ſin vincet mira clementia in victos viſurum, & penes latinum regnum relicturum ſola tantum ſacra daturum. ⸿ Ambæ inuictæ gen. ita nullo diſcrimĩne regẽtur, vt vtraq; inuicta reſtet. ⸿ Dextrã, quæ ſit pignus fidei. ⸿ Ianu; bi. de quo in primo lib. diximus. Ianus ſimulachrum habuit in hoſtio templi victis ſabinis. Cũ Romulus & Tatius percuſſere fœdus. Pleriq; putãt eum tunc bifrontem fuiſſe propter imaginẽ duorum populorum.

ℂ QVI fœdera

Audiat hęc genitor qui fœdera[a] fulmīe ſancit.
Tango aras medioſq; ignes & numīa teſtor
Nulla dies pacem hanc Italis nec fœdera rūpet
Quo res cunq; cadent nec me vis vlla volentē
Auertet non ſi tellurem[b] effundat in vndas
Diluuio[c] miſcens Cœlum ue in tartara ſoluat
Vt ſceptrū[d] hoc (dextra[e] ſceptrū nā forte gerebat)
Nunquā frōde leui fūdet virgulta nec vmbras
Cum ſemel in ſiluis imo[f] de ſtirpe reciſum
Matre[g] caret poſuitq; comas:& brachia ferro
Olim arbos nunc artificis manus ęre[h] decoro
Incluſit patribuſq; dedit[i] geſtare latinis.
Talibus[k] inter ſe firmabant fœdera dictis
Conſpectu in medio procerum tū rite[l] ſacratas
In flammā iugulant pecudes & viſcera viuis.
Eripiunt cumulantq; oneratis lancibus aras
At vero Rutulis impar ea pugna videri[m]
Iamdudum & vario miſceri pectora motu.
Tum magis vt ꝓpius[n] cernūt nō virib[o] ęquis.
Adiuuat inceſſu[p] tacito progreſſus & aram

SER a ¶ QVI fœdera fulmine ſancit, cōfirmat, ſancta eſſe facit.& hoc ideo, qa cū fiunt fœdera, ſi coruſcatio fuerit, cōfirmanť. Vel certe qa apud maiores aræ nō incēdebanť ſed ignē diuinū ꝑcibus eliciebāt, q incēdebat altaria. Sācire āt ꝓprie eſt ſanctū aliqd.i.cōſecratū facere fuſo ſanguine hoſtiæ,& dcīn ſanctus quaſi ſanguine conſecratū. b ¶ Si tellurē effundat in vndas, hypallage, pro ſi vndas effundat ī terras. c ¶ Dilluuio miſcens,aquæ ſuperfuſione vniuerſa perturbans. d ¶ Vt ſceptrum hoc Home. locus verbuȝ ad verbū. ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον τὸ μὲν οὔποτε φύλλα καὶ ὄζους. φύσει ἐπειδὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν. οὐδ᾽ ἀναθηλήσει περὶ γάρ ῥά ἑ χαλκὸς ἔλεψε. φύλλα τε καὶ φλοιόν, νῦν αὖτέ μιν υἷες ἀχαιῶν ἐν παλάμῃς φορέουσι δικασπόλοι, οἵτε θέμιστας πρὸς διὸς εἰρύαται ὁ δέ τοι μέγας ἔσσεται ὅρκος

e ¶ Dextra ſceptrum nam forte gerebat, per parēthefim dictum eſt. Vt aūt ſceptrū adhibeatur ad fœdera, hæc rō eſt, qa maiores ſp ad fœdus ſimulachrum Iouis adhibebāt, qđ cū tedioſum eſſet ꝑcipue qñ fiebant fœdera cū longe poſitis gentibus, inuentū eſt vt ſceptrū tenētes, quaſi imaginē ſimulachri redderēt Iouis. Sceptrū.n.ipſius eſt ꝓpriū. vnde nūc tenet ſceptrū Latinus, nō qſi rex, ſed qſi pater patratus. f ¶ Imo de ſtirpe, ideo genere maſculino vſus eſt, qa de arborib⁹ loqtur, nā de hoībus genere fœminino dicimus, vt Heu ſtirpē inuiſam dixit tñ vſurpatiue Hor. de arborib⁹, vt Stirpeſq; raptas & pec⁹ & domus. g ¶ Matre caret, vel terrā, vt antiquam exqrite matrē, vel arborē, vt Parua ſub ingēti matris ſe ſubiicit vmbra, ſic.n.melius carmini reſpōdet Homerico τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν. h ¶ Aere decoro, ideſt orichalco. i ¶ Dedit geſtare, vt Dat ferre. K ¶ Talib⁹ inter ſe firmabāt fœdera dictis, Latin⁹ & ęneas. Turnū āt nō inducit iurātē, q dux eſt, q ꝑſente rege nō hēt poteſtatē & imitat⁹ eſt Home. q poſt iuſiurādū Menelaī Alexādrū qſi ſeruidū & adolētē a fœdere īducit excluſuȝ, & Priamū adhibitū ad fœderis cōfirmationē. l ¶ Rite ſacratas, rite expurgatas ſolēnitate qua diximus ſupra. m ¶ Videri, miſceri. Infiniti ſūt pro īdicatiuis. n ¶ Propius, diligentius, vt Propius res aſpice nřas. o ¶ Nō viribus æqs, eos congreſſuros ſubaudi. p ¶ Inceſſu tacito ipſe tacit⁹, hypallage eſt.

DON ¶ INCESSV tacito, quattuor ponit ſigna timoris. Primū eſt ingreſſus tacitus, dū vix pedē mouebat. Alterum quod aram venerabatur oculis deiectis. Tertiū tabētium genaȝ ex macie repentina. Quartum palloris.

CHR ¶ MATRE caret, quaſi nutrice. ¶ Arbos, nā proprie arbos eſt cum radicibus hæret, & habet vitam. ¶ In medio con procerum qui ipſos reges circundabant. ¶ Et viſcera vi. nā in fœdere porcus fœde ꝑ crudeliter interficiebatur, vnde dixitq; carnes eriperētur ab animali adhuc viuente. ¶ At vero rutulis impar ea pu. vi. Vulgi eſt vt quemadmodum fœlicibus fortunatiſq; inuidet, ſic eorundem ſi ex alto gradu in miſerias decidant, miſerātur. ſic turnus qui pauloante pleroſq; ſua gloria torquebat, tunc in tantum periculum venturus ad cōmiſerationeȝ impellebat. Cū ergo putarent facile victū iri iniquo aīo huiuſcemodi pugnā ferebant. Hanc occaſionem nacta iuturna potuit facile exercitū ad violandum fœdus impellere, ꝑſertim aſſumpta forma Camertis in quo non parua eſſet auctoritas, Nani ſub ea forma orationem habuit qua vehementer latinos moueret.

Suppliciter venerans demiſſo lumine Turnus
Pubenteſq; genę & iuuenili in corpore pallor
Quē ſimulac Iuturna ſoror crebeſcere vidit
Sermonē & vulgi variare labantia corda
In medias acies formam aſſimulata Camerti.
Cui genus[a] a proauis ingens. clarumq; paternę
Nomen erat virtutis: & ipſe acerrimus armis
In medias dat ſeſe acies haud neſcia rerum.
Rumoreſq; ſerit varios ac talia fatur.
Non pudet o Rutuli cuncti pro[b] talibus vnam
Obiectare animā: numero ne an viribus[c] ęqui
Nō ſum[d]? en oēs & Troes & Arcades hic ſūt.
Fataliq;[e] manus infenſa Hetruria Turno.
Vix hoſtē alterni ſi congrediamur habemus
Ille quidē ad ſuperos quorū ſe deuouet[f] aris
Succedet Fama viuoſq;[g] per ora feretur.
Nos patria amiſſa dominis parere ſuperbis
Cogemur qui nunc lenti[h] conſedimus aruis.
Talibus incēſa eſt Iuuenum ſententia dictis
Iā magis atq; magis ſerpitq; ꝑ agmīa murmur.
Ipſi Laurentes Mutati ipſiq; Latini
Qui ſibi iam requiem pugnę rebuſq; ſalutem
Sperabant nūc arma volūt fœduſq;[i] pręcantur
Infectum & Turni ſortē miſerantur iniquā.
His aliud maius Iuturna adiungit. & alto[k]
Dat ſignum Cœlo quo non preſtantius[l] vllū
Turbauit mentes italas monſtroq;[m] fefellit.
Nāq; volās rubra fuluus Iouis Ales in ęthra
Littoreas[n] agitabat aues turbamq; ſonātem
Agminis aligeri ſubito quum lapſus ad vndas
Cygnū excellētē[o] pedibus rapit & īprob⁹ vncis.
Arrexere animos Itali cunctęq; volucres
Conuertunt[p] clamore fugam mirabile viſu
Aetheraq; obſcurant pinnis hoſtemq; ꝑ auras
Facta nube premunt. donec vi victus & ipſo

SER a ¶ CVI GENVS a proauis ingens, cuius auctoritatem commendat & origo maiorum & paterna virtus, & propria fortitudo. b ¶ Pro cūctis talibus, qualis etiam Turnus, & attendit ſenſum ſuperiorem vbi ait, Turnus, Et ſolus ferro crimen commune refellas. c ¶ An viribus æqui non ſumus, bene addidit viribus, nam legimus in Salu. Memorare poſſem quibus in locis populus romanus ingentes hoſtium copias parua manu fuderit. Virgi. Exigui numero ſed bello viuida virtus. d ¶ En omnes, ne occurreret, ſed eſt in caſtris alter exercitus. e ¶ Fataliſq; manus, troianorum, qui fataliter ad italiam venerunt, vt ſit iteratio. Hetruria autē infenſa pro hetruſci qui etiam Turno inimici ſūt eā Mezentii. f ¶ Deuouet aris, quia ait ſupra de Turno ſuppliciter venerās. Item ſupra vobis animā hāc, ſoceroq; latino deuoui, naʒ ipſa iterat verba. g ¶ Viuoſq; per ora feretur, tanq̄ de viuo omnes loquentur vel nominis immortalitate viuet & laudib⁹. h ¶ Lenti, ocioſi, vt nos patriam fugimus, tu tityre lentus in vmbra. i ¶ Fœduſq; precantur infectum rogant vt pro non facto ſit, ne piaculū videantur admittere. K ¶ Et alto dat ſignū cœlo, vt religio alia religione ſoluat. l ¶ Præſentius, efficacius, & alibi. Nec tam præſentes alibi cognoſcere diuos. m ¶ Monſtroq; fefellit, bene fefellit, nāq; hoc augurium nec oblatiuum eſt nec imperatiuum, ſed immiſſum factione Iuturnæ, quod carere fide indicat ſedes negata, nam vbicunq; firmum introducit augurium dat ei firmiſſimaʒ ſedē, vel ipſa ſub ora viri cœlo venere volantes, Et viridi ſedere ſolo. Item ante ſiniſtra caua monuiſſet ab ilice cornix. In hoc autem augurio liberatum cygnum cecidiſſe in aquā dicit, quam inſtabilem eſſe manifeſtū eſt. n ¶ Littoreas agitabat aues paluſtres, nam littus dicitur omnis terra aquis vicina, vt Viridiq; in littore conſpicitur ſus. o ¶ Excellentem magnum, ſicut in exercitu magnus eſt Turnus. p ¶ Cōuertunt clamore fugam, redeūt cū clamore, ſicut in exercitu ſolet.

¶ TALIBVS, CHR incenſa eſt iuuenum, optime iuuenum quoq; animi aliqua potius perturbatione q̄ ratione mouētur. ¶ Monſtroq; fefellit, nā putauit bona portendi, cum infœlicia eſſent. ¶ Sonātem, quia canori ſūt cygni. Hoc autem augurium verum fuit, ſed nō intellectū, Cygnus.n. ideſt Turnus captus erat ab aquila quia veniebat lacerādus ab hoſte vi fœderis, in quo reliquæ aues premebant hoſtem, qa milites vrgebant fœdus, ne ſæuiretur, Vnde cygnus elapſus eſt ab aquila oppreſſa turba auium; ideſt Turnus ab ænea, ſed non recepit ſe in tutum ſtabilemq; locum.

¶ AVGVRIVM

SER a ¶ AVGVRIVM ſalutāt, venerant, & p-prie, nam ſalutari dicimus deos. Ter. At ego hinc deos domū ſalutatū pergā, & Plautus in curculione, qs eſt qui opto capite ſalutat Æſculapiū. b Expediūtq; manus, ſe dimi-care velle ſignificat. Hæc.n. ē pſenſio militaris. Luc. Elataſq; alte quæcūq; ad bella vocaret Promiſere man⁹. c Q̄d ſæpe petiui, q̄ſi ſperatiuū hoc augurium vult videri. d Accipio agnoſcoq; deos, mō q̄ſi de oblatiuo loqtur, nā i oblatiuis auguriis in pſtāte vidētis eſt, verū id ad ſe pertinere velit, an refutet & abhominet, ergo nūc auguri⁹ dicit ſe libenter amplecti, & agnoſcere circa ſe fauorem deorū. e Quos īprobus aduena, interpretat auguriū, & confirmat ad piis negociū ptinere. f Littora veſtra, bona iteratio, nam ſupra ait Littoreas agitabat aues. g Vi populat, antique, nā veteres & pplo & pplos dicebāt, nūc tm̄ populor dicitur, illud penit⁹ de vſu receſſit. h Penituſq; pfundo vela dabit, vt ſupra de aqla, Penituſq; in nubila fugit. i Denſate cateruas, ſicut cygni hoſtē p auras facta nube premunt. K Et aduerſos telū cōtorſit i hoſtes, hoc loco ab Homeri receſſit œconomia, ille .n. inducit Mineruā perſuadentē Pandaro vt iacto in Menelaum telo fœdera diſſipet.

ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσ
κυδα
ἦ ῥά νύ μοί τι πίθοιο Λυκάονος υἱὲ δαΐ-
φρον
τλαίης κεν Μενελάῳ ἐπιπροέμεν ταχὺν
ἰόν
πᾶσι δὲ κε Τρώεσσι χάριν καὶ κῦδος ἄ-
ροιο
ἐκ πάντων δὲ μάλιστα Ἀλεξάνδρῳ βασι-
λῆι

Hic vero dicit ipſum augurē telū ſponte torſiſſe, & occidiſſe vnum de nouē fratribus, qđ pertinet ad œconomiā. neceſſe enim erat vt fratres ex vnius morte cōmoti bellum mouerent. ſi n. vilis aliqs interiret, poterat eius mors ob fœderis religionē forte contemni.

Pondere defecit, prędāq; ex vnguibus Ales
Proiecit fluuio, penituſq; in nubila fugit.
Tū vero augurium[a] Rutuli clamore ſalutant,
Expediūtq;[b] manus, primuſq; Tolūni⁹ augur
Hoc erat, hoc votis inqt quod ſępe[c] petiui
Accipio[d], agnoſcoq; deos, me me duce ferrū
Corripite o Rutuli, q̄s[e] improb⁹ aduena bello
Territat, inualidas vt aues, & littora[f] noſtra
Vi populat[g], petet ille fugā, penituſq;[h] pfūdo
Vela dabit, vos vnanimi denſate[i] cateruas,
Et regem vobis pugna defendite raptum.
Dixit, & aduerſos[k] telum contorſit in hoſtes.
Procurrēs ſonitū[l] dat ſtridula cornus, & auras
Certa[m] ſecat. ſimul hoc, ſil' īgēs clamor, & oēs
Turbati cunei, calefactaq; corda tumultu.
Haſta[n] volās, vt forte nouē pulcherrima fratrū
Corpora conſtiterant, cōtra quos fida crearat
Vna tot Arcadio coniux tyrrhena Gilippo.
Horū[o] vnū ad mediū teritur[p] qua ſutilis aluo
Baltheus & laterū iūcturas fibula mordet
Egregium forma iuuenē & fulgētibus armis
Tranſadigit coſtas fuluaq; extēdit Arena.

l Sonitus dat. i. facit. vt ſupra, Tu das epulis accūbere diuū, & Plau. ī aulularia e mortuū ego me vellē læto malo q̄ illi hodie ſeni de inſidias. m Certa. i. ineuitabilis, vnde icerta eſt infirma & vitabilis. n Haſta volās, min⁹ ē nāq;. o Horum vnū, ordo ē, trāſadigit vnum coſtas, & figurate dicit vnū pro vni⁹. p Terit qua ſutil' aluo balcheus, res phyſicā dixit. oīa enim quibus vtimur non nos terunt, ſꝫ ea nos terimus, vt anulus, veſtem.

¶ PRIMVSq; tolūnius, non ſolum rutuli, ſed etiam Tolūnius augur hoc augurio deceptus eſt. Dixit & aduerſos, recte qui ſe ducem profeſſus eſt primus tela contorſit. DON

¶ PETET ille fugam, vt fugit aquila & petet pfundū, vt illa petiuit profundūq; cœlū, nam profundū cōmune eſt infimis & altis. Telū contorſit in hoſtes, quoniam neq; credibile erat neq; leue, vt fœdus tāta religione celebratum rūperetur, iccirco plures cauſas quibus vel inuiti impelli poſſent poſuit poeta. Nam & Iuno quid facto opus eſſet iuturnā admonuit & iuturna ſub perſona in qua eſſet auctoritas orōnem vehementē ad rem perſuadēdam habuit. Poſtremo augurium quo deciperent poſuit. Deniq; auctorē cōtorquēdi haſtā augurē fecit, cui & fœlicia prædicenti cum eſſet etiam augur & telū veluti id quod diceret vehementer crederet contorquendi credendum erat. Adde quod interfectus eſt is cui ſtatim octo fratres fortiſſimi affuerunt. His rebus & latini & troiani facile ad pugnam elici potuerunt. CHR

At fratres animoſa[a] Phalanx accenſaq; luctu
Pars gladios ſtringũt manib[9] pars miſſile ferrũ
Corripiũt cęciq;[b] ruunt. quos agmina contra
Procurrũt Laurentũ hic dẽſi rurſus inũdant[c]
Troes Agilliniq; & pictis Arcades armis.
Sic omneis[d] amor vnus habet decernere ferro.
Diripuere[e] aras. it toto turbida Coelo
Tempeſtas telorũ ac ferreus[f] ingruit imber.
Crateraſq; focoſq; ferunt[g] fugit ipſe Latinus
Pulſatos[h] referens infecto foedere Diuos.
Infrenant[i] alii currus aut corpora ſaltu
Subiiciũt[k] in equos & ſtrictis enſibus adſunt.
Meſapus regem regiſq;[l] inſigne regentem.
Tyrrhenũ Auleſten Auidus[m] cõfundere fœd[9]
Aduerſo proterret equo. ruit ille recedens
Et miſer oppoſitis a tergo voluitur aris.
In caput inq; hũeros ac feruidus aduolat haſta
Meſapus teloq; orantem multa trabali
Deſuper altus[n] equo grauite ferit atq; ita fatur.
Hoc hẽt[o]. hęc melior magnis data victia Diuis.
Concurrunt Itali ſpoliantq; calentia membra
Obuius ambuſtum torrem[p] Chorineus ab ara
Corripit & venienti Ebuſo plagamq; ferenti
Occupat os flammis. illi ingens barba reluxit,
Nidoremq;[q] ambuſta dedit ſuper ipſe ſecutus
Cęſariem leua turbati corripit hoſtis.
Impreſſoq; genu nitens terrę applicat ipſum.
Sic rigido latus enſe ferit. Podalirius Alſum
Paſtoremq; primaq; acie per tela ruentem
Enſe ſequens nudo ſuperiminet. ille ſecuri
Aduerſi frontem mediam mentumq; reducta
Diſiicit & ſparſo late rigat arma cruore.
Olli dura quies oculos & ferreus[r] vrget
Somnus in ęternã clauduntur lumina noctẽ.
At pius Aeneas dextram tendebat inermem
Nudato[s] capite atq; ſuos[t] clamore vocabat

SER a ℂ ANIMOSAq; phalanx, quaſi phalanx. i. legio. b Cęci, ſalutis improuidi. c In- undant, morę vndę fluunt. d Sic omneis amor vnus habet, ſic ideſt duꝫ paulatim ſuis inuicem ſubueniãt. Omnes enim in bellum coacti ſunt, ſic Sal. e Diripuere aras deiecerunt, diſſipauerunt. f Ferreus imber, permanſit in tranſlatione, quia dixerat tempeſtas telorum. g Ferunt, auferunt, nã aphęreſis eſt, vt temnere pro cõtemnere. h Pulſatos diuos, violatos, læſos fractis fœderibus. i Infrenant alii currus ideſt equos ſic alibi neq; audit currus habenas. K Subiiciunt in equos, ſuper equos iaciunt ſed proprie non eſt locutus magniſq; contrarie. nam ſubiicere eſt ſupter aliquid iacere. l Regiſq; inſi. g. i. diadema habẽtẽ. m Auidus cõfundere fœdus, legitur & auidum, ſed melius auidus quia Meſapus Turno fauebat, qui erat impar ad ſingulare certamen. n Altus equo, equi magnitudinẽ latẽter oſtendit. o Hoc hẽt, hoc eſt lætali percuſſus ẽ vulnere. Terẽtius, Certe captus eſt, hẽt, ſane ſarcaſmos eſt de loci qualitate inuectus, nam quia ſuper aras cecidit ait, Hęc melior magnis data victima diuis. p Torrem, erit nominatiuus hic torris, & ita nunc dicimus. nã illud Ennii & Pacuuii penitus de vſu receſſit, vt hic torrus huius torri dicamus. q Nidorem, modo pudorem. r Ferreus ſomnus, Hom. χάλκεος ὕπνος. s Nudato capite ſcilicet. vt poſſet agnoſci. Sane quæritur quemadmodum nudato dixerit cum ſupra eus nuſquam induxerit, capite tecto. nam nudatum eſt quicquid fuit ãtea coopertum, nudum vero dicit quod tectum ante non fuerat. ergo aut nudato pro nudo accipiam[9], vt ſit p nomine participium. aut dicamus tectum cum habuiſſe capur cũ deſcẽdit ad campum. nã legimus Sidereo flagrans clypeo & cœleſtibus armis. t Suos clamore vocabat, vtrũq; exercitum iam ſuum vocabat vt talis eius fuerit clamor. cur in vos inuicẽ ruitis mei?

ℂ DIRIPVERE DON aras, vocati furore certandi. Hoc habet, ideſt bene ſe habẽt res. Meliorem victimam cũ ioco dixit, quia in aram cecidit. Olli, q. d. dura quies qa eſt quies nõ dura, & ſonus nõ ferreũ, & nox non æterna.

ℂ CRATEraſq; CHR focoſq;, Optime ponit ãte oculos qualis quantuſq; ſit furor popularis, nam cum in turba illa increbruerit. increbreſcit autẽ perſæpe vel minimis de cauſis; nihil cõſilio geritur, Nulla eſt religionis, nulla ducum reuerentia, neq; ſacris neq; profanis parcunt, vñ oportet ipſos duces vel illis obtemperare vel fugere. Subiiciũt, ſurſum iaciunt

faciunt non enim componitur a ſub quod eſt ſubter, ſed a ſubſum.i.ſurſum antiqua præpoſitione, vt in Bucolicis. Quantum vere nouo florem ſe ſubiicit alnus ⁋ Voluitur aris, pathos a loco vt eſt ſanguine turpantem quas ipſe ſacrauerat aras ab ara. Et hinc indignatio quod rebus præparatus religioni abuterentur ad cædes. ⁋ At pius æneas, Et fortis & religioſi hominis ſibi officium aſcribit, qui vt fœdus ictum inuiolatum maneret nihil omiſit, ſed vt diximus nihil proficit in turba iam furore concita.

SER a ⁋ REPENS, aut ſubito vt ſit aduerbium, ideſt repente, vt Sole recens orto pro recenter, aut repēs diſcordia pro repentina. b ⁋ Faxo, faciam. c ⁋ Incertum quam pulſa manu, hoc loco adhuc quidem quaſi dubitat tamen ab Iuturna intelligimus immiſſum quendā, qui vulneraret æneam quod autē paulopoſt ſuo dictura eſt de Iuturna. Non vt tela tamen non vt contenderet arcum, minime eſt mirādum. nam ſcimus vnicuiq; imputari qđ alter in eius gratiam fecerit, ſicut eſt Et potes in totidē claſſes cōuertere nymphas. Æneam autē ab homine vulneratum indicat. Iuppiter paulo poſt dicens Mortali decuit violari vulnere diuum. d ⁋ Molitur, regit, & eſt acyrologia. Nam proprie molitur eſt parat. e ⁋ Hebri, fluuii thraciæ. f ⁋ Sāguineus mauors, gaudēs ſanguine αἱμοχαρής. g ⁋ Clypeo in. ſonat, alibi arguit, vt increpat vltro Cūctātes ſocios. h ⁋ Vltima, hoc eſt tota. ſi enim gemit vltima oīs ſine dubio. i ⁋ Miſerabile cæſis, miſerabiliter, nomen pro aduerbio. K ⁋ Ipſe nutrierat, Solēt enim plerunq; filios aliis dare nutriendos parētes, vnde Perſ. Cum ſapimus patruos.

Quo ruitis: q̄ ve iſta repens[a] diſcordia ſurgit?
O cohibete iras ictum iam fœdus & omnes
Compoſitę leges mihi ius concurrere ſoli
Me ſinite atq; auferte metus. ego fœdera faxo[b]
Firma manu. Turnū iam debēt hęc mihi ſacra.
Has inter voces media inter talia verba
Ecce viro ſtridens alis allapſa ſagitta eſt
Incertū[c] qua pulſa manu quo turbine adacta
Quis tantā Rutulis laudē Caſus ve Deus ve
Attulerit preſſa eſt inſignis gloria facti.
Nec ſeſe Aeneę iactauit vulnere quiſquam.
Turnus vt Aeneam cedentem ex agmine vidit
Turbatoſq; duces ſubita ſpe feruidus ardet:
Poſcit equos atq; arma ſimul ſaltuq; ſuperbus
Emicat in currum & manibus molit[d] habenas.
Multa virum volitās dat fortia corpora lœto
Semineces voluit multos aut agmina curru
Proterit aut raptas fugiētibus ingerit haſtas.
Qualis apud gelidi cū flumina cōcitus Hebri[e]
Sanguie[f] Mauors Clypeo[g] īcrepat atq; furētes
Bella mouēs immittit equos. illi ęquore aperto
Añ Notos zephirūq; volāt. gemit vltia[h] pulſu
Thraca pedum circumq; atrę formidinis ora
Irę q; inſidięq; dei comitatus aguntur.
Talis equos alacer medias inter pręlia turnus
Fumantes ſudore quatit (miſerabile[i]) cęſis
Hoſtibus inſultans ſpargit rapida vngula rores
Sanguineos mixtaq; cruor calcatur Arena.
Iāq; neci Sthenelūq; dedit thamariq; Polūq;
Hūc ɔgreſſus. & hūc illū emin⁹ eminus ambo
Imbraſidas Glaucū atq; Ladē q̄s ībraſus ipſe[k]
Nutrierat Lycia paribuſq; onerauerat armis
Vel cōferre manū vel equo preuertere vētos.
Parte alia media. Eumedes in pręlia fertur
Antiqui proles bello pręclara Dolonis.
Noīe auom referēs aīo manibuſq; parentem.
Qui quōdā caſtra vt Danaū ſpeculator adiret

⁋ RVITIS, aliud eſt ire, aliud tēdere, aliud ruere. ⁋ Sāguineus, nō ipſe, ſed qui aliis ſanguinem effundit. DON

⁋ TVRNVS, nā ad ſingulare certamē iturus vehementer ſibi timebat. Nūc turbato fœdere & ſaucio aduerſario rediit bona ſpes. ⁋ Superbus, nimis elatus arridēte fortuna, Si autem oēs locos in quibus de Turno poeta ſcribit annotabis, illū audacē potius q̄ fortē dſcriptū inuenias. In h loco crudeliſſime oīa agit. ⁋ Hebri, flum̄ thracię cui⁹ hoſtiū nobilitatū eſt tumulo polydori. ⁋ Mauors; nā thracia vt dictū eſt ei attribuit. ⁋ Equos .ſ. δεῖμον & φόβον. ⁋ Añ no. q̄a celeritate ꝑuenit, ⁋ Dei. c. Nam inſidiæ, metus, diſcordia, & iræ, Comites ſunt bellantium. ⁋ Nunc. c. vt varietate omne auditoribus tedium, faſtidiumq; auferat. CHR

SER a ¶AVSVS PELIDE precium ſibi poſcere currus, difficilis hyppallage, nam hoc vult dicere qui vt Achillis equos poſſit accipere, ire auſus eſt ad caſtra græcorum, ordo enim non procedit, qui vt iret auſus eſt petere.

Auſus[a] Pelide precium ſibi poſcere currus.
Illum Titides allo pro talibus auſis
Affecit[b] precio nec equis[c] aſpirat Achillis.
Hunc ꝓcul vt cāpo Turnus proſpexit aperto.
Ante leui iaculo longum per inane ſecutus
Siſtit equos biiuges & curru deſilit atq;
Semiai elapſoſq; ſuguenit & pede collo
Impreſſo dextrę[d] mucronē extorquet & alto
Fulgentē tinxit iugulo atq; hęc inſup addit.
En agros[e] & quam bello Troiane petiſti
Heſperiam metire iacens. hęc pręmia qui me
Ferro auſi tētare ferunt ſic mœnia condunt.
Huic comitē Buten coniecta cuſpide mittit.
Chloreaq; ſibarimq; daretaq; Therſilochūq;,
Et ſtarnacis[f] equi lapſum ceruice Thymœten,
Ac velut Edoni[g] Borec cum ſpiritus alto
Inſonat Aegeo[h] ſequitur[i] ad littora fluctus
Qua venti incubuere fugā dant nubila Cœlo
Sic Turno: quacunq; viā ſecat agmina cędunt
Conuerſęq; ruunt acies fert impetus ipſum
Et criſtam aduerſo curru quatit aura volātem.
Non tulit inſtantē[k] Phegeus animiſq; fremētē
Obiecit ſeſe ad currum[l] & ſpumantia frenis
Ora citatorum[m] dextra detorſit equorum
Dū trahitur pendetq; iugis hunc lata retectum
Lancea conſequitur rumpitq; infixa bilicem[n]
Loricam & ſummū deguſtat[o] vulnere corpus.
Ille tñ Clypeo obiecto conuerſus in hoſtem
Ibat & auxilium ſtricto mucrone petebat
Quē tota pręcipitē & procurſu[p] concitus axis
Impulit effuditq; ſolo Turnuſq; ſecutus
Imam inter galeam ſummi Thoracis & oras
Abſtulit enſe caput truncumq; reliquit arena.
Atq; ea dum campis victor dat funera Turnus

b ¶Affecit p̄cio, modo pœna. naꝫ precium eſt τῶν μισθων, Terē. Ego ob ſtultitiam precium fero, vnde græci τιμορὶαν pœnā vocāt ἀπὸ τῆς τιμῆς, quod eſt precium. c ¶Nec equis aſpirat achillis, aſpirare apud maiores accedere ſignificat. Cice. nunq̄ aſpirauit ad curiam, ſed hic ligurate dixit aſpirat eqs pro ad equos occiſus eſt nec ad equos achillis acceſſit melius tamē eſt, vt de Diomede intelligam[*] vt ſit ſenſus Diomedes occidit Dolonē q equos Achillis auſus eſt petere quos nec ille, qui eum vicit popoſcit. d ¶Dextræ mucronem extorquet, quaſi p œconomia eſt vt non eū ſuo interimat gladio, ne agnoſcat ꝙ Metiſci eſt, etiam nunc ſuum requirat, quo ſacto perire poterat ſequens fracti gladii œconomia e ¶En agros, quos victore Ænea te accipere poſſe credebas. inde enim ſarcaſmos[*] facta eſt, nam conſuetudo erat vt victores imperatores agros ſuos militibus darent, vt in hiſtoriis legimus. Itē in Luca. An melius fierent piratæ magne coloni. f ¶Sternacis equi, ferocis, qui facile ſternit ſedentem. g ¶Edoni boreæ, thracii, nam edon mons eſt thracię. Sane ſciendum hoc loco erraſſe, Donatum, qui dicit edonii legendum eſt, vt do breuis ſit ſm Lucanum, qui dicit. Edonis ogygio decurrit plena lyæo, nanq; certum eſt ſyſtolem feciſſe Lucanum, Vnde edoni legendum eſt, vt ſit hic edonus huius edoni. Statius & Virgilium & artem ſecutus ait, Triſtius edonas hyemes hebrumq; niualē, non edonias. h ¶Ægæo, mari ſcilicet ſicut ſequētia indicant. i ¶Sequiturq; ad littora fluctus, nā male ait Donat[*] mōtem eſſe vnde flat boreas, quum certum ſit euꝫ de hyperboreis montibus flare. K ¶Inſtantem phegeus, aut ſibi aut omnibus. l ¶Ad currum, pro curriui ſe obiecit. m ¶Citatorum, aphæreſis eſt, pro concitatorum. n ¶Bilicem. loricam li longa eſt, & accentum habet, ſicut biſiluꝫ ſi producitur, quia & ſila & licia dicimus. o ¶Deguſtat, leuiter tangit, vnde cōtra de alto vulnere, ait. Virgineumque alte bibit acta cruorem. p ¶Procurſu, impetu, & eſt vna pars orationis procurſus.

¶EN AGROS, arma & hoſtilis inſultatio & temere effoſa, non enim decet virum excelſo animo præſtantem ita efferri præſertim marte adhuc dubio. ¶Non tulit inſtantem, Vt rem variet, neq; omnes. ¶Turno cedentes inducat, hunc repugnantem facit. CHR

¶SÆVIT,

SER a ℂ SÆVIT, quia non poteſt ſcilicet in bella procedere. b ℾ Enſe ſecent lato vulnus, animum viri fortis expreſſit. c ℾ Iapis, aptum nomem medico, nam ἰᾶσθαι debēt curare. d ℾ Augurium citharamq; dabat, vera lectio eſt dabat, naſ nō dedit. Sane per citharam ſciētiam idicat harmonię. e ℾ Vt depoſiti, deſperati, non conſuetudo erat vt deſperati ante ianuas ſuas collocarentur, vel vt extremum ſpiritū redderēt terrę, vel vt poſſent a tranſeūtibus forte curari qui aliquando ſimili laborauerāt morbo. Cice. Aegraſ & prope depoſitā reipu. partē. Stati. in Theb. Ite ferte depoſitis opem. f ℾ Poteſtates herbarū, vim Poſſibilitateſ, nā in herbarum cura nulla eſt ratio vnde etiā ait mutas artes, licet alii mutas artes tactū venæ velint. Alii mutas artes muſicæ comparatiōe. g ℾ Vſumq; medēdi. ἐμπειρικὴν ſcientiam. hoc ē medicinā in vſu non in ratione conſtātem. h ℾ Inglius, comparatione ſagittarum. & harmoniæ & diuinitatis. i ℾ Pæonium in morem, medicinalem a pæone, nam doricæ linguæ eſt Pæan. nam naturale eſt Pæon. K ℾ Nulla viam fortuna regit, nullus euentꝰ rationē præſtat. l ℾ Nihil auctor apollo, medicinæ inuentor, nam Aeſculapius pręeſt medicinæ, quaſ Apollo inuenit, qui in Ouidio pro ſe ait inuētum medicina meum eſt. m ℾ Propiuſq; malum, ex fuga ſcilicet troianorum. n ℾ Stare, plenum eſſe, & alibi, Stare puluere cœlum Stant & iuniperi. o ℾ Indigno dolore, qui fuerat natus ex vulnere indigne illato per inſidias ſcilicet. p ℾ Dictamum, hæc herba licet vbiq; naſcatur, melior tū in creta eſt. q ℾ Puberibus caulem foliis hoc eſt adultis, ſicut in quarto, Pubentes herbæ. & eſt reciproca iter herbas & homines trāſlatio, naſ & pubertatē herbarum & florem iuuentutis vocamus. r ℾ Faciē circundata a parte. n. totum corpꝰ accipimus s ℾ Fuſuſ amneſ pro aqua, a toto partem, ſic ſupra, Fontemq; ignemq; ferebāt.

Interea Aeneam mneſtheus & fidus Achates
Aſcaniuſq; comes caſtris ſtatuere cruentum
Alternos longa nitentem cuſpide greſſus.
Sęuit[a] & infracta luctatur arundine telum
Eripere auxilioq; viam quę proxima poſcit
Enſe[b] ſecent lato vulnus teliq; latebram
Reſcindant penitus ſeſeq; in bella remittant
Iamq; aderat Phœbo ante alios dilectus Iapis[c]
Iaſides acri quondam cui captus amore
Ipſe ſuas artes ſua munera lętus Apollo
Augurium[d] citharamq; dabat celereſq; ſagittas.
Ille vt depoſiti[e] proferret fata parentis
Scire poteſtates[f] herbarum vſumq;[g] medendi
Maluit & mutas agitare inglorius[h] artes.
Stabat acerba fremens ingentē nixus in haſtā
Aeneas magno iuuenum & mœrentis Iuli
Concurſu lachrymiſq; immobilis ille retorto
Pæonium[i] in morem ſenior ſuccinctus amictu
Multa manu medica Phœbiq; potētibꝰ herbis
Nequiquā trepidat nequiquā ſpicula dextra
Sollicitat prēſatq; tenaci forcipe ferrum.
Nulla[k] viā Fortuna regit nihil[l] auctor Apollo
Subuenit et ſęuos cāpis magis ac magis horror
Crebreſcit ꝓpiuſq;[m] malū ē iā puluere Cœlū
Stare[n] vident ſubeunt equites & ſpicula caſtris
Denſa cadunt mediis it triſtis ad ęthera clamor
Bellantū iuuenū & duro ſub marte cadentū.
Tum Venus indigno[o] nati concuſſa dolore
Dictamum[p] genitrix cretea carpit ab Ida
Puberibus[q] caulem foliis & flore comantem
Purpureo. non illa feris incognita Capris
Gramina cum tergo volucres hęſere ſagittę.
Hoc Venus obſcuro faciem[r] circūdata nimbo
Detulit hoc fuſum[s] labris ſplendentibus amnē

CHR ℂ INTEREA, exornat narrationē ſuam cum illam variet, & inſperatos exitꝰ tribuat. Oſtēdit autem & in Aenea & Turno quid poſſit fortuna. Nam & Turnus ſeſe victorem ſperabat, & Æneas omni pene ſpe deſtitutꝰ erat, Cū longe aliter eſſet euēturum, Vnde aurea ſentētia eſt Senecæ, Nemo confidat nimium ſecūdis, nemo deſperet meliora lapſis. Præterea vt Turnum victoria inſolentiorē quaſ oporteret ponit, ita Aeneas q̈uis ſpem amiſiſſet, Semper inuictum gerit animum. Adde poſtremū & illud. Quod deus bonis ſemper fauet. Violauerat turnus fœdera, At Æneas dum illud obſeruari curat, in calamitate incidit. Quapropter meruit eius innocentia a deo ſubleuari preſente cum in ſe curando nullum doloreſ ſubire recuſaret. ℾ Dictamū de hoc iā diximus, atq; ēt de ambroſia.

Inficit occulte medicans ſpargitq; ſalubris
Ambroſię[a] ſuccos & odoriferam panaceam[b].
Fouit ea vulnus lympha longęuus Iapis
Ignorans ſubitoq; omnis de corpore fugit
Quippe[c] dolor oīs ſtetit imo vulnere ſanguis.
Iamq; ſecuta manum nullo cogente ſagitta
Excidit atq; nouę rediere in priſtina[d] vires
Arma citi properare viro quid ſtatis Iapis
Conclamat pmuſq; animos accendit in hoſtē.
Non hęc humanis opibus non arte magiſtra
Proueniūt neq; te Aenea mea dextera ſeruat.
Maior[e] agit deus atq; opa ad maiora remittit.
Ille auidus pugnę ſuras incluſerat auro
Hic atq; hic oditq; moras haſtamq; coruſcat.
Poſtq; habilis lateri Clypeus loricaq; tergo eſt
Aſcanium fuſis circum complectitur armis
Summaq; per galeam delibans oſcula fatur.
Diſce puer Virtutem ex me verumq;[f] laborem
Fortuna[g] ex aliis. nunc te mea dextera bello
Defenſum dabit & magna inter[h] pmia ducet.
Tu facito mox cum matura[i] adoleuerit ętas
Sis memor & te aīo repetētem exempla tuorū
Et pater Aeneas & auunculus excitet Hector.
Hęc vbi dicta dedit portis ſeſe extulit altis
Telū imane manu quatiēs ſimul agmine denſo
Antęus[k] mneſtheuſq; ruunt omniſq; relictis
Turba fluit caſtris tum cęco puluere campus

SER a AMBROSIAE ſuccos, ambroſia cibus eſt deorum, nam nectar potant ab immortalitate dicta ἀ.n.ſine & βροτος mortalis. b Panaceam, genus herbæ. Sciendū tamē Lucretium panaceā vbiq; ſalem dicere, vnde poſſumus & hoc loco ſalem intelligere. nā oēm pellit dolorē ſed melius herbā qa ait odoriferam. c Quippe dolor quaſi dolor cuius nā hæc eſt, vt adhibito remedio ſtatī recedat. Naz dolor conſequens eſt res non principalis, vñ ſublata cauſa ēt ipſe ſtatī recedit. hic ait qp pe. nam in vſa aq inhærens laxare cœperat telū, qd antea iſerebat dolorē. d In priſtina, in vſum priorē. d Maior agit deus, Apollo iuentor medicinæ ſcilicet. f Verūq; laborē, quē p me ipſe ſuſpitio, non q ex aliorū virtute iperatoribus aſcribi pſueuit g Fortunā ex aliis. ſubaudim apta. neq; n. fortuna diſcitur, & eſt zeugma non integrum. h Inter premia, ad premia. Cicero, Dico te priore nocte veniſſe inter falcarios. i. ad falcarios. i Matura adoleuerit ætas, adoleſcendo matura eſſe cœperit. K Antæus mneſtheuſq;, ſeruauerit τοπρεπον, neceſſe enim erat vt vulnerato duce multi cū eo in caſtra remearent.

CHR PANACEA, de hac herba Pli. Panaces ipſo noīe oīum morborum remedia pmittit, numero ſum, & diis inuentoribus ad ſcriptū. Multæ eius ſpecies, vnū aſclepió dr̄, qm̄ is filiā Panaceam appellauit Hac auulſa ſcrobem vario genere frugum repleri religio eſt & terræ piamentū. id aūt qd ex macedonia effertur bucolicū vocant armentariis ſponte erumpentem ſuccū excipientibus, Alterum genus heracleon vocant ab Hercule inuentū Vocatur etiam origa nō heracleoticū, qm̄ ſylueſtri origano ſit ſimile. Tertiū chironcō panaces dicitur ab inuentore, foliū hēt Lapatho ſimile maius tamen & hirſutius, flos aureus. Quartū ē centaurion ab eo dē Chirone reptum, Sed & pharnaceon qm̄ in cōtrouerſia eſt an ſit a Pharnace rege deductum. Huius radix odorata eſt & in vmbra ſiccata vino gratiam affert. lapis conclamat. Nam maior fides medicos in hoc q̄ Æneæ dāda erat Opera ad maiora, Optima enī cōiectura erat æneā debē magna moliri, poſtq̄ deorū cura ſeruat erat. Fruſtra .n. ſeruaſſent ſi paulo poſt erat periturus. Præbet igitur magnā ſpem futurę victorię. Auid, quaſi dicat ſua ſponte cupiebat ſed verbis medici magis incendebat. Diſce puer virtutē. Non glorioſi eſt hominis, ſed optimi patris qui ſuo exemplo filium ad virtutem excitare cupit, Licet enim gloriari Parentem, vt filium incendat ad eandem gloriam acquirendam Portis, caſtrorum quæ alte erant propter aggerem & foſſam. Simul agmine denſo, Nam qui pauloante fugiebāt Saucio imperatore, cūm eodem in bella redeūte frequentes alacreſq; ſequuntur Eos autem qui ſequuntur & plurimos eſſe, & cum impetu egredi oſtendit poeta pluribus verbis, Nam turba multitudo indiſtincta eſt, & ruit habet impetum, & fluere ſeriem hominum continuatam, vt fluuius eſt, oſtēdit Relictis caſtris hoc eſt ab omnibus deſertis, indubitat enim victoria omnem curam ſeruandorum caſtrorum remouerat.

MISCETVR,

Miſcetur[a] pulſuſq; pedum tremit excita tellus.
Vidit ab aduerſo venientes aggere[b] Turnus
Videre Auſonii geliduſq; per ima cucurrit
Oſſa tremor. prima ante oẽs Iuturna latinos
Audiit agnouitq; ſonum & tremefacta refugit
Ille volat campoq; atrum[c] rapit agmen aperto
Qualis vbi ad terras abrupto[d] ſydere Nimbus
It mare[e] per medium miſeris heu præſcia longe
Horreſcunt corda agricolis dabit ille ruina
Arboribus ſtragemq; ſatis ruet[f] omnia late.
Ante volant ſonitumq; ferunt ad littora Venti
Talis[g] in aduerſos ductor Rhoeteius[h] hoſtes
Agmen agit denſi cuneis[i] ſe quiſq; coactis
Agglomerant ferit enſe grauẽ Thybre[g] Oſirim
Archetiũ mnheſte[g] epulonẽ obtrũcat Achates
Vfentemq; Cyas cadit ipſe Tolumnius augur
Primus in aduerſos telum qui torſerat hoſtes.
Tollitur[k] in Cœlum clamor verſiq; viciſſim
Pulueruleta fuga Rutuli dant terga per agros.
Ipſe neq; aduerſos dignatur ſternere morti
Nec pede congreſſos nec equo nec tela[l] ferẽtes
Inſequitur ſolum denſa in caligine Turnum
Veſtigat luſtrans ſolum in certamina poſcit.
Hoc concuſſa metu mentem Iuturna Virago[m]
Aurigam Turni media inter lora Metiſcum
Excutit & longe lapſum temone relinquit.
Ipſa ſubit manibuſq; vndanteis flectit habenas
Cũcta gerẽs vocẽq; & corpus & arma metiſci.
Nigra velut magnas domini cum diuitis ædes[n]
Peruolat & pinnis alta atria luſtrat Hirundo
Pabula parua legens nidiſq; loquacibus eſcas
Et nunc porticibus vacuis[o] nũc humida circum
Stagna ſonat ſimilis medios Iuturna per hoſtes
Fertur equis rapidoq; volãs obit omnia curru
Iamq; hic germanum iãq; hic oſtendit ouantẽ
Nec conferre[p] manũ patitur volat auia[q] longe.
Haud minus Aeneas tortos[r] legit obuius orbes
Veſtigatq;[s] virũ & diſiecta[t] per agmina magna

SER a MISCETVR, modo confunditur, alibi perturbatur, vt miſcet agens telis inter frondea turbam. b Aggere Turnus, eminentia. de via autem aggerem non poſſumus dicere, niſi viæ aggerem dicere voluerimus, ideſt viæ coaceruationem, quam hyſtorici viam militarem dicunt, vt Qualis ſæpe viæ deprenſus in aggere ſerpẽs. c Atrũ rapit agmen, pulueris nube coopertum. d Abrupto ſydere, magna tempeſtate: alibi Sorbet in abruptuꝫ fluctus. Item Scit triſte mineruæ ſidus. e It mare per medium miſeris Statius plenius de hoc ſenſu, Deflẽt ſua dãna coloni. Et tamen oppreſſos miſerantur in æquore nautas. f Ruet, eruet, euerteret. aliter dictuꝫ eſt in ſecũdo Ruet alto a culmine troia. g Talis, taliter, ſimili modo, ſic paulo poſt, Similis medios iuturna per hoſtes. h Rhoeteius, troianus a promõtorio troiæ. i Cuneis ſe quiſq; coactis agglomerant deſẽ tur, vt cuneatim dimicent, ſcilicet in cuneorum modũ cõpoſiti. K Tollitur in cœluꝫ clamor occiſo eo, q auctor dirumpẽdi fœderis fuerat, ex ortus eſt clamor, & ſtatim ſecuta fuga rutulorum, vt Verſiq; viciſſim Pulueruleta fuga rutuli dant terga per argos. l Nec tela ferẽtes inſequitur. i. nec contra ſtantes nec fugientes dignatur occidere, & magna Æneæ oſtẽditur pietas, qui nec vulneratus iraſcitur, vt velit contra legem fœderis in bellum moueri. m Virago, virago dicit mulier quæ virile implet officium. n Aedes peruolat, naꝫ more ſuo pro bo dedit detractã nomini præpoſitionẽ. o Vacuis, magnis, vt Vacua atria luſtrat Saucius. p Nec conferre manũ, cuꝫ Æneas aliõs proſequitur. q Auia, ab ea. ſ. parte qua veniebat Æneas. r Tortos orbes, obliquas & implicitas vias. s Veſtigat virum, inquirit, Trãſlatio a canibus qui per veſtigia & peduꝫ ſigna feram indagant. t Diſiecta per agmina, diſſipata aduẽtu Æneæ.

CHR IPSE neq; aduerſos, Tanquam qui fœdus quãuis ab hoſte violatuꝫ ſeruaturus in ſolũ Turnum feratur. Ipſa ſubit, turpe enim fuiſſet turno ſi ſua ſponte ſubter fugia quæſiſſet. Parua, nõ muſcas legit. Loquacibus, impropria locutio, ideſt garrulis. Iamq; hic. g. ſæpe ducebat germanũ in conſpectu æneæ, ne fugere videretur. Deinde ne manus conferre cogeretur diuertebat.

Voce vocat quoties oculos coniecis in hoſtem
Alipedumq́ꝫ fugam curſu tentauit equorum
Auerſos toties curſus Iuturna retorſit.
Heu quid[a] agat: vario nequicq̃ꝫ fluctuat eſtu
Diuerſeq́ꝫ vocant animum in contraria curę.
Huic[b] Meſapus vti leua duo forte gerebas
Lenta leuis curſu pręfixa haſtilia ferro
Horū vnum certo contorquens dirigit ictu.
Subſtitit Aeneas & ſe collegit[c] in arma
Poplite ſubſidens apicē[d] tamen incita ſummū
Haſta tulit ſumaſq́ꝫ excuſſit vertice criſtas.
Tum vero aſſurgunt irę inſidiiſq́ꝫ ſubactus
Diuerſos vbi ſenſit equos curruumq́ꝫ referri
Multa[e] Iouem & lęſi teſtatus fœderis aras
Iam tandem inuadit medios & marte ſecundo
Terribilis ſęuam nullo[f] diſcrimine cędem
Suſcitat irarumq́ꝫ[g] omnes effundit habenas.
Quis mihi nūc tot acerba De⁹: qs carmie cędes
Diuerſas obitumq́ꝫ ducum quos ęquore toto
Inq́ꝫ[h] vicē nunc turnus agit nunc troius Heros
Expediat? tanton[i] placuit concurrere motu
Iuppiter ęterna gentes in pace futuras?
Aeneas Rutulum Sucronem (ea prima ruētes[k]
Pugna loco ſtatuit teucros) haud multa moras
Excipit in lat⁹ & qua fata celerrima: crudū[l] (eus
Trāſadigit coſtas & crates[m] pectoris enſem.
Turnus equo deiectū Amycū[n] fratrēq́ꝫ diorē
Congreſſus pedes hunc venientē cuſpide lōga
Hunc mucrone ferit curruq́ꝫ abſciſa duorum
Suſpendit capita & rorantia ſanguine portat.
Ille talon tanainq́ꝫ neci fortemq́ꝫ Cethegum
Treis vno congreſſu & meſtum[o] mittit Onytē

SER a ¶HEV quid agat, Omne aduerbium verbo cohærere, vnde heu & at & ſimilia quia verbo cohærere non poſſunt ſeparatim fecerunt aliam partem orationis, ſcilicet interiectionem, quam ſola latinitas poſſidet, cū græci ſub aduerbio tales comprehendant voces vt φεῦ. b ¶Huic, p in hunc, & eſt ordo huic dirigit. c ¶Se collegit in arma, ita ſe texit vt nulla parte poſſit feriri. d ¶Apicem, tamen incita ſummum, galeæ eminentiam, quam græci conum vocant, in qua eminent criſtæ. e ¶Multa iouem & læſi teſtatur fœderis aras, licet haberet cauſam iracundiæ, quod & fugiebat Turnus & ipſe appetabatur inſidiis non tamen ante prorupit ille in bellum, q̃ Iouis fidem, & læſa fœdera teſtat. f ¶Nullo diſcrimine cædem ſuſcitat, indiſcrete obtruncat vniuerſos, quibus ante pari pepcerat modo. g ¶Irarum effundit habenas, poteſtates, facultatem, vt Et premere & laxas ſciret dare iuſſus habenas, & hic moderate locutus eſt. nam Ennius Effundit irarum quadrigas dixit. g ¶Quis mihi nunc tot acerba deus, ac ſi diceret nec muſa nec Apollo ſufficiunt. Statius, Maior ab aoniis Sumēda audacia lucis Mecum omnes audete deę. h ¶Inq; vicem, nanq; vacat. i ¶Tanton, placuit concurrere, apoſtrophe ad Iouem. Sane tanton on circumflectitur. nam cum per apoſtropham apocopē verba patiuntur, is q in integra parte fuerat perſeuerat accentus, vt tanto ne, inde fit tanton. k ¶Ruentes teucros quos inſequebatur Turnus. l ¶Crudum enſem, modo durum, alias crudelem. m ¶Et crates pectoris. Donatus ſuperfluam vult eſſe coniunctionem, & vt ſit epexegeſis adigit enſem per coſtas ideſt pectoris crates vbi celerius fata complentur, & hoc eſt qđ ait ſupra, Haud multa moratur. n ¶Amycum fratremq; diorem, hi duo duces ſunt etiam ſupra memorati, vt Nunc amyci caſum gemit. Item Et nunc tertia palma diores, vnde ad terrorem populi eorū capita religabantur in curru. Curru autem aut ſeptimus caſus eſt, aut datiuus antiquus ſꝫ regulā, ne ſit maior a noiatiuo plurali. o ¶Mœſtū onytē nāliter triſtē ſeuerū, quē græci ἀγέλαστον dīt, mitti aūt ſociū ſupra memoratis. Sane Onitē Donat⁹ dicit aut gentile aut patronymicū vt nomē eius proprium ſit Echionius, ſꝫ hoc non pcedit, quia nec patrōimicū i. tes exit, nec Onytes a qua gente veniat vſq̃ lectum eſt, ꝓpriū ergo ē, & ſequens verſus erit nomē echioniū, ideſt thebanā gloriā p periphraſi, nā echionii ſunt thebani a rege Echione, vnde male, quidam legunt nomine echionium.

¶TVM vero, iam ſatiſfecerat fœderi, & ſæpius iniuſtiſſime laceſſitus non poterat non vlciſci iniurias. Quis eū ſūmo ſtupore pnunciandum, quaſi dicat, non poſſunt hæc exprimi. ¶Aeterna gētes in pace futuras, Nam ex duobus populis vnus erat futurus. CHR

¶MATRISq;

Nomē Echionium matriſq;[a] genus Peridię.
Hic fratres Lycia[b] miſſos. & Apollinis agris,
Et iuuenē exoſum[c] nequiquā bella menoetem
Arcada piſcoſę cui circum flumina Lernę
Ars fuerat pauperq;[d] Dom⁹ nec nota potentū[e]
Munera conductaq; pater tellure ſerebat.
At veluti immiſſi diuerſis partibus ignes
Arentem[f] in ſiluam & virgulta ſonantia Lauro
Aut vbi decurſu rapido de montibus altis
Dāt[g] ſonitū ſpumoſi Amnes & in Aequora currūt
Quiſq; ſuū populatus iter. nō ſegnius ambo
Aeneas turnuſq; ruunt per pręlia nunc nunc
Fluctuat ira intus. rumpuntur neſcia[h] vinci
Pectora nunc totis in vulnera viribus itur.
Murranū[i] hic atauos & auorū antiqua ſonantē
Nomina per regeſq;[k] actū genus omne latinos
Pręcipitem ſcopulo atq; ingenti turbine ſaxi
Excutit: effūditq; ſolo: hūc lora: & iuga ſupter
Prouoluere rotę crebro ſuper vngula pulſu
Incita nec domini[l] memorū proculcat equorū
Ille ruenti Hilo animiſq; immane frementi
Occurrit telumq; aurata ad tempora torquet.
Olli per galeam fixo ſtetit haſta cerebro.
Dextra[m]. nec tua te Graium fortiſſime Creteu
Eripuit Turno nec Dii texere Cupentum
Aenea veniente ſui dedit obuia ferro
Pectora nec miſero Clypei mora ꝓfuit ęrei.
Te quoq; laurentes viderunt Aeole campi

SER a ¶ MATRISq; genus peridiæ, periphraſis, hoc eſt filium Peridiæ. b ¶ Lycia miſſos & apollinis agris, vacat &, nam per ἐπεξήγησιν lycia arua Apollinis dixit, vt Nūc lyciæ ſortes. c ¶ Exoſum nequiquam bella, ſic ſupra iniecerē manum parcæ, nam per trāſitum oſtēdit vrgentibus ſatis eum ad bella deductum, quæ nequiquā ſemper vitaſ cupiebat, hūc autem Menœtes oriūdo arcadem fuiſſe intelligim⁹, ſed habitaſſe circa argos, nam lerna palus argiuorum, in qua eum dicit ſolitum fuiſſe piſcari, nā hoc ſignificat piſcoſæ cui circum flumina lernæ ars fuerat. d ¶ Pauperq; domus, hic & hęc pauper dicimus, nā paupera vſurpatus eſt, ſic Plautus Paupera ē mulier, ſz hoc hodie non vtimur, ea enim nomina quę ablatiuo ſingulari in e exeunt, ſi fœmina ex ſe faciunt heteroclita, ideſt alterius declinationis eē nō poſſunt, vtputa qa ab hoc hoſpite facit, hic & hæc hoſpes dicamus neceſſe eſt. Luca. Hoſpes in externis audiuit curia tectis, ab hoc leone hic & hæc leo, ab hoc latrone hic & hæc latro, ab hoc fullone hic & hæc fullo, ab hoc nepote hic & hæc nepos, nam vt neptis dicamus per ſucceſſionis diſcretionem admiſſum eſt. Sciendū hoſpita, paupera, leæna, lea vſurpata a poetis. e ¶ Potentum munera, obſequia, quæ pauperes diuitibus loco munerum ſoluunt. f ¶ Arentem in ſiluam, pro aridam. g ¶ Dant ſonitus ſpumoſi amnes bellū ſemper incēdio & fluminibus cōparat, ſic in ſecundo In ſegetem veluti cum flamma furentibus auſtris Incidit, aut rapidus montano gurgite torrens. h ¶ Neſcia vinci pectora. Horatius, Pelidæ ſtomachum cedere neſcii. i ¶ Murranum hic atauos & nomina, hoc eſt cuius nomine maiores omnes murrani dicti ſunt, & reges fuerunt, vt Per regeſq; actus genus omne latinos. Scimus enim plerūq; ſolere fieri vt primi regis reliqui nomen ēt poſſideāt, vt apd romanos Auguſti vocātur. apud Albanos Siluii, apud perſas Arſacidę, apud ægyptios Ptolomæi, apud athenienſes Cecropidæ, Vnde ſuperfluum eſt quod ait Donatus debere nos accipere interemptum eſſe Murranum, dum auos & atauos Turni tantum commemorat, & effert laudibus maximis. K ¶ Per regeſq; actum genus omne latios, Horati⁹ Et nepotum per memores genus omne faſtos, de Lamo. l ¶ Nec domini memorus proculat equorum, domini immemorum. m ¶ Dextra nec tua te graium fortiſſime creteu Eripuit turno, nec dii texere cupentum, ita Æneam comparat turno, vt eum ſuperiorem eſſe ſignificet, nā quem Turnus interimit, fortitudo ſua liberare non potuit, ei vero quem occidit Æneas, ne ſua quidem numina prodeſſe potuerunt, Sane ſciendum Cupentum lingua ſabinorum ſacerdotem vocari.

CHR ¶ NVNC nunc, quaſi dicat, & ſi ante vterq; furebat tū oē illud comparatione illius tpis nihil erat. ¶ Rūpunt, ex nimia ira, nam ipſa indignatio ſiat & inflato rumpit. ¶ Neſcia vinci, Nam in quo eſt habitus fortitudinis is dedidicit omnem puſillanimitatem.

Oppetere & late^e terram conſternere tergo.
Occidis argiue quem nunc potuere Phalāges
Sternere nec priami regnorū euerſor ^b Achilles
Hic tibi mortis^c erant metę. Domus alta ſub ida
Lyrneſi domus alta ſolo laurēte ſepulchrum.
Totę adeo conuerſę^d acies omneſq; latini
Omnes Dardanidę mneſtheus acerq; Sereſtus
Et meſapus equom domitor & fortis Aſilas
Tuſcorumq; Phalanx Euandriq; Arcadis alę.
Pro ſe^e quiſq; viri ſumma^f nituntur opum vi.
Nec mora nec requies vaſto certamine tendūt.
Hic mentē^g Aeneę genitrix pulcherrima miſit^h
Iret vt ad muros vrbiq;^i aduerteret agmen
Ocyus & ſubita turbar et clade latinos
Ille vt veſtigans diuerſa peragmina Turnum
Huc atq; huc acies^k circuntulit aſpicit vrbem
Immunem^l tanti belli atq; impune^m quietam.
Continuo pugnę^n accendit maioris imago
Mneſthea Sergeſtumq; vocat fortēq; Sereſtū
Ductores tumulumq; capit quo cętera teucrū
Concurrit legio nec ſcuta^o aut ſpicula denſi
Deponunt: celſo medius ſtans aggere fatur.
Ne q̄ meis eſto^p dictis mora Iuppiter^q hac ſtat.
Neu^r quis ob inceptū ſubitū mihi ſegnior ito
Vrbem hodie cauſam^ſ belli regna ipſa latini
Ni frenum accipere & dicto parere fatentur
Eruam & ęqua ſolo fumātia culmina ponam.
Scilicet expectem libeat dum prelia Turno
Noſtra pati? rurſuſq; velit concurrere victus?
Hoc^t caput o Ciues hęc belli ſumma nefandi.
Ferre faces propere Fœduſq;^v repoſcite flāmis,
Dixerat atq; animis pariter certantibus omnes

SER a ¶ LATE terram, aliud ex altero oſtenditur, nam per hoc corporis exprimitur magnitudo, vt Stabant tercentū nitidi in puppibus altis. b Euerſor achilles, ſeparat Achillem græcis, vt Relliquias danaū atq; immitis achilli. c Mortis erant metæ. i. mors, quæ meta eſt & finis. nā metam fines vitæ dicimus, nō mortis. Sciendum tn̄ hoc de Homero eſſe trāſlatum. qui ait θανάτοιο τελευτὴ hoc eſt finis mortis, nā i ipſa morte finis eſt, Lyrneſſi domus alta lirneſſos ciuitas eſt phrygiæ vn̄ fuit Briſeis, & per tranſitum docet nemi nem poſſe ſtatuta vitare. d Cōuerſæ acies, in bellū coactæ. e Pro ſe quiſq; viri, pro qualitate virium ſuarū, ſic in quinto Pro ſe q̄ſq; viri & depromūt tela pharetris. f Sūma nituntur opū vi, hemiſtichium ennianū. g Mētē æneæ genitrix pulcherrima miſit, conſilium, vt Qua facer id poſſis noſtram nunc accipe mentem. h Et pulcherria perpetuū eſt epitheto nec ad negociū ptinēs, Sāe bona vſus eſt œconomia vt diceret iſtictu numis pſectū eē Aeneā ad ciuitatis excidiū, nā icōgruum fuerat occupatū bello p ſe tale cepiſſe cōſiliū. i Vrbiq; aduertēt agmē, ꝙ vrbē. k Acies circūtulit, oculoꝝ. ſ. & bōa occaſiōe puenit ad id vt Aeneas poſſit ciuitatē aſpicere. l Immunē belli tāti, ſine officio dimicādi, nā imunis ē q̄ nihil pſtat q̄ſi ſine muneribꝰ ſiue muniis. m Impūe qetā, q̄ ſpecialiter debuit pœnas luere pp fœdus abruptū. n Pugnæ accendit maioris imago, ſubaudis cogitatio. o Nec ſcuta aut ſpicula denſi deponunt, ex eo qđ non eſt tactum quid fieri ſoleat indicauit, vt ſupra Deligunt tellure haſtas, & ſcuta reclinant. p Eſto, pro ſit. q Iuppiter hac ſtat. i. pro nobis religio eſt quam læſeruut rutuli ruptis fœderibꝰ. Nouimus autem interfuiſſe fœderi et deos alios, & Iouis imaginem ſceptri preſentia reddicam. r Neu qs ob imperium ſubitū mihi ſegnior ito, tertia perſona eſt ito. i. eat, & hortatur eos vt ita in bellum eāt quaſi res fuerit an̄ diſpoſita naꝫ hoc dicit repentinum imperium nullā nobis afferat morā ſicut paulopoſt. Scalæ improuiſo ſubituſq; appuit ignis. ſ Cauſaꝫ. b. quia illic erat lauinia. t Hoc caput o ciues, ſicut ſuperius dixerat ceſ. Turno, olatio caput, & cunctoruꝫ cā maloruꝫ idem principiū. v Fœdus. r. flam. grauitate ſermonis declamatiōi pondꝰ ipoſuit, nā hoc dīcit flāmas fœderis vrbis inouemꝰ icēdio, na hic repoſcite ē inouate, reuocate.

CHR ¶ TOTÆ adeo, nō deſcribit ſolū ſed pigit celeritatē & vehemētiā pugnātiū. Hic mētē æneæ genitrix, Optimū figmētū Naꝫ amor: potiūdę rei igeniū excitat, vt rimemur oēm viā ad rē pficiendā. Tumulūq; capit, vt ab oībus & videri & audiri poſſet. Nec. ſ. d. Qđ prudētiæ fuit, Nam non ita audiendus erat interim cōtra hoſtes parati non eſſent. Scilicet, expectem indignatio eſt, ſed tn̄ non ita indignatur, vt a iuſtitia diſcedat.

¶ DISCVRRVNT

Dant Cuneũ denſaq; ad muros mole feruntur
Scalę improuiſo ſubituſq; apparuit ignis
Diſcurrunt[a] alii ad portas primoſq; trucidant
Ferrum alii torquent & obumbrãt ęthera telis
Ipſe inter[b] primos dextram ſub mœnia tendit
Aeneas magnaq; incuſat voce latinum.
Teſtaturq; deos iterum ſe ad pręlia cogi
Bis[d] iam Italos hoſtes hęc altera[c] fœdera rum̃pi.
Exoritur trepidos inter diſcordia ciues
Vrbem alii reſerare[e] iubent & pandere portas
Dardanidis ipſumq; trahunt[f] in mœnia regẽ
Arma ferunt alii & pergunt defendere muros
Incluſas[g] vt cum latebroſo in punice paſtor
Veſtigauit Apes fumoq;[h] impleuit amaro
Ille intus trepidę[i] rerum per Cerea caſtra
Diſcurrunt magniſq; acuũt ſtridoribus iras.
Voluitur ater[k] odor teſtis nũc murmure cęco
Intus ſaxa ſonant vacuas it fumus ad auras.
Accidit hęc feſſis etiam[l] Fortuna latinis
Quę totam luctu concuſſit funditus vrbem.
Regina vt tectis[m] venientem proſpicit hoſtem
Inceſſi[n] muros ignes ad tecta volare
Nuſquã acies ꝯtra Rutulas nulla agmĩa Turni
Infœlix pugnę iuuenem in certamine credit
Extinctum & ſubito mentem[o] turbata dolore
Se cauſam clamat crimenq; caputq; malorum
Multaq; per mœſtum demens effata furorem
Purpureos moritura manu diſcindit amictus
Et nodum[p] informis lœti trabe nectit ab alta
Quam cladem miſerę poſtquã accepere Latinę
Filia prima manu floreos[q] Lauinia crines

SER a ℭ DISCVRRVNT alii ad portas primoſq; trucidant, ſubaudi improuiſo, & hæc ſimul pronuncianda ſunt, ſimul facta videantur, quo vehemens vis bellica poſſit agnoſci. b ℉ Inter primos, inter duces, inter principes.
c ℉ Hæc altera fœdera rumpi, bis rumpi fœdera.
d ℉ Bis hoſtis ita los fieri, bis ſe in prelia ſæua compelli, nam varie eandem rem iterat, bis autem fœdera facta ſunt ſemel per Ilioneum & pauloãte propter ſingulare certamen. e ℉ Reſerare iubent, ideſt volunt, vt iubeo chrementem. Terentius. f ℉ Trahunt in mœnia regem, trahere volunt, nam voluntas animi eſt non facti. Trahusit autem ſcilicet vt poſſit iminens videre diſcrimen. Donatus dicit trahunt in mœnia pro dilacerant, in mœnibus rumoribus ſuis. g ℉ Incluſas vt cum latebroſo in pumice paſtor pene omnia iſtius comparationis verba ad ſupradictum pertinent bellum. Naꝫ ita apes incluſæ ſunt vt homines qui obſidentur, ita ciuitatem timentium latebras dicimus, ſicut apum aluearia. Item paſtor vt Rex, & re vera paſtor eſt ductor exercitus, vt Homerus ποιμένα λαῶν. Pumicem autem iſte in genere maſculino poſuit, & hunc ſequimur: licet Catullus dixerit genere fœminino, arida modo pumice rex polium. h ℉ Fumo amaro, qui elicit lachrymas. i ℉ Trepidæ rerũ, neſcientes quid agant, & ignaræ auxilii. K ℉ Ater odor, noue, nam in odore equis color eſt? ſed hoc dicit odor ater atræ rei fumi ſcilicet ater odor peſſimus, vt Fumoq; impleuit amaro. l ℉ Etiam fortuna, caſus nam omnis caſus in poteſtate fortunæ eſt. m ℉ Tectis venientes proſpicit hoſtem, aut e tectis proſpicit, aut contra tecta venientem.
n ℉ Inceſſi muros, inuadi.
o ℉ Mentem turbata, vt oculos ſuffuſa. p ℉ Et nodum informis lœti, alii dicunt q̃ inedia ſe interemit. Sane ſciendum ꝙ cautum fuerat in pontificalibus libris, vt qui laqueo finiuiſſet vitam, inſepultus abiiceretur vnde bene ait informis lœti q̃ſi mortis infamiſſimæ. q ℉ Floreos lauinia crines, antiqua lectio floreos ideſt florulentos pulchros, et eſt ſermo ennianus.

CHR ℭ SCALÆ improuiſo, ſummæ enim prudentiæ & celeritatis fuit ita incautos ſcalis preuenire, Vt nihil tale futurum opinarẽtur ℉ Exorit trepidos ĩter diſcordia ciues, Hoc.n facit ĩpremeditaius caſus, nã in re ipre uiſa cũ ꝯſilii capiendi ſpẽs non daſ vnuſquiſq; ad ſuum ingeniũ redit, & vt varia ſunt igenia, ita varie oriuntur ſniæ. ℉ Incluſas vt cum, quadrat ex oĩbus partibus iſta comparatio, ſi diligẽter aduertes. ℉ Per cerea caſtra, Cũ m̃ ad bellum refertur recte dixit caſtra. ℉ Accidit, Cuꝫ res ad interitum deducunt fata ſemper calamitatibus calamit ates addunt.

SER a ¶ ET ROSEAS laniata genas, moris fuit apud antiquos, vt añ rogos human⁹ ſanguis effunderet, vel captiuoꝝ vel gladiatorũ, quorũ ſi forte copia non fuiſſet, laniantes fœminę genas ſuũ effundebãt cruorẽ, vt rogis illa imago ſtitueret. Tñ ſciendũ cautũ lege duodecim tabularũ ne mulieres carperẽt faciẽ his verbis, Mulier faciem ne capito. b ¶ Hinc totaꝫ de domo regia. c ¶ Infœlix fama, reruꝫ infœliciũ nuncia. d ¶ Demittũt mẽtes, deſperant ſic contra ſperantes aliquid mẽtes erigunt. e ¶ Cõiugis attonitus fatis vrbiſq; ruina, et ꝑuatis & publicis luctibus. f ¶ Immundo puluere, bene imundo addidit, ſicut in georg. Et cinerẽ immundum iactare per agros quia ẽt puluis ille quo vtunt puellæ cinis vocatur, vnde ẽt ciniſſones dicti ſunt. Hor. Cuſtodes lecticani ciniſſones paraſiti. g ¶ Bellator, epitheton peracti tẽporis. h ¶ Minus ſucceſſu lęt⁹ equorum, infirmitas animi ẽt ex equorum tarditate veniebat. i ¶ Attulit hunc illi cæcis terroribus aura, nãle enim eſt vt a qua parte ventus flat, inde clamor audiatur. K ¶ Cõmixtũ clamorẽ, ex impugnatione & morte reginę. l ¶ Arrectas aures, ad audiendũ ſollicitas. Ter. Arrige aures Pãphile. m ¶ Amẽs, conſilii egens, neſcius rei gerẽdæ. nam mentẽ & conſiliũ ſignificare diximus, vt Mentẽ æneæ genitrix pulcherrima miſit. n ¶ Occurrit dictis, orõni eius verbis obuiã venit. o ¶ Prima victoria. i. primum.

p ¶ Nec numero inferior pugnæ nec honore recedes, nec pauciores interimes, nec minor te q̃ Æneã comitabiť gloria. nã occiſoꝝ multitudo cõpenſat hoc qđ tu fugiẽtes iterimis. Sane ſciendũ in hac oi orone Iuturnã occurrere quęſtionibus tacitus. q ¶ Prima ꝑ artẽ fœdera turbaſti, pria aut inchoantia, aut tu pria. nã poſt eius oroneꝫ Tolũnius tela ꝓtorſit. r ¶ Nã qd ago, argumentum a neceſſario. s ¶ Ne voce vocãteꝫ, atq hoc nuſq̃ legimus, ſed aut κατατοσιωπώμενον intelligim⁹ aut mortis ẽ omẽ audire qđ nõ dr, videť qđ minime occurrit ſic i quarto, Hinc exaudiri genitus & verba vocãtis Viſa viri. ¶ ET NOS, naꝫ hac maxĩe ratiõe poſſumus ęquore hoſtes. ¶ Fallis dea. i. q̃uis dea ſis, non tñ decipis. Validiſſima eſt orationi prio. n. demõſtrat ſuum aduentũ nihil poſſe conferre ſeq; venire non vt victoriaꝫ videat, ſed ipſum victũ. Poſt hæc demonſtrat dũ æneã fugit in eã incidiſſe ignominiam, vt preſtet illi mori q̃ turpiter viuere, nam cum viros excellentiſſimos interſici paſſus ſit, vltimũ dedecus accedit captiuitas vrbis & ſoceri & vxoris, quæ niſi ſuccurrat in cõſpectu ſuo occident. Quid autem acerbius ſibi accidere poteſt, q̃ prebere facultatẽ, & Dranci & reliquis ſuis aduerſariis vt iure illũ reprehendere poſſint. Quid vero magis ignominioſum q̃ fugere in eaꝫ regionem in qua toties victor euaſerit, & ſe æneam ſuperaturum ſit pollicitus.

CHR

Et roſeas[a] laniata genas. tum cetera circum
Turba furit reſonant late plangoribus ędes.
Hinc[b] totã infœlix[c] vulgatur Fama per vrbem.
Demittunt[d] mentes it ſciſſa veſte Latinus
Coniugis[e] attonitus fatis vrbiſq; ruina
Caniciem immũdo[f] perſuaſam puluere turpãs,
Multaq; ſe incuſat qui non acceperit ante
Dardanium Aeneã generumq; aſciuerit vltro
Interea extremo bellator[g] in Aequore turnus
Palantes ſequitur paucos iam ſegnior atq;
Iam minus atq; minus ſucceſſu[h] lętus equorũ.
Attulit[i] hunc illi cęcis terroribus aura
Cõmixtumq;[k] clamorẽ arrectaſq;[l] ĩpulit aures
Confuſę ſonus vrbis & illetabile murmur.
Hei mihi quid tanto turbantur mœnia luctu:
Quis ve ruit tantus diuerſa clamor ab vrbe:
Sic ait adductiſq; amens[m] ſubſiſtit habenis.
Atq; huic in faciem Soror vt conuerſa metiſci
Aurigę curruſq; & Equos & lora regebat.
Talibus occurrit[n] dictis hac turne ſequamur
Troiugenas: qua pria[o] viam victoria pandit.
Sunt alii qui tecta manu defendere poſſunt.
Ingruit Aeneas Italis & pręlia miſcet:
Et nos ſęua manu mittamus funera teucris.
Nec[p] nũero inferior pugnę nec honorẽ recedes
Turnus ad hęc.
O ſoror & dudum agnoui cũ prima[q] per artẽ
Fœdera turbaſti teq; hęc in bella dediſti.
Et nunc nequã fallis dea ſed quis Olympo
Demiſſam tantos voluit te ferre labore:
An fratris miſeri lœtum vt crudele videres!
Nã[r] qd ago aut quę iã ſpõdet fortuna ſalutẽ:
Vidi oculos ante te ipſe meos ne voce[s] vocãtẽ

¶ SVPERAT

SER a ¶ SVPERAT, viuit, vt Superat ne & veſcitur aura. b ¶ Ne noſtrum dedecus vſens aſpiceret, ac ſi diceret fortaſſe viueret, niſi ideo voluiſſet occumbere, ne nos victos videret. c ¶ Teucri potiuntur corpore & armis, ideſt etiam ſepultura caret. naȝ vt in Hom̃. legimus de virorũ fortiũ cadaueribus erat inter hoſtes grande certamẽ, quod maxime apparet de patrocli cadauere. d ¶ Dextra nec drancis dicta refellam. i. virtute nam pro rei officio ipſaȝ rem poſuit, pro virtute dextram. e ¶ Vſq; adeo ne mori miſerum eſt, tacitæ queſtioni occurrit. f ¶ Supis auerſa voluntas, quia vt ſupra diximus donec viuimus curæ ſumus ſuperis diis, poſt mortem ad inferos pertinemus, quibus ſe modo commendat. g ¶ Iſtius inſcia culpæ, vel fugæ, quia fuga grãde crimẽ eſt apud virum fortem, vel rupti fœderis, vel læſæ religionis; a qua re ſe dicit eſſe alienum propter futura ſupplicia. h ¶ Indignus auorum, gręca figura eſt. nos enim indignus illare dicimus. contra græci ἀναξίος στεφάνου; ideſt coronæ indignus. i ¶ Implorans nomine turnum, ex multis rebus indicat perturbationem ꝙ feſtinans venit, ꝙ per hoſtes vulneratus, & Turnũ noie appellat. nã cõtumelia eſt nomine ſupiorẽ vocare, ſic in Georgicis, Mater Cyrene mater, quom ꝑmiſiſſet te crudelem noie dicit, ſicut cõtra Aeolus ad Iunonem ait Tuus o regina qd optes explorare labor. K ¶ Turne in te ſuprema ſalus miſerere tuorum, omnia quæ ſupra Iuturna dixerat, oratio iſta diſſoluit. l ¶ Fulminat Æneas armis, exaggeratio eſt, ſic paulopoſt Horrendumq; intonat armis. ¶ Minatur deiecturum arces, quia dixerat, Et æqua ſolo fumantia culmina ponã. n ¶ Muſſat, modo dubitat. o ¶ Præterea regina, quia occurrebat Amataȝ pro eius partibus niti. p ¶ Soli pro portis, contra illud, Sunt aliqui recta manu defendere poſſunt.

Murranum quo nõ ſuperat[a] mihi carior alter
Oppetere ingẽtem atq; ingenti vulnere victũ
Occidit infœlix ne noſtrum[b] dedecus Vfens
Aſpiceret Teucri[c] potiuntur corpore & armis.
Excindi ne domos (id rebus defuit vnum)
Perpetiar? dextra[d] nec Drancis dicta refellam?
Terga dabo: & turnũ fugiẽtẽ hęc terra videbit
Vſq; adeo ne[e] mori miſerũ ẽ? vos o mihi Mães
Eſte boni quoniam ſuperis[f] auerſa voluntas.
Sancta ad vos aĩa atq; iſtius[g] inſcia culpę
Deſcẽdã magnorũ haud vnquã ĩdignꝰ[h] auorũ
Vix ea fatus erat: medios volat ecce per hoſtes
Vectus equo ſpumante Sages aduerſa ſagitta
Saucius ora ruitq; implorans[i] noĩe Turnum.
Turne[k] in te ſuprema ſalus. miſerere tuorum.
Fulminat[l] Aeneas armis ſummaſq; minatur[m]
Deiecturum arces Italum excidioq; daturum,
Iamq; faces ad tecta volant. in te ora Latini
In te oculos referunt muſſat[n] Rex ipſe Latinꝰ
Quos gños vocet aut q̃ ſeſe ad fœdera flectat.
Prętereа[o] Regina tui fidiſſima: dextra
Occidit ipſa ſua lucemq; exterrita fugit
Soli[p] pro portis Meſapus & acer Atinas
Suſtentant aciẽ circum hos vtrinq; phalanges
Stãt denſę ſtrictiſq; ſeges mucronibus horret
Ferrea tu currum deſerto in gramine verſas.
Obſtupuit varia[q] confuſus imagine rerum
Turnus. & obtutu[r] tacito ſtetit ęſtuat ingens
Imo in corde Pudor[s] mixtoq;[u] inſania[t] luctu
Et furiis agitatus Amor & conſcia Virtus.
Vt primũ diſcuſſę[x] vmbrę & lux reddita mẽti ẽ
Ardentes oculorum acies ad mœnia torſit

q ¶ Varia confuſus imagine rerũ multiplici nũcio. r ¶ Et obtutu, varie tacito ſtetit vultu, & obtutus eſt ꝓprie vultus, quẽ græci dicunt πρόσωπον. s ¶ Pudor, propter illud, Tu currum deſerto in gramine verſas. t ¶ Inſania, quia in hoſtes ferrebatur. u ¶ Mixto luctu, propter Amatæ cognitaȝ mortem. x ¶ Diſcuſſæ vmbræ, poſtq̃ mentis caligo diſceſſit, quod ſequẽtia indicãt, & lux menti reddita eſt.

CHR ¶ SANTA AD vos anima quaſi dicat preſtat innocẽtem mori q̃ nocentem viuere. Maximum autem omnium ſcelerum viro forti videtur turpiter cedere. ¶ Vix ea fatus, iuſtis rationibus mouebatur ne fugeret verum ſi qua in re dubitaſſet præſenti caſu & nuncio ſocrus extinctæ confirmari potuit. ¶ Imo in corde pudor, validiſſimæ erant ſingulę per ſe huiuſcemodi perturbationes, pudor ne ſibi obiiceretur fuga, furor ex indignatione ꝙ inuictus vinceretur, luctus ex morte ſocius, & amor ex magnitudine in furorem adducens.

SER a ¶ TVRBIDVS, plenus perturbationis. b ſ Quam edu ip. qd ei maiorē creabat dolorem. c ſ Subdideratq́;. r quo poſſet trahi ad ea loca, quibus hoſtis inſtabat. d ſ Quicquid acer. eſt mor. pati, aut quicquid morte acerbum eſt placet pati, hoc eſt inferna ſupplicia, vel quæ poteſt ſuperbus hoſtis inferre, ſicut de Hectore legim⁹. Aut certe poſitiuus eſt pro cōparatiuo, placet pati ſi quid etiaꝫ morte acerbius inuenitur. e ſ Furere ante furorem, figure antiqua, vt ſeruitutem ſeruit, dolet dolorē, & eſt ſenſus ſine me furere, ante bellicum furorem. ſ. priuſq̄ ad eum veniam vt pugnam mente concipiam, & inſtructus furoreꝫ in bella prumpā. f ſ Saxum de. v. p. Cum ruit, cōpatio ipſa futup oñdit euentū. Simul notādum q̄ ſicut ſupra i prælio, ita & nūc in comparatione præfertur Æneas, nā Turnū pti cōpat mōtis, mōtib⁹ æq̄t æneā, & eſt cōpatio de Ho. ſūpta ſic dicēs.

g ſ Auulſum vento. proprie, nam & Turnus inuitus attrahitur ad bellum. h ſ Mons improbus pars mōtis, & ἐμφατικῶς dctū eſt, ſic ſupra ait, Haud partem exiguā montis. i ſ Magno actu, magno īpulſus. K ſ Vbi plurima fuſo ſāguie terra madet hypalle eſt pro vbi plurimo ſanguine terra madet. l ſ Stridūt haſtilibus aurę, ſic Hom.

Tuibidus[a] eq̄ rotis magnam reſpexit ad vrbē.
Ecce autem flammis inter tabulata volutus
Ad Cœlū vndabat vortex turrimq́; tenebat.
Turrim cōpactis trabibus quā[b] eduxerat ipſe
Subdideratq́;[c] rotas pōteſq́; inſtruxerat altos.
Iam iam fata ſoror ſuperant abſiſte morari
Quo De⁹ & quo Dura vocat Fortūa ſeq̄mur.
Stat cōferre manū Aeneę ſtat q̄cq̄d[d] acerbū eſt
Morte pati neq́; me indecorē germana videbis
Amplius hūc horo ſine me furere[e] ante furorē
Dixit. & ecurru ſaltum dedit ocyus aruis
Perq́; hoſtes per tela ruit mœſtamq́; ſororem
Deſerit ac rapido curſu media agmina rumpit.
Ac veluti mōtis ſaxum[f] De vertice pręceps
Cū ruuit auulſum[g] vento ſeu turbidus imber
Proluit aut annis ſoluit ſublapſa Vetuſtas
Fertur in abruptū magno[i] mons[h] īprobus actu
Exultatem ſolo ſiluas armenta viroſq́;
Inuoluens ſecum diſiecta per agmina Turnus
Sic vrbis ruit ad muros vbi plurima[k] fuſo
Sāguine terra madet ſtridūtq́;[l] haſtilibus aurę
Significatq́; manu & magno ſimul īcipit ore.
Parcite iam Rutuli & vos tela[m] inhibete latini
Quęcunq́; eſt Fortuna mea eſt me verius[n] vnū
Pro vobis fœdus luere & decernere ferro.
Diſceſſere omnes medii: ſpaciumq́; dedere.
At pater Aeneas audito nomine Turni
Deſerit & muros & ſummas Deſerit arces
Pręcipitatq́; moras omnes opera omnia rūpit
Lętitia exultans horrendūq́; intonat armis:
Quātus[o] Athos aut q̄t⁹ Eryx aut ipē coruſcis

m ſ Tela inhibete, cohibete, & eſt trāſlatio a nautis. n ſ Me verius vnū Pro vobis fœdus luere, verius, iuſtius, & ſenſus, hic eſt iuſtius eſt me vnum pro omnibus rupti fœderis pœnas exoluere. o ſ Quantus athon, hoc eſt vera lectio, nam ſi Athos legeris os breuis eſt & verſus, nō ſtat. Athō autēꝫ dici accuſatiuus indicat, nā hūc athona facit, ſicut apollō Apollona. Q đ aūt Herodot⁹, hūc athō & hunc Apollon dicit atticæ declinationis eſt, athō aūt mōs eſt thraciæ adiecens circa lemnon inſulam.

ἀντικρὺ μεμαὼς ὀλοοίτροχος ὡς ἀπὸ πέ-
τρης
ὅν τε κατὰ στεφάνης ποταμὸς χειμάρρο-
ος ὤσῃ
ῥήξας ἀσπέτῳ ὄμβρῳ ἀναιδέος ἔχμα-
τα πέτρης
ὕψι δ' ἀναθρῴσκων πέτεται, κτυπέει δέ
θ' ὑπ' αὐτοῦ
ὕλη ὁ δ' ἀσφαλέως θέει ἔμπεδον ὄφρ' ἂν
ἵκηται
ἰσόπεδον τότε δ' οὔτι κυλίνδεται ἐσσύ-
μενός περ

CHR ¶ QVO deus, verba ſūt aī inuicti & oia parati, vt turpitudinē fugiat. ſ Quāt⁹ athō mōs hic Macedoniæ vel vt aliis placet thraciæ mari ægeo imminens tantæ altitudinis, vt vmbram ſuam in lemnum vſq; iacere quidam dicant. Referuntq; habere in ſuo cacumine vrbem atthoton nomine, ī qua hoīes duplo temporis q̄ alibi viuant. Hunc montē cū cōtinenti cōiunctus eſſet Xerſes illum ducta foſſa inſulā reddidit. Fuit aūt foſſe latitudo tāta, vt duo triremes iunctæ enauigarēt. ſ Eryx, mōs ſiciliæ, quē alio loco dſcripſim⁹.

¶ NIVALI

Cum fremit ilicibus quantus gaudetq; niuali[a]
Vertice ſe attollens pater Appẽninus ad auras.
Jam vero & rutuli certatim & troes[b] & omnes
Conuertere oculos Itali quiq; alta tenebãt
Mœnia quiq; imos pulſabant Ariete muros.
Armaq;[c] depoſuere humeris. ſtupet ipſe Latin⁹
Ingentis genitos diuerſis partibus orbis
Inter[d] ſe coiiſſe viros & Cernere ferro.
Atq; illi vt vacuo patuerunt ęquore campi
Procurſu rapido coniectis eminus haſtis
Inuadunt Martem clipeis atq; ęre ſonoro
Dat gemitum tellus tũ crebros enſibus ictus
Congeminãt. Fors[e] & Virtus miſcẽtur in vnũ.
Ac veluti[f] ingenti Syla ſummoue taburno
Cum duo conuerſis inimica in pręlia tauri
Frontibus incurrunt pauidi[g] ceſſere magiſtri.
Stat pecus oẽ metu mutũ: muſſantq;[h] iuuencę
Quis pecori ĩperitet quẽ tota armẽta ſequant.
Illi inter ſeſe multa vi vulnera miſcent
Cornuaq; obnixi infigunt & ſanguine largo
Colla armoſq; lauãt. gemitu nem⁹ oẽ remugit
Haud aliter tros Aeneas & Daunius Heros
Cõcurrunt clypeis ingẽs fragor ęthera cõplet,
Iuppiter[i] ipſe duas ęquato examine[k] lances
Suſtinet & fata imponit diuerſa duorum
Quẽ dãnet[l] labor & quo vergat[m] põdẽ lœtũ.
Emicat hic (impune putans) & corpore toto
Alte ſublatum conſurgit turnus in enſem,
Et ferit exclamant troes trepidiq;[n] Latini:

SER a ¶ NIVALI Vertice ſe tollens pater appenninus ad auras: mons eſt italiæ, de hoc Luc. Nullo quoq; vertice tellus Altius intumuit, propiorq; acceſſit olympo. b ¶ Troes & omnes, græce declinauit, vnde breuis eſt es ſicut ſupra Troes agunt. c ¶ Armaq; depoſuere, vel ſpectaturi, vel defeſſi. d ¶ Inter ſe coiiſſe viros & cernere ferro, vera & antiqua eſt hæc lectio, nam Ennium ſecutus eſt qui ait Olli cernebant magnis de rebus agentes, & item Ferro non auro vitã cernamus vterq;, poſteritas cœpit legere & decernere, ſecundum quam lectionem ſynalœpha opus eſt excluſo os, vt ſit Inter ſe coiſſe vir & decernere ferro. e ¶ Fors & virtus miſcentur in vnum, caſus in Turno, virtus in Ænea, nam in bello etiam caſus plurimum valet. Ci. in milonia na, Adde caſus adde incertos exitus, Marteq; communes. f ¶ Ac ve. ingen. ſyla ſummoue taburno, Syla mons & ſylua eſt lucaniæ, taburnus mons campaniæ. Salu. De fugitiuis in ſilua ſyla fuerunt, vnde peſſime quidam ſilua legunt quia propriũ appellatiuo exęquari non poteſt, vnde pprium bene iunxit. g ¶ Pauidi ceſſere magiſtri, pprie magiſtri ſunt militum, paſtores pecorũ, ſed reciprocæ ſunt inter ſe iſtæ tranſlationes, nam ductor militum paſtor vocatur, vt diximus ſupra, & magiſtros pecorum dicimus Ci. Quem magiſtrũ pecoris eſſe dicebant. h ¶ Muſſantq; iuuencæ, dubitant, ſic ſupra Muſſat rex ipſe Latinus. i ¶ Iuppiter ipſe duas æquato examine lances, aut poetice dictum eſt, & ratione caret, nam Iuppiter ignorare nõ poterat, aut certe illud quærit quis ſibi de Turno & Ænea mortis afferat cauſam, nam dicunt phyſici mortẽ minime ad deũ pertinere. nam bona tantum præſtãt, nec ad eum quæ ſunt mala pertinent, vnde Cic. in offi. ait, Sed quia nocere deos non putant, his exceptis hominib⁹ obeſſe plurimum arbitrant. Tũ ſciendum locum hũc a Vir. ita eẽ tranſlatum, vt in Home. lectus eſt.

και τοτε δη χρυσια πατηρ ετιταινε ταλαντα, ἐν δε τιθει δυο κῆρε τανυλεγεος θανατοιο την μεν αχιλλῆος την δ᾽ ἕκτορος ἱπποδαμοιο. ἕλκε, δὲ μεσσα λαβων, ῥέπε δε ἕκτορος ἄισιμον ἦμαρ ᾤχετο δ᾽ εἰς ἀιδαο λιπε δ᾽ ἑ φοιβας ἀπολλων.

k ¶ Examine, examen pprie eſt filũ quo trutina regitur. l ¶ Dãnet labor, liberet, vt Damnabis tu quoq; votis. m ¶ Vergat põdere lœtum, bene vergat, nã morientes inferos petunt. n ¶ Trepidiq; latini, atq; læti eſſe debuerunt, ſed nimia Æneæ oſtenditur virtus. nãq; naturale eſt vt ſociis timori ſit inferioris audacia, vnde nunc latini ſunt territi ex eo quod ſuperiorem ferire auſus eſt Turnus.

CHR ¶ APPENNINVS, a liguria incipit vniuerſamq;, italiam longitudine diuidens, ad promontorium vltimum, quod appellatur iunonis lacinę definit. ¶ Stupet ipſe Latinus, Nam ſua prudentia id conſidrrabat qđ re-

liqui non aduerterent. ¶ Fors & virtus, vterq; enim virtute ſua vtebaſ & fortuna. ¶ Inimica in prelia tauri, de natura & pugna taurorum eſt expreſſum in Georgi.

SER a ¶ VT CAPVlum ignotum dextrãq; aſpexit inermen, locus hic totus ad gloriam Æneæ pertinet, nãq; id agit ne videatur Turnus armorum vilitate ſuperatus, vnde & ei reddit gladius, quo etiam cum diuinis armis ab Ænea poſſit extingui. b ¶ Patrio mucrone relicto. ſ. non eo quo vulneratum vidit æneam, ſed quo fuerat ante vſus pater Daunus. Sane patrio modo paterno ſignificat, nam Dauni fuerat gladius, vnde eſt illud Enſem quem dauno ignipotens deus ipſe parenti Fecerat. Alias patrium a patria eſt deriuatiuum. c ¶ Mortalis mucro, mortali manu factus. d ¶ Vndiq;.n. denſa teucri incluſere corona, ſtrategema eſt, nã poſtq; Turnus videre fugere troiani clauſere loca, per quæ euadere poterat. e ¶ Curſumq; retardãt. ſ. genua,

Arrectę amborum acies at perfidus enſis
Frangitur in medioq; ardentem deſerit ictu
Ni fuga ſubſidio ſubeat fugit ocyor euro.
Vt capulũ[a] ignotũ dextramq; aſpexit inermẽ.
Fama eſt pręcipitẽ cum prima in p̄lia iunctos.
Conſcendebat equos patrio[b] mucrone relicto
Dũ trepidant ferrum aurigę rapuiſſe Metiſci.
Inq; diu dum terga dabant palantia Teucri
Suffecit, poſtquã arma Dei ad Volcania vẽtũ ẽ
Mortalis[c] mucro glacies ceu futilis ictu
Diſſiluit fulua reſplendent fragmina Arena.
Ergo amens diuerſa fuga petit ęquora Turn'
Et nunc. huc deinde huc icertos iplicat orbes.
Vndiq;[d] enim denſa Teucri incluſere corona.
Atq; hic vaſta Palus hinc ardua mœnia cĩgũt.
Nec minus Aeneas (quanquã tardante ſagitta
Interdum genua ipediunt curſumq;[e] recuſant)
Inſequitur trepidiq; pedẽ pede feruidus vrget
Incluſnm[f] veluti ſiquando in flumine nactus
Ceruum aut puniceę[g] ſeptũ formidine pinnę
Venator[h] curſu Canis & latratibus inſtat.
Ille autem inſidiis[i] & ripa territus alta.
Mille fugit refugitq; vias. at viuidus[k] vmber
Hęret hians iam[l] iamq; tenet ſimiliſq; tenenti.
Increpuit malis morſuq; eluſus inani eſt.
Tum vero exoritur clamor ripęq; lacuſq;
Reſpõſant circa & cœlũ tõat omne tumultu.
Ille ſimul fugiẽs Rutulos ſimul increpat[m] oẽs
Noĩe quẽq; vocãs notumq; efflagitat[n] enſem.
Aeneas mortem contra pręſenſq; minatur
Exirium ſi quiſquam adeat terretq;[o] trementes
Exciſurum vrbem minitans & ſaucius inſtat.
Quinq; orbes explent curſu totidẽq; retexunt
Huc illuc nec enim leuia aut ludicra[p] petuntur
Pręmia ſed Turni de vita & ſanguine certant.
Forte ſacer[q] Fauno foliis Oleaſter amaris

acra pẽnæ. h ¶ Venator canis, p venatur. i ¶ Inſidiis, pẽna p. l. k ¶ Viuidus vmber, acerrimus thuſcus, nã vmbria pars eſt thuſciæ. l ¶ Iã iãq; tenet, ita vt vi iã tenẽtib', & hi duo verſus verbũ ad verbum ſunt tranſlati de Apollonio. m ¶ Increpat, obiurgat, inculat, vt Æſtatẽ increpitãs ſeram. n ¶ Efflagitat enſem, cũ clamore depoſcit. o ¶ Teretq; tremẽtes, q.n. ſauci' nõ timeret inſtãtes, quũ eũ integer fugeret. p ¶ Ludicra petunt, & vilia digna ludo, hi verſus de Homero tranſlati.

ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδ᾽ ἐς βοείην ἀρνύσθην ἅ τε ποσσὶν ἀέθλια γίνεται ἀνδρῶν.
ἀλλὰ περὶ ψυχῆς θέον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο

q ¶ Sacer. o. fere oĩa latĩa arborũ noĩa. g. fœ. ſũt, exceptis paucis, vt hic oleaſter, hoc ſiler. Virg. Mole ſiler. Itẽ hoc buxum, licet & hæc buxus dicaſ, nam ſuperfluã quidam volunt facere diſcretionem, vt hec buxus de arbore dicamus buxũ vero de ligno cõpoſitũ. Legimus .n. in Virg. de tybiis Buxuſq; vocat berecintia matris idææ. Item cum de arboribus loqueretur ait, Et torno raſile buxum.

q̃ ipediebat vulnus illatũ ſagitta. Sane perite facit vt gladio non vtatur Æneas, ſed haſta eminus ſuperare contẽdat, quia impediente vulnere nec ſequi poterat, nec in ictum cõſurgere, vnde eſt. Hic gladio fidens hic acer & arduus haſta. f ¶ Incluſum flumine, cõparatio Apollonii. g ¶ Puniceæ ſeptum formidine pinnę. Luca. Claudit odoratæ metuẽtis

CHR ¶ AVT puniceæ ſeptum formidine pinæ, & de ceruis dictum eorumq; ſtupore.

Hic ſteterat olim nautis venerabile[a] lignum
Seruati ex vndis vbi figere dona ſolebant
Laurenti Diuo & notas ſuſpendere veſtes.
Sed ſtirpē Teucri nullo[b] diſcrimine ſacrum
Suſtulerant puro vt poſſent cōcurrere cãpo.
Hic haſta Aeneę ſtabat huc impetus illam
Detulerat fixam[c] & lenta radice tenebat.
Incubuit voluitq; manu cōuellere ferrum[d]
Dardanides teloq; ſequi quē prēdere curſu
Non poterat tū vero amēs formidine Turnus
Faune precor miſerere inqt tuq; optima ferrū
Terra tene colui veſtros ſi ſemper honores
Quos cōtra Aeneadę bello fecere ꝓphanos.
Dixit opemq; Dei non caſſa[e] in vota vocauit.
Nāq; diu luctās[f] lentoq; in ſtirpe moratus
Viribus haud vllis valuit diſcludere morſus
Roboris Aeneas dum nititur acer & inſtat
Rurſus[g] in aurigę faciem mutata Metiſci
Procurrit fratriq; enſem Dea Daunia reddit.
Quod Venus audaci[h] nymphę īdignata licere
Acceſſit telumq; alta ab radice reuellit.
Olli ſublimes armis[i] animiſq; refecti
Hic gladio fidens hic acer & arduus haſta
Inſiſtunt contra certamina[k] Martis anheli.
Iunonem interea Rex omnipotentis Olympi
Alloquitur fulua[l] pugnas de nube tuentem.
Quę iam[m] finis erit coniux: quid deniq; reſtat?
Indigetem[n] Aeneam ſcis ipſa & ſcire fateris
Deberi Cœlo fatiſq; ad ſydera tolli.
Quid ſtruis: aut q̄ ſpe gelidis ī nubib⁹ hęres:
Mortalin[o] decuit violari vulnere diuom:
Aut enſem (q̄d[p] enim ſine te Iuturna valeret:)
Ereptum reddi Turno: & vim creſcere victis?
Deſine[q] iam tādē precibuſq; inflectere noſtris:
Nec te[r] tantus edat tacitam dolor & mihi curę
Sępe tuo dulci triſtes ex ore recurſent.
Ventū ad ſupremū eſt terris agitare vel vndis
Troianos[ſ] potuiſti infandum accēdere bellū
Deformare domū et luctu miſcere hymenęos

SR a ℭ VENERABILE lignum, antiquam arborem voluit exprimere, vbi figere dona ſolebant proprie, vt Aut ſacra ad faſtigia fixi. b ꝩ Nullo diſcrimine, ſine intuitu religionis. c ꝩ Fixam lenta radice tenebat, plenum eſt, quam radix fixam tenebat. d ꝩ Ferrum terra tene, pro tellus elementum pro dea poſuit. e ꝩ Non caſſa in vota, non ad inania vota popoſcit auxilium. f ꝩ Luctans mor. luctatus & moratus erat integrum quod vitauit propter ὁμοιοτέλευτον. g ꝩ Rurſus in aurigæ faciem mutata metiſci. κατατετοσιωπωμένον itelligimus Iuturnam in numen reuerſã poſt quam currus reliquit. h ꝩ Audaci nymphe, vt ſupra dixim⁹ vbicunq; inducit nitentem aliquem ſine effecta audacem dicas. i ꝩ Armis animiſq; refecti ſicut armis ita & animis, nanq; armorum inopia animi ante vtriuſq; torquebant. K ꝩ Certamina martis anheli, alii certamine legunt, vt ſit ſenſus, adſiſtūt contra ſe Martis anheli certamine. l ꝩ Fulua de nube, de aere elemento ſuo.

m ꝩ Quæ iam finis erit coniux: quid deniq; reſtat Iudi. Ae. deniq; verba iſta quaſi iam tędiantis ſunt ad longam Iunonis iracundiã vnde & paulopoſt ait, Deſine iam tandem, precibuſq; reflectere noſtris. n ꝩ Indigetem æneam ſcis ipſa ſubaudis fore, & indigetes dii duplici ratione dicuntur, vel ſecundum Lucre. q nullius rei egeant, qui ait Nihil indiga curæ, Vel certe indigetes dii ſunt ex hominibus facti, & dicti indigetes quaſi in diis agentes. o ꝩ Mortalin decuit violari vulnere diuom, non letali, ſed aut quo mortales laborant, aut a mortali illato diuum autem ſubaudi futurum. p ꝩ Quid enim ſi te iuturna valeret: parentheſis eſt poterat eni excuſare ſe Iuno nil ſe feciſſe commemorans, ſed eam auctores fuiſſe Iuppiter dicit propter illud auctor ego audēdi. q ꝩ Deſine iam tan. ſingula pronuncianda ſunt. r ꝩ Nec te tantus edat. do. ſ. de fine odiis vrgere troianos. Sane edo is edit integrum verbum eſt, vt lego gis it. Nam edo es eſt eſſe anomalum conſtat. ſ ꝩ Troianos potuiſti idest iam non potes, ideo enim præterito vſus eſt.

CHR ℭ TROIANOS potuiſti, ad vitam moreſq; pertinet, hæc fabula. Iuno autem eſt ipſa ambitio que impellit Turnum ideſt iniuſtum regem, & fœdus rumpere, & multa infanda patrare.

SER

a ¶ SVMiſſo vultu, habitũ futuræ oratio nis oſtẽdit. b ⸢Quia nota mihi tua magna voluntas Iuppiter, neceſſitatẽ obiecerat fati dicẽs, vẽtũ ad ſupremũ eſt, ſʒ Iuno ſciẽs fatũ eẽ qcqd Iuppiter dixerit, ſe cedere eius volũ tati aſſerit, nam agit vt cõciliet ſi bi fauorẽ eius ad petitionẽ futurã. c ⸢Digna idigna pati. i. oĩa, & pro uerbialr dcm̃ eſt. d ⸢Nõ vt tela tũ nõ vt ɔtẽderet arcũ, hoc loco q̃ſi Iuturnã iecisse ſagittã ſignificat, ſʒ vt ſupra diximꝰ, poſſumꝰ accipe q̇ alter in eiꝰ gratiã in Æneã tela contor ſit. e ⸢Pro vita, ac ſi diceret p̃ re nobis data. i a ſuperis. f ⸢Adiuro ſtygii caput ipla cabile, pro iuro. nã pthesis eſt. qdã tñ volũt iuro tũc dici debere, cũ cõ firmamꝰ aliquid aut pmittimꝰ, vt iuro me facturũ, adiuro vero cum negamus vt adiuro me non poſſe, me ñ feciſſe. Ter. Adiurat ſe ñ poſſe apud vos Pãphilo abſente perdurare. poteſt tñ & ad valde ſignificare. g ⸢Vna ſupſtitio, religio, metus, dicta eo qd ſuperſtet capiti omnis religio. & eſt Homeri locus.

καὶ τοκατει βομενον στυγος υδωρ ὅστι μεγιτος

ορκος δεινογατος τι πελει μακαρισσὶ θεοῖσιν

h ⸢Reddita, data, nã prothesis eſt. i ⸢Nulla fati quod lege tenet̃, bene fati. nam victorie lex eſt vt victi cedãt in habitũ nomenq; victorũ. k ⸢Pro maieſtate tuorũ, reſpexit ad Saturnũ qui aliq̃n ĩ Italia regnauerat, vñ ait tuorũ. nã & Latinus inde originem ducit, vt Fauno picus pater, iſq; parẽtem Te Saturne refert, tu ſanguinis vltimus auctor. l ⸢Eſto cõponẽt, cõſentit, ſed inuita. m ⸢Sit romana potẽs itala virtute ppago, hoc vr̃ dicere ſi fataliter iminet vt a troianis origo romana deſcendat, troiani italorũ nomẽ accipiãt, vt romani de italis nõ de Troianis videant̃ eſſe pgeniti. n ⸢Es germana iouis ſaturniq; altera proles, locus de obſcuris ẽ quo quidam hoc ſentiunt petis pene illicita, ſed cõcedenda ſunt, q̃m ſoror Iouis es. i. Saturni filia, qd ſi voluerimꝰ admittere, dupliciter ſequens verſus erit incõgruus, vt Iraruʒ tantos voluis ſub pectorẽ fluctꝰ, vnde melius ẽ vt ita intelligamus ſoror Iouis es. i. Saturni, Vnde nõ mirũ eſt tantam te retinere iracũdiaʒ ſub pectore, nam ſcimus vnũquẽq; pro generis qualitate in iram moueri. nobiles enim & ſi ad preſens vident̃ ignoſcere, tñ ĩpoſterũ irã ſeruant, quod nũc Iunoni videt̃ obiicere. nam cũ ſe concedere diceret, petit tamẽ qd grauiter poſſet obeſſe troianis, ſic Home. inducit Calchanta dicentẽ de Agamẽnone. Regum iræ ita ſe habent, vt etiaʒ ſi ad præſens indulgere videatur, ſtimulos iracundiæ ad futurum referuent.

κρεῖσσων γαρβασιλευς, ὅτε χωσιται ἀνδρὶχερκι

ἤπεργαρτε χολονγε, καὶ αὐτημαρ κατα πεψη

ἀλλαγε, καὶ μεθοπισθεν ἴχει κοτον ὄφρα τελισση

Vlterius tentare veto ſic Iuppiter orſus.
Sic Dea ſummiſſo[a] contra Saturnia vultu.
Iſta quidẽ quia[b] nota mihi tua magna volũtas
Iuppiter & turnum & terras inuita relinquo
Nec tu me aerea ſolam nunc ſede videres
Digna[c] indigna pati. ſed flãmis cincta ſub ipſa
Starẽ acie traheremq; inimica in p̃lia teucros.
Iuturnam miſero (fateor) ſuccurere fratri
Suaſi. & pro vita[e] maiora audere probaui
Non[d] vt tela tamen non vt cõtenderet arcum
Adiuro Stygii caput implacabile fontis
Vna[f] ſuperſtitio ſuperis quę reddita[h] Diuis
Et nũc cedo equidẽ pugnaſq; exoſa relinquo
Illud te nulla[i] fati quod lege tenetur.
Pro Latino obteſtor pro maieſtate[k] tuorum
Cum iam connubiis pacem fœlicibus (eſto[l])
Cõponent cum iam leges & fœdera iungent,
Ne vetus indigenas nomen mutare Latinos
Neu troas fieri iubeas teucroſq; vocari
Aut vocem mutare viros aut vertere veſtes.
Sit latium ſint Albani per ſecula Reges.
Sit Romana[m] potens Itala virtute propago.
Occidit, occideritq; ſinas cum nomine troia.
Olli ſubridens hominum rerumq; Repertor
Es[n] germana Iouis Saturniq; altera proles
Irarum tantos voluis ſub pectore fluctus?
Verũ age & inceptũ fruſtra ſummitte furorẽ.

¶ VERVM Iuppiter, ideſt ipſe tandem huiuſcemodi impia pacta coheret atq; cum præſtat fauorem recte agẽtibus, vt victores euadere poſſint. ⸢Pro latio obteſtor, oſtendit impudentiam ambitioſorum, qui etiaʒ victi aliquid contra fas petere audeant. CHR

¶ DO QVOD

Do[a] qđ vis & me victuſq; volenſq; remitto.
Sermonem Auſonii patriū moreſq; tenebunt
Vtq; eſt nomen erit commixti corpore tantū
Subſident[b] Teucri morem rituſq;[c] ſacrorum
Adiiciam faciamq; omnes vno ore Latinos
Hinc genꝰ Anſonio mixtū qđ ſanguie ſurget
Supra homines ſupra ire deos pietare videbis.
Nec gens vlla tuos ęque celebrabit honores.
Annuit his Iuno & mentem[d] lętata retorſit
Interea excedit cœlo nubemq; reliquit.
His[e] actis aliud genitor ſecum ipſe volutat
Iuturnamq; parat fratris dimittere[f] ab armis.
Dicuntur geminę peſtes[g] cognomine dirę
Quas & tartaream[h] Nox intempeſta Megęram
Vno[i] eodemq; tulit partu paribuſq; reuinxit
Serpentum ſpiris ventoſaſq; addidit alas.
Hę Iouis ad ſolium ſęuiq; in limine Regis
Apparent[k] acuuntq; metum mortalibus ęgris
Si qñ lœtum[l] horrificū morboſq; deum Rex
Molitur meritas aut bello territat vrbes
Harum vnā celerē demittit ab ęthere ſummo
Iuppiter inq;[m] omen iuturnę occurrere iuſſit.
Illa volat celeriq; ad terram turbine fertur.
Non[n] ſecus ac neruo per nubē impulſa ſagitta
Armatam ſęui Parthus quam felle[o] veneni
Parthus ſiue Cydon telum īmedicabile torſit
Stridens & celereis incognita trāſilit[p] vmbras
Talis[q] ſe ſata nocte tulit terraſq; petiuit
Poſtq̄ acies videt Iliacas atq; agmina turni
Alitis in paruę ſubito collecta figuram
Quę quōdā in buſtis aut culminibꝰ[r] deſertis

SER a ¶ DO qđ vis, bene p̄ſti vſus eſt tp̄e. nā ꝓmiſſio in diis ꝓ facto eſt. b ¶ Subſidet, remanebunt, latebūt latinoꝝ.ſ.multitudie, vt Galeaq; ima ſubſedit aceſtes. c ¶ Rituſq; ſacroꝝ adiiciā, verū ē, nā ſacra matris deū romani phrigio more coluerunt. d ¶ Mentem lætata retorſit, iſte quidē hoc dicit ſed conſtat bello punico, ſecūdo exoraram Iunonem, tertio vero bello a Scipione ſacris quibuſdam etiam romā eſſe tranſlatam. e ¶ His actis, remoto turno auxilio. f ¶ Dimittere ab armis, per tranſitum hiſtoriæ vſus eſt verbis, namq; ab exercitu relaxantur, ab armis dicuntur dimitti. Saluſti. de Appio vbi eū tota in cōtione ab exercitu cogit diſcedere dicit ſe eius opa nō vſurū, eūq; ab armis dimittit. g ¶ Peſtes cognomine diræ, propꝫ peſtes vocanſ, diræ vero cognomine, & dictæ diræ ꝙ nō niſi ante iratū Iouem videnſ, vt Sæuiq; in limine regis Apparēt diræ. h ¶ Tartaream megęram, bene tartaream addidit, vt oſtendat eſſe & terrenā & aeream Megærā, nā vt ēt in tertio diximus, volunt periti quādam triplicem poteſtatē & in terris & apud ſuperos. ſicut eſt furiarū apud inferos. Ideo āt dicit has ex nocte progenias, vt oſ̄dat & latenter oriri & intollerabilē eſſe irā deorum. i ¶ Vno eodēq; tulit partu, diſpoſitio hęc poetæ, q̄ dicis has & ſimiles eſſe furiis & cum his eſſe procreatas. hoc agit vt oſtendat illā prudentium opinione eſſe tā apud ſuperos q̄ ī terris, ſicut apud īferos furias. K ¶ Appent ꝑſto ſunt ad obſequiū, vn̄ ēt apparitores cōſtat eſſe noīatos. l ¶ Lœtū horrificū, volunt Iouē non eſſe mortis auctorē, ſed poſſe mortis genere vel ꝓdeſſe vel obeſſe mortalibus. m ¶ Inq; omen iuturnæ occurreret iuſſit, vt iuturnę omen fraternæ mortis efficeret. n ¶ Non ſecus ac neruo per nubem, ſic illa deſcendit vt ſolet ſagitta deſcendere. hinc Statius traxit vt diceret de diſco iacto Similiſq; cadēti creſcit in aduerſos. impulſa autem proprie, ſic ſupra incertum qua pulſa manu. o ¶ Felle veneni, amaritudine veneni ſucco noxio, aut certe periphraſticos dixit venenum parthi enim ſagittas veneno obliniunt. Luc. Spicula nec ſolo ſpargunt fidentia ferro. Stridula ſed multo ſaturātur tela veneno. p ¶ Tranſilit vmbras, hiperbole eſt, namq; vmbras ſemper tela comitantur. hinc ait Tranſilit vmbras ſagitta. male enim quidam auras legunt. q ¶ Talis, ſe taliter collecta ex nimia ſcilicet furiæ magnitudine. r ¶ Culminibus deſertis, noctuam dicit non bubonem, nam ait Alitis in parua. Bubo autem maior eſt.

DON ¶ NON SECVS, interponitur parabola qua narratio interrumpatur, vt legentis tedium excludat. ¶ Alitis, noctuam vel bubonem intelligit.

CHR ¶ DICVNTVR geminæ peſtes, de his in ſuperioribus diximus, Hic tñ demonſtrat quales ſint furiæ aduerſus ſuperos, Aſper ait megæram habere vim tm̄ apud inferos.

SER a ℂSERVM canit, triſte, diuturnum, vt Seraq; terifici cecinerunt omnia vates Saluſtius, Serum bellum in anguſtiis futurum: b ⸿Sonans clypeumq; euerberat alis, ſigna ſunt iſta plangentium. c ⸿Stridorem, vocis, ſcilicet ſonus.

ἀλλ᾽ ἂν ἀχασσάμενος λίθον εἵλετο χειρὶ παχείῃ
κείμενον ἐν πεδίῳ μέλανα τρηχύν τε μέγαν τε.
Et alibi.
ἕκτορ δ᾽ ἁρπάξας λᾶαν φέρεν, ὅς ῥα πυλάων ἑστήκει πρόσθεν.

Nocte ſedens ſerũ[a]canit importuna ꝑ vmbras
Hanc verſa in faciem Turni ſe peſtis ad hora
Fertq; refertq; ſonãs[b]clipeũq; euerberat alis.
Illi membra nouos ſoluit formidine torpor
Arrectęq; horrore comę & vox faucib[9] hęſit.
At procul vt dirę[c]ſtridorem[c]agnouit & alas
Infœlix Crines ſcindit Iuturna ſolutos
Vnguibus ora ſoror fœdãs & pectora pugnis
Quid nũc te tua Turne pőt germana iuuare?
Aut quid iã miſerę ſuperat mihi: qua tibi lucẽ
Arte morer: talin poſſũ me oppõere mõſtro[e]:
Iam iam linquo acies ne me terrere timentem
Obſcenę[f]volucres. alarum verbera noſco
Letalemq; ſonum nec fallunt iuſſa ſuperba
Magnanimi Iouis hęc ꝑ virginitate reponit?
Quo[g]vitã dedit ęternã: cur mortis adẽpta eſt
Conditio. poſſem tantos finire dolores
Nũc certe & miſero fratri comes ire ꝑ vmbras
Iã mortal' ego haud ęquã mihi dulce meorũ
Te ſine frater erit o quę ſatis ima dehiſcat
Terra mihi maneſq; Deam demittat ad imos:
Tantum effata caput glauco[h]contexit amictu
Multa gemens & ſe fluuio dea condidit alto.
Aeneas inſtat contra telumq; coruſcat
Ingẽs[i]arboreũ & ſęuo ſic pectore fatur. (ctas:
Quę nũc deinde mora ẽ: aut qd iã turne retra
Non curſu. ſęuis certandũ eſt cõminus armis.
Verte omnes tete in facies & cõtrahe[k] ęquid
Siue animis ſiue arte vales opta ardua pinnis
Aſtra ſequi clauſumq; caua te condere terra
Ille caput[l]quaſſans non me tua feruida terrẽt
Dicta ferox. Dii me terrent et Iuppiter[m]hoſtis
Nec plura effatus ſaxum[n]circũſpicit ingens
Saxum antiquũ ingens cãpo[o]q; forte iacebat
Limes agro poſitus litem vt diſcerner et aruis.
Vix illud lecti bis ſex ceruice ſubirent.
Qualia nunc hoĩum producit corpora tellus.

nam vtrunq; tangit augurium & oſcinum & præpetum quod grauiter poſſet obeẽ troianis. ſic Home. inducit calchantem.
μήτηρ δ᾽ ἀμφεποτᾶτο ὀδυρομένη φίλα τέκνα
τὴν δ᾽ ἐλελιξάμενος πτέρυγος λάβεν ἀμφιαχυῖαν.
d ⸿Diræ, immiti, quæ poſſet fratrem cernere tot laboribus ſubditum. e ⸿Monſtro augurio ex iouis voluntate venienti. f ⸿Obſcenæ volucres, inuidioſe dixit, nam vna eſt. g ⸿Quo vitam dedit æternam, quia occurrebat, ſed præſtitit immortalitatem, dicit hanc æternam eſſe cauſam doloris. h ⸿Glauco amictu, quaſi nympha propter vndarum ſimilitudinem. i ⸿Ingẽs arboreum, non ſunt duo epitheta, ſed Æneam ingens telum coruſcat arborem.

o ⸿Campo quid forte iacebat limes agro poſitus ſecundum artem priori reſpondit, ſic. Saluſtius, Eſt in carcere locus qd tullium appellatur.

ℂPRO VIRginitate, pro erepto virginitatis honore. ⸿Aeneas iſtat redit ad narrationem quam interruperat interpoſitis dictis Iunonis, iouis & iuturnæ. ⸿Ingens arboreum, Non haſtam, ſed geſtatorem laudat. ⸿Pinnis, Semper pinna & non penna eſt apud Donatum. DON

ℂALTO, PRO profundo, vt ne tam crudele ſpectaculum videret, nam grauiora, vt iã diximus ſunt q̃ videmus q̃ q̃ audimus ⸿Arboreũ, expſit quid diceret ingens. ⸿Quę nunc deide mora, amara in hoſtẽ verbis & hoĩs indubitatã victoriã ſibi proponentis & que ſimpliciter æneæ clementiæ non conuenirent, ſed merita Turni hæc ab eo extorquebant. ⸿Ille caput quaſſans, non diſcedit a ferocitate ſua, & victus ſe victũ fateri non vult. Neq; humanis æneæ viribus cedit, ſed ioue ſuperari dolet. CHR

K ⸿Contrahe, collige. Eſt autem hoſtilis iracundia. l ⸿Caput quaſſans, concutiens & cõquaſſans caput. m ⸿Et iuppiter hoſtis, ordo eſt ferox hoſtilis. n ⸿ Saxum circumſpicit, Home. totus huc locus eſt.

ℂMANV

Ille manu ^a raptum trepida torquebat ^b in hostē
Altior insurgens & cursu concitus Heros.
Sed neq; currentem se nec cognoſcit euntem
Tollentem ve manu saxumq; īmane mouētē
Genua labant. gelidus ɔcreuit frigore ſanguis.
Tum lapis ipſe viri vacuum per inane volutus
Nec ſpacium ^c euaſit totum nec pertulit ictum.
Ac veluti ^d inſomnis oculos vbi languida p̄ſſit
Nocte quies nequiq̄ auidos extendere curſus
Velle videmur & in mediis conatibus ęgri
Succidimus nō lingua valet, nō corpore notę
Sufficiunt vires nec, nec verba ſequuntur,
Sic Turno quacunq; viam Virtute petiuit
Succeſſum Dea dira negat tum pectore ſenſus
Vertuntur varii. Rutulos aſpectat & vrbem.
Cunctaturq; metu telumq; inſtare tremeſcit.
Nec quo ^e ſe eripiat: nec qua vi tendat in hoſtē
Nec currus vſquā videt aurigamq; ſororem.
Cunctanti telum Aeneas fatale corruſcat
Sortitus ^f Fortunam oculis & corpore toto
Eminens intorquet. murali concita nunquā
Tormento ſic ſaxa fremunt nec fulmine ^g tāti
Diſſultant crepitus. volat atri ^h turbinis inſtar
Exitium dirum haſta ferens oraſq; recludit
Loricę & Clypei extremos ſeptemplicis orbes
Per mediū ſtridens tranſit femur incidit ictus ^i
Ingens ad terram duplicato poplite Turnus.
Conſurgunt gemitu Rutuli totuſq; remugit
Mons circū & vocē late nemora alta remittūt.
Ille hūilis ſupplexq; oculos dextrāq; p̄cantē

a ℂMANV RAPTVM trepida, aut ſeſtina aut re vera trepida, quia ſequitur, Sed neq; currentem, nec ſe cognoſcit euntem. b ℱTorquebat, bene imperfecto vſus eſt tempore, quia non eſt perfectum quod voluit, vt Nec ſpacium totum euaſit, nec pertulit ictum. c ℱNec ſpatium euaſit, hic diſtinguendū vt ſit totum nec totum pertulit ictum, ideſt euacuatus eſt impetus ipſius ſpacio longiore. d ℱAc veluti inſomnis, comparatio hori. e ℱNec quo ſe eripiat, totū enī troiani clauſerāt. f ℱSortitus fortunam oculis, hunc locum ad feriendum oculis elegit Æneas, quem fortuna dſtinauerat vulneri g ℱFulmine tanti, pro tonitru ſine quo nūq̄ fulmen mittitur. h ℱAtri turbinis inſtar, multis vtif comparationib⁹ ad exprimendū nimium impetū. Et inſtar vt ſupra diximus p ſe plenum eſt, nec recipit prępoſitionē, licet Serenus ad inſtar dixerit, qd in idoneis nō reperitur auctoribus. i ℱIctus. percuſſus, nunc participium eſt, ac ſi diceret cecidit eliſus.

PON ℂINSOMNIS, ponit parabolam quam quiſq; in ſe expertus intelligere poteſt quid Turno euenerit ℱVrbem, vel in qua erat Lauinia, vel vnde expectaret auxiliū, quod pudor petere vetabat. ℱNec quo ſe eripiat, fugiendi occaſio deerat Audēdi fiducia negabatur, nullum ſperabat auxilium ſorore iam remota. ℱHumilis, corde, ideſt ſupplex deiecto faſtu.

CHR ℂTORquebat, inſpiciebat quid cōtorquere, ſed defecerunt vires, vt rem perficere nō poſſet. ℱGenua labant proceleuſmaticus pes eſt, qui ex quattuor ſyllabis conſtat. Poteſt tamen redire ad dactylum ſi u quæ vocalis eſt conuertatur in conſonantem & facta ſineréſi genua duarum ſit ſyllabarum. ℱConcreuit, contiguit, vt Subito cōcreſcūt flumine cruſtæ. De hoc dictū eſt ī Georgicis. ℱPer inane, vacuū nō, Sed regionū ab aere occupatum dicimus vacuam, quia ita cedit aer vt Nihil eē videatur. ℱNec ſpaciū euaſit, ideſt non eſt egreſſus ex toto illo ſpacio, quī intercedebat inter ſe & æneam. Ergo defecit in ſpacio antequam ad Æneam perueniret, hinc eſt quod non pertulit, ideſt ad deſtinatum finem tulit. Nam per incompoſitionē abſolutam rem demonſtrat. Hinc illud eſt, Vt ſi quis legere incœperit & non totum legerit dicat legi, ſed non perlegi, Quod autem de inſomnio dicit phyſicum eſt. ℱSortitus fortunam oculis, ideſt ſumens fortunam, ideſt fortunam ictum oculis, quia oculis prælegit quo telum dirigat, quæ res ſibi futura ſit fortunata. ℱNec fulmine tanti Diſſultant crepitus, ſententia eſt non venit tanto impetu fulmen, nam fluminis impetu ſcinduntur nubes. Vnde ipſe diſſultando gignunt crepitum. Turbinis, de quo iam dictum. ℱIlle humilis, optimum exemplum, nam ſuperbiores qui ſunt nunquam cedere potiori volunt, niſi cum penitus [illegible]i ſunt, & quo tempore nihil illis prodeſt.

SER a ℭEQVIdē merui.ſcđʒ artē rhetoricā, nā quoties pſonæ in iuidia ſunt aliæ ꝓ his proponunł, vñ ait, Ego quidē occidi mereor, ſʒ tu debes ignoſcere parentis intuitu. b ⸿Nec depcor, nō refuto. c ⸿Vtere ſorte tua, interſi ce hoſtem tuum.

dit plenā victoriā ſibi, non.n.dixit vtere fortitudine tua, ſed fortuna q̄ tibi magis q̄ virtus fauit. ⸿Miſeri parētis, Cōmiſeratio a ſtatu ꝙ miſer, & a ſanguine ꝙ parēs, & poſtremo ab ætatæ, cū dicit, dauni miſerere ſenectæ. ⸿Et me dum precał reddat cadauer pōt flectere vt cōdonet vitaʒ. ⸿Viciſti magna ē laus qđ victi teſtimōio victor euadas. ⸿Et victum, Cū ſummo gemitu ꝓnunciant. Nō enim moueł morte vir fortis, Sʒ qđ victus ſit. ⸿Auſonii, Quos ego cupiebā adhibere teſtes meæ victoriæ teſtes erunt meæ ignominię. Et hęc ēt flectē potuerūt æneā, vt cū nact⁹

d ⸿Fuit & tibi talis anchiſes, hic diſtinguēdū vt duo dicat, & habuiſti patrē & pater es. e ⸿Et me Redde meis, ordo eſt redde meis, ſed ne ex apto rē viro forti pudendā peteret, iterpoſitione vſus ē dicēs, ſeu corpus ſpoliatuʒ lumine mauis. f ⸿Tēdere palmas auſonii vident ad gloriā Æneæ pertinet ꝙ ſe Turn⁹ cūctis pñtibus victū fateł.

Protendens equidē[a] merui nec depcor[b] inquit
Vtere[c] ſorte tua miſeri te ſi qua parentis
Tangere cura poteſt oro fuit[d] & tibi talis
Anchiſes genitor Dauni miſerere ſenectę
Et me[e] ſeu corpus ſpoliatum lumine mauis
Redde meis viciſti & victū tendere[f] palmas
Auſonii videre tua[g] eſt Lauinia coniux.
Vlterius[h] ne tende odiis ſtetit acer[i] in armis
Aeneas voluens oculos dextramq̧ repreſſit.
Et iam iamq̧ magis cūctantem[k] flectere ſermo
Cœperat infelix[l] humero cū apparuit alto
Balteus & notis fulſerunt cingula bullis
Palantis pueri victum quem vulnere Turnus
Strauerat atq̧ humeris inimicū iſigne gerebat
Ille oculis poſtquā ſęui monumēta[m] doloris

g ⸿Tua ē lauinia cōiux, q̄ fuerat eā certaminis. h ⸿Vlterius ne tende odiis, noli velle crudelitatē tuā vltra fata ꝑtendere, ſʒ redde corpus ſepulchro. i ⸿Acer ī armis, nō tm̄ ad pñs referł, ſed qa ſemp in armis acer eſſe cōſueuit. K ⸿Cūctantē flectere ſermo cœperat, oīs intentio ad Æneæ ꝑtinet gloriā, nā & ex eo qđ noſtī cogitat parcere, pius oñdił, & ex eo qđ eū interemit pietatis geſtat inſigne nam Euandri intuitu Palātis vlciſcił mortē. l ⸿Infœlix Balteus, nulli dominio fœlix. & ſic eſt dcm̄ iſœlix balthe⁹ ſicut Lacædemonios hymenæos. Et ſciēdū baltheū habuiſſe Turnū ad inſultationē, & iactantiā, nō ad vtilitatē. Vñ ē Atq̧ humeris inimicū iſigne gerebāt. m ⸿Monumenta doloris. ꝓprie. nā et monumentū ab eo dictū eſt qđ mentē moneat.

DON ℭVICTORIA Æneæ, quam ponit in fine operis perficit atq̧ abſoluit cumulū laudum æneę, quas a principio ad finem omni artificio continuauit.

CHR ℭMERVI nec deprecor, Cum viro forti pudenda res videretur vitam ab hoſte deprecari, id artificio ſe latenterq̧ agit & primo permittit mortē ſuaʒ ſibi, quæ res videtur poſſe vehementer hoſti miſericordiā commouere. Deinde cū perſona ſua odioſa ſit, interponit perſonam parentis, quod validiſſimū eē poterat, preſertim apud eū qui in patrem ſapientiſſimus fuit. ⸿Vtere ſorte tua, nō conce

eſſe plenā victoriā in victū clementia vtereł, qđ oino fortiſſimi viri eſt. ⸿Auſonii, apud quos ſummā gloriā ex rebus ꝑ młta tpa preclariſſime geſtis acqſiuerā apud eoſdem momento tpis & illā amitto & ignominiaʒ ſubeo. ⸿Videre, qđ neq̧ hactenus viderāt, nec viſuros putarāt. ⸿Tua, Qua qđ mihi miſeri⁹ accidere pōt, vt victor præmiū victorię ſecū auferat. ⸿Lauinia. Emphaſim hʒ nomen, q̄ſi dicat quā ego meo vita cariorē habui, & ꝓpter quā oēs hos labores pertuli. ⸿Vlterius ne tende odiis, non enim eſt magni & excelſi viri, cū hoſtē tanta gloria ſuperarit, & oīa ſit pręmia cōſecutus, eū occidere velle, nā inter magnas fortitudinis partes reponił inimicitias cōdonare, nā vindictā q̄rere humilis puſilliq̧ aiī eē appet. hinc Iuuenalis. Ad ſūmā collige qđ vidicta nemo magis gaudet quā fœmia. ⸿Stetit acer. ꝯſtitit nō metu, Quia acer ſʒ iclinās ad miſicordiā, ignouiſſetq̧ ſi Turnus Palanti ignouiſſet, Sed cū ex Balthei admōitu recordareł crudelitatis Turni magis piū indicauit amico Euādro, & qa ſua eā filiū vnicū amiſerat ſatiſſaceł quā inimiciſſimo Turno vitā cōcedere, vt pietate potiuſq̄ crudelitate ipm̄ iteremerit. Admonet ꝑterea Poeta multa i vita facē hoies tanq̄ ad ſuā imortalitatē & Gloriā ꝑtineant, ex qbus deinde in exitiū ruunt. Id.n. ob direptū Palantis baltheū opinione ſua deceptus in ſe expertus eſt Turnus.

ℭHAVSIT

Exuuiaſq; hauſit[a] furiis accenſus, & ira
Terribilis tu ne hinc ſpoliis indute meorum
Eripiare mihi? Palas te hoc vulnere Palas[b]
Immolat & pœnā ſcelerato ex ſanguine ſumit
Hoc dicens ferrum aduerſo ſub pectore cōdit
Feruidus. aſt illi ſoluuntur Frigore[c] membra
Vitaq;[d] cū gemitu fugit indignata ſub vmbras

a ℂHAVSIT, vidit, vt Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto. b ⸢Palas, Immolat, ad ſuæ mortis & abrupti fœderis vltionem te tanq̄ hoſtiā imolat Palas. c ⸢Frigore, morte, ⸢Corpuſq; lauant frigētis, & vngunt. d ⸢ Vitaq; cū gemitu fugit indignata ſub vmbras idignata vel quia mox preces veniam non meruerant, vel quia Lauiniā fore ſciebat Æneæ, vel q̄a vt ſupra de Camilla diximus, diſcedebat a iuuene. nā volunt phyſici animā diſcedere a corpore inuitā, cum quo adhuc habitare naturæ legibus poterat. ſic Home. ψυχὴ δ' ἐκμελέων πταμένη ἄιδος δὲ βεβήκει, ὃν πότμον γοόουσα λιποῦσ' ἀνδροτῆτα καὶ ἥβην.

ℂFVRIIS & ira, īplacabili indignatione. ⸢Tu, tam imitis. ⸢Indute ſpoliis meorum, q̄d non ad tuam defenſionē, ſed ad ſuperbiā & iactātiā ptinet. ⸢Mihi, emphaſis habet, q. d. tā forti, tā iniuriarū in meos collatarum pſecutori. ⸢Palas non mea crudelitas, Sed vltio quā palāti dabo. ⸢Immolat, non veluti hoſtē cæſum, ſed veluti hoſtiam quæ fracti fœderis iuſtiſſimū piaculum ſit. ⸢Scelerato, qui contra pacem primo & contra iura hoſpitalitatis, Deinde contra fœdus arma ſumpſerat.

FINIS.

P. V. Bucolica & Georgica, & Aeneidos Libri. XII. Venetiis in ędibus Aurelii Pincii Veneti excuſſi, & per Baptiſtam Egnatium Venetum emendati, ſub ſereniſſimo principe Andrea Gritti. Anno Domini. M. D. XXXI. Menſe Martii.

Regiſtrum Aeneidos.

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM
NN OO PP QQ RR SS TT VV XX YY ZZ
AAA BBB CCC DDD EEE FFF GGG HHH III
KKK LLL MMM NNN OOO PPP QQQ RRR

ℂOmnes ſunt quaterni preter RRR qui eſt duernus.

Et roſeas[a] laniata genas. tum cetera circum
Turba furit reſonant late plangoribus ędes.
Hinc[b] totā infœlix[c] vulgatur Fama per vrbem.
Demittunt[d] mentes it ſciſſa veſte Latinus
Coniugis[e] attonitus fatis vrbiſq; ruina
Caniciem immūdo[f] perſuaſam puluere turpās,
Multaq; ſe incuſat qui non acceperit ante
Dardanium Aeneā generumq; aſciuerit vltro
Interea extremo bellator[g] in Aequore turnus
Palantes ſequitur paucos iam ſegnior atq;
Iam minus atq; minus ſucceſſu[h] lętus equorū.
Attulit[i] hunc illi cęcis terroribus aura
Cōmixtumq;[k] clamorē arrectaſq;[l] īpulit aures
Confuſę ſonus vrbis & illetabile murmur.
Hei mihi quid tanto turbantur mœnia luctu:
Quis veruit tantus diuerſa clamor ab vrbe:
Sic ait adductiſq; amens[m] ſubſiſtit habenis.
Atq; huic in faciem Soror vt conuerſa metiſci
Aurigę curruſq; & Equos & lora regebat.
Talibus occurrit[n] dictis hac turne ſequamur
Troiugenas: qua pria[o] viam victoria pandit.
Sunt alii qui tecta manu defendere poſſunt.
Ingruit Aeneas Italis & pręlia miſcet:
Et nos ſęua manu mittamus funera teucris.
Nec[p] nūero inferior pugnę nec honorē recedes
Turnus ad hęc.
O ſoror & dudum agnoui cū prima[q] per artē
Fœdera turbaſti teq; hęc in bella dediſti.
Et nunc neq̄quā fallis dea ſed quis Olympo
Demiſſam tantos voluit te ferre labore:
An fratris miſeri lœtum vt crudele videres?
Nā[r] qd ago aut quę iā ſpōdet fortuna ſalutē?
Vidi oculos ante te ipſe meos ne voce[s] vocātē

SER a ¶ ET ROSEAS laniata genas, moris fuit apud antiquos, vt an̄ rogos human⁹ ſanguis effunderet, vel captiuoꝝ vel gladiatorū, quorū ſi forte copia non fuiſſet, laniantes fœminę genas ſuū effundebāt cruorē, vt rogis illa imago ſtitueret. Tn̄ ſciendū cautū lege duodecim tabularū ne mulieres carperēt faciē his verbis, Mulier faciem ne capito. b ¶ Hinc totā, de domo regia. c ¶ Infœlix fama, rerū infœliciū nuncia. d ¶ Demittūt mētes, deſperant ſic contra ſperantes aliquid mētes erigunt. e ¶ Cōiugis attonitus fatis vrbiſq; ruina, et priuatis & publicis luctibus. f ¶ Immundo puluere, bene imundo addidit, ſicut in georg. Et cinerē immundum iactare per agros quia ēt puluis ille quo vtunt puellæ cinis vocatur, vnde ēt ciniſſones dicti ſunt. Hor. Cuſtodes lecticani ciniſſones paraſiti. g ¶ Bellator, epitheton peracti tēporis. h ¶ Minus ſucceſſu lęt⁹ equorum, infirmitas animi ēt ex equorum tarditate veniebat. i ¶ Attulit hunc illi cæcis terroribus aura, nāle enim eſt vt a qua parte ventus flat, inde clamor audiatur. K ¶ Cōmixtū clamorē, ex impugnatione & morte reginę. l ¶ Arrectas aures, ad audiendū ſollicitas. Ter. Arrige aures Pāphile. m ¶ Amēs, conſilii egens, neſcius rei gerēdæ. nam mentē & conſiliū ſignificare diximus, vt Mentē æneæ genitrix pulcherrima miſit. n ¶ Occurrit dictis, orōni eius verbis obuiā venit. o ¶ Prima victoria. i. primum.

p ¶ Nec numero inferior pugnæ nec honore recedes, nec pauciores interimes, nec minor te q̄ Ænea comitabit gloria. nā occiſoꝝ multitudo cōpenſat hoc qd̄ tu fugiētes iterimis. Sane ſciendū in hac oī orōne Iuturnā occurrere queſtionibus tacitis. q ¶ Prima p artē fœdera turbaſti, pria aut inchoantia, aut tu pria. nā poſt eius orōnē Tolūnius tela ꝓtorſit. r ¶ Nā qd ago, argumentum a neceſſario. s ¶ Ne voce vocātes, atq hoc nuſq̄ legimus, ſed aut κατα το σιωπώμενον intelligim⁹ aut mortis ē omē audire qd nō dr̄, videt qd minime occurrit ſic ī quarto, Hinc exaudiri genitus & verba vocātis Viſa viri.

¶ ET NOS, naſ CHR hac maxīe ratiōe poſſumus ęquore hoſtes ¶ Fallis dea. i. q̄uis dea ſis, non tn̄ decipis. Validiſſima eſt orationi prio. n. demōſtrat ſuum aduentū nihil poſſe conferre ſeq; venire non vt victorias videat, ſed ipſum victū. Poſt hæc demonſtrat dū æneā fugit in eā incidiſſe ignominiam, vt preſtet illi mori q̄ turpiter viuere, nam cum viros excellentiſſimos interfici paſſus ſit, vltimū dedecus accedit captiuitas vrbis & ſoceri & vxoris, quæ niſi ſuccurrat in cōſpectu ſuo occident. Quid autem acerbius ſibi accidere poteſt, q̄ prebere facultatē, & Dranci & reliquis ſuis aduerſariis vt iure illū reprehendere poſſint. Quid vero magis ignominioſum q̄ fugere in eā regionem in qua toties victor euaſerit, & ſe æneam ſuperaturum ſit pollicitus.

¶ SVPERAT

Murranum quo nō ſuperat[a] mihi carior alter
Oppetere ingētem atq; ingenti vulnere victū
Occidit infœlix ne noſtrum[b] dedecus Vfens
Aſpiceret Teucri[c] potiuntur corpore & armis.
Excindi ne domos (id rebus defuit vnum)
Perpetiar? dextra[d] nec Drancis dicta refellam?
Terga dabo: & turnū fugiētē hęc terra videbit
Vſq; adeo ne[e] mori miſerū ē? vos o mihi Māes
Eſte boni quoniam ſuperis[f] auerſa voluntas.
Sancta ad vos aīa atq; iſtius[g] inſcia culpę
Deſcēdā magnorū haud vnquā īdign[h]us auorū
Vix ea fatus erat: medios volat ecce per hoſtes
Vectus equo ſpumante Sages aduerſa ſagitta
Saucius ora ruitq; implorans[i] noīe Turnum.
Turne[k] in te ſuprema ſalus. miſerere tuorum.
Fulminat[l] Aeneas armis ſummaſq; minatur[m]
Deiecturum arces Italum excidioq; daturum,
Iamq; faces ad tecta volant. in te ora Latini
In te oculos referunt muſſat[n] Rex ipſe Latin9
Quos gn̄os vocet aut q̄ ſeſe ad ꝑfœdera flectat.
Pręterea[o] Regina tui fidiſſima: dextra
Occidit ipſa ſua lucemq; exterrita fugit
Soli[p] pro portis Meſapus & acer Atinas
Suſtentant aciē circum hos vtrinq; phalanges
Stāt denſę ſtrictiſq; ſeges mucronibus horret
Ferrea tu currum deſerto in gramine verſas.
Obſtupuit varia[q] confuſus imagine rerum
Turnus. & obtutu[r] tacito ſtetit ęſtuat ingens
Imo in corde Pudor[s] mixtoq;[u] inſania[t] luctu
Et furiis agitatus Amor & conſcia Virtus.
Vt primū diſcuſſę[x] vmbrę & lux reddita mēti ē
Ardentes oculorum acies ad mœnia torſit

SER a ℭ SVPERAT, vult, vt Superat ne & veſcitur aura. b ☞ Ne noſtrum dedecus vſens aſpiceret, ac ſi diceret fortaſſe viueret, niſi ideo voluiſſet occumbere, ne nos victos videret. c ☞ Teucri potiuntur corpore & armis, ideſt etiam ſepultura caret. nā vt in Hom. legimus de virorū fortiū cadaueribus erat inter hoſtes grande certamē, quod maxime apparet de patrocli cadauere. d ☞ Dextra nec drancis dicta refellam. i. virtute nam pro rei officio ipſā rem poſuit, pro virtute dextram. e ☞ Vſq; adeo ne mori miſerum eſt, tacitę queſtioni occurrit. f ☞ Supis auerſa voluntas, quia vt ſupra diximus donec viuimus curę ſumus ſuperis diis, poſt mortem ad inferos pertinemus, quibus ſe modo commendat. g ☞ Iſtius inſcia culpę, vel fugę, quia fuga grādе crimē eſt apud virum fortem, vel rupti fœderis, vel læſę religionis; a qua re ſe dicit eſſe alienum propter futura ſupplicia. h ☞ Indignus auorum, gręca figura eſt. nos enim indignus illa re dicimus. contra gręci ἀνάξιος στιφάνου; ideſt coronę indignus. i ☞ Implorans nomine turnum, ex multis rebus indicat perturbationem ꝙ feſtinans venit, ꝙ per hoſtes vulneratus, & Turnū noīe appellat. nā cōtumelia eſt nomine ſupiorē vocare, ſic in Georgicis, Mater Cyrene mater, quom ꝑmiſiſſet te crudelem noīe dicit, ſicut cōtra Aeolus ad Iunonem ait Tuus o regina qd optes explorare labor. K ☞ Turne in te ſuprema ſalus miſerere tuorum, omnia quæ ſupra Iuturna dixerat, oratio iſta diſſoluit. l ☞ Fulminat Æneas armis, exaggeratio eſt, ſic paulopoſt Horrendumq; intonat armis. ☞ Minatur deiecturum arces, quia dixerat, Et æqua ſolo fumantia culmina ponā. n ☞ Muſſat, modo dubitat. o ☞ Præterea regina, quia occurrebat Amatas pro eius partibus niti. p ☞ Soli pro portis, contra illud, Sunt aliqui recta manu defendere poſſunt. q ☞ Varia confuſus imagine rerū multiplici nūcio. r ☞ Et obtutu, varie tacito ſtetit vultu, & obtutus eſt ꝓprie vultus, quē græci dicunt πρόσωπον. ſ ☞ Pudor, propter illud, Tu currum deſerto in gramine verſas. t ☞ Inſania, quia in hoſtes ferrebatur. u ☞ Mixto luctu, propter Amatæ cognitā mortem. x ☞ Diſcuſſæ vmbræ, poſtq̄ mentis caligo diſceſſit, quod ſequētia indicāt, & lux menti reddita eſt.

CHR ℭ SANTA AD vos anima quaſi dicat preſtat innocētem moriq̄ nocentem viuere. Maximum autem omnium ſcelerum viro forti videtur turpiter cedere. ☞ Vix ea fatus, iuſtis rationibus mouebatur ne fugeret verum ſi qua in re dubitaſſet præſenti caſu & nuncio locrus extinctæ confirmari potuit. ☞ Imo in corde pudor, validiſſimæ erant ſingulę per ſe huiuſcemodi perturbationes, pudor ne ſibi obiiceretur fuga, furor ex indignatione ꝙ inuictus vinceretur, luctus ex morte ſocius, & amor ex magnitudine in furorem adducens.

SER a ¶TVRBIDVS, plenus perturbationis. b ꝩQuam edu ip.qd ei maiorē creabat dolorem. c ꝩSubdideratq̃.r quo poſſet trahi ad ea loca, quibus hoſtis inſtabat. d ꝩQuicquid acer.eſt mor.pati, aut quicquid morte acerbum eſt placet pati, hoc eſt inferna ſupplicia, vel quæ poteſt ſuperbus hoſtis inferre, ſicut de Hectore legim⁹. Aut certe poſitiuus eſt pro cōparatiuo, placet pati ſi quid etiā morte acerbius inuenitur. e ꝩFurere ante furorem, figure antiqua, vt ſeruitutem ſeruit, dolet dolorē, & eſt ſenſus ſine me furere ante bellicum furorem.ſ.priuſq̃ ad eum veniam vt pugnam mente concipiam, & inſtructus furore in bella prumpā. f ꝩSaxum de.v. p.Cum ruit, cōpatio ipſa futur oñdit euentū. Simul notādum q ſicut ſupra i prælio, ita & nūc in comparatione præfertur Æneas, nā turnū pti cōpat mōtis, mōtib⁹ æq̃t æneā, & eſt cōpatio de Ho.ſūpta ſic dicēs.

g ꝩAuulſum vento proprie, nam & Turnus inuitus attrahitur ad bellum. h ꝩMons improbus pars mōtis, & ἐμφατικῶς dctū eſt, ſic ſupra ait, Haud partem exiguā montis. i ꝩMagno actu, magno īpulſus. K ꝩVbi plurima fuſo ſāguie terra madet hypalle eſt pro vbi plurimo ſanguine terra madet. l ꝩStridūt haſtilibus aurę, ſic Hom.

Turbidus^e eq̃ rotis magnam reſpexit ad vrbē.
Ecce autem flammis inter tabulata volutus
Ad Cœlū vndabat vortex turrimq̃ tenebat.
Turrim cōpactis trabibus quā^b eduxerat ipſe
Subdideratq̃^c rotas pōteſq̃ inſtruxerat altos.
Iam iam fata ſoror ſuperant abſiſte morari
Quo De⁹ & quo dura vocat Fortūa ſeq̄mur.
Stat cōferre manū Aenee ſtat qcqd^d acerbū eſt
Morte pati neq̃ me indecorē germana videbis
Amplius hūc horo ſine me furere^e ante furorē
Dixit. & ecurru ſaltum dedit ocyus aruis
Perq̃ hoſtes per tela ruit mœſtamq̃ ſororem
Deſerit ac rapido curſu media agmina rumpit.
Ac veluti mōtis ſaxum^f de vertice preceps
Cū ruuit auulſum^g vento ſeu turbidus imber
Proluit aut annis ſoluit ſublapſa Vetuſtas
Fertur in abruptū magno^i mons^h iprobus actu
Exultatem ſolo ſiluas armenta viroſq̃
Inuoluens ſecum diſiecta per agmina turnus
Sic vrbis ruit ad muros vbi plurima^k fuſo
Sāguine terra madet ſtridūtq̃^l haſtilibus aurę
Significatq̃ manu & magno ſimul īcipit ore.
Parcite iam Rutuli & vos tela^m inhibete latini
Quęcunq̃ eſt Fortuna mea eſt me verius^n vnū
Pro vobis fœdus luere & decernere ferro.
Diſceſſere omnes medii: ſpaciumq̃ dedere.
At pater Aeneas audito nomine Turni
Deſerit & muros & ſummas deſerit arces
Pręcipitatq̃ moras omnes opera omnia rūpit
Lętitia exultans horrendūq̃ intonat armis:
Quātus^o Athos aut q̄t⁹ Eryx aut ipē coruſcis

m ꝩTela inhibete, cohibete, & eſt trāſlatio a nautis. n ꝩMe verius vnū Pro vobis fœdus luere, verius, iuſtius, & ſenſus, hic eſt iuſtius eſt me vnum pro omnibus rupti fœderis pœnas exoluere. o ꝩQuantus athon, hoc eſt vera lectio, nam ſi Athos legeris os breuis eſt & verſus, nō ſtat. Athō autē dici accuſatiuus indicat, nā hūc athona facit, ſicut apollō Apollona. Q.d aūt Herodot⁹, hūc athō & hunc Apollon dicit atticæ declinationis eſt, athō aūt mōs eſt thraciæ adiecens circa lemnon inſulam.

ἀντικρυ μεμαως ὀλοοιτροχος ως ἀπο πετρης
ὅντε κατ ἀστιφανης ποταμος χειμαρ ῥοος ὤσῃ
ῥήξας ἀσπετῳ ὄμβρῳ ἀναιδεος ἔχματα πετρης
ὕψι τ᾽ ἀναθρωσκων πετεται κτυπεει δε θ᾽ ὑπ αυτοῦ
ὕλη ὁ δ᾽ ἀσφαλεως θεει ἐμπεδον ὄφρ᾽ ἂν ἵκηται
ἰσοπεδον τότε δ᾽ οὔτι κυλίνδεται ἐσσυμενος περ

CHR ¶QVO deus, verba ſūt ai inuicti & oia pati parati, vt turpitudinē fugiat. ꝩQuāt⁹ athō mōs hic Macedoniæ vel vt aliis placet thraciæ mari ægeo imminens tantæ altitudinis, vt vmbram ſuam in lemnum vſq̃ iacere quidam dicant. Referuntq̃ habere in ſuo cacumine vrbem atthoton nomine, ī qua hoīes duplo temporis q̃ alibi viuant. Hunc montē cū cōtinenti cōiunctus eſſet Xerſes illum ducta foſſa inſulā reddidit. Fuit aūt foſſe latitudo tāta, vt duo triremes iunctæ enauigarēt. ꝩEryx, mōs ſiciliæ, quē alio loco dſcripſim⁹.

¶NIVALI

Cum fremit ilicibus quantus gaudetq; niuali[a]
Vertice ſe attollens pater Appēninus ad auras.
Iam vero & rutuli certatim & troes[b] & omnes
Conuertere oculos Itali quiq; alta tenebāt
Mœnia quiq; imos pulſabant Ariete muros.
Armaq;[c] depoſuere humeris. ſtupet ipſe Latin[9]
Ingentis genitos diuerſis partibus orbis
Inter[d] ſe coiiſſe viros & Cernere ferro.
Atq; illi vt vacuo patuerunt ęquore campi
Procurſu rapido coniectis eminus haſtis
Inuadunt Martem clipeis atq; ęre ſonoro
Dat gemitum tellus tū crebros enſibus ictus
Congemināt. Fors[e] & Virtus miſcētur in vnū.
Ac veluti[f] ingenti Syla ſummoue taburno
Cum duo conuerſis inimica in prelia tauri
Frontibus incurrunt pauidi[g] ceſſere magiſtri.
Stat pecus oē metu mutū: muſſantq;[h] iuuencę
Quis pecori īperitet quē tota armēta ſequant.
Illi inter ſeſe multa vi vulnera miſcent
Cornuaq; obnixi infigunt & ſanguine largo
Colla armoſq; lauāt. gemitu nem[9] oē remugit
Haud aliter tros Aeneas & Daunius Heros
Cōcurrunt clypeis ingēs fragor ęthera cōplet,
Iuppiter[i] ipſe duas ęquato examine[k] lances
Suſtinet & fata imponit diuerſa duorum
Quē dānet[l] labor & quo vergat[m] pōdē letū.
Emicat hic (impune putans) & corpore toto
Alte ſublatum conſurgit turnus in enſem,
Et ferit exclamant troes trepidiq;[n] Latini:

a ❡NIVALI Vertice ſe tollens pater appenninus ad auras: mons eſt italiæ, de hoc Luc. Nullo quoq; vertice tellus Altius intumuit, propiorq; acceſſit olympo. b ❡Troes & omnes. græce declinauit, vnde breuis eſt es ſicut ſupra Troes agunt. c ❡Armaq; depoſuere, vel ſpectaturi, vel defeſſi. d ❡Inter ſe coiiſſe viros & cernere ferro, vera & antiqua eſt hæc lectio, nam Ennium ſecutus eſt qui ait. Olli cernebant magnis de rebus agentes, & item Ferro non auro vitā cernamus vterq;, poſteritas cœpit legere & decernere, ſecundū quam lectionem ſynalœpha opus eſt excluſo os, vt ſit Inter ſe coiiſſe vie & decernere ferro. e ❡Fors & virtus miſcentur in vnum, caſus in Turno, virtus in Ænea, nā in bello etiam caſus plurimum valet. Ci. in milonia na, Adde caſus adde incertos exitus, Martēq; communē. f ❡Ac ve. ingen. ſyla ſummoue taburno, Syla mons & ſylua eſt lucaniæ, taburnus mons campaniæ. Salu. De fugitiuis in ſilua ſyla fuerunt, vnde peſſime quidam ſilua legunt quia propriū appellatiuo exęquari non poteſt, vnde ꝓprium bene iunxit. g ❡Pauidi ceſſere magiſtri, ꝓprie magiſtri ſunt militum, paſtores pecorū, ſed reciprocæ ſunt inter ſe iſtæ tranſlationes, nam ductor militum paſtor vocatur, vt diximus ſupra, & magiſtros pecorum dicimus Ci. Quem magiſtrū pecoris eſſe dicebant. h ❡Muſſantq; iuuencæ, dubitant, ſic ſupra Muſſat rex ipſe Latinus. i ❡Iuppiter ipſe duas æquato examine lances, aut poetice dictum eſt, & ratione caret, nam Iuppiter ignorare nō poterat, aut certe illud quærit quis ſibi de Turno & Ænea mortis afferat cauſam, nam dicunt phyſici mortē minime ad deū pertinere. nam bona tantum præſtāt, nec ad eum quæ ſunt mala pertinent, vnde Cic. in offi. ait, Sed quia nocere deos non putant, his exceptis hominib[9] obeſſe plurimū arbitrant. Tñ ſciendum locum hūc a Vir. ita eē tranſlatum, vt in Home. lectus eſt.

και τοτε δη χρύσεια πατηρ ἐτίταινε τάλαντα, ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανυλεγέος θανάτοιο, την μεν ἀχιλλῆος, την δ' ἕκτορος ἱπποδάμοιο, ἕλκε δὲ μέσσα λαβὼν, ῥέπε δ' ἕκτορος αἴσιμον ἦμαρ, ᾤχετο δ' εἰς ἀΐδαο, λίπεν δέ ἑ φοῖβος ἀπόλλων.

k ❡Examine, examen ꝓprie eſt ſi ū quo trutina regitur. l ❡Dānet labor, liberet, vt Damnabis tu quoq; votis. m ❡Vergat pōdere letum, bene vergat, nā morientes inferos petunt. n ❡Trepidiq; latini, atq; læti eſſe debuerunt, ſed nimia Æneæ oſtenditur virtus. nāq; naturale eſt vt ſociis timori ſit inferioris audacia, vnde nunc latini ſunt territi ex eo quod ſuperiorem ferire auſus eſt Turnus.

❡APPENNINVS, a liguria incipit vniuerſamq;, italiam longitudine diuidens. ad promontorium vltimum, quod appellatur iunonis laciną definit. ❡Stupet ipſe Latinus, Nam ſua prudentia id conſiderabat qđ re-

liqui non aduerterent. ¶Fors & virtus, vterq; enim virtute ſua vtebaſ & fortuna. ¶Inimica in prelia tauri, de natura & pugna taurorum eſt expreſſum in Georgi.

Arrectę amborum acies at perfidus enſis
Frangitur in medioq; ardentem Deſerit ictu
Ni fuga ſubſidio ſubeat fugit ocyor euro.
Vt capulū[a] ignotū Dextramq; aſpexit inermē.
Fama eſt pręcipitē cum primum in ꝑlia iunctos.
Conſcendebat equos patrio[b] mucrone relicto
Dū trepidant ferrum aurigę rapuiſſe Metiſci.
Inq; Diu Dum terga Dabant palantia Teucri
Suffecit, poſtquā arma Dei ad Volcania vētū ē
Mortalis[c] mucro glacies ceu futilis ictu
Diſſiluit fulua reſplendent fragmina Arena.
Ergo amens Diuerſa fuga petit ęquora Turn⁹
Et nunc. huc Deinde huc icertos īplicat orbes.
Vndiq;[d] enim Denſa Teucri incluſere corona.
Atq; hic vaſta Palus hinc ardua mœnia cīgūt.
Nec minus Aeneas (quanquā tardante ſagitta
Interdum genua īpediunt curſumq;[e] recuſant)
Inſequitur trepidiq; pedē pede feruidus vrget
Incluſum[f] veluti ſiquando in flumine nactus
Ceruum aut punicęę[g] ſeptū formidine pinnę
Venator[h] curſu Canis & latratibus inſtat.
Ille autem inſidiis[i] & ripa territus alta.
Mille fugit refugitq; vias. at viuidus[k] vmber
Hęret hians iam[l] iamq; tenet ſimiliſq; tenenti.
Increpuit malis morſuq; eluſus inani eſt.
Tum vero exoritur clamor ripęq; lacuſq;
Reſpōſant circa & cœlū tōat omne tumultu.
Ille ſimul fugiēs Rutulos ſimul increpat[m] oēs
Noīe quēq; vocās notumq; efflagitat[n] enſem.
Aeneas mortem contra pręſenſq; minatur
Exitium ſi quiſquam adeat terretq;[o] trementes
Exciſurum vrbem minitans & ſaucius inſtat.
Quinq; orbes explent curſu totidēq; retexunt
Huc illuc nec enim leuia aut ludicra[p] petuntur
Pręmia ſed Turni De vita & ſanguine certant.
Forte ſacer[q] Fauno foliis Oleaſter amaris

SER a ¶VT CAPVlum ignotum dextramq; aſpexit inermen, locus hic totus ad gloriam Æneæ pertinet, nāq; id agit ne videatur Turnus armorum vilitate ſuperatus, vnde & ei reddit gladius, quo etiam cum diuinis armis ab Ænea poſſit extingui. b ¶Patrio mucrone relicto. ſ. non eo quo vulneratum vidit æneam, ſed quo fuerat ante vſus pater Daunus. Sane patrio modo paterno ſignificat, nam Dauni fuerat gladius, vnde eſt illud Enſem quem dauno igni potens deus ipſe parenti Fecerat. Alias patrium a patria eſt deriuatiuum. c ¶Mortalis mucro, mortali manu factus. d ¶Vndiq;. n. denſa teucri incluſere corona, ſtrategema eſt, nā poſtq̄ Turnus videre ſugere troiani clauſere loca, per quæ euadere poterat. e ¶Curſumq; retardāt. ſ. genua, q̄ ipediebat vulnus illatū ſagitta. Sane perite facit vt gladio non vtatur Æneas, ſed haſta eminus ſuperare contēdat, quia impediente vulnere nec ſequi poterat, nec in ictum cōſurgere, vnde eſt. Hic gladio fidens hic acer & arduus haſta. f ¶Incluſum flumine, cōparatio Apollonii. g ¶Puniceæ ſeptum formidine pinnę. Luca. Claudit odoratæ metuētis aera pēnæ. h ¶Venator canis, ꝑ venatic⁹. i ¶ inſidiis, pēnæ. ſ. k ¶Viuidus vmber, acerrimus thuſcus, nam vmbria ps eſt thuſciæ. l ¶Iā iāq; tenet, ita vt vī itūētib⁹, & hi duo verſus verbū ad verbum ſunt tranſlati de Apollonio. m ¶Increpat, obiurgat, inculat, vt Æſtatē increpitās ſeram. n ¶Efflagitat enſem, cū clamore depoſcit. o ¶Terretq; tremētes, q̄s. n. ſauci⁹ nō timeret inſtātes, quū eū integer fugeret: p ¶Ludicra petunſ, & vilia digna ludo, hi verſus de Homero tranſlati.

ἐπεὶ ουχ ἱερήιον
ουδὲ βοείην
ἀρνύσθην ἅτε ποσ-
σὶν ἀέθλια γίνε-
ται ἀνδρῶν.
ἀλλὰ περὶ ψυ-
χῆς θέον Ἕκτο-
ρος ἱπποδάμοιο

q ¶Sacer. o. fere oīa latīa arborū noīa. g. fœ. ſūt, exceptis paucis, vt hoc oleaſter, hoc ſiler. Virg. Mole ſiler. Itē hoc buxum, licet & hæc buxus dicaſ, nam ſuperfluā quidam volunt facere diſcretionem, vt hec buxus de arbore dicamus buxū vero de ligno cōpoſitū. Legimus. n. in Virg de tybiis Buxuſq; vocat berecintia matris idææ. Item cum de arboribus loqueretur ait, Et torno raſile buxum.

CHR ¶AVT puniceæ ſeptum formidine pinæ, & de ceruis dictum eorumq; ſtupore.

¶VENERABILE

Hic ſteterat olim nautis venerabile[a] lignum
Seruati ex vndis vbi figere dona ſolebant
Laurenti Diuo & notas ſuſpendere veſtes.
Sed ſtirpē Teucri nullo[b] diſcrimine ſacrum
Suſtulerant puro vt poſſent cōcurrere cāpo.
Hic haſta Aeneę ſtabat huc impetus illam
Detulerat fixam[c] & lenta radice tenebat.
Incubuit voluitq; manu cōuellere ferrum[d]
Dardanides teloq; ſequi quē prēdere curſu
Non poterat tū vero amēs formidine Turnus
Faune precor miſerere inqt tuq; optima ferrū
Terra tene colui veſtros ſi ſemper honores
Quos cōtra Aeneadę bello fecere ꝓphanos.
Dixit opemq; Dei non caſſa[e] in vota vocauit.
Nāq; diu luctās[f] lentoq; in ſtirpe moratus
Viribus haud vllis valuit diſcludere morſus
Roboris Aeneas dum nititur acer & inſtat
Rurſus[g] in aurigę faciem mutata Metiſci
Procurrit fratriq; enſem Dea Daunia reddit.
Quod Venus audaci[h] nymphę īdignata licere
Acceſſit telumq; alta ab radice reuellit.
Olli ſublimes armis[i] animiſq; refecti
Hic gladio fidens hic acer & arduus haſta
Inſiſtunt contra certamina[k] Martis anheli.
Iunonem interea Rex omnipotentis Olympi
Alloquitur fulua[l] pugnas de nube tuentem.
Quę iam[m] finis erit coniux? quid deniq; reſtat?
Indigetem[n] Aeneam ſcis ipſa & ſcire fateris
Deberi Cœlo fatiſq; ad ſydera tolli.
Quid ſtruis? aut q̄ ſpe gelidis ī nubib[9] hęres?
Mortalin[o] decuit violari vulnere diuom?
Aut enſem (qd[p] enim ſine te iuturna valeret?)
Ereptum reddi Turno: & vim creſcere victis?
Deſine[q] iam tādē precibuſq; inflectere noſtris?
Nec te[r] tantus edat tacitam dolor & mihi curę
Sępe tuo dulci triſtes ex ore recurſent.
Ventū ad ſupremū eſt terris agitare vel vndis
Troianos[s] potuiſti infandum accēdere bellū
Deformare domū et luctu miſcere hymenęos

a ℂ VENERABILE lignum, antiquam arborem voluit exprimere, vbi figere dona ſolebant proprie, vt Aut ſacra ad faſtigia fixi. b ℂ Nullo diſcrimine, ſine intuitu religionis. c ℂ Fixam lenta radice tenebat, plenum eſt, quam radix fixam tenebat. d ℂ Ferrum terra tene, pro tellus elementum pro dea poſuit. e ℂ Non caſſa in vota, non ad inania vota popoſcit auxilium. f ℂ Luctans mor. luctatus & moratus erat integrum quod vitauit propter ομοιοτελευτων. g ℂ Rurſus in aurigæ faciem mutata metiſci. κατατοσιωπωμενον itelligimus Iuturnam in numen reuerſa; poſtquam currus reliquit. h ℂ Audaci nymphe, vt ſupra dixim⁹ vbicunq; inducit nitentem aliquem ſine effecta audacem dicas. i ℂ Armis animiſq; re. refecti ſicut armis ita & animis, nanq; armorum inopia animi ante vtriuſq; torquebant. K ℂ Certamina martis anheli, alii certamine legunt, vt ſit ſenſus, adſiſtūt contra ſe Martis anheli certamine. l ℂ Fulua de nube, de aere elemento ſuo.

m ℂ Quæ iam finis erit coniux? quid deniq; reſtat Iudi. Ae. deniq; verba iſta quaſi iam tedjantis ſunt ad longam Iunonis iracundiā vnde & paulopoſt ait, Deſine iam tandem, precibuſq; reflectere noſtris. n ℂ Indigetem æneam ſcis ipſa ſubaudis fore, & indigetes dii duplici ratione dicuntur, vel ſecundum Lucre. q nullius rei egeant, qui ait Nihil indiga curæ, Vel certe indigetes dii ſunt ex hominibus facti, & dicti indigetes quaſi in diis agentes. o ℂ Mortalin decuit violari vulnere diuom, non letali, ſed aut quo mortales laborant, aut a mortali illato diuum autem ſubaudi ſuturum. p ℂ Quid enim ſi te iuturna valeret? parentheſis eſt poterat enī excuſare ſe Iuno nil ſe feciſſe commemorans, ſed eam auctores fuiſſe Iuppiter dicit propter illud auctor ego audēdi. q ℂ Deſine iam tan. ſingula pronuncianda ſunt. r ℂ Nec te tantus edat .do.ſ. de ſine odiis vrgere troianos. Sane edo is edit integrum verbum eſt, vt lego gis it. Nam edo es eſt eſſe anomalum conſtat. ſ ℂ Troianos potuiſti ideſt iam non potes, ideo enim præterito vſus eſt.

ℂ TROIANOS potuiſti, ad vitam moreſq; pertinet, hæc fabula. Iuno autem eſt ipſa ambitio que impellit Turnum ideſt iniuſtum regem, & fœdus rumpere, & multa infanda patrare.

Vlterius tentare veto ſic Iuppiter orſus.
Sic Dea ſummiſſo[a] contra Saturnia vultu.
Iſta quidē quia[b] nota mihi tua magna volũtas
Iuppiter & turnum & terras inuita relinquo
Nec tu me aerea ſolam nunc ſede videres
Digna[c] indigna pati. ſed flāmis cincta ſub ipſa
Starē acie traheremq; inimica in p̄lia teucros.
Iuturnam miſero (fateor) ſuccurere fratri
Suaſi. & pro vita[e] maiora audere probaui
Non[d] vt tela tamen non vt cōtenderet arcum
Adiuro Stygii caput implacabile fontis
Vna[g] ſuperſtitio ſuperis quę reddita[h] Diuis
Et nũc cedo equidē pugnaſq; exoſa relinquo
Illud te nulla[i] fati quod lege tenetur.
Pro Latino obteſtor pro maieſtate[k] tuorum
Cum iam connubiis pacem fœlicibus (eſto[l])
Cōponent cum iam leges & fœdera iungent,
Ne vetus indigenas nomen mutare Latinos
Neu troas fieri iubeas teucroſq; vocari
Aut vocem mutare viros aut vertere veſtes.
Sit latium ſint Albani per ſecula Reges.
Sit Romana[m] potens Itala virtute propago.
Occidit, occideritq; ſinas cum nomine troia.
Olli ſubridens hominum: rerumq; Repertor
Es[n] germana Iouis Saturniq; altera proles
Irarum tantos voluis ſub pectore fluctus?
Verũ age & inceptũ fruſtra ſummitte furorē.

SER a ℂ SVMmiſſo vultu, habitũ futuræ orationis oſtēdit. b Quia nota mihi tua magna voluntas Iuppiter, neceſſitatē obiecerat fati dicēs, vētũ ad ſupremũ eſt, ſ; Iuno ſciēs fatũ eē q̄cq̄d Iuppiter dixerit, ſe cedere eius volũtati aſſerit, nam agit vt cōciliet ſibi fauorē eius ad petitionē futuram. c Digna idigna pati. i. oĩa, & prouerbialr̄ dc̄m eſt. d Nō vt tela tñ nō vt ɔtēderet arcũ, hoc loco q̄ſi Iuturnā iecīſſe ſagittā ſignificat, ſ; vt ſupra dixim⁹, poſſum⁹ accipe q; alter in ei⁹ gratiā in Æneā tela contorſit. e Pro vita, ac ſi diceret p̄ re nobis data. i a ſuperis. f Adiuro ſtygii caput īplacabile, pro iuro. nā p̄theſis eſt. q̄dā tñ volũt iuro tũc dici debere, cũ eō firmam⁹ aliquid aut p̄mittim⁹, vt iuro me facturũ, adiuro vero cum negamus vt adiuro me non poſſe, me ñ feciſſe. Ter. Adiurat ſe ũ poſſe apud vos Pāphilo abſente perdurare. poteſt tñ & ad valde ſignificare. g Vna ſup̄ſtitio, religio, metus, dicta eo q̄d ſuperſtet capiti omnis religio. & eſt Homeri locus.

καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ, ὅστε μέγιστος
ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσιν

h Reddita, data, nā protheſis eſt. i Nulla fati quod lege tenet̄, bene fati. nam victorie lex eſt vt victi cedāt in habitũ nomenq; victorũ. k Pro maieſtate tuorũ, reſpexit ad Saturnũ qui aliq̄ñ i Italia regnauerat, vñ ait tuo℞. nā & Latinus inde originem ducit, vt Fauno picus pater, iſq; parētem Te Saturne refert, tu ſanguinis vltimus auctor. l Eſto cōponēt, cōſentit, ſed inuita. m Sit romana potēs itala virtute p̄pago, hoc vł̄ dicere ſi fataliter iminet vt a troianis origo romana deſcendat, troiani italo℞ nomē accipiāt, vt romani de italis nō de Troianis videant̄ eſſe p̄geniti. n Es germana iouis ſaturniq; altera proles, locus de obſcuris ē quo quidam hoc ſentiunt petis pene illicita, ſed cōcedenda ſunt, q̄m ſoror Iouis es. i. Saturni filia, q̄d ſi voluerim⁹ admittere, dupliciter ſequens verſus erit incōgruus, vt Iraru; tantos voluis ſub pectoř fluct⁹, vnde melius ē vt ita intelligamus ſoror Iouis es. i. Saturni, Vnde nō mirũ eſt tantam te retinere iracũdias ſub pectore, nam ſcimus vnũquęq; pro generis qualitate in iram moueri. nobiles enim & ſi ad preſens videnť ignoſcere, tñ īpoſterũ irā ſeruant, quod nũc Iunoni videť obiicere. nam cũ ſe concedere diceret, petit tamē q̄d grauiter poſſet obeſſe troianis, ſic Home. inducit Calchanta dicentē de Agamēnone. Regum iræ ita ſe habent, vt etia; ſi ad præſens indulgere videatur, ſtimulos iracundiæ ad futurum reſeruent.

κρείσσων γὰρ βασιλεύς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι
εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ
ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ

CHR ℂ VERVM iuppiter, ideſt ipſe tandem huiuſcemodi impia pacta coherceat atq; eum præſtat fauorem recte agētibus, vt victores euadere poſſint. Pro latio obteſtor, oſtendit impudentiam ambitioſorum, qui etia; victi aliquid contra ſas petere audeant.

ℂ DO QVOD

Do[a] qđ vis & me victuſq; volenſq; remitto.
Sermonem Auſonii patriũ moreſq; tenebuut
Vtq; eſt nomen erit commixti corpore tantũ
Subſident[b] Teucri morem rituſq;[c] ſacrorum
Adiiciam faciamq; omnes vno ore Latinos
Hinc gen⁹ Anſonio mixtũ qđ ſanguie ſurget
Supra homines ſupra ire deos pietare videbis.
Nec gens vlla tuos ęque celebrabit honores.
Annuit his Iuno & mentem[d] lętata retorſit
Interea excedit cœlo nubemq; reliquit.
His[e] actis aliud genitor ſecum ipſe volutat
Iuturnamq; parat fratris dimittere[f] ab armis.
Dicuntur geminę peſtes[g] cognomine dirę
Quas & tartaream[h] Nox intempeſta Megęram
Vno[i] eodemq; tulit partu paribuſq; reuinxit
Serpentum ſpiris ventoſaſq; addidit alas.
Hę Iouis ad ſolium ſęuiq; in limine Regis
Apparent[k] acuuntq; metum mortalibus ęgris
Si qñ lœtum[l] horrificũ morboſq; deum Rex
Mollitur meritas aut bello territat vrbes
Harum vnã celerẽ demittit ab ęthere ſummo
Iuppiter inq;[m] omen iuturnę occurrere iuſſit.
Illa volat celeriq; ad terram turbine fertur.
Non[n] ſecus ac neruo per nubẽ impulſa ſagitta
Armatam ſęui Parthus quam felle[o] veneni
Parthus ſiue Cydon telum ĩmedicabile torſit
Stridens & celereis incognita trãſilit[p] vmbras
Talis[q] ſe ſata nocte tulit terraſq; petiuit
Poſtq̃ acies videt Iliacas atq; agmina turni
Alitis in paruę ſubito collecta figuram
Quę quõdã in buſtis aut culminib⁹ [r] deſertis

SER a ❡ DO qđ vis, bene pñti vſus eſt tpe. nã ꝓmiſſio in diis ꝓ facto eſt. b ❘ Subſidet, remanebunt, latebũt latinoꝝ. ſ. multitudie, vt Galeaq; ima ſubſedit aceſtes. c ❘ Rituſq; ſacroꝝ adiiciã, verũ ẽ, nã ſacra matris deũ romani phrigio more coluerunt. d ❘ Mentem lætata retorſit, iſte quidẽ hoc dicit ſed conſtat bello punico, ſecũdo exoraram Iunonem, tertio vero bello a Scipione ſacris quibuſdam etiam romã eſſe tranſlatam. e ❘ His actis, remoto turno auxilio. f ❘ Dimittere ab armis, per tranſitum hiſtoriæ vſus eſt verbis, namq ab exercitu relaxantur, ab armis dicuntur dimitti. Saluſti. de Appio vbi eũ tota in cõtione ab exercitu cogit diſcedere dicit ſe eius opa nõ vſurus, cumq; ab armis dimittit. g ❘ Peſtes cognomine diræ, ꝓpe peſtes vocanſ, diræ vero cognomine, & dictæ diræ ꝙ nõ niſi ante iratũ Iouem videnſ, vt Sæuiq; in limine regis Apparẽt diræ. h ❘ Tartaream megęram, bene tartaream addidit, vt oſtendat eſſe & terrenã & aeream Megærã, nã vt ẽt in tertio diximus, volunt periti quãdam triplicem poteſtatẽ & in terris & apud ſuperos. ſicut eſt furiarũ apud inferos. Ideo ãt dicit has ex nocte progenias, vt oñdat & latenter oriri & intollerabilẽ eſſe irã deorum. i ❘ Vno eodẽq; tulit partu, diſpoſitio hęc poetæ, q̃ dicis has & ſimiles eſſe furiis & cum his eſſe procreatas. hoc agit vt oſtendat illã prudentium opinione eſſe tã apud ſuperos q̃ eſt terris, ſicut apud iferos furias. K ❘ Appent ꝓſto ſunt ad obſequiũ, vñ ẽt apparitores cõſtat eſſe noiatos. l ❘ Lœtũ horrificũ, volunt Iouẽ non eſſe mortis auctorẽ, ſed poſſe mortis genere vel ꝓdeſſe vel obeſſe mortalibus. m ❘ Inq; omen iuturnæ occurreret iuſſit, vt iuturnę omen fraternæ mortis efficeret. n ❘ Non ſecus ac neruo per nubem, ſic illa deſcendit vt ſolet ſagitta deſcendere. hinc Statius traxit vt diceret de diſco iacto Similiſq; cadẽti creſcit in aduerſos. impulſa autem proprie, ſic ſupra incertum qua puiſa manu. o ❘ Felle veneni, amaritudine veneni ſucco noxio, aut certe periphraſticos dixit venenum parthi enim ſagiitas veneno oblinunt. Luc. Spicula nec ſolo ſpargunt fidentia ferro. Stridula ſed multo ſaturãtur tela veneno. p ❘ Tranſilit vmbras, hiperbole eſt, namq; vmbras ſemper tela comitantur. hinc ait Tranſilit vmbras ſagitta. male enim quidam auras legunt. q ❘ Talis, ſe taliter collecta ex nimia ſcilicet furiæ magnitudine. r ❘ Culminibus deſertis, noctuam dicit non bubonem, nam ait Alitis in parua. Bubo autem maior eſt.

DON ❡ NON SECVS, interponitur parabola qua narratio interrumpatur, vt legentis tedium excludat. ❘ Alitis, noctuam vel bubonem intelligit.

CHR ❡ DICVNTVR geminæ peſtes, de his in ſuperioribus diximus, Hic tñ demonſtrat quales ſint furiæ aduerſus ſuperos, Aſper ait megæram habere vim tm̃ apud inferos.

SER a ℭSERVM canit, triſte, diuturnum, vt Seraq; terifici cecinerunt omnia vates Saluſtius, Serum bellum in anguſtiis futurum: b ℾSonans clypeumq; euerberat alis, ſigna ſunt iſta plangentium. c ℾStridorem, vocis, ſcilicet ſonus. nam vtrunq; tangit augurium & oſcinum & præpetum quod grauiter poſſet obeẽ troianis. ſic Home. inducit calchantem.

μητηρ δ᾽ ἀμφι ποτᾶτο οδυρο μενη φιλατεκνα
την δ᾽ ἐλελιξα μενος πτερυγος λαβεν ἀμφια χυῖαν.

d ℾDiræ, immiti, quæ poſſet fratrem cernere tot laboribus ſubditum. e ℾMonſtro augurio ex iouis voluntate venienti. f ℾ Obſcenæ volucres, inuidioſe dixit, nã vna eſt. g ℾQuo vitam dedit æternam, quia occurrebat, ſed præſtitit immortalitatem, dicit hanc æternam eſſe cauſam doloris. h ℾGlauco amictu, quaſi nympha propter vndarum ſimulitudinem. i ℾIngẽs arboreum, non ſunt duo epithe ta, ſed Æneam ingens telum coruſcat arborem.

ἀλλ᾽ ἂν αχαστα μενος λιθον εἵλετο χειρὶ παχείῃ
κειμενον ἐν πεδίῳ μελανα τρηχυν τε μεγαντι.

Et alibi.

ἕκτορ δ᾽ ἁρπαξας λααν φερεν, ὅς ῥα πυλαων ἑστηκει προσθεν.

Nocte ſedens ſerũ[a] canit importuna ꝑ vmbras
Hanc verſa in faciem Turni ſe peſtis ad hora
Fertq; refertq; ſonãs[b] clipeũq; euerberat alis.
Illi membra nouos ſoluit formidine torpor
Arrectęq; horrore comę & vox faucib[9] hęſit.
At procul vt dirę[d] ſtridorem[c] agnouit & alas
Infœlix Crines ſcindit Iuturna ſolutos
Vnguibus ora ſoror fœdãs & pectora pugnis
Quid nũc te tua Turne põt germana iuuare?
Aut quid iã miſerę ſuperat mihi? qua tibi lucẽ
Arte morer? talin poſſũ me oppõere mõſtro[e]?
Iam iam linquo acies ne me terrere timentem
Obſcenę[f] volucres. alarum verbera noſco
Letalemq; ſonum nec fallunt iuſſa ſuperba
Magnanimi Iouis hęc ꝑ virginitate reponit?
Quo[g] vitã dedit ęternã? cur mortis adepta eſt
Conditio. poſſem tantos finire dolores
Nũc certe & miſero fratri comes ire ꝑ vmbras
Iã mortal' ego haud q̃cquã mihi dulce meorũ
Te ſine frater erit o quę ſatis ima dehiſcat
Terra mihi maneſq; Deam demittat ad imos?
Tantum effata caput glauco[h] contexit amictu
Multa gemens & ſe fluuio dea condidit alto.
Aeneas inſtat contra telumq; coruſcat
Ingẽs[i] arboreũ & ſęuo ſic pectore fatur. (ctas?
Quę nũc deĩde mora ẽ? aut q̃d iã turne retras
Non curſu. ſęuis certandũ eſt cõminus armis.
Verte omnes tete in facies & cõtrahe[k] q̃cquid
Siue animis ſiue arte vales opta ardua pinnis
Aſtra ſequi clauſumq; caua te condere terra
Ille caput[l] quaſſans non me tua feruida terrẽt
Dicta ferox. Dii me terrent et Iuppiter[m] hoſtis
Nec plura effatus ſaxum[n] circũſpicit ingens
Saxum antiquũ ingens cãpo[o] q̃ forte iacebat
Limes agro poſitus litem vt diſcerner et aruis.
Vix illud lecti bis ſex ceruice ſubirent.
Qualia nunc hoĩum producit corpora tellus.

o ℾCampo quid forte iacebat limes agro poſitus ſecundum artem priori reſpondit, ſic. Saluſtius, Eſt in carcerẽ locus q̃d tullium appellat.

DON ℭPRO VIRginitate, pro ere, pto virginitatis honore. ℾAeneas iſtat redit ad narrationem quam interruperat interpoſitis dictis Iunonis, iouis & iuturnæ. ℾIngens arboreum, Non haſtam, ſed geſtatorem laudat. ℾPinnis, Semper pinna & non penna eſt apud Donatum.

ℭALTO, PRO CHR, fundo, vt ne tam crudele ſpectaculum videret, nam grauiora, vt iã diximus ſunt q̃ videmus q̃ q̃ audimus ℾArboreũ, expſſit quid diceret ingens. ℾQuę nunc deide mora, amara in hoſtẽ verbis & hois indubitatã victoriã ſibi ꝓponentis & que ſimpliciter æneæ clæmentiæ non conuenirent, ſed merita Turni hæc ab eo extorquebant. ℾIlle caput quaſſans, non diſcedit a ferocitate ſua, & victus ſe victũ fateri non vult. Neq; humanis æneæ viribus cedit, ſed ioue ſuperari dolet.

K ℾContrahe, collige. Eſt autem hoſtilis iracundia. l ℾCaput quaſſans, concutiens & cõquaſſans caput. m ℾEt iuppiter hoſtis, ordo eſt ferox hoſtilis. n ℾ Saxum circunſpicit, Home. totus huc locus eſt.

ℭMANV

Ille manu[a] raptum trepida torquebat[b] in hoſtē
Altior inſurgens & curſu concitus Heros.
Sed neq; currentem ſe nec cognoſcit euntem
Tollentem ve manu ſaxumq; īmane mouētē
Genua labant. gelidus ɔcreuit frigore ſanguis.
Tum lapis ipſe viri vacuum per inane volutus
Nec ſpacium[c] euaſit totum nec pertulit ictum.
Ac veluti[d] inſomnis oculos vbi languida p̄ſſit
Nocte quies nequicq; auidos extendere curſus
Velle videmur & in mediis conatibus ęgri
Succidimus nō lingua valet, nō corpore notę
Sufficiunt vires nec, nec verba ſequuntur,
Sic Turno quacunq; viam Virtute petiuit
Succeſſum Dea dira negat tum pectore ſenſus
Vertuntur varii. Rutulos aſpectat & vrbem.
Cunctaturq; metu telumq; inſtare tremeſcit.
Nec quo[e] ſe eripiat: nec qua vi tendat in hoſtē
Nec currus vſquā videt aurigamq; ſororem.
Cunctanti telum Aeneas fatale coruſcat
Sortitus[f] Fortunam oculis & corpore toto
Eminens intorquet. murali concita nunquā
Tormento ſic ſaxa fremunt nec fulmine[g] tāti
Diſſultant crepitus. volat atri[h] turbinis inſtar
Extrium dirum haſta ferens oraſq; recludit
Loricę & Clypei extremos ſeptemplicis orbes
Per mediū ſtridens tranſit femur incidit ictus[i]
Ingens ad terram duplicato poplite Turnus.
Conſurgunt gemitu Rutuli totuſq; remugit
Mons circū & vocē late nemora alta remittūt.
Ille hūilis ſupplexq; oculos dextrāq; p̄cantē

5. a ℂMANV RAPTVM trepida, aut feſtina aut re vera trepida, quia ſequitur, Sed neq; currentem, nec ſe cognoſcit euntem. b ℂTorquebat, bene imperfecto vſus eſt tempore, quia non eſt perfectum quod voluit, vt Nec ſpacium totum euaſit, nec pertulit ictum. c ℂNec ſpatium euaſit, hic diſtinguendū vt ſit totum nec totum pertulit ictum, ideſt euacuatus eſt impetus ipſius ſpacio longiore. d ℂAc veluti inſomnis, comparatio hori. e ℂNec quo ſe eripiat, totū enim troiani clauſerāt. f ℂSortitus fortunam oculis, hunc locum ad feriendum oculis elegit Æneas, quem fortuna dſtinauerat vulneri. g ℂFulmine tanti, pro tonitru ſine quo nūq; fulmen mittitur. h ℂAtri turbinis inſtar, multis vtitur comparationib⁹ ad exprimendum nimium impetū. Et inſtar vt ſupra diximus p ſe plenum eſt, nec recipit prępoſitionē, licet Serenus ad inſtar dixerit, qd in idoneis nō reperitur auctoribus. i ℂIctus. percuſſus, nunc participium eſt, ac ſi diceret cecidit eliſus.

re, ſed defecerunt vires, vt rem perficere nō poſſet. ℂGenua labant proceleuſmaticus pes eſt, qui ex quattuor ſyllabis conſtat. Poteſt tamen redire ad dactylum ſiu quæ vocalis eſt conuertatur in conſonantem & facta ſineręſi genua duarum ſit ſyllabarum. ℂConcreuit, contiguit, vt Subito cōcreſcūt flumine cruſtæ. De hoc dictū eſt ī Georgicis. ℂPer inane, vacuū nō, Sed regionum ab aere occupatum dicimus vacuam, quia ita cedit aer vt Nihil eē videatur. ℂNec ſpacium euaſit, ideſt non eſt egreſſus ex toto illo ſpacio, quod intercedebat inter ſe & æneam. Ergo defecit in ſpacio antequam ad Æneam perueniret, hinc eſt quod non pertulit, ideſt ad deſtinatum finem tulit. Nam per in compoſitionē abſolutam rem demonſtrat. Hinc illud eſt, Vt ſi quis legere incœperit & non totum legerit dicat legi, ſed non perlegi, Quod autem de inſomnio dicit phyſicum eſt. ℂSortitus fortunam oculis, ideſt ſumens fortunam, ideſt fortunam ictum oculis, quia oculis præelegit quo telum dirigat, quæ res ſibi futura ſit fortunata. ℂNec fulmine tanti Diſſultant crepitus, ſententia eſt non venit tanto impetu fulmen, nam fluminis impetu ſcinduntur nubes. Vnde ipſe diſſultando gigunt crepitum. Turbinis, de quo iam dictum. ℂIlle humilis, optimum exemplum, nam ſuperbiores qui ſunt nunqnam cedere potiori volunt, niſi cum penitus [illegible] ſunt, & quo tempore nihil illis prodeſt.

PON ℂINSOMNIS, ponit parabolam quam quiſq; in ſe expertus intelligere poteſt quid Turno euenerit. ℂVrbem, vel in qua erat Lauinia, vel vnde expectaret auxilium, quod pudor petere vetabat. ℂNec quo ſe eripiat, fugiendi occaſio deerat Audēdi fiducia negabatur, nullum ſperabat auxilium ſorore iam remota. ℂHumilis, corde, ideſt ſupplex deiecto faſtu.

CHR ℂTORquebat, inſpiciebat quid cōtorque,

SER a ¶ EQVI dē merui. ſcđ ʒ artē rhetoricā, nā quoties pſonæ in inuidia ſunt aliæ ꝑ his proponunſ, vñ ait, Ego quidē occidi mereor, ſʒ tu debes ignoſcere parentis intuitu. b Γ Nec dep̄cor, nō refuto. c Γ Vtere ſorte tua, interſice hoſtem tuum.

d Γ Fuit & tibi talis anchiſes, hic diſtinguēdū vt duo dicat, & habuiſti patrē & pater es. e Γ Et me ſeu redde meis, ordo eſt redde meis, ſed ne ex apto rē viro forti pudendā peteret, iterpoſitione vſus ē dicēs, ſeu corpus ſpoliatuʒ lumine mauis. f Γ Tēdere palmas auſonii vidēt ad gloriā Æneæ pertinet ꝙ ſe Turn⁹ cūctis pn̄tibus victū fateſ.

Protendens equidē[a] merui nec dep̄cor[b] inquit
Vtere[c] ſorte tua miſeri te ſi qua parentis
Tangere cura poteſt oro fuit[d] & tibi talis
Anchiſes genitor Dauni miſerere ſenectę
Et me[e] ſeu corpus ſpoliatum lumine mauis
Redde meis viciſti & victū tendere[f] palmas
Auſonii videre tua[g] eſt Lauinia coniux.
Vlterius[h] ne tende odiis ſtetit acer[i] in armis
Aeneas voluens oculos dextramq́ repreſſit.
Et iam iamq́ magis cūctantem[k] flectere ſermo
Cœperat infelix[l] humero cū apparuit alto
Balteus & notis fulſerunt cingula bullis
Palantis pueri victum quem vulnere Turnus
Strauerat atq́ humeris inimicū īſigne gerebat
Ille oculis poſtquā ſęui monumēta[m] doloris

g Γ Tua ē lauinia cōiux, q̄ fuerat eā certaminis. h Γ Vlterius ne tende odiis, noli velle crudelitatē tuā vltra fata ptendere, ſʒ redde corpus ſepulchro. i Γ Acer i armis, nō tm̄ ad pn̄s refert, ſed qa ſemp in armis acer eſſe cōſueuit. K Γ Cūctantē flectere ſermo cœperat, oīs intentio ad Æneæ ptinet gloriā, nā & ex eo qđ noſti cogitat parcere, pius oñdiſ, & ex eo qđ eū interemit pietatis geſtat inſigne nam Euandri intuitu Palātis vlciſciſ mortē. l Γ Infœlix Balteus, nulli dominio fœlix. & ſic eſt dcm̄ iſœlix balthe⁹ ſicut Lacædemonios hymenæos. Et ſciēdū balthcū habuiſſe Turnū ad inſultationē, & iactantiā, nō ad vtilitatē. Vñ ē Atq́ humeris inimicū īſigne gerebāt. m Γ Monumenta doloris. pprie. nā et monumentū ab eo dictū eſt qđ mentē moneat.

DON ¶ VICTORIA Æneæ, quam ponit in fine operis perficit atq́ abſoluit cumulū laudum æneę, quas a principio ad finem omni artificio continuauit.

CHR ¶ MERVI nec deprecor, Cum viro forti pudenda res videretur vitam ab hoſte deprecari, id artificio ſe latenterq́ agit & primo permittit mortē ſuaʒ ſibi, quæ res videtur poſſe vehementer hoſti miſericordiā commouere. Deinde cū perſona ſua odioſa ſit, interponit perſonam parentis, quod validiſſimū eē poterat, preſertim apud eū qui in patrem ſapientiſſimus fuit. Γ Vtere ſorte tua, nō concedit plenā victoriā ſibi, non. n. dixit vtere fortitudine tua, ſed fortuna q̄ tibi magis q̄ virtus fauit. Γ Miſeri parētis, Cōmiſeratio a ſtatu ꝙ miſer, & a ſanguine ꝙ parēs, & poſtremo ab ætatæ, cū dicit, dauni miſerere ſenectæ. Γ Et me dum precaſ ſeddat eadauer pōt flectere vt cōdonet vitaʒ. Γ Viciſti magna ē laus qđ victi teſti mōio victor euadas. Γ Et victum, Cū ſummo gemitu pnunciaſ. Nō enim mouet mor te vir fortis, Sʒ qđ victus ſit. Γ Auſonii, Quos ego cupiebā adhibere teſtes meæ victorię teſtes erunt meæ ignominię. Et hęc ēt flectē potuerūt æneā, vt cū nact⁹ eſſe plenā victoriā in victū clementia vtereſ, qđ oīno fortiſſimi viri eſt. Γ Auſonii, apud quos ſummā gloriā ex rebus p mlta tpa preclariſſime geſtis acqſiuerā apud eoſdem momento tpis & illā amitto & ignominiaʒ ſubeo. Γ Videre, qđ neq́ hactenus viderāt, nec viſuros putarāt. Γ Tua, Qua qđ mihi miſeri⁹ accidere pōt, vt victor præmiū victorię ſecū auferat. Γ Lauinia. Emphaſim hʒ nomen, q̄ſi dicat quā ego meo vita cariorē habui, & pp quā oēs hos labores pertuli. Γ Vlterius ne tende odiis, non enim eſt magni & excelſi viri, cū hoſtē tanta gloria ſuperarit, & oīa ſit pręmia cōſecutus, eū occidere velle, nā inter magnas fortitudinis partes reponiſ inimicitias cōdonare, nā vindictā q̄rere humilis puſillique aī eē appet. hinc Iuuenalis. Ad ſūmā collige qđ vidicta nemo magis gaudet quā fœmia. Γ Stetit acer. ꝯſtitit nō metu, Quia acer ſʒ iclinās ad miſericordiā, ignouiſſetq́ ſi Turnus Palanti ignouiſſet, Sed cū ex Balthei admōitu recordareſ crudelitatis Turni magis piū indicauit amico Euādro, & qa ſua eā filiū vnicū amiſerat ſatiſfacerē quā inimiciſſimo Turno vitā cōcedere, vt pietate potiuſq̄ crudelitate ipm̄ iteremerit. Admonet p̄terea Poeta multa i vita facē hoīs tanq̄ ad ſuā imortalitatē & Gloriā ptineant, ex qbus deinde in exitiū ruunt. Id. n. ob direptū Palantis baltheū opinione ſua deceptus in ſe expertus eſt Turnus.

¶ HAVSIT

Exuuiaſq; hauſit[a] furiis accenſus, & ira
Terribilis tu ne hinc ſpoliis indute meorum
Eripiare mihi: Palas te hoc vulnere Palas[b]
Immolat & pœnã ſcelerato ex ſanguine ſumit
Hoc dicens ferrum aduerſo ſub pectore cõdit
Feruidus. aſt illi ſoluuntur Frigore[c] membra
Vitaq;[d] cũ gemitu fugit indignata ſub vmbras

a ❡HAVSIT, vidit, vt Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto. b Palas, Immolat, ad ſuæ mortis & abrupti fœderis vltionem te tanq̃ hoſtiã imolat Palas. c Frigore, morte, vt Corpuſq; lauant frigẽtis, & vngunt. d Vitaq; cũ gemitu fugit ſdignata ſub vmbras idignata vel quia mox preces veniam non meruerant, vel quia Lauiniã fore ſciebat Æneæ, vel qa vt ſupra de Camilla diximus, diſcedebat a iuuene. nã volunt phyſici animã diſcedere a corpore inuitã, cum quo adhuc habitare naturæ legibus poterat. ſic Home. ψυχη δ' ἐκ μεθέων πταμενη ἄιδος δεβυβηκει, ὃν ποτμον γοόωσα λιποῦσ' ἀνδροτῆτα καὶ ἥβην.

❡FVRIIS & ira, ĩplacabili indignatione. Tu, tam imitis. Indute ſpoliis meorum, qd non ad tuam defenſionẽ, ſed ad ſuperbiã & iactãtiã ptinet. Mihi, emphaſis habet. q. d. tã forti, tã iniuriarũ in meos collatarum pſecutori. Palas non mea crudelitas, Sed vltio quã palãti dabo. Immolat, non veluti hoſtẽ cæſum, ſed veluti hoſtiam quæ fracti fœderis iuſtiſſimũ piaculum ſit. Scelerato, qui contra pacem primo & contra iura hoſpitalitatis, Deinde contra fœdus arma ſumpſerat.

FINIS.

P.V. Bucolica & Georgica, & Aeneidos Libri. XII. Venetiis in ędibus Aurelii Pincii Veneti excuſſi, & per Baptiſtam Egnatium Venetum emendati, ſub ſereniſſimo principe Andrea Gritti. Anno Domini. M. D. XXXI. Menſe Martii.

Regiſtrum Aeneidos.

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM
NN OO PP QQ RR SS TT VV XX YY ƷƷ
AAA BBB CCC DDD EEE FFF GGG HHH III
KKK LLL MMM NNN OOO PPP QQQ RRR

❡Omnes ſunt quaterni preter RRR qui eſt duernus.